D. T. 3. D. 1. N. 6.

hv 47
w 122

octo. Martyrio coronatus fu[it] Alexan-
dro Imperatore, [i]llatus [e]t in cœmete-
rium Calepodij via [A]urelia, tertio ab
Vrbe lapide, prid[ie] Idus Octobris.

Die [x]viij. Octobris.

IN FE[S]TO SANCTI

Lucæ E[u]angelistæ. Totum Duplex.
ad Ves[p.] super Psal. Antiph. E[t] stote.
℟. Vos estis.vj de Communi Aposto
lorum. Reliqua fiant de Communi v-
niu[s] Euangelistæ. 3. Oratio.

INTERVENIAT pro nobis, quæsumus Domine, sanctus tuus Lucas Euangelista: qui Crucis mortificationem iugiter in suo corpore, pro tui nominis amore portauit. Per Dominum nostrum.

In primo Nocturno. Lectiones de Ezechiele. Et factum est. vt in j. Dominica Nouembris. 427.

IN SECVNDO NOCTVRNO.

Ex S. Hieronymo de Scriptoribus Ecclesiasticis, & ex alijs antiquis Patribus.

Lectio iiij.

LVcas medicus Antiochensis, vt eius scripta indicant, Græci sermonis non ignarus, fuit discipulus ac sectator Apostoli Pauli & peregrinationum eius comes: de quo hæc ait sanctus Chrysostomus: Cuius quidem Lucæ virtutem cum multis alijs ex rebus, tum præcipue ex eo conspicere valemus, quòd magistro semper adhæserit, secutusque semper eum fuerit. Nam quando etiam omnes ipsum deseruerant, alius in Galatiam, alius in Dalmatiam profectus; quid de ipso dicat Paulus, audi: Lucas est, inquit, solus mecum.]

Lectio v.

SCripsit Euangelium, de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias. Nam de ipso Paulum intellexisse plerique sanctorum Patrum affirmant. Et ad Colossenses: Salutat vos Lucas, medicus charissimus. Vbi sanctus Chrysostomus ait: Et hoc non modicum est encomium, sed admodum magnum, Paulo esse dilectũ.] in Achaiæ Beotiæq. partibus Euangelium conscripsisse, sanctus Hieronymus affirmat.

Lectio vj.

POrro quotiescumq. in Epistolis suis Paulus dicit, Iuxta Euangelium meum, de Lucæ significare volumine plures antiquorum Patrum existimãt. Lucam autem non solum ab Apostolo Paulo didicisse Euangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed à ceteris Apostolis, ipse quoque in principio sui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis. Quibus verbis indicasse etiam se multa, quæ de primordijs Saluatoris scribit, à beatissima Dei Genitrice accepisse, plerique suspicantur.

IN III. NOCTVRNO. Lectio vij.

ALiud quoque edidit volumen egregium, quod titulo Acta Apostolorum, prænotatur: cuius historia vsque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, idest, vsque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus, in eadem vrbe librum esse compositum. Vnde sanctus Chrysostomus de Luca inquit: Euangelium scripsit, & Apostolorum Actus summæ vir industriæ, discendi studiosus, patientissimusque laboris.] Igitur Euangelium, sicut audierat, scripsit: Acta vero Apostolorum, sicut viderat ipse, composuit.

Lectio viij.

VTriusque sane operis præclara à Patribus celebrantur encomia: san-

CONSILIORVM ALEXANDRI TARTAGNI IMOLENSIS, IVRISCONSVLTI CELEBERRIMI

Liber Primus.

HABES HIS TYPIS OMNIVM POSTREMIS PRAETER accuratam emendationem, Adnotationes repurgatas & expunctas, quæ nouis opinionibus & hæreticis Orthodoxam Ecclesiam lædebant. Et quod nostram censuram effugit, tertia pagina huiusce libri delendum etiam docet.

DVO INSVPER HABES ALEXANDRI RESPONSA restituta: vnum, quod est XXXIII. lib. IIII. multis ab hinc annis prætermissum: Alterum verò est in VII. libri calce, quod inter Consilia LAVRENTII CALCANEI impressum reperitur.

Item ALEXANDRI Vitam per NICOLAVM ANTONIVM GRAVATIVM I. C. editam.

Postremò, Additamenta doctissima præstantiss. I. C. MARCI ANTONII NATTAE Astensis, hucusque non edita, quæ in fine librorum cum hoc signo † & numeris etiam ad quodlibet responsum adscripsimus. Et eo quidem ordine, vt omnia citra laborem inuentu faciliora cognoscas.

Demum, Rerum & verborum toto hoc Opere maximè memorabilium habes INDICEM locupletem & accuratum.

FRANCOFORTI,

Ex officina Nicolai Bassæi, Impensis Sigismundi Feyrabend.

M. D. LXXV.

ILLVSTRI AC ADMODVM REVERENDO HIERONYMO MATTHAEIO PROTONOTARIO APOSTOLICO,

AC VTRIVSQVE SIGNATVRAE REFERENDARIO,

Nicolaus Beuilaqua Typographus S. D.

VETVS EXTAT CONSVETVDO, HIERONYME MATTHAEIE *Præsul dignissime, maiorumq; nostrorum institutum, libros, qui foris prodeunt, viris claris & excellentibus dicandi atq; consecrandi. Quod meritò ac iure laudatum & vbiq; locorum receptum est: ne liber ipse patrono careat & defensore, cùm maior fortasse pars mortalium vsque adeò liuore occœcata & fuerit semper, & in dies sit, vt doctissimorum etiam hominum scriptionibus, licèt ingenio perfectis, summa industria elaboratis, & denique ad Heraclium lapidem examinatis, non parcat, quin blateret, in eas incessat, ac quodammodò debacchetur. Hanc igitur optimam consuetudinem, quæ pro lege habenda est, vt à tuis traditur Iurisperitis, animaduertens, insedit animo hæc Alexandri Tartagni primæ classis Iurisconsulti præclarissimi Responsa, citra supercilium valde docta, & penè diuina, magnificentius quàm anteà & emendatius discussis mendorum tenebris à nobis excusa, tibi viro amplissimo & pientissimo dicare. Præsertim, quòd adnotationes superioribus annis impressas, quæ dicta Responsa nouis opinionibus & hæreticis conspurcauerant, quoad potuimus, repurgare (vt par erat) curam diligentiamq; præstitimus. Et non modò his nostris typis hoc maximè bonum, sanctumq; opus habetur, à pijs, constantibus viris, simplicisq; veritatis amicis iamdiu exoptatum, sed additamenta etiam doctissimi & in omni genere literarum eruditissimi Iurisconsulti Marci Antonij Nattæ patricij Astensis, & in Monteferrato Senatoris olim dignissimi. Quem prædicare, maximis vel laudibus efferre, non esse hìc locum iudicaui. præcipuè, quia præclara eius monimenta quanto vir ille sapientissimus fuerit ingenio & eruditione, non obscurè testantur. Cape igitur hoc munusculum* HIERONYME *Præsul ornatissime, ea qua soles tranquilla & serena fronte: nam (vt dixi) si antiquum morem communi opinione litteratorum omnium multis seculis per quandam consuetudinem obseruatum spectem, idest, optimis viris & summo loco natis libros offerendi atq; dicandi, cui potius quàm tibi Patricio Romano & Iurisconsultissimo nuncupari potuissent? Tu quidem maiorum imaginibus, stemmatumq; splendoribus iurè gloriari potes. Etenim Senatores optimos, magnanimos, grauissimosq; viros, tua semper aluit* MATHAEIORVM *vetustissima*

familia. quorum è numero, vt multos ex industria præteream, INNOCENTIVM fuisse Pontificem Max. gloriosissimæ memoriæ, eius nominis secundum, tacitus non relinquam, eximia virtute principem, vita, fama moribusq́ præclarum. Et PETRVM etiam MATHAEIVM virum clarissimum, qui paucos æquales, neminem autem virtute ac fortitudine superiorem habens, Romanæ vrbis patriæ gubernacula, vt Platina est auctor in vita Ioannis Pontificis XXIIII. periculosis temporibus ac turbulentis suscipere, licèt inuitus, à populo coactus fuit. Sed quoniam, clarissime vir, exiguas ingenij mei vires, quòd pro dignitate Heroes tuos laudare satis commodè non possum, planè cognosco, & tuam etiam quam maximi facio modestiam, pietatemq́ Christianam, vt maiorum titulis, rebusq́ strenuè gestis haudquaquàm glorieris, & cupiditate hac tenearis, sermonem meum hac in re claudere visum fuit. Præsertim, quòd tu ipse ad omnem natus honorem, dignitatem & gloriam, celebranda (quæ verè gloriosa dici possunt & laudabilia) in dies apertè palamq́ facere non desistis. Nimirum certè, nam communis omnium parens natura quàm maximè te ingenij magnitudine ornauerit, argumento confirmatur, quòd non diù est, cùm annos natus fermè viginti summo Patrum consensu, omniumq́ admiratione ob copiosè, sapienterq́ à te disputata, Cæsarei, Pontificijq́ iuris lauream adeptus fuisti. Non ab re igitur, si PIVS Sanctissimus Pontifex Max. eius nominis quintus summa Dei clementia in hac temporum calamitate, sæuisq́ hæresum procellis ad Ecclesiam reparandam veluti è cœlo delapsus, te Protonotarij Apostolici dignitate honestauit. Nec satis hoc esse pro tua virtute, & in negotijs dexteritate planissimè perspiciens, deinde in numerum Referendariorum (vt vocant) vtriusque signaturæ magnis laudibus asciuit. Qui ad maiora atque honorificentiora (Deo propitio) quòd euehet te, à quo nil alienum ab officio præstantis & iusti hominis est, omnes boni & optant & sperant. Vale Patrone atq; etiam vale. VENETIIS.

NICOLAUS BEVILAQVA TYPOGRAPHUS LECTORI.

ALEXANDRI Tartagni Iurisconsulti clariss. Responsa cùm typis mandare ob publicam vtilitatem insederit animo, primùm id maximè curæ fuit, vt adnotationes C. M. quæ venenum infunderent & hæresim, bonosque mores fœdarent, obeliscis (vt par erat) confoderentur. Et negotio catholicis Iurisperitis demandato, ex prauis illis ac virulentis adnotationibus magnam profectò illi partem transuerso calamo notauerunt, absterserúntque. Demùm prætermissis his, quæ fuerant censoria virgula notata, vt quisq; laqueos effugere possit & fraudes, iam dicta Responsa excusimus. Cœterùm, postquàm laboribus nostris maximo cum impendio finem imposuimus, incidit in manus exactissima illa & nouissima censura doctissimi Theologi admodum Reuerendi fratris *THOMAE MANRIQVE* Sacri Palatij magistri, iussu sanctissimi domini nostri *PII PONTIFICIS MAX.* eius nominis V. qui, vt *DEI* Vicarium decet, optimumq; pastorem, inuigilat continuò, ne morbidæ pecudes sanctum ouile corrumpant. Et cùm hanc legerem censuram, quasdam animaduerti adnotationes expurgari etiam oportuisse, quæ nostram effugerunt. Indolui, nec quidem parum, quòd hanc sanctissimam censuram & limatissimam antè non habuerim, à qua ne transuersum (quod aiunt) vnguem, discessissem. Verùm, vt filius obedientiæ statim huic rei sic esse occurrendum putaui; quòd illas ederem adnotationes, quæ purgatione adhuc indigent. Quas, pijssime Lector, hac eadem pagina sub vnum conspectum redactas, ac ad numerum foliorum expressas, tibi offerimus delendas. Exiguus erit certè labor, sed summa laus, amplissimumq; præmium; dum nostræ consulimus animæ, & ei, (veluti iure obstringimur) qui vicem *DEI* tenet in terris, obedimus. Vale benigne lector, & quod optimè ac sanctè actum fuit, tibi animo aperto atque Christiano proponas adimplendum, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ præceptis toto pectore obtemperandum.
Et interim Pontifici nostro Max. ac sacrosancto, & auro ipso puriori fausta precare.

ADDITIONES DELENDAE EX LIBRO PRIMO, SECVNDVM CENSVRAM NVPER ROMAE FACTAM.

Consi.4.fol.12.col.2.ver. iuramenti, ad mediū, deleantur duo verba, veritas vt.
Consi. 27. fo. 36. col. 3. ver. producto, dele à versi. & male, vsque ad illud, seruamus. Item ibid. col. 4. ver. certioratione, à ver sed omnes, vsque ad fi. add. Et ibid. ver. actus, dele add. illam, & alteram etiam in vers. valebit.
Consi. 42. fo. 50. col. 1. ver. iuramentum. dele add. illam, item & alteram ibid. ver. alias.
Consi. 59. fo. 66. col. 1. dele add. in ver. instrumento, rursum & illam verb. non valet.
Consi. 85. fol. 86. col. 3. in vers. ipso iure, dele à versi. sed falsum, vsque ad fi. add.

Ex libro secundo.

Consi.1.fol.3.col.4.ver. dispensari. dele à ver. sed tunc, vsque ad fin. add. Item ibid. 7. vers. non peccat, dele verb. secus in diuinis, & quò ad Deum.
Consi. 11. fol. 13. col. 4. verb. iuramento, dele verba, verum est vt etiam.
Consi. 37. fol. 31. col. 4. ver. Pau. dele verba, sed non puto, vsque ad fi. add.
Consi. 38. fol. eod. & col. deleatur tota epitome, incip. si mulier.
Consi. 65. fol. 51. col. 4. ver. laicum, dele add.
Consi. 91. fol. 70. col. 1. ver. saperet, dele.
Consi. 119. fol. 92. col. 1. ver. vsurarum, dele add.
Consi. 139. fol 107. eod. col. 4. ver. vsusfructus, dele, & ver. etiam sequens, valere.
Consi. 157. fol. 122. col. 2. ver. validatur, & versi. sequ. iuramenti, dele.
Consi. 162. fol. 125. col. 3. dele add. in ver. piam.
Consi. 179. fol. 137. col. 2. ver. non valet, dele add.
Consi. 205. fol. 160. col. 2. ver. iuratum, dele add.

Ex libro tertio.

Consi.1.fol.4.col.2.ver. non valet, deleatur add.
Consi.4.fol.7.col.1.ver. probet, deleatur.
Consi. 6. fol. 9. col. 3. ver. prophanis. deleantur illa verba, hodie non curamus de his formulis.
Consi. 9. fol. 12. col. 4. ver. prælatura, deleantur verba sed hoc vsque ad illud, solemnitate.
Consi. 13. fol. 18. col. 1. ver. concludo, vbi dicitur sectam, repone religionem.
Consi. 20. fol. 24. col. 3. ver. obstet, deleatur add.
Consi. 80. fol. 68. col. 1. ver. tempus, deleatur.
Consi. 81. fol. 70. col. 2. ver. iuramento. deleatur add.

Ex libro quarto.

Consi. 55. fol. 45. col. 4. ver. non possunt, dele verba, quod nota, vsque ad verbum fundatum in.
Consi. 56. fol. 46. col. 3. ver. expellere, dele verba, quia contra ius diuinum.
Consi. 74. fol. 58. col. 4. ver. potuit, dele verba, sed veritas, vsque ad verbum teneat, inclusiue.
Consi. 81. fol. 65. col. 1. in themate, dele verba Qui abbas, vsque ad verbum facturum, inclusiue.
Consi. 100. fol. 75. col. 3. ver. His, dele verba, quoniam tales, vsque ad verba esse debent, inclusiue.

Ex libro quinto.

Consi. 69. fol. 62. col. 3. ver. præsumetur, dele verba, sed in hoc, vsque ad fi. add.
Consi. 80. fol. 72. col. 3. ver. iuramentum, dele.
Consi. 102. fol. 89 col. 2. ver. incisum, dele illa verba, & etiam limitatio, vsque ad fi.
Consi. 121. fol. 102. col. 2. ver. concludit, dele verba, licet Laurentius, vsque ad fi.
Consi. 133. fol. 111. col. 2. ver. renunciare. dele verba, sed est falsum, vsque ad ver. contractus, inclusiue.
Consi. 180. fol. 148. col. 3. ver. iurauerit, dele verba, sed ego, vsque ad fi. add.

Ex libro sexto.

Consi. 6. fol. 5. col. 2. ver. Senenses, dele verba, sed hi, vsque ad fi. add.
Consi. 54. fol. 26. col. 1. dele totam add. incip. venditoris.
Consi. 78. fol. 35. col. 4. ver. Italica, dele verba, vnicum remedium, vsque ad fi. add.
Consi. 93. fol. 48. col. 1. ver. differentia, dele verba, præfata differentia, vsque ad ver. Deum, inclusiuè. ibi. in ver. ecclesiæ, deleatur add. vsque ad fi.
Consi. 152. fol. 82. col. 3. ver. iuramento, deleatur.
Consi. 185. fol. 105. col. 4. ver. iuramentum, dele verba, sed non est verum nec practicatur.
Consi. 209. fol. 128. col. 1. ver. pœnam, dele. vbi contrarium tenui.

Ex libro septimo.

Consi. 89. fol. 63. col. 1. dele add. in ver. iuramentum.
Consi. 146. fol. 103. col. 4. ver. valuisse; dele verba sed veritas. vsque ad fi. add.
Consi. 180. fol. 129. col. 2. dele add. incip. nostrum.
Consi. 210. fol. 148. col. 1. dele, add. incip. licita.

IOANNES FRANCISCVS CAZOLLA AD LECTORES, IVRISQVE CIVILIS PHILOSOPHIAE STVDIOSOS S. P. D.

QVUM SVPERIORI ANNO IN HVMANIS agens eximius inter celeberrimos suæ tempestatis iurisconsultos Marcus Antonius Natta, patricius Astensis, & primarij senatoris gerens in Monteferrato magistratum, quem ego mirum in modum obseruabam, diligebamq́, & quem nunc pro eius admirabili facundia, omniumq́ virtutum dotibus, non possum nisi magnopere venerari, fœlicisq́ recordationis ac tantum de me benemeritus, pro quamplurimis in me collatis beneficijs, illo præsertim, quòd transeunte nunc anno diem suum obiens, vltra Responsorum reliquias secuta tertij voluminis impressione editorum, mihi olim eius cancellario & sui studiosissimo responsa celeberrimi Iurisconsulti eximijq́ legum Alexandri ab Imola, quibus ipse viuens vtebatur, cum apostillis summo cum labore, summa lucubratione, summisq́ vigilijs, ac summo studio his per eum adiectis iure legati fuerit elargitus. Et non me lateret, quantum circa illas inuigilarit, & ipsum iuris ciuilis scientiæ adiectum, nedum omnem ferè ætatem, tum de iure litigantibus respondendo, tum gerendo magistratus consumpsisse: verumetiam nescio quo diuino implusu (non enim aliter dici potest) alia ingenuarum artium studia pariter secutum, & non secutum modò, sed etiam literis mandasse. Quod quàm præclarè, quàm copiosè, quamq́ eleganter in eis versatus fuerit, librorum numerus, quos doctè luculenterq́ compositos edidit, attestantur: adeo vt non immeritò, sicut in ciuili philosophia nemini vel paucis secundus extitit, ita & aliarum scientiarum doctrina cæteris præcellere videretur: & non minus humano generi, animisq́ mortalium consuluerit, quàm si prælijs ac vulneribus patriam parentesq́ seruasset. Possem vtiq́ hoc loco apertius, qualem virum omnibus animi dotibus ornatum, mirificisq́ moribus imbutum nobis natura scatuerit, demonstrare: Veruntamen, quoniam ingentes & immortales eius, quas meretur laudes, nunc memorandas nec extollendas suscepi, ne tam ingens pelagus mea præteruehatur oratio: præsertim, quum illæ iam omnibus sint cognitæ & exploratæ, ac per totum terrarum orbem celebratæ, vt nemo sit, qui nesciat, quanta esset hominis doctrina, quantum ingenij acumen, quanta iudicij maturitas, quamq́ admirabilis virtus: quanta etiam fide, quanta dignitate, authoritate, & omni denique integritate excelluerit: satius esse duxi illas silentio & taciturnitate pertransire, quàm de hisce parum loqui: satis enim superq́ scripta sua tam legendo, quàm consulendo, bonarumq́ literarum edita illud ostendere arbitror. Huius tamen beneficij magnitudinem memoria repetens, animaduertensq́ quantas in me contulerit gratias aliquibus meritis non prace-

præcedentibus (omne enim quod ab eo suscepi, gratia est nihilq́; ex debito habui, sed id natura sua tantum propensus ad liberalitatem & munificentiam exercendum, non propter aliam causam sum consecutus) ne ingrati animi notam subirem, indagare modum incepi, quo possem grates persoluere dignas, beneficiumq́; retribuere. Et si quis alius mihi hoc aptior superesset modus, quo magis cumulatas gratias Nattæ meo, (quum præsertim considerem, nullam esse gratiam, quam vel non capere animus meus, vel in accipiendo vel remunerando, cumulandoq́; illustrare posset) referre possem, illum tum libenter exquirerem, tum pro viribus eniterer, vt per me quantum fieri posset, cumulatissimè persoluerentur. Sed quid aliud nunc possum? si quod me retribuere oportebat, mors nemini parcens intercepit? præter hoc ipsum Lucubrationes has laboresq́; suos luce carere non pati, vt illius gloria sempiterna & immortalis grandior fiat, cuius vita perbreuis fuit, & harum apostillarum editione vestrum & quoruncunque studiosorum vtilitati consulatur, mihiq́; gratum saltem animum apud mortales re ipsa nunc demonstranti satisfiat, beneficusq́; in alios esse videar, & dignus quo affectus fui, beneficio? Quòd quum iam pridem ab eo vsq; die, quo mihi tam gratum munus fuit elargitus, pro communi omnium vtilitate, proq́; singulari meo erga illum studio & pietate, ac pro innumeris alijs eiusdem in me collatis beneficijs (& si de illarum impreßione nullum vnquam verbum fecerit) animo facere statuissem: eas tandem è tenebrarum solitudine vindicans, diutius delitescere non sum passus. Ad quod inprimis efficiendum me impulit, adegitq́; crebris literis, & flagitationibus studiorum meorum, atque adeò omnium aßiduus agonotheta integerrimus, acutißimusq́; iureconsultus Lælius Montalerus, patricius Casalensis, quem anno superiore cum propter eius multiplicem variamq́; in omni genere disciplinæ peritiam, tum multò magis propter integritatem promptumq́; iudicium, admirabilemq́; facundiam, naturæq́; fœlicitatem, & excellentem animi vim, ad omniaq́; celeriter iuxtà, ac subtiliter & acutè cogitandum, inueniendum, & excutiendum versatile ingenium Illustriß. & excellentiß. Mantuæ Dux Heros Gulielmus, fœlicißimo nimirum ac prudentißimo consilio ad se accersiuit, inq́; suæ Vrbis clarißimæ & opulentißimæ senatorum classem cooptauit, & esse voluit, loco & conditione, cui certè tantum ornamenti ac dignitatis vir ille adfert, quantum homini singularis eruditio cum multiplici prudentia, morumq́; integritate admiranda quadam coniuncta, adferre possunt. Sed cur eius laudes aggredior? quem probè noui non ex alieno præconio pendere, sed bene agendo, beneq́; sentiendo summum semper esse & velle & voluisse? Huius igitur Lælij hortationibus experrectus omni posthabita mora operam nauare cœpi, vt in lucem quàm primùm ederentur. Et illarum cuicunque ad apostillas aliorum distinguendas verbum Nattæ consultò subieci. Nec cogitarit quispiam, si fortè ex istis aliquæ ab alijs iam positæ comperiantur, quod ab authore fuerint alijs subtractæ, quia hoc falsò suspicaretur, & præbet eius sinceritatis testimonium, quòd hæc volumina, quibus hæ apostillæ connectuntur, & memoratus iam Natta semper vsus fuit, nullius continent, quàm eiusdemmet apostillas: & intrepidè attestari non diffiderem, ipsum aliorum apostillas nunquam vidisse. Vos itaque læta fronte æquo gratoq́; animo munusculum hoc à Cazolla vestrum studiosißimo vberrimos fructus allaturum accipite, vtilitatemq́; non paruam hodie me vobis elargitum existimate. Veruntamen omnia boni æquiq́; consulite, & si quid prudenter grauiterq́; scriptum comperietis, id authori: quicquid autem frugi percipietis & authori, & beneuolo Lælio nostro editionis hortatori tribuendum esse ducite. Interea verò reliquum eiusdem Nattæ responsorum, quod quam breuißimè potero, ad communem etiam vniuersorum vtilitatem sum in lucem editurus, vultu sereno & læta fronte expectate. Bene Valete. Casalis Idibus mensis Octobris currente Anno

M.D.LXIX.

ALEXANDRI TARTAGNI IVRISPERITISSIMI VITA, PER NICOLAVM ANTONIVM GRAVATIVM, IVRECONSVLTVM EDITA.

ALEXANDER Tartagnus nobili & præclaro ex genere, Forocornelio natus, in humanioribus literis adeò celeriter profecit, cunctis approbantibus mirificam virtutis indolem, eiusque vim ingenij, [redacted], nec optari maius à nobis potest, vt vix decimum quartum ætatis annum agens, Bononiam studiorum altricem ad perdiscendas sacratissimas leges concesserit. Quibus multum operæ præbens (laboris namque patientissimus erat) breui longè alios condiscipulos præcelluit. Is Ioannem Imolēsem,[a] ciuem suum, audiuit, Ioannem Ananiam,[b] & Florianum à sancto Petro[c] Bononienses, Angelum Cambilioneum[d] Aretinum, Paulum Castrensem[e], & Gasparem Arengerium[f]. Quibus multum admodum charus fuit atque iucundus. planè perspicua res videbatur, ac certa spes, eos à tam magno & egregio discipulo gloriam, quæ dulcis est, & laudem consequuturos. Nam, auctore Seneca,[g] Si agricolam arbor ad fructum producta delectat, si pastor ex fœtu gregis sui capit voluptatem, quid euenire credendum sit his, qui ingenia educauerunt? Doctoratus insignia[h] anno MCCCCXLV. ætatis verò suæ XXI. Bononiæ, vbi plurimùm insudauerat, magno applausu, assentientibus omnibus consequutus est. Cæterùm patria repetita, ocium in legali philosophia consumebat, nec eo loci satis multos annos commoratus est. Nam accitus Bononiam[i] se contulit, vbi Ius Ciuile interpretando, magnum sibi nomen asciuit, famamque factis extendit: itaque breui admodum spacio, eruditorum confessione primas haud dubiè occupauit. Ferrariæ[k] quoque docuit, Papiæ[l], ac Paduæ[m], cuius nobilissimo Gymnasio pluribus annis magna cum laude præfuit. vbi cum Bartholomæo Cæpolla, I. C. Veronensi collega, fuit illi præcedendi causa, non obscura contentio[n]: cùm ipsi Bartholomæo, quamuis ætate superiori, locum dare nollet. Proinde, non iniuria putabat Alexander iuniores senioribus, doctrina tamen præstantiores, præferendos esse[o]. Quo sanè tempore Angelus Vbaldus Angeli senioris nepos, Alexander Neuus, Angelus Castrensis Pauli filius, Ioannes Baptista Rosellus, & Ioannes Baptista à sancto Blasio sacra iura & ipsi profitentes, Patauinam Academiam ornabant[p]. Postremò magnis propositis præmiis Bononiam iterum contendit, (existimabant enim cuncti eam demum ciuitatem beatam esse, quam Alexander sua præsentia decoraret) vbi Andrea Barbatio I.C. præclarissimo concurrente, vt cum vulgo loquar, donec vitam egit, professus est, totoque notus orbe maximis semper fulxit honoribus. Et tantum sibi in hac scientia neruorum comparauit, vt innumeri scholares vndique ab extremis etiam oris in ipsius scholis ad eum audiendum conuenirent. Etenim fœcundissimus erat, & vsque adeò iurium ac testimoniorum vbertate, vel auctorum vtebatur, vt velut parturiens ab ore copiam habere videretur. Apertus erat in dicendo, & in disputationibus insuperabilis, qui non tam subtilitatem, quàm veritatem inquirebat. Et quod magnum est & mirabile, difficiles res & obscuras, ipsoque Labyrintho inflexiores sic aperiebat, quod dilucidius nemo omnium desiderare poterat. Iure igitur optimo subtilissimus Franciscus Accoltus Aretinus (vt fama percrebuit) Alexandrum Doctorem Chriseum, id est, aureum, appellabat. Et eo nominis splendore facundissimus Iason Mainus,[q] & clarissimus Franciscus Curtius senior[r] decorauerunt. quem & Doctorem insuper veridicum & illustrem dixere. Et celeberrimum

a Ioannes Fichardus in vitis Iurisconsultorum.
b Alex. ipse responso. 26. nu. 4. et 178. nu. 11. libr. 7.
c Catel. Cotta in memoral. titu. De iurisperitis.
d Alex. responso. 173. in princ. lib. 7.
e Alex. in addi. ad Bar. in l. 1. C. de sac. sanc. eccle. in ver. voluntas captatoria.
f Hip. Mars. in praxi. §. Oportunè. nume. 40.
g Epist. 34.
h In libro secretorũ almi Collegij Bononiēsis, et supplemēto chronicorum Iacobi Philippi Bergomatis, Eremitanæ familiæ San. August.
i Alex. resp. 7. & 79. ad finem lib. 6. et alibi sæpe.
k Alex. respō. 79. ad fi. li. 5. & ad l. 1. nu. 12. ff. quod quisque iur.
l Mantua in Epito. virorũ illustriss.
m Alex. resp. 169. n. 3. li. 5. et in addi. ad Bar. ad l. 1 ff. de iu. au. an.
n Fel. ad rub. de ma. et obe. n. 3. & Io. Fichar. vbi sup.
o Accur. in §. ordinatione. ver. tēpus. in Auth. de Mona. vbi Ang. Alex. et cæteri ad l. cũ q d. ff. si cert. pet. & e loco paulò antè citato.
p Lib. secretorũ venerādi. Colleg. Pata.
q Respon. 61. num. 5. lib. 1.
r Respons. 12. col. 2. & 65. colum. pen.

leberrimum

leberrimum fuiſſe, doctiſsimus Ioannes Baptiſta Caccialupus fatetur. [s] Et Felinus ille Sandeus incomparabilis doctrinæ Iuriſconſultus lucernam ardentem [t] cathedris Iuris Ciuilis, nouumq; [u] luminare Alexandrum eſſe memoriæ prodidit. Et ſolenniſſimum modernum nuncupauit, vt eius verbis vtar, Petrus Philippus Corneus [x] magni vir ingenij. Et excellentiſſimum inter neotericos eruditus Pantaleo [y] Calderius. Et omnium iudicio in hac noſtra iuris prudentia ſummum Doctorem eſſe, candidum addidit calculum Andreas Tiraquellus [z] in omni doctrinæ genere exquiſitè verſatus. Et celebrem, ſuorumque temporum principem vocauit argutus Rodericus [a] Suarez. Et elegans Catellianus Cotta [b] multis encomiis illum proſequutus eſt, nec non Ioannes Neuizanus [redacted] ſcriptorum coaceruator. Sed quoniam vereor, ne in recenſendis his, qui Alexandri doctrinam admirati ſunt, atque illum ad cœleſtes extulere plagas (cùm ferè omnes fuerint) faſtidium afferam, idcircò reliquos ſilentio percurrere viſum fuit. Verùm ego te felicem ô Alexander, inter tot indita nomina vocabo, multorum ſapientum linguis, grauibusque teſtimoniis probatum. nam ea eſt profectò maxima laus, quæ à laudatis viris proficiſcitur: & ab his præſertim, qui eadem vigerent ætate, quales Franciſcus Accoltus, & Petrus Philippus Corneus fuerunt, qui & ipſi tum Piſis, tum Peruſij ſummum locum in docendo tenebant. Si quidem ſolent homines maximè paribus inuidere, vt laudatiſſimus Cicero [c] ſcribit, & atrum effundere virus, quemadmodum ingenioſus Ouidius [e] his carminibus explicauit:

,, *Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,*
,, *Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno.*

Et alibi [f]:

,, *Ingenium magni liuor detractat Homeri.*

Quamobrem nemo dubius eſt, Alexandri famam vigere memoria ſeculorum omnium, quam poſteritas ſic alet, vt ipſum etiam tempus edax rerum officere nunquã poſſit, aut delere. Claruit autem ipſe ſub Pio Secundo, & Sixto Quarto Pontificibus Maximis, & Federico Imperatore eius nominis Tertio, Anno MCCCCLX. & MCCCCLXXVII. Statura fuit nec procera nec breui, & gracili potius, quàm craſſo corpore, facie aliquantulum longa, iucunda & amabili, oculis nigris, ac naſo aquilino, grauis in ſermone, grauis & in ipſo inceſſu. Caputium in capite ſemper geſtare perquàm ſibi placuit, ſiue tornatile, vt vulgi more loquar, ac tonſam habere barbam. Optimis fuit moribus, & omni elegantia, ſuauitateque ſanè præditus. qui mirificè ſtudio literarum diuinarum delectatus eſt, muſica etiam, & quandoq; venatione feriarum tempore. Diuitiis affluxit, & auaritiam, qua nil fœdius, ſemper fugiendam duxit. Non ab re ſi peculiare fuerit illi (vt fama iactatum eſt) hoc dicterium: LEGIBVS VACAVI, VT SCIREM, NON VT EAS VENDEREM. Vxorem habuit, ex qua ſex genuit filios. tres mares, Antonium, Carolum, & Camillum, & totidem fœminas, Lucretiam, Lauram & N. Antonius Iuriſconſultus extitit, ſed ob corporis malam valetudinem, medicis citò mortem promittentibus, niſi ſtudia intermitteret, ea, licet ægrè, linquere coactus fuit. Carolus vxorem duxit filiam Comitis Tiberij Maluetij, clariſſimi viri Bononienſis: Camillus autem filiam Laurentij Heronis nobilis Florentini. Laura Bonifacio Elephantucio I. C. nupta fuit, & N. Virgineo Magnano, ambobus Bononienſib. & ſummo loco natis. Verùm, illud inter cætera prætereundum eſſe minimè decreui, quòd apud me Alexandri extat imago ad viuum expreſſa, quam nobiliſſimi & ornatiſſimi viri Annibal Tartagnus & Camillus pronepotes miſerunt. à quibus etiam multis de rebus ad noſtrum inſtitutum pertinentibus certior factus ſum. Et poſteriore parte ſimulacri ſignum hoc eſt, aut toreuma: Mons Parnaſus, vbi Mercurius Caduceum læua manu tenens, dextraque collum ſerpentis, in quo inſidet, cum hoc titulo cernitur: VIGILANTIA FLORVI. Feruntur & Alexandri pulcherrima, laudatiſſimaque monumenta in Pandectas, & Iuſtinianeũ Codicem, lippis (quod aiunt) ac tonſoribus

nota,

s In prælectione ad l. 1. col. 31. C. de ſum. Trini.
t In commentariis ad c. 2. nu. 32. de reſc.
u In c. Rodulphus. num. 23. verſ. vlt. eod. titu.
x Reſpõ. 189. nu. 5. lib. 4.
y In legẽ ſecundã, col. 7. ff. de reſcind. vend.
z In l. ſi vnquã. in verb. ſuſceperit liberos. nu. 72. C. de reuo. do.
a Ad l. quoniam. in prioribus, pag. 247 nu. 3. C. de inoff. teſt. & in prœmiũ fori. nu. 18. pag. 339.
b Loco citato. De Iuriſperitis.
c In ſyl. nup. lib. 5. tit. Quomodo iudic. num. 6.
d 2. de Orat.
e Lib. 2. Metamorph.
f Lib. 2. de remed. amoris.

nota. Accessiones etiam ad Bartholi, Baldiq; Commentaria, verùm dote maiore ea Bartholi locupletauit & ornauit, quem ex omnibus maximè amplexus est, & in summo semper habuit honore. Cæterùm, si Roderico Suarez [g] credimus, pleraque in Bartholi additamentis prauè citantur amanuensium vitio, vt rectè ait, non autē Alexandri, qui verissimè auctores semper aduocare solet: quamobrē illis non multùm fidendum, sed auctores citatos petendos esse admoneo. Sed porrò est, quòd animaduertatur, multa esse additamenta spuria, falsòque Alexandro adscripta, vt ex stylo his etiam liquet, qui à primo limine ipsum salutauere. Item celebratissima huius extant Responsa in septem distincta volumina (Consilia vulgò appellantur) vsque ad sydera nota, quæ diuina penè sunt, sic, vt sacros Tripodes (vt cum Ethnicis loquar) edocuisse, aut respōdisse probè con tendas. Nempe his doctrina excellentiores libros perscrutari nequaquam posse, omnium testimonio firmatum est. Profectò nihil in foro contingere, quod in ipsis non fuerit decisum, excogitari potest, quodque præ oculis explicatio non statim tibi occurrat. nam latus est campus & frugifer, in quo nil ieiunè tractatum inuenies, aut frigidè, sed ab imo summum præclarè omnia sic disputata, & confirmata, vt Alexandro duce secundissimè cursum tenebis, ac cuncta in vado esse cognosces. Verè igitur Andreas Alciatus Iurisperitorum eloquentissimus de eo prædicauit, [h] cùm dixit:

,, *Opinionum tutius Symplegadas*
,, *Superabis Alexandro duce.*

Et Philippus Decius Iurisperitus eminentissimus, qui nefas esse arbitratus est [i] ab Alexandri Responsis, ne quidem latum vnguem recedere, si contradicentem non habeat, cùm summo, illustriq; loco sit eius auctoritas, ac satis apud omnes ponderis habeat, vt Iouis suffragium prouerbiali schemate rectè dici possit. Et nimirum, quoniam ipse veritatem summopere amplexus est, pro qua non secus ac pro muro pugnabat. Enimuerò fuit proprium Alexandri veritatem quærere, & omnium etiam erit, tanti viri vestigia sequentium, si nil pecuniarum gratia egerint, si iniustitiam fugerint, si non spe alliciantur, aut præmio, si nō gratia flectantur, auctoritateue frangantur, sed rectum animum habentes, vt hæc omnia ipse faciebat, stateram transiliendam non esse putarent. Quam ob causam iure & meritò Doctorem veritatis Lancelotus Galliaula, [k] Iason Mainus, [l] Franciscus Curtius Secundus, [m] & Hieronymus Cagnolus [n] appellabant, nec alio epitheto præclara eruditione, atque doctrina I. C. Marcellus Beringutius Senensis præceptor meus Alexandrum nuncupare solebat. O pulcher, & insignis titulus, tanto cæteris sanè præstantior, quanto veritas ipsa omnibus, quæ sub cœlo sunt, excellentior est, atq; præstantior. Nec Alexander cognomēto Magnus iure gloriari magis posset, quàm noster Alexander cognomine veridicus. Sed quorsum attinet huius diuini hominis laudes commemorare, cùm parui referat Alexandrumne, aut virtutem laudem. Commentaria in titulum de actionibus, lib. 4. Institutionum Iustiniani, quæ auctore Iasone Maino circumferuntur, pleriq; Alexandri fuisse contendunt, inter quos Ludouicus Gomesius, [o] & Additionator ad Philippi Decij consulta. [p] quod argumentum præstat, si eis credimus, scribendi stylus, dicēdi vbertas, præsertim, quòd Alexander ipse titulum illum explanasse fatetur. [q] Verùm opinionem hanc confirmare fluctuat animus: nam pro Iasone multa succurrunt, quia ipse locupletissimus fuit interpres & clarissimus, nec diuersa est phrasis, si scriptiones eius æquilibrio pendamus. Accedat hominum fama, quoddam multitudinis testimonium, vt Cicero extra omnem ingenij aleam positus [r] autumat. Cæterùm, quantum auguror coniectura, mihi persuadeo ad manus Iasonis, lucubrationes Alexandri præceptoris peruenisse, quas tandem sic auxisse & amplificasse, vt vix Lynceus discernere possit, cùm facilè sit inuentis addere, vt tritum est sermone prouerbium. Fertur & Alexandrum librum Regularum edidisse, cum suis (quod aiunt) fallentiis, à doctis desideratum, necnon sextum Decretalium librum ac Clementinas epistolas, si Ioanni Abbati Spanhemensi [s] fides adhibenda est, commentariis illu-

g Ad legē post rem iudicatam, c. visum est. nu. 11. pagina 672. ff. de re iudi.

h Lib. 2. Parerg. iuris. ca. 42.

i Respon. 61. nume. 2.

k In l. Centurio. co. 8. ff. de vul. et pu.

l Eo quod citauimus, respons. 61. nu. 5. lib. 1.

m Respō. 139, nume. 10.

n In l. si qua illustris, nu. 46. C. ad S. C. Orfic.

o Insti. de act. in princ. Rubricæ.

p Respon. 62.

q Ad l. Neratius, in additamentis ad Bar. ff. de pet. hær. & alibi, vt per Gome. proximè citato loco.

r Orat. pro Sest.

s Lib. de scriptorib. ecclesiasticis, fol. 184.

strasse.

strasse. Verùm errore Ioannem hunc lapsum fuisse, rectè Thomas Diplouatatius animaduertit, cùm illa alterius sint, Alexandri scilicet Antellæ, I.C. Florentini. Pietatem maximopere colebat noster Alexander, interque cętera pietatis officia, & illud obseruabat, quòd aduersus reos in iudicium capitis vocatos, nequaquam consulebat [t]. Hic publicè annis ferè 30. docuit, ex cuius Academia tanquam ex equo Troiano innumeri propè discipuli prodierunt. Horum ex caterua, vt multos silentio inuoluam, memorabiles fuere Bartholomæus Socinus [u] Senensis, Iason Mainus, [x] Lancęlotus Decius [y] Mediolanenses, Ioannes Marius Riminaldus [z] Ferrariensis, & Ludouicus Bologninus [a] Bononiensis. Statua marmoreo ex lapide à suis Forocorneliensib. honoratus est in Prætorio posita. egregium sanè factum, quoniam, nedum patriæ splendorem & ornamentum affert, sed ad excolendos animos mirum in modum iuuentutem excitat. quanquam illi fuerit etiam data ciuitas à Bononiensibus, vt de tam summo viro & clarissimo ciue possint & ipsi lætari atque gloriari. Mors hominem inuasit Millesimo Quadringentesimo septuagesimo septimo, cùm decies quinque supra tres vixisset annos, non sine litteratorum omnium maxima iactura: multo plus etenim profuisset, nisi naturæ communis fragilitas celeriore cursu illum rapuisset. Sed quid mortem commemorem, cùm is memoria hominum sempiterna viuet? Nam, vt Oratius ait: [b]

,, *Dignum laude virum Musa vetat mori:*
,, *Cœlo Musa beat.*

Sepultus est Bononiæ in æde Sancti Dominici, loco celebri prope aram maiorem, vbi monumentum eius elatum candido ex marmore operosè structum, cum hac inscriptione cernitur:

ALEXANDRO TARTAGNO
IMOLENSI, LEGVM VERISSIMO AC
FIDISSIMO INTERPRETI, Q. V. AN. LIII.

FILII PIENTISS. P. OPT. B. M. POS. OBIIT
ANNO M. CCCCLXXVII.

ET NOS HOC RECENS EPITAPHIVM IN EVNDEM EGIMVS.

,, *Terra vale, & Tartagni suscipe corpus aura,*
,, *Spiritus est summo redditus ipse Deo.*
,, *Cæsarei excellens fuerat, qui gloria iuris,*
,, *Hei, nunc perduro clauditur hoc lapide.*

Hæc ex multorum monumentis collegimus quæ ad Alexandri vitam pertinere visum fuit. verùm maiorem lucem citò proferendam esse nequaquam ambiguimus. Nam Guidus Pancirolus Regij decus, Academiæque Patauinæ splendor, omnibus numeris Iurisperitus perfectus & absolutus vitas Iurisconsultorum quamprimùm in manus hominum dabit, maturus est iam partus. Et Hieronymus Magius Iurisconsultus Anglarensis præstantissimus, ac diui Marci Eques, hoc etiam argumenti genus scriptis persequi orsus est, Operique suo, De Imaginibus I.C. titulum indidit. Deus igitur Opt. Max. cœpta secundet, & vterque bonis auibus expetitum videat finem.

t *Alex. respō. 19. nu. 13. & 188. in princ. lib. 7.*
u *Alex. resp. 17. libr. 5. & 27. lib. 7. vtrobiq. in princ. Soci. in l. certi conditio. col. 1. ff. si cer. pet.*
x *Iaso. citato respon. 42. n. 3. & Insti. de acti. in princ.*
y *Idem Lance. in l. omnes populi. col. 4. & 5. ff. de iu. & iur. & alibi sæpe.*
z *Alex. resp. 80. in ipsius vestibulo, li. 5 & 145. lib. 7.*
a *Ludou. ipse in repertorio ad respōsa Alex. libr. 5. in primordio.*
b *Ode 8. li. 4.*

ALEXAN-

CONSILIA SEV RESPONSA CLARISSIMI ET PRAESTANTISSIMI IVRISCONSVLTI ALEXANDRI TARTAGNI IMOLENSIS,

QVAE NON VT ANTEA PLVRIMIS FAEDATA MENDIS, SED acri studio emendata, atq; omni, quantum licuit ex parte expolita emisimus.

NVNC RECENS IN STVDIOSORVM ET IVRISCONSVLTOrum omnium gratiam & vtilitatem edita, feliciter inchoantur.

LIBER PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Substitutionis sublato priore gradu, admittitur sequens.*
2 *Substitutio compendiosa continet vulgarem. limit. nu. 15. & 16.*
3 *Substitutio compendiosa de vno casu ad similem extenditur.*
4 *Appellatione filiorum veniunt nepotes. contra. nu. 12.*
5 *Qualitas refert an iungatur verbo dispositiuo, vel executiuo.*
6 *Hæres, verbum, intelligitur de hærede per aditionem.*
7 *Substitutio merè fideicommissaria non continet vulgarem.*
8 *Testamentum potest accipere vires à tacita vulgari.*
9 *Substitutio nunquã debet extendi ad alium casum, quando per hoc plus faueretur minus dilecto.*
10 *Substitutio inutilis non facit aliam vtilem.*
11 *Substitutio concepta in vnum casum, an extendatur ad alium.*
13 *Alienare filiis prohibitis, non sunt prohibiti nepotes.*
14 *Verborum à propria significatione non est recedendum. nu. 17.*

EPITOME.

TESTATOR instituit Raymundum filium suum, & posthumum ex vxore prægnante, cui posthumo substituit dictum Raymundum vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum: & si contingeret d. Raymundum eius filium & hæredem seruantem legem testamenti decedere quandocunque sine filiis masculis, vel filios eius sine filiis, vel descendentibus masculis, tunc substituit sibi, & d. Raymundo, seu vltimo filio, vel descendenti masculo ex eo Antonium Spaciforam nepotem suum. Et si contingeret dictum Antonium Spaciforam succedere d. Raymundo, ipso casu adueniente, & decedente d. Anton. sine filiis masculis substituit sibi testatori, & d. Anto. Spaciforæ Bernardum si extaret, & eo non extante filios Bernardi, illis non extantibus Thomasium, & eo non viuente, substituit postremò Antonium de Baresio testatoris nepotem, & eius filios masculos. Accidit quòd Raymundus filius prædecessit viuo patre, nec natus est posthumus. Decesserunt etiam Spacifora, Bernardus, & Thomasius non relictis liberis. Anto. verò Baresius cum filiis decessit relictis ex eis nepotibus, qui vendicant bona testatoris tanquam substituti. Decidit Alexa. eos non esse audiendos, sed locũ esse successioni ab intestato. Quia excepta prima substitutione, quæ viuo testatore defecit: omnes reliquæ substitutiones sunt fideicommissariæ sub conditionibus quę defecerunt. Idem in hac eadem specie, fusius & clarius consuluit Philip. Corn. consil. 192. in præsenti. libr. 2.

CONSILIVM I.

CHRISTI nomine inuocato. Perspectis verbis testamẽti magnifici Comitis Henrici Rubei: & his quæ in themate narrantur: Videtur prima consideratione dicendum, locum esse substitutioni factæ de filiis Antonij Baresij, & illius substitutionis vigore vocari nepotes prędicti Antonij
1 Baresij, maximè ex infr. scriptis. ¶ † Et primò per illud quod habetur in l. quandiu. la vltima, in versiculo, is autem. ff. de acquirend. hæred. vbi si Titius in primo gradu fuerit institutus, & sibi secundo gradu fuerit substitutus Sempronius: & Sempronio fuerit tertio gradu substitutus Cornelius: & antequam eueniret casus substitutionis factæ Titio primo hæredi, decesserit Sempronius secundo gradu substitutus: tamen postea eueniente casu substitutionis factæ Titio primo hęredi, poterit ei ex substitutione succedere Cornelius tertio gradu substitutus. ¶ Ad idem tex. in l. cohæredi. in princip. & quod ibi no. Bart. ff. de vulg. & pup. & ideo per
a d. l. quandiu. dicit Bart. ibi, quem Bald. Ang. & Moder. *a* ibi sequuntur, quòd si testator filium impuberem hæredem instituit, & ei pupillariter substituit Titium, & quandocunq; decesserit, ei substituit Sempronium: & contingat quòd Titius ante pupillum moriatur, & postea decedat pupillus, ꝙ Sempronius poterit perempto primo gradu substitutionis admitti. Pro hoc etiam adducit quòd Sempronius fuerit
2 substitutus Titio † compendiosè, quæ substitutio continet vulgarem, vt concludunt omnes in l. Centurio. ff. de vul. & pupil. & in l. precibus. C. de impu. & aliis substit. vnde testator videtur dictum Titium substituisse: & si Titius hęres nõ esset, videtur Sempronium substituisse, & sic substitutio facta Sempronio videtur quò ad Titiũ esse vulgaris, & quò ad filium impuberem fuisse pupillaris: & subdit Barto. quòd si prima substitutio fuisset pupillaris. & secunda fuisset merè fideicõmissaria, tunc secunda substitutio non potest habe-

re effectum, nisi ille primus substitutus, cui facta esset secunda substitutio, admissus esset ex prima. l. apud Iulia. §. idem Iulia. & lege, ita tamen. §. qui suspectum. ad Treb. sed si prima & secunda fideicommissaria fuisset, tunc licet primum fideicõmissum deficiat, vt qa prædecedat primus fideicommissarius, remanet primum fideicommissum apud ipsum hæredem testatoris fideicommittentis, cum onere tamen secundi fideicommissi: & sic debebit per hæredem restitui secundo fideicommissario. l. vnica §. pro secundo. C. de cadu. toll. & ita etiam consuluit Bartol. in consilio incipiente, Quidam nomine Meuius, &c. ¶ Modò ad propositum testamenti de quo agitur post institutionem vniuersalem factam posthumo, fuit facta prima substitutio vulgaris & pupillaris & etiam cõpendiosa, si bene inspiciantur verba testamenti. Nam inquantum substituit Raymundum, si contingeret vxorem esse non prægnantem, vel esse prægnantẽ, & partum in lucem nõ peruenire: hic dicitur esse vnum caput substitutionis vulgaris, scilicet si hæres institutus non poterit esse hæres. l. fin. C. de instit. & substit. sub condi. fac. & ibi not. Bart. & Docto. in l. qui ventri, secundum primam lectu. ff. de ven. inspi. facit l. cùm proponas. C. de hær. instit. l. si paterfa. ff. eod. tit. Inquantum aũt testator vocauit substitutum in casu quo posthumus peruenerit in lucem, & in pupillari ætate decederet, fuit pupillaris expressa: vt d. l. precibus. & quod ibi no. gl. magna in fi. Item inquãtum postea testator subiunxit hæc verba: scilicet, postea quandocunq; filiis legitimis & naturalib. de suo corpore non relictis, &c. fuit cõpendiosa. d. l. Cẽturio. & l. precibus. & c. Ray. de test. & c. si pater. eo. ti. li. 6. Secunda verò substitutio quantũ ad propositum de quo quæritur, fuit facta d. Ray. quia voluit ꝙ si contingeret dictum Ray. eius filium hæredem seruantem legem testamẽti decedere quandocunq;, tunc nobilis Ant. Spacifora nepos dicti testatoris esset substitutus dicto testatori, & dicto Ray. in bonis, in quibus dict. Raymundus fuerat substitutus dicto posthumo. Tertiã deinde facit substitutionem, volens ꝙ si contingeret dictum Ant. Spacifor. succedere prædicto Ray. ipso casu adueniẽte, & decedente dicto Ant. Spacifora sine filiis masculis, substituit sibi testatori, & d. An. Spaciforæ Bernardum si extaret, & eo non extante filios Bernardi, & illis non extantibus Thomasium: & eo non viuente vocauit, seu substituit postremò dictum magistrum Ant. de Baresio eius testatoris nepotem, & eius filios masculos legitimos & naturales descendentes ex d. An. de Baresio. Quamuis ergo prima substitutio facta posthu. non habeat effectum in persona Ray. primo substituti: quia prædecessit viuo testatore: tamen aut dicimus quòd Anto. Spacifora substitutus in secunda substitutione compendiosa comprehendente vulgarem, vt dictum est, succes sit in eo, in quo erat substitutus Raymundus posthumo vulgariter per d. l. quandiu. vers. is autem. & quod ibi not. Bart. attento ꝙ in posthumo euenit casus substitutionis vulgaris: quia nullus posthumus peruenit in lucem: & tunc nihil est quod obstare videatur dictis nepotibus An. Baresij, quo minus ex substitutione admittãtur, attento quòd tempore mortis Antonij Spaciforę decedentis sine filiis masculis, nõ extabat Bernardus nec Thomasius, nec filius alicuius eorũ. & sic euenit casus tertiæ seu vltimæ substitutionis. Nec obstat quod dicta tertia, & vltima substitutio videatur facta in casu, quo contingeret An. Spaciforam succedere Ray. quia dico, quòd testator in dicta substitutione accepit, Ant. Spaciforam succedere Ray. quamuis Anton. Spacifora veniret prout venit in locum, in quo vocatus fuerat à testatore. d. Ray. non autem accepit quòd Anton. Spacifora sit hæres dicti Ray. quia etiam quando contigisset quòd Ray. decessisset sine liberis mortuo testatore, & agnita per ipsum Ray. portione sibi delata ex substitutione vulgari: tamen nõ diceretur Anto. Spacifora esse hæres, d. Ray. nec sibi propriè succedere: quia per substitutionem cõpendiosam post tempus pupil. ætatis, seu per substitutionem fideicommissariam comprehensam in compendiosa facta Ray. non succedit dicto Ray. sed testatori. l. cohęredi. §. cum filiæ. ff. de vulgar. & pupil. l. sancimus. §. cùm autem. C. ad Trebel. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. not. Bart. in l. Mar. §. quidam liberis. ff. ad Tre. vnde accipitur in d. testamento, Ant. Spaciforam succedere Ray. quandocunque contingat Anto. Spaciforæ apertum esse locum, ad quem testator vocabat Ray. sicut in simili accipitur in l. hæreditas. §. qui filium. ff. de test. tutel. ad hoc accedit quòd d. substitutio compendiosa facta Ray.
3 † cùm dicatur comprehẽdere vulgarem secundum * communem conclusionem, vt dixi, dato quòd intelligeretur facta in vnum casum, scilicet, quando decederet Raym. post mortem testatoris, debet extendi ad alium sibi similem, scilicet quando decederet viuo testatore. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. & ibi Bart. in l. fin. & ibi Doct. C. de instit. & substi. sub condi. fac. & Guil. de Cu. in d. l. precibus. & Bart. & alij in d. l. 1. ff. de vulg. & pupil. & in d. l. 7. quęstione princip. & Bart. in l. 3. C. de hæred. insti. cum simi. aut dicimus, quod Antonius Spacifora non debuit succedere in eo in quo erat substitutus Ray. quasi non videatur euenisse casus substitutionis, ad quam vocatus fuerat à testatore Antonius Spacifora, qui quidẽ videbatur vocatus quando Ray. esset hæres: & seruans legem testatoris, aliàs testamenti, vt sonant verba substitutionis factæ Ray. & tunc adhuc videtur, quod cum fuerat perempta prima substitutio facta posthumo de Ray. etiam fuerat perempta substitutio secunda Raymund. de Antonio Spacifora, debet habere locum tertia & vltima substitutio facta, de Antonio Baresio & eius filiis per eandem l. quandiu. cum ibi nota. per Doctor. quare sicut ibi perempta prima substitutione facta hæredi, seu filio impuberi scripto in primo gradu, admittitur ille qui erat vltimo substitutus primo substituto: ita pari ratione perempta prima, & demum secunda substitutione debet admitti substitutus in tertia: quia eadem ratio, facit l. potest. ff. de vulgari & pupillari, & Institu. de vulgari & pupillari substitu. in princ. & sic in omnem euentum videtis, quòd debeant vocari dicti descendentes Anton. Baresij. ¶ Nec obstat si diceretur, quòd filij Anton. de Baresio fuerunt substituti Thomasio per fideicommis. & quòd Thomasius non fuit hæres: & sic deficit casus fideicommissi in persona filiorum Anton. Baresij: quia respondetur, quòd imò filij Anton. Baresij fuerunt substituti Anton. Spaciforæ, si non extarent Bernardus aut eius filij vel Thomasius, vt patet ex verbis testamenti. ¶ Ad hoc facit, quia substitutio compendiosa facta alicui post mortem, habet locum etiam si ille cui facta est substitutio viuo testatore decedat, vt declarat Bart. in d. l. Centurio. in versicu. Quæro vtrum substitutio compẽdiosè facta, &c. & omnes sequuntur, ibi, in d. l. precibus. & in d. c. Ray. per legem 3. in prin. ff. de adi. le. & l. hæc conditio filiæ. §. fin. ff. de condit. & demonstr. & l. vnica. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. ¶ † Nec obstare vi- 4
detur, quòd substituti fuerint filij Anton. Baresij, & nulla fuerit facta mentio de nepotibus: quia potest responderi, quòd in dispositione testatoris facta fauore filiorum, & al-
b teri non onerosa veniunt nepotes. *b* l. Lucius. la 2. & ibi Barto. ff. de hæred. institu. & l. Gallus. §. instituentes. ff. de libe. & posthu. secundum intellectum gloss. 2. quem ibi approbat Bart. & alij in l. filij. & l. iusta. & quod ibi not. ff. de verb. signifi. & not. Bart. in l. liberorum. in 4. colum. ff. eod. titul. nam in vltimis voluntatibus fauorabilibus verba largè accipiuntur. c. cùm dilecti. de donat. l. in testamentis. ff. de regul. iuris. l. cum quidam. ff. de liberis & posthum. l. si ita scriptum sit filiabus. ff. de legat. 2. & vbi fit larga interpretatio: tunc appellatione filiorum veniunt nepotes. argumen. d. l. filiæ. & l. iusta. & d. l. liberorum. facit quod not. Ioan. An. in c. ad extirpandam. de fil. presbyt. cum similib. ¶ Sed præmissis non obst. puto contrariam sententiam in proposito esse de iure veriorem. quod ex infrascriptis ostenditur. Nam præsuppono primò, quòd substitutio facta Raym. & pariter testatori intelligitur fãcta casu quo Ray. succederet testatori ex substitutione facta posthumo, & legem testamenti seruaret. hoc indicant illa verba testamenti dicentia: Item dictus magnificus comes testator voluit, & mandauit, quòd si dictum Ray. eius filium, & hæredem seruantem legem testatoris, mori contingeret quandocunque sine filiis masculis

masculis legitimis de suo corpore legitimè natis, vel descendentibus, vel cum filiis masculis, & deficientib. ipsis filiis in pupillari ætate, seu post quandocunque decedant sine filiis masculis in eo casu mori: substituit sibi & d. Ray. seu vltimo filio masculo descendenti ex eo, seu ex eis & dictis, dictum nobilem Anto. Spaciforã: illa enim qualitas importata per illa verba, hæredem seruantem legem testatoris, &c. debent verificari secundum tempus verbi cui iungitur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. l. Titius. ff. de testat. mil. l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Trebel. sed ita est quòd iunguntur illi verbo, mori contigerit: ergo oportet quòd dicatur euenisse illum casum à testatore prouisum, quòd Ray. tempore suæ mortis fuerit hæres, & seruans legem testatoris, scilicet Ray. decessit viuo testatore: ergo non potuit esse huiusmodi. l. 1. ff. de hæred. vel action. vend. l. qui superstitis. ff. de acq. hæred. ¶ Confirmantur ex his quæ not. Bart. & alij post eum. in d. l. Centurio, post medium. in versic. quæro circa prędicta, dixi quòd si ista substitutio fiat cum temporis de-
5 scriptione, &c. † vbi quærit, an si testator dixerit tali filio meo impuberi, si decesserit sine liberis, substituo Titium, videatur propter illud verbum, impuberi, limitasse ætatem, & voluisse quòd substitutio locum habeat duntaxat, si decedat in pupillari ætate? & dicit ꝙ non, quando illa dictio impuberi, iuncta est cum verbo dispositiuo substituo: vt tenuit Io. And. in c. si quando. præallegato. d. c. Rayn. quia dictio, impuberi, videtur adiecta causa demõstrationis, & nõ causa taxationis vel limitationis. l. Mela. in princ. ff. de alimẽ. leg. secus si dicta dictio impuberi, iungeretur cum alio
c verbo, puta executiuo *c*: vt qa dixit, si filius meus decesserit sine liberis, filio meo impuberi succedet Titius: nam illud verbum succedet, est executiuum, dato quòd illa dictio impuberi, denotat demonstrationem, tamen requiritur quòd tempore quo defertur successio, & sic tempore mortis ipsius filij, filius ipse esset impubes. arg. l. 2. ff. de auro & arg. leg. & d. l. Titius. cum simi. ita etiam vult Guil. de Cu. in repet. d. l. precibus. in 15. col. in materia pupillaris substitutionis, in ver. sed pone quod dubium est, &c. & Bar. ibidem in pen. colum. & pro hoc, est tex. in d. l. cohæredi. §. cum filia. versi. quòd si hæredem. & in §. pen. eiusdem legis. & vtrobiq; not. Paul. de Cast. ponderans ad hoc illa iura. & Ioan. de Imol. in
6 d. c. Rayn. in no. ¶ † Pro hoc facit, quia videmus, quod illa verba prolata à testatore, videlicet si talis hęres erit, intelligantur, id est, si talis adierit hæreditatẽ: non autem intelliguntur, si talis fuerit scriptus hæres à testatore. tex. est, quẽ ad hoc ibi no. & põderat Bar. Io. de Imo. in l. seruus alienus. quæ est. l. 3. in §. si quis ita. ff. de hæred. insti. & dicit, hanc fuisse rationem dubitandi in l. illa. Ad hoc facit quod no. Bar. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. circa 3. col. in ver. circa 3. videlicet qualiter ista voluntas probetur per verba enunciatiua, &c. vbi vult quod etiam quando in dispositione fit mentio, etiam enunciatiuè de hæred. intelligitur de hærede per aditionem hæreditatis: vt no. Bal. in l. potuit. C. de iure delibe. ergo illa verba testatoris, si filiũ & hæredem mori contigerit, intelliguntur de hærede per aditionem. ¶ Hoc expresius denotant alia illa verba, seruantem legem testatoris, quę in personam Ray. tempore mortis suę exiguntur: & talem denotãt executionem, & obseruantiam: de qua non potest tractari, nisi mortuo testatore. l. vnica. §. 1. C. de cadu. tol. c. cum Marthę. de cele. mis. Et per hoc patet, quod præmissis non habet obstare illa dictio quandocunque, iuncta verbo decesserit, quia illa dictio denotat quancunque ætatem, seu quodcunq; tempus in qua vel quo decederet: dummodò decedat hæres, & seruãs legem testatoris: & hoc modò nulla est repugnantia verborum: aliàs autem videretur testatorem se incontinenti correxisse, & contradixisse sibi ipsi: quod non est accipiendum. l. nam ad ea. ff. de cond. & dem. ¶ Hoc ita præsupposito & ostenso: probatur quod nepotes Antonij Baresij non possunt ad substitutionem admitti ex infrascriptis. ¶ Et primò, qa substitutio facta Raymundo fuit fideicommissaria, & sic non potuit comprehendere vulgarem substitutionem: quia facta fuit substitutio Ray. post mortem eius, in casu quo esset hęres, qui casus repugnat vulgari substitutioni. l. post aditam. C. de impu. &
7 aliis subst. l. 1. & d. l. precibus. † vnde dicimus, quòd fideicommissaria substitutio non continet vulgarem, nec trahitur ad directã. l. ille à quo ad §. si de testamento. ff. ad Treb. & d. l. cum filio. not. gl. Bart. & alij in l. verbis ciuilibus. ff. de vul. & pup. præterquam in speciali fauore libertatis. l. Pantonius. ff. de fideicom. liber. & l. neq; enim. §. fi. cum l. seq. ff. de test. mili. sed ita est quod in prima substitutione, vt Ray. in casu nostro fuit facta substitutio fideicommissaria, quæ non est apta compręhendere vulgarem: & tunc non potest secundus substitutus. (vt est in casu nostro) Ant. Spacifora venire ad hęreditatem adscriptam primo substituto, nisi prius substitutus, id est, Raymundus fuerit hæres vel adiuerit: quia aliter nõ potest restituere per fideicõmissum, hoc est quòd clarè decidit Bart. & alij post eum in d. l. quandiu. & l. apud Iulianum. §. idem Iul. & l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. ad Treb. ergo cum Ray. non fuit hæres, non potest tractari de substitutione facta post mortem Raym. quæ fuit fideicommissaria, vt dixi. & ideo cum Ant. Spacifora non potuerit de substitutione capere de hæreditate relicta per testatorem posthumo in primo gradu mediante persona d. Raymundi grauati in effectu restituetur d. An. Spacifora ex eo quòd Ray. non fuit hæres: sequitur quod nec etiam alij substituti post Ant. Spacifor. venire possint eodem impedimẽto obstante. l. cum in test. ver. quomodo. ff. de hæ. inst. l. 1. §. si mater. 1. tit. de vul. & pu. nec dicatur ꝙ Bar. in d. l. quandiu. loquitur quando prima substitutio erat pupillaris expressa, & secunda fideicommissaria: in casu verò nostro prima substitutio erat nedum vulgaris & pupil. sed etiam vulgaris &
d compẽdiosa: quia respondeo, *d* quod in casu in quo loquitur Bar. erat facta vulgaris saltem tacita cõpręhensa in pu-
8 pil. expressa, iuxta l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. † à qua tacita vulgari potest incipere testamentum assumere vires, sicut ab expressa vulgari: vt not. gl. in l. lex Corne. ff. de vul. & pupil. & in l. pen. ff. de ven. inspi. & not. Guil. de Cu. in d. l. precibus. & Bart. in d. l. 1. in secundo effectu substitutionis vul. ff. de vulg. & pup. & in l. si pater filium. eo. tit. per l. neq; fi. cum l. seq. ff. de testa. mili. ita tenet Old. & consuluit idem ipse in consi. 20. incip. Quidam habens. & probat Bart. in l. finali. in vlt. col. C. de instit. sub condit. fac. post gl. in l. vnica. §. pro secundo. C. de cad. tol. & in l. tractabatur. ff. de test. mili. & Ang. & Io. de Imol. in l. apud Iulia. §. idem Iul. præalle. & Bal. & Ang. & Ioan. de Imol. in d. l. lex Cornelia. cum l. seq. & probatur in d. l. si pater filium. secundum intellectum Iac. de Are. & ibi etiam no. Io. de Imol. & idem probat ipse in d. l. 1. ff. de vul. & pu. & in d. c. Ray. in materia vulgaris quę
* est magis * communis opin. & dicit Ioan. de Imol. in d. l. lex Cornelia. & sic est eadem ratio quando prima substitutio erit pupillaris expressa & vulgaris tacita: sicut quando est vulgaris expressa & pupillaris tacita. ¶ Secundò probatur, quia si Ant. Spacifora, qui tanquã primò vocatus post Ray. videtur magis dilectus quàm descendentes An. Baresij vlti. vocati. l. Publius. §. 1. ff. de cond. & dem. intelligitur exclusus
e *e* à commodo substitutionis: eo quia Ray. nõ fuit hæres: sed decessit viuo testatore vt ꝓbaui: multò magis intelliguntur exclusi dicti descendentes Ant. Bare. per ca. l. Publius. §. 1. & l. qui fundum. §. qui filios. in fi. ff. ad l. Falci. ¶ Et pręterea di-
9 cimus, † quod etiam vbi aliàs substitutio facta in vnum casum extenderetur ad alium, tamẽ non debet extendi quando per talem extensionem resultaret istud inconueniens, scilicet quando sequeretur ꝙ minus dilectus à testatore esset melioris conditionis quàm magis dilectus, vt est gl. not. quam ibi ita saluat subtiliter Bart. & alij post eum in l. si mater. §. 1. ff. de vulg. & pup. ¶ Tertiò probatur, quia dicti filij Ant. Baresij & alij qui fuerunt vocati sub ista conditione, si Anto. Spacif. succederet d. Ray. & sic casu in quo Ant. Spacif. venisset ad substitutionem de eo factam Ray. vt clarè dicunt verba ipsius substitutionis factæ Anto. Spacifo. sed ita est ꝙ non euenit illa cõditio tertiæ & vltimæ substitutionis factę dicto Anto. Spaci. eo quia Ant. Spacifora non potuit succedere Ray. nec testatori ex substitutione facta in persona Ray. ergo non possunt descendentes Anto. Bare. venire

 ad

ad substitutionem prædictam.vt l. qui habebat.ff.de vulg. & pupil.in verbo, si antequam nuberet.cum gloss.iuncta in verbo pubes. & quod ita sit, quod si Ant. Spacifora fuit exclusus à substitutione,cuius conditio deficit, non possunt habere locum sequentes substitutiones factæ Anto. & aliis post eum,probatur per alias etiam rationes. Pet.de Ancha. in consil.137.incip.Principaliter ponderanda est. ¶ Quartò probatur per id quod decidit Oldr.consi.177.incip.Testator in vltimo suo testamento si dixit filium, &c. vbi consuluit, si testator dixit,filium mihi nasciturum ex ventre vxoris meæ, mihi instituo hæredem vniuersalem: & si dictus filius meus decesserit in pupillari ætate,vel postea quandocunque sine prole legitima,substituo eidem filium mihi secundo nasciturum ex d.vxore. si dictus secundus filius moriatur in pupillari ætate, vel postea quandocunque sine prole legitima,substituo sibi Ber. fratrem meum. accidit quod ex ventre vxoris testatoris natus est posthumus vnus tantum,& decessit in pupillari ætate, ad cuius bona mater vult venire ab intestato: sed dictus Ber. frater testatoris qui fuit vltimo substitutus, vult venire virtute substitutionis: quærebatur an substitutus admitteretur:& cõsuluit ꝙ non:
10 † quia prima substitutio fuit omninò inutilis f non nato se-
f cundo posthumo. l. is qui ducenta.§. vtrum.in princip.ff. de reb.du.& l.si duobus.§.finali.ff.de legat.1.& l.1.§. si quis primò. ff. vnde cog. ergo aliam vtilem facere non potest, cum ipsa sit omnino inutilis. argum. l. nullus alius materni.de decu.lib.10. ¶ Et sicut dicitur in contractu seu conuentione conditionali vestita, quòd aliam conuentionem non vestit: quia ipsa principalis conuentio conditionalis propter pendentiam conditionis actionem non parit. l. si in venditione. ff. de peri. & commod. rei vendit. & plenè traditur l. petens, in 9.colum.in versic.in eadem glos.ibi.l. in vendi.C.de pactis. ¶ Mouetur etiam quòd absonum videtur substitutum substituti plus capere posse quàm nunquam potuerat, is cui fuerit substitutus. dict. leg. Publius. ¶ Insuper mouetur quod dictus Ber. frater testatoris fuit substitutus secundo nascituro sub conditione, si secundus
g nasciturus decederet in pupillari ætate g, vel postea quandocunque sine prole: sed constat quòd talis conditio non extitit, quia non decedit, quia nunquam natus fuit. l. qui duos. ff. de manu. testa. ergo substitutus omnino excluditur per d. l.qui habebat. & plenius per eum in d. consil. Et in eodem casu idem determinat Ioan. An. per easdem formales rationes in addit. Specu. in titu.de testa.§.in primis. in additione,incip.huic quæstioni. ver. occurrit etiam casus nouissimus, &c. licet de Oldrado mentionem non fecit. ¶ Et licet rationes suæ videantur militare in casu nostro,quia prima substitutio facta de Raymundo dicto posthumo,fuit omnino inutilis & sine effectu in casu nostro, sicut esset in casu suo: ergo non debet facere aliam vtilem. Item non debet substitutus substituti,id est,illi qui fuerunt substit.Anton. Spacifo. qui sunt descendentes, Anto.Bare. esse melioris condi. quàm voluit testator Anton.Spaci. cui ipsi sunt in effectu substituti, vt deduxi in secundo argu.assumpto. at in casu nostro non euenit conditio substitutionis vltimo factæ Anto.Spaci.& aliis post eum, vt deduxi in 3. arg. assumpto.& sic sumus effectualiter in casu Old. & Io.
h An.magis tamen satisfaciunt vltimæ rationes Old. h quàm primæ. ¶ Quintò probatur per id quod decidit Ang.in præalleg.l.quamdiu.in fin.vbi iuxta quæstionem ibi formatam
11 per Bart. & limitando illam decisionem Bart. dicit † ꝙ pupillus fuit institutus, & Titius fuit ei pupillariter substitutus. & si Titius dictus decesserit viuo testatore,substituit ei Seium, & deinde contingat Titium decedere testatore mortuo,tamen pupillo adhuc viuente licet postea decedat pupillus in pupillari ætate,non admittitur Seius ex substitutione: & sic tunc habebit locum decisio Bart. ibi: quia substitutio facta de Seio fuit concepta in vnum casum tantum, scilicet, si Titius moreretur testatore viuo, hæc autem conditio deficit: ergo non habemus de secunda substitutione tractare.l.commodissimè.ff.de libe. & posthu.&
i ita dicit se consuluisse Florentiæ: i ergo in proposito Anto. Spacifo.fuit substitutus Raymun.quando decederet hæres & seruans legem testatoris. qui quidem casus non euenit, quia decessit viuo testatore, & substitutio intelligebatur facta,si decederet mortuo testatore,& etiam hęres & seruans legem testamenti,vt dictum est,ergo Anto. non potuit venire ex substitutione, multò minus descendentes Ant. Baref.qui fuerunt substituti quando Ant. Spaci.fuisset admissus ex substitutione quæ nõ euenit,vt iam dixi. ¶ Hoc idem voluit Angel.in l.si pater filium.ff.de vulg.& pup.& ibi dicit probabiliter per illum text.quod substitutio vulgaris facta in vnum casum, ex casibus qui comprehenduntur sub ea, non porrigitur ad alium casum sibi oppositum,pro quo etiam al. l.si quis ita substituerit.& l.si mater.§.1.in glos.mag. eo.tit.& respondet ad l.Gallus.§.& quid si tantum.de lib.& posthu. quòd ibi loquitur quando fuit vulgaris substitutio concepta in vnam speciem: quia tunc comprehendit aliam sibi similem. Hoc etiam clarius voluit Angel. in l.1.§.1.ff.de
k vulg.& pup. k vbi dicit. ꝙ licet quando testator eligit vnam speciem de illis duabus,in quibus verificatur substitutio vulgaris, scilicet, si hæres esse non possit: vel etiam, id est, si hæres esse nolit,iuxta l.cum proponas. C.de hær.insti.bene trahitur ad reliquam per id quod habetur in d. §. & quid si tantùm. sed si eligit vnum indiuiduum de contentis sub vna dictarum specierũ vel casuum, nõ porrigentur ad illud sibi oppositum,vel dissimile.hoc habetur in l.pater Seuerinam.in prin.ff.de condi.& dem. ¶ Et ideo dicit se consuluisse Florentiæ illud idem quod ipse refert in d. l.quandiu,vt retuli suprà, & dicit ꝙ per ea quæ consuluit est glo.in præal. l.si mater.§.1.& Bar.ibi in fin.si bene inspiciatur,videtur hoc tenere dum alle.l.si ita quis.eo.tit.¶ Et posito quod in casu in quo consuluit Ange.Florentiæ, possit habere aliquid disputationis,tamen in casu nostro cessat illa dubitatio: quia in casu in quo loquitur Ang. fuit simplex substitutio compendiosa, seu vulgaris facta sub vno casu,quo non esset hæres, qui est de casibus necessariis ad substitutionem vulgarem,per d.l.cùm proponas.vnde tunc faciliter potest extendi ad alium casum similem, qui sit de casibus necessariis ad substitutionem vulgarem, vel ad eius effectus. d.§.& quid si tantùm.& facit l.3.C.de institu.& substit.sub condi.fac.& l. mulier.in prin.ff.ad Treb.& in d.l.fi.C.de inst. & sub. sed in proposito nostro testator in substitutione quam fecit Ray. adiecit verba comprehendentia casum non necessarium ad substitutionem compendiosam vel eius effectum, dum dicit: hæredem seruantem legem testatoris,non est necesse ꝙ sit hæres,vel saltem quod seruet legem à dicto testatore datam in testamento, circa quasdã particulares dispositiones in eo contentas: vnde cùm illa conditio fuerit voluntaria & nõ necessaria ad effectum actus, nõ extenditur ad alium casum ẽt similem,secundum Bar.& alios in d.§.& quid si tantùm. per l.cohæredi.in prin.& l.Meuius.ff.de cond.& dem. & multò minus ad difficilem & cõtrariam,prout est in casu nostro,quia cõditio adiecta in substitutione facta Ray. fuit illa,scilicet si Ray.decederet hæres,per quã apparet factam fuisse specialiter substitutionem fideicommissariam Ray. quia non potest extendi ad vulgarem, quia illi contraria.d. l.ille à quo.§.si de testamento. & deducitur in primo funda
12 mento secundæ partis.¶ Sextò principaliter probatur,† q̃ in substitutione in qua vocati fuerant filij Ant.Baresij,non videntur comprehendi nepotes isti,aliter enim filios & aliter nepotes appellamus.l.quid si nepotes.ff.de te.tut.& Instit.qui test. tut. da.pos.§.penult.& fin.& idem probatur in l.Gallus,quasi per totam l.& in l.posthumorum. ff.de iniusto test. secundum inductionem quam fecit Andr. de Pisis & Ray. in præalleg. l.Gallus. §.instituens. Nam prouidetur à Iurisconsulto, quòd testator qui instituit filium vel filios in testamento,instituere debeat etiam nepotem seu pronepotem,ne si contingeret filios decedere viuo testatore, nepotes, qui se præteritos inuenirent,rumperent testamentum: ergo apparet, quòd sub illa institutione facta de filiis nepotes non comprehendebantur, & si dicetur,quòd illa iura intelligantur, quando institutio facta erat de filio nomine proprio,videtur diuinatio. ¶ Et dicit Bald.in dict.§. instituens,

instituens, qui hanc opin. approbat, quòd illa lex loquitur
etiam in institutione nepotis nasci turi, qui propriũ nomen
non habet: tamen si nascatur nepos non intelligitur insti-
tutus pronepos, vt probatur in d. l. Gallus. §. instituens. se-
cundum vnum intellectum, quem ibi sequitur gl. 1. scilicet
quòd illa prima forma institutionis posita ibi in tex. non sit
generalis quò ad personas, & idem probatur in ea. l. §. idem
credendum, iuncto §. nunc de leg. in verbo supplendas: er-
go eadem ratione institutio facta de filiis non comprehen-
dit nepotes. & hoc sequitur Bald. in d. §. instituens. ¶ Et re-
spondet, ad l. Lucius Titius. 2. ff. de hær. insti. per quam Bar.
tenebat cõtrarium, ꝙ illa loquitur quando appellatione fi-
liorum non comprehenderentur nepotes: sequeretur ab-
surdum, quia prorsus extranei præferuntur coniuncto te-
statori, contra l. cum acutissimi. C. de fideicom. l. generali-
ter. §. cùm autem. C. de instit. & substit. vnde, quia ibi asta-
bat persona nepotis, qui ex pręsumpta mente testatoris ex-
cludebat substitutum: ideo appellatione filiorum conti-
nentur nepotes, quod non præsupponitur in casu nostro.
¶ Item secundum Bald. in d. §. instituens. potest responderi
ad l. Lucius, quòd ibi enunciatiuè & cõditionaliter fit men
tio de filiis, & in casu nostro fit mentio de filiis dispositiuè
disponẽdo circa ipsos filios: quo casu non videtur ꝙ appre-
hendantur nepotes. in d. §. instituens. Præcedens tamen re-
sponsio videtur melior: & sum consuetus sequi opin. Bar. in
d. l. liberorum. scilicet in casu in quo loquitur tex. in d. l. Lu-
cius. scilicet, quando aliàs resultaret dictum absurdum vel
inconueniens. ¶ Et ꝙ propriè in substitutione facta, prout
in casu nostro de facto consulendo respondit & consuluit
Franc. Accur. vt refert & sequi videtur Cy. in d. §. instituens.
quãdo talis substitutio est facta ab alio quàm ab ascendente
dictorum nepotum. l. filij. ff. de verb. sig. Et arg. l. sed & mili-
tes. in prin. ver. hæc autem. ff. de excus. tut. iuncta l. cum acu
tissimi. C. de fideic. respondet Fran. Accur. ad d. l. ꝙ si nepo-
tes. ibi etiam quãdo profertur ab ascendente, non compre-
henditur nepos, prout respondet gl. in l. iusta. ff. de verb. sig.
sc. quia ibi tractabatur de onere ex parte tutoris. Bal. in rep.
l. in suis. in vlt. col. ff. de lib. & posth. concludit ꝙ aut nos lo-
quimur in dispositione legis non odiosæ, & tunc appellatio
ne filiorum contineantur nepotes. l. 2. §. nõ solum. ff. de ex-
cus. l. 2. §. si mater. ver. filiis aũt. ff. ad Terty. l. iusta. de verbo.
sig. in Auth. vt exactio detur. §. is igitur. Aut loquimur in di
spositione hominis, & tunc non cõprehendantur nepotes,
nisi ibi sequeretur dicta separatio. l. vxorẽ. §. concubinæ. ff.
de le. 3. & d. l. liberorũ. & est ratio differentiæ secundũ eum:
quia in dispositione legis consideramus modum significan
di, in dispositione hominis cõsideramus communem mo-
dum loquendi. l. liberorũ. §. quod tamen Cassius. ff. de leg.
3. l. Labeo. de supel. le. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun.
13 instru. ¶ Vnde videmus, † quòd si testator in testamẽto suo
prohiberet filios alienare bona, non videtur ꝓhibuisse ne-
potes, vt in gl. fin. in Auth. de resti. fideic. §. nos igitur. etiam
Dy. Ray. Bald. & Bart. in l. si filius. §. diui. ff. de leg. 1. & Cy. &
Bal. in l. voluntas. C. de fideic. & Bar. in l. Lucius. §. Sempro-
nio. ff. de le. 3. & Bal. in l. si quis, C. ad leg. Iul. maie. & in l. Ti-
tius. in prin. ff. de lib. & posthu. ¶ Et ꝙ ita se habeat commu
nis vsus loquendi, voluit gl. in §. fi. Insti. qui test. tut. da. pos-
sunt. in verbo, appellamus. & in Auth. de non elig. secundo
nub. in §. cùm igitur. in verbo, filios. & no. Ia. But. in l. 1. ff. de
fide instru. in 1. consti. digestorum. Ant. de But. in princ. de-
cretalium. in 9. col. Pro exclusione dictorum nepotum est
etiam expressa decisio Bal. in d. §. fin. Inst. qui test. tu. da. pos.
vbi concludit ꝙ aut constat de mente proferentis, & illa de
bet attendi. l. 3. C. de lib. prę. l. 3. §. conditio. ff. de adi. leg. aut
non constat de mente, & tunc aut nos quærimus de signifi-
catione, aut de appellatione. ¶ Primò casu dicendum est ꝙ
per filios nepotes significantur, quia dicitur à philos, quod
est amor. & not. in d. §. fin. ¶ Secundo casu non compręhen-
dit nepotes, quia aliter filij, & aliter nepotes appellantur, vt
d. l. quòd si nepotes. ¶ Et si quæratur, quid magis debeat
attendi, an appellatio, an significatio: & tunc concludit, ꝙ
aut profertur à perito, aut à lege, & tunc attenditur signifi-
catio, nisi lex talis sit contra ius commune, quo casu debet
attendi illud per quod magis lex restringitur. ar. l. quod ve-
rò. ff. de leg. & ita loquitur secundum eum. l. fi. C. de na. lib.
idem putat si proferatur à principe, vt in priuilegiis vel re-
scripto, quia vbi ageretur de fauore, continerentur nepo-
tes, secus si de odio: aut profertur ab imperito vel inter im-
peritos, vt ab aliquo cõtrahente vel testatore, & tunc atten-
ditur potius appellatio quàm significatio: vt in d. §. fi. & id-
eò secundum eum dicit lex ꝙ non videtur institutus vel ex-
hæred. filius. §. posthumorum. Instit. de exhæ. li. d. l. Paulus.
14 ¶ Confirmo prædicta † quia in testamento non debemus
recedere à propria significatione verborum, nisi aliter de
mente testatoris constet. l. non aliter. & ibi Bart. ff. de leg. 3.
& secundum propriam significationem vocabuli sub appel
latione filij non continentur nepotes. d. l. iusta. & l. filium
diffinimus. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iu. l. filium habeo.
ff. ad Mace. & latè probat Bart. in d. l. liberorum. in 6. col. &
Io. An. in suprà d. c. ad extirpandum. & Bal. in l. maximum
vitiũ. C. de lib. prę. & Pe. de Anch. in Cle. 1. de bapti. ¶ Modò
restat respondere ad alleg. in contrarium, ad quæ etsi tan-
tum ex pręmissis satis de responsione liquere potest, tamen
specialius respondendo dico primò nõ obstare, id quod ha
betur in d. l. cohæred. & in d. l. quandiu. cum ibi no. per Bar.
& alios: quia illa procederent, quando secunda substitutio
facta Ray. de Ant. Spacifora fuisset vulgaris seu comprȩhen
dens vulgarẽ, & euenisset casus vulgaris substitutionis: sed
vbi fuit restricta ad fideicõmissariam, vel incertum casum
qui non euenit: tunc si deficiat prima substitutio facta post-
humo de Ray. qui decessit viuo testatore non admittitur
Ant. Spaci. ꝗ fuit substitutus Ray. & multò minus post mor
tem An. Spaci. admittuntur alij sequentes substituti. & hoc
est quod decidit ipse Bar. in d. l. quandiu. & probaui in supe
riori. ar. sed ita est quod substitutio facta Ray. intelligitur fa
cta, si ipse decesserit hæres & seruans legem testatoris, quæ
conditio non fuit tunc cõpleta: ergo non potest dici, ꝙ sub
stitutio Ant. Spa. & sequentis possit habere effectum, vt de-
duxi maximè in primo prin. fund. Non ob. etiam si dicere-
15 tur ꝙ Bart. in l. quandiu. in fin. dum † voluit ꝙ si prima & se-
cunda substitutio fuerit fideic. tunc licet primum fideicom
missum deficiat, vt, quia præcedebat primus fideicommis-
sarius, remaneat ipsum primum fideic. apud hæredem testa
toris fidecõmittentis, cum onere tamen secundi fideicom-
missi: & sic debet per dictum hæredem restitui secundo fi-
deicommissario. d. §. pro secundo. & sic cùm in casu nostro
prima substitutio facta posthumo fuerit etiam compendio
sa compræhendens sub se fideic. post aditam hæreditatem
vt d. l. precibus. & d. c. Ray. & ẽt secunda substitutio, quę fa-
cta fuit Ray. fuerit fideicom. substituendo Anto. Spa. per fi-
deicõmissum deficit ex eo, quia Ray. decessit viuo testatore,
non debet deficere secundum fideicommissum relictum
Ant. Spaci. & consequenter substituti Ant. Spacifo. debent
admitti, quia si Ant. Spacif. fuit legitimè admissus ad substi-
tutionem, cessant rationes propter quas dicebam substitu-
tos Ant. Spacifo. esse exclusos, quia ad hoc respondeo quòd
non est verum, quòd prima substitutio facta posthumo de-
bet iudicari fideicommissaria, sed vt vulgaris: quia non eue
nit casus fideicommissariæ substitutionis ex eo, quia post-
humus institutus non fuit hæres. dict. l. ille à quo. meritò de
tali compendiosa iudicandum est secundum casum qui e-
uenit, id est, prout de vulgari, quia iste casus euenit, vt not.
Bart. in l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebel. & patet in d. l.
precibus. cum si. & etiam fuit specialiter in testamento ex-
pressus casus vulgaris substitutionis in persona posthumi:
vt in primo præsupposito ostẽsum fuit: ergo sumus in casu,
in quo iudicare debet d. primam substitutionem factam fu
isse directam, & secundam scilicet factam Ray. fuisse fidei-
cõmissariam vel factam sub certa conditione, quæ non fuit
impleta. quo casu Bart. in dicta l. quandiu. cum concordan-
tiis suprà alleg. concludit contra dictos descendentes Ant.
Bare. & dicta substitutio facta in casu quo Raym. decederet
hæres, & seruans legem testatoris, non trahitur ad alium ca
sum illi dissimilem, prout fuit casus qui euenit, nec etiam

mus per quos descẽdentes videatur voluisse excludi substi-
tutum:nam tunc quemadmodũ filius naturalis excluditur
per substitutũ.l.ex facto.§. si quis rogatus.ff.ad Tre.q̃a non
præsumitur de illis testatorẽ sensisse,vt ibi: quia sunt magis
dedecori q̃ esset in viro ignobili.l.si quam illustris.C.ad Or
fi. per tales eñ filios nobilitas patrũ vel aui prædefuncti nõ
cõseruatur.l.ex naturæ.ff.de sta.ho.† & tales illegitimè nati
5 censentur infames infamia facti, *d* vt no.Azo in sum. C.de
d infamibus.circa prin. ꝙ cuiuscunq; interest hæreditatẽ suã
nõ deuenire ad infamatã prolẽ:vt dignitas & fama eius con
seruetur illæsa: & ex istis vltimo dictis concludit Ang.in sua
disp.quę inc. nobilis quidã genere, &c.in secundo dubio.se
quitur Ant. de Bu.in c.per venerabilẽ,post medium.in ver.
alius est effectus,q̃a si patrui,&c.extra,qui fi.sint leg. ꝙ talis
naturalis & legitimatus nõ excludit substitutũ,quãdo testa
tor erat nobilis genere: & hanc esse rationẽ d.c. naturales.
vbi legitimati nõ succedunt in feu.q̃a nõ est verisimile nobi
lẽ feudum concedentẽ de tali persona vel prole sensisse. sed
ita est ꝙ d.Io.de la Sala testator erat nobilis:ergo,&c.vel sal
tẽ,d.Baltasar erat in dignitate cõstitutus:quia ꝓtonotarius
erat.l.1.C.de man.prin.& sic quãdo testator erat nobilis vel
in dignitate,nõ pręsumitur ob hoc ꝙ voluerit per legitima
tam prolẽ excludere substitutũ. Item ẽt quando hęres gra-
uatur de restituẽdo per fideicõmissum sub cõditione,si de-
cesserit sine filiis,erat in dignitate cõstitutus secundũ Ang.
in d.§. si quis rogatus. & hoc maximè,q̃a tales filij nati ex di
cto Baltasare existente in sacris dicuntur incestuosi, vt not.
gl.in l.2. C.de epi.& cle.vel secundum doct. vbi tales filij di-
cuntur spurij.& no.Bal.in l.si quis incesti. C.de incest.nup.
¶ Duodecimò probatur per autoritates illorum qui tenẽt
quod filij qui sint legitimati non excludunt substitutum,vt
tenuit Io.Cal.in consi.suis,in tit.qui filij sint le.in consi.1.&
Bal.in l.Lucius.la 2.ff.de hær.inst.& in l.si ita quis.§.is cuius.
ff.de leg.2.& Sal.in l.generaliter.§.cum autem.C.de insti.&
substi.& Ioan.de Imo.in l.ex facto.in prin.ff.de vulg.& pup.
& in d.§.si quis rog.in fi.prin. ¶Tertiodecimò,quia atten-
to ꝙ tempore impetrationis, & legitimationis decesserant
omnes filij masculi dicti codicillãtis sine filiis superstitibus
masculis tantum, d. domino Baltasare constituto in sacris:
iam poterat dici esse acquisitũ ius filiis dicti Nic. substituti:
quia cõstabat d.Balt. decedere oportere sine filiis legitimis
& naturalibus, & per consequens ista conditio adiecta in
codicillis,videlicet,si decesserint codicillantis filij sine filiis
masculis,debebat cẽseri purificata, postq̃ omnino erat exti
tura.l.si pup.§.qui sub cõditio.ff.de noua.l.nam & si cũ mo-
riar.ff.de cond.inde.ergo nõ potuit Papa auferre ius quęsi-
tum filiis dicti Ni.ipsis non citatis.l.adoptio.& l. nam ita di
uus.ff.de adopt.& ibi no.gl.& Bar.& not.etiam Bald. & alij
in l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de lib.& posth.per l. fin.ff.
de nata. resti.& no.etiam Bar.in l.2.C.de temp.ap.& Spe.in
tit.de rescrip.præsentatione.§.fin.ver.item quid ad rescrip.
vbi concludunt doct. ꝙ in concessione priuilegij vel rescri-
pti, per quod aliquis lęditur, debet citari ille, de cuius ꝑiu-
dicio agitur. ¶ † Nec ob. ꝙ Papa fuerit vsus plenitudine po
6 testatis:q̃a nõ debet Papa ea vti nisi ex cã,vt est casus secun-
dũ Inn.in c.innotuit,de elec.& Ang.in l. bene à Zenone.C.
de quad.pręscr.& Bal.in l.2.in ver.modò ergo,&c. C.de sen.
ex peri.recita.¶Et iõ dicit Bal.in l.2.C.de com.rerum alie.
ꝙ princeps raro debet vti plenitudine potestatis: quia prin
ceps debet magis cauere q̃ alius.Alb.no.in l.pe.ff.de hę.in-
sti.per Io.An.in c.cũ venissent.de iud.& princeps in hoc ca-
su nullã habuit cãm iustã.¶Quinimò licet Papa habeat ple
nitudinẽ potestatis, debet intelligi de beneficialib.per no.
in d.c.innotuit.& cle.1.vt lite pendẽt.& in c.per venerabilẽ.
qui filij sint leg.& patet ex tex.in c.1.ver.nõ possumus.de cã
posses.& in c.1.de fide instru.cum multis si.vnde text.in d.c.
per venerabilem.in verbo,diuersis causis inspectis,&c. pro
bat ꝙ dispensatio seu legitimatio non debet fieri sine causa
rationabili. ¶Et potissimè facit in casu nostro dispensatio
Papæ iniusta & inualida,quia facit expressè contra volunt
tem testatoris:quia nolebat substitutum excludi nisi per fi-
lios legitimos & naturales & per cõsequens fuit dispensatio
7 Papæ contra ius diuinum: † quia Deus, & sancti patres vo-
luerunt vltimam voluntatem esse seruandam, vt in d.c.vlti-
mæ voluntatis.13.q.2.& etiam facit contra ius gentiũ: Nam
testamentum fuit origine de iure gen. quia eo ipso ꝙ gen-
tes esse cęperunt,disponebant de bonis suis in testamento,
vt legitur in veteri testamento de antiquis patribus,ita in-
quit Bar.in l.interdum,ff.de cond. inde.& in rub.ff.de acq.
hær.vnde ea quæ sunt de iu.gentium, princeps auferre non
potest sine causa, vt plenè not.in l.fin. C.si contra ius vel vti.
pu.& in c.quę in ecclesiarum,per doc.de consti.& in c.quia
pleriq;.de immu.eccles. ¶Sed præmissis non obstantibus,
contrariam sententiã procul dubio de iure probabiliorem
8 esse puto.¶Præsuppono igitur in primis † ꝙ filij nati ex con
stituto in sacris possunt autoritate Romani pontificis legi-
timari:vt expressè decidit Ho. in Sum. qui filij sint legi.§.fi.
ver.nunquid ergo cum adulterino filio,&c.quia tales in sa-
cris constituti nõ lege diuina, sed canonica matrimonia cõ
trahere prohibentur: vnde videmus ꝙ Papa dispensare po-
test, ꝙ constituti in sacris matrimonia contrahere possunt,
vt plenè no.in c.cùm olim,de coniu. & quod legitimatio ta
lium valeat, probatur expressè in c.per venerabilẽ.in prin.
cum gl.in verbo,adulteriis.qui fil.sint leg.& sentit gl.in Au
then.qui.modis nat.effic.sui.§.fi.in verbo,participiũ. ¶Se-
cundò pręsuppono,quod sumus in terris subiectis ecclesię,
quo casu summus pontifex, habet eandẽ iurisdictionẽ quò
ad iurisdictiones tẽporales, quas habet imperator in terris
imperij,vt d.c.per venerabilem.allegat.c.licet.de fo.comp.
cum ibi no.& etiam c.si duobus.in fin.extra, de appel.& ita
etiam no. Ant.de But.in d.c.per venerabilem.in 7.col & vt
dixit gl.2.in c.innotuit,& ibi latè DD.de iud. potestas vtri-
usque gladij fuit originaliter apud Papam,vt no. Inn.in d.c.
licet.& ideo dicit Iacob.in prooemio C. ꝙ iurisdic.tempo-
ralis pendet ab ecclesia: quia ecclesia reseruata sibi substan
tia commisit Imperatori exercitium in tẽporalibus: & id-
eò donatio Constantini fuit quædam resignatio potius q̃
donatio propria.¶Quinimò plus reperio consuluisse Pau.
de Ca.in consil. 225.inci.super primo dubio videtur dicen-
9 dum,&c.versus fin.& cons.34.lib.2.col fin.† quòd dux Me-
diolani habens titulum ab Imperatore in terris illis, cùm
in terris illis sit factus princeps perpetuus, cẽsetur in illum
translata omnis potestas imperialis in terris illius ducatus,
vt possit vti iure imperij,& legitimare ad pręiudicium iuris
iam quæsiti: ad hoc inducit tex.in l.1. ver. credidit princeps
&c.ff.de off.præf.præto.id quod no.Spec.in tit.de instrum.
edi.§.restat.ver.sed quis potest facere tabellionem, &c. hoc
vltimum tamen non firmo. quia non est pro nunc necesse.
¶Ad prædicta posset etiam adduci id quod no. tradunt vn-
dique Docto.dicentes,quod non recognoscentes superio-
rem possunt exercere ea quæ sunt principi reseruata in illis
terris,vt per Barto.in l. relegati.ff.de pœ.& in l.hostes.ff.de
captiuis.& in l.1.§.de quare.ff.de posthu.& in l.3.in prin.ff.
de mino.& notant doct.in c.cum te.de re iud.& Bal.in l.ex-
emplo. C. de prob.l.receptitia. C.de const.pecu.cum si.&
istud plurimùm ponderandum est ad ea de quibus infrà di-
cam.¶Pręsupposita ergo validitate legitimationis ex capi-
te causæ efficientis: nunc ostendo ꝙ de iure legitimatus in
casu proposito excludere debet substitutum, quemadmo-
e dum per filios legitimos naturales excluderetur *e* substitu-
tus.¶Hoc probatur in Auth.quib.mo.na.effi.sui.§.qm̃ va-
riè.& ibi quasi variè.& not. differentiã à legitimatis,& in §.
reliqui.ibi,illas successiones quas habẽt: quia ab initio sint
legitimi. & in §.illud.& ibi,à filiis legitimis differẽtes, & ibi
restitutionem & antequam ingenuitatẽ, & in §.si quis igi-
tur.ibi, legitimatus fiat mox natalium iure omnino libera-
tus.& in §.adoptiõis.ibi, sicut in cæteris ab initio legitimis.
& in §.quia verò cõcludit, ibi, quę verò illegitimis diffinita
sunt filiis.& in §.cum semel.ibi,ius legitimorum ascẽdunt.
in auth.qui.mo.na.effi.leg.§.liceat.ibi,nihil à legitimis dif-
ferentes:ponderãda est dictio nihil, quæ est vniuersalis ne-
gatiua.4.q.1.Deus.l.fi.ff.de libe.& posthu.l.is qui.§.vtrum.
ff.de reb.dubi. & sic denotat ꝙ penitus nulla differentia sit
inter legitimatos & legitimos & naturales: attẽto quod iu-
ra su-

ra ſuperius alleg. diſponunt prædictos legitimos dicti codi
cillátis eſſe legitimos & naturales. legitimi à lege nũcupan-
tur, iõ in diſpõne debẽt legitimati accipi ꝓ legitimis. Nam
teſtõr pſumitur velle in ſua diſpõne id qđ ius diſponit: ita
inquit Bar. in l. precib. in 13. col. C. de impu. & aliis ſub. alle.
l. ſi duo ſunt, de acq. hære. & no. Bal. in l. hæredes mei. §. cum
ita. ff. ad Treb. & in l. Gallus §. qdam rectè. ff. de lib. & poſth.
ſed ius diſponit ꝙ legitimati nihil differant à legitimis, & ꝙ
iudicentur legitimi, vt dixi, ergo illud quod diſponit teſtõr
de legitimis & naturalib. cenſetur diſpoſitũ de legitimatis.
10 ¶ Cõprobatur, † qa legitimatus dicitur verè legitimus & nõ
per fictionẽ, vt probat. Bart. in l. ſi quis pro emptore. in 3. q.
ver. item quęritur circa prædicta, vtrùm iſta fictio fingatur,
&c. ff. de vſuca. qa aliquem eſſe filium legitimum vel illegiti
mum eſt iuris, nõ enim hoc ab ipſa natura ducebatur, vt in
Auth. qui. mo. na. effi. legi. §. liceat. & in auth. qui. mo. na. ef-
fi. ſui. §. ſi natura. & §. ſi qs ergo. ſed lex inanimata diſponens
circa ea quæ ſunt iuris, continet veritatem, non autẽ fictio-
nem, vt probatur in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. ibi, nõ tolli
tur ipſo iure, ſicut ſtipulatio per ſtipulationẽ, quia in ſtipu-
latione ius vertitur, &c. & latius proſequitur Bart. in d. l. ſi is
qui pro emptore. ergo idem eſt quãdo princeps, vel ponti-
fex diſponit, vel legitimat, qa ipſe eſt lex. in Auth. de conſu-
lib. in fi. cum poſsit ius poſitiuum funditus tollere. c. ꝓpo-
ſuit. de cõceſ. pręb. & no. in cle. 1. in ver. perfectus. de immu.
ecc. ¶ Pro hoc facit, quia per adoptionẽ filius efficitur verè
legitimus, licet non efficiatur naturalis, quia non habet pri
mordia naturæ. Inſti. de ado. in prin. cum ibi no. & ꝙ legiti-
matus, dicatur verè legitimus, tenuit Bal. id l. ſuper. C. de na
tu. li. ſed quãdo aliqs eſſet illegitimus tali illegitimitate quę
de iure poſitiuo inducta eſſet, illa tunc eodẽ iure poſitiuo,
vel à principe ſuper hoc poteſtatẽ habẽte poſſet tolli, ſed in
ꝓpoſito defectus illegitimitatis de quo q̃ritur, erat de iure
poſitiuo, nõ de iure diuino, vt ſup. ꝓbaui in primo pſuppo-
ſito, ergo, &c. ¶ Et fortificantur pdicta ex his quæ no. Bald.
11 in l. cùm acutiſsimi. C. de fideicõ. vbi voluit † ꝙ ſtatutum di
cens, ꝙ extantibus filiis maſculis filia fœmina non ſuccedit,
quod quidem ſtatutum intelligitur de legitimis & natura-
libus, vt d. l. filium diff. tamen habebit locum exiſtente filio
f maſculo legitimato, *f* cùm in legitimatione ſit verus ſtatus
legitimorũ, licet non ſit verum principium ſecundũ eum,
& idem ipſe dicit in l. eam quã. in ver. item quęſitũ fuit à me.
C. de fideic. & Pau. de Ca. in l. ſed ſi hac. §. patronum. ff. de in
ius vo. ſic ergo in diſpoſitione ſtatuti ſtricti iuris diſponẽtis
contra ius cõe comprehenditur legitimatus: ergo eodem
modo in diſpoſitione teſtatoris, quę nõ poteſt dici eſſe ma-
gis ſtricti iuris. ¶ Deciditur hoc etiam ex his quæ diſputat
Bened. de Plumbino in ſua diſp. inci. ſtatuto Piſano & ma-
ximè in primo dubio: vbi cõcludit dum quæritur, an legiti-
matus dicitur verè legitimus, debet diſtingui, qa aut quęri-
tur, an ſit verè legitimus originali legitimitate in ſpecie, q̃
ex matrimoniis procedit, & dicendum ꝙ non, ita loquitur
l. qua in prouincia. § diuus. ff. de ritu nup. & in Authen. qui.
mo. na. effi. ſui. §. generaliter. in verbo, machinationem, &c.
cum ſi. aut quæritur de alia legitimatione in genere, & tunc
aut obſtaculũ in legitimatione ꝓcedit à iure ciuili, vt quia
erat impedimentum, de quo loquitur titulus. C. de interdi.
matri. & tunc quia princeps tale impedimentum iure ciuili
inductũ tollere poteſt, dicitur eſſe verè legitimus, vt in Au-
thẽ. qui. mo. na. effi. ſui. §. illud. cum ſi. ita procedat opi. Bar.
in d. l. ſi is qui pro emptore. aut illud obſtaculum erat indu-
ctũ de iure canonico, & tunc ſi eſſet legitimatus ab Impera-
tore, non eſſet verè legitimus, ſed reqrebatur legitimatio à
ſede apoſtolica, & ꝓpterea infert in ſecũdo & tertio dubio,
ꝙ ſtatutum taxans legitimã filiorum habebit locum etiã in
filiis legitimatis, vbi per eum. ¶ Ad prædicta bene facit tex.
in l. imperialis. §. itaq;. C. de nup. ibi dũ text. dicit, omni ma-
cula penitus deleta. per quẽ tex. dicit ibi Bald. ꝙ ſpurius le-
gitimatus non debet amplius dici ſpurius, vt ibi Sali. in ver-
12 bo, non accidit. † qa per legitimationẽ conſeruatur agna-
g tio *g* ſicut per legitimos & naturales. Vnde ſuccedunt natu
rales legitimati iure agnationis in hæreditate agnatorum,
ſicut faciunt legitimi & naturales, vt not. Ioan. And. in Spe-
cul. in titu. de ſucceſsione ab inteſta. §. fin. in penultima co-
lumna, & expreſsius not. Anton. de But. in d. cap. per vene-
rabilem. poſt medium. in verſic. quia ſuprà viſum eſt an le-
gitimatus, &c. dum tractat, an legitimatus habeatur pro
legitimo quo ad agnatos. & hoc quando legitimatio expreſ
sè reſtituit primitiuum Ius naturale, ſecundum prout facit
præſens legitimatio, ergo cùm intentio dicti codicillantis
præſumatur fuiſſe, quod voluit hæreditatem primò per-
uenire in deſcendentes ſuos maſculos, per quos conſerua-
tur agnatio, quàm in extraneos, ac in eos qui non erant de
agnatis dicti teſtatoris, prout erat Nicol. ſubſtitutus, qui
cùm eſſet frater naturalis tantùm teſtatoris non dicitur eſ-
ſe de genere ſeu agnatione, vel familia teſtatoris, cùm non
eſſet legitimatus, vt not. in l. final. ver. degeneres. & ibi not.
Bald. C. de natu. libe. & l. ſpurij. ff. vnde cogn. & Bartol. in l.
fina. de verborum ſignificatione, & l. pronunciatio. ff. eo-
dem titul. & Andr. de Iſern. in dict. cap. naturales. in fin. latè
per Imol. in d. §. ſi quis rogatus. & hæc ratio probatur ex l.
cùm acutiſsimi. C. de fideicommiſ. & ex l. generaliter. §.
cùm autem. de inſtitu. & ſubſtitu. ¶ Ad idem text. in l. con-
ditionibus. §. ſi patronus. ff. de conditio. & demonſtra. vbi
hæc verba, ſi hæres erit, appoſita in conditione, & ſic in ma-
teria facti eſt ſpecificè implenda, iuxta l. qui hæredi. in prin-
cip. eodem titu. verificantur in bonorum poſſeſſore, qui di-
citur hæres quò ad effectum tantum, non autem eſt propriè
hęres. §. quos. Inſtit. de bon. poſſ. & not. in l. puberem. de iu-
re delib. ¶ Idem etiam probatur in l. 1. §. bonorum cum ibi
notatis per Bart. ff. ad Trebel. vbi per illum text. vult Barto.
quod ſtatutum quòd eſt ſtricti iuris loquens de hære. habet
locum in bon. poſſeſſ. qui eſt hæres quo ad effectum, quam-
uis non ſit propriè hæres. & etiam videmus quòd ſatis eſt,
quod conditio adiecta in teſtamento adimpleatur per æ-
quipollens. d. l. 3. C. de inſti. & ſubſt. ſub condi. fac. l. mulier.
in princip. ff. ad Trebel. idem ergo eſt in iſta conditione di-
cendum, de qua tractatur. ¶ Similiter probatur, nam con-
ceſsio immunitatis eſt ſtricti iuris. l. 1. in fi. ff. de iure immu.
l. 1. C. de iure immu. non conce. lib. 10. & immunitas conceſ
ſa ingenuo habet locum in liberto reſtituto ad iura inge-
nuitatis per ius aureorũ annulorum. l. ex ratione. ff. de ex-
cu. tut. ergo dato etiam ꝙ legitimatus non eſſet verè legiti-
mus, quia tamen eſt legitimus verè quò ad effectum, cùm à
legitimis & naturalibus nõ differat, vt dicunt iura ſuperius
alle. ergo, &c. ¶ Et comprobatur in reſponſionibus, de qui
bus infrà, præſertim reſpondendo 10. argumen. ex quibus
ꝓbari apertè videtur, quòd legitimatus filius excludit ſub-
13 ſtitutum, † quando ſubſtitutio eſt facta ſub conditione, ſi
deceſſerit ſine filiis, vel filiis legitimis & naturalibus, prout
in propoſito noſtro licet aliud dicendum eſſet, ſi facta eſſet
* p verba, ſi deceſſerit ſine filiis legitimis natis, & ita eſt * com
munis opin. quam in primis tenuit Iacob. de Are. quem re-
fert & ſequitur Ioan. Andr. in addit. ad Specula. in titul. de
ſucceſsion. ab inteſtat. §. fin. in fin. capit. & Alber. de Roſa.
in d. l. generaliter. §. cùm autem. & Bartol. in conſil. incipi.
Viſo inſtrumento bannitorum. & Bal. in l. Gallus. §. ſi eius.
de liber. & poſthum. & Angel. in diſput. incipien. Quidam
nobilis genere. & Anton. de Butr. in capitul. venerabilem.
h *h* poſt medium. in ver. alius eſt effectus, quia ſi pater, &c. vbi
etiam dicit ita fuiſſe vel vidiſſe conſultum, idem tenet Petr.
de Anchar. in repetitione capituli cano. ſtatuta. de conſtit.
poſt medium. in verſicu. quid ſi ſtatutum loquatur de filiis,
&c. & Paul. de Caſtr. in d. §. ſi quis rogatus. & in ſuo conſil.
307. incipien. In Chriſti nomine, ſuper puncto iſto plura,
&c. & in conſilio 202. incipi. In Chriſti nomine videndum
primo eſt. Petr. de Anch. in conſil. 202. incipi. In Chriſti no-
mine. videtur prima facie dicendum, &c. licet aliter dicat
in conſil. 440. incipien. In Chriſti nomine. primum quæſi-
tum, &c. & dicit Ioan. de Imol. in d. §. ſi quis rogatus. in fin.
& in d. l. ex facto. in prin. de vulg. & pupil. & l. Lucius. la 2. ff.
de hær. inſti. ꝙ iſta communis opi. eſt, & per conſequens ab
ea in iudicando non eſt recedendum, vt habetur in vulga-
ribus. ¶ Præterea dato etiam quòd iſta opin. non eſſet ve-
ra, ꝙ

ra ꝙ scilicet legitimatus non excluderet substitutum, illud
procederet, quando superior simpliciter legitimasset, sed
vbi expressè disposuisset princeps, ꝙ talis legitimatus exclu
deret substitutum, hoc casu non negant DD. ꝙ legitimatus
non excludat substitutum: imò quando apparet de mente
i principis esse ꝙ substitutus excluderetur, *i* tunc excludere-
tur, vt sonant verba Sali. in d. l. generaliter. §. cùm autem. &
Io. de Imol. in d. l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pup. & inter
cęteras rationes quas adducunt ad ostendendum, ꝙ legiti-
matus nõ excludat substitutum, adducunt istam rationem
videlicet: quia in dubio mens principis non debet esse con-
cedẽdo priuilegium legitimationis cum præiudicio substi-
tuti, quia priuilegium debet in dubio intellligi esse conces-
sum sine præiudicio tertij. l. impuberi. ff. de admi. tut. c. su-
per eo. de offic. deleg. sed pontifex expressè disposuit, ꝙ filij
dicti Nicolai substituti excluderẽtur, ergo, &c. ¶ Et non est
dubium, ꝙ pontifex in terris, in quibus dominium tenet in
temporalibus potest ea, quæ potest Imperator in terris im-
14 perij, vt in primo præsupposito dixi, & † habet facultatem
saltẽ de plenitudine potestatis legitimandi etiam ad pręiu-
dicium illorũ quibus esset ius quæsitum, etiam illis requisi-
tis, vt firmat Barto. & alij post eum in d. l. Gallus. §. & quid si
tantùm. per l. 2. in fin. de na. resti. & Anto. de Butr. in d. c. per
venerabilem. in princ. in versi. requisisti secundo secundum
aliquos, cum vers. seq. & Bald. in l. nam ita diuus. ff. de adop.
& in l. 2. in 8. col. C. de serui. & aqua. & dominus Abb. in c.
cùm olim. de regu. iur. in 4. colum. vbi refert se ita consulu-
isse. facit quòd no. Hostien. & Ioan. And. in c. in nostra præ-
sentia, de procur. vbi dicunt, quòd de plenitudine potesta-
tis Papa procedit parte non citata. Et quòd not. Bald. in l.
fin. in ver. extra oppo. quòd non valeat, & ca. C. de fru. & li-
tis expensis, & semper princeps potest tollere citationem
causa subsistente, vt est glo. notabilis in l. antepen. ff. ex qui-
bus causis ma. & no. Bal. in l. cessante. C. quomodo & quan-
do iudex. & in l. nec causas. C. de appel. & ibi Bald. respon-
det ad Cle. pastoralis. extra, de re iudi. & iusta causa semper
præsumitur in principe, vt infrà dicam. ¶ Et casum nostrũ
decidit Bald. in c. domino guerram, in princ. in penul. col.
in tit. hic finitur lex. Contra vbi voluit ꝙ post mortem illi-
us de cuius hæreditate agitur, posset filius defuncti à prin-
cipe legitimari in præiudicium agnatorum, quibus est de-
lata hæreditas, si non adiuerunt hæreditatem, quinimò eti-
am probat, quod si fuisset adita hæreditas, princeps potest
in eorum præiudicium legitimare, sed istud vltimum non
est in præsentiarum necesse attingere, quia non sumus in
casu, in quo adita sit hæreditas per substitutos tempore le-
gitimationis, istud etiam voluit Bald. in l. 2. in fi. C. de iur. &
facti ignor. & in l. rescripta. C. de preci. Imper. offer. Et in l.
Deo nobis. C. de episco. & cler. vbi voluit, quòd si nondum
adita erat hæreditas per agnatos, princeps potest etiã mor-
tuo patre legitimare filium in præiudicium agnatorum,
quibus erat delatũ ius adeundi, quia nec dicitur esse in bo-
nis, alle. tex. not. quem dicimus non esse alibi in l. pretia re-
rum. ff. ad l. Falcid. ¶ Sed si esset adita hæreditas, tamen per
ipsam aditionem hæredes acquisiuerunt dominium. l. cùm
hæredes. in princip. ff. de acquir. posses. non potest princeps
sine causa in præiudicium hæredum legitimare, secundum
Bald. in d. l. rescripta. quia cum dominium sit de iure gen-
tium. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. Et princeps non potest
auferre ea, quæ sunt de iure gentium sine causa, vt plenè no.
in d. l. rescripta. & in l. fin. C. si contra ius. istud tenet Pau. de
Castr. in d. §. & quid si tantùm. vbi dicit, quod quando non
est adita hæreditas per agnatos, princeps sine causa potest
legitimare in præiudicium illorum, quibus ius adeundi est
delatum, quia cùm ius adeundi sit de Iure ciuili, id est, iure
quiritum. 1. distinct. cap. quiritum. & l. lege obuenire. ff. de
verb. signi. & not. glos. in l. 1. ff. de acquir. rer. domin. & gloss.
& Bart. in l. ex hoc. ff. de iustit. & iur. gloss. in l. 3. ff. de acquir.
hæred. & in l. rem. in princip. ff. de rei vendi. ¶ Princeps po-
test etiam sine causa auferre ea quæ sunt inducta à Iure ci-
uili, quãdo in rescripto vtitur clausula non obstante, vt not.
Inno. in c. quæ in ecclesiarum. extra, de consti. & per Bart. in
d. l. si post glo. C. si contra ius vel vti. pub. & ita etiam consu-
luit Paul. de Cast. lib. 2. consil. 34. in cip. Super primo dubio
videtur dicẽdum quod legitimatio, &c. & debet ita saluari
opi. Dyn. in consi. 10. quæstio talis est. qui tenuit ꝙ etiã post
mortem illius de cuius hæreditate tractabatur, possit fieri
legitimatio in præiudicium eorum. ¶ Et dicit Pau. de Cast.
in d. consi. ꝙ princeps potest hoc facere sine causa, quanuis
peccet si faciat alleg. no. per Host. in Sum. qui fi. sint leg. §. fi.
& ꝙ non requiritur alia citatio, quando apparet quod prin
ceps voluit eis omnino præiudicare, quia posito ꝙ compa-
ruisset, nõ tamen potuisset voluntati principis obuiare, vn-
de nõ oportet citari illum quo inuito potuisset actus expe-
diri. l. 4. §. 1. aliàs est. l. illud. in princ. ff. de fideicom. lib. & re-
gul. qui potest inuitis. ff. de reg. iu. & ꝙ per legitimationem
reciperet legitimatus ius succedendi, etiam si esset aliis de-
latum, dummodo hæreditas non sit apprehensa per alium.
ꝓbatur ex no. Bar. in l. 1. §. si filius. in fi. ff. ad Tre. ¶ Plus dicit
Paul. de Ca. in præalleg. consilio, & plenius in l. ad testiũ. ff.
de test. & in l. cũ hæredes. in prin. ff. de acq. pos. ꝙ si etiã erat
adita hæreditas tempore legitimationis, si tamen non erat
apprehensa possessio, poterit princeps etiam sine causa per
legitimationem his præiudicare qui adiuerant, quia per a-
ditionem factam sine apprehensione animo acquiritur do-
minium de Iure ciuili, vt no. gl. in d. l. 1. cum si. ff. de acq. hær.
& probatur in d. l. cũ hæredes, in prin. sed dominiũ de iure-
gentium acquiritur per apprehensionẽ possessionis. Instit.
de rer. diui. §. per traditionem. & l. 1. in prin. ff. de acq. posses.
vnde sine causa auferre põt ea quæ sunt de Iure ciuili, vt di-
ctum est. ¶ Sed fortius dico in casu proposito ẽt absq; eo, ꝙ
Papa fuerit vsus plenitudine potestatis, & expressè agendo
præiudicauerit filiis d. Nic. substituti, potuisset simpliciter
legitimando excludere dictos substitutos, ẽt non citatos.
hoc probo ex conclusione quam in proposito facit Bal. in l.
15 fi. C. quib. res iud. non nocet. † vbi tractat an in legitimatio
k ne requiratur citatio *k* aliquorũ? dicit ꝙ non, viuo patre le-
gitimati, de cuius hæreditate tractandũ erat, vnde viuo pa-
tre non est apertũ agnatis ius succedendi, vnde citandi non
sunt, etiam si haberent aliquã spem, non tamen ꝓbabilem.
l. inter stipulãtem. §. sacram. de verb. obl. quinimò secundũ
eum ẽt habentes spem probabilem, non tamen proximam
sed remotam, non sunt citandi. l. 1. §. denunciari. ff. de ven.
inspi. vbi patet ꝙ denunciatio quã debet facere mulier præ
gnans mortuo viro antequã pariat, iuxta l. 1. §. pe. ff. de ven.
inspi. debet fieri hęredi primo loco instituto, cui iam delata
est hæreditas, non autem substituto cui nondum delata ęst
hæreditas, nisi instituto repudiãte, & sic denunciatio debet
fieri his q habent spem consequẽdi hæreditatem ex iure de
præsenti, & inspecto præsenti statu. Sed ita est ꝙ tempore di
ctæ legitimationis cum adhuc viueret d. Baldas. non erat ex
iure repręsentandi delatum aliquod ius adeundi hęredita-
tẽ filiis d. Nic. quia cùm decedere potuissent dicti filij d. Ni-
co. superstite dicto Baldas. & sic expirasset dicta substitutio
fideicommissaria quo ad filios Nico. quia non potuisset id
ius substitutionis transmittere ad hæredes suos. l. si ex plu-
ribus. ff. de suis & leg. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. &
pup. l. hæres meus. post princ. ff. de cond. & dem. ¶ Et idem
dici potest in 2. parte, quę ex substitutione eroganda erat in
pauperes, quia non dicebatur tractari de præiudicio pau-
perum, qui erant tẽpore legitimationis, sed ęorum qui erãt
post mortem domini Baldasaris, quibus nondum poterat
dici ius acquisitum. hoc ꝓbatur in l. cùm pater. §. filia. ff. de
leg. 2. per l. filiusfa. §. diuus Seuerus. ff. de leg. 1. per quæ iura
Bar. in l. post mortẽ. C. de fideicom. & Bar. Bal. & Imol. in d.
§. filia. & Bal. & Ang. in d. §. diuus. & Ange. Io. de Imol. & Ro.
in l. sed & si alio. §. si quis sub conditione. ff. ad Trebel & in l.
stipulatio ista §. inter cætera. ff. de verbo. obli. & Ang. in l. ex
16 facto. §. si quis rogatus. el 2. ff. ad Treb. dicunt, † ꝙ si dispo-
suit testator, quod post mortem hæredis sui executores de-
beant erogare in pauperes Christi & quos elegerint, ꝙ non
potuerit talis electio fieri viuente hærede, nec etiã valeret
distributio facta in pauperes viuẽte hærede, etiã si eo con-
sentiente fieret, qa ęlectio nõ valeret, quia testator intelligi
tur vo-

tur voluisse prouidere illis pauperibus, qui erãt post mortẽ hæredis, & sic eis dicitur inferri præiudiciũ, si ante fiat distributio. quia posset contingere ꝙ illi, in quos viuente hærede facta esset distributio, non superessent post mortẽ hæredis. ¶ Et ꝙ nullus tunc dicatur etiã post mortem testatoris habere ius, nec spem aliquam iure approbatam in ipsa successione ante tẽpus substitutionis, firmat Bart. in l. is potest. in ver. circa hoc quæro, &c. ff. de acqu. hær. per l. 2. §. interdum. ff. de vulg. & pupil. ¶ Prædicta etiam confirmãtur per tex. in c. naturales, iuncta gl. in tit. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. vbi quantumcunq; feu. esset concessum simpliciter, & si virtute concessionis non cõprehenderentur filij naturales etiam legitimati, tamẽ si in legitimatione adiectum sit, quod legitimati succedãt in feu. cum clausula nõ obstante, tunc ex tali legitimatione succedunt legitimati in feu. etiã
l ad præiudicium domini qui feu. concesserat. & dicit glo. ꝙ illud de facto accidit Mutinæ: & cum illa gl. transit etiã ibi An. de Iser. & doc. in c. per latum. qui fil. sint leg. ¶ Superest ad allegata in contrarium respondere. ¶ Non obstat igitur primò id quod habetur in l. ex ea. §. insulam. ff. de verb. obli. quia respondeo quod ibi mors tantũ ciuilis superuenit, vnde nõ æquiparatur naturali, quicunq; enim legitimè natus habet iura naturæ in §. liceat. in aut. qui. mo. na. effi. le. & no. Bar. in l. tutelas, in prin. ff. de ca. dimi. cũ concor. sed hic filij domini Baldas. erant naturales sine dubio, & etiam sint legitimi propter legitimationem summi pontificis, vt in d. §. illud. in auth. qui. mo. na. effi. sui. cum si. & sic concurrit vtrunque vinculum. ¶ Pręterea in casibus in quibus eundem habet effectum mors ciuilis quem habet mors naturalis, tunc mors ciuilis æquipollet naturali. l. adeo. §. publicationẽ. ff. pro so. l. 1. §. fi. ff. de contratab. sed quo ad effectum legitimatus dicitur esse legitimus & naturalis, vt sup. probatũ est, ergo, &c. ¶ Non obst. 2. arg. d. l. fidei. ff. de cond. & demõ. cum si. quia respondeo secundum Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de succes. ab intest. ad fi. quod ibi filius adoptiuus nõ excludit substitutum, quia lex hoc introduxit, ꝓpter substitutionem & fraudem quę facilę fieri posset, quia quisquis ꝑ adop. in vno eodemq; momento potest filius fieri, & per emancipationẽ extraneus fieri, vt dicit tex. in l. cum adoptiuus. C. de adopt. & de tali fraude facit mentionem tex. in l. cum ratione. §. ex bo. ff. de bon. dã. ¶ Præterea filius adoptiuus nõ habet iura naturæ, sed solũ est legitimus, & appellatione filij intelligitur de legitimo, qui etiam habeat iura naturæ. d. l. filiũ diffinimus. & fortior est legitimatio quàm adoptio. §. adoptionis. in auth. qui. mo. na. effi. sui. & l. legem. C. de na. li. Vbi filij naturales licet nõ possint adoptari à patre, tamẽ possunt legitimari, & ideo non procedit argumentũ de vno ad aliud, secũdum Bal. in l. si te. C. de su. & legi. vbi dicit plus esse spurium legitimatum q̃ esse filium adoptiuum, quia filius legitimatus habet primordia naturę. legitimatio enim nõ fecit eum legitimum, sed tollit obstaculum quod à lege positiua habebat illegitimè natus: qa de iure naturali erat legitimus, vt in §. liceat. in auth. qui. mo. na. effi. legi. & in simili no. in l. manumissiones. ff. de iust. & iu. nec mirum si potentius operatur legitimatio quã adoptio, quia adoptio expeditur apud magistratũ. l. 1. ff. de adop. secus in legitimatis. in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. & d. c. per venerabilẽ. ¶ Non ob. l. fi. C. de his qui ve. ęta. impe. quia lex ista disponebat de maiori 25. annis, & sic contra ea quæ sunt à natura, licet etiã princeps bene posset dispensare minorẽ: non tamen potest facere eum vere maiorem 25. ann. sed legitimitas & illegitimitas potest lege positiua tolli & induci per totũ titulũ, C. de interdi. ma. & Bartol. in l. si is qui pro emptore, in 3. q. principali. ideo princeps potest facere quẽ verè legitimum vt probat ibi Barto. & dixi suprà. & ita videtur ad d. l. fin. respondere Ant. de Butr. in c. cum Vintoniensis. de elect. in 1. opp. ¶ Item legitimatio non facit quem legitimum sed remouet obstaculum, vt proximè dixi, quę ratio cessat in casu dictæ l. fina. ¶ Et per hoc responsum est ad id quod dicitur, quod naturalis ratio est attendenda, non accidentalis. l. qui habet. de tute. ibi, nõ erat l. cõcessus effectus causę accidentalis, qui erat concessus causæ naturali, sed in casu nostro sic, vt in d. §. illud. ¶ Non obst. illud quod aliud est quẽ esse legitimatũ, & aliud quẽ esse legitimũ, vt colligitur ex no. ꝑ gl. in l. cũ legitimè. ff. de sta. ho. & in l. 1. ff. ad municipa. cũ si. quia respondeo, ꝙ dum gl. quærit de filiis legitimis tm̃, scilicet de adoptiuis: & postea quærit de legitimatis, non facit hoc ꝙ velit ostendere, ꝙ legitimatus nõ dicatur legitimus, sed ad ostendendũ quibus personis loqueretur: tum etiam ad ostendendum ꝙ filius legitimus tm̃, id est, adoptiuus differt specie à legitimato: qa habet primordia à natura, vt suprà dixi. ¶ Non ob. 5. ar. ꝙ inspecto communi vsu loquendi aliud est quẽ esse legitimũ & naturalem, & aliud est quẽ esse legitimatũ. ¶ Primo istud negari potest, cùm nõ pręsuppo-
17 natur hoc esse probatũ, prout de iure requiritur. † Secundò quia quotiescunq; verba prolata in vulgari à testatore, vel ab alio disponente sunt redacta in scripturis ꝑ tabellionem latinè scribentẽ, tunc verba illa sunt intelligẽda secundũ iuris interpretationẽ, non aũt secundum modum vulgarẽ loquendi: quia pręsuppono ꝙ notarius scribendo apposuerit verba quæ important voluntatẽ testatoris: ita no. Bar. in l. si quis filiabus. ff. de test. tute. ar. eius ꝙ legitur, & not. in l. 1. C. de vsur. in l. sciendũ. ff. de ver. ob. & Bar. in l. liberorũ. in vlt. col. ff. de ver. sig. & in l. si quid carũ. in prin. ff. de le. 3. ¶ Vnde in proposito dicit signanter Bal. in l. lege 12. tab. ad fin. C. de leg. hær. ꝙ sermones prolatos in vulgari debemus interpretari secundũ artem literarũ, vel secundũ grossum modũ lo-
m quendi liberaliter m, alleg. no. per Cy. in l si cũ añ. C. de don. añ nup. & not. in l. liberorũ. §. ꝙ tñ Cassius. ff. de le. 3. & ꝑ consequẽs verba illa, si decesserit sine fil. legi. & naturalib. debẽt intelligi secundũ iuris interpretationẽ, secundũ ꝙ ẽt in statutis, vt dixi, & in aliis dispõnib. legitimatus dicitur esse naturalis & legitimus. ¶ Non ob. sextũ ar. ꝙ appellatione filij intelligatur de eo quẽ iustæ nuptiæ demõstrant, vt l. filiũ. ff. de his q̃ sunt sui vel ali. iu. qa dupliciter potest r̃nderi. primò qa ibi loquitur eo iure quo nõ erat introducta legitimatio, nisi per matrimoniũ: licet aliqñ princeps ius liberorũ cõfirmaret, vt inqt tex. in l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de rit. nu. vnde postea legislator animaduertens ad naturalẽ concupiscentiã, quæ illis naturalib. tantũmodo filiis inferebatur, ꝓuidit de plurib. modis legitimãdi: ita habetur in Aut. qui. mo. na. effi. sui. §. legitimi. & in §. si quis ergo. & in Auth. qui. mod. na. effi. leg. §. licet. Nimirũ si legitimatus à iure postea appellatur filius legitimus & naturalis. Sed respõdeo ꝙ satis est, ꝙ cõditio legitimatorũ & legitimorũ & naturalium sit ęquata. ar. l. 1. ff. de leg. 1. & in l. 1. C. de leg. & l. Gallus. §. qd si tm̃. de lib. & posth. cum gl. 1. in ver. emãcipatus esset, & istã secundam r̃sionem dedit Ang. in sua disp. inci. quidã nobilis. ¶ Nec ob. ꝙ nomen filiorũ, in casu nostro sit positum in cõditione quæ debet impleri in forma specifica: qa (vt dixi) est ẽt satis ꝙ impleatur per æqpollens. l. 3. C. de inst. & subst. vide tñ circa hoc Bar. in l. Gallus. §. & qd si tm̃. de li. & posth. in sua dist. & põt dici ꝙ cõditio ista sit apposita ad effectum actoris, quia testõr videtur velle vocare filios grauatos saltẽ ad successionẽ ab intest. l. Lucius. & ibi no. ff. de hæ. insti. vñ ad hoc, vt filius illius grauati possit succedere sibi, erat necesse ꝙ essent legitimi & naturales, vt in aut. licet. C. de nat. lib. meritò sufficit, ꝙ per æquipollens seu per casum similẽ adimpleatur. l. 3. C. de insti. & sub. secundũ doctrinã Bar. in d. l. Gallus. ¶ Non ob. septimũ ar. ꝙ daretur materia & occasio delinquendi & peccandi. quia ad hoc r̃ndet Ang. in d. dispu. & licet iste casus accidere posset, tñ ad hoc directè non tendit intẽtio testõrum, ideo hoc nõ cõsideratur. l. si vehenda. §. idẽ ius est. ff. ad l. Rhod. de iact. & l. 2. §. si verò propter. & §. fi. cum l. seq. in prin. & vtrobique per Bart. ff. si quis cau.
18 ¶ † Non ob. octauum arg. ꝙ monasterium habetur loco filij ex corpore descendentis, &c. qa respondeo, ꝙ monasteriũ non habet iura naturalia legitimationis, ꝓut filius legitimus habet, vt iam dictum est, vnde sicut monasterium non venit appellatione filiorũ ex corpore natorum, ita in præsupposito mõ nõ venit legitimatus appellatione filiorũ legitimè natorũ, vt concludit Barto. in d. l. Gallus. §. si eius. & Ang. in d. disp. & d. Ant. in d. c. per venerabilem. sed bene venit appellatione naturalium & legitimorum, vt dictum est.

¶ Non

¶Non ob. ꝙ habetur in d.c. naturales, qa potest responderi quod illud est spāle in feudo, & potuit esse rō, ne ficret p̄iudiciū domino q̄ concesserat vasallo feu. pro se & descendentibus suis, in quo non cōprehēdebatur naturalis: vnde si naturalis postea legitimatus succederet in feud. p̄iudicaretur domino in iure suo antea quæsito. Et ꝓpterea gl. ibi vult ꝙ d.c. nō habeat locū si expressè nō fuerit legitimatus ad feu. & sic apparet ꝙ superior voluit p̄iudicare domino feu. ꝓut apparet de mēte legitimātis, in casu nostro, q̄ voluit p̄iudicare substituto, quibus tamen nō poterat dici tunc esse ius
19 quęsitū. ¶†Non ob. 10. ar. s. ꝙ legitimatus dicatur per fictionem legitimus, vt no. gl. in d.c. innotuit, dū dicit, legitimus, &c. cum si. quia respondeo ꝙ quoties dictio aliqua improprietatē demonstrans apponitur circa ea quæ possint esse vera secundū veritatē & proprietatē, magis dicitur esse verbū veritatis expressiuū quàm improprietatē denotās, vt patet in dictione quasi. l. si ante nuptias. & ibi no. ff. sol. mat. l. mulier. §. fi. ff. ad Tre. cū si. ita no. Bar. in d.l. si is qui, ꝓ empt. in fi. 3. q̄onis prin. sed ita est ꝙ legitimatus dicitur esse verè legitimus inspecta illa spāli & originali legitimatione, q̄ ex matrimonio ꝓcedit, vt dicunt doc. sup. relatum est. ¶Præterea dato ꝙ legitimatus diceretur fictè legitimus, tamē dico ꝙ conditio fideicōmissi dicitur deficere ita ꝓpter filios legitimatos quantūcunq; fictè dicuntur filij legitimi & naturales, sicut deficeret pp legitimos & naturales, vt ꝓbatur in l. Iul. ff. de cond. & dem. in verb. accepto tulisset, iuncto §. est aūt acceptilatio. Inst. qui. mo. tol. ob. vbi in condōnalib. idē opatur implere condōnem verè vel fictè, si eundē effectū habet implemētū fictū, ꝙ verū. ¶Nec adhuc ob. l. fideic. eo. tit. qa ad illā respondi sup. & sic patet verā esse opi. ꝙ legitimatus excludat dictos substitutos & istā esse pluribus & grauiorib. autoritatibus fulcitā, & ab illa tanq̄ à * cōi opi. non esse recedendū, vt habetur in locis vulgarib. ¶Non ob. 11. ar. ꝙ Io. erat psona nobilis & Baldas. erat in dignitate, &c. & sic nō præsumitur sensisse de talib. filiis illegitimis, quantumcunq; legitimatis, vt dicit Ang. in d. dispu. qa ad hoc respōdeo primò secundū ꝙ ipse Ang. respōdit, videlicet ꝙ in casu nostro ista p̄sumptio tollitur p aliam: qa casu quo filij testōris decederēt sine liberis, substituit testōr fratrē suum naturalē tm̄ in certa parte, ꝓ hoc alleg. d. §. si qs rogatus. iunctis his quæ no. Bar. ibi dum dicit Bar. ꝙ si in aliqua parte testamenti testator fecerit mentionē de naturalib. tantùm. tunc testator substituēdo hęredē sub conditione, si decesserit sine liberis, intelligitur sensisse etiā de naturalib. liberis. ar. l. q in filiabus, in prin. ff. de leg. 1. & l. vnū ex familia. §. volo. ff. de leg. 2. ¶Nec adhuc ob. si dicatur quod dato quod in q̄one nostra testōr substituendo fratrē naturalē tm̄ videatur voluisse sentire, ꝙ filij naturales excludant substitutum, tamē nō videtur voluisse ꝙ filij spurij excludant substitutū. in auth. ex cōplexu. C. de inces. nup. iuncta auth. licet. C. de na. lib. Et sic pręsuppositiones in casu nostro nō sunt pares, vnde ex diuersis non rectè infertur, vt l. eum actū. ff. de neg. gest. l. fi. ff. de calu. qa ad hoc respōdeo, quod istud est de directo cōtra intentionē Ang. in d. disp. vt patet in suo themate, vbi loquitur, quando ille cui erat facta substō decesserit cum filiis spuriis legitimatis, & ille quē testōr substituerat, erat frater suus bastardus. & nō est dubiū ꝙ bastardus & naturalis idem important, vt est gl. in rub. ff. de constit. quā ad hoc ꝓ singulari alle. Io. de Imol. in d. §. si qs rogatus. in 1. col. & ibi not. Bar. & Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideicō. vnde Ang. in d. dispu. ponderat pro testatore substitutū fratrem qui erat de eodē genere illegitimorū, pōderandū est quod Ang. dixit, de eodē genere, non de eadem specie, vnde licet spurius & naturalis dicātur differre per plus & minus, & sic differunt spē, nō tamen genere, quia omnes sunt de genere illegitimorum, & spurius largè dicitur naturalis, vt no. gl. in c. per venerabilē. in verbo, nō naturalem. extra, qui filij sint leg. ar. l. fi. ff. de fid. instru. ¶Præterea, si ratio propter quam dicitur, quod testator nobilis nō videtur sensisse de filiis nō legitimè natis, est, qa interest sua hęreditatem suam non deuenire ad infamatam prolem, & clarum est ꝙ Nico. qui erat naturalis, erat infamis, vt dixi, & ante testōrem non habuit hunc respectū, ergo in casu nostro non cessat rō ꝓpter quā mouentur Doc. ad dicendam quod intelligitur testatorem nobilem sensisse, nisi de legitimis & naturalibus. ¶Deniq; per legimationem istam sunt specialiter dicti filij domini Bal. restituti ad dignitates, honores & ad omnia ac si essent nati legitimi & naturales: & ideo admitti possent ad eas dignitates ac si omnis abolita esset macula infamię. c. cū Vintoniensis, de elec. nec amplius spurij dicuntur, vt dicit Bal. in l. imperialis. §. itaq; per illū tex. C. de nup. ergo cessant in proposito omnes rationes, per quas dicimus ꝙ filius naturalis nō excludit substitutū à testatore qui est nobilis. ¶Respondeo insuper ad ar. & insuper ad omnia alia deducta ꝙ illa possent militare quando simpliciter filij domini Balda. fuissent legitimati absq; eo, ꝙ pontifex expressè disposuisset substitutionem euanescere ad præiudicium dicti Nico. sed cùm in casu nostro expressè Papa de certa sciētia & plenitudine potestatis asserendo se iustis causis moueri, disposuit dictos filios adeò haberi pro legitimis & naturalib. ꝙ euanescat dicta substitutio, ac si nati essent ex legitimo matrimonio. & sic nos sumus in casu certo: & istud pontifex potuit disponere, vt per plura media cōprobatum est, &c. & in differentiis etiam statim dicetur. ¶Non obst. quod vltimò dicebatur, ꝙ debet censeri conditio fideicommis. purificata tempore legitimationis, quia constabat dominum Bal. in sacris constitutū decedere oportere sine filiis legitimis, & naturalibus: & per cōsequens Papa non potuit auferre ius quæsitū filiis d. Nic. maximè non citatis, quia respondeo, quia non est verum ꝙ tempore legitimationis diceretur ius acquisitum filiis d. Nic. quia poterant decedere ante dominum Baldas. & extinctum fuisse omne ius suum quò ad ipsos & suos hæredes, vt l. si ex pluribus. ff. de suis & le. & expressè decidit Bar. in l. is potest. in ver. sed circa hāc quæro. de acq. hæ. vbi vide. ¶Quinimò dato quòd fuisset eis ius acquisitum: tamen Papa in terris sibi subiectis quò ad temporalem iurisdictionem, & in quibus tenet locum Imperatoris potuit & sine causa auferre illud ius futuri fideicō. maximè cum nōdum sit agnitum fideicom. quia cùm talis acquisitio fit iure ciuili, vt l. lege obuenire. ff. de ver. sig. & not. in l. 1. ff. de acq. rer. do. & dixi suprà, potuit pontifex auferre ea quæ sunt de Iure ciuili, & etiā sine causa, vt notant doc. in l. fi. C. si contra ius. & in d.c. quæ in ecclesiarum. de constit. ¶Nec ad hoc ob. si dicatur, ꝙ testamentum sit de iure gentium, vt per Bar. in l. interdū. ff. de cond. inde. quia respondeo, ꝙ omnes ferè contractus & conuentiones fuerunt de iure gentiū, vt d. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. & tamen actiones quę oriuntur ex dictis contractib. cùm sint de iure ciuili. l. 2. §. deinde ex his. ff. de ori. iur. possunt tolli etiā sine cā: vt no. in dictis locis, & sic aufert ius agendi: vnde in ꝓposito auferre potuit actionem ex testamento quæ datur fideicōmissario contra hęredē, vt no. in d. l. restituta. §. 1. ff. ad Treb. & l. ex facto. eo. tit. & per hoc etiā est responsum ad illud ꝙ dicitur, ꝙ acquisitio ex testamento est de iure diuino: nam ipsum ius agendi est de iure ciuili. ¶Prætereà non est verū ꝙ acquisitio ex testamēto sit de iure diuino, nec est tex. qui hoc dicat: nam acquisitio ex testamento per se sumpta non est de iure ciuili: sed acquisitio ex testamēto cum solennitatib. à lege reqsitis est de iure ciuili, ita declarat Bar. in præal. l. sciendū rursus. quia princeps potest disponere cum causa circa ea q̄ sunt de iure diuino vel gentiū, vt no. Bar. in l. omnes populi, in 3. q. prin. ff. de iust. & iu. & clarè Cy. in l. rescripta. C. de pre. impe. offe. vbi etiā loquitur, quando Imperator facit hoc per viam rescripti. idem Bal. in l. 1. in 7. col. C. de iure aure. annulorum. maximè doct. & d. Ang. & Ioan. de Imo. in d.c. quæ in ecclesiarum, vbi dicunt non esse differentiam in hoc, an princeps per modū legis condendæ, an per modū rescripti hoc faciat: quia vtrunq; procedit à pari potentia: & pontifex asserit se facere cum causa. ¶Ex his patet ꝙ satis fragilis fuit responsio consultorum ad no. per Bart. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum, cum si. dum Bart. dicit, ꝙ princeps de plenitudine potestatis potest legitimare ad pręiudicium illorum quibus delata esset hæreditas. Nam dicit cōsultor, quòd illud debet intelligi in hæreditate delata ab intesta-

intestato, secus si ex testamento, quia est de iure diuino vel
gentium:nam certè acquisitio hæreditatis tã ex testamen-
to quàm ab intestato fuerunt inuentæ eodem iure: vt patet
ex no. per gl. in d.l.1.ff.de acq.re.do.per Bar.in Rub.ff.de ac
qui.hær.iunctis no.p eundem in l.interdum.ff.de cond.in-
deb. ¶ Præterea quocunq; iure fuerit inuenta, princeps ex
causa potest in tali iure præiudicare, vt dicendum est: imò
videmus quòd Papa etiã potest alterare voluntatẽ testato-
tis, in cle. quia contingit. & ibi gl. in ver. cũ apostolicæ sedis,
n de religi.domi.*n* & sic potest hoc de plenitudine potestatis,
& ita respondetur ad l.testamentum. C. de testa. vt ibi not.
20 Bal. ¶ † Est modò videndum, an tunc præsumatur causa in
principe rescribendo, non solũ legem condendo; & dico ꝙ
sic hoc etiã tenet Iac.de Rauen.& Cyn.in l.rescripta.in 3. q.
& 4.de preci.impe. offe. in tantũ quòd non admittitur pro
batio in contrarium secundum eos.idem dicit Iac.But.in l.
fi.ad fi.C.si cõtra ius. vbi dicunt quod si princeps per rescri
ptum aufert ius alterius, pręsumitur in dubio facere ex cau
o sa.*o* quia semper pręsumitur causa in iudice & iustitia.ca.in
præsentia.de renũ.& c.inter. & c.sicut.de re iud.& l.2.C. de
offic.iud.quãto magis in principe, quia supra omnes est: &
à cuius sententia non appellatur.istud etiã in rescripto te-
nuit Ant.de But & Io.de Imo.in d.c.quæ in ecclesiarũ.Ant.
de But.in d.c. cum inter. de renun. vbi etiã loquitur in par-
ticulari dispensatione impetrata à Papa:& idẽ not.ipse in c.
constitutus.in 2.col. de relig. do. & do. Car.Flo.in d.c.quæ
in ecclesiarũ.dũ allegat cle.1.de prob. istud etiam procedit
in legitimatione, ꝑ quàm princeps aufert ius alteri quæsitũ
nemine citato, quòd pręsumatur fecisse ex causa, si asserat se
ex certa scientia fecisse:tenet d.Abb.& Mo.c.cum olim.de
re iu.vbi refert se ita consuluisse:facit tex.in cle.1.de proba.
vbi statur verbis narratiuis Papę, & faciũt fidem eius quod
narratur, si Papa narrat se facere ex iustis causis; ergo, &c.
¶ Bene facit quod no.Bal.in l.testamentum.C.de testa.vbi
voluit quòd in principe satis est quòd putet causam subsiste
re,& ex opi.sua statuat seu mãdet. Nã istud operatur quãtũ
operatur in inferiore facere causa cognita & apꝓbata cau-
sa & vocatis his quorũ interest, vt ꝓbatur in cle.1.de reli.do.
iuncta l.legatum.ff.de admi.rer. ad ci. pertinen.& cum pa-
* ce domini consultoris. ita* cõmuniter tenent DD.in dictis
locis alleg. ꝑ eum. ¶ Nõ ob.dum dicitur ꝙ Papa non habet
plenitudinẽ potestatis nisi in beneficialib. &c. vt in cle.1.ad
fi.vt lite pen.&c. quia respõdeo, ꝙ Papa in beneficialib. ha-
bet liberã administrationẽ vt ibi, & in c. 2. de præben. in 6.
& etiã plenitudinẽ potestatis habet in his quæ sunt inducta
de iure positiuo.c.proposuit,& ibi no. DD.de conces.præ-
ben.& istud habere liberã administrationẽ, importat duo.
Primùm, quòd etiam vbi constaret non subesse causam per
quam posit quẽ priuare beneficio, secũdum Paul.de Leaz.
in d.cle.1.& idẽ ibi dicit do. Car.in 11. no. allegans. gl. no. 9.
q. 3. per principalem. cum ibi not. per eos; & sic in his quæ
sunt inducta à iure positiuo, potest præiudicare sine causa;
vt no.doc. d. c. quæ in ecclesiarum. ¶ Secundò operatur ꝙ
vbi aliàs, quando Papa vel princeps aufert ius priuati, opor
tet quòd apponat dictũ seu clausulam, nõ obstante.l.quo-
ties.& l.rescripta.cum ibi no.C.de preci.impe. offe. tamen
fallit vbi disponeret Papa in beneficialib. in quib. habet li-
beram administrationem; Nam tunc valebit rescriptũ sine
clausula non obstante.ita formaliter dicunt Ant. de But. &
Io.de Imol.in d.c.quæ in eccles allegat. d.cle.1. in fin. vt lite
pen.& d.c.2.de præb.in 6. & sic volunt quòd vbi apponitur
in rescripto clausula nõ obstante; posit Papa rescribere in
præiudicium iuris tertij sibi subditi, etiam in alijs quàm in
beneficialibus, & potisimè vbi fit, præsumitur cum causa,
vt proximè dixi,& no.Spec.& Io.An.in tit.de oblig. §.nunc
videndum.ver.57.Alex.

ADDITIO.

a ¶ Visis.adde Alex.consi.25.in eo.li.Soci.consi. 260.lib.2.&
secundum istud consilium fuit obtentum & iudicatum, vt
refert Alex.in eo.li.consil.104.ad fi.
b ¶ Filij.adde Alex.consil.121.in 2.parte. & in consil.74.in 4.
vol.& in l.ex facto. §.1. versic. quid autem in monasterio.ad
tre.Cano.in c.per venerabilem,qui filij sint legitimi.in cle.
exiui.de verb.sign.
c ¶ Legitimatus.ꝙ non sit plenè, sed fictè legitimus tradit Io.
And.in reg.in generali, de reg. iur. in 6.in mercuria. Bal.in
addit.Spe.ti.de suc. ab intest.Pau. cons.180.in fi.lib.1.cons.
252.cons.353.li.2.Cur.seni. cons.13.16.35.& cons.73.col.17.
18.Dec.cons.275.nu.8. cons.283. nu.9. cons.216.in fi.cons.
610.col.2. Cald.cons.1.sub tit.q.fil.sint legit.Ias. l.generali-
ter.co.pen.C.de insti.& substi.l.si is qui pro emptore.col 3.
ff.de vsuca. Albe.Bru.cons.15.col.2.inter consil.feudalia.
d ¶ Facti.ad hoc Alex.l.3. in prin.ff.de lib.& posth. & in eo.li.
cons.25.col.2. cons.67. Rom.cons.117. Bald.cons.60.col.2.
cons.373.lib.1.cons.129.li.2. Franc.Curt. senior in rep.l.ad-
monendi.col.3.ff.de iureiu.Ias.l.fratres.in fi.C.de inof.test.
l.si is qui pro empt.col.1.ff.de vsuca.Cos. Gui.in gl.prag.de
nu.& quali.Car.in ver.filij. Fran.Cur.iunior cõs.37. Steph.
Ber.cons.188.Existimo.in fi.li.2. Hippol. de Mars. not.273.
e ¶ Substitutus. dic vt plenisimè scripsi super consuetu. Pa-
risiens.tit.1.§.8.q.8.
f ¶ Legitimato. hæc decisio est falsa, & cõtrarium melius te-
* nuit idem Bal. in cons.214. Quidam habet. lib.2.&* cõmu-
nis est & vera sententia, vt scripsi super cõsuetudine Parisi.
ti.primo.§.8.gl.1.nu.50.dicendum ergo hoc casu, ꝙ legiti-
matus & filia succedent æqualiter secundum terminos iu-
ris communis, nec poterit legitimatus contra legitimatos
vti pinguiori prærogatiua iuris vel consuetudinis.
g ¶ Agnatio. Adde do.An.Tiraq.in consue. Picta.ti.retrac.§.
1.gl.8.nu.10.in Rep.l. si vnquam. ver.susceperit liberos.nu.
67.C.de reuo.do.
h ¶ Per venerabilem.& ibi Car. Alex.col.14.nu.164.
i ¶ Excluderetur.Imò, quia iniquum est ius cõditionale sub
stituto quæsitum ei auferri, & sic fieri non potest per princi
pẽ.d.l.ex facto.quod intelligo quando esset substitutus sub
cõditione, si decesserit sine liberis legitimè natis, vel quãdo
casus substitutionis iam extitisset, quicquid infrà dicatur.
k ¶ Citatio.vide per Ant.de Rosell.in tractatu legitimatio.2.
li.& per Alex.in l.Gallus.§.& quid si tantum. versic.circa 4.
quæst.ff.de libe.& posthu. Soci.cons.246.lib.2.
l ¶ Gloss. Sed illa gl. est falsa, nisi in feudis impropriam natu
ram habentibus, quæ transeunt ad extraneos hæredes, vt di
xi super consue.Parisi.tit.1.§.8.glo.1.nu.39.
m ¶ Literaliter.adde Alex.infrà, eo.li.cons.9.colu.2.cons.82.
nu.2.& cons.5.col.3.li.3.cons.68.lib.4.col.37.col.fin.lib.7.
Roma.cons.4.cons.24. Alex. & Ias.in Rub. ff.de oper.nou.
nunc.in l.stipulatio ista.§.hoc quoque.ff.de verb.oblig.
n ¶ Domi.vbi Cardi.col.pe.q.5.
o ¶ Causa.in contrarium non præsumit iustã causam nisi ap-
pareat.vide Bal.Fel.in c.quæ in ecclesiarũ.col.20.de consti.
Mart.Lauden.in tract.de prin.c.88. Ful.in l.fi. C.si con.ius
vel vti.publi.cons.61.Domina Catherina.col.2.Roma.con
sil.352.Quæritur.in fi.Dec.cons.257. & cons. 602.Ias.in l.si
testamentum.C.de test.in rep.l.quo minus. col.3.de flumi.
Fran.Rip.de rescrip.resp.19.colu.6. Andr.Alcia.in tract.de
præsumpt.reg.3.præsumpt.8.num.4.

SVMMARIVM.

1 *Remissio propter casum fit conductori, non emptori.*
2 *Aduerbium quando facit conditionem.*
3 *Expressio certorum casuum facit ne locator de alijs teneatur.*
4 *Verba præcisa non recipiunt modificationem.*
5 *Renunciatio generalis iurata casuum fortuitorum an valeat.*
6 *Remissio fit si conductor non percepit dimidium eius quod solutum est.*
7 *Iudex potest interpretari sententiam latam.*
8 *Arbitrium boni viri est arbitrium iudicis.*

CONSILIVM III.

VISO instrumento concesionis anni M.CCC
CLXVIII. die V. Ianuarij per Leon. de Cera-
tis, & nomine sociorum Desiderio de Grosis
& socijs de additione datij macinæ ciuitatis
Parmæ pro dicto anno ꝓ pretio librarũ 400.
imperialium soluendarum in quatuor terminis, scilicet sin

gulis tribus mensibus soluendo quartam partem , cum cer
tis pactis & clausulis, de quibus in d.instrumento, & specia
liter cum pacto, ꝙ quatenus accideret, ꝙ pestis dicto anno
vigeret in ciuitate Parmæ, adeo ꝙ propter ipsam pestem Il-
lustris.dominus Dux Mediolani, seu agentes ꝓ ducali ca-
mera, aliquod restaurum & remissionem facerent pro da-
tio ordinario macinę spectantis ad cameram; quod tunc &
eo casu teneantur dictus Leonar. & socij facere ꝑdicto De-
siderio,& sociis restaurum & remissionem,& pro ipsa addi
tione macinæ communis Parmæ pro rata eius, ꝙ tunc & eo
casu realiter & actualiter,& cum effectu faciet Dux,seu agẽ
tes pro ducali camera,vt supr.conductorib.ipsius datij, ma
ximè ad cameram spectantibus, & non aliter, nec alio mo-
do nec casu,aliquod restaurum seu remissionem facere te-
neantur,nec obligati sint prædicti Leonardus & socij.¶Et
viso Themate suprascripto, & primo dubio, in quo in effe-
ctu quæritur, & an posito, quòd dicto anno fuerit pestis in
ciuitate Parmæ, debeat dicto Desiderio & sociis fieri remis
sio dicti pretij, cum nullum factum fuerit restaurum ꝑ do-
minum Ducem, dictis conductoribus datij macinæ.¶Pos-
set discuti primò , an dicta cõcessio facta Desiderio intelli-
gatur contractus vẽditionis, an verò locationis, seu habẽs
eius naturã: nã si intelligeretur esse cõtractus venditionis,
vt sonare videntur verba instrumenti dicentia tit. venditio
nis vendiderunt,cesserunt,& concesserunt, &c. & tunc ex-
1 peditũ videtur,ꝙ non debet fieri remissio:† quia quãdo vẽ
ditur datium,seu terminus percipiendi cõmoditatem,ven
ditus videtur dubius euentus ꝑceptionis , & quasi alea quæ
dã,adeo ꝙ etiam si nihil ꝑcipiatur,spectat periculum ad em
ptorem.l.nec emptio.ver.aliquãdo. ff.de act. emp.l.si actũ.
ff.de act.emp.l. ꝙ si ex venditione. cum l.seq. ff. de hære.vel
actio.vend.& firmat Bar.l.cotem ferro.§ qui maximos.præ
sertim in 4.q. ff.de publica.& Bald.in l.si ea lege.C.de vsu.&
dicit Bar.in d.§.qui maximos,in 6.q. quòd standum est ver
bis contrahentium,quia si appellat illum contractum em-
ptionem,erit emptio & vẽditio:si locationem , erit locatio
& conductio.facit l.si vsusfructus.ff.de iur. dot.ibi dum di
cit,vendat vel locet. & l. in venditione.§ 1. & l. prætor. §. in
cum.ff.de bonis autho.iu.pos.& l.arboribus.§.vsusfructua
rius.ff. de vsufr.¶Et plus voluit Io.de Imo. in c.ꝓpter steri-
litatem.ad fi.extra,de loca.& in d.§. qui maximos. & etiam
Ludo.de Ro.ꝙ istud procedat etiam, quãdo solutio pretij
erat distributa per plura tempora,vt in casu nostro. Nã hoc
non obstante erit contractus emptionis,si à contrahentib.
fuerit appellatus contractus emptionis.ar.l.nõ aliter. ff.de
leg.3.& l.Labeo.ff.de supe.leg.& dicunt ita sensisse glo.in l.
Pomponius quærit.§.1. vers.admitti. ff.quib.mod.vsusfru.
amit.licet secundũ eos Bar.aliter sentire videatur in dispu-
tatione sua incip. Publicanus quidam, per gl.in l.1.C.de iu-
re emphy.in ver. alienationis. ad quam præfati doc.respon
dent,ꝙ illa gl.procedit,quando essemus in dubio,quæ fue-
rit mens partium,sed nõ quando verba sunt clara, prout in
præsupposito:& hoc etiã,quò ad casum nostrũ tenuit Paul.
de Cast.in l.2.§.adeo.ff.loc. ¶Et plus videtur tenere Bal.in
d.l.si ea.in 3.q.C.de vsur.ꝙ etiam si cõcedens vsus esset ver-
bo locationis tantum,in casu proposito periculum sit con-
ductoris, cum in vtroq; casu sit eadem ratio ꝑ iura sup.alle.
¶Tamen ꝓpter authoritatem Bart.in d.§.qui maximos, in
8.q.& plenius in d. sua dispu. & quia idem dicit in l.1.de iu.
emphy.& in l.1.§.1.ff.de superfi. non adhæreo præcisè dicto
primo fundamento. Est verum, ꝙ consulendo secutus sum
dictam opi.Bar.& sequacium,in casu tamẽ,in quo per plu-
ra verba apposita in instrumento,quæ non sunt apposita in
isto,apparebat optimè ꝓcedere in casu illo decisionẽ Bart.
verùm , quia quò ad causam nostram alia sunt,quæ clarius
meo iudicio ostendunt , non esse faciendam remissionem:
ideo in eis faciam primum fundamentũ.¶Considero nãq;
verba dicti instrumenti tollere omnẽ dubitationem , dum
fuit declaratum per pactum,quòd non debet fieri remissio
aliquo casu,quàm in casu,in quo Illustris. Dux faceret actu
aliter conductoribus datij macinæ per verba, quæ sup.for-
maliter retuli:ergo cum Illustris. d. Dux non fecerit actua

liter dictam remissionem,non euenit casus remissionis fa-
ciendæ. Nam dicta dispositio importata per dictum pactũ
remissionis faciendæ fuit cõditionalis, vt denotant illa ver
ba, adeo quòd si propter dictam pestem Illustris. Dux, seu
agentes pro ducali camera,aliquod restaurum & remissio-
nem pro datio ordinario macinæ spectantis ad camerã fa-
cerent,ꝙ tũc & eo casu teneantur Leonardus & socij facere
2 restaurum,&c. ¶†Nam vbicunq; aduerbium dispositionẽ
suspendit in aliquem futurum euentum,facit cõditionem,
vt inquit Bart.ff.de cond.& dem.l.1.circa 2.col. in ver. vlte-
rius quæro quid de aduerbiis negandi,&c.facit l.pater Se-
uerinam.§.fi.de cond.& dem.l.legatum.ff.de adi.le.cum si.
ergo cum non euenit dicta conditio, non potest peti remis
sio.l.le.ff.de cond.& dem.l.cedere diem.ff.de ver.sig. & de-
bet conditio impleri in forma specifica. l. Mæuius. & l. qui
hæredi.in prin.ff.de cond.& demon. ¶Et pro hoc in specie
induco decisionem Ioan.And. in addi. Spec.in tit.de loc.§.
nunc dicendum.in addi.mag. in ver.adhuc scire debes, &c.
3 vbi quærit,†pone quòd locator, qui fundũ locauit,ad quin
quennium pro certo pretio seu certa mercede, in cõtractu
expressit certos casus fortuitos,ad quos voluit teneri,puta
vim fluminis, incursus hostium vel prædonum, de aliis ni-
hil fuit dictum, quis ergo tenebitur de casibus non expres-
sis:& refert Odof.determinasse, quòd locator non tenetur
de casibus non expressis, per l.si vt certo. §.si me rogaueris.
& §.si de me,cum ibi no.ff.commo.vbi patet, quòd si argen
tum meum alicui commodaui, & in commodando specia-
liter prouideo , apponendo custodem argento, periculum
peremptionis hoc casu ad dominum pertinet: sed in casu
nostro prouisio pertinet ad commodatarium. ad idem ad-
ducit l.2.C.de pig. vbi creditor habens generalem obliga-
tionem, si recipiat specialem, sibi in aliis præiudicat: nisi in
subsidium ad hoc etiam recipiat specialem, & ad hoc addu-
cit plura similia , vt ibi per eum. & certè casus ille, quem ibi
decidit Io. And. est longè fortior, quàm casus noster : nã ibi
fuit expressum , ꝙ certi casus fortuiti spectarent ad locato-
rem, de aliis nihil fuit dictum, tamen videtur esse actum, ꝙ
alij spectarent ad conductorem, non ad locatorem; quantò
magis in casu nostro, in quo expressè actum fuit, quòd non
aliter, nec alio casu, aliquod restaurum, nec aliqua remissio
fieri debeat dicto Desiderio & sociis. ¶† Confirmo per ista
4 verba, non aliter, nec alio modo vel casu,&c. posita in dicto
pacto,quæ sunt valde præcisa verba & multum prægnantia,
adeo quòd non patiuntur dispositionem ipsam contrahen
tium, recipere aliquem alium intellectum: vel modificatio
nem *a* separatam verbis, vt colligitur ex no. per gl. in l.si qui
a dem.C.de excep.quam Bal.ibi dicit non esse alibi. ¶In tm̃,
quòd dixit Bal.in c.1 §.deniq;.vlt.col.in tit. quæ fuerit pri-
ma causa benefi. amittendi, quòd si vasallus sine requisitio-
ne seu consensu domini vendat feudum, & tradat id cum
hac protestatione : videlicet, vendo tibi castrum, quod ha-
beo in feudum à tali principe, saluo iure ipsius principis; ac
etiam saluo iure meorum filiorum, & agnatorum. talis pro
testatio simplex nõ iuuat, ꝑ id quod habetur in d. §. deniq;.
& per alia ibi allegata per Bald. tamen ipse limitat hoc fore
verum , nisi in dicta protestatione essent adiecta ista verba:
& non aliter, nec alio modo; q̃a tunc nihil videtur esse actũ,
quia non intendit aliter alienare, nisi cum dicta reseruatio
ne.alle.no.in d.l.si quidem.& in l.item Labeo.§.1. ff.fa.erci.
¶ Tamen quia decisio Bal. loquitur in protestatione facta
circa actum continentem pœnam , non pono illud dictum
nunc pro constanti, nec pro veritate illius dicti aliter discu
tio: quia non est necesse quò ad casum nostrum, in quo agi-
tur de præiudicio alterius quàm cõtrahentium : nec agitur
de actu sonante in delictum, & merente pœnam. ¶Fortifi-
cantur prædicta per no. per gl. & doc. in l. sed si quis. §. quæ-
situm.ff.si quis cautio.& per doc. in l. 1. ff. cõmo. & in c. 1. de
* commod. vbi magis * communiter concluditur, ꝙ sufficit
aliquẽ casum fortuitum specificare: quia tunc verba gene-
ralia operantur, quò ad alios casus nõ specificatos. arg. c. q
ad agendum. de procu. in 6. ergo cum per verba specificata
fuerit dictum, ad quẽ debeat spectare periculum casus pe-
stis

ſtis euenientis de d.anno; & per verba generalia ſit dictum,
ad quem ſpectare vel non ſpectare debeant alij caſus, debet
hoc iurè ſufficere. ¶ Fortius voluit Io. de Imo. in c. cum con
tingat, in tertio membro de iureiur. dum tractat de renun-
5 ciatione generali, & in d.c.1. de commo. † quòd etiam ſi nul
lus ſit ſpecificatus caſus fortuitus, ſed generaliter quis aſ-
ſumpſerit in ſe omne periculum, vel omnem caſum, valide-
tur talis renunciatio per iuramentum appoſitū, prout fuit
appoſitum in caſu noſtro, quia iuramentum ſeruari debet,
vbi poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. d.c. cum con-
tingat. & c. quamuis. de pact. in 6. Et non eſt verū ſecundū
eum, ꝙ iſta renunciatio generalis dicatur carere conſenſu,
quinimò habet cōſenſum eo ipſo, ꝙ apparet, ꝙ voluerit ge
neraliter renunciare, & ſic ſaltem in genere cogitauit de o-
mni caſu. arg. l. qui iur. milit. ff. de teſt. mili. & quod no. Bal.
in l. ſub prætextu. la 2. in prin. C. de tranſa. & in l. 2. C. de re-
ſcin. vend. vnde renunciatio generalis eſt nulla, quando eſt
ſine iuramento, non ꝓpter deficientem conſenſum, ſed fa-
uore renunciantis, ne ſub inuolutione verborum decipia-
tur. d. §. quæſitum, cum ibi no. ergo debet validari per iura-
mentum, vt in ſimili habetur in d.c. quamuis: tamē quia in
eo, quod ipſe dicit de iuramento, quia plures tenent cōtra-
b trarium, *b* non facio meum principale fundamētum, ſed in
aliis, quæ dicta ſunt ſuprà. ¶ Nec prædictis obſtat, ſi dicere-
tur, ꝙ verba dicti miniſtri volentia fieri debere remiſsionē
Deſiderio & ſociis, in caſu, in quo ꝓpter peſtem dominus
Dux faceret remiſsionem conductoribus datij macinæ per
tinentis ad cameram: debet intelligi, quādo Dux remiſsio-
nem faceret, id eſt, facere deberet; ſicut ſimilis fit expoſitio
in l. 3. §. 1. ff. de adi. le. vbi vult, ꝙ ſi teſtator dixit, hæres meus
Titio dato 10. & ſi non dederis, dato Sempronio: intelligi-
tur ſi non dederis. i. ſi dare non debueris, vt ibi declarat gl.
in ver. ſi non dederit, quia reſpondeo, ꝙ illud ibi ideo eſt, qa
ſi aliter diceremus, ſequeretur, ꝙ eſſet in poteſtate hæredis
an legatum valeret vel non, & eſſet in poteſtate hæredis ex-
cludere à legato: quod eſt contra omnia iura volentia, ꝙ le-
gatū nō poteſt conferri in voluntate hæredis. l. ſenatus. §. le
gatū. ff. de leg. 1. & plenè in l. 1. ff. de leg. 2. Non ſic eſt in ꝓpo
ſito noſtro, quia partes voluerunt & potuerunt cōmittere
iſta declarationi & taxationi Illuſtriſs. domini Ducis: & eo
etiam non arbitrante non poteſt recurri ad aliū bonū virū.
l. ſi quis arbitratu. ff. de ver. obli. maximè iuncto principio
ibi poſito in 1. gl. & in l. 1. C. de contrahē. emp. & in l. ſi coita.
ff. ꝓ ſo. iuncta l. ſi non fuerit. eo. ti. & per id quod no. Cyn. in
l. in ementis. C de contrah. emp. ¶ Præterea verba contra-
hentium in caſu noſtro tollunt omne dubium, dum dicunt
pro rata eius, ꝙ tunc & eo caſu realiter & actualiter, & cum
effectu faciet prælibatus dominus noſter, ſeu agentes ꝓ du
cali camera; vt ſ. datiariis conductoribus datij macinæ, &c.
& ſic habuerunt contrahentes reſpectū ad executionem fa
cti, aliàs non oportebat dicere, ꝙ fieret d. Deſiderio remiſ-
ſio ſecundum ꝙ faceret Dux ꝓ rata quam actualiter & effe
ctualiter remitteret datiariis; ſed dicēdū fuiſſet, ꝙ fieret re
miſsio Deſiderio & ſociis prout intereſſet: cū ergo non hoc
dixerint aliter, ideo putandum eſt, eam fuiſſe mentem par-
tium, ꝙ non attendetur, qualis de iure fieri debeat remiſ-
ſio, quia ſi ita voluiſſent, ſic dixiſſent. c. inter corporalia. de
tranſlatione prælatorū. l. Labeo. ff. de ſup. le. ¶ Et licet quā-
doq; arbitratore nō arbitrante recedatur à perſona eius, &
recurratur ad bonum virum vel ad iudicem: & tamen nullo
modo videtur in caſu noſtro hoc allegari poſſe: quia contra
hentes hoc noluerunt, vt patet per illa verba, & non aliter,
nec aliquo quouis modo nec caſu, & conſtat, ꝙ per partes
poteſt agi, ꝙ non recurratur ad bonum virum, ſaltē quan-
do non apparet de dolo aliquo commiſſo ab arbitratore:
vnde videmus, ꝙ ſi eligitur arbitrator à partibus, & dicatur
in electione eligentes eum vt bonum virum, præcipuè non
habito reſpectu ad alium, nō poteſt recedi à perſona illius.
l. 3. in §. tam & ſimilibus, cum ibi no. per Bar. poſt gl. ff. de ar
bi. & patet ex no. per Doct. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum.
ff. pro ſoc. & in c. Quintavallis. de iureiur. cum ſimilib. & ſic
non eſt verum dicere, ꝙ debeat fieri remiſsio alio non præ-
ſuppoſito; per quod appareat, ſuperuacuum eſſe diſcutere
6 q̄ debuerit eſſe læſio ad hoc, vt debeat fieri remiſsio. ¶ † Tā-
men non prætermitto, ꝙ vbi conſtaret, damnum eſſe tm̄, ꝙ
c conductor nō percepiſſet dimidium *c* eius quod ſolitū eſt ꝑ
cipi, tunc illa leſio ſufficit ad concedendam remiſsionem, q̄
conuentioni contrahentium non repugnaret, prout repu
gnat in ꝓpoſito: ita eſt de mēte gl. in l. ſi vno. in prin. ff. lo. &
no. Azo in ſumma. C. eo. tit. & Bal. in d. l. licet. C loc. & Ant.
de But. & Io. de Imol. in c. propter ſterilitatem, de loc. facit
l. 2. C. de reſcin. ven. c. cum dilecti. & c. præterea. de empt. &
vend. idem ſi attēto pretio, quod ſoluit, & deductis ſumpti
bus occurrentibus circa perceptionem redditus reperitur
conductor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, vt quia fru
ctus qui ſuperſunt, non aſcendunt ad dimidium pretij pro
miſsi pro vnaquaq; locatione, ſecundum Iac. de Aret. Bart.
Bal. in d. l. licet. & Bar. in l. ſi vno. §. vbicunq;. ff. loca. & d. An.
Bu. Io. de Imo. & Abb. in d.c. propter ſterilitatem. arg. d. l. 2.
quando probatur ſecundum vulgarem opi. attento reddi-
tu percepto tempore illius locationis, quo viguit, reputare
tur ſterilem fuiſſe illam locationem, nā tum debuit fieri re-
* miſsio: vt not. gl. in d. l. licet. & ibi Cy. & dicit etiā ibi Sal. ꝙ *
cōmuniter tenetur: & ſequitur hic etiam Io. An. & alij poſt
eum in d. c. propter ſterilitatem. exceptis caſib. ſecundum
opi. magis communiter approbatam, in dictis locis non eſt
facienda remiſsio: & capio vnam locationem in contractu
prædicto pro quolibet ſpatio trium menſium, cum ita fieri
deberent ſolutiones: vt per Bar. in diſpu. ſuprà alle. ¶ Super
alio quęſito ponderatis verbis ſtatuti, ſup rubrica de modo
procedendi, ſuper debito cōfeſſato, vel de quo oſtendatur
publicum inſtrumentum. & viſo præcepto facto Deſiderio
de Groſsis ſeu eius procuratori, per dictum d. poteſtatem.
Parmen. dico ad iudicantem pertinere proferre certā ſen-
tentiam, & non ambiguam. l. pe. & fi. C. de ſen. quæ ſine cer.
quan. & §. curare. Inſtit. de act. & quādo eſt ambigua, poteſt
7 ipſam interpretari, † etiā poſt latam ſen. l. ab executore. in
prin. ff. de ap. no. in l. 2. C. de ſen. ex peri. reci. & ſi iniquè in-
terpretaretur, poteſt appellari. d. l. ab executore. in prin. &
ibi no. Bar. cum ſi. & etiam vbi eſt ambigua, recipit declara
tionem ex actis, vt no. in d. l. pe. & in l. qd tamen. §. Pompo-
nius. ff. de arb. & plenè per Bar. in l. ait prætor. §. 1. ff. de re iu.
& ratio cum dicta ſententia præcepti fuerit lata ꝑ verba am
bigua, inquantum in dicto præcepto dicitur ſaluo & reſer-
uato, ꝙ ſer. Geneſius dicto ꝓcuratorio nomine, cui dictus
Deſiderius liquidauerit, ſeu liquidum fecerit dictū tempus
quadraginta dierum reſtaurum, & remiſsionem ſibi ꝓmiſ-
ſam, & ꝓmiſsionib. vigore prædicti reſtauri, & remiſsionis
appoſitis in inſtrumento arbitrio boni viri: & ſic per domi-
num poteſtatem declaratum fuit, ꝙ teneatur & debeat di-
ctus Io. Pe. dictis nominibus, ſeu eius principales compen-
ſare in dictis libris quatuor millibus & ducentis, dictis De-
ſiderio & ſociis, &c. erit officium iudicis appellationis infir
mare dictam ſententiam præcepti, remouendo dictam re-
ſeruationem modo p̃dicto factā, & confirmando præceptū
in reliquis partib. & reſeruādo ſimpliciter dicto Deſiderio
facultatem probandi & oſtendendi intra terminum præfi-
xum, à ſtatuto omne id, ꝑ quod dictum præceptum execu-
tionem non meretur ſecundum formam dicti ſtatuti, cuius
forma ad vnguem ſeruanda eſt. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de
verb. oblig. l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſact. & quod not.
Bal. in l. non ſunt liberi. ff. de ſta. ho. & in l. 2. C. quomodo &
quando. cum ſuis ſi. vel poterit iudex appellationis forma-
re & declarare dictam reſeruationē domini poteſtatis hoc
modo. ſ. dummodò appareat, & probetur per Illuſtriſs. do-
minum Mediolani, ſiue per agentes pro ducali camera fa-
ctum eſſe reſtaurum, ſeu remiſsionem cōductoribus datij
ordinarij, maximè ſpectantis ad dictā cameram, ſecundum
formam inſtrumenti conceſsionis facti dicto Deſiderio de
eadem rata teneatur dictus Io. Pet. dictis rationib. cōpen-
ſare dicto Deſiderio & ſocijs, vt in dicto inſtrumēto conti-
8 netur. arbitrium † enim boni viri eſt arbitriū iudicis. l. con-
tinuus. §. cum ita. ff. de ver. oblig. l. vir bonus. ff. iudi. ſol. l. in
ꝓpoſita, & ibi no. ff. pro ſoc. & iudex iudicare tenetur ad id

quod iuris eſt.c.forus.ver.iudex.extra, de ver.ſig.& per cõ-
ſequens non poteſt bonus vir vel iudex declarare, quòd re
miſsio vel reſtaurum fiat, niſi ſecundum quod in dicto in-
ſtrumento conuentum eſt, & conſtat, quòd illa conuentio
importat, quòd ſolùm fiat reſtaurum pro rata eius quod fi-
eri contigerit per dominum Ducem conductoribus datij
macinæ.& non aliter, nec alio modo in præcedẽti dubio ap
poſitum declarandum fuiſſe puto. Laus Deo. Alex.cui ſub-
ſcripſit Bar.Cæpol.concurrens dicti domini. Alex.Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Modificationẽ.fa.per Iaſo.in l.ſtipulatus ſum Damam.ff.
de verb.oblig.in l.1.col.2.ff.de iuriſ.om.iudi.

b ¶Contrarium.vt Alb.Bar.Alex.Iaſ.& omnes in d.§. quæſi-
tum.ibi,& Ale.l.1.C.de commo.Ioan.An. c.1. de commod.
Alex.in eo.lib.conſ.28.col.pen.

c ¶Dimidium.idem Cy.Bar.d.l.licet.Pan. d. c.propter. Bal.
conſ.329.Caſus eſt talis.li.1.Aret. conſ.2. Alex.conſ.112.nu.
2.in eo.li.conſ.190. lib.2.conſ.107.li.3. Corn.conſ.128.li.2.
Fran.Rip.in tracta.de peſte.char.6.Lud.de Gaza. conſ.74.
in prin.fa. quæ ſcripſi ſuper conſue.Pariſ.§.62.q.8.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio acceſſoria non immutat principale.nu.5.*
2 *Confeſſio & promiſſio ſine cauſa non valent.nu.6.7.*
3 *Inſtrumenta duo ſi ſint conformia de eadem ſumma, ſed diuer-
ſis temporibus facta, præſumuntur duo debita.*
4 *Solutum bis præſumitur, ſi ſint duo inſtrumenta ſolutionis di-
uerſæ datæ.*
8 *Confeſſio de centum pro reſto rationum eſt cauſata.*
9 *Clauſula ſponte, ſi apponatur, &; ex certa ſcientia, idem.*
10 *Donatio iurata valet ſine inſinuatione.*
11 *Inſtrumentum guarentigium [illegible] vitietur ex defectu cauſæ.*
12 *Confeſſio ſine cauſa facit ſemiplenam probationem.*

CONSILIVM IIII.

2 CIrca primum *a* quæſitum videretur prima cõ-
ſideratione, quòd ſumma ducatorum, de qua
in inſtrumento confeſsionis anni M. CCCC.
LVII. intelligitur eſſe de ſumma ducatorum
M.CCCC.XXX. de quibus in primo inſtru-
mento confecto 453.quia vtrunq; inſtrumentum continet
confeſsionem ex cauſa depoſiti, & ſic fient duæ confeſsio-
nes extraiudicales, quæ non dicuntur inducere obligatio-
nem, ſed probationem.l.Publius.§.fi.ff.depoſiti.vnde idem
eſſe debet, ac ſi de eadem haberet quis plures probationes.
ar.l.Sempro.Proculo.ff.de leg.2.& ita no.Bar. & alij in l.tri
ticum. de ver. oblig. licet ſuper vtranq; confeſsionem fue-
rit adiecta ſtipulatio: tamen hoc non habet obſtare, †quia
1 illa ſtipulatio eſt acceſſoria ad ipſam confeſsionem, meritò
non immutat naturam principalis eius, ſuper quo interpo
nitur.l.ſi ſtipulatus.de vſu.l.1.§.ſi quis ſub condi.ff.vt le.no.
ca.l.damn.infec.quidam, in prin.de dam.infec.l.ſi legati.ff.
de leg.1.not.in l.ſi quis cum aliter, de ver.oblig. in l.qui Ro
mæ.§.duo fratres.in 2.q.prin.eo.ti. facit regula, acceſſoriũ,
&c.Nam inſpici & attendi debet, quòd principaliter fit.l.ſi
quis nec cauſam.in prin.l.rogaſti.in prin. ff.ſi cer.pet. & l.q
exceptione.ff.de cond.indeb.quo ar.in ſi.vtitur Ang.in d.l.
triticum.bene facit quod inquit Imo.in c.ſi cautio.de fi.in-
ſtru.poſt medium.vbi tractans hunc arti.refert plures opi-
niones & difficultates, & tamẽ in fi.arg & poſt expeditas il-
las quæſt.illius art. dicit iam dicta per eum videri procede-
re, quando ꝓmiſsio fit per ſtipulationem ſine confeſsione:
vbi autem fieret per ſtipulationem ſine cauſa; vt quia confi
tetur quis debere centum, & vterq; per ſtipulationem pro-
mittit, tunc clarum videtur ſecũdum eum, ꝙ promiſsio nõ
obliget cum effectu, † quia confeſsio ſine cauſa non valet,
2 vt in d.c.ſi cautio, cum ibi no.& plenè in l.generaliter.C.de
non nu.pe.non valebit etiam promiſsio acceſſoriè illi facta
ar.de re.iu.c.acceſſorium. de hoc dico eſſe text.cum gl.in l.
cum de indeb.§.fin.ff.de proba. & licet Bar. in d.l.triticum.
velit quando ſunt duæ ſtipulationes factæ ab eodem, intel-
liguntur in dubio de diuerſis ſummis per l. quinquaginta.
ff.de proba.cum ibi no. & eò præſertim, quia aliàs ſecunda
ſtipulatio eſſet, & redderetur inutilis.l.qui bis idẽ.ff.de ver.
oblig. tamen illud debet intelligi, quãdo illæ ſtipulationes
ſunt per ſe principales, ſecus ſi acceſſoriæ, per prædicta.& li
cet Bar.in d.l.triticum.in ver.ſi eadẽ, &c.loquendo de dua-
bus cõfeſsionibus mutui, videatur velle, quòd intelligatur
de eadem ſumma, quia illæ confeſsiones non ſunt vallatæ
ſtipulatione, tamen nõ videtur, quòd habeant caſui noſtro
obſtare.quia poſito, quòd Bar.ita innuit: ibi tamen loqui-
tur, quando ſtipulationes eſſent adiectæ confeſsionib.mu-
tui, quo caſu tunc non videtur acceſſoria, ſed prin.per illud
quod habetur in dict.leg. ſi in ſtip. §. primo, & l.ſe.ff.de do.
& l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus, de verb.oblig. & ideo ſi
in caſu illo interueniſſet ſtipulatio, nõ eſſet tractandum de
confeſsione, ſed de ſtipulatione.Item poſito, quòd Bart.ibi
videatur contradicere prædictis, hoc non eſt verum, ex con
trario ſenſu verborum eius, qui ſumi non debet, cum repu
gnaret regulis & rationibus iam dictis.¶Nec obſt.quòd vi
deantur alterari prædicta, quòd ſumma, de qua in confeſ-
ſione ſecunda, ſit minor ea ſumma, de qua in prima confeſ-
ſione, non videtur referre, an ſit eadem ſumma vel minor,
vt colligitur etiam ex no.Bar.& Doct.in d.l.triticum. per l.
ſi diuortio.eod.tit.& d.l.Sempron.Proculo. ¶Et per eaſdẽ
rationes videtur dicendum, quòd ſumma duc. 635.auri, de
quibus in confeſsione facta de anno M.CCCC.LXI.intel-
ligitur de eadem ſumma, de qua in duobus præcedentibus
confeſsionibus, vel ſaltem de qua in prima confeſsione ſu-
perius relata: præſertim eo, quia vltima confeſsio videtur
ſine cauſa eſſe, vt tangam in ſecundo dubio per d. l. triticũ.
cum gl.iunct.ibi no.per Bar.in q.1. ¶Sed præmiſsis non ob
ſtantibus, contrariam ſententiam de iure in propoſito pro
3 babiliorem eſſe puto.†quia, vbi in vna ſcriptura ſeu inſtru-
mento, vel diſpoſitione, facta eſt mentio de certa ſumma, &
in alia ſcriptura vel diſpoſitione, ſicut etiam inter eaſdem
perſonas facta ſit mentio de alia ſumma, præſumitur eſſe di
uerſa à prima, & ſic præſumitur ſumma dupliciter data, li-
cet de vtraque confeſsio eſſet vniformis: vt probatur in d.l.
quinquaginta.& nota.in l.planè. la 1.§.1.de leg.1.vnde dicit
ibi Ang.quòd ſi duo appareant inſtrumenta mutui de quin
quaginta aureis, intelligitur ſumma duplicata.idem ſi repe
riantur duæ quantitates, oſtendentes diuerſis temporibus
factæ eodem tempore, intelligerentur duæ ſummæ, ſecun-
dum eum per d.l.quinquaginta. & d.l.ne caſu. cum gl.2. C.
de diſcuſſoribus.lib.10. & idem tenet Imo.in d.l.planè.ſal-
tem quando diuerſo tempore factæ fuerint dictę ſcripturę,
vt eſt in caſu, de quo quæritur:& ita etiam no.Bal.& Imo.in
d.l.Sempro.Proculo.& Bar.& Ang.in d.l.ne caſu.& Bald.in
l.ſi quis ex argentariis.§.fi.ff.de eden.in lect. anti. & ibi etiã
Ang.& Bal.in d.l.qui bis idem.ff.de verb.obligã.in materia
circa tertiam columnam vel quartam, quem vide.prædicta
etiam ſunt de mente Spec.in tit. de inſtr. editio.§.poſtquã.
b verſic. ſed autem. *b* ¶Accedit deciſio quæſtionis diſputatæ
per Martinum de Fano: quem refert Fulgo. in d.l.quinqua
ginta.nam cõcludebat, quòd ſi in inſtrumento vno reperi-
tur, qualiter Titius ex cauſa mutui numerauit Sempro.cen
tum, & in alio inſtrumento reperitur, qualiter Sempro.cõ-
feſſus eſt ſe debitorem dicti Titij in centum: præſumetur
de aliis cẽtum, vt in dicta l.quinquaginta.& quia fruſtra fa-
ctum eſſet ſecundum inſtrumentum, ſi intelligeretur de ea
dem ſumma: imò inſtrumentum debet aliquid operari.ar.
l.ſi ſtipulatus.in prin.ff.de vſur.& l.ſi quando. in prin.de le.
1.niſi cõditio perſonæ debitoris, puta ruralis alia ſuaderet.
arg.l.cùm de indebito.poſt prin. ff.de proba. Si ergo Doct.
in dictis locis volũt, quòd vbi eſt in vtraq; diſpoſitione par
quantitas, intelligitur ſumma multiplicata, quantò magis
in caſu noſtro, in quo ſumma eſt valde diſpar: & diſparitas
ſummarum facit præſumere, diſponentes voluiſſe actum &
qualitates multiplicare: vbi aliàs non præſumitur, ſi ſum-
ma eſſet parua, l.ſi ita ſcriptum. de lega.1.iuncta l.quinqua-
ginta.cum gl.inducendo, vt per Iac. de Aret. & Bartol.in l.
centum.in prin.ff.de adi. leg. vbi hoc firmant in prin.& no.
in l.ſi is qui ducenta. in prin. ff.de reb.dub. & expreſsè dicit
Bald.Ang.& Imo.in l.ſcire debemus. in princ.ff.de verbor.
obli.

obli. Propter diuersitatem summarum præsumitur diuersitas obligationis, & ibi cōcludunt in ea.q. qua quærunt: an si peto quinquaginta, tanquam mihi promissa fuisse centum: an debeā obtinere in illis quinquaginta. & concordant oēs in hoc, quod si appareat de vna promissione, intelliguntur diuersę promissiones diuersarum summarum, quarum vna non comprehenderetur sub alia, stante diuersitate summarum, & idem dicit Pet. in l.1.§. si stipulanti. eo. tit. ¶ Accedat quia omnibus instrumentis vltra confessiones sunt insertę stipulationes solennes. & expressè dicit Bar. in d.l. triticum. ver. sed in prima, quem alij sequūtur ibi, ꝙ si promitto tibi ex stipulatione decem ex causa mutui, deinde & per stipulationem promitto tibi ex causa mutui: intelligeretur secūda stipulatio de aliis decem; ne reddatur inutilis: in d.l. qui bis. & in d.l. quinquaginta. ecce quòd ꝓsupponitur ibi præcisè mutuum subsecutū esse per stipulationem ex ipsa causa mutui, & inde ne reddatur inutilis stipulatio, intelligitur de alia summa: hæcmet ratio militat in proposito nostro: & ita etiam expressè est de mente Bar. in d.l. triticum, in versi. eadem ratio puto, &c, dum loquitur de confessione, & fortificantur infrà in respōdendo ad obiecta. ¶ Quinimò plus
c probat gloss. in dict. l. ne casu. c in gloss. 2. quam sequuntur
* * communiter Doctores ibi & in aliis locis suprà allegatis,
4 † quòd quando creditor confessus est in diuersis scripturis se recepisse 10. à debitore, intelligatur de geminata quantitate: & tamen illa confessio seu cautio de recepto nō erat contractus seu distractus, sed erat ꝓbatio ipsius distractus: iuxta dictam l. Publia. ff. depositi. ¶ Corroborantur prædicta: quia patet instrumētum confessionis fuisse factū anno M.CCCC.LIII. die V. Februarij, de ducatis 1430. Venetis ex causa depositi. Secundū verò fuit celebratū M.CCCC.LXII. die VII. Decemb. & ibi debitor confitetur se habuisse & recepisse à creditore in depositum, vsq; ad diem V. Febr. tunc proximè elapsi, & de eodem anno ducatos 362. Venetos. circa verba illa quid operari debent, vt iam dictum est, ostendunt, ꝙ ista non est de pecunia ducatorum 1430. quia illam iam per quatuor menses antè habuerat. hoc insuper comprobatur; quia in primo instrumento dicti contrahentes voluerunt in summa, scilicet ducatorum 1430. cōputari vnam summam ducatorum 1302. alterius depositi, de quo apparebat instrumentum, & illud expresserunt. vnde accidit illud, quod & Papa ait, de transla. præla. c. 2. ibi dum tex. dicit, vnde si circa translationē idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de translatione poterat expressisse, &c. ita in proposito in contractu secundæ & tertiæ cōfessionis depositi sensissent illam summam esse de alia summa, vel aliā in ea concludi, hoc expressissent, quemadmodum & in prima expresserunt. qua ratione in secunda cōfessione fuisset expressa modica pars dictæ pecuniæ maioris summæ absq; eò, quòd de residuo summæ nulla fieret confessio seu mentio. Certè nulla videtur ratio subesse, tamen in vtraq; dispositione attendendum est id, quod verosimile est. l. in obscuris. ff. de reg. iur. & in reg. inspicimus. eo. tit. In secundo sine dubio verosimile est, ꝙ fuerit diuersa quantitas, quàm fuerit pars primæ summæ, cùm de reliqua summa sit facta mentio. & quia si intelligeretur esse pars primę summæ, nō operabatur illa sequēs cautio. & ita dico in secunda summa ducatorum; licet per easdem rationes. non enim erat necesse, ꝙ creditor tempore celebrationis dicti secūdi vel tertij cōtractus diceret, quòd in illa summa non computaretur illa prior pecunia, de qua in primo instrumento: vt est tex. in l. Lucio. ff. de act. & oblig. ¶ Vltimò iuuatur casus iste per ea, quæ vltra alios dixerant nonnulli moderni: vt Florianus de sancto Pet. de bono. in l. quinquaginta. vbi dixit, quòd vbicunq; apparent diuersę scripturę siue confessiones, siue alij contractus, siue dispositiones, etiam si in vtraq; contineatur eadem summa, præsumitur geminata quantitas, si sunt factæ diuersis temporibus per dictam legem quinquaginta. Sed ibi non apparet pluralitas scripturarum, sed multiplicatio: quia fuit actum absque scriptura; & vna dispositio postea subsequatur per scripturam subsequentem, & continentem eandem summam ex eadem causa, tunc præsumetur vna summa tantùm, & non plures. præsumetur enim ad scripturam deuentum propter faciliorem probationem. l. qui tabularum. ff. de fur. & de condit. sine causa. leg. dissolu. quæ ratio locum non habet, vbi scriptura fuit facta: etiam vna scriptura sufficit, ita creditor ad probationem: & sic limitat decisionem vnam in d. l. triticum. dū loquitur de cōfessione geminata: & habet locum, quando nō est facta duplex scriptura, & diuerso tempore, vt in casu nostro. Et pro ista sua limitatione licet ipse non alleget, videtur esse gl. no.
* in d.l. ne casu, quæ est * communiter approbata. ¶ Non obstant allegata in contrarium. & primò, dū adducta sunt no. per Bar. in d.l. triticum. dum loquitur de duplici confessione facta de decem, quia respondeo primò, quòd Bartol. loquitur, quando vtraq; confessio erat de eadem summa, nō quando de dispari & diuersa: quo casu facilius præsumi potest geminatio & duplicatio, quàm quando est eadem quātitas numeri: vt probaui suprà. ¶ Nec adhuc obstat l. si diuortio. de verb. oblig. & id, quod not. Bart. in l. triticum. in versic. quid si mutaui centum, &c. in quibus loquitur, quando præcesserit vnus contractus vnius speciei, puta dotis vel mutui, in centum: deinde debitor promisit per stipulationem quinquaginta: & ex illa causa dotis vel mutui, præsumitur debitorem sensisse de quinquaginta, quæ erant de parte dictorum centum, quæ mutuo vel pro dote receperat. ita loquitur lex si diuortio. secus quando prima dispositio fuisset eiusdem speciei, puta per stipulationem: & secunda similiter, quæ erat de alia summa sic per stipulationem, non censentur contrahentes sensisse, quòd ista minor comprehendatur sub prima, quia nullius vtilitatis esset sequēs actus. vt d. l. qui bis. cum ibi no. per Bart. ¶ Nec obst. l. Sempronius Proculo, quia ibi loquitur in duabus scripturis vnius testamenti factis eodem tempore, exemplificandi causa; vt dicit litera: & sic in ea conuentione, vt vnica tamen esset vltima voluntas. Sed in casu nostro non apparet, quòd vnicam voluerint contrahentes esse dispositionem. ¶ Secūdò respondeo, quòd decisio Bart. in confessione loquitur, nisi ambæ confessiones essent factæ per scripturam, vt not. in d.l. ne casu. & dixi suprà. ¶ Tertiò dico, quòd decisio Bar. est pro isto creditore: quia Bartol. bene vult hoc procedere quando illæ confessiones essent factæ sine stipulatione: sed quando in vtroq; actu interuenisset stipulatio, vult ibi contrarium. & in versicul. sed si primò inde, &c. vt suprà retuli.
5 ¶ Nec obstat, † quòd stipulatio accessoria debeat regulari secundum naturam sui principalis, &c. & quòd in l. triticū. non loquitur in casu isto, sed loquitur, quando stipulatio esset adiecta circa confessionem mutui: quo casu stipulatio est principalis contractus, per legem si ita fuero. §. fin. cùm lege sequenti, de nouationibus. quia dico, hanc responsionem nullo modo teneri, nec videri posse subsistere: quia illud quod dicitur in dicta lege si ita fuero. §. fi. cum l. sequenti. quamuis loquatur in mutuo, tamen habet etiam locum in causa depositi, & in omnem contractum qui perspicitur. vt probat Iacobus de Aret. quem refert & sequitur Bart. in l. singularia. circa tertiam vel quartam columnam, in versi. est speciale, &c. ff. si certum petatur. & alij sequuntur. ergo cum non loquatur in casu depositi, sequitur, quòd sumus in casu, in quo loquitur Bartolus in dicta l. triticum. nec dicatur, quòd verba Bartol. solùm in contrario sensu importent hoc, quod dixi de confessione vallata stipulatione: qa imò important hoc ex directo sensu verborum. patet: quia dicit non tantùm per stipulationem. & dictio illa importat exceptionem, vt not in l. 1. in prin. si quis ius di. non obtem. & certè dicant, qui aliter sentiunt quantum eis placet, mihi videtur, quòd Bart. in dicta lege triticum. maximè in verbo eadem ratione puto, decidat casum nostrum pro creditore. ¶ Nec obstat, quòd accessorium regitur secundum naturā sui principalis: & quòd debeat inspici illud, quod principaliter agitur, &c. quo casu nec aliter stipulatio potest dici principalis, vt Institut. de literarum obligation. in princ. ibi, dum dicit, cessante, & in verbo obligationibus. & quod ibi notatur. vbi similiter habetur, quod quando facta est cōfessio mutui in chyrographo, si iuxta illam confessionem

est interposita stipulatio, & occultatur confessio & chyro-
graphum: nec oritur obligatio, nec actio, ex confessione &
chyrographo: sed solùm ex stipulatione: sicut & in casu d. l.
si ita fuero. §. 1. cum l. sequ. & sic est solùm in consideratione
stipulatio: vt ibi habetur, & vt patet etiam ex his, quæ dicta
sunt suprà. & sic tunc confessio solùm retinet virtutem pro
bationis, non autem disponendi & inducendi obligationē
& actionem: quia accessorium non sequitur naturā sui prin
cipalis, quando non est eadē ratio in accessorio, quæ est in
principali. l. ex placito. C. de re. pmut. & l. si is. C. de prædi.
mi. & no. Bar. in l. non dubium. ad fin. post gl. C. de legi. sed
posito, ꝙ stipulatio esset hîc accessoria, tamen non est eadē
ratio in accessorio, quæ est in principali: quia principalis, id
est confessio, nō erat apta inducere obligationem: ideo ge-
minatio cōfessionis eiusdem summæ non inducebat multi
plicationem summæ, nec ꝓpter hoc reddebatur confessio
inutilis: quia tātò magis erat munitus creditor in facultate
probandi: sicut in eo, qui habet ꝓbationes per varios mo-
dos vel multos: & potest expedire & habere duplicatos, &
faciles. d. l. Sempro. Proculo. & quod no. in d. l. si pupillus.
in prin. ff. de noua. nā probatio multiplicari potest: sed ob-
ligatio resultās ex iteratione contractus stipulationis mul-
tiplicari non potest circa idem: quia nostra interest. d. l. bis
idē. iunct. l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. oblig. ¶ Meritò, vt
actus valeant, intelligitur facta secunda stipulatio de alia
quantitate. iuxta l. quoties in stipulationib. de verb. obli. &
in hac ratione iuris fortissimè fundatur decisio Bart. in d. l.
triticum. ergo cum iuxta dictas confessiones fuerint adie-
ctæ stipulationes, quæ inducunt obligationes, & quæ non
possunt dici esse adiectæ ad probandum, sed ad obligandū:
Nam meritò debet semper interpretatio fieri, vt intelliga-
tur de alia summa; quia aliàs redderetur inanis & inutilis.
Et hanc tertiam responsionem puto tutiorem. ¶ Potest &
quartò responderi, ꝙ in dictis stipulationibus fuit adiectū
iuramentum promissioni, quod quidem operatur, vt par-
tes videantur voluisse, quòd vbi actus accessorius non po-
terat valere, vt accessorius, valeat vt principalis, si in vim
principalis valere poterat; vt egregiè decidit Bar. in l. si quis
pro eo, in 8. membro. ff. de fideiuss. & sequitur Ang. in l. hi q.
eo. ti. & cano. in c. cum contingat, de iureiu. & per id, quod
habetur in l. cùm pater. § filius matrem. de legat. 2. ita ergo
erit in casu nostro: quia si ista stipulatio sequitur naturam
confessionis, nullam nouam in casu nostro obligationem
induceret: & non valeret stante priori obligatione primi in
strumenti & primæ stipulationis. d. l. qui bis idem. ergo de-
bet stare in vim principalis promissionis, quo casu induce-
rent obligationem, & in aliam summam secundum iam di-
6 cta. † Et per prædicta multiplex patet responsio ad id, quod
dixit Imo. in d. c. si cautio, primò, quia Imo. non loquitur in
casu, in quo promissio sine causa esset facta ab eo, qui sciret
se non teneri: sed loquitur simpliciter, seu quando est, & nō
apparet ex certa scientia, an per errorem: quo casu variæ fu
erunt opi. relatæ ibi per eum & alios, & per scribentes in va
riis locis. nam quidam tenebant, quòd valet: vt Ia. de Are. &
Pet. vt refert Cy. in l. generaliter. C. de non nu. pec. & vt pa-
tet per Bart. in l. 2. §. circa. ff. de doli exce. & plures alij, quos
refert Io. An. in addi. Spe. in ti. de confess. §. nunc dicendum.
ver. sed quædam est ratio. & alij tenuerunt, quòd non vale-
ret: vt tenebat gl. in d. l. generaliter. quam plures sequūtur
ibi in locis suis, vbi Imol. vult in d. c. si cautio. quòd quando
talis promissio sine causa facta iuxta confessionē, sine cau
sa emanatam à promittente. tunc clarè videtur, quòd non
valeat. d. l. cum de indebito. & cessabunt tunc dictæ opi. sed
quando promissio sine causa fieret à sciente, tunc non erat
aliqua opi. & tunc non habet locum id, quod dicit Imol. in
d. c. si cautio. sed Imol. tenebat, ꝙ valeret per no. in l. 3. §. 1. &
in l. hactenus. §. fi. infra ð const. pecu. cum si. licet secus in cō
fessione facta sine causa, & scienter, vt dicto cap. si cautio. &
rationem diuersitatis inter confessionem sine causa. & sci-
enter, & promissionem sine causa & ignoranter, tradit Bal.
in Rub. C. de confess. & in l. fi. ad fi. C. si cet. pe. & dicam in se
quenti dubio. vnde in isto casu, quando iuxta confessionē,
& sine causa, esset adiecta promissio scienter facta per stipu
lationem sine causa, talis stipulatio esset efficax, sicut & quā
do facta esset sine causa, sicut in terminis Anton. de Butr. in
d. cap. si cautio. circa 2. colu. in vers. ad secundum est viden-
dum, &c. dum loquitur de confessione vestita stipulatione:
& ibi concordat Abb. in. versic. quandoq; cautio non est o-
mnino nuda, &c. & voluit Dyn. in c. quod semel. de reg. iur.
in 6. & puto in sequenti dubio ostendere, necessariò ita esse
intelligendum. ¶ Præterea, vt probaui suprà, non est verū,
quòd stipulatio censeatur accessoria, imo principalis. sed
posito, quòd vt accessoria non valeret, valet tamen in vim
principalis, sicut per se principalis valere poterat: vt fuit o-
stensum de accessoria etiam iuramento vallata, & ita etiam
sunt in consideratione habenda. ¶ Quò ad argumentum
principalis dubitationis, de quo ibi dicam. non obstat etiā,
dum dicebam, quòd tantò magis debet præsumi, ꝙ quan-
titas, de qua in vltimo instrumento, includatur in primo:
eò, quia ibi non continetur in vltima causa, per no. per Bar.
in d. l. triticum. in q. 1. quia respondeo, quòd Bart. ibi loqui-
tur, quando præcedens contractus non fuerit contractus
stipulationis, sed mutui: vnde dato, quòd sequens contra-
ctus stipulationis intelligitur de eadem quantitate, valebit
tamen vterq; contractus. l. duo societatem. ff. pro soc. l. si sti
pulatus. ff. de vsur. cum si. ideo Bart. tunc vult, quòd non sit
differentia, an sequens contractus stipulationis contineat
causam vel non: sed quòd vbi tam primus contractus quàm
secundus est contractus stipulationis, tunc vult Bar. ꝙ intel
ligatur de diuersa: vt ibi in versi. sed si primò mihi, &c. per ra
tionem. l. qui bis. & est casus noster. ¶ Vtrum autem habēt
obstare defectus causæ in vltimo instrumento, tāgam in se-
quenti dubitatione. ¶ Vltra prædicta ad omnia argumen-
ta in contrarium adducta, potest responderi, ꝙ ex verbis di
ctorum instrumentorum. s. secūdi & tertij, iunctis maximè
contentis in primo, colligitur de mente partium fuisse, ꝙ
quantitates, de quibus in vltimis duobus instrumentis cō-
prehensæ non essent sub primo, vt deduxi circa fundamēta
superius per creditorem adducta. Modò capio secundam
7 principalem dubitationem, videlicet, † an vltimus contra-
ctus teneat. Videtur prima facie, quòd non, quia cautiones
& promissiones, de quibus ibi, nō sunt efficaces, ꝙ causam
non continent. d. l. cum de indebito. §. fi. ff de proba. & in d.
l. generaliter. & ibi no. C. de non num. pec. & in præalle. c. si
cautio. & licet in instrumento promissor confiteatur se de-
bitorem de ducatis 235. auri, & hoc pro aliis tot ducatis: seu
tanta pecunia peruentis, & peruenta ad ipsum cōfitentem
de bonis pecuniæ: de ducatis ipsius stipulantis: & quos du-
catos 635. solenniter dare & reddere per solennem stipula-
tionem dicto stipulanti, &c. tamen illud videtur esse de con
fessione partis promittentis: & non exprimitur ibi, ex qua
causa peruenerint dicti ducati ad dictum cōfitentem & ꝓ-
mittentem. Vnde propter hoc non dicitur habere sufficiē-
tem causam illa cautio. pro hoc videtur esse gl. in d. c. si cau-
tio. expressius gl. in d. l. cum de indebito. §. fi. quæ vult, ꝙ si-
ue quis confiteatur se debere 10. siue quis confitetur acce-
pisse 10. super alio non expresso, dicatur confessio sine cau-
sa. & plus vult illa gl. in fi. secundum quòd eam intelligit Sa
li. quòd si quis per stipulationem promittat dare 10. Titio,
qui ab eo accepit, dicatur hæc stipulatio esse indiscreta, &
sine causa, & non valeat. & Sali. licet primò videatur ibi du-
bitare de veritate istius gl. tamen finaliter videtur residere,
quòd illa stipulatio valeat. Et dic, quòd hoc casu nō videtur
promissio illa facta animo donandi: quia prædicta habet
causam, quod accepit ab eo, cui promittit, tamē dicit, ꝙ nō
est causa valida: vnde illa causa est cōsideranda, nō vt faciat
vt stipulatio obligationē producat, sed vt operetur, quod
declaret mentem promittētis fuisse nolle nouare. Videtur
secundò, ꝙ dicta promissio sine causa, etiam iūcta cum con
fess. sine causa non sit efficax: vt etiam satis videtur probari
in d. c. si cautio, coniuncta ibi gl. in verbo crimen. Et etiam
Doct. videntur intelligere, quando confessioni erat adiun
cta ꝓmissio seu stipulatio. ¶ Sed his non ob. puto dictam ꝓ
missionem, de qua in vlt. instrumento esse efficacem secun

dum

dum quòd infrà dicetur. & licet posset fortasse allegari, ꝙ illa promissio & assertio dicatur habere causam, vt quidam velle videntur; præcipuè per d.l. Publia. §.fi. & ibi Fulg. & facit quod no. Sali. in l.1. C. de confessis, in 3. col. in ver. sed iu-
8 xta prædicta † quæro, an si quis confiteatur, se esse debitorē
d Titij in centum pro resto, *d* & saldo rationis inter eos facto: dicatur talis confessio habere causam sufficientem, per plura, quæ ipse ibi adducit: & maximè per illam l. Publia. in fin. ibi ex ratione partis, &c. vel alia ratione magis mouetur: nā præsuppono, quòd dicta promissio fuit facta non per erro-
9 rem, sed ex certa scientia, quia in illo instrumento † dicitur sponte, & ex certa scientia, &c. quę operantur, vt non possit allegari præsumptio erroris: vt not. Bar. & alij. in l. si dari. ff. de verbo. oblig. & in l. sed si quis. §. fi. ff. si quis cau. per illum tex. & in l. fi. §. pen. ff. de cond. indeb. & Bal. in Rubr. C. de cōfes. & in l.1. in 10. col. eod. tit. & in l. mater. in 2. col. C. de rei vend. & in l.2. in 7. q. in fi. C. de resci. ven. & Imo. in l. à Titio. post medium. ff. de verb. obliga. sed ita est, quòd vbi est promissio fit etiam sine aliqua causa discreta vel specificata, vi-
* detur facta animo donandi, vt * omnes concludunt in l. Cāpanus. de ope. libe. arg. l. cuius per errorem. de re. iur. & no. gl. quas allegaui in præcedenti ar. & Doc. in locis vul. de quibus aliàs mentionem feci. & quòd propter illa verba adiecta in instrumento, sed ex certa scientia, præsumitur causa donationis, no. expressè Bal. in d. ru. C. de confessis. & Imo. in d.l. à Titio. & Pau. de Cast. in materia l. hoc iure. ff. de do. in l. si diuortio. ff. de verb. oblig. Sed istud est verum, si promissioni factæ ex certa scientia, iuncta est cōfessio sine causa, & certa scientia: vt expressè firmat Anto. de But. in d.c. si cautio. in ver. ad secundum dicendum, &c. & Ab. ibi etiā, & Dy. in regula, qui semel, de re. iu. li. 6. & dixi in superiori art. ¶ Nec mirum, ꝙ hoc casu stipulatio censetur principalis, vt ibi probaui: imò dico, ꝙ esset accessoria: quia ratio, propter quam confessio sine causa scienter facta, non est efficax ad inducendam donationem, secus in promissione scienter facta secundum Bal. in ru. C. de confessis. & l. fi. C. si cert. pet. ad fin. quasi confessio est inducta ad probationem, non ad obligationem, vt in sæpius alleg. d.l. Publia. §. fi. & probatio incerta non valet: vnde si non valet expressum, nec tacitum. l.3. §. qui habet. ff. de serui. rust. præd. aliud autem est in stipulatione propter eius solennitatem: ipsa autem inuēta est ad obligandum: ergo cum ibi in accessorio stipulationis non militet ratio impeditiua, quæ militat in principali, debet efficaciter accessorium producere obligationem. d. le. ex placito. & d.l. si his. C. de prædi. mino. & not. Bart. in d.l. nō dubium, ad fi. ¶ Nec in casu isto potest intelligi id, quod no. Imo. in d.c. si cautio. Sed quando ex certa scientia promittitur, nec etiam dicatur, quòd non potest dici quòd habeat animum donandi promissor, quando expresserit promissionem sine causa, quia dico, quòd illud potest esse verum in dubio: sed quando ex certa scientia facit, quia tunc potest dici, quòd non videatur habuisse animum donandi postquàm sciebat causam non subesse, non cadit nisi præsumptio donationis. & si aliter diceremus, sequeretur, ꝙ si soluo ex aliqua causa, quam scio esse inefficacem, seu nō subsistere, nō videor donare, cuius contrarium probatur in d. l. qui per errorem. & idem debet esse in promissione, quod in solutione. l. fi. C. ad l. Fal. & l. patronus. ff. de do. ¶ Ad idē facit: quia si alicui promitto ex causa de præterito, quæ præcesserat respectu recipientis, videor donare cum causa, & illam causam non esse inhonestam: vt subtiliter per Bart. in l. pen. ff. de cond. ob turp. causam. secundum Raph. Cu. in l. generaliter. & in l. si plagij. de verb. oblig. & dicit ipse in d.l. generaliter, se mirari hoc à nemine animaduersum. ꝓ hoc facit etiam id, quod habetur in l.1. de rei vxor. act. in princi. ver. eod. modò si inutiliter facta esset stipulatio, &c. accedit ꝙ quando iuramentum est appositum, facit vt eo casu, quo stipulatio accessoria non valeret, valeat vt principalis. not. Bar. in l. si quis pro eo. in 9. membro. ff. de fideiussor. & dixi in præcedenti. ¶ Nec ad hoc obstat, si dicatur, quòd donatio non valet sine insinuatione, quia ad hoc respondeo, ꝙ imò non vitiatur vsque ad summam quinquaginta solido-

rum auri. l. si quis pro redemptione. C. de donat. iunct. l. si quis. arg. eod. ti. & Io. An. in addi. Spe. in tit. de instru. edi. §. porrò. in fi. Bal. in l. illud. in vlt. col. de sacrosan. eccles. circa hoc intelligitur de illis solidis auri, quorum 72. faciunt libram auri. l. quoties. C. de suscep. & arch. lib. 10. & not. in l. quicunq;. C. de ser. fug. & in c. fi. de iud. & dicit Barto. in d.l. quoties, quòd in illo, quod dicitur ꝙ 72. constituunt librā auri, idem hodie si ponimus 86. ducatos Venetos, qui con-
10 stituunt libram auri legalem. ¶ † Quinimò virtute iuramē-
c ti e nō potest donatio infringi per eum, qui donasse videtur prætextu deficientis insinuationis secundum veram opin. cum iuramētum possit seruari sine interitu salutis æternæ. & quia donatio sine insinuatione nō est penitùs inimica legibus: & quia non habet perpetuam causam prohibitionis quoniā valet in aliquibus casibus sine insinuatione, de quibus in d.l. si quis pro redemptione. & in Authen. Item à prima. C. de do. & inde per no. in c. cum contingat. iuramentū debet operari hoc casu ad eam formandam: nec est indiscreta, ex quo fit à sciente, & per alias plures rationes, quas allegant Doct. in hoc arti. propter quas etiam hîc tenet Io. An. in §. porrò. in vlt. addi. cum quo videtur concordare Fede. de Senis, in con. 82. in ordine meo, & incipit, Cum lis & qō, & ibi in pen. col. concludit, ꝙ saltem iuramentum de nō veniendo contra cōtractum donationis operabitur, vt repellatur ille, qui prætextu insinuationis non factæ vult venire contra donationem. & Imo. in d.c. cum contingat. circa secundam conclusionem, etiam tenet, ꝙ per iuramentum de non veniendo contra donationem firmatur donatio nō obstante insinuatione: & ibi plenè respondeo ad ea, quæ adducuntur in contrarium. & etiā ibi ita tenet Ab. Sic. in 22. col. in vers. ex prædictis potest inferri ad decisionem talis quæstionis, an donatio, &c. Item etiam vidi consilium recolēdę memoriæ Io. de Ana. domini Archi. Bonon. & eius consiliū incipit In nomine S. Trinitatis. Visis & ponderatis his, quæ in scriptura donationis. & ibi refert, ꝙ aliàs vidit elegās cōsilium per quendam dominum Pacem de Aquila, qui dicebat, ꝙ licet Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. specificè non decidat istum casum, tamen per rationes, quas ibi Bar. ponit, deciditur, ꝙ donatio valeret. & in d. cons. referebat, qđ dicit Pet. de Vbal. de Perusio. & ita consuluerat. Et dicit dominus Io. de Ana. in d. cons. ꝙ illi consilio domini Pace ferè se subscripserant omnes Doct. Bono. & præcipuè Io. de Im. & d. Flor. de S. Petr. & istud consilium domini Io. de Ana. vt vidi, erat subscriptum à celeberrimis Doct. domino Iacob. de Zoc. de Ferraria, & dom. Ang. de Are. & fuit in causa cuiusdam donationis, factæ per Raphaelē de Foscariis de Bo. Idem etiam recordor aliàs consuluisse, dum Ferrariæ legerem: & pro eadem parte consuluerunt celeberrimi Iuriscōsulti, dom. Franc. de Aret. & dom. Marianus Socin. Senen. ¶ Vltra prædicta etiam in ciuitate, vbi quæstio agitur, viget statutum, prout in pluribus partibus Italiæ viget, quòd huiusmodi instrumenta haberent executionem paratam, sicut sententię non possent opponi, nisi certę exceptiones: & tunc concludit Bal. in l. si causam. C. de execu. rei iud. in fin. col. pen. in versic. quia modò quæro de alia quæstione. nam
11 ibi vult, † quod si statutum dicat contra executionē instrumenti guarentigiati non possunt opponi, nisi quædam exceptiones, non poterit opponi, quòd stipulatio contenta
f in instrumento est sine causa: *f* & sequitur ibi Pet. de Anch. in c. canonum statuta. de constit. colu. 70. in versi. iuxta hoc membrum. circa hoc insisterem pleniùs, sed prætermitto, cum in hoc nō sentiam, quod statuta loci disponant. in alia ratione videtur esse consultum præfatæ stipulationi etiam dato, quòd illa confessio potest dici sine causa: & etiam, ꝙ
12 non possit in totum subsistere vt donatio. † Nam confessio sine causa non est verum, quòd sit in totum inutilis, imò valet, quò ad semiplenam probationem, si per eum, cui facta est confessio, allegatur aliqua causa: vt concludit Spec. sequens Mart. de Fano, in titul. de confes. §. nunc videndum. in versicul. sed quæ est ratio. cum versiculo sequenti, per l. instrumenta. C. de probation. & approbat hoc Anton. de Butr. Imol. & Abb. Sicul. in d. cap. si cautio. de fi. instrumen.

quod etiam puto not.& licet ipsi non dicant:legistę habent
duas gl. hoc tenentes in l.vbi numerus. ff.de test.in ver.spe-
ciem.& in l.inter chartulas.in versi.vanitate.C.de conuen.
fis. de. li.10.& regulariter in defectum semiplenæ probatio
nis defertur iuramentum propter naturam probationis. l.
in bonæ fidei.& ibi no.de reb.cred. & in l.admonendi.ff.de
iureiu.& in c.fi.eo.tit.ex quibus videtur dictam stipulatio-
nem variis modis se posse tueri aduersus allegatum defectũ
causæ confessionis & promissionis. ¶ Ex quib.apparet cla-
ra & multiplex responsio ad alleg.in cõtrarium.quia posito
ꝙ illa confessio diceretur sine causa,tamen attento,ꝙ vltra
confessionem est promissio facta ex certa scientia,illa valet
in vim probationis,vt probaui suprà. ¶ Nec ad hoc obstat
illud,quod no.gl.1.in fi.in d.l.cum de indebito.§.fi. ponde-
rando eam,vt facit Sal. quia respondeo,ꝙ illa gl.in casu suo
dicit totum contrarium eius quod ponderatur per Salice.
& ita inter cæteros Cyn.ibi in addi.intelligit illam gl.ad op
positum illius intellectus,quem dat ibi Salic.& cuilibet in-
tuenti apertè patet. Nam gl.ibi in fin.dicit sic, promisit 10.
quæ pro stipulatione accepit. illa verba refert gl.ad ea,quæ
proximè dixerat:secus si dicit accepit. & sic refert ad casum
in quo dixerat promissionem valere.& in fi. suæ distinctio-
nis ponit alium casum , in quo tradit stipulationem valere.
Salic.autem intellexit, ꝙ casus ibi positus in fin. gl. non re-
feratur ad proximè dicta per gl. sed ad dicta per glo. in pri-
mo præsupposito,quod illa gloss.in princ.illud diceret, seu
quod dicit,in se esset verum:tamen illa gloss. non loquitur,
quando promissio esset facta à sciente causam nullam effi-
cacem subesse,sed vbi facta est à sciẽte,vt in casu nostro, tũc
valet, etiam si promissio sit iuncta cum cõfessione sine cau
sa,vt tenet Dyn.& Ant.de But.& alij,quos retuli suprà, & vi
deatur donare, sicut quando soluo alicui prætextu alicuius
causæ,quam scio non subsistere:vt puta, probaui illam esse
veritatem,& est munita maioribus authoritatibus & ratio-
nibus,& pręcipuè stante statuto,prout in casu nostro.extãt
& alia fundamẽta, de quibus dixi suprà, ex quibus apparet
(vt dixi) variis modis dictã exceptionẽ reijci posse. ¶ Quò
ad vltimum dubium,quo quęritur,an duo prima instrumẽ
ta sint comprehensa ab vltimo:addo,ꝙ stante illo vltimo va
lido non posset aliquid peti de contentis in primis duobus
instrumentis,vnico verbo me expediam.& dico,ꝙ non ob-
stante vltimo instrumento potest peti illud,quod contine-
tur in primis instrumentis,vt est text.in l.Lucio.de actio. &
oblig.ff.& etiam probatur in l.fi.C.de noua. & in §.præter-
ea Instit.quib. mo.tol.ob.sed specialius,quò ad differentiã
nostram in d.l.Lucio.die XVII.Mart.Bononiæ.M.CCCC.
LXI.& fuit iudicatum. Laus Deo. Alex.&c.

ADDITIO.

a ¶ Circa primum. vide Paul. cons.406. Satisfaciendo.lib.1. Bal. Sali.in l.vnic.C.de confes. Rot.dec.326. Alex.consil.13. & consil.83.hic eo.1.vol.& in l. cum de indebito. de probatio.Lanf.in c.quoniam contra.ver.confessiones. de proba. Cano.in c.si cautio.de fi.instr.

b ¶ Vbi autem idem Ale.Ias.d.l.planè.§.1.Bal.l.si quis ex argẽtariis.§.1.ff.de eden.Ias.consi.87.col.1.lib.3.Albe.Bru.consil.15. fallit 1. si vtrunq; instrumentum esset eiusdem Datæ. fallit 2.si altera probatio fieret per instrumentum , altera ꝑ testes,per Matth.de Afflict.in decisio.Neap.198.

c ¶ Nec casu.Ro.not.547.debitor.limita primò,vt procedat quando in vtroq; instrumento fit mentio de certo debito indiuiduo, puta tali die contracto:aliàs dico, quòd non minus duplex debitum præcessisse præsumetur,quàm duplex solutio per prædicta.limito secundò, vt procedat , quando vtrunq; instrumentum continet integram solutionem. secus si vltimum:totum,& præcedens,partẽ,quia tunc in dubio videtur primum includi. Tertiò limito, quando altera confessio de recepto probaretur solùm per testes. Matthæ. de Afflict.decisi.Neapo.118.fusius dixi super consuet.Paris. §.171.

d ¶ Resto.idem Bal.cons.461.inter Ioan.lib.1. Alex.infrà eo. consi.83.ad fi.

e ¶ Iuramenti.idem Alex.cons.125.col.fi.infrà eod.consil.32. colu.2.consil.83.in fin.consil.157.in fin.lib.2. consil.21.col. 4.lib.3.& vbique:& hæc est * crebrior sententia.& per Gui. Pap.decisi Delph.quæst.350.& consil.32.colu.2. decis.432. 488.Corn.consil.221. lib.1.consil.36.libr.3. Bertran.consil. 103.quæstio.3.lib.2.consil.9. Multa sunt,columna 2.libr.3. Curt. iunior consil. 34. Anton. Rubeus consil. 59. Alciat. l. pacta quæ contra.colu.4.C.de pact. fortius idem stante statuto de insinuando vult Ber.consil.155.circa col.1.li.1. consil.163.Ex Themate.cons.113.viso instrumento. in fin.lib. 2. cons.227.In re sua.colu.1.cons.234. viso cons.colu.1.consil. 306.Quædam sunt.cons.331.Viso consil.li.3. sed in contrarium est veritas,vt Ioan.Fab.§.aliæ.Instit.de donatio. Bald. cons.113.Quædam domina Brolia.consi.115.Verba dicunt, in fi,lib.1.Ro.consil.12.Curt.senior cons.66.col.fi.cons.67. Ant.de Canar.in trac.insinuat.quæst.63.Io.Crot.de Montefer.re.l.nemo potest.col.15.ff.de le.1.Barb.cons.16. colu. 13.lib.2.& ita obseruatur etiam in hoc regno post constitutionem nouam anni M.D.XXXIX.

f ¶ Causa. non puto verum , cũ hic defectus appareat ex instrumento.plenè dixi super consu. Pari. §.166. vbi remitto.

SVMMARIVM.

1 *Confessio extorta non præcedentibus legitimis indicijs, non valet etiam postea ratificata.*
2 *Res furtiua , licet reperiatur apud aliquem,non est suspectus de furto,nisi sit solitus furari.*
3 *Fama sola non est indicium sufficiens.*
4 *Indicium remotum debet probari per duos testes.*
5 *Tortura non debet repeti,nisi ex nouis indicijs.*
6 *Domestici sunt idonei ad probandum innocentiam.*
7 *Numerus testium supplet defectum qualitatis.*
8 *Consanguinei sunt idonei ad simplicem defensionẽ probandam.*
9 *Matrimonij tempus in teste attenditur.*
10 *Testium varietas quæ non est circa substantialia, non vitiat testimonium.*
11 *Vestis appellatione venit caputium.*
12 *Testium dicta non cauillanda,sed iuuanda.*
13 *Iudex non debet excedere pœnam consuetam, sed arbitrari de minori.*

CONSILIVM V.

IN CASV inquisitionis formatæ contra Valerium, videndum est de tribus. ¶ Primò, an virtute confessionis suæ etiam reiteratæ possit damnari consideratis tantum dictis confessionis. ¶ Secundò posito, ꝙ confessio esset talis, quæ sufficeret ad condemnationem: an attentis probationibus testium inductorum ad ostendẽdum innocentiã dicti Valerij debeat absolui. ¶ Tertiò posito, ꝙ aliquo modo veniret condemnandus, qua pœna debeat puniri. ¶ Circa primum mihi videtur, ꝙ iudex non debet se ex dictis cõfessionibus fundare ad condemnandum. Ad quod ostendendũ præsuppono,† ꝙ vbi iudex non præcedentibus suf- 1
ficientibus & legitimis indiciis processit ad torturam, & reus in tortura confiteatur: quamuis postea ex post facto perseuerauerit in ea confessione extra tormentum : tamen nunquam debet ex tali cõfessione damnari. *a* l. quæstionis.
a secundum vnam lectu.gl.approbatam. ff.de quæstionibus. & sequitur Albe. de Gandi.in tract. de maleficiis, dum tractat de tormentis in Rubr. quæ incipit. quæritur, nunquid confessus in tormentis non præcedentibus,&c.& Angel.& Io.de Imo.& Paul.de Cast.in l.qui in alie.§.Celsus.ff.de acquir.hær.& Pet.de Anch.in cle.1.de homicidio.& Sal.in l.2. in vlt.colum.C.de custo.reor. & per id, quod habetur in c. 1.cum ibi no.per Innoc.extra,quod met.causa.& per Inno. in c.causam quæ. extra, de offic.deleg. & Istud idem tenuit Bart.in tract.de quæstio. qui attribuitur ei, licet quandoq; dubitauerim,an fuerit ab eo editus: idem consuluit Pet. de Ancha.cons.24. Visa inquisitione. ¶ Hoc præsupposito videamus,an sumus in casu,& mihi videtur,quòd aut indicia non fuerunt sufficientia ad torturam, aut posito, quòd fuerant aliquo modo talia , quòd potuerit ex eis à principio torqueri:tamen nõ fuerunt indicia adeò grauia,vt debuisset

ſet repeti in tormentis, prout repetitus fuit. quòd autem in
dicia non fuerunt ſufficientia, patet: quia quatuor vel quin
que teſtes fuerũt examinati per iudicem. ſ. Bar. de Bel. Gui.
& Lucas: & quidam alter. primus teſt. ſ. Bar. nihil deponere
videtur in genere vel ſpecie contra Valerium: imò dixit, ꝙ
de eo nihil mali intellexit. Et licet deponat, ꝙ ſchala, quã vi
dit appodiatam ad eccleſiam, eſt ſchala Valerij: eo quia di-
cit, ſe pluries vidiſſe in domo Valerij, & audiuit ſæpe à Pira
mo de Sciendo dicente, eam feciſſe dicto Valer. dum eſſet
eius famulus: tamen hoc non vrget, quòd Valer. fuerit ille,
qui acceſsit ad illud furtum faciendum, quia potuit illam
ſchalam auferre Henricus frater dicti Valerij, ſtans in com
munione ſecum, vt verbo, refertur, contra quem plura di-
cam, per ea, quæ no. per gl. Cy. & alios Doct. in l. inciuile. &
2 in l. ciui. C. de furt. vbi videtur, † ꝙ licet res furto ſubtracta,
reperiatur apud aliquem: tamen non ex hoc ſolo redditur
ille ſuſpectus, ꝙ furto ſubtraxerit, niſi probetur, ꝙ erat ſo-
litus, talia crimina perpetrare. Sed nõ eſt probatum, quòd
dictus Valer. ſit conſuetus furari, ergo ex hoc ſolo, ꝙ illa eſ
ſet ſchala ſua, non ſubeſt ſuſpicio, ꝙ furtum prædictum cõ-
miſerit. ¶ Nec obſtat ad hoc illud, quod deponit dict. Guil.
& Lucas, dum deponunt, ꝙ Valer. habet malam famam:
3 † quia reſpondeo primò, ꝙ illud non eſt indicium ſufficiẽs:
b *b* vt inquit Bar. in l. fi. in vlt. col. ff. de quæſtio. per l. de mino-
re. §. tormenta. eo. tit. Secundò reſpõdeo, quòd illud, quod
dicitur contra hominem malum, vel malæ famæ eſſe ſuſpi-
cionem, iuxta l. ſi cui. §. iiſdem. ff. de accu. l. non omnes. §. à
barbaris. ff. de re milit. procedit in eo homine, quem appa-
ret fuiſſe malum ſeu malæ famæ in eodem genere mali, de
quo nunc ſuſpicatur: vt no. Bar. poſt Iac. de Ra. in l. Caſsius.
ff. de ſenato. & Bal. clarè in l. fi. ff. de hære. inſtit. arg. l. ſpado-
nem. §. qui iura multa. cum ſi. ff. de excu. tut. & illam deciſi.
Bal. in illa l. fin. ſequitur etiam ibi Io. de Imo. qui reputat il-
lam eſſe bene notandam pro limitatione regulæ, ſemel ma-
lus. li. 6. hoc etiam eſt de mente Bart. in l. ſi pupillus. §. ſed ſi
quis ipſi prætori. in 7. q. de nou. oper. nun. & gl. & Doc. in d.
l. inciuile. ex diuerſis enim non fit recta illatio. l. fi. ff. de cal.
l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ver. ſi ſimilia. ff. de verb. oblig.
ſed dicti teſtes non dicunt, ꝙ Valerius ſit ſolitus furari, aut
malæ famæ in hoc genere furandi, ergo mala fama non ar-
guit, quò ad propoſitum noſtrum ſuſpicionem huius furti
in Valerio. ¶ Nec ad hoc ob. quod deponit dictus Guil. dũ
deponit ſe aliàs audiuiſſe à quodam Regio Longo, ꝙ ſibi fu
erat ſubtracta furto quædam vacca, & ſuſpicabatur, ꝙ Vale
4 rius prædictus ſubtraxiſſet: quia reſpõdeo, ꝙ † vnumquod-
que indicium, quando eſt à remotis, debet probari per du-
os teſtes: & ſic vnus teſtis iſto caſu deponens, non de facto
principali, ſed de aliquo extrinſeco facto vel indicio non fa
cit indicium: *c* vt eſt gl. reputata ſing. in l. fi. & ibi no. per Bar.
& alios. C. fami. erciſc. & eſt alia in authen. de teſt. impe. col.
8. quam ibi ad hoc ponderat Ang. & no. Inno. in c. ſicut Si-
mo. de ſimo. & Bar. in l. admonendi. in 10. col. ff. de iureiu. &
Bal. in l. cum ſocero. C. de iur. do. & in l. 2. in prin. ff. de excu.
tut. & Ang. in l. fi. ff. quod met. cauſa. ergo teſtimonium di-
cti Guil. non ſufficit ad probandum illud indicium conſue
tudinis furandi, vel malæ famæ in eodem genere delicti. i.
furãdi. nec ſufficit etiam, quòd audiuerit ipſe teſtis ab vno
tantum: vt ipſe dicit per id, quòd habetur in cap. qualiter &
quando. el 2. cum ibi no. per Inno. de accu. & per Bar. in d. l.
de minore. §. plurimum. ff. de quæſti. Alij teſtes nihil depo-
nunt contra Valer. imò Barto. Beltra. deponit, quòd Valer.
eſt bonæ famæ. Poſito etiam, quòd alij teſtes tale indicium
facerent, quod fuiſſet ſufficiens ad torturam: tamen poſt-
quam ſemel fuit tortus, non debuit iterum torqueri ex ta-
* libus indiciis tantum, quia de iure * magis communiter te-
5 netur, † ꝙ ex primis indiciis non debet quis in tormentis re
d peti: *d* vt firmat Iac. de Aret. & Cy. in l. fi. C. de quæſtioni. &
Cyn. & Rayn. quos refert Bar. in l. vnius. §. reus. ff. de quæſti.
& Ioan. Andr. & alij poſt eum in c. contractus. de reg. iur. ibi
etiam refert Odof. & alios antiquos ita tenentes: & ita etiã
tenet Bald. in l. milites. C. de quæſtionib. & per d. l. vnius. §.
reus. & dicit Bartol. in d. §. reus. licet dicatur, quòd conſue-
tudo hoc non obſeruet: tamen dicit Barto. quòd non eſt ite
rum torquendus: niſi quando prima indicia fuerunt mul-
tum vrgentia & manifeſta, per d. l. vnius. §. reus. & dicit, ꝙ
ita practicatur. & hoc ſequitur Salic. in l. 2. C. de cuſto. reo.
vbi etiam vult hoc, etiam dato, ꝙ reus in tormentis primò
illatis confeſſus fuerit, & poſtea extra tormenta non perſe-
uerat: ſed dici poteſt dicta indicia multum vrgentia & ma-
nifeſta: ſeu euidentiora illis indiciis, quæ conſueuerunt ſuf
ficere ad torturam: vt patet ex ſupradictis. Quinimò aut nõ
ſufficiebant ad torturam, aut poſito, ꝙ eſſent quoquo mo-
do ſufficientia ad torturam, quia ſunt indicia à remotis, vt
no. Bar. in l. 2. ff. de quęſtio. & alij, maximè Sal. in l. fi. C. eod.
tit. cum ergo antequam Valerius extra tormenta ſponte cõ
feſſus eſſet, fuerit repetitus pluries abſq; eo, ꝙ per indicia
ſaltem quæ eſſent multum vrgentia, & abſq; nouis indiciis:
ſequitur, quòd dicta confeſsio facta poſt tormenta repeti-
ta: quæ repeti non debuerunt: non eſt ſufficiens ad cõdem-
nandum. per d. l. quæſtionis. cum ibi no. & concor. ſuprà al
leg. ¶ Venio ad ſecundum arg. ſ. an poſito, ꝙ dicta cõfeſsio
per ſe conſiderata eſſet ſufficiẽs ad condemnandum, an eli-
datur per probationes factas pro parte inquiſiti, in quo mi
hi videtur concludendum, ꝙ ſic: quia per tres teſtes proba-
tum eſt, quod dicta nocte, & per dictam noctem, qua dici-
tur commiſſum furtum in villa Maledi, Valer. non perno-
ctauit, & ſtetit in ciuitate Vicentiæ, ſeu in ſuburbiis, & in lo
co diſtanti à villa Maledi per 12. miliaria, adeo ꝙ non potu-
iſſet illa nocte iuiſſe ex Vicentia Maledum: & ibi commiſiſ-
ſe dicta nocte furtum, & redijſſe in Vicẽtiam eadem nocte.
ſic probatum apparet, ꝙ illa confeſsio non eſt vera: ſed me-
tu tormentorum facta, probatur in l. optimam. C. de con-
trahen. & commit. ſtip. in §. item verborum. de inut. ſtip. &
ex teſtibus. Teſtes autem prædicti ſunt Beatriſia, Paſchali-
nus, & Franciſcus. Nec ad hoc ob. ſi diceretur, quòd Beatri
6 ſia eſt famula matris dicti Valerij: quia reſpondeo, † quòd li
c cet ad aliquid domeſtici non ſint idonei teſtes, *e* iuxta l. 2.
de teſt. & in c. in literis. de teſti. tamen fallit, quò ad proban
dum innocentiam: quia familiares & cubicularij ſunt ido-
nei, vt in terminis dicit Spe. in tit. de inquiſitione. §. 1. in ver.
ſed nunquid eas. arg. 12. q. 1. manifeſta. & c. ſeq. & 2. q. 7. cum
paſtoralis. bene facit l. conſenſu. C. de repud. & c. veniens.
el 2. de teſt. bene facit, quod no. Inn. in addi. Spe. in ti. de te-
ſte. §. 1. ver. quòd ſi olim fuit, &c. ¶ Secundò reſpondeo, ꝙ li
cet aliàs duo domeſtici teſtes nõ ſufficerent, tamen tres ſuf
7 ficerent: † quia numerus ſupplet defectum qualitatis, per
not. per Iac. de But. in l. 3. poſt prin. ff. de teſt. & per id, quod
ibi not. gloſſ. in §. eiuſdem. in verbo, numerus. dum glo. di-
cit, quòd illud, quod deficit in fide teſtium, ſupplet nume-
f rus: *f* vt no. Io. An. in tit. de notorio crimine. §. fama. in add.
incip. aliàs ſupra, &c. & Io. de Imo. in l. qui teſtamento. in 1.
col. ff. de teſt. & expreſſè hoc tenet Nico. de Neap. in l. excu-
ſantur. in prin. 2. col. ff. de excu. tu. allegando gl. in d. verbo,
numerus. quam dicit non eſſe alibi. facit quod no. in l. ſi qs
ex argentariis. §. 1. cum ibi no. per Bart. ff. de eden. præcedẽs
tamen reſponſio tutior eſt. Non obſt. etiam, ſi diceretur, ꝙ
dictus Paſchalinus non eſt idoneus teſtis, eo quia eſt natus
8 ex fratre matris dicti Valerij: † quia reſpondeo, ꝙ vbi cõſan
guineus non deponit ad impugnationẽ alterius, ſed ad ſim
g plicem defenſionem & innocẽtiam *g* purgandam ſeu liqui-
dandam, eſt idoneus teſtis. c. in literis. de præſump. & ita ex
preſſè firmat Bal. & Sal. in l. parentes. C. de teſt. & Sal. in l. te
ſtium. de teſt. Vnde dato, ꝙ cõſanguineus deponens, ꝙ cõ-
ſanguineus ſuus fuiſſet offenſus à Titio, non eſſet idoneus
teſtis pro conſanguineo contra Titium, ad eius impugna-
tionem, per no. in l. lex Cornelia. in princ. ff. de iniur. & per
Bar. in d. l. q teſtamento. §. 1. & p can. in c. cũ oporteat. de ac-
cu. & in c. inſinuante. poſt glo. de offi. deleg. tamen eſt bene
idoneus teſtis, quando deponit ad meram defenſionẽ con
ſanguinei: vt dictũ eſt. ¶ Poteſt etiã reſponderi, prout reſpõ
di ad obiectionem factã contra Beatriſiam. Non ob. etiam,
ſi diceretur, ꝙ dictus Frã. alter teſtis erat, famulus dicti Hẽ-
rici, qa reſpõdeo ex his, quæ dixi circa perſonam Beatriſiæ.
poteſt etiam reſpõderi, ꝙ tempore, quo teſtificatus eſt, non

9 erat famulus Henrici: † & ideo famulus *h* potuit teſtificari:
h licet tempore aſſerti commiſsi delicti eſſet famulus. l. 1. §. itē
Numio. & ibi no. Bar. ff. de quæſtio. & Bald. in l. 2. ad fi. C. de
teſt. etiam ſi licentia proceſsiſſet ab Henrico, & non à famu
lo: vt voluit Bal. in l. 1. C. de epi. & cle. per no. per Io. An. in c.
ſicut. de ver. ſig. lib. 6. hoc expreſsius firmat Io. An. in addit.
Spe. in tit. de teſt. §. 1. in ver. quid ſi olim fuit eius clericus. &
Ia. de Ra. & Cy. in l. 2. C. de teſt. vbi volunt, quòd ſi quis velit
probare ius ſuum per famulum, poteſt eum licētiare: & eū
poteſt teſtem producere: quia nō eſt fraus probationes pa-
rare. l. at qui natura. §. cum me abſente. ff. de ne. geſt. niſi po
ſtea rediret famulus incontinenti ad ſeruiendum domino.
¶ Pro quo facit dictū Bar. in l. vir mulieri. ff. de do. inter vir.
& vxo. arg. l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priui. cre. cum l. ſequ.
eo. tit. & c. officij. de elec. & ita etiam no. d. Abb. in c. in lite-
ris. de teſt. & Io. de Imo. in d. c. inſinuante. Et eſt alius teſtis.
ſ. Nic. qui deponit, ꝙ Vale. dicta nocte ſeu die Mercurij de
mane vidit Vale. in domo magiſtri ſui Vicētiæ in iuuarulo.
Ideo in dicto ſuo facere fundamentum non curaui; quam-
uis in aliquo ſit diſcrepans ab aliis: & ſtandū eſt dictis alio-
rum teſtium. ca. in noſtra. & ibi not. extra, de teſt. Non obſt.
etiam, ſi diceretur, ꝙ dicti tres teſtes videntur in aliquo ſibi
ipſis contrariari, & ſic adinuicem variant: & per hoc videa-
10 tur eis nō eſſe credendum: iuxta l. ſi qui falſa. ff. de teſt. † Nā
i reſpondeo, ꝙ dicta varietas *i* non eſt circa ſubſtantialia ne-
gotij principalis, de quo quæritur, ſeu locum vel tempus i-
pſius facti principalis; ſed circa alia penitus extrinſeca, quo
caſu talis varietas non infringit dicta teſtium, quò ad factū
principale, ſuper quo deponunt: vt no. Barto. in l. eos. circa
med. ff. de fal. & expreſſè Bal. & Io. de Imo. in l. his verbis. §.
fi. arg. illius tex. ff. de hær. inſtit. & no. Inn. in c. fraternitatis,
de hære. & Spec. in titu. de teſt. §. 1. ver. quod aliquid de ſuo.
¶ Ad idem quod ſignanter no. Ant. de But. in c. 2. de regula
ribus. vbi per illum tex. cum gl. 3. dicit, licet teſtes in modi-
co ſint contrarij, non tamen eſt per hoc, quin fidem non fa-
ciāt: vnde ſi vnus teſtis deponit de anno, & alius de anno &
die; non tamen tam modica ratione cōtrarietatis variatur
dictum eorum. ¶ Videatur igitur, quæ ſint iſtæ contrarieta
tes: & in primis videtur, ꝙ ſit contrarietas inter Beatri. & Pa
ſchali. quia Beatri. dicit, ꝙ quando ipſa acceſsit in camerā,
ad lectum, vbi vidit Valerium Henri. Paſchalinum, & Fran.
nullus eorum aliquid ſibi dicit: & ſic videtur deponere etiā
Fran. de Paſchal. qui dixit, ſe dixiſſe dictæ Beat. nō ve vergo-
gnati à vegnire ſopra quando le perſone ſono in lecto? & ꝙ
illa nihil dixit. certè hæc varietas ſeu contrarietas nihil ob.
per prædicta: quia non eſt circa principale ſeu eius cohęren
tia. ſ. in loco ſeu tempore tantùm: & etiā, quia nulla cēſetur
eſſe iſta contrarietas, quia potuit eſſe, ꝙ Paſchali. dicta ver-
ba protulit præſentibus dicto Fran. & dicta Bea. tamen ipſi
nō audiuerūt. l. 1. §. fi. & ibi no. Bar. ff. de aut. tu. vbi propriè
loquitur in teſte. & etiam Bal. in l. teſtium. C. de teſtib. in 4.
colu. in ver. modò hîc inſurgit, &c. & probatur in l. hæredes
palàm. in prin. & ibi no. Bal. Ange. & Io. de Imol. ff. de teſt. &
Bal. in l. 1. ad fi. C. de bon. poſ. ſecundum tab. ¶ Alia contra-
rietas videtur, quia Paſchali. poſuerat ſuam Iornedam pro
pignolato, & caputium ſuper menſam. & ꝙ neſcirēt dicere,
quomodo ſtarent dicta veſtimenta. quæ contrarietas non
obſt. tum quia non eſt circa factum principale (vt dixi) tum
11 † quia omne quod induitur etiā venit appellatione veſtis. l.
inſtructum. & ibi no. de verb. ſignifi. & ſic caputiū venit etiā
appellatione veſtis. ¶ Vnde ex verbis dicti Fran. apparet, ꝙ
dictum caputium intellexit comprehendi appellatione ve
ſtimentorum, dum dicit, quod neſcit, quomodo ſtarent ve
ſtimenta. Alia etiam videtur ſubeſſe contrarietas, qa Paſch.
deponit, ꝙ Valerius dixit Franc. ſta fermo che tu me tene li
pedi ne la ſchina: & ꝙ Fran. dixit: io non poſſo altro. Franc.
deponit, ꝙ non audiuit Valer. in illa nocte loquentem. Nā
iſta varietas non nocet per præallegatam rationem: qa non
eſt circa ſubſtantialia: vt circa negotiū principale. Secundò,
qa Fran. dicit, ꝙ non audiuit Valer. illa nocte loquentē, ſed
non bene eum ſenſit: vnde dicit, illa nocte, quando Paſchal.
deponit, ꝙ Valerius dixit Fran. ſta fermo tù me tene li pedi
ne la ſchina: non dicit Paſchal. quòd eſſet tūc de nocte, nam
poterat eſſe de die, quia Paſchal. dicit, quod ſteterunt in le-
cto, quando eſſet dies per mediam horam, & Fran. nō dicit,
quòd quādo poſuit pedes in ſpatulis Valerij, quòd tunc Va
lerius nihil dixit. ¶ Aliæ verò contrarietates & varietates
12 ſunt nullius momenti, ſi bene inſpiciātur: & † dicta teſtium
k non ſunt cauillanda, ſed iuuanda, *k* vt inquit Bal. in l. de qui
bus. in vlt. col. de legibus. & in Rub. ff. de re. diui. in vlt. col.
& in l. 2. C. de tem. app. circa 3. du. ſed poſito, ꝙ ex aliquibus
probationibus veniret cōdemnandus dictus reus, qua pœ-
na veniat puniendus? Reſpondeo, ꝙ ſi res furto ſubtractæ
excedant ſummam librarum 10. pro primo furto eſt pœna
manus: & licet poſſet augeri, vel minui, arbitrio Poteſtatis
inſpecta qualitate facti & perſonarum, vt dicit ſtatutum, ta
men iudex non poterit arbitrari vſq; ad pœnam mortis in-
cluſiuè: quia de iure communi pro primo furto non debet
mori. in auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fug. & arbitrium boni
viri non debet excedere terminos iuris. l. fideicom. §. quan-
quam. ff. de leg. 3. l. ſi libertus. ff. de lib. cum ſi. ¶ Optimè fa-
cit, quod no. gl. in c. ſuper his. in verb. arbitrio. & in verb. ad
ſtringendum. de accu. ¶ Et tantò magis, vbi conſuetudo ſit
13 ꝙ non imponatur pœna mortis: vt verb. fertur. † nam iudex
habens arbitrium, non debet excedere pœnam conſuetā. l.
hodie. cum ibi no. ff. de pœn. no. in l. quid ergo. §. pœna gra-
uior, cum ibi no. ff. de his qui not. infa. ſed vbi eſt delictū, ꝓ
quo pœna iudicis arbit. imponenda eſt, intellige, ꝙ de iure
eſſet, vel conſuetudine dignum pœna mortis, per prædicta:
& ita ꝓcedit gl. in §. in ſumma Inſti. de iniu. & quod not. Bal.
in l. pe. C. de his qui latro. & etiam expreſſè concludit Ant.
de But. in c. de cauſis. de offi. deleg. & Io. de Imo. in l. publi-
corum. ff. de pub. iud. & in c. ex literis. poſt d. Florian. ibi de
conſtit. & Ang. & Io de Imo. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub.
iud. & Lud. Ro. in Rub. ff. de arbi. circa med. in verſ. item an
ſi ſtatutum, &c. & per plura allegata per hos prædictos in di
ctis locis. & in pœnis arbitrariis dicit Bald. in l. quicunq;. C.
de ſer. fug. in antepe. col. in verſ. ſcias etiā quod in pœnis ar-
bitrariis iudex debet arbitrari de pœna minori: alleg. not.
in d. c. de cauſis. facit regula in pœnis, de regul. iuris. cum ſi.
Alex. conſuluit Paduæ, cui ſubſcripſit Bar. Cæpol. cōcurrēs
præfati do. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Damnari. Bal. in addi. Spe. de confeſ. col. 1. Ro. conſil. 167.
Matthæſi. nota. 55. No. ꝙ quotieſcunq;. Ang. Peru. l. 1. C. de
confeſ. Ang. Are. in tract. male. in ver. Fama publica. col. 16.
Hipp. de Marſi. in l. 1. in prin. nu. 24. l. quæſtionis. nu. 12. ff. de
quæſtio. & in §. quoniam. nu. 43. §. ſecunda. colu. 23. pulchrè
Tho. Grā. Neap. conſ. 37. adde eundem Ale. conſi. 93. col. 1.
lib. 1. conſ. 143. nu. 5. lib. 2. conſ. 1. conſ. 52. lib. 3. Corn. conſil.
134. lib. 4. Iaſ. conſ. 188. col. 1. lib. 2.

b ¶ Sufficiens. vide latè Hipp. de Marſil. l. de minore. §. pluri-
mum. ff. de quæſt.

c ¶ Indiciū. ſed ꝓbandū eſt ꝑ duos teſtes. Bart. Bal. & oēs. d. l.
fi. in l. admonend. in lec. co. 19. de iureiu. Alex. cōſ. 13. nu. 18.
conſ. 18. co. fi. in e. li. con. 180. nu. 5. li. 2. Hip. Marſ. l. de mino
re. §. plurimū. nu. 69. de quæſt. limi. vt in li. 2. con. 24. nu. 42.

d ¶ Repeti. latè Hip. de Marſ. in l. repeti. ff. de quæſtionibus.

e ¶ Teſtes. Adde Fed. de Sen. in conſ. 119. in c. Nulli dubium.
Alex. in conſ. 175. in 2. volu. Spec. in tit. de inqui. §. 1. verſ. ſed
nunquid reus. Doct. in c. literas. de præſumpt. & plenè in l.
maritus. de quæſtio.

f ¶ Numerus. Bal. conſ. 152. Plura tangunt. lib. 1. Alex. conſil.
24. num. 16. conſ. 47. col. 1. conſ. 56. in fi. lib. 2. conſ. 53. colu.
9. lib. 4. Curt. ſenior conſ. 55. num. 5. Decius c. licet cauſam.
col. 6. de proba. Iaſ. l. 1. ver. 1. col. fi. tract. 2. nu. 10. C. de ſum.
Trin. auth. ſi verò contigerit. C. de iud. Fran. Curt. in tract.
de teſtib. conclu. 1. Bertran. conſ. 55. Viſis. lib. 1. conſ. 358. Te
ſtamentum. lib. 2.

g ¶ Innocentiam. adde Alex. in lib. 2. conſ. 24. nu. 39. Alex. cō.
212. col. fi. li. 51. conſ. 119. col. 2. lib. 7. Feli. in c. cum oporteat.
col. 3. de acc. Iaſ. l. vt vim. col. 1. ff. de iuſt. & iur. l. ſed & ſi quis.
in prin. ff. ſi quis cautio Paris in tract. ſynd. fol. 135. 254 De-
cius conſil. 459. Hippolitus de Marſil. nota. 508. Alciat. in
tract.

tract. de præsum. reg. 1. præsum. 23. adde no. in eo. lib. consil. 76. ad finem.

h ¶ Famulus. vide Ang. cons. 1. Bal. & Præp. c. vnico. quot test. sint necessa. ad proba. ingra. in vsib. feu. Alexan. consil. 149. col. 2. li. 5. Stephan. Aufr. in addit. ad dec. Tho. q. 4. Ias. l. tutæ tiexteræ. nu. 10. ff. de insti.

i ¶ Varietas. Ad not. infrà lib. 11. cons. 47.

k ¶ Iuuanda. ad no. infrà eo. lib. cons. 93.

SVMMARIVM VI.

1 *Tempus immemoriale habetur pro concessione & priuilegio, nec de titulo vel bona fide docendum.*

2 *Statutum non receptum in obseruantiam non ligat.*

3 *Portoria tempore immemoriali acquiruntur.*

4 *Scientia superioris vt consuetudine tanti temporis acquiri possit, non requiritur.*

5 *Laicus frui düs est in decimis, probata possessione immemoriali.*

6 *Verba nuntiatiua in antiquis probant.*

7 *Antiquum est, quod centum annos excedit.*

CONSILIVM VI.

VISO THEMATE, & dubiis suprascriptis, quia super omnibus dubiis, per celeberrimũ dominum suprà consultorem late fuit allegatum, & fortasse plus quàm oporteret, concludendo in omnibus dubiis in fauorem virorũ terrigenarum Saligenensium. Ego breuioribus absoluam, attingens ea, quæ mihi de iure videntur posse sustineri: & ꝑ ea videtur opportunè consultum voto dictorum virorum terrigenarum Saligenensiũ. ¶ Præsupponitur enim in Themate, ꝙ consuetudo & obseruantia vetustissima semper viguit à tanto tempore citra, cuius in contrarium memoria non extat, ꝙ communantia prædicti cõmunis fuerunt dun taxat terrigenæ Casalenses, qui erant terrigenæ tempore concessionis dicti priuilegij, vel qui descenderũt ab eis, exceptis descendentibus fœminis, quæ quamuis à prædictis terrigenis descendissent, tamen si collocabantur matrimonio in familiam aliquam, quę non esset de dictis terrigenis, non gaudebant nec fruebantur commodo dictæ cõmunantiæ. & eandem consuetudinem pręsupponitur esse obseruatam, quò ad decurionatus & officia communis: vt ad ea sola forent admissi dicti terrigenæ, qui erant tempore dicti priuilegij, & descendentes ab eis: sed ita est, ꝙ † obseruantia &

1 vsus dicti temporis habet vim concessionis & priuilegij in his, quæ sunt principi reseruata. c. sup quibusdã. §. præterea. de ver. sig. & ibi no. centesima di. c. contra morem. 18. q. 2. c. fi. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quot. & æst. l. 1. in prin. ff. de aqua plu. arc. l. fi. C. noua vectigal. no. gl. l. sanè. iuncto tex. ff. de iniu. 64. dist. c. quia. & ibi no. c. 1. in 6. de præscript. cũ si. ¶ Et talis consuetudo & longissima obseruantia ęqui

a polletveritati. a l. 1. vbi gl. magistra hoc no. C. de serui. siue dicamus, talem vsum & obseruantiam esse consuetudinem seu pręscriptionem tanti temporis, &c. ¶ Et neutro casu est necessarius ti. aut eius tit. allegatio: vt in d. c. 1. cum ibi not. per Arch. & Io. An. de præscrip. in 6. & no. Host. in summ. de consuet. §. fi. circa pen. col. & Inno. in c. cum ecclesia, de causa pos. & hoc no. Bal. in tit. de pace Constantiæ. in verbo, sicut ab antiquo. ¶ Nec etiã est necesse docere de aliqua bona fide vtentium: vt no. in locis proximè allegatis. Anto. de But. in c. fi. de consuet. dum tractat, quæ sit differentia inter consuetudinem & præscriptionem. & Bal. in l. si quis ad declinandam. in 13. col. C. de episc. & cler. & ex vsu longissimi temporis præsumitur bona fides. l. possideri. §. si seruus. ff. de acq. pos. & no. Io. An. in addi. Spe. in ti. de test. §. nunc videndum. in 1. add. magna, in ver. itẽ opponitur, &c. & Arch. in d. c. 1. de præscript. in 6. & l. nec cui. de resti. in integ. per illum tex. no. Bar. in l. fi. C. vnde vi. & Ang. in l. pen. C. quibus non ob. lon. temporis præscrip. & in l. super longa. C. de ꝑscrip. lon. temporis. & in l. eum qui. §. fi. ff. de pub. & Ant. de But. in c. cum eccles. circa vl. col. de causa pos. & pro. & in repe. c. peruenit. de censi. & d. Ab. in c. si diligenti. de for. compe. ¶ Ergo ex prædictis infertur cõclusio, ꝙ ad communantiam, & ad decurionatum, & ad officia non admitterentur, nisi illi, quos tm̃ diuturna obseruantia & cõsuetudo admittere consueuit, per quam non fuerunt admissi ad cõmoda, & honores dicti terrigenæ. & alij supr. nominati habuerũt, & habent in se nedum actum negatiuum, non admissionis, s. alienigenarum, sed etiam habuerunt & habent implicatũ actum affirmatiuum. s. ꝙ vocarentur, & ꝙ imbursarẽtur dicti terrigenæ, & non alij: quo casu ex actibus etiam negatiuis potest causari etiam præscriptio & consuetudo, vt plenè not. Io. And. & alij in c. 1. de cler. coniu. & Cy. in l. 2. in ver.

* expedire, &c. C. quæ sit long. consue. & * communiter Doc. in c. fi. de consuet. & Bal. in l. de quibus, in 10. & 12. col. ff. de legi. ¶ Et per prædicta apparet, non esse opus insistere circa verba priuilegij; nec etiam circa verba statutorum, & maximè, quia casu, quo dici posset, quòd statutum allegatum ꝑ alienigenas esset statutum authenticum, & quòd verba ta-

2 lis statuti deseruirent intentioni eorum: † tamen ex quo tale statutum nunquam fuit receptum in obseruantiam, nec moribus vtentium approbatum, nullas vires habet: vt est glo. reputata singularis in ca. 1. de treuga & pa. & secundum

* Doct. ibi * communiter, & maximè Anto. de But. dominus Card. & Io. de Imo. ibi satis est, quòd à tempore dicti conditi statuti transiuerunt 10. anni, quibus non fuerat dictum statutum receptum in obseruãtiam ad commodum dictorum alienigenarum, per no. per Dy. in c. si de consuet. in 6. facit, quod no. Bar. in l. fin. §. sed cùm antiquitas. C. de cura. fur. & in consil. 144. incip. Iudex communis. & Bal. in auth. omnes peregrini, in vlt. col. C. communia. de succes. vbi inquit: Pone quòd fuit facta quædam reformatio contraria statuto, tamẽ statutum antè & post fuit obseruatum. ¶ Cõcludit, quòd si reformatio non fuit more vtentium approbata statutum adhuc valet, quoniam non dicitur interruptum, quod semper viguit, allegat notata per Arch. & Dyn. in c. fi. de reg. iur. in 6. & hoc idem sequitur Pet. de Anch. in repet. c. canonum statuta, de consti. in versi. quæro vlterius facta fuit quædam reformatio, &c. facit quod no. glos. & ibi Bal. in l. rem non nouam. C. de iudi. ¶ Et per hoc etiam apparet, non expedire attingere illud arg. An fine confirmatione superioris possunt dicti consules seu decuriones statutum condere ad exclusionem dictarum mulierum; cum

3 satis appareat ex supradictis eas esse exclusas. ¶ † Ex præmissis etiam infertur decisio eius quod quæritur. s. an pedagia spectent ad dictum commune Casalis: & dico, quòd sic. maximè ex vsu tanti temporis, cuius in contrarium memoria non existat, vt profertur: quia propter tam longum vsum talia pedagia acquiruntur: vt in specie est casus in c. super quibusdam. in §. præterea. in verbo, de pedagio, de verb. sig. ad hoc. l. si publicanus. §. in omnibus vectigalib. ff. de pub. cum ibi plenè no. per Bar. & no. Spec. in tit. de cau. pos. & ꝓpriè in §. quia imò. ver. quid de colligente pedagia. & Cyn. in l. 1. C. nou vectig. & Ang. in l. fi. eod. ti. & Bal. in l. cum ꝓponas. in vlt. col. C. de nauti. fœnore. ¶ Est enim verum, ꝙ secundũ opi. Bar. in d. l. si publicanus. §. in omnibus vectigalib. oportet probare, quòd commune Casalis collegisset ista pedagia, per dicta tempora sciente Imperatore, vel saltem scien-

b te b illo iudice, q ꝑerat territorio, in quo colligebatur pedagium. Ad curam enim illius iudicis hoc pertinet. l. 3. C. noua vectigal. & quia sine tali scientia & patientia non potest creari, quasi possessio & præscriptio in istis iurib. incorporalibus: vt l. 2. C. de ser. & aqua. in l. pen. ff. de serui. ti. generali. & plenè no. Inno. in c. bonæ. el grande. de postu. præla. & in c. cum in ecclesia. de causa poss. & in c. conquerente. de offi. ordi. & in c. 2. de restit. in integ. & in c. olim. el 3. & c. in literis. de restit. spo. & in c. cum dilectus. de capel. mo. & legi-

4 stæ no. in l. 1. C. de seruit. cum si. † Verior tamen & magis cõ

* munis * opin. esse videtur, quòd etiam sine scientia Impera

c toris c vel dicti iudicis possit consuetudine tanti temporis acquiri per dictum commune ius colligendi pedagium: vt firmat Bal. in c. 1. in tit. quæ sunt rega. in vsi. feu. & Anto. de But. in c. peruenit. de censi. in repetitione in 24. col. in vers. per hoc apparet, quid de pedagiis: & etiam in 20. colum. in versi. ex his apparet, quid dum aliquis colligit pedagiũ, &c. & Ioan. de Imo. in d. l. si publicanus. §. in omnibus. & Ludo.

Ro.

Ro.in l.vectig.ff.de publ.quia secundum Bal.in d.c.1.appa-
ret,principem scire istos abusus percipiendi pedagia, & si-
miles prohibitas exactiones. ca.1.§.illicitas. de pace iur.fir.
¶ Item,qa non pscribitur hoc casu contra Cæsarem poten-
tem.l.competit. C.de præscrip.30.anno. sed contra priua-
torũ libertatem & vtilitatem: & ideo cùm causa non tangit
principem, etiam principis scientia non requiritur. Itẽ, qa
secundum Ant.de But.in d.c.peruenit,vsus tanti temporis
cuius in contrariũ memoria non extitit,psumitur iustus:vt
probatur ex his, quæ dixi sup.alleg. Inn.in c.1.de rest.in in-
teg.& l.3.§.si seruus.ff.de acqu.poss.cum aliis alleg. suprà,&
etiam per illa iura, quæ probant, ꝙ dictus vsus tanti tempo
ris æquipollet concessioni & priuilegio: vt dixi suprà. ¶ Et
secundum eum non obstat ratio Bart.dicentis, quòd si non
constat de scientia & patientia principis,non dicitur perci-
piens pedagium habere quasi possessionẽ, sine qua non po
test acquirere,&c. quia respondit,ꝙ argumẽtum procedit,
quãdo quis fundaret intentionem suam ex præscriptione:
sed si se fundat ex vsu, non exigitur illa patientia: quia ex il-
lo vsu inducitur consuetudo,quæ loco constituti iuris est.l.
1.in fi.ff.de aqua plu.arcẽ. & l.hoc iure. §.ductus aquæ.ff.de
aqua quoti.& æsti.& istam opĩ.esse verã probat Io.de Imol.
in d.l.si publicanus.per tex.in d.c.super quibusdam. §.præ-
terea. vbi litera vult simpliciter, quòd sufficiat vectigal vel
pedagium esse perceptum à tanto tempore citra, cuius in
contrarium memoria non extitit, nec curatur alia scientia
principis: quia ille vsus tanti tẽporis habet per se fomentũ
à lege: eò quia habet vim priuilegij, vt dictũ est, & per hoc
etiam adducit id,quod habetur in d.ca.1.de præscript. in 6.
vbi dicitur in præscrip. tanti tẽporis nõ est necesse probare
titulũ, etiã si præsumptio vel ius commune sit contra præ-
scribẽtem. ¶ Ad idẽ inducit: quia talis vsus videtur propriè
consuetudo,cum per eam non agatur detrahi solummodo
iuri certæ personæ,sed vniuersaliter iuri omnium transeun
tium:iuxta no.per Io.An.in c.3.de consuetu. lib.6. in nouel
la.& in consuetudine inducenda non videtur necessaria sci
entia vel patientia principis:vt no.Dy.in c.fi. de consuet. in
gl.magna.ad fi.ita etiam residet Ludo.Ro.in d.l.vectigalia.
Et secundum Sal.in l.vectigal. C. noua vectigal. Adde vltra
eos,ꝙ in vsum tanti temporis, cuius contrarium memoria
non extitit,non requiratur scientia aduersarij. alle. gl. in d.
l.hoc iure §.ductus aquæ.ff.de aqua quot.& æsti. & illam ad
hoc ibi in proposito ponderat Ang. & istud dicit menti te-
nẽdum.vel secundum Sal.in d.l. vectigal. C. noua vectigal.
sufficeret, ꝙ commune Casalis allegaret aliquem titulum
in dicto pedagio colligendo:& satis dicetur probatus ille ti
tulus eo ipso,quòd esset probata exactio pedagij tanti tem
poris.argu.l.si filius. C.de pet.hær.& l.qui aliena.in prin.ff.
de acq.hær.& not.Iac.de But.in l.cum de in rem verso. ff.de
vsu.etiam sine pbatione alicuius scientiæ principis, secun-
dum Sal.& idem dicit etiã Ang.in d.§. ductus aquæ.¶ Vel se
cundum eundem Sal.in l. vectigal.dici potest, ꝙ cum Impe
d rator prohibeat noua vectigalia institui posse. sequitur *d* ꝙ
antiquitùs instituta confirmat:sed est,quòd si aliquis colli-
git introitus alicuius pedagij à tanto tẽpore citra, cuius
in contrarium memoria nõ extat, non poterat quis dicere
illud nouum esse:tamen cum non constet specificè, quę fu-
erunt vetusta; & per consequens non debet obtinere: quia
qui vult dicere illud nouum esse, debebit probare, ꝙ facere
non poterat:& sic non erit necesse,quòd ille, qui colligit pe
dagium tanto tempore, probet aliquid de scientia princi-
pis secundum eum. ¶ Pro quo adduco,licet ipse nõ allegat,
* id quod signanter voluit Io.An.& Ant.de But.& * commu-
niter alij post eum in c.cum apostolica.de his quę fiunt à p-
la.sine consensu capituli. vbi quærunt in terminis illius de-
5 cretalis dicentis,† ꝙ laici decimas concessas ante Conciliũ
Lateranense in feudum licitè tenent: sed post Conciliũ nõ.
Pone,ꝙ laicus est quasi in possessione feudi decimalis alicu
ius ecclesiæ:vt quia positum est in parochia ipsius ecclesiæ:
iuxta c. ad decimas. de resti.spo. in 6. an si ecclesia vult illas
vendicare, & dicit,concessionem in feudũ esse factam laico
post Concilium Lateranense:laicus verò dicit,ꝙ concessio
fuit facta antè, quis debeat pbare? & inter cætera conclu-
dunt,ꝙ si laicus potest probare possessionem tanti tempo-
ris,cuius in contrarium memoria non existit, obtinebit ac
si appareret, concessionem fuisse factam ante Concilium,
e prout ipse laicus *e* allegat:faciunt secundũ eos,quæ no.in d.
l.cùm de in rem ver.ff.de vsur.& in d.c.peruenit.& quod ha
betur in d.c.1.de præscrip.in 6. ¶ Potest etiam dici, quòd sa
tis appareat pedagia pertinere ad dictum commune ex his
quæ narrantur enuntiatiuè in dicto priuilegio antiquo, in
6 quo fit mentio de dictis pedagiis. † & verba enuntiatiua in
serta priuilegio principis licet contineant narrationem fa
cti alieni, tamen ex antiquo inducunt sufficientem proba-
tionem:& latè firmat Ant.de But.in c.fi.de succes.ab intest.
per no.in c.si Papa.de priui.in 6.& in c. cum olim.de censi.
& per no.per Io.An.in regula,sine culpa. in mercurialibus:
7 facit c.abbate.de ver.sig.¶ † Et dicitur esse de antiquo quan
f do excedit metam centum *f* annorum,vt no. Inn.in c.veni-
ens.de testib.& in c.quid per nouale.de ver.sig.& Spe.in ti.
de proba.§.1.ver.valet.& no.Ant.de But.& Io. de Imol.& d.
Abb.in d.c.veniens.el 1.extra, de testi. & per Ant.de But.in
c.illud.de præscrip. ¶ Pręcedens tamen fundamentũ magis
placet:nam ea,quæ dixi in pedagiis,dicuntur etiam proce-
dere in quibusdam gabellis,mulctis seu confiscationib. bo
norum eadem ratione. Nam talia etiam cõsuetudine tanti
temporis acquiruntur,vt vltra prædicta concludit Bar. in l.
cunctos populos.circa vl.col.C.de sum.Trin.& fide catho.
& Bal.in l.aduersus.C.de furt. bene facit quod no. Bar.in l.
1.C.de bo.vacan libr.10. & in l.item veniunt. §.cum autem.
ff.de pet. hær.& in l.2.in prin.ff.de iur.fisc.cum si.&c. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Veritate.Bal.cons.187. Quia consuetudo. lib.4.in c.si qs
per triginta.col.3.si de feud.tuer.contro.in vsib.feud.Fran.
Balb.in tract.præscrip.part.1.q.6.

b ¶ Sciente.ad hoc Bal.cons.352.Materia.lib.1. Alex.cons.16.
col.4.lib.5.Alber.Bru.cons.66.col.1.Et hæc sententia mihi
verior videtur,siue loquamur de præscriptione, siue de con
suetudine priuilegiata in his iuribus incorporalibus, iure
communi resistente.

c ¶ Sine scientia.latè Fran.Balb.tract.de præscrip.in 2.parte.
3.partis prin.q.6.nu.22.Ia.de S.Geor. in tract.feu.ver.cum
mero mixto imp.col.fi.Cur.iunior cons.158.num.12.Anto.
Rub.cons.21.col.fi.And.Alciat.l.munus.de ver.sig.

d ¶ Sequitur.Imò non sequitur nisi de rectè institutis.

e ¶ Laicus.Idem decis.Tolo.339.vbi Auffr.adde,ꝙ nec requi
ritur probatio famæ infeudationis, vt tenet Iac.in trac.feu.
ver.cum mero mixto impe.in fi.Fran.Balb.in tract.præscri.
in 1.par.5.partis prin.q.7.col.fi.Ia.cons.156.col.1.lib.2.ple-
nius dixi super consue.Pari.§.69.

f ¶ Centum.plenè dixi super consuet.Parisi.§.5.nu.63.

SVMMARIVM.

1 *Portorium resignatũ nouo tẽpore immemoriali acquiri potest.*
2 *Communitas fecisse non probatur, etiam si antiquo instrumento contineatur, quòd homines talis loci resignarunt.*

CONSILIVM VII.

SVper hac dubitatione,qua quæritur, an per re
signationem, vt dicitur, factam per homines
Casalis serenißimo Imperatori, prout narra-
tur in priuilegio mihi exhibito,pręiudicatum
sit dicto communi in iuribus suis, quibus antè
vtebatur,videlicet in pedagiis colligendis, confiscationib.
bonorum delinquentium,& aliis similibus.Et visis his,quę
late sunt scripta per celeberrimum dom. consulentem, bre
uiter concludo, quòd ad dictum commune pertineant ea-
dem iura,quæ ante resignationem pertinebant: ea potissi-
mùm ratione,quia etiam post dictum antiquissimum priui
legium,in quo de dicta resignatione fit mentio, commune
Casalis eadem pedagia p se colligit, & alia iura exercuit, si-
cut & primò exercuerat,& ita p tantum tempus exercere p
1 seuerauerit,quòd non est memoria in contrarium. † Vnde
dato,ꝙ per resignationem cecidisset,tamen ex repetito vsu
tanti temporis,iterum acquisiuit eadem iura.qui vsus tanti
temporis

temporis vim habet concessionis & priuilegij, etiam absq; scientia ipsius Imperatoris, vt per plures rationes & authoritates comprobaui, in alio consilio per me in præsentiarũ reddito, in fauorem dicti communis: vbi ostendi etiam, ꝙ nõ est necesse probare titulum, nec bonam fidem, & illa hic pro repetitis habeantur. Satis erit probare vsum tanti temporis, cuius in contrarium memoria non existit, probando communem opinionem esse, memoriam non extare in contrarium. s. ꝙ alius exercuit prædicta, quàm commune Casalis, vt l. si arbiter. ff. de prob. & no. gl. & Doc. in c. 1. de præscrip. in 6. in gl. fi. & Bar. in l. 2. §. item Labeo. ad fi. ff. de aqua plu. arc. & Bal. in l. conuenticulam. C. de epi. & cler. in 6. vel 7. col. & Cano. in c. quod per nouale. & in c. veniens. de ver. sig. & per Spec. & Io. An. in tit. de prob. §. 1. vers. vltimò quæritur qualiter. † Satis etiam negari potest, factam fuisse illã
2 resignationem per cõmune, vel per maiorem partem, aut habentes potestatem resignandi dictum locum cum iurib. suis. Quia licet in priuilegio dicatur, ꝙ homines Casalis hoc fecerunt, tamen illa verba possunt verificari de duob. & non concludunt, ꝙ commune hoc fecerit; & ita Petr. de Anc. & Io. de Imo. c. quanto, de his quæ fi. à prælat. sine ma. par. capit. vbi dicunt, quòd si in instrumento contineatur, quòd canonici talis ecclesiæ constituerunt talem procuratorem seu syndicum, non per hoc erit probatum, illum esse syndicum legitimè constitutũ à capitulo, seu à maiori parte canonicorum; quia illa verba possunt verificari de duob.
a *a* canonicis. l. inter illum. §. fi. ff. de verb. signif. & idem est de mente Bar. in l. fi. C. de prædiis curia. lib. 10. & Dom. de San. Gemin. in c. si canoni. in prin. de offi. ord. lib. 6. idem tenuit per illum tex. iunct. gl. 2. vbi facit mentionem de cons. Old. incip. In executione. Ex quibus concludo, non esse per dictam resignationem exclusum commune Casalis à dictis iuribus, &c. Alex.

ADDITIO.

a ¶Duobus. & placet, licet contrarium sentiat Gemi. in c. ad decimas. in prin. de resti. spo. in 6. secus autem si nomen capituli, quod est collectiuum, exprimatur, vt Old. cons. c. & idem quod hic tenet Alex. infra. e. cons. 110. col. 1. & in l. rescriptum. colu. 1. ff. de pac. Phi. d. c. ordinarij. Fel. c. auditis. col. 13. de præscrip. Dec. c. tertio loco. col. 3. de prob. Ias. l. 2. in fi. ff. de liber. & posth. Fran. Rip. in c. cum M. Ferra. nu. 12. de const. adde Alex. in lib. 4. cons. 114. nu. 12.

SVMMARIVM.

1 *Clericus etiam primæ tonsuræ non coniugatus deprehensus in delicto sine habitu & tonsura, non potest puniri per principē.*
2 *Clericus, limi. 1. præcedente trina admonitione. 2. si artem infamem exercuerit.*
3 *Clericus, limi. 3. si exerceat actum omnino contrarium.*
4 *Clericus coniugatus quando gaudeat priuilegio clericali.*

EPITOME.

Quidam clericus solutus primæ tonsuræ deprehensus fuit sine habitu & tonsura non admonitus, decidit ꝙ non potest puniri per principem. h. d.

CONSILIVM VIII.

Videtur super primo dubio prima cõsideratione dicendum, Imperatorem punire posse dictum clericum *a* non vxoratum deprehensum
a sine habitu & tonsura, probatur in l. omnes, circa princ. C. de episc. & cleri. vbi clerici trahi possunt coram præfec. prætorio. multò magis per Imperatorem, qui super omnes est. l. 1. ff. à quibus app. non licet. l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscript. 8. dist. quo iure. 7. q. 1. in apibus. confirmatur per id, quod habetur in auth. clerici. C. de episc. & cleric. qui text. canonizatus est 11. q. 1. in c. si quis cum cleri. vbi apertè dicit, clericum pro crimine ciuili puniri posse à iudice seculari laico; sed pro crimine ecclesiastico puniendus est à iudice ecclesiastico. & crimina ciuilia sunt, homicidium, falsitas, adulterium, & similia, vbi per gl. & Doct. ¶Pro hoc facit: quia qui non incedit in habitu & tõsura, videtur indignus priuilegio clericali, saltem si immiscet se enormibus sceleribus, & in illis fuerit deprehensus. c. cum nõ ab homine, de iudi. & c. perpendimus. de sent. excom. & in c. ex parte. el 3. de priui. & c. 2. de apost. saltem quando sunt in minoribus constituti. vt no. Doct. in di
1 ctis locis. l. qui sub prætextu. C. de sacrosanc. eccle. l. 1. C. de colle. lib. 10. ¶† Contrarium dico de iure verius esse: quia à Deo distinctæ sunt iurisdictiones. est enim Papæ asignatũ sacerdotium, & omnis iurisdictio in spiritualibus, & Imperatori in secularibus. 96. distinct. ca. cum ad verum. in auth. quomodo oporteat episc. cũ ibi no. vnde dicit Bal. in auth. statuimus. de epis. & cler. in prin. quòd prohibens clericum trahi coram laico, non dicitur ponere ius nouum; sed dicitur recedere ab errore veterum legũ: quia clerici nunquã à principio fuerũt de iurisdictione laicorum: quia Deus istas iurisdictiones distinxit. ¶Confirmantur prædicta expressè per id, quod habetur in c. clerici. & in c. at si clerici. & in ca. cum non ab homine. extra, de iud. & in c. si diligenti. & in c. significasti. de fo. comp. & in auth. statuimus, præalleg. ver. nullo modo laicus, quacunq; dignitate fulgeat, potest cognoscere in crimine ciuili: & multò minus in criminali contra clericum etiã consentiente ipso clerico & episcopo suo. & damnatur consuetudo, quæ esset huic contraria. & hoc etiam procedit in clerico primæ tonsuræ, vt probatur in d. ca. significasti. de for. comp. in ver. clericum vllum. & ibi ad hoc illum tex. ponderant Doct. & etiam probatur in d. c. cũ non ab homine. & 12. q. 2. c. clericum. bene facit, quod habetur in c. cum contingat. de æta. & qual. ¶Quinimò nec propter defectum iustitiæ seu negligentiæ iudicis ecclesiastici permittitur, ꝙ trahatur clericus coram seculari. c. quanto. de iud. & no. 11. q. 1. placuit. & tunc recurrendum est ad summum proximum superiorem. c. nullus. de iure patronatus. & in auth. vt differentes iudices. in prin. nisi cum fuerit clericus à suo iudice ecclesiastico depositus, & postea si monitus incorrigibilis perseueret, excommunicaur: & crescente adhuc contumacia traditur curiæ seculari. vt ple. legitur & no. in d. c. cum ergo. & 17. q. 1. c. nec licuit. ¶Potest etiam Imperator condemnare clericũ, vbi Papa hoc sibi delegasset: vt habetur 2. q. 4. Mennam. & 12. q. 1. clericus. & 96. dist. bene quidem. & in quibusdam paucis aliis casibus se potest princeps laicus contra clericum immiscere, quos no. gl. 23. q. 5. princeps. & 11. q. 1. placuit. & Spe. in tit. de cõp. iud. ade. §. 1. ver. in quibusdam. & no. doc. in d. c. at si clerici. aliàs non debet se de talib. impedire. ¶Vnde piæ memoriæ Constantinus princeps, cum sibi contra episcopos accusatores porrigerent libellos, quos omnes accepit, & eosdem qui accusati fuerãt, episcopos absoluit, & in eorum conspectũ libellos, quos susceperat, incendit, dicens: Ite, & inter vos dispo nite causas vestras: quia dignũ nõ est, vt iudicemus deos: vt testatur Gregor. in transsumptione, & habetur 10. q. 1. sacerdotes. & 11. q. 1. futuram. ¶Difficultas igitur, si qua est, consistit in respondendo ad allegata in contrariũ. Ad quæ respõdeo: & primò dico, nõ obstare id, quod habetur in d. c. oẽs. & in auth. clerici. de epi. & cler. quia respondeo, ꝙ illa iura correcta sunt per nouas cõstitutiones, tã imperiales, quàm canonicas: vt in d. auth. statuimus. & in d. c. clericus. & ferè ꝑ totam 11. q. primam, cum aliis etiã alleg. ¶Non ob. quãdo non defert habitum & tonsuram saltem si se immiscet enormitatibus, perdat priuilegium clericale, per id quod habe-
2 tur in d. c. perpendimus. de sent. excom. & in d. c. cum nõ ab homine, de iud. & aliis supr. alleg. quia respondeo, † ꝙ imò non perdat priuilegium fori, nisi prius fuerit à diœcesano suo seu prælato suo admonitus trina admonitione: vt à pdictis desisteret, & habitum reassumeret: vt in c. in audientia. & c. cum cõtingat. el 2. de sent. excom. & in c. si iudex. eo. tit. lib. 6. & d. c. perpendimus. & c. fin. eo. tit. in antiquis. nisi fuerint publici ioculatores, histriones seu buffones, exercendo illam artem ignominiosam per annum; vt inquit litera in c. vniuersitatis. de sen. excom. & hoc probatur ibi, tamen contrarium est decisum in cle. cõiugato. c. 1. de cleri. coniu. li. 6. & in sequenti dubio dicam. ¶ Et ad d. c. perpendimus, plures dantur responsiones, quia plures habet intellectus, de quibus per gloss. & Doct. ibi. in d. c. cum non ab homine. Quidam enim intelligunt, vt iura iuribus concordentur, ꝙ ibi

ibi p̃cessit vna admonitio, vel ꝙ ibi loquatur in clerico in-
corrigibili, vel ibi loquitur, quò ad percutientem talẽ cleri-
cum: quia non inciderit in canonem, si quis suadente. 17. q.
4. ibi statutum erat, ꝙ percutiens subiaceret anathematis
vinculo, à quo præterquam in articulo mortis absolui per
ordinarium non poterat, sed habeat necesse se conspectui
apostolicæ sedis p̃sentare, & eius mãdata suscipere: sed quã
tùm ad personam ipsius clerici, an perdat priuilegium fori,
habebat locũ illud quod traditur in d. c. in audiẽtia. & in d.
c. cum contingat. cum concor. sup. alleg. s. ꝙ requiratur ad-
monitio. & iste intellectus videtur planior & verior, & opti
mè conuenire literæ, vt ibi dicunt Doct. & eodem modo est
responsum ad d. c. cùm non ab homine. de iudi. ¶ Nõ ob. id
quod habetur in d. c. ex parte, el 3. de priuile. quia illud secũ
dum gl. & Doc. ibi ꝓcedit, quando non cõstat, eos esse ve-
rè clericos, licet aliquando assumpserint habitum clericalẽ
& tonsuram, & postea deposuerint: nã per hoc non possunt
defendi, vt clerici, si in delicto deprehensi fuerunt, & prius
cõmuni opinione non putabantur clerici: etiã si deinde ve-
lint assumere habitum & tonsuram: quæstio autem nostra
ꝓcedit in eo, quem constat verè esse clericũ. est etiã verum,
ꝙ Odo. intelligebat illũ tex. procedere in clerico cõstituto
in minoribus, vt si deprehendatur in enormitatib. dimisso
habitu & tonsura, perdat priuilegium clericale, etiam si nõ
fuerit admonitus: tamen iste intellectus nimis violat illum
tex. in d. c. cum contingat. qui non magis loquitur de cleri-
co constituto in sacris, quàm in constituto in minorib. vel
econtrà. vnde p̃cedens solutio & intellectus videtur verior
* & * magis cõmunis: nam ad hoc, vt clericus constitutus: in
minoribus priuilegium fori perdat, non sufficit, ꝙ dimise-
rit habitum & tonsuram, & se immisceat enormitatibus. vt
infrà dicã. nec potest dici intellectum Gof. ꝓbatum ꝑ text.
in d. c. ex parte, quia cum habeat plures intellectus, debet ꝓ
bari per alias rationes, vt no. Bar. in l. in ambiguo. ff. de reb.
dub. per illum tex. ¶ Non ob. etiam id, quod habetur in c. 1.
de apostatis. q̃a potest plurib. modis respõderi, sicut plures
habet intellectus. ¶ Vnus est, ꝙ ibi solùm quærebatur, an iu
dex laicus detinens clericum deprehensum in crimine, qui
relicto ordine & habitu clericali in apostasia tanquã laicus
conuersabatur, arctetur ꝑ censuras ecclesiasticas, ad relaxã
dum clericum? & dicitur ibi ꝙ non. Nam sicut ipse clericus
contempsit ecclesiam, ita ecclesia cõtempsit eum: & sic per
hoc ibi nõ dicitur, ꝙ de iure talis clericus sit sub iurisdictio
ne laici, vel ꝙ perdat priuilegium clericale, sed solùm, ꝙ ec
clesia non cogit iudicem ad relaxandum eum, vt ibi in glos.
secundum dom. Abb. ¶ Secundus est, q̃a ibi quærebatur, an
iudex laicus detinens talem clericum ita deprehensum, in-
currat excõmunicationem, iuxta id, quod habetur in d. c. si
quis de homic. ¶ Et respondetur ibi ꝙ non, tamen remanet
sub foro & iurisdictione iudicis ecclesiastici: vt probatur in
d. c. si iudex. saltem quando in his non est in veritate iudex,
iuxta id, quod habetur & no. in d. c. 1. de vi. & ho. cle. in 6. &
no. expressè Io. An. in d. c. perpendimus. ¶ Fortius dixit do.
Car. in d. c. perpendimus, quem ibi sequitur do. Abb. ꝙ etiã
quando esset in veritate deprehensus in enormitatibus, nõ
b perderet priuilegium clericale absq; admonitione: *b* quia
tex. in d. c. 1. de vita & ho. cler. in 6. loquitur de materia pœ-
nali: ideo non debet extendi ad alios casus. l. si præses. & l. in
terpretatione. ff. de pœnis. l. cum quidẽ. de lib. & posth. c. in
pœnis & c. odia. de reg. iur. in 6. & ibi no. Io. And. in mercu-
rialibus. & no. in c. statutum, de elect. li. 6. & c. 1. ne cleri. vel
mona. in 6. & in cle. 1. de reb. eccles. non alien. facit l. fi. C. de
inter. ma. & no. Cy. in l. 2. C. quæ sit lon. cõsuet. & improbat
dom. Ant. primum intellectum, quem sup. retuli. quia secũ
dum illum intellectum iudices seculares detinentes talem
clericum essent excommunicati, & sic ꝓ talibus debebant
declarari & excõmunicari. 11. q. 3. cum excommunicato. &
in c. cum desideres. de sen. excommu. Item, quia si tales cle-
rici non defenderentur ab ecclesia per tõsuras ferendas ab
eis, qui illos clericos detinent, quid prodesset eis clericale
priuilegium. ¶ Alia est lectura, ꝙ ibi intelligatur, ꝙ clericus
ille fuerat admonitus: & iste intellectus ibi ponitur in fi. vl-
timæ gl. & sic secundum vnumquemq; intellectum apparet
ꝙ iste tex. non ob. quò ad perdendum priuilegium fori. po
test etiam responderi ad d. c. 1. de aposta. ꝙ loquitur in his, q̃
sunt in sacris, quia in aliis clericis non cadit propriè aposta
sia: vt no. gl. & Doct. in c. 1. eodem tit. ¶ Confirmantur præ-
dicta per ea, quæ dicit Hosti. in præalle. c. 1. de aposta. vbi di-
xit, quòd ad hoc, vt clericus constitutus in minoribus con-
3 uersans vt laicus, perdat priuilegium fori, † sine alia moni-
tione, requiritur, quòd exerceat actum omnino contrariũ
actui clericali: vt quia ducat vxorem secũdam vel corruptã:
vel effectus sit miles, & exerceat sæua. per id, quod habetur
84. dist. & c. quisquis. & c. 1. de biga. libr. 6. secus si exerceret
actum non omnino contrarium, vt quia duxerit vnicam &
virginem, vel effectus similes, sed non exercet sæua, iuxta il
lud, quod habetur in c. 1. de cle. coniu. & ca. fin. in antiquis.
¶ Pet. de Anch. etiam in d. c. 1. de aposta. in disputatione sua
ibi expressè concludit, ꝙ clericus, qui detulit habitum cle-
ricalem & tonsuram, & immiscet se enormitatibus, & per-
seuerat in illis; ita, quòd hoc faciendo fuerit deprehensus,
secularis iudex non potest punire eum; sed debet remittere
eum ad iudicem ecclesiasticum: nisi monitio præcesserit, ꝑ
d. c. si iuxta. & per no. per glo. in d. c. ex parte. & quia est spe-
ciale in causis numeratis in d. c. vniuersitatis. & per id quod
habetur in c. degradatio. de pœn. in 6. nam degradatio non
fit nisi pro enormibus, in c. cùm non ab homine. & in c. at si
clerici, de iudi. & tamen antequam iudex secularis se possit
intromittere, req̃ritur degradatio, vt ibi, & in ca. nouimus.
de ver. sig. & dicit, ꝙ ita videtur sentire Inn. in. c. 1. de aposta.
Et dicit Pet. de Anc. ꝙ si ipse esset iudex, quòd ita semper ser
uaret: & hæc videtur veritas per prædicta. ¶ Ex his infertur
ad aliud quæsitum. s. quid in clericis vxoratis? & in hoc stan
4 dum est decisioni ca. 1. de cleri. coniug. in 6. † quia si vnicam
duxerit virginem, & tonsuram & vestes deferat clericales,
gaudebit priuilegio clericali, aliàs secus, vt ibi: & censuræ ec
clesiasticæ, quæ locum habent indistinctè in clericum con-
iugatum: vt sup. quando gaudet priuilegio clericali, ita no.
Doct. maximè Ant. de But. in c. 2. de fo. compe. per illũ tex.
indistinctè loquentem: & cognoscere, an sit clericus, & gau
c dere debeat priuilegio clericali. *c* & sic, an duxerit vnicam
virginem, spectat ad iudicem ecclesiasticum. ita concludũt
d. de rota sua conclu. in ordine meo 197. incip. Item, si cleri
cus coniugatus, &c. & per id, quod habetur in d. c. si iudex.
ibi no. Doc. præcipuè moderni. & in d. c. 1. de cle. coniug. in
6. & faciunt no. per Cy. & Bal. in l. si qua per calumniam. C.
de epi. & cler. ¶ Et dato, quòd talis clericus coniugatus an-
te tempus commissi criminis non incessit in habitu & ton-
sura, tamẽ non perdit priuilegium clericale, dummodò ap-
pareat, ꝙ tempore commissi criminis reassumpsisset habi-
tum & tonsuram. Ita decidit Io. An. in c. sanè. el 2. in 10. q. de
cle. coniu. & quod habetur in c. fi. de vi. & ho. cle. & ar. l. si q̃s
* libellos. C. de app. & ita tenent communiter alij scriben-
tes in d. c. sanè. & idem tenet Io. Mo. Arch. Ioan. An. & Io. de
Lig. in d. c. 1. de cle. coniu. in 6. Pau. de Leaza. in cle. 1. de vi. &
ho. cle. pro quo est optimus tex. in d. cle. in ver. quamdiu. se
cundum primum intellectum ibi positum in gl. in verb. ora
tio, quæ est magis communiter approbata. ¶ Pro hoc etiã
est bonus tex. in cap. clericus si tonsuram. de vi. & hon. cler.
& etiam dato, ꝙ post tempus delicti deposuisset habitũ &
tonsuram, non per hoc, quò ad delictum commissum ꝑdit
priuilegium, quia ad cognoscendum, ad quẽ forum spectet
cognitio, attenditur status, in quo quis erat tempore deli-
cti. ita ꝓpriè in clerico coniugato deponente & tonsurã &
habitum: tenuit notabiliter Bal. in l. affinitatis. in fi. C. com
munia de succes. alleg. not. ꝑ gl. in l. nemo potest. ff. de leg. 1.
¶ Nec etiam perderet talis clericus coniugatus dictum pri
uilegium, etiam si apparet eũ se immiscuisse negotiis secula
ribus, quæ interdicta reperiuntur clericis, nisi iudici consta
ret, eum fuisse ab episcopo ter monitum, vt à dictis negotia
tionib. desisteret, vt probatur in d. c. fin. de vi. & ho. cle. & in
c. 1. de cle. coniu. in 6. & firmat Io. de Imo. in d. c. 1. ¶ Et licet
ipse dicat, quòd istud in clerico coniugato non meminit se
legisse tactum per alios, tamen istud videtur clarè decisum
in d. c.

in d.c.1.de vi.& ho cle.facit quod habetur in d. c. in audientia.& in d.c.cum contingat. ¶ Et quamuis (vt dixi) requiratur, quòd talis clericus coniugatus fuerit tempore cõmisſi criminis in habitu clericali; tamen dico quemlibet honeſtum dici habitum conuenientem dictis clericis: quia clerici non habent habitum determinatum à iure: vt eſt glo.no. in cle.1.in fi.de elect.& no.gl.& Doct.in c.1. de vita & hone. cle. Vnde ibi dicit Inn.quòd illa, quæ ponuntur in d.c.1. in text. non ſunt de præcepto, ſed de conſilio, vt no.Doct.maximè do. Car. in d.cle.1.in fi. de vita & ho.cle.& no.30.diſt. c.ſi quis virorum.Alexan.de Tarta.de Imo.

ADDITIO.

b ¶ Admonitione. imò quòd propter delictum atrociſsimũ poſsit illicitè, ſine alia ſolemnitate, per ſecularem capi, tenet Io.An.in d.c. cum non ab homine. Gemi.c.1.de homic. in 6.Hippo.de Marſi.conſ.9.nu.17.

SVMMARIVM.

1 *Nepos comprehenditur in ſubſtitutione facta de filio.*
2 *Filij appellatione comprehenditur nepos, cum reſultat abſurdũ, quòd plus grauaretur filius quàm nepos.*
3 *Teſtatoris diſpoſitio in vno caſu extenditur ad alium, in quo veriſimiliter diſpoſuiſſet.*
4 *Sermo vulgaris vulgariter debet intelligi.*
5 *Lego verbum, eſt obliquum.*
6 *Diſpoſitio facta de bonis mobilibus & immobilibus, non dicitur vniuerſalis, ſed particularis.*

CONSILIVM IX.

Viſis verbis teſtamenti Laurentij de Galeuare: & his quæ narrantur in themate. Videtur prima conſideratione dicendum, dictam congregationem ſancti Franc. nõ poſſe venire ad bona immobilia hæreditatis dicti Laurentij, virtute dictę ſubſtitutionis: eo quia nõ videtur, quòd caſus dictæ ſubſtitutionis euenerit. Et oſtenditur ex pluribus. ¶ Et primò, quia teſtator inſtituit Petrum filium ſuum & quemlibet alium ſuum filium legitimum & naturalem, qui ſuperuiueret ipſi teſtatori, & etiã diſpoſuit, quòd ſi quis ex eius filiis prædictis, qui extabant tempore mortis ipſius teſtatoris, decederet ſine filiis maſculis legitimis & naturalib. quãdocunq;, alij ſuperſtites ſint ſui hæredes, ſiue hæres taliter decedenti.& ſi omnes dicti filij dicti teſtatoris decederent, quandocunq; ſine filiis maſculis ex ſe legitimè deſcendẽtibus, tunc & eo caſu legauit dictæ congregationi omnia bona immobilia, tunc exiſtentia de hæreditate ipſius teſtatoris: ſed ita eſt, quod non euenit caſus, ꝓuiſus in vltima ſubſtitutione: quia nulli filij extantes tempore mortis dicti teſtatoris deceſſerunt ſine filiis: quia nullus fuit filius teſtatoris, qui ſuperuixerit à tpe mortis teſtatoris. duos enim habuit filios.ſ. Pe. & Do. & ambo deceſſerunt ante mortem teſtatoris: ergo caſus qui euenit tanquã omiſſus, non facit locũ diſpoſitioni ſubſtitutionis.l.commodiſsimè.ff.de li.& poſth. l.ſi cùm dotem.in prin.ff.ſol.mat.l. ſi extraneis.de cond.ob cauſam. ¶ Secundò, quia dictũ teſtamẽtũ videtur omnino ruptũ & nullũ: quia fuerũt inſtituti filij: & nõ fuit inſtitutus nepos teſtatoris.ſ.dictus Pet. Ant. qui cepit primũ locũ viuente teſtatore, per mortem dicti Do. decedentis, viuo teſtatore, & ſic teſtamẽtum ex cauſa ꝑteritionis ruptum eſt.l. poſthumorũ.ff.de iniuſto, rup.& irri.teſt.l.Gallus.§.nũc de lege. ff. de li.& poſth. & etiã eſt irritum teſtamentum ex eo, qa nullus hæres ex teſtamento hæreditatem adiuit: qa quos inſtituit, deceſſerunt viuo teſtato.l.1.ff. de iniuſto teſt.l.proximè.de his quę in teſt.delen. ¶ Nec obſt.ſi diceretur, quòd imò videtur inſtitutus etiam dictus nepos, quia inſtituẽdo quemlibet eius filium legitimum & naturalem, qui ipſi teſtatori ſuperuiueret, videtur inſtituiſſe etiã quemlibet nepotem, cùm appellatione filiorum in diſpoſitione teſtatoris inſtituentis, videantur comprehendi nepotes. l. Lucius, la 2.ff.de hære.inſtit.& no.Bart.in l.liberorum.ff de ver.ſig. quia reſponderi poteſt, quòd imò non comprehenduntur

a nepotes a per l.quòd ſi nepotes.ff.de teſt.tut.& inſti.qui dari tut.ad fi.in ratione ſui, ſuccedit cõmunis vſus loquendi, q in vnaquaq; diſpoſitione debet attẽdi.l.Labeo. ff.de ſupel. leg.l. liberorum.§.quod tamen Caſsius. & quod ibi not.ff. de le.3.c.ex literis, de ſpo.& ad d.l.Lucius. poteſt reſpõderi vt inquit Bald.& Ioan.de Imo.in d.l.Gallus.§.inſtituens.ꝙ appellatione filiorum ideo comprehenduntur liberi, & ſic nepotes, ne aliàs extranei ꝓferantur his, qui eſſent de agnatione teſtatoris: qa non videtur fuiſſe de mente ipſius teſtatoris.l.cum acutiſsimi. C. de fideicom. & l.cum auus. ff. de condi.& de.& pro hoc etiam facit, quòd in vltima ſubſtitutione facta eſt mentio de filiis ſub cõditione; ergo debet intelligi, quòd impleatur in forma ſpecifica, & ſic in pſona filiorum, & non nepotum, ſecundum Bar.in prælleg.l.liberorum.arg.l.q hæredi.in prin.de cond.& dem. ¶ Tertiò, qa teſtator dictam ſubſtitutionem fecit in caſu, quo dicti omnes filij decederent, quandocunque ſine filiis maſculis: ſed falſum eſt, quòd omnes deceſſerint ſine filiis maſculis: quia Do. deceſsit cum filio maſculo, ſcilicet dicto Pet. Ant. ergo deficit conditio ſubſtitutionis. l.ſi is qui ducenta. §.vtrum. ff.de reb.dub.& l.pe.C.de imp.& aliis ſubſti. ¶ Tamen præmiſsis non obſtantibus, puto firmiter caſum dictæ ſubſtitutionis eueniſſe ex infraſcriptis. ¶ † Et primò in d. ſubſtitu-

1 tione, facta de quolibet alio filio, qui ſuperuiueret dicto teſtatori, eſt comprehenſus etiam dictus nepos, per l.filij.& l. iuſta.ff.de ver.ſig.iũcta l.in teſtamento. ff.de re iu. & c.cũ dilectus.de don.& firmat Bar.in prælleg.l.liberorũ. & ſequitur hoc An.de Bu.in c.in quibuſdã, de pœnis. & Pe.de Anc. in cle.1.de bapt.& dom. Card. Flo.in c.2.de verb.ſig.& Ang. in d.§.inſtituens. hoc etiam, quò ad caſum iſtum videtur tenere Iac.de Are.& Bal.in d.§.inſtituens.dũ dñt, aut teſtator quando dixit inſtituo filios, habebat filios & nepotes: & videtur voluiſſe inſtituere tm̃ filios. aut habebat tm̃ nepotes, & tunc vt actus valeat, cõprehenduntur nepotes. arg.l.quoties. ff.de reb.du.& c.Abb.de ver.ſig. iuncta d.l.liberorum. ad fi. ergo in ꝓpoſito, cum teſtator dixit, quòd inſtituebat quemlibet alium eius filium legitimum & naturalem, q ſuperuiueret dicto teſtatori, & ita, ꝙ nullus alius filius fuerit, q ſuperuixerit teſtatori, in quo poſsit valere inſtitutio, niſi dictus Pet. Ant. nepos, ergo in eo verificabitur, & valebit dicta inſtitutio. ¶ Ad idem facit alia ratio, quam addunt And.

2 de Piſis, Cy.& Bal.in d.§.inſtituens. dum dicunt † quòd vbi reſultaret aliquod abſurdum & durum, niſi appellatione filiorum cõprehenderentur nepotes, tunc cõprehenduntur nepotes: ita intelligunt d.l. Lucius. bene facit l.vxorẽ.§.cõcubinæ.de leg.3. ſed ita eſt, ꝙ teſtator ſine dubio voluit grauare filios primi gradus onere ſubſtitutionis prædictę, ſi cõtingeret ipſos filios ſuperuiuente teſtatore decedere ſine liberis, ergo idẽ dicendũ eſt, teſtatorẽ voluiſſe ſeruare in nepotibus ſuperuiuentibus ipſi teſtatori, & tenentib. primũ locum, tẽpore mortis teſtatoris, ſi poſtea decedant ſine deſcendentib. maſculis; quia aliàs ſequeretur abſurdum, ꝙ deterioris eſſent conditionis filij quàm nepotes, cõtra l. ſi viua matre.ver.nam licet.C.de bo. mater.hoc idẽ, quò ad caſum noſtrum voluit Io.de Imo.dũ vult, quòd quando diſpoſitio confertur in futurum, ſeu fit de filiis nõ præſentib. ſeu de futuris, tunc illa appellatio filiorum comprehẽdit nepotem: nã quando confertur in futurum euentum, in quo veroſimiliter eſt dubiũ, an tunc extabũt filij primi gradus, an verò nepotes: veroſimile eſt, ꝙ tunc teſtator latè intellexit verbum filij, ꝑſertim ſecundum eũ, cũ veroſimiliter ꝓpter affectionem debuit pſumi, fuiſſe de mente teſtatoris, ꝙ veniant nepotes, ſi illi extarent filiis ꝑmortuis: & ita dicit, ꝙ loquitur d.l.Lucius. & ꝓpterea dicit, ꝙ ſi teſtator inſtituit fratrem ſuum; & ſi decederet ſine filiis, ſubſtituit filios Sempro.& poſtea contingat fratrem mori ſine liberis, & extare nepotes Sempronij, filiis Sempronij ꝑmortuis, admittuntur nepotes per ꝑdicta: ſed ita eſt, ꝙ teſtator habens tẽpore teſtamenti dictum Petr. vnicum filium, contulit in eum dictam ſubſtitutionem dictorum filiorum; nec non in futurũ euentũ.ſ.ſi cõtingeret aliquẽ alium filium ſibi naſci, & ſuperuiuere mortuo teſtatore: ergo appellatione filiorũ debent

b cõprehendi nepotes. Nã ex filio ꝑmortuo, *b* etiam ſuperuiuente teſtatore, veniunt nepotes: & ſic apparet ſaltẽ in caſu noſtro veram eſſe opin. Bartol. in d.l.liberorum, & illam in

huiuſmodi

* huiusmodi casu esse *communem. ¶Nec ob.d.l.si nepotes.
quia respondet Bart.in d.l.liberorum,& Anto.de But.& in
aliis locis sup.alleg.quòd nõ loquatur in testatore instituẽ-
te filios;sed in testatore dante tutorem filiis. quo casu licet
ex parte filiorum sit fauor,tamẽ ex parte dicti testatoris est
onus necessarium:vnde tam lata fit interpretatio sicut in in
stitutione: & modicũ præiudiciũ fit nepotib. sed illa dona-
tio tutorũ non comprehendit nepotes,quia extat ꝓuisio le
gis, qua mediante ꝓuidetur de tutore legitimo vel datiuo.
& hanc responsionem etiam sentit gl.in d.§.instituens. Pro
3 hoc facit † quia prouisio facta per testatorẽ in vno casu ex-
tenditur ad aliũ, in quo casu verosimiliter testator ꝓuidis-
set si de eo cogitasset,vt l. Titius.§.Lucius.& ibi not Bart.ff.
de li.& post. Accedit quod no.in l.tale pactũ.§.fi. ff.de pact.
¶Nec etiam obst.quod dicitur de communi vsu loquendi:
quia dico quòd oporteret primò de illo ꝓbare:nam frustra
disputaret Bart.in d.l.liberorũ, & alij vbiq; an in statutis &
testamentis,& aliis dispositionib. appellatione filiorum cõ
prehenderentur nepotes:quia semper dicendũ esset ꝙ nõ,
cum vnaquæq; dispositio interpretetur secundũ cõmunẽ
modũ loquendi:& tamẽ Bar. in d.l.liberorum, in fin.1.col.
habuit consideratione dicti cõmunis vsus loquendi : quia
imò,vt inquit Bal.in l.maximum vitium,in 4.co.vel 5.C.de
li.præter. ꝙ de cõsuetudine auorum est appellare nepotes
filios.& propterea,vt inquit Bal.in l.lex xij.tab.C de le.hæ-
4 re.ad fi.† verum est quòd sermones qui sunt in vulgari ser-
mone,debent interpretari secundum cõmunem modũ lo-
quendi:sed si sunt literati sermones,vt in proposito, debẽt
interpretari secundum artem literatorũ, vel secundũ gros-
sum modũ loquendi literaliter.alle.no.per Cy.in l ante.C.
de do.ante nup.& id quod no.in d.l. liberorũ.§.quod tamẽ
Cassius. ¶Bene facit quod no.Bar.in l.si quis filiabus. de te
sta.dum dicit quòd verba notarij debent intelligi secundũ
c iuris c interpretationem,non secundum ꝙ idiotæ accipiũt.
per no.in l.1.C.de vsu.& in l.sciendum. ff.de ver. obli. & idẽ
est de mente Bald.in c.1.in prin.pen.col. de succes. feudi.&
Io.de Imo.in c.cum tibi.in fi.de test. vel dato etiã quòd ali-
ter appellarentur filij, & aliter nepotes ex communi vsu lo
quendi, qui semper attenditur;vt sonat text.cum glo.Insti.
qui dari tut.pos.ad fi.& in d.l. ꝙ si nepotes, tamen in dispo-
sitione institutionis saltem collata in futurum euentũ,quo
non supersunt filij,sed nepotes,venient nepotes appellatio
ne filiorũ.vt in d. l. Titius. & approbatur per authoritates
& rationes superius adductas. ¶Non etiam ob.ꝙ quando
per modum conditionis fit mentio de filiis, intelligitur de
filiis primi gradus, & non de nepotib. vt dixi sup. Quia re-
spon.ꝙ in d.substitutione,ad quã fit relatio.l.asse toto.ff.de
hær.insti.l.si ita scripsero.ff.de condi. & dem.& l. institutio
talis.ff.de cond.insti.Nã quoniã relatio ad præcedentem di
spositionem intelligitur facta cum omnibus suis qualitati-
bus,vt inquit Bar.in l.si quis seruũ.§.fi. ff. de leg.2. in versic.
Sed quæro,testator reliquit alicui partẽ bonorum.per l.à fi
lio.§.si testator.cũ §.seq.ff.de ali.& cib.leg. & no.Bart.in l.1.
ad fi.si fa.fur.fe.dic.& in l.1.in prin.ff.de recepta. Cum ergo
fuerit verũ ꝙ dictus Pet.decesserit sine filiis masculis, verifi
cata est cõditio dictæ vltimæ substitutionis,quia nullus ali-
us filius fuit cõprehẽsus in institutione vel ꝑ substitutionẽ,
vt patet ex prædictis:& clarè ostendunt ibi verba testamen
ti.& ꝑ hoc apparet respõsio ad tertiũ & ad vltimũ argumen
tum contrarium.& ista sufficerẽt ad ostendendum dictã cõ
gregationem admitti debere ad substitutionem ꝑdictam.
¶Sed adhuc potest & alio modo confirmari : nã posito etiã
ꝙ dictus nepos nõ intelligeretur cõprehensus in ista substi
tutione loquente de filiis,& non de nepotib.specificè, nul-
lus alius etiam filius dicti testatoris fuit cõprehensus in di-
cta institutione,excepto dicto Pet.qui fuit similiter institu
tus:alij verò filij nascituri non fuerant similiter instituti &
vocati:sed illi,qui superuiuerẽt testatori. & sic Dominicus
qui successit Ant.à testatore non fuit cõprehensus. si ergo
de numero dictorum filiorum Pet. fuit cõprehensus,& cõ-
stat ꝙ Pet.decessit sine filiis,ergo verificata sunt verba dictę
substitutionis vltimæ, quia illa verba videlicet, etiam si oẽs
filij dicti testatoris decederent,verificantur si solus vnus fi-
lius decessit,quando nullus alius extitit filius qui fuerit cõ
prehensus in dispositione testatoris.l.Lucius. 1.respõs.ff.de
li.& posth. ¶Nec obst. si diceretur ꝙ testamentum fuit ru-
ptum vel irritum ex causa præteritionis nepotis ꝑdicti.iux
ta d.l.posthumorum.vel ex eo capite, quia nõ fuit adita hæ
reditas ex testamento. ¶Quoniam respõdeo, ꝙ dato ꝙ te-
stamentum rumperetur etiã quãtum pertinet ad dictã sub
stitutionem,tamen saltem propter clausulam codicillarem
insertam solemniter in dicto testamẽto viderentur venien
tes ab intestato rogati restituere dictã hæreditatem dictæ
cõgregationi:vt plenè no.per Bar.in l.1.ff. de iure codicill.
in 5.7.11.& 12.q.& per alios in Auth.ex causa. C.de lib.præ-
te.& in l.fi.C.de codicil.cum suis concor.& per hoc non est
insistendum,an talis dispositio conseruetur ꝑ prouisionem
dictæ auth.ex causa,vt no.per doct. ¶Veriorem tamẽ puto
esse conclusionem primam.s. ꝙ in dicta substitutione com
prehendatur dictus nepos per superius dicta,& est commu
nis conclusio vt probaui. & dato ꝙ mater dicti Ant. tanquã
proximior sit hæres filij sui intestati seu intestabilis, ex eo
quia dicta substitutio facta de dicta cõgregatione facta fuit
5 per † verbũ lego, & etiã sic nõ potest trahi ad substitutionẽ
pupillarem, vel ad aliquã substitutionem directam secun-
* dum magis * cõmunes conclusiones. l.moribus. §. fi. cũ ibi
no.ff.de vul.in versi. Sed quid si testator cõpendiosè substi-
tuit per hæc verba: Quandocunq; sine liberis decesserit,le-
go,&c. Sali.in l.fi.C.fa.erc.& quicquid dixerit Bal.quem re
prehendit Imol. in l.1.§.si ex fundo.in repe.in 29.col.& in l.
his verbis.in prin.ff.de hęre.inst.& no.etiã Ang.& Imo.in l.
1.ff.de le 1.& in c.Ray.in 14.colu.de testa. vbi multis modis
respondet ad illum tex.qui videtur facere in contrarium,&
ꝓbatur in l.cũ ex filio.in prin.de vulg.& pup.secundũ Ang.
& Imo.ibi. ¶Tantò magis hoc verum est, quia non fuit ad-
iectum hoc verbum lego,vniuersitati omnium bonorũ,seu
certæ parti bonorum seu certis bonis. s. bonis immobilib.
quo casu non possunt talia verba trahi ad hæreditatem seu
directam substitutionẽ.l.si quis seruũ. §.fi. cum ibi not.per
Bart.ff.de leg.2.etiam si facta fuisset dispositio per verbum
cõmune,vt probatur in d.l.Centurio,in ver.quæro quid sit
substitutio compendiosè facta in re certa per verbum com
mune,&c.in ver.quæro vlterius quid si in personis. & Bart.
in repe.legis,si arrogator,in antepe.col. ff.de adop.& Ang.
& Imo.in d.l.his verbis.& in l.nã ꝙ,§.fi.cũ l.sequ.ad Treb.ꝑ
6 illũ tex.& Bal.& Sali.in l.preci.ad.fi. C.de impu.†Et dispo-
sitio facta de bonis mobilibus, & etiã de immobilibus non
d dicitur facta de vniuerso, *d* quia non cõprehenduntur iura
& nomina debitorum:quia est tertia species.l. à diuo Pio.§.
in vẽditione.ff.de re iud.l.quam Tuberonis. §.pe. ff.de pec.
c.2.in prin.cum ibi no.de reb.eccle. nõ alie.in 6. no.doc.in
l.mouentium. de verb.sig.in l.post finitam,de autho.tut.c.
nulli.de reb.eccle.nõ alie.cũ suis cõcor. ¶Tamẽ mater ex
persona dicti eius filij pupilli,agnoscit hęreditatẽ dicti Lau
rentij ex testamento,tanquã hæres dicti pupilli: & clarũ est
ꝙ tenebitur ad præstandum dictæ cõgregationi id quod ei
cõgregationi legatum est in testamento dicti Laurentij, &
dicta bona immobilia;siue etiam vellet dicta mater ex per-
sona dicti pupilli adire ab intestato hæreditatem dicti Lau-
rentij,casu,quo pupillus solemniter se non immiscuisset di
ctæ hæreditati ex testamento; adhuc etiam tenebitur ad ꝑ-
stationem dicti legati dictæ congregationi ex clausula codi
cillari, quæ habet locum etiam, quando hæreditas non est
adita ex testamento.l.eam quam.C.de fidei.l.qui autem.in
prin.ff.si quis omis.causa.& no.Bar.in d.l.1.in 12.q.ff.de iur.
codic.iũctis no.per eum ibi in 7.q. & adhuc etiã tenetur ex
edicto,de quo loquitur titu.ff.& C.si quis omis. causa testa.
probat in d.l.quod autem.in prin.& Bal.in Rub.C.eo.tit.si
quis omis.causa test.Ex quibus remanet firma conclusio,ꝙ
bona immobilia, de quibus in dicta substitutione debẽtur
dictæ congregationi vigore substitutionis prædictæ. & illa
peti possunt aduersus dictam matrem,vel alium succeden-
tẽ ab intestato dicto pupillo,& ex persona dicti pupilli am-
plectentem hæreditatem dicti Laurentij, quam pupillus

prędictus transmisit ad hęredes suos etiam non aditam. iuxta l. infantis. de iure delib. & l. apud hostes. C. de suis & leg. & l. ex mili. §. pe. & fi. ff. de test. mil. & plenè no. in l. ventre. ff. de acq. hære. cum si. & ad omnia allegata in contrarium fuit superius specificè responsum. ¶ Ad primum argumentum tamen dum dicebatur, ꝙ non euenit casus prouisus in substitutione, & ꝙ casus qui euenit, fuit casus omissus: specialius respōdeo, ꝙ imò venit casus prouisus in substitutione, quia in institutione & consequenter in substõne fuit facta prouisio de d. Pet. qui fuit in eo, & etiam in dicto nepote similiter compræhensus, vt suprà probaui. Alex. de Imol. &c.

ADDITIO.

a ¶ Nepotes. Vide suprà consil. 1. num. 12.

b ¶ Præmortuo. aduerte ex his, videtur limitatio ad q. Oldra. 21. vt sic ꝓcedat, si filius grauatus si decederet sine filiis, decedat ante patrem relicto nepote, qui locum patris ingredi tur, sed non est ita, quia Alex. hîc loquitur, quando etiā nepoti est facta substitutio, videlicet quando non certus tantum filius, sed etiā quicunq; filiorum, qui tempore mortis superesset, erat institutus, & si postea sine liberis decederet grauatus, & sic sicut nepos includitur in institutione, ita & in substitutione, & onere accedente institutioni.

c ¶ Iuris. vide sup. eo. lib. cons. 2. nu. 1. adde hîc bo. tex. in l. si dictū. in prin. ff. de euic. Ni. nō vt vulgaris existimat. Bal. l. 1. C. de suc. edic. c. 1. col. 2. de succe. feu. in vsi. feu. Lancel. Dec. in l. omnes populi. col. 11. versic. secunda regula. ff. de iust. & iur. Cur. senior consi. 9. nu. 23. Alcia. in l. liberorū. in fi. ff. de ver. signi. Nic. Euerar. in locis le. loc. 2 ab opini. vulgi. in fin.

d ¶ Vniuerso. idem Bart. Ange. Paul. Fu. Alex. in l. cogi. §. inde quæritur. per illum text. in legato residuo, vel eius quod supererit. ff. ad Trebel. Bal. consi. 46. lib. 2. Aret. consi. 53. col. fin. Cor. consi. 53. lib. 3. con. 105. lib. 2. consi. 242. litera L. lib. 4. licet Ioan. Imol. contra in d. l. cogi.

SVMMARIVM.

1 *Dominiū retransfertur ipso iure in pactis l. commissoria, & adiectionis in diem. & num. 4.*

2 *Dominium vbi ex solo titulo non transfertur, eo resoluto, non transfertur ipso iure.*

3 *Dominij translationem non impedit prohibitio alienationis in contractu.*

4 *Fictio non extenditur.*

5 *Pactum l. commissoria vt sit, requiruntur verba directa.*

6 *Pactum l. commissoria si fiat ex interuallo, non operatur retranslationem dominij.*

7 *Contractus est absolutus post conclusionem partium.*

CONSILIVM X.

Videtur fortasse prima consideratione dicendum, ꝙ si probetur dictam conuentionē initam fuisse inter dominum Titium primum venditorem, & d. Fran. secundum emptorem de retrouendendo, potest agere dictus Titius saltem actione in rem ad dicta prædia, contra dictum dominum Bap. pretio ei oblato secundum formā dictæ conuentionis, per l. si quis hac l. in prin. ff. de rei ven. & l. commissoriæ. C. de pac. inter empt. & vendi. l. fi. ff. de lege commisso. 1 vbi habetur, † ꝙ si dictū sit à partibus cum pacto legis commissoriæ, scilicet ꝙ si non soluatur precium certa die, res sit inempta, & contingat preciū non solui die statuta, emptor ipso iure desinit esse dominus, & dominium ipso iure redit ad venditorē, adeo ꝙ ipsi venditori datur rei vēdicatio contra possidentem vel detinentem. & idem si vendit cum precio adiectionis in diem, s. ꝙ si alius attulisset venditori meliorem conditionem ad certum tempus, res esset inempta, & contingat meliorem conditionem offerri intra dictum tempus, ipso iure redit dominium ad vēditorem, & contra quemlibet detinentem datur sibi actio in rem ad vendicandū, vt in dictis iuribus. Cùm ergo videatur eadem esse ratio in hoc pacto de retrouendendo adiectio in fauorē venditoris, sicut in pacto legis commissorię vel adiectionis in diem, debet esse eadem iuris dispositio. l. illud. ff. ad l. Aqui. c. inter corporalia. de trans. prel. ¶ Pro quo facit, quia si ratio propter quā hîc operantur prædicta, s. vt transferatur dominiū ipso iure absq; retraditione, contra l. traditionib. C. de pac. & in l. si ager. ff. de rei ven. est illa, quam reddit Bar. & Ang. in l. 1. ad fi. ff. de do. s. propter frequentiā dictorum pactorum, a propter quam lex specialiter *a* ei cōcessit hoc priuilegium, non minus idem statui debet in hoc pacto de retrouendendo, quod fortasse videtur esse saltem modernis temporibus non minori frequentia & vsu quàm sit pactū l. cōmissoriæ, & adiectionis in diem. ¶ Et pro hoc videtur esse tex. in l. si cū vēderet. de pig. act. vbi creditor, cui à debitore res pignori data fuerat, debitore nō soluente vendidit rem illam alteri creditori, pacto apposito, ꝙ si debitor preciū emptori redderet, liceret ipsi debitori rē recipere, & text. ibi dicit, ꝙ cū tali pacto potest debitor offerens preciū rem vendicare, & sic dominiū in eum ipso iure transfertur. Vnde in terminis Pau. de Ca. ibi dicit, ꝙ licet istud nō sit pactū legis cōmissoriæ, vt no. gl. iuncto tex. in l. 2. C. de pac. inter emp. & ven. tamen tale pactū de retrouēdendo operatur, vt reddito ꝓcio dominiū ipsum vtile transferatur, & directum ipso iure. sed per pactū legis cōmissorię, vel adiectionis in diem trāfertur dominiū, vt in iurib. sup. alle. Vnde dicit habuisse casum de facto, qa vsurarius qui emerat rem cum pacto de retrouendendo, vēdidit eam alteri, & dubitabatur, an primus venditor offerendo preciū posśit rem recuperare? & dicit, quòd multi tenebant ꝙ non, quia ex tali pacto solùm oriebatur personalis actio primo venditori contra vsurariū primum emptorē, in cuius ꝑtāte nō erat amplius res, quia eam in alium trāstulerat, sed ipse dicit, se respondisse contrarium, si primus venditor obtulit preciū vsurario, id est, primo emptori anteq̄ ipse primus emptor in alium transferret, per d. l. si cū venderet. si aūt obtulisset, potest dici, esse magis dubium, tamē adhuc dicit idē videri, qa non potuit primus emptor transferre, nisi cum sua causa, & sic oblato precio vsurario, id est, primo emptori, ius emētis resolueretur ab eo. l. vecti. ff. de pig. ¶ Sed *b* ꝓmissis non ob. contrariā sententiā b in casu de quo q̄ritur, puto veriorem: maximè ex infrascriptis. ¶ Et primò, † qa vbi ex titulo & traditione transfertur 2 dominium, tunc etiam si postea rescindatur, nō trāsfertur dominium ipso iure, vt actio in rem competat antiquo domino contra possidentē vel detinētem, licet secus sit, vbi ex solo titulo sine traditione transfertur dominium ipso iure, vt est gl. quæ vtrunq; dicit in l. 1. in gl. fi. C. de inof. do. ad quā Bal. ibi in fi. verbis reputat multùm not. & ita etiam per illā gl. no. Bal. in l. 1 in 6. q. C. si quis in frau. patro. vbi ad hoc reputat subtilem. Et no. ad hoc quod no. Bar. in l. si ita quis. §. ea l. ff. de ver. ob. in ver. quæro vtrùm prohibitio legalis, &c. & Bar. in l. cùm mulier. in repe. ff. sol. ma. in 13. col. in ver. de 2. dubio, &c. & in l. 1. in 3. col. eo. tit. bene facit l. ꝓut quisq;. ff. de sol. iuncta regula posita in d. l. traditionibus. & in d. l. si ager. ergo in proposito, ꝙ dictus Titius primus vēditor reuenderet dicto Fran. offerēti precium, diceremus rescindi vēditionem aut ipso iure, aut per retrouenditionem, quam faceret Franc. dicto Titio, tamen per hoc non transferatur dominium in d. Titium, quo dominio mediante posset actione in rem agere contra d. dominum Bap. nunc dominum & possessorem. quinimò si Fran. possideret, videtur ex ꝑdictis ꝙ non competeret dicto Titio rei vendicatio cōtra dictum Franc. posito ꝙ contra eum posset competere actio personalis ex vendito, vel actio præscriptis verbis. præalle. l. 2. C. de pac. inter emp. cùm personalis actio non detur contra singularē successorem d. Fran. id est, contra d. dominum Bap. l. fi. §. fi. ff. de contrah. emp. l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebel. l. quædam. §. is autem. ff. de edēdo. ¶ Secundò probatur per id quod legitur, & not. in l. ea lege. C. de condi. ob tur. cau. & in d. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. ob. & per id quod not. 3 in l. qui autē absenti. §. 1. ff. de acq. poss. † vbi si vendo tibi fundum apposito pacto ꝙ non possis alteri vendere, vel in alienationis titulum concedere, tamen nō obstante hoc pacto, si tu alij vendas, transfertur dominiū in secundū emptorē, licet cōpetat actio perso. puta condictio ob causam, primo venditori contra primum emptorem, per quam consequetur primus venditor omne damnū & interesse suum faciendum in pecunia. & sic patet, ꝙ etiam si expressè fuisset actū

inter dictum Titium & dictum Fran. ꝙ non posset alienari alteri, tamen nõ per hoc impediatur transferre dominium irreuocabiliter in d. do. Bap. ad idem faciunt no. per Bar. in l. creditores. C. de pig. in 4. q. prin. dum tractat, an pactum de ingrediẽdo rem autoritate ꝓpria posſit exerceri contra singularem succesſorem, & dicit ꝙ non regulariter quando non apponitur ad executionẽ iurium pignorũ, & ꝙ fallit in casu speciali posito in l. si ꝗs sub cõd. ff. de contrah. emp. & l.
4 * Titius. ff. de ser. expor. ¶ † Tertiò pro hoc facit, quia secundum gl. & DD. * communiter dicunt esse speciale in pacto legis commissoriæ & adiectionis in diem, vt ipso iure transferatur in venditorem dominium, si non impleatur conditio apposita in venditione, vt probant iura quæ allegantur pro parte contraria. & ita not. glo. & DD. in d. l. si ager, & in d. l. traditi. & in d. l. iurisgẽtium. §. qnimò. in gl. in verbo incontinẽti. ff. de pact, ergo in cõtrariũ est ius cõe. l. ius singulare. ff. de legi. & in reg. q̃ à iure. in 6. de re. iu. Cõstat aũt ꝙ tale pactũ de retrouẽdẽdo nõ ẽ pactum legis cõmissoriæ, vel adiectionis in diẽ. d. l. 2. C. de pac. inter emp. iunct. gl. igitur &c. Et rõ spãlitatis q̃ militat in d. pactis non habet locum in casu nostro. ¶ Nã rõ erat secundum Dy. quẽ ẽt sequitur Cy. Ia. Bu. & Bal. in d. l. traditio. & Cyn. in l. 1. ff. de in diẽ adie. & Bal. in l. 1. ff. de le. cõmissoria. in lec. antiqua. qa in pacto legis cõmissoriæ, ꝓtio non soluto ad diẽ contractus vẽditionis resoluitur ipso iure, & sic res nõ remanet apud emptorẽ in eo, sicut in principio nõ potuisset sine causa in emptorẽ per solã traditionẽ transferri dominiũ. l. nunq̃ nuda. ff. de acq. re. do. ita nec debet ex postfacto remanere apud eum dominiũ resoluta causa. ar. l. in omnib. post princ. ibi, vt quemadmodum, &c. ff. de sol. ¶ Vel secundum Pe. & Cy. in l. 1. in 2. opp. C. quãdo liceat ab emp. discedere nõ soluto ꝓtio ad diẽ lex fingit retro nunq̃ fuisse rẽ traditã. d. l. cõmissoria. cum aliis sup. alle. q̃ rationes nõ habẽt locũ in aliis pactis, in quib. lex non fingit hoc, vt apparebit ex his q̃ statim dicã allegando l. pe. C. de ędi. act. Et præterq̃ in d. specialib. casibus non est verum, ꝙ licet esset cã translationis dominij dicatur dominium ipso iure trãsferre, qa hoc est contra l. 1. in fi. & l. pe. ff. de cond. sine cã. vbi quãdo aliqd datum est ex cã legitima, si tamẽ illa postea deinde redeat ad nõ cãm, habet locũ cõditio sine cã, ergo apparet quod dominiũ ipso iure nõ est trãslatum, qa nõ daretur cõdõ sine cã, cũ nõ detur cõdõ domino ꝓterquã contra furẽ. l. fi. in fi. ff. vsufru. quemadmo. ca. &
5 Inst. de act. §. sit itaq;. ¶ † Et in fictione nõ fit extẽsio, quia est cõtra veritatẽ, & contra ius cõe, patet in l. pater instituto. §. fi. cum ibi no. ff. de capti. & in l. lex Cornel. cum gl. ff. de vul. & pu. vbi fictio legis Cornelię validãs testamentũ principale nõ extenditur ad tabulas pupillares, vnde ex tabulis pupillarib. non potest adiri hæreditas de iure ciuili, ꝓut ex testõ principali, sed solùm potest peti bonorum possesſio secundum tab. iure prætorio ex tabulis pupillarib. ꝙ pupillus patre mortuo captus est ab hostibus & ibi decesſit, quia ius prætorium illud validat, vt ibi. Confirmo etiã quia illud quod statuitur in pacto legis commissoriæ & adiectionis in diem, nõ extenditur ad alia pacta per q̃ contractus rescinditur, ẽt si pactum esset factum per verba directa, & ipso iure rescisiua contractus. patet ex no. per gl. in d. l. 1. de do. in ver. mortis. cum ibi no. ibi, dum dicit, ꝙ in illis tamen casib. datur quandoq; in rem. & sic illud quod gl. ibi dicit, esset seruandum in pacto legis commissoriæ vel adiectionis in diẽ, vt detur in eis quandoque actio in rem venditori, s. quando verba sunt directa. gl. ibid. circa princ. eiusdem gl. negat habere locum in donatione facta sub quocunq; pacto, qa non potest competere donãti ex verbis resolutiuis actio in rem, nisi esset donatio facta ob causam alimentorum, vt ibi in gl. ¶ Hoc apertius voluit Bar & Ang. in d. l. 1. ad fi. de do. vbi expresse volunt, ꝙ in aliis pactis hoc sibi locum non vendicet. & hoc dicunt probari per l. pe. C. de ędi. ac. vbi fuit venditũ prædium sub hac conditione, ꝙ si displiceat emptori, inemptum esset. & tamen ibi tex. vult, ꝙ si displicuisset prædium, agendum sit actione personali redhibitoria ad resoluẽdum contractum. ¶ Hoc idem tenet Bar. & Ang. per illum tex. in l. si hominem. ff. de vsuca. & tamẽ ibi fuit factum pactum per verba directa tendentia ad resoluendum contractum ipso iure, nihilominus non transfertur dominium ipso iure, eueniente conditi. de dicto pacto resolutiuo contractus. Et ita etiam intelligit Ang. & Io. de Imo. in l. naturaliter. in princ. ff. de vsuc. ¶ Vnde dicunt Bar. & Ang. in l. 1. ff. de don. ꝙ ratio specialitatis in d. pacto legis commissorię, & adiectionis in diem esse potuit. qa ita visum fuit legislatori ꝑ frequentiam dictorum pactorũ, iõ de illis legislator habuit specialem mentionem ponẽdo de eis titulos speciales, quod quidem non facit in pacto de retrouendendo, quamuis enim legislator de pacto illo cogitauerit. d. l. 2. C. de pac. inter emptorem. Tamen non habuit illam specialem curam nõ priuilegiando ipsum & faciẽdo de eo titulum specialem, quia nullum habemus titulum specialem de illo pacto. & istud decidit istam q. quia si translatio dominij quæ fit ipso iure in pacto legis commissoriæ, & adiectionis in diem, non habet locum in aliis pactis resolutiuis contractus, etiam factis per verba directa, vt Bar. & præfati DD. tenent, quæstio no-
* stra remanet expedita. & ita se habet * communis opi. vt inquit Raph. Cu. in d. l. 1. ff. de dona. à qua communi opi. in iudicando non est recedendum, vt traditur in locis vulg. licet Raph. Cu. in d. l. 1. videatur tenere contrarium, per l. voluntatem. §. fi. ff. qui. mo. pig. vel hyp. so. & per l. fi. C. de le. ¶ Ad contraria respondeo. Et primò dico, ꝙ non ob. d. l. voluntatem. quia ibi non dicitur, ꝙ ex sola rescisſione tituli transferatur dominium in antiquum dominum de necesſitate, sed intelligitur, ꝙ ibi non solum fuit rescissus titulus, sed etiam fuit res tradita vel restituta venditori, patet, quia ibi etiam loquitur, quando propter vitium rei venditæ erat locus redhibitoriæ ex dispositione legis, tantum absque alio pacto. l. 1. in prin. & ferè per totum. ff. de ædi. edict. & tamen nemo ita supinus diceret, ꝙ quando ex dispositione legis contractus resoluitur per redhibitoriam non ex pacto, ꝙ dominium transferatur ipso iure. Imò tunc est locus condictioni sine causa, si res non est restituta, vt probatur in d. l. si ita quis. §. ea lege. & dixi sup. & facit d. l. ꝓut quisq;. ff. de sol. ¶ Non ob. d. l. fi. C. de leg. quia respondeo, ꝙ ibi loquitur in legato, in quo fateor, ꝙ sicut ipso iure transfertur dominium in legatarium sine traditione. l. à Titio. ff. de furtis. ita potest ipso iure sine traditione trãsferri, vt etiam dixi velle gl. in l. 1. in fi. C. de inoff. dona. & ita est de mente Bart. in d. l. fi. C. de leg. & in l. & ideo. ff. de condi. fur. ¶ Quartò, quia vi-
6 demus † quòd ad hoc, vt conuentio sit propriè pactum legis commissoriæ, requiritur ꝙ sit pactum per verba resolutiua directè, puta, si non solueris precium intra tempus conuentum, res sit inempta. secus si per obliqua, id est, sonantia, ꝙ facto domini interueniente transferatur dominium, puta per rei vendicationem vel traditionem, quia nunquã operatur trãslationẽ dominij ipso iure, sed tunc est opus quod agatur actione personali. l. 1. 2. 3. & 4. cum his quæ no. in vtraque earum. C. de pac. inter emptorẽ. Et not. gl. mag. & not. in d. l. 1. in ver. mortis causa donatio. & ibi DD. ff. de donat. ¶ Quinimò ibi plus voluit notabiliter glo. ꝙ etiam si verba essent dubia, nõ retransferatur dominium ipso iure, sed iudicetur perinde, ac si essent obliqua, vt si essent directa verba, ꝙ in certo euentu res vendita, seu dominium rei venditæ ad venditorem pertineret. & probatur in l. 1. cum glo. C. de pac. inter empto. ergo quamuis per testes probaretur ꝙ actum fuisset, quòd dicto Titio offerẽte pretium d. Franci. Fran. ipse tenetur reuendere dicto Titio, aut ad eum reuerteretur, vel ad emptorem pertineret. tamen hoc pactũ non habet vim pacti legis cõmissoriæ, quamuis teneremus ꝙ ibi esset factum pactum per hæc verba, res sit inempta, dominium etiam hoc pacto transfertur ipso iure. Cuius tamen contrarium tenet Bar. & alij, vt dixi in 3. arg. & certè si dictũ fuisset, quòd res sit inempta, non esset pactum de reuendendo, prout præsupponitur in themate. & sic iura loquentia de pacto facto per hæc verba directa resolutiua, seu per illa verba, res sit inempta, non faciunt ad casum nostrũ, in quo præsupponitur, ꝙ si pactum factũ fuit, dicitur pactũ fuisse de reuendendo, quod quidem non potest dici factum per verba directa, cùm sonat, quòd capiat per manũ alterius. l.

cam

eam quam.& ibi gl.in verbo,directè,& ibi Bart.ad fin.C.de
fideicō.l.2.cum ibi no.C.cōmunia de leg.no.Bar.in l. Cen-
turio.in 5.& vlt.q.principali.cum si.de vulg.& pu.¶ Ad hoc
etiā facit quod no.Ang.in l.2.& 3.C.de pac.inter emp.vbi ꝑ
illa iura dicit,ꝙ pactū legis cōmissoriæ formiter conceptū,
id est, secundum formā traditā à lege,operatur translatio-
nem dominij ipso iure, secus si informiter sit cōceptum,id
est,per alia verba, q̃ per ea quæ fuerunt inducta à lege com-
missoria,licet contrahētes hoc in mente gessissent. Sed cla-
rum est,ꝙ istud pactum de retrouendendo, nō est factum ꝑ
verbum, seu secundum formā inductam à lege commisso-
ria,vt patet. ff. de leg. cōmisso.per totum.& C.de pac.inter
emp.& vend. & ferè per totum,vbi ponitur dispositio legis
commissoriæ, ergo non operatur translationem ipso iure.
¶ Quintò confirmatur,nam dicitur ꝙ d. pactum fuit extra
instrumentū,modo sic,pactū legis cōmissoriæ vel æquipol-
lens nunq̃ operatur translationē dominij ipso iure in ven-
7 ditorē,† nisi quādo appositū est tēpore contractus vēditio-
nis in ipso cōtractu,& anteq̃ sit acquisitū ius ex contractu,
secus aūt si post, vt no.gl. reputata singularis in l. ab emptio
* ne.ff.de pac. in verb. colligitur, & illā sequuntur * oēs DD.
& Bal.& Sal.in d.l.traditionib.circa prin.& Bal.in l.2.C.cō-
munia de le. & illud dicitur esse factum in contractu,quod
est factum anteq̃ contractus sit absolutus à partib.l.contra
ctus.C.de fi.instru.& not Cy.& Bar.in l.in bonæ fidei.C.de
pac.& Cy.in l.cum antiquiorib.C.de testi.& Bar.in l.1.ff.de
8 pac.& in l.lecta.ff.si cer.pe.† sed quando per notarium corā
partibus & testib.lectum & publicatum est instrumentum,
& partes cōcorditer illa ita publicata consenserint, dicitur
contractus à partibus absolutus,vt no.gl.in d.l.contractus.
& Sal.in d.l.in bonæ fidei.circa vlt.col. vbi hoc dicit esse ve-
rum , etiam si nondum notarius nomina testium apposue-
rat , sed illa postea apposuit, vt ibi per eum.& sic etiā ex hoc
capite ꝙ non posset agi contra dom.Baptistam prędictum.
¶ Et quamuis ex prędictis apparet de multiplici responsio-
ne ad allegata in contrarium , tamen spālius respondeo,&
dico quod non ob.dum dicitur ꝙ pactū legis commissorię,
operatur translationē dominij ipso iure in venditorem,qa
respondeo , ꝙ illud non est pactum legis commissoriæ,sed
pactum de reuendendo.in quo casu non transfertur domi-
niū ipso iure,sed solū oritur actio ꝑsonalis contra emptorē.
l.2.& 3.C.de pac.inter emp.& ven.& ꝓbaui sup.in 3.& 4.ar.
& tātò magis, si non fuit adiectum pactum in cōtractu,sed
extra.vt in 5.ar.¶ Vel pōt dici ꝙ tex. in d. l.si cum venderet,
loqtur in vēditore,q non erat dominus,sed creditor,q ven-
dēdo nō videtur trāsferre dominiū , sed ius pignoris.& qđ
hæc fuerit mēs creditoris,colligitur ex illo pacto facto per
creditorē eo tpe, cum conuentum fuit , ꝙ debitori offerēti
ꝑcium liceret recipere rē suā.& ponderanda sunt illa verba,
rem suam,qa per hoc colligebatur, quod voluit transferre
ius pignorum , non aūt plenum dominium. Hæc est intētio
Ful.licet non ita clarè apire videatur,& ꝙ saltē quando ver
ba pacti resolutiui non sunt directa,ꝓut non sunt verba pa-
cti de reuēdendo,non competat rei vendicatio, non solum
directa,sed etiam vtilis.& hoc apertè tenet Raph.Cu.in d.l.
1.in fi.ff.de do.dicēs ita esse de mente gl.& DD.in l.2.de pa-
ctis.inter emp.& ven.non violando tex.¶ Et subdit ꝙ certè
inutiliter & superuacuo diceret ille tex. non dari rei vēdica
tionem,si intellexerimus tantum directam denegari,vt ibi,
sed bene dari vtilē,per d.l.si cum vēderet. Et hoc arg.vtitur
gl.Inst.de inu.stip.in §.si quis alij.in gl.mag.in fi.in ver.nihil
agit. ¶ Subdit tamen Raph.Cu.in l.1.ff.de do.in fi.ꝙ in con
trarium faceret d.l.si cum venderet.& licet non respondet,
tamen multiplex responsio patet ex ꝓximè dictis. Potest ēt
responderi, ꝙ illa non obstat in casu nostro, quia in casu de
quo quæritur,pactum nō fuit appositum in contractu per
ea quæ dixi in 5.ar.Posset ēt responderi,ꝙ in d. l.si cum ven-
deret , emptor non alienauerat in alium successorē, tamen
pręcedentib.rationib.magis adhęreo tanquā tutioribus &
ideo istam vltimam responsionem nō pono pro constanti,
quia non expedit. Ex quibus concludo dictū Titium con-
tra dominum Baptistam experiri non posse. Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Specialiter.dicendum ꝙ verba l. commissoriæ,non sunt
de forma, licet sufficiunt quæcunq; verba directa,vel exe-
cutionem facti importantia , vt plenè scripsi super consuet.
Parisi.§.23.num.11.cum seq.& snia quam ibi refero consilio
meo latam paulò post impressionem eorum quæ scripsi su-
per d. §. ex iudicib. supremis confirmata fuit per arestum
mense Iunio. Anno 1539.
b ¶ Sed rectè respōdeo. Alex.rigore iuris inspecto, qa hîc ne-
que res erat hypothecata ꝓ obseruātia pacti , nec allegatur
fraus , eamq; participatā ab vltimo bonæ fidei emptore,&
sic relinqtur nuda personalis obligatio, q̃ non sequitur fun
dū. Tamen ex æquitate puto actionē in factum dandā tanq̃
in rem scripta. Et ita obseruamus,ex quo dominiū non exi-
uit simpliciter,sed sub hoc onere , aliàs vbi tale pactū nō es-
set appositum in alienatione rei ꝓpriæ, non esset actio in rē
scripta , quia cessaret hæc æquitas , vt plenius dixi in nouis
intellec.c.30.multi autem tenuerunt & consuluerunt con-
tra Alexan.hic,vt Io. Ana. c.conquestus,col.3.de vsuri.Soc.
consi.80.lib.2.Dec.consi.614.col.2. Ias.consi.128.col.5.lib.
4.Steph.Bert.cons.86. Ponitur in facto.lib.1.Ang.Aret In-
sti.de exce.in prin.cha.29.ver.quò ad secundam speciem si-
mula. Ruger. de Mota,in rep.l. traditionibus. nu.54.C.de
pact. & mouetur per d. l. si cum venderet,quæ non probat.
Paul.etiam ibi non videtur loqui de quocunq; pacto de re-
trouendendo , sed demum quando subest præsumptio pi-
gnoris,vel vsuræ,ponit enim exemplum in vsurario.remit-
to ad d.c.30.vbi plenè & nouè discussi.nouissimè d.An.Ti-
raq.in tract. retr.conuen.§.1.gl.7.num.6.cum seq.in effectu
idem nobiscum tenere videtur.

SVMMARIVM.

1 *Testis vnus nisi sit integer, non sufficit ad torturam, etiam in cri mine læsæ maiestatis vel simoniæ.& nu.2.*
3 *Testes infames torturæ subiiciuntur.*
4 *Accusatoris falsi pœna.*
5 *Iustitiam denegans puniendus est per superiorem.*
6 *Mulier an possit esse testis in causa capitali.*
7 *Accusari an quis possit sæpius de eodem delicto.*
8 *Accusatus vt absoluatur, pecuniam non accipiendam.*
9 *Ius sibi dicere nemini licet, nisi superioris copia haberi non possit.*

CONSILIVM XI.

CIrca primum dubium quo quęritur,an aliquis
rex vel dominus superiorē non recognoscens
possit in territorio suo torqueri facere aliquē
tanq̃ criminosum , & ad pœnā vltimi supplicij
condemnare ad solam declarationē seu infor-
mationem publicæ meretricis? Respondeo ꝙ non,quia in
causis criminalibus probationes debent esse luce meridia-
na clariores.l.sciant.C.de proba.l.absentem.ff.de pœ.l.qui
1 sententiam.C.de pœn. ¶ † Item vnus testis *a* nisi sit integræ
a opinionis & famę,non facit sufficiens iudicium ad torturā.
l.1.l.lex Corn.ff.de fal.& ibi no.Bal.& Bart.in l.admonendi.
in 12.col.ff.de iureiu. & Bal. in c.sacramentum.de consuetu
dine recti feudi. ¶ Et dicit Bart. in l.cunctos populos.in 3.
col.C.de sum.Trin.quod infames etiā sola infamia facti re-
pelluntur à testimonio in criminalibus, per d. l sciāt.& per
id quod habetur in c. testimoniū,de testi. Sed publica mere
trix est infamis & à testimonio repellitur,saltē in criminali-
bus,vt dixi in l. 3.§.lege Iulia.& quod ib gl.in verbo,palàm.
ff.de testa. Et not. Innocen.in c.cum P.de accusatio. proba-
tur in c.tanta,in fin.cum glo.de simo & not.etiam Nico.de
Neap. in l. Pantonius. ff. si quis à parente fuerit manumis-
2 sus. ¶ † Et posito ꝙ in crimine læsæ maiestatis vel simoniæ
specialiter sit inductum,quòd testes infames non repellan-
tur à testimonio vel accusatione. c. licet. el 1. c. per tuas. de
simo.l.famosi.& l.2.ad l.Iul.maie.no.glo.in d.l.3.§.lege Iu-
lia. tamen non dicuntur integri testes, vt in d. c. per tuas.&
ideo non sufficeret vnus testis ad torturam inferendam in
illum contra quem testificatur , per id quod habetur in d.l.
item.l Cornelia.& in aliis allegatis cum vtrobique not.per
Bart. ¶ Quinimo in casibus, in quibus specialiter est indu-

3 ctum,† quòd tales teſtes infames accipiantur ad teſtimoni-
um contra accuſatum vel inquiſitum, non debẽt recipi ta-
b les teſtes ſine tortura, *b* ſecundum quod not. gl. Inno. & alij
in c. cum P. de accuſ. & gl. in d. c. per tuas & clarum eſt quod
nullo modo ex dicta atteſtatione vnius ſolius nõ eſt aliquis
condemnandus. c. cum à nobis. de teſtib. l. iureiuran. C. eo.
tit. & ſi illa mulier fuit accuſatrix, non poterit accuſatrix eſ-
ſe & teſtis. l. licet el. .. de ſimon. ¶ Super ſecundo dubio, quo
4 quæritur, † an ſi accuſatus à muliere prædicta fuerit tortu-
ram paſſus & repertus abſque culpa, & de eius innocentia
conſtiterit per plures teſtes, an pœna aliqua veniat d. mu-
lieri irroganda? Reſpondeo, quòd ſi mulier accuſauit illum
de crimine publico, vt de crimine læſæ Maieſtatis, vel de a-
dulterio, vel alio ex delictis ſim. vt in l. 1. de pub. iud. tunc de
bet imponi ea qua veniſſet puniendus accuſatus, & ea pœ-
na debet puniri. l. fi. C. de colluſio. l. fi. C. de accu. l. 1. in prin.
cum ibi nota. ff. ad Turpillianum. ¶ Pro aliis verò caſibus
ipſa etiam punienda eſt extraordinariè iudicis officio. l. ſi
priuatis. & ibi not. ad Turpill. poſſet etiam dicta mulier a-
ctione iniuriarum ciuiliter conueniri per dictum accuſa-
tum. l. apud. §. ſi quis libello. de iniur. & l. iniuriarum actio.
§. ſi quis per iniuriam. ff. eo. tit. in qua actione veniet omne
damnum & intereſſe dicti accuſati. l. iniuriarum æſtimatio.
& ibi no. de iniuriis. l. damnum. cum ibi not. C. eo. tit. ¶ Poſ
ſet etiam dicta mulier criminaliter accuſari, tanquam ſi fal-
ſum commiſiſſet, propter falſam atteſtationẽ, & accuſatio-
nem, & tenebitur l. Cor. de fal. l. ſi quis obrepſerit. & ibi no.
Bart. in princ. ff. ad l. Corn. de fal. ¶ Super tertio dubio quo
quæritur, an dictus dominus denegare potuerit audienti-
am & iuſtitiam fieri contra dictam mulierem pro dicta in-
iuria illata. Nam mandauit dictus d. præfato accuſato ne vl-
lam moleſtiam inferret dictæ mulieri vel per ſe, vel per aliũ
5 in aliquo loco ſub pœna amputatiõis capitis. ¶ † Reſpõdeo
ꝙ iniuſtè facit d. dominus denegando audientiam & iuſti-
tiam miniſtrare ſuper dicta iniuria, vt in Auth. de defen. ci-
ui. §. ius. in princ. & per totam illam conſtitutionẽ. & l. ſed &
ſi per prætorem. §. ſed & ſi magiſtratib. & §. ſeq. vſq; ad §. fi. ff.
ex quib. cau. maio. c. licet ex ſuſcepto. & c. ſe. de fo. comp. &
in Auth. ſtatuimus. C. de epi. & cle. & ibi tractant Pet. Cy. &
Bal. & quam pœnam pati debeat magiſtratus ille, qui iuſti-
tiam facere denegauit. Nam tex. in d. Auth. ſtatuimus, dicit
quod ille qui eccleſiaſticis perſonis denegat facere iuſtitiã,
ſi ter requiſitus in negligentia perſeuerauerit, priuatur iu-
riſdictione, ſed ſi denegat facere iuſtitiam aliis ſ. laicis, tunc
dicunt præfati DD. ibi, quod non reperitur iure cautum, ꝙ
priuetur iuriſdictione, ſed tantum incurrit in indignationẽ
principis, & tenetur ad intereſſe ei cui iuſtitiã denegauit, vt
in §. ſi tibi quem. in Auth. de mand. prin. & in Auth. de queſt.
§. ſuper hoc. & ſecundũ Bal. in d. Auth. ſtatuimus. puniri po
terat extra ordinem arbitrio ſuperioris, cùm eius indigna-
tionem incurrit per iura præall. & ita dicit fuiſſe de facto in
perſona Comitis Standrenſis denegãtis facere iuſtitiã ſub-
ditis. vnde ſubditi ſui habuerunt recurſum ad regẽ Franco-
rum. Nec etiam debuit dictus do. mandare dicto accuſato,
c quod nullo modo moleſtaret *c* dictã do. occaſione iniuriæ ꝑ
eam ſibi illatæ, quia per hoc videtur mandaſſe, quod de iure
non debet eam iudicialiter inquirere ſuper dicta iniuria, vt
probatur in Auth. de fideiuſſorib. in princ. in verbo, mole-
ſtum ſit. & in l. 1. & ibi ponderat Bald. C. de nundinis. & Bar.
in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Treb. & ſic tale mandatum
ſine iuſta cauſa ꝓhibens dictum accuſatum vti iure ſuo, fuit
illicitum & iniuſtum. d. l. ſed & ſi per prætorẽ §. ait prætor.
cum ſeq. & d. l. iniuriarum actio. §. ſi quis prohibet. cum ſi.
¶ Circa quartum dubium quo quæritur, an ſi accuſatus re-
pertus eſt non culpabilis, poſſit petere accuſantem tanquã
calumniantẽ puniri ſimilitudine ſupplicij, quo puniendus
fuiſſet accuſatus ſi conuictus fuiſſet. ¶ Reſpondeo ſup. in 2.
6 dubio. ſuper eo etiam quæſito quo dubitatur, † an mulier
cuiuſcunq; famæ poſſit teſtificari in cauſa criminali vel ca-
pitali. Dico ꝙ Iacob. de Are. dicebat, quod in cauſa capitali
propter magnitudinem præiudicij non poterat mulier eſſe
teſtis, ſicut nec in teſtamento. l. qui teſtamento. §. mulier. de
teſta. vt refert Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de teſte. §. 1. ſu-
per verbo qđ eſt mulier. & Io. Fa. Inſt. de teſta. §. teſtes. con-
* trarium tamen magis * cõmuniter eſt de Iure ciuili. *d* per l.
d ex eo. ff. de teſtib. & quia eſt ſpeciale in teſtõ. d. §. mulier, er-
go, &c. Sed de Iure cano. ſeruando in terris eccleſiæ regula-
riter mulier non poſſet eſſe teſtis in criminalib. in c. forus.
ad fi. de ver. ſig. 33. q. 6. mulierem. Fallit in caſib. exceptis, in
d. c. tanta. de ſim. vt in crimine ſimoniæ, hæreſis, & in crimi-
ne læſæ Maieſtatis, & aliis enumeratis, per gl. 2. q. 2. c. firma-
tum. maximè quando non eſt bonæ famæ ſeu vitæ honeſtæ,
non eſt mulier idonea & integra perſona ꝓ teſtimonio. l. 2.
in prin. ff. de teſt. & d. c. forus. in fi. & no. in d. c. ꝑ tuas. vt dixi
7 in primo dubio. ¶ Circa quintũ dubium quo quæritur, † an
e ꝓ vno & eod. delicto poſſit qs ſæpius *e* ſub eodẽ ſuperiore
torqueri & carcerari? Reſpondeo, ꝙ ſi ſemel fuit abſolutus,
non debet iterũ contra eum inqri de eodẽ delicto. l. ſi cui. §.
iiſdẽ. ff. de acc. l. 1. §. fi. cũ ibi no. ff. nau. cau. ſta. c. de his. de ac-
cuſ. niſi primò accuſaretur ab vno ille q fuiſſet accuſatus ab
aliquo, & per p̃uaricationem fuiſſet abſolutus. l. 2. ff. de præ-
uar. vel ſi ille qui primò accuſauit, ꝓſequitur ſuam propriã
vel ſuorum iniuriam, & tpe quo à primo fuit accuſatus reus
ignorauit iſte qui primò accuſat accuſatũ fuiſſe à primo ac-
cuſatore accuſationem inſtitutã. d. §. iiſdẽ. cum ibi no. ¶ Et
illud qđ dixi in eo q fuit primò accuſatus, ꝓcedit ſimiliter
in eo contra quẽ fuiſſet ꝓceſſum per inquiſitionem, qa ille
ſuccedit in locũ accuſationis: Ita concludit Bar. in d. §. iiſdẽ.
per id quod habetur in c. cũ dilectus, cũ ibi no. per Inno. de
elec. & ſimiliter ſi fuiſſet condemnatus, & punitus non põt
amplius accuſari vel cõdemnari. l. ſepulchra. ff. de ſep. vio. &
in reg. bona fides. de reg. iur. in 6. & not. Doct. in d. c. de his.
¶ Si autẽ non fuiſſet condemnatus nec abſolutus in primo
iudicio in quo ipſe reus cõparuiſſet, obſtaret exceptio pen
dẽtis litis, & ſic impediretur ſecundus ꝓceſſus. l. vbi cœptũ.
& l. ſi qs poſtea quàm. ff. de iud. l. 1. in fi. C. de aſſer. tol. l. q de
crimine. C. de acc. & l. Senatus. ff. e. ti. cum ibi plenè not. per
Bar. in d. l. ſepulchra. & can. in c. ꝓpoſuiſti. de fo. comp. & in
d. c. de his, cũ ſuis concor. &c. ¶ Hic alia multa ſcribi poſſẽt,
ſed ea putaui ſupflua, attẽta facili contrarietate ſecundum
qđ plenius ſup. expoſitũ eſt. ¶ Circa ſextũ dubiũ, quo quæ-
8 ritur † an dictus do. potuerit de iure extorquere pecunias à
dicto accuſato, vt ab eius manib. liberaretur, non obſtante
qđ de eius innocentia ꝓbatum eſſet? & conſtat ꝙ non, vt in
l. 3. & 4. & in l. antep. ff. ad l. Iul. rep. & in Auth. de iud. §. 1. & l.
2. in fi. de cond. ob tur. cau. c. 1. de reg. iu. in 6. ¶ Circa ſepti-
mũ dubium quo q̃ritur, an dictus mercator per iniuſtitiam
& iniuriam ſibi delatã à dicto d. poſſet dictum do. vel aliquẽ
ex ſuis ſubditis in quacunq; ꝓuincia incarcerare vel incar-
9 cerari facere. ¶ † Reſpondeo primò, ꝙ non eſt licitũ dict. ac
cuſato ſibi authoritate ꝓpria ius dicere contra aliquem ex
ſubditis dicti do. nec ẽt contra dictũ d. poſito, ꝙ de facto ad
hoc potens eſſet. l. nullus. C. de Iudæis. l. extat. ff. quod met.
cã. l. 1. C. ne qs in ſua cau. l. 1. C. de priui. car. ſed debet recur-
rere ad ſuperiorem dicti do. & ibi coram eo vel delegato ab
ipſo principe inſtituere iudiciũ, quemadmodum ipſe elege
rit aut ciuiliter, aut criminaliter. l. 2. & 3. C. vbi ſen. vel cla. &
in Auth. vt diff. iud. circa med. non aũt debent ex hoc con-
ueniri ſubditi eius, qa nullã in hoc culpã commiſerunt, in
Auth. vt non fiant pig. col. 6. & in l. 1. C. vt nullus ex vic. li. 11.
& in auth. habita. C. ne fil. ꝓ pat. & in c. 1. de iniur. & dã. da. li.
6. Et hoc verũ eſt, ſi recurſus haberi põt ad ſuperiorẽ cõtra
dom. qui iuſtitiam facere neglexerit, vel qui iniuriam intu-
lit, & dictas extorſiones fecit, ſed vbi copia ſupioris haberi
non poſſit, ẽt propria autoritate ſibiipſi ius dicere poteſt in
iuriam paſſus contra dictum do. l. ſi alius. §. belliſſimè. & ibi
no. gl. & Bart. ff. quod vi aut clàm. & in d. l. nullus. cum gl. Et
no. Inn. in c. cum olim. el 1. de reſt. ſpol. & Bart. in l. hoſtes. ff.
de captiuis. & in l. 1. in 2. col. C. de ſeru. & aqua. & in l. ſi qs à
ſe fundum. C. ad l. Iuli. de vi. Item eodẽ in caſu quo non põt
haberi recurſus ad ſuperiorẽ dictus accuſatus pro eo quod
ſibi fuerit per d. dominum denegata iuſtitia, poteſt in ciui-
tate ſui domicilij impetrare repreſalias contra ſubditos di-
cti do. 23. q. 2. Dominus. & per id quod habetur in Aut. ſi nõ
domi-

dominus imperialis. C. de hær. & per no. in l. pro hęrede. §. si quod. ff. de acq. hæ. factis tamē & reseruatis prius per Potestatē seu rectorē loci, in quo petuntur represaliæ requisitio nib. ad dictum do. super facienda iustitia & aliis reqsitis, secundū quod plenè traditur per Bar. in trac. suo repres. & Io. And. in reg. non debet. in mer. & Bal. in auth. & oīmodo. C. ne vx. ꝓ mari. & l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu. & in c. 1. de mil. va. qui contumax est. ¶ Circa vltimū dubium, quo q̄ritur, an post mortē dicti do. successor posit iudicare in dicta cā coram eo tractata, si nondū reperiatur diffinita per sn̄iam. & quia istud non videtur habere dubitationem, dico ꝙ idem potuit facere successor quod ipse dominus, si tunc viueret. l. mortuo. ff. de iu. l. pen. C. de ped. iu. cum simil. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Testis. Adde Hyp. de Mars. plenè in l. maritus. ff. de quæst.

b ¶ Tortura. Adde Bal. Hip. in l. diuus. ff. de quęst. Cæp. consi. 61. inter cons. criminalia. sed caue ne sine sale intelligas, sed demum, quando testes huiusmodi sunt conuicti de mendacio in sua depositione vel de participatione eiusdem criminis. vt alibi dixi.

c ¶ Molestaret. adde infrà consil. 52. lib. 2.

d ¶ Ciuili. ad hæc non sit integra. Cæpol. consil. criminalium consi. 32. vide Steph. Aufr. in tracta. de reprob. testi. ver. mulier. Alcia. tract. de præsumpt. re. 1. præsump. 47. adde in lib. 2. consi. 24. num. 11.

e ¶ Sæpius. Adde Bal. consil. 292. & primò. lib. 3. Alb. in 2. parte sta. quæst. 164. Pau. consi. 18. non video. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio non potest fieri inter absentes.*
2 *Testamentum non valet ad responsionem eius, qui non potest articulatè loqui.*
3 *Mutus non prohibetur donare, vel testari.*
4 *Iuramentum supplet insinuationem.*
5 *Insinuatio in donatione ob causam non requiritur.*
6 *Testamentum valet ad interrogationem alterius.*

EPITOME.

Concludit valere donationem vel testamentum in extremis, & ad interrogationem alterius, dummodo testator posit articulatè respondere. quod sic, sed puto hoc valde periculosum, & bonum esse lege lata hos actus nullos declarare.

CONSILIVM XII.

Viso instrumento donationis factæ ann. Mccccl. die 10. mensis Augusti, per Bar. Archini de Fereriis, Bonucio quondam Iacobi de Fereriis. ¶ Videtur prima consideratione dicendū dictum actum non valere, quia dicti contrahentes videtur voluisse adinuicem contrahere per stipulationem, vt sonant illa verba: videlicet donauit dicto Bonucio quondam Iacobi de Fereriis, deducta tertia eius affini præsenti pro se & pro suis hæredibus stipulanti & recipienti, &c. ¶ Sed ad contractum stipulationis requiritur verborum expresio. l. 1. in princ. ff. de verb. obli. l. 1. §. mutum. & l. obligamur. §. verbis. ff. de ac. & ob. ideo cùm nō valente loqui, non potest celebrari dictus contractus stipulationis, vt in dictis iuribus. Sed do. Bar. vt asserit in instrumento notarius, paucos sermones intelligibiles exprimere & proferre valebat, nisi affirmationem vel negationem hanc vulga-
1 rem, videlicet si & non. ¶ Secundò probatur, † quia stipulatio non potest cōfici per nuncium seu per ministrum, ideò iura dicunt ꝙ inter absentes concipi non potest stipulatio, quamuis alij contractus qui consensu perficiuntur, possunt celebrari inter absentes, & possunt perfici per nuncium vel per epistolam. hæc probantur in d. l. in prin. & in l. inter absentes. de inuti. stip. & §. item verborum. Inst. de inuti. stipu. iuncta l. 4. & fi. cum ibi no. ff. de spons. & l. 1. §. fi. ff. de contra. empt. & l consensu. ff. de act. & ob. Sed ad stipulationem requiritur verborum expresio, s. interrogatio & responsio. l. iurisg. §. sed quòd ferè. ff. de pac. l. stipulationū aliæ. §. stipulatio, de verb. ob. & de actio. & obl. d. l. obligamur. §. verbis. sed ita est quod dicta interrogatio nō fuit facta per dictum Bonucium, sed per notarium, vt in instrumento dicitur, igitur dicta stipulatio tanquā per nuncium vel alium organū aut instrumentum, sic confici de iure non potuit. ¶ Tertiò probatur, quia ille qui articulatè loqui non potest, mortuo similis est, & ideo testari non potest. l. iubemus. C. de testa.
2 ¶ Vnde dicunt DD. † ꝙ si notarius interrogauit testatorem an ipse instituat hæredem Titium, & respondeat ꝙ sic, non valebit institutio, si talis testator non poterat loq articula-
a te, secundum Pet. & Cyn. & Bar. in d. l. iubemus. a per illum tex. & Alb. Papien. vt refert Io. And. in add. Spe. in ti. de test. §. 1. super verbo, quod si is. sed d. Bart. non poterat articulatè loqui, vt affirmare videtur notarius in d. instrumento, vt retuli sup. ad interrogationē notarij interrogantis, an donaret sibi Bonucio, respondit, sic: ergo nō debet valere talis donatio. ¶ Sed præmisis nō obstantibus, puto contrariam sententiā esse de iure veriorē, & sic ꝙ dictus cōtractus firmiter valeat, ex eo, qa donata fuerunt bona præsentia tm̄, qđ fieri pōt. l. si quis argentū. §. sed si qs. C. de don. l. oēs. §. Lucius. ff. quæ in fra. cre. & plenè no. per glo. & DD. in l. fin. C. de pac. & DD. in l. stipulatio hoc mō concepta. de verb. oblig.
3 ¶ † Itē, quia dato ꝙ fuisset mutus, nō tamē ꝓhibetur donare. l. qui id quod. §. mutus. ff. de do. cum ibi no. & facit l. 1. item quia. ff. de pac. & l. mutus. in prin. ff. de iur. dot. & l. mutus. in prin. ff. de proc. c. cum apud. de spō. nec ēt ꝙ esset cæcus, nā cæcus pōt testari. l. hac cōsultissima. C. q test. fa. pos. & actus testandi difficilius conceditur q̄ actus contrahendi, in quo versatur maius periculū. Inst. q ex cau. ma. nō pos. §. cū ergo. & patet in l. qui in ptāte. & l. cæcus. ff. de iud. & l. obligari. in prin. ff. de auth. tut. & l. tam his. §. filius. ff de do. cau. mor. & cùm non reperiatur cæcū contrahere ꝓhiberi, nō intelligitur prohibitus donare. l. ab ea parte. ff. de proba. l. nec non. ex qui. ca. ma. ¶ Facit in ratione sui. l. 1. §. casum. ff. de postu. nec in tali donatione requirebatur insinuatio, qa pręsupponimus, ꝙ oīa bona illa nō ascendebant ad cōem æstimationē quātitatis, in qua requiritur insinuatio, quæ quātitas est hodie qngentorum aureorū, sed olim erat trecentorum. l. si qs pro redēptione. in fi. iuncta l. sancimus. C. de do. quod seruaretur ēt quando vnus donaret totā substātiam suam, qa est attendendum an ascendat dictā quantitatē, vt est tex. secundum verum intellectū in l. si quis argentum. §. sed & si quis. eo. ti. ibi dum tex. dicit obseruatione monumentorū, secundum ꝙ iam statuimus oīmodò quærenda, &c. & sic habet ibi respectū litera ad id quod ꝓuisum fuerat per d. l. sancimus, & ita intelligunt ibi Cy. Ray. Ang. Sal. ¶ Itē d. donatio non fuit plena donatio oīum bonorum p̄sentium, quia donans reseruauit sibi oēs fructus pcipiendos ex illis bonis toto tēpore vitæ ipsius donātis, & posito ꝙ in pura & ꝓpria donatione oīum bonorum reqreretur insinuatio, tamē ista
4 donatio non fuit hmōi. ¶ † Pręterea, etiā stante iuramento
b b apposito in contractu, videtur qđ cōtractus in effectu firmetur, ēt si non interuenerit insinuatio reqsita à iure ciuili per ea q̄ habentur in c. quāuis. de pac. eo. li. & hoc tenet Io. An. in add. ad Spe. in tit. de instru. edi. §. porrò. in vlt. addi. & Fed. de Sen. in con. suo 281. inci. Casus talis est: Statuto cauetur ꝙ si donatione, &c. Et Imol. satis plenè firmat in d. c. cū cōtingat, in antep. char. vbi respōdet ad ea q̄ adduci possent in contrariū. Et idē tenet ibi d. Abb. Sic. in 22. col. idē tenet Ang. in l. sancimus. §. fi. C. de do. dum se remittit ad not. per Io. And. in d. §. porrò. & pro illa etiam parte consuluit Ang.
5 in consi. 93. quod incipit, cum lis, &c. † Insuper dicta donatio non fuit simpliciter donatio, sed ob causam quia ecōtrà promisit donatarius alere donantē expensis ipsius donatarij toto tpe ipsius Bart. Item ꝙ mitteret vnum ad visitādum limina Beati Ant. & solueret expēsas funeris sui. & erogaret certos & certas quantitates pecunię in pios vsus pro anima dicti donantis, prout asserit d. donatarius se impleuisse, in qua donōne non reqritur insinuatio, c sicut reqritur in simplici donatione, vt no. gl. & Bar. in l. Aquilius. ff. de do. bene facit l. fi. in prin. C. de iu. do. & l. fi. cum auth. ibi posita de donatione ante nup. & consuluit Old. in cons. 139. incip. ad habendam aliqualem, &c. in nono quæsito, & Io. And. in addi.

ad Spec.in d.§.porrò.in addi.magna,in ver.fuit ét alia qstio de facto.cum quo concordat etiam Alb. de Rof.in l.fi.C.de pac.& Ang.in d.l.fi.in prin.& in d.l.cú multæ.in prin.C.de do.ante nup.& in d.l.fi.in prin.C de iu.do.p illum tex.cum gl.fua.& fic dictus cõtractus tenet.& notarius diligenter in eo practicã feruauit,traditam per Bar.& alios in d.l nutu.ff. de le.3.& per Bal.in l.mutus.ff.de proc.& in l.difcretis.C.q teft.fa.pof.& per Ang.in d.l.ex facto.in prin.& in l.itē quia. ¶Non ob.ea quæ in contrarium adducebantur. Et primò, dum dicebatur quod ad validitatē cõtractus ftipulationis reqrebatur verborũ expfsio,qa refpódeo, ꝙ in hoc cafu interuenit verborũ expfsio faltē affirmãdo & refpõdẽdo vulgariter,fi.& illud fufficit,qa non reqritur ꝙ oĩa verba ꝓlata p interrogantē repetat ꝓmiffor,fed fatis eft qđ aliquo mõ p verba affirmet,nam intelliguntur repetita oĩa quæ expreffa fuerunt per interrogantē & ftipulãtē.tex.eft in §. præterea. Inft.de inu.ftip. ¶Nec etiã in ftipulatione requiritur,quod quis debeat ita articulatè loqui,vnde glof. in l.mulier.ff.de verb.obl.quam Ang.& Imo.ibi dicunt non effe alibi.vult ꝙ etiam valere pofsit ftipulatio facta ab eo, qui nõ poterat ita articulatè loqui,fed balbutiẽs erat. ¶ Hoc etiam probatur in d.l.iubemus,cum ibi not.per gl.& DD.C.de tefta.vbi te-
6 net ꝙ non requiritur,† quod teftator exprimat nomen hęredis,nam fufficit quod alio interrogãte,an velit inftituere
d Titium hæredē teftator dicat, ꝙ fic,*d* quãuis non nominet alium exprefsè hæredē,ita expſsè dicit ibi Cy.& facit l.affe toto.ff.de hęr.inft.& l.fi ita fcripfero,cum ibi no.per Bar.ff. de condi.& de.nifi teftator effet ita oppreffus morte,ꝙ non poffet loqui articulatè,quoniã tunc habet locum quod dicitur in d.l. iubemus, fcilicet quod fit mortuo fimilis. ¶Et ideo licet tunc refponderet tm̃ fic, non valeret teftamentũ, qa fi tunc quæreretur ab eo,interfecifti hominē, refponderet,fic,qa cùm fit extra memoriã, nefcit quid loquatur,fed vbi nõ effet ita oppreffus morte,fed effet in bona memoria, tunc bene valebit,ita formaliter dicit Pe. & Cy.in d.l.iubemus.maximè per l.Pamphilo.§.propofitum.de lega.3.¶Et ꝙ dictum teftamentum valeat,tenet etiam Bal. in d.l.iubemus.& exprefsius Io. An.in addi.Spe.in tit.de tefta.§.1.ver. quid fi is.vbi hoc tenet in eo teftatore qui bonam memoriã & intellectum haberet. & ita refert Io.An.plures antiquos ita tenuiffe, maximè per d. §. propofitum.& per l.nemo.in prin.ff.de hære.inftit.& dicit iftam opinionem fibi placere. ¶Subdit tamē ꝙ Alb.Papi.tenebat contrariũ, videlicet inftitutionē non valere, fi erat facta ab infirmo & non morte oppreffo. Sed non præfupponitur in cafu noftro,ꝙ ifte donans effet oppreffus morte,& ꝙ per illud impediretur articulatè loqui,& careret propter hoc fano intellectu,ꝓut requiritur ad hoc, vt impediatur teftari,vt etiam proximè o-
* ftendetur.& fic opi.Pe.Cy.& Io.An.videtur effe *cõmunis, vt patet per ꝓdicta,& cùm ea videtur concordare in effectu Bar.in l.hæredis palàm.in prin.ff.de teftib.& Ang.clarè in l. in fraudem.§.1.de teft.mil.¶Pro ifta opi. eft optimus tex.in l.qm̃ indignum.C. de teft. ibi dum dicit momenta verborum, quæ fortè feminecis & balbutiens lingua profudit.& gl.ibi in verbo feminecis,quam Ange.dicit non effe alibi.& per illum tex.cum gl.ibi dicit Ang.fingulariter probari per femimortuum, ficut & ille qui haberet linguam groffam & balbutientē, quia cùm in extremis laborat,non impeditur condere teftamentum, dummodò habeat fanam mentem. pro quo etiam allegat d.l.iubemus.Et ita dicit Ang. & Moderni.in l.in aduerfa.ff.de teftam.¶Et dictum Pet.habuiffe fanam mentem fatis indicat forma dictę donationis,in qua prudenter fe habuit,feruando fibi vfumfructum omnium bonorum, & obligando donatarium ad alimēta,& ad alias pias erogationes, ex quibus eum apparet confuluiffe faluti corporis & animæ. Ex his enim apparet de fana mente difponentis,vt declarat Ang.& Moderni in l.furiofum.C.qui teftamen.facere poffunt. ¶ Et ad adducta in cõtrarium refpondetur,quòd dato quòd dictus contractus non effet validus ex defectu exprefsionis verborum, dicit Barto.ꝙ & fi non potuiffet valere in vim ftipulationis, tamē valet in vim pacti & contractus innominati,in quibus non requiruntur verba,fed fufficit quomodocũq; appareat de cõfenfu, quia etiam mutus poteft tales conuentiones explicare.d.l.item quia,& d.l.quicquid.§.mutus.cum fimi. ¶Et attento quod in contractu illo interuenit iuramentum,videntur partes voluiffe, quòd fi actus ille non valeret in vim ftipulationis, feu prout agebatur, valeret omni meliori modo quo valere poffet,& fic in vim pacti nudi,vt l.cùm pater.§.filius matrē. de leg.2.& not.Bart.& alij in d.l.2.§.fi quis alij.de verb.obli. & l.fi quis pro eo.in 6.& 8.mēbro.ff.de fideiuff.& fic faltem in vim pacti & contractus innominati valebit,fed hoc fufficit dicto fer Bonucio,quòd res traditę fuerant & apud eum funt. ¶ Secundò non obft. ꝙ ftipulatio non pofsit confici, nifi vtroq; contrahentium loquente, & non per notarium vel miniftrum,&c. Et fic videtur ꝙ non potuerit fieri ad interrogationem dicti notarij dicta ftipulatio, quia refpondeo, ꝙ etiam interceſsit interrogatio fer Bonucij, vt oftendunt illa verba, videlicet fer Bonucio ftipulanti. & fic in inftrumento probatur interrogationem fer Bonucij interceffiffe folenniter.l.fciendum.de verb.obl.& l.1.cum ibi no.C. de vfuris.& l.1.C.de contrah.& commit.ftip.& Inft.de inut. ftip.§.fi fcriptum.& in §.fi.Infti.de fideiuf.¶Poffet etiam aliter refponderi, vt dixi in vltima refponfione data ad præcedens argumentum. ¶ Non obft.id quod vltimo dicebatur, fcilicet eum qui non valet articulatè loqui,effe fimilē mortuo,& ideo nõ poffe teftari.d.l.iubemus. Quia refponfio patet ex prædictis.Nã illud intelligitur quando erat adeò oppreffus morte, ꝙ non potuit propter hoc articulatè loqui, nec retinebat fanum intellectum, aliàs enim fecus effet, vt patet in d.l. quoniam indignum.cum gl.& per no. per Cyn. in d.l.iubemus.cum aliis fup. alleg. aliàs fequeretur ꝙ mutus qui nullo modo loqui poteft, non poffet teftari nec contrahere, contra l.difcre.C.qui teft.fa.& cõtra d.l. fi id quod. §.mutus.cum fimili.de donationib. Alex.

ADDITIO.

a ¶Iubemus. & in l. quoniam indignum. eo.tit.vbi Alex.Iaf. & omnes.Pan.Barb.in tract.de teftam.

b ¶Iuramento. vide fuprà confil.4.num.10.

c ¶Infinuatio.vide plenifsimè do.An.Tiraq.fupremæ huius curiæ fenatorem dignifsimum,in rep.l.fivnquam.ver.donatione largitus.num.44.C de reuoc.don.

d ¶Quod fic.Idem Alex.& omnes.in d.l.iubemus.Ale.conf. 33.lib 3.conf.105.& lib.7.Rom.con.306.Cald.conf.40.fub fi.de te.Cor.confi.73.con.103.in fi.confi.233.confi.319.col. lib.1.confi.74.lib.4.Gui.Pap.confi.64.Dec.conf.175.confil.489.Imol.c.cum tibi.col.2.nu.3.ver.quid autem fi teftator.de tefta.Socin.Iaf.Lancel. Galia.Fran. Rip.Alcia.l.1.§.fi quis ita.de verb.obli.Iaf.confi.124.in fin.lib.1.Socin.confil. 229.lib.2.limita vt procedat dummodo conftet teftatorem effe fanæ mentis & articulatè loqui. Limita fecundo, vt ꝓcedat quando apparet teftamentum initio fcriptũ de voluntate & fcientia teftatoris,fecus,fi eo infcio fcriptũ collatum electum,& refpondit ꝙ fic,quia non valet,vt decidit Io.An. in addi.Spec.de teft.§.1.Ro.d.confil.306. in fi.Cor.confil.1. col. 2. lib.4.confi.319.col.2.lib.4.Hypp.de Marfi.not.449. Iaf.in d.l.iubemus.in fin.& in confil.196.col.3.lib.2.Matth. de Affl.in deci. Neap.143.dixi in confue.Pari.§.93.

SVMMARIVM.

1 *Confeffio probat in alia caufa inter eafdem partes.*
2 *Promiffio vel confeffio fine caufa non valet.*
3 *Promiffio fine caufa facta in dubio præfumitur per errorem.*
4 *Promitto verbum,non importat ftipulationem,nifi in fcriptura ad obligandum facta.*
5 *Confeffio facta coram arbitro, non valet vt iudicialis.& nu.7.*
6 *Confeffio tanquam coram arbitratore in dubio videtur facta.*
8 *Scripturæ tabellionis nõ ftatur fine teftib. Idē de actis arbitrorũ.*
9 *Arbitri fi fint plures,non valet factum coram vno.*
10 *Confeffio facta coram iudice incõpetenti,nõ valet vt iudicialis.*
11 *Stipulatio alteri facta non valet,etiam pro dote,nifi pro dote reftituenda.*
12 *Stipulari quis poteft nomine alieno, vt valeat fecuta ratificatione & ceffione.*
13 *Cedenti non eft idoneus teftis pro ceffionario.*

14 *Proxenetæ non ſunt teſtes, niſi de conſenſu vtriuſque partis.*
15 *Doctoribus grauioribus ſtandum.*
16 *Cognati, affines, vel amici non ſunt integri teſtes.*
17 *Probare tractatum nõ prodeſt, quia multa tractantur, quæ non perficiuntur.*
18 *Indicium quodlibet remotum, duobus teſtibus probandum eſt.*
19 *Indicia plura nõ iũgũtur niſi vnũquodq; ꝑ ſe ſufficiẽter ꝓbatũ ſit.*
20 *Teſtes ſingulares multi tantum valent quantum vnus.*

CONSILIVM XIII.

EX his quæ in themate narrata ſunt, difficultas
reducitur ad duo principalia. ¶ Primũ eſt, vtrũ
intentio actoris fundetur per d. reſponſionem
Oliuer. vt dicitur factam per dictũ Ia. Cald. de
Perſico reſpondendo dictæ poſitioni corã ar-
bitro. Secundũ eſt, vtrũ poſito ꝙ non releuet agentem dicta
confeſsio, an ſaltem eum releuent ꝓbationes factæ per te-
1 ſtes? ¶ † Circa primũ, videtur prima conſideratione dicen-
a dũ ꝙ ſic, qa nulla efficacior ꝓbatio q̃ propria cõfeſsio. *a* l. cũ
te. C. de tranſ. l. fi. C. de fideiu. l. 1. ad fi. ff. de inter. ac. & cõfeſ
ſio facta in vna cã vel inſtãtia cõtra cõfitentẽ, inducit in alia
cã ꝓbationẽ inter eaſdẽ pſonas, ſaltẽ quãdo vtraq; cã vel in
ſtãtia tẽdebat ad eundẽ effectũ, vt in ꝓpoſito noſtro. l. iube-
mus. cũ ibi not. de lib. cã. l. cũ antea. §. fi. C. de ar. & ibi ꝓpriè
loquitur de cõfeſsione fcã corã arbitro, vt no. Cy. & alij in l.
2. C. de edẽ. & Inno. in c. cũ dilectũ, ad fi. de or. co. & do. in c.
ꝑ inquiſitionẽ, de elec. Io. An. in add. Spec. in tit. de confe. §.
nunc videndũ. ver. qd de cõfeſsione facta in vno iudicio, vbi
idẽ dicit in cõfeſsione facta in vno iudicio, qđ probat in a-
ctione quò ad eaſdem perſonas. & no. Bart. in l. 2. ff. iud. ſol.
bene facit l. generaliter. C. de non nu. pecu. & c. per tuas. de
prob. & hoc eſt verum, etiam ſi confeſsio ſit facta in iudicio
non plenario, vt colligitur ex no. per Inn. in locis prææalle. &
reputat notãdum Ant. de Bu. in c. dilectus. in pe. col. de ca-
pel. mo. ¶ Tamen prædictis non obſtantib. puto contrariũ
verius. & primò, quia Io. Thadæus reſpondendo poſitioni
continenti promiſsionem factam dicto magiſtro Pet. nõie
dotis dictæ dominæ Annæ ducatos 400. de bono atq; con-
decenti auro, ſi dictus magiſter Pe. cõtraheret matrimoniũ
cum d. do. Anna de propriis pecuniis & bonis dicti Io. Tha
dæi. ¶ Reſpõdit ꝑ hęc verba, nõ credit ꝓut ponitur, ſed cre-
dit ꝓmiſiſſe duca. 400. auri in tot mobilibus & immobilib.
quæ dictus magiſter Petr. habuit in certa parte poſſeſsionis
de zemula, cætera non credit, ergo non põt dici, ꝙ Io. Tha-
dæus confeſſus fuerit, niſi ꝓmiſsionem 400. ducatorũ, ſed
cãm promiſsionis inſertam in poſitione, ſ. pro dote d. domi
næ Annę, negauit per illa verba, cętera nõ credit, q̃ referun-
tur ad omnia alia in poſitione contenta. l. cæterorũ. de ver.
ſig. l. cætera. in prin. ff. de leg. 1. l. nã quod. §. ſi qs compulſus.
ff. ad Tre. ¶ Vnde dato ꝙ illa reſpõſio facta poſitioni p̃dictę
probet d. promiſsionem, non tamẽ dicitur probare promiſ
2 ſionem efficacẽ, † qa promiſsio facta ſine cauſa, *b* ẽt per ſti-
b pulationem in dubio nõ valet tanq̃ indiſcreta, niſi appareat
ꝙ fuerit facta animo donandi. l. 2. §. circa. de do. exce. l. ſi ita
ſtip. eſſes à me. ff. de fideiuſ. in l. cum de indebito. ff. de ꝓba.
c. ſi cautio. de fi. inſtr. firmat gl. in l. generaliter. in verbo, ca-
ſum. C. de non nu. pe. quæ gl. in hoc eſt clarior cæteris. & in
hoc eã reputat ſin. Io. de Imo. in l. à Titio. ff. de verb. ob. licet
idem videatur velle gl. in l. nunq̃ nuda. in princ. in gl. 6. ff. de
acq. rer. do. & in l. 1. §. fin. ff. de inter. ac. & in d. §. circa. de doli
exce. & in §. de conſtit. Inſt. de ac. & Ia. de Are. in d. l. generali
ter. in 14. q. ¶ Idem ẽt tenet ibi Ia. Bu. dicens hoc probari in
3 l. 4. §. fi. ff. ſi quis ca. † Vbi ꝓmiſsio facta ſine cauſa, ſeu de eo
ad quod quis non tenebatur, præſumitur in dubio facta
per errorem, non ex certa ſcientia, & ſic non animo liberali.
patet ibi in fi. dum dicit, ꝙ datur exceptio promiſſori, & ſic
is qui vult repellere dictam exceptionem, habet neceſſe re-
plicare de certa ſcientia, & ſic habet illam probare. ¶ Idem
etiam tenet Ray. in d. l. generaliter. quia nemo præſumitur
donare. d. l. cùm de indebito. in princi. l. ſi cùm aurum. ff. de
ſol. c. ſuper hoc. de renun. ¶ Ita ẽt tenet Bal. in l. generaliter.
in 4. opp. & in 6. qui refert etiam ita tenere Nic. de Nea. ita
etiam tenet ibi Ange. vbi refert ita conſuluiſſe. ¶ Ita etiam
* firmat ibi Salic. referens iſtam eſſe * cõem opin. Vltramon-
tanorum. hoc etiam tenet Gof. in libellis ſuis in Rub. certi
condict. quæ ex ſtipula. & Io. And. in addi. Spe. in ti. de con-
ceſsione. §. nunc videndum. ſuper ver. quę eſt ratio. & Anto.
de Bu. & Imo. & DD. Abb. in d. c. ſi cautio. & Io. de Imo. in l.
à Titio. de ver. ob. & idẽ tenuit ibi Raph. Cu. hoc ẽt ſequitur
Paul. de Ca. in l. ſi diuortio. ff. de verb. oblig. & Lud. Ro. in l.
* generaliter. de ver. obli. ¶ Ex quibus patet hanc eſſe * com-
munem opi. & ideo præfati DD. qui fuerunt poſt Bar. com-
muniter in dictis locis reprehendunt eũ, in eo quod tenuit
in d. §. circa. vbi tenuit ꝙ in dubio valeat ſtipulatio ſine cã, ꝑ
l. hoc iure. ff. de donat. in princ. ibi, pro cauſa ſufficit ipſa li-
beralitas. ¶ Pro hoc allegat etiam l. Campanus. ff. de oper.
lib. quia reſpondeo, vt reſponderent præfati DD. quod tex.
in d. l. hoc iure. nihil facit, qa loquitur in caſu, in quo cõſta-
bat de animo donandi. ¶ Sed dubitabatur, quænam cauſa
moueret ad donandũ, vnde licet in donatione quæ fit priua
to, ſufficiat liberalitas, pro cauſa tamẽ in donatione quæ fit
reipublicæ, requiritur alia cauſa ſpecifica in ꝓmiſsione con
tinente donationem, vt d. l. hoc iure. ff. de dona. ¶ Non ob-
ſtat etiam d. l. Campanus. quia illa lex loquitur quando con
ſtabat ꝙ quis ex certa ſcientia promittebat, ſciens ſe nõ te-
neri. quo caſu poteſt procedere, ꝙ videatur, factum animo
donãdi, ſed in dubio, quando hoc non conſtabat, an ex cer-
ta ſcientia vel per errorem, an animo donandi vel non, con-
cluſio magis * cõmunis eſt, quod non præſumatur certa ſci-
entia ſeu animus donãdi maximè per prædicta. ¶ Quinimò
poſito ꝙ promiſsio facta ſine cauſa pręſumeretur facta ani-
mo donandi, tamen illud ꝓcedit, quando eſt facta per ſtipu
lationẽ præcedẽte, ſcilicet interrogatione & reſpõſione ſe-
cuta, ſed vbi eſt ꝓmiſsio ſimpliciter facta ſine ſolennitate
ſtipulationis, non præſumitur facta ex cauſa donationis, &
nõ valebit, vt no. Ray. in l. iuriſgentiũ. §. ſed cũ nulla. & ſequi
tur ibi Ang. ff. de pac. & Bal. in l. chirographus. §. fi. C. ſi cert.
pet. & Pau. de Ca. in l. quę dotis. ſol. mat. & in d. §. ſed cũ nul-
la. ſup. alle. d. Abb. in d. c. ſi cautio. & Ricar. & Sal. & Bar. in l.
creditori. C. de pa. & in l. legẽ. in 6. q. e. tit. ne duo ſpãlia con
currant contra l. 1. C. de dotis ꝓmiſsione. & in l. cum poſt. §.
gener. & ibi no. ff. de iur. do. ſcilicet ꝙ præſumatur donatio
contra d. l. cum de indebito. in princip. & quod conuentio
nuda producat actionem contra d. l. iuriſgentium. §. quin-
imò. cum vulg. vel ſaltem talis promiſsio non erat efficax,
ne dicta duo ſpecialia cõcurrant. & not. Bal. in d. l. iuriſgen.
§. quinimò. ad finem. facit quod not. Io. de Imol. in l. etiam.
§. 1. de donationibus. ſed nõ confitetur dictus Io. Thadæus
ſe ꝓmiſiſſe per ſtipulationem vel præcedente interrogatio-
4 ne, ſed ſimpliciter dicit ꝓmiſiſſe, † quod verbum nõ impor-
tat ſtipulationem, quando nõ eſt redactum in ſcriptura fa-
cta ad obligandum. l. 1. cum ibi not. C. de vſur. tamen proxi-
ma præcedens reſpõſio magis placet, & illi adhæreo. ¶ Nec
illi obſt. ſi adduceretur id quod no. DD. in l. 1. §. fi. ff. de inter
ro. acti. vbi habetur, quod confeſsio facta ſine cauſa in iudi-
cio valet. & idem ſentit gl. & DD. in d. cap. fi. de confeſsis. &
Cyn. in d. l. generaliter. quia dico quod dicta confeſsio non
fuit facta in iudicio, ſed facta coram arbitro, quo caſu nõ di
citur facta in iudicio, vt no. Pe. & Cy. in l. 1. C. de confeſ. in 5.
q. & in l. 1. C. de arbitris. ¶ Et licet quandoq; ſententia arbi-
tri, puta emologata pariat actionẽ, ſicut ſententia iudicis. l.
c cum antea. C. de arbi. † tamẽ in cõfeſsione *c* ſola facta coram
5 arbitro non reperitur aliquid immutatum, vt dicunt præ-
fati DD. & idem tenet Ioan. Andr. in addi. ad Spe. in titu. de
confeſſ. §. nunc videndum. in additione incipiente. Eſt vera
quæſtio, &c. & Ant. de But. in c. quintauallis. in 13. differen-
tia inter arbitrum & arbitratorem. de iureiur. & Paul. de
Leaza. in commento. c. ex parte, circa penult. & antepe. col.
de confeſſ. & licet Bar. in d. l. 1. in fi. C. de confeſſ. & Anto. de
Butr. in c. fin. circa 4. col. eod. titu. dicunt, quòd ſicut hodie
quando ſentẽtia arbitri eſt emologata pariat actionem, ſic-
ut ſententia iudicis, ita nunc dicendum eſt de confeſsione
facta coram tali arbitro, cuius ſentẽtia fuit emologata per
l. cùm antea. tamen iſtud nõ habet in propoſito obſtare, qa
nulla fuit lata ſentẽtia à tali arbitro qui potuit emologare.

¶ Præterea, & fortius, talis nõ erat arbiter sed arbitrator, q poterat ꝓcedere sine figura iudicij, & omni iuris solẽnitate omissa, & tam de iure quàm de facto cognoscere & diffinire, quo casu iudicantur arbitratores. per not. per Bart. in l. si societatem. §. arbitratorum. in 1. col. ff. pro socio. in versi. sumus expediti de apparatu, &c. & per DD. in c. quintaualllis. de iureiu. ¶ Vel posito, ꝙ intelligeretur cumulata potestas arbitratorum & arbitrorum, & sumus in casu in quo cõstare non potest, an actus illius confessionis & responsionis fuerit explicatus coram eis, vt arbitris, vel vt arbitratorib.
6 attento ꝙ coram eis fuit comparitum, vt coram arbitris & arbitratoribus, † tamen debemus interpretari, ꝙ actus potius intelligitur factus, vt ab arbitratore, vt singulariter decidit Bart. & Ang. in l. si seruus pluriũ. de leg. 1. ar. §. fi. l. si mihi. ff. pro donato. & illam decisionẽ regulariter no. Io. de Imo. in l. nemo potest. in 4. vel 5. colum. de legat. 1. & dicit se alibi non legisse. & idem no. Bal. in l. non codicillũ. C. de testi. vbi dicit, ꝙ ita etiam de consuetudine seruatur. ita etiã concludit Ang. in sua disp. incip. Duo inuicem litigantes promiserunt, &c. in pe. col. vbi dicit in practica ita seruari. Idem etiã not. Pet. de Anch. in Cle. sæpe. de ver. sig. in vl. col. ¶ Et præcipuè hæc procedere dicit in casu isto, in quo cum non appareat, an dictus Io. Thadæus adierit dictos compromissarios tempore dictæ responsionis, vt arbitros, an arbitratores, debet fieri interpretatio, vt videatur adiuisse, ꝓut ipsi fauorabilius erat. l. si qs eum. ff. de iud. l. inter stipulantem. §. 1. de ver. ob. & sic potius tanq̃ arbitratores, cùm id ei minus nocere possit, per id quod statim dicã. ¶ Si ergo iudicari debet, talem confessionem factam fuisse corã arbitratoribus, ergo debet iudicari de illa tanq̃ de cõfessione extraiudicia-
7 li, quia dato, † ꝙ antiqui, licet pauci dubitauerint, an sit verum, ꝙ confessio facta coram arbitro, valeat solum, vt extra iudicialis, tamẽ quãdo est facta coram arbitratore, dicitur ꝙ valet, vt extraiudicialis, vt patet ex his quæ no. Cyn. in l. 1. C. de confes. & Io. An. in d. §. nunc videndum. cum concor. sup. all. & firmat expresse Bal. in d. l. 1. in pe. char. C. de cõfes. in verbo, nunc quæro qd de confessione facta corã arbitratore, & ẽt Sal. ibi in 5. q. quia coram eo non est iudicium. per not. in Auth. vt diffe. iud. §. 1. & per Inno. in d. c. quintaualllis. ¶ Nec ob. si diceretur ꝙ statutum sub Rub. de cõpromissis, videatur tribuere iurisdictionẽ dictis arbitratoribus, eo ꝙ disponit, quia eorum sententiæ & diffinitiones executioni mandantur, & sic videtur fortasse tunc dicendum, idem iudicari de confessione facta coram iudice, vt quidam sub dubio fortè dicere voluerunt. & posito quod dictum statutum diceret, quod tales diffinitiones habeãt executionem paratam, sicut sententiæ iudicum, quod tamen ita non dicit, attamen non obstaret: quia illud statutum ita prouidet quando essent electi tales cõpromissarij à personis coniunctis de specificatis, sed vbi compromissum fuisset factum extra illas personas, prout fuit in casu nostro, tunc nõ possunt cõpromittentes ex sola electione, & eorũ compromissione tribuere iurisdictionẽ priuatis iurisdictione. l. priuatorum. C. de iu. om. iud. cum si. ¶ Nec ob. d. l. 1. de inter. act. quia loquitur in confessione, qua quis cõfitetur in iudicio se debere nulla expressa causa, nos autem loquimur de confessione, qua quis cõfitetur promisisse simpliciter. Insuper & alia ratione non potest se fundare magister Pet. ex allegata confessione, eo quia, vt verbo fertur, de ea confessione non constat, nisi scriptura tabellionis facta coram vno ex d.
8 compromissariis, & nullis interuenientibus testibus. † Constat autem ꝙ scripturę tabellionis non creditur, nisi habeat testes, vt in Auth. de tabel. in prin. & in Auth. de instrumentorũ cau. & fi. §. sed si instrumenta. & no. gl. & DD. in l. iurisgentiũ. §. quod ferè. in gl. 1. ff. de pac. & gl. in l. generaliter. C. de tabel. lib. 10. & Spec. in tit. de instr. edi. §. breuiter cõmemoremus. ver. 1. Io. An. in add. Spe. in tit. proximè allegato in pe. col. cum si. ¶ Et licet quandoq; in iudiciis dicamus valere acta iudicij sine testib. l. in dona. C. de do. quod tamen non est expediens, vt ibi no. per gl. & DD. in c. qm̃ contra falsam. de probat. & in §. si verò absunt. in Authen. de hæred. & fal. tamen posito quòd ita esset in iudiciis, tamen aliter esse debet coram dictis compromissariis, per ea quę suprà proximè dicta sunt. Et tantò fortius procedunt prædicta, cùm coram vno tantum ex dictis compromissariis facta sit dicta
9 responsio, † quia si duo vel tres erant compromissarij, non potuit actus explicari coram vno tm̃. l. itẽ si vnus. §. fin. cum duobus seq. & l. Pedius. §. fin. ff. de arbit. & c. fi. de arbit. in 6. imò nec potest vnus ex eis committere vices suas alteri, vt est gl. no. in l. sicuti. ff. de arb. & confirmat Bart. in l. Pomponius. aliàs incipit. si cum. ad fi. ff. de reg. iur. & Gul. de Cu. in l. item vnus. §. sed ita. ff. de arbit. & Barto. in l. cùm magistra-
10 tus. C. quando prouo. non est necesse. ¶ † Fortificari etiam possent prædicta, quoniam confessio facta coram iudice incompetente non valet, vt ex ea coram iudice competenti possit sequi condemnatio. c. at si clerici, de iudi. in vers. nullatenus. ad hoc quod not. Cyn. in l. 1. C. de confes. in 4. q. & expresse vult hoc Specu. in tit. de confes. §. nunc videndum. ver. nunc dicendum restat. & confirmat. Ant. de Bu. in c. per inquisitionẽ, de elec. & in d. c. at si clerici. in vlt. col. in princ. per plura ibi allegata per eum, quę breuitatis causa ꝑtermitto. ita etiam tenet do. Abb. in d. c. at si clerici, saltem quando esset facta per eum qui inuitus fuisset tractus coram illo iudice, coram quo litigauit non voluntariè, prout hoc vltimum est de mente Innocen. in d. c. per inquisitionem, in vl. opin. ibi relata per eum, & eã sequitur Io. de Imo. in d. c. per inquisitionẽ. & dicit ipse in d. c. at si clerici. quòd putat opi. Ant. de But. esse de iure veriorem per istum text. & ideo etiam si diceremus dictos compromissarios ex dispositione statuti haberi loco iudicum, tamen confessio illa coram eis facta cùm fuerint incompetentes compromissarij, non debet sufficere, vt postea possit coram cõpetenti condemnari, saltem si inuitus fuit tractus dictus Ioan. Thadæus ad dictos compromissarios, vt verbo fertur. tamen quia in hoc aliqui ad hanc opi. variauerunt, & attento ꝙ superiora fundamenta sunt tutiora, non pono pro nunc istud vltim. pro constanti. ¶ Nunc capio secundum principale dubium, an per testes sit probata intentio agentis, adeò quod debeant dicti rei conuenti cõdemnari, in quo videtur de iure cõcludendum ꝙ non, nam primò non ob. id quod deponit Io. de Capite ferri, qui attestatur quod Io. Thadæus promisit ipsi testi & Iacob. de Fonta. recipientib. nomine dicti magistri Petr. absentis velle dare in dotem d. dominæ Annæ, ducato. 400. auri, & ipsam dominam Annam vestitam. & ipse testis & d. Iacob. de Fontanellis concluserunt d. matrimonium nomine dicti magistri Pet. cum dicto Iac. Thadæo nomine dictæ neptis eius. certè huic testi nulla est adhibenda fides de iure in hac causa ex conuentione seu ex contractu celebrato cum isto teste, vel saltem eius probatio non releuat.
11 quod ostenditur, † nam ex stipulatione alteri facta regulariter nulla acquiritur actio. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. obli. & l. 1. C. per quas perso. no. acqui. fallit in qbusdam casibus enumeratis per gl. Inst. de inut. stipu. §. si quis alteri. & per Gui. de Cu. & Bal. in l. certi cõdi. §. si nummos. ff. si cert. pe. & per Cy. in l. multũ. C. si quis alteri vel sibi. & per Bar. & alios in d. l. stipulatio ista. §. si stipuler. & inter alios qui possunt videri facere ad ꝓpositum nostrũ est, quando auus maternus vel similis coniuncta ꝑsona dotem quam dabat pro nepote seu muliere sibi cõiuncta stipularetur ei mulieri reddi, quo casu vtilis actio queritur mulieri sine cessione. l. Caius. ff. so. mat. & no. gl. in d. §. si qs alij. & Guil. de Cu. & Bart. in d. §. si nummos. Barto. & Bald. & Imol. in d. §. si stipuler. & Bal. in l. ad executionem. C. de dotis promissio. ¶ Vel posito, ꝙ etiam extraneus stipulando reddi mulieri dotẽ in casu soluti matrimonij, acquireret ei vtilem actionem. per d. l. Caius. in verbo, maximè. & ibi Bart. etiam si non stipularetur, tamen de iure venit ei acquirẽdo dicta actio mulieri so. mat. l. vnicam. §. accedit. C. de rei vx. ac. & ista est ratio propter quam potest sustineri opi. Bar. in d. l. Caius. §. ꝙ & extraneus stipulando reddi mulieri acquirat ei vtilẽ actionẽ, vt ibi dicunt Moderni, & ꝓcipuè Pau. de Cast. ibi, & clarius in d. §. si stipuler. tamen locũ sibi non vendicat in extraneo stipulanti futuro marito alicuius mulieris ꝓ dote, quia nõ reperitur, quòd tunc acquiratur vtilis actio contra regulã. d. §. alteri.

§. alteri. quia in marito ceſſat ratio conceſſa in fauorē mu-
lieris ipſi à lege data in d. §. accedit. vt ꝓximè dixi. vnde aut
dicimus, ꝙ teſtes probant ꝓmiſsionem fuiſſe factam dicto
Io. de Capite ferri. & Ia. de Fontanellis de dando mulieri, &
ſic verba executiua eſſent collata in mulierē, vt videtur de-
ponere d. Io. & tunc dato ꝙ diceremus eſſe acquiſitam vtí-
lem actionem mulieri. per d. l. Caius. tamen non pōt dici, ꝙ
dicta probatio releuet d. magiſtrum Pet. agentem nomine
ſuo, cum ſibi non ſit acquiſita actio. Aut dicimus ꝙ d. teſtes
probant promiſsionem fuiſſe factam Ioan. & Iac. de dando
magiſtro Pe. & ſic verba executiua fuiſſe collata in magiſtrū
Petr. vt videtur atteſtari dictus Ia. & etiam talis ꝓbatio non
releuat, quia hoc non eſt de caſib. in quibus quis alteri poſ-
ſit ſtipulari & acquirere actionem ſaltem ſine ceſsione, vt te
nent omnes in d. §. ſi ſtipuler. ¶ Plus tenuit gl. reputata ſin.
in l. 1. in princ. ff. de ſtipu. ſeru. ꝙ tunc ſtipulatio nullo modo
valeat, ſi ſtipulantis nō interſit, & ſic nulli acquiratur actio.
hoc etiam tenet Bar. Ang. Raph. & Pau. de Ca. in d. §. ſi ſtipu
ler. & d. Car. Flor. & Ioan. de Imo. in c. accedens, de pręben.
per plura, maximè per l. eum qui. §. Iul. liberto. ff. de conſti.
pe. non violando tex. quamuis Bart. in d §. ſi ſtipuler. in ver.
ſecundus modus, &c. in 9. col. tenuerit ꝙ ſtipulatio valeat,
vt acqratur dicta actio ſtipulāti, & eam cedere debeat ei cui
ſtipulatus eſt dari, niſi in caſibus ſpecialib. in quibus tranſit
vtilis ſine ceſsione, vt no. per gl. in d. §. ſi qs alij. & per l. pe. C.
ad exhib. ſed reſpondent Ang. & ſequaces ꝙ ibi eſt caſus ſpe
cialis, ſ. quando ꝓcurator ſtipulatus eſt rem domini reſtitui
domino, iuxta no. in d. §. ſi qs alij. dum gl. alleg. l. ſi res. C. ad
* exhi. quæ eſt l. pe. & ſic* magis cōmunis opi. videtur eſſe, ꝙ
nō valeat ſtipulatio. ſed, vt dixi, poſito quod valeret, nō va-
let, vt acqratur ſine ceſsione vtilis actio, cui ſtipulator eſſet
12 ſtipulatus dari, & patebit ex his q̄ ſtatim ſubiungā. ¶ † Plus
dico ꝙ etiam ſi teſtes probarent omnia verba obligatoria &
e executiua, *e* ēt collata in ſtipulantem vel paciſcētem nomi-
ne d. magiſtri Pet. & quamuis tunc ſtipulatio valeret, nō ta-
men tunc q̄reretur directa vel vtilis actio ſine ceſsione dict.
magiſtro Petr. ſed oportet quod d. Io. de Capite ferri. & Ia.
actionem prius cedant d. magiſtro Pet. l. poſſeſsio quoq;. §.
fin. ff. de acq. poſ. l. pe. cum ibi no. C. de neg. geſt. & declarat
gl. in §. alteri. in gl. 2. in fi. Inſt. de inuti. ſtipu. & in l. quæcun-
que gerimus. ff. de act. & obl. & in l. huiuſmodi. in prin. ff. de
leg. 1. & in l. damni infecti ſtipulatio cōpetit. §. fin. ff. de dam.
infecto. ¶ Ex quibus apparet quod probatio iſtius teſtis, et-
iam vbi eſſet omni exceptione maior, non releuaret agen-
tem, ꝙ non deponit quòd magiſter Pet. fuerit ſibiipſi ſtipu-
latus vel pactus, vel quòd alius fuerit taliter ſtipulatus vel
pactus quòd ſtipulatio valeat, ſaltem adeò efficaciter ꝙ ex
ea ſit quæſita actio dicto magiſtro Petr. vt probaui. Alia ra-
tione non probat, quia etiam dato ꝙ illa ſtipulatio valuiſ-
ſet, tamen actio directa fuit quæſita ſtipulanti. d. l. poſſeſsio
13 quoq; §. fi. cum ibi not. & in l. damni. §. fi. cum ſi. † ſed ille cui
quęſita eſt directa, non eſt idoneus pro eo in quem eſt trans
lata vtilis, qm̄ ipſe teſtis vult deponere & teſtificari ſup con
tractu celebrato cum ipſo teſte, ex quo contractu ſibi q̄ſita
eſt directa, quāuis ipſi teſti, attento ꝙ vtilis eſt trāſlata in a-
lium, nullū ſpectat cōmodū vel incōmodū, & de euictione
aliqua nō teneatur, vt patet ex no. p Cy. Bar. Ang. Sal. in l. in
f omnib. *f* C. de teſtib. & Cy. in l. ſi cum te. C. ad l. Cor. de fal.
& Guil. de Cu. & Ang. in l. hæredi. §. nos autē. de proc. & Io.
An. in add. ad Spe. in ti. de procu. §. fi. in fi. & Io. And. Ant. de
But. & Io. de Imol. in c. inſuper. de teſti. Sali. in l. nullus. ff. de
teſti. vbi volunt quod cedens actiones non poſsit eſſe teſtis
ad validitatem ceſsionarij, ſuper eo quod dicitur cōpetere
ceſsionario, dato ꝙ illa ceſsio eſſet vera, quia repræſentaret
imaginem cedentis, licet cedens nō teneatur de euictione
vel periculo aliquo. l. qui ſtipendia. C. de proc. & quia etiam
repellitur proxeneta vel mediator, in Auth. de teſti §. ante-
pe. ¶ Si ergo dictus Io. de Capite ferri. & Iaco. de Fontanel-
lis non poſſunt eſſe teſtes in dicta cauſa, ſi actionē eis quæſi-
tam ceſsiſſent vtiliter magiſtro Petr. multò minus poſſunt
eſſe teſtes nunc ad probandum contractum, ex quo omnis
actio eis eſt acquiſita. & adhuc in eorum perſona reſidet.

14 ¶ † Item per dictam rationē, quia mediatores & proxenetæ
non admittuntur, niſi vtraq; parte volēte, ſecundum quod
not. gl. Ioan. And. in c. Romana. de teſtib. in 6. vbi gl. refert
idem tenuiſſe Innoc. & Hoſti. idem tenet etiam Bart. in d. l.
omnibus. & Bart. plenius in l. differre. §. idem decreuerunt.
ff. de iure fiſci. & Ant. de But. in c. cùm à nobis in vlt. col. de
teſtibus. & etiam Ioan. de Imol. ibi & eadem ratione, idem
dicunt in procuratore ad negotia, vt tenet Iacob. de Aret. &
Cyn. in l. quoniam. C. de teſti. & videtur probari in d. c. Ro-
mana. bene facit text. in c. 1. de teſti. in 6. vbi videtur in atte-
ſtatione criminis ſimoniæ ſpecialiter eſſe inductum, quod
mediatoribus teſtificantibus credatur, ergo in contrarium
eſt Ius commune. l. ſingulare. de legi. l. 1. ff. ad munici. ¶ Hoc
etiam tenet gl. d. c. 1. in ver. aliter. etiam tenet in proxeneta
& in mediatore, etiam ſi nullum commodum habeat, tenet
g Io. An. Ant. de But. & Io. de Imo. in c. dilectum. *g* de teſt. cog.
vbi dicunt, quod licet gl. in d. Auth. de teſtibus. §. quoniam
not. ad finem. videatur velle quod licet mediator non poſ-
ſit inuitus compelli teſtificari, niſi vtraque parte conſenti-
ente, tamen ſi ſponte velit teſtificari productus ab vna par-
te, licet alia pars non conſentiat, poterit teſtificari, vt voluit
Bald. in d. l. omnibus. tamen vt dicit Ioan. And. & alij, in lo-
cis ſuprà alleg. contrarium videntur tenere, quia ratio red
dita per gl. magnam, in d. §. quoniam. in verſicu. prohibere,
oſtendit eodem modò non admittendū proxenetam, quan
do ſpontè vult teſtificari, ſicut quando inuitus compelli-
tur, quia ratio propter quam proxeneta compellitur, eſt ſe-
cundum illam gloſſam ratione commodi, quod ſpecialiter
ſentit, vt contractus perficiatur, vel dato quòd nullum com
modum ſibi datum, vel dandum eſſet per operam eius, ta-
men repellitur, quia veroſimile eſt, ꝙ optet perfici & firmi-
tatem habere id quod ipſe tractauit, & pro quo perficiendo
laborauit. Nam hæc ratio militat, quando ſponte vult teſti-
ficari ad inſtantiam neutrius partis, & iſte caſus non decidi
tur in tex. in d. §. quoniam. iſtam opi. etiam firmat gl. in Au-
then. de inſtrumentorum cau. & fi. §. in his. verſic. ꝙ ſi etiam
adminiſtratorē. in ver. admin. ita etiam tenet Io. de Imol. in
l. ſi cui legetur. §. ſi Titio. ff. de leg. 1. & in c. ex literis. de tranſ.
* poſt alios ibi. & ſic patet hanc eſſe* magis communē opin.
& melioribus rationib. munitam. & ideo eam ſequendam,
15 vt traditur in locis vulg. † Nam opi. eorum Doct. qui grauio
res ſunt, ſtandum eſt, vt inquit Ang. in l. ſi idem cum eodem.
h § fi. *h* per illum tex. ff. de iuriſ. om. iud. & facit l. ob carmen. §.
fi. ff. de teſti. & c. in noſtra. de teſt. ſi ergo mediatori non cre
ditur, multò minus debet credi d. Ioan. & Iaco. qui nedum
fuerunt mediatores, ſed contrahentes, vt ſuprà dictum eſt.
¶ Alia ratione non probat etiam iſte teſtis, quia vnus eſt. c.
in omni. de teſtibus. l. iuriſiurandi. C. eod. tit. ¶ Nec obſt. ꝙ
dictus Iacob. videatur eſſe conteſtis, quia ad depoſitionem
eius reſpondebo, ad quam nunc deuenio. & dico, ꝙ dictum
Iac. de Fontanellis non ob. reſponſionibus quas dixi, prout
non ob. dictum teſtis præcedentis, quia non deponit quod
magiſtro Pet. fuerit promiſſum, ſed ꝙ ipſi teſti promiſit Io.
Thadæus velle dare magiſtro Petr. & ſic ſtipulatio ſeu con-
uentio nō valuit, ſaltem ad acquirendā actionem ipſi magi-
ſtro Petr. vt ſuprà probaui. ¶ Item fuit mediator & contra-
hens, vt etiam circa ſuperiorem teſtem dixi. Item diſcrepat
& contradicit præcedenti teſti, quia præcedens teſtis dicit,
ꝙ verba executiua fuerunt relata in perſonam dominę An-
nę, iſte verò dicit, quod fuerunt relata ad magiſtrum Pe. in-
ter quæ eſt longa differentia, maximè, vt patet ex his quæ
dixi ſup. circa id quod legitur, & no. in d. l. Caius. ff. ſol. mat.
ergo iſtis teſtibus contrariis non eſt credendum, vt d. c. in
16 noſtra. cum ibi nota. ¶ † Item non eſt integer teſtis, quia eſt
germanus, vt not. Bart. in l. admonendi. ff. de iuiur. circa 9.
col. in ver. venio ad tertium, &c. vbi dixit, quod teſtis cōſan-
guineus vel multū amicus, nō eſt omni exceptione maior,
nec facit ſemiplenam probationem, per not. in l. etiam ma-
tris. ff. de probat. & ſequitur Ant. de But. in c. fin. de iureiur.
& eſt de mente Pet. & Cyn. in l. parentes. C. de teſti. & Spec.
in tit. de teſte. §. 1. ver. ſed nunquid frater, &c. & Bart. in l. qui
teſtamento. §. 1. ff. de teſtam. & bene facit quod not. gloſſ. in

Auth.de monachis.§. cogitandum. quinimò teſtimonium
affinis eſt ſuſpectum, vt no.Bar.in l.aut affinitate.ff.de pro-
cur.& Guil. de Cu. l. aureorum.§.affinitatis.ff.de poſthu.&
Bald.in c.in literis. de teſtib.& ſi ſuſpectũ eſt, ſequitur quòd
ei non creditur.l.3.circa princip.ff.de teſtibus. ¶ Alij verò
teſtes pluribus iuribus non ſunt alicuius momenti in di-
ctis eorum.nam magiſter Lud. Mazantus nõ deponit quod
Ioan. Thadęus promiſerit aliquid magiſtro Pe.vel alteri re-
cipienti pro eo, ſed quòd dixit ipſi teſti quòd volebat mari-
tare d.dominam Annã, & cùm ipſe teſtis alloqueretur ma-
giſtrum Petr.prædictum, interrogans quid vellet dare ei in
dotem, reſpondit quod ei dare volebat de ſuis bonis ꝓpriis
duca. 400.& veſtire ipſam,& ſic iſte teſtis deponit de certo
17 tractatu, ex quo nullum ius acquiritur parti, † quia multa
i tractantur, *i* quæ nõ perficiuntur.l,ſi ex cauſa.§. nunc viden
dum.de mino.l. ſi voluntate.C.de reſcin.ven.l ſciendum.§.
edictum.ff.de ædi.edic.quę iura ad hoc allegat Bal.in l.mul
tum.in 2.col.C.ſi quis alteri vel ſibi.& in l.cum allegas.in 3.
col. C. de vſu.& fa.l.fi.ff.de interrog.act.& l.nec ambigitur.
cum ibi not.C.de dona.cum ſi. & tantò magis cum dicti te-
ſtes tanquã nuncij non receperint pro ipſo Pet. licet poſtea
retulerit dicto magiſtro Pe.iuxta not.in d.l.nec ambigitur.
& in l.illud.de ſacroſanct. eccleſ.Dictum etiam magiſtri Io.
Mazola nihil releuat, quia nihil de aliqua promiſsione atte
ſtatur. ¶ Præterea iſte teſtis eſt vnicus & ſingularis in dicto
ſuo poſito, quòd ſi verum eſſet illud quod ipſe ponit,& fa-
ceret aliquod indicium, tamen attento quòd iſte teſtis non
deponit ſuper ſubſtantia contractus promiſsionis dotis
18 factæ magiſtro Petr.vel æquipollenti, † ideo oporteret tale
indicium probari per duos teſtes, aliàs autem vnus non fa-
k cit indicium, *k* vt eſt gloſſ.reputata ſin.& ibi Bart.& alij in l.
fina. C.famil. erciſcun.& not.Innoc.in c.ſicut elapſo.de ſi-
mo.& Bar.in l.fin.ff.de quæſtio.& Ang. in l.fin.ff.quod me-
tus cauſa. & in Authen. de teſt. imperfe.colum.8.vbi pon-
derat ad hoc etiam aliam gloſ.ibi.& not.Bald.in l.cum cer-
ta.C.de iur.dot.& Sal.in l.fin.C.de quæſt.& per eaſdem ra-
tiones patet nihil releuare illud quod deponit Baltaſar Zol
darollus, qui etiam in dicto ſuo eſt vnicus& ſingularis,& nõ
deponit de actu promiſsionis facto magiſtro Pe. ſed ſolùm
de cõfeſsione dicti Io. Thadęi, qui dixit ipſi teſti, quòd pro-
miſerat magiſtro Pe.duc.400.& quod habebat certas con
uentiones cum d.magiſtro Pe.ꝙ debebãt recuperare dotes
matris d.dom. Annę, quãuis ipſe teſtis dicat ſe nõ recordari
qd reſpõderit ipſe Ioã. Thadæus ipſi teſti interroganti eum
qd eſſet ſi recuperaret dotẽ matris, tamen dicit qd' iudicio
ſuo fuit ꝙ dictus magiſter Pe.eo caſu non haberet de bonis
Io. Thadæi,& quod etiã d. Io. Thadæus dixit,ꝙ dabat dicto
magiſtro Pe. tot poſſeſsiones in ſummula, & ſic potius face
ret illud teſtimoniũ cõtra magiſtrum Pe.quàm pro eo. ¶ Et
qa etiam non deponit de ſubſtantia promiſsionis dotis, ſed
de confeſsione quæ facta fuit abſente parte, etiã ſi probare
tur per duos teſtes, non eſſet plena ꝓbatio, vt in c.fi.de ſuc-
ceſ.ab inteſt.& in d.l.fi.ff.de interro.act.& no.in l.capite qn
to.ff.de adul.& Bar.& alij in d.l.admonẽdi.meritò hoc caſu
vnus teſtis non facit indicium, ſed requirerẽtur duo in tali-
19 bus, vt proximè dictũ, † & ideo tales teſtes ſingulares quan-
do vnuſquiſq; per ſe non facit indiciũ, non iunguntur, nec
tunc habet locum id quod dicitur, quæ ſingula non iuuant,
multa iuncta proſunt, iuxta illud ꝙ habetur in c.cum cau-
ſam.cum concor.alle.in gl.fi.de prob.& no.in l.2.in prin.ff.
de excu.tut. ¶ Solùm enim iunguntur indicia plura ſimul
ad perficiendam vnã integram ꝓbationem, quando vnum
quodq; indicium eſt per ſe ſufficienter probatum, ita nota-
biliter tradit Bal.in l.ſi qs ex argentariis.§.1.ff.de eden.vnde
dixit ipſe ibi, quòd ſi vnus teſtis eſt qui deponat de veritate
& ſubſtantia facti ſeu contractus, vt qa interfuit contractui,
l alius teſtis deponat de fama, *l* & alius teſtis deponat de ali-
quo alio adminiculo vel indicio, certè iſti tres teſtes nõ de-
bebunt iungi ad plenam probationẽ. per l.1.§.in tutelæ,de
tut.& ra. di.& ratio eſt in ſua ſpẽ ꝓbationis, quia eſt imper-
fecta probatio, quia fama ad hoc, vt ſit probata debet ꝓba-
ri per duos teſtes, & ſic facit ſemiplenã probationem regu-
lariter, vt not.l.3.§.eiuſdem. ff. de teſtib. & d.l. admonendi.
cum vul.vnde ſi ꝓbatur fama per vnum teſtem tantum, non
eſt perfecta probatio in ſua ſpecie probationis. ¶ Et idẽ eſt
in alio indicio probato per vnum teſtẽ, nam illa eſt imperfe
cta probatio in ſua ſpecie, quia ſpecies probationis reſul-
tans ex indicio vel adminiculo faciente ad negotium prin-
cipale, debet probari per duos teſtes, vt dixi. ¶ Sed ſi ꝓbare
tur fama per duos teſtes, & ꝓbaretur per vnum teſtẽ de ve-
ritate & de ſubſtantia facti principalis ſeu contractus, vt qa
interfuit contractui de quo agitur, vnde iunguntur ad inui
cem, quia ille teſtis deponens de veritate negotij vel cõtra-
ctus principalis, cui interfuit, facit indicium ſeu ſemiplenã
probationem, ſicut fama, vt no. in l.ſi quis.C.ad l.Iul.ma.&
in ꝓpoſito declarat.Bar.in l.1.§.idem Cornelio.ff.de quæſt.
& in l.maritus.eo.ti.& in d.l.admonendi.circa 12.col.in fin.
cum cõcor. ¶ Cõprobãtur etiam proximè dicta ex his quæ
dicimus de teſtibus ſingularibus ꝙ non probãt, nec etiam
iunguntur ad faciendã vnam plenam probationẽ quotcun
que ſint.& inquit Bal.in l.iuriſiurãdi.circa 2.vel 3.col. C.de
20 teſti. † ꝙ tm̃ valet probatio facta per vnum teſtẽ, quantum
valet probatio facta per multos teſtes ſingulares.alleg.not.
per Spec.in ti.de inquiſi.§. nunc videndum.ver.ſi autem ſe-
miplenè.& idem tenet Ant.de But.in c.veniens.el 1.ad fi.de
teſtibus.poſt Io.An.Cal.per id quod habetur in c.licet cau-
ſam.de prob. & in c. cum eccleſia. de cauſa poſ.cum ſi.& ita
etiam not.Bal.in l.Spadonem. §. qui multa.ff.de excu.tu.&
Pet.de Anch. conſil.276. Viſa diligenter narratione. ¶ Poſ-
ſent alia adduci ad infringendas depoſitiones dictorum te-
ſtium, de quibus habetur per clariſsimum aduocatum hæ-
redem dicti Io. Thadæi.& iſta puto abundanter ſufficere,&
per hoc nõ oportere inſiſtere circa probationes factas pro
parte hæredum dicti Ioã. Thadæi, quia ſatis eſt, quòd actor
non probauit ſibi incumbentia.

ADDITIO.

a ¶ Confeſsio. vide latè Aegid. Bellemer. deciſ.ſexcenteſima
nonageſimaſeptima.
b ¶ Cauſa.vide ſuprà conſi. 4.nu.2.conſi.67.adde Alex.Iaſ.in
l.à Titio. ff.de verb.oblig.
c ¶ Confeſsione.ꝙ facta coram arbitro nõ valeat, niſi vt ex-
traiudicialis.Cy.in l.1.C.de confe. Matt.de Affl.dec.Neap.
178.nu.10.Sed veriorem puto ſententiam Imol. Panormit.
in cap.pręſentata.de teſti.quod valet vt iudicialis. Vide latè
Alex.conſi.19.lib.4.
d ¶ Incompetenti. ꝙ ſponte facta valeat, vt extraiudicialis te
nent Panormi. Imol. Are. Dec.in c.at ſi clerici.in princi.de
iud.Iaſ.in l. ſeruus.ff.de iureiu.Fran. Rip.l.1.§.ſi quis ita.nu.
20.ff.de verb.oblig.
e ¶ Executiua.dic hac verborum formula non attenta, quod
poteſt quis nomine alieno ſtipulari, & valet ſecuta ratifica-
tione & ceſsione.ita tenet Barto. l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.
de verborum obli.Pan.conſ.86.lib.ſecundo.Iaſ.in l.huiuſ-
modi.in princip. colum.quarta, numer.17.ff.de leg.1.Deci.
l.qui tutela.in fin.ff.de reg.iur.fa.l,ſi pupilli.§.ſi quis.de ne-
goc. geſt.
f ¶ In omnibus idem Ioan.Fab.Bal.ibi Rom. conſi. 382.quò
ad primum.Alex.l.& hæredi.§.nos autem.ff.de pac.con.19.
col.7. libr.quarto, deciſ. Tholoſ.nonageſimaquarta.Guid.
Pap.conſil.ſeptuageſimoquarto, colum.fin. Stepha. Aufre.
tracta. de repro. teſtium, ver. cedens. non tamen intelligas
quòd prorſus repellitur, ſed erit iudicio arbitri quanta fi-
des adhibenda ſit.
g ¶ Dilectum.Idem Io.Imo.conſil.134. Alex.conſil. 128. lib.2.
Pan.con.250.in fi.lib.2.Corn.conſ.63.litera I,li.1.conſi.33.
col.fi. lib. 2.Hyp.de Mar. no.533. Steph. Aufr.tra.de repro.
teſt.ver.mediator.ſed hæc opi.innixa literæ.c.1.de teſt.in 6.
malè intellecti falſa eſt & cõtra l. Ciuilem. in Auth.de teſti.
§.quãdo. coll. 9.vbi non requiritur conſenſus vtriuſq; par-
tis ad hoc, vt proxeneta volens admittatur in teſtem, ſed ſo-
lum vt innuitur, compellatur, ergo volens ab alterutro pro
duci poteſt, non obſtat d. c. 1.quia dico per verbũ admittun
tur, ibi non debet intelligi, ita demũ ſi idem mediator velit,
& non aliàs, vt malè putant canoniſtæ, ſed debet intelligi, id
eſt,

est, coguntur per iudicem non requirente etiam vtraque parte. limita vt ille tex. aliquid operetur in odium criminis symoniaci quod vix aliter detegi posset.

h ¶ §. fin. & ibi Alex. Ias. Decius, Alex. consi. 7. lib. 4. Matthæsi. tracta. opi.

i ¶ Tractantur. ad hoc Alex. in eo. lib. consi. 18. nu. 2. consi. 23. col. 2. Sali. l. cum allegas. col. 6. C. de vsur. Dec. l. si ego. & l. si omnis. in princi. ff. si certum petat. l. fi. in fin. ff. de prob. Bal. de prohib. feudi alie. per Lothar. in vsib. feud.

k ¶ Indicium. suprà consil. 5. num. 4.

l ¶ Fama. ad hoc Felin. c. si cautio. col. 26. de fide instrum. Ias. in l. admonendi. consil. vigesimoprimo. ff. de iureiu. Mat. de Afflict. decis. Neap. 12. Cur. in tract. de testi. conclu. quadragesimaquarta & 45. Vide etiam Bald. in Authen. rogati. C. de test. quem sequitur Cor. consil. 58. col. 3. lib. 3. Alexan. in l. Gallus. §. ille casus. & ibi Ias. §. fin. ff. de lib. & posthu. Hyp. de Marsi. not. 585. Nico. Euer. in locis leg. loco. 11. à coniunctione duarum legum.

SVMMARIVM.

1 *Donatio causâ mortis non dicitur quando animo donandi fit irreuocabiliter, licet fiat mentio mortis.*
2 *Donatio causâ mortis non fit in verbis executiuis, neque per modum dilationis,*
3 *Donatio causâ mortis non dicitur quando fit mentio hæredum.*
4 *Donatio causâ mortis deputatur inter vltimas voluntates.*
5 *Hæres restituere grauatus quod superest, potest legare.*
6 *Statuto stante, quòd non liceat dare vltra quartam partem bonorum, inspicitur status qui est tempore mortis donantis.*
7 *Ius ciuile non attenditur in legato ad pias causas.*
8 *Prior in possessione etiam ciuili præfertur.*

CONSILIVM XIIII.

CIrca primum dubium quo quæritur, nunquid dicta donatio facta d. Appolloniæ videatur facta causa mortis vel inter viuos? prima cõsideratione dicendũ videretur, quod esset causa mortis, qa vbi fit mentio de morte, intelligitur in dubio qd fit donatio caus. mort. l. Seia. §. fi. ff. de do. cã mor. & l. Seia. cum gl. ff. de do. præleg. & no. gl. & DD. in l. fi. C. de pac. & in l. stipulatio hoc mõ cõcepta. de ver. obl. & in l. 2. C. de iur. do. & in l. quæ dotis. ff. sol. mat. cum si. sed in d. donatione est facta mentio mortis. imò expresè dicta dom. Maria donatrix in donatione expresit velle dictã donationẽ valere immediatè post mortẽ eiusdem non ante. ¶ Tamen his non obstã. contrariam sententiã in casu nostro dico esse
a de iure veriorem, & dictam donationem esse inter a viuos, maximè ex infrà scriptis. ¶ Et primo ꝓpter illa verba, titulo & causa donationis inter viuos merè, purè & simpliciter, &c. ergo sumus in casu certo & claro, scilicet qd donatrix voluit donare inter viuos, vt verba dicunt. l. nõ aliter. de le. 3. & l. Labeo. de supel. leg. Vnde dicit Cy. in l. 2. C. de iur. do. & Bart. in d. l. quæ dotis. circa primam col. dum opponitur
1 d. l. cum maritus. in fi. ff. de pac. dota. † quod illud quod dicitur donationẽ esse ex causa mortis, quando est facta mentio de morte, procedit in dubio, sed quando apparet quod animo donandi simpliciter seu inter viuos facta est donatio, tunc non curamus an fit facta mẽtio mortis vel non, & erit donatio irreuocabilis. l. perfecta. C. de don. quæ sub modo. & consuluit Oldra. in cons. 5. inci. Titius dedit duobus, &c. vbi si quis dedit duobus coniugib. omnia bona retento sibi vsufructu ꝑ hæc verba, Ratione matrimonij inter viuos contracti conscius, & attẽdens quod vos cõiuges multa grata mihi fecistis, & etiam de die in diem impẽditis: volens vos remunerare saltem in parte ex certa scientia ac spontanea voluntate, ac liberè, ꝓprio iure donaui & dedi ac tradidi purè, liberè & simpliciter ac inter viuos & irreuocabiliter talia bona, nec d. donationẽ ingratitudinis causa vel alia qualibet reuocare volo, &c. Quærebatur, an dicta donatio dicatur ob cãm, an verò pura, libera & simplex, & cõcludit quod est simplex donatio & nõ ob causam. & hoc propter illa verba
b purè, liberè & simpliciter. b alle. l. fi. C. de dona. ante nup. ibi dum tex. dicit, quia quasi, &c. iunctis illis verbis, & non simplex donatio, &c. mouetur ẽt per l. 1. ff. de don. cum ibi not. nec ob. secundũ eum causa matrimonij expressa in prin. donationis, qa adiectio talis videtur in dubio causa impulsiua non finalis. l. Titio centum. in prin. ff. de cond. & de. & l. 2. §. fi. ff. de do. & ibi descendit ad speciem meritorum, vt ibi plenius per eum, multò magis in casu nostro operantur ista verba, quod ista sit donatio inter viuos, cùm nihil repugnet quod actus dicatur actus inter viuos, quanuis sit collatus in tempus mortis. l. 1. C. vt actiones ab hærede & contra hæredem. l. hæreditariis. ff. de bo. auth. iud. pos. l. fi. de contrah. & commit. stip. & expresius in l. nam si cùm moriar. ff. de cond. inde. cum ibi no. per Guil. de Cu. & Bar. in vlt. op. ¶ Et dicit ẽt Bar. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. obli. in ver. quero, aliquis vult parere, &c. & in l. fi. C. de pact. in vers. quod si promittendo tibi ẽt. & quod si dono tibi post mortẽ, quamuis in dubio dicatur esse donatio causa mortis: tamen fallit nisi sit dictum quod sit inter viuos. bene facit l. cum maritus. §. fi. ff. de pac. dota. secundum vnum intellectum ibi positum
* in gl.* communiter approbata à Doct. in d. l. quæ dotis. sol. mat. ex cuius verbis casus iste apertè deciditur. Prædicta enim Maria donatrix promisit in dict. contractu donationis contra illã donationẽ non venire, ergo dato quod facta sit mentio mortis vel collata in tempus mortis, transit tamẽ in donationẽ inter viuos. l. vbi ita donauit. & in l. senatus. §. mortis causa. ff. de don. cau. mor. ¶ Et in proposito nostro consuluit Ang. in cons. 179. Visis prædictis. col. pe. nu. 6. faciunt not. per Bar. in d. l. fi. C. de pact. ¶ Quinimò fortius in dicta donatione sunt expresè adiecta hęc verba irreuocabiliter, ita quod nulla ingratitudinis causa vel offensa, aut odio quoquomodo reuocari posset. per quę verba apparet quod donans voluit istam donationem esse fortiorem, quam de sui natura sit etiã mera donatio inter viuos, scilicet quæ ex talibus causis regulariter potest reuocari. l. fin. C. de reuoc. do. c. fi.
2 de don. ¶ † Insuper verò deciditur per ea quæ not. per Bald. in d. l. 2. C. de iure do. vbi voluit, quod quando in donatione est facta mentio mortis per modum dilationis, tunc non intelligimus esse donatum causa mortis, sed inter viuos. ita dicit velle Dyn. in d. l. Seia. §. fi. & potest intelligi in causa dilationis factam esse mentionẽ mortis, quando in verbis importantibus executionẽ donationis facta est mentio mortis, & non in verbis importantibus substantiam donationis: nam tunc mentio mortis non facit præsumi illam esse donationem causa mortis: ita vult Bal. in addi. ad Spe. in tit. de instr. edi. in vl. col. in ver. si qs dona. & ita dicit esse de mente Spe. in d. tit. §. porrò. ver. aut firma, &c. & in ꝓposito nostro debet intelligi factam esse mentionẽ mortis causa donationis etiam in executione, qa in illis verbis dedit & donauit, adiecit verbum inter viuos, & sic aliàs donatrix esset sibi contraria, quod euitari debet. §. quibus. in 1. constitutione. C. & in c. cum tu. de testi. & not. Cy. in l. in exercẽdis. in 2. q. C. de fi. instru. & Bart. in l. scripturæ. eod. tit. ¶ Hoc etiam innuit re-
c seruatio vsusfructus c in vita facta à donante quæ aliàs stare non posset, si diceremus substantiam donationis esse collatam in tempus mortis, & prius non intelligi esse donatum, per quam reseruationẽ vsusfructus donans videtur dedisse donatario res donatas. l. si quis argentum. §. sed & si quis. C. de dona. & per vltima declarantur præcedentia. l. si seruus plurium. §. fi. & l. qui filiabus. in prin. ff. de leg. 1. ¶ Postremò etiam ex alio colligitur quod fuit donatio inter viuos, licet fuerit facta mentio mortis, quia dicta donatrix donauit dictæ dominæ Appollonię absenti & notario stipulanti & recipienti pro d. domina Appollonia & eius hæredibus & successoribus, quo casu propter mentionẽ hæredũ donari voluit;
3 vt no. Bal. in d. l. 2. C. de iu. do. † quod intelligatur esse donatio inter viuos in dubio, licet esset facta mentio mortis, qa mentio hæredum magis adaptatur ad donationem inter viuos, q̃ ad donationem causa mortis, cùm donatio inter viuos transmittatur ad hæredes, sed donatio causa mortis non, si prius decederet donatarius q̃ donator vel prius q̃ existat conditio donationis, quia habet naturam legati, & legatum conditionale non transmittitur. §. aliæ. Inst. de do. iuxta l. vnicam. §. sin autem sub conditione. C. de cadu. toll.

ex quibus apparet multipliciter responsum ad alleg. in con
trarium. ¶ Circa secundũ dubium, an dato quod dicta do-
natio facta dictæ Appolloniæ sit inter viuos, valeat attentis
his quæ contra voluntatem eius allegantur? Videtur prima
consideratione dicendũ ꝙ nõ, qa ista bona donata fuerunt
de bonis d. Branchæ q reliquit in sua vltima voluntate dicta
bona præfatæ dominæ Mariæ cum hoc, ꝙ posset dicta domi
na Maria vendere & donare dicta bona, & quocunq; titulo
transferre ꝓ libito voluntatis suę ꝓ anima ipsius testatoris,
& prædecessorum suorum ẽt vltra quartam partem dicto-
rum bonorum suæ hæreditatis, cum hoc ꝙ post mortem d.
dominæ Mariæ illud quod superest de dicta donatione seu
hæreditate remaneret, & esset dictæ dom. Marg. vnde cùm
dicta donatio facta dominæ Appolloniæ per dictam Mariã
videatur collata post mortem d. dominæ Mariæ, fuit facta &
collata in tempus quo fieri vel conferri non potuit, qa paria
sunt aliquid fieri tempore non permisso & conferri in tem-
pus prohibitum, & econtrà. l. in tẽpus. ff. de hær. insti. ¶ Se-
cundò, quia d. domina Maria semel donauit quartam par-
tem bonorũ suorum d. Branchæ, ergo ex forma dicti statuti
incipientis: Si qua mulier, &c. non debuit posse vlterius do
nare aliqd de bonis suis in præiudicium descendentiũ dict.
dom. Mariæ. Sed ꝑmissis non ob. contrarium puto de iure
verius, ꝙ dicta bona donata do. Appolloniæ non poterant
dici bona subiecta restitutioni alicuius fideic. post mortem
d. dominæ Mariæ donantis, & sic non posse per eum aliena-
ri, eo quia dico defecisse conditionem fideicommis. quia d.
domina Margareta quæ erat per fideicommis. vocata, post
mortem dominæ Mariæ decessit ante mortem d. dominæ
Mariæ, & per consequens defecit fideicommissum. l. hæres
meus. in prin. ff. de condi. & de. l. si cum hæres. quæ est l. 3. ff.
quando dies leg. ced. Nã in testamento Branchæ fuerat in-
stituta hæres vniuersalis domina Maria, postea in codicillis
Brancha dixit se instituere hæredem dominam Mariam, &
do. Marg. cum hac conditione, videlicet, quod dom. Maria
durante eius vita habeat omnes fructus & vsusfru. & reddi-
tus omnium bonorum & iurium dictę hęreditatis, & de di-
ctis bonis ipsa posit vẽdere, alienare, donare, & quocunq;
alio tit. transferre ꝓ libito voluntatis, pro anima dicti testa
toris & suorum ꝑdecessorum. ¶ Item ꝙ durante dictę dom.
Mariæ, dicta domina Margareta de d. hæreditate se aliquo-
modo impedire non posit. Et post mortem dom. Marię il-
lud quod superfuerit de hæreditate ipsius testatoris rema-
neat & sit dictæ dominæ Marg. Vnde in dictis codicillis in-
telligitur relictũ d. dominæ Marg. fideicommis. præstãdum
ab hæredib. scriptis in testamento, & sic à d. domina Maria.
l. Scæuola. ff. ad Tre. l. illud. §. tractari. & l. conficiuntur. ff. de
iure codi. l. 2. C. de codi. & nõ fuit dictum fideicommissum
purum, sed conditionale, vt patet per illa verba. s. cũ hac con
ditione. & per illa alia verba, sed ita tamen ꝙ durante vita d.
dominæ Mariæ, d. domina Marg. se aliquo modo impedire
non posit, & post mortem dictæ do. Mariæ illud quod su-
perfuerit, sit dictę do. Marga. Cùm ergo decesserit dicta do.
Marg. ante mortem dictæ dominæ Mariæ, remanet hæredi-
tas pura absq; fideicommisso ad prædictam dominã Mari-
am. Præterea dicta donatio facta per dictam domi. Mariam
fuit facta in vita eius, & dicitur donatio inter viuos, quam-
uis dilatione temporis executio esset collata in tẽpus mor-
4 tis, vt probaui in præcedenti dubio. † Et omnis donatio in-
ter viuos dicitur esse actus celebratus in vita, & donatio cau
sa mortis dicitur esse actus vltimæ voluntatis, quia quoad
substantiam & executionem expectat & exigit mortem te-
statoris, & ante quandocunq; reuocari potest, & non enu-
meratur inter actus & cõtractus alienationis explicandos
in vita, vt ꝓbat Bar. in cons. inci. Punctus talis est. pater filio
suo emancipato, &c. ¶ Confirmo ẽt quia posito ꝙ dicta do
natio facta d. Appollonię quò ad substãtiã haberet vires so-
lum post mortẽ dominæ Mariæ, tamen quia testator voluit
quod illud qđ superfuerit de bonis & hęreditate sua post
mortem do. Mariæ, remanere, & esse debet d. dominæ Mar-
garetæ, videtur ꝙ bona donata d. dominæ Appolloniæ non
sunt de illis quæ dicuntur superfuisse post mortem dominæ
Mariæ, adeo quod venirent in fideicommisso prædicto, vt
probatur per ea quę decidit Bal. in Auth. contra rogatos. C.
ad Treb. in vlt. col. in vers. pone ꝙ non alienauit inter viuos,
&c. iuncto tex. ille & eo quod habetur in l. Titius. ff. ad Tre.
5 nã vult Bal. † quod hæres grauatus restituere per fideicom-
missum id quod superesset ex hæreditate post mortem hæ-
redis, non intelligitur grauatus restituere id quod legauit
hæres in testamento suo alteri, quasi illud nõ dicatur super
esse post mortem hæredis qui legauit, cum legatum à tẽpo-
re mortis acquiratur, iux. l. vnicam. §. cùm igitur. C. de cad.
tol. l. à Titio. de fur. cum si. per quę apparet responsum mul
tipliciter ad primum argumẽtum adductum in contrariũ.
6 ¶ † Non ob. supradicta, quia respondeo, ꝙ in hoc debet at-
d tendi tẽpus mortis d dictæ donatricis, & quantitas substan-
tiæ quam tunc habebat, vnde si quispiam donasset in vita ẽt
dimidiam omnium bonorum, quæ tunc habebat & postea
acquisiuit tot bona, ꝙ confusis illis bonis donatis vnà cum
bonis postea acquisitis, non reperitur quod illa quę donata
fuerunt, excedant quartam omnium bonorum, tunc dona
tio irreuocabiliter firma manebit. hoc aptè ꝓbatur per no.
ꝑ gl. in l. 1. C. de inof. do. in gl. mag. & ibi Bal. in ver. 8. quæro
quid si ab initio donauit quis totum suum patrimoniũ, &c.
* Et ibi in hac parte eum sequitur Cyn. in 4. q. & * cõmuniter
alij Scribentes per §. quia verò hactenus. in Authen. de nup.
¶ Sed dato quod domi. Maria donasset quartam partẽ om-
nium bonorum Branchæ, tamen plura reacquisiuit vltra il-
lam quartam partem, & etiam vltra omnia bona dicti Bran
chæ, & sic satis est ꝙ habito respectu ad bona quæ erãt tem-
pore mortis in bonis dominę Mariæ non requiratur, ꝙ ipsa
alteri donauit in præiudiciũ descendentium vltra quartam
partem. Nam si reuersa sunt bona donata Branchæ ad dictã
donatricẽ nullum ex dicta prima donatione facta Branchæ
senserint præiudicium descendentes, cùm ante mortẽ do-
minę Mariæ nullũ ius habeant descendentes in bonis ascen
dẽtium. l. 1. §. si impuberi. ff. de coll. bo. l. fi. ff. de lib. ag. & ibi
per Bar. l. si quando. §. fi. & ibi Bar. C. de inoff. test. Præterea,
dicta donatrix donando dictæ Appolloniæ cum illo onere
soluendo singulo anno pro tẽpore 20. anno. florenos quin
que fratrib. sancti Dominici pro celebrando vnum officiũ
singulis annis ꝓ anima dicti Branchæ & suorum prædeces-
sorum, & d. dominæ Mariæ, non tantum donasse videtur, q̃
exsoluisse legatum à dicto Brancha relictum ad pias causas,
quod quidem potuit conferre in liberam voluntatem hære
dis, s. dominæ Mariæ, per c. cum tibi. cum ibi no. per glos. &
DD. de testa. & no. Bart. in repetitione l. 1. C. de sac. san. ecc.
& in ver. 3. quæro an in relictis ad pias causas valeat volun-
tas captatoria, &c. & in l. captatorias. ff. de leg. 1. & ibi etiam
Bal. & not. Bart. in l. 1. de leg. 2. & in l. Theopompus. ff. de do.
præleg. in l. quidam. & in l. vtrùm. ff. de reb. dub. & Bald. in
repe. c. si pater. de testa. in 6. in materia compendiosæ substi
tutionis. & Ang. in l. captatorias. ff. de hære. instit. & ita sum
solitus semper tenere, † quia in dispositione ad pias e causas
7 non attendimus prohibitionem Iuris ciuilis, sed Iuris di-
e uini vel canonici etiam in terris imperij, per ea quæ haben-
tur in c. cùm esses. & in c. relatum. lo primo. de testa. & not.
Bar. in rep. d. l. 1. in vlt. q. iunctis no. per DD. in c. ecclesia san
* ctæ Mariæ, de consti. & videtur esse * magis communis opi.
licet quidã aliter dixerint, de qua in dictis locis, quæ dispu-
tatio non videtur tamen hîc necessaria stantibus aliis q̃ sup.
deducta sunt. ¶ Circa tertiũ dubium, quo quæritur, dato ꝙ
valuerit dicta donatio facta dominę Appollonię quis in di-
ctis bonis donantis plus iuris habeat, an dicta domina Ap-
pollonia, an secundus donatarius? Et clarum est ꝙ dicta pri
ma donataria, sc. domina Appollonia potior esse videatur,
8 † quia prius traditio sibi facta fuit. l. quoties. C. de rei vend.
& l. si autẽ. §. si duobus. ff. de publi. quod autem prius fuerit
facta traditio dictæ dominæ Appolloniæ, patet tam per di-
ctam reseruationẽ vsusfructus. d. l. quisquis. & l. si qs argen-
tum. §. sed & si quis. C. de don. quàm per cõstitutum. l. quod
meo. in princ. cum ibi not. per Doct. ff. de acqui. pos. & in c.
cum venissent. de restitu. spol. & quòd sufficiat ac præfera-
tur in casu proposito tale consti. donantis & posidenti

actua

actuali traditione primo facta secundo donatario, firmat Io. And. in addi. Spe. in tit. de emp. & ven. §. sciendum. super ver. & not. quem * communiter alij sequuntur, & per canoni. in d. c. cùm venissent. & per Bald. in Rubr. C. de contrah. empt. in 11. q. & fuit decisi. Guid. de Suz. in d. l. fi. C. de sa. san. eccl. & in d. l. quoties. ¶ Alex. Paduæ iura ciuilia legens.

ADDITIO.

a ¶ Inter viuos. Adde Alex. consil. 78. col. 1. lib. 4. Bal. l. 1. in fi. C. si quid in frau. pa. Steph. Ber. cons. 366. col. fin. lib. 2. cons. 9. Multa sunt. lib. 3. Fran. Aret. consi. 74. col. 2. Soc. consi. 53. consil. 137. lib. 1. Ias. consi. 5. & 6. lib. 3. consil. 169. colum. fin. lib. 4. vide de hac materia per Alex. & Iaso. in l. quæ dotis. ff. sol. matr. quòd si libet videre casus & consilia, vbi deciditur esse donationem causa mortis, vide Ro. cons. 229. pro declaratione consi. 513. in casu proposito. Alex. in eo. li. consil. 81. Corn. consil. 124. consil. 259. col. 3. consi. 289. litera R; lib. 4. Franc. Ripa in tract. de peste, fol. 31. ver. sextodecimò. plenè dixi super consue. Pari. §. 96.

b ¶ Simpliciter. imo quia bene merita nõ erant expressa, nisi in genere, velut ex communi stylo, ideo nihil operantur, vt consul. Socin. consil. 295. lib. 2. licet eum malè reprehendat Deci. consi. 20. & in l. si donatione. C. de colla. colum. 2.

c ¶ Vsusfructus. caue quia loquitur contra casum. l. in l. Seia. in princip. ff. de donat. cau. mort.

d ¶ Mortis. not. pro consuetudinibus quæ vetant inter viuos dare vltra quartam partem hæreditariorum, vt dixi super consuetu. Paris. §. 92.

e ¶ Pias. contra fa. not. in l. 2. consil. 210. dixi super consuetu. Pari. §. 96.

SVMMARIVM.

1 *Plures si percusserint vnum, etiam si non constat cuius ex eis ictu perierit, omnes tenentur de homicidio. & nu. 8.*

2 *Conatus sine effectu non punitur secundum statuta & consuetudines.*

3 *Sententia quæ fertur ex præsumptionibus temperari debet.*

4 *Plures quid si in rixa percusserint aliquem, & ignoratur à quo sit occisus.*

5 *Testis deponens per verbum, videtur, non probat.*

6 *Testes in criminalib. debent reddere rationem etiam nõ rogati.*

7 *Quasi, dictio, notat improprietatem, nec statuta intelliguntur de casu improprio.*

9 *Opinio Bart. reprobatur in l. si in rixa. ff. ad leg. Corn. de sicar.*

10 *Auxilians quis dici non potest, si non constat de principali delinquente.*

11 *Medici dicuntur etiam obstetrices, & cuiuscunque doloris curatores.*

12 *Bannum & publicatio bonorũ non extenditur ad post quæsita.*

EPITOME.

Tenet istum inquisitum non posse condemnari de homicidio, etiam si constet ꝙ animo occidendi venerit, & cum aliis percusserit, ex quo non constat, ꝙ vulnus illud mortale infixerit stantibus statutis quę non imponunt pœnam, nisi occidenti. in quo (meo iudicio) malè dicit, inquantum loquitur, quando constat de animo occidendi.

CONSILIVM XV.

VISO processu inquisitionis formatæ ꝑ potestatem Parmæ contra & aduersus Io. Mariam, a Io. de Col. de pluribus vulneribus illatis per d. inquisitum, & nonnullos alios in personam Mariani de Gasis, quibus omnib. vnus alteri & alter alteri auxiliũ, opem & fauorẽ inuicem prestiterunt, super dicto maleficio assistendo, ex quibus omnib. vulneribus d. Marianus mortuus fuit, prout plenius in dicta inquisitione continetur. & visis attestationib. testiũ per curiam receptorũ. & visa specifica depositione duorũ medicorum attestãtium in effectu ꝙ excepto vno vulnere magno illato super capite dicti Mariani & penetrato vsq; ad cerebrũ, alia vulnera non erant letalia, & dicunt quod illud magnũ vulnus super capite illatum tanꝗ letale fuit illud solum, ex quo Marianus fuit mortuus, & quod ab aliis vulneribus bene & faciliter fuisset liberatus, prout plenè continetur in scriptura dictarum attestationum, & neq; ex forma inquisitionis neq; ex attestationibus patet clarè quis fuerit ille qui dictũ mortale vulnus super suum caput intulerit. ¶ Vnde quæritur, posito ꝙ verè vel fictè dictus Ioan. Maria intulerit aliquod aliud vulnus ex vulneribus illatis in personam d. Mariani, & quod præstiterit auxiliũ, vtrùm possit condemnari capitaliter tanquam homicida? & videtur prima consideratione dicendum ꝙ sic. Primò per tex. in l. item Mela. §. si plu-
1 res. & l. ita vulneratus. §. idemq; est. ff. ad l. Aquil. † vbi si plures percusserint hominem, adeò ꝙ mortuus est, si non constat cuius ictu perierit, omnes tenẽtur de homicidio. simile habetis in l. 1. §. fi. cum l. seq. ff. de his qui deiece. vel effu. hoc expresse videtur velle gl. ff. de sica. l. si rixa. hoc idem videtur esse de mente Bar. in d. l. si rixa. in distinctione sua inquantũ voluit, quod quãdo primò ab vno illatum fuit vulnus mortale, & posito quod constaret quis intulerit illud, si tamen post illud per alium illata sint alia vulnera quæ per se non fuissent letalia in homine prius non vulnerato, tamẽ casu quo illata sunt post aliquod vulnus letale, teneantur etiã de occisione illi qui talia vulnera non letalia intulerunt. allega. l. qua actione. §. si quis seruum ægrotum. ff. ad l. Aquil. & d. l. ita vulneratus, iuxta principiũ. sed vt ex inspectione inquisitionis apparet post illatum vulnus per vnum ex sociis d. Io. Marię. super capite dicti Mariani cum vna arma & maxima sanguinis effusione fuit adhuc vulneratus letaliter, & ꝑ ipsos omnes multis percussionib. tam super capite quã super pectore & flanchis. & licet dicti testes medici videantur deponere (vt dixi) excepto illo vulnere illato sup capite cũ maxima sanguinis effusione, alia vulnera nõ fuerũt letalia, attamen secundum Bart. quãuis non essent letalia, si tamen illata fuissent ante dictũ vulnus letale facerent vulnerantes teneri de occiso per iura pallegata. ¶ Fortius dicit, quod & si vulnera non letalia prius fuerunt illata per aliquos, & postea per alium fuit vulnus letale illatum, quamuis teneatur solum de occiso ille, ꝗ vulnus letale intulit, per d. l. si in rixa. & per d. l. ita vulneratus. & per d. §. item si plures. tamen illi qui intulerunt vulnera non letalia, potuerunt puniri tanꝗ præstantes auxilium homicidio. assistendo ad homicidium committendum, per illum qui postea vulnus letale intulit. l. in actione. §. ope. ff. de fur. & Bald. in l. qui seruo. §. fin. ff. de furt. & Bal. in l. non ideo minus, in antepe. quæst. in vers. sed iuxta hoc venit quomodo, &c. C. de accus. & per Angel. in l. reos. in princ. ff. de duo. re. & in d. l. si in rixa. & eadẽ videtur pœna præstantis auxilium tali delicto, quæ est ipsius principaliter delinquentis. l. nihil. ff. de sica. l. 1. & ibi Bal. C. de crimi. pec. l. is cuius opem. de adul. & in Cle. 1. & ibi not. de offi. de lega. & not. Bar. Ang. in l. is qui opem. ff. de fur. & Cyn. & clarè Bal. & Ang. in l. 1. C. de Nili agge. non rum. & Io. Andr. in c. dilectus. ff. de pœ. cum si. ergo cum formata sit inquisitio etiã de auxilio prestito maleficio assistendo, debet posse Io. Maria puniri eadem pœna, qua veniret puniendus ille, qui intulit vulnus letale. ¶ Subdit etiam Bart. in d. l. in rixa. ꝙ etiam vbi non potest apparere quis intulerit illam percussionem letalem, tamen constat quod omnes percusserunt, & non apparet quis primò percusserit, & quis post, & sic nõ apparet, an vulnera non letalia illata fuerunt ante vel post percussionem factam ab illo, qui letaliter vulnerauit, puniuntur omnes vt homicidæ, quia præsumuntur omnes simul vulnerasse, sicut alibi quãdo non apparet quis primò decesserit, & quis postea, præsumuntur omnes simul periisse. l. cum hic status. de do. inter vi. & vxo. & in l. si fuerit. ff. de re. dub. & ideo omnes teneantur, per d. l. item Mela. §. sed si plures seruum. & si plures. & Bar. Bal. & Ang. in d. l. ita vulneratus. in fi. ¶ Facit quod no. Dy. in reg. in obscuris. in fi. de reg. iur. lib. 6. & quod no. DD. in l. quoniam multa. C. ad leg. Iul. de vi. & bonus tex. 23. q. 8. si quatuor. & in c. significasti. el 2. de homicidio. & bona gl. in c. cupientes. §. cæterum. in verbo, culpabiles. de elec. in 6. & quod no. Spe. in ti. de homici. §. 1. ver. sed pone. 4. ex quibus omnib. videtur ꝙ ex pluribus capitibus veniat concludendum, dictum Io. Mariã esse puniendum, vt homicidam capitaliter. ¶ Sed præmissis non obstan-

obstantibus puto, in casu nostro contrariam sententiā esse de iure veriorem. ad quod ostendendum præsuppono ꝙ licet de Iure communi vulnerans cum gladio seu instrumento apto ad occidendum, teneatur pro homicidio, quamuis vulneratus non moriatur. l. is qui cum telo. C. ad l. Cor. de sica. & l. 1. §. diuus Adrianus. eo. tit. tamē attenta dispositio-
2 ne † statutorum, *b* quæ communiter vigent per Italiam. quę
b solam pœnā capitalem imponunt ei qui occiderit, nō intelligitur talis pœna imposita ei qui vulnerauit, si effectualiter non sequatur homicidium, vt probat Bar. in præallegato §. diuus. & in d. l. si in rixa. & probatur in l. si certus sit percussor. §. fi. cum l. seq. ad Sylla. & illum tex. ad hoc ibi ponderauit Bal. in l. 1. §. hæc verba. & ibi etiā not. Ang. ff. quod quisq; iur. not. Bar. in l. damni. §. Sabini. ff. de da. inf. & Bal. in l. si qs non dicam rapere. C. de epis. & cle. & in c. 1. §. iniuria. de pace iura. firmā. & in l. datam. C. qui accu. & in l. si fugitiui. C. de seruis fugiti. & dicit Spec. in tit. de accu. §. 1. vers. sed quid si primò, &c. quod de consuetudine non seruatur, vt puniatur pœna capitali homicida, nisi effectualiter occiderit, nec
c sufficit vulnerasse animo occidendi. *c* Et etiam ita refert tenuisse Cy. in d. l. is qui cum telo. in 3. opp. & Bart. in l. diuus. & Ange. in d. l. 1. §. hæc verba. ¶ Hoc præmisso, dico dictum Io. Mariam non esse condemnandum, vt homicidam pœna capitali, quia vbi agitur de pœna criminaliter imponenda, & plures fuerunt percussores, ictus vniuscuiusq; pcutientis cōtemplari oportet: ita propriè habetis in d. l. si in rixa, quę propriè loquitur quando agitur de pœna criminaliter imponenda, vt patet ex titulo sub quo situata est. l. Imperatores. ff. de in diem addi. l. fi. & ibi no. in princ. ff. de condi. indeb. & sic attendi debet qualitas ipsius percussionis, vt si ex illa percussione sit mortuus, debet percutiens puniri pœna homicidij: Si verò nō sit mortuus ex illa percussione nō letali, sed ex alia letali, nō debeat de occiso puniri ille qui non letaliter percussit. ¶ Secundò, quia vbi agitur de pœna criminali saltem capitali probationes debeant esse liquidissimæ. l. sciant. C. de prob. & l. qui sententiam. C. de pœ. Vnde ex præsumptionibus non est damnandus, sed potius absoluēdus, si probatio est dubia. l. absentē. ff. de pœ. vnde vbi ex attestationibus seu probationib. rei redditur dubia ꝓbatio accusatoris seu iudicis inquirentis, non debet reus dānari, vt not. declarat Bart. & alij in l. non solum. §. sed vt probari. circa princ. ff. de noui ope. nun. & not. Bal. in l. 1. C. an seruus ex suo facto. & Sal. in l. matrem. C. de probatio. circa 4. col. & in c. auditis, circa vlti. chartam præsump. sed ita est quòd ex probationibus factis, præsertim per dictos medicos non potest negari, quin reddatur dubia intentio curię inquirentis, quia illi deponunt ꝙ solum vulnus illatum super capite cum vno ronchono, prout comprehendi poterat, fuerat letale, & alia vulnera non, & non apparet ēt ex forma inquisitionis, vel ꝑ aliquā ꝓbationē veram vel fictam, quod dictū vulnus letale fuerit illatū ꝑ d. Io. Mariam super capite. imò ex inquisitione videtur potius comprehēdi ꝙ illud vulnus fuit illatū per vnum ex sociis Io. Marię ergo condemnari nō potest, saltem capitaliter de homicidio Ioā. Maria. ¶ Tertiò per id quod dixit singulariter Innoc. & Hosti. in c. quia verosimile. de præsump. Bal. in l. fin. in vlt. col. de prob. & DD. maximè dominus Abbas in c. 2. de præsump. & Ant. de But. in c. quanto. de præsump. Lud. de Rom. in l. 1. §. si quis in vil.
3 ff. ad Sylla. vbi voluit, † ꝙ quando iudex procedit in crimi-
d nalibus ex præsumptionibus, *d* quamuis tales pręsumptiones tanquam euidentes sufficerent ad condemnandum in causa ciuili, tamen in pœnis criminalibus debet se abstinere, & non ita procedere ad condemnandum, & si condemnet, debet modicè condemnare. hoc ꝓbatur in d. c. afferte. vbi iudex ex illa pręsumptione violenta bene condemnauit mulierem ad restitutionem filij matri suę, tamen noluit illā mulierē cōdemnare ad mortē, ad quā iustissimè fuisset condemnanda, si legitimè fuisset ꝓbatum contra eā, ꝙ filiū alterius surripuisset, iuxta l. qm̄. & l. fi. C. ad l. Flau. de pla. & l. 1. & pe. ff. eo. ti. sed ita est qđ neq; ex forma inquisitionis, neq; ex forma ꝓbationis clarè comprehenditur, quod d. Io. Maria letaliter vulnerauerit Marianū, stante hoc quod vnum tm̄ vulnus fuit letale, s. illud quod fuit illatum super capite, vt fuit probatū, & non apparet ꝙ tale vulnus fuerit illatum per Io. Mariā, imò potius per alium (vt dixi) ergo si aliquo modo dici potest, quod ex percussione vel percussionibus illatis per Io. Mariam decesserit Marianus. hoc resultare nō potest, nisi aliqua præsumptione iuris seu violentia, prout etiam loquitur text. in d. c. afferte. vbi etiā loquitur in præsumptione violenta, id est, quæ mouet iudicem ad condemnandū, vt ibi not. gl. & DD. ¶ Quia præsuppono quod violenta dicitur esse præsumptio iuris, vt no. Cy. in l. siue possidetis. C. de prob. & Spec. in ti. de pręsum. §. species. ver. violenta. & DD. in c. is qui. de sponsal. & in d. c. quando. de pręsumpt. Quartò moueor, quia quæstio nostra deciditur per Alb. de Gandino, in suo tractatu maleficiorum sub rubrica
de homicidio. in Rubri. quæ tractat, † vtrùm si plures *e* per- 4
cusserint aliquē qui inde moriatur, tamē ignoratur ex quo e
vulnere ille sit mortuus, vt quia non habebat nisi vnum vulnus letale, an debeant omnes mori, an solùm teneantur de vulnere. Et primò arguit ꝙ omnes debeant mori, per dictā regulam. d. l. item Mela. §. sed si plures. & per d. l. ita vulneratus. & l. si plures. ff. de admi. tut. & per not. per glo. in d. l. si in rixa. & quia in dubiis nō debemus recedere à verbis edicti. l. prospexit. ff. qui & à quibus. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercito. sed dicit quod contrariū tenuit domi. Albertus Papiensis, & ita dicit tenere * cōiter omnes Doctor. modernos, scilicet ꝙ nullo modo dānentur ad mortē, quia in maleficiis ꝓbationes debent esse luce clariores, vt dixi, & in criminalibus non debemus vti mendicatis suffragiis l. singuli. C. de acc. Et qa pœna nō debet egredi vltra quàm reperiatur delictum esse cōmissum, l. sancimus. C. de pœn. & principaliter per d. l. si in rixa. vbi dicitur, ictus vniuscuiusq; contemplari oportet, &c. Vnde si vnus occidit Titium cum forcato, alter cum paruo gladio, & non apparet cuius ictu perierit, si dicimus omnes, vt homicidę capitaliter teneri, in tantum puniretur ille qui modicum vulnus intulisset, quātum ille qui intulit vulnus letale, quod esset iniquum & durum, & in tali dubio impossibile esset omnes insolidū occidisse, vnde cum deficiat ꝓbatio quò ad hoc quis eorum occiderit, neuter de occiso debet ad mortem damnari. arg. l. scientiam. §. cum stramenta. ff. ad l. Aquil. & l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. & respondet ad no. per gl. in d. l. si in rixa. inquantū dicit quod vbi non constat cuius ictu perierit, quod omnes teneantur, & quod quilibet p̄sumatur occidisse, quod istud non potest procedere in criminalibus pœnis, quia neuter ex præsumptionibus damnandus est. d. l. absentem. Fallit in duobus casib. ibi not. in gl. & cùm non appareat cuius ictu perierit, pœna potius est molienda. l. interpretatione. l. si præses. ff. de pœ. & dum gl. in d. l. si in rixa. dicit quod oēs tenentur, subaudi secundū quod iudici videbitur, non autem quod debeant mori. Respondet etiā ad d. l. item Mela. §. sed si plures. & ad d. l. ita vulneratus quę loquuntur quādo agitur l. Aquilia ciuiliter pro damno dato ex p̄sumptione habita cōtra eos quilibet insolidum damnetur. Sed aliud est vbi criminaliter agitur. Et differunt ciuile & criminale. Inst. de pub. iu. in princ. ex quibus contra eos non debent ad mortē condemnari. tamen ne delicta remaneāt impunita, cū constat eos deliquisse, debēt aliqua pœna puniri. d. l. ita vulneratus. & l. licitatio. § ꝙ illicitē. ff. de pub. & l. si à reo. §. fin. ff. de fidei. & refert qđ hęc quæstio fuit de facto Parmę, vbi in tali casu ꝑtās condemnauit de consilio sapientum tales delinquentes in pœnam pecuniariā. dicit tamen quod vbi apparet eos habuisse animū occidendi, &c. tunc verum est. sc. vbi esset seruandum ius cōmune, quod quilibet ēt pro vulnere non letali teneretur, ac si occidisset. d. l. is qui cum telo. & in d. §. diuus. tamen hoc non debet attendi stāte statuto & consuetudine Italiæ, vt dixi sup. Si ergo videmus esse cōclusum, quod vbi non constat qs intulerit illud vulnus letale, nō debet teneri de homicidio, tantò magis in casu nostro in quo ex inquisitionis inspectione dictorū attestantium potius videatur apparere, quod vnus ex sociis dicti Io. Marię fuit qui intulit dictum vulnus super capite, quod (vt dicūt medici) solum erat mortale, quo casu alij teneantur de vulnerato,

non

non de homicidio, vt probatur in d.l. item Mela. §. sed si plures. ibi dũ tex. dicit. & sic quidẽ apparet cuius ictu perierit, &c. & hoc ẽt expresse no. Bal. ibi & Host. in summa, in tit. de homicidio. §. qua pœna. ver. sed quid si in rixa. & Arch. in 23. q. vltim. c. si quatuor. benefacit l. huic scripturæ. §. si seruus. cum seq. ff. ad l. Aquil. & est de mente gl. in c. significasti. el 2. in ver. discerni. de homicidio. & no. Inn. in c. si aliquis. in gl. mag. ad fi. eod. tit. ¶ Quintò moueor, qa hoc præcisè firmat Ol. in d. l. si in rixa. vt ibi dixi, ꝙ illud quod firmat gl. ꝙ omnes tenẽtur quãdo plures pcussissent, & non potest apparere cuius ictu perierit percussus, seu qs causa occidẽdi percusserit, & qs non, attento ꝙ de iure cõmuni idem operatur illatio vulneris animo occidẽdi, quod operatur occisio (vt dixi) debet intelligi secundũ Old. ꝙ omnes teneantur, s. pecuniariter tantũ, & dicit, qđ ita dixerunt oẽs DD. Bononiæ legentes. & ꝙ nõ obstat l. item Mela. §. sed si plures. quoniã loquitur, quãdo ciuiliter agitur. ¶ Et hæc verba refert & sequitur Pe. de Anch. in cons. suo 216. inci. Nos Bartholomæus de Sal. vbi approbat Pet. de Anch. & dicunt, ꝙ hoc innuit text. in d. l. si in rixa. quæ loquitur quando plures percusserunt. & tunc nõ dicunt omnes l. Cornelia teneri, & frustra diceret tex. vulnus cuiusq; debere contẽplari, si omnes vulnerantes eadem pœna l. Corneliæ tenerentur. & illud consilium Pet. de Anch. pariter comprobatur per Bar. de Sal. & Gasparẽ de Calde. ¶ Sextò moueor, quia si curia inquirens dicit, non plenè constare quod vulnus mortale, de quo deponunt medici, fuerit illatum ab vno ex sociis dicti Io. Mariæ, attento quod medici deponunt, quod vulnus mortale fuit illud magnum vulnus, ꝙ illatum fuit super capite cum fractura cranei vsq; ad cerebrum, & in inquisitione dicitur, postquam Io. Maria vulneranit Marianum vna percussione in pectore, cum magna sanguinis effusione incontinenti, vnus ex sociis dicti Io. Mariæ percussit dictũ Marianum super capite cum vno ronchono vna percussione cum sanguinis effusione, & demum per omnes ipsos percussus fuit & vulneratus letaliter multis aliis percussionibus, tam super capite q̃ in pectore, & in flanchis cum sanguinis effusione. & medici etiam deponunt ꝙ in capite habebat tria vulnera, ergo cùm plura fuerint illata vulnera in capite, de quib. omnibus prædicti sunt inquisiti etiam. præterea vulnus de quo in inquisitione dicitur specificè fuisse illatum ab vno ex sociis dicti Io. Mariæ super capite cum magna sanguinis effusione: sequitur ꝙ dicta pluralitas vulnerũ super capite pariat dictam incertitudinẽ, quomodo ergo potest dici, ꝙ vulnus qđ in inquisitione specificè dicitur fuisse illatũ super capite ab vno ex sociis prædicti Io. Mariæ fuerit prædictum vulnus letale, de quo deponunt medici ꝙ nullum aliud ex aliis vulneribus super capite illatis fuerit lethale vulnus de quo deponunt medici. l. ita fideius. ff. de iu. fis. l. si fuerit. ff. de reb. du. l. si qs seruum. §. si ita. ff. de leg. 2. ¶ Et non sunt duo testes q deponunt, ꝙ illud vulnus letale fuit illatũ cũ ronchono, sed vnus solus, s. frater, s. Iacobis de Bertholotis. & ille etiam non deponit hoc cõcludenter, sed dicit simpliciter ꝙ videbatur illatum vno ronchono,

5 † quo casu testis in ciuilib. deponens per verbum videtur, non probat, vt no. Bar. in l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arb. & in suo tractatu de teste. circa 2. chartam. & Io. And. in addi. Spe. in tit. de teste. §. nunc tractandum, in add. inci. hic ergo regulariter. & Bald. in l. de quib. ff. de le. in 20. col. ver. sed qđ si testis. dicit videri, &c. & Ang. in rep. l. sciendum. de verb. obli. in 2.

6 col. præsertim † cum testib. in criminali nõ credatur, quando etiam non interrogati non reddunt sufficientẽ causam dicti sui, vt signanter tradidit Sal. in l. fi. C. de prob. & in inquisitione ẽt dicitur, qđ omnes inquisiti erant etiã armati spatis, lanceis & ronchonis. Adhuc habet Io. Maria intẽtionem suam fundatam ex isto capite, qa sumus in casu in quo nõ constat quis intulerit illud vulnus letale, quo casu Dyn. cõsuluit ꝙ posito ꝙ de iure punirẽtur, tamẽ per hoc non habet locũ in statutis, id est, vbi tractatur de imponẽda pœna ex forma statutorũ, qa tex. in d. l. item Mela. dicit, ꝙ si non ap-

7 paret cuius ictu perierit, oẽs quasi occiderint teneri. † Nam dictio, quasi, ibi posita notat improprietatẽ. l. si cum dotẽ. §. fi. ff. sol. mat. & ibi no. in l. posthumorum. ff. de iniu. test. & statuta non intelliguntur de casu improprio. l. 1. §. si is q nauem. ff. de exerci. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. ge. c. in nostra. de iniu. & no. Bar. in l. 1. & in l. liber homo. ff. de verb. ob. signanter. & in l. apud Iulianum. §. fi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & Bal. & Ang. in l. more. ff. de acq. hær. cum multis suis concord. & licet Bart. in d. l. si in rixa. non sit cum opi. Cy. volens ꝙ illa dictio quasi, posita in d. §. sed si plures. sit veritatis expressiua. sicut stat in primo respõso illius §. dum ibi dixit, ꝙ si quidẽ apparet ex cuius ictu perierit, illũ quasi occiderit, teneri. q̃ responsio cum supportatione videtur fuisse satis fragilis, qa dictio quasi, secundum subiectã & practicatam materiã ponitur, modò tanquã veritatis expressiua, & modò tanq̃ verè denotans similitudinem. l. Lucius. la 1. Et ibi gl. in ver. inter esse. ff. de admi. tut. l. ait prætor. §. item ei qui. ff. ex quibus cau. maio. l. si quis cum à fideicõmis. & ibi no. ff. de condi. indeb. c. parochianos. & ibi no. Io. And. de deci. & 2. dist. in c. quædam etiam. & ibi not. Archi. quod idem importat, quod dictio tanquam, quæ tamen est nota improprietatis. l. pecuniam. ff. si cer. pet. l. iubemus. §. sanè. el 1. C. de sac. san. eccl. & not. Bart. in l. 1. in fi. principij. ff. de offi. eius cui man. est iu. & Bald. in l. apud antiquos. C. de fur. licet aliquando sit expressiua veritatis. c. solitæ. & ibi gl. de maio. & obed. in vers. tanquam. c. 1. & ibi not. Archid. de homi. lib. 6. l. 1. & ibi not. in prin. ff. de hær. inst. & quod dictio quasi, potest in vna & eadem l. vel §. stare propriè & impropriè secundum subiectam materiam, est etiam text. cum gl. in l. si pater. §. q duos. ff. de adopt. quæ incipit, hæc tria. Vnde licet Iurisconsultus in d. §. sed si plures, ratione subiectæ materiæ accipiat in prima parte dictionem quasi, vt veritatis expressiuam, quia aliter accipi non potest, cùm verum sit vnum occidisse, &c. ibi, cuius ictu vulneratum periisse, tamen non est eadẽ ratio, quòd in sequenti responso accipiatur pro dictione veritatis expressiua, quia si non apparet cuius ictu perierit, non videtur dici posse, ꝙ verè omnes occiderunt, saltem in casu nostro quando apparet quod tantum vnum erat vulnus letale, per di. l. si in rixa. inducendo, vt dixi, & sic posito, ꝙ quando non cõstat quòd vnum vulnus tantùm erat mortale, non posset stare ꝙ oẽs viderentur occidisse. & sic seruetur intellectus in d. §. sed si plures. & ꝙ ibi etiam in 2. responso dictio quasi, sit veritatis expressiua. & sic ille casus habet locum in casu nostro, quando constat quod vnum tantum erat vulnus letale, quia tunc omnes non dicerẽtur verè occidisse, per d. l. si in rixa. & hoc casu optimè procedit decisio noua Dy. ¶ Ex his ergo apparet ex sufficiẽti partium & casuum enumeratione dictum Io. Mariam non posse ad mortem condemnari, vt dixi. & quamuis ex his apparet responsio ad allegata in contrarium, tamen specialiter respondeo.

8 & primò † non ob. d. l. item Mela. §. sed si plures. & d. l. ita vulneratus. cum concordantiis, quia respondeo primò, ꝙ ille text. & similes loquuntur quando agitur ciuiliter, quia aliud est quando criminaliter agitur, vt in casu nostro, qa tunc requiruntur probationes luce meridiana clariores, & saltem quia agitur de imponenda pœna capitis, vt multis authoritatibus suprà comprobaui. & ita ad d. §. sed si plures. & ad d. l. 1. §. fin. cum seq. ff. de his qui deie. vel effu. respondet vltra Doctores superius allegatos Alber. de Rosa. in 3. parte statutorum. q. 62. incipi. Item quæritur, quando erãt in domo vna, &c. ¶ Secundò respondeo, quòd aut tenemus ꝙ vulnus illud vnicum mortale fuit illatum à socio Ioan. Mariæ magis quàm à Ioan. Maria, vel ab alio, & tunc respondeo quòd text. in d. §. sed si plures. non loquitur quando constat vnum tantum fuisse illatum vulnus mortale, quo casu non teneantur capitaliter de occiso, vt firmat Old. & multi alij quos suprà allegaui. ¶ Vel etiam respondeo, quod ille text. non militat in pœnis quæ imponuntur vigore statutorum, quia posito quòd omnes videantur occidisse. illud enim est impropriè, quę improprietates non habent locum in statutis, vt proximè dixi circa sextum fundamentum, secundum Dy. Et per hoc etiam fuit responsum ad not. per glos. in d. l. si in rixa. ad quam etiam fuit responsum in quarto fundamento. ¶ Ex his modis patet esse responsum ad capit.

si qua-

si quatuor. 23.q.vlt.& ad c.significasti.de homicidio.el 2.nā
ibi non apparebat ꝙ vnius ictu pericrit, id est,non appare-
bat ꝙ vnum solum vulnus fuisset mortale,prout hic.¶Item
ibi non agitur de pœna capitaliter imponēda, sed de pœna
irregularitatis,tamē tutior via est ibi eligēda, scilicet quod
tanquam irregularis nō puniatur, aliàs puniatur:vt ibi per
9 DD. ¶ † Non obst.notata per Bart.in d. l.si in rixa. inquan-
tum dicit,quod si primò fuit ab vno illatum vulnus morta-
le,& postea ab aliis illata fuerint alia vulnera,ꝙ quilibet te-
netur de homicidio, per d. l.qua accusatione.§.si quis ser-
uum ęgrotum.& per d.l.ita vulneratus,in prin.quia illi tex.
loquuntur quò ad actionem l. Aquil. & sic quando agitur
ciuiliter, quo casu illud est, & ex præsumptionibus potest
quis damnari,vt dictum est.& opi.Bart. confunditur per d.
l.si in rixa.qui indistinctè vult ictus cuiusq; cōtemplandos.
denique iura illa non dicunt,ꝙ vulnera secundo loco illata
non essent letalia in illo homine,tamen tutior est prima re-
sponsio. ¶Potest etiam dici quòd stātibus his quæ dixi in 6.
fundamento, non apparet sufficienter, ꝙ vulnus mortale
fuerit prius illatum quàm alia vulnera. ¶Et si tunc dicatur,
ꝙ quando non apparet,an vulnus mortale pręcesserit vel se
cutum fuerit, nihilominus secundum Bart.in d.l.si in rixa.
omnes tenentur,sicut retuli suprà in primo responso,posi-
to ꝙ Bart.dicat omnes teneri,non tamen dicit de occiso te-
neri,& sic capitaliter.& si etiam intentio & mens Bartol.ita
fuisset,contra eum faciunt omnes decisiones & authorita-
tes quas suprà allegaui in fundamentis deductis,ꝓ ista par-
te, & in responsionibus suprà traditis. Item est contra d.l.
si in rixa.& Bart.profectò in hoc casu videtur, cum suppor-
tatione multum fragiliter locutus, cum se fundet in iurib.
loquentibus in præsumptionibus in dicta materia,vbi non
agitur ad crimen, seu ad pœnam criminaliter seu capitali-
ter imponēdā.l.si inter virum.& l.sed & in illo. ff.de re.dub.
non autem loquuntur in pœnis capitalibus, quo casu in du
bio semper potius fit interpretatio & pręsumptio in mitio-
rem partem,vt est dictum.¶Nō obstat: quòd saltem auxilij
præstiti assistendo debeant puniri.esto ꝙ vulnus letale non
intulerint, per notata per Bartho. in d.l.si in rixa.cum con-
cordantiis,quia primò respondeo, ꝙ nō est formata inqui-
sitio,nisi contra socios Ioan.Mariæ de eorum auxilio præsti
to de vulnere illato per Ioan.Mariam in pectore dicti Mar-
iani, non autem de auxilio præstito per Ioan. Mariam aliis
vulneribus illatis per alios,vt clarè ex inquisitione apparet.
¶Secundo respondeo, ꝙ non apparet sufficienter quis fu-
erit ille qui vulnus illud intulit, stante ꝙ de iure verum est,
tanquam principalem vnum solum teneri de homicidio,
quando constaret quis fuerit ille qui letale vulnus intulit,
& alij non tenerentur de homicidio,vt principales,si vnum
tantum est vulnus mortale,per d.l.si in rixa.vt probaui,non
potest isto casu puniri aliquis prędictorum de auxilio,si nō
constat quis fuerit principalis, scilicet ille qui occidit,siue
10 qui vulnus letale intulit. † quia incertitudo principalis vi-
tiat in accessorio.Ita concludit Pet.de Anch.in d.consi.116.
ad fi consilij,in quo(vt dixi)interuenit assensus Barthol.de
Sal. & Gasparis de Cald.alleg.not.per Bar.in l.si is qui rem.
§.si tu Titium de furt.per illum text. & ibidem apertè est de
mente Tancredi de Corn.in compendiosa sua in Rub.9.q.
incipiente,quæritur hic,duo vel tres accesserunt,&c. Non
obstāt suprà no.per Spe.in tit.de homicidio.§.1.ver.sed po-
ne.quia respondeo ꝙ illa decisio non potest adaptari ad ca-
sum nostrum. ¶Bene facit quod not.Sali.in l.1.C. de raptu
virg.in 10.col.in ver.quæro successiuè.an si quis opem præ-
stans, &c.quia verba statuti puniētis possunt esse concepta,
adeo in personam quod non compræhendat præstantes o-
pem,per notata per Bar.in l.nihil. ff.ad l.Corn.de sicariis.&
in l.is qui ope.de furt.sed quia verba statuti non habeo,non
insistam circa hanc vltimam responsionem, ꝙ capitaliter
puniatur ex animo percutiens occidendi nō letaliter, quia
de consuetudine & de iure municipali est ꝙ vulnerans ani-
h mo occidēdi,si non occidat, non puniatur *b* pœna capitali,
vt in primo proposito fuit ostensum. & quia dictum est esse
probatum per duos testes peritos & iuratos, vnum tantum
fuisse vulnus letale, dico sufficiēter probationem illam fa-
ctam fuisse per duos testes. §.quæ autem.in Auth.de non a-
lien.l.comparationes.C.de fid. instr. c.quoniam contra.de
proba. no. Bar.& alij in proœ.Digestorum.& Bar.in l.quo-
ties.C.de pondera.lib.10.& in l.1.§.fi.de verbo.obl. & in l.1.
in prin.de ven. inspi.& Bald.& Sal.in d.l.comparationes.&
canonistæ in c.proposuisti. de prob. & satis est ꝙ tales q ha-
bent super prædicta cognitione deponere,ꝙ sint experti in
prędictis,vt inquit tex.in c.fi.de frig.& malef.vel ꝙ sint me-
dici.l.quoties.C.de re mili.li.12.& c.significasti.el 2. de ho-
mi.Et medici in proposito dicuntur illi qui eas ęgritudines
de quibus in proposito,curare & sanare solent.l.1.post prin.
h per Bar.ff.de var.& extraor.co.†vnde medicorum appella-
tione veniunt etiam obstetrices & qui nō vniuersaliter, sed
certam partē corporis curare solent, vt dolores dentiū seu
auricularum,nisi per incantationē curarēt,vt ibi dicit text.
& no. Bal.in l.1.C.man.& sic apparet non oportere quod sit
doctoratus.quod patet etiā ex l.1.§.ne autem.C.de cōmun.
ser.manu. vbi serui vtriusq; sexus possunt esse medici quod
esse non potest,si ad hoc,vt quis dicatur medicus,requirere
tur doctoratus,quia cùm doctoratus sit dignitas.c.quanto.
de magistris.ne aliquid exi.not.Bart.in 1. constit.in l.ex eo.
ff.de testi.& Bald.in l.1.in prin.ff.de iust.& iure.cum si.serui
autem à dignitate repelluntur,l.1.& fin.C.qui mil.non pos.
12 lib.12.ergo non possunt esse medici.d.§.non autem. ¶†Po-
stremò à me quæritur,an si dictus Io. Maria fuisset capitali-
ter bannitus cum publicatione bonorum ob contumaciā,
& post dictum bannum obuenerunt sibi denuo alia bona,
cōpræhendantur illa in publicatione? & hæc dubitatio stan
tibus his quæ conclusa sunt sup. non videtur necessaria,qa
si Io. Maria est infra tempus ꝙ possit post bannum audiri,
apparet ꝙ iudex debet reuocare prædictum bannum & ad
pœnæ pecuniariæ impositionem procedere.¶Tamen dico
vnum verbum ꝙ non veniunt bona post bannum vel publi
cationē quæsita.l.si mandauero.§.is cuius. ff. mand.l.is cui.
§.1.ff.de testa.& pondera Bal.in l.2.C.eo.tit.& Bart.in l.cer-
ta forma.per illum tex.C.de iure fisci.lib.10.& Bald.in l.fin.
per ibi no.per gl.C.quæ res pig.ob.pos.& no.per Bar.in l.1.
in 1.col.de hær.inst. ¶Alexander.

ADDITIO.

a ¶Mariam. huic consilio subscripsit Aure. Mut. vt in lib.4.
consil. 46.

b ¶Statutorum. aduerte ꝙ hæc statuta & consuetudines de
non puniendo conatu pœna mortis, nisi secutus fuerit effe
ctus,qcquid hîc innuat Alex.nō debēt ita iudaicè & ineptè
intelligi, vt oporteat effectum esse secutum manu propria
eius q accusatur.Sed debēt ita intelligi, vt oporteat delictū
esse consummatū,puta hominem occisum,quo facto si tres
vel quatuor occidendi ꝓposito accesserint, etiam si vnus so
lus gladiū eduxerit & occiderit, omnes pœna mortis tenen
tur, etiā stantibus dictis statutis & cōsuetudinibus, secus si
aggressus euaserit, quia tunc nullus pœna mortis, sed aliter
puniendi sunt.& ita obseruamus in hoc regno.& generali-
ter ꝙ non seruetur l. is qui cum telo. C.ad l. Corn.de sicar.
not.Bal.Sal.ibi Bar in l.1.§.diuus.ff.eo. Pau.Alex.Ias.l.1.§.fi.
ff quod quisq; iu.Cæpo.cons.crimi.con.vlt.Ale.infrà lib.2.
consil.140.nu.2.Cor.cons.202.lib.1.Feli.tract. de cona.col.
pe.Thom.Gram.noto.8.& consil.36.quod tamen limitan-
dum est ex circumstantiis aggrauātibus & atrocitate facti,
vt cùm insidiosus percussor non discessit, nisi quia putabat
percussum esse mortuū: vel in veneficio,si qs venenum da-
tum euomerit.Sed reiiciendę sunt ridiculæ illæ interpreta-
tiones Italicorum,qui vsq; adeo verbis statutorum suorum
hærēt,vt sensum peruertant,vt Fran.Are.cons.126.visa con-
sue. et statutis col.fi.nu.9.decidit ꝙ nō tenetur de homici-
dio pcutiens aīo occidendi pugno armato,si pcussus ex hoc
cadēs in terrā capite lapidi illiso mortuus sit,qa inquit,non
est mortuus ex pcussione immediatè, nec ex instrumento
quo pcutiens occidere volebat, sed ex collisione capitis ad
lapidē.& sequitur Fel.in trac.de cona.col.fi.& in c.de cæte-
ro.de homi.Hypp.de Mars.in l.1.nu.9.q.C.ad l.Cor.de sica.
& gloriātur multos hac via liberari posse à morte,quòd est
absur-

absurdissimum. Sequeretur enim, si quis volens occidere,
de ponte deiecerit in flumen, etiam morte secuta, nõ debe-
ret de homicidio damnari in terminis dictorum statutorũ.
frustrà autem adducunt sententiam Bal. in l. de pecoribus.
C. ad le. Aquil. in l. ait prætor. §. quacunq;. ff. de iureiur. & in
tract. statu. in versic. pax. ꝙ statutum vetans concordiam de
percussionibus sanguinolentis, non habet locum, si impul
sus cadẽs caput illiserit lapidi cum sanguine. sequitur Pau.
in l. qui domum. ff. loca. quia Bald. ibi non loquitur in eo, q
animo occidendi vel mutilandi impulit. & ibi etiam agitur
de statuto odiosissimo, quodq; nisi interpretatione iuue-
tur, esset contra legem Dei, nec valet excusatio Steph. Bert.
consil. 169. lib. 3. quod prædicta procedunt, quando agitur
de pœna imponenda, non secundum dispositionem iuris
communis, sed secundum dispositionem statuti, & in vim
statuti tantum, quod nõ intelligitur, nisi in casu vero; quia
dico post Bal. in l. 1. col. pen. in fi. ff. si cert. pet. quòd ratio &
mens statuti essentialiter est ipsum statutum, non cortex
verborum. Dy. c. fi. de reg. iur. in 6.
c ¶Occidendi. quod deprehenditur ex genere armorũ, Bar.
in l. 1. §. diuus. ff. de Sic. & in l. omne delictum. §. qui non mi-
litat. de re mil. not. gl Fel. in c. significasti. de homicid. Bald.
Hypp. Mars. l. 1. C. ad le. Cor. de Sic. Thom. Gram. cons. 2. cõ
sil. 20. nu. 4.
d ¶Præsumptionib. Adde Io. An. ad. Spe. de prob. §. fi. ver. 3.
Bal. l. sciant. C. de proba. Rom. in l. lege Cornelia. ff. ad Syl-
lania. Dec. l. 1. col. 4. ff. de reb. cred. late Hyppol. de Mars. l. 1.
nu. 57. C. ad leg. Corn. de Sica.
e ¶Si plures. Adde infrà consi. 14. lib. 3. cons. 46. libr. 3. Alber.
in 4. par. stat. q. 61. Ang. in tract. malefic. versi. Andream au-
xiliatorem. Ancha. cons. 216. Paul. cons. 335. Visa & ponde-
rata. lib. 2. Feli. c. significasti. 2. de homicidio. Ioa. Igne. l. 1. §.
si quis in villa. ff. ad Sillan. Hyppol. de Marsil. not. 216. & in l.
si in rixa. ff. ad leg. Corn. de Sicar. Conclude, quod si plures
accesserunt animo occidendi, siue æquè principaliter, siue
ad auxiliandum vni ex eis ad homicidium deliberatum, &
hoc constat, tunc omnes nedum ciuiliter, sed etiam crimi-
naliter lege Cornelia tenentur, nõ distinguẽdo, an omnes,
vel vnus, percusserint, quod verum puto etiam in terminis
statuti, de quo hic per Alex. quia satis dicitur occidere, qui
per se solum, vel simul cum pluribus eo animo, vel per aliũ,
vel alios occidit, vel occidentibus ad homicidium in ipsum
perpetrandum auxiliatur, & inde sequitur homicidium,
quicquid dicat Alex. hic. respectu autem eorum, de quibus
non constat, quòd accesserint animo deliberato occidẽdi,
sequere sententiam & distinctionem Alex. hic.
f ¶Quasi. suprà cons. 2. nu. 4.
g ¶Incertitudo. & hoc, quando nõ apparet, nisi de vno vulne
re, & vnius pcussione, nec constat omnes venisse animo de-
linquendi, & sic nõ apparet oẽs deliquisse: sed vnũ incertũ
ex certis, & tunc nullus capitaliter punietur, sed bene ciuili
ter oẽs, vt per Alb. Bar. in d. l. si in rixa. & d. l. item Mela. §. 1.
h ¶Occidat. intellige, nec per se, nec per eum cui mandat, vel
cui ad hoc auxiliatur. vt suprà dixi.

SVMMARIVM.

1 *Statuta siue in rem siue in personam, non egrediuntur loca sua.*
2 *Mobilia censentur in loco vbi mansura sunt.*
3 *Domicilium incolatus attenditur, non originis.*
4 *Actio iudicatur secundum id, ad quod competit.*

CONSILIVM XVI.

VISO titulo quæstionis præmissæ in sentẽtiam
domini Ottonis primi consultoris concurrẽs
paucis absoluam propter maximam nuncij ce
leritatem. Et primò, circa primum dubium.
An dictum statutum dictæ Lucanæ ciuitatis,
quatenus videtur excludere ab intestato filias defunctæ p-
sonæ, superstite patre, & fratribus defunctæ personæ exten-
datur ad bona posita extra territorium statuentium? Si re-
ctè consideretur, videtur, quòd quò ad terminos quæstio-
* nis nostræ, magis * communis opinio sit, ꝙ non. vt tenet Ia-
cob. de Ra. Guil. de Cun. Rayn. in l. cunctos populos. C. de
sum. Trin. & fide Cath. arg. l. pupillo. ff. de tut. & cur. da. ab
his. & l. Titium. §. tutores. ff. de admini. tut. ¶Et quia statu-
tum prædictum est contra ius commune, ergo restringen-
dum est, ne ad bona alterius loci trahatur secundũ eos. arg.
l. certa forma. C. de iur. fisci. lib. 10. & l. constitutionib. ff. ad
municip. ¶Petr. etiam istud idem tenebat. vt refert Cy. sed
addebat vnum, ꝙ istud procederet, quando statutũ loque-
retur in rem, sed vbi loqueretur in personam, tunc statutũ
illud non solùm non traheretur ad bona alterius loci, sed
etiam non trahetur ad bona loci statuentium, quando de-
cedens persona non fuisset subiecta statuentibus. arg. l. re-
scripto. §. fi. de mun. & hon. & l. 1, C. de mulie. & in quo loco,
lib. 10. & opi. Iac. de Ra. in l. cunctos populos. inclinat in ꝓ-
posito nostro, ꝙ debeant attendi statuta loci, in quo deces-
sit ille, de cuius hæreditate agitur. arg. l. 2. C. quemadmodũ
test. ape. iuncta l. conficiuntur. & l. si quis cum nullam. ff. de
iure. cod. & iste ciuis Lucanus decessit in ciuitate Romana,
in qua non pręsumitur vigere statuta, prędicta excludentia
in casu nostro filias defuncti, propter existentiam patris vel
fratris defuncti. Et pro ista parte, ꝙ statutum Lucanum nõ
extendatur ad bona alibi posita, est sententia Bart. in l. cun-
ctos populos. in 6. quæstione dicentis, ꝙ tale statutum est
odiosum, & ꝙ tale statutũ, quando excludit filiã, dicatur o-
diosum, tenet etiã Bal. in l. 2. C. qui ad libe. peru. non pos. &
in l. certũ. in prin. C. vnde cog. & in l. fi. in princ. C. de suis &
leg. hæ. licet aliud sit in statuto disponente, quod ad succes-
sionẽ fratris vocetur frater exclusa sorore: vt p Bald. in l. 2. p
ibi no. C. qui ad lib. peru. nõ pos. & quod nõ extendatur di-
ctũ statutũ ad bona alibi sita, ꝓbat late Bar. per d. l. cunctos
populos. in 7. q. ver. posset dubitari in tali q. consuetudo est
in Anglia, &c. istã opi. sequitur Bal. in d. l. cunctos populos.
16. col. in ver. venio ad secundũ. & in ver. sed hic quæro de ef
fectu, &c. p aliã rationẽ, & ibi tenet Bald. in l. 2. in 4. col. C. q̃
sit longa cõsu. idẽ tenet Pe. de Anc. in rep. c. canonũ statuta.
de cõst. parũ post med. vers. sed remanet fortè dubiũ. & ple-
nius in verbo, quæro iuxta p̃dicta de quæstione tali: Caue-
1 tur statuto Tuderti, &c. ibi dicitur, quod * magis † commu
* nis cõclusio est, ꝙ siue statutũ loquatur in rẽ, siue in perso-
nã, habeat locũ in bonis positis in territorio statuẽtiũ, & nõ
a in aliis, a & refert, ꝙ ita cõsuluit Bal. in cõs. incip. In nomine
Domini, punctus talis est. istã opin. etiã tenere videtur Bal.
in l. si arrogator. in pe. col. ff. de adop. vbi dicit, quod si vnus
erat origine ciuis Regij, & alio respectu erat ciuis Bononię,
& in vtroq; foro habebat bona: Regij erat statutũ ꝓhibens
vxorem succedere marito suo ex testamẽto. certè talis vxor
nõ impedietur succedere in bonis existentib. in territorio
Bononiensi, sed solũ in bonis existentib. in territorio Regi
no. & ita dicit se consuluisse p aliquas rationes, quas ibi po-
nit, quas breuitatis causa omitto. In eadẽ sententia, quò ad
casum nostrũ cõcurrit Sal. in d. l. cũctos populos. in ver. ex
p̃dictis infero ad decisionẽ, &c. & etiã in ver. p̃cedẽti, dum
vult, ꝙ quãdo statutũ, puta ciuitatis Lucanę, p̃fert aliquem
ad successionẽ cõtra ius cõmune, non extenditur ad bona
alibi sita, si ciuis origine Lucanus, decedẽs legi alterius loci
p domicillũ, vel incolatũ ante mortẽ se subiecit. l. 1. ff. ad mu
ni. sed ita est, qđ iste ciuis Lucanus se subiecit alij legi ꝓpter
incolatũ, quẽ contraxit in ciuitate Romana p decenniũ. vt
l. 2. & 3. & vtrobiq; no. C. de incolis. li. 10. & etiã p maiorem
partem fortunarum suarum, quam habebat in ciuitate Ro
mana. l. ciuis. & ibi plenè not. C. de incol. libr. 10. ergo non
potest statutum Lucanum extendi ad bona sita in ciuitate
Romana. & per hoc apparet, non obstare id, quod dicit Io.
Cal. in consil. 34. posito sub. Rubr. de testamentis. vbi vult,
quod si statutum Ferrariæ excludit filias fœminas ab inte-
stato existentibus filiis masculis, & contingat, quod totum
patrimonium, vel maior pars patrimonij ipsius defuncti sit
extra territorium Ferrariæ, quòd tale statutum priuans fi-
lias hæreditate seu successione, excludit eas etiam à patri-
monio existenti extra territorium statuentium, si tales filię
erant subiectæ statuentibus, quia statutum priuando eas
eo iurę intellectuali, scilicet hæreditate alias intellectuali,
operatur, quòd illę filię aliqua bona consequi non possunt,
nec intra territorium nec extra. quia filiæ nulla bona ca-

pere possunt, nisi vt hæredes, sed si priuantur potentia cõse quendi vniuersale, sub quo particularia continentur, vidẽtur etiam priuari potentia consequendi oĩa particularia in clusa sub vno vniuersali. l. si quis totum. in prin. §. fi. de exce. rei iud. & in hoc etiam satis inclinat Bal. in repetitione magna. l. cunctos populos. in 30. quæstio. in ver. quintò quęritur, statutũ, &c. quia respõdeo, vt patet ex proximè dictis, ꝙ conclusio sua fortasse ꝓcedere posit, quando filia nõ esset subiecta legi alterius loci ratione ꝓpriæ originis vel incolatus, prout contingit in proposito nostro, tunc debent in bonis alterius illius loci. i. ciuitatis Romanæ seruari leges ipsius ciuitatis Romanæ, vt expresim dicit Salic. in d. l. cunctos populos. arg. d. l. incola. ¶ Præterea contra dictam cõclusionem Io. Cald. expressè tenet Bar. in d. l. cunctos. in 6. & 7. quæ. cuius opin. est magis cõmunis, vt suprà retuli. & ad rationes Bar. & aliorum non est responsum per Io. Cald.

2 in loco prællegato. ¶ † Venio ad secundum dubium, videlicet, an illa, quæ in ciuitate Romana habebat. s. in mercantiis, pecunia, actionibus & aliis mobilibus rebus ibi existentibus debeant iudicari bona sita in territorio ciuitatis Romanę, adeò quod statutum ciuitatis Lucanæ in eis sibi locũ nõ vendicet, prout fuit cõclusum suprà? & in hoc breuiter cõcludo, ꝙ sic, p l. si ita legatum. ff. de lega. 3. & l. debitor. de pignoribus. l. & ex facto ꝓponebatur. §. rerum. ff. de hær. instituend. cum multis si. vbi mobilia, quę sunt in loco ad tempus ibi mansura, nõ censentur esse res illius loci, sed ea, quæ sunt ibi ꝑpetuò mansura, censentur esse res illius loci, vt pecunia & alia bona, quæ essent extra ciuitatem Romanã, reuersura tamen ad ciuitatem Romanã censentur esse de bonis ciuitatis Romanæ. cum ergo hic ciuis Lucanus ꝑ decennium, & vltra domiciliũ haberet in ciuitate Romana, & ibi haberet maiorem partẽ fortunarum suarum, ꝓsumitur ibi habuisse animum perpetuò manendi cum eadem parte fortunarum suarum, quas ibi sciebat habere, ita not. Sal. in l. 2. in fi. C. de iurisdict. omnium iudicum. per l. incol. C. de incolis. lib. 10. & in l. 2. eod. tit. ¶ Ad hoc bene facit, quod not. Pet. & Cy. & Ang. in d. l. ex facto, vbi dicunt, quòd res, quas quis secum habet, vt vtatur in certo loco cẽsentur, esse illius loci. & ideo dicunt, quod si scholaris forensis infirmus existens in ciuitate Bononiæ relinquat Titio bona, quæ habebat Bononiæ, videtur reliqsse libros, quos ibi habebat causa studẽdi in loco illo. arg. d. l. si debitor. & id quod habetur in d. l. si non inducta. C. in quib. cauf. pign. taci. contraha. & licet Inno. ibi dubitet de hoc, quando constabat, quod bona non debebãt ibi manere, sed debebant ad alium locum transferri, vt ibi perpetuò essent; tamen quia non est casus noster, ideo non insisto. & ita in terminis nostris firmat Sal. in d. l. cunctos populos. in penult. col. pro hoc etiam text. in cap. 1. in princ. de pace tenen. quem tex. Bald. ibi in secunda col. dicit esse singularem ad hoc, quod mobilia censeatur esse de territorio loci *b* vbi reperiuntur, & ideo fisco illius loci confiscantur. & illud videtur verius quam illud, quod ponit Bal in l. mercatores. C. de commer. & merca. & dato, ꝙ etiam teneremus decisionem Bal. ibi, tamen non obst. quò ad propositum nostrum: quia Bald. in d. l. mercatores, vult ꝙ mobilia personam concernant, & nõ locum, vbi sita sunt. Nam si velimus attendere locum, vbi erat persona dicti defuncti, adhuc habemus intentum nostrum. & idem dico de actionibus seu nominibus debitorum: quia in ciuitate Romana sunt celebrati contractus, ex quibus creata sunt illa nomina debitorum: & tunc dicendum est, quod censentur esse de bonis illius loci, vt est casus, in l. Titium & Mæuium. §. tutores. ff. de admini. tuto. illud idem est, si alibi celebratus esset contractus, tamen solutio esset collata in ciuitate Romana. l. quæro. ff. de solutio. ¶ Pro confirmatione prædictorum facit, quia actiones dicuntur cohærere personæ creditoris, & illam comitantur. l. quis ergo casus. ff. de pecul. l. 3. & ibi no. ff. pro soc. & in notabili quæstione declarat Bal.

3 in l. 2. ff. de statu hominum. † vbi si quis habeat duo domicilia, vnum ratione originis, aliud ratione incolatus, semper consideremus potius locum incolatus in his, in quibus persona est in consideratione. patet ex glos. valde notabili in c. statutum. in versi. vnam dietam. & ibi no. Doct. de rescri. in 6. Fortificantur prædicta, † quia quando actiones *c* dantur

4 c ad quid mobile, iudicatur de eis, prout in re mobili, vt not. glos. in authen. de non alienan. §. illo. & ibi clarius declarat. Ang. & no. Dy. & Bar. in l. potest. ff. de autho. tut. & gl. in l. 1. & ibi no. Bar. C. si. aduersus transa. & Bart. in l. mouentium. ff. de ver. sig. & Io. An. in addi. Spec. in ti. de fruct. & interesse. §. 1. super verbo. sed quid si debeo. & Ang. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Treb. ergo sicut diximus, res mobiles cẽsentur esse de territorio illius loci, in quo sitæ sunt, ita esset etiã dicẽdum de actionibus, quæ dãtur ad res mobiles. ¶ Idẽ etiã firmat Lapus allega. c. inci. In nomine Domini amen. casus est talis videlicet. quidã Nicolaus, &c. in fi. de qua facit mentionem Lud. de Roma. in l. si constante. §. fi. ff. sol. ma. Nam concludit Lapus, ꝙ si in variis locis defunctus habet bona, & in quolibet dictorũ locorum varia sit consuetudo, & quæratur, de quo loco iudicẽtur esse nomina debitorum, debet dici, ꝙ ad illum locum pertinẽt, vbi exactio de iure & facto fieri potest: Nam intelligentur esse de loco, vbi est collata solutio, si ibi reperiatur debitor. alle. dictam l. ex facto. §. reũ. & d. l. quæro. Nec obstat secundum eum, quòd nomina debitorum non sint in loco, sed videantur esse vbique. ff. de iudi. l. si fideicommissum. §. tractatur. l. fi. C. de præscrip. long. temporis. l. Caius. in princip. de lega. 2. Quia respondet Lapus, quod illud est verum circumscriptè, sed per effectum exactionis sunt in loco. vnde secundum eum debitum mercatorum Florentinorum in Italia contractum & soluendum in Italia, annumeratur bonis Italicis: contractum verò & soluendum in Anglia, annumeratur bonis Anglicis. Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Non in aliis. hæc vera reiecta verbali distinctione Bart. an loquatur l. in rẽ vel in personam, licet eam sequatur Mart. Laud. in tract. de primogeniti. cha. 5. Alex. consi. 44. li. 5. Sed teneas indistinctè, ꝙ statuta vel consuetudines tanquã reales nõ extenduntur extra sua territoria. l. fi. ff. de iurisd. om. iud. & ita practicamus. Et ita tenet Bal. in l. 1. col. 12. ver. subsequenter quæro. C. de sum. Tri. Bal. l. 2. C. quæ sit long. cõsue. Pet. de Anc. in rep. d. c. 1. col. 1. cum se. de consti. Lap. alleg. 91. in primis videndum. Car. Flo. consi. 2. Soci. consi. 292. Visis statutis. lib. 2. 288. col. pen. lib. 2. Corn. consi. 115. libr. 2. consi. 202. col. 4. lib. 2. consi. 162. constat. lib. 3. Alexan. consil. 128. suprà eo. lib. consi. 19. lib. 6. Alber. Bru. in tracta. de statu. exclu. fœmi. q. 25. Lud. de Gozad. consi. 49.

b ¶ Loci. hanc tenet Alex. hîc. & est verior. sed infrà, eod. libr. consi. 31. col. 2. tenet opi. Bal. ꝙ sequantur personam. dicendum vt plenè dixi super consue. Paris. §. 145. vide etiam Soc. consi. 36. consi. 101. lib. 1.

c ¶ Actiones. Adde infrà eod. lib. consi. 31. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *Creditores habentes nomen hypothecatum, possunt impedire executionem sententiæ latæ in fauorem cessionarij debitoris.*

2 *Statuti verba si non conueniunt, nec eius dispositio.*

3 *Solutione eius quod debetur, omnis tollitur obligatio. & nu. 5.*

4 *Creditores habentes nomen hypothecatum, vtilem personalem habent contra debitorem debitoris.*

5 *Hypothecaria auocat res hypothecatas.*

6 *Exceptio, quando aliter periculum reparari non potest, admittitur aliàs non admittenda.*

7 *Carcer dicitur præiudicium irreparabile.*

CONSILIVM XVII.

REQVISITVS in causa vertente inter nonnullos creditores cuiusdam habentes obligatum nomẽ creditoris, & quendam habentem ab ipso debitore iura cessa contra dictum nomen debitoris, & prosequitur tamen nomen prædicti, qui erat obligatus dictis creditoribus. in quo con

1 sului, † quòd non obstante dicta cesione & sententia lata cõtra dictos creditores in fauorem dicti cesionarij, posset per dictos creditores denũciari, & inhiberi dicto debitori ne soluat dicto cesionario. & hoc modo posset de iure communi

communi impedire executionem sententiæ latæ in fauo-
rem dicti cessionarij contra dictum debitorem: nunc verò
dicitur ꝙ dictus cessionarius confugit ad quoddam statu-
tum disponens de executione sententiarum, in quo inter
cætera cauetur, quòd nulla persona extranea quæ non fue-
rit in litigio, possit impedire executionem alicuius senten-
tiæ, nisi fuerit in vera possessione nō ficta constitutione rei,
in qua fit executio, saluo tamen omni iure ipsi extraneo,
quod habebat in dicta re, in qua facta fuit dicta executio,
nisi ille extraneus primitùs obtinuisset aliquā sententiam
diffinitiuā contra illum, cōtra quē fieret executio, quo ca-
su dictus extraneus audiatur ad ius, quod habet vigore di-
ctæ sententiæ, &c. Sed nō obstante statuto ꝑdicto. puto, nos
esse in terminis iuris cōmunis, secundum quod militabant
ea, quæ in superiori consilio dixi. ꝙ autē dictū statutum nō
2 obstet, patet, † quia cui non conueniunt verba dicti statuti,
a nec conuenire intelligitur dispositio *a* eiusdem, l. ita autē,
in princ. de admin. tu. l. 3. §. prætor. ver. toties. & ibi no. Bar.
ff. de dam. infe. c. ad nostram. el 3. de iureiu. c. indemnitati-
bus. §. pe. de electio. in 6. sed verba dicti statuti non conue-
niunt casui nostro: ergo, &c. ¶ Quòd autem verba non con
ueniant, patet, quia verba dicti statuti loquuntur in casu, in
quo facta executione potest manere saluum ius extraneo,
quod haberet in re aliqua. sed hæc verba nō possunt conue
nire casui nostro, quia dicti creditores habēt ius in nomine
debitoris sibi obligati, iuxta l. nomen. C. quæ res pig. & l. si
cōuenerit. ff. de pign. act. & facta executione sententiæ latæ
ꝓ ipso cessionario cōtra debitorē condemnatum, erit ex-
tinctum nomē debitoris, quia illud extinguitur q̄ primum
satisfactū est obligationi, qua tenebatur creditori. & sic erit
extinctū, quod erat obligatum dictis creditoribus, vt dicit
3 tex. in l. fideicommissa. §. si rem. ff. de leg. 3. † Nam solutione
eius quod debetur, omnis tollitur oblig. l. nulla. l. obsigna-
tur. C. de sol. Insti. quib. mod. tol. obliga. in princ. & non est
dubium, quòd si verum est illud, quod asserit dictus cessio-
narius, s. ꝙ dictus debitor iure ꝑmittente possit soluere ipsi
cessionario, nō posset amplius ꝑ dictos creditores cōueniri
dictus debitor, vt ꝓbatur in d. l. nomen. & rationē proximè
allegatam. s. ꝙ solutione eius quod debetur, facta creditori
vel representāti omnis tollitur obligatio, & sic debitor sol-
uens liberatur, vt in l. vero ꝓcuratori. ff. de sol. l. solutum. §.
soluto. ff. de pig. ac. nec etiā agere possent creditores ꝑdicti
aduersus prædictum cessionarium aliquo remedio. Nam
4 actione ꝑsonali non possent, † quia creditores prædicti ha-
bentes ꝑdictum nomen debitoris obligatum habēt vtilem
actionē personalem cōtra ipsum debitorem creditoris sui,
l. postquam. C. de hære. vel act. ven. & d. l. nomē. & ibi not. &
hoc nemo negat, sed cōstat, ꝙ illa personalis actio non po-
test dari dictis creditoribus contra dictum cessionariū fa-
cta executione dictæ sententiæ, quia nullus contractus vel
quasi, est gestus inter dictos creditores & dictū cessionariū,
cuius occasione posset dari vel nasci aliqua actio personalis
cōtra dictum nomen, iuxta l. si in area. ff. de cond. in d. l. Pau
lus. ff. de doli except. & personalis actio non sequitur rem,
sed possessorē rei. l. 1. §. si hęres. ad Trebel. l. non aduersus. C.
si cer. pet. l. pe. de obl. & ac. vnde liceat ad dictum cessiona-
rium ꝑuenerit pecunia, vel res debitori data insolidum di-
cto cessionario, tamen per hoc non posset dictis creditori-
bus dari actio ꝑsonalis contra dictum nomen, vt in iuribus
proximè allegatis. ¶ Nec etiā posset dari dictis creditori-
bus vtilis actio hypothecaria contra dictum cessionarium
facta executione dictæ sententiæ, duplici ratione. Primò,
quia, vt tenuit Ia. de Are. Cy. Ray. in d. l. nomen. nō compe-
tit vtilis hypothecaria creditori habēti obligatum nomen
debitoris, qa hypothecaria solet solā possessionē rei hypo
thecatæ aduocare. l. si cùm venditor. in princ. ff. de euic. sed
hîc erit hypothecatum nomen debitoris dictis creditori-
bus, quia nomē debitoris possideri nō potest. l. seruus. §. in-
5 corporales. de acq. re. do. † Item quia ꝑ hypothecariā con-
sequitur res obligatas. l. si fundus. §. si domus. & §. in vendi-
tore. ff. de pig. sed pecuniæ vel res debitorum q̄ perueniunt
ad dictum cessionarium, non sunt ipsum nomen, quod est
quid incorporale, ergo ꝑ hypothecariā non petetur ipsum
nomē obligatum, sed peteretur id quod in nomine debe-
tur, quod aliud est. l. si sponsalibus. §. fi. in fine. ff. de iure dot.
& ita etiā tenet Gofred. vt refert Cy. & Ray. ibi. & idem te-
net Ang. in l. grege. §. cum pignori. ff. de pign. in d. l. nomen.
¶ Secundò, ratione tutiori & quæ magis placet, quia dato
quod vtilis hypothecaria de iure possit competere credi-
tori in rebus ipsius debitoris, cuius nomē est sibi creditori
ab alio suo debitore obligatum, vt quædam gl. & nonnulli
Scribentes tenuerunt, tamē facta executione dictę senten-
tiæ in fauorē dicti cessionarij contra dictum debitorē non
possit cōpetere dictis creditoribus vtilis hypothecaria in
rebus ꝑdictis. Ratio est euidens, quia si verum est, quòd di-
ctus debitor debet soluere dicto cessionario, sequitur ꝙ fa-
cta solutione extinguitur omnis actio personalis, quæ po-
terat competere contra dictum debitorē tam dicto primo
creditori, q̄ etiam dictis creditoribus causam & nomen ꝑ-
dictum obligatum habentibus, vt Insti. quib. mod. tol. obl.
in prin. prout iam dixi: & extincta personali actione per so-
lutionē seu satisfactionem, necesse est, vt dicamus ꝙ omnis
hypothecaria actio sit etiā extincta. l. etiā liberatur, in prin.
ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. & l. nouatione. ff. de noua. ex-
tincta enim in ipso iure principali obligatione extinguitur
accessoria, vt dicunt iura vulgaria. apparet ergo ex præmis-
sis, ꝙ facta excussione prædicta non remanet saluum ius in
dictis creditoribus contra dictum nomen debitorum &
eius bona. hoc ergo cessante, cessant & verba & mēs statuti.
ꝓ hoc optimè facere videtur quod dicit Bal. in l. 1. circa vlt.
col. qui acc. non pos. † vbi dicit, ꝙ quando aliter periculum
6 reparari non potest, exceptio admittitur, vbi aliàs non ad-
mitteretur. & no. ꝑ Cy. in simili in l. fi. 9. q. C. de compensa.
& facit id quod habetur in l. 2. & 3. ff. de fer. & l. senat. ff. de
off. præsi. ¶ Propterea videmus, ꝙ ibi aliàs non admittere-
tur exceptio nullitatis ad impediendum executionē, tamē
b admittitur quando esset irreparabilis. *b* vt no. Pau. de Leaz.
in Cle. 1. de iudi. quē etiam ibi tenet & sequitur Pet. de Anc.
& alij. & idē Bal. in l. ab executione. l. circa. 2. col. post Cyn.
C. quor. app. non reci. & Bal. in l. eum qui duas. C. de adult.
& Bal. in l. si Feriatis. in lec. antiqua. ff. de ferijs. & no. Imol.
in l. qui à latronibus. ff. de testa. & in l. 3. §. Sempronius. ff. de
acq. poss. & in l. non solùm. §. morte. ff. de no. ope. nun. & si-
militer videmus, ꝙ etiā in casibus, in quibus petitio resti-
tutionis in integrum non impediret executionem senten-
tiæ, tamē si executio irreparabilis est, suspēdetur executio,
ita inquit Bal. in l. 1. C. de in integ. rest. in ver. ꝓpterea ne qd
fiat. vbi dixit, ꝙ pendente petitione restitutionis in inte-
c grum, non poterit fieri executio sententiæ ꝑ capturā *c* seu
carcerationem ꝑsonæ, vt ibi per eum allegat, quod in simili
not. in l. 2. ff. de appel. reci. & etiā ita tenet Pau. de Ca. in l. 4.
§. de condemn. ff. de re iudi. cum ergo executione dictæ sen
tentiæ ius quod habent dicti creditores aduersus dictum
nomen debitoris & eius bona, sit irreparabile & omninò
extinctum, sequitur ꝙ debet per talem exceptionem impe
diri executio eius, ꝙ aliàs impediri non potuisset. Et si di-
ceretur ꝙ saltem possint dicti creditores agere contra hæ-
redes dicti principalis debitoris, contra quem & eius bona
non est facta executio, respondeo multipliciter: Primò, qa
(vt fertur) notorium est principalem debitorem non esse
soluendo: Vnde ꝑinde est, ac si contra eum facta esset excus
sio, & repertum esset eum non esse soluendo, vt no. ꝑ glo. &
DD. in l. decem. ff. de ver. obli. & in l. fi. ff. si cert. pet. & in l. 2.
prin. ff. q sat. cog. ¶ Deniq; excussio hoc casu non est neces
saria, vt possint creditores exercere ius suum contra nomē
* debitoris ei obligatum, & ita se habet * communis opin. vt
inqt Bal, in l. grege. §. cum pignore. ff. de pig. & alij, quos ple
nius retuli in alio consilio super hac causa reddito. Vel etiā
potest responderi, ꝙ dato quod non esset notorium, debi-
torem principalem non esse soluendo, tamen cùm nostra
interest plures habere obligatos, vt l. 4. §. fi. de lib. le. ab hoc
commodo habere plures obligatos, excluderentur irrepa-
7 rabiliter dicti creditores ꝑ dictā executionem. † Nam etiā
Bal. in d. l. 1. C, de in int. rest. postulan. appellat carcerē ꝑiu-

dicium irreparabile, adeò ꝙ illo caſu per petitionem reſtitutionis in integ. poſsit impediri tunc executio ſententiæ, quæ aliàs impediri nõ poſſet: & tamẽ quãuis ſit carceratus, poteſt excarcerari, & etiã poteſt agere actiõe iniuriarũ, per quam conſequitur etiam damnum & iniuriã, ſi iniuſtè fuit carceratus. l. 1. C. qui bo. ce. poſ. l. ſi creditor. in fi. ff. de priui. credi. & l. ſi verò. §. 1. q ſatiſd. co. & no. Bal. in l. fi. §. ſi p̃fatam. C. de iure delibe. & no. Ang. in l. nemo carcerem. C. de exa. trib. libr. 10. tamen quia ille actus carcerationis ex toto eſt irreparabilis, ꝓpter incommodũ & aliqualem infamiæ notam, debet impediri ſeu ſuſpendi eius executio. ita in ꝓpoſito, qa facta executione extinguitur nomẽ debitoris, vt eſt dictũ, nec poteſt reuiuiſcere, vt l. qui res. §. aream. ff. de ſol. meritò debet impediri dicta executio. ¶ Ex p̃dictis ergo apparet non obſtare ſtatutum in terminis iuris cõmunis, ſecundum quod dixi. & dicti creditores habẽtes vtiles actiones, p̃feruntur dicto ceſsionario, quia ex ceſsiõe nõ potuit habere niſi exercitiũ directarum, etiamſi lata eſſet ſententia ꝓ dicto ceſsionario contra dictum debitorem, vt opportunè ꝓbaui in conſi. 1. per l. 3. cum gl. in ver. eo. modo. C. de nou. iunct. not. per DD. in l. nõ quocunq;. §. qui Caium. ff. de leg. 1. cum alijs allegatis in p̃dicto conſ. & etiam ex doctrina Bar. & aliorũ in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper. ff. de re iu. cui doctrinæ, quoad caſum noſtrum, non obſtat quod no. per Inno. in c. cùm inhibitio. de clande. deſpon. & ꝑ An. in l. pe. ff. de pe. hæ. vbi limitat. d. l. pe. & l. is à quo. ff. de rei ven. vt illæ leges locum habeãt, quando tractaretur de p̃iudicio irreparabili, quia omninò tunc ſuſpenditur executio, ſecus de p̃iudicio non irreparabili, quia tunc habet locum id quod habetur in d. l. pe. quia reſpondeo, ꝙ ſumus in caſu d. l. 3. cũ glo. & non ſumus in caſu d. l. pe. ſcilicet, ꝙ vnus habet vtiles, ꝓut habent dicti creditores, & alij habẽt directas ſeu exercitium earum, vt habet dictus ceſsionarius. ¶ Patet etiam alia ratione, quia tex. in d. l. pe. loquitur, quando facta executione ſententiæ remanebat ſaluum ius contra ipſum obtinentem executionem ipſi tertio volenti impedire ipſam executionẽ, vt ibi dicit tex. in fi. ſed in caſu noſtro facta executione non poteſt remanere ſaluũ ius dictis creditoribus, nec contra eum, contra quẽ fit executio, nec contra illum, ꝓ quo fit executio, quia vtilis actio perſonalis vel hypothecaria erit extincta, vt ſup. ꝓbaui: vnde potius ſumus in caſu noſtro, ꝑ Inn. in d. c. cùm inhibitio. & per Ang. in l. pe. volentes, ꝙ quando pręiudicium eſt irreparabile, tunc impediatur executio. Nec etiam habet obſtare quod nõ ꝓbauerint dicti creditores agentes de graui eorum pręiudicio, ſi dicta executio ſententiæ fiat, vt videtur requiri, ſi volunt dictam executionem impedire per id quod habetur in c. cùm ſuper, de re iu. qa eodẽ modo reſpondi ſup. ad d. l. pe. Quinimò in caſu dicti c. cùm ſuper. ſi voluiſſet Titius oſtẽdere de magno p̃iudicio, non potuiſſet impedire executionẽ ſententiæ, à qua appellaſſet, vt in d. l. pe. Nec cõtrarium dicitur in d. c. cùm ſuper. ſolùm enim differt deciſio poſita in d. l. pe. quia in caſu poſito in d. l. pe. tertius cõparuerat ante latam ſententiam in fauorem primi agentis: ſecus in caſu d. c. cùm ſuper, vt ibi per gl. Præterea de euidenti p̃iudicio etiã irreparabili dictorũ creditorum videtur cõſtare, vt ſup. ꝓbaui. ¶ Non curo reſpondere ad vnum quod audio allegari per partẽ aduerſam, ſ. ꝙ illud nomen debitoris obligati occaſione tutelæ nõ venit in obligatione facta dictis creditoribus: eo quia obligatus obligatione tutelæ potius videtur obligatus ex delicto vel quaſi, q̃ ex cõtractu vel quaſi: & ſic non poteſt dici debitor, quia ad hoc eſt plus q̃ opportunè reſponſum per clariſsimum do. aduocatum dictorum creditorum in allegationib. ſuis: & certè hoc fundamentũ pro honore partis aduerſę potuiſſet prętermitti. ¶ Ex qui-
d busconcludo dictam ſententiam non eſſe exequendã *d* in fauorem dicti ceſsionarij. Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Diſpoſitio. vide quæ dixi in conſuet. Pariſi. §. 13. gloſſ. 3. nume. 5.

b ¶ Irreparabilis. Adde rot. 384. incip. licet in nouis Ale. l. 3. §. cõdemnatum. co. 3. & ibi Ia. co. 4. & ff. de re iudi. conſ. 60. Iaſ. l. 3. §. ſi ſeruus quem. ff. de acquir. vel amit. poſſ. & in conſil. 60. colum. 3. lib. 1. Hippo. de Marſi. no. 686. Bar. conſ. 44. etiam ſi. lib. 1.

c ¶ Capturam. nõ practicamus in ciuilibus, quia per prouiſionem ſoluendo cautione accepta poteſt euitari captura.

d ¶ Exequendam. verum eſt abſolutè. Sed niſi creditor opponẽs promptè vel breui termino doceat de iure ſuo, exequetur ſentẽtia ad commodũ ceſsionarij, dãdo ꝑ eum cautionẽ de reſtituendo, ſi dicatur in fine litis. & ita practicamus.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum vel teſtes de venditione ſub certo pretio probant venditionem contra venditorem.*
2 *Tractatum probare non prodeſt.*
3 *Summæ maiori non ineſt minor in cauſa oneroſa.*
4 *Affinis non eſt teſtis integer.*
5 *Teſtificari qui non coguntur, an volentes admittantur.*
6 *Teſtis quis ſit maior omni exceptione.*
7 *Teſtes contradicentes ſeſe infringunt.*

CONSILIVM XVIII.

VISO proceſſu cauſæ vertentis inter Antoniũ quondam Ioannis Betini de Laurano ex vna parte agentẽ, & egregium virum ſer Ioannem Antoniũ de Abbatis de Ceſena ex altera, ſe defendentẽ. ¶ Videtur mihi partes domini iudicantis eſſe debere in abſoluẽdo p̃fatum ſer Ioannẽ à petitione dicti actoris, maximè ex infraſcriptis. Nam ſi bene inſpiciatur, nõ videtur ꝓ parte actoris opportunè ꝓbatum id quod erat fundamentũ intẽtionis ſuæ: & ſic ſumus in regula, ꝙ actore non ꝓbante, reus debet abſolui. l. qui accuſare. C. de eden. c. vno. extra. vt eccle. bene. Nam ad ꝓbandũ allegatam venditionẽ pratorum, de quibus in libello actor ꝓduxit duos teſtes videlicet, Eximiũ iuris doct. d. Egidium quondã Matthæi de Ceſena, & do. Maſiũ de Cuſano, quorum atteſtationes non videntur aliquo modo intentionem dicti actoris ꝓbare. & in primis capio depoſitionem domini Aegidij: ipſe enim dixit & depoſuit ꝙ audiuit dictos Ant. & do. Io. An. adinuicẽ alloquentes de quadam venditione, quam faciebant eidem do. An. de certis pratis ad rationem libra. 10. & ſolidorũ 15. ſiue librarum 11. iudicio ipſius teſtis, de quo pretio dicit ſe preciſè non recordari, niſi ꝙ iudicio ſuo fuit, vt ſup. dictum eſt per eum: & quòd tamen inter dictas partes erat tunc aliqualis differẽtia de dicto pretio, eo quia vt dixit, Antonius dicebat velle ſolidos quinque vltra dictum pretium, quod dare nolebat dictus Antonius. & ꝙ dictus Antonius numerauit & ſoluit eidẽ ſer Ioanni Antonio aureos 10. vel circa, cũ pacto de ſoluendo aliam quantitatẽ in hebdomada tunc ꝓximè ventura. & ꝙ dictus ſer Io. Antonius dixit ſtatim hæc verba videlicet, Antonio ſel te pare d'hauere facto male, innanti che tu me dagi li danari che tu me hai ꝓmeſſo de pagare queſta altra ſettimana io ſono cõtento che non ne ſia facta coſa alcuna fina damo. hoc eſt in effectu ꝙ deponit, quod ipſemet poſtea repetitus ad declarationẽ dicti ſui etiam illud aſſerit ſe affirmando ꝙ partes in effectu remanſerunt in differentia circa dictum pretium in quinq; ſolidis. cõſtat autem ꝙ ad hoc vt perfecta dicatur emptio, adeò ꝙ inter emptorem & venditorem dari poſsit actio ex empto & ex vendito, requiritur quòd conuentio facta ſit de pretio tunc certo vel aliàs poſtea ſecundum ordinẽ contrahentiũ legitimè certificato, vt in §. pretiũ. Inſt. de emp. & vend. l. ſi voluntate. C. de reſcin. ven. l. fin. C. de contrahen. empt. l. quod ſæpè. §. 1. ff. eod. titu. & etiam oportet emptorem antequã cum effectu agere poſſit actione ex empto, ꝙ offerat pretiũ debitum & conuentum. l. Iulianus. §. offerri. ff. de ac. emp. l. ædiles. §. fin. ff. de ædil. edic. ¶ Ergo cùm non conſtet de depoſitione dicti teſtis, ꝙ pretium fuit lib. 10. & ſoli. 15. pro qualibet tornatura, an verò libra. 11. ſequitur ꝙ non poteſt dici per eum eſſe probatũ de perfecta venditione. & etiam cùm non ſoluerit aut obtulerit ſe ſoluere emptor venditori ad rationẽ librarum 11. nõ poteſt dici, ꝙ ex parte ſua adimpleuerit emptor. Benè facit quod dicit Io. de Ra. & Ray. in l. 1. C. de cõtrah
1 & cõmit. ſtip. vbi dixit, † ꝙ ſi ꝓducatur inſtrumentum em-

ption

ptionis factę per Titium à tali prælato de tali re,si in tali in-
strumēto non continetur certum preciū,ꝙ tale instrumen-
a tum non ꝓbabit. *a* ¶ Nec etiam præsumetur venditionem
factam fuisse ꝓ iusto precio seu ꝓ aliquo determinato pre-
cio,nam non p̄sumitur solennitas formalis,cùm non sit vni
formis.d.§.preciū.& sic nō est illud qđ est de solēnitate for-
mali.vt no.Bar.in l.sciendū.ff.de ver. obl.in prin. ¶ Et dato
ꝙ vbi tale instrumentū vel similis ꝓbatio facta per testes de
ponentes de venditione, sed non de precio certo ꝓduceré-
tur,non contra venditorē,sed contra tertiū possessorē,esset
dubium,an standū esset tali ꝓbationi,per not. per Bart.in l.
1.C.de reb.alie.& per Cy.in d.l.1.de contrah.stip. quasi non
posset iste contra quē ꝓducitur,opponere de iure tertij,ta-
men quādo ꝓducitur contra venditorē, q̄ non cōfitetur si-
bi esse satisfactū de precio,tunc nemo negat ꝙ oporteat es-
se ꝓbatum de precio certo,vt ipse possit cum effectu agere,
vt ēt specificè, & in terminis decidit Raph. Cu.in d.l.scien-
dum.& etiam Ful.& Paul.de Ca. in l.si duo patroni.§.si quis
iurauerit. ff. de iureiu.& est de mēte Ray. in l.1. C.de cōtra-
hē.& cōmi.stip.& patet ex alle.sup. ¶ Quinimò & fortius in
casu nostro,si bene inspiciatur depositio dicti testis,ipse ne-
scit testificari,nisi de tractatu emptiōis & vēditionis,nō aūt
2 de aliqua certa cōclusione celebrati cōtractus. † Vnde pro-
b bare tractatū *b* nō releuat,cum qs agit ex contractu,nisi pro
bat formatum fuisse certo modo contractū,quia multa tra
ctantur q̄ non ꝑficiuntur. l.si ex causa.§.nunc videndum.in
fi.ff.de min.d.l. si voluntatē.& l.sciendū.§.deinde.ff.de ædi.
edic.& c.dudum. de reb.eccl.non alie.in 6.& his verbis per
p̄allegata iura vtitur Bald.in l.multum.in 2.col. C.si qs alte.
vel sibi.& in l.cū allegas.in 3.co.C.de vsu.& in l.si qs cum ali
ter. ff. de ver.obli.& dato ꝙ do. Aegidius deponat ꝙ dictus
Antoni.soluit ducatos 10. vel circa cum pacto de soluendo
aliam quantitatē in hebdomada sequenti, non pōt dici,ꝙ
arguat cōtractum fuisse firmatum ꝓ precio librarum 10.&
solidorum 15. vt asserit Anton.in libello,qa in ꝓposito non
sufficit ꝙ apparet in genere,ꝙ fuerit cōtractus firmatus,ni-
si appareat quod fuerit certum limitatū precium, & de illo
satisfiat ꝑ emptorem, vel illud offerēdo, vt dictum est,quia
aliter non potest obtinere emptor agens ex empto.d.§.of-
3 ferri, † nec isto casu iuuat dicere, ꝙ in maiori summa inest
minor.& ꝙ censeantur fuisse concordes in minori summa.
l.diem ꝓferre.§.si plures. de arbi.l.si stipulanti.ff.de ver.ob.
c.1.de arbi.in 6.qa illud non vendicat sibi locum in contra-
ctu facto ex causa onerosa,vt in ꝓposito nostro.l.si 10.ff.lo-
cati.& no. in d.l.si stipulanti. & sic apparet ꝙ d. Aegidius nō
probat legitimè.de emp.& ven.vt reqritur.do. Masius verò
etiam non probat, saltem tanq̄ integer testis, quia est con-
iunctus affinitate cum dicto Ant. eo.qa vxor dicti Anto.est
4 amita ipsius testis. ¶ † Constat aūt ꝙ affinis q̄uis non repe-
riatur ꝓhibitus testificari,& sic nō repellatur à testimonio,
tamen minus ei creditur q̄ testi, q̄ est omni exceptione ma-
ior,vt vidimus in multis,vt fratre & similib.quia licet nō in-
telligatur ꝓhibitus testificari in causa ciuili ꝓ fratre,vt not.
gl.& DD.in l.parentes. C.de testib.& not.Inno.in c.insinu-
ante.de off.dele.& Spe.in tit.de test.§.1.in vers.sed nunquid
frater. arg. l. 1. ff.de testib.tamen ei minus creditur q̄ extra-
neo testi.vt inquit Spe.in ti.prox.alle.& Pe.& Cy. in d.l.pa-
rentes.& Bart.in l.qui testō.§.1.ff.de test.per not.in l.ēt ma-
tris.ff.de prob.istud etiam vult Bar.in l.admonēdi.in 9.col.
ff.de iureiur.in verbo,venio ad tertiū.vbi dicit,ꝙ testis con
sanguineus vel multum amicus parti, non dicitur omni ex
ceptione maior,ideo secundum eum nō facit semiplenam
probationem.& sequitur Ant.de Bu.in c. fi.de iureiu.bene
facit,licet non alleget gl.in Auth.de mon.§.cogitandum.in
ver.testes.hoc idem voluit Gul.de Cu.in l.cui eorum.§.affi-
nitatis.de postul. vbi melius quò ad ꝓpositum nostrum di-
xit,ꝙ non solùm fratris testimonium est suspectum, quādo
deponit ꝓ fratre, verum etiam illud idem erit in vxore fra-
tris tui testificāte ꝓ te.arg.l.1.§.fi.eo.tit.& sic apparet ipsum
velle,ꝙ vxor fratris tui q̄ affinis est, quò ad testimonium ꝓ
te ferendum sit suspecta.ita ēt expresè tenet Bart. in l. affi-
nitatem.ff.de procu.& Bal.in c.in literis,de test.& vbicunq;
testimonium alicuius est suspectum,tunc nō facit semiple-
nam ꝓbationē, nec eius testimonium dicitur esse integrū.
l.3.in prin.ff.de testib.ibi,nam si careat suspicione, &c.gl.in
vers.admittendus est.& ꝙ testimonium affinis non sit inte-
grū,ꝓ affine ēt est de mente gl.in l.4.ff.de testi.iunct.text.&
licet illa gl.iuncto tex.videatur contradicere glo.quæ est in
d.l.parentes.quia gl. quæ est in d. l. 4.videtur velle ꝙ p̄sonæ
ibi enumeratæ repelluntur à testimonio,gl.verò in d.l.pa-
rentes. vult contrarium, tamē reducuntur ad concordiam
ꝑ Iac.But.quem refert & sequitur Bart.in d.l.q testamento.
5 §.1. † ꝙ quando p̄sonæ quę non possunt cogi de iure ad testi-
ficandum contra quosdā, sicut personæ quæ non coguntur
testificari ratione coniunctionis,scilicet cōtra coniunctum
& non ratione reuerentiæ quam habent illę personę,& sic si
sponte volunt testificari ꝓ illo non repelluntur, vt not.in d.
l.parentes.arg.l.quod fauore.C.de legi.tamē minus suffici
enter ꝓbant,per not.in d.l.etiam matris.& in d.§.cogitan-
dum.& in d.l. 3.in prin.cum si.aut ratione reuerentiæ ꝓhi-
beantur testificari contra eum cui reuerentiā debent. & sic
c si spontè pro eo velint testificari,non sunt admittendi,ita
procedit quod no.gl.in d.l.4. *c* exemplum est in filio eman-
cipato,testificante pro patre,vel genero testificante pro so-
cero.l.testis idoneus.cum gl.ff.de test. ¶ Nec p̄dictis aliquo
modo obstat statutū sub Rub. de testi. qa quantum ad hoc,
vt admittantur vel non admittantur testes voluntariè testi
ficantes, istud statutum non discrepat à iure cōi,& dato(vt
dixi, ꝙ dictus affinis non repellatur à testificando, nō sequi
tur,ergo est testimonium integrū,nō obstāte coniunctione
vel affinitate,vt ꝓbaui sup. & sic nihil habet obstare,ꝙ affi-
nis nō repellatur à testimonio.vt not.per gl.in c.accedēs.el
1.in ver.subesse,vt lite contest. ¶ Nec ēt obstat statutum sub
Rub. de iure,&c.quia respondeo, quod statutum in casu no
stro ita demum vult,vt actori deferatur iuramentum in sup
plementum ꝓbationis, si ipse actor habuerit pro se vnum
testem omni exceptione maiorem,& alia indicia & præsum
ptiones vrgentes,sed ita est ꝙ actor non habet per se ista re-
quisita,vt ostendam,ergo non potest ei ad supplendam pro
bationē sacramentum deferri. ¶ Quod autē actor non ha-
beat prædicta requisita,patet, qa nullum habet testē omni
6 exceptione maiorem. † Nam ille testis dicitur omni exce-
ptione maior, contra quem nulla exceptio potest opponi,
vt not.gl.Instit. de inuti. stip.§.itē verborum.in verbo,ido-
neos.no.gl.in c.1.de consang.& affi.& no.Bar.in d.l.admo-
nendi.in col.allegata.in verbo,venio ad tertium,&c.vbi in-
telligit hoc,etiam si exceptio quæ opponitur, non repellit
testem à testimonio, sed diminuat de fide, ꝓut est quando
esset cōsanguineus,vt sup. dixi.& eam sequitur Ant. de But.
in pręalleg.c.fi.de iureiu.vnde eodem casu dicit Bar.& An-
to.de Bu.in locis ꝓximè allega. ꝙ ex probatione vnius talis
testis,nunq̄ defertur sacramentum in defectum semiplenæ
probationis, quia non facit semiplenam probationem,per
no.in d.l.etiam matris.& no.etiam Bal.in c. sacramentum.
de consue. rec.feudi. ¶ Sicut etiam dicit Bal.in l.optimam.
C.de contrah. & commit.stip. ꝙ ille testis dicitur omni ex-
ceptione maior, quando qualitas testis vincit qualitatem
exceptionis. sed clarum est, ꝙ si consideremus attestationē
domini Aegidij,non est omni exceptione maior,qa non de
ponit ꝙ contractus fuerit firmatus concorditer per partes.
& nescit testificari de certo precio conuento, posito adhuc
quod depositio eius non tenet,vt sup. ꝓbaui. Si etiam testa-
tionē consideremus domini Masij, non est omni exceptio-
ne maior,quia est affinis per ea quæ suprà ꝓximè dixi. ¶ Prę
terea vltra vnum testem omni exceptione maiorē statutum
prædictum reqrit alia indicia, & præsumptiones vrgentia
quæ non concurrunt hîc, quia dato quod dominus Masius
prædictus fuisset omni exceptione maior cum non sit,atta
men non potest dici, quod ex depositione prædicti Aegidij
resultant illa alia indicia & p̄sumptiones vrgentia, ꝓut sta-
tutum exigit. quod patet,qa primum statutum exigit plura
indicia vel præsumptiones cum in plurali loquatur. l.vbi
numerus.ff.de testi.l.fi.ad Tre.c.pluralis locutio.de reg.iu.
lib.6. ¶ Secundo & fortius & melius, qa si volumus dicere,

quòd ex his quæ deponit dominus Aegidius, p̄ſumatur con
tractum fuiſſe firmatũ & celebratum, dum dicit quod Ant.
ſoluit circa 10. duca. &c. tamen dominus Aegidius non aſſe
rit ꝙ fuerit concorditer firmatus contractus: imò dicit, po-
tius contrarium quod partes erant diſcordes. vnde ſi volu-
mus ꝙ ex his quæ deponit, poſsit reſultare indicium, ꝙ con
tractus fuerit per ambos contrahentes concorditer firma-
tus & approbatus, oportet tale indicium probari per duos
teſtes. vt no. gl. & DD. in l. fin. C. famil. erciſc. & Innoc. in c.
ſicut. el 1. de ſimo. & Bart. in l. fin. ff. de quæſt. & Ang. in l. fin.
ff. quod met. cauſa. in Auth. de teſtib. in princ. vbi ponderat
eſſe aliam gl. ibi & not. Bart. in l. cum circa. C. de iure dot. &
Salicet. in l. fin. C. de quæſtio. attento ꝙ dominus Aegidius
(vt dixi) non atteſtatur directè contractum fuiſſe firmiter
& concorditer celebratum. & dato quòd dominus Maſius
alius teſtis hoc dicat, & ſic ſint duo teſtes, tamen ſtatutum
exigit, quòd vltra vnum teſtem omni exceptione maiorem
concurrant alia, vt dixi. ¶ Præterea poſito, quòd dictum do
mini Aegidij faciat indicium, ꝙ contractus fuerit celebra-
tus inter dictos contrahentes, non tamen facit indicium
quod fuerit celebrata venditio pro precio librarum 10. &
ſolido. 15. vt aſſerit actor vel de alio precio certo. nec preciſè
deponit dominus Aegidius, prout requiritur ad hoc, vt agi
poſsit actione emptionis, & poſsit fieri inſtrumentum ven-
ditionis dicto emptori, prout ipſe petiit in libello, non po-
teſt inſtrumentum validum fieri ſine expreſsione dicti pre
cij. vt not. Petrus in d. l. 1. C. de contrahen. & commit. ſtipu.
vt etiam refert Cyn. ibi & refert Paul. de Caſt. in l. 1. ff. loca.
& ſequitur ibi etiam Rayn. qui etiam dicit ita tenuiſſe Petr.
¶ Fortificantur prædicta, quia ſtatutum ſub Rubr. de teſti.
dicit, quòd ſi teſtes reperiantur variare vel diſcordare inter
ſe in puncto, de quo deponunt, in nullo credatur eis, ſed ita
eſt quòd huiuſmodi videntur eſſe teſtes actoris, quia domi
nus Maſius atteſtatur, quod dicti cõtrahentes fuerunt con
cordes, ſed dominus Aegidius dicit quod erant diſcordes,
& in ſua repetitione dicitur, quòd remanſerunt in differen
tia precij. bene faciunt not. per Io. Andr. & alios in c. in no-
7 ſtra. de teſti. vbi dicunt, † ꝙ ſi vnus teſtis contradicit vni al-
teri, neuter debet valere, niſi alter teſtis fortè in tm̃ eſſet di-
gnior, quòd prouocet iudicem ad deferendum iuſiuran-
dum, ſecundum formam l. in bonæ fidei. C. de reb. credi. &
c. fi. de iureiur. & in propoſito noſtro potius attendendũ eſt
dictum domini Aegidij tanquam dignioris, cùm ſit conſti-
tutus in dignitate doctoratus. c. quanto. de magiſtris. & ha
betur in prima conſt. Codicis cum ſuis concordan. Alia poſ
ſunt adduci ad oſtendendum, ꝙ dictus actor non poteſt ob
tinere, ſed præmiſſa putaui bene ſufficere. ¶ Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Non probabit. Idem Alexan. conſil. 39. lis & quæſtio. lib.
5. & in l. ſi duo patroni. §. Marcellus. ff. de iureiur. Ludo. Ro-
man. ſing. 742. Hipp. de Marſi. ſingu. 38. fam. Alexan. conſil.
28. col. 2. lib. 2. conſil. 57. nume. 5. Sed hoc intellige, quando
agitur ad traditionem contra ipſum venditorem, vel eius
hęredem negantem venditionem, prout etiam loquitur A-
lexand. hic. & in d. conſil. 39. lib. 5. Secus ſi ageretur contra
tertium, vt quando eſt quęſtio de probando titulo ad finem
præſcriptionis, quia tunc probant teſtes venditionem, eti-
am ſi non recordetur quanta fuerit precij quãtitas, ex quo
de precio non diſputatur, vt decidit Bal. in l. 1. & ibi Paul. C.
de rebus alie. non alienan. Rapha. Cu. Alex. in l. ſciendum.
col. 3. ff. de verb. oblig. Fulg. Pau. Ia. l. ſi duo patroni. §. Mar-
cellus. ff. de iureiu. Rom. conſi. 91. Viſis. colum. 4. Pau. l. 1. ff.
loca. Ia. rep. l. admonendi. col. 54. ff. de iureiur. Franc. Bald.
in tract. de præſcrip. in 2. par. tertiæ part. princ. q. 9. in fi. Ru.
de Mota, in rep. l. traditionibus. num. 49. C. de pact. verum
eſt ꝙ Alex. in addit. ad Bal. d. l. 1. C. de re. alie. non alien. & in
d. l. ſciendi. col. 3. in prob. Bal. q̃a inquit, hi teſtes nõ conclu-
dunt, cũ poſsit vẽditio eſſe facta vno numo, & ſic eſſet nulla.
l. ſi q̃s aũt. ff. de acq. poſ. nec põt Ale. aliter ſe hinc extrincare
quã reſtringendo d. Bal. vt ꝓcedat, dummodo teſtes depo-
nant de certo precio, ſaltẽ vltra vnum numum. Sed hæc du-
bitatio Alex. futilis eſt in propoſito, quia licet vbi partes re-
mãſerunt in terminis ſimplicis contractus dubitari poſsit,
an valeat tanquam donatio vel contractus innominatus, de
quo per Bar. Alex. & alios. in l. ſi q̃s ante. ff. de acq. poſ. Tamẽ
poſtquam ſecuta eſt traditio, & agitur contra tertium, vt in
hac limitatione, non eſt dubitandum, q̃n titulus validus ſit
ſufficienter ꝓbatus, ſiue ſit venditio vel donatio vel contra
ctus innominatus, q̃a de ſpecie non curatur. Inuenio etiam
ꝙ Alex. in addi. ad Bar. in l. ꝙ ſæpe. §. illud. ff. de cõtra. empt.
& ven. mouet circa hæc aliam dubitationem, ſi teſtes depo-
nentes de precio vnus de minori, alius de maiori ſumma de
ponat, & dicit, ꝙ non ꝓbant, nec ſunt concordes etiam in
minori ſumma, quæ non eſt in maiori in cauſa oneroſa. l. ſi
decẽ. ff. loc. quod eſt intelligendũ, quãdo agitur contra de-
bitorem negantẽ venditionẽ, & eſt indubitatum quãdo a-
ctor vult offerre ſolum minus preciũ, ſed ſi offerat ẽt illud
maius precium, poteſt dubitari. Sed adhuc veram puto de-
ciſionẽ Alex. ſi non ſint aliæ ꝓbationes, nec aliæ coniecturæ
q̃ illorum duorum teſtium q̃ non probant, ex quo diſcor-
dant in vno ſubſtantiali. Item limito p̄dicta, ſi teſtes depo-
nerent precium conuentum fuiſſe ſolutum, & venditorem
in eorum pręſentia recepiſſe & contentum fuiſſe, quia tunc
licet non poſsint præciſè deponere de quantitate precij,
puto ꝙ probant etiam, cùm agitur contra venditorem vel
eius hæredem negantem venditionem. Idem ſi probetur
precium fuiſſe donatum vel remiſſum, quia cùm non am-
plius agatur de eo ſoluendo & offerendo, non eſt neceſſaria
probatio ipſius quantitatis, ſed ſufficit probare certitudi-
nem in genere & in reſiduo de quo agitur.
b ¶ Tractatum. ſuprà conſil. 13. num. 17.
c L. 4. Sed d. l. 4. non habet locum in ſubſidium & cauſa co-
gnita, vt not. Hoſti. Io. An. Panor. c. 1. de teſt. cogen. Ro. ſing.
343. Matthæſi. no. 159. deci. Tho. 3.

SVMMARIVM.

1 *Mulier iure canonico non eſt idonea teſtis in criminalibus.*
2 *Offendens ex ſuperueniente cauſa noua, non rumpit pacem.*
3 *Appellationem introducere volenti, non ſufficit ſemel adire, & requirere ſuperiorem.*
4 *Statutum etiam impropriando intelligi debet, vt iuri communi conformetur.*
5 *Appellatus an poſſit præuenire appellantẽ in cauſa cõmittenda*

CONSILIVM XIX.

VIſo ꝓceſſu cauſę vertẽtis inter ꝓcuratorem ca-
meræ magnifici ac potentis dom. d. Ceſenæ ex
parte vna agẽtis, & Iacob. Bartholi Quinſoni
ex alia ſe defendentẽ. ¶ Omiſſo ſupuacuo argu
mentorũ apparatu adhęrẽs his paucis funda-
mẽtis, in quib. rei veritas cõſiſtere mihi viſum eſt, dico ſtipu
lationẽ pœnalẽ, de qua in inſtrumẽto dictæ pacis non fuiſſe
nec eſſe cõmiſſam, & ꝑ conſequens d. Iacob. à pœnis abſol-
uendum eſſe. & maximè principaliter moueor, q̃a poſito ꝙ
eſſet probatum, ꝙ Paulus Ceſenus coniunctus dict. Iac. in-
tra quartum gradum ꝑcuſſerit Catharinam filiam d. Marci
cum ſtocho, quod non pono tamẽ ꝓ conſtanti eſſet proba-
1 tum, maximè q̃a agitur de pœna applicãda fiſco occaſione
delicti. † quo caſu de iure cano. quod etiã eſt ſeruandum in
terris eccleſiæ, mulieres nõ ſunt teſtes idonei, vt Inn. not. in
c. forus. de verb. ſig. §. 1. & Spe. in tit. de teſte. §. 1. ver. item ꝙ ſi
mulier, &c. & ver. ſeq. & ibi Io. An. & no. Mod. in l. qui teſtõ.
§. mulier. ff. de teſti. & oĩs ſubſtantialis ꝓbatio delicti in caſu
noſtro facta eſt ꝑ mulieres teſtificantes. tamẽ omiſſa ipſa di-
ſputatione quã non puto, in ꝓpoſito eſſe neceſſaria, capio
principale fundamentum ex eo ꝙ facta eſt, ibi pax inter ali
2 quos offendentes, † & ex poſtfacto vnus ex eis ex noua cau-
a ſa ſupueniente offendat alium, nõ intelligitur pacẽ a eſſe ru
ptam, vt ꝓbat Bar. in l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœn. per l. ſi de
certa. C. de tranſ. & l. cùm q̃ritur. ff. de exce. rei iud. & ſentit
Bar. in l. verum. ff. de feu. & Bal. expreſsè in c. 1. in princip. de
pace te. in vſib. feu. in 1. vel 2. col. & Ant. de But. & Io. de Imo.
in d. c. cùm inter. de renun. ꝑ illum tex. cum ibi not. Paul. de
Caſt. in l. q̃ ſeruum. ff. de ver. ob. faciunt no. ꝑ Bar. in l. q̃ Ro-
mæ. §. duo fratres. in 6. q. de ver. ob. ſed ita eſt probatur per
aliam cãm ſuperuenientem, ꝙ dictus Paul. percuſsit dictã
Cathari-

Catharinam, qa probatur ꝙ ꝑcussit eam, eo qa ipsa expulerat seu percusserat quendã bouem d. Paul. igitur non committitur stipulatio pœnalis. ¶ Quod aũt sit, ꝓbatur ꝙ Paul. ꝑcusserit ex dicta cã, patet, quia apparet primò esse ꝓbatum per vnum testẽ, s. peregrinũ, ꝙ ipse in die in qua fuit verberata dicta Catharina, ipse viderat eã percutiẽtem & expellentem dictum bouẽ dicti Pauli, & constat quod illud fuit anteq̃ Paulus eam ꝑcussisset, vt apparet ex attestationib. dictæ Diamantis & Mariæ q̃ deponunt, ꝙ tpe quo Paul. percussit Catharinã, conquestus est, ꝙ ipsa percusserat bouem suum, non enim potuisset vaticinari Pau. de futura ꝑcussione bouis facienda per Catharinam. l. si putator. in fi. ff. ad l. Aquil. l. iubemus. ad fin. C. de test. quod ex hoc ergo apparet ꝙ iste testis, s. Peregrinus probat de visu superueniente d. Cath. & sic facit semiplenam ꝓbationem. l. vbi casus. ff. de test. c. in omni. extra, de test. & plenè no. in l. admonẽdi. ff. de iureiu. cum vulgari. ¶ Subsequenter ꝓbatum est per tres testes, ꝙ publica vox & fama est, ꝙ dictus Paulus percussit dictã Catharin. eò quia ipsa expulerat & percusserat bouem d. Pauli seu eius patris. & fama facit aliam semiplenam probationẽ, quæ iungitur cum superiori semiplena probatione, vt not. in l. 3. §. eiusdem. ff. de testi. & in c. veniens. de testi. & in c. 1. de appel. & in d. l. admonendi. & plenè per Bart. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæst. & per alios in l. 4. C. de prob. cum concord. accedit, quia in his quæ dependent ab animo alicuius, statur dicto eius, vt not. gl. 1. §. aliæ. Institu. de act. & plenè not. Bart. in l. gerit. ff. de acq. hær. & declarauit d. Paul. quando dictam Catharinam percussit, quia causa propter q̃ mouebatur ad eam percutiendam, erat, qa ipsa ꝑcusserat suum bouem. ¶ Non obst. si diceretur ꝙ illa percussio bouis non erat iusta causa, propter quã debuisset moueri Paulus ad percutiendum & offendẽdum eam, sed solum ad offendendum, iuxta l. 1. cum ibi not. C. vnde vi. l. 3. §. cùm igitur. ff. de vi & vi arm. c. olim. el 1. de resti. spo. vnde dicit Bal. in d. c. 1. in prin. de pa. tenen. ꝙ illa promissio de non offendendo facta in contractu pacis, non comprehendit offensam factam ex superuenienti iusta causa, & tamen certum est, ꝙ superueniens discordia non est iusta causa offendendi, vt dixi. hoc etiam verum est, vt patet ex ratione, qua mouebatur Bart. in d. l. aut facta. §. causa. & ista quò ad veritatẽ & mentem iuris (iudicio meo) debent faciliter sedere in animo cuiuslibet rectè iudicantis inspectis dictis probationibus. & vbi esset causa dubia, pronunciandum esset ꝓ reo, maximè in pœnis. c. ex literis. de prob. l. si præses. ff. de pœn. & in reg. cum sint partium. lib. 6. ¶ † Circa secundum dubiũ
3 principale, puto esse verum, ꝙ dictus appellans per illam solam introductionem appellationis cum requisitione præsentiæ domini semel facta, non dicitur, diligens quantum ad hoc, ꝙ non currat tempus appellationis, si postea est reuersus d. domi. & amplius non fuerit requisitus, qa iterum debuit requiri quando rediit, vt ꝓbatur in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. cum ibi no. per Bar. de no. oper. nun. in 4. oppo. faciunt not. per gl. in c. 1. de consuetu. rec. feu. quę dixit, ꝙ si magistratus abest, debet expectari & tunc actus geri debet, & sola absentia non excusat. hoc etiam expresse decidit Ant. de But. in c. ex ratione. circa med. de appel. in ver. ex his deciditur, &c. vnde dicit, ꝙ si appellantes accedunt ad sedem Apostolicam, & nõ possunt habere copiam Papæ, oportet ꝙ protestentur de impedimento, vt not. gl. in c. cupientes. §. quod si per 20. de elect. libr. 6. & dicit, ꝙ non sufficit ꝙ iste qui appellauit, fuerit tñ semel impeditus, sed oportet ꝙ duret impedimentum, & cõstet illud durare. nam si nõ potuit hodie habere copiã Papæ, poterit cras. secundũ eũ facit quod no. Ang. in Auth. sed lis. C. de temp. appel. vbi dicit, qđ illud qđ dicitur in tex. secundũ ꝙ cã appellationis quę speratur in Consistorio principis inferri, manet intacta absq; dãno moræ, donec ꝑses faciat cãm introduci, quod à ꝓcerib. secundũ morem dirimi, &c. debent intelligi secundum eũ, si appellans fuit solicitus in introducendo cãm, sed non potuit, quia non habuit aditum ad Imperatorẽ. ¶ Pro hoc facit, quia appellans in prosecutione suæ appellationis debet summa ope niti, vt dixit tex. in l. fi. §. illud. C. de temp. appel. per quem tex. in proposito dicit Bald. in Auth. item si appellatione. eo. tit. & Sal. in d. §. illud. quod licet aliàs vnica interpellatio sufficiat regulariter, vt l. Titia. §. Seia. cum ibi not. per Bartho. de leg. 2. & in l. mora, in princi. cum ibi not. per Barth. ff. de vsur. ¶ Tamen in causa appellationis nõ sufficeret vnica interpellatio & reqsitio facta iudici, quia non esset ista summa ope niti. vnde secundũ eos debet interpellatio fieri cum ea instantia & diligẽtia, cum qua debent apostoli peti, illud videtur velle Ang. in cõsi. 126. in ordine meo incipi. Quidã Matthæus, &c. Vbi concludit, ꝙ si fuit appellatum ad dominos Priores, q ex forma statutorum debent committere dictã causam appellationis, infra tres dies vni iudici, neutri suspecto, & qđ iudex ex forma statuti debeat causam intra decem dies à die commissionis terminare, & contigerit, quod domini Priores nunquam commiserunt causam dictæ appellationis, eo quia non fuerunt sollicitati, & etiam transiuerunt decem dies, ꝙ talis appellatio intelligitur deserta, eò quia d. statutũ disponens, ꝙ priores teneantur causam committere infra tres dies, debet intelligi si postulatum fuerit à partibus. l. 3. §. hæc autem. ff. de magistra. conue. ¶ Vnde debuerunt Priores requiri per appellantem, ꝙ causam committerent, & debuit dicta requisitio fieri cum importunitate, sicut dicimus quando requiritur iudex, vt det apostolos. l. 1. ff. de lib. dimis. c. ab eo. de appell. lib. 6. Et propterea concludit Ang. quod dicta appellatio intelligitur deserta, eo ꝙ non fuit terminata in fine decẽ dierum. ¶ Vnde puto verba dicti statuti quò ad casum propositum, licet videantur aliquantulum ambigua, quòd intentio statuti prædicti non fuit, ꝙ sufficiat appellantem appellare, & quod nõ habeat necesse instare & sollicitare causam committi, & eo non sollicitante ꝙ non possit perueniri ab appellato in faciendo causam cõmitti. Nam si ita est, sequeretur ꝙ de facili tempora finiendæ appellationis esse possent longiora, q̃ essent de Iure communi, & tamen intentio statuti fuit prouidere, ꝙ causæ appellationis non protraherentur in longum, vt patet ex præfationibus dicti statuti, ex quibus cognoscitur intentio finalis statuti. l. fin. ff. de hære. instit. & l. cum hi. in prin. cum ibi not. per Barth. ff. de transi. plenè not. Bart. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab or. faci. & Bal. in §. quibus. in prima const. C. & do. in c. pen. in fin. de cleri.
4 coniu. ¶ † Vnde cùm statutum debet semper interpretari, vt conformitatem habeat cum Iure communi magis quàm fieri possit, etiam si verba statuti impropriè acciperẽtur, vt probat tex. in c. cùm dilectus. vbi hoc ponderat Ant. de Bu. de consue. & ꝑ consequens videtur ꝙ statutum interpretari debeat secundum id quod habetur in c. Abbate. de app. vbi
5 habet, † ꝙ appellatus põt præuenire appellantẽ in faciendo cãm cõmitti, dummodo nimiũ non ꝑcurrat ad hoc, ꝙ appellantẽ in cõmisione impetranda supplantet. ¶ Et secundum Io. And. & alios, si q̃ratur, quando appellatus dicatur nimium ꝑcurrere in impetranda cõmissione causæ, hoc est arbitrariũ inspecta qualitate ꝑsonæ, & loci distantia & qualitate causæ. ar. cũ sit Romana. de app. ¶ Et in ꝓposito satis mihi placet, maximè inspecta mente dictorũ statuentium, ꝙ si quàm primum potuit appellans impetrare cõmissionẽ causæ, inspecta qualitate personæ & distantia loci. & nõ impetrauit, dicatur esse negligens, iuxta not. ꝑ gl. not. in l. 1. C. de his quib. vt indi. cum ibi not. per Bar. in verb. quæro, dicitur, &c. & per Bar. in l. in cognitione. ff. ad Sil. & ideo possit appellatus ꝑuenire eum in impetranda cõmissione causæ. nec dicatur nimiũ præcurrere, nec statutum hoc prohibet appellatio, si bene inspiciatur. & si nullus institit, vt cõmittetur cã. & sic causa non fuit cõmissa, tunc putarẽ ꝙ elapso anno & ex cã impedimenti biẽnio cã appellationis sit deserta, iuxt. Auth. ei qui. C. de temp. app. & c. ex rõne. de ap. tanq̃ casus sit omissus à statuto, & sic remanet in dispositiõe iuris cõis, vt no. Bar. in l. oẽs populi. in 6. q. prin. de iust. & iu. cum concor. ¶ Et ista videtur mihi in ꝓposito probabilior & humanior cõclusio, q̃ illa quam facit Ang. in d. consi. vbi videtur velle, ꝙ si fuerit diligens in faciendo, cãm appellationis cõmitti, & cã non fuerit terminata intra tps, intra qđ à die cõmissionis debebat terminari, dicatur esse deserta. Nam certè

certè statutum in casu suo, nec in casu nostro disponebat, ꝙ si qs fuerit negligens in faciendo causam committi, ꝙ tunc elapso termino 10. dierum, vel vnius mensis à die cõmissionis cã sit deserta. vnde concludendũ videtur, vt dixi, ꝙ iste casus tanq̃ omissus à statuto remaneat in dispositione iuris cõis, & constat de iure cõi quod negligẽtia aliqua in faciendo cãm committi, non inducit per se desertionem appellationis, sed solum inhibet potestatem appellato præueniẽdi in impetrando cãm committi, vt d.c. Abbate. & dixi suprà. Differt enim aliqualiter casus, sup quo cõsuluit Ang. à casu nostro, quia in casu suo statutum limitabat tp̃s intra quod causa debebat committi, secus in casu nostro. Et ad omne dubium tollendum in futurum videtur, quòd consultè & laudabiliter ageret iustissimus ille superior, si per statutũ præfigeret certum terminum appellãti ad faciendum causam committi, intra quem si negligens fuerit appellans causa haberetur pro deserta. ¶ Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Pacem. Adde Bald. & Alex. l. semel mora. col. 1. ff. sol. mat. Alex. consi. 115. lib. 4. Alcia. l. cum proponas. C. de pact. Roma. consil. 158. In casu proposito.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas non adita transmittitur ex potentia suitatis.*
2 *Statutum excludens fœminas propter masculos, intelligitur si illi volunt esse hæredes.*
3 *Nepos succedit ex propria non patris persona.*
4 *Ius transmissionis habet locum etiam in portione quæ ex statuto vel speciali iure defertur.*
5 *Fœminæ exclusæ per statutum habentur pro mortuis, & desinũt esse suæ. num. 6.*
7 *Ius substitutionis iunctum cum iure accrescendi transmittitur.*
8 *Mortis tp̃s attenditur ad exclusionẽ vel admissionẽ successionis.*
9 *Statutum quando venit derogando ad ius commune, non interpretatur secundum ius commune.*
10 *Hæres hæredis restituitur ad adeundum.*
11 *Testamenti & delatæ successionis ignorantia præsumitur propter absentiam.*
12 *Decessisse sine liberis quis præsumitur.*

EPITOME.

SVB statuto, ꝙ stantib. masculis filiæ nõ succedant, sed sint dote contẽtæ. Quidã Io. de Quistello decessit relicto Bartholomeo filio & vna filia, filius aũt dum esset absens non adita hęreditate paterna decessit sine liberis relicto Raymundo fratre patruele, de quo non dubitatur, qn excludat sororẽ defuncti in bonis defuncti. Sed dubitatur, an excludat in omnib. bonis dicti Io. hoc est, nedum in dimidia iure cõi delata Bartholomeo, sed etiam in altera dimidia & parte dictæ filiæ speciali iure statuti salua dote delata Bartholomæo, licet non constet quòd Bartholomæus adierit hęreditatem, & vti voluerit statuto. Respon. Alex. quòd sic.

CONSILIVM XX.

VISO processu causæ vertentis inter Raymundum quondam Anto. ser. Ioannis ex parte vna,
a & domi. Margaritam & Ioannam, filias a quondam Io. de Quistello ex alia, se defendẽtes mediantib. eorum intercessoribus. & viso puncto mihi transmisso vnà cum allegationib. clarissimi aduocati dicti Raymundi. ¶ Videtur quod fuerunt deducta & liquidata ꝓ parte dicti actoris, oĩa quę fuerunt necessaria ad firmandam & roborandam intentionẽ suam in petitione hęreditatis Bartholomęi, quondã filij & hęredis d Io. de Quistello, sed ex his q̃ in puncto cõtinentur. ¶ Videtur ꝙ dictus iudex q sententiam tulit, existimauerit ꝙ attento ꝙ non reperitur ꝓbatum, ꝙ Bartholomęus filius dicti quondã Io. se immiscuerit hæreditati paternæ, nõ potuerit ad Raymundũ hæredẽ suum transmittere totã hęreditatẽ Io. non aditã, sed solum tertiã partẽ hæreditatis, ad quã de iure cõi vocabatur ex potentia suitatis, retẽta magis communi & approbata opi. q̃ habet † ꝙ hæreditas non adita transmittatur ex
1 potentia suitatis, iuxta l. si fratris. C. de iure deli. & l. ventre. & ibi plenè DD. ff. de acq. hær. l. ex militari. §. fin. cum l. seq. §. de mili. testa. cum vulg. ¶ Et hoc maximè attento, & dato ꝙ Ioan. instituerit hæredem vniuersalem Bartholomæum, tamen de iure communi non deferebatur recta via tota hæreditas Io. ad Bartholomęum, attẽtã pteritione filiarum Io. quæ reddebant testamentum nullum, iuxta l. filio præterito. ff. de iniust. rup. test. & in Auth. vt cum de app. cog. §. aliud quoque. ¶ Et posito ꝙ esset ibi clausula codicillaris, quæ operatur ꝙ hæreditas veniat in fideicommissum restituenda hęredi scripto, iuxta no. in l. ex ea. ff. de test. & in Auth. ex causa. C. de lib. præ. & in l. 1. ff. de iure codi. per DD. in infinitis concordantiis, & Bar. in l. quanquàm. C. ad l. Fal. tamẽ cõsiderato ꝙ nulla facta nec petita fuit restitutio fideicom. à dicto Bartholomæo, vel eius hæredibus re vel verbo, prout requiritur, iuxta l. facta. in prin. & l. restituta. ff. ad Treb. non potest dici, etiam ꝙ de iure communi plus quàm tertia pars hęreditatis, Ioan. delata esset Bartholomęo. ¶ Est ergo videndum, an sit verum quòd dictus Bartholomęus solum transmiserit ex potentia suitatis ad Raymundum, tertiam partem hæreditatis Io. quæ sibi de iure communi deferebatur ex statuto repellente fœminas, etiam ab intestato extantibus masculis, prout latius in dicto statuto cõtinetur. ¶ Et videtur prima consideratione dicendum, ꝙ non transmittat totam ex potentia suitatis, quia priuilegium concessum à statuto ipsi Bartholomæo descendenti ad excludendum fœminas, ita demum habet effectum, si acceptatũ & agnitũ fuisset per ipsum Bartholomęum, dum viuebat. l. emãcipata. C. qui admi. & l. 1. §. ibidem. ff. de col. bo. sed per dictum Bartholomæum non fuit acceptatum, quia non fuit agnita hęreditas ipsius Io. sibi insolidum delata virtute dicti statuti, ergo nihil operari potest priuilegium à dicto statuto con cessum. ¶ Secundò, quia priuilegium cõcessum à lege filiis in potestate de transmittendo hæreditatem ascendentium conceditur, solum in portione eis debita à lege 12. tabularũ, seu debita de iure naturæ. quia fraudari non debet, vt patet ex l. 1. C. de his qui ante aper. tab. iunct. l. cum ratio. ff. de bo. dam. in prin. sed non reperitur, quòd in portione quæ vltra dispositionem iuris communis conceditur in effectu filio excludenti filias, habeat filius priuilegium transmittendi absq; aditione, ergo sumus in regula quæ habet ꝙ hæreditas non adita non transmittatur. l. qm̃ sororem. C. de iure delib. l. 1. §. in nouissimo. C. de cad. toll. ¶ Tertiò, quia in casibus in quibus hęreditas non adita transmittitur, fit transmissio talis hæreditatis non tanq̃ aditę, sed tanquã ad eũ delatæ. l. si quis filium. in princ. ff. de acq. hær. & in l. 1. C. de his, qui ante aper. tab. sed ita est, ꝙ dictus Raymundus non debet per suam aditionem posse excludere filias dicti Io. quia istud priuilegium excludẽdi filias à successione patris conceditur solum personis descendẽtium masculorum, prout erat Bartholomæus, ergo non transit ad transuersales hæredes Bartholomæi, ꝓut est Raymundus. ar. l. quia tale. ff. sol. mat. & in c. priuilegium personale. de regu. iur. in 6. l. Titia Seio. §. vsuras. de leg. 2. & per istas rationes istam partem videtur tenere Sali. in l. 1. in fi. C. ad l. Iul. de adulte. ¶ Quarto, qa videntur præferri & vocari dicti descendentes, non tanquam sui hæredes, sed solum per hoc nomen naturę. l. tutelas. cum ibi not. per Bar. ff. de ca. dimi. sed ita de iure beneficium transmissionis hręeditatis non aditæ ad quoscunque, solum conceditur illis qui sunt sui hæredes. d. l. si fratris. & l. qm̃ sororem. C. de iur. delib. & d. l. de his qui ante aper. tab. ergo non videtur, ꝙ iste Bartholomæus transmittat ad Raymundum suum fratrem patruelem illud, quod ipsi Bartholomæo à statuto defertur vltra ius cõe. ¶ Quintò, † qa statu
2 tum prædictum excludens fœminas propter masculos intelligitur, si masculi volũt esse hæredes. l. 2. §. sed si fine. & ibi no. Bar. ff. ad Terty. & l. 1. §. ꝙ si filium. & ibi Bar. ff. de contra tab. & no. Bal. in l. maximũ vitium. in 6. col. C. de lib. præt. in versi. Itẽ quæro em̃ ꝙ statutũ, &c. sed d. Bartholomæus non agnouit hæreditatẽ patris, ergo non habet locũ statutum, ꝑ quas duas vltimas rõnes Lu. de Ro. in l. ventre. ff. de acq. hæ. reliquit sup hoc passu cogitandũ. ¶ Sextò, qa cessante rõne legis cessare debet ipsius dispositio. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patron. c. cum cessante. de appel. sed rõ dicti statuti, vt appa-

apparet ex dictis pfationibus ipsius statuti, iuxta l.fin.ff.de hæred.inst.fuit,vt conseruaretur dignitas, & nomē familia rum,quæ p masculos & agnatos cōseruatur.l. pnunciatio. §.1.ff.de verb sig.Instit.de legi.agna.suc.per totū.sed si dice remus q dicta portio delata filio masculo à statuto trāsmit teretur etiā non adita,sequeretur q etiā quādo esset extraneus hæres dicti filij, puta ex testō,excluderet sorores dicti filij ab hæreditate ascendentis,quāuis p illū extraneū nō veniret seruandū nomē& dignitas ipsius familię primi defuncti:de cuius successione tractaretur.qd non est dicendum. ¶Septimò,quotiescūq; defertur aliqua portio de iure speciali,non habēt in ea locū beneficia iuris cōmunis:vnde videmus, q in portione delata filio masculo,de iure speciali ipsius statuti, non habet locum transmisso, si nō fuit adita. ¶Octauò,pbatur p l.1.§.si sit.in 2.responso. & quod ibi no. Bar.ff.de col.dotis.& Bar.in l.1.§.si filius.ff. de coniūgen.cū

3 emanci.lib.† vbi licet nepos regulariter subintret gradum & locum patris sui,tamen non succedit nepos ex psona patris sui,sed ex psona ppria: & attenduntur qualitates, quæ sunt in psona nepotis:& non illæ quæ erant in psona patris. Ita in pposito,quamuis Raymundus succedit in locum Bartholomæi tanq eius successor, tamen debent in hac successione considerari qualitates psonæ Raymundi & etiam Bartholomæi:ergo cùm Raymundus non sit de descendentib. Io.non debet excludere fœminas Io.quæ solùm excluduntur p descendentes in dicto statuto. ¶Nonò, qa statutum debet interpretari vt minus lædat ius cōmune quā possit. c.cùm dilectus. de consue. l.2.C.de noxali. sed cùm statutū pdictum non disponat aliqd de transmissione,debet intelligi, q descendentes masculi excludant fœminas:scilicet si ipsi masculi succedant per seipsos, nō autem si ante aditam hæreditatem decedant:qa tunc non excluduntur fœminæ. Nam hoc modo intelligēdo minus læditur ius commune, volens per masculos non excludi fœminas.l.fi.C.de lib.prę terit.l.lege duodecim tabularum.C.de leg.hęr.& etiam volens hæreditatem non aditam regulariter non transmitti. ¶Quibus non ob.sentētiam contrariam de iure pbabiliorem esse puto ex infrascriptis. ¶Et primò secundum veras cōclusiones ius cōmune vult, q portio quæ in bonis patris defertur filio, in potestate transmittatur ad quoscunq;: vt

4 dixi in prin.†ergo talis dispositio iuris cōis locū habere debet in portione quæ ex forma statuti in bonis patris defertur filio:qa ista appellatur extensio passiua,quæ habet locū in statutis.l.1.§.lex Falcid.& ibi no.Bar.ff.ad l.Fal.l.1.§.illo. de mune.& hono.Bart.& alij in l.oēs populi.in 6.q.prin.ff. de iust.& iure.& in l.2 de leg.1.cū si.sicut enim videmus q ius commune disponēs, q de legatis relictis in testamento possit detrahi falcidia, habet locū etiā in testamentis,q nō valebant de iure cōi;sed solum ex dispositione statuti:vt in d.§.lex Falc.& ibi Bar.ita in pposito dicamus,iura cōia volentia,qd portio delata filio in ptāte in bonis patris, transmittatur ex potentia suitatis, debēt habere locū,quando filius in ptāte succederet in aliqua portione sibi delata à statuto in bonis patris.& istud tenet Cy.post antiquos in d.l. fi.C.de adult.licet non adducat rōnem pdictam.Nam vult ipse q dispositio l.1.C.de his q ante aper.tab. quæ vult q descendentes,q non sunt sui hęredes, transmittant ad descentes suos,hæreditatē ascendentiū aditā.& consimilia iura loquentia de transmissione hæreditatis non aditæ, habeāt locum etiā quando talis portio hæreditatis deferebatur à statuto ipsi descendenti,in bonis ascendētis. & refert ipse tenuisse Vgolinū de Fontana Parmensem. ¶Secundò pbatur,qa portio accrescens sapere debet naturā eius rei, cui accrescit.l. si ex toto.in prin. ff.de le.1.l.inter socerum.§. cū inter.in fi.ff.de pac.do.l.etiam.C.de iur.do. cum sim. ergo portio filiarum q accrescit portioni ipsius filij, masculi debet sapere naturā portionis ipsius filij, q sine dubio transmittebatur ex potētia suitatis. ¶Tertiò,qa absurdū esset dicere pdictum Bartholomęum in hęreditate sui patris,esse p parte suum hęredē,& p parte hęredē nō suum.i.non trāsmittentē,& ex potentia suitatis.arg.l.Titię si non nupserit. de condit.& demon.& l.si priuatus.in fin.ff.de lib.cau.& l. eum q ędes.ff.de vsuca.c.p venerabilem,q filij sint legitimi. & quod not.in c.cū inhibitio.de cland.despons.& p istas rationes consuluit Bal. in consilio incipiente: In Christi noīe factum pponitur sub hac forma,Quidā nomine,&c. vt etiā

5 refert Lud.Ro.in d.l.ventre.¶†Quartò,qa dictum statutū excludens fœminas ab hæreditate,facit eas haberi p mortuis.l.1.§.si pater emancipatus. ff.de coniūgen. cum eman. lib.l.1.§.pen.in fi.ff.de bo.pos.contra tab.& sic tota hęreditas defertur iure suitatis filio masculo,ac si fœmina nō esset in rerum natura p d.l.pen.§.si de bo.pos.contra tab. & ideo masculus debet ex potētia suitatis transmittere etiam portionem ipsius fœminę non aditā.& p istam rationē Paul.de Cast.in l.fi.ff.de acq.hær.affirmat in terminis huius statuti disponentis,q extantib.masculis fœmina non succedat.Et dicit ipse q etiam Bal.ita consuluit non p istam rationem, sed p aliam, videlicet qa quod iuris est de principali, idem debet esse de augmento.p d.§.cum inter.¶Quintò,fortificatur p id quod dicit Bar. in l.1.§.sciendū.& p illum text.ff. de suis & leg.& Bal.in l.maximum vitium.circa fi.C.de lib.

6 præt. vbi dicunt † q si statutum dicat, q extantib. masculis

b filiā fœmina non succedat, q talis fœmina desinit esse sua *b* hæres.Sicut ergo si duo essent filij,quorum vnus tantum esset in patria ptāte,& alius esset emancipatus,succedebat olim suus in totum, ac si emancipatus fuisset mortuus. Insti. de hęr.q ab intest.in §.emācipati.l.sed cū patrono.§.1.ff. de bon.poss.Ita ergo in pposito, cum p dictum statutum filiæ desinant esse suæ,filius masculus,solus remanet suus,& per consequens totam transmittere debet ex potētia suitatis, cùm prima causa sit suorum. Inst.de hær. quæ ab intesta.in prin.l.1.§.post suos.ff.de suis & legit.simile videmus quādo vnus filius est in totum institutus, & alius est exhæredatus. l.si filius q patre.de vulg.& pup.¶Sextò pbatur,pone q pater habet tres filios in ptāte. scilicet Titium, Sempronium & Caium,& instituit Titium in vna dimidia,reliquos duos in alia dimidia;dicemus nc q Titius decedens transmittat suam integram dimidiam ex potētia suitatis ad quoscunq; ēt si decesserit anteq hęreditatem adierit?certè sic, vt videtur pbari in l.3.in vers.siue ex parte.C.de iur.delib.non restringendo illum tex. generaliter & indistinctè loquētem, tamē clarum est,q de iure naturę & de iure communi non erat debita Titio integra dimidia,sed solùm legitima vel ad plus,portio virilis:ergo eadem ratione,si portio filij augeatur ex dispositione l.municipalis.cùm dispositio legis,& dispositio testatoris à pari pcedant. l.fin. C.de reb.alie. non alie.& in Auth.de nup §.disponat. ¶Septimò p hac parte videtur bonus tex.in ratione sui in illa singulari l.q patri.ff.

7 de acqui.hær. † vbi licet regulariter ius substitutionis non transmittatur ad hæredes.l.toties.eod.titul.l.qui liberis.§. hæc verba.ff.de vulg.& pup. Tamen fallit quando ius substitutionis pupillaris esset connexum cum iure accedendi,

c vel cum iure accrescendi,c qa tunc trahit à iure accrescēdi, quod transmittatur ad hæredes suos, sicut transmittitur ad ipsum in ius accrescendi.l.qui ex duabus.ff. de acqui.hære. l.si ex pluribus.ff.de suis & legitimis.Item hoc propter coniunctionem & connexitatem, quam habet portio quæ aufertur filiæ, cùm ea quæ iure proprio defertur, debet filio induci trāsmissio partis filiæ,per partem filij, quæ iure suitatis transmittitur. simile videmus in casu l.qui ex duabus. in princ.ff.de acquir. hæred. vbi secundum vnum intellectum quem ponit Bar. ibi,licet institutio cōditionalis non transmittatur ad hæredes.l.liber homo.§.si ita.ff.de hæred. instit.l.fin.in princ.ff.de vulg.& pup.tamen fallit, quando institutio conditionalis esset iuncta cum iure accrescendi: qa tunc trahit à loco, vt transmittatur ad hæredes. ¶Octauò, quia posito quòd non transmisisset Bartholomæus ad hæredes suos ex portione suitatis portionem, quòd statutum aufert filiab. quā tamen de necessitate oportet dicere, q cùm Bartholomæus ex potentia suitatis transmittat saltem suam ppriam portionem ad Raymundum,tamen propter ius accrescendi,Raymundus conseqtur etiam portionem, quam statutum aufert filiab. quia aliàs sequeretur, q ille, cui delatæ essent plures partes huius hæreditatis, pus

erat Bartholomæus, posset pro vna parte esse hæres, & pro
alia non, quod est contra l.2.ff.de acq.hær. & dicit Ang.in l.
1.ff.eo.tit. quod istud nedum procedit, quãdo certæ partes
& certa commoda essent delata à testatore, sed etiã à lege.
allegat casum, quẽ dicit esse singularem in l. 4. C. de omni
agro deserto.lib.11.vnde siue dicamus istas portiones hære
ditatis esse delatas à testatore, siue à statuto, idẽ iuris est. Itẽ
sequeretur quòd testator decederet pro parte testatus, &
pro parte intestatus cõtra regulas iuris. ¶Nonò & vltimò
pro hoc adduco text.in c.1.§. in omni.in tit.Episcopum vel
Abb.in vsi.feu.& quod ibi per illum tex.inqt Bal.vbi dixit,
ꝙ statutum disponẽs quòd extantibus masculis filia fœmi-
na non succedat, operatur ꝙ quàm primum extitit mascu-
lus post mortem patris, filia intelligitur perpetuò exclusa,
adeò ꝙ licet decedat postea masculus superstite filia, tamen
non admittetur filia p̄dicta.& ita etiam dicit Bald.in Auth.
sed & si qs.in 6.col.& in l.in quib.C.de secund.nup.vnde in
ꝓposito, quàm primum mortuo Ioan.viuus extitit Bartho
lomæus, sunt exclusæ dictæ filiæ, adeò ꝙ etiam mortuo po-
stea dicto Bartholomæo non possunt ipsæ ad successionem
venire. ¶Et per ista apparet de facili responsum ad allega-
ta in contrarium. ¶Quibus tamen specialiter respondeo.
Et primò ad primum argumentum, dum dicit, ꝙ priuile-
gium nõ habet effectũ, nisi fuerit acceptatum. Respondeo:
quòd ista transmisio dicitur fieri ex potẽtia suitatis de iu-
re cõmuni, quod habet locũ in casu nostro ꝓpter extensio-
nem pasiuã. & etiam qa dictæ filiæ, quò ad succedẽdum in
hæreditate haberentur ꝓ mortuis, vt ꝓbaui suprà. & sic ista
portio videtur quo ad transmisionem agnita & acceptata
ex potẽtia suitatis.l.1.§.qui in potestate.ff.si qs omissa causa
test.l.si post mortẽ.in prin. de le.1.p̄ter ea etiam priuilegiũ,
si non sit acceptatum, trãsmittitur ad hæredes, patet in l.nõ
solum.ff.de in integ. rest.& in l.hæredes.C.ad Velleianum.
¶Ratio autem quare in casu d.l.emancipata. nõ transmit-
tebatur hęreditas non adita, erat, quia illo tẽpore non trãs-
mittebat emãcipatus hæreditatem non aditam.vnde gl. in
d.l.emãcipata.& clarius ibi Iac.But.Bal.Ful.& Pau. de Ca.
& Cy.in l.1.in 2.q.C.de his qui ante aper.tab.tenet ꝙ etiam
bonorum possesio non agnita per descendentes in bonis
ascendentium transmittatur ad descendẽtes, sicut hæredi-
tas de iure ciuili in tali casu trãsmittitur, per d.l.1.de his qui
ante aper.tab.In alijs autem casibus bonorum possesio nõ
agnita regulariter non transmittebatur, vt d.l. emãcipata.
& in l.3.§.acquirere.ff.de bo.pos.sic nec hęreditas non adi-
ta, vel non habita ꝓ adita, non transmittebatur. Ad secun-
dum arg.scilicet ꝙ nõ reperitur, ꝙ filius trãsmittat nisi por
tionẽ, quæ sibi de iure naturæ debita est.vnde patet respon
sio ex his, quæ sup.dixi, maximè in 2.4.5.6.7.& 8.arg. ¶Ad
tertium arg.dum dicitur, ꝙ istud priuilegium excludendi
filias est concessum descendentib.vnde nõ debet transmit-
ti ad alios, &c.respondeo ꝙ non transmittitur priuilegium
excludendi; sed transmittitur ipsa hæreditas, quia attẽto ꝙ
Bartholomæus erat in potestate Io. & suus hæres etiam an-
te aliquam expressam immixtionẽ hæreditatis, perinde est
ac si fuisset hæres, & se immiscuisset quò ad ea quæ sunt ipsi
filio fauorabilia, ꝓut est ius transmisionis. l.si filius qui pa
tri.ff.de vulg.& pup.& in l.1,§.qui in potestate.ff.si qs omis-
sa causa test.iuncta l.& quia in prin.ff.de interro.act. hoc pa
tet de iure cõmuni in hæreditate paterna, quæ à lege delata
est filio in potestate, in qua filius habet priuilegiũ quòd sit
suus. Nam licet istud priuilegium nõ transmittatur ad hæ-
redes filij, quia non erunt sui hæredes.s.patris, sed hæredes
ipsius filij; tamẽ bene trãsmittit filius ipsam hęreditatẽ, etiã
non aditam, ad extraneos hæredes suos, & excludit quos-
cunq; alios de agnatione patris ipsius. d.l.si fratris. cum si.
¶Pręterea respõdeo, ꝙ cùm Bartholomęus sine dubio trãs
mittat de iure communi ex potẽtia suitatis portionem sibi
delatam de iure cõmuni, necesse est etiã ꝙ alia portio filia-
rum quæ à statuto deferebatur filio, etiam ꝙ accrescat Ray
mundo per rationes quas adduxi suprà, maximè in 7.& 8.
arg. & per easdem rationes patet responsio ad quartũ arg.
dum dicebatur ꝙ statutum vocat istos filios tanquã descẽ-
dentes, non tanquã eo ipso quo ad statutum excludit filias:
& sic eas facit haberi pro mortuis, quo ad succedendum in
hæreditate: & succedit dispositio iuris comunis, quæ facit
filios esse suos hæredes in totum: vt ꝓbaui suprà in 4.5.& 6.
arg.& in 1.arg.vlt.partis. ¶Non ob.arg.videlicet, ꝙ dictum
statutũ sic excludens fœminas propter masculos intelligi-
tur, si masculi voluerũt esse hæredes, aliter non. l.2.§. sed si
sint sui.ff.ad Ter.& ibi Bart. quia respondeo ꝙ illud proce-
deret, quãdo filij masculi repudiassent hæreditatẽ, vel alio
modo essent incapaces.ita loqtur Dyn.in d.§.sed si sint sui.
cum alijs iurib.ibi ad hoc allegatis per Bart. sed in casu no-
stro Bartholomæus nõ abstinuit.imò lex fecit eum inconti
nenti suum hæredem.d.§.qui in potestate.cum si. ¶Nõ ob.
sextum arg.scilicet ꝙ cessante ratione statuti, &c. qa respon
deo: primò, ꝙ cùm Raymundus sit masculus de agnatione,
vendicat in eo locũ ratio statuti. Item secundo respõdeo, ꝙ
satis est, vt satisfactũ sit statuto, ꝙ tempore mortis Ioan.ex-
titerit viuus Bartholomæus, & capax succesionis, & hære-
ditatẽ nõ repudiauerit ad hoc, vt filiæ intelligãtur exclusæ:
8 qa†ad videndum qs præferatur & excludatur in succesio-
ne, attẽditur solũ tempus mortis illius, de cuius hęreditate
agitur.§.ꝓximus.Inst.de legit.agna.succes.l.2.§.interdum.
ff. de suis & legi. maximè cũ eo tẽpore filius masculus cen-
seatur esse suus hæres, vt sic testamẽtum sit confirmatum.d.
l.si filius qui patri. & sufficit filiam semel esse exclusam per
existentiã masculi ad hoc, vt perpetuò videatur esse exclusa
etiã deficiente postea masculo: vt in d.c.1.§. quando etiã. &
ibi Bal.in tit.Episcopũ vel Abb.vt dixi sup.in vlt.arg. ¶Præ-
terea satis est ꝙ filius masculus in sua principali parte fue-
rit suus hæres ex dispositione legis, ad hoc vt postea ratione
augmenti totum accrescere oporteret illi portioni, aliàs se
querẽtur absurditates, de qbus dixi maximè in 7.& 8.arg.
¶Non ob.7.arg.fundatum per d.l.mulieri. quia respõdeo,
ꝙ illud quod ibi habetur, ꝓcedit, quando ille qui succedit,
de iure speciali succedit, contra voluntatẽ defuncti: secus si
non esset contra voluntatẽ defuncti, vt in casu nostro per l.
filium.§.fi.ff.de leg.præstan.secundum doct.in d.l.mulieri.
¶Præterea dispositio illius legis non habet locũ, nisi in le-
gatis, & non in hæreditatib.vt in terminis nostris statuti fir
mant Bart.& doct.in l.re coniuncti.de leg.3.& alij in l.1.C.
quando non pet.partes. ¶Non ob.octauum arg.de lega.1.
§.si sic. de collat.dot. quia respondeo, ꝙ ibi non fuit delata
hæreditas patris, in cuius locũ succedebat nepos: ideo con
sideratur nepos ex ꝑsona patris, secus si delata fuisset patri,
sicut hìc delata fuisset Bartholomæo, quia tunc cõsiderari
debet succedens non ex persona ꝓpria, sed ex persona eius,
in cuius locum succedit: vt est text. in l.si quis filium. C. de
inoffic.test. ¶Ad vlt.arg.dum dicebatur ꝙ statutum debet
interpretari, vt quantominus sit posibile, lædat ius com-
mune, respõdeo, ꝙ minus lęditur ius cõmune, si totum de-
ueniat ad Raymundum, quia non decedit testator ꝓ parte
testatus: Nec erit quis pro parte tãtum suus, vt augmẽtum
imitetur naturã eius, cui accrescit, & satisfiat legib. volen-
tibus, ꝙ hæreditas quæ obuenit filijs in potestate, trãsmit-
tatur ad quoscunq; saltem vigore extensionis pasiuę, ꝓut
hæc omnia clarè liquent ex argumentis pro secunda parte
9 adductis. ¶†Præterea expresè quando statutũ venit dero-
gando ad ius commune, vt in casu nostro, etiã statutum nõ
interpretatur secundũ ius commune, vt egregiè voluit Bal.
in l.maximum.in 5.q.C.de lib.præt.& Paul.de Cast.in l.fin.
§.in computatione.C.de iur.delib. ¶Ex quibus concludo,
* veram & magis *communẽ esse istam opin.ꝙ totum trans-
mittatur ad Raymũdum, & dato etiam ꝙ vellemus dicere,
quod opi.Sal. esset vera. s.ꝙ ex iure trãsmisionis, seu ex po
tentia suitatis non trãsmitteretur portio, quã statutum au
fert filiabus, tamen negari non potest, ꝙ saltẽ ius accrescen
di non vadat ad Raymundum, ne incidamus in absurdũ, &
in inconueniẽs, de quo in l.2.ff.de acqui.hæred. & l.ius no-
strum.ff.de re.iur.& plures possent esse effectus & diuersita
tes inter acquisitionem, quæ fieret ꝑ ius transmisionis ex
potentia suitatis, & acquisitionẽ quæ fieret ex iure accrescẽ
di.& sufficit vnam exempli gratia adducere: qa si portio fi-
liarum

liarum delata per statutum masculo nõ fuit transmissa Bar
tholomæo ex potẽtia suitatis, potuisset Raymundus incipe
re adire portionẽ fœminarum delatam Bartholomæo à sta
tuto. &, licet deberet adire, tamẽ non efficeretur hęres, nec
in illa portione, nec in illa, q̃ de iure communi deferebatur
Barth. sed si portio filiarum fuisset ad eum trãsmissa ex po-
tentia suitatis, posset incipere aditionẽ ab illa portione, &
illam agnoscendo haberet reliqua ex iure accrescendi p l. 2.
cũ ibi no. ff. de acq. hæ. ¶ Non omitto etiam, ꝙ dato, ꝙ dicta
portio filiarum non esset trãsmissa, vel acquisita dicto Ray-
10 mun. prout in veritate est acquisita, † tamen incidenter po-
test peti per Raymun. in integrum restitutio ex clausula ge
nerali, si qua mihi iusta causa. præsupposito ꝙ dictus Barth.
hæres institutus tempore mortis patris, nec pòst vnquam
fuit in ciuitate, sed stetit absens à ciuitate vsq; in tẽpus mor
d tis suæ, vt in themate p̃supponitur, ꝓ *d* casu, etsi fuit absens
etiam ex causa voluntaria, & non ex delicto, debet hæredi
suo concedi restitutio in integrum aduersus læsionem cau-
satam non aditione, & morte ipsius Bartholomæi, vt firmat
Bar. in l. Panthonius. ff. de acq. hære. & Ange. in repet. l. ven-
tre. ff. de acq. hæred. & Imol. & Paul. de Cast. in d. l. Pantho-
nius. & Imol. in l. si filius hæres. ff. de lib. & posthu. in 5. col.
& Pau. de Cast. in d. l. ventre. & saltem procedat hoc in hæ-
reditate delata filio. i. Bartholó. prout fuit in casu nostro,
quo casu Imo. in d. l. ventre. in 16 co. transit cum opi. Bart. p
d. l. Panthonius. versi. cùm filius, &c. quæ loquitur in hære-
ditate delata filio, in hæreditate verò delata extraneo tenet
contra Bart. sed illa disputatio de extraneo non est neces-
saria in casu nostro. & dicit Pau. de Cast. in d. l. Panthonius.
quod vidit opi. Bart. vbique seruari. ¶ Et hæc procedit at-
11 tento † quod propter absentiam *e* habuit præsumptam cau
e sam ignorandi testamentum Ioan. & successionis sibi dela-
tæ. c. cùm in tua. qui ma. accu. poss. & declarat Bart. in l. 1. cir
ca. 6. col. ff. de acqui. hær. ergo, &c. Et prædicta procedunt,
quando bona petita fuissent in hæreditate Io. sed quò ad ea
quæ pars aduersa respondendo petitionibus actoris confi-
tetur fuisse in bonis & hæreditate Bart. prædictæ disputa-
tiones essent superuacuæ: quia nemo dubitat quòd ex for-
ma dicti statuti ad ea quæ erãt in hæreditate dicti Bart. ad-
mittatur Raymundus. ¶ Nec faciat dubium iudex, ꝙ non
videatur prima facie ꝓbatum dictum Bartholomęum de-
cessisse sine liberis, & sic Raymundum esse proximiorem
agnatum masculum: quia dico ꝙ hoc non obstat dicto Ray
12 mundo, † qa qui allegat aliquẽ decessisse sine liberis *f* habet
f intentionem suam fundatam ex præsumptione iuris com-
munis, vt probatur in l. ex facto. §. pen. & ibi not. hoc Bart.
& Angel. ff. ad Treb. & Bart. in l. qui duos. §. cùm in bello. ff.
de reb. du. nõ nego quòd tutius esset, quòd peteretur com
mitti per iudicem nuncijs publicis & exploratoribus, vt va
dant & inquirant per vicinam seu apud notos. s. an Bartho
lomæus decesserit cum filijs aut alijs proximioribus dicto
Raymundo, quo casu sufficeret ꝙ nuncij referrent se non
potuisse inuenire ꝙ decesserit cum filijs ac proximiorib.
dicto Raymundo: vt satis sentit Bart. in l. in illo. ff. de verb.
oblig. ad fi. dum alleg. d. l. ex facto. §. pen. ¶ Ex quibus con-
cluditur pro victoria Raymundi. ¶ Alex. de Imo. iur. vtri-
usq; doct. excellentissimus consuluit.

ADDITIO.

a ¶ Filias. hæc famigerata quæstio in fortiorib. terminis tra-
ctatur per Cyn. & alios in l. 1. in fin. C. de adul. quando stãte
hoc statuto decessit aliquis relicta filia & filio, qui nulla im
mixtione facta mox decessit. Relicta filia seu nepte, quæ o-
mnia bona vendicat ex statuto contra amitã, quæ solũ vult
habere dimidium ex iure communi tanquam cessante sta-
tuto, hinc quòd succedant æqualiter, teuuit Iac. de Aret. &
Vber. de bo. contrarium pro neptè tenuit quidem Ego. de
Fonta. Parmensis, quem secutus est Cy. d. l. in fi. Sal. autẽ ibi
distinxit, aut per filium fuit adita hæreditas patris, & tunc
ꝓcedat opin. Cy. aut verò nullo modo adiuit nec se immi-
scuit, & tunc locus sit opi. Ia. de Are. & tribus rationib. mo-
uetur, quas breuitatis causa non refero in hac qõ. Ias. in l.
emancipata. in 2. col. C. qui admitti, non audet decidere,
sed remittit ad l. si arrogato. ff. de adop. vbi in col. 8. relin-
quit sub dubio. Sed postea in cons. 201. lib. 2. vbi tantum fe-
rè trãscribit, quæ scripsit in d. l. emãcipata. sequitur opinio-
nem Sal. consulẽdo pro amita. Gui. autem Bened. in rep. c.
Raynutius. in verb. mortuo itaq; testatore. 2. nu. 118. 120. vo
lens concordare distinguit. An statutum purè, simpliciter
& absolutè stantib. masculis excludat fœminas in totum, vt
tunc ꝓcedat opi. Cy. an verò nõ excludat in totum, sed iu-
beat eas dotari, tunc ꝓcedat distinctio Sal. sed dicẽdum in-
distinctè veram esse opinionem Cyn. per ea quæ hic tradit
Alex. quẽ etiã secuti sunt Bal. in Auth. sed & si quis. l. in qui-
bus. C. de secun. nup. in c. 1. episcopum vel abbatẽ. in vsi. feu.
Alb. Ang. in d. l. 1. C. de adul. Alb. 2. statu. q. 102. Lu. Ro. in l.
ventre. in fi. ff. de acq. hær. Paul. in l. fin. eo. tit. Franc. Aret. l.
si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. in consil.
50. copiosè. num. 5. Soc. in repet. l. mulieri. in fin. ff. de con-
di. & demon. in consil. 153. lib. 2.
b ¶ Sua. contrarium decidit infra eod. lib. consil. 131.
c ¶ Accrescẽdi. adde. Alex. Ias. l. si Titius. ff. de vulg. & pup.
d ¶ Integrum. in lib. 2. consil. 163. nu. 3. consil. 169. num. 14. &
lib. 3. consil. 86. num. 2.
¶ Absentiam. no. illud quod tollit ne Alex. sit sibi contra-
e rius. inf. lib. 2. cons. 184. nu. 2. vt ibi dixi. adde Bened. rep. c.
Raynutius. verb. mortuo itaq; testatore. 2. nu. 182.
f Liberis. vide inf. eo. lib. consil. 39.

SVMMARIVM.

1 *Minor quis nõ probatur ex quòd datus fuit sibi curator cũ alio.*
2 *Acta inter alios alij præiudicantia requiritur quòd sint gesta cum legitimo contradictore.*
3 *Restitui si quis petat tanquam minor, non tamẽ debet ei statim dari curator.*
4 *Enunciatiua plenè probant inter easdem partes ad effectum principalis dispositionis, non autem si de ipso enunciato seorsum disputatur.*
5 *Testes ad probandũ minorẽ ætatem debent reddere rationem.*
6 *Minor vt restituatur ab aditione hæreditatis oportet etiã probare hæreditatem damnosam.*
7 *Satisdare interpellatus manet in mora nisi actu satisdet.*

CONSILIVM XXI.

VISO processu satis longo & inuoluto inter A-
lex. & magistrum Io. Baptistã ac Petrum Ven-
turam, filios quondã Benedicti Vẽturæ de Bu
ra agentes, & do. Meldinam, quondam vxorẽ
dicti Benedicti se defendentem, ac ex diuerso
petente & literis Spectabilis do. Potestatis Mediolani, qui-
bus me requisiuit vt cõsulerem quæ futuræ sunt partes iu-
dicis in iudicãdo. ¶ Omissis superfluis dicã in primis, quæ
debent esse partes iudicis circa petitionem restitutionis in
integrum petitã per dictos filios Benedicti aduersus immi
stionẽ hęreditatis paternæ. ¶ Secundò quod super petitio-
ne librarum 300. facta ꝓ parte d. do. Meldi. ¶ Circa primũ
dico partes iudicis esse in ꝓnunciando d. restitutionem in
integrum non esse concedendã. ¶ Et primò, qa non est ꝓba
tum legitimè, quòd dicta immistio fuerit facta tẽpore quo
ipsi essent minores 25. an. prout reqritur. l. si maior. & l. mi-
norib. C. de in integ. rest. & per totum tit. C. si vt se ab hær.
abstine. & c. constitutus. de rest. in integ. nec sufficeret si se
immiscuissent post 25. an. intra quadriennium, quia pro læ-
sione eueniẽte in tali tẽpore non datur restitutio in integ.
l. doli, ibi, diuersum est si iã excessit, &c. ff. de nouat. & l. ea
quæ. de temp. in integr. rest. pe. licet in vno casu reperiatur
priuilegium vltra dictum quadriennium. s. quando filius
abstinuit ab hæreditate paterna, potest intra triennium si
bona nõ sint distracta reuocare abstinentiã suã, & adire, &
dictum tẽpus triennij non currit nisi elapso tẽpore ætatis.
25. an. & elapso quadriennio post perfectam ætatem 25. an.
vt est casus in l. fin. C. de repu. hær. qui non est casus noster.
Sed de ista minore ætate tempore immistionis nõ reperio
1 probatum legitimè. Nec ad hoc obstat si dicatur † ꝙ satis
probatur eo ipso ꝙ dicto Alex. & magistro Ioan. Baptistæ
datus fuit curator, & d. Petro Venturæ datus fuit tutor. &
sic prima facie videtur illud sufficere ad fundandam inten
tionem

tionem dictorum minorum p ea quæ not. Bal. & Ang. in c.
cum te. C. de ꝓba. quia respondeo primò, vt inqt Sal. in d. l.
si maior in vlti. col. vbi quærit, quidam petijt sibi curatorē
dari, vt authoretur in quodam contractu, & ita cum illius
authoritate & iudicis decreto mediante contraxit cum Ti
tio: vult postea probare se fuisse minorē tempore illius con
tractus per instrumentum dictę curę & contractus: quæri-
tur an posit? & respondet ꝙ sic, contra dictū Titium, cum
quo contraxit vt minor, sed non contra alios, per regulā C.
res inter alios acta. Itē, qa ille actus non dicitur factus in iu-
dicio cum contradictore, & tunc cōstat quod in casibus, in
2 quibus † acta facta inter alios præiudicat alijs, requiritur ꝙ
gesta fuerint cum cōtradictore legitimo, vt l. cum non iu-
sto. ff. de col. detegen. & no. Iac. But. Bald. & Ang. in l. inge-
nuum. ff. de stat. hom. & Iac. Butr. in l. Papin. §. ex causa. ff. de
inof. test. & in l. 2. C. quib. res iudi. non no. & dicit etiam Sa-
lic. in d. l. si maior. quod hoc etiam suadet ratio fraudis eui-
tandæ. ¶ Ad idem tendunt verba Bal. in l. 3. §. quod obser-
uari. C. de iura. cal. circa quartam col. vbi per illam glo. ibi
positam dicit ꝙ quis debet esse cautus, vt non litiget cum
curatore eius, quē putat maiorem, quia aperit sibi viam ad
restitutionem in integrū. & sic sentit ꝙ sola datio curatoris
non sufficiat, nisi cum eo litigetur, vt cum curatore mino-
ris, vnde in ꝓcessu procurator d. Meldi. nunquam confes-
sus est, istum esse legitimum curatorem ꝑdictorum agen-
tium: imò sæpenumero negauit. accedit quod no. Bar. ff. de
iureiu. in l. admonendi, circa vlt. char. in ver. quæro ꝙ si di-
ctus testis, &c. vbi voluit ꝙ facta vel acta, & attestationes fa-
a ctæ inter alias personas, non noceant a alij, quoad aliam ꝓ-
bationem, posito quod quoad aliquam ꝑsumptionem no-
cerent, iuxta l. à sententia. in prin. de appel. ¶ Confirmo per
id quod no. Bal. in l. idem fiet. ff. de test. tute. vbi per illū tex.
3 colligit, † ꝙ si dubitatur, an aliquis sit restituendus, ꝙ dicit
se minorem, iudex ex hoc non debet sibi dare curatorem
interim, ne quasi inducatur ꝑsumptio, ꝙ sit minor, & pare-
tur principali liti præiudicium. & sic posito ꝙ aliquis vbi
non tractaretur de dando curatorem ei, vellet tunc cum il-
lo curatore tanquam cum minore restitui, potest aliquo
modo procedere illud quod dicit Bal. & Ang. in d. l. cum te.
tamen quando ad hunc effectum petitur dari curator. s. vt
cum eo tanquam minor restituatur, non procederet illud
quod dicit. & ita fuit in casu proposito, & minus cautè pro-
uidit, quod fecit dictus dominus iudex, qui eo modo dictū
curatorem dedit. ¶ De errore etiā dicti interponentis de-
cretum apparet, ꝙ eodem die etiā dedit dictos Alex. & ma-
gistrum Ioan. Ba. tutores. d. Petro Venturæ: hoc autem ar-
guitur, ꝙ essent maiores 25. ann. quia aliter dari non potue
runt tutores. l. fi. C. de legi. hære. ¶ Potest etiam responderi
ad no. per Bal. & Ang. in d. l. cum te. quod loquuntur quoad
sustinendum tantùm validitatem illius actus, in quo inter-
uenit decretum. Sed quoad alium effectum principaliter
deductum in iudicio per actorem se defendentē in minori
ætate, quod per dictum decretum in alio actu interpositū
probetur minor ætas, vt in casu nostro, hoc non dicūt ꝑfati
Docto. ¶ pro hoc etiā bene facit quod habetur in c. illud.
de præsump. & quod ibi per alium tex. not. Anto. de But. in
4 4. notabili. vnde dixit per illum tex. probari, † ꝙ enuncia-
tum propter se in instrumēto, si conferatur ad validitatem
eius, quod principaliter agitur in instrumento, ꝓbat inter
b partes: sed non probabitur, si de illo enunciato b contingat
principaliter disceptari: inter partes in iudicio. & ita dicit
limitari quod habetur in l. optimam. C. de contrah. & com
mit. stipul. vnde in casu dicti c. illud. enunciatio matrimo-
nij in instrumento dotali confert ad validitatem dotis, qa
non est sine matrimonio. l. fi. C. de dona. antē nupt. & hoc si
principaliter de dote agatur, q̄ erat principalis in d. instru-
mēto: sed si contingeret principaliter tractari in iudicio de
illo enunciato. i. matrimonio, illud instrumentū non plenè
ꝓbaret. & ita est in proposito, posito ꝙ non principaliter
disputaretur de validitate curæ, illa renunciatio minoris
ætatis sufficeret in casu, in quo loquitur Bal. & Ang. in d. l.
cū te. tamē si postea cōtingat principaliter tractari in iudi-
cio de ipsa minori ætate, illud solum habet sufficere. & hoc
est qđ sentit Sal. in d. l. cum te. in fi. dū dicit ꝙ illud decretū
operabitur, vt facilius ꝓbetur minor ætas in causa restitu-
tionis in integ. ¶ Nō obst. attestationes quorundā testium
ꝓductorum pro parte dictorum agentiū, quibus dicti agen
tes nec videntur velle vti, qa dicunt fuisse examinatos post
cōpromissum: & sic vigore clausulæ adiectæ in compromis-
so. s. ꝙ nisi per arbitros causa fuerit terminata, quælibet par
tium remaneret in eo statu, quo prius erat cōpromissum. &
posito ꝙ essent legitimè recepti dicti testes, adeò ꝙ eis stan
dum esset, attamen si bene inspiciatur, non probatur ꝙ eo
tempore, quo se immiscuerunt dicti fratres hæreditati pa-
ternę, essent minores. & ꝙ nunc sunt minores 28. an. imò po
tius ꝓbant contrarium saltem de dicto Alex. † quia non as- 5
signant aliquam concludentem rationem dicti sui, ꝓut te-
nentur asignare testes ad ꝓbandum minorē ætatem, iuxta
no. per Bar. in l. de ætate, maximè in 7. q. ff. de min. & Bal. in
l. solam. circa vlt. col. C. de testib. & notabiliter per Barto. in
cons. suo, incip. In quęstione vertente inter dominū Simo-
nē Iac. & Sal. in d. l. si maior. nec ad ꝓbandum ætatem Petri
Venturę attenditur tempus confectionis instrumēti dotis
dominę Meldinę vxoris dicti Benedicti, qa illud instrumen
tum fuit confectum post contractum matrimonium, vt ex
eius inspectione apparet, & p hoc non oportet insistere sup
virtute attestationum. d. do. Med. quæ per plures testes co-
nata est probare de maiori ætate dictorum fratrum. ¶ Alia
ratione videtur etiā, ꝙ non possunt circa restitutionem in
integ. obtinere dicti agentes, quia requirebatur ꝙ proba-
rent de læsione. d. l. minorib. & l. nam postea. §. si minor. ff.
de iureiu. & d. c. constitutus. † & ꝙ nō sufficit pro obtinen- 6
da restitutione in integrum aduersus immixtionem ꝓbare
duntaxat aditionem hæreditatis, siue mixtionem & mino-
rem ætatem, nisi aliter probetur de læsione seu hæreditate
damnosa, apparet p l. verum. §. si locuples. ff. de minor. & ita
post multa firmant Io. de Are. Cy. & Ray. in auth. si omnes.
C. si vt se ab hære. absti. Et ibi respondet ad ea quæ possent
in contrarium allegari. Et plus dicit Imo. in l. necessarijs. ff.
de acq. hær. quod licet Bal. post Iac. Bu. in l. 1. C. si vt se ab hæ
redi. absti. velit, ꝙ satis dicatur probatum de læsione si mi-
nor probauit debita esse in hæreditate, nisi ex aduerso pro-
betur ꝙ facultas sufficiat ad soluendum, non videtur esse
verum secundum Imo. quia potest esse ꝙ debita sint in hæ-
reditate, & tamen hæreditas sit soluendo locupletior. i. lo-
cuples, &c. l. non ab hoc. C. vnde cog. c. in ꝑsentia, de ꝓba.
nisi secundum eum seruaretur practica tradita p gl. in l. cū
de lege. ff. de proba. q̄ tamen non videtur seruata in ꝓposi-
to. s. ꝙ hæres allegauerit tanta bona extare in hæreditate
Benedicti, quæ valent vsq; ad tantam quantitatem non suf-
ficientem æri alieno & q vult dicere ꝙ essent plura, probet.
¶ Illud quod tamē me principaliter mouet, est effectus ꝓ-
bationis ætatis: ex quibus apparet, quantū ad hoc non esse
opus insistere super satisdatione petita pro parte dictorum
agentium, qa licet ꝓ parte d. do. Meldinę non fuerit ꝑstita,
sed verbo tantùm oblata ab eo, qui eius nomine cōparuit,
tamen talis defectus non facit ꝙ actor, qui nō probauit de
iure suo debeat obtinere. c. fi. de iureiu. l. qui accusare. C. de
edē. & in dicta prima causa debebit victus victori in expen-
sis legitimis condemnari, vt in iuribus vulgaribus & in sta-
tuto sub rubri. ꝙ victus victori &c. ¶ Nec videndum est,
quid sit pronunciandum circa petitionem dictæ dominæ
Meldinæ, dum petit sibi asignari de bonis dicti Benedicti
pro quantitate librarum 300. ex causa dotis secundum for
mam statuti sub rubrica, ꝙ mulier posit defendere bona
viri, &c. ¶ Et licet circa hoc plura dici possent, attamē atten
to ꝙ fuit pro parte dicti Alex. & fratrum petitum præstari
satisdationem à procuratore d. dominæ Meldinæ secundū
formam statut. de satisdatione pręstanda, & procurator re-
spondit, ꝙ quia negare hoc nō poterat secundum formam
statutorum, offerebat se paratum illam ꝑstare ꝑsente ser. Io.
quondam de nomine dicti Alex. & fratrū & acceptante in
parte & partibus, &c. & tamē d. satisdatio actu nunquā fuit
præstita: vnde succedit dispositio dicti statuti quòd contra
recu-

recuſantem præſtare d.ſatiſdationē iudex in ſua petitione
non audeat,&c. ¶ Non ob. ſi diceretur, ꝙ ſtatutum loqui-
tur cōtra denegantem, ſeu recuſantem p̃ſtare ſatiſdationē,
ſed ꝓcurator d.dominę Meldinę non recuſauit,imò obtu-
lit ſe paratum illam p̃ſtare: ergo non ſumus in caſu ſtatuti.
7 † ¶ Et reſpondeo, ꝙ vbi eſt opus facto,verba non ſufficiunt,
ſatis enim recuſat p̃ſtare ſatiſdationem ille, qui interpella-
tur,cùm eam re & actu non præſtet,vt p̃ſtare tenetur.l. ſer-
uus ſi hæred.§.fi.ff.de ſtatu lib.& l. cùm decem.ff. de ſol.c.1.
de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſeruan.c.paſtoralis. in fi. cum
gl.fi.de off.dele. no. Bar. & alij in l.prætor.§.ſi quis paratus.
ff.de no.op.nun.& in l. creditor. in vlti.col.ff. de diſtra. pig.
cū ſi. Aliàs facilè eſſet ſemꝑ deludere diſpoſitionem dicti ſta
tuti,& facere ꝙ diſpoſitio intelligeretur impoſita verbis,&
non rebus, contra l.2. C. communia de leg. & c.commiſſa.
de elec.in 6. ¶ Non obſt. etiam,ſi diceretur, ꝙ filij dicti Be-
nedicti nolebāt ſe impedire de iſta cauſa dotis, ergo quoad
hoc non debet intelligi petita ſatiſdatio: quia reſpondeo,
ꝙ imò non fuerunt cōfeſsi ipſam dominam Meldinam eſſe
audiendam ea parte,qua dixit ſibi aſsignanda bona pro di-
ctis libris 300.in cauſam dotis ſecundum formam dicti ſta-
tuti,imò expreſsè negauerat tale ius ſibi competere, vt pa-
tet,maximè in comparitione facta per ſer Io. die 20. Febr.
de mane. Ex quibus concludo in hac ſecunda parte,partes
iudicis eſſe in ꝓnunciando d. do. Meldinam & eius inter-
ceſſorem non fuiſſe,nec eſſe audiendam circa dictam con-
ſignationem bonorum ꝓ cauſa aſſertæ dotis propter d.ſa-
tiſdationem non p̃ſtitam & d.do.Meldinam & eius procu-
ratorem, tanquam in hac parte ſuccumbentes in expenſis
legitimis condemnari debere parti aduerſæ. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Nō noceant.niſi ad aliquale præiudiciū, vt tenet idem
do.Ale.in l.cū lite.ff.iud.ſolu.elegans glo.in l. ſi duo.de iu-
reiu. de quo vide do.Iaſ.in l.is apud quem,col.13. in ver.ſe-
cundus caſus. C.de eden.Bar & DD.in l.1.C.quo.bono.mi-
nus tamen quàm ſemiplena probatio. Curt. ſenior conſil.
72.col.2.cuius duos effectus vide ſuper conſuet. Pariſi.§.5.
nu.39.vbi plenius diximus.
b ¶ Enunciatio. tunc enim etiam inter eaſdem partes verba
enunciatiua non plenè probant, ſed tantùm ſemiplenè,vel
p̃ſumptiuè.Panor.Fel.d.c.illud. Fe.in c.per tuas.co.3.& ibi
Deci.co.4.de proba.Lud. Rom.no.446.nunquid.Matthæ.
no.80.nota quod quotieſcunque Alex.conſil.136. col.fin.
inf.eod.conſ.202.col.2.li.2.conſi.132.co.5.li.5.Bald.in l.ad
probationem.C.de loc.Aegid.Bellam.deci.125. ſi appella-
tus.Riminal.l.ſi certis annis col. 4. C. de pac.Fran.Aret.in
auth.ſi quis in aliquo documento.in prin. & ibi Iaſ. Lance-
lo.Decius in fi.Phi.Deci.co.7. C. de ede. Cur.in l.2.§. quòd
obſeruari.col.7.C. de iureiur. pro cal.Deci.c. licet cauſam.
co.3.de prob.c.cùm venerabilis.colum.13. de excep.conſil.
119.conſil.178.conſil.310.conſil.348. in fin. Limit. primò,
quando illud enunciatum importat diſpoſitionem, & pro-
fertur ab eo,vel ab his, qui diſponere poſſunt, vt cùm quis
contrahit tanquam hæres, per not. per Bar. & alios in l.ge-
rit.ff.de acqui. hære. limito ſecundò concurrentibus alijs
p̃ſumptionibus & veriſimilitudine, vt ad probandum con
fines in facto antiquo. Matt.de Affl. deci. Neap. 83.num.2.
limito tertiò, niſi ſint enunciatiua & aſſertiua de eo quod
potuit tunc eſſe vel fieri,quia tunc plenè probant etiam in-
ter alios,vt per Bar.& DD.in l.prædia.ff.de acqui.poſſ.malè
ergo conſuluit Ro.conſ.156.Honorande. col. 2. vbi dixit ꝙ
verba tabellionis in fine inſtrumenti atteſtātis præſentiam
& conſenſum mariti non probant illam præſentiam & con
ſenſum inter extraneos, & malè.

SVMMARIVM.

1 *Renunciationes omnes & clauſulæ ſimiles poſitæ in compromiſſo, habent tacitam conditionem,ſi arbitri ſententiam tulerint.*
2 *Compromiſſum non valet poſt rem iudicatam, niſi ſententiæ renuncietur.*
3 *Compromiſſum eſt quædam tranſactio.*
4 *Liti & inſtantiæ renunciatio exponitur,id eſt inſtantiæ.*
5 *Coniunctio vna accipitur pro alia, quoties menti expedit.*
6 *Renunciari inſtantiæ ſoli poteſt,parte volente.*
7 *Renunciatio iuris etiam non liquidi,donatio eſt.*
8 *Donatio cū libera,nō venit in mādato quantumcunq; generali.*
9 *Syndici ſicut tutores poſſunt ea quæ requirunt ſpeciale mandatum.*
10 *Procurator nō poteſt renunciare appellationi per ſe interpoſitæ.*

CONSILIVM XXII.

a VISO inſtrumento ſyndicatus cōis *a* Scandiani
& inſtrumēto cōpromiſsi facti ꝑ ſyndicos di-
cti cōis ex parte vna, & ſyndicos cōis Arceti ex
altera cū renunciatione facta ꝑ ſyndicos dicti
cōis terrę Scandiani litis & inſtātię litis vertē-
tis inter dicta cōmunia occaſione confiniū & nonnullorū
terrenorū in territorio exiſtentium inter dicta loca & cōia:
viſiſq; conſilijs p̃ſtantiſsimorum Doctorum.ſ.tam primi q̃
ſecundi cōſultoris,omiſsis non neceſſarijs,videtur mihi de
iure concludendū.dictā renunciationē nō obeſſe dicto cōi,
adeò,ꝙ non intelligitur cū effectu renunciatū ꝑ dictos ſyn
dicos cauſæ dicti communis Scandiani. ¶ Moueor primò,
quia verbo fertur,quòd nullam ſentētiam vel arbitramen-
tum tulerunt arbitri, ſeu arbitratores: & compromiſſum
1 tempore expirauit. † vnde clauſulę appoſitæ in compro-
miſſo tendentes ad renunciandum,vel derogandum alicui
iuri partium habent in ſe tacitam conditionē,ſi arbitri ſen-
tentiam tulerint.ita no.Bal.in l.ſi diuerſa,in verſi.ex prędi-
ctis,&c.C.de tranſac.l.tale pactum.§. qui prouocauit.ff.de
pac.& in l. ſi ſuꝑ poſſeſsione.C.de tranſac. Idē tenet Raph.
2 Ful d.l.ſi diuerſa.vbi dixit,† quòd licet non valeat compro
miſſum poſt latam ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudi-
catam,vt l.ſi cauſa. & ibi not. Doct. C.de tranſ.& l. damnū.
in prin.& ibi not.Bar.& alij.ff.de cond.indeb. & l.poſt rem.
ff.de tranſac.& l.1.cum ibi not.per Bar.& Ang.ff.de tranſac.
& in c.expoſita,de arbit.tamen fallit, niſi in compromiſſo
ſit renunciatum ſententiæ,quæ in rem iudicatam tranſiue-
rat,vt no Bal.in l.iuris gentium.§. ſi paciſcar. el 1.per illum
text.ff. de pac. & in l. eleganter.in princ. & in d.l.ſi diuerſa.
¶ Vnde ſi tantum in compromiſſo adijciatur clauſula non
obſtante ſententia antè lata, cùm tunc videatur per illam
clauſulam renunciatum ſententiæ, valet compromiſſum,
tamen illa clauſula importans renunciationem prioris ſen
tentiæ,ſolùm operabitur in caſu, quo ſententia arbitrato-
ris ſequetur,non aliter:ita dicit Ful.arg.d. l. pac.§.1. & c.di-
lectus.de arb.& ſic vult idem quod Bal.licet Ful. adhuc cla-
rius & expreſsius loquatur quàm Bal. de ipſa renunciatio-
ne ſententiæ.& iſtud per ſe ſufficeret pro victoria dicti com
munis Scandiani. Fortificatur, quia ſi videretur renuncia-
tum iuri,& cauſæ competenti dicto communi Scandiani
compromiſſum ipſum factum eſſet ſuper re non dubia,&
non valeret.d.l.1.de tranſ.& d.l.poſt rem.cum alijs.§. alleg.
iunctis ibi notatis per DD. Et iuncto eo quod no. in auth.
vt diffe.iud.§.1.& per Inn.in c. quintauallis. de iureiur.cum
3 multis concor.vbi habetur,† ꝙ tale compromiſſum cenſe-
b tur q̃dam tranſac. *b* q̃ ſuper re non dubia fieri non poteſt.&
ſic viderentur dicti cōpromittentes ꝑ directam renuncia-
tionē elegiſſe viam ad impugnandum diſpoſitionē ipſorū
compromittentium quod iura non admittunt. l. ſi miles q̃
deſtinauerat.ff.de teſt.mil.l.Męuius.in prin. de le. 2. facit l.
quoties.in ſtip.de ver.obl.& c.abbate. de verb.ſig. ad idem
q̃a renunciatio fuit facta ſyndico communis Aretij in eodē
inſtrumento comꝓmiſerunt de eiſdē litibus & cauſis inter
ipſas partes vertētib.& verſis occaſione p̃dictorū confiniū,
&c. ¶ Et ſic apparet euidēter, ꝙ ſyndici cōis Aretij in eodē
inſtrumēto videātur receſsiſſe in d.renunciatione facta eis
ꝑ ſyndicos Scādiani, & ꝑ conſequēs renunciatio eis facta ꝑ
ſyndicos cōis Scādiani ꝓ nō facta habetur,vt l. qui ſic.ff.de
ſol.facit l.pleriq;.cū ſi.ff.de rit.nup.& l.diuortium.ff.de di-
uor.& qđ no.Bar.in l. Titia q̃,in verbo, ꝙ ſi in veritate, &c.
ff.de verb. obl. & l.ſingularia.ff.ſi cer.pe.& Ant de But.in c.
gēma.de ſpō. ¶ Comꝓbantur p̃dicta, q̃a cum hoc nomē &
4 liti,poſsit accipi varijs modis, † & quandoq; accipiatur lis
ꝓ inſtātia tm̄.l.cum lite.ff.de iudic.ſol. & ibi no. l.ꝓpe ran-
dum.in prin.& §.1.& ibi gl.C.de iudic.& l. nulla.C.de ꝓcu.
l.nio.

l,mo C.de rei ven. Potest etiã accipi ꝓ iure deducto in iudi-
cio, vel. postq̃ liti. C. de pact. & l. litis nomẽ. ff. de ver. sig. & in
l. litis. C. de ꝓc. & no. gl. in d. l. ꝓperãdum. §. fi. & gl. in c. 1. in
verbo liti, de ꝓcur. in 6. & licet in d. instrumento dicatur, ꝙ
renunciauerunt liti & instãtiæ ipsius litis, illa copula &, sta-
bit expositiuè ꝓ. i. ꝓut alibi exponitur in l. decernimus. C.
de epis. au. ibi in glossella parua. ꝓ hoc facit etiam quod no.
Bart. & alij in l. vbi pactum. C. de transa. circa prin. vbi dixit,
ꝙ licet ꝓpriè dictio vel, quãdo ponatur disiũctiuè seu alter-
natiuè inter genus & speciẽ, significat ꝓferentem voluisse il
lam speciẽ sup illo genere cõprehendi, vt l. 1. ff. de reb. dub.
tamẽ vt deseruiat mẽti dispo nẽtis, accipitur dictio alterna-
tiua, vel, ꝓ id est, vt in d. l. vbi pactũ. in l. 2. ff. ad l. Aq. ¶ Benè
5 facit quod no. glo. in eas causas. ff. de cond. & demon. † quæ
c vult, ꝙ quoties expedit, ꝙ vna cõiunctio c accipitur ꝓ alia,
vt deseruiat menti, verba impropriantur. l. insulam. ff. de p̃-
scri. ver. l. si vno. ff. loca. & l. si stipu. de vsuris. c. cõstitutus, de
reli. do. cum ibi no. ergo cùm ibi appareat de mente con-
trahentium & dictorum syndicorum cõis Scandiani, ꝙ nõ
intendebãt renunciare causæ & iuri principali ipsius, imò
super eo voluerunt cognosci & examinari per arbitros, vt
indicat cõpromissum, debent accipi illa verba renuncianti
liti & instantię ipsius litis, vt ĩportent idẽ, ac si dictũ fuisset
renunciantes liti & instãtiæ ipsius litis, & sic dictio &, stabit
ꝓ. i. ¶ Et licet Bar. in d. l. post lit. C. de pac. fuerit solus ĩ vna
6 opi. † ꝙ renunciando instantiæ videatur renunciatũ iuri &
causæ, quia soli instantiæ renunciare nõ poterat, vt in auth.
qui semel. C. quom. & quan. iudex. & not. in l. edita. C. de e-
den. & sic renunciando instantiæ vt valeat renunciatio, vi-
detur etiã renunciatum fuisse iuri & causæ. arg. l. illud. ff. de
* acqui. hær. Sed * cõmuniter DD. in d. l. postq̃, tenent cõtra-
rium, vt Fran. Tigri. Bal. Sal. Fran. de Rã. Ful. & Paul. de Ca.
post Iac. But. quia renunciari potest solùm instantiæ vtraq;
parte volente, ꝓut fuit in casu nostro, vt no. p gl. in l. 1. C. de
pręs. lon. tem. licet secus sit parte inuita & contradicente: &
ita loquuntur allegata in contrarium. ¶ Ex alio insuper ca
pite videtur posse infringi dicta renunciatio, qa posito (sed
non concesso) ꝙ verba renunciationis essent talia, ꝙ impor
tarent omnimodam renunciationem, etiam posito ꝙ nihil
fuisset arbitratum per arbitratores, tamen videtur ꝙ dicti
syndici non habuerint potestatem faciendi dictã renuncia
tionem, per quã dictum cõe excludatur à iure suo in dictis
7 terrenis seu territorijs: ꝓbatur, † qa renunciatio iuris prin
cipalis est donatio. l. hoc iure. §. 1. ff. de don. l. si quis delega-
uerit. ff. de nouat. l. si quis obligatione. ff. de re. iur. & p DD.
in l. Modestinus. cum si. ff. de donat. ¶ Et dato etiã ꝙ ius nõ
sit liquidum vel liquidatum, tamen gratis remittendo do-
nare videtur, adeò ꝙ ille, qui non potest donare, non potest
gratis facere remissionem talis debiti non liqdi. ita voluit
Bal. in l. 1. in 4. col. C. de pac. allega. l. præses. cum ibi no. & l.
de fideic. C. de transa. ¶ Et idem videtur tenere Salice. licet
alleget in contrarium tex. cum gl. in l. contra iura. §. fi. in gl.
fi. ff. de pac. & non respondet: tamen respondeo dupliciter.
Primò, qa illa gl. secundum Ang. in l. 1. ff. de duob. reis. de-
bet intelligi, quando remissio illius debiti non liquidi non
poterat damnum afferre, vt quia fortasse plus expendisset q̃
potuit cõsequi. facit l. mediterraneæ. & quod ibi Bar. C. de
anno. & trib. lib. 10. vel secundum Imo. in l. ex duob. la 2. in
8. col. ff. de duob. reis. Illa gl. non bene dicit nec allegat alì-
quid quod ꝓbet dictum suum: & ꝓ hoc facit secundũ Imol.
in d. l. ex duob. quia melius videtur dimittere rem sic in su-
spenso, donec fortasse postea ꝓspera fortuna succedet, quæ
ipsum ius pacto gratuito extingueret, licet nõ sit ius liqui-
dum. ¶ Attento ergo ꝙ talis remissio non potest fieri nisi
ab eo, qui potest donare, dico ꝙ dicti syndici non potue-
8 runt donare: † quia in mandato quantumcunque generali
cum libera & plena potestate æquipollente speciali man-
dato, iuxta l. ꝓcurator cui libera, cum gl. & melius in l. man-
dato. cum gl. & ibi Bar. ff. de procu. & c. qui ad agendum. de
ꝓcu. in 6. l. nam & nocere. & ibi Bal. ff. de pact. & not. Bal. in
l. illud. ff. de mino. non venit ꝙ mandatarius possit remit-
tere & donare. d. l. contra iura. §. fi. & l. filiusfam. ff. de dona.

¶ Et expressè firmat Feder. de Senis in consil. 2. incip. Qui-
dam habet potestatẽ transigendi. vbi decidit, habens man-
datum ad transigendum & componendum cum generali
potestate non potest debitum gratis remittere, per d. l. con
tra iur. §. si filius. & d. l. nam & nocere. ff. de pac. hoc etiã cla-
rè voluit Bal. post Iac. But. in d. l. si ꝓcurator. C. de ꝓcur. vbi
vult, ꝙ procurator habens liberam quæ dicitur æquipolle-
re speciali mandato, vt no. Bal. in l. illud. ff. de minor. cum
concor. suprà alle. tamen non potest donare nec dilapida-
re, nec debitum remittere per l. creditor. §. Lucius. ff. man-
da. & d. l. filiusfa. & l. si pater. ff. quæ in frau. cred. ¶ Vnde vi-
demus ꝙ isti administratores etiam legitimi, vt tutores &
cõsimiles donare non possunt. l. 1. post prin. ff. de tute. & ra-
tionibus distra. l. per hi. §. clarũ. ff. quod vi aut clàm. quam-
uis habeant liberam administrationem cum generali pote
9 state, vt no. gl. & DD. in l. mãdato generali. ff. de ꝓcu. † qui-
bus tutoribus æquiparatur syndicus ab vniuersitate cõsti-
tutus, vt ꝓbant Bar. & alij in l. iusiurandum. §. defensor. per
gl. ibi. ff. de iureiur. quia dicuntur legitimi administratores
habentes liberã administrationem. l. 1. in princ. & l. mune-
rum. ff. de muner. & hono. l. præses, cum ibi. not. de transac.
not. Cy. clarè & expressius Bal. in l. 1. C. etiam per ꝓcu. cau-
sam in integ. rest. & sic possunt ea quæ speciale mandatum
requirunt, vt ibi per eos, & patet in d. l. pręses. & tamen do-
nare non possunt, vt sup. dictum est. ¶ Vnde dicit Io. And.
& alij in c. 2. de dona. vbi per illum tex. dicunt ꝙ prælati ec-
clesiastici & similes administratores non possunt remittere
exceptionem peremptoriam. Et idem no. Inn. in c. 1. de de-
posi. & in c. cùm olim. el 1. de offi. deleg. vbi etiam idem di-
cit in ꝓcuratore. ¶ Et idem etiam no. Bar. & Ang. in l. fi. in
prin. ff. de fer. & in l. ꝓcurator cui generaliter. ff. de ꝓcur. &
Ang. in l. ab executore. §. fi. ff. de appel. vbi etiam concludit,
10 † ꝙ ꝓcurator non potest renunciare appellationi per se in-
terpositæ, per id quod habetur in l. rescriptum. §. fin. cum l.
seq. & l. contra iuris. §. fi. ff. de pact. & l. apud Celsum. §. man
daui. ff. de doli excep. ¶ Et no. etiam ipsemet Ang. in l. bo-
norum. ff. rem ratam haberi. & in l. 1. §. 1. ff. à quibus appella.
non licet. & Bal in l. fi. §. 1. C. de tempor. appella. & per hoc
confirmatur id quod dixi suprà, videlicet ille, q non potest
donare, non potest gratis debitum liquidũ remittere. ¶ Et
licet sit adiecta clausula in dicto syndicatu, ꝙ possit facere
circa p̃dicta & quodlibet prædictorum ac connexa & de-
pendentia ab eisdem, etiamsi talia forent quæ mandatum
exigerent speciale, &c. tamen hoc nõ potest obstare duplici
ratione. Prima, quia dicta clausula nõ operatur nisi quoad
casus similes expressis, non quoad maiores, vt in terminis
no. DD. in c. qui ad agendum. §. 1. de proc. in 6. quos ibi re-
fert & sequitur do. Dominicus de sancto Geminiano. arg.
c. sedes. de rescri. & cle. non potest. de procur. & eorum quæ
no. glo. in d. c. qui ad agendum. in verbo non expressos. sed
nullus casus erat expressus in mandato qui saperet omni-
modã donationem seu renunciationem totalis iuris, imò
verba dicti instrumenti in multis partibus ipsius instru-
menti sonant contrarium, ergo ad talem casum nõ exten-
duntur. ¶ Secunda ratio est, quia dicta clausula refert se ad
p̃cedentia & connexa, non ad alia: patet ex verbis. s. in p̃di-
ctis & circa p̃dicta. vnde nõ extenduntur nisi ad ea quæ con
cernerent casus ibi specificatos, non alios: ita loquitur Bar.
in l. qui Romę. §. Callimachus, ad fin. ff. de verbor. oblig. Ex
quibus concludo dictam renunciationem non præiudica-
re dicto communi. præcedens tamen responsio tutior est.

Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Cõis. syndicus castri habens mandatũ generale cum libe
ra in compromisso renunciauit instantiæ liti, & com ꝓmis-
sum expirauit lapsu tpis An illa renũciatio noceat, & an vir
tute dict. mãdati poterit renũciare. decidit Alè. ꝙ nõ nocet.
b ¶ Transac. Alex. cons. 82. in fin. inf. eo. cons. 119. col 2. lib. 2.
Lancel. Deci. 50. legatum ciuitati. ff. de vsufr. leg. no. in l. 3. §.
si seruus. ff. de pecu. Deci. cons. 630. col. 1. sed ꝓpriè & stri-
ctè non est transactio, vt no. Bal. l. fi. §. 1. col. 1. C. cõmunia de

leg.Lanfran.tract.de arbi.col.1.Pau.conſi.49.In quæſtio.li.
1.conſ.121.Viſo puncto.lib.2.Deci.c.ſi quando.col.2.de off.
dele.c.quanto.col.2.de iudi. Alciat. in l.cùm te tranſegiſſe.
C.de tranſactio.
c ¶Coniunctio.ad hoc.Bal.l.3.in fi.C.de actio.empt. Alber.
authe.hoc ius.C.de procu.Rom.conſ.386. quæſtio eſt.col.
4.Iaſ.l.ſi mater.col.2.C.de inſtit.& ſubſtit.l.Gallus.§.& qd
ſi tantum.col.4.lect.1.ff.de lib.& poſthu.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſo bona ſubiecta an confiſcari poſſint.*
2 *Confiſcationi non veniunt poſtea requiſita.*
3 *Alienari prohibita, & in extraneos hæredes non tranſmiſſibilia non confiſcantur.*
4 *Emphyteuſis eccleſiæ non tranſit in fiſcum.*
5 *Emphyteuſis priuati, vel feudum, ſi ad extraneos hæredes non tranſeant, non confiſcantur.*
6 *Alienare prohibitus an poſſit confiſcare.*
7 *Miſſio an fieri poſſit in rebus alienari prohibitis.*
8 *Vſusfructus non publicatur, etiam viuo fructuario. & nu.13.*
9 *Bannitus cum publicatione bonorum habetur pro mortuo.*
10 *Bannitus perpetuò non poteſt hæres inſtitui.*
11 *Continuò verbum, non admittit interpellationem.*
12 *Alienandi prohibitio tacita, differt ab expreſſa.*
13 *Alienari non poſſunt res ſubiectæ reſtitutioni in redemptionem delinquentis.*

EPITOME.

TESTATOR inſtituit filios hæredes, & ſta-
tuit, ꝙ certæ domus ſtarent continuò vſque in
infinitum pro ſuis hæredibus & eorum filiis.
Vnus hæredum ob delictum bãnitus eſt bonis
cõfiſcatis, fiſcus vult habere partem eius, in d.
domib.talte ad ratam banniti.reſpon. Alex. ꝙ non debet ha
bere, ſed ꝙ ſtatim ſpectat ad filios banniti, quia eſt res per-
petuò prohibita transferri in extraneum hæredem.h.d.

CONSILIVM XXIII.

OPPORTVNE conſideratis his, quæ in The-
mate referuntur. ¶Prima conſideratione vide
batur dicendum dictam domum pro iure ſpe-
ctante ad dictum bannitum ſeu condemnatũ,
ſub dicta confiſcatione cõprehendi, & apud fi
ſcum reſidere poſſe durãte vita banniti. ¶Quòd primò ꝓ-
bari videtur.†Nam bona ſubiecta reſtitutioni fideicommiſ
1 ſariæ de iure alienari nequeunt.l.fi.§. ſed & quia. & in auth.
res quæ.C.communia de leg.& tamen ſi cõtingat confiſca-
ri bona illius, qui poſt mortem de reſtituẽdo per fideicom-
miſſum grauatus erat, confiſcabuntur bona illa reſtitutio-
ni fideicommiſſariæ ſubiecta, cum ſua tamen cauſa ſcilicet,
quod adueniente cõditione fideicommiſsi intra tempora
mortis illius, qui poſt mortem grauatus erat reſtituere per
fideicommiſſum, fiat per fiſcum reſtitutio fideicõmiſſaria:
ita in ſpecie decidit Ang.in l.Pap.§.meminiſſe.ff.de inoffic.
teſt.pro quo alle.l.ex facto.ff.ad Treb.cum ibi not. & l.nam
ad ea.ff.de cond.& dem.l.viam conſtitui.§.ſi fundum.ff.de
ſeru.ruſt.præd.& intelligit ipſe tex in d.§.meminiſſe.vbi di-
cit, ꝙ quãdo bona hæredis grauati de reſtituendo confiſcã-
tur, non debet fieri confiſcatio cum iniuria illius, cui fidei-
commiſſum reſtituendum erat.& idem eſt de mente Bal.in
d.§.meminiſſe:ergo dato, quod Sempron. teſtator in ꝓpo-
ſito ꝓhibuerit dictam domum alienari:tamen durante vita
dicti filij banniti debet domus occaſione dictę confiſcatio-
nis reſidere apud fiſcum pro iure, quod ad ipſum bannitũ
pertinebat. ¶Secundò, pro hoc videtur tex. in l. Statius Fo
rus.§.Cornelio Feli.& quod ibi no.gl.ff.de iur.fiſc. & l.cum
pater.§.hæreditatẽ.de leg.2. vbi ſi hæres inſtitutus fuit gra-
uatus reſtituere hæreditatem ſuam poſt mortem Cornelio
Felici, ſi bona omnia damnati ſeu deportati hæredis ante
mortẽ ſunt confiſcata, tranſibit in fiſcũ etiã illud quod erat
ſubiectum fideic.& p fideicommiſſarium à fiſco vendicabi-
tur fideicõmiſſum eueniẽte tẽpore mortis naturalis ipſius
hæredis. ¶Tertiò, p hoc videtur tex.in l.ſi conſtante.§.fi.ff.
ſol.mat.vbi ſol.mat. dos mulieris ob delictum eius confiſca
tur vt ibi.& l.quinq;.cum l.ſeq.de bonis dãna.& tamen dos
alienari nõ poteſt, etiã ſol.mat.vt l.etiã directo, de fun.dot.
ergo licet iſta domus ſit ꝓhibita alienari, debet poſſe cõfi-
ſcari. ¶Quartò, ꝓ hoc facit, qa ſi diceremus, ꝙ iſta domus
non cõfiſcatur, ſequeretur, quod domus ipſa deberet rema
nere apud filios dicti banniti, ꝗ ſubintrant locũ d. banniti.
l.ſi qua pœna.& ibi hoc no.Guil.de Cu.Bart.& alij.ff.ꝗ ſunt
ſui vel alie.iur.l.1.§.ꝗ filium. ff.de bon.poſſ.cont.tab.l.ſi ne-
cem.§.ſi deportatus. de bon.liber. & per cõſequens, ſi dicta
domus, quò ad ꝓprietatem acquireretur filiis dicti banniti
ſequeretur, ꝙ ex iſta acqſitione vſusfructus reuertetur ad
patrem, & ſic ad dictum bãnitum, per l.cùm oportet.C.de
bonis quæ liberis. & iſta eſſet noua acquiſitio, quò ad iſtum
vſumfructum acquirendũ bãnito ex perſona filiorũ:& ideo
2 cõfiſcatio nõ cõprehendit iſtã vltimã acquiſitionem,† quia
a confiſcatio *a* non comprehendit, niſi iura, quæ ante confi-
ſcationem erant ipſius damnati.l. ſi mandauero.§.is cuius.
ff.mand.gl.Bar.in l.1. ff.de bon.damna. & Cyn. & alij.in l.1.
C.de bon.proſcrip.& Bar.in l.certa forma. C.de iur.fiſ.lib.
10.& Bal.in l.fi.in fi.C.quæ res pigno.obli. poſſ. facit quod
no.in l.non ad ea.ff.de cond.& demon.& in l.ex facto.§.fin.
cum ibi no.per Bald.ff.de vulg.& pupilla. ſed ita eſt, ꝙ deli-
ctum patris debet nocere filio vbicunq;, ſi nõ noceret filio,
ad patrem reuerteretur commodum:vt no.gl.in l.diui fra-
tres.ff.de iur.patron.per l.quæritur.ff.de bonis liber.& no.
Bar.in l.1.in fi.ff.de interdi.& relega. ergo in propoſito no-
ſtro:quia commodum vſusfructus reuerteretur ad patrem
banniti, dicendum eſt, quòd delictum patris noceat filiis:&
ſic, quòd interim excludantur, donec pater eorum vixerit.
¶Fortificatur ex his, quæ no. Bal.in l.antiquitas. in fi.C.de
vſufruct. vbi quæritur, quid ſi legatus eſt vſusfructus Titio
& hæredibus ſuis, & poſtea ſit capite diminutus: nunquid
vſusfructus finiatur, quò ad eũ, & quo ad hæredes eius: & fi
naliter concludit, ꝙ Titius excluditur ab vſufructu: & eo vi
uente conſolidatur ꝓprietati:ſed eo mortuo reuertetur ad
hæredem ſuum, alleg.in arg.ea quæ no.in d.l.diui.de iur.pa
tro. ¶Sextò, pro hoc videtur caſus in l.peto.§.prędium.in l.
vnum ex familia.§.quòd ſi talia verba.de lega.2. vbi teſtator
diſpoſuit fundum remanere debere in familia. & ex aliqua
cauſa neceſſaria cauſata facto hæredis fundus ille fuerit alie
natus in extraneum, tunc ille, in quem alienatio facta eſt, re
tinere poterit fundum, quandiu fundus ille fuiſſet apud a-
lienantem manſurus, ſi alienatio facta non fuiſſet: ergo da-
to, quod iſta publicatio bonorũ fuerit cauſata à facto ban-
niti:tamen apud fiſcũ domus debet remanere, quandiu re-
manſura fuiſſet apud bannitum, ſi confiſcatio facta nõ fuiſ-
ſet. bene facit quod no.glo.in authen.ingreſsi.ad fi.C.de ſa
croſan.eccle. ¶Sed præmiſsis non obſtantibus contrariam
3 ſententiam de iure probabiliorem eſſe puto, videlicet † qd
nullo modo dicta domus apud fiſcum reſidere debeat occa
ſione dictæ confiſcationis.hoc primò probatur in l.Impera
tor;in prin.ff.de fideic.lib.& illum tex. ibi ad hoc ponderat
Bart. qui ex illo tex.no. ꝙ res prohibita alienari, non poteſt
deuenire in fiſcum per publicationem bonorum, & loqui-
tur ille tex.propriè in prohibitione teſtatoris, de qua etiam
nos tractamus. ¶Secundò probatur: quia iura, quæ nõ poſ
ſunt in extraneum hæredẽ tranſire, non poſſunt etiam tran
ſire in fiſcum, qui habetur loco extranei ſucceſſoris.l.iura li
bertorum.quę eſt lex 4.& ibi no.Bar.ff.de iur.pat.& in l.eo
rum.ff.ad l.Iul.l.1.C.de bo.lib.& in d.l.eum qui.ff.de inter-
dic. & relega. ſed ita eſt, quod dicta domus non poterat ad
extraneos hæredes tranſire extantib.filiis dicti teſtatoris &
filiis filiorum, ꝓ quibus voluit teſtator dictas domos in fa-
milia remanere debere, cũ huiuſmodi ꝓhibitio à teſtatore
fieri potuerit.d.l.peto.§.ſicut.& l.filiusfam.§.diui.de le.1.er
go dicta ꝓhibitio prohibet dictam rem poſſe fiſco quæri ſal
tem efficaciter. ¶Tertiò, pro hoc facit tex. in auth. de alie-
na. & emphyt.§. illo. & c.felici.§. ſi qua verò. de pœnis. in 6.
4 † vbi emphyteuſis eccleſiaſtica non tranſit efficaciter in fi-
b ſcum *b* confiſcatis bonis emphyteutæ: quia talis emphyteu
ſis nõ poterit tranſire ad extraneos hæredes:vt in §.emphy-
teuſim. & §. alienationis. & §.ſi verò perpetuam. in auth.de
* non alie.aut perm.ſecundum * magis communẽ opi.quam
appro-

approbant gl. & Doct. in l. etiã. so. ma. & Spe. in ti. de locato.
§. nunc aliqua. vers. ex ius. Io. And. in c. præsentia. de prob. &
Bart. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de operis liber. & in l. si
patroni. in prin. ff. ad Treb. & in l. si tibi 10. §. si pactum. ff. de
pact. & in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posth. & in l.
quod dicitur. de ver. obli. & Bal. in l. cum virum. in fi. C. de fi
deic. c. & in l. vsufructu. ff. sol. mat. vbi refert ita consuluisse
Bar. & idem Bal. in l. 2. C. de suis & legiti. & in l. assiduis. C. q
5 potio. in pig. habeantur. † Idem etiam * communiter con-
* cluditur emphyteusi concessa à priuato, quando est conces
sa ea conditione & lege, quod ad extraneum hæredem non
transeat. nam tunc confiscatur dato, ꝙ cõfiscata sunt bona
emphyteutæ: vt cõcludit Bar. & cõmuniter alij in l. si finita.
§. si de vectigalib. ff. de dam. infect. & no. Guil. & alij in l. si qs
presbyter. C. de epis. & cler. & Bal. in l. 1. C. de lib. & posthu.
& in l. si ita. §. fi. ff. de lib. & posth. & in l. insulam. in prin. ff. so.
mat. & Old. in cons. 17. incip. Thema tale est, quidam cleri-
cus, &c. Imo. in c. ex parte. de feu. & Pet. de Anc. in rep. c. po
stulasti. in 10. q. de for. comp. ¶ Idẽ videmus in feudo, quod
quidem non transit ad hęredes extraneos, vt in c. 1. §. si clien
tulus. de alie. feu. c. fi. si de feu. fue. contro. inter do. & agna.
nam si vasallus delinquat, & bona publicentur, non confi-
scatur feudum. c. 1. si vasallus feu. priue. & in c. si vasallus. in
tit. si de feu. fue. contro. inter dom. & agna. & in c. 1. an ille, q
interfecit fratrem, do. sui. & in c. Imperialis. §. istud quoq;.
de proh. feu. alie. per Fed. & c. felicis. & in c. in quibus. §. fin.
Et ibi no. Doct. de pœn. & per Doct. in d. §. de vectigalibus.
in d. l. 1. C. de bon. quæ lib. & in d. §. in insulam. ¶ Quartò, ꝓ
hoc facit doctrina. Bart. in l. si quis in tantam. circa med. in
verb. quæro. an dominus teneatur de facto serui, &c. C. vn-
6 de vi. † vbi concludit, quod aut res est prohibita alienari fa
c uore *c* personæ alienantis: & tunc alienatio, quæ fit delin-
quendo, non est prohibita, ratio, quia propter suum deli-
ctum perdit fauorem seu priuilegium suũ per id, quod no.
gl. in d. l. si quis in tantam. quæ tenet, ꝙ pœna illius legis ha-
bet locum in minore. quandoq; alienatio est prohibita fa-
uore alterius, quàm delinquentis, & tũc per delictum talis
res non potest alienari. hoc probat ipse per plura, maximè ꝑ
id, quod habetur in l. quinq; ll. cũ duab. seq. ff. de bon. dam.
vbi si mulier delinquit constante matrimonio, dos non pu-
blicatur, nisi in casibus *d* certis ibi expressis: quia quod mu
d lier nõ possit alienare dotẽ constante matrimonio, fuit in-
ductum, non solùm fauore mulieris, sed etiã viri. Cùm ergo
in ꝓposito dicta domus fuerit prohibita alienari, nõ solùm
fauore dicti filij banniti, sed etiã fauore & contemplatione
aliorũ descendentiũ, vt patet in dicto testamẽto: ergo delin
quẽdo nõ potuit aliquo modo alienari. ¶ Quintò moueor
e per ea, quæ no. Bal. *e* in auth. ei qui. in 16. col. in versi. quæro,
nunquid in rebus prohibitis per testa. &c. C. de bon. auth.
7 iud. pos. † vbi quærit, nunquid in rebus prohibitis per testa
torem alienari, possit fieri missio in possessionem. & respõ
det, ꝙ aut oportet ea bona in corpore patrimoniali retine-
re. & non potest fieri missio. alleg. l. 2. C. de vsuc. pro empto.
quæ lex propriè loquitur in rebus prohibitis alienari ꝑ te-
statorem: ex causa autem dicta bona subiacebant restitutio
ni statuti, cum quis se alienum facere intendit in rei domi-
nio: & tunc istud idẽ fit: aut sunt bona subiecta restitutioni
sub alia conditione: & tunc ante conditionis euentũ potest
fieri in eis missio. alle. l. fi. §. si autem. C. communia de lega.
ecce ergo Bal. apertè vult, ꝙ vbi bona debent continuò re-
manere in corpore & patrimonio hæreditatis: qa indistin-
ctè sit facta ꝓhibitio alienationis, prout in casu nostro, tũc
non potest fieri missio in possessionẽ in talib. bonis: quam-
8 uis talis missio nõ sit alienatio voluntaria. ¶ † Sextò, ꝓ hoc
facit, quia secundum opin. quã tenet Bal. & Sal. in l. 1. C. de
bo. lib. si publicãtur bona vsufructuarij, nõ confiscatur ius
vsusfructus etiã naturaliter viuente vsufructuario. allega. l.
corruptionem. in fi. C. de vsufru. quamuis vsusfru. alienari
non potest. l. si vsusfruct. ff. de iur. do. & Instit. de vsufruct. §.
item finitur. ¶ Septimò ꝓbatur, quia illa, quæ per mortem
alicuius transeunt ad filios eius, non vt ad hęredes, sed vt ad
filios, transibunt ad eosdẽ etiam, si pater non sit naturaliter
mortuus, sed ciuiliter tm̃: vt ꝓbatur in l. in insulam. in prin.
ff. sol. ma. vbi actio de dote, quę mortuo patre deportato, &
sic ciuiliter mortuo consolidatur in filiã. vt d. l. in insulã. sed
ita est, quod post mortem dicti banniti dicta domus pro ra
ta spectante ad bannitum prædictum peruentura esset ad fi
lios bãniti, nõ vt ad hæredes dicti banniti: sed ad eius descẽ-
dentes, vt patet ex verbis dicti testamenti, & not. ꝑ Bart. in l.
vt iureiu. §. si liberi. circa princ. ff. de oper. libe. cum concor.
¶ Octauò ꝓbatur, quia bannito dicto filio debẽt descendẽ
9 tes sui admitti, ac si naturaliter ipse mortuus esset, † quia ta
lis bannitus cum publicatione bonorũ, & qui fortè ex for-
ma statutorum, quę communiter sunt ꝑ Italiam, potest im-
punè offẽdi, habetur ꝓ mortuo, sicut deportatus: vt no. gl.
in §. relegati. Instit. quib. mod. ius pa. pos. sol. & gl. in c. domi
no guerram. in ti. hic finitur lex. & not. Spec. & Io. An. in tit.
de instru. edi. in §. compendiosè. vers. quid de bannito. & in
ti. de acto. §. 1. in ver. Item quod est bannitus. & no. Io. An. in
addi. Spec. in ti. de actore. in 3. parte. in §. sequitur. in addit.
inter quæ incipit Odo. Spec. in ti. de arb. §. differt. vers. quid
de bannito. & refert Io. de Imol. idem tenuisse Guil. de Su-
za. in l. Pedius. ff. de arb. & in l. actione. §. publicatur. ff. ꝓ so-
cio. & l. 1. ff. de bo. pos. contr. tab. ¶ Refert etiam Io. An. in d.
10 §. compendiosè. † perpetuò bannitum non posse hæredem
institui, sicut nec deportatum nec damnatum in metallum.
alleg. l. 3. C. de his, quæ pro non scrip. haben. & d. §. Publica-
tio. ita etiam in effectu tenuit Dy. in l. si quæramus. ff. de te-
sta. & Iaco. de Bel. in disputatione sua, incip. Sempronius &
Titius inimici capitales, &c. & Barth. in l. seruum quoq;. §.
publicè. in 4. col. ff. de proc. & in l. 3. in vlt. col. C. si penden.
appel. mors interue. & in d. l. corruptionem. in vlt. col. Ang.
latius cæteris in sua disputatione. incip. Duo adinuicem li-
tigantes, &c. ¶ Et hoc verum est, ꝙ ad beneficium iuris cõ-
munis, si tractatur de bonis & rebus existentibus in territo
rio illius ciuitatis, in qua bannitus est, vt probat Ray. in l. 1.
C. de hæredib. instit. & ibi Pau. de Cast. dicit, se ita consulu-
isse pluries Florentiæ cum multis aliis: & ita etiam dicit vi-
disse consultum per Rapha. Fulg. & ita limitauit conclusio-
nem Bartho. in disputatione, quæ incipit, Lucanæ ciuitatis
statuto, &c. & sequentium. ita etiam tenet Io. de Imo. in l. ex
facto. ff. ad Trebel. & est de mente Bal. in l. si qua pœna. post
Guil. de Cu. & Bar. ibi. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iu. & Io.
An. in d. §. compendiosè. & istis diebus ita consului per plu
res rationes apud Mutinam: & illi consilio plures solennes
viri se subscripserunt. ¶ Nonò, manifestè comprehenditur
ex istis verbis testatoris. vbi dicitur, disposuit, ꝙ dictæ do-
mus stare debeant continuò vsq; in infinitum ꝓ dictis eius
11 hæredibus, & eorum filiis, &c. ¶ † Nam illud verbum, con-
tinuò, denotat, qđ possessio dictę domus nunquam ad aliũ
perueniat. ca. cum venisset. in verbo, perpetua possessio. de
insti. & in l. 1. in verb. per continuum triennium. C. de vsuc.
transfor. cum si. & sic euidẽter colligitur de mente testato-
ris fuisse, quod eo ipso alter ex hæredib. faceret se alienum.
¶ Ad hoc facit tex. in l. cum auus, in ratione sui. de condi. &
dem. & in ca. 1. de duobus fratrib. à capitaneo inuestit. quia
aliter non possent verificari illa verba cõtinuò, &c. & sic su-
mus in terminis quæstionis formatæ ꝑ Bal. in d. auth. ei qui.
in 11. col. vbi voluit, quòd vbi bona subiacebant restitutio-
ni, scilicet in casu, in quo quis se alienum facere intenderet
ab istis bonis, quòd tunc in illis non potest fieri immissio
in possessionem, quamuis talis missio non sit alienatio vo-
lũtaria. ¶ Et ꝓ hoc optimè facit l. Imperator. in prin. in nar
ratione sui. ff. de fideicom. libe. vbi testator disposuit, quòd
serui sui nulli alij quàm Titio seruiant, cui eos legauerat, ac
voluit eos esse in seruitio Titij continuò: ita, quòd aliis non
seruiant. & propter hoc in effectu ad fiscum non transeunt
confiscatis bonis Titij: & sic non remanent apud fiscum du
rante naturali vita ipsius legatarij. ¶ Non obstãt, allegata in
contrarium. & primum id, quod nota. Angel. in d. l. Papin.
§. meminisse. quia respondeo ex his, quæ not. gloss. reputata
singularis in le. pater. §. duobus libertis. ff. de leg. 3. quæ per
12 illum text. facit † differentiam inter illum casum, quando
bona sunt subiecta simpliciter restitutioni in euentũ certæ
con-

conditionis, & sic tacitè sunt prohibitæ alienari, vt d. Auth. res quæ. & inter casum quando expressè est prohibita alienatio à testatore, quia primo casu alienatio facta ante euentum cõditionis, valet interim. l. seruo legato. §. si seruum. ff. de leg. 1. & ibi not. DD. & l. fi. §. & quia, cum seq. C. cõmunia de leg. & no. gl. in Auth. de resti. & ea quæ par. in prin. ¶ Secundo verò casu, qui est casus noster, nullo modo tenet alienatio, vt d. gl. in d. §. duobus libertis. & tunc non possunt talia transire in fiscum. l. Imperator. & ibi Bart. de fideicõ. liber. ¶ Vel secundò respondeo, ꝙ in contrario illa nõ erant reseruata filiis & descendentib. tm̃, sed erant etiam transitoria ad hæredes extraneos successores minorum, ideo poterant confiscari, sed in casu nostro ipsa bona extantib. dictis descendentibus non poterant ad hæredes transire propter prohibitionem testatoris, nimirum si ad fiscum non transeunt. ita not. in l. 1. in prin. ff. de interdi. & releg. vt dixi in secundo & tertio argumento cõtra fiscum adductis. ¶ Tertiò respondeo, quod illud verbum continuo, appositũ in testamento operatur, quod nullo tempore dicta domus esse possit apud alium, vt in vlti. arg. fuit ostensum. & eisdem modis respondeo formaliter ad secundũ argumentum. ¶ Ad tertium aũt, videlicet ad d. l. si constante. §. 1. sol. ma. respondeo primò, quod dos sol. mat. est ꝓhibita alienari principaliter fauore mulieris, non mirũ ergo si ex delicto mulieris potest alienari, secus vbi esset ꝓhibita alienari, & sic fauore alterius, vt in casu nostro, quia delinquendo non posset alienari, vt ꝓbatur per doctrinam Bar. in l. si qs in tantam. C. vnde vi. vt deduxi in 4. arg. supr. ¶ Præterea dos potest alienari à testatore. Item res dotalis transire poterat semper in extraneum hæredem, nimirum si potest cõfiscari, secus in re quæ non poterat transire ad extraneum, vt proximè dixi. ¶ Non obstat quartum argumentum de his quę not. in d. l. diui fratres. ff. de iure patron. quia respondeo, ꝙ ad bannitum isto casu non potest reuerti commodum vsusfructus dictæ domus, nec resolueretur ad filios bãniti,

13 † quoniam bannitus cuius bona cõfiscata sunt, non est capax ipsius vsusfructus, vt decidit Mart. Silim. & Bar. in l. corruptionem. de vsufruc. per illum tex. faciunt quæ dixi suprà in 7. arg. ¶ Non obstat quintum argumentum de eo quod not. Bal. in l. cum antiquitas. C. de vsufru. quia respondeo, ꝙ in quęstione ibi formata per Bal. vsusfructus non transit ad fiscum, sed reuertitur ad proprietarium durante vita vsufructuarij, qui fuerat capite minutus. & ideo vsusfructus ibi non transit ad hæredem vsufructuariũ viuente vsufructuario, quia impossibile erat viuentem habere hæredem. l. 1. ff. de hęredi. vel act. ven. l. qui superstitis. ff. de acq. hær. sed in casu nostro non oportet expectare mortem banniti, quia illa domus non transit ad eius filios, vt hęredes eius, vt dixi 7. arg. ¶ Et similiter respondeo ad 6. arg. videlicet quod in c. fi. de capi. Conra. non erat alia persona, ad quam transiret possessio & feudum à prælato, qui culpam commisit, ideo oportet expectare aduentum successoris, sed hìc extant filij eius banniti, qui ex dispositione testatoris sunt vocati, eò ipso ꝙ pater eorum ad alienandum mediante delicto & confiscatione cogebatur. Postremò non obst. l. peto. §. prædium. & l. vnum ex familia. versic. quod si talia verba. ff. de lega. 2. quia respondeo primò, quod ibi loquitur in alienatione expressè facta ab homine, sed in alienatione quæ fit à lege ob delictũ alicuius dicendum est, quod similis alienatio est ꝓhibita etiã fauore alterius q̃ delinquentis, ꝓut est in casu nostro, quia talis alienatio fieri nõ potest, vt not. Bar. in d. l. si quis in tantum. & dixi in 4. argu. Et pro hoc optimè facit l. Imperator. & in prin. de fideic. liber. vbi etiam viuente legatario, cuius bona confiscata sunt, non remanent apud fiscum serui prohibiti alienari. & pro hoc facit, quia mitius agitur cum lege, id est, cum alienatione, quàm cum homine, seu quàm cum ministro legis. l. Celsus. in princ. ff. de arb. not. Bart. in l. amplius. cum si. ff. rem ra. ha. ¶ Præterea tex. in d. §. prædium. cum si. loquitur in alienatione necessaria, secus inuoluntaria; vt ibi

14 dicitur. † vnde alienatio quæ fit propter delictum, nõ est digna habere illos fauores & priuilegia, quę habet alia alienatio necessaria facta absq; delicto. ar. l. sed si ex parte. §. quanquam. ff. quod cum eo. & l. etiam. §. 1. sol. ma. vnde videmus, ꝙ licet bona subiecta restitutioni possint alienari per hæredem, vt se in captiuitate detẽtum redimat, tamen hoc non posset facere, si esset carceratus ex delicto suo, vt not. Ange.

g & Moder. in Auth. res quæ. g C. ad Tre. licet Barth. hoc reliquerit indecisum, in Auth. res quæ. in fin. C. communia de lega. & præsertim procedunt ista in casu nostro, ꝓpter illud verbum continuo, ex quo declaratur, ita fuisse de mente testatoris. & pro hoc eodem modo est responsum ad gl. & ad

* ibi not. in Auth. ingressi. C. de sacrosanct. eccles. ¶ Præterea illa glo. dum loquitur de emphyteusi * communiter reprehẽditur per DD. per tex. in Auth. de alie. & emphy. §. 1. dum

* autem loquitur de vsufruct. non habet etiam obstare, quia * magis communiter per Docto. tenetur in c. præsentia. de proba. & Cyn. & Ioan. de Imol. in l. cum filio. ff. de legat. 1. & quanuis vsusfructus in totum extinguatur, vel quòd duret, tunc durabit ius vsusfructus in monacho ad commodum monasterij, vt ibi ꝓbatur, sed in casu nostro nullum ius durat in bannito post confiscationem bonorum d. l. Imperator. de fideicommis. liber. & d. l. actione. §. publicatus. ff. pro socio. Ex quibus concludo fiscum à dictis domibus exclusum esse, &c. Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Confiscatio sup. consi. 15. in fin. Cur. senior cons. 59. col. 7. Dec. l. 3. in fi. ff. quod quisq; iur. & consi. 445. col. pen.

b ¶ In fiscum. vide latè infrà lib. 4. consil. 89.

c ¶ Fauore. Adde not. in consue. Paris. §. 30. quæstio. quartadecim. num. 65.

d ¶ Certis. Adde Lu. de Ro. in l. de die. §. qui mulierem. col. 2. ff. qui satis. cog. qui discutit per omnes casus. Bald. & DD. in l. 1. C. de bo. quæ libe. Alb. in 2. part. statu. q. 60.

e ¶ Bald. idem expressius Salic. ibi col. 12. versi. secundo. quid in prohibitis.

f ¶ Bannitus. vide infrà consil. 116. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Allegantí incumbit onus probandi quòd filius vel filia acquisiuit ex bonis patris.*

2 *Mulierem ex bonis viri quæsiuisse non semper præsumitur.*

3 *Dos matris an computetur nepti in legitimã in successione aui.*

4 *Dos acquiritur filiæf. quando pater stipulatur ei reddi.*

5 *Societas ex cohabitatione non præsumitur, nisi quo ad redditus, & impensam victus.*

CONSILIVM XXIIII.

VISIS dubiis probabiliter elicitis per clarissimum dominum iudicantem in causa do. Catharinæ, quod de iure sentio, dicam. Et in primis super primo dubio quo quæritur, an dos quondam do. Antoninæ matris Catharinæ debeat computari in legitimam petitam per Catharinam in bonis ser Io. quondam aui materni ipsius Catharinæ. & iste est notabilis articulus qui mihi de facto sæpe numero accidit, & circa ipsum consului, & semp mihi visum fuit, & nunc videtur istam esse meram veritatem, quam infrà subiiciam, non attingam tamen vltra, quàm pertinet ad casum nostrũ, in quo dicendum mihi primò videtur, quòd quò ad dimidiã dictæ dotis, nos nõ sumus in casu, in quo est consultum inter Doctores. animaduerto enim, quod magister Anton. quondam maritus dictæ Antoninæ confessus fuit, habuisse & recepisse à ser Ioanne, & dicta domina Antonina libras septuaginta, pro dote eiusdem dominæ Antoninæ, per quæ verba probatur, quòd habuit à dicto ser Ioan. dimidiam dictæ quantitatis, & à dicta domina Antonina aliam dimidiam. l. reos. §. cùm in tabulis. ff. de duob. reis. l. si mihi & Titio. de verb. obligat. ¶ † Et onus probandi, quòd dicta dimi-

1 dia habita à dicta domina Antonina, fuit de bonis patris, incumbit aduersario dictæ dominæ Catharinæ, opponenti compensationem de dicta dote in legitimam computari, quia Catharina illam dotem habens & opponens compensationem, dicitur petere. agere & requirere. l. amplius non peti. ff. rem rat. hab. & ibi not. Bart. in l. si neque. C. de compensa. no. gl. & DD. in c. cùm inter. de exce. & quod petenti incumbat onus probandi. & quod illud quod habet filius

 acqui-

acquisiuerit ex bonis patris, firmat Io. And. in addi. Spec. in a
ti. de actore. §. 1. super verbo, sed quid si dubitetur, cum ver.
seq. & Bal. in Auth. ex testamento. C. de coll. in 7. col. in vers.
11. membrum. bene facit quod voluit gl. not. 12. q. 1. in c. sint
manifestæ. & ea causa. q. 5. nulli. & quod no. Bart. in l. inter.
ff. de reb. dub. ¶ Et attento, ꝙ in eodem contractu maritus
confitetur recepisse à patre & à filia, videtur pater confiteri
illam pecuniam, scilicet pro dimidia pertinere ad filiam, &
sic tunc cessabit illa præsumptio, ꝙ in dubio præsumatur ac
quisiuisse de bonis patris, per ea quæ notabiliter tradidit
2 Sali. in l. mater. C. de contrah. empt. vbi hoc vult, † ꝙ quan-
do maritus interuenit in eo contractu, in quo conuenit pe
cuniam processisse à muliere, quia tunc nō poterit allegari
postea quàm illa pecunia pręsumatur acquisita ab vxore ex
bonis viri, licet aliàs regulariter pręsumatur habuisse de bo
nis viri. l. Quintus. ff. de do. inter vi. & vxo. l. etiam. eod. titu.
¶ Quantum verò ad aliam dimidiam quæ à patre dominæ
Antoninæ profecta est, dubium facit: quia Bar. in l. in quar-
3 tam. ff. ad l. Fal. & in cons. suo inci. Gilbertus, tenuit † ꝙ dos
matris computaretur filiæ in legitimam, quando agitur de
legitima debita nepoti in bonis aui materni, vt quia mater
prædecessit superstite ipsa nepte & auo. ¶ Et mouetur per
l. illam. C. de col. & per l. omnimodo. in fi. & l. quoniam no-
uella. de inoff. test. ¶ Et quia dicta neptis non habet, vt hæ-
res matris, sed tanquam de bonis aui, cui refert dictam do-
tem de consuetudine, de qua loquitur gl. in l. dos à patre. C.
sol. ma. sed qa moriente filia in matrimonio cum liberis su-
perstite patre à quo dos perfecta est, remanet dos apud libe
ros filiæ contra Ius commune, & ideo consuetudo aufert ex
bonis aui. in d. l. qm̄ nouella. & ista est principalis ratio in
qua se fundat. ¶ Sed circa hoc est aduertendum, ꝙ Bar. in d. *
l. in quartam. dicit, ꝙ ista consuetudo procedit, quando li-
beri non habēt iure hæreditario à matre. d. dotem filiæ, sed
ab ipso patre, aut simpliciter, quo casu est cómunis actio de
dote patris, & filię: & filia ꝑdecedente cōsolidatur de matre
in patrē. d. l. dos à patre. ¶ Sed vbi patet expressè vel tacitè
in casu existentium liberorum esset stipulatus filiæ, quo ca-
su liberi habentur, vt hæredes matris, tunc an debeat com-
putari in d. l legitima, dixit se dubitare, & ibi relinquit indi
scussum, sed ipsemet Bartho. in l. post dotem. circa pe. vel vl.
col. in versic. Ita prodest ad aliud, an filij filiæ, &c. ff. sol. mat.
rectè intuenti decidit istum casum iunctis not. per eum in
l. si cum dotem, in princ. ff. solu. mat. & in d. l. post dotem. in
4. q. ¶ Nam Bart. vult in d. l. si cum dotem. & in l. post dotē.
4 in 4. q. quod † quando pater stipulatur expressè, vel tacitè
dotem reddi filiæ, ꝙ filia mortua in matrimonio cum libe-
ris dos spectat ad liberos, vt hæredes matris. per l. post dotē. *
secundum 6. lectu. Dyn. & per l. inter socerum. §. cùm inter
patrem. ff. de pact. dotalib & per d. l. si cum dotem. in princ.
& ita tenebant antiqui, quos ipse refert & sequitur Bal. in l.
si extraneus. ff. de condi. ob causam. & in l. quoniā nouella.
in 8. col. C. de inoffi. testa. & in l. quod scitis. C. de bonis quæ
liber. & in Auth. sed & si quis. in 8. col. C. de secundis nup. &
in l. auus. ff. de iure do. & in l. 2. C. de hære. act. & in d. l. dos à
patre. Paul. de Cast. in d. l. filiæ. ff. sol. mat. & in d. l. si cum do-
tem. ¶ Sed in casu in quo liberi habent dotem, vt hæredes
matris, tunc Bar. in d. l. post dotem. circa vlti. col. in d. versi.
Item prodest ad aliud, an dicti filij, &c. ponit pro constanti,
quod tunc non computatur liberis in legitimam, ergo ibi
habemus decisum casum nostrum, quoniam si sumus in ca-
su, in quo ser Ioan. videatur fuisse stipulatus expressè vel ta
citè dictæ dominæ Antoninæ, dotem reddi in casu existen-
tium liberorum, prout nos sumus, ꝙ tunc non debeat com
putari in legitimam prædictam, in qua non debet compu-
tari, nisi illud quod habet, neptis habet immediatè titulo
hęreditario, vt probatur in l. sancimus §. repletionem. C. de
inoff. testa. per not. per Bart. in l. cùm oportet, in prin. C. de
bo. quæ lib. in versi. quæro ergo qualiter intelligitur, &c. dū
alleg. d. §. repletionem. Et pro ista opi. consuluit Iac. de Bel-
ui. in casu isto quē sequitur Bal. in d. l. illam. scilicet quādo
liberi habēt, vt hæredes. & sic decisio Bal. ibi scilicet qđ filij
habent, vt hæredes matris, non contradicit decisioni Bart.

nam isto casu cessant omnes rationes allegatæ per Bart. a in
d. l. in quartam. ¶ Et nō est verum quod oia quæ conferun-
tur, debēt in legitimam computari, licet econtrà sit. vt l. il-
lud. C. de coll. ¶ Et per hoc apparet ꝙ non obst. tex. d. l. illā.
istam opi. in casu seqtur Ia. Bu. in l. scimus. in prin. C. de in-
off. testa. & Bal. in d. l. qm̄ nouella. & Ang. in l. illud. C. de co.
in d. l. & in quartam. & Pet. de Anch. in consi. inci. Visis dili-
genter verbis testamenti. & in consi. 215. inci. dominus Bar.
& Paul. de Cast. in consi. 258. incip. Visis & ponderatis om-
nibus, &c. & sequuntur hoc moderni vbicunque. ¶ Quod
aūt d. Ioan. videatur stipulatus dotem reddi filiæ in casu ex-
istentiæ liberorum ex filia, patet ex instrumento dotis, in
verbo, in casu, quo pręcederet filia sine liberis, stipulatus est
reddi dimidiam eius, quibus de iure reddenda erat, seu qui
bus ipsa Antonina legauerit in testamento, per quæ verba
alternatiua intelligitur stipulatum fuisse in casu illo, secun-
dum ꝙ Ius cōe disponit, s. quod si filia decederet sui iuris, a-
ctio de dote integra esset sua. l. vnica §. videamus. C. de rei
vxo. act. ea verò decedente in paterna potestate, dos integra
spectaret ad patrem, iuxta l. dos à patre. ita singulariter de-
cidit Bar. & melius, quàm alibi quantum ad hæc. in l. vxore.
§. testamento. el 1. de leg. 3. & Bal. in l. fin. C. coīa vtriusq. iud. &
no. alij in l. Caius. ff. sol. mat. & in l. post dotem. vbi loquitur
quando matrimoniū solueretur per mortem mariti prędecedentis, siue extarēt liberi siue non, fuit actum, ꝙ integra
dos perueniret ad dictam Antoninam. & si iste casus eue-
nit, res est expedita. Si autem contingeret casus, quod do-
mina Antonina decessit sine liberis constante matrimonio,
& iste esset casus omissus, in quo dicimus, quod pater vide-
tur voluisse, quod dos reuerteretur ad liberos filiæ, tāquam
* ad hæredes filiæ, vt d. l. si cum dotē. in princ. secundū magis
*cōem intellectum approbatū ibi ꝑ Bar. & alios. & no. aper
tè Bal. in d. Auth. sed & si quis. circa vl. col. ¶ Plus voluerunt
DD. quos statim referam, quod etiam casu in quo pater nō
esset stipulatus, tacitè vel expressè reddi dotē filiæ siue hære
dib. eius, vt hæredib. matris, tamē adhuc non computetur
dos in legitima nepoti seu nepti, nisi quando nepos seu ne-
ptis concurrerent ad successionē cum auunculis suis. Nam
quādo cū auunculis concurreret, oportet quod neptis suc-
cedat ex ꝑsona matris suæ, ne excludatur ab auunculis tan-
quam proximiorib. in gradu. vnde sicut si mater sua succe-
deret, cōputaretur dos in legitima, vt d. l. qm̄ nouella. ita de
bet cōputari nepti succedenti ex persona matris, ne melio-
ris sit conditionis q̃ mater. l. si viua matre. C. de bon. mater-
nis. & istam opi. amplectitur Bal. in d. l. illam. cōfirmat eam
Sali. in d. §. repletionem. & Imol. in d. l. in quartā. & in l. post
dotem. sed veriorem puto opinionē præcedentem quæ est
* *magis communiter approbata. ¶ Super alio verò princi-
pali dubio quo quæritur, an per accessum Io. Lenti eius fra-
tris, ad cohabitādum in domo dicti ser Io. cū ipso ser Ioan.
qui iam duxerat matrem d. Io. Lenti & fratrum in domo di-
cti ser Io. vt secum simul viuerent in victu & vestitu, ipso ta-
men ser Io. omnia gubernāte, vt tam bona sua ipsius ser Io.
q̃ etiam Io. Lenti & fratrum videatur inter dictum ser Io. &
fratres re ipsa contracta aliqua societas, & quomodo & qua
liter, siue de quibus rebus, an omniū bonorū vel quorum, vt
verbo fertur quod de hoc quæritur, vt intelligantur cómu-
nia seu communicanda. & iste articulus quò ad id qđ quæ-
5 ritur, videtur absq; difficultate procedere. † Nam ex ꝑmis-
sis in facto nō potest plus intelligi contracta societas, q̃ quò
ad expensam victus & cōicationem redditum dictarū ter
rarum, per l. 1. §. si qs hoc interdicto. cum glo. in vers. quo ad
vsq;. ff. de itine. actuq; priua. quam in argumentum, ad hoc
inducit Bar. ibi. Et expressius habetur in c. si duo fratres. in
communi causa. in tit. de fratrib. de nouo beneficio inuest.
& ibi tex. probat quod emptum vel acquisitum ab vno, non
pertinet ad aliud. & not. Bal. & Ang. in l. fi. C. de coll. & Ang.
in l. si duob. ff. de neg. gest. & Bal. in c. 1. de beneficio fratris.
hoc etiam patet ex doctrina Bart. in l. Titium & Meuium. §.
altero. ff. de admi. tut. & in l. cum duob. §. Papi. ff. pro socio.
& in l. si patruus. C. cōmu. vtriusq. iu. & ibi tradunt oēs. & Bal.
in addi. quas fecit ad tractatum Bart. de duobus fratrib. vbi
conclu-

cõcluditur, ꝙ si nemo eorum negotiatur, vel vnus tantùm, non inducitur tacita societas. si aũt omnes negotiabantur, & tunc quatenus cõmunnicauerunt, inducatur tacita societas vltra illã, vt ibi per plura probatur. ¶ Ex quo ad ꝓpositũ infert Bart. in d. §. altero. ꝙ si vnus fortè emisset fundum, ꝙ si emisset ex pecunia acqsita ex ea negotiatione, in qua taci tam societatem contraxisset, teneretur illam possessionem cõicare, aliter non. l. si vnus. ff. pro socio. & clarè Sal. in d. l. si patruus, circa vl. col. probat ꝙ si omnes fructus & redditus adinuicem cõicauerunt inter cohabitãtes, tamẽ non inducitur tacita societas omnium bonorum, adeò ꝙ si fundum acqreret nomine ꝓprio, veniat in communione Alia plura possunt ad huius conclusionis confirmationem adduci, sed arbitror ista quò ad ꝓpositum sufficere: præcipuè, quia res agitur corã viro doctissimo & integerrimo, qui cætera suppleat, & iustitiam pro suo optimo more ministret. Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Per Bar. certè explicuit Alex. sententiã Bart. & concordiã Bal. cum Bar. quam Bal. in lec. sequitur & approbat, licet dũ non bene pcipit dicta Bar. verbis tantum ab eo discordare visus sit in d. l. illam. col. 2. quòd Paul. d. l. illam. in fi. & d. l. in quartám. in fi. & passim in consiliis suis prius iudicauit, quã etiam Bart. sententiam sequitur Alex. hîc & semper secutus fuit consulendo & legendo, vt in d. l. illã. col. pe. d. l. in quartam. col. 14. & in effectu vult ꝙ dos præmortuæ matris non imputetur nepotib. eius hęredibus in legitimã in successio ne aui materni. & hoc quando dos erat acquisita filiæ & suis ex stipulatione expressa vel tacita dotantis. & mouentur, qa tunc illa dos non repitur esse de substantia aui, vnde cõputatio legitimæ fieri debet, sed spectãt ad nepotes tanquam hæredes matris, nec habent eam immediatè ab auo, secus si illam caperent immediatè ab auo. Idem volunt Pet. Ancha. conf. 50. Visis. consi. 315. Dominus Bart. Raph. Cu. consi. 10. consi. 86. & plures quos allegat Deci. qui hoc sequitur, in d. l. illam. col. fi. & vltra adductos per eum. idem tenet Steph. Bert. consil. 138. Thema consi. col. 3. consi. 142. Viso puncto. consi. 177. statuta per Ro. lib. 1. & omnes ferè vbiq; ita decidunt, sed multum decipiuntur. quod enim dicunt non imputari in legitimam, nisi illud quod est de substantia relicta per defunctum, vel ab eo immediatè acquisitum, non est verũ, vt patet in l. omnimodo. §. imputari. ibi, quæ occasione. C. de inoff. testa. pręterea per personam hęredis eius qui tenetur imputare in legitimã non debet conditio imputationis mutari. Sed hoc esset absurdũ, quid enim absurdius quã filiam ipsam, si superuiuat, teneri imputare dotẽ suam in legitimam, & hunc nepotẽ ex ea prædefuncta hæredem matris, & eandem dotem habentẽ non teneri eam imputare, se quereretur enim ꝙ melioris esset cõditionis nepos remotior in successione aui materni, q̃ ipsa filia in successione patris sui. quod est contra æquitatem & rationem naturalem & ci
* uilem. l. si viua. C. de bo. mat. quare dicta * communis sententia semper mihi displicuit. Sed ꝙ nõ possit sustineri & de iure falsa sit, probo: qa licet si quid conferendũ sit, non continuò sequatur in legitimã imputãdum, nisi iure caueatur, tamẽ hîc manifestè iure cauetur per tex. in l. qm̃ nouella. C. de offi. testa. vbi eodẽ modo & eodem casu quo dos & donatio ꝓpter nuptias conferuntur, eodẽ modo eisdemq; casib. in legitimam imputantur, siue à filiis siue à nepotibus vel ꝓnepotib. & omnino quantum ad dotem & donationem propter nuptias collatio & imputatio in legitimã æquiparantur & exęquantur ꝑ illum tex. Sed sic est ꝙ per l. vt liberis. & clarius per l. illam. C. de colla. non solum filia quæ dotẽ accepit, sed ẽt ea prędefuncta nepos eius & hęres tenetur dotem, quã immediatè habuit tanq̃ hæres matris, conferre in successiõe aui materni, à quo data fuit. ergo respectu successionis eiusdem aui tenetur imputare in legitimã. istud argumentum est clarum & ineluctabile. non enim euitari potest dicẽdo, vt Raph. Cu. d. conf. 10. in prin. ꝙ d. l. qm̃. vbi loquitur de nepotibus, loquitur de dote eiusdem data ab auo, non aũt in quantum sunt hæredes prędefunctæ matris cui dos data fuerat. quia hæc mera cauillatio est, & verborũ captatio contra mentẽ & seriẽ. d. l. qm̃. & omninò satis est ꝙ ibi manifestè collatio & imputatio in legitimã q̃tum ad dotem & donationẽ ꝓpter nuptias ęquiparantur, vt ex hoc per interpretationem passiuam. d. l. illam. habeat locum ẽt in nepotibus dotem maternã, tanq̃ hæredes matris habentibus. & ita deinceps consulendum & iudicandum est. confirmo per tex. in l. vnic. §. videamus. cum §. seq. C. de rei vxo. act. vbi dicitur, ꝙ si filia viuo patre per emancipationẽ fiat sui iuris, actio de dote in eam cõsolidatur, & hinc infert tex. indistinctè quod ęqualiter cadit in collationẽ & imputationem in legitimã, & sic siue præmoriatur patri relictis nepotibus, siue superuiuat, semper idem iuris esse debet. Et inuenio quod ita tenuit Paul. naturali ratione motus. in d. l. illã. in fin. licet in d. l. qm̃. & in consiliis sequatur cõem errorem. plenius scripsi super consue. Parisi. §. 125. vbi dixi, quid si dos casu vel culpa filiæ vel nepotis consumpta sit, & quid si nepotes non cum patruis, sed cum aliis nepotibus ex eis succedant, & quid in patria consuetudinaria dicendum.

SVMMARIVM.

1 *Vsus loquendi cõis, facit vt legitimatus non excludat substitutũ.*
2 *Legitimatio per subsequens matrimonium non mutat ius primogenituræ.*
3 *Filij dicuntur propriè nati ex legitimo matrimonio.*
4 *Nobilitas deturpatur per illegitimos.*
5 *Legitimatio limitatè, est dispensatio.*
6 *Papa non potest legitimare in præiudicium tertij.*
7 *Pater in legitimatione debet etiam facere mentionem de aliis liberis & agnatis.*
8 *Legata & prælegata veniunt in substitutione.*

CONSILIVM XXV.

Circa primum dubium quo quęritur, an per existentiam dicti Iuliani ita legitimati, excludatur substitutus per fideicommissum patris dicti Iulia. quia copiosè allegatum est per excellentes dominos consultores Florentinos, breuiter me expediam. & licet iste articulus sit in iure satis tritus & disputabilis, & plures rationes pro vtraq; parte adduci possent, tamen quò ad casum nostrum, magis insistendo ad aliud quod in themate præsupponitur, scilicet qđ tempore testamenti dom. Luciæ, in loco ipso cõis vsus loquendi esset, quod appellatione filiorum legitimorũ & naturalium non comprehendantur legitimati, vnde secundum talẽ vsum loquẽdi regulariter restringitur dispositio testatoris. l. liberorum. §. quod tamen Cassius. & quod ibi no. ff. de le. 3. l. Labeo. ff. de suppel. lega. l. cum delanionis. §. asinam molendinariam. de fun. instr. ¶ Et ideo vbi est talis communis
1 vsus loquendi, fatentur DD. † ꝙ propter existentiam filij legitimati non excluditur substitutus, vt firmat Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Tre. & in l. si ita quis. §. is cuius. ff. de leg. 2. & Pau. de Cast. in l. fi. de iis qui veniam æta. impe. & in l. cum acutissimi. C. de fideicom. ¶ Quinimò quando etiã non esset talis vsus loquendi, tenuerunt, q̃ plures Doct. quod non excludatur substitutus, tenuit Bal. in l. Lucius. la 2. ff. de hær. inst. & in l. si ita quis. §. is cuius. ff. de leg. 2. & in l. si quis posthumos. in prin. de lib. & posth. & Sal. in l. generaliter. §. cùm autẽ. de insti. & subst. & in l. adoptio. ff. de adop. & Io. de Imol. in d. l. ex facto. in prin. de vulga. & pup. & in d. §. si quis rogatus. & in d. l. si ita quis. & Ioan. Cal. consulendo sub ti. qui filij sint leg. conf. 1. ita tenuit Pe. de Anch. in consi. 341. Ex tenore. ¶ Et ibi inter cætera adducit vnum quod in casu nostro est summè notandũ. Nam dicit qđ substitutus in casu suæ consultationis non excludebatur ꝑ filium legitimatum ex ipsius legitimationis natura, q̃ ad ius succedendi non extẽditur ad alium, q̃ ad patrem qui preces obtulit, non ad bona aliorum de cognatione, vt in Auth. quib. mo. na. effi. sui. §. filium. sed ita est in casu nostro ꝙ tenore dictæ legitimationis expressa videtur rescripta ad succedendum ipsi patri scilicet Io. l. cohæredi. §. cum filiæ, ff. de vul. & pup. ¶ Adducit etiam Pe. de Anch. in d. consilio. ꝙ tempore legitimationis testator auus illius spurij erat mortuus, & sic in bonis eius erat ius acquisitum fideicommissario substituto saltẽ in spe. scilicet si substitutus decederet sine filiis legitimis & naturalib. ergo nõ potuit ius fideicommissi tolli per

legitimationem, quæ videtur esse species alienationis rerũ
fideicõmisso suppositarũ, cum per ipsam legitimationem
deuoluentur ad aliam psonam, q̃ testator disposuerit, con-
tra l.fi.& §.quia.& Auth.res quæ.C.cõia de le.& c.quanuis.
de rescrip.in 6.& l.2.§.si qs à principe.ff.ne quid in loco pu-
bli.pro hoc specialiter adducit id quod no.Io.An.in reg.si-
2 ne culpa.de reg.iur.& in mercu.dum determinat, † qđ legi
timaus et per consequens matrimonium non aufert spem
successionis, quam, qs habet in bonis nondũ defuncti ratio
a ne primogenituræ. a multò minus in bonis tunc defuncti si
legitimatio superuenit. ꝓ hoc etiam adducit id quod vult
Bar.in l.Gallus.§.& qđ si tantum.ff. de lib.& posth.& Iac.de
Are.in l.fi.aliàs pe.ff. de in integ.resti. vbi secundũ eum te-
net ꝙ ad hoc, vt legitimatus succedat, requiritur citatio &
consensus agnatorũ, quibus ius successionis adimitur p di-
ctam legitimationem præter quã quò ad bona ipsius patris
porrigentis preces ipsius legitimationis. & ita intelligitur
secundũ opi.Fed.de Senis.& ꝙ requiratur hoc casu citatio,
tenuit etiam Bal.in l.1.in vlt.col. C.de inoff.dona.& Ang.in
consi.17.inci. Comes Brandelisius.& Bal.in 1.consti.C.in 5.
col.& in l.nam ita diuus.ff.de adop.& Ioan.de Imo.in c.nisi
cum pridem.de renun.& dicit Pe.de Anch.in d.consi.quod
reperit, ita etiam consuluisse præceptorem suum Bal. ¶ Ad
prædictam conclusionem bene facit l.fideicommiss. ff. de
cond.& dem.& in d.l.si ita quis.§.is cui.ff.de leg.2.& Inst.de
excusa.tut.circa princ.iuncta l.5.quæ est lex legitimos.§.le-
gitimis.ff.de legi.tut.& l. fin. C.de his qui ven.æta.impe.&
in l.ex ea.§.insulam.ff.de verb.obl.& in l.filium diffinimus.
3 ff.de his qui sunt sui vel alie. iur. † vbi appellatione filiorum
intelligitur de his qui sunt nati ex legitimo matrimonio.
¶ Et præsertim, quando de eis est facta mentio per modum
conditionis, vt in casu nostro, quia debet conditio impleri
in forma specifica & magis propria.l. qui hæredi, in princi.
ff.de condit.& dem.& l.fideicommis. filius enim legitimus
dicitur, quasi secundum legem natus, sed legitimatus non
est secundum legem natus.20.q.4.monachos, cum si. ¶ Fa-
cit & ad hoc c.naturales, in ti.si de feu.fue.controuer.inter
dom.& agnatum.ideo ibi non comprehenditur filius legi-
timatus appellatione liberorum, quia ex hoc posset contin
gere, fieri præiudicium domino feudi. ¶ Et tãtò magis hoc
ꝓcederet, vbi psona, de cuius successione tractatur, fuisset
nobilis seu in dignitate. Nam tunc quemadmodum filius
naturalis non excludit substitutũ. d.§. si quis rogatus, cum
ibi not.qa non præsumitur testatorem de illis sensisse, vt ibi,
qa sunt magis dedecori q̃ esset in viro ignobili.l.si qua illu-
4 stris.C.ad Orfi. † per tales enim filios nobilitas patris vel aui
prædefuncti non seruatur. l. lex naturæ. ff.de statu homi.&
b tales illegitimè nati cẽsentur infames b infamia facti, vt not.
Azo in Sum.C.de infami.circa princ.quem Doct. vbiq; se-
quuntur. ¶ Et cuiuscunq; interest hæreditatem suam non
deuenire ad infamatã prolem, vt dignitas & fama eius con-
seruetur illæsa. ¶ Propter quæ concludit Ang.in sua dispu-
tatione incipiente. Nobilis quidam. in secundo dubio &
sequitur Ant.de But.in c.per venerabilem. qui filij sint legi
timi, ꝙ talis filius legitimatus non excludat substitutum,
quando testator erat nobilis genere. & hanc dicit esse ratio
nem dictæ l. naturalis. quia non verosimile nobilẽ feudum
concedentem de tali prole sensisse. & etiam sufficeret quòd
Ioan.institutus & grauatus per fideicommissum fuisset no-
bilis & in dignitate.quia illud non dicitur in d.§.si qs roga-
tus.scilicet ꝙ naturalis non excludit substitutum, vendicat
sibi locum hoc casu, vt est de mente glo.ibi, & hoc ibi tenuit
Ang.& Ioan.de Imol.& etiam Guliel.& Salic.in l.generali-
ter.§.cùm autem.C.de instit.& substi.sub cond.factis. ¶ Et
plus etiam dicunt DD.& Bart.& clarius.Io.de Imo.in d.§.si
quis rogatus.circ.1.col.ꝙ idem etiam esset si non esset nobi
lis, si tamẽ esset talis conditionis, quòd verecundia esset sibi
habere tales spurios hęredes.attenta eius vita honesta, quia
tunc habet locum id quod dicitur in d.§.si qs rogatus. ¶ Per
quam l.in ratione sui infert Ang.postea in dicta disputatio-
ne, quòd illud etiam militabit in legitimato. ¶ Et licet non
ponam pro constanti quando facta esset plenaria legitima-
tio, & cessaret dictus communis vsus loquendi, & testator
& hęres grauati essent ignobiles, legitimatus non exclude-
ret substitutum, quando tamen vel testator vel hæres gra-
uatus fuisset nobilis, vel quando adisset, vt in ꝓposito com-
munis vsus loquendi, vel quãdo legitimatio esset limitata,
prout est ista, puto posse optimè concludi, ꝙ non excludi-
tur substitutus. ¶ Accedit ad prædictorum confirmationẽ,
5 † quia pater potest impetrare legitimationem pro filio, ꝙ
certo modo succedat, vt not.Bart. in l.quæsitum, in suis an-
tiquis recollectis.ff.de adop.per text.in c.1.de filiis natis ex
matrimonio ad morga contracto. quod dictum secutus est
Anto.de But.in d.c.per venerabilem.post medium.in versi,
sed an pater possit, vt patet per not. per Ioan.Andr.in addi.
ad Spec.in titu. de successio.ab intest.§.1.in addit.quæ inci-
pit, vbi hoc dixit Goff.& illud dictum Bart.in d.l.quęsitum,
sequitur Rom.in l.qui superstitis.ff.de acquir.hæred.& in l.
pactum.C.de colla.& idem in effectu dicit Paul.de Castro,
referens se ita vidisse consultum per Ray.de Forl. in ciuita-
te Pisarum. ¶ Et facit, quoniam tunc non propriè legitima-
c tio sit, sed dispensatio, c cùm non efficaciter est legitimatus
quò ad omnia.l.2.cum gl. C.de iure aureorum annullo.& l.
cum ex oratione. ff. de excus.tut.& sic talis etiam legitima-
tio limitata, vt etiam fuit præsens legitimatio parit limita-
tum effectum. ¶ Ad prædictorum confirmationem bene
facit singulariter decisio, quam ponit Ioan. de Imol.& Do.
de sancto Geminiano, in cap.grandi.in princip.de sup.neg.
6 præla.in 6.vbi quærunt, † an Papa potest legitimare filium
regis Arogonum, qui non recognoscit superiorem. & pri-
mò affirmauit quòd sic, per dictum capit.per venerabilem.
tamen ad illud respondent, quòd illud procedit, vbi fieret
sine præiudicio tertij, sed vbi consuetudo defert alteri con-
sanguineo regnum rege decedente sine filio legitimo, non
posset, secundum eum legitimare filium regis ad præiudi-
ciũ illius consanguinei, sine causa legitima priuando ipsum
regno, etiam si fiat legitimatio de voluntate Regis. ¶ Nec
ob.secundum eos id quod no.Bart.in d.§.& quid si tantum.
quia respondent, ꝙ illud procedit in patrimonialibus bo-
nis, quæ possent per testatorem auferri consanguineo, sed
in regno secus, vt in d.c.grandi.& subdunt, ꝙ si ipse legiti-
met aliquẽ, quòd in dubio pręsumitur legitimare sine præ-
iudicio tertij.c.quamuis.de rescr.in 6.ergo ad propositum,
cum ius euertendi fideicõmissum prædictum non pendeat
à voluntate dicti Io. testatoris, non debuit posse dictam le-
gitimationem facere in præiudiciũ substituti, sicut in casu
prædicto non potest Rex. etiam per legitimationem quam
impetrat, p̃iudicare consanguineo in regno.tutiora ẽt sunt
fundamenta superius adducta. ¶ Fortificatur ẽt prædicta
7 per id, quod volunt DD. † ꝙ in legitimatione quæ fit etiam
d viuo patre à principe debet fieri mentio, d ꝙ pater alios libe
ros vel agnatos habebat successores, aliàs si hoc non fuisset
expressum principi, nõ valet legitimatio ad tertij p̃iudiciũ,
vt firmat Iac.de Bel.in §.& qm̃.in Auth.qui.mo.nat.effi.sui.
& firmat Ant.de But.in d.c.per venerabilẽ. post medi.dum
tractat, ꝙ citatio requiratur.& refert ita sentire Vbertũ de
Bobio.& recitat Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de succes.ab
intest.§.1.in addit.de qua feci mentionem sup.& idem dicit
e Pau.e de Cast.in consi.221.incipien. Super eo solo,&c.mul-
tò magis debuit in dicta impetratione legitimationis fieri
mentio de dictis substitutis, quibus præiudicare non pen-
8 det à potestate hæredis grauati. ¶ † Quantum autem ad se-
cundum dubium quo quęritur, vtrùm dicta duo prędia re-
licta Gregorio mente capto, & post eius mortẽ Io.prędicto
hæredi veniant in restitutionẽ fideicommissi vniuersalis.
iuncto d.Io.puto veram esse conclusionẽ factam per dictos
dominos consulentes.s. quod veniant, quia particulare fi-
deicommissum relictum d.Io.præcesit grauamen substitu
tionis fideicommissariæ simpliciter factæ per indefinitam
* d.Io.quo casu * cõmuniter concluditur, ꝙ illud quod obue
nit hæredi ex causa legati vel fideicommissi venit in substi-
tutione fideicõmissaria facta ipsi hæredi. l. Marcellus.§. qui
dam liberis.cum ibi no.per Gul.& DD.ff.ad Tre.& in l.hæ-
res meus.cum ibi no.per Guil. eo.ti.l.si Titius.cum gl.ff.de
leg.3.

leg.3.& firmat latè Io.de Imol.in l.ita tamen.§.qui ſuſpectã. ff.ad Treb.& no.DD.in l.cum virum.C.de fideicommiſsis. ¶Et maximè Sal.ibi.dum dicit ſe vidiſſe dubitari, an legata prius facta veniant in reſtitutionem fideicommiſsi,ſi teſtator eſt vſus his verbis,quandocunq; aliquis hæredum deceſſerit ſine filiis,eidẽ ſubſtituo Titium, ita concernit tm̃ perſonas & non res, tamen ipſe contrarium tenet, qa ſi ibi teſtator dicit portionẽ tuam reſtituas vel portiones tales,veniunt prælegata,vt d.§.qdam liberis. fortius in caſu noſtro, vbi in ſubſtitutione eſt verbum ſubſtituo, quia verbum ſubſtituo, eſt etiam aptum comprehendere ſingularia legata, vt probatur in l.1.C.communia de le.& in l.ab eo.C.de fidei
9 cōmiſ.†& hoc etiam dicit probari per d.l.cum virum.Et ſecundum eum in caſu prædicto venient,non ſolùm ꝓlegata ſua,ſed etiam à cohærede recepta.inducit d.l.ſi Titius.à ratione ceſſante.¶Cùm ergo poſt relictum ꝓdiorum factorũ filio mente capto, & poſt mortem d. Io.teſtator inſtituerit vniuerſaliter.tex.d.Io.& cōpendioſè ſubſtituerit ſimpliciter ꝓ dimidia hoſpitale,& pro alia dimidia d. Ber.nepotem ſuum,ſequitur ꝙ veniunt dicta prædia. Non obſt. ꝙ teſtator in ſubſtitutione dixerit,In omnib.aũt ſuis bonis mobilibus & immobilib. & in omnibus iurib.& in omnib.actionibus inſtituit d.Io.& poſt mortẽ eius ſubſtituit,&c.quaſi ꝑ illa verba: In omnibus aũt bonis, debet intelligere quod in illa diſpoſitione voluerit comprehendi illa duo prædia, de qbus in pręcedenti diſpoſitione prouiderat,qa reſpondeo, quod iſtud nihil obſtat, qa expreſsio eius quod tacitè ineſt, nihil operatur.l.3.de leg.1.& l.non rectè.C.de fideiuſſorib. l.ſi arrogator.ff.de adopt.¶Sed quãdo teſtator facit primò aliquid particulariter relictum alicui,& poſtea aliquem inſtituat hęredem ſimpliciter vel indefinitè,non intelligit inſtituere hæredẽ illum, in quo erat prius ſpecialiter diſpoſitum.l.vxorem.§.feliciſsimo.ff.de le.3.l.alimenta.§.baſilicæ. ff.de alimẽ.& cib.leg.l.quod in rerum.§.ſi quia poſt, ad fin. de leg. 1. ergo ſicut,quando inſtituit ſimpliciter hæredẽ vniuerſalem,& ſimpliciter conſtituit per fideicommiſſum, veniunt prælegata & fideicommiſſa particularia, & in hac ſubſtitutione fideicommiſſaria vniuerſali, vt in iuribus & locis ſuprà allegatis. ¶Ita etiam debet venire,quando expoſuit illud quod tacitè inerat, ſcilicet in aliis bonis inſtituit hæredem, &c.¶Secundò reſpondeo, quod illa verba,in omnib. autem aliis, &c. fuerunt ſolum adiecta in inſtitutione,ſubſtitutio autem fuit poſtea in fine appoſita ſimpliciter, vnde fatetur,quod illa ſubſtitutio refertur ad inſtitutionem etiã vltra inſtitutionem. dico ꝙ refertur ad prælegata & fideicõmiſſa particularia præcedentia. l.talis ſcriptura.in fi.de leg. 1.& d.§.quidam liberis.cum aliis ſuprà allegatis. & ſubſtitutio dicitur eſſe caput per ſe diuerſum à capite inſtitutionis. l.3.§.filius.& ibi declarat Bart.ff.de lib. & poſth.ita quod nõ repugnat,ꝙ ipſa ſubſtitutio ſimpliciter comprehendat,qđ in inſtitutione ſit deductum. ¶Nec etiam prædictis obſtat ſi diceretur,quod dicta prædia obuenirent dicto Io.ex ſubſtitutione exemplari facta mente capto, qui exemplaris eſt ad inſtar pupillaris. l. humanitatis. C.de impu.& aliis ſubſtit.& §.qua ratiõe.Inſt.de pup. ſub.ſed illud quod obuenit, ex ſubſtitutiõe pupillari,eſt ipſius grauati ꝑ fideicõmiſſum, vt tenuerunt nonnulli quos refert Bal.in l.ex tribus,in vlt. col.C.de inoff.teſt.& Bal.in d.l.cum virum.Ange.in d.§.qui ſuſpectã.& aliàs in d.§.qdam liberis. qa reſpõdeo, ꝙ poſito ꝙ aliqui hoc tenuerunt, tamẽ iſtud nõ poteſt adduci ad propoſitum noſtrum,eo qa ſubſtitutio facta dicto mẽte capto fuit compendioſa, & fuit facta in re certa & non per verba directa ciuilia,quo caſu non poteſt comprehendere pupillarẽ,nec pari ratione exemplarẽ,ſed puram fideicomiſſariam,vt firmat Bar.ff.de vulga.& pup. l.Centurio.in vèr.quid ſi teſtator inſtituat aliquem compendioſè directè in certa portione aut in certa re,an valeat in tempore pupillaris ætate.& in ver.quęro vlterius,qđ ſi ſubſtitutio compendioſa ſit in re certa per verbum cõe. & Azo & Bal.& Sali.in l.precib. in vlt.col.C.de impub. & aliis ſubſt.& Bal.in d.l.humanitatis.in antepe. col. in verſi.quartò quæritur principaliter in quibus rebus.vbi hoc expreſsè dicit de exemplari ſubſtitutione,ergo ſubſtitutio facta dicto mente capto cõpendioſè habuit effectum fideicommiſſariæ.& ſic ſequitur ꝙ illa duo prædia veniunt in ſubſtitutione vniuerſali per fideicommiſſum,in d.l.Scæuola.ad Trebellia.ad quod ibi Bart.& firmat Barto.& alij.in d.l.quidam liberis.cum aliis allegatis.Et ita vt ſuprà dictum eſt,puto iuris eſſe. Alex.

ADDITIO.

a ¶Geniture. Adde quæ dixi ſuper conſuet.Pariſi. titu.1.§.8. gloſ.1.quæſt.9.
b ¶Infames. Adde ſuprà conſil.2.num.5.
c ¶Diſpenſatio. Adde not.conſil.189.lib.5.
d ¶Mentio.dicam conſil.195.lib.2.
e ¶Paul.conſil.107.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus cum publicatione bonorum deportato ſimilis eſt,& in ſucceſſibilis in ciuitate à qua eſt bannitus,extra quam iura communia retinet.*
2 *Reprobatus à certo collegio, non amittit, niſi iura dicti collegij.*
3 *Filius non tenetur conferre dotem nepti datam à patre.*
4 *Teſtamentum matris annullat præteritio neptis,licet non habeat in poteſtate.*
5 *Clauſulæ codicillaris virtute valet teſtamentũ iure fideicõmiſſi, in quantum ſcripto hæredi erat relictum,& non plus.nu.6.*
7 *Filij ſolam detrahunt legitimam, quando non ſunt conditionaliter grauati.*
8 *Coniunctorum plurium proximior præfertur.*

CONSILIVM XXVI.

CIRCA primum dubium,ſcilicet an ſuccedere poſsit dictus Iac. bannitus,etiã in quarta parte?¶Videtur primò, quod in aliquo effectualiter ſuccedere non poſsit. quod probatur ſic,
1 †deportatus cui ex teſtõ vel ab inteſtato delata eſſet hæreditas,eſt incapax, & perinde ſucceditur defuncto per alios inſtitutos, vel veniẽtes ab inteſtato,ac ſi depor
* tatus inſtitutus non eſſet,ſecundum *magis cõem & veram ſententiam. l.1.cum ibi no.C.de hær.inſt.l.1.§.pe.ff.de bon. poſ.contra tab.l.in metallũ. ff.de his quæ ꝓ non ſcriptis.ſed bannitus cuius bona publicata ſunt, prout dicitur fuiſſe in
a banno Iacobus, æquiparatur deportato *a* & nõ relegato,vt no.gl.in §.relegati. Inſt.quib.mo.ius patri.po.ſol.& gl.in c. domino guerram, in tit.hic finitur lex.& Spe.& Io.And.de inſtr.edi.§.compendioſè.verſ.quod bannito.& in tit. de ar. §.differt.ver.quid de bannito.& ibi refert Io. And.idem tenuiſſe Gui.de Suz.in l.Pedius.ff.de ar.per l.actione.§.publicatione.ff.pro ſocio.& in l.1.§.fi.ff.de bo.poſſ.contra tab.& Io.An.in add.Spe.in ti.de accu.in 3.part.§.ſequitur.in add. magna. quæ incipit, Odofredus. & Dy.in l.ſi quæramus.ff. de teſt.& Iaco.de Bel.in diſputatione incipiente,Sẽpronius & Titius inimici capitales.quam ponit in l.2.C.vt intra certum tempus. & Bal. in l.ſeruũ.§.publicè.ff.de proc.in 4.col. & in l.2.in vlt.col. C.ſi pen.app.mors interuenit.& in l.corruptionẽ.C.de vſufr. & idem tenet ibi Mar. Silim. & Hu.de Fontana,in diſp.ſua incipiente. Quidam nomine Sempronius,vt refert Ang.in ſua diſpu.incipiente,Duo adinuicem litigantes. ¶Et probatur ratione: Nam ex propria natura relegationis non venit bonorum publicatio, niſi iudex ex cauſa pœnam augere poſsit.l.relegati.& l.relegatorũ.§.hæc eſt differentia.ff.de inter.& rele. & l.bona.ff.de iur.fiſ.ſecus eſt in deportatione, qa eo ipſo quod quis per ſententiã deportatur,venit ex natura condemnationis bonorũ cõfiſcatio.l.3.C.ſi pen.app.mors inter. l.1.ff.de bo. dam. vnde cùm talis bannitus magis participet de natura deportationis quàm relegationis,ſapiet deportationis naturam. l.legatis ſeruis.§.ſi vnus.ff.de lega.3.l.quæritur.de ſtatu homi.ergo à ſucceſsione debet Ia.repelli. ¶Sed pręmiſsis non obſtantibus contrariam ſententiam probabiliorem cõſultoris eſſe
b puto, ꝙ non obſtante banno *b* poſsit Iac. petere tertiã partem ab inteſtato in hæreditate dictæ teſtãtis, ſecundũ quod dicam infrà in 3.dubio. ¶Nec ei habet obſtare bannũ,niſi cum confiſcatione bonorum, quia tale bannum cum publicatione nõ poteſt operari,ꝙ bannitus perdat beneficia Iuris com-

4 *Iurando non venire contra, videtur cogitatum de omni iure & remedio.*
5 *Statutũ etiam prohibitorium nõ censetur loqui de actu iurato.*
6 *Legem fauore sui latam transgrediens, non peccat.*
7 *Statuta laicorum non possunt disponere super iuramento.*
8 *Statuta iuramento firmata non intelliguntur cassari.*
9 *Opinio fauorabilis animæ præfertur.*

CONSILIVM XXVII.

a Viso libello producto *a* per procuratorem Petri
de villa Buchaleonis, exceptionib. super inde
oppositis per Dominicum de Rastis reum con
uentũ, nec non instrõ venditionis molendini
statutoq; loci sub Rubr. de minorib. cum alio
contrahere volentibus, &c. super his omnib. diligenti ani-
maduersione posthabita, videtur prima consideratione di-
cendũ, stantibus exceptionibus pro parte rei conuenti do-
minũ iudicantem procedere non posse ad condemnationẽ
ex pluribus. Et primò, quia agenti ad preciũ rei venditæ ob
stat exceptio rei non traditę. l. ędiles. & §. sed sunt. ff. de ædil.
edi. l. Iulianus. §. offerri. de act. em. ergo cùm non constet de
traditionę rei venditę, non poterit venditori precium con
1 sequi. ¶ † Secundò, quia stãte ꝙ deceptus & lęsus fuerit Do-
minicus (vt asserit) ẽt si deceptio sit intra dimidiam, potest
per viam exceptionis obtinere restitutionẽ in integrũ, ad-
uersus contractum emptionis. l. nam & postea. §. si minor.
cum ibi not. ff. de iureiu. l. 2. C. si aduer. vend. l. ait prætor. in
prin. ff. de min. nec ipsi reo debet obstare iuramentum per
ipsum præstitum in contractu venditionis, quia cum renun
ciauerit beneficio restitutionis in integrum, nec de illo fu-
erit certioratus, tale iuramentum non videtur sibi auferre
beneficiũ restitutionis in integrum, vt consuluit Dy. consi.
5. inci. quęstio talis est, quidã nomine Iofredus, &c. & cano.
in c. pen. de emp. & vend. & Cy. in l. 2. C. de rescin. ven. quia
minor præsumitur ignorare beneficium sibi à iure conces-
sum. l. regula. in princ. ff. de iur. & facti ignoran. Et quis non
videtur renunciare iuri, quod ignorat sibi competere. l. ma
ter. ff. de inoffi. testa. l. leg. man. ff. de pet. hære. c. 2. de renun.
¶ Nec dicendum est debere præsumi certioratus minor de
beneficio restitutionis, & factã fuisse certiorationem à no-
tario tempore contractus vel ab alio, quia illud esset pręsu-
mere solennitatẽ extrinsecam, quæ non præsumitur. l. quę-
cunq;. §. fi. ff. de publ. & l. eum qui. ff. de prob. & plenè no. in
l. sciendum. ff. de ver. obli. ¶ Tertiò, quia oppositum est per
Dominicum quod est deceptus vltra dimidiam, quo casu
nedum minor, sed etiam maior potest contractum rescin-
dere. l. 2. C. de rescin. ven. c. cum dilecti. & c. cùm causam, de
empt. & vendi. quæ iura licet loquantur in venditore dece-
pto, tamen extenduntur ex identitate rationis etiam ad em
ptorem vltra dimidiam deceptum, vt no. gl. & DD. in d. l. 2.
& in d. c. cùm causam. & Spe. in tit. de empt. & vendi. §. nunc
dicẽdum. el 2. versi. etiam eo modo, nec impeditur dictam
restitutionem contractus petere ꝓpter iuramentum, quia
cùm iurauit simpliciter non venire contra aliqua ratione
vel causa, præsumitur in dubio iurasse non venire contra ali
qua rõne minoris ętatis tm̃, vt no. gl. & DD. in d. c. cũ cãm. &
DD. in p̃alle. l. 2. maximè, cũ in forma iuramẽti dictũ fuerit,
ꝙ dictę partes qa minores 25. annis iurauerũt, &c. faciendo
mentionẽ de minori ætate viderentur cõtrahentes restrin-
gere voluisse iuramentũ ad cõtrauentionẽ, quæ fieri potuit
ratione minoris ætatis tm̃, vt dixit Sal. in Auth. sacramenta.
C. si aduer. ven. argu. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. & l.
Titia. §. idem respondit. ff. de verb. oblig. & idem tenuit Io-
an. de Imol. in repet. c. cum contingat. 25. chart. de iureiur.
& in d. c. cùm causam. ¶ Quartò videtur dictum cõtractum
esse nullum stante prohibitione statuti sub Rub. de mino-
ribus, &c. disponentis ꝙ nullus qui sit minor 25. ann. con-
trahere possit, nisi in præsentia vice comitis vel alterius fun
gentis vice eius seu eius iudicis, & cum eorũ siue alterius
eorum voluntate & autoritate, & contractus aliter celebra
tus redditur ipso iure nullus ex forma dicti statuti. Et aduer
tendum est, qđ statutum ꝙ dirigit hibitionem in personam
minoris, non autem simpliciter annullat contractum, vel
prohibet contractum fieri, vnde cùm statutum præcipiat
minores non contrahere, nõ validabitur contractus gestus
à minore sine dicta solennitate etiã interueniente iuramen
to minoris, qa quilibet qui facit contra legẽ vel præceptum
statuti conditi ab habente autoritatẽ peccat, mortaliter. c.
2. de maio. & obe. vbi habetur, quod qui non obedierit prin
cipi morte æternali morietur, ergo Dominicus cõtrahẽdo
nõ seruata dicta solennitate peccauit mortaliter, & ꝑ conse
2 quens iuramentũ ab eis pręstitum non ligat, † iuramentum
ita demum seruandũ est, si seruari potest absq; dispendio sa
lutis æternæ. c. si verò. & c. cùm cõtingat. de iureiu. & ꝑ hanc
rationẽ ita concludit Bar. in l. si quis pro eo, in tertio mem-
bro principali. ff. de fideius. & in Auth. sacramẽta. & in l. 2. in
fi. C. ne fideius. do. den. & ita tenuit Ang. d. l. si qs pro eo. &
in d. Auth. sacramenta. ¶ Sed præmissis non obstantib. con
trariam sententiã de iure probabiliorem ex pluribus etiam
puto primò, qa res vendita tradita esse censetur, per vendi-
torem emptori stante precario, de quo in instrumẽto. l. Iul.
§. ex vendito. ff. de act. emp. not. gl. in l. ab emp. & ibi DD. ff.
de pac. & no. per Bal. in l. 1. C. quãdo liceat ab emptione dis.
& in l. 1. C. pro donat. ¶ Præterea obstat Dominico, qa petit
quod intus habet, quoniam vt verbo fertur, iam possessio-
nẽ sciente & patiente vẽditore adeptus est emptor. & ex re
vendita percepit fructus, quæ fructus perceptio est actus
possessionis apprehẽsæ. l. quamuis. §. 1. & l. q vniuersas. §. qđ
per colonum. & ibi no. ff. de acq. poss. l. litibus. C. de agri. &
censi. lib. 11. l. Titia. ff. de sol. l. 2. C. de acq. poss. Consulo ta-
men ꝙ ad maiorem cautelam Petrus offerat Dominico se
paratũ rem sibi tradere eamq; tradat, vt se releuet ab onere
probandi traditionem, & sufficeret traditionem fieri pen-
dente iudicio, adeò ꝙ reconualescit iudicium intentatum
per petitorem. l. si rem mihi dederit. §. fi. de pig. act. l. si man
dauero tibi. ff. mand. & plenè not. in l. non potest. ff. de iud.
¶ Nec prædictis obst. id quod no. gl. in l. Iul. §. ex vendito. de
b act. empt. ff. vbi voluit gl. venditorẽ non esse liberatum *b* ab
actione ex vendito, licet interuenerit precarium, qa respon
deo, quod aut venditor constituit se precario nomine em-
ptoris possidere. & tunc liberabitur venditor: ita loquitur
gl. in d. l. ab emptione. & ibi clarè Bart. & ita fuit in casu no-
stro, aut venditor tradidit rem emptori, & emptor cõstituit
se precario nomine possidere à vẽditore, puta quousq; ven
ditori precium solueretur, tunc non habetur pro perfecta
tradita emptori, cùm venditor reuocare possit precarium
& rem auocare: & ita loquitur gl. in d. l. Iulianus. §. ex ven-
dito. ¶ Secundò, quia de nulla læsione seu de exceptione
Dominici constat, quinimò nec sufficeret probare de mo-
dica læsione iudicis arbitrio æstimanda. l. scio. de in integrũ
restitutio. l. res bona fide. ff. de contrah. empt. vbi propter
minimam læsionem non restituitur minor. & dato quod
constaret etiam de læsione non modica, tamen dico quod
restitutio in integrum ei denegaretur propter iuramẽtum
ab eo præstitũ in contractu, d. Auth. sacramenta puberum.
& quia vbi iuramentum seruari potest sine interitu salutis
c *c* ęternę, debent iudices etiam seculares illud seruare. c. licet
3 mulieres. de iureiu. lib. 6. c. 1. de pœn. eod. lib. † nec vlla ne-
cessaria fuit certioratio beneficij restitutionis in integrum.
nec etiam alia specialis renunciatio ad hoc, vt minor iurans
excludatur à beneficio restitutio. in integrum, vt determi-
nauit Bart. in d. l. sciendum. ff. de ver. obli. & idem tenet ibi
Ang. in repet. idem etiam tenet Bart. & Angel. Paul. de Cast.
in d. Auth. sacramenta. & Bar. in l. 2. de rescin. ven. & Bar. Ra
pha. Ful. & Pau. de Cast. in l. si duo patroni. §. idẽ Iulianus. ff.
de iureiu. & Archi. & Io. An. c. 2. ꝑ illum tex. ff. de pac. in 6. &
Bal. in l. 1. C. de reb. credi. in l. 1. C. si aduer. vend. facit text. &
Ang. in l. qui iure militari. ff. de test. mili. & Raph. Cu. & Lu-
do. Ro. in d. l. sciendũ. quia iuramentum repræsentat ipsum
esse maiorẽ, vt no. gl. in l. 2. C. de rescin. vend. per d. Authen.
sacramẽta. ¶ Pro hoc facit ille text. quia indistinctè vult iu-
ramenta super contractib. ꝑstita seruanda esse. & expressius
ꝓbatur in l. 1. e. ti. vbi lex loqtur, quãdo minor iurauit & vo-
lebat venire contra contractũ per beneficiũ restitutionis in
integrum, vt patet ex Rubr. iunctis not. per gl. in Rub. C. de

resti.

resti.in integrũ. & iura debẽt intelligi secundũ subiectã materiã.d.l.Imperatoris.ff.de in diem adiect.& l.fi.& ibi no.ff. *
de cód. inde.& patet ex prædictis istã esse magis* cõem opi. ergo in iudicãdo seruanda est.l.1.in ver.crebrior.C. de offi. quæsto.& ponderat Bar.in Rub.ff.de sena.& no.Inno.& Io. And.in c.ne innitaris.de cõsti.& Bart.in l.fi.C.de pœ iudic. q malè iudica.& præsertim cum vt dicunt DD. in dictis locis,& maximè Io.de Imo.in c.cũ causam.de emp.& vend.& in d.l.sciendum.& in d.c.cum contingat.Practica & consuetudo videtur approbasse istam opin.cũ nunq̃ in instrumentis sit consuetũ apponi istas certiorationes beneficij restitutionis in integ.minoris,ergo à cõi obseruantia discedendũ non est.l.cum de consue.ff.de legi.l.fi.C.de iureiu.c.quam graui. de crimine falsi. ¶Non ob.quod minor præsumatur ignorare beneficiũ sibi à iure concessum, & ꝙ iuramentum
3 non trahatur ad incognita, † qa respondeo, ꝙ iuramentum operatur ꝙ illa certioratio non est necessaria. tex.est in c.ex rescripto, de iureiuran. vbi mulier intercedens ꝓ alio cum
d iuramẽto obligatur absq; alia certioratione *d* de beneficio
* S.C.Velleian.& ibi hoc sequuntur* oẽs, licet aliàs vbi non interuenit iuramentum, reqratur certioratio, vt no.gl.in l. fi.§.pe.ff.ad Velleia.& in d.l.sciendum.¶Vbi enim interuenit iuramentum,præsumitur qs accedere deliberatus, & cũ interuenit re videatur duplex consensus propter iuramentum actus,ideo est efficacior,vt no. in d.c.cum cõtingat. ar. authenticę siue à me.C.ad Velle.ideo nimirũ,si muliere intercedẽte ꝓ alio cum iuramento non reqratur certioratio. ita inquit Ant.de Bu.in c.si diligenti.de fo.comp.vbi etiam ꝓ hoc allegat id quod habetur in l.cùm pater.§.filius matrẽ ff.de leg.2.& ita dicit Arch.tenere in c.2.de pœ.in 6.& idem no.Pau.de Ca.in d.l.fi.§.pe.ff.ad Velleia.¶Vel vt ibi respondet Bart.& alij in d.l.2.C.de rescin.vend.& in d.l.sciendum. cum concord.suprà alleg.† ad hoc,vt qs sibi præiudicet per
4 iuramentũ non reqritur ꝙ sciat particulariter, & in specie omne ius depẽdens à facto sup quo iurat, sed satis est ꝙ iuret super facto, qa videtur iurare super *e* omni iure descen-
e dente ex illo facto. l.si duo patroni.§.idem Iulian.& l.duob. §.si qs iurauerit.cum seq.ff.de iureiu.vnde iurando non venire contra contractũ, videtur in genere cogitare de omni remedio per ꝙ venire potest contra contractum.vnde esto, ꝙ specialiter non habuerit scientiam de omni iure, ꝙ sibi competere posset ad rescindendũ contractum, & sic de beneficio restitutionis in integrum, tamen satis est ꝙ in genere cogitauerit de omni remedio quod sibi competere posset.l.qui iure militari.ff.de test.mili.& eo ipso ꝙ generaliter iurat non venire contra, videtur in genere cogitasse, ꝙ per aliquod remedium non intendit venire contra, vt d.l.duobus.secundum Bar.& DD.in dictis locis.& per consequens non ob.ꝙ certioratio tanq̃ solennitas extrinseca non præsumitur,quia propter dictum iuramentũ in genere præstitũ patet, ꝙ de tali beneficio restitutionis cogitauit in genere, & ꝑ consequens alia certioratio necessaria non fuit.l.1.in fi. ff.de act.empt.& per ꝓdicta patet esse responsum duob. articulis primo loco in contrariũ allegatis. ¶Non obstat ꝙ tertiò dicebatur,ꝙ si deceptus esset vltra dimidiam,sibi deberet succurri ẽt si maior esset,non obstante dicto iuramento præstito ab eo tanq̃ minore, qa dico,ꝙ si constaret de tanta læsione,s.vltra dimidiam, putarem posse contractum rescindi ꝑ allegata in contrarium, nisi per Petr.probaretur,ꝙ Dominicus habuit scientiam valoris dicti molendini,quia tunc non audiretur dictus Dominicus, vt not.gl.& DD.in d.l.2.de rescin. vend.quia scienti & volenti dolus non infertur.l.cum donationis.C.de transactio.& in d.l.1.in fi.C.de actionib.emp. ¶ Non obstat id quod vltimò dicebatur,s.ꝙ statutum prohibet minores contrahere sine solennitate quæ non interuenit,quia respondeo,ꝙ statuto nõ obstante propter iuramentum validatur contractus,eo maximè,qa
5 statutum non facit mentionem de iuramento. † Nam statu-
f tum disponens super ꝓhibitione certi actus *f* nunq̃ habet locum,si in tali actu iuramentum interuenit. patet in d.c. cũ contingat.& hoc tenent canonistæ reprehendentes opi. Bart.in d.l.si quis pro eo. cum simi. nam contra eum tenet Ant.de But.Ioan.de Lig.Io.de Imol.& do.Abb.in d.c.cum contingat.& Salic.in d.Authen.sacramenta. idem tenet ibi Fulg.idem tenet etiam Rapha.Cuman.in d.l si quis pro eo. vbi refert, & ita dicit audiuisse domi. Vincent.idem tenet Paul.de Cast.in d.l.si quis pro eo.vbi refert se in hoc pluries
* consuluisse contra opin. Bart.& sic vidẽmus quod* ferè omnes DD. canonistæ & legistæ tenent hanc opi. concludentes non debere fieri differẽtiam, an lex vel statutum loquatur in personam,prohibendo personam contrahere,vel loquatur in rem,prohibendo vel irritando contractũ:mouentur, quia ẽt si verba dirigantur in rem,tamen contrafaciens videtur dici transgressor.l.vel statuti.l.nõ dubiũ.C.de legi. & sic videtur debere incurrere peccatum inobediẽtiæ,per id quod habetur in c.generali.de elect.in 6.tamen Barto. isto casu fatetur firmari contractum iuramento. ¶Secundò, quia talis dispositio statuti non videtur habere perpetuam causam prohibitionis, ex quo potest cum certa solennitate fieri contractus. & per consequens debet posse iuramento firmari,vt not.gl.in d.c.cum contingat.Tertiò,quia dispositio facta super effectu,intelligitur facta super causa inducente effectum,quia qui vult consequens,videtur velle antecedens.l.ad rem mobilem.l.ad legatum.ff.de procura. l.illud.ff.de acqui.hæred.Et ideo ex quo statutum annullat contractum,videtur prohibere contractum, & per consequens causam efficientem, id est, ipsos contrahentes tanq̃ antecedens, & tamen quando statutum non prohibet personam,Bart.& alij fatentur quòd iuramentum firmat contractum, ergo eodem modo si statutum prohibet personã.
6 ¶† Quartò, vbi lex vel statutum emanat per viam præcepti fauore ꝑsonę cui fit præceptum,tunc transgresio talis pręcepti non obligat ad peccatum,quia tale pręceptum habet vim consilij.l.cum pater.§.manda.ff.de legar.2.l. Titio centum.in princ.ff.de condi.& demonst.l.2.in fin.ff.manda.& plenè no.DD.& maximè domi.Ant.in c.nam concupiscentiam.de const.& per hoc argu.patet responsio ad rationem allegatam per Bart. quia cum isto casu tale statutum emanauerit fauore minoris præceptum statim non habet vim præcepti,sed consilij,vt est dictum.¶Quintò per tex.Instit. quibus aliena.non licet.in princ.& l.lex Iul.in prin.de fundo dotali,vbi dirigitur prohibitio alienationis fundi dotalis in personam mariti, & tamen si alienet consentiente muliere cum iuramento obligat iuramentum.d.c.licet.¶Sextò probatur in d.Authen.sacramenta.iuncta l.fin.ff.de reb. eo.vbi prohibitio dirigitur ad personam tutoris & curatoris,& tamen si alienet cum consensu & iuramento minoris tenet contractus, quia fiebat ista prohibitio alienationis fundi dotalis fauore ipsius minoris & mulieris.idem probatur expresius in l.non solùm.C.de præ.minorum.vbi expressè prohibitio dirigebatur in personam minoris,& tamen si iurat, obligatur in d.Authen.sacramenta.¶Septimò probatur in c.& si Christus.de iureiurando.vbi patet, quòd licet quis peccet iurando per dęmones, tamen tenetur seruare iuramentum,vt ibi.& 22.quæst.1.c.mouet.vnde non sequitur,contrahens non seruata solennitate iurans peccat, ergo non tenetur seruare iuramentum. ¶Octauò probatur per legem 1.& 2.ff.ad Velleia.vbi lex dirigit prohibitionem in personam mulieris, ne intercederet pro alio, & tamen si intercederet cum iuramento obligatur.c.ex rescripto.de iureiur.¶Nonò confirmatur per ea quæ not.Io. And.in additio.Spec.in titu.de sententia.§.vt autem.in additio.incipien.ad hæc,&c. vbi sequutus Iacob.de Bel.in disputatione incipiente lege Perusina,concludit, quòd si statuto prohibetur fieri contractus per minorem sine curatore, & contingat minorem iurare super contractu facto per eum sine curatore, quamuis talis contractus non valeat de Iure ciuili,per l.non dubium.C.de legi.tamen de Iure cano-
g nico valebit *g* per d.c.cum contingat. sed ita est quòd vbi agitur de contractu iurato iudices seculares vbique seruare tenentur Ius canonicum propter peccatũ periurij euitandum,& est casus in d.c.licet.& ibi Io.And.ponit rationem, ergo patet, quòd etiam Iac.de Bel.& Ioan.And. vltra alios supradictos concordant in hac sententia contra Bartol.

¶ Decimò probatur, † quia statutũ simpliciter disponẽs in prohibitione alicuius actus non potest, vel saltem in dubio nõ intelligitur disponere in casu in quo in actu interuenisset iuramentũ, qa statutum laicorum non potest disponere super iuramento, velut sup re spirituali, vt clarè firmat Ray. & Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. in 3. q. princip. & Bar. in cons. inci. Quero dicit statutum, &c. qa de Iure diuino scriptum est. Reddite iuramenta vestra Deo. ca. debitores. & c. si Christus. de iureiur. ¶ Et φ non possit lex ciuilis & pari ratione statutũ disponere super actu iurato, tenuit Host. in c. quemadmodũ. eo. ti. & Io. An. in c. tua. el 1. de decimis. ꝑ quo bene facit ille tex. & quia iuramentum spectat ad ecclesiam. c. venerabilem. de elec. c. nouit. de iudi. 96. dis. si Imperator. idem tenet Ang. in d. l. de quibus. in vlt. col. ff. de legi. aliàs est in l. 1. ff. de constit. princ. & d. Ant. & Imol. & Abb. in d. c. cùm cõtingat. pro hoc facit, qa statutum debet interpretari secũdum Ius commune. l. 2. C. de noxal. c. cum dilecti. de consu. sed de Iure communi semp potẽtius operatur actus iuratus, q etiam non dicitur subiacere iuri positiuo, vt probatur in d. c. cũ contingat. iunct. l. 1. §. & cum l. C. de rei vx. act. & in c. quanuis. de pœ. in 6. iunct. l. pactum. C.
8 de sol. ¶ † Confirmo per not. per gl. in c. cum non deceat. in gl. fin. de elec. in 6. per quam dicit Ang. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. actio nõ datur, φ licet Papa vel Imperator cassat consuetudines vel statuta, non intelligitur cassare statu-
h ta iuramento firmata, *h* & sequitur hoc Lapus, Ab. & Ioan. Andr. in nouella. in d. c. cum non deceat. ꝑ quo allegat c. 1. de consti. in 6. & c. quia sæpe. de elec. in 6. & c. cum aliquib. de rescrip. eo. lib. & idem no. Io. An. in c. 1. de filiis presby. in 6. in nouel. idem not. Io. de Imol. in c. dilecto. de præb. & in Clemen. dudum. de sepul. & in d. c. cùm non deceat. & D. Abb. in c. 1. de his, quę fiunt à maio. parte ca. vbi inquit illam gl. c. cùm non deceat. esse ad hoc singularem, pro qua etiam alleg. tex. in c. constitutus. de rescrip. & no. Inn. in c. cùm inter. de renuncia. & Cy. & Sal. in l. fi. C. si contra ius. ¶ Dignũ est ergo φ statutum loquens simpliciter de contractibus & obligationibus minorum, non debet intelligi de contracti bus iuramento vallatis. & dico φ in 3. ar. diceret quispiam
9 esse aliquam dubitationem, q̃ tamẽ non est, † qa in re dubia magis attendenda est illa opi. per quam fauetur animæ con trahentiũ, & sic obseruantię iuramenti. c. iuuenis. de spons. & patet responsum esse ad rationem allegatam, per Bart. in d. l. si quis, ꝑ eo. ad quam rationem potest etiam responderi secundum quod sentit gl. in d. c. 2. de maio. & obed. & Io. de Imol. in d. c. cum contingat. s. quod peccat mortaliter q facit contra præceptum superioris, id est, Papæ, qui habet potestatem disponendi super peccato, & sic super spiritualib. secus in principe seculari qui non habet potestatem ligãdi animam tanq̃ rem spiritualem, per id quod habetur in c. pastoralis. §. cùm autem. & quod ibi no. gl. in ver. à rege. de off. deleg. Idem habetur 11. q. 3. qui resistit. ibi dum dicit litera, tu carcerem, vel etiam potest responderi, φ statutum laicorum generaliter loquens, non videtur voluisse comprehendere actum, quando in eo interuenisset iuramentum, vt est glos. in d. c. cùm non deceat, vt dixi suprà, ex quibus resultat vera conclusio, quòd contractus non obstante statuto firmatur iuramento, & obligatur Dominicus ad obseruantiam præmissorum cum iuramento. ¶ Alex.

ADDITIO.

a ¶ Producto. minor cum iuramento contraxit sine solennitate statuti prohibitiui vult restitui & docere de lęsione, respon. Alex. non audiendum, sed condemnandum propter iuramentum, & malè. contrarium quotidie consulendo & iudicando seruamus.

b ¶ Liberatum. adde not. in consi. 27. col. pen. lib. 2.

c ¶ Salutis, vide Imol. Panor. & omnes Can. in c. cùm contingat. de iureiur. Ioan. Ign. in l. 1. §. si vir aut vxor. num. 145. latissimè. ff. ad S. C. Syllan.

d ¶ Certioratione. idem Alex. in vlt. col. 3. ff. de verb. obl. & in d. l. sciendum. infrà eo. consi. 42. nu. 9. consil. 127. lib. 2. Paul. cons. 8. in causa quæ vertitur. lib. 2. Aufr. in ad. ad dec. Thol. 37. Ant. de Peru. in re. l. 1. ff. de iureiur. in 10. effectu. sed omnes huiusmodi sententiæ sunt de iure falsæ, nec apud nos vnquam in vsum receptæ, quia eadem facilitate iuratur, qa damnosè contrahitur. l. doli. §. diuersum. ff. de noua. dixi plenè super consuet. Pari. tit. 5. §. 76.

e ¶ Omni iure. adde do. And. Tiraq. in repet. l. si vnquam. in princ. num. 127. C. de reuoc. dona. & in Legibus connub. gl. 5. in 4. genere expressi.

f ¶ Actus. imò iuramentum contra legem non valet. l. non dubium. in fin. C. de legib.

g ¶ Valebit. imò iuramentum, debet remitti, vt dicam infrà eodem consil. 59. num. 3.

h ¶ Firmata. Adde Alex. in consil. 125. consil. 37. col. 8. consil. 195. colum. pen. consil. 205. in fin. lib. 2. consil. 58. col. 2. lib. 2. consi. 62. in fi. lib. 7. Ro. sing. 7. Albe. 1. per statuti. q. 15. in fin. Matth. de Afflict. in deci. Neap. 5. & deci. 111. nu. 13. Dec. cap. constitutus. col. 3. de rescript. Bertr. consil. 167. Visis instrumentis. lib. 1. consil. 23. statutum de donatione. libr. 3. limita singulariter, vt procedant quando iuramentum est particulariter interpositum, secus si generaliter non specificè. Gemi. consil. 83. opponitur. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Intentio præstat verbis in contractibus.*
2 *Fructuum tempus respectu emptoris, non dies locationis attenditur.*
3 *Tractatus non probat contractum.*
4 *Reseruatio specialis non tantum operatur quantum indefinita.*
5 *Infinitiui modi verbum importat omne tempus.*
6 *Dictum notabilis viri causat iustam credulitatem.*
7 *Concessio quicquid iuris, non valet, nisi constet de illo iure.*
8 *Verbis standum nisi de alio sensu vtriusque partis constet:*
9 *Interpretationi alterius si quis stare promisit, intelligitur quæ sit iusta.*
10 *Suscipiens casum fortuitum non tenetur de prorsus insolito & extraordinario.*
11 *Exceptio non extendit regulam.*
12 *Iuramentum non extendit actum.*
13 *Verba debent aliquid operari.*
14 *Interpretatio extensiua cessat in contractibus.*

CONSILIVM XXVIII.

Visis & accuratè ponderatis his q̃ in titulo quęstionis narrata sunt: Videtur prima considera tione dicendũ conductorem petere posse à di ctis vniuersitatib. & hominib. castrorũ Plebis & Centi quartum vnũ pro centenario, & pro vno duntaxat anno & non pro octo, qa in contractu conductionis expressè actũ extitit, φ conductor seruare non teneretur capitula & cõuentiones nouiter inita inter magnificã communitatem Bononię & homines dictorum castrorũ Centi & Plebis. sed est ita φ nulla alia erant capitula ad quæ possunt hęc verba cum quis, referri. d. capitulis in quib. habitus fuerat tractatus inter cõmunitatẽ & castra: ergo quan quam firmata non essent, debet intelligi communitatem & dictos cõductores sensisse de istis capitulis, cùm in aliis hęc verba verificari nõ possunt, vt ꝓbat optimè tex. in l. fundus. qui locatus. ff. de fundo instructo. facit l. si quando. in princ.
1 ff. de leg. 1. † & in contractibus etiam magis sensus *a* & inten
a tio quàm contrahentium verba attendi debent. l. fi. C. quæ res pig. oblig. pos. l. si stipulatus. de ver. obl. aliàs enim verba nihil operarentur. φ minimè dicẽdum est. c. si Papa. de priuile. in 6. l. Meuius. in prin. ff. de leg. 2. ¶ Nec dicendum est, dictum quartũ pro centenario deberi conductori pro tempore octo annorum, esto φ anno pręsenti teneantur homines dictorum castrorum soluere ratam octo annorũ, prout in dictis capitulis continetur, quia respondeo, quod dato φ anno præsenti debeat fieri integra solutio per obligationem octo annorũ, tamen per talem repræsentationem non alteratur nec immutatur dispositio obligationis anni quò ad effectũ obligatiõis, sicut si esset obligatus ad centũ, & ratione cõmodioris præstationis conuentum esset, φ quolibet anno teneretur soluere decimam partem non immutatur ipsa obligatio, qa tantum vna esset, & hæc probantur in

l. nec

l.nec semel.in princ.in verbo,nisi fortè.& in l.Firmia.§.fi.ff. quando dies leg.ce. ¶ Et fortificatur per ea quæ no.Bart.in
2 l.fi.ff.de iure fis.vbi voluit,† ꝙ si venditor vendidit fundum quem alteri ꝓ certa pensione locauerat, & tẽpore venditionis fructus erãt ꝑcepti per conductorẽ, tamen dies pensionis soluendę,nondũ venerat, certè de pẽsione quæ ꝑcipitur post venditionẽ nihil emptori dandum erat, econtrà si tempore venditionis dies pensionis soluendæ venerat,& soluta erat venditori, tamen fructus ex fundo nondum percepti erant, certè tunc emptori debetur pensio ꝓ rata fructuum & tẽporis,vt ibi per eum,per ea quæ habentur in l.Iulianus. in §.si fructib.in gl.ff.de act.emp.& in l.1.C.de vsufructu lega.bene facit l.defuncta.in prin.ff. de vsufructu, patet ergo ꝙ non debet considerari dies solutionis,sed potius illud ꝓpter quod soluitur dictum quartum pro centenario,soluetur hoc modo integrè pro octo annis, ex eo quia per dictos annos commune Bononiæ, tenetur durante dicto tempore non imponere, nec exigere à dictis hominib.aliqua onera vel grauamina pro bonis immobilibus,quæ possidentur in comitatu Bononię,& sic dicta solutio & præstatio quę fit de præsenti,subrogatur loco dictorum onerũ ad quæ singulo anno grauari potuissent dicti homines. & per consequẽs de ista solutione quæ fit pro octo annis, debet iudicari,ac si fieret singulis annis ꝑ prædicta. ¶ Sed præmissis nõ ob. aliã sentẽtiam de iure,ꝓbabiliorem esse puto,videlicet ꝙ dictus conductor perinde exigere possit mediũ pro centenario à dictis hominib.castrorum Centi & Plebis vigore dicti capituli incipientis, Itẽ che tutti artesani & foresteri,ac si appositã nõ essent illa verba in fine dicti capituli dicentia,in prędictis semper obseruando, & capituli, & conuentione manifestè factę intra questa magnifica citade,& li homini & vniuersitade de Cento & de la Plebe. & per consequens capitula postea firmata inter cõmune Bononię,& dictos homines castrorum Centi & Plebis, nõ habent in aliquo obstare dictis conductorib.ac si facta non fuissent. Ad quod respondendum,† præsuppono ꝙ contractus *b* circa aliquẽ contra-
3 b ctum habitus non inducit ius alicuius obligationis ipsorũ tractantium, donec res ipsa firmata & approbata fuerit. ca. tua.de his quæ fiunt à præla. c.1.de reb.eccle.non alie.in 6.l. si voluntate.C.de rescin.ven.& l.si ex causa.§.nunc videndũ. in fi.ff.de mino. quæ iura ad hoc allg. Bal.in l.multum.in 2. col.C.si quis alt.vel si.& in l. si quis cum aliter.ff.de ver.oblig.vbi allegat bonũ tex.s.l. contractus.C.de fid.inst.oportet enim quod causæ quæ sunt tractatæ à partib. habeantur pro absolutis,perfectis & firmatis ad hoc, vt ius alicui partium tribuatur, vt ibi. multa enim dicuntur & tractantur q̃ postea non fiunt.l.sciendum.§.edictum. ff. de ædili.edi.quẽ ad ꝓpositum nostrum, ita allegat Bal.in l.cum allegas.in 3. col.de vsur. ¶ Ex his infertur quod cum tẽpore dictæ conductionis non essent d.capitula firmata & approbata per d. magnificum commune Bononiæ, & homines dictorũ castrorum,licet super his faciẽdis tractatus & practica præcesserit,non fuit acquisitum ius aliquod hominib. dictorũ castrorum.& hoc sic præsupposito infertur,ꝙ si nullũ ius erat acquisitum d. hominib. ergo vtiliter fuit postea in conductorẽ ex sua conductione translatum ius contra oẽs:attẽto ꝙ nihil operatur illa reseruatio, posita in fine dicti capituli, ꝙ illa verba in prædictis semper obseruando, id est, capituli, &c. ꝙ autem talis reseruatio nihil operatur, ostendo primò per text.in l.si in venditione, in fi.ff.com.præd.vbi text.
4 dixit,† ꝙ si vẽdidi ædes quas emptori dixi debere seruitutẽ Titio, putans me esse obligatum Titio ad illam seruitutem sibi constituendã, certè si ad nullam seruitutem constituendam obligatus eram Titio, nõ potero agere contra emptorem,vt seruitus Titio constituatur, secus si efficaciter eram Titio obligatus ad seruitutẽ sibi constituendam, quia eam sibi firmiter promiserã.Nam tunc actione ex vendito cõtra emptorem agere potero, vt patiatur dictã seruitutem constitui,licet ergo cõmune Bononiæ tẽpore dictæ conductionis putauit se teneri dictis hominib. Centũ & Plebis ad obseruantiã dictorum capitulorũ,& propter hoc illa seruari voluerit ꝑ conductorẽ,nõ tamẽ ꝓpter hoc arbitrabitur conductor. ¶ Nec ad hoc obst.si dicatur,ergo si cõmune Bononiæ seu domini regentes, scientes se non teneri hominib.dictorũ castrorum ad obseruantiã dictorũ capitulorum nondum firmatorũ,debent posse dicta capitula firmare postea, vt videtur innuere tex.in d.l.si in vẽditiõe. qa ad hoc aperta est respõsio. ¶ Nam secundũ gl.& DD.in d. l.si in vẽditione. dum dicit, ꝙ vẽditor dixit indefinitè & in genere ædes seruas fore, determinatur per l.ibi sequentẽ, quę incipit,in tradendis.in prin.quæ l.iuncta gl.vult ꝙ vbi in traditione alicuius rei excipitur seruitus in genere,vt qa seruire seu seruitutem debere, ego dico, talem rem quam tibi vendo nulla facta expressione de aliqua specifica seruitute, possum post venditionem ego venditor quamlibet seruitutẽ imponere illi rei. ¶ †Et est rõ, qa ego vendens vsus sum verbo infiniti- 5
ui modi,dũ dixi,ædes seruire seu seruas fore. quod infinitũ denotat & importat omne tẽpus, & sic est aptum cõprehendere tẽpus futurum,vt not.gl.in l. stipu. aliæ.§.stipulatio.ff. de ver.obl.vnde non mirum,si possunt dicta verba verificari ẽt in seruitute, quæ post venditionem constitueretur,secus si ꝑ verba præsentis tẽporis venditor in genere expressisset seruitutẽ tunc debitam, qa non posset in futurum seruitutẽ constituere.tex. est in l. qcquid.in prin.ff.de ver.obl. & ita ibi in terminis Bart.declarat d.l.in tradẽdis.per quam determinat & l.si in venditione.secundum gl. ibi.sed in proposito nostro in d.c.inci.Item che tutti ciascuni foresteri,& in fine sunt apposita illa verba, videlicet in prędictis semper obseruanda capitula & conuentiones nouiter facta, & sic verba hic non fuerunt prolata per infinitum aptum cõprehendere capitula facienda in futurũ, sed ꝑ participium præteriti tpis,quod denotat rem perfectã.l. Quintus Mutius.la 2.§.si factum aurum.ff.de aur.& argẽ. leg. l.in bello.§.facta. ff. de cap.l.1.§.hæc verba.ff quod quis.iur.& no. Bar.in l.1.ad fi.ff.de condit.& dem. ¶ Potest etiam aliter & multis modis responderi ad d.l.si in venditione.in prin.prout.infrà proximè dicam. ¶ Accedit etiam illud verbum positum in dict. capitulis,videlicet conuentiones, quod denotat cõsensum vtriusq; partis fuisse in vnam & eandem sententiã firmatã. l.1.§.conuentionis. ff.de pact. ¶ Comprobantur prædicta ꝑ l.si quis legauerit. ff.de leg. 1.& in l.minor.§.fin.ff.de euic.& quod ibi not.vbi habetur,ꝙ si quis dixerit,concedo tibi talem fundum excepto iure Titij, q in eo fundo habet vsumfructum, & postea in veritate reperiatur Titum,non habere vsumfructũ nec aliquod ius, illa reseruatio vel exceptio
* nihil operaretur. ¶ Et ideo dicit Iac.de Are.& Bar.&*cõmuniter DD.in d.l.si quis delegauerit.& Ang.in l.si in venditione.ꝙ si dixero, vendo tibi fundum excepto iure coloni,qui medietatem fructuum habere debet, & nullus reperiatur colonus,sed ipse vẽditor coluerat fundum, reseruatio nihil operabitur, & oẽs fructus erunt emptoris. nisi secundum Bar.ibi emptor etiam sciuisset nullum fuisse colonum.quo casu intelligitur locũ habere d.l.si in vẽditione.& sic tũc reseruatio haberet effectum,ergo in ꝓposito cum nullæ tunc essent cõuentiones,& capitula firmata inter cõmune Bononiæ & dictos homines, talis reseruatio nihil operabitur.eo maximè,si cõductor nesciebat non fuisse firmata illa capitula inter cõmune Bononiæ, & dictos homines dictorum castrorum,ꝓut præsumendum est,tamen qa ex quo per regimina allegabantur & reseruabãtur d. capit. vt facta,debuit
6 c conductor credere facta esse.†Nam dicto notabilis viri *c* debet credi,& eius dictum iustissimam credulitatem inducit, vt est gl.not.in l. Titio fundus.ff.de cond.& demonst.quam ita allegat Bal.in l.iudicia. C.de rei ven.& Ang.in l.1.in prin. ff.de eo,per quem factum erit. & not. Cyn.in l.1.in 4.quæst. C.de serui.& Bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.in 8. quæst.in fi.ff.de ope.no.nun.& in l.qui fundum.§.procurator.ff.pro emptore.& in l.intestatæ.eod.titu.& Innoc.in c. cum iure. in princ.de offic. deleg.ad hoc 97.dist.nobilissimus.cum concord. & in dubio præsumitur conductorem ignorasse capitula non fuisse facta & firmata,per regulam l. verius.ff.de prob.& c.præsumitur.de reg.iu.in 6.& sic patet ꝙ Bar. in l.si quis legauerit. intellexit dictam l.si in venditione,circa prin.haberę locum tantum quãdo emptor sciebat ꝙ illud

ꝙ illud ius reseruatum nō debebatur ei cui reseruabatur, se
cus si nesciuisset nō deberi. & sic patet illa responsio ad illā
l. vltra responsionem datā superius. ¶ Corroborantur præ-
dicta ex his quæ not. per Io. de Imo. in d. l. si qs legauerit. vbi
voluit, qđ aut in reseruatione habetur principaliter respe-
ctus ad ius alicuius ꝑsonæ, & propter eius ꝑsonam, & tunc
si illi ꝑsonæ illud ius nō debetur, reseruatio nihil operatur.
d. l. minor. §. fi. secus si principaliter excipitur ius nō respe-
ctu ꝑsonæ, quia tunc reseruatio potest opari, vt d. l. si in ven-
ditione. sed in casu nostro nō poterat illud ius reseruari re-
spectu personarum & hominū dictorum castrorū, quia illa
reseruatio ipsos tantum respiciebat, ergo talis reseruatio
conuentionū non firmatarum nihil operatur. & ex hoc ha-
betur alia responsio ad l. si in venditione. in prin. ¶ Pręterea
ibi illud ius seruitutis reseruatum semper habet iustam & li
mitatam determinationē, qa seruitus semper debet esse se-
cundum necessitatē prædij, cui seruitus debetur, ergo. & l.
seq. & l. si is qui duo. ff. de seru. ru. præ. sed ius quod concedi
potuisset per cōe Bononiæ hominib. dictorum castrorum
de sui natura non habet determinationem, nec limitationē
aliquam, nisi secundum ꝙ inter cōmune Bononiæ & dictos
homines appareret esse conuentum, sic suberat maior in-
certitudo quæ ipsum actum incertum vitiat. l. qui insulam.
§. qui stip. in princ. ff. de ver. obl. l. qui post. §. gener. ff. de iur.
do. l. locus. ff. de acq. pos. ¶ Ad prædictorum confirmationē
d facit quod no. Dyn. & Bar. in l. si sic. *d* §. 1. in fi. de leg. 1. vbi di-
7 cunt, † ꝙ si comes dicit cōcedo ecclesiæ qcquid iuris habeo
in tali fundo, nisi ostēdatur quale seu quātū ius haberet mi
les in tali fundo, nihil opabitur illa concessio propter incer
titudinem. & idem dicit Old. in cons. 163. inci. Viso priuile-
gio, &c. per l. ꝙ si in venditione. cum seq. ff. de hæ. vel ac. ven.
l. si non designata. & l. fi. C. de fal. causa adie. leg. ¶ Corrobo
ratur hęc conclusio per legem eleganter, in princ. ff. de con-
di. inde. vbi si ego suspicans vel putans eum, in cuius locum
successi ex causa alicuius cōpositionis vel trāsactionis esse
tibi ad aliquid obligatum, & illud tibi dedi, hæc falsa causa
mihi repetitionem parit. In proposito ergo conductor suc-
cedens in loco cōmunis Bononię, putans capitula fuisse fir-
mata per commune Bononiæ cum hominib. dictorum ca-
strorum, ꝓpter hoc seruauit aliquid ad commodū dictorū
hominum, certè si illa causa fuit, inducit resolutionē illius
actus, vt sic possit conductor se exceptione vel replicatione
tueri aduersus dictos homines. ¶ Et licet durante condu-
ctione d. capitula cum hominib. castrorum dictorū fuerint
firmata, tamen non potuit commune Bononię post dictam
conductionem auferre dicto conductori ius ei iam vniuer-
saliter q̄situm. l. fi. ff. de pac. l. nō quocunq;. §. q casum. & ibi
not. per Iac. de Are. & Bart. de leg. 1. patet in d. l. minor. §. fin.
cum si. Et ex his satis manifestè liquet responsio ad alleg. in
contrarium. ¶ Non obstat d. l. fundus qui locatus. quia ibi
natura verborum prolatorum erat apta comprehendere in
strumentum coloni, quod tunc in fundo legato erat, sed in
proposito nostro illa verba præteriti temporis erant apta
iam cōprehendere conuentiones & capitula ante conuen-
tionem firmatam non aūt firmandam, vt superius probaui.
¶ Non obstat quod magis sensus q̄ verba in contractibus
8 debent attendi, & quod debēt aliquid operari, &c. quia re-
spondeo, † ꝙ illud est verum, quando constaret de ipso sen-
su vtriusq; partis, aliàs non receditur à proprio significato
verborum. l. si alij. ff. de vsufruct. l. non aliter. ff. de leg. 3. ne-
gatur autem conductorem cōsensisse quò ad dicta capitula
nondum firmata. & licet ex forma contractus teneatur di-
ctus conductor in omni occurrenti dubio stare interpreta-
9 tioni dominorum regiminum, à qua nec reclamare nec ap-
pellare possit, vt sonant verba dicti contractus, † tamen in-
telligitur, ꝙ illa interpretatio debeat esse iusta, aliàs non ob
stantibus dictis verbis semper posset reclamari. l. si libertus
ita iurauerit. ff. de op. li. c. quintauallis. de iureiu. cū ibi not.
per DD. & no. gl. in l. pen. ff. de arb. & Cy. & alij in l. si postea.
C. de do. promis. & no. Bar. in l. si societatem. §. fin. ff. pro so-
cio. in verbo, quæro vtrùm posset renunciari. cum si. ¶ Ca-
pio secundum dubium in quo videtur prima facie dicendū

nullam remissionem per conductorem peti posse occasio-
ne qualiscunq; damni ob dictam societatem contingentis,
quia dictus conductor periculum casus fortuiti in se susce-
pit in forma satis efficaci & solenni. voluit enim periculum
certorum casuum fortuitorum, quos specificat ad se perti-
nere, & demum subiecit clausulam generalem, ꝙ volebat te
neri de omnib. aliis casibus qui imaginari possent, propter
quam clausulam generalē dicitur cum effectu obligatus ad
omne periculum alterius casus fortuiti. & no. gl. & DD. in l.
3. §. quæsitum. ff. si quis cau. & no. Dy. in c. cōtractus. de reg.
iur. in 6. & DD. in l. 1. C. commo. c. canonistæ. in c. 1. de com-
mo. & per Bart. & l. alios. in l. Titius. in princip. ff. de liber. &
posthu. & l. si is qui. ff. de acq. rer. do. & Spec. & Ioan. And. in
addi. Spec. in ti. de loca. §. iam videndum. ver. Azo autē, &c.
quinimò specialiter assumpsit conductor in se periculū sic-
citatis. patet ibi dum dicit, promisit, &c. Cui ergo dubium
ꝙ tale periculū specialiter assumere potuit cōductor. l. quā
uis. ff. de pig. act. l. 1. C. commo. ¶ Ad hoc etiam viget illa ex-
ceptio guerræ & pestis generalis, hi enim duo fortuiti casus
duntaxat de generali renunciatione excepti fuerunt, ergo
talis exceptio firmat generalē renunciationem in omnib.
aliis casib. l. quęsitum. §. deniq; Neratius. & cum concordan
tiis ibi alleg. in gl. ff. de fun. inst. 32. q. 7. Dominus. & ibi glo.
no. in l. in his. ff. de leg. & circa hoc etiam debet aliquid ope
rari iuramentum in supradictis præstitum à conductore.
nam iuramentum operatur, ac si casus specialis esset expres
sus, vt sic actus valeat omni meliori modo quo valere po-
test. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. & no. DD. in lo-
10 cis vulgarib. facit c. quanuis. de pac. in 6. cum si. ¶ † Sed his
non obstantibus in casu in quo quæritur, puto contrarium
esse verius, quia præsupponitur ꝙ iste casus siccitatis fuit ca
e sus valde insolitus *e* intantum ꝙ communi opin. nunquam
tanta siccitas visa fuit, ergo dato ꝙ quis in se suscipiat peri-
culum casus fortuiti, nō debet intelligi de casu fortuito nō
consueto euenire, nec de verosimili, ita dicit Bart. in d. l. sed
& si quis. §. quæsitum. ad fin. §. ff. si qs cau. & dicit esse de hoc
tex. valde notabilem. in l. fistulas. §. fi. de contrah. emp. Idem
voluit Bart. in l. Seio. §. medico. ff. de an. le. per illum tex. eti-
am colligit Bar. in l. fistulas. hoc etiam voluit Bal. in l. falsus.
in pen. col. C. de furt. vbi dicit, ꝙ suscipiens in se casum for-
tuitum non videtur suscipere casum extraordinariū, alleg.
d. l. fistulas. Idem tenuit Ant. de Butr. in c. 1. de commo. non
obstant allegata in contrarium. & primò id quod not. in d.
§. quæsitum. & in d. l. quæ fortuitis. cum si. quia procederet,
si ita fuisset siccitas quę aliquando consueta fuisset euenire,
secus in causa extraordinaria, & nunq̄ visa siccitate, vt ꝓba-
ui. ¶ Non obstat ꝙ exceptio dictorū casuum, s. guerrę & pe-
stis generalis debet firmare generalem renunciationem in
11 omnib. aliis, quia fateor † ꝙ exceptio firmat regulam gene-
ralem in casib. nō exceptis, sed non facit ꝙ sub regula gene-
f rali cōprehendantur vltra *f* quam de sui natura debeat re-
gula vel generalis dispositio comprehendere. text. est & ibi
hoc no. Cy. & Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de vsufru. leg. & l.
Lucius. §. plurib. & ibi etiam no. Ray. Bar. & Ang. ff. ad Treb.
Idem ibi not. Io. de Imo. dicens illum tex. ad hoc esse singu-
larem. & no. Old. Bar. & Ang. in l. 1. in fi. ff. de reg. iur. & Bar.
in l. in his. ff. de legi. sed illa vniuersalis renunciatio casuum
fortuitorum de sui natura nō cōprehendebat hunc casum
siccitatis tam extraordinarię & nunq̄ visæ, quia de tali non
præsumitur esse cogitatum, vt superius est ostensum, ergo
exceptio illorum duorū casuum non ampliauit illam vni-
uersalē renunciationē. ¶ Non ob. ꝙ interuenerat iuramen
g tum, † quia respondeo, ꝙ iuramentū *g* non trahitur, nisi ad
12 illos casus, ad quos traheretur renunciatio non iurata, ita
in terminis nostris dicit Bar. Bal. & Ang. in d. §. quæsitū. per
l. fi. C. de non nu. pec. & l. fi. ff. qui satisd. cog. & l. fi. in prin. ff.
ad muni. & pro hoc Bal. & Ang. allegant glos. in Auth. sacra-
menta. C. si aduersus vendi. Idem tenent Cy. & Bal. in l. 1. C.
commo. & idem sequitur Sali. ibi qui respondet ad d. l. cum
pater. §. filius matrē. Nam dicit ipse quod iuramentū habet
vim specialis dispositionis, s. in eo in quo consentitur, vt in
d. §. filius matrem. non in aliis. d. l. fi. de non nu. pecu. cum si.

Sed

Sed hîc non trahitur dicta renunciatio ad dictũ casum valde extraordinarium & nunquam visum, qa præsumitur de eo non cogitatum, ergo iuramentum nõ trahitur ad illum casũm incogitatum. facit c. veniẽs. de iureiu. & c. cum inter. de renunci. hoc etiam sequitur Bal. in c. 1. de controue. feu. inter par. ter. & Io. An. & Ant. de But. Pet. de Anch. & domi.
* Car. in c. 1. de commodato. & sic est* communis sententia, à qua in iudicando discedendum non est, vt habetur in locis vulgarib. ex quibus concluditur, ꝙ tali renunciatione non obstante conductor ꝓpter dictũ guerræ damnum eodem modo poterit remissionẽ petere, ac si nulla renunciatio facta fuisset, iuxta l. ex cõducto. §. 1. & l. si merces. §. vis maior. & ibi no. ff. locati. & in l. licet. eo. ti. iunctis no. per Bart. in l. cotem. §. q maximos. ff. de publ. & satis est ꝙ secundũ vulgarem opinionẽ dictum damnum æstimetur esse intollerabile, seu æstimetur casus sterilitatis insolitæ quò ad redditum d. datij locati, vt no. gl. & Cy. in d. l. licet. Et sequitur ibi Sali. dicens. ꝙ ita se habet cõis opin. & sequitur Io. An. & alij in c. ꝓpter sterilitatem. de loc. & ita audio ꝙ ꝓ non maiori damno solitũ fuit Bononiæ seruari, ꝙ talibus conductorib. fiat remissio. minimè ergo sunt mutanda, q̃ ad obseruantiã certam interpretationẽ semper habuerũt. l. minimè. ff. de legi. ¶ Et sic debebit fieri remissio ꝓ rata habito respectu ad redditum q percipi consueuit, vt declarant DD. in d. c. propter sterilitatẽ. ¶ Attẽto præsertim quod dicti contrahentes sen serunt hunc contractũ, potius iudicari contractũ locationis q̃ venditionis, patet: quia actum fuit, ꝙ in certis casibus fieret remissio mercedis, & sic fuit expressè actum ꝙ casus fortuiti aliqui spectarent ad cõe Bononiæ, hæc autem non sunt de natura cõtractus emptionis, nam emens perceptionem fructuum vnius anni, remissionem aliquã petere non potest, qcunq; fructus nascãtur, & periculũ spectat ad eum. l. nec emptio. ff. de contrah. emp. l. necessariò. in prin. & §. fi. ff. de peric. & commo. rei ven. & declarat Bar. in pręall. §. qui maximos. in l. cotem. ff. de publi. colligitur etiam ex illa parte instrumenti, in qua cauetur, ꝙ dictus conductor ꝓmisit nõ petere remissionem ex capite non præstitæ patientiæ in dicto datio, superuacuo enim apposita fuissent ista verba, si partes intellexissent celebrare contractum vẽditionis, quia in contractu locationis venit patientia, in contractu venditionis non. d. l. ex conducto. in prin. & l. necessariò, cum omne periculum spectare debeat ad emptorẽ, vt ibi.
13 † verba enim in dubio non debent intelligi frustra esse apposita, sed vt aliqd operẽtur. l. si stip. in prin. ff. de vsur. l. hac l. ff. de con trah. empt. colligitur etiam hoc, quia ferè in omnib. partib. instrumenti ille appellatur conductor, vnde ex sequentib. declarantur præcedentia. l. si seruus pluriũ. §. fi. ff. de leg. 1. l.
14 vtrùm. ff. de pet. hær. ¶ † Postremò inquantum quæritur, an hoc casu remissio fieri debet eodem modo, quo fieri deberet in casu generalis guerræ vel pestis, secundũ quod specialiter in dicto instrumẽto cautum est. & puto breuiter ꝙ nõ sit hoc casu seruanda forma contractus, qa in contractibus non habet locũ interpretatio extensiua, imò casus omissus habetur ꝓ omisso & remanet in dispositiõe iuris, nisi aliter de mente contrahentiũ constat. l. qcquid astringendæ. ff. de verb. obli. l. si extraneus. ff. de condi. ob causam. ¶ Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Sensus. Adde infrà lib. 2. consil. 34.

b ¶ Tractatus. supra consil. 14. num. 17.

c ¶ Viri. Alber. l. 1. & ibi Alexan. in col. 1. Ias. col. 2. ff. de eo per quem fac. erit. Alex. consi. 190. nu. 7. lib. 7. Cæp. consi. criminali. consi. 26. ver. secunda ratio. Curt. senior. consi. 76. col. 7. Cur. iunior. consi. 19. col. 2. Lap. alleg. c. Bal. l. vniuer. C. de vec. & commis. Fel. c. veniens. infrà de testi. c. de quarta. col. 8. de præscrip. Hippol. de Marsi. in pract. in prin. num. 8.

d ¶ Si sic. & ibi Ang. Imo. Alex. Ias. item Bal. Imo. in l. emptor. ff. de vsu. pro emp. Spe. tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. 58. Alber. Ang. Alexan. Aret. Ias. in l. locus. ff. de acq. poss. Alexan. consil. 18. col. 3. lib. 2. Paul. l. 3. C. de fal. cau. lega. adie. Fab. in tract. de empt. & ven. in 6. q. prin. versi. circa sextum. Alex. in lib. 2. consi. 14. num. 7.

e ¶ Insolitus. Adde Alex. consi. 108. col. pe. lib. 3. Bal. consi. 119. lib. 1. Cor. consi. 23. col. fi. li. 2. consi. 12. col. 2. li. 4. Mat. de Affli. in deci. Neap. 150. n. 22. Fran. Rip. tract. de peste. fo. 17. versi. quarta restrictio. Ias. consi. 107. lib. 1. dixi super consue. Pari. num. 2. §. 62. quæst. 8.

f ¶ Vltra. Adde Alb. infrà per statu. q. 68. Imol. consi. 84. Alex. infr. eo. consi. 39. col. fi. Are. consi. 8. in fin. Ang. Aret. Instit. de exce. in Rub. col. 2. Dec. in l. 2. nu. 28. ff. de reg. iu. in Rub. de prob. extra, col. 9. consil. 379. colum. 2. And. Tiraq. tract. retract. proximi. in fin. num. 94.

g ¶ Iuramentũ. Adde Ias. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. in fi. ff. de iureiur. l. is qui hæres. col. pe. ff. de acq. hę. Dec. l. non omnis. col. 3. ff. si cer. pe. Cur. se. consi. 1. col. 2. consi. 75. col. 4. Bert. consi. 28. A ad maiorem. colum. 2. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Specialius derogat minus speciali.*
2 *Consuetudo quòd fœmina succedat in feudo valet.*
3 *Feudum paternũ defertur iure inuestituræ, nõ iure accrescẽdi.*
4 *Qui, relatiuum, restringit & declarat.*
5 *Fœmina non intelligitur succedere in feudo, nisi deficientibus masculis.*
6 *Filia dotata an à solius dotantis successione excludatur.*
7 *Filia semel simpliciter nõ suspensiuè exclusa, ꝑpetuò est exclusa.*

CONSILIVM XXIX.

Qvoniam abundè, & eleganter scriptum est, & conclusum per dominos suprà consulentes, quæ dicturus sum pauciorib. absoluam. ¶ Videtur namq; prima cõsideratione dicendum, dictum feudum ad dictam fœminã decedente primogenito peruenturũ. nam dictum feudum concessum fuit à principe domino Iacobo, ꝓ se & hæredib. suis, à quo domino Iacobo traxit originem cõis omnium prædictorũ descendentium agnatio. vnde dicta verba pro se & suis hęredib. debẽt intelligi secundum naturam rei, de qua facta est concessio. c. si clientulus. §. & si clientulus. de aliena. feu. c. si Titius cum Sempronio. si de feu. fue. controu. inter dom. & agna. & DD. in c. 1. de eo qui fecit finem agna. no. in l. ex facto. §. fin. ff. ad Treb. & per Bar. in l. Gallus. §. et si parente. ff. de lib. & posth. & per alios in l. liberti. C. de oper. liberto. & Canonistæ in c. in præsentia. de proba. & si natura rei patitur, veniunt hæredes quicunq;. l. in annalib. C. de lega. l. sciendum. & l. hæredes. de verb. sig. sed ita est quod feudum ꝓ quo nullum est præstandum seruitium, vt est præsens feudum, vt sonant verba instrumenti concessionis, ibi dum dicitur, liberum & expeditũ ab omni debito, quæstione, molestia, obligatione, onere census & cuiuslibet alterius seruitij, &c. transit non solum ad masculos, sed etiã ad fœminas. text. est in quibusdam extraordinariis capitulis, in c. si cui militi. cuius verba formaliter recitat Bald. in l. fi. in 2. col. C. de suis & leg. & Bal. in c. 1. in §. pen. in vlt. col. qui feu. da. pos. ergo dictum feudum concessum dicto Iacobo pro se & hæredibus transibit ad dictam fœminam. ¶ Secundò hoc videtur expressum in vna ex constitutionib. sub Rub. de success. nobilium in feudis. in prin. ibi. dum dicit, descendentes cuiuscunq; sexus sint, liberè & absolutè possunt succedere seruata tamen sexus prærogatiua, vt mulieri masculus præferatur, nec non maioris ætatis inter eos, &c. nam dicta constitutio vult priuilegiare masculinũ sexum. Item vult priuilegiare primogenitũ, iuxta id quod habetur 7. q. 1. quàm periculosum. cum ibi no. & in c. licet. de voto. & in c. 1. §. pręterea ducatus. cum ibi no. de prohi. feu. alie. per Feder. ¶ Vnde si dubitatur quid potius debeat inspici, an sexus an ius primogenituræ, cùm dicta constitutio hoc non aperiat, dicã potius attendendum ius primogenituræ, quo inspecto fœmina ꝑfertur nepoti nato ex filio vltimo loco genito. & quod po
1 tius debeat inspici ius primogenituræ † probatur, quia vbi duo specialiter sunt disposita, nec apparet qđ magis attendi debeat, semper magis attendendũ est illud qđ specialius est, quasi illud deroget minus speciali. l. si seruo manumisso. ff. de pec. leg. l. vxorem. §. codicillis. ff. de leg. 3. & not. Dy. in regu. generi per speciem. de reg. iur. in 6. & Bart. in l. 1. de no. ope. nun. ¶ Et expressius Bar. in l. hac consultissima. C. qui test. fac. pos. & in l. fi. §. necessitatem. in 6. col. de bo. quæ libe.

libe.vbi per hoc dicit,quod si duo sint statuta in ciuitate, v-
num ꝙ filiusfa. non potest se obligare sine consensu patris,
aliud quòd oēs causæ debeāt cōpromitti. nunquid filiusfa.
poterit cōpromittere sine consensu patris? certè magis at-
tenditur statutum disponens,ꝙ omnes causæ debeant com
promitti,vnde poterit filiusfami.compromittere sine con-
sensu patris,quia statutum de compromissis est magis spe-
ciale secundū eum, sed ita est quod constitutio prædicta in
ea parte in qua cautum est, quod maior ætas ꝓponatur,est
magis specialis q̃ in ea parte in qua cautum est, ꝙ masculi
præferantur fœminis, vt nunc ostendam,ergo,&c. ¶Quod
aūt sit magis specialis,euidenter constat ex his quæ egregiè
tradidit Bal.in l.executionem.in 6.col.C.de execu.rei iud.
vbi quærit.Pone,duo sunt statuta,vnum est ꝙ sententię pu-
pillorum mandentur executioni per priores artium tan-
tùm,aliud ꝙ sententiæ à centū libris suprà mandentur exe-
cutioni per potestatem tantummodò.est lata sententia pro
pupillo,quæritur qs ex istis debeat exequi,respōdet ꝙ spe-
cialior iudex. Et subdit ꝙ specialior iudex cognoscet p hāc
doctrinā,videlicet illa qualitas quę potest plurib.inesse,illa
est generalior,illa aūt quæ potest vni soli inesse,est specialis,
vt not.ff.de pact.l.iuris gentium. §.sed fraudandi. vnde qua
litas potest inesse cuilibet de genere & cuicunq; ætati, ætas
autem non potest inesse nisi sibi, ergo inspicitur iudex da-
tus ætati.quod reputat menti tenendum. Ita in ꝓposito illa
qualitas masculini potest inesse cuicunq; tam primogenito
q̃ secundo & tertio genito,& sic de singulis.& sic conuenire
potest multis simul & eodem tempore,quia quis potest ha-
bere plures filios descendentes masculos eodē tempore va
riæ ætatis,& illa qualitas primogenituræ non potest eodem
tēpore conuenire,nisi vni tantùm, quia ille dicitur primus
qui oēs alios antecedit, vt in prooemio ffÂorum.§.discipulis.
& in l.proxi.ff.de ver.sig.ergo potius attendenda est, quali-
tas primogenituræ q̃ est in dicta fœmina tanq̃ magis specia
lis quàm masculinus sexus q est in nepote. ¶Et præsertim,
2 †qa consuetudine induci potest,ꝙ fœmina succedat in feu-
dum ēt extantibus masculis.c.significauit.& ibi no.DD.de
rescrip.& no.Spec. & Io.An.in tit.de feudo.§.qm̄.ver.21.ad
hoc quod habetur in c.1.de nat.succe.feu. ¶Nec habet ob-
stare dicta constitutio.in ver.ex collaterali linea,&c.vbi di-
citur,ꝙ sorores cōiugatæ & dotatæ à fratribus successorib.
repellantur,& ista fœmina dotata fuit & cōiugata est, ergo
videtur ꝙ debeat excludi,quasi tractetur de successiōe ipsi
us fratris sui primogeniti, & non de successione cōis paren
tis eorū,cum post agnitā hęreditatem non dicatur amplius
hæreditas maiorum suorum, sed ipsorum fratrum.arg.no.
per glo.& per DD.in l.1.§.veteres.ff.de acq.pos.& in l.hæres
per seruum.ff.de acq.hære.& in l.qui hæreditarij. ff.de acq.
rer.do. quia respondeo, ꝙ ideo non dicitur tractari de suc-
cessione hæreditatis fratris,sed ascendentium ex natura in
uestituræ: patet, qa posset repudiari per filios vltimò geniti
hæreditas paterna primogeniti & feudum agnoscere, vt est
casus in c.1.an agnatus vel filius. ¶Patet ēt, quia si cēseretur
esse in hereditate primogeniti,nō accresceret per ius accres
cendi dictæ sorori, vel filiis natis ex dicto vltimogenito, sed
rediret ad dominum. c.1.§.cum verò Conradus.qui feu.da.
a poss c.1.de gra.succes.in feu. qa feudum est paternum *a* seu
3 antiquum.† tunc enim dicitur esse paternū seu antiquū il-
lud feudum.qđ fuit illius parentis qui fuit genitor agnatio
nis cōis,vt est melior tex.qui sit in iure. in c.1.de gra.succes.
in feu.secundū Iac.de Bel.& Bal.ibi & habetur in c.1.de na.
suc.feu.& in c.1.§.hoc quoq;.& ibi declarat Bal.de succ.feu.
Iac.de Bel.de constit.feudi.in prin. & ibi ēt Bal.in 16.col.&
Bal in Auth.defuncto in 2.col.ad Tert. ¶Vnde tunc vno de
agnatione decedente sine descendentib.transit feudum ad
alios ꝓximiores transuersales, non ꝓpriè per ius accrescen
di,sed magis ꝓpriè dicitur transire ad eos ex iure inuestitu
b ræ *b* primi parentis.tex. est quē ad hoc ibi reputat Bal.in c.1.
in ver.q inuestituram patris,&c.de feu.marchiæ.& not.per
Bar.in cons.incipiente,Ex themate p̄dicto tria dubia oriun
tur.& Iac.de Bel.& Bal. in c.1.ver. decedenti.qui feu.da.pos
sunt.per Bal.in l.1.in vlt.char. C. quando non peten.par.Et

in Auth.si quas ruinas.C.de sac.san.eccle.& in l.2.C.de iure
emphy.in l.si qua mulier.C.ad Ter.& per DD.in l.si mihi &
Titio.ff. de ver.obli.& sic patet ꝙ non tractamus de succes-
sione fratris,ꝓut loquitur dicta constitutio.¶Vel potest ad
d.constitutionem responderi, quia inquantum dicit ꝙ so-
ror dotata excludatur à successione fratrū,debet intelligi,
si fuit dotata de bonis fratris,de cuius hæreditate tractatur
& nō alterius,vt not.Bal.in l.1.C.de le.hære.& ibi no. per gl.
vbi inquit Bal.ꝙ statutū disponens,ꝙ frater excludat soro-
rem dotatam, intelligitur ab hæreditate dotātis,& nō alte-
rius.& idem not.Bal.in l.mater.C.de iu.dot.& Pe.de Anch.
c.canonum statuta,de constitutio.sed dicta soror non fuit à
fratre dotata,sed à patre,ergo dicta constitutio hoc casu lo-
cum sibi nō vendicabit.¶Sed pręmissis non obstantib.con
trariam sn̄iam de iure ꝓbabiliorem esse puto, siue cōes con
stitutiones feudales inspiciamus, siue etiā particulares con
stitutiones regni. nam de iure certū est,ꝙ feudum antiquū
& paternum quale est hoc,vt sup.ꝓbaui,vno ex descenden-
tibus masculis decedente sine liberis masculis transire de-
bet,ad ꝓximiores cognatos masculos fœminis exclusis.d.c.
1.de suc.feu.& in c.de gradi.suc.feu.c.1.§.hoc autē notandū.
qui feu.dar.pos. ergo seqtur ꝙ filius masculus illius vltimò
geniti,velut proximior inter cæteros agnatos præfertur fœ
mina p̄dicta exclusa. Idem colligitur ex cōstitutione regni
suprà alleg.quę incipit,vt de successio,&c.ibi dum dicit,ser
uata tamen sexus prærogatiua, vt mulieri masculus præfe-
ratur,&c.vt ēt ex constitutione posita sub Rubri.de succes.
filiorum comitum,&c.quæ incipit,in aliquibus,&c. in ver-
bo, sin autē filij masculi vnà cum filiabus, &c.ibi,dum dicit
præferri volumus masculos fœminis.q̄ constitutio ēt com-
prehendit casum nō solùm quando extāt fratres, sed ēt filij
fratrum, ꝓut in casu nostro, patet ibi ex verbo auitas,& in
verbo nepotes, & patet ēt in illa constitutione, q̄ incipit,vt
de successionib.&c.in ver.nepotes, & ex eis pronepotes,&
vsq; ad infinitum,&c. & in ver.filij autē fratrum &c.¶Con-
firmatur siue dicatur tractari de hæreditate trāsuersalis.s.di
cti primogeniti,omninò excluditur fœmina p̄dicta.nam si-
ue tractatur de hęreditate & successione ascendentis quod
est verissimū,vt ꝓbaui sup.per tex.in c.1.an agnatus vel fili-
us,& p alia capitula sup.allegata. & tunc casus est clarè deci
sus,ēt per d.constitutionē,q̄ incipit,vt de successionib.&c.
in prin.dum loqtur de successione descendentiū quò ad a-
scendentes,vbi masculi p̄feruntur fœminis.¶Nec obstat ꝙ
in d.constitutione dicatur,nec non maioris ętatis inter eos
&c.vbi patet constitutionem illam velle præferri maiorem
natu,& fœmina p̄dicta maior est natu, qa respōdeo,ꝙ dicta
constitutio loquitur de masculis,& disponit ꝙ maior natu
inter masculos p̄feratur.hoc patet ex illis verbis necnon ma
4 ioris ætatis,qui inter eos qui viuunt,&c.† Nam illud relati-
uum qui, qđ est masculini generis, restringit & declarat ꝙ
in antecedenti sensit de masculis.l.à filio.§.fi.& ibi Bar.ff.de
alim.& ciba.leg.l.omnes.ff.ad Treb. l.ea tamen adiectio.ff.
de leg.3. & sic nō obs.secundū ar.adductum ꝓ parte contra
ria,dum dicebatur, potius debere attendi primogeniturā
q̃ sexum, qa respondeo, ꝙ dicta constitutio apertè disponit
contrarium,dum voluit masculum fœminę p̄ferri primoge
nitum.idem fuit de mēte præcedentis constitutionis,vbi ēt
habetur ꝙ extantib. masculis excludātur sorores,& non di
cit inter tales attendendū esse primogeniturā. & sic consti-
tutio sequens determinatur & declaratur p præcedentē.l.
sed & posteriores.ff.de legi.l.vtrùm.ff.de pet.hę.l.si seruus.
5 plurium.§.fi.de leg.1.¶Fortificantur prædicta,†qa etiā vbi-
cunq; cautum reperitur ꝙ fœmina succedat in feudo, illud
c intelligitur deficientib.masculis,*c* vt in c.1.§.filia.de suc.feu.
& in c.1.episcopum vel abbatem.& no.in c.1.de nat.suc.feu.
no.Bart.in l.vt iurisiurandi.§.liberi.de oper.lib.& in consil.
inc.quęstio ista habet duo dubia.& in consi.inc.Dominus à
matre.& Bal.in l.fi.C.de suis & le.& in l.liberti libertęque.
in 11.col.C.de oper.liber.& Sal.in l.2.in 17.q.C.de iure em-
phy. ergo posito ꝙ per dictam constitutionem regni essent
simpliciter habilitatæ fœminę ad feudum, debet tamen in-
telligi deficientibus descendētibus masculis. nam disposi-
tio ex-

tio exorbitans à iure cõi debet interpretari & intelligi se-
cundum dispositionẽ iuris cõis, vt minus lędat ius cõe, q̃ sit
possibile. l. 2. cum ibi no. C. de noxa. l. vt gradatim. §. sed si
lege. ff. de mu. & hon. c. cùm dilectus de consue. no. in l. fi. §.
in computatione. C. de iur. deli. sed ita est secundum dispo
sitionem constitutionum feudalium, quę in successionibus
feudalium sunt, ius commune est inductum, ꝙ vbi fœmina
est habilis ad feudũ: ita demùm succedat, si masculi descen-
dentes non extẽt, vt iuribus proximè allegatis: ergo ita de-
bet interpretari dicta constitutio regni exorbitans à iure
communi. ¶ Quinimò si bene considerentur dictæ consti-
tutiones regni hoc expresse disponunt, ꝙ p̃ferantur indi-
stinctè masculi, si etiã diceretur tractari de succes. transuer-
salis. s. primogeniti: quod tamen non videtur posse ꝓcede-
re per p̃dicta: tamen adhuc excluderetur fœmina p̃dicta ex
secunda constitutione præmissa, incipiente, vt de successo-
ribus, &c. q̃ vult, ꝙ fœmina dotata excludatur à successione
6 fratris. ¶ † Nec obstat quòd talis constitutio debeat intelli-
gi, vt intelligatur exclusa soror, quando dotata fuit de bo-
d nis *d* illius. de cuius hæreditate tractatur, ꝑ no. per Bal. post
gl. in d. l. 1. de legi. hære. qa illud verum est, quãdo statutum
simpliciter disponeret, ꝙ frater excludat sororem, nec dicit
in bonis cuius, secus si diceret, excludatur soror dotata à
successione fratris, vt dicit cõstitutio prædi. qa tunc consti-
e tutio est certa & clara *e*: ita fuit de mente Bal. in d. l. 1. de le.
hær. ibi dum dicit & statutũ est vltra non diceret, &c. Et ita
p̃cisè consuluit Paul. de Castr. in cons. 334. & in cons. 337. &
in consi. 209. ¶ Comprobantur prædicta, † quoniã eo ipso
7 quòd per existentiam masculorum semel fuit exclusa fœ-
mina, iudicari debet exclusa perpetuò. ꝓbatur per ea quæ
decidit Bald. in auth. sed & si quis, in 6. col. C. de sec. nup. in
ver. & per hoc infertur, vbi quærit, statuto cauetur, ꝙ si quis
habuerit aliquam filiã dotatam, ꝙ ei succedat filius mascu-
lus, & alij descendentes ex ipso filio masculo. pone ꝙ filius
decessit relicto filio, postea decessit iste filius sine prole:
nunquid successio defertur ad sororẽ? dicit primò videri
ꝙ sic, quasi priuilegium excludens sororẽ sit finitũ. ¶ Item
qa in exclusione filiæ ponuntur soli masculi: ergo nõ debet
excludi ab extraneis hæredibus filiorũ masculorũ. sed con-
trarium dicitur esse verius, qa filia semel exclusa, perpetuò
est exclusa, nisi secundum eum statutum esset per verba im
portantia tempus, vt qa diceret, quoad existerent masculi:
Nam tunc eis mortuis, nõ inuenitur causa vel ꝑsona exclu-
dens filiã. vnde successio reuerteretur ad sui naturã, per no.
per Cy in d. auth. sed si quis. & Bar. in l. fi. ff. ad Tre. idẽ vo-
luit Bal. in d. l. in quibus. C. de sec. nup. in versi. sed occurre-
ret. vbi ad hoc põderat esse gl. in verbo peruenire decreui-
mus. bene facit qđ legitur & notatur in c. 1. §. 1. episc. vel ab-
ba. ¶ Non obstat etiã ꝙ ex forma inuestituræ dictũ feudum
erat francum & liberum à premij p̃statione, ergo eodẽ mo-
do succedere debet fœmina sicut masculus, per text. in d. c.
cui militi. & dixi sup. qa respondeo prout dixit Bal. in c. 1. de
gra. suc. in feu. vbi dicit ꝙ tex. in d. c. si cui. & alia extraordi-
naria & alia capitula posita in illo extraordinario titu. & qa
magis cõiter non habentur sunt apocrypha. i. non sunt au-
thentica. & exponitur 16. di. in c. 2. in verbo apocrypha. ex
quibus concluditur dictum feudum ad fœminam antedi-
ctam in casu præmisso peruenire non posse. Alex.

EXTANT priuilegia Caroli Imperatoris, Henrici & cę
terorũ successorũ vsq; ad Federicũ p̃sentẽ Imperatorẽ, sem
per augentes cõfirmationes p̃teritorum & augmẽta, qbus
liquidè apparet ꝙ nobilis Franciscus prende parte Thoma
sius & Spinata quondã Pauli de Lamirandula & Robertus
& Io. Franciscus de prende parte, quondã Nicolai de Lami
randula inuestiti sunt per feudũ nobile per se & eorum cu-
iuslibet filijs & successoribus masculis, ex eis in perpetuũ le
gitimè descẽdẽtibus, toto territorio curiæ dicti Posidonij,
curiæ Rouereti, &c. cũ omnibus locis, villis, iuribus, iurisdi
ctionibus & ꝑtinentijs suis cum mero & mixto imperio &
gladij potestate. ¶ Cõtingit autẽ ꝙ oẽs successores mascu-
li dictorum nobilium de la Mirandula deuenerunt in duos
tantùm, hoc est in magnificum comitẽ Franciscum caren-
tem filijs masculis legitimè natis, & magnificum comitem
Io. Francis. nepotẽ eius habentem duos filios legitimos &
naturales. Qui comes Franciscus dum viueret, condidit te-
stamentũ, in quo legauit dominę Petrę vxori suæ duo milia
ducatorum ꝓ dotibus suis, & ꝓ merito beneficiorum suo-
rũ. & post plurima legauit ei multas pulchras & bonas pos-
sessiones, partim ad ꝓprium, & partim ad vsum de iuribus
& ꝑtinentijs & iurisdictione dictarum curiarum, & iudicijs
curijs existẽtes: post hæc mors est secuta ipsi domino comi
ti Francisco superstite dicto comite Io. Francisco successo-
re suo. vxor p̃tendit apprehendere possessionẽ corporalem
dictarum possessionum legatarum, tam ad ꝓprium q̃ ad v-
sumfructum, Io. Franciscus instat, ne apprehendat, & asserit
ipsas oẽs possessiones ad se vnicum successorẽ masculum &
legitimum ꝑtinere iure feudali & vigore dictorum priuile-
f giorum, & quoad ꝓprietatem, & quoad *f* vsumfr. rebus sic
stantib. q̃ritur, qđ iuris, & pariter an nonnullę alienationes
factæ ꝑ Franciscum de bonis in inuestitura cõprehẽsis sint
in p̃iudicium dicti Io. Francisci. Item an appellatione per-
tinentiarum veniant vnà cum possessionibus ædificia, do-
mus & palatia tempore concessionis constructa.

ADDITIO.

a ¶ Paternum. Plenè dixi super consue. Pari. tit. 1. §. 5. nu. 80.
vide consi. seq. nu. 5.
b ¶ Inuestituræ. Cur. senior consi. 48. co. 3. Cur. iunior consi.
18. co. 4. Ale. inf. eo. consi. 44. nu. 3.
c ¶ Masculis. Roma. consi. 1. consi. 34. consi. 367. Alex. consil.
15. in fi. lib. 5. Calder. consi. 3. sub titu. de feud. Iac. in inuest.
feu. ver. & fœminis. Albe. Bru. consi. 39. Ias. consil. 113. libr. 1.
Hipo. de Mar. no. 411.
d ¶ De bonis. Bal. in tract. stat. in vers. fratre. consi. 9. li. 2. An-
cha. consi. 30. Dec. cons. 346. cons. 379. co. 2. cons. 589. Cor.
consi. 74. lib. 1. Ias. l. vt liberis. col. 2. C. de col. consil. 160. col.
1. lib. 4. Bertr. con. 15. Viso themate. in fin. lib. 1.
e ¶ Clara. Anch. consi. 168. in prin. Pau. cons. 91. li. 2. Cor. con
sil. 42. litera i, lib. 3.
f ¶ Quoad. Vide in consi. 188. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Hæredibus, verbũ, in feudis accipitur pro descẽdentib. masculis.*
2 *Fœmina & quiuis succedit in feudo libero. & nu. 4.*
3 *Feudum ligium quid sit.*
5 *Feudum paternum quid sit.*
6 *Renouatio non facit feudum nouum, sed conseruat antiquum.*
7 *Clausula iure antiqui feudi, quid operetur.*
8 *Feudũ si concessum sit à principe, in eo locus est iuri accrescendi,*
9 *Feudum si concedatur cuilibet insolidum aut similiter, in eo locus est iuri accrescendi.*
10 *Agnatus succedit in feudo, etiamsi non sit hæres.*
11 *Vasallus non potest extraneo legare feudum etiã concessum pro hæredibus quibuscunque.*
12 *Testator non censetur legare, nisi ius, quod habet, licet morte sua finiturum.*
13 *Feudum per alienationem nõ committitur domino, sed agnatis. & nu. 14.*
15 *Feudũ quando est cõcessum generi, delictũ vnius nõ nocet alteri.*
16 *Argumentum de emphyteusi ad feudum non valet.*
17 *Delictum patris in feudis nocet filio, non agnato.*
18 *Feudi dignitatem, seu indiuiduis locus est iuri accrescendi.*
19 *Feudum nobile quid sit.*
20 *Feudum improprium regitur iure feudi, nisi in expressis.*

CONSILIVM XXX.

QVONIAM omne datũ optimũ, & omne do-
num ꝑfectum, de sursum est descẽdens à patre
luminũ. 2. q. 2. q̃ pio. ideo opportuna animad-
uersione p̃habita in hac cõsultatione. ¶ Vide-
tur prima cõsideratiõe dictũ magnificũ comi
tẽ Io. Frãciscum de la Mirandula in parte bonorum feuda-
lium, q̃ ad obseruãdæ memorię magnificum comitẽ Franc.
ꝓ iure d. inuestiturę spectabant, nullum ius habere, ex plu-
rib. ¶ Et primò, qa cum posteriori loco facta fuerit cõces-
sio ꝑ serenis s. regẽ Ro. Federicum dictis comiti. Frãcisco &

Io. Fran-

Io.Francisco pro se &†eorum hęredib. videtur ꝙ cum dicta verba in feudis accipi debeant, pro descendentib. masculis, c.& si clientulus. de alien. feu. & c. Titius cum Sempronio, si de feu. controuer. inter do. & agna. c.1. de eo qui finẽ facit agnat. no. in l. ex facto. §. si. ff. ad Tre. not. Barb. in l. Gallus. §. ẽt si parente. ff. de lib. & posthu. & per alios in l. liberti. C. de ope. lib. vnde decedente comite Francisco masculis descendentib. non relictis videtur, ꝙ nõ succedat comes Io. Franciscus, neq; iure successiõis, neq; ꝑ ius accrescẽdi, sed reuertatur ad concedentẽ. tex. no. in c.1. §. fi. iunct. d. §. pe. de succes. feu. & in c.1. de fratri. de nouo beneficio inuesti. & in c.1. §. fin aũt vnius. in tit. q feu. dare possunt. & in c.2. de feu. marchiæ. ¶Secundò, qa ꝓut in posteriorib. priuilegiis seu inuestituris continetur Sigismundus & Feder. Ro. reges, dictos domi. creauerunt comites terræ Concordiæ, quem locum cum oĩbus pertinentiis in comitatu dicti reges in feudũ dictis comitib. concesserũt. Sed ita est ꝙ feudũ comitatus, qđ qdem appellatur nobile, nõ potest ad hæredes transire, nisi ipsi hæredes specialiter à rege inuestiturã impetrarẽt, vt est text. in c.1. de feu. mar. & in c. si clientulus. in fin. iuncta gl. in
2 verb. vsurpatum. de alie. feu. ¶†Tertiò, qa vbi alicui feudũ cõceditur, & nullum venit p̃standum seruitium pro feudo, tale feudum de sui natura transit ad fœminã. tex. est in qbusdã ordinariis. c. feudorũ. in c. inter. si cui militi. cuius verba formaliter recitat Bal in l. fi. in 2. col. C. de suis & le. & Bal. in c.1. §. pe in vlt. col. qui feu. dare pos. Sed dictum feudũ est huiusmodi, vt ex tenore inuestiturę cõstat, ergo: cùm p̃sertim in illis vlti. duab. concessionib. de hæredib. facta sit mentio, videtur quod ad filiã comitis Francisci, tale feudum trãsire posset. ¶Quartò ꝓ hoc facit, qa cùm (vt dixi) verba dictorũ posteriorum priuilegiorum sonant in d. comites & hæredes, & dictum feudũ cum sit concessum ab Imperatore præ
3 stita fidelitate absolutè, & † nullius alterius fidelitate cõseruata, quo casu feudum dicitur esse ligium, vt est gl. singu. in Cle. pastoralis. in verb. homoq; ligius. de re iudi. secundum Bal. in l.1. in 5. col. de cad. tol. & Spec. in c.1. de feu. §. qm̃. in 1. col. & Hosti. & Io. An. in c. recolentes. de sta. mona. & in c. ex diligenti. de simo. sed ita est quod in feudo ligio filia fœmina de consuetudine succedit, vt no. Spe. in titu. feu. §. qm̃. q. 21. & Io. An. in addi. incip. est sciendum, quod Iaco. de Bel. & probatur in c. significauit. de rescri. ergo de iure non succedit comes Ia. Franciscus, sed filia comitis Frãcisci. ¶Quintò comes Franciscus alienando de bonis feudalib. vel legãdo, vt fecit irrequisito superiore priuatur feudo, quod quidem ad dominum concedẽtem redire debet, vt in c.1. de vas. qui contra consti. Lotha. de prohib. feu. alien. per Lotha. & in c. Imperialem. in princ. & §.1. de prohi. feu. alie. per Fed. vbi ẽt prohibet legare pro anima. & in c.1. §. donare. in tit. qualiter olim feu. pote. alie. & quod isto casu non trãseat feudum ad agnatos, sed reuertatur ad dominũ, vt voluit gl. in ca.1. §. idẽ si fuerunt. in verbo, ad dominũ. in ti. qui. mo. feu. amit. ¶Ita ẽt velle videtur tex. in c.1. §. fi. q̃ fu. pri. cau. benefi. amit. vt in recompensatione contẽptus domini ad ipsum reuertatur feudum. ad idem tex. in c. fi. extra, de feu. & istam opi. sequebatur Pet. de Cer. indistinctè, vt refert Bal. in c.1. & in 2. apo. de succes. feu. & Odo. in Summa sua sub Rub. ad quem feu. reuer. quãdo amisit. & Io. de Fa. in Summ. sub Rubr. alienatione amittitur feudũ, vt refert Bal. in c.1. si vasallus feu. priue. bene faciunt not. per Bar. in l. eum qui. cũ concor. ibi alleg. per eum. ff. de interd. & releg. & facit l.2. C. de iu. emph. & c. potuit. de loca. ¶Sextò saltem videtur obstare d. comiti Io. Francisco, si illi in quos comes Francis. alienauit feudalia bona possiderunt per ann. 10. & sic obstabit præscriptionis exceptio. l. super longi. & l. emptor. & l. pe. cum si. C. de
4 præsc. long. tem. ¶Septimò considero, † ꝙ feudum concessum dictis comitib. videtur liberũ & francum, qa no fuit datum. vt aliquod seruitium concedenti p̃staretur, vt patet ex priuilegiis & concessionib. prædictis. c.1. in fi. in ti. in quib. cau. feu. amit. vnde feudũ tale potest alienari & legari ẽt ecclesię, vt no. Host. & Io. An. in c. fi. de reb. eccl. non alie. & no. Bal. in Auth. nisi rogati. in fi. C. ad Tre. vbi dicit, ita posse intelligi tex. in c. inter dilectos. de fide instru. & no. ẽt Bald. in prę lud. feudo. in 16. col. ¶Octauò, aut comes Ioan. Francis. agnoscit hæreditatem comitis Francisci ex testamento delatam, & certum est qđ tenebitur ad legata, nec poterit venire contra factũ defuncti. l. cùm à matre. C. de rei vendi. l. vnum ex familia. §. si rem. cum si. ff. de leg. 3. Aut repudiat hęreditatẽ, & tunc videtur indignus omni cõmodo, qđ ex hęreditate aut successione sua conseq possit. l. si patroni. §. qui fideicommissariã. ff. ad Tre. l. hæredes. C. de omni agro deser. li. 11. ¶Nonò, nam in duab. vltimis concessionib. factis d. comitib. Francisco & Io. Francisco ẽt eorũ genitori continetur, qđ Imperator eis & eorum hæredib. concessit, ergo cùm comes Io. Francis. hæreditatem comitis Francisci respuere intendat, sequitur ꝙ ad ipsum non porrigit vires dicta cõcessio. l. tale pactũ. §. fi. de pact. l. si pactum. ff. de prob. ¶Sed p̃missis non obstantibus, in casu de quo q̃ritur, cõtrariam sententiã de iure ꝓbabiliorẽ puto, quod ex infrà scriptis ꝓculdubio ostenditur. nam feudum de quo tractatur, nõ dicitur esse feudũ nouum, sed paternum seu antiquum, quò ad dictos comites Frãciscum & Io. Fran. qa ꝓcesserunt ipsi ab eodẽ stipite, scilicet à Francisco. vnde quò ad eos nõ dicitur feudum nouum. tex. est in c.1. de gradi. succ. in feud. & in c.1. §. hoc quoq;. & in §. pe. & fi. de succes. feu. & in c.1. de natu. succes. feu. & declarat Bal. in d. §. hoc quoq;. in fi. & Ia. de Bel. in prin. constitutionum feudalium. & ibi etiam Bal.
5 in 21. col. & Bal. in Auth. defuncto. in 2. col. C. ad Tertyl. †Nã dicitur paternũ illud feudum quod fuit illius parentis, qui fuit genitor agnationis communis, vt est melior tex. qui sit in iure in d. c.1. de gra. succes. in feu. secundum Iac. de Bel. & Bal. ibi. ¶Et licet noua cõcessio facta fuerit dictis comitib. d. Francisco & Io. Fran. tamẽ non ꝑ hoc censetur esse feudũ nouum, sed per omnia imitatur naturam feudi paterni seu antiqui, super quo est renouata cõcessio, & ita in specie voluit Bar. in l. si mihi & Titio. ff. de verb. obli. ¶Ad idem gl. & ibi Dy. & Bart. alias Bal. in l. ꝙ dicitur. la 1. ff. de impẽ. in reb.
6 dota. fa. vbi fortius dicunt, †ꝙ si vnus ex pluribus fratribus habentib. feudum paternum cecidit à feudo, tandẽ fuit facta renouatio ꝙ illa renouatio operatur, vt feudum censeatur esse antiquum seu paternũ, sicut primo erat, adeò ꝙ in eo succederet frater fratri, licet in feudo nouo frater fratri non succedat. & Bal. idem in l.1. in 9. q. ff. de rer. di. & bonus tex. in c.1. de vasallo decrepitę ætatis. & ibi latè per Andr. de Iser. idẽ dicit gl. & ibi sequuntur DD. in c.1. §. insup. de ꝓhi. feu. alie. per Fed. & gl. in l. peculium. §. si opem ferentẽ. ff. de pec. ¶Et Bal. in c.1. an agna. vel filij. in antep. col. ibi dum dicitur, ꝙ si filius renunciauit domino feudũ consentientib. agnatis, & postea idẽ renunciãs fuerit inuestitus ab eodem domino, tanq̃ de veteri feudo, succedẽt in feudo agnati nõ obstãte renunciatione & reuocatiõe, vt in terminis firmat Bal. in l. vnic. in pe. col. C. quãdo nõ pe. par. vbi dicit, ꝙ si do. emphyteusim paternã duob. fratrib. renouauit, quod per hunc nouũ contractum nõ erit ius accrescẽdi sublatum, qa vidẽtur repetita ea q̃ erãt de natura primi cõtractus. l. item q̃ritur. §. q impleto. ff. de loc. & quia renouatio videtur facta ad confirmationẽ non ad derogationẽ, secundum eum allegat tex. in Aut. si quas ruinas. cum ibi not. C. de fac. san. eccl. ¶Et ita etiam colligitur ex verbis dictorum priuilegiorum dum in eis dicitur, ꝙ cõcessio intelligatur cum omnib. punctis & clausulis, ꝓut se habebãt concessiones factę antea maioribus & ꝓgenitoribus dictorum comitum, ac si de verbo ad verbum in d. vltima concessione facta esset insertio. nam ꝑ talia verba habetur, ac si facta esset singularis expressio & mentio oĩum contentorum in primis concessionib. vt est tex. quem in ꝓposito nostro dicit Ang. esse singularem. in l. oẽs. C. de præscr. 30. an. bene facit l.1. §. fi. & quod ibi no. Bal. C. de lati. liber. tol. cum si. ¶Fortius dixit Bal. in c.1. de alle.
7 feu. pa. †ꝙ si rex concedit de nouo mihi castrum Iure antiqui feudi possidẽdum, assumit qualitates feudi paterni. allegat in argu. C. de omni agro deser. lib. 11. l. quicunq; defectum. qđ reputat esse notandum. vnde dato ꝙ ista cõcessio vltimò facta esset omninò nouum feudum, tamẽ qa concedens voluit, ꝙ ista imitaretur & sequeretur naturã antiquarum & paternarum concessionum, censeri debet, prout de antiquo

antiquo & paterno feudo. ¶ Si ergo cẽsetur esse feudũ antiquũ
ergo seqtur qđ vno decedẽte sine filiis, trãsit ad agnatos, & sic
ad comitẽ Io. Fran. vel iure accrescendi, vel ex successione seu
natura feudi ẽt inuestiturę, vt in c.1.§.hoc quoq; sciendum, qui
feu.dare pos.& est bonus tex.in c.1.de na. suc. feu. in verb.ꝑ in-
uestiturã patris, &c. quem Bal. ibi dicit esse mirabilẽ. hęc ẽt de-
clarat Bar. in suo consi. incip. Ex themate ꝑdicto tria dubia ori
untur. & Iac. de Bel. Bal. in c.1. ver. decedente. q feu. dare pos.&
in l.1.C.quan. non pet. par. in vl. char. & in Auth. si quas ruinas.
C.de sac. san. eccl. & in l. 2. in vlt col. C. de iu. emph. & in l. si qua
mulier. C. ad Terty. ꝑ Bar. & alios, in l. si mihi & Titio. ff. de ver.
obl. ¶ Et per hoc est responsum ad 1. arg. ad qđ ẽt aliæ respon-
siones ex sequẽtib. patebunt. ¶ Secundò, dato qđ istud feudũ
esset nouũ & fraternum, in quo regulariter vno decedẽte sine
8 liberis masculis cõsueuit feudũ in concedentẽ redire, tñ† illud
fallit, quãdo feudum ab Imperatore cõcessum fuit & nõ ab in-
a feriore, qa in talib. locus est iure accrescẽdi, a hęc fuerunt solẽ-
nia verba Bal. in l. vnic. in §.1. C. de cad. toll. in pe. col. & hoc per
tex. in l.1. C. si socius lib. impe. li.10. vbi in concessionib. à prin-
cipe factis semp est locus iuri accrescẽdi altero decedente sine
herede. istud idẽ voluit Bal. in c.1. de fra. de nouo benef. inuest.
& in c.1. de duob. fratrib. à cap. inuest. & idẽ ibi dicit in conces-
sione feudi facta à rege. hoc ẽt sentit Bar. in d. l.1. C. si liber. im-
per. in 1.q. ¶ Facit qđ no. Bar. in l. re coniuncti. in vl. col. de le.3.
idem ẽt tenet Rap. & Pau. de Ca. in d. l. si mihi & Titio. ¶ Et per
hoc patet respons. ad 8. & 9. ar. qa dato, ꝙ comes Io. Frã. non sit
hæres comitis Franc. tñ per ius accrescendi põt admitti, cùm
decesserit comes Fran. sine herede masculo. cõprobatur ẽt inf.
6. arg. ¶ Tertiò ꝯsidero verba antiquarũ concessionũ in qb.
dicitur, ꝙ Imperator concedit Fran. Pandeparte Thomasino,
& reliqs ibi nominatis ꝑ se & eorũ & cuiuslibet eorum filiis ac
successorib. eorũ masculis, ex eis in ꝑpetuũ legitimè descẽden
tib. &c. ¶ Põdero verbũ cuiuslibet eorũ, qđ attribuit in solidũ
illã concessionẽ cuiq; masculo descendenti ex ꝑdictis, vt no. in
l. ex plurib. in prĩ. ff. de le.2. l. nõ distinguemus. §. cum plures. ff.
9 de arb. Sed ita est† ꝙ vbicunq; conceditur feudũ duob. vel cui
libet eorũ, vel cõceditur duob. insolidum, videtur esse actũ, ꝙ
inter eos sit locus iure accrescẽdi, vt decidit Bal. in c.1. §. filia. in
fi. de suc. feu. no. dum alleg. in d. l. si plurib. & in ar. l. creditor. §.
duob. ff. man. idẽ voluit Bal. in l.1. in 15. col. quan. nõ pet. par. in
ver. sed dubitatur, ꝙ si instrumẽto, &c. vbi cõcludit, ꝙ isto casu
potius hẽt locũ ius non decrescendi, postꝙ̃ actus cuilibet attri
buitur insolidũ. ar. l.1.§. si verò non oẽs. C. de cad. tol. & ꝑ plura
ibi alleg. per eum, erit ergo inter oẽs descendentes ꝑdictorum
Fran. & Thomasini, & aliorum ius accrescendi seu non decres-
cendi in d. feudo. Quartò videtur tex. in c.1. de duo. fra. à ca. in-
uest. vbi si cõcessum fuit feudũ duob. fratrib. vt q̃diu ipsi vel eo
rum hæredes masculi viuerẽt, feudũ haberẽt, videtur ẽt actum
ꝙ inter eos sit locus iuri accrescẽdi. & est rõ secundum Bal. ibi
qa verba ipsi, vel ipsorum heredes. accipiuntur diuisiuè q̃diu vi
uerent iste, vel ille vel hæredes alterius, ergo idẽ in casu nostro
ꝑp illud verbum cuiuslibet eorũ, qđ nil aliud importat, nisi ꝙ
in ꝑsona descendentiũ illud ius sit infixum, sed existẽte aliquo
descendente masculo ex eis firmũ maneat ius feudale conces-
sum, vt ꝓximè dixi. ¶ Quintò ꝓ hoc facit tex. in c.1. de duo. fra.
de nouo benef. inue. vbi si duo fratres fuerunt inuestiti non de
paterno, sed de nouo benefi. ꝙ vno sine hærede defuncto ad al
terum nõ ꝑtinet feudum, ergo à cõtrario sensu innuit tex. ꝙ si
duo fratres fuerunt inuestiti de paterno, vno decedẽte sine hæ
rede masculo, feudũ ad aliũ ꝑtinebat. Cùm ergo d. comes Frã.
& Io. Frã. & ẽt pater fuerunt simul inuestiti de feudo paterno,
vt in duab. vlt. cõcessionib. cõstat, seqtur ꝙ locus est iuri accre
scendi, dicitur em̃ tale feudũ quò ad eos parternũ seu antiquũ,
10 vt in 1. ar. huius partis deduxi. ¶ † Sextò ꝓ hoc adduco tex. in c.
1. an agnatus vel filij, vbi in feudo antiquo seu paterno ꝓut est
hic, vno decedẽte sine hæredib. masculis succedit agnatus pro
ximior, ẽt si talis agnatus hæreditatẽ defuncti repudiet. & ille
est valde singu. casus secundum Bal. in l.2. C. de suis & leg. ergo
licet in ꝓposito nostro comes Io. Fran. repudiet hæreditatem
comitis Fran. nihil obst. & ꝑ hoc patet alia responsio ad 8. & 9.
arg. qa cùm istud sit feudum antiquũ, ẽt si agnatus non sit hæ-
res defuncti non repellitur, cùm nullus hæres extet ex comite
Fran. s. masculus, cùm de masculo tm̃ intelligatur, vt in c.1.§. si
clientulus. de alie. feu. vt sup. dixi. ¶ Septimò ꝓ hoc bonus tex.
in prĩ. c. pe. de suc. feu. vbi nulla ordinatione defuncti inter eos
manẽte vel valẽte, ibi litera voluit ꝙ nõ possit vasallus in testõ
ĩmutare naturã feudi & inuestiturę, vnde dicitur ibi ꝙ si mascu
li descẽdẽtes succedere debeãt in feudo ex natura feudi vel in-
uestiturę, nõ poterit filiæ fœminæ vel alteri reliquere, ergo qc-
qd disposuerit comes Fran. in testõ de dicto feudo, vel eius par
te relinquẽdo vxori vel alteri, nihil potuit ĩmutare, ꝑter naturã
11 d. inuestituræ. ¶ Octauò, † qa vasallus feudũ legare non põt al-
teri, in quẽ de natura feudi trãsire non põt, puta in non descen
dentẽ masculũ. c.1.§. dõare. qual. olim feu. poterat. & plenè de-
clarat Old. in cons. suo 326. inci. Perlectis, &c. qđ est verum, ẽt
quãdo feudũ est concessum ꝓ recipiente, ꝓ se & hæredib. suis
b qbuscunq; b secundũ Bal. ibi, qa licet legatarius in re legata cẽ-
seatur esse heres. l. id tẽpus. §.1. de vsu. tñ si isto casu veniret vxor
appellatione hæredũ quoruncunq;, duæ sequerẽtur im ꝓprie-
tates, vna ꝙ feudũ transiret ad eos q non essent de agnatione,
alia ꝙ trãsiret in fœminã cõtra feudi ꝓpriam naturã. alle. in ar.
l.1. C. de do. promis. & hoc mõ saluatur & limitatur id, qđ ipse-
met Bal. dicit in l.1. ff. de rer. di. in 34. q. & in c. imperialẽ. in prĩ.
in 7. co. de ꝓhi. feu. alie. ꝑ Fed. & ꝑ tale legatũ non acqritur feu
dum do. imperatori, q feudum cõcessit, sed imò dẽt reuerti ad
agnatos. Hoc in specie sentit gl. in ꝑalleg. c. imperialẽ. in prĩ. in
gl. q̃ inci. Si aũt. dum gl. dicit, ꝙ si vasallus legauit feudum vni,
q non sit de agõne, reuertitur ad do. nullis agnatis vel descen-
dentib. relictis, ergo innuit ꝙ extãtib, agnatis nõ reuertitur ad
do. & illã gl. ibi, ad hoc põderat & seqtur Bal. in 3. col. & ista est
decisio q. nostrę in terminis, ꝑ quã patet respons. ad allegata in
contrarium in 5. arg. 1. partis, qa ibi loqtur in alienatione facta
inter viuos, nos autẽ in vlt. voluntate. ¶ Et põt assignari rõ di-
uersitatis in casu nostro, in l. vxor patrui. C. de leg. & l. qđ in re
12 rum. §.1. ff. de leg.1. per q̃ iura dicit Bart. in d. locis, † ꝙ si habens
feudum in emphyt. q̃ finiebatur morte eius q legauit illud feu
dum, videtur legasse ius qđ habet, licet sit finitũ morte. Et idẽ
no. Gul. de Cu. in d. l. si domina. C. de vsuf. & Bar. in l. Sticho. de
vsufru. le. & Bal. ꝑ l. habitatio. C. de vsufru. & in d. l. vxor. & Bal.
& Ang. in l. dotalẽ. de test. mil. ¶ Ita est in comite Fran. legante
bona feudalia, in quib. ius ipsius decedẽtis sine herede mascu-
lo finiebatur morte. ¶ Fortius tenuit gl. in c.1.§. hoc quoq;. in
13 ver. partẽ. de suc. feu. † qđ si vasallus inter viuos irreqsito dom.
feudum alienauerit, non rediret ad domi. stantib. agnatis, imò
c ipsi agnati in feudo paterno vel auito dom. excludunt. c ꝓ qua
videtur tex. ibi non supplẽdo. Idem tenet Ia. de Bel ꝑrationes
ibi assignatas in gl. Idẽ tenet ibi And. de Iser. ¶ Idem tenet ipse
in c.1.§. itẽ si fuit in ti. qui. mo. feu. amit. dicẽs, ꝙ gl. ibi se inuol
uit, vnde ipse approbat gl. positã in d. c.1.§. hoc quoq;. de succ.
feu. quã ẽt approbat Ia. de Bel. in d. c. imperialẽ. de ꝓhi. feu. ali.
ꝑ Fed. in fi. vbi alleg. ꝓ hoc tex. in c.1.§. sed & tres. in ti. per quos
fiat inuestitura. ¶ Et idẽ tenet And. de Iser. in d. c.1. de alie. feu.
pat. & in c.1. si vas. feu. priue. cui defer. & ibi dicit, ꝙ si feudũ est
paternũ seu antiquũ, & vasallus offendit do. aut offendit indi-
rectè aut directè, ꝙ si indirectè, tunc feudum redit ad agnatos,
ꝑ d. §. hoc quoq;. cum gl. & ponit exemplũ in vasallo alienante
feu. irreqsito do. qa tunc videtur quodãmodo contẽnere. Aut
offendit directè, & tunc redeat ad dom. c.1.§. deniq; q̃ fue. pri.
cau. bene. amit. ad quẽ tex. & ad tex. in eo. c.§. fi. aliter respõdit.
s. ꝓut respondit gl. in d.§. hoc quoq;. Idẽ tenet Ia. de Bel. in d. c.
1.§. deniq;. q̃ fue. pri. cã bene. amit. vbi ponit distinctionẽ suam,
in qua in ꝓposito concludit ꝙ ꝑ alienationẽ feudi factã in casu
non ꝑmisso, nõ excluduntur agnati. alleg. text. in c. Titius, si de
feu. fue. controu. inter do. & agn. & in c.1.§. porrò. qualit. olim
pot. feu. ali. & dicit Bal. in d.§. deniq;. in fi. qđ ista opin. vera est.
¶ Pro hoc facit q̃dam rõ, quã ibi ponit Bal. dicens, ꝙ aliàs ape-
riretur vasallo via delinquẽdi & priuãdi agnatos feudo, quãdo
in nulla culpa essent, vt qa non cõsensissent traditione posses-
sionis rei feudalis, imò sciẽtes se opposuissent ne possessio tra
14 deretur, † nã ꝑ alienationem non factã cum traditione d posses
d sionis non ꝑditur feudũ. alle. l. alienatã. in prin. cum ibi no. per
Dy. de ver. sig. & not. Spe. in tit. de loca. § nunc aliqua. ver. 95. &
seqtur Io. An. & in d. Ant. in d. c. potuit. de locat. & Bal. in c.1 §.
an si libellario. q. mo. feu. amit. & in d. c. imperialẽ in ... co. ¶ Be
nefacit qđ no. gl. in l.1.§. si rẽ depositam. ff. depositi. s. d. vt ver-
bo fertur, nõdum tradita est possessio dictæ legatariæ, nec ali-

quid innouatũ, ex quo culpa aliqua d. comiti Io. Fran. meritò
posſit aſſcribi, meritò pœnã pati nõ meretur. l. ſancimus. cum
vulg. C. de pœ. d. §. quoq;. & ab illa opi. quã firmat gl. non eſt re
cedendum ſecundũ Io. de Imol. in c. ex parte. de feu. ¶ Et ad d.
c. ex parte. reſpondi eodẽ modo, ꝓut reſpondetur ad d. §. de-
15 niq;. cum ſeq. ꝑ gl. in d. §. hoc quoq;. ꝓ hoc ẽt facit, † qa vbicun-
que feudum eſt expreſsè cõceſſum generi & agnationi, & ꝓue
nit ab auo vel à proauo, ꝓut in caſu noſtro, tunc delictũ vnius
non nocet alteri. l. eum q. ff. de interdi. & rele. & no. Cy. in l. is.
C. de lib. & eorũ lib. & Dy. in c. debet. de reg. iu. in 6. & Bal. in d.
§. deniq;. in prĩ. & Sal. in l. ſi qs presbyter. C. de epi. & cler. ¶ Nõ
16 ob. l. 2. C. de iu. emphy. & c. potuit. de locato. † vbi alienatio rei
emphyteuticæ facta irreqſito do. videtur indiſtĩctè operari, ꝙ
res redeat ad dom. non ad agnatos, nã non debemus ꝑ hoc in-
e ferre qđ idẽ ſit in feudo, qa non ꝓcedit argumentũ e de vno ad
reliquum, vt no. ꝑ Bart. in l. vt iuſiurãdi. §. ſi liberi. ff. de ope. lib.
Ita in ſpecie reſpõdit Io. de Im. in d. c. ex parte. de feu. in 22. col.
¶ Non ob. ea q̃ no. per Bar. in l. eum q. ff. de inter. & rele. qa Bar.
7 ibi q̃rit, † an delictum patris noceat filio in feudo. & illa quæſt.
non habet aliquid cõe cum qõne noſtra, qa iura apertè volunt
f ꝙ in feudo delictũ patris noceat filio, f nõ aũt agnato, vt do. Ia.
Fran. vt eſt caſus in c. 1. ſi vaſa. feu. priue. c. ſi vaſallus culpã ſi de
feudo fuerit controuer. inter do. & agn. c. 1. an ille q interfecit
fratrẽ. & eſt rõ differẽtię ſecundũ DD. in d. locis, & maximè ſe-
cundum An. de Iſer. in d. §. deniq;. & Bal. in l. q ſe patris. C. vnde
liberi. qa pater & filius cenſentur eadẽ pſona. l. fi. C. de impu. &
aliis ſubſtit. l. cum ſcimus. C. de agri. & cenſ. li. 11. ſecus aũt in a-
gnatis. l. 2. §. fratris. ff. ſi qs aliquẽ teſtari ꝓhib. Item põt eſſe rõ
ſecundũ Bal. in l. nepotes. C. de ſu. & le. quia filius non põt veni
re ad feudũ, niſi ſit hęres patris q feloniã in feu. cõmiſit, iõ ſibi
nocet, vt eſt caſus in c. 1. an agnatus vel filius. ſecus in agnato,
q venit ad feudum, ẽt ſi non ſit hæres vlti. decedẽtis, vt ibi. ergo
eo. modo loquuntur ea q̃ no. in l. emancipatũ. ff. de ſenatorib.
& in l. adoptiuũ. §. fi. ff. de in ius vo. & in l. diui fratres. ff. de iure
pat. Nec ob. qđ no. Bal. in c. 1. ſi vaſal. feu. priuetur poſt Odoffr.
qa reſpondeo, ꝙ ibi non loqtur in alienante feudum, ſed dicit,
q ꝗ cõmittẽs culpã ſeu feloniã in do. priuabitur ipſo feudo, &
reuertitur feudum ad do. excluſis agnatis, vt do. habeat in ſuæ
iniuriæ vltionẽ, ꝑ d. §. deniq;. & ponit exẽplum quãdo delinqt
in dom. puta, qa non petiit inueſtiturã intra tp̃s legitimum, de
quo in c. 1. quo tpe miles. & in c. 1. de cap. Conr. vel ſi cum vxore
do. iacuerit, vel dimiſit eũ ſolum in p̃lio, ꝓut hæc oĩa habentur
in c. 1. & ꝑ tot. qualiter do. ꝓpri. priuatur. eam tñ amit. non aũt
dicit de alienãte. vnde delictum cõmiſſum in alienando eſt al-
terius naturæ. & ipſemet Bal. in §. deniq;. ſecutus Iac. de Bel. in
* diſtinct. ſua tenuit. ¶ Ex quib. patet magis * cõem & veriorem
opin. eſſe, ꝙ in caſu iſto ꝑ talia legata non amiſerit feudum co-
mes Fran. ea lege qua debebat ad concedẽtẽ reuerti, ſed ad a-
gnatos, & ſic ad p̃dictum comitẽ Io. Fran. ¶ Et per hoc apparẽt
ſublata eſſe ea q̃ allegabantur in cõtrarium in 6. arg. qa primò
illa non habẽt locum in actu legãdi, in quo neminẽ repio diſce
dere ab opi. gl. & Bal. in d. c. imperialẽ. ¶ Secundo ẽt, qa in actu
alienationis inter viuos magis cõis opi. eſſe videtur, ꝙ in ꝓpo-
18 ſito non excludãtur agnati, vt ꝓbaui. ¶ Nonò ꝑ hoc, † qa feuda
quib. annexa eſt dignitas, ꝓut in caſu noſtro in dignitate comi
tatus dicuntur eſſe indiuidua. c. 1. §. p̃terea ducatus. de ꝓhi. feu.
alie. ꝑ Fed. Et ẽt iſto caſu, ſi tale feudum duob. conceſſum eſſet
de natura, ꝙ vno decedẽte ſine hærede non dẽt accreſcere alte
ri, tamen ꝓpter indiuiduitatẽ eius, ſemp remanet in totũ apud
ſup̃ſtitẽ. ita firmat Ia. de Bel. & An. de Iſer. & Bal. in c. 1. de duo-
bus frat. de nouo benef. inueſt. ſup qõne ibi formata, per gl. ar.
l. cum filius. in prin. & l. cum pater. §. cum æſtimaret. ff. de leg. 2.
& l. ꝓprium. ff. cõia præ. & l. aqua. ff. quemad. ſer. amit. & idem
tenet Io. An. in addi. Spec. in rub. de feu. & Bal. in l. 1. in vl. co. C.
quan. non pe. par. ¶ Nec huic ob. ꝙ feudum cui annexa eſt di-
gnitas, non trãſeat ad alium mortuo vaſallo. d. c. 1. de feu. mar-
chi. qa reſpondeo pluri b. modis. primò, qa illud ꝓcedit, ſi eſſet
cõceſſum vni, qa nõ tranſit ad hæred. eius, vt ibi. ſecus ſi plurib.
ꝓut conceſſum fuit d. comiti Fran. & comiti Io. Fran. ab Impe-
ratore, qa tunc eſt locus accreſcendi. d. l. 1. C. ſi ſo. lib. imper. vt
dixi ſup. in 2. arg. huius partis. & p̃ſertim cùm dicatur indiuiſi-
bile. ꝑ ea q̃ in ꝓximo arg. dixi. ¶ Item reſpondeo ꝙ tex. in prin.
d. c. de feu. marchi. procedit. niſi ſpecialiter eſſet actum, ꝙ tran

ſiret ad alios vltra ipſum recipientẽ, ꝓut in caſu noſtro, vt con-
ſtat ex d. priuilegiis, hoc eſt de mente literæ, in d. c. 1. in verſ. niſi
ab Imperatore. de feu. marchi. & in ſpecie Ang. in conſ. 189. in-
cip. Magnificus miles do. Ant. &c. Præterea de cõſuetudine v-
ſurpatum eſt, ꝙ talia feuda ad oẽs ad quos tranſirẽt, alia feuda
trãſeant, vt eſt text. in c. ſi clientulus. in fi. in ver. vſurpatum eſt,
de alie. feu. & exponit ibi Ia. de Bel. & An. de Iſer. vſurpatum. i.
abrogatum conſuetudine, q̃ ſecundum eos ſeruari dẽt, & pro
tali conſuetudine dicit An. de Iſer. eſſe hodie tex. in c. imperia-
lẽ. §. p̃terea ducatus. de ꝓhi. feu. alie. ꝑ Fed. & qđ ita ſeruãdum
ſit, tenet ẽt Ang. in d. conſ. ¶ Et ꝑ hoc reſponſum eſt ad 2. arg. ꝑ
prædicta ẽt ſatis liquet reſponſio & clara, ad oĩa ar. in cõtrariũ
adducta, tñ ſpecialius illis quib. ꝑ indiuiduũ reſponſ. non ex-
titit, reſpõdebo: nam ad 1. & 2. arg. formaliter reſpondi in 1. ar.
partis affirmatiuę. ¶ Ad 3. arg. reſpõdeo primò, ꝓut dicit Bal.
in c. 1. de grad. ſuc. in feu. vbi dicit, quod ille text. in d. c. ſi cui. &
alia extraordinaria. c. poſita in illo extraordinario tit. q̃ cõiter
non habẽtur, ſunt apocripha. i. non ſunt Auth. vt 16. diſt. c. 1. in
verbo, apocripha. p̃terea text. in d. c. ſi cui. loqtur quando feu-
dum datum eſt ad certum ſeruitium, qđ põt per fœminam ex-
pediri ęquè ſicut ꝑ maſculum, vel quãdo eſt actum, qđ nullum
ſeruitium p̃ſtetur, ſed in caſu noſtro nõ eſt actum ꝙ ſeruitiũ p̃-
ſtetur, nec ꝙ nullũ p̃ſtetur, vnde cũ fuerit p̃ſtitũ iurm̃ fidelita-
tis, vt in d. priuilegiis continetur, de cuius natura eſt, qđ tenea
tur vaſallus iurare ſe facturum id, qđ ſit incolume, tutum, ho-
neſtum & vtile, & rem quã caſu fortuito vel iniuſtè amitteret
domi. eam ipſe recuperabit, & qđ do. volentẽ alium in ſe offen
dere cũ cauſa fuerit reqſitus iuuabit, & alia q̃ ſunt de forma ta-
lis iuramẽti, vt eſt tex. in c. 1. de noua for. fid. 22. q. vl. in c. de for
ma. & cũ in priuilegio fiat mẽtio de iuramento, p̃ſumitur illud
ſolẽniter eſſe p̃ſtitum. l. ſciendum. ff. de ver. obl. l. 1. C. de vſur. l.
1. C. de inuti. ſtip. & ſic patet ꝙ ꝓmiſſum eſſe cẽſetur ſeruitium
& determinatũ, ſecundum ꝙ eſt de natura feu. ergo nõ ſumus
in terminis d. c. ſi cui. ¶ Præterea reſpondeo, ꝙ iſtud feudum à
principio fuit conceſſum ꝓ recipiẽtib. ꝓ ſe & ꝓ eorum deſcen
dentib. maſculis, & vltimę renouationes & confirmationes nõ
dicuntur ĩmutare naturam primarum cõceſsionum, vt ꝓbaui
in 1. arg. partis affirmatiuæ, ergo non debet ad fœminam tran-
ſire ex forma inueſtituræ, à qua recedendum eſt, c. 1. de forma
fide. cum ſi. ¶ Ad 4. arg. reſpondeo, ꝙ dato ꝙ hoc feudum dica
tur eſſe ligium, tñ nõ tranſit ad fœminã, niſi vbi appareret ꝙ in
loco feudi eſſet talis conſuetudo, ita loqtur Spe. in d. verſ. 21. &
expreſsè no. DD. in c. ſignificauit. de reſcr. non pręſupponitur
aũt in caſu noſtro talẽ in loco extare conſuetudinẽ. rurſus tale
feudum ex ſpeciali forma inueſtituræ ad fœminã tranſire non
põt, vt ꝓximè dixi. ¶ Ad 5. arg. reſponſum eſt plurib. modis eui
dentiſsimè, prout dixi in 7. arg. partis affirmatiuæ. ¶ Ad 6. arg.
reſpondeo primò, quia prout fertur, nondum venit poſſeſsio
bonorum feudalium ad aliquẽ q longo tẽpore poſſederit cum
titulo, & qui ex p̃ſcri. ſua ſe fundare poſsit, quinimò alienatio
bonorum feudalium cum non ſit ꝑmiſſa, non tribuit cãm præ
ſcribendi poſſeſſori ſpacio longi tpis, ſed ſolum ſpacio 30. an.
c. 1. §. præterea. de cap. Conra. & ibi. not. in d. c. imperialẽ. ¶ Ad
7. arg. reſpondeo primò, quod tale feudum non põt dici fran-
cum. nam Io. An. in addi. Spe. in rub. de præſcr. in pe. & vlt. col.
refert Vbert. dixiſſe, ꝙ à vaſallo habente feudum honorificum
nihil põt do. exigere. vnde dicit Io. An. ꝙ ipſe habuit examina-
re quandã cãm feudalẽ, in qua dicebatur vaſallum inueſtitum
de feudo gentili & franco, ſeu de feudo nobili, libero & frãco,
& qđ fuit dubitatum quid ſonarent illa verba. & refert ꝙ Iac.
19 de Bel. in prĩ. conſt. feu. ponit, ꝙ † feudũ nobile g dicitur ex per
g ſona concedentis, vt qñ conceditur ab Imperatore, regi, duci,
marchioni, vel alteri habẽti dignitatẽ, &c. Feudum minus no-
bile eſt illud, qđ cõceditur à rege, duce, marchione, &c. ¶ Feu-
dum aliquale nobile dicitur illud qđ cõceditur à minimis va-
ſallis & inferiorib. à quibus nulla nobilitas vel dignitas conſe-
qui poſsit. all. d. c. 1. qui feu. da. poſ. & in c. 1. qs dicatur dux, mar
chio, comes, &c. ſed per hoc dicit Io. An. non conſtat quãdo di
catur liberum vel frãcum. vnde refert, quod quibuſdã videtur
qđ ſit accipienda vulgaris & cõis dictorum verborum inter-
pretatio. l. auunculus. ff. de verbo. ſig. c. ex literis. de ſpon. & ſic
erit ab omni obligõne liberum, & ab omni ſeruitio abſolutũ.
facit ſecundum eum c. ſignificauit. de teſti. & l. ſi quis duos. in
prin.

pri.& in l. in tradẽdis. cum ibi no.ff.cõia pdio.sed secũdum eũ, hoc dicere sonat in absurdũ ,ppter manifestã repugnationẽ,ppter quã dici põt talem infeudationẽ non valere.c. solicitudinẽ.de app.ff.de hære.insti.l.si Titius.& l.vbi repugnantia.de reg.iu.vnde sicut qs non põt esse liber & seruus, ita nec in totũ liber vel non obnoxius & vasallus: ,ppter qđ a dicit concludendum, qđ si qua seruitia fuerunt expressa in concessione,ad illa tenetur.l.vt iurisiurãdi. de ope.li.l.fi.C. de lib.cau.& ad illa non extenduntur illa verba liberum seu francũ,si nihil fuit expressum,sed si iusiurandum fidelitatis pstitit,ad illa capitula iuramẽti nõ extẽdetur libertas illa.si verò nõ iurauit qđ esse põt p pactũ in psona feudi datione appositũ,vt in ti.de ca.Conra.in prin.tunc putat qđ remissio iuramẽti non eximat à fidelitate quò ad c.q̃ cõtinẽtur in fidelitatis for.in c.1.de for.fide. hoc apertè patet in c. veritatis.de iureiu.& iõ tunc erit verũ dicere,,put dicebat Vbert. exactionẽ fieri nõ posse.s.vltra illa q̃ continet fidelitatis forma.& sic patet secundum Io.And. ꝙ licet nullũ sit ,pmissum seruitium,p hoc non censetur esse francum & liberum, nisi ex hoc expressè sit factum,quo casu extẽditur, pter q̃ ad ea q̃ sunt de forma iuramẽti fidelitatis, ergo cùm in d. inuestitura non sit actum,ꝙ sit francum & liberum,licet non sit actum ꝙ sit nobile,non debet cẽseri frãcum. ,p hoc ẽt allego notata p Bal.in pludiis feudor.in 15.col.vbi dicit,ꝙ in constõnib. feudalibus non hẽtur hoc verbum, seu vocabulum nobile,frãcum, sed æquipollens, videlicet in ti. de feu.non habẽte ,ppriam naturã feudi,vbi dicitur,si feudũ fuerit con b cessum cũ hoc qđ recipiẽs & sui hæredes,& cui ipse dederit id habeãt, nõ dicitur tale feudũ habere naturã feudi,qa videtur vasallo data ptãs alienandi in quemcunq;.& sic sentit Bal.ꝙ frãcum feu. nõ dicatur esse, nisi quãdo data esset ptãs alienãdi feu.irreqsito domi.hoc aũt non fuit concessum in d. priuilegiis, ergo,&c. ¶ Cõfirmo p id qđ in ,pposito dixit
20 An.de Iser.in c.1.in vl.co.q.cau.feu.vbi dixit,†ꝙ si detur feudum hoc actoꝙ nullũ seruitium inde fiat, cẽsebitur hoc feu. nisi iure feudi, quãtũ ad ea de qbus conueniet,vt non fiẽt,& quãtũ ad expressè remota.i. quantum ad seruitij pstationẽ, tamẽ iisdẽm modis,causis & culpis admittetur exceptio,ẽt si non seruiret,qa ad illud non tenetur ex pacto.ita dicit qđ põt intelligi c.1.de feu.non ha.,ppri.na.feudi.& c. feudi. in tit.si de feu.fuerit controuer.Ecce ergo decisio in terminis ꝙ licet ẽt esset expressè actum, ꝙ nullum seruitium pstaretur pro tali feudo,tamẽ ꝙ non posset tale feudum legari vel alienari,qa per talẽ alienationẽ perditur feudum de sui natura:ita expressè vult An. de Iser. in loco proximè allegato. ¶ Ex quo apparet hoc dubium esse sublatũ. ¶ Et quod feudum non dicatur frãcum, nisi quãdo expressè sit actum,ita tenuit Ol.in cons.233.inci.Factum tale est, qdam miles.&c. & idem Bal.in c.1.in vl.q.de ca.q curiã vend. & Bal.in l.stipulatione in 2.col.C.de condit.inser. vbi inquit, ꝙ possit dici frãcum.i.sine fidelitate.si hoc ex pacto est actum,& quando est actum, ꝙ ex toto oĩs ,pprietas trãsiret in vasallum quod fieri potest.& not.Io.Mo.in c.Abbate.de reg. iur.lib.6.post prin.Bald.idẽ in l. 1. in 23.col.C.de confes.¶ Ad octauum & 9.arg.est responsum sup.in 2.& 6.arg. partis affirmatiuæ.& etiam patet ex deductis in primo arg.¶ Ex quib.indubitata resultat conclusio,videlicet dominum comitem Io.Franciscum in dictis omnib.feudalibus bonis esse præferendum.

QVAEDAM mulier forensis quę habitauit in certo loco p spacium 12.an.& vltra.& ibi decessit ab intestato,& ibi sepulta fuit nullis ascendẽtib.vel descendẽtib.vel agnatis,vel cognatis,vel viro relictis.¶ Qua de re dominus dict. loci in quo diu habitauerat iure fisci,qa domi. est, habens regalia, vt successor de iure accepit, vt hæres,& occupauit oĩa bona dictæ mulieris mobilia & immobilia existẽtia in territorio suo, ipsa tamen mulier habebat quendã suum debitorẽ,& sic nomẽ debitoris existẽtis in alieno territorio alterius domi.q ẽt habebat fiscum & regalia.Nunc ille dominus vbi habitauit dicta mulier & successor vniuersalis, q adiuit hæreditatem d. mulieris, vult dictum nomẽ debitoris exigere,sed ille do.in quo habitauit & habitat ille debitor,dicit se dictæ c mulieri successisse in illo nomine debitoris, cũ debitor ille sit sibi subditus,& in suõ territorio est originarius & incola, & ppetuò habitator ẽt tpe debiti contracti & tpe mortis dictæ mulieris,& etiam de præsenti.tunc quęritur quid iuris. Respon.quòd spectat ad dominum loci domicilij.

ADDITIO.

¶ Accrescẽdi.idẽ tenet Ale.in d.l.si mihi & Titio.co.2.verb. debet se consuluisse, vt patet hĩc, & in li.5.cons.24.col.2.idẽ Ang.in l.vnica.C.quando non peten.par.Cur.sen.cons.48. col.1.cons.49.nu.10.Ias.in tra.feu.ver.princeps.col.5.præposi.1.§.& quia.q feu.da.pos.c.1.de fra.de no.benef.inuest. c.1.de duo.fra.à cap.inue.in vsib.feu.Ni.Euerad.in lo.à contrario sensu.col.15.& dicit Ias.in d.l.si mihi & Titio. hãc esse cõem opinionem. sed si opiniones numeremus, contraria non esse locũ iuri accrescẽdi, ẽt in feudo concesso à principe crebrior* inuenietur,quã tenet Cy.in l. vnica.in fi.& ibi Sal.q.11.C.quand.non peten.par.And.Iser.Alua.Mart.c.1. ad fi.de duob.fra.à cap.inuest.c.cons.196.li.2.Fran.in trac. feu.nu.72.Zasi.in tra.feu.par.8.Ias.in d.l.si mihi & Titio.& in rep.l.re coniuncti.col.45.46.de leg.3.& hæc verior & crebrior quanuis Ia.consulendo in contrariam sñiam consultauerit cons.1.col.5.l.3.consi.117.col.5.cons.136.nu.4.lib.4. moueor, qa ita spãliter & generaliter est decisum iure feudorum,ergo dẽt habere locum ẽt in concessionib.feudalibus principis,per l.digna vox ẽ.C.de le. ex quo iure feudorũ nihil spãliter in hoc statuitur à principe, nisi aliter cautũ sit in inuestitura:fallit in feudis indiuiduis,vt inf.eo.consil. n.17.¶ † Quibuscunq;.In hoc puncto quãto plura legi, tãto minus discernere facilè non datur quæq; sit crebrior opin. adeo doctores doctorib.imò iisdẽ sibiipsis cõtradñt,& prio partẽ affirmatiuã ꝙ sit verbis stadũ,vt tale feudũ,nedum ad fœminas,sed ẽt ad extraneos hęredes & quoscunq; successores ẽt legatarios vel fideicõ. trãsferatur, vt tenet Bal. ĩl.1.q. 34.ff.de rer.di.& ĩ l.ĩperialẽ,in prĩ.co.pe.ver.sed qd fit cõcessum,de ,phi.feu. alie.p Fed.Sed in c.1.§ donare.co.2.ver.sed dubitari põt.qual.olĩ feu.poter.alie.in vsib.feu.tenet ꝙ hęc verba intelliguntur solum de succedẽtib. ab ĩtestato. idem Bal.ĩl.cum virum.col.fi.C.de fideic.in hoc vacillat.sed mihi videtur: ꝙ Bal.in d. l.imperialẽ. vbi ẽt est dictum suum vltimum,magis de libertate loqtur, qđ facilè est ex verbis eius colligere.Ale.autẽ passim ĩ lec.vt in l.qdã.§.nihil interẽ.co. 1.ff.de edẽ.l.ẽt.in pe.col.in fi.ff.sol.ma.l.Gallus.§.ẽt si parẽte.col.2.ff.de libe.& posth.l.si patroni.col.pe.ff.ad Tre.fixe tenet priorẽ sñiam stãdo verbis,licet ĩ hoc solo cõsil.incidẽter,vtq; cãæ inseruiat,videatur tenere cõtrariũ, tamẽ prior sñia est eius vera opi.quã ẽt latius tenet inf.cõs.7.col.1.in fi. lib.7.idẽ tenet Ia.in trac.feu.ver.& cum pact.ꝙ de ipso feu. pos.col.4.ver. qđ dixi Frãc.in trac.feu.par.3.q.pe.& par.4. n.130.pariter Ias.vbiq; tã legẽdo,vt in plu.feu.col.15.n.40. ĩ l.qđcunq;.in prin.ff.de ver.ob.in l.1.§.nunciatio.n.6.ff.de ope.no.nun.ĩ d.l.qdã.§.nihil ff.de edẽ.in l.filiusfa.col.15.ff. de le.1.q̃ cõsulẽdo, vt cons.57.co.2.li.1.cons.155.col.2.cons. 156.col.2.li.2.con.17.col.2.cõs.89.col.2.li.1.cons.155.col.7. cons.118.col.3.cons.124.col.5.cons 125.col.6.eãdẽ priorem sñiam ,pbat,quã ẽt secutus est Ro.l.id tps.ff.de vsuca.d.l.ẽt. ff.sol.ma.Idẽ sentit Cor.cõs.16.cõs.239.li.1.idem tenet Alb. Bru.cons.10.col.1.con.14.inter cõsil.feudalia. Soc.autẽ idẽ trãsitoriè tenet in l.qdã relegatus.co.2.ff.de reb.du.l.si rẽ.ff. de exce.sed in d.l.Gallus.§.ẽt si parente.vbi plenius assumit, relinqt cogitãdum. Cõtrarium autẽ ꝙ dicta verba restringuntur ad habiles,firmãt Arc.in d.§.ẽt si parente.Pręp.in d. c.1.§.donare. Iac.in trac.feu.ver. & qbuscunq; hæredib. Vdal. Zas.in epi.feu.par.8.Dec.in c.in psentia.col.19.de ,pba. licet consulendo cãæ magis seruiet,vt cons.208.col.fi.con. 599.& Curt.sen.consi.72.col.4.& Ant.But.consi.84.col.1. consi.110.col.2.ego puto in dubio verbis geminatis & vniuersalib.stãdum,vt est etiam *crebrior & verior opinio, nisi aliter ex tenore inuestituræ appareat.l.non aliter.ff.de leg. 3.l.1.§.si is q nauem.ff.de exerci.actio.nec obstat generalis feudorum natura, quia tenori inuestitura cedit non econuerso.c.1.de duobus fratr.à capi.inuesti.in vsibus feudo. ¶ Excludunt.Idem latè Iac.de S.Geor.in tract.feudorum. versicu.& cum pac.de non alienan.col.8.versic.sed quæro.

Franc.tract.feudorum par.quinta,conclusione quarta,Alber.Bru.consi.306.in prin.

d ¶Traditione.Adde lib.7.consi.76.

e ¶Argumentū.adde q̄ dixi super consue.Pari.ti.1.§.5.nu.71.

f ¶Filio. adde Ia.trac.feu.vers.dictiq; vasal.pro non con.col.18.versi.videamus.Fran.trac.feu.par.5.n.13.Alb.Bru.consi.8.in fi.Zas.trac.feu.part.10.Alex.infrà lib.3.cons.60.nu.9.

g ¶Nobile.Adde no.in consue.Parisi.tit.1.§.9.gl.3.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus cuiusq; loci occupat bona delinquentis in eo sita.* (10.

2 *Ius tutelæ remanet insolidū,licet administratio diuidatur.& n.*

3 *Fiscum à principe nullus habet nisi iure speciali,quod non debet extendi.*

4 *Concessio regaliorū implicat successionem bonorum vacantium.*

5 *Bona mobilia sequuntur personam, immobilia sequūtur locum.*

6 *Actio iudicatur secundum id,ad quod competit.*

7 *Donans quicquid habet Perusii, nō veniunt nomina debitorum ibi existentium.*

8 *Aes alienum pro rata bonorum confiscatorum diuiditur inter plures dominos fiscales.*

9 *Decedenti ab intestato si proximiores paterni succedunt in immobilib.materni in mobilib.diuidētes æs alienū p rata bonorum*

CONSILIVM XXXI.

VISO tit.q. præmissæ & his q̄ acutissimè & copiosè deducta sunt per celeberrimū & pstantissimum do. consulentem. ¶ Videtur prima facie dicēdū, dominū loci in quo mulier diu habitauit, non admittendū iure successionis ad nomen debitoris alterius territorij,pro quo adduci pōt id, quod not.decidit Pet.& Bal.in l.ex facto,pponebatur.ff.de
1 hæ.inst.vbi concludunt,†φ si qs habeat bona in diuersis territoriis, quorum quodlibet separatam habeat bursam fiscalem & indistinctam,& delictum cōmiserit taliter,ppter qđ oīa bona vbicunq; sita publicentur,vnusquisq; fiscus occupat bona sui territorij,& cum habeatur fiscus loco hęredis. l.tutoris.C.ad l.Iul.de vi.l.1.C.de bo.q̄ li.l.nō intelligitur.§.cum ex cā.ff.de iu.fis.& l.recusare.§.si fisco.ff.ad Tre.q̄libet fiscus agere pōt in suo territorio cōtra debitores illius, cuius bona confiscata sunt,& pariter respondere tenebuntur q̄libet fiscus debitorib. sui territorij, sicut contingit in duobus tutorib. quorum administratio diuisa est p certa territoria, qa non impediet se de his q̄ concernunt alterius territorium,l.inter tutores.ff.de adm.tu.& l.q̄ro.ff.de sol.& sic pfati fisci cēsebuntur esse hæredes diuersarū hæreditatum. facit secundū eos l.hinc q̄ritur.§.potest.ff.de pe.& l.si certarum.§.1.ff.de test.mil.l.hęredes.§.1.ff.fa.ercis.non aūt dicuntur pprie esse hæredes vnius & eiusdē hæreditatis.qa vno repudiante bona sui loci nō accrescēt alteri fisco, cum nō habeant adinuicē ius accrescendi, eo qa non pprie dicuntur esse hęredes,vt probatur in l.quoties.& ibi Bar.ff.de nouat. & no.in l.inter eos.§.1.ff.de fideiuss.ita concludit Bal.in effectu in palleg.l.ex facto.& ēt Bal.in l.1.C.quād. non pet.par. in 14.col.versi.sed ponamus,qđā habebat bona Paduæ,&c. Ita ergo videtur in pposito nostro dicendū, φ ad do.cuiuslibet loci spectēt bona sita in suo territorio. ¶ Cōfirmo pdi-
2 cta p text.in l.tutores.§.hærcdes.ff.de admi.tut.†vbi si inter duos tutores diuisa est administratio bonorū pupilli existētium in diuersis territoriis, vt qa vni tutori assignata est administratio bonorum existentiū in territorio Bononiensi, alteri est assignata administratio bonorū existētium in territorio Mutinēsi,& repiatur in territorio Bononien.vnus q erat debitor pupilli ptextu rerum existentiū in territorio Mutinē.nihilominus qa debitor erat in territorio Bononiensi,ptās eum conueniendi spectat ad tutorē territorij Bononien.eodē modo considero in casu nostro,φ si psona debitoris est supposita territorio alterius dom.debet iudicari de eo, put de bonis sitis extra territorium dicti loci in quo habitauit & decessit dicta mulier. ¶Ad idem adduco, nam dom.loci habitationis mulieris dato φ d.mulieri succedat, non pōt illi succedere de iure communi,sed tm̄ ex priuilegio speciali. qa esto φ fiscus succedat nullis extantib. agnatis,cognatis,& q̄busdā aliis psonis in iure enumeratis, vt in
3 fra dicam, † tamē nullus hēt priuilegia fiscalia, nisi fiscus,id est,camera imperialis, vt l.1.C.de bo.vac.li.10.pbatur in l. pperandum.§.pe.C.de iud. in ver.fiscale.iuncto verbo iure ciuitatum.& in l.1.§.illud sciendum.cum seq.ff. de ædil.edi. l.simile.ff.ad muni.& no.gl.& DD. in l.item veniunt.§.senatus.ff.de pet.hær.& in l.2.in prin.ff.de iure fis.& in l.3.§.municipib.ff.de bon. pos.& gl. & DD.in rub.C.de iu.fi.li.10.& in terminis nostris declarat Bal.in l.1.ad fi.C.de hær.vel act.
a ven.¶Hoc psupposito videtur, φ successio delata dom.loci habitationis d.mulieris,tanq̄ sit de iure spāli,a non extendatur ad ea q̄ sunt extra territorium illius domini, vt no.Ia.de Pa.Guil.de Cu.Cy.Bar.& Bal.in l.1.C.de sum.Tri.alleg.l.1.in fi.& l.pupillo.ff.de tut.& cu.da.ab his.& l. Titium.§.tutores.ff.de admi.tut.& idem Pet. de Anch.in rep.c.canonum statuta.maximè in 12.q.princi.de consti.& Io.Calde.in consil.suis consi.33.posito sub Rub. de test.& incip.Statuto Ferrariensi. cauetur φ stantib.masculis,&c. ¶Et ideo dicunt iuxta pdicta Doct. φ si delinquentes habent bona in diuersis territoriis,puta Bononię & Mutinę & bona eius fuerunt Bononiæ confiscata de speciali iure, vt qa ex forma statuti Bononiensis bona veniebant ex illo delicto confiscanda,q̄ aliàs de iure cōi non veniebant confiscanda,certè talis bonorum confiscatio non extenditur ad bona sita extra territorium Bononiense. maximè quò ad hoc, vt bona alibi sita applicentur cameræ Bononiensi,vt firmat Bar.& DD.in palleg.l.1.C.de sum.Trin.& no.Io.An.in addi. Spe.in titu.de accu.§.sequitur.in addi.quæ incip.Felicis Nicolai.& in cap. cum secundum.de hær.li.6.per Guil.de Cu.in l.2.ff. de capi.dimi.& no.Ant.in c.postulasti. de foro comp.& Bal.in l. iurisperitos §.cum oriundus.p illum text.ff.de excus. tut.& in l.sed si plures.§.in arrogato.per illum tex.ff.de vul.& pu. subst.& Pet.de Anch. in d.c.canonum statuta.cum concor. ¶Sed pdictis non ob.contrariam sn̄iam, puto de iure probabiliorem,ad quod ostendendum pmitto id quod est iure firmum,φ fiscus succedit subdito ab intestato decedēti deficiente liberorum,parentum & ppinquorum & coniugis legitima successione, inter quos non comprehenduntur affines.l.affinitatis.& l.vitrico.C.coīa. de succ. hoc probatur in l.1.& in l.si vacantia. C.de bo. va.li.10.& in l.1.C.vnde vir & vxor. ¶Excluditur etiam fiscus à nonnullis aliis personis enumeratis, per gl.magistram.in d.l.1.C.de bo.vacan.à socio defunctæ psonæ in liberalitate seu donatione imperiali.l.1.C.si liber.imper.socius. ¶Item excluditur fiscus à collegio licito,in quo defuncta persona incorporata fuisset.l. 1.& per totum.C.de hær.tu.l.3.& l.si qs presbyter.C.de epi. & cler. ¶Item excluditur à patrono in hæreditate liberti.§. sed nostra.Inst.de succes.lib.& in d.l.si qs presbyter. ¶Item excluditur à tutore pupilli defuncti,vt est gl. singul. secundum Dy.& DD.in l.qua tutela.ff.de re. iu. quem quidam reprehendunt sed non examino, qa non expedit. Cùm ergo constabit nullū ex pmissis extare,locus erit fisco,vt in plu-
4 rib.palleg atis.¶†Videamus ergo vtrum dominus dicti loci habitationis mulieris habeat quò ad dictam successionem ius fiscale, & in hoc dico φ sic, quia in themate anteposito præsupponitur, φ domino loci habitationis concessa fuerunt regalia,per quam cōcessionem indultum intelligitur, quò ad hęreditatē & bona vacantia iure fisci succedere possit,ita dicunt Bart.Bald.& Ang.in l.1.C.de bonis vacan.lib. 10.allegando tex.in c.1.quæ sunt regalia. Item si iura & priuilegia fiscalia à principe motu pprio cum clausula nō obs. &c.concessa fuissent domino prædicto, vt no.per gl.& DD. in præallega. l.1.Bart.in l.cunctos populos.in vlti.colum.& Bald.in l.1. C. de hæred.vel actio.vendi.vbi idem dicunt,in dominis vel ciuitatibus quæ scripserunt merum imperium,per not.per glossam.in §.iusiurandum. in Auth. de defenso. ciuita.& per hoc dicunt, quòd omnes domini vel ciuitates hodie non recognoscentes superiorem habent iura fiscalia.& idem Bart.in l.2.in prin.ff.de iure fis.& in d.l.item veniunt.in §.senatus.de peti.hære.& Ant.de But.vt in c.per venerabilem.qui filij sint leg.cum concor. ¶His sic præsuppositis videndum est, vtrùm in successione ad quam admittatur dominus loci domicilij mulieris includatur nomen

men debitoris antedicti, & puto dicendum quod sic. ¶Pro
quo primò allego autoritatem Bal.in l. mercatores, de cō-
mer.& merca.vbi ꝑ illum tex.eleganter dicit notabiliter,ꝙ
† Imperator cōfiſcat bona mobilia ſubditorū exiſtentia ex-
tra territoriū ſuum.quod eſt retinendū & menti tenendum
ſecundū eum.& ſubdit ꝙ ratio eſt, qa bona mobilia cōcer-
nunt ꝑſonā illius cuius ſunt, immobilia verò cōcernunt ter
ritoriū.vult ergo Bal.quod licet aliàs in cōfiſcatione bono-
rum,nō veniunt immobilia ſita extra territorium publican
tis,maximè quo ad vtilitatem confiſcantis,qa illa cohęrent
territorio,vt dixi ſup.tamen mobilia ſita extra territorium
cōfiſcātis bene veniūt in cōfiſcatiōe,qa ꝑſonā concernunt.
6 ¶Sed ita eſt,† ꝙ actio competens contra debitorē,quando
continet aliquod mobile, vt ad quantitatem, ꝓut caſu no-
ſtro, iudicatur eſſe qd mobile,non autem immobile,vt no.
gl.in Aut.de non alie.§.1.in verbo,connumeranda.vbi dicit
Ang.ꝙ licet ꝓpriè & ſtrictè ſumendo,actio ſeu nomē debi-
toris,ſit ſpecies inter mobilia & immobilia.l. quam Tube-
ronis.§.pe.ff.de pecu.l.à diuo Pio.§.in vēditione. ff.de re iu.
tamen vbi q̄ritur quem effectum ſortiatur actio,tunc illa iu
dicantur eſſe mobilia, ſi dicatur ad mobile, ſecus ſi compe-
b tebat actio ad qd immobile,ſecundum illā gl.*b* & hoc etiam
voluit Dy.& Bar.in l.2.ff.de auto.tut.& gl.in l.1.& ibi ſequi-
tur Bar.C.ſi aduer.tranſa.& Bar.in l. mouentium. ff.de ver.
ſig.& Io.And. in add.Spe.in ti.de fructib.& intereſſe.§.1.ſu-
per verbo.ſed quid ſi debeo.in l.1.§.fuit quæſitum.ff.ad Tre.
bene facit quod no. Bar.& Ang.in l.ſi ſic.§.fi.in fi.de leg.1.&
no.Bal.in c.1.in fi.principij.de pace tenē.& in c.1.§.1.de cog.
feu. cum ſi. ¶Ex his infertur, ꝙ nomen dicti debitoris non
cenſetur eſſe extra territorium domicilij creditricis, tan-
quā eius ꝑſonæ inhærens,vt dicit Bal. ideo in iure dicti noīs
c debitoris ſuccedere debet dominus loci domicilij,*c* ſicut in
aliis,in eodē territorio exiſtentib.ſuccedit. ¶Confirmo ꝑ
7 ea quæ voluit Bal.in l.1.ff.de ſta.hom.vbi dicit,† ꝙ ſi quis di-
xerit, dono tibi qcquid habeo Peruſij, ꝙ actiones perſona-
les quas ibi habebat donans,nō veniunt in donatione,quia
locus ſeu territoriū nō circumſcribit illa incorporaliſsima,
ꝓut ſunt actiones perſonales, alleg. l. Caius. ff.de leg. 2.& l.
fi.C.de præſcr.lon.temp.& l. fideicōmiſſum.§.tractatum.ff.
de iud. & in l. hac edi. §. his illud.de ſecun.nup.C.& l.prin-
ceps bona.ff.de ver.ſig. Si ergo nomen debitoris non cohę-
ret territorio loci domicilij ipſius debitoris,ergo nihil ob-
ſtat domi.loci domicilij mulieris,qn iure dictæ actionis ſuc
cedat,ſicut ſuccedit in vniuerſum ius ēt incorporale dictæ
mulieris,vt dicit tex.in l.hæres in omne.ff.de acq.hæ.in l.ni
hil.ff.de ver.ſig.& in l.hęreditas.ff.de reg.iu.cum cōtra eum
allegari nō poſsit, ꝙ cohæreat alieno territorio.& idē dicit
Sal.in d.l.cunctos populos. quam ad hoc allegat ſup.dictus
dominus conſultor,qa actiones oſsib. creditoris inhærent.
vt ab eius perſona euelli nō poſsint. l.quis ergo caſus.ff.de
pecu.& l.3.& ibi not.ff.pro ſocio. ¶Et prædicta tātò fortius
procederent, ſi p̄ſupponeremus dictum contractum cele-
bratum fuiſſe inter debitorem & creditorem in loco domi-
cilij creditricis,ſicut quo caſu,ſi alicui territorio dici pōt,in
hęrere actio reſultās ex cōtractu q inhæret illi territorio, in
quo celebratus eſt contractus,vt eſt tex.in l. Titiū & Męuiū.
§.tutore.de admi.tu.& l.q̄ro.de ſolu. ¶Nūc venio ad reſpō-
ſionē eorū q̄ primo loco in cōtrariū allegaui. ¶Et primò nō
ob.qđ no.Pe.& Bal.in d.l.ex facto ꝓponebatur, qa reſpon.
ꝙ ipſi loquūtur quotieſcūq; delinquēs in territoriis diuer-
ſis hēbat bona īmobilia territorio cohærentia, quo caſu fiſ-
cus cū vtriuſq; teritorij rōe confiſcationis capiat īmobilia
ſita in ſuo territorio, & ꝓpter id qlibet fiſcus habeatur loco
hæredis.vt l.tutores.C.ad l.Iul.de vi.cum concor.ſup.alleg.
Nimirum ſi ēt actiuè & paſsiuè actiones diuidi debēt inter
eos,ſicut fit inter hæredes.l.ꝓ hæreditariis.C.de hæ.vel act.
ven.l.1.C.ſi cer.pe.cum vulgarib.ſed in caſu noſtro p̄ſuppo-
nitur, ꝙ in territorio loci domicilij iſtius debitoris, nulla
ſunt bona immobilia vacantia q̄ fuerunt dictæ mulieris,ſed
ſolum iſtud nomē debitoris,quod(vt dixi & ꝓbaui ſup.)nō
dicitur cohærere territorio, imò cohærebat ꝑſonæ creditri
cis,& ſic tranſit in fiſcum loci cui ſuppoſita erat ꝑſona dictę
creditricis, ſicut in dictum fiſcum tanq̄ in ſucceſſorem,vel
tranſeunt alia iura ēt incorporalia ſpectantia ad dictā credi
tricem,vt plenius ſup. eſt oſtenſum & ꝓbatum, & per conſe
quens patet,ꝙ in caſu noſtro dicta mulier nō dicebatur ha-
bere bona in diuerſis territoriis, ꝓut ſupponunt dicti DD.
8 in q.ſua in loco pręallegato. ¶† Vnum ſubdo ꝙ inquantum
Pe.& Bal.in d. l.ex facto.vidētur velle,quod actiones actiuè
& paſsiuè tranſeunt in quēlibet fiſcum,non ꝓ rata bonorū,
ſed tantummodò inſpecto territorio, videlicet, vt debito-
res & creditores vnius territorij,puta Bononiæ ſequantur,
indiſtinctè agendo & reſpondendo fiſcum ciuitatis Bono-
nię.& ſic innuere videntur, ꝙ iura & actiones territorio co-
hæreant & territorio diuidantur. nam iſtud nō videtur con
cludentib.iuribus comprobari, qa leges inter tutores cum
ſimilib. de illa materia loquentibus non faciunt, qa habent
diuerſam rationē,vt ſtatim dicam. ¶Nec ēt probatur,per l.
hinc q̄ritur. §. poteſt. ff. de pecu.quia ibi loquitur de ſeruo,
cui à diuerſis ꝑſonis conceſſum erat duplex peculium.nam
ſi contrahit ex cā dictorum peculiorum diuerſarum ꝑſona
rum,illi q ſunt creditores, ex cā vnius peculij agere primò
debent contra dominum & poſſeſſorē illius peculij, & ſic à
principio tēpore creatæ actionis patrimonia erāt diuiſa, &
reſpiciebant diuerſos dominos, ſed in caſu noſtro ſecus, qa
tempore quo nomina debitorum & creditorum in eſſe fuē
runt ꝓducta,vnicum tm̄ patrimonium erat,vnde nō potuit
æs alienum reſpicere partē patrimonij, ſed totum patrimo
nium ꝓ indiuiſo reſpicit. d.l.fideicommiſſum.§.tractatum.
¶Et ad oſtendendum hoc quod dico eſſe verū,adduco ver-
ba Guil. de Cug. in d. §.poteſt. vbi dicit: ¶Statuto cauetur,
9 † ꝙ ali quo decedente ab inteſtato ꝓximiores ex parte pa-
tris habebunt bona immobilia, ꝓximiores ex parte matris
habebunt mobilia. Quæritur quos debeant creditores con
uenire. Dicit ipſe ꝙ prima facie videtur diſtinguēdum, ꝓut
diſtinguitur ibi in tex.in vſufructuario & ꝓprietario,vide-
licet:aut agitur ex contractu concernēte bona immobilia,
& conuenientur ꝓximiores ex parte patris: aut concernen
te bona mobilia, & conuenientur ꝓximiores ex parte ma-
tris.facit ēt ſecundum eum d. l.ſi certatum.§.1.de teſt.mili.
Tamē finaliter ipſe determinat,qa d.§.poteſt. & d.l.ſi certa-
rum.loqtur,quando tēpore contractus celebrati erant pa-
trimonia diuerſa,vel diuerſa peculia,ſed in caſu qōnis pro-
ximo loco formatæ viuente illo,cū quo fuit celebratus con
tractus.non erat niſi vnicum patrimonium,qa lex,dicit qđ
paganus non pōt habere plura patrimonia, licet poſsit ha-
bere res exiſtētes in diuerſis locis, ſed oēs res faciunt vnum
patrimoniū.l.Iuriſperitos.§.cū oriundus.ff.de exc.tu. ¶Li-
cet ergo poſt mortē ſcindatur patrimoniū ex forma d. ſtatu
ti,tamē nō debet alterari condō dictorū creditorū.l.2.§.ex
his.ff.de ver.obl.vnde cōcludit ꝙ bōa debēt æſtimari,& ille
d q plus habet,*d* plus ſoluere dēt.arg.ff.de relig.l. Celſus.cum
ſeq.vſq; ad l.ſic ꝓ rata.§.1.ff.ad l.Fal. l.ſi vir vxori.Et ſic patet
ꝙ iura allegata ꝑ Pet.& Bal.non ꝓbant,ꝙ actiones actiuè &
paſsiuè debitorum vel creditorum exiſtētium in vno terri-
torio debeant ſeq fiſcum illius territorij, & ſic cēſeantur in
hęrere territorio,contra ea q̄ ſuperius dixi. ¶Vnde reperio
qđ Gul.de Cu.in l.2.in prin.ꝑ illum tex.ff.de cap.di.contra
rium tenet,& melius iudicio meo. nā dicit, ꝙ quādo ꝓpter
publicationē bonorum exiſtētiū in diuerſis territoriis, qli-
bet fiſcus capit bona ſui territorij,tunc æs alienū diuiditur
e inter eos,nō ꝓ modo territorij,nec ꝓ virili, ſed ꝓ rata *e* bo-
norū ad quēlibet fiſcum ꝑtinētium, ꝑ d.l.2.adducit ēt qđ in
ſimili dicitur de viro,ad quē dos ꝑuenit titulo lucratiuo, qa
ꝓ rata dotis tenetur ad expēſas funeris vxoris,vt præalleg.l.
Celſus.cum ſeq.vſq; ad d.l.ſic ꝓ rata. & in ſimili ēt alle. l.ſed
& ſi le.§.quod aūt qs.ff.de pet.hę. & facit tex.optimus ſecun
dum eum in l.fi.C.de dila.li.11. ¶Io.de Imol.ēt in præal.l.ex
facto.impugnat dictam opi.Pe.& Bal.in eo quod tenent æs
alienum diuidi territorio.& dicit qđ iura allega. ꝑ eos non
ꝓbant.& ꝑ p̄dicta ēt patet reſponſio ad ea q̄ dixi ſupra.ꝙ ta-
lis ſucceſsio cōpetit domino loci domicilij mulieris de iure
ſpeciali,& ſic non dēt extendi ad bona ſita in alieno terri-
torio,&c.qa vt dixi ſup.reſpondeo,ꝙ dicta actio q̄ compete

bat mu-

bat mulieri contra dictum debitorem, non videtur residere
in alieno territorio, imò territorio in quo hēbat mulier do
micilium & actualiter habitabat, vt est in iure sup. ꝓbatum.
Postremò non ob. tex. in l. tutores. §. hæres. & in l. inter tuto
res. cum si. ff. de admi. tu. qa illa iura loquuntur quò ad diui
sionem administrationis q̄ fit, vt cōmodius bona pupilli ad
ministrentur. vnde in casu d. §. hæres. qa ibi hęres erat in ꝓ-
uincia, iniquum fuisset dicere, qđ cura cōpellendi ipsum hę
redem ad restituendā hæreditatē pupillo, secundum volun
tatem defuncti spectaret ad tutores, qbus cōmissa erat ad-
ministratio bonorum extra ꝓuinciā, qbus hoc cōmodius fu
isset, vnde dicitur, qđ spectat ad tutores, qbus cōmissa erat
administratio rerū ꝓuincialium, q hoc cōmodius expedire
possunt. ¶ Et ideo tex. in d. l. inter tutores, dicit † ꝙ diuisio
tutelę non iuris sed iurisdictionis est. i. licet diuidatur admi
nistratio sola, tamē ius tutelæ remanet insolidum & indiui-
duum apud quēlibet tutorum: & ideo dicitur, ꝙ si agatur ꝑ
vnum ex tutorib. cui assignata est administratio certi loci
contra debitorē illius loci poterit opponere compēsationē
de eo qđ sibi debetur ex administratione alterius contuto-
ris habētis administrationē alterius loci, qa quo ad effectū
iuris, maximè contra ius actionū actiuè & passiuè nihil im-
mutatur ꝑ d. diuisionē administrationis, in qua (vt dixi) in-
spicitur sola cōmoditas & facilitas administratiōis, vt ēt di-
cit Sal. in ꝑalle. l. cunctos populos. Ex quib. concluditur, ꝙ
etiā exactio dicti noīs debitoris spectare debet ad ꝑfatum
dominum loci domicilij mulieris quæ intestata decessit.

ADDITIO.

a ¶ Speciali. Idem Alberi. in 3. part. statuto. q. 2. Ioan. And. in addit. Spec. de accus. §. quæritur.

b ¶ Glo. Adde latissimè do. And. Tiraq. in consuet. Picta. titu. retract. §. 1. glos. 7.

c ¶ Domicilij. Item Iac. trac. feu. ver. cum mero mixto imper. col. 4. vers. sed formo. & in trac. de operis. col. 2. vide Nell. in tract. ban. par. 1. secundi temp. q. 17. & quæ dixi in consuetu. Parisi. §. 57. §. 145. idem Soc. consil. 36. consi. 101. lib. 1.

d ¶ Plus habet idem. Alb. 2. par. stat. q. 105. Iacob. in tracta. de operis. co. 6. sed qa Pau. in d. l. hinc q̄ritur. de pecu. & in con. 290. in fi. li. 2. aliter tenet. vide in cōs. Par. ti. 13. §. 150. vbi hoc excussi. no. obseruamus, ꝙ qcunq; iure successiuo vel beneficio consuetudinis capit mobile, tenetur soluere debita.

e ¶ Pro rata. idem Alberi. in d. l. 2. & in l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudic.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non defertur ob vnum testem, nisi sit omni exceptione maior, & reddat cām, & dicat plenè factum. & nu. 2.*
3 *Colonus non est integer testis.*
4 *Mendacium obreptionis impedit ratificationem.*
5 *Testes singulares non iunguntur.*

CONSILIVM XXXII.

VISO puncto & dubiis de qbus q̄ritur, puto ve-
rum esse, de iure quod dicto do. P. actori nō sit
deferendum iuramētum in defectum semiple
næ ꝓbationis, & ꝙ intētio dicti do. Pet. non sit
plenè ꝓbata ꝑ dictos duos testes, s. Bernardum
1 & Bernabęum. ¶ Ad quod ostendendum ꝑsuppono † ꝙ ad
hoc, vt actori possit deferri iuramētū in defectū semiplenæ
ꝓbationis, iux. l. in bona fide. cū ibi no. C. de re. cre. l. admo
nēdi. ff. de iureiu. & c. fi. de iureiu. reqritur, qđ si intētio eius
sit ꝓbata ꝑ vnum testem, talis testis sit omni exceptione ma
ior. ¶ Et ideo, si testis esset talis qđ eius fides esset in aliquo
a debilitata, non sufficeret a ille testis ad hoc, vt possit deferri
iuramentum in defectum semiplenæ ꝓbationis. ita inquit
Bar. in d. l. admonendi. circa 8. col. in vers. venio ad tertium.
Vnde dicit, ꝙ si testis esset consanguineus, & multum ami-
cus parti aut aliqd simile, non posset in eius defectum iura-
mentum deferri. alleg. no. per gl. in l. ēt matris. ff. de ꝓbat. &
istud seqtur Ant. de But. in c. fi. de iureiu. ¶ Bene facit quod
no. Bal. in c. sacramētum. de consue. recti feu. vbi voluit, † ꝙ
2 licet duo testes non interrogati de cā & deponētes sine red
ditione cāæ faciunt plenam ꝓbationem, iuxta plenè not. in
l. solā. C. de testi. & in c. cum cā. q̄ inter archiepm. de testib.
tamen si vnus solus testis est examinatus, & non interroga-
tus non reddit cām sui dicti, non facit semiplenā ꝓbationē,
adeò ꝙ possit deferri iuramentū semiplenę ꝓbationis. ¶ Et
b. idem si talis testis nō dixisset plenè factū, b ꝑ no. in l. Lucius.
ff. de his q notan. infa. qa talis examinatio non caret tali su-
spicione boni viri, & secundum eum modicus defectus im-
pedit semiplenā ꝓbationē vnius testis. ¶ Nec mirum secun
dum ipsum, quia satis exorbitat fides vnius testis à iure cōi.
ext. de testi. c. à nobis. & c. innotuit. ¶ Sed ita est ꝙ domesti-
ci testes nō reputātur idonei & integri testes. l. ēt. C. de test.
c. in literis. de testi. & inter tales domesticos enumeratur co
lonus. l. ꝑsenti. §. fi. C. de his q ad eccl. confu. & not. expressè
Spe. in tit. de test. §. 1. vers. itē excipitur ꝙ est domesticus. vbi
3 expressè dicit ꝙ secundum Vber. de Bobio, † q̄uis colonus
non repellatur ex toto, tamē non est integer testis, & minus
ei creditur q̄ aliis, vt no. gl. & dd. in d. c. in literis. ¶ Sed ita est
ꝙ Bernard. est affictuarius do. Pet. & ipsemet testis fatetur,
ergo non est integer testis ꝓ declaratione d. iuramenti ob-
tinēda. nā & talis q soluit ꝓ terra certam mensurā frumenti,
appellatur colonus & conductor. gl. & DD. in d. c. in literis.
sed ita est quod plurib. modis pōt dici colonus, & est nomē
largum & generale, vt ꝑ gl. in rub. C. de agri. & cens. lib. 11. &
quo ad ꝓpositum nostrum est eadem rō in eo q pro fundo
quem colit, debet ꝑstare do. certam mensuram frumenti, q̄
est in eo q debet soluere certā mercedē pecuniariam. debet
ergo esse eadem iuris dispō. c. translato. de consti. l. illud. ff.
ad l. Aqui. ¶ Et licet affictus q ꝑstatur per dictum testem sit
modicus, tamē hoc non habet obstare, qa ēt dicit Bal. in d. l.
sacramentū. ꝙ quo ad impediendū, ꝙ vnus testis nō facit se
miplenā ꝓbationē modicus defectus sufficit, vt retuli supr.
¶ Et quādoq; pōt contingere ꝙ maior esset suspicio in eo q
modicum affictum solueret, q̄ in eo q magnum, nam potest
contingere ꝙ soluit affictum modicum ꝓ re q̄ maiori affi-
ctu digna esset, vnde testis, ne subtrahatur ꝑ do. à tali cōmo
do facilius induceretur ad testificandū ꝓ dom. aliter q̄ se ha
bebat veritas. ¶ Accedit vltra ꝑdicta, qa ēt dictus testis (vt
dicitur) fuit ꝓductus & receptus ad instantiā vnius, q nullū
habet mandatum à domino. quo casu aduertendum, qa li-
cet sit disputatio, an gesta ꝑ aliquem noīe meo sine mādato
meo possint ratificari per me, & secuta ratificatione valeant
in fauorem meum, ac si fuissent gesta cum mādato meo, de
quo per gl. & DD. in l. si tutor. C. qui. ex cau. in integ. restit.
non est neces. & in l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iud.
& in l. licet. ff. de iud. & per Bal. in l. falsus. C. de fur. & ꝑ Ca-
no. in c. ex parte Decani. de rescr. & in c. cùm in iure. de offi.
dele. tamen dicit Bal. in l. Iul. in q. 5. ff. q satisd. cog. ꝙ ipse au
4 diuit Bart. dicentem, † ꝙ si ille q actum fecit noīe meo, & in
fauorem meum falsò allegauit se mandatū habere cum nō
haberet, non pōt ratificari ꝓpter vitium obreptionis. ar. l. si
qs obrepserit. in verbo, nihil agit. ff. ad l. Cor. de fal. & ita cū
eo transit Bal. in d. l. Iul. ¶ Si ergo apparet eum qui noīe do-
mini Pet. dictū testem ꝓducit & examinare fecit, falsò alle-
gasse se habere mandatū non motus aliqua probabili rōne,
non possit talis actus ratificari à do. Pet. seqtur ergo, ꝙ dict.
do. Pet. vigore attestationis dicti Bernardi non potest de-
ferri iuramentum in supplementum ꝓbationis, quin imò
contra, dato ꝙ dictus testis ex toto semiplenè probasset, at-
tamen adhuc haberet iudex arbitrari, an ista quātitas esset
magna vel parua, attenta qualitate personæ actoris, nam si
ei videretur magna, non deberet iuramentū deferri, vt not.
gl. Bar. & alij, in d. l. admonendi. & gl. & DD. in d. c. fi. ¶ Nec
prædictis etiam obst. si diceretur, quòd est probatum plenè
per duos testes, s. per Bernabæum vltra Bernardum. quia re
spondeo, ꝙ Bernabęus non probat aliqd, quia non deponit
ꝙ Lazarinus confessus fuerit, se habuisse certam quantita-
tem bladorum, & sic obscurè deponit, & ideo non releuat.
c. in præsentia. de prob. l. Pomponius scribit si frumentum.
§. fin. de rei ven. no. Spec. in tit. de teste. §. 1. versic. item ꝙ te-
5 stis obscurè, &c. ¶ † Præterea quilibet dictorum testium est
singularis, ergo non possunt simul iungi. c. licet causam. de
prob. c. bonę. de elect. l. ob carmen. §. fin. ff. de testib. Ex aliis
etiam apparet euidenti inspectione, quod dictus vltimus
testis

testis nihil ꝓbat, ideo superuacuum est, super eius dicto latius insistere, eo præsertim, qa audio causam versari coram doctissimo viro. Concludo igitur, non esse deferendum iuramentum dicto do. Pet. in defectum semiplenæ probationis, nec per dictos duos testes esse probatum opportunè intentionem ipsius actoris. Alex. de Imol.

ADDITIO.

a ¶ Sufficeret. Iaso. repet. l. admonendi. col. 69. ff. de iureiur. Felin. c. cùm causam. de testib.

b ¶ Factum. Alexan. consil. 39. col. fin. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio nullitatis non censetur sublata.*

2 *Habita ratione, verbum vel discretè vel iudicio, importat arbitrium boni viri.*

3 *Commissio si facta sit per verba importantia arbitrium boni viri, tunc seruari debent omnes regulæ iuris.*

4 *Dispositio superioris debet quantum potest intelligi, vt iuri communi conformetur, non dispensando nec inutile confirmando.*

5 *Verba nihil operantur, quando exprimitur quod tacitè inest, vel quando sequeretur intellectus contra ius commune.*

6 *Sententia lata eo instanti, quo quid petitur, non valet.*

7 *Sententia nō valet lata contra sententiam, quæ per desertionem transiuit in rem iudicatam.*

8 *Sententia quæ transiuit in rem iudicatam inducit notorium.*

9 *Exceptio nullitatis statim probāda impedit executionem sentiæ.*

CONSILIVM XXXIII.

VISO themate super quo copiosè allegatum &
consultū est, ꝑ celeberrimum dominum suprà
consulentē, ideo pauciorib. agam. ¶ Primò ita
que videndum erit, an stante vltima cōmissio-
ne facta massario Mutinæ de expediendo, se-
cundum formā relationis do. consultoris illustrissimi prin
cipis, possit coram dicto massario opponi de nullitate vlti-
mæ sententię latæ contra Io. Ferrar. per iudicem appellatio
nis. ¶ Secundò erit videndū, an allegatæ exceptiones sint le
gitimæ, & concludentes ipsarum nullitatem, ēt quò ad im-
pediendum ipsam executionē sententiæ. ¶ Et circa primū
breuiter omissis argumentis concludo, ꝙ non obstantibus
verbis dictæ relatiōis, potest corā dicto massario opponi de
nullitate vltimę sententię iudicis appellationis Regij. Nam
relatio dictat fieri, qđ iuris sit habita ratione sententiæ vlti
1 mò latę ꝑ iudicem appellationis regij. † Nam non ob. verbis
illis primò & ante omnia debet videri, an illa vltima senten
tia sit lata, & sic, an sit aliqua vel nulla: hoc probari possit ex
pluribus. ¶ Et maximè ꝑ no. per Bar. in l. diuus. ff. de test. mi.
& no. per Bar. in l. 1. §. parui. ff. quod vi aut clàm. & Io. An. in
add. Spe. in ti. de sen. prola. §. vt aut. quæ incip. ad hoc. & Bal.
in l. 2. in 1. col. C. de excep. rei iudi. & cano. in c. item cum qs.
de restit. spol. vbi dicunt, ꝙ si ex forma statuti ꝓuisum est, ꝙ
contra sententiam vel instrumētum guarentigię nulla pos-
sit opponi exceptio, tamē semper poterit opponi, quod illa
non est sententia, vel istud non est instrumentum ratione a-
a licuius nullitatis. *a* ¶ Secundò, propter illa verba dicentia,
2 † habita ratione sñiæ, &c. nam illa verba important idem
ac si dixisset, habita discreta inspectione sententiæ, ita dixit
gl. in l. duos reos. §. 1. in ver. temporis. ff. de duo. re. si ergo est
commissum, ꝙ habeatur discreta inspectio sñiæ, non est du-
bium, ꝙ videtur cōmissum massario, ꝙ discretè & arbitrio
boni viri, tanq̄ iudex habeat respectū ad dictam sñiam. ver-
bum enim discretè non importat liberam potestatem, sed
arbitrium boni viri, vt not. Lap. & Ab. in c. 2. de iura. cal. li. 6.
& Ant. de Bu. & alij. post eum in c. 1. in vl. col. de const. & Bal.
in l. si. ad fi. C. de iu. do. impe. ¶ Quod ꝓbatur, quia verbum
discretio, importat idem quod iudicium, in l. cùm prętor. §.
1. in verbo, iudicio. cum gl. de iudic. vbi vult, ꝙ arbitrium &
discretio idem sint, alle. no. in c. quintauallis. de iureiu. ¶ Et
verbum iudicio, importat arbitrium boni viri, quod proba
tur in l. Thais. §. Lucius. in vers. arbitrium. ff. de fideicōmis.
lib. secundum verum intellectum, quem posuit Bar. in ex-
trauag. ad repri. in verbo, videbatur. & Ant. de But. & Io. de
Imo. in c. 1. de const. & Io. de Lig. & Pe. de Anch. in Cle. sæpe.
de ver. sig. & Io. de Imol. in l. si sic. in prin. ff. de lega. 1. & Lud.
Ro. in Rub. ff. de arb. & probatur in c. illud. in ver. iudicium.
3 de cler. excom. & c. inter corpora. in fin. de translatio. ¶ † Et
vbicunq; aliquid committitur alicui per verba importātia
arbitriū boni viri, tunc debet seruare oēs regulas iuris cōis,
vt no. Bar. in d. extrauag. in verbo, videtur. & Ant. de But. in
c. 1. de cons. & Angel. in l. & si post tres. in 11. col. ff. si quis cau.
Pe. de Anch. & Io. de Lig. in d. Cle. sæpe. ar. l. 1. ff. de arb. ¶ Ad
confirmationem huius argumenti secundi, bene facit text.
l. si id quod dominus. ff. de condi. indeb. cum gl. in verb. ra-
tio, vbi accipitur pro iure, vt ibi. in c. causam quæ. el 2. in fin.
& c. exhibita, in fi. cum si. de iud. Et sic perinde est, ac si massa
rio commissum esset, quod facit quod iuris sit, habita ratio
ne vel inspecto iure dictæ sententiæ, & nō est dubium, quod
verbum ratione, id est, iure importat arbitrium boni viri. l.
4 pe. ff. de iust. & iur. ¶ † Tertiò probatur, qa cùm fieri potest,
semper dispositio superioris, debet interpretari, vt nō intel
ligatur superior dispensare, nec inutile confirmare, sed po-
b tius cōe ius *b* sequi. vt not. Inno. & Io. An. in c. dudū. de deci.
quod dictum sequitur ibi An. de Bu. dicens, ꝙ illud dictum
de facili alibi non reperitur. & idem dicit Bald. in l. bonorū.
in 1. col. C. qui admit. facit quod no. Inno. in c. innotuit. de
elec. & no. An. in l. bene à Zenone. C. de quad. præscr. ¶ Nec
ad hoc obstat, si diceretur, verba debent interpretari, vt ali-
quid operētur. l. si quando. de leg. 1. c. si Papa. in prin. de pri-
ui. in 6. sed si dicta verba habita ratione sententiæ interpre-
tantur illo modo quo dixi, nihil operarētur stantib. aliis ver
bis, videlicet fiat quod iuris est. qa ad hoc respondeo, secun
dum quod dicit Io. An. in c. solitæ. super gl. in verb. tanquā.
5 de maio. & obe. videlicet † quod illud fallit, nisi verba expri
mant illud quod tacitè inerat de iure. l. non rectè. C. de fide
ius. l. 3. ff. de leg. 1. ea enim quæ dubitationis tollendæ cā in-
seruntur, non lædunt ius cōe. l. q mutuam. in prin. ff. mand.
sed hîc fuit facta expressio eius quod tacitè inerat, per eum
modum quo inerat: patet, qa ista verba, habita ratione, sunt
verba importantia arbitriū boni viri & ius cōe, vt probaui.
Quandoq; enim fit expressio specialiter, qa magis animad-
uertitur ad id, qđ specialiter iniungitur, quā ad id quod ge
neraliter interpretatur. c. si. ad ver. de hæ. 23. dist. q̄q̄. ¶ Item
respōdeo, ꝙ licet regulariter verba debēt interpretari, vt ali
qd operētur. tamen fallit secundū Dominicū de sanct. Ge-
mi. in d. c. si Papa. quādo verba q̄ exprimūtur, si intelligeren
tur eo mō quo fit expressio, resultaret cōtrarius intellectus
iuri cōi, vt est tex. in l. cām quæ. de rescri. sed ita est in ꝓposi-
to, ergo, &c. Circa secundū principale dubiū, videlicet, an
allegatę exceptiones nullitatis, de quib. in themate sint legi
timæ exceptiones concludentes nullitatē, ꝑsertim illa alle-
gata exceptio nullitatis q̄ surgit ex eo, ꝙ illa vltima sñia fuit
lata contra sñiam ꝑcedentem, q̄ transiuerat in rem iudicatā.
nam ante illam vltimā sñiam lata fuit vna alia sñia per iudi-
cem appellationum Mutinę, q pronunciauit partem aduer
sam incidisse in pœnam, non aūt ipsum Io. & licet à tali sñia
fuerit appellatum, tamē deserta fuit appellatio, secundum
formam statutorum, quia libellus appellatorius non fuerit
ꝓductus in termino statuti, & nō seruatis seruādis. & quan-
quam iudex appellantē restituerit, tamē, vt in puncto rectè
dictum est, non valuit illa sñia, qua fuit restitutus appellās.
6 † qa præsumitur lata sine causę cogōne, attento, ꝙ eo instāti
c *c* quo fuit petita restitutio, fuerit lata sñia super restitutio-
ne. c. cum ex literis. de resti. in integ. not. Bar. in l. prolatam.
in fin. C. de sen. & Spe. in tit. de sen. prola. §. qm̄. ver. oppone
ꝙ iudex. & ibi Spec. non loquitur magis in diffinitiua, q̄ in
interlocutoria. nam eadem ratione qua reddetur nulla dif
finitiua sententia, si iudex leuato velo fulminatus ꝑcessit,
quia tunc non præsumitur processisse cum causæ cogōne
quę est necessaria. l. ex stip. C. de sen. & l. 2. de sen. ex peri. rec.
eodem modo interlocutoria, si eadem hora expedietur, q̄
est præiudicialis, nam etiam in interlocutoria præiudiciali
necessitas est de subā causæ cogō. l. à procedente. C. de dil.
not. Bar. in l. quod iussit. in pen. col. ff. de re iud. & l. ne quic
quam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. ¶ Vnde per dictā
desertionem sñia transiuit in rem iudicatam. l. fi. §. illud. C.
7 de temp. appel. l. si causa. C. eo. tit. ¶ † Et sic sñia lata contra

snīam q̃ per desertionem transiuit in rem iudicatam, non valet, & est nulla, vt est gl. ordi. in Cle. appellanti. in verbo, appellatus, de appel. & not. Host & alij in c. ex rōne. de ap. ¶ Et licet d. Ant inibi in q. 8. dicat hoc verum, nisi post desertam appellationē iudex appellationis ꝓnunciet se iudicē competentē, & tempus non esse decursum ꝑ id, quod no. Compost. in c. sup literis. de resc. & Io. in c. si duob. de app. Spe. in tit. de citatione §. 1. ver. antepen. ergo in ꝓposito valuit snīa iudicis appellationis, q̃ concessit restitutionē in integrum aduersus desertionem, & postea diffinitiuè pronunciauit, ergo ꝓcedens snīa iudicis appellationum Mutinæ, nō transiuit in rem iudicatā, qa respondeo ex his quæ not. ipsemet Ant. de Bu. in d. c. ex ratione. in 8. q. in fi. vbi dicit, quod ꝑdicta ꝓcedunt, nisi manifestè appareat, ꝙ iudex ille appellationis non esset amplius iudex. alle. no. per Fed. in con. 286. sed ita est in ꝓposito, qa constabat appellationem esse desertam, & iudex leuato velo, & sine cognitione restituit appellantē. ¶ Secundò respondeo, ꝙ contrarium ꝓcedit, quādo iudex validè ꝓnunciasset, se iudicē competentem & tempus non esse decursum, sed in ꝓposito iudex in causa restitutionis ꝓnunciauit nulliter, qa causa non cognita ꝓnunciauit præsupponendo, ꝙ appellans non fuit confessus tale qd ꝓpter quod restitutio concedi potuisset. ¶ Ex prædictis ēt infertur, ꝙ vltima sententia etiam fuit nulla. ¶ Ad quod ostendendum adduco inter cętera q̃ adduci possent, ea quę latè no. Ant. de Bu. in c. ab excōicato. de rescri. vbi in illo articulo, an sententia lata contra snīam quæ transiuit in rem iudicatam, sit nulla indistinctè, siue in eadem instantia feratur siue in diuersa. concludit concordando opi. q̃ variæ fuerunt, vt ibi plenè refert, ꝙ si sententia lata est, contra sententiam quę nullo remedio rescissiuo poterat reuocari, sit nulla, tanq̃ lata contra notorium, iuxta no. in c. inter cætera. secundum vnum intellectum. extra. de re iud. dum tamē constat, quod iudex fuerit certificatus de snīa, & nihil de validitate sententiæ ꝓbabiliter reuocatum fuit in dubium. secus si non fuerit certioratus, vel fuit ꝓbabiliter reuocatū in dubio de inualiditate dictæ sententiæ, vt ibi ꝑ plura cōprobat. Et istud scilicet ꝙ debeat considerari, an fuerit reuocabiliter reuocatū in dubio de inualiditate sententię, est de mente Fed. in d. consil. 286. & Ant. de But. in d. c. ex ratione. in 8. q. Sed ita est ꝙ nulla erat probabilis dubitatio, q̃n dicta snīa transiuerit in rem iudicatam, vt superius est ostensum, ergo snīa contra illam lata non tenet. & idem tenuit Ant. de But. in c. pastoralis, in prin. de rescri. & sequitur ibi Io. de Imo. in 13. col. per ea quæ ibi Inno. & in c. cum M. de consti. ¶ Et firmat hoc ēt Ant. de Bu. in c. inter monasterium, in vlt. col. de
8 re iud. vbi dicit, † ꝙ sententia quæ transiuit in rem iudicatā,
d inducit notorium, *d* in c. fi. de coha. cler. & mulie. & sentētia lata cōtra notoriū est nulla, vt no. in c. Romana. in §. 1. de sen. excom. in 6. vt not. Inno. in c. fraternitatis, de frig. & malefi. & in c. cum nostris. de conces. præb. & probatur in d. c. inter
9 cæteras. ¶ † Et talis exceptio nullitatis impedit executio-
e nem *e* sententiæ, quia potest incontinenti probari per inspectionem actorum. l. si ꝑtor §. Marcellus. ff. de re iud. l. fi. C. si
* ex fal. instru. vt est not. opinio * cōis Doctorum vbiq;. & tanto ꝓnior debet esse iudex, ad non exequendam dictam sententiam, quia constat illam esse iniustam, vt not. Innoc. in c. cum R. in fi. de off. deleg. Constat autē dictam snīam esse iniustam, qa in instrumento treugæ nullus est stipulatus pœnam ad commodum cameræ fiscalis, vt not. Bart. in l. arbiter intra certum. ff. de arb. & in l. 1. in prin. ff. de iure fisci.

ADDITIO.

a ¶ Nullitatis. Gemi. Phi. c. si quando. de rescrip. in 6.
b ¶ Cōe ius. Alex. Ias. l. quanquā. l. in testamento. C. de testa. mili. Cæpol. cons. ciuilium cons. 5. in fi. Cor. cons. 167. col. 2. li. 2. Ias. cons. 1. col. pe. li. 1. Alci. trac. præsum. Reg. 3. ꝓsum. 36.
c ¶ Eo instanti. Adde in lib. 2. consil. 118. col. 2.
d ¶ Notorium. Bald. l. is cui. ff. de testa. Ias. l. si verò. in fi. ff qui satisd. cog. l. fi. in fi. princ. ff. si cert. pet. l. sed & si possessori. in fin. ff. de iureiu. l. 1. col. fi. lect. 2. C. de sum. Trin. limitat Dec. c. at si clerici. in princ. col. 2. de iud.
e ¶ Executionem. limita in lib. 5. consil. 83. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Confessio circa probationem statim reuocari potest.*
2 *Alias, verbum, refert similem qualitatem.*
3 *Supplicatione sola nō dicitur contrauentū, nisi quis vsus fuerit.*
4 *Citatione sola non dicitur contrauentū, si citatus nō comparuit.*
5 *Acceptatio & prorogatio compromissi non astringit, nisi à notificatione.*
6 *Dilatio non currit, nisi à notificatione.*

CONSILIVM XXXIIII.

VISO themate suprascripto. ¶ Quamuis prima facie videtur dictum Ant. incidisse in pœnam compromissi, quasi venerit contra ꝓmissa supplicando principi de alio iudice dando per id quod legitur. & no. in l. si qs maior. C. de trans. & ꝑ Bart. & alios in l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. per casum, in c. si diligēti. de fo. comp. Tamē in ꝓposito puto contrarium esse de iure verius. sc. ꝙ verba ꝑdicta prolata per d. Ant. in cancellaria Regij non dicatur esse ꝓbatū, ipsum contrauenisse cōpromisso, & in pœnā incidisse. & moueor infra scriptis. Et primò, qa dictus Ant. ꝓlatis illis verbis primò dictis, & And. verbis dicti Zanoti, implicauit ꝙ nil aliud dixerat principi, nisi ꝙ succurreret indēnitati suæ. vnde si Anto. postq̃ ꝓtulerit illa prima verba, correxerit se incontinenti, anteq̃ d. Ant. seu cancellarius redigeret in scriptis, videtur
1 ꝙ dictam reuocationē facere potuerit, † qa pars pōt reuocare confessionē suam incontinenti, ēt absq; ꝓbatione er-
a roris, si tpe quo incontinēti *a* reuocauit, nondum erat redacta in scripturā, vt est gl. not. 32. q. 1. in c. apud misericordiā. & gl. & DD. in c. fi. vers. iusta causa, de iureiu. lib. 6. & no. Bal. in l. edita in 31. col. de eden. in repe. Patauina. & Host. Io. An. Ant. de Bu. in c. ex literis. de diuor. do. Ab. in c. præterea. de test. cog. in l. char. facit quod not. gl. in c. epm̄. de const. ergo si attendimus dictā reuocationē quæ attendi debet, si fuit incontinenti facta anteq̃ redigeretur in scripturam, sequitur ꝙ non dicitur Ant. contrauenisse compromisso, qa dato ꝙ dixisset principi. ꝙ consuleret indēnitati suæ in talib. verbis generalib. non comprehendit aliq̃d ꝑp quod proferens illa verba generalia, possit in pœnā incidere. l. si ꝓcurator. & ibi not. per Bar. ff. de cond. inde. l. fin. ff. quod quisq; iur. l. pater. ff. quæ in frau. cre. & not. Bart. in l. codicillis. §. institutor. ff. de lega. 2. facit l. obligatione generali. ff. de pig. l. 1. C. q̃ res pig. ob. pos. & qđ habetur in cle. non pōt. de ꝓcu. ¶ Secundò moueor, qa ad hoc, vt ꝑ illa verba primò ꝓlata ꝑ Ant. dici possit eum incidisse in pœnā, oportet apparere ꝙ factū esset compromissum ꝑdictum in d. Baldas. eo tpe quo Ant. dixit, principi illa verba: qa nondum erat factum compromissum. vnde non pōt dici, ꝙ ꝑ illa verba ventū fuerit contra compromissum, qđ nondum factū fuisset. vnde fundamentū intētionis Zanoti est, ꝙ dicta verba fuerint ꝓlata tpe quo iam factū erat comꝓmissum, ergo debuit Zanotus probare quod tpe quo Ant. ꝓtulit dicta verba principi iam erat factum compromissum, aliàs illa ꝓbatio non releuaret Zanotum. l. matrē. C. de prob. l. eum actū. ff. de neg. ges. & not. in cle. si. de resc. & no. Bar. in l. nō solū. §. sed vt ꝓbari. in prin. ff. de ope. no. nun. Nec ob. si diceretur, ꝙ ex ꝓlatione ipsorum verborum satis apparet, ꝙ fuerat iam factum compromissum in dict. Zanotum, qa Ant. dicit principi ꝙ supplicabat ꝙ sua excellentia in illa cā q̃ erat cum d. Ant. & fratribus vellet dare vnum alium iudicē, & princeps respond. come Baldasar Scaio la non la spaza: Ant. resp. el me tiene in tempo. qa dico, ꝙ ꝑ certo illa verba non inferunt, ꝙ eo tpe factum esset compromissum in d. Baldas. patet: qa verba Anton. indicant potius, ꝙ Baldasar eēt iudex delegatus q̃ arbitror ex compromisso, patet, quia d. Ant. supplicabat principi, ꝙ vellet sibi dare vnum alium iudicē. pondero illud verbum alium, quod verbum implicat ꝙ ille qui tunc vel ante
2 erat cognitor, ēt erat iudex, † quia illa dictio *b* iudex, impli-
b cat de suo primo significato quod præcedens esset iudex. c. fin. in ver. alij mendicantes. & ibi no. Arch. de pac. in 6. & l. 2. de coll. & not. in l. solum. ff. de vsuca. & verba in dubio debēt accipi propriè. l. 1. §. si is q nauem. ff. de exerc. & l. non aliter. de leg. 3. cum vulg. ergo non intelligitur de Zanoto arbitro

vel arbitratore: qa arbiter vel arbitrator nō dicitur iudex. à diuo Pio. in prin. de re iu. l. fi. C. de iud. c. cū dilectus. de arbit. c. vno delegatorum. de of. del. ¶Pręterea licet princeps tunc reſpondit p hęc verba, videlicet come Baldaſar Scaio la nō la ſpaza. &c. nō includunt de neceſsitate, qđ Baldaſar p̄dictus tunc eſſet arbiter in dicta cā: qa dicta verba principis, varijs modis intelligi potuerūt de expeditione Baldaſaris: puta p viam compōnis, & concordiæ tractandæ de voluntate partium: vel vigore alicuius cōmiſsionis datæ d. Baldaſari ab alio, q̃ à partib. & ſic non eſt verum, ꝙ dicta verba de neceſsitate includāt, quod tunc tēporis eſſet factū compromiſſum p̄dictum: ꝓbatio aūt debet de neceſsitate concludere, vt in c. in p̄ſentia. de probat. quinimò ad hoc, vt qs incurrat pœnā, oportet ꝓbationes eſſe liquidas & aptas, vt dicit Bal. in l. 1. in 3. op. C. de his q̄ pœ. no. facit l. fi. C. de probat. ¶Tertiò principaliter moueor, ꝙ illud, quod dicitur
3 †ꝙ p ſupplicationē factam principi videtur ſupplicans contrauenire: debet intelligi, ꝙ quando quis ſupplicauerit & impetrauerit: & ſic ſupplicatio fuerit cum effectu: ita declarat Paul. de Caſt. in p̄alle. l. ſi qs maior. C. de tranſact. vbi fortius dicit, quod ad hoc, vt talis ſupplicans incidat in pœnā, & dicatur contrauenire: reqritur ꝙ impetrauerit reſcriptū delegatorium, ꝙ vſus ſit reſcripto: & dicit quod iſtud eſt verius. facit qđ no. Hoſt. & Io. An. in c. ex conq̄ſtione. de reſt. ſpo. vbi p plura cōcludunt, quod ſi actor impetrat reſcriptū delegatoriū, & voluit illo vti: nō poterit reus illud reſcriptū allegare, & vti inuito actore, vt no. Bal. in l. 1. C. vt lit. pen. & in l. poſtq̃ liti. ad fi. C. de pac. ¶Et ꝓ hoc etiam bene facit id, quod no. Bal. in l. quāuis. C. de in ius voc. vbi voluit p illum
4 tex. †ꝙ ſi qs in contractu ꝓmiſit pœnā ſi veniret cōtra contractū: & talis ꝓmittēs poſtea facit citari eum, ad aliqd qđ erit contra p̄miſſa in d. contractu, certè p ſolā citationē nō incidit in pœnā iſte, q citare fecit, ſi citatus nō cōparuit, & ipſe aduerſarius citatus nō fuit in cōmodo: itaq; dictus Zanotus p talē ſupplicationē non fuit incommodatus, nec iniuriatus; non pōt dici ex hoc qđ pœna ſit commiſſa. ¶Pręterea hoc in ſpē decidit gl. in d. l. ſi qs maior. ver. ſupplicādo. q̄ intelligit ꝙ p ſupplicationē. ſ. cū impetratione committatur pœna, impetrare autē non dicitur ille, q obtinet reſcriptum ſup eo qđ ſupplicauerit. l. 3. in prin. ff. qđ qſq; iu. & l. 3. §. 1. ff. de bo. li. c. fi. de excep. & c. 1. de reſcri. in 6. cum ſi. Sed Ant. non impetrauit à iudice, ergo, &c. Ex qbus oībus concludo Ant. p p̄dicta in pœnā non incidiſſe. & multipliciter patet eſſe reſponſum ad d. l. ſi qs maior, p̄allegatā. fortificātur etiam p̄dicta p id quod voluit gl. in l. ſi cùm dies. in prin. iuncta gl. 1. ff. de arb. p quam gl. dicit notanter Bal. ꝙ compromiſſum non dicitur eſſe ante acceptationē: ita dicitur in themate ꝓpoſito, quod nondum erat acceptatum comꝓmiſſum tempore, quo fertur dictum Ant. dixiſſe dicta verba principi, ergo, &c. ſupiora tamē fundamēta mihi melius
5 placēt. ¶Sup eo aūt quod vltimò q̄ritur, ſ. †an ſtāte ſtatuto ꝙ inſtātia comꝓmiſſi currat à die acceptationis comꝓmiſſi: intelligitur incepiſſe currere à die, qua arbiter ſcripſiſſe dicitur dictas literas poteſtati Bagnoli, qm̄ ſonat in acceptationē: an verò die qua apparet p publicum inſtrumentum acceptaſſe, qua die partes inceperunt acceptare corā arbitro, & habere notitiā acceptationis. reſpondeo breuiter, ꝙ quoad partes, & quo ad ipſam inſtantiā decurrēdam partib. non debet attēdi tēpus dictarum literarum, attēto ꝙ tunc de illa acceptatione priori nihil vnq̃ fuit notificatū partib. ante tēpus, quo facta fuit acceptatio, de qua tunc facta fuit publica ſcriptura. ¶Hoc ꝓbatur p ea q̄ decidit Bal. in l. eos. §. apoſtolos. C. de appel. ver. q̄ro nunqd iudex. vbi inqt ſe conſuluiſſe, ꝙ licet ex clauſula poſita in comꝓmiſſo, quod arbitri poſsint ꝓrogare abſentib. ignorātibus partibus comꝓmiſſum, tamē niſi talis ꝓrogatio notificetur, videtur doloſè feciſſe arbiter; & talis ꝓrogatio non aſtringit litigātes niſi notificetur: allegat no. p gl. pe. in d. Cle. 1. de appel. & in l. 2. C. de decu. li. 10. idē ſeqtur Bal. in d. l. eos. §. apoſtolos. ¶Ita in ꝓpoſito ſi arbiter acceptauit ſecretè, & partib. non notificauit, videtur doloſè & culpabiliter agere: & talis acceptatio non aſtringit litigātes ad ꝓcedendū anteq̃ fuerit eis notificatū. ¶Et idē videtur in effectu velle Bal. l. 1. C. de ſent. ex peri. recit. in ver. q̄ro an interlocutoria, vbi dixit, ꝙ habēs poteſtatē ꝓrogandi comꝓmiſſum, pōt facere nulla parte citata: qa talis ꝓrogatio non eſt ꝓpriè ſnīa, ſed q̄dam exceptio pacti conuēti: tamē ſecundū eum debet ar-
c biter iſtam ꝓrogationē notificare c partib. p ſeipſum, vel p nunciū aut epiſtolā. alle. l. diē ꝓferre. in prin. de arb. idē voluit Bal. in Aut. ei q. C. de temp. app. ¶Pro iſta concluſione ēt adduco tex. in l. 2. C. vbi in rē ac. p quem dicit ibi Bal. in 1.
6 col. ꝙ in caſib. in qbus pōt ſtatui †dilatio abſenti non p̄iudicat talis aſsignatio dilationis: niſi cùm notificetur abſenti. Bal. etiā in c. pe. C. q accuſa. dicit ꝙ abſenti & ignoranti nō currit terminus niſi à die notificationis. allegat id qđ no. 1. q. 1. in ſum. idē no. Bal. in l. 1. in pe. col. ff. ſi qs cau. vbi ad hoc allegat plura & notanda verba Bar. in l. Labeo. p illum text. cum gl. ff. de iureiu. Bal. in l. 1. in fi. C. de temp. appel. ad hoc tex. & gl. 10. q. 1. de his. debet ergo ſubaudiri tēpus ſcientiæ ſuæ notificationis: qa aliàs partib. nō poteſt imputari negligentia: vt plenè not Bart. in l. genero. p illum tex. de infa. & in l. quinquaginta. C. de excu. tu. & ibi no. gl. & Bald. in d. l. quandiu. C. qui admitti. cum infinitis concordantijs.

ADDITIO.

a ¶Incontinenti. Bart. conſil. 88. confeſsio. lib. 2. ſecundum veterem impreſsionem, quod eſt conſil. 41. lib. 4. in nouis.
b ¶Alius. adde in conſil. 204. col. 2. lib. 2.
c ¶Notificare. latè Iaſ. l. nec quicquam. §. vbi decretum. col. 9. nu. 56. de offi. proc. & l. vltra quem. Curt. ſenior conſ. 31. conſil. 32. Bald. conſil. incip. Nobiles viri. col. fin. quod eſt conſil. 219. lib. 1. ſecundum veterem. & conſil. verò :01. lib. 3. ſecundum nouam impreſsionem, cum duobus conſil. ſequentibus. Alex. conſil. 63. lib. 3. Fel. c. cum olim. col. 8. not. 3. de re iu. Dec. conſil. 39. col. 1. conſil. 169. col. 2. Hip. de Marſil. repet. l. de vnoquoq;. nu. 63. de re iud.

CONSILIVM XXXV.

Lege in lib. 2. conſil. 179. vbi correctius habes.

CONSILIVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Præſumitur in dolo qui alium poſſeſſione ſua vti prohibet.*
2 *Præſumptio mandati non cadit ſine ſcientia & patientia.*
3 *Conductitij laboratores quando non excuſantur.*
4 *Poſſeſſor poteſt ab alijs in ſuo factum deſtruere.*
5 *Satutū prohibens mouere quæſtionē. intelligitur etiā excipiendo.*
6 *Poſſeſſor iniuſtus agit vti poſſidetis contra tertium.*

VIſis ijs quæ p dominos aduocatos reorū adducta ſunt ꝓ reſponſione eorū, & ꝓ reſponſione eorū quæ ꝓ parte noſtra allegata fuerūt, paucis officiū meum abſoluam: tum ꝓpter rei euidentiā: tum ꝓpter p̄ſtantiā dominorū iudicare debentiū. ¶Non ob. vtiq; in primis, dū dicitur, ꝙ reqritur dolus dato, ꝙ non reqratur lata culpa, tamē dicti accuſati p̄ſumuntur debuiſſe dictos de Brucis deſtruere ſeraleā, quā rei fecerūt bona fide rōe officij caſtaldionis: qa vt laboratores domini Spinetę hoc fecerūt, p no. in l. in rē. §. tignū.
1 ff. de rei ven. & qa ipſimet ſeraleā fecerūt: † qa reſpōdeo, ꝙ in dubio p̄ſumuntur dicti accuſati fuiſſe in dolo eò ipſo, ꝙ aliū poſſeſsione ſua vti ꝓhibēt: qa illud qđ ſciunt ſuum nō eſſe, intelligunt ad aliū ptinere. l. fi. C. vnde vi. & qđ ꝓhibere aliquē vti re ſua dicitur eſſe de genere ꝓhibitorū, & inferre iniuriā, & vim turbatiuā. l. apud Labeonē. §. ſi qs bona. & ibi Bar. de iniurijs. Bar. in l. ſi qs opas. ff. de ope. lib. & in his quę ſunt de genere prohibitorum, in dubio p̄ſumitur dolus. l. ſi non conuicij. C. de iniu. c. 1. de p̄ſum. ¶Non ob. ꝙ tanq̃ laboratores caſtaldiones domini Spinetæ hoc fecerūt: qa reſpondeo: primò, ꝙ non eſt ꝓbatum, ꝙ caſtaldiones ſint ſeu laboratores conſtituti ad hoc à domino Spineta. ¶Nec obſtat ꝙ aliqui teſtes aſſerant, ꝙ reputantur caſtaldiones: qa dico, ꝙ reqrebatur probatio: vel ꝙ dominus Spineta conſtituerit eos caſtaldiones ad hoc, vel quod ſciente & patiente domino Spineta geſſerunt ſe in hac re ꝓ caſtaldionibus
2 ſuis: †aliàs ſine ſciētia & patientia non cadit p̄ſumptio mandati. l. 1. §. magiſtrum. ff. de exer. & l. 1. §. ſcientiā. ff. de tribu. l. fi. ff. ꝙ cum eo. c. olim. de of. del. no. Inno. in c. ex parte de-

cani. de rescrip. sed ista minimè sunt ꝓbata. ¶Et per hoc pa
tet nõ obstare id quod no. in d. §. tignũ. & sic dato ꝙ ꝓbarẽt
dominũ Spinetam habuisse ius, tamẽ ex eo quod nõ fece-
runt mandato suo, nõ posse excusari quoquo modo, etiã si
illi de Brucis haberẽt iniustissimã possessionẽ: qa quoad di
ctos accusatos nõ potest dici iniusta. l. 1. in fi. cum l. seq. ff. vti
pos. c. in literis. de rest. spo. ¶Nec p̄dictis obstat id quod ha
betur in l. si vicinus. C. de nup. in fi. vbi sufficit, quem ꝓbare
fuisse reputatum filium alicuius, vt ꝓbetur filiatio: qa illud
ꝓcedit, quando difficilis est probatio in his quæ non pen-
dent à cõsensu alterius: secus si pẽdent à consensu alterius:
vt est mandatum: qa requiritur ꝓbari de scientia & patien-
3 tia, in dictis legib. ¶†Præterea dixit sing. Ang. in Auth. vt
omnes obediant iudici. in prin. in 3. col. vers. ꝙ illud. quod
no. in d. §. tignũ. ꝓcederet quãdo aliquis nulla ꝓbabili resi-
stentia sibi facta aliqd ageret in re aliena iussu vel mandato
alicuius: sed vbi vellet aliqd agere in re aliena contradicẽte
aliquo, tunc iussus vel mandatũ alterius eum nõ excusarẽt:
& idem dicit Ang. in d. §. tignũ. dicens se habuisse de facto.
allegat l. si fundus sciens. C. de rei vend. ¶Idem etiam tenet
Ioan. de Imo. in l. de pupillo. §. nunciationẽ. & in §. si qs for-
tè. in fi. ff. de ope. no. nun. per ea quæ ibi no. gl. sed dicti accu
sati ꝓhibuerunt per vim, & cum resistẽtia dictos de Brucis
se reparantes: & etiã contradicẽtes dictis accusatis ne ꝓhi-
berent: & sic fuit actus gestus cũ contradictione & resisten-
tia, vnde non habet locũ excusatio, de qua habetur in d. §.
a tignũ. a¶Fortius ꝓbãt testes, maximè nostri Bon. Iacobus
Acarter, quondã filius ser Zapri in primo testificatu. Bart.
verò & multi alij fortè 15. vt in cõpendio fit mentio, ꝙ fama
publica est, ꝙ illæ res spectabãt ad dominos possessionis de
Lagauila: ergo nõ potuerũt p̄tendere ignorantiam, nec se
excusare dicti accusati: qa non possunt allegare se ignorasse
id, de quo erat publica fama: vt no. in l. si tutor petierit. de
peric. tut. in Auth. qũo. oportet episcopos. in fi. & in c. si. qui
matri. accu. possunt. & no. in l. 1. ff. de recep. plenius per Bar.
in l. is potest. ff. de acq. hęr. ¶Item accusati erant vicini in lo
co, vt testes deponũt: ergo p̄sumũtur sciuisse dictos de Bru
cis posidere. l. si ita. in fi. ff. de fundo instruc. c. quosdam. de
præsum. & vbicunq; apparet ex [illegible] qua pręsumptione, ꝙ Ti
tius sciebat me habere ius in re ipsa, quanquam de mãdato
alterius in dicta re aliqd faciat, nõ excusatur à dolo: nec ha
bet locũ id quod no. in d. §. tignum. ita inqt Sal. in l. nõ ideo
minus. in q. 2. C. de accu. ¶Itẽ vnus ex dictis accusatis, vide-
licet Peregrinus confessus est dicta pascua esse illorum de
Brucis, vt patet etiã in remissione petitionis, accusę petitæ
per ipsum Peregrinũ, vt in actis apparet: & sic nõ potest ipse
Ioan. refricare & ignorantiam allegare. ¶Et ex his apparet
multipliciter respõsum esse ad id quod dicit pars aduersa,
videlicet ꝙ accusati prædicti fecerunt, vt conseruarent ius
domini Spinetæ: quia dico, ꝙ ad eos non spectabat hoc fa-
cere: tum quia ad hoc mandatum non habebant: tũ etiam
dato ꝙ haberent, tamẽ stante contradictione dictorum de
Brucis, non licuit istis turbare illos de Brucis vti re ad eos
pertinente, stante etiam fama, & his de quib. expresè dixi.
¶Non obst. ꝙ dicti accusati fecerunt illam seraleam, & sic
debuit deiecto licere turbare deiectorem. vt no. in l. 1. C. vti
posidetis. & in l. 1. §. quod ait pretor. & ibi Bar. ff. vti pos. qa
respondeo, ꝙ vbi sum deiectus de possessione mea, possum
etiã ex interuallo turbare, & non dicor expellere deiectorẽ
meum, vt ibi habetur: sed in casu nostro accusati nunquam
fuerunt deiecti à possessione sua per illos de Brucis: qa ac-
cusati nullam possessionẽ in re ista habuerũt, & si seraleam
fecerũt, non per hoc acquisiuerunt possessionẽ suam: quia
possessio erat primò ante constructã seraleã apud ipsos de
Brucis: vnde per constructionẽ seralee non amiserũt illi de
Brucis possessionẽ suam: qa retinebant saltẽ ciuilem. no. in
4 l. clam posidere. §. fi. ff. de acq. pos. †vnde postea volẽtes vti
possessione sua in re sua, potuerũt ꝓpria autoritate destrue
re id quod factum fuerat in re sua. l. quemadmodũ. §. si ꝓte-
ctum. ff. ad l. Aquil. & l. si vitem. §. si ad ianuam. ff. quod vi aut
clam, per Bar. in l. de pupillo. §. meminisse. de ope. no. nunc.
Item faciendo dictam seraleam fuerũt in dolo præsumpto
ijsdem rationib. quibus dixi eos esse in dolo ꝓhibendo: qa
fecerant in eo quod non erat ipsorum qui accusati sunt: er-
go debebant scire ad alium ptinere. & ex suprà scriptis pa-
tet, ꝙ non esset necesse respõdere ad principalia fundamen
ta, tamẽ non pigebit particulariter ad singula respondere.
¶Non ob. dũ vltra alia fundamenta adducebatur decretũ
iuncto statuto, ad quod respondet pars aduersa, ꝙ statutũ
prohibet tempus p̄fixum à cridis aliquẽ agere, sed pars ad-
uersa non agit, imò nos agimus vt in possessione manu te-
neamur: qa respondeo primò ꝙ statutum habet vnum ca-
put generale, aliud speciale. primum est, ꝙ post tempus cri
darum manuteneatur emptor in ipsius possessione, per po
testatem ciuitatis Ferrarię. Secundum est caput speciale, ꝙ
post annum non audiatur volens litẽ vel quæstionẽ moue-
re: vnde non potest negari exceptio ex generali capite di-
sponente, quod emptor in possessione manuteneatur, hoc
modo, videlicet quod turbare volens posit conueniri tan
quam inquietans post tempus cridarum. hoc ꝓbatur in l. 1.
per totam. ff. ne vis fiat ei. vbi vult ꝙ missus non intelligitur
solùm, si alius velit agere contra eum in iudicio; sed etiam
si aliqs iudicialiter eum molestauerit, posit conueniri &
condẽnari, siue etiam consideremus secundum caput dicti
statuti, & ad hoc dico, quod illud caput habet locum in reo
conuento: ꝓbatur ex no. per glo. & doct. in l. ita. vt si fur. ff.
commo. vbi gl. dicit, ꝙ si ille qui rem cõmodauit, agat con-
tra commodatarium actione commodati ad rem, non po-
test commodatarius repellere actorẽ mouendo quæstionẽ
dominij: puta opponendo ꝙ commodans subtraxerat fur-
to rem illam, quam postea commodauit, & quod non erat
dominus: ecce ergo ꝙ reus opponendo exceptionem dici-
5 tur mouere quæstionem; &† sic dictum statutum disponẽs,
quod post annũ nullus posit mouere q. habet locum etiã
in eo qui moueret quæstionem non solum agendo, sed etiã
excipiendo. ¶Non ob. contractum habitum à camera, ad
quod respondeatur ad l. bene à Zenone, cum si. & dum di-
cit pars aduersa, ꝙ nõ fatemur rem esse ecclesiæ: qa respon-
deo & dico, dato ꝙ dominium directum sit ecclesiæ, tamen
vtile quod erat apud Gremoninum, fuit translatum in ca-
meram. ¶Non ob. dum dicitur, ꝙ filij domini Ludouici e-
rant pupilli, & sic contra eos non potuit currere p̄scriptio:
qa negatur ꝙ illo tempore esset mortua domina Ludouica:
imò viuebat, vt apparet ex responsionib. factis ad positiões
secundo loco ꝓductas in actis Francisci Bardellæ notarij.
¶Non ob. ꝙ camera non possedit, qa contrarium est verũ,
qa camera accepit tenutã, vt constat p instrumenta. ¶Non
ob. quod notat Bar. in l. 1. §. fi. ver. ex p̄dictis. ff. vti posid. qa
cũ supportatione, aut domini aduocati partis aduersæ pu-
tant nos dormire, aut ipsi somniant. nam Bart. dicit, ꝙ si qs
agit interdicto vti posidetis, & reus velit eum excludere,
ꝓbet ꝙ alius posidet naturaliter & ciuiliter, & excludit a-
ctorem; qa si alius posidet ciuiliter & naturaliter, seqtur ꝙ
actor nõ potest aliquo modo posidere. l. 3. §. ex contrario.
ff. de acq. pos. sed quis hoc negat. sed nos dicamus vbi appa
6 ret aliquem habere iustam, alium iniustam, † habentes iniu
stam agant interdicto vti posidetis, cõtra tertium eum in-
quietantem, & obtinebit contra eum. casus est in d. l. 1. §. fi.
cum seq. ff. vti pos. & in c. in literis. de re. spo. vt si qs recesse-
rit de fundo quem posidebat: & accesit ad nundinas nul-
lo in possessione relicto, certè si alius ingrediatur fundum,
animo acqrendi possessionẽ, acqrit possessionem natura
lem, quam Bar. appellat corporalem & iniustam, qa est iu-
nior possessio q̄ possessio domini: ille autẽ primus retinet
animo possessionem iniustã. s. ciuilem. & hæc habentur in
l. clam posidere. in fi. plenè no. gl. & doct. in l. 1. in prin. ff. de
acq. pos. ¶Non ob. ꝙ aliàs ibi seraleam habuerunt, & quòd
fieri fecit magnificus Vgutio; quia respondeo, quod nega-
tur, ꝙ magnificus Vgutio fecerit fieri seraleam: & si facta
fuit, illam fecerunt laboratores inscio domino Vgutione.
& ideo fuerunt destructa, vt deponunt testes. ¶Non ob. id
quod dicitur, ꝙ fossatum est forma, quod fit in confine. c.
forus. de ver. si. l. 2. §. p̄terea. cum gl. 1. ff. de aqua plu. arcen.
qa respondeo, ꝙ hoc est verum, vbicunq; fossatum esset in-

ter duo p̄dia diuersorum dominorum, ita debent illa iura:
sed ibi non apparet ꝙ p̄dia ab vtraq; parte fossati sint diuer
sorum: q̄s tam supinus diceret ꝙ intelligitur fossatum pro
confine iuris illius, q̄ facit fossatū. ¶ Non ob. quod testes di
cant, ꝙ Cremoninus fecit sibi ꝓ confine: q̄a respondeo, pri
mò ꝙ testes hoc dicentes sunt singulares. secundò, ꝙ testes
nostri longè plures cōtestes deponunt contrariū. Præterea
assertio Cremonini dicentis se facere ꝓ confine, nō potuis
set p̄iudicare iuri ecclesiæ, ad quā r̄es istæ spectabāt, saltem
iure directi dominij: vt cōstat esse ex inuestituris, & p testes
nostros, q̄ deponunt de longe antiq̄ori possessione, ēt quin
quaginta annorum: vt ꝓbant testes nostri: ergo dato quod
possessionē aliquam habuisset pars aduersa, illa fuit iunior
& clandestina. c. licet causam. de ꝓbationi. d. l. clam possidere.
ꝓbatur in l. si duo. ff. vti possid. ¶ Non obst. quod isti fue
runt accusati iusta vel cum colorata causa moti: q̄a aliàs fue
runt ꝓ parte domini Spinetæ factæ accusæ ꝓ re ista verè: er
go non video ꝙ ista ratio vel argumentum aliq̄d cōcludat:
ideo omittamus c. in præsentia. de probat. & l. non hoc. C.
vnde cogna. ¶ Non obst. dum dicebamus, ꝙ dominus Vgu
tio dato, quod aliqualiter vsus esset cōmodo possessionis,
p̄sumitur illud fecisse iure familiaritatis. l. q̄ iure. ff. de acq.
pos. & quod ibi p Bar. in l. generaliter. in ver. amicus. eo. tit.
iuncto eo ꝙ deponunt testes de familiaritate. nam pars ad-
uersa dicit, ꝙ hoc posset esse verum, quādo constaret ꝙ do-
minus Vgutio nullū ius habuisset: in re vera sanctè & opti-
mè dicit, & in hoc concordes sumus: nā cùm apparet p te-
stes, quod res ista p longam & antiq̄orem possessionē quin
quaginta annorū spectauit ad dominos possessionis de la
gauila: ergo seq̄tur, non spectauit ad magnificū Vgutionē.
l. si vt certo. §. si duob. ff. cōmoda. & d. l. 3. ex contrario. ¶ Nō
obst. ꝙ accusati sint iustis rationib. moti, q̄a hoc non inue-
nio, quinimò contrariū est sup. ostensum, quò autem ad fi-
lios domini Spinetæ, dico ꝙ cùm ipse comparuerit ꝓ inter
esse suo, ista sn̄ia habet ēt eos afficere: vt p Bar. in l. cū filius.
in prin. in 3. col. de ver. ob. dum allegat no. p Cy. in l. 1. C. de
aduo. diuer. iu. no. Inn. in c. pe. de re iud. cum si. attento ꝙ p
nos probatum est de antiquiori possessione p not. per Bar.
in d. l. duo. & per doct. in d. l. licet causam.

ADDITIO.

a ¶ §. tignum. pariter ꝙ dicti laboratores nō excusentur. Pa.
consil. 470. Ad primum. in fi. lib. 1. scilicet quatenus con-
stat eos esse in culpa. aliàs excusantur, vt plenè p Ro. Alex.
Ias. l. de pupillo. §. nunciationem. ff. de ope. no. nunciat. Bal.
consil. 144. consil. 314. lib. 1. consil. 463. lib. 3. consil. 436. lib.
5. Pet. de Ferra. in fer. li. pro tur. posse cons. animo. Bald. l.
l. non ideo minus. col. 1. C. de accus. Ang. tract. malefi. ver.
Sempro. in mandatorem. col. 5. Soc. l. rem quæ nobis. ff. de
acqui. pos. Cor. consil. 33. lib. 1. Dec. l. velle non creditur. ff.
de regul. iuris.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum secundum tollit primum, etiam si non adeatur hæreditas ex secundo, & num. 3.*
2 *Confirmatio principis non tollit ius tertij.*
3 *Clausula codicillaris operatur in testamēto præteritione rupto.*
4 *Possessio ficta parit remedium adipiscendæ non recuperandæ.*
5 *Testamentū an valeat si pater instituit filiū non tanquā filium.*
6 *Legitimatio est subreptitia non expressis qualitatibus.*

CONSILIVM XXXVII.

IN causa mota per Angelum Simonis contra
dominas Gasparinam, Mariam, Doroteam, &
Orsolinam quondam Simonis de Nichio: vi-
so libello cum statutis, & alijs, de quib. in the-
mate fit mentio, & his quæ eleganter deducta
sunt p clarissimum dominum aduocatum omissis non ne-
cessarijs. ¶ Dico ex pluribus dictum Angelum obtinere nō
posse. Primò, q̄a agit tanquam hæres domini Ioannis de Ni
1 chio, ex primo testamento dicti domini Ioannis. † Sed p se-
cundum testamentum, in quo dictus testator instituit di-
ctam Catharinam, eius testatoris matrem tollitur primū. l.
si quis priore. ff. ad Tebell. Instit. quibus modis testament.
infirm. §. posteriore. ergo obtinere nō potest. ¶ Nec ad hoc
obst. si dicatur quod dictum testamentum, in quo dicta Ca
tharina fuit instituta, non tenuerit: quia dictus Simon An-
gelus legitimatus fuit in eo p̄teritus: ergo non potuit tol-
lere primum. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posthu.
l. si iure. ff. de leg. 3. quia respondeo ad hoc, vt secundum te-
stamētum tollat primum, satis est ꝙ inspecto tempore con
diti testamenti secundi, ipsum secundum testamentum ta-
le fuerit, quod aliquo casu cōtingere potuerit, & ex eo pos-
sit adiri hæreditas, licet hoc postea non contingat. l. cùm in
secundo. ff. de iniusto testam. l. pater filio. ff. de hæred. insti.
sed ita est ꝙ inspecto tēpore testamenti secundi, secundum
valebat, eò ꝙ asserta legitimatio facta de filio p̄dicto, scili-
cet Simone Angel. non valebat, eò quia fuerat legitimatus
sine licentia principis, & ex decreto principis talis legiti-
matio facta non tenet, tanquam facta contra ꝓhibitionem
dicti decreti: per quē intelligitur actus annullari, dato etiā
ꝙ non exprimet. l. non dubium. C. de leg. & l. cùm lex. de fi-
deiusso. & non obstante ꝙ in decreto alia pœna imponatur
comiti legitimanti, tamen actus est nullus. & quod sit de
mente legis, ita volentis, apparet in l. 1. C. de sepul. viol. l. iu
bemus nulli. C. de sacrosan. eccl. quod autem ita fuerit de
mente dicti decreti, patet, quia in dicto decreto declara-
tur dictas legitimationes in casu certo factas, sine licentia
p̄fati ducis infringi: nam ex p̄fatione declaratur regula 1.
nam quod liquidæ. §. fin. ff. de penu lega. not. Bald. in c. 1. de
cap. qui cur. ven. in 7. colum. in vers. idem Oldra. & Ioan. de
Imol. in l. filio præterito. in 17. col. de iniusto testa. videtur
ad hoc allegare dictum §. fi. quem dicit non esse alibi. ¶ Nec
dicatis ꝙ legitimationis confirmatio principis, postea se-
cuta post mortem dicti Ioan. trahatur retro ad tempus con
diti testamenti, quia pluribus modis posset responderi. sed
quia illa est indubitata clausula, & clara, scilicet quòd hoc
non facit, ꝙ primum testamentum non sit sublatum per se
cundum: patet, quia satis est ꝙ aliquo casu contingere po-
tuisset, ꝙ ex secundo testamento potuisset adiri hæreditas.
ad hoc vt per secūdum tollatur primum. d. l. pater filio. sed
si dicta confirmatio legitimationis facta non fuisset prout
poterat contingere: certum est ꝙ ex secundo testamento
potuisset adiri hæreditas: ideo alia responsio non videtur
necessaria, ad dictam confirmationem legitimationis, quæ
confirmatio non dicitur valere, quoad præiudicium dictæ
dominæ Catharinæ, quæ iam hęreditatem apprehenderat;
2 † & sic in p̄iudicium tertij, cui iuri non videtur principem
voluisse derogare. cap. super eo. de off. deleg. & l. 2. si quis à
principe. ff. ne q̄d in loco pub. & in proposito no. Bar. in l. 1.
§. filius. in fin. ff. ad Tert. per not. in l. Gallus. §. & quid si tan
tùm. ff. de lib. & posthu. & no. Bal. in c. domino guerram. in
tit. hîc finitur lex Corradi. & l. 2. C. de iu. & fact. igno. & in l.
eam quam. in vers. quæro vtrum. C. de fideicom. in Auth. in
gressi. in tit. C. de sacrosan. eccl. & in l. 2. in 8. col. C. de prec.
impera. offer. Ioan. An. in addit. Spe. in tit. de succes. ab in-
testa. §. 1. vers. per primam q. & per Host. in summa. qui filij
sint legit. in princ. antepen. col. cum si. ¶ Et ita etiam in alio
decreto principis expressè est cautum, scilicet ꝙ intelligi-
tur per aliquam suam concessionem esse sublatum ius q̄si-
tum alteri, nisi in concessione sit adiecta specialis clausula
non obstante, quod alteri sit ius q̄situm: sed ista clausula nō
est adiecta in dicta confirmatione, nec etiam æquipollens,
nec sufficit generalis clausula non obstāte, vt l. si q̄s. in prin.
testamenti. ff. de leg. 3. no. glo. in l. 1. & ibi Bar. C. de peti. bo.
sublato. lib. 10. & in l. omnes. C. de aquæductu. libr. 11. not.
Bald. in l. fin. C. si contra ius vel vti. pub. Ant. de Bu. & Ioan.
de Imo. in c. nonnulli, de rescriptis. cum si. ¶ Et saltem cùm
non fuerit facta dicta concessio citata dicta domina Ca-
tharina, vt requiritur per id, quod habetur in l. pen. ff. de na
ta. rest. & alij post Bar. in l. nam ita diuus. ff. de adop. no. per
Bar. in d. §. & q̄d si tantū. & in l. 2. C. de temp. app. Host. & alij
in c. cū olim. de re iud. & in c. p venerabilē. q̄ fil. sint leg. not.
Bal. in fi. C. qui. res iud. nō nocet, p eundē in prin. in 6. col.
& l. 1. in pe. col. C. de inof. do. & ēt p doct. maximè. do. Car.
Imo. in c. nisi cū pridē. §. 1. de renun. cū suis concor. ¶ Etiam
& alio principali capite dico, ꝙ etiā si secundum testamen-
tum

tum fuiſſet nullum ratione præteriti filij legitimati, dato
quod legitimatio à principio valuiſſet. tamẽ fuit ſublatum
p̄cedens teſtamentum ꝓpter conſuetam clauſulam codicil
larem, quam exiſtimo fuiſſe appoſitam in d. ſecundo teſta-
mento: nam in hoc caſu, cùm per talem clauſulam dicti ſe-
cundi teſtamenti videatur velle, ꝙ ſi teſtamentum non va-
let iure teſtamenti, hæredes venientes ab inteſtato, habeãt
hæreditatem, vt adimpleant contenta in ipſo teſtamento
inualido, iuxta l. ex eo. §. 1. cum ibi no. ff. de teſt. & ibi Bar. in
l. 1. & ibi per Bart. ff. de iu. codicillo. tollitur primum teſta-
mentum. vt no. Bar. in l. ſi mater. in fin. ff. de leg. 3. ¶ Et licet
3 Bar. dicat, † ꝙ tollitur primum teſtamentum, adita hæredi-
* tate per venientes ab inteſtato, tamen in hoc* cõiter tene-
tur, ꝙ non requiratur aditio: quia ad hoc, vt primum teſta-
mentum tollatur ꝑ conſequens, nõ eſt neceſſe ꝙ ex ſequen
ti voluntate adeatur hæreditas, ſed ſatis eſt ꝙ cõtingere po
tuerit adiri, vt d. l. pater filio. & ita in ꝓpoſito not. Bal. Ang.
Imol. Raph. Cuma. in l. ſed ſi in conditione. ff. de hær. inſtit.
& Rapha. Cuman. in repetitione l. ſi filius qui in poteſta-
te. in 26. col. ff. de lib. & poſth. Pau. de Caſt. in l. ſancimus. C.
4 de teſtam. ¶ Et conſtat eſſe de iure verum † quòd rupto te-
ſtamẽto ex cauſa p̄teritionis filij, iam nati vel naſcituri clau
* ſula codicillaris, opatur effectum ſuum, ſecundum magis*
a cõem a opinionem. l. generaliter. §. ex teſtamento. ff. de fi-
deicom. lib. l. ab inteſtat. & l. ſi qs cùm nullum. ff. de iur. co.
etiam ſi fuiſſet ignoranter p̄teritus, vt plenè ꝑ doc. in Auth.
ex cauſa. C. de lib. præter. in l. fi. C. de codicil. in l. 1. ff. de iur.
codicillo. in l. filio præterito. ff. de iniuſto teſtam. Oldra. in
conſil. 149. incipiente, Super. 1. q. Et Spec. in titu. de inſtru.
edito. §. compendioſè. verſic. item vide. & Salic. & Paul. de
Caſt. in l. 1. de poſthu. hære. inſti. Ioan. de Imol. in l. qui filia-
bus. in prin. ff. de leg. 1. vbi ponderat Bart. in hoc ſenſiſſe. &
ita ſequutus ſum legendo dictam Auth. ex cauſa. & ibi re-
ſpondeo ad ea, quæ ꝑ nonnullos adducuntur in contrariũ,
ꝙ hic non examino: quia non video oportere. & quatenus
pertinet ad iſtum articulum, refero me ad id, quod conclu
do in illa Auth. ex cã. vbi iſtam partem tanq̃ veram & magis
cõem approbaui. Et iſta ſufficiant ad concluſionem dicti
agentis. ¶ Sed alia inſuꝑ ratione oſtenditur, eum obtinere
non poſſe: nam ipſe videtur ſuam petitionem fundare in
poſſeſſorio recuperãdæ: qa dicit quod ex forma decreti du
calis poſſeſsio defuncti, etiam actualiter non apprehenſa,
intelligitur continuata in ipſum Ang. Simonem hæredem,
& petit ſe ad illam poſſeſsionem reſtitui & reintegrari: ſed
talis ficta poſſeſsio non parit interdictum recuperandæ, vt
decidit Bal. in Auth. defuncto. C. ad Terty. circa mediũ. vbi
5 dicit, † ꝙ ficta poſſeſsio continuata nõ b parit remediũ poſ-
b ſeſſorium recuperãdæ, cùm pariat adipiſcendæ. iuxta l. 1. C.
quorũ bon. & ſentit hoc etiã Bal. in l. fi. C. de appel. & ibi de
iſta continuatione, & ficta poſſeſsione multa dicunt Bal. &
alij ſcribentes. ſed quò ad ꝓpoſitum videtur Bald. apertè lo
qui in d. Auth. defuncto. ¶ Item p̄terea & fortius dicti de-
creti poſſeſsio fuit continuata in dictam dominam Catha-
rinam, quæ poſt tempus mortis dicti domini Io. fuit hæres
dicti domini Io. virtute dicti teſtamenti vltimi, ſtante tunc
defectu legitimationis, & ſic cùm poſſeſsio legitimè eſſet
tranſlata in eum fuerunt, verificata verba ſtatuti. vnde poſi
to ꝙ aliquo modo contigiſſet, ꝙ domina Catharina poſtea
deſijſſet eſſe hæres, & fuiſſet noua cauſa hæreditas dicti do-
mini Ioan. tranſlata in d. Ang. Simonem, non poteſt dici ꝙ
tunc dictum decretum auferat poſſeſsionem dictæ Catha-
rinæ, vel eius hæredibus, & eam transferat in d. Angelum Si
monem, qa iſte eſt caſus omiſſus in d. decreto correctorio
iuris cõis: ergo remanet in diſpoſitione iuris cõis. l. cõmo-
diſsimè. ff. de lib. & poſth. l. ſi extraneus. ff. de cond. ob cau-
ſam. l. pręcipimus. de appel. & dictum ſtatutum debet intel
ligi de primo hęrede. l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verb. ſig.
l. hæc conditio filię meę. ff. de cond. & demon. l. dotis. ff. de
iu. do. & benè in ꝓpoſito no. Bar. in l. liberorũ. ff. de ver. ſig.
in pen. col. ver. q̃ro ſi in aliqua diſpoſitione fit mentio de fi-
lijs. cum ſi. ¶ Saltem in caſu noſtro, in quo Simon Ang. non
dicit ſe hæredem eſſe primi hæredis. i. dominæ Catharinæ.
& ſi diceret ſe hæredem dominæ Catharinæ, quæ adiuit hę-
reditatem domini Io. ex ſecundo teſtamento, res eſt expe-
dita contra eum: qa non poſſet venire contra factum dictæ
dominæ Catharinæ. l. cùm à matre. C. de rei ven. l. ſi adulta.
C. de hære. act. l. 2. C. ſi in frau. patro. & ſic videmur appro-
baſſe teſtamentum ſecundum, in quo dicit ſe fuiſſe p̄teri-
tum, quod facere potuiſſet. l. filio p̄terito. ff. de iniuſto teſta
mento. & conſtat ꝙ de iure cõi non potuiſſet dictus actor
agere, ꝓut egit: qa de iure cõi non tranſit poſſeſsio in hære-
dem, etiam ſi ſit filius in poteſtate: nec in eum cõtinuat, niſi
eam apprehendat. l. cùm hæredes. in prin. de acquir. poſſ. &
no. in l. 1. §. Scæuola. ff. ſi quis teſtament. liber eſſe. & not. in
* l. cùm miles. in princ. ff. quib. ex cau. maio. eſt* cõis conclu-
ſio vbiq;. ¶ Præſupponitur etiam in dicta cauſa, in qua di-
ctus actor alium libellum ꝓduxit, p̄ſertim intentando re-
medium l. edicto. C. de edic. diui Adria. tol. fuit ꝓbatum d.
dominam Agneſiam, matrem dicti Simonis Angeli fuiſſe
coniugatam tempore quo cõcepit dictum Ang. Simo. me-
ritò patebit acceſſus ad eam, ad libitum ipſius mariti, vt in
puncto narratur, & ꝓpterea videbatur habere p̄ſumptio-
nem, ꝙ eſſet natus non ex dicto Io. presbytero, ſed ex legi-
timo matrimonio, etiam ſi ꝓbaret mulierem adulteraſſe:
vt eſt tex. quem ibi doc. ad hoc ſingularem reputant in l. mi
les. §. defuncto. ff. de adul. & concurrit etiam p̄ſumptio, qđ
non fuerit filius dicti Ioan. qa eum p̄terijt in ſecundo teſta-
mento, & ſic eum non vt filium tractauit. ¶ Vnde ſuccedit
6 dubitatio tacta ꝑ Bal. in c. ꝑ tuas, in fi. de proba. vbi q̃rit, † qđ
ſi pater inſtituit aliquem tanq̃ verum filium ex vxore, po-
ſtea mutauit teſtamentum, & ei modicam rem reliqt iure
inſtitutionis: non nominando ipſum vt filium, ſed tanq̃ nu
tritum in domo: an poſsit tanq̃ p̄teritus rumpere teſtamen
tum; & arguit ꝙ ſic; quia pater non tractauit eum vt filium.
c c Item quia videtur dubitaſſe an eſſet filius, & ſic p̄textu du-
bitationis eum quodammodo p̄terijſſe. ¶ Item qa dubius
ſimilis eſt erranti. l. fi. C. de cond. indeb. l. manifeſtiſsimi. C.
de fur. in §. ſiue autem dubius. ſed error habet vitiare. l. eam
quam. C. de fideicom. cum ſimil. in contrarium arguit: qa
non debet eſſe melioris conditionis in rumpendo filius du
bius q̃ errans. l. qui de inofficioſo. ff. de inoffic. teſta. & ſuf-
ficit etiam ſi relictum in vno minimo conſiſteret, quod no.
in l. ſi quis priore. ff. ad Tre. l. 3. §. ſed vtrum. ff. de minor. &
tandem dicit ſe non ſoluere dictam q̃ſtionem: qa depende-
bat de facto in cauſa multum ardua ſecundum eum. minus
dubia videtur q̃ſtio noſtra, qa in caſu noſtro teſtator dictũ
Simonem in ſecundo teſtamento omnino p̄terijt, & ſic vi-
detur eum non habuiſſe pro filio: tamen quia non habeo il
las ꝓbationes teſtium, & etiam, qa non video eſſe neceſſa-
rium ſtantibus qbuſdam fundamentis, de quib. ſuprà. ideo
in hoc inſiſtendum non putaui. ¶ Et qa in omnem euẽtum
eſt concluſum, ꝙ dicti teſtes reputantur in iſta cauſa, nõ ex
eo ꝙ libellus ꝓductus fuerit ineptus, quo caſu quidam di-
xerunt, atteſtationes & ꝓbationes factas ſuꝑ inepto libel-
lo, valere, & efficere vt ſuper inepta inſtantia poſsit fundari
ſententia: qdam dixerunt contrarium, vt ꝑ Hoſt. no. & alios
in c. cauſam. el 1. de teſti. per Bald. in l. 2. in 3. col. C. de fruct.
& lit. expẽ. & in l. ſi patronus. ff. de iureiu. quod nõ diſcutio,
qa nõ videtur, ꝙ dictus primus libellus fuerit ineptus: qa ſa
tis tolerari põt illa narratio & cõcluſio: ſed bene deficit ius
& iuſtitia ipſi actori, ſtante maximè ſecundo teſtamento ꝑ
id, quod non poterat competere actori dictum ius agendi
per d. l. edicto, vbi gl. & doct. dum tractant qs ſit legitimus
cõtradictor, & etiam patet per ea, quæ dixi ſuprà. dum fuit
oſtenſum ꝙ per ſecundum teſtamentum fuit ſublatum pri
mum teſtamentum. ¶ Tamen (vt dixi) conſulo vt repetan-
tur dicti teſtes in hac cauſa, vt tollatur dubitatio: an teſtes
recepti in vna cauſa ꝓbent in alia cauſa, inter eaſdẽ p̄ſonas,
iuxta no. per Bart. in l. cum lite mortua. ff. iud. ſol. in l. 2. §. 1.
ff. vi bo. rap. Cyn. Bal. & alij in l. 2. C. de eden. & per doct. in
d. c. cauſam. vbi variè loquuntur. ¶ Iuuari etiam poſſunt ex
alio capite partes reorum, qa non videtur dictam legitima
tionem non valuiſſe ex alio capite, quia ſi natus & conce-
ptus eſt dictus Simon Angel. ex dicto domino Ioanne exi-
ſten-

ſtente in ſacris, & ex Agnete coniugata, de tali qualitate, nõ
fuit facta mentio, ſaltem ſpecialis in ea parte legitimatio
nis, q̃ mihi tranſmiſſa eſt: in qua non narratur, ꝙ tempore
conceptionis dicti Angeli Simonis, dictus dominus Ioan-
nes eſſet in ſacris (vt dixi) nec ꝙ dicta Agneſia eſſet coniu-
gata. ¶ Vnde ſuccedit id quod no. dixit Bal. in l. eam quam.
C. de fideicom. in 13. col. in verſ. ſed pone, quidam erat fili-
7 us ex adultero, &c. vbi quærit de illa vulgari q. † ſi quis fuit
legitimatus tanquam ſpurius, & non fuerunt expreſſæ qua
d litates *d* ſpurietatis, non valet legitimatio, ſaltem quando
ſunt adiectæ clauſulæ: non obſtante generaliter in lata for-
ma. Inter cætera quoad ꝓpoſitum noſtrum, inq̄t, quod clau
ſula non obſtãte, eſſet in nube, quãdo ille legitimatus eſſet
plurimum odioſus, vt q̄a ex ſacrilego vel monacha natus,
q̄a non ſufficerent verba generalia, quæ tam odibiles non
comprehendunt, vt l. Lucius. §. Lucius Titius Damam. ff. de
leg. 2. c. 1. de fil. presby. in 6. ¶ Ad hoc quod traditur ꝑ Old.
conſil. 246. incipien. Factum tale eſt, q̄dam, &c. Spec. in tit.
de legi. verſ. cùm nunc de epiſcoporum. no. Io. An. in addi.
Spe. in rubr. qui filij ſint leg. & Io. An. in c. niſi cùm pridem.
§. perſonæ. de renun. Hoſt. Io. An. in c. fi. de fi. presby. in an-
tiquis, ibi. & dum dicit, ꝙ ſedes Apoſtolica nõ facilè diſpen
ſat cum genitis ex religioſo vel adultero, vel ex inceſtuoſo
coitu. & idem reaſſumit Io. An. in c. 1. eod. titu. in 6. & quod
traditur ꝑ Pet. de Anch. in conſil. 427. incip. circa primum
quæſitum. & Ant. de Butr. in c. per venerabilem. in 20. col.
qui filij ſint legit. & Bene. de Plumbi. in l. 1. ff. de natali. reſti.
per illum text. & bonus text. in l. ſi non lex. cùm ibi not. per
Ang. ff. de hær. inſt. ¶ Nec puto ſuper alijs, de quibus in the
mate expediret vltra ſcribere: quia ea quæ ſup. tetigi, puta-
ui eſſe potiora, & ſaltem fundamẽta primo loco relata. Ex
quibus omnibus concludo reos conuentos eſſe diffinitiuè
abſoluendos, & victum victori eſſe condemnandum in ex-
penſis. iuxta l. ꝓperandũ. §. ſin autẽ alterutra. C. de iudicijs.

ADDITIO.

a ¶ Communem. ſuprà eo. conſil. 26. num. 5.
b ¶ Non parit. imò vt decidit Io. Fa. Inſt. de hær. quali. & dif-
fer. §. 1. co. & ita obſeruamus. plenè dixi ĩ conſue. Pari. §. 132.
c ¶ Vt filium. In hoc dubio puto accipiẽdum in benigniorẽ
& iuſtiorem partem, videlicet prout eſt vtilitas filio: vt ſi eſt
inſtitutus in magna portiõe, valeat inſtitutio: & hoc eſt cer
tum. ſi verò ſit inſtitutus in modico, nõ valeat, q̄a veriſimile
eſt, ꝙ ſi pater certò ſciuiſſet eum filium, non fraudaſſet. ad
hoc autem probandum ſufficit præſumptio iuris. l. filium.
ff. de his qui ſunt ſui vel al. iur. nõ obſtante dubitatione pa-
tris. l. fi. ff. de proba. & ita ſentit Alex. in l. ſi pater. C. de hær.
inſt. non adduco l. 1. §. ſi quis filium. ff. de Carbo. edic. quia
non probat, vt rectè ait Iaſ. in d. l. ſi pater.
d ¶ Qualitates. vide in conſil. 195. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio facta pluribus, habet locum altero eorum deceden-*
te in parte eius.
2 *Fratres & tranſuerſales non excludunt ſubſtitutum ex tacita*
mente, vnde l. cum acut. non habet locum niſi quando gra-
uatus eſt de liberis teſtatoris.
3 *Subſtitutio vulgaris facta plurib. an hẽat locũ vno repudiante.*
4 *Subſtitutio tacita pupillaris neminem excludit ex coniecturis.*
5 *Subſtitutio nõ excludit ex tacita mente teſtatoris, q nõ ſuccedit.*

CONSILIVM XXXVIII.

VIſo themate, de quo ſuprà omiſſo longo verbo
rum apparatu: adhærẽs concluſioni, quam pu
to de iure veriorem in hoc pulchro articulo.
¶ Puto de iure concludendum dictam artem
integram marangonum ciuitatis Regij vocari
ex ſubſtitutione facta in teſtamento dicti Laurẽtij, quæ ob-
uenit dicto Iacobo, qui deceſsit ſine filijs legitimis & natu-
ralibus: & per conſequens vocari ad partem quæ obuenit
loco dicti Iacobi. Nam poſt mortẽ Martini & Franciſci vo-
cati ſunt ad hæreditatem dicti Laurentij ipſi filij maſculi,
dictorum Franciſci & Martini, & eiſdem filijs eſt facta ſub-
ſtitutio compendioſa, ſcilicet quòd in caſu quo ipſi filij ma
ſculi Franciſci & Martini decederent ſine filijs legitimis &
naturalibus, ſubſtituta fuit ars marãgonum, cum onere fa-
ciendi certum anniuerſarium ſingulo anno in eccleſia ſan-
cti Petri, & quòd dicta ars debeat diſtribuere certã quanti-
tatem frumenti. Et ſic fuit ſubſtitutio compendioſa facta ꝑ
verbum cõe, quæ poſt tempora pupillaris ætatis trahitur
ad fideicommiſſum. in l. precibus. & ibi plenè no. C. de im-
pub. & alijs ſubſtit. l. Centurio. cùm ibi not. ff. de vulgari &
pupillari. & c. Raynu. de teſta. † & conſtat iure ꝙ ſubſtitutio
facta per illa verba, videlicet in caſu quo filij dictorum Fran
ciſci & Martini decederent ſine filijs, ſubſtituit artem ma-
rangonum: operantur ꝙ vno ex pluribus dictorum filiorũ
a Franciſci & Martini decedente ſine filijs ad partem *a* talis
decedentis vocari debet ars marangonum ſubſtituta, vt eſt
text. in l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. & in l. fin. §. filium. ff. de
leg. 2. ¶ Nec obſtat ſi dicetur ꝙ illud fallit, quando ſuperex
taret perſona, quæ ex præſumpta mente defuncti ſubſtitu-
tum excluderet, vt l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebell.
cùm ibi not. per Bar. & alios Scribẽtes. & l. cùm q̄dam. cùm
ibi no. C. de impub. & alijs ſubſti. & arg. l. ſi is qui ducẽta. §.
idem. ff. de reb. dub. & l. cum acutiſsimi. C. de fideicomm. l.
generaliter. §. cum aũt. C. de inſtit. & ſubſt. ſub cond. fact. &
mortuo dicto Iacobo ſupereſt ſaltem ꝑſona Rodulphi fra-
tris patruelis ipſius Iacobi. & filij fratris dicti teſtatoris, qui
Rodulphus ab inteſtato ſucceſſurus fuiſſet d. Iacobo, ſi de-
ceſsiſſet inteſtatus, & nullus alius proximior extitiſſet, er-
go ſubſtitutus debuit excludi. ¶ Nam nedum deſcenden-
tes, ſed etiam tranſuerſales dicuntur eſſe de perſonis, quæ
veroſimiliter ex præſumpta mente teſtatoris defuncti ex-
cluderent ſubſtitutum extraneum: vt ſub dubio fortè vo-
luit Ioannes de Imo. in d. l. hæredes mei. §. cũ ita. ¶ Quia po
teſt pluribus modis reſpõderi. † ¶ Et primò, ꝙ non videtur
2 iure ꝓbari illud, quod ſub dubio fortè dicit Io. de Imo. per
iura allegata, ꝑ Bar. & doct. in d. §. cùm ita. q̃ ſolum loquun-
tur in deſcendentibus teſtatoris: patet in d. l. cum acutiſsi-
mi, cum ſimil. allegatis per eos. vnde contra illud quod di-
cit Io. de Imo. in d. l. cùm auus. ff. de cond. vbi cõcludunt ꝙ
illa ꝑ̃ſumpta mens teſtatoris, q̃ operatur excluſionem ſub-
ſtituti fideicommiſſarij, in caſu d. l. cum acutiſsimi, cum ſi.
ſolum colligitur quãdo filius grauatus per fideicommiſ-
ſum, decedit cum liberis, q ſunt de deſcendentibus teſtato
b ris: ſecus *b* ſi tranſuerſalis teſtatoris inſtitutus & rogatus ſit,
vt alteri per fideicommiſſum reſtituat, quia non intelligi-
tur grauatus, ſi decedat ſine liberis. Et huic opi. videtur ad-
hærere Bal. in d. l. cùm q̄dam. poſt medium, dum tractat de
ſubſtitutione: ibi, dum dicit, ſi q̄dẽ aliq̄s de liberis, & q̄libet
teſtator cogitauit: eſt in medio, &c. & etiã Ang. in d. §. cum
ita. dũ tractat de vulg. ſub. & Pau. de Caſt. in d. l. ſi pater im-
pubes. ff. de vul. & pup. & Sal. expreſsius in d. l. cùm q̄dam.
in vlt. col. dum tractat de vulg. ſubſt. Et hoc etiã videtur eſſe
de mente Bal. in §. cùm ita, in fin. dum dicit ꝙ ſupereſt aliq̄s
de liberis. ¶ Nec obſtat illud quod dicit Bar. in d. §. cùm ita,
dum opponit. d. l. quamuis. C. de impube. & alijs ſubſtit. &
3 dicit † quod ſubſtitutio vulgaris facta duobus inſtitutis, nõ
c habet effectum niſi vtroq; *c* repudiante, nõ autẽ repudian-
te tm̃ vno, cùm ſupereſt alius cohæres cui poteſt q̃ri ius ac-
creſcendi, ex ꝑ̃ſumpta mẽte teſtatoris, per d. l. q̄uis. cum gl.
ſecundum vnum intellectũ. & iſtud eſt illud, in quo ſe fun-
dat Io. de Imo. in d. §. cum ita. q̄a reſpõdeo, ꝙ argumentũ ꝓ
cedit in ꝑſona ſupſtite, q̃ ex diſpoſitione teſtatoris vocaba-
tur ad partẽ cohæredis vocantẽ ꝑ ius accreſcẽti, q̃ appella-
tur q̃dam tacita ſubſtitutio à teſtatore facta. l. ſi Titio & Mę
uio. §. Iulianus. ff. de leg. 2. ſed in ꝓpoſito noſtro ꝑſona ſup-
ſtes, ſ. Rodulphus non vocabatur ex diſpõne teſtatoris ad
portionẽ Iacobi decedẽtis ſine liberis: q̄a nõ ex iure accre-
ſcendi, q̄m Iacobus adiuit partem ſuã: & ſic ceſſat ius accre
ſcendi. l. 1. ad fi. ff. de vſufr. ac. l. 1. C. quãdo nõ pet. partes. nõ
ex iure alicuius ſubſtitutionis. q̄a no fuerunt adinuicẽ ſub-
ſtituti ꝑ illa verba, videlicet. Et in caſu, quo filij dictorũ Frã
ciſci & Martini ſine liberis decederent, ſubſtituit artẽ ma-
rangonũ, vt in d. l. Lucius §. Caio. & l. fi. §. filium. ¶ Item re-
ſponderi poſſet ad illud qđ dicit Bar. de iure accreſcẽdi, ꝙ ĩ
hoc opinio ſua eſt dãnata ꝑ antiquos. & Imol. in d. §. cũ ita.
& Bal.

& Bald.in d.l.cùm qdam.& etiam per Pet.& Cy.in d.l.cum quidam.per l.pen.ff.de iniust.test.Nec tex.in d.l.quamuis. probat opin.Bar.vt fatetur ipsemet Bar. in l. hoc articulo, circa prin.ff.de hær.inst.& latius comprobat Io. de Imol.in d.§.cùm ita.& l.qdam tex.per illum text.de vulg.& pupil.& ita tenui legendo illam l.cùm qdam.¶Vel potest responderi ad id, quod dicit Bar.de iure accrescendi, secundum ꝙ respondet Bal.in l.1.de condi.inser.videlicet ꝙ dictum Bar.loquitur in vulgari substitutione, q̃ ordinatur in testatoris fauorem intendentis habere scriptum hæredem: vnde substitutio cessare debet eò ipso, quod adiuit hæreditatem vnius ex pluribus hæredibus scriptis, quibus datus est substitutus vulgaris, quia propter ius accrescendi apparet ꝙ testator habiturus est omnino illud quod desiderat, scilicet hæredem ex testamento: aliud est in fideicommissaria substitutione, de qua tractamus, quia in ea cessat ratio prædicta, cùm illa locum habeat post aditam hæreditatẽ: & est onus ipsorum hæredum, quibus facta est substitutio, q̃m sufficit ꝙ in persona vnius verificetur conditio substitutionis fideicommissariæ, vt in d.§.Caio cum si.¶Præterea dato ꝙ esset persona superstes, q̃ etiam si non esset de descendentib. testatoris, posset dici persona quæ ex præsumpta mente testatoris excludebat substitutum: & sub dubio fortè tenet Io. de Imol.potest tamẽ ad hoc responderi, ꝙ attento, ꝙ dicta substitutio facta de arte marangonum, cum onere faciendi singulo anno annuarium, & certam distributionẽ frumenti in pium vsum, concernat fauorem animæ testatoris, & piam causam, c.fin.de test.& ibi no.& 13.q.2.in ca.non existimemus.& c.animæ defunctorum. sed ita est ꝙ in parte q̃ obuenit dicto Iacobo, q postea decessit sine liberis, non dicitur superextare persona, quæ ex præsumpta mente defuncti excludat substitutũ. i. causam ordinatam à testatore in fauorem animæ ipsius testatoris, quamuis superextaret dictus Rodulphus, aut similes transuersales dicti testatoris. ¶Hoc probo per ea quæ notanter voluit Ang. in l. precib.

4 C.de impu.& alijs substit.in 2.col.ibi dicit † ꝙ licet regulariter substitutio pupillaris, tacita non excludat matrem, vt d.l.precib.& l.fi.C.de insti.& subst. tamen fallit quando ex coniecturis contrarium appareret fuisse de mente testantis: vt no.gl.magna in d.l.precibus.& latè Bart.& alij in l.2. in prin.ff.de vulg.& pup.& inter cæteras coniecturas adducit Ang.in d.l.precib. vnum videlicet, ꝙ si substitutio facta esset ad fauorem animæ testatoris, quia tunc tacita pupillaris substitutio facta ad fauorem animæ, excluderet matrem; qa verosimile est, quod testator p̃dilexerit & p̃posuerit animam suam cæteris rebus.l. præses. & quod ibi no. C. de serui.& aqua.& l.sancimus.C.de sacrosan.eccl.& c. cùm infirmitas.de pæ.& remis.cum similib.& istud dictum Ang.

d sequitur etiam Pau.de Cast,in d.l.precib. *d* & reputat illud perpetuò menti tenendum. ¶Ita ergo in ꝓposito ex p̃sumpta mente testãtis esse videtur potius, quod quoad patrem Iacobi vendicet sibi locum substitutio facta in fauorẽ animæ testatoris, q̃ quod admittatur Rodulphus, vel similes transuersales, qui ex dispositione legis ab intestato, successuri essent Iacobo, si intestatus decessisset: sicut in q. quam ponit Ang.in d.l.p̃cibus, præfertur ex mente testantis, tacita substitutio fauorabilis animæ potius, quã mater pupilli, q̃ ab intestato successura erat pupillo: quamuis regulariter ipsa mater consueuerit excludere tacitam substitutionem pupillarem, vt dictum est.¶Ad confirmationem huius accedit quod no.Bar.in rep.l.1.C.de sacrosan.eccl.in antepe. col. in verbo citra ordinem. dum dicit, p̃ferendum esse fauorem animæ fauori liberorum, quinimò dato ꝙ fauore animæ non esset præferendus actioni testatoris erga dictum Rodulphum: sed quod esset par affectus; tamen debet in pari causa affectionis p̃ferri p̃sona substituta. i. ars marangonum, vt est casus in proposito nostro, in d.l. hæredes mei. §. cùm ita.& ibi no.hoc Bar.ff.ad Tre.¶Fortificat Io.de Imo. in d.§.cùm ita.circa pe.col.vbi voluit ꝙ illud quod dicitur, ꝙ quando facta est substitutio fideicommissaria duobus descendentibus testatoris, quibus datus est post mortem eorum Titius, qui est substitutus ad partem illius, eò, quia superest confrater, q ex p̃sumpta mente testatoris excludit substitutum: ꝓcedit quando dicti instituti descendentes, quibus datus fuit substitutus fideicommissarius, fuerunt inuicem substituti; secus si non fuissent inuicem substituti: tamen dicit, ꝓbari in d.§.cùm ita, à cõtrario sensu. ¶Et probat hoc ꝑ rationem talem, videlicet ꝙ qlibet institutus intelligitur grauatus ꝑ fideicommissum Titio substituto fideicommissario restituere partem suam tantũ, id est, ipsius instituti decedentis sine liberis. non autem intelligitur grauatus de parte cohæredis, quæ sibi relicta, non est.arg.l.sed si sit.§.fi.ff.de lega.3.& l.pater filiam.§.fin.in fin. ff.ad l.Falc. ¶Ergo cùm testator voluerit vtroque mortuo sine liberis substitutum habere totũ; nisi diceremus ꝙ eueniente conditione substitutionis fideicõmissariæ in personã vtriusq;, non deberetur portio primo substituto; qa vltimus non intelligitur grauatus de restituendo ꝑ fideicommissum substituto illud, quod ad ipsum vltimum ꝑuenit ex successione ab intestato, vel ex testamento ipsius primi decedentis sine liberis, ex quo illud non habebat vltimus ex dispositione primi testantis. quod no.per gl.& doct.in l. eum qui nouissimus.ff.ad Treb.& ꝑ doct.in l. Marcellus.§. qdam liberis.eo.tit. sed ita est ꝙ filij dictorum Francisci & Martini nõ fuerant inuicem substituti, vt dixi suprà.ergo mortuo vno ex ipsius filijs sine liberis, superstes non excludit substitutum, secundum ꝙ dicit Io. de Imol. non tamen in hoc vltimo facio principale fundamentum. ¶Fortius voluit Paul. de Cast.in d.l.si pater filium impuberem. ff. de vulg.& pup. quod illud quod dicitur, ꝙ si eueniat conditio substitutionis in persona primi, non admittitur si substituto superest alius institutus, qui erat de liberis testatoris, ꝓcedit solum in substitutione pupil.vt in d.l.cùm qdam.& ibi Bal.in qua substitutione tractatur de hæreditate pupilli: qa videtur intentio testatoris fuisse conseruare ius legitimarum successionum ab intestato inter ipsos impuberes, qui testari non valent: sed secus est in substitutione fideicommissaria, in qua tractatur de successione testatoris: quo casu eueniente conditione substitutionis in personam primi decedentis sine liberis, debet indistinctè admitti substitutus, per d. §.Caio.qui indistinctè loquitur: & ita dicit Pau.de Cast. esse de mente Bal.magis tamen placent superiora fundamenta. ¶Accedit etiam ad confirmationem p̃dictorum istud,

5 quod no.dicit Nicol.de Matarellis.& Bald.in d.l.cùm quidam.in vlt.col.& sequuntur ibi Moderni: videlicet † ꝙ si testator duos filios instituit, & post mortem eorum decedentium sine filijs substituit ꝑ fideic. Titium, & primus decedit sine liberis, & non instituit fratrem suum, q cũ eo fuerat institutus, sed extraneum, quod tunc substitutus non excluditur ꝑ existentiã dicti fratris sup̃stitis: qa p̃sumitur primũ testatorẽ solummodò voluisse, ꝙ vno ex dictis filijs primò decedente sine liberis, excludatur substitutus ꝑ existentiã fratris superstitis: quãdo primus sine liberis decessit ab intestato: & sic quod ab intestato sup̃stes habet partem p̃cedentis intestati: secus si decessit condito testamẽto, in quo extraneum instituit: qa fuit, non excludetur, substitutus, vt

e dixi in p̃eall.l.cùm qdam. *e* col.3.ff.de reb.dub.l.q duos.in princ.de vulg.& pup.l. q duos.& ita limitatur d.l.cùm qdã. sed ita est ꝙ (vt verbo fertur) dictus Iac. q decessit non decessit intestatus, imò condidit testamentum, in quo quartã partem tantum hæreditatis reliquit dicto Rodulpho, quibusdam aũt alijs reliqt residuum: ergo non debet ꝑ superexistentiam dicti Rodulphi, dicta ars marangonum substituta, & p̃sertim cùm non debet dici quod testamentum dicti Iacobi principaliter fuerit conditum gratia dicti Rodulphi, cui non maior pars relicta est: & sic non videtur esse in consideratione, quod aliud relictum fuerit in testamento. d.Iac.dict. Rodulpho, per no.Bar.& doct.in l.cùm res.§.sed si culpa.ff.de leg.1.arg.l.si seruus legatus.§.cum quis.eo.tit. Ex quibus omnibus concludo, quod dicta ars marangonũ debet admitti ex substitutione ad partem hæreditatis Laurentij delatam Iacobo. Alex.de Imol.

ADDITIO.

¶Partem. Bald.consi.403.In substitutione.lib.2.consi.271.

Sub-

Substitutio fideicommissaria.lib.3.Cor.con.20.col.3.li.4.Alex.consil.92.col.2.consil.94.lib.3.consil.109.col.3.libr.7.Ias.l.quidam testamento.ff.de vulg.& pup.l.si quis ita stipulatus fuerit.ff.de verb.ob.Alex.in eod.consil.91.nu.7.

b ¶Secus.Ale.l.ex facto.§.1.col.6.ff.ad Treb. Soc.rep.l. cùm auus.col.1.ff.de cond.& demonst,

c ¶Vtroq;. adde Ale. in l.quãuis.in fin.l.pe.C.de imp.& ali.subst.l.quidam testamento.ff.de vulga.& pup.plenè dixi in nouis intelle.meis ca.41.super d.§.cum ita.

d ¶Precibus.& ibi Alex.Ias.col.5.Alex.l.moribus.in princ.co.fi.ff.de vul.& pup.& inf.li.2.cons.66.nu.2.& lib.3.consil.12.num.25.sed hęc limitatio est falsa,quia sicut ecclesia non vult succedere in præiudicium filiorum.17.q.4.c.si.ita nec in pіudicium parentum,vt sentit Arch.in c.si pater.de test.in 6.& dictum Ang.limitandum est, vt procedat quatenus substitutio esset debita pro restitutione malè ablatorũ,vt per Are.cons.154.periculosum.in fi.Dec.d.l.precibus.num.14.& ibi Cor.co.2.Gui.Bene.in rep.c.Raynucius.ver.si absq; lib.more.2.num.98.

e ¶Cùm qdam.col.3.C.de imp.idem Pau.ibi.Alex.cons.92.col.pe.li.3.Et sic Decius in d.l.cũ qdã.col.fi.male attribuit Alex.contrariã opi.imò Ale.eandẽ opi.cũ Bal.semper tenuit.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua probanda est,si est fundamentum intentionis.*
2 *Decessisse sine liberis quis præsumitur.*
3 *Lex super facto præsumptionem inducit.*
4 *Pater præsumitur præcessisse, etiam si decedat simul cum filio.*
5 *Iuris idem est de parte quo ad partem,sicut de toto quo ad totum.*

CONSILIVM XXXIX.

Viso themate,de quo suprà,omisso lõgo verborum apparatu,& adhærẽs ei conclusioni, quã puto veram:dicam & breuiter quod sentio,& certè omissis non necessarijs. ¶Videtur mihi
1 q licet aliàs†quando negatiua est fundamentum intentionis alicuius,teneatur ille causam probare, vt in l.hoc iure.& in l.ita stipulatus.vers.quid si ab initio.ff.de verb.oblig.l.si qs consortium.C.de fabri lib.11.l.magis puto.§.non passim.ff.de rebus eorũ.& plenè per Imol.& alios
2 in l.2.C.de iure emphy.cum si.Tamen in q.pposita†quando aliqs est substitutus Titio sub hac conditione,si decesserit Titius sine liberis seu filijs, mortuo Titio substitutus petat hæreditatem,allegans Titium decessisse sine filijs: certè qui velit hoc negare, & allegare Titium non decessisse sine
a liberis,habet necesse hoc probare: a scilicet, q tẽpore quo Titius decessit, habuit filios. hic est text.per quam literam ibi decidit expresè Bart.& Ang.in l.ex facto.§.si quis autẽ susceperit.in fin.ff.ad Treb. ¶Et idem tenuit Bart.in l.qui duos.§.cùm in bello.ff.de reb.du.vbi subdit, q qui allegat aliquem decessisse cum liberis, eo ipso q pbatur eum decessisse,fundata est de iure communi intentio allegantis, q decessit sine liberis,per d.§.si quis autem susceperit.& facit secundum eum l.spadonem.§.qui absolutus.ff.de excu-
3 sa.tuto. ¶†Nam etiam super his quæ facti sunt,lex quãdoq; præsumptionem inducit,in l.siue possidetis,cum glo.ff.de proba.in l.filium.cum simil.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.& fingit etiã lex super his quæ facti sunt.l.qui in vtero.& l.fin.ff.de statu.ho.Et declarat Bart.in repe.l.si is qui pro emptore.in 3.q.prin.ff.de vsuca.nisi quando extrema non essent habilia,vt ipse declarat in eadem l.in 5.& in 6.col.vbi subtiliter respõdet ad l.deniq;.ff.ex qui.cau.maio. Et dicit Ang.in d.§.si quis autem.q hoc est specialiter inductum fauore fideicommissi seu fideicommissarię substitutionis,ne pereat;& ita dixit fuisse de mente glo.in d.§.si quis autem.in d.§.cùm in bello.fatetur Angel.q tutius est facere, q iudex faciat discussionem in vicinia, per exploratores referentes se inuestigasse & inuenisse, q nullus filius remansit: etiam vt no.Bar.in d.l.in illa.& ibi dicit Bar.in fi. q etiam si exploratores referrent se diligenter inuestigasse, & non potuisse certiores fieri,præsumitur pro negante seu allegante liberos,non superextasse.allegat d.l.ex facto.§.si quis autem.qui est §.penul. ¶Et sic tacitè videtur sentire Bar.in d.l.in illa.per tex.in d.§.si quis autem, q intelligatur, quando facta fuit discussio per exploratores referentes, non apparere filios superuixisse. ¶Sed vt dicit Ioan.de Imol.in d.§.si quis autem. iste intellectus diuinat ad illum text. vbi nihil de tali discussione dicitur, & licet Ioann. de Imol. in d.§.si quis autem.sub dubio fortè dicat, q ille tex.in fin.est intelligendus,quando apparet patrem & filios decessisse simul casu subitaneæ mortis,secus autem vbi separatim ex diuersis temporibus decessissent:qa tunc deberet ille probare illam negatiuam, qui ex ea vult se fundare per d.l.hoc iure, cum si.tamen certè iste intellectus ad d.§.si quis autẽ.vers. cùm aũt.non videtur posse facere: quia secundum hoc ille versi.esset superfluus,quia hoc iam satis apertè dictum erat in superiori ver.incipiente,sed si naufragio. ¶Nec etiã præ-
4 dictis obstat tex.in d.§.cùm in bello.† vbi etiam quando pater & filius simul perierunt, pręsumitur patrem prædecessisse superstite filio.cuius contrarium videtur dicere tex.in d.§.si qs autẽ.vers.sed si naufragio. qa vltra ea quæ respondet gl.in d.§.cùm in bello.potest responderi quod tex.in d.§.cùm in bello,loqtur quo ad effectum resultantẽ ex dispositione legis,quæ quidem pcedit ex æquitate secundum ordinem naturalem, vt filius consequatur hæreditatem patris,potius q econtrà, vt in casu d.§.cùm in bello. nam quo ad hoc vt filius transmittat hæreditatem patris, fingitur patrem prædecessisse. Sed text.in d.§.si quis autẽ,loquitur ex dispositione hominis.i.testatoris. Et hanc diuersitatem in materia facit Bartol.in l.quod pariter.ff.de reb.dub. ¶Et propterea concludendo dico non esse in iudicando recedendum ab authoribus tantorum virorum,scilicet Bart.& Ang. Nec obstat q loquantur quando erat probandũ, quẽ decessisse sine liberis,sed in casu nostro erat pbandũ Martinum decessisse sine liberis,excepto Iacobo eius filio:qa respondeo,quod inter casum nostrum, & casum quem ponit
5 Bar.& Ang.nulla est differentia:†quia idem iuris est de parte quoad partẽ, quod est de toto quo ad totum.l.quæ de tota,in prin.ff.de rei vend.& in l.qui scit.ff.de vsur. quia illud quidẽ dicitur de pbando,quẽ decessisse sine filijs, excepto vno filio,scilicet Iacobo.vnde cõcludo fundatam esse quo ad pdicta intentionem agentiũ allegantiũ Martinũ decessisse sine filijs,excepto Iacobo, & Iacobũ postea mortuũ esse sine filijs,cũ de morte tã Martini q Iacobi nõ dubitetur.

ADDITIO.

a ¶Probare.Idem Alex.sup.cons.20.in fi.Paul.cons.387.nu.4.lib.1.Ba.Soc.l.qui duos.§.1.ff.de reb.dub.Dec.cons.652.

CONSILIVM XL.

Vide in consilio 29.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura diuersarũ manuũ suspecta est,nisi notarius attestetur.*
2 *Instrumentum debet esse scriptum manu notarij rogati,& ab eo subscriptum.& nu.3.*
4 *Instrumentum vitiat repugnantia.*
5 *Testamentum ad pias causas si fiat,in eo sufficiunt duo testes.*
6 *Clausula codicillaris non operatur quando filius fuit ignoranter præteritus.*

CONSILIVM XLI.

Viso tenore allegati producti instrumenti testamenti quondam dominę Thomasinæ Barnabenis, quod quidem præsupponitur non fuisse scriptum manu notarij in ea parte, in qua factum est legatum vsusfructus Syluestro Gregorij stadiorum 30. nec in ea parte, in qua relictus est vsusfructus Petro, fratri ipsius testantis, exceptis illis verbis,positis in fine dicti legati ogni quantita cheli tochasse: quæ verba æstimantur fuisse notarij,quamuis institutio hæredum, & quoddam legatum relictum pro duabus virginibus maritandis:& illa finalis clausula,quæ incipit actũ in apotheca,&c.sint de manu notarij. ¶Puto esse de iure concludẽdum,qđ dictũ legatũ relictum fratri dicti testatoris, & relictum d.Syl.peti non possit per eos occasione.d.scripturę testamẽti,& maximè ex infrascriptis cõiecturis. ¶Et
1 primò,†quia cum dicta scriptura testi sit de manu diuersarum psonarum scripta, & notarius nõ faciat mentionẽ qđ sit de diuersa manu redditur suspecta,vt est tex.sing.in Aut.de tri-

de trien & semi.§.etiã quod sæpe.col.3. quẽ ita allegat Bal. & Sal.in l.contractus. C.de fide instr. & ibi no. doct. & not. gl.fi in c.cùm venerabilis.de reli.do.& Spec.in tit. de instr. edi.§.instrumentũ ver.item quod habet subscriptiones. & etiã no.gl.in l.fi.in ver.figura.C.de edi.diui Adri.tol. & dixit ibi Bal. 14.col.talem scripturam ex hoc reddi falsam. & idem dicit Bal.in effectu.in l.si vnus.C.de testa.in vlt. col.& in l.nostram.in 2.col.eo.tit.& no.doct.in c.ex literis,de fid.
2 instru. ¶ Secundò† quia instrumẽtum debet esse scriptum
a de manu notarij,de eo rogati,non manu a alterius: vt habetur in Auth.de tabel.§.nos autẽ.& ibi glo.in ver. ipsi per se. no.Spe.& Ioan.And.in tit.de instru.edit.§. instrumentum. ver.item opp.quod non est confectum per eum.& Bald. in rub.C.rub.de fi.instr.in 12.col.in ver. sed tamen hîc dubitatur.expresse dixi quod notarius debet scribere ꝓtocolum tm̃ de manu sua;& nõ ꝑ alium.& no.doct.in d. c. inter dilectos.& Bal.in l.1.§.ne autẽ.C.de cad.tol. & Ang.in l. qdam. §.nihil.ff.de eden.& Io.de Imo.in c.fi. de offi.dele. Accedit quod no.Bal.in l.fideico.§.fi.ff.de leg.3. vbi dixit quod imbreuiatura notarij fidem faciat, si est in mundum redacta, adeò ꝙ ibi nullum appareat vitium: allegat id quod habetur in Auth.de tabel.§.penul.iuncta l. contractus. in ver.in mundum.C.de fi.instru. sed dicta imbreuiatura non est huiusmodi.quia cùm sit scripta manu diuersorũ, & etiam partim manu illius q non erat notarius,qui qdem sint, patet ex
3 iam dictis.ergo fidem non facit. ¶ Tertiò† qa scriptura notarij ad hoc,vt fidem faciat,reqrit,ꝙ sit subscripta manu cõ
b scribæ,b vt l.2.C.de tabel.eo.tit.& gl. in Auth. de instr.cau. & fi.in §.sed si instrumenta. & no.Spec.in tit. de instr.edi.§. breuiter. vers.1. & §. instrumentum.ver.item quod non est tabellio.& Iac.de Are.& Bal.in l.testium.§.si qs. ff.de testa. & Ant.de But.in c.1.circa prin. extr. de fi.instru. & ibi debet esse descriptum nomen ipsius tabellionis: vt dicit Spe. in d.§.breuiter.ver.1. sed hoc non est in dicta scriptura, er-
4 go,&c. ¶ †Quartò, quia in dicta scriptura sunt repugnantia:qa ipsa scriptura in princ.est annotata,sub die 26. Ianuarij,non tamen de manu notarij, sed in fine de manu notarij est annotata sub die 24. Augusti.ergo aut oportet dicere ꝙ scriptura propter repugnantiam & incertitudinem vitietur,vt not.Cy.in l. in exercendis,in 2.q.C.de fi.instru.& Bal.ibi.& no.Bar.in l.huic scripturæ.eo.tit.& etiam ibi Bal. c.imputari.de fid.instr.iuncto eo quod habetur in Auth. vt præpo.no.Impera.post princ. Aut oportet dicere quod nõ debet attendi illud quod non est scriptum manu notarij,
5 vt iam dixi. ¶ †Quintò,qa in dicto testamẽto non interuenerunt nisi tres testes,& vnus presbyter parochianus: quo casu nullo iure sustineri potest tale testamentum, s. quò ad dicta legata, quæ nõ sunt ad pias causas facta.iuxta l.si vnus. C.de testa.& c.cùm esses. de test. tamen in hoc nõ facio fundamentum,qa audio ꝙ in loco extat statutum ꝙ coram tribus testibus possit fieri testamentum. & sic tunc esset discutiendum de illa dubitabili q̃stione:an tale statutum valeat, de qua latè per Bart.& alios in l. cunctos populos, in 5.vel 6.col.de sum.Trinit.& Io.An.in addit.Spe.in tit. de instru. edi.§.compendiosè.in addit.incip.dicit Ioan.&c. cum suis multis concordantijs: tamen qa erat instituta ecclesia hæres,quo casu sicut sustinetur principalis institutio facta ad pias causas coram duobus vel tribus testibus.c.relatum.de test.ita sustinemus legata ibi relicta etiam laicis ad non piũ vsum,vt singulariter decidit Ant.de But.in c.quod clericis. de for.competen.circa antepen.col.& Sal.in Auth.cassa.in versic.non quæro.C.de sacrosan.eccle. ¶ Sextò, quia in dicto testamento filius fuit à matre præteritus: nec vlla de eo mentio facta est, ergo sic redditur nullum hodie, postq̃ nulla est expressa causa in ꝑteritione. §.aliud quoq;. c. iuncto. §.fin autem hæc obseruata.in Authen.vt cùm de app. cogn. omnes.in Auth.ex causa. C.de lib. præte.& in l.filio præterito.ff.de iniusto test. ¶ Etsi dicatur ꝙ saltem legata debent firma remanere per dispositionem dictæ Auth.ex causa.vel per dispositionem statuti prouidẽter.vbi dicitur ꝙ in quolibet testamento intelligatur adiecta clausula codicillaris: quæ operatur, vt valeat testamentum non obstante defectu præteritionis,vt l.generaliter.§.ex testamento. ff. de fideicom.liber.l. si patroni.§.fi. ff.ad Treb. secundum vnam
* lect.est * communis conclusio doct. in d. Auth. ex causa. & in corpore:vnde sumitur,& Bart.& aliorum in l.1.ff.de iure codicil.& per Spec.in tit.de instr.edi.§. compendiosè.vers. item videndum.per Bal.in l. Titia testa.& in l.fi.C. eo.tit. & in rep.l.in suis.de lib.& posthu.& in d.l.filio prẹterito.cum
6 sim. ¶ †Respondetur ad hoc, quòd dispositio dictę Auth.ex
c causa,non habet locum quando filius fuit ignoranter c ꝑteritus: ꝓut dicitur in casu nostro, qa tunc ignorabat filium hunc viuere, sed putabat ipsum esse mortuũ, & propterea in themate narratur in legato relicto fratri ipsius testatoris, adiecta enim illa verba, per ogni quantita che gli toccasse,&c.& ꝙ illa dispositio Auth. ex causa.non vendicat sibi locum, quoad legata saltem non pia, quando filius fuit ignoranter præteritus, probatur in §. fin autem. aliàs est in §.siue igitur.in Auth.vt cùm de app. cogno. in verbo falsis accusatoribus.& in vers.aliam circunstantiam. inducendo vt latè per Bar.in d. Auth.ex causa. vbi hoc tenet ipse etiam Ang.& Pau.de Cast.ibi & Bar.Bal.& Ang.in d.l.filio præterito.& Bart.in repe.l.1. C.de sacrosan.eccle. in ver.secundo quæro,an relicta ad pias causas irritentur ex causa præteritionis.& consuluit ita Bar.consil.235. Lapus fecit testamentum. Bal.in repet.d.l.in suis. in 22.col. l.1.ff.de condit. Moderni & Ang.in l.1.in prin.C.de bo.pos.contra tab. Ang. in l.miles codicil.§.miles in supremis. ff.de testa. mil.& ibi refert ꝙ ibi fuit orig.opin. Odofr. & eam etiam tenet Nic.de Mata.vt refert Bal.in d. Auth.ex causa, maximè in 7.q. & in l.fin.C.de codicil.vbi etiam inducunt pro hoc l.sicut certi. C.de testa.mil.& l.si vnquam.C.de reuoc.don.& l.pe. ff.de iure codicil.& idem etiam tenet Bal.& Ang.in l.vxore.ff.de manu.testa.& in §.aliud quoq; capitulũ.in Auth. vt cùm de app.cog.& Bened. de Plumbi. in d. l. vxorem. & respondet ad allegata in contrarium:vt ibi latius per eos.quod breuitatis causa non refero. Præsertim cùm alia etiam sint potissima superiora fundamenta ad excludendos dictos legatarios. ¶ Nõ ob.etiam id quod dicitur de clausula codicillari, subintellecta à statuto: quia posset responderi quod Bart. in d.l.pe. de iure codi.in 6.q. dicit ꝙ illa clausula operatur, quando præteritio filij facta fuit scienter, secus si ignoranter: qa non cogitauit seu non putauit filios habere, ad hoc adducit d.l.si vnquam. C.de reuoc.do.& l.cùm vel in vtero. C.de test.mil.iuncta l.3.ff.de testa.mil. & ita latè concludit Bar.in d.consil.incip.Lapus.vt i respondet etiam ad l. si qs cùm nullum.ff.de iure codicil.& ad alia quæ possent allegari in contrarium.& idem tenet Bal.in l.si totas. C.de reuoc. dona.vbi refert se ita consuluisse. & Bal.in l.si qs. C. de codici.& in l qui filiab.in princ.de leg.1. & Ang.in l.idem erit dicendum.ff.de testa.mil.ꝑ illum tex.& Ang.in l.1.ff.de iur. codicil. & ita etiam quoad casum nostrum tenet Paul. de Cast.in l.sicut certi. C.de testa.milit.& etiam tenet Ang. in consil.364.incip.Petrus fecit suum testamentum,&c. Non inficior quod nonnulli tenuerunt cõtrarium, ad quod fundamentum patet responsio ex notatis per Bal. proximè allegato consilio, tamen quia superiora fundamenta sunt tutiora. ideo vim facio in illis, concludens dicta duo legata, ex dicta scriptura testamenti non posse cum effectu obtineri per dictos duos legatarios. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Manu.vide inf.eo.lib.consil.129.& lib.2.consil.147.

b ¶ Conscribe.ita habent omnia exemplaria, sed intelligendum manu notarij, secundum ea quæ allegat.l imita in antiquis, & vbi esset periculum multorum, vt per Bart. in l. si quis ex argentarijs.§.si initium.col.fi.ff.de eden.Ant. Rub. consil.10.in fi.Item fallit in priuatis scripturis, vel quando appositum est sigillum.Rom.cons. 303. Hæc scriptura.

c ¶ Ignoranter.idem Ias.ibi colum. pe. & hoc hæc adiecta. licet valdè se inuoluant Alex. & Cor.in d. Auth.ex causa. adde Guil.Bened.repet.c. Raynutius.vers.in eodem test.relinq.1.num.232. Alex.infrà, lib.2. consil. 47. num. 8. limita vt infrà, lib.2.consil.42.num.6.cum sequen.adde infrà, lib. 52.consil.30.

SVMMARIVM,

1 *Matrimonio ſoluto fructus percepti reddi debent vxori.*
2 *Mulier poteſt habere bona triplicis generis. & nu. 15.*
3 *Reuerentia eleuat præſumptionem conſenſus.*
4 *Lex 2. C. de reſcin. emp. habet locũ in tranſactione, contra n. 11.*
5 *Renunciatio generalis non extenditur ad ignorata.*
6 *Dolus præſumitur ex magna læſione, & nu. 20.*
7 *Clauſula ex certa ſcientia, nullo errore, tollit omnem præſumptionem erroris.*
8 *Renunciatio generalis trahitur ad omnia. & nu. 13.*
9 *Iuramentũ excludit remedia iuris, ẽt ſine certioratiõe, & n. 22.*
10 *Iuramentum facit valere actum omni meliori modo, quo põt.*
12 *Veſtes quotidianæ non pretioſæ cedunt lucro vxoris ſoluto matrimonio.*
14 *Statutum poteſt auferre ius tertij, & vnum pro alio obligare.*
16 *Statuti forma ad vnguem ſeruanda.*
17 *Timor litis ſufficit ad tranſigendum.*
18 *Mulieri ſcienter indebitum ſoluenti, vel vilius vendenti, non ſubuenitur.*
19 *Iuramentum quomodo debet habere tres comites.*
21 *Læſo facilius ſubuenitur per tertium quàm ex proprio actu.*

CONSILIVM XLII.

SVper præmiſſo themate diligenti animad-
uerſione præhabita. ¶ Videretur prima conſi
deratione dicendum dominam Ioannam pe-
tentem reſtitutionem bonorum ac reddituũ
hæreditatis paternæ peruentorum ad manus
domini Deodati eiuſdem Ioannæ, quondam mariti audi-
1 endam eſſe inſtrumento tranſactionis non obſtante: † nam
maritus & eius hæredes ſoluto matrimonio nedum tenen-
tur vxori ad reſtitutionem paraphernalium, & aliorum bo
a norum vxoris non dotalium, ſed etiam ad fructus *a* & red-
ditus ex eiſdem bonis per maritum ꝑceptos. l. ſi ego. §. do-
tis. ff. de iur. do. l. hac lege. & l. fi. C. de pac. conuen. & ibi ex-
preſsè gl. iuncta l. maritus. in prin. quæ eſt lex pe. ff. ad l. Fal.
non violando illum tex. & ibi no. per Bar. & Ang. & no. in gl.
in l. vbi adhuc. in verbo ad ſuſtentationem. C. de iure do. &
b ibi Bal. in pen. col. & per Bart. in conſ. *b* inci. Titius habens
vxorem. & Bal. in l. aſsiduis. C. qui po. in pig. habe. & in l. pe.
C. de bo. ma. & in c. 1. §. ſi duo fratres. de fratribus, de nouo
benefic. inueſti. in d. §. dotis, ¶ Et eleganter per Bald. in con
2 ſil. incipien. Eſt ſciendum quod mulier etiam, &c. † vbi di-
c xit, ꝙ mulier habere poteſt patrimonium triplicis *c* gene-
ris, videlicet dotalia, item paraphernalia, quæ ſunt illa, quæ
mulier ſecũ defert in domum viri. d. l. ſi ego. §. dotis. in Aut.
de exhi. reis. §. fi. cum gl. in ver. proprias. & no. gl. in rub. C.
de pact. conuen. & habetur in l. fi. eo. tit. & no. Azo in ſum.
C. de iure dot. in prin. & C. de pac. conuen. in fi. & ſi illorum
bonorum cuſtodiam viro tradidit mulier, videtur ei trade
re adminiſtrationem & vſum. & ſi fructus percipit maritus
ex talib. paraphernalibus, tenetur reddere rationem, qua-
tenus vir conuertiſſet in vſus proprios, qa debuit ad com-
munes vſus conuertere. præallegata l. fi. in iſtis dicit Bal. qđ
ꝓcedit diſtinctio Martini Silimani, & Bart. in d. l. maritus.
C. ad l. Fal. & gl. in d. l. fin. Quædam ſunt bona mulieris, nec
dotalia, nec paraphernalia, veluti ea q̃ ſunt extra dotem, &
extra ea q̃ vxor in domum mariti inducit: & tunc ſi maritus
contra voluntatem mulieris fructus percipit, ex talibus bo
nis tenetur eos reſtituere. l. de his. C. de do. inter vir. & vxo.
aut de voluntate mulieris ꝑcipit, & tunc, aut q̃ritur de fru-
ctibus extãtib. & illos reſtituere tenetur. l. ſtipulata. §. fi. de
do. inter virum. aut q̃ritur de fructibus conſumptis, & tũc:
aut q̃ritur de fructibus induſtrialibus, & non tenetur reſti-
tuere. d. l. fi. cum gl. aut q̃ritur de naturalibus conſumptis,
& tenetur quatenus locupletior effectus eſt maritus. d. l. ſti
pul. §. 1. ¶ Si verò voluntas mulieris eſt dubia, & tunc caſum
omiſit Bar. & Bal. in d. l. conſilio. dicentes ꝙ omnes fructus
etiam conſumptos, & tam naturales q̃ induſtriales, reſtitue
re cogitur, & de hoc ꝓpriè loquitur d. l. maritus. in l. ſubau
diendo ad tex. ¶ Quia in dubio non debet intelligi virum
illo caſu conſumere fructus de voluntate mulieris, ex plu-
ribus p̃ſumptionibus. primò, qa nemo p̃ſumitur . elle iacta
re ſuum. l. cùm de indebito, in princ. ff. de proba. l. ſi cum. ff.
de ſolution. ¶ Secundò qa auariſsimum eſt genus mulie-
rum, l. ſi ego. ff. ad Velleian. ¶ Tertiò ex congruentia per-
ſonarum: quia mulieres debent ſuſtẽtari à maritis de pro-
prijs bonis eorum, vel de dotalibus: non autem econtrà vi
ri ab vxoribus. l. ex annuo. ff. de dona. inter virum. ¶ Quar-
3 tò, ex qualitate perſonarum, † qa in vxore eſt annexa reue-
rentia viro, ꝓpter quam inducitnr p̃ſumptio diſſenſus. l. 1.
§. quæ onerandæ. ff. qua. rerum actio non da. not. Bart. in l.
quæ do. ad fi. ff. ſol. mat. & cùm agatur de p̃iudicio mulieris
in dubio p̃ſumitur diſſenſus. l. 1. ff. de fur. l. filius. §. inuitus.
ff. de procurat. ex qbus patet, hæredes domini Deodati fuiſ
ſe obligatos ad reſtitutionem dictorum bonorum, ſecun-
dum diſtinctionem p̃miſſam. ¶ Et ex his non videtur obſta
re ſtatutum prædictum, quod incipit, pro ſupportandis o-
nerib. matrimonij, &c. qa reſponderi poteſt, ꝙ illud ſtatu-
tum loqtur in fructibus bonorũ paraphernalium, ſed iſta
bona non videntur fuiſſe paraphernalia; qa ea mulier ſecũ
ad domum viri non traduxit: ſed ſunt alia bona tertij gene-
ris, ꝓut ſuperius dictum eſt. ¶ Secundò, qa tranſactio facta
cum ſer Bartholomæo, hærede p̃dicto, non videtur obſtare
dictæ dominæ Ioannæ: nam quid egerit ſeu exegerit dictus
dominus Deodatus eius maritus, aut procurator, de bonis
hæreditatis dicti Franciſci, ipſa iuſtam & probabilem igno
rantiam habuit, cùm ꝓbabiliter procuratoris factum igno
retur. l. quod vulgò. ff. ꝓ emptore. l. fi. ff. pro ſuo. not. gl. 2. in
l. ſi res obligata. ff. de leg. 1. & in l. ſi qs delegauerit. ff. de no-
ua. ſed tranſactio nunq̃ trahitur ad ignorata & incognita. l.
cum Aquiliana. ff. de tranſact. nec etiam iuramentum trahi
tur ad ea. l. fi. C. de non nu. pec. l. fi. qui ſatiſda. cog. cap. cùm
inter. & ibi not. de renun. c. veniens. de iureiur. ¶ Tertiò, qa
eſto ꝙ tranſactio comprehenderet bona dictæ hæreditatis
Franciſci, & redditus inde perceptos per dominum Deo-
4 datum, tamen qa ſi conſtaret dominã Ioannam fore † enor
miſsimè læſam: prout pro eius parte allegatur, videtur trã-
ſactionem p̃dictam velut enormiter læſam, retractari poſſe;
p̃ſertim ſi eſſet decepta in dimidia per remedium. l. 2. C. de
reſcin. vend. & c. cum dilecti. & c. cùm cauſam. de emptio. &
vendit. quod quidem remedium videtur locum habere in
contractu tranſactionis: vt l. Lucius. §. fi. cum gl. & ibi Bart.
& alij. ff. ad Treb. & no. Bar. Ang. & alij in l. ſi qs cùm aliter.
ff. de verb. obl. & do. Card. & Io. de Imol. & Abb. in d. c. cùm
cauſam. & Io. de Imol. in c. quintauallis. in 16. char. de iure-
iur. Nam videtur eſſe eadem ratio in contractu tranſactio-
nis, quæ eſt in alijs contractibus, in quibus videmus habe-
re locum remedium. d. l. 2. vt ibi per Bart. & doct. in l. ſi quis
cùm aliter. oportet enim vt deceptis ſuccurratur, & præſer
tim, qa iſta nõ videtur ꝓpriè fuiſſe tranſactio, cùm nulla lis
5 ſubeſſet. l. 1. ff. de tranſact. ¶ Quartò, cùm p̃ſumitur ignorã
tia, quo ad dictam dominam Ioannam, vt ꝓbaui: ergo licet
in inſtrumẽto renunciauerit generaliter omnibus benefi-
cijs ſibi competentib. non videtur renunciaſſe remedio d.
l. 2. C. de reſcin. vend. ita dicit Bal. in d. l. 2. C. de reſcin. vend.
in 5. q. referens ita tenuiſſe Nic. de Matarellis, qa generalis
renunciatio non ſufficit, vbi alicui ratione ignorantiæ pro
uidetur. allegat d. l. cum Aquiliana. & l. 1. ff. ſi qs in ius voca.
non ierit. facit l. ſi quis. §. q̃ſitum. ff. ſi qs cau. plus dicit Bald.
in d. l. 2. in 4. q. ꝙ mulier, ruſticus, & minor, debent eſſe cer-
tiorati de benefi. d. l. 2. ¶ Et ideo licet alienans ſcienter rem
ſuam deceptus vltra dimidiam non habet remedium d. l. vt
l. 1. C. ſi minor fuerit. & l. maioribus. C. cõia vtriuſq; iud. &
not. Bar. & doct. in d. l. 2. tamen ſecus in minore, muliere &
in ruſtico ſciẽtibus valorem & quantitatem, & qualitatem
rerum: quia reqritur ꝙ ſint certiores de beneficio d. l. 2. q̃m
talium pſonarum ſimplicitas ſuadet potius, hoc ꝓceſsiſſe
ex facilitate q̃ ex liberalitate. arg. l. cùm de indebito. §. 1. ff.
proba. & l. athletæ. §. de ruſticis. ff. de excuſa. tu. ſecundum
Bal. in præalleg. l. 2. ergo cum domina Ioanna non fuit cer-
tiorata de remedio d. l. 2. non videtur ab eo excluſa: etiam
ſi habuiſſet ſcientiam quantitatis dictorum bonorum & re
dituum, quantò magis ſi ignorauit. ¶ Pro hoc etiam facit
tex. no. in l. fi. §. idem quæſijt. ff. de condit. indeb. Et ibi dicit

egregiè Bar. per illum tex. ꝙ si in instrumēto continetur ꝙ
Titius renunciet condictioni indebiti, cond. sine causa, &
omni alteri auxilio, nullum fiet p̄iudicium errāti, seu igno-
ranter contrahenti: quia eo errore, quo facit principalem
contractum, eodē errore apponit d. verba. facit l. doli, vers.
diuersum. ff. de noua. cùm ergo p̄sumatur, ignorantiam ha
buisse dictā dominā Io. vt dixi: ergo seqtur quod illę gene-
rales renunciationes sibi non habent obstare, si est decepta
vltra dimidiam, quo casu tunc semꝑ p̄sumitur ignorantia.
l. quisqs. & ibi Bar. C. de rescin. ven. ¶ Quintò, qa stante di-
cta deceptione seu læsione, re ipsa non videtur obstare etiā
iuramētum, quod regulariter est seruandū, vbi seruari pos-
sit sine dispendio salutis æternæ. c. si verò. de iureiur. c. licet.
eo. tit. lib. 6. cum si. Nam vt dixit Pet. de Anch. in repe. c. ca-
nonum statuta. de constit. in vers. quid dices de iuramēto,
&c. ¶ Accidit casus in ciuitate Senarum, vbi erat statutum
quod nullus contractus finis vel qetantiæ, q fieret ꝑ mino-
rem 25. annis, valeat, nisi interuenerit certa solennitas: con
tingit quod patruus neptē habens ex filio, tradidit illā nu-
ptui, dās in dotem sibi quinquaginta: neptis minor renun-
ciauit patruo p̄dicto omni iuri sibi cōpetenti in paterna hę
reditate, q̄ valebat in quadruplo plus, & iurauit nō contra-
uenire: q̄rebatur si aliquod erat remediū rescissiuum talis
qetantiæ, refert se consuluisse peti posse ab bōnem seu relaxa
tionem à iuramēto: qa iuramentum nō debet esse iniqtatis
vinculum. c. quanto. de iureiu. 22. q. 2. animaduertendū. 22.
q. 4. inter cætera debet iuramētum habere tres comites, s.
veritatē, iudiciū & iustitiā, c. & si Christus. de iureiu. & not.
in Auth. quod eis. C. de nup. item qa paria sunt inesse dolū
ex ꝓposito, vel dolū re ipsa. d. l. si qs cùm aliter. & l. 2. § circa.
de doli exce. & ideo cùm iuramētum nō obliget interueni
ente dolo. c. cùm conting. de iureiur. c. 2. de pac. in 6. debet
intelligi ēt de dolo re ipsa. ¶ Pro hoc ēt allegat dictum Vin-
centij in d. c. cùm conting. dicentis, ꝙ licet in casu illius ca-
pituli iuramentū obliget mulierē ad obseruantiā contra-
ctus, tamē poterit mulier instare, vt iuramētum sibi relaxe
tur. ¶ Et ita dixit Pet. de Anch. singulariter debere limitari
tex. in Auth. sacramen. pub. si aduer. ven. vt non ꝓcedat illa
Auth. quādo euidēter constaret adultum esse re ipsa enor-
missimè læsum vltra dimidiā. d. l. 2. C. de rescin. ven. ¶ Et li-
cet Pe. de Anch. teneat in minore: tamen idē videtur esse in
maiore: qa iuramētum p̄stitum à minore rep̄sentat eū ma-
iorē, ꝑ d. Aut. sacra. in l. 2. C. de rescin. vē. & in d. c. cùm cām.
¶ Et idē voluit ipsemet Pe. de Anc. in disputatiōe sua, incip.
Cùm C. laicus. & in c. q̃uis de pac. in 6. ¶ Fortius ēt videtur
voluisse Ant. de But. in c. cùm conting. de iureiu. in 4. casu
6 principali. vbi concludit † ꝙ si qs iurauit in cōtractu, in quo
constat ipsum fuisse deceptū non dolo ꝓposito, sed re ipsa,
tamē si deceptio est in magna quantitate, in qua p̄sumitur
dolus. l. oēs. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. & no. l. q testamen
tum. ff. de ꝓba. siue deceptus sit maior, siue minor, poterit
resilire à cōtractu. & adhuc secundum eum nō esset necessa
ria absolutio à iuramēto, qa tales enormes deceptiones vi
dentur à iuramēto exceptę. l. si libertus iurauit. de ope. lib.
c. quintauallis. cum ibi no. ꝑ eum. de iureiu. ergo tex. in d. c.
cùm conting. excepit iuramentum dolo p̄stitum. ergo siue
dolus interuenerit actu, siue re ipsa, iuramētum non debet
obuiare potestati rescindēdi contractū: licet dicat esse cau
tius ꝙ ꝓpetatur absolutio à iuramēto. & hoc dicit esse verum
ēt si iuratum fuit non contrauenire aliqua rōne vel causa à
quocunq;, qa ab istis verbis, vt ciuili modo intelligātur ta-
les deceptiōes, debēt & possunt excipi. l. creditor. §. Lucius.
ff. mā. & d. l. tres fratres. ff. de pac. ¶ Et hoc putat esse verū,
ēt si iuratum fuerit oīa, & singula contēta in instrumēto es-
se vera: ꝓut in casu nostro: qa cōstito de oppo. talia possunt
reuocari. c. cùm in positionib. & ibi no. de iureiu. in 6. qa iu
ramentū cēsetur esse p̄stitum sub confidētia, ꝙ illa sunt ve-
ra: vnde repto rē aliter se habere, non est piurus, licet teme-
re iurauerit. c. quemadmodū. & c. veniens. de iureiu. 24. q.
2. ꝑ totū. ¶ Et ita dicit se consuluisse, nisi à maiore esset facta
specialis mentio, ꝙ ꝓmittebat cōtra p̄dicta nō venire rōne
enormis deceptiōis: vt ibi ꝑ eū, cum quo ēt trāsit dominus
Abbas, q̄ verba in p̄dicto instrumēto trāsactionis minimè
sunt inserta. ¶ Ad idē qd' no. Rich. & Bar. & Sal. in l. pactum
qd' dotali. C. de pac. vbi dixerūt quod illud, quod habetur
in c. q̃uis. de pac. in prin. s. ꝙ filia q̄ habita dote, à patre renū
ciauit cū iuramēto futurę hæreditati paternæ, non pōt ve-
nire contra iuramentū, non ꝓcederet quando filia nihil ꝓ
dote habuisset: qa posset venire contra iuramentū, quando
illud iuramentū tunc contineat iniqtatis vinculum, & ideo
non seruandū. d. c. inter cætera. cum si. & ita limitauit d. c. q̃
uis. & ita dicit Pe. de Anc. in d. c. q̃uis. & no. Io. de Imo. in l.
stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. obl. & in l. q suꝑsti.
de acq. hær. ¶ Sed p̄missis nō obstā. contrariā sn̄iam de iure
7 ꝓbabiliorē esse puto ex infrascriptis. ¶ † Et primò, qa in in
strumento trāsactionis sunt illa verba, ex certa scia, & nullo
iure vel facti errore ductæ d. partes, sed animo & proposito
deliberato vigore p̄sentis trāsactionis, cōpositionis, & pa-
cti absoluerūt, &c. ꝑ q̄ verba tollitur oīs erroris p̄sumptio. l.
sed & si qs. §. fi. & ibi hoc no. Bar. & Bal. ff. si qs cau. & Bart. in
l. fi. §. itē q̄sijt. ff. de cond. ind. & l. si dari. ff. de ver. obl. Et no.
Bal. in l. mater. in 3. col. C. de rei ven. vbi ad hoc allegat l. cū
precib. C. de ꝓba. & Bal. in rub. C. de confes. & in l. 2. in 7. q.
in fi. C. de rescin. vē. ergo seqtur ꝙ ꝑ scientē & nolentē non
pōt allegari, dolū esse cōmissum. l. cū donatiōis. C. de trāsa.
l. 1. in fi. de act. emp. ¶ Secundò, aut dicta deceptio est infra
dimidiā totius, aut vltra dimidiā: si infra dimidiā, & conq̄ri
non pōt domina Ioanna, qa contrahentib. licitū est inter se
decipere, nisi cōstet de dolo ex ꝓposito. l. in causæ. la 2. §. pe.
& ibi no. ff. de minorib. l. si voluntate. C. de rescin. vend. aut
deceptio fuit vltra dimidiā, & adhuc audiri nō debet, qa ex
quo p̄sumitur dominā Io. non fuisse ductā ignorantia, vt in
ꝓximo argum. ꝓbaui: seqtur qd' cessare debeat remedium
* rescissiuū contractus, vt no. Pe. Cy. Bar. & Bal. & * cōiter oēs
in d. l. 2. C. de rescin. & ꝑ Inno. in d. c. pen. ꝑ l. 1. C. si maior fa.
8 ¶ Tertiò, qa † generalis e fuit renunciatio seu liberatio, de
e qua in d. instrumēto, liberatio aūt generalis indistinctè &
generaliter facta, ad oīa trahitur. l. plurib. ff. de accepti. se-
cundum Ia. Bu. & Sal. in l. age. C. de trāsa. & Sal. in l. si de cer
ta. eo. ti. valebat in vim transactionis, quantū ad specificata
& narrata tm̄, de qb. lis vertebatur, vel verti sperabatur: sed
quo ad oīa alia valebat in vim pacti: qa pactū verbis genera
lib. factū, extenditur ad oīa etiā, de qb. controuersia nulla
erat. l. emptor. §. Lucius. & ibi gl. & doc. ff. de pac. & hoc ne à
verborū significatu recedatur, q est vt verba generaliter ꝓ-
lata, generaliter opantur. l. regula. §. fi. ff. de iur. & fac. ign. l.
1. §. cū vrbē. de of. pręf. vrb. & expressè in d. instrumento par
tes ostendūt voluisse facere non solū transactionē, sed etiā
pactū, vt ibi in verb. compositionē, transa. & pactum, &c. q̄
verba sunt vtilia, vt conuentio & liberatio generalis posit
generalius opari, & ad quæcunq; trahi, vt no. Bar. in d. l. cer
ta. Et Ant. de Bu. in c. 1. de transact. bene faciunt. no. ꝑ Bald.
in d. l. pactū quod dotali. & ibi ꝓpter hoc subdit, ꝙ cauere
debēt contrahentes vel renunciātes à verbis generalib. ne
ex effuso sermone piculum incidant. C. de do. ꝓmis. l. fin. &
idē secundum eū creditores cōpelli non possunt apponere
in replicatione clausulas generales, nisi quatenus veniunt
ad robur specialiū, secundū Ia. de Are. in l. 3. §. 1. ff. de cōtra-
rio iu. tu. & no. Bar. in l. cū Aqui. cū seq. ꝑ illū tex. ff. de trāsa.
¶ Quartò, qa etiā si d. domina Ioanna habuisset ignorantiā
p̄dictorum, ꝓut ꝑ eam allegatur, tamen hoc non obstāte vi
deretur, eā audiri nō debere. ꝓbatur ex his, q̄ dicit Bal. in l.
tres. ff. de pac. in 4. no. & in 2. op. & in l. sub p̄textu specierū.
ꝑ illū tex. in 1. §oppo. C. de transa. vbi inqt, ꝙ generale pactū
sui natura ad oīa porrigatur, ēt incognita, nisi aduersarius
fuit in dolo, ꝑ d. l. tres fratres. & ꝙ sibi imputare debet gene
raliter transigens, si non cogitauerit sub generalib. verbis,
oīa cōprehendi, ēt incogitata, nisi ex inaduertētia eius ap-
posita sint d. verba generalia, qa nō debēt aduersario noce-
re: ar. l. qcqd astringēdę. ff. de ver. obl. secundū Bal. ibi, dum
respōdet ad l. cū Aquil. ꝙ ꝓpter verba generalia in dubio vi
detur saltē in genere cogitasse de oībus ar. l. q̄ iure mil. ff. de
test. mil. & no. ēt Bar. in d. l. sub p̄tex. specier. in prin. sed l. cū
Aql. loqtur quoties cōstabat ꝙ in genere nō cogitauit, qūo
aūt con-

constare posit, declarat Ang.in d.l.tres fratres,ſ.per cõfeſſionem partis,vel p̃ coniecturas, quas ibi latius ꝓſequitur. ¶ Quintò,pondero verba poſita in dicto inſtrumento trāſactionis & abſolutionis ibi,valet, & etiam quibuſcūq; alijs cauſis,rationib.cognitis & incognitis,& quæ veroſimiliter excogitari poſſent;etiam ſi qd eſſet inter partes, de quo dici poſſet,per ipſas partes veroſimiliter excogitatum vel deductum non fuiſſe, &c. Nam,vt dixit Bart. in l. ab Aurelio. §.Caius.de lib. leg.in vlt.col.licet.aliàs tranſactio non porrigatur ad incognita, tamen fallit, niſi verba contrahentiū hoc dictarent p̃ d.l.cùm Aquiliana.& not.glo.in l.de his.de tranſ.& Bart.in d.l.ſub p̃textu ſpecierum. & ibi notant oēs doct.vbi dicunt ꝙ tunc videtur ſaltem in genere cogitaſſe, vt in d.l. qui iure mil. & ibi dicit Ang. ꝙ ſit cautus debitor, vt in quietatione generali faciat apponi illa verba,ꝙ trahatur etiam ad incognita:qa tunc erit ſecurus ꝑpetuò, ſecundum ipſum.& idē no. Ang.in rep. l.q Romæ. §. duo fratres. in 2.q.ff.de ver.ob.& p̃ hoc patet ꝙ non poſſumus dicere d. do.Ioan.erraſſe;cùm in genere cogitauerit,vt colligitur ex verbis dicti inſtrumēti, de quib. maximè mentionē habui.

¶ Sextò ꝙ per hoc no.gl.& doc.in l.2.C.de reſcin. ven.& gl.
* & doct.*communiter in d.c.cùm cauſam. de emp. & vend.
9 vbi habetur†quod ſi minor *f* in contractu fuit deceptus vl-
f tra dimidiam,& iurauit non venire contra: quod nullo modo non audietur volens reſcindere contractum. idem not. Ang.& Sal.in d. Auth.ſacramenta.& tamen loquuntur glo. & doc.in dictis locis, quando fuit errore & ignorantia ductus,qa aliàs in ſciente non habet locum remedium reſciſſionis,vt iam dixi:ſed ita eſt ꝙ domina Ioan.iurauit contra p̃dictam tranſactionē nō venire:ergo,&c.¶ Septimò optimè facit quod not.Arch.& Io. An.in c.q̄uis.de pac. in 6.vbi p̃ illū tex.indiſtinctè loquētem voluit, ꝙ vbi in aliquo actu
g vel renunciatione interuenit iuramētum, *g* etiam ſi talis renuncians de illo beneficio, cui renunciat, non ſit certioratus,tamen excludetur ab eo, nec poterit contrauenire etiā ſi renūcians ſit mulier,vt in caſu illius c. ¶ Pro hoc tex. opt. in c.ex reſcripto.& ibi gl.& doct.de iureiu.vbi mulier intercedens pro alio,cū iuramento non pōt ſe iuuare beneficio, Velleiani:etiam ſi non appareat eā certioratam fuiſſe. ¶ Et idem no.Ant.de But.in c.ſi diligenti.in 6.col.de for.comp. vbi dicit,ꝙ ideo mulier intercedens pro alio,cum iuramento non iuuatur Velleiano: qa præſumitur ad iuramentum venire deliberatè,& qa ibi adeſt duplex conſenſus, q plurimum operatur.in Aut.ſiue à me.C.ad Velleia. & quod no. gl.in d.c.cùm contingat. & qa ibi interuenit iuramentum
10 p̃ſumitur certificata:allegat not.p̃ Arch. in d.c.q̄uis. †& qa ſecundum eum iuramētum habet vim clauſulæ, ꝙ actus va
h leat omni meliori modo *h* quo valere poteſt. l.cùm pater.§. filius matrem.ff.de leg.2.& idē eſt de mente Bar. in l. ſi qs p̃ eo.in 5.memb.ff.de fideiuſ. ¶ Et ſic patet nō obſtare id qđ dixit Bal.in l.2.in 4.q.C.de reſcin.ven.vbi dixit ꝙ in muliere,minore & ruſtico renunciantib.remedio d.l.2. reqritur certioratio iſtius beneficij: qa eſto quod illud eſſet verum, ꝓcederet quando non interueniſſet iuramentum p̃ prædicta.Item dictū Bald.ꝓcedit, vt dicam in reſponſionib.& ſic ſtat concluſio,quod interueniente iuramento de non contraueniendo,ꝓut interuenit,fuit domina Ioan exclusa à remedio reſciſſionis, quod etiā tenuit Bart. in l.ſciendum.in fi.de verb.obl.vbi idem tenuit Ang.in rep.vbi voluit ꝙ etiā ſi minor deceptus iurauit in contractu non venire contra, excludetur à beneficio reſtitutionis in integrū,& ſi alter in ſpecie nō renunciauit,nec de beneficio reſtitutionis certioratum eſſe conſtat: vt ꝓbatur in Auth. ſacramenta puberū. C.ſi aduer.ven.non ſupplēdo illū tex. & hoc ibi tenuit Bar. Ang & Pau.de Ca.& Bar.Fulg.Lud.de Ro.in l.ſi duo patroni.§.idem Iul.ff.de iureiur.& Bal.in l.1.C.de reb. cred. & in l.1.C.ſi aduer.vend.& Bart.in d.l. qui iure mil.de teſta. mil. & Rapha.Cu.& Lud.in d.l.ſciendum.& Pau.de Caſt. in l.fi.
* §.fi.ff.ad Velleia.& eſt magis*communis opin.quam approbat communis ſtylus & obſeruantia ſecundum doct.in dictis locis.ergo ab ea nō eſt diſcedendū.l.minimè.ff.de legi.
11 †¶ Octauò,qa dato ꝙ dici poſſet,in alio contractu potuiſſe locum eſſe reſciſſioni contractus ꝑpter deceptionē, tamē in contractu tranſactionis non poſſunt reſcindi contractus dato,ꝙ interuenerit deceptio vltra dimidiam re ipſa.vt no. per gl.Inno.& Io.And.Pe.de Anch.in c.ꝑuenit.de empt. & vend.& Spe.in tit.de emp.& vend.§. nunc dicēdum eſt. de teſta.verſ.qd de tranſact.& gl.in l.Lucius.ſecundum intellectum Dy.ad Tre.& Guil.de Cu.in l.ex cauſa.de vſuc. pro emp.& Dy.in l.ſi qs cum aliter.de verb.obli.Pet.Rich. Malum Cy.Bal.Sal.in l.2.C.de reſcin.vend. & Bal.in l.ordo.C. de execut.rei iud.& in l.3.§.1.C.de tranſact.& ibi ſentit glo. & Bal.in l.fi.§.1.ff.communia de lega.& in l.1.C.de pac.in 2. col. & Raph.in d. l.ſi qs cùm aliter. & ꝓbatur in d.l.Lucius. §.fi.non violādo illum text.& p̃ hoc Bald. alle.l.1. C. de plus pet.& l.ſub p̃textu ſpecierum.C.de tranſa. ¶ Bene facit l.in ſumma,in prin.ibi,res nulla,& quod ibi gl.ff.de cond. ind. & l.à diuo.§.ſi pignora.ibi velut rem.ff.de re iudic. cùm ibi no.& l.ſi ſupſtite.& iuncta l.2.C.de dolo. & l. ꝙ ſi deferente.ff.eo.nam tranſigentes & remittentes dubium, & in certum litis euentum.l.quod debetur.ff.de pecu.non poſſunt dicere ſe eſſe deceptos. l.1. C.de pac. l.ſi ea lege. C. de vſur. ¶ Non ob.ꝙ in contrarium allegabatur,non poſſe aſsignari rationem differentiæ inter contractum tranſactionis, & alios contractus: qa ad hoc poteſt reſpōderi, ꝙ imò alia eſt ratio in tranſactione: qa illa fuit inducta, vt eſſet litiū finis. l.fratris.C.de tranſact. & quia habet inſtar ſententiæ.l.2. ff. de iureiu.contra quam ſententiam,ſi tranſiuit in rem iudicatam,nihil regulariter opponi poteſt.l.2. C. quādo ꝓuo. l.1. C.ſententiam reſcin.non poſſe. c.quod ad conſul.de re iud. ¶ Et ſic patet hanc opin.eſſe magis communem, ideo ab ea non diſcedendum, vt habetur in locis vulgaribus: licet Bart.voluerit, ꝙ poſſit habere locum remedium d. l.2. C.de reſcin. vend.quando deceptio eſt vltra dimidiam, nō inſpecto vero valore rerum, ſed inſpecto dubio euentu futuræ litis.& ita intelligit d.l.Lucius. ¶ Et inſpecta opinione Bar.difficilimum eſſet ꝓbare in caſu noſtro, de tali deceptione,p̃ſertim ſtante,ꝙ dictus hæres domini Deodati, ex cauſa tranſactionis relaxauit d.dominę Ioannæ,omnes veſtes & pannos,cuiuſcunq; conditionis ac texutos & annulos deputatos p̃ d. dominam Ioannam,& eius ornatum: q̄ de iure tamen non debebāt ſpectare vniuerſaliter ad d.do-
12 minam Ioannam. ¶ †nam exceptis his quæ erant ad quoti-
k dianum *k* vſum mulieris, reliqua omnia reſtituenda erant hæredibus viri.l.mortis ſuæ cauſa.§.1.ff.de donat. inter vir. & no.in l.ſed vſusfrctus.§.dos legata.ff. de donat. inter vir. & no.Dy.Bar.& alij.in l.pe.in princ.ff.ſolut.mat. & Bart.in l.ſi vt certo.§.mundum.ff.commo.& in l.1.§. nec caſtrenſe. in pe.col.& ff.de col.bon.& Bal.in l.cùm te.C.de don. ante nup.& in l.filiæ.C.fam.herciſcun.in 6.col.& in Auth.ex teſtamento,ver.duodecimum capitulum,cum ſeq.C.de col. & Bal.in tractatu de duobus frat. & Bart. in conſilio, filius Petri de Florentina.& Ray.in rep.l poſt dotem. ff.ſol. mat. ¶ Item ſimiliter ſtante conuentione,quod oīa debita & credita contracta per dictum dom.Deodatum,ſeu per dictam dominam Ioannam,in policino Rodigij,ſpectare debeant ad d.dominam Ioannam: nam ad hoc vt conſtaret de dicta exceptione inſpecto,dubio euentu oporteret particulariter conſtare de qualitate & quantitate dictarum veſtium texutorum & annulorum,& dictorum debitorum & creditorum,& etiā rerum bonorum & reddituum dictæ dominæ Ioannæ.ad manus d.domini Deodati peruentorum,tamen (vt dixi) poſito ꝙ de tali deceptione conſtaret, adhuc ſecundum verā & magis cōem opin. p̃textu talis deceptionis non poteſt reſcindi contractus tranſactionis. & poſito ꝙ aliàs reſcindi poſſit, tamen ſtante iuramento & clauſulis,de quibus ſuprà hoc fieri nō poteſt, vt ſuperius eſt oſtenſum; nec aliqua poteſt concedi abſolutio à iuramento, vt
13 ꝓbabo reſpondendo ad quintum argu. ¶ †Nonò,quia fuit in dicto inſtrumento renunciatum generaliter, qa renunciatum fuit exceptioni doli mali, cōdictioni ſine cauſa, qđ metus cauſa,actioni in factum : omniq; alij exceptioni de ſuo iure & beneficio,& legum auxilio,&c.nā dum dicit exceptioni doli mali, patet,quia expreſsè renunciauit reme-

dio,quod datur illis,qui ſunt decepti re ipſa,quia ſi conue-
niatur ex tali contractu,habet exceptionem doli,d.l.ſi qs
cùm aliter. & etiam illa clauſula generalis ſubſequens poſt
ſpeciales caſus expreſſos operatur,vt renunciatio genera-
lis trahatur etiam ad omnia alia remedia cõpetẽtia,ſaltem
non maiora expreſsis,vt no.gl.& doct.in l.4.§.q̃ſitum.ff.ſi
quis cautio.& in c.q ad agendum,de ꝓcura.in 6.in c.ſedes.
de reſcript.in cle.non poteſt,de procur.& not.in c.1.& per
doct.de commoda.& Dyn.in regula contractus.de reg.iu.
lib.6 & Cyn.& alij.in l.1.C.commoda.¶Decimò & vltimò
attendendum eſt dictum ſtatutum, quantum eſt reſpectu
fructuum, per dictũ dominum Deodatum, perceptorum
ex dictis bonis paraphernalibus,qa lucro eius & hæredum
cedere debent autoritate dicti ſtatuti hoc clarè diſponẽtis,
& pro expedito habeo dictum ſtatutum valere: qa factum
fuit cum cauſa,vt in prę̨fationib. patet, dum dicit pro ſup-
portandis oneribus matrimonij,quæ varia ſunt,&c. ex p̃fa
tionibus colligitur enim ratio,& cauſa finalis ſtatuti.l.fi.ff.
de hær.inſt.& ibi no.Bar.l.ambitioſa.& ibi Bar.in verſ.viſis
& examinatis dictis regulis ſic.ff.de decr.ab.or.fac.& not.
per Bald.in 1.conſt.C.§.quib.& per doct.in c.pen.in fin.de
14 cler.coniug.† vnde cùm cauſa põt lex vel ſtatutum auferre
ius tertij,etiã ſine illius culpa,cui ius aufertur.c.ſine culpa,
de reg.iu.in 6.plenè no.in c.2.de conſt.l.item ſi verberatũ.
§.fin.ff.de rei vend.l.venditor.§.ſi conſtat.ff.cõia prædi.no.
Bar.& Bal.in procemio digeſtorum.& cano.in c.quæ in ec-
cleſiarum,de conſt.cum ſi. Et ſpecialius quò ad terminos
noſtros firmat Bart.in tractatu repreſaliarũ.in 3.q.1.q̃onis
principalis.vbi dixit valere ſtatutũ,ꝙ vnus teneatur ꝓ alio.
& exemplificat in ſtatuto diſponente, quod vxor teneatur
ꝓ marito.ꝑ l.ſatis.C.in quib.cau.pig.ta.contraha.l.fi.C.de
primipilo.lib.12.& no.Bal.C.de iure dotium.in l.dotis.vbi
dixit valere ſtatutũ,ꝙ filij teneãtur ad debita patris,etiam
ſi non fuerint eius hæredes,ꝑ.d.l.fi.C.de primipi.& ſeqtur
illud Pet.de Anc.in c.canonum ſtatuta,de conſt.in 6.char.
in verb.quæro,vlterius ſcriptum eſt,&c.& Io.de Imol.in c.
pe.de conſue.facit tex.in c.2.de delict.puerorum.& quod
not.gl.in rub.de decre.decur.lib.10.& not.Albe.in 1.parte
ſtatutorum.q.47.& 61.cum ſim. ¶Nec obſtat qđ dicta bo
na non ſint paraphernalia, de quib.loquitur ſtatutum ꝑ ea
quæ dixi in primo argumento adducto in contrarium: qa
imò dico ꝙ dicũtur paraphernalia,vt no.Azo in ſumm.C.
15 de iure do.in 1.col.vbi inqt,† ꝙ quę̨dam res dicuntur para-
phernales,vt q̃ à muliere iuxta dotẽ afferuntur in domum
viri:& ſi q̃dam inferãtur ea intẽtione vt fiãt viri; erunt eius,
alioq remanebunt mulieris:in dubio tamẽ niſi aliud appa-
reat,nõ tranſit dominiũ in virũ, licet viro tradantur, vel vir
ſcribat ſe accepiſſe,traduntur enim plerunq; vt maritus cu
ſtodiat,non vt ſint eius:& ideo depoſiti conuenietur mari-
tus,vel etiã mãdati,ſi mulier retinuit res,ſed ad earũ custo-
diam cõmiſit viro.hæc ſunt verba Azo.in effectu.& ſic vul.
ꝙ ſufficiat cõmiſſam eſſe cuſtodiã,& diligentiã bonorũ mu
lieris marito, per ipſam mulierem, vt bona dicantur para-
phernalia hoc aũt factũ fuit in ꝓpoſito noſtro,vt cõſtat ex
inſtrumento illo ꝓcurationis,& mãdati facti ꝑ d.Io.in pſo-
nam domini Deodati eius viri.l.in re mandata.C.manda.l.
ꝓcurator totorum.ff.de procu.idẽ in effectu voluit Ia.But.
l.maritus.C.de ꝓcura.vbi dixit, qđ mulier habere põt pa-
trimoniũ triplicis generis:primò dotalis, quod marito tra
didit in dotẽ.ſecundò pharaphernalis, quod marito tradi
dit,ſed non dotẽ:quo caſu,tradendo ei tales res, videtur in
ipſis eũ conſtituere ꝓcuratorẽ.l.fi.C.de pac.conuen.& in
illis ſeu pro illis maritus agere põt abſq; mandato,& abſq;
eo,ꝙ de rato caueat.l.fi.C.de pa.conuen.tertiò habere põt
mulier alia bona nõ dotalia nec paraphernalia; vt ſunt illa
q̃ viro non tradidit;& in his cũ maritus cuſtodiã,nec tacitũ
mandatũ habeat,ſi vult maritus agere tanq̃ coniuncta per-
ſona,habet neceſſe cauere de rato.& iſto caſu loqtur d.l.ma
ritus,ſecundũ Ia.Bu.vult ergo Ia.quod vbi marito cõmiſſa
eſt ab vxore cuſtodia bonorũ vxoris,vel in eis datũ eſt ſibi
mandatũ,cẽſeantur illa bona paraphernalia:& idem ſentit
Bar.& Bal.in d.l.maritus.licet non ita aptè,ſicut Ia.But.ſed
ita eſt ꝙ maritus in caſu noſtro habuit mandatũ & cuſtodi-
am, ergo,&c.ita ẽt puto ſe habere cõem vſum loquẽdi,ſe-
cundum quẽ etiã intelliguntur verba ſtatuti.l.Labeo.& ibi
Bar.de ſuppel.lege.l.librorũ.§.qđ tamẽ Caſsius.& ibi Bar.
ff.de leg.3.& l.1.in prin.& ibi Bar.ff.de ſuis & leg.no.Bar.de
no.ope.nun.in rub.& in l.1.C.de iur.cal.& Ia.But.in 1.cõſt.
C.¶Nec habet obſtare quod ſtatutũ excipiat caſum, quan
do mulier in p̃ſentia viri eſſet ꝓteſtata ſaluũ ſibi eſſe ius in
fructibus: qa reſpõdeo, ꝙ in tali ꝓteſtatione nil cõſtat, nec
illud mãdatum ſeu conſtitutio ꝓcuratoria videtur habere
vim talis ꝓteſtationis,videlicet qa cũ illud mandatũ fuit fa
ctum marito abſente,vt cõſtat in ipſo inſtrumẽto, in verbo
abſentẽ tanq̃ p̃ſentem,&c.q̃ verba hoc ꝓbant contra ipſam
mulierẽ,q̃ actũ illius conſtitutionis ꝓcuratoris fecit,l.opti
mam.C.de contrah.& cõmit.ſtip.l.cum precib.C.de ꝓba.
¶Prę̨terea ſtatutũ reqrit,ꝙ mulier ꝓteſtetur, ꝙ in fructib.
ſibi ſalua ſit repetitio ſuo loco & tẽpore, qđ in eis oẽ ius ſi-
bi ſaluũ,&c. hoc autẽ nõ fuit expreſſum in d.inſtrumẽto ꝓ
16 curatiõis: † & ſemp forma data à ſtatuto eſt ad vnguẽ ſeruã
da,vt no.gl.in c.1.in ver.vocationẽ.& ibi Bal.in 2.col.de mi
li.vaſ.q cõt.eſt.& gl.in Cle.l.in ver.3.de vi.& ho.cle.& clarè
Bal.in l.2.in vlt.co.C.qũo & quando iu.& in Auth.q ſemel.
in fi.4.col.eo.tit.& in l.nõ ſunt liberi.de ſta.ho.facit l.q Ro
mæ.§.Flauius.ff.de verb.ob.& qđ no.gl.in l.hac cõſultiſsi-
ma.C.qui teſt.fa.poſ.& qđ no.Ang.in l.1.de lib.& poſthu.
cũ ſi.¶Supeſt ad allegata in contrariũ reſpõdere. ¶Et pri-
mò non ob. qa paraphernalia & fructus eorũ reddi debent
vxori,ſecundum diſtinctionẽ traditã ꝑ Bar.& doc.in l.mari
tus.cum ſi.ff.ad l.Fal.qa reſpõdeo,qđ illud poſſet ꝓcedere,
vbi nõ extaret ſtatutum,de quo in 10.ar.dixi.vbi ẽt ꝓbaui.
d.bona eſſe paraphernalia. ¶Reſpondeo ſecundò, ꝙ illud
poſſet eſſe verũ,niſi facta eẽt tranſactio,& abſolutio genera
lis,q̃ trahitur ad oĩa,vt ſuperius eſt oſtenſum.¶Non ob.ſe-
cundũ ar.ꝙ d.domina Ioanna p̃ſumatur habuiſſe ignoran-
tiam eorũ,q̃ ꝑuenerant ex dictis bonis ad manus eius viri,
& ꝑ conſequẽs tranſactio nõ debet trahi ad incogitata d.l.
cũ Aquil.qa reſpõdeo,ꝙ imõ p̃ſumitur habuiſſe ſcientiã, vt
oſtẽdunt verba inſtrumẽti trãſactionis,in verb.ex certa ſci
entia,& ẽt vt ꝓbaui in 1.ar.vlt.part.¶Secũdò reſpõdeo,qđ
poſito ꝙ ignoraſſet.tamẽ ex quo liberatio fuit generalis, &
p̃ſertim cũ fuerit adiecta clauſula illa,q̃ trahitur ad incogni
ta,ẽt trahetur quo ad oĩa in caſu noſtro, vt ꝓbaui in 4.& 5.
ar.& eò magis,qa iurauit venire nõ cõtra,ꝑ ea q̃ dixi in 6.ar.
& maximè in cõtractu trãſactiõis,ꝑ ea q̃ dixi in 8.ar.vlt.par.
¶Nec ob tertium arg.qđ eſt læſa domina Ioanna,vltra di-
midiã iuſti precij,quo caſu oporteret reſcindere cõtractũ
tranſactionis ꝑ l.Lucius.§.fi.cum gl.ad Tre.qa in contrariũ
eſt magis cõis op.vt ꝓbaui in 8.artic.vlt.part.Nec ob.ꝙ iſta
17 non fuerit trãſactio, ex quo lis mota nõ erat:† qa reſõndeo,
ꝙ ſatis eſt ꝙ ſubeſſet.timor litis,vt dicatur eſſe tranſactio,li
cet lis nondũ mota eſſet,vt eſt tex.in l.2.C.de trãſact.& no.
Bar.ibi.& in l.cauſas.ſup.eo.tit.& no.in l.3.ff.eo.tit.Prę̨ter-
ea dato ꝙ in cõtractu trãſactionis poſsit habere locũ reme
dium d.l.2.C.de reſcin.vend.in caſu noſtro: qa illud reme-
dium,cõpetit ignorãter decepto, & ꝑ conſequens non põt
competere d.Io.ſcienti,vt ꝓbaui in 1.& 2.argu.vlt.part.Itẽ
dato ꝙ ignorauerit,tamẽ iuramẽtum excludit eã,vt ꝓbaui
ſup.in 6.ar.¶Non ob quartum argumentũ,ꝙ generalis re
nunciatio nõ ſufficit vbi p̃textu ignorãtię̨ alicui ſuccurri-
tur,vt no.Bal.in l.1.C.de reſcin.ven.in 5.q.& ꝑ illud qđ ha-
betur in l.fi.§.idẽ q̃ſijt.ff.de cond.inde.cùm ibi no.ꝑ Bar.qa
reſpõdeo ꝙ hìc erat ſciẽs d.Io.vti ꝓbatur in inſtrumẽto, vt
dixi.¶Prę̨terea illud poſſet ꝓcedere, niſi eſſet appoſitũ iu-
ramẽtum,vt no.gl.& doct.in d.l.2.de reſcin.ven.& in c.pe.
eo.tit.¶Nam ꝓpter iuramentum p̃ſumitur magis delibe-
ratè qs actum gerere,vt ꝓbaui ſup.in 7.argu.& per hoc pa-
tet nõ obſtare id, quod no.Bal.in d.l.2.in 4.q.C.de reſcin.
ven.dum dixit, quod mulier, minor & ruſticus, ẽt ſi ſciẽter
decepti ſint infra dimidiam in cõtractu, poſsint reſcindere
contractũ:niſi fuerint certiorati de beneficio d.l.2.C.de re
ſcin.ven.qm illud dictum poſſet ꝓcedere,vbi non interue-
niſſet iuramẽtum: nã interueniente iuramẽto, oẽs tenẽt ꝙ
nulla

nulla reqritur certioratio beneficiorum, etiam in muliere, per c. ex rescripto. de iureiur. & c. 2. de pact. in 6. & latius di xi in septimo arg. ¶ Quinimò etiam quando nõ esset appositum iuramentum, videtur ꝙ non ꝓcedat decisio Bal. in d. l. 2. in 4. q. secundum Imol. in c. cùm contingat. de iureiur. in 3. membro princ. in verb. Et aduerte etiam, quia non dicit Bal. in d. l. & cum seq. vbi dixit ꝙ hoc dictum Bal. non vi-
18 detur verum, quia si mulier† scienter vendidit rem pro minori precio quã valeret, adeò quod decepta fuerit vltra dimidiam: tamen videtur quod voluerit donare residuum. ꝑ id quod habetur in l. 1. ff. de cond. inde. vt sicut si mulier scienter soluerit indebitum, non posset petere, per d. l. 1. & l. cuius per errorem. de reg. iur. ita videtur ꝙ hoc casu sibi nõ subueniatur. ¶ Pro hoc etiam allegat: qa cũ non subueniatur masculo, nõ debet etiã subueniri mulieri, cùm nõ reperiatur hoc expressum ꝑ id, quod habetur in l. fi. C. de iuris & fact. igno. & respondit ad l. cùm de indebito. §. 1. ff. de ꝓba. allegatã ꝑ Bal. qa loqtur illa l. quando dubium est, an sciuerit indebitũ aut nõ: vt patet in d. l. cũ de indebito. post prin. ibi, vel aliquã iustam ignorantię cãm, &c. Vnde tũc mulier, rusticus, & minor ꝑsumitur putasse fuisse debitũ, id quod soluit, ideo sibi nõ incũbit ꝓbatio, sed aduersario: secus in masculo maiore nõ rustico: qa ꝑsumptio est contra ipsum soluentẽ, & ideo debet ꝓbare ꝙ sit indebitũ, vt ibi dicitur. & sic d. l. non facit ad ꝓpositum quando ꝑ sciẽtẽ fieret, secundum Io. de Imol. in d. c. cùm contingat. ¶ Postremò nõ obstat quintũ principale argumentũ, dũ dicebatur, ꝙ stante deceptione vltra dimidiã, nõ habet obstare iurm̃, qa debet concedi dictæ D. Io. absolutio & relaxatio iuramenti, velut ꝑstiti dolo interueniente re ipsa, &c. qa respõdeo primò, quod ista dubitatio non est necessaria stante scientia d. do. Ioan. q̃ excludit eã ab omni remedio, vt sup. dixi. & etiã posito ꝙ ignorasset, tamẽ attẽtõ ꝙ sumus in contractu trãsactionis, non est locus dicto remedio rescisionis cõtractus, vt dixi in 8. ar. & ꝑsertim stantib. renunciationibus supradictis, ꝓut dixi in 9. arg. ¶ Itẽ respondeo, ꝙ etiã in alio cõtractu non videtur, ꝙ possit cõcedi absolutio à iuramẽto, imò illud seruari debeat, postq̃ seruari põt sine interitu salutis æternæ, ꝑ regulã canonistarũ. & in specie no. in terminis nostris gl. & doct. in c. ꝑuenit. de emp. & vend. & in d. l. 2. C. de rescin. vend. ¶ Pro hoc facit ratio ibi allegata in ꝓposito ꝑ Bal. in rep. in 5. q. prin. s. ꝙ iurãs videtur velle valere actum omni meliori modo, quo valere potest. l. cum pater. §. filius matrẽ. ff. de leg. 2. ¶ Non ob. ꝙ iuramentum non debet esse
19 iniqtatis vinculũ, † & quod debet habere tres comites, s. iustitiam, &c. qa respõdeo, ꝓut dixit Io. de Imol. in d. c. cùm contingat. in fi. primi membri. s. ꝙ iuramẽtum dicatur continere iustitiam, dum tamẽ nõ contineat qd turpe, vel non
l tendat ad obseruantiam pctõrum: aliàs *l* sequeretur, ꝙ cũ iustum sit minorẽ nõ obligari efficaciter sine debita solennitate, & authoritate administratoris, vel decreto iudicis, maximè, vbi aliqualiter lęditur. l. 1. in prin. ff. de minori. nõ deberet ꝑ tale iuramentũ obligari & excludi à beneficio restitutionis in integr. quod est contra tex. in d. Auth. sacramenta. cùm ibi not. ꝑ Bart. & similiter sequeretur, cùm iniquum sit valere alienationẽ fundi dotalis, quãdo cõtingit mulierẽ effici indotatã. l. 1. §. & cùm lex. C. de rei vxo. actio. nõ debet iuramentũ interpositũ sup alienatione obligare, quod est cõtra d. c. cũ cõtingat. nec est verũ quod à tali iuramento, q̃uis mulier maximã lęsionẽ sentiat, possit obtinere absolutionẽ, secundum Arch. in c. q̃uis. de pac. in 6. ꝑ illum tex. in ver. oĩmodo. & idẽ tenet Ang. in l. si qs ꝓ eo. ff. de fideiuss. in prin. dicẽs ꝙ nec in casu c. cum contingat, nec in casu d. Auth. sacramẽta, habet locum absolutio à iuramento: qa iuramẽtum in d. casibus firmat contractum, q non valebat cum effectu fauore ꝑsonæ iurãtis. idẽ tenet Imol. in l. cũ vir. in 15. col. ff. de vsuca. & in d. c. cùm conting. in 9. col. & in c. quintauallis. in pe. chart. de iureiu. vbi refert ꝙ licet Inn. in d. c. cùm cõtingat, dixerit se credere quod possit peti absolutio à iuramẽto in casu illius decretalis, tamẽ secundum eũ illud est contra illam decretalem inducendo, vt ibi latè ꝑ eum: nisi appareat ꝙ mulier ꝑcedentib. minis contraxisset: nã tunc posset seruari opi. Vincen. no. ꝑ Inn. & Io. An. in c. causam matrimonij, de of. dele. & in l. 1. §. quæ onerandæ. ꝑ Bar. ff. quarum rerũ actio non datur, vel quando ꝑ aliqua mendacia fuisset ad hoc inducta, ꝑ no. in fi. ꝑ gl. in l. itẽ si precio. in fi. ff. loc. & istam opi. tenet do. Abb. in d. c. cũ
20 contingat. in 13. col. ¶ Non ob. † quod dolus re ipsa æquiparetur dolo ex ꝓposito, ꝑ d. l. si qs cùm aliter: ergo iuramentum non debet cum effectu seruari, quando dolus interuenit d. c. q̃uis. qa respõdeo prout etiam respondet Imo. in d. c. cùm contingat. nu. 32. in 3. memb. quod text. in d. c. q̃uis. & in d. c. cùm contingat. in vers. dolo, intelliguntur de dolo ex ꝓposito, non de dolo re ipsa, vt colligitur, & no. ꝑ glo. & doct. in d. l. 2. & in d. c. pe. aliàs enim lex in c. cùm cõtingat. in c. q̃uis. & in Auth. sacramẽta. C. si aduer. ven. esset imposita verbis, & non reb. si ꝓpter deceptionẽ re ipsa, de qua loquuntur illa iura, posset peti absolutio à iuramento, quod non est dicẽdum. l. 2. C. cõia de legatis. c. commissa. de elec. in 6. & esset contra tex. in d. Auth. sacramenta, in verbo inuiolabiliter. & in d. c. q̃uis. in verb. oĩmodo. & similiter dicit Ioan. de Imol. in d. c. quintauallis, in pe. chart. quod non
m est verum, *m* ꝙ dolus ex ꝓposito, & dolus re ipsa ꝑ oĩa æquiparentur: patet, qa pro dolo ex ꝓposito in contractib. stricti iuris, datur actio de dolo, sed vbi est dolus re ipsa: sola exceptio competit, vt d. l. si qs cùm aliter. cum ibi notatis secundum eum, & ꝓpter hoc non videtur bene dixisse Pe. de Anc. in d. c. canonũ statuta. & Ant. de But. in d. c. cùm con-
* tingat. in quarto casu principali. cùm * cõis opin. glossatorũ & doct. sit contra eos, s. glo. & doc. in d. l. 2. & in d. c. pe. aliàs enim sequeretur, ꝙ iuramentũ nihil oparetur in casu d. l. 2. & in d. c. pe. quod non est dicendum: ar. l. si quando. de lega. 1. & c. si Papa. de priuil. in 6. ¶ Nec ad hoc ob. quod habetur in c. quintauallis. & in l. si libertus, ita iurauerit. de ope. lib.
21 † vbi non obstante iuramento, potest qs ꝓpter læsionem venire contra, qa ibi loqtur quãdo qs læditur ꝑ arbitratorẽ, & sic per tertium, sed in casu nostro lęditur qs ex contractu suo immediatè, ideo hoc casu facilius debet sibi ꝑiudicari, vt patet in l. fi. de re. cum se. ff. de arb. iuncta d. l. 2. & not. Bar. in d. l. si societatem. §. arbitrorum. & ver. q̃ro q̃ dicitur etiam. ff. pro socio. iuncta d. l. 2. & Ia. But. in d. l. 2. Pro ista o-
22 pin. etiã facit, † qa quando mulier vel minor iurat, non venire contra contractum, non potest ratione læsionis, petere restitutionẽ in integ. nec vti beneficio Velleiani, d. c. ex rescripto. & d. Auth. sacramenta, vt dixi sup. ergo eadẽ ratione maior non debet posse rõne deceptionis impetrare absolutionem à iuramento, vt sequatur beneficium d. l. 2. qđ aptè fuit de mẽte Arch. in d. c. quamuis. ꝑ illum tex. & ideo
* *communiter reꝓbatur limitatio Richar. & Sal. & Petr. de Anch. dicẽtium: ꝙ tex. in c. quamuis. non ꝓcederet, vbi nihil ꝓ dote datum esset filiæ renunciãti: nam contrarium tenuit Io. de Im. & Dominicus de S. Geminiano, in d. c. q̃uis. & Io. de Imo. Lud. de Ro. in l. q superstitis. ff. de acq. her. & in l. stipulatio hoc modo. de verb. obl. & Io. de Imo. in d. c. quintauallis, in pe. chart. ꝓpter rõnem expressam, d. c. q̃uis. s. qa iuramẽtum potest seruari sine interitu salutis æternę: nam vbi agitur de fauore animę, puta, de vitãdo periurio, etiam in correctorijs fit extensio ex identitate rationis, vt colligitur ex no. per gl. & Bar. in Auth. sacramenta. Et not. Ant. de But. in c. fi. circa antepen. char. de consuetud. vbi ꝓ hoc allegat no. ꝑ gl. in l. oẽs. in verb. passionis. C. de ferijs. & ideo non mirandum si plures doc. noluerunt se subscribere consil. Pet. de Anch. in casu ꝑdicto, ꝓut ipsemet refert in d. ca. q̃uis. ¶ Præterea etiã decisiõ sua loqtur in minore, cui iura magis subueniunt ꝓpter eius imbecillitatem: nimirum si iurauit simpliciter non contrauenire, si intelligitur solum exclusus à beneficio restitutionis in integrum: non autẽ à beneficio d. l. 2. vt ibi expressè not. gl. & doct. in d. c. pe. & in casu nostro etiã res est extra dubitationẽ ꝓpter illã clausulam, ex certa scientia, & alia, de qbus plenius dixi suprà. Ex quib. cõcluditur, qđ dictæ dominę nullo remedio succurri põt, & à lege conuentionis & iuramẽti discedere non licet.

ADDITIO.

a ¶ Fructus. adde Matthæ. de Afflict. decis. Neapolitan. 44.

Bald.consilio 437. super dubia. libro tertio.
b ¶ Consilio 225.
c ¶ Triplicis. Alex.inf.lib.2.cons.63.col.2.Ias.cons.197.lib.1.
Pe.de Ferr.in trac.libel.quo vxor agit ad do.ver.tanq̃ bona.
d ¶ Sed re ipsa. adde eundem But.cons.45. col.1.Bal.c.1.§.itẽ
sacramenta.de pace iura.fir.& in cons.17. consil.253.in fin.
lib.1.cons.153.lib.2.Bart.l.fi. ff.de p̃to. stip. Calder.consil.3.
sub tit.de arb.Rom.consil.54.consil.67.Paul,cons.174.lib.
1.Cor.consil.114. col.2 lib.3. Dec.l.fraudis. ff.de re. iur.ca.
ad hæc.1.in fin.de appell. vbi latè, ꝙ ex magna læsione do-
lus p̃sumitur.& in specie ꝙ læsio enormis re ipsa æquipare
tur dolo ex ꝓposito, quantum ad rescissionem contractus
tradunt Pet. de Anch.cons.39.consil.71.col.fin.consil.330.
colum.5.consil.339. in fin. Aret.consil.93.col.1. Cor.l. pa-
ctum ꝙ dotali.col.3.C.de colla.& cons.166.col.3.cons.189.
col.pe.lib.1.cons.72.libr.3.cons.147.cons.258.lib.4. Curt.
senior cons.43.col.2.8.consil.65.col.17.Dec.cons.349.nu.
4.Alcia.l.pacta quæ.col.5.C.de pact.
e ¶ Generalis. vide in lib.2. consil.11.
f ¶ Maior. idem Imola consil.14. Alex.consil. 127.infr. lib.2.
sed falsum est, vt ibi dicam.
g ¶ Iuramentum. hæ decisiones non sunt veræ, nec obseruan
tur, per not.sup.consil.27.nu.4.
h ¶ Meliori modo. idem Ro. Alex. Franc. Rip.l.1.§.si qs ita.ff.
de verb.ob. Ale.& oẽs.in l.eam quam. C.de fideicom. Dec.
c.cùm super. col.5.de offi.deleg.sed istud non est verum, ni
si quatenus constat de voluntate personæ non prohibitæ.
i ¶ Communẽ. idem Alex.l.si quis cùm aliter.& ibi Ia. col.6.
ff.de ver.ob.Matt.Affl.dec.Nea.220.col.1.Alci.l.q̃uis.co.2.
C.de trans.l.interpositas.gl.pen. C.eo.sed Dec.consil.203.
col.2. defendit op.Bart.eo.calore, ꝙ vltra allegatos p̃ eum.
seqtur Pathal.Cre.in rep.d.l.2.c.11.Cor.aũt.cons.165.cons.
189.lib.1.cons.27.col.2.4,lib.4.distinguit an sit læsus in mo
dico vltra dimidiã,& nõ rescindat,sed bene si sit maxima læ
sio, vltra dimidiũ, quod seqtur Dec.d.consil.202. cons.216.
consil.479.cons.551.consil.597.& in l.cùm te.C. de transa.
quòd habet rationem, & obseruari solet, ꝙ si clarè docea-
tur de enormi læsione vltra dimidiam, rescinditur.
k ¶ Quotidianum. idem Alex.inf.lib.5.cons.42.vbi vide.
l ¶ Aliàs. Imò continet iniustitiã ex parte eius, qui hoc p̃tex-
tu circunuenit aliũ, vt dixi sup const.Paris.§.65.q.5.& §.76.
m ¶ Verum. idem Alex.inf.eo.cons.125.nu.9.Curt. sen. cons.
44.col.6.cons.55.col.18. Ber.cons.154. Multa sunt in fi. lib.
1.Ant.Rub.cons.12.nu.17.

SVMMARIVM.

1 *Castri vicina non sunt depertinentijs eius, nisi probetur.*
2 *Ciuitas destructa sine spe constructionis, amittit priuilegia, secus si aliò transferatur.*
3 *Ius seu quasi possessio subiectionis per obedientiam probatur.*

CONSILIVM XLIII.

DE celerrima expeditione requisitus, qd super
præmisso themate sentiam: p̃termissis argu-
mentis, in paucis absoluã. ¶ Dico namq; pri-
mò, ꝙ licet Cæsar de Montecucullo fuerit ab
illustrissimo principe inuestitus de pluribus
castris & oppidis Planorsij Cadignani, & cum villis, locis &
territorijs, iuribus & pertinentijs suis, prout latius in inue
stitura continetur, & villæ, de quibus vertitur controuer-
1 sia, essent iuxta castrum Planorsij: † non per hoc intelligun
a tur esse de p̃tinentijs Planorsij, qa de iure castro *a* nihil cor-
porale pro p̃tinentijs deputatũ est, nisi vt ab hominib. vel
statuto reperiatur assignatum: ita dicit Inno. in c. cũ ad se-
dem.de rest.spo.vt no.Io.And.& Mod.in c.si ciuitas.de sen.
excom.in 6.& Old cons.10.inci.venditum est castrũ,&c.ad
hoc quod no.Bar.in extrauaganti, qui sunt rebelles.in ver.
Lombardiæ.& in consil.suo incip.q̃ritur vtrum iurisdictio.
in 1.col.habet ergo Cæsar necesse ostẽdere ꝙ villæ, de qbus
est q̃stio, fuerint per habentẽ potestatem ex aliqua priuile-
giata, concessione assignatæ castro Planorsij. ¶ Quinimò,
posito ꝙ ita constaret, adhuc dicendum esset dictas villas,
non comprehendi in inuestitura p̃dicta, qa cum eo tempo-
re iam cum autoritate superioris castrum p̃dictum fuisset
euersum & diruptum non sub spe reædificãdi, imò ante di-
ruptionem, vt verbo fertur, constructũ fuerat castrum Ra-
scandori eo animo, vt castrũ Planorsij euerteretur: quasi lo
2 co Planorsij haberetur oppidum Rascãdorij † vnde ciuitas
vel castrum funditus destructum, sine spe nouæ cõstructio
nis, non retinet iura q̃ ante habebat, sed illa pdit, vt l.si vsus
fruct.§.6.ff.quib.mo. vsusfr. amit.l.pater.§. Tusculanus, vt
ibi no.Dyn.ff.de leg.3.no.Inn.& doc.in c.abbate. in fin. de
ver.sig.& no.gl.in c.priuilegiũ.de reg.iur.in 6.gl.16.q.7.in
c.& hæc diximus.in c.statutum.in 10.colligiatis.de elec.in
6. ¶ No.clarè Bal. de pace Constan.in verb.nos Romanos.
& Bal.in l.sicut.§.in decurionib.ff.quod cuiusq; vniuer.no.
& Ang.in rubrica. ff.de colleg.illi. ¶ Præterea dicit Inno.in
c.2.de ope.no.nun.& gl.in præallegato c. priuilegium.ꝙ ci
uitas vel castrum destructum, & alio loco translatum, reti-
net iura quæ habebat ante.ar.11.q.1.& temporis.& c.seq.de
relig.domi.c.cùm ad monasterium.ff. de contrahen.empt.
l.æde.sed ita est ꝙ dictum castrũ Rascandorij repræsentare
videtur castrũ Planorsij, & loco eius ædificatum extitit qḋ
satis cõstat ex actu illo destructionis incontinẽti subsecutæ
post constructionẽ Rascandorij, ex vicinitate enim actum
p̃penditur intentio, vt l.si ventri.§.fi.cum gl. & ibi no. Bart,
de priuil.cred.& no.Bar.in l.post contractum.in verb.quin
tò p̃sumitur.ff.de don.& per Bal.in l.multum. C.si qs alteri
vel sibi.facit l. Titia.§.idem respondit.de verb.obl.& l.item
q̃ri.§.1.ff.de pact.ergo videtur ꝙ iura castri Planorsij cen-
seãtur esse translata in castrum Rascandorij. ¶ Fortifican
tur p̃dicta, qa p̃sumitur ꝙ etiam ante tẽpus dictæ vltimæ in
uestituræ collatæ in Cæsarem, dictæ villæ cœperant obedire
castro Rascandorij, seqtur ꝙ cæperunt esse subiectæ isti ca-
3 stro, & eius dominio, tanq̃ p̃tinentiæ castri, † qa per obedien
tiam acq̃ritur ius seu quasi possessio subiectionis: vt not.gl.
& Inn.in c.olim.el 3.de rest.spo.& declarat Bal. in l. 2.in 13.
co.C.de serui.& aqua.& in l.liberti libertæq;.in prin.C. de
ope.liberto.pro hoc in specie facit qḋ no.Bal.in l.data ope
ra.C. q accu.non possunt.in 11.col.in verb. super q̃sita cadit
testimonium, &c.vbi dicit, quod si vertitur q̃stio an ager Ti
tanus sit de territorio Perusij vel Eugubi, testes inducti, vt
ꝓbent, debẽt reddere rationem sup iurisdictione: vt qa vi-
derunt commune Perusij ibi furcas erigere, vel malefacto-
res ibi capere, vel viderunt homines illius agri ibi obedire:
saltẽ in faciendo, vt ibi latius per eum. Comꝓbantur ex his
q̃ habentur in l.3.C.de natu.libe.& ibi no.Bar.vbi dicit qḋ
ꝓbato, ꝙ castrũ vel villa sit de territorio talis ciuitatis: pro-
batur eò ipso quod ꝓbatur, quod castrum vel villa subibat
onera illius ciuitatis, vt qa ibi soluebat collectas, & similia:
allegat etiã ea q̃ habentur in Auth.quib.mo.na. effi.sui. §.si
qs igitur ex qualibet.& ibi not.glos.sed ita est ꝙ dictæ villæ
subeunt, & subibant ẽt ante tempus dictæ inuestituræ one-
ra custodiæ de dicto castro Rascandorij sciente, patiente &
volente supiore, secundũ Bar.in l.fi.ff.vti possid.no. in Cle.
1.de for.comp.in gl.fi.ergo sequitur ꝙ censentur esse subie
ctæ illi castro. Ex quib.concluditur ꝙ in concessione facta
dicto Cæsari d.villæ nullatenus comprehẽsæ intelliguntur.

ADDITIO.

a ¶ Castro. Iacob.tract. feu. ver. & castri. Rub. cons.col.1.fa.
quæ dixi in consue.Paris.§.1.glo.5.nu.44.cum seq,

SVMMARIVM.

1 *Verba, pro se suisq; liberis & hæredibus, requirunt vtranq; qualitatem, ideo tunc non veniet filia per statutum exclusa vel instituta in re certa, & nu.2.*
3 *Feudum vel emphyteusis non iure accrescendi, sed iure inuestituræ confertur.*
4 *Pecuniæ expensæ per patrem cõputantur in legitimam pro rata.*
5 *Syndicus non potest præiudicare iuri singulorum.*
6 *Causa non præsumatur in inferiore à principe.*

EPITOME.

QVi accepit in emphyteusim ꝓ se & filijs & suc-
cessorib.decedens filios masculos, instituit hæ
redes vniuersales & vnicã filiam in re certa. Po
stea vnus filiorum sine liberis decedẽs.d.soro-
rem suam, & Helisabet sponsam suã, hæredes
insti-

instituit. q. est an hi hæredes instituti à filio debeant consequi portionem eius integram in bonis d. emphyteusis, vel saltem vsq; ad ratam legitimæ d. filij. Respon. Alex. ꝙ non, quia d. Helisabet non est de liberis primi capientis. d. autē filia, licet sit de liberis, tamen nō fuit hæres vniuersalis, sed solum in re certa, tamen quia non est comprehensa in inuestitura propter statutum loci, ꝙ stantibus masculis fœmina non succedit. & sic concludit ꝙ tota portio emphyteusis filij defuncti reliquis fratribus accrescit.

CONSILIVM XLIIII.

VIso themate suprascripto de omnibus, de quibus in eo, super quo abundè scriptum & allegatum est per celeberrimum dominū, suprà consulentem, paucioribus agam. & pro conclusione dictæ consultationis, præsuppono in primis, quod illa verba inserta in inuestituris dicti Gasparis, videlicet pro se & suis liberis & successoribus, non intelliguntur comprehendere successores, qui non essent de liberis Gasparis: maximè dum extarent de liberis ipsius Gasparis, vt not. Bart. in l. vt iureiur. §. si liberi. ff. de operis lib.
1 dum dicit† ꝙ si pater recipit in emphyteusim ꝓ se, suisq; liberis & hæredibus, &c. intelligitur esse actum ꝙ requiratur
a vtrunq; a in ꝑsona volentis succedere in emphyteusim, s. ꝙ sit filius & hæres, vt §. emphyteusim. in Auth. de non alie. & seqtur Bal. in l. tale pactum. §. fi. in prin. per illum text ff. de pac. & Ang. in l. Gall. §. etiam si parente. ff. de lib. & posth. & Imol. in c. potuit. de loc. & in c. quod dicitur. ff. de verb. obl. & idem dicēdum est, in verbo successoribus, quod in verbo hæredibus: qa appellatione successoris, intelligitur de hærede. l. qdam. §. his aūt. ff. de eden. & no. per Bal. in l. emptorē. in 3. col. C. locati. & in terminis nostris not. Imol. in l. qđ dicitur. in fi. vlt. col. ff. de verb. obl. ad idem quod no. Bal. in l. 1. in 2. col. C. de iure emphy. vbi voluit ꝙ si concessio facta fuit Titio, ac eius filijs & hæredib. nō intelligitur ꝙ extantibus filijs possit emphyteusis venire ad extraneos hæredes. arg. l. ex facto. §. fi. cū alijs allegatis ꝑ eum. ff. ad Treb. Et idem tenet Io. de Imol. in l. Gall. §. etiā si parente. in fi. ff. de
2 lib. & posth. arg. l. cùm pater. §. 1. ff. de leg. 2. ¶ † Secundò, præsuppono ꝙ ad dictam emphyteusim nō vocatur filia fœmina Honestina prædicta virtute inuestituræ: prout verbo fertur seruari in loco, in quo vertitur qō extantib. masculis, & istud potuit fortasse cōtingere, vel quia sit ibi statutū, quod extantibus masculis filiæ fœminæ non succedant, & ꝓpter
b hoc ibi seruetur decisio b Bar. in d. l. vt iureiur. §. si liberti. & Imo. in d. c. potuit. in fi. & cōsuluit Bart. cons. 154. Ista qō habet duo dubia. Primum, vtrū verba statuti, vbi dicit ꝙ propter tale statutū concessio facta in emphyteusim Titio pro se suisq; filijs masculis & fœminis intelligēda est ordine successionis, s. ꝙ filiæ fœminæ non comprehendantur, nisi deficientibus omnib. masculis. ꝑ no. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posth. qa p̄sumendum est disponentem se voluisse conformare cū dispositione statuti ꝑ quod ius commune seruatur in loco. qua coniectura etiā vtitur Bart. in l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Treb. & istud maximè ꝓcedit cùm concessio facta fuit recipienti pro se, ac filijs & hæredibus, sed successorib. copulatiuè, ꝓut in ꝓposito: quo casu tenet Sal. in l. 2. in 17. col. C. de iure emph. ꝙ in inuestitura intelligantur prælati masculi fœminis. ¶ Potest etiā contingere istud vbi seruatur, quando contingit filium institui in re certa, & nō vniuersaliter, vel in quota, quo casu nō admittātur ad emphyteusim receptam ꝓ liberis & hæredibus seu successorib. quia intelligitur de vniuersali, vt dixi sup. & institutus in re certa, non dicitur ꝓpriè hæres. l. quoties. cū ibi plenè no. ff. de hær. inst. & no. ꝑ doct. in l. ex facto. eo. tit. & in ꝓposito nostro. istam opin. tenet Bal. in l. liberti libertæq;. in 6. col. C. de ope. lib. & Ang. in d. §. ēt si parēte. & Sal. in l. 2. in 20. qō. C. de iure emph. licet in hoc nonnulli tene-
c ant cōtrariū, c quod nō puto oportere examinare hic. nec rem huic periculo subijcere: attento ꝙ notādum est extare illud statutum, de quo ꝓximè dixi seu cōnem obseruantiā, ꝙ filiæ fœminæ, extātibus masculis, non nominātur ad dictas res emphyteuticas. qbus sic p̄suppositis infertur quod dictæ res emphyteuticæ non possint quouis modo transire in totum vel in partē, in d. Honestinam sororem dicti vēdi. nec etiā ad dictam Helisabet eius sponsam, nec nō hæredes dicti Budæ, qa decedente Buda sine liberis, extinctum remanet oē ius dicti Budę, quoad d. Budam, & dictos eius hęredes, q non sunt de comprehēsis in dicta inuestitura; vt ex duobus p̄suppositis antea p̄missis, ꝓbatum est, & ꝑ consequens, portio dicti Budæ deuoluitur ad confratres, siue ꝑ ius accrescendi, vt dicebat Bar. in l. si mihi & Titio. de verb. ob. & in suo consilio incipiente. Ex themate p̄dicto tria dubia oriuntur. & Bal. in l. 1. §. 1. C. de cad. tol. & in l. 2. C. de iur. emph. & Pe. de Anc. & Imo. in c. ex. part. de fe. & in d. c. potuit. siue taciti pacti & inuestituræ sic concessæ: cuius verba intelligūtur importare, vt deficiente vno ex liberis reliqui admittantur ad portionem suam ex illo contractu. arg. l. stipulatio ista. §. si qs ita. ff. de verb. obl. & in l. si cùm in annos. in prin. ff. qui. mo. vsusfru. amit. vt declarat Bart. in d. cons. & in d. l. si tibi & Titio. ¶ Pro hoc bene facit text. in d. c. 1. de feu. marchiæ. in verb. ꝑ inuestituram patris, quē tex. Bal. ibi
3 reputat mirabilem, dicens ibi ꝓbari † quod in feudis post portionē acqsitam non dicitur ꝓpriè habere locum ius ac-
d crescendi, sed ius inuestituræ d primi parentis: vt ibi. & si diceretur quod iste tex. loqtur in feudo, de quo non potest argui ad emphyteusim, vt ꝑ Bar. in d. §. si liberi. & per Bal. in c. 1. an agnatus vel filius, cum si. respondeo, ꝙ non per æqparationem feudi ad emphyteusim ꝓcedunt p̄dicta, sed ex vi verborum concessionis & inuestituræ à paritate rationis, & ab ipsa natura verborū, secundum quod dicit Bar. in ꝓximè allegato consilio. & ꝑ p̄dicta patet non obstare, si diceretur ꝙ alibi videmus, ꝙ bona emphyteutica concessa patri, pro se & filijs, cōputantur ipsis filijs in legitimā: vt no. Bald. & Sal. in l. omnino. §. 1. de inof. test. ergo & pari ratione debent dicta bona pro iure legitimæ dicti Budæ transire ad
4 hæredes p̄dictos: qa ad hoc respondeo † ꝙ postq̄ bona em-
e phyteutica ꝓ rata e pecuniæ expensæ per patrem, in acqsitis dictorum bonorū receptorum, ꝓ ipso & filijs suis computantur in legitimā, tanq̄ bona ꝓfectitia, ꝑ d. l. omnino. §. 1. & l. qm̄. nouella. eo. tit. tamen non sequitur; ergo eo filio mortuo, poterunt hæredes sui non cōprehensi in inuestitura succedere: qa imò extinguitur ius illud emphyteuticum morte ipsius Budæ, quo ad ipsum & hæredes, & attenditur natura inuestituræ, secundum ꝙ alij liberi dicti Gasparis vocantur. d. c. 1. de feu. marchiæ, cum alijs p̄allegatis. ¶ Restat videre an illa concordia facta inter dictos syndicos communis Rauennæ ex parte vna, & dictos clericos & prælatos ex altera, habeat ꝓdesse dictis mulierib. & obesse descendentibus masculis Gasparis. & dico quod non; ꝑ aliquas ex rationibus adductis, ꝑ dictum consultorem. quod comprobo: nam licet Bart. in l. 4 §. actor. ff. de re iud. & in l. sicut. ff. quod cuius. vniuer. no. & in l. pe. C. de do. inter vir.
5 & in l. ciuitas. ff. si cer. pe. tenuit † ꝙ syndicus constitutus ab eo populo vel vniuersitate, quæ habet potestatē l. condendæ, possit ꝑ suum contractum, p̄iudicium facere singularibus ꝑsonis in iure spectante ad eos, tanq̄ ad singulas personas: eò qa tale instrumentum syndicatus habetur pro lege, per d. l. pecuniæ. & l. Cęsar. ff. de publ. tamen cōtrarium te-
* nuit gl. in l. 2. C. quæ sit lon. consuet. quā * communiter sequuntur doct. q̄ vult ꝙ per contractum factū à maiore parte populi vel vniuersitatis, nō possit fieri p̄iudicium singularibus personis, per regulam. c. cùm oēs. de const. & l. 1. in princ. ff. de magi. conue. & plenè Bar. in l. quod maior. ff. ad muni. & idem Bal. in d. l. 2. in 3. col. C. quæ sit lon. consue. volens saluare opi. Bart. in d. §. actor. cum si. dicit ꝙ concordari debent opi. hoc modo, ꝙ aut negotium est principaliter vniuersorum, & secūdario singulorum, & tunc est vera op. B. exemplum, si ꝓ collectis soluēdis, ad quas oēs de vniuersitate tenentur, constitutus fuerit vnus syndicus, q postea occasione p̄dicta obligauit singulos de vniuersitate & eorū bona, certè potuit p̄iudicare iuri singulorum, & eos & bona eorum obligare, qa singuli possunt cogi ad collectas soluendas, iuxta no. in d. l. 1. §. quod si merito. ff. quod cuiusq; vni. no. sed si negotium esset principaliter singulorū, tunc

non ꝓcedit opi. Bar. secundum Bal. ꝑ id quod ibi not. gl. nã
tunc cum illud non ꝑtineat principaliter ad vtilitatẽ & ne-
cessitatẽ ciuitatis, sed quarundã singulariũ. s. ꝑsonarum. s. il
lorum q conducunt dictas res in emphyteusim, ꝓut in ꝓpo
sito nostro. ideo tũc p̄cedit op. d. gl. ꝙ syndicus non pōt p̄iu
dicare iuri singulorum. ¶ Quinimò fortius voluit Bal. in l.
1. C. ne filius ꝓ patre. & sentit ẽt ipse in l. 1. §. qb. in 2. co. ff. qđ
cuiusq; vni. no. & aptè Pa. de Ca. in d. l. ciuitas. & d. §. actor.
ꝙ d. opin. Bart. nullo modo ꝓcedit: mouetur, qa oportet ꝙ
primò fiat statutũ, ꝙ syndicus possit obligare ꝑsonas singu
lares, & postea fiat syndicatus, & si aliter fiat, talis syndica-
tus nõ haberet vim legis, qa alia est forma legis condẽdæ, in
qua reqritur maior deliberatio. l. humanum. C. de leg. alia
constituendi syndicum. & ꝓbatur in simil. secundũ eos, nã
p̄tor q habet ꝑtãtem legis condendæ, pōt remouere ferias
ꝑ decretum suum, & tamen si anteq̃ remoueat ferias, ꝑ de-
cretum ferat sñiam, non valebit sñia: nec intelligitur ꝑ illã
sñiam voluisse quo ad eam remouere ferias: hoc ꝓbatur in
l. 1. post prin. cum gl. in ver. derogari oportet. ff. de ferijs. si-
cut ergo ibi p̄tor ꝑ sñiam non videtur remouere obstacu-
lum: ita hic populus ꝑ syndicatũ non videtur remouere ob
staculum, qđ est in his q̃ spectant ad singulas ꝑsonas, maior
pars p̄iudicare nõ possit, vt dictum est. illud aũt qđ dicitur,
ꝙ contractus illius q habet ꝑtãtem legis condendę, habet
vim legis, est verum quantum ad hoc, vt pacta & capitula q̃
fiunt in tali contractu, debeant seruari ꝑ singulas ꝑsonas,
vt si venduntur gabellæ, cum certis pactis & capitulis, nam
nullus de populo poterit venire contrà. ita ꝓbatur in d. l.
Cæsar, non aũt quantum ad obligandum singulas ꝑsonas ꝑ
p̄dicta secundum p̄fatos doct. ¶ Nec ob. autoritas illius vi-
carij ecclesiæ Rauennæ, qa illud decretum & autoritas sim
pliciter interposita, non potuit actum nullum confirmare:
6 qa inferior † à principe ius priuati auferre non potest. gl. &
doct. in l. venia cum, C. de in ius vocan. s. sine causa, quæ nõ
præsumitur in eo, vt no. Bal. in l. si testamentum. C. de testa.
cum concor. ad prædicta vide Bart. in l. ambitiosa, per to-
tum. ff. de decre. ob. or. fa.

ADDITIO.

a ¶ Vtrunq;. Idem Bal. consil. 70. punctus. lib. 2. consil. 475.
Bartol. lib. 5. Paul. consil. 461. visis. col. fin. lib. 1. Alex. consil.
128. nu. 6. inf. eo. & nu. 2. cons. 9. nu. 7. consil. 56. col. 1. & lib.
4. consil. 55. col. 3. Cor. cons. 13. libr. 4. Dec. cons. 175. consil.
390. col. 3. consil. 445. Alex. l. quædam §. 1. col. 3. ff. de eden.
l. quod dicitur. col. 14. ff. de verb. ob. Ias. l. 2. nu. 188. C. de iu-
re emph. l. si non sortem. §. libertus. col fin. ff. de cond. inde.
Iacobi. in tract. feu. ver. ita ꝙ ipsi Francisci. tra. feu. par. 1. q.
8. nu. 19. & in cons. 1. nu. 12. cons. 33. cons. 78. Alb. Bru. cons.
10. col. 3. consil. 11. col. 4. consil. 14. Zab. in epit. feud. par. 8.
& hæc sanè intellige, vt dicam inf. eo. cons. 120.

b ¶ Deci q̃ in hoc non est vera, vt dixi super consu. Pari. §. 137.

c ¶ Contrarium. prout Alex. tenet, inf. eo. consil. 128. col. fin.
& malè vt ibi dixi.

d ¶ Inuestituræ. sup. consil. 29. nu. 3.

e ¶ Pro rata. dixi super consuet. Paris. §. 125.

SVMMARIVM.

1 *Analogistes esse iussus non tenetur de leui culpa, sed de dolo & lata: vnde non tenetur de furto, quia in dubio non præsumitur, nisi culpa leui accideret, nu. 2.*

3 *Bona quomodo probantur consumpta sine culpa.*

4 *Confessio in testamento simplex legatum operatur, nisi fiat in præsentia patris, & nu. 5.*

6 *Confessio dotis receptæ facta constante matrimonio, maximè in testamento censetur animo donandi.*

7 *Confessio geminata potentior est.*

8 *Actiones omnium bonorum mobilium & immobilium, appellatione non veniunt, etiam si pauperibus relicta sint.*

9 *Substitutio compendiosa etiam verbis directis facta, in certis bonis non valet directo.*

10 *Substitutio vniuersalis compendiosa per verba obliqua, nunquã valet vt directa.*

11 *Legitima non minuitur per legata pia, nec per legata compensatoria, vel confessionem debiti, nisi constet.*

CONSILIVM XLV.

HAbita super his quibus dubitari contingit o-
portuna animaduersione, videtur prima con
sideratione dicendum. ¶ Circa primum, de
quo q̃ritur dominam tutricem teneri ad con
signationem reliquorum, de quib. in primo
inuentario: qa liberatio à redditione rationis administra-
tionis relicta in testamento, non extenditur ad consigna-
tionem reliquorũ, vt l. ab Aurelio. §. Caius. & ibi plenè no.
de libe. lega. in l. si qs rationes. l. procur. l. Aurelius. §. Męui-
am. ad fin. §. Titia. ff. de lib. lega. l. dominus Sticho. §. seruus.
ff. de pen. lega. bene faciunt notata per Bar. in l. non solùm.
§. fi. ff. de lib. leg. & per Bal. in l. cùm necessitatẽ. C. de fidei-
com. & in l. pactum. in 12. q. C. de colla. & inuentarium tutri
cis plenam probationem facit contra tutorem: vt est casus
in l. final. C. arb. tut. & plenè in l. tutor qui repertorium. in
prin. ff. de admi. tut. & in l. tutores. C. eo. tit. & ex quo res se
mel in tutricis administratione fuerunt, extare adhuc p̄su-
muntur. l. si creditor. C. de pig. actio. l. non ignorabat. C. ad
exhib. & plenè in l. siue possidetis. ¶ Sed his non obstantib.
1 propter rei euidẽtiam, breuiter concludo, † quod tutrix in
administratione tutelæ tenetur regulariter de dolo, lata, &
leui culpa. l. tutori. C. de neg. gest. l. quicquid. C. arb. tut. &
plenè in l. 2. eo. tit. & in l. tutor qui reptorium. §. competit.
ff de admin. tut. & not. Bar. in l. quod Nerua. in 10. q. ff. de-
positi. & Bal. in l. pignus. in 12. col. C. de pig. actio. per Cano
nist. in c. bona fides depositi. & vbicunq; relicta est libera-
tio à redditione administrationis tutelæ, prout in proposi-
a to nostro, tunc non potest conueniri pro culpa leui, *a* vt est
tex. in l. seruus. & ibi hoc not. Bal. & Ang. de lega. 1. & l. cum
tale. §. 1. de cond. & demon. ideo si ꝓbatur per tutricem, qđ
bona fuerunt furto subtracta, vt in themate p̄supponitur, li
cet furtum p̄sumatur in dubio factum, non sine culpa eius
qui ad custodiam tenebatur. l. cum duob. §. damna. ff. pro
socio. & no. in l. 1. C. depositi. & no. gl. Instit. quib. mod. con
tra. obl. in §. pen. & notat Bar. in l. si quis ex argentarijs. §. pe
nul. ff. de eden. & per doct. maximè Bald. in l. si creditor. C.
de pig. act. & not. Io. And. in c. 1. de commo. & alij in c. 2. de-
positi. tamẽ cùm in dictis locis habeatur, quod furtum non
2 p̄sumitur fieri sine culpa † appellatione culpæ, *b* intelligitur
b in dubio de leui: quia lata comprehenditur sub appellatio
ne doli. ita dicit gl. in l. si filiofa §. 1. in verb. culpa. ff. solu. ma
tri. & not. in l. si cùm venderet. ff. de pig. act. quam gl. ad hoc
ponderat Bal. in l. acceptam. in 6. q. C. de vsur. & not. Dyn.
in l. etiam. §. 1. ff. sol. mat. & gl. in l. in venditio. §. 1. in ver. cul-
pa. & ibi not. Bart. ff. de bo. auth. iud. pos. cùm ergo ipsa tu-
trix non teneatur de leui culpa propter liberationem à red
ditione administrationis tutelæ. d. l. si seruus. sequitur, ꝙ
ꝓbato furto, ipsa meritò est absoluenda, nisi probetur do-
lus aut lata culpa, q̃ per allegantẽ ꝓbari debet. l. cùm ita. §.
spẽs. & quod ibi not. ff. de lega. 2. l. quoties. §. qui dolo. ff. de
ꝓbat. ¶ Compto autẽ dolo tutricis, fateor dictam libera-
tionem, de qua instrumento ad doli futuri remissionẽ non
esse trahendam. l. qdam decedens. ff. de admin. tut. l. non so
lùm. §. si hæres. de libe. leg. & l. si vnus. §. illud. ff de pact. ple-
nè no. per gl. & doct. in l. actione. C. de trans. & Cyn. in l. sub
prætextu specierum. C. eo. tit. & per Guil. in l. Pomponius.
la 1. ff. de neg. gest. & ꝓbatur in d. §. Caius. & per p̄dicta con
stat idẽ dicendum in bonis consumptis, dũmodo consum-
pta sint absq; dolo vel lata culpa ipsius tutricis, q̃ culpa non
3 p̄sumitur, vt dixi. ¶ Probatur autem rerum consumptio ꝑ
tutricem & alios officiales, habẽtes reddere rationem. hoc
modo secundũ Bar. in l. qđ ad p̄sens. C. de murilegu. lib. 11.
¶ Nã dicit ꝙ tutores & officiales publici, q habent reddere
rõnem de aliqbus supellectilibus & alijs reb. q̃ cõsumũtur,
sufficit ꝙ ꝓbent, ꝙ in tanto tempore debẽt posse esse corru
ptæ vel cõsumptæ tot ex illis supellectilibus vel reb. allegat
l. fi. C. de ali. pu. p̄stan. posset ẽt ꝓbari per librum rõnum &
iuramẽtũ, secundũ no. in d. l. diuus. ff. si cui plusq̃ ꝑ l. Fal. &
in l. fi. §. in cõputatione. C. de iure delib. & in l. si qs pro re-
demptione. C. de dona. & not. Bart. in l. 1. §. officij. ff. de tu-
tel. & ra. distrah, & per Bald. in Rub. C. de fide instru. in 18.
col.

col.& in l.in restituenda. C.de pet. hær.& in l.1.in vlt.col.C.
de edēdo.& alius modus ēt p Bart.in l.q sub cōditione.ff.de
cond.& de.& p Bart. in l.non ignorat. C.de fru.& lit.expen.
vbi ēt dixit, ꝙ iudex ex officio hoc arbitrabitur, & pulchrè
Fed.de Se.in cons.114.inci.Nulli dubium, &c.accedunt no.
p Bar.in l.cum seruus.de ver.obl.cum si.¶ Circa secundum
dubiū,videtur prima fronte dicendū, nihil peti posse ex pri
mo nec ex secundo testamento.¶ Et primò,qa illud est sub-
latum p secundū.l.si qs in priore. ff.ad Tre.l.cum in secun-
do.ff.de iniust.test.c.cum Marthę.de celeb.mis.potuit reuo
cari in p̄iudicium vxoris, ēt dato ꝙ in d. primo testamento
emanasset dispositio testatoris,p modum confessionis rece
4 ptæ dotis,† quia talis confessio non inducit ꝓbationem sed
simplex legatum.l.Lucius.§.qui respubl.de leg. 2.& ibi Bar.
& in l.Lucius.ff.de lega.3.& in l.Aurelius.§.fi.ff.de lib.leg.l.
qui vxori.in prin.ff.de auth.tu.& quod in dict. locis no.per
Bart.l.cum qs decedens.§.codicilli.de lega.3.cum ibi plenè
no.per Bar.maximè inter personas,inter quas est prohibita
donatio.d.l.cum qs decedens.§. Titia. cum ibi not.per Bar.
in l.qui testō.de proba.ꝓut in ꝓposito nostro in viro & vxo-
re.¶ Nec ēt ex secundo testō videtur posse se fundare vxor,
qa in secūdo nulla expressa fuit quātitas, quare ex eo agi nō
p̄ōt. l.si non designata.& l. fi. C.de falsa cā adie.legat.§.sed si
vxori.Inst.de le. qnimò verba illa vltra dotē,&c.vidētur ver
ba enunciatiua,q̄ dispositionem non inducunt.l.Titia cum
testō.in prin.de leg.2.l.cùm tale. §.falsam.ff.de condi.& de.
5 l.ex facto proponebatur.ff.de hær.inst.¶ †Sed pręmissis nō
ob. contrariam sñiam de iure probabiliorem puto. mouet
me principaliter, qa confessio de dote recepta in priore te-
stō facta fuit muliere præsente, quo casu cōfessio illa habet
eundē effectum & irreuocabilē, ac si inter viuos facta esset,
ita dicit Io. de Bel. in Auth.de iureiu.à mori.p̄stito.in 10.q.
allegat q̄ leguntur & notantur in l.hæredes palàm.§. fi.ff.de
test.& idem tenet Bar.in d.l. Lucius.in §.antepe.ff.de lega.2.
& in d.l.cum quis.§.codicillis.arg.l.publica.§. fi.ff.deposi.&
ita soluatur id quod no.Pet. & Cyn.in l.generaliter.in 12.q.
C.de non nu.pe.& idem tenet Bal.in l.rōnes. C.de proba.&
in l.generaliter. in 10.q.& An.de Bu. in c.fi.de suc.ab intest.
6 & Pet.de An.& Io.de Imol.in rub.extra, de test.†Sed ita est,
ꝙ confessio facta constāte matrimonio inter viuos de dote
* recepta,secundum magis * cōem opin. p̄sumitur per mari-
c tū facta aīo donandi, c & non sub spe futuræ numerationis,
vt tenuit Io.An.in add.Spec. in Rub.de don.inter vi.& vxo.
& no.Bar.in l.Papi.ff.de don.inter vir.& vxo. & in l. si diuor
tio.ff.de verb.ob.l.quod de suo.C.de dote cauta. & in l.si vo
luntate. C.de do.promis.& Bal.in l.1.C.de do.ante nupt.&
in l.3.§.creditum.ff.si cert.pet.& in l.pe.§.mulier.ff.sol.mat.
& præsertim vbi facta esset confessio actu testandi, qa tunc
nunq̄ præsumitur, ꝙ confessio sub spe futuræ numeratio-
† nis emanauerit,vt est glo. ibi * cōiter approbata,& in l.1.C.
de fal.cā.quā ad hoc dicit esse sin.Bald.in tit.de pace Const.
in verb. vasalli.el 1. ēt si per modū obligatoriū emanauerit,
vt no. Cy. in l.contractus. in 5. q.C.de non nu.pec.& Bal.in
l.fi.eo.tit.& in l.1.in princ.C.de confes. & in spē qđ maritus
videtur talē confessionē in actu testandi facere aīo donādi,
adeò ꝙ morte mariti confirmetur,tenuit Bart.in l. cum qs.
§.Titia.ff.de le.3.& Bal.in l.1.in 5.col.C.de inoff.do.& Ang.
in con.5.inc.Andreas Io.de Vulteriis.in si.verbis,dum alle.
l.qui testm̄,de prob.ergo sequitur, ꝙ censetur dicta dona-
tio confirmata morte mariti.l.pe.C.de do.inter vir.& vx.cū
concor.& loco traditionis q̄ reqritur,vt dicta donatio con-
firmetur.l.Pap.ff.de do.inter vir.& vxo. l. 2.C.si qs alteri vel
sibi.sufficit ipsa confessio de recepto,vt no. gl. in l.2.de do-
te cauta.& expressius Bar.in d.l.Pap.& Bal.in d.l. 2.§.credi-
tum,per talē enim confessionem fingitur mulierem à ma-
rito accepisse, & in cām dotis constituisse.ar.l.4.sciendum.
7 ff.de don.inter virū. & in l.licet §.1.ff.de iur.dot.¶ †Fortifi-
cantur p̄dicta ex confessione facta in posteriori testō, nā ge
minata confessio adhuc potentius operatur, q̄ simplex,vt
no.Bar.post gl.in l.cū simus.in fi.C.de agr.& cens.lib.11.nec
attendo an verba,de quib.in secundo testō,fuerint enuncia
tiua vel dispositiua, qa fuerūt emissa principaliter pp se, quo
casu inducunt dispositionē.l.ex hac scriptura.ff.de do.l.1.C.
de fal.cā.& licet in secundo testō quātitas non fuerit specifi
cata,tn̄ tollitur & declaratur ex primo testō etiā inutili,ad
hoc l.fi.ff.de reb.eorum.l.in testō.ff.de fideic.libe. & ꝓpter
ea patet hîc esse respōsum ad alleg. in contrariū.qa illa pro-
cedunt vbicunq; confessio in vlti.voluntate fuit parte ab-
sente,secus autē si pn̄te,vt p̄supponitur in casu p̄supposito.
¶ Circa tertiū,videtur prima consideratione respondēdū,
matri nullā legitimā deberi, qa dicta substitutio filiis dece-
dētib.in pupillari ætate valuit iure directo,& sic iure pupil-
laris substitutionis, vt ꝓbabitur, ergo p pupillarē substitu-
tionē mater excluditur ab oī legitima. c.si pater.de test.in
6.l.Pap.§.sed nec impuberis. ff.de inoff.testa.l.Lucius.ff.de
vul.& pup.l.precib.C.de impu.& aliis subst.¶ Quod aūt d.
substitutio valuerit de iure directæ pupillaris durāte pupil
lari ætate, ꝓbatur: qa testator disposuit ꝙ filiis decedentib.
sine liberis oīa bona mobilia & immobilia vēdantur & di-
stribuantur pauperib. Christi , & in eodē testamento eligit
generaliter executores quosdā, qbus suæ vltimæ voluntatis
executionē commisit, nam in dictis verbis subintelligitur,
ꝙ quādocunq; filij decederēt sine liberis, executores testa-
mentarij accipiāt bona illa hæreditaria, q̄ vendant & in pau
peres distribuant.l.alio.in fi.glo.ff.de alimen.& ciba.lega.l.
deniq;.§.interdum.ff. de pecu.leg.l.Proculus. ff.de vsufru.l.
Titia Seio.§.Seia libertis.ff.de leg.2.in Auth.de eccl.tit.§.fin.
aūt ꝓ redemptione.¶ Præterea dictis filiis sine liberis dece
dentib.non est ꝓuisum de aliquo speciali hęrede,ergo dicti
executores seu fideicommissarij habētur per oīa loco hære
dum.c.cum tibi.secundū vnum intellectum. & ibi not.Inn.
de testa.& no. Bar. in l.si qs ad declinandā.C.de epis.& cler.
& in l.si qs Titio.ff.de lega.2.& in quæst.sua inci.filium & a-
dultum. post Roffr.in tit. de ac.ex testō. vers.item quis erit.
& Spe.de instru.edi.§.nūc verò aliqua.ver.item pone quod
aliquis no.Bal.in Auth.licet.C.de natu.lib.& in l.1.ff.de te-
sta.& in l.1.C.ad l.Fal.ergo si cēsentur isti executores esse hæ
redes,intelliguntur vocati per verba directa,prout est illud
verbum accipiat, ꝙ quidē sonat, vt ꝓpria authoritate capi-
ant,videtur quod sit pupillaris substitutio intra tēpora pu-
pillaris ætatis p regulam positam.in l.Centurio.de vulga.&
pupil.& in d.l.precibus. & idem ēt si diceremus,quod illud
verbum subintellectum,s.accipiant,esset verbum commu-
ne,tamē adhuc videretur , quod d. substitutio compēdiosa
facta p verbum cōe,deberet valere intra tp̄s pupillaris æta-
tis,iure pupillaris substitutionis,secundum opi.quā pluri-
mi tenēt,vt tenuit gl.in §.qua ratione.Inst.de pupil.subst.&
Archi.& Io.An.in d.c.si pater.& Ang.& Mo.in d.l.Cēturio.
& Ol.in cons.125.inci.In ꝓposito themate, &c.cum si.& ma
ximè p tex.in d.c.si pater.rursus dato qđ isti executores nō
tenerentur in locum hæredum,sed pauperes Christi, quib.
hæreditas est,tamē oīno videtur esse idē,qa postq̄ illa verba
directa subintelliguntur in p̄sonis executorum, videlicet ꝙ
accipiant, &c. dato ꝙ non cēseantur instituti ipsi executo-
res, tamē paria esse vidētur relinquere directò pauperib.&
relinquere certis administratorib. i. executoribus p̄dictis
contemplatione pauperum. l. annua.§. Titia.ff.de ann.leg.
l.peto.§.matre.ff.de leg.2.& l. etiam. C.de fideicom.sed cer
tum est, ꝙ si dicta verba relata essent ad pauperes, qđ substi
tutio esset directa in pupillarē ætatem,ergo idem esse debet
in casu nostro, si verba relata sunt ad executores.i.admini-
stratores eorum,& istā opi.tenuit Bar.& Ang.in d. l.Centu
rio.& in ver.qd si testator dixit,quādocunq; filius meus de-
cesserit sine liberis,volo ꝙ bona mea dētur, &c. & Bart.in l.
fundi Trebatiani.ff.de vsufr.leg.& ita repitur ēt Bal.consu-
luisse.tamē contrariū in ꝓposito arbitror de iure verius,qđ
ex plurib.ostēditur. ¶ Primò.n.considero ꝙ ista substitutio
8 pauperū fuit facta quò ad bona mobilia & imobilia,† sub
g quorū appellatione nō cōprehēduntur iura *d* actiones acti
uè & passiuè.l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iud.& in l.
quā Tuberonis.§.pe.ff.de pecu.l.bene à Zenone.C.de qua-
dri.p̄scr.no.in l.mouentium.ff.de ver.sig.l.potest pupillus.
ff.de auth.tut.per do.& Cano.in c.nulli.de reb.ec.non alie.
& Bal.& Ang.in l.si cōstante.§.fi.ff.sol.ma.vbi dicunt, ꝙ si in

sñia publicata & cõfiscata sunt bona mobilia & immobilia non veniunt noĩa debitorum ꝑ pallega. iura. & fuit decisio Gui. de Suz. in q. suis in q. incip. pone qõ de facto est in ciuitate Bergomi. & propriè in legato & donatione concludit Old. in consil. 218. incip. Factum tale est, dominus rex Franciæ, &c. Item sub appel. bonorum mobilium & immobiliũ, intelligitur exclusum æs alienum. l. non amplius. in prin. ff. de le. 1. & l. subsignatum. §. bona. ff. de ver. sig. l. si qs seruum. §. fin. cum l. seq. ff. de leg. 2. & ideo ille cui relinquentur bona mobilia & immobilia, ẽt si in eis esset institutus, non intelligitur esse institutus, ꝓ parte hęreditatis. quia hæreditas continet actiones actiuè & passiuè, vt in d. l. si qs seruũ. §. fi. cum l. seq. & ibi declarat Bart. & oẽs sequuntur. & no. in l. matrẽ. §. fi. ff. ad Tre. nisi generaliter dictum esset, relinquo omnia bona mea, qa tunc etiã veniunt iura actiuè & passiuè & per consequens videtur sensisse de hæreditate. l. quoties. §. fi. & ibi no. ff. de vsufr. & no. C. in l. filium quem habentem, dum loquitur de Trebel. C. famil. ercisc. & Ang. in l. non amplius. §. fi. ff. de le. 1. & Bar. in d. l. si qs filium. & hẽtur talis institutus & pari rõne substitutus, ac si esset particularis legatarius. l.

9 quoties. C. de hær. insti. ¶ Secundò considero, † ꝙ vbicunq; aliquis est substitutus compendiosè filio impuberi in certa re; aut in certis bonis, non sub noĩe quotæ hæreditatis, ꝓut est in ꝓposito nostro, quia substitutio est facta in certis bonis. s. mobilibus & immobilibus. non aũt in hæreditate, nec in quota parte hæreditatis, talis substitutio ẽt si facta sit per verba directa, ꝓut est verbum accipiat & similia, nunq̃ trahitur ad directam substitutionem pupillarem filio decedẽte in pupillari ætate. ita decidit Bar. in d. l. Centurio, in verbo, qd si testator substituit aliquẽ compendiosè directò in certa portione, &c. quia secundum eum in relictis particularibus nulla est differentia, an apponãtur verba directa vel obliqua. l. 2. C. cõia de le. & Insti. de singulis re. per fideico. rel. §. directo. nisi talia verba essent merè ciuilia, vt est verbum hęres esto. l. verbis ciuilibus. ff. de vul. & pup, qa tunc traherentur ad directam substitutionem pupillarem, alleg. l. cohæredi. §. fi. de vulga. & pup. & arg. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hær. insti. & cum hac sñia transeunt cõiter DD. in d. l. Centurio. & Sal. idem tenet. in l. precibus. C. de impub. & aliis substit. post Bal. ibi in vlti. col. & expresśius in l. humanitatis. in antep. co. in verbo. quarto principaliter q̃ro in quibus rebus. & eo. tit. & Io. de Imo. in c. Ray. in materia compendiosę, de test. & ibi dicit ꝙ non obst. tex. in c. si pater, de testa. in 6. vbi filia fuerat instituta in re certa, & tamẽ ibi dicitur, quod substitutio facta filiæ de filio per illa verba, si filius decederet sine liberis, moriatur filio. i. ad vtilitatem filij, censetur esse directa pupillaris, & trahitur ad oĩa, quia respondet, quod vbi substitutio fit expresśè in certa re seu in certis bonis, vt in ꝓposito nostro, tunc ꝓcedit opin. Bar. vbi verò fit simpliciter substitutio filio instituto in certa re, & in substitutione nulla res exprimitur, sed simpliciter substituit, & tunc ꝓcedit tex. in d. c. si pater. & tanto fortius ꝓcederent ꝓdicta, si substitutio esset facta per verbum cõe, per no. in l. his verbis. ff. de hær. inst. & in specie not. Bar. in d. l. Centurio. ver. quæro vlterius, quid si substitutio cõpẽdiosa fiat in re certa, &c. & in ver. seq. & Bald. in d. l. precibus. ad fin. & in d. l. humanitatis. in 16. col. in ver. quartò principaliter. & in verbo, quartò quæro. & Ang. in l. nã quod. §. fi. ff. ad Tre. & Ang. & Imol. in l. 1. §. si ex fundo. de hære. inst. in 6. col. & plus concludunt tunc DD. in dictis locis, ꝙ idẽ erat isto casu, si facta esset substitutio in quota parte hæreditatis, vt ibi per eos, & sic patet ꝙ talis substitutus in certis bonis non tenet locum hæredis substituti pupillaris. & similiter illi executores isto casu nõ censentur instituti. ꝓ quo est tex. expressus in l. hæreditas, la 2. ff. de hære. instit. vbi testator grauando Titium ꝙ det rem aliquam, ẽt si nullus alius sit institutus hæres, nõ videtur ibi Titium instituere. Et ibi ẽt no. Bar. & DD. ita ergo licet grauentur executores distribuere in pauperes certa bona, nõ videntur ꝓpter hoc pauperes instituti, dato ꝙ si grauati fuissẽt executores vniuersam hęreditatẽ distribuere, posset aliud dici, quod censerentur instituti sui ꝙ tenent locum hæredũ, per id quod legitur & no. in l. his verbis. in princ. ff. de hær. inst. & in §. si verò nullam. in Auth. de hær. & fal. & istam differentiam inter particularem institutionẽ & vniuersalẽ, quò ad executores facit Bar. in d. l. hęreditas cum statutum. Et ibi clarius Bal. & Inn. in c. cum tibi. de testa. Ex prædictis dico proculdubio decisum esse casum, de quo quæritur qđ dicta substitutio non valet tanq̃ pupillaris, nec excludit in legitima matrem, potisśimè per ea quæ no. Bar in d. l. Centurio. vers. quid si testator substituit aliquem in cõpendiosa directa in certa portione, &c. vbi expresśè dicit, ꝙ non trahitur ad pupillarem substitutionẽ intra tempus pupillaris ætatis. & subdit Bart. ꝙ in tali casu non est differentia, an testator vtatur verbis directis vel obliquis, per l. omne verbũ. C. cõia de lega. Sed cui dubium est, ꝙ si testator vsus esset in qõne nostra verbis obliquis, substitutio est fideicommissaria. l. cohæredi. ff. de vulg. & pup. l. hęredes mei. in §. cum ita. ff. ad Tre. per quã fideicommissariam substitutionem filius non potuit grauari in legitima. d. l. cohæredi. §. cum filiæ. l. qm̃ in prioribus. C. de inff. test. & not. in l. ex tribus. eod. tit. Item ꝙ non possunt isti executores & pauperes admitti ex directa substitutione pupillari, qa substitutio pupillaris est testamentum filij impuberis. l. 2. §. quisquis. & l. si quis. cum §. fi. ff. de vulg. & pup. filij aũt dicti testatoris fuerant instituti in vniuersa hæreditate. vnde si substitutio nõ est facta, nisi in bonis mobilibus & immobilibus sequeretur, ꝙ quò ad iura & actiones, in quibus non est facta substitutio quò ad oĩa bona filiorum si qua haberẽt, decederent intestati, quò aũt ad mobilia & immobilia decederẽt testati. hoc aũt esse non potest, vt in reg. ius nostrum. ff. de reg. iur. in proposito nostro. in l. si arrogator. ff. de adop. & declarat Bal. in l. precibus. in 8. col. in ver. oppono ergo. 7. ergo illa nõ põt esse substitutio pupillaris. ¶ Fortificantur prædicta per ea quæ in ꝓposito nostro not. Sali. in l. precibus. vbi dixit, ꝙ si testator instituto filio impubere substituit per hæc verba, quandocunq; filius meus decesserit ꝑ cõmissarios meos bona mea distribuantur in pauperes Christi. talis substitutio nunquã erit pupillaris, qa testator restrinxit se ad bona ipsius testatoris, & nihil disposuit de bonis pupilli, ideo videtur noluisse pupillariter substituere, quia per pupillarem succeditur in bonis pupilli. l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de vulg. & pup. & Inst. de pup. substi. in prin. sed per fideicõmissum succeditur testatori. d. §. cum filiæ. sed ita est qđ testator in proposito nostro similiter disposuit, quod patet ex verbis illis qđ oĩa eius bona, &c. quæ verba denotant bona spectantia ꝓ suo iure tm̃ ad testatorem. l. 2. ff. de relig. & sump. fu. post prin. l. 5. §. argento omni leg. ff. de aur. & ar. leg. & no. DD. in Rub. ff. de no. ope. nun. & Bar. in proœmio. C. & no. gl. in c. 1. in ver. propositum. de post. præla. & tanto fortius in casu nostro, in quo dixit bona eius mobilia & immobilia, & sic cum non fecerit vniuersaliter substitutum in omnib. bonis intelligantur illa verba deducto iure ad alium spectante. l. generaliter. §. fi. & l. si. ff. de vsufr. leg. & per consequens deducta legitima q̃ est de iure spectante ad filium. l. si arrogator. ff. de adop. l. 1. §. si qs impuberi. ff. de col. bo. l. si quando. §. generaliter. cum si. C. de inoff. test. filius enim in legitima dicitur esse creditor, vt probatur per no. in Auth. res quæ. in fin. C. cõia de leg. & Bal. in l. filium. in verbo, vlterius quæro de tali qõne. C. famil ercisc. & in l. scimus. in prin. C. de inoff. test. & in l. 2. C. ad l. Fal. & Spe. in ti. de confess. §. nunc videndum. ver. sed nunquid patris. & per illa verba non est opportunum subtilius attingere, an habuerit ꝑtãtem pater faciendi substitutionẽ ꝓdictam taliter quod trahatur ad legitimam filiorum, esto qđ non esset directa, ꝓut ostendunt verba testatoris, qđ non habuit intentionẽ cõprehendẽdi ius ad alium, seu ad filios de iure pertinẽs. ¶ Fortius tenuerunt Bal. & Sal. in d. l. precibus. & Bal. in repet. c. si pater. de testa. in 6. in materia compendiosæ. & in l. si qs ad declinandam, in l. 2. C. de epi. & cle. & dominus Car. in d. c. cum tibi. & Io.

10 de Imo. ibi. in d. l. Centurio. & in c. Raynutius. de testa. † qđ substitutio vniuersalis facta filio impuberi cõpendiosè per illa verba, si sine liberis decesserit, oĩa bona dentur seu distribuantur per executores in pauperes Christi, fit fideicommissaria, ẽt filio decedẽte in pupillari ætate, & non excludat matrem

matrem pupilli mouentur, qa substitutio est facta per verba obliqua, scilicet dentur seu distribuantur per executores in pauperes Christi. l. fundi Trebatiani. de vsufru. lega. ergo est fideicommissa. d. §. cum filiæ. ¶ Pręterea si testator nō dixisset per quem volebat distributionē & venditionem fieri, substitutio esset fideicōmissaria, qa Episcopus, vt legitimus executor videretur per fideicommissum grauatus, vt fatetur ipsemet Bar. in d. l. Centurio. ergo idē videretur dicendum, si datus est executor testamentarius, qa mortuo vel negligente executore testamētario deuenitur ad legitimum, vt in Auth. licet. C. de episc. & cler. c. si hæredes. & c. tua nos. de testa. ¶ Item aduertendum, qa testator in proposito iussit bona vendi per executores, & postea distribui, & sic intentio testatoris fuit quod precium distribueretur. vnde dicit Bal. in d. l. precib. ꝙ isto casu ipse consuluit, quod ista substitutio non erat pupillaris, quia habere debens precium non est hæres vniuersalis. alleg. l. non amplius. §. fi. ff. de leg. 1. & l. cogi. versi. generaliter. ff. ad Treb. & quia precium intelligitur deductis oneribus. alleg. l. illud. cum gl. in ver. lucrum. C. de collat. & ita dicit do. Card. in d. c. cum tibi. fuisse Paduę consultum. ita ēt dicit Io. de Imo. consuluisse se apud Forumliuium. & ita dicit sentire Bart. in sua disp. incip. filium adultum, &c. ¶ Nec secundum eum obstat ratio Bar. videlicet ꝙ executores censeantur instituti & tenere locum hæredum, quod verum est, ꝙ nullus vnquam fuit hæres, & ita loquitur Inno. in c. cum tibi. & Spec. & alij in locis suprà allegatis, sed in casu nostro alij fuerunt hæredes, s. filij instituti, ideo cessare debet hæres tacitus, ex quo testator sibi ꝓuidit de expresso. arg. l. cum ex filio. §. 1. ff. de vug. & pupil. vel secundum Io. de Imo. non est verum ꝙ dicti executores propriè teneant locum hęredum adeo censeantur instituti. d. l. hæreditas. & ibi Bar. sed habētur loco hæredum quò ad hoc vt agere & cōuenire possint. l. si quis ad declinandā. & l. nulli. C. de epi. & cle. vel est verum quod tenent locum hæredis, quādo pauperes essent directè instituti. & tunc executores tenent locum pauperum, d. l. si qs ad declinandā. sed in proposita qōne pauperes vidētur vocati per fideicommis. propter verba obliqua quę sonant, ꝙ accipiāt pauperes de manu alterius, ergo per fideicommissum sunt voca. vt not. in l. eam quā. C. de fideicō. & per consequens isto casu executores debent censeri tenere locum hæredū non directorū sed fideicommissariorum. ¶ Item non obstat ratio Bar. dicētis, ꝙ subintelligitur verbum accipiant, &c. qa respondet Io. de Imol. in d. c. cum tibi. quod illud est verum quò ad hoc, vt agere possint pro relictis ad pias causas, non quò ad hoc, vt censeātur instituti. d. l. hæreditas. & ibi Bar. maximè ex quo reperitur ꝙ alius fuit directò vniuersaliter institutus scilicet filius, & nil fuit relictum ipsis executorib. sed solum fuerant grauati. & secundum Bald. in l. precib. potest isto casu deduci legitima ex ꝑsona filij decedentis in pupillari ætate. qa videtur filius grauatus post mortē restituere per fideicōmissum. & ita ēt expresè ꝙ possit retineri per matrem legitima. firmat Io. de Imo. in d. c. cum tibi. & in d. c. Raynutius. & in d. l. Centurio. nec obst. quod paria sunt relinquere directò pauperib. vel relinquere eorum executorib. l. annuis. §. Titia. ff. de annu. leg. qa respondet Io. de Imo. in c. cum tibi. ꝙ in casu isto nihil est relictū executorib. sed solum sunt grauati, & ideo cùm pauperes fuerint per fideicōmissum vocati, & executores eorū locum teneant, non potest iudicari substitutio directa per superius dicta. & plenius etiā ad oīa iura allegata ꝑ Bar. respondit Io. de Imo. in d. locis. & sic patet rōnes Bar. non obstare q̄ profectò in casu nostro ꝑsentis qōnis nullo modo militare possunt, qa non fuit facta substitutio, nisi in certis bonis, & sic non pōt trahi ad pupillarem directā, vt ipsemet Bart. tenet. d. l. Centurio. nec tales executores tunc tenēt locū hęredū. vt latius dixi superius, & maximè ꝓcedunt hæc vbi testator in bonis suis tm̄ substitutionē fecit, qa non pōt trahi ad pupillarē, vt inquit Sal. & dictum est supr. ¶ Quò ad quartā dubitationē breuiter respondeo, ꝙ legitima dictorum filiorū quæ ad matrē spectare debet, est tertia oīum bonorū testatoris deducto ære alieno & funeris impensa, vt in Auth. nouissima. C. de inoff. test. iuncta

11 l. Papi. §. quarta. ff. de inoff. test. †nec minuitur talis legitima per legata ad pias causas, cum tm̄modo ęs alienū ante detractionē legitimæ deducatur, d. §. quarta. & l. scimus. §. repletionē. C. de inof. test. & ꝙ non possunt deduci legata ad pias causas ante detractionē legitimæ, est expressum. 17. q. vlt. c. quicunq; vult. & glo. in l. si qs ad declinandā. in verbo, simili modo. C. de epis. & cle. nec ēt ante defalcationem legitimæ deducentur relicta in compensationē seruitiorum recepto rum, nisi apertè cōstaret, tantundē exigi potuisse ab his q̄ dicta seruitia ꝑstiterunt, hoc ꝓbatur euidenter in l. qui vxori. ff. de au. & arg. leg. & ibi dicit Bar. ꝙ si relinqtur ꝓ malè ablatis, vel ꝓ vsuris extortis, ꝑoterit hæres de tali relicto, veluti de vero legato falcidiā deducere, nisi ꝑ testes vel instrumentum ꝓbaretur testatores in tantundē fuisse efficaciter obligatum pro malè ablatis & vsuris. & idem dicit Fed. de Senis in cons. 213. & est de mente Bar. in rep. l. primæ. C. de sac. san. eccl. 3. q. 2. principalis. in fi. & Spe. in ti. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. ver. & scias, in fi. illius. ver. & Bal. in Auth. similiter. C. ad l. Fal. & in l. si quis ad declinandam. in 5. col. in ver. iuxta hoc quæro ponamus, &c. ¶ Pro hoc facit, quia vt dicit Bar. in l. cum qs decedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. si testatore confitente se debere pro seruitiis receptis, vel ob aliam causam diceretur ꝓbari de debito, sequeretur quod pater posset filium priuare legitima, & sic aperta esset via maliciis secundum eum, quod non est dicendum. in d. c. Ray. & c. Rainaldus. de testa. facit l. Lucius. §. quisquis. el 2. de lega. 2. cum concor. alleg. sup. ¶ Circa secundum dubium hoc ēt firmat Spe. & Io. An. in tit. de confes. §. nunc videndum. ver. sed nunquid patris. vbi dicit, quod confessio patris cōfitentis se esse debitorem alicuius non ꝑiudicat filio, quò ad minuendam
e legitimam *e* sibi debitam, cùm in eo dicatur quasi creditor. alleg. l. Pap. §. si quis impubes. ff. de inoff. test. & cum hac decisione transit ēt Ant. de Bu. in c. quanuis. in 3. col. de re iud. ¶ Ex quibus resultat conclusio ꝙ matri debetur pro legitima filiorum, tertia omnium quæ extabant tempore mortis testatoris deducto ære alieno: non autem deductis aliquibus legatis vel ad pios vsus, vel ob seruitia relictis.

ADDITIO.

a ¶ Leui. dixi. super consuet. Paris. §. 6. gl. 6. nu. 20. & latius §. 101. adde infrà eod. consi. 47. num. 2. infrà lib. 4. consil. 62. in lib. 2. consi. 54. in lib. 7. consi. 74.

b ¶ Culpæ. Alex. Ias. l. si mora. col. 2. ff. sol. mat. Ias. l. si quis nec causam. ff. si cer. pet. Francisci. cons. 19. nu. 6. Dec. l. in actionibus, col. 7. ff. de in lit. iurā. l. contractus. nu. 19. ff. de regu. iur. Alex. l. magna. in princ. ff. de verb. sig.

c ¶ Donandi. vide infrà lib. 2. consi. 26.

d ¶ Iura. idem Bal. cons. 89. And. lib. 5. secundū nouā impressionem, quod secundum veterem Brixiæ est consi. 423. libr. 3. Alb. 3. par. stat. q. 13. Alex. consil. 68. consil. 244. lib. 6. Gui. Pap. deci. Delph. 291. & consi. 52. Corn. cons. 6. col. fin. lib. 4. Bertran. consi. 85. Viso instrumento, col. 2. consi. 168. Donatio. in in fi. lib. 1. & latissimè And. Tiraq. in consue. Picta. tit. retract. §. 1. gl. 7. nu. 9. cum seq. Sed in hac specie puto Alex. malè dicere ꝓpter verbum oīa, vt per Alci. in l. mouentium. ff. de verb. sig. & do Tiraq. vbi sup. nu. 20. Puto tamen decisionem Alex. hic veram, qa substitutio est facta per verba obliqua vendentur & distribuentur, & si nunquam valet nisi vt fideicommissum, nec verum est quod Bart. in d. l. Centurio. licet eum ibi sequatur Alex. col. 26. vult subaudiri verbum directum, quia contrarium, melius tenent Bald. Sali. in d. l. precibus. Lancel. Pol. in tract. de compendi. substi. num. 26. plenius dicam infrà lib. 3. consi. 12.

e ¶ Legitimam. idem Alexan. l. sæpè. col. pen. ff. de re iud. Pan. c. pe. eo Alex. consil. 26. col. 1. libr. 2. consil. 18. lib. 4. consi. 57. col. 1. lib. 5. Cæp. cau. 36. Lancelo. deci. l. si constante. in prin. col. 8. ff. sol. mat. Ias. l. si arrogator. nu. 5. ff. de adopt. l. 1. col. 1. ff. de eo per quē fac. erit. l. nam postea quàm. §. sed & si quis. in princ. ff. de iureiur. Auth. vnde si parens. col. 1. C. de inoff. test. dixi. in consue. Parisi. §. 8. gl. 3. num. 19.

SVMMARIVM.

1 *Liberatio generalis generaliter accipitur, si salua ratione recti sermonis non potest ad specificata restringi.*

2 *Habere*

2 *Habere posset, verbum, includit omnia iura de præsenti.*
3 *Enunciatiua per modum causæ prolata, disponunt.*
4 *Liberatio generalis nō extenditur ad ea, quæ possunt vendicari.*
5 *Vendicatio possidenti non propriè competit.*
6 *Sententiæ & laudi verba sunt stricti iuris.*
7 *Intentio dubia iudicatur à causa finali.*
8 *Liberatio generalis restringitur, ne sit captiosa.*
9 *Prout dictio, quid.*
10 *Communi diuidundo agi non potest contra possessorē negantem communionem.*
11 *Diuisio vel alienatio prohiberi non potest per laudum vel contractum.*
12 *Remissio tacita vt inducatur, tria requiruntur.*

CONSILIVM XLVI.

VISIS & accuratè consideratis his quæ in the-
mate seriosè narrantur. ¶ Videtur prima con-
sideratione dicendum dictum Camillum non
posse pro dimidia agere, ad possessionē prædi-
ctam positam in fundo Gambolagiæ ex pluri-
bus, quia ei videtur obstare exceptio laudi à partibus emo-
logati. l. cum antea. & l. ne in arbitris. C. de arb. nam intētio
dictorum arbitratorum fuit assignare B. possessionē prædi
ctam, quod manifestè colligitur ex verbis illis: videlicet, sed
qm̄, vt constat præsenti nostro laudo adiudicamus & in par
tem dedimus d. B. domum, &c. ¶ Item vnam possessionem
positam in fundo Gābolagiæ, &c. & nulla alia inter eos erat
possessio posita in fundo Gambolagiæ, ergo, &c. l. fundus
qui locatus. ff. de fundo instru. l. 2. ff. de lib. & posth. vnde ibi
constat de mente, per ea quę colliguntur ex pręcedentibus
& sequentib. l. qui filiabus. in prin. & l. si seruus plurium. in
fin. de leg. 1. & ideo non sunt exquirenda verba l. 3. C. de lib.
præte. l. si quis. §. in venditione. in fi. ff. cōia prædio. facit l. &
puto, in prin. cum gl. ff. fa. erci. ¶ Secundò colligitur hoc ex
illis verbis, videlicet pro adæquatione partium omni eo &
toto, quod ipse Camillus ex prædictis vel aliqua ipsarum. &
omni alio & toto quod ab ipso B. petere posset aut habere
prætenderet directè vel indirectè, aut quacunq; ratione vel
cā, tam expressa q̃ non expressa, condemnamus d. B. ad dan
dum & soluendum d. Camillo libras 300. Marchisanorum,
1 à reliquis verò absoluimus, &c. † Nam hæc verba liberatio-
nis sunt generalissima, ergo generaliter debent ad oīa ex-
tēdi. l. plurib. ff. de accep. l. emptor. §. Lucius. & ibi gl. & DD.
ff. de pac. no. Pet. Cy. Ray. & Bal. in l. sub prætextu specierū.
C. de transact. & Bal. in l. si de certa. eo. tit. & l. qui cum tuto-
ribus. §. fi. ff. de transac. & in l. si ex plurib. in prin. ff. de solut.
& in l. Aurelio. §. Caius. de lib. leg. & no. do. in c. 1. de trāsact.
¶ Præsertim, cùm illa verba generalia, videlicet omni alio
eo & toto ex causis p̄dictis, & quacunq; alia ratione vel cau-
sa, non possunt referri ad specificata tm̄ salua ratione recti
a sermonis, quia tunc *a* nunquam absolutio generalis restrin
gitur ad specificata, vt not. DD. in locis præalleg. per d. l. plu
ribus. in princip. & in hoc exemplum ponit Imo. in d. c. 1. de
transa. vbi dicit, ꝙ si in instrumento continetur, ꝙ talis pro
misit ex causa transactionis, nihil aliud petere occasione rei
petitæ in iudicio vel alia quacunq, de causa, quia tunc patet
dicta verba non posse referri salua ratione recti sermonis
ad specificata tm̄. allegat quod legitur & no. in præal. l. plu-
ribus. & in d. l. si pluribus in prin. & l. alimenta. §. basilicæ. ff.
de alim. & cib. leg. & l. cohæredi. §. cum patrem. ff. de vulg. &
pup. l. doli. ff. de verb. obli. & subditur hæ clausula generalis
per hæc verba, s. & promisit causa transactionis nihil ampli-
us petere, qa tunc salua ratione recti sermonis potest refer-
ri ad specificata tm̄, & intelligitur nihil amplius petere oc-
casione dictę rei, puta ratione vsurarum vel interesse, &c. &
ita loquitur l. si de certa. & etiā exemplificat & declarat Pet.
de Anch. in præalleg. l. emptor. §. Lucius. ¶ Et illud quod de
ciditur per dictos DD. in d. locis in contractu transactionis
tendentis ad liberandum, habet ēt locum in compromisso
b & laudo arbitratoris, quod quidem transactio *b* dicitur, vt
in Auth. vt differentes iudi. & not. Mod. in d. c. quintaual. de
iureiu. & per DD. in l. si societatem. §. arbitrorum. cum sim.
ff. pro socio. & dato quod dici posset, non fuisse specificè as-
signatam dictam possessionem d. B. tamen per dicta verba
generalia debet intelligi liberatum esse dom. B. ab omni a-
ctione quæ ad dictum fundum competebat dicto Camillo.
bene faciunt not. per Bald. in l. pactum. in 14. & in 15. & 16. q.
C. de coll. & in l. tres fratres. in 3. notab. ff. de pa. & l. qui iure
2 milit. & quod ibi no. Ang. ff. de testa. mil. ¶ † Tertiò ponde-
randa sunt illa verba, s. omni eo toto quod ab ipso B. petere
posset. Nam negari non potest, ꝙ dicta possessio erat com-
munis, & competebat actio communi diuidundo dicto Ca
millo, qua mediante poterat agere & ꝓuocare d. B. ad diui-
sionē, & illa actio causabatur ex iure de p̄senti, & ex coniun
ctione dominij, ergo illud verbū petere posset, quod est ex-
tēsiuū, trahitur ad oēs actiones q̃ causantur de iure de p̄sen
ti. l. si ita q̄s. de le. 2. & l. quod seruus. ff. de cond, ob cām. no.
Bar. in l. q Romæ. §. duo fratres. in 6. q. ff. de ver. obl. & in l. si
hominē. ff. man. & in l. post emancipationē. §. fi. ff. de ado. &
in l. q contutorib. in prin. ff. de trans. no. Bal. in c. 1. in tit. im-
perator Lotha. in vsi. feud. & in l. fi. in 2. col. C. de pact. & in l.
spē. C. de don. ergo non poterit aliquo modo prouocare d.
B. ad diuisionem propter absolutionē. ¶ Quartò, quia di-
ctus Camillus post laudum passus est ꝑ triennium d. B. pos-
sidere possessionem ante dictam, ergo stante coniunctione
sanguinis & dicta patientia videtur acquisiuisse si quid ha-
beat. l. ꝓcul. ff. d proba. facit l. si seruus communis. ff. de do.
inter virum & vxo. & quod no. in l. filiusfa. §. inuitus. cum si.
ff. de proc. facit l. q grauatos. C. de agr. & cens. li. 11. & l. pe. C.
de apo. pub. li. 10. & l. si filius. C. de pe. hæ. cum si. ¶ Quintò,
c quia verba enunciatiua per modum causę *c* prolata, quę tpe
enunciationis poterant actum enunciatum disponere in-
ducunt dispositionē. l. qui volebat. & ibi no. oēs. ff. de hære.
inst. l. emptor. §. ancilla. ff. de rei ven. l. penu. ff. de coll. do. per
no. per gl. & DD. in l. si socer. §. Lucius. ff. so. ma. ergo illa ver
ba enunciatiua ꝓlata ab arbitris dicentibus, sed qm̄ vt con-
stat præsenti noīe laudo adiudicauimus d. B. d. domum vel
possessionē de Gambolagia, &c. sunt verba enūciatiua, per
modum causæ prolata circa id, quod poterant ipsi arbitri
tunc disponere, ergo inducunt dispositionē. faciunt not. in
c. abbate sanè, de verb. sig. ¶ Sed pręmissis non obstantibus
contrariam sniam de iure ꝓbabiliorem esse puto. ¶ Et pri-
mo, quia aut tempore diuisionis & laudi prædicti dictus B.
in solidum possidebat dictam possessionem positā in fun-
do Gābolagiæ, & videtur ꝙ dicta generalis liberatio & ab-
solutio non trahitur ad actus reales, s. rei vēdicationem vel
publicianam, quā pro dimidia intētare potuisset Camillus
contra d. B. per text. in l. Aurelius. §. Mæuia. cum gl. in verb.
4 pup. ff. de libe. leg. ¶ † Vbi in generali liberatione non com
d prehenduntur quæ possunt vendicari. *d* & ita colligit Bart.
qui ēt pro hoc allegat l. & vno. §. 1. ff. de accep. vbi Iuriscon-
sultus dans formam generalis liberationis facit mentionē
specialem de actione in rem in ipsa liberatione, q̃uis gene-
raliter præmiserat factam fuisse liberationem ab omni eo
pro quo actio, petitio vel prosecutio competere potuisset.
idem not. Bal. in l. non solum. §. fi. de lib. leg. & etiam Bal. in
l. cum necessitatem. C. de fideicom. ꝓ quo dicit esse tex. cū
gl. sing. in d. §. Mæuia. & idem Bal. in l. pactum quod dotali.
in 12. q. C. de col. aut non solum d. B. sed etiam dictus Camil
lus possidebat pro dimidia, ꝓ diuiso dictam rem tpe dicti
laudi, prout verbo fertur, & tunc respectu dictæ dimidiæ ab
ipso Camillo possessæ non puto, quouis modo per d. laudū
exclusum fuisse, vel esse Camillum à iure vendicandi dictā
dimidiā, qm̄ nulla rei vendicatio vel publiciana cōpetebat
Camillo quò ad dimidiā suā à seipso possessam. l. 1. C. de ali.
iud. mu. cau. fa. l. Vranius. §. sed cum duo. ff. de fideius. & ex
5 pressius in c. examinata. de iu. ¶ † Et dato quod dicatur pos
sidenti competere vendicatio in habitu seu potentia, vt di-
cunt Petr. & Cy. in d. l. 1. de alie. iud. tamen illud est impro-
priè ꝙ ꝓpriè non dicitur cōpetere rei ven. nisi quando com
petit actualiter, vt no. gl. in l. fi. C. de hære. vel act. vend. & ibi
Bal. & gl. & Bar. in l. emptor. & Bal. in l. qui tibi. eo. ti. & in d.
6 l. 1. & idem tenet ibi Bald. † & verba sniæ & laudi tanq̃ stricti
e iuris accipienda sunt strictè. *e* l. 1. C. si plu. vna senten. l. Pau-
lus. la 1. ff. de re iud. l. pe. cum ibi not. ff. de his qui sunt sui vel
alie.

alie.iu. sententia em̃ est stricti iuris sicut & contractus.l.3.§.
idem scribit.ff.de pecu.l.oĩum.ff.de iud.secundũ Bar.&Bal.
in l.1.C.de sen.& ideo sicut in contractib. nõ receditur à ꝓ-
prio significatu verborũ.l.si mihi & Titio.& l.quicqd astrin
gendæ.de verb.obl.ita erit in snĩa.facit l.1.§.si is q nauem.de
exercito.& in l. non aliter.de le.3.& ꝙ arbitratores in dicto
laudo considerauerint tantũmodo actiones q̃ erant in actu
& non in habitu, patet ex illis verbis ab ipso B.petere posset,
& sic considerauerunt actionẽ, ꝓ͂t datur contra aduersari-
um formaliter.¶Nec ob.illud verbum petere pȯt, quod est
extensiuum ad futurum.l.si ita qs.de leg.2.quia intelligitur
ex causa subsistente de præsenti.l.quod seruus.de condi.ob
cãm.l.1.ff.de sta.lib. per not. per Bart. in l.qui Romæ.§.duo
fratres.in 6.q.de verb.ob.cum concor.superius allegatis,&
nulla subsistebat causa tẽpore laudi, ꝓpter quam possessio
fundi pro rata spectãte ad Camillum debeat transire ad B.
ergo ad rei vendicationẽ considerata tali potentia non ha-
buerunt respectum arbitratores, qa verba hoc non impor-
tant per dict.l.ꝙ seruus.cum ibi not.& ex isto vltimo capi-
te, ex quo principaliter ad consulendum sum motus, res ita
7 videtur clara.¶Confirmantur p̃dicta,† quia vbi dubitatur
de intentione disponentis, semper recurritur ad cãm fina-
lem, ex qua mentem eius colligimus & interpretamur.l.fi.
ff.de hær.inst.l.conuenticulã.de epi.& cle.l.adigere.§.quan
uis.de iure pat.c.cum cessante.de appel.not.plenè in c.post
translationẽ.de renunc.sed cã finalis propter quam designa
ta fuerunt dicta bona d.B.& alia bona dicto Camillo fuit,
vt partes essent ęquales, vt expresè colligitur ex illis verbis
laudi, ꝓ quibus & ad quantũ partium,&c.quæ qdẽ verba de
notant causam finalem, qa arbiter datus in iudicio cõi diui-
dundo debet curare ꝙ inter eos, inter quos fit diuisio, inæ-
qualitas non seruetur.l.maioribus.ver.inæqualiter.C.cõia
vtriusq iudi. vnde causæ q̃ cohærent ipsi dispositioni, & q̃ in-
specta iuris dispositione inducunt & arctãt, ad ita disponen
dum dicitur esse cã finalis.l.1.& ibi no.Bar.C.de fal.cau.ad-
iec.leg.& Bart.in l.demonstratio falsa.§.1.in verbo 3.quæro
de effectu causæ, de cond.& dem.& in l.dominus.ff.de con-
di.indebi.& expressius Imo.in l.2.§.fin.ff.de eden.& in d.c.
post translationem.¶Sed ita est, ꝙ si dicta possessio cẽsetur
assignata d.B.in partem resultaret magna læsio, & inæqua-
litas respectu partis debitæ d.Camillo, vt constat ex eis quæ
demonstrata fuerunt arbitratorib. vt verbo fertur, ergo in-
specta causa finali non debemus interpretari mentem arbi
tratoris fuisse, ꝙ dicta posses. intelligeretur fuisse assignata
d.B.nec ẽt arbitratores (vt mihi relatum est) attestantur fu-
isse eorum intentionem dictam possessionem in totum ad
8 ipsum B.deuenire debere.¶†Pro hoc ẽt liberatio generalis
in dubio non debet extendi ad ea, in quibus captio esse pos
set.l.cum Aquiliana.ff.de transac.l.obligatione generali.ff.
de pig.& facit l.tres fratres.ff.de pact. sed hoc casu si exten-
deretur dicta liberatio ad ipsam possessionem respectu par
tis spectãtis ad Antonium resultaret enormis captio ac læ-
sio & inæqualitas, vt iam dixi, ergo,&c.& maximè, qa in ge-
nerali dispositione non est verosimile, quem noluisse com-
prehendi illud quod verosimiliter in specie non fuisset di-
spositurus.l.1.C.qui.mo.pi.tacitè contra.& in d.l.obligatio
ne generali. sed in specie dicti arbitratores nõ disposuissent
ꝙ dominiũ totius dictæ rei spectasset ad d.B. qa ex eo resul-
tabat maxima inæqualitas & læsio Camilli, quod fuisset con
tra mentẽ eorum, vt colligitur ex illis verbis, videlicet adæ-
quatis.& qa nõ est putãdũ dictos arbitros voluisse in specie
lædere Camillũ maxima læsione.c.accipimus, in vers.nõ cre
dimus, de æta.& qual.l.is.C.de offi.ciui.iud.l.meritò.ff.pro
socio.c.fi.de præsumpt.ergo nec in genere.d.l.obligatione.
¶Ex responsionib.ad allegata in contrarium adhuc clarius
liquebit dictam possessionem pro dimidia vendicari posse.
Nam non obst. quod dicebatur primò per illa verba appo-
sita in laudo, videlicet, sed q̃m vt constat p̃nti nostro laudo
adiudicauimus, & in partẽ dedimus d.B.domum,&c.Item
vnam possessionẽ positam in fundo Gambolagię, qa respon
deo, qđ illa verba enunciatiua fuerunt ꝓpter aliud prolata
per modum demonstrationis, nam fuerunt prolata ꝓpter
aliud, videlicet ad inducendũ obligationem ad defenden-
dum & manutenendum bona prædicta per Camillum d.B.
vt patet ex sequentib.& fuerunt adiecta demonstrando, vt
patet ex illis verbis, videlicet, vt cõstat p̃senti nostro laudo,
&c.l.1.C.ad l.Pompi.de pari.ibi, vt est mos regionis.l.edita.
C.de eden. Sed ita est ꝙ verba enunciatiua ꝓlata per modũ
demonstrationis, si illa demonstratio est falsa non inducunt
dispositionem, vt no. Bar. & alij in l.hac scriptura.ff.de don.
in verb.opp de.l.cum tale,&c.mouetur per not.per gl.in d.
l.ex scriptura.&.d.l.cum tale.§.fi.de cond.& dem.& l.ex mi-
li.de testa.mili. ita ꝙ cum verba illa fuerint relatiuè prolata
ad vendicationem factam in eodem laudo, ad quod fuit fa-
cta relatio, non contineretur possessio Gambolagiæ, seque
retur quod de necessitate debet deficere dispositio se refe-
rens.l.in testõ.la 1.ff.de condi.& dem.l.2.in prin.ff.de hære.
insti. Pro hoc ẽt faciunt illa verba, scilicet pro quib. adæqua
tur partium,&c.& inducendo ꝓut superius adduxi.¶For-
tificantur hęc verba per ea quæ ad propositũ concludit Bar.
f in extrauag.ad reprimendum.in verbo prout, f vbi dixit,† ꝙ
9 in sententiis & aliis dispositionib. est ista dictio prout con-
stat,&c. refertur ad aliquod quod non sit de futuro sed de
præterito, & de illo facto constet, tunc dictio prout, stat li-
mitatiuè & restrictiuè, vt l.edita.& ibi no.Bar.in pen.col.C.
de eden.si de illo facto non constaret, tunc dictio prout sta-
ret causaliter, videlicet prout tui maiores soluerunt.i.ꝙ tui
maiores sic soluerunt.c.abbate.de verb.sig.no.Cy.in l.ser-
uum.C.de contrah.& commi.stip.& Bar.in l.eum qui.§.Iu-
lian.ff.de consti.pecu.& in l.admonendi.in 3.col.ff.de iure-
iur. ergo in proposito nostro illa verba videlicet, vt constat
præsenti nostro laudo,&c. se referunt ad actum de quo con
stat, scilicet ad ipsum laudum in parte in qua continebatur
adiudicatio.& de ipso laudo constat ex inspectione scriptu-
ræ debent verba illa accipi limitatiuè & restrictiuè, scilicet
prout in ipso laudo adiudicationis cõtinetur, & in ipso lau
do concernente adiudicationẽ non reperitur dicta posses-
sio.& per hoc patet responsum esse ad argumentum, quia in
iuribus ibi allegatis non fuerunt prolata illa verba enuncia
tiuè propter aliud per modũ demonstrationis falsæ, seu re-
lationis ad aliud, qđ postea reperiatur aliter se habere, & sic
verba ibi non fuerunt limitatiua, ꝓut in ꝓposito nostro, vt
no.Bart.in extrauag.ad reprimen.in verb.prout.Non obst.
quod secundo dicebatur in absolutione facta per verba ge-
neralia, per l.plurib.&c.quia respondeo, ꝙ illa liberatio ge-
neralis ab omni eo & toto quod Camillus dictus petere po
tuisset, nõ pȯt extendi & trahi ad illam dimidiam rei quam
tpe laudi possidebat ipse Camillus, qa per illa nec agere nec
petere vnquam potuisset, vt probaui suprà.¶Similiter non
obst.id quod tertiò dicebatur, videlicet ꝙ si dicta possessio
erat inter dictos B.& Camillum, competebat actio cõi diui
dundo dicto Camillo, qua mediante poterat agere & pro-
uocare d.B.ad diuisionem, ergo ad illam actionẽ debet tra-
hi dicta generalis absolutio, quia respondeo, quod hoc non
obstat.nam dicta generalis liberatio non trahitur, vt exclu-
dat dictum Camillũ à dominio suę partis, pro indiuiso dicti
fundi quã possidebat tempore laudi, qa ad dictam dimidiã
pro indiuiso vendicandam non competebat vlla actio tunc
sibi possidenti contra d.B.vt superius probaui.& sic si nunc
vellet Camillus agere rei vendicatione vel publiciana ad di
midiam dicti fundi pro indiuiso, quã post tempus dicti lau-
di cœpit possidere d.B.non obstat Camillo exceptio laudi.
¶Ergo est solum videndũ, an si vellet agere cõi diuidundo
10 obstaret sibi exceptio, in quo dicendum est,† ꝙ aut d.B.ne-
garet cõem dictæ rei de p̃nti, vt verosimiliter credendum
est,& tunc certũ est quod de iure non posset intentare actio
nẽ cõi diuidundo, sed haberet necesse primò agere rei ven-
dicatione vel publiciana ad dimidiam pro indiuiso, vt not.
gl.& DD.in l.2.C.cõi diuidun.& in l.si mancipium.§.fi.ff.de
euict.& in l.1.ff.fami.ercis.& Camillo agenti rei ven.vel pu-
bliciana ꝓ indiuiso exceptio laudi nõ obstaret, vt iam osten
sum fuit.& si obtineret in rei vend.vel publiciana, quo facto
postea sequeretur, posset Camillus agere cõi diuidundo ad
consequendam partem suam pro indiuiso laudo non ob-
stante.

stante. ¶ Et dico in effectu ꝙ sic, qa si dominium adhuc resi
det penes Camillum ꝓ dicta parte sua, ergo non possumus
dicere, quod per laudum intelligatur Camillus esse prohi-
11 bitus petere diuisionem, quia † etiam si per laudum fuisset
prohibita specificè dicta diuisio, tamē illo non obstante pe-
ti posset, qa compromissum siue laudum arbitratoris cen-
setur esse quædā transactio, vt dixi superius. ¶ Sed per con-
tractum fieri non potest, ꝙ nunq̃ liceat socium ad diuisionē
ꝓuocare. l. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. cōi diuid. hoc ꝓ
batur ex decisione Bar. & aliorum in l. si filiusfa. §. diui. in ver
bo, quæro, an per sententiam arbitrorum, &c. ff. de leg. 1. vbi
quæsiuit, an per sñiam arbitratoris prohibentis alienationē
possit impediri dominij translatio. & dicit ꝙ non, quia arbi
traria assumunt vires à pacto, ergo non possunt plusq̃ pactū
l. non distinguemus. §. de offi. ff. de arb. Sed per pactum non
potest impediri dominij trāslatio. l. ea l. & ibi no. C. de con.
ob cām. & l. si ita quis. §. ead. l. ff. de verb. obl. & qđ non pos-
sint hoc arbitri, probat c. Raynutius. & ibi no. DD. de testa.
& per hoc infertur ꝙ non debent perpetuò posse impedire
diuisionem, per d. §. si conueniat. attēto ēt ꝙ diuisio est alie-
natio. l. 1. C. cōia vtri. iudi. l. si pupillorum. in prin. ff. de reb.
12 eorum, † non obstat ꝙ Camillus per triennium passus est, d.
B. possidere, per ea quæ habentur in l. Procula. ff. de probat.
quia respondeo, ꝙ tria necessaria sunt ad hoc, vt inducatur
remissio, de qua in d. l. proc. Primò enim reqritur vsus longi
temporis: Secundò coniunctio sanguinis: Tertiò calcula-
tio rationis sæpius facta absq; eo, quod de illo debito refe-
ratur in dubium, vel fuerit facta mentio: ita no. gl. & Bar. in
l. libertis quos. §. 1. ff. de alimen. & ciba. lega. Bar. Bal. & Sali.
in d. l. Procula. & Bart. & alij in l. dotem. ff. solu. mat. aliàs illa
g duo prima sine tertio *g* requisito non sufficerent, per d. l. li-
bertis. §. 1. & ibi not. Bal. in l. cùm proponas. la 1. & in l. si cer-
tis annis. in 5. col. C. de pact. Sed non interuenit, nec cursus
longi temporis nec calculatio rationum, ergo, &c. ¶ Ex qui
bus concluditur, Camillo volenti vendicare dimidiam fun
di p̄dicti de indiuiso, & demum agere volenti communi di-
uidundo, non obstat exceptio laudi quamuis emologati.

ADDITIO.

a ¶ Quia tunc. adde infrà lib. 2. consi. 11. col. 2.
b ¶ Transactio. adde suprà consil. 22. num. 3.
c ¶ Causæ ad. Cor. consil. 18. lib. 2.
d ¶ Vendicari. infr. l. 2. con. 170. col. 2. 3. Idem Lancel. Dec. l. si
fideiussor. col. 2. ff. de leg. 1. Ias. consi. 171. col. 3. lib. 1. quamuis
contradicat, & male, Ale. in l. pecuniæ. in gl. fi. ff. de verb. sig.
Limita quando verba liberationis nedum essent generalia,
sed vniuersalia de oī eo & toto qđ petere posset, vt per Cor.
consi. 29. Videtur lib. 1. ver. si aliàs de mente constet. Alcia. l.
sub prætextu. gl. 2. C. de transact. adde consi. seq. num. 9.
e ¶ Strictè. idem Alexan. l. à diuo Pio. §. si pignore. col. 3. versi.
ꝙ vltimum. ff. de iud. consil. 84. libr. 3. consi. 164. col. 1. lib. 7.
Paul. consi. 295. num. 4. lib. 1. Are. c. fin. col. 1. de accusa. Bal. l.
qui non probasse, in princ. C. de calum. Cap. consi. ciuilium
cons. 57. col. 4. Soc. consi. 134. colum. 2. lib. 1. Ias. l. miles. §. 1.
ff. de re iud. Dec. l. 2. nu. 115. l. ius nostrum. nu. 9. ff. de reg. iu.
f ¶ Prout. Adde quæ dixi in consue. Paris. §. 5. nu. 75.
g Sine tertio. adde Ias. l. quæ dotis, col. 4. ff. sol. ma. consil. 263.
lib. 2. Matth. Afflict. dec. Neap. 13. nu. 12. Alc. tract. præsump.
Reg. 1. præsump. 32.

SVMMARIVM.

1 *Socius tenetur de leui culpa, testamenti executor de leuissima.*
2 *Apotheca appellatione veniunt merces.*
3 *Remissio latissima non includit dolum, nec reliqua.*
4 *Sors & lucrum potest committi declarationi socij.*
5 *Dolus non præsumitur, nisi sit læsio in toto vel quasi. & num. 15.*
6 *Gestor non dans operam vt lucretur, est in leui culpa non in dolo. & num. 12.*
7 *Socius non dicitur in culpa, nisi minus cōia curet quàm solitus erat propria, idem de eo cuius arbitrio committitur. & nu. 9.*
8 *Arbitrio si quid committatur vel liberæ potestati, in eo non venit leuis culpa.*
10 *Præsumitur ne ex præterito in præsens.*
11 *Culpa cum culpa compensatur.*
14 *Voluerit verbum, importat liberam voluntatem.*
19 *Error responsionis positionum, facilè reuocatur.*
17 *Interpretatio fit contra eum qui se fundat in scripto.*

CONSILIVM XLVII.

CIrca primū, de quo quæritur. ¶ Videretur pri-
ma consideratione dicendum B. teneri ad re-
stitutionē dicti capitalis, & ad lucra secuta seu
similiter percepta ex d. capitali ab ann. Mcccc-
xxxviij. & die prima Ian. vsq; ad tēpus præsens
æquis portionibus diuidenda, qm̄ hæc est societatis natura,
vt ea dissoluta oīa compendia & lucra inter socios ęqualiter
diuidātur. l. cum in societatis. C. pro socio. & l. pro socio ar-
biter. §. 1. & l. si non faueri. in princi. ff. pro socio. ¶ Et dato ꝙ
ex inspectione librorum non apparent lucra percepta esse,
saltem talia qualia petita sunt, tamen videtur, ꝙ B. ad lucra
petita teneatur, si appareat qđ alij diligentes viri eiusdem
1 exercitij cōiter sic superlucrati sunt, † cum in contractu so-
cietatis teneatur socius nedum de dolo & lata culpa, sed ēt
de leui. l. de illo. §. fi. cum trib seq. & l. socio. ff. pro socio. Inst.
pro socio. §. fin. l. contractus. ff. de reg. iur. l. pe. C. cōi. diui.
Vnde si probetur, qđ alij diligentes viri eiusdem exercitij
& qualitatis superlucrati sunt tm̄ quātum petitum est, tunc
diceretur probatum, quod B. fuisset in culpa leui, si negaret
se esse superlucratum: ita colligitur ex not. per Bar. in l. si cū
venderet. §. fi. per illum text. cum seq. de pigno. act. & Bal. in
l. solum. in 5. col. C. de testib. Bart. in l. quod Nerua. ff. depo-
siti. & quod no. Ang. in l. continuus. §. cum ita. post Bar. per
illum tex. in vers. pleriq; eiusdem condi. de verb. oblig. ¶ Et
hoc procedit si dictum administratorem Bar. dicimus fuisse
ex causa societatis, ꝓut certè fuisset vsque ad tempus mortis
Alexandri. ¶ Post mortē verò Alexandri quo tpe finita fuit
societas. l. actionem. §. morte. l. filium. §. in hæredem. & l. ad-
eò. in princi. ff. pro socio. nec aliter fuit renouata cum dicto
Ludonico pupillo cum tutoris autoritate, iuxta l. vt in con-
ditionib. ff. pro socio d. B. gubernauit ex ptāte & mandato
sibi dato ab Alexandro in testamento, vnde tanq̃ mandata-
rius vel executor similiter tenetur, nedū de dolo & lata cul-
pa, sed ēt de leui & leuissima. l. ꝓcurator. & ibi not. per gl. &
DD. C. manda. & not. in l. contractus. ff. de reg. iur. & in l. 2.
& Io. And. & Dyn. in reg. contractus. de reg. iur. in 6. & Bart.
plenè in l. quod Nerua. in ver. quæro principaliter. ff. depo-
siti. & in l. eum qui. §. fin. ff. de fur. cū aliquali distinctione ibi
tradita per eum. & Bald. in l. pignus. C. de pig. act. & Imol. in
l. cum res. §. sed si culpa. & in l. si seruus legatus. §. cum quid.
de le. 1. & ibi Ang. & Pe. de An. in c. bona fides. de dep. ¶ Nec
ob. si dicatur ꝙ per instrumentū absolutionis factę inter vi-
uos non potest circa prædicta conueniri & inquietari B. qa
responderi potest, ꝙ instrumentum absolutionis limitatè
loquitur, nam non absoluerunt se inuicem dicti socij, nisi
quò ad accepta & prouenta de dictis rebus cōibus ad alte-
rum ex dictis sociis, de quib. apparet in libris societatis, &
sic limitata absolutio limitatum parere debet effectum. l.
ita autem. in prin. de admi. tut. l. in agris. ff. de acq. rer. dom.
Præterea dicitur in ipso instrumento remanentibus inter
ipsas partes communib. & pro indiuiso capitale apothecæ
& similia mercantiæ ipsarum partium & ipsis apotheca, fun
2 do & capitali, sed appellatione † apothecæ veniunt oēs mer
ces quæ ibi sunt, vt dixit Bar. in l. cum pater. §. cum imperfe-
cta. de leg. 2. & Bal. in l. legatis. C. de leg. & Bar. in l. liberorū.
§. pen. de leg. 3. & per Bal. in l. prędia. in 1. col. C. de fideicom.
Pe. de Anch. & Imo. in c. indicante. de testa. & sic nedum ca-
pitale, sed etiā omnia lucra & iura in mercibus consistentia.
¶ Nec ēt videtur obstare si dicatur, ꝙ Alexan. in testamento
disposuit ꝙ B. habeat liberam administrationē dicti fundi
& capitalis, & ꝙ non possit vexari vel inquietari ꝓ dicto ca-
pitali & lucris perceptis vel percipiendis aliqua ratione vel
causa vel aliter q̃ d. B. voluerit & placuerit & mandauit stari
libris scriptis & scribendis per d. B. stari simplici verbo d. B.
super quantitate capitalis & lucrorum præteritorum & fu-
turorum absoluens eum à redditione rationis gubernatio-
nis & administratiōis dictæ apothecę societatis & capitalis,
& lucrorū p̄dictorum præterito & futuro tpe & confectio-
ne in-

ne inuentarij & reliquorum residuorum consignatione, or
dinans ꝙ dictus Bartholomæus super prædictis omnib. sit
gubernator & administrator, &c. cum plena & libera pote-
state faciendi ad eius liberam voluntatē, &c. ꝓut latius in d.
3 instrumento continetur, quia pōt responderi, † ꝙ per dicta
verba nō intelligitur remissus aliquo modo dolus, nec con
a signatio reliquorum. a l. ab Aurelio. §. Caius. & ibi plenè no.
in l. non solum. §. similiter. & l. procurator. l. si qs rationes. l.
Aurelius. §. Mæuia. l. fi. §. Titia. ff. de li. leg. l. si vnus. §. illud. ff.
de pact. & l. quidam decedens. ff. de admi. tut. l. dom. Sticho.
§. seruus. de pec. leg. no. gl. & DD. in l. actione. C. de transac.
& Cy. in l. sub prętextu specierum. eo. tit. Guil. in l. Pompo-
nius. de neg. gest. & Sal. post Bal. in l. cum aliter. C. de fideiu.
& ꝙ voluerit testator reliqua legare Bartholomęo, patet, dū
dicitur in testamento, ꝙ dictus Ludouicus debet continua
re in dicta munitione, & ꝙ dictus Bartholomæus posit di-
ctum capitale & emolumenta. & pro parte dicti Ludouici
inuestiri. & cum dolus non videatur remissus (vt dixi) infer
tur ꝙ dictus Bartholomæus teneretur de lucris reddere ra-
tionem & declarationem taliter facere ꝙ inspectis his quæ
cōiter gesta & lucrata sunt per alios eiusdē conditionis non
appareat Ludouicum enormiter seu in magna quantitate
fore læsum, aliàs enim diceretur ipsum Bartholomęum esse
in dolo. arg. l. oēs. §. Lucius. ff. de his q̄ in frau. cre. ita dicunt
Bar. & Scribentes, in l. fi. ff. de præt. stip. & in l. si societatem.
§. arbitrorum. ff. pro socio. in verbo, quæro vtrum posit re-
nunciare, &c. Ant. de Bu. post Host. in c. quintauallis. de iu-
reiu. & Bal. in l. 1. in 8. col. C. de his quæ pœ. no. & in c. 1. §. itē
sacramenta. in 8. col. de pace iura. fir. & in Rubri. C. de pœna
iud. & in l. si cum ea. C. de dot. promis. ¶ Confirmantur prę-
dicta ex responsionib. B. factis dictis positionib. productis
pro parte Ludouici, quib. respondēdo videtur se arctare ad
reddendam bonam & claram rōnem. & sic liberationi sibi
factæ in testō, & in contractu renunciare, quod sine dubio
facere potuit. l. pe. C. de pac. l. pactū inter hæredes. ff. eo. ti.
c. si diligēti. de fo. comp. ¶ Pręterea ꝙ non debeat stari sim-
plici verbo & declarationi B. in capitali & lucris suadet rō,
quia aliàs iste esset facilis modus ad fraudandum filium legi
tima, qđ plurimū leges abhorrent. l. 1. cū ibi plenè no. quasi
per totum tit. C. de inoff. don. & l. 1. C. de inoff. don. & quod
no. Bar. in l. hęreditarium. ff. de bo. autho. iud. pos. & in l. nō
vsque. ff. si quis à pa. fue. manu. & Bal. in l. Pap. §. quarta. ff. de
inoff. test. & in l. 1. in fi. C. de reuoc. his quæ in fraud. credi. &
cano. in c. Raynutius. de test. cum si. ¶ Sed p̄missis non obst.
4 contrariam sn̄iam de iure probabiliorem esse arbitror, † sci
licet ꝙ stari debeat simplici declarationi, & verbo Bartholo
b mæi de capitali & lucris, potest enim quis dicto b & declara-
tioni debitoris hoc committere. l. fi. C. de fideiuss. l. hæc ven
ditio. ff. de contrah. empt. l. in personam. §. generaliter. ff. de
re. iu. gl. in l. pe. ff. de arb. & in l. 1. in gl. fi. C. ne qs in sua cau-
sa. & in l. 3. C. de do. promis. ¶ Not. Dy. Ray. Bar. & Ang. in l.
fi. ff. de præt. stip. & Io. And. in addi. Spec. in tit. de prob. §. vi-
dendum. ver. quid si ibi, &c. not. Bal. in l. 2. in 2. & pen. col. C.
de sent. quæ pro eo quod interest. & in l. iusiurandum ꝙ ex
conuentione. in prin. post Ia. But. ff. de iureiu. per illum tex.
& Ant. de But. in c. finem litibus. in pen. col. de dolo & con-
tu. & faciunt not. per Inno. in c. veniens, de renunc. & potis-
simè in vltimis voluntatibus, prout in casu nostro. l. Theo-
pom. ff. de dote præleg. secundum Bar. in d. l. fi. & maximè,
quando declaratio voluntatis cōcernit commodum decla-
rantis. l. si ita legatum. §. illi si volet. cum si. ff. de leg. 1. & nisi
ostendatur de dolo declarantis, tali declarationi standū est.
l. creditor. §. Lucius. ff. mand. & de dolo diceretur constare,
si appareret excessus in nimis magna quantitate secundum
Bar. in d. l. fi. & in d. §. arbitrorum. cum concord. sup. ꝓximè
alleg. & Pe. de Anch. in dispu. incipiente. Cùm clericus. aliàs
5 laicus. ¶ † Et nimis magna quantitas diceretur, quando in
toto vel quasi toto læderetur Ludouicus ex declaratione B.
vt patet in d. l. oēs. §. Lucius. per quā se fundat Bar. & ex l. no-
men. §. filio. cum ibi not. per Bar. post gl. ff. de leg. 3. expressè
no Imo. in c. quintauallis. de iureiu. in ver. quod aūt dicatur
modica, &c. nam magna læsio ex qua lædens non præsumi-
tur esse in dolo, sed in modico lædere, est secūdum opi. Bar.
in d. §. arbitrorum, sexta totius valoris & dimidia, & secun-
Ant. de But. in d. c. quintauallis. & Io. de Imol. ibi, est tertia
totius vt probatur in l. nam si contractu. cum l. seq. ff. pro so
cio. Et idem tenet ipsemet Imo. in l. si quis arbitratu. de ver.
obl. in fi. & L. de Roma. in l. si quis cum aliter. eo. tit. vel arbi-
trio iudicis, secundum Bal. in l. cum antea. C. de arb. & not.
gl. elegans in §. precium. Inst. de emp. & vend. & in hac opin.
videtur etiam residere Imo. in c. quintauallis. & sic remanet
ꝙ nimis magna læsio est, in qua præsumitur dolus, debet ex
cedere dictam magnam læsionem, & sic erit quando in totū
vel quasi versatur lęsio, vt est dictum. ¶ Quinimò Federicus
de Senis in consil. 120. incip. Super eo quod quæritur, & ex-
pressius Io. Calde. in disputatione incipi. Duo litigantes. &
Io. And. in addi. Spec. in tit. de arbitris. §. fi. super ver. quid si
cōpromissum. & Imol. in d. c. quintauallis. super verb. nunc
restat videre quæ læsio dicitur enormis & non apparet, &c.
Concludunt ꝙ ex læsione & iniquitate laudi vel alicuius de
clarationis non infertur declarantem fuisse in dolo, nisi ali-
ter probetur. alleg. 2. q. 6. c. hoc ēt placuit. & de priuil. c. cum
olim. el 8. & l. quoties. §. 1. de ꝓb. & l. dol. C. de dolo. sed dice
retur secundū eos ꝓbatum de dolo, qñ apparet ꝙ gratia vel
odio vel alia simili cā motus qs esset ad iniquū declarandū p
ea q̄ habentur in l. venales. C. qñ ꝓuoc. & in l. seruo inuito. §.
cum prętor. ff. ad Tre. & in l. fi. C. de pœ. iud. q malè iud. cum
Auth. ibi posita. ¶ Confirmatur ista opi. secundū Imo. nam
certū est ꝙ arbiter vbi fert sn̄iam corruptus p̄cibus vel pecu
nia, & sic p dolū contra eius sn̄iam obstat exceptio si petatur
pœna. l. ita demū. ff. de arb. l. 3. C. eo. ti. & tñ licet arbiter ex-
cessiuè læderet, stari derēt eius sn̄iæ, vt patet in l. diē ꝓferre.
§. stare. ff. de arb. & ad l. oēs. §. Lucius. respōdet Io. de Imo. ꝙ
ibi loqtur, qñ fit alienatio de totius debitoris substātia, sed
declaratio hîc nō fit sup tota substātia vel maiori parte Lu-
douici, ꝓpterea secundū eū loqtur ibi quādo p actū q fit lę-
ditur ius tertij, & actū faciēs nō habebat ptātem actū illum
faciēdi sibi in aliquo attributā. sed hic hēt Bart. ptātem sibi
latissima attributā à testatore. ideo facilius p̄sumitur dolus
q̄ hic. ¶ Præterea dato ꝙ excessus in nimis magna quātitate
faceret p̄sumptionē B. dolosè versari, tñ hîc nō apparet eui-
denter B. ex d. exercitio superlucratū fuisse tm̄ quantū peti
tur, licet cōstaret oēs alios dilgētes eiusdē conditionis & ex
ercitij superlucratos fuisse tm̄ quantū petitum est & vltra, &
sic verosimiliter tātundē debuisse superlucrari B. nō p hoc
possumus dicere fuisse in dolo B. negantē aliqd vel tm̄ fuisse
6 superlucratū plurib. rationib. ¶ † Primò, qa ille q nō dat o-
perā, vt lucretur ex re, cuius administrationē & custodiam
hēt, nō dicitur esse in dolo sed in culpa leui, nisi aliter de do
lo ꝓbetur. hoc ꝓbatur in l. fi. de dolo. in l. si mora. sol. ma. nā
maritus in re dotali tenetur custodiā & diligentiā adhibe-
re ēt solu. mat. vnde tenetur de dolo, lata culpa & leui. l. ēt. §.
licet. qui est §. 2. ibi. not. ff. sol. ma. l. si vt certo. §. nunc viden-
dum. ff. cōm. l. in rebus. ff. de iure do. l. contractus. ff. de reg.
iur. vnde si sol. mat. obtulit fundū dotalē mulieri vel eius hæ
redibus existentib. in mora ad accipiendum, liberatur à leui
culpa. & ideo si non curauit fundum maritus postea colere
& fructus ex eo capere, nō dicitur esse in dolo nec lata cul-
pa, sed in leui. sic leg. & not. in d. l. si mora. & idē ꝓbatur in d.
l. si vēditor. ff. de hæredib. vel act. ven. facit l. 1. §. si qs. ff. si qd
in frau. pat. & l. q̄ aūt. in prin. cum si. ff. q̄ in fraud. cre. & l. ne-
7 mo. §. illud. ff. ꝓ socio. ¶ † Fortificātur p̄dicta, qa ad ostēden
dū ꝙ socius tenetur de aliqua culpa, tenetur ꝓbare ꝙ socius
in reb. cōmunib. non adhibuerit diligentiā quā solitus erat
adhibere ꝓpriis tpe contractæ societatis. l. socius socio. ff. ꝓ
socio. & Inst. eo. §. fi. & declarat Bar. in l. qđ Nerua. ff. deposi.
dū tractat de leui culpa. sed istud nō est alleg. neq; ꝓbatum,
ergo, &c. ¶ Ad idem, qa vbicunq; aliqd cōmittitur arbitrio
tuo, tunc illa verba hoc importāt ꝙ facias illud in re tuo ar-
bitrio cōmissa, qđ faceres in re tua, ēt si minus diligēter fa-
ceres. ita dicit Bar. in l. 1. ff. de sol. p illū tex. iunct. gl. in l. cęte-
rùm. in ver. dictum est eo. ti. & idē ibi seqtur Ang. & no. Bal.
in d. l. 1. in 2. opp. C. de his q̄ pœnæ noīe. & ibi dicit ad hoc il-
lam. l. 1. esse sin. & not. etiam Bal. in l. 1. ff. de so. sed B. non ali-
ter se

ter ſe habuit in parte ſua ꝓpria quo ad dictum exercitium q̃
ſe habuerit in parte Ludouici, ergo non poteſt redargui ꝙ
culpabilis fuerit, ſi non eſt lucratus quantum alij lucrati fu-
iſſent, attento ꝙ in p̃dictis habuit à teſtatore liberũ arbitri-
um, vt patet in teſtõ. ¶ Reſpondeo igitur ex p̃dictis ꝙ poſi-
to ꝙ exceſſus in nimis magna quantitate indicaret dolum,
tamen non dicitur eſſe in dolo, licet non fuerit ſuperlucra-
tus tm̃ quantum alii fuerunt. & dato ꝙ diceretur eſſe in cul-
pa leui, ſi probaretur eum fuiſſe magis diligentẽ in reb. ſuis,
tamen per relictum liberationis à redditione rationis ſibi
factæ in teſtõ, non poteſt conueniri de leui culpa, vt eſt text.
in d.l. ſeruus vetitus. de leg. 1. & ibi hoc not. Bald. & Ang. in l.
8 cum tale. §. 1. ff. de cond. & dem. & pro hoc † quia vbicunq;
aliquid commiſſum eſt arbitrio alicuius non venit leuis cul
pa, vt eſt tex. opt. & ibi no. Bar. in l. vendi. in ver. de tempore.
ff. de bo. aut. iud. poſ. Item vbicunq; cõmiſſum eſt aliq̃d ſub
libera ptãte non excipitur niſi dolus. l. creditor. §. Lucius. ff.
man. no. Bar. in l. ꝓcurator cum libera. ff. de proc. in l. filius.
ff. de dol. & in extrau. ad reprimendũ. in ver. videbitur. in l. ſi
ſic. in prin. ff. de leg. 1. & do. in c. 1. de conſt. ¶ Et hoc vbi agi-
tur de p̃iudicio concedentis partem liberam, vt d. §. Lucius.
licet ſecus vbi agitur de p̃iudicio tertij, cui ptãtem p̃dictam
non ceſsit, vt per Bar. in d. ver. videbitur. & do. An. & Imol.
in d. c. 1. de conſt. & B. in l. ſi quis maior. C. de tranſ. & in Rub.
C. de pœna iudi. qui malè iud. & in l. ſi poſt tres. in 10. col. ff.
ſi qs cau. ſed B. in adminiſtratione p̃dicta conceſſum fuit ar
bitriũ ẽt liberum in teſtõ, ergo de leui culpa & ꝑ conſequẽs
9 de negligentia in non lucrando non tenetur. ¶ † Aduerten-
dum eſt, ꝙ nedum ẽt legata eſt B. liberatio à redditione ra-
tionis, ſed ẽt voluit teſtator ꝙ nõ poſsit B. per hæredẽ vexa-
ri ꝓ dicto capitali, & lucris ꝑceptis, niſi quantũ ipſe B. volue
rit, & liberauit eum à reliquorũ & reſiduorũ cõſignatione,
qđ quidẽ indubitãter fieri põt. d. l. qdam decedens. & l. ſi qs
c rõnes. c & innuit tex. in l. ei q fundum. cum l. ſeq. & l. legaui.
ibi, ꝓhibeat exigere. de lib. le. & l. dominus Sticho. §. ſeruus.
de pe. leg. ¶ Nec obſt. qđ no. Bar. in l. non ſolũ. §. fi. ff. de libe,
leg. & Bal. in l. cũ neceſsitatem. C. de fideic. & ꝙ not. Bar. in l.
ſub p̃textu ſpẽrum. C. de tranſ. & Bal. in l. pactum. in 12. q. C.
de coll. vbi voluit, ꝙ licet legata ſit liberatio debitoris ex cã
depoſiti per hæc verba, libero Titium, vt non poſsit conue-
niri depoſiti, vel ex cã depoſiti, vel ſi ſimpliciter, lego libera
tionẽ debitorib. meis, tamen poterit talis debitor non ob-
ſtante liberatione conueniri rei vendicatione tanq̃ qlibet
extraneus poſſeſſor, quia reſpondeo, ꝙ reſponſio eſt clara
quando fuit legata liberatio, vt non poſsit conueniri depo-
ſiti vel ex cã depoſiti, non mirũ ſi põt conueniri rei vendica
tione, qa tunc non conuenitur ex cã depoſiti, ſed tanq̃ quili
bet poſſeſſor. l. Neſennius. §. fundum. de re iud. nec cõueni-
tur tanq̃ debitor, qa ille conuenitur rei vendicatione, nec di
citur obligatus nec debitor. Inſt. de act. §. 1. no. in l. creditor.
de ver. ſig. Declarat Bal. in l. fi. in 2. col. de bon. auth. iud. poſ.
ſed in caſu noſtro teſtõr non dixit, ꝙ non poſsit conueniri
B. ex cã ſocietatis, ſed ꝙ non poſsit conueniri pro capitali &
lucris & ꝙ liberabat eum reliquorũ conſignatione. Itẽ in
propoſito non agitur contra B. tanq̃ contra extraneum poſ
ſeſſorem rei vendicatione ad merces ſpecificatas, ꝓut opor
tet in rei vendicatione, ſed petit merces in genere, ad quas
non datur vendicatio. l. ſi in rem. ff. de rei vendi. Nec ẽt appa
ret ꝙ tpe litis cõteſtatæ poſſederit dictas merces B. vel dolo
deſierit poſsidere, prout requiritur, quando agitur actione
reali. l. cum autem. §. 1. & l. qui petitorio. ff. de rei vendi. ¶ Et
ex his patet ꝙ nedum de lucris, ſed ẽt de capitali non poteſt
vexari B. virtute dicti teſtamenti. & dato ꝙ poſsit conueniri
pro capitali, dẽt ſtari dicto eius quantum ſit capitale p̃dictũ
per verba in teſtamento appoſita, niſi declaratio eſſet doloͤ-
ſa circa totum capitale vel quaſi. ſecundum opi. Bart. volen-
tis ꝙ tunc p̃ſumatur dolus, vel ſecundum opi. Io. And. & ſe-
quacium, ẽt ſi circa totũ eſſet p̃iudicialis non p̃ſumitur do-
lus, niſi aliter probetur, vt plenè ſup. probaui. & hoc inſpe-
ctis verbis teſtamenti comprehendentib. totum tẽpus tam
præteritum q̃ futurum. ¶ Sed quò ad tp̃s p̃teritum vſque ad
tempus anni Mccccxlviij. idem dicendum eſt per prædicta,
vltra quæ quantum ad hoc accedit inſtrumentum abſolu-
tionis factum inter B. & Alexandrum de dicto anno in quo
partes aſſerunt, ꝙ occaſione d. Franciſci receperunt plures
quantitates pecuniarum & res & bona, & ꝙ de p̃dictis inui-
cem bonam aſsignauerunt rõnem cum aſsignatione reli-
quorum, & ꝙ de prædictis omnib. non conſtat per eorum li
bros. & de p̃dictis fecerunt inuicẽ bonam & generalem ab-
ſolutionem quantum eſt pro his q̃ ſcripta non apparent in
libris ſaluo remanente capitali inter eos cõiter, vt latius in
dicto inſtrumento. ¶ Debet ergo attendi quantitas capita-
lis quę tunc erat tpe facti inſtrumenti, & illa debet eſſe cõis.
¶ Et ſi diceremus quod debet arbitrari capitale tm̃ fuiſſe li
brarum 1800. vt erat de an. Mccccxxxviij. vt patet in libris,
10 † quaſi ex p̃terito p̃ſumatur in præſenti. l. ſiue poſsidetis. cũ
ibi no. C. de prob. l. ſi quis ex argentariis. §. fi. cum l. ſeq. ff. de
eden. in c. ſemel malus. & ibi Dy. de re iu. in 6. & ꝓlenè Bald.
poſt Ni. de Mata. in l. ex perſona. C. de prob. & in l. 2. ad fi. C.
quando prouo. non eſt nece. & in l. non ignorabit. C. ad ex-
hi. per Bar. in l. ſi cui. §. iiſdem. ff. de accuſ. per illum tex. & in
l. ſi prius. in op. tertię partis. ff. de op. no. nu. aliquid per Inn.
in c. propoſuit. de cle. excom. cum ſi. ¶ Ad hoc reſpondetur
pluribus. modis. Et primò, qa licet quò ad p̃ſumendum domi
nium certæ rei, vel ad p̃ſumendum continuationẽ qualita-
tis cum de p̃terito præſumatur in præſens ſecundũ qđ legi-
tur, & no. in d. l. ſiue. & no. in c. cum ſedẽ. de reſti. ſpol. & in d.
c. ſemel malus, hoc procedat, non tamen quò ad ꝓbandum
continuationẽ alicuius vniuerſitatis. vt ſi ꝓbatur ꝙ in præ-
teritũ habuiſti ſubſtantiã locupletẽ & tm̃ valentem non in-
fertur de p̃terito in præſens, & ſic non ꝓbatur de p̃ſenti du-
rare, ita eleganter voluit Bar. in l. in cõfirmatione. ff. de con
fir. tut. per illum tex. ſed nos loquimur in vniuerſali quodã,
vt in fundo ſeu capitali apothecæ ſeu peculio & mẽſa, vt no.
Bar. in l. cum pater. §. menſę. cum ſeq. de le. 2. per illum text.
& in l. tabernæ. ff. de fund. inſtr. & no. Bald. in l. p̃dia. C. de fi-
deic. & in l. in legatis. C. de leg. ¶ Secundò, quia ipſęmet par
tes in dicto inſtrumento aſſerunt ꝙ de pecuniis, rebus & bo
nis cõibus in dicto trafico receperunt varias ſummas. & ſic
affirmant partes diminutionẽ trafici & ſe abſoluunt. dẽt er
go attendi capitale, qđ tunc reperiebatur tpe facti inſtru-
menti, qa illud remanet cõe, quantum aũt fuerit illud, non
eſt ꝓbatum, ideo ſi Bar. allegat ꝙ capitale tunc tpis non aſ-
cendebat vltra ſummã librarũ 1400. in totum. & ita oſten-
dit per libros ſuos, ſeu ꝑ inuentarium tunc confectum, ſeu
per ſuam ſimplicẽ aſſertionem alleganti maius eſſe capitale
incumbit onus probandi, vt dixit Bar. in l. ſi cõſtante, in pri.
in pe. q. ſol. ma. allegando gl. no. in l. cum de lege. de prob. &
Bar. in l. fi. §. in comp. in prin. per illũ tex. de iure do. & Bart.
in l. 10. in prin. de verb. ob. & in ſimili no. Bar in rub. de ope.
no. dum allegat d. l. cum de lege. cum gl. & ſequitur do. Ant.
in c. 1. ad fi. de prob. & in c. contingit. de fide inſtr. qđ maxi-
mè eſt verum in caſu noſtro, cùm hoc ſit fundamentũ inten
tionis, ergo illud ꝓbare dẽt. l. ei qui. ff. de prob. l. actor. C. e.
tit. c. 1. vt eccl. bene. ¶ Tertiò reſpond. ꝙ vſq; in tempus vitæ
dicti An. quilibet ſocius poterat licitè accipere de dictis ca-
pitalib. & mercib. l. meritò. ff. pro ſocio, facit l. item apud La
beonẽ. §. ſi cõe. ff, de iniur. aut dicimus ꝙ ille accepit & dimi
nuit capitale, & hoc non põt per hæredẽ d. Alexandri impu
tari Ludouico, qa non põt imputare ad ea quæ quis lucrum
ſentit. l. cum in fundo. §. ꝙ ſi mulier. ff. de iur. do. aut Ludoui
cus dicit, ꝙ Bartholomæus de Stagna accepit & de capitali
diminuit, & illud ꝓbet d. l. ei qui. aut ignoratur vnde proceſ
ſit diminutio & dicendum eſt, ꝙ quilibet ſocius teneatur ꝓ
ſocio præſtare diligentiam in reb. ſocietatis. l. ſocij ſocio. &
11 ff. pro ſocio. & l. de illo. §. fin. eo. tit. cum. ſi. † Ideo cùm dimi-
nutio capitalis p̃ceſſerit ex negligentia vtriuſq, culpa cum
culpa compenſatur. l. planè ſi ambo. ff. pro ſocio. & maximè
attento ꝙ vterq; adminiſtrabat, vt in dicto inſtrumento ab
ſolutionis continetur. & ſic apparet ꝙ vſq; ad tẽpus admini
ſtrationis ẽt inſpecto ſolo inſtrumento abſolutionis nõ ap
paret, tunc extitiſſe tm̃ capitalis quantum erat 1438. nec ẽt
extitiſſe lucra quæ petuntur, & veroſimiliter per alios dili-
gentes acquiri potuiſſent, nõ tenetur Bartholomæus, quia

si quilibet socius fuit negligens in non lucrando vel in non lucrum seruando, cum culpa cõpensatur, vt dixi. Itẽ ex quo non reperitur ꝓbatum B. adhibuisse minorẽ diligentiam reb. cõibus quã esset solitus adhibere in reb. ꝓpriis, non tenetur, vt est dictum sup. nisi ꝓbetur Bartholomæũ capitale & lucra in ꝓprios vsus conuertisse, quanto magis idem dicendum inspectis verbis testamenti vberiorib. & latioribus ad fauorẽ B. vt super. est ostensum. ¶Superest ad allegata in contrarium respondere. ¶Et primò non ob. ꝙ teneatur B. de leui culpa, & p consequens teneatur ad lucra q̃ verosimiliter fieri poterant inspecto eo ꝙ alij diligentes eiusdẽ qualitatis superlucrati sunt, qa respon. ꝙ aut nos consideramus tẽpus anni Mccccxxxviij. vsq; ad ann. Mccccxlvj. & certũ est ꝙ lucra peti nõ possunt, nisi ea q̃ ꝓbentur verè facta fuisse, qa si facta non apparerẽt, hoc ꝓcessit ex cõi negligentia vtriusq; socij, vnde culpa cum culpa cõpensari dẽt d. l. planè. & d. l. si ambo. ¶ Præterea lucra q̃ non apparent ex libris, peti
12 non possunt p absolutionẽ factam in d. instrumento.† Item qa non dicitur probari de culpa socij, nisi ꝓbetur quod nõ adhibuit in re cõi eam diligentiam, quam tẽpore societatis adhibebat in reb. ꝓpriis. d. l. socius socio. & Bar. in d. l. quod Nerua. & dixi sup. sed istud non est, nec allegatum nec probatum, ergo, &c. ¶Præterea p liberationem rectam in testõ non tenetur B. de leui culpa d. l. si seruus vetitus, & d. l. cum tale. §. 1. sed non acqrere vel non lucrari est culpa leuis, vt ꝓbaui sup. per illam l. si mora. & per istas duas vltimas rões. patet ẽt ꝙ ad dicta lucra post an. Mccccxlvj. non põt conueniri, pro quo ẽt facit, qa pro dicto tpe secuturo post annum Mccccxlvj. habebat d. Barthol. à testatore potestatem administrandi arbitrio suo etiã libero, quo casu non tenetur, nisi de solo dolo. d. l. creditor. §. Lucius. & si eo modo se habuit in parte socij, ꝓut se habuit in propria, excusatur secundũ Bar. in p̃allega. l. 1. ff. de sol. ¶Item, quia stari debet declarationi Bar. secundum dispositionem testatoris, nisi appareat de dolo, quod qualiter intelligitur, discussi superius, ac etiã tam ꝓ lucris p̃teritis q̃ futuris non põt conueniri, qa in testõ liberatus est à consignatione reliquorũ, qđ qualiter veniat intelligendum, statim aperiã. ¶Item non ob. ꝙ instrumentum absolutionis tm̃modo referatur ad ea, q̃ non appareant in libris, &c. qa respon. primò, ꝙ non est controuersia de quãtitate capitalis, qa Lud. petit capitale qđ erat Mccccxviij. sed Barthol. dicit, ꝙ tpe absolutionis factæ Mccccxlv. capitale non erat tm̃, qa fuerat per ambos socios diminutũ vt patet per ipsos in d. instrumẽto, in rõne diminutionis dictæ partis inuicẽ se absoluerunt. vnde attento ꝙ vterq; socius administrabat, nos dicimus ꝙ allegãti capitale esse maius q̃ dicat Bartholomæus, incumbit onus probandi. l. cum de leg. cum gl. de prob. & quia est fundamentum intentionis Ludo. qa ipsi Ludouico incumbat onus hoc probandi, vt est ostensum latius sup. Comprobatur etiam qa de capitalis quantitate stari dẽt d. Bar. vt plenius prosecutus sum. Deniq; vltra p̃dicta respondetur, ꝙ nec ad lucra nec ad capita-
13 le conueniri põt B. nisi inquantum velit, † qa in testõ liberatus est à consignatione reliquorum, quorũ appellatione veniunt oĩa q̃ debentur ex administratione. l. cum seruus. cum gl. in ver. reliqua. de cond. & dem. & l. qui noĩbus. cum gl. de adm. tu. Non ob. l. si qs rões. & l. Aurel. cum concor. in contrariũ allegatis, qa aliud est simpliciter disponere, ꝙ administrator non possit conueniri ad redditionẽ rõnis, vel verba similia, vt in legib. contrariis, aliud est dicere, ꝙ non possit conueniri & inquietari pro capitali, & allegare liberationem à consignatione reliquorum, qa hoc casu dispositio est clara per d. l. decedens. & patet ex l. si cum qs ei cui fundum. cum l. seq. de lib. leg. & l. dominus Sticho. §. seruus. de pecu. leg. ¶Non obst. ꝙ testator non videatur legasse liberationẽ è consignatione reliquorum attento ꝙ dixit ꝙ volebat Ludouicum perseuerare in societate & cõione, & ꝙ possit Bartholomæus ad vtilitatem Ludouici retrahere capitale Ludouici, & ad eiusdẽ vtilitatẽ in alia re inuestire. ¶Quia respondeo p̃supponẽdo duo. ¶Primũ est, qđ verba testamẽti debẽt taliter interpretari, ꝙ testator non videatur se statim voluisse corrigere. l. nam ad ea. ff. de cond. & dem. ¶Secundum est, ꝙ p̃cedentia limitant & declarant sequentia. l. si seruus plurium. §. fi. & l. qui filiab. de leg. 1. in prin. l. 1. ad Tre. l. Plautius. ff. de aur. & arg. leg. & l. vtrum. ff. de pet. hær. ¶Sed in testõ testator p̃dixit, ꝙ nolebat quouis modo inquietari per hæredem suum ipsum B. aliqua ratione vel causa de prædicto capitali, vel lucris perceptis, vel percipiendis plus, vel aliter q̃ ipse Bartholomæus voluerit & sibi placuerit, &c. &
14 sic locutus est per † verbum voluerit, quod importabat liberam voluntatem. l. Lucius. de legat. 2. l. fideicommissa. §. quanq̃. de le. 3. & c. 1. de his q̃ fi. à maio. par. c. ẽt quando iunctum est cum verbo videbitur, vel placuerit, vt voluit Bar. in l. Imperator. ff. de fideicom. liber. ¶Item subiungit testator ꝙ d. Bartholomæus valeat & sibi liberè liceat. & quando & prout sibi B. videbitur & placuerit dictum capitale & lucra trahere de societate & oĩa sub nomine Ludouici conuertere & inuestire in emptionem alicuius rei imobilis & in omnib. & per oĩa prout ipsi Bartholomæo videbitur & placuerit ad eius oĩmodam voluntatẽ. & sic ẽt loquitur per verba importantia liberam voluntatẽ, vt patet in ver. liberè, & in verb. oĩmodam voluntatẽ. & plenè no. Bar. in l. alio. ff. de ali. & cib. leg. & in rep. l. 1. in 5. q. prin. de sac. san. eccle. & in d. l. si sic. de leg. 1. ¶Postea subdit dictus testator quod absoluit d. Bar. à reddenda rõne administrationis p̃dictæ, à confectione inuentarij & consignatione reliquorum, & ne contrarius sit sibi testator, debet hoc vltimum intelligi ꝙ absoluit eum à consignatione reliquorum, s. quatenus d. B. voluerit, vt ostẽdunt p̃cedentia, nec vitiatur legatum si in voluntate legatarij conferatur. l. si ita legatum. §. illi si volet. l. senatus. §. Marcellus. de lega. 1. & l. si ita expressum. de condi. & dem. ¶Non ob. etiam quod p̃sumitur esse in dolo B. si declararet capitale & lucra esse minora, q̃ essent de anno Mccccxxxviij & quam ab aliis diligentib. lucratum sit per nõ. per Bar. in l.
15 fi. de præto. stipu. cum concor. ¶Quia respondetur primò, quod non p̃sumitur esse in dolo, nisi ratione maximæ læsionis, s. super toto vel quasi, vt no. Bar. in d. §. arbitrorum. cum aliis concor. sup. alleg. imò ẽt secundum Io. And. & Io. Cal. & Fed. de Sen. & alios, nec tunc p̃sumetur esse in dolo, vt relatum est sup. quinimo dato quod non requireretur ꝙ esset magna læsio, vt ab eius declaratione recedi posset, sed sufficeret ꝙ non esset modica læsio, prout requiritur ad hoc, vt dici possit iniqua declaratio cuiuslibet liberationis. l. si de meis. §. recepisse. in gl. & l. sed & si seruum. in §. si qs iudex. in gl. ff. de arb. necesse est quod in dimidia totius læsio intercessit secundum do. Ant. in præalleg. c. quintauallis. vel saltem in tertia totius secundum Imo. ibi, & ꝓbatur in l. seruũ. cum l. seq. ff. pro socio. & sequitur idẽ Imo. in l. si qs arbitratu. & Ro. in l. si quis cum aliter. de ver. obli. sed declaratio B. non est aliquo modo iniqua respectu capitalis saltem in tertia parte. imò non potest dici iniqua in aliquo, quia (vt dixi supr.) incumbit Ludouico onus probandi quantum fuerit capitale tempore instrumenti absolutionis non attento, quãtum fuerit de anno Mccccxxxviij. Item nec in lucris est enormis, quia nõ apparet ꝙ lucratus fuerit B. aliquid vltra quam ipsemet asserat. nec allegari potest contra eum negligentia in non lucrando tm̃ tempore vitæ dicti Alexandri q̃ post, vt superius est probatum. Item si est legata liberatio à consignatione reliquorũ, vt dixi, frustrà vagatur. ¶Non ob. responsiones B. circa positiones, quia respondebo primò, ꝙ B. assignando rationem dicti capitalis quod asserit fuisse in apotheca tempore confecti instrumenti absolutionis, attento quod non probatur, ꝙ nunc esset maius capitale quã affirmetur per B. assignando rationem de aliquibus lucris etiam minimis. vel etiam si assereret B. nihil fortè lucratum, si verò contrarium non doceatur, videtur assignare illam bonam rationem quam tenetur assignare virtute dictę absolutionis, contentæ tam in dicto instrumento q̃ in testõ, vt per plura est ostensum. ¶Et dato ꝙ fortè veritate inspecta talis redditio rationis posset dici iniqua, tamen inspecto instrumẽto absolutionis & testõ & libris inter dicta bona post quã virtute p̃dictorum ad rõnem assignandam non tenetur, vt in simili dixit gl. Cy. Bart. Bal. in l. eos. de app. & Bald. in l. 1. circa prin. ff. de app. & Mod. l. in summa. ff. de re iudic.

vbi habetur, ꝙ si iudex cāæ principalis absoluit reum, eo qa actor non probauit quanq̃ verè debitum subesset, postea in cā appellationis actor probauit debitum, iudex appellationis pot ꝓnunciare sniam fuisse iniustā inspecta veritate, tamen iudex cāæ principalis non dicitur male iudicasse, sed bene inspectis actis, eo qđ de iure sibi liquebat. ita in ꝓposito attento ꝙ B. inspecto instrumento absolutionis & testō licitum est rōnem reddere non attentis lucris q̃ fieri potuissent, vel quę p alios facta essent, & in oībus secundū ꝙ simplici verbo declarauit, talis redditio rōnis dicitur bona, dato ꝙ ēt veritate & iure cōi inspectis aliqualiter iniqua appareat. ¶ Secundò respon. ꝙ dato ꝙ per dictas responsiones Bart. fateri videretur ꝙ ipse esset obligatus, talis confessio fuit erronea, & debet reuocari docto de errore, de quo dicitur esse doctum eò ipso ꝙ per ꝓductionē testamenti apparet rem aliter se habere. l. si post diuisionē. C. de iu. & fac. ig. & in l. de ætate. §. q iusto. ff. de inter. act. & in l. cū de indebito. in prin. cūm gl. ff. de prob. & in l. non fateatur. vbi hoc plenè not. ff.

16 de confessis. & cano. in c. fi. de confes. ¶ † Et in maximè in errante respondendo positionib. q nedum quādo errauit in facto alieno, ꝓut est in casu nostro in errore B. circa dispositionem conditam à testatore pōt reuocare errorem, dicendo rem aliter habere, sed & si errasset in facto ꝓprio pōt similiter reuocare, qa dicitur esse ductus ad ita respondendū

d persuasione aduersarij *d* ita ponentis. hoc voluit Bar. in l. error. in 1. col. C. de iur. & fact. igno. per no. in l. 1. in fi. ff. quando acti de pec. est anna. ¶ Successiuè nō ob. ꝙ si diceremus ꝓpter dispositionem testatoris stare debere declarationi d. B. possit filius priuari legitima, &c. qa respō. ¶ Et primò, qa standū eēt declarationi & dicto talis, tamē si ꝓbaretur contrarium eius qđ dictum & declaratū fuerit, & appareret ex declaratiōe auferri filio legitimā retractaretur talis declaratio saltē vsq; ad legitimā, sicut dicimus in officiosa donatione. l. 1. & p totum, de inoff. do. l. Titia. §. Imperator. de leg. 2. facit l. 1. & p totum. C. si qs in frau. patr. vt in Spec. no. d. Ant. & d. Abbas in c. quis. de re iud. & Spec. in ti. de conf. §. nunc videndū. vers. sed nunqd confessio patris. aliàs enim sequeretur, qđ vbi sup maxima parte bonorū verteretur qō, non possit à parte parti deferri iuramētū litis decisiuum eadem rōne, contra l. nō erit. §. dato. & l. ait ꝑtor. in prin. de iureiu. ¶ Secundò resp. ꝙ cum hoc consequebatur B. ex testō, & sic ex cā legati, legitima nō diminuitur p legata, sed per æs alienū tm̄. l. Pap. §. quarta. ff. de inof. test. l. ēt. ff. de bo. li. ¶ Circa secundam dubitationē principalē p dictas postas, an probatur quemlibet dictorum sociorum esse debitorem in dictis lib. 1500. an verò totum capitale amborum sociorum fuisse in totum libras 1800. & hanc qōnem iuxta id qđ sentio paucis absoluam. puto ꝙ non, qa verba dictarū postarum producuntur in vim ꝓbationis, vnde clara esse debent & necessariò concludentia, aliàs interpretamur contra producentem. c. in ꝑsentia. de prob. l. neq;. C. eodē. l. non hoc. C. vnd. cog. sed illa pōt referri & ad capitale totius apothecæ & ad capitale. i. ad partē vnius sociorum tm̄, ergo nō concludunt

17 certitudinariè, vel necessariò. † Item semp fit interpretatio

e contra eū, *e* p quo scriptum vel conuentū est, & contra fundantē se ex eo. l. veterib. cum materia. ff. de pact. ¶ Præterea dico ꝙ non est vis, an referatur ad capitale vnius tm̄, an amborum, nā ex quo capitale qđ tunc erat, non ꝑsumitur durasse vsq; ad an. Mccccxlvj. & Bar. asserit ꝙ saltē anno Mccccxlvj. non extabat tm̄ capitale, sed minus, ꝓut continetur in libris scriptis de anno Mccccxlvj. sed si Ludou. allegat fuisse maius capitale, dēt illud probare, ex quo qlibet erat administrator vsq; ad mortē Alexand. Nam omnis diminutio capitalis cedit pariter ad damnum vtriusq; socij. l. si non fuerit. §. fi. & l. cum duob. §. proinde. ff. pro socio. & hoc magis abundè demonstraui in principali dubitatione. ¶ Postremò circa vltimam dubitationē, an Bart. possit se tueri allegando ꝙ Alex. administrauit tpe vitæ suæ sicut B. clara est responsio, qa hoc prodest B. quò ad hoc, vt si culpa B. in nō lucrādo vel in nō seruando capitale intercessisset, possit compensari cum pari culpa Alexādri. d. l. si ambo. cum magis de culpa B. q̃ dicti Alex. non constet, certum est quod etiam in his in quibus culpabilis fuisset Alexan. ratione dictæ administrationis, posset dictus hęres conueniri per d. l. socius socio, cum concordantiis suprà allegatis. per quę breuiter patet esse satisfactum dubitationibus ante dictis.

¶ Statutum Bononiæ.

¶ Rubrica de vacatione patris & filij ac fratrum de eorum communione seu diuisione.

¶ Anchora che il primo che fuisse extratto in officio da vtile. li sei mesi ꝓximi passati ēt se a la extractione che al ꝑsente se fatta come che per lo aduenire se fesse dia vacatione al figliolo p spatio de sei mesi, & similiter el figliolo al padre. & q̄sto medesimo habia loco ī dui fratelli da lato dei padre. habitādo il padre & li doi figlioli & fratelle insieme, & cōione de li beni. ma habitando dispartitamēte, o insieme, purche diuisi siā li beni, & non siano de quelli in cōione, & in quello forma & mō che appare in lo quinto capitolo, non debian dare vacatione alcuna luno & laltro apperēdo loro esser diuiso come è detto. de laquale diuisione se debia far fede per publico instrumēto rogato p publico notaro in bona forma, il qual instrumētò se ritroui esser sta fatto de sei mesi prima alla ꝑsente extractione altramēte nō gli sia datta fede alcuna. dechiarando niēte demeno che ad vn medesimo tempo padre figliolo & fratelli o insieme diuisi che siano non possano obtenere officio de vtile, ma essendo extratto luno obtegna, laltro sia remisso come de sotto se contienē.

¶ De vacatione officiorum in patrem & filium & fratrem & patruum & nepotes existētes in communione vel diuisim.

¶ Anchora sel padre o figliolo fusseno tratti ad vno medesimo tēpo ad alcuno de li detti offici. el primo tratto rimāga ne lo detto officio, & laltro sia remesso in loco del quale se ne tragi vn altro, & q̄sto se habitasseno da ꝑsi. ma se gli habitassero in siemo rimāga quello che fusse tratto al piu degno officio. & laltro sia remisso in loco del quale sene tragi vn altro, & q̄sto medesimo habia loco in li fratelli dal lato del padre & ēt dio nepoti & cusini che stiano in vnione & cōione de li beni, si che ad vn medesimo tēpo padre & figliolo e dui fratelli dal lato del padre insieme o dispartitamēte che li habitāo dui cusini barba & nepoti che habitāo īsieme & cōione de li beni come e detto in vn medesimo tēpo nō possano intrar ī officio da vtile. ma se dui cusini & barba & nepoti se rano diuisi possano intrar da vno medesimo tēpo in officio, come q de sotto se contiene. & questo capitulo che parla de la diuisione ditta se intēda qñ la diuisione non è fraudulenta o si à volunta se intēda per questo capitolo, iudicamo diuisione essere volūta qñ dapo la detta diuisione li ꝑditti seri trouasseno possidere in cōione de li loro beni, & viuesseno ad vn pane & ad vn vino. ¶ Stantib. dictis statutis Alfonsus sex mensib. ꝑteritis habuit offm̄, nunc Bonifac. pater ipsius extractus est ad aliud offm̄, dicitur ꝙ pater ipse hēt vacationem. Replicatur per patrem ꝙ filius iam est annus ꝙ cum vxore & filiis seorsum habitauit & habitat in alia domo distante à domo habitationis patris per vnum quartum miliaris, & hoc est notorium & consequenter non sumus in casu statuti quod requirit duo, videlicet ꝙ habitent simul & in cōione duplicatur, ꝙ expedit ꝙ probetur diuisio facta inter ipsos modo suprà declarato. idem dubium occurrit in duobus fratrib. in eiusdem patris ꝑtāte existentib. & constituitur seorsum habitantibus de bonis, quorum iustrumentum diuisionis non apparet, quæritur quid iuris?

ADDITIO.

a ¶ Reliquorum. suprà consil. 45. in princ.

b ¶ Dicto. adde Alex. infrà eo. lib. consi. 130. & cons. 37. col. fi. consil. 53. col. 2. consil. 67. col. 2. lib. 2. consi. 113. colum. 3. lib. 4. Angel. Aret. §. non solum. col. 2. Insti. de verb. obli. Maria. Soci. c. dilecti filij. col. 1. de foro compe. Dec. c. veniens, in fi. de testi. c. 2. col. 3. de fide instru. Matth. Affli. decisi. Neap. 91. col. 4. Panor. consi. 51. lib. 1.

c ¶ Rationes. infrà lib. 1. consi. 170. nu. 3. consi. 14.

d ¶ Aduersarij. Adde Bar. Alex. Soc. l. 1. ff. de eo. per quem facerit. Pau. d. l. 1. in fi. quan. de pec. ac. consi. 342. in fi. li. 1. Fran. Balb. repet. l. Celsus. nu. 15. ff. de vsuc. Bal. consi. 38. Confessio. lib. 2. secundum impressionem Brixiæ ꝙ est cons. 41. lib. 4. secun-

4.ſecundum nouam impreſsionem Anto.Cor.tract.de gemina.verſi.59.Alex.conſi.8.ad fin.lib.2.
a ¶Contra eum. Adde Alex.infrà conſi.204.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas refertur ad omnia præcedentia. & nu.6.cum ſequent.*
2 *Pater & filius pro vno computantur.*
3 *Et copula, requirit vtrunque.*
4 *Ratio vnica ſi aſſignari poteſt, habetur pro expreſſa.*
5 *Fratres nõ cenſentur ſocij ex eo quòd habent bona in communi.*

CONSILIVM XLVIII.

SVper extractione de qua q̃ritur. ¶Viſis & opportunè digeſtis verbis ſtatutorum ſeu reformationum dubiis propoſitam quæſtionem attingentiũ de quib.ſuprà, videretur prima conſideratione dicendum, patrem Alfonſi beneficio nouæ extractionis minimè poſſe gaudere, cùm Alfonſus eius filius in Semeſtri proximè alio officio functus eſſet. ¶Nec ſeparata patris habitatio ſuffragari videretur, cũ de diuiſione bonorum non conſtet p inſtrumentum, vt pręcisè velle videntur verba reformationis p̃miſſæ, & ſtatuto incipiente. ¶Anchora chel padre, &c. à quibus verbis nullatenus diſcedi pôt. l. proſpexit. ff. qui & à quib. l.non aliter. de leg.3.l.1.§.ſi is q nauem.ff.de exerc. ¶Quod autem verba ſtatuti hoc apertè ſonent, concipi videtur ex verbis illis, videlicet Ma habitando diſpartitamen te ò inſieme pur che ſiano diuiſi li beni, &c. non debiano dare vacatione, &c. Nã illa qualitas denotata per verba p̃dicta videlicet, Pur che ſiano diuiſi. qualificant & referri debent, non ſolum ad illam particulam ꝓximè p̃cedentem dum dicitur. Ma habitando
1 diſpartitamente. † Quia natura qualitatis & clauſulæ eſt, vt ad oĩa p̃cedentia referatur, modò ad ea referri poſsit, ſalua rõne recti ſermonis, & maximè, quãdo non apparet rõ quare magis dẽat ad vnum tm̃ q̃ ad aliud referri. l. 1.C.de li.p̃te. l.3.§.filius.ff.de li. & poſth.l.1.in prĩ. iunct. l.2.§.q ait p̃tor.ff. de incen.rui.& naufr.c.olim.de reſcr.&c.ſecundò requiris. ext.de ap.& qđ no.Bar.in l.4.§.eritq; differẽtia.ff.vi bo.ra. & maximè Ant.de But.Io.de Imol.in cle.1.§.fi.de ſup.negli.p̃la. ¶Secundò in ſpecie videtur ꝓbari & decidi in l.1.in prĩ. iunc.l.doli.ff.de ſer.cor.ver.illa verb.dolo malo, poſita poſt illa verba recepiſſe, ꝑſuaſiſſe, ne qd ei diceretur. Referuntur tam ad verbum recepiſſe q̃ ad verbum ꝑſuaſiſſe. & hoc dicit Bar.in d.l.doli.in prĩ.eſſe notandum ad ſtatutum dicẽs, ſi qs faceret ſic & ſic, puta furtum vel incẽdium, & poſt hoc ſtatutum ſubdit vnã qualitatẽ, puta ꝙ dicat, de nocte, ꝙ iſta qualitas de nocte, refertur ad vtrũq; dictũ. qđ dicit Bar.eſſe multum notandum. ita videtur dicẽdum in ꝓpoſito ꝙ illa qualitas denotata ꝑ illa verba, videlicet, pur che ſiano diuiſi, debẽt referri ad vtrunq; dictum ꝓximè p̃cedens, videlicet ad ad illa verba, ma habitãdo diſpartitamẽte ò inſiemè ¶Ter-
2 tiò ꝓ hoc facit, † qa pater & filius ꝓ vno *b* capite computan-
b tur, vt no.gl.in l.2.C.q ætate.li.10.quã ita ꝓ notabili allegat Bal.in l. ẽt, in pe.col.C.de exce.rei iu.& Bal.in l.fi.C.de ĩpu. & aliis ſubſt.vbi in ꝓpoſito ſubdit ꝙ id, qđ vnus hẽt, alter videtur habere.l.cum ſcimus.C.de agri.& cenſ.li.10.in talib. eñ munerib.pater & filius cẽſentur qd inſeparabile. ita dixit Bal.in l.non plures.in fi.C.de ſac.ecc.alleg.gl.in præalle. l.2.ꝑ quã gl.ẽt dicit ipſe in l.1.§.illud.C.cõia de manu.ꝙ habitatio patris cenſetur habitatio filij.& dixit Bald.in l.diximus.§.ſi pater.ff.de excu.tu.ꝙ gl.in d. l.2.in ꝓpoſito non reperitur alibi. ſi ita ergo eſt, ꝙ de iure cõi cenſeãtur qd indiuiduum pater & filius quò ad munera ſubeunda, ergo interpretatio de qua ſup. quò ad dictum ſtatutum, eſt amplectẽda & iuuãda, vt iuri cõi deſeruiamus.l.2.C.de noxa.l.vt gradatim.§.ſed & ſi lege.ff.de mu.& ho.c.cum dilectus.de conſue. ¶Quartò ꝓbatur in l.1.in fi.C.de ho. & mu. non continuandis inter patrẽ & filium.li.10.cum ibi no.& in l.filio.ff. de le.1.vbi patet, ꝙ pater q ad aliquẽ honorem vocatus fuit p̃bet vacationẽ filio quò ad aliud offm̃ continuationis exercendum poſt patris offm̃, &c.& idem dicitur in duob.fratrib.ĩ eiuſdẽ patris ptãte conſtitutis, vt no.gl.in l.1. ¶Sed p̃miſsis non obſt. contrariam ſñiam arbitror de iure ꝓbabiliorem ac verbis & mẽti ſtatuti magis amicam & conſonam, vt colligitur euidenter ex verbis dicti ſtatuti.c. Ancora chel padre.ibi dum dicitur habitando i dicti padre figlioli & fra
3 telli inſieme & cõione de beni. ¶†Nam de natura illius copulę &, & illius clauſulę, in cõione, &c. eſt qđ ſecundum verum & ꝓprium ſignificatum reqritur vtrunq; ſimul verificari, videlicet ſimul tm̃ eſſe habitantes & bonorum cõionẽ. l.ſi habeat.§.hęredi plures.ff.de con.inſti. ſi qs ita ſtipulatus fuerit 10.aureos.ff.de ver.ob.& l.ſi is q ducenta.§.vtrum, & ibi DD.ff.de reb.dub.c.2.& ibi plenè no.de reſc.c.is, qui, de elec.in 6.gl.ord.in cle.in plerisq;.de ele.& plenè DD.in l. 1. in prin.ff.de iuſt.& iure. ¶Et potiſsimè quando duo copulantur reſpectu eiuſdem finis, vt in dictis iurib. & in c.cum æterni.in verbo, & iuſtitiam.& ibi no.Io.Mona.& Io.An.de re.iu.li.6.& gl.in cle.ſæpe. in ver.figura.de verb.ſig.& plenè Bal.in l.Gallus.§.etiam ſi à parente, de lib. & poſth. Aliàs autem non eſſet differentia inter coniunctum & diſiunctum, quod eſt contra d.§.vtrum.& c.inter cætera. de reſcrip. ¶Et licet interdum copula &, ponatur ꝓ vel, vt l.ſæpe. ff.de ver. ſign.& l.ſi Titio fundus.ff.de vſufru. leg.tamen illud eſt impropriè, q̃ improprietates vitandę ſunt.c.pręterea.de verb. ſig.c.ex literis.de ſponſ.& d.l.non aliter.cum ſim. ¶Pro hoc ẽt ſecundò facit illa alternatiua poſita in præallegato ſtatuto ibi dum dicit, habitando diſparitamẽte ò inſieme. de cuius alternatiuæ ſignificato eſt importare alterã partem tm̃ oportere eſſe veram.c.referente.de præb.& plenè in præallega.c.inter cæteras.& d.§.vtrùm.& in l.pen.C.de verb.ſig. ¶Ad idem & tertiò, qa ratio q̃ mouere potuit ſtatuentes ad diſponendum, ꝙ diuiſio bonorum & ſeparata habitatio facerent ceſſare vacationem, non videtur alia aſsignari poſſe niſi hæc, videlicet quod acqrit vnus, non acqritur alteri. & qa maiora ſupportant onera & impenſas gerendo ſe ꝓ patribusfamilias ſeparatim habitando q̃ ſimul, ergo, &c.arg. l.ſolent.ff.de alimen.& ciba.leg.& l.planè.ff. famil.erciſc.& declarat expreſsè Bart.in l. Caio.§. imperator. ff.de alim.& cib.leg.& Bar.in l.1.C.de le.& in l.illis libertis.ff.de cond.&
4 de.& in conſ.inc.qdam ſibi filios. ¶†Et cum nulla alia ratio ꝑꝑ quam fuerint moti ſtatuentes, poſsit aſsignari, illa ratio q̃ pôt aſsignari, dẽt haberi ꝓ expreſſa in ſtatuto, vt eſt gl.no. quã ibi multum commẽdat Bal.in l.quãuis.C. de fideicom. & no.Bal.in l.quoties ab oĩbus.eo.ti.& in l. maximum vitium.in 4.col.de li.p̃te.& in l.ſi ſerui noſtri. C.de noxal.& Io. de Imo.l.fi.ff.de hær.inſt.vbi ẽt ad hoc alle.l.milites agrum. in prin.ff.de re mil.& qđ voluit gl.elegans.in l.tale pactum. §.fi.ff.de pact. Ad hoc tex.in c.2.requiris. & ibi hoc expreſsè no.Abb.de app. ¶Et ita eſt ꝙ d. ratio locum habet, ſi filius habitat ſeorſum à patre, & frater ſeorſum à fratre, patre eorum viuente in cuius poteſtate ſunt, qa per ſegregatam habitationem maiora fecerunt onera & impenſas, & illud qđ acquirit filius, non acqritur patri, cum tale emolumentum ꝑcipiatur ex officio publico authoritate & vtilitate, & dicitur eſſe peculium quaſi caſtrenſe. l. fi. & quod ibi Bal.& Cy. de inof.teſt.& in l.fori.cum ibi no.per DD.de adu. diu.iud. & no.Spec.in tit.de act.§.1.ver.item cum agit de pecu.& ibi. Io.& no.Bal.in l.cum oportet.C.de bo.quæ li.& ſic non acqritur patri, ẽt quò ad ipſum vſumfructum, p̃alleg.l.cum oportet. ¶Aliàs dato ꝙ patri deputaretur quò ad ipſum vſumfructum eodem modo acqreretur vſusfructus patri, ſi ꝑ publicum inſtrumentum diuiſa & ſeparata ſunt bona aduentitia patris & filij, dummodo non ſit emãcipatus filius, ſicut & ſi non eſſent diuiſi. ¶Non eñ diuiſio bonorum enumeratur inter cauſas excludentes patrẽ ab vſufructu bonorum filij, vt plenè in auth.Item hæreditas.& in auth. idẽ eſt. & in d.l.cum oportet. & in l. cum multa. C.de bo.quæ libe.
5 ¶†Et idem dico in duob.fratribus patre viuente, qa quãuis non fecerint diuiſionẽ bonorum, ſed habeant bona in communi, & vnus habitet ſeorſum ab aliis, illud qđ vnus ex fratribus acqrit, non venit communicãdum cum altero, qa patre viuente non p̃ſumitur inter fratres bona communiter poſsidentes tacita contracta, ẽt ſi ſimul habitarent & negotiarentur, qđ plus eſt, vt plenè declarat Bal.in d.l.cum oportet.in ver.quęro quare fratres, &c.& in l.certum.in 2.col.C. famil.erciſ.& in l. cum duob. ff. pro ſoc.in lectura antiqua.

¶ Quinimo ẽt regulariter mortuo patre fratres ſeparati ha
bitantes, quanuis habeant bona in communione, non cen-
ſentur ꝓ hoc ſocij, adeò ꝙ lucrũ factum ꝑ vnũ, debeat cum
alio communicari, niſi interueniant ꝓmiſcui actus ſocieta
tis negotiando, & oĩa lucra inuicẽ conferendo. l. cum duob.
§. Papi. & ibi plenè no. per DD. ff. pro ſocio. & Bar. in l. Titiũ
& Mæuium. §. altero. ff. de admi. tu. & Bar. & alios poſt eum.
& in l. ſi patruus. C. cõi vtriuſq; iud. & Bal. in c. 1. §. ſi duo fra-
tres. de duob. fratrib. de nou. bene. inueſt. & in l. fi. C. de col.
& in l. ſi ſocius. ff. ſi cer. pe. & in l. 1. C. q teſt. fac. poſ. & in trac.
de duob. fratrib. cum ſi. ¶ Et ſic patet ꝙ ratio q̃ mouit ſtatu
entes, hẽt locũ in caſu noſtro inter p̃dictos ſegregatim ha-
bitantes, dato quod de diuiſione ipſorum bonorum non
appareat. ergo debet habere locum deciſio ſtatuti. l. adige-
re. §. quanuis. ff. de iure patr. l. quod dictum. ff. de pact. c. in-
ter corporalia. de tranſla. quod ẽt inferius per hanc rõnem
aliis argumentis comprobabo reſpondendo ad allegata in
contrarium. ¶ Nec ob. illa verba poſita in ſtatuto p̃alleg. vi-
delicet pur che ſiano diuiſi in li beni. quia reſpõ. ꝙ veniunt
dicta verba ad qualificandum & reſtringendum illud ver-
bum ꝓximè p̃cedens dum dicit, ò inſieme. non aũt referun
tur ad alia verba ſuprà poſita in eodem ſtatuto, videlicet ibi
dum dicitur, ma habitando diſpartitamente, quod ꝓbatur
qa ſi talis relatio fieret, induceretur correctio & irritatio p̃-
cedentis particulæ poſitæ in eodem ſtatuto, ibi habitando
i dicti patri & figliuoli inſieme, & cum vnione di beni. vbi
cautum eſt, ꝙ ita demum officium patris inhibeat vacatio-
nẽ filio & econtrà, ſi habitant ſimul & bona in cõione reti-
neant, & ſic reqruntur dicta duo copulatiua eſſe vera ꝓpter
cõiunctionem &, vt dixi ſup. ſed ſi dicta verba videlicet pur
che ſiano diuiſi. referuntur, vt qualificentur illa verba vide-
licet, ma habitando diſpartitamente, ſufficerẽt alternatiuè
verum eſſe, vel ꝙ habitarent ſimul vel ꝙ bona in cõione reti
6 nerent. ¶ † Sed ita eſt ꝙ nunq̃ debet fieri relatio ad oĩa p̃di-
c cta quoties talis relatio induceret contrarietatẽ in ipſa di-
ſpoſitione, vel quoties ipſa diſpoſitio irritaretur. l. ſi idẽ cũ
eodẽ. §. fi. & ibi gl. & do. ff. de iuriſ. om. iud. l. 1. §. deinde. ff. de
poſt. l. ſeruo alieno. §. ab ĩpubere. & l. ſi qs à filio. in prin. ff. de
le. 1. & l. fi. de fideicom. lib. l. cum vulg. ff. de do. præle. & ple-
nè no. Bar. & Scribentes in l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. Spec.
in tit. de inſtr. edi. §. nunc autem. ver. item excipe. & in tit. de
diſp. & alle. §. poſt hoc. verſi. vel quod in prin. & can. in d. c. 2.
requiris. Nec enim eſt veroſimile qđ ſtatuentes voluerunt
illico ſe corrigere. l. nam ad ea. ff. de condi. & de. ¶ Præterea
quãdo ſumus in materia, in qua latiſsima dẽt fieri interpre-
tatio legis, puta in beneficiis ſine prẹiudicio alterius, prout
in caſu noſtro l. fi. ff. de condi. inſti. l. ſi quando. C. de bo. va-
can. lib. 10. c. ex parte. el 3. de dec. & in c. cum olim. de verbo.
ſig. nunq̃ ea q̃ ſequuntur debent referri ad oĩa præcedentia,
quãdo per talem relationem reſtringeretur diſpoſitio, q̃ de
ſui natura eſſet latè interpretanda. tex. eſt ſecundum intel-
lectum Inno. & DD. in c. cum dilectus, de dona. ſed ita eſt ꝙ
ſi talis relatio fieret, vacationes p̃dictæ ampliarentur & be-
neficia reſtringerentur, ergo dicta relatio fieri non debet
¶ Accedit quod dixit Iac. de Bel. in l. quoties. C. famil. erciſ.
vbi inquit, ꝙ quando ſequentia non poſſunt aptè referri ad
oĩa p̃cedentia, referuntur ad proxima tm̃, allegat l. in ado-
ptione, in fi. ff. de adop. & d. l. ſi idem cum eodẽ. in fi. ¶ Opti-
mè facit quod decidit in q. ſimilis ſtatuti Bal. in l. 1. C. de leg.
7 hær. vbi dicit, † ꝙ accidit qõ ardua Piſis ſub illis terminis ca-
uetur ſtatuto quod frater excludat ſororem dotatam, alio
ſtatuto cautum erat, ꝙ ſi frater qui ſororem excludit, dece-
dat ſine liberis & fratre conſanguineo vel filio fratris agna-
to maſculini ſexus, teneatur dictæ ſorori relinquere dimi-
diam partis ſuæ. Accidit ꝙ Titius habens filium & filiam do
tatam condidit teſtm̃, in quo maſculum hæredem inſtituit,
& filiæ prædictæ reliquit 10. titulo inſtõnis, demũ dictus fra
ter deceſsit relicta quadã filia fœmina condito teſtamento,
in quo inſtituit agnatum, q̃rebatur an filia & ſic illa ſoror di
cti Titij deberet habere dimidiam prædictam, arguit Bald.
primò videri ꝙ ſic, qa illa verba maſculini ſexus, videntur
referri ad illa verba, ſine liberis, quia verbum commune re
fertur ad omnia. l. nam hoc iure. ff. de vulga. & pupil. & quia
clauſula in fi. poſita refertur ad omnia. alleg. d. c. 2. requiris.
ſed refert ſe conſuluiſſe contrarium, qa quando prima clau
ſula habet propriam & ſpecialem determinationem, clau-
ſula vltima poſita non refertur ad aliud. alle. ad idem l. talis
ſcriptura. de leg. 1. & §. deinde. & qa clauſula poſita in cõiun
ctione & non abſolutè, non refertur niſi ad ꝓximum deter
minabile. alle. no. per ſe in l. 1. de libe. præt. ¶ Subdit ẽt ꝙ vbi
præcedentia ſunt aduerſatiua, clauſula ſequens reſpicit il-
lud cui probabilius adaptatur, & ſi eſt dubium, reſpicit vlti-
mo loco dictum. alle. d. l. ſi idẽ cum eo. in fi. ergo in ꝓpoſito
illa verba ſeu illa clauſula, pur che ſiano diuiſi, non debet re-
ferri ad illam partẽ videlicet, ma habitando diſpartitamen-
te. qa quantum ad hunc actum habitandi ſeorſum, erat ꝓui
ſum ſup. in eodẽ ſtatuto, quia ſola cõio bonorum cũ habita
tione ſegregata non attribueret vacationẽ. ¶ Cõfirmantur
8 ex his q̃ no. tradit † Bar. in l. fi. ff. de rẹb. dub. vbi inqt, ꝙ illud
quod dicitur clauſulam in fi. poſitam debere referri ad oĩa
prẹcedentia, eſt verum quando illa clauſula ponitur de per
ſe principaliter, ſed ſi appoſita eſſet ad aliquam diſpoſitio-
nem qualificatam, tunc nunq̃ refertur niſi ad vltimum, ſic-
ut dicimus, quando modus vel cõditio inſeritur legato vlti
mo loco appoſito, tunc ad aliud nõ refertur, niſi ad illud vl-
timum. l. filium. & ibi no. ff. quando dies le. ce. ſed ita eſt qđ
d. clauſula appoſita ibi videlicet, pur che ſiano diuiſi, venit
ad qualificationẽ p̃cedentis diſpoſitiõis, ergo debet referri
ad illud vltimũ, dum dicit in ſtatuto, o inſieme. ¶ Poſtremò
fortificantur prædicta non mediocriter per ea q̃ ſingulari-
ter ſcripſit Ant. de Butr. in cle. 1. ad fi. de ſupplen. ne. præl. vbi
9 ait, † ꝙ licet regulariter, vbi plura in eadem ratione prolata
ſunt, ita ꝙ ab eodem verbo regantur, dicta in vno, ſeu quali
litas expreſſa in vno, intelligatur repetita in alio. l. 1. in prin.
iuncta l. 3. §. quod ait. ff. de incen. rui. naufr. & no. Bar. in l. 4.
§. ait. ff. de vi bo. rap. fallit, vbi mẽs verificaretur in omni ca-
ſu etiam qualitate non repetita, ẽt ſi mens verificaretur in
quolibet diſtributiuo ſine repetitione qualitatis, ita dicit
probari in c. cum ſingula, in princi. de præb. in 6. vbi per illa
verba pluribus forib. vel eccleſiis curam habentib. anima-
rum non intelligitur illa qualitas, videlicet curam animarũ
repetita in priorib. ſed tãtum in eccleſiis, vt eſt declaratum
in d. Cle. 1. in fi. de ſup. ne. prẹ. & ꝙ ibi glo. pe. ¶ Sed ita eſt, ꝙ
ratio & mens ſtatuentium videtur verificari ẽt in patre & fi-
lio, ac etiam in duobus fratrib. in patria poteſtate conſiſten
tibus ſeparatim habitantib. vt debeant admitti ad officium
vnus poſt alium, ẽt ſi non conſtat de diuiſione bonorum, qa
ratio quæ ad hoc mouet ſtatuentes habet locum in caſu iſto
propter maiora onera & impedimenta, & quia vnus non ac
quirit alteri, vt apertè ſupr. probaui, ergo qualitas prædicta
pur che ſiano diuiſi, & c. non debet referri, niſi ad vltimo lo-
co poſitum. ¶ Et hoc modo patet eſſe reſponſum ad ea quæ
no. Bart. in l. doli. ff. de ſer. cor. quia illud limitatur ꝑ ea quæ
no. Ant. de Bu. in d. cle. 1. Item illud quod dicit Bar. fallit vbi
per talem rationem quæ fieret ad vtrumq; reſultaret repu-
gnãtia ſiue contrarietas vel ineptitudo, vt plenè habetur in
d. l. ſi idem cum eo. §. fi. & in l. talis ſcriptura, vel niſi in præce
dentib. eſſet ſpecialiter prouiſum de caſu, ad quem quis vel
let relationem fieri, vt dixi referendo quæſtionem Bal. in l. 1.
C. de leg. hær. Item poſſet reſponderi, qa illa ꝓcedunt quan
do in eadem oratione eſt appoſita dicta qualitas, ita loqui-
tur. l. 1. in princ. de ſeruo cor. & in l. 1. in prin. ff. de incen. rui.
nau. Sed in caſu noſtro illa qualitas importata per illa ver-
ba, pur che ſiano diuiſi, & poſita in alia oratione ad qualifi-
candum aliam diſpoſitionẽ, ideo debet referri ad vltimum
p̃cedens duntaxat, vt dicit Bal. in d. l. fi. ff. de reb. dub. ¶ Nõ
ob. ꝙ iure pater & filius cẽſeantur qđ indiuiduum, & ꝙ non
poſsit pater continuatè vocari ad honorẽ vel officium poſt
officium filij incontinenti per d. l. 1. C. de ho. & mu. non con
tinuãdis. li. 10. & qđ no. in l. 2. C. de ætate. li. 10. cũ ſi. qa reſp.
ꝙ illa ꝓcedunt de iure cõi, ſed ſtatutũ limitat ius commune
ꝓcedere, qñ filius & pater vel duo fratres habitarẽt ſimul &
in cõione bonorum, qđ ſtatutũ debet attendi in loco & nõ
ius cõe. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. l. an in totum. C. de

ædifi.

ędifi. priua.l.de quib.ff.de leg.& qđ not.gl.in l.nec ptorio. & in l.neq; pignus.§.priuatorū.ff.de reg.iur.& in l.2.C.quæ sit longa consue.cum si.Pręterea intelligendo tex.& in d.l.1. C.de hono.& mune.non cōtinuan.in ver.in eadē domo.qđ loquatur de domo habitationis,ꝓut sumitur in l.pleriq;.ff. de in ius vo.& in l.lex Cor.§.domum.ff.de iniu.& in l.1.§.do mū.ff.de aleato.& in l.nemo de domo.ff.de reg.iur.ille tex. in d.l.1.non obstaret, imò esset casus pro ista decisione.¶ Ex quibus concludo officium filij fratri suo pro semestri iam exacto non tribuere vacationem patri vel alteri fratri.Alex.

ADDITIO.

a ¶ Præcedentia.Adde tex.l.hęres meus.§.vxori.de leg.3.Bal. consi.358.lib.4.Alex.consil.65.lib.2.consil.202.col.4.lib.3. Are.consi.116.Guido Papę dec.Delphi.545.592.Fel.c.causam quæ.col.4.de rescr.Ias.l.si idem cum eodem.in fin.ff.de iurisd.om.iu.l.prætor ait.§.si initium.ff.de eden.l.1.C.de li. præt.Deci.consi.212.consil.539.Bart.in l.Centurio.col.6.& ibi Ias.col.15.ff.de vulg.& pup.

b ¶ Pro vno.Alb.1.par.statu.q.71.109.Bald.in addi.Specu.de feud.& in tract.statu.ver.filius.Cæp.rep.Authen.sed nouo iure.C.de ser.fugit.& consi.21.in fin.Corn.consi.268.lib.3. Anto.Cor.tra.de potest.regi.q.25.Pau.consi.110.nu.3.lib.1. Ias.l.pacta successorum.C.de pact.l.sciendum.in fin.princ. ff.qui satisd.cogan.do.And.Tiraq.in rep.l.si vnquā.in prin. nu.22.cum seq.C.de reuocan.do.Alcia.tracta.de præsump. Reg.1.pręsum.10.

c ¶ Contrarietatem.Bal.consi.357.clausula.lib.4.Alex.consil.95.col.1.in fin.lib.7.Ant.consi.7.ver.clausula.Ro.consil. 117.visa.Cor.consi.76.lib.1.consi.109.lib.3.Cur.sen.consil. 62.col.8.Ias.97.col.2.lib.1.l.talis scriptura.col.6.ff.de leg.1. Ant.Rub.consi.49.in 2.

SVMMARIVM.

1 *Societas non censetur contracta cum pupillo, nisi factus adultus ratificet.& nu.2.9.*
2 *Societas si sit tacita, non veniunt nisi quæstualia & fructus.n.10*
3 *Cōicatione fructuū facta, si vnus plus altero posuit, non repetit.*
4 *Minor potest tacitè contrahere societatem quò ad fructus.*
5 *Societas præsumitur, inter cohabitantes communib.impensis.*
6 *Repræsaliæ si fuerunt factæ siue pignoratio ob causam alicuius, ille tenetur, nisi prius denunciauerit.*
7 *Statutum comprehendit etiam minores.*
8 *Nepos an stet pro filio fratris.*
11 *Res empta nomine proprio de communi pecunia, non est communis nec communicanda, nisi pupillo vel socio omnium bonorum vel fratri qui ignorauit.*
12 *Statutum interpretandum vt addat iuri communi.*

CONSILIVM XLIX.

MAturè ponderatis his quæ in proposito thema te continentur. Videtur prima consideratione dicēdum circa primum dubium inter Philippum patruum & Ant.nepotem ex fratre nō censeri esse contractam societatem oīum bonorum, & si ꝓmiscui actus societatis hincinde intercessissent, & ꝑ consequens molendinū, & oīa quæ hæreditati Philippi vndecunq; obueniunt vnà cum fructib.ad solum Philippum & eius hæredes pleno iure, ēt insolidum pertinere

1 ex pluribus. ¶ † Et primò, qa contractus societatis est vltro citroq; obligatorius. l. societates contrahuntur. §.fi.ff.pro socio.sed pupillus sine tutoris authoritate contractum obligatorium facere non potest.l.obligari.ff.de aut.tut.l.3.C. de aut.præstan.& in contractu societatis, vt est tex. in l.& in conditionib.ff.pro socio. ¶ Et quod hoc procedat non solum in societate expressa, sed etiam tacita, vt illa non posśit

a intelligi contracta cum pupillo a ex promiscuis & socialib. actibus, firmat Bart.in l.Titium & Mæuium.§.alterum.ff.de admi.tut.& in l.si patruus.& ibi ēt Bald.C.coīa vtri.iudic.& Ang.consi.113.inci.ꝙ autem si fratres.Bal.in l.cum oportet. in prin.10.col.C.de bo.quæ lib.vbi inquit, ꝙ si vnus ex pluribus fratrib.est pupillus, non præsumitur inter fratres con tractam esse societatem, ex quo vnus erat pupillus qui nego tiari non poterat.& h.d.esse verum, ēt si de vtilitate pupilli tractetur, quod videtur fortius per d.l.obligari.2.respon. nisi pater mandasset cōi nomine exerceri & negotiari, quia quo nomine testator iussit, eo nomine facta pręsumitur, ita dixit Bal.in d.l.cum oportet.Pro quo dicit esse text.vnicum & singularem in l.qui negotiationem, in prin.ff.de admi.tu.

2 ¶ Secundò, † qa esto quod inter Philippum & Ant.posset vi deri tacitè contractam esse societatem omnium bonorum, tamen dicta hæreditas q̄ Philippo obuenit, non debet iudicari esse cōis, qa in tacita societate non veniunt, nisi ea q̄ acqruntur ex actib.quæstuariis, puta ex emptione & venditio ne & locatione, secus si ex legato vel hæreditate.l.coiri.cum quatuor seq.& l.si duo.§.fi.ff.pro soc.licet aliud sit in societate expressa.l.3.§.cum specialiter.eo.ti. ¶ Tertiò confirmo ex his q̄ decidit Bald.in d.l.cum oportet.in prin.in 1.col.vbi quærit, an si aliqd donatum est vni ex sociis, vel vni ex fratribus simul habitantib. debet cōicari, & concludit ꝙ in dubio non debet cōicari, sed id quod obuenit ex hæreditate q̄ sit soluendo, dicitur obuenire ex ti.lucratiuo, sicut si obuenerit ex donatione.l.inter stipulantem.§.si rem quam.& ibi no.Dy.& Ang.ff.de ver.obl.l.si seruus legatus.§.Stichū.ver. item si dominus.de leg.1.C.de impo.lu.descrip.ergo sequitur ꝙ dicta hæreditas cōicari nō debet. ¶ Quartò hoc videtur expressè decisum autoritate d.ver.donamēta,&c. ¶ Sed præmissis non obstantib. puto de iure verius esse de dictis fructib.perceptis ex hęreditate obuenta dicto Philippo vel aliunde, & positis in cōi nil ab eo repeti posśit. ¶ Hoc probatur primò, quia licet pupillus expressè vel tacitè societatem contrahere nequeat, vt iam dixi, tamen si aliquid secum iam cōicatum est, vel cōi nomine factum, potest ipse pupillus cum pupillarem ętatem excesserit, ratum habere, si fuerit vtiliter gestum.ita in proposito voluit Bal.in additionib.suis quas fecit ad tractatum de duobus fratrib. editum per Bar. alle.l.si pupilli.in princ.ff.de noua.Sed in themate ꝑsupponitur, ꝙ Philippus patruus dictos fructus cōicabat, seu in cōi ponebat cum dicto Ant.ergo cōicationē talem ex postfacto pōt ratam habere Ant.maior effectus. ¶ Secundò pro

3 batur ex his q̄ decidit Bal.in l.fin.C.de coll.vbi dixit, † pone quod fratres simul vixerunt, & in cōione vnus de fructibus aduentitiorum & laborum suorum posuit plusquam alius, quæritur an aliqd repetere posśit? & concluditur ꝙ non, licet proprietas cōicata non sit, qa fructus consumpti iure societatis conuiuendi cōicati censentur, dicit de hoc esse casum expressum in c.si duo fratres in cōi, de duo.fra.de nouo bene.inuest.& ibid.de hoc est casus clarisśimus, & no. Bart. in cons.inc. Quidam habens bona cōia.etiam bene faciunt

4 no.per Bar.in l.fi.in 1.col.C.fa.ercis. ¶ † Tertiò negare non pōt, ꝙ ēt absq; alia ratihabitione quò ad fructus perceptos postquam An.pupillarem ætatem excesśit nulla dari potest Philippo vel eius hæredib.repetitio, quia quò ad fructus q̄ percipiebantur tam ex rebus & bonis dicti Philippi patrui, q̄ ex bonis dicti Ant.potuit tacitè & expressè contrahi contractus societatis, & quilibet alius contractus cum d.Anto. qui curatore carens quò ad hoc habebatur pro maiore 25. annis.l.si curatorem habens.C.de in inte.rest.mi.iuncta l.e. quæ tutores.de admi.tu.& quod not.in c.constit.de resti.in integ. ¶ Fructus enim censentur de rebus quæ seruando ser uari non possunt, & iuris pręsumptione non cēsentur posse triennio conseruari, ideo in eis minor sine alia solennitate vt maior disponere potest, vt est glos.in l.1.C.si aduer.vsucā. quam ita pro singulari ad hoc alleg. Ang.& Imo.in l.1.§.fuit quæsitum.ff.ad Treb.& Ang.in l.procurator tutorum.ff.de procu.& in l.1.ff.sol.matr.& clarius hoc voluit gl.in l.diuortio.§.interdum.in ver.reddet.sol.mat.& ibi not.Imo.facit l. igitur.iuncta l.præcedenti.in fin.ff.de iur.delib.& ibi Bal.§. constituitur.Inst.de vsuf.& l.is cui.§.quæri.& §.seq.& quod ibi glo.in ver.primo tempore.ff.vt in poss.leg.iuncta d.l.lex quæ tutores. ¶ Quod autem ex prædictis collationib.adinuicem præsumatur societas, colligitur ex not.per Bart.post Old.in l.Titium & Mæuium.§.altero.& l.cum duob.§.Papi. ff.pro socio.& in d.l.si patruus.& Bal.in l.hac cōsultisśima.

5 qui testa.fac.pos.& ibi post Nico.de Mata.dicit, † ꝙ ex quo fratres simul habitauerunt diu & oīa bona habuerunt cōib. expensis, & absque eo ꝙ rōnes cōes computauerunt, vixe-

runt & negotia sua ꝓmiscuè egerunt qd᷑ p̄sumitur societas,
b *b* arg.l.1.cum l.seq.ff.de his qui deie.c.1.& ibi no.per Bal.de
benef.fratris.arg.d.l.cum seq.¶Et ita dicit Bal.seruare con
suetudinē in maiorib.& qualiter accipiantur maiores, dixi
sup.q̄a quò ad ꝓpositum nostrū sufficit, ꝙ non fuerit pupil-
lus.& ideò Bar.in locis sup.alleg. quādo tractat de minore,
loq̄tur expresse de pupillo. ¶Et talis societas pōt ēt tacitè
contrahi nō solum inter illos q̄ negotiantur, sed inter eos q̄
non negotiantur, dūmodo oīa vndecunq; obueniētia con-
ferant, vt latè ꝓsequitur, & firmat Bal.post Iac.de Are.Rich.
Malumb.& Old.in d.l.patruus.in pe.col.in d.allegationib.
¶Et idem dicit, si vnus negotiatur, aliter non, dūmodo ille
q̄ non negotiatur, conferat ea quæ sibi obueniunt.cum qua
opinione transit formaliter consulendo do. Pe.de Anch.in
cons.302.inci.Materia de qua q̄ritur.& idem videtur esse de
mēte Ang.in cons.110.inci.Ray. & Ant.&c.¶Satis em̄ con-
stat de societate ex actu ꝓtestationis factę per d.Phil.de qua
infr.in themate. ¶Et licet posset dici, ꝙ dicta ꝓtestatio po-
tuerit fieri propter aliam cām emanatam, q̃ propter pericu
lum societatis, q̄a potuit emanare, ne si Anto.tanq̃ vnus de
6 populo terrę Petræsanctæ † ꝓpter repræsalias concessas con
tra illos, de terra Petrasancta ob aliquod prætēsum, factum
Philippi exigeretur & retineretur, posset recuperare à dic.
Philippo, vt l.Nesennius.& ibi no.Bar.ff.de nego.gest.l.2.§.
item si in facto. & ibi no.Iac.de Are.& Bart.& ibi expressius
Io.de Imo.ff.de ver.ob.& Bar.in tra. repræsaliarum.in 10.q.
prin.& Ang.in l.2.§.ex his.eo.ti.per illum tex.& Bal.in auth.
& omnino.in fi.C.ne vxor pro marito.& Bart.in auth.vt nō
fiant pignora.in prin.& Bal. in l.si verò.§.cum autē.per illū
tex.ff.de his qui deie.vel eff.1.& Ang.in l.fi.ff.si fa.fur.fe.dic.
¶Vnde Philippus denunciando Antonio ne per illas partes
transiret ꝓpter periculum repræsaliarum, stante ꝙ repræsa
liæ essent iniustę, non teneretur Phil.Ant. propter dictā de-
nunciationem, vbi aliàs obligatus fuisset non facta denun-
ciatione p̄dicta, & si repræsaliæ forēt iniustæ, ita in specie de
cidit Imo.in d.§.itē si in facto.per no.in ..si merces.§.culpæ.
ff.locati. ¶Tamē attento, ꝙ dicta ꝓtestatio comprehendit
alium casum & aliud periculum q̃ repræsaliarū, vt patet ex
illis verbis videlicet, ēt ꝙ esset per alias vias indirectas. do.
Ant.posset habere aliqua impedimenta in persona sua & in
ære,&c.Nam ex hoc capite intelligitur, ꝙ illa ꝓtestatio non
potuit causari aliunde q̃ ob cām societatis suæ, de cuius na-
tura ita erat, quod damna contingentia aliquo periculo vel
casu fortuito in ꝑsona Ant. deberēt esse cōia.l.Pompo.§.fi.
ff.pro soc. ergo cum non potuit dicta protestatio fieri citra
ius & nomen societatis, sequitur ꝙ arguit d. Philipp.fuisse
socium.l.pro hærede.& l.gerit.ff.de acq.hær.& l. Paulus re-
spondit nō tm̄.ff.rem rat.ha.& l.Procula.ff. de prob. & l.pla
nè.la 2.ff.pro soc. ¶Postremò hoc apertè cautum est in sta-
tuto prædicto in verbo vel aliunde peruenerit, &c.ibi, dum
7 dicit fructus ante percepti veniant in cōi,&c. ¶† Et constat
statutum comprehendere nō solum maiores, sed etiam mi
c nores.*c* l.fine hæred.§. Lucius.de adm.tu.c.cōstitutus.& ibi
no.DD.de rest.in integ.Pet.& Cy.in l.2.in vlt.col.C.quę sit
lon.consuet.& ibi etiā no. hoc gl.magistra.& Iac.Bu.in l.de
quib.in fi.ff.de leg.& Bal.in l.fi.C.de rest.in integ.& Ang.l.si
plures.ff.de pac.¶Et statutum loquitur non solum in fratri
8 bus, sed etiam in patruis & nepotibus. ¶† Et statutum ibi
d accipit *d* nepotem pro filio fratris, prout accipitur in c.1.de
schisma.in 6.& in c.1.§.similiter si dominum.quib. mo. feu.
amit.& c.tua nos.& c.super his, de consang.& affi.& in c.nō
sine.de arb.& ibi no.DD.in c.felicis.§. cęterum.de pœ.in 6.
& d.l.vxor.C.qui accu.non pos.& Bal.in l.fi.C.de suc.edi.&
Dy.in cons.16.inci.Diligēter considerata & inspecta forma
ordinandi.& Bal.& Imo.in l si dotali.ff.sol.mat.& no.Bal.in
repe. c. si pater.in 18.col.de test.in 6.¶Et qd᷑ de tali nepote
oīno intelligi debeat, clarè decidit Bal in d.l.fi.de suc.edi.&
Pe.de Anc.in c.cano.statuta, de consti.in ver.circa nepotes,
&c.vbi q̄rit, quid si statutum dicat, ꝙ filij & nepotes exclu-
dant fœminas, an intelligatur de filio fratris, & concludit ꝙ
non, secus secundū eos si diceretur statutū ꝙ fratres & nepo
tes defuncti excluderent fœminas, q̄a tunc filius fratris dice
retur nepos ex natura copulę, & quę copulat ea q̄ sunt ex eo
dem genere. ff. de fun.instr.l.cum de lanionis.§.asinam.l.fi.
§.cui dulcia.ff.de vino, tritico & oleo leg. ¶Sed ita est in pro
posito, statutum dicit ꝙ p̄dicta ēt habeant locum in patruis
& nepotibus. ergo debet intelligi de nepotibus. i.filiis fra-
tris, q̄ sunt de genere transuersalium sicut sunt patrui. ¶Nō
ēt videtur aliter sanè intelligi posse, quia si intelligeretur de
nepotib. ex filio, non caderet illa frequēs dubitatio, quādo
bona & fructus intelliguntur cōicata, cū nepos quò ad v-
sumfructū acq̄rat ascendēti suo in cuius ptāte est. ¶Nec di-
cat aliq̄s ꝙ dictū statutum sit intelligendū, q̄n plures patrui
simul habitarent sine nepotib.vel q̄n plures nepotes habita
rent sine patruis, q̄a non sanè sentirent, q̄ ita dicerent, q̄m si
statutum intellexisset de patruis tm̄ simul habitantib. sine
nepotib.& sic non habuisset respectū ad nepotes, non dixis
set idem in patruis, sed dixisset idē in duobus fratrib. sed de
illo erat iam ꝓuisum in prima parte statuti, ergo non debet
ita accipi & restringi statutū, q̄a aliàs nihil operaretur, quia
finis statuti,&c. qd᷑ non est dicendum.l.si quādo. in prin.ff.
de le.1.c.si Papa.de priui.in 6. ¶Et per p̄dicta patet euidens
responsio ad allegata in contrarium.nam non obst.qd᷑ pri-
mò dicebatur non posse cum pupillo videri contractam so-
cietatem, q̄a respon. ꝙ quamuis tempore pupillaris ætatis
non potuisset tunc contrahi societas cū pupillo vel infante
q̄ carębat consensu, & qui non poterat obligari, tamen si ali
quid fuit cōicatum per Philippum ad vtilitatem pupilli po
nēndo fructus in cōi, & ꝑ consequens videtur nomen vtrius
que fructus accepisse & gubernasse, bene pōt ꝑ Anto.q̄ am-
plius non est pupillus, hoc ratum habere, vt dixi sup.secun-
dū Bal.Item q̄a si statutū decidit casum nostrum, vt dixi su-
prà secundū Bal. Item si consideremus tempus post puber-
tatem Ant.ēt absq; alia ratihabitione, ēt de iure cōi dicti fru
ctus censentur cōes, vt ꝓbaui.¶Non obst.2.& 3.arg. sc.ꝙ ea
q̄ obueniunt iure hæreditario, non cadunt in societatē taci
10 tam per d.l.coiri.cum si.† q̄a respon.qd᷑ verum est, ꝙ molen
dinū & alia bona q̄ erant in hæreditate tēpore aditionis hę-
reditatis non debent cēseri cōia, sed tm̄ fructus debent cen
seri cōes, tam ex dispositione dicti statuti, q̃ etiā ex iure cōi,
vt est casus, in c. si duo fratres.nam fructus ꝑcipiebantur ex
actu quæstuario.s.ex locatione molendini, vel in eius vsu &
exercitatione, & sic cadunt in societatem tacitam d.l.coiri.
Item post tempus aditæ hæreditatis per Philip.fructus non
censentur obuenire amplius ex hæreditate, vt no.glo.in l.1.
§.veteres, ff.de acq. poss. & in l. hæres. per seruum.ff.de acq.
hær.& in l.per hæreditarium.ff.de acq.rer.do.¶Nec obstat
vl.arg.de statuto, q̄a (vt dixi) quò ad fructus p̄cisè statutum
11 fauet Ant. ¶† Quò ad vltimum dubium, an prędia empta de
cōibus bonis ꝑ Philippū sub noīe ꝓprio.i.nulla facta men-
tione de An.debeant cōicari? videretur prima facie respon
dendum ꝙ non, vt videtur casus in l. pen.C.si quis alteri vel
sibi, vt dicit text. formaliter, cùm itaq; de rebus cōibus fra-
trem tuum patruelē tuum quædam comparasse contendas
hunc conueniendo consultius facias, nam in rem de rebus
ab eo comparatis tibi contra eum petitio non competit.&
sic ibi tex.apertè decidere videtur, qd᷑ Antonio competat
actio ad repetitionem pecuniæ pro parte sua conuersæ in
emptionem p̄diorum, non aūt prędia consequi potest. ¶Se
cundò videtur casus in l.si patruus. C.cōia vtriusq; iud.vbi
si patruus tuus ex cōibus bonis p̄dia comparauit, non cogi
tur p̄dia cōicare, nisi essetis socij omnium bonorum. Sed in
casu nostro cum dicto infante vel pupillo non potuit esse so
cietas oīum bonorum, vt in 1. dubio dixi, ergo, &c. ¶Ter-
tiò ꝓ hoc. l.si ex ea pecunia. C.de rei vend.l.ad ꝓbationem.
in fi.C.de prob.vbi res empta ex pecunia mea non efficitur
mea, nec mihi debita si meo noīe empta nō fuit. & hoc vide
tur verum ēt tp̄e quo Ant. erat pupillus. q̄a ēt illud quod ꝑ
alium redigitur ex re pupilli non acq̄ritur pupillo. l.filiæ.&
ibi Bar.ff.de sol.& not.Ia. de Are. & Bar. in l. 2.ff.q̄n ex facto
tut.& legitur & no.in d. l. Titium & Mæuiū.§.altero.cum si.
¶Quartò ꝓ hoc facit qd᷑ no.Bar.in d.§.altero.ad fi.ibi dum
dicit ideo fortè si vnus emisset fundū suo noīe nō cogeretur
fundū communicare, sed pecuniam, l. si vnus.§.si vnus.ff.ꝓ
soc.

soc. ¶ Sed præmissis non obstantib. puto aliter concludendum, videlicet, ꝙ si pdia empta fuerint tpe pupillaris ætatis Ant. per Philippum de bonis communib. talia prædia cēsentur esse cōia, si Philippus erat tutor Antonij. l. 2. ff. quādo ex fac. tut. l. curator. C. arb. tute. & no. DD. in l. si vt proponis. C. de rei ven. & in §. altero. cum si. aut tempore quo prædia empta fuerunt, Antonius excesserat pubertatē, & tunc per promiscuos & sociales actus constat inter eos contracta societas tacitè, vt in primo dubio, ergo sequitur ꝙ prædia empta per Philippum ꝓprio nomine de cōmuni pecunia ignorante Antonio debent cōicari. ¶ Hoc expressè decidit Bal. in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. vbi dicit, ꝙ si duo fratres stant simul. & sunt socij omnium bonorum, si tamen vnus de cōi pecunia emit pro se solo seorsum, quanuis ipso iure non acquirit alteri fratri suo, per illam l. cum ibi no. tamen p actionem pro socio tenetur cōicare. allega. l. si quis societatem contraxerit. ff. pro socio. & not. gl. in l. pe. C. si quis alteri vel sibi. ¶ Idem decidit Bal. in l. si vt proponis. in fi. C. de rei ven. vbi dicit, si patruus & nepos simul stant & fructus simul percipiunt de cōi, & patruus magis sagax vendidit fructus, & emat inde prædia suo nomine, tamen tenebitur cōicare, si erant socij oīum bonorum secundum Bal. ibi, qui subdit ꝙ intelligitur talis tacita & pręsumpta societas in dubio contracta pro ęquis partib. l. si non fuerint. ff. pro socio. ¶ Idem
e etiam voluit Bal. in l. si socius. *e* ff. si cer. pet. vbi inquit, si plures sunt fratres socij omnium bonorum, & vnus emit altero ignorante, & recipit chartā pro se tm̄, nō fiet qđ emit pro se tm̄ ipsius ꝓprium, sed iure societatis cōicare tenebitur, q̄ a ignorantib. non potuit distrahere societatē, sed si hoc fecisset illis volentibus & patiētibus, secus esset. vt ibi per eum arg. l. itaq;. ff. pro socio. & l. 1. §. magistrū. ff. de exercito. ¶ Firmat hoc etiam Bald. in l. cum duobus. & l. si fratres. aliàs est lex Papin. ff. ꝓ socio. in lect. antiqua post Cy. ibi, vbi dicit, ꝙ accidit quæstio de facto, quia duo fratres remanserunt in hæreditate paterna, quorum vnus maior natu ibat ad emendum merces, & alter domi stationem continebat, maior frater q pecuniam retinebat & expendebat, fecit quasdā emptiones fundorum, & instrumenta faciebat fieri in persona sua, ignorante fratre, & his rebus emptis ꝓmiscuè vtebatur cum fratre, demū frater minor prædecessit relicta filia hęrede. frater maior dicebat res emptas esse proprias, dicit Bal. ꝙ Cynus ibi refert se in d. q. consuluisse contra fratrem maiorem. & cum eo trāsisse simpliciter ibi Bal. sequitur ēt Bal. in d. l. cum oportet. in prin. in 4. col. C. de bo. quæ libe. referens ita tenuisse Rich. Malumb. & Cy. in d. l. si fratres. ¶ Idē etiam voluit Bal. in l. fi. §. quatuor. per illum text. de leg. 2. & est tex. in d. l. si patruus. & ibi hoc not. Bal. vbi per illum tex. dicit, ꝙ si sint plures vel patrui vel nepotes socij, & vnus clā emat possessionem pro se & hæredibus suis, ꝙ nihilominus talis possessio debet communicari. quia clādestina emptio non debet sibi patrocinari. quia non potuit clàm altero inscio renunciare societati. l. actione. §. diximus. & §. renunciare. ff. pro socio. ita etiam consuluit Pe. de Anch. in consi. 138. & Angel. in consi. 271. incip. filius Hugonis. Et ita limitatur illud quod no. Bart. in d. §. altero. ad fi. s. ꝙ decisio Bart. non procedit in sociis omnium bonorum, vel non procedit in emptione facta per vnum ex pluribus fratribus altero ignorante. & hoc patet ex eo quod leg. & no. in ll. alleg. per Bart. ¶ Fortificantur hæc ex aperta decisione dicti statuti, hoc expressè disponētis ibi, dum dicit etiam aliunde peruenerit, totum debet redigi in communi. & ita generaliter debet intelligi dictum statutum, prout generaliter loquitur, in l. 1. §. generaliter. de leg. præstan. & l. prospexit. ff. qui & à quibus. ¶ Et præsertim, vt statutum aliquid addat iuri communi,
12 † quia statutum debet interpretari, vt addat *f* aliquid iuri
f communi, vt no. Bar. in l. 4. §. prætor. ver. quæro quid si statutum dicit. ff. de dam. infe. & Bar. & Ang. in l. non solum. ff. de rei ven. in fi. p ibi no. per gl. & DD. not. gl. & ibi clarius. Ang. in §. oportet. in Auth. de iud. & An. de Bu. in c. causam. de dolo & contu. cum si. & declarat Io. de Imo. in l. si verò. §. de viro. in 4. col. ff. sol. mat. facit l. si quando. in princ. cum si. ff. de leg. 1. ¶ Et per hæc non videntur obstare quæ in contrarium allegata sunt, videlicet l. pe. C. si quis alteri vel sibi. & l. ex ea pecu. C. de rei vendi. cum aliis alleg. quia non loquuntur in emptione facta ab vno ex sociis, nec in emptione facta à tutore, vt specialius ostensum est in superioribus. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Pupilla. Adde Corne. consi. 213. lib. 3. decis. consi. 556. Angel. consil. 69. morte dicti filij. consi. 112. Rayn. Alex. in lib. 2. consil. 30. num. 4.

b ¶ Societas. Adde Socin. consi. 72. col. 87. lib. 1. cons. 160. 265. 291. lib. 2. latè consi. 4. lib. 4. Roman. consi. 470. cum seq. Pe. Anch. consi. 103. consi. 149. consi. 302. Paul. consi. 349. libr. 1. Cor. consi. 9. libr. 1. consi. 251. lib. 4. Deci. consil. 625. Ias. 4. Soc. consi. 2. consi. 3. lib. 3. Anto. Rubr. consi. 95. Alcia. tract. præsump. Reg. 1. præsump. 25.

c ¶ Minores. vide infrà consi. 254. lib. 6.

d ¶ Nepotem. Sed ꝙ stet propriè pro descendente solum, Dy. consil. 15. si Fed. consi. 39. Viso puncto. Alex. l. si dotali. col. 1. ff. sol. mat. Phil. c. fundamenta. de elect. in 6. Ias. Deci. l. fi. C. de succes. edict.

e ¶ L. si socius. latè ibi Alex. Ias. Dec. & Alex. in consi. 78. lib. 2. consi. 37. col. vlt. lib. 4 consi. 152. col. 2. lib. 7. latè And. Tira. in consue. Picto. §. 32. num. 17.

f ¶ Addat. Alex. Ias. & omnes. l. fi. §. in computatione. C. de iure delibe. Imol. Alex. d. l. 4. §. prætor ait. Alber. par. 1. statu. q. 153 per Anch. rep. c. 1. col. 71. de consti. Cor. consi. 279. col. 1. lib. 1. vbi. col. 2. limitat. adde Deci. c. ecclesia. col. 6. de const. c. 1. col. 4. de rescr. Rub. de prob. colum. 12. col. 17. c. pastoralis. in princ. de appellat.

SVMMARIVM.

1 *Incendium factum videtur culpa habitantium.*
2 *Clausula, quòd statuta non recipiant interpretationē. & nu. 11.*
3 *Culpa leuissima venit in damno & actione legis Aquiliæ. quod intellige, vt nu. 12.*
4 *Ignis quādo ab alio est īmissus, dicitur incendiū casus fortuitus.*
5 *Incendium licet culpa habitantium processerit, non continuò tenetur inquilinus.*
6 *Occisus si reperitur in strata, præsumitur ab eo qui locum frequentat.*
7 *Vnus tantùm si ex pluribus incertus percussit, omnes tenentur.*
8 *Conscius furti præsumitur penès quem res furtiua reperitur, si talia emere consuetus sit.*
9 *Incendium non præsumitur accidisse, nisi culpa leuissima in omittendo.*
10 *Statutum restringitur secundum ius commune, ne quis indebitè damnificetur.*

EPITHOME.

Quidam habitabant in partib. superioribus domus, sub qua erat fundicus siue apotheca, in qua dom. domus vel alius tenebat mercantias. Accidit ꝙ domus combusta est, q̄ritur an in superiori habitantes occasione dicti incēdij sint condemnandi, an habitātes fundicos & cōuersantes in eis, si ꝓbetur ignem in vno ex fundicis visum fuisse satis magnū siue non constet ꝙ ignis satis magnus visus fuit, siue etiam non possit apparere, quorum culpa processit incendium.

CONSILIVM L.

Visis & opportunè ponderatis his de quibus in pręscripto themate fit mentio. ¶ Videtur prima consideratione dicendum dictos Ragusinos reos conuentos occasione dicti incendij esse condemnandos infrascriptis rationibus. ¶ Et primò, nam pręsupponitur ꝙ tempore incendij & ante domum combustam inhabitabant, videlicet in partibus superioribus. Sanctus verò qui actor est, domum illam non habitabat, sed duntaxat duos fundicos existentes sub dictis partibus superioribus retinebat, in quibus suas mercantias tenebat, ex quo actu non infertur ꝙ Sanctus dictos fundicos inhabitare diceretur. nā differt fundicus siue apotheca ab habitatione. l. lex Cornelia §. si tantum in ver. mercatoria. de iureiu. & in l. 1. §. 1. cum ibi no. per Bart. ff. de li. agn. & not. Bar. in l. 4. §. prætor. ff. de dam. infec. & l. 1. §. habitare. ff. de his qui deie. vel effu. & no. DD. in c. causam. de dolo & contu.

1 cont. ¶ †Modò sic, iura dicunt ꝙ incẽdium plerunq; fit cul-
pa inhabitantium.l.3.§.cognoscit.ff.de off.pręf.vigilum.in
gl.l.si vẽdita.ff.de peric.& com.rei ven.& illa dictio plerun
que, facit regulã, vt no.gl.in l. non dubitabimus.ff.de cond.
& de. quã gl. ibi ad hoc ponderat Io.de Imo.q ẽt ꝓ hoc alle.
d.l.3.de off.præf.vigilum, ergo seqitur ꝙ dictum incẽdium
p̃sumitur euenisse culpa dictorum Ragusinorum habitãtiũ
& non culpa Sãcti q non dicebatur ibi habitare. ¶ Et ad hoc
primum fundamẽtum accedit doctrina Bar.& Ang.in l.si qs
ex argẽtariis.§.pe.ff.de edẽ.& do.in c.2.de deposi.& Sal.in l.
si creditor.C.de pig.ac.& Io.de Imol.in l.domus.de le.1.vbi
a concludunt ꝙ ꝓbatio incẽdio est fundata *a* intẽtio contra
ĩhabitãtes, nisi ipsi ꝓbent ꝙ absq; sua aut suorum culpa in-
cẽdium est, ꝑ iura sup.alle. ¶ Et istud videtur verũ, ẽt in con
tractib.in quib.qs non tenetur de leuissima culpa, sed tm̃ de
dolo, lata & leui culpa, vt ꝓbatur in d.l.si vẽdita.nã si vendi-
tor tenebatur de dolo, lata & leui culpa quemadmodũ con
ductor.l.si vt certo.§.nunc vidẽdum.ff.cõmo.l.q mercedẽ.
cum ibi no.ff.loca.l.contractus.de reg.iu.& tenetur de incẽ
dio vẽditor, vt in d.l.si vẽdita.ergo & eo. modo conductor.
¶ Secundo fortificãtur autoritate statuti dictæ ciuitatis Pi-
sauri, quo cautum est, ꝙ ꝓ leui & leuissima culpa incẽdiari-
us non tenetur, nisi ad emẽdationẽ dãni. ¶ Et ꝑ consequens
dato qđ dictum incẽdiũ p̃sumeretur ẽt contigisse ob leuis-
mã culpã dictorum inhabitãtium, ꝓut no.gl.Inst.quib.mo.
re contra. ob.§.p̃terea.quã ad hoc singularẽ ponderat Sali.
in l.q̃ fortuitis casib.C.de pig.act.& in tract.quem facit de
incẽdio. ¶ Tamẽ ꝑꝑ dispositionem d. statuti videtur ꝙ oĩno
teneãtur ad æstimationẽ dãni dati, dato ꝙ de iure cõi pro le
uissima culpa non tenerẽtur, vt dixi. ¶ Et eo p̃sertim tene-
buntur ad emendationẽ dictæ domus vigore dicti statuti,
2 qa alio statuto cautũ est, † ꝙ verba statutorum non recipiãt
interpretationẽ, sed statuta intelligãtur, ꝓut verba sonant,
&c.& hoc importat ꝙ verba statutorum sicut ꝓlata sunt, sic
fideliter exponãtur ad literã absq; alia expositione, nisi for-
tè sic ipsa verba sẽsus seu cõstructio quasi grãmaticaliter ad
literã seu intelligibiliter exponatur, vt intellectus verborũ
ad aliud trahatur, q̃ litera sonet, ita Bal.in auth.si qua muli-
er.in fi.C.de sac.san.eccl.& Bal.in l.iubemus.§.fi.C.ad Tre.
vbi dicit, ꝙ statutum non recipit ĩterpretationẽ.si lex inter-
pretationẽ ꝓhibet, nisi sit ĩterpretatio liberalis de veritate
sermonis, vt ꝑ Ang.in l.sit ita scriptum.ff.de li.& post.& Bal.
ĩ l.non dubium.i 3.col.C.de leg.& in l.2.de exec.rei iu.& ĩ l.
precib.in 5.col.C.de ĩpub.& aliis subst it.& in l.2.C. de patri
q fil.distra.& in l.maximum vitium.C.de lib.p̃te.& in l.2.de
3 cond.inser. ¶ † Tertiò videtur dici posse, qđ imo ẽt de iure
cõi ꝓ leuissima culpa teneãtur ad emẽdationẽ dãni saltem
actione legis Aqui.in qua venit leuissima culpa.l.in l.Aqui.
ff.ad l.Aquil.& ita videtur tenere Sal. in l. data opera. C.qui
accu.non pos.& in cons.inc.Saluatoris noĩe inuocato ad q.
ꝓpositã,&c.& ꝑ l.in l.Aqui.ff.ad l. Aqui. & sic dato ꝙ si San-
ctus ageret actione locati, non possit obtinere, qa in ea non
venit legitima culpa, vt dixi, tñ qa agit cond.ex d.statuto vel
actione legis Aquil.videtur ꝙ dẽat obtinere. ¶ Quarto, qa
dato ꝙ esset dubium, an culpa Ragusinorũ habitãtium par-
tes supiores, an culpa Sãcti retinẽtis fundicos ædes combu
stæ sunt, videtur negari non posse. ꝙ oẽs saltẽ teneãtur.s.tã
cã Ragusini q̃ Sancti.l.itẽ Mella.§.sed si plures.ff.ad l.Aq.&
melius ꝓbatur in l.1.§.fi.cum seq.& l.si verò.§.interdum.ver.
qđ si ex medio de his q deie.vel effu.ꝑꝑ q̃ iura Bal.in l.3.§.co
gnoscit.de off.p̃fe.vigil.ponit vnã quęst.in nostris terminis,
& ꝑ eum formatã, licet relinquat indecisam.nã ibi q̃rit, qd si
locauit partẽ inferiorẽ domus Titio.& supiorem Męuio.de
inde orto incẽdio cum non appareat, an sit ortum prius in-
ferius q̃ supius, tota domus combusta est. Quæritur qs tene
atur ad emẽdandum domum, & primò arguit ꝙ neuter ꝑꝑ
incertitudinẽ.& hîc adducit similẽ quæst. disputatam ꝑ Ri-
cha.Mal.vt ibi plenius ꝑ eum.In contrarium adducit d.l.itẽ
Mella.§.sed si plures.cum concor.ꝓximè alle.& finaliter di-
cit se non determinare.subdit tñ ꝙ iura vltimò allegata non
faciunt ad ꝓpositum, & respondet ꝓut inf.dicã.retẽto ergo
ꝙ non oẽs tenerẽtur, vnus solués totũ repetit virilẽ ab aliis.

l.receptione.ff.de his q deie.vel eff.& ꝑ Bar.in l.1.§.si plures.
de eo ꝑ quẽ fac.erit. ¶ Sed p̃missis non obstantib. contrari-
am sñiam de iure ꝓbabiliorẽ esse puto. ¶ Et primò pono ca
sus indubitabiles & q nulla disceptatione egent, vt publi-
catum attestationib. apparebat ꝓbatum est, ꝙ à principio
ignis satis magnus visus fuit in vno ex dictis fundicis, quo-
rum claues & custodiam hẽbat Sanctus, & tunc constat Ra-
gusinos non teneri, qa culpa eorum non est secutum incen
dium, cum non ad eos spectaret custodia dictorum fundico
rum.& hanc partẽ ꝓbat tex.in l.si verò.in prin.& §.1.& §.in-
terdum.de his q deie.vel effu.& not.Sal. in d.l.q̃ fortuitis.&
4 in tractatu suo de incendiis.† hoc enim casu incendium ap-
pellatur casus fortuitus quãdo ignis non est ĩmissus ab ipsis
Ragusinis habitantib. sed aliunde ꝓcessit, ita intelligitur l.
cum duob.§.damna fatalia.ff.ꝓ socio.& l.si vt certo.§.dam-
na fatalia.ff.cõmo.& ꝓbatur in l.videamus.§.2.cum l.seq.à
contrario sensu.ff.loc.& l.contractus.de reg.iu.& tenet hoc
Io.An.Ant.de Bu.& expressius Imo.in c.1.cõmo.& Bal.in l.
pignus.in 3.col. C. de pig.act.& ꝑ Bal.in d.§.cognoscit.& in
l.1.C.depo.faciunt q̃ infrà ꝓximè dicentur. ¶ Secundus est
casus quãdo non constaret, ꝙ à prĩcipio ignis satis magnus
visus fuisset in fundicis vel altero eorum, tamẽ constaret ꝙ
Sanctus ꝑ se seu eius ministros erat solitus de sero & noctis
tpe claudere ostia dictorum fundicorum, & ĩ eis ire cum lu
mine accẽso. & hoc casu ẽt erit idem in casu proximè dicto.
¶ Hoc ꝓbatur primò ex his q̃ dicit Bal.in l. si creditor.C.de
5 pig.act.†vbi q̃siuit quomodo ꝓbetur in incẽdio culpã abes-
se.& respondit ꝓbando vnde incendium habuit originẽ, pu
ta ad hostiũ incursum. Successiuè q̃rit, qd si hoc non potest
apparere, ꝓut dicit fuisse in combustione hospitij Leonis,
qa nõ apparebat vtrum incendium ꝓcesserit culpa hospitã
tium, vel culpa exercitoris aut famulorum eius. & respon-
det ꝙ hoc casu contra exercitorẽ non potest ferri sñia, alle.
in arg.d.l.si verò.§.interdum.vers.qđ si ex mediano, de his
q deie.vel effu. ¶ Ecce ꝙ Bal.ibi vult in incendio pariter prę
sumi culpã tam in hospitalib.& viatorib. q̃ in continuo ha-
bitantib.& ideo in hoc dubio non potest agi contra exerci-
torem, q non tenetur de facto viatorum.l.1.§.fi. aliàs est.l.2.
ff.fur.aduer.naut.cau.sta.& declarat Sal. in d.l.q̃ fortuitis.
¶ Hoc idem videtur dicere Bal.in l.pignus.in vers.item q̃ro
de igne.in 3.col.C.de pig.act.vbi q̃rit, an p̃sumatur ignis im
missus ab habitantib.seu conuersantib.in domo.& respon-
b dit ꝙ sic, *b* per d.l.si verò.versic.ꝙ si ex mediano.nisi demon-
strarent immissionẽ, ꝑ d.l.dominus horreorum.ff.loc.& l.si
ita.§.fi.ff.de fun.inst.& l.ne qd.ff.de incen.rui.nauf. ¶ Et iux
ta hoc q̃rit Bal.qd si multi conuersabantur, ita ꝙ de aliquo-
rum facto tenetur hospes de facto suorum, & de aliorum fa
cto non tenetur, vt de facto aduenarum, vt d.l.1.§.fi.respon-
det ꝙ vbi est incertitudo, ibi deficit ꝓbatio. & ibi tex. dicit,
qđ certi hominis factum ꝓbandum est.l.licet.§.possumus.
ff.nau.cau.stab.ita residẽt Bal.in d.l.pignus. ¶ Et sic patet ꝙ
Bal.ibi non facit differentiã inter habitantem & conuersan
tem, & vult ꝙ illa incertitudo eximat habitantẽ à condẽna-
tione.idem voluit Sal.in d.l.q̃ fortuitis.in vlt.col.in ver.sed
tunc insurgit dubium, pone incendium, &c.vbi in effectu
concordat dictis Bal. in d.l.si creditor.& in d.l.pignus.licet
de ipso non faciat mentionẽ. ¶ Comprobantur p̃dicta per
6 id quod no.Ray.& Ang.in l.iusto.in prin.ff.de vsuc.†vbi per
illum tex.dicunt, ꝙ si qs reperitur occisus in strata nec appa
ret à quo, p̃sumetur occisus ab illo qui locum frequentat, &
idem in simili ratione dicit Alb.de Ros.in 2.parte statu.in q.
171. quæ incip. Talis quæstio disputata, &c. in fi. ergo & in-
cendium p̃sumitur ꝓcessisse à facto Sancti seu ministrorum
eius ꝑꝑ conuersationẽ quã habebat in fundicis, qa in his q̃
occultè aguntur de nocte, quãdo ciuiliter agitur, sufficiunt
ꝓbationes per coniecturas ꝑꝑ difficultatem, vt not.Bart.&
alij in d.l.si qs ex argentariis.§.pe.& Spe.in tit.de pig.§.1.ver.
& no.cum se.in ti.de fur.ver.pe.& Bar.in l.si quãdo.C.vnde
vi.& in l.de pupillo.§.si qs ipsi p̃tori.de oper.no.nun.in 8.q.
& Fed.de Sen.in cons.109.inci.Nulli dubium. & Hosti.in c.
fi.quod metus cau.ar.l. non omnis.§.à barbaris.ff.de re mi.
& l.sancimus.C.de nupt.cum si. ¶ Et ad prædictorum con-
firma-

firmationē accedit q̄stio formata ꝑ doc. in c. significasti. el 2.
7 de homi. † qd de lapide ꝓiecto de domo, ab vno ex quatuor
q erāt in domo, sed nescitur à quo, an oēs teneātur de ꝑcus-
sione lapidis. & licet doc. ibi dicāt, ꝙ si q̄ratur de pœna irre
gularitatis, seu q esset indēnis, & tūc oēs tenētur, ꝑ tex. in d.
c. signific. eò, qa in hac pœna indēnitatis nullū subest ꝑicu-
lum. Sed dicit Abb. Mod. ꝙ si q̄ratur de alia pœna, tunc nul
c lus c tenetur: qa ex tali impositiōe pœnæ posset subesse ꝑicu
lum: vt qa posset cōtingere, ꝙ innocēs pœna & dāno affice-
retur, cōtra l. ab sentē. ff. de pœnis. & similē decisionē ponit
Alb. 3. par. sta. q. 61. ¶ Et ex p̄dictis infertur ad decisionē ter
tij casus, videlicet quādo ꝓbarentur ea q̄ dixi in 2. casu prin
cipali, excepto ꝙ nō ꝓbaretur ꝙ d. Sanctus, vel eius mini-
stri, in dictis fundicis irēt cum lumine; & adhuc dico idem
esse ꝑ easdem rōnes & iura: nam doct. in locis sup. allegatis,
dum p̄sumunt cōtra conuersantē in loco, nō faciunt diffe-
rentiā, an appareat ꝙ conuersantes conuersarentur cū lu-
mine vel sine, & similiter Ray. & Ang. in d. l. iusto, nō req̄rūt
ꝙ ꝓbetur illū frequentantē in loco visum fuisse cum armis
offensibilib. ad hoc, vt ille q ibi fuit interfectus, p̄sumatur
ab eo occisus. Sed satis est ꝙ cū conuersatione cōcurrat ha-
bilitas aptitudo seu potentia, sicut alibi dicunt gl. & doc. in
8 l. inciuilem. C. de furt. † quod si res furtiua reperitur apud
aliquem q eam emit, certè p̄sumetur fuisse conscius, & par
d ticeps furti, si frequentauit d similes emptiones rerum fur-
tiuarum, q̄uis. n. non cōstet, ꝙ actu particeps fuerit, tamen
sufficit potentia vna cū frequentatione, & ad hoc plura ex-
empla adduci possent, q̄ breuitatis cā omittam. ¶ Preterea,
dato ꝙ qs fundicum continuè nō inhabitaret, tamen si cla
ues, & ꝑ consequēs custodiā fundici retinet, iuxta l. cùm pa
ter. in §. pater plurib. de le. 2. & in eodē fundico conuersaba
tur, & incendio combustū sit, debet eadem rōne imputari
culpa huic habenti custodiā fundici, quemadmodū inhabi
tantib. contra quos nō p̄sumitur dolus cōmissus in incen-
dio: sed solū culpa leuissima. i. non p̄stita exactissima dili-
gentia in p̄cauendo ex incēdio, vt no. gl. in d. §. p̄terea. nam
& nō bene custodire ab incendio, sine dubio est culpabilis
custodia. d. l. si vēdita. & ꝑ consequēs idē ius debet esse, vt in
iurib. vulgaribus. ¶ Confirmo p̄dicta: nam d. Ragusini con
ductores non tenētur nisi de dolo, lata & leui culpa, non de
9 leuissima, vt in prin. dictū fuit: † sed in incendio nisi aliter ꝓ
betur, nō p̄sumitur interuenisse nisi leuissima culpa: vt est
gl. fi. in d. §. p̄terea. q̄ idē dicit in furto: & istud dicit esse sin-
gulariter no. Sal. in d. l. q̄ fortuitis, qa non semꝑ qs tenetur
de leuissima culpa. Nec ob. ad hoc si dicatur, saltē tenebun
tur Ragusini actione l. Aq̄liæ. in qua venit leuissima culpa l.
in l. Aqui. la 2. ff. ad l. Aqui. qa respondeo, ꝙ illud est verum,
quādo apparet, culpā leuissimam esse commissam in facien
do, & nō in negligendo diligentissimè custodire & p̄cauere
ab incendio: ita illam l. intellexit gl. in l. si mora. in gl. pen. ff.
sol. ma. & Bar. in rep. l. quod Nerua. ff. depo. in 12. col. in ver.
itē q̄ro, vtrū culpa leuissima, &c. & do. maximè Imol. in c. 1.
de cōmo. & Bal. in l. pignus. in 10. col. C. de pig. act. & Sal. in
l. si nulla. in eo. tit. ¶ Sed nō ꝓbatur ꝙ illa culpa leuissima, q̄
in dubio p̄sumitur interuenisse in incendio dicatur esse cul
pa in omittendo, & in faciendo: imò potius illa gl in §. p̄te-
rea, videtur sentire contrarium, dum in hoc æq̄parat furtū
& incendiū. & culpa leuissima q̄ in dubio p̄sumitur, videtur
esse in negligendo custodire, vt l. cum duob. §. damna. ff. ꝓ
socio. & ista fuit intentio Sal. in d. l. q̄ fortuitis. ad fi. si bene
ponderetur, dū dicit ꝙ istud erat singulariter notandum in
incendio: qa non semꝑ qs tenetur de leuissima culpa. nam
si verum esset ꝙ in incendio p̄sumeretur culpa leuissima in
faciendo cōmissa, semꝑ posset talis culpabilis conueniri ad
æstimationē damni ꝑ actionem. l. Aquiliæ. & nihil operare
tur quod esset culpa leuissima magis q̄ leuis. ¶ Et quod illa
culpa, sine qua incendium plerunq; committitur, sit culpa
commissa in negligēdo, videtur ꝓbari in l. qui ædes. in vers.
negligentia. ff. de incen. rui. & nau. q tex. intelligitur de cul
pa leuissima, secundum Bal. in l. data. in 3. vel 5. col. C. q ac-
cu. non poss. & ista aptius declarabūtur circa responsiones
ad argumenta. & ꝑ p̄dicta etiam remanet casus iste decisus.

Quartus & vltimus casus, s. quādo simpliciter probetur ꝙ
ignis satis magnus fuit visus in fundico inferiori. nam dato
ꝙ non esset ꝓbatum, ꝙ incendium & ignis habuerit origi-
nem in ipso fundico magis q̄ in partibus superiorib. atta-
men ꝓpter rōnes sup. deductas, q̄ etiam militāt in casu isto,
seq debet absolutoria. ꝓ quo etiam bene facit ratio allega-
ta in puncto: qa cùm non appareat ꝙ potius ignis combus-
serit partes superiores & inferiores, q econtra, s. ꝙ ignis exi
stens in fundico, fuit causa incendij, in re dubia non potest
actor obtinere, vt in ꝓposito dicit Bal. in l. si creditor. cum
concor. sup. alleg. facit regula, cùm sint partium iura obscu
ra, potius reo fauendum est, vt in iuribus vulgarib. ¶ Non
ob. allegata in contrarium, & in primis primum argumen.
ꝙ p̄sumptio sit contra inhabitantes, &c. quia respondeo, ꝙ
quantum ad ꝓpositam materiam, idem iudicatur de con-
uersante, quod de continuò habitāte, nam est eadem ratio
ꝓpter aptitudinem & potentiā; maximè in eo, q retinebat
claues & custodias fundicorum, vt superius abundè dedu-
ctum est: pro quo etiā bene facit quod no. gl. in c. pe. in ver.
commorātes. de stat. mo. vbi gl. vult. ꝙ rōne subiectæ mate
riæ appellatione cōmorantium veniūt non solū continuò
& perpetuò cōmorantes, sed ad tempus. ¶ Non ob. ꝙ inten
tio actoris sit fundata ꝑ not. Bart. in d. l. si qs ex argentarijs.
cum si. qa respōdeo, ꝙ illud esset verum vbi tm̄ partes habi
tatę ꝑ Ragusinos cōbustæ essent, sed vbi oēs partes, tam su-
periores q̄ inferiores combustæ sunt: & q̄ partes tenebātur
sub custodia diuersorum ibidē commorantiū, vel conuer-
santiū, ꝙ secus est ꝑ d. l. si verò. ff. de his q deie. vel effu. ¶ Se-
cundò respōdeo, quod illud qd' no. Bar. in l. si qs ex argenta
rijs, ꝓcedit in eo, q tenebatur ēt de quacūq; leuissima cul-
pa, vt in cōmodtaario & similib. l. in reb. cū si. ff. comm. & ēt
interdū in cōtractu locationis venit leuissima culpa, vt l. q
mercedē. ff. lo. secus in eo q nō tenebatur de leuissima cul-
pa, p̄sumpta in incēdio, q̄ licet leuissima, tamē nō onerat cō
ductorē, vt supius est ostēsum. ¶ Nec ad hoc ob. d. l. si vendi
ta. q̄ loq̄tur in cōtractu vēditionis, in quo nō venit leuissīa
culpa: qa respōdeo, ꝙ ille tex. potius dicit contrariū: nā ille
tex. in prin. dicit, ꝙ incendiū sine culpa fieri nō pōt. postea
subdit tex. q̄obrem si diligentiā vēditor eā adhibuisset in in
sula custodienda, quā debēt hoīes frugi & diligētes p̄stare,
si qd accidisset, nihil ad eū ꝑtinebit, &c. & sic tex. ille vult ꝙ
qs nō fuerit in leui culpa ad hoc, vt qs excusetur à culpa, si-
ne qua incendiū esse nō pōt. hoc patet ibi ex ver. diligētes,
qd' qdem verbū adaptatur ad exclusionē leuis culpæ, nō le
uissimę. l. si cū vēderet. §. fi. cū l. se. ff. de pig. ac. iūcta l. in reb.
in prin. ff. com. plenè ꝑ Bar. in l. qd' Nerua. ff. depo. cū con-
cor. dum tractat de leui & leuissima culpa, & illud verbum
pōt cōuenire oī culpæ, s. tā latæ q̄ leui & leuissimę, secundū
subiectā materiā. & no. Bal. in l. pign. in 8. col. & Sal. in d. l. si
cū nulla. eo. ti. & Bar. in l. in venditione. §. 1. de bo. auth. iud.
pos. ¶ Nec ēt ob. l. mulier. §. si tibi. ff. ad Tre. & l. domus. cū
l. se. ff. de le. 1. qa. n. non dicitur ꝙ incendiū p̄sumatur esse se
quutū interueniēte culpa lata vel leui, q̄ interuenisset, ꝓut
est responsum, ꝓut in puncto & rectè. ¶ Non ob. secūdum
ar. de statuto Pisauri: qa respōdetur & primò, qa statutū in
casu nostro nō vendicat sibi locū, qa non appareat an culpa
statuti, an culpa Ragusinorū incendiū secutū sit, ꝓut sæpe
10 dictū est. ¶ Secūdo respōdeo, qd' † statutū debet interpreta
ri & restringi, secundū ius cōe, ne qs indebitè dānum patia
tur. l. si serui. C. de noxa. l. adigere. §. q̄uis. de iu. pa. c. cū dile-
ctus. de consu. & sunt doctrinæ cōes Bar. & aliorum in l. oēs
populi. in 6. q. prin. ff. de iust. & iu. & vbiq;. sed de iu. cōi con
ductor nō tenetur de leuissima culpa, q̄ p̄sumitur fuisse in
incēdio: ergo debet intelligi statutū de his, q̄ ꝑ culpa leuissi
ma cōueniri possūt, vel ēt melius de iure cōi ꝓ incēdio pōt
qs cōueniri ad emendationē dāni, ēt ꝓ leuissima culpa. d. l.
in l. Aq̄l. tamen istud intelligatur, quādo apparet culpā esse
cōmissā in faciēdo, de quo nō cōstat in casu nostro. ꝓut hęc
oīa seriosè deducta sunt & ꝓbata. ¶ Nec ob. ꝙ alio statuto
11 cautū sit, ꝙ verba statutorū non recipiant interꝑtationem,
sed intelligantur prout verba sonant, & cęt. quia per hoc
e non tollitur e iusta interpretatio, vt per plura latè probat

Bar.in d.l.omnes populi.in 6.q.principali. in fi.& etiam ibi Bal.in 12.col.& Imo.in l.Cæsar.ff.de publ.& in cap.Raynutius.de testa.circa tractatum pupillaris substitutionis,in ff. illius tractatus.& hoc esse verum, colligitur ex mente statuentium. nam illud statutum de incēdio,emanauit ad minuendam obligationem incēdiarij. s.vt pro leui culpa non posit puniri criminaliter, cuius contrarium erat de iure communi, secundum veram opin.vt est tex.in l.si fortuitò. iuncta gl.1. & 2.ff de incen.rui.& naufra.& no.Bar.in l.3.ff. de offi.præfect.vigilum.& expresius Bal.in l.data opera.in 4.& 5.col.C. qui accus.non pos.per Bar.in l.respiciendum. §.delinquunt.ff.de pœ.ergo tale statutum inductum ad diminuendum non debet inducere augmentum:qa esset absurdum.l.planè. la 1.in prin ff.de leg.1.& l.si transferam. ff. de adimē. leg. ¶Etiam ex hoc colligitur q̄ fuerit mens statuentium,vt not.Bar. in d.l.oēs populi.in 8.qō.principali. ibi dum dicit de mente statuentium est,ꝙ voluerint recedere à ꝓprio significatu verborum, quando statutum secundum ꝓprium significatum resultaret absurdum.l.in ambigua.ff.de le.idem si resultaret repugnantia iuris cōis, vel læsio iuris tertij,vt signanter dicit Ant.de But.& Imol.in d.c. cùm dilectus.in notabilibus per illum text. de consuet. sed ita est,ꝙ vbi apparet de mente statuentium,semp statutum recipit interpretationem restrictiuam, etiam si statutū reijceret cōem interpretationem,vt not.Ia.But.& Bal.in l.nō
12 dubium,circa 3.col.C.de leg.¶†Non ob.tertium ar. quod ꝓ leuissima culpa de iure cōi tenetur incēdarius per d.l.in l.Aquil.&c.qa respōdeo duob.modis. Primò, secūdum primam responsionem datam ad secundum arg. Secundò respondeo,ꝙ illud est verum,vbi apparet culpam fuisse commissam in faciendo, prout dictum est sup. & ꝙ dictum statutum intelligatur de culpa commissa in faciendo: patet, quia statutum loqtur de incendiarijs: iste autem terminus videtur attribui facienti, non autē negligenti & culpabili in non faciendo:vt probatur in l. capitalium.§.grassatores. in vers.incendiarijs. ff.de pœnis. ¶Non ob.vltimum argu. qa respondeo ad l. item Mella. §. si plures. secundum quod etiam respondet Bal.in d.l.3.§.cognoscit.ff.de of.præfe.vigi.ꝙ ibi cōstabat de principio delicti,scilicet ꝙ omnes percusserint,sed non constabat de fine delicti,s.cuius ictu perierit; hîc autem non constabat de principio. i. cuius culpa ortum fuerit incendium:ita dicit Bal. & ibi etiam respōdet ad l.fi.cum l.seq.& ad l.si verò.ver.quod si ex mediano.ff.de his qui deie. vel effu. videlicet ꝙ ibi loqtur in quasi maleficio ex illo edicto, vt l.ex maleficijs. §. alias quoq;. el 2. ff. de act.& obl & agitur ibi ex eo, ꝙ fideicommissum est in faciendo:sed in casu nostro agi oportet ex contractu. nam ex delicto commisso in faciendo agi non potest hoc casu, nisi aliud probaretur,vt sup.dixi circa intellectum l.in l.Aquil. & ideo hoc casu tenent doct. vbiq; reum esse absoluēdum: vt per Bal.in d.l.si creditor.cum concor.sup.all.¶Præterea in legib.allegatis in contrarium constabat, ex quo particulari loco habuisset originem illud, quasi malum: vnde oēs in eodem particulari loco existentes tenentur; licet non constet quis fecerit. sed in casu nostro non constat, ex quo loco habuerit originem, ergo actor qui se fundat ꝙ habitabat in partibus superioribus habitatis per Ragusinos,si non probat intentionem suam,& locum,succumbit.l.non solum.§.sed vt ꝓbari, cùm ibi not.per doct.ff.de oper.nou. nun.l.libellorum.ff.de accu.¶Nec ob,ꝙ Bal.in d.§.cognoscit.reliquerit istum casum indecisum:qa illum postea in effectu decidit in l.si creditor. & in l.pignus,cum sim. ¶Non omitto ꝙ vbi ꝓbaretur ꝙ dicti conductores non erant hoc consue.sed vigiles,si alia indicia contra eos non appareant, non tenentur de incēdio:ita expressè inqt Bal.*f* in cōs.Qui
f dam Viscorius. arg.l.non omnes. §.à barbaris. ff.de re mil. & l.argentum.ff.commo. Alex.

ADDITIO.

a ¶Fundata. & quod sit fundata locatoris intentio contra conductorem, vt eius culpa leuis præsumatur, nisi ꝓbet casum,tenet Bal.consil.inci.Factum.q.ꝙ est consi.23.lib.1.secundum veterem impressionem Brixiæ.& cons.148.libr.2. secundum nouā impressionem. Ang.con.195.Incendium.
b ¶Quòd sic. & sic in genere & personæ indeterminatæ, sed non præsumitur culpa vel factum certi hominis,& sic in dubio non est fundata intentio locatoris contra conductorē. ita decidit Bal.cons.441.qdam magister.lib.1.cōs.443.quidam nomine Restorius.lib.3.repetit.cons.491.lib.4.Rom. cons.401.Anch.cons.348. pro deci. Alex.in l. si quis ex argentarijs.§.p̄tor ait. & ibi Ias. ff.de eden. l.domos.& ibi Ias. ff.de leg.1.cons.74.in lib.3.Cęp.cons.crim.cons.70.Io.An. cons.71.Bal.Sal.in d.l.q̄ fortuitis.Cor.cons.242.lib.1.Matt. Affl.deci.Neap.57.Cur.iun.in l.dominus horreorum.col. 2.ff.loc.Ias.in l.licet & si quis.§.q̄situm. col.pe. ff. si quis cautio.& in cons.116.lib.1.Hyp.Mars.l.1.in prin.nu.9.ff. ad leg. Cor.de sica.Bertran.con.140.etiam si ꝓbaretur lib.3.Tho. Ferra.cau.36. Tho.Gram.cons.22.Lud.Goza.cons.64.debet ergo agens fundare intentionē suam amplius, q̄ ex nuda & generali præsumptione contra habitantem. & econuersò si habitans agat ex statuto contra ciuitatem ad repetitionem damni,debet probare ignem ab extraneo immissum sine sui culpa,vt per Alberi.par.2.sta.q.80.
c ¶Nullus,suprà,consil.15.
d ¶Frequentauit.Alcia.de præsump.regul.3.præsum.29.Ias. consil.2.col.4.lib.1.
e ¶Iusta.inf.eo.consil.80.col.2.
f ¶Bal.habetur in cons.442. Quidam nomine Restorius.li. 3.quod est repetitum lib.4.cons.491.

SVMMARIVM.

1 *Remedium c.reintegranda,& contra quam ex d.c.agitur.*
2 *Filiationis quasi possessio sufficit.*
3 *Fama inducens quasi possessionem transfert onus probandi.*
4 *Opinio communis quomodo probatur.*
5 *Fama & communis opinio probatur etiam per testes singulares,*
6 *Testis deponens de detentione probat possessionem.*

CONSILIVM LI.

Viso & discusso processu inter Nicolaum quon
1 dam Zilioli de Cesena,&c. ¶†Primò præsuppono in hac causa intentatum fuisse vltimo loco remedium c.reintegranda, 3.q̄stio.1. quod
a *a* competit cuilibet, qui à possesione ceciderit sine iusta causa, tam pro possesione rerum ecclesiasticarum,quàm aliarum rerum, quarumcunq; secundum doct.
* magis * communiter in c.cùm ad sedem.& in c.sæpe.de restit.spol.& Bart.in l.si coloni.de agri.& censi.& Ang.in consil.157.incip.in prædicta q.vertente inter commune castri, &c. & notant Moder.in l. rem quæ nobis.ff.de acquir.poss. ¶Et præsertim quando intentatur contra posidentem sine titulo,prout in proposito nostro: nam possesio iunior quæ ꝑuenit ad reum conuentum, p̄sumitur clandestina.c. licet causam.de ꝓba.no. Bar.in l.si duo.in prin.ff. vti posi. & Ia.But.in l.incerti.C.de interdict. ¶Ex hoc patet ꝙ non ob.l.siue autem.§.si duobus. ff. de public. & ad no.per Bar. in d.l.rem quæ nobis. in l. manifestissimi.§. sed cùm in secunda. C. de fur. quia loquuntur quando reus conuentus posideret cū titulo. ¶Quinimò tenuit Ant.de But.& do. Abb. Moder.in d.c.sæpe.& nouissimi in d.l.rem quę nobis. ꝙ etiam remedium. d. c.reintegran. daretur contra titulo posidentem, ꝓut etiam dantur plura alia remedia possessoria.l.fi.C.de edict.diui.& not.gl.in d.l. si duo.in princ.& ibi no.Bar.in vers. q̄ro quod si ille qui posidebat à me tibi. ¶Sed pro nunc de hoc disputare non expedit,qa reus conuentus de aliquo tit. non ꝓbauit. ¶Et dato ꝙ constaret ipsum reum conuentum, tanquam hæredē sui patris, & aui paterni continuasse in possesione dictæ rei; tamen non ꝑ hoc diceretur habere titulum ꝓ hærede:quia titulus ꝓ hærede non habet locum in descendentibus, qui sunt sui hæ-
b redes,vt in l.1 §.fi.ff.ꝓ hærede.l.fi.in gl.1.eo tit. ¶†Ad ostendendum autē ꝙ sit ꝓbatum de filiatione legitima,& naturali ꝑdictorum:Præsuppono,ꝙ interdum quæritur,qualiter probetur quasi possesio filiationis, quæ qualiter vnaquæq; probetur,vide Bart.in l.1. §.idem per contrarium.ff. de liber.agno. & in l.fi.de proba.nam dicitur esse probata, quasi possesio filiationis,si ꝓbetur ꝙ talis tractabat,talem vt fi-

vt filium.l.1.§.1.& ibi hoc not.Bar.ff.de quæstio. & Bart.in l. non nudis.C.de probat.& in l.1. C. quorum bo. & ibi dicit Bart. ꝙ tantùm aduocati faciunt duos articulos, vnum de proprietate filiationis,in quo dicunt ipsum esse filium:aliū de cōi possessione filiationis,scilicet quod pro filio habebatur, reputabatur & tractabatur. ¶ Et sufficeret ꝓbare articulum quasi possessionis filiationis : qa propter quasi pos-
b sessionem transfertur b onus probandi contrarium in aduersarium:vt not. in l. non nudis.& in l.non epistolis.C.de proba.¶Idem si probetur quod communi opin. Titius reputabatur filius Sempronij: nā hoc sufficit absq; eo, quod probetur, ꝙ fuit tractatus à Sempronio tanq̄ filius: ita inqt Ia.But.in l.quidam.ff.de ꝓba.all.l.cū de lanionis.§.asinam. ff.de fundo instr.¶Et ideo dicit ipse, ꝙ cauti aduocati faciunt tres articulos,vnum quod Titius est filius Sempronij natus ex eo,& Berta eius vxore in domo sua vicinis scientibus.Secundum ꝙ Sempronius & Berta tractauerunt Titiū vt filium.Tertium,quod secundum vulgi opi.reputabatur eorum filius. ¶Et si aduocatus non potuit vnum articulū ꝓbare,saltē ꝓbet alium,& sufficit. ¶Et idem tenet Ant. de Bu.in c.transmissæ.qui fil. sint leg.vbi dicit,ꝙ sola cōis opi. absq; tractatu parentum sufficit, qa per hoc dicitur ꝓbare de fama.alleg. d.l. cū de lanionis.& quia ꝓbatio filiationis de facili nōn est probabilis.l. Lucius. de cond.& demon.& hoc videtur esse de mente Bar.in l.1.C.quo. bono.ꝓut sup. retuli.¶Ad idem quod no.Bar.in l. de minor.§.si plurium.
3 in vlt.col.de qō.vbi dicit†sola fame est sufficiens ad transferendum onus probandi in aduersariū, quando p famā vel cōem opi.aliqs esset constitutus in quasi possessione alicuius qualitatis:puta seruitutis vel libertatis, l.si mat.C.ne de stat.defun.l.2.C.si seruus aut lib.ad decur.aspira.li.10.¶Et magis debet sufficere talis ꝓbatio in possessorio,in quo nō reqruntur ita plenę ꝓbatioues, sicut in petitorio, vt plenè
4 ꝓbat in d.l.1.C.quorum bon. ¶ Qūo autē ꝓbetur†cōis op. vulgi credentis,Titium esse filiū Sempronij? dic ꝙ eò ipso, quod testis deponit,ꝙ ab oībus cognoscentib. eos habebatur & reputabatur filius eius,vt no.Bar.in l.1.per illum tex. C.de test.& ibi no.idem Bal.in 10.q. ¶Item si testis dicitur se scire eō,qa vicinus dicitur reddere bonā cām,vt no.Bart. & alij in l.1.ff.si cer.pe.in suo tract.de test.& Bar. in l. de ætate.in 2.q.de mi.& Bal.in l.testium.in vlt co.C.de test & in l. conuēticulam.C.de epis.& cler.& Lud.Ro.in l.1.in 7.co.C. de seruis fug.in Aut.quas actiones.ad fi.C.de sacros.eccl. & Ant.de Bu. in c.literis,de ꝑsumptionib.ar.c.quosdam.& c. quanto.de ꝑsum.& d.l.si vicinis.C.de nu.¶Et ad hoc facit, quia ratio reddita à teste, debet reduci ad ipsum actum,vt concludat si secundum sanū intellectum concludere pōt, vt no.Bal.in l.2.C.de temp.ap.vbi ponit de teste, q deponit Titium esse maiorem 25.annis,& dicit se scire, qa recordatur de die natiuitatis suæ. ¶Et vide etiā in ꝓposito Sal. in l. ea qdem.C.de acc.dum tractat de fama,in vers. 3. circa idē q̄ro,&c.vbi vult ꝙ satis est,quod rō testis implicitē inferat ad veritatē dicti,licet non explicitē,vt ibi latè p eum.¶Nec est curandū,ēt si dicti testes essent singulares,†qa ad ꝓban-
5 dum cōem opi.& famā c non nocet esse singulares testes, vt
c no.Bar.in d.l.de minor.ver.sed qd si testes diuersi, &c. post Inno.in c. qualiter & quando.de accus.& Spec in tit.de inquisi.§.nunc tractemus.ver.sup ꝓbatione autē,&c.& Bald. in l.1.C.de test.p no.in l.ob crimē.§.fi.ff.de test.cū.fi.¶Non obst.etiam ꝙ not.Bart.in l.filium.de his q sunt sui,dum dat practicā ad ꝓbandum filiationē,quod si qs putaret ꝙ Bart. & doct.ꝙ oīa p̄dicta ibi p eum posita,copulatiuè ꝓbari debeant,falleretur: nam non dubium ꝙ sufficeret probari de veritate filiationis,& de veritate matrimonij contracti inter parentes,absque eo, quādo ꝓbaretur alius tractatus,& communis opinio, vel quasi possessio: qa ꝑualet , ꝓprietas filiationis ipsi quasi possessioni. c. cū dilecti. de causa poss. sed Bar.& doct.tradunt illam practicam ad cautelam,vt qa si vnus articulus non ꝓbabitur, sufficiat ꝙ alius ꝓbetur. & hoc patet ex no.etiā p Bar.in d.l.1. C.quo. bo.& in l.1.§.1.ff. de qō. & hoc modo intelligendo Bart.in d.l.filium. s.ꝙ loquatur ꝙ illa de necessitate non sint oīa copulatiuè ꝓbanda,sed alternatiuè:tunc erit ibi decisio ꝓ nobis, s ꝙ sufficiat ꝓbari, ꝙ iste tenebatur,& reputabatur filius ab oībus agnoscentibus eos.¶ Non ob.etiā dictū Iac.in l.1.ff. de ꝓba. vbi dicit ꝙ si factus est articulus,ꝙ Titius fuit filius Sempronij,& ꝙ ꝓbantur accidentia,puta fama.& ꝙ parentes sic volebant & tractabant eum vt filium, per hoc non est ꝓbata filiatio.& idem refert etiam Bald. in l. non nudis.C.de ꝓba. & reprehendit Iac.But. & benè.& dato ꝙ esset verum dictū Iac.But. tamen non facit ad propositum, qa ibi fuit vnum capitulatum, & aliud ꝓbatum: ideo ꝓbatio rueret; sed hic fuit capitulatum, id quod fuit ꝓbatum. s. ꝙ reputabantur filij,&c. ¶ Præterea dico ꝙ dictum Iac.But.corruptè allegatur:nam nō ponit illud in l.1.ff.de ꝓba.sed in l. quidam. eo. tit.vbi dicit totum contrarium eius, ad quod allegatur. nā dicit ipse, quid si dico me filium,& probo ꝙ Titius & Berta me tractauerint vt filium,an debeo obtinere? Et arguit primò ꝙ non,quia non probaui intentionem meam. posui enim proprietatem,& probo possessionem: tandem concludit ꝙ imò prodest talis probatio, qa quóties est possessionis qō & proprietatis,iudex ex suo officio pōt videre cui incumbat onus ꝓbandi,& illi iniungere.l. si quis liberum. & in l.cùm de ætate. ff. de prob. vnde si iudex cognoscit, ꝙ ego probauerim quasi possessionem filiationis iniunget onus probandi aduersario:& si non probabit, ego ex quasi possessione obtineo.l.si filius.eo. tit. ¶Item non ob. si dicitur ꝙ reqrebatur ꝓbari de fama,cum tractatu paterno,vt not. Ant.de But.in c.transmissæ,qui filij sint legit. quia cum supportatione domini consultoris Ant.de But.ibi dicit totum cōtrarium, vt clarè videre poteris. ¶Item dico ꝙ septimus testis in causa productus probat: nam deponit se vidisse separatim habitare dictam domum,antequam dictus magister Petrus inceperit eam tenere & possidere.¶Nec ad hoc obst.responsio data per dominum consultorem,dum dicit ꝙ per hoc non est probata possessio necessaria:quia ēt conductor habitat,l.si quis domum.& l.habitatores.ff.loca.& tamen non possidet.l.si quis ante.& l.de eo.§.fi.ff.de acqui.
6 poss.qa ad hoc respondeo, ꝙ eò ipso † ꝙ testis deponit ꝙ aliquis detinuit rem,dicitur ꝓbare de possessione, q̄ infertur ex illa detentione facti, vt not. in l.stipulatio ista. §.hi. aliàs
d hæc quoq;.d ff.de ver.obl. nam cùm testes debeant deponere solùm,de eo quod cum sensu corporis ꝑcipiunt,vt l. qui testō.§.fi.ff.de test.& in Auth.de hær.& fal.§.si verò absunt. & l.testium.ff.de test.¶Nam non pōt deponere, nisi de detentatione & actu facti,ex qua ꝑsumitur possessio, q̄ est iuris,vt not.7.q.1.c.pontifices.& no.do.in c. cùm ad sedē. de re.spo.& Pau.de Leaz.in commento.c.literis.in 2.col. eod. tit.vbi ad hoc alle.gl.in d.§.hi qui.& idē Bal.in l.data opera. in 18.col.C.qui accusa.non poss.& in l.1.in vlt.col.C.de ser. fug.& in l.pe.in 7.col.C.de exce.rei iud.& in sua disputatione, inc. accusatus de vi turbatiua.in pen.col.in tit.& de pa. Constan.in ver.recuperauit. Aliàs enim nunquam qs posset sufficienter ꝓbare in interdicto,vti possidetis: in quo ēt non sufficit detentio.l. si duo.§.creditores. ff.vti possid. ita dicebat Bar.in §.hi qui.cū quo concordat Ant.de But.post Io.An.in c.licet causam.de ꝓba.in princ.vlt.char. & p̄ Imo. in l.inter pares,ad fi.ff. de re iudi.& in d.c.cùm ad sedem. in vers.ad quintum,&c.& Bal.in d.l.solam.in 3.col. ¶ Quantū autē ad vltimam partem s.præsumptionis allegatæ non insisto:quia cū testes non deposuerint de identitate tēporis cōfirmatæ possessionis,adeò ꝙ sint contestes de eodē tempore initij.possessionis,nō potest dici esse ꝓbatū sufficienter possessionem reqsitam ad ꝑscriptionem 30.ann.vt not. Bart.in l,Celsus.ad fin.ff.de vsuca. & Bal.in l.fi in 15.col. C. de edict.diui.& Anton.de But.in in c.licet causam,de probatio.

ADDITIO.

a ¶Quod. vide inf.lib.3.consil.6.
b ¶Transfertur.Sal.l.non epistolis,in fi.C.de proba.Sal.Ias. l.neq; ꝓfessio C.de testam.Soc.consil.39. consil.89.col.2. lib.1.Cur.senior consi.17.col.4 Matth.Afflict.decis.Neap. 23. Alc.trac.de ꝑsum.par.3 nu.5.Ang.cons.87 ꝓ decis[illegible]

. Fel.c. per tuas. conclu.2. de prob. Dec. consil.54. dixi super consue. Paris.§.122.

c ¶ Famam. vide q. Tholo.380. Fel.c. cùm oporteat. de accu.

d ¶ Hæc quoq;. idem Alex. Iaso ibi Alex. in f. eo. lib. cons.133. Cor. consil.251. col.1. Fel.c. cùm causam. col.5. de testib. sed non puto verum, nisi etiam asserat possidere, vel ꝙ detinebat proprio nomine, vel aliàs excludendo nudam detentionem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum debet accipi prout minus derogat iuri communi.*

2 *Statutum sic debet accipi, etiam impropriando, vt seruetur mens, & vitetur absurdum.*

3 *Statutum de immobilibus non extenditur ad vsumfructum.*

4 *Statutum quod licet consorti retrahere, non habet locum in necessaria adiudicatione insolutum.*

CONSILIVM LII.

Viso themate & statutis duobus, videlicet statuto sub rubrica, de cogendo debitorem ad soluendum, & statuto de prohibita alienatione rei communis irrequisito consorte, necnon viso elegantissimo consil. celeberrimi do. domini Othonis de Nicolinis de Florentia, qui adeò subtiliter & copiosè in ea consultatione elaborauit, vt alijs nullus ferè dicendi locus relictus esse videatur, vt sit potius ei subscribendum & approbandum, q̃ addendum esset. ¶ Tamen ne ad rem incognitam accessisse videar, eandem conclusionem domini consultoris paucis infrascriptis comprobabo. ¶ Prætermissa disputatione validitatis dicti secundi statuti, sub rubrica de prohibita alienatione rei communis, irrequisito consorte, qm̃ pro constanti ponendum est statutum valere, vt etiam concludit præfatus dominus consultor, & videtur de hoc casus in c. constitutus. de restit. in integ. quem ad hoc alleg. Bal. & Sal. in l.1. C. communi diui. & Bal. in rub. C. res inter alios acta. ¶ Quòd igitur statutum prædictum, sub rubrica de prohibita alienatione, maximè in verbo, quilibet insolutum accipiens, &c. non videtur arctare dictos creditores, qui iudicialiter acceperunt in solutum domum, & bona debitoris sui, ad vendendum dicta bona prædicto Ant. consorti dicta communione mediante. ꝓbatur, quia dictio insolutum de iure appellatur, quando debitor sponte creditori dat rem pro aliquo debito, vt l. precij. C. de rescin. ven. l. eleganter. in prin. & ibi no. ff. de pig. act. l. cum à quo. C. de sol. l. si prædium. C. de eui. quando verò assignatur, iudicialiter res debitoris creditori habenti eam obligatam res illa adiudicatur creditori. l. à diuo Pio. §. si pignora. & ferè in omnibus sequentibus. ff. de re iud. & l. fin. C. si res alie. pig. data sit. ¶ Nec obst. ꝙ statutum sub rubrica de cogendo debitorẽ ad soluendum, &c. videatur istam iudicialem assignationem appellare donationem insolutum, & etiam quamuis ita se haberet communis vsus loquendi, tamen hoc non facit quin dictum statutum sub rubrica de prohibita alienatione, &c. in verbo, quilibet insolutum accipiens, &c. non debeat restringi ad dationem insolutum factam spontè à debitore creditori,

1 quod patet: † nam statutum debet largè vel strictè intelligi secundum ꝙ minus derogat iuri communi, & iuri tertij, etiam si oporteat verba impropriari. ita probatur in c. cùm dilectus. de consu. & illum tex. ad hoc ibi ponderant Anto. de But. & Io. de Imol. in no. ¶ Sed non est dubium ꝙ si verba dicti statuti, in d. ver. quilibet insolutum accipiens, &c. solum intelligantur in datione insolutum facta à debitore spontè dante creditori insolutum, & non in iudiciali adiudicatione, minus derogant iuri communi: & minus offendunt ius tertij. i. creditoris, cui ex adiudicatione est acquisitum ius, quàm si comprehendant dictam adiudicationẽ, ergo debet interpretari statutum in datione insolutum spontè factam à debitore creditori. vnde potius intelligatur statutum de illa, quæ facta est sine decreto iudicis, quã de illa, in qua interuenit decretum iudicis; cùm illa sit firmior, & magis suspicione careat. l.1. C. de præ. cur. & quod ibi Bar. l. non est verosimile. in prin. ff. quod met. cau. & per id quod no. Spec. in tit. de emp. & ven. §. nunc dicendum. el i. ver. hoc autem scias. cuius dictum sequuntur magis vbiq; doct. & quia est magis necessaria acquisitio: ideo magis fauendum est, vt in Auth. hoc si debitor. C. de so. & arg. l. si fideiussor. §. si necessaria. cum si. ff. qui satisd. cog. ¶ Secundò confirmo per ea quæ not. Bar. in l. non dubium. C. de leg. & in l. omnes populi. in 6. q. prin. ff. de ius. & iur. in vers. iuxta præmissa quæro, quid si in statuto est aliquod verbum, &c.

2 vbi voluit † ꝙ si verba statuti possunt accipi duobus modis. i. propriè & impropriè, quamuis regulariter debeant accipi propriè, vt l.1. §. is qui nauem. ff. de exerci. & l. non aliter. de leg.3. tamen fallit si aliter appareat esse de mente statuentis, vt in d. l. non aliter. de qua mente diceretur apparere, vbi si assumeremus verba secundum propriam significationem, statutum contineret absurditatem vel iniquitatem: nam tunc accipientur verba secundum impropriam, & nõ secundum propriam significationem, per l. in ambigua. ff. de leg. & l. scire. §. oportet. de exc. tu. vel quando ratio statuti repugnaret, quia ratio statuti est mens statuti. l. cùm mulier. la 1. ff. solu. ma. no. in l. cum tale. §. falsum. ff. de condi. & demon. & per Dyn. in c. fi. de re iu. in 6. ¶ Sed ita est, ꝙ si intelligeremus dictum statutum in verb. quilibet accipiens insolutum, &c. in eo, cui facta est adiudicatio insolutum, continere posset maximam absurditatem & iniquitatem, scilicet ꝙ creditor, qui accepit res debitoris insolutum, secundum æstimationem factam per æstimatores, iudicialiter electos, secundum formam statuti, sub rubrica, de cogendo debitorem ad soluendum, &c. cogeretur postea ven-

a dere consorti pro eo precio, *a* quo æstimari contingeret ꝑ nouos æstimatores eligendos, secundum formam statuti secundi, sub rubric. de prohibita alienatione rei communis: & sic si æstimatores isti vltimi minus æstimarent quàm primi, etiam nulla secuta varietate, aut mutatione statuti rei sui qualitatis temporum, sequeretur absurdum & iniquum, ꝙ creditor necessariò veniens ad accipiendum adiudicationem bonorum debitoris, pro legitima æstimatione sentiret damnum sine culpa sua, & sibi in effectu non remaneret satisfactum de debito. Accidit ne quis indebitè patiatur damnum, & statutum generaliter loquens, restringitur, vt no. in l. fi. §. in computa. C. de iure delib. arg. l.2. C. de nox. c. in reintegranda. 3. q.1. no. Bart. in d. l. omnes populi. in 6. q. princ. ¶ Tertiò moueor, quia dato ꝙ dictum statutum in vers. quilibet accipiens insolutum, &c. intelligatur de datione insolutum facta à parte parti spontè. Et sic accipiendo, prout propriè accipitur de iure communi, nõ redditur ille versiculus superfluus, & per dicta in prin. eiusdem statuti. quod ostendo: quia statutum in superiori parte prohibet alienari vel concedi non solum rem ipsam immobilem, quæ dicitur res corporalis, sed etiam vsumfructum, vsum vel habitationem, quæ dicuntur iura incorporalia. l.1. ff. de rerum diui. & Institu. de rebus corporal. & incorpo. & propriè talia verba iura dicuntur esse tertia species inter bona mobilia & immobilia, vt in terminis ꝓbat dominus Abb. in c. nulli. de reb. eccle. non alie. bene faciunt not. per Bald. & Ang. in l. si constante. §. fi. ff. sol. ma. & per Ang. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Treb. & per Bal. in c.1. in fi. in princ. in tit. de pace tenen. & per Spec. & Io. An. in tit. de fruct. & interesse. §. scias. cum suis concor. ¶ Et ꝙ ea quæ non sunt corporalia, sed incorporalia, non dicantur propriè mobilia nec immobilia, voluit Bal. in c. fin. de cog. feud. & Lapus

3 allegatione sua 91. ad fi. † sed statutum in præallegato verb. quilibet accipiens insolutum, &c. prouidet specialiter in datione insolutum facta de bonis immobilibus, vt talis acquirens teneatur bona ipsa immobilia vendere consorti,

b non autem vltra. idem esse de vsufructu *b* vel vsu aut habitatione, quæ quidem tanquam iura æquè incorporalia sunt tertia species, vt dixi meritò, cùm dictus versic. sit specialis, quo ad dationem insolutum, superior verò pars sit generalis, debet quo ad dationem insolutum superior obseruari, & attendi iste versiculus. l. sanctio legum. ff. de pœnis. l. alimenta. §. basilicæ. ff. de aliment. & cib. lega. l. doli clausula,

4 cum si. ff. de verb. obl. ¶ † Quartò, quia constat quod statutum in sui prima parte, dum loquitur generaliter de omni alie-

alienatione non apprehendit dationem insolutum q̃ fieret
à iudice, quia loquitur in alienatione facta voluntariè per
alienantes, vt patet ex illis verbis dum statutum dicit, nisi
quia alienare voluerit, &c. sed ista alienatio quæ fit per da-
tionem insolutum, non est voluntaria in ipso domino rei:
quia iudicium redditur in inuitum. l. inter stipulantem. §.
1.ff.de verb.obl.l.quoties.in prin. ff.de nox.in c.cùm inter.
& c.fi.de exce. ¶ Sequitur ergo, ꝙ casus noster in aliqua par
te statuti non intelligitur comprehensus, & per consequẽs
remanet in dispositione iuris cõmunis.l. commodissimè.
ff.de lib. & posth.l.si seruũ.§. non dixit prætor.ff.de acquir.
hæred.l.si extraneus.ff. de cond.ob causam, secundum quã
proculdubio non cogitur dominus, & possessor alteri etiã
consorti vendere, vt l.1. C. communi diui. ¶ Quintò, quia
ex præmissis apparet negari non posse, quando res sit du-
bia, ergo in re dubia pro reo iudicandũ.c.ex literis, de ꝓba.
c.fi.de re iud.l.inter pares.ff.de re iud. Ex quibus omnibus
concludo videri tutius esse quod dictũ statutũ hoc casu lo-
cũ nõ habeat, vbi nõ appareat dictũ creditũ, & subsequẽter
dationem insolutum factã fuisse in fraudem dicti statuti.

ADDITIO.

a ¶ Eo precio imò semper intelligitur eodem precio, & dicẽ
dum ꝙ Alex. malè consuluit, ꝑ ea quæ scripsi in consuet. Pa-
ris.§.13.gl.5.nu.9. vers.amplia.7. & §.22.nu.12.nu.14.

b ¶ Vsufructu. idem sentit do. And. Tiraq. in consu. Picta. de
retrac.§.1.gl.7.nu.58.cum se. Et ita firmaui super consuet.
Paris.§.81. quia in his quæ cum persona finiuntur, cessat fi-
nalis ratio consuetudinis.

SVMMARIVM.

1 *Liber rationum tantum semiplenè probat nisi ex statuto.*
2 *Testis probat licet non deponat de tempore.*
3 *Testes concludere sat est per verisimilia.*
4 *Testes concordare sat est in principali facto.*
5 *Iuramẽtum in supplementũ deferri potest etiã parte non petẽte.*
6 *Iuramentũ in supplementũ defertur etiam ex præsumptionibus.*

CONSILIVM LIII.

IN causa vertente inter Michaelem Controli,
ex vna parte agentem, & Thuram de Cardelis
seu Iac. de Bona gratijs procuratorio nomine
eius, ex altera se defendentem. ¶ Præsupposi-
to ꝙ agitur ex concessione facta precario per
ipsum Michaelem ipsi Thuræ de nonnullis planetis seu vi-
gore consensus præstiti per dictum Michaelem Danieli, vt
super dictis planetis penès dictum Danielem existentibus
ad instantiam dictæ mulieris mutuaret dicto Thuræ flore-
nos 20. auri sub vsuris, quod in effectu ad idem tendit. pro-
bantur hæc in l. Lucius. de donat. in l.1.ff. de preca. cùm ibi
not. & quod habetur & not. in l. in commodato. §. sicut. ff.
commo. & Bart. in l.1. in fi. eo. tit. & quod idẽ no. in l. Aqui-
lius. ff. de dona. ex quo infertur dictum Thurã teneri quan
docunq; ad voluntatem dicti Michaelis reluere dictas pla-
netas, & liberare eas ab obligatione prædicta: cũ quando-
cunq; & ad beneplacitum concedentis precarium reuoce
tur. d.l.1.ff. de preca. & l.2. in prin. ff. eo. tit. aliàs enim seque
retur dictum Thuram locupletari cũ aliena iactura, qđ est
absurdum. l. si me & Titium. ff. si cert. pe. de cond. inde. l. nã
1 hoc natura. de reg. iu. lib. 6. c. locupletari. ¶ † Et ad prędicta
probanda inducit primò dictus Michael libros Hebræi, vi-
delicet Danielis prædicti, vbi hoc apertè continetur, quæ
scriptura, quanq̃ de iure cõi non faciat, nisi semiplenã pro-
bationem, iux. no. per gl. & doc. in l. admonendi. ff. de iure-
iu. & in l. in bonæ fidei. C. de re. cre. & no. per gl. & doc. in l.
quædam. §. nummularios. ff. de eden. & ibi Mar. & Iac. But.
vt refert Bar. ibid. & Bal. post Iac. But. in l.1. C. de eden. & in
l. instrumenta. C. de probat. & plenius. in rubr. C. de fid. in-
stru. & Io. Andr. in addit. Spec. in tit. de instr. edi. §. restat. in
addi. super vers. priuatorum: & per consequens in eius de-
fectum potest suppleri per iuramentum. Attamen vigore
capitulorum seu priuilegiorum concessorũ libris Hebræo
rum, de quibus in actis, dictis libris adhibetur plena fides.
& integram faciunt probationem, vt in illis priuilegijs con
tinetur, quæ priuilegia tribuentia plenum robur priuatæ
a scripturæ certum est tenere: vt firmat Bal. in l. cunctos po-
pulos, in 14. col. C. de sum. Trin. & in l.1. ad fi. C. de eden. &
in l. quoties. C. de iud. sicut & hoc potest operari consuetu-
do, tex. in c. cùm dilectus. de fi. instru. & in c.2. de ꝓba. & qđ
not. Io. An. de instr. edi. §. compẽdiosè. ver. sed nunquid de
consue. ¶ Et ad probationem prædictorum etiam inducit
quinq; testes deponẽtes de cõfessione dicti Thuræ in p̃sen
tia dicti Michaelis spontè promittentis & confitentis se ob
ligatum esse ad reluitionem dictarum planetarũ. ¶ Et ma-
ximè secundus testis, q vocatur Christophorus Parolarius,
qui dixit, ꝙ dictus Thura dixit d. Michaeli, non ue dati ma-
lenconia ch io son disposto rescodere quelle planete. & li-
cet ibi non sit aliquod verbum promissum, videlicet io te
prometto rescodere: tamen talia verba inducunt proba-
tionem, licet non obligationem, vt declarat Bal. in l. contra
ctus. C. de fi. instru. in 5. col. ver. quæro circa secundam pro
fectionem, &c. ¶ Non enim est præsumendũ ꝙ Thura pro-
tulisset dicta verba, nisi ad hoc fuisset obligatus: cùm nemo
præsumatur velle iactare suum, l. cum de indebito. de ꝓba.
l. eleganter. §. qui reprobos. de pi. ac. l. si cũ aurum. de sol.
2 ¶ † Et licet dictus testis non deponat de tempore, quia non
fuit interrogatus, tamen probat: vt not. glo. & Bar. in l.2. §.
idem Labeo. ff. de aqu. plu. arce. & plenè in l. testium. C. de
test. & Inn. in c. qualiter & quando. de accu. & quod not. in
c. cùm causam. de testi. & Salic. in l. presbyteri. C. de epis. &
cler. ¶ Et similiter Ia. Manfredi dicit, se audiuisse dictũ Thu
ram dicentem dicto Michaeli: como io ho venduto quelli
morsi te restituero quelle planete. ¶ Et idem in effectu di-
cit Thomasinus de la Vechia, qui dicit se audiuisse dictum
Thuram dicentem Michaeli, io ho vno paro de manzi à Bu
trio, io li faro venire & si li vendero, & rescodero le planete.
& ꝙ dictus Michael tunc respõdit, tiene si fatto modo ch io
te possa seruire vn altra volta, & sic de alijs testib. qbus quã
ta fides adhibẽda, arbitrio iudicantis relinqtur. l.3. §. eius-
dem. ff. de testib. ibi, tu magis scire debes, &c. quod magis
aptè declarat Bal. in d. l. testiũ. & quod no. Bar. in l. Lucius.
ff. de infa. ¶ Ex qua confessione inducitur plena probatio,
si præsente parte fiat. l. cum te. C. de trans. & l. cũ de indebi-
to. in fi. ff. de ꝓba. plenè no. in Auth. de test. §. & licet. col. 7.
& in l.1. in fi. C. de interrog. ac. & in c. ex parte. de confes. &
in c. si cautio. de fi. instru. ¶ Nec ad hoc ob. si diceretur ꝙ nõ
deponunt de identitate planetarum, & per consequens cũ
non dicãtur necessariò cõcludere & probare nihil releuẽt.
ar. l. non hoc. C. vnde cog. & in l. neq;. C. de ꝓba. qa respon-
detur ꝙ pluralitas planetarum neq; rerum nunq̃ p̃sumi-
tur, nisi probetur. l. qui habebat. ff. de reb. du. no. in l. eum
qui. §. in popularib. ff. de iureiu. & Iac. Bu. & ibi Bal. in l. fi. in
fi. C. de reb. cre. & Bal. in d. l. neq; natales. ¶ † Sufficit enim
3 ꝙ testes concludant per verisimilia, licet non ꝑ necessita-
tem. l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. & §. item in criminali. & qđ
habetur in c. in nostra. de test. & qđ notabiliter voluit Bar.
in l.2. in fi. ff. de fur. cũ si. ¶ Et cui dubiũ ꝙ testes p̃dicti vero
similia dicunt & deponunt, vt vnicuiq; rectè intelligẽti pa-
tet, ergo, &c. ¶ Imò etiam ex p̃sumptione tam legis q̃ homi
nis peruenitur ad diffinitiuam, non tantum in ciuili, sed ẽt
in criminali. c. afferte. de p̃sump. & quod no. in l. excusatio-
nem. in prin. ff. de excu. tut. plenè per canonistas in c. qa ve-
rosimile. de p̃sum. Cy. & Bal. in l. siue possidetis. & in l. fi. C.
de proba. & qđ no. Bart. in d. l.2. ff. de fur. ¶ Nec ob. p̃dictis
4 etiam si testes dicerentur singulares, † quia sufficit ꝙ testes
sint concordes in principali facto, licet sint discordes in ali
quibus circunstantijs vel qualitatib. vt no. per glo. in c. du-
dum. in ver. siue. de conuer. coniug. & in gl. in c. cum eccle-
sia Sutrina. in ver. vacillasse. de causa poss. & ꝓprie. plenè in
c. nihil. de ver. sig. & Bal. in rub. de controuer. inue. & in l. de
quib. de leg. & in l. testiũ. C. de testi. & latè ꝑ Pau. de Leaz in
q. sua, incipiente, contra instrumentum debiti opponitur.
¶ Præterea, vt suprà dictum est, de iure cõi, liber Danielis
productus, facit semiplenam probationem; ergo etiamsi
sumamus vnum testem tantum, qui facit semiplenam pro-
bationẽ, qa vna imperfecta probatio iungitur cũ alia, & fa
ciunt plenam. c. fi. de succes. ab inte. c.1. de appel. no. ꝑ Bart.
in l.

in l. admonendi, præallegata. & in l. in criminib. §. idē Cornelio. ff. de qō. & Bal. in Auth. rogati. C. de testa. cano. in ca. cùm venisset. & in c. licet ex quadam, de testi. ¶ Ergo etiam præsupposito, quia testes essent singulares, plenè ꝓbatum est: & maximè cùm dictus actus confessionis sit actus reiterabilis: quo casu nunquam possunt dici testes singulares, vt no. glo. in d. l. ob carnem. §. fin. de testi. per Inno. in c. qualiter & quando. de accus. & in d. c. licet ex quadam. de testib. Quinimò & vigore dicti priuilegij concessi, largissimè libris Hebræorum plena fides eis adhibenda esset, vt sup. di-

5 xi. † vltra quæ etiam potest deferri iuramentum, in defectū semiplenæ probationis, iuxta materiam d. l. admonendi. & c. fi. extra. eo. tit. ¶ Et hoc potest facere iudex ad veritatem eruendam, etiam si à patre non petatur, per l. vbicunq;. iuncta gl. de interro. ac. & no. Bal. in l. actor. in princ. C. de proba. etiam per conclusionem in causam, vt refert d. Anto. se consuluisse in c. 1. de iud. per c. cum Io. de fid. instr. & ca. per tuas. de test. & per l. generaliter. §. 1. C. de reb. cre. quod dictum etiam tenet Io. de Imo. in d. c. 1. de iud. ¶ Quod iuramentum etiam ante conclusum in causa petitum est, ꝓ par

6 te dicti Michaelis, † quod quidem iuramentum non tm̄ de

b ferendum venit, vbi est semiplenè probatum, sed etiam vbicunq; actor habet pro se tales testes, qui solum præsumptionem inducant, vel aliquas coniecturas, per quas iudex inducatur ad suspicionem, vel opinandum pro parte actoris, vt not. in c. tam literis. de test. & Bart. in l. admonendi. in 3. col. in ver. post dubitationem autem. iuncto vers. sequ. vbi hoc clarè voluit. & Bald. post Ia. de Are. in l. si fundum. C. de rei ven. sed nemini dubium, ꝙ probationes factæ pro parte dicti Michaelis, non tm̄ præsumptionem & coniecturam inducunt de prædictis, sed etiam plenam probationem, vt de se patet: & tu magis scire potes, &c. ¶ Nec obst. allegata exceptio litis pendentiæ, quia sublata est per rescriptam, vt no. in l. 1. & 2. C. vt lit. pen. maximè per Bal. ¶ Præterea cùm super hac exceptione fuerit pronunciatum: nam contra rescriptum fuit opposita hæc exceptio, & d. Vicarius pronunciauit non obstante exceptione procedendum esse ad vlteriora nullis reseruatis exceptionibus, debebat qui se grauatum sentiebat, appellare, aliàs autem per talem pronunciā transactam in rem iudicatam, repelletur de nouo opponens talem exceptionem. c. ex parte. el 2. de appel. & quod no. Bar. in l. à procedente. C. de dila. &c. Ex prædictis ergo clarè comprehenditur dictum Michaelem obtinere debere, & partem aduersam condemnandam ad reluendum, & releuandum dictas planetas, & in expensis, &c.

ADDITIO.

a ¶ Priuatæ tempore. per no. inf. de 2. cons. 3. nu. 9.

b ¶ Sed etiam. sed contrarium, ꝙ nunquam deferatur istud iuramentum, si est minus quàm semiplena probatio, tenet, & melius Alex. in d. l. admonendi. col. 12. reprobando Bart. ibi, & ibi Ias. in lect. nu. 75. Pan. c. fin. §. sanè. col. 2. in fine. de iureiurand.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non potest contrahi per personam non sanæ mentis, aut mente captam.*

2 *Mulier quomodo fatua & mente capta probetur.*

EPITOME.

Quidam vxorem duxit, mulier est, quę tunc erat, & postea fuit non sanæ mentis, quærit ab ea separari tanquam nullum sit matrimonium, an possit, & quomodo dementia probetur.

CONSILIVM LIIII.

Ad quæsitum breuiter concludo, & respondeo quòd sic: quia de hoc est casus in c. dilectus filius. de sponsa. & 32. q. 7. c. neque. & l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. & l. furor. ff. de spon. ¶ † Sic etiam videmus in matrimo-

1 nio spirituali: qm̄ illud contrahi non potest per eum, q est mente alienus. cap. sicut tenor. de regula. Nam cùm matrimonium sit actus qui consensu contrahitur & perficitur. c. cùm locum. & c. cùm apud. de spon. l. nuptias. ff. de reg. iur. est impossibile talem actum à persona non sanæ mentis, seu à mente capto celebrari, vt l. qui ad certum. ff. locat. l. in negotijs. ff. de reg. iur. Et hanc rationem reddit tex. in l. oratione. §. fi. ff. de ritu nuptiarum. ¶ Ex qua ratione apparet, ꝙ non refert an dicta mulier sit furiosa, an verò duntaxat sit mente capta absq; furore: nam à pari procedunt in huiusmodi actibus mente captus & furiosus. l. 2. & ibi Bal. C. de cura. furio. & patet in d. c. sicut tenor. & no. ꝑ doct. maximè per Io. de Imol. in l. ex facto. in 13. col. de vulgari & pupillari. ¶ Nam furiosus propriè est ille, qui est cum rabie ęuidentis furoris: mente captus verò est ille, cui mens & consilium animi defecit, tamen nullum furorem ostēdit: vt declarant doct. maximè Bal. in l. si furiosi. C. de nup. & l. humanitatis, in 3. col. C. de impub. & alijs substi. in vers. venio ad quartum notabile. & in l. sed & milites. §. iam autem. ff. de

2 excusa. tuto. ¶ † Probari autem dicitur dictam mulierem fuisse fatuam, & mente captam, si articuletur & probetur ꝙ tempore quo dictus vir eam accepit in vxorem, seu aute & post ꝑ aliquot menses ipsa habebat, & habere consueuerat sermones furiosorum seu mente captorum. l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edi. & l. is qui. §. fin. ff. de tuto. & curato. da. ab his. & ibi per Bar. & legitur & notatur 93. distin. legitimus. ita inquit Bart. in §. item furiosi. Instit. quibus non est permissum fac. test. ¶ Vbi etiam dicit probari quam furiosam, si probatur ꝙ omnes sui consanguinei habebant eam, pro furiosa. ar. l. octaui. ff. vnde cog. & l. tutela. C. de in integ. restit. mil. ¶ Vel si probatur ꝙ pater habebat eam pro furiosa. l. furioso puberi. ff. de cur. fur. vel ꝙ publicè seu communiter habebatur pro furiosa: alle. l. de minore. §. tormenta. ff. de qō. vel quod visa est proijcere panem vel lapides, more furiosorum. l. 2. de Iudæis. no. in l. si cùm dotem. §. si maritus, ff. soluto matrimonio. & traditur in tractatu de teste, edito per Bar. in c. incipiente. Opposita prudentiæ. ¶ Item videtur ꝙ sufficeret, si probetur ꝙ nescit exprimere quid velit. c. 1. §. si verò. de elect. lib. 6. & ibi ad hoc no. illum text. Domini. de sancto Gemi. ¶ Et plus dicit ipse in ca. filij. de hæret. in 6. per illum tex. scilicet ꝙ sufficeret probari ꝙ ipsa memoriam ordinatam non habebat: tamen hunc vltimum modum probandi non pono pro constanti: sed alij videntur sufficere per ꝑdicta, iunctis no. per Bar. in l. 2. ff. de bon. poss. fu. & infanti delata. cum simil. Alex. consuluit die 18. Octobris. 1471.

SVMMARIVM.

1 *Alienata in fraudem arrogati, vel patroni, vel lucri debiti ex statuto, reuocantur per vtilem Caluisianam, non per querelam inofficiosi.*

2 *Emptio censetur titulus lucratiuus quatenus res superualeat.*

3 *Confessioni donantis de meritis, non statur inter prohibitos.*

4 *Remuneratio debet esse iuxta seruity meritum.*

5 *Bona omnia vel quasi, si alienantur, præsumitur fraus.*

6 *Plus esse in bonis dicens, probare debet.*

7 *Iuramentum non releuat in præiudicium tertij.*

8 *Dos dicitur etiam post restitutionem dotis in vidua.*

CONSILIVM LV.

Consideratis verbis dicti statuti sub rubrica de dotibus restituendis, & alijs, de quibus in themate suprascripto. ¶ Præsuppono, quòd euenit casus, ꝙ dicta domina B. tenebatur relinquere tertiam totius dotis, & eius augmenti, & aliorum bonorum ipsius dicto Anto. eius fratri, attenta dispositione dicti statuti, quia præsupponitur in facto, ꝙ dicta B. decessit non extantibus ascendentibus, neq; liberis, & superstite dicto A. eius fratre vtrinq; coniuncto. & licet in testamento dicta d. B. reliquerit dicto eius fratri libras 25. pro omni quacunq; portione & rata, quæ eidem fratri suo, quomodocunq; seu qualitercunq; deberetur in bonis ipsius testatricis, grauans eum esse tacitum & contentum,

1 &c. † tamen hoc non obstante petere potest integram tertiam prædictam. §. cæterum. in Auth. vt cùm de appel. cog. & hoc expressè etiam disponit statutum, dum dixit, ꝙ tertiam petere possit, etiam si non sit relicta per dictam mulierem. ¶ Præsuppono & secundò, ꝙ dicta d. B. per dictam donationem, de qua in themate fit mentio factam d. L. per d. domi-

dominam B. de bonis ibi specificatis, quæ sunt ferè omnia
bona, q̃ reperitur habuisse d. do. B. non potuit auferre, aut
per hoc diminuere dictam tertiam partem sibi debitam ex
forma dicti statuti. & ꝙ propterea potest reuocari dicta do
natio, & alienatio per dictum A. vt sic in effectu consequa-
tur suam tertiam: hoc probatur maximè per l. fin. ff. si quis
in frau. patr. vbi si arrogator alienauerit bona sua in frau-
dem quartæ, quam ex constitutione diui Pij arrogator de
bonis, quæ habet tempore mortis, relinquere debet arro-
gato: potest arrogatus illam alienationem rescindere & re-
uocare: tamen illa quarta debita ex constitutione diui Pij,
non debetur ex contractu. i. ex eo ꝙ promissa sit, sed condi
ctione ex lege, vt patet in l. non aliter. & in l. si arrogator. &
ibi expresse gl. in vers. quartam. ff. de adoptio. & ibi doct. &
no. gl. Instit. de adoptio. §. cùm autem. in vers. bonorum. &
in l. 1. §. si impuberi. in vers. personalis actio. ff. de colla. bon.
¶ Sed ista tertia, de qua in casu nostro similiter debetur cō-
dictione ex lege vel statuto, vt l. 1. ff. de cond. ex l. & no. Bar.
in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. & in l. 1.
in princ. ff. ad l. Fal. & in l. oēs populi. circa vlt. col. ff. de iust.
& iur. & in l. de quibus. ad fi. ff. de leg. Et de illa quarta debi-
ta ex constitutione diui Pij ad lucrum debitum, ex disposi-
tione statuti arguit expresse Bal. in d. l. si arrogator. in 2. co-
lum. & etiam ibi Bar. in repetitione illius l. quę hodie quasi
communiter est inserta in secundis lect. modernis Bart. &
ponit ibi in quinta oppositione. ¶ Et est aduertendum ꝙ
tex. in d. l. fi. ff. si quid in frau. patro. habet locum siue illa a-
lienatio facta fuerit titulo lucratiuo: siue titulo oneroso,
cùm indistinctè loquatur illa lex: vt ibi expresse voluit Ray.
& Nic. de Neap. & est de mente glos. in l. fi. in fine. C. si quid
in frau. patro. ¶ Illi enim filio arrogato non datur querela
a *a* inofficiosæ donationis pro reuocanda donatione titulo
lucratiuo facta in fraudē eius: sicut enim non datur ei que-
rela inofficiosi testamenti. l. Pap. §. si quis impubes. ff. de in-
offic. testa. ita nec datur ei querela inofficiosæ donationis,
quæ est inducta ad instar querelæ. inofficiosi testamenti. l.
fi. C. de inof. dona. & no. Bar. in l. non vsq;. ff. si quis à pa. fue.
ma. sed dantur ei remedia, de quib. in d. l. fi. ff. si quid in frau
dem patr. scilicet vtilis Caluisiana vel Fauiniana. ¶ Pro hoc
facit, q̄a etiā patrono, cui debet libertus tertiam relinque-
re, dantur eadem remedia, si alienauerit libertus in frau-
dem illius partis debitæ patrono. l. 1. & 2. cùm ibi no. maxi-
mè per Cy. C. si quid in frau. patro. ¶ Et quatenus ista alie-
natio facta est ex causa lucratiua, non video hic subesse du-
bium, quod non reuocetur vsq; ad dictam tertiam partem:
aliàs esset aperta via fraudandi & excludēdi dispositionem
dicti statuti: q̄a semp̱ mulier inter viuos donare posset bo-
na sua cui vellet: & fratrem excludere: vnde non debet capi
interpretatio, per quā aperiatur via malitijs. l. in fundo. ff.
de rei vendica. & l. quoties nihil. ff. de regul. ¶ Sed vbi alie-
natio facta esset titulo oneroso, fuisset dubium, an illa po-
tuisset reuocari, per d. l. non vsq; adeò, cùm ibi no. per Bart.
ff. si quis à patre fu. ma. & per no. p̱ Cyn. in d. l. 1. in 8. q. C. si
quid in fraud. patr. & in l. 1. in 7. q. C. de inoffi. don. ¶ Et ibi
videtur Cyn. post Petrum concludere, ꝙ non possit reuoca
ri, nisi apparet ꝙ ille qui acquisiuisset ab alienante, partici-
passet de fraude: alij aliter dixerunt: & nonnulli dixerunt ꝙ
est bene speciale, tunc in filio arrogato, vt talem alienatio-
nem factam ex causa onerosa reuocare possit per d. l. final.
2 ¶ Quod non expedit hîc attingere, † q̄a oēs fatentur ꝙ qua
tenus ēt venditio vel alia alienatio esset facta pro non con-
uenienti precio vel recompensatione, ꝙ tunc eatenus re-
uocetur, adeò quod si etiam res vendita esset pro centum,
cùm valeret centum quinquaginta, reuocetur vsq; ad quin
quaginta: ac si pro illis quinquaginta facta fuisset alienatio
titulo lucratiuo, per l. 1. §. si quis in fraudem. cum sequent.
vsque ad §. si quis mutuam. ff. si quid in frau. patro. & ita te-
net Cyn. in locis suprà alleg. & Bart. in dict. l. non vsque. &
Can. in cap. Raynutius, de testam. & Bald. in dict. l. 1. C. de
inoffic. donat. sed in proposito non fuit facta donatio ti-
tulo oneroso, vel saltem merè oneroso, vt declarabitur sta-
tim. ergo habet locū reuocatio, saltem quatenus non est
facta titulo oneroso. ¶ Quòd autem sit facta titulo lucra-
tiuo, hoc ostendunt verba donationis dicentia, donauit &
titulo ex causa donationis tradidit purè, merè, libe-
rè, simpliciter irreuocabiliter inter viuos, & cæt. ¶ Nec
obstat quòd in dicta donatione dicatur quòd donat pro
remuneratione obsequiorum & beneficiorum sibi im-
pensorum per dictam donatariam, & per consequens talis
donatio non debet posse reuocari. l. vnus. in ver. beneme-
3 rentibus, &c. ff. si quid in fraud. patro. † quia respondeo, ꝙ
oporteret apparere de istis meritis aliter quàm per confes-
sionem donantis, l. si fortè. & quod ibi no. Bar. ff. de castren.
pec. l. 1. §. si mutuam. ff. si quid in frau. patr. no. gloss. & doct.
in l. si donatione. C. de colla. & not. Io. And. in addit. Specu.
in tit. de reb. eccl. non alie. in rub. & Bal. in l. iubemus. in fi.
4 prin. de sacros. eccl. fuit de mente gl. in d. l. vnus. ¶ † Et dici-
tur benemeritus in proposito ille, qui aliquod insigne ser-
uitium fecisset: vt not. glo. 12. qō. 2. c. si quis. & quando quis
non potest liberè donare: sed benemerito sic debet donare
iuxta seruitij meritum: vt dicit Io. And. in d. rubr. de rebus
eccle. non alie. per c. ad hæc. & c. relatum. el 2. §. licet. de test.
& l. cùm plures. §. pen. ff. de admi. tut. l. 1. §. 1. ff. de tut. & ra.
distr. ¶ Et subdit ibi Ioan. And. quod non debet stari dictis
donantis: quia in prohibitis certo casu permissis non sta-
tur verbo dicētis casum permissum subesse. l. qui testamen
tum. ff. de proba. l. cùm quis decedens. §. Titia. de lega. 3. vn
de donatio, per quam minuitur tertia, est prohibita regula-
riter, vt dixi. fallit si donetur ꝓpter merita. d. l. vnus. sed nō
debet in hoc stari dicto ipsius donantis. ¶ Vnde refert Io.
And. in d. rub. ꝙ à quodam episcopo promotores sui extor
serunt gratuitum contractum ad vitam ipsorum de tanto,
ꝙ transcendebat duas partes reddituum episcopalium ex-
pressa causa seruitiorum, quæ impenderant ecclesiæ, & pro
mittebant impendere quandiu viuerent, & fuit factum in-
strumentum cum magna solennitate quandiu viuerent: &
sic quærebatur an valeret ēt ad p̄iudicium successoris, dice
batur ꝙ sic: q̄a p̄latus pōt donare pro remuneratione me-
ritorum & seruitiorum erga ecclesiam. 12. q. 2. quicunque
suffragio. etiam in p̄iudicium successoris. 16. q. 6. c. illud. &
per alia ibi allegata per eum, & per eundem in c. 2. de dona.
¶ Sed contrarium tenet Io. And. in d. rub. referens ita fuis-
se iudicatum: q̄a remunerationes debent esse iuxta seruitij
meritum. ad. c. d hæc. & c. relatum. & debent probari aliter
q̃ per confessionem donantis. d. l. si fortè. & d. l. iubemus. la
2. post prin. ibi scientes nulla sibi occasione vel tempore ad
vicissitudinem beneficij colorati, &c. Vt ibi pleniùs p̱ eum,
dicentem etiā debere considerari tempus seruitij: & quan-
tum durauit eius causa. argumento. c. statutum, ad fin. de
rescri. in 6. & c. cùm non deceat. de elect. eo. lib. ¶ Habebit
ergo dicta donataria probare merita interuenisse: & alia q̃
essent digna tali remuneratione, & arbitrabitur bonus iu-
dex quō est verosimile ꝙ à iuuencula quadam tot seruitia
habita fuerint quæ æq̄polleant dictæ maximæ donationi.
¶ Et similiter p̱ hoc apparet responsum, si diceretur ꝙ in d.
donatione actū est, ꝙ dicta donataria & eius maritus ꝓmi-
serunt eidem eam nō relinquere toto tēpore eius vitæ: sed
ipsam adiuuare, regere & gubernare in oībus, in quibus ab
ea fuerint req̄siti iuxta posse ipsorū: & p̱inde ac si esset eorū
ꝓpria mater. Nam in casu quem ponit Io. And. in d. rubr.
ēt fuit ꝓmissum per illos impendere, donec viuerēt serui-
tia: & tamē dicit ipse esse attendendū tēpus & qualitatē ser
uitia q^d p̄stiterunt: si quod p̄stiterunt. ¶ Et quòd debebat
attendi qualitas meritorum, q̃ sint competentia donatio-
ni: & ꝙ req̄ratur eorum ꝓbatio, quo ad casum nostrum, te-
nuit Bal. in l. illud. in 4. q. C. de sacros. eccl. post Guil. de Cu.
ibi, & Bal. in Aut. vnde si parens. C. de inof. test. vbi per hoc
alleg. l. illud. ff. de manumis. vind. & Guil. de Cug. in l. fin. ff.
de exercito. & Old. in cons. 5. inci. Titius dedit, &c. & Imol.
clarè in l. alumnus. ff. de dona. & per Bar. in l. si tibi. ff. si cer.
pe. & in l. si mortis. C. ad l. Fal. & in l. 3. C. qui bon. ce. poss.
¶ Quòd autē dicta alienatio facta fuerit in fraudē dicti B.
5 satis patet, † q̄a per donationem vel alienationem oīum bo
norum p̄sumitur *b* fraus. l. omnes. §. Lucius. ff. de his, quæ in
frau.

frau.cre. iunctis no.per gl.& doct.in l.qui testamentum.ff.
de proba. ¶Idem si nō omnia bona:sed quasi oīa donauit,
vt sentit no.Bal.C.si quid in frau.patro.in l.1.in 2.q.dum al-
leg.not.in d.l.nomen.& expresiius not.Bal.in l.si vnquam.
C.de reuo.don.facit quod no.per gl.& doct.in l. propter li
tem.ff.de excu.tut.¶Et dicit Bal.in l.fraus. ff.de legi. quod
ex vna magna alienatione p̄sumitur fraus. ¶Et dicit Ang.
in d.l.oēs.§. Lucius. quod si alienat oīa bona meliora, p̄su-
mitur in fraudem.allegat text.quem dicit sing.in l. summa
cum ratione.ff.de pecu.in prin.facit secūdum eum, in quo
habetur in §.& quod sæpe.cum seq.in Auth.de tri. & semiss.
6 ¶†Et satis erit ꝙ volens reuocare, dicat quod dicta domi-
na B.quæ donauit,non habebat alia in bonis: & volens di-
cere contrarium, habebit necesse probare contrarium,per
c not.per glo.*c* in l.cùm de lege.ff.de ꝓba.& l.fin.§. licet iam.
& ibi Bart.no.C.de iure deliber.not.Bart.in l.si constante.
in prin.in 1.q.primæ partis.solut.matri. & in l.decem.ff.de
verb.obl.& Ang.& Moder.in l.mutum.§.1.ff.de acquir.hæ-
red.& in l.cùm ex causa.ff.de re iud.& quod not.Barto.in l.
conficiuntur.§.codicilli.in fi.ff.de iure codicil.¶Et si dona
tarius probabit donantem habuisse certa alia bona, tunc
probet dictus A.ꝙ bona quæ fuerant donata,erant melio-
ra alijs;vel ꝙ bona donata erant maior pars,vt patet ex sup.
dictis. ¶Nec p̄dictis obst.ꝙ interuenerit iuramentum do-
7 nantis:† qa tale iuramentum, vbi agitur de p̄iudicio tertij,
nihil releuat.c.q̄uis.de pac.in 6.c.licet.de iureiur.eo.lib.&
not.in ꝓposito Bar.in l. Titia Seio.§.Imperator.de leg. 2.&
in l. hac edictali.in fin.prin.C.de secun.nup.& Bal.& Sal.in
l.1.C.de inoffi.dona.Bal.in l.fin.§. filijs autē. C. de bo. quæ
lib. ¶Non ob.si dicitur ꝙ statutum prædictum non habet
locum in vidua decedente : sed in ea quæ decedit in matri-
monio, quasi statuentes suspicati sint, ꝙ si mulier decede-
ret nupta,maritus non pateretur, ꝙ ipsa relinqueret fratri
bus ipsius mulieris. quæ ratio cessat in vidua. ¶Et ꝙ ista sit
mens statuti, videntur ostendere verba statuti, dum facit
mentionem de tertia parte dotis, relinquendæ fratribus:
dos autem non potest esse sine matrimonio.l.fi.C.de do.an
te nupt.¶Sed certè meo iudicio nihil obstat istud, nec ista
8 fuit mens statuentium.¶†Et ad hoc primò adduco decisio
nem Bal.in l.1.C.vnde vir & vxor.vbi quærit,statuto ciuita-
tis cauetur,ꝙ si mulier contraxerit secundas nuptias, & de
vtroq; matrimonio liberos habuerit, dotem suam tenea-
tur relinquere liberis vtriusq; matrimonij æqualiter. vtrū
mulier quæ erat vidua, tempore mortis, teneatur ad obser
uantiam dicti statuti? dicit primò videri ꝙ non, qa tunc nō
est dos,q̄ sine matrimonio esse non potest, vt suprà dixi per
d.l.fi.& p l.2.ff.de iu.dot.& pro hoc etiam alle.l.1.ff.vnde vir
& vxor.tamen dicit contrarium:quia etiam dotata dicitur
illa,q̄ dotem recuperauit sol. mat.l.fin. C.so.mat.& l.si so-
cius pro filia.ff. pro socio. & l. filiæ,C.de coll. & quia etiam
sic se habet communis vsus loquendi secundum eum. & cū
illa decisione transeunt Sal. & Paul. de Cast.& Roma. in d.
l.1.C. vnde vir & vxor. vbi etiam pro hoc alle. not.per Bart.
in l.Titio centum.§. Titio genero:de condit.& demonst. &
ita etiam tenet Pau.de Cast. in rub. ff.sol.mat. ¶Nec ost.ꝙ
ratio statuti fuerit, ne maritus posit impedire vxorem re-
linquere fratri,&c.quia respondeo ꝙ attento quod ista ra-
tio non est scripta in statuto, nō possumus super ea nos fun
dare,vt inquit Bar.in l.liberorum.ff.de verb.sig. circa 7.vel
8.col.in ver.his p̄missis reducamus,&c.& Bal.in l.si defun-
ctus,C.de suis & legit. ¶Quinimò ratio dicti statuti, si qua
reddi potest,videtur potius fuisse causa conseruandæ agna
tionis & familiæ, à qua ꝓcedit dicta mulier, iuxta not. per
Ioan.And.in addit.Spec.in tit.de succes.ab intest. in rubri-
ca.& per Cyn.in l.1.C.de adul. & per Bal.in l. Titia cum te-
stamento.§.Lucius.el 2.ff.de lega.2.est igitur dictum statu-
tum indistinctè intelligendum, cùm indistinctè loquatur.
l.de precio.ff.de publ.l.1.§.& generaliter.cum si.de leg.præ
stan.¶Præterea,licet mulier esset nupta, tamen si vellet re-
linquere bona fratribus suis,attento ꝙ statutum (vt puto)
non requirit ꝙ in actu testandi interueniat consensus ma-
riti, imò secundum aliquos non valeret si hoc disponeret
statutum,vt inquit Pau.de Cast.per rationem illius text.in
l.ex facto.in princ.de vulg.& pup. posset mulier, & per con
tractum & vltimam voluntatem, inscio marito relinquere
vel concedere fratribus, ita quod illa ratio est fragilis. Ex
d quibus concludo dictā donationem *d* posse reuocari, qua-
tenus est in præiudicium dictæ tertiæ partis debitæ. d. An-
ton. quæ conclusio veritati & æquitati ac menti statuentiū
iudicio meo multùm amica videtur.

ADDITIO.

a ¶Querela. fa. quæ scripsi super consu. Paris.§.8.gl.3.nu.19.
b ¶Fraus.Cor.consil.140.lib.2.
c ¶Per glo.idem Alex.Ias.col.19. l. si constante. sol.mat.l.cū
ex causa.de re iud.l.fi.§.licentia. C.de iure delib.Rom.con.
276.in fi.Pau.cons.212.lib.1.Are.cons.120. Guid.Pap.decis.
Delph.142.Curt. senior cons.27. col.7.Ias.consil.34.libr.1.
Alc.tra.præsum.Reg.3.præsum.20.
d ¶Donationem. & sic malè reprehenditur per Ias.l.si ita qs.
§.ea lege.col.19.nu.38.ff.de verb.ob. quia Alex. hîc non lo-
quitur nisi quatenus dispositio cadit in donationem.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio alienationis nō extenditur vltra quartum gradum, nisi fiat omnibus descendentibus.*
2 *Hæredes eius, verba hæc, referuntur ad hæredes testatoris.*
3 *Alienari prohibita in testamento, an possint alienari pro dote.*
4 *Fœmina & nupta dicitur de hæredib. & successorib. testatoris.*
5 *Probibitio alienationis indefinita non excludit venientes ab intestato.*
6 *Probibitio alienationis etiam extra familiam testatoris, non excludit venientes ab intestato.*

CONSILIVM LVI.

COnsideratis verbis testamenti in ea parte, quę
incipit,item affectans, ꝙ omnia bona immo-
bilia ipsius testatoris, cum sequentibus capi-
tulis, & maximè vsq; ad capitulum quod inci-
pit, item legauit, voluit & mandauit, ꝙ dicti
sui hæredes & successores, & fideicommissarij ipsius non
posint nec debeant aliquid petere,&c.& etiam tenore in-
stitutionum & substitutionum in d. testamento contenta-
rum, quamuis d. Catharina sit de descendentibus dicti d.
1 Leonardi vltra quartū gradum. ¶†Et verum sit de iure,ꝙ
dispositio testatoris prohibentis alienari rem extra fami-
liam,in perpetuum eò, quia vult rem remanere in familia,
non extenditur illa prohibitio vltra quartum gradum post
personam primò prohibitam:vt probatur in Auth. de rest.
fideic.in vers. codicillum. iunctis p̄cedentib.& ibi ponde-
rat illum tex.Iac.de Belu.& Ang. ¶Tamen attento ꝙ dicta
prohibitio alienationis bonorū immobilium, & maximè
dictæ domus fuit facta omnibus successoribus & hæredi-
bus:quia voluit ꝙ perpetuò remanerent dicta bona immo
bilia in hæredes & successores suos, & dicta domus semper
remaneret ad vsum & habitationem dominæ Margaritæ
vxoris ipsius testatoris, toto tempore vitæ suæ ipsa manen-
te in viduitate, & post ipsius mortem ad ipsius hæredes &
successores,s.ipsius testatoris.¶†Ita enim intelligūtur ver-
2 ba illa,s.de hæredib.testatoris,*a* non de hæredibus d. domi
a næ Margaritæ,vt probatur in l.ex facto.in prin. cum glo.&
ibi no.Bar.ff.de au.& arg.leg.& satis patet ex prædictis & se
quentibus verbis testamenti, per q̄ declarantur media.l.si
seruus plurium. §.fi.l.qui filiabus. in prin. de leg.1.l.vtrum.
ff.de pe.hæ.l.3.§.pe.ff.de lib.& posth. ¶Videtur ꝙ compre
hendantur omnes in infinitum hæredes seu saltem descen
dentes testatoris.l.sciendum.ff de verb.sig. l.in annalib. C.
de le.l.ex facto.§.fi.cum ibi no.ff.ad Treb.& plenè per Bart.
& alios in l.Gallus.§.etiam si parentes.de lib.& posth.& per
Bal.in l.fi.C.de hære.insti.& in l. antiquitas. C.de vsufru.&
per cano. in c.in præsentia.de proba. ¶Et ita est de mente
Iac.de Belu.in d.Auth.de restit.fideic. in fin. dum dicit ꝙ si
testator prohibuit liberos vel hæredes, alienare volens ad
descendentes suos,perpetuò remanere seu peruenire,talis
b prohibitio extenditur vltra *b* quartum gradum, & in infini
tum : quia descendentium nomen ad omnes in infinitum
extenditur.alleg.l.fi.C.de suis & leg.& tex.in Auth.de hær.
ab in-

ab intest.§.1.& ff.de verb.sig.l.cognoscere.§.fi.&l.liberorũ.
licet aliud sit in nomine familiæ, vt d.§.nos igitur.ver.codi-
cillum secundum eum. ¶Hoc expressius decidit Bart.in l.
Lucius.§. Semproniæ.& ibi Rayn. de leg.3. vbi post Iac. de
Are.dixit,quod aut testator prohibendo nominauit hære-
dem, dicendo prohibeo te ne alienes, & tunc non porrigi-
tur ad hæredem hæredis. aut indiffinitè prohibuit, vt qa di
xit, prohibeo hæredem ne alienet, vt fuit in casu nostro: &
tunc porrigitur ad omnes successores, ar.l. Lucius.in prin.
& l.si plures.ff.de leg.3.in Auth.de rest.fideico.§.2. & idem
voluit Dy.Bar.& Imo.in l.filiusfa.§.diui. de lega.1.& Rom.
in l.si quis filiusfamiliàs.§.fin.ff.de acq.hær.¶Bene facit qđ
no.Bar.in consil.inc.Andreas Martini. ¶Et hoc est verum,
licet Sal. in d.l.voluntas. quæsierit, an si testator prohibet
hæredes suos alienare, intelligatur alienare prohibuisse o-
mnes hæredes in infinitum, & sic hæredes hæredis? & sim-
pliciter respondet super hoc esse cogitãdum, & nil allegat,
nec mentionem aliquam fecit de prædictis doctoribus de-
cidentibus, prout suprà. ¶Et per hoc apparet quid tenen-
dum circa primum dubium,quo quæritur an dicta Catha-
rina sit comprehensa inter personas prohibitas alienare:qa
dicendum est quod sic. ¶†Quò ad secundum dubium, an
3 bona subiecta restitutioni alicuius fideicommissi, quæ re-
gulariter non possunt alienari, possint pro dote restituen-
da vel constituẽda alienari, secundũ quod traditur in Aut.
res quæ.C.commu.de lega.tamen si expressè sit à testatore
ꝓhibita alienatio,illa res non põt alienari ẽt pro dote con-
stituenda,vt firmat egregiè Bald. in c.1.§.donare.per illum
tex.in tit. qualiter olim feu. po.alien. quia dispositio illius
Auth. res quæ, est exorbitans à regulis iuris communis, &
ideo non debet extendi ad alios casus, l. singulare. & quod
ibi no.ff.de leg.facit quod no.Bal.in c.imperialem,in prin.
3.col.in tit.de prohib.feu.alie.per Feder.¶Verum,quia in
c hoc contrarium c tenuit Iac.de Aret.Cy.Bal.& Sal. in l.vo-
luntas.C.de fideicom. & Bart.in l.filiusfam.§.diui.de leg.1.
& Sal.in l.fi.in pe.q.C.de reb.alie. non alie.vbi concludunt
quod ẽt si res sit expressè prohibita alienari pro dote,tamẽ
potest alienari pro dote si non essent alia bona, ex quibus
dos constituatur, allegant in argum.l.mulier.§.cùm propo
neretur.& l.à filia.ff.ad Tre. & d.Aut. res quæ.tamen ista di
sputatio in proposito nostro nõ est necessaria, tum quia te-
stator ꝓhibuit expressè dictã domum posse alienari in cau
sam dotis, quo casu non loquuntur iura allegata per do. tũ
etiam qa illud quod dicitur posse alienari pro dote res ꝓhi
bitas alienari, procedit quando alia bona non extarent de
quibus possit congruè dotari, vt inqt Iac.de Are.& Salic.in
d.l.voluntas.& Sal in pręalleg.l.fi.C.de rebus alie.non alie.
¶Ex quib.patet non esse tutum ꝙ d.Catharina det dictam
domum in dotem: sed eam pro se retineat,† & quidem pro
4 se retinere potest, tum qa ipsa est de agnatione & familia,
seu descendentib. dicti testatoris. l.pronunciatio.ff.de ver.
sig.l.fin.C.eo.tit.& in Auth.de hær.ab intestato.§.1.tum qa
ipsa dicitur esse de hæredibus testatoris: quia ipsa est hæres
Ant.qui ẽt in effectu fuit de hæredib. dicti testatoris:& hæ-
res hæredis dicitur ipsius primi testatoris hæres.l.fin. C.de
hæredib.inst.l.pater fam.ff.de vulg.& pup.in l.1. de castren.
pecu.l.si quis filium.§.fi.ff.de acq.hær.no.in l.2.& 3.ff.de pe
tit.hær. cum sim. ¶Cùm ergo testator voluerit ꝙ dicta do-
mus post mortem dictæ do. Margaritæ, semper debeat re-
manere seu peruenire ad hæredes & successores dicti testa-
toris, vt dixi suprà. sequitur ꝙ põt & debet remanere apud
dictam Catharinam: quia est de hæredibus dicti testatoris,
vt probaui, & sic non est de ꝑsonis ꝓhibitis. ¶Et per hoc ap
paret qd concludendum super secundo dubio, quo quære
batur an Catharina se tradendo nuptui possit retinere d.
domum, non obstante dicta prohibitione, attento ꝙ super
est Leonardus patruus suus: nam certè ipsa potest pro se re
tinere. & licet Catharina nubat, tamen quo ad hoc dicitur
adhuc esse de descendentib. & agnatione ac hæredibus, &
liberis d.testatoris.facit l.1.& quod ibi Bar.C.de bon.q̃ lib.
& quod no.per gl.& doc.in l.si vxorem.C.de cond.inser. &
Bart.in l.fin.§.pen.ff.ad muni.& per Bal. in l. cùm quædam
puella.ff.de iurisd.om. iud.& facit l.1.C.de cond.inser. & l.
recognoscere.§.liberorum.de ver.sig. & satis est ꝙ non de-
sinat esse de hæredib.testatoris: quia ad illos voluit testator
domum peruenire. vnde cùm semel ipsa extiterit hæres di-
cti testatoris per mediam personam alterius, nõ desinit ex
post facto esse hæres licet nubat: nuptiæ enim non sunt mo
di ad faciendum desinere quem esse hæredem. ¶Quo autẽ
ad tertium dubium, quo q̃ritur, an casu quo Catharina ha-
beret filios, tales filij in dicta domo excludãt Leonardum?
& in hoc dico, ꝙ si dicti filij erũt hæredes matris, s.dictæ Ca
tharinæ, excludent Leonardum in d. domo, quia licet Ca-
tharina sit de personis prohibitis alienare, vt dixi, † tamen 5
quia dicta ꝓhibitio alienationis est facta absolutè & inde-
finitè: qa testator non ꝓhibuit alienare in certas, determi-
natas & specificatas personas, meritò non intelligitur pro-
hibita alienatio, quæ fiet per Catharinam instituentem v-
niuersaliter filios vel etiam alios hæredes, vel ab intestato
relinquentem filijs suis, aut in filijs sibi ab intestato succe-
dentibus. ꝓbatur in l.q̃dam.ff.de acq.rer.dom.& probatur
* in l.1.ff.de fundo dot. & in terminis decidit Bar.& alij* om-
nes sequuntur in l.si ita quis.§.ea lege.de ver.ob. & ratio est
secundum eum, quod Catharina vel alia persona prohibita
alienare, non potest semper viuere: ideo oportet ꝙ habeat
hæredem. benè facit tex. in l. ex hoc edicto. §.alienare.ff.de
alie.iu.mu.causa fa.& firmat etiam clarè Ang. in consil. 7.
incip.Ex dicto themate. & in consil.58.incip. domina An-
6 drea. ¶†Quinimò etiã si ꝓhibitio alienationis esset facta,
intelligeretur sub hac forma, scilicet ꝙ non possit alienari
d extra familiam, tamen adhuc d non prohiberetur Cathari-
na habere in dicta domo hæredem ab intestato illum vel il-
los, qui essent ei de iure proximiores in successione ab in-
testato: vt probatur in l. cùm pater.§.cùm inter.de leg.2. &
l.pater.§.Iulius Agrippa.de leg.3.& ita no.Iac.de Are.Dyn.
Bar.in d.§.frater.& ibi gl.in d.l.si ita quis.§.ea l.de ver. obl.
* vbi hoc tenet Bal.Ang.Imo.& Paul.de Cast. & ita est* com
munis op.vt refert Raph.Cu.in d.l.cùm pater.§.cùm inter.
& ita etiam tenet Bald.in l.ea.l.in 6.col.C.de cond.ob cau-
sam.& dicit Imol.in d.§.ea l. ꝙ etiam non ꝓhiberetur hoc
casu relinquere domum in testamento illis, qui ipsi Catha-
rinæ fuissent ab intestato successuri, non alijs extraneis: ita
videtur tenere glo. quam ipse reputat sin.in d.l.pater.§.Iu-
lius Agrippa.de leg.3.& ita est de mente Bart. in d.§. frater.
& clarius hoc firmat Imol.& ita concludo. ¶Et licet Pet.&
Bal.in d.§. frater, reprehendant glo. ibi positam, & teneant
quãdo testator ꝓhibuit alienari extra familiam suam, non
possit tacitè ab intestato relinqui aliquibus, qui ab intesta
to essent successuri, si non essent de familia ipsius testatoris,
qui prohibuit alienari extra suam familiam: eò quia sicut
ex testamẽto non posset relinqui extra familiam: ita nec ta-
citè ab intestato, quia idem debet iudicari de tacito & ex-
presso: arg.l.cùm quid.ff.si cer.pe.tamen per hoc non est re
cedendum ab opinione cõi, quæ in iudicando sequẽda est,
maximè cùm sit opi.gl.vt dicunt doc.in locis vulgarib.¶Et
etiam quia ad dictam rationem Pet. & Bal. possit responde
ri, ꝙ verum est, qđ non potest relinqui expressè ex testamen
to, scilicet illis qui non essent ab intestato successuri, sed illi
qui ab intestato essent successuri, non impediuntur capere
vt probatur in d.§.cùm inter. ¶Præterea illa disputatio nõ
est necessaria in casu nostro, in quo testator non ꝓhibuit a-
lienationem, p̃ter quam in certũ genus ꝑsonarum; sed sim-
pliciter & absolutè prohibuit alienari, quo casu indistinctè
oẽs tenent ꝙ non impẽdiatur alienare titulo vniuersali hæ
reditario ex testamento vel ab intestato, vt d.l.1.ff.de fundo
do.cum alijs alleg.sup.¶Hoc etiam apparet expressè fuisse
de mente testatoris, quia dixit ꝙ volebat peruenire ad hæ
redes suos: constat ꝙ hæredum appellatione in proposito
comprehenditur hæres in infinitũ, vt ꝓbaui sup. ergo com
prehenduntur hæredes d.Catharinę: & ex his patet respon
sio ẽt quo ad quartum dubium, quo q̃rebatur, an Cathari-
na posset de domo testari, & p testm̃ excludere Leonardũ,
qa dico ꝙ ipsa potest testari relinquendo iure hæreditario
domum, maximè illis q ab intestato essent successuri d.Ca-

tharinæ, etiam ſi ipſi non teſtentur, & alios habeat ꝓximiores ab inteſtato, quàm ſit dictus Leonardus, trāſibit domus ad eos, & non ad Leonardū, vt in ſuperioribus eſt ꝓbatum.

ADDITIO.

a ¶ Teſtatoris. idem Imo. c. indicante. col. 7. verſ. quartò quę rit. de teſta. Dec. l. fi. col. fi. C. de impu. & ali. ſubſt. conſ. 470. nu. 12. Iaſ. l. ſi pecuniam. ff. ſi cer. pet. Franciſ. in conſ. 5. nu. 3. Hipo. Marſ. ſingul. 21. aliàs Ste. Bertr. conſil. 256. multa ſunt col. 1. lib. 2.

b ¶ Vltra. idem Ale. inf. lib. 3. conſ. 59. nu. 4. Ia. l. fi. col. 2. C. de hæred. inſti. & conſ. 4. nu. 3. lib. 1. l. filiusfa. §. diui. lect. 1. in fi. ff. de leg. 1. Dec. conſ. 516. nu. 16. & omnes quotquot leg. ſed eſt falſiſsimum, & contra tex. notandum. d. Aut. de reſti. fideicom. dixi in conſue. Pariſ. §. 120. & ſic Alex. malè conſuluit in hoc primo dubio.

c ¶ Contrarium. & placet. dixi in conſue. Pariſ. §. 120. vbi remitto, quia hîc nimis longum eſſet doc. pugnas referre.

¶ Adhuc. idem inf. lib. 2. conſ. 105. Imo. Iaſ. l. ſi ita quis. §. ea lege. nu. 44. ff. de verb. obli.

SVMMARIVM.

1 *Vſuræ non poſſunt permitti, & etiam propter publicā vtilitatē.*
2 *Vſuræ non permittuntur niſi Iudæis.*
3 *Fideiuſſor coactus ſoluere, vſuras repetit.*
4 *Fideiuſſor non tenetur de caſu fortuito.*
5 *Præcepto ſuperioris cogentis iniuſto parens, excuſatur.*

CONSILIVM LVII.

QVoniam in quæſtione propoſita ſatis abundè allegatum eſt in fauorem Ioa. fideiuſſoris per clariſsimos dominos aduocatos, paucioribus agam. ¶ Videtur enim prima conſideratione dicendum, p̄dictum Io. vſuras per eum ꝓmiſſas, & poſtea ſolutas dicto hebręo fœneratori repetere non poſſe à Petro & Martino principalib. & ſibi fideiuſſori imputandum deberi quod contra fœneratorem ad vſuras agentem, non oppoſuit exceptionem, quod ꝓmiſsio vſurarum eum nō obligat, tanq̄ omni iure improbata. l. idemq́; §. generaliter. l. ſi fideiuſſor. in prin. & maximè in ver. nō malè tractabitur. ff. man. vbi inq̄t litera: ſi q̄d enim ignoraret fideiuſſor ſe inutiliter obligatum ſoluerit, an mandati actionem habeat. & ſi quidem factum ignorauit recipi ignorantia eius pōt: ſi verò ius, aliud dici debet, &c. ¶ Cùm ergo nō ignorauit fideiuſſor factum ſcilicet ſe vſuras ꝓmiſiſſe, ſiue ignorauerit, ſiue ſciuerit de iure fœneratorem exigere nō poſſe, non pōt repetere: cùm ergo fideiuſſor in culpa fuerit, repetere nō pōt. l. exceptionem. ff. de fideiuſſ. iſtud etiā
* in terminis noſtris firmat gl.* & cōiter doc. in c. peruenit. de fideiuſ. & Spec. in tit. de fideiuſ. §. 1. in ver. q̄d ſi fideiuſſor ſoluerit. & Hoſt. in ſum. de fideiu. §. ad quid fideiuſſor. & Io. And. in regula damnum. in mercu. & Bal. in l. conſtitutionibus. per illum text. C. de vſuris. & Laurentius de Rodulphis, in repet. in c. conſuluit. de vſu. in 2. parte. in q. 47. ¶ Et hoc, quia præſupponitur in d. obligatione non interueniſſe iuramentum de ſoluendis vſuris, quo caſu aliquid eſſet dicendū, vt per doc. in locis ſup. alleg. ¶ Et non videtur excuſatus dictus fideiuſſor, licet denunciauerit principalib. ꝙ iudicium fuerat motum cōtra ipſum fideiuſſorem: nam hoc non videtur ſufficere, vbi fideiuſſor habebat exceptionem ſibi competentem ex ſua propria pſona, vt ꝓbatur in d. §. generaliter. ¶ Solùm ergo reſtat videre, vtrum dictum decretum principis diſponens, q̄d Hebræis fœneratoribus mutuantibus ſine pignore, fiat & reddatur ius ſummariū, tam pro ſorte q̄ pro vſuris, non obſtante aliquo iure ciuili municipali, vel canonico, &c. an habeat excuſare dictum fideiuſſorem ſi nō oppoſuit exceptionē. ¶ Et videtur dicendum ꝙ non, quia non valet decretum aut ſtatutū ſuper vſuris ꝓhibitis. l. eos. §. 1. in ver. conſuetudinis. & ibi ponderat Bal. C. de vſur. & d. l. conſtitutionib. eo. tit. & in Cle. 1. eo. tit.
1 ¶ † Et etiam ſi fieret propter aliquam publicam *a* vtilitatem
2 vel aliquod bonum publicum inde reſultans, vt ꝓbatur in c. ſuper eo. de vſuris. vbi tex. dicit ꝙ permittere vſuras, eſſet contra vetus & nouum teſtamētum. & quod propterea ſuper hoc diſpenſatio aliqua fieri non poteſt, eò, quia cum ſcriptura ſacra prohibeat pro alterius vita mentiri: multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captiui vſurarum crimine inuoluatur: ita inquit litera in d. c. ſuper eo. & ideo per plura Io. An. in regula peccatum. in mercu. in verſ. 3. q̄rebatur, &c. concludit ꝙ iura canonica non debent concedere vel permittere contractum vſurarium propter aliquod bonum quod inde oriatur, vel propter aliquod malum quod inde vitetur. ¶ Accedit, quia ēt Iudæis eſt interdicta vſurarum exactio. c. poſt miſerabilem. de vſuris. & ideo dom. Laurētius de Rodulphis in Cle. 1. de vſuris. quem ibi refert & ſequitur dom. Card. in 15. q. quærit quid de rege Aragonum, qui accepit tributum à Iudæis vel Sarracenis propter vſuras, quas permittit eos exercere: an rex vel eius officiales tali rei fauētes, incidant in pœnas excommunicationis ſecundum diſpoſitionem d. Cle. 1. & concludunt dicti doct. quod ſic, per tex. in d. Cle. 1. in ver. repetitionem impediunt: quia nedum Chriſtiani, ſed nec ēt Iudæi poſſunt vſuras exercere, cùm etiam lege veteri ſint vſuræ ꝓhibitæ. & hoc maximè ſi exigantur à Chriſtianis. c. quanto. & c. poſt miſerabilem. de vſur. ad hoc ēt benefacit quod no. gl. in d. Cle. in ver. cenſura. ¶ Bene facit quod no. etiā dom. Car. in Cle. 1. §. fi. in 17. q. vbi poſt Laur. ibi quærit, an ſicut Papa decreuit in certis caſibus non eſſe peccatum recipere vltra ſortem, iuxta ea quæ habentur in c. 1. & in c. conqueſtus, de vſuris. ita poſsit diſponere in omnib. itaꝙ de peccato vtraq́; lege damnato, poſsit facere non peccatum. & concludit vnà cum Lau. quòd non, per no. in ſimili, in c. ex parte. de conuer. coniug. aliàs enim peruerteret ſtatutum fidei: quod non licet. ad idem quod not. Bal. in l. cunctos populos. in 4. col. C. de ſum. Tri. vbi concludit ꝙ Imperator ēt propter bonum publicum non poteſt permitttere quod fœneretur, quia inferior nō pōt permittere id quod vetat ſuperior. i. Deus. c. cùm inferior, de ma. & obe. l. nam ſi magiſtratus. de arbit. & quod no. in l. fin. cum ſi. C. ſi contra ius vel vti. pub. ¶ In cōtrarium quod dictum decretum ſuperioris habeat excuſare, adducit primò, quia in tali decreto non videtur poſſe ex aliqua parte deprehendi peccatum vel delictum: nam non ex parte Chriſtianorum recipientium ſub vſuris. c. debitores. & ibi no. in gl. fi. de iureiur.
2 † nec etiam ex parte Iudęorum *b* mutuantium: quia nihil ad
b nos de his q̄ foris ſunt. c. gaudemus. de diuortijs. nam vt dicit canon, ſuperuacuę dare rei operam videtur qui coercere Iudæos nititur à peccato, & vtpote iam damnati ꝓpter perfidiam tollerantur in eorum erroribus. 40. diſt. qui ſyncera. ſi ergo non reperitur hoc decretū, continere in ſe peccatum: ergo validū, cùm oīa ſint de genere ꝓmiſſorum, niſi expreſsè repiātur ꝓhibita. c. inter corporalia. de trāsla. p̄la. l. necnon. 3. ꝙ eis. ff. ex quib. cau. ma. Scđo q̄a pp bonū q̄d ex aliquo malè geſto ſeq̄tur ipſum malū tolleratur, vt habetur 4. diſt. deniq́; 13. diſt. nerui. verſ. fi. ſed p̄fatus princeps ad d. decretū ꝓceſsit, vt vtilitatib. & neceſsitatib. ſubditorū ꝓuideret, ergo ꝓpter hoc bonū tolerari poteſt d. decretū. ¶ Et non ob. id quod habetur in c. ſup eo. de vſur. q̄a ratio illius decretalis militaret, quando ꝑmitteretur per decretū Chriſtianis fœnus exercere. Sed in Iudęis iſta ratio ceſſat, vt oſtendunt rationes ꝓximè alle. Et iſtæ fuerūt rationes, quas in ꝓpoſito adducit Pe. de Anc. in conſ. 243. Chriſtianiſsime & illuſtris princeps, &c. vbi ꝓ iſta parte ēt adducit plures alias rōnes. verùm q̄a formaliter referuntur ꝑ dom. aduocatum ſecundo loco allegantē; ideo reticebo. & licet Petr. de Anc. ibi dubitet, & non audeat hoc firmare, tamē non puto q̄d hæc dubitatio in ꝓpoſito ſit neceſſaria, vt patebit ex inf. dicendis. ¶ Accedit quod no. Bal. in Auth. & oīno. in 6. col. ne vxor ꝓ mari. vbi dicit valere ſtatutū diſponens, ꝙ fœneratores q̄ veniunt ad ciuitatem, tractentur pro ciuibus mutuando ſub vſuris, puto ad duos denarios pro libra: q̄a non indulget beneficio eò, q̄a fœnerant: ſed q̄a leuiorib. vſuris fœnerant. & ꝓpter publicam vtilitatem. & ꝙ per d. decretum hoc cōcedi poſsit hebræis, videtur firmare Pau. de Ca. in conſil. 348. quod incipit. Quoddam cōe conuenit, &c. q̄d refert dom. aduocatus, d. Ioannis: ideo non eſt opus repetitione; tum vt dixi, quia hæc diſputatio, aliàs dubitatio

non

non est in ꝓposito necessaria: ideo ea prętermissa dico, ꝙ in specie q. nostram decidit d. Car. Florentinus & Imo. in pallegato c. peruenit. de fideiuss. super gl. in ver. seruet indem-
3 nem.† vbi inter cætera dicunt, ꝙ licet regulariter sit verum ꝙ quando creditor petebat vsuras à fideiussore, imputatur fideiussori, si non opposuit exceptionem quod vsuras tanq̃ illicitas & indebitas soluere non tenetur, iuxta ea q̃ ibi no. in gl. tamen fallit: si exceptio non solebat admitti in loco: vt qa secundum eos vsurarius erat priuilegiatus à ciuitate quod posset exigere vsuras: & sic de facto ibi seruabatur: nã tunc non est quod imputetur fideiussori, & ita resident. Vnde nisi verum esset ꝙ dicti fœneratores non obstante decreto, non consueuerunt exigere vsuras in loco, non video qđ isti fideiussori possit culpa imputari. ¶ Confirmo, nam factum superioris censetur esse casus fortuitus, vt est tex. in l.
4 Lucius. ff. de eui. † sed periculum ꝓcedens à casu fortuito non spectat ad fideiussorem non culpabilem, secundum ve-
* ram & magis *cõem opi. vt ꝓbatur in l. exceptione. in ver. si culpa tua, &c. & ibi no. Ia. de Are. Bar. & cõiter alij. ff. de fideiuss. & Bal. in l. si ꝓ eo. in pe. q. C. manda. vbi ꝓ hoc alle. not. ꝑ gl. in l. si qs ꝓhibuit. ff. de pu. & idẽ tenet Io. An. in d. regula damnum. in mercu. & per Bar. in l. si ꝓcuratorem. §. si ignorantes. ff. manda. Ergo ꝓpter dictum decretum emanatum à superiore debet damnum vsuratum spectare ad principales, non ad fideiussorem: & sic succeduntiura q̃ nolunt fideiussorẽ vsuras solutas creditori posse repetere. l. si mandato meo. §. si fideiussor. cum gl. ff. mand. l. & q. natura. §. nõ tñ. de neg. gest. & in d. c. peruenit. cum ibi no. Inn. in c. 1. de vsur. & no. doc. & maximè Bal. in l. 2. C. de vsur. ¶ Et in hanc partem tanto ꝓliuior debet esse dominus iudicans, quanto æquior est. Nam dicit Ioan. An. in d. regula damnum, in mercu. ꝙ ipse accepit à theologis qđ iure poli, & in foro cõscientiæ ipsi vrgerent debitorem principalem ad restituendũ fideiussori vsuras, quas ipse fideiussor exoluit, etiã quando ipse spontè soluit vsuras non opposita ꝑ eum aliqua exceptione. qđ dicit Io. An. habet magnam honestatẽ. ¶ Fortificãtur p̃dicta per ea q̃ no. Bar. in l. si mulier. §. 1. ff. re. amo.
5 †vbi dixit si qs p̃cepto Marchionis parens domũ alterius destruxit iniustè, certè non tenebitur: qa excusabitur si parere voluerit p̃cepto Marchionis, quamuis iniusto. & ita dicit se fuisse determinatum. arg. l. nec minorẽ. ff. quod me. cau. & l. ꝓhibere. §. pe. ff. quod vi aut clam. ita ergo videtur excusandus fideiussor, si voluit parere dicto decreto Marchionis. ¶ Et idem in simili dicit Bar. in suo tractatu de tyrannide, in 7. q. vers. si. dum dixit, ꝙ si tyrannus facit legẽ vel p̃conium, ꝙ oẽs debitores Titij soluerent tali officiali: certè debitores Titij soluẽtes illi officiali, dicentur liberari à Titio ꝓpter præconium illud, vel propter illud simplex statutum excusabuntur. alleg. tex. in l. nouissimè, in prin. & ibi etiam no. Bal. ff. quod fal. tu. aut. & de materia etiã per Dy. & Bar. in l. creditor. in prin. cum suis concor. ff. de sol. ¶ Et ex prædictis patet esse responsum ad alleg. in contrarium: qa illa ꝓcedere possent, vbi non extaret dictum decretum principis. & dato etiam quod decretum illud non fuisset de iure efficax, tamen est tanti effectus in loco, vt ꝓpter illud reddatur excusatus fideiussor, si soluit per p̃dicta secundũ qđ superius dixi. omitto quasdam alias exceptiones, de quib. mentionẽ faciunt dicti aduocati in eorũ allegationib. quia videntur esse (vt ita dixerim) de indubitabili: & ꝓpterea puto ꝓcessum ad consultores nõ fuisse transmissum, sine quo non posset ad plenum responderi. Alex. de Imol.

ADDITIO.

a ¶ Publicam. dixi in consue. Paris. §. 1. gl. 9. nu. 19. & latius super l. eos. C. de vsur.

b ¶ Iudæorum. idem inf. consil. 1. 2. 107. lib. 2.

c ¶ Fallit. Matth. Afflict. decis. Neap. 91.

SVMMARIVM.

1 *Nomine suo mandato suscepto, si quis emat, tenetur, ac si nomine mandati emisset.*

2 *Agens mandati probare debet præcedens mandatum.*

3 *Actione ad exhibendum vel in factum quando agi possit pro instrumento.*

4 *Scripturæ alienæ editionem petere non potest, cuius mandato non est scripta.*

5 *Iuramento in litem quando sit locus.*

6 *Admissionem iuramento probat qui tenetur ex officio iudicis.*

7 *Præparatorium est de dependentijs præparati.*

CONSILIVM LVIII.

Circa primum quæsitum videtur prima consideratione dicendum dictum Petrum Bonũ, de iure obligatum fuisse d. Iacobo & socijs, ad exhibitionem dictæ scripturæ, & per consequens p̃ceptum fuisse iustum: qa si Petro Bono commissum fuit per dictum Iacobum & socios, vt accederet ad dictum Ioan. pro copia dictæ scripturæ, scribenda manu d. Io. & ipse Petrus Bonus dictam copiam à dicto Io. recepit, & quamuis ẽt aliter non appareat, quod non receperit nomine dicti Iacobi & sociorum, tamen ꝓpter mandatum pręcedens iniunctum sibi per Iacobum & socios videtur illam scripturam accepisse ꝓcuratorio nomine Iacobi & sociorum. Imò etiamsi Pet. Bonus nomine suo ꝓprio eam petijsset & recepisset, tamẽ tenetur actione mãdati ad illam restituẽdam, vt ꝓbatur in l. qui in aliena. §. si is qui. ff. de acq. hær. & per illum tex. dicit ibi Bar. in lect. modernis,
1 & expressius Angel. ibi, † ꝙ si procurator assumpto speciali mandato de emendo prędium Titij, vadat, & illud noĩe suo proprio emat non facta mẽtione de domino, nihilominus põt actione mãdati cogi à domino ad tradendũ prædium. & facit secundum eos l. qui seruum. ff. de interroga. act. & quod no. in l. si pup. §. 1. ff. de neg. gest. & ꝓbatur in l. 4. §. vnde quæritur. & ibi no. Bart. ff. de manumiss. & est tex. in l. pignori. §. fi. quẽ ibi ad hoc ponderat Ang. & Mod. ff. de vsuca. & l. post dotẽ. secundum sextam lect. quã ibi ponit Cyn. & Bar. sol. ma. & no. Bar. in l. Titium aut Mæuiũ. §. alieno. aliàs §. alteri. ff. de admi. tut. & sic videtur dictum Petrum Bonũ indistinctè teneri actione mandati ad exhibitionem dictæ scripturæ. ¶ Sed p̃missis non obstantibus contrariam sententiam de iure ꝓbabiliorem esse puto, videlicet quod dictus Petrus Bonus nõ teneatur ad exhibitionẽ vel restitutionem d. scripturæ, & in consequentiam quod p̃ceptum non fuerit iustum. quod ꝓbatur: nã actio mandati nulla cõpetit dicto Iacobo & socijs: qa ꝙ dictus Iacobus & socij, vel aliqs pro eis mandauerit, d. Pet. Bono, vt deberet accipere dictam scripturam à Ioanne, & illam ad eos transferre, hoc non est ꝓbatum, nec ipse Petrus Bonus hoc confitetur, si bene inspiciantur verba suæ responsionis. imò dicit Pet. Bonus, ꝙ Ioannes data sibi scriptura dixit ei, va & scriue pontalmente comesta questa, & come tu la hai scritta o che tu me la mandi, o che tu la strazi, &c. vnde ex mandato aliquo
2 nõ põt agere, & se fundare dictus Iacobus & socij. ¶ † Quia agens ex mandato oportet ꝙ ꝓbet p̃cessisse mandatum antequam mandatarius expedierit actum, vt est gl. singularis in d. l. si verò non remunerãdi. §. si post creditã. ff. mand. quam ita allegat Ia. de Are. & Bal. in l. ob hæc verba. ff. de infami. aut volunt agere ex ratihabitione ipsorum conductorum, q̃ trahitur retro & mãdato comparatur. l. fi. C. ad Mace. l. licet. ff. de iud. & ẽt non possunt hoc facere: qa ratihabitio non potest eis ꝓdesse, quo ad actum, qui nõ fuit eorum nomine gestus. l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de nego. gest. & l. si seruus, ff. de precario. Sed non apparet ꝙ ille actus traditionis & receptionis scripturæ fuerit factus nomine dictorum conductorum, quantum ad hoc vt ipsamet scriptura manu Io. deberet peruenire ad dictos conductores: imò potius contrarium fuit actũ, videlicet ꝙ deberet reddi Ioanni vel
3 lacerari, &c. ¶ † Nec etiam actione ad exhibendum agere potuerunt ꝓ dicta scriptura, ex quo dominium chartæ & scripturæ ad eos nõ spectabat, vt l. 3. §. pe. ff. ad exhib. ¶ Nec ob. si dicatur ꝙ saltem actione in factum tenebitur d. Petr. Bonus, ad exhibẽdum per d. §. pe. qa respondetur ꝙ posito quod istud esset verum, tamen ꝓcederet quando ꝓbatum fuisset de interesse conductorum. d. l. 3. §. sciendũ. & in proposito nostro not. gl. in l. quædam. in prin. ff. de eden. sed de aliquo interesse dictorum conductorum non est ꝓbatum,
4 ergo, &c. ¶ † Secundò & melius respondeo, ꝙ ad hoc vt tertium

tium possem petere cogi ad edēdum mihi scripturam aliq̃,
reqritur ꝙ illa scriptura fuerit confecta per ipsum tertium
me mandante.l.si qs ex argentarijs.§.pertinere.ff.de eden.
& ita intelligitur tex.in d.l.3.§.pen.vt ibi no.gl.in ver.con-
scripsit.nam si q̃ratur vtrum pendente lite super fundo in-
ter Titium actorem, & Seium conuentum vnus ex eis pos-
sit petere cogi ad aduersarium suum̃, ad edēdum aliquam
scripturam ad fundandum vel iuuādum intentionem suā:
& ista non est nostra materia,sed est materia,de qua in l.fin.
* C.de eden.& in l.1.§.editiones.ff.eo.& in c.1.de prob.&* cō
muniter concluditur, ꝙ reus non cogatur edere actori ad
suam intentionem fundandam:sed actor bene tenetur ede
re reo ad exceptionem probandam.aut q̃ritur,an si qs prin
cipaliter petit tertium cogi ad edendum aliquam scriptu-
ram,qua non vult vti in aliqua causa contra ipsum:& iste est
* casus noster,in quo* communiter concluditur,ꝙ tertius,si
vult,pōt edere,sed non cogitur si illam scripturam nō con-
fecit mandante illo,qui editionē petit,vt est gl.in terminis.
in l.si fraudē.§.neq;.in ver.edi.ff.de iur.fis.quā ad hoc mul-
tum commendat Ang.in l.1.§.edenda.ff.de eden.& d.Abb.
Mod.in d.c.1.de proba.¶Nisi originalia essent depdita,per
no.per Inno.in c.1.de prob.& per Spe.in tit.de instru.edi.§.
videndum.ver.ex p̃missis.& no.dom.de Rot.suo cons.208.
incip.item licet pars, &c. sed ꝙ illa originalis tabula Io. sit
perdita,hoc non allegatur vel ꝓbatur. ¶Vel nisi etiam scri
ptura fuerit ab initio originaliter facta me mandante: vt si
notarius fuit à me rogatus, de certo contractu & scriptura
protocollorum illius notarij, quocunq; puenerit ad tertiū:
nam tunc causa cognita poterit cogi ille tertius,ad exhibi-
tionem illius ꝓtocolli, qa aliunde non potest habere illud
instrumentum.l,quædam.§.nihil.ff. de eden. ¶Secus si ali-
unde posset haberi:vt qa alia psona posset cogi ad illam ex-
hibitionē faciendā,puta hæres notarij.nam tunc tertia pso
na non pōt cogi,vt ꝓbatur in d.ver.nihil.in ver.causa cogni
ta,secūdum Ang.ibi & istud etiam satis colligitur ex distin-
ctione tradita per Bart.in d.l. quædam.in prin.licet non ita
pfectè quo ad propositum:ergo in casu nostro, cùm illa ori
ginalis tabula non fuerit confecta mandato Iacobi & socio
rum, ac ēt illa originalis tabula sit aut necesse esse p̃suma-
tur apud Io.non pōt agi cōtra Pet. Bonum.i.contra tertiū,
est enim speciale in actis publicis,vt illa edi debeāt vnicuiq;
cuius interest:vt no.gl.in l.2.§.diuus.el 1.in ver.agitur.ff. de
iure fis.& no.Cy.& alij in l.2.per illum tex.secundum vnam
lect.C.de eden.& Ioan. And.in addit. Specul. in titul.de in
stru. edi. in rubric. ¶Et per hæc patet responsio ad alleg.in
contrarium, qa dico qđ nec apparet ꝙ Pe.Bonus susceperit
d.mandatum à d.Io. ¶Et per p̃dicta patet ꝙ supuacuò q̃ri-
5 tur,†an sit locus iuramento in litē. dato enim qđ diceretur
Pe.Bonum esse obligatum actione mandati,vel actione ad
exhibendum ad d.scripturā exhibendam:tamen non vide-
tur ꝙ contra eū posset p̃stari iuramentū in litē:loquor de iu
ramento in litē, qđ est veritatis, per qđ iuramentū ꝓbatur
vera & cōis æstimatio,de quo iuramēto loqtur l.in actioni.
§.planè.ff.de in lit.iura.non loquor de iuramento in litem,
qđ p̃statur de affectione,& qđ p̃statur in reb.tm̃, in quib.ca
dit singularis affectio,& singulare interesse. l.numis. cū ibi
no.ff.de in lit.iur.¶Nam tale iuramentum in litē qđ est ve-
ritatis,videtur habere locū,qa cōcurrit difficultas ꝓbatio-
nis,s.qa scriptura non apparet. ex quo semel fuit apud Pet.
Bonū,p̃sumitur adhuc esse nisi eam pdidisse ꝓbet l. si credi
tor.C.de pig.ac.& p̃sumitur esse in dolo eò ipso,ꝙ denegat
exhibere rem quam p̃sumitur habere,& quam tenetur ex-
hibere.l.si ꝓcuratorem.§.fin.ff.mand.¶Vnde si diceremus
eum teneri actione mandati vel alia actione,non sufficeret
ꝙ p suum sacramentū Pe.Bonus ꝓbare vellet,se pdidisse d.
scripturam: sed deberet ꝓbare manifestis ꝓbationibus se
pdidisse,d.l.si creditor. ¶Sed si essemus in casu, in quo non
teneretur Pet.Bonus ad ipsam exhibendam iure actionis,
6 †sed officio iudicis ex edicto p̃toris de edendo, ex quo ori-
tur iudicis officium. & no. in l. si qs ex argentarijs.§.ex hoc
edicto.ff.de eden. & in l.1.C.eo.ti.& tunc posset solo sacra-
mento ꝓbare se pdidisse rem, l.fi.& ibi no.C.de fid.instr. &
istam dist.tradit Bar.in d.l. si qs ex argētarijs.§.pe.& per gl.
in c.cùm olim.el 1.in ver.sine reprehēsione.de priui.p Spe.
in tit.de instr.edit.§.restat.ver.illud quoq;.& per Bart.ff.de
le.1.in l.huiusmodi.§.si ita.¶Et in casib.in qbus p sacramen
tum,vel p alias ꝓbationes ꝓbaretur amissio scripturæ,ces-
saret dolus,& per consequēs cessare deberet iuramentū in
litē,vt in p̃allegata l.si quando. C.vnde vi.c.fi.qđ met.caus.
¶In qbus aūt casibus teneatur qs tm̃ officio iudicis ad ex-
hibendam scripturā,declaratur per Bar.in p̃alle.l.q̃dam.in
prin.& quia Pet.Bonus verè non tenetur nec iure actionis,
nec officio iudicis,vt supra fuit ostensum, ideo non insisto.
7 ¶†Quo ad vlt.dubium breuiter concludo,qđ ista causa ex
hibitionis videtur de depēdentib.seu connexis à causis ga-
bellarum: nam cùm ista exhibitio tendat ad præparandas
ꝓbationes,concernētes exactionem gabellarū,dicitur de-
pendēs à gabellis,qa p̃paratorium dicitur de dependentib.
& connexis ipsius p̃parati, vt ꝓbatur in l. ordinarij. in ver.
ab eodem iudice. C.de rei ven.vbi ille q fuit iudex in p̃para
torio.i.in possessorio,debet etiā esse iudex in petitorio,seu
in cā ꝓprietatis, quia p̃paratorium & p̃paratum, dicuntur
ad inuicem continētia seu connexa:& ideo continētia cau
sæ non debent diuidi, vt ibi. & in l.nulli. C.de iud.& c.1.de
seq.possessio.& ideo videmus ꝙ si qs dicturus esset contra-
ctum esse simulatum vel vsurarium petierit coram episco-
po se absolui à iuramento,certè post absolutionem non po
terit corā alio iudice agere de vsuris,vel de simulatione:sed
a corā episcopo *a* tm̃ ꝓpter connexitatem,quam habet p̃pa-
ratorium cum præparato: vt dicit sin.Bart.in l.ordinarij.in
1.col. per illum text.& exhibitio scripturæ semp petitur vel
incidenter in causa principali, vel ad p̃parationē alterius,
vt declarat Bald.in l.1.in vlt.col. C.de edendo.& sic videtur
semp esse de dependentib.ab ipso principali. ¶Nec obst.ꝙ
ista exhibitio scripturæ non sit cā gabellæ, qa p hoc non seq
tur quin sit connexa vel dependēs:nam videmus ꝙ cā iuris-
patronatus dicitur cōiuncta & cōnexa causis spiritualib.vt
in c.quanto.de iud.& ideò nō pōt tractari corā iudice secu
lari,vt ibi: tamen ipsum ius patronatus non dicitur esse qd
spirituale.cùm possit per laicum quasi possideri.c. cū laici,
de iure patronatus,iuncto c.causam.de p̃scrip.cum simil.

ADDITIO.

a ¶Episcopo.falsum, quia d.absolutio fit per libellum, & ad
habilitandum tm̃. Anch.cons.18.dicam inf.lib.2.cons.222.

SVMMARIVM.

1 *Lex ciuilis potest validare actum iuramento firmatum.*
2 *Iuramentum potest remitti per eum, cuius fauore præstitū est,*
sed vide nu.10.
3 *Contractus si est contra legem,tunc agitur ad remittendum iu*
ramentum.
4 *Statutū laicorum disponens contra iurament.nō valet. & n.7.*
5 *Statutum imponens pœnam filiæ nubenti sine consensu patris,*
non valet.
6 *Causa vsurarum non spectat ad laicos.*
8 *Confirmatio non valet,nisi ex certa sciētia,quæ nō præsumitur.*
9 *Confirmatio generalis non trahitur ad illicita.*
11 *Obligatio principalis quādo irritatur speciali fauore manet il-*
(licita.
12 *Turpitudinem suam allegans etiā replicando,non auditur.*

CONSILIVM LIX.

VIso instrumento *a* & titulo q̃stionis. Videtur
a circa primum dubium dicendum,d.Bar.non
teneri ad obseruantiam dicti contractus ven-
ditionis domus.& do.Io.emptorem vtentem
dicto instrumento, incidere in pœnis statuti
1 prædicti.qđ primò probatur:†qa lex etiam ciuilis,& pari ra
tione statutum etiā laicorum potest inualidare contractū,
quantumcunq; iuramento vallatum.l. non dubium. & ibi
hoc notat. Bald.C. de leg.l. si quis inquilinos.§.final.& ibi
p eum.ff.de leg.1.l.q̃ sub conditione. ff.de cond. inst.habet
enim lex vim apostolici, quantū ad remissionē iuramēti.l.
adigere.§.fi.ff.de iure patr. cū gl.ibi q̃ reputatur sing.& istā
opi.seq videtur Bal.in multis locis,maximè in l.nec patro-
nis.C.de ope.lib.& in l.1.si aduersus don.& in l.fi.qui satisd.
cog. & in c.fi. C. de non nu. pec.& in l.oēs populi.in 8.col.
de iu-

de iust. & iur. & in c. 1. §. item sacramenta. de pac. iur. fir. & in l. 2. in fi. C. de indi. vidui. tol. & in rub. ff. de iureiur. & in l. pactum. C. de col. & in l. 2. in 9. q. C. de rescin. ven. & in Auth. sacramenta. C. si aduersus ven. & Pe. de Anc. in regula ea, q̄
b *b* de reg. iur. lib. 6. & in c. canonum statuta. de consti. idē tenet Sal. in d. Aut. sacramenta, per alias rationes. & maximè qa non dicitur piurus ille, q ex iusta causa deserit sacram. l. fi. ff. qui satisdar. cog. l. si libertus ita iurauerit. ff. de ope. lib.
2 ¶ † Secundò, qa iuramentū potest remitti p illum, in cuius fauorē pstitum est. c. 2. cùm ibi no. de spons. c. consuluit. de vsuris. l. fi. qui & à quib. ergo si potest remitti p pactum, debet posse remitti p statutum, qa vidētur parificari per not. in rub. C. de decu. lib. 10. ad hoc adducit ēt quædam alia, q̄ recitare nō expedit, maximè cùm ad illa formaliter respondeat Io. de Imol. in repet. c. cùm contingat. de iure patro. in tertio memb. principali. ¶ Fortificantur alia ratione, quia statutū, de quo sup. vnà cū alijs statutis fuit generaliter approbatum à Romano pontifice, qui habet potestatem disponendi super iuramēto. c. quanto. cùm ibi not. de iureiu. c. venerabilem. de ele. & licet dicatur in dicta confirmatione, nisi quatenus esse reperitur contra libertatem ecclesiasticam: tamen hoc non facit ad casum nostrum: quia statutum, de quo sup. nihil disponit contra ea q̄ de iure cōi: item priuilegia quæ concessa sunt ecclesiæ, vel ecclesiasticis personis, & per consequēs non dicitur esse contra libertatem ecclesiasticam, per ea quæ habentur in Auth. cassa. cùm ibi no. per legistas. C. de sacrosan. eccl. & in c. cùm in terram. & ibi no. doc. de ele. & plenè in c. ecclesia. de const. ¶ Confirmatur, dato quod iuramentum in casu pdicto ligaret, nō tamē videtur posse negari, quin saltē concedi debet absolutio à iuramento, vt videtur velle Fede. de Se. cons. 272. aliàs 275. inc. Factum tale statutum ciuitatis Perusinæ. vbi voluit † si
3 statutum disponit q pmissio facta à filiofa. minore sine cōsensu patris, nō valeat, ēt si iuramentum interueniat, quod licet sit verum, quod non ob. statuto filiusfa. sine consensu patris obligetur iuramēto, p c. cùm conting. de iureiu. & c. quamuis. de pac. in 6. cum si. tamē qa iuramentum recipiēs fecit contra phibitionem statuti ciuitatis ex causa facti, cui statuto obtemperare debuit. 8. dist. c. quæ contra. 11. q. 3. c. q̄ resistit. cùm ex dicta transgressione puniri deberet, non debet cōmodum reportare. c. eum q. de pben. in 6. 16. q. 1.
c legi. ideo poterit compelli ad relaxationē *c* iuramēti secundum eum. ¶ Sed pmissis non obstantib. contrariam sententiam de iure pbabiliorem esse puto, videlicet q Bart. cogi possit ad obseruationem iuramenti, & dictus Ioan. petendo & allegādo debet cogi ad obseruantiam iuramēti secundum quod in instrumēto venditionis continetur, & q non incidit in pœnā, de qua in d. statuto fit mentio rōnibus infrascriptis. Et primò, qa iuramētum vbi seruari pōt sine interitu salutis æternæ seruandum est. c. si verò, cum vul. de iu reiur. & iurans cogitur etiam p iudicem secularem ad obseruationē iuramenti. c. licet mulieres. de iureiu. lib. 6. ¶ Et psertim in casu nostro, in quo statutum non dirigit phibitionem ad psonā: non enim dicit statutum quod nullus possit contrahere cum muliere volente contrahere, aut renunciare sup bonis mariti obligatis p dote. ¶ Nec ēt statutum loqtur de phibendo psonam mulieris dirigendo verba in personam mulieris. non enim dicit statutum q mulier nullis bonis mariti renunciare possit, vel contractum aliquem facere, &c. ¶ Sed si loqtur in rem annullādo ipsum contractum vel renunciationē: nam si loqueretur in psonam pcipiendo vel phibendo ne contrahatur, potuisset esse maius dubium, qa contrahens contra pceptum aut phibitionem legis, peccat p id quod habetur in c. 2. de maio. & ob. & in d. c. q resistit. & ideo tunc iuramentum non ligaret, qa tale iuramētum non posset seruari sine peccato: vt in d. c. q̄uis, cū si. & ista fuit opi. Bart. & An. in d. Aut. sacra. & in l. si qs, p eo. in 3. & 4. memb. ff. de fideiuss. & in l. 2. C. ne fideiu. dot. dentur. ¶ Secundò moueor per ea q̄ in terminis decidit Bar. in l. oēs populi. in 3. q. princip. ff. de iust. & iure. vbi concludit
4 † q non valet *d* statutum disponens, q contractus minoris
d sine consensu ppinquorum, nō teneat ēt si interuenerit iuramentum, qa iuramentum spectat ad ecclesiā. c. venerabilem. de ele. c. fi. de fo. compe. lib. 6. & p consequēs statutum laicorum non pōt sup hoc disponere. c. ecclesia S. Mariæ. de const. facit quod habetur in c. tuā. de ord. cog. ¶ Item qa statutū tale induceret peccatum piurij: qa per eam rōnem ppter quam moti sunt statuentes, non excluditur peccatum periurij: ideo non valet statutum. l. pactum. C. de coll. l. 1. §. & cùm l. C. de rei vxo. iuncta l. non dubium. C. de le. & iuncto d. c. q̄uis. & c. cùm conting. de iureiu. & iuramētum est de iure diuino, quo scriptum est, reddite iuramenta vestra Deo. c. etsi Christus. de iureiu. & q̄uis contra ius diuinū videtur non posse fieri statutum p seculares; vt pbatur in d. l. non dubium. & l. pactum. & d. c. q̄uis. etsi statutum valeret apriret viam piurijs, quod esse nō debet. l. 1. C. si aduer. vēd. l. 2. C. de indi. vidui. tol. istam opin. ēt firmauit Ray. de For. in rep. d. l. oēs populi. vbi ēt voluit plus, videlicet, q non valeat dictum statutum, ēt si diceret q iuramentum psumatur extortum, p metum vel dolum, & in hoc vltimo discrepant Ray. & Bar. sed quis eorum melius loquatur, non ptinet ad psentem consultationem. istam opi. ēt tenuit Bar. in cons. inci. Quæro dicit statutum q minor. & idē ibi tenuit Bart. in statuto imponēte pœnam contrahentib. iurantib. idem An. de Bu. in d. c. cùm conting. ver. tertius casus. & qa disponere super iuramento, non spectat ad l. ciuilem, vel ad iudices seculares. alleg. no. p Host. in c. quemadmodum. & qa iuramenta cùm principaliter dirigantur in Deum. c. debitores. c. etsi Christus. de iureiu. non sunt subiecta legi maximè ciuili. c. 1. de reg. & id quod not. in c. cùm esses. & in c. relatum. de test. & idem dicit si statutum imponeret pœnā venientib. ad tales contractus iuratos. ne illud quod directa via non pt fieri, fiat per indirectam. c. quanto. de priuil. ¶ Nec ob. secundum eum, q legis resistentia impediat naturalem obligationē. l. si non sortem. §. 1. ff. de cond. indeb. & pari ratione dēt impedire vim iuramenti, cùm inter simplicem loquelam & iuramentum non sit differentia: qa respondet ipse, q illud est verum, quando illi phibitioni consonaret ius diuinum, vt quādo lex vel statutum phibet vsuras. ¶ Item licet legis resistentia possit infringere naturalē obligationē, in quantum nō obligatur parti, & ēt iuramentum, quo ad obligationem q̄ dirigetur in partē, non tamen infringit, nec infringere pōt obligationē, in quantum principaliter dirigatur in Deū. ¶ Nec in hoc sunt paria simplex loquela & iuramentū, qa iuramentum dirigitur principaliter in Deum. d. c. etsi Christus. sed simplex loquela dirigitur in partem, & quo ad eius cōmodum lex potuit obligationem impedire. ¶ Pro hac conclusione alleg. d. c. debitores. & concludit quod hoc casu q̄uis iuramentum non firmet contractū, adeò quod ex eo agi vel excipi possit, tamē obligat iurantem ad obseruantiā, adeò q per viam denunciationis vel officio iudicis poterit agi ad obseruantiā iuramenti, vel p alia remedia, qbus cogitur iurans de soluendis vsuris, iuxta d. c. debitores. ¶ Et p hoc concludit, q non poterit peti relaxatio à iuramento. & in hoc ipse reprehendit Fed. de Senis, in cons. sup. alleg. ¶ Et ēt concludit q tale iuramentum opabitur ēt quo ad hæredes iurātis, s. q possint cogi ad obseruantiam iuramēti pdecessoris p officium iudicis, vel p denunciationē euangelicam, vel aliter, vt suprà pximè, vt ibi p eum. ¶ Istam opi. in effectu etiam videtur tenere Io. de Imo. in d. c. cùm contingat, in 3. memb. dum dicit, quo ad casum nostrum, q si statutum inualidat contractum, ēt si interuenit iuramentum, q tunc pt ad forum ecclesiasticum recurri, vt cogatur iurans ad obseruationē iuramenti, iuxta id qd habetur de fo. comp. c. fi. lib. 6. & q per iudicē ecclesiasticum possit cogi iudex secularis ad faciendum obseruari iuramentum, p c. licet. de iureiu. li. 6. ¶ Fatetur tamen ipse q contractus erat nullus, ppter resistentiā legis, p d. l. cùm lex, sed iuramentum obligauit. ¶ Et secundum eum non est opus hoc casu tractare, an statutum phibere possit iuramentum, ex quo illud expressè non phibet nec infringit, dato q statutum dicat, q contractus sit nullus, ēt si iuramentum interueniat, put in casu nostro. ¶ Sed vbi statutum expressè infringeret iuramentum, vt qa statu-

tum dicat, ꝙ si cōtractus aliter fiat, nō valeat, nec etiā iura-
mentu, si interponatur. & tūc adhuc dicit Im. ꝙ verior est il
la opi. videlic. ꝙ nō valeat statutū: qa est qd spirituale, & spe
ctās ad ecclesiā, vt dixi. ¶ Et ēt tenet ꝙ tūc nō possit peti ab-
solō à iuramēto, ex quo iurās spōtè iurauit, & dolus nō in-
tercessit ex parte recipiētis iuramentū ꝑ reg. d. c. cu contin.
¶ Et subdit ꝙ si statutū dicit, ꝙ cōtractus taliter factus nō
valet, ēt si interueniat iuramentū: qđ si qs vtatur tali instru
mēto, incurrat pœnā capitis, &c. & tūc aut qs vtitur tali in-
strumēto ꝓpter cōtractū, & incidet in pœnā statuti: qa statu
tū potuit inualidare cōtractū, vt dixi: sed si vtatur instrumē
to ꝓpter sacramentū qđ petit obseruari tm̄, nō incurrit pœ
nā statuti: qa sicut statutū non pōt eneruare vires iuramēti,
ita nō pōt imponere pœnā vtēti ipso sacramēt. l. Seius & Au
gerius. l. qđ de bonis. §. 1. ff. ad l. Fal. ¶ Et sic in specie decidit
ipse casum nostrū. vnde cautus sit Io. vt vtatur instrumento
petēdo d. B. cogi ad obseruātiā iuramēti, nō aūt simpliciter
fundet se ex cōtractu. ¶ Pro hoc bene facit quod no. Io. An.
in c. statutū, el 1. de hæret. in 6. & Ant. de Bu. in c. 1. de spon.
5 vbi tenet ꝙ nō valet † statutū imponēs pœnam filiæ contra
e henti matrimonium e sine consensu parētis: qa sicut statu-
tum laicorum non pōt disponere sup matrimonio: ita nec
pœnā imponet contrà facienti. ad idem facit quod no. Bar.
in l. fi. de indi. vidui. ad fi. & in d. l. oēs populi. in 8. col. in ver.
sed nunqd statutum inualidum, &c. & quod no. Bar. in d. l.
Seius & Augerius. ¶ Istam opi. tenet Abb. in d. c. cùm con-
tingat, videlicet quod licet in effectu statutū infringat con
tractum, & ēt iuramentū fauore iurātis, ꝙ nihilominus iu-
rans teneatur ad obseruantiam iuramēti ꝑ tex. in d. c. cùm
f conting. & in d. Auth. sacrament. ad quod ēt allegat no. per
Inn. in c. 2. de reg. vbi dicit quod in istis spiritualib. ius natu
rale ꝑfertur positiuo. vnde cùm cōtractus mulieris habeat
suum esse secundū naturalem æqtatem, & secundū ius gen-
tium, & interuenit iuramentū quod est spirituale, nō est cu
randum de dispositione statuti. ad hoc 86. di. si Imperator.
vbi expressè habetur, ꝙ Imperator in spiritualib. debet ha
bere recursum ad ecclesiā. ¶ Pro hoc allegat ēt q̄ dicit Fed.
6 de Se. in cons. 117. † vbi voluit non valere statutū disponens
de modo ꝓbandi contractū vsurariū: qa causa vsurarum nō
spectat ad laicos, iuxta prin. no. in Cle. dispendiosam, de iu
dicijs. & in c. cùm sit generale, de for. comp. ¶ Istam opi. te-
nuit Raph. Cu. in d. l. si qs ꝓ eo. vbi dicit ꝙ verior est opin.
Bar. in d. l. oēs populi. ver. sed nunqd statutum inualidum.
¶ Idem tenet Pau. de Ca. in d. l. fi. qui satisd. cog. & in l. pen.
C. de transa. & in d. Auth. sacram: qa iuramētum spectat ad
ecclesiā. ¶ Et cū opi. Bar. trāsit Io. de Imo. & Do. de S. Gemi.
d. c. q̄uis. ¶ Et ꝑ hoc patet istā opi. esse veram, & pluribus &
* grauioribus autoritatib. esse munitam, & magis* commu-
nem esse & ꝑ consequens ad ea in iudicando non est rece-
dendum, vt habetur in locis vulgarib. ¶ Restat nūc respon-
dere ad allegata in contrarium. ¶ Nam non ob. primò d. l. si
quis inquilinos. §. fi. cū si. qa respōdeo, vt dicit Host. & com
7 muniter alij in c. quemadmo. de iureiu. † ꝙ in materia iura
menti cùm sit quid spirituale, non debemus attendere di-
spositionē iuris ciuilis, cùm non spectat ad forū suum. d. c.
venerabilē, sed debemus attēdere leges canonicas. & ideo
videmus quod illud qđ habetur in d. l. nō dubiū, est corre-
ctum per d. c. q̄uis. & ꝑ d. c. cùm conting. ¶ Pro hoc facit ꝙ
vbi tractatur de peccato, semp stādum est iuri canonico in
omni foro: vt no. in c. possessor. de reg. iu. in 6 & in c. fin. de
ꝑscri. & ꝑ legistas in l. priuilegia. C. de sacros. eccle. ¶ Et per
hoc patet respōsum esse ad secundā rōnem Sal. dicentis, qđ
non est piurus, qui iusta ex causa deserit sacramētum, per l.
fi. ff. qui satisd. cog. qa, vt dictum est, lex ciuilis & pariter sta-
tutum non habet ptātem remittendi iuramentū: & sic sta-
tutum non est iusta causa excusans ab obseruatione iura-
menti, postq̄ non pōt disponere sup iuramento, vt est ꝓba-
tum. ¶ Non ob. tertium arg. dum dicebatur ꝙ per pactum
pōt remitti iuramentū ab eo, in cuius fauorem ꝑstitum est,
ergo ꝑ statutū: qa respōdeo ꝙ pars f pōt remittere iuramen
tum iurāti ēt respectu vinculi cū Deo contracti: qa Deus re
cipit conditionaliter, s. nisi pars remittat. c. quemadmo. cū
ibi no. de iureiu. & no. doc. in c. 2. de spons. vnde fateor ꝙ si-
cut pōt per pactū remitti, ita per statutū, s. conditum ab ha
bente ptātem sup hoc disponēdi, sed laici nō habēt ptātem
disponendi sup hoc, vt dictum est: ergo, &c. sic videmus ꝙ li
cet sponsalia & matrimoniū fiant ꝑ sponsionem & pactū cō
trahentium, non tamen semp pertinet ptās statuendi super
matrimonio ad laicos, vt no. Io. An. in d. c. statutum. primo
de hæret. in 6. ¶ Nec ob. qđ adducebatur de apꝓbatione fa
8 cta à Romano Pōtifice: † qa respōdeo ꝙ ad hoc, vt talis ap-
ꝓbatio validet tale statutū, reqritur qđ sit facta ex certa sci
entia, vt dicit Inno. in specie, in c. 2. & in gl. in ver. infirmita-
tis. de transa. cū quo ibi transeunt alij ad hoc quod legitur
& not. in c. 1. de confir. vtili vel inutili. & no. Bar. in l. priuile
gia. C. de sacros eccl. & in l. si constat. ff. de appe. q̄ certa scia
nō ꝑsumitur, vt no. Inn. & doc. in c. porrecta. de confir. vtil.
vel inuti. facit c. 1. de cōst. in 6. nisi ꝓbetur de ipsa certa scia,
vt sit expressa clausula ex certa scia in ipsa apꝓbatione per
id quod habetur in d. l. si motu ꝓprio, de ꝑb. in 6. vel qa de
talib. statutis apparet esse factā mentionē, vt ꝑ gl. in c. pasto
ralis. §. ꝑter. in ver. circa sciam. de of. dele. & ꝑ doc. in c. ꝑte-
rea. & in c. pe. eo. tit. vbi ponūtur alij modi ad ꝓbandum de
certa scia. ¶ Pro hoc facit quod no. Cy. in l. cùm oportet, in
prin. in 1. oppos. C. de bo. q̄ libe. & Bart. in l. per illum tex. ff.
9 de his q sunt sui vel alie. iu. in l. 1. C. de metropo. † vbi dicit ꝙ
generalis confirmatio priuilegiorū non trahitur ad iniusta
& illicita, quinimò nō trahitur ad ea q̄ sunt iuri cōi contra-
ria, cū intelligatur talis confirmatio ꝑ obreptionē impetra
ta: ita dixit Bal. in c. 1. ꝑ quos fiat inuest. alle. no. in l. si qua lo
ca. C. de fund. & sa. rei dom. li. 11. ¶ Preterea respondeo ꝑ id
quod solēniter dixit Inn. Io. An. & Ant. de But. in d. c. dudū.
in fi. de deci. vbi ꝑ illū tex. subtiliter ponderatū per eos vo-
g luit, ꝙ cōfirmatio, g quātumcunq; faciēs mentionē de qua
litate actus, in quo erat vitiū & defectus, q̄uis nō sit facta cō
firmatio in forma cōi, videlicet confirmo talē actū sicut fa-
ctus est, &c. iux. d. c. examinata, de cōfir. vti. vel inutil. sed sit
facta cōfirmatio simpliciter ꝑ verbū, confirmo, qđ verbum
denotare videtur rē firmā facere. c. inter dilectos. de fi. inst.
tamē si pōt referri ad actū confirmatū, q erat nullus, & ada-
ctum q erat aliqs, dēt in dubio referri talis cōfirmatio ada-
ctum q erat aliqs. & istud dictū scđm An. de Bu. ibi de facili
nō repitur alibi. ¶ Cū ergo d. apꝓbatio Rom. Pont. genera
liter facta, possit trahi ad statuta q̄ sunt aliqua, & ad statuta
q̄ sunt nulla & inualida, dēt ad ea trahi q̄ sunt valida, & sic nō
ad statutū, de quo q̄ritur, qđ erat oīno nullū. ¶ Nec ad hoc
ob. si dicatur ꝙ Papa in d. apꝓbatione excipiēdo d. statuta,
q̄ erāt cotra libertatē ecclesiasticā, videtur firmasse affirma
tionē in oībus alijs nō exceptuatis. l. q̄sitū. §. deniq;. de fun.
h inst. ff. & in aut. de nō ali. §. ꝙ. aūt. qa rñ. ꝙ si exceptio h decla
ret & firmet regulā in nō exceptis, nō tamē facit ꝙ regula &
generalis dispositio cōprehendat alia q̄ nō cōprehendisset,
nō facta exceptione, vt est tex. in l. generali. §. vxo. & ibi no.
Bar. ff. de vsuf. le. in l. Lucius. §. plurib. & ibi Bar. ff. ad Tre. &
no. Bar. in l. 1. in fi. de reg. iur. ¶ Itē dato ꝙ Papa reꝓbauerit
statuta q̄ essent cont. libertatē ecclesiasticā, non ꝑ hoc vide
tur voluisse affirmare & comprobare alia inualida, nisi alia
oīno fuerint discussa ꝑ Papā. ita decidit Bal. & Imo. in l. leg.
inutiliter. ff. de le. 1. post Bar. ibi ꝑ illū tex. qđ dicit Bal. ibi es
se no. dignū. ¶ Et in dubio intelligitur discussa, si fuerit sibi
lecta, aliàs nō, scđm Bal. & alios. in d. l. legata inutil. & ibi ex
pressè dicit Pa. de Ca. ꝙ supior reꝓbans aliqua statuta, vide
tur valida cōfirmare, si sciebat esse inualida, aliàs nō. allegat
in ar. l. si qs. §. fin. ff. de te. tu. ¶ Itē ꝙ nihil in ꝓposito opetur
illa exceptio statutorū existentiū sup libertatē: ꝓbatur, qa
expressio eorū q̄ tacitè insunt, nihil opabitur. l. 3. ff. de le. 1.
& in l. nō rectè. C. de fideiu. ¶ Sed in gn̄ali cōfirmatiōe statu
torū facta ꝑ Papā, tacitè inerat ꝙ intelligerentur ēt cōfirma
ta q̄ nō erāt cont. libertatē ecclesiasticā, vt sin. decidit Bal. in
d. l. oēs populi. in 6. col. vers. sed nunqd Papa cōfirmādo sta
tuto, & c. ar. l. si peculiū. §. si qd. de pec. le. ergo illa expressio
10 nihil opatur. ¶ Non ob. † quod vlt. loco dicebatur ꝙ saltem
posset d. B. petere absolutionē à iuramēto: qa (vt dixi sup.)
scđm d. An. & Imo. non est verū ꝙ possit absolui à iuramēto
isto

isto, ex quo fuerit præstitum spontè, & sine dolo recipiētis
* iuramentū, per d. c. cùm conting. secundum* magis cōem opin. doc. ibi secundum quam in casu illius c. non pōt peti absolutio à iuramento. ¶ Nec ob. ꝙ iuramentum recipiēs facit contra prohibitionem statuti, ergo non debet commodum reportare: qa ad hoc responsio patet ex supradictis, videlicet ꝙ statutum laicorum hoc casu non arctabit. præterea Fed. in d. cons. tenens ꝙ possit peti absolutio à iuramento, loqtur quando manifestè cōstat ꝙ recipiens iuramentū, videbat se recipere iuramentū contra formā statuti: qa sciebat iurantem esse filiumfa. & sic inspecto statuto iuramentū non videtur licitè recipi: secus fuit in casu nostro, qa ista d. B. in instrumēto venditionis asserebat istā rē esse suam, seu ad eam & eius maritū legitimè puenisse, & p consequens dici pōt nō constasse, tunc d. Io. ꝙ dicta domus esset vltima res, q̄ esset in bonis mariti obligata pro dote. & sic nō cōstabat ei iuramentū p d. dominā B. pstari in cōtractu, phibito à d. statuto, & sic casus noster nō habet cōionē cū casu qōnis, in qua cōsuluit Fed. ¶ Quo ad secundū & tertium dubiū nō oportet multū insistere, psertim qa oīs hæsitatio cessat stantib. veris his q̄ in primo dubio cōclusa sunt. vnde breuiter circa secundū dubiū dico, ꝙ ēt dato quod dictū statutū valeret, & obligatio siue cōtractus factus p d. B. non piudicaret sibi, quo ad dictā rem principaliter vēditā, quin possit ad eā habere regressum, p satisfactiōe dotis suę, tamen dico ꝙ bene sibi piudicabit quo ad alia bona ipsius
11 mulieris accessoriè obligata ad defensionē dictæ rei: †quia quotiescunq; dispō vel contractus principalis irritatur aliquo speciali fauore: tamē non irritatur obligatio illi accessoria,
i q̄ nō sit æquè fauorabilis, vt est tex. secundū vnū intellectum in l. & si is. C. de prę. min. & no. doc. in l. nō dubiū. C. de leg. & legitur & no. in l. 1. §. 1. ff. qui. mo. pi. vel hyp. sol. & in l. si tibi. §. de pignore. ff. de pact. sed intentio dicti statuti fuit fauere & priuilegiare causam dotis, non aūt personā mulieris. patet primò in rubrica q̄ intitulatur de rest. dotis. nam p rubricam statuti declarantur verba dubia ipsius statuti, vt inqt Bal. in l. 1. C. ne liceat tertio prou. q ad hoc ponderat ibi esse glo. Secundò patet ex verbis statuti ibi dū dicit, mulieri non piudicet, vel alteri cui petitio dotis competit. & patet ꝙ statutū voluit priuilegiare actionē dotis, non aūt personam mulieris, cùm voluit competere illud priuilegium alteri ēt habenti actionē de dote. l. 2. C. de priui. do. & cōstat ꝙ alia bona mulieris nō habēt priuilegia concessa rebus dotalib. l. si cùm pecuniam. C. de priui. fisc. cū si. ergo
12 non fit extēsio ad ea bona q̄ nō respiciūt cām dotis. ¶ † Quo ad tertium dubiū, concludo breuiter nō esse audiendā dictam mulierē, q̄ in cōtractu iurauit d. domū esse suā, & ad ipsam & ad eius maritū legitimo tit. puenisse. nam si nūc velit mulier allegare ꝙ ista domus erat in totum mariti, & ad ipsam rem totā agere vellet hypothecaria, excipiet Io. emptor, ꝙ imò ista res erat ēt ipsius mulieris, p ut ipsa in instrumento iurauit: certè habebit necesse mulier replicando dicere se mentitā fuisse & piurasse. & regula est ꝙ etiā replicādo qs non auditur allegādo turpitudinē suā cōtra eū, q tractat de dāno vitādo, l. viro atq; vxori. ff. sol. mat. l. apud Celsum. §. Marcellus. ff. de doli exce. vel contra eū qui non fuit particeps fraudis. l. transactione finita. C. de transa. no. Bal. in l. iusiur. qđ ex conuētione. §. fi. cū l. se. ff. de iureiu. & per Bar. in l. cū mulier. ff. so. ma. & no. doc. in c. cùm sup. de concess. preb. & in c. inter dilectos. de don. sed ita est ꝙ Io. tract. de dāno vitan. nec fuit particeps fraudis: ergo cōtra eū non auditur. d. B. allegando turpitudinem suā in replicando.

ADDITIO.

a ¶ Instrumento. mulier simul cum viro vendidit domum viri, p dote hypothecatā iuramēto apposito, postea vult agere hypothecaria, p dote, emptor excipit de contractu iurato, replicatur de statuto loci huiusmodi cōtractus, ēt iuratos phibente & irritante. decidit Ale. nō valere statutū. sed veritas est in contrariū. pt tamē defendi hoc consiliū, ppter dolum & mendacium mulieris, & bonā fidē emptoris, quē tenetur indemnem reddere, de quo traditur in fin. consil.
b ¶ Ea quæ. col. 11. & d. c. canonum. 3. q. princ. col. 14. ro not. 420. Gui. Pap. consil. 175. in fi. consi. 209, in fin. Hipp. Mars. no. 367. Dec. repe. c. 2. col. fin. de iud.
c ¶ Relaxationem. idem Vinc. Io. An. d. c. cū contingat. Pan. consi. 8. li. 2. Christop. Por. §. 1. Inst. qui. al. licet. latè Io. Igne. l. 1. §. si vir aut vxor. nu. 115. cum se. ff. ad Syll. l. 3. §. eleganter. num. 172. ff. eo.
d ¶ Non valet. imò valet. Rom. consil. 12. Cor. cons. 121. lib. 4. Dec. c. ecclesia. col. 16. in fi. de const. Ias. consil. 133. num. 17. lib. 4. Franc. Ri. de reuoc. do. respon. 15. col. o. & per addita sup. consil. 27.
e ¶ Pœnam. imò valet vt dicam in eo. consil. 97.
f ¶ Pars. Ergo & lex rectè posita, quū sit magis domina rerū nostrarum, q̄ simus ipsi idem, vt Gui. Pap. deci. Delph. 193.
g ¶ Confirmatio. ad quę dixi in consue. Pari. §. 5. nu. 69. cū se.
h ¶ Exceptio. sup. consil. 28. nu. 11.
i ¶ Accessoria. hoc verum si principalis obligatio non sit nulla, nisi ex defectu solennitatis, secus si alia ratione, vt pulchrè Pet. de Ancha. consil. 330. Ias. consil. 133. col. pen. lib. 4. Franc. Rip. rep. l. si vnquam. col. 6. C. de reu. do. adde infrà lib. 4. consil. 66. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Legatum annuum vel vsusfructus factum ciuitati vel ecclesiæ centum annis finitur.*

2 *Præscriptio centum annorum nunquam intelligitur sublata.*

CONSILIVM LX.

Omisso multiloquio puto breuiter esse de iure
1 †dicendum, legatum relictum dicto conuentui fratrum, de tertia parte vsuumfructuum, pensionum & redditiuum perpetuò pcipiendorum ex domo pdicta, non deberi cum effectu post centum annos. probatur in l. pen. cum gl. ff. de annuis leg. vbi dicitur ꝙ legatum annuū seu continēs perpetuam pstationem relictum ciuitati extinguitur centum annis. ¶ Idem probatur & no. per gl. in l. si vsusfructus municipibus. ff. de vsuf. le. vbi gl. dicit, ꝙ si legatur ciuitati aliqd annuum seu singulis annis pstandum, nō debetur vltra cen
2 tum *a* annos, qa æquiparatur legatum annuum & legatum vsusfructus. l. & in singulis. la 2. ff. de ann. leg. Sed ita est ꝙ legatum relictū ciuitati nō durat vltra centum annos. l. an vsusfructus. ff. de vsufru. & d. l. si vsufructus municip. ergo idem debet esse in legato annuo. ¶ Et quærit ēt glo. in d. l. si vsusfructus. an idem sit in tali legato annuo relicto ecclesiæ sicut in relicto ciuitati? & ibi, put magis cōiter habetur: respondet ꝙ de hoc dicendum est, vt habetur in d. l. an vsusfructus. per quā l. videtur pbari quod finiatur centum annis. facit l. fi. C. de sac. eccl. vbi ciuitas & ecclesia æquiparantur. ¶ Et ita ēt no. per gl. in d. l. an vsusfructus. volens ꝙ illa l. loquens in ciuitate habeat locū in ecclesia. ¶ Hanc opi. ēt approbat Bar. in d. l. si vsusfructus. volens tale legatum annuum relictum ecclesiæ non deberi vltra centum annos. & dicit ꝙ non obstant iura dicentia ppetuò deberi, vt in l. pe. & in d. l. annuū. & in l. annuā. §. Titio. ff. de annu. leg. qa etiā ppetuò dicitur fieri, quando vsq; ad centum annos fit, cū sit longissimū vitæ tempus. l. fi. C. de sacrosc. eccl. & d. l. an vsusfructus. ¶ Et istam partem seqtur Ia. de Ra. & And. de Pisis, quos refert & seqtur Ni. de Neap. in d. l. annuā pecuniam. vbi dicunt ꝙ dictū verbū ppetuum, de quo in d. l. pe. cum si. debet intelligi secundum rei. i. naturā legati relicti ciuitati sicut in simili accipitur in l. 1. ff. p soc. cùm ibi no. ¶ Et ita se habet magis* cōis opi. à qua in iudicādo nō est recedendū, vt traditur in locis vulgarib. ¶ Bene facit quod no. Bal. in d. l. an vsusfructus. vbi p illum tex. dicitur, ꝙ iura ciuitatis psumuntur esse cētum annorum, sicut vita hois longæui, & sic videtur secundum eum ꝙ emphyteusis cōcessa ciuitati nō dicatur durare vltra centum annos nisi renouetur. & tamē vidimus quòd emphyteusis de sui natura intelligitur concessa ppetuò donec pensio annua soluatur. §. adeò. Instit. loca. ¶ Confirmantur pdicta, qa si legatur singulis annis seu quodlibet anno, perinde est ac si dicerem omni anno, quia est signum vniuersale, vt patet Inst. de duo. reis. §. 1. & l. 2. de duobus reis. vnde nulla est ratio, quare magis legatum relictum ecclesię singulis annis debeat finiri centū annis, q̄ le-

gatum relictum de fructibus perpetuò percipiendis ex domo. cùm ergo ratio, quare legatum relictum singulis annis finiatur centū annis, etiam si ciuitati vel ecclesiæ relinquatur, qa æqparatur legato vsusfructus. d.l. in singula. la 2. iuncta d.l. an vsusfructus. est causa infinitatis euitandæ, q̄ eadē ratio militat in legato relicto ecclesiæ de fructib. perpetuò percipiendis: ita accipitur verbum ꝑpetuò in materia legati multiplicabilis relicti ciuitati vel ecclesiæ, vt d. l. pe. cum ibi no. & dixi sup. non enim accipitur perpetuò, vt nunquā deficiat, vt l. eum debere columnam. ff. de serui. vrba. præd. nihil enim est sub sole tale ꝑpetuum. ¶ Corroborantur p̄dicta, qa quando testator legat quotam fructuum fundi, puta tertium vel quartum, ꝑut in casu nostro fuit, licet nō dicat singulis annis, tamē intelligitur legare singulis annis, vt est casus in d.l. defuncta. §. fi. ff. de vsufr. & ibi no. & sic in casu nostro testator dicitur legasse singulis annis tertiā partē fructuum ꝑpetuò ꝑcipiendorum ex domo. ¶ Et per hoc apparet qd̄ si diceretur qd̄ in testis larga debet fieri interpretatio d.l. in testis. de reg. iu. c. cùm dilecti. de don. qa respondeo ꝙ etiā tex. & gl. in d.l. si vsusfructus ciuitati. cū si. loqtur in testis, & tamen relictum singulis annis, finitur spatio centum annorum. p̄terea tex. in d.l. in testamētis. vult ꝙ in testamētis non fiat latissima seu plenissima interpretatio, sed mediocriter erit plena seu larga: cùm ergo perpetuum accipiatur varijs modis, quādoq; ꝓ eo quod durat 30. annis. Inst. de perpe. & tpo. actio. in prin. not. gl. in d.l. 1. ff. pro socio. & 10. q. 2. ea. enim super ver. perpetua. quandoq; i. sine temporis p̄finitione. l. purè. § fi. ff. de doli excep. nā variè accipitur ꝑpetuo, vt in dictis locis. & no. 1. q. 1. c. reperiuntur. & in c. clericos. de cohab. cler. & mulie. & per Bal. in tit. de pace Constan. in ver. nos Romanos. & in ver. p̄sentem mundi ætatem. secundum varietatē subiectæ materiæ. vnde nō est incongruum dicere, ꝙ ꝑpetuum importat idem quod spatium centū annorum, qa hoc non est strictè interpretari nec latissimè. Ad confirmationē p̄dictorum adduco ēt glo. no. in l. 2. §. hoc interdictū perpetuum. ff. ne qd in loco publico. in ver. ꝑpetuum. q̄ vult qd̄ perpetuum dicatur illud, qd̄ durat vsq; ad cētum annos: & illam gl. in hoc apꝓbat. & no. ibi Ang.

2 ¶ †Fortificantur p̄dicta, qa videmus ꝙ licet in aliqua dispositione vel statuto esset ꝓuisum, ꝙ instrumenta vel testamenta possunt executioni mandari nulla temporis p̄scriptione obstante, non tamen poterunt mandari executioni post tempus 100. an. qa ꝑpetuò dicuntur mandari executioni, si vsq; ad tale tēpus 100. an. executioni mandantur: ita inqt An. in l. 1. C. ne rei domini. vel templo. & no. etiā Ang. in l. 1. 3. col. C. de anna. exce. & in l. oēs. in fi. C. de p̄scri. 30. annorum. ¶ Bene facit gl. in Auth. vt de cætero nō fiant cōmutationes. §. 1. cum gl. in ver. p̄scriptione. col. 5. quē ibi no. Ang. volens per ea ꝙ statutū disponens, ꝙ nulla currat

b p̄scriptio, nō intelligatur *b* de p̄scriptione 100. annorum, vt etiā voluit Ang. in d. §. hoc interdictum ꝑpetuum. & in l. nemo pōt. ff. de leg. 1. Ex quibus omnib. concludo dictum legatū tertiæ partis reddituū p̄dictorum nō deberi vltra spatium 100. annorū dicto cōuentui Bononiæ ꝓ hospitali de la vita contra fratres S. Francisci ordinis minorū. Ita vt superiùs conclusum est, puto iuris esse. & ita dico & consulo ego Ale. de Imo. I. V. D. Bononiæ iura ciuilia legens: in quorum testimonium ꝓpria manu scripsi, & sigillo solito sigillaui, alterius rectius sentientis consil. semper saluo.

ADDITIO.

a ¶ Centum. idem Lancelo. Deci. d.l. si vsusfructus. in fi. Ale. l. 3. §. fi. eo. 2. ff. ad l. Fal. sed cōtrarium tenet Pan. c. fi. in fi. de test. & plures alij, dicendum vt scripsi sup consue. Pari. §. 92.

b ¶ Non intelligatur. vt dixi in consuetudi. Paris. §. septimo, nume. 12.

SVMMARIVM.

1 *Filiorū & nepotum appellatione non veniunt fœminæ, nisi per extensionem: ideo non veniūt in contractib. vt in emphyteusi.*

2 *Nepotes appellatione filiorum non veniunt in contractibus: licet regulariter veniant in vltimis voluntatibus.*

3 *Masculinū concipit fœmininū in beneficijs & dispositione legali.*

4 *Concessio quid si fiat liberis vel generationi.*

CONSILIVM LXI.

SVper eo, de quo q̄ritur, an si ab ecclesia concessa est alicui res in emphyteusim, ꝓ se & filijs & nepotibus comprehendantur filiæ & neptes. ¶ Videretur fortasse prima consideratione dicendum ꝙ sic: *a* per id qd̄ habetur in §. emphyteusim. in Aut. de non alie. col. 2. vbi ita ad descendentes fœminas, sicut mares trāsit emphyteusis ecclesiastica. ¶ Secūdò ꝓbatur, qa videtur quod in vltimis voluntatib. masculus comprehendit fœmininā, vt appellatione filiorū, & appellatione collateraliū veniunt sorores: & sic de singulis. l. si ita scriptū sit filiabus. ff. de le. 2. l. si qs ita. in princ. ff. de test. tu. l. Lucius. §. q̄situm. ff. de le. 3. l. Lucius. §. Męuia. ff. ad Tre. cū si. & argm̄ ꝓcedit de vltimis voluntatib. ad cōtractus, vt l. pactum inter hæred. & ibi not. ff. de pac. ¶ Tertiò, ꝓbatur per id qd̄ no. Bal. in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius voc. vbi ꝑ illum tex. arguitur ꝙ emphyteusis recepta ꝓ se & liberis, comprehendit fœminas. ꝓ hoc allegatur ēt d. §. emphyteusim. facit quod no. Bal. in l. 2. in col. 2. C. de iure emph. & ibi istam partē indistinctè videtur amplecti Sal. in 27. q. ¶ Sed istis non ob. contrariā sententiam, de iure veriorē sequor,

1 †quia ꝙ nomen masculini generis, vt filius & nepos, & similia comprehendat fœmininum, illud non est ex ꝓpria significatione vocabuli, sed per extēsionem, vt est tex. optimus. in l. pen. in fi. in ver. extendi. C. de ꝓxi. sacro scri. lib. 10. & in l. ꝓnunciatio. in ver. porrigitur. de ver. sig. & in l. quisqs. C. ad l. Iul. maiest. & no. per Bar. & Dyn. in l. 1. ff. de ver. sig. post gl. ibi & tex. in l. quicunq;. C. de ser. fug. & Iac. But. & Bar. in l. si qs in tantam. C. vnde vi. & Bar. in l. 1. ad fi. principij. ff. de pecu. leg. & no. doc. in Cle. 1. de elec. ¶ Sed in contractibus non est recedendum à ꝓpria significatione verborū, imò in eis fit stricta interpretatio. l. quicqd astringendæ. ff. de ver. obl. c. cùm dilecti. de dona. ¶ Et in dubio etiam debet fieri interpretatio contra illum, qui se fundat ex verbis contractus. l. veterib. ff. de pactis. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ff. de verbor. oblig. & in c. contra eum. de re. iur. in 6. ergo fieri debet interpretatio contra filiam vel neptem illius, qui fundum recipit in emphyteusim, cùm sit filia vel neptis, q̄ se fundat in dicta concessione, dicens illius concessionis vigore sibi ius in emphyteusim competere. ¶ Et in hoc p̄cisē ꝙ in contractibus masculinum non concipiat fœmininum, tenet Guid. de Suza in l. quicunq;. C. de ser. fug. qa secundum eum nō repitur cautum iure: & qa in contractib. debet fieri strictè interpretatio: non aūt larga, sicut in vltimis voluntatib. l. 3. §. 1. ff. de vino, triti & oleo legato. l. in testis. de reg. iur. & in d.l. quicqd astringendæ. & d. c. cùm dilecti. ¶ Hoc etiam firmat Arch. 17. q. 4. in c. si quis suadente. per d.l. veteribus. & per d.l. quicqd astringendæ. & subdit non esse mirandum, si aliud est in testis quàm in contractibus, qa in testis fit plenior interpretatio, quàm in contractibus, vt in iuribus sup. allegatis. ¶ Et cum dicta doctrina Arch. videtur ēt trāsire Bal. in l. Gallus. in prin. vlt. col. ff. de lib. & posth. ibi inqt, ꝙ Arch. in d. c. si quis suadente, melius scripsit in hoc articulo q̄ alius. ¶ Hoc etiā tenet Io. de Imol. in l. si ita scriptum sit filiab. ff. de le. 2. vbi expresse etiā infert per hoc ad casum nostrum, scilicet ꝙ concessio in emphyteusim facta ꝓ se & filijs, non comprehendit filias: ita tenet in c. potuit. in fin. de locato. vbi refert se in terminis nostris

b ita consuluisse. *b* hoc etiā seqtur ipse in l. cùm vir. ff. de cond. & demon. vbi apꝓbat doctrinam Arch. in ꝑalleg. c. si quis suadente. quam ēt sequitur Lud. Rom. in l. 2. in prin. 17. col. ff. de ver. ob. & in terminis nostris cōcludit ēt Ro. in d.l. sed in hac. §. liberos. vbi ēt dicit ita tenere Spec. in tit. de loca. §. nūc aliqua. ver. 47. sed veritas est ꝙ Spe. in alio casu loqtur ibi. ¶ Pro p̄dicta conclusione ēt bene facit quod no. Bar. in

2 simili. in l. liberorū. ff. de ver. sig. in 6. col. vbi concludit † ꝙ licet appellatione filiorum in vltimis volunta. fauorabilib. regulariter veniāt nepotes. d.l. Lucius. & l. vl. ff. de hær. inst. tamen in contractib. non veniūt nepotes, qa fiet interpretatio cont. eū cui fit cōcesio. d.l. veterib. & ita ēt cū Bar. trāsit Sal. in d.l. 2. 22. q. C. de iur. emph. & Io. de Imo. in d.l. cū vir. vbi ꝓpriè loqtur in concessione in emph. & Io. de Imol. in l. quod

l.quod dicitur.in antep.col.de ver.ob.& Pe.de Anc.in cle.1.
de bap.& istam partẽ ẽt secutus sum legendo. d.l.sed si hoc.
§.liberos.q̃ ẽt videntur de mente Bal. in c.1.in fi.in tit.quib.
mo.feu.constitui potest.¶ Non ob.allegata in contrarium,
& primò id quod habetur in d. §. emphyteusim.vbi princi-
paliter ẽt videntur vocari filiæ in emphyteusim ecclesiasti-
cam, qa illud est verum quando illud fuit expressum, secus
quando concesſio fuit ꝓ se & filiis & nepotib.vt in casu no-
stro per ea q̃ sunt suprà alleg. & ita respondet Io.de Imol.in
pręal.c.potuit.in fi.verb.& Lu.Ro.in d.§.liberos.¶ Non ob.
ꝙ in vltimis voluntatib. masculinum concipiat fœmininũ,
quia suprà est responsum secundum Gui. de Suz.& Arch.&
plenior fit interpretatio in testis. & ꝓpterea Dyn.& Ray.&
Io.de Imol.in l.seruum filij. §.eum qui chirographum.ff.de
leg.1.& Gui.de Cug.in d.l.pactum inter hæredẽ.& Ange.in
d.l.si à substituto.dicunt quod illud qđ dicitur ꝓcedere ar.
de vltima voluntate ad contractum, habet locum quando
apparet ꝙ est eadẽ ratio in vtroq;, sed vbi essemus in dubio,
dicunt qđ maior pręsumitur esse ratio in vltima voluntate,
per d.l.in testamentis.& ideo tunc secundum eos non pro-
cederet arg. affirmatiuè de vltima voluntate ad contractũ,
per d.l.in testamentis.qa non procedit arg.de maiori ad mi
nus, vt no.gl.in c.cum in cunctis.de elec. & in l. 2.C.de inter
di.sed ꝓcedunt negatiuè. l. obligationum ferè. §.placet.de
ac. & ob. ¶ Non ob.id quod habetur in d.l.sed si hac.§.libe-
ros.el 1.quia respondet ibi Ro. ꝙ ibi text. loquitur in mate-
ria q̃ concernit beneficium quod est latisſimè interpetan-
dum.l.fi.ff.de const.principum.l.si quãdo.C.de bo.vac.lib.
3 10.c.olim tibi, de ver.sig.† & ideo in beneficiis masculinum
concipit fœmininũ secundum Arch.in d.c.si qs suadente.&
* sequuntur* cõiter oẽs. ¶ Vel posſum respondere ꝙ text.in
d.§.liberos.loquitur in dispositione legali, quo casu in ma-
teria indifferenti, si non tractatur de odio irrationali mascu
linum concipit fœmininũ.l.si qs id quod & ibi DD.no.ff.de
iu.om.iud.& l.si qs in tantam.& ibi DD.C.vnde vi.l.1.§.1.de
const.prin.no.gl.in c.generali.de ele.li.6.& Spe.in ti.de di-
sputa.& alle. §.post hæc. ver.vlt.ibi, masculinum.& Hosti.in
c.Ray.de testa.& Bar.in d.l.1.de ver. sig. cũ aliis concor.sup.
4 alleg.¶ † Vel tertiò põt responderi ad d.l.liberos.& ad illud
qđ ibi no. Bald.ꝙ illud posſit ꝓcedere in concesſione facta
alicui recipienti in emphyteusim ꝓ se & liberis suis, quo ca
su videntur cõprehendi nepotes ex filia, iuxta l.1.C.de con-
di.inser.& l.cognoscere.§.liberorũ.ff.de ver. sig. iõ esset ab-
surdum ꝙ cõprehenderentur nepotes ex filia. l. si viua ma-
tre. ver. nam licet. C.de bon.mat.& vbi absurdũ resultaret,
verba accipiuntur eo modo quo cessat absurdũ. l.ex facto.
§.fi.& ibi no ff.ad Tre. l. vxorẽ.§.concubinæ.cum si.de le.3.
tutiorẽ tamen puto responsionẽ p̃cedentem. ¶ Non ob.id
quod no.Bal.in d.l.2.in 2.col. C.de iur.emph.qa respondeo
ꝙ Bal.ibi potius videtur tenere conclusionẽ quam sup.pro
baui.qa Bal.ibi q̃rit, si fuit concessa emphyteusis talib.comi
tibus vel nobilib.in eorum cunctã generationẽ, an includã
tur filij filiæ nati ex plebeis? & concludit ꝙ si est emphyteu-
sis ecclesiastica, in qua debet euitari infinitas trãsmisſionis,
& est ibi verbũ eorum, & non dicit earũ, non comprehẽdit
natos ex fœminis nuptis alicui alterius coniunctionis, qa
masculinum genus in p̃iudicium eccl. non concepit fœmi-
ninum, qa est odium contra primi fauorẽ, id est, contra ec-
clesiam.facit secundũ eum qđ not.in l. ẽt. & ibi dicit. ff.sol.
ma.¶ In dubio aũt in emphyteusim laicorum principũ quo
rum beneficia sunt largisſimè interpretanda transeunt ad
liberos ex fœminis. ¶ Et idẽ dicit, si concederetur sub gene
re masculino in tertia eorum generatione ꝑ principẽ laicũ.
nã dictio illa eorum masculini generis cõiuncta cum illa fœ
minini generis generationẽ, includit fœminas, & cõformat
se iuri cõi, vt d.§.emphyteusim.¶ Et sic in casu quo loquitur
c Bal.fuit dictũ nomẽ generationis *c*, qđ est aptum cõprehen
dere ex ꝓprio significatu tã masculos q̃ fœminas. c.statutũ.
el 2.de hær.li.6.l.1.iunc.l.3.ff.de lib.cã.sed in ꝓposito nostro
solum fuit dictum de filiis & nepotib.& sic per nomina quæ
de propria significatione important masculos tm̃, vt est di-
ctum suprà.¶ Non obst.id quod no.Sal.in d.l.2.de iure em-
phyt.in 17.q.qa respondeo, ꝙ Sal.sine lege & sine ratione lo
quitur, & in discursu illa verba dicit, ipsemet postea in ea l.
22. q. videtur cõtrariũ tenere in quãtũ vult, ꝙ si qs recipit rẽ
in emphyteu.ꝓ se & filiis, nõ cõprehẽduntur nepotes, qa de
ꝓpria & stricta significatione appellatione filiorũ nõ veni-
unt nepotes. l.filium diffinimus.ff.de his q. sunt sui vel alie.
iu.vt no. Bar. in d.l.liberorum.cum suis vul.& concor.ergo
cum ex ꝓpria & stricta significatione masculinum nõ conci
piat fœmininum, vt fuit sup.conclusum, idẽ debet esse eadẽ
ratione in casu isto, ꝓut ipse tenet in 21. q.tractando, an ap-
pellatione filij veniat nepos. Alex.die 26.Maij.Mccccl xx.

ADDITIO.

a ¶ Quod sic.hanc partem contra Alex. & communem tenui plenè discutiendo in consuet.Parisi.§.12.col.2.& 3.

b ¶ Consuluisse. Imol. consi.38.in casu præmisso.vide omnes DD. huius sententiæ cumulatos, per d.And.Tiraq. in consue.Picto.tit.retract.§.1.gl.9.nu.181.

c ¶ Generationis.dixi in consu.Par.§.12.n.3.limitat Imo.consil.62.vide And. Tiraq.in consue.Picto.§.1.gl.9.nu.196.

CONSILIVM LXII.

Lege lib.2. consilio 195.

EPITOME.

TEstes recepti fuerant in causa falsitatis contra quendam notarium criminaliter, & aliquis dictorum testium primò examinatus extra iudicium, cum iuramento & certo modo deposuit, postea verò in iudicio examinatus sup eo deponit contrarium etiam circa substantiam facti cui facto interfuit. Quidã etiam ex dictis testibus prius extra iudicium certo modo deposuit confirmando scripturam manu ꝓpria signatam, & postea contrarium in iudicio deposuit. ¶ Queritur an iudex rectè fecerit, si dictos testes ad torturã posuerit occasione dictæ vacillationis. Respon. Alex. ꝙ sic.

CONSILIVM LXIII.

BReuiter omisſis nõ necessariis. dico qđ iudex
fecit id quod facere debuit, si dictos testes
1 torsit, † qa testis vacillãs põt ratione vacillatio
a nis torqueri, *a* postea quam facto de quo q̃ri-
tur interfuit.l. ex libero homine. & ibi glos.&
DD. in l. vnius. § testis.cum gl.ff.de quæst.& Inn.& alij in c.
cum in cõtemplatione.de reg.iu.in antiquis.no.Dy.in reg.
sine culpa.lib.6.& Cy.in l.fin.C.de quæst.& Pau.de Leaz.in
commento c. grauis, de pos.& Bald.in l.mili.C.de quæsti.&
Bal.in l.3.C.ad l.Iul.de adul.¶ Quod autem testis q extra iu
dicium deposuit de hoc conficiendo scripturam manu pro
pria annotatam, & postea in iudicio dixerit contrarium, vi-
deatur vacillare, patet in l.eos.in 2.resp.dum tex.dicit, & eũ
q contra signum suum.& ibi not.& Bar.ff.ad l. Cor. de fal.&
2 Pe.de Anch.in d.c.de test.ext.de test.¶ † Et no.Ant.de Bu.in
d.c.cum tua.ext.de test.vbi dicit, ꝙ quando est ista variatio
circa ea q̃ ipse testis dixerat extra iudicium, & in iudicio red
dit eum suspectum de falso, adeo ꝙ põt torqueri, allegat ea
q̃ no.in l. capite quinto. ff.de adul.& q̃ no.in c.ꝑ inquisitio-
nem.de elec ¶ Etiã si primò deposuisset in iudicio, & secun-
b dò deposuisset extra *b* iudicium, contra dictum in iudicio,
quantò magis dicẽdum, si primò dixit extra iudicium post-
3 ea contrarium in iudicio, † cum magis dictum in iudicio in
fringitur & eliditur, qñ testis dicit cõtra prius dicta extra iu
dicium q̃ qñ scđò dixerit extra iudicium, cõtrarium eius qđ
primò dixerat in iudicio.& Pe.de Anc.in d.c.de test.Ant.de
Bu.in d.c.cum in tua.& per Bal.in c.1.in tit. qd sit inuesti.&
ꝑ Bal.& Sal.in l.nullum.C.de testi.& Ang.in cons. inc.quæ-
dam domina Marga.& per do.Abb.in c.literas.de præsum.
& in c.per tuas.de proba. qa tunc non disputatur, an ex illa
sola vacillatione dicatur conuictus de falso, sed solum an ꝓ
* inuestigãda veritate debuerit torqueri.& ĩ hoc* cõiter oẽs
4 tenẽt qđ sic, & standum esset depositioni † & asſertioni quã
facerẽt dicti testes potius q̃ priori depositioni & attestatio-
ni, vt l.si postulauerit.§.ꝙ si negauerit. & ibi not. Bald. ff.de
adul & Bal.in l.2.C.ad l.Iu.de adul.& in l.fi. C.de q̃sti.ex qb.
firma manet ista cõclusio, qa illi testes potuerunt & debue-
rũt torqueri ꝓ veritate scrutãda, & rõne dictæ vacillationis

& varietatis standum esset attestationi quæ fieret per eos in
teruenientе tortura potius quàm primæ.

ADDITIO.

a ¶Torqueri. Adde Cæpol.consil.crimina.61.Hippol.Marsi.
l.diuus, l. ex libero. ff.de quæstio.
b ¶Extra.adde deci. Tho.281.

SVMMARIVM.

1 *Testes aliàs inhabiles in subsidium admittuntur.*
2 *Minor 20.annis non admittitur in criminali.nu.4.*
3 *Index inquirens succedit in locum accusatoris.*
5 *Probationi subsidiariæ non est locus, nisi in actu in quo communi
ter alij testes haberi non possunt, de quo constare debet.nu.6.*
7 *Testis ipsius dicto, in quo non statur.*

CONSILIVM LXIIII.

VIso themate & dubiis de quib. queritur. ¶Dif-
ficultas consistere videtur in intellectu l.testi-
monium. ff. de test. 4. q. 3.in c.testes.ver.item
testimonium. vbi traditur quod in causa crimi
nali minor quindecim annis non est idoneus
testis,& si ita est,sequitur quod dictus Canis debet absolui,
quia de crimine non probatum.l.qui accusare. de eden.c.1.
1 vt ecclesia.benef.c.fi.de iureiu. ¶†Sed contra hoc facit du-
bium,hoc quod no.Io.An.in add.Spe.in tit.de teste.§.1.ver.
item quod excipitur ꝙ impubes. vbi inquit, quod Guil.de
Suza dicebat,ꝙ licet per d.l.in testimonium.accusatus non
debet facere in testem citare illum qui est minor 20. ann.ꝙ
saltem in defectum probationis recipere possit in testem.&
intelligit Io. An.ꝙ dictum talis testis recepti proprio motu
idem valeat,tanq̃ dictum integri testis.facit ẽt ad hoc quod
no.Io. An.in d.§.1.ver.item excipitur ꝙ est impubes. vbi in-
quit,ꝙ licet in criminalib.mulier de iure canonico non po-
tuit esse testis, 32. q. 5.c.mulier.& in c.forus.cum ibi not.de
ver.sig.tñ secundum eum videtur ꝙ admittatur, quãdo per
mares veritas haberi non põt. & dicit qđ hoc est ẽt secundũ
ęqtatẽ.facit ẽt qđ habetur in c.puenit.el 2.de test.cog.& tex.
in l.serui.ff.de test.& 4.q.3.in c.testes. ver. itẽ secundũ.& 14.
2 q.2.c.quanq̃.cum gl. ¶†Tamen istis non obstan.puto in ca-
su nostro dictos testes non probare. & præsuppono ꝙ nec
Guil.de Suza,nec Io.And.firmant, ꝙ minor 20.an.proprio
nutu receptus à iudice faciat probationem, nisi in defectũ
aliarum probationum,tunc eñ bene vidẽtur hoc firmare,
3 sed excepto illo casu non. ¶Et pro hoc bene facit,†qa quan
do iudex procedit per modum inquisitionis & nó proprio
recipit testes officium iudicis succedit loco accusatoris.vn-
de dicit Bar.in l.2.§.publico.ff.de adul .ver.quæro,vtrum in
inquisitione debeat poni,&c.in l. 1.ff. de susp.tu.& in l.libel
lorum.in princ. ff.de accu.& Sal.in l.ea quidem.C.de accu.
quod quando officium iudicis inquirentis succedit in locũ
accusatoris,ideo illæ solennitates quæ requiruntur in accu
satione, requirũtur in inquisitione,quia subrogatum sapit
naturam eius in cuius locum subrogatur.l.si eum.§. qui in-
iuriarum. ff. si quis cau. c. ecclesia.vt lit.pen. ¶Et specialius
ad propositum dicit Bart.in d.§.si publico.vers. item quæro
vtrum contra iudicem inquirentem,&c.ꝙ omnes exceptio
nes quæ possunt opponi contra accusatorẽ, possunt oppo-
ni contra iudicem per id quod legitur & not. c. diuersis. de
cler.coniu.excipit tamen Bar.aliquos casus qui non sunt ad
propositum nostrum, ergo sicut opponi potest contra ac-
cusatorem producẽtem testes minores 20. annis, ita debet
posse opponi contra iudicem inquirentem producentem
tales testes. ¶Nec potest dici quod in casu nostro non sit ti-
mor subornationis in iudice: iuxta id quod not.Innoc.in c.
cum clamor,de test.& Io.An.in c.qualiter & quando.de ac-
cus.& Bar.in d.§.publico.& in d.Auth.qui semel.C.de pro-
ba.in vl.col.cum si.quia respondeo,ꝙ ante publicatas atte-
stationes non reperitur, ꝙ in accusatore sit timor seu suspi-
cio subornationis anteq̃ testes produxerint, sed post rece-
ptos testes in aliquibus casib.de quibus in Auth. qui semel,
& ibi plenius.C.de probat.& in criminalib.& Bar. in Auth.
qui semel.in vlt.col.ad hoc quod not.Bar. in l.non solum.§.
quanq̃.ff.de iureiu. vbi vult. quod quando statutum repel-
lit accusatorem videtur etiam repellere iudicem inquiren-
tem.& no.Bar.in l.1.§.quod autem.per illum tex.ff.de accu.
& l.quæsitum.ff.de in ius voc. & Bal.in repe.l.cum muler.in
vlt.q.ff.sol.mat.& Pe.de Anch.in c.nulli.de accu. cum con-
cor. ¶Et ideo in proposito nostro Host.in Summa de testa.
4 §.si quis possit.ver. ætas.dicit absolutè† quod in causa crimi
nali minor 20.an.non potest esse testis,& non distinguit in-
ter causam accusationis & inquisitionis. vnde ratio quare
in causa accusationis non potest, nisi maior 20. annis.in te-
stem deduci, est magnitudo pręiudicij causarum criminali
um, in quibus requiruntur pleniores probationes.l.fin.C.
de prob.l.1.C.ad l.Cor.de fal. ¶Vnde videmus ꝙ interdum
aliqui sunt idonei testes & integri in causis ciuilib.tamen
secus in criminalib.vt in muliere.d.c.forus.& ca. mulieres.
nec Laici contra Clericum admittuntur ad testificandum
in causa criminali.c. de cætero.extra,de test.ergo ista ratio
magnitudinis præiudicij militat tam in cã accusationis q̃ in
quisitionis,ergo vtrobiq; idem ius esse debet.l.illud.ff.ad l.
Aquil. c.translato.de constitu. ¶Restat ergo solum videre,
an sumus in casu in quo isti testes pp defectum ꝓbationum,
aliàs minus idonei debeant haberi pro idoneis per ea quæ
no.Io.An.in d.ver.item excipitur quod impubes, cum aliis
sup.alleg.in hoc concludo ꝙ nos nõ sumus in illo casu. ¶Et
hoc esse verum ostẽditur.primò ex eo quod no. Ant. de Bu.
5 in c.3.loco.de prob.vbi per ea quę ibi gl.no.†quod illud in-
fert quod dicitur, quod debet credi testi aliàs minus suffici
enti,quando alia probatio deficit.nam illud est verũ,quan-
a do ex natura illius facti *a* & negotij verosimiliter alij testes
non possunt occurrere, vt puta ad ꝓbandum ea quæ agun-
tur in capitulo canonicorum, nam ipsi canonici erunt ido-
nei testes. c. veniens.el 2.§.fi.de test.& no.in c.dilecti.in ver.
si tres,de ele.& ea q̃ fiunt in domo possunt probari per eos q
habitant in domo.l.consensu.C.de repudiis. secus si alij te-
stes ex natura illius facti vel negotij poterant occurrere,li-
cet casualiter non interfuerint. ¶Et ita ẽt dicit Ant.de But.
in suo cons.inci,qa dubia.qõ vulgaris habet,circa illam qõ-
nem, an arbitrator possit esse testis de his q̃ corã eo seu per
eũ gesta fuerunt. Dicit inter cætera ꝙ illa iura q̃ dicunt pos-
se recipi qui repelluntur, vbi inter alia deficit probatio,in-
telliguntur & loquuntur in actionib. in quibus habitu & a-
ctu attento cõi cursu testes alij non habentur,sed vbi actus
habitus & cõis cursus sic se habet, qđ possunt alij testes ha-
beri, licet fortè non habeantur actu, tunc ad plenam fidem
non sufficiunt testes non integri, aliàs sequeretur qđ sem-
per testes ẽt non integri sufficerent,qa semper allegarent se
alias probationes non habere. item & in talib.non admit-
tuntur,vt plenè probant, sed vt generalem ꝓbationem faci
ant,no.gl.in l.etiam matris. ff.de proba.ita formaliter dicit
Ant.de Bu.in d.cons. ¶Pro hoc ẽt alleg.tex. cum gl.in c.fin.
de testi.cog.& ibi dicit Abb.in 2.notab.no.quod in defectũ
probationis,si ex negotij aut actus natura non potest habe-
ri probatio, admittitur probatio minus legitima.nam ibi
admittuntur in testes participes & criminosi delictorũ ad
probandum coniurationem factam secretè per alios cum
iuramento, quod eam celatam tenerent, admittuntur in te
stes aliq de illis q in dicta cõiuratione interuenerunt. ¶Ad
idem quod not. do. Abbas in c. de cætero.extra,de testi.vbi
dicit quod licet text. velit, ꝙ in causa criminali non admit-
tantur ad testimonium laici contra clericos, tamen dicit ꝙ
ipse intelligit hoc esse verum, quando delictum de quo cle-
ricus accusatur,fuit commissum in loco vbi est dare clerico
rum copiam,aliàs secus. Quid eñ si in villa in qua vnus tan
tùm clericus esset, & delictum esset commissum ab illo cle-
rico, & esset hoc casu probandum delictum, vnde tunc ad-
mitterentur laici d.c.veniens. & in d.c.dilecti. in proposito
ergo cum tale delictum fuerit commissum in populosa ciui
tate,& actus fuit talis cui potuissent occurrere alij plures, li
cet casu non occurrerint, non debet posse fieri p testes non
integros, non enim magis verosimile est,ꝙ dicti duo testes
minores & inhabiles interfuerint q̃ alij minores & habiles.
¶Secundò respondeo, posito ꝙ verum esset, ꝙ quando ad
illum actum non occurrissent, nisi illi duo testes qui videre
potuissent, deberent illi admitti tanq̃ idonei in casu defici-
entium

entium probationũ,†tamẽ dico,ꝙ oportet conſtare ꝙ aliæ
6 probationes deficiant,qa vt dixit Ant.de Butr.in d.conſilio
ſemper poſſunt allegari, qđ aliæ non poſſunt probationes
haberi.¶Hoc idem probatur per ea q̃ no.DD.in c.1.de teſt.
cog.§.de teſtium.poſt prin.vbi dicunt,ꝙ coniuncti & qdam
alij qui alias non deberent cogi,ad teſtificandũ compellun-
tur,quando aliter veritas haberi non pōt. ¶Præſupponunt
ergo ꝙ conſtet veritatem per alios haberi non poſſe,vt quia
ꝓbetur per Titium & Seium ꝙ ad dictũ actum & locum in-
terfuerunt ſolum Titius & Sempronius,q clarè videre po-
tuerunt illud qđ fuit geſtum & ſimilia. & ꝙ Titius illũ actũ
diſcernere non potuit puta, tanq̃ remotior.& in hoc loco
plura exẽpla facilè dari poſſent. Si em̃ p̃ſupponitur ꝙ ſolũ
pp deficientiã iſti ſunt idonei teſtes, oportet ꝙ iſta deficien
tia ꝓbationũ prius conſtet.¶Ad qđ bene facit l.diuus Tra-
ianus,cum ibi no.per Bar.ff.de teſt.mil.& qa quod negatur,
ꝓbari debet per eum q allegat.l.hoc iure.de ver.ob.l.magis
puto.§.ne paſsim.ff.de reb.eorum.l.ſi quis cōſortem.C.de
fab.li.11.no.Inno.in c.ſuper his.de accu. & no.Bar.in l.in il-
la ſtipulatione ſi talis.de verb.ob.¶Nec ad hoc obſt.ſi dice-
retur quod eſt probatum, qa ſi fortaſſe illi duo teſtes mino-
res 20.an.deponunt,qđ nullus alius erat ibi p̃ſens,quia ad
7 hoc reſpondeo, ꝙ† ad ꝓbandum quod teſtis ſit idoneus q
aliàs non poterat admitti tanq̃ non idoneus, non ſtetur di-
cto ipſiuſmet teſtis.ita eleganter not.Bart.in l.decem.ff.de
ver.obl.in 2.col.qui ad hoc ſubtiliter inducit ea quæ haben
tur in Auth.ſi dicatur.C.de teſta.& etiam ad hoc allegat no.
per gl.in l.3.poſt prin.in ver.inimicitiæ.ff.de teſti.

ADDITIO.

a ¶Illius facti.idem in conſil.103.col.3.lib.5.Iaſ.l.fi.C.de his
quib.vt ind Steph.Auffr.in addi.dec.Tho.4 col.3.Soc.con
ſil.17.lib.1.Hip.Marſ.ſin.73.533.l.infans.ff.ad l.Cor.de ſica.
Gerar.ſing.24.Fran.Rip.tract.de peſte,fol.41.Bert.conſil.
24.Non debuerunt.in fi.lib.3.Alcia.tract.præſump.Reg.1.
præſump.47.num.5.

SVMMARIVM,

1 *Copia indiciorum reo dari debet priuſquam torqueatur, etiã ſi indices habeant liberum & abſolutum arbitrium. & nu.2.*
3 *Poteſtas ſequens conſilium iudicis à ſuperiore electi excuſatur.*
4 *Suſpectus eſt ſe fundans in negatiua non coarctata,nec et danda eſt dilatio.*
5 *Iudex exceptionem calumnioſam ſpernere poteſt.*
6 *Iudex leges & iura tranſgreditur ratione caſuum emergentium.*
7 *Poteſtas habens latum arbitriũ non tenetur de culpa,ſed de dolo.*
8 *Lata culpa non ſufficit vbi requiritur dolus ex propoſito.*
9 *Error potius quàm dolus præſumitur.*
10 *Stylus & conſuetudo derogant citationi.*
11 *Paupertas ſola non debilitat teſtem.*

CONSILIVM LXV.

HAbita ſuper contentis in ſuperiori themate
1 congrua conſideratione. ¶†Plura concurre-
re videntur ad reſpondendum dictum ſer Pe-
trum non poſſe torqueri per præfatum do.Po
teſtatem & do.iudicem maleficiorum,nō con
a ceſſa ſibi prius copia a indiciorum cum termino ad purgan
dum indicia,ſecundum ꝙ per ipſum ſer Petrum petitũ fuit.
¶Nam de iure cōi verum eſſe videtur differendã eſſe tortu
ram,quando reus petit ad reprobandum indicia,vt decidit
Pau.de Leaz.in commento c.grauis,de depoſi.circa vlt.col.
in verſ.qd ſi torquendus quærit,&c.nam licet ſecundũ eum
in contrarium facere videretur, ꝙ ſi mille teſtes dicunt reũ
eſſe bonæ famæ,& pauci dicunt contrariũ,nihilominus in-
ducitur purgatio,qa vtrunq; eſſe pōt,vt videtur concludere
Inno.in c.inqſitionis.in fi.de accu. & quia videtur illud eſſe
ſpeciale in pſonis poſitis in dignitate.l.3.C.vbi ſenat.vel cla
riſsi.ibi,ne quas ante ꝓbationes inimicitias patiantur,&c.
ergo in contrariũ eſt ius cōe.l.1.ff.ad munic.l.ius ſingulare.
ff.de leg. Tamen dicit ipſe verius eſſe qđ debeat deferri tor
tura,qa ſi talis defenſio allegatur qua probata ceſſare debet
tortura,qa non debet licere actori id quod reo licere non
debeat.c.2.de mutuis pe.& c.non licet.de reg.iu.in 6.vnde
ſicut contra reum potuerunt adduci indicia,ita debet reo
in contrarium licere adducere purgationes. ¶Pro hoc etiã
allegat id quod no.in c.cum in tua.in vlt.gl.de ſponſa.& qđ
no.Hoſt.in c.cum oporteat.de accu. & Spe.in ti.de inquiſi-
tione.§.nunc tractemus.ver.qd ſi plures.item qa poſt tortu
ram tardè ꝓbaret,cùm iſtud grauamẽ poſtea non ſit repara
bile.l.2.ff.de app.rec. & qa condemnatus ex confeſsione li-
beretur ſi conſtet de eius innocẽtia.l.1.§.ſi qs verò.ff.de q̃ſti.
& facit c.2.de pur.can. ergo fortius debet ante audiri ſuper
innocẽtia. ¶Et dicitur videri caſus in l.vnius.§.cognitorũ.
de qō.verſ.quo tẽpore,&c.¶Idẽ voluit Gãdinus in ſuo tra
cta.maleficiorum,dum tractat de tormẽtis ſub Rub.quæ in
cipit, q̃ritur nunqd torquendus ſit audiẽdus, &c.¶Ad hoc
qđ not.Bar.in l.fi.in penu.qō.ff.de quæſt.vbi dicit,copiam
indiciorum dandam eſſe parti, quia ſuper eis debet diſpu-
tari.allegat d.l.vnius.§.cognitorum.& no.per ſe in l.cuſto-
dias.ff.de pub.iu.Et no.Bal.in l.2.in prin.C.de eden.& DD.
in c.cum oporteat.de accu.¶Etiam dicitur ſtatuto loci ita
2 eſſe ꝓuiſum.¶†Nec prætextu alicuius liberi & abſoluti ar-
bitrij videtur, ꝙ cōtrarium facere potuerunt p̃fati iudices
vel ius dicentes,qa prętextu talis arbitrij nō poſſunt defen-
ſiones denegari,vt in cle.ſæpe.cum gl.in verb.defenſiones,
de ver.ſig.& ibi ẽt DD.in cle.paſtoralis.§.pe.de re iu.& no.
Bar.& alij in l.filiusfa.ff.de do.in l.1.ff.de teſta.mil.in l.mili-
tes.per illum tex.cum ibi no.& Bar.in extraua.ad reprimen
dam.in ver.videbatur.& ver.figura.& Anto.de But.& Io.de
Imo in c.1.de conſt.¶Maximè in his quæ ſunt grauis p̃iudi-
cij ipſius tertij,vt in ꝓpoſito. & ſequitur etiam Pe.de Anch.
in conſi.ſuo incip.In Chriſti nomine,Viſis diligenter omni
bus,&c.¶Bene facit l.ſi à milite.§.edictum.ff.de teſta.mili.
vbi ꝓbatur, ꝙ per libertatem arbitrij non intelligitur con-
ceſſum, vt aliqd faciat quod bonis morib. ſit interdictum.
¶Et ẽt refert ibi Ang.per illum tex.ſe conſuluiſſe apud Flo
rentiam qđ data plenitudine arbitrij ꝙ debeat capitaneus
inquirere contra magnates, aut contra turbantes aut tur-
bare tentantes pacificum ſtatum, non poterit eos ad per-
petuum carcerem condemnare,cùm illa pœna ſit legib.in-
terdicta l.incredibile.C.de pœn.& vigore talis arbitrij non
videtur circa p̃dicta derogatum,per d.§.edictum.& quam-
uis ex forma ſtatutorum Florentiæ non poſsit talis ſnĩa al-
legari nulla,tamen poterit impediri executio talis ſnĩæ hoc
caſu, qa non eſt executio iuris ſed iniuſtitiæ,ſcđm eum ibi.
¶Videtur ergo contra bonos mores in ꝓpoſito reum tor-
mentis ſubire. & ſibi defenſiones auferre ſeu denegare,iux.
d.cle.paſtoralis.& facit qđ no.Bal.in l.pacta.in fi.de tranſa.
& in rep.l.neganda.in 6.col.C.qui accu.non poſſunt.& in l.
ſolam.ad fi.C.de teſti.& qđ not.Paul.de Leaz in d.c.grauis,
circa vl.col.inquantum dicit,ꝙ quanuis iudex habeat arbi-
trium.tamẽ non pōt ſine indiciis torquere.alleg. qđ hẽtur
in c.veniens.& in c.quintauallis.de iureiu.& id quod habe-
tur per gl.in d.cle.ſæpe.idem not.Gandinus in tractatu ſu-
perius alleg.dum tractat de tormentis in Rubri.incip.Item
quæro nunqd poteſtas qui habet arbitrium, &c.¶Tamen
p̃miſsis non obſtantib.puto ꝙ ad caſum ꝓpoſitũ aliter eſſet
3 dicendum & non inſiſto, an poteſtas teneatur ex eo † qa ea
q̃ fecit,dicitur feciſſe cum cōſilio iudicis maleficiorũ electi
non p ipſum ptãtem,ſed p ſuperiorẽ ad hoc deputatũ,quo
caſu excuſatus eſt poteſtas rōne talis conſilij, vt inqt Bal.in
Rub.C.de pœ.iud.q malè iud.in ver.q̃ro nunquid poteſtas,
&c.& Sal.in l.fi.eo.tit.p no.in l.polla.C.de his quib.vt indi.
¶Et fortius dicit Sal.in d.l.fi. ꝙ etiam ſi talem iudicem ele-
giſſet poteſtas excuſaretur,ſi ille iudex doctor habebat in-
ſtrumentum ſuę approbationis factæ,vt moris eſt in ſtudiis
generalib.ar.l.q argẽtum.& l.q non tam idoneum.cum ibi
no.ff commo.vel ſi fuerat prius publicè exercitatus in ſimi
lib.officiis, in quibus peritum ſe docuit.ar.l.1.cum ibi not.
C.quib.& aduerſus quos.& no.glo.2.q.6.in c.hoc etiam.&
Io de Imo.in l.4.§.in eum.ff de dam.infec.ita declarãtur &
limitantur not.in l.2.quod quiſq; iuris.¶Sed deueniens ad
id qđ principaliter q̃ritur dico, ꝙ ſi ante torturã fuiſſem de
conſilio reqſitus,conſuluiſſem poteſtatẽ rectè & ſanè factu
rum, ſi nedum vnam dilationẽ ſed ẽt plures ad indicia ante
torturam purganda dediſſet, nunc autẽ re non ęxiſtente in
tegra

tegra mihi videtur concludendum dictos dominos iudicantes nulla per hoc pœna esse plectendos. Moueor, qa ser Petro petenti copiam indiciorum cum termino ad purgandum, inter cætera fuit responsum ei per dominum potestatem cum consilio iudicis maleficiorum, ꝙ si dictus ser Petrus qui erat causidicus & iureperitus contra dicta indicia quæ fuerunt sibi sæpius lecta & ostensa, volebat dicere vel opponere & allegare ad defensionem, deberet tunc dicere offerens dictus dominus potestas se super eis paratum iustitiam ministrare. & dictus ser Petrus nunquam dixit expressè, neq; expressit qualem defensionem haberet, & quomodo seu per quas probationes indicia illa purgare posset, sed solum dicebat simpliciter indicia illa nõ esse vera, sed falsa. ¶ Vnde succedit illud qd' no. Bar. in l. fi. in 1. col. ff. de fer. vbi quęrit quę cognitio requireretur in prima dilatione quam petit, & respondet ꝙ à iudice petatur ꝙ velit probare. argu. l. si duo patroni. §. idem Iulia. ff. de iureiu. & l. si quis libertatem. cum ibi no. ff. de pe. hær. ¶ Et per hoc qdam secundum Bar. anteq̃ dent terminum ad producendum positiones & articulos suos, vt examinentur an sint admittendi. & dicit ꝙ iste est bonus modus, aliqui verò secundum eum dant dilationem simpliciter, & intra dilationem illam examinant, an articuli sint admittendi. ¶ Ita etiam dicit Ant. de But. in c. vltra tertiã. de testi. vbi dicit, ꝙ etiam adhibetur causæ cognitio in aduertendo, an per calumniam dilatio petatur. l. 2. C. ad l. Cor. de falsis. ¶ Et illi primo modo videtur adhæsisse præfatus dominus potestas q volebat, ꝙ eo tpe dictus ser Petrus, q erat causidicus & iureperitus diceret & deduceret quæ volebat ad defensionem suam. vnde videns ꝙ solum simpliciter allegabat ser Petrus meram negatiuam contentorum in depositione testis, qui in iudicio receptus erat pro parte curiæ, & negatiua veritatis allegata per ser Petrũ, non erat coarctata loco & tpe, & per consequens non concludebat nec releuabat. c. bonæ. el 1. cum ibi plenè not. per gl. & DD. de elec. c. qm̃ contra. de prob. c. ex tenore. de testi. 6. q. 5. actor. & plenè no. in l. actor. C. de proba. & in l. 2. ff. de

4 prob. & ibi not. in gl. ad fin. ¶ † Vnde suspectus est ille qui se fundat in negatiua nõ coarctata loco & tpe. c. cùm in ecclesia. cum ibi no. per Inno. de cau. poss. & no. Ang. in l. si per alium. §. docere. ff. ne qs eum qui in ius voc. vi exi. & Bald. in l. de die. §. pe. ff. qui satisd. cog. & in c. si quis per 30. in tit. si de feu. fue. contro. inter do. & ag. & in l. actor. C. de prob. ¶ Facit qd' not. Bar. in l. 1. in prin. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & Dy. & Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. actuq; priua. ¶ Vnde dicimus, ꝙ testi nõ creditur super negatiua, nisi ẽt deponat de causa scientię coarctando dictum suum loco & tpe, vt no. Bal. in l. cum hi. §. 1. ff. de trans. & in l. 2. in rep. magna. in vlt. col. & sentit Bar. in consi. inci. Clarissimè & bene faciunt not. per Inn. in c. cum causam. de test. ¶ Meritò cum allegatio negatiuæ ser Pet. non esset concludẽs & releuans, imò suspecta. per prædicta sequitur ꝙ sibi ratione præsumptæ causæ subterfugij potuit talis dilatio denegari. per not. per Bart. & alios. in l. fi. de feriis. ¶ Corroborantur prædicta per ea q̃ no. Pau. de Leaz. in rep. d. c. quamuis. depositi. circa vl. col. cuius verba retuli sup. in prin. Nam vult ipse ꝙ debeat differri tortura, quando petitur dilatio ad purgandũ indicia, si talis defensio allegatur, qua probata cessare debeat tortura, sed ser Petrus solum allegabat meram negatiuam

a simpliciter, adeo ꝙ si testes deposuissent & affirmassent ita esse. prout ser Petrus allegabat, non releuat talis probatio, vt no. Bar. in præalleg. consi. cum concor. sup. alle. ergo potuit ptãs nõ differre torturam. & est de mente Pau. de Leaz.

5 in c. pall. ¶ † Fortificantur prædicta, qa nedum iudex calumniosè excipientem potest non audire, & si vult potest etiam

b añ pertransire *b* vt no. Inno. in c. post electionem. de concess. præb. ¶ Et ita refert eum Bal. in l. peremptorias. in pen. col. C. sñiam rescin. non posse. sed etiam quando exceptio esset efficax & vera. Sed si iudex vehementer opinetur illam exceptionem factam esse causa morandæ litis, potest illam reiicere vt sentit Inn. in præal. c. post electionem. ad fi. secundũ ꝙ ibi intelligit Ant. de Bu. ꝙ in summario iudicio ex leui p̃sumptione calumniæ. potest repellere exceptionem, sed in iudicio plenario non dẽt eam repellere, sed ex vehementi. ¶ Et subdit Ant. de Bu. ibi ꝙ in dubio semper præsumi debet iudicem fuisse motum ex causa in repellendo exceptionem, arg. in c. in præsentia. de renun. & c. sicut de reiu. ¶ Igitur quia videtur indicium illud in iudiciis & præparatoriis ipsius inquisitionis fuisse summarium, cum in eo sufficiant summariæ probationes. i. nõ plenariæ, iuxta not. in l. si quis. C. ad l. Iul. mai. & in l. 1. §. Cornelio. & in l. fi. ff. de qõ. ¶ Item, qa potuit moueri ptãs ad opinandũ, ꝙ cã morandæ torturę p̃dicta allegarentur p ser Pet. ꝑpter qualitatẽ indiciorum & ẽt ꝑpter qualitatẽ illius simplicis & generalis oppositionis negatiuæ non coarctatæ allegatæ, vt dixi sup. per d. ser Petr.

6 in dubio dicit Ant. de But. pręsumendum esse pro iudice, vt retuli suprà proximè. ¶ † Accedit quia vt inquit Inno. in c. 1. de consti. iudices etiam licitè rõne casuum emergentiũ leges & statuta transgrediuntur, vt no. Bald. in l. & si seuerior. in l. 3. col. C. ex quib. cau. infa. irrog. in l. 1. C. de iur. calum. & in l. obseruare. §. proficisci. in 11. q. ff. de offi. proc. & in l. 1. C. de preci. impe. offe. & suspicabatur ptãs ne testes subornarentur, eo quia ille Petrus erat in illo loco vir stipulatus multis amicis, prout sæpenumero sunt causidici. ad hoc videntur dirigi verba domini ptãtis, vt loquuntur illa q tortu ram præcesserunt. & fortasse in ciuitate illa de facili consueuerunt haberi testes in vitium illius subornationis prærumpentes. & vidi ex processib. & actis publicis in ciuitate illa sæpe agitari, facit l. aut facta. in fi. ff. de pœn. ¶ Ad prædicto-

7 rum confirmationem adduco, quia † quando potestas habet arbitrium latum, non tenetur de culpa, sed de dolo. l. in venditione. §. 1. & ibi no. ff. de bo. autho. iud. pos. & l. creditor. §. Lucius. ff. man. & not. Bald. in Rubr. C. de pœna iud.

8 ¶ † Nec sufficere videtur tunc ꝙ sit in lata culpa, quia vbi requiritur dolus ex proposito, nõ sufficit lata culpa per id qd' habetur in l. 1. §. si quis ideo. ff. ne vis fiat ei. & l. 2. §. hac actione. ff. vi bo rap. no. in l. magna. ff. de verb. sig. Bart. in l. quod Nerua. in 4. q. prin. ff. deposi. in ver. item quæro vtrum lata, & c. iuncto d. §. Lucius. ¶ Et hoc videtur firmare Io. de Imo. in c. quintauallis. de iureiu. in pe. char. in vers. sed hic occurrit dubium, an sufficiat lata culpa, & c. vbi tractat an in casibus in quibus arbitrator non obstante latissima potestate non potest dolosè arbitrari ad pręiudicium partium, ita et non possit quando interuenit lata culpa, & tenet ꝙ hoc casu non æquiparatur dolus & lata culpa, & dicit ita esse de mente Ioan. Cal. in locis ibi allegatis per eum & ita ẽt tenet ipse ibi in antep. col. ¶ Sed ita est quod dictus dominus potestas habebat arbitrium plenum & latum & vltra & aliter q̃ statuta disponunt, vt patet ex narratis in themate, q̃ verba important liberum arbitrium, dato ẽt ꝙ cum dictis verbis iungeretur aliquod verbum importans per se arbitriũ boni viri, vt expressè decidit Bar. in l. alio. ff. de ali. & cib. leg. in ver. procedo vlterius posito ꝙ ptãs, & c. in rep. l. 1. de sac. san. eccl. in 5. q. prin. in verbo, circa ipsam dispositionem vel voluntatem. & in l. si sic. in princip. ff. de leg. 1. per l. fideicom. §. quanq̃. de legat. 3. & l. vtrum §. cum quodam. de reb. dub. & not. Bar. in l. Imperator. aliàs est in l. Lucius. ff. de fideicom. lib. & ignorare iura est lata culpa. l. latæ. ff. de verb. sig. l. liberorum. §. notantur. cum gl. ff. de his qui no. infa. & l. regula. §. pe. ff. de iu. & fac. igno. ẽt in iudicib. vel peritis, vt declarat Bar. in l. quod Nerua. in 5. q. princ. & Bal. in Rub. de pœna iu-

9 dicis. facit l. 1. § hæc actio. ff. si mensor fal. mo. dixerit. ¶ † Et potius videtur in dubio præsumendus error q̃ dolus, vt colligitur ex not. per Bart. & alios. in l. quod post. in princ. ff. de her. inst. ergo virtute dicti arbitrij potuit fieri id quod factũ est, non seruata solennitate iuris cõis vel municipalis, iuxta ẽt no. in d. cle. sæpe. & in d. l. filiusfa. de do. per Bar. cum concor. de quib. supr. dixi, magis tamen adhæreo aliis superius deductis. ¶ Quod autem indicia fuissent sufficientia, patet ex narratis in themate, in quo p̃supponitur vnum testem de visu commissionis dicti delicti deponere, & vnus testis ita deponens est sufficiens, secundum ea q̃ traduntur in l. si qs. C. ad l. Iul. mai. & per Cy. & alios in fi. ff. de qõ. & Io. An. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. & per Bart. in l. 1. § item Cornelio. & in l. fi. ff. de qõ. ¶ Et attento arbitrio quod habebat

bebat dominus potestas de quo dixi, sufficeret ēt si nō esset omni exceptione maior talis testis, vt expresse vult Gandinus sub dicta Rub. incip. Item quæro nunquid potestas qui arbitrium, &c. bene faciunt no. per Bar. in d. l. filiusfa. & per Pet. de Anc. in d. Cle. sæpe. ¶ Et dato ꝙ ille testis fortasse foret receptus parte non citata. & sic non sufficeret iuxta not. per Bar. in l. fi. ff. de qō. doc. maxime Sal. in l. fi. & eo. ti. & per l. si bene. C. de test. qa respōdetur, ꝙ verbo fertur stylum & obseruantiam esse in contrariū, & ꝙ stylus attendendus est l. fi. C. de iniur. l. 3. §. fi. de testib. c. quā graui. de crimine falsi. & plenè tradidit Cy. in l. 2. C. q̄ sit lon. consue. & DD. in c.

10 fi. de consue. † Et statutū vel stylus vel cōsuetudo pōt in simi lib. derogare solennitati citationis, vt not. Bal. in Auth. si qs in aliquo. in pe. col. C. de eden. & ibid. Sal. ¶ Scdō pōt iuuari qa cōcurrebat indicium, vt in puncto ꝓsupponitur, ꝙ aliàs similia fecerat, & ꝙ ꝓpea fuerat priuatus iudicio notoriatus, & sic talia arguunt & aggrauāt & indiciū faciunt contra eū. l. nō oīs. §. à barbaris. ff. de re mil. l. de minore. §. si pluriū. ff. de qō. l. si cui. §. iisdē. ff. de accu. & no. Bar. in d. l. fi. ff. de qō. & Gādinus sub Rub. de ꝓsump. & indiciis dubij, &c. & Spe. in tit. de presum. §. species. ver. pen. ¶ Accedit etiam fuga illius alterius q dicebatur eiusdem delicti particeps, vt depo suerat dictus testis, & sic succedit illud ꝙ qn̄ singula non iuuant, multa prosunt. c. cum causa. & ibi not. de prob. c. fi. de succ. ab inte. no. in l. 2. ff. de excu. tut. & quādo indicia dicuntur esse sufficientia, vel non, cōmittitur iudicantis arbitrio. l. 3. §. fi. ff. de testib. scdm Cy. in l. fin. C. de qō. & Io. And. in c. cum in contemplatione, de reg. iur. & Bar. in l. fi. de quęst. & Bal. in l. 2. C. quorum appel. non reci. & pro iudice in dubio præsumitur. d. c. in præsentia. cum simi. & facit quod no. In-

11 no. in c. fi. de feriis. † nec fides dicti testis debilitatur ex eo ꝙ

c diceretur ipsum esse pauperem. c c. si qui. & ibi not. de testi. & not. 4. q. 3. c. in testium. & Spec. tit. de teste. §. 1. ver. item ꝙ est pauper. nisi probetur eum aliter esse suspectum, vt habetur in dictis locis. ¶ Et ex prædictis apparet responsio multiplex ad allegata in contrarium.

ADDITIO.

a ¶ Copia. Idem Cæpol. consi. crimi. 65. Ang. trac. malefi. fama pub. col. 9. Hipp. Marsi. l. 1. in princ. nū. 8. l. fi. nu. 14. ff. de quæst. non intelligas ita ruditer, vt debeat dari copia in scriptis dispungenda, sed cōicatio hæc fit per interrogationes rei, præsentationes testium & lecturam depositionum coram reo postquàm coram interrogatus fuit, si quid habeat ad reprobandum præsentes testes singulos seorsum, &c.

b ¶ Pertransire. Bald. consil. 268. lib. 5. l, 2. col. 5. C. sen. rescin. non posse. Panor. c. super eo. 1. in fi. de appel. c. super eo. in fi. de officio deleg. c. nullus. de præsum. Fel. c. de cætero. col. 3. de re iud. Cur. sen. consi. 66. col. 19. Bert. cons. 42. Viso processu. col. fi. lib. 1. Sed ad hoc debet esse presumptio multum vehemens. Panor. d. c. post electionem. col. fin. Ias. consi. 44. col. fin. lib. 3.

c ¶ Pauperem. adde 1. lib. 7. consi. 237. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum necessarium & in causa criminali pecuniaria defertur.*

2 *Indictio est de substantia actorum.*

CONSILIVM LXVI.

Viso processu causæ vertentis inter Eliseum Capriolum agentem & accusantem, & Anton. de Bozelis defendētem. ¶ Puto breuiter dictum Anto. esse de iure absoluendum à contentis in denunciatione & accusatione ex infrascriptis. & primo, quia per vnum testem optimè & concludenter deponentem de denunciatione contractus facta per d. Anto. conductori gabellæ, & sic per illum testē est semiplenè probata & fundata intentio rei. l. vbi numerus. ff. de testi. nota. in l. admonendi. ff. de iureiur. & l. in bonæ fidei. C. de rebus

1 cred. cum similibus. † & regula est ꝙ semiplenè probanti regulariter deferendum est iuramentum in defectum semiplenæ probationis si petitum fuit, prout petitum est in proposito nostro per do. Ant. ita legitur in d. l. admonendi. & in d. l. in bonæ fidei. & in c. fin. de iureiur. ¶ Solum ergo circa hoc facit dubium, an tale iuramentum possit deferri in causa ista, quia videtur esse criminalis, qa pœna venit pro parte applicanda fisco ex forma statutorum, & pro parte accusator, iuxta not. in l. prætor. §. fi. ff. de sepul. viola. & Cy. & Bal. in l. si qua per calumniā. C. de epis. & cler. & no. DD. in Rub. extra. de iudi. & Moder. in Rub. ff. de publ. iud. ¶ Vel verius est causa mixta, quia concernit pœnam pro parte applicandam fisco, & commodum pro parte applicandum priuato, & in dicta pœna venit etiam prosecutio rei & interesse ipsius accusatoris: patet, qa venit gabella duplicata in quo duplo comprehenditur simplum, id est, vera gabella pro iudice. l. hoc edicto. §. fi. & ibi no. Bar. ff. de public. l. si cum exceptione. §. 1. & §. quadruplicatur. & l. ꝙ si homo. ff. quod met. cau. & no. Bar. post gl. in l. ab his. C. de nauicular. lib. 11. ideo talis causa appellatur mixta secundum Ant. de But. in Rub. ext. de iudi. per tex. in c. tuæ. ext. de procur. ¶ Et in hoc dico ꝙ attento ꝙ agitur de pœna pecuniaria potest deferri d. iuramentum reo. hoc ꝓbat tex. d. l. in bonæ fidei. in ver. in cæteris. & ibi hoc tenet gl. 2. idem tenet Iac. de Rauen. Cyn. & Ange. per illum text. & per l. fallaciter. C. de aboli. ¶ Et dicit ibi Ang. ꝙ illa gl. debet intelligi in reo. aliæ verò gl. quæ dicunt in criminalibus non esse deferendum iuramentum, intelliguntur in accusatore q per iuramentum suum non potest perficere suas ꝓbationes imperfectas, quia in criminalib. reus non debet condemnari & puniri, nisi ex probationib. luce meridiana clarioribus. l. sciant. C. de prob. l. vbi. C. de fal. & ita propriè loquitur glo. iuncto tex. in l. maritus. ff. de quæst. & gl. in l. 3. post prin. ff. de iureiu. ¶ Et ita intelligitur opi. Bar. approbantis illas gl. & gl. in c. tam literis. de testi. & præsertim vbi agitur de pecuniaria, vt in casu nostro, quo casu dicit expresse Ray. in d. l. in bonæ fidei. posse iuramentum tale deferri, quia non est magis præsumendum, ꝙ in hac causa deesset res q̃ in alia causa de iure ciuili. ¶ Istam opi. etiam quò ad casum nostrum sequitur Bal. in d. l. 3. §. fi. ff. de iureiu. dum tractat de iuramento assertorio, in §. quando sit deferendum. ver. alias autem. & in §. super quib. ver. quid si criminaliter. & idem sentit glo. in d. l. admonendi. in ver. iureiu. in fi. & expresse Host. & Ant. de But. in c. fi. in antepe. col. de iureiu. quando pœna est pecuniaria. Ex hoc patet istam magis * cōem esse opin. à qua in iudicando non est recedendum, vt traditur in locis vulgarib. ¶ Nec ad hoc obsi dicatur in causa magnę quātitatis non defertur iuramentum in defectum semiplenæ, &c. vt not per gl. & Do. in d. c. admonendi. in c. cum sit partium. de reg. iur. in 6. cum concor. quia respondeo, ꝙ An. Bozelus habet fundatam intentionem per regulam quæ habet ꝙ reo semiplenè probanti deferri debet regulariter iuramentū in defectum semiplenæ probationis. per d. l. in bonæ fidei. cum si. ¶ Si ergo accusator vult dicere, ꝙ ista est cā magna, habebit necesse probare id quod est fundamentum intentionis. l. ei qui. & in l. exceptionib. in prin. de prob. & l. in illa iunct. l. hoc iure. & ibi per Bar. ff. de ver. obli. nam debebat accusator ꝓbare qualis erat status d. Antonij. s. quò ad diuitias & paupertatē & probare causam hmōi quātitatis, ꝙ cōiter reputaretur magna cā in persona illius hominis illius condōnis cuius est d. An. hoc enim modo discernitur causa magna & non magna, secundum Bart. & omnes. in d. l. admonendi. & in d. c. fi. per l. sed si susceperit. §. 1. ff. de iud. & quia istud fundamentum ꝓbationes illius testis cum supplemento iuramenti videtur mihi adhærere viæ veritatis, æquitatis & dispōni legū, ideo ex eo principaliter motus sum ad consulendum ꝓ ista parte. ¶ Verùm quia vltra prædicta (vt in puncto mihi præsupponitur) non est probatum per Ant. de conductione gabellæ ipsius asserti conductoris, à quo d. Anton. dicit se habere causam, & sic si hoc non est probatum non videtur ꝙ sit probata intentio accusatoris qui agit tanquā socius dicti conductoris. & statum sub Rubr. de denunciationib. & accusationibus, &c. videtur solum concedere facultatem denunciandi ipsis conductorib. aut sociis aut officialibus eorum. ¶ Nec ob. si dicatur ꝙ ex instrumēto societatis ꝓducto apparet enunciatiuè narratū ꝙ ille cū quo Ant. cōtraxit societatē, erat conductor. qa respon. ꝙ illa verba enunciatiua so

lum

lum probant inter ipsas psonas inter quas prolata fuerunt, non quò ad alios. l. optimam. C. de contrah. & commit. stip. iuncto tex. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & ibi no. dd. & patet ex rubro & nigro. C. res inter alios acta. ¶ Item non obst. si diceretur ꝙ testis productus per Ant. hoc dicit, quia pôt responderi ex his quę dicit Bal. in c. in nostra. de testi. & Bal. in d. l. in bonæ fidei. in vl. col. dum dicit ꝙ nô videor approbare oĩa quæ deponit testis, quem ego produxi. allegatur l. si qs testib. C. de testi. ¶ Insuper ẽt psupponitur in themate, ꝙ dictus accusator ad probandum se socium ꝓduxit acta carentia indictione. & ẽt ex hoc capite potest dici, non
2 esse probatam intentionem accusatoris, † qa appositio indictionis est de substantia actorum, vt in Auth. vt preponatur nomen imperato. post prin. & in c. inter dilectos. de fide instru. plenè per Io. An. in data sexti libri. & Bart. in l. si librarius. ff. de reg. iu. cum si. ¶ Nec ob. si diceretur, ꝙ in his in quibus scriptura non est necessaria, tunc valet actus sine indictione, vt videtur sentire Specul. in tit. de instr. edi. §. instrumẽtum. ver. quid ergo si dies. vbi ad hoc alleg. l. pe. ff. de fid. instr. & l. contrahitur. in princ. ff. de pig. & ita est ꝙ ex forma statuti sub Rub. de modo ius reddendi officialibus, &c. potest in istis causis procedi sine scriptis, ergo, &c. quia respondeo, ꝙ statutum non dicit absolutè ꝙ possit in talibus causis procedi sine scriptis, sed dicit ꝙ iudex super gabellis deputatus debet facere conductorib. gabellarum plenam, expeditam & summariam ratione sine datione libelli vel alia petitione in scriptis danda. & sic statutum remouet ꝙ non teneatur conductor offerre libellum & petitionem in scriptis. prout de iure communi reperiebatur, iuxta ea q̃ traduntur in Auth. offeratur. C. de lit. contes. sed ꝙ de aliis productionibus instrumentorum & iurium non debeat fieri nota in scriptis apud acta per notarium iuxta c. qm̃ contra. de proba. dico ꝙ licet statutum dicat, ꝙ non sit necesse dare petitionẽ in scriptis, tamen oportet ꝙ illud quod verbo peteretur per conductorẽ, redigatur per notarium in scriptis apud acta. tex. est in in Clem. sæpe. de verb. sig. in ver. verum. ibi dum dicit verum, quia iuxta petitionis formam pronunciatio sequi debet pro parte agentis, & ẽt rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio faciẽda petitio, siue in scriptis siue verbo, in actis tamẽ continuò inserenda, &c. ¶ Ecce ꝙ vbi requiritur ꝙ petitio producatur in scriptis, tamen semper debet redigi apud acta in scriptura actorũ illud qđ verbo petitur, vt not. Bart. in l. in sacris. C. de proxi. sac. scrinio. lib. 10. & ẽt no. Bar. rectè intuenti. in Auth. nisi breuiores. C. de sent. ex peri. recit. præterq̃ in terminis illius aut. q̃ in tota causa permittit procedi sine scriptis. & not. Bal. in d. Auth. offeratur. in pe. q. & in l. si quis se. & ibi gl. C. de accus. Spe. in tit. de li. concep. §. nunc dicendum. in prin. Secundo respondeo, ꝙ Spec. in d. §. instrumentũ. non dicit ꝙ instrumentum valeat sine die, consule & indictione, qm̃ actus ille
* requirebat scripturam, imò dicit, ꝙ * côiter dicitur ꝙ non valeat instrumentum sine scriptura, & sic teneri debet côis opi. l. 1. in prin. in verbo, arbitror. ff. de off. quæsto. no. Inno. Io. An. in c. ne innitaris. de consti. & Io. Mon. in c. cupientes. §. deniq;. de elec. in 6. & Bar. in l. fi. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & Bald. in c. 1. §. iudices verò. de pace iura. fir. cum concor. & licet Spe. postea subdat ꝙ aliqui distinguunt, qđ aut est tale factum quod non debet fieri in scriptis, & tunc valeat per l. pe. ff. de fide instr. & l. contrahitur. in prin. ff. de pi. aut debet fieri in scriptis, & tunc vitiatur. l. contractus. C. de fid. instr. per hoc tamen Spe. non recedit à superiori conclusione, nec putandum quod Spe. voluisset tenere illã opi. vltimò relatã q̃ est falsissima & contra tex. in d. Auth. vt prepo. nomẽ imper. post prin. maximè in verbo, in oĩbus. & ibi dum dicit, quælibet forma documenti, &c. nec iura quæ refert Spe. aliquid faciunt ad propositum, quia solum dicunt ꝙ quando non est necessaria scriptura, valet cõtractus, licet non fuerit facta scriptura, dummodo per testes probetur, secus vbi necessaria est scriptura, quia non valet contractus sine ea, in d. l. contractus. vnde bene fateor, ꝙ vbi non requiritur scriptura in certo actu, & cõtingit de illo fieri scripturam sine indictione, valebit ille actus, dummodo probetur aliter puta per testes, licet per illam scripturam non poterit probari, & sic illa vltima opi. quam refert Spe. ꝙ ita intelligatur, fatebor ꝙ erit vera, sed nobis nihil obstabit. Ex quib. restat conclusio dictum Anton. accusatum fore diffinitiuè absoluendum. Et ita dico & consulo ego Alex.

SVMMARIVM.

1 *Testator nedum Falcidiam, sed etiam Trebellianicam prohibere potest.*
2 *Fideicommissum an censeatur iniunctum filio vel eius hæredi.*
3 *Legitimati non excludunt substitutum.*
4 *Citatio & consensus agnatorum requiritur ad legitimationem.*
5 *Nobilis legitimatus in successione non excludit substitutum.*
6 *Comes non potest legitimare in præiudiciũ legitimorum vel substitutorum nisi expressim in mandatis habeat.*
7 *Princeps cum viuo patre legitimat, debet fieri mentio de liberis vel agnatis.*
8 *Imperator non potest legitimare in terris ecclesiæ.*

CONSILIVM LXVII.

Consideratis his quæ in primo themate narrantur. ¶ Circa primum dubium quo quæritur, an dictus Ludouicus Meleginus potuerit testari in præiudicium dictorum Melegini sui fratris & Thomæ quondã d. Iac. stante substitutione cõpendiosa facta in testõ d. antiqui Thomæ disponentis, ꝙ si aliqs vel aliq Melegini dictorũ Melegini Io. & Ia. Melegini decederent vel decederet sine filiis legitimis & naturalib. pars sic decedẽtis vel decedentiũ perueniat & ꝑuenire debet ad quoscunq; alios superuenientes, vel ad eorum & cuiuslibet eorum mortuorum filios legitimos & naturales. ¶ Et omissis non necessariis dico, ꝙ quamuis dictus Ludo. decesserit sine liberis & instituerit Io. Meleginum hęredem vniuersalem, tamen dicti Meleginus & Thomas substituti in dicto testõ dicti alterius Thomæ d. Ludo. per duas partes ex tribus possunt ex dicta substitutione compendiosa petere per fideicommissum sibi restitui per hæredem dicti Lud. duas partes ex tribus illius portionis hæreditatis dicti quondam Thomæ, quæ obuenit dicto Lud. iuxta l. precib. & ibi plenè no. C. de impu. & aliis substi. & c. Raynutius. de test. & plenè in l. Centurio. & in l. cohæredes. §. cum filiæ. de vul. & pup. est verum ꝙ hæres d. Lud. poterit deducere legitimam debitam dicto Lu. in qua non potuit grauari per fideicom. à dicto eius patre in substitutione prædicta per l. cum patronus. de leg. 2. & in l. qm̃ in priorib. & ibi not. C. de inoff. testa. & in l. ex tribus. & plenè ibi per DD. no. eod. tit. & per Bar. in l. 1. §. fi. de vulg. & pu. cum concor. ¶ Sed est dubium, an possit detrahere hæres dicti Lud. Trebellianicam non obstante prohibitione dicti testatoris qui eam detrahi
1 prohibuit. ¶ † Et licet an dicta prohibitio valeat, sint opin.
* tamen * magis communis opi. est, ꝙ possit ᵃ prohiberi Tre-
a bellianica sicut & Falcidia, per Auth. sed cum testator. C. ad l. Fal. iuncta l. Marcellus. in prin. vers. quod autẽ. ff. ad Trebel. inducendo, vt per Bar. ibi & ita tenet gl. in §. fin verò expressim. in Auth. de hær. & fal. & gl. in §. sed quia. Insti. de fideicom. hær. & sequuntur hoc Iac. de Are. Odof. Cyn. Ray. Ang. & Salic. in d. Auth. sed cum testator. & Bart. & Ange. & Raph. in d. l. Marcellus. in prin. & Cy. & Imo. in l. 1. §. ad municipium. ff. ad l. fal. & Nic. de Neap. in l. 1. §. inde Neratius. ff. ad Treb. & Ange. in d. §. fin verò expressim. & Bald. in l. filium quem habentem. C. fam. ercis. in 11. col. Nam si prohibita est detractio falcidiæ, quando testator eam prohibuit detrahi, vt in d. Auth. sed cum testator, videtur prohibita detractio Trebellianicæ eodem casu, quia falcidia saltẽ largè sumpta etiam comprehendit Trebellianicam. l. pater filiã. in prin. l. Titia. ff. ad l. Falc. l. cum filio. ff. de leg. 1. & in Auth. vnde si parens vbi est bona gl. C. de inof. test. ergo dispositio dictæ Authen. sed cum testator, loquens in falcidia extendi debet ad Trebellianicam ex identitate rationis. bene facit l. filium habeo. ff. ad Macedonianum. & quod no. gl. in Authen. vt hi qui oblig. §. 1. ver. curatorem. & in Auth. minoris debitor. C. qui date tut. pos. & quod not. gl. in Cle. auditor. de rescriptis. & in c. 1. de rerum permu. in 6. & quod no. Cy. in l. 1. C. quę sit longa consue. cum multis simi. ¶ Accedit, qa

fortior

fortior est Falcidia q̃ Trebellianica, vt patet in l. in quartã. ff. ad l. Fal. meritò si potest prohiberi per testatorem Falcidia, eadem ratione, vel maiori debet posse Trebellianica prohiberi. & latius disputarẽ istum articulum, sed qa ista est cõis opi. vt ẽt fatetur Imol. in d. l. Marcellus, & in iudicando non est recedendum ab opinione cõi, vt habetur in locis vulgarib. ideo circa hoc latius non insistã. ¶ Tamen prius respondebo ad vnum, videlicet ad id qd' voluit Bald. in l. iubemus. in prin. C. ad Treb. in 1. & 3. col. vbi per illum tex. dum litera dicit: licet testator hoc iusserit, &c. voluit ꝙ posito ꝙ vera esset conclusio, quod testator possit ꝓhibere Trebellianicã, tamen hoc fallit in liberis primi gradus, & in filiis grauatis restituere ꝑ fideicommissum si decesserit sine liberis, qa tunc talis detractio quartæ Trebel. non poteris eis prohiberi, ergo cum tractaremus de Lud. grauato per fideicõmissum restituere, si primò decederet sine liberis, qui Lud. erat de filiis dicti testatoris, vnde videtur ꝙ dicta ꝓhibitio Trebellianicæ non afficiat eum. ¶ Sed respon. ꝙ posito qd' illud dictum Bal. esset verum, quod non pono pro cõstanti esse verum, imò Cy. in d. l. iubemus. in 1. opp. tenuit contra-
b rium per d. Auth. sed cum testator. & ita ẽt contra Bal. b sequẽdo Cy. tenet Raph. Cu. in l. cohæredes. §. cũ filiæ. de vul. & pup. dicens ꝙ arg. Bal. non ꝓcedit. nã Bal. se fundat ꝑ illã l. iubemus, hoc mõ, nam illa l. vult ꝙ testator non possit disponere, ꝙ liberi primi gradus sibi cõputent fructus in Trebellia. si ergo testator hoc modo non potuerit minuere Trebellianicã, ergo non poterit in totum eã tollere seu prohibere. arg. l. videamus. §. pe. ff. de in lit. iur. sed hoc (vt dixi) secundum Raph. non ꝓcedit, qa licet. d. l. iubemus, velit ꝙ testator no possit facere, vt computẽtur fructus in Trebellianicã, non tamen vult ꝙ non possit ꝓhibere testator Trebellianicam, qa illud erat ius cõe prius inductum, sc. ꝙ testator illo tpe non possit ꝓhibere detractionem quartæ. l. Titia. l. qđ de bonis. §. 1. & §. fi. ff. ad l. Fal. & l. 1. §. inde Nerat. ad Treb. & l. si vt alleg. C. ad l. Fal. & sic tex. in d. l. iubemus. non inducit, ꝙ testator non possit ꝓhibere Trebellianicam, sed inductum ꝑsupponit dato ꝙ specialiter velit testatorẽ non posse disponere, quod fructus q aliàs hæredib. computarentur in quartam Trebellianicam non computentur liberis primi gradus. vnde circa eam ꝓhibitionem testatoris quod non detrahitur Trebellianica, non continet illa lex aliquid singulare, vnde secundum eum cum testator possit in totum prohibere Trebellianicam, poterit etiam illam minuere & disponere, ꝙ fructus computentur in eam, & dato ꝙ hodie testator non possit disponere, quod filij computent fructus in Trebellianicam per illam l. tamen ipsi fructus essent restituendi per fideicommis. secundum Rapha. in d. §. cum filiæ. arg. l. ex facto, in prin. ad Treb. ¶ Ita etiam tenet Rapha. Cuma. in l. in fideicommissaria. in prin. ff. ad Trebel. vbi dicit ꝙ Bal. est solus, & quod superior conclusio contra Bald. est verior, & dicit dictam conclusionem esse singulariter notandam. ¶ Tamen posito ꝙ esset verum dictum Bald. adhuc respondeo ꝙ text. in d. l. iubemus. loquitur solum quando liberi primi gradus, id est, filij instituti quibus erat iniunctum onus restituendi per fideicommissum illud in quo erant instituti, essent prohibiti detrahere Trebellianicã, vt
2 patet in d. l. iubemus, in princi. iuncto fi. † sed in casu nostro hoc casu fideicommis. non videtur iniunctũ fuisse d. Ludouico in parte sua, sed generaliter q̃buscunq; hæredib. dicti Ludouici, vt statim probo, ergo sumus extra casum d. l. iubemus. cum ibi no. per Bal. ¶ Quod aũt censeatur iniunctum dictum onus fideicom. dictis hæredib. dicti Ludouici & nõ Ludouico probatur. constat enim, ꝙ si filium meum hæredẽ instituo, possum filios aut hæredes filij mei grauare onere fideic. restituẽdi, vt est casus in l. si fuerit. §. 1. cum l. seq. ff. de leg. 3. ¶ Modò in proposito dixit no. Bar. in l. qui duos. in fi. ff. de vul. & pup. & per illum tex. cum gl. & ibi oẽs sequuntur. & ibi expressius ad ꝓpositum nostrum no. Imo. in l. cohæredi. §. cum filiæ. eo. tit. & in c. Ray. circa fin. tractatus vul. substi. de test. & Fulg. in l. eam quã. C. de fideic. & Raph. Cu. in l. 1. §. fi. ff. de vulg. & pu. & d. §. cum filię. ꝙ si filius impubes est institutus, eius hæredes venientes ab intestato, vel eius substitutus pupillaris põt grauari onere fideicommissi in totum, vt in l. si fundum per fideicommissum. §. fi. ff. de leg. 1. & in dubio si fideicommissum est relictum post mortẽ impuberis, intelligitur tale fideicommissum iniunctum substituto pupilli vel hæredib. ab intestato succedentib. ipsi pupillo. non autem intelligitur iniunctum ipsi pupillo. vnde quando censeatur iniunctum fideicõmissum hæredib. pupilli vel eius substitutis, transit ad fideicommissarium totũ, ẽt non deducta legitima per d. l. si fundum per fideicommissum. §. fi. secus quando est iniunctũ filio impuberi fideicommissum, qa restituere debet totum, tamen deducta legitima per d. l. q̃m in priorib. cum ibi not. & ita fuit in casu d. §. cum filiæ. & ita ẽt no. DD. in d. l. 1. §. fi. eo. tit. & istud est ẽt de mente Bart. in l. Centurio. ver. quæro vlterius quid si testator dixit, si filius meus decesserit sine filiis, &c. ¶ Et maximè in casu nostro debet intelligi fideicommissum iniunctũ potius hæredib. filij q̃ ipsi filio, id est, ipsi Ludouico, qa ita interpretãdo seruatur & adimpletur voluntas testatoris qui voluit nullam detrahi Trebellianicam, & ita interpretando ꝙ fideicommissum intelligatur iniunctum hæredib. Ludouici, seruatur ẽt mens testantis, quia tunc valet prohibitio, facit l. quoties. cum si. de reb. dub. & quod no. Bar. in d. l. Centurio. ver. præalle. & quod no. Bal. in d. l. precib. in pe. col. cum si. ¶ Et hoc attento ꝙ dicta verba substitutionis cõpendiosæ sint impersonaliter prolata, adeo ꝙ nõ apparet cui onus fideicommissi iniungatur, ipsis filiis an hæredib. eorum, vt patet ex inspectione verborum dicti testamenti quæ suprà retuli in prin. ¶ Ex quibus concluditur ꝙ hæres dicti Io. mediante persona d. Ioan. est hęres dicti Ludouici ex eius testamento, & tenetur dicto Melegino & Thomæ ad restõnem fideicommissi prędicti pro duabus partibus, ex tribus partibus q̃ obuenerunt dicto Ludouico ex hæreditate quondã Thomæ, deducta tamen prius per hæredem dicti Io. legiti-
3 ma debita dicto Lu. ¶ † Nunc verò ad secundum principale quæsitum quo quæritur, an dicti spurij instituti à dicto Io. Melegino legitimati, vt sup. excludãt dictos Meleginos substitutos, & licet iste articulus sit satis tritus & plurimi sunt tenentes istam partem, quod nõ excludat substitutos, vt tenuit Bal. in l. Lucius. la 2. ff. de hær. inst. & in l. si ita qs. §. is autem. de le. 2. & in l. si qs posthumos. in prin. ff. de lib. & posthu. & Sal. in l. generaliter. §. cum autem. de inst. & substi. sub cond. fac. & in l. adoptio. ff. de adop. & Io. de Cald. in consi. 1. sub tit. qui fi. sint leg. & Imo. in l. ex facto. in prin. §. si qs rogatus. ad Tre. & in §. is autẽ. & Pau. de Cast. in l. fi. C. de his qui veniam æta. impe. & in l. cum acutissimi. C. de fideicõ. ¶ Et dato ꝙ multi aliter senserint, tamẽ quò ad casum nostrum,
c videtur omninò veriorẽ esse istam conclusionem, ꝙ illi substituti non excludant, attento quod tpe quo fuit facta legitimatio, iam erat mortuus testator, de cuius fideicom. & hæreditate tractabatur. s. Thomas quo casu indiuiduo consuluit Pet. de Anch. consi. 427. incip. Circa primum quæsitum fuisset satis expediens, &c. sc. quod legitimatus nõ excludat substitutum si tpe legitimationis testator auus illius spurij erat mortuus, quia erat ius fideicommissi substituto quæsitum saltem in spe, s. si institutus decederet sine filiis legitimis & naturalibus, ergo non potuit ius fideicommissi subuerti per dictam legitimationem, q̃ videtur esse species alienationis rerum fideicommisso suppositarum, cum ꝑ ipsam legitimationem deuoluerent in alium q̃ testator disposuerit, contra l. fi. §. sed qa. & in Auth. res quæ. cõia de leg. ¶ Pro hoc ẽt adducit ꝙ nõ videtur fuisse intentio legitimantis prę iudicare iuri tertij. c. super eo. de off. deleg. c. quanuis. de rescrip. in 6. & in l. 2. §. si quis à principe, ne quid in loco publico. ¶ Pro hoc ẽt specialiter adducit id quod determinat Io. And. in reg. sine culpa. in 6. in mercu. dum dicit, quod legitimatus ẽt per subsequens matrimonium non aufert spem successionis, quã quis habet in bonis nondum defuncti ratione primogenituræ, multominus ergo in bonis tunc defuncti si legitimatio superueniat. ¶ Pro hoc etiã adducit id quod no. Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & post. & Iac. de Are. in l. fi. aliàs pe. de nata. rest. ff. vbi scđm eum te-
4 net † quod ad hoc, vt legitimatus succedat, requiritur citatio &

tio & conſenſus agnatorum quibus ius ſucceſsionis adimi-
tur per prędictam legitimationem, præterquam quò ad bo
na ipſius patris porrigentis preces legitimationis. ¶Et qđ
requiratur hoc caſu citatio, tenet ēt Bal. in l. 1. in vlti. col. C.
de inoff. don. in prin. 4. col. & in l. nam ita diuus. per illū tex.
ff. de adop. & Ang. in conſ. ſuo 17. inci. Comes Brandoliſius.
& Imol. in c. niſi cum pridem. §. perſonæ. de renun. ¶Et di-
cit Pet. de Anch. in d. conſi. ꝙ ita ēt ipſe reperit ſic conſuluiſ
ſe præceptorem ſuum d. Badl. ¶Ad prædictam concluſionē
confirmandam bene facit l. per fideicommiſſum. ff. de con.
& dem. & l. ſi ita quis. §. his autem. de leg. 2. & Inſtit. de excu.
tut. circa prin. iuncta l. 3. §. legitimatos. ff. de excu. tut. & in l.
fi. C. de his qui ve. ætat. impetr. & l. ex ea. §. inſulam. de verb.
obli. & l. filium diffinimus. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. vbi
appellatione filiorum intelligitur de his qui nati ſunt ex le-
gitimo matrimonio, & de his qui natura & natiuitate ha-
bent legitimationem, non autem de his qui per actus ciui-
les efficiuntur legiti. ſaltem quando de his eſt facta mentio
per modum conditionis, quia conditio debet in forma ſpe
cifica & propria impleri. d. l. fideicommiſſum. & l. qui hære-
di. in prin. eo. tit. ¶Ad hoc ēt bene facit quod habetur in c.
naturales. ſi de feu. fue. contro. inter do. & agna. ideo enim
ibi non comprehenditur filius legitimatus appellatione li-
berorum, quia ex hoc poſſet contingere fieri præiudicium
domino feudi. ¶Iuuatur iſta concluſio in propoſito per id,
quod ſingulariter ſcribit Imol. & DD. in c. grandi. de ſuppl.
negl. in 6. in prin. vbi quærunt, an Papa poſsit legitimare fi-
lium regis Arogonum, qui non recognoſcit ſuperiorem, &
primò arguunt ꝙ ſic, per c. per venerabilem, qui filij ſint le-
giti. tamen ad illum text. reſpondetur, ꝙ illud procedit vbi
fieret ſine præiudicio tertij, ſed vbi conſuetudo defert alte-
ri conſanguineo regnum rege decedente ſine filio legitimo
non poſſunt, ſecundum eos legitimari filii regis ad præiu-
dicium illius cōſanguinei ſine cauſa legitima priuando il-
lum regno, etiā ſi fiat legitimatio de voluntate regis. ¶Nec
obſt. ſecundum eos id quod no. Bart. in l. Gallus. §. & quid ſi
tm̄. quia reſpondetur, quo illud procedit in patrimoniali-
bus, quæ poſſunt per teſtatorem auferri conſanguineo, ſed
in regno ſecus, vt in d. c. grandi. ¶Et ſubdunt, ꝙ ſi Papa legi
timat aliquem in dubio, intelligitur legitimare ſine præiu-
dicio tertij. d. c. quamuis. de reſcri. in 6. ¶Ergo ad propoſi-
tum, cùm ius euertendi dictum fideicommiſſum non pen-
deret à poteſtate do. Io. l. fi. §. ſed quia. C. cōia de leg. nō po-
tuit dictam legitimationem facere in præiudicium ſubſti-
tutorum mortuo teſtatore, ſicut in caſu prædicto nō poteſt
rex ēt in vita ſua præiudicare conſanguineo in regno, faci-
endo ſpurium legitimum, & tantò magis procederet dicta
concluſio, vbi probaretur ꝙ tpe conditi teſtī dicti Thomæ
de cōi vſu loquendi appellatione filiorum legitimorum &
naturalium non intellligeretur de filiis ſpuriis legitimatis
per id quod no. in l. liberorum. §. ꝙ tamen Caſsius. de leg. 3.
in l. Labeo. de ſuppel. leg. ¶Fortificantur prædicta per ea q̄
ponit Ange. in ſua diſp. Nobilis quidem genere. in ſecundo
5 dubio. Nam inter cætera ibi dicit, † ꝙ vbi pſona de cuius ſuc
ceſsione tractaretur fuiſſet nobilis, ſeu in dignitate conſti-
tutus, legitimatus nō excluderet ſubſtitutum, ſic nec filius
naturalis tm̄ excludit ſubſtitutum. d. l. ex facto. §. ſi quis ro-
gatus. ff. ad Treb. quia non præſumitur teſtatorem de illis
ſenſiſſe, vt ibi. imo talem ſobolem ſpuriam abhorrere præ-
ſumitur talis teſtator nobilis, & per ea nolle excludi ſubſti-
tutum, quia tales ſpurij ei ſunt magis dedecori, quā eſſet in
vno ignobili. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfic. ¶Per tales etiam
filios nobilitas patris vel aui prædefuncti non conſeruatur.
l. lex naturalis. ff. de ſtatu hominū. ¶Et tales illegitimè nati
d cenſentur infames *d* infamia facti, vt not. Azo in Summa. C.
de infa. circa princ. & cuiuſlibet intereſt hæreditatem ſuam
nō deuenire ad infamatam prolem, vt dignitas & fama eius
conſeruetur illæſa. ¶Hinc dicit etiam Ang. potuiſſe eſſe ra-
tionem d. c. naturales. quia non eſt veroſimile nobilem feu-
dum concedentem de tali prole ſenſiſſe. ¶Ergo cùm ex ver
bis primi teſtatoris appareat, quod donec extaret aliquis
de filiis maſculis legitimis & naturalibus abhorruiſſe illegi
timos, quia eos noluit vocari ad ſucceſsionem, niſi deficien
tibus oībus legitimis & naturalibus, vt dicto teſtō contine-
tur, apparet ꝙ ſicut Ang. in d. diſputatione quem ſequitur
do. Ant. in c. per venerabilem. qui filij ſint legi. dum tractat,
an legitimatus excludat ſubſtitutum, vult ꝙ in ſubſtitutio-
ne facta nobili ſpurius legitimatus nō excludat ſubſtitutū,
quia talis nobilis præſumitur abhorrere talem prolem, ita
& in caſu noſtro non debet excludi ſubſtitutus per tales ſpu
rios, quamuis legitimatos quia teſtator nedum ſpurios, ſed
ēt naturales tm̄ in caſu noſtro, niſi defeciſſent oēs legitimi
& naturales abhorruit ſuccedere. ¶Accedit quia Ang. in d.
diſp. vt ſupr. retuli, ſe fundat per d. l. ex facto. §. ſi qs rogatus.
vbi nobilis ſeu in dignitate conſtitutus non pſumitur ſen-
ſiſſe, ꝙ naturalis excludat ſubſtitutum, ſed ita eſt ꝙ iſtud qđ
ibi dicitur, habet locum ēt ſi teſtator non eſſet nobilis, ſi ta-
men eſſet talis honeſtæ vitæ & honorabilis conuerſationis
ꝙ ſibi verecundia veroſimiliter eſſet, ꝙ ſua domus & agna-
tio deueniret ad baſtardos, ita tenet Bar. & alij in d. §. ſi quis
rogatus. in 1. co. ar. l. 1. §. de inſpiciēdo. ver. publicè. ff. de ven.
inſpi. & d. §. ſi quis rogatus. in ver. conditionē, ergo ēt vbi ſo
lum apparet et dictum quondam Thomam fuiſſe hmōi ho-
neſtę vitę & conditionis, ſatis eſſet. ¶Vel ēt ſufficeret ꝙ pro
baretur dictum Io. inſtitutum & in effectu grauatum de fi-
deicommiſſo fuiſſe talis conditionis, vt proximè dixi, quia
tunc ēt habet locum id quod habetur in d. §. ſi quis rogatus.
ſ. ꝙ ēt filius non excludat ſubſtitutum, vt eſt de mente gl. in
d. §. ſi quis rogatus. & ibi hoc tenet Ang. & Io. de Imo. & no.
gl. & Sal. in d. l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtit. & ſub-
ſtit. ſub condi. factis. ¶Corroborantur prædicta, quia dictę
legitimationes factæ ſunt in terris eccleſiæ ab habente po-
teſtatem legitimandi à Papa, & habente ptātem legitiman-
di à Cæſare, ſed talis legitimatio ex aliqua dictarum autho-
ritatum non potuit operari quò ad caſum noſtrū, ꝙ iſti ha-
beantur, vt legitimi naturales ad excludendum dictum ſub
ſtitutum, hoc decidit primò Bald. in l. cum filiusfa. in princ.
6 per illum tex. ff. de teſt. mil. vbi dixit, † ꝙ comites ſacri pala-
tij qui habent ptātem legitimandi non poſſunt legitimare
in præiudicium legitimorum, qa ius aliorum minuere non
poſſunt prętextu priuilegij, niſi tenor priuilegij expreſsè di
ctaret contrarium. pro hoc ēt allegat id quod habetur in l.
impuberi. ff. de admi. tut. & ꝙ no. in l. Gallus. §. & quid ſi tm̄,
& ita ēt vult Bal. in c. domino guerram. in prin. pe. col. in tit.
hic finitur, lex. deinde incipit conſuetudo regni. & in l. 2. in
8. col. C. de ſerui. & aqua. ¶Sed Papa in dicta conceſsione fa
cta dicto comiti non dicit, ꝙ poſsit in caſu iſto legitimare
poſt mortem teſtatoris ad p̄iudicium alterius: imo potius
voluit Papa cōtrarium, vt ſonant illa verba, ſ. dummodo eis
qui in hmōi bonis ab inteſtato ſuccedere deberent nullum
præiudicium generetur, &c. ¶Hoc expreſsius vult domi-
nus Ant. in c. per venerabilem. in 20. col. verſic. vnde tamen
puto, &c. vbi dixit, ꝙ habens ptātem legitimandi à Papa vel
à principe non poteſt legitimare ad præiudicium alterius
etiam reſpectu ſpei, quia tales conceſsiones intelliguntur
ſine alicuius præiudicio. d. l. 2. §. ſi quis à principe. & d. c. ſu-
per eo. & c. paſtoralis. de priui. ¶Nec obſtat ſecundum eum
ꝙ talis ſpes non attendatur, quia imò quandoq; vt no. Bart.
in l. fi. ad fi. C. de pact. & in l. is poteſt. ff. de acq. hære. circa 3.
& 4. col. vbi ꝙ ſpes de qua in caſu noſtro eſt in conſideratio-
ne. ſ. ꝙ veniat caſus ſubſtitutionis fideicommiſſariæ factæ à
teſtatore iam defuncto, quia cum non dicatur ſperari & tra
ctari de hæreditate viuentis, ſed mortui, quia per fideicom-
miſſariam ſucceſsionem ſucceditur teſtatori, non autē illi
cui facta eſt ſubſtitutio. l. cohæredi. §. cum filiæ. de vul. & pu.
¶Et ideo videmus ꝙ hæres grauatus per fideicommiſſum
cogitur ante euentum conditionis fideicommiſsi cauere
fideicommiſſario de reſtituendo in euentum condōnis. l.
inter oēs. §. 1. q ſatiſd. cog. per totum tit. ff. & C. vt leg. no. ca-
ue. & per conſequens talis ſpes fideicommiſsi eſt in conſide
ratione ꝓbabili. ¶Ad prædicta ēt bene facit quod no. Ang.
in §. ſi quis igitur. el 1. in Auth. quib. mo. na. effi. ſui. & quod
no. Pau. de Caſt. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tm̄. in fi. & ibi dicit
ꝙ licet princeps legitimando ſi velit poſsit auferre ius quæ-
ſitum

situm parti, iuxta plenè no. in l. 1. ff. si cōtra ius vel vti. pub. & in l. rescripta. de preci. impe. offe. & in c. q̄ in ecclesiarum. de consti. tamē aliud est in comite palatino habēte ptātem legitimandi à principe, qa inspici dēt ptās sibi data, & in dubio non intelligitur data ptās legitimādi, nisi eo modo quo princeps esset legitimaturus ex ordinaria ptāte non ex suprema. ar. l. in testō. in fi. C. de test. mil. & in l. fi. ff. de off. præsi. ¶ Vnde si pater haberet filios legitimos & naturales, ēt ad instantiā eius, & eo viuēte non poterit comes legitimare bastardū, quē ipse princeps non legitimaret ex ordinaria ptāte, vt in §. generaliter, in Auth. qui. mo. na. effi. sui, sed posset Imperator hoc facere ex plenitudine ptātis faciendo de eis mentionē, sed dictus comes nullo modo potuit si simpliciter sibi est data potestas legitimandi scđm eum. & ita ēt consuluit ipsemet Paul. de Ca. consi. inci. Super eo qđ primo loco
e e & facit qđ no. Bal. in Auth. p̄terea. C. de na. lib. ¶ Ad idē
7 adduco id qđ volunt DD. concludentes † ꝙ in legitimatione q̄ fit ēt viuo patre à principe, dēt fieri mētio ꝙ pater habebat alios liberos vel agnatos successores, aliàs si non fuisset expressum principi, nō valeret legitimatio ad eorū p̄iudicium, vt firmat Iac. de Bel. in §. & q̄m. in Auth. qui. mo. na. effi. sui. & firmat ēt do. Ant. in d. c. per venerabilē. post medium. dum tractat quorum citatio requiratur, & refert ita sentire Vber. de Bobio, vt recitat Io. And. in Spe. de suc. ab intest. §. 1. in addi. inci. vbi hoc dicit Rof. ¶ Idē tenet Paul. de Cast. d. consil. 221. vbi ēt dicit ꝙ ita erit in legitimatione quæ fit per comitem, multò magis debuit in dicta petitione & concessione legitimationis fieri mentio de dictis substitutis, quibus p̄iudicare non pendet à ptāte dicti Io. hæredis grauati in effectu de restituendo cum fratrib. si ipse decederet sine filiis legitimis & naturalibus, sed in dicta legitimatione (vt verbo fertur) nulla de hac substitutione facta est mentio. & per prædicta etiā apparet multis modis esse responsum ad facultatem legitimandi quam habet dictus comes à Cęsare, qa dato ꝙ legitimatio in se valeret, tamē non quò ad præiudicium substitutorum p̄dictorum. ¶ Insuper aliter ad aliam facultatē legitimādi concessam à Cęsare potest respon-
8 deri, † ꝙ talis comes in terris ecclesiæ f non potuit vti pote-
f state legitimandi sibi data ab Imperatore, vt concludit Iac. But. in l. 1. C. de iure aureorum annulorum. & in l. 3. ff. de offi. prędidis. per illum tex. & est de mente Bar. in l. q in prouincia. ff. de ritū nup. & Inn. Host. Io. And. ꝙ do. Ant. in d. c. per venerabilem. per illum tex. saltem vbi non consentirent illi de quorum p̄iudicio agitur ēt si sit præiudicium consistens in spe cuius spei licitè habetur cōsideratio secundum do. Ant. ibi, ꝓut est spes fideicommissi condōnalis, vt suprà ꝓbaui. hanc opi. tenet ēt Spe. in ti. de leg. §. fi. ver. sed illud q̄tur. & tenet Bal. in l. 1. de iure annul. aureo. per plures rationes. & refert se ita cōsuluisse, & ita etiam tenet Bal. in l. eam quam. in 10. col. de fideicom. ¶ Et ita ēt quò ad casum nostrum idem videtur tenere Bal. in prin. post Iac. Bu. attento ꝙ in casu nostro de ordinaria ptāte requirebatur citatio dictorum substitutorum, vt suprà dictum fuit, quæ citatio nō potest exerceri in loco non subdito. l. fi. ff. de iurisdi. om. iu. c. 2. de const. in 6. ¶ Et istam partem ēt sequitur Pet. de Anc. consi. 320. inci. Primum dubium non est nouum. & ibi fortius concludit ꝙ legitimatio talis non valeret, quò ad succedentem in bonis quæ essent pleno iure patris legitimari facientis. ¶ Idē quò ad casum nostrum, scilicet quò ad p̄iudicium alterius q̄ patris legitimantis, tenet Pau. de Cast. consil. 208. incip. Dubitatur primò an comes. ¶ Facit quod no. gl. 10. di. c. 1. quod no. Bar. in l. cunctos populos. in 7. q. C. de sum. Trini. dum dicit Papam non posse legitimare aliquem quò ad succedendum in terris imperij sibi non subiectis. & quod no. ēt Bar. in Auth. ex cōplexu. in fi. C. de incest. nupt. ¶ Non etiā potest Imperator mittere falcem suam in terris ecclesiæ, vt in Cle. pastoralis. de re iu. & in Cle. 1. §. porrò. ibi autem iurisdictionem quamcunq; per se vel per alium excedere de iure iu. quæ verba innuunt ꝙ nulla iurisdictio cōtentiosa vel voluntaria possit per Imperatorē exerceri in terris ecclesiæ. ¶ Facit qđ no. in Cle. 1. ver. oīmodā. de fo. comp. & maximè qa prorogatio voluntarię iurisdictionis non reperitur quod fieri possit ad p̄iudicium alterius q̄ ipsius ꝓrogantis iurisdictionē. ¶ Facit l. emancipari. ff. de ado. & l. 2. ff.
* de off. procon. iunc. l. fi. cum si. ff. de pac. ¶ Et ita se habet magis * cōis opi. à qua in iudicādo nō est recedendū. l. 1. in prin. ff. de off. quæst. cum si. ¶ Et ꝓ hoc ēt bene facit quod no. Io. An. in Spe. in tit. de iurisd. om. iu. §. 1. in addit. incipiente, vidistis quas opi. dum dicit quod in donatione valida q̄ facta fuit per Imperatorē ecclesiæ Romanæ taliter qđ per ipsam donationem transiuerit in ecclesiam Romanam merum & mixtum imperiū, nulla ipsorum iurium adhæsio remansit penès donantē seu penès imperiū, sed Ferraria est de his rebus donatis ecclesiæ Romanæ, vt no. per gl. in Auth. vt eccl. Rom. ad fi. col. secundæ. & scđm approbatā opi. valuit donatio, ergo nulla forma iurisdictionis in dictis locis remansit penès imperiū. ¶ Ex quib. concludo ꝙ dicti legitimati non excludant dictos substitutos, & ꝙ preterea potuerunt dicti substituti totam portionē hæreditatis Thomę, quę obuenit Io. consequi deducta legitima, vt dixi in p̄cedenti dubio, in qua restitutione fideicommissi veniet ēt illa pars q̄ iure fideicommissi debuit obuenire dicto Io. de portione Ludouici primò decedentis. l. hæredes mei. §. cum ita. & ibi not. Bar. & alij. ff. ad Treb. & l. Scæuola. & Bar. & DD. in l. Marcellus. §. quidam liberis. cum ibi not. per Bart. & alios. eo. tit. & Ang. & alios in l. ita tamen. §. q suspectum. eo. tit. & Ang. in l. cum virum. C. de fideicō. & per Bar. in l. si Titius. iuncta l. fi.
g de le. 3. ¶ Et si apparet me aliter consuluisse. g ꝙ legitimatus excluderet substitutum, aduertatur quod cōsilium dicit in casu quo Papa in terris ecclesię de plenitudine potestatis expressè disponebat qđ ille legitimatus esset habilis ad excludendū substitutos, de quibus facta erat mentio, seu in casu in quo de mēte testatoris apparebat ita fuisse, & quia in persona facta erat substitutio in tali statu quod non poterat habere filios legitimè natos. Sed reb. stantib. ꝓut in casu nostro, puto hanc esse purā veritatē qđ dicti substituti non excludātur à iure substitutiōis, & ita vbi iudicaturus essem intrepidè iudicarem. ¶ Ita vt superius conclusum est puto iuris esse, ideo ita dico & consulo ego Alex. Bononiæ legens.

ADDITIO.

a ¶ Posit. Rom. sin. 192. Ias. d. l. Marcellus. & consi. 84. col. 8. consi. 89. col. 3. lib. 1. Ant. Cor. trac. de pōt. re. q. 73. & filiis filia legitima demptam. Alex. in lib. 5. consi. 29. nu. 2.

b ¶ Contra Bal. Lud. Gozad. consi. 45. nu. 21.

c ¶ Veriorem. contrarium melius examinando tenuit Alex. d. consi. 2. ibi nu. 5. tenuit ꝙ substituti non sunt citandi quandiu conditio substitutionis pendet.

d ¶ Infantes. suprà consi. 2. num. 5.

e ¶ Loco. consi. 180. lib. 1. adde And. Tiraq. repe. l. si vnquam. versi. donatione largitus. nu. 254. C. de reuoc. donat.

f ¶ Ecclesiæ. Deci. consi. 150.

g ¶ Consuluisse. suprà consi. 2.

CONSILIVM LXVIII.

Lege infrà lib. 2. consi. 165.

EPITOME.

PEtrus de Rodulphis filius Andreæ condidit testamentum & fecit legatum tenoris infrascripti. Item reliquit ipse testator iure institutionis, & omni alio meliori modo quo potest Agneti infanti eius testatoris filiæ legitimæ & naturali ex prædicta domina Isabetta eius vxore libras mille marchisanorū, quas ipse testator dari & solui iussit ac voluit per infrascriptos eius hęredes in dotem & pro dote ipsius Agnetis infantis tempore quo nubet, &c. mandans ipse testator Agnetem eius filiam antedictam eam esse tacitam & contentam de p̄dictis libris mille & bonis condecentib. relictis, vt sup. & omni sua legitima debita portione sibi debita iure naturæ, & ꝙ vltra p̄dicta nihil de bonis petere possit occasiōe alicuius falcidiæ, & debita portione vel alia quacunq; portione vel cā, in omnib. aūt bonis suis instituit hæredē suum vniuersalē filium suum masculum nasciturū vnū vel plures, & si filius masculus nō nasceretur, instituit sorores suas, s. Viridem, Zenepream, Catharinam ac Polixenam hęredes vniuersales, & decessit dict. Pet. nullo nato sibi filio

masculo, & dictæ sorores apprehenderunt dict. hæreditaté, & eam adiuerunt, cum beneficio tamen legis & inuentarij. ¶ Modò dubitatur, an Agnes filia dicti testatoris possit agere ad supplementũ legitimæ stantib. agnatis masculis, q tamen nõ fuerunt instituti à testatore, sed instituit sorores suas, vt in casu. ¶ Itẽ, an possit agere ad fructus legitimæ suæ à tpe mortis testatoris vsq; in præsentem diem, maximè præsupponendo, ꝙ acceptauerit quãtitatem mille cùm porrexerit libellum contra dictas hęredes institutas, in quo petebat dictam quantitatem, mille relictam sibi ab eius patre. ¶ Item videatur testamentum Io. de Codeboue, & consulatur quid sibi agẽti obueniat, cum fuerit filia Petri filij quondam dicti Andreæ. ¶ Et petitur consilium pro agente.

SVMMARIVM.

1 *Statuta cessant fauore agnatorum si illi non succedunt.*

2 *Filiæ dotatæ si per statuta excluduntur, non debet dos esse minor legitima.*

3 *Supplementum legitimæ petent filiæ cum fructibus à die mortis, non ab acceptatione legati.*

4 *Vsuræ sunt vsq; ad quantitatem fructuum rerum, quarum loco debetur quantitas.*

CONSILIVM LXIX.

Super primo dubio q̃ritur, an dicta Agnes filia testatoris petere possit supplementum legitimæ stantib. agnatis masculis, q tamen instituti non fuerunt. ¶ Breuiter omissis nõ necessariis puto ꝙ sic, qa de iure cõi filiæ auferri aut diminui nullo modo põt legitima. l. q̃m in priorib. & l. oĩmodo. in prin. C. de inoff. test. ¶ Non ob. statuta de quib. in themate,
1 †qa primò põt responderi ꝙ dispõ statuti militaret quando instituti essent agnati masculi q ab intestato vocarẽtur, sed si instituti essent alij vt in casu nostro, tunc secus, qa dictum statutũ emanauit fauore agnatorum masculorũ, vt l. seruo legato. §. si testator. cũ ibi no. ꝑ Bar. ff. de le. 1. & l. 2. §. fi. & ibi Bar. ff. de co. bo. & Bar. in l. 2. §. fi. cum si. ff. ad Tert. ergo vbi sunt institutæ aliæ ꝑsonæ & non dicti agnati cessare videtur mẽs statuti excludẽtis filias ꝑp dictos agnatos, & ita concludit Ang. & Io. de Imo. in l. Gallus. §. & quid si tñ. ff. de lib. & post. & Lu. Ro. in l. vt liberis. C. de col. & Paul. de Ca. in l. 1. in 3. col. circa fi. ff. de inoff. testa. ¶ Scđò respondetur, & hæc
2 scđa responsio magis me mouet. †qa dos ꝑdicta quã ex forma statutorum habere debet filia exclusa per existẽtiam agnatorum, nõ debet in dubio esse minor q̃ sit sua legitima,
a *a* saltẽ non existentibus descendentib. masculis & ꝑ masculinum sexum coniunctis ipsi testatori, vt in casu nostro, hoc est qđ decidit Sal. & Ful. in Auth. res. C. com. de le. vbi ꝑ illũ tex. dicunt, ꝙ q̃n statutũ repellit filias à successione ꝓferendo masculos, mãdat filias vel neptes dotari arbitrio ꝓpinquorũ, ꝙ ꝓpinq nõ debẽt arbitrari minus q̃ sua legitima, qa in ea nõ est excessus, sed in plus si illa nõ sufficit, vt ibi. ¶ Idẽ cõsuluit Ang. in consi. 357. inci. Do. Gregorius, &c. nã scđm eũ legitima est minuscula. l. si qs in suo. C. de inoff. test. ¶ Ita
b ẽt consuluit Bal. *b* in cons. suo inci. Anton. plures filios masculos habẽs, &c. qa scđm eũ bonus vir non dẽt arbitrari, ꝙ legitima filiæ sit auferẽda cũ cẽseatur ęs alienũ, & debita iure naturali. l. Papinia. §. si qs ĩpubes. ff. de inof. test. l. cum ratio. ff. de bo. dã. & succedat in locũ alimentorũ, alleg. no. per Cy. in l. sancimus. C. de nup. & ita est de mẽte ẽt statuẽtiũ, vt patet ex statuto sub rub. de suc. ab inte. & sub rub. intra q̃tũ
3 tps frater, &c. ¶ † Sup 2. dubio, s. an possit agere ad fructus suæ legitimæ à tpe mortis testatoris non obstãte acceptatione legati resultante ex eo ꝙ dicta do. Agnes ꝓduxit contra hæredes dicti testatoris libellũ, in quo petit dictã quantitatem librarum mille sibi relictã, & puto ꝙ sic, maximè ex infrascriptis. nã sicut filio deberetur legitima. ita & fructus legitimę, vt in Aut. nouissima. & ibi no. C. de inof. test. l. Pap. §. vnde si qs. ff. e. ti. gl. in l. fideicõmissaria. in gl. 1. ad fi. ff. ad Tre. & notab. declarat Bal. in l. non est. C. fam. erci. vbi concludit hoc esse verũ, ẽt si tales fructus essent consumpti ab hærede bona fide possidẽte. ¶ Et cum dos non debeat esse minor q̃ legitima, vt dictũ est, seqtur ꝙ sicut in legitima veniunt fructus legitimæ, ita debent tales fructus talem dotem augere. subrogatum eñ sapit naturã eius, in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. q iniuriarum. ff. si qs cau. c. ecclesia. vt lit. pen. Nec obst. si dicatur, ꝙ saltem postq̃ filia acceptauit dictum relictũ, videtur ꝙ plus petere nõ possit supplementũ ipsius legitimæ. l. si q̃n. §. & generaliter. C. de inof. test. & ibi Bar. in terminis format quęst. de eo q reliquit filiæ 10. & iussit eam esse contentã, ita ꝙ plus petere non possit occasione legitimæ vel alia quacunq; ratione, & postea filia legatũ istud acceptauit, & illud recipit à fratre, & de eo fecit finẽ & refutationem, & q̃rebatur an posset petere supplementum legitimæ, & concludit ꝙ non impeditur petere, qa onus importatum ꝑ dictam clausulam adiectam in testamẽto. s. de non petẽdo plus non valet. d. l. q̃n in priorib. & dicit esse casum expressum. in §. cæterùm. in Auth. vt cum de app. cog. & ibi plenius ꝑ eum hoc comprobantẽ per alias rõnes, & respondet ad ea q̃ in contrarium possent allegari, quæ breuitatis causa omitto. & idẽ no. Ang. in l. iubemus. C. ad Treb. & Io. de Imol. in l. quod de bonis. §. cum fideicommissum. ff. ad l. Fal. & colligitur ex no. per Bar. in l. Papinia. §. si conditioni. in fi. ff. de inof. test. & per Guil. de Cug. & Bald. in l. de his. ff. de transa. & Bal. in l. hac edictali. §. quam obseruationem. C. de secun. nup. Accedit ad confirmationem prędictorum, ꝙ dicta dom. Agnes non cogebatur acceptare dictam quantitatem pecuniæ ꝓ d. legitima, vt l. scimus. ver. repletionem. & ibi declarat Gul. de Cu. & Bal. C. de inof. test. & Bart. in l. suus quoq;. in fi. principij. ff. de hær. instit. cum si. igitur filia acceptando dictum legatum, videtur consentire ꝙ hęredes ꝓ rata dictæ quantitatis retineant bona hæreditaria æquiualentia, ex quib. si dicti hæredes fructus ꝑceperunt, dicuntur re ipsa esse in mora quò ad hoc, vt ipsi do. Agneti teneantur ad vsuras ęqualentes ad dictos fructus. id quod hẽtur in l. curabit. C. de act. emp. & l. Iulianus. §. ex vendito. ff. eo. tit. ꝓut ẽt consuluit clarissimus do. consultor Perusinus, cuius consilium mihi exhibitum est cum his, q̃ eleganter allegata sunt in iure ꝑ eximium doĩum aduocatum dom. Agnetis, q̃ breuitatis cã omitto, & ẽt quia nõ puto expedire illa hìc re-
4 censere. ¶ † Addens ad eorum confirmationẽ verum esse ꝙ vsuræ tanq̃ interesse, intelligitur in casu d. l. curabit. cum si. esse vsq; ad concurrẽtem quantitatem fructuum perceptorum ex rebus quarũ loco venit danda quãtitas, vt voluit expressè Io. de Imo. in d. l. insulã. §. vsuras. in fi. & Pau. de Ca. in d. l. Iulianus. §. ex vẽdito. & tales vsuræ sunt ẽt hodie permissæ de iure cano. qa petuntur tanq̃ interesse damni emergentis, id est in loco fructuum quos percepisset venditor ex re si eam non tradidisset, per no. per gl. in d. l. curabit. & in l. 2. C. de vsur. & in d. l. Iulianus. §. idem. de vsur. cum si. ¶ Circa tertium q̃situm s. quid perueniat ad d. Agnetem ex testõ magistri Io. de Coldeboue, vnico verbo me expedio, qa res videtur carere dubitatione & ius consistit in facti contingentia q̃ non ad plenum narrata est in themate. Nã si decessit do. Beatrix & successiuè decesserit Andreas & Constantinus cũ liberis & finaliter ꝑdefunctis aliis liberis eorum superstit dicta domina Agnes, q̃ est de descendentib. dicti Andreæ, est enim neptis ex filio Andreæ, ad eam spectaret dimidia fructuum & reddituum bonorũ hæreditatis dicti magistri Io. vt clarè ex inspectione dicti testamenti apparet, & si res aliter in facto se haberent, fiat thema cum speciali & plena facti narratione, & respondebitur ad quæsita.

ADDITIO.

a ¶ Legitima. idem Pau. cons. 365. si statutum. lib. 1. Cor. con. 162. l. 2. Soc. l. hæredes mei. §. cum ita. col. fi. ad Treb. Cur. senior consi. 16. num. 12. consi. 27. col. 11. 13. Dec. consil. 379. in fin. Ias. d. Auth. res quæ. & consi. 19. in fi. lib. 1. Bertran. consil. 161. supposito col. 3. ver. & si quæris. lib. 1. And. Tiraq. rep. l. si vnquam. ver. liberos susceperit. no. 92. C. de reuoc. do. Alex. in lib. 2. consi. 7. col. 2. & lib. 4. consi. 83. & lib. 6. consi. 121. sed ista non habent locum, quando filia dotatur à parente & futuræ successioni renunciat, vt dixi infrà lib. 3. consil. 29.

b ¶ Bal. consi. 398. lib. 3. repetitum. consi. 407. eod. lib.

SVMMARIVM.

1 *Falsum vt euitetur quantum fieri potest per diuisionem vel disiunctionem scriptura interpretatur.*

2 Tabel-

2 *Tabellioni quàm testi neganti non plus creditur quantum ad quæstionem falsi.*
3 *Stylus excusat à falso.*
4 *Notarius põt emendare instrumentũ intra modicum internallũ*
5 *Instrumenta plura eiusdem quid si sint difformia.*
6 *Frater non est testis idoneus in criminali.*
7 *Testis dicens se non recordari nil probat contra instrumentum.*
8 *Notarius non præsumitur errasse per dolum.*
9 *Contumacia non facit haberi pro confesso.*

CONSILIVM LXX.

VIso processu inquisitionis formatæ contra O-
doricum notarium filium Leonardi ꝑ do. po-
testatem pẽdente super trib. assertis falsitatib.
ꝓut in inquisitione continetur & sñia lata sup
cã falsitatis contra eũ, & visis his q̃ per celeber
a rimum I. V. D. do. Bartholomæum Cæpollam *a* mihi fratrẽ
honorandum in consilium reddita sunt decurrens in ean-
dem sñiam, concludo non debuisse de iure condemnari ꝓ
crimine falsi d. Odoricum. ¶ Et primò capio primum capi-
tulũ falsitatis, de quo in prima parte inq̃sitionis fit mentio,
nam est inquisitus Odoricus ꝙ cum die penul. Ianuarij di-
ctus Leonardus pater Odorici ad preces Lazari fideiussisset
ꝓ eo de iudicio sisti, & de iudicato soluendo quousq; & do-
nec ipse Lazarus aliam inuenisset fideiussionẽ in releuãdo,
ꝓut in cęteris actibus continebatur. contingit postea ꝙ die
8. Februarij Lazarus p̃dictus dedit in fideiussorem ser An-
gelum, &c. ¶ Et ad vnumquodq; respondeo. primò non ob
1 stat scriptura Sancti de eccl. qa † quantum fieri põt interpre
tari dẽt, vt ad concordiã reducatur ꝑ aliquam diuisionẽ vel
disiunctionem cum scriptura Odorici, p̃sertim ad crimen
falsi vitandum. c. cum tu. de testib. no. Iac. de Are. & Cy. in l.
in exercẽdis. in 2. q. C. de fid. instr. & expresse Bar. Bal. Ang.
& Sal. in l. scripturæ. eo. tit. per id quod habetur in 1. consti.
C. §. quib. & l. illud. & l. item videndũ. ff. de pet. hær. ¶ Quòd
autẽ reduci possit ad concordiam, patet, qa licet datus fue-
rit ser Angelus in fideiussorẽ de iudicio sisti & iudicato sol-
uẽdo absq; eo ꝙ esset expresse dictum ꝙ non esset extincta
& dissoluta obligatio primi fideiussoris, tamen non fuisset
extincta obligatio ipsius primi debitoris, nisi fuisset actum
& facta fuisset nouatio primæ obligationis principalis, vt
no. Bar. & alij in l. Valerianus. in fi. ff. de præt. stip. arg. l. si Ti
tius. ff. de fideiuss. & ꝓbatur in l. 3. §. si ex conuentione. cum
gl. in ver. pignora. de re iud. & ibi DD. & ad hoc. l. fi. C. de nõ
nu. pec. ergo non fuit necesse, ꝙ Odoricus adderet ista ver-
ba, s. ꝙ dictus Leonardus remaneat obligatus. ¶ Nec ad hoc
obstat si diceret, quod imo necesse fuit addere ista verba, eò
qa aliàs remanebit liberatus dictus Leonardus q fideiussit
seu se obligauit de iudicio sisti. & iudicato soluẽdo. quousq;
ipse Lazarus inuenisset alium fideiussorem, vt in inquisitio
ne patet & narratur, & sic videbatur actum ꝙ per nouũ fide
iussorẽ esset liberatus primus, qa respondeo, ꝙ hoc non ha-
bet obstare, qa dicta verba qđ Leonardus fideiussit de iudi-
cio sisti & iudicato soluendo, donec Lazarus daret aliã fide-
iussionẽ, intelliguntur de alia fideiussione. s. simili. l. si fugi-
tiui. cum gl. C. de seruis fugi. c. sedes. de rescri. cum ibi no. l.
fi. §. cui dulcia. ff. de vino, triti. & oleo leg. sed dando nouum
fideiussorẽ solùm in summa ducatorũ 25. nõ dicebatur dare
nouum fideiussorem similem primo, quia primus erat in to
tum, & non ꝓ ducatis 25. tm̃, nec obst. dicta verba subleuan
do dictum Leonardũ, &c. qa dico ꝙ non potest negari quin
præstatio ẽt secundi fideiussoris esset subleuatio dicti Leo-
nardi, qa vbi si nullus fideiussor fuisset, remansisset in solidũ
obligatus grauari potuisset absq; alia exceptione, nunc aũt
qa alius erat fideiussor, subleuatur primus ex eò, qa posset a-
genti cõtra eum opponere exceptionẽ diuisionis, vt ꝓ rata
diuidatur actio inter vtrunq; fideiussorẽ. l. inter fideiusso-
rẽ. ff. de fideiu. l. fi. C. de const. pec. Inst. de fideiuss. §. si plures.
& scđm istam subdiuisionẽ & interpretationẽ q̃ fieri debet,
vt dixi, saluabitur vtraq; scriptura. ¶ Accedit quia vbi verba
possunt trahi ad falsum, & nõ falsum, fit interpretatio ꝙ nõ
contineant falsum, nec de necessitate cõcludatur, vt colligi
tur ex gl. no. in l. iurisgentium. §. quod ferè. in vers. approbe
tur. ff. de pac. quam ibi ponderant DD. maximè Bal. in l. Im
peratur. ff. de sta. ho. & Sali. in l. de tutela. C. de in integ. resti.
2 min. ¶ † Secundò respon. ꝙ non magis debet stari scripturæ
Andreæ contra Odoricum q̃ cõtra. ad hoc facit qđ not. Spe.
in tit. de testi. §. 1. ver. sed pone, ecce iudex. & in titu. de instr.
edi. §. restat. vers. sed quid si vnus ex testib. & Ant. de Bu. in c.
ad audientiam. de pręsc. & in c. cum parati. de app. & Ang. &
Imo. in l. 1. §. si quis neget. ff. quẽad. testa. aper. & Sal. in l. si qs
decurio, post antiquos. C. de fal. & do. Ab. in c. cum cãm. el
1. de testi. & in d. c. ad audientiam. & Lud. Ro. in l. 1. §. fi. ff. de
verb. obli. vbi per plura concludunt, ꝙ si vnus ex plurib. te-
stibus à tabellione receptus & examinatus & criminaliter
accusatus ꝙ falsum testimoniũ deposuerit, testis verò dicit,
ꝙ tabellio aliter scripsit dictum suum q̃ ipse testis deposue-
rit, cui magis erit credendũ, an testi an tabellioni? & conclu
b dunt ꝙ quantum ad dictam cãm falsi *b* criminaliter intenta
tam, non creditur scripturis tabellionis contra testem, nec
econtrà creditur testi contra notariũ, quantò minus ergo
dẽt credi scripturæ Andreæ contra Odor. & contra eius scri
pturam, cum Odoricus sit similiter publica ꝑsona & tabel-
lio sicut est ille quantũ ad hunc effectum, vt possit crimina-
liter cõdemnari Odoricus. Posset ẽt aliter responderi, ꝓut
colligitur ex his q̃ adducentur circa scđm casum assertę fal-
sitatis. ¶ Nec obstat ẽt depositio dicti Christofori. qa si be-
ne consideretur non minus ad defensionẽ & excusationem
tendit dicti Odorici q̃ ad contrarium effectum. nam ipse te
stis deponit ꝙ Odoricus quando fuit facta & recepta dicta
fideiussio, non aderat, ergo non põt dici qđ Odoricus scri-
psit aliter q̃ dominus ptãs tunc declarauerit fieri, vel aliter
q̃ ipsę partes coram ipso Odorico notario fecerant, qa tunc
non aderat, & fides dicti Christophori testis in dictis suis est
indiuisibilis, & non põt vnũ dictum eius acceptari, & aliud
respui per curiã, vt egregiè dicit Bal. in l nulla. ff. de legibus.
3 ¶ † Et licet Odoricus postea notauerit dictã fideiussionem
ad relationẽ dicti collegæ sui, ꝓut dẽt esse consuetudo & sty
lus q̃ excusat à crimine falsi, vt not. Host. & Io. And. in c. 2. de
fide instr. & ibi do. Ant. in fi. not. Bal. in c. 1. de cog feu. & in l.
vnica. C. de confess. in ver. modò seq̃tur alia qõ. ¶ Non tamẽ
saltẽ est ꝓbatum per duos testes, qđ do. An. retulit Odorico
ꝙ fideiussio fuit facta illis verbis, s. qđ remaneret firma fide
iussio dicti Leonardi & Christophori, & sic non ꝓbat, vt ple
nè no. in l. 2. §. pe. ff. de aqua plu. ar. & ibi Bar. in l. testiũ. & ibi
Cy. C. de test. & Spe. in ti. de testa. §. 1. ver. itẽ quod deposuit
de credulitate. & plenè habetur in c. quoties. de test. & ibi di
cit Ant. de Bu. ꝙ testis deponens de credulitate non dicitur
verus testis. & dicitur de hoc esse gl. no. in d. l. 2. §. pe. ¶ Et ẽt
si dicerent se ꝓ certo credere non ꝓbant, nisi reddant rõnẽ
bonam ꝑ sensum corporis, vt inquit Bal. in l. siue possidetis.
de prob. & id quod not. in c. 3. loco. & c. de p̃sum. tamẽ qa ẽt
iste Christoforus est ẽt vnicus testis & singularis in dict. suo,
ideo non probat. l. iurisiurandi. C. de test. c. in omni, de test.
¶ Nec obst. ẽt dictum illius dicti Antonij, qa nihil deponit
quod cõtradicat instrõ seu scripturæ Odorici, & tanto ma-
gis excusaretur à crĩne falsi dictus Odoricus, si in scriptura
sua attestaretur qđ ita ibi fuit ꝑ collegam suum relatũ, quia
tunc nullo modo põt puniri de falso, ẽt si ꝓbaretur qđ non
fuit relatum, ꝓut ipse Odoricus in sua scriptura attestatur,
vt singulariter dicit Bal in l. ex his. C. de test. mil. circa medi.
per no. per Inn. in c. qm̃ contra falsam. de proba. & in c. cum
in iure. de off. dele. ¶ Venio ad secundum capitulum falsita
tis, nam inquisitus est Odoricus, ꝙ cum partium voluntate
esset electus quidam Iac. Hebræus ad videndum quendam
librũ in Hebræo scriptum, & ꝓductum per dictum Isaac, &
sic in eo erant aliquæ aliæ postæ vltra vnã postam ꝓductam,
& qualiter incipiebat principium dicti libri, & si millesimus
dicti libri sequebatur cum Iac. per dictum potestatẽ & eius
officium ipsius dicti ptãtis informatur, & nõ ad instantiam
partium fuit iniunctum, vt videret si dictus liber videretur
authenticus & ipsi domino ptãti referret, sed dictus Odori
cus scripsit q de partiũ voluntate fuit electus à Iacobo, &c.
quæ oĩa allegata non puto aliquo modo sufficere ad cõdem
nandum d. Odoricum. ¶ Primò em̃ non videtur obstare illa

varietas notæ originalis, ſc. qđ aliter ſcripſit in ſecunda q̃ in
illa prima ex qua ſecunda data fuit copia poteſtati, quia re-
ſpondeo ꝙ hoc non arguit falſitatem. hoc ꝓbo per id quod
no. do. Spe. in tit. de inſtr. edi. §. inſtru. ver. ſed nunquid con-
fectio. & Io. An. in data 6. libri. Bar. in l. ſi librarius. ff. de reg.
iu. & in l. Imperator. ff. de ſta. ho. & can. in c. ex literis. de fid.
4 inſtr. vbi volunt, † ꝙ notarius emendare & corrigere poſsit
ſuam originalẽ ſcripturam ſaltem incontinenti intra modi
cum interuallum. ſic dicimus in teſte. in c. p̃terea. de teſtib.
cog. & ibi no. in Auth. de teſti. §. qa verò. in magna gl. ¶ Et in
dubio dẽt præſumi ꝙ dicta emendatio facta fuit tpe permiſ
ſo ne incidat in pœnam falſi, per ea q̃ notabiliter voluit Bal.
in l. non ſolùm. §. ſed vt ꝓbaui. ff. de no. oper. nun. & in l. 1. in
2. col. ff. ſolu. mat. & in l. precib. in 6. col. in ver. & ſcias. C. de
impu. & Sal. in l. matrẽ. C. de prob. & do. Ab. in c. in præſen-
tia. in 4. col. de prob. in c. auditum. de præſcr. maximè per id
qđ habetur in l. 2. iuncta gl. ſing. in verbo, ꝓbatur. C. de pet.
hær. ¶ Et dicit Io. An. in addit. Spe. ſuper ver. ſed nunqđ con
fecto. in addi. Spe. in c. puta, &c. ꝙ quando notarius videt ſe
errare, melius eſt vt cõficiat nouum originale ſeu protocol
lum vel inſtrumentum q̃ primum corrigere, ne reſultet ex
verbis cãcellatis aliqua ſuſpicio. ¶ Et fortius vult Ia. de Bel.
in Auth. de æqual. do. in princi. & clarè Bal. in 2. conſti. C. in
fi. & eſt de mente Io. And. in dicta data 6. lib. Et Bal. in l. fi. in
pe. col. C. de eden. & in l. ambiguitatis. C. de teſta. & in tit. de
pace Cõſtan. in prin. & quod notarius licitè emendat & cor
rigit quando hoc facit antequã dederit copiam parti, non
ergo poteſt ex hoc argui vel condemnari de falſo, vt variȩ in
hoc reperiuntur confectȩ ſcripturæ. ¶ Ad confirmationem
prædictorum accedit id quod no. Bald. in d. l. Imperator, in
5 pe. col. in ver. ſed nunquid p vnum, &c. † vbi quȩrit nunquid
per vnũ inſtrumentum ꝓbetur error alterius ſi ſunt ſcripta
manu eiuſdem. & arguit primò ꝙ ſic, tandem concludit ꝙ
ſunt repugnantia neutra ſcriptura valet. ꝙ ſi ſit vna plus q̃
altera, & tunc aut illud plus põt reduci ad minus, vt in ſum-
mis, & valet in minore ſumma. ff. de arb. l. diem proferre. §. ſi
plures. aut non põt reduci, qa vna ſcriptura eſt plenior q̃ al-
tera, qa cõtinet plura capitula q̃ altera, & tunc pleniori ſtan
dum eſt. ff. de hær. inſti. l. ſi ita ſcriptum fuerit Titius. ¶ Ecce
ergo ꝙ plenior ſcriptura manu eiuſdẽ non p̃ſumitur falſa,
nam ſi falſa p̃ſumeretur, ei non ſtaretur, ꝓut dicit Bal. ꝓpter
illa verba adiecta, videlicet ꝙ Iacob. haberet videre, an ille li
ber eſſet authenticus, non haberet alterare, quò ad effectũ
illud qđ cõtinetur in illa ſcriptura, ſeu id qđ deponũt teſtes,
nam ſcđm qđ continentur in alia ſcriptura, & ſcđm qđ de-
ponũt teſtes, fuit cõmiſſum Iacob. qđ videret, an dies & mil
leſimi eſſent poſiti, & cõtinuati in d. libro. ſed iſtud dicitur
ẽt continere. ſ. an liber ſit authenticus, qa ſecundum magis
* cõem opi. priuata ſcriptura non requirit diẽ. l. cum taber
nam. §. idem q̃ſiit. ff. de pig. tamẽ aliud eſt in libro rationum
in quo requiritur appoſitio tẽporis. l. 1. §. rõnem. ff. de eden
do. & no. Ang. in l. 1. §. editiones. in 2. col. de eden. & Bald. in
Rubr. C. de fide inſtr. in 16. col. in verſ. viſo de reſcriptis quæ
ſunt publica manu. &c. ¶ Nec etiã poteſt obſtare qđ in ſcri-
ptura Andreæ collegæ ẽt aliter contineatur, quia non ma-
gis credendum eſt ſcripturæ Andreæ contra Odoricum q̃
econtrà, vt ꝓbaui circa p̃cedens capitulum falſitatis, & pa-
tet ex no. per Bal. in l. teſtium. in 4. col. C. de teſta. ver. modo
inſurgit dubium. ¶ Non obſtant dicta teſtium. ¶ Et primò
non obſt. id qđ deponit And. qa reſpondeo primo, qđ licet
ipſe teſtis deponat ꝙ non fuerint dicta illa verba in cõmiſ-
ſione data dicto Iacobo. ſ. quod videat an liber eſſet authen
ticus, &c. tamẽ fatetur quod fuit ſibi cõmiſſum, vt videat an
liber ſit ordinariè ſcriptus, indictio & milleſimus, qđ in idẽ
recidit in effectu, vt ſup. dixi, nõ dicitur ergo inſtrumẽtum
eſſe falſum, nã licet varietas ſit in verbis, non tamẽ eſt in effe
ctu, in cap. dudum. & ibi no. Ant. de But. de conuer. coniug.
& no. Spe. in d. §. inſtrumẽtum. Iſte teſtis erat frater Andreæ
q aliàs ſcripſit, ſed ita eſt ꝙ ſi verum ſit dicere, ꝙ ꝓpter talem
varietatem dictarum ſcripturarum ſit falſa ſcriptura Odo-
rici vel ſcriptura Andreæ, & in hoc iudicio pronunciaretur
in fauorem Odorici, ex eo ꝙ ſcriptura eius eſſet verior, ta-
lis ſententia lata non citato Andrea, quamuis non faceret
plenum præiudicium contra dictum, attamen faceret ali-
quam præſumptionem contra eum, vt no. Bar. & alij in l. Lu
cius. ff. de his qui no. infa. per id quod habetur in l. 1. cum gl.
C. de fal. & in l. ſi duo patro. in prin. ff. de iureiur. & ita ꝓba-
tur in l. à ſnĩa. in prin. & ibi DD. ff. de appel. & quod no. Bar.
in l. admonendi. ff. de iureiur. in verſ. quæro. quid ſi dicta te-
6 ſtiũ. & Ant. de Bu. in c. 1. de re iud. & in c. fi. de iureiu. ¶ † Sed
ita eſt ꝙ vbi agitur de præiudicio fratris quò ad crimen fra-
ter non eſt idoneus teſtis, vt l. lex Cornelia. in prin. cum ibi
no. per Bar. ff. de iureiur. & per gl. & DD. & l. parentes. C. de
teſt. & not. Bar. in l. qui teſtõ. §. 1. ff. de teſt. ¶ Et per Bal. in l. fi.
C. de prob. vbi dicit ꝙ vbi agitur in cauſa criminali, oportet
ꝙ teſtes ſint omni exceptione maiores, & ideo dicit ꝙ fra-
ter tunc non admittitur. ¶ Nec ad hoc obſtat ſi dicatur ꝙ
dictus Anto. teſtis eſt deſcriptus in inſtrumento, ergo vide-
tur approbatus & nihil ei poteſt opponi quod concernat
defectum perſonæ, vt eſt gl. in §. licet. in ver. ſuppliciis. in Au
then. de teſtib. quam ad hoc ſing. putat Ang. in l. 1. C. de teſt.
& no. Bal. & Sali. in d. l. parentes. Et Bal. & Mod. in l. teſtium.
§. 1. de teſtm̃. qa reſpondeo, ꝙ gl. & DD. in dict. locis volunt
ꝙ non poteſt obtinere contra talem teſtem q fuit rogatus,
qa ipſe qui eum rogauit videtur eum approbare. facit l. ſi qs
teſtib. C. de teſt. Bal. in Rub. de fide inſtr. in 11. col. & in l. hac,
conſultiſsima. in prin. C. de teſta. tamen illud eſt verũ ꝙ præ
ſumitur rogatus. ſ. à partibus ad quorum petitionem fit a-
ctus, vt no. Bar. in l. ſciendum. circa vlt. col. de verb. oblig. &
Imo. in l. Domitius Labeo. in fin. de teſta. ergo nihil ad dict.
Odoricum ad cuius petitionẽ non fiebat dictus actus. ¶ Et
per prædicta patet ẽt reſponſum ad illud quod deponit ali-
us teſtis Io. & vltra prædicta reſpondeo ad iſtum teſtem ꝙ
non deponit concludenter ſuper negatiua, quia dicit ꝙ nõ
audiuit fieri commiſsionem dicto Iac. ꝙ videret an liber eſ-
ſet authẽticus. nam potuit eſſe ꝙ talis commiſsio fuit facta
& ipſe non audiuit, vnde non probat iſte teſtis, vt no. per gl.
& DD. in d. §. ſi verò abſunt. in Auth. de hær. & fal. & l. Panto
nius. § rei. ff. de acq. hær. & in l. 1. §. 1. ff. de iti. actuq; pri. & per
Cyn. & per alios in l. actor. C. de proba. & Io. An. in c. bonæ.
de ele. ¶ Et licet teſtis dicat ſe fuiſſe præſentem, quando Ia-
cob fuit electus, non tamen concludit de neceſsitate ꝙ ha-
buerit intellectum quo ad omnia quæ dici potuerunt ibi-
dem. quia iſte teſtis dicit ſe non audiuiſſe. l. 1. §. fi. ff. de auth.
tu. l. ſi dictum §. ſi præſente. ff. de eui. & in propoſito not. gl.
in c. præſentium. in ver. interrogatorio. de teſt. lib. 6. vbi au-
tem teſtis affirmatiuè deponeret, puta Titium Seio nume-
raſſe centum in præſentia ipſius teſtis, tunc probat illud qđ
affirmat. l. teſtibus. C. de teſtib. & vbiq; hoc firmant ſcriben
tes. multò minus probat dictus Ant. qui dicit, ꝙ non recor-
datur ꝙ in commiſsione expreſſum fuerit quod videret Ia.
an liber eſſet authenticus, & ꝙ potuiſſet hoc dicere ꝙ ipſe
non audiuiſſet. ¶ Et ſimiliter etiam nihil probat Chriſtofo-
rus, qui deponit ſe non recordari audiuiſſe fieri talem com
7 miſsionem Iac. † vnde talis teſtis non dicitur aliquid ꝓbare
contra inſtrumentum, quando dicit ſe non recordari, qa ita
dictum vel factum fuit, vt not. Inn. in c. cum Io. de fide inſtr.
& Bar. & alij in l. 1. §. ſi qs neget. per illum tex. cum gl. ff. quẽ-
admo. teſt. aper. ¶ Et hoc morbo ẽt (vt dixi) laborat præce-
dens teſtis. ¶ Bene faciunt etiã excuſationes dicti notarij,
8 qa vbi reperiuntur † ꝙ partes vno modo dixerunt. & quod
notarius alio modo ſcripſit, p̃ſumitur potius per errorem
c quam falsò vel dolosè dixiſſe, ſi ex aliis cõiecturis de dolo
nõ ꝓbetur, vt no. Bar. & alij in l. quoties. §. 1. p illum tex. ff. de
hȩr. inſt. & Bar. in l. fi. C. de cano. ſacra. largitionũ. li. 10. & in
l. 1 ff. de dolo. & Ro. in l. captatorias. ff. de teſt. mil. & falsũ nõ
cõmittitur, niſi dolus interuenit. l. nec exemplũ. C. de fal. &
hoc ſatis dictum fuit p d. conſulentẽ. ¶ Nec ẽt p̃dictis habet
9 obſtare contumacia Odorici, qa † talis contumacia de iure
cõmuni non facit eum haberi pro confeſſo & conuicto. l. di
uus. la 2. & ibi not. Dyn. & Bar. de cuſto. reo. l. 1. cum ibi not.
per Cy. & Bart. C. de requirendis reis. & l. quemcunq;. & ibi
Bar. eo. tit. & plenè no. in l. lege Cornelia. cum concor. ff. ad
Syll. ¶ Nec etiã vigorȩ ſtatuti potuit dictus poteſtas dictam
ſenten-

ſententiam ferre, vt patet in Rubr. de modo procedendi in
10 delictis contra abſentes. ¶ †Nec ẽt ob. ꝙ ſe ſubmiſerit aſſer
tus procurator Odorici miſericordiæ d. ptãtis, quia illud
non eſt fateri delictum ſaltem, vt poſsit condemnari, vt pa-
tet ex eo quod no. per Bar. in l furti. §. pactus. ff. de his, q no.
infa. ¶ Et etiam patet, quia perinde eſt, ac ſi dixiſſet cõmit-
to iudicio tuo, quæ important arbitrium boni viri, vt not.
Inno. & alij in c. veniens, de renun. & Ang. in l. ſi cui. ff. de ſer
ui. & Ro. in Rub. ff. de ar. in 16. col. ſed pone. ¶ Et dicit Ang.
& Mod. in l. fi. ff. de præto. ſtip. ꝙ ille cuius miſericordiæ vel
gratiæ me commiſi, niſi mihi gratiam vel mĩam facit, debet
me in priſtino ſtatu reponere. alleg. no. in d. c. veniens. & in
c. ſanè. de renun. quinimò ſi aliud impetrat, nõ intelligitur
dictus procurator adhuc habuiſſe mandatũ, vt tetigit opor
tunè præfatus do. conſulens. ¶ Nunc capio vltimum capitu
lum aſſertæ falſitatis, de qua in inqſitione fit mentio. ſed cir
ca hanc aſſertã falſitatẽ dico non eſſe ſufficienter ꝓbatum,
tale qd, ꝑ quod potuerit aliquo mõ cõdemnari. ¶ Et primò
non obſt. dictum Lazari Iudæi, qa reſpon. primò, ꝙ non eſt
idoneus teſtis contra Chriſtianũ. c. iudęi. & ibi no. de teſt. &
2. q. 7. c. ſi hæreticus. & c. non põt. ¶ Præterea iſte teſtis dicit
ꝙ ipſemet Lazarus volebat dicere illa verba, ſed neſciebat
exprimere, & Odoricus expreſsit ꝓ eo ibi pſente. & iſto ca-
ſu pinde eſt, ac ſi ipſe Lazarus expreſsiſſet cum tenderet ad
cõmodum ſuum. l. q̃ pariter. & l. remunerandi. §. q paſsim.
ff. mand. ¶ Non ob. ꝙ deponit Stepha. notarius alius teſtis,
qa per illud qđ proximè ſup. dictum eſt, patet reſponſum. &
inſuper põt reſponderi, ꝙ iſte teſtis deponit quod audiuit
Odoricum illa verba dicere ꝓ Lazaro & noĩe d. Lazari, non
tamen dicit ꝙ d. Lazarus non dixit vel dicere potuerit eadẽ
verba, ſaltem quando fuerunt ꝓlata à dicto Odorico. & eo-
11 dẽ morbo laborat Nicol. alius teſtis. ¶ †Pręterea ad oĩa con
tra eum in hoc adducta põt reſponderi, qđ non dẽt puniri
d qs pœna falſi qñ illud falſum non potuiſſet alij nocere, *d* vt
no. gl. & DD. in l. diuus Adria. ff. de fal. & eſt de mente gl. in
c. quanto. in gl. pe. ext. de iureiu. quã ad hoc ponderãt DD.
maximè Imo. & no. Bar. in l. is q in oĩbus. ff. de fal. & Tancre
dus de Corneto in cõpendio. ſub Rub. 8. q. 10. inci. Præter-
ea q̃ritur, quidã produxit, & c. vbi ſingulariter dixit, ꝙ de fal
ſo non punitur, q ſcienter dictauit notam ex qua eſt inſtru-
mentũ redactum falſum, qa talis nota non eſt ſcriptura pu-
blica, ſed priuata, alleg. no. in d. l. diuus. ſed ita eſt eò ipſo qđ
dictus Iſaac ꝓducebat ſcripturam contra dictum Lazarum
cum abſque eo, qđ dictus Lazarus vel aliqs alius qd diceret,
non per hoc fiebat præiudicium dicto Lazaro, qa aut dictæ
ſcripturæ non erant ſolennes & authenticæ, & tunc q̃uis nõ
contra dixiſſet Lazarus, tamen ei non nocuiſſet, vt declarat
Bal. in l. ſup chirographis. in vlt. col. ver. Ego autẽ. C. ſi cert.
pet. & pſertim non data prius copia dicto Lazaro, vel prius
non lectis ſibi vel exhibitis. d. l. ſuper chirographis. cum an
tea non poſſet intelligere qđ ſibi vellent dicere ſcripturæ.
¶ Et non põt dici qđ tacendo videatur approbare id quod
ignorat. l. ſi per errorẽ. ff. de iuriſd. om. iu. l. 2. in prin. de iu. l.
mater. ff. de inoff. teſt. & ita intelliguntur no. ꝑ Hoſt. & alios
in c. qm̃ contra. de prob. & declarant DD. maximè Imol. in
c. cum in iure. de off. delega. Et per iſta apparet dictum O-
doricum, vt demonſtratum eſt, non poſſe condemnari de
falſo, prout factum extitit per pfatum dom. poteſtatem. an
verò dictus poteſtas fecerit litem ſuam, ſatis patet ex prædi-
ctis. verũ qa non conſueui in ſyndicatu contra Rectores, &
præſertim Docto. conſulere, pſertim cum tunc dicatur agi
de quaſi maleficiis, ideo æquo animo feret Odoricus, ſi ꝓ-
more meo & pro ea honeſtate ſeruanda, quam erga eos qui
de eadem ꝓfeſsione ſunt, ſeruari decet, ſpecialius non at-
tingam, an dominus poteſtas litem ſuam fecerit an non.

ADDITIO.

a ¶ Cæpollam. patet inter conſi. eius criminalia conſil. 21. vbi cau. & exactè habes.

b ¶ Falſi. latè infrà lib. 2. conſi. 65.

c ¶ Error eſt. infrà eo. conſi. 74. nu. 4. Alcia. tract. de præſum. reg. 3. præſum. 13.

d ¶ Nocere. infrà lib. 6. conſil. 145.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides præſumitur ex longiſſimo tempore.*

2 *Ignorantia non probatur iuramento, quando eſt præſumptio in contrarium. & nu. 5.*

3 *Reſtituitur ex capite ignorantiæ contra præſcriptionem longiſſimi temporis.*

4 *Hæres emphyteutæ virtute ignorantiæ reſtituitur aduerſus commiſſum.*

6 *Coniunctus vel vicinus an præſumatur ſcire.*

7 *Tempus ad reſtitutionem non currit niſi à tempore ſcientiæ.*

8 *Ius vt conſeruetur non refert à quocunq; ſoluatur.*

EPITOME.

QVidam qui iure feudi tenebat quandam petiam terræ à quodam do. renunciauit in manib. domini, & facta dicta renunciatione fuerunt inueſtiti de dicto iure feudi à domino duo fratres, ꝓ ſe ſuiſq; filiis maſculis legitimis & deſcendentib. tm̃ & inſolidum, & virtute dictæ inueſtituræ d. duo fratres eam petiam terræ tenuerunt & poſſederunt toto tempore vitæ eorum. Accidit ꝙ dicti fratres deceſſerunt prius relictis poſt ſe filiis maſculis vltra relictum poſt ſe ventrem, ex quo tandẽ natus eſt poſthumus, dominus verò feudi fortè credens fuiſſe finitam lineam feudatariorum inueſtiuit alium vaſallum, q ipſam petiam terræ tenuit & poſſedit annis 30. & vltra continuis. filij & deſcendentes maſculi dictorum duorum fratrum, q & de titulo & poſſeſsione parentum ſuorum probare poſſunt, vellent aduocare dictam petiã terræ à dicto vltimo vaſallo, quæritur nunqd poſsint. Dubium facit, qa cùm ipſe ipſam petiam terræ tenuerit & poſſederit cum titulo & ſpacio 30. anno. videntur obſtante pſcriptione ſibi præcluſam eſſe viam rei vendicandæ. alleg. pro parte aduerſa ꝙ ipſi non egerunt, qa non habuerunt inſtrumenta inueſtituræ factæ d. duobus fratrib. & parentib. ſuis, neq; inſtrumenta tenutæ, & ꝙ iura nouiter ad manus ſuas peruenerunt, & ꝙ ẽt tanq̃ hæredes in quibus pſumitur ignorantia, ignorauerunt iura. ¶ Videndum eſt igitur, an iſtis filiis iuris remedio aliquo ſuccurri poſsit, & an ſibi ex capite ignorantiæ detur reſtitutio aliqua aduerſus præſcriptionem. ¶ Et ſi detur ex illo capite in ipſis tanq̃ ſucceſſoribus præſumatur ignorantia à iure, adeo ꝙ nulla alia exigatur ꝓbatio. ¶ Et an ꝙ de nouo inſtrumenta ad eorum notitiam & poteſtatem deuenerunt, ſit neceſſaria ꝓbatio & qualis. ¶ Et ſi ſufficeret iuramentum ipſorum. ¶ Et ſi cum iuramento ſufficeret aliqualis puta ſemiplena probatio.

CONSILIVM LXXI.

VIderetur prima conſideratione dicendum di-
ctos filios aduerſus vltimum vaſallum, nullum
habere efficax remedium, & pſertim, qa lon-
giſsimo tpe, videlicet ſpacio anno. 30. poſſedit
& cum titulo legitimæ inueſtituræ, & per con-
ſequens talis poſſeſſor quemlibet agentem exceptione præ
ſcriptionis repellere poterit, vt videtur caſus in c. ſi quis per
30. in tit. ſi de feud. fuer. controuer. inter domi. & agna. per
regulam. l. ſicut. & l. omnes. & in l. ſi quis emptionis. C. de
præſcr. 30. ann. ¶ Et hoc tam de iure ciuili q̃ de iure canoni-
co, quia poſſeſſor præſumitur fuiſſe in bona fide, tum quia
habet tit. l. pe. C. de eui. no. in c. ſi diligenti. & in c. vigilanti.
de pręſcr. & plenè DD. in l. Celſus. ff. de vſu. tum quia poſſe-
1 dit longiſsimo tempore † ex quo præſumitur bona fides, vt
no. Inn. & DD. in c. 2. de reſti. in integ. & Arch. in c. 1. de præ-
ſcrip. in 6. & Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de teſte. §. nunc
videndum, in prima additione magna. & Ang. in l. penul. C.
quibus non ob. longi temporis præſcriptio. & Bart. in l. fin.
C. vnde vi. ad fin. per illum tex. & Ant. de But. in d. cap. ſi di-
ligenti. ¶ Nec ad hoc obſtat ſi allegaretur, ꝙ filij dictorum
ignorauerunt ius ſuum, quia ad hoc reſpondetur dupliciter.
ter. primò, ꝙ præſcriptio currit etiam contra ignorantem.
l. fin. C. de præſcr. long. temp. Secundò reſpondetur, ꝙ con-
iunctus præſumitur ſcire facta coniuncti. l. Octaui. ff. vnde
2 cognati. l. de tu. C. de in integ. reſt. min. ¶ †Et ideo cum præ
ſumptio ſit ꝙ quis ſciat, ideo tunc nunq̃ ſtatur ſoli iuramen
to iurantis ſe ignoraſſe, dato ꝙ aliàs iuramentum eſſet ſuf-

ficiens ad ꝓbationem ignorantiæ, & eius quod depẽdet ab
aio, ita dixit Bart. in l. inter oẽs. §. rectè. ff. de fur. in 3. col. qui
ita limitat no. per gl. in §. aliæ. Inſti. de act. & idem not. Ioan.
An. poſt Inn. in c. 2. de conſti. faciunt no. in reg. præſumitur.
de reg. iur. in 6. & not. Pau. de Leaz. in Cle. conſtitutionem.
de elę. per id quod habetur in c. 1. de pręſum. & in l. ſi nõ con
uicti. C. de iniu. ¶ Nec ẽt videtur tractari poſſe de aliqua re-
ſtõne in integrum, qa videtur lapſum eſſe quadrienniũ ſta-
tutum ad talem reſtitutionẽ obtinendam à tempore læſio-
nis, ſi lęſus erat maior, vel ſi erat minor, à tempore comple-
tæ legitimæ ætatis. l. fi. C. de in integ. reſt. per c. 1. de in integ.
reſt. in 6. ¶ Secundò pro dicto vaſallo principaliter facit, qa
aut dicti filij fratrum agent rei vendi. quaſi habeant vtile do
minium acquiſitum à vero & directo domino iuxta l. 1. ſi a-
ger vectigal. vel emphy. petatur. & in c. 1. de inueſt. de re. ali.
fa. & ibid. no. in c. 1. in gl. magna. de capitulis Conrad. & hoc
caſu difficillimum erit dictis obtinere propter difficultatẽ
probationis dominij, vt not. in l. cum res. C. de proba. & per
do. in l. rem q̃ nobis. ff. de acq. poſ. & in l. rem alienam. ff. de
pig. act. & per Spec. in tit. de locato. §. nunc aliqua. verſi. 56.
& in tit. de act. & peti. §. ſequitur. ver. ſi autẽ velis. Aut agent
publiciana iuxta l. cum ſponſus. §. in vectigalib. ff. de publi.
& tunc non videtur quod agentes poſſunt obtinere, qa pu-
bliciana non datur contra titulo poſsidẽtem. l. ſiue autem.
§. ſi duobus. ff. de publ. ¶ Sed præmiſsis non ob. contrariam
ſnĩam de iure ꝓbabiliorem eſſe puto, videlicet quod dicti
filij agere poſsint publiciana d. l. cum ſponſus. §. in vectiga-
lib. ¶ Et ſi opponatur exceptio præſcriptionis, poterunt a-
gentes incidenter aduerſus præſcriptionem petere reſtõ-
nem in integrum, iuxta l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iu-
reiur. & cum ibi not. allegando ignorantiam tituli, & iuris
paterni. & ſic petendo reſtitutionem ex generali clauſula, ſi
qua mihi iuſta cã. &c. quæ reſtõ conceditur maioribus vbi-
cunq; æquitas dictat eam eſſe concedendam. l. 1. in fi. & l. ſed
3 & ſi per prætorẽ. §. hæc clauſula. ff. qui. ex cau. ma. ¶ † Quod
a autem ignorantia *a* ſit æqua & probabilis cã ad conceden-
dam reſtitutionem in integrum, aduerſus præſcriptionem
decurſa, eſt gl. not. in l. ſi partem. §. 1. in ver. non vtendo. iun-
cto tex. ff. quemadmodum ſerui. amit. gl. in l. 1. C. de pa. ptã.
& firmat Spe. in tit. de præſcri. §. 1. ver. pone colonus. & Bart.
& Ang. in l. 1. §. ſi quis autem propter illum tex. cum gl. ff. de
iti. actuq; priua. & Ang. in l. fi. C. de præſcri. lon. temp. & in l.
fi ff. ſi quis teſta. liber. eſſe iuſſus fue. & do. Abb. Sicu. in c. vi
gilanti. de præſcri. Lud. Ro. in l. qui vniuerſas. §. fi. ff. de acq.
poſ. & in l. ſi verò. §. de viro. & in l. fallentia. ff. ſol. ma. & Io. de
Imol. in l. Pantonius. ff. de acq. hæred. & idem fuit de mente
Bar. in l. ab hoſtibus. in §. ſed & ſimiliter. ff. qui. ex cau. maio.
in 3. col. dum alleg. not. in l. cum filius. §. in hac. de verb. obli.
¶ Idem expreſsè voluit Io. de Imo. in rep. c. fin. in 12. char. de
præſcr. vbi etiam dicit hoc eſſe verum in præſcriptione 40.
an. & idem d. Abb. in d. c. vigilanti, in terminis illius decre-
talis quæ de tali pręſcriptione loquitur. & Ang. in l. hæredẽ.
aliàs eſt in l. annus. ff. de calum. dum dicit hoc eſſe verum in
præſcriptione longiſsimi temporis. & ibi reſpondet ad not.
per gl. in c. auditis. de reſti. in integ. & ad no. per gl. in Cle. 1.
in verſ. lapſu temporis. in fi. eo. tit. vbi eccleſia quę vtitur iu-
re maioris non reſtituitur aduerſus pręſcri. 40. annor. quia
ſecundum Imol. poteſt dici, quod illud poteſt procedere in
præſcriptione 40. annorum, ſed in præſcriptione 10. 20. vel
30. annorum. bene poteſt reſtitui quis ſi fuit ignorantia ꝓ-
babilis per prædicta. Vel reſponderi poteſt ꝙ opin. gl. in d.
c. auditis, non eſt vera. & eam reprehendit Inno. in c. 1. eo. ti.
& Hoſt. in c. cum contingat. de tranſact. & Hoſti. in Sum. de
reſti. in integ. §. vtrum. ver. præſcriptionis autem. & Paul. de
Leaz. Lenzelinus, Stephanus, & do. Car. in d. Clem. 1. per il-
lum tex. generaliter loquentem. & ita etiam tenet Anto. de
But. in d. cap. auditis. ¶ Et ſic ſtabit concluſio quod propter
ignorantiam reſtituetur quis aduerſus præſcriptionem &
curſum temporis. ¶ Quæ opin. etiam fuit de mente gl. in l.
4 2. in gl. fi. C. de iure emphyt. quæ voluit ꝙ † ſi hæres emphy-
teutę non ſoluit canonem intra biennium. iuxta d. l. 2. ꝙ li-
cet mero iure cadat à iure ſuo, tamen poterit ex clauſula ge
nerali virtute probabilis ignorantiæ reſtitui in iure. & idem
tenuit Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. 18. & Dy. & Bar.
in l. cum filius. §. in hac. ff. de ver. obli. & Dy. in c. cum quis in
ius. de reg. iur. in 6. & Bar. in l. ad idem. ff. de verb. oblig. & l.
Aemilius. ff. de mino. & Ang. in l. ſi ad inſulam. in 6. fallentia
regulæ negatiuæ. ff. de ver. obl. & in l. ſed in condition. §. ſer-
uus alienus. ff. de hæred. inſt. & Bal. in l. fin. C. ſi pend. appel.
mors interue. & Pet. de Anch. & Io. de Imol. in c. potuit, cir-
ca 11. char. de locato. ¶ Et pro dicta opi. facit, quia vbicunq;
præſcriptio currit contra aliquem impeditum iuſto impe-
dimento facti ſemper conceditur reſtitutio. l. Attillicinus.
aliàs incipit hi qui. ff. de ſerui. ruſt. præd. §. ſi quis autem pro
pter. cum gl. & no. Pet. & Cyn. in l. quoties. in 4. q. C. de pre.
impe. offer. & per Guil. de Cu. & Bart. in l. ſenatus. ff. de offi.
præſidis. ¶ Sed impedimentum probabilis ignorantiæ dici
tur eſſe iuſtum impedimentũ facti propter quod alicui ſub
ſubueniatur l. qui in alterius. cum ibi no. ff. de reg. iu. c. 2. de
conſti. c. cum illorum. ad fi. de ſen. excom. ¶ Pro hac opi. et-
iam facit id quod eleganter voluit Cy. & alij in l. 1. C. de con
di. ind. & Io. And. in addi. Spe. in tit. de execu. ſenteniæ. §. fin.
ſuper verbo illud autem. ibi quærit, quid ſi quis conuentus
à creditore cui ſolutũ erat, fuit condemnatus, & poſtea ſen
b tentia tranſiuit in rem iudic. iterum *b* ſoluit ignorans debi-
tum eſſe ſolutum. nam concludunt ꝙ ſi fuit iuſto errore du
ctus iſte qui ſecundò ſoluit, poterit ex clauſula generali re-
ſtitui in integrum aduerſus ſententiam. & probatur in l. ſi
mater. in prin. cum ibi no. per Bar. ff. de exc. rei iu. & no. per
Cy. & Ray. in d. c. qui teſtamento. ff. de excu. tut. per Ang. &
Io. de Imol. in l. imperatores. ff. de re iu. & in l. ſi is ad quem.
ff. de acq. hęr. & in l. 3. §. ſi rem. ff. ad l. Fal. & DD. in c. ſuborta.
de re iud. & Bal. in l. argẽtarius. §. cum autem. de eden. ¶ Et
per hoc patet non obſtare l. fi. C. ne præſcri. long. tem. quia
fateor ꝙ ignorantia non impedit curſum præſcriptionis, vt
ibi, tamen bene præbet iuſtam cauſam impetrandi reſtitu-
tionem per ſuprà dicta. ¶ Nec etiam obſtat l. cum in anti-
quiorib. in verb. & ſi quidem is qui ſciens, &c. C. de iure de-
lib. vbi ſi quis non adita hæreditate deceſſerit intra annum,
tranſmittit ius deliberandi ad hæredem ſuum, ſi autem de-
cedens ignorabat ſibi eſſe delatam hęreditatem, innuit tex.
ibi ꝙ nullum ius tranſmittatur, nec aliquo modo ſuccurrãt
hærędi, etiam ex perſona defuncti qui ignorauit, qa poteſt
reſponderi ꝙ ibi loquitur, quãdo tractatur de lucro captan
do, id eſt, de acquirenda hæreditate, ſed in caſu noſtro tra-
ctatur de damno euitando. id eſt, de non perdendo ius iam
acquiſitũ, inter quę eſt maxima differentia, quia magis ſub-
uenitur tractantib. de dãno. l. errore. ff. de iuris & facti ign.
l. fi. C. de codicillis. ¶ Vel reſpondeo, ꝙ ibi de eſſe & de ſub-
ſtantia illius tranſmiſsionis erat ſcientia, nimirum ſi igno-
rans excluditur, quod non eſt in caſu noſtro. ¶ Vel ẽt poteſt
reſponderi ſcd̃m Ang. & Paul. de Caſt. in l. ventre. ff. de acq.
hær. & Io. de Imol. & Paul. de Caſt. in l. Pantonius. eo. tit. qđ
ẽt in cauſæ dictæ l. cum antiquioribus, & in oĩbus caſibus in
quibus ignorans hæreditatem ſibi eſſe delatam deceſsit hæ
reditate non adita, poterit hæres eius ex perſona defuncti
petere reſtitutionem in integrum ex dicta clauſula generali
5 per d. l. Pantonius. cum ibi no. per Bar. ¶ † Ipſa aũt ignoran-
tia in dubio præſumitur in quocunq; ſuccedente in ius alte
rius. d. l. qui in alterius. & d. §. cum quis. & l. fi. ꝓ ſuo. ad cau-
telam ẽt poterit ꝓbare per ꝓprium iuramentum, vt eſt tex.
in c. paſtoralis. de excep. c. p̃ſentium. de teſtib. c. ſi verò. el 2.
de ſen. excõ. no. gl. 3. in c. ſignificaſti. el 1. de homi. no. in c. vt
circa. de elec. in 6. & no. gl. in l. ſi cui. §. iiſdem. de accuſ. & gl.
6 in c. ad audientiã. el 2. in gl. magna. de reſcri. ¶ † Nec ad hoc
obſtat, ꝙ cõiunctus p̃ſumitur ſcire facta coniuncti, qa illud
eſt verum quò ad iura ſanguinis, id eſt, quò ad ſcientiam co-
gnationis, & quò ad ꝓceſſum naturæ coniuncti, ita loqtur
d. l. Octaui. & d. l. tutela. ſcd̃m Bal. ita dicentẽ. in l. quãdo. C.
de iur. deli. p illũ tex. vbi allegabatur ſororẽ ignoraſſe teſtm̃
fratris. ¶ Et ſimiliter dicit Bal. in l. 1. C. de collu. deteg. ꝙ li-
cet vicinis p̃ſumatur ſcire facta vicini. l. ſi ita. §. fi. ff. de fund.
inſtr. & l. filium. ff. de his qui ſunt ſui. c. quoſdã. & c. quanto.
de præſum. tamẽ illud dẽt intelligi de his quæ oculis vicino
rum la-

rum latere non possunt, vt puta mulierē vicinam esse publicam meretricē, secus aūt de his q̄ oculis vicinorū latere possunt, p not. p gl. in l. 1. C. de collu. deteg. & idē Ang. in l. 1. ff. si cer. pe. ¶ Vel illud est verum in actib. q habent tractum successiuum, & sic de facili possunt transire in notitiam vicinorum & coniunctorum, secus in his q̄ habent cām momentaneam, put est facere vnum cōtractum, vt dicit Paul. de Cast. in d. l. 1. ff. si cer. pe. ¶ In pposito ergo ꝙ contractus & instrumentum inuestituræ factus in dictos fratres est actus momentaneus, iō de facili potuit latere filios dictorū fratrum, q forte & dicto tpe nati nō erāt, put erat dictus posthumus, vel erant infantes, quo tpe q̄cquid vident ignorant. l. 1. C. de

7 fal. mo. l. pupillus. ff. de acq. hæ. ¶ † Non ob. quod lapsum sit quadriennium datum ad obtinendā restitutionem in integrum, qa respondeo, ꝙ tale tempus nunquam incipit currere, nisi à die scientiæ, qa quò ad sui initium, dictum tēpus est vtile, licet postq̄ incipit currere sit continuum, vt probatur in l. fi. C. de temp. in integ. resti. & ideo si læsus staret per centum annos, ꝙ non poterit se restitui nunq̄ sibi ignoranti curreret tempus petendæ restitutionis in integrum, ita egregiè dicit Bal. in l. falsum. C. si ex fal. instrumentis. & Zenzeli. & do. Car. in cle. 1. in 25. q. de resti. in integ. ¶ Et consulo etiam ꝙ ad cautelam petat restitutionem in integrum, aduersus dominum feudi, pter canonem ignoranter non solutum, q restitutio concedi dēt, vt no. in l. 2. C. de iure emphy. & dixi suprà. ¶ Tamen non puto etiam dictos filios dictorum fratrum cecidisse à iure suo propter non solutum canonem, postq̄ pcesit hoc facto domini qui minus iustè feudum alteri consignauit, ad hoc lex, in executione. §. fi. de ver. obl. & l. iure ciuili. de condi. & dem. ¶ Hoc decidit in terminis Guil. de Cu. & Bal. in l. solennibus. C. de rei vendi. vbi

8 dicunt, † ꝙ si habeam rem in emphyteusim, & illa peruenit ad tertium possessorem qui fuit inuestitus à domino, & semper soluit canonem, ego autem non solui, res non incidit in

c commissum, quia sufficit, à quocunque c soluatur, allegat. l. forma. §. si cum ego. ff. de cen. idem tenuit Bal. in l. arborib. §. qui tamen. per illum tex. ff. de vsufruct. & ita dicit tenuisse Andream de Pisis, quod reputat Bal. esse not. dignum. bene facit l. qui decem. §. 1. verb. sed quid si ignoranter. ff. de solu. ¶ Vltimò non obst. ꝙ publiciana nōn datur contra tit. possidentem. l. siue autem. § si duobus. quia respondeo, ꝙ illud est verum, quando actor haberet titulum ab vno, & reus ab alio, sed si ab eodem, prout in casu nostro, tunc potior est ille qui prius possesionem habuit, prout fuerunt dicti fratres. d. l. siue autem. §. si duobus quis separatim. ff. de publiciana. & habetur in l. quoties. C. de rei ven. & per hæc patet esse responsum ad omnia in contrarium alleg. Ita vt superius conclusum est, puto iuris esse.

ADDITIO.

a ¶ Ignorantia. idem Alex. consil. 84. nu. 4. col. 1. consil. 4. nu. 19. consi. 89. col. 4. consi. 169. colum. 3. libr. 2. consil. 8. in fin. consil. 69. colum. fin. libr. 3. consi. 63. col. 4. lib. 4. consil. 116. lib. 5. consi. 3. lib. 5. Aret. consi. 104. breuitas. Fulg. consi. 214. in fi. consi. 233. in fi. Cu. consi. 147. Panor. Feli. in c. 1. de præscrip. Guid. Pap. consi. 88. in fin. consi. 137. in fin. Felin. c. vigilante, de præscri. Cor. consi. 100. consi. 113. in fin. consi. 115. in fi. lib. 1. consi. 164. consil. 219. litera N. lib. 2. consi. 195. col. fin. lib. 3. Soci. l. cum filiusfa. §. in hac. de verb. ob. l. qui duos. col. 8. de reb. dub. consil. 80 in fin. lib. 2. Franc. Balb. tracta. præscrip. 4. part. 2. partis princ. q. 29. Ioan. de Monte ferra. rep. l. nemo potest. col. 38. ff. de leg. 1. Ias. l. 2. c. 60. C. de iure emphy. Matth. Afflict. deci. Neap. 37. Ant. Rub. consil. 98. in fi. Bert. consi. 7. in fi. consi. 23. col. pen. lib. 1. consi. 301. quanuis. lib. 3. Lud. Gozad. consi. 56. nu. 11. vide tamen Alexan. in consi. 151. in fi. lib. 2. & quæ ibi dixi. Adde plenissimè An. Tiraq. in consue. Picta. tra. retra. §. 35. gl. 3. nu. 43.

b ¶ Iterum. adde infrà consi. 69. lib. 3.

c ¶ Quocunq;. dixi super consue. Parisi. §. 22. q. 46. num. 152.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans tenetur facere mentionem de valore beneficij.*

2 *Testes singulares sufficiunt ad probandum quid generale, sed vide num. 4. & 6.*

3 *Testes singulares non sufficiunt si de certo tempore, vel de certis factis probandum sit.*

5 *Tempus certum est de substantia accusationis.*

7 *Similitudo causæ repellit testem.*

8 *Blasphemare consuetus non dicitur per bis aut ter.*

9 *Dilapidatio non probatur ex aleæ ludo vel fama.*

10 *Locatio perpetua rei solitæ locari, fieri potest sine licentia.*

11 *Accusatio generalis non iuuatur specifica probatione sequenti.*

12 *Clericus non est ob simplicem fornicationem puniendus.*

13 *Venari non præsumitur, nisi causa recreationis.*

14 *Probatio valoris vnius temporis non infert ad aliud.*

CONSILIVM LXXII.

Inspecto diligenter processu causę dudum inter nobiles viros & eximios decretorū DD. dominum Paulum de Naufr. accusatorem, & domi. Iac. de Contrariis accusatum. & ponderatis præsertim attestationib. testium 30. pro parte accusatoris receptorum. Videtur in causa prima consideratione dicendum opportunè probata esse crimina, de quibus coram delegato accusatio instituta fuit, adeo ꝙ merito iure veniat accusatus, velut criminum reus ab administratione beneficij priuandus, ēt & cōmenda q̄ eidem facta fuit, reuocari debeat. ¶ Nā videtur inficiari non posse, quin probatum sit d. Iacob. fœneraticos contractus vel saltē contractus in fraudē vsurarum sæpe celebrasse, præsertim vendendo frumētum ad tps cariori pretio q̄ venditionis tpe valeret. c. in ciuitate. & c. cōsuluit. & c. nauiganti. de vsur. ¶ Et maximè qñ venditur ea conditione & cōuentione, ꝙ si plus valuerit p totum mensem Maij futurum in certo loco, istud debeatur, & si minus valuerit de mense Maij, debeatur valor frumenti inspecto tpe venditionis & contractus, vt concludit Pet. de Anch. in præalleg. c. nauiganti. propter claudicationem contractus. l. pe. C. de sol. & l. si non fuerint. §. Aristo. ff. pro socio. & idem d. Lauren. de Rodul. in suo eleganti tractatu vsurarum in q. 29. maximè in rebus consistentibus pondere, numero vel mensura. & not. Bal. in Rub. de vsuris. ¶ Et hæc in clericis grauiora sunt. 88. dist. c. negociatorem. & c. fornicari. Sed ita est ꝙ per plurimos testes pbatur do. Iaco. contraxisse, & frumentum vendidisse mō quo supr. vt deponit 3. 4. 6. 10. 11. 13. & plures alij testes, ergo nō dubiū, quod crimen vsurarum tam graue est, qđ ex eo venit clericus deponēdus. c. inter dilectos. de exces. præl. & c. præterea. de vsur. ¶ Secundò conuinci videtur do. Iaco. per testes de consueta blasphemia Dei & sanctorum, vt deponit 3. 4. 7. 9. 10. 12. 13. 14. 16. 17. 22. 23. 25. 26. 27. sed ita est ꝙ pro tali delicto venit clericus condemnandus, vt 22. q. 1. si quis per capillum. no. gl. & DD. in c. secundo. de maled. ¶ Tertiò videtur ꝙ per testes conuictus est do. Iac. de dilapidatione & mala administratione, & cōsumptione bonorum ecclesiæ, & de alienatione bonorum ecclesiæ non seruatis solennitatibus requisitis, vt deponit 8. 17. 18. 25. 28. propter quod sibi administratio auferenda est. vt c. qualiter. quando. el. 2. & c. fin. de accu. & in c. licet Heli, de simonia. & plenè in c. venerabili. de off. deleg. ¶ Quartò argui videtur de ludo taxillorum, nam propter tale delictum clericus etiā deponi & priuari potest. præalleg. c. inter dilectos. de exces. præl. c. clerici., cum ibi not. de vita & honestate clericorum. hoc probatur per tertium, quartum, septimum & octauum. ¶ Quinimò videtur probatum contra eum, ꝙ fornicationem commisit, pter quod pōt deponi & priuari. 81. dist. presbyter. & c. si quis amodò. de exces. præl. c. q̄ sit. hoc deponit 4. & 12. testis. ¶ Sextò conuincitur ꝙ consuetus erat dare operam venationibus & aucupationibus propter quod venit etiam pœna imponenda, vt c. 1. de cle. vena. c. 1. ne clerici vel mon. in c. 1. de cele. mis. & ibi ēt puniuntur qui choreas faciunt in ecclesiis. de istis omnibus enim videtur conuinci dominus Iacob. per plures testes, maximè per 22. & 17. ¶ Septimò videtur probatum, ꝙ dom. Iacobus per subreptionem obtinuit commendā ibi commissam narrando redditus beneficij esse valoris ducatorum centum, & probatur ꝙ valent

1 ducentum. † Nam impetrans hodie tenetur facere mentionem de quantitate redditum beneficij, vt no. DD. in cle. 1. in prin.

in prin. de præb. & in c. in nostra, de rescr. & præsertim cum ita se habeat cõis stylus à quo recedere non licet. c. quã graui. de crimine falsi. l. fi. C. de iniur. ergo stante cõmissione apostolica facta per Calixtum, in qua specialiter hoc demandatum extitit de legato cognoscendum, debet do. Iac. commenda vel pbenda priuari. de maiori em̃ valore reddituum
2 pbant plures testes, & psertim 12. 13. 16. 17. & 22. ¶ †Nec prædictis hẽt obstare si diceretur, ꝙ testes contra do. Iac. pducti sunt singulares, & p consequens non pbant. c. licet cãm. de prob. c. bonæ. el 2. de ele. cum vulgari. qa responderi põt, ꝙ licet vbi tractaretur de pbatione vnius particularis actus testes singulares non sufficerẽt, tamen vbi tractatur de pro
a bando aliquod in genere, *a* puta Titium esse vsurarium, vel esse hæreticũ, vel blasphematorem, vel aleatorẽ, & similia, & vnus testis deponit ꝙ Titius mutuauit sub vsuris Seio de mense Maij. alius pbat ꝙ mutuauit Titio sub vsuris de mense Augusti, & sic singulares, non pbant illum actũ particularem, s. mutuatũ fuisse Seio sub vsuris, tamen pbant in genere illum esse vsurariũ. Vel si vnus testis deponit de vno articulo hęresis, alius de alio articulo, isti pbabunt illum in genere esse hæreticũ & dãnandum. hoc enim voluit gl. ex qua ibi in specie dicit ista Iac. Bu. in l. Arriani. C. de hære. & Inn. in c. qualiter & quãdo. el 2. de accu. & in Spe. in ti. de inquisi. §. 1. vers. quid si vnus. & in vers. seq. & Pau. de Leaz. in sua disput. inci. Contra instrumẽtum debiti opp. &c. Bal. in l. 1. C. de test. & in l. actor. in 4. col. C. de prob & in l. 1. C. q numero tutelarum. ¶ Faciunt no. per Cyn. in l. 2. C. quæ sit longa consuetudo, dum tractat, an testes singulares probent consuetudinem. & not. DD. in c. fin. de consue. & Bald. in d. l. de quibus. ff. de legib. ¶ Satis est enim ꝙ testes concurrant & concordent in eundem rei finem ad hoc, vt dicantur contestes, vt dicit Oldr. & Bal. in l. fi. C. si vnus ex plurib. app. per l. qui sententiam. C. de pœn. ¶ Sed præmissis non ob. contrariam sententiam de iure pbabiliorem esse puto, videlicet ꝙ perspectis probationib. & depositionibus testium, productorum pro parte accusatoris nullatenus potuerit iudex pnunciare reuocandam esse commendam & do. Iac. monasterio & eius perpetuo regimine & administratione priuan
3 dum. ¶ † Et ad hoc ostendendum psuppono, ꝙ vbi tractatur de probatione alicuius rei in qua tempus sit de substantia rei, tunc testes singulares nullo modo probant, ẽt si velint probare aliquid in genere, glo. est ibi ordinaria, quã ibi
* omnes sequuntur in præalleg. l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. quæ vult quod licet ad probandum in genere quem possedisse sufficiat probatio per testes singulares, tamẽ secus vbi quis vellet pbare possessionem alicuius temporis. Hoc expressè voluit Bar. & alij in l. Celsus. ad fi. ff. de vsu, vbi voluit ꝙ si quis allegat se pręscripsisse, eò qa dicit se possedisse cum titulo spacio 10. annor. oportet ad hoc vt obtineat ꝙ testes sint concordes in eodẽmet tempore, seu in eisdẽmet 10. an. aliàs testis de aliis decem annis non obtineret, si vnus testis deponeret de quibusdam decem annis. ¶ Et ideo dicit Bal. in l. fi. in ver. 15. oppono. &c. C. de edic. diui. referens illud dictum Bar. ex hoc inferri ꝙ testes non probãt possessionem temporis requisiti ad complendam præscriptionem, nisi sint contestes in tempore possessionis. & ideo si vnus testis deponit de possessione decem annorum, alius deponit simpliciter de possessione decem annorum, & non constat ꝙ de eisdem decem annis deponant, non probant, quia testes qui verè sunt singulares non dicuntur sufficienter probare. allegat illud quod habetur 3. q. 9. nihilominus. & idẽ voluit do. Ant. de Bu. in c. licet cãm. in 16. col. de prob. ¶ Secundò præsuppono, quod vbi non tractetur de probando aliquod totum vniuersale, vt quia non tractatur de probando vsum iurisdictionis, sed tractatur de probando aliquas cãs, ex quibus resultat multiplicatio alicuius rei. vt si volo pbare talem religiosum fecisse miracula, & per vnum testẽ probo ꝙ illuminauit cæcum, & per alium probo ꝙ sanauit vnum claudum, certè isti testes non probant, vt no. Arch. in c. nec mirum. 26. q. 5. & Inn. in c. venerabilem. de test. Et Anto. de But. in c. cum oporteat. de accu. vbi ex hoc infert, ꝙ si volo pbare Titium esse hæreticum, & vnus testis deponit ꝙ ipse dicit, ꝙ Christus non venit in virginem, alius deponit quòd ipse dicit, quod personę Trinitatis non sunt æquales, certè non pbabunt, qa sunt singulares, licet secundum eum Iac. But. dicit contrarium in l. Arriani. C. de hær. & ma. per no. in c. venerabili. & in d. c. nec mirum. ¶ Et similiter dicit An. de Bu. in præalle. c. cum oporteat, ꝙ si vnus testis de-
b ponit quod Titius est vsurarius, quia mutuauit Seio 10. sub vsuris, *b* alius deponit quod mutuauit Caio sub vsuris, tanq̃ singulares non probabunt Titium esse vsurarium, ideo si testis dicit, ꝙ Titius occidit Cæsarẽ, alius dicit ꝙ occidit Sempronium, non pbabunt Titium esse homicidam, quia tales causæ ipsorum testium potius inferunt multiplicationem delicti quã pbent vnum totũ, & ideo non pbant, qa pcipuè non habẽt testes deponere sup homicidio in genere, & put cõsideratur in abstracto, sed sup homicidio in specie, & put est probabile seu visibile in teste secundũ eum. ¶ Et ꝙ per singulares non pbetur quẽ esse vsurarium, tenuit Feder. de Sen. in consi. 63. inci. Pe. cum procur. &c. in fi. & ẽt in consil. 17. inci. Qõ talis est, nunqd cõstitutio. & do. Lauren. de Ro-
4 dulphis in suo tract. vsurarum. q. 117. ¶ †Fortius videtur qd de iure verius sit, quod ẽt vbi tractatur de pbando aliqd in genere nõ sufficiãt testes singulares, vt tenuit Host. in Summa, de testib. §. quæ diuersitas. ver. quid si agatur de decima. & idem tenuit Goffr. vt refert ibi Host. vbi voluit ꝙ ad probandum, quasi possessionẽ iurisdictionis iuris decimandi, non sufficiãt testes singulares. & idẽ not. gl. 3. q. 9. nihilominus. ¶ Nam dictũ testis regulatur scdm̃ cãm quam assignat, vnde si non assignãt cãm, vel assignant minus sufficientem non pbant, vt no. in c. si quando. de resc. & in c. cum cãm. de test. & ideo ex quo testis est singularis in cã per eũ allegata, nec habet contestẽ, non pbabit. ¶ Et quia ratio pp quam testes singulares non probant actum particularem, hẽt etiam locum in actu vniuersali, eadẽ enim rõne qua redditur imperfecta pbatio per testes singulares in vno actu singulari, qa oporteret in omni re ad minus duos testes habere, qa in ore duorum, &c. c. in omni negotio. de testib. l. vbi numerus. ff. de testi. eadem ratione idem dicendum est in probatione alicuius vniuersalis. ¶ Et in ista opinione videtur resistere Inn. in c. qualiter & quando. el. 2. de accu. ibi dum dicit, sed alij dicunt contrarium, &c. ¶ Ita est vltima op. recitata per Inno. ibi, & vltra videtur in dubio approbata p Inno. vt not. Ioan. Andr. in c. 1. de pœn. in 6. in nouella. & in c. 2. de sent. excom. lib. 6. & Bal. in Auth. ex testõ, in prin. C. de col. facit quod no. gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. & l. si idem cum eod. §. fin. de iurisd. om. iud. & ideo illi qui aliter allegant Innoc. in d. c. qualiter. videntur corruptè allegare. ¶ Istam opi. ẽt pro tutiori allegat Inn. in c. licet ex quadam. de test. cum hac opi. ẽt videtur vltimo loco transire Spec. in titu. de teste. §. iam de interrogatoriis. ver. item de tempore. in fi. ¶ Idem tenet Rich. Malumb vt refert Bal. in præalleg. l. ob carmen. §. fi. in lect. antiqua, quia quilibet testis est vnus solus. & vnus non pbat. alleg. c. bonæ. c. cum dilecti, de elec. fallit nisi secundum eum negotium esset cõnexum. qa tunc sufficerent testes singulares. exemplũ ponit in volente probare talem sacerdotem cantasse missam vnus testis deponit quod interfuit, quando dicebat agnus Dei, & alius quando dicebat Euangelium. Nam non censentur esse singulares, ex quo deponunt de vno facto connexo, allegat in ar. l. cum antiquitas. C. de testi. ¶ Et istam opin. etiam sequitur Io. de Imol. in præalleg. c. cum oporteat. in vl. char. & plenius in l. inter pares. in 4. col. ff. de re iud. vbi allegat, pro hoc not. gl. in d. c. nihilominus. & quia habemus firmam regulam, ꝙ testes singulares non probant, ergo cum per tex. non reperiatur vitiata dicta regula in casu permisso standum est dictæ regulæ. alleg. glos. singu. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur.
5 ¶ †His præsuppositis dico, ꝙ in accusatione instituta per dictum dominum Paul. erat de substantia tempus certum. s. annus & mensis, in quibus commissa fuissent crimina, de quibus in accusatione. l. libellorum. ff. de accu. 2. q. 8. c. libellorum. c. tuæ. & ibi no. de proc. l. prætor edixit. in prin. & qd ibi not. Bartho. ff. de iniur. l. item exigit. §. quod ibi exigitr ff. de dolo. & fuit expressum tempus in accusatione, scilicet à 12.

à 12. annis citra & quolibet mēse dictorum annorum. ¶ Et licet subdat, & ꝓut de veriori tempore constiterit, illud nihil releuat, quia oportet qđ tempus certū & limitatū sit expressum in accusatione, vt in dictis iuribus, aliàs aūt ēt parte non opponente libellus accusationis non ꝓcederet. d.l. libellorū. ver. qd si libelli. & ibi no. Bar. ff. de accu. & no. Bal. in l. edita. in 2. col. C. de edendo. & not. Bald. in l. 1. in 12. col. de confes. ¶ Et ideo probatio temporis specificati in accusatione est de substantia, adeò ꝙ licet delictū ꝓbaretur, & non ꝓbaretur qualitas temporis, succumbere debet accusator. l. denunciasse. §. qd tamē, & ibi hoc no. Bar. ff. de adul. l. prætor. §. docere. ff. vi bo. rap. not. Iac. de Aret. & Cy. in l. 2. C. de proba. & Ia. But. in l. & si seuerior. & ibi Bal. in pe. & vl. col. C. ex qui. cau. infa. irrogatur. & Guil. de Cu. & Bal. in l. qd ergo. §. pœna grauior. ff. eo. tit. & Io. An. in addi. Spec. in rub. de accu. in vlt. parte. & Bal. in l. edita. in repe. Perusina. in 6. q. prin. C. de eden. & in l. 1. in pe. char. C. qui ac. & Sal. in l. 2. C. ad l. Iu. de vi. & Ang. in l. eum actū. ff. de neg. gest. dum per illū tex. dicit no. contra accusantes q punctualiter tempus in accusatione deductū non ꝓbant. ¶ Facit qđ no. Spe. in tit. de offi. iud. §. deseruit. vers. qd libellus ineptus. & Io. And. in c. examinata. de iud. & Bal. in l. edita. in 11. col. in ver. sint dubitationes, an apta ꝓbatio, &c. C. de eden. in rep. Paduana. & in l. 1. ff. si men. fal. mod. dixerit. ¶ Si ergo tempus certum & limitatum erat de substantia causæ accusationis porrectæ: seqtur ergo ꝙ testes singulares non ꝓbant, ēt vbi qs vellet dicere se ꝓbasse aliqd in genere p singulares testes: vt iam in primo ꝓsupposito ostensum est. ¶ Ex quo apparet non obstare ea q̄ primo loco in contrarium allegata sunt.

6 ¶ † Quinimò vt dixi in secundo ꝓsupposito ēt dato ꝙ tempus non esset de substantia. respōdeo ad ꝓbandum aliquas causas, ex quibus resultet multiplicatio actus, non sufficiunt testes singulares, vt ad probandum quem fecisse miracula, vel esse homicidam, vel hæreticum, imò nec ad probandum vnum totū vniuersale debēt sufficere testes singulares: vt superius est demonstratum. sed cùm oēs testes contra dom. Iacob. inducti singulares sint, patet resolutam & inefficacem esse omnem vim probationū in dicta causa factarum. ¶ Specialius etiam vltra prædicta respondeo. ¶ Et primò ad testes qui conātur deponere eum fecisse contractus fœnerationis, qa vltra id qđ dixi de singularitate testi-

7 um, non ꝓbant ex eo, † qa deponunt in facto ꝓprio: nā ipsi testes deponunt, ꝙ tales cōtractus cum ipsis testib. celebrauit. nam, vt inqt Bal. in l. dictantib. C. de testam. si tractatur de ꝓbando aliquem esse vsurarium: & in causa mota contra vsurarium, ad ꝓbandum qđ ille est vsurarius: qa ille sibi mutuauit sub vsuris, non erit idoneus testis. Fallit nisi affirmet ꝙ ex hoc nō intendit aliquod commodū q̄rere. hoc enim voluit clarè Fed. in consil. 64. incip. Pridie cùm ꝓcurator, &c. in fi. vbi pro hoc allegat ꝙ similitudo causę in ꝑsona testis, reddit eū non idoneum. c. ꝑsonas. de test. ¶ Idem etiā clarissimè tenuit dom. Laurentius de Rodulphis in suo tractatu vsurarū, in q. 117. qa si ex illis ꝓbationibus ille pronunciaretur vsurarius: saltem faceret aliquod argumentum postea in fauorem testium ipsorum & agentium postea contra illū tanq̄ vsurariū. ꝑ id qđ legitur & not. in c. cùm in diœcesi, de vsuris. in Clem. 1. cùm ibi not. eo. tit. & pro ista parte dicit se vidisse pluries practicari in curia episcop. Florētiæ.

c ¶ Nec ad hoc ob. scđm eum, id qđ no. Io. And. in c regula sine possessione. de reg. iur. lib. 6. in mercu. in pen. col. vbi dixit, ꝙ cōsuetudo generalis de non soluendo, quartam episcopo poterit ꝓbari per clericos & rectores ecclesiarum illius loci deponentes de suo facto negatiuo ad ipsorū commodū, qa respondet dom. Laurentius, qđ ex tali sentētia illi rectores nō sunt ꝑcepturi aliqđ cōmodum, secus quando agitur contra aliquē vsurariū: qa in vsurarios sufficiūt ꝓbationes minus exq̄sitæ per id qđ habetur in d. c. cùm in diœcesi. & in c. illo vos. de pigno. cū si. ¶ Et per ꝑdicta non obst. dum ēt dicebatur conuictū esse in dom. Iac. de blasphemia: qa non ꝓbatur per testes, qa non sunt singulares. Præterea dato ꝙ dici posset ꝓbatum esse per aliquos, q essent contestes i.i actu blasphemiæ, non obstaret, qa dixit Host. in sum.

8 de maledicis † qđ ꝓ simplici blasphemia ēt clerico imponitur hodie pœna descripta in c. 2. de maledic. non aūt pōt deponi, nisi sæpius sit consuetus. ¶ Et ideo non sufficeret ꝓbari ꝙ bis vel ter blasphemauerit ad hoc, vt dicatur cōsuetus blasphemare, vt ponit Cy. in l. 2. C. de reb. cred. Et sic oportet talē consuetudinem blasphemiæ probari per testes qui non essent singulares, vt superius dictū est. no. Cy. in l. 2. C. q̄ sit lon. consuetudo. & Pau. de Leaza. in disputatione sua, q̄ incipit contra instrumentum debiti. & Io. And. in c. fi. de consue. & Ant. de But. in c. licet ex quadam. de testib. & Bal. in l. de quib. ff. de legi. cum sim. ¶ Pariter etiā non ob. quod dicitur esse ꝓbatum dom. Iacob. esse dilapidatorem & dissipatorem bonorum ecclesiæ. quia vltra illud qđ dictum est sup. videlicet testes esse singulares, dico, ꝙ testes non deponunt nisi de auditu, & per consequens nō ꝓbant. 3. q. 9. te-

9 stes. & in l. testium. C. de testi. ¶ † Et licet qdam testes singulares dicant, ꝙ viderint eum ludere & perdere, non seqtur de necessitate ꝙ dilapidauerit bona ecclesiæ, cùm dominus Iacobus habere possit, & habet alia bona q̄ de ecclesia. & dictum testis debet de necessitate concludere. c. in præsentia, de ꝓbationibus. & l. neq; natales. C. de proba. ¶ Et pariter etiam non ob. ꝙ quidam testes deponant dom. Iac. permutasse vel alienasse absq; solennitatib. requisitis, vt deponunt primus & secundus testis: quia sunt singulares, & deponunt in facto ꝓprio, nonnulli alij, vt tertius testis deponit de auditu, & sic non ꝓbant per ꝑdicta. ¶ Nec etiam obstaret si aliq testes deponerent publicam esse vocem & famam, ꝙ do. Iac. dilapidauit fructus & bona dictæ ecclesiæ: qa respondetur ꝙ tales testes non ꝓbant, quia non assignāt rationem vel causam scientiæ quam reddere tenentur etiā non interrogati, vt not. Inn. in c. cùm oporteat. de acc. faciunt no. per Inno. in c. cùm causam, de test. & ꝑ Bar. in l. solā. C. de test. nō enim sufficit simpliciter ꝓbare famam, vt no. Bar. in l. de mino. §. si plurimū. in fi. ff. de q́ō. & Bal. in l. ꝓprietatis. C. de prob. sed oportet ꝓbare causas vnde fama traxit originem l. decurionum. C. de pœnis. & ꝙ à maiore parte populi ita dicitur, vt no. in l. 3. §. eisdē. ff. de test. ¶ Propterea fama non facit plenam probationem, vt ibi in c. veniens. de testib. ¶ Non ob. etiā id qđ deponit 22. test. qui conatur attestari qđ do. Ia. locauit in perpetuum quoddam molendinum, sine licentia superioris, & monachorū pro certis perdicibus, quia iste testis non concludit, primò qa non deponit dictū molendinum esse molendinum d. ecclesiæ. Secun

10 dò † quia locatio in perpetuum pōt etiam fieri sine sentētia supioris, quando res est solita locari, & sic non est mensa. c. 2. de feu. & ibi not. per glo. in Cle. 1. in verbo, mensam. de exces. prælatorum. per do. in c. vt super, de reb. eccle. non alie. Item est singularis ipse, & quidam alij qui ēt pro maiori parte deponunt de auditu. Non obstat ēt quod testes conantur ꝓbare dom. Iacobum per se lusisse vario genere ludi: qa, vt iā dictū est, testes singulares sunt. Præterea de hoc excessu non est singulariter habita mentio in accusatione:

11 † oportet enim ꝙ in accusatione specificè exprimantur crimina, pro quib. instituitur accusatio: aliàs nō ꝓcedit accusatio q̄tumcūq; generalis. l. libellorū. ff. de accu. l. itē exigit. de dolo. & no. in c. tuæ. de ꝓcu. etiā accusato non opponente. d. l. libellorum. §. ꝙ si libelli. & ibi Bar. de accu. & Bald. in l. edita. in 2. col. C. de edendo. & expressius Bal. in l. 2. in 2. col. C. de confes. in ver. iuxta hoc pone dicit, &c. ¶ Vnde nō iuuat ꝓbari aliud q̄ qđ specificè deductum fuerit in accusatione. l. habebat. ff. de instit. no. Inn. in c. ex parte Abbatissæ. de priuilegijs, & qđ no. Spe. in tit. de offi. iud. §. deseruit. in ver. qd sit libellus ineptus. cū si. ¶ Nec ob. si dicatur ꝙ saltē duo testes sunt cōtestes in ꝓbatione iudi. s. septimus & octauus: qa vltra ꝑdicta respōdeo, qđ septimus affirmat se iniuriatū à dom. Ia. rōne cuius iniurię & ꝓsumptæ inimicitiæ nō remanet testimoniū eius integrū, ēt dato qđ non possit dici inimicitia capitalis, vt no. gl. 3. q. 5. in c. de accusatoribus, vt Inn. & Io. An. in c. cùm oporteat. de ac. & Bal. in Aut. si dicatur. C. de test. ¶ Item non ob. ꝙ videatur ꝓbatū de fornicatione cōtra ipsum, qa vltra defectū singularitatis testiū, di-

12 co † ꝙ pp simplicem fornicationē non venit puniēdus, nisi

 forni-

fornicatio caderet in incestum vel adulterium, 31. d. Maximianus. & not. Io. And. in c. vt clericorum. de vit. & ho. cle. & doc. plenè in c. at si clerici. de iud. præterea de hoc ipso nō extitit spāliter accusatus, ꝓut proximè dixi. Nec ob. etiam qđ dicatur per testes esse ꝓbatum, ꝙ dederat operam aucupio & venationibus: q̄a de hoc non fuit accusatus. vnde non potuit iudex ex hoc se fundare, vt suprà dictum est: item testes sunt singulares. ¶Præterea etiam talia licent clericis, dummodo fiant recreationis causa, vt not. in c. 1. de cle. ve.
13 ¶†Et venationem in dubio debemus interpretari factam esse causa recreationis, vt no. Card. in c. qui venationib. 86. distin. vbi dicit, ꝙ si electo in ep̄m obijciatur ꝙ sit venator: hāc exceptionem debemus interpretari in meliorem partem, s. causa recreationis: & sic licitè hoc fecerit. arg. l. meritò. ff. pro socio. & c. 2. de re. iur. ¶Non ob. insuper quod per subreptionem vel obreptionem impetrauerit, commendam, & quod probatum sit redditus ecclesiæ, esse longè maiores, quàm in impetratione fuerit expressum: quia respondeo, quod testes non deponunt ꝙ tempore impetrationis redditus ecclesiæ ascenderūt ad summam ducentorum au-
14 reorum, & sic non concludunt de subreptione: † nam non sequitur res hodie esse tanti redditus: ergo olim etiam fuit. ita dicit l. in confirmando, cùm ibi no. per Bar. ff. de confir. tut. l. si defunctus. C. arb. tu. & declarat Bar. in l. si quis adulteri. C. de adult. & expreſsius Bar. in l. 1. ad fin. C. de fruct. & lit. expen. in verbo quæro qualiter probentur. vbi dicit, ꝙ si probatur ꝙ ex re aliqua percepti fuerint aliquibus annis tot fructus, non sequitur ergo, quod tot fructus nunc percipi debent: allegat notata per Iacobum de Are. in l. si fun. C. de rei vend. ¶Postremò non obstat, ꝙ testes singulares probent quem esse vsurarium, &c. & sic de singulis: quia ad hoc fuit plenè suprà responsum in præsuppositis superius comprobatis.

ADDITIO.

a ¶In genere. adde Alex. inf. eo. lib. consil. 141. col. 2. & lib. 2. cons. 85. col. fi. cons. 86. col. 3. & lib. 3. cons. 18. in fi. Pan. cons. 380. consil. 444. nu. 5. lib. 5. Bal. consil. 341. proponitur. lib. 1. secundum veterem ꝙ est consilium 161. secūdum nouam impreſsionem. Bald. consil. 205. quia dicta. lib. 4. cons. 514. Ad euidentiam. lib. 5. latè Cæpol. consil. 3. col. 3. in cons. ciuilibus. Cor. consil. 34. consil. 247. litera l. lib. 2. latè consil. 185. consil. 285. col. 4. lib. 3. Bert. consilio 48. Ex processu, col. 7. nu. 22. lib. 1. Calder. consil. 5. de testib. Pet. Anch. consil. 277. Ex prædicta, col. 3. quod duplatur consil. 489. Guido Pap. decis. Delphin. 444. Angel. disput. Astensis miles, col. 15. Bald. l. rogasti. §. si tibi. col. 2. ff. si cert. peta. rep. l. 2. colum. 46. ff. de iureiur. rep. l. 1. col. pen. C. de emanc. latè Fel. c. licet ex quadam. col. 4. lib. 5. de test.

b ¶Vsuris. pulchrè Pan. cons. 42. ex multis. lib. primo. & generaliter ꝙ hi testes sint singulares. Alex. inf. eo. lib. consil. 100. col. pen. & libr. 3. consil. 2. col. fin. Bal. cons. 394. libr. 2. Dec. consi. 402. in fi. Ias. cons. 154. in fin. lib. 2. consil. 78. col. 2. consilio 81. col. 3. lib. 3. Et hæc pars simpliciter verior est nisi testium aut coniecturarū multitudo accedāt, & ita sentit Alex. inf. eo. consil. nu. 5. adde Sal. l. testium. q. 8. C. de testib. Ias. rep. l. admonendi. col. 83. de iureiur.

c ¶Ioan. And. quem seq. Alex. consil. 172. col. 2. lib. 2. vbi reprobaui.

SVMMARIVM.

1 *Testibus duobus stantibus pro instrumento plus creditur, quàm pluribus contradicentibus.*
2 *Temporis diuersitas elidit testes, maximè in criminalibus.*
3 *Testamentum non est imperfectum si testator omiserit quadam addere.*
4 *Nominatio notarij valet testatore approbante.*
5 *Falsitas tripliciter accipitur.*
6 *Instrumentum esse nullum vel falsum differunt.*
7 *Notarius rogatus præsumitur.*

EPITOME.

Mvtinensis infirmus dixit, rogo te, vt sis rogatus, & vos testes de testamento quod facere volo: & incontinenti absque alia scriptura testator publicauit voluntatem cum institutione hæredis & legatis, & sic testator
a dixit notario non fare altro per fin à domane: *a* rogauitq; testes & notariū, vt cras adessent, nemo venit, testator conualuit, notarius testamentum posuit ad memoriale, iuxta formam statuti, inquiritur contra notarium de falso: quia tale testamentum in publicationis formam redegit, quæritur quid iuris?

CONSILIVM LXXIII.

NON puto hunc notarium incurrisse pœnam falsi ratione substantiæ testamenti, & contentorum in eo, per l. iubemus. in fin. C. de testa. stante forma dicti instrumenti, & ideo cessat pœna & suspicio falsitatis. de quo in d. l. iubemus. ¶Nec quantum ad hoc obstant illa verba, non far altro per fin à domane: ex eo, quia verba non declarant per hoc imperfectionem testamenti stante forma & dicta depositione dictorum testium in vnum conuenientium & dicentium post publicationem voluntatis, & dispositorum testatorum, quoad institutionem & legata rogasse notariū, & testes: nec se aliud dicturum obtulit. quod etiam si non dixerit & perfecerit, non per hoc dicitur imperfectum esse testamentum: vt est tex. in l. 2. iuncta l. asse toto. cùm ibi no. per glo. & doct. ff. de hære. instituen. & in l. si quis hæred. de inst. & substi. sub cond. fac. & quod quidam dicunt in l. si ita scripsero. ff. de cond. & demon. ¶Etiam probatur expreſsè attenta qualitate illorum verborum, non far altro per fin à domane: quæ includunt prohibitionem temporalem certi diei, per cuius elapsum inducitur conceſsio: & habetur perinde ac si illa verba non essent prolata. ff. de postu. l. Imperator. vbi Bal. in pluribus exemplificat in l. 1. C. de postulando. in l. relegatione. §. ad tempus. ff. de interdic. & rele. ¶Pondero etiam ꝙ duo ex testibus dixerunt, se non audiuisse illa verba, nec etiam aliquis ex testibus expreſsè dicit notarium audiuisse, nec per solam præsentiam includitur necessariò intelligentia, vt l. 1. §. fin. & ibi per Bar. ff. de auto. tu. & ideo dixit Bar. ꝙ debet dicere ꝙ fuit præsens, & audiuit. de quo Ioan. And. in c. præsentium. de testi. lib. 6. ¶Facit not. in l. diem proferre. §. coram. ff. de arbit. l. coram. de verb. sig. & do. Ant. post Nicol. de Mata. in c. cum Io. eremi.
1 extra de fi. instru. ꝓut concludit Nic. de Mat. †ꝙ si duo deponunt de substantia contentorum in instrumento, & plures contra, creditur magis illis duobus affirmātibus, quàm pluribus contradicentibus: quia satis est poſsibile ꝙ ita nō aduertebant, sicut illi deponentes pro instrumento: & hoc etiam contingit in illis, qui dicunt se non audiuisse. ¶Præterea inter illos qui deponunt testatorem ea verba dixisse, est diuersitas, quia non omnes eodem sermone dicunt nec conueniunt capiti, in quo dicitur quod incontinenti publicato testamento, & aliqui dicunt, ꝙ post modicum tempus, & aliqui dicunt ꝙ testator stetit super se modicum: aliqui dicunt publicato testamento, & sic in tempore non
2 conueniunt † & diuersitas temporis inter cætera testimonium elidit: & testimonia reddit singularia vel falsa. de testi. c. ex tenore. & c. cùm causam. & 3. q. 2. & nihilominus. & 4. q. 3. in testibus. & in d. c. cùm Ioannes eremita. 2. q. 6. libellorum. ff. ad Sille. l. prius. Cyn. & Bald. C. de test. l. testium. ¶Et licet testes in hoc varij reducantur quandoq; ad concordiam. de test. c. cum tu. & in l. 2. ff. si cer. pe. per Bart. post Iac. Bu. Ang. & Mod. in l. inter stipulantem. §. 1. de ver. ob. & in l. insulam. per Bal. ff. sol. mat. non tamen vt probent, sed ne falsum incurrant, vt dixit Inno. de offi. dele. c. cùm contingat. & doct. vbi sup. in hoc vnum concludentes. ¶Et attento ꝙ ex hoc solo maximè pendet dubitatio ad d. l. iubemus. an voluntas fuerit perfecta, quo casu non posset notario ascribi aliqua culpa vel defectus: an imperfecta? & tunc fortè ascriberetur sibi ad crimen falsi, vt in d. l. iubemus. vel testes deponentes super eo debent esse omni exceptione maiores, ita vt dictis illorum non poſsit aliquid obijci, sed debet esse fides indubitata. ¶Et idem voluit Bal. in l. sciāt. C. de prob. per illum tex. dum dicit luce meridiana clariores & indicis ad probationem indubietatis, & ideo dicit ꝙ cùm sint tres species probationū parua, maior & maxima, requi-

requiritur maxima in criminalibus, & maximè debet requiri in crimine falsi, quod lex multum abhorret. l. transigere. cùm ibi no. per gl. & doct. C. de transa. ¶ Et hinc est quod in tali iure reqritur maxima indago veritatis. l. vbi. C. de falsi. de quo crimine multum suspicatur lex, & pcipuè in testamentis. d. l. iubemus. & in l. hac consultissima. C. qui test. fa. pos. & in l. diuus. ff. de testa. milit. ¶ Vnde stante diuersitate inter testes in hoc testō rōne d. temporis, & etiam in d. qa quidam præsentes dicunt illa verba non fuisse dicta, vel eos non audiuisse: alij contrà dicunt dicentes testatorem dixisse & audiuisse, & horum quidam incontinenti post publicationem, aliqui post modicum: nemo sanæ mentis, iuxta l. si ita quis. ff. de euict. diceret hos contestes: ergo eorum testimonia vel sunt falsa, vel sunt singularia: ergo nedum non pbant. sed puniri debent, vt in l. qui falsa. & in l. ob carmen. §. fi. ff. de test. & Guil. in Spe. de test. §. 1. ver. item ꝙ sunt varij inter se, & si essent mille non pbarent, vt dicit Bal. in l. 1. C. de testi. & plenè in l. iusiurand. C. de testi. extra de testi. c. licet vniuersis. ¶ †Præterea ēt si in casu de quo qritur ex præ-

3 suppositio, ꝙ ppter illa verba diceretur voluntas imperfecta, quia fortè testator voluisset aliquid aliud: ex hoc qa in publicam formam redegit notarius, non incurrisset pœnā. d. l quæ solùm habet locū, cùm defectus fuerit in solennitate formali, de qua in d. l. iubemus. imò per illum text. videtur probari ꝙ si testamentum est imperfectum ea imperfectione, q̄ tamen non est certa ꝙ valet in eo qđ est certū, vbi est tex. cum glo. fi. q̄ incipit, valet: ergo secus si omnino esset certum, qđ adhuc aliqd volebat facere, & nō fecit, qa tunc in eo qđ fecit nō valet, & in l. si qui. & l. ea scriptura. cùm ibi no. ff. de test. ¶ Hic ergo p illa verba, non far altro, non constat omnino de voluntate testatoris, qđ voluit facere vel addendo, mutando vel diminuendo, & ideo elapsa die, & non faciendo, videtur psistere in eadem voluntate, & pœnitere ad ius adiectionis. arg. iurium pallegatorum. ¶ Seruata ēt fuit solennitas dictæ legis, quia vel testator pprio ore no-

4 minauit hæredes, †vel notarius testatore coram testib. postea appbante: vt conclusit Bart. in d. l. iubemus. & hoc hodie seruatur de consuetudine, qa fides tabellionis aufert omnem suspicionē falsitatis, ēt si cōmittitur ei tota substantia veritatis: ergo standum est ei. arg. l. si quando. in prin. C. de test. & Guil. in Spe. de test. §. 1. vers. sed qđ si is. & ibi Ioan. And. in addi. tenet tale testm̄ valere: non videtur per alium fecisse, sed per se. arg. Inst. de verb. ob. §. pterea. & §. quoties. ff. de ver. ob. l. 1. §. si quis ita. & Bar. sequitur: idem si testator articulatè loqui sciebat. ¶ Et ad pdicta facit vna sol. vt in l. si is qui de test. quæ dixit ꝙ ibi morte præuentus non potuit plus nominare, sed in l. iubemus. noluit, & sic in casu de quo quæritur: tamen si in diem crastinum potuerit disponere, & non disposuit, dicitur per eū stetisse, ex quo facere potuit, & non fecit: ar. l. iure ciuili. ff. de cond. & demonst. & voluit ibi Iac. de Aret. dicens quod ex quo plus nō adijciat cū potuit: videtur finē imposuisse suo testō. at. l. qđ in rerū. §. 1. de le. 1. & si qbusdā non placeat hæc solutio: sed quantū ad titulū nostræ qōnis placeat mihi: & ideo cùm hic testm̄ fuerit pfectum notarius potuerit illud in publicā formam redigere elapso tempore pdicto ad contestationē, pter suspicionem alicuius criminis. ¶ Arguitur secundò defectus notarij ex eo, qa dicit publicasse testibus voluntatē testatoris, anteq̄ scripserit, qđ fieri oportet pro solennitate instrumenti. & allegatur tex. cū gl. ibi Bar. & Bal. in l. fideic. §. 1. ff. de leg. 3. ¶ Et sup hoc ēt sunt examinati testes, quorū qdam in examinatione extra iudicium dicūt notariū scripsisse, & tunc legisse & publicasse. & hæredes duo ex eis idē dicūt examinati in iudicio, vnus ex eis variauit in iudicio ab eo ꝙ dixit extra iudiciū, alij dicūt nō vidisse scribere, sed vidisse pugillare: alij chartā in manu & calamū, aliqui ꝙ testator dixit non scribas aliqd vsq; ad cras, p qđ dicunt notariū incurrisse pœnā falsi, qa reducendo in publicam formā fecit instrumentum de eo qđ non erat instrumentū. ¶ Sed ex hoc non pōt notario ascribi falsitas, primò stāte diffinitione falsitatis, de qua in l. qđ sit falsum. ff. de fal. & qđ ibi Bar. dicens fal-

5 sum sumitur plurib. modis. ¶ †Primò mō largissimè omne qđ nō est verū, siue dolosè dicatur, siue sine dolo psumitur, put sumunt dialectici: & pbatur in l. si is q ducenta. §. vtrū. ff. de reb. du. & hoc hic non pōt dici: qa quicqd scriptū est in instrumēto est verū, vt testes deponunt. ¶ Scđo dicitur falsum largè oīs veritatis mutatio q in se habet dolū, vt in Aut. de instr. edi. circa prin. & isto mō oīs qui cōmittit dolū, pōt dici cōmittere falsum: nō tamen quantum ad accusationē falsi, scđm Bart. ibi, nec ēt est pbatus aliqs dolus, quē pbari necesse est in quocunq; actu & legitimis pbationibus, quia non præsumitur l. quoties. §. qui dolo. ff. de prob. & præsertim vbi caderet in spēm criminis. l. meritò. ff. pro socio. & no. Bart. in l. qui erit. ff. de acq. hære. & Bal. in l. potuit. C. de iur. delib. ibi Sal. ¶ Tertiò modo sumitur falsum, qđ incidit in aliquod caput legis Corneliæ de falsis: quo casu dixit loqui d. l. qđ sit falsum. Et ideo concludit qđ pro quolibet delicto vel deceptione nō debet qs puniri crimine falsi, vel ꝙ in falsum incidit: nisi fiat tale, quod sit de capitibus. d. l. Corneliæ. & ita dicit intelligi debere statutum excludens falsariū ab officijs. ¶ Et ideo cū non est inuētum in casu de quo qritur in capite legis Corneliæ: ēt si hoc dolo fecisset, non pōt cōtra eum de crimine vt falsum committentem inqri. ¶ Solum enim crimē falsi ex capite l. Corneliæ incurrit, qui testm̄ viuentis peruertit, vt in l. 1. §. is qui. ff. ad l. Corn. de fal. ¶ Sed hic nō peruertit, imò scripsit quod dixit testator: vel si intelligatur, apparet vt vult ibi gl. scđm vnū intellectum quod loqtur in testamento in scriptis, prout dicitur in l. testium. ff. de test. sed hoc testamentū nuncupatiuum licet in scriptis redactū, vt Bar. & Ang. in l. hæredes palam. in princ. ff. de test. & inst. de testa. §. fi. & pterea hæc voluntas testatoris fuit publicata testib. & palam non secretò. & sic non habet locū illa litera. pterea si publicauit ponendo ad camerā actorum ex necessitate, vt legem seruaret, & ideo nō debet puniri, vt in l. Gracchus. C. de adul. ¶ Et per hoc ēt deficientibus alijs debet excusari notarius à crimine falsi, quod crimen sine dolo nō pōt committi stāte statuto imponēte pœnam notario, nō ponēti ad camerā actorū instrumentū, de quo fuit rogatus intra certum tēpus, cùm sit ꝙ fuerit rogatus, iustam cām habuit publicandi & ponēdi ad cameram non discusso an valeat an nō valeat. ¶ Attento ꝙ nedū iusta cā sed iniusta excusat quē à dolo in criminalib. l. igitur. de li. cau. C. de plagia. l. 2. & ibi per Mod. ¶ Pro hoc etiam qa ex quo non pōt dici de falsitate, nec largè nec largissimè, nec strictè, qa verū scripsit. & qa per publicationem factam non dedit instrumentū parti, quo casu loqtur scđm Bar. in d. §. is qui. ¶ Nec inter capita l. Corneliæ repitur ꝙ qui primò publicauit voluntatē contrahētium vel testatoris: put fuit rogatus, & postea scripsit incurrat in aliqđ ex capitib. l. Corneliæ. ¶ Sed pōt objici de nullitate tm̄ p doctrinā gl. & Bart. & Bal. in d. l. fideic. §. 1. seqtur regula posita p gl. in Auth. de nō alien. §. qui verosimile. iuncta doctrina Bal. in d. l. iubemus.

6 dicentis †ꝙ vbi instrm̄ est nullū, licet p notarium confectū notarius nō est falsarius: nec dēt falso puniri, dūmodo scripsit instrm̄ propriè & verè, sed inualidè sicut hic: qa primò legit vel oretenus publicauit, & postea scripsit: vt in ptocollo vel alia scriptura publicata, & sic inualidè. & istud solū dictum est sufficiēs ad excusationē notarij. ¶ Et verè ēt, qa in multis, & me psente vidi plures q rogāt & postea scribūt. & dicunt, vos sitis rogati de his, & ego conficiam instrm̄: quæ cōsuetudo plurimū esset attendēda iuxta no. in auth. de fid. instr. in §. sed si. ¶ Cōsidero ꝙ in dubio psumitur p notario, quod primò scripserit stante doctrina Bal. in rub. C. de fide instr. dicente p declaratione gl. in auth. de tabellio. q̄ dixit

7 †ꝙ psumitur notarius rogatus eò ipso b qđ fecit instrm̄ pp peritiam p tex. cū gl. in l. 1. C. de vsu. & ideo est psumendum ꝙ non scripsisset: nisi fuisset rogatus pariter, vt hic dicendū, vt cùm sciat se primò debere scribere q̄ legat partibus vel testibus quòd ipse primò scripserit quàm legerit. ¶ Et præcipuè cùm hoc sit de his quæ spectant ad notarium, & non ad partem: & ideo etiam de his debet ei credi. vt in l. si quis decurio. vbi casus: & ibi Cyn. & Salic. C. de fal. Dyn. in l. si librarius. de regul. iur. & eius testimonium præualet testimonijs testium, vt doctores in dicto capitulo, cùm Ioan. eremita.

eremita. ¶ Et præcipuè cùm coadiuuetur dictis testiũ descriptorũ in instrumẽto, eo casu dixit d. An. in d. c. cum Io. eremita plus credi duobus affirmantibus, quàm quinquaginta negãtibus, secundum gl. in d. l. diem. §. si plures. ff. de arbit. & ibi latè prosequtur. vnde cùm hic primò sit præsumptio, ꝙ primò scripsit per doctrinam Bald. de qua suprà, sic etiam de spectantibus ad notarium: & notarius hoc attestatur, & sic succedit regula d. l. si quis decurio. ¶ Concurrunt etiam tres testes saltem in primo dicto, si in secundo aliqui contrarientur, quo casu neutri eorum dicto creditur. Guil. in Spec. de teste. §. 1. vers. quid si idem testis. alleg. de appel. c. sollicitudinem. & Bart. in d. l. eos. & alij testes in hoc non conueniunt, & in qualitatibus discordãt. stat conclusio Bart. in l. testium. dicentis ꝙ discordantia in qualitatibus testimonij vitiat testimonium. ¶ Et ad hoc etiam conueniunt quæ pulcherrimè pro tuitione notarij induxit primus egregius consultor, per quæ concludo dicto notario nullum crimen posse falsitatis ascribi. Et ita vt superius dictum est, dico & consulo ego Ant. de Prato veteri, vtriusq; iuris doct. comes & sacri imperialis consistorij Consiliarius, Bononiæ iura ciuilia legens.

ADDITIO.

a ¶ Domane. i. nõ faciam vel addam aliud vsq; in crastinum.
b ¶ Eò ipso. idem Alex. in li. 5. consi. 48. dicã in lib. 2. consi. 153.

SVMMARIVM.

1 *Falsum non committitur sine dolo.*
2 *Notarius semel rogatus de testamento non debet ad petitionem testatoris lacerare, sed tamen cancellare.*
3 *Testamentum in dubio censetur haberi pro absoluto.*
4 *Error in notario potius quàm dolus præsumitur.*
5 *Iuramentum suppletorium non defertur in causis magnis.*
6 *Testis deponens per verbum videtur, non probat.*
7 *Instrumentum scribi tempore actus non est necesse, nisi fiat in scriptis.*
8 *Testificatio iudicialis præfertur extraiudiciali præcedenti.*
9 *Acta & attestationes debent probari per scripturam.*
10 *Falsum non committitur circa notam priuatam, quæ nocere nequit.*
11 *Falsi probatio debet de necessitate concludere.*
12 *Notario non plus creditur in q. falsi quàm testi neganti.*
13 *Falsum committit dans falsam schedulam notario.*

CONSILIVM LXXIIII.

Viso testamento Ioannis Liualdi, vt dicitur rogato per ser Antonium Bosellum, & attestationibus testium receptorum tam extra iudicium quàm in iudicio ad probandum, an te- c stamentum fuerit publicatum de voluntate & rogatu dicti testatoris, & ad probandum alia q̃dam, quæ in dicto actu testandi dicuntur interueniße. ¶ Omissis non necessarijs breuiter concludo dictum notarium, qui in publicam formam dictum testamentum redegit, non posse ex hoc puniri vel argui de falso: ad quod ostendendum, primò adduco nota. per Io. And. in addit. Spe. in tit. de instr. edi. §. ostenso. in addi. magna. in verb. item sciendum est, &c. vbi quærit quid de instrumẽtis communibus inter partes, quę per pacta ipsorum contrahentiũ, vel præcepto arbitri cancellari debuerunt, vel cancellata fuerunt: an si post hoc notarius vni parti fecit instrumentum prædictum in forma Authentica committat falsum? & dicit ꝙ ista fuit quæstio Rofredi in quæstionibus suis. q. 47. & arguit primò ꝙ non:
1 † quia falsum non committitur sine dolo, etiam si subsit lata culpa. l. lege Cornelia. ff. de sica. & in l. inter omnes. ad finem. ff. de furtis. in contrarium adducit: quia de iure est, ꝙ notarius de voluntate partium faciat instrumenta. l. contractus. C. de fide instr. & quia consuetudo ita se habet, & æquitas suadet, & minimè sunt mutanda, &c. l. minimè. ff. de legi. l. in summa. §. quanq̃. ff. de aqua plu. arc. & sic expedit ad fraudes euitandas. in Auth. de instr. caut. & fide. post prin. quia lata culpa comparatur dolo. l. quod Nerua. ff. de posi. l. 2. ff. si mens. fal. mo. dixe. tandem decidit Io. And. sequens Rofr. in loco præalle. ꝙ si fuit in dolo, punietur pœna criminis stellionatus. ff. de cri. stell. l. 1. aliàs non punietur. quod autem in casu nostro non fuerit ser Ant. in dolo, patet: quia omnes testes qui interfuerunt testamento, examinati deponunt, ꝙ testator condidit testamentum, ordinando legata & institutiones. & quod in dicto testamento notarius fuit rogatus à testatore, & testes etiam fuerunt rogati, & quod etiam notarius ibi dictum testamentum publicauit. ¶ Et licet plures ex dictis testibus examinatis in iudicio subdant, quod paulò pòst factam publicationẽ testator dixit ad notarium hæc verba, teneti cosi fin à domane: *a* tamen per hoc non arguitur aliquis dolus dicti notarij in scribendo & authenticando dictum instrumentum: quia testator prohibendo notario quod non subscriberet vsque ad diem sequentem, videtur tacitè permittere, quòd post diem sequentem scribet & authenticet. l. Imperator. ff. de postulan. l. statu liberum. §. Stichum. ff. de lega. 2. Moueor etiã per id quod habetur in l. 2. §. si plura, cum ibi not. per Bar. & alios. ff. quemadmodum test. ape. vbi per illum tex. secundum vnam lecturam dicit Bart. & alij scribentes
2 ibi, † ꝙ notarius, postquam est rogatus de testamento, non potest, nec debet ad petitionem testatoris testamentum dilacerare, adeò quod non appareat. & si testator vult illud testamentum cancellare vel cassare, illud faciat, tamen notarius tenetur adhuc ipsum testamentum publicare, & copiã facere, vt ibi secundum tertiam lecturam glo. ¶ Præsertim q̃a testator ordinato per eum testõ, & illud etiam per eum
3 publicato, † si non appareret testatorem voluisse plus di-
b sponere, videtur in dubio *b* habuisse actum testandi pro perfecto & absoluto: vt probat tex. notabilis in l. is qui. & ibi not. doct. ff. de test. & per doct. in l. ex ea. in prin. eod. tit. & in l. fideicom. §. 1. de leg. 3. facit l. contractus. C. de fide instrum. cùm ibi not. per Baldum, circa 5. col. ¶ Et vbicunq; testator condito testamẽto, diuertit se ad alios actus extraneos, à testõ dicitur haberi instrumentum pro absoluto & perfecto, secundum Cyn. in l. in bonæ fidei. in 2. q. & ibi etiã Sal. C. de pac. arg. l. hæredes palam. §. fi. de testa. ¶ Et hoc procedit in casu nostro, saltem secuto die sequenti, & aliquo non mutato. d. l. Imperator. & dixi sup. ¶ Et per consequẽs patet ꝙ non sumus in casu. l. iubemus. ad fin. C. de test. cum ibi not. vbi notarius conficiens instrumẽtum, de testamento imperfecto tenetur de falso. facit l. nulli. & quod ibi Bar. C. de numerarijs & actuarijs. lib. 12. ¶ Accedit ad confirmationem prædictorum, id quod voluit Bart. & alij in l. quo-
4 ties. §. 1. per illum tex. ff. de hæred. insti. vbi voluit † ꝙ si reperiatur quod notarius aliter scripserit quàm probatum fuerit à partibus tempore actus gesti, præsumitur potius per errorem *c* quàm per dolum, & sic excusabitur à dolo notarius, & per consequens à falsi crimine, quod committi non potest sine dolo. l. nec exemplum. C. ad l. Cornel. de falsis. ¶ Nisi aliud appareret ex circunstantijs, secundum Bart. & doct. in dictis locis no. Lud. Ro. in l. captatorias. C. de testa. milit. quæ circunstantiæ hîc cessare videntur, præsertim q̃a testator non decessit, sed viuit: & sic non potest dici ꝙ possit tractari de aliquo graui p̃iudicio, cũ testamentũ ipsum possit per testantem ad placitum reuocari, vt iuribus vulgaribus, & per consequens cessare videtur p̃sumptio suspicionis, quod notarius corruptus ob aliquod magnum eius commodum id fecit. ¶ Nec iura præsumunt ꝙ facile quis velit delinquere pro modico, sicut pro magno commodo, præsertim in crimine falsi, vt in cap. accedens. & ibi not. per
5 gl. & doct. de crimine falsi. ¶ Vnde videmus † in causis magnis lex noluit ꝙ deferri possit iuramentum parti in defectum semiplenæ probationis, ꝓpter suspicionem periurij ratione magni commodi: secus in causis nõ magnis, vt plenè not. in l. 3. & in l. admonendi. ff. de iniurijs. & in l. in bonę fidei. C. de re. cred. & in c. fi. de iureiur. facit l. thesaurus. ff. ad exhibendum. Facit c. ad audientiam. de præscript. cùm ibi not. per doct. & habetur in cap. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. & in c. fi. de præsum. & quod no. Io. And. in addi. Specul. in tit. de instr. edi. §. instrumentum. in 1. col. præsertim dum alleg. l. pen. de his qui sibi ascrib. in testõ. ¶ Et fortasse etiam dici posset non esse etiam sufficienter & concludenter probatum, saltem per duos idoneos testes, ꝙ dictus notarius

tarius audiuerit illa verba testatoris dicentis, tenete cosi ꝑ fin à domane: licet testis dicat qđ erat p̄sens notarius. ſ. corpore. l. 1. § fi. cùm ibi no. per Bart. ff. de auth. tut. l. hæredes palam. in prin. ff. de test. cùm ibi no. per Bal. cū suis concor. tamen circa hoc non insisto: qa non est necesse. ¶ Nec p̄dictis habet obstare quod quatuor testes ex septem testib. qui rogati interfuerunt, in testō deposuerunt extra iudicium, cū iuramento, ꝙ dictus ser Ant. tēpore conditi testamenti, scripserit testamētum, vt videtur deponere in primis Franciscus Dionysius, Ioan. Continus, & Bartholomæus Fornarius: tamen postea examinati in iudicio videntur deponere, ꝙ notarius tempore conditi testamenti nō scripsit testamētum, & sic viderētur sibijpsis contrarij, & sic nō ꝓbāt aliqd, iuxta l. eos. cùm ibi not. ff. ad l. Cor. de falsis. & l. qui fal. ff. de testi. qa ad hoc pōt multipliciter responderi. ¶ Primò ꝙ Dionysius in prima examinatione nō deponit, quando viderit notarium scribere, sed quod audiuit & intellexit dictum testatorē dicere versus, notarium stantem super lecto ipsius testatoris, penes dictum testatorem, cum charta & calamo in manib. iudicio ipsius testis, quantū est de charta & calamo, &c. In secunda verò examinatione deponit, ꝙ non vidit notarium scribere, & ꝙ notarius tūc recitauit memoriter ipsum testm̄ sine scriptura: itaq; si bene cōsideretur vtraq; examinatio, iste testis non videtur sibijpsi contrariari, qa stāt simul ꝙ notarius staret cum charta & calamo: & tamen non scriberet, vel dato ꝙ scripserit, tamē hoc non viderit ipse testis, quod in secunda examinatione deponit se non vidisse scribere. ¶ Item iste testis in prima examinatione loqtur nō ꝑ visum, vel per alium sensum corporis, sed
6 per verbum iudicio suo, † quo casu nō dicitur deponere vt testis. l. testiū. C. de testi. l. q testm̄. §. fin. ff. de test. in Auth. de hær. & falc. §. fin verò absint. vnde testis deponēs ꝙ ita sibi vi
d detur *d* non ꝓbat, nisi præmittat rōnem dicti sui ꝑ visum vel alium accommodatum sensum corporis, vt not. Io. And. in addi. Spe. in tit. de testi. §. nunc tractandū. ꝓpe fi. & Bar. in l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbitris. & in suo tractatu de testa. & Bal. in l. de quib. ff. de leg. & Ang. in rep. l. sciendum. de ver. ob. in 2. col. vbi expresse dicit ꝙ testis, qui deponit ꝑ ista verba iudicio suo, &c. non ꝓbat. Et illud ēt deponit d. Dionysius in tertia examinatione de facto, non contradicit in aliquo p̄dictis, vt patet ex inspectione dicti sui iunctis his q̃ suprà ꝓximè dixi. Similiter Io. Continus non videtur sibijpsi contrariari: qa licet in secunda examinatione iudiciali interrogatus dicat quod non vidit notarium scribentem d. testm̄, & in prima examinatione non deponit aliqd quod sit huic contrarium, si bene inspiciatur, qa dicit in prima examinatione, ꝙ vidit dictum notarium stare sup lecto cum calamo & charta in manibus, & scribere sup ipsa charta: non aūt dicit ꝙ viderit scribere testm̄: nam pōt esse quod aliud scribebat, q̃ dictum testamentum: vel quod ipse testis ignoraret, ꝙ scriberet testamentum. est verū quod ille Bartholomæus Fornarius videtur in secunda examinatione aliquantulum contrariari his q̃ dixerat in prima, tamen hîc non habet obstare, quia quantum ad excusandum d. notarium à dolo p̄dicto, & per consequēs à crimine falsi, satis est ꝓbatum ꝑ oēs testes, ꝙ d. testamētum fuit ordinatū & confectum, & per dictum testatorē, & ab eo fuerunt rogati te-
7 stes & notarius. & fuit publicatū testm̄. ¶ † Nam conficere scripturam tempore actus non est necesse in testō nuncupatiuo, sed solū in actib. reqrentibus scripturā, vt l. hęredes palam. in princ. & ibi no. ff. de test. l. fi. cùm ibi no. C. de fideic. l. contractus. C. de fide instr. Potest etiā responderi ad obie
8 ctionē suprà dictam † ꝙ illa varietas testis eq̄ vnum deposuit
c extraiudicialiter, aliud iudicialiter, nō impedit, qa scđa examinatio iudicialis debeat præferri illi extraiudiciali scđm
* magis verā & *cōem opi. vt not. gl. & doc. c. cùm causam. in ver. ratas habere voluerūt. extra de test. & ꝓbatur in c. 1. §. si enim domino. in tit. qd sit inuesti. in vsib. feudorum. & ibi ponderat Bal. illū tex. & firmat Spe. & Io. And. in tit. de teste. §. 1. ver. qd si idē testis. & ver. seq. & Bal. in consil. In Christi nomine. licet assessores. post Bar. sic recipi, &c. & Ang. in cons. 275. incip. qdam domina Margarita. & in cons. 138. incip. Christophorus. Pet. & Bald. in l. gesta. C. de re iud. bene facit tex. in l. solam. cum gl. C. de test. & no. Bar. in l. qui ꝑ salutem. ff. de iureiu. & non debet p̄stare impedimentum prima dispositio, q̃ est inualida, & non sortitur effectum. c. illud. de iureiur. c. auditis. de elec. p̄cedens tamen responsio tutior videtur. ¶ Nec ēt p̄dictis obst. ꝙ Ant. de Triuisio, & Bert. de Zandoris deponere videantur, quod nonnulli ex dictis testib. maximè Dionysius Gentilis, Gerardus Beluanus, & Bartholomæus Trinellus, qui interfuerunt dicto testamento dixerunt cū iuramento corā ser Ventura exactore cameræ principis, & examinante eos ꝓ interesse camerę ꝙ cùm ipse testator aliqua legata facere cœperit: postq̃ idē testator dixit notario, tornati do matina, ꝙ d. Dionysius, Gerardus & Gentilis dixerunt coram ser Ventura p̄dicto, ꝙ dictus notarius non scripsit nec publicauit dictū testm̄:
9 qa ad hoc pōt multipliciter responderi. primò ꝙ † depositiones dictorum testiū factę corā d. ser Ventura nō possunt ꝓbari ꝑ testes, s. per d. ser Venturam, & per d. ser Bartholomæum de Zandorijs: quia quando haberi potuit notarius, qui cōficeret acta publica, & scriberet dispositiones testiū, tunc debent acta & attestationes ꝓbari per scripturā, & nō per testes. c. q̄m contra. & ibi no. de ꝓba. l. curent. cùm ibi not. ff. de test. & l. ne in arbitris. & ibi no. Bar. C. de arb. not. Iac. de Bel. in Auth. in medio litis sac. ius. in fine. col. 8. & legitur. & no. in l. emancipatione. C. de fide instru. & declarat Bal. in l. 2. in 3. col. C. de eden. & in l. gesta. C. de re iu. & in l. litigatorib. C. de app. cum si. ergo cùm potuerit haberi notarius, qui de dictis attestationibus conficeret scripturam, vt d. ser Bartholomæus de Zandorijs notarius, & alij notarij in ciuitate Mutinæ, qui est locus insignis, vbi taliū adest, & adesse p̄sumitur magna copia, iuxta ea q̃ habentur in c. statutum. de p̄script. in 6. & per Bar. in l. bonorū. ff. de bon. posses. & l. idemq;. ff. ꝓ socio. & in l. si seruum. in fi. prin. ff. de verb. obl. & in l. si ab hostib. §. fi. ff. sol. ma. & per Bar. in l. iuris. C. qui admit. cum si. non sufficit ꝓbare per d. ser Venturam, & dictū ser Bartholomæum dictas attestationes. ¶ Secundò respondeo, ꝙ dictus ser Bartholomæus & Ventura, in dictis suis sunt singulares, ergo non ꝓbant. c. licet cām, de prob. c. bonæ. de elec. quod aūt sint singulares, patet, qa Ventura dicit ꝙ dicti testes deposuerunt ꝙ Antonius Bosellus notarius, neq; scripsit neq; publicauit testm̄. sed ser Barthol. non dicit sic, sed dicit ꝙ dicti testes dixerunt, ꝙ d. testator dixerat, io voglio lassare octocento liure à ciascaduna de le mie figliuo le, & stari 25. de formento à mio fratello. & alia verba, de quibus dixit ipse testis non recordari, & ꝙ ēt dixerunt dicti testes, ꝙ postea dictus testator dixerat dicto notario, non scriuiti couelle, ma tornati damatina tu conquesti testimonij che io ve ne prego: & alia dicit ser Bartholomæus testis non fuisse dicta per dictos testes. nam iste ser Bartholomæus non probat; qa dicit se non recordari de omnibus q̃ dixerunt dicti testes. Nam pōt esse ꝙ dicti testes dixerunt, ꝙ testm̄ fuit perfectum & publicatū, & pro absoluto perfecto & publicato testamento sine scriptura quæ non erat ꝓ tunc necessaria, vt dixi sup. sed dictus testator dixit notario, non scriuiti couelle, &c. quæ verba non potuissent operari quin notarius iam rogatus de testō teneatur facere scripturam de ipso testō, vt in d. l. 2. §. si plura. cùm ibi no. per Bart. ff. quēadmodum testa. aperiantur. ¶ Præterea licet Ventura deponat ꝙ illi testes dixerunt, ꝙ non fuit facta scriptura nec publicatio, tamē hoc nō habet obesse, qa scriptura (vt dixi) tunc non erat necessaria in testamēto nūcupatiuo. Itē, qa quādo testator facit institutiones hæredum & legata in testō nuncupatiuo, & rogat notariū & testes, non dicitur necessaria alia publicatio: vt latè ꝓbat do. Ab in c. cū P. tabellio. de fid. instr. quæ iura non requirunt hoc, licet aliud sit in testō in scriptis, & in alijs actibus requirentib. scripturā: vel quando testator corā testib. non expressisset voluntatem suā: ita intelligitur scđm eum, qđ no. in l. fideic. §. 1. de leg. 3. & in l. contractus. cùm ibi not. per Bart. C. de fid. instr. & quod no. Ioan. And. in d. §. ostenso, in ver. illud. in addit. magna. & in l. ex ea. in prin. cùm ibi not. per doct. & in l. si is qui. ff. de test. ¶ Non insisto in eo, quod

quod primò dicit do. Io. Continuus: qa est singularis: & ēt
singularis in alijs dictis suis, & nihil substantiale concludit,
ex quibus concludo, vt in prin. non posse ex p̃dictis dici di-
ctum notarium cõmisisse falsum. ¶ Circa vltimum dubiũ
in quo quæritur si quis accessit ad notarium, & sibi dixit, io
vorria che tu me leuasse quello instrumento de la quella si-
ne refutatione ò renuntia de la quale tu sei rogato, la quale
voria che stesse in questa forma; quam formam sibi ostẽdit,
& non reperiatur ipsum notarium fuisse rogatũ, quia no-
tarius negat, & ꝙ alius notarius reperiatur rogatus, vel ēt
alter non reperiatur rogatus, posset impingi aliqua suspi-
cio falsitatis contra eum, qui accessit ad notarium, dicen-
do prædicta verba. & in hoc puto concludendum breuiter,
ꝙ non: nam aut quæritur, an iste commiserit falsum, certũ
est ꝙ non: quia ipse non commisit falsum. ¶ Et licet scri-
psisset certam notam, secundum quam volebat authentica
ri instrumentum per notarium, † tamen per authenticatio
10 nem illius formę vel notę, quæ erat priuata scriptura, & nul
lius fidei, & per consequens nulli nocere *f* poterat, non
f incidit in pœnam falsi, vt no. in l. damnis. C. de fal. not. Bar.
in l. 1. §. qui in rationib. ff. eo. tit. & gl. pen. in c. quãto. quam
ibi ponderant doctores ad hoc, de iureiur. facit tex. cum gl.
in l. fundum. in fi. de euict. ¶ Nec etiam falsum committi fe
cit: quia non dicitur ꝙ notarius illi addictus, fabricauerit
instrumentũ falsum, vel in aliquo dolo fuerit: ergo iste non
fecit fieri falsum instrumentum. facit quod no. Bar. l. si quis
obrepserit. ff. de fal. bene facit l. si is qui rem. §. si Titium. ff.
de fur. ¶ Nec etiã videtur quod teneatur ex eo, quod tenta
uerit fieri facere instrumentum falsum: quia præsupponi-
tur ꝙ requisiuerit notarium per hæc verba, io voria che me
autenticasse & leuasse quello instrumento de renuntia de
che tu sei rogato. certè ista verba non sapiunt tentare quod
falsum fiat, cùm petebatur illud instrumentũ authenticari,
11 de quo sit rogatus: & † quãdo verba possunt trahi ad falsum,
& ad nõ falsum, in dubio fit interpretatio, quod nõ cõtine
g at falsum: qa oportet ꝙ ꝓbatio falsi concludat *g* necessariò:
vt colligitur ex no. per gl. in l. iurisgentiũ. §. qđ ferè, in ver-
bo, approbetur. ff. de pact. & ibi ponderant doct. maximè
Bal. & Ang. & Bal. in l. Imperator. ff. de sta. hom. & Salic. in l.
de tutela. C. de in integ. rest. mino. facit l. si p̃ses. & l. inter-
pretatione. C. de pœnis. & l. si aliquis intentione. ff. de iud.
ergo verba illius debent intelligi prolata, vt importent ꝙ
notarius petijsse intelligatur instrumentum, de quo esset
rogatus, & sic si non est rogatus, nõ videatur illud petijsse.
¶ Et licet dixerit, io voria che stesse in questa forma, quam
ipse sibi ostendit: tamen per hoc non sequitur ꝙ ipse tenta-
uerit illud, ꝙ notarius faceret falsum, quia attento quod
verba istius petentis intelligebantur de ipso instrumento,
de quo notarius esset rogatus, vt iam dixi, licet dixerit, io
voria che stesse in questa forma: hoc de necessitate non so-
nat ꝙ fiat falsum, quia potuit esse ꝙ illa forma, quam nota-
rio exhibuit, fuit exhibita ipsi notario, vt imbreuiaturam
& protocolum authenticando extenderet sub illa forma,
tanquam continente clausulas consuetas in similibus appo
ni: prout facere & extendere debet notarius imbreuiatu-
ram suam, vt no. Spe. & Io. And. in tit. de instr. ed. §. ostenso.
ver. quid ergo si imbreuiatura. & Io. An. in eo. tit. §. instru.
ver. quid si à contrahentibus. & Bar. in l. Gallus. §. idem crè
dendum est. ff. de lib. & posth. & l. argentarius. in prin. ff. de
eden. & cano. in c. cum. p. tabellio. de fide instr. ¶ Ad prædi-
ctorum confirmationem adduco id qđ not. Tancr. de Cor
neto in compendiosa sua, in rubrica octaua. q. 5. ver. p̃terea
quæritur, quidam ꝓduxit, &c. vbi signanter dixit, quod de
falso non punitur, qui scienter dictauit notam ex qua reda
ctum est instrumentum falsum. C. de test. l. dictantibus. est
enim talis nota scriptura priuata, quæ probationem non fa
cit: allegat notata per d. l. damus. ¶ Fortificantur prædicta
per ea q̃ not. Spec. in tit. de teste. §. 1. ver. sed pone esse iudex.
& in tit. de instr. edi. §. restat. verb. sed quid si vnus ex testib.
& Ant. de But. in c. ad audientiam, de præscrip. & in c. cùm
parati. de appell. & Ang. & Io. de Imol. in l. 1. §. si quis negat.
ff. quemadmodum testam. aperiantur. & Sal. in l. si quis de-
curio. C. de falsis. & do. Abba. in c. cùm causam. el 1. in fin. de
testi. & in c. ad audientiam. & Lu. Ro. in l. 1. §. fin. ff. de verb
12 obl. vbi per plura concludunt † ꝙ si vnus ex pluribus testib.
à tabellione receptis, accusatur ipsum testem falsum dixis-
se: testis verò dicit quod notarius aliter scripsit dictũ ipsius
testis, quàm ipse testis deposuerit, cui magis creditur: quò
* ad causam criminalem falsitatis. cõcluditur per * omnes in
h hoc, quod non creditur *h* tabellioni, nec eius scripturæ con
tra testem: nec testi contra notarium. Vnde in proposito,
dato ꝙ ille tabellio neget se fuisse rogatum de illo contra-
ctu petito per illum, qui cùm adiuit pro habendo dicto in-
strumento, iste verò qui eum adiuit, asserat quod fuerat de
hoc rogatus notarius, nõ debet magis credi tabellioni con
tra istum, quo ad procedendum cõtra eum criminaliter de
dicto falso, quàm credi debeat isti contra notarium, qui no
tarius si fuisset de dicto instrumento rogatus, & celaret, te
neretur de falso. l. presbyter. C. de epi. & cle. c. 1. cùm ibi no.
de crimine falsi. no. in specie Bal. in l. eum. C. ad l. Corn. de
Fal. per l. si quis decurio. eo. tit. & not. Io. An. in addit. Spec,
in d. §. instrumentum. in 1. col. & Bal. in l. qui accusare. & in l.
fin. in vlt. col. C. de edendo. & Pau. de Cast. in l. non idcirco.
C. de testa. ¶ Vnde nõ potest dici, ꝙ illa forma exhibita per
illum ipsi notario, esset falsa, seu contineret falsum, ex eo, ꝙ
notarius dicit se non esse rogatum. & similiter si appareta-
lium notarium fuisse rogatum, non potest dici ꝙ contine-
ret falsum: quia scriptura in se contineret veritatem. ¶ Et p
p̃dicta patet ꝙ nõ habet obstare tex. in c. licet. ver. illo. ext.
de cri. fal. vbi tex. dicit, ꝙ illi qui accedunt ad bullatorem,
bullarum apostolicarum, & proijciunt ibi cautè falsatas li-
teras, vt de vera bulla cum alijs sigillentur: non sunt immu-
nes à crimine falsi. ¶ Et per illum tex. dixit ibi Bald. in l. si qs
i obrepserit. ff. de fal. & latius in suo consil. *i* incip. Tuderti-
nus quidam. & do. Abb. in c. quanto, de his quæ fiunt à pla-
13 to. † ꝙ si Titius venit coram iudice, & dicit notario, scribe
ꝙ talis nuncius retulit se citasse Seium, prout in hac schedu
la continetur præsente nuncio: cùm hoc tamen falsum es-
set, & tamen notarius nullius malignitatis conscius, ita scri
psit, & propter hoc consecutus est ille sententiam pro se:
certè tenetur de falso, idem si quis falsam schedulam dedit
notario, vt eam registraret inter notas, per tex. in d. c. licet.
nam ista loquuntur, quando constabat schedulam esse fal-
sam, & illam cautè obripere falsum, & sic esse in dolo. ¶ Sed
in casu nostro non constat falsum esse, & quòd notarius nõ
fuerit rogatus de dicta renunciatione sibi exhibita, licet no
tarius neget se rogatum, vt probaui suprà. item in casu no-
stro ille qui petijt authenticari instrumentũ, petijt instru-
mentũ de quo ille esset rogatus: nõ aũt illud instrumentũ,
de quo non fuisset rogatus, ꝓut ostensum fuit sup. importa
re verba eius: in casu aũt d. c. licet & aliorum, q̃ sup. allega-
ta sunt, non ita fuit. Pro hoc facit, quia quis non tenetur fal
si pœna, vbi commissum non cadit in aliquod caput legis
Corneliæ, vt dicit Card. in c. fin. de crimine falsi. Sed iste ca
sus non reperitur inter dicta capita legis Corneliæ: ergo,
&c. ¶ Ex quibus concludo non posse ex prædictis impingi
notam seu suspicionem falsitatis ei, qui dictum instrumen-
tum authenticari petijt, vt suprà. & ita vt superius conclu-
sum est, puto iuris esse.

ADDITIO.

a ¶ Domane. i. tenete sic vsque in crastinum.
b ¶ In dubio. idem Bar. imo Pau. in d. l. si is qui. Alex. Ias. dicta
l. re. C. de insti. & substi. secus si inter testandum superueni-
at mors. Pan. consil. 105. videtur l. 2. vel si testator dixit se vel
le differre Pau. consil, 450. visa. lib. 2. adde Ias. in ru. col. 2. ff.
de leg. 1. cons. 195. cum seq. lib. 2. consil. 8. lib. 3. con. 155. li. 4.
c ¶ Errorem. consil. 70. nu. 8.
d ¶ Videtur. sup. consil. 15. nu. 5. Alex. Ias. in rub. ff. de iureiur.
Ias. l. 1. col. 5. de iust. & iu.
e ¶ Testis. ad. Ro. cons. 505. si testis. Cæpo. cons. crim. 61. Pan.
Felin. c. cùm in tua. de testib. Aret. consil. 71. Decis. Tholos.
281. Alcia. tract. præsum. reg. 2. præsum. 29.
f ¶ Nocere. inf. lib. 6. cons. 145.
g ¶ Concludat. Ias. l. 1, nu. 14. si quis ius di. non obtem. l. sin-
gularia.

gularia.col.17.si cert.peta.consil.153.col.5.lib.2.consil.13.
col.4.lib.3.
h ¶Non creditur.sup.consil.70.nu.2.
i ¶Consil.quod est cons.199.ad.inf.eo.consil.77.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Filio iure naturali & diuino debetur patris successio, contra num.5.*
2 *Bannitus non perdit ea quæ sunt iuris communis. nu. 7.9.*
3 *Legitima per statutum non potest in totum tolli, contra numero 6.*
4 *Successio est actus legitimus & de iure ciuili.*
5 *Filius non potest petere legitimam repudiata successione.*
7 *Statutum permittens bannitum occidi, priuat eum iure communi.num.10.*
8 *Statutum derogat omni iuri communi in loco suo.*
11 *Statutum potest auferre legitimam in totum.*
12 *Confiscatio non trahitur ad futura.*
13 *Filij banniti vel incapaces, succedunt auo etiam cum patruis.*
14 *Nepotes ex filia quæ renunciauit, quomodo succedant.*

CONSILIVM LXXV.

VIsis & diligenter prospectis, quæ in themate
continẽtur, videtur prima consideratione di-
cendum, hęreditatem patris dicti banniti esse
delatam Nicolao, quamuis bannito pro rata
sua ab intestato per id, quod habetur in l. iam
hoc iure. ff. de vul. & pup. in prin. l.3. & 4. C. de suis & legit.
1 †Filijs enim debetur successio paterna iure naturali. Auth.
de trien. & semis. §. hoc natura. ibi, & natura procurata, &c.
& l. scripto. ff. vnde lib. & in Auth. de hær. & falc. §.1. & l. cùm
ratio. in prin. de bo. dam. l. nam & si parentibus. in princ. ff.
de inof. test. ¶Et ea quæ sunt iure naturali inducta, sunt im
mutabilia & irreuocabilia. l. eos. de cap. dimi. l. ius agnatio-
nis. ff. de pact. Insti. de iure naturali. §. sed naturalia. ¶Et de
iure diuino etiã inuẽta fuit dicta successio. nam dicit Aug.
si filius, ergo hæres. 17. q. vlt. c. fin. & no. in l. si quis ad decli-
nandam. in prin. C. de epis. & cler. ¶Ex quo infertur ꝙ non
habet obstare dictum statutum: primò, dato ꝙ statutum
excludat bannitum ab omni actu legitimo, nõ videtur ex-
cludere à successione paterna, quia est actus iuris natura-
lis, vt dixi. ¶Et appellatione actus legitimi veniũt actus ab
aliquo iure scripto inuenti, vt no. gl. in l. actus legit. in prin.
ff. de reg. iur. & probatur in l. legitima. ff. de pact. iuncta gl.
ibi quæ exponit legitima, id est, iuris ciuilis. ¶Ad hoc acce
* dit magis * cõis opi. do. quæ est† ꝙ bannitus non perdat be
2 neficia iuris cõis, seu facultatem succedendi de iure cõi: sed
tm̃ beneficia inducta à legibus seu statutis illius ciuitatis, à
qua bannitus est, vt firmat Iac. de Are. Ang. Bart. in l. ex fa-
cto. §. ex facto. ff. ad Tre. & Cy. & Bar. in l.1. C. de hære. insti.
referentes ita publicè disputãdo determinasse Fed. de Scal.
in q. incip. quæstio talis est, Titius filiusfa. & latè concludit
hoc Bart. in sua disputatione, incipiente, Lucanæ ciuitatis
statuto. & in extrauaganti. qui sunt rebelles. in ver. rebellan
do. & Bar. & Bal. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. di.
pro qua est bonus text. in l. certa forma. C. de iure fisci. lib.
10. pro quo ita decidit Bar. & pro hoc etiã subtiliter. l. qui-
dam. C. de pœ. & idem tenet Bar. & Bal. & Imo. in l. eius qui.
§.1. ff. de test. & Bald. in l. Gallus. §. & quid sit tm̃. ff. de libe. &
posth. & Ang. in d. l. Gallus. in §. ille casus. & in disputa. sua
incip. Duo ad inuicẽ litigantes. & in l. si cùm dotem. §. si pa-
ter. sol. ma. per plures rationes, quas breuitatis causa omit-
to. ¶Secundò etiam non videtur obstare dictum statutum,
qa si dicta successio est de iure naturali, vt ꝓbaui: ergo non
debet posse ꝓhiberi per statutum: quia iura naturalia non
possunt in totum tolli. d. l. eas. ¶Accedat conclusio doct. di
3 centium †legitima per statutum non potest in totum tolli,
vt tenet Rich. Malum. in disp. sua, quam refert Albe. de Ro.
in 2. parte statutorum. in quæst. 104. cum se. & Cy. in l. san-
cimus. C. de nup. & Ia. de Bel. in Auth. de hær. & fal. in prin.
& do. de Rota, in sua conclusione, incipi. Item fuit dubita-
tum, & in relationibus positum, &c. & Ant. de But. in c. Ray
naldus, de testamen. & Bal. in Auth. nunc autem. C. de epis.
& cler. in l. fin. §. sin autem æs alienum. super verbo, sin au-
tem. & per illum text. C. de bonis quæ liberis. & Bal. & Sal
in d. l. sancimus. & Ang. l.1. §. ius naturale. ff. de iust. & iur. &
Io. de Imol. in l. Titio centum. §. Titio genero. de condi. &
demon. vbi hoc tenet per plures rationes. ¶Si ergo admit-
titur dictus Nicolaus ad dictam successionem, vel saltem
ad dictam legitimam iure naturæ debitam, ergo nihil obst.
quin camera fiscalis possit agere ad bona quæ obuenerunt
dicto Nicolao occasione dictæ successionis, cum fisco bo-
na delinquentis statim sint pro tali condemnatione hypo-
thecata, saltem post latam sententiam: vt no. in l.1. C. de bo-
nis fiscalib. lib. 10. & doct. in l. si quis post hac. C. de bo. pro-
scrip. & in l. rescriptum. in prin. ff. de pact. & Bal. in l. aufer-
tur. §. fiscus. ff. de iur. fis. & in l. post contractum. ff. de dona.
¶Et maximè cum ipsa legitima de iure naturæ acquisita vi
deatur dicto Nicolao, mortuo patre. l. sancimus. in princ.
in ver. ipso iure. C. de inof. test. & per consequens non no-
cet fisco renunciatio Nicolai, postquam incontinenti bo-
na fuerũt acquisita Nicolao, quia censetur acquisitum ius
& hypotheca fisco, & per consequens Nicolaus non debet
nocere fisco. l. si post mortem. §. fi. ff. de contra tab. & l. fi. ff.
de pac. cum fi. ¶Præterea dato ꝙ ius non esset irreuocabi-
liter q̃situm dicto Nicolao in dicta successione, tamen non
videtur ꝙ posset renũciare dictæ successioni in ꝑiudicium
fisci, sicut non posset alienare in præiudicium fisci, vt in d. l.
post contractum. cum materia. ff. de dona. & d. l. si quis post
hac. ita nec debet posse renunciare, cùm renunciatio dica-
tur alienatio, vt l. magis puto. §. fundũ. ff. de rebus eorum.
¶Præterea videtur esse casus in l. fraudem. in prin. ff. de iu-
re fisci. vbi secundum verum intellectum ille qui est debi-
tor fisci, non potest in fraudem fisci non quærere seu non lu
crari, &c. ¶Sed præmissis non obstantib. contrariam sen-
tentiam de iure probabiliorem esse puto: nam si statutum,
de quo sup. excludit ipso iure bannitum ab omni actu legi-
timo, vt in dictis statutis euidenter cautũ est, ergo, &c. cum
iste dicatur actus legitimus. ¶†Quòd aũt dicatur actus le-
4 gitimus, probatur primò per tex. Instit. de hære. quæ ab in-
test. §.1. vbi text. inquit, quòd hæreditas intestati ex l.12. tab.
ad suos hæredes pertinet, vt puta filios vel nepotes, in pa-
tria potestate existentes, vt ibi in tex. & non est dubium, ꝙ
l.12. tabularum dicitur esse pars iuris ciuilis. l.2. cum seq. ff.
de orig. iuris. ergo successio illa dicitur esse actus legiti-
a mus, a qa illi dicũtur esse actus legitimi, qui sunt inducti ab
aliqua iuris scripti parte, vt probaui sup. in princ. Secundò
probatur in l.3. §. de illo. ff. pro socio. vbi oẽm hæreditatem
obuenientem ab intestato, appellat legitimam successio-
nem seu hæreditatem, & ista fuit delata ab intestato, ergo,
&c. pro hoc bene facit gl. ibi in ver. intestato. quæ vult ꝙ ẽt
hæreditas, q̃ defertur ex testõ, potest dici legitima succes-
sio, qa lege cõfirmatur. l. lege obuenire. & l. verbis. ff. de ver.
sig. & tamen constat ꝙ successio ex testamento ẽt fuit ante
ius ciuile, vt patet in testõ Isaac in sacra scriptura, & no. glo.
in l. quoties. in prin. de hær. inst. vnde in ꝓposito, dato ergo
ꝙ ante ius ciuile esset inuẽta successio liberorum, tamẽ ex
quo lege, 12. tabularum cõfirmata est, appellatur successio
legitima, & sic actus legitimus. Tertiò ꝓ hoc facit tex. in d.
l. actus legit. vbi aditio hæreditatis dicitur actus legitimus.
¶Quartò ꝓ hoc facit tex. in l. q̃ nup. & in l. si quis in suo. C.
de inof. test. vbi portio q̃ dẽtur filijs iure aut rõne naturali
dicitur nihilominus portio legitima. ¶Quintò ꝓ hoc facit
d. c.1. & 2. cum seq. vbi ius diuinum vel naturale appellatur
lex, ergo qd repugnat quod successio inducta de iure diui-
no & naturali, non dicatur legitima successio? nec ill[illegible]
aliquo negatũ reperio, vbi ratio subiectæ materiæ aliud [illegible]
suadet: nam hoc non negat gl. in l. actus legitimi. nec Dy[illegible]
d. l. actus. ¶Sextò ꝓbatur p text. 18. q.1. in c.1. ver. legitim[illegible]
hæres. iuncto verbo paternã hæreditatem. ¶Præterea [illegible]
bat Dyn in regula indultum. de reg. iu. in 6. †ꝙ iure Ciuili
positiuo est inductũ, ꝙ portio paternorũ bonorũ debeatur
filio, non aũt est inductum iure naturę. alle. tex. in l. lege 12.
tabul. C. de leg. hæred. & in auth. trien. & semi. §.1. & in Au-
then. de hær. & fal. §.1. & §. si quis aũt. ¶Et respondetur ad l.
scripto, vnde liberi. & ad l. cùm ratio. ff. de bon. dam. cum
simil.

simil. ꝙ verum est quando legitima est debita iure naturæ. i. iure ciuili persuadente naturali coniunctione: vt aliàs exponitur in l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de ver. ob. Et ꝙ pars virilis, in qua succedit vnus ex filijs patri ab intestato, dicatur portio legitima, concludit per aliquas rationes Pau. de Cast. in cons. 221. incip. In Christi nomine, ꝙ primo loco ꝙ quis succedit. ¶ Nec isto casu facio differentiam inter legitimam, & aliam legitimam hęreditatem obuenientem filio
6 ab intestato: † quia filius, cui delata est hæreditas patris, nō
b potest cōsequi legitimam ex hæreditate repudiata: *b* vt no. per Cy. Bal. & Sal. in l. hæres. C. de impu. & alijs subst. & Bar. & Ang. in l. quia poterat. ff. ad Tre. & in l. pro hærede. §. seruo. ff. de acq. hęr. & l. gerit. eo. tit. & Bal. in l. 1. ver. quò ad primam quæstionem. C. quando non peten. partes. ¶ Et dom. Abb. in c. Raynutius. ad fi. de test. vbi dicit expressè hoc esse verum, non solùm in filio, cui delata est hæreditas, vel successio ex testamento, sed etiam in eo cui delata sit successio ab intestato, qa secundum eum non debet posse pro parte agnoscere, & pro parte repudiare. l. 1. & 2. ff. de acq. hæred. ¶ Fortificantur prædicta ex his quæ voluit Raynu. in l. 1. C. de hær. inst. & Io. de Imol. in l. Gallus. §. ille casus. de libe. &
7 posth. & in l. ex facto. §. ex facto. ad Tre. vbi concludit † ꝙ dato ꝙ statutum non priuaret expressè bannitum omni actu legitimo, tamen vbicunq; statutum permittit bannitū impune posse offendi: put in casu nostro cum illo casu censeatur esse inimicus ciuitatis, videtur eum priuare omni beneficio legitimo. l. 3. in fin. ff. ad l. Rhod. de iactu. sicut si esset bannitus ab imperio, perderet omnia iura & beneficia iuris communis omnium Romanorum vbiq;. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dimi. & l. quidam. ff. de pœnis. ¶ Itē etiam si est bannitus ciuitatis suæ perdit beneficia omnia iu
c ris communis, quò ad illam *c* ciuitatem cui est suppositus, sicut dicimus de cōsuetudine speciali & generali: nam consuetudo vniuersalis derogat legi in vniuerso, consuetudo specialis in vno loco derogat oībus legibus in illo loco, vt
8 plenè no. in l. 2. C. quæ sit lon. consue. ¶ Item certum est † ꝙ statutum municipale loci pōt derogare etiā iuri cōi in loco. l. oēs populi. cum materia de iusti. & iur. ergo qua ratione iste bannitus, qui est effectus hostis ciuitatis, perdit iura municipalia, & iura ciuitatis, vt statuta, eadem ratione perdere debet ius cōe, quo ad illam ciuitatem, ex quo ciuitas illa habet potestatem super vtroq; iure. ¶ Pro hoc facit, quia bannitus perdit ius agnationis & filiationis: vt no. per Bar. in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. in fi. ff. de adult. & in l. eos. ff. de recepta. per l. post liminium. §. libertis. ff. de capt. ergo in sequenti perdit ius succedēdi ab intestato, qđ defertur illis qui filij sunt. ¶ Præterea dato ꝙ opi. Bar. & sequacium esset de iure vera, tamē debet limitari scđm quod dicit Pau. de Cast. in l. 1. C. de hær. inst. vbi inqt ꝙ aduertendum est in hac materia ad vnum qđ ipse vidit consultum, & pro hoc dicit se consuluisse pluries vnà cum multis alijs in ciuitate Florentię, ꝙ distinctio doctorum, qui distinguunt, ꝙ aut bannitus nō pōt impune offendi ex forma statuti, & hic non perdit iura propria ciuitatis, nec est incapax hæreditatis: aut pōt impune offendi, & tunc perdit iura propria ciuitatis, & habetur pro peregrino, & penitus extraneo. d. c. qui deficiunt. & l. minimè. ff. de relig. & sum. fune. Sed iura communia non perdit, sicut nec deportatus ab imperio perdit ea quæ sunt iurisgentium. d. l. quidam. & ideo bannitus repellatur à successione quæ sibi defertur ex priuilegio statuti ciuitatis: vt si statutum excluderet fœminas stantib. masculis: nam cùm sit alienus à beneficijs statutorum, non succederet, neq; esset capax talis successionis. ¶ Si verò sit delata hæreditas de iure communi, & tunc poterit ille capere, vt determinat Bar. in sua disputatione inci. Lucanæ ciuitatis. Nam ista procedunt vt possit capere quantum ad bona quæ habebat defunctus in alio territorio quàm in alio, de quo est bannitus ille: vt si Florentinus habebat bona Bononiæ, & ad eius successionem vocabatur quidam bannitus de ciuitate Florentiæ, nam si ille inuitatur ad dictam successionem beneficio statuti Florentini, non debet audiri etiam in ciuitate Bononię: sed audientur alij venientes ab intestato: secus si inuitaretur iure communi, quantum ad bona, quæ habebat testator in ciuitate Florentiæ, vel in comitatu: quia ad illa non admittitur, quàm si inuitaretur de iure communi: quia licet ciuitas Florentina non potest tollere ius commune, poterit tamē in suo territorio ipsum taliter offuscare & obumbrare, ꝙ effectum non sortiatur: quia cùm sit hostis ciuitatis, nō debet audiri coram iudice Florentino, à cuius iurisdictione est alienus. & dicit ꝙ Bar. non tangit ista: sed ꝙ tamen sunt verissima, & ꝙ ita pluries consuluit vnà cum multis, vt dixi. ¶ Et quod de mente statuti in casu nostro sit denegare audientiam bannito, patet, quia disponit quod possit realiter & personaliter impune offendi. & alibi dicit gl. ꝙ in bonis hostium dari potest damnum impune. 14. q. 5. dixit do. Bal. in l. fi. C. si contra ius vel vtil. pub. videtur ergo ex forma dicti statuti, ꝙ bannitus sit extra protectionem iuris communis, vt etiam expresse dicit Bal. in Auth. habita in 5. col. C. ne filius pro patre. vbi in-
9 quit † ꝙ bannitus, cùm sit extra protectionem iuris communis, in pœnam ei est quod ei ius reddi non debet. allegat not. in l. 1. C. de natu. libe. & ibi in proposito dicit quòd ille, qui extrahetur de protectione communis, videtur factus alienus à communibus legibus: ergo si est alienus à communibus legibus, non debet posse succedere etiam à iure communi. ¶ Confirmo prædicta per ea quæ in terminis nostris decidit Bar. in l. si qua pœna. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi qrit, an filio bannito, banno capitali debeatur legitima? & decidit ꝙ non, quia alius in locum eius succedit: vt in d. l. si qua pœna, vnde videtur pro mortuo haberi l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. ¶ Et ex hoc domi. Bald. infert ꝙ fiscus nomine suo non poterit petere legitimam: istud etiam videtur esse de mente Guid. de Cuma. in d. l. si qua pœna. vbi quærit, an si filius est condemnatus pro delicto, fiscus succedat patre mortuo in naturalem seu legitimam portionem debitam filio? & concludit ꝙ non, quia cùm filius damnatus est, nepos succedit in locū filij, vt ibi, & in l. 1. §. filium. ff. de bon. possess. contra tabul. & in l. si necem. §. si deportatus. ff. de bo. liber. pro hoc gl. alleg. l. Paulo Calimacho. §. Pom. de lega. 3. & l. ex facto. §. si quis rogatus, ad Tre. & idem videtur velle ibi Bart. ¶ Et licet Bart. ibi format q. in eo cuius bona erant publicata, tamen non videtur referre an bona omnia sint publicata an non? dummodò possit impune offendi realiter & personaliter: & sicut hostis ciuitatis, vt ipse no. in d. disputatione. nam non est verum quod publicatio bonorum faciat bannitum æquiparari deportato: vt ipse Bar. no. in d. l. si qua pœna. & plenius
* in dict. dist. re probando glos. in §. relegati. Inst. quib. mod. ius pat. pot. soluitur, quam* communiter improbant doct. in d. l. 1. C. de hær. instit. Et cum d. decisione Gui. de Cum. & sequacium transit ēt Pau. de Ca. qui ita consuluit in consil. 30. incipiente, In Christi nomine, omisso ordine suprascriptorum dubitatur. & ibi addit vnam rationem: nam dicit
10 † ꝙ banniti, qui possunt impune offendi, habentur pro peregrinis & forensibus, & penitus extraneis. l. tutelas. in fin. de cap. dimi. & dicitur esse extra protectionem iuris communis, vt dixi. ¶ Et ꝙ banniti dicantur forenses, tenet Bal. in l. amissione. §. qui deficiunt. in fi. ff. de cap. dimi. & Bart. in l. 1. ff. de leg. 1. & Ang. in sua disputatione, quæ incipit, Bononiensis. in 3. q. nam bannitus qui potest impune offendi, æquiparatur transfugæ. l. 3. in fin. ff. de fica. & transfuga definit esse ciuis. l. postlimi. §. filius. ff. de cap. sed forenses sunt incapaces, immobilium acquisitionis ex forma statutorū, si tale statutum viget Mutinæ: vt dictum est, succedere non potest do. Nicolaus in bonis immobilibus. ¶ Restat ad allegata in contrarium respondere & primò non ob. dum dice
11 batur, ꝙ successio debetur filijs iure naturæ, & ꝙ natura-
d lia sunt immutabilia, &c. quia respondeo primò, † ꝙ statutum potest auferre legitimam *d* successionem debitam iure naturæ, & filium reddere inhabilem, sicut facit lex, in auth. vt cùm. de ap. cog. §. causas. in l. 1. §. filiū. ff. de contrata. & l. Gallus. §. & qđ si tantum. ff. de lib. & posth. no. in specie. Bal. in l. cum leg. C. de epis. & cler. & in d. l. si qua pœna. post Bar. & Gui. & ibi. & Io. de Imo. in d. l. Titio centum. §. Titio gene-

genero. ſicut videmus ꝙ ēt poteſt per legem vel ſtatutum
alicui auferri dominiū rei ſuæ.l.ſi priuatus.ff. qui & à quib.
l.venditor.§.ſi conſtat.ff. cōia præd.l.item ſi verberatum.§.
fin.ff.de rei vend.no.Bar. in proœmio ffſorum.& in l.fi. C.ſi
contra ius vel vti. pu. & canoniſtæ in c. quæ in eccleſiarum.
cū ſuis concor.de conſt.¶Secundò pōt reſponderi, ꝙ legiti
ma, nec eſt debita de iure naturali, ſed de iure ciuili medi-
ante naturali coniunctione, vt no. Dy.in c. indultū.de reg.
iu.in 6.cuius verba relata ſunt ſup.¶Tertiò pōt reſponde-
ri,qđ dato qđ à lege diuina ſeu à lege naturæ,cui ęquipollet
lex diuina in d.c.1.12.diſt.cū ſe.ſit inducta ſucceſsio filiorū,
tamē appellatur actus legitimus quò per ſtatutū excludun
tur banniti,vt ſuperius probaui.nō ob. id qđ no. Ia.de Are.
& Bar.in l.ex facto.ad Tre.in diſp.Lucanæ ciuitatis ſtatuto
cauetur,&c.dum dicit ꝙ banniti non excluduntur à bene-
ficio iuris cōis: qa reſpondeo ꝙ illud eſt verum, niſi ſtatutū
contra diſponeret: ꝓut in caſu noſtro,cùm ſtatutum dicat,
ꝙ ab omni legitimo actu ſit excluſus,quo caſu excluditur à
legitima ſucceſsione: ſi ergo dictus Nicolaus excluditur à
dicta ſucceſsione, fruſtrà q̄ritur, an per renunciationē po-
terit fiſco p̄iudicare.& iniquum eſſet dicere ꝙ Nicolaus vo
luit ſe ab oneribus hæreditarijs eximere, vt videatur frau-
dem facere voluiſſe:vt inqt Iuriſconſul. in l.illud. ff. de acq.
hær.nec ēt Iudex videtur voluiſſe fraudē facere,qđ ſibi pro-
ſpicit:ne oneribus patris pupilli hęreditas implicaretur:fa
cit l. qa poterat.ff.ad Tre.¶Inquantum aūt p̄ſupponuntur
cōfiſcata bona Nicolai pro tertia parte: cōſtat ꝙ ex illa con
12 fiſcatione fiſcus non pōt porrigere manū ad iſta bona: † qa
confiſcatio non trahitur ad futura &acquiſita poſt confiſca
tionem.l.ſi mandauero.§.is cuius.ff.mand.gl.ibi & Bar.in l.
1.ff.de bo.dam.& no.Cy.& alij in l.1.C.de p̄ſcri.& no.Bart.
in l.certa forma. C.de iure fiſci.lib.10.& Bal.in l.fi.in fi.C.q̄
res pig.ob. poſ. & facit qđ not. in l. nam ad ea.ff.de cond.&
demon. ¶Quò ad ſecundum dubium videtur dicendū qđ
dicta portio q̄ obuentura eſſet dicto Nicolao,dēt obuenire
ad fratres Nicolai,& non ad filios Nicolai:quia aut filij Ni-
colai volunt venire ex propria p̄ſona,& non poſſunt:qa pa-
trui ſunt priores in gradu,&per conſequēs pręferendi:Aut
volunt venire ex p̄ſona Nicolai patris ſui,& non poſſunt:qa
quemadmodū ſtatutum excludit Nicolaum,ita excluderet
venientes ex p̄ſona Nicolai.l.illā. C.de colla.l.Pomponius.
§.cū quis.de acq.poſ. ita decidit in ſimil. q.Bart.in l.libero-
rum.de ver.ſig.in ver. q̄ro qd ſi filia dotata,&c.col.6. in fin.
dum q̄rit qd ſi ſtatuto cauetur qđ fœmina extantib.maſcu-
lis non ſuccedat,ſed ſit dotata,& dote contenta: & contige
rit qđ filia dotata deceſſerit relicto filio maſculo,an iſte ex-
cludatur à fratre matris defunctæ in bonis patris ipſius mu
lieris?& cōcludit qđ non per ꝓximè dicta. & idē dicit Ang.
in §.neq; illi.in auth. de trien.& ſemiſ. & Pe.de Anc.in Cle.
1.de baptiſmo.¶Ad idē quod no.Cyn.in auth.poſt fratres.
la 2.C.de leg.hær. & Bal.in auth.ceſſante. vbi dicunt ꝙ con
ſuetudo eſt,ꝙ filia nō ſuccedat in baronia.& quidā baro ha
bebat fratres & nepotē ex filia p̄mortua. & baro decedat,
ꝙ non admittitur nepos ex filia ad ſucceſsionē in baronia:
qa nepos venit ex perſona filiæ:vt in Auth.de hær.ab inteſt.
§.1.¶Facit quod no.gl.fi.in c.q̃uis.de pact.in 6.q̄ voluit ꝙ ſi
filia renunciauerit hæreditati paternæ viuo patre:talis re-
nunciatio p̄iudicauerit filijs ipſius filiæ in ſucceſsione aui.
13 ¶†In contrarium eſt veritas, ſ.ꝙ filij d.Nicolai admittātur
ad ſucceſsionē aui:qa Nicolaus viuo patre ſuo,fuit effectus
incapax paternæ ſucceſsionis ꝓpter ſtatutū & bannū p̄di-
ctum;vt in primo dubio fuit cōcluſum, ideo in eius locum
ſubintrant dicti filij Nicolai.d.l.ſi qua pœna.& ibi in propo
ſito notāt doc. ff.de his q ſunt ſui vel alie. iur.l.1.§. filium.ff.
de cōtrata.l.ſi necē.§.ſi deportatus.ff.de bo.liber.l. poſthu
morum.ff.de iniuſt.teſta.l. Gallus.§. & quid ſi tm̄. ff. de lib.
& poſthu.¶Hoc ꝓbatur ex his q̄ no.Bar.& alij in l.q ſuper-
ſtitis.ff.de ac.hær. vbi volunt quod ſi filia viuo patre renun
ciauerit hæreditati paternæ, & taliter qđ fuerit excluſa, nō
nocebit natis ex filia quin ſuccedant auo:ētſi concurrāt cū
patruis,qui ſunt priores in gradu:vt ibi per eum. ¶Et licet
Bal.in l.pactum,maximè 11.alleg.4.q.C.de col.limitat tex.
in d.c.q̃uis.in fi. dum dicit non redundet in alterius detri-
14 mentum.¶Nec ob.gl.fi.ibi poſita:† qa ſcđm Imo.in d.l.qui
ſuperſti.dēt intelligi quando filij veniunt tanq̃ hæredes ma
tris ſuæ:qa in hæreditate matris non reperiunt hæreditatē
aui, ad quā aliàs potuiſſent reperire, ſi mater nō fuiſſet per
pactū excluſa.& dicit Imol.ꝙ concluſio Bar.in d.l.qui ſup-
ſtitis,procedit quando filia fuit omnino excluſa viuo patre
e ſuo:adeò ꝙ nepos e eius locum ſubintrauit: vt qa filia deceſ
ſit viuo patre:vt d.l.poſthumorum.cum ſim. ſed ſi deceſsiſ-
ſet filia poſt mortē patris,tunc non ſubintrant nepotes lo-
cum matris:ex quo ſuperuixit poſt mortē patris.d.l. ſi quis
filij.C.de inof.teſt.& ideo tunc benè poteſt diſtingui, an ne
pos concurrat cum patruis,& tunc,cùm habeat neceſſe ve-
nire ex p̄ſona matris, quia patrui ſunt priores in gradu, tūc
non videtur ꝙ excludantur nepotes, & ita poteſt etiā ſalua
ri gl.in d.c.q̃uis. benefacit l. ſi patronis.§.fi.ff.de bo.li. ¶Et
ita ēt fuit cōcluſio Bal.in l.fi.in antep.col.C.de pac.& in d.
l.pactū.C.de colla.&Pau.de Caſt.in d.l.qui ſuperſtiti.& ibi
tenet Rom.¶Sed ita eſt ꝙ ꝓpter bannum iuxta diſpoſitio-
nem ſtatuti Nicolaus fuit effectus incapax viuo patre ſuo:
ergo ſubintrauit illum gradū nepos natus ex Nicolao,vt fir
mant doc.in l.ſi qua pœna,p̄ſertim cùm bannū iſtud ſit per
petuum,niſi à principe reſtituatur, qđ non eſt in conſide-
ratione: quia q̄ non poſſunt impetrari, niſi à ſolo principe,
ſunt ita difficilia ꝙ reputantur impoſsibilia, ideo non ſunt
in conſideratione,vt no.in l.continuus.§.cùm qs. ff. de ver.
ob.no.Bal.in l.apud Iulianū. §. fi. de leg.1.& in l.1.de iniuſt.
teſt.ar.l.3.de teſta.tu.idē ēt fuit de mente Bal.in l.maximū.
in antep.col.de libe.p̄te.vbi ſequitur Iac.But. qui dixit ꝙ ſi
ſtatutū excludit filiam à ſucceſsione,tunc ſi filia deceſsit vi-
uo auo,nepos ex ea non excluditur:qa aperitur via nepoti,
ſiue iure naturali,ſiue ciuili ſuccedat ſibi alleg.l.qui in alie-
na.§.interdū.de acq.hær.& l.ſi pater filium.& l.ſi is. de inof.
teſt.cum ſi.¶Nec ob.ꝙ no.Bar.in d.l.liberorum.qa reſpon
deo primò, quod d.Bar. procederet in filia decedente poſt
mortē aui, quo caſu nepos non potuit ſubintrare primum
locum: vt ꝓximè dixi, & ita intelligit Bar. in d.l.maximum
vitium. Vel aliter reſpōdeo, ꝙ vbi filius excluditur propter
delictum ſuum, vt in caſu noſtro: tunc talis excluſio nocet
nepoti ex eo.d.l.1.§.filium. de contrata. & l.3.§. emancipa-
tum.eo.tit.& l.ſi quis filum. quando filius vel filia excludi-
tur ꝓpter fauorem alterius:vt quando ſtatutum dicit ꝙ ex
tantibus filijs maſculis fœmina non ſuccedat: nam filia ex-
cluditur ꝓpter fauorē filij: & hoc caſu ſicut excludebatur
filia,ita excluditur nepos ex ea. ¶Ideo dicebat Iac. But. in
ſua diſp.q̄ incipit,quidam nomine,&c. ꝙ ſi illa dos non re-
manſit penes filios mulieris, ſed fuit per patrem recupera-
ta:quia pater fuerat eam ſtipulatus: vel erat locus, in quo
ſeruabatur ius commune, iuxta not.in l.dos à patre. ff.ſol.
ma. quia tunc filij mulieris non excluderentur à dicto ſta-
tuto à ſuccedendo auo: quia tunc ceſſat cauſa excluſionis,
cùm dos non remanſerit apud filiam.Sed in caſu noſtro du
rat ratio, & cauſa excluſionis filij, ſ.bannum: & hoc etiā ſe-
quitur Pau.de Ca.in d.l.qui ſuperſtiti. ¶Et per hoc etiā re-
ſpondeo ad id quod not.Cy.in d.auth.poſt fratres.ꝙ ibi fi-
lia excludebatur propter fauorem maſculorum, qui fauor
durat etiam mortua filia,vt dicit Bar.in d.l.liberorū, & ꝓxi
mè retuli.¶Et aliter poteſt reſponderi:vt colligitur ex no-
tatis per Bar.in d.l.pactum.in 19.q.C.de coll. ꝙ in q. forma
ta per Cyn.in d.auth.poſt fratres.nepos deſcendebat ex li-
nea f inſucceſsibili.ſ.ex linea fœminea: vnde ibi vitium erat
in tota ilnea,non ſolum in matre,non mirum ſi excluditur,
vt in c.1.§.hoc autē.qui feu.dare poſſunt.ſecus vbi defectus
non eſſet in tota linea. d.l.poſthumorum. cum ſimili. vnde
caueant filij dicti Nicolai,ne maleficium aliquod commit-
tant quia bona pro parte eis tangente poſſunt confiſcari.
Deo altiſsimo gratias ago.

ADDITIO.

a ¶Legitimus.& de iure ciuili. Bal.conſil.250. Præmiſsis ver
bis,lib.4.Alciat.l.nihil aliud col.fi.ff.de verb.ſig.
b ¶Repudiata.idem latè Alex.Iaſ.l.1.ff.de acq.
c ¶Illam.ſup.conſil.26.

d ¶Legitimam. filio in totum. idem Alex. l. quod de bonis. §. fin. ff. ad leg. falc. consil. 68. col. 2. lib. 4. Cor. consi. 150. lib. 2. Gui. Pap. cons. 140. col. 4. cons. 244. in fin. Alc. l. nihil aliud. in fi. de ver. sig. Sed quod tm̃ minui possit, tenet Alex. cons. 55. col. 2. lib. 2. Bal. consil. 131. lib. 1. Fran. Rip. lib. 1. de li. resp.
* 7. Steph. Auffre. in addi. deci. Thol. 437. & est* crebrior & verior latè distinguit Alcia. tract. de presum. reg. 1. præsum. 8. & cum communi Ang. Aret. tract. testamen. vers. nolens intest. decedere. col. fin.

e ¶Nepos. vide Decium consil. 180. cum seq. & quæ dixi in consue. Paris. §. 122.

f ¶Linea. ad quæ dixi in consue. Paris. §. 16. col. 1.

SVMMARIVM.

1 *Excedēs modū in vendicādo, nō punitur de toto, sed de excessu.*
2 *Modicum non excedit qui aliter se tueri nequit nedum à discrimine vitæ, sed ab offensa personali.*
3 *Possessionem recuperare statim licet cum armis*
4 *Percussus præsumitur repercutere ad defensionem.*
5 *Defensio probatur per testimonium credulitatis.*

CONSILIVM LXXVI.

Visa inquisitione contra Fortunerium formata, & depositione testium super ea receptorū. ¶Videndum est, vtrum ꝓbatum sit homicidium illud fuisse, & esse punibile & culpabiliter commissum per Fortunerium pdictum in persona Io. An. in quo puncto de iure concludēdum videtur ꝙ non. ¶In primis enim ostenditur euidenter dictum homicidium non posse puniri pœna seu condemnatione vltimi supplicij: quod ēt dato quod diceretur, ꝙ dictus Fortunerius in primis per cussus à dicto Ioanne Andrea, in capite cùm vna pignata, & postea pertractus in Padum per d. Io. per eundem detētus per capillos excessisset modum in se defendēdo, quia vbi percussus fuit cum vna pignata, quā fregit d. Io. An. super caput For. & dum successiuè pertractus in Padum detineretur per capillos, non debebat For. defendere se percutiendo d. Io. And. cum gladio, sed debebat se defendere cum similibus instrumētis, & modis quibus offensus erat ab ipso Io. And. iuxta l. 1. cùm ibi no. maximè per Bar. C. vnde vi.
1 ¶†Tamen pro tali excessu nō debet condemnari seu puniri pœna vltimi supplicij: hoc primo ꝓbatur per text. in l. si adulteriū, cum incestu. §. imperator. ff. de adul. vbi licet marito non permittatur occidere vxorem suam inuenienti eam in adulterio. l. nec in ea. §. fi. ff. eo. tit. tamen qa vxor cōmittendo adulterium infert viro iniuriam. l. si maritus. §. Iul. & l. miles. §. socer. ff. de adul. quam iniuriam vindicare pōt per legitimos modos vindicandi, puta eam accusando, & eam afficiendo pœna priuationis dotis, vt in dictis iuribus: tamen dixit tex. in d. §. imperatores. ꝙ si maritus vxorē in adulterio deprehensam occidat, nō dānabitur pœna supplicij: qa marito iniuriā passo ex adulterio licebat offensam & iniuriā suam vindicare, sed excesit modū in vindicando, vnde non punitur de toto. i. de homicidio pœna mortis, sed punietur tm̃ de excessu ad pœnam relegationis, scd̃m ꝙ ibi plenius habetur, & in l. 1. §. fin. ad l. Cor. de sica. & in l. si qs in graui. §. si maritus. ff. ad Syll. in l. Gracchus. C. de adul. ¶Et ideo dicit Ang. in d. l. imperatores. quod ille tex. allegatur pro illis qui aggrediūtur aliquem sibi dicētem verba iniuriosa: nam puniuntur solū in eo, ꝙ fecerunt plusq̃ liceret excedendo modum vindictæ. ¶Hoc ēt voluit Io. An. in addi. Spe. in tit. de homic. in rub. vbi dixit, ꝙ est qō de illo, qui se defendendo occidit debito moderamine non seruato, an teneatur pœna l. Cor. de sica. tanq̃ homicida: & dicit se vidisse terminare ꝙ non: & ꝙ non dēt puniri tanq̃ dolosus, sed tanq̃ culpabilis, per d. l. 1. §. fi. ad l. Cor. de sica. & in l. 1. C. eod. tit. hoc idem est de mente Cy. in l. 1. C. vnde vi. in verbo, item qro, pone ꝙ quidā. & ibi expresius Bal. in rep. in 10. col. 9. & 10. q. & idem tenet Bal. in c. in prin. de pac. ten. vbi ꝓ hoc allegat no. per Io. An. in c. significauit. de pœn. & remis. & idem ēt no. Bal. in c. 1. §. si qs
2 verò. el 1. de pace iura. firm. ¶Et etiam Bal. in l. vt vim. a circa vlt. col. de iust. & iur. vbi dixit, ꝙ si ēt ex proposito qs modum excesserit, tamen non punitur ꝓ toto, sed pro excessu

¶Hoc ēt in effectu sequitur Pe. de Anc. in Cle. 1. de homic. vbi dicit ꝙ licet gl. in d. c. significasti, in gl. fi. & gl. 33. q. 1. in summa teneant, ꝙ si qs defendendo excesserit modū, & nō ex ꝓposito, non punitur ex tali excessu, tamen scd̃m Pet. de Anc. si ex ꝓposito excesit modum, & sic dolosè, punietur, tamen non ꝓ toto, sed ꝓ excessu tm̃: & de hoc dicit esse tex. notab. in c. olim. el 1. in fi. extra, de rest. spol. & ibi hoc ēt no. Ant. de But. circa vlt. col. ¶Hoc etiā fuit de mente Sal. in l. Gracchus. C. de adul. in vlt. co. vbi dicit, ꝙ si quis pro patris nece, vel filij interfecti facit vindictam, minus puniri debet q̃ si ad suam vel suorum vindictā fecisset: quando in flagranti delicto deprehensus & occisus esset iste, qui patrē vel filiū suū necasset. per d. §. imperatores. & ꝑ d. l. Gracchus. ¶Fortius dico quod nec venit aliqua pœna afficiendus For. pro dicto homicidio, eò, qa vt inf. ostendam, non dicitur in suā defensionem excesisse modum, & per consequens nullam pœnam meretur. l. 3. §. cùm igitur. ff. de vi & vi ar. & in l. 1. cū ibi no. C. vnde vi. l. vt vim. & ibi plenè no. ff. de iust. & iur. & plenè in c. olim. el 1. de rest. spol. & legitur & not. in Cle. 1. de homn. & in c. significasti. el 2. eo. tit. & statutum loci hoc ēt ꝓuidet. ¶Quod aūt non dicatur excesisse modū, sed cum
2 moderamine se defendisse, patet, †qa ille dicitur se cū moderamine defendere, qui se non poterat ab offensione personali, illata tueri, nisi eo mō quo se defendit: ita est tex. in l. scientiā. §. qui cum aliter. ff. ad l. Aqui. per quē tex. Bar. cum alijs hanc doctrinam colligūt in d. l. 1. C. vnde vi. & in d. l. vt vim. ad fi. & gl. magist. in d. c. significa. & latè Ant. de But. in d. c. olim. el 1. ¶Nam si ꝓ defensione rerum licitum est quē occidere, vbi aliter qs nō posit res saluas facere. l. furē nocturnum. ff. de sica. cùm ibi no. & l. itaq;. ff. ad l. Aquil. c. superfodiens. de hom. quantò magis est licitum ꝓ defensione ab offensa ꝑsonali, cùm q̃libet offensa ꝑsonalis sit maior qualibet iactura bonorum, l. in seruorum. in fi. ff. de pœnis. ¶Sed ita est ꝙ iste For. primò ꝑcussus sup capite, vt dictum est, & postea in Pado cōtinuò detentus à d. Io. And. ꝑ capillos, non habebat remedium aliud ad euadendum ab illa offensa ꝑsonali, quā sibi inferebat Io. And. detinendo eū ꝑ capillos q̃ vulnerare d. Io. An. cum gladio, ꝓut fecit. cùm per Io. An. oppressus detineretur, & ēt detineretur ꝑ brachiū à quodā magistro Antonino, vt deponunt testes, qūo poterat alijs instrumētis se tueri à d. For. nisi gladio quē ad latus habebat? ¶Et ne stemus in verbis, dico ꝙ casum nostrū decidit Bal. in terminis, in pall. l. 1. C. vnde vi. in repet. in 4. col. verb. sed pone, qdam insultum fecit contra me sine aliquo genere armorū, volēs mihi dare vnā maxillatā manu vacua, ego ne hoc accideret, ꝑcusi eum cū gladio & mortuus est: queritur vtrū puniri debeā? & dicit videri prima facie ꝙ sic, qa nulla est congrua defensio, nec ꝓportio, sed supexcessus nimius, & cōtra & vltra terminos defensiōis. tamē cōcludit ꝙ aut cōstat ꝙ me poterā aliter defendere, & tūc debeo puniri, qa nō seruaui formā defensiōis, sed assumpsi vindictā. Aut cōstat qđ nō poterā euadere aliter maxillatā, q̃ cum vituperio ꝑcuterer. & tunc licitè fieri poterit: nā secundum eum, si hoc est licitum pp res defendendas, vt d. l. 1. C. vnde vi: ergo multò fortius pp ꝑsonam & corpus, quod est nobilius, vt in pall. l. in seruorum. Aut dubitatur, & tunc in dubio p̃sumitur, ꝙ alia via defensionis vti non potuerit inter pares: sed vbi non fuissent pares, sed dispares: vt qa aggrediens fuisset robustior, seu fuisset robustus & aggressus esset secus, ꝓpter inequalitatē virium p̃sumitur, qđ aggressus non poterit se aliter defendere. allegat. no. per gl. magnā in d. l. 1. C. vnde vi. ¶Sed ita est ꝙ testes ferè oēs deponūt, ꝙ Io. An. erat robustior Fortunerio, & ꝙ Fortunerius erat debilis maximè habito respectu ad Io. An. ergo casus videtur esse decisus in terminis. Nā Bal. vult ꝙ ad euadendā alapā licitū est occidere cū gladio, quādo aggressus erat debilior: & tūc p̃sumitur ꝙ aliter nō potuerit euadere: quāto magis in casu nostro, in quo iā fuerit ꝑcussus For. in cap. & ꝑtractus in Padū. & cōtinuò ꝑ vim detinebatur ꝑ capillos, q̃ oēs appellātur offensę ꝑsonales: qa vbicūq; tāgitur ꝑsona vel resco herēs ꝑsonę aīo offendēdi, tūc sine dubio dicitur offensa ꝑson. l. sed & q̃ sūt. ff. de iiu. & in l. 1. §. hęc verb. ff. de his q̃ deie.

vel

vel effu.no.Inn.in c.nuper.de sen.exco.& Bar.in l.licitatio. §.quod licitè.ff.de pub.¶Fortificantur prędicta ex attestationib. quorundam testium, q deponunt ꝙ nisi prædictus For. fecisset ꝓut fecit, non potuisset se liberare à manibus prędicti Io.An.nisi ab aliquo alio fuisset sibi succursum: ita deponunt præfati testes. & per consequēs deponunt isti testes manifestè, quod iste fecit ad defensam & ad euadēdum offensam in personā, qđ impune fieri potuit cum quocūq; instrumēto factum fuerit, vt dicunt Bar.& alij, in d.l.1.per d. §.q cùm aliter.cum concor.sup.alleg. ¶Nec ob.ꝙ testes deponant, qđ si Fortunerius non tā cito percussisset d.Io.An. fuisset sibi succursum, adeò qđ non potuisset occidi per d. Io.An.qa respondeo, primò ꝙ ad hoc ꝙ licitum sit occidere aggredientē vel offendentē, non est necesse ꝙ aggressus vel offensus esset in periculo, & in discrimine vitæ: sed satis est qđ sit in periculo alicuius offensæ personalis, vt ꝓbaui in prin.scđm cōes conclusiones in locis præalleg.vnde licitum fuit Fortu.facere illud qđ fecit potius, quā pati Io.An. amplius perseuerare in offendendo ipsum For. in persona anteq̄ sibi esset succursum. ¶Ad qđ etiam bene facit quod no.Bal.in rep.d.l.1.C.vnde vi.col.5.ver. sed pone ꝙ me spoliasti mea possessione. vbi q̄ritur:† Si tu spoliasti me posses-
3 sione cuiusdam fundi, ego reuersus cum amicis volo venire cum multitudine armatorum ad eam recuperandā, amici interponunt & volunt ꝓmittere se facturos & curaturos qđ possessio mihi restituetur: ego nolo nisi vi rehabere, an liceat mihi vim vi repellere? & arguit ꝓ & contra, finaliter concludit, qđ si ego prętendo aliquod interesse, nō possum
b ēt per iudicē ꝓhiberi, qa nemo potest *b* ꝓhiberi, ne vtatur iure suo, & vim vi repellat.alleg.l.sæpe.in fi.ff. de re iu. ¶Ecce ergo ꝙ Bal.vult, qđ ꝓpter spē ꝓuisionis amicorum succurrentium, aduersus vim illatā, nō impediatur ille, cui vis infertur vim vi repellere, quādo ex hoc ꝑtendit interesse, ꝓut in ꝓposito nostro, qa interim anteq̄ hoīes interuenissent & ꝓuidissent, continuò erat Io.lacessitus, & in personā offensas inferebat, & ita in offendendo perseuerabat. Quæ offensa postq̄ illata est per amicos & alios, est irreparabilis, vt no.in l.si qs ꝓuocatione.C.de app.& doc.in Cle.1.de re iu. ¶Et constat qđ illud quod fecit For.non fecit ad vindictā, sed fecit ad defensam, qa hoc apertè colligitur ex testiū de-
4 positionib.de q̄bus suprà. ¶†Et ēt qa de iure aggressus, seu primò percussus semper ꝑsumitur repercutere ad defen-
c sam *c* & non ad vindictā, sed si incontinenti, & eadē rixa hoc faciat, vt l.2.& ibi hoc no.Bal.C.ad l.Cor.de sic.vbi ēt ꝓ hoc allegat not.in d.c. significasti. & etiam no. in d.Cle.1.& no. Bar.in l.si ex plagijs.§.tabernarius.ff.ad l.Aqui.¶Probatur ēt euidenter ex toto innocentia For. per illud quod deponit vnus testis q deponit, ꝙ ipse For.habebat necesse vulnerare Io.An. ꝓ sui defensione, si volebat se liberare à manib. suis: & assignat rōnem, qa d.Io.An.tenēs ipsum strictū per capillos in aqua, erat homo magnæ staturæ, & For.erat paruæ staturæ. & idē dicit plenius alius testis & alij, de qb. sup. ¶Nec infringitur depositio dictorum testium, ex eo, quod deponunt de credulitate, qa in terminis consuluit Bart. in
5 cons.inc. Raynutius Petri.† ꝙ testis deponens qđ Titius occidit Seium ad defensionem suam ꝓbat, licet deponat per
d verbum credulitatis. *d* dummodo exprimat causas tendentes ad hoc. nam vt dicit Bart.quod aggrediens voluerit me occidere vel non, videri non pōt per testem, sed ex actib.visis per testem rectè dicere pōt se hoc credere.alleg.l.1.§.1.ff. de ventre insp. & quod legitur & no.in c. quoties.extra, de testi.item quod si qs occidat, ad defensionem, non pōt videri, qa stat in intellectu occidētis, vnde non pōt testis de hoc deponere, nisi per credulitatē, scđm Bar. bene faciunt not. per Cy.in l.testium.C.de test.in 5.q.& ibi Bald.in vlt.col.& per do.in d.c.quoties.& quod legitur & not.in c.literis. de ꝑsum.& Bar.in l.2.§.item Labeo.de aqua plu.arc. & Bal. in l.solam.in q̄stio.5.C.de test cum si. Ex quib. omnibus audaciter concludo, d.For.nec tanq̄ dolosum, nec culpabilem nullatenus esse puniendum. Alex.de Imol.

ADDITIO.

a ¶L.vt vim.vbi Ias.Bar.& omnes. Ang.trac.mal.vers.& dic. tit.se defen.col.8.Hyp.Mars.in pra.ver.q̄m.nu.63. cum se. ff.ad l.Cor.de sica.Rom.sing.3.Matth.Afflict.decis. Neap. 206.Alex.inf.cons.109.nu.2.

b ¶Per iudicem. falsum est, quia penes magistratum est hæc ptās, quam non licet priuatis ꝑripere.l.non est singulis. ff. de re iu.& iustè puniuntur in hoc Regno, q priuata authoritate etiam pro recuperando iure suo turbas & violentias faciunt, vt dixi in consue.Paris. tit.3.

c ¶Defensam.inf.eod.consil.169.nu.2.& lib.3.cons.13.n.10. Ang.trac.malefi.in ver.& dict. Titius se defend.col.5.Mars. d.§ q̄m.nu.72.Dec.cons.676.consil.688.Ias.consil.133.nu. 3.lib.1. Bertrand. consil.290.pro faciliori.colum.1.2.lib.3. Cæpol.consil.crimi.76.Facit quod Bald.post Ardiz.c.1.colum.2.hic fi.lex.in vsib.feu.ait, non incipit, qui ira aliquid facit, sed qui ad iram prouocat.

d ¶Credulitatis.inf.eo.consil.109.

SVMMARIVM.

1 *Falsum committitur obrependo, etiam priuatam schedulam falsificando.*
2 *Indicia plura ad torturam.*
3 *Verba de futuro an habeant consensum de præsenti.*
4 *Testis de auditu facit aliqualem præsumptionem.*
5 *Iudex facilior ad torturam esse debet in his, quæ committuntur occultè.*
6 *Præsumptiones in specie præualent.*
7 *Pronunciatur super falsò incidenti.*
8 *Liber in causa ciuili connexa delicto, potest torqueri.*
9 *Conclusum non est in causa, nisi cùm renunciatum sit omnibus exceptionibus.*
10 *Maleficium an veniat appellatione maleficij.*
11 *Testes singulares & indicia valent ad torturam.*

CONSILIVM LXXVII.

IN causa accusationis de crimine falsi institutæ per Antonium Cagnonum, contra ser Antonium de Vlinterijs.¶Videndum est primò vtrum illud quod in accu. deducitur, dicatur continere crimē falsi. ¶Secundò posito ꝙ sic, erit videndum an indicia taliter vrgeant contra ser Andreā
1 ꝙ merito torturæ sit subijciendus. ¶†Quo ad primum breuiter dicendum est ꝙ sic, qa si ser Andreas suggesit Benasuto, ꝙ esset rogatus de illo instrumento, cùm non esset, & ei dedit notam, de qua dicebat eum esse rogatum, cum illa nota non esset vera: seqtur ꝙ prædictus ser Andreas incidit in crimen falsi.c.licet ad regimen.§.eos etiā, extra.de crimine falsi.& no.Bar.in l.si qs obrepserit. in 2.& 3.q.ad l.Corn.de falsis.cum quo transit d.Ab.in c.quāto.in fi. de his q̄ fiunt à
a præla.sine consensu ca. & ita etiam consuluit Bar. *a* in cons. incip. Tudertinus.vbi dicit ꝙ tenetur de falso, eò ꝙ falsam scripturam porrexit notario, non autem tenetur eò quod falsum instrumentum fieri fecerit, qa instrumentum non fuit falsum, ex quo notarius non fuit in dolo.l. nec exemplum.C.de falsis. Et ꝓ hoc videtur text.in d.c.quanto.in fi. vbi si qs facit in instrumento inseri inscriptionem testium absentium, tenetur de falso. ergo ser Andreas tantò magis tenetur.qa fecit inseri non solum noīa testium, sed oīa contra veritatem.pro hoc adduco, qa licet illa nota quam fecit ser Andreas, fuerit scriptura priuata, cùm non fuerit vera, vt patebit ex indicijs, de qbus inf. dicam: ideo ser Andreas faciendo illam notā non veram, dicitur commisisse falsum, qa l.Cor.de falsis, habet locum, nedum in faciente publicū instrumentum falsum, sed ēt in faciente scripturā priuatā. l.si qs decurio, in verb. priuatis.& ibi Bal.C.ad l.Cor.de fal. & cauetur ēt statuto de pœna ꝓducentis falsum instrumen-
2 tum, in fine. ¶†Circa secundum, an indicia vrgeant ad torturam: mihi videtur ꝙ sic. ¶Primum enim est indicium, qa Benasutus deponit qđ ser Andreas dedit sibi illam notam, quam ipse ser Andreas examinatus seu interrogatus corā officialibus, dixerat se non vidisse, eò ipso ergo ꝙ deprehenditur in mendacio circa istas qualitates insurgit iudicium contra eum: ita dixit Bar.in l.si.ff.de q̄sti. in 1. col. vbi ꝓ hoc alle.l.vnius.§.testes.ff.de q̄sti.& c.literas.de ꝑsum. ¶Nec ad hoc ob.si diceretur quod non est magis credendum Bena-

suto, q̃ Andreæ, qa respondeo, ꝙ imò magis credendum est
Benasuto, qa non est litigator, nec pars in hac causa, q̃ An-
dreæ, qui deponit ad commodũ propriũ. l. oĩbus. C. de test.
Benasuto aũt nullum resultat commodũ. ¶ Secundũ con-
currit indicium, qa testes descripti in instrumento ꝓdicto
erãt duo tm̃, quorum vnus est mortuus, alter est viuus, s. ser
Ioannes de Magagninis, q attestatur se non fuisse ꝑsentem
illi contractui, quo casu resultat suspicio ꝙ instrumentũ nõ
sit verum, vt no. gl. in l. 1. §. fin. in verbo, suspecto. & ibi. illam
seqtur Bar. & alij. ff. quemadmo. testa. ape. & no. Inno. in c.
cum Ioan. de fide instr. ¶ Tertium indicium est, qđ Benasu
tus attestatur ꝙ ser Andreas dixit ei, & tu serai rogato: & i-
pse ser Benasutus nihil respõdit, & per consequẽs non fuit
perfectus ille actus, adeò ꝙ notarius poterit de illo actu cõ-
ficere scripturam rogationis: qa reqrebatur ꝙ notarius sti
pularetur & publicaret actum corã partib. vt no. gl. & doc.
in l. fideicõ. §. 1. de leg. 3. no. per doc. in l. is qui. ff. de testa. &
per Bal. in l. testatus. in prin. C. de sen. ex peri. reci. ergo fal-
sum cõmisit ser Andreas dando sibi notã habentẽ formam
instrumẽti pfecti. ¶ Item d. ser And. vt deponit Benasutus,
locutus fuit ei per verba futuri tpis, & tu ne serai rogato. a-
liud est dicere, igitur te notariũ rogamus, vt cõficias tale in
strumentũ: aliud est dicere per verba de futuro, videlic. tu
3 ne serai rogato: † qa ista verba de futuro nõ habẽt cõsensum
ad firmandũ actum de ꝑsenti, vt dicimus in sponsalib. con-
tractis per verba de futuro, qa non inducũt contractũ ma-
trimonij. l. 1. C. de sponsalib. l. 1. & 2. ff. eo. tit. ergo And. fal-
sam notã dedit, qa nõ debuit dare dictã notã continentem
contractum rogatũ & confirmatũ de ꝑsenti. ¶ Quartũ indi
cium cõtra And. resultat ex eo, qđ deponit Io. de Forodra-
perius, q deponit ꝙ Benasutus dixit ei, ꝙ ser Andreas ꝓdi-
ctus volebat oĩno sibi ꝑsuadere, ꝙ ipse Benasutus fuerat ro
gatus de dicta ꝓstatione facta Luchino de Marcellis, cũ Al
bertino Turcho: & qđ ipse Benasutus nunq̃ fuerat rogatus:
4 † nam licet iste testis deponat de auditu, & fidẽ nõ faciat tan
quam integer testis, vt habetur in iurib. vulgarib. tamen fa
b cit aliqualẽ b ꝑsumptionem testis de auditu: vt egregiè vo-
luit Arch. 22. q. 5. c. hoc videtur. & hoc multũ cõmendat Lu
do. de Ro. in l. si verò. ff. sol. mat. in vlt. col. ¶ Quintũ indiciũ
est, ꝙ est consuetus ser And. similia facere, vt deponit ser Io.
Agolãtus, & Michael Calephinus, & Dominicus Decumo.
ergo laborat suspicio cõtra eũ in eodẽ genere mali. l. si cui.
§. ijsdem. ff. de acc. & in l. de minore. §. tormenta. in verb. cu
ius æstimatus. ff. de quæst. & no. Bar. in l. fi. ff. eo. tit. & Bal. in
l. fi. ff. de hær. instit. & est in terminis glo. in l. iubemus. C. de
prob. ¶ Sextum indiciũ est, ex quo sunt suspiciones & præ-
sumptiones ꝓdictæ, ꝙ instrumẽtum sit falsum, & ser Andre
as vsus est dicto instrumẽto: ergo ꝑsumitur qđ illud instru-
mentũ falsum fieri fecerit, nisi ostendat vel noĩet authorẽ,
ita notãter dixit Ia. Bu. & Bal. in l. maiorẽ. C. ad l. Cor. de fal
sis. ꝓ dicto suo benefacit tex. scđm vnam lec. approbatã in l.
iubemus. C. de prob. ¶ Ex his igitur abundè videtur consta
re iudici sufficientia esse indicia ad torturã, & eius arbitrio
cõmittitur, an sint sufficientia vel non. l. 3. §. eiusdem. ff. de
testi. no. Io. An. in c. cũ in contẽplatione. de re. iu. & Bart. in
d. l. fi. in vlt. col. de quæst. & Bal. in l. 2. in 1. col. C. quorũ app.
non reci. ¶ Et adhuc ad cautelã poterit iudex, si sibi videbi-
tur interrogare ser Andream, de contẽtis in accusatione &
circunstantijs, vt videat qua fronte, qua trepidatione loqua
tur, & ex eo augere indicia. d. §. tormenta. & no. Bar. in d. l.
fi. ¶ Et istud põt facere iudex ẽt in causa accusationis, & ẽt
accusatore ꝑsente, vt no. Bar. in l. 4. §. hoc aũt indicium. ver.
4. qro qđ in criminalib. de dam. infe. no. in c. 2. de collus. &
Moderni in l. inter accusatorẽ. ff. de pub. iud. vbi patet ꝙ iu
dex põt supplere ꝓ accusato ex officio. pro hoc est casus in
5 l. vbicunq;. de interro. ac. & in d. c. cũ Io. ¶ † Et tantò magis
dẽt in casu ꝓposito iudex ꝓcedere ad torturã, per ea q̃ not.
Bal. in l. 3. C. de epi. au. vbi inqt, ꝙ in delictis q̃ cõmittuntur
occultè, ꝓut est adulteriũ, venenare aliquẽ, falsificare mo-
netã, & similia, iudex facilior & prõptior esse debet ad tor-
turam, qđ est mẽti tenendũ scđm eum. ¶ Nec ꝓdictis in ali-
quo obstaret, si diceretur ꝙ per aliquos fortè testes produ-
ctos per ser And. ꝓbatum est in genere, ꝙ ipse est bonæ fa-
mæ, qm̃ respondeo, qđ ꝑsumptiones cõtra ser And. sunt in
6 spẽ. s. circa falsum: suæ aũt ꝓbationes sunt in genere. † vnde
c semp ꝓualent ꝓbationes in spẽ c ꝓbationibus in genere. ita
no. Inn. in c. auditis, de ꝑscri. & dicit Bal. in l. siue possidetis.
in 2. col. de prob. qđ ꝑsumptio in spẽ tollit ꝑsumptionem in
genere: allegat l. cũ de indebito, in prin. ff. de prob. facit re-
gula, generali per spẽm. ¶ Corroborãtur ꝓdicta p ea q̃ not.
Arch. & Dominicus de S. Ge. 10. dist. c. in memoriã. vbi nu-
merat multa q̃ sunt spãlia in crimine falsi: & inter cætera po
d nunt ista, videl. ꝙ suspicio d falsi pro veritate habetur, nisi à
parte ꝓducente tale instrumentum veritas cõprobetur. al-
legant d. l. iubemus. regulariter est contrarium, in l. absen-
tem. ff. de pœn. & in l. fi. C. de prob. ¶ Item est aliud spãle se-
7 cundũ eos, † qa si crimen falsi incidenter deducatur in litẽ,
pronunciatur sup eo. l. vbi. C. de fals. qđ regulariter non fit.
l. 1. C. de ord. iu. & alia ẽt ibi ponũtur q̃ omitto, qa non sunt
8 in ꝓposito. ¶ † Non ob. ꝓdictis, qa ista causa est ciuiliter in-
tentata, ergo non põt liber hõ torqueri. l. diuus. & ibi Bart.
ff. de quæst. qa respondeo ꝙ illud est verum nisi factum, pro
quo ciuiliter agitur, haberet delictũ annexũ. text. est no. in
c. 1. de depo. & istud ibi multum cõmendat. Imol. post Ant.
de Bu. ibi. & dicit ꝙ ita limitatur d. l. diuus. ¶ Non ob. si di-
catur ꝙ est cõclusum in cã, & qđ sunt publicatæ attestatio-
nes, per consequẽs non põt accusatus p iudicẽ interrogari:
9 qa respõdetur ꝙ imò non est conclusum in cã: † qa non con
cluditur in cã, nisi quãdo renunciatur in oĩbus ꝓbationib.
in c. pastoralis. de cã pos. & ꝓprie. & est gl. & ibi doc. in c. cũ
dilectus. de fid. instr. & in Auth. iubemus. C. de iud. ¶ Præte
rea ẽt iudex post cõclusum in cã interrogare põt. d. c. cũ Io.
¶ Non ob. ꝙ statutum loquatur p hæc verba, si qs cõmiserit
maleficium, ex quo veniet imponenda pœna. 25. librarum
possit torqueri, & c. vt in statuto sub rub. ex quib. causis, &
10 quando possit qs pro delicto torqueri, & c. † ergo non com
prehenditur maledictũ vel malescriptũ. l. aut facta. in prin.
& ibi Bar. ff. de pœnis. qa respõdeo scđm quod ibi dicit Bar.
vbicunq; statutũ esset cõtra ius cõe seu odiosum, illud ꝓce
dit, vt si statutũ diceret ꝙ pro maleficio commisso de nocte
pœna duplicetur. aliàs aũt appellatiõe maleficij cõprehen-
ditur maledictũ aut malescriptũ. l. ex maleficijs. in princ. &
ibi gl. ff. de actio. & obl. in Inst. de ob. q̃ ex delicto. in princ.
sed in casu nostro, si statutũ ꝑmittat ꝓ crimine falsi torque-
ri, clarum est, ꝙ est cõforme iuri cõi. l. sicut falsi. C. ad l. Cor.
de fal. & d. c. 1. de depos. ergo statutũ dẽt interpretari scđm
ius cõe. l. si serui vestri. C. de noxa. c. cũ dilectus. de consue.
¶ Vel dato qđ statutũ hunc casum non cõprehenderet, erit
casus omissus remanẽs in dispositione iuris cõis. l. si cũ do-
tẽ. in prin. sol. ma. l. si extraneus. ff. de cõd. ob cãm. Sed de iu
re cõi in tali casu habet locũ tortura, vt dixi, ergo, & c. aliàs
enim q̃ absurdũ esset, qđ in malescripto, hoc est, falso cõmis
so in scribẽdo falsum instrumẽtũ, nõ posset qs torqueri, cũ
in crimine falsi fieri debeat acerrima indagatio. l. vbi. C. ad
l. Cor. de fal. ¶ Prędictis ẽt non ob. si diceretur qđ ꝓbatio-
nes, & testes ꝓducti pro parte accusatoris, sunt singulares,
& per consequẽs nõ ꝓbant. c. licet. de prob. c. bonæ. de elec.
qa respondeo, qđ illud posset esse verum, quo ad plenã ꝓba
tionem: sed quo ad indicium vna ꝑsumptio iuuat aliã: pa-
tet ex no. p Bar. in l. fi. ff. de q̃sti. & per Io. An. in addi. Spe. in
11 tit. de ꝑsum. §. spẽs. ver. violẽta. in ver. l. vnica. post prin. † vbi
tractat, an ad torturã requirantur plura indicia an sufficiat v-
num: & dicunt etiã quãdo sunt duo indicia à remotis, vnũ
iuuat aliud. plus dicit Io. And. ꝙ in practica seruatur, qđ ꝓ
vno indicio ꝓceditur ad torturã. ¶ Præterea si consideren-
tur indicia, de quib. ego feci sup. mentionem, ibi non cadit
singularitas testium: & ex istis patet sublata esse omnia fun
damenta adducta pro parte accusatoris. Alex. de Imol.

ADDITIO.

a ¶ Bar. consil. 199. sup. consilio 74. in fin.
b ¶ Aliqualem. Ro. l. si verò. §. de viro. ff. so. ma. Cur. sen. cons.
76. nu. 4. Curt. iunior. tract. de test. conclus. 31. Auth. si quis
in reliquo. col. 4. nu. 33. C. de eden. Ias. Raph. l. admonendi.
col. 54. de iureiur. Rom. singul. 341. Mars. singul. 371. 557.
vbi

vbi dicunt ꝙ etiam transfert onus probandi in aduersariũ quod non est verum.

c ¶In speciale. Alex. inf. conſ.148.col.1.lib.2. conſ.28.nu.10. conſil.150.col.4.lib.5. Dec.conſil.454.Hippo.Mar.in practic.verb.diligenter.nu.197.

d ¶Suſpicio. hoc eſt verum, quantum ad ſuſpendendam vel eleuandam fidem, vel quantum ad capturam, ſed nõ quantum ad punitionem. adde Anchar.conſil.173.col.3.Cæpol. conſ.21.col.4. in cri. Curt.ſen.conſ.73.col.fi. Dec.c.porrecta.col.1.de confir.vti.vel inut. conſ.175.conſil.189.conſil. 448.nu.28.conſ.602.col.2.conſil.615.col.1.Iaſ. conſil.188. col.2.lib.53.Franc.Rip.c.2.nu.36.de reſcrip.

e ¶Vnum latè Hyppo.Marſ.in pra.ver.diligẽter.n.10.n.177.

SVMMARIVM.

1 *Acceptans literas videtur approbare contenta.*
2 *Teſtis non repellitur, cuius tantum in conſequentiam intereſt.*
3 *Amicitia ſimplex non repellit teſtem.*
4 *Iuramenti tempus non depoſitionis in teſte attenditur.*
5 *Cohabitatio ſimplex non repellit teſtem.*
6 *Teſtis nõ repellitur ex eo ꝙ ſollicitator non habet ſalarium, nec ꝓpter lites, niſi ſint de criminib. vel de maiori parte, & n.7.*
8 *Teſtes concordare in effectu, ſat eſt.*
9 *Exceptio diſcuſſionis non põt opponi poſt litem conteſtatam.*

CONSILIVM LXXVIII.

IN cauſa & lite vertente inter Bartholomęum olim Andreæ de S.Dominico agentẽ, & Chriſtophorum ſer Bart. ſe defendentem. ¶Viſo ꝓceſſu cauſæ ꝑtermiſsis non neceſſarijs. ¶Videndum eſt, vtrũ pro parte actoris ſit probata intentio, adeò qđ non obſtantib. in contrariũ deductis pro parte rei poſsit obtinere. ¶Et mihi breuiter videtur ꝙ ſic, maximè ex infraſcriptis. ¶Primò ex ꝓbatione reſultãte ex depoſitione Petri filij Gaſparis Nicolai: & generi dicti Chriſtophori, qui teſtis apertè deponit de ꝓmiſsione per ſtipulationem factam per d.Chriſtophorum d.Bar. de dictis florenis 60. dandis d.Bar. & qđ d.Bar. ꝓmiſit facere retrouenditionem certæ domus d. Gaſpari ſolutis primò d. Bar. per d.Gaſparem florenis 40. & per d. Chriſtophorum florenis 60. & ſic facit ſemiplenã ꝓbatio[nem] ...1. vbi numerus. ff. de teſti. & no. in l.admonendi. cum ſi. de iureiu. virtute cuius ſemiplenæ ꝓbationis põt deferri iuramentum actori in defectũ plenæ ꝓbationis, vt legitur & no. in d.l.admonendi.
1 & in l.in bonę fidei. C.de reb.cre. & in c.fi. de iureiu. ¶†Corroboratur etiã intentio dicti actoris ꝑ tranſmiſsionem literarum d.Bar. ad d.Chriſtophorum, & receptarum ꝑ d.Chriſtophorum abſq; contradictione, in quib. literis reqrebat d.Barth. per d.Chriſtophorum qđ deberet ad eum mittere dictos florenos 40. ei ꝓmiſſos ex cauſa ꝑdicta. Et per hmõi receptionem literarũ abſq; contradictione videtur conſtare de apꝓbatione narratorũ & contentorũ in dictis literis,
2 *a* l.ſi filius.ff.ad Maced. & in Cle.1.de ꝓcu. iuncta l.filiusfa.§. inuitus, ff.eo.tit. & no.Bar. in l.quo enim. in prin.ff. rem ra. hab. & in l. cùm tabernam.§.1.in fi. per illum tex.ff.de pig. & Bal. in l.ſi abſentis. in 2.co.C.ſi cer.pe. & in l.fi.C.ad Mac. & Bar. clarè in l. Titius Seio.ff.de conſt. pecu. ¶Et ibi ẽt dicit ꝙ per hmõi literas põt ꝓbari ſtipulatio tanq̃ prius facta, vt ibi. & l.ead. & ibi no.ff.de dona. inter virum & vxo. q̃uis per epiſtolam inter abſentes non poſsit contrahi ſtipulatio. l.1. in prin.ff.de ver.obl. & l.inter abſentes. C.de inut.ſtip. ¶Accedunt ea q̃ no. per Bal. in rub. C.de fi.inſtr. in 10.col. in ver. q̃ro qd de literis, &c. vbi dixit qđ ille qui acceptat literas ſibi tranſmiſſas, videtur fateri vera ea eſſe, quæ continentur in literis per d.l.ſi filius. ergo videtur ꝙ Bart. ſit confeſſus verum eſſe ꝙ interceſſerit ſtipulatio, vt literis continebatur. ¶De tranſmiſsione aũt & receptione dictarum literarum ꝓbatur per teſtes, ſ. per d.Petrum, & per presbyterum Paulum, & per Nicolaum Thomæ de Camaiorũ. & ſic videtur quod ẽt abſq; iuramento deferendo dicto actori eſſet probatum, tamẽ ad cautelam põt inſtari ꝙ deferatur. ¶†Non ob. ſi contra dictum Petri primi teſtis opponeretur qđ ipſe ꝑtẽdit intereſſe: eò qa ſi d.Chriſtophorus ſoluat dictos 60. florenos, Gaſpar pater dicti teſtis poterit conſequi retrouenditionem, d.domus. facit l.parentes. C. de teſt. & l. teſtis.ff.eo.tit. reſpondeo ꝙ iſta cauſa principaliter non pertinet ad d.Gaſparem, ſed ad d. Chriſtophorum, & licet in conſequentiam poſsit redundare in vtilitatem d Gaſparis, tamen hoc non infringit dictam atteſtationem Petri: hoc patet in l.qui in teſtõ. in princ.ff.de teſta. cùm ibi no. & in l. ſi quis.ff.de reb.dub. & in d.l.dictantibus. C.de teſta. vbi legatarius in cauſa teſtamẽti põt eſſe teſtis: qa principaliter non diſputatur de legato ſuo, licet in quadam conſequentia illa cauſa cõcernat commodũ legatarij: vt declarat Cy. & Bal. in l.oĩbus. C.de teſt. & doc. in c.inſuper. extra. eo.tit. ¶Et ideo dicit Bar. in d.l.ſi qs. ꝑ illã l. videtur quod cõreus poſsit teſtificari pro cõreo: & fideiuſſor pro fideiuſſore: qa principaliter in cauſa non teſtificantur, etiã ſi fideiuſſor ꝓ confideiuſſore deponat quod non interceſſerunt vt principales, ſed vt confideiuſſores, vt not. Cy. Bal. & alij in d.l.dictantib. & Bal. in l.fi.§.1.C.de vſu. rei iudic. ¶Vnde dicit Io. An. in reg. ſine poſſeſsione. de re.iud. in 6. in mer. quod ſi petit eꝑs decimam contra vnam eccleſiam, & rector illius eccleſiæ opponit, ꝙ generalis conſuetudo eccleſiarum illius loci eſt, quod nõ ſoluatur decima, poterit dictus rector conuẽtus ꝓbare per rectores aliarũ eccleſiarũ illius loci. ¶Pro hoc ẽt bene facit id qđ not. Ia.Bu. & Ang. in l. non ſolùm §. q̃ritur.ff.de procu. vbi per illum tex. dicunt, qđ licet creditoris interſit debitorem ſuum, habere locupletem, tamen in cauſa debitoris ſui poterit ferre teſtimonium. alia plura ad hoc confirmandum adduci poſſunt, ſed hæc ſatis ſunt.
¶Non obſt. ẽt ſi dicatur qđ iſte Petrus teſtis aſſerit ſe ami-
3 cum d.Bar. qa reſpondeo† qđ ſimplex amicitia *b* non inha-
b bilitat teſtimonium. l.ſciendum.ff.de vſu. not. Bal. in l.eos. C.de teſt. niſi ꝓpter amicitiam vnius reſultaret odioſitas alterius, contra quem teſtificaretur, vt declarat Bal. in l. ſi qs. in vlt.col. C.de teſti. & dicit Spe. in tit. de teſte.§.1.in princ. quod amicitia non repellit teſtem, niſi ſit maxima: allegat in arg. l.latæ.ff.de ver.ſig. & l.aut affini.ff.de procur. & dicit ita tenere Iac. Bal. & Io. Bart. in l.admonendi.ff.de iureiur. in ... reqrit teſtem eſſe multum amicum ad hoc, vt non faciat ſemiplenam ꝓbationem. & dicũt communiter doc. in ca.quoties. de teſt. quod amicitia quando eſt talis, quod corruptionem inducit, repellit teſtem, vt ibi. & l.3. in prin. cum ſi.ff. de teſt. ſed amicitia charitatiua, q̃ quidem eſt virtus, non repellit teſtem. vnde ſcđm legem diuinam debemus diligere proximum ſicut noſmetipſos, vt habetur de pœn.c.2.§.item ꝓximos. committitur ergo iudicantis arbitrio cognoſcere qualis ſit amicitia inter teſtem, & illũ pro quo ꝓducitur. & ſic intelligi poſſet, an repellat teſtem vel non, & habet conſiderare, an ſit leuis amicitia, vel non per ꝑdicta. & no. in c.cùm oportet. de acc. vbi per gl. in verb. inimicis. & no. etiam gl.1. hoc volens. l. inſinuante. de offi. deleg. ¶Accedit ꝙ in ꝓpoſito voluit Iac.Bu. in l.4. in princ: ff. de teſt. dum dixit, ꝙ etiam vbi qualitas amicitię eſſet talis, q̃ diminueret fidem teſtis, tamen ꝓpter numerũ ſuppletur ille defectus. vnde dicit ipſe, ꝙ ſi duo teſtes idonei ſufficerẽt regulariter, & nunc ꝓducerentur tres teſtes coniuncti tali amicitia, quæ aliàs diminueret fidem teſtis, hoc caſu ꝓpter numerum ꝓbabunt, per id qđ dixit gl. reputata ſingularis in d.l.3.§.eiuſdem. in verbo, numerus: quæ dixit quod illud quod deficit in fide, ſupplet numerus, ſuppletur ẽt ſecundum eum ꝓpter dignitatem, vel ꝓpter authoritatem & fidem, vt ſi eſſet bonus mercator, vel fidelis campſor, qa quauis ſit coniunctus d.amicitia, tamen probabit. arg. d.l.3. in prin. vnde cùm in ꝓpoſito noſtro concurrãt ẽt aliæ ꝓbationes, de qbus dixi ſup. ceſſat ſuſpicio ꝑdicta. ¶Et ſimiliter dico quod non obſtat, ſi diceretur quod dictus Petrus teſtis aſſeruit ſe quandoq; habitaſſe in domo d. Bar. & ita etiam nonnulli teſtes recepti pro parte Chriſtophori deponere conantur: quia reſpondeo ꝙ non eſt ꝓbatum per aſſertionem dicti Petri teſtis, neq; per teſtes Chriſtophori ſaltem conteſtes qđ tꝑe quo d.Petrus iurauit tanq̃ teſtis, in d.cauſa
4 tũc habitaret in domo d.Bar. ¶†Et circa inhabilitatem vel habilitatem teſtis, attenditur tempus iuramenti & non depoſitionis, l.3.§.duæ. & ibi no.ff.de Carb.edic. & l.qm̃ liber.

C.de testib.& not.in l.1.C.de testi. & in l.ad testiũ. §.condi-
tionum.ff.eo.tit & no.Io.An.in regula factum legitime. in
me. Spe.in tit.de teste.§.1.ver.qd si testis.& doc in c.testimo
5 nium.de test.¶†Præterea ille,q quandoq; habitat in domo
mea,non repellitur à testificando pro me,si non erat merce
narius meus,ꝑut nõ erat Petrus,q non erat mercenarius.
d.Bar.quatenus percipi põt ex actis.vnde non enumeratur
c inter domesticos,c q à testimonio repelluntur, iuxta l.2.cũ
ibi no.per Cy.& alios.C.de testi.& legitur & no. in c. in lite
ris.de testi.& per Spe.in tit.de teste.§.1. vers. item excipitur
ꝙ est domesticus. ¶Non ob.etiam si diceretur ꝙ dictus Pe
trus erat solicitator causæ p̃dictæ,& sic repelli debeat à testi
monio,qa respondeo: primò ꝙ hoc non videtur esse ꝓba-
tum legitimè saltẽ per testes q non sint singulares:nam te-
stes singulares non ꝓbant.c.licet causam.de prob.l.ob car-
6 men.§.fi.ff.de testi.cum vulg. ¶†Præterea, vt dicunt domi-
ni de Rota,tunc demũ repellitur solicitator,quando à prin
cipali domino causæ est missus salariatus ad solicitandum
causam:quia maiorẽ videtur habere affectionẽ, quàm ꝓcu
rator q à testimonio repellitur.c.Roma.de testi.lib. 6.l.1.ff.
eo.tit.secus si nõ fuit deputatus à domino principali causę.
vnde dicunt,ꝙ si ꝓcurator causæ deputasset aliquem ad so
licitãdum causas sibi commissas,posset esse testis: qa socius
socij mei,non dicitur socius meus.l.nam socij. ff.pro socio.
& 81.dist.legitur.ita concludunt p̃fati domini de Rota.con
clu.149.inci.Item quod solicitator causæ. & Ant.de But.in
c.cũ à nobis.de testib.sed hæc non sunt ꝓbata contra d. Pe-
trum:ergo, &c. ¶Non ob.si dicatur qđ iste testis habuit di-
scordias & lites cum d. Christophoro,qa dici potest hoc nõ
esse ꝓbatum per contestes,præterea talia non repellunt te-
7 stem,† nisi sint discordiæ & inimicitiæ capitales vel ciuiles
de oĩbus bonis,aut de maiori parte.not.in Auth.si dicatur.
C.de test.in c.cùm oporteat.de accus.¶Non ob.etiam si di
catur ꝙ iste testis est gener d. Christophori : qa respõdeo ꝙ
gener inuitus non cogitur testificari contra socerum: sed si
sponte vult testificari,& non vti priuilegio.põt.l. 4.in prin.
& ibi no.Bar.post gl.ff.de test.¶Non ob.si contra d. presby
terum Paulum opponatur, qđ circa probationem dictarũ
literarum ipse variat ab eo quod deponit d. Petrus, qa Pet.
dicit ꝙ in aliquibus dictarum literarũ continebantur hæc
verba stipulationem importantia : videlicet, che quando
vno dice promettime tu 10. florini che io te præstai.& tu re
spondi:si te gli prometto.d.verò presbyter deponit, qđ vi-
dit & legit descripta & narrata in d.literis,& qđ in eis conti
nebatur: videlicet, Christophoro voi sapete che quãdo me
facisti dicta ꝓmissa.de florini 60. per stipulationem dicesti
che sapiati che cosa voleua dire stipulatione,& che era, ver-
bi gratia? Tu me prometti dare sachi tre de grano. & ture-
spondi: si che io tegli prometto, &c. qa respondeo,ꝙ testes
isti non dicunt,qđ verba formalia fuerint illa,q̃ ipsi referũt.
8 † & hoc tunc satis est ꝙ concordent in effectu,ꝑut concor-
dant isti,licet discrepent in cortice verborum.l.3.in prin.ff.
de testi.l.q sentẽtiam.& ibi no.doc.C.de pœnis.c.nihil ob-
stat.& ibi doc.de verb.sig.¶Vnde vt dixit Bal.in c.bonę me
moriæ Magunti.de elect.si vnus testis deponit quòd Titius
promisit duos solidos,alius dicit ꝙ ꝓmisit 24.denarios,nõ
sunt singulares.Non ob.etiam si dicatur quod ob.exceptio
diuisionis vel excusionis, quia respondeo, ꝙ beneficium
diuisionis non põt hic competere d.Christophoro,qa com
petit duobus reis obligatis in solidum, pro eadẽ quantita-
te,vt in auth.hoc ita.C.de duob.reis.de duo.fideius.vel iux
ta l.inter fideiussores.& l.inter eos.ff.de fidei.sed in propo-
sito, si bene aduertatur, non apparet quod d. 60. florenos
promiserit dictus Gaspar,sed solum d.Christophorus pro-
misit 60.florenos, Gaspar aũt promisit alios 60. florenos:
ideo diuersitas rei ostendit, ꝙ illi non fuerunt duo conrei
promittendi.l.2.& l.eadẽ.& l.si id quod.& ibi no.ff.de duo.
reis.ideo frustra tractatur de beneficio diuisionis. Et licet
Petrus testis deponat qđ Christophorus tempore ꝓmissio
nis dixit ꝙ promittebat dictos florenos cum his verbis: mi
principiale & in solido col.dicto Gasparo obligando,&c.ta
men non dicit ꝙ ibi Gaspar promiserit dictos 60.florenos.
9 ¶†Non ob.exceptio excusionis non factæ: qa respondeo,
ꝙ talis exceptio debuit opponi ante lit.contest. scđm veras
conclusiones,vt no.Cy.in l.exceptione.in 6.q.C.de proba.
& ibi Bal.Pet.& Cy.in auth.præsente.in 8.q.C.de fideius.&
Sal.in auth.hoc si debitor.in 11.q.C.de pig.est enim dilato-
ria,vt per doc.in locis p̃alle.& per Bar.in l.1.ff.de excep. me
ritò ante lit.contest.debuit opponi.l.ita demum.C.de pro
cur.l. fi.C.de excep. patet etiam per dictos,saltem per d. Pe
trum,& per dictum presbyterum mediantib. dictis literis,
de quibus deponunt,probatum esse ꝙ renunciatum fuit d.
beneficijs,& ꝙ in dictis literis continebatur in effectu,ꝙ d.
Christophorus habuerit scientiam dictorum beneficiorũ.
& per hoc non oportet insistere sup quadam satis leui reser
uatione vel exceptione facta per iudicem.¶Non ob.si dice
retur ꝙ non fuit d.Bar. legitimè facta obligatio de retrouẽ
dendo domum Gaspari,qa põt responderi ꝙ scđm ꝙ depo
nit d. Petrus non tenetur retrouendere d. Bart. nisi primo
solutis d.Bar.dictis 60.florenis. ¶Cautum tamẽ erit qđ ad
huc pendente iudicio offerat d.Bart.se paratum d.Gaspari
retrouendere sibi scđm formam dictæ promissionis,& hu-
iusmodi oblatio producatur, qa ius pendente iudicio su-
perueniens actori ex causa de p̃terito,conualidat iudiciũ.
l.si rem.§.fi.ff.de pign.act.l. si mandauero tibi aut Titio.ff.
mand.& plenè no.in l.nõ põt.ff.de iud. Ex quib. concludo
partes iudicis esse in condẽnando d. Christophorũ, vt sup.

ADDITIO.

a ¶Literis. adde Bar.Bal.l.Titius.2.de constit.pecu.Bal.l.cũ
tabernam,in fi.ff.de pign.Lanfran.rep. c. qm̃ cõtra falsam,
ver.instrumentorũ productiones.nu.76.de prob.Matthæ-
sila.sing.22.Cæpol.caute.24.Ant.Cor.in fin.ver.taciturni-
tas.Ias.l.emptor.§.Lucius.ff.de pac. rep.l.admonendi,col.
51.de iureiur.consil.47.col.1.lib.1.Hyp.Mar.re.rub.de pro
ba.& in pra.§.diligenter.nu.137. Alc.l.detestatio.col.10.ff.
de verb.sig.Franc.Rip.c.cum M. Fer.nu.132.de constit.Sed
hæc non puto vera,nisi in eo qui gerit noĩe alterius,& ei no
tificat, vt in d.l.si filiusfa.vbi & in similibus sit sp̃ale.& ita te
net Bal.l.1.ff.manda.Pau.l. qui enim rem rat.hab.Dec.c.cũ
M. Ferr.col.7.8.c.2.col.4.in fi.de fide instr.
b ¶Amicitia. infr.consil.96.lib.7.Stephan.Auffr.de repro.
testi.verb.amicitia.
c ¶Domesticus. latè Auff.de trac.de re,p. test. ver.domestic.

SVMMARIVM.

1 *Feudi cognitio non spectat ad patronum vel pares curiæ, nisi actor agat ex lege feudali.*
2 *Episcopus non est iudex in his quæ de mensa sua, sed bene in his quæ ecclesiæ suæ sunt.*
3 *Solennitas ecclesiastica requiritur in infeudatione, si non est solita infeudari.*
4 *Solennitas præsumitur ob diuturnitatem.*
5 *Solennitas præsumitur ex patientia 30. annorum, etiam in præiudicium tertij.*
6 *Pensio modica non attenditur in feudo, licet aliud in emphyteusi.*
7 *Clausula, ex certa scientia, tollit omnes defectus positiui, non naturalis iuris.*
8 *Concessioni nõ derogatur si quid addatur vel remouetur.n.10.*
9 *Feudum vel emphyteusis est hypotheca pro canone.*
11 *Tempus petendæ inuestituræ non currit nisi scienti, nec committitur in feudum, nisi patrono volente, & minor restituetur.*
12 *Prælatus potest solus commissum feudi ecclesiæ remittere.*

CONSILIVM LXXIX.

CIrca primum de quo quęritur, scilicet coram
quo d. causa feudi tractari debeat, videtur qđ
cùm de feudo futura sit q̃stio inter episcopũ
Brixien. cuius antecessor feudũ concessit, &
inter hæredes domini Philippini, cui cõcessio
facta est, debet causa tractari coram parib. curię: vt in c.1.de
cõ.inter do.& vasa. de inuesti.c.1.de cõ.feu. apud pares ter.
in ca.1.de l.Conradi.& in c.imperialem.§. præterea si inter.
de proh.feu.alie. per Fed.& hoc etiam videtur verum, qm̃
causa vertitur cũ p̃sona ecclesiastica & sup re ecclesię, puta
cũ ep̃o. Ita in terminis istis videtur casus in c.1.de cõ.inva
& epi-

& episcopum.de ben & ibi Bal.qui dicit,ꝙ in casu illo non habet locum decretalis.c.si diligenti.de fo.comp.per ratio nem,de qua ibi per eum.& per eundem in c.1.de contro. apud pares ter. vbi tenet, ꝙ pares curiæ, quãuis laici sint, de cã prædicta agnoscent.& idem tenet Inno.quẽ* cõmuniter alij sequuntur in c. verum. & in c.ex parte de fo.compet.& Host.in c.cæterùm.de iud. ¶ Et ꝙ ad pares curiæ spectet co gnitio q.vertẽtis inter do.& va.firmat Iac.de Bel. in sua ma gist.di.quam ponit in c.1.de inuestitura in mar.facta.quam sequitur etiam ibi Bal.& no.in palleg.c.cęterùm. ¶ Dicuntur aũt pares curiæ similes vasalli ab eodem episcopo feudum sine fidelitatis iuramento tenentes.c.1.si de inuest.inter do.& vas.lis ori.c.1.de cont.feu.apud pa.ter.& in d.§.pte rea si inter. ¶ Et no.Host.Inn.& Io.An.in d. c. cæterùm. vbi ẽt tradunt formã eligendi pares, coram quib.cã terminari debet.Nam dominus primò eligit vnũ vel quot voluerit,& totidem eligit vasallus.vt ibi per eos.& ibidẽ no.glo.in d.§. præterea.& idem no.And.de Isern.in d.c.1.de cõ.feu. apud pa.termi.& ibi de hoc est tex.si aũt non extant pares vel alij vasalli simile feudum habentes, tunc secundum glo.in d.§. ꝑterea,cã debet tractari coram ordinario.& idẽ not.An.de Iser.in d.c.1. de inuest.in mar.fact. & in c.1.de contro.feud. apud pares term.vel scđm Io.An .& doc.in d.c.cæterùm. in fi.debent à partib.eligi arbitri,q cãm decidant:sicut quãdo eliguntur,cùm episcopus agit cõtra subditum.11.q.1.si cle-
1 ricus. ¶ † Sed pmissis non ob.in hoc casu aliter concludendum puto, videlicet ꝙ aut hæc cã nulli est delegata, & non cognoscetur p pares curiæ:neq; tanq̃ cã feudalis: qa episco pus non innititur ex feudo,sed ex dominio vendicando rẽ. & sic non tanq̃ dominus feudi, nec ex natura feudi dicit rẽ esse reuersam ad se,imò negabat rem esse feudalẽ:ergo non debet cognosci per pares curię,seu per eos,ad quos spectat causæ feudalis cognitio. hoc no.Io. An.in c.Rom.§. debet. de ap.lib.6.in nouella.alleg.no. per gl. in d.c.cæterùm. vbi dicitur ꝙ ad hoc vt cognoscatur de causa per iudices feudi, reqritur ꝙ in libello actor innitatur ex feudo.nec attendetur exceptio rei,dicentis se habere in feudũ, & cãm ad iudi ces feudi ptinere: qa quo ad discernendũ cuius sit iurisdictio,inspicitur forma libelli.l.pe.in fi.de iurisd.om.iu. ¶ Et ideo dicũt Inn.& do.vbi sup.ꝙ si agatur actione psonali ad rem feudalẽ,puta pignoratitia, vel depositi semp agetur co ram ordinario,qa nõ agit iure feudali vel cõdi.ex l.feu. Nã cùm iudices feudi non habeãt iurisdictionẽ, nisi inquantũ lex feudalis cõcedat, nisi ex ea agatur,non põt corã ipsis cã tractari.& idẽ no. Bald.in c.1.de inue.in mari.fa.patet ergo ex pdictis,ꝙ vbi rõne certæ qualitatis causæ imprimitur iu risdictio iudici, oportet ꝙ de ea fiat mentio in libello, & ex ea inuitatur actor secundũ Inn.in loco palleg ato. & idẽ no. Inn.in c.cùm sit.& in c.conq̃stus.de fo.comp.& Bal.in l. edi ta.in rep.Padu.C.de eden.in 12.col.ver. sed nõne sufficit ꝙ libellus,&c.& no.do.in c.si clericus.de fo. comp. ¶ Ad hoc qđ no.Bar.in l.1.ver.qro,aliqs Florentinus. ff.si qs in ius vo. nõ ierit. qđ ẽt voluit Bal.in materia nostra, in d.§.pterea. in 2.col. ¶ Tertiò fortificatur p c.ex parte.cùm ibi not.per gl. de fo.comp. vbi si agitur ad recuperandam possessionẽ rei feudalis,qua qs spoliatus extiterat,non agitur corã iudice feudi,qa agens innititur iuri cõi, & non ex iure vel lege feu di.& idẽ no.gl.& Inn.in c.cæterùm.&Bal.in d.c.1.apud quẽ vel quos contro.feud. & in c. 1.de inuest.in ma.fa.& in d.§. pterea.& idẽ tenet And.de Iser.in c.1.de contr. inter epis.& vas.ẽt si in libello narraretur dictam rẽ esse feudalem,scđm Bal.in d.§.pterea. ¶ Fortius dixit Old.in cons.272.inci.Respondet pater. ꝙ si est qõ inter ecclesiam & hæredẽ extraneum Titij vasalli sup re concessa in feudũ, Titio nõ cognosceretur per pares curiæ, sed per ordinariũ. ¶ Quis igitur cognoscet,dico ꝙ cùm hæc sit cã spectans ad forũ ecclesiasticum,qa vertitur sup re ecclesiastica.c.si clericus.& ibi no. Inn.& alij de for.comp.& psertim quãdo repitur res ecclesiastica,q̃ detinetur ex contractu,cuius rescisio petitur.12. q.2.Apostolicos.& c.quicunq;.ꝑut in casu nostro,ꝙ isto ca su actor.i.episcopus,nõ seqtur forũ rei,vt dictis iurib. ideo videndũ est qs erit ecclesiasticus iudex,qui de hac cã sit co-
2 gniturus.† Respondeo,ꝙ ipse episcopus iudex esse nõ pote rit,qa non põt esse iudex in cã,qua tractatur de ptinente ad mensam eius, per id qđ habetur in Cle.2.de reb.eccles.non alie.& firmat Ant.de Bu. in c.cùm venissent. de iud.vbi ẽt p hoc alle.no.per Io.An.in c.insup.de testi.& ita põt intelligi id qđ no.Inno.in c.ex parte.el 1.de ver.sig.& firmat hoc expressè Do. de S.Gemi.in c. Romana, de pœnis.in 6.licet aliud sit in causa ecclesiæ,q̃ verteretur sup re, q̃ non esset de
a mensa epi,qa eps possit esse iudex.a 2.q.6.si qs.& not.glo.& doct.in c.cùm venissent.& in d.c.ex parte.& doct.in c.1. de pœnis.in 6.& Bart.& Bal.in l.1. C.ne qs in sua cã.in ꝓposito ergo de iure debet per epm agentem, & p hæredes domini Philippini, fieri electio arbitrorum, corã quib. erit cã tractanda & terminanda.tex.est.11.q.1.c.si clericus. & no. gl.& doct.in c. pastoralis,in verbo,exactis.& c.irrefragabili.§. cęterùm.de offi.deleg. Aut causa est delegata à Romano pon tifice, & tunc poterit cognoscere delegatus, vt 11.q.1. iudices.delegatus enim maior esse dicitur, quolibet ordinario in cã sibi delegata.c.significasti. de offi.dele. c.sanè. cum se. eo.tit.l.minor aũt.§. fi. de mino. ¶ Et hoc indubitanter verum est,si vertitur in loco subdito Romano põtifici,quo ad temporalem iurisdictionem. c.1.de calum.c.si duob.de ap. c.Rayn.de testa.c.fi.ne cle.vel mona.lib.6. vel vbi consuetu do se haberet, ꝙ Romanus pontifex causas contra laicos mouendas spectantes ad iudices seculares delegaret. c.nouit.de iud.& d.c.si clericus. ¶ Fortius tamen est in casu nostro, s.quod dicta delegatio teneat etiam in loco non subdi to,qa dicta causa spectat ad ecclesiã rõne rei q̃ petitur, vt d. c.si clericus. & dixi sup. quo casu potest Papa hmõi causam indistinctè delegare.c.super quibusdam.in fi.de verb.sig.c. conq̃stus. de for.comp.& no.Spe.in tit.de compe. iud. deleg.§.1.ver.30.& Io. Cald.& Ant. de Bu.in c.ex tenore. in fi. de fo.comp. ¶ Imò generalis cõsuetudo seruat ꝙ indistinctè ad petitionem clerici contra laicum omnis cã per Papam delegatur,& delegari possit,vt no.Spe.in tit.pall.cum ver.seq.& Arch.89. dist.iudicatũ. & sentit ibi clarè Ant. de But.in d.c.si clericus. ¶ Per pdicta patet ad allegata in contrarium responsio:quia illa ꝓcedunt quando agẽs innitere tur ex iure.& l. feudi. & ita ex libello comprehenderetur. Sed in casu nostro fundamentũ epi agentis non est ex iure feudi,sed ex dominio ecclesiæ. ¶ Quo ad secundum dubiũ videretur primò dicendum dictam infeudationem dictorum de Montrono non tenuisse, quia cùm psupponatur ꝙ erat de mensa ecclesiæ episcopalis,vt patet in literis Aposto licis in concessione inuestituræ. ergo sequitur ꝙ non erat illa res solita infeudari,aliàs non diceretur de mensa, iuxta notata per gl.sing.in Cle.frequens.de exces.præla.in verbo mensam.& no.Inn.in c.vt sup.de rebus eccle.non alie.ideo non potuit concedi domino Philippino in feudum per epi scopum sine consensu capituli & non præcedente solennitate requisita in alienatione vel perpetua locatura vel concessione rei ecclesiasticæ.c.tua.& c.cum Apostolica. de his q̃ fiunt à præla.c.nulli. cum ibi no.de reb.eccl.non alie.c.1.
3 eo.tit.lib.6.12.q.2.§.Abbatib.& c.fine. ¶ † Et ꝙ talis solennitas requiratur in infeudatione noua, & ꝑpetua concessione in emphyteusim, quando res non est solita eodem modo locari,probatur in d.c.nulli.& in c.1.de feudis. in vsibus feud.& no.Iac. de Bel.in c. 1.in prin.qui feu. dare pos.& ibi gl.in verbo feudum dare.vbi ẽt per Bald.& est text.in c. 1.& ibi etiã doc.de cler.qui inuest.fac.in vsi.feu.no.ẽt per Bart. in l.ẽt.ff.so.ma.& in Auth. hoc ius porrectum. col. C. de sacrosan.eccl.& quando non extaret capitulum, debet eps in talibus concessionibus requirere consensum honestorũ clericorum suorũ.12.q.2.placuit.ita no. Arch.Inn.& doc.in c.1.de transa.& Ioan.An.in c.1.de his q̃ fiunt à præla. ¶ Vtrũ aũt reqratur consensus Archiepi vel Papę non insistendum ex quo de licentia Papæ constat,de quo per gl. in c.1.in verbo defensores.de reb.eccl.non alie.li.6.& per doc.& Host. in c.1.de his q̃ fiunt à pla. & per Inn. in d.c.1. de transa. & gl. in Auth.hoc ius porrectũ.in verbo ordinatur, per glo.in c. quibuscunq;.12.q.2. ¶ Sed pmissis omnibus non obstantibus cõtrariam sententiã, in casu nostro, de quo q̃ritur,ꝓba

biliorem eſſe puto: qa eſto qđ dicta ſolennitas conſenſus ca
4 pituli, & tractatus reqratur: †tamen attento ꝙ iam ſunt 60.
b anni, *b* & vltra ꝙ facta fuit dicta conceſsio, præſumi debet
ꝓpter temporis diuturnitatem oĩa ſolennia ꝑceſsiſſe, vt eſt
tex. quem Bart. & doc. reputant ſingularem in l. ſi filius. C.
de peti. hær. & per hoc dicit ibi Bal. ꝙ ſi ſtatuto cauetur, qđ
filius non poſsit contrahere ſine expreſſa licentia patris, &
filius alienauit: ſi emptor diu tenuit patre patiente, ꝑſumi-
tur licentiã patris præceſsiſſe, licet de ea non conſtet. ¶ Ad
idem textus in l. qui alienam, in prin. ver. ſed ſi non adiecit.
ff. de acquirenda hære. Ex quo colligitur ibi argumentum
per Bal. ꝙ ſi prælatus diu fuit in poſſeſsione ꝑlaturæ, præſu
mitur ab epiſcopo legitimè inſtitutus, quamuis non poſſet
ꝓbare de titulo. & ſimiliter ſcđm Bal. quem ſequuntur ibi
Moderni. ſi ſtatuto cauetur, ꝙ mulier nõ poſsit ſe obligare
ſine conſenſu ꝓpinquorum: tamẽ poſt longũ tempus à die
obligationis ꝑſumetur ſolennitatẽ & conſenſum ꝓpinquo
rum interceſsiſſe. dicit enim ibi Bald. & poſt eũ Ang. ꝙ ſi qs
diu tenuit rẽ vt feudalẽ, vel emphyteuticã, ꝑſumatur con-
ceſsionẽ ſolẽniter in ꝑpetuum ꝑceſsiſſe. allegat glo. no. in l.
fi. in glo. mag. fi. C. de iniu. & id qđ legitur & no. in l. cũ de in
rem verſo. ff. de vſuris. no. Gui. de Cu. in l. malè agitur. C. de
ꝑſcri. 30. an. & Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. 142. qđ
reputat An. menti tenendũ. & refert ſe de facto habuiſſe. &
idẽ no. in l. oẽs. C. de ꝑſcri. 30. an. & in d. l. malè agitur. & in
d. l. cùm notiſsimi. §. fi. eo. tit. facit qđ not. Bart. in l. cõpetit.
poſt gl. eo. tit. facit text. in c. ſi qs per triginta. ſi de feu. fuer.
contro. inter do. & ag. ad idẽ quod no. Hoſt. & Io. An. in c. il
lud. de ꝑſum. vbi dicũt, ꝙ ſi qs vt ꝑlatus vel canonicus in ali
qua eccleſia diu ſteterit, ex hoc ꝓbatur eum legitimũ con-
currente ſaltem fama viciniæ. ar. c. qa veroſimile. de ꝑſum.
ad idẽ text. optim. in c. ea noſcitur. de his q̃ fiũt à ꝑla. vbi illi
q allegat nõ interueniſſe conſenſum capituli, incumbit o-
nus ꝓbandi. hoc ibi affirmat apertè gl. & ibi tenet Io. An. ſi
non reclamet capitulum, & non poterit reclamari poſt 40.
an. cùm ſit ꝑſcriptũ ſcđm Io. And. ibi. idem videtur velle ibi
Inn. ꝑſertim ſi opponitur poſt actum iam celebratum ꝙ nõ
interuenit conſenſus capituli, qa ſcđm eum ꝑſumitur pro
ſolennitate, niſi cõtrariũ ꝓbetur. ¶ Et hoc maximè videtur
verũ in actu de antiquo, ꝓut in caſu noſtro, ꝓut ibi tenuit
An. de Bu. ꝑ ea q̃ no. Io. An. in c. Albericus. de teſti. & ꝑ id qđ
no. Cyn. in l. emancipatione. C. de fi. inſtr. & Inn. in c. inno-
tuit. de eo q fur. or. ſuſcepit. Ad hoc qđ not. Bar. in l. admo-
5 nendi. de iureiu. in 11. col. ver. q̃ro qd ſi reperiuntur. ¶ †For
tificatur ꝑ id qđ legitur. & not. in c. ꝑuenit, de emp. & vend.
vbi ſcđm vnũ intellectum gl. ex patientia ꝓ tpe an. 30. ꝑſu-
mitur interueniſſe ſolennitas, & conſenſus requiſitus quan
do tractabitur de ꝑſumenda ſolẽnitate, quãdo agitur de ac
qrendo ſine dãno tertij, vt no. ꝑ glo. & doc. in d. l. ſi filius. &
An. de Bu. in c. veniẽs. el 1. de teſti. dicit ꝙ factũ ante 40. an.
dicitur factũ antiquũ. ꝑ no. ꝑ Inn. in c. veniens. de ver. ſig. &
ita põt intelligi id qđ ipſemet dixit Ant. in c. illud. de ꝑſum.
vbi dixit ꝙ factũ antiquũ intelligitur arbitrio iudicis, ar. c.
de cauſis. de of. dele. & in l. 1. ff. de iur. deli. ¶ Et ꝑ ꝑdicta pa-
tet reſpõſio ad allegata in contrariũ: qa verum eſt ꝙ reqrun
tur illæ ſolẽnitates: attamẽ interceſsiſſe ꝑſumuntur. ¶ Et ꝑ
ꝑdicta ſatisfactũ eſt tertiæ dubitationi: qa ex quo non tra-
ctatur de validitate cõceſsionis ꝑdij de Triuiſano, qđ qdem
actu nunq̃ conceſſum fuerit in feudũ. ſed tractatur de con-
ceſsione feudi de Montrono, vnde non eſt attendendũ, an
ꝑdium de Triuiſano ſolitũ ſit infeudari vel nõ: ſed illud be-
ne attendi debet in ꝑdio de Mõtrono conceſſo in feudũ, vt
dixi, licet illud ſolitũ non fuerit infeudari, tamẽ valuerit cõ
ceſsio ꝑ allegata. Et ſimiliter nõ oportet eadẽ rõne inſiſtere
circa quartũ dubiũ, ſ. an habeat obeſſe ꝙ nõ fuerit cognitũ
per Arch. an ꝑdium de Triuiſano fuerit ſolitũ infeudari, qa
6 de illo nõ q̃ritur, ſed de ꝑdio Montroni. ¶ †Circa quintum,
ſ. an vnũ par ſpronorũ dicatur eſſe annus cenſus ſiue canon
cõpetens. ¶ Et videtur dicẽdum, ꝙ ſaltẽ canõ cõpetens de
beret iudicari ille q aſcendit ad redditũ, q ꝑcipitur ex re i-
pſa facta diminutione, 6. par. ſ. ſi fructus aſcẽdebant ad duo
decimã, competẽs canon erit in decẽ, vt in Auth. perpetua.
C. de ſacroſa. eccl. ſeruata diſtinctione, de qua ibi. & in §. qa
verò. idẽ ibi Ang. in fi. cũ ſe. & ibi gl. ord. in Auth. de nõ alie.
plenè no. Spe. in ti. de locato. §. nunc aliqua. ver. vt aũt. cum
ver. ſe. & legitur & no. in auth. de non alie. & emph. §. 1. cum
ſe. & plenè ꝑ Bar. in d. auth. ꝑpetua. bene facit tex. in §. lex v-
traq;. in auth. de non alie. ¶ Sed his nõ ob. non puto ꝑdicta
locũ habere in feudo, ſed in mera emphyteuſi ꝓut loqtur.
¶ Hoc ꝓbo ꝑ tex. in c. ad noſtrã, cũ ibi no. per Io. de Imo. de
reb. eccl. nõ alie. vbi dicit ꝙ eccleſia poſsit laico in feudum
villã concedere, cũ hoc ꝙ laicus ꝓ feudo ſolueret 80. ſemel
tm̃. & ita ſoluit laicus primo anno & redditus excedentes
d. ſummã 80. ꝑcepit ex redditib. feudi, dicitur ibi ꝙ ſi eccle
ſia fuit enormiter læſa, põt reſtitui in integ. aduerſus con-
tractũ, vt ibi not. videtur dicendũ ꝙ de iure cõi ẽt ibi pote-
rat reſcindere contractũ ꝑ remedium. l. 2. C. de reſc. vẽ. qa ẽt
erat decepta vltra dimidiã iuſti precij. qđ cõſtat euidẽter,
qa preciũ ſeu valor rei diſcernitur ex qualitate redditus. l. ſi
quos. C. de reſc. ven. & no. in l. 2. eo. ti. ergo patet ꝙ eccleſia
fuit decepta vltra dimidiã, ſi feudatarius primo anno reci-
pit vltra illa 80. q̃ ꝓ integro feudo ſoluit. Ita dicit Io. de Im.
in d. c. ad noſtrã. ꝙ licet doc. nõ tangãt, tamẽ põt ſcđm eum
reſpõderi, qđ feudum principaliter non dẽt dari ꝓpter pe
cuniã, ſed ꝓpter amorẽ & honorẽ domini concedentis, vt
habetur in c. 1. de feu. dato inuicẽ. l. cõmiſſoriæ. & ſic nõ de-
bet ſui natura pecunia emi. & iõ hîc non attẽditur pecunia
data quoad conſiderãdum, an deceptio venerit in cõtractu
feudi. & fortè ſcđm eũ in c. ad noſtrã. fuit feudũ liberum, &
francũ & nihil ſoluebat, ſed ſolũ tenebatur ad ſeruãda capi
tula fidelitatis, de qbus in c. 1. de forma fidelitatis. & 22. q. 5.
de forma. vnde in ꝓpoſito, cùm fuerit facta cõceſsio in feu
dum nõ principaliter, dẽt conſiderari pẽſio annua, vt com
menſurẽtur redditus, cùm feudũ prĩcipaliter cõceditur ob
amorẽ & honorẽ cedẽtis, ac ẽt vt ꝑſtentur ea q̃ ſunt de natu
ra iuramẽti fidelitatis, per iura ſu. ꝓximè all. ¶ Et licet vltra
iuramẽtum & ꝓmiſsionẽ fidelitatis ꝓmiſſum ſit annuũ qd,
non per hoc eſt qn dicatur feudũ, qa ẽt interuẽtus pecuniæ
põt accedere in feudo. c. 1. de na. feu. & d. c. ad noſtrã. & ẽt an
nua ꝑſtatio q̃ appellatur reale ſeruitiũ, vt no. Cy. in auth. in
greſsi. in antepe. q̃ſtio. C. de ſacroſ. ecc. & Bal. de pace Con
ſtantię. ver. libellarium. licet vbi ſola annua pẽſio ꝑſtatur ꝓ
feudo aliqualiter, alteretur natura feu. ſcđm eos. ¶ Et q̃uis
d. ꝑdium conceſſum fuerit in feudũ nobile, tamen vaſallus
tenetur ad ea q̃ ſunt de natura iuramẽti fidelitatis, vt latè te
net Io. An. in add. Spe. in rub. de ꝑſcri. impen. & in vlt. col. &
colligitur ex no. per Ia. de Bel. in 1. conſtitut. feu. in fi. ergo
qs ꝓbet ꝙ concedẽdo illã rẽ in feudum potuiſſet tẽpore cõ
ceſsionis eps concedere alteri ꝓ maiori amore, nõ dicitur
eſſe ꝓbatum ꝙ nõ ſit facta conceſsio ꝓ cõpetenti amore ad
hoc l. precia. rer. ff. ad l. fal. & no. in d. l. 2. C. de reſci. vẽ. vnde
illa oblatio & ꝓmiſsio fidelitatis, cùm teneatur ad ea q̃ ſunt
de natura iuramẽti: vt in d. c. 1. dicitur eſſe pars penſionis &
canonis. ar. l. fundi partẽ. ff. de contra. emp. ¶ Fortificatur,
qa ibi interuenit cõtractus ꝑlati cũ ſolẽnitatib. reqſitis ꝓut
in caſu noſtro ꝑſumitur interueniſſe, tunc in dubio ꝑſumi-
tur contractũ cedere ad vtilitatẽ eccleſiæ: ita egregiè dicit
ibi Bal. in c. 1. in 5. co. q feu. da. poſ. ar. l. 1. C. de ꝑdijs mino. li.
10. facit ꝙ no. Spe. in tit. de emp. & ven. §. nunc videndũ. el 1.
ver. & videtur. cũ ſi. ¶ Et licet inueniatur q offerat eccleſiæ
conditionẽ meliorẽ, nõ ꝑ hoc auferri res põt à cõductore,
vt no. Bart. ꝑ illũ tex. in l. 2. de fun. pa. li. 11. & loqtur ẽt ille in
ꝑſona priuilegiata locãte, vt patet ibi iũctis no. ꝑ gl. & doc.
in rub. de iur. & fa. ign. & in l. fi. C. de ſac. eccl. ¶ Pręterea ẽt
in cõtractu merè emphyteut. nõ ſeruãtur de conſuetudine
ea q̃ habetur in d. aut. ꝑpetua. iõ hodiernis tpib. oẽs cõtra-
ctus tenẽtur & ſuſtinẽtur de conſuetud. ita dicit ẽt ꝑ latio-
ra verba Spe. in ti. de locat. §. nũc aliqua. ver. 6. q̃ritur. & idẽ
7 de mẽte Ang. in §. qa verò. ĩ aut. de non alie. ¶ †Circa ſextũ
dubiũ qđ operetur circa ꝑdicta effectus clauſulæ appoſitę in
literis apoſtolicis, videlic. ex certa ſcĩa ſupplẽtes oẽs defe-
ctus, ſ. q tã rõne ſolennitatis q̃ aliàs forſitã interuenire poſ-
ſunt. nõ oporteret inſiſtere, poſtq̃ vt apparet ex ꝑmiſsis, nul
lus põt cẽſeri eius defectus: tamẽ dato ꝙ aliqs eſt in eis defe
ctus, ta-

ctus,tamē dico ꝙ iſta clauſula tollit oēs defectus inductos
de iure poſitiuo,nō aūt defectus iuris naturalis,vt eſt tex.in
Cle.ſæpè.in verbo,cæterùm defectus.de ver.ſig.& in c.illa.
& ibi not.Ant.de But. de elec. & no.Spec.in tit.de locato.§.
nunc oſtendendum.ver.17.& An.de Bu.in c.1.de tranſ.& Io.
de Imo.in l.qdam conſulebant.in 8.col.ff.de re iud. ¶ Nam
vt dicit d. An. in d. c.1.Papa approbando actum ex certa ſci-
c entia cum clauſula ſupplentes, c &c.tollit defectum ſolenni
tatis ēt ſubſtantialium, vt patet in ſtatutis laicorum ſup ec-
cleſiaſticis negotiis, q̄ ſtatuta licet ſint ipſo iure nulla,tamē
per p̄dictas clauſulas poſitas in approbatione apoſtolica va
lidantur,alleg.l.omnium.C.de teſta.ar.l.fideiuſſor.§.1.ff.de
pig. non tamē tollit defectum naturalem vel ſurgentem ex
cā naturali,vel defectum ſurgentem ex impotentia Papę vel
alterius q dictis clauſulis vtitur.alleg. tex. in d.Cle.paſtora-
lis.ver.cæterùm defectus.faciunt no.per DD.in l.ſi filiusfa.
cum conc.ff.de don. ¶ Sed non eſt dubiū, ꝙ illud qd in con
ceſsione rei eccleſiaſticę requiritur cōſenſus capituli,& tra
ctetur de vtilitate eccleſię & ſimiles ſolennitates ſunt indu-
ctæ de iure poſitiuo:patet, qa interdum videmus ꝙ talis ſo-
lennitas nō reqritur de iure.12.q.2.terrulas.& no.in c.nulli.
in gl.in ver.immobilē.de reb.eccl.non alie.& ad hoc.in c.ꝓ
poſuit.de cenſi.Præterea fortificatur in dictis literis apoſto
licis ꝙ Papa narrat dictā conceſsionē ceſsiſſe in vtilitatem
eccleſię,ergo talia verba narratiua ſeu enunciatiua ꝓlata in
literis apoſtolicis ꝓbant ita eſſe,ꝓut narratur, quādo Papa
fundat intentionē ſuam ex tali narratione quam facit,vt eſt
gl.ord.in Cle.1.de ꝓb.& in c.nonnulli.de reſcr.in gl.in ver-
bo,ſpeciale. vltra medium. ver.ad hoc dicit Io. ¶ † Circa ſe-
8 ptimum dubium puto, quod licet ſuppleatur aliquid pro
competenti cenſu eccleſiæ,nō p hoc erit derogatum dictis
bullis de dicta prima commiſsione loquentib.nec per hoc
intelligitur derogatum primo contractui,niſi quantum ad
ſuppletionē cenſus. qd probatur,nam dicta prima conceſ-
ſio tenuit,& p̄ſertim nunc tenet ſtantib.dictis confirmatio-
nibus,& ſtant iſta ſimul qd contractus teneat cum eccleſia,
q̄ conceſsit ex tali cōceſsione vniuerſali. clarius Io.An.in c.
1.de in integ.reſt.vnde ſtante validitate contractus, licet ali
qd ſuppleatur loco precij vel pēſionis non videtur per hoc
receſſum ab ipſo p̄cedenti contractu. tex. eſt in l.2.C.de re-
ſcin,ven.& in c.cum cā.de emp.& ven.Ea eñ quæ ſunt cā au
gendi vel confirmandi ius, non debent diminutionē indu-
cere.l.ſi mancipia.ff.de fun.inſtr. ſeqtur ergo ꝙ iſta non erit
ꝓpriè alienatio.facit qa vbi cōtractus conceſsionis factę ab
eccleſia renouatur. ext. in c.1.de p̄ca.non dicitur alienatio,
nec de eo iudicatur prout de prima conceſsione, imò ſolus
p̄latus ſine conſenſu capituli eā facere pōt,vt no.Spe.in tit.
de loca.§. cæterū. ver.cæterùm.circa fi.& no.d.Car.& Io.de
Imo.in c.1.de p̄car.facit qd habetur in c.2. de feu. ¶ Cōſulo
tamē dicto caſu qd hęredes do.Philippini ꝓteſtentur,ꝙ nō
intendunt à primo contractu recedere nec illi alteri dero-
gare & ſaluum ſibi ius q̄ſitum ex cōfirmationib. antedictis
conſeruare.ar.l.ſi debitor.§.1.ff. q. mo.pig.vel hyp.ſol.& l.ſi
qs.§.plerique.ff.de reli.& ſum.fu.& eius qd no.in l.eleganter.
in prin.ff.de pig.act.vbi gl.q̄ optimè facit ad ꝓpoſitū, & illā
ibi ad ſimiles contractus ponderat Bar. aliàs Bal. & per eaſ-
9 dem rōnes eſt deciſum id qd q̄ritur. ¶ † Circa octauū quæ-
ſitum,qa pro emptione vnius p̄dij aſsignādi eccleſię in ſup-
plementum canonis competentis,ex quo ēt poſſet eccleſia
pcipere aureos ſex ſingulo anno, non intelligitur deroga-
tum primæ conceſsioni & dictis confirmationib. nec repe-
rio in literis apoſtolicis ꝙ Papa voluerit ꝙ feudum eſſet ob
d ligatum ꝓ canone competēti,quanq̄ hoc ſit de iure cōi, d vt
in §.ſcire.in Auth.de non alie. quam ad hoc ponderat Bald.
in Auth.ſi quas ruinas.in 5.col.C.de ſac.ſan.ecc.vbi reputat
ad hoc illum text. eſſe menti tenendum,tamen nihil repu-
gnabit ſi ematur eccleſiæ prædium ex quo habeat recipere
ſex ducatos ꝓ competenti mercede, nam vbi prædium tale
abſque culpa eccleſiæ ſibi euinceretur,habet hypothecatum
feudum pro dicto ſupplemento cōpetentis canonis. ¶ Su-
per nono quæſito an in dictis mutationib.requiratur auto-
ritas Papæ ſuperuacuò hæſitari videtur ſtantib. iam dictis.

10 ¶ † Circa decimum dubium, ꝙ iſta alteratio ſeu ſuppletio
cōpetentis canonis non inducat mutationē cōtractus, nec
dictiur nouam alienationem nec conceſsionem fieri ab ec-
cleſia,& ſtante præſertim prima licentia Papæ de conceden
do ꝓ competenti canone,q̄ licentia non diceretur expiraſ-
ſe dato ꝙ illa conceſsio à principio facta domi. Philippino
non tenuerit,& not.Inn.& alij in c.in literis.de off.deleg.&
in c.1.de re iud.Aut ergo conceſsio tenuit, & fruſtrà q̄ritur,
nec in renouatione talis licentia neceſſaria eſſet dato, ꝙ ēt
in prima conceſsione appoſita tunc fuiſſet, per ea q̄ dixi in
ſeptimo dubio. aut conceſsio non tenuit. & adhuc dicetur
durare licentia Papæ,vt mō dixi. ¶ Quinimò ēt quando iſta
alteratio cenſus induceret nouum contractū alienationis
vel conceſsionis rei ſpectantis ad menſam epiſcopi,non vi-
detur ꝙ reqratur licentia Papæ, quādo nō ꝓceſsit iuramen
tum epiſcopi de non alienando inconſulto Rom.pontifice,
vt tenuit Inno.in c.1.de his quæ fiunt à præla.& Archi. & Io.
And.in c.1.de reb.eccl.non alie.in 6.in nouella.alleg.gl.iun
cto text. q. 2.c.quicunque.nec contrarium reperitur iure ex-
preſſum ſecundum DD.in dictis locis. ¶ Circa vndecimum
& vltimum dubium,ſi nō fuit petita inueſtitura intra quin-
quennium à die quo p̄ſens epiſcopus deſignatus fuit p hæ-
redes,an priuati ſint vel priuari poſsint iure ſuo. ¶ Præſup-
pono ꝙ in contractu præcario verum eſt, ꝙ niſi fiat renoua-
tio de quinquennio in quinquennium qs cadit à iure ſuo
volēte eccleſia.c.1.cum ibi no.maximè p Hoſt.de præcario.
ſed nos non ſumus in præcario, ſed in feudo. ¶ Præcarium
enim cōceditur ad vitam recipientis,& debet fieri dicta re-
nouatio de quinquennio ad quinquennium, ſecus in em-
phyteuſi,feudo & ſimilib.vt no.gl.10.q. 2.in c.p̄cariæ,& no.
11 DD.in d. c.1.§.fi.de præcar. † igitur in propoſito ſi qui ex di-
ctis hæredibus erant minores, certè intra annum & diem
non petierunt inueſtiturā à ſucceſſore in dignitate non ve-
niunt priuandi pro negligentia decurſa vſque ad 14.annum,
vt in c.Imperialem.§.præterea.ſi quis.de ꝓhib. feu. alie.per
Fed. & in c. ſi minori. & c.ſeq.ſi de feu.fue.contro.inter do.
& agn.ſi tamē erant adulti minores 25.annis,poterunt feu-
do priuari,tamen poſſunt petere reſtitu.in integrum aduer
* ſus negligentiam,vt no.gl.& DD.*communiter in d.§.præ-
terea ſi quis.& Hoſt.in Sum.de feu.§.quibus modis.ver.ſed
nunquid.& Io.And.in addi.Spe.in tit.de feu.in §. fi.in addi.
in c.ſi minor.ſi verò exceſſerint annum 20.quando fuerunt
in negligentia, tunc iura videntur velle ꝙ poſſunt priuari
feudo, ſi negligentes fuerint per annum & diem hæredes à
tempore mortis defuncti vaſalli,vel etiam à tempore creati
noui ſucceſſoris in dignitate epiſcopali.c.1.in prin.quæ fu-
erit prima cauſa beneficij amittendi. c. 1.de cap. Conra.c.1.
quo tempore miles.cum ibi nota.& in d. §.præterea ſi quis.
non dico ꝙ ipſo iure ſint priuati, ſed domino feudi volen-
tè,vt not.gl.in l.2.ff.ſi ager vecti.vel emphy.pe.quam ad hoc
alleg.Bal.in l.fi.C.de reuoc.don.& l. 2. cum ibi no.per Bart.
& Do. C.de iure emph.tamē adhuc iſto caſu euitari poterit
ꝙ feudo non priuabuntur in effectu,nam aut iuramentum
ex parte dictorum hæredum p̄ſtitum fuerat prædeceſſori-
bus dicti epiſcopi recipientis ꝓ ſe & ſuis ſucceſſorib. & non
erit neceſſaria noua petitio inueſtituræ & noua p̄ſtatio iura
menti fidelitatis. Itē non reqritur in perſona ſucceſſoris in
dignitate.c.veritatis.& ibi not.Iacob.de Bel. & alij in c.1.in
prin.q̄ fue.noua cā be.amit.Bal.in l.1.§. exceptò. C.de cad.
tol. ¶ Et idem ſi non eſſet facta mentio de ſucceſſorib,ſed
iuramentum eſſet præſtitum non perſonæ ſed dignitati ſe-
cundum DD.in d.c.veritatis.arg.c.qm̄ abbas. de off. deleg.
qualis autem fuerit forma dicti iuramenti non liquet mihi.
quia hoc nō eſt extenſè poſitum in inſtrumentis mihi tranſ
miſsis. ¶ Item dictum tempus non currit hæredib.niſi à die
e ſcientiæ, e ſ.poſtq̄ ſciuerint naturam dictæ conceſsionis feu
dalis,vt no.gl.& DD.in c.1.in verſ.annuum,quo tēpore mi-
les.& DD.in c.1.de capi.Conrad. ¶ Et ibi fortius dicit Bald.
ꝙ allegāt hæredes eſſe priuatos per lapſum dicti tpis, habet
neceſſe oſtēdere ꝙ dictum tp̄s anni lapſum eſt poſt tp̄s à die
hæreditatis aditæ. per l. 1.C.ſi vt ſe ab hær.abſt.& etiā habet
ꝓbare ꝙ lapſum eſt dictum tp̄s à die ſciæ, quia præſumitur

ignorantia.l.q in alterius. ff. de reg.iur.& in l.eius q in prouinciam.ff.si cert.pet.& in l.fi.pro suo.¶ Moueor ēt ꝙ dicto feudo non sunt priuandi ipso iure, dato etiam ꝙ negligentes fuerint, nisi appareat dominum feudi eos voluisse esse priuatos.& ita si postea appareat ex aliquibus actibus ꝙ noluit eos priuari, vt quia à vasallo seruitium debitum agnouit seu accepit, vel simile, non poterit postea dominus allegare vasallum esse feudo priuatum, vt no.gl. & DD.in d.c.1. in princ.quo tempore miles. & no.DD.in c.1.in prin.q̄ fue. pri.cau.bene.amit.arg.l.post dotem.ff.de leg.commis.& in l.2.ff.de iure do.& in l.fin.de eo quod certo loco.¶ Sed pręsupponitur ꝙ episcopus fecit requiri istos hæredes ad recipiendum renouationem inuestituræ, ergo apparuit ꝙ vo-
12 luit eos priuatos esse,† non enim verbis tantum, sed etiā facto voluntas datur intelligi. l. Paulus respondit non tantùm verbis.ff.rem ra.ha.& in l.de quibus.ff.de leg.& potuit
f solus *f* prælatus sine consensu capituli in hoc præiudicare ecclesię, vt pluribus rationibus firmant dominus Florentinus & Io.de Imo.in c.potuit.super glo.mag. de locato.licet de hoc fuerint opi.in contrarium, per quas quantum ad vltimum fundamentum res non sit sine dubio, ideo poterunt dicti hæredes ex p̄dictis plenius in facto instructi colligere, quo capite tutius fundare posint, scilicet vel ex capite minoris ętatis, vel ignorantiæ vel alterius impedimenti, seu aliter, prout ex dictis suprà notatis colligitur.

ADDITIO.

a ¶ Iudex adhuc poterit recusari.Pan.Fel.c.insinuante.col.1. de offic. deleg.
b ¶ 60.anni.Dec.consi.36.col. 4.
c ¶ Supplentes.adde Roma.sing.419.Alexan.l.filius à patre. in fi.de lib.& posth. Car.Cle.pastoralis.§.pe.de re iud.Soci. consi.120.memini.col.3.nu.4.lib.3.Fel. c.ex parte.1.col.17. c.postulasti.colum.16.de rescrip.Dec.consil.441.consi.516, consi.541.Ias.consi.86.col.9.lib.3.
d ¶ Communi.dixi in consuet.Pari.§.2.gl.4.q.7.
e ¶ Scientiæ.dixi in consue.Paris.§.1.gl.7.nu.2.cum seq.Alex. infrà lib.2.consi.14.num.5.
f ¶ Solus.dixi in consu.Pari.§.13.gl.2.n.2.intellige si solus habet administrationem, per not. super consuetu.Parisi.§.30. quæst.29.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd stante patrono mater non succedebat, si etiam soror superest cum ea succedit mater excluso patrono.*
2 *Fauor agnationis conseruandæ consideratur, contrà num.7.*
3 *Masculinum non concipit fœmininum in odiosis, & vbi diuersa ratio est.*
4 *Derogatio generalis non extenditur ad speciecles casus eiusdem legis.*
5 *Verba præcisa recipiunt interpretationem.*
6 *Statutum excludens aliquem, excludit remotiorem.*
8 *Successio magis debetur ascendentibus quàm transuersalibus.*
9 *Nominatim dicitur quod certum ex verbis elicitur.*
10 *Liberi emphyteutæ an præferendi in renouatione, quòd sic.n.11.*
12 *Libere verbum, recipit restrictionem.*
13 *Copula non semper requirit concursum vtriusq;.*
14 *Liberorum appellatione veniunt fœminæ etiam in contractib.*

CONSILIVM LXXX.

Viso & opportunè animaduerso tit.q.pręmissæ, ¶ Videtur prima consideratione dicendum matrem Forlonisiæ in successione præferendā siue per Forlonisiam siue eius legitimum administratorem adita fuerit paterna hæreditas siue non, quia ex potentia suitatis etiam illam non aditam ad quoscunq; transmittit, secundum veram opinionem.l. apud hostes.C.de suis & leg.l.si fratris.C.de iure delib.l.liber homo.§.fi.ff.de stip.ser.l.hæreditatem.§.filius.de castr. pec.l.Lucius. ff. de iure fisci.l.ventre.cum multis concor.& ibi plenè scribentes.ff.de acq.hære.& per DD.in l.si infanti. C.de iur.delib. ¶ Nam siue iuris cōis censuram intueamur, præfertur mater in luctuosa hæreditate filij auiæ maternæ & amitæ.l.2.quasi per totam.l.ff.ad Tertyll. l.fin.& in Auth. defuncto.C.eo.tit.& Inst.eo.tit.§.sed cum auiam.ibi matrē omnibus legitimis personis anteponi, excepta fratris & sororis persona,&c.¶ Siue etiam inspicimus iuris municipalis dispositionem: Nam in statutis de quibus in themate, nō videtur casus de quo quæritur expressus cum de auia materna & amita nulla mentio habita sit, & ideo remanet in dispositione iuris cōis.l.commodissimè. ff.de lib.& posth.l.si extraneus.de con.ob.cau.& in l.si cum dotem.in prin. ff.solu. mat.qđ apertè attestantur statuentes in vlt. ver. non extantibus. ꝙ si nec fratres, &c.& etiam vltra statutum.in prin.in ver.vel auo materno, &c. & ibi in verbo quibus omnib.deferentib.iuncto dicto statuto dictante ꝙ masculinum concipiat fœmininum etiam in odiosis & pœnalibus,&c.quia videtur posse responderi ꝙ statuta permissa casum nostrum attingere non videntur, qui loqui videntur, quando extat auus paternus siue auia paterna & mater defuncti tm̄, seu quando extat mater defuncti, & patruus seu amita tm̄, non autem quando omnes istæ tres personæ extarent, & simul concurrentes mater & auia paterna & amita. ¶ Hoc autem indicare videtur præcisè statutum vltimum in prin. dum alternatiuè loquitur, ibi superueniētibus patre vel fratre seu fratribus vel sororibus vtrinq; coniunctis, vel ex latere patris tm̄, vel filiis fratrum vel auo paterno,&c.de cuius dictionis, vel, natura est nullo modo copulare. l.si quis ita stipulatus fuerit 10.aureos.& in l. si qs ita stipuletur, si nauis.ff.de verb.obli.l.cum quidam.ad fi.de ver.sig.c.inter cæteras.de rescr.¶ Pro hoc in specie adduco id quod voluit Pe.de Ancha.in rep.c.canonum statuta, de consti.ver.inter consilia q̄
1 habeo,&c. vbi dicit, † ꝙ si statuto cauetur ꝙ stante patruo non succedat mater filio, & contingat extare matrem, patruum & sororem defuncti.de qua in statuto non erat facta mentio, quod isto casu mater non excluderetur à patruo, imò admittatur mater & soror, iuxta Auth. defuncto.C.ad Terty.ex quo casus prædictus non erat in specie prouisus à statuto, & ita refert fuisse de facto consultum per collegium
a Perusinum. *a* ¶ Pro hoc etiam ꝙ no.Bald.in l.illam.in 1.col. C.de col.vbi per plura concludit ꝙ si statuto cautum est, ꝙ mater non succedit extantibus agnatis defuncti, & contingat extare matrem & agnatos, & aliquos cognatos trāsuersales qui de iure communi succederēt, puta nepos sororis, ꝙ iste casus non videtur à statuto decisus, & ideo tunc per existentiam agnatorum non repelluntur mater & cognati. ¶ Ita voluit Bal.in effectu in l.quicunq;.in 2.col. C.de ser.fugi.vbi dixit ꝙ stante statuto, ꝙ patruo extāte non succedat auus maternus, aliquis decessit superstitibus patruo & auo materno & auia materna, de qua non erat facta mentio in statuto, nam tunc admittetur auus & auia, qa auia non exclusa trahit ad se auum exclusum patruo excluso. l.fin.C.de legi.hæred.secundum eum.¶ Accedat quod no.Bal.in l.qđ verò. ff.de legi. in 2.col.vbi dixit, ꝙ statutum excludens amitam, non excludit materteram, de qua in statuto mentio facta non est.¶ Ad idem quod no.Bal.in l.si qua. C.ad Tertyl. vbi decidit, ꝙ stante statuto quod fratres patrueles excludant matrem, & nihil dicit de amita, pone quod supersunt fratres patrueles & mater & amita, nam decidit isto casu ꝙ
b non erit locus statuto. *b* ¶ Præterea, vt dictum est, dictum vltimum statutum videtur facere differentiam inter masculos & fœminas, patet ibi in princ.in ver.ex filiis vel filio ma-
2 sculis.in ver.prædictis autem fratribus.† & hanc differentiam facere debent statuentes ratione cognationis & familię conseruandæ, quæ per ipsos masculos conseruatur.l.Iurisconsultus.post prin.ff.de gra.Inst.de legi.agna.succes.si quidem.& reipublicę interesse dicitur.l.1.§.1.ff.de ven.inspi.ita declarat Iacob.de Aret.& Cy.in l.1.C.ad l.Iul.de adul.§.1.& Bar.in l.liberorum.ver.his præmissis.ff.de verb. sig. & in l.2. §.videndum.ad Terty.& Bal.in l.fi.C.de in ius voc.& l.cunctos populos.in 16.col.C.de sum.Tri.¶ Vel secundum Bal. in l.Titia cum te. l. Lucius Titius. per illum text.ff.de leg.2. ratio dicti statuti est, quia vt experientia docet, maiora onera supportant masculi q̄ fœminæ, vt ibi.¶ Si ergo dictum statutum vltimum differentiam facit inter mares & fœminas, ergo cessat dispō statuti dicentis, ꝙ in pœnalibus & odiosis masculinum concipiat fœmininum, maximè cum in fine

dicti

dicti vltimi ſtatuti dicatur ꝙ illud ſtatutum ſit præcipuum,
& omni alij ſtatuto & iuri cōi derogatoriū. ¶ Nam, vt dixit
Bal. in l. 2. C. de exec. rei iud. ver. ſed qd ſi in ſtatuto ſunt hæc
verba, videlicet quod illud ſtatutū ſit p̄ciſum, operatur hoc
vt adeo intelligatur ſtatutum ſtrictum & firmatum, vt ab eo
nullo modo recedi poſſit. alleg. no. in l. placuit. in gl. fi. C. de
iud. ¶ Vnde videtur ꝙ iſto caſu maſculinū non concipit fœ
mininum, tum qa ſtatutum poſitum ſub Rub. maſculinum
genus, &c. hoc caſu non vendicat ſibi locum, vt ꝓximè dixi,
tum ēt quia de iure cōi maſculinum non concipit fœmini-
3 num, † quādo ſumus in materia exorbitanti & odioſa. l. 1. §.
quare. ff. de ven. in poſ. mit. l. qſquis. cum ibi not. C. ad l. Iul.
maie. & plenè per DD. l. 1. in fi. ff. de pœn. ¶ Et ibi dicit quod
vbi non eſt eadem ratio in fœmina q̄ in maſculo, nunquam
maſculinum concipit fœmininū, ꝓbatur in l. ſicut. in princ.
iuncto fi. de ope. lib. & no. Bar. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de leg. 2.
¶ Sed in ꝓpoſito nō eſt eadē rō in fœmina q̄ eſt in maſculo,
cum per maſculinū genus cōſeruatur agnatio & familia, &
cum ꝑ ipſum maiora ſupportētur onera, vt iam dictum eſt,
&c. ergo idē, vt no. Cy. in l. q̄cunq;. in 1. q. in fi. C. de ſer. fugi.
per Spe. & Io. An. in ti. de diſpu & alle. §. poſt hæc. ver. vel ibi
maſculinū, &c. & gl. in c. generali. de ele. in 6. & not. Hoſt. in
c. Raynaldus. de teſt per Archi. 17. q 4. ſi qs ſuadente. per Ia.
de Are. & Bart. in l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. per DD. poſt
Gui. de Suza. in l. ſi qs id quod. de iuriſ. om. iu. & Bar. in l. iu-
ra. in fi. ff. de leg. Et plenè Bal. in l. quicunq;. & in d. l. qſquis.
& in l. in multis. ff. de ſta. ho. & in l. Gallus. in prin. vl. co. ff. de
lib. & poſth. & per DD. maximè per Io. de Ligna. in Cle. 1. de
elec. ¶ Ad confirmationem p̄dictorum facit poſterius ſtatu
tū, in ver. p̄dictis aūt fratrib. &c. vbi dicitur, qđ ſorores per-
ſonæ defuncti q̄ de iure cōi ſuccedere debent vnà cum ma-
tre, excluſa auia paterna q̄ in ſucceſſione eſt remotior exclu
dit per oīa ipſam matrē. ar. auth. multò magis. C. de ſac. ſan.
eccle. ... ¶ Sed præmiſſis non obſt. contrariam ſn̄iam
de iure ꝓbabiliorem puto, ſ. ꝙ auia paterna p̄feratur omni
bus preterq̄ in legitima virtute dictorum ſtatutorū, videli-
cet ſtatuti, auus paternus, &c. & ſtatuti poſiti ſub Rubric. de
ſucceſ. ab inteſtato. ibi, ſuccedere debeant pater vel auus pa
ternus, iuncto dicto ſtatuto ſub Rub. ꝙ maſculinum conci-
piat fœmininum, etiā in materia pœnali & odioſa, &c. ¶ Ad
4 qđ oſtendendum p̄ſuppono, ꝙ † quāuis in fine dicti ſtatuti
ſub Rub. de ſucceſſione ab inteſtato dicatur, ꝙ illud ſtatu-
tū ſit p̄ciſum ab omni alio ſtatuto & iure cōi derogatoriū,
&c. nō tamē ꝑ hoc videtur derogatoriū d. ſtatuto ſub Rub.
ꝙ maſculinū genus, &c. ¶ Hoc deciditur autoritate gl. no-
ſtræ, no. in Auth. de hær. ab inte. in prin. in ver. vocantib per
c quā dicit Bar. & alij Scribētes in l. ſciendū. c in princ. ff. q ſa-
tiſd. cog. ſi iuris nouatione nouiter facta cōtinetur clauſula
nullitatis aliquo alio nō ob. nō ꝑ hoc impeditur determina
tio & diſtinctio q̄ fieri debet ꝑ alia ſtatuta antiqua. & idē vo-
luit Bar. in extraua. ad repri. in ver. non obſtantib. & Io. An.
in addi. Spe. in tit. de execu. ſen. §. poſtremo. Pet. de Anch. in
rep. c. canonū ſtatuta, de conſt. ver. ſed hic q̄ro ſi in noua le-
ge, &c. ¶ Facit l. ſed & ſi poſteriores, de leg. & qđ no. Bart. in
l. 1. §. parui. ff. ꝙ vi aut clam. vbi ſtatutū diſponit ꝙ contra in
ſtrumentū nulla alia exceptio opponi poſſit q̄ exceptio ſo-
lutionis, ꝑ hoc non intelligitur derogatū alteri ſtatuto quo
ꝑmiſſum erat nonnullas alias exceptiones opponi poſſe, ꝑ
no. in d. §. & parui. & in l. ita nobis pudor cordi eſt. C. de ad-
ulte. & hoc ēt ſeq̄tur Bal. in l. 1. in vlt. col. C. de condi. inde. &
do. Ant. in c. cum qs. de reſt. ſpo. & Pe. de Anc. in Cle. 1. de ſe-
queſtra. poſ. & fru. ¶ Confirmantur ex his q̄ no. Bal. in l. oēs
5 populi. ff. de iuſt. & iure. in 20. col. vbi dicit, † ꝙ ſi ſtatuto ca-
d uetur ꝙ oīa ſtatuta p̄ciſè d ſeruētur, ꝙ nihilominus recipiūt
interpretationē à gl. & alleg licet nō ab hoīe. al. l. q̄uis. C. de
adul. & quia ēt verbum præciſum recipit interpretationem
laudabilem. alle. l. ſtipulatus ſum Damā. in ver. continuò. ff.
de ver. ob. & idē concludit ēt Pet. de Anc. in d. c. canonū ſta-
tuta. in ver. occurrit alia quæſtio quæ ēt eſt cōis, &c. ¶ Et ita
declaratur quod not. Bal. in d. l. 2. C. de exe. rei iud. bene fa-
ciunt no. per Bar. in fi. 6. q. prin. & per Bal. in Auth. ſi qua mu
lier. in fi. C. de ſac. ſan. eccleſ. & in l. ſi quis filium. in fin. C. de
lib. præt. & in l. non dubium. in 3. col. C. de legi. & in l. maxi-
mum vitium. C. de libe. pręt. & Ang. in l. ſi ita ſcriptū. de lib.
& poſthu. in q̄bus locis videtur eſſe * cōis concluſio Docto.
per plura. qđ ſi ſtatuto cautum eſt ꝙ ſtatuta oīa non recipi-
ant interpretationē vel gloſſantur, hoc non obſtāte ſtatuta
recipient iuſtā & legitimam interpretationē. ex quo infer-
tur ꝙ dicta verba ꝙ ſtatutum ſit p̄ciſum, &c. non impediāt,
quin dēat dictum ſtatutum diſtingui & interpretari, ſcđm
formam alterius ſtatuti diſponentis ꝙ maſculinum genus,
&c. ¶ Et ſic ſtabit concluſio ꝙ caſus noſter eſt in ſpecie deci
ſus in ſtatutis p̄dictis, non obſtante ꝙ loquatur, quando ex-
tat auia paterna, mater & amita ſimul & eodem tpe, per no.
per Bal. in d. l. illam. & in d. l. quicunq;. & in l. ſi qs. & per Pe.
de An. in d. c. canonum ſtatuta. cum concor. qa reſpondeo,
ꝙ indubitanter ſtatutum loq̄tur, quando extaret auus pa-
ternus ſeu auia paterna vnà cum matre, vt in ambob. ſtatu-
tis expreſſum & ꝓbatum eſt ſup. nec fuit neceſſe diſponere
de amita, vel de aliis ꝑſonis q̄ eſſent remotiores matri & a-
uiæ paternę, qa amita ſemper excluditur ēt de iure cōi à ma
tre vel auia d. Auth. defuncto. & Inſti. ad Terty. in §. ſed no-
6 ſtra. ¶ † Idē ſi ſtatutum diſponit ꝙ auus vel auia paterna ex-
cludant matrē quæ eſt ꝓximior, bene videtur diſponere ꝙ
excludant amitam, q̄ eſt vlterior matre & ēt auia. l. 1. in prin.
in gl. in ver. fiſco. ff. ſi qs aliquem teſta. prohi. & not. Bar. in l.
2. §. videndum. ad Tertyl. Et Bal. in l. illam. in prin. vbi dicit,
ꝙ ſtatutum excludens matrē bene debet excludere auiam
maternam q̄ remotior eſt. ¶ Probatur ēt apertè ex deciſio-
ne Bar. in l. liberorū. ff. de ver. ſig. verſ. q̄ro ibi qd ſi filia dota
ta nō ſuccedat extantib. filiis maſculis, filia deceſſit ante pa
trem ſuperſtite nepote maſculo, an poſtea decedente auo
cum filiis maſculis & ſuperſtite dicto nepote excludetur ne
pos ex filia, & determinat ꝙ ſic, & tn̄ d. ſtatutū non faciebat
mentionē de nepote ex filia, vt ibid. vnde req̄ritur fieri men
tionē de perſonis q̄ ſunt pares vel priores in ſucceſſione, ita
loquitur deciſio Bal. in d. l. quicunq;. & in d. l. illam. cum o-
mnibus concor. ſup. alleg. non autem req̄ritur fieri mentio
nem de illis qui ſunt poſteriores in ſucceſſione, vt proximè
dixi. ¶ Bene faciunt no. per Cy. in l. 1. C. q̄ ſit longa conſuet.
& per Bar. in d. §. videndū. in fi. & per Bal. in d. l. qđ verò. in l.
ſi verò. §. de viro. ff. ſol. ma. & in l. maximum vitium. C. de lib.
præte. & in l. fi. C. de in ius voc. & in l. ſcimus. circa fi. prin. C.
de inof. teſta. & Ang. in d. l. dē quibus. ff. de legi. ¶ Non obſt.
inſuper ꝙ vltimum ſtatutum differentiam facit inter mares
& fœminas, & in quo ſtatuto ſubintelligatur ratio agnatio-
nis conſeruandæ per maſculos, vel ratione onerum ſuppor
tandorum, &c. vt ſuperius eſt diſcuſſum. qa reſpondeo pri-
mò, quod quò ad excludendam matrem, non videtur ſtatu
tum conſideraſſe fauorem agnationis conſeruandæ per ma
ſculos, vel rōnem onerum per maſculos ſupportandorum.
patet, qa ſtatutum voluit ꝙ ſoror vterina ſaltem ꝓ parte ex
cluderet matrem, & tunc de iure cōi certum eſt, ꝙ in totum
excludetur ſoror vterina matre extante. in Auth. de hær. ab
inteſtato. §. conſequens. ibi & in exceptis ſolis fratribus ex
vtroq; parente cōiunctis. & in d. Auth. defuncto. & ibi Do.
& Dy. in ſuo tract. de ſuc. ab inte. & Cyn. in Auth. itaque. C.
cōia de ſucc. & Bal. in l. 2. in prin. in 5. q. principali. ver. vlte-
rius quæro, an pupillaris excludat fratrem pupilli, &c. de
vulg. & pup. & in l. 1. §. filium. ff. de contratab. ¶ Rurſus dixit
Bar. in d. l. liberorum. ver. his præmiſſis, &c. & Io. de Imo. in
7 l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. mat. ad finem. † ꝙ licet ſtatutum di-
ſponat ꝙ ſtantibus filiis maſculis fœmina dotata non ſuc-
cedat, non poſſumus arguere ꝙ ſtatuentes diſponant hoc
cauſa agnationis conſeruandæ, ex quo dicta ratio in ſtatuto
non eſt expreſſa. ¶ Nam, vt dixit Bald. in l. ſi quis. quæ eſt lex
fi. C. ad Tertyl. potuit in caſu noſtro mouere ſtatuentes ad
excludendum matrem per auum paternum, eo quia in eo
eſt qualitas agnationis. Eſt enim inter aſcendentes ex linea
paterna & deſcendentes ius agnationis. l filius. ff. de ſuis &
leg. & in l. Iuriſconſultus. §. 1. ver. ſui. & ibi not. ff. de gradi. &
gl. ponit in auo & nepote. in l. qui ſe patris. & in l. 7. C. vnde
liberi. & in l. quem filius. ff. de ado, quæ nō eſt in matre, quæ
qualitas agnatiōis eſt in auia paterna ſicut in auo. ¶ Hac rō-
ne vti-

ne vtitur specificè Bal. in l. si quis loquitur de amita. ¶ Vnde licet in auia cesset ratio conseruandæ agnationis, ꝑpter propagationem & sobolem cum auia paterna in se est apta conseruare nomen agnationis, qđ quidē conseruare nō potest mater defuncti. & hoc est ꝙ considerauit statutum. Pro hoc est tex. Insti. de leg. agn. succ. §. cæterùm. cum seq. vbi media iuris prudentia à successione repellebat fœminas habentes ius agnationis eo q̃a non erant quòad propagationem aptę conseruare ius agnationis qđ fuit postea per Iustinianum improbatum, ꝙ satis est ꝙ fœminæ in se retineant nomen agnationis. ¶ Confirmatur, quia statutum per nomina naturalia loquitur. s. auus, paternus, frater, pater, &c. quæ sunt nomina naturalia. l. tutelas. de capi. dimi. non autem loquitur per nomina ciuilia agnati, &c. & sic non videtur statutū considerasse ius agnationis per propagationem conseruandæ. Item licet statutum posterius facit specificam differentiam inter masculum & fœminam, tamen dum loquitur de auo paterno, nō ponit expressam diuersitatem inter auum & auiam, & sic in casu isto omisso locum videtur habere dispositio alterius statuti disponentis ꝙ masculinum genus, &c. facit d. l. commodissimè. cum concord. ¶ Præterea non ob. ꝙ statutum in ver. prędictis autem fratribus, &c. non excludat matrem per existentiam sororum, nisi quæsitum est

8 ꝙ ciuili ipsarum sororum, quia respondeo, ꝙ † non videtur absurdum, quod statutum magis faueat ascendentibus q̃ transuersalibus, cum magis debeatur hæreditas ascendentibus q̃ transuersalibus. vnde iura non voluerunt præteriri debere ascendentes, & si prætereantur vel exhæredentur habent bo. pos. contra tab. & querelam & ius dicendi nullum. l. pater nullum. & in l. nam & si parentibus. ff. de inoff. test. l. 1. ff. si quis à parente fue. manu. & in Auth. vt cum de ap. cog. §. hæc autem disposuimus. iuncto §. aliud quoq; capitulum. & dicitur descendentium hæreditas debita ascendentibus etiam de iure naturę, vt in Auth. de hæredi. & fal. §. primum itaque facit l. fin. C. de codi. & d. l. nam & si parentibus. & d. l. scripto. ff. vnde lib. hæc autem non militant in transuersalibus, vt in l. fratres, & in l. fratris. C. de inoff. test. ¶ Confirmantur prædicta, q̃a nisi intelligeremus ꝙ in d. statuto comprehensa intelligatur auia paterna, sequeretur absurdum maximum, videlicet ꝙ soror vterina quæ non recipit nomē agnationis, & quæ excluditur de iure communi per auiam paternam, vt in d. §. consequens. melioris essent conditionis q̃ auia paterna quæ retinet nomen agnationis. & propter absurdum euitandum, licitum est etiam in statutis recedere à proprio significatu, vt not. Bart. in l. omnes populi. in 6. q. principali. versi. iuxta prædicta quæro, &c. ff. de iust. & iu. alleg. l. in ambigua. ff. de legib. ergo non est tolerandum ꝙ appellatione aui paterni veniat auia paterna in casu isto, & quæ est potior in successione de iure cōmuni, sed vt res non deducatur. ¶ Nec etiam ob. quod in statuto dicatur ꝙ non extātē aliquo denominato in dicto statuto succedere debeant alij de iure communi, sed auia non est nominata in prę-

9 dicto statuto. ergo, &c. Quia respondeo, illud dicitur esse nominatum ꝙ singulariter exprimitur, vel etiam per quancunq; aliam demonstrationem certum redditur. l. nominatim. ff. de cond. & dem. l. certum. ff. si cer. pet. & in l. vbi autē. §. sed qui vnum. ff. de ver. oblig. l. quoties. §. si quis nomen. ff. de hær. insti. ¶ Vnde dicimus ꝙ licet quando appellatur ab interlocutoria debeant causæ grauaminis nominatim exprimi, si appellans exprimat eas per relationem ad aliud satis est, vt si dicat pro causis grauaminis alleget ꝙ sibi competit exceptio pacti & iurisiurandi oppositas in primo iudicio, prout de eis apparet in actis. Ita refert Ang. se fecisse practicari in l. vbi autem non apparet. §. illud. ff. de ver. obli. per l. asse toto. ff. de hær. inst. & in l. si ita scriptum. ff. de condi. & de. & quod ibi not. DD. & idem Ang. in consiliis suis consi. 213. inc. Quædam domina Anna, &c. & Bal. in l. minorib. C. de his quib. vt indig. & in l. edita. C. de eden. in 18. col. & ibi dicit ꝙ non requiritur, ꝙ per indiuiduum descendentium exprimatur, & per do. in c. fi. de no. ope. nun. ¶ Sed ita est ꝙ per nomen auus positum in statuto habita relatione ad statutum, quod masculinum genus demonstrat etiam auiam, ergo censetur nominata, pro hoc quod no. Ang. in l. prętor. in prin. de ope. no. nun. vbi ꝙ si appellans ab interlocutoria allegat vnam causam grauaminis secundum mentem necessariò comprehēsam ex verbis, dicitur illa causa nominatim expressa. sed ita est ꝙ (vt dixi) probaui ꝙ ex mente statuentium apparet quod sub nomine auus comprehēditur auia,

10 ergo dicatur nominata. ¶ † Circa secundum dubium, quia verbo fertur solum in dubio refricari, an dato ꝙ descēdentes dictæ dominæ Forlonisiæ ceciderint à iure emphyteutico debeat potius inuestiri dicta Nobilis q̃ mater dictæ Forlonisiæ aut auia paterna, posito ꝙ Nobilis excludatur. ¶ Et videtur prima facie dicendum dominum rei emphyteuticæ, seu prælatum posse liberè inuestire illum qui sibi magis placuerit, hoc probare videtur text. in c. ex parte. de feudis. in ver. liberè. vbi si decessit vasallus, per cuius mortem feudum reuersum est ad dominum, potest alteri liberè concedere. sed ita est ꝙ verbum liberè importat idem ꝙ sine alicuius contradictione. c. licet. in fin. de sepul. in 6. l. non dubio. §. liber autem populus. ff. de cap. l. libertas. in prin. ff. de stat. ho. ¶ Secundò ad idem tex. in c. 1. si vasallus feu. priuatur propter delictum, non transit feudum ad filium, nisi dominus ex gratia filio concedat. no. verbum ex gratia, qđ liberam facultatem & non iuris vinculum denotat. c. si gratiosè. & c. gratia. de rescr. in 6. Sed ita est ꝙ non per solutionem canonis deliquerunt ipsi conductores aduersum contractum, ergo. &c. faciunt not. per Bar. in l. eum qui. ad fi. ff. de interdi. & rele. & per Bal. in l. 1. sup. de lib. & eorum liber. & in l. adoptiuum. §. fi. ff. de in ius voc. & Sal. in l. 2. in 22. q. C. de iure emphy. ¶ Tertiò, q̃a concessio facta fuit in emphyteusim pro domina Forlonisia & suis liberis & hęredib. &c. quæ verba operātur, vt ita demum liberi admittantur si sint hæredes. §. emphyteusi. in Auth. de non alie. voluit Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. de ope. libe. & Bal. in l. 1. C. de iure emphy. Et Ang. in l. Gallus. §. & si parēte [illegible] ff. de lib. & posthu. & Bal. & Imo. in l. Gaius. ff. sol. mat. & Io. de Imo. in c. potuit, de locato. in antepe. char. versi. 7. tangitur. & in l. quod dicitur. in 13. col. de verb. obl. & ꝙ no. Bal. in l. tale pactum. §. 1. in prin. ff. de pac. & potissimè tenendo qđ emphyteusis ecclesiastica non transeat ad extraneos hæredes, quo casu videtur omninò quod illa verba hæredibus, &c. habeāt restringere verbum liberis, aliàs nihil operetur, ergo intelliguntur vocati tantùm filij vel liberi qui sunt hæredes, & non præsupponitur Nobilem fuisse hæredem patris, imò fortè ex forma statutorum fuit exclusa à successione extantibus masculis, ergo videtur ꝙ cum contractus ex conuentione legem accipiunt. l. 1. C. de iure emphyt. l. contractus. ff. de reg. iu. ergo cum ex forma cōtractus non comprehenditur domina Nobilis, ideo iniuriā non facit ei dominus rei emphyteuticæ si alteri concederetur, ex quo vtitur iure suo. l. iniuriarum. §. 1. ff. de iniur. c. ecclesia. de ele. & per consequens Nobilis cum nō sit hæres Forlonisiæ, & per consequens non posset dici eius personam repręsentare. ¶ Quartò, nam speciale est in locatione prædiorum fiscalium, vt conductor antiquus præferatur nouo, si tm̄ offerat antiquus quantum nouus. l. congruit. cum l. sequ. de locat. præd. ciui. C. lib. 11. not. glo. in l. ne cui liceat. C. loca. & ratio specialitatis ponitur ibi per Cy. fit etiam mentio ibi de alio casu speciali, vt ibi per gl. & DD. in c. 1. de loca. ergo in contrarium est ius commune. d. l. ne cui. & in d. l. dudum. C. de

11 contrah. empt. l. ius singulare. C. de legi. ¶ † Sed his non ob. videtur præferendam Nobilem aliis prædictis, cum sit de liberis & descendentibus vel agnatis dictę dominæ Forlonisiæ. ¶ Hoc primò videtur velle Bar. in l. 1. ff. de priui. cred. in fi. per illum tex. vbi dicit, quod vbi finita est emphyteusis, vt quia concessa fuit vsq; ad tertiam generationem, quæ finita est, & compareant extranei & agnati ꝙ præferuntur agnati. & subdit ꝙ si eas non concedant, dicitur eis inferri iniuria, adeò quod iure canonico possit appellari iniuria secundum eum. allega. l. 1. §. permittitur de aqua. quoti. & æsti. & idem dicit Bar. & Ang. in d. §. permittitur. & Bar. in l. si mihi & Titio, in vlt. col. de verb. obl. & Ant. de But. in c. 1. de loca. bene faciunt no. ibi per Goff. ¶ Approbat hoc etiam Bal. in addi.

addi. Spe. in ti. de loca. 8. col. vbi dicit, ꝙ emphyteusis debet
potius renouari posteris eius, qui quondam fuit emphy-
e teuta, quam aliis. e & si aliis fiat, infertur eis iniuria, alleg. d.
§. permittitur. & q sit effectus iniuriæ remittit se ad not. per
Bar. in d. l. si mihi & Titio. & sequitur Io. de Imo. in c. ex par-
te. de feu. 7. col. & idem tenet præcisè d. Car. Zaba. in c. pen.
de postula. præl. per ibi no. in gl. 1. ¶ Et licet Io. de Imol. ali-
quid ibi in contrarium impugnet, de quo dicam in solutio-
ne contrariorum, tamen ipsemet fatetur ꝙ est consonũ ra-
tioni & honestati, ꝙ potius illi concedatur q̃ alteri non exi-
stenti de agnatione recipiẽtis in emphyteusim. & cum opi.
Bar. cõcordat Lu. Ro. in l. 2. sol. mat. & in Rub. ff. de arb. post
medium. vers. 11. & c. bene facit l. Imperator, secũdum vnum
intellectũ. & quod ibi Bal. ff. de pac. ¶ Et Bal. in c. 1. quemad.
feu. ad fili. peru. per illũ tex. dixit no. ar. ꝙ finita emphyteu-
si. si abbas vult renouare filiæ & non cohæredi emphyteutæ
* quod potest. sic patet hanc esse opi. * cõem, à qua non vide-
tur quouis modo recedendum, vt habetur in iurib. vulga-
ribus. ¶ Nec ob. tex. in c. ex parte. de feu. in vers. liberè. quia
respon. ꝙ ibi responsio Papæ refertur ad interrogationem
p̃cedentem. l. si defensor. in §. q interrogatus. ff. de inter. act.
in §. præterea. Inst. de inuti. stip. Sed ibi q̃ritur, an si prælatus
iurauit non infeudare de nouo Rom. pontifice inconsulto
possit rem semel in feudo cõcessam, & ad ecclesiã reuersam
feudo finito iterum infeudare, & respondetur ibi ꝙ si eccle
siæ expediat, põt p̃latus rem p̃dictam iterum infeudare li-
12 berè, s. iuramento non obstãte. ¶ † Præterea ẽt verbũ liberè
recipit restrictionẽ à iure, scd̃m determinationem aliarum
legum, vt ꝓbatur in l. 1. ver. liber sit stylus. iunctis ibi no. per
gl. & DD. C. de sa. san. eccl. & in l. libertas. ibi nisi quod vi aut
iure. ff. de sta. ho. & in l. procu. cui libera. iuncta glos. & ꝙ ibi
DD. ff. de procura. iuncta l. creditor. l. Lucius. ff. manda. & c.
cum nobis olim. in fi. cum gl. in ver. liberè. de elec. ¶ Ad tex.
in c. 1. si vasallus feu. priue. in verbo, ex gratia. responde per
alleg. per gl. in p̃alle. c. de postu. p̃lat. vbi habetur, ꝙ si postu
latio sit concorditer facta, & superior gratiã cõfirmationis
non concedat, dicitur superior postulanti iniuriã inferre, &
tamen confirmatio veniebat ex gratia concedenda, vt d. c.
pe. & expresse Bar. in d. l. si mihi & Titio. fatetur ꝙ in termi-
nis nostris concessio vel renouatio dicitur esse gratia, tamẽ
dicit ꝙ si negetur, infertur iniuria. ¶ Pro hoc ẽt patet respõ
sio ad id qd̃ tertiò dicebatur, quod ex forma cõcessionis in
emphyteusim nõ cõprehenduntur non existẽtes de liberis
& hæredib. & c. qa videtur fatẽdo & tenendo opi. Bar. & se-
quaciũ in d. §. si liberi. cum concor. sup. alle. ꝙ ex capite pri-
mæ concessionis non cõprehenditur Nobilis. ¶ Tamẽ dato
ꝙ non cõprehendatur, debet in renouationẽ p̃ferri prædi-
ctis aliis non descendentib. vt no. DD. in locis sup. alleg. qui
videtur tenere aliquãdo ꝙ per illa verba ꝓ se, filiis & hæredi
bus & successorib. apposita in concessione cõprehendãtur
f ẽt liberi q non sunt hæredes, vt tenuit Sali. f in l. 2. in 20. q. C.
de iure emphyt. vbi dixit, ꝙ si pater à priuato vel ab ecclesia
recipit in emphyteusim ꝓ se filiis & hæredib. tunc per ver-
bum hęredibus cõprehenduntur descendentes vltra filios,
qa verbum hæredib. ampliat, vt cõprehendantur cæteri vl-
tra filios. l. ex facto. §. fi. cum ibi no. ff. ad Treb. & in c. in præ-
sentia. de prob. & hoc facit copula, &, q̃ coniungit filiã & nõ
extraneum quando potest. l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino, tri. &
oleo legato. Et hanc opi. ẽt refert Io. de Imo. in l. quod dici-
tur. ff. de ver. obli. & ibi in antep. col. dicit ꝙ ista opi. ꝓcedit
ẽt in emphyteusi ecclesiæ, præterq̃ in emphyteusi ecclesiæ
Constantinopolitanæ, in qua prohibetur concessio in em-
phyteusim vltra personam cõcedentis ac filiorum ac nepo-
tum, per tex. in §. 1. in Auth. de alie. & emphy. & in d. cessio-
ne facta ab ecclesia Constantinopolitana dicit seruari posse
opi. Bar. ¶ Et hęc ꝓcedunt potissimè tenẽdo ꝙ ista emphy-
teusis ecclesiastica de iure & de consuetudine, prout magis
cõiter obseruatur nõ trãsiret ad extraneos, sed ad descẽden
tes oẽs iuxta plenè tradita in d. §. emphyteusim. & in d. c. in
præsentia. & DD. in multis locis. ¶ Vnde in proposito scd̃m
istam opin. verba prædicta ꝓ liberis intelliguntur vsque ad
trinepotẽ, iuxta l. Iurisconsultus. in §. parentes. ff. de gradi.
& not. Bar. in l. liberorum. in vlt. col. de ver. sig. & verbum &
hęredib. intelligitur de aliis posteris descendentib. per hoc
13 † quia quãdo copula g & cadit inter duo adiectiua respectu
g vnius substantiui, non reqritur cõcursus vtriusq;. l. ea tamẽ
adiectio. ff. de leg. 3. & in similib. terminis declarat Bar. in l.
Gallus. §. ẽt si parente. ff. de lib. & posth. & Bal. in d. l. Gallus.
§. 1. & Bar. in l. si is q ducenta. §. vtrum. ff. de re. dub. & in l. 1. in
14 prin. ff. de iust. & iure. ¶ † Et isto casu ẽt appellatione libero-
rum cõprehenduntur filiæ fœminæ, vt in terminis decidit
Bal. in l. sed si hac. in §. liberos. ff. de in ius voc. per illum text.
& per §. emphyteusim. in Auth. de non alie. nam ẽt de natu-
ra talis cõtractus est ꝙ transeat ad filias, vt ibi. & ideo verba
in dubio debent intelligi scd̃m naturã contractus. l. si stipu-
latus. in princi. ff. de vsur. l. 1. §. si sub conditione. ff. vt leg. no.
caueatur. l. si vno. in prin. ff. locat. cum si. ¶ Pro hoc ẽt facit,
qa si diceremus ꝙ appellatione liberorum in casu prædicto
cõprehenderentur masculi tm̃, sequeretur absurdum. s. qd̃
nepotes & ꝓnepotes masculi admitterentur & excluderen
tur filiæ fœminæ cum essent priores, qd̃ esset absurdum. l. si
viua matre. C. de bo. mater. ibi deteriores esse nepotib. fili-
os nõ sinatur. Vnde, vt cesset absurditas, verba extenduntur
ad id qd̃ aliàs de ꝓprio significatu non comprehenderent. l.
vxorẽ. §. concubinæ. & ibi no. ff. de le. 3. & l. liberorum. §. sed
Papinianus. ff. de ver. sig. & ibi no. Bar. in 4. co. vbi licet aliàs
de ꝓpria significatione appellatione filij non comprehen-
dantur nepotes, tamen continẽtur, ne resultet dura vel ab-
surda separatio. & ibi faciunt q̃ dixi in fi. primi dubij allegã-
do no. per Bar. in d. l. oẽs populi. ¶ Fortificatur ꝙ compre-
hendantur fœminæ, qa aut nos dicimus ꝙ vera sit opi. Bart.
in d. §. si liberi. quod s. illa verba liberis & hæredibus, requi-
runt concursum vtriusq; ꝙ sit de liberis & hæres, & tunc cer
tum esset ꝙ fœminæ cõprehenderentur, qa cum illud ver-
bum hæredib. sit cõe ad masculos & ad fœminas, tunc facit
ꝙ verbum liberis secũ trahit, vt ex ꝓprio significatu cõpre-
hẽdat vtrunq;, s. masculũ & fœminã, sicut & quãdo in dispo
sitione aliqua diceretur quicunq; homo, &c. Nam licet ter
minus iste quicunq;, ꝑ se conueniat tm̃ masculino in natu-
ra stricti iuris, tamen qa iungitur termino cõi, s. homo, com
prehẽdit vtrunq;, s. masculinum & fœmininũ, ita dicit Bart.
in l. 1. ff. de pec. in prin. & in l. 1. ff. de ver. sig. & in l. si qs in tan-
tam. C. vnde vi. & Bald. in d. l. Gallus. in prin. in vlt. col. cum
concor. allegatis sup. in 1. dubio. per l. ait diuus. in prin. ff. de
iure fis. & in l. qsquis. de verb. sig. ¶ Aut nos volumus tenere
opi. contrariam, videlicet ꝙ illa verba liberis & hæredibus,
non reqrunt copulatiuè concursum, & tunc ẽt qd̃ compre-
hendantur fœminæ, quia cum ille terminus, s. hæredibus sit
cõis & ad masculos & ad fœminas, sequeretur absurdum ꝙ
si mulier quæ non esset de liberis, esset pro parte hæres, ad-
mittetur ad emphyteusim, & filia fœmina excluderetur, qd̃
non videtur fuisse de intentione disponentis. arg. l. cum acu
tissimi. C. de fideic. & in l. generaliter. §. fi. C. de inst. & subst.
sub cond. fac. & in l. cum auus. ff. de cond. & de. ¶ Fortifica-
tur ex his q̃ no. Bal. in l. 2. C. de iure emphy. vbi voluit ꝙ con
cessio in emphyteusi facta ab ecclesia sub masculino com-
prehẽdat fœmininũ, qñ concessio esset conformis iuri cõi,
sed scd̃m ꝙ dictũ est supr. ẽt referendo verbum hæredib. ad
alios posteros & descendẽtes vltra trinepotes concessio es-
set conformis iuri cõi, cum de iure cõi posset saltem in tales
* trãsire, scd̃m magis * cõem opi. de qua in d. c. præsentia, cum
concor. supr. ergo sub masculino debet comprehẽdi fœmi-
ninũ. ¶ Ex his patet non obstare qd̃ not. Arch. 17. q. 4. c. si qs
suadente. & Io. de Imo. in l. si ita scriptum. de le. 2. & in c. po-
tuit. in fi. de locat. vbi dicunt ꝙ conducens in emphyteusim
ꝓ se & aliis suis, non videtur conducere ꝓ filiabus. per ratio
nes allegatas ibi per eos. nam cessant in casu illo absurdita-
tes & aliæ rationes allegatę sup. q̃ habent locum in casu no-
stro, tamen præsens disputatio non videtur multum neces-
saria ex quo (vt dixi) reuocatur in dubiũ principaliter cui
potius debeat fieri renouatio super qua conclusum est pro
Nobili. ¶ Postremò non ob. ꝙ sit speciale in cæteris casibus
not. in d. l. cui. C. loca. ꝙ fieri debeat renouatio antiqs con-
ductoribus, &c. qa responsio patet ex prædictis, videlicet ꝙ
hic

hic est alius casus illi annumerandus, in quo videtur speciale ex ratione agnationis & propinquitatis qđ finita emphyteusi debent agnati, vel descendentes cæteris pro renouatione impetranda præferri, iuribus & rationibus allegatis.

ADDITIO.

a ¶Perusinum. Anch. in d.l. pen. col. mihi. 74. in fi. & hoc consilium inuenio inter con. Ang. consi. 210. Statutum supradictum. idem Bal. l. quicunq;. col. 3. C. de ser. fug. Alex. l. illum. C. de colla. Deci. consil. 333. colum. 1. consi. 507. Corn. consil. 90. Scrupulosa. lib. 3. consil. 271. De hoc. lib. 4. Ias. consil. 130. lib. 1. Alb. Bru. in trac. statu. exclu. fœm. ar. 6. fa. Alexan. infrà lib. 7. consi. 45. consi. 41.

b ¶Statuto. imò decidit ꝙ agnati excludunt vtranq;. idem in tract. statu. ver. amita.

c ¶Sciendum. & ibi Alex. Ias. adde Alb. l. statu. q. 20. Dec. l. 1. C. de bo. pos. cōtra tab. con. 627. Cur. l. 2. col. 3. C. de iure iu.

d ¶Præcisè. idem latè Ias. l. stipulatus sum Damam. l. liber homo. in prin. de ver. obl. l. 1. col. 2. de iurisd. om. iu. text. in l. licet autem. ff. de arbi.

e ¶Quam aliis. idem Bal. Rub. col. 1. de appel. Anch. con. 134. in fi. Imo. cons. 27. Cur. cons. 47. Cur. iuni. tract. feud. par. 2. q. 15. Deci. consil. 121. cons. 428. Fran. Rip. tract. de peste. fol. * 82. & hæc cōis & æqua. limita. Roman. consil. 22. propositæ. col. 5. consi. 70. Visis. licet contrarium voluit Paul. consi. 32. lib. 1. Ias. consi. 24. col. fi. lib. 3. Ful. cons. 222. Nobilis. vide ad vtramque And. Tiraq. in consue. Pict. tit. de retract. in Rub. num. 41. 42. adde Alex. infrà lib. 3. consi. 10. in fin.

f ¶Sali. contra. suprà consi. 44. num. 1.

g ¶Copula. infrà lib. 7. consi. 25. col. 52.

SVMMARIVM.

1 *Hospitali si quis se & sua dedicauit, potest reuocare.*

2 *Donatio collata post mortem in dubio censetur causa mortis, etiam si in piam causam. & nu. 3.*

CONSILIVM LXXXI.

VIso instrumento de quo in themate fit mentio, in quo instrumento inter cætera continetur, ꝙ dictus Saluator pro anima sua & suorum prædecessorum dedicauit se & bona sua dicto hospitali, videlicet ꝙ moriente ipso Saluatore sine filiis, & post mortem dominæ Iacobæ suæ vxoris, & dominæ Ioannæ suæ sororis voluit oīa bona sua totaliter & integraliter peruenire ad dictum hospitale. 1 ¶† Quæritur vtrum dictus Saluator possit dictam dedicationem bonorum reuocare. in quo omissis argumentis conclusiuè loquendo puto ꝙ sic. ¶Et primò præsuppono illud qđ decidit Spe. in tit. de sta. mona. versi. 33. vbi dicit ꝙ si quis se dat alicui hospitali nulla de bonis facta mentione, si tales hospitalarij sine ꝓprio viuunt ex sua regula ex constitutionibus, ita iste sine proprio viueret, & creditur bona hospitali contulisse 12. q. 1. in ca. illi qui. si autem non viuunt in paupertate, sed quasi clerici seculares, tunc non videtur contulisse bona, imò ingressus ea sibi retinere poterit pro præbenda. extra, de sim. c. tua. ex quibus infertur, ꝙ illa dedicatio Saluatoris vxorē habentis nō impediebat eum retinere bona sine aliquo dubio, vt not. Bar. in Auth. ingressi. in 1. col. vers. expeditus, de contrariis. C. de sac. san. ecc. & in c. quod à te. de cler. coniu. & in c. in præsentia. de ꝓb. ad hoc tex. in c. vt priuilegia. vers. hac autē. de priui. & in c. beneficium, de regula. in 6. ¶Hoc præsupposito dico ꝙ dato, ꝙ Saluator bona sua dedicauerit hospitali ꝓ anima, tamen illam donationem reuocare pōt, qa videtur fuisse donatio cā mortis, q̄ reuocabilis est per pœnitentiam: iuxta l. non oēs. in prin. & ibi no. si cer. pet. Instit. de dona. §. 1. 2 † Quod autem dicatur esse donatio cā mortis, a probatur, qa in ea fuit facta mentio mortis, & collata post mortem; quo casu in dubio censetur esse dona. cā mortis. l. Seia. in prin. & ibi hoc tenet gl. ff. de dona. cā mort. & l. Seia. ff. de dote prælega. & gl. in l. apud Celsum. §. 1. de doli excep. & no. etiam gl. in l. mortis cā capimus. §. Titia. ff. de don. cā. mor. & Cyn. & alij post eum. in l. 2. C. de iure do. ¶Et expressè firmat Bart. hoc in ꝓmissione facta post mortem, vt ipse no. in l. fi. C. de pac. & l. stipu. hoc mō concepta. ff. de ver. ob. * Bart. & * cōiter alij in l. quæ dotis. sol. ma. & Bal. in l. cum qs. de condi. ob cau. & in l. & si mor. C. ad l. Fal. & cōiter DD. in dictis locis reprobant opi. Petri, qui tenebat ꝙ ēt si facta esset mentio mortis, non intelligebatur esse donatio cā mortis & malè. ¶Nec ob. l. 1. C. vt ab hær. & contra hæredes. & l. hæreditarium. ff. de bo. auth. iu. pos. vbi erat obligatio collata post mortem, & tamen censetur dispositio inter viuos, qa ad hoc respondet Bar. in l. nam si cum moriar. ff. de condi. & de. ꝙ illa iura procedunt & intelliguntur, quando non erat donatio cum mentione mortis in dubio facta, sed quando erat promissio facta ex aliqua causa, ex quo colligebatur qđ nō erat donatio causa mortis. ¶Fortificatur etiam ista opi. 3 per text. in c. de his, de sepul. cum gl. 1. † vbi si aliqui existentes infirmi transferunt se ad religiosa loca cum bonis suis & ex illa infirmitate ibi decedant, tenetur ille locus religiosus cui illa bona remanserunt, dare portionem canonicam illorum bonorum ecclesię parochiali illius defuncti. Secus si non erat infirmus saltem ex tali infirmitate ex qua decessit, quia tunc de bonis quæ iste dedit loco religioso nulla debebatur canonica portio ecclesiæ parochi. ¶Et est ratio secundum Inno. ibi in gl. in ver. exhibet. & in gl. seq. quia primo casu, intelligitur pro anima donare, & intelligitur esse do. cā. mort. vt ibi habetur in gl. 1. Bernar. & sic videtur datū vltimæ voluntati, sed in secundo videtur datum pro sustentatione vitæ & adscribitur donationi inter viuos, vt dicit d. Ant. de Bu. per illum tex. ¶Ecce ergo ꝙ vbi donatio facta loco religioso pro anima ab eo qui in letali infirmitate constitutus se ad illam religionem transtulit, videbatur esse donatio cā mortis, & per consequens reuocabilis, non obstante ꝙ facta sit pio loco & pro anima sua, quanuis expressè non esset actum ꝙ esset donatio cā mortis, ergo & eodem modo propter piam causam non debet immutari natura donationis collatæ post mortem in hospitale seu in pium locum, vt quemadmodum regulariter intelligitur esse donatio causa mortis. quando non fit ob causam piam, ita ergo & si fiat ob causam piam, per dictum capitulum de his. nam in casu d. c. de his. illud idem operatur illa dedicatio bonorum facta à Constantino in ægritudine letali quantum ad inducēdum donationem causa mortis, quod operatur mentio mortis in donatione simpliciter facta quò ad inducendum & interpretandum quod sit donatio causa mortis, vt no. An. de Bu. in c. ex literis, in primo notabili. de consuetudine & attendendum est, ꝙ illud quod habetur in d. c. de his. ꝓcedit tam in eo qui ingrediebatur profitendo religionē q̄ in eo q̄ solum ingrediebatur, vt ibi viueret, & non vt professionem faceret, & dedicabat bona monasterio, vt ibi expressè dicit Inno. & alij in c. relatum. eo. ti. & in d. c. de his, vbi tenet Anton. de But. & alij. & sic videtur ibi decisio huius dubitationis, ex quibus breuiter concludo, ꝙ dicta reuocatio donationis bonorum per dictum Saluatorem fieri potest.

ADDITIO.

a ¶Mortis. suprà consil. 14.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei dicuntur pluribus modis.*

2 *Verba scribētis attestationes debēt legaliter, nō vulgariter capi.*

3 *Qualitas testium requisita probanda est.*

4 *Statuta de compromittendo intelliguntur re nōdum liquidata.*

5 *Productio debet fieri apud acta eiusdem causæ.*

6 *Tertius opponens auditur secundum statum & naturam litis principalis.*

7 *Statutum de compromittēdo non habet locum in criminali, vbi cessat transactio.*

CONSILIVM LXXXII.

IN causa vertente inter Petrum Ioan. de Dociis, vt patrem & legitimum administratorem filiarum agentem, & Gerardum se defendentem occasione præcepti facti Ioanni Antonio de Scopellis de soluendo dicto Petro Ioanni dicto nomine, an fieri debeat compromissum pro parte Gerardi stante statuto ciuitatis Regij sub Rubri. ꝙ ptās & eius iudex teneantur compellere consortes, &c. ¶Omissis argumentis ad partas breuiter concludo quod nō ex pluribus. & præsertim, qa disponit ad compromissum compellendos esse

esse agnatos siue cognatos vsq; ad quartũ gradum computãdo scdm dispositionẽ iuris cõis, vnde ext. istũ non possunt de iure partes ad cõpromissum cõpelli, vt no. p gl. & ibi clarius p Bar. in l. furti. §. q iussu. ff. de his q no. inf. & no. Gui. de Cu. & Bal. in l. ex stip. p illum tex. C. de sen. & interlo. om. iu. ad hoc per no. p gl. & DD. in d. c. 1. de mu. pe. & qđ no. Bal. in l. 1. §. quies quoq;. ff. de of. præf. vrb. ¶ Sed p testes per Gerar-
a dum ꝓductos non est ꝓbatum, a ꝙ dictus Gerardus & dict. filiæ Petri Ioan. sint intra quartum gradum, ergo, &c. ꝙ aũt hoc non sit ꝓbatum, constat manifestè, nã ad hoc producti sunt duo duntaxat testes ꝓ parte Gerardi, videlicet Iaco. & Christophorus. Iaco. eñ deponit qđ audiuit dici in villa de Argine Iacobum auum maternum dicti Petri Ioannis, & d. Gerardum esse consanguineos, & h. d. audiuisse à plurib. & ꝑcipuè à vicinis dictorum Iacobi & Gerardi. ad discernendum qđ ꝓbet iste testis & sequẽs, videre oportet si testis deponat aliquos inuicẽ esse consanguineos coniunctione &
1 consanguinitate intelligatur esse ꝓbatum. ¶ † Nam consanguinei possunt accipi plurib. modis. cõsanguinei dicuntur duo fratres ex eodẽ patre nati. l. post cõsanguineos. in prin. de suis & leg. & Instit. de legi. agna. succesSione. in prin. & in Auth. de consan. & vter. fra. circa prin. ¶ Itẽ pòt accipi consanguineus, ꝓ quocunq; q quacunq; sit cõsanguinitate coniunctus, ẽt vltra quartum gradum. c. qa circa. in c. nõ debet. de consan. & affi. & 35. q. 5. ad sedẽ. vbi hoc habetur expressius, vt no. Arch. & Io. And. in c. 1. de spon. in 6. & Bar. in c. cũ qdam. §. qđ dicitur. & ibi gl. de acq. hæ. & subdit ibi Bar. qđ
b ita accipitur scdm cõem b vsum loquẽdi, s. ꝓ quolibet quocunq; sanguine coniũcto. & Bal. in l. fi. C. de ver. sig. ¶ Cum ergo dicta verba possunt accipi duob. modis, & non constat qualiter intellexerit talis testis, seqtur ꝙ debet fieri interpretatio contra ꝓducentẽ, & sic contra Gerardũ. c. in præsentia. de ꝓb. no. in l. 1. in fi. C. de vsufru. & potius debẽt intelligi verba testiũ scdm communẽ vsum loquendi, q̃ aliter. l. Labeo. de supel. leg. l. sciendum. §. illud. de ædil. edi. c. ex literis. de spons. & in specie not. Io. de Imo. in l. 2. in 1. col. ff. de duob. reis. ¶ Sed vt dicunt DD. in locis supr. allega. consanguinei scdm communẽ vsum loquendi non solùm intelliguntur esse fratres ex eodem patre nati, sed quicunq; eodẽ sanguine coniuncti, ergo sequitur ꝙ non est ꝓbatum prædictos esse coniunctos intra quartum gradum. ad hoc ergo vt testes ꝑdicti ꝓbarent, oportet eos deponere quod Iacobus & Gerardus erant filij duorum fratrum, vt infertur. & sic istas filias Petri Ioannis distare à Gerardo quarto gradu.
2 c. fi. & ibi no. de consang. & affi. ¶ † Subdo, quod istud verbũ consanguinei quo vsus est tabellio in scriptura attestationum ꝑdictarum, debet intelligi non, ꝓut accipitur in vulga
c ri sermone, sed ꝓut acipitur in legali c sermone, quia ita debet intelligi scriptura notarij scribẽtis dicta testium. ita dixit Bar. in l. si quis filiabus. in fi. ff. de testa. tut. & not. Bart. in l. liberorum. in vlt. col. de ver. sig. & in l. si qd eorum. in prin. ff. de leg. 3. & Bal. in c. 1. in prin. de succes. feu. & Bal. in l. lege, ad fi. C. de legi. hær. sed in legali sermone potest accipi plurib. modis, & etiã secundum communem vsum intelligi, ergo testis non ꝓbat in aliquibus partibus. & communis vsus loquendi est, q sunt nati ex filiis duorum fratrum, appellantur consanguinei. & hoc modo accipiendo filiæ dicti Pet. à Gerardo quinto gradu distare constat, vt in c. fi. cum. si. cum ibi no. de consang. & affi. ¶ Præterea dictus testis non probat. qa deponit de auditu, sed ita est ꝙ testes ꝓducti ad probandum de consanguinitate vsq; ad quartum gradum, si deponunt de auditu non probant, nisi testes sint personæ graues, & deponant se ab antiquioribus, & fide dignis & omni exceptione maioribus audiuisse, vel tales fuisse in tali gradu consanguinitatis coniunctos, & vidisse eos ꝓ talibus se habere, vt est text. in c. licet ex quadã, de testib. no. in c. quoties. eõ. ti. sed testes producti per Gerardum non deponunt modo ꝑdicto, ergo. &c. Itẽ non constat dictos testes esse graues. ¶ Pro hoc benefacit qđ not. Ange. l. 1. §. si qs neget. quẽ-
3 admo. test. ape. vbi inqt, † ꝙ vbi lex vel statutum reqrunt testes optimæ opinionis, est articulandũ & ꝓbandum ꝙ erãt optimæ opinionis, p ea q no. Bar. in d. l. si qs neget. in vl. col. Et per hoc infert ibi Ang. ꝙ si statutum Bononię disponit ꝙ ad ꝓbationem mortis alicuius q extra territorium dicatur decessisse interueniat ꝓbatio p tres testes optimæ opiniõis deponẽtes de fama, ꝙ nõ erit probata mors, nisi ꝓbetur illos deponentes esse optimæ opinionis & famæ. ¶ Præterea scdm Host. & Io. Ant. in d. c. licet ex quadã. ad hoc vt dicti testes ꝓbent consanguinitatẽ deponentes de auditu maiorũ suorum necesse est, qđ audiuerint ipsi testes ab eisdem personis. secus si vnus audiuerit à quibusdã, alius ab aliis personis, qa viderentur singulares, & sic non ꝓbabunt. c. cum dilectus. de ele. & c. licet causam. de prob. l. ob carmen. §. fin. de testi. sed dicti testes producti per Gerardum non deponunt à quib. audiuerint dici, & sic pòt esse ꝙ testes isti in testimonio suo sint singulares. ita dixit Bal. in 15. op. C. de edi. diui. per ea quæ no. Bar. in l. Celsus. in fi. de vsuc. ¶ Testis secundus, videlicet Christophorus deponit eo modo quo primus, & sic non ꝓbat ꝑdicta, dum dicit se audiuisse à Iacobino ꝙ erat consanguineus Gerardi, qa est singularis in dicto suo. Itẽ consanguineus pòt accipi plurib. modis, vt iam dixi. ¶ Omitto ꝙ ẽt in contrarium deponunt duo testes per dic. Pet. & Io. producti, super quorum depositione non est opus
4 insistere stantib. prædictis. ¶ † Scdò fortifico: Nam quando ex forma statuti litigatores possunt ad cõpromissum compelli, illud intelligitur quando petitur compromissum re nondum liquida & ante sñiam, vt no. Bal. in l. 1. ff. de transa. vbi p illum text. dicit ꝙ compromissum ex forma statuti nõ potest attestationib. iam publicatis seu re liquida peti. idẽ no. Paul. de Cast. in prin. vbi refert se ita consuluisse in consiliis suis consi. 74 & Lud. Ro. in l. prætor. ad fi. ff. de ope. no. nun. in addi. noua. bene faciunt not. in c. significauerunt. de testib. & qđ habetur. in c. exposita. de arb. & in l. si post rem. ff. de transa. cum si. &c. ¶ Et p ꝑdicta consuluit Pau. de Ca. in d. consi. ꝙ nõ poterit in cã appellationis peti fieri compromissum, vt ibi latius prosegtur. ¶ Sed p ꝓductionẽ dicti testis in forma authen. & dicti alterius instrumẽti dicitur constare rem esse manifestè liquidã. vt in c. cũ olim. de verb. sig. & in l. fi. cum gl. C. de reb. eccle. non alie. vt not. Bar. in l. 1. in prin. in 1. q. ff. de ope. no. nun. ergo petitio cõpromissi postea facta non debet releuare petentẽ. ¶ Tertiò statutũ prædictum disponens ꝙ ptãs debet cõpellere agnatos ad compromissum, debet intelligi si petatur. l. 3. §. hoc autẽ iudicium. ff. de dam. infec. & quod no. in c. fi. de rescri. & no. An. de Butr. in c. venerabilis. de iud. & talis petitio debet fieri seu produci parte aduersa ꝑsente citata quò ad hoc, vt ex tali petitione præiudicium paretur parti aduersæ. 3. q. 9. chartæ. & no. Bal. in c. si ea. in fi. C. qui ac. non pos. Sed hoc non reperitur petitum solẽniter & parte præsente vel citata in cã dicti præcepti, ergo non possunt partes cogi ad compromissum. ¶ Nec obst. quod in illa cã accusationis petitum fuit per dominum Michaelẽ ẽt vt ꝓcuratorẽ dicti Gerardi & quorundã aliorum fieri debere compromissum cum dicto Petr. Io. tam occasione dictarum accusationum q̃ alterius cãæ, quia respon. ꝙ dicta scriptura producta fuit in cã accusationis. & apud acta notarij deputati ad causas accusationis, ad quem notarium non spectat se intromittere de actib. causarum ciuilium ex forma statutorũ, vnde cautus debuit esse dictus
5 Gerardus & ꝓducere eandẽ scripturã in alia cã pcepti, † qa dato quod dictę causæ vertantur inter easdem personas, ta-
d men oportet productionẽ fieri apud acta vtriusque d causæ aliàs non probat, ita voluit egregiè Bartol. in l. naturaliter. §. nihil commune. 16. colum. de acqui. pos. allegat l. cum antea. C. de arbi. & l. naturaliter. secundum secundam lecturã secundæ gl. ff. de excep. no. Ant. de But. in c. cum dilectus. in 13. col. de cau. poss. & propriet. ¶ Ex quo infert, ꝙ probationes factæ in cã conuentionis non prosunt in cã reconuentionis. & sic ẽt in eadem instantia in genere, ex quo in specie propter diuersitatẽ actuum instantiæ sunt diuersæ ex diuersitate libellorum. & simile no. Inno. de off. deleg. c. cum contingat. aliàs enim secundum eum sequeretur, ꝙ iudex suppleret de facto. quod non est dicendum. l. 1. cum ibi no. C. q̃ desunt aduo. par. iudex suppleat. ¶ Ex quibus infero ẽt si dictæ attestationes non fuerant ꝓductæ in causa præcepti ꝙ nihil

nihil releuat. licet fuerint ꝓductæ in alia causa. ¶ Secundò,
qa dicta causa est causa executiua, & dictum instrumentum
habet executionem sicut & sñia, vt patet ex statuto sub Ru-
bri. qualiter procedatur in fauorẽ creditorum habentium
instrumentum contra debitores suos. & dato ꝙ tertius, sci-
licet Gerardus se opponat ad impediendam executionem,
tamen omnino causa secunda est excutiua & summaria. l. à
6 diuo Pio. §. si super. cum ibi no. per Bar. ad fi. de re iu. † Nam
tertius opponens, id est, Gerardus admittitur ad causam in
e eo statu, *e* in quo causa erat cum principale litigãte, & quan
tum ad prosecutionem ius tertij regulatur scd̃m ius princi
palis, vt in Cle. constitutionem, de elec. & hoc ibi no. Pe. de
Ancha. in c. 2. in fi. vt lite pend. in 6. ¶ Sed ita est ꝙ in causa in
qua petitur executio instrumenti habentis ex forma statu-
ti executionem, sicut sñia non vendicat sibi dictum statutũ
de compromissis fiẽdis inter affines, vt d. l. postrem. & hoc
not. Bart. in prooemio. C. circa 2. col. & sequitur ibi Bart. &
Bal. in l. ambitiosa. circa 3. reg. ibi positam. ff. de decre. ab or
di. facien. & Bar. & Bal. in l. eleganter. in prin. ff. de cond. in-
deb. & in l. si causa. C. de transact. ¶ Quò ad secundum prin
cipale dubium, an super causa accusationum compromis-
sum fieri debeat, & similiter concludo quod non, ex primo
principali fundamento facto. circa primum dubium, sc. qa
non est opportunè probatum de consanguinitate vsque ad
quartum gradum. Secundò, qa dicta causa accusationis est
mixta, quia partim venit imponenda pœna ad vtilitatẽ pu-
blicam, & partim pertinet ad priuatum interesse, vnde dici
tur mixta. c. tuæ. de procur. no. DD. maximè Ant. de But. in
Rub. extra, de iud. facit quod not. glos. & DD. in l. prætor. in
7 princ. ff. de sepul. vio. † vnde de causa criminali transigi non
potest, quando non venit imponenda pœna sanguinis, siue
sit crimen publicum siue priuatum, si agatur ad publicam
vtilitatem. l. transigere. cum ibi no. per gl. C. de transa. ergo
non poterit etiam in arbitratorem compromitti de iure &
de facto, prout requirit statutum, quia compromissum in
arbitratorem dicitur transactio, vt no. in Auth. vt diffe. iud.
in prin. no. gl. in l. non distinguemus. §. Iulianus. ff. de arb. &
plenè ibi expressè not. Bart. in compromisso in arbitratore.
& Io. And. in addit. Spec. in tit. de arbitris. §. potest esse. aliàs
est in §. seq. in addit. quæ incipit, domi. Guid. de Suza, &c. &
cum venit imponenda pœna non solum ad priuatam vtilita
f tem, sed etiam ad publicam magis dignum *f* trahit ad se mi-
nus dignum l. quæ religionis. ff. de rei vendi. c. quod in du-
biis. de consec. eccl. vel alta. bene facit quod no. Bar. in l. prę
cipimus. §. penul. C. de appel. & ideo potius inspiciatur pu-
blica tanquam dignior cum illa præferatur priuatæ & illam
ad se trahit. l. 1. C. de vendi. re. fisca. l. 1. ff. de priuil. cred. l. 1. in
fin. C. de cadu. tol. Ex quibus omnibus saltem simul iunctis
concludo in neutram dictarum causarum cogi posse par-
tes ad compromissum.

ADDITIO.

a ¶ Probatum. Are. consil. 37. Sequendo.
b ¶ Cõem. infrà consil. 229. col. 3. lib. 6. consil. 153. col. 1. lib. 7.
latè do. And. Tiraq. in consue. Picta. de retract. §. 1. gl. 9. n. 5.
c ¶ Legali. suprà consi. 2. nu. 17.
d ¶ Vtriusq;. idem Alex. l. 2. in fi. C. de eden. consti. cano. 7. §. 1.
fallit quando ambæ causæ sunt insertæ, vt simul iudicentur,
quia tunc licet productiones alterutrum imputare.
e ¶ Statum. idem Alber. l. sæpe. de re iud. Oldra. q. 254. Anch.
consi. 182. Lu. Pen. l. apparitores. C. de exac. trib. lib. 10. Ge-
mi. c. vbi periculum. §. sanè. de electio. in 6. Fel. c. cum super.
col. 5. de iu. Dec. c. cum super. col. 1. de off. deleg. limita quan
do ille tertius potest petere restitutionem in integrũ. Mat.
Afflict. deci. Neap. 15. adde deci. Neapo. 236.
f ¶ Dignũ. adde An. Tira. in consue. Pict. ti. retra. §. 1. q. 7. n. 81.

SVMMARIVM.

1 *Indebitum quomodo probetur.*
2 *Negatio reuocari potest priusquam subeat actor onus probandi*
3 *Nisi dictio, ponit contrarium orationis præambulæ.*
4 *Negotium procuratoris generalis facit cadere in pœnam.*
5 *Narrata prout narrantur, negare non sufficit.*
6 *Causa in genere, vel quia sic placet, in obligatione sufficit, & n. 8*
7 *Confessio sine causa probat semiplenè, allegata causa mutui vel alia.*

CONSILIVM LXXXIII.

IN causa & lite vertente inter Io. de Blanchis a-
gentem, & Nicolaum de Ingressolis se defen-
dentẽ, quia rei veritas versatur in paucis, pau-
cis agam. ¶ Duo eñ videntur esse fundamen-
ta principaliter, quorum quodlibet de per se
1 pro victoria Nicolai satis esset. ¶ † Primum est, ꝙ vbi aliquis
soluit tanquã indebitum, si vult repetere tanq̃ indebitè so-
lutum, habet necesse probare ꝙ ille cui solutio facta est, cre
ditor non erat, nisi reus à prin. negauerit solutionem esse fa
ctam. l. cum de indebito. in prin. de prob. no. gl. & DD. in l.
2. C. de do. ante nup. ¶ Modus autem per quem possit actor
ostendere se soluisse indebitum, traditur per iura & Bart. in
d. l. cum de indebito. quod si solui prætextu scripturæ alicu-
ius, puta prętextu testamenti, in quo putabam tibi legatum
fuisse prædium, nam producam testm̃ illud in quo legatum
huiusmodi non reperitur, vel non est habita relatio ad scri-
pturam, probatur per antecedentia verba, vt quia dixerat
de tali mutuasse procuratori meo, probabo eum alibi fuis-
se. l. optima. C. de contrahen. & commit. stip. & ar. §. præter-
eà. Insti. de inut. stip. secundum eum, aliàs esset difficile pro
bare illam negatiuam, s. soluentem soluisse id quod debitũ
non erat. l. actor. C. de prob. c. bonæ. de ele. sed Io. Blanchus
agens condictione indebiti, & allegans se soluisse indebi-
tum, non probauit aliquod ex dictis modis, nec aliter illam
negatiuam, s. debitum illius Petri solutum non præcessisse,
ergo obtinere non potest. ¶ Nec ad hoc obst. si dicatur, qđ
Nico. negauit solutionem, ergo incumbit sibi onus ꝓban-
di quantitatem fuisse debitam. quia ad hoc respon. plurib.
modis, primò ꝙ non negauit, sed excipiendo dixit si & in-
quãtum appareret Io. soluisse, soluit id quod debitum erat
ex certa scientia, vnde hoc non est negare nec etiam confi-
teri, sed est medium, quia nec negat nec confitetur, sicut di-
cimus in eo qui tacet, nã tacere dicitur medium inter con-
tradicentem & consentientem. in c. qui tacet, de reg. iu. lib.
6. & ita dicit Bal. in l. ea quæ. in vlt. col. C. de condi. inde. vbi
vult, ꝙ ille qui non vult confiteri nec negare, non patitur il
lud quod inductum esset in odium rei negantis. d. l. cum de
indebito. in prin. sequitur ꝙ nos non sumus in causa nega-
tionis. ¶ Nec obst. etiam si diceretur dato ꝙ Nico. non dici
tur negasse, tamen non est etiam confessus, ergo non debet
gaudere beneficio cõfitentis, quia respondeo, ꝙ istud com
modum videlicet ꝙ Io. agens teneatur probare quod debi
tum non pręcessit, non consequitur Nico. respectu confes-
sionis beneficium confitendi cõcessum & inductum per il-
lam l. cum de indebito. sed hoc ex mero iure communi di-
sponente ꝙ vbi negatiua est fundamentum intentionis ali-
cuius, ipsi semper incumbit onus probandi l. in illa. cum ibi
plenè no. per Bar. ff. de ver. ob. cum simi. ¶ Item ex regula q̃
habet ꝙ nemo præsumitur iactare suum. l. si cum aurũ. cum
simil. ff. de sol. sic non præsumitur in dubio voluisse soluere
indebitum. vnde præsumptio hîc transfert de iure commu
ni onus probandi in eum contra quem est præsumptio. l. si-
ue possidetis. cum vulg. C. de prob. ¶ Secundò respondeo,
quia dato quod intelligeretur dictum Nico. negasse, cuius
2 contrarium est verius, vt dixi, † tamen incontinenti, id est,
antequam actor subiret onus probandi, confessus fuit Nic.
solutionem, vt patet in primis positionibus productis ex
parte Nic. in 15. positione, in qua dicit ꝙ fuit & est absq; eo
quod dictus Nic. vllo vnquam tempore habuit ab illo Ioan.
quantitatem de qua in libello nisi nomine dicti Petri & pro
ipsius debitis detur, &c. ¶ Pondero illam dictionem nisi,
3 † quæ dicitur poni negatiuè & affirmatiuè quãdo ante eam
ponitur oratio negatiua. l. actione. & ibi DD. C. de transac.
& in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & ibi not. Bart.
in Auth. nisi. & ibi Bal. C. ad Treb. & ideo videtur apertè Ni
co. in d. positione affirmare solutionem attento quod quis
videtur cõfiteri id, quod in sua positione continetur. l. cum
preciũ. de lib. cã. no. Spec. in ti. deposi. §. 1. vers. quid si actor.
& sic dato quod videretur à prin. negasse, sufficeret d. con-
fessio

fessio superueniens anteq̃ actor ꝓbationes fecerit, vt in §.si eum.& ibi no. Ang. in Auth. de trië.& se.& Bar.& alij in l.eũ q.in prin.ff.de iurein.& Bal.in l.ea q̃.in 11.q.C.de cond.ind. & in l.contra negantẽ.C.ad l.Aqu.& in l.electio.§.neq;.per illum tex.ff.de nox.& in l.de ætate.§.fi.ff.de interro.ac.& in c.1.§.porrò.q̃ fuit pri.cauſ. be. amit. Tertiò pôt reſponderi, qa dato ꝙ p illam ſcripturã exceptionũ videretur eſſe facta
4 negatio †cum fuerit facta p ꝓcuratorẽ generalẽ, non pôt facere Nic. incidere in illam pœnã. ſ. qđ contra ius cõe onere tur onere ꝓbandi.§.ſi ꝓcurator.in l. 3. ff. quod quiſq; iuris. l.ſi ꝓcurator.de cond.inde. qa generali ꝓcuratori non videtur mandatum eſſe illud qđ erat illicitũ, ſ. ꝙ neget veritatẽ. d.l.ſi ꝓcurator. ¶ Quòd aũt transferre contra ius in aliquẽ onus ꝓbandi, dicatur eſſe pœna, eſt tex.cum gl.in Auth.itẽ poſſeſſor.C.q pot.in pig.ha. ¶Et eodẽ mõ pôt reſpõderi ad illam negatiuã generalẽ factã p procuratorem in litis con-
5 teſtatione,†nego narrata ꝓut narrãtur,&c.¶Ad q̃ ẽt pôt reſponderi, qđ per talẽ negationẽ videtur negaſſe ſolutionẽ, adeò ꝙ pp hoc patiatur aliquã pœnã odio negãtis inductã, vt egregiè decidit Bar.in l.ſi dubitatur.§.1.ff.de fideiu.& Io. de Imo.in l.ſed hoc ita.§.hæc aũt.de re iu.¶Scđm principale fundamentũ eſt, qa dato ꝙ Nic.incumbat onus probãdi debitum p̃ceſſiſſe.dico ꝙ illud ꝓbauit, nã apparet inter alia duo inſtrumẽta debiti, vnum de anno Dom.1441.ſub 10.die Nouemb.in quo Pet.Saluatici & filij confeſſi ſunt teneri ex veris & iuſtis cauſis in quantitate librarũ 286.& ꝓ illis promiſit Pe. Bonus in certis terminis. Et aliud extat inſtrumentũ debiti factum de anno 1442. ſub die 4. Octo.in quo d.Pe Saluatici & Ant. eius filius & vterq; eorum de oĩbus q̃ habuerunt ſimul cum Nic. cõſtituerunt ſe debitores eius in quãtitate librarum 282.& in ſtariis 6. frumẽti. & de hoc vltimo debito nullã apparet aliam fuiſſe factam ſatisfactionẽ, niſi p ſolutionẽ per d.Io. ¶Nec ob.ſi allegetur ꝙ dictæ cõfeſſiones, de quib.in dictis inſtrumentis, non continet cãm, & ſic ſunt inefficaces.d.l.cum de indebito.§.fi.& c.ſi cautio.de fi.
6 inſtr.† qa reſpon.ꝙ imò continẽt cãm ſaltẽ in genere, vnde licet nõ conſtat q̃ cã fuerit, hoc nõ ob.ſicut ẽt in fi.dicit Bar. in l.Gallus.§.ſi eius.ff.de li & poſth.in fi.ver. ſi fuerit, &c.ẽt hoc voluit Bal.in l.pactum.17.col.C.de coll.ꝙ ſi qs faciat actum, & dicit ꝙ facit illum actum, qa ſic voluit,& ſic ſibi placuit,dicitur continere cãm.arg.l.Campanus. ff. de ope.lib.
7 ¶Pręterea & ſcđò reſpondeo,†qđ dato quod nõ contineret cãm,tñ cõceſsio ſine cã licet plenè non ꝓbet,tamẽ ſemiple-
a nè *a* ſi allegetur cã,puta mutui vel alia, vt eleganter voluit Spe.in ti.de confeſsio.§.nunc videndũ.ver. ſed q̃ eſt rõ.iuncto ver.ſeq.vbi refert ita tenuiſſe Mart.de Fano. ar.l.inſtrumenta.C.de proba.& idẽ tenet Ant.de But.in d.c.ſi cautio. vnde poterit allegari cã mutui, & in defectum ſemiplenæ ꝓbationis poterit deferri iuramentũ.iux.l.admonẽdi. de iureiu.Non ob. qđ dicitur,ꝙ verba inſtrumẽti ſunt enunciatiua.qa hoc nihil eſt,qñ verba enunciatiua ꝓlata ꝓbant inter eaſdẽ perſonas, inter quas prolata ſunt.l.optimã.C.de contrah.& cõmit ſtip.¶Scđm aũt inſtrumentum de quo adhuc
8 facio maius fundamentũ, continet † cãm calculi rõnum & oĩum ad inuicẽ geſtorum, & ſic dicitur continere cãm, attento maximè, qa (vt inqt Bal.in l generaliter. in 4.q.de nõ nu.pec.) non requiritur qđ ſit cã tendens ſeu concludens vel inferens obligationẽ, ſed ſufficit q̃libet cã impulſiua vel perſuadens.l.creditor.§.1.ff.mand.l.à Titio. ff.de ver.ob.& ꝙ fuit Pe.Saluaticus obligatus. ¶Et per conſequens do.Io. videtur pro eo fateri dict. Io. reſpondendo tertiæ poſitioni ex poſitionib. rei ſecundo loco ꝓductis, dum dicit ꝙ ſoluit dictam quantitatẽ iuſſu dicti Nicolai & Alberti,quibus ſciebat ſe teneri vigore promiſsionis.nam ſi Pe. Saluaticus non erat efficaciter obligatus Nicolao, nec per conſequens fuiſſet obligatus dictus Ioannes.& ſic concluditur non eſſe lo-
b cum condictioni indebiti. Ille enim titulus hodie receſſit *b* ab aula, quia homines vix verè debita ſoluunt, ita inquit Salic.in Rub.de cond.indeb.

ADDITIO.

a ¶Semiplenè.Alex.ſuprà conſi.4.ad fi.Matthæſi.no.13.Hyppo.de Marſi.repe.Rub.de prob.fol.12.

b ¶Receſsit. imò in vſu,vt nec obſtet conſt.Regia de cem annorum,vt dixi in conſue.Par.tit.4.in Rub.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribere nunquam incipit qui recognouit, nec eius hæres.*
2 *Præſcriptio minor centenaria non currit contra factum.*
3 *Reſtitutio ex capite ignorantiæ datur contra præſcriptionẽ 40. annorum, & aduerſus rem iudicatam.nu.4.*
5 *Princeps non præſumitur ſcire, quod ſui officiales ſciunt.*
6 *Cauſa & vtilitas pretij facit præſumi conceſſionẽ temporalem.*
7 *Reſcriptum refertur ad ſpecificata.*
8 *Procuratoris eius qui vult transferre, malignitas nocet.*

CONSILIVM LXXXIIII.

IN cauſa vertente inter cameram illuſtriſsimi principis ex parte vna agentẽ,& hæredes magnifici comitis Vgutionis de Contrariis ex altera ſe defendẽtes. ¶ Fundata eſt intentio cameræ.qa dicti hæredes ſunt in effectu hæredes dom.Ia.de Guaramontib.quę cãm habebat à camera, à qua bona iſta cognoſcebat, vnde p̃dicta bona de quib. vertitur q̃ſtio, ſunt de bonis cameræ. patet ex literis cameræ quibus ex forma ſtatutorum & conſuetudine fides adhibetur.¶Videndum eſt ergo, an alleg. exceptio tituli p̃ſcriptionis habeat obſtare cameræ. ¶Scđò poſito ꝙ non, an conceſsio facta do.Iacobæ fuerit temporalis, an verò perpetua. ¶Circa pri-
1 mum dicimus,†quod ideo non habet obſtare exceptio pręſcriptionis, qa dicta domina Iacoba quæ recognoſcebat ad tempus vitæ dicta bona à camera non potuit incipere præſcribere, quia ſciebat ſe teneri ad reſtituendum.l.malè agitur.C.de præſcri.30.annor.vnde ſicut ipſa domina non potuit p̃ſcribere, ita nec hæredes ſui.l. cum hæres.ff.de diuer. temp.præſ. vbi ẽt hæres illius q precario poſsidebat & ſciebat ſe teneri ad reſtitutionem, non pôt incipere præſcribere,& per conſequens non poteſt dici, ꝙ hæredes do.Iacobæ poſsint p̃ſcribere ex eo, qa domina Iacoba non erat in mala fide, imò dico ꝙ poſtq̃ ſciebat ſe teneri ad rem reſtituẽdam impeditur p̃ſcribere hæres eius quemadmodũ & ipſa impediebatur, vt ꝓbatur in d.l.cum hæres. ¶ Accedat ꝙ domina Iacoba pręmiſſa deceſsit teſtm̃ condẽdo, vnde fuit in culpa ſi non monuit hæredem, vt rem reſtitueret. hac ratione vtitur Cy.in l.1.C.de iure emph.in pe. q. ¶ Quòd autem hæres ex mala fide defuncti impediatur præſcribere ẽt de iure canonico, tenet Io. And.in addi.Spe. in tit. de præſcri.in § fin. in addi.mag.& Ant.de But.Io.de Imo. & do.Abb.in c.ſi diligenti.de præſcri.& Imo.in repe.in c.fi.in 3.col.de præſcri.& Ro.in l.Pomponius.§.cum quis.ff.de acq.poſ.& Pau.de Ca. in l.ſequitur.§.hæredes.ff.de vſuca.& in l.3.eo. ti. ¶Pro hoc allegari poſſunt multæ efficaces rationes quas breuitatis cauſa omitto, & ſufficiunt illa, quia ius ciuile in hoc reperitur correctum per ius canonicum.Item hæres de iure canonico tenetur ad illud ad qđ tenebatur defunctus pluſquam teneretur de iure ciuili, & tenetur ad exonerandum animã defuncti, hoc not. in c.parochiano, de ſepul. & in c. literis. de rapt.¶Nec obſt.gl.in c.cum quis. de reg.iu.in 6.& id qđ no.Dyn.in reg. poſſeſſor. Quia reſpondeo, quod colligitur ex concordia, quam ponit Imo.in d.c.fi.in 2.col.& Anto.de Bu.in d.c.ſi diligenti.faciendo differentiam inter ſuccedentem iure hæreditario & ſucceſſorem in beneficio. ¶Secundò dicimus ꝙ poſito ꝙ præſcribere potuiſſent, tamen non præſcripſerunt, qa aut iſtæ res ſunt cameræ Romanæ in qua habet titulum princeps, & tunc requiritur præſcriptio an-
2 norum centum.c.ad audientiam.de præſcr.†aut ſunt cameręipſius principis, & tunc cum in ea non recognoſcat ſuperiorem, pro principe habetur, vt not. DD.in c.cum te.de re
a iud. cum vulgarib. & contra principem *a* ſeu imperatorem nõ currit præſcriptio niſi centenaria ſicut in eccleſia. l. fi.C. de ſa.ſan. ec. iunct.no.per gl.in Auth.quas actiones, eo.ti.te-
* nendo opi.quã oẽs*magis cõiter tenent.ſ.quod Auth.quas actiones. corrigatur in eccleſia, non in ciuitate vel fiſco.& quod contra principẽ vel cameram imperialem non currat p̃ſcriptio hodie niſi centenaria, firmat Ang.in l.cum prid ẽ. C.cõia.de vſuc.ſed non eſt decurſa p̃ſcri.40.an.¶Quinim ò nec ꝓbatur præſcriptio 40.an.nam ſolum apparet de tem-

pore 30. an. viuente domino Vgutione qui decesserat ante hanc litem per ann. 8. vt apparet ex responsionib. factis positionib. partis aduersæ. ¶ Nec ad hoc ob. ꝙ in libello dicatur ꝙ dom. Iacoba decesserat 1404. & ab inde circa poslederat magnificus Vgutio, qa respon. & dico ꝙ in libello est alternatiua locutio, videlicet qđ domi. Iacoba decessit 1404. vel ꝓut constiterit, ita ꝙ ex illa alternatiua tanq̃ obscura nō pōt pars se fundare. l. ꝑtor. ff. de iureiur. l. vbi autē. §. illud. ff. de ver. ob. no. Inn. in c. ex parte. de rescri. ¶ Tertiò, quia dicimus ꝙ licet ꝑscriptio decursa esset, tamē debet concedi petita restitutione in integrū ex persona principis succedentis in ius alterius. & sic habent probabiliorem & ꝓsumptam ignorantiam, vt not. gl. iuncto tex. in l. 1. in gl. 1. C. de pa. po. & in l. si partem. ff. quemad. ser. ami. & Bar. Ang. & alij in l. 1. §. si qs autē propter. ff. de iti. actuq; pri. & Spe. in ti. de præsc. §. 1. ver. sed pone colonus. & Ang. in l. fi. C. de ꝑscri. lon. tem. & Io. de Imo. in c. fi. in antep. char. de præscr. & d. Ab. in c. vigilanti. eo. ti. & Io. de Imo. in l. Pantonius. de acq. hęr. & Ro. in l. qui vniuersas. §. fi. de acq. pos. ¶ Nec obst. tex. in l. oēs. in fin. de pręscri. 30. an. iunctis no. per gl. in l. ait ꝑtor. §. permittitur. ff. de min. quia respondeo, ꝙ illa lex determinatur per illa iura, s. quando ille contra quem ꝑscribitur, non esset impeditus impedimento facti vel iuris, qa tunc non habet locum illa lex, quia non est dubium, ꝙ illa ꝑscriptio 40. an. nō nocet illi qui iure impediente non voluisset agere. l. 1. in fin. C. de anna. exce. eodē modo, si fuit impeditus agere impedimento facti. puta ignorantiæ, vel alterius impedimēti: nam debuit restitui in inte. l. & Attilianus ait. ff. de ser. rasti. prædio. & no. d. l. si partem. cum si. ¶ Preterea videmus ꝙ aduersus præsc. 40. an. conceditur restitutio sicut aduersus alios, vt no. gl. in §. quia temporales. in Auth. de ec. ti. & no. Inn. in c. 1. de rest. in integ. & Host. in Sum. de pręscr. §. cęterùm. ver. ꝑscriptiones autē. & DD.* cōiter in c. auditis. de resti. in in-
* teg. ¶ † Præterea in terminis ꝙ aduersus ꝑscriptionem 40.
3 an. detur restitutio ex capite ignorātiæ, *b* tenet expresse Io.
b de Imo. in rep. c. fi. de præscr. in antep. char. ver. sed hîc est aduertendum, &c. & dominus Abb. in d. c. vigilanti. q loquitur in terminis illius decretalis quæ loquitur de præscr. 40. an. & similiter quadriennium datum ad petendum restitutionem in integrum non currit ignoranti, vt ꝓbat Bal. in l. falsa. C. de fide instru. & do. Car. post antiquos in Clem. 1. in 21. q. de resti. in integ. nec dicatur ꝙ fauore litium minuendarum in præscriptione 40. ann. non habet locum restitutio:
4 quia non reperitur hoc iure cautum. ¶ † Pręterea etiam aduersus snīam quæ transiuit in rem iudicatam datur restitutio ex capite ignorantiæ, vt per Cyn. in l. 1. C. de condi. inde. & per Ang & Imo. in l. Imperatores. ff. de re iudi. cū concor. & hoc quando sunt reperta instrumenta de nouo, vt ibi per eos. quamuis de iure cōi propter instrumenta nouiter reperta fauore litium diminuendarum non possit rescindi snīa, vt habetur in l. sub prætextu. C. de transac. Ex his etiam quæ notaui de intentione principis non consueuit esse, qđ quispiam contra cameram suam se præscriptione tueatur.
5 maximè tali videlicet sine aliquo titulo oneroso. ¶ † Nec ꝓdictis obst. si dicatur quod princeps præsumitur sciuisse illud quod sui officiales. ꝓ hoc allegabatur id quod no. Bart. in l. ne qđ. ff. de incen. rui. naufra. cuius verba reassumit An. de Bu. in c. 1. de resti. ꝓpo. quia dico, ꝙ Bar. & domi. Ant. ibi ꝓ hoc nihil dicunt: imò contrarium probatur in c. cum ad sedem. cum gl. in vers. interdictum vnde vi. extra, de resti. spo. quia dominus habet ꝓbabilem cām ignorandi factum procuratoris. l. quod vulgò. ff. pro empto. ¶ Quinimò non constat etiam quod officiales ipsius principis habuerūt de hac re particulari scientiam, & non ꝑsumitur ꝙ habeant sciam omnium quę continentur in codicibus librorum, vbi continentur multa negotia implicata. l. pe. & ibi Bar ff. de confes. & Bar. in l. non fatetur. eo. tit. cum concor. ¶ Venio ad secundum principale. s. an illa concessio sit perpetua vel tem
6 poralis. † & dico ꝙ temporalis: patet, quia non præcessit cā habilis ad translationē dominij perpetui tantorum bonorum, petebat em̄ do. Iacoba sibi satisfieri de libris 24. & qđ sibi ꝓuideret de victu & pro alimentis. l. cum verbo victus. ff. de ver. sig. q alimenta finiuntur cum vita l. hi. §. modus. ff. de transf. vnde cum non præcesserit cā habilis ad translationem dominij perpetui ipsorum bonorum, ideo verbum illud non potest importare illam perpetuam translationem dominij bonorum valentium. 4. vel 5. milia. vt no. Bar. in l. si constante. in 2. q. vlt. partis. ff. sol. mat. & sequuntur alij vbique. ¶ Pro hoc facit quod no. gl. & Do. in l. 1. ff. de superficiebus. vbi habetur, ꝙ qualitas precij facit discernere qualiter intelligitur esse contractus, & pro hoc ēt facit, qa responso principis mandātis assignari bona debet intelligi scd̄m supplicationem petentis. l. defensor. §. q interrogatus. ff. de in.
7 terro. ac. & Insti. de inuti. sti. §. præterea. ¶ † Nec ad hoc vltimum ob. qđ no. do. de Rota sua conclusione 24. incipiente. Itē si petatur. vbi dicunt, ꝙ si petatur committi cā cum potestate ꝓcedendi summariè, simpliciter & de plano, sola facti veritate inspecta, ac terminis non seruatis vel abbreuiatis, rescribatur per hæc verba, audiat talis, & ꝓcedat summariè, &c. nihil cancellando, omnia petita viderentur cōmissa, c. olim. de rescr. & c. cum dilecti. de donat. Ita formaliter dicunt. & sic ista decisio videtur facere ꝓ nobis non cōtra nos. ¶ Et ꝙ rescribens videatur se referre ad supplicata expresse determinat Io. de Imo. in l. iudex postq̃. ff. de re iud. in 8. co. ver. iuxta ꝑdicta insurgit dubiū, & c. alleg. d. l. si defensor. §. q interrogatus. excipit tamen vnum casum quē ibi ponit, in quo videtur ēt rescribens excedere petita cā & fauore litiū minuendarum. & hoc colligitur per not. per Io. And. in c. vt nostrū. de app. ¶ Secundò circa hoc dicimus ꝙ dato ꝙ princeps voluisset assignari in perpetuum bona, tamen ex illo mādato non fuit assignatum dominiū ante translationem
8 faciēdam per factores. l. fundi. ff. de acq. pos. ¶ † Et maximè, quia mandatum fuit de bonis certis & in genere, & in l. 3. §. incertum. ff. de acq. poss. sed ipsi factores assignarunt d. bona vsq; ad vitam eius. ergo non potest dici acqsitum ius in illis bonis, nisi vsq; ad vitam. ¶ Nec adhuc ob. si dicatur ꝙ malignitas procuratoris vel factoris non debet attendi, sed voluntas principis donantis. l. q mihi donatum. ff. de dona. l. q fundum. §. procurator. ff. pro empt. quia respon. duob. modis, primò, quia illa iura loquuntur, quando mādatum fuit à tradente super re certa & specifica, quia hoc casu nudum ministerium tradentis pręstabat procurator, sed hoc mandatum fuit factum in genere, ad ꝓcuratorem autem spectabat eligere, & ista sunt adinuicē valde diuersi effectus, vt patet in c. 1. de off. dele. in 6. ¶ Secundò respond. ꝙ iura in contrarium loquuntur, quando machinatio fuit in ꝓcuratore illius cui debebat acquiri, sed nos loquimur in ꝓcuratore illius q tradere volebat, quo casu machinatio talis procuratoris bene impedit acquiri dominium illi cui tradendum erat, per Bar. & gl. & DD. in l. si is cui. C. de fur. vnde si mando procuratori meo, vt sibi rem tradat, & ipse in suo vsu conuertat, tibi non acquiritur dominiū, & per consequens nec condictio furtiua quæ datur domino, secus si fuisset procurator tuus. cætera suppleat præstantia domini iudicis.

ADDITIO.

a ¶ Principem. And. Iser. de prohi. feu. alie. per Fed. col. 26. in vsib. feu. Bal. l. sicut. in fi. C. de præscr. 30. vel 40. ann. Matth. Affli. in const. quadragenali. de præscr. fallit quando agitur de landiculis aut similibus. Guid. Pap. deci. Delph. 416. dixi in consue. Pari. Rub. tit. 4. versi. vlt.

b ¶ Ignorantiæ. suprà consi. 71. sed hoc non est simpliciter verum, vt infrà lib. 2. consi. 151. in fin.

EPITOME.

Conductor qui iurauit per vnam cessationem solutionis cadit ipso iure à tota conductione.

CONSILIVM LXXXV.

NON puto id de quo quæritur longam disputationem exigere. ¶ Propterea breuiter respondeo, postquam conductor anno præsenti non soluit affictum ꝓut iurauit & promisit, quanuis non cessauerit in soluendo per biennium
a vel triennium, cadit ipso iure, *a* à iure suæ conductionis propter periurium. l. si quis maior. C de transactio. & in terminis in contractu locationis decidit ita Baldus in capitulo. querelam.

querelam.extra,de iureiur.super glo.1. ¶Per quam decidit quod in terminis illius decretalis ille qui cum iuramento promiserat alteri annuam pensionē soluere, si semel cessauit soluere,& sic periurus fuit,incidit in commissum,& priuatur iure suo absq; eo qđ expectetur cessatio biennalis.iuxta l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.& c.potuit.de loca.& hoc ēt colligitur expressius ex alia gl.fi.in fi.in d.c.querelā. ¶Pro hoc bene facit,quia tex.in d.l.si qs maior,loquitur nedum in cōtractu transactionis,sed ēt in pacto iurato, quod
b est generale ad oēs *b* contractus.l.1.ff.de pact. no. gl.1.in fin.
* & in l.1.in prin.ff.de act.& ob.& ideo dicunt DD.* cōiter in d.l.si quis maior.ꝙ dispositio illius legis habet locū in quolibet cōtractu iurato.bene facit tex.ibi in ver.placitis. ¶Et eò præsertim, quia dispō ēt exorbitans tendens ad maiorē obseruationem iuramenti extenditur de vno casu ad alium ex identitate rationis,vt no.in Auth.sacramenta puberum. per gl.& DD.C.si aduer. vend.& l.3.§.1.ff.de contrario iudi. tute. ¶ Vbi autem non interuenisset iuramētum,an statim possit expelli cum cessat soluere, habetur in distinctione q̄ traditur in l.ædem.C.locati.& in l.2. C.de iure emphy.& in d.§.inter locatorem. vbi per Bart. & alios in Auth.qui rem. vbi per Iac.But.& Bal.C.de sacrosan.eccl.quod hîc non discutio, quia non expedit stante iuramēto,vt in themate præsupponitur.

ADDITIO.

a ¶Ipso iure.idem Alex.cons.105.col.4.lib.3.Ant.Petru.rep. l.1.de iureiu.effec.24.Hipp.Marsil.sing. 226.Franc.Rip.c.2. col.5.de resc.sed est falsum, qa iuramentū intelligitur scđm naturam actus super quo apponitur,vt dixi suprà consi.27.
b ¶Omnes. tam Alex. in li.2.cons.32.in fi.Bal.Ias.in d.l.si quis maior.Matthæsi.not.l.Guid.Pap.consil.32.col.4.consil.131. col.9.Cor.cons.25.li.2.Dec.cons. 452.Alb. Bru.con.48.sed veritas est illic esse casum specialem, vt ibi Rimi.Tho.Parpal.Alci.& Cor. consi. 96.lib.1.& latius consi.246.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium quoddam reale, quoddam personale.*
2 *Immunitas dationum perpetuò concessa personæ, intelligitur ad vitam.*
3 *Princeps in dubio non censetur præiudicare fisco,nisi in quātum exprimit.*

CONSILIVM LXXXVI.

IN causa Datiorum vini circa quoddam decretum Danielis quondam Concordiensis super quo dubitatur, vtrum tale decretum dicatur perpetuò durare, an verò dicatur temporale, & non habeat vires post mortem ipsius dominæ Antoniæ in ipso decreto vel priuilegio nominatæ? ¶Et primò videtur dicendum ꝙ istud decretum semper & continuè debeat durare, qa ea q̄ perpetuò conceduntur,semper & continuè durant,c. quæ ad perpetuum. 25.q.1.c.perpetuæ.de elec. in 6.cum si. ¶Præterea priuilegium concessum à principe intelligitur continuè & semper durare.regula,decet cōcessum à principe beneficium, de reg.iu.in 6. cum multis ibi alle. in gl.sed istud priuilegiū videtur hmōi, ergo, &c. ¶Sed his non obstan. ego puto partem contrariā esse de iure veriorem, videlicet ꝙ tale priuilegium dicatur finiri per mortem dictæ do.Antoniæ. ¶Et pro intellectu &
1 solutione dictorū supr. dico ꝙ † duplex est priuilegiū,aliud reale,aliud ꝑsonale. priuilegiū reale semp durat, donec res q̄ conceditur durat.c.1.& 2.& per totū.25.q.2.§.& hæc diximus.de verb. sig. c.abbate sancti Syluani.priuilegium verò personale expirat cum persona.c.petiisti.7. q.1.c.2.de auth. & vsu pal.regula priuile.cum plurib.ibi alleg.de reg.iu.in 6. ¶Sed istud priuilegium est hmōi, scilicet personale, ergo cum persona dictæ do.Antoniæ expirat. ¶Et ꝙ sit personale,satis manifestè apparet.nam cum concessum sit personę, & expresso nomine personæ dicitur personale, vt in c.qm Abbas.de off.deleg.c.si gratiosè,de rescr.in 6. ¶Nam priui
a legia ēt in dubio *a* intelliguntur personalia si personis concedantur,ita dicit gl. notabilis in Summa 21.q.3.c.cum venissent.in gl.in verbo,personaliter.de insti. ¶Et clarius glo. in c.tua.in gl. fin. de his,quæ fiunt à præla.sine consensu ca-
2 pi. quæ dicit, † ꝙ vbi priuilegium conceditur personæ sine prętinitione temporis,dicitur durare tale priuilegium vsq; ad vitam ipsius. alleg. optimum tex.in c.possessiones.26.q. 4. ¶Sed in isto priuilegio apparet euidenter quod fuit concessum ipsi do Antoniæ tanq̄ personæ suæ,vt apparet in pluribus locis, & præcipuè in princ.dum dicit.dilectæ nobis in Christo honestę mulieri,&c. ¶Prętereaibi narratur,ꝙ multa alia priuilegia temporalia fuerunt cōcessa viro suo & ipsi mulieri,qm ēt molestabatur,nunc cōfertur in perpetuum, id est, donec vixerit. ¶ Nam verbum perpetuò exponitur, id est donec vixerit, cui facta est talis gratia.Ita exponitur ꝑ gl.in c.gratiosè.de rescr.in vers.perpetuò,exponitur,id est, donec vixerit.& gl. in c. fi.in ver.perpetuus.eo.tit.& li.facit tex.in l.1.ff.pro socio.& tex.& gl in c.reperiuntur.in fi.1.q.1. & plures alias exceptiones facit.& facit tex.& gl. in c.ex literis.de consti.cum multis aliis simi. ¶Ecce apparet ex oībus istis,ꝙ illud tale priuilegium fuit personale, & meritò cum persona extinguitur, regu.priuilegium,de reg.iu.in 6.& in c.petiisti.6.q.1.& in l.leges.in fi.C.de le.& in l. fi.C.de consti.prin. ¶ Et sic concludendum est ex omnib.sup.dictis,ꝙ domini Datiarij datij vini non tenētur, nec obligati sunt ad obseruationē talis priuilegij siue indulti. ¶Nec ob.si dicatur ꝙ imo ipsum decretū est reale, vt ex eius inspectione apparet. Nā ibi dicitur decernētes ex tunc qđ in ipsa domo,taberna seu hospitio consueto panē, vinū & alia hospitio consueta vendere possis, tu aut illi q eam afflictu aut pensione seu iure dominij tenent, vt dignum est, minimeq; valeas in aliquo molestari. Nā notādum est verbum dominij, per qđ apparet quod istud decretū voluit cōprehendere, quod ēt si alteri hæc domus fuerit alienata, qđ ille talis emptor possit vti tali beneficio seu priuilegio, qa cùm appellatione dominij intelligatur de directo.l.1.ff.si ager vect. vel emph.pe. meritò de ipso in ꝓprio significatu debebit intelligi, qa ad hoc respon. quod verba in priuilegiis non plus operātur q̄ ipsa sonant.c.porrò.de priui.cum si.nā cum in ipso decreto dicatur qđ in ipsa domo seu hospitio vēdere possis.Deinde subdit,minimeq; valeas in aliquo molestari.& sic ipsa verba dicantur esse directa personæ,meritò dicitur personale. iurib.sup.alleg. ¶Non ob.verbum dominij,qa intelligitur de dominio vtili & non directo, nam verba ēt impropriantur scđm subiectam materiā. c.rogo.11.q.3.c.causam.cum si.de rescr.facit gl.in c.ad aures,de ætat.& qual.c.Griselerius.22. q.4.cum si.faciunt ea q̄ not.in c.exhibita.& ibi per do.Abb. in prin.de iud.& faciunt ea quę not.in c.nam concupiscentiam. de constit. ¶Facit ēt,quia ratio sequens restringit dictum generale præcedens. l. cum pater.§. dulcissimis.ff.de leg. 2. nam si dictus concedens voluisset ēt successores comprehendere, facilè fuisset ei dicere, minimeq; valeas ac successores tui valeant molestari, vt in c. ad audientiam.de deci. & ideo cum non dixit & tacuit, meritò non voluit ipsos successores cōprehendere.arg.tex.in c.nonne.de præsump. & in l.maritus.C.de proc.c.qualis.cum si.25.dist. ¶Et si dicatur, quare non debemus ita illud verbū minimeq; valeas molestari. impropriare sicut verbum dominij, quia ad hoc respon. qa cum de natura ipsius priuilegij directi personæ sit esse personale,& non reale iuribus suprà alleg.meritò potius debemus sequi naturam veram ipsius naturę priuilegij q̄ eius accidentia. ¶ Ad hoc facit in simili quod notabiliter dicit Spec. in tit. de inquisitione. §.pen.ver.quid si in litera. vbi dixit, ꝙ vbi aliàs princeps possit committere causam in forma iudiciali & non iudiciali, & factis commissionib.& inquisitionibus,ꝙ in dubio semper ꝑsumere debeat, ꝙ voluerit committere in forma commissionis iudicialis, quia res reuertitur ad naturam sui.c.ab exordio. 35.dist.cum si. ¶Ita dicimus in proposito,ꝙ cùm ex isto decreto fiat præiudicium fisco, quia ipse fiscus minus recipit quàm reciperet, nisi esset tale decretum, meritò vt facilius res reuertatur ad primum statum,s.ad commodum fisci,debemus præsumere ꝙ fuerit priuilegium personale & non reale. Et maximè, vt dictum est, natura priuilegij directi personæ intelligitur
3 personalis,& vt minus prę iudicetur fisco. ¶†Et in dubio intelligimus semper principē noluisse iuri ipsius fisci deroga-

re nisi tm̄ inquantum expressam fecerit mentionem.ar.c.su per eo.de off.dele.& ēt quod dicit do.Anto.in c.vt debitus. de appel.Ex quibus omnibus concludo partes dicti iudicis esse in iudicādo priuilegium ipsum fuisse & esse personale: & meritò cum persona extinctum fuisse,in regula,priuilegium.de reg.iur.in 6.cum si.ibi allegatis.Alex.de Imola.

ADDITIO.

a ¶In dubio. adde ꝙ concessio præsumitur personalis. Bald. consi.115.lib.1.Io.Ana.consi.20.Alex.sup.consi.84.num.6. col.101.in fin.infrà eo.Lance.Deci.in l. apud Iulianum.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Confessio qualificata non potest acceptari sine qualitate.*

CONSILIVM LXXXVII.

IN causa Ludouici de Arengeria cum Ludouico de Gilinis fit dubium. ¶An in executione sententiæ librarum 20.petita contra Ludouicum de Gelinis debeat admitti compensatio cuiusdam mercedis quę dicitur deberi per Ludouicum de Arengeria,Anto.quondā Michalis de Rubena occasione fassorum quatuor mille factorum,per d. An.Ludouico de Arengeria ad rationē solid. 4.ꝓ centenario & occasione 20. vitium lignarum factarum per dict. Anto.dicto Lud.ad rationem solid. 4. ꝓ qualibet vice.¶Et pro parte dicti Ludouici de Gilinis dicitur ꝙ sic,eò qa apparet sufficientem confessionē Ludo. de Arengeria,dum respondet positioni incipienti.Itē, ꝙ dictus Ant. ex dictis lignis & ēt positioni ꝓximè sequenti.¶Contrarium mihi videtur ꝓculdubio esse verius.primò,qa in positione dicitur nō credit nisi de quatuor mille qngentis fasis ex alia cā, quam ex cā obligationis Ludouici de Gilinis.oportet eñ ꝙ dicta confessio

a acceptetur cum sua *a* qualitate.vnde si confiteor me tibi ꝓmisisse sub certa conditione,oportet ꝙ tu acceptes confessionem cum illa conditione adiecta ad ea.¶Et ideo si confiteor me ꝓmisisse tibi 10.vt tu dares mihi librum, nō potes acceptare confessionē in ea tm̄ parte,in qua dicitur ꝙ promisi tibi 10.ista habētur per gl.Bar.& oēs in l.si qdem.C.de exce.per Cy.& Bal.in l.2.C.de don.ante nup.& Cy.in l.1.C. de confes.in 13.q.& ibi dicit ꝙ non refert,an sit facta confessio qualificata in vno tm̄.c.an in duob.tm̄ connexis.ar.l.ēt. §.1.ff.de min.& in l.in hoc iudicio.ff.fa.erc.idē dicit Bar.in l. Aurelius.§.idē quæsiit.ff.de lib.le.& no.Spe.in ti.depositi.§. fi.ver.pe.& Arch.in c.1.de confessis.in 6.& no.DD.in c.bonæ.el 2.de post.plato.cum si.sed dicta cōfessio est ēt in vno & eodem capitulo qualificata,ergo non potest diuidi.¶Et bene aduertatis qd' in dicta responsione non est illa aduersitiua, sed ex alia cā,imo absq; vlla aduersatiua respondit.& sic sumus ꝓpriè in casu no. in d.l.si quidē.¶Nec ob.si diceretur,quod quando ꝓsumptio est contra confitentem,tunc potest acceptari principalis confessio, & reprobari qualitas.vt per Bar.in d.§.idem quæsiit.quia posito ꝙ opi.Bar.esset vera,quam tamen multi reprehēdunt in confessione facta sub vno & eod.c.vt Sal.in l.1.C.de confessis.& Bart.in l. 10.ff.de ver.ob.¶Tamen dico ꝙ in casu nostro nulla est pręsumptio iuris contra qualitatem adiectam in confessione, nam si in confessione confiteretur quod fecisset illos fassos pro alia cā indebita vel illicita,esset bene præsumptio contra illam qualitatem.l.cum de indebito.in prin.ff.de prob. c.super hoc.de renun.l.meritò.ff.ꝓ socio.l.si procurator.ff. de cond.inde.cum sim.sed non ita dicitur in d.confessione quod fuerit pro cā illicita & indebita.¶Accedit,qa apparet ēt Iaco.principalem debitorē & laboratorem Ludouici de Gilinis esse obligatū pro alia quantitate d.Ludo.de Arengeria vltra quantitatē debitam per Ludo.de Arengeria, aduersus Ludo.de Gilinis.nam est debitor in aliis libris 28. Bon.quas promisit Ludouicus de Arengeria, soluere Philip.de Rubena intra certum terminū iam elapsum, de mandato d.Luouici, vt constat publico instrumento producto apud acta absq; eo quod soluerit, & constat quod Iac.remanet obligatus d.Lud.de Arengeria,non autem ex mandato Ludouici est acqsita actio di. Philippo.l.si cum Cornelius. ff.de solu.saltem cum non appareat de illa acceptatione vel ratihabitione dicti Philippi.l.si ego.ff.de neg.gest.& ista est illa cā ꝓpter quam dictus Ludo.de Arengeria dicit Ant.fecisse dicta ligna,s.vt compensaretur in illa quantitate, q̄ est vltra dictas libras 20.petitas,aduersus Lud.de Gilinis, vt ēt clarè patet ex responsione facta ad penultimam positionē, & in hoc nula est ꝓsumptio iuris contra Ludouicum,qa potuit conueniri quod dicta ligna compensarentur in eo qd' superest vltra quantitatem dictarum librarum 20.petitam. ¶Deniq; agit contra Ludouicum de Gilinis,eò quia conduxit Iac. in laboratorem suum. certè pro eo Iaco.non pōt opponi compensatio,de eo quod debetur Ant.à Lud.de Arengeria,cum non appareat fuisse actum inter dictos Iac.& Anto.se obligantes dicto Ludouico in solidum in d.instrumento,quod erant socij in certa obligatione,adeò qd' commodum & incommodum deberet ex eorum conuentione esse cōe inter eos.Ita decidit Bart.in rep.l.ex duob.in vlti.q. iunctis no.per eum in 6.q.ff.de duob.reis.& ēt quia non apparet ꝙ tantundem quantundem est id de quo opponitur compensatio conuenerit de bonis dicti Lud.de Arengeria, ad dictum An.vt per Bar.in d.l.ex duob.in fi.¶Pręterea quo potest Ludouicus hanc exceptionē opponere, cum non sit fideiussor Anto.nec ēt Iac. quod est fortius, nam fideiussio non contrahitur sine verbis.l.blanditus.C.de fideius.ergo nō sumus in casu quod possit suffragari dicta allegata exceptio compensationis.l.verum.cum si.ff.de compen.¶Fortificantur prędicta,quia in positionib.Ludouici de Gili.solum deducit vnum dictū in quo dicit,ꝙ Iac.tenetur Lud.de Arenge.& Lud.de Gilinis ex forma statuti solum tenetur ꝓ Iacobo laboratore,non pro Anto.quomodo ergo pōt dici, ꝙ Ludouicus qui tenetur ꝓ dicto Iacobo,opponere possit compensationem de eo quod debetur Ludouico de Arengeria, non Iaco.seu Anto.certè non potest esse,si appareret Anton.consentire huic compensationi, cum id tamen non apparet.tex.est in l.rem suam.§.creditor.& ibi gl.ff.de compens.¶Præterea non apparet ex positionib.dicti Ludouici de Gilinis & responsionib. eis factis, quòd istud debitum in quo dicitur Lud.de Arengeria teneri d.Antonio ex cā dictorum lignorum,fuerit creatum ante instrumētum factū inter d.Lud.dictos Iac.& Ant.de quo apparet in actis, & cū potuerit esse ante,remanebat extinctum ꝑ solutū factum in d.instrumento.& ꝓbatio sua non concludit de necessitate & exceptio cōpensationis non est clara,ideo non releuat contra Ludo.de Arengeria,q habet intentionem suam clarè fundatā ex instrumento.l.matrē.C.de ꝓb.l.cum actum. cum ibi no.ff.de ne.gest.& no.in Cle.fi.de rescri.& declarat Bar.in l.non solùm.§.sed vt probari.ff.de ope.no.nun.¶Ex quibus patet quod ex multis capitib.& ex quolibet per se non potest Ludouicus de Gilinis ex dicta compensatione se tueri.& ex his apparet nullo modo obstare nonnulla quę ꝑ eximium aduocatū partis aduersæ copiosè alle.sunt Ale.

ADDITIO.

¶Cum sua. Vide in eod.consilio 123.colum.4.

EPITOME.

STatutum vocat ad successionem cognatos proximiores in gradu, non per hoc excluditur repræsentatio iuris communis inter filios fratrum.

CONSILIVM LXXXVIII.

QVod concurrere debeant filius fratris ꝑmortui & patrui eiusdē filij patris fratres in successione ꝑdicta, sicut est de iure cōi prouisum in §.reliquum.in Auth.de hęr.ab intest.& in Aut. vt fratrum filij.in princi.col.9.non obstante ꝙ statutum dicat ꝙ succedant cognati masculi, prout in gradu sunt proximiores vel concurrentes vsq; ad quartum gradum,probatur per tex.iuncta gl.in l.cum ita.§.in fideicommisso.in ver.proximo.referendo ad tex.gl.ff.de leg.2.Nam

1 ibi dicitur in tex.† ꝙ si testōr reliquit fideicommissum eis q sunt de familia vel agnatione sua, intelligitur relinquere ei qui in familia seu agnatione tenebat gradum proximum. quod verbum exponitur in priorem gradum.l.proximus. ff.de verb.sig.l.2.§.hæreditas.ff.de suis & legi.& tamen gl.in d.§.in fideicommisso.in verbo,proximo relata ad text. vult quòd etiam illo casu vocabuntur filij fratrum pariter cum

patruis.

patruis,iuxta Auth.ceſſante.C.de legi.hær.¶Et DD.ibi vi-
* dentur *coïter tranſire cum gl. excepto tamen Bal. q illam
gl.ibi reprehendit dicẽs ꝙ illa gl.non eſt vera in terminis il-
lius §.qa in §.in fideicommiſſo.prędicto,conſideratur qs ſit
potior ſeu prior in gradu ad quẽ habuit teſtõr maiorẽ affe-
ctionem,& maiorẽ videtur habuiſſe ad fratrem quã ad fra-
tris filium,ſcd̃m Bald.q reſpondet ad d.Auth.ceſſante.quia
ibi loquitur in diſpoſitione legis, ſed tex. in d.§.in fideicom
miſſo,loqtur in diſpoſitione teſtatoris, in qua conſideratur
ad quem maiorem habuit affectionẽ teſtator.& pro hoc al-
leg.l.3.§.ſi duo plures. ff.de leg.tut.¶Sed in hoc Io.de Imo.
in d.§.in fideicommiſſo.reprehendit opi.Bal.& tenet opin.
gl.qa in illo tex.dicitur quod eodẽ modo vocantur ad tute-
lam,ꝓut vocantur ad hęreditatẽ.¶Vnde quando in ſucceſ-
ſione ita hæreditatis licet non vocentur pariter filius patro
ni & nepos ex altero filio,ſed ſolus filius tm̃. l.libertus.ff.de
bon. liber. non mirum ſi ẽt iuduceturidem de liberti tute-
la,qa tutela & ſucceſsio à pari procedunt, vt d.§.ſi duo. & in
Auth.de hær.ab inteſt.§.ex his.cum ſi. & ſcd̃m Io.de Imo.re
ſponſio Bal.data ad tex.in d.Auth.ceſſante.non eſt bona,qa
text.in d.§.in fideicommiſſo,non dicit magis inſpiciendam
eſſe affectionem quam dicat tex.in d. Auth. ceſſante.Sed ſo
lum dicit tex. in d.§.in fideicommiſſo,in proximiore gradu
eſſe vocandos, quod quidem debet intelligi ſcd̃m ordinem
ſucceſsionis, vt in ſimili dicitur in d. §. ſi duo. & ita reſidet
Io.de Imol.in d.§.in fideicommiſſo.in fi.& ſic videtur deci-
2 dere caſum noſtrũ gl.illa iuncto illo tex. ¶†Quinimò,dato
ꝙ illud qđ dicit Bart. in d. §. in fideicommiſſo,eſſet verum,
non obſtat quò ad caſum noſtrum,qa in caſu noſtro tracta-
tur de diſpoſitione legis & ſtatuti, non de diſpoſitione hoïs
vel teſtatoris.& fatetur Bal. gl.in d.§.in fideicommiſſo.verã
eſſe in diſpoſitione legis. ¶Præterea reperio ꝙ Bal.in d.con
ſil.inci.In noïe Domini caſus talis eſt,qdam Titius acceſsit,
&c.ſecutus eſt gl.in d.§.in fideicommiſſo.per quam dicit,ꝙ
ſi teſtator dixerit ſubſtituo filio meo proximos meos, ꝙ vi-
deantur ſubſtitutæ ſorores & filius alterius ſororis pręmor
tuæ.alle.gl.pręallegatam.¶Fortificantur p̃dicta per ea quę
dicit Bar.in l.1.§.ſi filius.ff.de coniungen.cum eman.lib.vbi
3 dicit,† ꝙ iura q̃ dicunt ꝙ in materia ſucceſsionis hæredita-
tis nepos in locum patris ſuccedit,debent intelligi,id eſt,in
gradum ſuum, ſi nepos ſuccedere dicitur in gradum patris
ſui quò ad effectum ſuccedendi, ſeqtur ꝙ debet ſuccedere
4 hic filius fratris, ſicut ſuccederet pater ſuus. ¶† Corrobo-
ro,qa in ſtatutis habet locum extẽſio paſsiua procedens ab
aliis regulis iuris cõis in l.1.§.1.ff.ad l.Fal.& not.Bar.& alij in
l.ſi qs ſeruo.C.de fur.& per id qđ ibi no.gl.iuncta l.vt tm̃.§.
1.ff.de ſeruo corrupto.& no.in l.quod verò.ff.de leg. & Bar.
in l.oẽs populi.in 2.q.prin.ff.ad Tre. Sed de iure communi
habemus regulã communiter dicẽtem qđ ſubrogatum ſeu
ſuccedens in locum alterius ſapit naturã eius,in cuius locũ
ſubrogatur.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis cau.c.eccle-
ſia. el 1.cum ſi.vt lite pendente.ſed dictus filius fratris ſucce
dit in gradum & locum patris ſui.d.§.reliquum. & no.Bart.
in d. §. ſi filius. ergo ſicut ſtatutum admiſiſſet patrem iſtius
filij fratris ad concurſum cum fratrib.ita cenſetur admitte-
re filium ſubrogatum & ſuccedentem in locum & gradum
eius. ¶Corroborantur prædicta per illud verbum poſitum
in ſtatuto. dum dicit, prout in gradu ſunt proximiores,vt
concurrentes vſque ad quartum gradum. Nam poſito ꝙ fi-
lius fratris cum patruis ſuis diceretur cõcurrere in eodem
gradu, cum dicitur ſecum currere videlicet in ſucceſsione.
5 præallega.Auth. ceſſante.† nam concurrentes illi dicuntur
qui ſimul ad ius aliquod conſequendum de iure veniunt.l.
vnica.verſi.ſi verò non oẽs.C.de cad. tol.l.ſi finita.§.cum au
tem.ff.de dam.infe.& l.idẽ.in prin.ff.qui po.in pig.hab.& li
cet aliàs verba,ꝓut in gradu deberẽt intelligi fortaſſe repe-
tita in illo participio concurrens, tamẽ hoc caſu in d.ſtatu-
to non debet intelligi repetita, ne aliàs induceretur corre-
ctio iuris cõis,ſ.ꝙ frater vt prior in gradu excluderet in totũ
filium fratris.¶Hoc ꝓbat no. gl. in c.cupientes.§.ꝙ ſi ꝓ 20.
in verſ.petere.de elect.in 6.vbi gl.vult ꝙ inquantum tex.ibi
6 dicit,† ꝙ ſi electi perſonaliter comparere,& ſuarum electio
num confirmationẽ ſeu perſecutionem vel executionẽ pe-
tere,nulla iuſta cã interueniente contẽpſerint, ꝙ non dẽat
illud verbum pſonaliter referri ad verbum petere; ſed ſolũ
ad verbum cõparere,ne ĩducatur correctio iuris, licet aliàs
ſi nõ reſultaret talis correctio, fieret talis repetitio,& ꝓ hoc
vt ſtatutũ offendat minus ius cõe & ius priuati licitum eſt,
verba ſtatuti impropriare, ꝓbatur in c.cũ dilectus.de con-
ſue.quem tex.ibi ponderauit Ant.de But.Io.de Imol.in no.
¶Attẽto maximè quod ẽt ſcd̃m iſtum intellectum plura o-
peratur,& multa diſponit vltra & contra ius cõe in p̃feren-
do maſculos fœminis:& in aliis, vt ex eius inſpectione appa
ret.ex quib.concludo dictum filium fratris admitti ad ſuc-
ceſsionem in locum patris defuncti vnà cum patruis. Alex.

EPITOME.

PRoceſſus factus poſt recuſationem eſt ipſo iure nullus.
Quid autem in facto poſt appellationem, diſtinguitur,
num.9.

CONSILIVM LXXXIX.

DIligenter conſideratis his quæ in themate con
1 tinentur,circa primum dubium,† videtur pri
ma conſideratione dicendum, iudicem legiti
mè recuſatum, nedum cognita recuſationis
cauſa potuiſſe procedere,& ſic ꝓceſſum valuiſ
ſe. ¶Et primò probatur per tex.in c. iudex ab apoſtolica.de
off.dele.lib.6.vbi iudex poſtq̃ eſt recuſatus,poteſt tamen de
partis recuſantis conſenſu delegare, ergo per recuſationẽ
non deſiit eſſe iudex cauſæ,qa ſi deſiiſſet eſſe iudex, conſen-
ſus nihil operaretur quò ad hoc, vt poſſet cãm alteri delega-
re.l.priuatorũ.C.de iuriſd.om.iu.in c.ſignificantib.de offi.
deleg.¶Secundò ꝓbatur ex eodẽ c.iudex.in fi.vbi habetur,
2 †qđ lata ſn̄ia ſuper recuſatione omnino deſinit eſſe iudex,
ergo tex. apertè innuit ꝙ ante latam ſn̄iam non deſinit eſſe
iudex. ergo ſi retinet iuriſdictionem in habitu, licet contra
exercitium iuriſdictionis poſsit obiici exceptio recuſatio-
nis,tamen ſi illa non ob. & iudex ꝓcedat ad vlteriora, vide-
tur tacitè pronunciare ſuper exceptione & illam reiicere,vt
in c.ex parte.cum ibi no.de app.l.ait prætor. §.permittitur.
& ibi per Bar.ff.de mino.no.Bar.in l.à procedente.C.de di-
la.& idem DD.in c.3.de dilat.& in c.exhibita.de iud.¶Ter-
tiò pro hoc facit recuſatio & appellatio æquiparantur, vt in
c.ſuper eo.el 2.de appel.no.Io.And.in Rub.de app.ſed ſi ap
pelletur ab interlocutoria,& iudex à quo procedat ante in-
hibitionem ſibi factam, pendet proceſſus ex futuro euẽtu,
quia ſi pronunciabit pro appellante irritum fuiſſe proceſ-
ſum dicti contractus.c.non ſolum. de app. in 6.& in d.c.ex-
hibita.cum ſi. ſed verum eſt ꝙ non fuit in propoſito ꝓnun-
ciatum dictum iudicem fuiſſe legitimè recuſatum, nec etiã
conſtat probatam eſſe legitimam cãm recuſationis, iuxta c.
ſuſpitionis.de off.dele.ergo proceſſus tenuit, ſicut & quan-
do proceditur pendente appellatione, vt dixi.nam ille qui
ibi appellauit,prętendit iudicẽ eſſe ſuſpectum ratione gra-
uaminis.facit quod habetur in c.ad hoc.de app. Quartò,ad
idem videtur tex. in l.non diſtinguemus. §.quidam.de arbi.
vbi etiam proceſſus factus ab arbitro poſt recuſationẽ non
eſt ipſo iure nullus. Vltimò confirmatur authoritatib.nam
iſtam opi.tenuit Inno.in c.cum ſpeciali,de app.Spe.in titu.
de recuſat. in prima parte.§.qualiter.ver.quia ſi ſubdelega-
tus.& Lap.in c.iudex.& Ang.in l.quia poterat.ff.ad Treb.&
Io.de Imol.in l.qdam.de re iudi. ¶Sed præmiſsis non obſt.
contrariam ſn̄iam de iure ꝓbabiliorem eſſe puto, per text.
in l.1.C.ſi quacunq; p̃ditus poteſtate, vbi facta iudicis pro-
teſtatione ab eo eximitur omnis iuriſdictio.¶Secundò per
tex.in c.reqris.in verbo,tunc demum,de app.vbi patet,†qđ
3 poſtq̃ electi ſunt arbitri q cognoſcere habent de cã recuſa-
tionis,non poteſt iudex vti iuriſdictione, niſi tunc demum
cum intra terminum p̃fixum ab arbitris ad probandum de
cã recuſationis non fuerit probata cauſa recuſationis, ſed
in themate noſtro p̃ſupponitur electos fuiſſe arbitros,ergo
4 &c.¶Tertiò per tex.in c.legitima,de appel. in 6.† vbi per-
mittitur iudici poteſtas cognoſcẽdi in cã principali ſolum,
quando arbiter intra terminum à iudice p̃fixum non termi
nat cauſam recuſationis.¶Quartò per text.in ca.iudex.vbi

iudex recusatus non procesſit de cõsensu recusantis, sed in ꝓposito iudex recusatus in cã nihil agere potest, nisi de consensu recusatoris: nec ob. quod potest de consensu recusatoris, ergo non desiit esse iudex, attento ꝙ aliàs consensus recusantis nihil operaretur. d.l. priuatorũ. qa respon. quando recusatus consentit ꝙ iudex ꝓcedat, tunc cessat cã pp quam priuabatur iudex iurisdictione, s. per suspicionem quam de eo pars habebat, ideo lex abdicat iurisdictionem ab eo non simpliciter, sed cum ista qualitate, vt ꝓcedere posſit de consensu recusantis. Vel scdm Io. de Imo. in d.c. iudex. potest responderi ad illum tex. quod licet per recusationẽ eximatur à iurisdictione, tamen qa hoc est fauore recusantis, pôt euanescere ex eius facto & cõsensu. & hac rõne inspecta. tex. ibi in fin. voluit ante latã sñiam super recusatione non expirare iurisdictionẽ iudicis recusati. s. quia pôt cognoscere de consensu recusantis anteq̃ feratur prędicta sñia, non post. & hoc modo erit sublatum 1. & 2. arg. adductum per partem contrariã. ¶ Quintò probatur, qa recusatio & appellatio à pari procedunt. l. apertisſimi. C. de iud. & d.c. super eo. sed facta appellatione pendente sunt nulla. c. per tuas. de sent. exc. c. licet. eo. ti. li. 6. & li. 1. ff. nil nou. ap. pen. ¶ Vltimò ꝓbatur autoritatibus, nam hoc tenuit glo. in c. quoties epi. 2. q. 6. & in c. quia suspecti. 3. q. 5. & gl. in d.l. apertisſimi. in ver. executore. & Hosti. & Io. And. in d.c. cum speciali. & d.l. legitima. & Bar. in l. quia poterat. ad Treb. & Lapus alle. 1. & Pet. de Ancha. in d c. iudex. & idem tenet Sali. in d.l. apertisſimi. ¶ Idẽ ibi voluit Ant. scilicet quãdo iam essent elcti arbitri, secus si non essent electi, qa tunc dicit procedere posse opi. Inno. ¶ Et ita dicit Domin. de S. Gemi. in d.c. iudex. & d.c. quoti-
5 es. volens † quod quando sunt electi arbitri ꝓcessus non valeat, per d. c. 2. requiris. de app. & ita dicit velle Hosti. in d c. legitima. Sed anteq̃ sint dicti arbitri, ꝓposita tamen causa recusationis, tunc sunt opi. inter DD. an processus valeat, & tandem ipse tenet ꝙ non per d. c. iudex. & ita dicit sentire gl. ibi in ver. proponatur. in fin. ¶ Istam opi. sequitur ẽt do. Ab. Moder. in disputatione sua inci. Clericali ordine. volens
6 † ꝙ processus factus post recusationem sit nullus, *a* quia iu-
a dex recusatus procedens in cã anteq̃ sit pronunciatum super recusatione, facit contra iuris ordinem. d.c. cum spãli. & d.c. suspicionis, ergo processus est nullus. alleg. l. prolatã. C. de sent. & ad hoc ẽt allegat d. c. iudex. ¶ Istud ẽt in iudice delegato videtur tenere Ant. de Bu. in d.c. cum spãli. vbi di-
7 cit, † ꝙ processus erit nullus, quando iudex procesſit eo tpe quo ab eo erat abdicata iurisdictio & dicit ꝙ in delegato dicitur abdicata iurisdictio, scdm ꝙ distinguitur in d.c. iudex. videlicet post recusationem, si iudex procedat sine consensu recusantis, vt dixi post istam opi. ¶ Facit bene quod not.
8 Inno. in c. cæterùm. de rescr. vbi tenet, † ꝙ si iudex delegatus coram quo fuit opposita exceptio, quãdo non poterat cognoscere vigore secundarum literarum, quia primæ tollebant secundas, & quo casu dẽt deuenire ad electionem arbitrorum pp dubium, vt in c. pastoralis. in prin. de resc. post talem exceptionem ꝓcederet, processum esse nullum, scdm Inno. in d.c. cæterùm. ¶ Et ideo refert Host. licet Inn. in d.c. cum speciali. teneat processum factum à iudice non recusato valere, tamen audiuit quandoq; Inn. contrarium dicere. ¶ Non ob. primum & secundum arg. in contrarium adducta, quia ad illa fuit responsum. supr. in 4. arg. ¶ Ad tertium ar. respondeo, ꝙ si intelligamus ꝙ recusatio ęquipararetur appellationi. s. ab interlocutoria, tunc respondendum est, ꝙ illud est verum quo ad formam, quia tam in recusatione q̃ in appellatione ab interlocutoria requiritur expresſio causæ, vt in c. vt debitus, de appel. & in d.c. suspicionis. non quo ad alium, vt patet in d.c. si contra vnũ. in fi. de off. del. in 6. vnde videmus ꝙ à iudice exequẽte nõ appellatur. c. nouit. de ap. l. ab executore. C. quorũ app. & tñ pôt recusari. Item non appellatur à iudice nisi grauet. 2. q. 6. c. oĩs oppressus. l. 1. ff. de app. l. ab executore. C. quorũ ap. & tñ pôt recusari. & ꝑ multas alias rationes ꝓbant DD. in d.c. super eo. l. el 2. ¶ Quartò non ob. l. non distinguemus. §. cum qdam, de arb. primò, qa dicit Io. An. in addi. Spe. in tit. de recusatio. §. qualiter. versi. qd si subdelegatus. ꝙ ille tex. facit ꝓ & contra. nam negari non pôt, quin ille tex. faciat contra opi. Inn. inquantum ibi dicitur ꝙ saltẽ ope exceptionis infringitur ille ꝓcessus, qui
* post recusationẽ factus fuit. Non ob. autoritates in contrarium allegatæ, quia respon. primò ꝙ magis * cõis sñia glo. & DD. est in contrarium, & ab illa non est recedendũ, vt habetur in locis vulgarib. præterea illi q̃ tenent opi. contrariam nõ loquuntur, ꝙ arbitri nõ essent electi, vt dixi sup. &c. ¶ Et
9 ex his infero ad decisionẽ secundi dubij, s. an † iudice non legitimè recusato, & ab eo appellato ob nõnulla grauamina, si postea ꝓcedit, valeant eius actitata, & an exceptionis ope vel ipso iure sint nulla. ¶ Et videtur dicendũ ꝙ non sint nulla si facta fuerint à iud. post appellationẽ ab interlocutoria, ante tamen q̃ esset sibi inhibitum per iudicẽ ad quem, per c. non solum. de app. in 6. & ideo videtur ꝙ debet attendi, an appareat iustè appellatum vel non, primo casu veniunt reuocanda gesta ap. pendẽte. secundo casu non, vt habetur in d.c. non solum. §. 1. ¶ Tamẽ his non ob. concludo qđ indubitatum est, ꝓcessum esse nullum si factus fuisset post inhibitionem, vt ibi. & idem si factus fuisset postq̃ ipsemet iudex à quo, detulisset app. qa per illam delationẽ oẽm à se iurisdictionem abdicauit. c. cum appellationib. friuolis. de app. in 6. l. 1. in prin. ff. nil no. app. pẽ. l. intra vtilẽ, in prin. ff. de min. ¶ Vbi aũt neutrum istorum factum esset. & tunc dico quod aut nos q̃rimus vtrum gesta per iudicẽ à quo circa articulũ à quo est appellatum valeant, dicendum est quod non, quia quò ad illum, incontinenti suspensa est iurisdictio iudicis à quo. c. dilectus filius. §. Sarracenus. de resc. qui tex. ibi singulariter ponderatur ad hoc per Ant. de Bu. in vlt. no. & etiam in vlt. col. & cum eo transit Io. de Imo. & idẽ dicunt ipsi quò ad ea q̃ connexa illi articulo super quo est appel. c. super eodem. de app. facit c. licet. & ꝙ ibi not. gl. in c. conualescat. de sen. excõ. in 6. ¶ Quantum verò ad capitula separata dicendum est quod attenditur, an super eis processum fuerit post delationẽ ipsius iudicis à quo seu post inhibitionem, quib.
* casibus oĩa sunt nulla, & si non fuit delatum nec inhibitum, secundum * magis cõem opin. reuocantur attentata si iustificatur ap. & si constet bene appellatum, aliàs non, per d.c. non solum. & latè prosequitur d. Abb. in d.c. super eo. post alios. ¶ Et in casibus in quib. dixi sup. abdicatam seu suspensam esse iurisdictionem iudicis à quo, vt per delationem vel inhibitionem vel simplicem appellationẽ quantum ad art. super quo est appellatum, vel quo ad illi connexa, verũ erit dicere quod oĩa gesta sunt ipso iure nulla quò ad iuris effectum, vt probatur, 2. q. 6. in c. quoties epi. in verb. nihil erit. & in d.c. licet. cum gl. ¶ Est verum quod si illud attentatum appellatione pendente consistit non solum in iuris effectu, sed etiam in facto, vt traditio posſesſionis vel rei: tunc quatenus respectu facti fuit processum, requiritur reuocatio attentorum. & de ista loquitur tex. in d.c. non solum. & not. 2. q. 6. arg. in gl. fi. & Lapus alleg. prima. & Archi. in d.c. quoti-
10 es epi. & Moder. in c. concertationi, de app. in 6. ¶ † Quæ autem dicantur capitula separata, de quib. sup. mentionẽ feci, declarant plenè DD. in d. c. super eo. nam sunt illa quæ non habent in aliquo impedire vel impugnare negotium principale, vt si contra libellum actoris opponatur exceptio quæ cõcernat moderationem executionis sñiæ ferendæ, vt quia reus non neget se debitorẽ in totum, sed dicat teneri ipsum exigi non posse, nec debere insolidum, sed quatenus facere pôt, quia si talis exceptio nõ admittatur per iudicem, & per hoc appellatur, appellatio dicitur esse super articulo separata, scilicet à negotio principali. ¶ Ex prædictis ergo cõprehendet iudex ex processu, an post appellationẽ processum fuerit super articulo, super quo fuerit appellatum, an super connexo, an verò super separato, & sic an gesta sint nulla vel non, vt facilè colligitur ex supradictis. ¶ Quo autem id qđ vltimo loco quæritur quo remedio dicto dom. Iaco. succurratur aduersus executionem factam per iudicẽ, à cuius sñia diffinitiua fuit appellatum, & in hoc concludo, quod nullũ est fauorabilius remedium quam implorando iudicis officium à quo petatur reuocari oĩa attẽtata ap. pe. ꝑ allegatũ. c. non solum. in prin. per l. 1. in prin. ff. nil noua ap. pen. offm verò iudicis, ad quem, est illico facere omnia in pristinum statum

ſtatum reſtitui, vt ibi. & in c. bonæ. vbi plenè no. per DD. ex-
tra, de appellatio.

ADDITIO.

a ¶Nullus etiam antequam ſit appellatum. Paul. conſil. 231.
lib. 1. conſi. 113. li. 2. Ang. Aret. Inſt. de fideic. hæ. §. ergo ſi quì-
dem. Phi. Fran. c. iudex. col. 3. de offi. deleg. lib. 6. Dec. conſi.
175. niſi recuſans voluntariè compareat & procedat. Pan.
c. ſciſcitatus. de reſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio acceptata non poteſt incontinenti reuocari.*
2 *Sententia lata non poteſt corrigi nec emendari. nu. 3. & 5.*
4 *Verba lata & data, &c. non ſunt de perfectione ſententiæ.*
6 *Sentẽtia incerta valet ſi per relationẽ ad ſtatutũ põt certificari*
7 *Satiſdare offerens debet habere fideiuſſorem paratum.*

CONSILIVM XC.

FErè omnis vis huius conſultationis reducitur
ad hoc, an dictus do. Henricus iudex potuerit
de iure addere dictæ ſñiæ illã particulam quã
addit circa præſtationem fideiuſſoris. ¶ Et o-
miſsis non neceſſariis mihi de iure cõcluden-
dum videtur ꝙ non, maximè ex infraſcriptis. nam ſñiæ de-
bent proferri cum cãę cognitione & deliberatione matura
p̃cedente, & anteq̃ proferantur, debent in ſcripturã reduci,
& poſtq̃ ſcriptę ſunt, debent emendari & corrigi antequam
ꝓnuncientur, & poſtq̃ fuerint emendatę, debent ꝓnuncia-
ri, poſtea verò non poſſunt corrigi nec emendari: ita eſt tex.
in l. 2. C. de ſent. ex peri. reci. ¶ Sed in ꝓpoſito noſtro iudex
prædictus cum emendare voluit, non emẽdauit antequam
ꝓnunciaret, ſed poſt. & ꝙ peius eſt, non motu ꝓprio, ſed ad
petitionẽ alterius & inſtantiam partis, q̃ cum vidiſſet latam
eſſe à dicto iudice ſñiam continentẽ in effectu, quod dictus
Franciſcus teneretur præſtare dicto Aldroandino fideiuſſo
rem de euictione poſſeſsionis, petiit, vt dictã ſñiam emen-
daret ꝓnunciando Franciſcum p̃dictum non teneri ad præ
ſtandum dictam fideiuſsionẽ, niſi ꝓ quantitate ducatorum
ducentorum, & ita fecit iudex, & per conſequens non ſerua
uit formam d. l. 2. imo ex hoc apparet in iudice non p̃ceſsiſ-
ſe dictam maturam deliberationem ante prolationẽ ſñiæ.
¶Confirmo, quia dictus iudex poſtquam confirmauerat
ſñiam arbitrorum continentem quod deberet præſtari fi-
deiuſsio abſq; limitatione certę ſummę, & in dicta ſñia par-
tes ab expenſis abſoluiſſet, & ſic pronunciaſſet ſuper prin-
cipali & acceſſoriis, procurator dicti Aldroandini accepta-
uit, ideo notarius actorum cauſæ videns iudicem peregiſſe
actum iudicandi & nihil amplius dicẽtem, ſcripſit iudex in
dicta ſententia illa verba, videlicet, præſente domino Cela-
no dicto noĩe & prædictis non conſentiente, niſi in parte &
partibus, &c. ¶ Vnde ſi poſt hæc iudex emendare & corri-
gere voluit, non dicitur feciſſe incontinenti. ¶Hoc probo
per id, quod ſingulariter dicit Bal. in l. Gallus. §. quidam re-
1 ctè. ff. de lib. & poſthu. in 2. col. vbi voluit, † ꝙ licet confeſsio
facta in iudicium poſsit abſq; probatione erroris reuocari,
dummodo incontinenti fiat reuocatio, vt eſt gl. no. in c. fin.
in verbo, iuſta cauſa. de iureiur. lib. 6. & ibi ſequuntur Doct.
& no. Bal. in l. edita. C. de eden. in repe. Paduana, in pe. char.
in verbo, ſæpe accidit. ꝙ ſi quis vult emendare poteſt. & in l.
1. C. de furtis. in 9. col. in verbo & not. quod interdum, &c.
tamen dicit Bal. in d. §. quidam rectè. ꝙ ſi fuerit iſta confeſ-
ſio acceptata per partem, non poterit amplius reuocari abſ
que probatione erroris. arg. l. ſicut. C. de act. & oblig. & illã
deciſionem ſequitur etiam Ludo. Roma. in l. 1. §. ſi quis ſim-
pliciter. ff. de verb. obli. ¶Et pro ea etiam bene faciunt not.
per Do. de ſancto Gem. in c. 2. de renun. lib. 6. circa 4. col. in
verſi. quid ſi clericus turbatus, &c. ¶Fortius voluit glo. in l.
actorum. ff. de re iud. per illum tex. ſecundum primam lect.
2 quam ibi approbat Bart. † ꝙ ſententia non poſsit corrigi vel
emendari à iudice, poſtquam protulit verbum condemno
vel abſoluo ſeu æquipollens. ¶Et idem eſt de mente Bar. in
l. iudex poſtquam. de re iudica. in ver. vltimo quæro, &c. per
illum text. & per d. l. actore. & ita etiam Barto. in l. moris. §.
iſte ferè. ff. de pœn. per illum tex. & per Bart. in l. 1. in prin. in
4. col. ff. ad Turpil. & Iacob. de Bel. in ſua diſputatione inci-
piente. In Chriſti nomine cauetur lege municipali, &c. An-
gel. in l. quemadmodum. ff. de iudi. & Bal. in l. & ſi ſeuerior.
C. ex quibus cau. infa irroga. in pen. col. & in l. quid ergo. §.
pœna grauior. in 10. col. ff. eo. tit. & in l. ſi quis filio exhære-
dato. §. fin. ff. de iniuſto teſtam. & in l. non dubium. in 8. col.
C. de legi. & in l. item Labeo. ff. famil. erciſ. & in Auth. inter-
dicimus. C. de epiſco. & cler. & in l. certi condictio. §. q̃m. in
pen. colum. ff. ſi cer. peta. in quibus locis concludunt Doct.
quòd ſi iudex pro aliquo delicto tulit condemnationem in
centum, & adiecit, ꝙ ſi condemnatio eſſet in plus vel in mi-
nus q̃ deberet eſſe ex forma ſtatutorum ꝙ ex nunc reduce-
3 bat eam ad debitam quantitatem; nihil operabitur dicta
adiectio, ſi eſt adiecta poſt verbum condemno, prout etiam
tenet Salic. in l. ea quidem. 19. colum. C. de accu. ¶Bene fa-
cit quod not. Specu. in tit. de expenſis. §. iuxta. verſic. 9. cum
verſ. ſeq. & Ioan. And. in c. fin. de reſcrip. vbi dicunt, ꝙ ſi iu-
dex habet pronunciare ſe incompetẽtem & condemnaret
partem in expenſis, debet prius pronunciare ſuper expen-
a ſis, ne ſi ꝓnunciet prius ſe incompetentẽ non valeat, *a* poſt-
ea pronunciatio ſuper expenſis tanquam facta ab incompe
tenti. ¶Et hęc procedunt ꝙ nõ valeat adiectio, quando fuit
facta poſt verbum condemno, & in diuerſa oratione, vt fuit
in caſu noſtro, prout etiam voluit Bal. in l. conſtitutione. C.
§. quibus. & Ioan. de Imol. in d. l. iudex poſtquam. in 14. col.
¶Attento etiam ꝙ in caſu noſtro dicta clauſula adiecta ten
dit ad correctionem ipſiuſmet ſententiæ ſaltem in parte, q̃a
prius erat pronunciatum ꝙ præſtaretur fideiuſſor de eui-
ctione poſſeſsionis, quia intelligebatur pro tota re, vt in l. ſi
rem prima. per gl. & DD. ff. de rei ven. & in c. 2. de libel. obla.
ſed per dictam adiectionem non eſt præſtandus fideiuſſor
pro euictione totius poſſeſsionis, ideo quando reſultat ta-
lis repugnantia non poteſt iudex ſe corrigere, vt not. Bal. in
d. l. Labeo. & Io. de Imol. in d. l. iudex. in 4. col. vbi dicunt, ꝙ
tunc non habet id quod no. gl. in d. l. item Labeo. Accedunt
not. per Guil. de Cu. in l. quia arbiter. ff. de arbi. vbi dicit, ꝙ
iudex recitata ſententia incontinenti deſiit eſſe iudex præ-
terq̃ in acceſſoriis, puta quò ad expenſas. l. Paulus. la. 1. ff. de
re iud. iuncta d. l. iudex. & l. 1. C. ſententiã reſcindi non poſ-
ſe. & l. poſt ſñiam. C. de ſententiis. ¶Et pro hoc etiã allegat,
q̃a cum incontinenti ſit acq̃ſitum ius parti, non põt per iu-
dicem ſibi auferri, alleg. in arg. l. huiuſmodi. §. qui Stichum.
ff. de leg. 1. & l. ſtatu libe. in fi. ff. de legat. 2. & l. apud Aufidi-
um. ff. de opt. lega. ſed dicto Aldroandino fuit acq̃ſitum ius
ex dicta ſñia ita acceptata, per quam quaſi cõtrahitur. l. 3. §.
idem ſcribit. ff. de pec. ergo non potuit ſibi ius quæſitum au
ferri. ¶Nec prædictis obſtat ſi incontinenti contrarium al-
legaretur, ꝙ vbi ſñia non eſt habita pro abſoluta & perfecta
debet poſſe corrigi. ar. l. contractus. C. de fide inſtru. & not.
Pau. de Caſt. in d. l. actore. & per no. in c. qualiter. el 1. de ac-
cuſ. & per DD. in d. l. iudex. quia tunc videtur incontinenti
facta correctio per ea quæ notantur in l. in bonæ fidei. C. de
pact. & in d. l. contractus. & tantò magis, quia dicta adiectio
facta anteq̃ apponerẽtur illa verba lata & data, & in his ſcri-
ptis ſententialiter promulgata, &c. per id quod in fi. no. in l.
fideicommiſſa. §. 1. ff. de leg. 3. & in l. ex ea, in princi. ff. de teſt.
quia reſpondeo primò, ꝙ apparet dictam correctionẽ non
dici factam eſſe incontinenti, ex quo iudex iam ꝓnuncia-
uerat ſimpliciter & pars acceptauerat, & ideo actus factus
4 irreuocabilis. vt probaui ſup. ¶ † Nec ad ſubſtantiam perfe-
ctionis ſententiæ requiruntur illa verba, lata & data in his
* ſcriptis, &c. vt voluit gl. ordi. & * cõiter approbata in c. fi. in
verbo, illuſtrium. in fi. de re iudic. lib. 6. ¶Deniq; ſi velimus
attendere ſtylum & conſuetudinem iudicantium, certum
eſt ꝙ poſtq̃ iudices veniunt ad actum pronunciandi ſuper
expenſis, oſtenditur mentem ſuam eſſe amplius non iudica
re aliud ſuper principali, & ita eſt cõis ſtylus, & ſic ſtylus eſ-
ſet contra dictum Franciſcum. Itẽ. quia cum iudex ſine vlla
reſeruatione eorũ quæ dicturus eſſet, pronunciauerit nulla
facta ante pronunciationem emendatione, ſi poſt pronun-
ciationem ſimpliciter factam voluit ad petitionem procu-
ratoris d. Franciſci emendare & corrigere, apparet ꝙ circa
huiuſmodi correctionem & emendationem non proceſsit

ante sñiam matura liberatio & causæ cognitio, meritò hoc fieri non potuit, vt probatur in d.l.2.C.de sen.ex peric.reci. ¶ Præterea gl.& Bar.in l.actorum.& expresſius Bart. in d.l. iudex postq̃.& Ange.in d.l.non quemadmodò.& Bal.& alij
5 in locis ſuperius alleg. volunt,† ꝙ iudex non poſsit post verbum condemno ſimpliciter prolatum corrigere sñiam, ét ſi fuit facta correctio anteq̃ iudex diuertat ad extraneos actus.nec ob.d.l.contractus.& l.lecta.ver.dicebam.ff.ſi cert. pe.cum ſi.qa reſpõdet Io.de Imol.in d.l.iudex.ꝙ illa iura loquuntur, quando actus fit ab habentib.ptãtem de nouo actum illum inchoandi.vnde ex quo incontinẽti aliqd adiicitur, dicitur eſſe. ſed nos loquimur in iudice, q post ꝓlatam condemnationem vel abſolutioné nõ põt aliquid facere de nouo vel adiicere per iura allegata pro prima parte, & maximè, qa sñia cum magna & rigoroſa ſolẽnitate proferri dẽt d.l.2.& in c.fi.de reg.iur.li.6. ¶ Nec ob.id qđ no.gl.in d.l.itẽ Labeo.§.1.ff.fami.ercis.& ꝙ per illa no. Bal.& Ang.in d.l.iudex postq̃.vbi per hoc tenẽt contra Bart.ibi qa reſpondetur ſcđm Io.de Imo.in d.l.iudex.ꝙ illa gl.loqtur quando illa adiectio fuit facta in eodẽ orationis contextu, quod quidẽ potuit iudex facere ſicut potuit adiicere conditionem.l.1.§.biduum.ff.quando app.ſit.& ſic non ſumus in caſu.& magna differẽtia eſt, an in eadẽ oratione, an in diuerſa fiat aliquid, vt patet ex no.in l.ſi quidẽ.C.de excep.& in l.exceptionem. C.de prob. ¶ Secundò reſpondeo, ꝙ illa gl.loquitur, quãdo iudex modificaret illud quod antea ꝓnunciaſſet, nõ autem correxerit in totum vel in partẽ, & ita ẽt intelligit Bald.d.l. itẽ Labeo.ſed in propoſito noſtro corrigebat ſaltẽ in parte, vt ſup.probaui, ergo, &c. ¶ Non ob.quod no.Bal.in l.certa.
6 in fi.C.quando prouo. qa Bal.ibi quærit,† quid ſi iudex dicat, nos bannimus tales in centũ & plus & minus ſcđm formam ſtatuti, & quæritur an valeat bannum, dicitur primò videri ꝙ non, quia incertam quantitatem continet, tamen dicit qđ contrarium ſeruatur, qa ſatis eſt ſupponere iuri. c. damnamus.§.fi.de ſum. Tri. qa reſpondeo ꝙ Bal.ibi loqtur de banno, qđ appellatur sñia interlocutoria.per no. in l.1.§. quid ergo.ff.de vẽ inſpi.& no.Bal.in c.doĩo guerrã.in prin. in tit.hic finitur lex.& in l.fi.in vl.col.C. ſi à non comp.iudi. & in Auth.itẽ nulla.C.de epiſ.& cler.per illũ tex.& in l.2.de epi.aud.& in l.ſi qs filio exhæredato.§.eius qui.ff.de iniusto teſta.vbi ẽt pro hoc alleg.no.per gl.in l. 1.ff.de req.reis.ideo cum iudex non ſit functus officio ſuo, non mirandũ ſi poteſt retractare & corrigere, vt probatur in d. Auth.itẽ nulla. &ibi Bal.quod ſecus eſt in diffinitiua.d.l.iudex.cum ſi. ¶ Et ideo Io.de Imol.in d.l.iudex postq̃.in iſta materia facit differentiam inter interlocutoriam & diffinitiuam, & quamuis Bal.& Ang. in d.l.iudex.teneant contra Bar.tamen ipſemet in locis, in prima parte allegatis tenuerunt contrarium, & ſecuti ſunt opin.Bart.quam quò ad caſum noſtrum ſecutus eſt Io.de Imo.in d.l.iudex.reſpondendo ad allegata per Bal. & Ang. ibi nam concludit Io. de Imo.quò ad caſum noſtrũ, ꝙ vbi adiectio tendit ad correctionem & ſolutionem sñiæ in totum, vel ſaltẽ in parte, & tunc etiam ſi fiat incontinenti non valeat, per ea quæ ibi not.per Bar. cum ſuis concor.niſi ex contextu orationis appareat iudicem ex lapſu linguę erraſſe, & ſic in eo qđ præceſsit nullatenus conſenſiſſe, vt quando iudex dixit condemno imò abſoluo. ¶ Et ita procedat ſecundum eum id quod no.gl.16.q.1.prædicator.& no.Bal.in in d.l.1.C.de fur.in 9. col.& in d.§.quibus.& in d.l.non dubium.facit l.Stichus, imò Pamphilus.ff.de ma.teſta. ¶ Et ſic apparet quod Io.de Imol. quò ad caſum noſtrum tenet, qđ adiectio non valet, qa tendit ad correctionẽ & reſolutionẽ sñiæ ſaltem in parte, vt etiam ſuprà probaui.nec in caſu noſtro fuit adiecta dicta dictio imò, per quam appareat de errore ex lapſu linguę. ¶ Et per hoc patet reſponſio ad no.per Bal.in l.terminato.C.de fru.& lit. expen. dum alleg.no.per gl.in d.l.Labeo.§.1.nam vt dixi illa gl.non procedit quando post orationem ſimpliciter continentem, verbum condemno vel abſoluo, adiicitur in alia diuerſa oratione clauſula tendens ad corrigendum condemnationem prius ſimpliciter factam, vt ſuprà retuli. ¶ Præterea quicquid ſit in caſu quæſtionis formatæ per Bar.& Ang.in d.l.iudex, dico quod caſus quæſtionis noſtræ eſt longè clarior, q̃ ſit caſus quæſtionis formatę per Bart.& Ang.in d.l.iudex.quia in quæſtione noſtra iudex ſimpliciter ꝓnunciauit confirmando laudum quantum ad dictam præſtationem fideiuſſoris.& partẽ ab expenſis abſoluit præſente procuratore Aldroandini & acceptante. poſtea ad inſtantiam alterius partis iudex facit dictam aditionem, ſed in quæſtione formata per Bart & Ang. non interuenerunt iſta quæ arguunt dictam ſententiam nõ potuiſſe corrigi.per not.per Bal. in d. l.quidam rectè.& per d.l.2.C.de ſent.ex peri.reci.& alia ſuprà allega. ¶ Non obſt. id quod voluit Pet. de Anch. in conſilio in ordine meo 199. incipi.In Chriſti nomine iudex, &c. quia reſponſio patet ex prædictis. nam ipſe ibi videtur adhærere opin. quam tenet Ang.in d. l. iudex, contra quem tenet Bart.& ipſemet Ang. alibi & alij quos ſuprà retuli, & ad allegata per Petr.de Anc. fuit reſponſum ſuprà. ¶ Deniq; in caſu quæſtionis in qua loquitur Pet.de Anch. non interuenit dicta acceptatio partis & pręcedens abſolutio facta ſuper expenſis, & ꝙ iudex non motu proprio, ſed ad inſtantiam partis addiderit, prout ſuprà deduxi. ¶ Ex his modò infertur quod cum dictus Franciſcus non præſtiterit cum effectu dictam fideiuſsioné pro euictione poſſeſsionis ſimpliciter, ꝓut in laudo & in sñia iudicio lata ante dictam aditionem continetur non põt conſequi executionẽ dictæ sñiæ contra d. Aldroandinum, quia prius dẽt adimplere pro parte ſua. l. Iulianus.§.offerri.ff.de act. emp.l.ædiles ẽt.§.fi.ff.de ædil. edi. & attento ꝙ in ſpecie Franciſ.obtulit p̃ſtare fideiuſſorem ꝓ quantitate ducatorũ ducentorum, licet ẽt in genere obtulit ſe paratum oĩa alia facere, ad quę de iure tenetur, illa generalis oblatio refertur ad alia, nõ ad augendam ſummã dictorũ ducatorum 200.l. doli clauſula.ff.de ver.ob.l.vxorem. §. feliciſsimo.ff. de le.3.
7 ¶ † Præterea oportebat quod duceret actualiter ſecum fideiuſſoré paratum ſe obligare ſimpliciter pro euictione dictæ poſſeſsionis.l.ſeruus ſi hæredi.§.fi.& l.ſtatulib.rationem.ff. de ſtatu lib.l.q decẽ.§.idem reſponſum.ff. de ſol.& no.DD. in l.prætor.§.ſi quis paratus.ff.de oper.no.nun.& in l.ſi mora. ff. ſol. mat. cum ſi. ¶ Sed fideiuſſor oblatus, ſ.Ludouicus de Furno ſolum ſe obtulit paratum fideiubere pro d.quantitate, ergo non fuit legitimè & perfectè adimpletum ſeu oblatum per dictum Franciſcum. Ex quibus concludo ꝙ non præſtita dicta fideiuſsione, vel ſaltem non oblata legitima fideiuſsione pro euictione dictæ poſſeſsionis ſimpliciter non poteſt obtinere Franciſcus executionem ſententiæ. ¶ Ita vt ſuperius concluſum eſt dico & cõſulo iuris eſſe. Ego Alex. de Imola, Bononiæ iura ciuilia legens.

ADDITIO.

¶ Non valeat.imò ex quo ſit eadem ſententia.

SVMMARIVM.

1 *Mens prædominatur in fideicommiſſis.*
2 *Extraneus ſubſtitutus duobus filiis poſt mortem eorum, etiã vno decedente excluditur per ſuperſtitem.*
3 *Subſtituti inuicem non cenſentur, plures etiam ex libertis grauati poſt mortem, niſi vltimus decedens grauatus ſit de toto reſtituendo num.8.*
4 *Subſtitutio facta vltimo moriẽti, ſimpliciter intelligitur de parte illius tantũ, non de toto.*
5 *Subſtitutio licet ſit facta per verbum ſi vterque, vel ſi omnes deceſſerint, vno tamen decedente habet locum, niſi ſubſit perſona quæ ex tacita mente ſubſtitutum excludat.*
6 *Filij filiorum licet poſiti in conditione, non ſunt ſubſtituti, nec poſſunt grauari.*
7 *Hæreditatem totam reſtituere poſt mortem ſi plures grauãtur, vno decedente ſtatim locus eſt fideicommiſſo in parte eius.*
9 *Subſtitutio nedum fideicommiſſaria, ſed etiam directa ex coniecturis elicitur.*
10 *Emphyteuſis non venit in reſtitutionem fideicommiſſi, niſi ſit hæreditaria.num.12.*
11 *Spes renouationis an legari poſſit.*
13 *Emphyteuſis indiſtinctè venit in petitionem hæreditatis contra iniuſtum poſſeſſorem.*
14 *Pacto derogari poteſt futuris literis in emphyteuſi, etiam proſt & liberis accepta cum domini conſenſu.*

EPITO-

EPITOME.

IAcobus filius Iacobi Bonagratiæ fecit testamentũ, in quo primo loco vocauit filios suos masculos, & illis quandocunq; deficientibus vocauit filias fœminas & eorũ filios, quibus quandocunque deficientibus, tertiò vocauit successores Bonagratiæ, & his deficientibus, quarto & vltimo loco pauperes, accidit ꝙ d. testator relinquit duas filias Iacobam & Catharinam, postea decessit Iacoba relicta filia Vrsina & Catharina relicto Alberto, & alijs filijs. nouissimè deinde decessit d. Vrsina sine liberis relicto quodam Augustino suo hærede ab intestato ex eo fortè ꝙ erat consanguineus vel patronus, & sic ꝓximior do. Alberto, qui est in quarto gradu, contra quem d. Augustinus agit petitione hæreditatis. respondit Alex. ꝙ bene ẽt respectu bonorũ quæ fuerunt Iacobi testatoris, & ꝙ rei non possunt excipere se in illis substitutos, nec ex tacita substitutione inclusa in tertio gradu: qa non est verum, ꝙ plures post mortem & totum restituere grauati sint inuicẽ substituti, nec ẽt ex eodem expresso tertio gradu tanq̃ successores d. Bonagratiæ patris testatoris: qa non apparet pro qua parte sint hæredes. Tum quia præmeditabãt petere restitutionẽ fideicommissi, nec habẽt ius ante restitutionẽ. & hoc de prima q. ad scđam in num. 10. respõdit d. Augustinum debere obtinere in petitione hæreditatis si ostendãtur esse bona emphyteutica: quia satis est ꝙ reis possessorib, ius non competit. h. d.

CONSILIVM XCI.

POnderatis his, de quibus in themate fit mentio, & visis his quæ subtiliter & copiosè allegata sunt per vtranq; partem, ꝓcedam diuidendo hanc consultationem in duo dubia principalia. ¶ Primum est, an stante dicta substitutione facta in testõ dicti Iac. dictus Albertus cum fratribus sit saltem tacitè vocatus ex tacito fideicommisso, in dicto fundo: dato ꝙ dictus fundus fuit allodialis, & remansisset in bonis, & hæreditate dicti testatoris. ¶ Secundum dubiũ erit, posito ꝙ sic, an attento ꝙ dictus fundus sit, & est de iure emphyteusis dicti monasterij, veniat in restitutionem dicti fideicommissi stantibus dictis inuestituris, & stante dispositione dictæ bullæ. ¶ Circa primum videtur prima consideratione dicendum, ꝙ sic: quia in vltimis voluntatibus
1 †mens testantis p̃dominatur, quicquid omissum sit in expressione verborum, saltẽ quando agitur de fideicommissaria substitutione, l. cùm virum. C. de fideicom. & l. vnũ ex familia. & l. cùm proponeretur. ff. de leg. 3. facit lex 3. C. de liberis præte. & in l. in conditionibus, in prin. de conditio. & demon. sed in proposito videtur ꝙ mens testatoris fuerit ꝙ dicta hæreditas deuenerit ad d. Albertum, & fratres qui sunt de descendentibus eius: ergo pro expresso haberi debet: qđ autem ista fuerit mens sua, colligitur ex ordine dispositionis testatoris, qui primò vocauit filios masculos ad successionem suam. in secũdo verò gradu vocauit filias fœminas, & eorũ filios, quorum appellatione veniunt nepotes. l. Lucius. la vlt. de hære. insti. & l. iusta. de verb. signifi. & plenè no. per doc. in l. Gallus. §. instituens. de lib. & posth. & in l. liberorum. cum si. de ver. sig. in tertio verò gradu vocauit successores Bonagratiæ patris ipsius testatoris cæteris præferre voluit. pro hoc etiam facit l. cùm acutissimi. C. de fideic. & l. cùm auus. ff. de cond. & demon. & l. generaliter. in prin. & §. 1. C. de instit. & substit. sub conditione factis. si ergo prætulit descendentes suos illis, qui essent successores patris sui: & per consequens ẽt adæquationem ipsius testatoris, multò magis p̃ferre voluit eos Augustino p̃dicto penitus extraneo, q̃uis ab intestato succederet d. Vrsinæ filiæ
2 suæ. ¶ †Secundò confirmatur per ea q̃ habentur in l. pe. C. de impu. & alijs substit. cùm ibi no. iuncta l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Tre. cùm ibi not. maximè per Bart. & Ang. & alios. & per l. si is qui ducenta. §. item si pater. de rebus dub. vbi probatur, ꝙ si testator pupillariter vel per fideicommissum substituit duobus filijs suis Titium extraneum post mortem dictorum filiorum siue per nomina collectiua vel simplicia vel distributiua facta sit. d. substitutio, puta si vterque eorũ decesserit, vel si aliq̃s eorũ decesserit, vel post mortem eorũ, quo vltimo casu intelligitur substitutio facta distributiuè. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Tre. & l. fi. §. filium. ff. de le. 2. & declarant doc. in dictis locis. & Bal. in l. 1. de cond. inde. tamen si conditio substitutionis eueniat in persona primi decedentis, non admittetur substitutus extraneus, sed admittitur frater superstes, seu alius qui sit de descendentib. testatoris, quia ita est præsumpta mens testatoris defuncti: & tamen secus esset si non superessent aliqui de descendentibus testatoris, qui ex p̃sumpta mente testatoris excludũt substitutum, vt ꝓbatur in d. §. Caio. & in d. §. cùm ita. ¶ Tertiò pro hoc facit l. quidã testamento. de vulg. & pup. vbi ex mente testatoris resultante ex ordine institutionis & substitutionis p̃fertur coniunctus substituto vulgari, licet regulariter contrarium seruari debeat. l. 1. §. 1. & §. pro. 2. C. de cadu. tol. & l. 2. §. si duo. de bon. pos. secundum tab. ¶ Quartò probatur, quia si aliter diceremus, sequeretur quod causa intestati, ex qua vult venire dictus Augustinus, p̃ferretur causæ testati, ex qua habent venire substituti in testamẽto: quia poterit contingere qđ eueniet casus, quo successores Bonagratiæ substituti in tertio gradu deficientibus filiab. dicti Iacob. & earum filijs venient ad substitutionem, vel ẽt possit contingere, ꝙ venient pauperes Christi ex vltimo gradu substitutionis, in quo sunt vocati pauperes, si nullus successor dicti Bonagratiæ extaret: ergo cùm semper p̃ferri debeat causa testati. l. quamdiu ex testamento. ff. de acq. hære. l. anteq̃. C. de cõi. re. alienation. non possumus dicere ꝙ non possit Augustinus admitti: & ẽt ne aliud sequatur absurdum, ꝙ res nunc deueniat ad causam intestati: & postea deficientibus penitus filijs dictarum filiarum Iacobi, res deueniat ad alios substitutos: & sic ad causam intestati, quod esse non posset: quia regulariter q̃s de iure cõi nõ põt decedere pro parte temporis testatus, & pro parte temporis intestatus, vt l. hæreditas ex die, & ibi no. ff. de hære. insti. & l. miles ita. in prin. ff. de test. mil. & in regula ius nostrum, de reg. iur. ¶ Quintò probatur, ꝙ testator substituendo filiabus suis & earũ filijs, quãdo penitus deficerent, videtur substituisse vltimo decedenti. l. si pater impuberes. c. gl. & ibi doc. & l. qui duos. de vulg. & pupil. & probatur ẽt in d. l. pen. cũ ibi no. & ibi per doc. C. de impub. & alijs subst. Sed ita est ꝙ vbi testator fecit substitutionem vltimo morienti ex pluribus suis hæredibus, videtur eos inuicem substituere: vt est casus singularis in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de le. 2. & no. doc. in l. vel singulis. ff. de vul. & pu. & hoc saltem procedit quãdo facta est substitutio in tota hæreditate, seu in tota re, in qua erant onerati illi, quibus facta erat substitutio de hęreditate sua: & sic per verba indefinita, quæ ęquipollent vniuersali, vt l. si plurib. in prin. ff. de le. 2. & in c. solitæ. de ma. & obe. & in specie ꝓbari videtur in §. Seia. & facit qđ no. Ang. & Io. de Imo. in l. hæredes mei. in §. cũ ita. circa princ. p̃allegato. & nisi diceremus in d. casu testatorem disposuisse de tota hæreditate, videretur testatorem voluisse decedere ꝓ parte testatum, & ꝓ parte intestatum. ¶ Nec ad hoc vltimum argumentum obst. lex pater filiam. §. fin. ff. ad l. fal. & l. qui duos. ff. de vul. & pup, & d. l. pen. C. de impu. & alijs subst. vbi quãdo post mortẽ omniũ facta est substitutio, non intelliguntur inuicem tacitè substituti, qa põt respondere, quod illa iura loquũtur in directa substitutione, & aliud in fideicõmissaria, de qua tractamus vt per Dy. in l. vel singulis. per illũ text. & consuluit dom. Paul. de Cast. in consilio suo 352. incip. In Christi nomine Amen, duo videnda, &c. vel illa iura loquũtur, quando erãt de liberis testatoris, sed nõ ita esset, vbi extraneus ab intestato vocaretur ad successionẽ, vt in casu nostro: qa tunc induceretur tacitum fideicommissum, per l. pen. cum sim. ibi omnino ab intestato erat frater sup̃stes successurus p̃cedenti, meritò non fuit necesse, aut expediẽs ꝙ videretur inter eos facta tacita substitutio reciproca secus in casu nostro. ¶ Sextò & vltimò ꝓbatur ꝙ nisi dicamus qđ ex tacito fideicõmisso admittãtur. Albert. & fratres ad exclusionẽ d. Augustini resultabit de necessitate aliud impedimentum & obstaculũ, p qđ exclu-

ditur Augustinus: qa ibi erat necesse fateri, ꝙ admittantur
substituti in tertio gradu, id est, illi qui sunt successores Bo-
nagratiæ, qđ ꝓbatur per ea q̄ traduntur in d.l.pen. cùm ibi
not. per doc. C. de impu. & alijs substit. & in d.c. §. cùm ita.
vbi si substitutio pupillaris vel fideicōmissaria est facta plu-
ribus descendentibus testatoris post mortē eorum, & eue-
niat substitutionis conditio in personam primi decedētis,
admitti debet substitutus, si alij descendentes superstites
non possunt ei succedere, qa tunc non dicitur superesse per
sona, quæ ex p̄sumpta mente defuncti excludat substitutū,
vt d.§. cùm ita. vnde dicit Bal. in d.l.pen. in vlt. col. post Nic.
Mat. ꝙ in casu d.§. cùm ita. si decessisset primus ab intestato
sine liberis, superstite secundo, licet tunc per d. l. pen. non
deberet admitti substitutus, tamen non ita esset si primus
decessisset condito testamento, in quo extraneus instituis-
set hæredem: qa tunc admitteretur substitutus. qm̄ ille qui
successurus est primo descendenti, non est persona, quæ ex
p̄sumpta mente substituentis debeat excludere substitu-
tum. arg. l. falsum. §. fi. ff. de cond. & demon. per d.§. cùm ita,
in rōne sui. ¶ Et eodem modo dicunt Moder. in d.l.pen. vt
Fulg. & Paul. de Ca. ꝙ non haberet locum d.l.pen. quando
vltimus frater superstes non succederet fratri decedenti in
pupillari ætate: vt qa erant nati ex diuersis matribus, & ex-
tabat mater primi decedentis in pupillari ætate, quæ exclu
debat ab intestato fratrem non vtrinq; coniunctum: vt in
Auth. defuncto, in verbo, vtrunq;. C. ad Tert. & no. glo. 2. in
l. 1. de iur. & fact. igno. Nam admitteretur tunc incontinen
ti substitutus, qa cessat ratio d.l.pen. sed in ꝓposito decessit
Iacoba & Vrsina eius filia, adeò ꝙ ex d. Iacoba nulli extant
descendentes, ergo cùm euenerit conditio substitutionis
in persona Iacobæ & filiæ suæ: sequitur, ꝙ si dictus Alber-
tus & fratres nati ex alia filia dicti testatoris mediante Tha-
dæo non possit venire ex tacito fideic. ista hæreditas in par
te dictæ Iacobæ & Vrsinæ debet spectare ad substitutos in
tertio gradu. i. ad successores Bonagratiæ: ergo Augustin.
non potest obtinere, qa ei debet obstare exceptio opposita
de iure tertij in totum exclusiuo iuris agentis, secūdum ea
quæ habentur in l. fi. C. de rei ven. & in l. cùm seruū quispiā.
C. de seruis fugit. & plenè per Bar. in l. 2. de excep. rei iudic.
¶ Nec obstat ꝙ successores Bonagratiæ sunt substituti so-
lùm in casu, quando filiæ Iacobi & earum filij penitus defi-
cerent: sed iste casus non euenit, qa penitus non defecerūt,
cùm essent Albertus & fratres nati ex Catharina filia testa-
toris: quia respondetur, ꝙ licet rigor verborum ita impor-
tet, tamen in substitutionibus ex mente testatoris contra-
rium seruatur: vt ꝓbatur in d.§. cùm ita. vbi testator facit
substitutionem per nomen collectiuum, s. si vterq; decesse-
rit sine liberis, talem substituo. quod quidem collectiuum
de sui propria significatione reqrit concursum vtriusque.
d.l.pe. & d.§. cùm ita. tamen si conditio substitutionis eue-
nerit in vno tm̄, & non supersit persona succedens, quæ ex
p̄sumpta mente testatoris excludat substitutum, admitti-
tur substitutus, vt d.§. cùm ita. in fi. quia si testator voluit, ꝙ
ambobus decedentibus substitutus haberet totam hære-
ditatem, eadē ratione videtur voluisse quod vno deceden-
te haberet partem, licet verba de rigore aliter sonent. hæc
est ratio Iurisconsulti in d. §. cùm ita. ¶ Sed præmissis non
ob. contrariam sententiam puto veriorem, s. ꝙ inter dictos
Albertum & fratres, & dictam Vrsinam non militet taci-
tum fideicommissum, quod ꝓbatur maximè ex infrascri-
3 ptis. ¶ † Et primò, qa de hoc potest esse text. in l. fi. §. filium.
ff. de leg. 2. nam ibi testator filium & filiam hæredem insti-
tuit, & libertis quædam legauit. & in illis legatis substituit
testator filium & filiam post mortem libertorum: & ibi di-
citur quod decedēte primò vno ex libertis admittitur sub-
stitutus: ergo illi liberti grauati per fideicommissum post
mortem restituere non intelligantur inuicem substituti:
qa si ita intelligerentur substituti inuicem, non posset ad-
mitti ille, qui expresse fuit per fideicom. substitutus, nisi
primò decessissent omnes liberti, inter quos intelligeretur
facta tacita substitutio: cuius contrarium directò ibi dici-
tur: & tamen non fuit ibi facta substitutio in parte relicti,
sed in toto. ¶ Præterea hoc videtur probari in d. l. pater fi-
liam. §. fi. & quod ibi no. gl. pe. ad l. fal. per quam tex. cum gl.
dicit ibi Ang. & Io. de Imo. quod ibi ꝓbatur, ꝙ si duo impu
beres vel etiam puberes sunt instituti, & post mortē eorum
est substitutus tertius, quod ipsi instituti non videntur ad-
inuicem substituti. ita etiam dicunt ipsi, vt l. si pater impu-
beres. ff. de vulg. & pup. idem ꝓbatur in l. vel in singulis. &
in l. qui duos. ff. de vulg. & pup. & ibi Ang. & Ioan. de Imol.
4 ¶ † Hoc ēt probatur per ea q̄ not. Bart. in d.l. vel in singulis.
vbi voluit qđ licet aliàs substitutio facta vltimo decedenti
in tota hæreditate inducat tacitum reciprocum fideicom.
inter ipsos oneratos, per d.§. Seia. tamen secus est, quando
facta est simpliciter substitutio vltimò decedenti: qa tunc
non intelligitur tacita substitutio reciprocè facta inter o-
neratos. in d.l. vel in singulis. imò intelligitur expressa insti
tutio tm̄ facta ex parte vltimi decedentis, & nulla intelligi-
tur facta tacita & reciproca inter ipsos oneratos, vt proba-
tur in d.l. vel in singulis. siue loquamur quando facta est ex
pressa substitutio directa, siue quando est fideicommissa-
ria: & ita tenet Bald. & Io. de Imo. in d.§. Seia. ¶ Probatur ēt
quo ad casum nostrum per id quod voluit Paul. de Castr. in
d.l. si pater impuberes. vbi dicit, quod si substitutio est facta
vltimo morienti simpliciter, & nō fuit dictum in totum vel
in parte, intelligitur facta in parte illius, cui facta est substi-
tutio. i. in partem ipsius vltimi decedentis, & ꝓpterea dicit
ꝙ tunc non intelligitur tacitè factum aliquod fideicom. re
ciprocum inter ipsos oneratos. & ita dicit ꝓcedere id qđ
no. ibi Ang. vnde in ꝓposito, aut ista substitutio expressa in
telligitur vltimo filiæ decedēti: seu filio, & earum filiarum
vltimo decedenti: & tūc substitutio talis expressa non intel
ligitur facta in tota hęreditate: sed solū in parte ipsius vlti-
mi decedentis, cùm fuerit simpliciter facta ꝓpterea nō in-
telligitur inter eos facta reciproca substitutio, vt d.l. vel in
singulis. & qđ ibi Bar. & sic indefinita æquipollet vniuersali
respectu eius, cui facta esset substitutio, qa si facta esset sub-
stitutio vltimo decedēti, intelligitur in toto eo qđ si testa-
tor reliqt, sed non partib. aliorū. Aut substitutio expressa in
telligitur facta omnibus, non aūt solum vltimo decedenti,
ꝓut verba sonant in casu nostro, & ꝓut de iure est veritas:
tunc clarum est qđ non intelligitur inter eos facta recipro
ca substitutio fideicommissaria, vt inf. ꝓbatur. quod autē
non intelligatur facta substitutio vltimo morienti tm̄, pro-
batur, qa facta est substitutio post mortē plurium, quos te-
stator ad hæreditatem vocauit: & est facta in ꝓprietate, &
non solo vsufructu, quo casu in persona cuiuslibet intelligi
tur facta substitutio, non in persona vltimi tm̄ decedentis,
per d.l. fi. §. filium. de leg. 2. & d.l. Lucius. §. Caio. ad Treb. se
cundum quod declarat Bar. in l. codicillis. in prin. ff. de vsu
fru. leg. ¶ Probatur etiam hoc apertè, quia illa verba testa-
menti, s. etsi dictæ filiæ & eorum filij deficerent, &c. resol-
uuntur in plures singularitates. & perinde est ac si dixisset
per se in p̄sona cuiuslibet, si talis decesserit, substituo, vt l.
falsa. §. fi. de cond. & demon. & no. Bar. in d.l.pe. & ita est de
5 mente Bar. in d.§. cum ita. ad fi. † dum vult qđ quando sub-
stitutio fideicommissaria facta est per hæc verba, s. si omnes
suprascripti instituti decesserint, vel si vterq; decesserit, sub
stituo Titium. nam vult ꝙ vno ex hæredibus decedente ad-
mittatur Titius substitutus, per dict. §. Caio. & d.§. cùm ita.
cum si. nisi extaret persona quæ ex p̄sumpta voluntate de-
functi excluderet substitutum: vt d.l.pe. C. de impub. & illi
sic præcedenti, non autem succederet ex aliqua tacita sub-
stitutione, vt probatur in d.l. pater filiam. in §. fin. in verbo
legitimis. & ita etiam intelligit Sal. in d. l. penul. in penul.
col. ¶ Et non est attendendum qđ testator dixerit penitus
defecerint. i. quando dixit si omnis, vel vterq; decesserit, q̄
verba propria significatione reqrunt concursum mortis o-
mnium, tamen ex iuris interpretatione, quando talia vel si
milia verba sunt apposita in substitutione fideicom. facta
pluribus non requiritur concursus omnium: sed in perso-
na cuiuslibet significantur: qa verosimile est, qđ sicut te-
stator voluit ꝙ substitutus mortuis omnibus haberet lo-
cum, ita mortuo vno voluit qđ haberet substitutus partem
eius.

cius. Vtrumq; dictum ꝓbatur in d.§.cùm ita.& qđ ibi Bart. in fin. ¶Et hoc ꝓcedit quando persona supstes post mortẽ p̃decedentis non succedit de iure cõmuni p̃decedẽti, vt est in casu nostro: qa Albertus de iure communi non succedit Vrsinæ, secus si sibi succederet d.l.pen. & ibi hoc clarè Nic. de Mat.& Bald.in vlt.col.& sequuntur ibi Moder. ¶Et hoc etiam quo ad casum nostrum vult Pau.de Ca.in l.qui duos. ff.de vulg.& pup.in ver.sed oppono.qđ imò,&c.vbi dixit, ꝙ quando substitutio expressa esset facta aliquibus, qui adinuicem non essent successuri ab intestato, & esset facta dicta substitutio ꝑ dicta verba, si vterq; eorum decesserit sine liberis, seu per hæc verba, si ambo decesserint sine liberis, nõ intelligetur facta substitutio vlt. morienti, qa cùm adinuicem non sint successuri ab intestato, non potest dici quod testator voluerit reseruare ius legitimæ succesiõis. & ideo dicit ꝙ si tunc contingeret vnum ex eis p̃decedere, portio sua stabit in suspenso penes hæredes ipsius p̃decedentis: & si postea alius frater vel cohæres p̃decedentis decedet ẽt sine liberis, admittetur substitutus ad totum: & dicit quod hoc videtur subtile, & à nemine declaratum. ¶Et ista fortificabuntur inf. dum respondebo ad no. per gl. in d.l.si pater impuberes. cùm si. ¶Et isto casu quo facta non est substitutio vltimo decedenti tm̃ indubitatum est, qđ non intelligitur tacitè initum aliqd reciprocum fideic. inter dictas filias, & earum filios, per d.§.si libertis.& ibi expresè Dy.& Bart. qui dicunt ꝙ illud tacitum fideicommissum ibi resultat ex eo, qđ testator iniunxit fideic. expressum non simpliciter, sed oĩbus p̃dixit, quod ille q nouissimus decederet, restituere deberet: & illud est in quo se fundat Iurisconsultus ibi. & istud est meo iudicio, potissimũ in ista dubitatione. ¶Ostenditur etiam hoc alio fundamẽto in casu nostro esse verum, quod dictus Iacobus testator substituit filio seu decedenti in pupillari ætate filias, & earum filios: nam illa verba earum filios, posito ꝙ possent comprehendere nedũ filios, sed etiam nepotes, tamen sortiuntur & implent effectum suum in eo filio vel nepote, qui tempore euenientis casus substitutionis factæ filio pupillo testatoris extabat, & ad substitutionẽ dicti pupilli admissus fuit, vt voluit Bar. in l.liberorum.de ver.sig.in pen.& vlt.col.in verb. q̃ro quid si in aliqua dispositione fit mentio de alijs, &c. dum ad hoc alleg. l. Gallus.§.idẽ credendũ.ff.de libe.& posth.& l. boue.§. hoc sermone. de verb.sig.& in ꝓposito coniungo id qđ habetur in c.Raynaldus. de testa. vbi si testator substituit filiã suam, & eius filios, & eueniat casus substitutionis, admittitur filia simul cum filijs eodem tpe, vt ibi ꝓbatur, & tenent doc.* magis cõmuniter in d.l. Gallus.§. qdã rectè. ¶Modò sic, si illæ vel illi tm̃ filiæ, & filij filiarum testatoris intelligun tur à testatore vocati ad hæreditatem, q extabant, vel quæ extabant tpe euenientis casus substitutionis factæ filio impuberi, & ad ipsam substitutionem admisi vel admissæ fuerunt: ergo alij descendentes dictarũ filiarũ, vt nepotes vel ꝓnepotes, q non extabant tpe euenientis casus substitutionis, seu q tunc nõ fuerunt admissi ad dictam substitutionẽ factam filio impuberi testatoris, nõ sunt positi in dispositione, sed si aliquo modo sunt cõprehensi in sequenti parte testamenti, sunt positi solum in conditione importata ꝑ illa verba sequentia, videlicet, & si d. filiæ suæ, & earum filij non viuerent, tunc vel si viuerent, & postea penitus deficerẽt in quolibet dictorũ, voluit bona hæreditatis suæ deuenire debere ad successores d. Bonagratiæ, &c. ¶Ergo non põt dici ꝙ reciprocum fideicõ. tacitè fuerit factũ inter Vrsinũ & Albertum, quos nõ apparet extitisse & admissos fuisse ad substitutionem tẽpore, quo euenit casus substitutionis Bonagratiæ pupilli filij dicti Iacobi testatoris, quia nõ põt intelligi fideicom. esse iniunctum illis, qui non fuerunt vocati ad hæreditatem à testatore per l.ab eo.C.de fideicommis. & l. planè.la 2.§.fi.cũ l.seq. de le.1. ꝓbatur in l.& si sua.§.1.de leg. 3.& in l.hæreditas astantiũ.ff.de hær.inst.& in l.cũ quasi.§.si plures.ff.de fideic.liber. ¶† Quod aũt illi qui sunt positi in
6 conditione, non censeantur instituti seu substituti: ꝓbatur in l.ex facto ẽt. ff.de hær.inst.& per l.si qs sub condit.ff.si qs omissa cã testa.expresè no. gl.in l.Lucius. la vlt.ff.de hære. inst. quam approbat * cõis opi. Et istam opinionẽ ꝙ quando descendentib. ita nominatis in conditione, non intelligatur ad eos referri fideic. tenebat apertè Rich. Malum.& Ray. vt refert Bar.in l.Centurio. de vulg.& pu.in ver.q̃ro vlterius, qđ si testator dixerit, si filius meus decesserit sine filijs vel eorum filij, &c. ¶Et ita ẽt si benè inspiciatur, voluit Bar.in l.codicillis.in prin.de vsufr.lega. dum voluit ꝙ in casu quæstionis formatæ in d.l.Centurio.in vers.p̃allegato.in d.l.sed & sic.onus fideicommissi intelligitur minimè iniũctum vltimo decedenti.i.filijs filiorum positis in conditione: sed solùm primis institutis, qa filij filiorũ in casu illo non poterunt grauari onere fideicõ.cũ non fuerũt onerati seu vocati ꝑ modũ dispositionis à testatore, secus fuit in d. l.co
a dicillis. ita ẽt voluit Bar.*a* in cons.suo inci. Andreas cõdidit testm̃.& expresè Bal.& Sal.in l.ꝑcibus.in pe.col.C.de impub.& alijs subst.& Bal.in d.l.sed si sic.& in l.ab eo.C.de fideic.& Io.de Imo.in d.l.Centurio.in pe.char.in vers.itẽ ad do Bar. inquantũ tangit q̃õnem illã, si testator instituit, &c. & plenius in c.Raynutius.in materia cõpendiosæ substitutionis.& ita cõsuluit Pe.de Anch. in cons.120, inci. Pro clariori decisione.& in cons.137.inci. Ponderandũ,&c.& Pau.
b *b* de Ca.in cõs.26.inci. Dubium facit. ¶Nec Bar.in d.l. Centurio. dicit ꝙ in dubio videatur fideicõmissum iniunctum illis filijs filiorũ positis in conditione: sed se remittit ad l.q duos.eo.tit.cùm ibi no.& ibi non deciditur iste casus, quando sunt positi in conditione. ¶Et ita sæpè consului ꝓ ista parte, quãdo principaliter occurrit consulere sup illa dubi
c tatione tacta in ꝓximè allegatis: & specificè cõsului *c* anno p̃terito apud Mantuam, ibi respondeo sigillatim ad ea quæ possunt allegari in contrariũ. & incipit illud consilium, ser Franciscus. cuius copia mihi cum scripturis huius consultationis transmissa est. & eã vidi, & manu ꝓpria correxi: ꝓpterea quãtum ad illud incidens latius non scribam. ¶Restat respondere ad allegata sup.in contrariũ. ¶Et primò nõ ob. dum dicebatur ꝙ ex ordine dispositionis apparet ꝙ ipse testator p̃ferre voluit lineã descendentium suorũ cęteris, &c. qa respondeo, ꝙ testator descendentes suos p̃tulit cæteris, s. vnumquẽq; eorũ in portione sua, ad quam eum vocauit: sed si vna ipsarum filiarum aut descendentium ex eis decederet post portionem suam acquisitam & agnitã, nõ disposuit isto casu, ꝙ in portione succederẽt ꝑ fideic. alij descendentes filiarũ: imò hoc fuit omissum in testõ: ideo remanet in dispositione iuris cõis. l.cõmodissimè.ff.de lib.& posth. l.si extraneus.de cond.ob causam.& testator videtur voluisse inter eos seruari legitimã succesionẽ. l. qui duos. & d.l. pater filiã.& maximè cũ ibi no.per Ang.& alios.& no.Bart. in d.l.cũ ita.ad fi. ¶Scdò respõdeo qđ cum d. Albertus fuerit positus in cond.non cẽsetur vocatus ad fideicõ.vt no.in d.l.Lucius.cũ alijs sup.alleg.& ꝑ hoc apparet responsum ad secundũ ar.dũ allegaretur d.l.pe.cũ ibi no.& ꝑ Bart.& doc. C.de impu.& alijs subst.& d.l.si is q ducẽta.qa respõdeo, ꝙ ista faciũt cõt.do.Albertũ.qa ibi ille q fuit expresè substitutus plurib.institutis post mortẽ eorũ mortuo vno ex institutis, nõ excluditur à fratre defuncti supstite ex aliqua tacita substitutione reciꝓca seu fideicõmisso reciꝓco: sed solũ excludit supstitẽ legitimũ successorẽ ab intestato. d.l.pe. vt ibi clarè dicũt doc. maxiẽ Sal.in pe.col.in d.l. pater filiã. cũ alijs sup.all. si intelligerẽtur tacitè inuicẽ substituti, nũq̃ admitteretur ille, q fuit expresè substitutus post mort.oĩum, qa succederet vlt.decedẽti cont.d.§.Caio.& d.§.filiũ.& d.§. cũ ita.cũ ibi no.ꝑ do. ¶Nec ob.d.l.qdã testõ. ff.de vul.& pu. qa respõdeo qđ ibi habetur, ꝙ testator fauẽdo substituto in vulgari directa oĩbus cohęredib.sup tota hęredit. ꝑ illa verba, s. si neq; Flocius neq; Sophia hęredes esẽt, substituebat Titiũ, etsi vnus tm̃ nõ fuit hęres, admittitur cohętes pius accrescẽdi, & excluderetur substitut. qa ꝓpria signatione verborũ ẽt hoc ĩportabat: & qa illa verba si neq; Floc. neq; Sophia hęredes erũt, sũt copulatiua, vt ibi no.gl.in fi. q̃ est * cõmuniter apꝓbata, vt ꝓba.in l.si ita stipulat.fuer. siue nauis. ff.de ver.ob. ¶Et tãtò magis admittitur cohęres, & excluditur substitutus in casu l.qdam testõ, qa substõ fuit facta sup tota hæreditate. & hoc est quod voluit ibi Iurisconsultus dum

7 dum dixit euidenter,&c.¶†Illud autē quod substō sit facta
d super toto,non ita operatur in fideicōmissaria substitutio
ne, quia reqritur ꝙ conditio substitutionis eueniat in personis omniū, vt ꝓbatur d.l.filium. in verbo quicquid. & in d.§.cùm ita.in ver omnem hęreditatē,& ibi hoc tenet Ang. Io.de Imol. Raph.Pau.de Cast. & ita etiā tenet in d.l.quidā testō. ¶Quicquid dixerit Bart. in d.l. qdam testō, vt habe-
* tur magis * communiter, quam & allegando & consulendo sum semper sequutus: qa testator in vulgari videtur voluisse conseruare ius accrescendi, qđ resultat ex sola institutione plurium hæredum. quæ ratio cessat in fideicommissaria substitutione, quæ habet locum post aditam hæreditatem.l.ille à quo.§.si de testō.ff.ad Treb. quo tempore cessat ius accrescendi.l.1.in fi.cum seq.ff.de vsufr.accres. ¶Et dato ꝙ illud,quod dicit Bart.in d.l.quidam testō esset verum,
* quod tamen magis * communiter reꝓbatur,vt dixi,tamen non facit ad rem nostrā,qa Bart.vult ꝙ per illa verba totam hæreditatem volo ꝑuenire ad Titium,per fideicommissum post mortem dictorum institutorum,videtur esse actum,ꝙ vno ꝑdecedēte non admittatur Titius per fideicōmissum, & sic tunc non habeat locum id quod habetur in d.§.Caio. non autem dicit ꝙ tunc videantur illi inuicem substituti: imò esset contra d.§.filiū.¶Preterea in casu d.l.quidā testō, illud qđ ibi dicitur est ex eo:quia illa est natura substitutionis vulgaris factæ pluribus cohæredibus simul,s. vt regulariter non admittatur substitutus, nisi omnibus repudiantibus, & alijs substitutis.& no.Bar.in d.§.cùm ita.& alij in l. pen.sup.alleg. & illud est in fideicommissaria,vt in d.§.cùm ita. ¶Præterea in d.l. qdam testō, illud ius accrescendi excludens substitutos vulgares procedit ex conuentione facta in institutione ipsorum hæredum, qđ quidem ius accrescendi est quædam tacita substitutio, vt l. si Titio & Męuio. §.Iulia.de leg.2.Sed tacita substō reciproca ꝑ fideicōmissum in proposito nostro nō resultat ex eo ꝙ plures fuerint vocati à testōre, & post mortem eorum fuerit eis facta expressa substitutio per fideicōmissum, nisi esset facta vltimò decedenti tm̄,vt probaui sup.ergo,&c. ¶Patet etiā alia responsio per id qđ dixi sup.dum dixi, ꝙ Albertus fuit tm̄ positus in conditione.¶Non obst.quartum arg. dum dicit,ꝙ debet præferri causa testati causæ intestati,& ꝙ aliàs sequeretur, quod nunc haberet locum causa intestati, & postea deueniremus ad substitutionem ex causa testati: qa respondeo ꝙ non est verum, ꝙ Ang. qui nunc succedit Vrsinæ ab intestato, non facit ꝙ causa succesionis Iacobi dicatur versari ab intestato:imò Iacobus quā primum fuit eius hæreditas adita ex testō per primum hæredem, dicitur decessisse testatus,& habuisse hæredem ex testō. & dato ꝙ ille primus hæres decederet ab intestato, ille qui succederet ab intestato primo hæredi,tamen esset hæres primi testatoris ex testamentò inspecta causa mediata, licet inspecta immediata dicatur esse ei hæres ab intestato:ita declarat Bart. in l.veluti. post gl.ff.de pet.hære.& in l.qui in aliena.§.interdum.de ac
8 quir.hær.& sic semper dicitur durare causa testati. ¶†Non obstat quintum arg.dum dicebatur,quòd testator substituendo dictis filiabus, & earum filijs penitus deficientibus videtur substituisse vltimo decedenti,per no. per gl.1.in d.l.si pater impuberes.& per d.l.qui.duos.de vul. & pu. & in d.l. pen.& per consequens,cùm sit facta substitutio expressa in tota hæreditate,vel saltem per indefinitam,q̄ ęquipollet vniuersali,debet videri inter dictas personas facta reciproca substitutio,per d.§.Seia.quia respondeo, ꝙ non est verum, ꝙ videatur facta substitutio tm̄ vltimo morienti, vt ꝓbaui sup.dum ad hoc allegaui l.falsa.§.fi.de cond.& demonst.& not.per Bart. in l. codicillis,in prin. de vsufru.leg.circa intellectum.d.l.fin.§.filium. & expressè Bart.in d.§.ita ad fin. ¶Nec obstant in contrarium allegata:qa respondeo, ꝙ illud procedit in substitutione pupillari facta duobus filijs, qui in omnem euentum ad inuicem ab intestato erant successuri.Nam tunc,quia decedente primo in pupillari ætate supererat secundus, qui erat successurus,excludetur substitutus ex præsumpta mente testatoris defuncti:& ita loquitur gl.iuncto tex.d.l.si pater impuberes.patet ex l.quam illa gl.allegat.nam l.pe.C.de impub.& alijs substi. quæ ita loquitur,sed in substitutione fideicommissaria facta inter illos, qui in omnem euentum adinuicem non erant successuri,vt quia erant puberes,& sic poterant testari,& aliumq́ extraneum instituere,vel supererat alia persona q̄ ab intestato erat in totum successura sibi. & sic ab intestato in totum excludetur cohæres superstes à successione , vt in casu nostro, in quo Augustinus ab intestato excludit Albertum, tunc non est verum, ꝙ subintelligatur facta tm̄ vltimo decedenti,imò intelligitur facta ēt alijs præcedentibus,& cui libet eorum,vt no.Nic.de Mata.& Bal.in d.l.pen. in vlt.col, & ibi etiam Fulg.& Paul.de Ca. per d.§. cùm ita.in ratione sui.per d.§.Caio. & retuli sup. in 11.arg. primæ partis. & rō est,qa tunc cohæres,cùm non succedat cohæredi ab intestato,non dicitur ipse esse persona,q̄ debeat excludere substitutum,cùm non excluderet commodum suum.facit l.nam & sub conditione. vers. respondendo. ff. de iniusto testam. ¶Vnde cùm ita sit quod substitutio non fuerit facta tantū vltimo decedenti,sequitur ꝙ non ob. tex.in d.l. Titia Seio. §.Seia libertis. qa ratio illius decisionis fundatur in illo,s.
e ꝙ substitutio in toto fuit facta tantū vltimo decedenti, et ibi apertè dicit Dyn.& Bart.& colligitur clarè ex text. ¶Et non ob.id quod not. Pau.de Ca. in d.consil.352.dum dicit, ꝙ illa substitutio facta post mortem filiorum, videtur facta vltimo decedenti,per d.l.qui duos. qui si intellexit, quādo est facta illis qui adinuicem omnino erant successuri:& tūc rectè dixit,quia ita loquitur d.l.qui duos.& ita intelligitur d.l.pen. & tunc posset ꝓcedere, ꝙ si facta esset substitutio fideicommissaria tm̄ vltimo decedenti in tota hęreditate,videretur inter eos facta reciproca substitutio, per d.§.Seia. sed nos loquimur de istis descendentibus, quando nō erāt adinuicem omnino successuri, ꝓut euenit casus. nam tunc non loquitur tex.in d.l.qui duos. & tunc non videtur facta substitutio vltimo morienti,vt sup.ꝓbaui. & tenent communiter doc. in locis sup. alleg. & maximè in d.§.cùm ita. inducendo,vt sup.induxi.¶Et per hoc non est opus insistere circa responsionem, quam tradunt aduersarij ad d.l.vel singulis, s. qđ ibi loquitur in directa, & aliud in fideicōmis. damnata per Bar.& Io.de Imol.& Raph.in d.l.vel singulis. & Bal.in d.§.Seia.& rectè,quia non potest reddi bona ratio
9 diuersitatis.¶†Et licet quidam dicant, ꝙ ratio diuersitatis est:qa directa substitutio non resultat ex coniecturis, & ex tacita voluntate: sed reqritur voluntas expressa, non sic in fideicommissa, per l.cùm ꝓponeretur, cùm ibi no.in gl.de leg.2.nam certè quo ad directam substitutionem inducendam, vel non etiam attendimus coniecturas, vt patet in l. iam hoc iure. ff.de vulg.& pu.nec etiā videtur bona responsio data per aduersarios ad d.l.pe. cùm ibi no.C.de impub. & alijs substi.dum dicit,ꝙ ibi sufficiebat,ꝙ frater superstes erat successurus ab intestato fratri præcedenti.meritò non erat expediens,ꝙ inter eos videtur facta tacita substitutio. nam ista responsio tollitur sic: pone enim ꝙ vno filio prædecedente in pupillari ætate superextaret frater vtrinque coniunctus. & mater, si frater intelligeretur tacitè fuisse reciprocè substitutus, excluderet matrem pupilli.l.Lucius. ff.de vulg.& pup.& not.gl. in l. precibus. ad fin. vlt. glo. C. de impu.& alijs substi.& Bald.in l.2.in fin.prin.ff.de vulg.& & pup. Sed si non viderentur adinuicem substituti tacitè, mater admitteretur æqualiter cum filio superstite. & illud est verum ꝙ mater existens admittitur in casu in quo loquitur.d.l.vel singulis.& d.l.pen. cum sim.vt est glo.no.in l.qui duos.in prin. ff.de reb.dub.& ibi clarè Bar.in 3.oppo.dum alleg. d.l. vel singulis. ¶Item ad omnia allegata in contrarium, in d.5.arg.potest responderi ꝙ illa non possunt procedere quo ad personas in conditione nominatas, prout in casu nostro,vt sup.ꝓbaui. ¶Venio ad sextum & vltimum argumentum, quod inducendo, vt induxi,videtur obstare fortius cæteris, dum in eo dicebatur,quod si Albertus non potest succedere, debent venire successores illius prioris Bonagratiæ vocati in tertio gradu, quamuis non deficerēt omnes descendentes Iacobi. ¶Sed ad hoc responderi potest primò si teneamus illud, quod dicit Paul. de Cast. in d. l.qui

l.qui duos.de vulg.& pup.s.quod per illa verba penitus defecerint, vel similia debet dici, ꝙ mortuo vno sine liberis,& alijs superstitib. debeat portio talis pdecedentis esse apud hæredes suos in suspenso, donec alij descendentes Iacobi defecerint sine liberis:& tunc vocabitur substitutus ad totum: scilicet successor Bonagratiæ.& ita saluabitur voluntas defuncti.& dicit hoc esse subtile,& non declaratum ab alijs, vt retuli.¶Si verò teneamus opin.Nic.de Mata.& Bal. in d l.pen.in vlt.col.C.de impub.& alijs subst.volentium, quod admittatur substitutus:& tunc respondeo, qđ non psupponitur esse ,pbatum, ꝙ iste sit hæres & successor d.Iacobi.pro tertia aut quarta, vel aliqua certa parte, adeo qđ possit pro aliqua certa parte repellere ex hoc capite dictū Augustinum,& hæredes Bonagratiæ, tum dicti hæredes Bonagratiæ si qđ ius habeant, debent consequi per restitutionē fideicom. ꝙ nondū est restituta:& sic ante non habent iura hæreditaria.l.facta.in prin.& l.restituta.ff.ad Treb.¶Quo ad scdm dubium, s.an posito ꝙ intelligeretur facta substitutio tacita per fideicom.inter pdictos dictus fundns veniat in restitutionem fideicommissi stātibus dictis inuestituris,& dispositione dictæ bullæ.¶Et videtur prima facie dicendum, qđ si p ea q̄ no.Io.An.in addi.ad Spe.in tit.de loca. §.nunc aliqua.in addi.inci.Qō verò esset dubia, iuncta additione posita super ver.157.& per Bal.in l.cùm virū.C.de fi
10 deicom.in fi.† vbi voluit ꝙ quando substitutus per fideicō. est de illis, in quos transire poterat, certè cadet in fideicom. de liberis ad liberos.& hoc ēt facit ꝙ bona emphyteutica in actione famil.hercis.& sic in diuisione hæreditatis, in l. item pdia.ff.fam.herc.l.item veniunt in petitione hæreditatis.l.item videndū.§.fi.cum notatis.l.seq.de pet.hær.maximè attenta dispositione dictæ bullæ Apostolicæ, cuius vigore dicta bona transeunt iure hæreditario, sicut si essent bona spectātia iure ,pprio ad disponendum.¶Insuper dato ꝙ Albertus nō possit venire ex fideic.videtur ꝙ possit venire vigore inuestituræ concessæ dominæ Iacobæ & dominæ Catharinæ: qa extincta linea dom.Iacobæ videretur ꝙ possit ipse venire ex iure accrescēdi, seu ex iure inuestituræ, vt no. Bar.in l.si mihi & Titio.ff.de ver.ob.¶Et diuisio facta inter Iacobam & Catharinam, non facit qn finita linea d.Iacobæ possint venire descēdentes Catharinæ, vt c.satis bene.de ,phi.feu.seque.p Loth.& no.in c.1.in tit.Imperator Loth.Eugenio Papæ.& p Bar.in l.q Romæ.§.duo fratres.in 10.q.ff. de verb.obl.& Federicus de Senis in cons.suo 77.inc.Factū sic se habet, qdam Abbas.& in cons.208.incip.Factum tale est, duo fratres.& Bar.in cons.inci.Ex themate pdicto duo dubia oriuntur.¶Sed his non obstantib.contrariā sniam in ,pposito veriorē esse puto, psertim ex infrascriptis¶Pri-
* mo per ea q̄ no.Bar.&*cōiter alij post eum in d.l.si patroni. in prin.ad Tre.vbi tenēt qđ ad substitutum fidei.non transeunt bona habita in emphyteusim ab ecclesia, q̄ non transeunt ad extraneos, vt hæredes, sed beneficio domini concedentis transeunt ad liberos.sicut videmus in operis libertorum, q̄ sicut nō transeunt ad hęredē extraneum, ita nec trāseunt ad fideic.vt d.l.si patroni.in prin.ad hoc ēt alleg.l.ius emph.C.de fun.patri.lib.11.¶Benefacit l.si res alie.in prin. ff.ad Tre.& ibi ,pbatur ꝙ illud, qđ ad hęredem puenit, non ad hæredem non venit in restitutionē fideic.ibi & l.cohæredi.§.cùm filiæ.ver.nec fideic.ff.de vul.& pup.¶Com,pbatur ēt, qa dispositio dicti Iacobi testatoris, ex qua dicitur resultare dictum tacitū fideic.sit facta de bonis hæreditatis ipsius Iacobi, sed quo ad hoc vt qđ cōprehendatur in fideic. hæreditatis non sufficit ꝙ sint reptæ hmōi res in hæreditate, sed reqritur qđ sint hęreditarię,& qđ ius qđ petitur, fuerit testatoris.l.in fideicommissaria.§.quoties.ff.ad Treb.& d.l.si res aliæ.licet quantum ad agendum petitione hæreditatis ,p aliqbus reb.sufficiat, ꝙ res fuerint apud defunctum q̄uis non sint res hæreditariæ.l.& non tm̄.in prin.ff.de pet. hær.¶Sed ita est qđ istę res emphyteuticę ab ecclesia requi
f sitæ pro se & filijs, ,p similiter feuda nō dicuntur hæreditaria
* esse, vt no.doc.*cōiter in d.l.itē videndum.§.fi.& Io.And.in add.Spe.in tit.de feudo.§.qm̄.in addi.inci.direcťè.& patet ex no.per Bar.in l.vt iurisiu.§.liberi.ff.de ope.lib.per illum tex.& per Bal.in l.liberti libertæq́;.circa 10.col.de ope.lib in Auth.si quas ruinas.C.de sacrosa.eccle.ergo non veniū. in fideicommisso.¶Præterea d.Albertus nō est de comprehensis, in inuestitura dicti Bonagratiæ, quia fuit inuestitus solùm pro se & filijs,& neptib.& si filios & nepotes non habēt, licet sibi eligere duos successores vnum post alterū. & constàt ꝙ Albertus non est filius nec nepos g Gratia dei,
g sed abnepos,& sic non comprehenditur sub dicta inuestitura, vt de se patet.benefacit qđ not.Bart.in l.liberorum.de ver.sig.in 6.col.dum voluit ꝙ in contractib.appellatione filiorum, nō possunt nepotes, se dicere fuisse comprehensos. ar.l.veterib.ff.de pac.& ita etiam no.Sal.in l.2.in 21.qō.C. de iur.emp.& Pet.de Anc.in Cle.1.de baptis.& Ant.de But. in c.qbusdam.de pœnis.& Io.de Imo.in l.qđ dicitur.in antepe.col.de ver.ob.in l.cùm vir.ff.de cond.& demonst.nec potuit per Iac.testatorē pdictū alterari natura dicti contractus & inuestituræ, qa finito iure d.Bonagratiæ finitur ius successoris.l.lex vectigali.de pignorib.c.1.rursus.in ti.qui. mod.feu.amit.¶Fortificatur hęc conclusio, qa Iacobus videtur in illa generali dispositione hæreditatis seu bonorū suorum voluisse disponere de iure qđ habebat, ēt si morte sua piturum fuisset.l.vxor patrui.C.de le.l qđ in rerum.§.1. ff.de le.1.l.Sticho.ff.de vsufr.le.no.doc.in d.ll.,pximè allegatis.& ista non habent obstare Vrsinæ,& habenti cām ab ea, qa ipsa non venit ex prima inuestitura, seu ex alijs inuestituris.sed ex dispositione bullæ Apostolicæ, q̄ post testm̄ Iacobi superuenit,& ex tit.habito ex monasterio sancti Augustini.¶Non obstant allegata in contrarium, primò id qđ no. Io.And.in addi.Spe.in d.§.nunc aliqua.respondeo, qđ Io. And.ibi non dicit ꝙ bona emphyteusis ecclesiastica acquisita ,p se & filijs, quando filius est institutus hæres,& simpliciter est sibi datus substitutus per fideicom.vel fideicō.sic iniunctum de hæreditate testatoris, qđ veniant talia bona in d.fideic.imò quo ad casum nostrum vult contrarium, si bene inspiciatur, qa dicit, ꝙ si filius est institutus & substitutus est capax illius iur.emphyteutici, sicut institutus,& sine ,ptestatione adiuit ꝙ sibi piudicant.sic sentit ꝙ ipso instituto grauato per fideicom.restituere bona emphyteutica piudicet consensus suus, qa adeundo hæreditatem videtur ap,pbare gesta à testatore.sicut dicimus in hærede qui adiuit hæreditatem testatoris, qui rem ipsius hæredis alteri legauit.nam tenebitur pstare rem legatam legatario.l.vnum ex familia.§.si rem.de le.1.l.si qs inquilinos.prima.ff.de leg. 1.ergo testōr in ,pposito nostro non grauasset institutum restituere per fideico.bona emphyteutica, in quib.institutus ius habiturus erat ex forma inuestituræ antiquæ, vt erat in casu nostro.nam tractamus de inuestitura concessa Bonagratiæ à principio pro se, filijs & nepotibus, non autem fuit facta Iacobo testatori, nō pōt dici ꝙ Iacobus testator videatur voluisse in fideic.venire dictum ius emphyteuticū, etiā posito ꝙ dicta inuestitura cōprehendisset oēs istos descendentes, qa d.Iacobus non videtur voluisse relinquere, nisi ius quod ipse habebat.l.si domus.§.fi.& l.serui electione.ff. de leg.1.& si in persona sua per eius mortem ius finiebatur vt dictum fuit sup.¶Sed illud ius emphyteuticum, quatenus spectabat ad Iacobū, dicebatur esse finitū mortuo eo: qa alij post eū comprehensi in inuestitura Bonagratiæ dicebantur habere hoc ius ex illa antiqua inuestitura Bonagratiæ, nō aūt dicebatur habere à Iacobo.d.eū q.cū ibi not.per Bar.ff.de interdi.& relegatis.& no.p Cy.in l.2.C.de libert. & eorum liberis.& Bar.in d.§.si liberi.cum suis concordan. ergo non videtur Iacobus voluisse dictum ius p fideicom. relinquere.¶Quinimò ipse expressè cauit & restrinxit dispositionē suā ad bona hæreditatis suæ, sed ista bona emph. ecclesiæ non dicuntur esse hæreditaria seu hæreditatis Iac. vt sup.,pbaui.ergo q̄uis descēdentes Iac.adiuissent simpliciter hęreditatem Iac.& sic videtur ap,pbasse dispositionē testamentariam Iacobi, non p hoc sibi piudicassent in iure emphyteutico, adeo qđ viderentur voluisse consentire qđ veniat in fideic.qa vt dixit Iac.de dictis bonis emphyteuticis non disposuit, nec disposuisse videtur, ergo ap,pbatio testamēti non debet inferre plusq̄ in testō cōtineatur.l.si ita scri-

ſcripſero.& l.in teſtõ.la 1.ff.de cõnd & demon.cum ſi.¶Vn
de ſi quo caſu poſſet ꝓcedere deciſio Io.And. illa ꝓcederet
quãdo teſtator diſpoſuiſſet, ꝙ bona emphyteutica, quibus
filius inſtitutus ex natura inueſtituræ ſuccedebat, reſtitue-
rentur per fideicommiſſum:qa tunc filius adeundo ſimpli-
citer hæreditatem patris ſibi p̄iudicat: & ſic tunc habet lo-
cum ratio ſua, quæ aliàs ceſſat. Et eodem modo ꝓcedit di-
ctum Bald.in d.l.cùm virum.aliàs eſt impoſsibilè ꝙ proce-
dant per alia in contrarium allegata, & ſaltem in caſu no-
ſtro:vt oſtendunt rationes ſuprà allegatæ. ¶Et per hoc ap-
paret non obſtare,ſi diceretur dato ꝙ Bonagratia fuerit in
ueſtitus in ſexaginta annis venientibus pro ſe ac filijs, &
nepotibus, tamen fuit conceſsio facta ad renouandũ. nam
verba inueſtituræ ſic formaliter dicunt, videlicet iure em-
phyteutico in ſexaginta annis aduenientibus ad renouan-
dum à dicto monaſterio inueſtiuit Bonamgratiam & ſtipu
lantem pro ſe & ſuis filijs & nepotib. & ſi filios & nepotes
non haberet,liceat ſibi eligere duos ſucceſſores,vnum poſt
alterum,&c. ergo videtur Iacobus teſtator potuiſſe diſpo-
nere & ſubſtituere per fideic.reciprocum inter ſuos deſcen
dentes etiã vltra ſuos nepotes, & vltra dictos ſexaginta an-
11 nos,†ꝓpter dictam ſpem renouationis.nam etiam quis vi-
detur relinquere ius qđ habet in ſpe,vt not.Ang. in l.ſi do-
mus.§.fin.de lega.1.facit l.ſi ſic.§.fi.verſ.proinde. èo. tit.& l.
ſi mihi.de leg.2.& not.Bal.in l.cùm alienam. verſ.ſed hîc du
bitatur.C.de leg.quia reſpondeo ꝙ ius in ſpe ſeu in poten-
tia competens teſtatori videtur deductum in relicto,in di-
ſpoſitione teſtamenti. & ſi illud ius potentiale deducitur
in actum viuo teſtatore confirmatur relictum, aliàs verò
non,tex.eſt cum gl.1.quam ad hoc ibi pro ſingulari ponde-
rat Ang. in l.ſeruum filij. in princ. ff.de leg.1.& ſequitur Io.
de Imo.qui ponit exemplum, quando teſtator relinqueret
rem quæ ſibi fuiſſet ꝓmiſſa ſub conditione,ſi in tit.nam vi-
deretur illa ſpes conditionalis legari.¶ Sed in propoſito di
cta renouatio erat facienda ſub conditione, ſi in fine ſexa-
ginta annorum filios & nepotes haberet Bonagratia, vel ſi
in eorum defectũ vnum ſucceſſorem elegiſſet : ſcđm quod
patet ex verbis dictæ inueſtituræ:vt ſup.retuli.ſed ita eſt, ꝙ
iſta ſpes non fuit deducta ad actum viuo Iacobo teſtatore:
qa deceſsit ante dictos ſexaginta annos, & ſic ante impletã
conditionem: ergo,&c. ¶Secundò reſpondeo ꝙ illud ius
renouationis finitis ſexaginta annis non erat in bonis & hę
reditate dicti Iacobi:nec illud habent deſcendentes Iacobi
à Iacobo: quia illud habent à Bonagratia patre Iacobi. d.l.
eum qui.ff.de interdict.& rele.cùm ibi not.per Bart.& dixì
ſuprà, & ſic nõ eſt de iure hæreditatis Iacobi, & ſic mortuo
Iacobo ante finem ſexaginta annorum, vt deceſsit, fuit ex-
tinctum ius ſuum in perſona ſua: & ſequentes non habent
ab eo, ſed à primo. Reſtringitur ergo diſpoſitio ſua ſolum
ad ius quod habebat, quãuis morte ſua finiretur. d.l.vxor.
12 cum ſi. ¶†Et non obſtat ꝙ bona emphyteutica venirent in
actione fam.herciſ.per l.item prædia.ff.fam.herci. quia re-
ſpondeo ꝙ illud planè ꝓcedit in rebus emphyteuticis con
ceſsis ab alio, quàm ab eccleſia : quia illa ſine dubio tranſ-
eunt ad quoſcunq; hæredes, ſed nos loquimur in emphy-
teuſi eccleſiaſtica,quæ nõ tranſibat ad omnes hæredes tam
ex forma inueſtituræ ſeu contractus,q̃ etiam iure cõi.iuxta
id quod habetur in d. §.emphyteuſim.in Auth.de non alie.
& quod not.in l.etiam.ff.ſol.mat.& in c.præſentia.per doc.
de proba.cum ſi.¶Præterea non ſeqtur,vna res eſt in famil.
herciſ. actione: ergo venit in fideic. vniuerſali hæreditatis,
vt patet in d. l.ſi res aliena. ad Tre.iuncta l.in fideicommiſ-
ſoria.in princ.& §.quoties.& quod ibi no.ff.ad Tre. ¶Non
ob. ꝙ veniunt in petitione hæreditatis, qa reſpondeo, ꝙ ſi
ſint bona emphyteutica conceſſa à priuato,& non ab eccle
ſia:& iſtud eſt clarum, aut ſunt conceſſa ab eccleſia, & tunc
Cyn.& Barto.in d.l.videndum.§.fi.de petit.hær.tenuerunt
quod non veniant in pet. hær.per id quod habetur in d. §.ſi
liberi. ſed poſito quod veniant in petitione hæreditatis, vt
ſentit Bar.in d.l.vt iureiur.§.ſi liberi.circa prin. illud eſt ve-
rum, quando filius recepiſſet emphyteuſim pro ſe ac filijs
hæredibus.nam cùm tunc ita demum poſsit haberi emphy
teuſis,ſi ſit hæres,poterit ad rem emphyteuticam agere pe.
hęr:ſicut ſi non ſit adiecta illa qualitas, ſcilicet hæredibus,
vt in caſu noſtro per id qđ habetur in d. §.ſi liberi. & ita di-
13 cit Bart.ibi. ¶†Vel poſito etiam ꝙ diceremus, quod quo-
tieſcunq; eſſet recepta emphyteuſis, poſsit res emphyteu-
tica per quemlibet hæredem verum peti petitione hæredi-
tatis, dummodo petatur aduerſus poſſeſſorem, ad quem
b non ſpectat. *b* d. emphyteuſis. & iſta eſt mera veritas : vt
voluit Bar.Io.de Imo.& alij moder.in d.l.ſi patroni,in prin.
& iſtud eſt ex eo,vt ipſi dicunt, ꝙ quælibet res fuerit deten-
ta vel poſſeſſa per defunctum, etiam ſi non ſpectat ad eum,
ēt peti poteſt petitione hæreditatis,quamuis non ſit hære-
ditatis ſeu hæreditaria. l.& non tantùm. in prin.ff.de petit.
hæred. ¶Nec poterit repelli agens petitione hæreditatis il
lo caſu,licet per reum excipiatur ꝙ illa res ſpectat ad tertiũ
& non ad agentē.l.ſi.C.de rei vendic. & l.cùm ſeruum qui-
ſpiam.C.de ſeruis fugitiuis.cùm ibi notatis.quia talis exce
ptio poſſet obſtare,quando ageret rei vendicatione:qa ex-
ceptio iuris tertij excluderet actorem & ius agentis:ſed nõ
ita eſt quando agitur petitione hæreditatis:qa dato ꝙ agẽs
non habeat dominium,ſatis eſt ꝙ res fuerit per defunctum
tenta vel poſſeſſa, vt d.l.& nõ tm̃.& intereſt hæredis recupe
rare eam: qa finita emphyteuſi tenetur rem reſtituere do-
mino:ſed ad hoc vt res veniret in fideicommiſ. de quo qui-
dem tractamus, nõ ſufficit ꝙ fuerit tantummodo tenta vel
poſſeſſa per defunctum, ſed reqritur ꝙ fuerit hæreditatis.
d.l.ſi res alie.& d.l.in fideicommiſſario.§.quoties.cum ſim.
¶Non obſt. dum dicebatur ꝙ vigore bullæ Apoſtolicæ de
iſtis bonis iudicatur, vt de hæreditarijs: qa poſſunt alienari
in vltima voluntate, & ab inteſtato , & inter viuos, quo ad
vtile dominium, qa reſpondeo ꝙ bulla illa ſuperuenit poſt
inueſtituram primi Bonagratiæ, & poſt conditũ teſtamen-
tum Iacobi & eius mortem, & illa bulla diſponit quo ad ef-
fectus de futuro, & non de p̄terito, vt patet in dictione de
cætero,ibi poſita:vt in Cle.1.& ibi gloſ.in verbo,decætero.
& in c.1 & ibi no.de poſt.præla. in 6. & ita etiã eſt regulari-
ter, quamuis non eſſet adiecta dictio decætero. l. leges &
conſtitutiones.C. de legi.c.2.& c.fi. de conſtit. ¶Nec obſt.
ꝙ in vno capitulo interpretationum dictæ bullæ, quæ inci-
pit,In Chriſti nomine Amen.ann.1394. dicatur & hoc ven
dicet ſibi locum in præteritis , præſentibus & futuris,&c.
quia reſpondeo ꝙ ibi loquitur, quo ad diſponẽdum,an in-
ſtrumenta facta contra vel pręter formam & ſtylum datum
in inſtrumentis conficiendis poſt dictam bullam non va-
leant. ¶Præterea loquitur ibi quo ad p̄dicta,ſ. quæ fuerunt
poſt tempus bullæ, & ante dictam interpretationem, vt pa
tet clarè ibi,dum dicit,à tempore bullæ papalis citra. & ibi
14 dum dicitur, poſt dictam bullam,&c. ¶†Non obſt. ꝙ dice-
batur ꝙ dato, ꝙ Albertus vigore fideicommiſsi venire non
poſsit, ſaltem debet venire per ius accreſcendi,ſeu ex natu
ra inueſtituræ conceſſæ dictis dominabus Iacobæ & Catha
rinæ,per no.per Bart. in l.ſi mihi & Titio, cum alijs ibi alle-
gatis:qa reſpondeo primò, ꝙ ſi in diuiſione facta eſt refu-
tatio per Cathar. vt de emphyteuſi inueſtiretur Iacoba ab
eccleſia, & tunc totaliter Catharina cum ſuis deſcendenti-
bus remanet excluſa,ēt ſi poſtea deficeret omnis linea Iaco
bæ,vt in gl.no.& ibi doc.in c.1.in tit.conſtitutiones feuda-
les, quas ante ianuam beati Petri in ciuitate Roma.ædific.
aliàs rubrica Imperator Lotharius, Eugenio Papæ , &c.&
iſto caſu ꝓcedit,& ſaluatur gl.in l.ſi familiæ.C.fam.herciſc.
ſcđm Bal.in d.c.1. ¶Bal.ēt in l.vnica. in 12.q.ad fi.in vlt.col.
C. quando non pe.par. videtur aliter reſpondere, dum di-
cit ꝙ per ius accreſcendi non poteſt venire ille, apud quem
nihil de iure feudi vel emphyteuſis remanſit. portio enim
debet accreſcere portioni l.hæc ſcriptura. §.fin. ff.de cond.
& demon.l.ſi totam.ff.de acqui.hær. ¶Sed vera & tutior cę
teris eſt reſponſio, ꝙ attento, ꝙ tempore quo Iacoba & Ca
tharina fuerunt inueſtitæ, & tempore quo facta eſt diuiſio
iam ſupuenerat diſpoſitio dictæ bullæ, per quam erat pro-
miſſa liberè omnis alienatio vtilis dominij rerum emphy-
teuticarum,p vltimam voluntatē, vel inter viuos, aut ēt ab
inteſtato, & dicta diuiſio vicem emptionis ac permutatio-
nis

nis habet.l.1.C.communia vtriusque iud. & l.cùm pater.§. hæreditatem. el 2.de leg.2. videtur ꝓculdubio ꝙ per dictã bullam est sublatum penitus istud fundamentum Alberti. qa d.bulla facit, vt quo ad vtile dominium posſit emphyteuta diſponere liberè, vt de rebus ꝓprijs: vt oſtendunt illa verba liberam ptãtem, & ibi dum dicit, saluum remaneat & illæsum. ¶Et per hæc etiã patet non obstare ꝙ prælatus ecclesiæ in inuestitura facta dominæ Iacobæ adiecerit protestationem & clausulam, ꝙ non intendebat derogari iuri competenti: qa dico ꝙ d. Alberto seu Thadæo eius patri ius non cõpetebat, vt dictũ est. ¶Nec dicto Augustino obstat, ꝙ domina Iacoba reliquerit monasterio sancti Augustini: qa illa diſpoſitio facta in personam ꝓhibitam nõ tenuit, vt cautũ est in bulla iũctis no. per gl. & doc. in c. potuit. ext. de loca. & in l. si ita qs. §. ea legẽ. de ver. obl. cùm & ẽt habuit ex cã transactionis d. Vrsina à dicta ecclesia S. August. oĩa sua iura. & ẽt fuit inuestita ab ecclesia S. Barth. ad quam spectat directum dominium. ex quo infertur qđ dicta bona non veniunt in restitutione asserti fideicommissi. & ꝙ p̃dictus August. tanq̃ hæres dictę Vrsinæ põt agere petitione hære. ad d. bona, vt no. Bar. & alij in d. l. si patroni. in prin. cũ si. & sup. fuit optimè declaratũ. ¶Ita vt supius dictũ est, dico & consulo iuris esse ego Ale. d Tarta. Paduę iura ciuilia legẽs.

ADDITIO.

a ¶Bart. consil.7. ꝙ duplicatur consil.204.
b ¶Paul. consil.131. lib.2. Anch. consil.103. col.3.
c ¶Consului. habes inf. eo. lib. consil.105.
d ¶Non ita. id est, licet in vulgari facta super toto pluribus institutis requiratur ꝙ oẽs deficiant, tamen fideicommissum de tota hæreditate factũ plurib. verificatur in pſona vnius ꝓ parte eius. idem Ang. Pau. Cu. Alex. Iaſ. d. l. quidam. Matth. no.169. vnũ. Iaſ. conſ.41. col.4. lib.1. Ale. sup. cõſ.39.
e ¶Decedenti. & sic duobus illis simul concurrentibus Iaſ. l. Centurio. col.24. de vulg. l. poteſt. col.3. eo. conſ.33. consil.41. consil.89. col.2. lib.1. consil.96. col.2. lib.4. Curt. senior. conſ.42. col.4. Curt. iun. conſ.16. Paul. conſ.14. in prin. lib.1. Cor. conſ.273. col.1. lib.4. Alc. l. in vulgari. gl.1. de ver. ſig. adde Ant. de Pra. inf. lib.4. conſ.14. num.17. Alex. inf. lib.4. consil.55. nu.15. cum seq.
f ¶Filijs. sup. col.44. num.1.
g ¶Gratiadei. seu primi Bonagratiæ, qui erat pater Iacobi testatoris.
h ¶Non spectat. idem latẽ Iaco. de S. Geor. trac. feud. ver. & cum pacto ꝙ de ipso feu. poſ. col.3. Iaſ. in prælud. feu. col.13. conſ.152. conſ.207. lib.2. conſ.138. lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Emens ab aliquo non videtur fateri filium habere ius.*
2 *Fides præsumitur habita de pretio, dato termino soluendi.*
3 *Titulo resoluto etiam per legem, tamen non transfertur dominium ipso iure.*
4 *Actor in possessorio retinendæ, debet esse possessor tempore litis contestatæ.*
5 *Reintegrandæ nullum possessorium datur ei, qui sua culpa cecidit à possessione.*
6 *Titulum habens onerosum, non tenetur condictione, l. si me & Titium. ff. si cer. pet.*
7 *Condictio ex l. non datur contra tertium possessorem.*
8 *Actio non datur contra ſcđm emptorem ex l.2. C. de resci. ven.*
9 *Pœna non committitur si non est cui soluatur. & nu.12.*
10 *Debitor non excusatur in casibus, in quibus requiritur consignatio, etiam si creditor non reperiatur.*
11 *Citatio circunducitur neutro comparente.*
13 *Periurium non est citra dolum, & difficultas errorq́; iuris excusant.*
14 *Ignorantia iuris præsumitur & toleratur in militę.*

CONSILIVM XCII.

PErspectis his quę in themate narrata sunt, nec non his quæ copiosè, subtiliter & eleganter in iure allegata sunt, per celeberrimum aduocatum Angeli de la Faitate rei conuẽti à Raphaele de Ferrarijs contra eum agentem. ¶Puto partes domini iudicantis esse in absoluẽdo diffinitiuè p̃dictum Ang. præsertim ex infrascriptis. ¶Et primò, qa ex inspectione libelli apparet intentatum esse petitorium & possessorium. i. rei vendicationem cùm publicia. & ẽt possessorium retinendæ: põt ẽt dici alio respectu esse intentatum ẽt possessorium recuperandæ, puta rõne naturalis seu corporalis possessionis apprehensæ per Angelum. rõne verò ciuilis possessionis posset dictus Raphael dicere se intentasse possessorium retinendæ, quasi in ea turbatus per occupationem naturalis seu corporalis possessionis prędictę iuxta ea q̃ traduntur in l. naturaliter. §. nihil cõmune maximè secundum quintam lec. gl. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in gl. & vtrobiq; tradunt doc. ff. de acq. poſſ. & notãt doc. in l. incerti. C. de interdictis. & in c. cũ dilectus. de causa possessionis. cũ suis concordantijs. si bene consideretur nõ videtur ꝙ in aliquo dictorum remediorum, aut aliorum comprehensorum in dicto libello possit actor obtinere. ¶Nam quo ad rei vendicationem vel publicianam, non potest obtinere: qa posito ꝙ Raphael ꝓbasset, se olim fuisse dominum, vel quasi, super quo non insisto, postq̃ circa hæc in themate vel allegationibus non fuit principale quæsitum aut difficultas. Clarum est qđ ex narratis in themate non
1 comprehenditur esse ꝓbatum dominium vel quasi, & †nõ sequitur, Angelus vel author suus emit à Raphaele, ergo videtur fateri Raphaelem fuisse, & esse dominum: vt colligitur ex notatis per gl. in l.1. quam ibi ad hoc ponderat Ang.
a *a* ff. de publi. & patet ẽt per no. per gl. in l. nec creditores. C. de pig. act. & in l. ita etsi fur. ff. commo. & per doc. in l. si alienum. ff. sol. mat. & in l. rem alienam. vbi per Bar. circa 2. vel 3. col. ff. de pig. act. saltem hoc casu, quo non agitur per actorem ex aliquo contractu, vel quasi contractu celebrato cũ eo conuento, imò de nullo contractu, vel quasi cõtractu fit mentio in libello. ¶Tamen posito ꝙ pro parte actoris esset ꝓbatum, qđ olim ipse fuisset dominus, vel quasi nihilominus stante venditione facta per Raphaelem dicto Guaino, & constituto per quod translatũ fuit p Guainum illud dominium, qđ habebat d. Raphael tunc possidẽs, sicut si actu Raphael tradidisset, vt no. gl. p & doc. in l. ab emp. ff. de pac. no. Io. An. in addi. Spe. in tit. de emp. & vend. §.1. in addi. inc.
* hic dubitat. & Bal. in l. Celsus. ff. de vsuc. & ita * cõiter tenetur. facit l. quod meo. in princ. de acquir. poſſ. & c. cùm venisset. de restit. spol. & ibi not. doc. ¶†Attento etiam ꝙ p̃sumitur per dictum Raphaelem, in dubio habita fides de pretio, vt not. in l. quod vendidi. ff. de contrahen. empt. & in l. procurator. §. quod si dedi. ff. de tribut. & in §. venditæ. Institu. de rerum diui. & in l. inciuile. C. de rei vend. & præcipuè cùm fuerit præfixus terminus solutioni, vt no. in dictis ll. ¶Et stante etiam vẽditione & traditione facta per dictum Guainum, dicto Angelo, antequã posset dici dictum Guainum fecisse in aliquo contra contractum emptionis per eum celebratum, cum dicto Raphaele illud dominium si quod habuerit, Raphael fuit in effectu trãslatum, in dictũ Angelum mediante dicto Guaino. l. exemplo. in prin. ff. de act. empt. l. clauibus. ff. de contrahen. emp. ¶Et non obstat si dicatur ꝙ Guainus non soluit in termino illam partem precij, quam ꝓmiserat cum iuramento dicto Raphaeli, ergo redditur indignus omni commodo dicti contractus, & omni proprietate carere debet Guainus. l. si qs maior. C. de transa. & resoluto iure datoris, id est, Guaini resoluitur ius acceptoris, id est, Angeli. l. ex vectigali. ff. de pig. l. si quis domum. §.1. ff. loca. l. fin. §. sed quia, C. cõia delega. & c.1. §. rursus. in tit. quib. mo. feu. amit. c. nuper. de don. inter vir. & vxor. quia ad hoc respondeo: primò ꝙ† dato ꝙ ex aliquo
3 euentu resoluatur cõtractus emptionis, tamẽ non transfertur ipso iure dominiũ in venditorẽ, si vẽditor ex cõtractu & traditiõe dominiũ in emptorẽ transtulerat: vt est gl. in l.1. in fi. C. de inof. don. quã Bal. ibi in fi. ad hoc põderat ꝓ multũ notab. qđ est verũ ẽt si ipso iure ex diſpoſitione legis, vel statuti annullaretur titulus seu cõtractus emptionis ex postfacto, vt no. Bar. in l. si ita qs. §. ea lege. ff. de ver. ob. in ver. q̃ro, vtrũ ꝓhibitio legalis, &c. & Bal. in l.1. in 3. col. & in l. cũ mulier. in 13. col. in ver. & ſcđo dubio, &c. ff. sol. ma. faciũt no. p eũ in l.1. in 6. q. C. si qd in frau. patro. & in l. traditionib. C. de pac.

de pac.cum ſi.¶Nec ob.ad hoc tex.in d.l.ſi qs maior.in ver.
ꝓprietate careat.& in verbo rerum ꝓprietatẽ, &c. qa dico,
ꝙ licet pœnæ, de quibus in l.illa imponantur ipſo iure, quo
ad eas pœnas, ad quas põt adaptari, tamen quo ad pœnam
concernentem translationẽ datorũ & traditorum ei, q po-
ſtea venit contra iuramentũ non fit ipſo iure, vt voluit Bal.
& Sal.in fi.& ẽt Pau.de Ca.& expreſsius no.ibi Sal.in 2. col.
exponẽdo illũ tex.in verbo, rerum ꝓprietate careat.vbi ex-
preſsè dicit, ꝙ ille, q venit contra iuramentũ, non ꝑdit ipſo
iure dominiũ, quod conſecutus fuerat ex illo cõtractu iu-
rato, ſed debet ad reddendũ conueniri cõdictione ex illa l.
ſi qs maior.¶Hoc ẽt fuit de mẽte gl.ibi in verb.rerũ ꝓprie-
tate.dum dicit qđ ſpecies datæ reddentur, &c.ponderandũ
eſt verbũ reddentur, qđ importat idẽ qđ retro dare.l.cùm
qdam vxori.ff.de leg. 2.& l.verbum reddendi. ff.de ver. ſig.
& cõſequẽter retranslationẽ dominij faciendã ex iſto actu
redditionis.§.ſic itaq;.Inſt.de act.l.ſcire debemus.§.fi.ff. de
4 ver.ob. ¶†Quòd aũt in poſſeſſorio non poſsit obtinere o-
ſtenditur: nam in poſſeſſorio retinẽdæ oportet ꝙ actor poſ
ſideat tpe litis conteſtatę, vt Inſt.de interdi.§.hodie.conſtat
aũt ꝙ Raphael non poſsidebat tẽpore litis conteſtatæ, nec
ante, à tẽpore quo vendidit dicto Guaino: qa ꝑ cõſtitutum
appoſitum in inſtrumẽto venditionis, translata fuit oĩs poſ
ſeſsio ciuilis & naturalis in emptorem.d.l. quod meo. & d.
c.cùm veniſſent.& tradit Bar.in l.interdũ.in prin.ff.de acq.
poſ.& in rep.l.3.in 2.& 3. q.C.de pig.poſt gl.in d.l.ab empt.
& poſtea ẽt fuit apprehenſa poſſeſsio corporalis ſeu natura
lis, ꝑ Ang.meritò illa eſſe non põt apud d.Raph.d.l.clã poſ-
5 ſidere.§.q ad nundinas.iũcta l.3.§.ex cõtrario.eo.ti.¶†Nec
ẽt põt obtinere in poſſeſſorio recuperandæ, qa etiam ſi ac-
cipiamus illud poſſeſſorium, quod conſueuit eſſe magis fa
uorabile & latum, tamen illud datur his, qui ſine cã iuſta, &
ſine culpa ſua ceciderunt à poſſeſsione, non interueniente
aliqua culpa ſua.3.q.1.reintegrandæ.& nòt.expreſsè Inn.&
alij poſt eum in c.ſæpe.de reſt.ſpo.ibi dum Inn. poſt mediũ
dicit, imò plus videt, &c.& expreſsius ibi Ant.de But.circa
pe.col.& Io.Cald.& alij poſt eum, in c.cùm ad ſedem.eo.ti.
Lapus allegatione 52. ſed ita eſt qđ dictus Raphael ex iuſta
cauſa cecidit à poſſeſsione, ſcil.ex cauſa venditionis, & ſuæ
voluntariæ traditionis, ergo non poteſt dici eum fuiſſe aut
ſpoliatum poſſeſsione, aut ſine iuſta cã cecidiſſe à poſſeſsio
ne.an autẽ ſi poſtea redijt ad non cãm, poſsit dici d.Raphae
lem poſſe obtinere per condictionẽ ſine cauſa, dicam infra.
¶Nec obſtat ſi diceretur ꝙ imò remedium poſſeſſoriũ põt
dari ẽt ei q culpa ſua & facto ſuo cecidiſſet à poſſeſsione, vt
no.Hoſt.& alij poſt eũ in c.accedens.el 1.vt lite non conteſt.
vbi volunt per illum tex. ſecundũ vnũ intellectum, ꝙ quan
do qs cecidit à poſſeſsione ſua, per ſuam culpã vel negligen
tiam poſsit implorare officium iudicis, vt reſtituatur in pri
ſtinum ſtatum ad ſuam poſſeſsionẽ, vel quaſi, qa reſpondeo
vt etiam reſpondet Ant.de But.in d.c.ſæpe. circa vlt.col. &
do.Abb.in d.c.accedens.col.5. ꝙ tale officium iudicis in ca
ſu p̃dicto cõpetere poſſet ẽt eccleſiæ, vt loqtur tex.in d.c.ac
cedens.vel minori vel abſenti, qbus competet reſtitutio, a-
lijs autẽ non daretur pro rebus priuatis, qa ſuppoſita negli
gentia non ſubeſſet legitima cauſa dandæ reſtitutionis. ſed
nos non ſumus in minore, vel eccleſia vel abſente, q cecidit
à poſſeſsione ex cauſa alicuius abſentiæ, ꝓpter quam veni-
at reſtituendus in integrũ, igitur, &c. ¶Non ob.id qđ not.
Inn.in c.dilecti.de maio.& obe.& in c.bonæ. de app.dũ di-
cit dari officium iudicis ẽt contra tertium poſſeſſorẽ.qa re-
ſpondeo, ꝙ Hoſt.in c.dilecti.loqtur quãdo fuit appellatum
extraiudicialiter, & tunc ꝑ viam attentati officio iudicis fit
reſtitutio in priſtinũ ſtatum, per d.c.bonæ. ¶Item Hoſt. in
d.c.bonę.loqtur quãdo ſine iuſta cauſa res mea ad te perue
nit: qa non eſt æquũ te locupletari cũ iactura mea.& fundat
ſe per id qđ habetur in l.ſi me & Titium.ff.ſi cer.pe.& regu-
6 la locupletari.& in c. qa ver. de iudicijs.cum ſi. †conſtat au
tem ꝙ hoc remedium hoc caſu ſibi locũ non vẽdicat, qa ad
Ang. res ꝑuenit ex iuſta cã emptionis. & in tit. oneroſo. &
clarũ eſt ꝙ remediũ in d.l.ſi me & Titium.cum ſi.non habet
locum cõtra eum, q rem habet tit.oneroſo, vt no.Bart.in d.
l.ſi me & Titium.ꝑ id qđ habetur in l. ſi eum ſeruum, cũ ibi
no.eo.tit.& in l.mater.C.de rei ven.nec ẽt habet locũ, quan
do agenti poſſet eſſe conſultum contra alium, alio remedio
per not.in p̃alleg. l.ſi eum ſeruum. ſecundum Bart. & alios
ſcribentes in d.l.ſi me & Titium.vnde aut nullũ remedium
cõpetere põt contra Guai. dicto Raphaeli, vt qa non inci-
dit Guainus in pœnas, de qbus loqtur text.in l.ſi qs maior.
C. de tranſ. & tunc multò minus dẽt poſſe agi contra Ang.
qui in nullo peccauit, nec poteſt competere actio Raph.
contra Guainum:& ſeqtur ꝙ non debet poſſe contra Ang.
ex remedio d.l.ſi me & Titiũ.vel ſimili, vt ꝓximè dixi. ¶Nõ
ob.ẽt ſi diceretur ꝙ ex verbis generalib. dicti libelli põt di-
ci ẽt intentatum remedium condõnis, ex d.l.ſi qs maior.qa
reſpondeo primò ꝙ tale remedium nõ fuit intentatum, qa
ad diſcernendum quale remedium ſit intentatum diſcerni
tur ex medio concludẽdi, id eſt, ex narratione illius, ꝑ qđ fit
locus illi remedio, vt no.Bar.in l.certi condict.in prin.in 2.
col.ff.ſi cer.pe.in l.ſi prius.ff.de no.ope.nunc.in 6. oppo.2.
part.& Ang.in d.§.nihil cõe.ad fin.circa 5.lect. & Bal.in l.2.
ad fi.C.de pet.hær.& Ant.de Bu.in c.fi.in 5.not.de iud.& in
c.ex parte.B.de for.comp.in 5.& 6.notab.per illum tex.ſed
medium concludendi in medio cõditionis.d.l.ſi qs maior.
eſt, qa ventum fuerit contra contractum iuratum, vt patet
ex d.l.ſi qs maior, cùm ibi no. de hoc autẽ nulla eſt facta mẽ
tio in libello, ſed medium concludẽdi ibi eſt in eo, ꝙ res ſpe
ctat ad actorẽ iure dominij, vel quaſi & etiã poſſeſsionis, in
7 qua ſe dixit moleſtari ꝓpter occupationem Ang.&c. ¶†Se
cundò reſpõdeo, ꝙ dicta condictio non põt dari contra di-
ctum tertium poſſeſſorẽ: qa oĩs cõdictio regulariter eſt pſo
nalis.§.appellamus. Inſt.de actio. ſed perſonalis actio non
datur contra tertium poſſeſ. l.fi.§.fi.ff.de cont.empt.l.1.§.ſi
hæres.ff.ad Tre. & bene ad ꝓpoſitum noſtrum ꝓbatur in l.
cum precib.C.de rerum ꝑmuta.vbi ſi dedi tibi fundum, vt
tu mihi dares domum, & tu accepto fundo, vendidiſti eam
Titio, & poſtea non vis mihi dare domum, & ſic non obſer-
uare ꝓmiſſa, q̃uis ego poſſum agere contra te condictione
ob cauſam, vel actione p̃ſcriptis verbis, vt fundum reddas,
vel vt obſerues ꝓmiſſa, tamen ad hoc nõ poſſum agere con-
tra dictum Titium. ad idem l.dolus. C.de reſcindenda ven
ditione. vbi ſimiliter quãdo dolus primi tpis eſt cauſa pro-
pter quã põt reſcindi venditio ſibi facta, non per hoc dicto
venditori, datur remedium agendi cõtra Titium, qui emit
ab illo primo emptore: ita in ꝓpoſito, poſito quod Guai.in
cidiſſet in periurium, non debet afficere ſingularem ſucceſ
ſorem habentem cauſam ab eo, vt ea actione perſonali agi
poſſet contra eum. ¶Et ad hoc ẽt adduco no.per Pe. & Cy.
8 in l.2.de reſcin.ven.in 11.q.vbi quærunt.† an ſi tibi vendidi
fundum minus dimidia iuſti precij, & tu eum vẽdidiſti Ti-
tio, ego poſtea volo agere pro reſciſsione dicti contractus,
vt conſequar reſtitutionẽ meæ rei, vel ſupplere mihi iuſtũ
precium; an poſſum experiri contra dictum Titium poſſeſ
ſorem? & dicunt ꝙ non: qa actio pſonalis non datur contra
tertium poſſeſſorẽ, vt dictum eſt. ¶Et ſubdunt, ꝙ ſi tenere-
mus ꝙ in caſu d.l.2.haberet locum remedium reſtitutionis
* in integrum, ꝓut nonnulli ibi tenuerunt, quorum opi.*cõ
muniter dãnatur, tunc diſtinguendum eſſet, ſ.qđ an ille Ti
tius emptor ſcđs ſcienter emit: qa ſciebat cõpetere aduer-
ſus primum contractum remedium reſtitutionis in integ.
& tunc poſſet dici ẽt contra ipſum tertium remedium reſti
tutionis in integ. cõpetere vel non, niſi in ſubſidium, ſ.pri-
mo non exiſtente ſoluẽdo. l.in cã.la 1.§.fi. cum duab.ll. ſeq.
ff.de min.¶Item ẽt quantum ad caſum noſtrum tenet Bal.
in d.l.2.in 13.q.& Sal.ibi in 12.q. ¶Bene facit qđ no.Spec.in
tit.de loc.§.nunc aliqua ver.127. quem allegat dom. aduo-
catus Ang. ¶Per hoc ẽt videtur reſponſum, ſi allegaret qđ
põt dari condictio ſine cã, aut ſimilis condictio contra d.
Ang. qa vt dixi, huiuſmodi condictiones q̃ dicuntur pſona
les d.§.appellamus, non dantur contra tertium poſſeſſorẽ.
in libello enim condictionis ſine cauſa habeo dicere, ꝙ tibi
ſine cauſa ſolui vel ꝓmiſi. l.1.ff.de cond.ſine cauſa. declarat
Bal.ponendo formã libelli in l. edita.in 19.col. C.de eden.
in rep.Paduana: apparet ergo ex aliquo intentato remedio
non

posse dictum agenté nō obtinere. ¶ Alia ét rōne videtur di
ctum Ang. esse absoluendum: qa non videtur ꝙ aliquo mō
sumus in casu, quo dici possit Guai. incidisse in pœnam d.l.
9 si qs maior. †Nam p̄supponitur ꝙ illo mense Septembris,
quo tpe fieri debebat d. solutio constat d. Raphaelem esse
absentem, & in aliam ꝓuinciam se contulisse. & constat ꝙ
Guai. qui tpe cōtractus erat eiusdé fori, cuius erat d. Raph.
non tenebatur in aliam prouinciam se conferre, & ibi sol-
uere Raph. vt determinat Bald. in l. acceptam. in 14. q. C. de
vsu. & Bal. & Io. de Imol. post eum in l. cùm filius. §. fi. de ver.
ob. ¶ Nec videtur ꝙ esset necesse ꝙ Guai. in termino se of-
fert paratū si esset qui reciperet, postq̃ præsupponitur, con
stabat Raph. non adesse. l. si fundum. aliàs incipit statim. §.
Marcellus. ff. de l. commiss. l. per rem. §. fi. l. cùm quidam. §. si
pupillo. ff. de vsuris. ¶ Ad hoc qđ not. Host. in tit. de locat.
ꝓpe fi. circa pe. col. ver. ꝙ si hæredi. aliàs sub ver. qd si emph.
ꝓmisit. vt ibi dixit ꝙ si hæreditate ꝓprietarij iacēte lapsum
est biennium vel trienniū, an emphyteuta dicatur cecidis-
se iure suo? & dicit ꝙ non: & ꝙ sequutus est emphyteuta,
postq̃ nō fuit cui solueret. allegat iura ꝓximè allegata. ¶ Ita
ét dicit Dyn. in c. cùm qs in ius. de reg. iur. in 6. vbi q̄ritur,
quare est ꝙ mortuo stipulatore sine hærede, vel relicto hæ-
rede, cui non pōt iure solui, nō committitur pœna ipso iu-
re, vt in iurib. sup. ꝓximè allegatis. sed contra mortuo ꝓmis
sore committitur, licet restitutio concedatur, vt l. ad diem.
ff. de ver. ob. iuncta l. qui in alterius. cum gl. ff. de reg. iur. &
respondet ꝙ hoc ideo est: qa casus contingens in p̄sona cre
ditoris, non debet extendere obligationem debitoris. arg.
l. q occidit. §. pe. ff. ad l. Aquil. & l. nunq̃ crescit. ff. de reg. iur.
sicut contra contingens in p̄sona debitoris, non debet va-
10 riare obligationis conditioné. l. 2. §. ex his. ff. de ver. ob. Bal.
ét idem sentit in l. 2. in fi. C. de iur. emph. ¶ †Nec ob. qđ no.
gl. in d. l. per rem. §. fi. in ver. inculpatā: qa bene fateor ꝙ vbi
reqritur depositio & consignatio, vt est ad impediendum
cursum vsurarum iam inceptarum non excusatur debitor,
licet non reperiatur creditor, postq̃ opus est depositione &
consignatione, q̄ sine creditore fieri pōt. l. si creditori. C. de
vsur. aut nos q̄rimus in casu, in quo non reqrebatur deposi
tio & consignatio, vt est regulariter quādo tractatur de effe
ctu non incurrendi moram vel pœnam, vel cursum vsura-
rum nondum inceptarum: & tūc si est cui offeratur, debet
offerri, & sufficiat sola oblatio. l. si parte. C. de vsur. & no. in
d. l. acceptam. cum si. & ad hunc casum habuit respectū glo.
in d. l. pecuniæ, vt patet per l. quam allegat: sed si non erat
cui offerretur, tunc non pōt fieri oblatio, & absq; oblatio-
ne securus est debitor. d. §. Marcellus. cum alijs sup. allega-
tis. ¶ Nec ob. qđ no. Bar. in l. si reus paratus. in fi. ff. de ꝓcu-
rat. dum dicit ꝙ quando qs vult soluere vt pœnam euitet, si
non reperit creditorem cui soluere posset, debet authorita
te iudicis facere consignari, & coram iudice offerre per il-
lam l. si reus paratus. & ad hoc, vt sciatur vtrū ille creditor
reperiatur, vt qa fortè esset forensis, fiat prȩconium de hoc,
ar. l. si eo tpe. C. de remis. pig. qa dico ꝙ decisio Bar. intelli-
gitur in casibus, in quib. requirebatur consignatio & depo
sitio, ꝓut loquitur illa l. si reus paratus, vt ibi declarat Bal. &
Bar. in l. si seruum. §. nunc videamus. in fi. ff. de ver. obl. nam
ét quandoq; ad euadendā pœnā reqritur oblatio, deposi-
tio & consignatio. l. 2. in fi. scđm vnum intellectum gl. C. de
iure emph. & d. l. si creditori. ¶ Et ꝙ ita debeat intelligi il-
lud ꝙ not. Bar. in d. l. si reus paratus, in fi. patet p id qđ ipse-
met not. in d. §. nunc videamus. & in l. item illa. ff. de consti.
pec: dum dicit ꝙ satis est ꝙ ille qui non habet cui soluat di-
cat, soluerem si haberé cui, & nō reqritur depositio vel con
signatio. item aliàs esset contra d. §. Marcellus. ¶ Nec ob. si
diceretur ꝙ d. Gui. non seruauit illud, s. ꝙ iuerit ad domū
d. Raph. & dixerit, soluere si haberé cui: respōdeo primò, ꝙ
licet non leuis sit authoritas Bar. tamen Host. in loco sup. al
legato, & alij, de qbus sup. dixi, videntur esse in diuersa snía,
s. ꝙ sit tutus debitor eò ipso, ꝙ non erat cui solueret. & hoc
videntur bene ꝓbare dicta iura allegata per Host. & alios,
de qbus sup. dixi, licet Spe. dubitare videatur in tit. de loca.
11 §, nūc aliqua. ver. 21. ¶ Pro hoc facit ꝙ videmus † qđ vbi reo
p̄figitur in citatione terminus, vt compareat ad responden
dum libello actoris, si neuter comparuit, citatio circundu-
citur, & reus non incurrit moram vel contumaciam: quia
actoris non interest. l. 2. in fi. ff. si qs in ius voc. nō ierit. scđm
* *cōem intellectum doct. ibi reꝓbantium glo. q̄ ibi contra-
rium tenuit, facit l. arbiter calendis. ff. de arbit. & l. & post
edictum. §. 1. ff. de iud. & sic ibi non reqritur ꝙ reus aliquid
faciat, sed satis est quod actoris non intersit, vt quia ét ipse
non comparuit. ¶ Item in pari culpa melior debet esse con
12 ditio rei. l. si seruum. §. seqtur. ff. de verb. ob. ¶ †Nec expedit
ꝙ debitor dicat, soluerem si haberem cui, quantum ad hūc
effectum, vt ostendat se habere animum soluendi, & non
incurrendi morā: qa dico ꝙ istud non est p hoc necessariū;
quia lex p̄sumit quem velle soluere debitum, ne moram in
currat, q̄ est delictum, ita no. Bar. l. si creditor, ad fin. ff. de le
gat. 1. & in l. gerit. ff. de acqui. hær. in vers. pone ꝙ debitor in
diem, & c. ar. l. meritò. ff. pro socio. & vbi appareat debitoré
seu creditorem non adesse, videtur cessare mora in reo per
rationes p̄dictas. Nec in contrariū allegat Bar. in l. aliquā.
vbi hoc probare videtur. ¶ Nec obst. si pro opi. Bar. allega-
retur tex. in l. fi. de le. commis. quia respondeo ꝙ tex. ibi nō
dicit ꝙ debitor teneatur offerre quando scit creditorem
non adesse. Sed ponit ibi contingentiā facti, aliàs esset con
tra d. § Marcellus. qui loquitur in eadem materia. ¶ Nec ét
ob. si diceretur ꝙ fortasse Rapha. dimiserat domi ꝓcurato-
rem ad recipiendam solutioné, qa respondeo, vt dixit Bart.
in l. continuus. in §. cùm ita. ff. de verb. obl. qđ creditor de-
bet ꝓbare se hoc fecisse: aliàs non imputatur debitori per
d. l. arbiter calendis, & sic elapso mense septimo, quo fieri
debebat solutio, nō constituitur pro illa quantitate in mo
ra Guai. nisi interpelletur à Raph. quod soluat: vt notabili-
ter decidit Bart. in d. l. item illa. in vers. q̄ro quid erit postea.
13 ff. de consti. pecu. ¶ †Item posito ꝙ dici posset Guai. fuisse
in culpa ex eo ꝙ non dixerat soluerem si haberem cui, non
videtur ꝙ per hoc incurrat pœnas. d. l. si quis maior. quia
cumulatio pœnarum contra regulas iuris cōmunis fit pro-
pter periurium: ita no. gl. ibi in verbo, rerum ꝓprietate. &
sequuntur doc. ibi. Sed ita est ꝙ in periurium quis non in-
cidit sine dolo. l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiu. & not. Bal.
in l. obseruare. §. ꝓficisci. in 3. col. ff. de offic. proconsul. in
ver. sed nunqd iudex qui iurat. & Bal. in l. fi. in aliquibus le-
cturis, vt ibi refert & sequitur Pau. de Cast. ff. qui satisd. cog.
per d. l. qui iurasse. & not. doc. in c. 1. de delict. pue. & Pau. de
Cast. in d. l. qui iurasse. in princ. & est optimus text. 32. q. 2. §.
item opponitur. ¶ Pro hoc benè facit gl. in c. breui. de iure
* iur. *communiter approbata, quæ voluit quod licet diffi-
cultas quandoq; non excuset à pœna conuentionali, quæ
committitur ratione moræ, vt quando debitor esset obliga
tus ad dationem quantitatis pecuniæ sub pœna. tamen sem
b per excusat à periurio *b* cùm ꝓpter difficultatem esset do-
lus requisitus in periurio. facit quod not. in c. ex literis. de
spons. ¶ Et ideo text. in l. si quis maior p̄allegata voluit illis
pœnis illaqueari eos tm̄ qui essent etiam ferè doli capaces.
i. maiores. cùm ergo dictus Guai. non teneretur exsoluere
seu deponere & consignare: scilicet si volebat solùm conse-
qui ꝙ non incurreret moram & pœnam posito, quod de-
buisset dicere, ego paratus sum soluere, si esset hìc creditor
qui acciperet: quis diceret eum ex hac commissione fuisse
in dolo, stante absentia Raphael. cui ꝓmissum erat cum iu-
ramento soluere & numerare? certè non videtur ex hoc de
prehendi dolus, cùm quælibet iusta causa vel ét iniusta cau
sa excuset à dolo. l. igitur. §. pe. ff. de lib. causa. & no. gl in l. 1.
in fi. de abigeis. & in l. plagij. la 2. C. ad l. Faui. de plagi. ¶ Et
dicit ibi gl. ꝙ error iuris quis non sit iusta causa, excusaret
c à dolo. *c* ¶ Et p̄sertim istius iuris implicati & intricati, quan
tum ad istum casum ꝓpter intricationem iurium & autho
ritatem doct. aliàs legum, qbus ꝓximè sup. dictum est, quo
casu talis error æquiparatur probabili errori facti, vt est sin
gularis tex. in c. cùm dilectus. scđm Ant. de Bu. ibi, de con-
sue. & non p̄sumitur quem velle deierare. l. fi. C. ad l. Iul. re-
pet. ¶ Et ideo non est præsumendum quod potius Guai. vo
luisset incurrere periurium, & tot pœnas potius quàm illa

verba simplicia dicere, s si esset creditor, soluerem, cùm sciret sibi non esse creditorem, vnde secundum Ang. in d. l. plag. ij. ex solo iuramento concurrētib. aliqbus coniecturis plu
14 imitur qd factum fuisse p iuris ignorantiā. ¶ †Et hic accedit coniectura q Guainus dabat, & dat opam rei militari, & talibus quo ad exceptionē pmittitur ius ignorare. l. regula § olt. ff. de iuris & fac. igno. & ibi alij, qbus ppter rem militarem vel aliam cām pmittitur iuris ignorantia, psumuntur in dubio potius per iuris errorem fecisse, quàm per malitia .n seu dolum, vt pbat tex. no. quam ad hoc ipse ponderat Bal. in l. pen. C. de his qui sibi asscribunt in testō. ¶ Facit qđ no. glo. in Auth. de incest. nup. in prin in verbo sciens. & vbi, s. imponit pœnam pro delicto, quod non potest cōmitti sine dolo, vt pro furto vel falso: & tunc nunq dolus & lata culpa æquiparantur, vt no. Bar. in l. 1. §. non aūt. in 2. col. ff. si qs test. lib. esse ius. fue. & Sal. in l. senatus. C. de his q̄ sibi ascri. & piurium est hmōi, vt dixi sup. ¶ Ex quib. puto dicto Guai. saltem iuranti & alleganti se putasse de iure non teneri offerre, credendum esse, & eum stantibus pdictis non incidisse in pœnas, de quib. qritur vigore d. l. si quis maior. & ipsum ad illas pœnas non posse conueniri: dictum verò Ang. omnino alijs ēt rōnibus, de qbus sup. esse absoluendū per q̄ non oportet insistere, an Guai. debeat pdere illud qđ suprà lucratus est ex venditione facta Ang. nam aut non incidit in pœnā. d. l. si qs maior. & tunc res clara est: Aut incidit, & tunc teneretur ad restitutionē rei vel æstimationis, & tunc non debet attēdi quanti vendidisset Guai. Ang. iuxta l. 3. ff. ad l. fal. ¶ Alia plura copiosè deducta sunt per dominum aduocatum Ang. super quibus non insistam, pdicta ad præsens sufficere arbitratus, quæ & iuri & æquitati conuenire putaui, &c. Alex. Paduæ iura ciuilia legens.

ADDITIO.

a ¶ Ang. Ant. Negusa. tra. de pign. par. 2. tertio memb. num. 64. Alex. consil. 43. col. 2. lib 4. consil. 115. lib. 6.
b ¶ Periurio. Bertr. consil. 69. li. 1. Fran. Rip. tra. de peste. fo. 3.
c ¶ A dolo. Alex. l. si qs id quod. ff. de iurisd. om. iu. Alcia. tra. de præsum. reg. 3. præsum. 30. limita inf. eo. li. con. 103. n. 14.

CONSILIVM XCIII.

Duplum, sup. consil. 5.

SVMMARIVM.

1 *Naturalis excludit substitutum sub conditione si decesserit sine liberis, fallit si testator erat in dignitate constitutus.*
2 *Doctor vel consiliarius principis habent dignitatem.*
3 *Naturalis tantum non excludit substitutum, si substitutus sit de legitimis & naturalibus descendentibus testatoris.*
4 *Naturalis legitimatus non excludit substitutum à nobili, vbi alias excluderet.*
5 *Legitimati non succedunt in feudo, nec in emphyteusi ecclesiæ.*
6 *Legitimare in præiudicium tertij, non potest quis habens potestatem à Papa vel Imperatore.*
7 *Papa non potest legitimare filium regis in præiudicium fratris.*
8 *Inferior à principe non potest dispensare sine causæ cognitione.*
9 *Substitutus post mortem testatoris habet ius in spe, & debet citari in legitimatione.*

EPITOME.

Titius solutus ex soluta filios habuit quinque, moritur mulier illa non desponsata à Titio, q̄ licet habitaret in domo & familia Titij, tamen cum alijs ignorante ipso Titio se miscebat viris, & nonnulli putabant eos vel aliquos eorū non esse filios ipsius Titij, quanquam is Titius suos diceret, & vt legitimarentur perquisiuit vt infrà. Quidam Sempronius multis præditus virtutibus comes imperialis & apostolicus factus est, & genuit filios aliquos, inter quos fuit Seius: euenit q is Sempronius sub quodam principe vicario Romanæ ecclesiæ in tpralibus pro parte sui dominij, & existente campione à maiestate impiali constituto pro alia parte sui dominij viuens in crimine læsæ maiestatis contra dictum principem prolapsus est, & crimine tali damnatus laquei pœnam luit, eius bonis confiscatis filij non participes criminis post patris calamitatem vixerūt sub ipso principe. & Seius pdictus ad legitimandum vocatus est, & eos Titij filios in loco per eundem principem tēto in parte dominij ab imperatore dependentiam habentis legitimauit apostolica & imperiali authoritate. postea Titius ab intestato moritur. Lucius frater defuncti dicit ad se hæreditatem defuncti spectare multiplici ratione. primò quia licet Sempronius authoritate apostolica & imperiali potuerit legitimare antè, & similiter eius filij & descendentes, tamē postea ppter incursum crimē læsæ maiestatis hmōi priuilegiū amisit, & similiter filij authoritate per patrē acquisita priuati intelliguntur, & amplius legitimari nō possunt: & ita legitimatio pdicta est nulla. Secundò, qa mulier alia cū alijs, vt sup. se miscuit viris, qđ facile pbabitur: & quos suos putabat Titij legitimari facere non potuit. Tertiò in instrumento seu testō patris dicti Titij & eius fratris, hæc verba scripta reperiuntur: & ita ipse pater eorū ordinauit & seruari iussit: vltra alia in eo testō disposita videlicet, & si aliquis suorum filiorū, tam natorum masculorum q̄ nasciturorū, seu posthumorū vnius seu pluriū masculorū quādoq; decederet sine liberis & decedentibus masculis, iussit, voluit & mandauit d. testator, qđ pars decedentis seu decedentium sine liberis & descendentibus masculis, pueniat & puenire debeat iure substōnis ad aliū, seu ad alios supuenientē seu superuenientes, vel ad eorum seu alicuius eorū liberos, & descendentes masculos in stirpes & non in capita, &c. Cùm igitur d. Titius nulla alia bona habeat, nisi de his q̄ sibi à patre suo relicta fuerunt: restat vt dicti asserti legitimati non possint succedere ipsi Titio defuncto ab intestato, cùm nō sint ex legitimo nati matrimonio. Modò qritur stantibus sup. dictis, an pdicti legitimati & filij asserti dicti Titij succedant ipsi Titio: an frater ipsius Titij virtute aliquorū iuriū & rationū pdictarum præferatur eis in bonis, &c. & consilium reqritur in scriptis à quouis Iurisconsul. si veritas est, & dictus frater præferatur legitimatis, vt sup. si verò de iure præferri non posset, non quæritur in scriptis consilium.

CONSILIVM XCIIII.

HIS consideratis quæ in themate narrantur. ¶ Videretur fortasse prima cōsideratione dicendum, dictum Lucium fratrem dicti defuncti esse excludendum à dicto fideicommisso paterno: quia dictus testator, s. magister Bartholomæus dictam substitutionem fideicommissariam fecit dictis Titio & Lucio reciprocè sub conditione, si aliqs eorum decederet sine liberis & descendentibus masculis, sed ita est q dicta substitutio dicitur euanescere per existentiam filiorum naturalium tm̄, quia regula est, q filius naturalis regulariter excludit substitutum vocatum in casu, in quo institutus decedat sine liberis. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Tre. l. cùm pater. §. volo. l. Lucius. § fi. de leg. 2. no. gl. in c. in psentia. in ver. si sine liberis, de proba & in c. Raynaldus. in ver. legitimus. de test. & Ioan. And. in additi. Spe. in tit. de testa. §. 1. super vers. item quid si duobus. ¶ Secundò, quia dato q requireretur dictos descendentes esse legitimos & naturales, tamen attento q fuerunt legitimati, videtur hoc sufficere, quia nihil differre videntur a legitimis & naturalibus, vt in Auth. qui. mod. na. eff. leg. in §. liceat. & in Auth. qui. mo. natu. effi. sui. §. & qm̄ varie. §. relinqui. & in §. illud. & in §. adoptiuus. cum si. Vnde tenuit Iaco. de Aret. quem sequitur Io. An. in addi. Spe. in tit. de succes. ab inte. §. fi. q substitutio facta per illa verba si decesserit sine liberis, deficiat per tales naturales legitimatos. quam opin. plures sequuntur, & præcipuè Ant. de Butr. in c. per venerabilem. qui filij sint legit. bene facit l. imperialis. §. itaq;. & qđ ibi Bal. & Sal. C. de nup. & qđ not. Bal. in l. cùm acutissimi. & in l. eam quam. in 9. col. C. de fideic. ¶ Sed præmissis nō obstantibus contrarium puto esse de iure verius in proposito nostro, q naturalis non facit deficere conditionem dictæ substitutionis: quia testator in dicta restitutione reciproca, dum dicit, si aliquis eorum decesserit sine liberis & descendentibus masculis, intellexit de legitimis & naturalibus: non autem de naturalibus tm̄, vt patet per sequentia verba dum dicit, etsi contingeret dictum Titium, Lucium. & omnes alios eius testatoris filios masculos legitimos & natu-

naturales & poſthumos decedere, quandocunq; ſine filijs
legitimis & naturalibus maſculis ſiue poſthumis legitimis
& naturalib. & ſine nepotibus filijs & naturalibus maſculis
ex eorum vel alicuius eorum filio vel filijs legitimo, & natu
rali vel legitimis & naturalib. maſculo vel maſculis, & ſine
liberis & deſcendentibus maſculis legitimis & naturalib.
ita ꝙ oĩno deficiat linea maſculina ipſius non obſtantibus,
filia vel filiabus legitimis & naturalibus, ex filijs maſculis le
gitimis & naturalibus ipſius teſtatoris, vel aliquo ipſorum
nec earum vel alicuius earum filijs deſcendentibus legiti-
mis & naturalibus, ſed extantibus filia vel filiabus vna aut
ex pluribus legitima & naturali, vel legitimis & naturali-
bus teſtatoris, ſine poſthuma vel poſthumo ipſius teſta-
toris legitima & naturali, vel legitimis & naturalibus,
aut eius filiæ legitimæ & naturali, vel earum filiarum & na-
turalium filijs legitimis & naturalibus, tunc in eo caſu ad-
ueniente, ſ. defectu filiorũ maſculorum, & oĩm deſcenden
tium legitimorum & naturalium ſuorum maſculorũ dun-
taxat ſubſtituit tpe teſtator dictis Titio & Lucio & omnib.
alijs ipſius teſtatoris filijs maſculis legitimis & naturalib.
ſupra ſcriptis Camillam eius filiã, & quãcunq; aliam ipſius
teſtatoris filiam legitimam & naturalem, &c. Nam apparet
ꝙ teſtator p̄dictus magis dilexit quemlibet filiorum, q̃ di-
ctas filias ſuas fœminas, & tamẽ quãdo ſubſtituit filias ſuas
fœminas dictis omnib. ſuis filijs maſculis teſtatoris, voluit
eas admitti ad ſubſtitutionem, ſi dicti oẽs filij maſculi teſta
toris decederent ſine liberis & deſcendentibus legitimis
& naturalibus. & ſic dato ꝙ aliqui vel oẽs filij maſculi teſta-
toris deceſsiſſent cum deſcendentibus naturalibus tm̃, ta-
les naturales non excluſiſſent dictas filias teſtatoris à ſubſti
tutione: quia naturales tm̃ ſunt legitimi & naturales, quos
extare voluit teſtator ad hoc, vt excluderentur filiæ teſtato
ris à ſubſtitutione, multò magis dicendum eſt ex mente te-
ſtatoris fuiſſe quòd decedente Titio filio teſtatoris cum fi-
lijs naturalibus tm̃ non excludatur d. Lucius filius maſcu-
lus teſtatoris à ſubſtitutione reciprocè facta inter eos, cùm
fuerit magis dilectus d. Lucius, quàm dictæ filiæ teſtatoris
circa dictam conditionẽ ſubſtitutionis, & ſic melioris con-
ditionis eſſe debet ex præſumpta mente teſtatoris, vt arg. l.
Publius. §. 1. ff. de cond. & dem. & auth. hoc amplius. C. de fi
deicom. & per id quod no. Bar. in l. Gallus. §. etiamſi paren-
1 te. ff. de lib. & poſth. & in l. fi. ff. ad Tre. ¶† Secundò ꝓbatur
dicta verba conditionalia appoſita in dicta ſubſtitutione re
ciproca videlicet, ſi aliquis eorum deceſſerit ſine liberis, in
terpretantur de naturalib. tm̃, quando apparet ꝙ in aliqua
alia parte teſtĩ facta eſſet mentio de naturalib. tm̃, ſecundũ
Bar. in d. §. ſi quis rogatus. & Franciſcum Tigrini. in l. gene-
raliter. §. cùm autẽ. C. de inſt. & ſubſti. ſub cond. fac. arg. l. q
filiab. in princ. ff. de leg. 1. l. cùm pater. §. cùm imperfecta. ff.
de leg. 2. eadem rõne debet interpretari de legitimis & na-
turalib. quando de talibus, ſ. legitimis & naturalib. eſt fa-
cta mentio in reliqs partibus teſtĩ, ꝓut eſt in ꝓpoſito no-
ſtro, in quo teſtator nullam mentionem fecit, aut prouiſio
nem de filijs naturalib. tm̃. ¶ Tertiò ꝓbatur, qa quando te
ſtator erat in dignitate conſtitutus, tunc non videtur in di-
cta conditione ſubſtitutionis reciꝓcæ facta per verba p̄di-
cta intellexiſſe de filijs naturalib. tm̃, vt eſt caſus in d. §. ſi qs
rogatus. & idem dixit ibi Bar. ſi teſtator nõ erat in dignita-
te conſtitutus, tamen erat homo honeſtæ vitæ vel venera-
bilis obſeruationis, ita ꝙ ei eſſet verecundum, ſi ſua cogna
tio, ſiue ſua domus deueniret ad baſtardos. arg. l. 1. §. genera
liter. ff. de ven. in poſ. mit. & l. 1. §. de ven inſpi. ver. publicè.
ff. de vẽ. inſp. & in d. §. ſi qs rogatus. in verb. conditionẽ, &c.
2 ¶† Sed ita eſt ꝙ dictus teſtator erat doctor artium & medi-
cinæ, & conſequẽter in dignitate conſtitutus. c. quanto. de
magi. & no. doct. in prima conſtitutione codicis. & in l. ex
eod. ff. de teſt. mil. & in l. 1. in prin. per Bal. ff. de iuſt. & iure.
no. Bar. in l. fi. C. de iude. & in l. generaliter. §. fi. ff. de decur.
& in l. oẽs. C. de decu. li. 10. & ibi ꝓpriè ſequitur Bar. de do-
ctore in medicina, vbi dicit eum habere dignitatẽ. & idẽ eſt
in doctoribus artium, vt no. gl. l. lege Iulia. la 1. in verb. Ora-
tores. ff. ad l. Iul. de vi pu. Erat inſuper p̄fatus Conſiliarius
principis, & quàm bene æſtimatus & reputatus, & ſic ẽt iſtã
ratione poterat dici in dignitate conſtitutus, cùm pars cor
poris principis eſſe cenſeatur. l. quiſqs. C. ad l. Iul. maie. vbi
dum tex. dicit virorum illuſtrium, qui conſilijs & conſiſto-
rio noſtro interſunt, ſenatorum ẽt: nam ipſi pars corporis
noſtri ſunt, & cætera. & ẽt ſola rõne dignitatis doctoratus
doctor dicitur nobilis. l. 2. §. fi. de excu. tu. not. Bar. in l. iudi
ces. C. de dig. lib. 12. & Cyn. in l. ꝓuidendum. per illum tex.
C. de poſth. & dicit ibi Cyn. ꝙ doctor dicitur magis nobilis
3 q̃ ille qui eſt nobilis genere, vt ibi ꝑ eum. ¶† Quartò confir
matur ꝑ id quod voluit Sal. in d. l. generaliter. §. cùm autẽ.
vbi dixit ꝙ ẽt quando eſt de qualitate & conditione teſtato
ris, & an ſenſerit de legitimis & naturalibus, an verò de na-
turalibus tantum dictum eſt, quòd ſi ſubſtitutus erat filius
legitimus & naturalis teſtatoris, vt in caſu noſtro, tunc na-
turalis tm̃ non excludit ſubſtitutum venientem per fidei-
commiſſ. vt in propoſito noſtro: quia per ſubſtitutio-
nem fideicommiſſariam tractatur de ſuccedendo teſtato-
ri, non autem ei cui facta eſt ſubſtitutio. l. cohæredi. §. cùm
filiæ. ff. de vul. & pu. & l. precib. in fi. C. de impu. & alijs ſubſt.
vnde extãtibus legitimis & naturalibus, ꝓut eſt d. Lucius.
non debent admtti naturales tm̃ in bonis, & hæreditate d.
teſtatoris, per id quod habetur in Auth. licet. C. de natu. li-
be. & ita dicit conſuluiſſe dominum ſuum Richardum de
Sal. hanc vltimã rationem tamen non pono pro conſtanti,
4 magis adhęreo p̄cedentibus, quas puto tutiores. ¶† Quin-
tò, qa etiã dato ꝙ aliàs legitimatus excluderet illum q fuiſ-
ſet ſubſtitutus ꝑ hæc verba, ſi inſtitutus deceſſerit ſine filijs
legitimis & naturalibus, tamen fallit quando eſſemus in ca
ſu, in quo ꝓpter dignitatem ſeu conditionem pſonæ teſta-
toris filius naturalis tm̃ abſq; legitimatione non feciſſet de
ficere conditionẽ fideicom. relicti ſub hac conditione, vi-
delicet, ſi inſtitutus deceſſerit ſine liberis, iuxta d. §. ſi qs ro-
gatus. qa tunc ẽt ſi talis naturalis ſit legitimatus, non exclu
dit ſubſtitutum, quẽ teſtator ſubſtituit in caſu, in quo inſti-
tutus decederet ſine filijs legitimis & naturalib. per eandẽ
rõnem. ar. d. §. ſi qs rogatus. ita expreſsim firmat Ang. in ſua
diſputatione incip. Nobilis qdam genere. pro hoc ẽt addu-
cit id qđ habetur in c. naturalis. in tit. ſi de feu. fuer. contro.
5 inter do. & agna. † vbi legitimati non ſuccedunt in feudo:
qa non eſt veroſimile nobilem concedentem feudum de ta
li prole ſenſiſſe. pro hoc adducit ꝙ emphyteuſis eccleſiæ ad
tales naturales non tranſit ꝓpter nobilitatem eccleſiæ con
cedentis, quæ taliter natos abhorret, cùm haberi non poſ-
ſint ſine peccato mortali. allegat no. per Bart. in d. §. ſi quis
rogatus. & clarius voluit Bal. in d. l. generaliter. §. cùm autẽ.
& Bal. in addi. Spe. in tit. de loca. in 10. col. in verb. emphyt.
eccleſiæ, &c. & Io. de Imol. in l. qđ dicitur. in antepe. col. ff.
de ver. obl. quib. locis volunt dicti doct. ꝙ ſicut feudum nõ
videtur conceſſum ꝓ naturalib. ẽt legitimatis, ita nec em-
phyteuſis eccleſiaſtica, qa ſunt infames. allegat no. per Azo.
in ſumma. C. ex quib. cau. infam irro. ¶ Benefaciunt not. ꝑ
Spe. in ti. de loc. §. nunc aliqua. ver. 67. & per Bar. in ſuo con
ſil. inci. Neratius. & ꝑ Io. An. & alios in d. c. in p̄ſentiã. & per
Dy. & Bal. in l. Lucius. §. fi. ff. de lega. 2. & Bal. & Ang. in l. filiũ
diffinimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Bal. in l. paren-
tes. in fi. ff. de in ius voc. & Mod. in c. ſtatutum. el 2. de hæret.
in 6. Et cum dicta deciſione Ang. in diſputatione p̄allega-
ta, concordat ẽt Ant. de But. in c. per venerabilẽ. qui fil. ſint
leg. circa antepen. chartã, licet perfectè non referat Ang. &
ſic ſtãte dicta qualitate perſonæ teſtatoris non intelligitur
eum ſenſiſſe de talibus naturalib. ẽt legitimatis. ¶ Fortius
tenuerunt quam plurimi magnæ authoritatis viri, ꝙ etiam
in quolibet teſtatore, ẽt qui non eſſet nobilis in dignitate
naturalis legitimatus non faciat deficere d. conditionem
fideicommiſsi, ad quam perimendam requirebantur filij
legitimi & naturales, vt tenuit Bald. in l. Lucius. la vlt. ff. de
hær. inſt. & in l. ſi ita quis. §. ſi cuius. ff de lega. 2. & in l. ſi quis
poſthumos. in prin. ff. de lib. & poſth. Et conſuluit Io. Cald.
in conſil. 1. ſub tit. qui filij ſint leg. eſt de mente Bal. etiam in
l. 1. C. de don. cau. mort. & clarè etiã vult Sal. in d. §. cùm aũt.
& Pe. de Anch. in conſil. 306. inci. In Chriſti nomine, circa

primum dubium,&c.& Io.de Imol. in d. §.si qs rogatus .in fi.l.ex facto.in prin. ff.de vulg. & pup.per l.fin.C.de his qui veniam ęta.impe. ¶Et quia verba debent intelligi in dubio de legitimitate naturali,per l.Statius.§.Cornelio.ff.de iur. fis.& l.ex ea.§.insulam.ff.de ver.obl.& l.fideicommissum.ff. de cond. & demon.& l. filium diffinimus. ff.de his qui sunt sui. ¶Et quia non est verosimile superiorem voluisse derogare iuri tertij.& sic substituti.c.super eo. de off.dele.l.2.§. si quis à principe. ff.ne quid in loco pu.ad quod bene faciunt no.per Io.An.in regula sine culpa.in 2.q.prin.de regul. iur.in 6.in mercu.& per alia plura,de quibus per eos in dictis locis. ¶Et quamuis non dicam,qđ in alijs terminis q̃ in
a nostris illa sit vera,*a* vel non vera opi. ꝙ legitimatus regulariter excludat substitutum:tamen in terminis nostris benè hoc affirmo in testatore, qui erat in dignitate & conditione p̄dicta constitutus,per not.per Ang.in d. disputatione, cum alijs sup.alleg. ¶Item sextò confirmo,quia dicta legitimatio non fuit facta à Papa vel Imperatore,sed à Comite asserente se habere authoritatem à Papa & Imperatore ex priuilegio concesso patri suo,& filijs. vnde succedit illud quod dicit Anto. de But.in d. c.per venerabilem.in 21.col.in ver.
6 vnum tamen puto,&c.vbi dicit se putare,ꝙ † habens potestatem à Papa vel Imperatore, nō possit legitimare ad præiudicium alterius,ēt respectu spei,qa tales concessiones intelliguntur sine alterius p̄iudicio. c.pastoralis.de priu.& d. c.sup eo.& l.ex facto.in prin.de vulg.& pup. ¶Et ideo dicit Bal.in l.cùm filius. ff.de testa.mil. ꝙ comites sacri palatij,q habent ptātem legitimandi, legitimare non possunt in p̄iudicium legitimorū:qa ius alienū minuere non possunt,nisi tenor priuilegij expressè dictaret contrariū.arg.l.impuberi.ff.de admi.tut.cùm si. ¶Et ꝑpterea dicit Bal.in Auth.prętera. C.de nat.lib. per illum tex. quod comes non poterit legitimare bastardos extantibus legitimis:quia p̄iudicaretur legitimis in successione,nisi consentiant legitimi. facit qđ no.Bar.in Auth.item si qs.eo.tit. & Bald. in d.c.domino guerram,in prin.in pe.col.in tit.hîc finitur lex Conra.dein de incip.consue.reg.& Mod.maximè Pau.de Cast.in l.Gallus.§.& quid si tm̄.in fi.de lib.& posth.& in suo consil.21.incip.In Christi nomine,sup eo qđ primo loco,&c. ¶Per quē apparet qđ dictus comes non p̄iudicauit dicto Lucio substituto in iure fideicommissi, & respectu spei substitutionis p̄dictæ: q̃ quidem spes fideicommissi mortuo dicto testatore erat in consideratione & æstimabilis & licita:vt probat Bart.in l.is pōt.in 2. vel 3.col. ff. de acq. hær. vnde videmus ꝙ talis fideicommissarius substitutus licitè petit mortuo testatore sibi caueri pendente conditione fideicommissi per hæredem,cui facta est substitutio de conseruandis bonis fideicommissi & resti. in euentum conditionis fideicō. vt per totū titulum. ff.vt leg.vel fideicom. not. c. & C. vt in pos.leg.ferè per totum.& l.inter oēs.ff.qui satisd.cog.& ibi no. ¶Septimò cōfirmo per id quod notabiliter decidit Io.
7 de Imo.& Dom.de S.Gemi.in c.in grandi.in prin.de suppl. neg.præla.in 6.vbi fortius dicunt † qđ Papa non possit legitimare filium regis Aragonum ad p̄iudicium fratris ipsius regis:qui frater regis erat secundò genitus, & ad quem regnum de consuetudine deferebatur decedente primogenito,ēt si talis legitimatio fieret viuente rege, & de voluntate regis:qa non debet posse auferri sibi secundo genito hoc futurum ius sine cā.iuxta no.in c.quæ in ecclesiarū,de consti. & in l.fi.C.si cont.ius.& in l.rescripta.C.de preci.imp.offe. ¶Et dicunt non obstare id qđ no. Bar.in d.l.Gallus.§.& qđ si tm̄, quia illud secundū eos ꝑcedit in patrimonialibus, q̃ possunt per patrem auferri consanguineo : ideo ad tale p̄iudicium consanguinei pōt pater sine consensu consanguinei facere legitimare filium suum, secus est in his q̃ non sunt in libera ptāte ipsius,qui facit legitimare filium naturalem,vt in ꝑposito: qa bona subiecta restōni fideicommissi non erant in libera ptāte disponē.ipsius Titij.l.fi.§.sed qa. & in Auth.res quæ.C.cōia de leg.Et dicunt ēt ꝙ Papa legitimando aliquē in dubio,intelligitur legitimare sine p̄iudicio alterius,c.q̃uis.de rescri.in 6.& per hāc decisionē & rationem clarè apparet,qđ dicta legitimatio ad p̄iudicium d.

Lucij non subsistente alia iusta cā fieri non potuit,nec trahitur ad ius d.fideicom.auferendum substituto, de quo men
8 tio facta non est ¶†Et licet aliàs in principe p̄sumatur iusta cā,vt no.Iac.de Aret.& Cy.in d.l.rescripta.in 3.& 4.q.& Ia. de Bu.in l.fi.C.si cont.ius. Et Ant.de Bu.& Io.de Imo.in d. c.q̃ in ecclesiarū.& in c.cum te. de re iud.& Ant.de Bu.in c. constitutus.de relig. dom.& do. Abb.in c. cùm olim. de re iud. ¶Tamē secus est in inferiori à principe,vt inqt Bal.in l. si testm̄.C.de testa.nam in eo reqritur qđ cāæ cognitio p̄cedat quādo dispēsat,vt no.Inn.in c.veniens.de filijs presb.& Spe.in ti.de leg.§. qualiter.ver.dicūt aūt qdam. & Io. An.in c.2.de schisma.& in inferiore reqritur ꝙ sit cā ꝓbabilis, licet non ita in principe:vt no.Bald.in d.l.rescripta. in ver. 3. q̃runt doc.&c. & de natura legitimatiōis est,ꝙ interueniat cā,vt no.An.de Bu.in d.c.p venerabilē.in 3.col.& Pe.de An. in consil.229. qa hēt vim dispensationis, q̃ non dēt fieri sine
9 cā.1.q.7.§.nisi.& c.tali. ¶†Octauò comprobatur,qa si d.Titius volebat legitimari facere dictos filios suos, quo ad derogandum & perimendū fideicomm.sibi iniunctum in bonis & hæreditate d. testatoris oportebat saltē facere citare d.Luciū,de cuius p̄iudicio agebatur,aliàs non poterat d.legitimatio valere ad p̄iudiciū d.Lucij non citati.l.nam ita diuus.ff.de adop. ¶Attento ꝙ erat iam d. Titio acqsitum ius in spe licita & apꝓbata, vt prius dixi,& ita colligitur ex no. p Bar.& alios,in d.§.& qđ si tm̄.& p Cano.in d.c.p venerabilem.& est de mente Bal.in l.fi.C.quib.res iud.non nocet.& in d.l.1.in vlt. col.C.de inof.dona. & in prin. c.circa pe.col. & Io.de Imo.in c.nisi cùm pridē.§.personæ.de renun.& Pe. de Anc.in cons.209.inc. In Christi noīe. ex tenore priuilegij. ¶Accedit id qđ no. An.de Bu.in c.p venerab.dū tractat quorū citatio reqratur.vbi dicit, ꝙ si in legitimatiōe legitimās nō facit mētionē de iure alteri q̃sito, dato ꝙ legitimatio valeret illo nō citato,tamē nō valebit ad p̄iudiciū illius. Et in istis terminis semꝑ consulēdo secutus sum istā partē, q̃ apꝓbo, vt verissimā, licet in alijs terminis & multis alijs in contrariū concurrētib. in legitimatione facta à Papa de plenitudine ptātis derogādo sp̄aliter,& expressè fideicom,
b aliàs *b* cōsuluerim , excludi substitutū fideicōmiss.& ita fuerit iudicatū,& rectè in casu illo. ¶Ex qbus intrepidè cōcludo d.legitimatos nō excludere d.Luciū à iure succedēdi ex substitutione fideicom.in bonis,& hæreditate d.testatoris, à quo fuit institutus d.Luc. ¶Et ex supius dictis apparet clara respōsio ad alleg.in contrariū. nā non ob.dū dicitur ꝙ filius naturalis ēt non legitimatus excludit substitutū:qa respōdeo,ꝙ imò nō excludit,qa verba si decesserit sine liberis & descēdētib. adiecta in d.substōne reciꝓca,itelligūtur de libe.legitimis & naturalib.vt patet p sequētia verba testi.& ēt hoc mō intelligitur quādo testōr erat in dignitate cōstitutus,vt ꝓbaui in 1.2.& 3.ar.2.part. ¶Et ēt nō ob.ꝙ fuerint legitimati ꝙ nihil à legitimis & natural.differre debeant.& p cōsequēs debeāt excludere substitutū, vt pleriq; tenuerūt: qa respōdeo,ꝙ nō ꝑcedit in in testōre existēte in ea dignitate seu cōditione ī qua erat d.testōr, nec ꝑcedit in legitimatiōe facta ab inferiore vt à comite:& saltē non consentiēte, nec citato substituto & nō facta mētione de iure d. fideicō. vt hîc ꝓbaui in 5.6.7.& 8.ar.2.part.Alex.Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Vera.sup.consil.2.
b ¶Aliàs.sup.consil.2.

SVMMARIVM.

1 *Statutū tribuēs executionē instrumentis intelligitur de puris.*
2 *Exceptio procedens ex eodem fonte non censetur sublata.*
3 *Debitum annuum non potest deduci ante tempus.*
4 *Tabelliones creare ad quem spectat.*
5 *Iuramentum non supplet solennitatem probatoriam.*

CONSILIVM XCV.

IN causa & lite vertente inter spectabilem d. Fran.de Granellis agentē, & Iacobū & Petrū de Mocholarijs,& Tonollum de Dolsonibus reos conuentos. ¶Viso ꝑcessu & his q̃ multū eleganter & copiosè allegata sunt per eximium dominum Aduocatum reorum, attingam ea, quæ vide-

videbuntur mihi de iure veriora, & sufficere ad victoriam reorum. ¶ Et in primis moueor, quia negari non potest quod dictum instrumētum confessionis debiti celebratū die 14. mensis Decēbris, anni proximè præteriti, est collatum in diē, videlicet in diem festi S. Michaelis proximè futuram, vt ex inspectione instrumenti, & productionis continetur: & attento quod ab initio fuit oppositum dictā petitionem admittendam non esse, & sic fuit opposita exceptio ad impediendum processum, sequitur qd iudex debet pronunciare non esse procedendum ad vlteriora sup dicta petitione actoris agentis & petentis ante diem, & absoluere reos, eò qa actor malè agit petendo ante diem. l. 1. in fi. ff. quādo dies vsusfr. leg. ce. l. itē qa. ff. de pac. l. cedere diē. ff. de ver. sig. Inst. de exc. §. tpales. l. exceptionē. & ibi declarat Bart. & alij post eum. C. de proba. & no. Inn. in c. pastoralis. de exce. & in c. 1. de plus pet. & Bar. & alij post eum in l. eum q ita. §. q ita. el 2. ad fi. de
1 ver. obl. & in l. lecta. ff. si cer. pe. ¶ † Et licet statutum tribuat executionem instrumētis publicis, qualē de iure habēt sententiæ diffinitiuæ, tamē per hoc nō dicitur tribuere executionem instrumētis in diē, si agatur seu petatur ante diem, qa proculdubio constat, si lata esset sententia cōdemnatoria ad diem, & executio peteretur ante diē non procederet petitio, si opponeretur exceptio, imò impediretur processus & executio, qa aliàs consequeretur qs plus debito. §. plus aūt Inst. de actio. iuncto d. §. tpalis. ¶ Pro hoc etiam in specie in l. 4. §. si qs condemnatus. ff. de re iud. ¶ Per hoc patet hmōi exceptionē non intelligi reiectam à statuto, quod ēt satis patet vltra pdicta ex statuto pmittente opponi exceptionem pacti de nō petēdo. & cōstat quod ille q ex cōtractu est obligatus soluere creditori nō purè, sed ad diē, dicitur interī ante diē habere exceptionem pacti quod ante diem non petatur. Sic & ille qui conuenit se teneri vsque ad certum tempus, si post tempus conueniatur, habet exceptionem pacti de non petendo. l. eum qui ita. §. qui ita. el 1. ff. de verbor. obli. l. ob-
2 ligationum ferè. §. placet. ff. de act. & ob. & d. l. quia. ¶ † Pro hoc ēt facit, qa quando exceptio vel defensio procedit ex eo-
a dem fonte, *a* ex quo procedit petitio, nunq̄ hmōi exceptio videtur reiecta à statuto denegante exceptionē, vt p Bal. not. in Aut. præsente. C. de fideiu. & in l. ex pdijs. C. de euic. & in l. pemptorias. in verb. qro condemnatis. C. sent. rescin. non pos. cū si. ¶ Et nunq̄ intelligitur reiecta exceptio q̄ ex ipsa petitione resultat. l. veteres. in fi. ff. de itin. actuq; priua. qa actor seipsum excludit. Ro. in l. si verò. §. de viro. in 32. fallentia. ff. sol. ma. facit l. si procu. §. sed si alius. ff. quando app. sit. ¶ Posset hoc idē alijs pluribus medijs comprobari, sed non puto expedire propter eius euidentiam. ¶ Tamen circa hoc videtur quod vnum posset fortasse dominum iudicantem prima facie reddere dubitantem, qa actor non petijt executionem fieri ante tempus, sed qa ad aures suas peruenisse asserit, quod dicti rei vociferando dicunt, qd ipsi non tenentur, nec obligati sunt soluere dictas denariorū quantitates in terminis pdictis: imò petit declarari dictum instrumentum meruisse, & mereri executionem cōtra pdictos in terminis, de qbus sup. & sic videtur quod non petat executionem fieri ante
3 tēpus, sed cōferatur in tps in instrumēto contentū. ¶ † Sed respondeo, & dico hoc non obstare: qa ius de futuro saltem
b reo opponēte non pōt in iudicium deduci *b* ēt quando nata est actio, nisi quando esset debitum annuū, qa tunc ne cogatur actor singulis annis de iure suo experiri, pōt actor in iudicium deducere ius de futuro, & petere quod reus condemnetur ad dandum singulis annis id quod annuatim soluere pmisit, per l. malè agitur. C. de præscr. 30. an. l. 1. cùm ibi no. per doc. C. de fideic. no. gl. & doc. in l. nō quemadmodum. ff. de iud. & Bar. in l. 2. ad fi. C. de fideic. & per Bar. & alios in l. de pupillo. §. si in pluribus. ff. de o pe. no. nun. & in l. vbi autem. §. q sortē. ff. de ver. ob. & in l. libertis qs. §. 1. & in l. pecuniæ. ff. de ali. & ci. le. & in l. 1. C. de seu. q̄ sine cer. quanti. & p Ang. in l. cū notissimi. C. de pscri. 30. an. & tamen ex promissione annua est nata obligatio à principio & actio. l. si cùm §. stipulatus. ff. de ver. obl. l. senatus. §. fi. ff. de do. causa mortis. Præterea moueor per ea q̄ notabiliter traduntur p Bart. in l. si finita. §. cū eleganter. ff. de dam. infec. circa vlt. col. vbi quærit, an quis possit petere pronunciari sibi actionē cōm petere. & concludit quod si quis habet actionem, & certus est actionem sibi competere, & tunc potest iure dictæ actionis petere, pnunciari sibi actionē cōpetere, & istud est idem quod petere reum condemnari. l. quanq̄. C. de sent. q̄ sine cer. quant. & ex tali snīa fit executio ad id qd debetur. l. si ptor. in prin. ff. de iud. Si verò est incertus actor incertitudine tali, cuius declaratio cōmissa est declaranda arbitrio boni viri, vt qa lex dicat aliqd esse faciendū arbitrio boni viri, tunc p illū, cui est tale qd implendū arbitrio boni viri, pōt implorari officiū iudicis, vt declaretur sibi actionē competere. l. Thais. §. sororē. ff. de fideic. lib. l. Labeo. ff. de statu lib. Si verò incertitudo pēderet à facto aduersarij, tunc pōt agere producendo petitionē suā ēt incertam. l. 1. §. qd aūt. ff. quorum leg. l. si indebitū. ff. rem rat. ha. l. Iulianus. §. si qs colludente. ff. de act. emp. ¶ Modo in proposito non erat incertus actor, an sibi cōpeteret actio ex incertitudine cāta à facto aduersarij, qa facultas agēdi, q̄ cōpetere posset actori in proposito nostro cābatur à facto ipsius agentis, & à contractu p ipsum celebrato, ita qd non poterat ptendere probabiliter ignorantiam. l. quanq̄. ff. ad Vellei. c. ab excōicato. de rescr. nec ēt erat incertus actor incertitudine tali, cuius declaratio commissa esset arbitrio boni viri. vnde sumus in primo casu posito per Bar. in d. §. eleganter. in quo ipse vult quod ista sint paria, peto pnunciari mihi actionem cōpetere cōtra te, & dicere, peto te condēnari mih, & vtroq; casu oportet hoc fieri iure actionis cōpetentis. ¶ Sed ita est quod qs non pōt petere ante diē condēnari reū ad soluendū saltem, si opponatur exceptio impeditiua iudicij, qa non debet ante diē vexari & inquietari, vt d. §. tpales, cū alijs sup. allegatis. ergo nec ante diem debet qs posse petere declarari sibi actionē cōpetere: qa hęc sunt paria, vt dictū est, & pro certo eadem est ratio in vno casu q̄ est in altero: ergo idem ius esse debet. l. illud. ad l. Aquil. c. 2. de transf. prælat. ¶ Vnde videmus, quod quando qs conuenitur ante diem, & iudici constet quod obligatio est, in diē, debet condēnare reū ad soluendū ad diem, si non est opposita exceptio ab initio ad impediendū admitti petitionē actoris: Secus si sit talis exceptio opposita, vt declarat Inn in d. c. pastoralis. & Bar. in d. §. q cùm ita. sic ergo est in potestate rei puidere, ne ante diem vexetur. & sic patet qd non est in potestate actoris, posse reum inqetare ante diē. ¶ Propterea dico in casu proposito, actorē pati pœnā
c *c* duplicatarum induciarū, iuxta d. §. tpales. cū seq. plus voluit Ang. & Sal. in d. l. exceptionē. & in l. qd si in diē. in prin. ff. de pet. hær. & in l. 1. C. de condi. ex. l. & Fulg. & Lud. Ro. in d. l. lecta. quod ēt si non sit opposita exceptio per eū ad impediendum iudicium, tamen sit repellendus actor à iudicio per iudicē, & absoluendus reus ab obseruatione iudicij, quando iudici ex actis cōstat obligationē fuisse à prin. in diē, maximè per d. §. tpalis. ver. alioqn. & per alia allegata per eos, sup quib, non est opus insistere, cū fuerit oppositū petitionem, non debere admitti. ¶ Et licet dictus dominus Fran. in libello narret, quod dicti rei vociferando dixerant, se non teneri soluere in terminis pdictis, tamē hæc nō est de iure cā, pprer quam pmittatur actori agere ante diem reo opponente, licet quādo qs diffamat aliū sibi esse obligatū, possit esse iusta cā ad faciendū sibi statui terminum ad agendū, iuxta l. diffamari. cū ibi no. C. de ingenu. & manum. & in l. Titia. ff. de accu. & in l. si ea. C. qui accu. & no. in l. 1. C. vt nemo inuitus. & per Inn. in c. conquerēte, de of. ord. qa aliter non pōt esse bene consultū diffamato. Sed casus noster est diuersus, qa eueniente termino est consultum actori: qa pōt tūc executionē suā petere, quā sibi expeditā tribuit statutū in casibus ibi puisis. ¶ Præterea talem vociferationē pcessisse non pbauit actor in hoc iudicio. ¶ Alio principali fundamento ēt constat agentem obtinere non posse: qa statutū sub rubr. de instrum. execu. mandan. tribuit executionem instrumentis publicis. & verbo fertur quod alio statuto cauetur quod ad essentiam publici instrumenti reqritur, qd sit subscriptū à secundo notario, & est oppositum & deductum quod dictū assertum instrumentū non fuit scriptum ab eo q esset notarius, & qd licet diceretur subscriptū à Matthæo de Platono,

tono, tamen qđ d. Matthæus non erat tũc notarius, nec est
ꝓbatum saltē legitimè, qđ ante dictam stipulationē dictus
Matthæus fuit creatus notarius ab habente ptãtem crean-
4 di tabelliones. ¶ † Nam non seqtur, do. Fran. dixit, se creare
eum notarium, ergo potuit eum creare notariũ: qa hoc spe
ctat ad imperatorē & Papam, & ad habentes ptãtem ab eis,
& magistratus in locis & terris suæ iurisdictionis, & ad illos
qui hoc habent ex consuetudine, non ad alios, vt no. Inn. in
c. cum P. tabellio. de fide instru. & Spec. & Io. And. in tit. de
instru. edit §. restat. versic. sed qs potest. & Gui. de Cu. Bart.
& alij. in l. nec ei. §. eorũ. de adop. & per Bal. in rub. C. de fide
instr. in 2. col. ¶ Et per testes examinatos in cã nõ ꝓbatur ꝙ
dictus dom. Francis. habuerit ptãtem creandi tabelliones.
¶ Et posito qđ in dicto asserto instrumēto interuenerit iu-
ramentum dictorum reorum, tamen non per hoc habet il-
la scriptura vim publici instrumenti: nam statutũ tribuit di
ctam executionē non contractui, sed instrumento pub. vt
patet ex verbis statuti: vnde non est curandum, an contra-
ctus fuerit iuratus, vel non. plus voluit Bar. in l. si qs pro eo.
5 ff. de fideius. in 7. memb. † ꝙ quãdo ad actũ reqritur certa so
lennitas ꝓbatoria, non validetur ille actus iuramento, si nõ
interueniat illa solennitas ꝓbatoria: qa talis solennitas est
iure publico introducta, vnde non pōt pactis vel iuramen-
tis priuatorũ tolli. l. ius publicum. ff. de pac. l. nemo pōt. ff.
de leg. 1. c. si diligenti. de for. comp. ¶ Non insisto circa exce
ptionē simulationis, qa non est necessaria stantibus p̄dictis
nec etiam angustia tēporis, qa in p̄sentiarum pressus sum,
nec celeritas discessus nuncij dictorum reorum vlteriorem
moram patiuntur. Alex. Paduæ iura ciuilia legens.

ADDITIO.

a ¶ Fonte. Ro. consil. 42. Visis Alex. inf. eo. cons. 119. num. 2.
b ¶ Deduci. Contrarium quotidie practicatur in p̄torio Pa-
risiensi. Sed ille stylus debet restringi vt ꝓcedat quãdo reus
fatetur vsq; ad illum finem interrogetur, sed si negat maxi-
mè in debito conditionali, nõ debet ante tempus, nisi qua
tenus opus esset ꝓbationem perituram conseruare: dixi in
consue. Paris. §. 78.
c ¶ Pœnam. non est verum ex quo petitionē confert in tem-
pus, & sic non plus petit.

CONSILIVM XCVI.

Duplum. supra consil. 23.

SVMMARIVM.

1 *Statuta punientia nubentes aliter quàm statutum sit, quod va-
leant, & contrà quòd non valeant. nu. 2.*
3 *Lex prohibens contrahi matrimoniũ cũ raptore, ꝙ non valeat.*
4 *Filia nubens inuitis parentibus non potest exhæredari, nisi nu-
bat indigno. num. 5.*
6 *Consuetudo quia mista, fortior est statuto laicorum.*

CONSILIVM XCVII.

PRincipalis dubitatio mihi consistere videtur
circa validitatem dicti statuti disponentis, qđ
nemo contrahat matrimonium cum muliere
virgine minore 20. an. absq; consensu patris
aui, vel ꝓaui: & illis deficientibus, fratris, aliàs
qui confecerit eam habeat indotatã, nec pater, nec aliqui
eius consanguinei compellentur illam dotare, sed talis con
trafaciens eam accipiens teneatur condecenter eam dota-
re secundum sui patrimonij facultatem, & ipsius mulieris
conditionem. ¶ Et prima consideratione videretur dicen-
dum statutum valere, qa videmus qđ licet statutum laico-
rum ex toto non possit legem diuinã corrigere. c. cùm infe
rior. de ma. & obe. l. nam & magistratus. ff. de arb. tamen po
test illam distinguere, & in certis casib. immutare: patet in
c. à nobis. de decimis. & ibi no. & in l. fi. C. de fideic. & in l. si
vnus. C. de testa. iũcto c. in omni. de testi. & c. nouit. de iud.
& plenè no. in l. 1. ff. de const. prin. & in l. fi. C. si cōtra ius vel
1 vti. pub. & in c. q̃ in ecclesiarum. de const. cum si. ¶ † Secun-
dò, qa statutum non infringit matrimonium, qđ est qd spi
rituale, sed imponit pœnã contrahenti non seruata forma
p̄dicta: vnde cũ exactio illius pœnæ sit separata à matrimo-
nio, separatorũ separata debet esse rō, c. edoceri. de rescri.
c. cũ apostolica. de his q̃ fiunt à p̄la. l. miles. §. defuncto. ff. de
adul. ¶ Tertiò, qa statuētes vidētur moti sancta & honesta
rōne, s. ne virgines 20. an. ꝓpter imbecillitatē ætatis & fra-
gilitatē sexus agerēt con. ꝓpria cōmoda, ar. l. si pater. C. de
spons. & l. 2. C. ad Vellei. l. fi. §. filij aũt. C. de bo. q̃ lib. nec est
virginalis pudoris eligere sibi maritum, 32. q. 2. honorãtur.
debet ergo valere statutũ, qa est fundatũ ĩ honesta & ꝓbabi
li rōne, ar. c. erit. 4. di. nam in matrimonijs contrahēdis nõ
solũ qđ liceat, sed qđ honestũ sit considerandũ est. l. semp in
coniunctionib. in prin. ff. de rit. nu. ¶ Quartò ꝓ hoc facit id
qđ no. Inn. in c. 1. de spon. vbi voluit ꝙ quo ad substantialia
matrimonij cōsuetudo nõ possit inducere seu statuere, sed
quo ad accidentalia, vt quo ad dotē possit: ar. c. Ray. de test.
¶ Quintò videmus ꝙ de iure ciuili matrimonia debeãt esse
libera. l. Titia. in prin. ff. de verb. ob. l. 2. C. de inut. stip. & ta-
men reqritur consensus pat. vt no. 27. q. 2. sufficiat. ¶ Sextò
ꝓbatur p id qđ habetur in c. 1. & in c. sup eo. de co. spi. & 30.
q. 5. c. aliter. vbi ꝓbatur valere consuetudinē disponentē cir
ca matrimooij validitatē. ¶ Septimò p id qđ habetur in l. cũ
ita legatũ. & l. hoc mō. ff. de cond. & dem. vbi licet mulier ex
dispōne testatoris ꝓhibeatur cũ certis psonis contrahere,
non tamē videtur illa dispositio viduitatē inducere aut au-
ferre libertatē contrahēdi matrimoniũ. Sed in ꝓposito per
statutũ nõ impediuntur mulieres cũmodè posse cōtrahere
matrimoniũ, imò statutũ emanauit, vt cùm grauiore consi
lio cōtrahatur. ¶ Octauò per l. adijcimus. C. de muri. lib. 11.
vbi mulier ex patre monetario nata ꝓhibetur extraneo nu
bere. & ideo Bar. ibi ex hoc infert ꝙ si statuto cauetur, ꝙ in-
a ter hoĩes diuersarũ sectarũ *a* nõ cōtrahatur matrimoniũ, q̃
uis nõ valeat statutũ quo ad hoc vt faciat matrimoniũ irri-
tũ si cōtrahatur, attēto qđ est res spiritualis, sup qua laici nõ
possunt statuere, cũ nõ sit de iurisdict. sua, sed ecclesię, tamē
valebit quantũ ad hoc, vt cōtrafaciētes puniãtur si poterãt
honestè nubere seruata forma statuti, vt qa in qualibet se-
cta sunt tot quot cōmodè cōtrahi possunt, p id qđ habetur
in d. l. cũ ita legat. cũ l. se. ¶ Nonò p id qđ voluit gl. no. in c. cũ
secun. in ver. certoq; casu. de hęr. li. 6. q̃ voluit qđ si lex ciui-
lis contrahēti mulieri matrimoniũ certo mō imponat pœ-
nã priuatiōis lucri delati à iure ciuili eidē mulieri: erit talis
b lex seruãda quo ad d. pœnã *b* in terris nõ subiectis iurisdict.
tpali ecclesiæ. & illã gl. seqtur Ant. de Bu. ĩ d. c. 1. de spon. er-
go cũ tractemus de priuãdo mulierē dote sibi dãda, in qua
mulier dicitur p̄tendere ti. lucratiuũ. l. fi. §. si à socero. ff. q̃ in
frau. cre. seqtur qđ à statuto potuit tali lucro priuari, & tan
tò magis in casu nostro, in quo statutũ nõ videtur exclude-
re mulierē à dote in effectu, qa voluit ꝙ accipiēs eã in vxorē
teneatur eam dotare. ¶ Hanc opi. videtur amplecti Bal. in l.
c oēm. C. ad Ter. vbi dicit valere *c* statutũ puniēs contrahentē
matrim. cum filiafa. sine consensu patris: qa contrahere ma
trimoniũ cum filiafa. sine consensu patris est contra bonos
mores oĩum maxĩè prudentiũ, & inducit odiũ capitale. l. 3.
§. si emãcipatus. ff. de bon. po. cōtrata. nõ valere debet statu
tũ p̄dictũ, nõ qa vetet substantiã matrimonij: qa hoc nõ pōt
facere nisi papa, sed qa punit malos mores, & in rep. facino
ra seminãtes. & cũ d. opi. Bald. cōcord. ēt Lud. Ro. in rub. ff.
sol. ma. & voluit idē Bal. in l. 1. §. ius natural. ff. de iust. & iure.
vbi putat ꝙ si pp publicã vtilitatē fiat statutũ, ꝙ nullus acci
piat gabellinã ĩ vxorē sub certa pœna, valeat statutũ ad pœ-
nã. ar. l. si tutor. C. de interd. matr. & l. hac edictali. C. de sec.
nup. ita ēt Bal. ĩ ru. ext. de cōst. in pe. col. & in c. clerici. de iu
dicijs. ¶ † Sed p̄missis nõ obstantib. contrariã sñiam in ꝓpo
sito casu de iure veriorē puto, maxĩè ex infrascriptis: qa ad
matrim. contrahendũ p d. mulierē clarum est, qđ nullo iu-
re cōi ciuili aut canonico reqrebatur consensus fratris, qn
imò de iure canonic. nõ reqritur consensus patr. c. cũ cám.
de rescr. & in d. §. sufficiat. & no. 32. q. 2. hoc sctm̃. & in d. l. cũ
q. aliàs incip. Paulus. ff. de stat. ho. Igitur si p statutũ mulier
arctatur ad cōtrah. cũ cōsensu frat. dicitur auferri libera fa
cultas matrim. contrahēdi, vt est bon. tex. in c. cũ tale. §. re-
script. aliàs incip. si arbitrio. ff. de cōd. & dem. ¶ Et q̃uis sta-
tutũ non inualidet matrim. tamē adijciendo ꝙ maritus co
gatur illã indotatã habere: & intelligamus ꝙ in casu nostro
mulier repellatur à legato dotis sibi relict. in testō patris, se

quitur

quitur ꝙ statutum imponit pœnam tam marito q̃ mulieri:
vnde sicut non valet statutum prohibens principale. i. ma-
* trimonium contrahi, vt * omnes tenent, eò quia matrimo-
nium pertinet ad ecclesiam. c. tuam. de ord. cog. c lator. qui
filij sint leg c. 2. de dona. inter vir. & vxo. iuncto c. ecclesia S.
Mariæ. de constit. & not. doc. in c. statutum. el 1. de hæret. &
Iac. But. in l. 1. de const. prin. & Bal. in l. nemini. C. de nup. &
in l. eum qui. aliàs incipit, Paulus. ff. de sta. ho. Et Angel. in
cons. 29. incip. Titius existens. & l. 1. §. ius naturale. ita nec
valebit statutum, quatenus imponit pœnam facientib. seu
contrahentib. principale matrimonium, ꝙ non potuisset
statutum ꝓhibere contrahi: ita ꝓbatur in l. Seius & Auge-
rius. ff. ad l. fal. per quã l. multa in simili dicit Bar. & istã do-
ctrinam colligit Bal. in l. 1. C. de indi. vidui. tol. vbi dicit ꝙ si
d non valet statutum ꝓhibitorium, nec etiã *d* pœnale per d. l.
Seius & Augerius, & q̃a secundũ eum nunq̃ pœna legis po
test incipere à permissis. l. ab administratione. C. de legi. &
not. Bald. in l. oẽs populi. in 8. col. ff. de iust. & iur. & Pet. de
Anch. in repet. c. canonum statuta. de consti. in ver. adde id
qđ no. Bal. &c. ¶ Corfirmatur, quia si directè ꝓhiberi non
potest matrimonium per statutum, vt nemo agat, nec etiã
debet posse indirectè ꝓhiberi vel retardari d. c. statutum. el
1. de hæret. l si sponsus. §. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in
c. cùm q̃d vna. de re. iu. lib. 6. Sed si diceremus valere statu-
tum dictam pœnam imponẽs, sequeretur ꝙ per indirectũ
ꝓhiberetur libertas matrimonij contrahendi. l. 1. §. qui ho-
minem. ff. quarum rer. ac. nõ datur. l. hæres meus. §. si ff. de
cond. & demon. nam impositio pœnæ facta per statutum ci
uitatis, inducit iustum metum, vt inq̃t Bar. in l. creditor. in
fi. prin. ff. de sol. & Host. & Io. An. in c. fi. de ap. & Ang. in l. li-
ber homo. in prin. ff. de hær. inst. & Bal. in l. falsus. in vlt. col.
C. de fur. & Bal. in d. l. oẽm. in fi. C. ad Ter. cùm igitur omni
iure cautum sit qđ matrimonia debeant esse libera. c. Gem
ma. de spon. & in d. l. Titia. de ver. obl. exceptis vinculis in-
ductis à iure canonico, cui in materia matrimonij est stan-
dum. c. fi. de sec. nup. & in l. liberorum. §. notantur. ff. de his
qui no. infam. Non potest dici valere statutum p̃dictum cõ
tra ius cõe conditum à laicis seu inferioribus à Papa, cùm
illud statutum prohibet matrimonium contrahi sine con
sensu patris. & per consequẽs libertas matrimonij restrin-
gatur & auferatur stante dicta impositione pœnæ per p̃di-
cta. ¶ Benefaciunt quæ not. per gl. & doc. in d. l. 1. C. eo. tit.
& ad idem qđ no. gl. & plenius per Host. & Io. An. in d. c. fi.
de secun. nup. & per gl. & doc. in l. 1. C. eo. tit. ¶ Et ad idem
3 quod no. gl. 32. q. 5. c. de pub. q̃ voluit † ꝙ sicut non valet ꝓ-
hibitio legis ꝓhibentis mulierem raptam contrahere ma-
trimonium cum raptore, iuxta ea q̃ habentur in c. pen. de
rap. & in l. 1. C. de raptu virgi. Ita ẽt non valebit dispositio
iuris ciuilis, imponens pœnam contrahẽti matrimonium
cum raptore auferendo ipsi mulieri lucrum ab ipsa mulie-
re delatum, iuxta ea quæ habentur in Auth. de rapto. mulie
rũ. in fi. & in d. c. cùm secundum. de hæret. in 6. & Abb. in c.
1. de spons. licet Io. An. in d. c. cùm secund. voluerit in certo
casu contrarium: sed illa gl. non contradicit casui nostro, vt
inf. dicam. ¶ Et istam opin. ꝙ non valeat statutum imponẽs
pœnam contrahenti matrimonium cum filiofam. sine con
sensu patris, tenuit Io. An. in c. statutum. in nouella. & cum
eo concordat ibi Dom. de S. Gemi. multò ergo magis in ca
su nostro, in quo statutum req̃rebat consensum fratris, qui
nullo iure ciuili aut canonico req̃rebatur. ¶ Hanc etiã opi.
seq̃tur Ant. de But. in d. c. 1. de sponsa. vbi quo ad ꝓpositum
concludit, qđ non valet statutum, imponens pœnam, per
quam annullatur contractus matrimonij, si talis pœna im-
ponitur damnum infligẽdo, bene fatetur ꝙ si statutum im
poneret pœnam auferendo lucrum ab ipsa datum, tunc be
ne valeret, ita loq̃tur gl. in d. c. cùm secundum. Sed in ꝓpo-
sito nostro statutũ imponens pœnam marito, vt dotare mu
lierem teneatur de suo proprio, & infert damnum. ¶ Item
quo ad mulierem, quãtum ad casum nostrum statutum au
fert dotem, quam ipsa mulier habebat à patre, ex disposi-
tione vltimæ volũtatis paternæ. & sic posito ꝙ vera esset o-
pinio gl. in d. c. cùm secund. quo ad auferendum lucrum ab
ipsa lege delatum, tamen illud non ob. nam lex facilius suũ
denegat auxilium spãle, q̃ auferat ꝓuisionem inductam ab
ipsa lege cõi, vt no. gl. in l. assiduis. C. qui po. in pi. ha. & in l.
1. C. si aduer. ven. & do. Abb. in d. c. 1. de spons. reprehendit
opi. Io. And. ¶ Concor. ẽt Fed. de Se. consil. 275. incip. Ca-
sus talis est, statuto cauetur ꝙ filij spurij. & Iaco. But. idem
tenet in statuto pœnali, in d. l. 1. ff. de const. prin. & etiã Pet.
de Anchar. in commento. c. canonum statuta. de constit. in
26. col. in ver. ex p̃dictis patet, qualiter se habẽt leges in ma
teria ista matrimoniorũ de statu mona. &c. vbi per oĩa tran
sit cum opi. Io. An. in d. c. statutum. & illam firmat, quia ꝓut
non valet pœna conuẽtionalis libertatem matrimonij con
trahendi, impediens tanq̃ sit contra bonos mores. d. l. Ti-
tia. & in d. c. quia mo. Ita nec pœna posita à statuto, quia si
non potest fieri pactum, nec per statutum, vt no. in ru. de de
cu. lib. 10. etsi statutum super principali, id est, matrimonio
non valet, nõ debet valere super accessorio d. l. Seius & Au-
gerius. ¶ Et huic opi. videtur ẽt adhærere Bal. in l. conditio
ni. C. de cond. insti. dum allegat not. in d. c. statutum. Illam
ẽt apertè ꝓbat Ang. in l. cõsulta. C. de test. faciens mentio-
nem de decisione Ioan. And. in d. c. statutum. & cum eo ibi
transit. Ita ẽt facit Io. de Platea, in d. l. adijcimus. vbi circa il
lam q̃stionem quã ibi tangit Bart. remittit se ad not. per Io.
And. in d. c. statutum. in qua ẽt ipse Io. An. residet. in addit.
Spe. in ru. in tit. de spon. ¶ Pro ista parte ẽt in terminis con-
suluit Pe. de Anch. in cons. 21. incip. ꝓ solutione dubiorum.
4 q quæ vertitur, &c. Nam in casu suo statutum dictabat † ꝙ
filia non posset nubere absq; consensu patris & matris, sub
pœna priuationis bonorum, & successionis contingentis
in bonis patris & matris: q̃rebatur an ꝓpter hoc filia potue
rit excludi ab hęreditate & bonis patris & matris, & an con
tra dictum patrem possit agi ꝓ dote constituenda. finaliter
concludit pro filia. & statutum non ob. q̃a secundum eum
tex. in d. c. honorãtur. 32. q. 2. & alij canones, q̃ exigunt con-
sensum parentum in nuptijs filiarum, sunt de honestate, nõ
de necessitate, vt in d. c. sufficiat. cum ibi notatis. & iura ci-
uilia req̃rentia consensum patris sunt correcta de iure cano
nico, per iura q̃ sup. allegaui. & si ita est secund. qđ iura ciui
lia sunt correcta, non videtur valere statutum qđ reducit
nos ad ius ciuile, & discedit à iure canonico, quo iure ma-
gis regulãtur matrimonia, & sunt de eius foro. d. c. tuam. &
d. c. fi. de sec. nup. cum conc. allegatis. ¶ Non ob. secundum
eum, ꝙ dictum statutum debet valere, quatenus pœnã im-
ponit ex cã, q̃ honestati congruit. d. c. honorãter. iuncto d.
c. erit autẽ lex, q̃a respondet, ꝙ postq̃ per iura canonica est
concessa libera facultas filię contrahendi matrimonium si
ne consensu paterno, non videtur posse per leges & statutũ
talis libertas & ptãs metu pœnę coarctari: vnde videmus ꝙ
pœnæ legales inductę cont. secundo nubẽtes intra annum,
sunt correctæ p id qđ habetur in c. fi. de sec. nup. cum si. &
non dẽt posse per indirectum ꝓuideri, circa id quod dire-
ctò principaliter non poterat. c. veniens. de iureiu. pro hoc
ẽt allegat id qđ habetur in d. c. Gem̃a. & d. l. Titio centum.
§. 1. ff. de cond. & dem. ¶ Vnde concludit, si tale statutum in
telligatur medulliter & ad corticem ꝓut iacet, nõ valet, vel
si dicimus valere, dicit ꝙ debebit referri ad intellectum iu
ris communis, s. quando filia contraxisset cum infami vel
turpi persona, seu cum indigno contra patris voluntatem,
ita qđ ꝓpter hoc patrem vel eius famam offenderet: vnde
tunc erat iusta causa exhæredationis. l. 1. §. emancipatus. de
bo. pos. contrata. secus si cum digno contraxit: q̃a licitè fa-
cit, ideo pœnam non meretur. l. Gracchus. C. de adul. ¶ Et
sic apparet quod Pe. de Anch. vult, qđ quo ad auferendum
lucrum & commodum delatum à iure communi, non va-
let dictum statutum, vel intelligatur quando cum indigno
contraxit. ¶ Facit qđ voluit gl. no. & ibi etiam Arch. 36. q. 1.
5 c. de raptorib. vbi notatur, † ꝙ si filia nupsit inuito patre, nõ
tenetur eã dotare nisi nupsit indigno: secus si digno, ar. l. 3.
§. emancipatus, vt etiã no. Bal. in l. 1. in 4. col. ff. so. mat. & Io.
And. & Ant. de Bu. in c. accedens. de ꝓcu. & per dom. Abb.
in c. cum cãm. de adul. & ita modificatur qđ not. in d. c. hoc
sanctum. & in l. obligamur. §. lege. cum simi. ff. de act. & ob.

¶ Vnde cũ p̃supponatur dictam mulierem esse nuptã vni,
nõ ignobili & non indigno opa matris interueniẽte, & tra-
ctetur de dote sibi à patre in testõ relicta, non video ꝙ dictũ
statutum habet dictæ mulieri, & eius marito obstare. Cessat
enim in casu nostro ẽt p̃sumpta mens statuẽtium, q̃ videtur
fuisse ꝓuidere, ꝙ non nubant puellæ cũ ignominia domus
& familiæ: & cessante rõne, debet cessare dispõ legis. l. adi-
gere. §. quis. de iure patro. c. cũ cessante. de appel. & ista sine
dubio, quo ad casum nostrũ est magis* cõis opi. vt patet ex
supradictis. iõ in iudicando nõ est ab ea discedendũ, vt tra-
dit gl. vulgaris. ¶ Et per p̃dicta satis patet responsio ad alle-
gata in contrariũ: tamẽ specialius respõdeo. ¶ Et primò dũ
dicebatur ꝙ statutũ põt distinguere ius diuinum: nã verũ
est, dũmodò statuentes disponãt circa rẽ ptinentem ad suũ
forum. c. fi. de reb. eccl. non alie. & in Auth. cassa. C. de sacro
san. eccl. sed dictũ statutũ non est hmõi: qa contra matrimo
nium & eius liberã contrahendi facultatẽ nõ habẽt directè
vel indirectè ptãtem dicti statuẽtes, vt sup. ꝓbaui ergo, &c.
¶ Similiter non ob. secund. ar. dũ dicebatur ꝙ saltẽ quate-
nus statutum imponit pœnã separatã à matrimonio, debet
valere: qa separatorũ separata dẽt esse pœna: qa respondeo,
qa sicut nõ valet ꝓhibitio sup principali, ita nec dispõ super
pœna imposita illis, q cõtra principale contraherent. l. Se-
ius & Augerius. & l. nõ dubiũ. C. de legi. & d. c. Gemã. cum
alijs sup. alle. ¶ Non ob. 2. ar. dum dicitur qđ statuẽtes fue-
runt moti facta ẽt iusta rõne, vt d. c. honorãtur. & d. l. semp.
qa responsum fuit suprà referendo consiliũ Pe. de Anc. p̃te
rea ar. posset ꝓcedere, vbi statutũ fuisset conditũ circa ea q̃
ptinent ad forũ & ptãtem statuentiũ: sed hoc non est hmõi,
vt est dictũ. Ad quartũ, dum dicebatur ꝙ statutũ circa acci-
dentalia matrimonij, vt quo ad dotẽ põt disponere p not. p
Inn. in c. 1. de spon. respõdeo, ꝙ quãdo statutũ disponeret ꝙ
vxore p̃decedẽte in matrimonio sine liberis, maritus lucre
tur certã quantitatem dotis, posset dici valere statutum: qa
p hoc statutũ nõ impeditur libera facultas matrimonij cõ-
trahendi, sicut bene impeditur quãdo mulier non põt sine
cõsensu fratris nubere. d. l. cũ tale. & patet, qa videmus qđ
pactũ lucrãde dotis int. vir. & vxo. valet. l. 2. ff. de pac. dot. l. 1.
in prin. ff. de do. p̃le. & cùm sit tale pactũ, dicitur auferre li-
berã facultatẽ contrahendi, sicut nõ valet ꝓmissio pœnæ. l.
Titia. cum si. & alij post eum in d. c. de spon. vbi vide Bu. vbi
faciunt differentiã inter statuta disponẽtia de dote lucran-
da, & statuta pœnalia, de qbus q̃ritur in casu nostro. ¶ Ad 5.
arg. dum dicebatur ꝙ matrimonia de iure ciuili debẽt esse
libera. & cùm reqrebatur cõsensus fratris, de quo q̃rimus:
p̃terea ius ciuile disponebat matrimonia debere esse libe-
ra, p̃terq̃ à qbusdam, inter q̃ erat consensus patris: & qa per
hoc plurimũ auferrebatur libertas matrimonij contrahen
di: ideo fuit de iure cõi correctum, cui stare debemus, sup.
6 responsum est. ¶ † Non ob. 6. arg. de eo qđ habetur in c. sup
eo. de cog. spi. qa respõdeo, ꝙ ibi loqtur in cõsuetudine ec-
clesiæ, nos autẽ loqmur in statuto cõdito à laico. ¶ Pro hoc
bene facit ẽt qđ no. Host. & Io. An. in c. fi. de sol. & An. de Bu.
in c. q̃ in ecclesiarũ. de consti. vbi voluit qđ consuetudines q̃
sunt fauorabiles ecclesijs, valeãt, cùm vim legis habeãt: se-
cus in statutis laicorum nõ impatoris, secund. Io. An. in d. c.
licet fauorabilib. p id qđ no. in d. c. q̃ in ecclesiarũ. & in d. c.
ecclesia S. Mariæ. de const. vel secun. do. Ant. & Io. de Ligna.
& Io. de Imol. in d. c. ecclesia S. Mariæ. & do. Abb. in d. c. 1. de
spon. quãdo consuetudo est mixta laicorum & clericorum,
põt inducere q̃ spectãt ecclesię. c. cũ venissent ad forũ de eo
q mit. in pos. cã rei ser. & eodẽ mõ respondeo ad id qđ habe
tur in c. aliter. 30. q. 5. vel aliter. vt p doc. in c. qa. in d. c. aliter
nõ agitur de consue. imponente pœnã, p q̃ libertas contra-
hendi matrimonium impediatur. ¶ Non ob. qđ habetur in
l. cùm ita. & l. hoc mõ. ff. de con. & dem. qa ibi nõ dicebatur
impediri libertas matrimonij contrahẽdi: licet detur occa
sio, vt cũ aliqbus nõ contrahatur matrimoniũ, dumodo cũ
alijs contrahi possit: secus quãdo mulier arctatur ad contra
hendũ matrimonium sine cõsensu alterius, vt ꝓbatur in d.
l. cũ tale. §. exceptis. & eodẽ mõ respond. ad l. adijcimus. &
qđ ibi no. Bar. ¶ Pręterea illa est dispõ iuris ciuilis, cui in ma
trimonio non est standũ, sicut videmus in seruis, inter quos
non est matrimoniũ inspecto iure ciuili. l. cũ ancillis. C. de
incest. nu. secus inspecto iure canonico. c. 1. & ferè p totũ. de
coniug. seruor. hoc ẽt plenè ꝓbat Io. An. in c. fi. de secu. nu.
& plenè per Pe. de An. in c. canonum. in 24. col. & no. Bal. in
l. q cont. ad fi. de ince. nu & secund. primã rõnem quã dedi.
ad d. l. adijcimus. cùm ibi no. p Bar. & d. l. cùm ita legatum.
ẽt respondi ad no. p Bal. in d. l. 1. §. ius naturale. & in d. rubr.
de const. ¶ Pręterea ibi loqtur, quãdo apparebat ꝙ statutũ
emanauerat non in odiũ contractus, sed pp publicũ fauo-
rem: & sic prĩcipaliter ad fauorẽ alterius. bene facit qđ not.
Ant. de Bu. in d. c. 1. de spon. cum exce. & ad d. l. hac edictali.
¶ Non ob. id qđ not. p gl. in d. c. cùm secun. qa respondetur
qđ gl. contraria in d. c. puellis. videtur esse verior: vt dixi su.
¶ Secundò respondeo ꝙ nos non tractamus de statuto au-
ferente lucrũ delatum ab ipso statuente, vt loqtur gl. in d. c.
cùm secund. Sed loqmur in pœna infligente dãnum rerum
suarum marito. & ẽt quo ad mulierẽ tractamus, non de lu-
cro delato à statuto, sed delegato relicto à patre in testõ: i-
deo aliud esse debet in casu isto, p no. per gl. in d. l. assiduis.
¶ Non ob. id qđ no. Bal. in d. l. omnem. qa ipse loqtur in sta-
tuto disponẽte, ꝙ contrahẽs matrimoniũ cum filiofa. sine
consensu patris, incidat in pœnã. & fundat se qđ contrahe-
re matrimoniũ sine consensu patris, est contra bonos mo-
res, & inducit odiũ capitale secundũ eum. q̃ ratio nõ ita mi-
litat in nubente sine consensu fratris: qa nullo iure cautum
est de consensu fratris reqrendo: sed de consensu patris sic.
* Præterea opi. Bal. est magis* cõiter reprobata in casu illo &
* cõior* ac verior est opi. Io. An. saltẽ in casu nostro: vt supius
demonstrasse puto, & ita æquius & verius esse arbitror.

ADDITIO.

a ¶ Sectarum. idem tenet Ale. in statuto prohibente nubere
extra territorium. inf. consil. 151. num. 3. lib. 2.

b ¶ Pœnam. sequitur Ale. cons. 68. ad fin. lib. 4.

c ¶ Valere. dic quod omnia huiusmodi statuta ex iusta cã fa-
cta sint valida. adde Bal. tract. stat. ver. consensus. nu. 1. Bald.
Ias. l. 1. in fin. ff. de iustitia & iur. Io. Lup. repe. c. per vestras. §.
sed si filia. de don. inter vir. & vxorem.

d ¶ Nec etiã. idẽ Alex. in d. l. Seius & Augerius. col. 1. in rubr.
ff. sol. ma. in fi. sup. cons. 59. nu. 5. Ant. Bu. cons. 35. Anc. cons.
21. Curt. sen. consil. 27. col. 1. 2. consil. 28. col. 1. Dec. cons. 231.
in l. nuptias. de reg. iur. Ant. Cor. sing. ver. statutum. Hypp.
Mars. no. 189. sum. Syluester. vers. matrimonium. 2. q. 2. sed
errant, vt dixi super consuet. Paris. tit. 10. in rub.

EPITOME.

VErba notarij in instrumẽto de eo quod tempore instru
menti interuenire potuit, ꝓbant inter contrahentes.

CONSILIVM XCVIII.

BReuiter puto dictos petentes in communio-
nem deduci dicta bona empta per patruum
nomine suo ꝓprio & suorum hæredum non
esse audiẽdos. ¶ Primò ratione expressæ con-
uentionis, de qua in instrumẽto p̃dicto. qa nõ
ob. allegatus defectus sigillorum, qa respondeo. † ꝙ per ver
ba notarij contenta in instrumento, p q̃ asserit, ꝙ ea oĩa, de
qbus in instrumẽto sunt sigillata sigillis dictorum contra-
hentium ad maiorẽ firmitatẽ, & robur roborata ꝓbãt sigil
lum vtriusq; partis interuenisse. & quando notarius asserit
aliqd qđ potest p̃sentialiter tunc instrumento interuenire
talis assertio ꝓbat quo ad contrahentes, ꝙ illud interuene-
rit, nisi contrarium appareat, vt no. gl. in l. 1. C. de fid. instru.
& iure hastæ fis. lib. 10. & ibi doc. no. Io. An. & Imo. in c. cũ in
iure. de off. deleg. & Iac. Bu. in l. optimã. C. de contrahen. &
com. stip. & Bar. & alij in l. sciendũ. ff. de ver. obl. & in Auth.
si qs in aliquo. C. de edẽ. cũ si. ¶ Vnde cũ ꝓbetur p verba di
1 cti instrumẽti ꝙ interuenerũt: † q̃uis nunc non extẽt seu nõ
appareãt, tamẽ cũ instrumentũ habeat ea q̃ erãt de substan
tia instrumẽti publici stabitur instrumẽto, vt no. in c. inter
dilectos, de fide instru. in gl. in verb pro ea, & alij post eum
ibi sequuntur, nisi fuisset actum inter partes, ꝙ absq; sigillis
non valeret instrument. secund. Host. Io. And. Ant. de But.
ibi. arg. l. contractus. C. de fide instru. & c. 2. de pac. & c. 1. de
trans-

transact. quod non fuit in casu proprio quantum est instru-
mento colligi potest. Ad hoc etiam facit quod no. Bald. in l.
falsus. C. de fur. in vlt. col. in verb. dubitari potest, &c. & per
hæc apparet dici non posse, ꝙ contractus nõ fuerit habitus
pro absoluto & perfecto à partibus. iuxta l. si is qui. cum ibi
not. ff. de testa. & d. l. contractus. quia, vt dixi, verba dicti in-
strumenti ꝓbant sigilla interuenisse, & qui vult dicere con-
trarium, ꝙ tunc non interuenerit, habet necesse illud pro-
bare. l. generaliter. C. de non nu. pec. l. precibus. C. de prob.
3 l. 2. ff. de prob. ¶ † Secunda ratione non debent audiri peten
tes bona conferri, cum præsupponatur ꝙ non erant socij
bonorũ dicti fratres tempore quo bona, de quibus est quę-
stio, fuerunt acquisita, quia quædam habebant diuisa, quæ-
dam non, sequitur ꝙ bona empta debent omnino remane-
re apud hæredes eius qui suo nomine emerat, vt l. si vnus ex
sociis. §. si vnus. ff. pro socio. & notat Bar. & DD. in l. Titium
& Meuium. §. altero. in fi. ff. de admi. tut. & in l. si patruus. C.
commu. vtriusque iudi. vbi Bart. clarè circa vlti. col. & Bart.
in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. cum concordantiis. Ex quibus
concludo, vt suprà.

S V M M A R I V M.

1 *Testis si ex eius dicto apparet de causa inimicitiæ, repellitur.*
2 *Causam subesse sufficit, licet absit odium.*
3 *Reconciliato de recenti non creditur.*
4 *Amico inimici nec etiam sorori offensi creditur. num. 5.*

C O N S I L I V M XCIX.

IN causa inquisitionis formatæ contra Iaco. &
Alex. de Lauerno, & Io. Benedictum, & Domi-
nicũ Paruum de Lauerno eorũ nepotes. ¶ Visa
inquisitionis copia & ꝓbationis testium rece-
ptorum in causa & aliis scripturis mihi exhibi
tis principaliter, puto discutiẽdum, an probata sit legitimè
intentio curiæ inquirentis, quæ inducit prędictos testes, vi-
delicet Barth. ab Ecclesia, & Catharinam & Cæciliam soro-
res Dominici quondã Georgij de Lauerno, & Christopho-
rum quõdam Bart. & Bunaiunctam & Borgofor. ¶ Et mihi
videtur quod non sit legitimè probata intentio curiæ. ¶ Ca
pio primum testem Bart. & iste non probat: quia iste est ini-
1 micus Iacobi de Lauerno contra quẽ deponit, † nam in suo
testificatu primo dicit, quod Iac de Lauerno ex ꝓposito la-
pidem quem habebat in manib. proiecit in ipsum testem, &
eum percussit in facie à latere dextro cum sanguinis effusio
ne, q̃ iniuria illata ipsi testi dicitur esse atrox. §. atrox. Inst. de
iniu. l. p̃tor. §. fi. ff. eo. & atrox iniuria dicitur parare inimici-
tiã grauissimam, vt inqt Bart. in l. 3. §. fi. ff. de adim. leg. & ad
hoc æquiparatur atrocẽ iniuriã & litẽ ciuilẽ oĩum bonorũ,
qa quælibet p̃dictorum parit iniuriam grauissimã. alleg. id
qđ habetur, Inst. de iniur. §. atrox. & in l. pp litem. ff. de excu.
tut. ¶ Constat aũt ꝙ testis inimicus repellitur saltẽ quando
inimicitia est capitalis, vel qõ capitalis, quãdo est causata li-
te vertẽte super oĩbus bonis, vel maiori parte bonorum, vt
no. per gl. & DD. in Auth. si dicatur. C. de testi. & in corpore
vnde sumitur. & no. Host. & Io. Ant. in c. cũ oporteat. de ac-
cu. post gl. ibi, in verb. inimicis. ergo idẽ quando inimicitia
cãta est ab atroci iniuria q̃ illi ęquiparatur. vt proximè dixi.
2 ¶ † Ad hoc, vt qs censeatur esse inimicus, sufficit cã *a* inimici
a tiæ, licet sit sine mẽtis odio, vt no. vult Inn. in c. cum te. ad fi.
de re iud. arg. 3. q. 5. c. 2. & in c. seq. & sequitur Bal. in l. pręscri
ptione. in 15. col. C. si contra ius vel vti. publ. & Salic. in l. 1. in
princi. ff. de testib. & in d. Auth. si dicatur. ¶ Facit quod not.
Inn. in c. cum P. de accu. ad. fin vbi dixit ꝙ satis est, ꝙ quis sit
suspectus de odio, vt repellatur à testimonio in cã crimina-
li. bene facit tex. in c. inquisiti eod. tit. ¶ Et ideò licet in scđa
examinatione testis p̃dictus dicat ꝙ non habet odio dictos
inqsitos, tamẽ non sufficit postq̃ subest cã inimicitiæ, vt di-
xi. ¶ Et q̃uis tpe quo iste testis secundo loco fuit examina-
tus remisisset & odium & inimicitiam, qa in secundo testifi
catu dicit, ꝙ non habuit inimicitiã cum eis, nec per hoc cre
3 ditur idoneus, † qa inimicus cum quo de recenti *b* facta est
b pax, non censetur idoneus testis, vt est tex. no. 3. q. 2. accusa-
tores. el 1. & no. Inn. in præalleg. c. cum oporteat. ¶ Ergo cũ
non apparet ꝙ ante tp̃s scđæ testificationis remisisset iniu-
riã aut pacẽ fecerit, licet ipso scđo testificatu appareret tm̃,
ꝙ non hẽat odiũ contra eos, p hoc nõ redditur testis habilis
ad testificandũ contra p̃dictos inqsitos. ¶ Et posito ꝙ cã ini
micitiæ ꝓcessisset à dicto Iac. tamen hoc non facit ꝙ inimi-
cus eius sit idoneus testis, vt no. Bal. in l. athletæ. §. dãt remis
sion. ff. de excu. tu. & per id qđ no. ibi gl. in verb. in cã quam
legem dicit ibi Bal. rarò aliter reperiri. & no. An. de Bu. in c.
veniens. el 2. de spons. nisi quando iudici posset constare ꝙ
in fraudẽ fuisset cãta inimicitia ne ille posset testificari con-
tra eum. l. 1. §. cum qs. & ibi Bar. ff. de qõ. & Io. And. in c. fi. de
test. Bart. in l. sed & si quis. §. illud. ff. si qs cau. in l. 2. §. sed si a-
gant. ff. de iud. ¶ Et sic d. Barth. tanq̃ inimicus Iaco. non est
idoneus testis. ¶ Ita nec ẽt Alex. frater dicti Iaco. patet, quia
4 videmus ꝙ † nõ solùm inimicus repellitur à testimonio, sed
amicus inimici. c. repellitur. & c. cum appareat. & in c. cum
P. de accu. l. sciendum. & ibi Bar. ff. de leg. no. Pe. Cy. & Bald.
in l. si qs testib. C. de testi. no. in l liberi. C. de inoff. test. cum
si. & eodẽ mõ inimicus fratris mei dẽt reddi suspectus con-
tra me. ¶ Præterea iste testis videtur deponere qđ Alex. de-
dit Auxilium Iaco. tenendo eum in terra per capillos, & qđ
Iac. vulnerabat eum, tamẽ si non ꝓbatur de facto principali
c ipsius Iaco. per dictum testem, nec ẽt *c* dici põt esse probatũ
* de dicto auxilio contra Alex. vt no. per Bar. in l. si is qui rem.
§. si tu Titium. in fi. ff. de fur. cuius dictum* cõiter sequuntur
DD. ¶ Secundus testis est dicta domina Catharina: ista etiã
non probat, tum quia vnus testis non plenè probat. ca. cum
à nobis. de testi. l. 2. ff. eo. ti. & tantò magis quãdo est mulier
quæ secundum quod dicebat Io. de Are. ẽt de iure ciuili nõ
potest esse testis in criminali causa, vt refert Io. And. in addi.
Spe. in tit. de teste. ver. Itẽ ꝙ est mulier. per rõnes ibi relatas
per eum: verum quia aliqui in hoc contradicunt opi. Iac. de
Are. de iure ciuili. ideo non facio in opi. sua magnum funda
mentũ. Præterea debilitatur dictum eius, eò qa inter eam &
dictos inquisitos interuenerunt causæ odij & inimicitiæ. sal
tem pręsumptiuè: patet quia ipse deponit qđ dicti inquisiti
minati fuerunt contra eam, licet non fuerit percussa, & qđ
dicti inquisiti protulerunt verba iniuriosa dicendo, putana
vacha va al bordello. & iniuriam intulerunt fratri ipsius te-
stis ingrediẽdo domum eius armati, vt offenderent Ioã. qui
5 secum erat in mensa, iux. l. lex Cor. in prin. ff. de iniu. † & in-
iuria illata fratri intelligitur etiã illata sorori quò ad repel
lendum eam à testimonio ferendo. l. lex Cor. in prin. & ibi
Bar. l. 1. 2. & 3. ff. de lib. cau. & l. cum scimus. C. de agr. & cens.
lib. 11. l. 1. aliàs. 2. & ibi Bal. C. si qua præditus po. l. 1. cum glo.
ibi Bal. C. de rap. vir. & sufficit quod præcessit vera vel præ-
sumptiua causa odij, licet sit sine mentis odio, vt suprà dixi
circa præcedentẽ testem. posito ẽt ꝙ non essent istæ cãæ ta-
les quæ inducerent inimicitiam capitalem vel grauissimã,
& sic ex toto non repellerent testem, tamen minuunt fidem
testis arbitrio iudicantis, vt not. gl. & DD. in d. c. cum opor-
teat. & gl. in l. 2. in prin. ff. de test. expressius gl. 3. q. 5. in c. ac-
cusatores. aliàs est in c. accusatorib. in gl. q̃ inci. arg. ¶ Non
probat etiam iste testis, quia dicit ꝙ Iac. percussit Ioannem
in capite duabus percussionib. ex quibus resultarunt vul-
nera, sed primus & tertius testis contradicunt, quia dicunt
ꝙ percussit Iacob. Ioannem tribus percussionibus, ex qui-
bus resultarunt quatuor vulnera, & hoc pęr not. in c. in no-
stra. de testib. ¶ Non probat etiam Cecilia secunda testis ra
tione causarum inimicitię, quas dixi circa pręcedentem te-
stẽ, præterq̃ ꝙ ista non dicit ꝙ inquisiti minati fuerunt con-
tra eam. propterea ꝓut mihi in facto pręsupponitur, ista est
ætatis 17. ann. ergo non potest esse testis in causa criminali.
in l. testimonium. ff. de testib. & saltem concurrentibus aliis
suprà proximè dictis causis quibus laborat iste testis, vide-
tur ꝙ quamuis ista Cecilia fuerit recepta in testem ex offi-
cio iudicis & ad motum iudicis, & non ad petitionem alicu
ius accusatoris, vel inuestigatoris aut querelantis non sit in
teger testis prædicta. ¶ Præterea non habet contestem ali-
quem idoneum & legitimum, vt patet ex suprà dictis & in-
frà dicendis, alij duo testes non probant, qa sunt singulares,
& non interfuerunt percussionib. seu quãdo fuit ꝑpetratũ
assertum delictũ. l. testium. C. de testib. c. licet cãm. de prob.

sunt etiam aliquę varietates inter prędictos primos tres testes, & etiam inter primam & secundã eorum examinationem. & allegatur etiam defectus probationis temporis ratione mensis, de quibus tactum est per clarissimum dominum aduocatum inquisitorum, & non puto aliter super illis insistendum. Ex quibus omnibus concludo nos esse in terminis. l. absentem. ff. de pœn. dum Iurisconsultus ibi dicit, sanctius enim est relinqui impunitum facinus nocẽtis, quàm innocentem damnare, & per consequens concludo dictos inquisitos esse absoluendos.

ADDITIO.

a ¶Causa. Hypol. Mars. sin. 178. l. 1. §. præterea. nu. 3. de quæst. Ias. l. sororem. C. de his quib. vt indig. consi. 167. col. 5. lib. 4. Alex. in lib. 4. cons. 127. nu. 19. Iudex tamen debet arbitrari. & dictum Inn. in d. c. cum Io. & Ad. vt loquitur etiam in teste ignorante non est simpliciter verum.

b ¶Recenti. Alcia. tract. præsump. reg. 2. præsum. 11.

c ¶Nec etiam. infrà lib. 4. consi. 127. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *Mulier cui legantur alimenta in domo hæredum tenetur ibi morari & ad operas obsequiales.*

2 *Fundans se ex tempore debet illud determinatè probare.*

3 *Qualitas requisita ad actum debet specificè probari.*

4 *Tempus ante dictum à teste censetur repetitum.*

5 *Testes singulares in vniuersali quando non sufficiunt.*

6 *Taxa si fiat alimentorum relictorum de hæreditate, non considerantur bona emphyteutica, nec proprietas, sed prouentus bonorum hæreditariorum. num. 7.*

CONSILIVM C.

Super primo casu causæ vertentis inter dominam Iacobam vxorem Vgolini de Gandolfis agentem & dominã Matthęam vxorem quondam præstantissimi Doct. d. Matthæi de Vrbino se defendentem plura dici possent, sed attingam ea tm̃ quæ magis substantialia esse putabo. ¶Et in primis præsuppono ꝙ intentio dicti magistri Antonij testatoris fuit, quod dicta domina Barth. nurus sua posset commodè habitare cum hæredibus ipsius testatoris, & debere simul cum eis viuere & alimẽta percipere: secus si hoc commodè facere non posset, quia tunc voluit, ꝙ posset habitare in domo dicti testatoris in camera in qua stabat tpe quo maritus suus viuebat, & ibi deberet habere victum & vestitum secundum possibilitatem suæ hæreditatis. ita colligitur ex verbis illius testamenti, dum in eo dicit, ꝙ reliqt dictis duabus vxorib. dictorum suorum filiorum victum & vestitum, & habitationem in domo ipsius testatoris, secundum possibilitatem suæ hęreditatis, & ita ꝙ si ambæ, aut ipsarum altera non posset habitare & commodè morari cum hęredibus suis vniuersalibus, ꝙ vnaqueq; ipsarum possit & valeat habitare in dicta domo dicti testatoris, sc. qlibet in camera sua in qua habitabat & stabat tempore quo mariti viuebant, & ibi habere debeant victum & vestitum secundum possibilitatem suæ hæreditatis.
1 ¶† Nam eò ipso quod testator vult alimenta præstari in domo habitationis hæredum apparet, ꝙ hoc adiecit fauore hæredum, nam tunc hæredibus minus grauis est alimentatio. l. Caio. §. fi. cum ibi not. per Bart. in fi. ff. de alimen. & cib. leg. & not. in l. illis. ff. de condi. & de.
a & in l. 1. C. de leg. & in consil. *a* inci. Quidam sibi filios hæredes, & isto casu debet præstare seruitia in domo legatarius secundum qualitatẽ suæ personæ, vt inquit Bar. in d. l. Caio. §. Imperator. & Bal. Ang. & Sal. in d. l. 1. C. de lega. nam vt inquit Bal. & prædicti alij in d. l. 1. debet præstare operas obsequiales in domo, & non ibi stare tanq̃ corpus mortuum. d. l. illis liberis. ibi in verbo obsequio, &c. ibi etiã videtur Paul. de Cast. & in d. l. diuortio. in prin. ff. sol. ma. ¶Et sic tale legatum habet annexam conditionem morandi cum hæredib. & si legatarius conditionem non impleuit adeò ꝙ per eum stetit, legatario tenetur. d. l. illis liberis. ¶Constat autem ex tempore quo legata per dominã Iacobam, vt hæredem dominæ Barth. petuntur ipsa non vixit nec mora est cum hæredibus, sed seorsum in camera. ¶Vnde est videndum, an sit probatum ꝙ ipsa domina Bart. cõmodè non potuerit cum hæredib. habitare, & sic quod per eam non steterit. ¶Et super hoc inuenio ex pluribus testibus octo de hoc fuisse, & omnes singulares, & consequenter non ꝓbant. c. licet causam. de proba. c. pone. de elect. ꝓut plenius infra dicam: alia ratione etiam non probant, vt infrà sigillatim deducã. ¶Et in primis attestationem Ioan. Blasij primi testis & ipse non probat, quia deponit ꝙ audiuit pluries dominam Barto. altercãtem cum Antonio, & Antonium cum ea & successiuè cum magistro Ioan. Baptista post reditum eius dicta domina Barth. semper existente in dicta camera in qua habitauerat cum marito. Nam aduertendum est, ꝙ iste testis non deponit quo anno fuerit ista altercatio, nisi quod deponit qđ fuit tempore quo dicta domina Barth. erat vidua, vnde potuit esse ꝙ ista altercatio fuit post multos & multos annos, postquam ipsa desierat viuere & morari cum dictis hæredibus, & habitauerat in dicta camera & propè tempus quo demum mortuus est Antonius & domina Nina, & sic non concludit quod de ann. 1446, à quo tempore vult dicta domina Iacoba consequi alimenta pro tempore inde secuto per annos 10. & nouẽ cœperit illa altercatio. Nam illo anno & ante etiam domina Bart. vt actor asserit, cœperat non morari cum hæredibus, vt ipsemet Iacoba fatetur in suis positionibus, & si morata fuisset cum hæredib. & vixisset cum eis, nõ potest dicere sibi alimenta ab eis non fuisse præstita, nisi ꝓbaret aliunde habuisse. l. fi. C. de alimen. pup. præstan. & ibi DD. & no. Bar. & alij in l. cum seruus. ff. de verb. obl. ¶Cùm ergo non sit probatum, ꝙ ab anno illius temporis quo ipsa cœpit seorsum habitare, seu aliquo alio limitato & certo tẽpore fuerint altercationes & discordiæ inter eam & hæredes propter quas commodè non potuerit ipsa cum eis morari & viuere, non potest obtinere, quia cum ipsa petat alimenta pro ipsis an. 20. incipiẽdo ab anno 1446. & mense Februarij, quibus temporibus non est morata cum hæredib. fundamentũ intentionis suæ est ostendere, ꝙ sine culpa sua dicto tempore non habitauit per illam l. libertis. & patet ex verbis testamenti. ¶Ergo oportet probare ꝙ toto dict. tem
2 pore non potuit commodè cum eis morari, † quia ille qui
b se fundat ex tempore, *b* debet de tempore illo probare. l. matrem. C. de prob. l. eum actum. & ibi no. ff. de neg. gest. no. in Clem. fi. de rescrip. & per Bart. plenè in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de ope. no. nun. cum si. hoc autem nõ probat iste testis qui de nullo limitato tempore deponit, ergo eius probatio tanq̃ obscura & incerta non releuat. c. in pręsentia. de prob. l. Pomponius. scribit si fundamentum. §. fi. de rei ven. l. neq; natales. C. de proba. ¶Non ꝓbat etiam iste testis alia ratione, quia dicit, ꝙ nescit an illa altercatio quam audiuit, fuerit causa ꝓpter quam dicta domina non posset habitare & morari familiater cum dictis hæredib. non concludit iste testis, & sic non probat, vt dixi. Nam non omnis altercatio debet dici causa iusta, propter quam quis non possit commodè cum alio habitare, nam vt docet experientia quæ est efficax rerum magistra. c. quam sit. de elec. in 6. non est dare quod inter plures simul commorantes aliquo tempore occurrant aliquando altercationes, & tamen simul videmus eos cohabitare & viuere. ¶Oportebat ergo probare illam fuisse probabilem causam propter quam diceręt, non
3 posse commodè simul morari, † quia qualitas requisita ad
c actum debet specificè *c* probari, l. 2. §. docere. ff. vi bo. rapt. l. 1. §. ait prætor. & ibi Bart. ff. ne quid in flumi. publi. & declarat in notabili qõ. Io. And. in c. 1. de homici. in 6. in nouella & Bal. in l. si quis non dicam rapere. in 3. vel 4. col. C. de epi.
d & cler. & dicit Bar. *d* no. in consil. incipiente commune Lucignani. super tertio dubio. quod vbi quis se fundat in culpa alicuius, siue agendo siue excipiendo, debet deduci illa culpa certa & limitata, alleg. l. prætor edixit. in prin. ff. de in iur. l. item exigit. ff. de dol. c. vt circa. de elect. in 6. ¶Iste testis non probat aliquam culpam dictorum hæredum & potuit esse, quod iustam habuit causam altercandi Antonius, seu alius qui cum dicta domina altercaretur ex facto & causa ipsius dominæ, ita ꝙ non potest dici, quod ista probatio aliquo modo sufficiat, & iste testis deponit, ꝙ credit etiam dictam dominam habitasse in dicta camera pro sua maiore

parte qđ testator non ita disposuit, sed in casu in quo commodè cum hæredib. morari non posset, & est singularis iste testis, quia dicit ꝙ se teste tm̄ præsente audiuit ista. ¶ Secundus testis est Guidatellus Euangelista, qui iisdem rationib. non probat, qui dicit ꝙ audiuit bis vel ter Antonium altercantem cum domina Bart. sed quod non recordatur q̄ verba fuerint, & nescit q̄ cā fuerit altercationis, nec à quo processerit: & quod peius est, de nullo certo & limitato tpe deponit, nō enim dicit quo anno vel tpe hæc fuerint, vnde per pdicta circa præcedentem testē apparet non probare. ¶ Præterea iste testis & ēt primus nihil dicit de discordia cum domina Nina, & tamen domina Iacoba in suis positionibus & actis solum deducit qđ domina Bart. discessit ab habitando cum hæredib. propter discordias, quas habuit cū do. Nina. ¶ Et propter hoc ēt dico quod tertius testis, sc. Petrus Bart. non probat, maximè quia de aliquo certo anno seu tempore nō deponit, & quod nescit cām propter quam recesserit ab habitando cum dictis hæredibus, & licet interrogatus à quo procederet discordia inter dictos Ant. & do. Bart. dicit se non aliter scire, nisi quod multoties ipsa domina Bart. habitante in dicta camera & volente aquā de puteo dictæ domus non poterat habere. & quod ibidē habitante fuit clausum ostium, per quod de dicta camera descendebatur in domum, & ꝙ nescit qs clausit, tamē hoc non sufficit, quia dicit quod hæc fuerunt tpe, quo iam dicta do. Bart. habitabat in dicta camera, & non dicit quo anno, & sic potuit esse prope tps quo demum decessit Ant. & dom. Nina, qui decesserunt per plures annos ante dominam Bar. & sic pauco tpe durasset cā impedimenti, qua cessante debebat dicta do. Bar. stare cum hæredib. vt infrà dicetur. & sic non concludit ista ꝓbatio de aliquo limitato & certo tpe, quo inceperit istud impedimentū. ¶ Et ēt aduertatur ꝙ iste testis non deponit, quod tpe quo dicta dom. Barth. habitabat familiariter cum hæredib. culpa & impedimentum processerit à dictis Bart. vel domi. Nina, & quod commodè non potuisset stare cum hæredibus, & sic non ꝓbat per ea q̄ dixi circa primum testē. & licet dicat, ꝙ tpe quo dicta domina Barth. habitabat in dicta camera, multoties non potuit aquam de puteo habere dictæ domus, hoc nihil facit ad rem, quia non dicit ꝙ ꝓpter culpam hæredum hoc fuerit, nec quando dicta carentia aquæ eo tempore quo iam habitabat in d. camera, fuit cā discessus ab hæredibus. & licet similiter dicat, ꝙ habitante dicta do. Barth. in dicta camera, fuerit clausum ostium per qđ de dicta camera ascendebatur in domum, & nescit per quē, certè hoc non releuat iisdē rationib. & licet quandoq; contingit claudi vnum ostium, non sequitur quin postea aperiatur aliquo petente, & dicit fuisse prædicta p̄sente dicta do. Barth. & Bartholomæo. & neminem dat contestem. ¶ Quartus testis est Guido Negotij qui fuit hæres dictæ domi. Bart. qui non probat, quia non deponit de certa & limitata culpa hæredum, & solum dicit, ꝙ vidit dictam dominam Bart. esse discordem cum An. & dom. Nina, quinimò dicit ꝙ non recordatur de cā discordiæ, nec dicit ꝙ talis aut tanta esset discordia qđ fuerit iusta cā, ꝓpter quam commodè nō posset habitare & morari cum hæredibus, & sic nō ꝓbat, vt dixi circa primum testē, nec deponit de vllo limitato tpe seu anno, & interrogatus q̄bus præsentibus dicit se teste do. Bart. domina Nina & Ant. & neminē ostendit contestē. ¶ Quintus testis est domina Elisabeth quæ similiter non probat, qa deponit de tpe quo iam habitabat domina Bartho. in dicta camera, quia dicit, ꝙ quando ipse testis venit ad habitandū in vicinia dictæ dominæ Barth. do. Barth. habitabat in d. camera. & qđ nescit q̄ fuerit cā propter quam dicta do. Barth. discessit ab habitando cum dictis hæredibus, nisi qđ postq̄ ipsa testis venit ad habitandum in vicinia, dominus An. erat in lite & discordia cum d. do. Bart. & vt plurimum ei nō loquebatur, nisi vociferando: & nolebat ꝙ acciperet aquā de puteo, & quod intraret in domum eorū, tamen non deponit quo tpe hoc inciperet fieri, seu quo tpe viderit hoc, & sic potuit esse prope tempus quo d. An. mortuus est. & non de anno 1446. nec alio ibi ꝓximo tempore, & per consequens non concludit de tempore pro quo domina Iacoba agit.

¶ Interrogata de causa scientiæ dicit, ꝙ prędicta vidit & audiuit, vt suprà testificata est, & interrogata de tempore dicit continuè, donec Bar. vixit & donec vixit Antonius, q̄ vltima verba testis intelliguntur. de tempore de quo sup. dixi à tpe quo ista testis venit ad standum in dicta vicinia, quo tpe dicit, ꝙ dicta domina Bart. iam habitabat in dicta camera, in qua habitauerat in vita mariti, aliàs testis deponeret de tpe quo ipsemet interrogatus in causa scientiæ nō deposuerat aliquid scire. ¶ † Et ꝙ tempus ante dictum intelligatur repetitum, voluit no. Bar. in l. Labeo. ff. de supel leg. & Bald. in l. de quib. in pe. col. ff. de leg. & in l. apud antiquos. C. de furt. & An. de Bu. in c. fi. in pe. col. de consue. ne testis videatur variare à prius dicto ar. c. cum tu. de testib. & sic probatio talis testis non concludit aliquo modo in tempore, & per consequens non dicitur ꝓbare de præsentia, & interrogatus quibus præsentibus, dixit se teste domi. Barth. domina Nina & An. & aliis conuicinis, & tamen nullum conuicinum habet contestem. & sic est ēt singularis. ¶ Et q̄uis Pet. tertius testis sit conuicinus, tamen non deponit, prout fecit ista mulier nec ꝓbat, vt superius ostendi. ¶ Et licet super interrogatoriis dicat ꝙ credit ꝙ dicta do. Barth. elegit habitare in d. camera, quia An. non contentabatur quod staret cum eis & ꝙ cā euitandi scandala, tamē nullam rōnem assignat quæ concernat tps, quo dicta domi. Bart. discessit ab habitando familiariter cum dictis hæredibus, vel q̄ ostendat ꝙ de anno 1466. aut 1457. aut certo & limitato tempore vel anno dict. domi. Barth. commodè non potuerit cum dictis hęredibus habitare, & sic habuerit iustam causam non habitandi cum eis, & testis deponens per verbum credo, saltē quando reddit rōnem inferentē, verum est illud quod dicit credere, sed non ꝓbat, vt plenè no. in l. testiū, maximè per Cy. C. de test. & per Bar. in l. 2. §. pe. ff. de aqua plu. arc. & habetur plenè in c. quoties. de test. & in c. literis de præsump. & Spe. in tit. de teste. §. 1. in ver. qui deponit de credulitate. deniq; iste testis solum deponit de discordia cum Anto. sed domina Iacoba solum deducit in suis positionibus & capitulis ꝙ ꝓpter discordias quas habebat Bar. cum domina Nina, discessit ipsa domina Bart. ab habitando cum dictis hæredibus. non autē dicit ꝙ discesserit ꝓpter discordias cum Antonio. ¶ Sextus testis est Hieronymus ser Nicolai qui non probat, quia deponit de auditu ab alio, & nō recordatur à quo, ergo nulla est eius ꝓbatio. d. l. testium. C. de test. c. tam literis. de test. & maxime quando nō recordatur à quo audiuerit. quo casu etiam sola fama non probaret, quamuis diceret se audiuisse à maiore parte si non recordaretur à quo, vt dicit Inn. in c. qualiter & quando. de accu. Bart. in l. si minore. §. si plurium. ff. de quæst. in versi. quæro si testis interrogatus à quibus personis audiuisti, &c. & ibi * communiter sequuntur alij & vbiq;. & licet dicat iste testis ꝙ aliquando audiuit dictum Antonium altercātem & vociferantem contra ipsam dominam Bartho. tamen non dicit ꝙ propter hoc non potuerunt commodè habitare cum hæredibus, nec dicit quo anno istud inceperit aut quo tempore fuerit: & sic de tempore necessario ad victoriam dictæ dominæ Iaco. non concludit, vt dictum est. Nam interrogatus de tempore dixit viuentibus dicta domina Bart. & dicto Anto. & licet super interrogatoriis dicat ꝙ dicta discordia continuè donec Antonius vixit, fuit inter eos, tamen non deponit de tempore initij huius discordiæ, & clarum est ꝙ non intellexit testis de omni tempore incipiendo à prima die qua Anto. cœpit viuere, cùm non possit intelligi continuè, s. à tempore quo cœpit esse discordia, debet in dubio fieri interpretatio contra producentem, vt in d. c. in præsentia. & no. Do. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verb. obl. & in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. ¶ Et quamuis super dictis interrogatoriis testis dicat ꝙ credit quod discordia erat tanta ꝙ non potuisset stare ad habitandum & comedendum, & tamen deponendo per verbum credulitatis, & non specificando culpam limitatam non probat, vt circa alios testes dictum fuit. ¶ Præterea iste testis dicit se credere, quòd discordia processit ex vtraque parte, sed maximè ex parte Antonij, & sic negari non potest, quin dicat vtrumque fuisse in culpa, & quan-

quando vterq; culpam cõmittit, melior est conditio rei, ne ex culpa sua actor commodũ cum alterius iactura sentiat, per l. apud Celsum. §. Marcellus. ff. de doli excep. l. 1. §. 1. ff. ne quis eum qui in ius voc. est. ¶ Præterea d. Iacoba deducit ꝙ d. Bart. discessit propter discordias quas habuit & habebat cum domina Nina, & ista testis non dicit se vnq̃ fuisse præsentem alicui discordiæ cum domina Nina. ¶ Septimus testis, s. Petrus Ant. Laurentij dicit se in effectu nihil scire. ¶ Octauus testis An. aliàs Tantus Masioli, q̃ deponere videtur plus q̃ aliquis alius, tamẽ non probat, quia licet dicat ꝙ per tempus 12. anno. quibus ipse stetit in domo prædicta dom. Bar. non poterat ascendere in salam, & coquinam, & dicat quod fuit Ant. tamen super hoc interrogatus in causa scientiæ, secundum formam interrogatorum do. Matthæę, nullã causam scientiæ per sensum corporis reddit, ꝙ dictus Ant. fuerit ille qui facit claudi, ergo non probat, vt no. in l. solam. C. de testi. & in c. cum causam inter Archiepiscopum. de testibus. & in hoc ꝙ Antonius fecerit, neminem habet contestẽ. ¶ Et dato quòd fuisset semel clausum ostium, non sequitur, ergo Ant. hoc fecit ne domina Barthó. posit ascendere horis congruis ad mensam, quia variis ex causis contingere potest ostium vno certo spacio stare clausum probabili ratione, & postea aperiri, ita quod certè dici nõ potest talem probationem concludere. & interrogatus quibus præsentibus dicit se teste domina Bart. & d. Nina & dicto Ant. & aliis de domo, & nullus de domo examinatus est qui hoc dicat, ita ꝙ iste testis videtur vnicus, præsertim in tempore. ¶ Nec
5 prædictis obst. si diceretur, † ꝙ testes singulares e sufficiunt
e ad probandum quid vniuersale, puta quem fuisse vsum iurisdictione, seu fuisse in quasi pos. iurisd. per no. per gl. & Iacob. But. in l. ob carmen. §. fi. ff. de testib. & per Innoc. in d. c. qualiter & quando. & per Spe. in tit. de inquisi. §. 1. vers. quid si vnus. & versi. seq. & Pau. de Leaz. in sua disput. incipiente, Contra instrumentum debiti opponitur, & Bal. in l. data opera. C. qui accusar. non pos. & Bald. in l. 1. C. de testa. & in l. actor. C. de prob. facit quod not. Cyn. in l. 2. C. quæ sit longa consu. quasi satis esse videatur, quod testes in vnum rei finẽ conueniant & concordent, vt inquit Oldra. & Bal. in l. 1. C. si vnus ex plu. ap. per l. qui. C. de pœn. cum si. quia respondeo, ꝙ ibi tractatur de probatione alicuius rei, in qua sit tempus de necessitate, tunc testes singulares nullo modo probant, etiam si velint probare aliquid in genere. ita est de mẽtę gl. ordinariæ, quam ibi ad hoc sequuntur DD. in d. l. ob carmẽ. §. fi. vbi gl. vult ꝙ licet ad probandum in genere quem posse disse sufficiant testes singulares, tamẽ secus est, vbi quis vult ꝓbare possessionem alicuius limitati temporis, quod & voluit Bar. & alij in l. Celsus. ad fi. ff. de vsuc. Ant. de But. in c. licet causam. de prob. per id quod no. gl. 3. q. 9. nihilominus, & ita etiam vult Paul. de Leaz. in disputatione sup. allega. & Io. de Imo. in c. inter pares. ff. de re iud. sed in proposito nostro tempus erat de substantia, scilicet, ꝙ ante annum 1446. tempore quo dicta Barth. decessit ab habitando cum dictis hæredibus dicta domina esset in discordia cum ea, adeò ꝙ dicta do. Barth. non posset commodè habitare cum d. hæredibus, ergo non sufficit probare per testes singulares. ¶ Secundo respondeo, ꝙ vbi tractatur de probando non vnum totum vniuersale, sed tractatur de probãdo aliquas causas, ex quibus resultat multiplicatio alicuius rei, non sufficiunt testes singulares, vnde si volo probare ꝙ aliquis sanctus frequenter fecit miracula non sufficit, si probo per vnum testẽ quod sanauit vnum claudum, & per alium testem ꝙ illuminauit vnum cæcum, & sic de singulis. not. Arch. in c. nec mirum. 26. q. 5. & originaliter fuit dictum Vincentij & aliorũ in c. venerabili. de testib. per c. licet ex quadam. eo. tit. & no. Ant. de But. in c. cum oporteat. de accus. vbi ex hoc infert, ꝙ si volo probare Titium esse hæreticum, & probatur per vnũ testem ꝙ Titius dixit, ꝙ Christus non venit in virginem, & per alium probatur ꝙ ipse dixit, ꝙ personæ Trinitatis non sint æquales, non probabunt illum esse hæreticum per prædicta. & hoc ẽt no. Sali. in l. testium. C. de testib. ¶ Pro hoc ẽt dicit Ant. de But. in d. c. cum oporteat, ꝙ si vnus testis dicit, ꝙ Titius occidit Stephanum, & alius dicit, ꝙ occidit Malegonellam, non probatur Titium esse homicidam. quia tales cãæ potius inferunt multiplicationem delicti, quam ꝙ probent vnum totum. ¶ Pro hoc ẽt dicit, ꝙ si vnus testis deponit ꝙ Titius est vsurarius, quia mutuauit An. 10. sub vsuris, alius deponit ꝙ mutuauit octo sub vsuris, nõ ꝓbabunt Titiũ esse vsurarium, & tenuit Fed de Senis consi. 64. incip. Cum proc. &c. in fi. & in consi. incip. qõ talis est, nunquid constõ, & Laurentius de Rodul. in c. consuluit. de vsur. q. 117. ¶ Sed in proposito tractabatur de probando culpabilem discordiam dominæ Ninæ, quam habebat cum dicta do. Bar. adeò quod nõ posset commodè ibi habitare, ergo licet testes singulares ꝓbarent culpam ẽt multiplicatã, non dicuntur tamen sufficienter ꝓbare. ¶ Fortius videtur ꝙ de iure verius sit, ꝙ ẽt testes, vbi tractatur de probando aliquid in genere non sufficient testes singulares, vt voluit Hosti. in Summ. de testib. §. q̃ diuersitas. versi. quid si agatur de decima. vbi etiã refert ibidem tenuisse Goffr. vbi voluit, quod ad ꝓbandum quasi possessionem iurisdictionis, vel quasi possessionẽ iuris decimandi non sufficiunt testes singulares, vt ẽt voluit gl. in d. c. nihilominus. ¶ Nam dictũ testis regulatur secundum causam seu rõnem quam assignat, vnde si nõ assignat cãm, vel assignat minus sufficietem, non probat, vt no. in c. quanto. de rescript. & in d. l. solam. cum si. & ideo ex quo testis est singularis in cã per eum alleg. in qua non habet contestem, non probabit. ¶ Item, quia rõ per quam testes singulares non probãt actum particularem, habet etiã locum in actu vniuersali. ¶ Et in hac opi. videtur etiam residere Inn. in d. c. qualiter & quando. el 2. de accu. ibi dum dicit, sed alij dicunt contra. &c. nam illa est vltima opi. recitata per Inno. & illa videtur approbata per eum, vt no. Io. Andr. in d. c. de pœn. in 6. in nouella, in c. 1. de sent. exc. in 6. & Bald. in Auth. ex testa. in prin. C. de colla. facit quod no. gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. & in l. si idem cum eodem. in fin. ff. de iurisdi. om. iud. & ideo qui aliter allegat Inn. in c. qualiter & quando, corruptè allega. istam opi. vt tutiorem videtur etiã approbare Inno. in d. c. licet ex quadã. & cum ea transit Spe. in tit. de teste. §. iam de interrogatoriis. ver. idem de tempore. in fi. & Rich. Malum. vt refert Bal. in d. l. ob carmen. §. fin. in lectura antiqua, quia quilibet testis est vnus solus, & vnus non probat. c. cum dilecti. & in c. bonę. de elec. l. iurisiurandi. C. de test. Ita etiã tenet Io. de Imol. in d. c. cum oporteat. ꝙ in d. l. inter pares. in 4. col. Quinimò secundum eum opinio contraria non probatur per aliquem tex. vnde non debemus recedere à regula quæ habet, quod testes singulares non probant, quantò magis in casu nostro in quo agitur de probando impedimento, ad quod non reperitur, quod sufficiẽt testes singulares, qui etiam aliis defectibus laborant. ¶ Secundò etiam quod in casu in quo do. Iac. probasset, qđ ꝑpter discordias, quas secum haberet domina Nina, & dominus Antonius non potuisset commodè morari cum hæredibus, tamen non potuisset domina Iacoba obtinere pro tempore quo do. Bar. superuixit post mortẽ dictæ do. Ninæ & Antonij. Nam domina Iacoba in suis positionibus secundo loco productis asserit ꝙ domina Bart. superuixerit post mortem dominę Ninę & Antonij per 10. an. & testes dominæ Iacobæ videnter deponere quod decesserunt de anno 1459. vt deponit quartus testis scilicet domi. Elisabeth, Petrus Bartholomæi, & Marcus Bart. & Simon Antonij. nam cum per mortem eorum cessaret impedimẽtum, cessare ẽt debebat accusatio d. Bart. in l. 1. §. dies. ff. quando appel. sit. l. ab hostib. §. sed quod si mater. & l. sed si per prætorem. §. sed cum feriæ. §. quoties. ff. ex quib. cau. mal. l. Titia. Seio. §. vsuras. cum si. ff. de leg. 2. ¶ Et pro certo valde rigorosum videtur, ꝙ hęredes dictę do. Bar. q̃ dotes suas exegit à principio, & donec vixit per tempus 20. anno. & vltra ista alimenta nõ
6 petierit, si nunc hmõi exactio hæredi concederetur, † puto ẽt verum ꝙ vbi probatum fuisset de impedimento ꝙ in dicta taxatione alimentorum non debuissent computari bona emphyteutica seu fructus talium bonorũ receptorum * ab ecclesia pro se filiis & nepotibus, cum testator voluerit præstari alimenta secundum possibilitatem suæ hæreditatis, in quo non veniunt huiusmodi bona * secundum magis com-

communes conclusiones, vt Bart. in l. itē vidēdum. §. fi. ff. de pe. hæ. & in l. qđ dicitur. ff. de ver. obl. cū concor. vt referēdo aliās dixi, & ſcripſi in d. l. quod dicitur. nec ēt aſsignari debuiſſet dictæ legatariæ de fructibus legitimę deſcendentium dicti teſtatoris, per not. in l. vxori. & in l. vlt. ff. de vſufru. leg. & in Auth. nouiſsima. C. de inoff. teſt. per Sal. in Auth. ꝙ locum. C. ſi mu. ſcđo nup. facit l. proponamus. §. quartā. ff. de
7 inoff. te. ¶† Clarum ēt eſt ꝙ in dictis alimentis p̄ſtandis dēt
f haberi ratio fructuum, *f* qui percipiuntur ex bonis hæreditatis, & non debet vendi proprietas bonorum pro dictis alimentis præſtandis. l. Imperator. & ibi no. DD. ff. ad Tre. l. q bonis ſuis. & ibi Ang. ff. de ceſsio. bon. l. ius alimentorum. in prin. ff. vbi pupil. educa. debeat. & no. Bar. in l. pe. in prin. ff. de alimen. leg. & no. Ang. in l. diuus. ff. de peti. hære. & in l. 1. C. de leg. & in Auth. niſi rogati. C. ad Treb. & Bal. in l. voluntatis. C. de fideicom. & Sal. in l. 1. eo. tit. & in l. fi. C. vbi pupil. educa. debe. ¶ Debuit enim primò deduci æs alienum. l. ſi vniuerſi. C. de lega. & l. vſufructu bonorum legato. §. de legatis. ff. ad l. Falcid. iunctis not. per Bal. in l. voluntatis. verb. quæro nunqd legatum arbitrium. & ſuper iſtis vltimis fuit plenè & copioſè allegatum in allegationibus præſtantiſsimorum Doctorum cum proceſſu trāſmiſsis. Ideo circa hoc non putaui expedire vlterius inſiſtere.

ADDITIO.

a ¶ Conſi. 211. adde infrà lib. 3. conſil. 133. num. 2.
b ¶ Tempore Bal. Sali. l. fin. C. ne ſer. ex ſuo fac. Soc. conſi. 42. colum. 3. lib. 1. conſi. 283. colum. 3. lib. 2.
c ¶ Specificè. Ale. conſi. 119. col. 2. eo. li. con. 3. nu. 7. lib. 2. Cur. ſenior conſi. 59. nu. 7. conſi. 73. col. 2. Iaſ. l. ſi extraneus, in fi. de cond. cau. da. l. non ſolum. §. ſciendum. col. 1. d. ff. de nou. op. nunc. Dec. l. fin. col. 12. C. de edic. di. Adria. c. poſt ceſsionem. col. 7. de prob. conſi. 524.
d ¶ Bar. conſi. 193.
e ¶ Singulares. ſuprà conſi. 72.
f ¶ Fructuum. in lib. 5. conſil. 72. col. 2. Bald. conſil. 30. lib. 2. Ant. Imo. Alex. l. Imperator. ad Tre. Pau. Alex. l. maritum. in fin. l. ſi maritus. ſol. mat. Lance. Dec. l. apud Iulianum. §. hæres. de leg. 1. Dec. l. diuus. de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas data non ſubdito reuocari non poteſt, contra, nu. 7.*
2 *Priuilegium præſumitur reale, contrà quod perſonale. nu. 13.*
3 *Communitas non poteſt dare meram immunitatem.*
4 *Statutum valet vel conſuetudo quòd forenſes teneantur ad collectas pro bonis ibi ſitis.*
5 *Princeps ſupremus ſolus poteſt vti clauſula, non ob. nu. 9.*
6 *Conceſsio immunitatis propter merita, vt valeat, conſtare debet de meritis aliter quàm per confeſsionem.*
8 *Princeps vel inferior poteſt auferre dominium ob bonum publicum.*
10 *Deſcriptus ad collectas ſtatim, vt ſcit debet appellare.*
11 *Immunitas eccleſiæ non tranſit ad eius emphyteuſim.*
12 *Prouiſione manente per modum legis ſufficit generalis reuocatio quò ad exemptiones non clauſas in corpore iuris.*

CONSILIVM CI.

Viſis inſtrumentis exemptionis & contractu & literis illuſtriſsimorum principum & ſtatutis, de quibus in themate ante ſcripto mentio habita eſt. ¶ Videtur prima conſideratione dicendum dictum ſer Anton. ad collectas, & alia onera ſubeunda occaſione dicti quarteſij cogi non poſſe ex plurib. ¶ Et principaliter ſtante inſtrumento immunitatis exemptionis in latiſsima forma rectè per homines & commune Rodigij Bar. de la mella pro ſe & hæredibus & ſucceſſoribus ac bonis & rebus, vt latè in inſtrumento mihi exhibito continetur. ¶ Nam conſtat quod adunantia generalis Rodigij, id eſt, concilium generale quod dicitur repræſentare totum populum, vt not. gl. in Rub. C. quę ſit long. conſuet. c. in cauſis. ad fin. de elect. c. ſi compromiſſarius. eo. tit. lib. 6. l. municipalibus. ff. de condi. & demon. potuit dictam immunitatem Bart. & eius bonis concedere, attento quod Bart. ante non erat ciuis in loco, nec illi ſubditus. l. 1. & l. fin. C. de his qui ſpon. mu. pu. ſuſce. & not. Spec. in tit. de cenſi. §. nunc dicendum. verſi. quid ſi vniuerſitas pactum. & idem tenet do. Ant. in c. 2. de immu. ecc. ¶ Nam dicit Io. An. in d. ver. quid ſi vniuerſitas. in addi. incip. per hanc poſt Abb. &
1 Odof. † quod Mutinenſis effectus ciuis Bononienſis ſub pacto ꝙ non teneatur ad collectas vel munera ſubeunda non tenebitur ad ea. & ſubdit ꝙ Guido de Suza determinat, ꝙ ſi longiſsimo tpe fuit ſeruata conſuetudo ꝙ venientes ad habitandum in ciuitate vel diſtrictu, vt liberi & īmunes eſſent oībus oneribus & exactionibus cuiuſcunq; ſpeciei, & vigore dictæ conſuetudinis, quidam qui veniunt ad habitandū in diſtrictu dictę ciuitatis, puta in villa ſancti Ioan. fruebantur hoc priuilegio, & fecit ciuitas ſtatuta ꝙ habitatores in villa ſancti Ioan. debeant facere & conferre ad certum laborerium ꝙ ibi fiebat per cōe, non ob. aliquo priuilegio, quærebatur an illis qui vigore dictæ conſuetudinis priuilegio ciuitatis fruebantur præiudicet hoc ſtatutum. & decidit qđ non, poſtq̄ ius eis acquiſitum erat, quod eis inuitis auferri non potuit. alleg. l. ſi poſt mortem. §. fi. ff. de bono. poſ. contra tab. & ff. depo. l. fin. & c. mutare. & c. quod ſemel. de reg. iu. in 6. ¶ Ex quo infertur ꝙ d. priuilegio immunitatis non hēt obſtare reuocatio facta per illuſtriſsimos principes Nicolaum & Borſium vel alia reuocatio, quam dictum cōe Rodigij feciſſet vel facere vellet, videtur em̄ tranſiuiſſe in contractum cum cōe Rodigij acquireret illum Bart. in ciuem & propter beneficia habita & recepta ab eodem, vt in dicto immunitatis priuilegio continetur, & per conſequens immutabilis, vt l. quod ſemel. ff. de decre. ab ord. fac. & ibi not. gl. & Bar. in l. oēs populi. in 3. q. prin. ff. de iuſt. & iur. ¶ Idem tenet Bal. in l. ſi cum mihi. ff. de don. vbi per illam l. inquit ſecutus Nicolaum de Mat. ꝙ ſi ſtatuto cauetur ꝙ quicunq; venerit ad habitandum, & ſteterit ibi per certum tp̄s, ſit exemptus à collectis, & ſi ciuitas poſtea faciat ſtatutū in contrarium in præiudicium illorum qui venerunt, illi iuuantur exceptione vel actiōe de dolo, per d. l. ſi cum mihi. ¶ Et, ꝑpter hoc dicit ſe conſuluiſſe in ciuitate Senarum, ꝙ priuilegium qđ datur benemeritis quod poſſunt ibi ſecurè morari, eo quia eorum opera illud cōe recuperauerat quoddā caſtrū erit irreuocabile, qua priuilegium conceſſum quod nō pendet ex ſola authoritate concedentis, ſed ex iure alteri quæſito ꝑpter aliquod eius factum non poteſt reuocari, per illum tex. & facit ſcđm eum. l. Attilius Regulus. ff. de do. & l. ſi pater. in fin. eo. tit. vbi donatio facta ob merita non poteſt reuocari, vt no. Bal. in l. fi. C. de cond. ob cām. & idem Bal. in l. qui ſe patris. C. vnde liberi. in verſi. vti ſcitis. ¶ Et idē tenet
* Imol. Io. And. & alij canon * cōiter in c. nouit. de ind. vbi dicunt, ꝙ priuilegium conceſſum non ſubdito, vel priuilegiū aut ſtatutum quod tranſiuerit in cōtractum, reuocari non
a pōt. *a* & idem not. Arch. 11. q. 1. quicunq;. in c. licet canon. de ele. in 6. ar. l. perfectā. C. de do. quæ ſub modo. l. 2. ff. de dec. ab or. fac. & 22. q. 2. qui non enim, vt not. in c. conſtitutus. de relig. do. & no. DD. in c. in noſtra. de iniur. & Cyn. & Mod. in l. non amplius. §. 1. ff. de leg. 1. ¶ Ad idem quod not. Bald. in l. donationes quas diuus. C. de don. inter virum. vbi dixit priuilegium ciuitatis conceſſum comitatēſibus aliquo ab eis dato reuocari non poteſt, quia tranſiuit in contractum, & quilibet ēt princeps ſuum contractum tenetur ſeruare. c. 1. de natura feudi. c. 1. de prob. & ibi no. Io. An. l. digna vox. C. de leg. & Bal. in l. ex imperfecto. C. de teſt. ¶ Sed dictum priuilegium īmunitatis emanauit præcedente ſupplicatione impetrantis & offerentis ſe empturum & acquiſiturū in d. l. terra Rodigij alia bona, ergo videtur eſſe quidam contractus per epiſtolā initus, iux. l. conſenſu, de act. & obl. & l. 1. in fin. ff. de contrahen. empt. ¶ Fortificantur prædicta, quia ad hoc, vt præcedens ſpeciale priuilegium exemptionis intelligatur reuocatū, non ſufficit generaliter eſſe priuilegiis derogatum, ſed ſpecialis derogatio requiritur, vt l. 3. & ibi no. per gl. & And. de Baru. C. de ſilen. lib. 12. quam glo. cum tex. ad hoc reputat ſingularē Bal. in c. 1. in fi. quo tpe mi. in vſib. feu. & Bal. in l. non plures. C. de ſac. ſan. eccl. vbi dixit qđ per legem generalem nunquam derogatur priuilegio ſpeciali ſeu ſingulari, niſi de eo fiat mētio, vt d. l. 3. & no. Bal. in l. fi. C. ſi contra ius. & 3. conſt. verſ. ſi qua verò. per illum tex. probatur in

tur in c. cum ordinem. de rescript. facit quod not. gl. pen. de ca. mona. lib. 6. & no. Archi. 16. q. 1. reuertimini. ¶ Sed in literis derogatoriis dictorũ principum non est facta spẽlis mentio de priuilegio immunitatis prædictæ concessionis per cõe Rodigij, ergo non intelligitur esse reuocatum dato ꝙ poterit reuocari. & maximè attento ꝙ illustrissimus princeps Borsius videtur in literis suis se restringere ad reuocationem immunitatum, de quibus facta erat mentio in schedula in literis suis in clausa iuxta petitionẽ hoĩum cõis Rodigij & Lendenariæ, de qua schedula de immunitate prædicta Bar. seu ser Ant. non erat facta mentio. & sic videtur princeps se referre ad immunitates, de quibus præcesserat supplicatio & interrogatio. ar. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de inter. ac. & Inst. de inu. stip. §. præterea. & eò potissimè, quia per dictam reuocationem auferebatur ius quæsitum tertio. & sic debet strictè capi & interpretari. l. si quando. C. de inof. testa. & l. impuberi. ff. de admi. tut. c. super eo. extra, de ele. non enim præsumitur principem velle auferre alterius sibi q̃situm, vt plenè Bar. in l. ambitiosa. in 3. co. de decre. ab ord. fac. cum si. ¶ Nec debet princeps sine iusta cã auferre ius tertio quæsitum: ita dixit gl. 22. dist. in c. 1. no. Inno. & Io. And. in c. innotuit. de elec. ¶ Nec obst. etiam si diceretur ꝙ priuilegium immunitatis pdictæ fuerit personale, & sic non debuerit egredi personam dicti Bart. l. qui tali. ff. solut. mat. l. sordidorum. C. de excu. mu. li. 10. l. 1. ff. de iure immu. c. priuilegium. de re iud. lib. 6. quia respondeo ꝙ clarè constat ex verbis illius priuilegij, ꝙ illa concessio fuerit realis & nõ personalis, patet ex illis verbis videlicet, propterea ꝙ dictus Bar. & sui hæredes seu successores & pro oĩbus & singulis rebus & bonis & iuribus, quibuscunq; in posterũ sint & intelligantur perpetuò exempti, &c. & etiã ex aliis verbis sequentibus, videlicet, & ipsa bona mobilia & immobilia, iura & actiones exempta intelligãtur à prædictis. &c. & sub ditur in fine priuilegij ꝙ debebat latissimè interpretari. ¶ Nemini ergo dubium est, qđ cum etiã dicta immunitas fuerit concessa rebus, debet cum re ad quemlibet singularẽ successorem & possessorem transire. l. forma. §. quanquam. de censi. & not. in l. sordidorum. prealle. in c. cum venissent. de inst. & per gl. 25. q. 2. in summa. vbi etiam fortius dicit gl.
2 † ꝙ priuilegium in dubio præsumitur esse reale. & idẽ gl. in d. §. quanquam. & Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc autẽ. ver.
b seq. & Io. An. in reg. priuilegium, *b* in mercurialib. arg. l. fi. ff. de const. princ. & c. cum dilecti. de dona. ¶ Et sic infertur ꝙ dicta immunitas transiuit ad eius partes dicti quartesij, præsertim cùm in instrumentis alienationum eiusdem exprimatur specialius. ¶ Sed præmissis non obstantib. contrariam sñiam veriorem puto, quia dicta immunitas à cõi Rodi
3 gij concedi non potuit eo modo quo cõcessa fuit. ¶ † Nam regula est ꝙ cõmunitates immunitatem concedere neque unt. l. vacuatis. C. de decuri. li. 11. & l. immunitates. C. de ag. & cens. lib. 11. & l. 1. C. de decur. l. 1. C. de his qui vac. à prin. & l. 1. C. de immu. ne conced. lib. 10. ¶ Fallit quando ille q̃ sub ditus non erat, seu ad munera subeunda cogi non poterat se sponte constringit ad aliqua onera ea conditione ꝙ aliquibus muneribus sit immunis, vt est casus in l. 2. ff. de iure immu. ¶ Et ideo si quis aliunde veniens ad habitandum in hanc ciuitatem se conferat, & ciuis efficiatur cum hoc ꝙ à collectis sit immunis, valet concessio immunitatis: Ita not. Bar. in preall. l. vacuatis. per d. l. 2. & ita intelliguntur aliæ authoritates quas allegaui suprà. ¶ Nec mirum cum ille efficitur ciuis huius ciuitatis, & per consequens tenetur ad munus seu onera personalia in ciuitate ista ad quæ prius non tenebatur. l. cum neq;. & l. priuilegio. C. de incol. lib. 10. & l. libertus. §. sola. ff. ad muni. vnde licet sibi concedatur immunitas à collectis, & sic à muneribus patrimonialibus q̃ imponuntur personis pro rebus, vt l. rescripto. §. fi. cum ibi no. ff. de mun. & ho. cã reipu. in alia re conueniendus est, nec satisfactum est, quia ad aliqua munera seu onera, s. personalia cogi poterit ille qui prius cogi non potuisset, & ita propriè loquitur Spec. & Io. An. in tit. de censi. in d. §. nunc videndũ. & Ant. de But. in præalleg. c. de immu. eccl. §. quando concessa est immunitas à collectis & sic à muneribus patrimonialibus, quæ imponuntur personis pro rebus, & per consequens remanebit nouus ciuis obligatus ad alia munera, sc. personalia & merè realia, iuxta distinctionem plenè traditam per Guil. in l. neminem. C. de sac. san. eccle. & per Cy. in l. voluntarie. C. de exc. tut. & per Bar. in l. 1. de mul. & in quo loco. lib. 10. & per An. de Iser. & Bal. in c. 1. quæ sint regalia. & per eum in c. non minus. de immu. eccle. & per Sali. in l. fi. C. sine cen. vel reli. ¶ Et eadem rõne posset procedere & valere concessio dictæ immunitatis generalis quãdo facta esset ad certum tps ei qui efficeretur nouus ciuis, quia elapso tpe immunitatis in concessione præfixo remaneret obligatus ille ad onera pro residuo tpis, vt sic procedat ar. de re ad tps. l. miles. §. quod dicimus. & l. in fraudem. §. pe. ff. de test. mili. ¶ Sed in proposito nostro dictæ immunitatis concessio facta fuit ei qui iam cogi poterat ad munera saltem merè patrimonialia, quę imponi possunt etiam forensib. & non sub ditis pro bonis existentibus in territorio. d. l. rescri. §. fi. & l.
1. C. de mul. & in quo loco. li. 10. ¶ † Et etiam potuisset cogi 4
ad collectas quæ imponuntur personis pro rebus, stante statuto prædicto in loco, vel stante consuetudine quod etiam forenses pro bonis ibi sitis tenerentur ad collectas. nam licet ad ea quæ personis pro rebus imponuntur de iure cõi, non teneantur forenses qui habent bona in loco. d. l. rescripto. §. fi. cum gl. & d. §. sola. & ibi Bart. tamen per statutũ põt induci, ꝙ collectæ forensibus imponi possint, vt signanter no. Bal. in l. 1. in 7. col. C. de sen. quæ pro eo qđ interest profer. ¶ Et dicit Bar. in præalleg. l. 1. in pe. col. de mul. & in quo
loco. lib. 10. ꝙ in Italia oẽs ciuitates habẽt consuetudinem c
c imponendi collectas ẽt forensibus possidentibus bona in territorio, vt pro dicto quartesio ante dictam concessionẽ immunitatis potuisset cogi dictus Bart. ad onera. ¶ Et per cõe Rodigij fuit facta sibi perpetua & generalis immunitas ab oĩbus oneribus & collectis personalibus & realibus, vel magis in latissima forma pro se & hæredibus, &c. & sic in aliquo non subueniebatur v. h. cõe Rodigij. quæ ex dicta concessione priuilegij plurimum læsa fuit, & sic non sumus in terminis d. l. 2. ff. de iure immu. quia ibi concessa fuit immunitas illi qui non poterat ad onera cogi, hîc secus. & ibi concessa fuit immunitas illi qui se ad aliqua onera obligauit, & sic non fuit generalis immunitas, hic autẽ secus. ¶ Et sic patet ꝙ hæc est eadẽ ratio prohibitionis ꝙ non potuerat concedi dicto Bart. immunitas sicut si concessa fuisset subdito & ciui, & cùm non accesserat Bar. nec accedere promisit ad habilitandum in terra Rodigij, non possumus dicere, ꝙ in illo versata sit vtilitas cõis Rodigij cuius interesse dicitur terrã liberis hominibus repleri. l. 1. ff. solu. mat. ¶ Et pro ista opi. optimè facit l. fi. C. si contra ius vel vti. publ. vbi rescripta contra publicam vtilitatem non tenent, nisi interuenerit secundus iussus principis. in Authen. vt nulli iu. §. & hoc. ver. videmus. vel nisi interuenerit clausula non obstante. l. vt l. nec damnosa. cum ibi no. per Cyn. C. de preci. impe. offe. & no. Cy. in l. fi. ad fin. C. si contra ius. ¶ † Sed solus prin- 5
ceps non autem populus vel inferior potest vti clausula nõ obstante lege, vt lege forma. C. de off. præf. præt. & in c. fi. de off. arch. & facit quod no. gl. in c. fi. de hær. in 6. & in proposito nostro ꝙ populus non possit vti clausula non obstante lege, no. Bal. in l. cunctos populos. in 1. col. C. de sum. Tri. & fide cath. circa statuta præmissa. & in l. rescripta. C. de preci. impe. off. in 2. col. & Ang. in l. nemo potest. de lega. 1. ¶ Nam ablata est potestas populo in hoc, per d. l. vacuatis. ergo aliquo modo non potest populus ad hoc manum extendere. l. 1. §. de qua re. cum ibi no. per Bar. ff. de postu. per DD. in l. 3. ff. de test. & plenè. per d. Ant. in c. cùm omnes. de const. cum cõcor. ¶ Itẽ videtur ob. l. 1. & l. fi. C. de his q̃ mu. spon. susce. quia respondeo ꝙ casus est valde dissimilis & diuersus & rõ diuersa. ibi enim ille q̃ ad aliqua munera cogi non poterat, sponte aliquod onus subiit, per quod videbatur renunciare in reliquis immunitati sibi competenti. Nam nolens in totum sibi quò ad immunitatem prẹiudicare ea lege subiit onus quod non teneretur ad alia onera, vel ꝙ teneretur ad quædam tm̃, certè valet hæc conuentio, per quam sibi conseruat ius à lege sibi pstitum. ¶ Sed iste Bartholomæus ante conces-

concessionem imunitatis nulla immunitate iuris cõis aut
priuilegio gaudebat, imò potuisset vt dixi, sicut & reliqui
ibi habitantes & onera cogi, vnde ipse quò ad imunitatem
tractat de lucro captando, cõe Rodigij de dãno euitando.
Sed in casu d. l. 1. & l.finalis.erat econtrà, quia ibi ille q cum
republica conuentionem fecit, tractabat de iure suo aliqua
liter conseruando & in totum non diminuendo, q̃ inter se
valde differunt, vt patet in l.fi. C.de acq.poss.& in l.fin.C.de
codi. ¶ Nec ob. si diceretur, ꝙ imò ex causa potest per com-
munitatem imunitas concedi, vt d.l.1.C.de decurionibus.
lib. 10. ergo propter merita beneficia recepta per cõe Rodi
gij à dicto Bart. potuit dicta immunitas concedi, scd̃m ꝙ in
instrumento continetur, qa respondeo, ꝙ ibi in d.l.1.spãli-
ter tm̃ permittitur, vt possit concedi immunitas Doctorib.
& Medicis, sed dict.Bar.non erat Doctor nec Medicus, ergo
ad eum non debet fieri extensio.l.quod verò.ff.de le.& l.ius
singulare.eo.tit.& l.1.ff.ad muni. ¶ Præterea dato ꝙ ex cau-
sa, puta ꝑpter merita, licet communitati concedere imuni-
6 tatem alicui. † dico ꝙ oportet de tablibus meritis constare
aliter quam per illam simplicem assertionem, de qua in in-
strumento, vt eleganter voluit Io. And. in addi. Spe. in Rub.
de reb. eccl. non alie. vbi dixit, ꝙ si prælatus concessit ad vi-
tam Titio redditus prædiorum ecclesiæ, & impendere in fu
turum ꝓmittebat quandiu viueret interueniente consensu
capituli, & quærebatur an valeret. & videbatur quod sic, qa
pro vtilitate eccl. in bene meritos factum fuit.16.q.5.Ioã.in
c.1.de so.& in c.1.de spon.& donatio facta ob merita præsti-
ta & pręstanda reuocari non potest. C.de don.quę sub mo-
do.l.pen.& C.de reuoc.don.l.2.& 3.& l.generaliter.in prin.
contrarium dicit ipse fuisse iudicatũ, quia licet possent præ-
lati moderatè donare iuxta seruitii meritum in c.ad hæc.in
c.relatum.de testa.tamẽ cùm ex causa aliquid permittitur,
non est occasio sumenda pro causa.c.solitę.de maio.& obe.
l.furiosi.§.1.ff.ad l.Iuli.maie.sed veram & sufficientem cau-
sam ad id, quod procedere oportet. bene facit secundum
eum. l. iubemus nulli.vltra prin.ibi sciente sibi nulla occa-
sione vel tempore ad vicissitudinem beneficij collati, &c.
C.de sac.san.eccl.absit enim secundum ipsum quod in pro-
hibitis certo casu permissis stetur verbo dicẽtis casum per-
missum subesse.l.qui testa.ff.de prob. l.cum quis decedens.
§.Titia.ff.de leg.3. ¶ Et per hoc concludit ꝙ requiritur, qđ
verè cõstet de meritis, aliàs non tenet, vt ibi latius per eum.
& id est no.Bar.in l.si fortè.per illum tex.ff.de const.pec.vbi
dicit, ꝙ si quis non potest donare, nisi pro meritis & serui-
tiis, non sufficit simplex assertio donantis.pro quo est illud
quod no.gl.& DD.in l.si dona.C.de colla.& ad idem.l.fi.C.
de exer.& quod ibi no.Bar.& Bal.in Auth.hoc ius porrectũ.
C.de sac.san.eccl.& Bar.in l.per diuersas.C.mand.& quan-
do non credatur in proposito nostro soli assertioni, no.glo.
in l.1.C.de his qui à prin.va.li.10.quam etiam sequitur Bal.
in l.illud.ad fi.C.de sac.san.eccles.deniq; si bene inspiciatur
dictum instrumentũ exemptionis, non bene constat, ꝙ ali-
quis excepto vno facit mentionem de istis & seruitiis. In fa-
ctis aũt ab vniuersitate inspicitur factum vel dictum à maio
ri parte, non autem dictum vnius.l.ꝙ maior.ff.ad muni.c.1.
de his quæ fiunt à maio.par.c.facit c.in omni. de test. & l.vl.
ff.de testa. ¶ Scđò principaliter posito ꝙ dicta immunitas
cõcedi potuerit, nonne est illi derogatum per literas excel-
si principis Nicolai, in quibus expressè fit mentio de immu
nitate Bar. & etiam per alias literas illustrissimi ducis Bor-
sij. ¶ Nec ob. ꝙ dicta concessio imunitatis trãsiuisset in pri-
uilegium subiecti seu in cõtrãctum ꝑpter benemerita, &c.
quia respondeo. ¶ Primò ꝙ illud quod dicitur de beneme-
ritis nihil releuat ad faciendum transire in contractum, per
7 ea quæ suprà proximè dixi. † respondeo etiam prædictis qđ
etiam priuilegium concessum non subdito, vel quod etiam
d trãsiuit in contractum, potest per superiorem reuocari *d* ex
causa propter publicam vtilitatem. hoc primò probatur in
l.quod semel.ff.de decre.ab or.fac, loquitur enim ibi in de-
creto, quod transiuit in contractum, vbi per gl.& clarius ibi
no.Dy.& Bar.& tamen potest reuocari ex causa publicę vti-
litatis, & ita illum tex.allegat ad hoc pręcisè Ang.in l.2.ff.de
his qui sunt sui vel alie.iur. ¶ Pro hoc etiã est tex.in c.in no-
stra.de iniur.& dam.dato.secundum intellectum.Inno vbi
superior. ea quæ in contractum transiuerunt, putà priuile-
gium vel statutum quod transiuerat in contractum, potest
ex causa ꝑpter publicam vtilitatem reuocari, quando re-
uocatio tendit in pręiudicium subditi sibiipsius reuocãtis.
& ibi hoc apertè firmat Ant.de But.q dicit ꝙ opi Bar.in d.l.
oẽs populi.tenentis ꝙ non possint reuocari statuta, quãdo
transiuerunt in contractum, vt quia statutum dicat.si qs de
alieno territorio venerit ad habitandum in ciuitate, sit im-
munis à collectis, &c.debet intelligi talis decisio in nõ sub-
dito reuocanti statutũ, sed dictum Inn.in d. c.in nostra.pro
cedit in subdito, per illum tex. & idem tenet Ant.de Bu.do.
Car.& Io.de Imo.in d. c. nouit.de iu.& in c.quæ in ecclesia-
rũ.de const.& Io.de Fa.& d.Dominicus in c.1.de const.in 6.
¶ Sed dictæ reuocationes factæ fuerunt à dictis principib.
qa semper oẽs dicti exempti subditi fuerunt, & fuerunt fa-
ctæ reuocationes ob publicã vtilitatem, id est, ob necessita
tes cõis Rodigij & aliarum cõitatum & sic ob cãm, vt in lite
ris dicti do.Nicol.continetur, & ẽt in literis supradicti prin
cipis Borsij; dum dicit, potius publico quam priuato bono
consulentes, &c.inhęrẽs autoritati Imperatoris & Iuriscon
sultorum, dicentium publicã vtilitatem priuatæ semper ꝑ-
ferendam.l.1.in fi.C.de cad.tol.Auth.res quæ.C.cõia de le.
l.pe.de princi.credi. ¶ Et alia verba superioris in qbus eius
intentio fundata est ꝓbationem dictæ cãæ faciunt, vt in cle.
literis.cum gl.de prob.& no.in c.nonnulli.in gl.pen.de re-
scri.& facit l.fi.ff.de hær.insti.& l.regula.§.sed & si quis.ff.de
iur.& facti igno. Quod superior, q aliàs id quod transiuit in
contractum, reuocare nõ potest, nihilominus cum cã illud
reuocare possit, tenet Bal.in l.don.quas diuus.C.de don.&
idem videtur ipse velle in l.fi.in prin.ff.de pœ.alleg.l.q fun-
dus.C.de omni agro deserto.lib.11.facit l.item si verberatũ.
§.1.ff.de rei vend.& l.Lucius.ff.de euic.l.venditor.§.& si con
stat.ff.cõia præd.& l.2.& quod ibi Ange.& l.bene à Zenone.
8 C.de quad.præscri. † vbi ꝑpter publicam vtilitatem permit
e titur principi auferre dominium rei priuatæ, & sic auferre *e*
ea quæ sunt de iure gentium quæ aliàs auferre non posset, vt
plenè no.in l.fi.C.si contra ius.& in l.1.ff.de const. prin.& in
d.c.quæ in eccle.per Inn.& in c.quia pleriq;.de immu. eccl.
& Bar.in procemio fforum. ¶ Et ẽt permittitur hoc inferio-
ri à principe, s. ꝙ posset cum cã auferre ius alteri quæsitum,
vt not. gl. in c.consti.in ver.à quocunq;.de reli.domi.& per
gl.25.q.2.in Summa.& Bart.in d.procemio fforum. ¶ Et idẽ
Bart.in d. l. quæcunque. in l.fi.C.de fide instru.& iure hastæ
fis.li.10.vbi dicit, ꝙ per illam l. videbatur quod illi q emerãt
à communi Perusij vendenti res bannitorum non cogan-
tur reddere bannitis ex forma capitulorũ pacis hoc dicen-
tium, tamen contrarium dicit esse verius, quia sicut Impe-
rator potest auferre ius priuatorum pp publicam vtilitatẽ,
vt proximè dixi, quinimò in principe semper præsumitur
esse cã, nisi contrarium apparet, vt not.Cy.& Bal.in l.rescri-
pta.C.de prec.impe.offe.& Iac.But.in l.fi.C.si contra ius.&
Anto.de Bu.in c.cùm inter.de renun.& in d.c.quę in eccle-
siarum.& in d.c.constitutus. & Bald. in l. si testõ.C.de testa.
facit c.in præsentia.de renun.cap.cum inter.& c.sicut.de re
iud.& quod not.gl.in l. relegati. ff.de pœn. ¶ Nec est dicen-
dum, quod superior voluerit auferre ius quęsitum d. Barth.
& aliis habentibus cãm ab eo, quinimò contra fuit de men
te dictorum principum. Nam in literis Nicolai expressa fit
mentio de immunitate Bartholomæi, & in literis præsentis
principis largior quàm esset in ipsa supplicatione & inter-
rogatione, prout etiam interdum contingit.l.1.§.stipulan-
ti.& §.si qs.ff.de ver.obl.nam in dicta reuocatione sunt ver-
ba geminata & prægnantia, vt patet ibi exemp. eorum qui
in dictis comitatibus adiuncti siue exempti appellantur &
quorumcunq; hmõi, &c.vnde verba illa geminata & dupli-
cata debent latiorem effectum inducere q̃ verba simplicia,
quia ostendunt disponentis latissimam & enixam volunta-
tem, vt est text. valde singul.in l.balista.ff.ad Trebel.& gl.in
cap.ex eo.versicu.vt omnia & singula.de elect. in 6.& gloss.
in Clem.1.in verbo, quibuscunq;.de iudi.& gl.in l.cum pœ-
na.in

na.in gl.2.ibi dum dicit quocunq; modo,&c.ff.de arbi.¶Et intentio principis fuerit auferre ius contractum tertio, patet ex verbis dictarum vltimarum literarum. Et præsertim dum dicitur in eis, ex certa scientia & de plenitudine nostrę
9 potestatis.†per quę verba colligitur principem voluisse auferre ius tertij ét quocunq; quæsitum. sicut quando apponitur clausula non obstante, quę æquipollet prędictis clausulis, vt no.in c.statutum.in gl.in verbo, literarum.de rescr. in 6.& in c.1.in gl.in verbo, nascatur.de consti.eo.lib.& not. gl.in l.fi.C.si contra ius.& plenè Io. And.in c.de exces.præl. in 6.in nouel.& in c.nonnulli.de rescrip.ita voluit dominus Anto.& Io.And.in d.c.quæ in ecclesiarũ.de consti.vbi concludunt, ꝙ nisi dubitetur an princeps voluerit auferre cum effectu ius tertij inspiciatur, an constet an vti voluerit plenitudine potestatis, puta quia dixerit non obstante leg. alleg.
10 no.per Cy.post gl.in d.l.fi.C.si contra ius vel vti. ¶†Tertiò principaliter corroborantur prædicta ex his quæ dixit Ange.in l.1.§.si quis tutor.ff.quando app.sit.vbi per illum text. dicit, ꝙ ibi erat casus in terminis & cõiter ignoratur secundum eum, ꝙ si aliquis habet immunitatem à datiis & collectis & aliis grauaminibus, & describitur in libro debẽtium soluere collectas & alia grauamina, si postea requiratur, vt soluat: non sufficit priuilegium immunitatis allegare excipiendo quod non debet soluere, ꝓpter priuilegium, imò in continenti cum scit se descriptũ, & per consequẽs se vocatũ ad collectas & onera, debeat appellare infra tps datũ ad appellandum, & sic intra decem dies. quod reputabat ibi Ang.
f fesse notandum quod nescitur practicari.& per Bar.& gl.in l.hi qui.& in l.si ascribatur. C.de app.& in l.1. C.qui ad ciui. mu.li.10.& bonus casus.in l.2.in princ.ff.de vac.mun.¶Ergo si apparet dictum Bar.vel alium de prædictis qui habuerunt causam ab eo habuisse sententiam de reuocatione dictæ immunitatis seu vocatum fuisse ad onera soluenda, & per ipsos non fuisse appellatũ, sequitur ꝙ amplius querelæ locus non est, vel ad plus vltra annum à die grauaminis audiri non habuerunt, vt l.quia grauatos.C.de cens.l.11.& per id quod not.Bal in l.forma. ff. de cens.§.si cum ego.& sic videtur concludendum Bart.ab ecclesia inuestitum & ipsum ser Ant.habentem in effectu causam ab eo licèt mediatè teneri ad collectas & onera.& dixit And.de Iser.in c.1.quæ sint re-
11 galia.super verbo.& plaustrorum & nauium, †ꝙ laicus tenens in emphyteusim rem ab ecclesia tenetur ad collectas
g & soluẽdas, ꝓpter fructus quos percipit, dato ꝙ ecclesia cogi non possit, quia secundũ eum res sumit conditionem à persona, non econtrà.l.1.C. de impo.lucra.descri.li.10.& gl.in l.fi.in fi.C.de inoff.test.& ar.in l.pecudum.ff.de vsur.& l.1.& 2.ff.de stat.ho.& l.iustissimè.ff.de ædil.edi.& ita de consuetudine solitum est seruari.vt alibi dicunt Do.Facit l.quæro, & quod ibi Bar. ff. de vsufr.leg.& l.2.ver.pu.functionum.C. de iure emphyt.& l.neq;.de impen.& l.si pendentes.§.si qui cloacarij.ff. de vsufr. de quo articulo vlterius non discutio, prędsertim quia de eo in scripturis nec in themate hęsitatur. ¶Et ex prædictis patet euidens ad allegata in contrariũ responsio, ꝙ concessio in forma prędicta non tenuit, vt plenè sum prosecutus in primo principali fundamento deducto in fauorẽ cõis Rodigij. ¶Scđò respondeo derogationibus factis dictæ immunitati. ¶Tertiò respondeo ex negligentia possessoris vocati ad onera & non appellantis, vt hæc oĩa superius sunt seriosè deducta. ¶Non obst.quod dicebatur dictam ĩmunitatem non subdito reuocari non posse, & qa videtur in contractum transiuisse, ꝓpter merita, quia dico ꝙ dicta reuocatio facta fuit per superiorem, cui dictus Bar. & reliqui erant subditi, nec est verum ꝙ facta fuerit per modum cõtractus, qa non extat quod dictus Bart.se ad aliquid obligauerit per se, vel per alium noĩe suo. nec illa narratio meritorum aliqd operatur, vt plenius sigillatim discussum est suprà circa oĩa. ¶Præterea si concessio ĩmunitatis non tenuit, frustra de reuocationis validitate tractatur. ¶Item colligitur alia responsio in negligentia in non appellando, de qua suprà dixi. & per hoc patet ꝙ nõ oportet specialius responderi ad id, quod in contrarium dicebatur, videlicet quod ad hoc, vt reuocatio priuilegij teneat, requiritur qđ de priuilegio mentio fiat, vt in l.3.C.ad Syll.cum si.nam ad hoc spãlius respondeo, primò ꝙ in literis Marchionis Nico
12 lai fit de immunitate Bartholomæi mentio. ¶†Præterea in literis præsentis Ducis fit mẽtio generaliter de oĩbus & quibuscunq; exemptis in dictis cõitatibus. vnde dico quod ad hoc, vt intelligatur derogatũ priuilegiis ĩmunitatum non clausis in corpore iuris, satis est ꝙ in lege aut in statuto vel ꝓuisione emanante per modum legis, ꝓut dictam reuocationem pro lege haberi & registrari voluit dictus princeps, sit mentio facta in genere de priuilegiis ĩmunitatum, licet singularis mentio de quolibet facta non sit, ita voluit Fede. de Se. cons.47.incip. Habita super casu prædicto collatione & declaratione conuenienti, &c.alleg.c.qa sæpe.de elec. & c.offiñ.in gl.concedentes.de hæret.in 6.& text.in Cle.1. & ibi no.in Cle.2.in fin.de sepul.concordat tex.in Clem.ex frequenti.& in Cle.cum ex eo.de sent.exc.& quod no.gl.in l.1.in ver.rescri.C.de na.lib.& in Auth.de non alie.§.& hoc autem.& in Auth.de tabelli.in verbo, participans.& qđ habetur in c.1.de exces.præl.in 6.cum ibi plenè no.per Io.An. in nouella.& no.plenè Bar.in extrauag.ad reprim.in verbo non obstante.& in l.fi.C.si contra ius.& Bal.de pace Const. in verbo, libellarium, aliàs super verbo non obstat.& Lapus maximè, & DD.& Mod.in c.1.de const.in 6.in terminis propriis.no.Pau.de Ca.in l.si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de le.1. & Io.de Imo.in l.licitatio.§.earum.in fi.ff.de pub.sed de dictis exẽptis generaliter est facta mẽtio in dictis literis, ergo illud sufficit.¶Nec etiam ob.quod debeat intelligi facta reuocatio de illis qui in schedula nominati erant.& ꝙ indubio videatur princeps voluisse auferre ius quæsitum tertio, quia respon.ꝙ imò in ꝓposito contrarium est verum.Et opportunè deduxi suprà circa principale fundamẽtum.¶De reuocatione dictæ exemptionis ét constat ex quadam confirmatione statutorum Rodigij facta per Marchionem Nicolaum die 18.Iulij 1440.iuncto statuto per ipsum firmato sub Rubrica, ꝙ oẽs soluant collectas, &c.vbi prouisum est, quod oẽs habẽtes possessiones & bona super pollicino Rodigij teneãtur soluere collectas & grauamina & alias factiones facere, exceptis his, quibus per idem statutum vel per illustrissimum dominum Marchionem sit vel fuerit concessa immunitas & exemptio specialis, & est in confirmatione clausula derogatoria, vnde illa exceptio firmat regulam in omnib.aliis casibus.l.quæsitum.§.inde Neratius.ff.de fun. instru.leg.no.in his.ff.de leg.ergo exceptis exemptionibus à Marchione concessis derogatum est omnibus.¶Nec ob. quod statutum illud debet intelligi de exemptionib.de futuro, non de exemptionibus in præteritum concessis, cum illud verbum fuerit, positum in dicto statuto debet intelligi & accipi in statutis, vt importet futurum tm̃, vt no.glo.& DD.in c.2.de constitutionibus.in 6.& glo.& Doct.in c.1.de cler.non resi.eo.li.& gl.& Bal.in l.cum tale.§.pe.ff.de cond. & demon.& no.Bal.in l.oẽs populi.in 6.q.princ.in vers.pono, &c.ff.de iusti.& iure.& in l.cum lex.ff.de leg.& Cyn.& Bal.in l.leges.la 2.C.de legi.& cano.in c.fi.de quæst.& Moder.in l.cum in secundo testa.ff.de iniust.test.quia respondeo, ꝙ illud esset verum, vbi solum appositum fuisset illud verbum fuerit, sed in dicto statuto dicitur sit vel fuerit, ergo si statuentes voluissent intelligi de futuris exemptionibus, non erat necesse addere illud verbum sit.vnde apparet qđ voluerunt sentire etiam de immunitatibus concessis tempore dicti statuti, aliàs illa verba nihil importarent.in l.si quando.in princ.ff.de leg.1.& in c.si Papa.de priuil.in 6.bene facit quod not.Bald.in Rubrica. C. de contrah.empt.in 9.q.& quod habetur in præal.l.balista.¶Nec etiam ob.si diceretur, quod etiam in casu isto extabat concessio immunitatis facta per d.Marchionem Nico.Bart.dummodò solueret singulo anno ducatos quinq;, quia ex quo illa cõcessio
13 fuit facta per Marchionem Bart.†vnde in dubio debet intelligi personalis, & non transit ad successores.l.1.§.fi.ff.de iur. immu.& plenè no.in l.sordidorum.C.de exc.mu.li.10.¶Et ꝙ in dubio talis concessio ĩmunitatis debeat intelligi personalis, firmat gl.& Doct.in c.cum venissent.de instit.& gl. 16.q.1.in c.possessionis.Ioan.Andr.in regula, priuilegium. in mer-

in mercurialibus.& Pe.Cy.& Bal.in l.fi.ff.de conſti.princ.& Bart.in l.1.C.eo.per illum tex.& Cy.in l.hæredes.C.ad Velle.& Ray.& Bar.in l.quia tale.ff.ſol.ma.& ibi in terminis noſtris firmat hoc expreſsè Io.de Imo.& Pau.de Leaz.in ſua diſputatione incipiẽte, Papa ſcribit Epiſcopo. & pro iſta opi. videtur caſus non violando in l.forma,§.quanq̃. ff.de cen.ſecundum Io.de Imo.in d.c.cum veniſſent.idem tenet ibi Pe. de Anch. referens ita tenuiſſe Old.prout refert etiam Bart. in l.pater.ff.de ſerui. leg. & pro hoc alleg. quia priuilegium eſt reſtringendum,vt no. Io.An.in c.olim.de verb.ſign.& 3. diſt. paruulæ.in l. ſi quando.C.de inoff.teſt.etiam per Bart. in præall. l.fi. ff.de conſti.prin.Ex quibus concluditur,d.ſer Ant.non debere dicta immunitate gaudere.Nec etiam prædictis obſt.quoddam aliud priuilegium immunitatis conceſſæ filiis quondam domini Anto. mihi nuper exhibitum, quia reſpondeo,vt dixi ſupr.circa immunitatem dicti Bart.

ADDITIO.

a ¶Non poteſt.infrà libr.4.conſil.54.Paul.conſil.229.conſi. 317.lib.1.Bert.conſi.160.ponitur.col.1.lib.1.And. Tiraq.re. l.ſi vnquam.ver.don.largitus.nu.13. C.de reuoc.donat.

b ¶Priuilegium.& ibi Phi.Tra.Bal.conſi.24.conſi.375.in fin. lib.4.Ang.conſi.1.col.2.Ancha.conſil.327.Alex.l.quia tale. ff.ſol.matr.Iaſ.l.apud Iulianum.§.ſi quis alicui.col.2.de leg. 1.l.ſi ſic.la grand.de verb.obli.conſi.27.lib.1.conſi.218.lib.2. Bal.l.vectig.C.de vect.in addi.Spe.in tit.de inſtru.edi.

c ¶Conſuetudinem. quam etiam teſtatur Alexã. infrà lib.2. conſi.68.nu.22.5.col.52.Dec.conſil.694.Anto.Ru.conſi.9. numer.10.Guid.Pap.dec.Delphi.297.& communis praxis huius regni.

d ¶Reuocari.in conſi.216.lib.2.conſi.16.col.pen.lib.5.Paul. conſi.200.in fi.lib.2.Alber.Brun.conſi.10.col.9.Fran.Rip. reſpon.6.col.pen.reſpon.7.col.4.ſub tit.de reſcri.Cur.iun. conſi.1.nu.24.Matth.Afflict.dec.Neap.124.

e ¶Auferre.in conſil.190.col.2.l.2.Iacobi de de ſan.Geor. tract.feud.verſi.& adhærẽ.& Feder.ad fin.Albe.Bru.conſil. 12.col.30.conſil.133.Iaſ.conſil.134.col. 8.lib.2.conſi.46.col. 4.lib.3.

f ¶An ſequitur. Dec.conſi.638.Lud.Goza.conſi.23.

g ¶Collectas.bene facit text.in l.licitatio.§.fin.de publica.l. vnica.C.qui.mo.excuſan.hi qui poſt imple.lib.10.adde Bal. conſi.31.lib.1.And.Iſer.c.vno.quæ ſint regal.col.2.in vſi.feu. Phi.Fran.c.quanquam.de cenſi.in 6.Fran.Rip.tra.de peſte. fol.99.& reſpon.22.col.5.cum ſeq. ſub tit. de præſcri.Bertr. conſil.4. Suppoſita.lib.1.

SVMMARIVM.

1 *Conditio ſat eſt quòd habeatur aliquo momento pro impleta.*
2 *Diſpoſitio cenſetur modalis,non conditionalis.*
3 *Teſtamenti ſcientia præſumitur ex narratis.*
4 *Legatum agnoſcens ſe obligat ad onus illi annexum.*
5 *Oblatio verbalis non ſufficit in eo qui tenetur ratione reddere.*
6 *Legatarius non liberatur à modo implendo licet hæres ſit in mora.*
7 *Oblatio debet fieri congruo loco & tempore.*
8 *Confeſſio & promiſſio erronea etiam geminata condicitur.*
9 *Rationes reddere promittens renunciat remiſſioni ſibi de hoc factæ.*

CONSILIVM CII.

VIſis & ponderatis his quæ narrantur in themate. ¶ Circa primum dubium quo quæritur, vtrum ex eo ꝙ negauit & recuſauit dictus Bart. reddere rationem dicti computi ad partem debeat carere commodo legatorum ſibi d.Bart. relictorum? ¶ Et videtur prima conſideratione dicendum quòd non, quia tempore quo prima legata aſsignata fuere dicto Barth. per tutores teſtamentarios dicti Nicolai, dict. Bartho. obtulit eiuſdem tutoribus, ſe paratum facere quitationes & alia,ad quę tenebatur virtute dicti teſtamenti,vt narratur in inſtrumento rogato de anno 1347. die 3.menſis Ianuarij. vnde cum ſteterit per dictos tutores, quominus conditio liberandi & quitandi dictum Nicolaũ, & reddendi rationem dicti computi adimpleretur, pro impleta habetur.l.1.C.de inſti.& ſubſti.ſub condict.fact.l.iur.ciuili. ff.de cond.& demonſt. ¶Et in ſpecie ꝙ ſufficiat ſtetiſſe per tutores, quominus cõditio impleatur & pro impleta habeatur, probatur in l.3.§.non ſolum.ff.de ſtat.lib. facit l. ſi ex legati
1 cauſa.iuncta l.ſeq.ff.de verb.obl. ¶†Plus dicit Bald. & Sali. in d.l.1.C. de inſtit. & ſubſtit. ꝙ ſufficit ꝙ aliquo momento conditio habeatur pro impleta, & ſic ꝙ aliquo momento ſteterit per illum cui impleri debeat conditio.arg.l.ſi quis hæredem.C.de inſtit. & ſubſt.bene facit l.ſi hæres cui fideicommiſſum.ff.ad l.Fal.& in l.cum quidam.C.de cond.inſe. vbi litera dicit,niſi ipſe oblatas pecunias,&c.& ibi no.Bart. & not.Io.de Imo.in l.ſi teſtamento.la 2. ff.de condi.& dem. ¶Et licet Pet.& Cyn.in d.l.2.in 3.q.C.de inſtit.& ſubſtit.tenuerint contrarium, eo quia vltima mora nocet. l. illud. ff. de peri.& commo.rei vend.l.fi.§.pen. ff.quorum leg.tamen contraria opin.præcedens dicitur verior per ſuprà allegata pro illa parte.& ad allegata per Cy.& Pe.poteſt reſponderi, vt not.per Bar.in l.cum quidam.ſ. ꝙ iura loquuntur,quando aliquid erat in obligatione, nos autem loquimur in eo quod erat poſitum in conditione.¶Sed præmiſsis non obſtantib.contrarium puto in caſu noſtro eſſe de iure verius,
2 & præſertim ex infraſcriptis. ¶ † Et primò præſuppono,ꝙ dicta legata intelligantur fuiſſe relicta dicto Bart. ſub modo,vt colligitur ex verbis teſtamenti.ibi, dum dicitur ei prędicta ſupraſcripta lega.& etiã alia ſuprà facta relicta & confeſſata in dictam vachctam fecit dicto Bart.cum hac conditione & onere quod ipſe Bart. teneatur, & debeat quittare & liberare hęredem ab omnibus,in quibus vſq; in pręſentẽ diem dictus teſtator eidem Bart.teneri reperiretur.item ẽt cum conditione ꝙ vltra prædicta dictus Bar.teneatur reddere & facere bonum cõputum & rõnem eius hæredis vnius hæredi cõputi tenuti ad partem Venetiis per ipſum Bar. & Marcum de Guiditionibus,pro rata contingente ipſum teſtatorem. itẽ vnius alterius computi tenuti Venetiis,&c. ¶Nam dicta verba cum hac conditione & onere non denotant propriè conditionem ſed modum. l.ea conditione.C. de reſcin.vend.& ibi not.Bal.& Sali. qui etiam pro hac allegant l.nihil.cum ibi no.per Bar.ff. de coniung.cum emanc. lib.probatur etiam in l. cum res. & ibi not.Bal.C.de don.& in l.quoniam.& ibi Bal.& Sali.C.de rerum permu. ad idem tex.in l.ſi ſocietatem mecum.in prin.& quod ibi not. ff.pro ſocio.& ibi Bart.in prin.& l.Męuia.ff.de manu.teſta & l.2.§. fin.ff.de dona. ¶Et not. Bart.l.quibus diebus.§. Termilius. circa primam col. ff.de condi.& demon.vbi dicit,ꝙ ſi teſta-
a tor legat tibi centum ea conditione, *a* vt aliquid facias, ꝙ hoc non obſtante erit modus,& non conditio.per d.l. Mæuia. & per d.l.2.§.fin.& ideo dicit,quod illa verba prolata à teſtatore cum conditione, &c. non accipiuntur propriè ꝓ conditione,cum communiter teſtatores quid ſit,ignorent. & ideo ſignificatio verborum magis inſpicitur.¶Et iõ dicit Io.And.in addi.ad Spe.in tit.de inſtru.edi.§.nunc aliqua.in pen.col.ꝙ ſi teſtator inſtituit extraneum hæredem,& poſtea multa legata reliquit, & ad illa deputat executores cum plena poteſtate,& in inſtitutione fuerit vſus his verbis,inſtituo Titium mihi hæredem vniuerſalem in omnibus bonis meis hac conditione ꝙ nõ ſuccedat nec poſsideat dicta bona,nec eorum partem poſsit habere nec recipere poſſeſsionem illorum, donec ſuprà dicta legata per dictos executores fuerint plenè ſoluta, quod dicta non faciunt conditionem,ſed denotant quoddam onus impoſitum hæredi in ꝓhibendo apprehenſionem hæreditatis ad certum tempus, allegat id quod legitur & not.in d. ca. verum. ¶ Confirmo, quia vbicunq; verba poſſunt ſe habere ad modum & condi-
b tionem,potius denotant modum, *b* vt not.Bar.in l.cum mota,iuxta principium. C. de tranſact.per l. quæro.§.inter lo-
* catorem.ff.locati.& ſequuntur* cõiter DD.in d.l.cum mota.& Cy.in l.cum quis. C.de iur.& fac.igno.verſic.nunc veniamus ad ſecundam ſpeciem. & not. Moderni in d.§.inter locatorem.& Bal.in l.& ſi poſt tres. ff.ſi quis cau.col.4.verſ. iuxta hoc quæro quod in dubio præſumatur,&c.¶Nec ob. l.à teſtatore.ff de cond.& demon. quia ibi hoc operatur natura abſoluti ablatiui,vt per Barto.ibi, & in d.§.Termilius. ¶Comprobatur etiam, quia teſtatori in dicto teſtõ con-

fessus est se teneri dict. Bar. à Norfinio pręsenti & stipulanti
florenos mille ex quadam concordia facta cum dicto Bart.
vt latius in dicto testo patet, & successiuè facta sunt legata
plura dicto Bart. & demum adiecit testator dictam clausu-
lam & prędicta suprascripta legata & oĩa alia suprà facta re-
licta & confessata dictus Baptista fecit dicto Bart. cum hac
conditione & onere videlicet, &c. Sed ita est quod sine du-
bio dicta confessio, de qua suprà, non redditur conditiona
lis sed modalis, quia confessio ipsa erat absoluta & perfecta
sic in esse producta: & de natura conditionis est, quod insit
vel adiiciatur rei producendæ, non autem in esse productę.
l. cum tale. §. 1. ff. de cond. & dem. & ita pro no. allegat istum
tex. ad hoc Bal. in d. l. & si post tres. in 6. col. & no. etiam Bal.
in d. l. cum mota. & in d. l. si societatem mecum. in lect. Flor.
& facit l. Thais. §. Stichus. ff. de fideicom. lib. ¶ Et in proposi
to no. Sal. in l. ea conditione. per illum tex. C. de rescin. ven.
vbi dicit hanc esse rationem illius l. quia illud quod erat ex-
plicandum, veniebat implendũ post actum venditionis per
fectum. ¶ Sicut ergo quò ad dictam confessionẽ, illa dispo-
sitio dicitur continere modum non conditionem, ita etiam
esse debet quò ad alia legata, quia testator confessioni & le
gatis pariter sub eadem determinatione adiecit illa verba,
scilicet cum hac conditione & onere, quia quando plura sub ea-
dem determinatione ponuntur, dẽt intelligi, vt pariformi-
ter determinentur. l. si legatarius. §. fi. ff. de leg. 4. l. iam hoc
iure. ff. de vulg. & pup. l. quis. C. de imp. & aliis subst. ¶ Scd̃ò
principaliter præsuppono cum aliquid legatur sub modo si
legatarius modum nõ adimplet, priuatur legato, & si illud
acceperat, restituere tenetur illud hæredi. l. si hæres. ff. de
cond. ob cãm. l. libertos. §. Lucius. ff. de au. & arg. leg. & not.
per Bart. in d. §. Termilius. in vlt. col. ¶ Ex his ergo sic p̃sup-
positis infertur, quod cùm do. Bar. recusauerit implere mo
dum prædictum in reddendo dictum computum ad partẽ,
vt puncto narratur, ꝙ ipse tenetur ad restitutionem p̃dicto
3 rum legatorum, quibus venit priuandus. ¶ † Nec potest prę
tendere ignorantiam testamenti dictus Bar. cùm de eo ha-
buerit scientiam, vt patet in instrumento ex quo petiit satis
factionem legatorum & obtulit se paratum facere quieta-
tionẽ, & alia quæ tenebatur vigore dicti testamenti, & illud
sufficit, vt de se patet. ¶ Et etiam patet ex no. per Bart. in l. q
Romæ. §. duo fratres. in 4. q. ff. de verb. ob. & Bal. in c. 1. §. pe.
in titu. Imper. Lotharius. in vsib. feu. & Ang. consi. 59. incip.
Quidam paterfa. habens, &c. l. 1. C. de pact. iuncta l. de his.
& l. non est ferendus. ff. de transac. ¶ Probatur etiam de sci-
entia contentorum in testõ per instrumentum acceptatio-
nis tutelæ, quo instrumento ẽt apparet, ꝙ dictum testm̃ per
uenit ad manus dicti Bart. & istud sufficit, vt in d. l. non est fe
rendus. per quam dicit ibi Bal. p̃bari ꝙ ille qui vidit testm̃,
præsumitur habuisse notitiam totius testamenti, sicut ille
qui habuit penes se acta, præsumitur omnia legisse, vt in c.
constitutus. de test. ¶ Nec potest negare Bart. se non teneri
reddere rationem illius computi tẽti ad partem, de quo in
testamento mentio facta est, quia cùm dict. Bartholomæus
agnouerit dicta legata, & obtulerit se paratum facere ea ad
quæ tenebatur vigore dicti testamenti, visus est fateri se te-
neri reddere dictam rõnem, nisi p̃bauerit se post testm̃ red-
4 didisse, † quia qui agnoscit legatum, dicitur se obligare ad
subeundum onus illi legato iniunctum. c. officij. de testam.
l. sed si non seruus. in prin. ff. ad l. Fal. l. cùm ab vno. ff. de leg.
2 no. gl. in l. Titia. cum testõ. §. qui in vita. in vers. petitione.
eo. titu. ¶ Non obstant ea quæ in contrarium allegabantur,
quia dictus Bart. obtulerat se paratum facere ea, ad quæ te-
5 nebatur virtute testamenti. † quia respondeo, ꝙ ista obliga-
tio non fuit legitima & sufficiens: quia ille qui tenetur red-
dere rationes, debet producere & offerre scripturas legen-
das in quibus continentur rõnes, & offerre reliqua in quib.
restat debitor, vt est tex. in l. cum seruus. ff. de cond. & dem.
¶ Et si dicatur debita non sunt clara, debet realiter & actua
liter offerre fideiussorem de reddendo id in quo apparebit
eum restare debitorem in calculo rõnum, vt l. seruus si hæ-
red. §. fi. de stat. libe. Et nisi dicta oblatio librorum seu scri-
pturarum & fideiussoris realiter & actualiter fiat, non dici-
tur oblatio legitimè facta, quia non sufficit verbalis obla-
tio. l. qui. 10. §. idem responsum. ff. de sol. & d. l seruus si hęre.
§. fi. no. Bar. & alij. in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de no. ope.
nun. & l. acceptam. C. de vsuris. & in proposito nostro in eo
qui habet rationes reddere, no. Ang. & Io. de Imo. in l. si mo
ra. ff. sol. ma. & in l. 4. §. prætor. ff. de re iud. ꝙ Ang. in l. si quis
dicat. ff. de manumis. & in l. si residuum. C. de dist. pign. in l.
6 insulam. ff. de verb. obl. ¶ † Secundò respondeo, ꝙ posito ꝙ
opi. Bal. & sequacium in l. 1. C. de insti. & substi. sit vera in di-
spositione conditionali, videlicet ꝙ si semel stetit per illum,
in cuius persona debebat impleri cõditio quominus fuerit
impleta, habetur pro impleta, & non tenetur amplius ad
implendum ille, cui erat impositum onus conditionem im
plendi, tamen aliud est in eo cui est impositũ onus implen-
di modum, prout fuit in casu nostro, quia licet semel stetis-
set per illum in cuius persona debebat modus impleri, quo
minus impleretur, & quãtum ad potestatem consequendi
legatum non ob. legatario quod modus non sit impletus. l.
1. C. de his q̃ sub mõ. tamẽ hæres postea petierit impleri mo
c dum, dico quod debet imperi, ꝗa pro obseruantia talis mo
di cõpetit obligatio & actio hæredi, ad cuius vtilitatem fuit
adiectus modus. l. 2. & ibi plenè no. C. de don. q̃ sub mõ. no.
per Bar. in d. §. Termilius. ad fi. Sed ita est, quod vbi compe-
tit obligatio & actio, q̃uis ille cui dicta actio cõpetit, semel
fuerit in mora, non extinguitur dicta actio. l. qui 10. in prin.
ff. de solu. l. illud. ff. de peric. & commo. rei ven. & istud est q̃d
not. per Bar. in d. l. cum quidam. C. de con. inser. quæ rõ ces-
sat in eo quod relictum est sub conditione. l. si quis sub con
ditione. ff. si quis omis. cã test. ¶ Præterea etiam quando tra
ctatur de implemento cõditionis ad hoc, vt dicta conditio
habeatur pro impleta, oĩnò requiritur q̃d appareat, ꝙ ille
in cuius persona debebat impleri noluerit, vt in d. l. in testõ,
la 2. ff. de cond. & dem. ¶ Et non videtur ꝙ ex verbis dicti in
strumenti, in quo dicta oblatio Bartholomęi cõtinetur, ap-
pareat ꝙ hęres dicti Bar. seu tutores eius noluerint, ꝙ dicta
7 conditio impleretur. ¶ † Deniq; oblatio debet fieri cõgruis
loco & tempore. l. si soluturus. ff. de sol. l. mora. in prin. ff. de
vsu. vnde debuit Bart. præmonere tutores, vt se præmone-
rent, aliàs prouiderent circumspiciendo scripturas testato
ris ad dictam rationem pertinentes data aliquali temporis
cõmoditate eis, ar. l. q̃d dicimus. & l. ratum. ff. de sol. ¶ Nec
ob. etiam p̃dictis quia quando petiit Nicolaus à d. Bar. red-
di rationem dicti computi ad partem, intentauerit condi-
tiones ex statuto, & non actionem ex testamento, ꝗa respon
deo, quod est bene verum ꝙ ad hoc, vt Nicolaus potuisset in
illo iudicio intentato consequi declarationem priuationis
dictorum legatorum, erat opportunum intentare & addu-
cere per viam testamenti, quia per statutum non prouide-
batur circa priuationem. Sed si nunc vult Nicolaus conse-
qui, vt priuetur dictus Bar. dictis legatis, eò quia non adim-
pleuit modum seu modos oẽs copulatiuè expressos in dict.
testõ, vt tenebatur iuxta l. si hæredi plures. ff. de cond. instit.
& l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubiis. nihil repu-
gnat quominus possit hoc facere, & per ea quę facta sunt in
alio iudicio, in quo intẽtata fuit conditio ex dicto statuto,
satis erit quod appareat ꝙ Bart. recusauit computum & ra-
tionem prædictam reddere. ¶ Nec fuit necessarium ꝙ in di
cta requisitione vel petitione reddendæ rationis fieret men
tio ꝙ legata fuerant relicta dicto Bar. cum dicto onere red-
dendæ rationis, & quod nisi redderet intendebat Nicolaus
petere quod priuaretur Bart. dictis legatis, quia postquam
certus erat Barth. de dictis legatis cum dicto onere relictis,
non erat amplius de hoc certificandus. l. 1. in fin. ff. de ac. em.
l. item veniunt. §. petitum. ff. de petit. hære. vnde postea suc-
cedit dispositio legis, quæ facit morosum teneri ad pœnam
priuationis, sicut quãdo debitor est obligatus ad spẽm sub
pœna, satis est quod constituatur in mora circa spẽm præ-
standam, & si non præstat, incidat in pœnam, quia tenetur
de interitu, vel ad aliam pœnam si promissa est. in glo. l. si ex
legati cã. & l. ita stipu. ff. de verb. oblig. & l. quod te. ff. si cert.
pet. ¶ Et hæc tantò magis procedunt, cum in dicto iudicio
intentato fuit productum etiam dictum testamentũ, q̃uis
non

non esset opportunum per prædicta. ¶ Et quia hic casus & culpa commissa per dictum Barth. est sufficiens in faciendo eum incidere in pœnā priuationis, qua dignus meritò iudicari debet, ꝓpter eius infidelitatē & ingratitudinē, attētis maximis beneficiis in eum à testatore collatis, vt satis ex testō colligitur. ideo nō opus est insistere circa alias culpas & infidelitates allegatas contra dictum Bart. de quibus in themate fit mentio. ¶ Actio autem quæ competit dicto Nicol. contra dictum Barth. pro dictis legatis restituendis, est condictio ob causam seu sine causa, vt d. l. libertorum. §. Lucius. cum gl. in verbo vlti. ff. de annuis lega. & in d. l. si hæres. ff. de condi. ob causam. ¶ Et ex his solum remanet aliud dubium quo quærebatur, vtrum siue possit siue non possit priuari dictus Barth. legatis, an nihilominus possit dictus Bar. compelli ad implendas dictas cōditiones, quas propriè dixi esse modos, siue non? dicendum est ꝙ sic, vt probaui per not. per Bar. in d. l. cum quidam. iuncta l. 2. C. de his quę sub modo. Item ex eo, quia dicta oblatio facta per dominum Bart. non fuit legitimè & efficaciter facta, vt suprà probaui, & actio quæ competit ꝓ implendis conditionibus, id est, modis prædictis est actio ex testō, per d. l. 2. & no. Bart. in præalleg. §. Termilius. ad fi. ¶ Circa aliud dubium quo quæritur, vtrum ex quo non apparet dictum Nicolaum, vt hæredem prædictum, vel dictum Bart. tanq̄ tutorem occasione dictæ compositionis factæ cum dictis de Guiditionib. in aliquo tamē dictis de Guiditionib. teneri, & per eos nihil solutum esse ex dicta causa, pro d. Nicolao per præfatum Bart. competat conditio obligationis & promissionis factæ ex dicto instrumento manu dicti ser Anton. de Matthæsel. celebrato

8 de anno 1462. die 4. Nouemb. † breuiter respondeo, ꝙ si ex tenore dictæ compositionis factæ cum dictis de Guiditionibus, de qua in dicto instrumento fit mentio, nullibi appareat dictum Nicolaum, vel alium suo nomine teneri in aliquo dictis de Guiditionibus resultat conclusio, ꝙ dicta promissio & obligatio facta per Nicolaum, tanq̄ per errorem facti possit condici per condictionem indebiti, vel sine cā. l. is qui plusquam. ff. de cond. indeb. l. qui sine causa. ff. de condi. sine causa. à pari enim procedit promissio & solutio. l. fi. C. ad l. Falci. l. si patronus. ff. de don. sed ille qui oīno indebitum per errorem soluit, repetit. l. 1. & ibi plenè no. ff. de con. inde. & l. cùm quis. C. de iuris & fac. igno. ¶ Igitur idem esse debet, si per errorem promisit. præsumitur autem per errorem promisisse, vbicunq; apparet rem aliter se habere, vt si promittitur tanquam debitum, & apparet ꝙ non erat debitum, vt in proposito nostro. l. cum de indebito, in prin. cum gl. ff. de proba. l. de ætate. §. qui iusto. cum ibi not. in gl. ff. de interro. actio. l. sed si. in prin. ff. de condi. indeb. l. stipu. C. de iuris & fac. igno. & plenè no. Bart. in l. non fatetur. ff. de confes. & per DD. in c. fin. de confes. cum simil. & hoc procedit, siue dictus Nicolaus semel, siue ēt pluries confessus fuisset se debere, vt ꝓbat gl. 1. cum ibi notabiliter traditis per Bald. in l. 1. in 1. not. C. de erro. calcu. vbi ex illo text. colligitur ar. ꝙ erronea confessio etiam sæpius repetita potest reuocari.

9 ¶ Quantum verò ad aliud dubium quo quæritur, an dictus Bartholomæus propter promissionem per eum factam de saldando dicto & de sociis dictæ societatis, de Luca rationē & computos & liberos dictę societatis cum restitutione reliquorum capitalis & lucri, vt constat per instrumentum rogatum manu ser Michaelis. Io. de Tri. de anno 1465. die 23. Septemb. intelligatur renunciasse remissioni sibi Bartholomæo, & aliis tutoribus factæ per dictam Baptistam testatorem in testō ad reddendum rationem administrationis tutelæ eorum, saltem pro comprehensis in dicta eius promissione? & breuiter respondeo ꝙ sic, quia ex quo dictus Bart. habebat scientiam testamenti & compræhensorum in eo, vt suprà ostensum est, & per consequens sciebat dictum testatorem liberasse eum à reddenda dicta ratione administrationis, & nihilominus dictus Baptista promisit dicto Nicolao, & sociis saldare computa & rōnes dictæ societatis cum cōsignatione suæ partis capitalis & lucri, videtur in hac parte voluisse renunciare dictæ dispositioni testatoris. l. 4. §. fin. ff. si quis cau. l. si patronus. ff. de don. l. si quis delegauerit. ff. de nouatio. ¶ Præterea in testō reliquit ei liberationem à reddenda rōne administra. quò ad ea q̄ gereret, vt tutor vel curator, & si quando conueniretur actione tutelæ, vt tutor vel curator, haberet locum dispositio testatoris, sed in proposito nostro d. Nicolaus à dicto Bartholomæo non conuenitur, ꝑ eo quod gessit, tanq̄ tutor & curator Nicolai, sed ꝑ quo gessit tanq̄ vnus ex duobus administratorib. deputatis per certos socios ad administrandam quandam societatem plurimorum sociorum, inter quos socios erat d. Nicola. & conuenitur dominus Bar. ex sua ꝓmissione quam facit ibi, non tanq̄ curator Nicolai, sed tanq̄ administrator deputatus per oēs dictos socios ad administrandam dictam societatem. Igitur isto casu non habet locum beneficium, quod sibi tanq̄ tutori vel curatori erat concessum à testatore. pro hoc bonus tex. in l. 3. §. 1. sed ibi quidam tutor fit, non tamen tanquam tutor administret, &c. ff. iudic. solu. l. si debitor. §. 1. ff. ad Treb. facit l. si paterfam. §. si duos. & quod ibi no. ff. de adop. ex quo in promissione dictus Bar. & Marcus de Gui. fecerunt mētionem de officio administrationis eis dato, videntur tanquam administratores deputati per socios ad dictam administrationem ꝓmisisse. l. fi. ff. de instit. l. cum post §. 1. ff. de admin. tuto. l. pen. ff. si quis cau. not. in l. sciendum. §. tutor. ff. qui satisda. cogan. & per Bart. in l. 1. §. nunciatio. cum suis concordan. ff. de ope. no. nunci. ¶ Circa aliud quo quæritur, an dicto Nicolao possit obstare exceptio pręscriptionis, & breuiter respondeo ꝙ non, quia ad excludēdum cum dictis rationibus requireretur præscriptio 30. annor. l. sicut. & l. omnes. C. de præscript. 30. annorum. & tm̄ tempus non est decursum à tempore mortis testatoris. ¶ Præterea obstaret mala fides ipsius Barth. qui scientiam habuit obligationis suæ, & ideo nullo tempore præscripsit etiā casu isto, etiam secundum omnes conclusiones traditas in c. fin. de præscript. & reg. possessor. lib. 6. & plenè per Doct. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsu. ¶ Insuper præscriptio non potuit incipere cursum donec Nicolaus fuit in minore ætate, & non peruenit ad ætatem perfectam. l. fina. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necessaria, vt l. non est incognitum. C. quibus non obiicitur longi temporis præscriptio. ¶ Nec etiam iure municipali in statutis mihi trāsmissis quicquam dispositum esse inuenio quod dicto Bartho. habebat suffragari, volenti se pręscriptionis exemptione tueri. ¶ Et ita dico & consulo, vt superius.

ADDITIO.

a ¶ Ea conditione. Ant. Bu. consi. 48. Paul. consi. 5. col. 1. lib. 1. Are. 149. col. 1. Fel. c. cum Io. col. 1. de fid. instru. Ant. Cor. in singu. versi. manumissio. Ias. Dec. l. debitori. C. de pacti. Ias. l. 3. col. 4. de leg. 1.

b ¶ Modum. bene facit l. cum ab eo. ff. de contrahen. empt. l. q̄m asseueras. C. de re. permu. gl. l. 2. ff. de in diem adiec. Pe. Cy. Bal. d. l. cum mota. Aret. consi. 149. col. 1. Cor. consi. 291. lib. 3. Dec. l. debitori. col. 2. C. de pac. dixi in consue. Parisi. §. 13. gl. 7. in fi. limita infrà consi. 119. col. 1.

c ¶ Impleri. idem in conditione quandiu legatū non est executum. l. cui fundus. in fin. & ibi Bartho. Bald. Imo. de cond. & demon. Bar. Ang. Pau. Cor. l. pen. & fin. C. de cond. inser. Pau. Soci. l. iure ciuili. de condit. & demon.

SVMMARIVM.

1 *Minor restituitur aduersus l. si quis in tantā. C. vnde vi. & n. 12.*
2 *Author rapinæ tenetur in quadruplum damni à se et sociis dati.*
3 *Vi bonorum raptorum tenetur quis etiam citra vim ablatorum, si paratus erat vim inferre.*
4 *Qualitas & æstimatio quorum iuramento probatur.*
5 *Actione iniuriarum tenetur ēt pro vi turbatiua vel expulsiua.*
6 *Socius excedens non videtur iure suo facere.*
7 *Præsumitur in delictis consulentem eum cui consuluit non fuisse facturum.*
8 *Nocturnum tempus suspectum.*
9 *Ianuam frangens causā odij, an teneatur de furto accidente.*
10 *Lex si quis in tantam, habet locum in re communi.*
11 *Priuilegia militis non habent locū in his, qui non iurant, vt olim*
13 *Dolus verus & præsumptus quomodo differant.*
14 *Error iuris notorij non excusat à vero dolo.*

15 *Pœna priuationis non habet locum, nisi vbi lex dicit.*
16 *Pœna nunquam in dubio censetur imposita ipso iure.*
17 *Pœna priuationis etiam si ipso iure imponatur, requiritur sententia declaratoria ante executionem.*
18 *Rebellio non dicitur, nisi sit principaliter conflictū supremi principis.*

CONSILIVM CIII.

Videtur prima consideratione dicendum stantibus his, de quibus in themate dictum, comitem Nicolaum non teneri in quadruplum pro allegata violentia, qa cum ingressus fuerit castrum & arcem Spilimbergi, in quo & qua habebat partē pro indiuiso cum dictis dominis consanguineis suis, videtur quod hoc fecisse p̄sumatur pro iure suo, & sic impune. l. meritò. ff. ꝓ socio. l. 1. §. vi possidere. versi. sed q per vim. ff. de vi & vi arma. ¶ Et ꝙ non fecerit animo rapinā cōmittendi patet: quia multa pretiosa bona salua fecit, ex coniecturis enim declaratur qualis fuerit animus. l. 1. §. diuus. ff. ad l. Cor. de sica. l. 1. cum gl. 2. eo. tit. c. significasti, el. 2. de homici. ¶ Secundò etiam hoc deprehendi potest ex eo, qa ipso comite existente cum dictis gentibus armorū & factis dict. clamorib. petiit, vt rocha aperiretur dicēdo ꝙ volebat ingredi, sed se velle saluas esse res & bona, & non fuit auditus, quinimò fuit ei recusatus aditus. vnde videtur ꝙ ei licuerit ēt cum per prius possidebat pro iure suo, attento ꝙ denegando ingressum comiti Nico. dicebatur sibi vis fieri, cui licuit per vim resistere & possessionem ingredi, vt probatur in l. clàm possidere. §. fi. ff. de acq. poss. iuncta l. 1. §. vim vi. & l. 3. §. eum igitur. ff. de vi & vi arma. & no plenè in l. 1. maximè per Bar. & alios post eū. C. vnde vi. & no. in c. olim. de rest. spol. tertiò qa posito ꝙ ipse comes Nicol. fregisset portam arcis & eam ingressus sit, tamē de furto vel de dāno dato ab aliis teneri non debet. l. q iniuriæ. in prin. ff. de furtis. ¶ Quartò videtur excusandum p̄fatum comitem, qa est miles armatæ militiæ, q putauit hoc sibi impunè licere, nam in milite ad pœnam euitandam potius p̄sumi debet iuris error, quàm malitia, vt l. pe. C. de his q sibi asscrib. in test. bene facit quod no. DD. in l. si qs in tantam. C. vnde vi. & Ange. in l. plagij. C. ad l. Flauiam. de plagi. dum dicunt, ꝙ vbi miles rem ꝓpriam per aliū possessam ꝓpria autoritate inuasisset, excusatur à pœna illius legis, si ex p̄sumptionibus apparet quod errore introductus hoc fecerit: qa nō est illud contra ius naturale, vt patet in §. pe. Insti. vi bo. rap. & no. gl. in l. regula. in prin. ff. de iur. & fac. ign. ¶ Quintò, qa dictus comes est minor 25. an. meritò videtur ei succurrēdum saltem per medium restōnis in integrum, aduersus oēm pœnam & iacturam quā incurrere possit occasione alicuius delicti culpa cōmissi. l. 1. C. si aduersus del. facit l. aut facta. §. causa. ver.
1 pœna. ff. de pœ. †vnde dicit Bart. & alij in d. l. si quis in tantā. ꝙ quādo minor inuasit fine dolo, rem per alium possessam putans hoc sibi licere dato ꝙ incidat in pœnam. d. l. si qs in tantam, tamen petere poterit restōnem in integrum, vt no. specificè gl. in c. 1. in verbo, rigor, de dolo & contu. & ibi no. DD. sequentes distinctionem & doctrinam Bart. in præal. l. si qs in tantam. ¶ Et dicit Bal. in l. si qs in tātam. in 2. col. post Ia. de Are. quia ex quacunq; cā etiam leui putauerat minor se posse de iure inuadere rem per alium possessam, restituetur in integrum, quasi non intelligatur esse in vero dolo. facit l. igitur. §. potest. ff. de lib. cā. accedit quia aduersus dolū saltem præsumptum succurritur minori. l. 1. §. accusationē. in fi. ff. ad Turpil. l. 1. §. fi. ff. de edendo. not gl. & DD. in l. vbi. in prin. eo. tit. & not. Bart. in l. 1. §. nunciatio. in pen. col. ff. de no. oper. nun. & in l. auxilium. ff. de mino. cum sim. ¶ Sextò, qa attento quod præcesserat declaratio seu decretum Illustrissimi do. Ducis Mutinæ, cuius prædicti de Rangonibus sunt vasalli, in qua declaratione facta inter dic. de Rāgonib. inter cætera continebatur qd intra terminū 15. dierum oēs arces terræ & fortalicia dictorum de Rangonib. ponerentur in manib. comitis Guidonis, & in fine dictæ declarationis continetur, quod præfatus princeps vult illam valere, & illam solennē sniam & decretum cui nō debeat p dictos de Rangonib. contrafieri aliquo mō sub pœna indignationis suæ, & sub qualibet alia pœna q̃ per ipsum principem videtur imponēda contra facienti, & dictus do. Vincelaus & comes Vgo steterunt in dicta arce Spelimbergi, & nō assignauerunt scdm ipsam insertā declaratione, videtur ꝙ licuerit ipsi comiti Nicolao filio & hæredi d. comitis Guidonis facere dictam inuasionem & d. rapinam, p̄cipuè ꝓpter dicta verba, s. sub pœna indignationis, &c. quasi tanq̃ inobedientes circa p̄dicta videantur haberi, vt rebelles dicti principis & priuati feudo, & licitè potuerunt offendi ēt in bonis prædictis. hoc ꝓbari videtur per id quod habetur in c. 1. §. porrò. ver. sed & qui dilator. in tit. quæ fue. pri. cā bene. amit. ibi dū tex. dicit indignationem dom. non admittit. & gl. exponit, id est, feudo priuari potest, vnde dicit ibi Bal. quod illud est menti tenendum ꝓ literis apostolicis, in quib. dicitur, alioqui indignationem apostolorum se nouerint incursuros, quia talia verba intelliguntur comminari priuationem beneficiorum ecclesiasticorū. ¶ Præterea dicti do. Vincelaus & comes Vgo non obediendo dicto principi & eius decreto censentur rebelles principi, quia rebellis idem est qd nō obediens. c. sanè. el 2. de off. deleg. c. inter quatuor. de maio. & obe. c. fi. de præb. & in proposito no. Pet. de Anc. in Clem. pastoralis. de re iu. in princi. in verbo no. sed ita est quod rebellis potest impune offendi. l. 3. §. fi. ff. de fic. l. proditore. ff. de re mil. & capi, & detineri, vt serui. l. transfu. ff. de acq. rer. do. & eadem rōne possunt bona eorum capi, ita inquit Bar. in extrauaganti, q sint rebelles. in verbo, rebellando. in vers. de pœna horum rebelliū, &c. facit quod no. Bar. in l. vt vim. ff. de iust. & iure. ¶ Sed præmissis non obst. dico mihi de iure videri dictum comitem Nico. teneri in quadruplum bo-
2 norum mobilium raptorum & ablatorum. ¶ †Ad qd ostendendum p̄suppono quod caporalis q hominem dolo pro violentia damno seu rapina coadunauit, tenetur in quadruplum pro damno dato, vel rapina facta à se vel ab his quos adunari fecit. l. 2. in princ. §. 1. iuncto §. si quis non. & ibi not. gl. & DD. ff. vi bon. rapt. & in l. quoniam multa. C. ad l. Iu. de vi. ¶ Et non refert, an ipse armatus coadunauerit, an eis ab alio coadunatis vtatur ad rapiendum. d. l. 2. §. dolo autē. ver. siue igitur. ¶ Et dicitur capitalis & principalis ille qui incitauit & conduxit vel coadunauit alios, vt caput. l. in hoc. ff. de ser. corru. ibi not. DD. & Bal. in l. 1. C. de ser. fug. in 5. col. ver. quæ ergo dicantur. & no. DD. in d. l. qm̄ multa. & Bal. in l. non ideo minus. C. de accu. in 8. q. ¶ Et plus dicit Inn. in c. sicut dignum, de homi. qd vbi nō posset discerni damnum datum ab vno, & damnum datum ab alio, q̃uis nullus fuisset caporalis qlibet teneretur in solidum, argu. l. si plures. ff. ar. fur. cæsa. & cum aliis ibi allegatis per eum. ¶ Hoc præsupposito dico, ꝙ si apparet comitem Nico. fecisse coadunationem prædictā aut vsum fuisse dicta coadunatione ad infrascripta, & probatum sit de ingressu in dictam arcem per vim puta frangendo, vel dirumpi faciendo portam arcis seu ingrediendo cum schalis dicto comite Vgone, cum suis famulis existente in dicta arce, & probata sit ruptura camerarum & fractura capsarum, & qd illi qui cum dicto comite Nicol. ingressi sunt, exportabant bona, satis dicitur ꝓbatum, vt dictus comes Nicola. teneatur ad quadruplum dicti damni. ¶ Nam eò ipso ꝙ probata est violentia, dicitur probatus dolus, d. l. 3. §. doli. ff. vi. bo. rap. ¶ Violentia aūt dicitur facta eò ipso ꝙ dictus comes Nicol. cum p̄dicta magna armatorum turba & clamorib. dicēdo saco saco, cette cette. & similia & fractis portis & cameris ingressus est arcē. & d. comes Vgo ibi existēs perterritus de arce aufugit. l. 3. §. si quis aūt visus. & l. vim facit. ff. de vi & vi arma. l. creditores. ff. ad l. Iuli. de vi priua. l. 1. §. qd si vi. versi. & à iusto. ff. quod vi aut clàm. ¶ Plus
3 dicit Io. An. in addi. Spec. in tit. de rapt. in §. 1. in prin. †ꝙ etiā actione vi bon. rapt. tenetur quis pro exportatione bonorum alterius palam facta, q̃uis nulla violentia interuenerit, dummodo exportātes seu rapientes essent parati vim facere si qs restitisset, qa attenditur ꝓpositum. arg. c. cū voluntate. de sen. excom. & l. q iniuriæ. in prin. ff. de fur. vbi est casus clarus, ꝙ si qs accessit domū alterius, & de domo rapuit bona nemine ibi existēte, tenetur actione vi bo. rap. si paratus erat vim facere vbi resistētem inuenisset. & no. Bart. in l. 1. ff. vi bo-

vi bono.rapt.benefacit lex 2.§.damni.verſi.ēt quis.& qđ ibi
no.eo.tit.¶ Quod aūt comes Nicolaus cum ſua turba eſſet
paratus vim facere,patet, qa erat cum trecētis equis & mi-
litibus armatis & cum totidē peditib.Nam dicit Ang.in d.l.
ſi qs ex domo.ꝙ aīus inferendæ violentiæ præſumitur ex eo
quod ad locum quis acceſsit armatus, adeo ꝙ ex hoc tene-
bitur actione vi bono.rapt.pro bonis exportatis,etiam ſi in
loco nullus erat qui reſiſteret: & ita dicit eſſe de mente Iac.
de Are.& Ray.in d.l.ſi quis ex domo.& dicit Ang.ſe ita mul-
toties practicaſſe. ¶ Pro eo facit, quia p̄ſumitur contra eos
qui incedunt armati,vt not.gl.& ibi Bald.in c.1.§.ſi quis ru-
ſticus.cum ſeq.in verb.& quem,in tit.de pace tenen.vel ſal-
tem coadūnatis hoībus facta eſt talis bonorum exportatio,
etiam ſi nemo reſiſtentiam faceret, eſt tunc locus actioni vi
bon.rap.quaſi intelligatur habuiſſe aīum ad violentiam in-
ferendam,ſi quis reſtitiſſet,& ita etiam colligitur ex no.per
Bart in d.l.1.ff.vi bo.rap.¶Et quamuis comes Vgo intelligi
tur vi expulſus de dicta arce,& ſic à poſſeſsione rei immobi
lis,vt d.l.3.§.ſi quis autē viſis.tamen nihil repugnat quo mi-
nus pro rebus mobilibus,tunc exportatis ſeu ablatis poſsit
agi actione vi bo. rapt.l.1.§.ſi fundus.ff.de vi & vi arma.& ſic
ad quadruplum. quanuis bona non perueniſſent ad ipſum
expulſorem.d.l.1.in princi.& §.illud.& §.qui autem vi.& §.ſi
fundus,cum gl.ff.de vi & vi arma.l.3.§ pertinet.& l.pen.eo.
4 tit.¶ †Et ſi dubitatur de quantitate rerum raptarum ſeu ab
latarum, & earum valore,probatur etiam per iuramentum
ſolum eorum qui damnum paſsi ſunt.l.ſi quādo.C.vnde vi.
c.ſuper eo.quod met.cau.¶ Eſt verum ꝙ iudex pro perſona
rum atq; negotij qualitate pōt quantitatem taxare, vt ibi,
& illa iura ſibi locum vendicant ēt ſi agatur actione vi bon.
rap.& ſic ad quadruplum,vt no.DD.in dict. locis. ¶ Et non
ſolum habet locum dicta probatio æſtimationis & damni
per iuramentum, quando interuenit violentia,ſed etiam ſi
ſine violentia dolus ſeu maleficium interuenerit ꝓpter dif-
ficultatem probationis,vt patet ex not.per gl.in d.c.fi.in gl.
1.& ibi dum dicit ſignanter ex maleficio,&c.& hoc ibi tenet
* Imol.& alij.& dicit Ioan.de Imo.ibi hanc eſſe * cōem opi.&
idem ſentit gl.fi.in c.dilecti.ad fi.de fo.comp.& ibi dum di-
cit per dolum,&c.& gl.Inſt.de ver.obl. §.non ſolum.in ver-
bo,probare.& ꝓbatur in l.ſemper.§.in hoc interdicto, cum
gl.& ibi no.Bar. ff. ꝙ vi aut clàm.& in l.in actionib.ff.de in li
tem iuran.& no.etiam Bar.in l.1.§.ſi ciſta,ff.depo.& in l.eos.
§.fi.ff.de fur.aduerſus nau.cau.& Spe.in ti.de fur.§.1.ver.ſed
ſi res aſsignauit.& Bal.in Rub.C.depoſiti.& in l.ſi res.C.de
or.cog.& in c.1.§.iniuria.de pace iur.fir.& in l.qui accuſare.
C.de eden.& in l.nauta. ff. naut. cau.Et Ang.in d.l.ſi quan-
do.¶ Surgit autem difficultas probationis in talibus,quia
pecunia & ſimilia ſecreta patrimonij non oſtenduntur cui-
libet.imò noſtra intereſt ſecretum tenere patrimonium,vt
l.2.C.quando & quib.quarta pars debeat.li.10.l.fi.C.de ali.
pu.præſtan.& ſi dānum paſſus petit quantitatē rerum & æ-
ſtimationem earum veroſimilem,puta ſuæ conditioni con-
uenientem,iudex dēt ſequens veroſimilia ita taxare,& dam
num paſſus ita iurare debet,& in tm̄ reus cōdemnari,ita le-
gitur & not.in d.l ſi quando. & in d.c.ſuper eo. Fateor autē
quod in dicto quadruplo ſimplex æſtimatio rerum compu
tatur,vt Inſti.vi bo.rap.§.1.& no.in d.l.2.in prin.in verb.qua
druplum.ff.eod.tit.¶Et oīa bona quæ in dicta arce inuaſa,
vel in domibus dictorum domi.Vincelai & comitis Vgonis
inuaſis erant quadrupli debent ſi contractati fuerunt, & an
ſi nunc eorum reſtitutio fieret.l.pe.ff.vi bo.rap.l.q ea men-
te.ff.de furt.¶Exigo autem contractationem interueniſſe,
quia rapina furtum eſt & valde improbum.l.2.§.damni.ver.
cæterùm.ff.vi bo.rapt.l.1.eo.tit.l.ſi vēdidero.§.cum raptor.
ff.de furt.& Inſtit.vi bon.rapto.in princ.& ibi ſpecificè tex.
facit mentionem de contractatione, etiam ſi conſtat fur-
tum ſine contractatione non committi.l.1.ff.de furt.Inſtit.
5 de obl.quæ ex quaſi delicto.§.1.¶†Inſuper dico ſtantib.præ
dictis poſſe dictum comitem Nicol.conueniri actione iniu
riarum à dicto comite Vgone, ex eo qa dictus comes Vgo
iuſto terrore perterritus fugatus eſt, & expulſus ab arce
prædicta:probatur, quia ꝓ vi turbatiua vel expulſiua datur
actio iniuriarum.l.iniuriarum.§.ſi quis me prohibeat.ver.
aut ſi quis in ea.& ibi not.DD.ff.de iniuriis.& l.qui penden
tem.ff.de act.empt.& not.Bart.in l.extat.ff.quod met.cau.
ſecundum probatur in l.item apud Labeonem.§.ſi qs bona.
& ibi expreſsè no. Bart. & Ang.ff.de iniuriis.¶ Et no.Bal.in
l.ſi quis à ſe fundum.C.ad leg.Iul.de vi.vbi dicit,ꝙ expulſus
per vim à poſſeſsione fundi,vt loqtur illa lex habet quatuor
remedia ciuilia,ſ.interdictum vnde vi.rei vēdicationem,&
actionem triticariam & actionem iniuriarum.¶ Non eſt e-
nim inconueniens ꝙ in ꝓpoſito comes Nicolaus pro rapi-
na rerum mobilium facta teneatur dictis do.Vincelao & co
miti Vgoni actione iniuriarum,quia expulſus & fugatus eſt
de poſſeſsione arcis, & ſic diuerſa ſeu plura ſunt facta.bene
facit l.nunq̃ plura.ff.de priua.deli. ¶ Vnde videmus pro ex
pulſione de fundo dari interdictū vnde vi,& pro bonis mo-
bilibus exiſtentibus in fundo raptis & ablatis datur actio vi
bo.rapt.d.§.ſi fundus.¶Imò tunc videmus ꝙ vbi vnum tm̄
eſſet factum,tamen ex eodē facto poteſt competere actio l.
Aquil.ad damnum & actio iniuriarum ad vindictā ciuiliter
intentatam.& q̃uis alterā eligere teneatur, tamen ea electa
pōt adhuc conſequi quod plus eſt in altera.l.q ſeruum.ff.de
act.& obl.& l.1.ff.vi bo rapt.& no.in l.nam.aliàs incipit ité.
§.fi.ff.nau.cau.ſta.& Inſt.ſi quadru.paup.fecíſ.dic.l.§.fina.&
per Bar.in l.1.§.dixerit aliquis.ff.de pub.Ex quibus apparet
quod teneatur dictus comes Nicolaus ad dictum quadru-
plum,& qualis probatio ſufficiat, & quod ēt tenetur actio-
ne iniuriarum.¶Nunc reſtat reſpondere ad allegata in con
6 trarium.¶†Et primò non ob.quod comes Nicolaus videa-
tur feciſſe pro iure ſuo quod habebat in arce.l.meritò.& l.1.
§.vi poſsidere.ſuprà alleg.quia reſpondeo, ꝙ quādo ſocius
in re communi facit vltra quā facere ei liceat iure cōionis,
& ſic ſe interponit vltra q̃ exigat ratio partis ſuæ,non præſu
mitur facere ꝓ iure ſuo ſeu iure cōionis,vt eſt text. in l.duo
fratres.in fi.& ibi no.DD.ff.de acqu.hær.& in d.l.meritò.in
fi.ſed dictus comes Nico.conducendo in dictam arcem no-
ctis tempore trecentos equites armatos & totidem pe[illegible]
cum dictis clamoribus,ſ.ſaco ſaco,&c. & frangēdo po[illegible]
arcis & cameras & capſas dictorum cōmitis Vgonis [illegible]
Vincelai,ſeu eorum habitationis,fecit vltra quam exig[illegible]
ratio partis ſuæ,ergo non poteſt dici ꝙ prǫſumatur quod fe-
cerit pro iure ſuo.¶ Prǫterea non pōt ſocius vti re commu-
ni ad alium vſum.l.Sabinus.& ibi not. ff. cōi diui.& d.l.me-
ritò.ſed dicta arx non erat deſtinata per dictos ſocios, vt po
neretur aut daretur in p̄dā, vel vt ita dixerim in ſacom[illegible],
ergo non pōt dici, qđ comes Nicol videatur p̄dicta feciſſe
pro iure ſuo.& p̄cipue qa non erat veroſimile qđ comes Ni
col.partem bonorū ſuorum ſi quam ibi habebat,voluiſſet
ponere in p̄dam & ſacomanum.l.cum de indebito.in prin.
ff.de ꝓb.c.ſuper hoc.de renun.& ſic ꝓbabiliter apparet qđ
dicendo ſaco ſaco.&c.intendebant ponere ad ſacomanum
bona dictorum, Vincelai & comitis Vgonis, ꝓut inconti-
nenti fecerunt.vnde ex his q̃ incontinēti ſecuta ſunt,decla-
ratur qualis eſſet aīus à prin.l.ſi ventri.§.fi.ff.de priui.cred.
c.officij.de ele.¶Præterea expulit famulos comitis Vgonis
de dicta arce, vt in themate narratur, & ſic exceſsit termi-
nos cōionis.¶Nō ob.ꝙ multa pretioſa ſalua fecit comes Ni
colaus, qa cum deliquerit & actum illicitum fecerit,q iure
cōionis licitè fieri non poterat, vt ꝓximè dictum eſt,p̄ſumi
tur contra eum,ſc. ꝙ habuerit aīum non ſaluandi bona do.
Vincelao & comiti Vgoni,ſed ſaluandi ꝓ ſe aut libitū ſuum
aliter diſponendi.vt indicat actus rupturæ camerarū & ca-
pſarum,& illæ exclamationes ſaco ſaco, &c.facit lex prima.
C.de ſic.& l.ſi non conuicij.C.de iniur.¶Et eſt doc Dyn.in
reg.in obſcuris.lib.6.quam multū commendat Bal.in l.ob
7 hæc verba,circa med.ff de his q no.infa.dum dicit,†ꝙ ſi q̃ra
tur vtrum ille cui datum eſt conſilium vel mandatum eſſet
aliàs facturus vel non,& ſic,vt videamus in caſu an conſulēs
teneatur, & concludit ꝙ in dubio prǫſumendum eſt contra
conſulentē,ſ.qđ ille cui conſiliū dedit,aliàs non erat factu-
rus,qa cum certi ſumus de actu illicito,ſ.de cōſilio dato ad
delinquēdū,debet in dubio fieri interpretatio cōtra ipſum
conſulentē.ad hoc reputat notabilē doctr. Dy. in d.c.in ob

scuris.& idē voluit per alias rōnes Bal.in l.data opera.in 13. col.C.qui accus.non poss. ¶ Pręterea vna præsumptio elidit aut tollit aliam, & multò magis plures tollunt vnā.l.diuus. ff.de rest.in inte.l.cum de indebito.in prin.ff. de proba.c.in nostra, de test. Sed contra dictam p̄sumptionem allegatam per comitem Nicol.extant aliæ q̄ resultant ex dicta fractura camerarum & capsarū,& ex dictis clamationibus,ergo,&c. ¶ Non ob. ēt dum scdō dicebatur,ꝙ comes Nicol.petiit,vt aperiretur & fuit sibi denegatus aditus. nam respōdetur ꝙ
8 posito ꝙ ita esset,iustè denegabatur aditus, † qa accessit tpe nocturno, quod est tp̄s suspectum. c. consuluit.de off.dele. l.fi.ff.de effr.& exp.l.hoc edicto.§.Labeo.ff.de his q deie.vel effu.not.gl.& DD.l.more Roma.ff.de fer.dum alleg.l.si soluturus.de solu.& Bald.in l.acceptam.in 2.q.C.de vsur.& in l.fi.C.de cond.inser. Sal. in d.l.non minorē.in fi.C.de trans. ¶ Itē non accessit cum solita comitiua,sed cum tercentum equitib.armatis & totidē peditibus,& cum tantis clamationib.vnde iustus fuit terror armatorū.l. 3. §. qa armati.ff.de
9 vi & vi ar.c.1.qđ met.cā. ¶ † Tertiò non ob.l.q iniurię.in prī. ff.de furtis.qa respondeo primò ex his quæ Bar. in l.furti.§. ope.in prin.eo.tit.per illum tex.vbi vult, ꝙ si aliquis inimicitiæ vel iniurię cā ianuam alicuius effregerit,& alius fracta ianua furtum fecit,frangens ianuā non tenetur de furto, vt d.l.q iniurię.verum est si frangēs ignorabat furtū ibi debere cōmitti,secus si deprehēdebat esse ibi cōmittendum furtū ab aliqua p̄sona certa vel incerta,tunc frangens ostiū tenetur ꝓ illo furto, q̄uis ipse non fregerit ostiū,vt furtum committeretur.& vult.Bar. in d.l.ope.per illum tex. & iste est casus noster,qa comes Nico.audiebat turbā clamantem saco saco,&c. ēt deprehendebat rapinā esse cōmittēdam fractis ianuis arcis.ar.l.Labeo vers.idē Tubero.ff.de sup.leg. ¶ Secundò respondeo ꝙ illud quod habetur in d. l.q iniuriæ.nō habet locum in eo qui armatos coadunasset ad inuasionem vel eis coadunatis vsus esset, qa tunc tenetur de dāno & rapina facta ab aliis.d.l.2.in princi.& §.1.& §.2.& §.si quis non hoies.vi bo. rapt.& plus voluit Inn. ꝙ vbi discerni non posset damnum datum ab vno,& damnum datum ab alio,quilibet tenetur insolidum, ēt si nullus fuisset principalis coadunator. & hoc opportunè puto sup. deductū esse. ¶ Non obst. quartum argumentum dum,dicebatur,ꝙ comes Nic. excusandus est,quia est miles armatæ militiæ, quia respondeo,ꝙ vbi quęreretur an miles,inuadendo rem suam ꝓpriam per alium possessam excusatur à pœna inducta, per l.si quis in tantam. & per Ang. in d.l.plagij.quia illud non erat contra ius naturale,s.ꝙ rem suam propriam per alium possessam non posset quis propria authoritate apprehendere, sed nos q̄rimus vtrum excusetur ex eo, ꝙ apprehendit non solum partem suam,sed etiam totum expulsis aliis dominis & possessoribus,quo casu & gl. & omnes in d.l.si quis in tantam, fatentur quod incidit in pœnam illius l. quia talis in-
10 uasio est contra ius naturale. ¶ † Et non facit differentiam, an quis rem inuadat totam quæ sit pro parte inuadentis, & pro parte sit aliena, quærendo an incidat in pœnam respectu illius partis quę est aliena, qa eadem est rō partis respectu partis,quæ est totius respectu totius.l.quæ de tota.ff.de rei ven.nam res communis mea & tua respectu partis quantum ad me & meam facultatem disponendi dicitur aliena. l.1.& 2.l.portionem.C.de cōi rerum alien. ¶ Vnde glo.in d. l.si quis in tantam.ad fin. dubitauit an dispositio illius legis pœnalis habeat locum in inuadente totā rem cōem per alium socium possessam in totum,& vult in effectu ꝙ sic, qa respectu partis ipsius inuadentis priuabitur iure suo, & applicabitur ei cui vim intulit,pro parte verò consocij tenebitur ad restitutionem rei,& ad æstimationem ipsius partis consocij.hoc est qđ vult dicere glo.in versi.3.quæro quid si rem cōem, ibi dum dicit pro parte socij teneor, & ꝓ mea parte diuersimodè,&c.vt ēt ibi clarè aperit Ia.But.& rectè.potest
11 etiam dici † ꝙ ea quæ à iure in priuilegium concessa sunt militib. non vendicant sibi locum in militibus nostri tpis,qui non iurant eo modo quo olim tenebātur,nec alia seruant, vt not.in l.pen. & ibi Guil. de Cu. & Bald.ex qui.cau.ma.& no.Ia.de Bel.in Auth.de mand.prin.§.fi.post gl.tamen pręcedenti responsioni magis adhęreo. ¶ Tertio modo respondet Ang.in l.sed si lege.§ scire.ff.de pet.hære. ꝙ in casibus in quibus dicimus militem, & similes excusari,illud ꝓcedit si consuluit peritiores,à q̄bus ita consultum fuit,iuxta ea quę no.in l.bonorum.ff.de bon.poss.& in l.iuris ignorantia,per
12 do.C.qui admi. ¶ † Non ob.dum quintò dicebatur excusari comitem Nicolaum, vel saltem sibi per restōnem in integrum subueniri rōne minoris ætatis,quia respondeo,quod minori non succurritur,quando fuit in dolo commisso faciendo in delinquendo. l. si ex cā. §.nunc videndum.& §.si in cōmissum.ff.de min.l.1.C.si aduersis deli. Et ideo gl.& DD.
* in d. l. si quis in tantam. concludunt * cōiter quod adultus qui in dolo fuit,incidit in pœnam d.l.si quis in tantam.& ad uersus eam nō restituitur in integrum. ¶ Quod autem isto casu fuerit in dolo, & non sit dignus excusatione, patet:quia comes Nicola.non solum apprehendit possessionem partis suæ,verum etiā inuasit possessionem partis aliorum,& cum adunatione tot armatorum noctis tempore, & cum ex fractura & dictis clamoribus saco saco, &c. per vim arcem ingressus est,sed si præsupponimus violentiam,ergo dolum.l. 2.§.doli mali.ff.vi bon.rapt.& not.in l.si quis.§.fin.ff.ne quis eum qui in ius voc.vi exi. ¶ Nisi aliquid ex aduerso sufficienter probetur, ex quo appareat dolum cessare & errore motum fuisse,existimando sibi licere,quod in casu nostro dici non potest.cùm vt dictum est,faciēdo inuasionem circa id, quod est alterius,dicitur fecisse contra ius naturale, vt not. glos.magna,& DD.in d. l.si quis in tantam.dum tractant de milite & rustico.& probatur in l.1.§ fin.ff.de furt. ¶ Sed minori non succurritur circa errorem iuris naturalis,vt no.gl. in l.regula. in prin.ff. de iuris & fac.igno.& in l.si adulteriū cum incestu. post principium.per illum tex. ff.de adul.facit l.2.C.de in ius voc. ¶ Et licet aduersus dolum præsumptum succurratur minori, vt not.in d. l. vbi.tamen si erraret circa ea quæ sunt contra ius naturale,non excusatur à dolo vero, vt patet ex no.per gl.& DD.in d.l.si quis in tantam. in quæstione de milite,rustico & minore.& no.etiā expressè Ang. in l.ex consensu.§.fin.ff.de app.& sic nos non sumus in dolo p̄sumpto sed vero, stante violentia.d.§.doli.& aliis p̄spicuis
13 indiciis,de quibus suprà dictum est. ¶ † Nam differentia est inter verum dolum & præsumptum, quia verus dolus dicitur,quādo de eo apparet ex indiciis manifestis. l.dolum.C. de dolo.sed dolus præsumptus quando indicia non sunt ita manifesta,seu præsumptiones non sunt ita manifestæ,adeo ꝙ oīno dolum non concludunt,vt si quis nō vult restituere, vel soluere illud quod pōt,& etiam scit vel scire debet se restituere vel soluere debere,hic est dolus p̄sumptus. l.si procurator. §. dolo.& l.dolus. ff.manda.vel si iudicis præcepto non paret.l.non potest dolo.ff.de reg.iu.ita Bar.in rep.l.qđ Nero.in 4.q.ff.depositi.& alij in d.l.vbi.& Bald. in l.pignus. in 5.col.C.de pig.ac. ¶ Non sumus ergo in casu in quo dict. comes Nicolaus omiserit facere id quod sciret,aut scire deberet se facere oportere, sed sumus in casu in quo deliquit faciendo violentias & inuasiones, de quibus suprà, & ad eas vtendo coadunatione armatorum noctis tpe, & ea perpetrando quæ sunt contra ius naturale,in quibus non succurritur minori,vt dixi. ¶ Et quando quis explicat actum de se illicitum consistentem in faciendo, tunc censetur esse in eo dolo manifestè, de quo loqtur tex.in d.l. dolum. scdm Doc. ibi per l.1.C.ad l.Cor.de sica.quæ loquitur in milite, qui nō excusatur ab illo dolo,sed tamē miles excusatur à dolo pręsumpto, non à vero. l. pe.C.de his,qui sibi ascrib. in test.& not.Angel.in d.l.vbi.in prin.ff.de eden. Sed dicta inuasio & violentia eo modo facta erat omni iure illicita, & sic erat factum tale ꝙ erat de genere prohibitorum, ergo non potest dici, ꝙ nō fuerit in dolo vero, nec apparet tunc extitisse causam leuem aut grauem, propter quam circa dolum motus fuerit comes Nicolaus, ad dictam inuasionem faciendā saltem eo modo quo facta est. ¶ Et dato quod comes Nicola. allegaret se propter aliquam causam saltem coloratam, vel leuem fuisse motum ad dictam inuasionē faciendam absq; eo dolo non sufficeret, eam p ipsum allegari, sed oportet ꝓbatū esse, ꝙ ipse tunc habebat notā illam cām,& quod sibi dictum

dictum fuerit ante dictam inuasionē quod sibi licebat p̄di-
cta facere, ꝓpter illā cām. & quod comes Nico. ei ita dicenti
crediderit. quis nimis credulus, nam posset fortasse dici qđ
tunc excusaretur à dolo, quādo nō errasset circa ea q̄ sunt iu
ris naturalis vel quasi, aliàs licet simpliciter allegaret nunc
quandā cām iniustam, & diceretur ꝙ fuit motus ꝓpter illa
non sufficeret, qa oportet ꝙ appareat ꝙ illa fuerit cā ꝓpter
quam tunc motus est. & sic ꝙ si illa cā non intercessisset, nō
ita fecisset, arg. l. qui cum vno. in prin. de re mili. ita no. Ang.
& Io. de Imol. & adhuc expressius Raph. in l. ex consensu. §.
fin. de appel. dum tractat an iusta causa excusat à dolo. plus
14 dicit ibi Angel. † ꝙ sicut causa q̄ à iure naturæ est reprobata
non excusat à vero dolo, ita nec cā quæ reprobata est à iure
ciuili notorio & indubitato. & cū hoc transit ibi Io. de Imo.
circa principium vltimæ chartæ. ¶ Postremò non ob. dum
dicitur ꝙ potuit comes Nicolaus p̄dicta facere, eò quia do.
Vincelaus & comes Vgo non paruerunt decreto principis
cui erat adiecta pœna indignationis, qa respondeo primò,
quod propter hoc non intelligitur ꝙ fuerint priuati feudo
prædicto. ¶ Primò, quia illa verba sub indignatione nostra,
&c. secundum quod dicit Bar. in extrauag. qui sint rebelles.
in verbo, indignationem. talia verba aliud non important,
nisi ꝙ verbum sonat, s. quod princeps non se exhibebit gra-
tiosum ei cui pœnam indignationis comminatus est. ¶ Nec
obst. text. in d. c. 1. §. porrò. vers. sed & qui delator. quæ fuerit
prima causa benefic. ami. quia ibi sunt verba legislatoris lo-
quentis in subiecta materia priuationis feudi, quæ ibi tra-
ctabatur, vnde illa verba intelliguntur ibi secundum subie-
ctam materiam. tituli. l. Imperatores. ff. de in diem addic. l.
15 si vno. in prin. ff. loca. ¶ Pro hoc facit † quia pœna priuatio-
a nis non imponitur, nisi *a* vbi est lex quæ hoc dictat. in Auth.
de non elig. secundo nub. §. cùm igitur. versi. sicut enim pa-
tres ibi nec quælibet lex est quæ hoc dicit, &c. quem ibi alle.
Bal. in Auth. ex testō. C. de secundis nup. in pen. col. & dicit
gl. in c. fi. de iur. patr. quam ibi no. DD. præcipuè do. Abb. ꝙ
vt pœna priuationis imponatur, requititur quod expressè
cautum sit. ¶ Et fortius dicit gl. 19. q. 1. in summa, nisi lex spe
cialiter exprimat, imponi debere pœnam depositionis nō
debet quis deponi, sed nō fuit in dicto decreto imposita vel
comminata pœna priuationis nec sp̄aliter nec expressè, er-
go, &c. pro hoc: quia in pœnis mitior via eligēda est. l. si præ
ses. ff. de pœn. l. cum quidam. ff. de lib. & posthu. & in regula,
in pœnis. ¶ Nec enim pro omni contrafactione vasalli di-
ctus vasallus priuatur feudo. nam etiā si veniat contra iura-
mentum fidelitatis, tamen non perdit vasallus feudum, nisi
in casibus in quibus iura hoc exprimunt. probatur in c. 1. §.
illud. in titu. quæ fue. pri. cau. benef. amit. & no. DD. in c. 1. §.
illud similiter. eo. tit. & expressè And. de Iser. in c. 1. qualiter
16 vasallus iurare debet. ¶ † Item posito ꝙ expressè in cōmina-
tione principis dixisset sub pœna priuationis, tamē contra
faciens non intelligebatur priuatus, sed erat opus priuatio
ne. c. non solum. cum gl. in verbo, sub pœna excōicationis.
de reg. iu. in 6. & ita in dubio semper intelligitur pœna im-
posita, sc. non ipso iure, sed per sn̄iam ferendam, vt declarat
Bal. post Pe. & Cyn. in l. quæ ex relatione. in fi. C. de leg. & in
Auth. qui semel. in 1. col. C. quomod. & quando iudex. bene
facit qđ not. gl. in c. quicunq;. in verbo. inuadente. de hære.
in 6. in c. cupientes. §. si verò præuentum. de ele. in 6. notant
etiam expressè & clarè DD. maximè Ant. de But. & alij. post
eum in c. si diligenti. de foro comp. ¶ Et videmus ꝙ in casi-
bus in quibus vasallus incurrat pœnam priuationis, requiri
tur ꝙ regulariter per sn̄iam priuetur, non autem quod ipso
iure priuetur. c. fin. quo tpe miles. c. 1. de feu. sine culpa non
amit. no. gl. & DD. in c. item quia. §. item si fideles. in verbo,
concubuerit. in tit. quib. mo. feu. amit. & no. Bal. ibi. in fi. in
prin. illius c. & not. glo. & DD. in c. 1. §. tabulis. de prohi. feu.
alie. per Fed. & plenè tractat Bal. in c. quę in ecclesiarum. de
const. & no. Ang. in l. eorum. ff. de dam. infe. ¶ Præterea etiā
quando priuatur vasallus ipso iure feudo, tamē nō dicitur
priuatus priusq̄ appareat do. feudi velle feudū ad se reuer-
ti, vt inquit Bal. in l. fi. C. de reuo. don. per not. in l. 2. ff. si ager
vect. vel emphy. pet. bene facit l. 2. & quod ibi not. DD. C. de
17 iure emphy. ¶ † Et regulariter etiam quādo imponitur ipso
iure anteq̄ possit attentari executio pœnæ debet fieri decla
ratoria. c. cum scđm. §. fi. & ibi not. DD. de hæret. in 6. cum
suis concor. ¶ Vnde dicit Bal. in d. c. quę in ecclesiarum. ver.
2. verò casu. in 9. col. quod etiam quando vasallus ipso iure
esset priuatus, tamen anteq̄ feratur sn̄ia declaratoria, nō po
test dominus feudi se intromittere de corporali possessio-
ne. c. licet ep̄s. de præb. in 6. l. 1. & fi. C. si per vim vel alio mo-
do. facit quod no. in l. cum duob. §. idem respondi. el. 2. in gl.
in verbo, dominum. ff. pro socio. & in l. fin. C. de sac. san. ecc.
¶ Quinimò attento ꝙ dicta inuestitura facta de castro Spi-
limberti fuit cōcessa dictis de Rangonibus pro se & descen
dentibus masculis, cum illa clausula, videlicet, reuertendo
ad eos de vno in alium. ¶ Et sic operantur illa verba, vt dato
quod vnus eorum delinqueret ēt in personam domini, feu
dum non rediret ad dominū, sed ad descendentes, vt signan
ter concludit Bal. in c. 1. circa 3. col. in tit. si vasal. feu. priue-
tur. & in c. 1. de vasallo qui contra consti. Lotharij feud. alie.
sentit etiam ipse in c. 1. §. deniq;. circa prin. in tit. quę fuit pri
ma cau. benef. amit. & expressius ibi Iacob. Aluar. in 7. con-
clusione post alios idem tenētes, quos ipse ibi refert. ¶ Pōt
etiam dici ꝙ verba dicti decreti principis in d. c. fuerunt im
personaliter concepta, quia non dicunt per quem vel per
quos debeat fieri dicta consignatio fortiliciorum etiam vi-
deretur ꝙ in ea parte vitiaretur, vt in Auth. si quando. C. de
const. pecunia. tamen hoc vltimum non pono pro constan-
ti, quia non expedit stantibus tot aliis tutis responsionibus
de q̄bus sup. ¶ Præterea de priuatione feudi nō fit bona illa
tio ad bona mobilia dictorum Rangonib. inuasa vel rapta.
18 ¶ † Non ob. ꝙ non obediēs principi censetur rebellis, & sic
debet posse impunè offendi in ære & persona, qa hoc fragi-
le videtur quò ad casum nostrū, vt patet ex notatis per Bart.
in extrauag. qui sunt rebelles. in verbo, rebellando. quia ve-
b rum est, quando aliquis esset rebellis circa statum *b* impe-
rij principaliter. ¶ Sed licet quis non obedierit principi cir
ca alia q̄ principaliter concernerent factum aliorum, tunc
non patitur pœnas quas patiuntur rebelles īperij, licet lar-
gè dicatur rebellis. d. cā. sanè. qa tunc non dicitur principa-
liter rebellare contra ꝓsperitatem imperatoris vel imperij,
vt requirit tex. in d. extrauag. qui sunt rebel. & bene. Et plus
dicit ibi Bar. qđ non patitur pœnas rebellionis imperij ille
q̄ rebellaret contra aliquem regē vel principem vel contra
ꝓpriam ciuitatem, qa principaliter tunc non fit contra Im-
peratorem seu prosperitatem imperij ad hoc quod no. in l.
hostes. ff. de capti. in pen. col. vers. circa prædicta quæro, &c.
quod not. Bal. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. di. &
cum hoc etiam concordat Pet. de Anc. in d. Cle. pastoralis.
¶ Cùm ergo dicta capitula per principem ordinarentur sal
tem principaliter pro cōmodo & quiete & pace dictorum
de Rangonibus, vt ipse princeps asserit in præfationibus di
ctorum capitulorum, & fuerit facta inobediētia aliqua im-
mediatè imperatori vel imperio, non sumus in casu pœna-
rum prędictarum quę rebellibus imponuntur. aliæ possent
dari responsiones, sed istæ meo iudicio plusq̄ sufficiunt. Ex
quibus concludo vera esse quæ supr. firmaui & allegaui, nec
aliquid in contrarium obstare. Alex. de Imol.

ADDITIO.

a ¶ Nisi. Ias. l. quod te. col. 10. si cert. pet. Dec. l. pe. col. 2. de iu-
risd. om. iud. latè An. Tiraq. repe. l. si vnquam. versi. reuerta-
tur. nu. 25. cum seq. C. de reuoc. don.

b ¶ Statum. An. Iser. c. vno, quę sint rega. co. 31. & de stat. cont.
libr. eccle. col. 9. in vsi. feud. Gal. consil. 1. sub titu. de accusa.
Alber. Bru. consil. 28.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de falsificante intelligitur de vsuali in eo loco.*
2 *Pœna capitalis appellatione venit exilium.*
3 *Denarius falsus non est denarius.*
4 *Statutum de amputatione manus non habet locum in arida.*
5 *Gabella non debetur de contractu nullo.*
6 *Verba generalia restringuntur ad habiles.*
7 *Verba generalia non comprehendunt minima.*

CONSILIVM CIIII.

STatutum loquens quod si aliquis falsificauerit
1 † monetam, puniatur pœna suspensionis, ignis & confiscationis oĩum bonorum, non habet lo
a cum in falsificante vel fabricante monetã *a* reprobatam in loco in quo falsificat, vt est de facto Ferrariæ, vbi est pdictum statutũ, & ibi qui dam fabricabant bagatinos q̃ falsa dicitur moneta, tanq̃ facta ab eo qui non habet ptãtem, vtrum puniri debeat pœna suspensionis & ignis, & ẽt confiscationis bonorum? & dicebatur ꝙ non, per text. in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de dolo. iũcta gl. ¶ Adducebatur vltra, qa statutum loquẽs de moneta, intel
b ligitur de moneta vsuali *b* & expendibili in loco statuti, vt voluit Spe. in tit. de solu. §. nunc aliqua. versic. pone. vt dicit statuto q̃ritur ꝙ pro tali delicto soluantur 10. libræ, intelligitur de vsuali pecunia & concurrente in loco. ¶ Facit c. 2. de deci. vbi si alicui conceditur decima beneficiorum, intelligitur de pecunia vsuali & currenti. ¶ Facit quod ibi voluit Paul. de Leaz. & Io. An. in addi. Spec. in d. ver. pone. & Cy. in l in minorum. in quib. cau. in inte. resti. & do. An. & alij in c. quanto. de iureiu. Bart. in l. Paul. de solu. moneta ẽt potius cõsideratur respectu vsus q̃ alterius. facit gl. & Gui. de Monte Lauduno. in d. cle. 2. de decimis. & ꝙ habetur in c. 2. de malefi. & Bal. in l. acceptam. C. de vsur. & in l. illud. C. de sac. san. eccl. & in l. si quis. C. de do. & in l. 2 cõia de le. & in l. quicunque. C. de ser. fugi. & quod voluit Old, in cons. 372. & Ro. in consi. 120. incip. Circa primũ dubium. & Old. in consi. 13. & quod voluit Pe. de Anch. in d. Cle. 2. de deci. vbi alleg. quod dam consi. Bal. & qđ ipse voluit in d. c. cum olim. de cen. vbi alleg. Old. ergo cum tale statutum loquatur de publica pe
2 cunia, debet restringi, vt dixit Sali. in l. 2. C. de fal. mo. ¶ † Et quod falsificans monetam regis vel alicuius ciuitatis vel baronis, punitur pœna capitis, vt in l. 2. C. de falsa. mo. & hanc pœnam capitis interpretatur gl. non capitis materialis sed ciuilis, quia deportatur. l. fi. C. de vete. nun po. lib. 11. & idem voluit Io. Cremonen. q in contingentia facti liberauit quẽdam qui falsificauit monetam ciuitatis Bononię, ab amputatione capitis, vt refert Io. An. in c. quanto. de iureiu. & se
* quuntur * oẽs Scribentes. ¶ Dicit gl. sing. in l. 2. C. ne Chris. manc. quã allegat ꝓ singulari Imo. in l. 2. de pub. iu. vbi dicit glo. qđ appellatione sñiæ capitalis, vel pœnæ capitalis venit
c exilium. *c* ¶ Et facit l. eos. §. super his. de app. vbi interuenit fideiussor, ergo nõ intelligitur de amputatiõe capitis. ¶ Et facit tex. in l. q cum maior. §. is demum. de bonis liber. & gl. in l. hos accusare. §. oĩbus. de accu. & facit text. in l. præsenti. C. de his qui ad eccle. confu. & ibi Ful. alleg. Old. dicentem assessores dicere talẽ condemnamus puniendum pœna capitis ciuilis, & sic deportatione, maximè in dispositione statuti exorbitantis, ꝑut in casu nostro. ¶ Et ideo dicit Bal. in l. 2. C. de fal. mo. ꝙ si falsificatur moneta alicuius non recognoscentis superiorẽ, ꝙ punitur pœna capitis, s. ciuilis non naturalis. & loq̃tur illa gl. quãdo quis falsificaret monetam regis in loco ipsius regis. Accedat ad pdicta quod dicit Ioã.
3 An. in addi. Spe. in Rub. de fal. † vbi refert Vbertũ de Bobio disputasse de duob. ludentibus ad par & impar, puta faciendo cumulum, vel postã aliquorum denariorũ. & vnus dicebat ꝙ erat par, alius dicebat ꝙ erat impar, numerãtur si verũ dicit, illos lucratur, si falsum, tot nũmos soluit, repertus est vnus denarius falsus, ꝑpter quem si nõ deberet computari in numero, numerus esset impar, qs obtinebit? Respondeo ꝙ qui dicit impar, qa nummus falsus non dẽt computari in numero, per text. in d. l. eleganter. §. q reprobos, distinguit an faciens postea sciebat denariũ falsum, vel non. ¶ Pro hoc hic allego gl. valde elegantem in l. 2. C. de hære. q̃ dicit falsus denarius non est denarius, & per illã gl. dicunt Scribentes, ꝙ statutum loquens de denario vero intellig. tur de non falso & reprobato, ergo ita in casu nostro non debebit ille furca suspendi, nec in igne cremari, quia bagatinos in ciuitate Ferrariæ falsificauit, quia in illo loco illa moneta non currebat nec expendebatur. ¶ Nec obst. si quispiam diceret, ꝙ licet Ferrariæ non expendebatur, nihilominus est expendibilis, qa posset eam dare cãpsori vel mercatori ꝓ minori pretio, vt eã transmitteret Venetiis vbi bagatini expenduntur, qa respon. qđ ad hoc, vt pecunia dicatur vsualis populo, nõ sufficit ꝙ vnus de populo, ꝑut est campsor acceptet eam, qa lex adaptatur ad id qđ frequentius accidit, vt in c. qa sæpe. de resti. spol. 27. dist. c. de siracusane. l. 1. §. si quis. C. de lati. liber. tol. & 4. q. 5. c. deniq;. Insti. de rer. diui. §. illud. l. nam ad ea. ff. de le. ¶ Et si dicatur quod ẽt adaptatur ad id qd rarò accidit. l. antiqui. ff. si pars hære. peta. respondeo, vt dixi in d. l. nam ad ea. ¶ Ergo cum tpe statuti d. moneta bagatinorum non erat vsualis in ciuitate illa, sequitur ꝙ de illa non senserunt statuentes. Et iõ dicit do. Ant. in d. c. quanto. ꝙ statutũ loquẽs de certa mõeta, illa moneta mutata, videtur mutatũ statutũ, vt ad nouam monetã videatur mutatum. alle. Spec. in d. tit. de sol. §. nunc aliqua. ad fi. & l. pe. ad fi. C. q admi. in l. 2. C. de qõni. & in Auth. de non alie. §. vt aũt. & facit c. translatio sacer. de cõsti. ergo multò fortius qñ pecunia illa nõ erat vsualis ibi tpe conditi statuti, qa de illa non intellexerunt. ¶ Facit similiter qđ ponunt oẽs scribentes, in Auth. sed no-
4 uo iure. C. de seruis fu. † ꝙ statutũ dicit ꝙ committens certum homicidiũ puniatur in amputatione manus quod nõ cõprehenditur manus arida q̃ est inutilis delinquenti. ¶ Facit gl. valde singularis in l. fi. C. de ꝑ[illegible]agia. q̃ dicit ꝙ mulier dicitur vidua si habet maritum inutilem. & tex. vbi dicit coniuncta gl. ꝙ pater dicitur orbatus filio, si habet filium inutilem. ita in ꝓposito statutũ loquens de moneta falsa, non intelligit de moneta q̃ in cõi est inutilis. ¶ Facit in simili text.
5 sing. in l. 2. C. de eunuch. & Bal. ibi colligit ex illo tex. † ꝙ statutum disponens quod de contractu soluatur gabella, non
d habet locum in cõtractu nullo *d* & inutili. Idem voluit Bal. in l. non dubium. C. de leg. & Barto. in l. non putauit. §. non quis. de contratab. ¶ Ergo sequitur ꝙ fabricans monetam falsam cuiuscunque generis aut spẽi, vel materiei cunei vel formæ, ꝑut dicit statutum Ferrariæ, qa talia verba ita prægnantia non comprægendunt monetã alienam. verba ẽm prægnantia copulantur ad maiora expresſis his, de quibus est maior rõ & non minor. gl. in cle. 1. de iud. gl. in l. cum pœ
6 na. de arb. † verba enim generalia restringuntur ad habiles. gl. in l. 1. iũcto tex. quæ est gl. par. de sacrosanct in ver. oẽs, & gl. in ver. omnes. & gl. in l. inter omnes. qui satisd. cog. quę dicit inter omnes. s. sapiẽtes. & l. vulgaris. de fur. & Bar. post Ia. de Are. in l. 1. §. nunciatio. de ope. no. nun. & gl. in l. 1. & qđ ibi Bal. C. cõia de leg. dum saluat instrumentum. & Bar. in l. 1. §. huius studij. de iust. & iu. & gl. in c. si verò. de sen. excom. quæ dicit omnes, s. loquentes de materia. & gl. 1. q. 6. si quis omnem autem. & gl. 1. c. 1. de const. in 6. ab omnibus. & quæ in simili habentur. d. §. nunciatio. ¶ Fallit hoc quando statutum tale loquens per prædicta verba prægnantia loqueretur cum dictione implicatiua cum signo vniuersali ampliatiuo videlicet ꝙ diceret, vel alia quæuis moneta, ita est illa gl. in d. Cle. 1. de re iud. & in d. cle. ne Ro. ¶ Nec ob. si aliquis opponat quod cudere monetam est ꝓhibitum, vt no. plenè in d. §. de fal. mo. cum si. supr. allegatis, ergo in his debet statutum posse grauius punire quam puniatur de iure cõi: ita no. in l. cunctos populos. C. de summa Tri. & in c. vt animarum periculis. de const. in 6. ¶ Quinimò plus dicit text. in l. fin. ff. de decre. ab ordi. fa. videlicet ꝙ statutum potest facere, quod illud quod formaliter de se & essentialiter non est dèlictum, fit delictum, ergo potuit statutum imponere pœnam furcarum & ignis cudenti in suo territorio monetam alterius domini, quia respondeo ex quo statuentes non expresserunt, de qua moneta, in dubio intelligitur de vsuali in illa ciuitate. cap. maiores. de baptismo. c. ad audientiam. de deci. l. 1. ff. si mensor fal. modum. l. 1. §. ne autem. de cad. tol.
7 ¶ Pręterea † vbicunq; statutum prohibet aliquid fieri, & imponit pœnam, quantumcunque loquatur generaliter, nunquam comprehendit vilissima & minima, tex. & DD. in l. senatus. §. Marcellus. de lega. 1. dum dicit, ꝙ statutum prohibens facere domum, non extenditur ad domunculam & paruum tugurium. & quod in simili Bald. in l. fin. C. de ædi. actio. cuius dictum refert Roma. in l. 1. §. excusentur. ad Syllani. quod statutum loquens de vulnere, non extenditur ad vulnusculum. *e* in l. 1. §. vitium. & in l. cui debes. ff. de ædil. edic.

edic. & in l. item Labeonem. §. qonem. de iniur. & l. qsitum. ff. de re iud. & l. Seio. de in integ. rest. vbi pro vili re non datur. & l. si oleum. de dolo. & l. decurio fortunam. C. de decurio. libr. 10. quem text. pro singulari allegat Rom. in suis
f sing. *f* ad hoc qd immunitas concessa alicui non extenditur ad vilia & minima. ¶ Ergo multò minus statutum generaliter loquens de falsitate monetæ, debet comprehendere falsitatem bagatinorum, vbi pro nihilo deputāt: debuit enim fieri expressa mentio, vel fortè saltem loqui cum dictione implicatiua cum signo vniuersali amplatiuo, sicut in simili debet fieri expressa mentio, de eo quod est no. dignum & elegan. l. apud Labeonem. §. edictum. de iniurijs. Adde Bar. in l. 1. §. ne autem. & quæ ibi dixi. ff. de dolo.

ADDITIO.

a ¶ Monetam. Hip. Mars. l. qui falsam. nu. 83. ad l. Cor. de fal.
b ¶ Vsuali. And. Tir. in consu. Picta. §. 1. tit. refra. gl. 20. nu. 14.
c ¶ Exiliū. Ias. l. 3. §. hæc pœn. ff. qđ quisq; iur. Dec. l. imperiū. col. 2. de iurisd. om. iud. l. magistratibus. col. 1. c. cùm ex literis. col. 4. de const. Alc. tract. de præsum. ad fin.
d ¶ Nullo. dixi in consil. §. 22. q. 4. Sed plenius And. Tiraq. in consuet. Picta. tit. des retraictz. §. 1. glo. 2. in 6. adde. inf. lib. 4. consil. 26. num. 6.
e ¶ Vulnusculum. idem Ang. tract. Ias. c. 1. col. 7. in vsib. feud. Dec. l. si quis id ꝙ col. 4. de iurisd. om. iud. c. de appellationibus. col. fi. de appel. c. maioribus. col. 1. de præd. col. 1. de præd. cur. l. 1. col. 10. C. de proh. seque. pecu. Hipp. de Mars. l. si vt allegas. C. ad leg. Cor. de sica. l. fuerim. ff. eo not. 276. consil. 71. col. 1. consil. 80. Et in pra. §. & quia. Ant. Cor. in fi. ver. effusio. & in tract. de minimis. Adde Cor. consil. 38. col. 1. l. 1. Albert. l. 1. C. de ver. sig.
f ¶ Sing. 17. si alicui. vnde exemptus ab oībus muneribus psonalibus non est exemptus ab eo, qđ breui tpe expediri pōt. vt dare consi. Alex. l. senatus. §. Marcellus. de leg. 1. Thom. Parpa. re. l. placet. col. 2. C. de sacrosan. eccles.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum hoc valet, si filius decesserit sine filijs, vel eorum filij sine filijs, deueniat ad talem: nec cēsentur filij filiorum onerati nec grauati, sed tantum primò institutus sub plurib. conditionibus grauatus, num. 4. & 6.*
2 *Hæres verbum, in institutionibus intelligitur de descendentib.*
3 *Substitutio facta de aliquo & eius hæredibus, consumitur in primis hæredibus.*
5 *Peculium legatū videtur seruo, qui iussus est ex eo aliquid dare*

EPITOME.

SER. Franciscus de Spicis Mantuanus testando hæredem vniuersalem instituit Antonium cum hac conditione, ꝙ si ipse decederet sine filijs legitimis masculis, succedat Viuianus domini Amadei de Spicis, siue eius filij masculi, & si dicti Antonius & Viuianus morerentur sine hæredibus masculis legitimè descendentibus, ꝙ perueniat ad alium Viuianum Gratiadei de Spicis & eius hæredes. & casu quo nullus de domo illorum de Spicis remaneret, substituit consortium S. Mariæ de la Cornela. Accidit ꝙ supradicti Antonius & Viuianus primò decesserunt sine filijs masculis, ex quo hæreditas dicti ser Francisci peruenire debebat ad secundum Viuianum Gratiadei. Sed quia mortuus erat, peruenit ad eius filios masculos numero tres, videlicet Gratiadeum Nicolaū & Amadeum. Post hæc mortuus fuit Nicolaus pdictus, relictis duabus filiabus legitimis & naturalibus. ¶ Quæritur an dictæ filiæ possint succedere in dicta hæreditate pro portione obuenta dicto Nicolao
a eorum patri, *a* an verò debeat dicta hæreditas restitui præfatis Gratiadeo & Amadæo patruis earum & hæredibus, tanquam ex tacito fideicommisso.

CONSILIVM CV.

PErspectis verbis testamēti dicti domini Francisci, & attentis his quæ in facti contingentia narrantur. ¶ Dubium facit, quia intentio testatoris videtur fuisse ꝙ vltimus masculus de Spicis pdictis decedens sine descendentibus masculis, teneatur per fideicommissum restituere hæreditatem testatoris, dicto consortio S. Mariæ. quo fit vt oporteat intelligere, quod primò decedens masculus de dictis Spicis, intelligatur grauatus restituere per fideicōmissum superstitibus masculis, & sic successiuè de vno in alium masculum: quia aliter masculus vltimus non posset restituere hæreditatem testatoris, nisi intelligerentur præcedentes masculis grauati restituere sequentibus, vt ꝓbat singulariter tex. in l. Titia Seio. §. Seia libertis. & ibi notant doctores. ff. de legatis secundo. & notat Bart. & alij in l. post. cum lege sequenti. quæ incipit, vel singulis. ff. de vulgar. & pupillar. vbi etiam pro hoc adducunt. l. denique. §. interdum. ff. de penu. legat. & per Angelum & Modernos in l. pater filiam. §. duob. ff. ad l. Falci. & in l. qui duos. & in l. si pater impubes. ff. de vulga. & pupilla. ergo mortuo dicto Nicolao sine descendentibus masculis, videtur ꝙ per fideicommissum portio sua deuenire debeat ad fratres eius masculos, & sic filiæ dicti Nicolai si sunt hæredes patris, non possunt detrahere, nisi quartam Trebellianicam, iuxta §. sed qa. Inst. de fideicommissa. hære. & in l. 1. & ferè per totū. C. ad Trebellianū. ¶ Secundò confirmatur: quia testator substituendo compendiosè seu per fideicommissum, dictum cōsortium post mortem omnium masculorum de Spicis, videtur iniunxisse onus fideicommissi vltimò decedenti ex eis. l. codicillis. in prin. ff. de vsufru. lega. & ibi no. Bar. ad hoc quod no. Bar. in d. l. qui duos. in fin. post gloss. suprà allegatam. & consequentes alij præcedentes masculi, intelligantur grauati ad restituendum superstitibus masculis, per d. §. Seia. ¶ Tertiò confirmatur per id quod not. Bart. in l. Centurio. ff. de vulg. & pupil. in vers. quæro vlterius, quid si testator dixerit si filius meus decesserit sine filijs, vel eorum filij, & c. vbi vo-
1 luit, † ꝙ si testōr dixit si filius meus decesserit sine filijs, vel eorum filij sine filijs, bona mea deueniant ad Titium, ꝙquāuis testator nihil expresse reliquit filijs filiorum, tamen eo casu quo contingeret primos filios decedere cùm filijs, videtur testatorem voluisse dictos primos filios grauare per fideicommissum, vt filijs eorum restituat, & successiuè videtur voluisse grauare per fideicommissum dictos filios filiorum decedentis sine liberis, vt vltimo loco restituatur per fideicommissum dicto Titio per d. l. deniq;. §. interdū. & per not. per glo. in l. alio. ff. de alimen. & ciba. leg. & argu. l. si ita stipulor. ff. de oper. liber. iunctis not. in d. l. qui duos. & ita limitat no. per glo. in l. Lucius. la secunda. in gl. fin. de hære. instit. ¶ Ita ergo in proposito, cùm fuerit consortium substitutum per fideicommissum casu, quo nullus masculus remaneret de domo dictorum de Spicis, & fuerit prius institutus Anto. de Spicis, & illi decedenti sine liberis masculis testator substituerit Viuianum quondam domini Amadei de Spicis. & si dicti Antonius & Viuianus decederent sine hæredibus masculis, seu legitimè descendentibus substituerit Viuianum quondā Gratiadei de Spicis, & eius hæredes, seqtur ꝙ per illam vltimam substitutionem factā de consortio, casu quo nullus masculus de Spicis remanere: q̄uis expresse non fuerint vocati per fideicommissum, omnes & singuli de Spicis, sed dictus Antonius, & dictus Viuianus Amadæi, & Viuianus Gratiadei: & hęredes istius vltimi Viuiani, tantum intelliguntur grauati omnes suprà dicti, scil. dictus Antonius, si decesserit cum filijs vel liberis masculis, restituatur eis per fideicommissum. & ita etiam quilibet. Viuianus pdictus, si postquam fuisset hæres, decesserit cū liberis, intelligitur grauatus, restituere liberis suis masculis, & successiuè de vno in alium, postq̄ vltimo masculo intelligitur fideicommissum iniunctum de restituendo consortio. & stante primo fundamento sup. deducto, pcedentes masculi intelliguntur grauati superstiti masculo, qa alter masculus non posset restituere totā hæreditatem consortio, vt voluit testator. ¶ Sed pmisis non obstantib. puto de iure verius esse, qđ dictæ filiæ, si sunt hæredes dicti Nicolai, earū patris non tenētur restituere per fideicomm. earum patruis, illam partem quæ obuenerat dicto Nicolao vigore testamenti dicti ser Frācisci, & dicti patrui exclu
2 dātur p hæredes Nicolai. ¶ † Et psuppono primò, ꝙ dictus testator substituēdo Viuianū Amadęi, vel Gratiadei & eius

hæredes, voluit intelligere de hæredibus qui essent descen
dentes istius Viuiani Gratiadei: non autem de extraneis hę
redibus, vt comprehenditur ex sequentibus verbis testa-
mẽti. Ex qbus apparet ꝙ testator voluit, ꝙ hęreditas sua nõ
deueniret ad alios q̃ ad masculos de filijs, & ipsis deficienti
bus ꝙ deueniret ad consortium. & quando testator fecit
mentionem de hærede masculo, intelligitur sentire de de-
scendentibus, non de extraneo. & no. Io. And. in addi. Spe.
in tit. de testa. in vlt. q. inferens ita voluisse Rich. Mal. ita ẽt
voluit Rayn. quem refert & seqtur Bal. & Raph. & Paul. de
Cast. in l. Gallus. in §. etiam si parentes. ff. de lib. & posthu.
post id qđ habetur in c. 1. in §. si Clientulus. de aliena. feud.
& no. Bal. in l. libertis. C. de ope. liberto. in vlt. col. & proba-
tur per rõnes redditas per Io. An. in loco p̃allegato. ¶ Com
probatur etiam, quia in testõ dictus ser Franciscus voluit
fœminas descendentes ex p̃dictis de Spicis esse hæredes, vn
de si diceremus ꝙ testator substituendo Viuianum Gratia
dei, & eius hæredes, intellexisset de hæredibus extraneis, se
queretur absurdum; ꝙ testator videtur præposuisse illum
mulieribus, quæ essent de genere suo seu agnatione sua hæ
redes extraneos, etiam non repręsentantes vllam piam cau
sam. Vnde ne sequatur hoc absurdum, appellatione hære-
dum intelligeretur de descendentibus. l. ex facto. §. fi. ff. ad
Treb. cùm ibi no. & not. in proposito Bart. & alij l. Gallus. §.
etiam si parentes. ff. de lib. & posthu. arg. l. Publius. §. fi. ff. de
cond. & demon. & not. Spec. in tit. de test. §. 1. & ibi Bal. in c.
1. de natu. succes. feu. & Ang. in consil. 386. inci. Charissime
b frater, &c. & Ful. *b* in l. generaliter. C. de instit. & subst. & in
l. cùm acutissimi. C. de fideic. & Raph. Cu. in d. l. ex facto. &
3 §. fin. ¶ †Perinde est ergo ac si testator p̃dictus substituisset
Viuianum Gratiadei, & eius liberos hæredes seu descen-
dentes, quo casu si conditio substitutionis euenit & verifi-
cata est in primo hærede dicti Viuiani Gratiadei: ꝑut fuit,
qa euenit conditio substitutionis in ꝑsona d. Nicol. & fra-
trum, qui fuerunt filij & hæredes dicti Viuiani Gratiadei
dicitur esse satisfactum illi substitutioni factæ de Viuiano
Gratiadei, & eius hæredibus: & substitutio p̃dicta, quate-
nus comprehendebat hæredes dicti Viuiani, dicitur esse ex
pleta & consumpta in primis hæredibus p̃dictis, vt apparet
ex not. per Bart. in l. liberorum. ff. de verb. sig. in pe. col. cũ
seq. in ver. quæro quid si in aliqua dispositione, &c. vbi vult
quòd si in aliqua dispositione, puta in institutione vel sub-
stitutione fit mentio de filijs, vbi appellatione filiorũ com-
prehenderentur nepotes vel pronepotes, tamen si ipsa di-
spositio committatur in persona filij: vt quia filius efficia-
tur hæres, tunc sumit effectum suum in eo, & non compre-
henditur vlterior, s. nepotes & pronepotes. ar. l. boue. §. hoc
sermone. ff. de verb. sig. secus si filio non fuisset commissa:
quia comprehenderetur nepos. l. Lucius. la vlt. ff. de hære.
instit. & dicti hęredes Viuiani intelliguntur substituti eo ca
su, quo Viuianus non potuisset succedere ex substitutione
ꝑut euenit, per not. l. Gall. §. 1. ff. de lib. & posth. & in specie
4 ponit Pau. de Ca. in d. §. ẽt si parentes. circa fin. ¶ †Secundò
principaliter p̃suppono ꝙ rebus stantibus: ꝑut in facto se
habebat onus restituẽdæ hæreditatis per fideicommissum,
dicto consortio, casu quo contingeret nullũ masculum de
Spicis remanere, censetur esse iniunctum dictis primis hæ
redibus Viuiani Gratiadei. i. Nicolao & fratribus, qa ipsi
sunt qui intelligũtur vocati ad dictam hæreditatem à testa-
tore, & non alij sequentes hæredes post eos, vt ꝓximè dictũ
fuit, allegando not. per Bar. in d. l. liberorum. & per conse-
quens non intelligitur onus fideicommissi iniunctum al-
teri, q̃ d. Nicolao & fratribus, q essent vltimus masculus de
Spicis. hoc ꝓbatur, qa onus fideicommissi non potest in-
telligi iniunctum illis. qui à testatore non essent onerati. l.
ab eo. C. de fideicomm. & in l. planè. la 2. in fin. cum l. seq. ff.
de leg. 1. & probatur in l. sed & si sic. §. 1. ff. de le. 3. quinimò ẽt
si expressè grauatur quis à testatore non videtur ei relin-
quere cùm grauat, vt l. hæreditas ad statum. ff. de hæredi.
inst. & in l. cùm quasi. §. plures. de fideicom. liber. ¶ Ad idẽ
quia exceptis dictis Ant. de Viuiano domini Amadei & Vi-
uiani Gratiadei & eius hæredibus, s. primis, videlicet domi
no Nicol. & fratribus aliquis alius masculus de Spicis nõ
est nominatus à dicto testatore: nisi per modum conditio-
nis, s. per illa verba & casu, quo nullus masculus de domo il
lorum de Spicis remaneret, &c. per verba conditionalia
non intelligitur quis à testatore vocatus ad commodum
hæreditatis. l. ex facto. de hær. insti. & in l. si quis sub condi-
tione. ff. si quis omissa causa testi. & no. in d. l. Lucius. in glo.
* magis * communiter approbata. ergo nõ potest dici ꝙ oẽs
masculi de Spicis videantur gradatim vocati ad dictam hæ
reditatem. & per consequens vltimus decedens sit graua-
tus contra fideicom. ¶ Et istam opi. tenebat Richar. Ma. &
Ray. vt refert Bar. in d. l. Centurio. in ver. superius allegato
in q. ibi formata per Bar. de qua sup. mentionem feci, s. quã
do testator disponit, ꝙ si filij sui instituti decederent sine fi
lijs, & filij eorum sine filijs, hæreditas deueniret in Titium.
& sic iniunxit onus fideicommissi restituendi Titio: nam
volunt ꝙ intelligatur duntaxat iniunctum fideicommis-
sum, dictis primis filijs institutis de restituẽdo Titio, si con-
tingeret ipsos filios decedere sine liberis, vel decedere cũ li
c beris, sed liberos suos decedere sine liberis. *c* ¶ Et nihil re-
fert ꝙ conditio fideicommissi euenerit post mortem di-
ctorum filiorum institutorum, quia conditione euenien-
te post mortem eorum, hęredes sui remanerent obligati ad
onus fideic. l. legato sub conditione. ff. de cond. & demon.
& no. Bar. in d. l. sed & si sic. non autem intelliguntur prædi
cta verba in casu quæstionis Bart. grauati primi filij institu
ti restituere filijs suis per fideicom. sic in casu isto, nec ill pri
mi hæredes masculi Viuiani Gratiadei, nec aliqui eorum
intelligantur grauati restituere post mortem suam mascu-
lis per fideicommissum, sed solum quando veniret condi-
tio, ꝙ nullus masculus de Spicis extaret, intelligentur gra-
uati Nicolaus & fratres, vel hæredes eorum eis mortuis re-
stituere consortio: ẽt si per multos annos post mortem eo-
rum eueniet conditio fideicommissi. d. l. legato sub condi-
tione. ¶ Et istam partem si bene inspiciatur, videtur tenere
Bart. in d. l. codicillis. in princ. de vsufru. leg. dum dicit qđ
in casu quæstionis formatæ per eum in d. l. sed & si sic. & d. l.
Centurio. onus fideicommissi non intelligitur iniunctum
vltimo decedenti, id est, filijs filiorum: sed solum primis in
stitutis, quia filij filiorum non potuerunt grauari onere fi-
deicommissi, cùm non fuerunt onerati seu vocati à testato
re, secus fuit in casu d. l. codicillis. quia ibi expressè omnes
liberi fuerunt onerati & vocati à testatore per modum di-
spositionis: vnde substituendo alium post mortem eorum
videtur vltimum decedentẽ grauare onere fideicommissi,
secus quando non sunt omnes onerati in casu nostro: quia
omnes masculi de Spicis nõ sunt vocati per modum dispo-
sitionis & fideicommissum restituendum consortio, non
fuit simpliciter iniunctum post mortem eorum masculo-
rum tm̃, qui fuerunt expressè per modum dispositionis vo
cati à testatore, imò fuit iniunctum post mortem omnium
masculorum de Spicis: & sic non potest dici ꝙ onus fidei-
commissi intelligatur iniunctum vltimo decedenti exo-
mnibus masculis de Spicis, sed solum intelligitur iniun-
ctum prædictis hæredibus Viuiani Gratiadei. ¶ Istam par-
tem videtur etiam sequi Bar. consulendo consil. 7. inci. An-
dreas condidit testamentum. & expressè Bar. & Sal. in l. pre
cibus. in pe. col. C. de impu. & alijs subst. & Bal. in d. l. ab eo.
& Io. de Imol. in d. l. Centurio. in pe. char. in ver. item adde
dictis Bar. in quantum tangit q̃stionem illam, si testator in-
stituit in 10. & plenius in c. Rayn. de testa. in materia com-
pendiosæ substitutionis. & ita etiam consuluit Pet. de Anc.
in consil. 120. incip. Pro clariori decisione. & in consil. 137.
incip. Ponderandum principaliter, &c. Pau. de Cast. consil.
131. lib. 2. incip. Dubium facit. vbi vult ꝙ in casu quæstionis
formatæ per Bart. in d. l. Centurio. intelligatur onus fidei-
commissi iniunctum primis filijs institutis, qui intelligun-
tur grauati sub duplici conditione, vt refert ibi Bar. in pri-
ma opinione ibi relata. ¶ Nec obstant q̃ allegãtur per Bar.
in l. Centurio. & d. l. deniq;. §. interdum. ff. de pe. lega. quia
respondetur ꝙ ideo videtur legatum peculium seruo, cui
relicta erat libertas grauando eum de aliquo dando alteri,

†quia

5 †quia quandoq; videmus ꝙ ſeruo, cui ſimpliciter data eſt
libertas, videtur conceſſum peculium. l. 1. C. de pecul. eius
qui liber. mer. cùm ibi no. vbi peculium tacitè ſequitur ſer-
uum, cui libertas datur inter viuos, ideo non eſt mirum, ſi
peculium non ſequatur ipſum ſeruum, quando datur li-
bertas ſimpliciter in teſtō, ſi tamen ſequatur eum, quando
grauatur in teſtamento ſeruus aliquid dare ex peculio, vel
ideo ibi hoc eſt, qa teſtator grauauit ſeruum vt daret centū
hæredibus teſtatoris ex peculio, & ſic grauando ꝙ det hæ-
redibns centum de peculio, videtur voluiſſe, ꝙ de peculio
non valeant hæredes petere aliquid vltra, meritò habebit
ſeruus reliquum peculij: ſecus ſi fuiſſet grauatus dare extra
neo, quia nō videtur ſeruo legatum peculium. l. 4. §. fi. cum
gl. in ver. dare. ff. de cond. ob cauſam. ¶ Non ob. ēt tex. in d.
l. ſi iſta ſtipulatio. de ope. lib. quia reſpondetur quod ibi po
nitur caſus ſpecialitatis, in quo illud qđ exprimitur in vim
conditionis, videtur diſpoſitum ſimpliciter, ſeu diſpoſitio-
nem inducit. & hoc ideo ibi eſt, qa illud qđ erat ibi poſitū,
in diſpoſitione non poterat peti quodam ſpeciali iure, tan-
quam appoſitum cauſa libertatis onerandæ. iuxta l. 1. §. q̄ o-
nerandæ. ff. quarum rerū actio non datur. vnde excepto ſpe
ciali caſu, regulariter videtur, ꝙ illud qđ eſt poſitum in con
ditione, non cenſetur eſſe in diſpoſitione d. l. ex facto. etiā
ff. de hære. inſti. & d. l. ſi quis ſub conditione. ff. ſi quis omiſ.
cauſ. teſt. & ita illam l. ſi ita ſtip. declarant doc. maximè Sal.
& Fulg. in l. ſi pacto pœnam. C. de pac. ¶ Non ob. ēt id quod
no. gl. in d. l. alio. qa reſpondetur qđ verum eſt, qđ quando
executor datur in teſtō, & grauatur ad aliquod dandum, ꝙ
illud grauamen valet, licet nihil relictū ſit executori. & hoc
ideo, qa tale grauamen videtur relictū ab hærede, ſeu iniun
ctum hæredi, ſicut ēt quando datur tutor in teſtō filio teſta
toris, & grauatur tutor in teſtō de aliqd dando. nam tūc va-
let tale relictum, qa in effectu tunc videtur grauatus filius
in teſtamento inſtitutus. l. peto. §. matre. & §. fratre. ff. de le.
2. arg. l. ſi ſeruus. §. qui Margaritā. de leg. 1. & ita vult expreſ-
ſe Bar. in d. l. in alio. iuxta prin. poſt gl. & per Io. de Imo. in d.
l. Centurio. in antepe. char. & in d. c. Raynutius. ¶ Vel ali-
ter pōt reſponderi ad oīa allegata in contrarium, ꝙ loquun
tur quando expreſsè apparet ꝙ grauamen fuerit iniunctū
illis, quib. expreſsè fuerat relictū, ꝓut fuerat in q̄ſtione for
mata per Bar. in d. l. Centurio. & in qōne noſtra, qa ſimplici
ter teſtator dixit, ꝙ ſi nullus maſculus de Spicis remaneret,
6 ſubſtituebat conſortiū, † tunc dicendū eſt, ꝙ in dubio vide
tur grauamē iniunctū illis, qbus expreſsè fuit relictū, & nō
alijs. & hoc eſt qđ voluit Io. de Imo. in d. l. Centurio. in ante
pen. char. ar. l. q margaritā. & eſt de mēte Bar. in d. l. codicil-
lis. & in d. conſil. & aliorum quos ſup. retuli. ¶ Et nec Bart.
in d. l. Centurio. expreſsè aperit contrarium, qa non dicit ꝙ
in dubio videatur iniunctū illis filijs filiorum poſitis in con
ditione tm̄, an verò filijs primis inſtitutis, imò ſe remittit
ad d. l. qui duos. eo. tit. vbi non eſt ille caſus. caſus aūt magis
dubius eſſe poſſet, quādo expreſsè teſtator iniūxiſſet onus
fideicom. vltimo decedenti ex oībus maſculis de Spicis, vl-
timum valeret, ſi cōtingeret vltimum maſculū decedentē,
non eſſe de illis q fuerunt expreſsè onerati & vocati diſpoſ.
vel diſpoſitione à teſtóre, an tunc valeret fideicommiſſum
Bar. nō decidit in d. l. ſed & ſi ſic. nec Bal. in l. 1. §. pro ſecūdo.
C. de cad. tol. nec Ang. in conſ. 7. ſed Bar. in d. l. Cēturio. du
bitauit: tamen videtur inclinare ꝙ valeat fideicommiſſum.
Contrarium aūt videtur ipſemet tenere in d. l. codicillis. &
alij, de qbus ſup. feci mentionē, tenēt iſtud, pro quo faciūt
plura q̄ adduxi ſup. Tamen in ꝓpoſito noſtro nō contingit
p̄cisè iſta dubitatio, qa ſumus in caſu, in quo fideicommiſſ.
non apparet eſſe iniunctū vltimò decedēti, & omnibus ma
ſculis de Spicis in cōditione fideicommiſsi nominatis ſub
illis verbis, ſ. & ſi nullus maſculus de Spicis remaneret. & i-
ſte caſus eſt minus dubitabilis. & in hoc videntur ferè oēs
conuenire ꝙ non intelligatur fideicommiſſ. ſaltem efficaci
ter iniunctū vltimo, ſed oībus, qbus expreſsè relictū eſt, &
bene, vt patet p p̄dicta. ¶ Per hæc apparet ēt reſponſum ad
d. l. Titio & Seio. §. Seia libertis. qa vt ēt inqt Bal. in l. ab eo.
& Io. de Imol. in locis ſup. alleg. ibi fuit expreſsè oneratus à
teſtatore ille, q fuit grauatus per fideicom. & ſufficit ꝙ fue-
rit ſimul cū alio oneratus ad hoc, vt ſi vltimò decedēs ex eis,
grauatur totā rem illā ambobus relictā reſtituere Titio vi-
deatur facta reciꝓcè ſubſtitutio fideicōmiſſaria inter illos
duos, vt eſt ſingularis caſus: ſed ibi in caſu noſtro non oēs
maſculi, qui deſcendere poterant ex agnatione de Spicis e-
rant onerati in aliquo, vt de ſe patet, vt ſup. fuit deductū, &
eodē modò fuit reſpōſum ad d. l. codicillis. ¶ Ex quibus ap
paret eſſe reſponſum ad oīa allegata in contrariū, & conclu
ſum eſſe, ꝙ dictę filiæ hæredes Nicolai poſſunt retinere par
tem, q̄ d. Nicolao patri ſuo obuenit ex ſubſtitutiōe p̄dicta,
& eam nō tenerentur reſtituere patruis. Sed ſi vllo tpe con
tingeret caſus ꝙ nullus de Spicis maſculus ſupeſſet, ipſe vt
hæredes eorū, vel vt hæres eorū, vel ipſis mortuis eorum hæ
redes, & ſimiliter hæredes dictorum ſuorum patruorū te-
nebuntur tunc reſtituere per fideicom. dicto conſortio.

ADDITIO.

a ¶ Patri. tenet Alex. quod ſic & bene.
b ¶ Ful. conſil. 15. Teſtator Soc. conſil. 57. nū. 5. lib. 3. Ang. con
ſil. 266. dictum legatum.
c ¶ Liberis. & ſic liberi vel filiorum filij nō ſunt ſubſtituti, vt
* eſt verior* & cōis opinio. valet tamen fideicomm. poſt mor
tem, qa ēt in dubio cenſetur ſub hac conditione ipſi primo
loco inſtituto impoſitum, vt tradit Imol. in d. l. Centurio.
char. pe. & Alex. ibi. col. 33. & in conſ. 13. col. fi. lib. 4. Ancha.
conſil. 152. col. 3. & in c. 1. col. 12. & ibi Phil. Franc. col. 48. de
teſt. in 6. Curt. ſen. conſil. 45. col. 6. cum ſeq. conſil. 51. col. 8.
Dec. conſil. 422. Iaſ. conſil. 79. col. 2. lib. 1. Cor. conſil. 15. lib.
2. Bar. conſil. 113. lib. 3. adde inf. lib. 2. conſil. 76. num. 10.

SVMMARIVM.

1 *Pater etiam ad commodum ſuum poteſt præſtare conſenſum in obligatione filiofam. requiſitum.*
2 *Conſenſus ſimplex & authoritas quomodo differant.*
3 *Conſenſus patris præſtat conſenſui propinquorum.*

CONSILIVM CVI.

QVò ad pręſens quęſitum, dubium facit; quia in
re propria, & ad ſui commodum præſtita au-
thoritas nō valet, vt eſt tex. in l. 1. in prin. & in l.
ſi pupillus. in prin. de autho. tut. & Inſti. eo. tit.
§. fin. per q̄ iura Bar. in d. l. poſt gl. ibi concludit
filium fa. qui de iure ſine patris conſenſu nō poteſt donare
a cauſa mortis, *a* vt in l. Thais. §. 1. de dona. cauſa mor. non po
teſt donare patri ſuo, cum cōſenſu ipſius patris. & ſimiliter
ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ filius ſine conſenſu patris obligari non
poſsit, licet pater p̄ſtet conſenſum filio ſe obliganti in re ꝓ
pria ipſius patris, non valebit obligatio. qđ ēt voluit Bar. in
l. frater à fratre. in vlt. col ff. de cond. indeb. & Bal. in l. bo-
norum. C. q admitti. & in l. ſi vxorem. C. de cond. inſertis. &
Imol. in l. 1. §. fuit q̄ſitū. ad Tre. & l. in ædibus. §. ꝙ ſi filius. de
don. pro qua facit text. §. economus. & ꝙ ibi voluit Ang. in
Auth. de alie. & emph. in Cle. ſi vna. de reb. eccl. nō alie. & in
c. fi. de conſt. ¶ Ita eſt aūt ꝙ filij Martini in re ꝓpria & ad cō
modum ipſius Martini obligati ſunt Raynerio creditori:
vnde licet p̄dictæ obligationi interceſſerat conſenſus Mar-
tini eorū patris à ſtatuto reqſitus, tamē ex p̄dictis cōſtat ob
ligationem validā non ſubſiſtere. ¶ Quòd aūt in re propria
ipſius Martini obligati cenſeantur apparet, qa cū Martinus
pecuniā depoſitā habuerit, per conſequēs principalis debi
tor ſit, ipſi filij reuera, & ad effectum fideiuſſores intelligen
di ſunt, vt in ſimili ꝓbatur in l. aliquādo. C. ad Velle. & bene
facit tex. in l. ſi ꝓ patre. §. fi. ibi. ſi qdē pecuniā ad patrē, & c.
ff. de in rem verſo. & in l. ſi filius. §. vbi autē. ff. ad Macedo. &
in l. quamuis. §. ſi adeſſem. & quod le. & no. in l. vir. & vxo. §.
fi. ff. ad Vellei. ita eſt aūt, qđ fideiuſſor dicitur obligari prin
cipaliter tm̄ gratia debitoris, vt in l. 2. §. in re. ff. de mā. prin.
¶ Quibus non obſtantib. puto contrariā partē fore de iure
1 veriorē: qa verior videtur opi de iure † ꝙ vbi ſtatutū reqrit
conſenſum patris in obligatione, quā facit filiusfam. poſ-
ſit pater ēt in re ꝓpria efficaciter conſentire, vt voluit Ang.
in l. 1. § fuit q̄ſitū. ff ad Tre. & Bal. in l. ſi quādo. §. illud. C. de
inoffi. teſta. & Paul. de Caſt. in l qui in poteſtate. in fi. de te-
ſta. & in l. ſi qs. & in d. §. fuit quæſitum. vbi adducit nō poſſe

dici talem consensum reqri à statuto ꝑpter imbecillitatem ꝑsonæ ipsius filij, cùm non possit dici ꝙ filiusfam. sit minus integri consilij, q̃ filius sui iuris. idem ēt tenet Fulgo in l. senium. C. qui test. fac. pos. & hæc fuit originalis opi. Pet. in d. l. 1. C. de auth. tuto. vbi pro hoc allegat tex. in l. 1. C. de impo. lucra. descrip. & in hanc sn̄iam inclinat ēt ibi Cy. & allegat tex. in l. cùm ipse. C. de contrahen. emp. & ibi ēt pro hac op. consuluit Angel. in cons. 33. inc. Filia refutauit patri, &c. & idem etiam consuluit Pau. de Cast. vnà cum pluribus doct. Perusinis, secundum qđ ēt ipse refert in d. l. seruum. quam opi. etiam sequunt. Moderni, scribentes in d. §. fuit quæsitum, quo ad terminum statuti nostri ea potissima ratione, qua se fundat Angel. in d. §. fuit quæsitum: quia videlicet in huiusmodi statuto non requiritur authoritas ipsius, sed consensus.
2 ¶ † Et differentia *b* est inter consensum & autho-
b ritatem, quia consensus est seorsum ab actu obligationis, qui præstari efficaciter pōt. l. si autē plures. & ibi per Bart. ff. de aqua plu. arcen. & Bart. in l. tam is. in fin. præallegata. ꝙ secus est in authoritate. l. obligari. §. tutor. ff. de authorit. tuto. vnde seqtur ꝙ attento, ꝙ non reqritur consensus patris interuenire in ipso actu apparet, ꝙ consensus paternus non reqritur ad integrandam eius personam, non sufficeret ex post facto interuenire, vt no. gl. & doct. in l. fi. §. necessitatem. C. de bon. quæ liber. & Inno. in c. consuetudinem. de consuet. & facit d. l. obligari. §. tutor. & sic patet ꝙ talem consensum voluit lex præstari tm̄ ne fieret præiudicium patri per filium. cùm ergo fuerit introductum in fauorem patris, non debet aliquo modo in eius odium redundare. l. nō eo minus. C. de procura. & l. qđ fauore. C. de legi. ¶ Ex hac ratione modò declarata patet non obstare responsionem traditam per Imol. in d. §. fuit quæsitum. ad fundamentum prædictum, ꝙ pro hac parte facit Ang. pro ista opi. etiam facit ꝙ videmus, ꝙ pater ad vtilitatem suam potest iubere filio ꝙ adeat hæreditatem, licet ex ea aditione emolumentum veniat quærendum patri, vt l. si quis mihi bona. §. iussum. cum si. iuncta l. pe. de acq. hær. & hoc ideo fuit introductum, ꝙ iussus patris esset necessarius in aditione filij fauore patris, ne adeundo hæreditatem damnosam sibi præiudicaret. d. l. si quis mihi bona. §. fi. & hanc opi. etiam secutus est Old. in consil. 26. & Bal. in consil. qđ inci. Quatuor sunt punire, &c. & Io. An. in addit. Spe. in tit. de iureiur. aliàs de iurisd. §. porrò. ver. sed quid si filius. in addit. inc. Petrus De cennius. vers. fi. dum se remittit ad no. per se in c. ad audientiam. de eccles. ædifi. Nec ob. tex. in l. 1. & in l. pupillus. ff. de autho. tut. & Insti. eod. tit. §. fi. quia illi tex. loquuntur in authoritate, quæ reqritur ad integrandam personam pupilli, & ad supplendam eius imbecillitatem. ¶ Similiter etiā non ob. text. in d. Clem. si vna. cum alijs sup. in contrarium allegatis, quia loquuntur in consensu superioris præstando in actu inferioris, qui consensus interuenire debet per modū authoritatis. & no. Ioan. Ang. post gl. in c. 1. de reb. eccl. non alie. in 6. & no. etiam hoc doc. in c. cum vos. extr. de his quę fiunt à præla. nos autem loquimur in consensu qui habet interuenire rōne præsumpti ꝑiudicij ipsius consentientis, & nullo modo ad integrandam personam. ad qđ etiam facit quod habetur in ca. 1. aliàs fin. de iud. lib. 6. & bene facit ꝙ communiter not. doct. in fin. §. necessitatem. C. de bon. q̃
* libe. vbi * communiter tenetur ꝙ consensus, qui debet p̄stari per patrem filiofam. in casu illius §. non exigitur ad integrandam personam filij. ¶ Insuper adduco, q̄a semper dicitur exigi consensus per modum simplicis consensus & non authoritatis, vbicunq; consensus etiam superioris requiritur rōne præiudicij. qđ saltem in consequentiam inferri potest ipū consentienti. & ꝑpterea in tali casu sufficit consensum etiam interuenire post actum, ex quo docetur, de eo non esse iudicandum, vt de authoritate q̃ in ipso actu, (vt su
3 prà dixi) interuenire debet. Exemplum patet: † q̄a in renunciatione beneficij per clericum reqritur consensus superioris, qđ non ex alio nisi ꝑpter iurisdictionem, quam superior perderet in eum. vnde non dicitur requiri per modum authoritatis, sed consensus, & ꝑpterea sufficit ꝙ consensus tunc post actum interueniat, vt ꝓbatur in c. admonet. & in c. qđ in dubijs. extr. de renuncia. & ita per p̄dicta firmat Dominicus de S. Gemi. in c. consuetudinis. in vlt. col. extrà, de consuet. ¶ Et ad hoc non ob. dictum Bal. in l. 1. C. qui amit. quia ibi loquitur in consensu p̄stando in contractu minoris, quo casu non diffiniendum puto qđ præstatur loco authoritatis in ipso actu, qđ tunc interueniat etiam secundū doctrinam Ant. But. & Dominici, in d. c. cum consuetudinis. Nos verò sumus in consensu q̃ p̄statur in contractu filij etiam minoris, qui non potest dici alia ratione requiri à statuto, videlicet ne saltem in consequētiam pater ex contractu filij læsionem recipere possit. & cum alia sufficiens ratio imaginari non possit q̃ prædicta ea quæ censetur in lege scripta. iuxta no. in l. q̄uis. C. de fideicom. Quod ideo etiam magis apparet in terminis nostris, q̄a ex dicto met statuto in pluribus casibus pater obligatur creditoribus filij ex contractu ipsius filij, nec vllo modo recto sensu congruere potest, qđ huiusmodi consensus sit reqsitus à statuto ꝑpter non integram personam filijfam. aut eius imbecillitatem supplendam opus fuisse consensu paterno, auito aut pau.
* ¶ Vnde mihi remanet firma * communis opinio, videlicet quod stante statuto, de quo in themate pater potuerit etiā in re propria consensum præstare efficaciter filio se obliganti, quamuis quo ad statuta reqrentia consensum in contractu minoris vel mulieris, (quia in his personis requiri dicitur tanquam authoritas ad supplendam imbecillitatem personæ, vt in huiusmodi personis declarat Bar. & Bal. in l. transactione. C. de transactio.) non putem consensum præstitum in re ipsius consentientis validum esse. & propter saluandam dictam opinionem veram, propter quam se fundant prædicti loquuntur in authoritate præstanda in consensu, qui præstatur per modum authoritatis, vt sup. est declaratum. ¶ Item & pro hac opin. adduco notabile dictum Bald. in l. pactum qđ dotali. C. de colla. vbi in 21. quæstione
3 concludit, † si statuto cauetur ꝙ mulier non possit contrahere sine consensu duorum propinquorum, & contingit mulierem contrahere cum patre, etiam nullo alio interueniente consensu, quamuis contractus esset in fauorem patris, vt quia filia renunciaret patri, valebit contractus propter summam confidentiam, quam lex habet in patre. allegat tex. in l. quidam cum filio. ff. de hær. instit. & l. Aurelius. . Titius testamento. ff. de lib. leg.

ADDITIO.

a ¶ Mortis. idem Dyn. d. l. 1. Guid. Pap. decis. Delph. 223. Cor. consil. 284. eleganter. lib. 1. Soc. consil. 112. lib. 1. Dec. consil. 245. consil. 279. consil. 592. in fi. Ias. consil. 79. colum. 2. lib. 2. Sed cum iure Romano p̄tria potestas sit introducta fauore & commodo patris veriorem. contraria opinio, quæ primùm fuit Iaco. Ra. Pet. l. 1. C. de autho. tut. Ang. in l. 1. §. fuit quæsitum. & ibi Alex. Ia. ff. ad Tre. Rom. consi. 515. Pau. l. senium. C. qui testa. fa. pos. l. tam is. in fin. ff. de dona. caus. mort. l. qui in potestate. in fin prin. ff de testa. Soc. cons. 82. col. 2. lib. 1. Cor. consil. 242. col. 1. lib. 4.
b ¶ Differentia. Pet. Anc. repe. c. ratum. col. 3. de reg. iur. in 6. Bertran. consil. 86. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Solutionis modus attenditur si nō constat de pensione conuenta.*
2 *Concessio facta præsumitur secundum mortem concedentis.*
3 *Testis habens commodum vel similem causam repellitur.*

CONSILIVM CVII.

IN causa & lite inter Antonium & Iulianum de Dexijs, de Riperia ex parte vna appellantes, & nobiles viros Christophorum & Bonauenturam de Bonelijs ex altera. ¶ Videndum est an per vicarium archiepiscopi Murti fuerit iuste iudicatum in fauorem dictorum de Bonelijs, in quantum fuit pronunciatum dictos de Dexijs teneri ad octauam partem fructuum perceptorum, & percipiendorum de bonis, de quibus fit mentio in instrumento inuestituræ factæ inter Dexium patrem quōdam Iuliani, & auū dicti Antonij, prout latius in dicta sententia continetur etiam prout apparet in dicto instrumento inuestitura confecto de anno 1425. ꝙ dictus ser Dexius toto tempore vitæ suæ

ſuæ ſoluit authoribus dictorum de Bonelijs certã partem
fructuum,& etiam ſimiliter ſoluerunt dicti Antonius & Iu
lianus, excepto aliquo tempore, videlicet quinq; annorũ,
quibus de mandato principis ſoluerunt decimam partem
1 fructuum, ꝓut probata ſunt iſta. ¶ † Vbicunq; apparet lo-
cationem eſſe factam, & non conſtat ſub qua penſione, tũc
in dubio p̃ſumitur facta ſub ea penſione, pro qua apparet
ſolutum fuiſſe: ita inquit Bal. in l. ſi certis annis. C. de pactis.
in ver. iſta ſunt multum notabilia, &c. allegat l licet. C. de lo
cato, & l. cùm de in rem verſo. ff. de vſuris. ¶ Et ſubdit etiã
2 ibi Bald. † qđ p̃ſumitur conceſsio in dubio facta ſecundum
conſuetudinem concedentis, per d. l. licet. benè facit l. ex-
cepto. cum ſim. C. locati, & notat Bal. & Ang. in l. qui in alie
na. in princ. ff. de acqui. hæred. & doct. maximè Ant. But. in
repet. c. peruenit. in 11. chart. de cenſibus. ex conſuetudine
autem concedentis apparet, quod bona omnia in dicta vil
la vocata le anſaluenche: locabant ad octauam partem fru-
ctuum, vt cùm ſit per infinita inſtrumẽta antiqua, quinimò
per vnum inſtrumentum factum de anno 1411. die ſecundo
Octobris, conſtat quod ſer Dexio fuit facta conceſsio par
tis dictarum rerum per Antonium dictorum de Bonelijs,
ad octauam partem fructuum. ¶ Nec etiam p̃dictis obſtat,
ſi dicatur ꝙ in inſtrumento locationis factæ in dictum De-
xium, de anno 1425. non promiſit dictus conductor ſolue-
re aliquam penſionem, ſed tantum ſoluere libras quadra-
ginta pro renouatione facienda poſt 29. annum: qa reſpon
deo, cùm de penſione annua ſoluẽda nulla facta fuerit men
tio, debet intelligi conceſsionẽ eſſe factam pro penſione &
mercede, de qua apparet ex conſuetudine locatoris. d. l. ex-
cepto. & d. l. domini prædiorum. C. de agric. & cenſi. lib. 11.
vel de illa, de qua apparet poſtea ſolutionem eſſe factam, vt
proximè dictum fuit. & ꝙ de mente contrahentium fuerit,
ꝙ ſolueret octauam partem, patet ex eodem inſtrumento,
dum excipitur à contrahentibus, ꝙ pro caſallis dictus ſer
Dexius non tenetur ſoluere octauam: ſed tantùm duo pa-
ria caponum. exceptio enim firmat regulam in non exce-
ptis. l. q̃ſitum. §. deniq;. de fundo inſtructo. & notatur in l.
in his. de legat. ergo exceptis caſibus firma manet ſolutio
octaui in reliquis. ¶ Item non obſt. ꝙ per quinq; annos ſol-
uerunt dictis authoribus illorũ de Bonelijs decimam par-
tem fructuum, qa vt dicunt teſtes, illud ꝓceſsit ex manda-
to principis, qui non potuit auferre ius acquiſitum ex con
tractu authoribus illorum de Bonelijs ſine cauſa, vt in l. fin.
cum ibi notatis. C. ſi contra ius vel vtilita. publi. & not. in l.
1. de conſtitu. prin. ff. & in c. quæ in eccleſiarum. per Innoc.
de conſtit. nota Bart. in prooemio. ff. cum ſim. maximè non
ſubdito, prout erant authores illorum de Bonelijs, vt no-
tat Ant. de But. in c. nouit. de iud. & ibi not. Innoc. in glo. in
verbo Theodoſius. & notat etiam in c. 2. in noſtra. de iniu-
rijs. & dicto c. quæ in eccleſiarum. ¶ Non obſtan. dicta qua-
tuor teſtium receptorum pro parte dictorum de Dexijs, in
quo ipſi faciunt omne fundamentum ſuum: quia reſpon-
deo ꝙ dicti teſtes dicunt ad propoſitum duo in ſubſtantia.
¶ Primum eſt, ꝙ Bonauentura promiſit dictis de Dexio, &
alijs hominibus illius villæ inueſtituræ eos ſecundum teno
rem ſuorũ veterum inſtrumentorum, ſecundum enim qđ
Bonauentura dixit ꝙ volebat eos inueſtire ad octauam par
tem fructuum, ſecundum tenorem veterum inſtrumento-
rum: & qđ tamen non exigeret ab eis, niſi decimam partem
fructuum, & hoc vltimũ deponit ſecundus & tertius teſtis.
¶ Quò ad primũ, reſpondeo ꝙ dato ꝙ ꝓmiſerat Bonauen-
tura eos inueſtire, ſecundum tenorem veterum inſtrumen
torum, tamen non per hoc ſequitur quin poſsit ab eis exi-
gere ratam fructuum, id eſt, octauam partem, ſicut poterat
exigi ſtante inſtrumento prædicto confecto de anno 1425.
occurrente conſuetudine locationis & ſolutionibus antea
factis. ex quibus recipit intentionem & declarationem di-
ctum inſtrumentũ confectum de anno 1425. & iam oſten-
ſum eſt. vnde cùm iam ſint condemnati dicti de Dexijs ad
dandam octauam partẽ fructuũ, non eſt nunc tractandum
de modo inueſtituræ, ſ. an fieri debeat ſecundũ continen-
tiam in inſtrumẽto ꝓducto p illos de Dexijs, vel quomodo,
ſed tantùm, an rectè condẽnati fuerint ad dandam octauã
partem fructuum: & certum eſt qđ ſic ſtante dicta conſue-
tudine, & illo inſtrumento antiquiori. ¶ Quo ad ſecũdum,
teſtes deponunt, quòd Bonauentura promiſit inueſtire ad
octauã frugũ: ſed inquantum dixit ꝙ non exigeret niſi deci
3 mam, reſpõdeo † ꝙ dicti duo teſtes, ſ. ſecundus & tertius de
ponunt circa id qđ concernit commodũ ꝓprium, qa ſunt
de illis, qbus aſſerunt dicta promiſſa fuiſſe facta: & ſic non
ſunt idonei. l. oĩbus. & l. nullus. de teſtib. ¶ Pro hoc facit qđ
no. Federic. de Senis, in conſil. 64. incipiente. Prædia cum
ꝓcura. &c. in fine. vbi voluit ꝙ ſi vertitur cauſa inter Titium
& Seium, eò qa Seius allegat Titium eſſe vſurarium, & con-
tractum vſurarium ſecum celebraſſe, & eſſe ſolitũ fœnerari,
ꝓducit Semproniũ in teſtẽ, q deponit ꝙ Titius ſibi mutua
uit ſub vſuris, certè Sempronius non erit idoneus teſtis, &
a ꝓ hoc allegat, qa ſimilitudo cãę *a* in pſona teſtis repellit eũ.
facit qđ notat Bal. in l. dictantib. C. de teſtam. ¶ Pro hoc fa
cit, qa ſententia ferenda pro illis de Dexijs, facit ſaltem qua
le quale p̃iudicium illis de Bonelijs. quo aũt ad iſtos teſtes,
ſi allegarent iſti teſtes ab eis non debere exigi, niſi decimã
partẽ, & hoc rõne connexitatis iuriũ, vt l. à ſentẽtia. in prin.
de appellat. & in l. ſi duo patroni. in prin. ff. de iureiu. no. in
l. 2. C. qbus res iu. non nocet. & in c. cùm ſuper. de conceſ.
præben. ¶ Item reſpondeo ꝙ dicti teſtes non ꝓbant alia ra
tione, qa dicunt ꝙ quando Bonauentura & homines p̃di-
ctæ villæ, ergo ex illis verbis tanquam ex contractu ſtipula-
tionis & conuentione firmata ſe fundare nequeũt, qa con-
tractus reqrit conſenſum vtriuſq;, vt in l. 1. ff. de pactis. l. con
ſenſu. de actio. & oblig. ¶ Nec obſtat ſi diceretur ꝙ dato, ꝙ
illi de Dexijs tunc non aſſenſerint illis verbis Bonauenturę,
tamen nũc poſſunt aſſentire: qa reſpondeo ꝙ non eſt verũ:
quia interuallũ vitiat contractũ ſtipulationis, in l. prima. in
§. qui p̃ſens. in l. continuus. in prin. de verb. obl & etiam vi-
tiat allegantem conuentionẽ vel contractum, niſi actum eſ
ſet inter contrahentes, ꝙ reſpondere debens haberet tem
pus ad deliberandũ, vt egregiè declarat Io. de Imo. in l. ſi ſti
puler. §. fin. de verb. obl. An autem dicta verba & ꝓmiſsio-
nes Bonauenturæ aliqualiter præiudicium afferre potue-
rint iuri Chriſtophori de Bonelijs, non attingo: qa notiſsi-
mũ eſt qđ non, quia ab eo mandatum nõ habebat, nec tan-
quam ꝓcurator ſe gerebat. ¶ Nec etiam inſiſto an ꝓbatum
ſit ꝙ Chriſtophorus & Bonauẽtura ſucceſſerint in loco di-
ctorũ de Guerrerijs, de Rauẽna, in iure dicti octaui, qa hoc
conſtat per duo inſtrumẽta ꝓducta: conſtitit & de tit. dicto
rum de Bonelijs ex cõceſsione quã habent à vicario archie
piſcopi Rauenẽſis, & inſpectis confinib. de quib. in d. inſtru
mento conceſsionis factæ per d. vicarium, & confinibus, de
quibus in dictis duobus inſtrumentis conceſsionum ab il-
lis de Guerrerijs, de Rauenna, patet de identitate corporis
eorum, de qbus vertitur controuerſia, & rerum, de quibus
in dictis ceſsionibus apparere colligitur ex inſpectione di-
ctorum inſtrumentorũ. Nec de hoc refricatur in dubium:
reliqua ſuppleat ſumma præſtantia domini iudicis.

ADDITIO.

a ¶ Cauſæ. inf. lib. 2. conſil. 172.

SVMMARIVM.

1 *Enunciatiua conditionaliter emiſſa an diſponant, num. 4.*
2 *Supplementum legitimæ poteſt peti vſq; ad 30. annos.*
3 *Liberi poſiti in conditione non ſunt ſubſtituti.*
5 *Supplementum legitimæ non venit in venditione iuris compe-
tentis ex teſtamento.*
6 *Geſtor omnis tenetur rationem reddere, & quid in hoc veniat.*
7 *Tempus ad agendum non poteſt præfigi ſine cauſæ cognitione.*

CONSILIVM CVIII.

Viſo themate & diligenter conſideratis verbis
dictarum vltimarũ voluntatum, & alijs quæ in
præmiſſo themate continentur. ¶ Videtur pri
ma conſideratione dicendum circa primum
dubium dictam Luciam videri per fideicom-
miſſum vocatam ad hęreditatem dicti Maxij ex teſtõ ipſius
Maxij, per illa verba: ſi deceſſerit Antolinus ſine liberis,
tunc Iacob. Matthæum & Ioann. voluit eſſe hæredes, &c.
Nam

¶Nam conſtat conditionem dictæ ſubſtitutionis defeciſſe,
ex quo exponitur Antolinum deceſsiſſe ſuperſtite dicta Lu
cia eius filia, ſufficiat etiam vnicum extare deſcendentem,
ad hoc vt dicatur deficere conditio illa ſubſtitutionis factæ
per illa verba, ſi deceſſerit ſine liberis.l.vxori.C.quãdo dies
legat.ced.l.prima. C.de conditio. inſer.l.non eſt ſine libe-
ris.ff.de verb.ſig.etiam ſi fœmina ſit.l.ſi ita ſcriptum ſi filia-
bus.ff.de legat.2.l.ſi ita quis. de teſtam.tute.in princ.l.1.de
verb.ſig. ſi ergo deficit conditio ſubſtitutionis, ſequitur ꝙ
Lucia videtur per fideicommiſſum vocata poſt mortem An
tolini, vt firmat Oldr.prout refert Salic.in d.l.prima. C.de
conditio.inſer.& per textum in l. Lucius.la 2.ff.de hæredi.
inſti.¶Ac etiam quia nullo alio reſpectu videntur fuiſſe ad
iecta d.verba, ſi deceſſerit ſine liberis, niſi liberorum fauo-
re.in conſequentiam videtur ꝙ Lucia videatur vocata ex
teſtõ,arg.l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.de legat.1.& in l. fidei-
commiſſa.§.interdum. ff.de legat.3.& in l.2.§.ſi duo fratres.
ff.de collat. bon. & in l.peto.in princip. ff. de lega.2. ¶Pro
1 qua ſententia facit etiam tex.in l.pe.de colla. dot.†vbi ver-
ba enunciatiua etiam conditionaliter prolata diſpoſitio-
nem inducunt:per quæ etiam nonnulli Moderni hanc par-
tem ſecuti ſunt, vt l.ſi cùm dotem.in princip.ff.ſol.mat.pro
hoc etiam faciunt notata per Bartol.in l.Gallus. ff.de lib.&
poſthu. & in l.ſi quis eum.§.1.& in l.cohæredi.§.fina.per illũ
tex.ff.de vulg.& pupil.vbi concludunt ꝙ per hęc verba con
ditionaliter prolata: ſi filius meus me viuo moreretur,ne-
potem inſtituo; videtur etiam filius inſtitutus.ita etiam er
go dicendum eſt in caſu p̃miſſo eadem ratione: ſic ſi dicta
hæreditas per fideicommiſſum debeatur dictæ Luciæ, ſe-
quitur ꝙ illud idem ius fuit translatum in dictum Chriſto
phorum vigore dictæ emptionis. ¶Minus dubium etiam
videtur, ꝙ ſi vellet Chriſtophorus duntaxat petere ſupple-
mentum legitimæ, illud facere poſſet, ſicut & Lucia potuiſ-
2 ſet iuxta l. omnimodo. C. de inoffic.teſtam.† & ſecundum
* magis* communem opinionem doct.non obſtaret curſus
a quinquennij agenti ad ſupplementum, *a* quicquid dixerit
Bart.in l.ſi quis filium.C.de inoffic.teſta.cuius opinio ma-
gis communiter damnatur per omnes. & Bald.in repetit.l.
pater filium.ff.de inoffi. teſtam.& C. in quibus ca.in integ.
reſt.non eſt neceſſa. & per Angel.in l. Papinianus. §. ſi con-
ditio.de inoffic.teſtam. & Angel.in Auth.de trien.& ſemiſ.
3 in princ.¶†Sed præmiſsis non obſtãtibus contrariam ſen-
tentiam de iure probabiliorem puto.¶Nam primò ꝙ non
videatur Lucia vocata ex teſtamento Maxij per fideicom-
miſſum ad hæreditatem poſt mortem Antonij, eſt magis
* *communis opinio, quæ fuit originaliter opinio gloſſ. in
præallegata l. Lucius.in glo.fi.quam ibi ſequitur Iacob.de
Aret.Sal.Ray.Bart.Bal.Ang.& Iac.de Imol.& ita fuit de fa-
cto iudicatum.vt ibi refert Ange.¶Et etiam ſequitur idem
Ioan.And.in addit.Specul.in tit.de teſta.§.primo. in addit.
quæ incipit, huic quæſtioni accidit bimembris quæſtio Pe-
tri de Ceruitis:vbi format quæſtionem. Quidam habẽs fra
trem & nepotem, ex eo dictum nepotem inſtituit, & ſi de-
cederet ſine liberis, ſubſtituit patrem dicti hæredis ſi viue-
ret, aliàs ſubſtituit Titium ſuum nepotem: poſteà viuo te-
ſtatore, nepos prædictus mortuus eſt, relictis ex ſe liberis,
ac etiam mortuus eſt pater dicti hæredis: poſtremò deceſ-
ſit teſtator, quærebatur an filij dicti hæredis inſtituti, an ve-
rò Titia, vel proximiores ab inteſtato teſtatoris ſuccede-
rent: & finaliter concludit ex pluribus, locum eſſe ſucceſ-
ſioni ab inteſtato. ꝙ licet in caſu p̃miſſo exiſtentia libero-
rum hæredis inſtituti, excludat dictos ſubſtitutos, tamen
ipſis nihil accreſcit, quia ſecundum eum etiam ſi dictus hæ
res inſtitutus vixiſſet & adiuiſſet, non fuiſſet aſtrictus iure
ſubſtitutionis, vel fideicommiſsi illud relinquere filijs, nec
impeditus fuiſſet bona hæreditaria diſtrahere: allega.ff.de
legat.1. filiusfamiliàs. §.cùm quis. iuncta l. ſi quis ita hæres
inſtituatur ſi legitimus.l.Lucius.cùm ibi nota.ff.de hæred.
inſtit.& idem tenet Bart.poſt Richa.Malum.in l.Centurio.
ff.de vulg. & pup. in ver. quæro vlterius, quid ſi teſtator di-
xerit, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, &c. Et Bart. in l. ſi
ſic.ff.de leg.3.& in d.l. ſi cùm dotem. in princip. & ſequitur
Bal.in l.cùm acutiſsimi. C.de fideicommiſ.in vlt.colum.&
in l.cunctos populos. C.de ſumma Trinit.in 15.col.ver.ve-
nio ad ſecundum, ſi ad ſucceſsionem inteſtati, &c. in l. q̃d
ſcitis.circa pen.col. C.de bonis quæ lib. & in l.1.in aliquib.
lecturis.C.de cond.inſer.& in l.poteſt quis.de vulg. & pup.
per illum text. Ioan. de Imol. in d.l. ſi filiusfamiliàs.§.cùm
quis.& in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebellia.vbi de hoc eſt
text.cum gl.in verbo defeciſſe.ibi dum gl.dicit, nec ipſi ha-
bent, &c. & idem ibi concludit Ludo.Roma.per illum tex.
referens ſe diſputando idem decidiſſe. idem etiam tenet
Pet.de Anch. in conſil.133.Principaliter ponderandum.&
in c.licet.de voto.& in c.ſi pater.de teſta.in 6.& in rep.in c.
in præſentia.de proba.in ver.10.quæro pone.&c. & ibi pro
hoc allegat dictam l.ex facto. §. ex facto. & ita dicit conſu-
b luiſſe Rayner. & iſta pars communiter *b* approbatur per
ſcribentes, potiſsimè, quia filij fuerunt per modum condi-
tionis nominati:ideo non poſſunt dici ex teſtamento voca-
ti tanquam ſubſtituti, l. ex facto.la 1.de hæredib. inſtitu.l.ſi
quis ſub conditione. ff.de condit.inſtit. pro hac communi
opinione quidam etiam dicunt eſſe textum l. 1. C.de pact.
tamen magis adhæreo ſuperioribus fundamentis. ¶Nec
obſtat huic ſententiæ l. Lucius. in fine ibi: non enim fratrẽ
ſolum hæredi prętulit, ſed etiam eius liberos, &c. q̃a reſpon
det glo.& doct.omnes ibi, & in locis præallegatis, ꝙ prætu-
liſſe videtur liberos, ſcilicet ab inteſtato, non adita hæredi-
tate per inſtitutum, cùm dicti liberi eſſent proximiores ab
inteſtato ipſi teſtatori: ideo autem videntur vocati ex teſta
mento, per ſuperius dicta. ſimile not.glo.& doct.in d.l.ſi q̃s
inſtituatur hæres in legitimis, vbi ſi teſtator dixit, ſi legiti-
mus hæreditatem meam vendicare noluerit, Titium inſti
tuo, talis legitimus ſucceſſor hæreditatem vendicans, non
dicitur vendicare ex teſtõ, ſed ab inteſtato. quanquam fue-
rat in teſtõ nominatus, quia non fuit nominatus diſpoſi-
tione legis diſpoſitiuè, ſed cõditionaliter ſucceſsiuè. ¶Nõ
obſtat quòd illa verba, ſi deceſſerit ſine liberis, videãtur ad-
iecta liberorum fauore:& per conſequens videantur voca
ti ex teſtõ, quia reſpondeo ꝙ ſatis dicunt continere libero
rum fauorem, quamuis ex teſtõ vocati non videantur, quia
ab inteſtato ſucceſſuri eſſent liberi in illis bonis: non ergo.
ſequitur, ꝙ per hoc dici debeat, Luciam fuiſſe vocatam ex
teſtõ, cùm ſolum in conditione, & non in diſpoſitione no-
minata fuit.¶Minus etiam obſtare videtur dicta l. ſeruo le
gato.l.peto.cum ſi.quia verba ibi fuerunt diſpoſitiuè pro-
lata non conditionaliter, prout in caſu noſtro. ¶Non obſt.
l. pen.ff.de collatio.do. quia ad illam reſpondeo, prout re-
ſpondet Bart.in l.ex hac ſcriptura. ff.de dona. in verbo, ſed
oppono. d.l. Titia. cum ſeq.& Canoniſtæ in c.fi.de ſucceſſ.
4 ab inteſta. † ꝙ verba enunciatiua conditionaliter prolata
propter aliud non inducunt diſpoſitionem d.l.ex facto.§.
ex facto. & l.ſi quis ſub conditione præterq̃ in aliquo ante-
cedenti vel ſequenti, quod ſit neceſſarium ad implendum
illud, q̃d in conditione diſpoſitum eſt: ita loquitur text.in
d.l.pen.& text.in l.deniq;. §.interdum. de pecul. leg.& in l.
Proculus. in prin. ff.de vſufr.nam in caſu dictæ l.pen.pater
in teſtõ cauit, ꝙ ſi filia fratribus confert dotem, & quædam
alia quæ ipſe teſtator ſibi nubenti addiderat, pro certa par-
te ad hæreditatem vocaretur, dicitur ibi quod ſi filia ab hæ-
reditate abſtinuit, non poteſt à fratribus compelli ad do-
tem conferẽdum, quoniam pater voluit filiam alterutrum
habere, ſ. vel partem hæreditatis, & dotem cum cæteris bo-
nis fratribus conferre, vel dotem & dicta bona habere præ
cipua.& hæc eſt ratio, quia cùm pater dicit, ſi filia dotem, &
cætera q̃ ſibi nubenti tradidi, cum fratribus conferret, pro
parte hæredem inſtituo. ſequitur de neceſsitate, q̃d pater
voluit dominium dictorum bonorum transferri in filiam,
quia aliàs non potuiſſet filia dicta bona conferre, vt diſpo-
ſuit teſtator, quia collatio eſt rei propriæ in communionẽ
latio, vt in l.1.in prin.ff.de colla.bon.& in l.ſi ſoror.& in l.il-
lam.ad fin.C.de colla.& not.doct.in l. ſi emancipati. C.de
col.poſt gl.in rub.ff.de colla.bon.& plenè Bar.in l.pater fi-
lium, de collat.do.¶Non mirandum ergo ſi filia abſtinen-
te ab hæreditate patris dos præcipua cum alijs bonis præ-
dictis

dictis residet apud eam, stante regula, quòd abstinẽs ab hę-
reditate nunquam conferre tenetur.l. ex causa. C. familiæ
hercisc.l.fin.ff.de colla.do.& hæc fuit ratio decisionis posi-
tæ in d.l. pen. sed in casu nostro non erat necessarium libe-
ros Antolini intelligi vocatos ex testõ ad hoc, vt verificetur
vel nõ verificetur dicta cõditio substitutionis factæ in testõ
Maxij, sed solùm debet attendi existentia, vel non existen-
tia liberorum ad hoc, vt substituti vocentur. ¶Prædictis ẽt
non obstan. no.per Bar.in l.Gallus.cum concord.de lib.&
* posth.quia respondeo ꝙ* communis sententia glossatorũ
& doctorum est in contrarium, videlicet ꝙ per illa non vi-
deatur institutus filius,& notant gl.Bal.Ang & Io.de Imol.
in d.l.Gallus.in prin.& Bal.in l.posthumorum. per illũ tex.
in verbo, ne ergo. ff.de iniusto test. & Bal.in l. si ita.§.fi.ff.de
lib.& posth. & in l.humanitatis.in 3. col.in ver. tertiò op.&
videtur ꝙ præteritio,&c.C.de impub.& alijs substit.& in §.
hæres.Instit.eo.tit. & latè Bald.in repet.l.in suis.ff.de lib.&
posth.in 18.col.in ver.quid si non facit,&c.& in d.l. cohære
di.§.fin.vbi refert ibidem hanc partem tenere Dy. & An.de
Pisis:& idem etiam tenet Ang.Raph.Cuma.in repet.l. si fi-
lius qui in potestate, in secunda oppositione.ff.de li.& post
hu. & mouentur doct. per plura,& maximè per d.l. Gallus.
§.idem credendum.ver.nam si nepos.& in §.in omnibus. &
per d.l.si quis eum.§.fi.de vul.& pup. vbi videtur casus non
violando literam,& in l.si mater.§.1.eo.tit.& in l.ex facto.la
1.de hære.insti.& per notata per gl.in d.l.si quis hæres insti-
tuatur si legatarius,& quia hæc est cõmunis opinio, à qua
in iudicando non est recedendũ, ideo vlterius insisto. ¶Vel
respondeo, quod si benè ponderentur verba Bar. in dicta l.
Gallus.in princi. & d.l.si quis ita hæres instituatur si legiti-
mus. & in d.l. cohæredi. ipse non dicit, ꝙ per prædicta ver-
ba filius videatur in testamento institutus, sed dicit ꝙ per
talem præteritionem filij, testamentum non redditur isto
casu nullũ, quia filius videtur vocatus ab intestato: & ideo
nulla fit iniuria, licet non instituatur per d.l. si quis ita hæ-
res, cum glos. ¶Nec obstat ẽt d.l. Titia Seio.§.Seia libertis.
ff.de lega.2.de qua opposuit Bal. in pręallegata l.cùm acu-
tissimi. quia clara colligitur responsio ex illo text.cùm ibi
no.per gl.& doct. quia illa verba ibi dispositiuè ꝓlata fue-
runt, videlicet eum qui ex vobis vltimus decesserit cùm mo
rietur, instituitur,&c.faciunt p̃sumi testatorem tacitã sub-
stitutionem fecisse. ¶Quantum aũt ad ius petendi supple-
mentum legitimè libenter vidissem verba instrumenti em-
ptionis, tamen quia puto verba esse latissima & compre-
hendentia nõ solum id quod debebatur Luciæ ex testõ, sed
etiam aliter qũocunq; in bonis & hæreditate dicta quodã
5 Maxij & Antolini.†Nam si solum faceret mentionem de iu
re competente ex testõ, non veniret supplementum legiti-
mæ, quia illud non debetur ex testõ, sed extra testamentum
condictione ex l. omnino. ideo si verba fuerunt lata, prout
dixi, non posset negari quin supplementum legitimæ peti
posset: tamen quo ad considerandum qualitatem legitimæ
& supplementi, dico attendi debere qualitatem bonorum
& patrimonij, quæ erant tempore mortis Antolini, vt l.pa-
tronum ex debita. §.si ex bonis. ff.de bon.lib. & l. cùm q̃ri-
tur.ff.de inoff.testa. ¶Et prædicta vendicant sibi locum, si
vendita seu cessa fuerunt iura competentia Luciæ in hære-
ditate Antolini, in cuius hæreditate debebatur legitima
seu dos ad supplementum legitimæ, secus tamen si cessa es-
sent iura competentia Luciæ in hęreditatem Maxij, quia iu
ra competebant Luciæ in hæreditate Maxij, à quo non cen
setur fuisse vocata, vt sup. dixi. Et quam primùm fuit adita
hęreditas Maxij per Antolinum, desijt dici,&c.esse hæredi-
tas Maxij,&c. fuit effecta patrimonium Antolini, quo mor
tuo illa dicetur esse hæreditas Antolini Maxij, vt l.1 §.vete-
res.in gl.ff.de acq.pos.& no.gl.in l. hæres.§.seruũ. ff.de ac-
quir.hæred.& l.pro hæreditaria, de acquirendo rerum do-
6 mi.& no.Bar.post gl.in l.2.de fideicom.hære.pet. ¶†Circa
aliud dubiũ, s.an dictus Petrus & frater petere possint red-
di rationem administrationis dictæ hæreditatis per Chri-
stophorum, & sic consequi fructus consumptos pro victu
suo, & vsuras seu rerum ęstimationem, ac etiam pensionem
domus. conclusiuè respondeo, dictum Christophorum te-
neri ad reddendam rationem administrationis, sicut tene-
tur quilibet negot.gest.l.2.de neg.gest. iudicium enim pro
quo intentatur actio nego.gest.dicitur esse generale, sicut
quando intẽtatur super actione tutelæ, de cuius natura est,
quod reddatur ratio, vt l.pro socio arbiter. ff. pro socio.l.1.
& per totum.ff.de tute.& ra.distra.& no.in l.1.in prin. ff.de
eden.& in l.edita C.de eden.in qua rationis redditione ha
bebitur ratio fructuum consumptorum, nisi probaretur
ꝙ mater eorum, q̃ erat vxor dicti Christophori, non habuis
set aliunde, vnde se alere posset ex dote, vel ex facultatibus
viri, quia tunc filius tenetur matrem alere.l.1.§.sed nonnul
lis.ff. de tute.& ra. distra. ¶Quo autem ad pensionem do-
mus; dico quod Christophorus tenetur ad pensionem, vi-
delicet quãti vsum illius habitationis conducturus fuisset,
vt not.Bar.in l.in summa.§.pen.per illum tex.ff.de condict.
indeb.& Bal.in l.contractus. C.loca.& Io.And.in addi.Spe.
in tit.de loca. §.postq̃.in addit.quæ incipit secundum Roff.
&c.nisi necessaria vel vtilis fuisset dicta familiaris habitatio
Christophori & vxoris, cum dictis Petro & fratre, per id qđ
legitur, & nota.Bal.in l.quicquid.C.arbi.tute.iunctis nota
tis per Bald.in d.l.contractus. ¶Circa sequens dubium, an
Christophorus possit petere expensas, quas dicit fecisse p̃-
dictis pupillis in domo hæreditatis p̃dictæ, an præsumatur
fecisse de bonis hæreditatis. Breuissimè concludo, quod
de dictis expensis debet haberi ratio in administratione tu
telæ, quia si eas fecit Christophorus, non debuit suis sum-
ptibus eos alere, sine dubio tamen in dubio p̃sumitur eum
fecisse de bonis ipsorum Petri & fratris, quæ administraue-
rit dictus Christophorus, vt est tex.in l. Nesennius.& ibi no.
ff.de neg.gest.& no.Bar. in l.alimenta. C.de neg.gest.tamẽ
facit l.fi. ff. de pet. hær. ¶Est verum ꝙ Petrus & frater, qui
alimenta receperunt in dicta domo, non possunt dicere ꝙ
nec de suo, nec de bonis Christophori fuerunt alimentati,
sed aliunde,& sic grauius onerarẽt Christophorum in red
ditione rationis administrationis bonorum, si nollent in
redditione rationis computari aliquas expensas factas pro
victu ipsorũ Petri & fratris. vt est casus in l.fi. C. de alimen.
7 pup.præstan. ¶†Quantum autem ad dictam protestationẽ
& præceptum seu præceptionem termini ad agendum, di-
co quod quamuis ꝓtestari cuiquam liceat, vt in iurib.vul-
garibus, tamen iudex dictum terminum præfigere non de-
buit sine causæ cognitione,& absq; citatione dictorum Pe-
tri & fratris, per l. Titia.cum ibi notatis.ff.de accu.& l.si ea.
C.qui accus.non pos.iuncta l.à procedente.C. de dilat.& l.
de vnoquoq;.de re iu.& his q not.Bar.in l.nec quicquam.§.
vbi decretum.cum sim.de off.proconsul. imò fortius dixit
singulariter Ang.in auth.de hære.& falc.in §.si quis autem.
quod non potest statui terminus ad agendum, nisi proce-
dat bina monitio, per tex.in §. si quis autem pro.in auth.de
ecclesia.titu.& ibi etiam no.Ang.& sic dicta præfixio termi
ni ad agendum non tenet. & dictus Petrus & frater agere
poterunt, & obtinebunt stantibus prædictis.

ADDITIO.

a ¶Supplementum.inf.eo.consil.128.nu.5.

b ¶Communiter.vt inf.lib.2.consil.109.col.2.late cons.195.
consil.199. & lib.3.cons.22.nu.10. & lib.7.consil.202. Gui.
Pap.decis.Delph.39.consil.25.Soc.rep.l.cùm auus. col.78.
cum seq.de cond.& de.Ant.Cor.in repet.vers.substitutio.
Phi.Cor.l.1.C.de cond. inser.consil.76.lib.2. Curt.senior,
consil.45.col.5.consil.73. nu.2.Bert. consil.374. Viso casu
consil.397. Viso consue.lib.2. consil.105. Pace salua.consii.
272.ad fin.lib.52.

SVMMARIVM.

1 *Testes quo modo probant quem alium occidisse ad sui defensionem, num.3.& 6.*

2 *Aggressus præsumitur occidisse ad sui defensionem.*

4 *Aggressus non tenetur fugere.*

5 *Statutum imponens pœnam corporalem, requirit dolum.*

7 *Testimonium credulitatis cum iusta causa scientiæ valet.*

8 *Defensio probatur per testimonium credulitatis.*

9 *Testes probant, licet non recordentur de tempore.*

CON-

CONSILIVM CIX.

Viſis & vt oportet conſideratis omnibus, quæ in proceſſu inquiſitionis cõtra Ioannem Franciſcum de Fano formatæ continentur, & ſententijs ſuperinde latis, à quibus appellatũ eſt ex parte dicti Io. Fran. banniti & condemnati in pœna capitali cum bonorum confiſcatione. ¶ Et videndum an partes iudicis vltimæ appellationis ſint in pronunciando malè iudicatũ, & bene appellatum: quia quod probatum eſt per plures teſtes Nicolaum cum cultello per Io. Franciſcum vulneratum fuiſſe, & exinde eum mortuũ eſſe, quia in dubio p̄ſumitur eum mortuum ex vulnere: quia effectus, id eſt, mors cauſam oſtendit, vt in prooemio ff. §. pe. verſ. quos enim ludos. & l. rem non nouam. in fin. C. de iud. & in l. ſi non conuicij. C. de iudicijs. & in l. 1. C. de ſica. & ita inquit Bal. in proœmio ffo rum. in prin. 3. col. ¶ Benefacit l. huic ſcripturæ. §. ſi ſeruus. ff. ad l. Aquil. ibi dum dicit, quòd mortuo eo demum aperuit, &c. & idem ſentit Bal. in c. 1. in prin. quib. mod. feudum amit. & Ang. & Sal. C. de emenda. ſeruo. l. 1. ¶ Et maximè ſi vulneratus poſt vulnus non ſurrexit & ambulauit, vt notat Bar. in l. fin. ff. de ſica. per id quod no. gl. in l. 1. C. de emenda. ſeruo. benefacit tex. in c. 2. de cle. percuſſo. & in c. Io. in ver. deceſſerit. de ho. ¶ Dicit ēt Bal. in proœmio fforum. in prin. allegato, ꝙ iſtud ēt pōt perpendi ex qualitate inſtrumenti. c. ſignificaſti. el 2. de homi. & conſtat luculenter cultellum ferreum eſſe genus inſtrumenti, ex quo hoc argui poteſt. l. 1. §. diuus. ibi nam ſi gladium, &c. ff. ad l. Cor. de ſica. & dolus etiam, & propoſitum occidendi in Io. Franciſco eſſe præſumitur, vt in d. §. dolus. & in d. l. 1. C. de ſica. ¶ Et dato quod non habuiſſet animum occidendi, ſed vulnerandi, tamen debet puniri de occiſo, ſi mors ſecuta eſt, vt probatur in c. ſicut dignum. de homic. in verſic. illi autē. & ibi no. doc. in c. fin. de homi. lib. 6. not. Bart. in l. diuus. in fi. de ſica. ¶ Nec ad hoc obſtare videtur, ſi dicatur quod per teſtes, & maximè per magiſtrum Paſinum, & magiſtrũ Franciſcum, & per Ant. probatum ſit Ioan. Franciſcũ
1 ad ſui corporis tutelam Nicolaum Blanchum vulneraſſe: qa videtur reſponderi poſſe ꝙ teſtes iſti nõ ꝓbant. ¶ † Tum quia ad hoc, vt probet teſtis, aliquem occidiſſe hominem ad ſui defenſionem, expedit ꝙ teſtis dicat, ꝙ occidens illud ad ſui neceſſariam defenſionem fecit, vt not. Bal. in l. vnica. C. de confe. in 12. col. & per notata in l. 1. C. vnde vi. Pro quo videtur tex. in c. primo. §. 1. in verbo, non neceſſariè. in titu. de pace tenen. facit l. quemadmodum. §. ſi nauis alteram. & quod ibi not. Bald. ff. ad l. Aquil. in l. ſcientia. §. qui cùm aliter. eo. tit. ¶ Tum etiam, quia dicti teſtes deponunt de credulitate ſua, non de certa ſcientia. teſtis autem qui deponit de credulitate non probat: quia de certa ſcientia deponere debebat, 5. q. 2. relatum. 4. q. 2. & 3. teſtis. no. gl. & doc. in l. 2. §. item Labeo. ff. de aqua plu. arcen. & Spe in tit. de teſte. §. 1. ver. item qđ diſpoſuit credulitatem: & per Cyn. in l. teſtium. C. de teſti. ¶ Adeò ꝙ etiam ſi teſtis diceret ſe pro certo credere, non probaret ſecundum Bal. in l. ſiue poſsidetis. C. de probatio. niſi ſecundum eum adijciat originē ſuæ credulitatis & ſenſum corporis. allegat. c. 3. loco. & in c. literis. de præſumptionibus. ¶ Nonnulli teſtes etiam ex prędictis deponunt per verbũ videtur: & maximè magiſter Franciſcus, quo caſu non probant, vt not. Io. And. in addit. Spe. in tit. de teſte. §. nunc tradēdum. ſuper ver. idem quoq; vbi inqt ꝙ intentio Spe. ibi eſt diſtinguere iudicium à teſtimonio. vnde dicit Io. And. ꝙ ſi teſtis dicit: ita iudico, vel ita mihi videtur, nihil valet dictum eius in his, quæ ſolo ſenſu corporis percipi videntur. in illis autē quæ ratione mentis percipiuntur, licet cāta ab aliquo ſenſu corporis illo expreſſo, benè ꝓcedit tale dictum in teſte, ſecundum Io. An. & ſecundum iſtam diſtinctionem intelligitur id quod not. Bar. in l. 1. per illum tex. cum gl. ff. de ventre inſpi. Et in propoſito teſtem non bene deponere per verbum videtur, firmat Ang. in rep. l. ſciendum. in 2. col. de verb. oblig. vbi pro hoc allegat nota. per Spec. in tit. de teſte. §. 1. ver. item ꝙ non prohibet teſtimonium de viſu, &c. vbi inquit, ꝙ debet teſtificari de viſu ſuo. & ſic per ſenſum corporis, non autem per iudicium intellectus, vt d. c. teſtes. & l. teſtium. C. de teſtibus. l. qui teſtō. §. fin. de teſti. ¶ Ac etiam non probant dicti teſtes eo quia interrogati in cauſa ſcienter reſpondent ſe ſcire ꝙ Io. Franc. vulnerauerit Nicolaum ad defenſam ſuæ perſonæ, eò quia fuerunt pręſentes, & viderunt: nam talis non videtur ſufficiens ratio dicti ſui: qa in his q̄ percipiuntur magis per ſenſum intellectus, q̄ per ſenſum corporis, non dicitur congruam rationem dicti ſui aſsignare teſtis q dicit ſe ſcire, qa vidit. vnde teſtis interrogatus qualiter ſcit, qđ Titius ſit dominus fundi, reſpondet ſcio, quia vidi, non probat, vt notat Inno. in c. cùm cauſas. de teſti. & Spe. in dicto §. nunc tractatum. ver. quid ergo ſi quis. ¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſñiam de iure veriorem eſſe reor, eò quia Io. Franc. vulnerando vel occidendo Nicolaum pro ſui corporis defenſione pœnam non meretur. l. 2. & 3. ad l. Corn. de ſica. in l. 1. C. vnde vi. & d. l. ſcientiam. §. qui cùm aliter. ad l. Aqui. & in Clem. 1. de hom. ¶ Sed ita eſt quod Io Fran. hoc facit ad ſui defenſionem, aliter non valens perſonalem offenſam euitare, vt probāt teſtes à defenſore ꝓducti, & p̄ſertim magiſter Franciſcus, magiſter Paſianus, & Petrus Ant. omnes conteſtes in loco & tempore. ¶ Nam magiſter Paſianus deponit ꝙ videri ſuo Nicolaus erat potens, & proceræ ſtaturæ: & ꝙ credit ꝙ ſi Ioan. Fran. voluiſſet diſcedere à rixa tempore, quo ad inuicem vnus aduerſus alterum inuicem irruebant cum armis, & quod Nicolaus vulneraſſet eum, & ꝙ inter eos non erat diſtantia, niſi quantum erat longitudo cultellorum, & credit ꝙ Io. Franc. fecerit cā ſe defendendi. interrogatus in cā ſciæ dixit, qa p̄dicta vidit, & præſens fuit. vrgentius probat magiſter Franciſcus, qui deponit ſe vidiſſe, ꝙ Nicolaus fuit contra Fran. cum cultello in manu, & videri ſuo animo vulnerandi & interficiendi eum, & ꝙ tunc Io. Fran. retro fuit per tres paſſus & balotam pumbeam erga Nicolaum ꝓiecit: & ꝙ poſtea Io. Fran. aufugit per quatuor vel per ſex paſſus, & videns ſe habere Nicola. prope vouit ſe & cultellum ſuum extraxit, & vnus contra alium viciſsim admenabat: qđ vidit Io. Fran. defendendo ſe admenare contra Nicolaum, & eum percutere in coxa. & qđ Io. Franc. erat grauis: & videri ſuo inhabilis ad currendum, & qđ Nicolaus erat agilior & leuior pede corporeq;, & qđ credit quod Io. Fran. prædicta fecerat animo ſe defendendi: & qđ Io. Franc. videns Nicolaum inceſſanter admenare contra ipſum cā vulnerandi, eum habuit neceſſe vulnerare Nicolaum, volens euadere ne vulneretur. interrogatus de cā ſciæ dixit. quia vidit & præſens fuit, ꝓut ſuprà: & ꝙ videri ſuo Nicolaus erat robuſtus, & proſperæ naturæ. & quod Io. Fran. videns ſe eſſe conſtrictum à dicto Nicolao, habuit neceſſe ꝓ ſua defenſione, ne vulneraretur ſe voluere & defendere, & fuit præſens, & p̄dicta vidit, &c. ¶ Idem concludit ſer Antonius, qui in effectu deponit, quod Nicolaus primò iuit cũ cultello euaginato verſus Ioannem Franciſcũ, & quod Io. Franc. retroceſsit vſq; ad cantonum, & non volens extrahere ſuum cultellum proiecit balotam plumbeā erga Nicolaum quo facto Io. Franc. aufugit & quod Nicolaus inſequebatur eum fugientem. & Io. Franc. reuoluit ſe & extraxit cultellum, & cœperunt illo tunc inuicem admenare. & qđ videri ſuo Ioan. Franciſcus erat oneroſus perſona, & non multum habilis ad currendum: & qđ Nicolaus erat agilior, & poſtquam ad inuicem cœperũt admenare, ſi Ioan. Franc. voluiſſet aufugere, nõ potuiſſet quin Nicolaus ipſum vulneraſſet, interrogatus de cauſa ſcientiæ, dicit qđ prædicta vidit. & ſubdit qđ Nicolaus erat potens & robuſtus: qđ vidit qđ Nico. conſtringebat Io. Fran. ita qđ videri ſuo fuit neceſſe dicto Io. Frãciſco ſe voluere contra dictũ Nicolaum cauſa ſe tuendi & defendendi. ¶ Non poſſum ergo non admirari qđ ſtantibus p̄dictis atteſtationibus fuerit condemnatus Ioan. Franc. pœna capitali velut doloſus homicida. ¶ Dico igitur cum pace eorum qui nimis ſeueriter contrarium iudicauerunt qđ per teſtes tales conſtat de innocentia Io. Fran. & liquet eum vulneraſſe Nicolaum ad ſui corporis defenſionem ex pluribus. ¶ Primò, quia Nicolaus fuit ille, qui primo fuit aggreſſus cum armis Ioannem Fran. quo caſu in dubio ille qui aggreſſus eſt, ſi certus

non

non eſt, ſe non eſſe in diſcrimine vitæ conſtitutum, pōt ag-
greſſorem ſuū occidere abſq; eo qđ puniatur vt homicida.
l.2.in verb.dubiè,&c.C.ad l.Cor.de ſica.& ita notāt ibi do.
maximè Bal.& in l.ſed ſi quacunq;.in prin.ff.ad l.Aqui.& c.
ſi ꝑfodiens. & ibi not.glo.in verbo, legibus ſecularibus, de
hom.& gl.23.q.1.in ſumma.& gl.Bar. Bal.& Sal.in l.1.C.vn-
de vi.& gl.Bart.& Bal. in l.ſi ex plagijs.§.1.ff.ad l.Aquil.¶Et
idem dicit Bar.in l.ſed ſi quacunq;.per illū tex.vbi dicit eſſe
2 caſum, † qď vbicunq; aliqs venit contra me cum gladio, &
a ego ſtatim occidi eum, eſt ꝓbata defenſio *a* mea. & idē not.
Bal.in l.multis. C.de liber.cau. & in l. vt vim.ff.de iuſt.& iu.
& Bar.in conſil.incip. Vanutius & Petri. ¶Idem ēt tenent
Canoniſtæ in Cle.1.de homic.& ibi dicit Petr.de Anch. qď
* gl.* cōiter tenent, qď ꝓbata aggreſſura & inſultu, ſi inſulta
tus incontinenti percutit, ſemꝑ præſumitur ad defenſam.
ſubdit tamen qď Cyn.in l.1.C.vnde vi. dicit quod inſpicien
da eſt conditio pſonę inſultātis,& inſultati, vt modò ad de-
ſenſionem, & modò ad vltionem præſumere debeamus,
& hoc eſt ēt de mēte gl.in d.Cle.1.dum dicit pro circunſtan
tijs,&c.ſcđm eum.vbi aūt de circunſtantijs, non apparet ꝓ
batio inſultus cum armis, quicqđ durante rixa inſultatus
agit percutiendo aggreſſorem, p̄ſumitur ad defenſionē, ſe-
cundum Pet.de Ancha.in d.Cle.1.dicente ſe putare, qď ita
intellexerint gloſſatores in locis ſup. allegatis. ¶Et ad hoc
allegat gl.23.q.1.in ſumma q̄ tangit ſcđm eum, qđ ſi inſulta-
tus moderationē excedat, non tamē ex ꝓpoſito. & dicit gl.
qđ nō tenetur:ſecus ſi ex propoſito, vt no.ēt gl.fi.in c.ſigni-
ficaſti.el 2.de homi.credit tamē Pet.de Anc.in d.Clem.1.qđ
etiam dato qď excedat modū, ex ꝓpoſito non tenebitur de
toto.i.de homicidio, ſed de exceſſu: & ſic nō tenetur pœna
cap.hoc eſt pœna l. Corn. de ſica. allegat caſum nota. ſcđm
eum, in c.olim.el 1.de reſt.ſpo.& no. Bal.in c.1.in prin.de re
ſti.ſpol.& no.Bal.in c.1.de pace tenen.& no.Io.And.in c.ſi-
gnificauit.de pœni.& remiſ. & clarius no. Io.And.in addit.
Spec.in rubr.de homi.& ꝓbatur in l.ſi adulterium.cum in-
ceſtū.§. Imperatores. ff.de adul. quā ad hoc allegat Bal.in l.
vt vim.ff.de iuſt.& iur. ¶Et no.Bal.in c.1.§.ſi qs verò.de pac.
tenenda. vbi poſt hæc ſubdit in propoſito, qď rixa & metus
inſtantis ꝑiculi,& maximus dolor ſunt de his q̄ tollunt con
ſilium deliberandi. l.Gracchus.C.de adul.& in d.§.Impera
tores.& ſic faciūt iſtam tolli p̄ſumptionē. ꝙ qs excedat mo
dum ex ꝓpoſito, ſeu per dolum. ¶Et iſta potiſsimè proce-
dunt in caſu noſtro, in quo eſt ꝓbatum per dictos teſtes, ꝙ
ſi dictus Io. Franc. p̄dicta non feciſſet, non poterat euitare
3 quin fuiſſet in perſona offenſus à dicto Nicolao. ¶†Ex quo
infero ad ſcđm fundamentum, videl. ꝙ ad ꝓbandum ꝙ Io.
Fran.fecerit ad defenſionem ſuam, non requiritur ꝙ teſtes
deponant, ꝙ aliter non poterat Io.Franc.euitare mortem:
ſed ſatis eſt, ꝙ dicat ꝙ non poterat euitare iniuriam perſo-
nalem, ita formaliter dicit Bar.in l.1.C.vnde vi. & Anto. de
Bu.in c.olim.el 1.in pen.col, de reſti.ſpol. & Bar.in conſilio
ſuo, incip. Vanutius Pet. & ꝓbant hoc apertè per l.itemq;.
§.1. & l.ſcientiam. §.qui cum alien.ff.ad l. Aquil.& in l.furē.
ff.de ſicar. ¶Sed ita eſt quod teſtes deponunt, ꝙ aliàs fuiſſet
Ioan.Franciſcus percuſſus à dicto Nicolao,& ꝙ non potuiſ
ſet aufugere Io.Fran.ſine periculo:& ꝙ non erat habilis ad
currendum,& qď Nicolaus erat prope ipſum, & leuior ve-
4 lociorq; & agilior erat Ioan.Franciſco. ¶†Quinimò ſcđm
* magis* cōem concluſionem dato, ꝙ potuiſſet aufugere nō
b tenebatur Io. Franc.ſe committere fugæ, *b* qa aliquem eſſe
territum vel eſſe fugatum, eſt iniuria.l.item apud.§.1.de in-
iurijs.ita inqt Bar.Ang.& Sal.in d.l.1.C.vnde vi. & ſequitur
hoc Bal.in l.vt vim.de iuſ.& iur.& Pe.de Anc.& do.Card.in
Cle.1.de homic.quia fugiendo periculum eſt in caſura: cui
periculo non debet ſe ſubijcere.allegat in arg.l.2.§.pen.ff.ſi
quis cau.& in c. accedens. vt lite non conteſt.idē tenet Bar.
in conſil.incip. Vanutius Petri.& Ant.de Butr.in d.c.olim.
in pen.col.& dom. Abb.modernus in c. ſignificaſti. el 2. de
homi.& iſta eſt magis cōis opi. per prædicta, à qua in iudi-
cando non eſt recedendum, vt habetur in locis vulgaribus.
¶Licet Cyn.in d.l.vnde vi.vt refert Bart.in l.vt vim. de iuſt.
& iur.dixit ꝙ aut eſt perſona, cui eſſet ignominioſum fuge-
re,& non teneatur fugere, aliàs ſic.per dictum §.qui cùm a-
liter.iuncta l.in eadem.ff. ex quib.cauſ. maior. ¶Vel ſcđm
Bal.in rep.dictæ l.1.C.vnde vi. in 6.col.dato ꝙ teneretur fu
gere:illud eſſet verum, niſi fuga importaret periculum ſalu
tis: vt quia inimicus eſt ſibi ad ſpatulas, & terga vertendo
poſſet de facili vulnerari, vt per d. §. qui cùm aliter. ¶Sed
ita erat in propoſito, quia Nicolaus erat valde propinquus
Ioan.Franciſ. & contra eum admenabat,& erat velocior in
curſu, quā eſſet Io.Franciſcus, vt deponunt dicti teſtes:er-
go euidenter conſtabat ꝙ fuerat periculoſa ſaluti Io. Fran.
& ita ēt intelligitur id quod notat Bald. in l.1. in 3.col.C.de
ædi. ac. vbi tenuit quòd quis tenetur fugere, quando quis
poteſt lucrari ſe:ſed vbi fuga eſſet damnoſa vel vitioſa, tunc
non tenetur fugere ab eo, à quo inſultatus eſt: & ita intelli-
git not.in Cle.1.de homicidijs. ¶Tertiò principaliter con-
ſidero, ꝙ pœna, in qua fuit condemnatus Io.Fran.veniebat
imponenda ex forma ſtatuti illi, qui homicidium doloſè
5 commiſiſſet, vt reperio relatum in proceſſu:† & dato ꝙ ſta-
tutum puniret ſimpliciter homicidium pœna vltimi ſup-
plicij, tamen ſemper ſtatutū intelligitur de homicidio com
miſſo per dolum, *c* & ſic ex propoſito & animo occidendi:
& non de homicidio culpabili commiſſo ſine dolo, & pro-
poſito occidendi. ita no. Bal.in l. data opera.circa 6.col.C.
qui accu.non poſ. & in l.2. per illū tex.C.de noxa.& ibidem
ibi not.Sal. ¶Et idem Ant.de But.in c.2.de conſti.vbi inqt,
quod quando lex vel ſtatutum imponit pœnam afflictiuā
perſonæ, tunc intelligitur requirere dolum: allegat l.in le-
ge Cor.ff.de ſica.& Bart.in l.quicunq;.in 6.col.C.de ſeruis
fug.& Sal.in l.pe.C.de ſicar.& do.Card.in c. lator. de hom.
¶Pro hoc, quia ſtatutum debet interpretari ſecundum ius
cōe, ne quis pœnam indebitè patiatur. l. quamuis. ff. de in
ius voc.& in d.l.2.C.de noxal.& no.in l.fi.§.in computatio-
ne.C. de iure delibe. ēt ſi aliter ſtatutum nihil adderet iuri
communi, vt probatur ex notatis per gl.in d.§.in computa-
tione. & ibi hoc clarè not.Pau. de Caſt. & Io.de Imol.in l.3.
§.prætor.de damno infec. ¶Sed de iure cōi regulariter, niſi
interueniat dolus,& propoſitum, nō imponitur pœna mor
tis dato, ꝙ interuenerit lata culpa d.l. in l. Cornelia. ergo,
&c. ¶Et ideo dicit Pau.de Caſt.in l.1.ff.de leg.poſt Bald.ibi
ꝙ ſi ſtatutum dicat, ꝙ occidens occidatur, debet intelligi
niſi doloſè,& ex ꝓpoſito non occideret, ſed debebit aliter
d mitius *d* puniri iudicis arbitrio, ſi culpa interuenerit:alleg.
no.per Bal.in d.l.data opera.& dicit ipſe hoc eſſe perpetuò
menti tenendum, quia ignorantes iudices maleficiorum
ſeruant ſtatuta ad literam, vt iacent, ſiue homicidium fue-
rit commiſſum dolo, ſiue non. & neminem ſani capitis pro
fecto inueniri puto, qui dicere auderet ſtantibus dictis at-
teſtationibus, ꝙ Io.Fran.aggreſſus & inſultatus à Nicolao,
vulnerauerit Nicolaum doloſo propoſito occidendi eum,
ſed ad propulſandum iniuriā & futuram offenſam, ad quā
irrogandam irruerat Nicolaus cum armis aggrediens. ¶Et
dato ꝙ in aliquo Ioan. Fran. modum ſeu tutelæ ſuæ defen-
ſionis exceſsiſſet, quod tamen nuſquam video, cùm in tali
defenſione interuenerint omnia moderamina tradita per
doct.in d.l.1. C.vnde vi. cum ſi.attamen non per hoc poteſt
dici eum teneri de occiſo & dolo homicidio. & ſic ad pœnā
vltimi ſupplicij, vt dixi ſup. referendo concluſionem Ioan.
And.in addi.Spe.in rubr.de homicid. cum concordantijs.
¶Et id quod no.Bal.in c.1.§.ſi quis verò.de pac. tenen.dum
ſubdit quod rixa & metus inſtantis periculi tollunt conſi-
lium deliberandi.& ſic non videtur percutere cum delibe-
rato propoſito occidendi. ¶Reſtat ad allegata in contrariū
reſpondere:nam non obſtat qď Nicolaus præſumatur mor
tuus ex vulnere per Io.Franciſcū illato, quia omiſſa ... di-
ſputatione quæ pendet à relatione peritorum in arte, dico
quod attamen non debet puniri de occiſo:quia fuit vulne-
ratus ad defenſionem vulnerantis,& ſine dolo & propoſito
occidendi,& ad propulſandum futuram offenſam à Nico-
lao inſultante inferēdam, vt in ſuperioribus clarè eſt oſten
ſum. ¶Non obſtat ꝙ non eſt probatum per teſtes, ꝙ Ioan.
Franc.vulnus intulerit ad ſui neceſſariam defenſionem, qa
reſpondeo quod eſt probatum, qď niſi Io. Franc. prædicta

feciſſet, vulneratus fuiſſet, & ſic iniuriam perſonaliter eua
dere non potuiſſet, vt dicunt teſtes p̃dicti, & iſtud ſufficit:
vt no. Bar. & alij in l. j. C. vnde vi. & Ant. de But. in d. c. olim.
¶ Pręterea dicit Bal. in l. ſolam. circa vlt. col. C. de teſtibus.
6 † quod ſufficit, ꝙ teſtis ſimpliciter dicat, quòd Titius occi-
dit Seium ad ſui defenſionem, quia defendere ſe eſt quædã
neceſsitas, quam teſtis potuit videre per coarctationem lo
ci & temporis. & ita dicit conſuluiſſe Bar. in conſ. 55. ¶ Nõ
obſt. ꝙ iſti teſtes deponãt de credulitate ſua, &c. qa reſpon
deo primò, ꝙ negari nõ poteſt, quòd magiſter Franciſcus
& Petrus Antonius abſque verbo credulitatis deponant ꝙ
Nicolaus fecit inſultum contra Io. Franci. qa dicunt quòd
primò iuit cum cultello euaginato contra Io. Franciſ. & ꝙ
Ioan. Franc. aufugit, & ſentiens Nicolaum prope ſe reuol-
uit, & dum ad inuicem admenarent, percuſsit Nicolaum,
quia inſultus nihil aliud eſt quàm in alium ſaltus. l. j. §. cùm
arietes. ſi quadr. paupe. fec. dic. & ibi Bar. in l. is qui aggreſ-
ſorem. C. de ſica. & quod notat Bal. in l. reſpiciendum. §. de
linquunt. ff. de pœnis. & Bal. in l. j. §. ſimiliter. in tit. quibus
mod. feud. amit. & occaſione talis inſultus cum armis po-
tuit Io. Fran. vulnerare aggreſſorem, vt ſup. dictũ eſt. ¶ Pręterea cùm duo vltimi teſtes deponunt de neceſſaria defen
ſione, non deponunt ꝑ verbũ credulitatis, nam dicit magi
ſter Fran. ꝙ Io. Fran. videns Nicolaũ inceſſanter admenare
cõtra ipſum, cã vulnerandi eum, habuit neceſſe vulnerare
eũ volens euadere ne vulneraretur: interrogatus in cã ſcië
tiæ, dixit, qa vidit p̃dicta, & ſimiliter Pet. Anto. abſolutè di-
xit, ꝙ poſtquam p̃dicti cœperunt adinuicem admenare, ſi
Io. Fran. voluiſſet, aufugere non potuiſſet, qn Nico. ꝑſona-
liter vulneraſſet: & interrogatus de cã ſcientiæ, dixit, qa vi-
7 dit p̃dicta, &c. ¶ † Vnde dato, quòd iſti teſtes ſubiungerent
aliqua verba credulitatis non per hoc infringeretur dictũ
eorũ, vt no. Spe. in ti. de teſt. §. iam de interrogatorijs. in fi.
vbi dicit, ꝙ iudex repellere debet aſtutiam quorundã ad-
uocatorũ ſtudentium dicta teſtiũ annihilare, nã in fine ſui
interrogatorij dicunt ita: itẽ q̃ratur an credant ea, quæ de
poſuerunt eſſe vera, nã licet teſtes reſponderint ſe credere,
attamen ꝓ hoc nõ infringetur dictũ teſtis. ¶ Et idẽ Io. An.
in c. inqſitionis. de accu. & Ant. de Bu. in c. quoties. de teſt.
item reſpondeo per ea quæ dixit Hoſt. in c. in p̃ſentium. in
prin. de teſt. in 6. Ant. de Bu. in d. c. quoties. vbi dicit, ꝙ ſi te
ſtis deponit per verbũ credulitatis, etiãſi cauſa aſsignata ꝑ
teſtem concludit ſcientiam, non inficitur dictũ teſtis, quia
illud qđ quis ſcit, etiã illud credit, vt no. in c. cãm. de iu. cal.
& in c. cùm olim. de re iud, & in l. 2. §. quòd obſeruari. & ibi
no. Bar. C. de iur. cal. ſed dicti teſtes aſsignant rationẽ dicti
ſui. ¶ Et per hæc verba, ſeu per cauſam, qa fui p̃ſens, & vidi.
¶ Per quam cãm dicuntur dicti teſtes concludenter ꝓbare
defenſionẽ, ſeu defenſionis ſcientiã, vt concludit Bar. in cõ
ſil. qđ incipit, quidam Maſiolus, &c. & infrà dicã, ergo tales
teſtes ꝓbant. ¶ Facit quod no. Bar. in d. l. 2. §. quod obſerua
re. in 3. col. C. de iur. cal. vbi inqt, ꝙ ſi teſtis dicat ſe credere
illud, quod priùs ꝑ veritatẽ affirmauit, non per hoc euane
ſcit teſtimoniũ, per ea quæ no. gl. & dicit etiã mẽti tenẽdũ.
¶ Et idẽ no. Bal. in l. j. §. conuenticulã. in 6. col. C. de epiſ. &
cle. vbi dicit, ꝙ ſi teſtis dicit credo, & aſsignat rationẽ, qa vi
dit & p̃ſens fuit, ꝓut in propoſito noſtro quod teſtis ꝓbat,
qa rõ ſemper attẽditur. allegat no. in d. l. ſolã. de teſt. & idẽ
no. Bal. in d. l. ſolã. in 6. co. ¶ Annectunt etiã cãm ſcientiæ,
dũ dicunt, ꝙ Nic. erat velocior & agilior in curſu, & potẽs,
& admenabat cũ cultello cõtra Io. Fran. aſtantẽ, q̃ oĩa oſtẽ
dũt, ꝙ aliter non poterat euadere, vt etiã docet experiẽtia
quę eſt efficax rerũ magiſtr. c. quam ſit. de ele. li. 6. ¶ Pręter
ea hoc in terminis noſtris dicit Bar. in conſ. inci. Vanutius
Pet. vbi in hac materia plura dicit, & inter cætera inquit, ꝙ
lex p̃ſumit, ꝙ ille qui inſurgit cũ cultello cõtra aliquẽ, velit
eũ occidere. alle. l. 1. §. diuus. ff. de ſic. & in l. is qui cũ telo. C.
8 eo. ti. † & ꝙ teſtis deponẽs ꝙ Titius occidit hominẽ ad ſui
defenſionẽ ꝓbat, licet deponat ꝑ verbũ, credo. e qa ſcđm eũ
c hoc ꝙ Titius occidit hominẽ ad ſui defenſionẽ, ſtat in in-
tellectu ipſius teſtis, vnde nõ põt deponere niſi per credu-
litatẽ ſcđm Bar. q ſubdit, ꝙ ſolum reſtat conſiderare, an ea,
q̃ vidit teſtis, fuerint ſufficientia ad inducendã credulitatẽ
p̃dictã in teſte. ¶ Et ideo ſi teſtis dicit Titiũ eſſe inſultatum
ab altero cũ armis, ſeu percuſſum, ex hoc apparet ꝙ erat in
diſcrimine vitæ cõſtitutus. l. 2. & 3. C. de ſica. & dictũ eſt ſu-
prà. ergo p̃ſumitur ꝙ ad ſui defenſionẽ fecerit, vt in legib.
ꝓximè allegatis ſcđm Bar. ¶ Et ſic ibi eſt deciſio vt in termi
nis noſtris ſi bene cõſideretur. ¶ Pro hoc facit qđ no. Cyn.
in l. teſtiũ. in 5. q. C. de teſt. & Io. An. in add. Spe. in ti. de teſt.
§. 1. ſuper ver. itẽ ꝙ depoſuit de credulitate. & Anto. de Bu.
in d. c. quoties. videlicet ꝙ quoties credulitas teſtis eſt mu
nita rationib. cõcludentibus ad veritatẽ dicti teſtis, tũc te-
ſtis ꝓbat. c. literas. de p̃ſump. l. 1. §. 1. de ven. inſpi. ſed ita eſt
in ꝓpoſito, qa credulitas iſtorũ teſtiũ eſt munita illa rõe, vi
delicet ꝙ Nicol. fuit aggrediens, & inſequebatur Io. Fran.
cũ cultello euaginato, & erat prope ipſum, & velocior erat
eo, ergo &c. ¶ Et ꝑ p̃dicta etiã patet reſpõſum ad id qđ dice
batur, ꝙ teſtes deponunt per verbũ videri, qa ꝑ oĩa reſpon-
deo ijſdẽ modis, qa eadẽ eſt rõ vtrobiq;. ¶ Vel reſpõdeo ex
his quę no. Bar. in tract. de teſt. in 4. col. & in l. qd tamẽ. §. ſi
arbiter. ff. de arbi. vbi vult, ꝙ vbi verbũ videri iungitur cum
ſenſu corporis, tunc teſtis probat, ſed ita eſt ꝙ hic eſt iun-
ctũ verbũ videri cum ſenſu corporis, qa teſtis dicit ꝙ vidit
p̃dicta & præſens fuit, ergo &c. ¶ Vel aliter poſſet reſpõde
ri, vt patet ex notatis per Io. And. in ti. de teſt. §. nunc tractã
dũ. ſuper ver. idẽ quoq;. cuius verba retuli ſuprà circa arg.
noſtræ partis. iunctis not. per Bar. in d. conſ. Vanutius Pe.
cuius verba ꝓximè retuli. ¶ Nec obſt. ꝙ ratio aſsignata per
teſtes, dum dicunt ſe ſcire quia viderunt, non eſt ſufficiens
cauſa ad probandum defenſionem, per no. per Inn. in d. c.
cùm cauſam. quia reſpondeo. ꝙ in contrariũ eſt veritas, vt
concludit Bar. in conſ. inci. quidam Maſiolus. vbi dicit, ꝙ
q̃dã ſunt, quæ ſenſu ꝑcipi non poſſunt, niſi per cãs valde re
motas, vt puta ſi aliquis ſit dominus fundi. eſt enim neceſ-
ſe ꝙ viderit eũ acquirere titulo, & poſsidere longo tẽpore
& ſimilia, & in his eſt neceſſe ꝙ reddatur cauſa limitatè &
expreſsè de his, quæ ꝑcipiuntur ſenſu aut per cauſas ꝓpin
quas & immediatas, & in his ſufficit ꝙ teſtis reddat cauſam
ꝑ ſenſum corporis, licet particulariter nõ exprimat ea, q̃
ꝑcipit per ſenſum. Exemplũ, ſi teſtis vult ꝓbare, ꝙ vinũ eſt
boni ſaporis, ſufficit ꝙ reddendo cãm dicat, qa guſtaui, vt
no. Inn. in d. c. cùm cãm. & Iac. de Are. in l. 2. §. idem Labeo.
ff. de aqu. plu. ar. ꝑ Cy. in d. l. teſtiũ. & tamẽ certũ eſt, ꝙ bo-
nitas vel malitia ſaporis ꝑcipitur iudicio intellectus, tamẽ
qa guſtus eſt ꝓxima cã illius iudicij, qa guſtauit, dicimus ta
lem teſtẽ ꝓbare: ita dicit Bart. in ꝓpoſito, ꝙ licet facere ad
ſui defenſionẽ, vel nõ ſit aliquid quod ꝑcipitur iudicio in-
tellectus, viſus eſt tamẽ ꝓxima cauſa iſtius iudicij, nam ex
eo ꝙ vidit fieri in rixa, ex quo ſcit an fecit ad ſui defenſionẽ
vel nõ: ergo cùm teſtis reddit cãm ſui dicti, quia vidit, ſuffi
cit ſcđm Bar. in d. cõſ. de quo conſ. fecit etiã mentionẽ Bal.
9 in d. l. ſolã. in vlt. col. ¶ † Non ob. ẽt ſi diceretur, ꝙ magiſter
Franciſcus dicit ſe nõ recordari de tẽpore, qa reſpondeo,
ꝙ licet vnus ex duob. teſtib. interrogatus de tẽpore dixerit
ſe non recordari, tamẽ ꝓbat, vt no. Spe. in ti. de teſte. in §. iã
de interrogatorijs. ver. itẽ de tẽpore. per id quod habetur
in c. cùm Ioannes. de fi. inſtr. & no. Inn. in c. qualiter & quã
do. el ij. de accu. & not. Bal. in l. ſi librarius. de reg. iur. alle-
gat quod no. in l. teſtiũ. C. de teſt. & no. Do. in c. ex tenore.
& in c. cùm cauſam. de teſtib. nec ẽt dici poſſent ſingulares
dicti teſtes, poſtquã in facto principali ſunt cõcordes, dato
ꝙ in aliquib. qualitatib. & circũſtantijs ſunt diſcordes, vt
no. glo. in Cle. dudũ. in ver. ſubſtantia. de conuer. coniu. &
in c. cum eccleſia. de cauſ. poſ. & proprie. & Bar. in l. eos. ff.
de fal. & Bal. in l. 1. in pen. co. C. de teſt. in l. qui ſententiam.
per illum text. C. de pœnis. & in l. 1. ad finem. C. ſi vnus ex
pluribus.

ADDITIO.

a ¶ Defenſio. ſuprà conſil. 76. num. 4.

b ¶ Fugæ. Ange. tract. malefic. ver. & dict. Titi. ſe defen. co-
lum. 5. Hipp. Marſil. l. 1. ff. ad l. Corne. de ſicar. & in pract. §.
quoniam. 2. 86. cum ſequ. pulchrè Bald. conſilio 213. viſis
actis. lib. 4.

¶ Dolum

c ¶Dolum.inf.consil.140.col.2.lib.2.Alex.Iaſ.l.1.§.1.ff.ne qs
cum qui in ius voc.eſt,vi.Iaſ.l.1.ff.de legib.l.2.col.pe.ſi quis
in ius voc. non ier. l.ſororem. C.de his qui. vt indig.conſil.
137.col.1.lib.1.Paul.conſil.277.lib.2. Dec.conſil. 234.conſ.
482.& in c.1.lect.1.col.5.de conſti.
d ¶Mitius.ſup.conſil.76.
e ¶Credo.ſup. conſil.76.in fin. Ang.tract.malefi.ver. & dic.
tit.ſi de feu.col.5.Hip.Marſ.ſing.19.& in rub.de prob. fo.4.
l.de minore.§.plurium. n.72. ff.de quæſt. Iaſ.l.vt vim.col.1.
ff.de iuſt.& iur.l.non ſolū. §. ſciendū.col.fi.de ope.no.nun.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſor antiquior recentiorem vincit.*
2 *Indefinita non æquipollet vniuerſali dicto teſtis.*
3 *Ratihabitio non prodeſt niſi fiat re integra.*
4 *Iura ſi quis habet meliora in petitorio, præfertur in conflictu poſſeſſionum.*
5 *Teſtibus affirmantibus plus creditur quàm negantibus.*
6 *Poſſeſſio longi temporis arguit bonā fidem etiam cōtra ius cōe.*
7 *Hæres poſſeſſoris malæfidei poteſt ex ſua perſona inchoare præſcriptionem.*

CONSILIVM CX.

VIſis acutiſsimis dubitationibus in cauſa Marci
Bardellæ ſubtiliter & elegāter factis, quas pu-
to potius exhibitas ad probabilis moris ob-
ſeruantiam, quàm ꝙ vllā hæſitationē in pecto
re iudicis iniecerint, & quia coram præſtantiſ
ſimo res agitur, paucis vtar. ad omne dubium eruendum
videndum erit primò, qs potior ſit in poſſeſſorio. ſecundò
1 quis in petitorio. ¶†Circa primum notiſsimum eſt, ꝙ ille
a qui ꝓbat de antiquiori *a* poſſeſsione, obtinere debet, quia
recentior & iunior poſſeſsio p̄ſumitur clandeſtina & vitio-
ſa, vt in c.licet cām. de prob.& in l.clam poſsidere. §.fi.de ac
qui.poſ. ¶Modò ſic. aut conſideramus poſſeſsionem Aug.
non eſt dubiū ꝙ Marcus eſt potior, quia de antiquiori poſ-
ſeſsione ſua ꝓbant teſtes ſui: ꝓbatur etiā per inſtrumētum,
quo inſtrumēto illi de Squartionib. conſtituerūt ſe poſside
re nomine Marci, per quod translata fuit poſſeſsio in dictū
Marcum, iuxta l.qđ meo.& l.interdum.ff.de acqu.poſ.p̄ſer
tim cùm per teſtes Marci probatum ſit euidenter, ꝙ illi de
Squartionibus poſsidebant. ¶Aut nos conſideramus poſ-
ſeſsionem patris dicti Aug. & tunc ex pluribus oſtendo, ꝙ
ex iſto capite Auguſtinus obtinere nō debet, nec pōt. ¶Pri
mò, qa illa non eſt ꝓbata. Non ob. atteſtatio iuris Baldini &
Bal. qa reſpondeo primò, quod licet deponant ꝙ viderunt
laboratores domini Pauli laborare, & poſsidere noīe domi
ni Pau. certam vineā, q̄ erat terrenū & boſcum, quam labo-
ratores dicto noīe poſsidebant paſcendo beſtias, non tamē
dicunt ꝙ ipſi poſsidebant locū, de quo vertitur qō, nec di-
cunt ꝙ poſſederint terrenū poſitū inter dictas foueas, vſq;
ad foueam vocatā la foſſa rauagnana, ſeu foſſam cōis, ſcđm
ꝙ appellat Auguſtin. verſus argentā ſi bene recolo. Quin-
imò dato ꝙ diceret teſtis ille, qđ poſsidebant terrenum, &
alij dicerēt ꝙ erat inter dictas foueas vſq; ad foueā, quam
Aug. appellat foueā cōis, tamen dico qđ per hoc teſtis non
diceretur concludenter deponere de terreno, de quo ver-
titur qō: qa teſtis qui non dicit ꝙ poſſederit totum terre-
num, qđ eſt inter dictas foueas, in quo nō includeretur ter
renum poſſeſſum per Marcum, non ꝓbat: qa vbi agitur q̇d
vniuerſum, indefinita nō æqpollet vniuerſali. Ita eleganter
b concludit Old. *b* in conſil.100. incip. In execu.&c.& Pet.de
An.Io.de Imol.in c:quanto.de his q̄ fiunt à p̄la. vbi dicit ꝙ ſi
in inſtrumēto dico tales monachi conſtituerūt talē ſyndi-
cum, ꝙ p hoc non ꝓbatur legitima conſtitutio ſyndici, ſ. ꝙ
fuerit cōſtitutus ab omnib. vel à maiori parte: qa ille ſermo
& illa indefinita ſi canonici, potuit verificari in duob. tm̄, vt
in d.l.inter illa.in fi.de ver.ſig.& in l.libertas. §.fi. de manu.
teſt.& idem no.Bart.in l.curiales. C.de pre.cur.lib.10. ¶Et
expreſsius in teſte voluit Inno.in c.auditis.de p̄ſcri. in gl.in
ver.exce.& ibi ſequuntur alij: & dicūt doc.ibi p̄ſertim dom.
Abb. Modern. ꝙ illud dictum Inno. eſt no. ad hoc, videlicet
2 †ꝙ licet indefinita æqpollet vniuerſali.l.ſi pluribus. de le.2.
c c.ſolitæ.de maio. & obe.tamē fallit in d.teſtis. *c* & eſt rō ſe-
cundū eum, qa ꝓbatio ſeu dictum teſtis debet de neceſsita
te cōcludere.c.in p̄ſentia.de ꝓba.l.neq; natales. C.de ꝓba.
¶Pręterea teſtis non dicit, ꝙ viderit illos de Canali poſsi-
dere: ſed laboratores noīe domini Pauli, mō ſic, vbi aliqs ap
prehēdit poſſeſsionē noīe meo non p̄cedente ad hoc man-
dato, non acqritur mihi poſſeſsio, niſi ſecuta ratihabitione
mea.l.cōis ſeruus.in fi.l.ſi me in vacuā.in fi.& ibi no.de acq.
poſ. Sed nō apparet ꝙ d.dom. Paulus vnq̄ ratū habuerit di-
ctam apprehenſionē poſſeſsionis noīe ſuo, ergo ſibi acqui-
ſita nō fuit poſſeſsio. ¶Non obſt.ſi dicitur Aug. tanq̄ hæres
Pauli ratū habere. nā hęres pōt ratum habere ſicut defun-
ctus.l.ſi ſine.§.ſi ꝓcur.ff.rē rat.hab.l.ſi vna.ff.de neg. ge.no.
Dy. in c.ratum.& ibi Bar. in l.pe.rem rat.hab.†& ad hoc re-
3 ſpondeo, ꝙ illa ratihabitio ita demū ꝓdeſſet, ſi ille qui noīe
Pauli apprehendit poſſeſsionē, poſsideret nunc tp̄e ratiha
bitionis: ita eleganter decidunt dom.de Rot. deciſione ſua
concluſione 146.inci. Itē licet amicus.& Inn.& Ant. de Bu.
in c.cùm veniſſent.in vltimo dicto.de reſt.ſpo.& tex. in l.bo
norū.ff.de rem ra.ha. ¶Reqritur enim ꝙ ratihabitio fiat re
d integra, & in eodē ſtatu *d* vt ibi.& no.in Spec.in tit.de ob.&
ſo.§.1.ver.ſed pone obligaſti.& no.Dy.& Bar.in l.ſi vxor.§.ſi
qs vxorē.ff.de adul.& Dy.in l.Pantonius.de acq. hær. & alij
in l.fi.C.ad Mace.ſed nunc poſſeſsio eſt apud alium, q noīe
dom. Pauli apprehendit, ergo ratihabitio nō releuat. ¶Mi
nus ꝓbat tunc nouus teſtis, qa deponit de auditu ab illis de
Pannis, ergo non ꝓbat, vt l.teſtiū.cum vul.C.de teſti.ſed da
to ꝙ ille Franciſcus diceret ſe incidere ligna tanquā in loco
dom. Pauli, tamē non acqrebatur poſſeſsio dom. Paulo, niſi
ſecuta ratihabitione, vt dixi ſup. circa ꝓximū teſtē: & illud
hîc habeamus ꝓ rep.& eodē modo reſpondeo ad dictū Bal.
¶Non ob. dictum Baldini, 12.teſtis: qa ēt ipſe non ꝓbat. tū
qa dicit ꝙ vidit dictam rē poſsideri per illos de Canali, &
laborari per laboratores eorum, & non ſpecificat aliquem
de Canali, p conſequēs ꝓbatio eſt incerta & obſcura, & ſic
non ꝓbat.l.Pomponius ſcribit.§.fin.ff.de rei ven.l.ita fidei.
de iure fiſci. ¶Potuit enim poſsideri per aliquos de Canali
quorum Auguſtin. non eſſet hęres vel ſucceſſor. Pręterea in
terrogatus de cauſa ſcię dicit ꝙ vidit ipſos incidere ligna &
ſclapare ſalices: nā dicit teſtis qđ vidit ipſos, non dicit quos:
vnde p̄t referri ad laboratores, quos ſup. nominauerat, &
ad illos in dubio debet referri relatio: tum qa dictum teſtis
ſemp interpretatur cont. ꝓducentē.c.in p̄ſentia.de ꝓb.ple
nè no.in l.inter ſtipulantē.§.1.de verb.ob.& in l.ſi qs inten-
tione ambigua. de iud. tū ēt qa ꝓbatio dēt interpretari ſe-
cundum cōem, & frequentē accidentiā, vt no.gl.& doc.in l.
neq; natales. C.de prob.ſed ita cōiter accidit, ꝙ actus inci-
dendi ligna & ſclapandi ſalices fit p laboratores, & non per
dominos: ergo cùm ille teſtis in aſsignatione rōnis q̄ dēt at
tendi cùm p illā dictum reſtringatur, vt in c.cùm cām inter.
de teſti.& plenè declarat Bar.in l.conuenticulā.in 6.col.de
epi.& cle.& in l.data opa.in 18.col.C.qui acc.non poſ.con-
cludit dictū ſuum in apprehenſione poſſeſsionis p labora-
tores, vt iā dictum eſt. itē non ꝓbauit Auguſtinus ſe eſſe hæ
redem Pauli: ergo non p̄t ex dicta eorum poſſeſsione ſe fun
4 dare. ¶†Porrò vbi qs vult in poſſeſſorio retinēdæ obtinere
cont. poſsidentē, cum tit. ꝓut poſsidet Marcus, oportet ꝙ
capitulet & deducat aduerſarium poſsidere clam reſpectu
ſuæ poſſeſsionis, aliàs non p̄t obtinere ēt ſi ꝓbat melius de
poſſeſsione, vt voluit Bar. in l.ſi de eo.§.fi.de acq.poſ.per l.ſi
rem aliq̄.eo.ti.& dicit do.Io.de Imo.& Paul.de Ca.& Rom.
qui hoc ſequuntur: qđ per hoc ſingulariter limitat tex.in d.
c.licet cām.vbi ꝓbans de antiquiori poſſeſsione obtinet: &
hoc factum non eſt. ¶Rurſus teſtes ꝓducti, & Chriſtopho
rus Apparator, & ferè oēs teſtes Marci deponunt, ꝙ dicti de
Pannis poſsiderunt dictum terrenum toto tēpore vitæ ſuæ
ſciente & patiente dom. Iacobo de Canali, & nemine con-
tradicente: ergo poſſeſsio illorū de Pannis, non potuit dici
clandeſtina, vt eſt tex.in d l.clam poſsidere.de acq.poſ. vbi
dicit litera nec clā poſsidere incipere, q ſciente aut volente
eo, ad quē ea res ptinet, aut aliqua bona rōne bona fide poſ
ſeſsionē nanciſcitur, &c. ¶Et plus eſt ēt, qa interuenit ꝓba
bilis cauſa, pp quā dicti de Pannis poſſeſsionem adepti fue

runt, qa habuerint causam à Iacobo Canali, vt deponunt testes Marci. ¶ Item dato ꝙ in possessorio melius probaret Augustinus, quod nullo modo verũ est, vt probaui, tamen semp debet effectualiter obtinere ille, qui habet meliora iu ra in petitorio, vt in c. cũ dilectus. de causa pos. & proprie. & in c. 1. de rest. spo. l. bona fides. ff. depositi. sed Marcus habet potiora iura, vt tũc ostẽdam: ergo, &c. ¶ Quòd aũt Marcus habeat potiora iura, cõstat, qa Marcus habet titulum, & possidet, & sic dicitur habere quasi dominiũ. l. 1. & p totum. ff. de publ. & in l. clauibus. de contrah. empt. sed Aug. titulum non habet. ¶ Nec obst. qđ sua allegata inuestitura habita à quodã asserto ꝓcuratore Archiepiscopi: qa nõ est ꝓbatum ꝙ ille fuerit ꝓcurator, ꝓut requirebatur, nec per instrumentũ inuestituræ ꝓbatur de mandato dicti ꝓcuratoris: vt in A th. si qs in aliquo. C. de eden. & in c. cùm in iure. cùm ibi no. de offic. deleg. ét si in instrumento inuestituræ notarius attestetur se vidisse instrumentũ mandati, nisi inter easdẽ psonas. l. optimã. C. de contrah. & commit. stip. & not. Spe. in ti. de instru. edit. § restat. ver. pen. & Ang. in rep. l. sciendum. in 8. col. de ver. ob. & Ang. Alb. de Rosa. & Pau. de Ca. in preall. auth. si qs in aliquo. ¶ Scdò ad hoc vt comprehenderetur Augustinus in dicta inuestitura, oportet eũ ꝓbare esse de descendentib. dom. Pau. ¶ Tertiò, qa instrumentũ inuestiturę non cõcludit quo ad terrenũ, de quo vertitur qõ qa licet iuxta foueã cõis, tamẽ p testes est ꝓbatũ, ꝙ fouea noua dicitur esse fouea cõis: vt deponit Augustin. tertius testis, & sic cùm sint duæ foueæ, ꝓbatio redditur dubia & obscura. in l. duo sunt Titij. de testa. tu. & in l. ita fidei tuæ. de iur. fis. ¶ Etsi dicatur ꝙ fouea noua ibi eo tpe non erat, sed antiqua tñ, negatur, qđ ibi esset vna magis q̃ alia, vnde allegãti, ꝙ erat fouea antiqua, & nõ est ita, incũbit onus ꝓbandi, vt l. ei qui. & l. in exceptionib. de probat. ¶ Nec ob. ꝙ aliq testes dicãt, qđ illa fouea noua nõ dicitur fouea com munis, qa respõdeo† qđ magis creditur testib. affirmantib.
5 q̃ negantibus, quando negatiua non erat coarctata loco & tpe, vt in c. cũ in tua. & ibi hoc Ant. de But. in no. de test. & in c. cũ ecclesia. de cã poss. & proprie. benefaciunt no. p Bar. in l. hæredes palã. de testa. & in l. diem ꝓferre. §. si plures. post gl. de arbi. cum gl. ¶ Quartò, qa fundus seu possessio q̃ dicitur, El tempo de la riua. de qua Augustinus dicit se inuestitum de fouea noua deponit: & ꝙ põt dari informatio, velut supplemẽtum per iuramentũ hoc: qa in inuestitura illa fundus designatur ꝓ vna petia terræ, sed si transcenderet foueã nouam, essent duæ, ꝓpter foueã diuidentẽ, vt in l. locus. ff. de verb. sig. & in l. si qs duas. §. si qs partẽ. ff. cõia pdi. & docet cõis vsus loquẽdi. ¶ Sextò per pscriptionem tit. 10. annor. cum ti. & bona fide, maximè iuncta possessione illorum de Squartionibus: qa respõdetur qđ illi de Pannis nõ possunt dici in mala fide, qa deponunt testes de sua longa pscriptio
6 ne: † & ille qui per longũ tps possedit, psumitur in bona fide, ét si possederit contra ius cõe, vt no. Inno. & cũ eo transeunt doct. in c. 2. de rest. in integ. per l. 3. §. si seruus. de acqu. pos. Io. An. in addi. Spe. tit. de teste. §. nunc videndũ. in prima addi. magna. in vers. item opponunt aduocati. & Arc. in c. 1. de pscrip. in 6. & dom. Ant. in c. cum ecclesia. de cã. poss. & proprie. & do. Abb. in c. si diligẽti. de pscr. ¶ † Secundò re
7 spondeo, qđ dato qđ hæres qui succedit defuncto malæfidei possidenti, non possit cõplere pscriptionem inchoatã
e per defunctum, ex sua ꝓpria persona bene põt incipere pscribere, si non sit in mala fide, vt no. Dy. in regul. possessor. de reg. iur. in 6. & no. Bar. in l. vitia. de acq. poss. C. & in l. cũ hæredes. de diuer. & temp. pscr. & Bal. & Ang. in l. sed si ego. §. partus. in fi. de pub. & Ang. in l. nihil. C. pro hærede. & Cy. & Io. de Imo. in l. seqtur. §. hęres. de vsuca. Respondeo ꝙ tps qđ possidebat, p se Marcus, est sufficiẽs ad pscriptionem cõplẽdam si bene inspiciatur tps ti. sui, & tps litis motę, ¶ Nec obstat quod Augustinus interruperit, qa respondeo ꝙ illi testes nõ dicũt ꝙ possederit August. circa foueã. Nec obst. quod dicit ꝙ citra possederit accipiendo fructus, qa respõdeo, ꝙ dictum istius testis non concludit, qa illa verba ab vno anno citra, dicuntur verificari, ét si eadem die qua testis testificatus est Augustinus possedisset, vt declarat Io. An. in d. c. licet causam. per illum tex. de probationib. & per Bar. in l. Celsus. in vlti. col. de vsuca. & in l. si post. de rei vendi. & Bal. in l. indicia. de rei ven. & in l. falsis. de furtis. ¶ Non ob. quod Augustinus fuerit minor, & sic præscrip. non curreat, aduersus eum, quia dico ꝙ cùm sit ꝓbatum per confessionem Marci, quod August. esset minor tpe cridarum, tamen ab illo tpe postea ante litem motã transiuerat decennium, quo potuit compleri pscriptio, cùm non constet ꝙ post tps cridarum fuerit minor: & non sequitur, aliquis fuit minor heri: ergo & hodie est minor. l. spadonem. §. qui absolutus. de excu. tut. ¶ Ex his patet iudicio meo euidens responsio, vel solutio dubiorum. & ad pdictorum confirmationẽ placeat domino iudicãti diligẽter respicere respõsiones egregiè datas ad dubia p pstantem virũ Marcum ante dictũ, de cuius more nõ est cũ aliena iactura locupletari. tex. vul. &c.

ADDITIO.

a ¶ Antiquiori. Paul. consil. 442. lib. 2. Anch. consil. 274. Ale. ad Bar. l. si duo. ff. vti possid. consil. 200. lib. 2. consil. 89. col. 3. consil. 97. col. fin. lib. 5. Guid. Pap. consil. 13. Curt. senior. consil. 24. col. 1. Soc. l. rem quæ nobis. col. 9. q. 2. ff. de acqui. poss. Ias. consil. 91. col. 3. lib. 3. Bert. consil. 174. Ex progressu. col. fi. lib. 2. cons. 96. col. 3. vide tamen Bald. consil. 21. nu. 6. lib. 5. Ias. consil. 6. lib. 1. consil. 22. col. 1. lib. 3.

b ¶ Oldra. sup. consil. 7. nu. 2.

c ¶ Testis. inf. consil. 108. col. pen. lib. 2. Cor. cons. 104. libr. 1. Soc. l. si quis cum totum, in prin. de excep. rei iud. Ias. cons. 91. col. 2. lib. 3. Franc. c. Rip. cum M. Ferra. num. 11. de rescri. Curt. iun. consil. 17. col. fi.

d ¶ Statu. Alex. l. quod meo. col. 2. ff. de acq. pos. Bal. in dispu. incip. Accusatus de vi turb. col. 8. Cor. consil. 46. co. pe. consil. 221. col. fi. li. 3. so. l. 1. §. si iusserim. in fi. de acq. pos. Ias. l. generaliter. eo. ti. Bert. cõs. 173. quia difficultas. col. 5. li. 1. con. 211. Viso ꝓcessu. li. 3. Dec. l. contractus. nu. 15. de reg. iur.

e ¶ Potest. idẽ Ale. inf. lib. 2. consil. 39. col. 1. & bene, licet aliter velit. in cons. 4. col. 13. consil. 99. col. 3. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Subditus delinquens extra territorium, non statuti, sed iuris communis pœna punitur.*

2 *Delictũ attentatũ non perfectum mitius extra ordinẽ punitur.*

3 *Iudex habens arbitrium, non continuò potest imponere pœnam mortis.*

CONSILIVM CXI.

Ponderatis verbis inquisitionis formatæ contra Nesium quondam Lazari Franci ciuem Lucanum, & responsione facta dictæ inquisitioni, nec nõ statuto sub rubrica de pœna facientium congregationem, vel ligam cum bannitis. ¶ Dubium facit dispositio dicti statuti, ꝙ pœnam mortis imponere videtur ei, qui fecerit aliquam coniurationem vel conspirationem, ligam vel congregationẽ cũ armis, cum vno vel pluribus bannitis ad mortẽ seu ad pœnã corporalem in damnum seu dedecus Lucanæ ciuitatis, vel in damnum seu periculũ alicuius personæ vel loci. ¶ Et eadem pœna puniendus est ille, qui in ciuitate tractaret vel quolibet attẽtaret, ꝙ aliquis bannitus simul cum pluribus nõ bannitis intraret cũ armis in territorium Lucanum, in damnũ vel dedecus Lucanæ ciuitatis, vel alicuius singularis personæ. ¶ Et subdit statutũ, quod quo ad dictam pœnã imponendã in pdictis nõ interfit, an dãnum fuerit secutum vel nõ. ¶ Sed ex contẽtis in dicta inquisitiõe: & maximè in duob. primis capitibus apparet dictum inquisitũ fecisse cõtra dispositionem dicti statuti, igitur videtur ꝙ dẽat puniri pœna mortis, attẽto ꝙ cõfessus est oĩa, & singula in inqsitione contẽta esse vera. & q̃uis in respõsione subiũxerit se non fecisse pdicta anĩo malignãdi, tamẽ hoc nõ releuat: tũ quia cũ illa sint de genere ꝓhibitorum, psumitur ꝙ dolo fecerit l. si nõ cõuicij. C. de iniur. & l. 1. C. ad l. Cor. de sica. c. 1. de psump. ¶ Tamẽ in ꝓposito sentio de iure d. Nesiũ nõ esse dãnandum ad pœnã dicti statuti. i. ad pœnam mortis: sed alia pœna iudicãtis arbitrio, scđm qđ inf. declarabitur. qa illa delicta per dictum inquisitum non fuerunt commissa in territorio Lucano, sed extra, vt patet ex narratis in inqsitione: vide-

videlicet in ciuitate Sebernæ,& in castro nuncupato Bene-
1 go, in Bresia Imolæ.†vnde posito ꝙ contra ciuẽ Lucanum
talia ꝑpetrantem extra territorium Lucanum posit inqri
ꝑ dominum prætorẽ ciuitatis Lucanę,tamen non debet pu
niri secundũ statuta ciuitatis Lucanæ,sed secundũ disposi-
2 tionem iuris cõis:vel scđm statuta loci,in quo comissum est
delictũ si illius loci statuta de hoc disponerẽt.¶Et hoc saltẽ
attẽto,ꝙ in d.statuto ciuitatis Lucanæ non est cautũ, ꝙ p̃di
cta pœna puniatur ẽt ille q extra territoriũ aliquod p̃dicto
rum commisisset,sicut concludit Bar.in l.cunctos populos.
C.de sum.Trin.& fide catho.in 8.q.vers.q̃ro quid si statuto
hoc non caueatur, &c. maximè per id quod habetur in l.1.
C.vbi sena. vel claris.in l.si fundus.ff.de euic.& l.cùm vnus.
§.2.ff.de bo.auth.ui.po.& expresius in c.vt animarũ.§.1.de
const.in 6. vt ibi latius per eum referentẽ ẽt quod quantũ
ad casum nostrum,s.qđ non debeat puniri pœna dicti statu
ti.Idem tenuit Odo.& Albertus de Gandino in fi. sui ope-
ris maleficiorum,hoc etiam tenuit Iaco. de Bel. in l.1.C.de
eman.lib.Bal.in d.l.cunctos populos.in lectura ordinaria.
circa prin.vl.chartę.& ẽt Sal.ibi in ver.2.q̃stio est,&c.& Bal.
in l.2. C.de enu. & in rep.l.neganda. in 7.co.C.qui accu.nõ
pos.& in l.extra territoriũ. in 2.q. ff. de iurisd.om.iud. ¶Et
Pe.de Anc.in rep.c.postulasti.de foro comp.in 4.aliàs 5.op
positione.vbi respondet ad l. si quis in hoc genus.C.de epi.
& cle.vbi iudex secularis punit delictum cõmissum in eccle
sia secundũ legẽ suã:& tamen delictũ nõ est cõmissum in suo
territorio:nã respondet ipse ibi ꝙ licet locus ecclesiæ sit ex
emptus,tamẽ remanet de territorio, si nõ exemptus ibi de
linquat, sicut ecclesia exẽpta remanet in diocœsi, vt no.Io.
An. in c.si ꝑꝑ.in prin.de ꝑscri.in 6.in nouel ¶Vel secundò
respõdet,ꝙ exemptio inducta in fauorẽ ecclesiarũ,nõ com
plectitur eos qui intra ecclesiam deliquerũt.c.inter alia.de
immu.eccle.& sic licet ecclesia posit contra tales ꝓcedere
tanq̃ cõtra sacrilegos,vt no.in c.cõquestus.de for.comp.ta
men laicus rõne delicti põt ẽt per suum iudicem puniri,ita
ꝙ contra tales accumulatur forus foro, & iura iurib. accu-
mulantur:vt in c.cùm sit generale.de fo.comp.¶Vel tertio
modo respõdet ꝙ d.l. si qs in hoc genus.non ob.qa non lo-
quitur de puniendo subditos pœnis statuti: sed pœnis iuris
cõmunis.& hoc fatendum est fieri posse, vt sup. dictũ est, &
ꝓbatur in l.mercatores.& in l.nõ solũ. C.de cõmer.& mer-
ca.¶Fortius voluit Io.And.& Ioan.de Lig.in c. vt animarũ.
& Dominicus de S.Geminiano ibidẽ in 4. col. quo ad ca-
sum nostrũ.& clarè Ant.de Bu.in c.à nobis.el 1.in vlt.col.de
sent.excom.& do.Abb.ibi in c.fi.in pe.char.de for.compe.
ꝙ etiã si statuentes expresè disposuissent pœnã illam impo
ni subditis suis ẽt pro delicto cõmisso extra territoriũ,non
posset opari statutũ effectum suum ꝓ delicto cõmisso extra
territoriũ per rõnem generalẽ positã in d. c.vt animarũ,in
fin.dum tex.dixit ibi,qđ subditi alicuius episcopi cõmmit
tentes furtũ ex.diocœsim nõ incurrũt pœnã statuti editi ab
episcopo contra cõmittens furtũ, eò qa extr.territoriũ ius
dicenti impune nõ paretur,vt ibi. & l.fi.ff.de iur.om.iu.hęc
igitur ratio generalis ostendit qđ ẽt si in statuto continere
tur ꝙ subditi inciderent in pœnã statuti,q̃uis delinquerent
extra territoriũ, tamẽ nõ ligarẽtur tali pœna:& hoc saltem
in delicto affirmatiuo cõmisso ext. tetritoriũ, ꝓut est casus
noster, ẽt si esset tale factũ,ex quo de iure cõi resultaret de-
lictũ:vt patet in d.c.vt animarũ.& istã op. seqtur ẽt ibi Ant.
de Bu.in rep. ¶Tamen hoc vltimũ non pono pro constãti,
s.qđ statuentes nõ posint expresè statuere qđ certa pœna
vltra dispositionẽ iuris communis imponatur subdito pro
delicto cõmisso ext.territoriũ,qa istud b non est necessariũ,
b quo ad casum nostrũ,attẽto ꝙ dictũ statutũ simpliciter lo-
qtur.¶Plus voluit Odof.in disputatione quam refert & se-
quitur Io.An.in addi.Spe.in ti.de comp.iud.adi.§.1.in add.
incip.anteq̃, &c. in ver.longè plus Odo.disputauerat Luca
no,&c.Bal.in addi.Spe.in ti.de sent.in 23.col.in ver.sñia la-
ta ex inqsitione,&c. & Bal. in repe. magna.d.l.cunctos po-
pulos, in 31. col.in vers.2.memb.&c. s.ꝙ contra sudditũ de-
linquentẽ extra territoriũ puta committendo homicidiũ,
non posit iudex loci domicilij ꝓcedere per viã inquisitio
nis,q̃uis statutũ loci domicilij dicat de omni maleficio pos
se per dominũ p̃torem inqri,qa debet intelligi de maleficio
commisso intra territorium: de maleficio autem commis-
so extra territorium poterit solum ꝓcedi per viam accusa-
tionis,ꝑ quã tantũ ꝓcedi põt de iure cõi,& nõ per viã inqui
sitionis regulariter.l.rescripto.§. si qs accusatorẽ. ff.de mu.
& hon.& no.in l.2.§.si publico.ff.de adul.¶Tamẽ qa in hoc
aliq cõtradicunt: ideò ista eorũ conclusio nõ est illa q̃ mo-
uet,sed prima videlicet, ꝙ dictũ statutũ simpliciter loquẽs
non debet attendi quo ad pœnã mortis imponendã, ꝓ de-
licto extra territoriũ Lucanũ commisso. ¶Nec ad hoc ob.
qđ Ang.in l.fi. ff.de iuris.om.iu.& in sua disputatione inci-
piẽte,Bononiẽsis à sua ciuitate bãnitus. in primo dubio te
nuerit contrariũ,vbi reprehẽdit op.Bar.& sequa.q tenebãt
ꝙ si in statuto expresè imponeretur ꝓ aliquo facto cõmis-
so ext.territoriũ,certa pœna subditis statuẽtiũ deberet ser
uari statutũ.ꝑ l.fi. ff.de decre.ab ord.fa.tamẽ non ita esset,si
statutum simpliciter loquatur nõ disponendo specificè de
delicto,qđ cõmitteretur ext.territorium.nã dicit Ang.hoc
non videri verum, qa si potestas ligandi subditum ext. terri
torium cõpetit statuẽti, vt fatetur Bar.quare statutum sim
pliciter loquens non debet cõprehendere,cùm statutum
simpliciter & indistinctè loquatur.l.1.§. generaliter. ff. de
leg.præsta. & in l.de pretio.ff.de publi.¶Et ꝑꝑ hoc dicebat
ipse nõ esse vim in hoc, s. an statutum expresè loquatur de
delicto cõmisso ext. territorium, an verò simpliciter: sed so
lum debere cõsiderari,an statutũ disponat super eo qđ tra-
hit secum executionem,& tunc non ligatur subditus cõtra
faciens extra territorium.ita ꝓcedit tex.in d.c.vt animarũ.
§.statuto. dum loqtur in statuto infligente ꝓ furto pœnam
excõicationis,q̃ trahit secum executionẽ,& illa executio su
mebat initium ex.territorium immediatè furto ꝑpetrato,
& cõstat executionẽ ext. territorium incipere non posse.d.
l.cùm vnus.§.pe.& in d.l.ext.territor. sed vbi executionem
secum non trahebat dispositio statuti , tunc bene ligabitur
contra faciens ext.territorium:qa in ꝑtãte ius dicẽtis est ca
racterẽ obligationis imprimere in subditũ ext. territor. &
hoc apparet in oĩbus sententijs q̃ feruntur contra absentes
ext.territor.iuxta l.absentẽ. ff.de pœnis.l.1.ff.de requ.reis.
¶Quia ad ista respõdeo, ꝙ q̃uis tex. in d.c.vt animarũ.§.sta
tuto, loquatur in pœna excõicationis,tamẽ ratio ibi posita
in fi.est generalis ad oẽs pœnas,dum dicit, cũ ext.territ. ius
dicẽti impunè nõ paretur. nã statuẽs dicitur ius dicens: qa
statuere est iurisdictionis. l.nulli.C.de sen.& no. gl.& do.in
l.1.ff.de iuris.om.iu.& Bart.in l.oẽs populi, in prin.2.col.ff.
de iust.& iu.& Inn.in c.cùm accesissent,de const.cũ si. ¶Et
cũ ibi in l.ponitur rõ generalis, licet d.p̃cedens sit speciale,
tamẽ extenditur decisio facta in illo casu specialiter ad oẽs
alios casus,in qbus militat illa rõ generalis. vt l. regula. §. si
qs.& ibi no.Bar.de iur.& fac.ign.& gl.in Cle.1.& no. Dom.
de S.Gem.in c.statutũ.§.cùm verò.in 6.col.de rescr.in 6.cũ
* si.¶Et cũ sit* cõis opi.ꝙ statutum simpliciter loquẽs & pœ-
nam imponens non cõprehendat quo ad pœnæ statuti im-
positionẽ subditũ contra facientẽ ext.territorium:vt patet
ex sup.dictis:igitur non debemus ꝑꝑ opi. Ang.in d.l.fi. rece
dere à cõi opi.in iudicãdo.l.2.circa prin.ff.de of.q̃st.in l.1.ff.
de senat. & no.doc.in c.ne initaris.de const.& in c.capella-
nus.de ferijs,cum suis vul. concord.¶Ex qbus resultat con
clusio ꝙ nõ põt imponi pœna dicti statuti Lucani d.Nesio.
pro his q̃ ext.territorium Lucanum cõmissa sunt per eum,
sed solum pœna iuris cõis,si de pœna imposita à statuto lo-
ci delicti nõ appareat. ¶Idcirco videndum est,q̃ posit esse
pœna iuris cõis:& dico ꝙ quum specialiter non sit ꝓuisum
de specifica pœna,erit puniẽdus ext.ordinem.i.iudicantis
arbitrio.l.1.§.exploratores. ff.de effrac.l.hodie. & ibi no.ff.
de pœnis & optimè ꝓbatur in l.3.ver.stellionatum. & ver.
& generaliter.cũ seq.ff.de crim.stellio.¶Pro hoc benefacit
l.saccularij.iuxta prin.ff.de extraor.crim.vbi est tex.no.† ꝙ
2 ille q ingreditur domũ alicuius, tamen nõ deuenit ad actũ
perfectũ furandi,punitur extra ordinẽ:vt ẽt ibi no.per Bar.
¶Præterea q̃uis pro actu confirmato,& perfecta l.impone
ret aliquã pœnã determinatam,& postea cõtingit fuisse at

tentatum illud delictũ,& tamẽ non sit pfectum & cõfirma-
tum, si repitur ꝙ lex specialiter imponat eandẽ pœnam,vel
aliam limitatã debet illa imponi,vt l.1.C.si quacunq; præd.
pot.& l.is q cum telo. C.de sica. Sed si non repitur speciali-
c ter determinata,tunc mitius c punitur.s.extra ordinẽ iudi-
cantis arbitrio,vt pbatur in l.1.in princ. ff.de extraordina-
rijs cri.iuncta l.quis adulterij.in fin.C. de adul. ita no.Ray.
Bal,& Ang.in l.1.§.hæc aũt verba.ff. qđ quisq; iuris. q̃ verba
reputat Bal.ibi notabilia.¶Cùm igitur ea q̃ attẽtata & tra-
ctata fuerunt p dictum Nesium, non fuerunt pfecta, & ad
exitum pducta, debẽt mitius puniri.¶Nec põt iudex arbi-
trari de pœna mortis:patet primò p id qđ dicit Bal.in l. qui
cunq;. in vlt.col.C.de ser.fug. in ver. & scias qđ arbitrarijs,
&c.vbi dixit ꝙ vbi pœna est arbitraria,non grauior,sed mi-
tior pœna est imponenda p iudicẽ,cuius arbitrio commis-
sum est,alleg.no.per gl.in c.de cãis.in verbo,certa. de offic.
deleg.& ita ẽt no.Bal.in l.1.in fi.ff.de his q sunt sui vel alien.
3 iur.¶†Pro hoc bene facit,qa vbi pœna cõmittitur iudican-
d tis arbitrio,d si delictum est tale,p quo nõ appareat de iure
cõi vel consuetudine loci impositã esse pœnã vltimi suppli-
cij,nõ dẽt iudex arbitrari de pœna mortis:qa cũ arbitrium
intelligatur de arbitrio boni viri.l.fideicõmissa.§.quanq̃.ff.
de le.3.l.1.ff.de le.2.l.societatẽ.§.arbitrorũ.ff.pro socio.non
debet arbitrari eũ puniri, plus q̃ de iure cõi pmissum est,
eum damnãdum.l.continuus.§.cùm ita.ff.de ver.ob.&l.vir
bonus.ff.iudicatum solui. & declaratur p Bart. notab. post
gl.in l.si qua pœna in fi.ff.de ver sig.& per gl.& doc.in c.su-
per his,de accu.& not.in pposito clarè Io. de Imo. in l.2.ff.
de pub.iud.& in c.ex literis.de const.post do.Card.Floren-
tinum ibi. Et Io.de Imol.in c.inqsitione,sup gl.in verbo, a-
lioqui.de accu.dando intellectum ad gl. reputatã singula-
rẽ in §.in summa.Inst.de iniurijs.q̃ voluit ꝙ vbi iudex habet
arbitrium in pœnis imponendis, posit arbitrari de pœna
mortis:nã illud pcedit vbi tales erant circunstantię delicti
qđ pro eo veniebat de iure cõi,vel ex consuetudine impo-
nenda pœna mortis,aliàs secus p p̃dicta,& ar.eius quod ha-
betur in c.sicut dignum.de homic.&in d.l saccularij.§.sunt
qdam.& p̃dicta l.1.§.fi.& ita est ẽt de mente Bald.in l.fi.in fi.
ff.de rerum diuisio.& in l.1.in fin. C. de his qui latro. & in l.
incredibile. C.de pœnis.& Ang.in l.miles.§.edictũ.ff.de te-
stam.milit.& Ant.de But.in c.de causis.de off.deleg. vbi ẽt
pro hoc allegat not.in d.c. inqsitionis.& per no.per gl.in l.
qd ergo.§.pœna grauior.ff de his q not.infamia. & pro hoc
ẽt bonus tex.in l.3.§.1.iuncto § pe.ff.de cri.stelliona.¶Et se
cundum hoc saluatur alia glo.in l. sacrilegij.la 2.in princ.in
verb.considerandum. ff.ad l.Iu. pecu.q̃ sentit qđ pœna ex-
traordinaria seu arbitraria non sit pœna capitis,vt voluit ẽt
Old.in l.1.per illũ tex.ff.de furtis.& Bal. vbi tenebat contra
gl.in d.§.in summa. per d.l. primã.ff.de furtis. ¶Et fortius
voluit glo.in c.inqsitionis,in verb.alioqui.s.quod vbi pœna
est imponenda arbitrio iudicis non debet imponi pœna or
* dinaria,sed mitior. ¶Tamen* cõis sententia est,ꝙ attendi
debeat,an qualitas delicti & circunstantiarum sit talis, ꝙ
de iure communi vel consuetudine sit pœna mortis impo-
nenda:& tunc imponi posit,aliàs non per supradicta, put
etiam concludit Ludo.Rom.in rubr.ff.de arb. ante mediũ.
vbi etiam ad hoc allegat nota. per Bal.in l. conuenticulam.
in 4.col. C.de episco.& cler. & in l.2.C.de proba.& d.l. post
tres.in 11.col. ¶Sed in proposito nostro de iure communi
non reperitur, ꝙ imponi debeat pœna mortis, vt dixi: nec
ẽt ex consuetudine præsupponitur apparere, ꝙ imponatur
pœna mortis in huiusmodi casibus attentis circunstantijs,
scilicet pro delictis commisis extra territorium Lucanũ,
nec in casu isto deberet attendi consuetudo ciuitatis Luca-
næ,sed loci delicti perpetrati per d.l.1. C.vbi senatores vel
claris.& dixi vbi aliquid de consuetudine ciuitatis Lucanæ
appareret circa impositionem pœnę mortis potuisset illud
procedere vigore dicti statuti pro delictis in territorio Lu-
cano commisis, & sic non faceret talis consuetudo ad rẽ,
de qua in præsentiarum agitur: bene facit tex. in l.1.in ver-
bo, in eodem controuersiarum. C. quæ sit long. consuetu.
¶Nec prædictis obst. si diceretur ꝙ imò etiam pro conspi-
ratione & congregatione cum armis, de iure communi est
pœna mortis.l.denunciamus.C.de his qui ad ecclesias con
fug.qa respondeo ꝙ loquitur de eo qui actu fecit conspi-
rationem & congregationem & cumulum, vt rueret in ec-
clesiam,& ad præiudicium alicuius:& iste non est casus no
ster.& idẽ est si facta esset similis congregatio pro deponen
do prętorem ciuitatis.l.1.C.de sed.& idem pro eo qui con-
spirationem fecisset populo concitato ad seditionẽ, vt l.si
qs aliqd.§.authoris.ff.de pœnis.& ibi etiam dicitur ꝙ non
semp damnatur pœna vltimi supplicij, vt ibi patet in c.1.§.
conuenticulam. de pace iuramen.firman.& no.Host.& Io.
And.in c.fi.de test.cogendis.¶Et per illa iura ar. à speciali;
patet ꝙ iste qui non procesit ad actus, de qbus in dictis le-
gibus pœnam mortis imponentib.nec ad seditionem pro-
cesit,q̃ est turbatio publicæ quietis.l.1.& 2.C.de sedit.& ad
quod non tẽdunt verba inqsitionis non est puniendus pœ-
na mortis,sed alia iudicantium arbitrio,cùm non sit speci-
ficata.¶Et p p̃dicta ẽt patet responsum ad id qđ dici posit
contra dictum inqsitum,videlicet ꝙ q̃dam alia commisit in
tra territorium, de quibus sit mentio in inqsitione post pri
mum & scđm capitulum :qa dico ꝙ illa non sunt talia, q̃ ex
forma dicti statuti exigãt pœnã vltimi supplicij,sed sunt le-
uiora p̃dictis.¶Nec ob.ẽt de iure cõi patet deberi eorũ oc-
casione pœnã mortis,ẽt si dolus malus intercesserit d.l.3.ff.
de crimine stelli.Ex qb.concludo vt sup.dictũ Nesiũ esse pu
niendũ iudicãtis arbitrio,& non pœna vltimi supplicij,&c.

ADDITIO.

a ¶Sed scđm.Hip.Mars.l.fi.ff.de iurisd.om.iu.l.infans.ff.ad
le.Cor.de sica.Henr.de Bottis,trac.synod.par.3.art.2.n.20.
b ¶Quia istud. dè eo quod non possunt quantum ad hoc, vt
pœna sit imposita ipso iure, sed bene quãtum ad hoc vt per
sententiam imponi posit,vt tenet Ang.in disputat. Bono-
niensis.col.3.Ro.Cur.rep.c.fi.col.131.de consue. Henric.de
Bott.d.tract.synod.par.3.ar.2.nu.25.
c ¶Mitius.Bal.l.si qs non dicam rapere.C.de epis.& cle. Phi.
Fran.c.1.in fi.de homic in 6.Fran.Rip.trac.de peste.fol.93.
d ¶Arbitrio.inf.lib.2.cõs.13.Cæp.re.l.si fugitiui.C.de ser.fu.
Dec.l.qui iurisdictioni.ff.de iurisd.om.iu.c.ex literis.col.5.
6.de const.c.de caus.col.2.de of.del. An.Cor.in rep.ver.pe.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteutæ remittitur pensio propter inundationẽ vel bellum.*
2 *Pensionis fit remissio, si correspondeat fructibus, in quibus cadit læsio vltra dimidiam.*
3 *Emphyteuta & conductor ad longũ tempus quomodo differãt.*
4 *Remissio non fit propter casum præuisum.*

CONSILIVM CXII.

VIdetur in p̃senti cõsultatione prima considera
tione dicendum conductori, nullã de iure re-
misionẽ fieri debere, qa ex quo est cõductor
obligatus singulis annis ad pẽsionẽ soluendã,
& sic in ppetuũ dicitur esse emphyteuta, seu ad
instar eius. in §.adeo.Insti.loc.l.p̃dia.& ibi gl.1.C.de lo.p̃d.
rust.lib.11.l.1.ff.si ager vect.nec refert quo noĩe à contrahen
tib.nuncupentur,vt no.Bar.& alij in l.1.C.de iur.emphy.&
in l.si finita.§.si de vectig.ff.de dam.infec.& Spe.in ti.de feu.
§.2.vers.40.ad fi. & no.doc.in c.potuit. de locat.& Bald.l.si
clientulus.in princ. de alie.feu.& in c.1.§.si libellario.quib.
mod.feu.amit.& in tit.de pace Constan. in verb.libellorũ.
in rub.C.de iur.emph.& in l.liberti.in vlt.col.C.de ope.li-
bert.¶Sed emphyteuta indistinctè tenetur ad pensionem,
quousq; res tota pempta nõ sit.l.1.C.de iur.emph.& in d.§.
adeò.& ibi no.¶Scđò p hoc videtur tex.in §.qa verò.in au-
then.de nõ alie.col.2.vbi expresè dicitur,nõ debere remis
sionẽ fieri pensionis annuæ, sed pẽsio conuẽta p̃standa est.
¶Tertiò p ista parte videtur tex.in l.qcunq;.la 1.C.de fun
patr.li.11. vbi emphyteutæ pp sterilitatem non fit remisio.
¶Quartò,qa tex.in d.§.adeò,dicit ꝙ hẽt separatã naturã i-
ste cõtractus à cõtractu locationis:vnde diuersus est tit. de
loc.à tit.de iu.emph.vt habetur in C.ergo nõ dẽt fieri ei re
misio sicut fit simplici cõductori,iux.l.ex conduct.in prin.
& in l.si merces.§.vis maio. ff.loc. ¶Quintò pbatur autho.
qa istã opi.videtur tenere gl.in d.c.potuit.in gl.pen.ad fi.&
Spe.

Spe.in tit.de locat.§.nunc aliqua.vers.132.& Cy.in l.1.C.de
1 iure emph. ¶†Sed p̃missis non obstantib.cõtrariam sniam
de iure ꝓbabiliorem esse puto, q̃a si fundus ab aq̃s totus est
submersus:& tunc nulla pẽsio debetur qualiscunq; pensio
esset modica vel magna, q̃a p inde est ac si illo anno fundus
in totũ perijsset.l.cùm vnus.§.si.ff.de peri.& commo.rei vẽ.
l.interdũ.§.ꝙ ex naufragio.ff.de acq.pos.& ibi in terminis
nostris firmat hoc Bart.& Io.An.in addi.Spe.in tit.de loc.§.
nunc aliqua.ver.37.in addi.inc.q̃d sterilitas.vbi refert se ita
tenuisse Guid.de Suz.in l.damnũ.C.loc.idem tenet Iac.de
Are.Cy.Ray.Bar.Ang.& Sal.in d.l.1.C.de iure emph.dum
concludunt q̃d siue pp inundationem,siue pp guerrã em-
phyteuta nihil pcipere possit,nullam pensionẽ soluere te-
netur ꝓ illo anno.idẽ tenet d̃o.Bar.Pe.de Anc.& Io.de Im.
in d.c.potuit.q̃a paria sunt rem esse inundatã, vel chasmate
pemptam,aut ab hostib.occupatã.d.l.cũ vnus.§.si.in fi.iun
cta l.4.§.Labeo.ff.de acq.pos.& res dicitur pempta vel de-
perdita, quãdo eius vsus haberi nõ põt.ff.de fur.l.si is q rẽ.
§.eũ qui.& ff.fur.ad nau.cau.l.1.& l.si constante.§.si vxor.ff.
sol.ma.¶Secundò principaliter, q̃a dato ꝙ res in totũ non
sit submersa vel inundata, sed ꝓ maiori parte,ita ꝙ pceptũ
a sit minus dimidia *a* parte fructuum qui pcipi consueuerũt,
2 tamen †attento ꝙ pẽsio annua nõ erat modica:sed erat cor
respondens fructib.& sic non soluebatur q̃d minimũ in si-
gnum recognitionis dominij,debet pro rata fieri remissio
mercedis.hoc ꝓbatur p tex.in d.§.q̃a verò Leonis.in auth.
de non alie.cùm ibi no.vbi habetur q̃d res ecclesiæ quando
à principio datur in emphyteusim,põt concedi cum dimi-
nutione sextæ partis illius pensionis,q̃ quolibet anno perci
pi posset,& hoc ex eo,q̃a talis diminutio compensari debet
cum sterilitate fructuum,pp quam emphyteuta remissio-
nem habere non põt:& sic innuit ibi aptè ꝙ vbi concessio
fieret ꝓ pensione correspondẽte ad fructus absq; aliqua di
minutione:tunc pp sterilitatẽ fieret remissio:q̃a aliàs nil ha
beret emphyteuta in recompensationẽ:hoc ibi expressè vi
detur velle Ia.de Bel.qui dicit q̃d ibi non fit ꝓpter sterilita-
tem remissio:q̃a sibi fuerat à principio res concessa, cum di
minutione sextæ partis pẽsionis:ita dicit ipse in 3.op.¶Ter
tiò ꝓ hoc videtur tex.in aut.de nõ alie.in §.lex ita.in fi.aliàs.
§.dudum.vbi patet q̃d illa remissio 6.partis, de qua ꝓximè
dixi,fit à principio conducenti in emphyteusim ꝓpter peri
culum sterilitatis & alterius casus fortuiti, qui ad eum spe-
ctat.¶Quartò quia hoc expressè voluit gl.relata ad text.in
auth.ꝑpetua.in verbo sextam partem.C.de sacrosan.eccl.
q̃ vult q̃d emphyteuta eccles.remissionem petere non pos-
sit ꝓpter sterilitatem ex eo, quia fit à principio diminutio
sextæ partis,vt dixi:nec per hoc erit deterioris conditionis
ecclesia quã priuatus:q̃a si ecclesia sit grauata in vno,s.in di
minutione sextæ partis,releuatur in alio,vt nõ teneatur ad
remissionem faciendam emphyteutæ pp casum sterilita-
tis.quod secus est in priuato.& sic vult gl.ꝙ priuatus conce
dens in emphyteusim pro integra & solita pensione,sine ali
qua diminutione teneatur ad remissionem faciendam in
casu sterilitatis,nec intelligitur illa gl.in conductore simpli
ci in emphyteusim,quia ex diuersis nõ recta fit illatio.l.fin.
ff.de calum.l.eum actũ.ff.de neg.gest.sed bene voluit gl.sen
tire,ꝙ in isto casu iudicetur,idem ꝙ de conductore simpli-
ci:q̃a eadem est ratio cùm soluat pensionẽ in fructibus cor
respondentẽ, sicut simplex colonus.ita potest intelligi tex.
in l.si vno.in prin.in verbo vectigalis.ff.loca.¶Quintò ꝓba
3 tur:† nam licet in conductore ad longum tp̃s transeat vtile
dominiũ,sicut in emphyteuta.l.1.in fin.cum l.seq.ff.si ager
vectig.l.1.§.q̃d autẽ.ff.de superf.tamẽ conductori ad longũ
tempus fit remissio mercedis pp sterilitatem, vt firmat Pe.
Cyn.& Bal.in d.l.1.C.de iure emph.& Pet.de Anch.& Io.de
Imo.in præallegato.c.potuit.super gl.pe.& ideo Ang.in d.
§.q̃a verò Leonis.vbi assignat optimam rõnem ad ꝓpositũ.
Nam dicit ꝙ ideo emphyteutæ non fit remissio pp sterili-
tatem:q̃a emphyteuta p̃stat pensionem in recognitionem
dominij:& ideo cùm dominiũ vel ipsius rei substantia du-
ret,durare debet pensio:sed simplex conductor soluit pen
sionẽ pro vsu rei.l.in lege.§.colonus.ff.loc.ideo fit eis remis
sio ꝓpter sterilitatem.l.ex conducto.§.1.& l.si merces.§.vis
maior.ff.eo.tit.q̃ ratio similiter secundum eum habet locũ
in conductore ad longũ tp̃s:ideo fit remissio:ex qua rõne
patet,ꝙ quando emph.soluit pensionem correspondentẽ
fructibus:& sic pro vsu rei:non autẽ soluit q̃d minimum in
signum recognitionis dominij,debet ei fieri remissio sicut
conductori ad longum tp̃s,cùm eius similitudinẽ habeat:
& de eius natura magis participet hoc casu.ar.l.legatis.§.si
vnus.ff.de leg.3.l.q̃ritur.ff.de statu hominũ.cum si.¶Sextò
q̃a contractus emphyteuticus ꝓpriè est,& p̃sertim inspe-
cto communi vsu, quando aliq̃d à principio datur conce-
denti:vt si res valet mille,dantur centum vel ducẽtum,vsq;
ad certam generationẽ:& singulo anno soluitur quid mo-
dicum in signum recognitionis dominij,vt not.glo.in d.c.
potuit.& Iac.de Are.& Cy.in d.l.1.in 1.q.C.de iure emphy.
vbi pro hoc plura allegauit ibi:idem tenet Iac.But.& Bart.
in prin.& idem tenet Io.And.in addi.Spe.in tit.de loc.in §.
nunc aliqua.super ver.4.dum ponit differentiam inter con
tractum locationis & emphyteusis:& dicit q̃d pro emphy.
modica soluitur pensio.& ita dicit ẽt habere consuetudi-
nem,secus dicit in locatione,quia locator aliàs locatio re-
scinderetur,quando deceptio vel læsio esset in pensione,vt
q̃a locatio esset facta pro minus dimidia, vt per doct.in l.2.
C.de rescin.ven.& in c.dilecti.& in c.pe.de emp.& vend.&
per Spe.in tit.de emp.& ven.§.nunc dicendum.el 2.ver.sed
nunquid p̃dicta.& de tali emphyteusi.l.1.cum si.C.de iure
emphyt.¶Septimò confirmatur authoritatibus:hoc enim
voluit Bar.in l.1.C.de iure emph.in 2.op.volens ꝙ idèo est
ꝙ in emphyteusi non fit remissio mercedis, quia datur pro
modica pensione in signum recognitionis dominij, secus
in alia locatione.idem tenuit Bal.ibi in 1.op.& Ang.in d.§.
q̃a verò Leonis.& Ant.de But.& Io.de Imo.in d.c.potuit.in
gl.pen.& ideo dixit Bar.in d.l.1.in vers.q̃ro dicitur hic,q̃d si
res emphyteutica non pereat, sed pereat in tm̃ ꝙ ex eo q̃d
superest,non possit pcipi fructus sufficiens ad pensionem,
non tenebitur emphyteuta ad integram pensionem.¶Ad
allegata in contrarium facilis patet responsio ex superius
dictis:nam non ob.l.1.C.de iure emph.& d.§.adeò.q̃a respõ
deo primò,q̃d si res fuit tota inundata,censetur perempta:
vt patet ex p̃dictis:& plenè ꝓbaui in 1.arg.vlt.part.& sic su-
mus in casu dictæ l.1.durante enim dicto tp̃e præstari non
potest in aliquo patientia conductori:igitur conductor nõ
tenetur:hæc est enim ratio pp quam re in totum perempta
emphyteuta nõ tenetur:q̃a dominus nõ potest adimplere
contractum ex parte sua.i.præstare patientiam:ergo sibi a-
ctio denegatur.l.Iul.§.auferre.de ac.empt.& d.l.ex condu-
cto.in prin.& in §.1.& in ꝓposito no.Bar.in d.l.1.in 1.oppo.
¶Secundò respondeo ꝙ dato,ꝙ res in totum non fuerit in
undata,tamen ex quo pensio erat correspondens fructibus
& casu fortuito nõ potuit fructus pcipi,& damnũ fuit enor
me:q̃a fructus percepti non ascendunt ad dimidiã eius,q̃d
pcipi consuetũ est, nõ debetur pensio per iura quæ pro ista
parte allegantur,quæ ostendunt ꝙ d.l.1.cum si.loquitur in
emphyteuta soluente modicam pensionem in recognitio-
nem dominij, secus in alio vsurario soluente pensionẽ pro
vsu rei.iur.n.distinguuntur & limitantur per alia iura.l.sed
& posteriores.ff.de leg.c.cum expediat.de electionib.in 6.
nec iudaicè intelligi debẽt,vt dicit gl.in l.damni.§.si is qui.
vers.aliquas.ff.de damno infecto.¶Non ob.tex.in d.§.quia
verò Leonis,q̃a imò facit pro vltima conclusione,vt ꝓbaui.
sup.in 2.ar.vltim.part.¶Non ob.d.l.quicunq;.q̃a potest re
sponderi,ꝓut ad primum arg.extitit responsum.¶Vel ali-
ter ꝙ ibi loquitur in eo qui conduxit rem,q̃ tunc erat eui-
dẽter sterilis:vnde ratione talis sterilitatis audiri nõ debet,
si remissionem petat:q̃a hoc sibi imputare debet.l.qui bo-
b na.§.de illo,*b* de damno infecto.l.fi.C.de spon.not.glo.in l.
4 habitationem.in fin.ff.loc.† vnde si quis conduxit fundum
tempore guerræ,& impediatur propter guerrã vti re loca-
ta,non poterit aliquam remissionẽ petere,quia guerra isto
casu non annumeratur casui fortuito, sed culpæ per dictã
rationem.ita dixit Bal.de pace Constan.in verbo vasalli el
2.referens ita tenuisse Cyn.in addit.in d.l.ex conducto.in

§.primo.& idem Bal.in l.ſi ea lege.in vltim.col.C.de vſuris.
¶Nec obſt. ēt ꝙ contractus emphyteuſis debet habere ſe-
paratam naturam à contractu locationis,qa ad hoc pōt re-
ſponderi ꝙ illud eſt verum in ꝓpria & cōi emphyteuſi,ſcili
cet quando conceditur ꝓ modica penſione:ſecus quādo ꝓ
magna,vt in ſuperiorib. dixi. ¶Vel ēt dici pōt ꝙ erit diffe-
rentia in multis, qa contractus emphyteuticus reqrit ſcri-
pturam: vt in d.l.1.ſecus in alio contractu.l.pactū.C.de pa-
ctis.l.contrahitur.ff.de pigno. ſunt & aliæ plures differen-
tiæ enumeratæ per gl.in d.§.adeò.& per Specu.in d.§. nunc
aliqua.verſ.4. & per doct. in d.l.1. Non obſtant no. per glo.
pen.in d. c. potuit, cum ſi. quia habet locum in ꝓprio em-
phyteuta conducente pro modica penſione in ſignum re-
cognitionis dominij : ſecus in vſuario ſoluente pro vſu rei
penſionem fructibus correſpondentem, vt not.ibi Ant.de
But.& Io.de Imo.& alij,quos ſuperius allegaui ꝑ iura & ra-
tiones ſuperius adductas:ex quibus concluditur remiſſio-
nem fieri debere pro rata fructuum: vt ſi quarta pars dun-
taxat fructuum, qui percipi conſueuerunt perempta eſt,
quarta pars mercedis præſtanda eſt:iuxta c. ꝓpter ſterili-
tatem,& ibi hoc no.de loca.& in l.licet.C.loca. Alex.

ADDITIO.

a ¶Dimidia.ſup.conſil.4.
b ¶§. de illo.& ibi Alex.adde Bald.conſil.329.lib.1.Imol.d.c.
propter.Iaſ.l.ſi æ barbit col.1.qui ſatiſd.cog.Franc.Rip.tra.
de peſte.fol.8.Lud. Gozad.conſil.74.col.2.

EPITOME.

NOn ſufficit ꝓbare p̄ſtationes longæuas con-
formes,niſi allegetur titulus,& ꝓbentur factę
annuatim ex titulo allegato, & adhuc ſi per ti
tulum appareat minus debitum fuiſſe,præſu-
mitur longæua & ſpecifica ſolutio erronea,ni
ſi probetur ex certa ſcientia facta & continuata h.d.

CONSILIVM CXIII.

SVper primo dubio videtur prima conſidera-
tione dicendū,qđ ex quo dicti homines ſolue
runt vltra 10. annos, ſingulis annis ꝓ ſingulis
10.capppis,tres cappas,vbi ex forma inueſti-
turarū erant ſoluendæ tm̄ duæ cappæ, ſ. quar-
ta & decima teneantur ēt in futurum ſoluere tres cappas
pro ſingulis decem cappis:per tex. in l. cùm de in rem ver-
ſo.ff.de vſur.& in l.litibus.in prin. cùm ibi no.per gl.in ver-
bo coloni.C.de agri.& cenſi.lib.11.& per no.in c.ꝑuenit.de
cenſ.Facit l.ſi diuturno.ff.ſi ſer.ven.¶Quantò magis in ca-
ſu noſtro, in quo p̄ſupponitur ſolutionē p̄dictam factā fuiſ
ſe ſingulis annis per 20.annos. & fortaſſe vltra : qđ tempus
30.annorū ſufficere videtur ēt contra ruſticū, vt no. Spe.in
tit.de cau.poſ.in §.2.ver.hæc forma.& in titu.de reſt. ſpol.§.
nunc dicemus.ver.fi.& Bal.in l.ſolent.§.fi. de offi.proconſ.
1 ¶†Tamē iſtis non obſtantib.puto in caſu noſtro contrariū
eſſe verum,qa aut petens in futurum dictas tres cappas pro
ſingulis decē cappis, allegat ſimpliciter ſolutionē annuam
præteritā de dictis trib. cappis: & nō allegat titulū ſeu cām
obligationis, & clarū eſt , ꝙ non poteſt cogere in futurum
p̄dictos ad ſoluendū.l.opis.ff.de ope.lib.l creditor.C.de v-
ſuris.no.gl.2.in d.l.cùm de in rem verſo.¶Nā vt ibi dicit gl.
tp̄s ēt iunctum cum illa ſimplici p̄ſtatione non eſt modus
inducendæ obligationis.¶Et ſic apparet ꝙ quo ad obliga-
tionē in futurum ēt ſi illud tp̄s fuiſſet tp̄s 30. vel 40. anno-
rum,non ſufficeret: nam aut petens allegat in futurum di-
ctam p̄ſtationē fieri vigore inueſtiturarū p̄teritarum pro-
ducendo illas obligationes & inueſtituras p̄teritas,de qui-
bus in themate fit mentio: & adhuc clarum eſt , quod ſuc-
cumberet agens,qa in dictis inueſtituris & obligationibus
non dicitur ꝙ debent ſolui tres cappæ: ſed quarta & deci-
ma. ¶Aut allegat fuiſſe factā aliam inueſtiturā & obligatio
nē continentē, qđ annis ſingulis deberēt ſolui tres cappæ,
ex trib.primis cappis vna,& ex ſequentib. quatuor vna, &
ex ſequentibus tribus vna, & ad probandum dictā inueſti-
turam taliter factam allegabit, & ꝓbare conabitur per lon
gum vel longiſſimum tp̄s ſolutas fuiſſe tres cappas p̄dictas.
iuxta l.p̄dictam.cùm de in rem verſo.cum conc.ſup.allega-
tis.& certè niſi aliud ꝓbet, non obtinebit.¶Hoc probo per
ea q̄ notabiliter traduntur per Sal.in l.ſi certis annis.in 1.q.
2 C.de pact. & in d.l.cùm de in rem verſo.in 1. q.vbi q̄rit † an
in terminis illius l. cùm de in rem verſo. & ſimilium ſit ne-
ceſſe capitulari & ꝓbari per actorē, ꝙ ex cā allegata in libel
lo ſingulæ p̄ſtationes fuerunt factæ,an verò ſufficiat ꝓbare
ſimpliciter decennalē p̄ſtationem: & dicit ipſe in d. c.cùm
de in rem verſo. hanc q̄ſtionem non eſſe tactam per doc. &
concludit oportere capitulari,& ꝓbari per actorem ꝙ ſin-
gulæ p̄ſtationes dicti longi temporis fuerint factæ ex cauſa
a allegata in libello,in quo debet allegari & exprimi cā titu
li,& obligationis dictæ annuæ ſolutionis,vt dixi, & moue-
tur,qa aliàs illa ꝓbatio ſolutionis eſſet dubia:& ſic non rele
uaret.c.in p̄ſentia.de ꝓba.l.neq; natales.C.de ꝓba. ¶Item
qa fictio fictionis & imꝓprietas imꝓprietatis,debēt euita-
ri,& earū pluralitates non debēt tollerari. l.1. & qđ ibi not.
C.de do.ꝓmiſ. ſed ſi diceremus ſufficere ꝓbare dictas ſolu
tiones eſſe factas abſq; eo qđ ꝓbaretur eis fuiſſe factas ex
cauſa allegata,ſequeretur dictum inconueniens,ſ. qa reſul
taret vna p̄ſumptio.ſ.ꝙ p̄ſtatio ſimplex p̄ſumeretur facta ex
cā allegata. ſcđa p̄ſumptio ēt reſultaret, ſ. qđ ex decennali
p̄ſtatione p̄ſumeretur & ꝓbaretur veram eſſe cām allega-
tam.¶Et ſic patet ꝙ ex dicta ꝓbatione non obtineret agēs.
¶Confirmo per id qđ no.Bal.in d.l.ſi certis annis.in 3. col.
vbi concludit ꝙ ad hoc vt dictæ p̄ſtationes annuæ per lon-
gum tp̄s ſufficiant ad ꝓbandum cām obligationis allegatā
reqritur ꝓbari, ꝙ fuerint factæ ex certa ſcia ſoluentis, qa ſe
cundum eum ſicut vera confeſſio non cadit in errantē.l.nō
fatetur.ff.de confeſſis.& l.error.C.de iur.& fac.ign.ita nec
p̄ſumptiua reſultans ex diuturnitate p̄ſtationis eadē rōne.
ar.l.cum qđ.ff.ſi cer.pe.¶Et pro hoc ēt adducit,quia ſoluta
poſſunt repeti,vbi per errorē ſoluta fuerunt.l.1. & ferè ꝑ to
tum.ff.de cond.indeb.ergo reſolutis ſolutionib.reſoluitur
p̄ſumptio reſultans ex eis:qa remota cā p̄ſumptionis remo
uetur p̄ſumptio.l.ſi qui adulterij.C.de adul.l.oēs.§.Lucius.
3 ff.q̄ in fraud.cre.l.non ſolum.§. de vno.ff.de rit.nup. ¶†Sed
in ꝓpoſito dictæ ſolutiones annuæ, quatenus factę fuerunt
vltra modum deſcriptum in dictis inueſtituris indebiti p̄ſu
muntur per errorem factæ: qa cùm ipſi ſoluentes non tra-
ctant de lucro captando, probando rem aliter ſe habere,id
eſt, ꝙ non erant obligati ad ſoluendum eo modo quo ſolue
runt, p̄ſumuntur ſoluiſſe per errorē, & ſi talis error fuiſſet
in facto proprio. l. ſi poſt. C.de iur.& fact.ignor.l.ſed ſi me
putem.in prin. ff.de cond.indeb.no. glo.in l.cùm de inde-
bito.in princ.ff.de ꝓbat.& Bart.in d.l.non fatetur.in penu.
col.ff.de confeſ. & not doct.in l.error.C.de iur.& fact.ign.
& in c. fi.de confeſ. ¶Sed per ꝓductionem dictarum inue-
ſtiturarum perpetuarum apparet ꝙ dicti ſoluentes non e-
rant obligati ad ſoluendum tm̄, quantum ſoluerunt. ergo
ſi allegant ſe per errorem ſoluiſſe, præſumetur error,& non
nocebunt eis dictæ ſolutiones,vt dixi. ¶Et adhuc tātò ma-
gis dici poſſet, ꝙ non noceret ſi illi qui ſoluerunt, non fue-
runt illi qui dictas inueſtituras receperunt,ſed dicti ſoluen
tes ſolùm fuerunt ſucceſſores eorum, qui inueſtituras rece
perunt:nā ēt ex hoc capite haberent ipſi ſoluētes p̄ſumptā
ignorantiam.l.q̄ in alterius.ff.de reg.iuris.& l.fi.ff.pro ſuo.
cum ſim. ¶Pro confirmatione p̄dictorum benefacit id qđ
not.Pe.& Cyn.in d.l.ſi certis annis.in 10.q.vbi concludunt
4 † ꝙ præſumptio reſultans ex dictis annuis p̄ſtationibus lon
gi tpis non eſt prę̄ſumptio iuris & de iure.& ideo ſcđm eos
poterit admitti, ꝓbatio in contrarium ꝓbando ꝙ ſolutum
fuit per errorem, vel ex falſa cā,vt ibi oſtendunt per plures
rōnes. & dicit Cyn.ibi hoc eſſe punctum notabilem, & ſub
tilem.& idem voluit Io. And.in c.fi.de cā poſſ. & Bal.in l.2.
C.de dotis ꝓmiſ.& Ant.de Bu.in d.c.ꝑuenit.& eſt de mēte.
Arch.18.q.2.in c.ſeruitium. ¶Et ideo facile erit dictis,qui
ſoluerunt allegando dictum errorem,& producēdo dictas
inueſtituras excludere dictum agentem ab intentione ſua
per prædicta. ¶Ex his infero ad deciſionem ſecundi dubij,
quid & quātum ſolui debeat pro terris depoſitis extra clau
ſulas ſtantibus narratis in themate.nam dico alio non ꝓba
to ſolui debere decimā tm̄:prout continetur in inueſtitura
facta

facta de anno 1451. † nam ꝑpter longitudinẽ dicti tpis præ-
b sumitur *b* nunc ꝙ interuenerint omnia solennia quæ ad va-
liditatem dictæ inuestituræ requirebantur, in l. filius. C. de
pet. hęr. & in l. qui in aliena. iuxta prin. & quod vtrobiq; no.
per DD. ff. de acq. hær. vt no. expresse Ang. & Bal. & Moder.
in l. sciendum. ff. de ver. obl. & Host. & Io. An. in c. Albericus,
de testib. & Cyn. in l. emancipatione. C. de fide instru. cum
suis concor. & sic per dictã inuestituram fuit recessum à prę
dictis inuestituris quatenus est pro annua præstatione faci-
enda pro terris existentibus extra clausuras. l. pacta nouis-
sima. C. de pact. & l. si vnus. §. pactus. ff. eo. ti. ¶ Nec per con-
tenta in vltima nouatione, seu inuestitura facta per dict. Lai
cum dictis hominib. fuit inductum, ꝙ dicti homines debe-
rent soluere quartam & decimam pro terris existentib. ex-
tra clausurã, quia hoc ibi non dicitur, sed solum dicitur sol-
ui debere quartam & decimã de bladis & rebus, quæ habe-
buntur in terris iure quarti & decimi concessis, prout ple-
nius in themate narratur, sed terræ extra clausuram existen
tes non erant eo tpe de terris iure quarti & decimi cõcessis
stante dicta inuestitura facta de anno 1451. ergo de illis non
intelligitur esse prouisum quartum & decimum: & ideo tan
quam sit casus omissus in dicta vltima innouatione seu in-
uestitura præcedente facta per Laicum, remanet sub alia in
uestitura præcedente facta de anno 1451. l. quicquid astrin-
gendæ. ff. de verbo. oblig. l. si extraneus. ff. de condi. ob. cãm.
¶ Nec obstaret etiam dictis hominibus si post dictam inue
stituram factam eis de anno 1451. soluissent aliquo tpe etiã
longo tres cappas ex 10. cappis singulo anno pro terris exi-
stentib. extra clausuras per ea quæ dixi in præcedẽti dubio,
nisi in inuestitura facta per Laicum dictis hominib. appare-
ret dictos homines ex certa scientia se obligasse ad soluen-
dum dictas tres cappas seu illud quod petitur. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Ex causa. idem Bar. d. l. cum de in rem verso, in fi. & ibi Sal.
in repe. col. 3. q. 4. col. 5. Bal. Cyn. §. si quis per triginta, col. 2.
si de feu. defun. fue. contr. inter do. Alex. consi. 14. n. 6. cons.
108. lib. 2. consi. 75. ad fi. lib. 4. Fran. Bal. tract. præscr. 2. part.
3. par. princi. q. 19. nu. 8. 22. Alex. Rimina. d. l. si certis. Felin.
c. causam quæ. col. 3. de præscri. Bertran. consi. 296. Ponitur
in facto. consi. 283. Viso processu. col. fin. lib. 3.

b ¶ Præsumitur. infrà lib. 4. consi. 1.

EPITOME.

Titius habens vxorem interfecit Sempronium
eius fratrem, propter qđ homicidium Titius
fuit bannitus banno capitali, & dum gratiam
obtinuisset per falsas preces siue subreptitias
eò ꝙ tacuit Caium eius fratrem super extantẽ
nolentem facere pacem cum dicto Titio, tamẽ rediit ad pa
triam quærens obtinere pacẽ cum d. Caio, & cum stetisset
domi aliquib. diebus, vxor eiusdem Titij dubitãs fortè sibi
mortem inferri per dict. Titium, eò ꝙ hoc medio tpe alium
cognouerat virum, præstitit causam & auxilium inferendo
mortem dicto Titio, ꝑpter ꝙ ipsa vxor fuit capta per domi.
ptãtem & formata inquisitione cõtra ipsam de homicidio,
respondendo eidem confessa fuit contenta in inquisitione
esse vera, ex quo fuit sibi assignatus terminus ad faciẽdum
suas defensiones. in quo termino comparuit quidam noĩe
dictæ mulieris, & tanq̃ vnus de populo, vult defendere di-
ctam mulierem allegando ipsam esse prægnantem, & vltra
hoc dictum Titium ex forma statutorum, tanq̃ bannitum
potuisse impunè offendi seu interfici ex eo, qa allegata gra-
tia, si de aliqua appareat, nunq̃ fuit præsentata officio, nec
ẽt fuit publicata, ita quod transiuerit in notitiam populi,
ꝓut transiuit bannum, & ẽt quia ipse Titius nondũ erat can
cellatus de banno, cuius statuti copia hîc annexa transmit-
titur, vnde videns ptãs dictas oppositiones denuò interro-
gauit dictam mulierem existentem in carceribus si sciuerat
aliquid de gratia obtenta per dictum Titium, & ipsa respon
dit ꝙ sic, & prædicta intellexisse iam mensib. quinq; elapsis,
sed ꝙ tamẽ nunquam vidit ipsam gratiam & ẽt confessa fuit
se non esse prægnantem. ¶ Ex his quæritur quid iuris stante
statuto ꝙ bannitus possit impunè offendi. ¶ Et primò, nun
quid gratia obtenta per subreptionem valuerit siue tenue-
rit de iure. ¶ Secundò, vbi valuisset, si nõ fuit præsentata, an
prosit ipsi mulieri non obstante confessione sua, de qua su-
prà, cum fuerit facta in carceribus & post agnationem ter-
mini, de quo sup. ¶ Tertiò quæritur, nunquid requiratur
cancellatio ad hoc, vt offendi possit stante forma dicti statu
ti, attento etiam ꝙ ipsa gratia non fuit præsentata.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd bannitus impunè occidatur: valet.*
2 *Statutum quòd bannitus impunè occidatur, cessat, vbi bannum est inualidum vel reuocandum.*
3 *Subreptio gratiam vitiat.*
4 *Occidens quem ignorat bannitum vel rebannitum, non punitur*

CONSILIVM CXIIII.

Ponderatis his quæ narrantur in themate, &
statutis transmissis, sentio dictam vxorem Ti-
tij non esse puniendam, ꝓsertim pœna homi-
cidij seu vltimi supplicij, maximè ex infrascri-
ptis. ¶ Nã stante ꝙ Titius prędictus erat ban-
nitus pœna capitali pro homicidio per eum commisso, & ꝙ
statuta prędicta disponunt hmõi bãnitos posse impunè oc-
cidi seu offendi ẽt in persona, sequitur, ꝙ ex hoc est funda-
ta intẽtio dictæ mulieris. ¶ Attento ꝙ dictum statutum est
de iure validum, sicut enim videmus in transfuga, quia tan-
quam hostis ciuitatis bellum ei indictum est, ideo impunè
potest offendi. l. 3. §. fin. ff. de sicar. ita est in isto bannito qui
comparatur transfugæ. l. amissione. §. quæ deficiunt. ff. de
capi. dimi. & etiam ibi no. per Bar. & alios. & plenius Bar in
sua disputatione inci. Lucanæ ciuitatis statuto. cum simili.
1 ¶ † Et ꝙ tale statutum valeat, *a* firmat per plura Io. An. in ad-
a di. Spec. in tit. de consti. §. 1. circa pen. & vlt. col. secutus Ia. de
Are. vt ipse ibi refert. & idem tenet Host. in c. fi. de consuet.
saltem in eo qui esset bannitus pœna corporali, vt est casus
noster. hanc opin. tenet etiam Bart. in l. omnes populi. in 3.
q. principali. ff. de iust. & iure. & in l. 2 per illum tex. C. quan
do liceat sine iudi. se vindi. & Bar. & Bal. in l. vt vim. de iusti.
& iure. & Albe. de Rosa. in vlt. parte statutorum. q. 17. & Bal.
in l. Gracchus. per illum tex. C. de adult. & in l. fi. C. si contra
ius vel vtil publi. per ibi no. & Bal. in l. vnica. C. de confes. in
13. col. & in l. 1. C. de summa Trini. in 9. col. & in l. 1. C. si à non
compe. iudi. & Ant. de Bu. & Io. de Imol. in c. quæ in ecclesia
rum. de consti. ¶ Difficultas si qua consistit, est in eo ꝙ dici-
tur dictum Titium obtinuisse à principe gratiã & remissio-
nem dicti bãni, antequam ipse occidatur. & dicta eius vxor
quæ præstitit causam & auxilium morti dicti Titij ad inter-
rogationem magnifici domini prætoris Regij interrogãtis
eam, an aliquid sciuerit de gratia obtenta per dictum Titi-
um cõfessa est ꝙ sic, & quòd intellexit iam sunt quinq; men
ses, sed ꝙ gratiam ipsam seu literas concessionis gratiæ non
vidit. ¶ An istud facit dictam mulierem non posse excusari.
¶ Et contra eam facere videtur præcipuè id quod not. Bal.
2 in l. si creditoris. C. de fideicommis. vbi dicit, † ꝙ si statuto
cauetur, ꝙ certi banniti debeant rebanniri per certos sapi-
entes, & quæratur an tales banniti possint impunè offendi,
si adhuc non sit cancellatum bannum, & concludit ꝙ non,
quia bannum erat inefficax, quia si ageretur ex eo, obstaret
exceptio, per d. l. si creditoris. ¶ Bene facit quod not. Io. An.
in addi. Spec. in tit. de accus. in tertia parte, in §. sequitur. in
versi. quartum membrum. & quod not. Bart. in l. emptor. §.
Lucius. in fin. ff. de pactis. & Ang. in l. 1. ff. de his quę in testa-
men. delen. & Alber. de Rosa. in vlti. parte statutorum. in q.
38. incipiente, & transeundo ad 2. q. &c. ¶ Confirmari po-
test per id quod habetur in l. si à lege cum ibi not. per Dy. &
Bart. ff. de adulter. cum simil. vbi DD. concludunt, ꝙ si quis
occidit illum qui fuerat bannitus, tamen si bannum erat in
ualidum, & occidens talem bannitum sciret bannum non
esse legitimè datum, punietur de homicidio, non obstan-
te ꝙ statuto cauetur bannitos posse impunè offendi. ¶ Ta-
men prædictis & aliis similibus quæ adduci possent, non ob
stantibus sentio conclusionem superius in prin. positam es-
se de iure veram. ¶ Quia dicta impetratio gratiæ non va-
luit, quia pręsupponitur in ea fuisse defectum subreptionis

vel obreptionis, quo casu impetratio gratiæ non tenet.c.su
per eo.de cohabi.clericor.& mul.c.ad audientiam.el 2.& c.
dilectus filius.el 1.de rescript.¶ Vnde dicit Bal.in l.præscri-
ptione.C.si contra ius vel vti.pub.in 11.col.in ver.ad concor
3 dandas istas opin.&c.† ꝙ si condemnatus pro homicidio in
mille supplicauit principi ꝓ compositione facienda seu ob
tinenda nullo alio inserto in supplicatione, nisi quod erat
cōdemnatus in mille, sed non expressit cām cōdēnationis,
quam si expressisset, non est verosimile ꝙ princeps compo-
suisset.l.3.C.de epis.audi.certè si princeps rescriberet com-
ponendum, esset rescriptum nullum secundū eum, per iura
proximè alle.¶ Ex quo infert ipse ꝙ literę remissionis con-
demnationum non valent, nisi cā & quælibet facti qualitas
exprimatur, quod dicit esse menti tenendum.& traditur ēt
per Old.in cons.22.in fi.& incip.Ad quęstionem, &c. ¶ Plus
probat text.reputatus singularis in c.postulasti.de rescri.in
verbo, deleui, quod nedum est facienda mentio de his quæ
si fuissent expressa, princeps non concessisset, sed ēt de his,
quæ si fuissent expressa, princeps concessisset, sed non ita de
leui.bene facit tex.in c.si proponente.eod.titu.& c.si motu
proprio, in verbo, modicum.de præb.in 6.¶ Non ergo prę-
stant impedimentum dictæ mulieri dictæ literę gratiæ cum
non valeant, vt in regula, non præstat impedimentum id,
quod de iure non sortitur effectum.lib. 6.Facit l.3.§.conde
mnatum.ff.de re iudic.& l.non putauit.§. non quæuis.ff.de
contra tab.cum sim. ¶ Et dato quod d.mulier ignorasset ꝙ
gratia esset inualida, tamen hoc sibi non nocet, vt signanter
decidit Bar.in l.inter oēs.§.rectè.ff.de furt.in vlt.col.in ver.
4 vlt. hunc.§.&c.vbi per illum text.decidit, † quod si occidisti
Titium, & ignorabas eum posse impunè occidi, quia igno-
rabas eum esse bannitum, cùm in veritate esset bannitus ta-
lis qui ex forma statuti poterat impunè occidi, non debe-
bis puniri, licet bannum ignoraueris:& etiam not.Barto.in
l.genero, per illum text.ff.de his qui not.infa. ¶ Accedit ad
maiorem confirmationem prædictorum id quod not. in c.
concertationi.in gl.in verbo, sciuit.de appel.in 6.quæ repu
tatur valde not.vult enim ibi glos. ꝙ vbi requiritur scientia,
non sufficit simplex scientia, sed requiritur ꝙ sciat factum
cum suis qualitatibus, adeò quod perfectè intelligat, vnde
non sufficit te scire sñiam esse contra te latam, nisi scias eam
taliter esse latam, adeò quod intelligas qualitatem graua-
minis illati per sñiam.cùm igitur non appareat dictam mu-
lierem habuisse sciam qualitatis gratiæ, poterat enim esse
gratia sub conditione vel ad tps, vel cum aliqua modifica-
tione, ergo, &c. ¶ Bene facit quod no.Bar.in l.non solum.§.
morte.ff.de ope.no.nun.in 13. col.in 2.q.princ.ver.circa se-
cundum notabile. s. quando fit protestatio, &c. ¶ Plus dicit
5 Pau.de Cast.in l.si duo.ff.de acq hære. vbi voluit, † ꝙ si quis
occidit bannitum qui erat rebannitus, non tamen erat can
b cellatus, nō dēt puniri, qa sufficit ꝙ ille esset descriptus *b* in
libro bannitorum, qm̄ excusatur authoritate publicæ scri-
pturæ, nisi subsistat aliqua causa, ꝑpter quam debuerit cre-
dere ꝙ erat rebannitus, vt quia erat de hoc publica vox &
fama, aliàs non est sibi imputanda culpa quare non perqui-
siuit.¶ Et hoc dicit ipse patere ex nota.per Bar.in d.§.mor-
te.in 2.q.principali.vbi secundum eum tenet Bar.ꝙ debeat
fieri fides per publicam scripturam de rebannimento ad
hoc, vt volens offendere eum, teneatur credere ipsi bannito
dicenti se rebannitum, vel ꝙ sit publica fama de rebannitio
ne, & tunc quando esset publica fama, teneretur si offende-
retur, non tamē de dolo sed culpa, adeò quod non deberet
decapitari secundum eum.allega. no. per Bar.in d.l.si ex le-
ge.ff.de adul.& facit quod no. Io. And.in addi. Spe.in tit.de
obli & solu.in Rub. in fi.quantominus in casu nostro est pu
nienda capitaliter dicta mulier cum bannū non fuerit can-
cellatum, vt mandauit princeps in dictis literis gratiæ, neq;
gratia fuerit valida propter subreptionem, neq; etiam ap-
pareat ꝙ dicta mulier habuerit sciam saltem plenam dicta-
rum literarum gratiæ cum suis qualitatibus:sup. dixi.¶ For
tificantur prædicta per ea quæ no.Bal.in l.Labeo.§.1.in fi.ff.
de pac.vbi dixit, quod licet bannitus soluerit condemnatio
nem seu pœnam, tamē nisi sit cancellatus de banno, adhuc
poterit impunè offendi, quia donec est scriptus inter banni
tos ista appellatio. sc. bannitus sibi semper inest. & si durat
istud nomen appellatiuum. s.bannitus, durat etiam nomi-
nis effectus.l.tutelas.ff.de capi.dimi.& ita dicit tenere Gui.
vnde secundum Bal.in d.l.Labeo, debes esse cautus, vt facta
solutione facias eam cancellari de libris bannitorum, quod
in casu proposito factum non est. ¶ Ex quibus apparet re-
sponsio ad allegata in contrarium, quia illa non militant,
quando cancellatio seu remissio banni fuit inualida, prout
fuit in casu nostro. Item non procedunt, quando non con-
staret offendentem habuisse plenam scientiam cancellatio
nis secundum quod superius est deductum.

ADDITIO.

a ¶ Valeat. Ias. l. si plagij.de verb.obli.l.verbo pactum.col.4.
5.C.de transac.Hipp.Marsi.in practi.§. aggredior.n.1.Alex.
infrà lib.3.consi.75.consi.87.
b ¶ Descriptus.Bald.consi.480.cum seq.lib.1.consi.9.libr.3.
Mar.d.§.aggredior.nu.4.Alex.infrà lib.3.consi.75.

CONSILIVM CXV.

VEtus & trita admodum est qō hæc de qua quæ-
ritur, & super ea opportunè allegatū & rectè
conclusum est, per anteriores clarissimos do-
minos consulentes adeò, vt qcquid adderetur
ferè, vt superabundans haberi posset, ideo pau
* cis contentus ero.¶ Constat magis* cōem esse opinionem,
1 † ꝙ soluto matrimonio dos profectitia redit de iure com-
muni ad patrem, non autem transit ad liberos mulieris, vt
in locis cōibus firmant DD. quorum opinionem etiam se-
quitur Io. And.in addi. Spe.in tit.de dona.inter virum.§.for
matis. post prin. vbi etiam refert tenuisse dominum suum.
s.Martinum Sillimani in l.vna. C. de rei vxo.actio.& ita etiā
tenet Bald. in l. 1.vbi pro hoc est bona litera.C.de bon.quæ
liber.& per eundem.in l.tutorem. C.de fal.cā adie.leg.¶ Et
posito ꝙ de consuetudine in loco seruetur opinio contra-
ria, secundum quod referunt glo.& DD. in l.dos à patre.C.
sol.matr.tamen illa consuetudo, nisi aliud probetur, nō mi-
litat in casu isto. s. quando mulier decessit contractis secun
dis nuptiis, ex quibus nulli remāserunt liberi, sed solum ex
primis nuptiis, vt post Iaco.de But. firmat & probat Bart.&
alij in l.post dotem.ff.sol.matr. ¶ Et licet Bal.in l.fin.C.cōia
vtriusq; iud.in 3.col.& l. senium. in vlti.col.C.qui testa.fac.
pos.adducat aliqua quæ contra istam opinionem sunt, ta-
men vt mihi videtur, satis sunt leuia, & illa tolluntur per hāc
2 rationem, † videlicet ꝙ consuetudo quæ est contra ius cōe,
non extenditur ad alium casum etiam ex identitate ratio-
nis.l.quod non ratione. & l. quod verò.ff.de legi.& not.per
gl. & DD.in l. 1. C.quæ sit long.consuet.& per Guilielmum
de Cun.in l.de quibus.ff.de legi.& plenè notat Ant.de But.
in c.fi.de consuetu. bene faciunt notata per Bar. in l.omnes
populi.in 6.q.principali.de iusti.& iure.¶ Alia ratione non
obst. allegata consuetudo: quia illa militat quando decede
ret mulier in matrimonio viro superstite, secus econtrà, vt
not.Bart.in l.1.in princ.ff.de dote prælega.& in l.si dotali.ff.
sol.matr.& in d.l.post dotem.& sequitur Bal.in præallegata
l.fin.in 5.col.C.communia vtriusq; iud. ¶ Nec ob.quod no
tat Bal.in l.quod satis.C.de bon.quæ liber.in versi.sed tunc
quæro, &c. quin Baldus ibi non tractat, vtrum consuetudo
prædicta habeat locum, quādo matrimonium est solutum
matre superstite, sed ponit pro constanti casum ꝙ dos pro-
fectitia solut.matrimon.cum liberis non debet reddi patri:
puta quia ita conuentum fuerat, quærit enim tunc Bal.ibi,
an si solutum sit matrimonium morte mariti superstite ma
tre cum liberis, propter quos mater retinet dotem, an si
postea p̄decedant liberi, dos ad patrem reuertatur? conclu
dit ꝙ non, quia satis est ꝙ conditio semel extiterit, licet non
durauerit.l.cum vxori.C.quando dies lega.ced.& l.si quis
hæredem.C.de instit.& substit.

CONSILIVM CXVI.

2 POstea quam in causa magnifici equitis domini
Galeacij de Marescotis, allegationes *a* aliquas
iuris edidi in fauorem eius, plenius adhuc in-
formatus sum de eo quod dicti duo testes con-
tra eum

contra eum recepti super ꝓbanda dicta renunciatione de-
ponere videntur. ¶ Vnde adhuc magis intrepidè sentio di-
ctam allegatā renunciationē non suffragari aduersario do-
mini Galeacij, quia vltra defectus quibus dixi laborare atte
stationes prædictas adhuc apparet alios superesse defectus
reddētes probationem ipsam inefficacem. ¶ Nam primus
testis deponit ꝙ dicta renunciatio fuit facta, anteq̄ d. Alex.
consignaret domino Galeacio turrim seu fortilicium cum
munitionib. Secundus verò testis deponit fuisse post factā
1 consignationem. †constat autem ꝙ testes qui variant in tpe
tanquam singulares non probant, vt 3. q. 9. c. nihilominus.
& le. & no. in c. cum cām. quę inter archiepiscopum. de test.
& in l. testiū. C. de testi. ¶ Quinimò quando sunt duo testes
tamen variantes & discordantes, vt in proposito nostro, da-
to ꝙ aliquo modo possent reduci ad concordiam, tamen ta
lis concordia non fit, vt ꝓbent, vt no. Io. And. & Ant. de Bu.
in c. nostra. de testi. & Io. An. in addi. Spe. in ti. de teste. §. iam
de interrogatoriis. in addi. incipi. incaute. & c. & Fed. de Se,
in cons. 162. inc. Domine Grifole. & Ant. de Bu. in c. cum. de
testi. nam cùm talis cōcordia fieret de necessitate, interpre
tandum esset ꝙ his fuerit facta dicta renunciatio. sc. semel
ante consignationem, & de illa loquitur primus testis, & se-
mel ēt post cōsignationem: & de illa loquitur secundus te-
stis, vt in c. periculosè. cum gl. de pœ. dist. 1. & ideo remanēt
singulares. & in hoc casu optimè loquuntur præfati Docto.
¶ Alio defectu laborant etiam dictę attestationes, quia pri-
mus testis deponit ꝙ dicta renunciatio fuit ēt extra dictam
turrim inter pontes. ¶ Secundus verò dicit ꝙ fuit in cortili
dicti fortilitij penes ponticellam, sed ista sunt diuersa loca,
quia inter pontes dicitur ꝙ est in medio pontiū, id est, inter
vnum pontem & alium. l. 3. §. ante hæredes. ff. de li. & posth.
& ille locus nō est in cortili dicti fortilicij. primus aūt testis
dicit ꝙ fuit in cortili penes ponticellam & illa dictio in cor
tili, denotat intrinsecitatem loci. l. 1. §. in flumine. ff. de flu.
¶ Et si domini iudicantes notū non habent locum, possunt
ēt ex officio eorum inspicere aut mittere, quia ad declara-
tionem retro actitatorum potest iudex officio suo supple-
re. c. cum Ioan. de fide instru. c. per tuas. & c. cum clamor. de
test. 30. q. vlt. iudicantem. not. Spe. in tit. deposit. §. 3. ver. re-
gulariter. & Io. And. in c. 1. de iura. cal. lib. 6. & not. alij in c.
cum causam. de iur. cal. & Bald. in l. per hanc. in princi. C. de
tempo. app. cum simi. vnde videmus ꝙ potest iudex ex offi-
cio repetere testem, vt declarēt dictum quando est ambi-
guum, vt no. in § quia verò. in Auth. de test. & in c. in præsen
tia. de ꝓba. & in d. c. cum clamor. ¶ Et p̄sertim ꝓcedit hoc in
ea declaratione, q̄ fieri potest per inspectionem oculorum.
2 qa †illa probatio nunq̄ intelligitur exclusa, *b* vt not. Azo in
b sum. C. ad l. Aqui. & not. Bal in Rub. C. de prob. in 1. col. in l.
pe. C. de peri. tut. & in l. 1. C. si aduer. lib. & in l. contra negan
tem. ad fi. C. ad l. Aqui. & no. est dubium, ꝙ talis varietas re-
sultans rōne loci reddit testes singulares, vt leg & no. in d. c.
cum causam. & in d. l. testium. ex quibus tam dictis quàm in
prioribus allegationibus concludo saltem ratione singula-
ritatis dictorum testium dictam allegatam rationē obstare.

ADDITIO.

a ¶ Allegationes. quæ habentur infrà eo. consi. 118.
b ¶ Exclusa. Alex. Ias. l. eum qui. §. in popularib. col. 2. ff. de iu-
reiuran. Cur. senior consi. 69. nu. 6. Ias. l. 1. in prin. col. 5. ff. de
op. no. nunc. Hipp. Marsil. l. 1. §. si serui quasi. nu. 5. de quæsti.
Alci. l. palam. de verb. signi. tract. de præsum. par. 2. nu. 16.

SVMMARIVM.

1 *Clausula generalis restringitur ad specificata. contra numer. 2.*
3 *Quodq; verbum debet aliquid operari.*
4 *Societate finita capitale debet reddi, non diuidi.*

CONSILIVM CXVII.

VIsis suprà narratis in themate & in instrumen-
to confecto inter dictos fratres de anno 1420.
die 29. Octob. Dubium facere videtur, quia di
cti instrumenti clausula ꝙ omnia debita & cre
dita eorum sunt cōmunia, videtur restringen-
da ad debita & credita quæ fuerunt comprehensa sub admi
nistratione facta per dictum Petrum Paulum, quia in præ-
cedenti parte instrumenti posita est absolutio generalis fa-
cta dicto Petro Paulo per dictos fratres de administratione
1 bonorum communium dictorum fratrum, †quia clausula
generalis subsequens refertur & restringitur ad præceden-
tia specificata, quando id fieri potest salua ratione recti ser-
monis. l. si de certa. C. de transa. l. Aurelius. §. Sticho. de libe.
lega. l. si ita quis. §. fin. de verb. oblig. l. si ex pluribus. in prin.
ff. de sol. not. Bar. & DD. in dictis locis. & Bar. in l Aurelio. §.
Caius. de lib. leg. & in l. emptor. §. Lucius. per illum tex. ff. de
pact. & no. Cyn alleg. ro. in l. sub prætextu specierum. C. de
transact. & in l. si ex maiore. per illum tex. C. de excep. & no.
Iac. Bu. & Sal. in l. age. C. de transa. & cano. in c. 1. de transac.
¶ Accedat ꝙ illa clausula in qua continetur ꝙ oia debita &
credita sunt communia, est facta cum dictione item, quę est
repetitiua præcedentium. l. in repetendis. ff. de lega. 3. l. 1. in
fin. ff. de publica. ¶ Sed pręmissis non obstantibus sentio in
casu proposito contrarium esse verius, & omissis non neces
sariis concludo ꝙ omnia nomina debitorum quæ tempore
dicti instrumenti aliquo modo constaret spectasse ad dictū
magistrum Ioan. debent æqualiter & viriliter spectare ad
eum & ad omnes dictos eius fratres, etiam si non essent de
nominibus debitorum comprehensorum in administra-
tione facta per dictum Petrum Paulum, & etiam si prius spe
ctassent ad dictum magistrum Ioan. insolidum, quia verba
dicti instrumenti sunt clara multùm & lata. nam verba sunt
hæc videlicet, Item conuenerunt cum dicto Petro Paulo, &
omnes ipsi quatuor fratres simul & vnanimiter, & concor-
diter voluerunt, asseruerunt & cōfessi & contenti fuerunt,
ꝙ omnia eorū debita & credita essent cōmunia, &c. ¶ Vnde
illa dictio, eorum, posita in plurali numero resoluitur in su-
as singularitates, & perinde est ac si conuentum esset singu-
lariter & separatim de debitis & creditis vniuscuiusque di-
ctorum fratrum communicandis. l. falsa. §. fin. & l. cui fun-
dus. ff. de condi. & dem. l. si plures. C. de condi. inser. & sic
apparet ꝙ etiam illa nomina debitorum quæ insolidum e-
rant magistri Ioan. vel alterius ex dictis fratribus sunt com-
prehensa in communione prædicta. ¶ Item dicta clausula
habet signum vniuersale, vt patet ibi dum dicit. omnia eo-
rum debita, quod signum vniuersale, debet operari, vt indif
ferenter omnia debita & credita comprehendantur. l. Iuli.
in princ. ff. de leg. 3. l. pediculis. §. Labeo. ff. de auro & ar. leg.
2 ¶ †Et operatur illud signum vniuersale, vt dispositio quæ a-
liter restrictionem reciperet nō recipiat, vt no. decidit Bar.
in l. generali. §. vxori. ff. de vsufru. leg. ¶ Confirmatur per ea
quæ notabiliter scribit Bal. in l. pactum. C. de colla. in 14. q.
cum duabus seq. vbi dicit, ꝙ clausula generalis adiecta post
quędam specificata restringitur ad illa si vtraq; clausula de-
pendet ab eadem causa finali, aliàs autem generalis clausu-
la generaliter operabitur, allegat ea quæ habentur in l. cum
Aquiliana. ff. de transact. & d. l. si certa. & l. sub prætextu. &
l. fin. §. idem quæsiit. ff. de condi. indebi. & d. l. Aurelio. §. fin.
¶ Subdit etiam, ꝙ si clausula generalis à nullo regitur, nec
est annexa alteri, tunc virtus eius debet esse generalis, nisi
corrigatur aliquid quod est in actu specialiter dispositum,
per l. 1. C. de lib. præte. & l. quoties. C. fami. ercis. & l. legato-
rum. §. qui plures. ff. de leg. 2. per no. in l. 2. C. de condi. inser.
¶ Et ideo consuluit ꝙ caueat sibi quis ne renunciando vta-
tur verbis generalibus, ne in promptu aliquo generali effu
so sermone periculum incidat. l. fi. C. de do. promis. sed dict.
clausula continens quod omnia credita & debita sint cōia,
non dependet ab eadem causa finali, à qua dependet clau-
sula præcedens, nam clausula præcedens continebat abso-
lutionem factam à dictis tribus fratribus dicto Petro Pau-
lo, ēt eorum fratri, eò quia ipse administrauerat bona com
munia dictorum fratrū, & qa erant bene contenti de dicta
administratione, liberauerunt eum, sed illa causa non infe-
rebat, ꝙ ipsi oēs fratres per hoc deberēt adinuicē conueni-
re & consentire ꝙ omnia debita & credita dictorū fratrum
cuilibet eorum deberent esse cōia, qa stant ista simul qđ Pe
trus Pau. administrauerit bona cōia dictorū fratrū, & ꝙ ta-
men oīa debita & credita dictorum fratrum q̄ prius non e-
rant cōia, nec in futurum similiter essent cōia. nam ex diuer

sis non

ſis non recta fit illatio. l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acqui.
poſ. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de verb. oblig. & illa dici-
tur eſſe cauſa finalis, de cuius radice emanat obligatio. l. da-
mus. ff. de cond. indebi. not. Bar. in l. demonſtratio. §. 1. in 6.
q. ff. de condi. & dem. & Bal. in l. 1. C. de falſa cauſa adiec. leg.
¶ Sed adminiſtratio aliquorum bonorum cõium dictorũ
fratrum facta per dictum Petrum Paulum, non cauſat obli
gationem ꝙ oĩa debita & credita dictorũ fratrum ſint com
munia, ergo iſta clauſula diſponens de debitis & creditis
cõicandis non reſtringitur ad ea, de quibus loquitur clau-
ſula præcedens, in qua continet abſolutionem adminiſtra-
tionis, nec in dicta ſecunda clauſula eſt inſerta aliqua cauſa,
quæ dici poſsit tendere ad reſtringendum dicta debita &
credita, & per conſequens ex doctrina prædicta verba de-
bent latè & generaliter operari & intelligi, & per hoc appa-
ret reſponſum ad d. l. ſi certa. cum aliis ſuprà allegat. & cum
ibi not. per DD. ¶ Præterea ſecundò reſpondeo, ꝙ illa iura
cum ibi no. loquuntur, quando præcedebat clauſula ſpecia
lis, & ſuper eadem materia ſupponebatur generalis, vt ſi ab
ſoluo te à fundo Titiano, & poſtea generaliter promitto, à
te nihil vlterius petere, ſeu generaliter te abſoluo ab eo qđ
abs te petere poſſem, intelligitur ſcilicet occaſione dictę ob
ligationis fundi, puta ratione damni vel intereſſe ſeu fru-
ctuum vel pœnæ dependentium à dicta obligatione fundi.
facit quod not. in c. accuſatus. in glo. in verbo, iudiciarij. de
hæreti. in 6. ¶ Sed in propoſito noſtro clauſula ſecunda lo-
quens de debitis & creditis, non diſponit aliquid in genere
vel in ſpecie de abſolu. de qua in prima clauſula, ergo non
ſumus in caſu dictæ l. ſi de certa. hæc contraria loquuntur,
quando præcedit clauſula vel diſpoſitio ſpecialis, & poſtea
ſubſequitur generalis, ſed in caſu noſtro ſecunda clauſula
non eſt, quò ad primum magis generalis: ita ꝙ illa materia
de qua in d. l. ſi de certa. nihil habet commune cum iſta, poſ-
ſet reſponderi per id quod habetur in d. l. ſi de certa. cum ſi.
ꝙ procedit in tranſactione, ſ. facta per verba generalia, nam
reſtringitur ad rem vel cauſam ſpecificatam, per quam de-
uentum eſt ad tranſactionem, quia tranſactio eſt de re du-
bia & lite incerta. l. 1. ff. de tranſact. ideo verba generalia nõ
porriguntur vltra id ſuper quo erat lis: ſecus in alia conuen
tione vel pacto per verba generalia, quia generaliter opera
tur l. pluribus. de acceptila. Et iſtam opi. tenuit gl. reputata
ſingularis in d. l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. Inno. in c. con-
querente. de off. ordi. & Bar. in l. de pupillo. §. ſi pluribus. ff.
de oper. no. nun. tamen præcedentes reſponſiones tutiores
ſunt. Non ob. ꝙ dicebatur de dictione, item, quæ eſt repeti-
tiua p̃cedentium, quia reſpondeo, ꝙ illud eſt verum, quan-
do oratio in qua apponitur dictio itẽ, eſt imperfecta. ¶ Sed
vbi eſt perfecta, vt in caſu noſtro, tunc dicta in prima oratio
ne vel clauſula non intelligũtur repetita in ſeq. l. qui fundũ.
ff. de cõtrah. empt. l. 2. §. 1. ff. vi bo. rap. l. item apud. in prin. ff.
de iniur. cum ſi. per quæ iura ita concludunt Bar. & alij DD.
in d. l. in repetendis. & in d. l. 1. ff. de publi. & ꝙ in propoſito
ex verbis inſtrumenti cõprehendatur intentio contrahen-
tium fuiſſe, ꝙ omnia debita & credita dictorum fratrum eſ
ſent cõia, etiam quę non fuiſſent comprehenſa ſub admini-
3 ſtratione facta per Petrum Paulum, ꝓbatur, † quia nedum
vnaquaq; clauſula, ſed ẽt vnumquodq; verbum à contra-
hentibus prolatum debet eſſe cum virtute operandi ſi fieri
poteſt. l. hac lege. ff. de contrah. emp. l. ſi ſtipulatus. ff. de in-
iuriis. in prin. verba ſunt Bal. in Rub. C. de contrah. em. p. in
8. q. ſed certum erat ꝙ illa quæ fuerant comprehenſa ſub ad
miniſtratione facta per Petrum Paulum erant communia,
quia hoc erat expreſſum in prima clauſula, vt oſtendunt illa
verba. ſ. adminiſtrationes bonorum com. l. bonorum appe.
ff. de verb. ſig. ergo, vt omnia verba dicta ſequentis clauſulæ
ſint cum virtute aliquid operandi, intelligi debent, ꝙ com-
prehendant etiam ea quæ non erant comprehenſa in admi-
niſtratione Pet. Pau. ¶ Non ob. etiam prædictis ſi diceretur
ꝙ dato ꝙ dicta nomina debitorum poſita ſint in cõione, ta-
men ſi volunt modo dicti fratres diuidere debet vnuſquiſq;
in diuiſione deducere illud, quod poſuit in cõione, quia re-
ſpondeo, ꝙ illud non procedit, quando à princi. agitur, vt
illud quod ponitur, debeat eſſe commune, vt no. gl. in l. 1. C.
pro ſocio. quę in vno eſt approbata, licet in alio reprobetur
ibi dum quærit quid in dubio, facit l. ſi non fuerint. in prin.
ff. pro ſocio. ¶ Quanto magis procedit in caſu noſtro, quia
ex dicto contractu & inſtrumento non apparet, tunc fuiſſe
celebratas dictas conuentiones inter dictos fratres, vt im-
poſterum deberet eſſe ſocietas inter eos ad negotiandum,
& pro aliquo quæſtu vel lucro inde quęrẽdo, ſed ſolum fuit
quaſi reciproca quædam permutatio nominum, debitorũ
& creditorum, vt vnuſquiſq; fratrum participaret de debi-
tis & creditis alterius fratris, ſicut in ſimili habetur in l. cum
duob. in prin. ff. pro ſocio. & in l. ſi operas. ff. de præſcri. ver.
vnde aliter intelligendo. ſ. ꝙ vnuſquiſq; poſsit repetere vel
conſequi ratam in nominibus debitorum, prout primò ha
bebatur, ſequeretur ꝙ nullius eſſet efficaciæ dicta conuen-
tio circa dicta nomina debitorum communicanda, quę in-
terpretatio vitanda eſt in l. Mæuius. in princi. ff. de lega. 2. l. ſi
4 quando. in prin. de leg. 1. ¶ † Præterea in caſu quo reprehen-
ditur gl. in d. l. 1. C. pro ſocio. illud ideo eſt, quia ibi vnus ſo-
ciorum ponebat pecuniam, puta mille aureos, alius pone-
bat operã tm̃, nam finita ſocietate in dubio videtur eſſe actũ
a ꝙ capitale mille aureorum, ſi extat a reddatur ei qui poſuit
illos aureos in ſocietate, & de eis nihil habeat alius ſocius,
qui poſuit operam, quia illa opera ſuccedit loco commodi
& vſus pecuniæ cum opera, ergo nihil debet habere de mil-
le aureis ille qui ponit operam, quia pro capitali mille au-
reorum nihil poſuit, ſed ſolum poſuit operam pro vſu capi-
tali, vt declarant DD. in d. l. 1. Sed in propoſito noſtro vterq;
poſuit ſua nomina debitorum & creditorum, quæ quibus-
libet voluerunt eſſe communia oẽs fratres, & vnumquem-
que de eis participare, ita ꝙ illud quod dicunt DD. in d. l. 1.
reprobando illam glo. in ver. quid ſi non appareat, &c. facit
pro prædicta concluſione, non autem contra. & hoc euiden
ter colligitur ex verbis Raynerij, ibi dum dicit, ꝙ non ob-
ſtant iura allegata in glo. quia illa loquuntur, quando vnuſ-
quiſq; in cõione ponebat pecuniam, alius operam. Sed in
qõne ibi formata vnus tm̃ ponebat pecuniã, alius operam:
& ſic apertè vult, ꝙ in caſu in quo Doctores ibi reprobant
illam gl. non procederet talis reprobatio. quando vnuſquiſ
que ponit rem ſuam ſeu pecuniam, & ita etiam ibi no. Cyn.

ADDITIO.

a ¶ Reddatur. Bald. Pau. Sali. d. l. 1. Bal. conſi. 260. lib. 1. Corn.
conſi. 23. col. fi. li. 1. conſ. 152. col. fi. lib. 3. conſ. 68. col. 2. lib. 4.

CONSILIVM CXVIII.

IN cauſa & lite inter Peregrinum de la caualie-
ra agentem, & magnificum equitem dominũ
Galeacium Mareſcotum defendẽtem. ¶ Viſo
proceſſu & allegationibus celeberrimi Doct.
do. Vincentij Paleoti honorandi mihi fratris.
Nec non viſis aliquibus dubitationibus peregregiè forma
tis paucis agam, quia res apud doctiſsimos agitur, & etiam
quia eleganter ſcriptum eſt, & allegatum pro parte dicti do
mini Galeacij per præfatum dominũ Vincentium eius ad-
uocatum. ¶ Omnis vis conſiſtere dicitur in eo, quod pro
pari dicitur per duos teſtes vltimò receptos in fauorem Pe
regrini. ¶ Sed profectò illis non obſtan. puto dictum Pere-
1 grinum nullo modo poſſe obtinere, maximè ex infraſcri-
ptis. ¶ † Et primò, quia ad hoc vt teſtimonium duorum te-
ſtium ſufficiat, oportet eos eſſe conteſtes, aliàs non probãt.
c. licet cauſam. de probat. c. bonæ. de elect. & l. ob carmen. §.
fin. ff. de teſti. & oportet eos eſſe conteſtes quo ad effectum,
licet non in verbis, vt not. in c. cum eccleſia. in verbo, vacil-
laſſe. in gl. de cau. poſ. & proprie. & in c. dudum. in gl. de con
uer. coniug. & no. Io. And. & alij in c. nihil obſtat. de verbor.
ſigni. & ita in multis locis dicunt legiſtæ per legem qui ſen-
tentiam. C. de pœn. cum ſimili. ¶ Sed dicti duo teſtes nec in
verbis nec in effectu ſunt concordes & conteſtes, vt proba-
bo, ergo, &c. quòd non ſint conteſtes patet: quia fatetur ꝙ
primus teſtis deponit magnificum dominum Galeacium
dixiſſe Alexãdro per hæc verba videlicet, e le venuto el nun-
tio che dice hauere raſone in quella poſſeſsione & che l'a-
ſpeta ad ella che non me la poi hauere donata, va pure, tien

tela è godela & rendeme li mei denari che io ho ſpeſo nelle
gabelle, & altre ſpeſe che ho fatto & fane tutto quello che
tu voi de eſſa: & qđ tunc dictus Alexand. dixit domino Ga-
leacio: come voleti voi che io ne faccia che raſone ne auere-
be io: & quod do. Galeacius replicando dixit, va pure & ré
deme li mei dinari che io ho ſpeſo: & fano quello che tu voi
de la tua poſſeſsione che in fina adeſſo te la renūcio, Secun-
dus verò teſtis, vt dicitur, atteſtatur quod do. Galeacius ꝓ-
tulit hæc verba coram Alexan. videlicet va e fa de la tua poſ
ſeſsione cio che tu voi che morto che tu fuſſe la non perue-
nerebe a mi, per che a le cride comparſe vna tua ſorella e
moſtrò che morto ti ditta poſſeſsione peruene a lei va pure
e fa de la tua poſſeſsiōe cio che tu voi che fina adeſſo te la re-
nūcio e ſi te la do liberalmēte pure che tu me pagi le gabel-
le & le charte ch'io te o pagato: & ipſe acceptauit. ¶ Modò ſi
diligenter ponderantur atteſtationes dictorum teſtium ap
paret euidenter de diſſonantia & diſcordia inter eos, qa in-
ſpectis verbis primi teſtis pro dicta renuncia debebāt refici
domino Galeacio expenſæ gabellarū & omnis alia impen-
ſa, quam do. Galeacius oſtenderet ſe feciſſe, vt patet ex illis
verbis videlicet: rēdeme li mei denari ch'io ho ſpeſo in le ga
belle & altre ſpeſe: & etiam ex illis verbis: va pure & rende-
2 me li mei denari che ho ſpeſo, † indefinita enim æquipollet.
vniuerſali ſaltem quò ad oīa, in quibus eſt eadem ratio. l. ſi
ſeruitus. ff. de ſerui. vrba. prædi. l. ſi plurib. in prin. & ibi Bar.
& alij. ff. de le. 2. c. ſolitę. de maio. & obe. & not. gl. in c. vt cir-
ca. de elec. lib. 6. & Dy. in Rub. de reg. iur. eo. lib. cum ſimili.
¶ Sed inſpectis verbis ſecundi teſtis pro dicta renuncia non
debebat reſtitui domi. Galeacio per Alexand. niſi expenſa
gabellæ & expenſa inſtrumentorum, vt patet in illis verbis
videlicet, pure che tu paghi le gabelle & le charte, apparet
ergo quod longa eſt differentia inter diſpoſitionem vnius
teſtis & alterius in effectu, quia ſecundus teſtis vltra expen-
ſam gabellę ſolùm deponit fuiſſe actum de vna alia expenſa
in ſpecie, ſcilicet inſtrumentorū. ¶ Primus verò vltra expen
ſam gabellarum deponit in genere fuiſſe etiā actum de aliis
expenſis, & ſic teſtimonium primi teſtis eſt aptum compre
hendere longè plura q̃ teſtimonium ſecundi. vnde quam-
cunq; impenſam feciſſet dominus Galeacius pro habenda
& acquirenda dicta poſſeſsione donata, vel pro ea acquiſita
conſeruanda, puta contra cōparentes tempore proclama-
tionum ſeu cridarum, vel pro alendo dictum Alex. vel in ſi-
milib. quæ ad præſens non eſt neceſſe probare, debuiſſet illa
reddi do. Galeacio, ſi verum fuiſſet illud quod deponit pri-
mus teſtis, quod non ita eſſet ſi ſolum fuiſſet eo modo quo
deponit ſecundus teſtis, & illa reſponſio expenſarum ſucce
debat loco precij renunciæ & loco cauſæ. l. fundi partem. ff.
3 de cōtrah. emp. l. prædia. ff. de act. emp. ¶ † Vnde ſicut quan
do vnus teſtis deponit ꝙ res fuit vēdita vel conceſſa pro de-
cem, alius teſtis dicit ꝙ fuit ꝓ quindecim, & ſic vnus de plu-
ribus deponit, qui aliàs dicuntur adeò ſingulares ꝙ non
probant, vbi agitur de probando certo actu, vt in caſu no-
ſtro, & non agitur de probando aliquo vniuerſali vel aliquo
in genere, vt no. Io. And. & alij poſt eum in c. 1. de arbi. lib. 6.
* in nouella. & ibi ſequuntur alij * cōiter. & idem not. Arc. 11.
q. 3. c. nihilominus. & not. Ange. & Mod. in l. ex facto. §. item
quæro. ff. de vulg. & pup. & Bald. in l. teſtium. in 7. col. C. de
teſt. & in l. 1. C. de teſta. & Io. de Imo. in l. inter pares. in 3. col.
ff. de re iudi. & in l. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de verb. obl. & in c. cum
oporteat. de accu. & vbiq; approbatur hæc cōcluſio quò ad
caſum noſtrū, in quo varietas teſtiū inducit ſingularitatem,
vt patet ex not. in locis pręalleg ita ratione varietatis & ſin-
gularitatis non probant in caſu noſtro dicti teſtes: & iſtud
ꝓ ſe ſufficeret pro victoria do. Galeacij & habeo ꝓ hoc po-
tiſsimum fundamentū. ¶ Poteſt etiam alia ratione dici di-
ctos teſtes non ꝓbare, qm̄ probatio eorum non eſt certa, vt
eſſe debet. l. neq; natales. C. de prob. & in c. in præſentia. de
prob. ꝙ aūt dicta probatio non ſit certa patet, quia dicti te-
ſtes non ſpecificant qualitatem prædij ſeu poſſeſsionē cum
ſuis demonſtrationib. nā ad hoc vt dicatur p̄diū clarè & cer
tè demonſtrari, oportet exprimere locū, ſaltē cū duob. con
finibus & demonſtrationib. l. forma. in prin. ff. de cenſib. l.
hac conſultiſsima. C. q teſt. fac. poſ. l. ſi qs in fun. voc. in prin.
ff. de leg. 1. ſed dicti teſtes non exprimunt demonſtrationes
p̄dictas, ſed dicunt, q̄lla poſſeſsione. ¶ Bene facit quod not.
4 Io. An. & alij poſt eum in c. auditis. de præſcri. † vbi dicunt ꝑ
illum tex. de facto terminatū fuiſſe, ꝙ quidam bidellus con
duxerat à locatore equum, vt iret ad certum locum, locator
petebat equum vel eius æſtimationem, ſi non extabat, ſed
conductor dicebat non teneri, qa mortuus fuit equus natu
raliter in via, & probauit per aliquos qui ſecum equitaue-
rant, qđ equus naturaliter ſibi mortuus eſt in via, locator
dicebat bene probaſti ꝙ vnus equus tibi mortuus eſt natu-
raliter, ſed non probaſti ꝙ fuerit ille equus quem tibi loca-
ui, certè locator rectè allegabat, qa probatio rei tanq̃ incer
ta non releuabat. ¶ Præterea ex verbis primi teſtis dicentis
ꝙ Alex. reſpōdit do. Galeacio come voleti voi che io ne fac
cia, che raſone ne haurebbe io. Apparet ꝙ dictus Alex. non
aſſenſit illi renunciæ nec illam acceptabat, quaſi nollet red-
dere oēs impenſas abſq; eo, qđ domi Galeacius per inſtru-
mentum reponeret Alex. in priſtinum ſtatum, ergo per illā
renunciam non acceptam non videtur do. Galeacius à poſ-
ſeſsione cecidiſſe. l. ſi me in vacuam. ff. de acq. poſſ. & per no.
per Bar. in l. ꝙ meo. §. ſi furioſo. in fi. eo. ti. ¶ Poſtremò con-
firmari poſſent adducta per doīum aduocatum do. Galea-
cij per ea quæ traduntur per Ant. de Bu. in c in literis. de re-
ſtit ſpol. circa medium. in verſ. & ex his infertur. ꝙ exceptio
5 renunciationis. ¶ † Vbi inquit, ꝙ licet exceptio renuncia-
tionis obſtet agenti in poſſeſſorio in beneficialibus, per c.
accepta. eo. tit. tamen ſecus eſt in non beneficialibus, quia
per hoc non fundatur intentio partis aduerſæ. per not. per
Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſ. col. 4.
& per alia ibi allegata, per eum ſentio etiam dictos teſtes eſ-
ſe viles, abiectos & pauperes, quibus non eſt plena fides ad-
hibenda. l. 3. in prin. ff. de teſt. ¶ Ex quibus concludo atteſta
tiones dictorum duorum teſtium præfato domino Galea-
cio non obſtare. reliqua ſuppleat præſtantia dominorum
iudicare debentium, &c.

SVMMARIVM.

1 *Verba quando importent modum vel conditionem.*
2 *Exceptio quæ oritur ex eodem fonte nunquam eſt ſublata.*
3 *Participium ſoluitur in verbum & relatiuum.*
4 *Notarius non poteſt conficere inſtrumentum, niſi de his quæ vi-
dit & audiuit tempore contractus.*

CONSILIVM CXIX.

VIſo proceſſu ſuper cauſa inter ſpectabilē equi-
tem & comitē do. Ludouicum de Fedrucis de
Firmio agentem, & magiſtrum Iacob. de Ve-
xano ſe defendentē. ¶ Summa totius rei con-
ſiſtere videtur in hoc, vtrum dictū inſtrumen-
tum rogatum per ſer Nicol. de Panſachis, mereatur execu-
tionem ſcđm formam ſtatutorum, & per conſequens, an ꝓ
parte domini Ludouici fuerint adimpleta ea quæ pro parte
ſua adimplenda erant ſtantibus proteſtationibus & obla-
tionibus pannorum & expenſarum factis in ciuitate Firmia
na dicto Baptiſtæ de Crapentariis, allegans illas petias pan-
norum non eſſe illas quæ fuerunt per ipſum Baptiſtam con
ſignatæ dicto do. Ludo. & de quibus fiebat mentio in inſtru
mento rogato per d ſer Nicolaum, prout de prędictis pro-
teſtationibus & obligationib. apparet ſcriptura publica ro
gata & ſcripta manu ſer Simonis de Firmo. vnde ad rem
ipſam veniens, animaduertendū eſt, ꝙ in dicto inſtrumēto
cuius petitur executio, & in quo magiſter Iac. promiſerat
dare dicto domino Ludouico certam quantitatem olei in
ciuitate Forliuij, ſunt adiecta iſta verba poſt dictam promiſ
ſionem olei, videlicet cum hoc etiam pacto & conditione,
ꝙ præfatus do. Ludouicus conſignet prædicto Baptiſtæ, vel
per ipſum dominum Lodouicum non ſtare, quin daret &
conſignaret dicto Baptiſtæ ſeu alteri pro eo, & nomine eius
de voluntate dicti Baptiſtæ octo petias pannorum plurium
colorum ſibi iam conſignatis dicto do. Ludouico, per dict.
Baptiſtam in ciuitate Firmi, prout dictus procurator dicto
nomine ad inſtantiam dictorum domini Ludouici & Ba-
ptiſtæ dixit, aſſeruit & confeſſus fuit, ꝙ dictus do. Ludoui-

cus dictas octo petias panni habuit & recepit à dicto Bapti-
sta,&c. Item in eodem instrumento post prædicta, & quædã
alia est clausula huius tenoris, videlicet quibus conditioni-
bus adimpletis & offertis pro parte præfati domini Ludo-
uici versus dictam Baptistam voluit dictus magister Iacob.
posse conueniri in ciuitate Forliuij, Cesennæ, Arimini,&c.
& generaliter vbiq; locorum, terrarũ & fori, in quo vel qui-
bus dictam quantitatem dictus domi. Ludo. vel eius procu
ratores petierunt ab ipso magistro Iacobo se integrè & cũ
effectu soluturum. in quibus quidem locis & aliis quibus-
cunq; voluit ipse magister Iacobus posse ẽt realiter & perso
naliter conueniri, capi, cogi & compelli, carcerari & arresta
1 ri,&c. ¶ † Nam illa verba cum hoc pacto & conditione,&c.
adiecta in prima clausula supr. posita, facient conditionem
vel saltem modum. l. filius matrem. in verbo, eo pacto. & ibi
ad hoc illum text. ponderat Bal. C. de inoff. test. l. cum res. &
ibi Bal. C. de dona. l. si societatem. §. arbitrorum. cum glo. &
ibi hoc no. in prin. ff. pro socio. l. Mæuia. ff. de man. test. not.
Bar. in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de cond. & dem. cir-
ca 2. col. & probatur etiam in l. q̃m. & ibi hoc no. Bald. C. de
rerum perm. in l. ea conditione. & ibi Bal. C. de rescin. ven.
& no. Io. And. in addi. Spe. in tit. de instr. edi. in §. nunc verò
áliqua. in vlt. col. & per Bart. in l. nihil. ff. de coniungen. cum
emanci. lib. ¶ Et licet in dictis locis habeatur, ꝙ dicta verba
denotant potius modum q̃ conditionem, tamen in propo-
sito nostro faciunt conditionem & non modum. quia vbi-
cunque aliquid est expressum per verba importantia de sui
natura modum & non conditionem, tamen appareat taci-
tè vel expresse partes voluisse, ꝙ primò impletur illud qđ
erat expressum per verba de sui natura importantia modũ,
ꝙ implere debens consequatur emolumentum & commo
dum sibi præstandum, tunc talia verba mutant naturam,&
non faciunt modum, sed conditionem. l. Thais ancilla. §. Sti
chus. ff. de fideicõ. lib. ita no. Bar. in l. quibus diebus. §. Ter-
milius. in ver. quid si testator expresse voluit ante impleri,
&c. & probatur in l. in conditionibus. §. 1. & l. quæsitum. §. 1.
ff. de condi. & dem. & per Imol. in l. hmõi. in prin. ff. de leg. 1.
¶ Sed ita est ꝙ dicti contrahentes voluerunt, ꝙ primò debe
rent impleri ea quæ vt sup. erant implenda in personam di-
cti Baptistæ, anteq̃ conueniretur & exigeretur dictus magi
ster Iacobus, vt patet ex d. §. clausula incipiente, quibus con
ditionibus adimpletis,&c. vt verba ipsa sonãt, colligitur ex
illis ablatiuis. s. quibus conditionib. adimpletis,&c. ¶ Quia
ablatiui important conditionem & resoluuntur ac impor-
tant, sicut si dictum fuisset: & si dictus domi. Ludoui. dictas
conditiones impleuerit, &c. tam in vltimis voluntatibus q̃
2 contractibus. l. à testatore. ff. de condi. & dem. l. ab emptio-
ne. in prin. & ibi no. Bar. ff. de pact. ¶ † Sed ita est ꝙ statutum
disponens, ꝙ instrumẽtum habeat executionem paratam,
& ꝙ contra illud nulla possit opponi exceptio, semper intel
ligitur, dummodo cõditio contractus sit adimpleta, vt latè
dicit Bal. in l. si causam, maximè versus fi. C. de exec. rei iud.
& Imo. in l. fi. in 10. col. ff. de acq. pos. & not. Bart. in l. etiam.
in 1. vel 2. co. C. de exec. rei iud. ¶ Ad idem quod no. Bal. in l.
ex prædiis. C. de eui. vbi dixit, ꝙ si statutum disponit, ꝙ con
tra instrumentum confessionatum non possit opponi ali-
qua exceptio, tamen poterit opponi exceptio rei non tra-
ditę, vel non liberè traditæ, si ista exceptio proueniat ex eo-
dem instrumento. allegat no. per Bar. in l. eum qui ita. §. qui
ita. ff. de ver. ob. ¶ Ad hoc quod no. Ant. de Bu. in c. cum Io-
annes. in princ. in gl. quæro an emptor,&c. extra, de fide in-
stru. ¶ Ad idem quod not. Bal. in Auth. præsente. C. de fide-
ius. vbi dixit, ꝙ si contra executionem instrumenti confes-
sionati nõpõt opponi ex forma statuti aliqua defensio mo-
dò fideiussor conuentus ex instrumento confessionato pe-
tit iura sibi cedi, nunquid admittatur ista defensio, arguit ꝙ
non, quia statutum dicit, ꝙ nulla admittatur defensio, ta-
men ipse concludit contrarium, quia quando defensio ve-
a nit ex eadem causa & inest, & procedit ex eodem fonte *a* seu
instrumento à quo procedit petitio, tunc semper potest
opponi, per not. per Bar. in l. peremptorias. in 4. col. C. sen.
rescin. non pos. in versi. quæro condemnatus, &c. & in l. 1. ff.
de iur. & fac. ign. & Fulg. & Paul. de Cast. in l. si duo patroni.
§. si quis iurauerit. ff. de iureiu. ¶ Ex prædictis ergo apparet
ꝙ nisi adimpleuerit do. Ludouicus dictam conditionẽ con
sistẽtem in reddẽdo dictas petias panni Baptistæ prædicto,
non poterit cum effectu in executione instrumenti petita
obtinere attento, ꝙ per modum conditionis fuit adiecta di
cta conuentio, & quod procedit ab eodẽ instrumento, cu-
ius petitur executio. Facit etiam, quia statutum prædictum
b debet intelligi de instrumento liquido, *b* vt per Bar. in l. 1. in
prin. ff. de eden. & l. proinde. §. notandum. ff. ad l. Aquil. & in
l. eleganter. in prin. ff. de cond. inde. & in l. 2. C. de sen. quę si.
cer. quanti. cum si. ¶ Nec prædictis ob. si dicatur, ꝙ do. Lu-
douicus obtulit dare Baptistæ in ciuitate Firmi octo petias
panni diuersorum colorum asserendo illas esse easmet quæ
sibi dom. Ludo. per Baptistam cõsignatæ fuerant: & de qui-
bus fiebat mentio in dicto instrumento rogato per ser Ni-
colaum de Pansachiis, quamuis Baptista tunc recusauerit
eas recipere asserens non esse suas seu illas quas consignaue
rat ipse dicto dom. Ludouico, quia ad hoc respondeo, quod
cum in instrumẽto rogato per ser Nicolaum de Pansachiis
contineatur, quod debeat dictus Ludouicus consignare d.
Baptistæ octo petias pannorum plurium colorum: sibi iam
consignatas per dictum Baptistam dicto domino Ludoui-
co, & sic non promiserat procurator domini Ludouici in d.
instrumento dare Baptistæ octo petias panni diuersorum
colorum simpliciter, sed promisit dare illas quas consigna-
uerat dictus Baptista do. Ludouico. ¶ Hoc etiam importat
3 illud participium præteriti tẽporis consignatas, † quia par-
c ticipium resoluitur in verbum & relatiuum, id est, quę con-
signatę fuerunt, vt no. *c* gl. in Cle. 1. in verbo, si dignitatibus.
de præb. & relatiuum iunctum verbo præsentis vel præteri-
ti temporis significat quantitatem demonstratiuam. l. de-
monstratio falsa. in prin. ff. de cond. & dem. & not. Bal. in l. 1.
eo. tit. ¶ Ergo ad hoc, vt dicatur dictum Ludouicum adim-
pleuisse ꝓ parte sua oportet, quod constet eum dedisse seu
obtulisse Baptistæ, nõ dico simpliciter octo petias panni di-
uersorum colorũ, sed illas quas Baptista consignauerat do-
mino Ludouico, & sic probet, ꝙ ista qualitas & demonstra-
tio adiecta in dicta promissione pannorum facta per pro-
curatorem dom. Ludo. fuerit verificata & impleta. qa quo-
ties aliquid profertur cum aliqua qualitate, debet vtrunq;
probari, scilicet adimpletum esse illud, & etiã qualitas eius.
l. 1. §. ait prætor. ff. ne quid in flu. publi. & no. Bar. in prin. hu-
ius l. & l. non solum. §. sed vt probari. & Bal. in l. conuenticu-
lam. circa 3. col. C. de epis. & cler. & facit in l. 2. §. docere. ff. vi
bon. rap. ¶ Et ideo non sufficit ꝙ appareat ꝙ dominus Lu-
douicus simpliciter obtulit octo petias panni diuersorum
colorum, tanq̃ illas quæ sibi consignatæ fuerunt per Bapti-
stam, nisi probet quod erant illæmet cum Baptista hoc ne-
gauerit. ¶ Pro hoc adduco decisionem Ioã. An. in c. auditis.
de præscri. quem ipse sequitur Ant. de But. & alij Moderni,
vbi dicit Io. And. se aliàs practicasse. Nam quidam conduxe
rat à locatore certum equum pro certo itinere, & iste equus
naturaliter mortuus est in itinere, locator petebat emendã
equi, conductor probauit in genere equum mortuum na-
turaliter. probauit enim per illos qui secum erant, ꝙ equus
quem equitauit die tali mortuus erat naturaliter. dicebat
locator bene probasti equum vnum esse mortuum, sed non
illum quẽ tibi consignaui vel locaui, & sic bene dicebat lo-
cator, quia talis probatio ambigua non sufficit, per text. in
d. c. auditis. & alia quædam exempla ibi subiicit Io. And. Ita
in proposito spectabat ad dictum Ludo. in causa executio-
nis probare, quod illę petiæ panni quas obtulit, erant illæ q̃
fuerant consignatæ sibi per dictum Baptistã. & per hoc pa-
tet non obstare si diceretur ꝙ præsumitur, quod illę petiæ
panni quæ fuerunt oblatæ Baptistæ fuerunt illæmet q̃ fue-
runt consignatæ per Baptistam do. Ludouico, eò qa plura-
litas non præsumitur, nisi probetur, c. in præsentia. vers. ve-
rùm. & ibi Ant. de Bu. de prob. c. cùm Ioannes. de fide instr.
l. si in rem. & ibi not. Bar. ff. de rei ven. & not. Iaco. Bu. in l. o-
ptimam. C. de contrah. & cõmit. stip. & Bald. in l. neq; nata-
les. C. de prob. & in l. conuenticulam. in 5. col. C. de episc. &
cle.

cle.l.idem Pomponius.§ fi.ff.de rei ven.cum sim.qa respon.
quod vbi apparet, ꝙ istæ petiæ panni oblatæ per do. Ludo.
Baptistæ fuissent aliàs per Baptistam consignatæ dom.Lud.
quanuis Baptista nunc diceret, ꝙ illæ octo petiæ panni non
sunt illæ quæ debebant sibi consignari, qa diceret ꝙ posset
esse ꝙ pluries consignauerit dicto Lud.illas quantitates pe
tiarum panni diuersorum colorum,certè non debebat au-
diri Baptista allegans istam pluralitatem consignationum
factarum per ipsum domino Ludo.qa pluralitas consigna-
tionum non pręsumitur.sed cùm non appareat ꝙ dictę pe-
tiæ oblatæ fuerint vnquam consignatæ per Baptistam dom.
Ludouico, nō est probata intentio dicti domini Ludouici,
vt in d.c.auditis. dicit Io. An. ¶Nec ob.si diceretur,qđ in in
strumento dictæ ꝓtestationis continetur,quod dict.Ludo.
obtulit octo petias panni diuersorum colorum, de quib.fit
mentio in d. instrumento ser Nicol. de Pansachiis,quia re-
4 spondeo, † qđ notarius rogatus de dicto instrumento pro-
testationis non pōt conficere instrumentum,nisi de his q̄ vi
dit & audiuit tpe quo cōficiebatur contractus & instrumen
tū.no.Inn.in c.fraternitatis.de hær.& not.Bal.in Rub.C.de
fide instr.in 5.& 6. col.& in l.cum precib. C. de ꝓb.debet.n.
notarius conficere instrumentū de eo quod tpe contractus
vidit vel audiuit à partib.vt plenè per Io And.in addi.Spec.
in ti.de instr.edi.in 6.& 7.col. & in §.restat.in add.incip.no.
qa non sufficit.& no.per gl.in Auth. de instru.cau.& fide.in
§.si verò moriantur.in gl.quæ incipit.aliàs pro se.& Bald.in
auth. sed nouo iure.C.si cer.pe.& in d.Rub.C.de fide instr.
circa 9.co.& in l.2.de feriis.sed notarius non potuit tpe in-
strumenti vidère ꝙ essent illæ petię panni quę fuerunt con-
signatæ per Baptistam do. Ludo. quia consignatio quæ fuit
facta per Baptistam do. Ludo.non fuit facta tempore con-
fectionis instrumenti protestationis, sed longè ante,& sic
ipse ser Simon tanquam tabellio ad hoc adhibitus à parti-
bus non potuit hoc videre.vnde ēt dato qđ notario in con-
scientia sua hoc cōstaret. s.quod essent illæ petiæ panni quæ
fuerant consignatæ per Baptistam do. Ludo. tamen ex hoc
nō potuit cōficere instrumentū, vt dicit Bal.in d.l.si ex cau-
tione.in 3.q.C.de non nu.pecu. ¶Nec ēt potuit hoc audire
notarius aliter q̄ ab vna parte, patet qa Baptista cōtradixit,
non aūt consensit illā consignationē seu obligationem esse
de illis petiis pannorum q̄ ipse consignauerat dicto do.Lu-
do.debent em̄ intelligi illa verba instrumenti ꝓtestationis,
dum dicit, de qbus in dicto instrumento fit mentio,vt illud
relatiuum,de qbus referatur in genere ad petias panni,sed
non ad oēs qualitates pannorū nominatorū in instrumen-
to,vt no.per gl. & Bar. in l.Iul.de hær.inst.& in l.3.ff.de neg.
gest. & in l.domum. ff.de iniur. ¶Non ob. ꝙ magister Iaco.
conuentus in iudicio executiuo confessus fuit oīa contēta
in instrumento rogato per ser Nico. de Pansachiis esse vera,
& per ipsum magistrum Iaco.non stetisse neq; stare, quo mi
nus impleantur oīa cōtenta in dicto instrumēto, & obtulit
se per pactū contenta in d.instrumēto implere,& per ipsum
nō stare, &c. Quia respon. qđ magister Iac.dixit,ꝙ ꝑ ipsum
non stetit nec stabat, quominus adimplerētur contenta in
instrumento, & dicit verū, qa stetit & stabat per dict. Ludo.
quia non dederat petias panni dicto Baptistę quas dare de-
bebat, & ipse magister Iacob. erat paratus adimplere.,tamē
ad hoc, vt dictus Ludouicus posset actualiter eum ad solu-
tionem cogere vel cogi facere debet,pro parte sua adimple
re.l.Iul.§.offerri.de act.empt.l.ædiles ēt.§.fi.de ædi.edic.fa-
cit l.cedere diem.de ver.sig. ¶Nec habet obstare ēt si appa-
reat,ꝙ si sex petiæ pānorum ex dictis octo petiis fuissent de
illis quas consignauerat Baptista dicto Ludouico, quia ex
d quo non adimpleuit.d.Ludouicus in totum & perfectè *d* nō
dicebatur releuari per talem obligationem partis.l.tutor.
§.Lucius.ff.de vsur.l. 4. §. Cato.in fi.& l.qui viā.§.fi.& quod
ibi no.Bar.de verb.ob.& l.cum fundus.de cond. & demon.
¶Ex quibus omnibus apparet ꝙ dictum instrumentū non
meretur executionem, quia non fuit adimpletum pro par-
te dicti domini Ludouici illud quod implere tenetur, scili-
cet dare illas octo petias panni Baptistæ, quas Baptista sibi
consignauit.tunc si magister Iacob. emeret in ciuitate Fir-
mi, illam quantitatem & eam conduceret Forliuium ex-
pensis domini Ludouici,& ibi consignaret domino Ludo-
uico nō teneretur ad aliud vltra quantum est respectu olei,
vt patet ex prædictis.

ADDITIO.

a ¶Fonte.suprà consi.95.num.2.
b ¶Liquido.plenè dixi in consue.Pari.§.166.
c ¶Vt no.Ias.l.Centurio.col.16.de vul.& pup.consi.55.col.5.
consi.65.col.2.lib.3.Alex.infrà lib.2.consi.124. nu.6.
d ¶Perfectè.inf.li.5.cons.76.col.fi.Aret.cons.94.in fin.Soci.
cons.26.col.2.lib.3.Cor.consi.343.col.3.lib.1.consi.245.lib.
4.Deci.consi.452.nu.3.Matth.Affli.deci.Neap.220.nu.4.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, & hæredibus, non restringit sed auget.*
2 *Alienatione prohibita per contractum, non prohibetur per testamentum.*
3 *Hospitale sine authoritate episcopi non est locus religiosus.*
4 *Ecclesia potest acquirere emphyteusim, vt vendat, non vt retineat.*
5 *Emphyteusis potest donari vel legari domino irrequisito.*

EPITOME.

Hilarius conduxetat ad liuellum perpetuum pro se suisq; filiis & hæredibus in 39. ann.ad renouandum ab illustrissimo Marchione Astensi.prout in instrumentis inuestituræ continetur, duas apothecas quarum vsumfructū per codicillos reliquit cuidam Paulo de Cultris,& Alexandro de Fontana relicto hærede vniuersali hospitali domus Dei de Mutina,quo Hilario defuncto,domino visum est dictum hospitale non potuisse in dicto liuello succedere attento tenore inuestiturarum dicti Hilarij & inuestiuit dictum Paulum & Alex. fratres ꝓut in inuestitura. Quæritur an de iure dictum hospitale tunc fuit capax dicti liuelli,& debuerit in eo dicto testatori succedere. & Alex.& Paulus, in dicto vsufructu legato.

CONSILIVM CXX.

SVper eo quod quęritur,videtur fortasse dicen-
dum non potuisse dictum liuellum transire iu-
re hæreditario in dictum hospitale,qa expresè
in inuestituris Hilarij cōtinetur,ꝙ si d.Hilarius
vendere voluerit dictas res seu ius suum primò
teneatur requirere dictum Marchionem Astensem domi-
num directum & eidem domino Marchioni teneatur ven-
dere pro minori pretio quàm alij personæ:si verò ipse domi
nus Marchio vel eius hæres emere noluerit, tunc liceat di-
cto liuellario & suis hæredibus vendere cuilibet alij perso-
næ emere volenti,præterquam vlli venerabili loco,commu
ni,collegio, vniuersitati,maiori,sed personæ habili & suffi-
cienti ad soluendum dictum liuellum & ipsam rem melio-
rando:& si aliter factum fuit,non valet ipso iure,imò per pa
ctum expressum cadat à iure suo. Et ita est ꝙ ille qui nō po-
test alienare in aliquem venerabilem locum,dicitur facere
contra prohibitionem illum instituendo sibi hæredem.l.
peto.§.fratre.& ibi not.l.codicillis.§.matre. ff. de lega.2.l.si
ita quis.§.ea lege.ff.de ver.obl.& ibi plenè per Bar.& not.in
l.pater.§.Iulia Agrippa.ff.de lega.3. ¶Sed hospitale videtur
esse venerabilis locus & pius sicut ecclesia: & propterea ita
subsunt episcopo hospitalia sicut ecclesia.8.q.2.quidam.c.
de xenodochiis.de reli. do. not. Archid.4.q.1.si ex Laicis &
Bal.in l.orphanotrophos.C.de episc.& cler.& in Auth.simi
liter.C.ad l.Falci. ¶Et quod hospitale dicatur pius & vene-
rabilis locus,dicit expresè Spec. in tit. de instrumen.edi.§.
nunc verò aliqua.versic. & scias.allegat inter cætera.§.fin.in
Auth.de ecclesia.tit.col.9. ¶Accedit etiam ꝙ de iure com-
muni nō videtur,quod in ecclesia & pari ratione nec in ho-
spitali posit fieri alienatio iuris emphyteutici, ēt quando
dominus directus recusat acquirere velle,vt no. in c.potuit
extra,de loca. in verbo,prohibetur. & no.Spec.in tit.de lo-
ca.§.nunc aliqua.versic.exhiberi. facit quod habetur in c.1.
1 de alie. feu.& quod no.in d.§.ea lege. ¶†Sed præmisis non
obstantibus, contrariam sententiam , puto de iure verio-
rem.moueor:quia dicta concesio ad liuellum perpetuum

fuit facta Hilario pro se suisq́; filiis & hæredibus. ꝓpter quæ
a verba veniunt etiam hæredes extranei. *a* Nam illa copula
& auget, vt etiam comprehendantur hæredes qui non sunt
filij. l. ea tamen adiectio. ff. de leg. 3. & ita concludit Bar. Bal.
Ange. & Imol. in l. Gallus. §. etiam si parentum. ff. de liber. &
posth. & Bal. in d. l. Gallus. §. 1. ad fi. saltem quando sumus in
concessione facta, non ab ecclesia, sed ab alio de cuius con-
cessione natura est, ꝙ tunc possit transire ẽt ad extraneos,
iuxta l. viam. C. loca. iuncto §. emphyteusis. in Auth. de non
alien. per no. per Bart. in l. iurisiurandi. §. si liberi. ff. de oper.
liber. & ista est conclusio vera. & no. in dictis locis. & ita etiã
concludit Io. de Imol. in d. l. quod dicitur. in 16. col. ff. de ver
bor. oblig. & in l. ex facto. la 2. in 8. col. ff. de hær. insti. & in c.
potuit. in antepe. char. de loca. & sequutus sum in d. l. quod
dicitur. ¶Nec ob. ad hoc si diceretur ꝙ copula & debet co-
pulare similia non dissimilia, argumento l. fi. §. dulcia. ff. de
vino, triti. & oleo lega. quia respondetur, ꝙ attento ꝙ pater
recipiendo talem emphyteusim pro filiis, videtur stipulari
& acquirere filiis, non tanq̃ filiis, sed tanq̃ hæredibus, vt no.
in l. si tibi. §. pactus. ff. de pac. nam videtur dicta copula posi-
ta inter dissimilia. potest etiam responderi ꝙ in d. §. cui dul-
cia. ibi illud operatur adiectiuum naturaliter positum non
autem copula, vt ibi per Bar. ¶Non ob. etiam l. Seię. §. Caio.
ff. de fun. instr. quia respondetur, ꝙ ibi qualitas adiecta vni
rei videtur repetita in alia re posita in eadem oratione pro-
pter copulam &, sed in casu nostro non fuit adiecta qualitas
alicui rei, sed fuit tm̃ expressa persona filiorum, nihil ergo
repugnat quominus hospitale, quanuis sit hæres extraneus
potuerit admitti. ¶Non ob. si diceretur, ꝙ ex forma cõuen
tionis nõ poterat alienari in aliquem venerabilẽ locum, qa
respondeo, quod verba conuentionis non loquuntur de a-
lienatione in genere, sed loquuntur de venditione precio
explicanda, vt patebit ibi dum dicit, vendere pro minori
precio, &c. iunctis sequentib. clausulis. & sic per instrumen
tum prohibetur alienatio per contractum venditionis in a-
liquem locum venerabilem, non autem alienatio in gene-
2 re, sed ita est, † ꝙ vbi prohibetur alienatio per contractum,
nõ intelligitur ꝓhibita alienatio quæ fit in vltima voluntate
iure vniuersali. l. verba gesserunt. ff. de ver. sig. l. milites. ff. de
re mil. l. decuriones. cum ibi not. ff. de decurio. l. 1. in fi. iun-
cta gl. in verbo, sui. C. non lice. habit. metro. lib. 11. & firmat
etiam clarè Io. de Imol. in l. si ita quis. §. ea. l. ff. de ver. obli. in
3 pen. col. & bene facit l. fi. ff. de prædiis curi. lib. 10. ¶ †Posset
etiam responderi ꝙ illud quod dicitur de hospitali, scilicet
ꝙ est venerabilis locus quemadmodum ecclesia, procedit
b in hospitali fundato authoritate episcpi, aliàs non, *b* per id
quod habetur in c. ad hoc, cum ibi not. per DD. de relig. do.
& per ea quę habentur in Cle. quia contingit ad fi. cum glo.
in verbo, altare. de relig. do. & ibi DD. & glo. 8. q. 2. quidam.
& Host. in Sum. de regula. §. 1. ver. quid de rusticis. & Bald. in
Auth. hoc ius porrectum. in 2. col. C. de sac. san. eccle. & in l.
si quis ad declinandam. C. de epi. & cler. circa pen. col. & Io.
de Imo. in c. officij. in antepe. char. de testamen. & Domini-
cus de sancto Geminiano in c. 2. de resti. in inte. li. 6. & Ang.
in consi. 117. inci. An canonica. vbi dicit, ꝙ ita debet intelli-
gi id quod Spec. no. in d. ver. & scias. & id quod habetur in d.
c. de xenodochiis. & sic vbi non appareat istud hospitale es-
se fundatum authoritate episcopi, non videtur esse venera-
bilis locus, quamuis ecclesia & similia loca appellentur ve-
nerabilia loca. §. illud. in Auth. de monachis. ¶Non obst. ꝙ
de iure communi non potest fieri alienatio iuris emphyteu
tici per emphyteutam in ecclesiam, quia respondeo primò,
ꝙ si istud hospitale non est fundatum authoritate episcopi,
cessat argumentum per ea quæ dixi. ¶Secundò respondeo,
ꝙ secundum quod dicit Io. And. in d. c. potuit. non reperi-
tur de iure expressum, ꝙ in ecclesiam non possit transferri
ius emphyteuticum. & text. in l. fi. C. de iure emphy. & in d.
c. potuit. dum ibi dicitur, in personas prohibitas nõ potest
alienari, intelligitur de prohibitione facta per pactum ap-
positum in contractu emphyteutico, vel per consuetudinẽ.
4 & ita etiam intelligit Imo. in d. c. potuit. ¶ †Præterea posito
quòd ecclesia non posset acquirere quantum ad retinendũ
pro se, tamen quantum ad hoc, vt in ecclesiam transferatur
ex tit. institutionis hæreditatis, & ipsa alteri idoneo vendat,
c hoc non est prohibitum: & ita de consuetudine *c* seruatur,
quod ecclesia intra annum vendat alteri, secundum Spe. in
tit. de loca. §. nunc. ver. 7. vbi ad hoc allegat. in ar. 12. q. 2. lon-
ginquitate rei. cum si. & sequitur Io. And. & DD. in d. c. po-
tuit. & ibi ponit Io. de Imol. in 17. col. super gl. in verbo, pro
hibetur. ¶ Potest etiam responderi ꝙ prohibitio quæ facta
est à iure, quò ad ecclesiam & potentiores, est quò ad aliena
tionem quæ fieret per pactum: ita loquitur text. in d. c. po-
tuit. & in d. l. fi. C. de iure emphy. & non extenditur ad alie-
nationem quæ fieret instituendo hæredẽ, per d. l. verba ges-
serunt. cum concor. suprà alle. ¶Non ob. id quod habetur
in c. 1. de grad. succes. in feu. & ideo si transiret ad ecclesiam,
nunq̃ reuerteretur ad dominum. istam rationem reddit ibi
tex. quæ ratio cessat in casu in emphyteusi concessa pro se, fi
liis, & hæredib. attento ꝙ comprehendit omnes hęredes ẽt
extraneos in ꝑpetuum, vt dixi in l. in annalib. C. de leg. l. sci-
endum. ff. de verb. signi. & si dicti liuelli vsusfructus relictus
fuit à dicto Hilario dictis Alex. & Paulo iure legati, vt in the
5 mate præsupponitur, valeret dictum legatum, † quia habẽs
rem in emphyteusim, seu ad liuellum perpetuum quod idẽ
d est, ꝙ emphyteusis in proposito nostro, *d* vt not. DD. in l. 1.
C. de iure emphy. & Bar. & alij in l. si finita. §. si de vectigalib.
ff. de dam. infect. potest ius suum legare. l. in conuentionib.
& ibi Dy. ff. de ver. sig. l. si domus. §. fi. ff. de lega. 1. firmat Spe.
in d. §. nunc aliqua. ver. 112. quem sequitur Io. An. & Paul. de
* Leaz. & alij in c. potuit. de loca. & ista est * cõis opin. in em-
phyteusi non concessa ab ecclesia, vt etiam tenet Sali. in l. fi.
C. de iure emphyt. nam legatum est donatio. l. legatum. ff.
de le. 2. ¶ Sic ergo potest tale ius donari per emphyteutam
etiam irrequisito domino, vt statim dicam. ita & legari. qđ
e autem possit donari, *e* firmat gl. Iac. Bu. Bal. & Sal. in d. l. fin.
C. de iure emph. & Bart. in l. 1. C. de fun. patr. lib. 11. & Spe. &
Io. And. in d. §. nunc aliqua. ver. 147. Iac. de Are. & Bal. in d. l.
* si domus. §. fi. de leg. 1. & ita etiam ibi tenet Io. de Imol. Ra-
pha. Cu. & Pau. de Cast. qui dicunt, quod ista est * cõis opin.
& Bal. in l. cum virum. C. de fideicom. & Io. Andr. & alij post
gl. in d. c. potuit. & Io. de Imo. in l. vsuf. ff. solut. mat. est bene
verum ꝙ Bald. in d. l. si domus. §. fin. & in d. l. 1. §. pen. ff. de su-
perficie. & in l. si patroni. in princi. ff. ad Treb. & in l. in con-
uentionibus. de ver. sig. tenuit ꝙ solum emphyteuta condu
cens à fisco, seu Republica possit legare & donare sine con-
sensu domini, & ita secundum eum loquuntur iura sup. alle
gata. ¶ Et si dictus Hilarius conduxit à camera fiscali, tunc
etiam secundũ opi. Bar. potuisset legare, vt fecit, & ẽt quan-
do non conduxisset à camera fiscali, adhuc secundum opin.
cõem verum est dicere, ꝙ talis liuellarius seu emphyteuta
potest donare sine consensu domini, quia ratio d. l. fin. non
habet locum in legato vel donatione, quæ vt plurimũ fiunt
propter merita. l. nec adiecit. ff. pro socio. quia ratio cessat
quando donaretur, vel simili titulo transferretur: sed ius
emphyteuticum potest legare vel donare irrequisito domi
no, & si dicatur, talis legatarius vel donatarius, non erit ob-
ligatus domino ad canonem soluendum, cum & nihil pro-
miserit, & sic contra eum non erit consultum domino, quia
respondetur, ꝙ succurretur domino, quia poterit agere rei
vendicatione contra donatarium, nisi soluat canonẽ, vt no.
gl. in d. l. fin. & ad alia quæ in contrarium allegari possunt, vi
delicet in hoc articulo ẽt plenè respondent DD. in locis prę
allegatis, ideo vlterius super eo non insistam, postq̃ se ita ha
bet cõis opi. à qua in iudicando non est recedendum, vt ha-
betur in locis vulgarib. ¶Fortius dico ꝙ si ita sit, vt in pun-
cto narratur, scilicet ꝙ Hilarius reliquerit solum vsumfru-
ctum Alex. & Paulo, voluit no. Bal. in l. 1. in prin. ff. quib. mo.
vsusfr. amit. ꝙ siue per legatum siue aliter emphyteuta velit
concedere vsumfructũ, possit hoc facere sine consensu do-
mini. facit quod no. Bar. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. poss.
in vlt. col. in versi. quæro quomodo possunt plures.

ADDITIO.

a ¶Extranei. idem sentit Alex. sup. consi. 80. nu. 12. quod pri-
ma facie videtur esse contra id quod sæpe consuluit, vt supr.
consi

consi.44.& quæ ibi dixi, sed nulla est contrarietas, quia quæ in d.con.44.adduxi, ꝓcedunt in re quę de sui natura, vel pacto non transit ad extraneos hæredes, vt feudum, emphyteusis ecclesiastica, vel quando emphyteusis aut q̄libet concessio priuati limitatur ad certas generationes vel p̄sonas, quia tunc verbum hæredib. non facit extensionem ad extraneos, quia hoc esset vel contra naturam vel contra tenorem pacti: ideo facit restrictionem, vt reqratur vtraq; qualitas. Secus quādo neq; natura, neq; tenor pacti ĩpedit trāsire ad quoscunq; hæredes, vt hic in eo q accepit ad liuellum. Idem puto, si expressè in emphyteusim ad certum tp̄s, qa tunc verbum hæredibus, cum copula aditum [nec aliter restrictum, vt infrà lib.2.cons.56.col.1.] auget. & facit ꝙ concessio non est restricta ad filios, sed ad quoscunque hæredes non aliter prohibitos transeat pro tpe suo, vel etiam perpetuò, si non est limitata ad certum tp̄s. & in dubio quoties dicitur pro se filiis & hæredibus, filij non sunt vocati, vt filij præcisè, sed in quantum præsumptiuè futuri hæredes, & sic quicunq; hæredes veniunt. & sic in dubio verbum & hæredibus non restringit, sed ampliat. quod not. adde Alex.l.Gallus.§.ēt si à parente.de lib.& posth.Sal.l.2.q.20.C.de iure emphy.

b ¶ Aliàs non idem Anch.consi.129.Paul.consi.167.lib.2.Ro.consil.476.Curt.iunior consi.20.in prin.Ias.consi.218.lib.1.Matth.Pacus in tract.de manda.aposto.par.5.fol.45.Gui.Pap.dec.Delph.187.

c ¶ Consuetudine. plene dixi in consue.Paris.§.22.q.41.§.41.num.57.cum.seq.

d ¶ Nostro. Sed in aliis differunt, vt dixi in consuetu.Paris.in Rub.des cens.

e ¶ Donari. sed nō tradi, vt scripsi in consu. Paris.§.55.in prin.. vterret Alex.hîc in fi.præsupponendo contrarium, nisi inquantum sic refert ad consuetudines quibus commissorum vigore temperatur.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio compendiosa continet vulgarem.*
2 *Libelli conclusio attenditur, nu.10.*
3 *Libellus debet sustineri etiam impropriando.*
4 *Vis clausulæ, petens iustitiam ministrari. nu.11.*
5 *Iudex ex officio ad commodum miserabilium personarum procedere debet.*
6 *Agens ex causa intestati, non obtinet ex causa testati, nec agens ex dominio obtinet ex quasi dominio.*
7 *Agens commodati si probat depositum, non obtinet. nu.13.*
8 *Coniunctus & vicinus præsumitur habere notitiam mortis, non testamenti.*
9 *Hæreditas patrui non adita transmittitur per ignorantiam.*
12 *Qualitas adiecta in libello, quid si probetur.*
14 *Pupillus non est miserabilis, nisi sit pauper.*

CONSILIVM CXXI.

Viso processu causæ inter Morasum infantem ac filium & hæredem quondam Benedicti alterius quondam Morasi agētem, & magistros Iac.& Anto. de Richo bono ex altera se defendentes. ¶ Circa primum principale quęsitum. s. an stātibus narartis in libello, in quo dicitur, ꝙ Bonifacius decessit superstitib. dictis magistro Iacobo, & Ant. eius fratribus, & dict. Benedicto eius nepote ex fratre præmortuo, & ꝙ dictis magistro Iacobo & Ant. & Benedicto delata fuit ab intestato hæreditas dicti Bonifacij, & quod p̄fati Anton. Iacobus, & Benedictus scientes dictum Bonifac. mortuum & hæreditatem ipsius esse delatā eam adiuerunt, & ꝙ dicti Iaco. & Anto. dictam hæreditatem occupauerunt absq; eo ꝙ tertiam partem tangentem dicto Benedicto ei assignauerint, quare petitur dictos Iacobum & Ant. condemnari ad restituēdum dicto infanti hæreditatem & eius bona, quantum est pro tertia parte, vt latius in dicto libello cōtinetur. possit obtinere dictus infans attento quod reperitur, ꝙ hæreditas dicti Bonifacij est in causa testati, non autē intestati propter quandam substitutionem compendiosam factam per dictum Bonifacium suis hæredibus in vniuerso institutis. & euenit casus vulgaris substitutionis quod illi instituti non potuerunt esse hæredes, quo casu scd̄m* cōem opi. oı̄m

1 †comprehenditur in d. compendiosa substitutio vulgaris, vt per Gui. de Cu.Cy.& alios in l.precib. C.de impu.& aliis substi.& Bar.& oēs in l.Centurio.ff.de vul.& pup.& Bart.in l.quandiu.la vlt.de acq.hære.& in consi.57.incip. Anacelus nu.2.Canonistæ in c.Raynutius, de testamentis. ¶ Et videtur prima consideratione dicendum quod non ob. ꝙ in libello sit narratum, ꝙ hæreditas Bonifacij fuit delata ab intestato, tamen si in veritate eidem delata extitit ex testō, de
2 beat agens obtinere attēto † ꝙ conclusio libelli debeat attendi, vt no.Inn.in c.super literis, de rescri.& c.cum sit generale.de fo.comp.& Bar.in l.Aurelius.§.Sticho, per illū text. ff. de lib.leg.& l.non debet.& ibi Bald.post Bar. ff.de do.no. Bal.in l. domum.de rei vend.in l.edita.in 16.col.in rep.Paduana.C.de eden.in l.2.C.de peti.hær.cum si. ¶ Vnde cùm in conclusione non sit defectus, sed facta sit apta conclusio in petitione hæreditatis pro tertia parte, iuxta l.2.cum seq. cum ibi no.per Bar.ff.de peti.hęre. & Bar.in l.1.in prin.ff.de edendo. & in l.ex diuerso.§.1.de rei ven. & no.DD.in c.2.de libel. obla. debet obtinere. ad idem facit tex.in c.fi.de iudi. & qđ ibi eo.Ant.de Bu.in 5.no. vbi colligit ex illo tex. ꝙ narratio ꝓprietatis in libello non ampliat vires libelli, vt petitorium deductū videatur, qa libellus attenditur penès medium concludendi, vt ēt habetur in c.ex parte. b.de fo.compe.& ibi no.Ant.de But.in 5.not.cum concord.allegatis.&
3 ibi per eum.& in c.examinata.de iud. ¶ Pro hoc ēt facit † qa
a etiam sustentari a debet libellus, ēt si oporteat verba impropriare.l.si qs intentione.ff.de iud.l.1.cum ibi no.per Bar.C.de vsufru.& l.si olei, cum ibi no.per Bar.C.loca.& in l.insulam.C.de præscriptis verbis.& Bar.in l.scire debemus, ad fi. prin.& l.inter stipulantem.§.1.ff.de ver.obl. Spe.in ti.de offi. oīm iudi.§.serui. vers.in sententiæ quoq;.cum seq. ¶ Præterea, quādo libellus potest comprehendere duas vias, vnā competentem, alteram incompetentem, ad huc procederet libellus super competenti, per id quod habetur in c. ad dissoluendum.de despon.ĩpub.& no: Ant.de Bu.in d.c.examinata.iuxta medi.& dicit ibi Inn. ad fi. ꝙ quomodocunq; libellus seu petitio tolerabilis sit, admitti debet: vt etiā not. Bald.in l.2.in 4.col.C.qui accusa.non pos.& in l.2.C de formu.& in l.fi.in 5.col.C.de edic.diui Adri.tol. & l.ordinarij.penul.col.C.de rei vendi.& Bart.in l.sciant. C.de his qui ex pub.ratio.libr.10. cum si. sed huiusmodi est conclusio dictæ petitionis: qa comprehendit generaliter omne ius actoris, ergo procedere debet, & non debet restringi per specialem
4 narrationem præcedentem. ¶ †Alio fundamento videtur hoc etiam sustentari, s. propter illam clausulam generalem appositam in fine libelli, s. petens iustitiam ministrari super præmissis & quolibet præmissorum, quo casu sufficit, ꝙ secundum qualitatē eorum quę probata sunt, possit fieri sn̄ia pro actore, vt videtur velle Inn. & Bal.in c. 2.de ordi.cog.& facit quod no.Io.de Imol.in c.si cautio.versus fi.de fide instrum. ergo satis est, quod sn̄ia ex probationibus possit adaptari ad aliam partem libelli, in qua narratum est, quod rei conuenti indebite possident dictam partem hæreditatis:& hoc ēt suffragari videtur alia clausula posita in libello. s. non se astringens ad probandum non necessaria, propter quam satis est probare illam partem narratorū in libello quæ sufficiunt ad victoriā, vt no.Bar.in l.diuus.ff.de re iudi.& l.circa.ff.de procu.& Ioan.de Imo. in l.si cum nulla. ff.de re iud, ¶ Confirmatur per id qđ no.Spe.in ti.de sen.ꝓlatio.§. qualiter.vers.qd si lis. dum q̄rit quid si lis contestata est in actione depositi, & actor non ꝓbat de deposito, sed de cōmodato. ¶ Vltimò ꝓ hoc facit, qa hæc cā dicitur esse pupilli, & sic
5 miserabilis p̄sonæ.l.1.C.quādo imper.inter pu.& vid.† & iudex in officio suo pōt ad commodū miserabiliū personarū ꝓcedere, vt no.Io.And.in c.solitæ.de restit.spol. & Io.An.& Ant.de Bu.in c.ad nostram, el 2.de iureiur.ꝓbatur in l. mulierem.& ibi no.Cy.C.si manci.ita ven.ne prosti.& Bar.in l.3.in §.hoc aūt.in 4.opp.de dam.infe. & in l. si vacantia.C.de bo.vacan.li.10.& no.DD.in c.bonæ.el 1.de postu.pla. ¶ Sed præmissis non obstantib. in casu nostro, puto de iure cōtrarium esse verum, quod ꝓbatur maximè ex infrascriptis. cā intestati est contraria cāæ testati: vnde vna præsupponit aliā

cessare: quia tanquã repugnãtes adinuicem stare non pos-
sunt.l.anteq̃. C. communia de succes.& l.quandiu possunt.
6 de acq.hær.¶†Sed ita est ꝙ in libello in quo quis deduxit v-
num ius, nunq̃ videtur deduxisse aliud in contrarium, vnde.
ẽt si probauerit de iure contrario non obtinet. ¶ Hoc pro-
batur, nam videmus qđ dominium & quasi dominiũ, in per
sona vnius sunt contraria, q̃a Titium esse dominum præsup
ponit qđ dominiũ non sit apud alium, sed apud Titium tm̃.
Sed Titium esse quasi dominũ p̃supponit dominium esse a-
pud alium, vt no.in c.abbate sanè.in gl.in verb. dominij vel
quasi.de re iud.li.6.& in gl.in l.1.in verb.à nõ domino.ff.de
pub. ¶Et tum si actor in libello deduxerit se esse dm̃, post-
ea ꝓbauit se esse quasi dominũ.i.emisse à non domino bona
b fide, non b obtinebit, vt no. Bar.in l.1.ff.de act.& obl.circa 7.
col.in ver. q̃ro, quid si aliquis ꝓponat directũ, & ꝓbat de vti
li,&c.& l.si mater.§.eandẽ.ff.de exce.rei iud.& ibi no.p glo.
& p no.in l.si minor. §. si seruus.ff.de euic.& idẽ tenet An.de
But.in c.examinata, circa antepe.col. ¶ Et tñ clarum est qđ
in rei ven. q̃ datur domino dummodo sit narratum, ꝙ fun-
dus petitus ad me spectat iure dominij, satis est ꝙ in cõclu-
sione ego petam, reum condẽnari ad restituendum fundũ,
q̃uis specificè nõ petam me declarari dominum: vel satis est
ꝙ conclusione libelli petam mihĩ iustitiam fieri super dicto
fundo, vt no.Spe.in tit.de cã pos.& proprie.§.notandũ.vers.
alię sunt reales, & Bar.in l.ex diuerso.§.1.ff.de rei ven.& can.
in c.2.de libel.obl.& sic dicta conclusio p se considerata aut
apta cõprehendere ẽt restitutionẽ q̃ fieret actori ex cã quasi
dominij, & est illa eadẽ q̃ sufficit in libello, in quo esset dedu
ctum quasi dominium & publiciana, vt no. Spe.in ti.de cau.
pos.& ꝓpri.§.nunc dicendum.iuxta princi.ergo apparet, ꝙ
conclusio generalis nunq̃ referatur ad cãm contrariã & re-
pugnantem illi causæ q̃ est specialiter narrata. ¶Cùm ergo
sit specialiter deducta & narrata cã intestati, non põt dici, ꝙ
conclusio generalis intelligitur referri ad causam illi repu-
gnantem & contrariam, & non esse putandum libellantem
voluisse in eodẽ libello seipsum corrigere & contrariari.l.
nã ad ea.ff.de condit.& dem. & eo ipso ꝙ libellans narrat &
deducit cãm intestati, videtur excludere & dicere se nolle ve
nire ex causa testati tanq̃ contraria, & econtrà, vt probatur
in l.fi.cum gl.in verbo, cupiens. C.de codi. ¶Confirmatur,
quia aliàs sequeretur, ꝙ libellans & agens in suo libello pos
set deducere contraria & repugnantia & sibiipsi contraria-
ri, quod est falsum.l.1.C.de fur.l.1.C.si seruus extero.c.soli-
citudinem.de app. ¶Insuper comprobatur, quod non pos-
sit obtinere dictus agens, quia agens ex vna causa deducta
in libello vel petitione si probat de alia, non potest obtine-
re.l.habebat.in princ.ff.de institoria.not.Inn. in c.ex parte
abbatissæ.de priui.& in c.1.de litis contesta.& Bart. in l.1.in
prin.ff.de eden.bene facit l.is ad quẽ.ff.de acq.hęr.maximè
iunctis ibi no, per Mod.& præcipuè per Paul. de Ca. ibi.Nã
ibi vult ꝙ ad hoc, vt quis possit adire hæreditatẽ, debet sci-
re, ex qua cã sibi delata est hæreditas, & sic an ex testõ an ab
intestato, & si adiit tanq̃ ex testõ, cùm in veritate sibi hære-
ditas tm̃ esset delata ab intestato, non valeat aditio.vnde re-
7 fert ibi Paul.de Ca.† ꝙ si egi contra te ex cã commodati, ta-
men non probaui cõmodatum, sed depositum, nõ possum
obtinere postq̃ non egi ex cã illa, ita ẽt si egi ad hæreditatem
tanq̃ illa fuerit mihi delata ab intestato, posito ꝙ in veritate
esset mihi pro parte ex testõ delata, non possum obtinere.
¶Fortificantur prędicta, quia in libello dicitur, ꝙ dicta hę-
reditas Bonifacij fuit delata ab intestato dictis Iaco. Ant.&
Benedicto: & ꝙ ipsi scientes dictum Bonifacium esse mor-
tuum, & dictam hæreditatem esse eisdem delatam, vt suprà
eam adiuerunt.& sic est narratum, ꝙ eam adiuerunt ab in-
testato, ergo non põt dici, ꝙ Benedictus legitimè adiuerit,
q̃a donec est locus cãæ testati, cessat cã intestati, vt dixi supr.
& in ꝓposito erat & est locus cãæ intestati ꝓpter dictam sub
stitutionẽ compendiosam comprehendentem vulgarem,
vt dictum est.& si dictus Benedictus voluisset esse hæres pro
parte sua ex testõ, portio sua, si qua ei deferebatur, accreuis
set dictis Iacobo & Anto. qui sunt vocati ex testõ, & qui vo-
lunt esse hæredes ex testõ. l.qui plures. ff.de vul.& pupil.l.1.

C.quando non pet.par. ¶Plus dico, ꝙ ẽt si videretur aliquo
modo deducta cã testati in libello, vt vult dicere agens, licet
verè de iure putem, proculdubio esse impossibile sustinere,
tamen non posset adhuc agens obtinere, q̃a ad hoc, vt dici
possit dictum Benedictum fuisse hæredem pro tertia parte
ex testõ, illã adiuisse, oporteret ꝓbare ꝙ dictus Benedictus
sciuit dictum Bonifacium decessisse testatum, & quod sci-
uit quod ex causa testati sibi delata erat hæreditas, vt no.gl.
l.illud.in gl.fin.ff.si pars hæred. pe.& gl.in l.is põt.ff.de acq.
hær.per d.l.si is ad quem.& declarat Bar. ¶Sed non est pro-
batum, ꝙ Benedictus sciuerit dictum Bonifacium decessis
se testatum, & euenisse conditionem substitutionis prædi-
ctæ, ergo non est probatum, ꝙ sciuerit sibi delatam esse hæ-
8 reditatem ex testõ.†nec præsumitur coniunctus scire, quo-
modo coniunctus suus fecerit testamentum suum, vt ꝓba-
tur in l.qm̃ sororem. & ibi ponderat Bal. C.de iure delib.&
idem est de mente Bart.in d. l. is potest. ver. nunc videamus
qualiter ista scientia probatur, &c.iuncto d.ver.2.dicit gl.&
Bar.in l.qui duos.ff.de reb.dubiis.ver.quomodo dixi, vt o-
portet, &c.vbi quando tractatur de modo ꝓbandi, ꝙ hæres
sciuerit testatorem esse mortuum, dicit ꝙ sufficit ꝓbari, ꝙ
hæres erat vicinus vel cõiunctus, iuxt. l. Octaui. ff.vnde cog.
& l.si ita.in fi.ff.de fun.instru.l.de tutela. ff.de in integ.resti.
Sed quando tractatur de modo ꝓbandi, ꝙ hæres sciuerit si-
bi delatam esse hæreditatẽ ex testõ, tradit alios modos di-
uersos à p̃dictis.& nedum ꝙ dici possit esse ꝓbatum, ꝙ Be-
nedictus legitimè adiuerit ex testõ sibi esse delatã ex testõ,
imò est narratũ in libello totum oppositum, qđ sciuit eam
sibi esse delatam ab intestato, & ita illam adiuit, ergo aditio
non valuit.d.l.si is ad quem. ¶Fortius ẽt videtur, ꝙ dato ꝙ
apparere posset, qđ dictus Benedictus sciuisset sibi delatã
esse dictam hæreditatẽ ab intestato, tamen non est ꝓbatum
ꝙ ipse adiuerit, & licet sint sup hoc examinati aliq̃ testes, ta-
men de hoc nõ attestãtur, nisi magister Iaco.& Bonifacius,
& ser Mẽgus ab Armis, q̃ oẽs sunt singulares in dictis suis, vt
ex dictis eorũ clarè patet, ergo non ꝓbant. c. licet cãm.de
ꝓba.c.bonæ.de ele. ¶ Nec ob.si dicatur, ꝙ in libello aliquo
est narratum disiunctiuè. s.vel saltem ꝙ ipse Benedictus ius
adeundi d. hæreditatem transmisit ad dictum infantẽ eius
filium casu quo ipse Benedictus non adiuisset, vel de aditio
9 ne constare non posset.†q̃a respond. ꝙ si dictus Benedictus
non adiuit, nõ trãsmisit hęreditatẽ patrui sui nõ aditam, vel
ad dictũ infantẽ, q̃a ita est regulariter, vt no.in d.l. qm̃ soro-
rẽ.C.de iu.delib.& l.1.§.in nouissimo. C.de cad.tol. ¶Et nõ
põt dici, ꝙ imò transmiserit ex iure deliberandi intra annũ,
iuxta l.cum antiquiorib.C.de iure delib.q̃a oportebat pro-
bare, ꝙ dictus Benedictus quando decessit, sciebat sibi de-
latam dictam hęreditatẽ ex testõ, vt d.l.cum antiquioribus.
& declarat Bar. in d. l.qui duos.in ver.superius allegato.Itẽ
oportebat probari, ꝙ decesserit intra annum à die quo sibi
delata fuit, cùm enim dictum tp̃s anni sit fundamentum in
tentionis dicti infantis volentis contra regulam d.§.in no-
uissimo, venire ad hæreditatẽ non aditam, debuit de dicto
tp̃e probare.l.cum actum.cum ibi no.ff.de neg. gest.& l.ma
trem.C.de pro.& in cle. fi.cum ibi no.de rescr. ¶Fortius vo
luit Bal.in l.potuit.in pe.col.C.de iure deli. ꝙ si dict. infans
adiret, quatenus non appareret patrem suum, non adiuisse
asserendo se non posse ꝓbare de adi.hæreditatis facta p pa-
trem suum non valeret talis aditio, in quo tñ.s.an dic.infans,
possit adire illo modo, & sub illa condõne.s.quatenus appa
reret patrẽ suum non adiuisse, non insisto: q̃a non est neces-
se per p̃dicta, & q̃a pater eius non trãsmisit ad eum, & q̃a ex
10 isto capite testati nõ est actũ, vt sup.dixi. ¶†Ex p̃missis mul-
tiplex apparet responsio ad allegata in contrariũ, tamẽ spe-
cialius respondẽdo dico, ꝙ non ob.dum dicitur ꝙ non de-
bebat attẽdi narratio, sed cõclusio, q̃a dico qđ hoc est verũ,
sed ꝙ conclusio dẽat interpretari, ꝙ contineat cõtradictio
nẽ & repugnantiã cum aliquib.ex narratis hoc nemo dicit,
imò Bar.& alij volũt cõtrariũ, vt ꝓbaui sup.dũ allegaui not.
Bar.in d.l.1.ff.de act.& ob.cũ aliis sup.alle. Sed ita est in casu
nostro, p d.l.quãdiu põt.& declaraui sup. ¶Et eodẽ mõ re-
spon.ad id qđ habetur in c.fi.de iu.cũ conc. Nã ẽt qñ ago rei
vendi-

vendicatione deduco pro medio concludendi, qđ reus detinet indebitè & denegat mihi restituere, quemadmodum deducitur in publiciana, vt no. Spe. in ti. de cā pos. & ꝓprie. in locis sup. allegatis. cũ concor. supradictis: & tamen quando in libello narraui me esse dominũ fundi, & ꝙ Titius detinet illum, quare petij eum condemnari ad restituendum, & ꝓbo de quasi dominio seu in publiciana. ¶ Per hæc ēt responsum ad illud qđ dicitur, verba libelli impropriari posse, qa fateor, quando saltē ex larga sua ꝓpria significatione possunt illud cõportare, aliàs secus, vt not. Spec. in d. §. de serui. ver qđ si libellus, &c. patet ex no per Bar. in d. l. 1. ff. de act. & obl. vbi patet, ꝙ non debet fieri interpretatio libelli, vt contineat cõclusiuē contrarium eius, qđ narratum est. Nā tunc non esset deseruire intētioni libellantis, imò repugnare intentioni, & ita est in casu nostro, qa intentio agentis fuit habere hæreditatē ab intestato, non debemus interpretationē facere, ꝙ eā consequatur ex testō, cuius contrariũ vult libellus suus. & ista sunt repugnātia & valde diuersa. aliud est eñ conseq hæreditatē ex testō, quo casu debentur legata & alia onera iuncta in testō, aliud est, quando successio est in cā testati. Non ob. ꝙ quādo libellus cõprehendit duas vias, vnā competentē, & alterā incompetentē, ꝓcederet libellus sup competēti, qa respon. ꝙ in casu nostro non comprehendit, nisi vnā viam. s. ab intestato, qm̃ nō intelligitur comprehendere aliā sibi repugnantē & contrariam. s. ex testō: nec ēt comprehendere posset per ea q̃ superius deduxi. ¶ Non ob. illud qđ dixi de clausula, peto iustitiā ministrari super p̄-
11 missis & quolibet p̄missorũ, † quo casu sufficit, ꝙ scđm qualitatem eorum quæ ꝓbata sunt, possit ferri sñia, per no. per Inno. in c. 2. de ord. cog. qa respondeo ꝙ Inno. ibi loquitur, quando nulla specialis cā fuerat deducta & narrata in libello, sed fuerat generaliter conceptus libellus cum clausula, peto super p̄missis iustitiā ministrari, quo casu libellus ꝓcedit parte non opponente. l. fin. C. de anna. excep. & ferretur sñia secundum quod apparebit ꝓbatum, secus si fuisset oppositum, qa talis libellus generalis cum illa clausula peto iustitiā ministrari, non procederet, scđm Inno. ibi: & Spec. in tit. de libel. concep. in §. iam nunc videndum, ver. item talis iustitia, &c. cum ver. seq. & no. Bal. in prælle. l. edita. 14. col. & Ang. in l. 1. in prin. circa prin. pe. col. ff. de eden. & in d. l. fi. C. de an. excep. & in l. 2. §. circa. ff. de doli exce. & istud est etiam qđ in effectu dicit Bald. & alij DD. in prælle. c. 2. ¶ Vnde in casu nostro, quia in dicto libello erant omnia clarè specificata. s. quia actor agebat ex eo, quia dicebat se esse hæredem pro tertia parte ab intestato Bonifacij mediante persona dicti Benedicti, ideo admissus fuit dictus lidellus. sed vbi non fuisset specificata causa attento ꝙ fuit oppositum de generalitate, nō fuit admissus libellus, prout de iure admitti non debet, vt dictum fuit: & præsumitur ꝙ iudex fecisset illud quod de iure facere debebat. l. 2. C. de off. ciui. iud. c. in præsentia. de renun. ¶ Præterea vt dicunt DD. in c. 2. & præsertim in d. c. abbate. in princ. vlt. chartæ dicta clausula, peto iustitiam & cætera, non refertur ad ea quæ non sunt
c narrata, sed in libello non est narratum ꝙ actor sit hęres ex testō, sed solum est narratum quòd hæres est ab intestato, & quòd ab intestato est delata sibi hæreditas, per quod videtur renunciare causæ testati ratione contrarietatis, vt ꝓbatur in d. l. fi. cum gl. in verbo, cupientes. C. de codi. ergo non potest dici, ꝙ illa clausula referatur ad causam testati. ¶ Et quod dicta clausula non referatur ad causam testati repugnantem illi causæ specificatæ. Deciditur etiam manifestè
12 per ea quæ eleganter not. Bal. in l. 2. C. de prob. vbi dixit, † ꝙ licet quando accusatus quis est, quod percussit cum sanguinis effusione: & postea simpliciter probatur de percussione & nō de illa qualitate, s. cum sanguinis effusione, debeat accusatus absolui, vt ibi late per eum post antiquos, tamen dicit ꝙ secus esset vbi procederetur per viam inquisitionis, si in inquisitione est adiecta clausula consueta, super quibus omnibus & singulis, &c. quia condemnaretur de simplici percussione probata. ¶ Quod vltimum dicit esse verum, nisi qualitas adiecta & non probata remaneret factum simplex à naturali esse. Exemplũ ponit si in inquisitione dicatur ꝙ commisit tale delictum de nocte, & probatur de delicto commisso de die, qualitas enim noctis aduersatur qualitati diei, vnde impossibile est, ꝙ idem actus momentaneus sit factus de nocte & de die, & idem in diuersitate loci, vnde tunc non potest sequi condemnatio, qa ipse idē libellus inquisitionis esset sibi contrarius pp incompassibilitatem, ita dicit ibi Bal. & idem no. Bal. in d. l. edita. in repe. Perusina. in 22. col. in ver. sed quid si statutum dicit, ꝙ ꝓ homicidio, &c. ¶ Et per hoc non obst. id quod not. Io. de Imo. in d. c. si cautio. in pe. col. qa ibi illa clausula referebatur ad id qđ narratum erat, s. ad cām depositi, vt ipse dicit: sed in casu nostro non est facta narratio de cā testati, sed de cā illi contraria, s. de cā intestati. præterea Io. de Imo. in d. c. si cautio, loquitur quando adiecta fuit alia clausula, q̃ non est adiecta in p̄senti libello, s. quando in fine libelli fuit dictum. & p̄dicta narrata ꝓponit omni meliori modo quo fieri potest, subiungēs postea illam clausulam, petens in p̄dictis & quolibet p̄dictorum iustitiam ministrari. nam magna est virtus illius primę clausulę, s. & p̄dicta petit omni meliori modo, &c. vt no. An. de But. in d. c. examinata. circa medium. de iusti. & iu. c. literæ. de dilatio. & Bal. in l. vinum. in 7. co. ff. si cer. pet. & Io. de Imo. in l. nemo potest. in 4. col. de leg. 1. & Pau. de Ca. in consil. 345. ¶ Nec ob. illa alia clausula. s. non astringēs se ad probandum non necessaria, qa respondeo, ꝙ est necessariũ probare cām ex qua delata est hæreditas sibi, qa nisi apparet qđ hæres sciuerit, ex qua cā erat sibi delata hęreditas: & ꝙ ex illa cā adiuerit, non potest obtinere tanq̃ hæres, vt not. in d. l. is potest. & dixi sup. cùm ergo deduxerit cām ex qua sibi delata erat hæreditas, scilicet ab intestato, & eam deducendo videatur negasse causam testati & illam exclusisse. d. l. fin. C. de codi. & l. 2. C. de furt. sequtur ꝙ necessarium fuit talē cām ꝓbare, & per consequens quò ad hoc nil operatur illa clausula nō astringēs, &c. sed operari posset quo ad ea q̃ non essent necesse ꝓbari, vt loquuntur allegata in contrariũ. imò plus videtur ꝙ nō solũ fuerit necesse ꝓbari cām, ex qua delata erat hęreditas, sed ēt fuerit necesse eā narrare in petitione, saltē q̃tum ad hoc, qa si nō narrasset, non potuisset petente & opponente reo cogi hoc exprimere, vt firmat Spe. in ti. de actore. §. 1. ver. itē qui se dicit hæredē. & sequtur ibi Bal. ad fi. idē tenet Host. Io. And. & Ant. de But. in c. 2. de libel. obla. & Guil. de Suza in l. edita. C. de eden. & Ni. de Mat. & Bal. in l. 2. in 2. col. de succe. edi. referentes ita ēt tenere Mar. de Fano. per d. l. 2. de succ. edic. & per l. legitimam. ff. de pet. hære. & per l. fi. C. de codicil. & Bal. in l. si is ad quem. ff. de acq. hæ. & ita procedit quod not. Bart. in l. si defensor. §. illud. per illum tex. ff. de inter. act. vnde qa reus videbat expressam in libello causam, ex qua dicebat actor sibi fuisse delatam hęreditatem, s. ex causa intestati, non oportuit instare quod ex-
13 primeretur. ¶ † Nec ob. id quod no. Spe. in tit. de sent. prola. §. qualiter. versi. sed quid si lis contestata est super actione depositi, & actor non probat de deposito, sed de commodato, an debeat obtinere? primò arguit ꝙ sic, vltimò arguit cõtrarium, per d. c. abbate sanè. §. sed ad hoc. Et sic videtur tenere quod non possit obtinere actor, q̃ vltima opi. in dubio intelligitur approbata. l. bona fides. & ibi Bart. ff. depositi. l. si idē cum eodē. §. fi. ff. de iurisd. om. iud. & ibi no. gl. in l. qui filium. §. Sabini. ff. ad Treb. & p Bal. in l. si mater. C. ne de statu defun. per illum tex. & no. Bal. in Auth. ex testō. C. de col. hoc expressè firmat Ant. de Bu. in d. c. examinata. in pe. col. & Io. de Imo. ibi referētes ita ēt tenere Io. And. in addi. Spe. in tit. de acc. & pet. §. sequitur. super verbo in hoc quoq;. nisi quando reus confitetur se esse omninò debitorem ex commodato, vt ibi per eum. & ita ēt tenet Paul. de Ca. in l. si is ad quem. de acq. hær. vt superius retuli. ¶ Item non obst. quod pro miserabilibus personis iudex potest ex officio supplere illud, quod pars petere non potest, vt probatur in l. ita demum. iuncta gl. 1. C. de procur. & ex notatis per gl. in l. filius fa. §. veterani. in verbo, prætermissum. ff. de proc. & in l. non solum. §. quanq̃. & ibi Bart. not. ff. de iniur. sed pars non posset ratione contrarietatis, vt d. l. 1. C. de furt. & dictum fuit suprà, pro hoc quia subrogatum sapit naturam eius, in cu-
14 ius locum subrogatur, vt in iuribus vulgarib. ¶ † Secundò

respõdeo, ꝙ pupillus vel orphanus tunc enumeratur inter miserabiles ꝑsonas qñ est pauper, & non aliter: ita notabiliter decidit do. Car. Florẽtinus, & Io. de Imo. in c. significantibus. de off. deleg. sicut in vidua per id quod legitur & not. in d. c. significantib. & licet ipsi non dicãt. hoc voluit in terminis Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. ver. & scias. el 2. & ideo absolutè viduæ & pupilli non enumerantur inter miserabiles personas, vt patet in Rub. quando imper. inter pupi. & vi. vel miserabiles, &c. nã dictio, vel, ponitur inter diuersa. l. hæc verba ille. ff. de ver. sig. sed non apparet deductum & ꝓbatum de paupertate infantis prædicti, ergo cessat argumẽtum. ¶ Tertiò respondeo, & ista responsio est sufficiens ad oĩa argumenta adducta in contrariũ, quod hîc est alius defectus, non suppletus à iudice nec ab actore. s. ꝙ oporteat ꝓbari, ꝙ Benedictus sciuerit sibi fuisse delatã hæreditatem Bonifacij ex testamẽto, & sic quod sciuerit testm̃ esse conditum, & quod sciuerat in persona sua euenisse conditionem substitutionis, & quod ex eo capite adiuerit hæreditatem, vt suprà probaui. & per hoc non expedit aggredi aliam dubitationẽ, s. an in dicta substitutione comprehendatur tm̃ Iacobus & Antonius fratres Bonifacij, an verò ẽt comprehendatur Benedictus filius fratris, vt eodem tempore concurrere potuerit cum patruis. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Sustentari. Alexan. l. si cum nulla. de re iudi. l. 1. de officio assesso. Bellamer. Deci. 73. Si cessionarius. Socin. l. quoties. ff. de rebus dub. Cor. consil. 288. colum. 3. lib. 3. consil. 8. libro 1. Ias. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. de iureiur. consi. 112. in fin. lib. 4. Curt. iunior l. si quis intentione. nu. 5. ff. de iudi.

b ¶ Non. Bellamer. d. Deci. 733. Pet. de Ferra. in l. 1. in act. rea. versi. iure dominij vel. q. col. 8.

c ¶ Narrata. Soc. consi. 39. consi. 199. consi. 255. li. 2. Cor. consi. 46. col. 2. consi. 201. lib. 3. Mari. Soc. c. 2. nu. 87. cum seq. de l. i. obl. Alex. consi. 110. col. 1. lib. 5. adde deci. Tholos. 233.

EPITOME.

Etiam impuberi tutore carenti, potest dari curator ad litem. h. d.

CONSILIVM CXXII.

Videtur prima facie dicendum, curatorem ad litem dictæ puellæ constitui non posse, qa hoc reperitur specialiter prouisum tm̃ in casu, in quo tutor pupilli vellet litem mouere pupillo, vel econtrà, vt l. 1. & per totum. C. de in litem dan. tut. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. Instit. de autho. tut. §. fin. ergo in contrarium est ius cõe. l. ius singulare. & l. quod verò. ff. de leg. c. constitutus. de regu. lib. 6. cum si. & pro hoc videtur text. ff. de autho. tut. l. curatorem. in fin. vbi
1 text. vult, † quod licet impuberi possit dari curator. tamen ea quæ iuris solennitatem desiderant, non poterit impubes cum authoritate curatoris expedire, sed opus est, quod ad illa expedienda constituatur tutor, cum cuius authoritate expediantur. vnde Bart. in l. curator. ff. de tut. & cur. da. ab his. declarãdo d. l. curatorem, dixit ꝙ ipse arbitratur, quod oĩs actus pro quo pupillus obligaretur vel alienaret, vt est adire hæreditatem, per quam aditionem obligaretur. l. more. ff. de acq. hære. l. apud Iul. §. fi. ff. ex quibus cau. in pos. eatur. sit actus desiderans illam iuris solennitatem. Ex quo infert Bar. in d. l. curæ. quod talis curator non possit esse in iudicio, nisi quando datur ad lites, quas habiturus est tutor cum pupillo suo, vel pupillus cum tutore suo, vt d. §. pupillus. poterit ergo scdm̃ Bar. solum talis curator administrare & seruare bona, & recolligere fructus & similia quę sunt facti, non autem quæ iuris sunt: & sic videtur esse decisum in specie ꝑ Bar. ꝙ talis curator nõ possit esse in iudicio. ¶ Tertiò, pro hoc bene facit l. cùm in vna. in §. tutor. scdm̃ magis *cõm intellectum. ff. de appel. & quod no. per gl. & DD. in l. potuit. C. de iure delib. & in l. cum quidam. C. de admi. tut. vbi patet, quod curator datus pupillo tutore carenti non potest adire hæreditatem delatam pupillo, & sic non potest quasi contrahere d. l. apud Iulianum. in fi. ergo non debet esse in iudicio, in quibus quasi contrahitur. l. de ætate. §. qui interrogatus. ff. de inter. actio. l. 4. §. idem scribit de peculio.
2 ¶ † Quartò, vbi potest habere locum remediũ ordinarium, cessat extraordinarium. l. in cãæ. la 2. in prin. ff. de mino. l. in prouinciali. §. 1. de oper. no. nunc. l. qui bona. §. de illo. ff. de dam. infec. ergo non põt etiã inuito pupillo dari tutor iure ordinario. l. illud. cum l. seq. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. 2. ff. de tute. ergo cessare debet extraord. ꝓuisio in curatore dando. l. oĩmodo. ff. de tut. & cur. da. ab his. in ver. quia cura. nõ potest dari, nisi petenti & consentienti. l. mutus. §. is qui. ff. de procu. & in d. §. si pupillus. ver. & sciendum. sed impubes annorum nouem caret consensu. l. pupi. ff. de acq. hær. l. diem proferre. §. oĩa. ff. de arb. l. 1. C. de fal. mo. ergo, &c. ¶ Sed præmissis non obst. puto contrariam sñiam de iure probabiliorem ex infrascriptis, & primò per l. curatorẽ. & quod
3 ibi per glo. & l. curator. ff. de tut. & cur. da. ab his. † quæ iura indistinctè permittunt impuberi curatorem dari posse, & hoc verum ẽt si tutore careat, vt ibi in gl. & idem voluit glo. Insti. de cura. §. pe. in ver. curatoris. ¶ Secundò pro hoc tex. in l. curatorem. de autho. tut. hoc ibi in specie decidit Bart. volens tamẽ curatorem facere posse in iudicio, & extra oĩa quæ possunt fieri per tutorem, sed ea quæ deberent per pupillum tutore autore expediri, illa fieri nòn possunt per talem curatorem, hoc est, quod voluit ille tex. scdm̃ ꝙ Bar. ibidem ponit in aditione hæreditatis, in qua non sufficit solus tutor sine pupillo. l. potuit. C. de iure delib. l. pup. ff. de acq. hære. ita exemplificat gl. in d. l. curatorem. sed ita est ꝙ solus curator sine pupillo iudicium suscipere põt, vt l. 1. §. sufficit. & ibi gl. & DD. ff. de admi. tut. l. 3. C. de proc. no. per Inno. in c. accedens. in fi. de proc. ergo Bar. in terminis decidit quæstionem nostram in d. l. curatorem. iuncta declaratione prędicta. hoc ẽt est de mente gl. in d. l. curatorem, de autho. tu. dum intelligit illam l. in curatore dato ad litem, & procedit illa lex, siue pupillus habeat tutorem siue non, vt ibi no. ergo si nõ habet tutorem, intelligetur de necessitate ad litem, quam cum alio habiturus sit. ¶ Tertiò, pro hoc est glos. in l. qui habet. §. fi. in ver. talem. ff. de tute. vbi gl. iuncto tex. prę supponit dari posse curatorem ad litem extante causa, tam inter pupillum & tutorem, q̃ inter pupillum & alium. idem sentit ibi gl. sequens. idem fuit de mente glo. in l. ait prætor. §. permittitur. in ver. petendos. ff. de mino. referendo gl. ad tex. prout ipsamet gl. referre videtur. & ab opin. gl. in iudicando minimè recedendum est, vt no. Iac. But. in l. 1. in fi. C. qui pro sua iurisd. l. 1. in prima oppositione. C. de act. & obl. & Bal. in l. 1. ff. de vulga. & pup. & in l. fi. C. de pœna iudi. cum simi. ¶ Quartò, pro hoc allego text. in l. 1. in §. si procurator impuberi. ff. de eo qui pro tut. cum decisione Bal. ibi dicentis illum tex. esse valde menti tenendum, & ad ea quæ no. in d. l. cura. & in d. l. curatorẽ. nam dicit Bal. non esse dubiũ, qđ ad lites impubes potest habere curatorem, vt d. l. qui habet. sed ad negotia & contractus erat dubium: & hoc dicit Bart. & dicit quod hoc non est alibi. & sic vult ibi Bal. quod ad iudicia & contractus potest dari curator impuberi, & sic contra id quod sentit Bar. in l. curator. ff. de tu. & cur. da. ab his. ¶ Quintò probatur ratione insolubili, vt mihi videtur, nam negari non potest, ꝙ pupillo litem habituro cum tutore, potest dari curator, vt in iurib. suprà alleg. ergo patet, quod cũ esset in iudicio, non est de illis actibus requirentibus iuris solẽnitatem, sequeretur quod pupillo litem habituro cum tutore suo non posset dari curator ad litem, sed ad alium actum specialem, seu ad aliam litem esset dãdus tutor, q dari debet ad illos actus speciales, qui dictam iuris solẽnitatem desiderant. d. l. cùm in vna. §. tutor. nisi ad aditionem hæreditatis, qa est de actibus requirentibus illam iuris solennitatem, de qua loquitur tex. in d. l. curatorẽ. & ibi non datur impuberi tutor. ¶ Nec illud obstat si diceretur esse verum, quando impubes haberet curatorem, & non tutorem: nam tũc dari põt tutor ad adeundã hæreditatẽ, dico idẽ iuris esse in pupillo habente tutorẽ ẽt generalẽ, quia si cum eo expedire non potest hæreditatis aditionẽ, vt qa tutor prætendit hæreditatẽ illam ad se pertinere, nã dabitur alius tutor specialis ad illum actum aditionis hæreditatis, vt est text. scdm̃ vltimam lecturam gl. in l. fi. C. de in lit. dan. tut. ergo eodem modo

modo ſi aſſumemus iudicia ꝓ pupillo litigante cum tutore
eſſet de actibus requirẽtibus dictam iuris ſolennitatẽ: cum
tutor qui ſit litem habiturus cum pupillo, non ſit idoneus,
præſumenda defenſione in eadem lite debuiſſet dari alius
curator. bene facit l. impuberi. ff. de tut. & cur. da. ab his. &
ꝙ not. Bar. in l. ſi hæreditas. & in l. ſi nemo. ff. de teſt. tut. & in
d. l. cùm in vna. §. tutor. in fi. & Bal. in l. certarum. ff. de teſta.
mil. ergo patet quod ſuſcipere iudicium non eſt de his, quæ
curatori impuberi interdicuntur. ¶ Sextò, hoc in terminis
4 decidit Bald. in c. 1. de mil. vaſal. qui contu. eſt. in pe. col. †vbi
apertè affirmat ad lites quas habiturus eſt cum creditorib.
impuberis ipſi maiori infanti dari poſſe curatorem, licet ẽt
ſi infans eſſet, dubium eſt, de quo ibi diſputat Bald. & idem
ſentit Spe. in tit. de curatore. §. vt autem. circa prin. ¶ Septi-
mò ꝓ hoc eſt tex. Inſti. de cura. §. 1. ibi dum dicit: curator eñ
& ad certam litem dari poteſt. & in l. vniuerſis. C. qui dari
tu. poſ. & in l. ſi ad ſpecies. cum ibi not. ff. rem pup. ſal. fore.
accedit glo. in l. fin. §. ſin autem. in ſecundo. iuncto tex. C. de
bo. quæ lib. in ver. hæreditatem. quam Bal. dicit ibi eſſe ele-
gantem ad hoc, videlicet ꝙ dari poteſt curator ſingulariter
ad vnam litem, & ad vnam rem ſingulariter. & loquitur tex.
ille cum glo. in quocunq; maiore infante. facit l. necnon. &
in l. ſeq. ff. de tut. & cura. da. ab his. ¶ Octauò pro hoc vide-
tur tex. in c. fin. de iud. in 6. vbi minori quatuordecim annis
non habenti tut. ſi ſibi lis inferatur, vel ipſe aliis litem mo-
uerit, datur indiſtinctè curator ad litem, non habita diſtin-
ctione, an ſit lis cum tutore vel cum alio. hoc ibi etiam ex-
preſsè decidunt Archi. & Io. Andr. in nouella. vbi quærunt,
5 †quid ſi pupillus habeat cauſam cum tutore: & reſpondent
quod ſiue pupillus agat contra tutorem, ſiue conueniatur
ab eo, dabitur pupillo curator à iudice, ſed pupillo tantùm
petente. allegant d. l. qui habet. §. ſi pupillus. & §. denique. ſi
verò pupillus agat contra alium, cogitur pupillus obligare
curatorem & nominare illum vel illum, & ſibi dabitur cura
tor ad litem. d. l. qui habet. §. item Caſsius. & ibi not. & iſto
caſu parificatur puberi cui inuito datur curator ad litem.
Inſti. de cura. §. inuiti. & l. 1. C. qui pe. tu. & ita reſident Arc.
& Io. And. in præall. c. fi. & cum eis tranſeunt ibi* cõiter ſcri-
* bentes. ¶ Nec ob. ſi diceretur quod tex. in d. c. fi. loquitur in
ſpecialibus, quia reſpondeo, ꝙ non per hoc ſequitur quod
ſit ſibi indultum hoc ſpecialiter in ſpecialibus, vt ex prædi-
ctis clarè liquet. ¶ Ad allegata in cõtrarium reſpondeo, pri-
mò non obſtat ꝙ ſit ſpeciale, quando pupillus ſit litem habi
turus cum tutore, ergo in contrarium eſt ius cõe, nam vtro
bique eſt eadem ratio, vt ex pluribus ꝓbatum exiſtit. ¶ Se-
cundò non ob. d. l. curatorem. de autho. tut. quia reſponſio
patet ex his quæ ſuprà dixi in 2. & 5. ar. huius vlt. partis, quia
ille tex. in fi. intelligitur de his quæ expediri nõ poſſunt per
tuto. ſine pupillo, vt eſt in aditione hæreditatis, ſed aſſum-
ptio iudicij poteſt per ſolum tutorẽ vel curatorem aſſumi,
vel loquitur ille tex. in curatore ſimpliciter aut generaliter
dato, ſecus ſi ad certam litem, quia hoc fieri poteſt, & in iu-
dicio talis curator adeſſe poterit, vt ibi in gl. & probãt iura,
rationes & authoritates ſupr. allegatæ, & eodem modo re-
ſpondeo ad no. per Bar. in d. l. curator. aliàs enim aut Bar. eſ
ſet ſibi contrarius inſpectis his quæ ipſe no. in l. curatorem.
aut malè locutus eſſet Bar. in d. l. curator. & contra rationes
& authoritates ſuperius allegatas. ¶ Tertiò non obſt. l. cùm
in vna. §. tutor. de appel. quia reſpondeo, vt dixi in 2. ar. vlti-
mæ part. ſ. quod ibi in actu qui requirit iuris ſolennitatẽ. i.
qui nõ põt expediri per illum adminiſtratorem. ¶ Quartò
non ob. ꝙ ceſſare debet extraordinarium remedium, quia
negatur ꝙ dare curatorẽ impuberi tutore carenti ſit reme-
dium extraordinarium, adeò quod ceſſare debeat vbi põt
dari tutor, vt ꝓbatur in d. l. curator. cum glo. in d. l. curator.
& in præal. l. cum in vna. §. tutor. de app. cum ſi. ¶ Vltimò nõ
ob. quod curator niſi conſentienti non detur, & pupillus ca
ret conſenſu, &c. quia reſpondeo, ꝙ ſoli infanti prohibetur
iudex dare curatorem, ſed pupillo qui exceſsit infantiã dari
poteſt ſi impubes petat, ideo cogitur petẽdo & eligere. d. l.
q habet. §. itẽ Caſsius. & ibi Hoſt. in d. c. fi. ex qb. firma datur
cõcluſio ꝙ dicto impuberi curator ad lites cõſtitui poterit.

SVMMARIVM.

1 *Vocatio per verbum filios, eſt ſpecialis, per verbum liberos, generalis.*
2 *Maior natu attẽditur tempore mortis vel extantis conditionis.*
3 *Sententia lata cum inſtituto, nocet ſubſtituto.*
4 *Scriptura teſtamenti ſine data non valet etiam inter liberos.*
5 *Teſtes niſi viderint ſcribi non probant ſcripturam eſſe alicuius.*
6 *Venire poteſt quilibet contra factum ſuum nullum.*
7 *Sententia eſt nulla ſi ſe refert ad probationes actorum in quibus nihil eſt probatum.*
8 *Approbari vnum poteſt ſine alio in capitulis ſeparatis.*
9 *Verbum, diuidantur, an trahatur ad inſtitutionem.*
10 *Clauſula codicillaris operatur etiam ſuperuenientibus liberis, de quibus in genere fuit cogitatum.*
11 *Impenſæ cedunt ſolo, nec compenſantur cum fructibus ab eo qui erat dominus.*

CONSILIVM CXXIII.

DIſcuſsis hæſitationibus de quibus in themate.
¶ Videtur prima conſideratione dicendũ Ber
tonum volentẽ virtute vltimæ voluntatis Bar-
tholomæi admitti ad villam Sardoni eſſe de
iure dicto Ioanni præferendum, hoc enim ſa-
tis apertè conſtare videtur, ex verbis vltimæ voluntatis Bar
tholomæi diſponentis, ꝙ dictã villam Sardoni haberet Am
broſius, & ordine ſucceſsiuo, & ſic mortuo Ambroſio intel
ligãtur vocati reliqui. l. Gallus. §. quidam rectè. cum ibi no.
per gl. & DD. ff. de lib. & poſth. per id quod legitur & nota-
tur in l. codicillis. §. inſtituto. & in l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2.
a & l. fi. C. de verb. ſign. ¶ Cum ergo a mortuo Ambroſio ma-
ior filius fuerit Bertonus etiam ante mortem Ambroſij, er-
go Bertonus eſt ille qui intelligitur vocatus, & cùm dictus
Bartholomæus teſtator vocari voluerit filium maiorẽ Am-
broſij & quemcunq; maiorem natu inter liberos ſuos, vide
tur voluiſſe præferri Bertonum filium Ambroſij omnibus
1 nepotibus Ambroſij, † quia vocatio facta per nomen filio-
rum dicitur ſpecialis, facta verò per nomen liberorum dici
tur generalis, vt l. Titius. in prin. cum ibi no. per glo. & DD.
ff. de libe. & poſthu. l. quod ſi nepotes. ff. de teſta. tut. meritò
vocatus per nomen ſpeciei, debet præferri aliis vocatis ſub
nomine generis. l. cum ita. §. in fideicommiſſo. cum ibi not.
per Bart. & alios. ff. de leg. 2. ¶ Hoc etiam arguit præſumpta
mens teſtantis ex ordine charitatis & affectionis præalle. §.
quidam rectè. cum ibi no. ¶ Hoc etiã comprobant illa ver-
ba maior natu, quia quædam verba important proprietatẽ
in ipſa origine naſcendi. c. Ioſeph. de verb. ſigni. & legitur &
not. 7. q. 1. quàm periculoſum. ſed ita eſt quod mortuo Am-
broſio inter eius liberos nullus reptus eſt maior natu ipſo
2 Bertono, ergo ipſe præferẽdus eſt. ¶ †Nec videtur dici poſ-
ſe, quod Philippus ius ſuum primogenituræ tranſmiſerit in
Ioannem ad effectum conſequendi hoc particulare legatũ
ſeu fideicommiſſum. ¶ Tum quia verba teſtamenti repu-
gnant, quia innuunt ꝙ attendi debeat, quis ſit maior natu
mortuo Ambroſio, vt maximè colligitur ex illa clauſula te-
ſtamenti in qua dicitur, & ſi ambo deceſſerint antequam di
ctus Ambroſius, & poſt eum maior natu ex liberis maſculis
ex legitimo matrimonio procreandis totum habeat, quic-
quid ſuprà dictum, &c. nam qualitas iuncto verbo debet in
telligi ſcdm tempus verbi. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de
noxal. l. ex facto. §. ſi quis autem. ff. ad Treb. l. 2. ff. de auro &
arg. leg. ¶ Sed iſta qualitas maior natu iungetur verbo, ha-
beat, ergo tpe quo liberi Ambroſij habere debent dict. bo-
na debet attendi quis ſit maior natu, conſtat aũt ꝙ illud tps
eſt poſt mortem Ambroſij, vt patet ex illis verbis poſt eum,
&c. ¶ Tum etiam, quia de iure tale ius primogenituræ vbi
agitur de ſucceſsione bonorum hæreditatis alicuius nõ vi-
detur, ꝙ tranſmittatur ad poſteros primogeniti, vt ꝓbari vi
detur, in Auth. de hær. ab inte. §. ex his. iuncto §. eo. tit. & in l.
fi. C. de leg. tu. iuncta l. antep. ff. de tut. vbi licet differatur le
gitima tutela ſicut legitima hæreditas, & p cõſequẽs nepos
aſſumat locũ patris, tñ iſtud eſt verũ, ſi nepos eſſet maior 25.
ſin aũt minor, nõ aſſumeret locũ patris. ita hic vbi requireba-
tur quẽ eſſe primogenitũ & maiorẽ natu nepos vel ꝓnepos.

i.Ioan.non assumet locum patris. ¶ Sic ét videmus qđ nun-
quam de nepote iudicatur, ꝓut de filio, qñ filius vocabatur
cú aliqua qualitate, q̃ non erat in nepote. l.fi.C. de nat.lib.
ita no.Bar.ff.de verb.sig.in l.liberorum.& Ant.de Bu.in c.1.
de baptismo.& per Bal.in d.l.qsquis.C.ad l.Iul. maiest.& in
rep.l.in suis.ff.de lib.& posth.ad fin. ¶ Bene facit l.non solú.
§.si puellæ. ff. de ritu nup. quanuis ergo Philip.vt primoge-
nitus esset vocatus,tamen q̃a illa eadẽ qualitas primogeni-
turæ q̃ erat in Philippo,nó est, nec esse potest in Ioanne,me
ritò non subintrabit Ioan.locum Philippi, propterea iura
oia quę dicunt, ꝙ filius subintrat gradum patris, loquuntur
quádo tractatur quod nepos excludat patruum pro parte,
tamen non à toto,vt in Auth. cessante. C. de leg.hær.& Inst.
de hær.quę ab intest.§.cùm filius.in c.1.de gradi.succ.in feu.
cum sim. ¶ Sed in casu nostro,si Ioannes subintraret locum
Philippi,excluderet in totum patruum à dicta villa. ¶ Bene
faciunt quod no.DD.in variis locis in vulgata q̃ōne de rege
Roberto & rege Vngariæ,& maximè illud qđ decidit Bald.
in l.3.C.de suis & leg.& Cy.& Bal.in l.si viua matre.per illú
tex.C.de bo.quę lib.& Bal.in l.tutela.§.1.de leg.tut.in ante-
pe.col.dum facit differentiam, an nepos præferatur primo
genito ex dispositione testatoris, an ex dispositione statuti,
quam differentiam videtur ét amplecti Io.And.in add.Spe.
in tit.de feu.in Rub.& no.Moder.in c. grandi.de suppl.ne-
gli.præla. in 6. ¶ Nec videtur posse impugnari illam volun-
tatem Bar.maximè stantibus sniis & arbitraméto cum ipso
vel eius curatore latis: quia dato ét ꝙ dictum testm̃ Bar.nó
valeret aut non probaretur,tamen postq̃ ad instantiam cu-
ratoris dicti Ambrosij est pronunciatum dictam scripturã
testi esse veram & legitimam, & vltimam voluntatem dicti
Bart.& illam esse probatam, tam per scripturam q̃ per alias
probationes, & dictum Ambrosium esse hæredem ex dicto
testó, non posset nunc dictus Ambrosius, si viueret quò ad
excludendos aliquos petentes aliquid ab eo virtute dicti
testi allegare dictã sníam,vel snías fuisse iniustas & iniquas,
tex.est in l.si seruus plurium.§.1.ff.de leg.1.& non reperitur
alibi secundum Dy.& alios ibi.& no.gl.in l.stipulatio ista.§.
1.& ibi ét DD.ff.de verb.obl.sicut ergo non posset Ambro-
sius impugnare dictas snías, ita nec debet posse dictus Ioan
nes eius hęres.l.cùm à matre.C.de rei ven.l.si creditoribus.
C.de seruo pig. da. ma. cum vulgaribus.Pro hoc facit quod
not.Inno.in c.in nostra.in gl.magna.de proc.& Ant.de Bu.
in c.causam.el 2.qui fil. sint leg.dum volunt, ꝙ sententia la-
ta contra Titiũ cum Seio super testó vel aliquo instrumen-
to, facit ius contra dictum Titium,volentem agere contra
alios, ex illo testó vel instrumento super quo fuit exclusus
per sníam latã cum alio.l.posthumus.§.quis ex his.ff.de in-
off.testa.ergo dicta snía lata cum dicto Ambrosio debet sibi
& pariter hæredi suo.s.Io.nocere quò ad quemcunq; alium
3 super validitate vel inualiditate dicti testamenti. ¶ †Bene
facit illud qđ dicimus, videlicet qđ ad sníam, q̃ fertur cum
hærede primo loco instituto non est necesse vocari substitu
tum,si nondum casus substitutionis euenit, & sententia la-
ta cum hærede primo loco instituto habet effectum, ét ac si
lata esset cum substituto,vt no.Bart.& alij in l.in diem. ff.de
aqua plu.arc.per l.1.§.pen.ff.de ven.inspi.d.l.filiusfa.§.diui.
in fi.& ibi not.Ang.& Io.de Imo.ff.de leg.1.pro quo ét text.
in l.si patroni.§.fi.secundum vnam lect.ff.ad Treb.& bonus
text.in l.ex contractu.ff.de re iud.& Io.de Imol.l.decem.ff.
de verb.obl.ergo sufficit,alias snías super cã testi fuisse latas
cum hæredibus primo loco vocatis,ad hoc vt effectum sor-
tiantur ét quò ad substitutos. ¶ Alia ratione ét nó videtur,
quod Io. possit petere & cósequi totam villam vel castrum
Sardoni ex testó Ambrosij,quia illud testamentum videtur
nullum,cùm in eo non fuerint instituti, vel exhæredati oẽs
nepotes ex dicto Philippo,qui nepotes viuo Ambrosio per
morté Philip.cœperunt tenere primũ locũ,ergo testm̃ red-
ditum est nullum,vt l.posthumorum.ff.de iniu.rup.& irri.
testa.l.Gallus.§.nunc de lege,ff.de lib.& posthu. ¶ Sed præ-
missis non obstantibus contrariam sníam de iure probabi-
liorem esse puto, videlicet dictum Io.ex testó Ambrosij ad-
mittendum esse ex substitutione facta Philippo, quia cùm
decesserit Philippus viuẽte testatore.i.Ambrosio,habet lo-
cum substitutio vulgaris ex eo capite, quia Philip.non po-
tuit esse hæres.l.ab oibus.§.cum quidam.ff.de leg.1.l.vnica.
§.in 1.& §.pro 2.C.de cad.tol.l.cum proponas.C.de hær.in-
4 sti.†Nec etiam obstat vltima voluntas Bar.quia non fuit va-
lida ét inter liberos, nec legitimè ꝓlata, quia scriptura illa
caret indictione, anno, mense & die: & sic non probat, vt in
Auth.quod sine.in verbo, tp̃s. C. de test.& ibi DD.maximè
Bal.Ang.& Sal.& no.Ang.in corpore vnde illa aut.sumitur
& illa aut. est vltimũ ius disponens & tractans de tali mate-
ria,vt patet in corpore, vnde in eo casu non est attendenda
dispó.l.fi.C.fa.ercis.nec aut.ibi positæ,nec.l.hac consultissi
ma.sed solum tex.in d.Auth. quod siue.quæ loquitur in ca-
su nostro,& est vltima prouisio. ¶ Et sic nó habet obstare si
diceretur, ꝙ imò attento qđ testes deposuerunt, ꝙ ille Bar.
protestatus fuit illam esse suam vltimam voluntatem,& sic
ex quo probatur per indicia,quod illa scriptura erat sua vl-
tima voluntas, sufficere debeat,per d.l.fi.cum gl.sup.fa.er-
cis.q̃a respondeo, quod illa lex fi.quatenus loquitur in vlti-
ma voluntate,de qua apparebat scriptura, fuit postea deter
minata & limitata per aut. positam super d.l.fin. videlicet
quod illa scriptura siue fuerit facta manu patris, siue manu
cuiuscunq;, debet habere subscriptionem patris,vel filiorú
inter quos facta est,vt patet in §.& qđ sæpe. in Auth.de triẽ.
& semis. quam quidem subscriptioné non habet dicta scri-
ptura.postea fuit inductum per aut.de test.imperfe.§.1.vn-
de sumpta est aut.quod siue. ꝙ si tota scriptura est manu te-
statoris, non requiritur alia subscriptio, dummodo conti-
neat tp̃s & alia, de quibus ibi. ¶ Vnde cùm dicta scriptura
neq; habet diem seu tp̃s,non potest sustineri,quia non vide
tur esse sufficienter probatum per testes, ꝙ illa scriptura fu-
5 erit manu Bar.prędicti. ¶ †Quia in casibus in quib.requiri-
tur ꝓbari per testes,quod scriptura fuerit scripta manu ali-
cuius,vt requiritur in casu nostro,vt no.gl.in d.auth.de te-
sta.imperfe.§.fin.in verbo,diuisione.Et doc.maximè Bal.in
b d.aut. ꝙ siue.tunc est necesse quod tales testes deponant, se
fuisse præsentes ibi quando ille scripsit,& vidisse *b* illum scri
bere,vt in Auth.de inst.cau.& fi.§.si quis igitur.& clarè dicit
hoc Iac.But.in Auth.& si contractus. versus fi.C.de fide in-
stru.& Bar.in l.scripturas.C.qui pot.in pig.ha.& Bal.in aut.
sed nouo iure.circa 1.col.C.si cer.pet.& Ant.de But.in c.2.
circa 3.col de fide instru.& DD. maximè Moder.in l.ex hac
scriptura.ff.de don.& in l.admonẽdi.ff.de iureiu.sed testes
non deponunt hm̃oi,sed solum deponunt ꝙ cognoscebant
illam esse scripturam manu Bar.ex aliis scripturis suis,vt in
puncto continetur,ergo non ꝓbant. ¶ Nec ad hoc obstat si
diceretur, ꝙ imò non est necesse, ꝙ testes ꝓbantes illam fu-
isse scriptam manu Bart.deponant se vidisse eum illam scri-
bere,cùm in tali vltima voluntate non sint necessarij testes,
vt not.per gl.& DD.in Aut.de test.imperfec.§.1.& per DD.
in d.Aut.qđ siue.q̃a respondeo, ꝙ non sunt necessarij testes.
sc.q̃ sunt testes ad illum actum, tanq̃ ad vltimam voluntaté,
nam non est necesse, ꝙ testator coram eis dixerit illud esse
suum testamentum,vel quod nominauerit coram eis hære-
dem,& similia quæ requiruntur in testis, in quibus oportet
testes adesse,vt l.hac consultissima.in prin.& l.iubemus.C.
de testa.l.hæredes palàm.in prin.ff.de testa. ¶ Sed bene o-
portet testes adesse qui viderunt ipsum scribere illam scri-
pturam,vt sciant deponere illam esse scripturã,quam vide-
runt testatoré scribere, si negetur eam esse scriptam manu
testatoris,vt per gl.in d.Aut.de test.imperf.§.fi.in verbo,di-
uisione.iunctis no.per Bar.in d.l.scripturas.cum concor.su
prà allega.nec prædictis obstat si diceretur, ꝙ nos sumus in
testó nuncupatiuo,quia testator coram duob.testib. dixit,
illam esse suam vltimam voluntatem,sed text.in auth. quod
siue.loquitur tm̃ in testó in scriptura, scđm opi.gl.& multo
rum,q̃a respódeo,qđ ex eò ꝙ testator simpliciter dixerit il-
lam esse suam vltimam voluntaté, non deprehenditur illud
non esse testm̃ in scriptis, vt patet in d.l.hac consultissima.
in prin.ibi dum tñ testibus p̃sentib.testór suum testm̃ dixe-
rit esse,&c. ¶ Posset & alia róne infringi dicta vltima volun-
tas si teneremus opi.Sal.in d.l.hac cósultissima.§.ex imper-
fecto.

fecto.& in d. Auth.ꝙ ſiue.vbi voluit,ꝙ ſi pater ſcripſit ſuum
teſtm̃,in quo filios inſtituit hæredes & legata reliq̄t,& teſtm̃
in capſa repoſuit, & nõ fecit legi,ꝙ tale teſtm̃ dicitur imper
fectum nedum rõne ſolennitatis, ſed ẽt rõne voluntatis , &
ꝓpterea non valeat ẽt inter liberos , tñ q̄a Sal.hẽt contradi-
c ctores,c ideo in hoc non facio fundamentũ. ¶Non ob.ſnĩæ
latæ in fauorẽ dicti teſtĩ,q̄a reſpon. ꝙ ſi dictæ ſnĩæ à iudicib.
latę ſunt nullæ,vt inf.ꝓbabo,potuiſſet dictus Ambroſius,&
conſequẽter põt Io. eius hæres allegare nullitatẽ dictæ ſnĩæ
ẽt pro eo latę,quia regulariter permittitur cuicunq; venire
contra actum iudicialẽ nullum,ẽt de conſenſu ſuo geſtũ.l.
6 2.cum ibi no.C.ſi aduer.rem iud.¶†Et regulariter põt quis
venire contra contractũ ẽt à ſeipſo geſtum,ſi actus ille ipſo
iure eſt nullus.l.quemadmodũ.C.de agri.& cen.li.11.l.iube
mus.§.ſanè.C.de ſac.ſan.eccl.c.ſi quis pſbyterorum.de re-
bus eccl.non alie.no.Inſt.qui.mo.alie.licet.poſt prin.& no.
gl.& DD.maximè Bal.in l.1.in gl.magna.C.de lib.cã.& not.
DD.in l.poſt mortem.ff.de don.& no.in c.noſti.de ele.& in
c.diuerſis fallaciis.de cler.coniug.¶Nec ob.l.ſi ſeruus plu-
rium.§.1.ff.de leg.1.quia ibi ſnĩa fuit iniqua, non autem fuit
nulla. ¶Quod aũt dictæ ſnĩæ fuerint nullæ ꝓbatur:primò,
ꝙ prima ſnĩa lata die quarta Auguſti fuerit nulla , patet,q̄a
in ea pronunciatur teſtm̃ Bar.& ipſam ſcripturã teſtamenti
eſſe verum & veram , legitimum & legitimam teſtm̃ & vlti-
mam voluntatem d. Bart. eſſe probatum & probatam, tam
per ſcripturam ipſius teſtĩ ſcriptam manu ipſius Bart. q̄ per
alias probationes & legitimas cõiecturas & indicia,de qui-
bus apparet in proceſſu ſuperinde confecto,&c.& conſtat
ꝙ in veritate ipſa ſcriptura teſtĩ producta non probat , quia
hoc non habet diem,ac ẽt conſtat ꝙ teſtes non ꝓbant illam
vltimam voluntatem,nec illam eſſe ſcriptam manu d. Bart.
7 videlicet ſup.¶†Ergo incidimus in illã difficultatẽ qua quę
ritur,ſi iudex in ſententia dixit:quia per A. & B. teſtes ꝓba-
tum eſt Titium debere,vt apparet in actis , ideo condemno
d an ſnĩa valeat d ſi ex actis apparet teſtes non probare,in qua
Inn.variauit in c.q̃m contra.de proba.ad fi. & in c.cùm Ber
toldus,in gl.in verbo,conceſſimus. de re iudi.& per Bart.&
Bal.& alios in l. 1. C.de erro. calc.& Bal.in l.2.C.de re iud.&
in l.prolatam.in 1.col.C.de ſen.& Ant.de But.in c.excõica-
to.de reſcri.& Io.de Imo.in l.diuus. ff.de re iudi.& do. Abb.
in c.inter cæteras.de re iud.& in aliis locis ſtatim allegãdis.
* ¶Tamẽ quò ad ꝓpoſitum noſtrum vera &*magis cõis con
cluſio eſſe videtur, ꝙ ſi iudex expreſſe habeat relationẽ ad
acta,& ex actis ad q̄ habetur relatio,apparet de errore iudi-
cis in ſnĩa , talis ſnĩa ſit nulla : q̄a ſicut error expreſſus in ſnĩa
reddit eam ipſo iure nullam. l. ſi expreſſim. ff.de app.l.2.C.
quando ꝓuoca.non eſt.c.1.de re iud. ita ẽt debet reddi nul-
la ſi error deprehendatur ex actis,ad q̄ iudex in ſnĩa expreſ-
sè relationem habuit,q̄a perinde eſt,ac ſi error eſſet expreſ-
ſus in ſnĩa.ar.l.ait prætor.§.1.ff.de re iud.& l.pen. C.de ſen.q̄
ſine certa quanti.& l.inſtitutio talis.ff.de condi.inſtit.& ita
expreſsè firmat Bar.in d.l.1.C.de erro.cal. cum quo ibi tran
ſit Raph.Fulg.& ita tenet Ant. de Bu.in d.c.ab excõicato.in
2.char.de reſcri.& Ant.de But.& do.Abb.in d.c.q̃m contra.
& ibi ſentit Hoſt.de prob.& Ioan.de Imo.in l.ex diuerſo.§.ſi
iudicio.ff.ſol.mat.& in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 10.col.
ff.de verb.obli.& Io. de Imol & Romanus in l.ſi is ad quem.
ff.de acq.hær.¶Et Io. de Imol.in c.in præſentia. de renunc.
vbi declarat & ſaluat verba Ant. de But. ibi per iſtam diſtin-
ctionem.ſ.aut expreſsè ſe retulit ad acta,& tunc non valeat,
per tex.in d.c.cum Bertoldus. de re iud.ibi hoc tenet Inno.
aut ſe retulit expreſsè ad acta,& tunc ſecus : quia iudex for-
taſſe ex alio fuit motus , quod non apparet in actis.& ita et-
iam tenet do.Abb.in c.inter cæteras.de re iud.& eſt de men
te dominorum de Rota,concluſione 365.incip.Item dubi-
tatur vtrum auditor, &c. Ergo bene apparet dictam primã
ſententiam eſſe nullam,propter expreſſionem erroris,quo
caſu etiam non poteſt dici , quod potuerit validari per ali-
quem conſenſum aut approbationem per eum, adeò quod
valeat in vim ſententiæ , nec etiam alio modo.nec tunc ha-
bet locum id quod habetur in l. 2.C.communia vtriuſque
iudi.propter dictum errorem, vt ſingulariter not. Bald.in l.
error.in vlt. col.C.de iuris & fac.igno. & in l.1.C.de iuridic.
om.iud.¶Idem dico de ſecunda declaratione facta die pri-
mo menſis Septemb. in qua iudex in effectu declarat, ꝙ il-
lud teſtm̃ & eius ſcriptura habeat vim & robur publici teſta
menti, & ſecundum firmitatem, tenorem , modum & for-
mã primæ ſententiæ,&c.cùm iſta ſententia referat ſe ad pri-
mam,error qui erat in prima,cẽſetur eſſe in iſta, & redditur
nulla. l. 1.poſt prin.ff.quæ ſen.ſine appel.reſcin.& no.Bar.in
d.l.1.C.de erro.cal.cum concor.ſuprà alleg. ¶Non ob.etiã
arbitramentum emologatum à partib.cuius occaſione Am
broſius poſtea longo tp̄e poſſedit,q̄a aduertendum eſt,qđ
in dicto arbitramento ſcđm ꝙ relatum eſt,in puncto nõ di-
citur ꝙ arbiter vel arbitrator pronunciauerit illi ſcripturæ
teſtamenti eſſe fidem adhibendã , & talem eſſe legitimè ap-
probatam,ſed ſolum qđ pronunciauit d. Ambroſ.eſſe & in-
telligi debere hæredẽ vtilẽ dicti quondã Bar.ex teſtõ & ſcri
ptura teſtamenti,facta per dict.quondam Bar.& dominam
Margaritam debere habere ꝓ ſua legitima libras mille, &c.
& arbitrator ſatis diſceſſit à verbis dictæ aſſertæ ſcripturę te
ſtamenti,in qua Bart. inſtituerat hæredẽ vtilem do. Marga-
ritam & oẽs eius filios: vnde licet Ambroſius approbauerit
laudũ,& per cõſequens approbauerit ſe debere eſſe hęredẽ
vtilem ex teſtõ Bar.tamẽ quò ad alia contẽta in dicta aſſerta
ſcriptura teſtamenti, puta quò ad capitulũ ſubſtõnis factæ
in villa Sardoni non approbauit teſtm̃,nec ẽt in arbitramen
8 to aliquid de hoc dictũ eſt. ¶†Vnde non ſeq̄tur, approbaui
vnum capitulum, ergo ex tali approbatione videor appro-
baſſe omnia contenta in teſtõ inualido, attento ꝙ capitulũ
de quo in laudo.ſ ꝙ Amb.ſit hæres vtilis,eſt quid ſeparatũ à
capitulo ſubſtõnis,hoc ꝓbatur in c.Ray.& in c.Raynaldus.
de teſt.& in l.Publia.§.fi.ff.depoſi.& no.Bar.in l.Aurelius.§.
idem quæſiit.ff.de libe.leg.& Cy.& alij in l.1.C.de confeſ.&
in l.2.C.de don. ante nup. & no.in l.ſi quidem.C.de exce.&
Bal.in l.1.de eden.& in l.ſi quidẽ.C.de tranſac.in l.cum mu-
lier.ff.ſol.ma.& no.Cano.maximè Ant.de Bu.& Io.de Imo.
melius in c.bonæ.el 2.de poſt. præl. & in c. ex parte decani.
de reſcr.& Arc. in c. 1.de confeſ.in Spe.in tit depoſi.§.fi.ver.
pen.item ſnĩa non probat,niſi quantum ex ea de neceſſita-
te infertur. l. pe.cum ibi no. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.
2.C.de ord.cog.l.1.cum ibi no.C.de ord.cog.no.Bar.in l.Iu
lianus verum debitorẽ.4.col.ff.de cond.inde.¶Sed licet ex
ſnĩa arbitratoris dicatur Ambroſium eſſe hæredem vtilem
ex teſtõ Bartho. non infertur de neceſſitate ex tali declara-
tione,ꝙ poſt mortem Ambro. debeant vocari ſubſtituti ſe-
cundum diſpõnem factam in aſſerto teſtõ Bart. ¶Præterea
pſumitur ꝙ dictus Bar. mortuo Ambroſio patre ſuo ſe im-
miſcuit in bonis & hæreditate Ambroſij, & nedũ in d.l.villa
Sardoni,ſed ẽt in cæteris bonis,ergo videtur eſſe hæres Am
broſij,iuxta l. ꝓ hære. & l.gerit,cum materia.ff.de acq.hær.
¶Et per conſequens videtur approbaſſe voluntatẽ Ambro
ſij in actu teſtãdi,& adeò ꝙ nedum ea ratione repellitur Ber
tonus à villa Sardoni ꝓ ea parte , pro qua fuit Bertonus hæ-
res Ambroſij,per l.cùm à matre. C.de rei ven.& l.ſi tibi ho-
mo.§.ſi fundus.ff.de leg.1.¶Sed etiam fortaſſe videtur,ꝙ re
pellatur in totum Bertonus, quia Ambroſius teſtator putaſ
ſe videtur , qđ illa verba Sardoni,eſſent iuris proprij ipſius
Ambroſij , & ꝙ eum potuerit relinquere Philippo ac eius
filio primogenito Philippi vt fecit. hoc innuunt verba teſta
menti Ambroſij in inſtitutione facta de Philippo, iuncto c.
ſubſtitutionis factæ eidem Philippo & inueſtitura facta di-
cto Ambro.quo caſu quando teſtator putabat rem quæ per
tinebat ad vnum ex hęredibus ſuis,pertinere ad ipſum teſta
torem , & eam iure ſuo poſſe relinquere ei cui in teſtamẽto
reliquit , tamen ille hæres, ad quem relicta pertinẽt , totum
relictum tenetur adimplere , etiam ſi ipſe non ſit hæres,niſi
pro parte,vt eſt tex.no.in l.fideicommiſſa.la 1.§.ſeruum pe-
cu. ff.de fideic. libe. & not.Bart.& alij in d.l.ſi tibi homo.§.ſi
fundus. hoc tamen vltimum non pono pro cõſtanti, ſed re-
linquo iuuandum aut non iuuandum,ſecundum quod vi-
debitur conſciæ & diligentiæ eorum,qui ex coniecturis &
ꝓbationibus facti in veritate notionem melius habebunt,
q̄ ego habeam. ¶Nec prædictis obſtat quod opponebatur

contra testamentũ Ambrosij, qđ non valebat ratione prę-teritionis nepotum ex Philippo filio pmortuo, qa respon-deo, ꝙ imò intelliguntur instituti fuisse, vt patet in pe.c. te stamenti.inci.itē volo, ꝙ oĩa mea bona immobilia & mobi lia, ibi, dũ dicit æqualiter diuidantur inter ipsos filios me-
9 os, seu eorum liberos, &c. † nam verbum diuidantur tanꝗ verbum cõe ad vniuersitatem bonorum, refertur ad insti-
c tutionem c ipsorum liberorum. vt l. quoties. cum glo. C. fa mi. ercis. & ibi expresse Bal. & etiam Sal. tamen faciunt no. in l. his verbis. in prin. ff. de hære. insti. & quod habetur in l. diuus. cum simi. ff. de testa. mili. ¶ Et illa disiunctiua opera tur, vt secundum ordinem charitatis intelligantur primò vocati & instituti filij Ambrosij, & vno vel pluribus decedē te, vel decedentibus, nepotes ex eo vel eis intelligantur vo cati ad partem & locum patris sui. l. cùm pater. §. pe. de leg.
2 & no. Do. in l. Gallus. §. quidam rectè. iuncta l. cùm auus. ff. de condi. & demon. ¶ Vel etiam dato ꝙ essent pteriti, & ꝙ dicta institutio seu substitutio, facta in re certa, non con seruaretur hodie, per Aut. ex causa. C. de lib. præte. de quo p Doct. ibi & in corpore. & in l. ex facto. ff. de hære. insti. &
10 in l. filio pterito. ff. de iniust. test. † tamen clausula codicilla ris adiecta per illa verba, si non valet, vel valebit, &c. opera tur, vt succedentes ab intestato, teneãt ea quæ relicta sunt non obstante vitio pteritionis secundum veram & * com-
* munem opi. vt l. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideico. liber. & l. si patroni. §. si. secundũ vnam lect. & traditur in lo cis vulgaribus. ¶ Et hoc verum est, ēt si in testamento præ-terijt liberos, quos tunc non habebat, seu ignorabat se ha-biturũ liberos, maximè cùm in genere cogitauerit dictus Ambrosius de dictis nepotib. ex filio, qa de eis fecit mētio nē, tam in institutione facta Philippo, quàm in generali in stitutione: & quod Philippus cogitauerit, patet per illud verbũ futuri tpis, videlicet si non valet, neq; valebit, &c. me ritò cùm in genere cogitauerit, clausula codicillaris debet effectum sortiri. l. si quis, cùm nullum. §. 1. & l. ab intesta. ff. de iur. codi. facit l. qui iure militari. ff. de test. mili. ¶ Et ista
* est magis * cõis opi. quam qdem per plures rõnes compro bat Bal. & Fulg in d. l. ex causa. in 4. col. & Sal. in l. 1. ad fi. C. de posth. hær. insti. & ita ēt videtur sentire Bar. in l. q filiab. in prin. in quadam addi. ff. de le. 1. attento ꝙ illam l. intelli-git ēt in testatore, qui de posthumo non cogitauerat. & ad hoc Io. de Im. ponderat illa verba Bar. ibi. & idem tenet ēt Bal. Sali. in l. fi. C. de codicil. & Io. de Imo. in l. filio pterito. in 15. col. de iniust. test. & dicit ꝙ in hoc auderet consulere contra Bar. in l. 1. in 6. q. de iur. codicil. ¶ Et hanc opin. quo ad propositum nostrum seqtur ēt Ang. in l. 1. ff. de iur. codi cil. & Pau. de Ca. in l. 1. C. de posthu. hære. insti. & in l. sicut certi. C. de testa. mili. & in suo consi. 56. inci. præclarus & e-gregius doc. & in cons. sequen. saltem secundum eum ibi, quando testator post natiuitatem posthumi superuixit tã-to tēpore, ꝙ commodè potuisset mutare testamentum, & non mutauit, put accidit in casu nostro, qa videtur decede re velle cum prima voluntate per id quod no. gl. in l. athle-tæ. §. dat remissionē. in ver. nisi post. ff. de excu. tu. & hoc vl-timũ tenebat Ia. de Bel. in disputatione sua, quã ponit post l. 3. C. de lib. præt. ¶ Et certè si cõsiderentur verba Bar. in d. q. ff. de iur. codi. non negat Bar. quo ad casum nostrum. l. in posthumis nascituris, nõ ex testatore, sed ex filio, de cuius filijs nascituris erat spes, ꝙ clausula codicillaris tunc nõ o-peretur quo ad casum nostrum. vt patet ex no. per eum ibi in 11. q. ex qbus oĩbus resultat cõclusio, quod ēt dato, quòd Io. nõ subintrat locum primogenituræ Philippi patris sui, tamen ex testamento Ambrosij debet admitti ad villã Sar-doni, & ad alia, in qbus fuerat substitutus Philippo, nõ ob stante testamento Bar. ac sententijs, & arbitramento, & al-legato vitio pteritionis filiorum Philippi, quib. oĩbus est responsum suprà. & sic habetur ex his responsio quo ad pri ma quatuor qsita, quatenus de iure videtur mihi sustineri & respõderi posse. ¶ Quò aũt ad vltimũ dubiũ, quo qritur, an cùm Ambrosius fecerit aliqua melioramēta in ipsa villa Sardoni restituēda sub condõe p hæredē, ac ēt aliquas pos sessiones super territorio dictæ villæ acqsiuerit, an saltē po tuerit testari de talibus melioramētis & possessionibus, &
11 sic in ipsis Io. succedere debeat. † respõ. omisso multiloq o ꝙ melioramēta ipsa cedunt solo quo ad dominiũ: & sic spe ctabunt quoad dominiũ, ad illum, ad quem spectabit solũ. verum est, ꝙ hæredes illius, qui impensam melioramento rũ fecit, agere possunt p hæreditarijs portionib. ad impē-sam melioramentorũ scđm qđ habetur in l. domos. cũ dua bus vel tribus legib. seq. ff. de lega. 1. & l. sed qd si ædificaue-rit. in prin. cũ ibi no. ff. de vsufr. ¶ Nec in tales impensas cõ putabũtur fructus pcepti per Ambrosiũ, dum dixit, qa fru ctus pcepti per hæredē pendente condõe, sub qua fundus ex dispositione testatoris veniebat alteri restituēdus, non
f cõputantur in impensas, f imò ēt impensæ vltra fructus pe ti possunt: vt pbatur p no. ex gl. quã ibi Bal. & Ang. ad hoc ppositum dicunt esse notandã, & singularem. in l. emptor. in prin. ff. de rei ven. & ita illã ēt ad hoc singularē ponderãt Bal. & Im. in d. l. domos. ff. de le. 1. & sic apparet, ꝙ ius peten di impensam melioramentorũ tanꝗ actio psonalis diuidi-tur inter hæredes, p hæreditarijs portionib., possessiones verò, seu pdia, q̃ de nouo dictus Ambrosius in dicta villa ac qsijsset, debent spectare iure substitutionis factæ in testõ Ambrosij, dũmodò sint in locis descriptis in institutione facta de dicto Philippo, & quia hoc nullum habet dubi-um, non est superuacuò insistendum.

ADDITIO.

a ¶ Cùm ergo. Ambrosius in testõ reliquit villã Sardoni fi-lio suo primogenito Philippo, & post eius obitũ filio pri-mogenito eiusdem Philippi, reliqua verò bona mobilia & immobilia voluit æqualiter diuidi inter filios suos, seu eo-rum liberos: postea pdecessit Philippus relictis Ioanne pri mogenito suo, & alijs nepotibus, nouissimè decessit Am-brosius relicto filio tertio, & dictis nepotibus. decidit Ale. ꝙ d. villa spectat ad Ioannem primogenitũ Philippi ex vul gari, non obstante quodam prætenso testamento Bar. aui qui voluerat d. villam semper deuolui ad maiorem natu li berorum suorum, quia non constat, quòd sit scriptura & testamentum Bar. patris. d. Ambrosij.

b ¶ Vidisse. infrà lib. 3. consi. 76. col. 1. nu. 4.

c ¶ Contradictores. vt Ale. & omnes. d. §. ex imperfecto. An to. Rub. consil. 107.

d ¶ Valeat. latè Ale. l. 1. col. pe. C. de erro. cal. & ꝙ non sit nul la. Matt. Affli. Deci. Neapo. 28.

e ¶ Institutionem. dic contrà. vt infrà li. 2. consi. 70.

f ¶ Impensas. plenè dixi in consue. Pari. §. 1. gl. 5. nu. 78.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus non amittit feudum ipso iure, nisi per alienationem.*

2 *Pœna licet committatur ipso iure, requiritur tamen sententia declaratoria.*

3 *Superioris authoritas semper videtur excepta.*

4 *Preces principum habentur pro iussu.*

CONSILIVM CXXIII.

Omissis superfluis breuiter cõcludo ius dicto ser Petro acquisitũ ex inuestitura sua adhuc durare in personam eius. ¶ Moueor primò, quia constat, ꝙ dominus qui feudum concel sit, non potest vasallũ feudo priuare sine cul-pa vasalli. c. 1. de na. feud. ¶ Secundò, quia posito, ꝙ aliqua culpa subesset, attamen oportet primò de culpa constare, & vasallũ ipsum cã cognita priuare. est tex. in c. 1. de feu. fi-ne cul. nõ ami. ¶ Tertiò, qa vltra pdicta reqritur, ꝙ sup hoc fuerit lata snĩa, vt pbatur in c. fi. quo tpe miles. est. n. cõclu
1 sio † ꝙ pp aliquã culpã vasallus nõ priuatur feudo ipso iure,
a sed p sentētiã, a vt firmat gl. * cõiter ap, pbata in c. 1. in prin.
* in ver. iur. feud. qb. mo. feu. am. ¶ Et dicit ibi Bal. in fi. prin. ꝙ in feu. reqritur, ꝙ snĩa priuationis pcesserit, nisi culpa cõ missa sit in alienãdo, qa tũc ipso iure pdit feu. ar. no. in l. p toris. in prin. ff. de dam. infe. & ꝙ reqratur regulariter snĩa, no. Ang. & alij post eum, in l. earum. ff. de dam. infec. ¶ Pro hoc facit, qa vbi sumus in dubio, quia nõ apparet expresse q̃ pœna priuationis imponatur, semp interpretatio fit, vt in ipsa pœna priuationis imponenda, reqratur snĩa priua-
b tionis, & nõ fiat ipso iure, b vt no. gl. in c. quicũq;. in ver. in-nodetur. de hęr. in 6. gl. in c. in pœnis. p illũ tex. de re. iu. eo. li. & in c. cupiētes. §. si verò, in ver. præuentus, de electio. in

6 & plenè no.DD.in c.si diligenti.de for.comp.cum cócor. de quibus ibi.¶Et idem dicit Bald.in Auth.qui semel.circa 1.col.C.qũo & quando iudex.vbi inquit,qđ lex in dubio nõ dicitur damnare quem ipso iure,sed per sñiam iudicis.l.1.§.
2 calumniatores.ff.ad Turpil.¶† Plus dicit ibi Bal. ꝙ ét si lex disponeret aliquem priuari cã cognita priuationis,etiam si lex diceret priuari ipso iure, tamen semper requiritur priuationis sñia.arg.l.de qua re.ff.de iudiciis. sine dubio in priuatione ista requiritur causæ cognitio, vt d.c.1.de feu. sine culp.non amit. ¶Ergo non põt dici ser Petrum esse priuatũ ipso iure, cùm contra eum non fuerit ꝓcessum ad aliquam sñiam priuationis,nec ad aliquam cãę cognitionem,vt sup. dictum est, quæ causæ cognitio fieri non potuisset, eo non citato.c.inter quatuor.de maio.& obedi. l.in causæ.§.causa cognita.ff.de min.cum vulg.¶Plus circa prędicta dicit Bal. in ca.quæ in ecclesiarum. de constit.in ver.an in priuatione feudi,&c.in ver.extra,q̃ro ét ꝙ in priuatione feudi requiritur sñia.nisi quando feud.concessum esset ad tp̃s,& tempus esset finitũ,vt ibi plenè ꝓsequitur, & subdit ꝙ si vasallus intra annum & mensem nõ petierit inuestiturã à successione domini feudi,qđ successor non tenetur eum admittere,per c.1.quo tp̃e miles.& hoc si certum est feudum esse reuersum ad dominum,sed si hoc non esset certũ, tunc requiritur sñia declaratoria,& ante illum non posset alius corporaliter inuestiri.c.licet ex tunc.de pœn.in 6.& l. à diuo Pio.§.si super. de re iu.& sic apparet quod inuestit.ser Martini non põt dici canonicè facta.Ex quibus etiã infertur,ꝙ sicut prædictus Ep̃s Ioan. eos quos solenniter inuestiuisset, non posset sua inuestitura spoliare, nec ét successor eius in dignitate contrauenire põt.c.fi.ne pręla.vi.su.c.1.de sol.nã hoc seruant ét succedẽtes in imperio,vt contra contractũ à p̃decessore factum,venire nequeant.c.1.de prob.& ibi no.DD. & no.Cy. & Bal.in l.digna vox.C.de legi.& in ꝓposito nostro not.per Bal. in l.qui se patris.in 10.col. C.vnde liberi.¶Nec p̃dictis obstat si dicatur, ꝙ ex instrumento inuestituræ in persona Martini constat, ꝙ propriè ser Petrus requisitus,ꝓ parte domini epi recusauit,ꝓ tunc exercere officium de quo fuit inuestitus.quia respondetur, & primò, quia ser Petrus non fatetur id esse verum, & non est dubiũ, ꝙ illa verba narratiua facta per notarium inter reuerendissimum Ep̃m, & inter Martinum non faciunt fidem cõtra ser Petrum tunc absentem. C.res inter alios acta.per totum.& ideo dicit Andr.de Iser.in c.fin.quo tempore miles.ꝙ cautus debet esse possessor, ad quem peruenit de nouo feudum alterius vasalli qui delictum vel aliquam culpam commiserit, ꝙ debeat saluas tenere probationes & documenta, ex quibus possit constare de culpa vel de delicto vasalli,quia non staretur dicto domini, vel regis,vel principis, etiam si hoc testificaretur per literas suas, quia attestaretur in facto proprio.facit qđ habetur in c.cùm nobis. ext. de testib.& l.omnibus.C.de test. quantò minus in casu nostro,in quo nõ apparet probabile testimonium epi,sed sola assertio & narratio illius tabellionis qui dicit,de cõmissione epi requisiuisse ser Petrum,&c. ¶Secundò respõdetur ꝙ dato ꝙ de tali recusatione ser Petri constaret, non tamen per hoc sequitur,ꝙ sit priuatus si non constat ꝙ potuerit inseruire: eò quia non potest nec debet priuari feudo,vt in d. c.1.§.porrò.ver.sed nec alia,&c.in
3 tit.quæ fuit prima causa benefi.amit.† vnde videtur,ꝙ si ser Petro fuit à principe dictum,ꝙ deberet alio officio incumbere pro sua dinumeratione, cùm in qualibet dispositione semper intelligatur iusta causa reseruata superioris authoritas.c.venientes.de iureiur.l.fin.in princi.ff.de admi.tuto. ¶Accedit quod disputando concludit Io.And.in regula,in aliis.in mercu.vbi concludit,ꝙ si scholaris iurauit creditori suo,non exire districtũ Bononiæ ante solutionẽ sine ipsius licẽtia, demum iste scholaris qui erat filiusfamilias, fuit ex iusta causa reuocatus à patre in patriam: vel si erat clericus beneficiatus, fuit ex iusta causa reuocatus ab episcopo ad residentiam, an excusetur à periurio si recessit & non satisfecit:& concludit,eum excusari nisi procurasset reuocari ab episcopo vel à patre,& in qbusdam aliis causis, vt ibi plenius per eum: & per Federi. de Sen. in consil.290.aliàs 91.incip. Quæstio talis, &c.¶Et confirmantur prædicta,qa in ciuitate illa est communis opi. ꝙ laici cõiter magis consueuerunt parere principi suo seculari & tp̃ali vocanti laicũ ad aliquod munus q̃ epo, quẽ non timent vocantẽ laicũ ad exercitium alicuius officij sibi iniuncti,ad qđ laicus ipse esset ét obligatus,& sic quantum ad hoc cùm à Laicis in talibus cõiter habeatur in maiori reuerentia princeps q̃ ep̃s, videtur excusandus ser Petrus si principi paruit. arg. l. contra pupillum.§.qui ad maius.ff.de re iud.& c.cum parati. de ap.cum ibi no.& in l.incolas.C.de incolis.lib.10.¶Et ideo in ꝓposito dicit Inn. in d.c.cum parati.ꝙ si archiep̃s aliquẽ ep̃m,vel aliquem alium prælatum ad consilium vocauerit, & rex siue ante siue post reuocauerit eundem,ꝙ vocatus po
c test licitè ad regem *c* venire,& mandatum archiepi prætermittere,est enim regi honor habendus sc̃dm eum: & ita intellige iura primò allegata ibi per gl.in verbo,legatione regis,nisi sc̃dm eum archiep̃s mandaret vocato ꝙ coram ipso compareret,non obstante regis vocatione, nam tunc sc̃dm Innoc.& alios deberet potius obedire achiepo,quia potius spiritui q̃ carni obediendum est.c.solitæ.de maio. & obedi. quantò magis ergo videtur excusandus ser Petrus Laicus q principi paruit non facto sibi præcepto per ep̃m, quia non obstante vocatione principis deberet dictum officium notarius exercere.¶Nec facio differentiam, an princeps mandauerit ser Petro, ꝙ deberet exercere illud officium ad qđ
4 ipse vocauerat, an verò simpliciter de hoc rogauerit eum: † quia rogationes domini & principis præcepta sunt,vt dixit
d gl.l.1.in prin.in verbo,quemadmodũ.ff.quod iussu.& *d* Bal. in l.si mandator.C.quod cum eo.& And.de Iser. in c.si quis miles.in tit.de feudo sine culpa non amit. vnde in proposito adducunt illud quod cõiter dicitur: Est rogare Ducum species violenta iubendi. Nec circa prædicta insisto in discutiendo, an dicta concessio fuerit feudum, vel alius contractus,quia non expedit,quia etiam dato ꝙ feudum nõ esset, tamen nulla pœna priuationis imponitur, nisi vbi hoc sit ex pressè lege cautũ,vt est tex.in Auth.de nõ alie.§.cum igitur. ibi nec secundis nup.& in dubio pœna priuationis non imponitur ipso iure,sed in ꝓposito non reperitur, ꝙ aliqs præstare debẽs seruitiũ simile priuetur ipso iure officio pp non præstationem seruitij, maximè stantibus rebus prout stant. Ex quibus omnibus remanet conclusio, ꝙ duret ius dicti ser Petri,& per consequens præfertur cæteris antedictis.

ADDITIO.

a ¶Sententiam.dixi latè in consue. Pari.§.30.nu.23.q.6.
b ¶Ipso iure.Dec.l.factum.§.in pœnalibus.in prin.de reg.iu.
c ¶Regem. Ant.Cor.tract.de excel.& potest.reg.q.92.
d ¶Iussu.vbi Paulus & Oldr.q.208.Gemi.c.2.de confes.in 6. Matth.Affli.Dec.Neap.169.limita vt infrà lib.3.consi.16.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentũ quod non patrocinetur contractui enormiter lædẽti.*
2 *Statutum potest certo casu iuramentum reprobare, sed contra ea tenet Alex.nu.3.6.8.9.10.11.*
4 *Actio an sit quid mobile vel immobile.*
5 *Requisita omnia præsumuntur ex decreto iudicis.*
6 *Lex 2.C.de rescin.emp.non habet locum in donante vel sciente.*
12 *Statutum non debet intelligi de actu iurato.*
13 *Filius potest eligere certam rem pro legitima.*
14 *Cessio minoris debiti alternatiui pendet à futuro euentu.*

CONSILIVM CXXV.

VISIS & consideratis statutis de quibus suprà ¶Videtur prima consideratione dicendum dictam remissionem ex causa donationis nõ habere obstare dictæ Semproniæ, quominus ipsa possit venire contra dictum contractum, præsertim si ipsa petat absolutionem à iuramento, quæ sibi concedenda videtur de iure cõi, si non sint seruatę solennitates requisitæ de iure communi in contractu minoris, per id qđ habetur in Auth. sacramenta puberum. cum ibi nota. C.si aduer. vendi. & in c. quanuis.de pactis. in 6.¶Et in donatione no.hoc expressè Ang.in l.si quis emptionis. in princ. C.de præscrip.30.annorum.post princi.& in d.Auth.sacramenta.bene facit quod not. glo. vbiq; approbata.ꝙ DD.in

1 l. 3. §. 1. in verbo, liberationem. ff. de contra. iud. tut. ¶ † Tamen stante dicta lęsione resultante ex renunciatione quam ipsa fecit de hæreditate sororum, & de iure petendi supplementum legitimę in bonis & hęreditate paterna, videtur ꝙ iuramentum sibi non habeat obstare. ¶ Quia hoc videtur tenere Pet. de Anch. in rep. c. canonum statuta. de consti. in ver. quid dices de iure. vbi refert quod accidit casus in ciuitate Senarum, vbi erat statutum ꝙ nullus contractus finis vel quietantiæ, quæ fieret pro minore 25. ann. valeat, nisi interuenerit certa solennitas, &c. contingit quod patruus neptem habens ex fratre, tradidit illam nuptui, dans in dotem quingenta: neptis ipsa quæ minor erat, renunciauit patruo prædicto omni iuri sibi competenti in hæreditate paterna & iurauit non contrauenire, &c. quærebatur si aliquod remedium erat rescisiuum talis quietationis: & refert se consuluisse absolutionem seu relaxationē à iuramento esse concedendam: quia iuramentũ non debet esse iniquitatis vinculum. c. quanto. de iureiur. 22. q. 2. & not. in Auth. quod in eis. C. de nupt. item paria sunt inesse dolum ex re ipsa, sicut inesse ex ꝓposito. l. si quis cum aliter. de verb. obl. & l. 2. §. circa. ff. de doli except. & ideo cùm iuramentum non obliget interueniēte dolo. c. cùm contingat. de iureiur. & d. c. quamuis, debet intelligi etiam de dolo re ipsa. ¶ Pro hoc ēt allegat dominum Vincen. in ca. cùm contingat. dicentem ꝙ in casu illius c. iuramentum obligat mulierem ad obseruantiam contractus, tamen poterit mulier instare, vt iuramentum sibi relaxetur: & ita dicit Pet. de Anch. debere singulariter limitari text. in d. Auth. sacramenta. scilicet quod non procedat, quando euidenter constat adultum esse re ipsa enormissime læsum vltra dimidiam, iuxta l. 2. C. de rescind. ven. & ita etiam voluit ipse in sua disputatione in c. Laici. & in d. c. quamuis. ¶ Fortius etiã videtur voluisse Ant. de But. in d. c. cum contingat. in 4. casu principali. vbi concludit, ꝙ si quis iurauit in contractu, in quo constat ipsum fuisse deceptum, non dolo ex proposito sed re ipsa: tamen si deceptio est in magna quantitate, in qua præsumitur dolus. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. & not. glo. in l. qui testamentum. ff. de probat. siue deceptus sit maior siue minor, poterit discedere à cōtractu, & adhuc secundum eum non esset necessaria absolutio à iuramento, quia tales enor. læsiones videntur à iuramentis exceptæ. l. si libertus iurauerit. ff. de ope. libe. c. quintauallis. cum ibi no. per eum. de iureiur. item quia text. in d. l. cum contingat. excipit iuramentum dolo præstitum: ergo siue dolus interuenerit ex proposito siue re ipsa, iuramentum non debet obuiari potestati rescindendi contractum. ¶ Licet dicat quòd cautius sit ꝙ petatur absolutio à iuramento, etiam si iuratum sit non contrauenire aliqua ratione vel causa, quia ab istis verbis vt ciuili modo intelligas, tales exceptiones possunt & debent excipi. l. creditor. §. Lucius. ff. manda. & l. tres fratres. ff. de pac. hoc dicit esse verum, quando non est iuratum non contrauenire ratione enormis læsionis vel deceptionis, tunc aut dixit quòd iurabat non venire contrà ex causa enormis deceptionis, & ratione minoris ætatis, vt not. Io. And. in ca. pen. de emp. & vend. & Cy. & Bar. in l. 2. C. de rescin. ven. sed si dixit ex causa enormis deceptionis non venire contra ratione minoris ætatis, vel alia quacunque ratione, & tunc in minore valebit contractus & iuramētum, tamen putat ipse ꝙ poterit petere absolutionem à iura. in casu enormis & enormissimæ læsionis, licet secundum eum Bar. & alij in d. l. 2. C. de rescin. ven. teneant minorem non audiri. ¶ Et dicit Ant. de But. ꝙ ipse putat ēt hoc esse verum, si minor in contractu vēditionis simile adiecerit, quod omne id quod plus est, donat & donare intendit contrahenti secum, & multoties ponitur in contractu: & est ratio secundum eum, quia licet contractus sit validus & etiam iuramentum, tamen intentio contrahentis non est absq; fraude & dolo, qa contrahit nedum cum non instructo, sed cum malè actualiter consummante. ff. pro emptore. l. si quis cũ sciret. & l. si verò non remunerandi. §. adolescens. ff. manda. l. 2. C. quarum rerum act. non da. vnde cùm fraus sit ex parte recipientis, canonica iura non assistunt talibus iuramentis. ¶ Et ita dicit de facto consuluisse in vna puella quæ à quodam attinēte suo sic fuit inducta ꝙ iuraret, & dixit ꝙ istud habet æquitatē, quia talia verba apponuntur à notariis, à seipsis & aliquando sub inuolutione verborum accipiuntur talia iuramenta à minoribus, maximè fœminis quæ non intelligunt quid agant. ¶ Ex isto sequitur ꝙ dato ꝙ omnis solennitas requisita à statuto esset seruata, tamen non impedietur Sempronia petere absolutionem à iuramento & venire contra contractum quasi efficaciter non obliget talis contractus: quia contractus fuit celebratus cum minore actualiter malè consummante per superius dicta, statutum autem solum denegat beneficium restitutionis in integrum cōcessum ratione minoris ætatis: ergo non extenditur ad aliud auxilium. s. ad auxilium petendi absolutionem à iuramēto & veniendi postea contra contractum absq; restitutione in integrum, quia sublato vno remedio, clarum est quod non intelligitur esse sublatum aliud. l. suum. C. de iure del. l. 1. §. sed videndum. ff. de succes. edi. ¶ Secundò principali fundamento moueor, qa Sempronia renunciauit iuri petendi supplementum legitimæ in bonis patris, quod supplementum erat præstandum de bonis & substantia patris. l. scimus. §. repletionem. C. de inoff. test. & sic tam de bonis immobilibus quàm mobilibus. ¶ Modò sic, ius agendi quod competebat Semproniæ ad supplementum legitimæ debet censeri quid immobile, saltem habito respectu ad partem quam in rebus immobilibus consequi potuisset pro supplemento legitimæ, vnde sicut res immobiles sine certa solennitate alienari nō possunt, ita non potest cedi vel transferri actio competens ad rem immobilem, vt no. gl. & DD. in l. 1. C. si aduer. transac. & no. Dy. & Bar. l. potest pupillus. ff. de auth. tuto. facit l. si ad resoluendum. C. de prædiis mino. & ista videtur esse * cōis conclusio à doc. vbiq; approbata. ¶ Ergo cùm statutũ requirat ꝙ in venditione & alienatione bonorum immobilium minoris 18. ann. ēt requirantur solennitates requisitæ de iure cōi, & per consequens requiratur decretum prætoris cum cãæ cognitione, quæ traditur in l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eo. & plenius Spe. in tit. de emp. & vend. §. nunc dicēdum restat. ver. hoc quoq;. vbi dicit, quod res minoris debet alienari de licentia tutoris, & ob æs alienũ, aut ob euidentem vtilitatem pupilli iam cognitam; & oportet constare, ꝙ non sint res mobiles commodè vendendę, & oportet ꝙ res subhastentur, & ꝙ interponatur decretũ à prætore, vt ibi per eum, quæ seruata nō fuerunt in casu nostro, nec ēt apparet ꝙ in hoc aliter fuerit ꝓuisum per decretum illustrissimi Ducis cum regiminibus, vt statutũ disponit. ¶ Vnde attēto, quod non seruata dicta forma statuti aufert omne robur scripturæ, in qua dictum iuramentum interuenisset. nam disponit statutum ꝙ tali scripturæ, in qua est appositum iuramentum, non seruata forma à statuto & iure cōi requisita, nulla fides adhibeatur, nec etiam valeat aliqd vel illam producere posit sub pœna librarum centum, sequitur ꝙ tale iuramentũ non posit in effectu validare contractum, cùm non posit effectualiter probari per dictam
2 scripturam. ¶ † Et statutum sicut lex potest vim iuramenti reprobare. l. non dubium. C. de legi. & ibi hoc not. Bal. & in l. si quis inquilino. §. fin. & ibi per eundem. ff. de lega. 1. l. quæ sub conditione. ff. de condi. insti. habet enim lex vim apostolici quantum ad absolutionem seu remissionem iuramenti. l. adigere. §. fi. ff. de iure patro. cum gl. quæ ad hoc reputatur singularis. & hoc videtur sequi Bal. in multis locis, maximè in l. nec patronis. C. de ope. libe. l. fi. ff. qui satisd. cog. l. fin. C. de non nu. pe. facit l. omnes populi. in 8. col. ff. de iust. & iure. in c. 1. §. item sacramenta. de pace iura. fir. & in l. 2. in fi. de iud. & in Rub. ff. de iureiu. & in l. pactum. C. de colla. & in l. 2. in 8. q. C. de rescin. ven. & in d. auth. sacramenta. ibi etiam tenet Sal. per aliquas rationes. & præsertim quia non dicitur periurus qui ex iusta causa deserit sacramentum. l. fi. qui satis. cog. l. si libertus iurauerit. ff. de ope. lib. ¶ Secundò, qa iuramentum potest remitti per illum, in cuius fauorē præstitum est. c. 2. cum ibi not. de spons. c. consuluit. de vsuris. l. fin. qui & à quibus. ergo si potest remitti per pactum, debet posse remitti per statutum, quia ista videntur parificari per

notata

notata in rubr.C.de decre.decur.li.10.& ad hoc ẽt addunt
quædam alia, tamen ſatis debilia, ideo referre nõ expedit,
maximè cùm ad illa formaliter reſpõdeat Io.de Im. in re-
pe.d.c.cùm contingat.in 3.membro.de iureiu.& ita ẽt te-
nere videtur Pet.de Anc.in regul.ea,quæ.de reg.iu.in 6.&
in repeti.c.canonum ſtatuta.de conſti.vbi tranſit cum opi
nione Bal. ¶ Quinimò dato, ꝙ iuramentum ligaret, tamen
quãdo ſtatutũ in effectu improbat illud, videtur ꝙ ſaltẽ de
beat concedi abſolutio à iuramẽto, vt videtur velle Fed.de
Sen.in conſi.272.inci.in nomine Domini factũ tale eſt, ſta
tutũ ciuitatis p̄ſtare,&c.vbi voluit, ꝙ ſi ſtatutum diſponit,
ꝙ ꝓmiſsio facta eſt à filiofamiliàs, minore ſine cõſenſu pa-
tris non valeat, tamẽ ſi iurat, obligetur iuramẽto.ꝑ c. cùm
contingat.de iurei.& per d.c.quis.cũ ſi.tamen qa accipiẽs
iuramẽtũ, fecit cõtra ꝓhibitionẽ ſtatuti ciuitatis, facti ex
cã tali cũ tali ſtatuto obtẽperare debuit.8.diſ.q̃ cõtra 11.q.
3.quæ reſiſtat.cùm.n.ex p̄dicta trãſgreſsione puniri debe-
ret, non dẽt cõmodũ reportare.c.eum, qui. de p̄b. in 6.15.
q.1.ideò poterit cõpelli ad relaxationẽ iuramẽti ſcd̃m eũ.
¶ Tertiò prin.fundamẽto videtur iuuari d.Sẽpron. videli
cet ꝑ ea, quæ no.Bar.& Ang.in l.ſi qs ꝓ eo.in 3. mẽbr. prin.
ff.de fideiu.& in d.aut.ſacramẽta.& in l.2.in fi.C.ne fideiu.
do.dentur.vbi concludunt, ꝙ ſi ſtatutũ porrigit ac dirigit
verba ꝓhibitionis in pſonã minoris, nõ aũt ſimpliciter an
nullat contractũ fieri, non valet contractus factus à mino-
re nõ ſeruata ſolennitate reqſita, etiãſi iuramentũ interue
nerit, qa qlibet, qui facit cõtra p̄ceptũ legis vel ſtatuti cõdi
ti ab habente authoritatẽ, peccat mortaliter.c.2.de ma.&
obe.vbi habetur, ꝙ qui nõ obedierit principi, morte æter-
nali moriatur: ſed ita eſt, ꝙ dictum ſtatutũ dirigit ꝓhibitio
nẽ in pſona minoris, ergo Sẽpronia contrahẽns non ſerua
tis reqſitis à dicto ſtatuto, mortaliter peccauit, & per cõſe
quens iuramentũ ab eo p̄ſtitum non ligat, qa iuramẽtum
ita demũ ſeruandum eſt, ſi ſeruari poteſt ſine peccato. per
c.cùm contingat.de iurei.ſcd̃m dictã theoricã Bar.& Ang.
¶ Quarto & vltimo principali fundamento fortificantur
p̄dicta, qa dicta Sẽpronia ex cã donationis fecit dictã remiſ
ſionem & relaxationẽ dictorũ iurium: ſed ita eſt, ꝙ de iure
cõi regulariter minor non poteſt donare immobilia, & ſi-
ne decreto.l.fi.§.cùm aũt.C.ſi maior fac.alie. ſine decreto
fac.ra.hab.qa patet in decreto ſubeſſe iuſtã cãm.in d.l. ma
gis puto.§.ne paſsim.q̃ iuſta cã in donatione non põt ſub-
eſſe regulariter.ita dicit Iac.Bu.in l.1.C.ſi aduer.do.& ſub-
dit ibi Bal. ꝙ nec ẽt poteſt dari curator ad authorãdum in
donatione, vt l.ab agnato.ff.de cur.furio.& l.fi.ff.eo.tit.qa
curator dandus eſt iuſta cã, ſed non eſt aliqua iuſta cã dan-
di curatorẽ ad donandum, cùm donare ſit perdere. arg. ff.
pac.l.contra iur.§.ſi filius.ff.qd̃ vi aut clàm.l.ꝓhibere.§.pla
nè.& ff.de don.l. filiusf. ſcd̃m Bal. ¶ Propterea infert in ꝓ-
poſito, ꝙ ſi ſtatutũ diſponat, ꝙ contractus factus cum mi-
nore ſine authoritate curatoris non valeat, ẽtſi minor iura
uerit.quod tunc impoſsibile eſt, ꝙ minor cum authoritate
curatoris donet ẽt cum iuramento, qa non poteſt habere
curatorẽ ad donandũ. & ꝓpter hoc dicit, ꝙ refutationes,
quas faciunt puellæ fratribus cum authoritate curatoris,
quatenus faciunt, donationes ſint nullæ ipſo iure, ẽtſi iura
runt, ex quo ſtatutum expreſsè reprobat iuramentũ, qd̃
dicit eſſe menti tenendum: ergo cùm ſtatutum p̄dictũ diſ-
ponat, ꝙ minor non poſsit contrahere, vel alteri ſe obliga-
re, niſi cũ authoritate curatoris, & in p̄ſentia vnius docto-
ris ſuã authoritatẽ præſtan.& in p̄ſentia quatuor teſtium,
quorũ vnus ſit agnatus vel cognatus, qui iuret ſe credere
ea quæ aguntur non fieri in fraudẽ vel dãnum minoris, tũc
videtur, ꝙ aut illa authoritas curatoris non interuenit in
contractu, & contractus fuit nullus, quia non fuit ſeruata
forma ſtatuti, aut interuenit authoritas curatoris, & dicti
Doctoris, & iuramentum dicti agnati.& videtur, quòd ta-
lia requiſita à ſtatuto non poſsint adaptari ad contractum
donationis, quia non potuit ibi ſubeſſe iuſta cauſa in dona
tione, cùm ſit dilapidatio: & ſic verba ſtatuti non poſſunt
ad caſum iſtum adaptari, & per conſequens non potuit ſer
uari dicta forma in caſu iſto. & iſtud videtur eſſe id qd̃ ma-

3 gis ſtringit in caſu noſtro, &c. ¶ †Sed p̄miſsis non obſtanti
bus contrariã ſententiã de iure ꝓbabiliorẽ eſſe puto ex in
frà ſcriptis. ¶ Et primò, qa vidẽtur habere intentionẽ fun-
datã dicti filij Sẽpronij de iure cõi, qa minor expreſsè do-
nare poteſt ſine authoritate curatoris, vel alio decreto, dũ
mõ iuret, vt d.aut.ſacramẽta.cũ ibi no.& iuramentũ ſemꝑ
eſt ſeruandũ, dũmodò ſeruari poſsit ſine interitu ſalutis æ-
ternæ.d.c.ſi verò.& d.c.cùm contingat. ¶ Vnde omnis dif
ficultas principaliter conſiſtit in ſtatuto: dico igitur ſtatu-
tũ non obſtare, qa aut p̄ſupponimus, ꝙ interuenit curato-
ris authoritas, vel ꝙ ille iudex põtatẽ ſuppleuerit, & ex cer
ta ſciẽtia defectũ curatoris, vt de iure potuit.l. bonorũ. C.
qui admitti.& plenè no.in l.ſi curatorẽ habens.C.de in in-
te.reſti.mino.& ꝙ interuenerit ille agnatus, q iurauit, ꝓut
in ſtatuto, ſed obſtat, ꝙ non interuenerint ſolẽnitates req
ſitæ à iure cõi in alienatione rei immobilis.ſ. ꝙ fuerit facta
alienatio ob æs alienũ, vel ob euidentẽ vtilitatẽ, & cõſtare
dẽt, qa non extabãt res mobiles, & ſimilia, quia reſpõdetur
primò, qa illæ ſolennitates reqruntur de iure cõi in vendi-
tione ſeu alienatione, q̃ fieret titulo oneroſo, ſed in dona-
tione nõ eſt ꝓuiſum à iure, ꝙ adhibeãtur illæ ſolennitates,
imò de iure cõi p̄t fieri talis donatio, ẽt ſine decreto, qa nõ
poſſunt adaptari iuſtæ cãæ ad donationẽ: ex qb. ꝑmittitur
alienatio.l.fi.C.ſi maior fac.& no.Iac.Bu.& Bal.in d.l.2.C.
ſi aduer.do.& ſic ſtatutũ p̄dictũ in ea parte, in qua ſe refert
ad ſolẽnitates iuris cõis, non hẽt locũ in donatione, qa ver
ba ſtatuti non poſſunt adaptari, igitur nec diſpõ locũ ha-
bebit.l.4.§.toties.ff.de dã.infe.l.ita aũt.in prin.ff.de admi.
tu. ¶ Præterea & ſcd̃ò ſtatutũ, dum reqrit ſolẽnitates iuris
cõis, interuenire debere in alienatione bonorũ ĩmobiliũ,
& ꝙ aliter nõ hẽat effectũ, ne qs tali inſtrumẽto vti poſsit,
ẽtſi interuenerit iuramentũ, &c. eſt exorbitãs à iure cõi, &
correctoriũ iuris cõis, qa eſt contra diſpoſitionẽ d.aut.ſa-
cramẽta.& ꝑ cõſequẽs non debet extendi, ſed debet ꝓpriè
in caſu ſuo intelligi.l.ſi verò.§.de viro.ſol.ma.l. p̄cepimus.
C.de ap.& no.in aut.quas actiones.C.de ſacroſ.eccl.& no.
4 plenè ꝑ Bar.in l.oẽs populi.in 6.q.prin. ¶ †Sed ita eſt, ꝙ ius
agẽdi ad ſupplemẽtũ legitimæ, qd̃ cõpetebat d.Sẽproniæ,
a non dicitur eſſe qd immobile, a ſed cenſetur ipſa actio eſſe
ꝓpriè tertia ſpecies ſeparata à rebus mobilibus.& à reb.im
mobilib.l.à diuo Pio.§.in vẽditione.ff.de re iud.l.quã Tu-
beronis.§.in peculio.ff.de pec.& no.Iac.de Are.& Bar.in l.
mouẽtiũ.ff.de ver.ſig.& Cy.& Bar.in d.l.põt.& Old.in cõ-
ſi.29.inci.factũ tale eſt, dominus Rex.vbi dicit, ꝙ princeps
relinqt ſua bona diſtribuẽda in certos vſus, non veniũt pœ
næ ſibi applicãdæ, quæ nondũ exactæ erant, qa illud ius exi
gẽdi pœnas eſt genus tertiũ.l.2.§.mobiles.C. quãdo & qb.
4.pars deb.li.10.& d.§.in vẽditione.& dicit, ꝙ ita ẽt ſe hẽt
cõis vſus loquẽdi & intelligẽdi.& ita ẽt dicit Spe.& plenius
Io.de Im.in tit.de fruc.& intereſſe.§.1.ver.ſcd̃ò quæritur.cũ
ver.ſeq.& ibi Io.An.in addi.quæ incipit, aliq dicunt.& An.
de Bu.& Moder.poſt eũ plenè in c.nulli.de reb.eccl.nõ ali.
& Bal.Ang.in l.ſi conſtãte.§.fi.ſol. ma. ¶ Sed vbi opus eſſet
applicare de neceſsitate noĩa debitoris alteri extremorũ.
ſ.mobilib.& immobilib.tunc hẽt locũ d.diſtinctio, ꝙ con
ſiderari dẽt, ad qd detur actio.vnde de iure cõi eſt ꝓuiſum
dicta diſtinctione, ꝙ minor non poſsit alienare res, q̃ ſeruã
do ſeruari poſſunt ſine decreto.l.lex q̃ tutores.C. de admi.
tu. ¶ Ecce ſi pupillus vult cedere actionẽ, reqritur decretũ
ſi actio illa cõpetebat ad rẽ, q̃ ſeruãdo ſeruari poterat, puta
ad rẽ immobilẽ, ſecus ſi cõpetebat ad rẽ, q̃ ſeruando ſerua
ri non põt, per no.in l.1.C.ſi aduer.tranſac.cum ſimi.ita di-
ſtinguunt Doc.in d.locis, & maximè Bar.in d.l.põt.& Ang.
in l.1.§.fuit q̃ſitum.ff.ad Treb. ¶ Sed in caſu dicti ſtatuti nõ
eſt neceſſe applicare actiones ad mobilia vel ĩmobilia, ſed
ꝑ ſe ſtare poſſunt, qa ſtatutũ excipit alienationẽ bonorum
ĩmobiliũ, in qua vult interuenire ſolennitates iuris cõis vl
tra alias ſolennitates reqſitas à ſtatuto, etiãſi interuenerit
iuramentum.& ſic ſeqtur, ꝙ actiones non ſunt cõprehen-
ſæ in illa exceptione, ſed remanent in ſupiori generali diſ-
poſitione ſtatuti, in qua non eſt ꝓuiſum, ꝙ vltra ſolennita-
tes ſtatuti reqrantur ſolennitates iuris cõis. ¶ Alia eſt re-
ſponſio,

sponsio quæ dari potest ad ostendendum, ꝙ illud ius agēdi ad supplementum non debet iudicari quid immobile, vt
5 ꝓbabo in fi. præsentis consilij, in vltimo dubio. ¶ †Tertiò posset etiam responderi, ꝙ attento quod interuenerit decretum iudicis, præsumitur ꝙ interuenerint ea, quę de iure reqrebantur, vt no. Spe. in ti. de empt. & ven. §. nunc dicē dū restat. ver. & breuiter scias, &c. & Bal. in l. cùm hi. §. si prętor. ff. de transact. & in l. non aliter. ff. de adopt. & in l. quæcunq;. C. de bo. quæ li. & in l. fi. C. de prædijs mi. & in c. 1. in prin. 6. col. in tit. qui feu. da. poss. & in l. quæcunq;. §. fi. ff. de iudi. & Bal. in addi. Spe. in ti. de appel. in 15. col. & Io. de Im. in l. si quis cùm aliter. ad fi. ff. de verb. obli. bene facit l. 1. C. de præd. cur. li. 10. l. 2. de offi. ciui. iud. & in c. accepimus. in ver. non credimus. de ætate & quali. & ita consueui tenere
b legendo. l. sciēdū b de ver. ob. vbi respondeo ad aliqua quæ in contrariū adducuntur. ¶ Aut non interuenit in d. cōtractu authoritas curatoris reqsita. & est casus magis dubius. sed adhuc dico valere cōtractum, ꝑpter iuramētū, ꝑ ea, quę habētur in d. auth. sacramenta. & in d. c. cùm contingat. & iudices seculares tenentur ēt seruari facere dictū iuramētum. c. licet mulieres. de iurei. in 6. ¶ Quia dictum statutū non potuit vim dicti iuramēti tollere, ꝑ ea quæ not. Bar. in l. omnes populi. in 3. q. prin. ff. de iusti. & iur. vbi concludit,
6 †ꝙ non valet statutum disponens, ꝙ contractus minorum non valeat sine consensu ꝓpinquorum, ētsi interuenerit iuramentum, quia spectat ad ecclesiam. c. venerabilem. de ele. c. fi. de fo. cōpe. li. 6. & per consequens statutum laicorum non potest hoc disponere. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. facit qđ habetur in c. 1. de ordi. cogn. ¶ Item, quia tale statutum induceret peccatum, qa causa, ꝑpter quā moti sunt statuentes, non excludit peccatum piurij, ideo non valet statutum. ar. l. pactum. C. de collatio. & l. 1. §. ēt cùm lex. C. de rei vxo. actio. iuncta l. non dubiū. C. de legi. & iuncto d. c. q̄uis. & d. c. cùm contingat. ¶ Et iuramētum est de iure diuino. c. & si Christus. de iureiu. qa scriptū est, reddite iuramēta vestra Deo. & contra ius diuinum nō videtur posse fieri statutum ꝑ seculares, vt probatur in d. l. non dubiū. & in d. l. pactum. & in d. c. q̄uis. ¶ Et si statutum valeret, aperiret viam periurijs, ꝙ esse non debet. l. 1. C. si aduersus vend. l. 2. C. de indi. vidui. ¶ Istam opinionem ēt firmat Raynerius de Forliuio, in l. omnes populi. præallegata. vbi etiā dixit plus, videlicet ꝙ non valeat dictum statutum, etiamsi diceret, ꝙ iuramentum præsumatur extortum per metum vel dolum: & in hoc discrepant Bar. & Rayne. Sed quis eorum melius loquatur, non pertinet ad ꝑsentem consultationem. ¶ Et etiā istam opinionē tenuit Bar. in consi. incipiente, pœnam contrahentib. iurantibus. istam opinionē etiam tenet An. in l. de qbus ff. de leg. aliàs est in l. 1. ff. de cōsti. principum. ¶ Idem tenet Ant. de But. d. c. cùm contingat. in ver. tertius etiam. qa disponere sup iuramento non spectat ad leges ciuiles, vel ad seculares. allegat no. ꝑ Host. in c. quemadmodum. eo. ti. & qa cùm iuramentum principaliter dirigatur in Deum. c. debitores. & c. & si Christus. eo. ti. non sunt subiecta legi, maximè ciuili. allegat c. licet. de reg. iur. & id quod no. in c. cùm esses. & in c. relatum. de test. ¶ Idem dicit si statutum imponeret pœnam veniētib. ad tales contractus iuratos, ne illud quod directa via fieri non potest, fieret per indirectum. c. quanto. de priui. & in regu. cùm quid vna. Nec obs. scđm eum, ꝙ legis resistentia impediat naturalem obligationem. l. cùm lex. ff. de fideiussor. l. non sortem. §. 1. de condi. inde. eadē ratione debet impedire vim iuramenti, cùm inter simplicem loquelā & iuramentum non sit differentia. 22. q. 5. iuramenti. qa respondet ipse, ꝙ illud esset verum, quādo illa prohibitio nō concerneret ius diuinum, vel quando lex vel statutum ꝓhibet vsuras. ¶ Item licet legis resistentia possit infringere naturalem obligationem, inquantum obligatur parti, & etiam iuramentalem quo ad secundariam obligationem, quæ dirigitur in partem, non tamen infringit, nec infringere potest obligationem iuramenti, inquantum principaliter dirigitur in Deum, nec in hoc tunc sunt paria simplex loquela & iuramentum, quia iuramentū principaliter dirigitur in Deum, &c. & ꝑsequere, ꝓut in cons. suprà 252. posito sub rub. an statutum laicorum disponens super iuramento valeat, &c. vbi sunt omnia ad literam quæ sunt hîc, & vide vsq; ad ver. non obstat quod quartò adducebatur, &c. ibi positum. ¶ Restat respondere ad tria fundamenta adducta pro parte contraria, scilicet ad primum, secundum, & tertium. ¶ Non ob. igitur primum, s. ꝙ possit peti absolutio à iuramento, vt videtur velle Pet. de Anch. & Ant. de But. in locis supr. alle. circa primum fundamentū. qa respondeo, ꝙ ipsi loquuntur, quando minor vel maior ignorans fuit deceptus in contractu, vt qa in contractu venditionis vel similis contractus deceptus fuit vltra dimidiā iusti precij. vel quia est causa onerosa, minor renunciauit successioni paternę, puta ꝑ aliquo recepto, nam si læsus est vltra dimidiam, potest petere absolutionem à iuramento, & venire contra cōtractum per remedium l. 2. de rescin. ven. duplici ratione.
7 † primò, quia illud remedium nō habet locum in eo q fuit
c sciens, c vt not. Pe. Cy. Bar. & Bal. in d. l. 2. ¶ Scientia autem Semproniæ constat ex instrumento prædicto. secundò, qa illud remedium non habet locum in donatione, nisi quando apparet, ꝙ donans potuisset donare modicum, & donatio cōprehenderet plus in dimidio & vltrà, vt not. Bar. & alij in d. l. 2. in ver. quid si dictum est in instrumento, & illud quod plus est, dedit & donauit, &c. & in l. si qs cùm aliter. de ver. ob. ¶ Et idem Bal. in d. l. 2. in 7. q. vbi etiam dixit, ꝙ cautela est, ꝙ in instrumento venditionis dicatur, quòd ex certa sciētia dedit & donauit, &c. quia tunc cessat remediū rescindendi. & ita etiam not. Bar. in l. sed si quis. §. fin. & ibi ēt Bal. ff. si quis cau. & in l. fi. §. idem quęsijt. per Bar. ff. de cōdi. indebi. & in l. si dari. ff. de ver. obl. & Bal. in l. mater. in 3. col. C. de rei ven. & in rubr. C. de confes. vnde scienti & volenti non infertur dolus nec deceptio. l. cùm donationis. C. de transactio. l. fi. in fi. C. de act. emp. ¶ Et si diceretur, ꝙ dato ꝙ esset obtenta absolutio à iuramento, non competit restitutio in integrum. ad hoc respondetur primò, ꝙ si Sēpronia excessit ætatē 25. annorum frustrà tractatur de restitutione in integrum. l. fi. C. de tempo. in integ. resti. pet.
8 †secundò dato ꝙ non excessit illam ætatem, dico ꝙ in contractu donationis iure non potest peti restitutio in integr. quę intelligitur esse sublata ꝑpter iuramentum, etiā absq; alia certioratione beneficij. per tex. in d. auth. sacramenta.
* secundum cōem * opi. Doct. ibi, & no. do. in l. sciendum. ff. de verb. ob. & in d. l. 2. & in l. si duo patroni. §. idem Iulia. de iureiu. & Arc. & Io. An. in d. c. q̄uis. per illum tex. & ꝓbatur in c. ex rescripto. & ibi gl. & Do. de iureiu. ¶ Et dicit expresse Ange. in d. l. si quis pro eo. & in d. Auth. sacramen. & etiā in casu. d. c. cùm contingat. in 29. char. in ver. item aduerte inquantum. d. auth. & cætera. vbi concludit, ꝙ si minor ꝓhibetur statuto contrahere sine certa solennitate, ꝙ si interuenerit deceptio intra dimidiam, & tunc nullum habet remedium minor, quia licitum est contrahentibus se adinuicem taliter decipere. l. in causæ. §. penul. ff. de min. & pro hoc dicit esse in ꝓposito casum in d. auth. sacramenta. aut deceptio erat vltra dimidiam, & tunc sequeretur, an habet locum remedium d. l. 2. sed non est tractandum hîc perrationes quas dixi suprà. ¶ Et ꝙ in casu d. Auth. sacramenta, nō habeat locū absolutio à iuramēto, firmat etiā expressè Io. de Imo. in d. c. cùm contingat. in 4. membro circa 3. co. licet secundum eundem ibi in fi. quinti membri fortè posset ꝓcedere, ꝙ pupilla doli capax posset absolutionem impetrare, vt ibi per eum d. Abb. in d. c. cùm contingat. in antepenul. char. ꝙ in casu. d. auth. sacramenta. non possit peti absolutio à iuramento, vbi non interuenerit dolus: & ibi etiam reprehendit opin. Fede. in cons. 272. suprà allegato. ¶ Nec ob. ꝙ iuramentum non debet esse iniquitatis vinculum, & ꝙ debet habere tres comites, &c. quia respondeo ꝓut ēt dicit Im. in d. c. cùm contingat. in fi. primi membri.
9 †scilicet ꝙ iuramentum debet habere iustitiam, dummodò non contineat quid turpe, vel non tendat ad obseruantiam peccati, aliàs sequeretur, ꝙ cùm iniquum sit valere alienationē fundi dotalis, quoniam contingit mulierem effici indotatam, l. 1. §. & cùm lex. C. de rei vxo. actio. non deberet

beret iuramentum interpositum sup tali obligatione obligare, qđ est contra c. licet. cum si. nec tunc mulier à tali iurō pôt obtinere absolutionem, q̄uis indotata vel læsa sit enormiter, scđm Arc. in c. q̄uis. per illū tex. in ver. omnimodo. & Bal. in l. fi. ff. qui satisd. cog. & in l. cùm vir. in 16. col. ff. de vsuc. & in l. q̄ntauallis. in pen. char. de iureiu. ¶ Non ob. ꝙ dolus re ipsa, & dolus ex ꝓposito æquiparentur, quia respondetur primò, ꝙ scienti & volenti non infertur dolus, vt dixi: sed Sempronia fuit sciens & volens, vt apparet in instrumento, ergo, &c. quia ad hoc respondet Io. de Im. in d. l. quintauallis. in pen. char. & in d. c. cùm contingat. in 32.
d char. in 3. membr. ꝙ imò *d* non æq̄parentur per oīa, patet, quia pro dolo ex ꝓposito in contractu stricti iuris datur actio de dolo, sed vbi est dolus re ipsa, non datur, nisi exceptio. l. si quis cùm aliter. cum ibi no. ff. de ver. ob. secūdum eum. vnde dicit ipse, ꝙ tex. in d. c. q̄uis. & in d. c. cùm cōtingat. in ver. dolo. intelliguntur de dolo ex ꝓposito, & nō re ipsa tantùm, aliàs illa iura essent imposita verbis, & nō reb. si pp læsionē re ipsa de qua loq̄mur, posset peti absolutio à iuramento, qđ non est dicendū. l. 2. in fi. C. cōia de leg. c. cōmissa. de ele. in 6. ¶ Et ideò dicit Io. de Im. ꝙ opi. Anto. de But. in d. c. cùm contingat. in 4. casu. & Pe. de Anc. in d. c. canonū statuta, non ꝓcedunt, inquantum volūt, ꝙ deceptus vltra dimidiā possit non obstāte iuramēto intentare remedium d. l. 2 petendo primò absolutionē à iuramento, quia
* scđm Io. de Im.* cōis opi. gl. in d. l. 2. & in d. c. pe. de emp. & ven. est contra eos, aliàs. n. sequeretur, ꝙ iuramentū nihil operaretur in casu d. l. qđ non est dicendū scđm eum. ar. l. si quādo. in prin. de le. 1. ¶ Nec ob. no. in d. l. si libertus. de ope. lib. cum sim. vbi non obstāte iuramento pōt qs propter læsionē venire contra, quia ibi loq̄tur, quando qs læditur per arbitratorē, ēt per tertiū: sed in casu nostro qs læditur ex suo cōtractu īmediè: ideò hoc casu dēt sibi facilius præiudicare, vt patet in l. vnde si Nerua. cum l. seq. ff. pro socio. ¶ Benefaciunt no. per Io. de Im. & Rom. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. ob. & in l. q superstì. de acq. hære. & Io. de Im. & Do. de sanct. Ge. in d. c. q̄uis. vbi concludunt, ꝙ dispositio d. c. q̄uis. habet locū ēt, quādo filię renunciāti cum iurō nihil datū esset pro dote, per rōnem expressam in d. c. q̄uis. s. qa iuramentū pōt seruari sine interitu salutis æ-
10 ternæ. ¶ † Nam vbi agitur de fauore animæ, puta de vitādo periurio, & in correctorijs fit extensio ex identitate rōnis, vt colligitur ex no. per glo. & Bar. in sæpius allegata aut. sacramenta. & Ant. de But. in c. si. circa antepe. char. de consue. vbi pro hoc allegat not. per gl. in l. omnes. in ver. passionis. C. de ferijs. ¶ Et ideo non mirandum, si plures Doctores noluerunt se subscribere d. consi. Pet. de Anc. ꝓut ipsemet refert in c. q̄uis. ¶ Et expressè dicit Ioa. de Imo. in d. c. q̄uis. ꝙ si puella renunciauit pro quingentis patrimonio valenti quinq; millia patruo suo, non audietur volens petere absolutionem à iuramento, & venire contra renunciationem, si ipsa erat doli capax, prout esse præsumitur, cùm est ꝓxima pubertati. l. pupillū. ff. de reg. iur. l. impuberem. cum ibi no. ff. de fal. si talis puella sciebat valorem patrimonij, & sibi scienti non infertur dolus, vt dixi. & qa iuramentum est potius seruandum, quia plus est de p̄iudicio animę quàm corporis curandum. ar. c. ꝑcipimus. 12. qu. 1. & ita tenet Io. de Im. & Dom. in c. q̄uis. sed dicta Sempronia habebat scientiam p̄dictorum, & valoris, vt patet in instrumento, ergo patet, ꝙ in aliquo non habet obstare opin. Pet. de Anc. & d. auth. quia loquuntur in eo, qui deceptus erat, & ignorabat. ¶ Nec obstat, ꝙ contrahens cū tali minore non videtur esse sine dolo, quia contrahit cum eo, qui actualiter malè consumit, vt in d. l. si verò non remunerandi. §. si adolescens cum simi. vbi non obligatur luxuriosus minoris, si mandauit Titio, vt fideiubeat pro meretrice, cui donare volebat, qa respondeo, ꝙ ibi erat causa turpis. ¶ Præterea ibi non interueniebat iuramentum, nam vbi minor expressè donat cum iuramento, validatur cōtractus, & tenetur ad obseruantiam iuramenti, vt sæpè dictū est, & tamen ille, q recipit talem donationem, si diceretur dolo facere, non obligaret iurantem. vt dict. cap. quamuis. ¶ Vnde dato, ꝙ in casu dicti §. si adolescens. diceremus, ꝙ concedi deberet absolutio à iuramento, si p̄stitum fuisset contrahendo cum minore, qui in turpem causam cōsumptus erat, videtur secum contrahens participare in delicto. ar. c. si concubinæ. de senten. excommu. tamen non sequitur, ꝙ extra illum casum, quando minor donat cū iuramento. ¶ Et ita contra opi. & rationes Ant. de But. firmat manifestè Io. de Im. in d. c. cùm contingat. in 3. mēbr. & ita etiā tenet ibi do. Abbas, quando apparet, ꝙ contrahens voluerit verè donare. ¶ Nec obstat, ꝙ notarius istas clausulas apponat à seipso, qa dico, ꝙ vbi hoc constaret, ꝙ aliud esset, sed in dubio præsumitur ratione officij pro notario & instrumento, ꝙ contineat veritatem. l. cum precibus. C. de prob. c. ad audientiam. de p̄scrip. sed bene posset esse, ꝙ in instrumento venditionis apponatur de consuetudine illa clausula, scilicet illud, quod plus valet, dedit & donauit, quia in contractu isto, in quo exceptis quibusdam legatis fit principaliter donatio, non videtur de consuetudine seruari, ꝙ notarij à se illud apponant, nec conuenit rationi, & communis stylus ex his quę vidi, non ita se habet. ¶ Non ob. tertium principale fundamentum, scilicet quòd statutum dirigat prohibitionem in personam minoris, non seruata solennitate, ergo non valet contractus, si iuramentum interuenerit, per not. per Bar. in dict. l. si quis pro eo. in 3. membro. quia respondeo, ꝙ cùm interuenerit authoritas curatoris, vel iudicis supplētis defectū curatoris, cessat ar. quia fuerunt seruatæ solennitates req̄sitæ à iure cōi in alienatione rerum immobiliū, quia vt ꝓbaui suprà, illud non vendicat sibi locum in renunciatione iurium & actionum, quæ est tertia species. si aūt non interuenisset illa authoritas curatoris, & tunc dico, ꝙ opi. Bart. in hoc * cōiter est dānata, *
vt concludit do. Ant. Io. de Lign. Io. de Imol. & do. Abbas. in d. c. cùm contingat. & Salic. Fulg. in d. auth. sacramenta. & Raph. Cu. in d. l. si quis pro eo. & Paul. de Cast. qui refert se in hoc pluries consuluisse contra Bar. ¶ Et hoc probant p plura iura & rōnes, quas referre ꝓlixum esset, & quia in superiori ar. oportuit me parumper breuitatis terminos contra morē meum excedere: ideò sum contentus me referre ad rationes allegatas per p̄fatos Doct. & ita anno prę terito consului, & vbi oporteat exhibeo illud consilium. ¶ Non ob. vltimū fundamentum de his q̄ not. Do. maximè Bal. in l. 1. C. si aduer. don. quia respondeo, ꝙ illa decisio est fundata in opi. quā ipse Bal. vbiq; seq̄tur, s. ꝙ statutū posset in effectu tollere vires iuramenti. q̄ opi. cōiter reprehenditur, vt fuit ostensum suprà ¶ Vel secundò respondeo, ꝙ licet Bal. dicat, ꝙ contractus non teneat, tamē non dicit Bal. ꝙ teneatur iurans ad obseruantiam iuramenti, vt dixi suprà, maximè dum retuli opi. Io. de Im. in c. cùm contingat. in 3. membro. ¶ Posset & tertiò responderi, ꝙ illud posset fortè ꝓcedere in mera & simplici donatione, sed nō in donatione, q̄ habet causam, prout habuit præsens donatio, vt patet ex dicto instrumento in appositione pacti de alendo dictam Sēproniam. nam in simili videmus, ꝙ licet platus ecclesiæ non possit purè & simpliciter donare. c. 1. de don. tamen ob cām don. potest c. relatum. el 2. de test. in §. licet. & plenè p Io. An. in addi, Spe. in ti de reb. eccle. non alie. in Rubr. ¶ Venio ad tertiū principale dubium, an stante statuto sub Rubr. de do. &c. si non fuit seruata forma in d. statuto specificata, valeat donatio, & omissis argumentis ad partes conclusiuè dico donationem p̄dictā valere non obstante statuto, qa statutum excipit donationes, ex qb. nulla rei corporalis traditio vera vel ficta sequatur, vel quasi, sed Sēpronia nulla occasione dictę donationis fecit traditionem vel quasi traditionē alicuius rei corporalis, sed sic retinet incorporalia, quia iura dicūtur incorporalia, q̄uis cōpetant ad res corporales. l. 1. §. q̄dā. ff. de rę. diui. & Insti. de re. corp. in qb. ēt cadit traditio corporalis, vt no. glo. & Do. in l. 3. in prin. in verb. not. suprà de acq. poss. Item statutum prædictum excipit donationes improprias, sed donatio ista fuit ob cām, seu sub modo, & veniebat resoluēda in certum casum, s. non præstitorum alimentorum, ergo nō est propriè donatio. vt dicit text. l. 1. in verb. item cùm ipse. ff. de

ff.de don.& no.per glo.& Doct.in l.Aquilius.eo.tit.1. & in l.fi.C.de iur.do.& no.Old.in cons.139.inci ad habendã aliqua lem,&c.& Io.An.in addi.Spe.in ti.de instr.edi.§. porrò.in 1.col.cum si. ¶Præterea dato, statutũ infringit donationem,vnde seruari debet iuramentũ, ẽtsi non interuenisset alia solennitas,q̃ requireretur in donatione non iurata,attento, illa solennitas reqrebatur tempore dona-

11 tionis,& non potest sicut dicimus,† per iuramentum ap

e positũ in donatione põt derogari legib.insinuationẽ e requirentibus:vt firmat Io.And.in add.Spe.in d.§.porrò.super ver.item no.& alij quos plenè refert & seqtur Io.de Im. in d.c.cùm contingat.in 17.membro.& ita consului isto anno apud ciuitatem Senarum, cum qbusdam excellentissimis viris,qui etiam consuluerunt, tales solennitates intelliguntur esse inductæ in fauorem donãtium,vt ꝓbatur maximè ex no.per Bar.in l.cunctos populos.in 6.qu.C.de sum.trin. fuerunt indictæ illæ solennitates, ne donantes deciperentur:ergo per suum iuramentũ potest derogari illis ꝓhibitionibus factis in eorũ fauorẽ,vt patet in d.c.cùm

12 contingat.& in d.auth.sacramenta. ¶†Pro hoc ẽt bene facit,quia statutũ simpliciter loquens,nõ debet intelligi de

f donatione iurata,f vt ꝓbat Ioan.de Imo.in d.ca.cùm contingat.in 3.membro.in ver. nunc pro declaratione materiæ,an per statutum possit ꝓhibere,&c.quia statutũ debet interpretari secundũ ius cõe.l.2.C. de noxal. c. cùm dilectus.de consu.sed de iure cõi semper potentius cooperatur actus iuratus, quàm non iuratus. l. cùm pater.§.filius matrem.ff.de leg.2.& in l.2.§.cùm lex.C.de rei vxor.& in l. pactum.C.de collat.iunct.d.§.cùm contingat.& d.c. quãuis. ¶Confirmo per no.per glo.sing.in c.cùm non deceat. de elect.in 6.in gl.fin.per quam dicit Ang.in l.1.§.quæ honorandæ.ff.quarũ rerum actio non datur. licet Papa vel Imperator casset consuetudines vel statuta,non intelligitur cassare statuta à iuramento confirmata. & seqtur hoc Lapus,Abb.& Io.And.in nouell.d.c.cùm non deceat. pro quo allegant c.1.de consti.in 6.& in c.cum aliquibus.de rescri.eo.li.& c.qa sæpè.de elect.in 6.& idem no.Io. Andr.in c.1.de filijs presby.in 6.in nouel.& Ioan.de Imo.in c.dilecto.de præb.& in Cle.dudũ.de sepul. & dom. Abb. in d.c. 1.de his,quæ fiunt à maio.par.cap.& decisi.dict.glos.bene ꝓbatur per tex.in c.constitutus. de rescript.& per no. per Imo.in c.inter.de renun.& no.Cy.& Sali.in l.fi.C. si cõtra ius vel vtil.publ. ¶Quò ad vltimum videlicet circa statutũ de gabella soluenda non puto insistendum,tum qa hîc nõ fuit cessio iurium rerum immobilium,nisi quatenus ꝓ rata capere poterat supplementum legitimæ, vt dictum est in primo dubio,tum etiam,quia statutum mihi transmissum non inualidat ipso iure contractũ,si non est soluta gabella.quò fit, posito, esset soluenda gabella, solui posset quandocunq;,& contractus firmus manebit : ita dicit Bart.& Sal.in l.vniuersa.per illum tex.cum ibi no.de preç. Impe.offe.præterea supplementum legitimę poterat eligi per Semproniũ in certis rebus immobilib. mediocribus, arbitrio boni viri:vt not.Iac.de Bel.in Auth. de testi. & ea, quæ parit.in prin.in 3.q.per tex.in §.quamobrem.in eo.ti.

13 ¶†Nam cùm filius in legitima dicatur creditor,potest eli-

g gere g legitimã in ea re,quæ sibi videbitur,vt ꝓbat Iac. de Are.& Cy.in Auth.res quæ.in fin.C.commu. de leg. & in l. Marcell.§.res quæ.& ibi Io.de Imo.in l.fi.ad Trebel.& Bal. in l.filium.in 14.col.quod hîc facere potest,dummodò mediocrem eligat,vt ibi per eum.& do.Bal.post Iac.But. in l. 1.C.fami.ercis.& tenet hoc Old.in cons.107.inci. cùm ius municipale.& fatetur Bart.in d.§.res quæ.quod in qua re debeat deduci legitima,est in arbitrio iudicis.ar.l. nõ amplius.cum l.seq.de leg.1.& l.2.C. quando & quibus quarta pars debetur.lib.10.& ita not.Bar.in l.suus quoq;.in fi. in prin.ff.de hær.inst.& hoc tenet Io.And.in c. Ray.de testa. ¶Ergo cùm in d.patrimonio extarent res mobiles & immobiles,non potest dici, d.donatio & renunciatio iuris petendi supplemẽtum legitimæ,dicatur præcisè in aliqua parte respicere immobilia. ¶Hoc ꝓbatur l.si sic.§.si quis i-

h ta.cum his,quæ ibi no.Bar.b in fi.ff.de leg.1.vbi dicit sic de

14 facto consuluisse, si minor habebat aliquam actionẽ cõtra aliquem ad fundum vel ad centum alternatiuè, & cessit actionem suam sine decreto p̃toris,ꝓut de iure requirebatur in alienatione immobilium,vel in cessione actionũ cõpetentium ad res immobiles,vtrùm in casu prædicto dicta cessio erit nulla,quasi videatur cessisse actionem competẽtem ad fundũ,& sic ad rem immobilem, & cùm debitor habeat electionem soluere cẽtum vel fundum, si eligat fundum,tunc ꝓpter declarationem factam ex futuro euẽtu erit nulla,quia illud quod fuit electum,videtur à principio fuisse in cessione deductum:ita etiam tenet ibi Ange. ergo,cùm non apparet, filia arbitrio boni viri fuisset electura magis res mobiles quàm immobiles,non potest dici cessionem esse nullã,eò,quia non est soluta gabella de cessione aut donatione iurium rerum immobilium.

ADDITIO.

a ¶Immobile. imò,vt per d.And.Tiraq.in cons.Pi&a.titu des retraictz.§.1.gl.7.

b ¶L.sciendum.col.67.adde.Fab.de Monte san.Saui.tra.de emp.& ven.q.5.prin.col.28.& q.8.prin.q.5.Ias.l.pacta nouissima.col.2.C.de pact.c.1.col.2.in vsib.feu.consi.55.lib. 1.Pantha.rep.l.2.col.24.C.de rescin.vend.Dec.l.de alimentis.nu.9.C.de transf.in Ru.C.qui admi.c. quoniam contra falsam.co.49.de ꝓb.consi.43.col.3.Imo.consi.98.cum se. Gui.Pap.consi.23.col.5.Cur.senior.consi.43.col.3.Corn. consi.71.lib.3.latius consi.109.eo.li.Alex.infrà consi.103. colu.2.lib.2.consi.vide co.1.lib.5.

c ¶Sciens.Deci.consi.583.

d ¶Imò suprà consi.13.nu.20.

e ¶Insinuationem.suprà consi.4.nu.10.

f ¶Iurata.suprà consi.27.num.8.

g ¶Eligere.dic vt notaui.infrà lib.4.ad consi.134.

h ¶Bart. cum quo transit ibi Alex.& expresè Ias.

CONSILIVM CXXVI.

Lege.suprà eodem consi.85.quod hîc duplabatur.

CONSILIVM CXXVII.

Vide.infrà lib.4.consi.15.vbi habetur.

SVMMARIVM.

1 *Supplementum legitimæ per statutum prohibita potest peti in bonis alibi sitis.*

2 *Statutũ disponens de successione,nullo modo extenditur extra locum,secus si disponat de solennitate actus.*

3 *Statutum excludens fœminas vel alios ob primogenitum odiosum est.*

4 *Tutoris datio an extendatur ad aliud territorium.*

5 *Supplementum legitimæ quaudiu peti potest.*

6 *Appellatione filiorum non veniunt nepotes in contractibus.*

7 *Emphyteusis recepta pro se & filijs non transit ad legitimatos, sed bene transit ad filiam in re certa institutam.nu.8.*

CONSILIVM CXXVIII.

Onsideratis verbis instrumenti concessionis factæ ab eccle. dicto Pio pro se & suis filijs & hæredibus masculis & fœminis, & etiam testamenti dicti Pij,& verbis statuti ciuitatis Imolæ sub rubr. filia sit contenta relictis sibi in testamento,& sub rubr. de successionibus ab intestato. ¶Super primo dubio,quo quæritur,an dicta domina Andræa,& domina Francisca petere possint supplementum legitimæ in bonis dicti Pij,saltem positis extra ciuitatem, & districtum dictæ ciuitatis Imolæ,vt in locis non subditis statutis dictæ ciuitatis. ¶In quo prætermissis non necessa-

1 rijs argumentis ad partes† dico, saltem quo ad bona existentia in locis non suppositis dictis statuto ciuitatis,puto supplementum legitimæ peti posse ꝓ rata dictorum bo-

a norum, a quia de iure communi pater,si dat aut relinquat aliquid filio vel filiæ minus legitima,licet iubeat ipsum vel ipsam esse tacitam & contentam,& quod plus petere non possit,tamen petere potest supplementum vsq; ad integrã legitimam,vt in §.cæterum.in auth.vt cùm de app.cogn.& l.omnimodò.C.de inof.testa.& in l.si non mortis.in prin. ff.eod.ti.& omnis prouisio testatoris in contrarium facta non tenet,vt no.Bar.in l.1.C.de his,quæ pœnæ noïe. ¶Nec obstant

obstant statuta prædicta excludentia fœminas dotatas, qa
respondeo, ꝙ illa statuta non porrigunt effectum suum ad
bona, quæ sunt extra territoriũ: ita dicit Bart. in l. cunctos
populos. C. de sum. trin. in ver. 6. videndũ est, an statuta vel
consuetudines porrigant effectũ suum extra territorium,
&c. qa scđm eũ talia statuta sunt odiosa, & iniqtatẽ sapiunt.
l. maximũ vitium. C. de lib. præte. & l. inter filios. C. fam. er
cis. & ibi Bal. ¶ Et tales dispõnes odiosę non sortiuntur ef-
fectum in locis, in qb. non seruantur statuta disponentis, ꝑ
l. ex ea. ff. de postulan. & in c. si sententia. §. 1. de sen. exc. in 6.
¶ Et idem in effectu tenet ẽt Bal. in l. 2. in 5. col. quæ sit lon.
consue. & plenius in d. l. cunctos populos. in 16. col. vbi di-
cit, ꝙ licet sibi videatur dicendum, quòd dictum statutum
non sit odiosum principaliter, sed mixtũ ex fauore mascu-
lorum, & odio fœminarum, imò principaliter fauorabile.
l. q exceptionẽ. in prin. ff. de cõd. inde. tamen bene fatetur,
quod non extenditur ad bona, q̃ sunt extra territoriũ sta-
tuentium, & sic ad bona posita in locis nõ suppositis statu-
tis, quia contraria dispositio iuris cõis, q̃ in hoc seruatur in
dictis locis non suppositis statuto, impeditius accrescendi
in illis; quibus ex forma statuti accrescunt alia bona suppo
sita statuto excludẽti fœminas, per legem mulieri & Titio.
ff. de condi. & dem. ¶ Et cum Bar. & Bal. in hoc videtur sim
pliciter transire Pe. de Anc in c. canonum statu. de cõsti. 11.
q in ver. qd in successione, an filius possit excludi per statu
tũ, &c. Bar. ẽt in l. certũ. in prin. C. vnde leg. & in l. 2. C. q ad
libe. pue. & l. si defunctus. & l. fi. in prin. C. de suis & legit. &
in l. leg. C. de leg. hęr. fatetur dictum statutũ esse odiosum,
per d. l. maximũ. ¶ Et, ꝓ hac opi, ꝙ non comprehendãt bo-
na alibi posita, ẽt põt deduci decisio Iac. de Rauen. Gui. &
2 Cy. in d. l. cunctos. inquantũ concludunt, † ꝙ si consuetu-
do est in Anglia, ꝙ primogenitus succedat in omnibus bo
nis, in Italia verò est, ꝙ succedant omnes æqualiter: & qui-
dam habens bona in Italia, & in Anglia decedat, succedat
primogenitus in omnib. bonis Angliæ. in bonis verò Itali
cis succedent oẽs æqualiter, qa semper inspicienda est con
b suetudo loci, *b* vbi res sitæ sunt. arg. l. pupillo. ff. de tu. & cu.
datis ab his. & l. Titium. §. tutor. ff. de admi. tut. l. certa for-
ma. C. de iur. fisc. lib. 10. ¶ Hoc expressius videtur velle Bar.
in d. l. cunctos. in 7. q. in ver. sed potest dubitari de tali quæ
stione, consuetudo est in Anglia, &c. vbi quantũ ad ꝓposi-
tũ nostrum, si ille, de cuius successione agitur, esset suppo-
situs statuentibus, vt in casu nostro erat dictus Pius. tenet
Bar. cùm ꝓximè d. opi. Ia. de Are. Gui. & Cy. & subdit Bar.
ꝙ siue dicamus dictũ statutum esse odiosum ꝑsonis ab eo
exclusis, & non trahitur ad bona alibi sita, per dict. l. ex ea.
¶ Siue dicamus dictũ statutum esse permissiuũ, & tollere
obstaculũ, ne sequentes filij impediant primogenitum, &
adhuc dicendũ est, ꝙ non trahitur ad bona alibi sita per ea,
q̃ no. ipsemet Bar. in eadem 7. q. in ver: interdum verò repe
riuntur statuta ꝑmissiua tollentia obstaculum qualitatis
personæ, &c. & in ver. sed insurgit fortè dubium, &c. in qb.
locis conclusit, ꝙ statutum habilitans aliquem ad testan-
dũ vel ad capiendũ hæreditatẽ, quam aliàs capere non po-
terat, non trahetur ad bona alibi sita, ꝑ d. l. pupillo. & l. non
solum. §. qui in testõ. cũ ibi no. ff. de excu. tut. & l. cùm vnus.
§. his, qui. ff. de bon. auth. iud. pos. & per c. per venerabilẽ.
qui filij sint legi. & sequitur Pet. de Anc. in d. c. canonum. in
12. q. princ. ¶ Ergo in proposito, cùm statutum positũ sub
rubr. ꝙ filia sit contenta relicto sibi in testamento, &c. tol-
lat obstaculum, ne filia, cui aliquid in testamento relictum
sit, ĩpediat fratres vel nepotes, vel alios successores, seu hæ
reditas eis relicta ratione alicuius supplemẽti legitimæ, ꝙ
petere vellet dicta filia, non debet tale statutum extendi ad
bona alibi sita, nã & dici põt dictum statutũ habilitare te-
statorẽ ad disponẽdum, & inexpugnabiliter relinquendũ
hæreditatẽ suam, & bona fratribus dictarũ filiarum, dum-
modò filiab. aliqd relinquat: & ita ẽt habilitat illos fratres
ad succedendũ irreuocabiliter ex testõ, dũmodò testator
aliquid relinquat filię. ¶ Facit quod habetur in lege, siue §.
ex duob. cum ibi no. per Bar. in vlt. notabili. ff. de iur. patr.
¶ Licet aliud esset, quando statutũ disponeret solũ sup so-
lennitate testamenti, vt quia disponeret, ꝙ valeat testamẽ-
tum coram tribus testibus, quia tunc hæres institutus in
tali testamento bene consequi posset bona hæreditaria ali
bi posita extra locum suppositum statuto, per l. si non spe-
ciali. l. omniũ. & l. fi. C. de test. & per alia plura ad hoc alle-
gata per Guil. Cy. & Iac. But. in d. l. cunctos populos. quos
ibi sequitur Bar. circà princ. dictæ 7. qu. & Io. And. in addi.
Spec. de instr. edi. §. compendiosè. in versic. ꝙ si de consue-
* tudine & alij post Bar. magis * communiter in d. l. cunctos.
& Petr. de Anc. in d. c. canonum. in 12. q. prin. ¶ Bene facit.
l. in hac. & quod ibi no. Bal. C. de dona. & aliquid per Bald.
in auth. defuncto. ad tex. & Pet. de Anch. in consi. 155. inci.
visis & subtiliter inspectis, &c. ¶ Sed dicta statuta concer-
nunt aliud quàm testamenti solennitatem, nam dato et-
iam, quòd peti possit supplementum, non sequitur, quòd
testamentum non sit solenne, vt in dict. l. omnimodò. & in
§. cæterum. ¶ Et rationem diuersitatis inter casum, quan-
do statutum solum disposuit super solennitate & casum,
quando prouidet super ipsa dispositione, vel permissione,
vel habilitatione inexpugnabiliter ad relinquendũ bona
sua, ponit clarè Bar. in d. l. 7. q. 1. in d. l. cũctos populos. ver.
ad contraria respondeo. quæ ratio ostendit, in casu nostro
non debere attendi illud, quod dicitur in statuto disponẽ-
te solum super solennitate. ¶ Ad idem facit quod no. Spec.
in tit. de sen. §. qualiter. ver. pone quidam Flandricasis, &c.
& Bal. in l. si arrogator. ff. de adop. in antepe. col. in versi. &
facit ad plures quæstiones; quas notaui, &c. ¶ In hanc etiã
partem videtur esse decisio Lapi allegatione 91. incipien.
in nomine domini casus est talis, quidam Nicolaus, &c. v-
bi concludit, ꝙ statutum & consuetudo Angliæ, disponẽs,
quòd pater non possit priuare filiam certa parte hæredita
tis, nec possit relinquere fratrem suum hæredem, non ex-
tendit effectum suum extra territorium Anglicum, adeò,
ꝙ in alijs bonis quàm Angliæ non seruabitur. probat per l.
fin. ff. de iurisd. om. iud. & per l. 1. C. de suspect. tuto. cum i-
bi not. per Guil. & Cy. & per ca. vt animarum. cum ibi not.
de consti. in 6. ¶ Pro hoc etiam adducit, ꝙ virtus & poten-
tia causæ efficientis inspicienda est, vt possit operari in pas
sum, & in suscipientem materiam, nec põt causa finita ꝓ-
ducere effectum infinitũ, sed sicut limitatur potentia cau-
sæ, sic effectus debet etiã limitari. l. si arrogator. ff. de adop.
l. iurisperitos. §. cùm oriundus. ff. de excu. tut. & d. l. pupil-
lo. cum si. sed potentia & authoritas consuetudinis Angliæ
non se extendit vltra proprios terminos. l. diuinorum. C.
de decu. libr. 10. ergo nec eius effectus vltrà procedere po-
test. ¶ Nec prædictæ conclusioni ob. id, quod not. Sal. in d.
l. cunctos populos. iuxta antep. colum. vbi dicit se putare,
quòd si ciuis Anglicus habebat bona in Anglia, vbi erat cõ
suetudo, quòd primogenitus masc. succederet in totũ, &
ẽt habebat in Italia, vbi talis consuetudo nõ vigebat, & de-
cessit relictis pluribus filijs, ꝙ si in Italia domicilium non
habebat, quòd primogenitus succederet, nedum in bonis
Angliæ, sed etiam in bonis Italiæ, & similiter si retento di-
cto themate esset statutum in Anglia, quòd extantib. ma-
sculis filiæ fœminæ non succedant, sed masculi, quòd fœmi
næ excludentur, nedum in bonis Angliæ, sed ẽt in bonis I-
taliæ. & sic tenet cõtra Bar. & sequaces, de qb. dixi suprà, qa
dico ꝙ Sal. non videtur moueri cõcludentib. rationibus.
¶ Et primò non ob. inquantũ primò allegat, ꝙ cõsuetudo
Italiæ in casu ꝑdicto non ligat forensem, qa ad hoc respon.
ꝙ volentes excludere primogenitũ vel masculũ à bonis I-
talicis non se fundãt in consuetudine Italiæ, sed in iure cõ-
muni, quod ligat oẽs. l. 4. C. de leg. c. 1. de consti. nisi statu-
tum loci contrariũ disponat. l. de qbus. de legi. l. omnes po
puli. de iusti. & iure. & in casu illo non obstat statutum vel
consuetudo Angliæ, quia cùm loquatur in personam, non
extenditur ad bona alibi sita. d. l. de pupillo. cum simi. ¶ Se
cundò allegabat Sali. quia sicut ex testamento facto in An-
glia succedet in omnibus bonis ille, qui esset vniuersaliter
institutus, ita ab intestato succedat primogenitus in oĩb
ex tacita voluntate defuncti, quæ colligitur ex eo, quia do-
micilium non mutauit, & sic in consuetudine sui originis
persti-

perstitit, quã approbare dicitur, & ea vti velle videtur. ar. l. vel vniuersorũ. ff. de pig. act. & de ædil. edi. l. quod si nolit. §. qui mancipia. Sed ad hoc respon. ꝙ quãdo est institutus vniuersalis hæres, ideò succederet in oĩbus bonis, quia institutus tunc se non fundaret in statuto vel consuetudine locali, sed in iure cõi, quod vbiq; seruari debet, quando statutũ non contradicit l. 2. C. de leg. vt ꝓximè dixi, sed quãdo non est conditũ testamentũ, tunc primogenitus volens succedere in oĩb. bonis, oportet ꝙ se fundet in statuto vel consuetudine Angliæ contra ius cõe, meritò non operatur ad bona alibi sita: vt est ꝓbatum, ꝓut tenent magis cõiter Doct. ¶ Et licet videatur defunctus decedens ab intestato tacitè velle seruari illam consuetudinem, tamen non sequitur, ꝙ vellet eam seruari aliter quàm se habeat, s. in bonis Angliæ. ¶ Tertiò adducit Sal. ꝙ ciuitas potest afficere sub ditum suum, etiam respectu rerum in alio territorio positarum. vt patet in collecta, quia potest imponi ciui etiam pro bonis, quæ in alieno territorio possidet, l. rescripto. §. fi. l. munerum. §. patrimoniorum. ff. de mun. & hon. & no. super Rub. C. de mun. patrimo. lib. 10. & imponitur collecta personæ pro rebus, vt no. in d. l. rescripto. §. fin. & l. placet. C. de sac. san. eccl. ideò personam dicitur afficere, non res, quia de rebus alieni territorij principaliter non potest disponens disponere. d. l. cùm vnus. §. pen. ¶ Sed ad hoc respondeti potest, & primò, ꝙ hoc, quod dicit Sal. s. ꝙ collecta posset imponi ciui, etiam pro bonis, quæ in alieno territorio possidet, non est ita expeditũ, imò contrarium tenẽt nonnulli, vt Gui. vt refert Bar. in l. 1. C. de mul. & in quo loco. lib. 10. in 5. co. ver. item quæro, aliquis est hîc ciuis, & alibi habet possessiones, &c. per d. l. cùm vnus. & l. 1. ff. de iuris. om. iud. ¶ Secundò respon. posito, ꝙ ciuitas possit afficere subditum suum, ẽt quo ad bona alibi posita, tamen illud posset ꝓcedere, quando expressè statuentes hoc dicerent. ar. l. fi. de decr. ab ordi. fac. & l. mercatores. l. non solũ. C. de cõmer. & merc. & ita loquuntur allegata per Sal. sed vbi statutum simpliciter loqueretur, vt in proposito, tunc non concernit id, qđ est extra territoriũ. ca. vt animarũ. de consti. in 6. ¶ Et hanc distinctionem ẽt facit Bar. post antiquos. in d. l. cunctos populos. in 7. q. in prin. illius q. iunctis positis per eũ in eadem q. in ver. item quæro, quid si statuto hoc non caueatur expressè, &c. & hoc ẽt quantum ad ꝓpositum nostrũ, sequitur ibi Bal. in vltima charta. in verb. viso, an forensis intra territorium. &c. & Bal. ibi in rep. magna illius l. in 30. col. in ver. de secundo membro. Et idem ibi Sali. & Io. An. in add. Spec. in tit. de compe. iud. §. 1. in addi. magna. & Bal. in rep. l. neganda. in 7. & 8. col. C. de accu. & expressè Bal. in l. fi. in 2. q. prin. ff. de iur. om. iud. & in l. 2. C. de renun. & Pet. de An. in rep. c. postulasti. in 5. qu. de fo. comp. lib. 6. ¶ Adducebat Salic. quòd hæreditas non concernit locum, sed est successio in vniuersum ius defuncti. l. hæreditas. ff. de reg. iur. ergo fœmininum genus, vel fœminæ, quæ excluderentur à statuto, excludentur à successione vniuersali. sequitur ergo, ꝙ tales personæ tanquam affectæ excluduntur, & interdictæ esse intelliguntur in quolibet alio loco particulari, vt in simili dicitur in eo, cui iudex bonis interdixit. ff. de testam. l. is, cui. ff. de verb. ob. Sed ad hoc respondeo, quòd verum est, ꝙ hæreditas ipsa tanquam quid incorporale. l. 1. ff. de rer. diui. non concernit locum, sed per hoc non sequitur, quòd propter diuersitatem patrimoniorum subiectorum diuersis legibus seu statutis, & sic habentium diuersas qualitates non debet fieri diuisio dictorum patrimoniorum diuersimodè inter hæredes secundum diuersitatem dispositionis legum seu statutorũ, quibus subijciuntur, sicut videmus, ꝙ pupillus arrogatus ꝓpter diuersitatem patrimoniorum, quę habet, potest in vno decedere intestatus, & in alio testatus. l. si arrogator. cum glo. & ibi Doct. ff. de adop. & ita in milite. vt l. 1. & 2. de test. mi. ¶ Nec ob. illud, quod dicitur de prodigo, quia sibi interdictio illa fit de iure commu. & ius cõe vbiq; extendit suum vigorem: vt inqt Bal. in d. l. cunctos populos. circa ante pe. col. in d. ver. viso, an forensis intra territoriũ, &c. nos verò loquimur in dispositione statuti, quòd non ligat nec operatur extra territorium. ¶ Vel secundum Bar. in d. l. cũctos populos. in 6. q. illa interdictio bonorum est fauorabilis, ne bona eius pereant, ideò extendit effectum suum, vbicunq; sint bona. l. Iulia. ff. de cur. fur. & d. l. is, cui bonis.
3 † sed statutum excludens fœminas, est odiosum, vt dictum est, meritò non extenditur ad bona alibi sita. d. l. ex ea. cùm ibi non. & d. c. si sententia. ¶ Et similiter statutum volens,
c ꝙ primogenitus succedat in totum, dicitur odiosum. c vt expressè dicit Bald. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. in 11. vel 12. col. in ver. 3. quæro, quæ sint illa, quæ faciunt mentionem legis, &c. est de mente Bar. in d. l. cunctos populos. ad
4 fi. 7. qu. ¶ † Vltimam rationem adducebat Sali. per simile, nam tutor simpliciter datus ab vno iudice dicetur habere
d administrationem, etiam patrimonij positi extra d territorium illius iudicis. alleg. text. ff. de excu. tut. in l. propter litem. §. licet. & ff. de reb. eo. l. magis puto. §. illud. licet in cõtrarium not. glo. ff. de excu. tut. l. non solum. §. qui testamẽto. & malè, vt ibi per Dy. & Ia. de Are. & per Cy. in l. 3. C. qui pe. tuto. sed ad illud potest responderi, quòd illa gl. loquitur in actu nõ odioso principaliter, sed statutum nostrum est odiosum, vt est dictum, ideò non extenditur ad bona alibi sita, per no. in d. l. ex ea. ¶ Vel ibi non tractatur de habilitando aliquem, qui non esset habilis de iure cõi, sed in casu nostro per dictum statutum sub rubrica, ꝙ filia sit contenta, &c. habilitatur pater ad testandum inexpugnabiliter, & aliter q̃ si esset habilis de iure communi, quicquid relinquat sibi pater in testamento, & talis habilitatio seu remotio obstaculi non trahitur ad loca, ad quæ non extenditur potestas statuendi vel habilitandi, vt in d. c. per venerabilem. & no. Bar. in l. cunctos populos. in 7. q. in versic. sed insurgit fortè dubium, &c. cum concor. allegatis. ¶ Item & tertiò respon. ꝙ vbi pupillo habenti patrimoniũ in duobus locis, s. in loco originis, & in alio datur tutor, simpliciter est verum, ꝙ tutor iste intelligitur datus administrationi bonorũ vtriusq; loci, non solum loci originis, & hoc quãdo de alio administratore non erat ꝓuisum administrationi bonorum illius alterius loci, sed si illic esset ꝓuisum, tũc si iudex loci originis daret tutorem, non extenderetur ad bona illius alterius territorij, ita procedit illa l. de pupillo. facit l. si tamen. ff. de testa. tu. cum ibi no. ergo cùm in ꝓposito in bonis alibi sitis, quàm in locis suppositis statuentibus esset iam per ius cõe ꝓuisum, qđ & quantum habere possent filiæ in dictis bonis, non debet ad illa bona extẽdi ꝓuisio statuti postea facta: est igitur sequẽda opi. aliorũ. &
* no. Sal. tanquã magis cõis, vt habetur in locis vulgaribus. ¶ Nec ꝓdictę conclusioni ob. si diceretur, ꝙ per lapsum quinquennij à tẽpore aditæ hæreditatis testatoris tollitur facultas petẽdi supplementum legitimæ, sicut tollitur facultas intentãdi querelam. per l. si quis filium. in fi. & ibi no. Bar. C. de inoffi. test. & in l. 2. C. in quib. cau. in integr. rest. non est neces. sicut. n. hoc est ibi inductum in querela inofficiosi testamẽti, q̃ datur filijs exhæredatis, ita debet intelligi inductũ in petitione supplemẽti legitimæ, q̃ cõpetit filijs, q̃bus aliquid relictũ est, sed minus legitima, qa talis petitio est subrogata loco querelæ inofficiosi testamenti. l. omnimodo. C. de inof. test. vnde tẽpus ꝓfixum vni remedio extẽditur ad aliud remedium loco illius subrogatum. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. ¶ † Quia ad hoc respondetur, primò, ꝙ dictũ qnquennium. de quo loquitur text. in d. l. si qs filium. non incipit currere, nisi à die aditæ hæreditatis: vt ibi & intelligitur de vera aditione, q̃ requiritur ad confirmationem exhæredationis. l. filium. §. sed cùm exhæredatio. ff. de leg. ꝑt. adeò, ꝙ sola existentia suitatis nõ sufficeret ꝓ aditione: vt no. Bal. Ang. & Imo. in l. si filius, q patri. ff. de vulg. & pup. vnde oportet primò apparere, ꝙ illa hæreditas fuerit legitimè & verè adita ꝓ dictũ Iac. q tẽpore conditi testamenti, & fortè ẽt tpe mortis testatoris erat pupillus, vnde sine authoritate tutoris non potuit hæreditatẽ adire. l. potuit. de iur. delib. l. pupillus. ff de acq. hær. bene faciunt no. per Bar. in l. gerit. in fi. eo. ti. ¶ Et si nõ fuit adita tẽpore pupillaris ętatis, requiritur, quòd postea fuit adita per ipsum adultum cum authoritate curatoris, si illã habe-

habebat.l.cùm quidam.C.de admi.tu.& si illum non habebat,potuit p se adire.l.si curatorē habens.C.de in integ. resti.min.& no.gl.& Doc.in l.impuberib.ff.de acq.hær. ¶Et non sufficeret talis aditio vel imixtio facta,nisi appareat ipsum adultū habuisse scientiā testamēti, & sic sciuerit delatā esse sibi hæreditatē ex testō,quia aliàs non diceretur aditio legitimè facta.l.si is,ad quem.ff.de acq.hæ.& plenè no. in l.is potest.eod.tit.¶Pręterea posito,ꝙ lapsum esset qnquennium à tēpore aditæ hæreditatis,tamen secundum magis* cōem opi. licet querela inofficiosi testamenti tollatur lapsu qnquennij,tamen hoc nō reperitur in petitione supplemēti legitimæ,qa siue ꝑ petitione supplemēti legitimæ detur cōdictio ex l.vt no.gl.in l.oīmodo.in ver.exigere.C. de inof.te.& ibi Ray.& no.Bal.in l.si qs in suo.eo.tit.& Sal. in l.sancimus.in prin.e.ti.& cōdictio ex l. non tollitur qnquennio,sed 30.an.e iuxta l.2.C.de consti.pec.Inst.de ppe. & temp.act.§.1.ar.l.sicut.& l.oēs.C.de pscri.30.ann. vel posito,ꝙ daretur petitio hæreditatis.vt tenet Bald.in d.l.si qs in suo.& in l.non est.C.famil.ercis.& in rep.l.pater filium. ff.de inof.test.in ver.qro ergo,&c.post Odof.in d.l.omnimodo.& constat petitionem hęreditatis non tolli qnquēnio.l.hæreditas.C.de pet.hæredi.¶Et istam partem tenet Bal.& Sal.in d.l.si quis filium.in fi.quia ille text.venit exceptiuè ad transmisionē querelæ,non ad transmisionē petitionis supplemēti,& sic ponitur ibi exceptio ab eo,qđ dictū erat in casus positione,& ibi patet ex verbis literæ,& ita intelligit Od.Bal.& Sal.ibi.¶Et respondēt ad rationem Bar.inquantum Bar.dicit, ꝙ petitio supplemēti legitimæ est subrogata loco querelæ inoffi.testa.meritò debet habere eandē naturā,quia nō est verū,ꝙ sit subrogata loco querelæ,imò est inducta in odiū querelæ,& ad submouendam querelā,meritò nō sapit eandē naturā,sed contrariā, vt d. l.oīmodo.nec dēt tolli eadē tpis pscriptione,qa petitio supplemēti est fauorabilis,cùm per eā conseruetur, non autē rescindatur testamentū,sed querela est odiosa, cùm per eā rescindatur testm̄.facit lex vel negare.ff.quēad.test.ap.& qđ no.in l.Gal.§.eius.ff.de li.& posth.& ad hoc possunt adduci aliæ rōnes,de qb.per Doc.in l.si qs filium.& maximè per Sal.ibi,q super hoc scribit,q̄ cā breuitatis omitto,cùm de facili copia lecturæ habeatur.¶Idē tenet Pa.de Cast.in d.l.si qs filium.secutus Bal.qa querela est alterius naturæ, cùm sit pparatio ad ius qrendum,sed petitio supplementi legitimę est ius acqsitum.Et Flo.ibi ēt hoc tenet,dicēs hāc *esse cōmunem opi.Moder.istā op.etiam cōfirmat Bal.in auth.presby.la 1.C.de epi.& cle.& ibi subtiliter ponderat tex.d.l.si qs filiū.in fi.in ver.pōst aditā hæreditatē,&c.per q̄ verba ostendit Bal.tex.d.l.si qs filium.in fi.loqui in querela.ita etiam firmat ipsemet Bald.in rep.l.pater filium.ff.de inoffi.te.in 11.colu.aliàs 9.in ver.visis oppositionibus,&c. ¶Idem firmat Ang.in l.Papinianus.§.si cōditioni.ff.de inof.test.vbi refert se ita pluries obtinuisse & consuluisse vnà cum pluribus alijs doct.Perusinis,& dat aliam responsionem ad l.si quis filium,quā dicit esse suā nouā respōsionē, s.ꝙ ibi loquatur in hærede eius,q poterat agere ad supplementū legitimę.vnde talis hęres bene excludetur,si defunctus tacuit per qnquenniū,ꝙ non petit supplemētum,sed ipse filius,cui cōpetit ius agendi,ad supplementum agere potuit ppetuò,quasi quando filius tacuit per qnquenniū, & moritur,videatur remittere supplemētū,& ideò ius pētendi non trāsmittitur ad hæredes,sed donec ipse viuit,nō videtur repudiare,nisi excludatur tpe ordinato in pręscriptionib.actionū psonaliū:& iste est casus noster, licet aliæ respōsiones datæ ad d.l.si qs filiū,mihi magis placeāt. ¶Et respondet ēt ad rōnem allegatā per Bar.de subrogato, qđ non est vera,qa nō seqtur, ꝙ subrogatū debeat esse eiusdē naturæ,cuius erat primū.l.ꝙ debitori.ff.de do.cau.mor.& l.itē illa.§.1.de cōst.pec.& ꝙ non sit eiusdē naturæ,patet secundū eum,qa quoquō agnoscēs iudiciū defuncti,intelligitur renūciare querelæ.vt in d.§.si conditionis.sed nō iuri petēdi supplemētum,nisi expresè renunciet.l.si quādo. §.illud.& §.generaliter.C.de inof.test.& plenius p eū.in d. §.si conditioni.& istā op.firmat ēt pcisè Ang.in aut.de tri. & semis.in prin.3.col.¶Nec ēt ad hoc ob.l.fi.C.de inof.do. cum ibi no.vbi ratione inofficiosæ donationis, quando agitur,vel quia nihil habeat filius,vel non habeat integram legitimā,tollitur illud ius agēdi qnquennio, qa respondet Sal.in d.l.si quis filium.ꝙ illa querela inofficiosæ donationis est diuersa ab ista petitione supplementi legitimæ, de qua tractamus,qa per querelā inofficiosæ donationis filius auocat legitimā,vel eius supplementū in bonis,q̄ exiuerunt patrimoniū & hæreditatē patris, sed petitio supplemēti legitimæ,de qua tractamus,datur non contra extraneū,sed cōtra hæredē,& in bonis,q̄ sunt in hæreditate,& p consequens condictione ex l.vel actione ex testō,& sic casus non sunt similes.aliter ēt respondet ad illā l.fi.Ang.in d.§.si conditioni.vt ibi per eū.¶Vel pōt responderi,ꝙ illud,quod ponitur in d.l.fi.in querela inof.donationis esset exorbitans à regulis iuris cōis,q̄ habent, ꝙ remedia & actiones personales inducta vel inductę à iure ciuili sunt perpetua,& non tolluntur regulariter tam breui tempore d.l.2.C.de consti.pec.cum si.meritò non debet extēdi ad casum,quando filius institutus in re certa agit aduersus hęredem ad supplementum legitimæ.l.ius singulare.l.quod verò.ff.de legi.& l.si verò.§.de viro.sol.mat.cum materia. ¶Et istam partem,quòd non tollatur quinquennio, apꝓbat consulendo Pau.de Cast.consi.109.libr.1.incip.dubia, de quibus q̄ritur,&c.vbi dicit,hanc esse magis* cōmunem opi.antiquorum & modernorum Doct.¶Nunc capio secundum dubium,quo quæritur,an domus concessa in emphyteusim ab ecclesia dicto Pio recipienti pro se & suis filijs & hæredibus masculis ac fœminis transeant ad dictum nepotem d.Pij minus legitimè natum ex Iacobo filio legitimo & naturali dicti Pij mortui viuente dicto Pio eius patre,attento quòd iste Iacobus nepos fuit ad supplicationē dicti Pij legitimatus post concesionem prędictam factam in emphyteusim dicto Pio,in quo respondeo, ꝙ nō transit ad dictum Iacobum,vt dicitur legitimatum.¶Moueor pri
6 mò,† ꝙ in contractibus appellatione filiorū non veniunt nepotes recipientium in emphyteusim,vt concludit Bar. in l.libellorum.ff.de ver.obl.in 6.col.in ver.quæro quid si filiorum appellatio profertur à contrahentibus,&c.ar.l. veteribus.ff.de pac.& Petr.de An.in Cle.1.de baptismo.& An.de But.in c.quibusdam.de pœn.¶Et propriè in concesione in emphyteusim firmat hoc latè Sal.in l.2.in 21.q. C.de iure emphy.per c.1.§.cùm verò Conradus.in tit.qui feudum da.pos.& per §.emphyteusim.in auth.de non alie. & l.ꝙ si nepotes.ff.de test.tu.l.quicquid astringendæ.ff.de ver.ob.& per alia plura ibi allegata per eum,ita ibi ēt in cōtractu emphyteutico firmat Io.de Imo.in l.quod dicitur. ff.de ver.obl.in antepe.col.in ver.& ex prædictis etiam patet,quid si emphyteusis ecclesiæ datur alicui pro se & filijs suis,&c.bene faciunt no.per Arc.17.q.4.si quis suadente. & per Bald.in repe.l.in suis.in vlt.colu.de lib.& posth.¶Et illa verba posita in concesione emphyteusis ecclesiasticæ dicentia pro se,filijs & hęredibus masculis & fœminis,&c. requirunt vtrunq;,f s.ꝙ sit filius & hæres,non enim sufficit,ꝙ sit hæres,nisi sit filius secundum* cōem opin.per d.§. emphyteusim.& firmat Bart.in l.vt iureiur.§.si liberi.de ope.lib.& Bal.in l.1.in 2.col.C.de iure emphy.& Io.de Imo. in d.l.quod dicitur.de verb.obl.in 8.& 9.colu.& in l.ex facto.ff.de hær.insti.& in c.potuit.de loca.in antepe.char.in ver.7.tangit,&c.& Rapha.Cu.in l.Gallus.§.& si parente. ff.de lib.& posth.& Paul.de Castr.in l.si mihi & Titio.ff.de verb.obl.& in l.si filiusfam.§.cùm quid.ff.de leg.1.& in l.ex facto.§.fi.ff.ad Treb.& facit ratio d.l.veteribus.& ita sum solitus tenere legendo.l.quod dicitur.¶Cùm ergo dictus Iacobus non sit filius dicti Pij, dato ꝙ sit hæres, non comprehenditur in dicta receptione in emphyteosim.¶†Alia
7 etiam ratione apparet eum non includi in dicta confessione emphyteusis,quia non sunt legitimè nati,quamuis sint legitimati,non admittuntur ad emphyteusim ecclesiasticam,vt notabiliter decidit Bald in l.generaliter.§.cùm autē.C.de insti.& substi.sub cond.fac.mouetur, quia in feudis non includuntur bastardi.c.naturales.in tit.si de feud.

fue.contr.inter domi.& agna.& ratio est secundum eum, quia feudum est beneficium & honor.vnde dicit idem esse in emphyteusi ecclesiastica, qa apud ecclesiam bastardi sunt infames, allegat no.per Azo.in sum.C.ex quibus cau. infa.irrog.vnde ecclesia concedens in emphyteusim non intelligitur sentire de filijs reprobatis ipsius recipientis. ar.l.Lucius.§.pen.ff.de leg.2. etiamsi sint legitimati, quia non sunt legitimè nati, secũdum Bal.qui alleg.no.in c.nouit de cle.& sic concludit Bal.quòd bastardi legitimati nõ admittuntur in emphyteusim ecclesiasticam. ¶Et bastardus & naturalis idem est, vt no.glo.in Rub.ff.de concu.& no.Bar.in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Treb.ad fin. & Io.de Im.ibi vlt.col.dicit ad hoc illam gl. esse singularem, & illam sequitur.& idem sentit gl.iuncto tex.in l.fi.in ver. aperimus.C.de natu.lib.& glo.in l. quoties idem sermo. ff.de re iu.& no.Bar.in l.acutissimi.C.de fideicom. ¶Bal. etiam in add.Spec.in titu.de loc.in 10. colum.in ver. emphyteusis ecclesiæ.&c. etiam tenet, quòd emphyteusis ecclesiæ non transeat ad filios legitimatos.& ita tenet Io. de Im.in l.quod dicitur.ff.de ver.obl.circa antepe. col. ¶Et casum nostrum in terminis decidit Pe.de An.in con.427. circa primum quæsitum,&c.vbi concludi, ꝙ si in cõtractu facta est concessio in emphyteusim alicui stipulanti & recipienti pro se & filijs suis,& hæredibus, quòd non transit talis concessio ad legitimatum à principe vel Papa, eò, qa dicta stipulatio & conuentio pręcedens derogare intelligitur priuilegio apostolico,& iuris ordinationi. c.ex multiplici.de deci.& ar.l.si cùm dotem.in prin.ff.so.ma. & l.1. §.si conueniat.ff.deposi.& ibi ẽt vult, ꝙ per illa verba non cõprehenditur nepos, maximè legitimatus, sed filius legitimus & naturalis, vnde in casu illo concludit filiã admitti & excludi nepotem legitimatũ: & idem consuluit ipse in consi.241.inci.ex tenore priuilegij,&c. ita ergo in proposito nostro admittuntur dictæ duæ filiæ Pij. ¶Bene faciunt no.per Spe.in tit.de loc.§.nunc aliqua.ver.67.& per Bart. in d.l.ex facto.§.si quis rogatus.& in suo consil.incip.Manutius.& Ioan.An.& alij plenius in c.in præsentia.de proba.& Bal.in auth.si quas rui.C.de sacr.san.eccle. & l.filiũ. ff.de his, qui sunt sui vel alie.iur.& ibi etiã Ang. & Bal.in l. Lucius.§.fi.ff.de le.2.& Bal.in l.parentes.in fin.ff.de in ius vo.& Ang.in sua dispu.inci.nobilis quidam genere,&c.& in d.l.generaliter.§.cùm autem.& Do.de san.Gem.in c.statutum.el.2.in fi.prin.de hær.in 6.vbi concludit, quòd quãdo quis recipit ab ecclesia rem in emphyteusim pro se & filijs, non comprehenduntur naturales, quia non est verosimile ecclesiam ꝓpter dignitatem suam de talibus filijs cogitasse, cùm non possint haberi sine peccato mortali. arg.d.l.ex facto.§.si quis rogatus.attento, ꝙ omnis concubinatus est prohibitus de iure canonico & diuino.32.qu. 4.nemo.& c.meretrices.per quam rõnem dicit Im.in d.l. quod dicitur, ꝙ non veniunt legitimati, cùm sit eadem rõ in his. ¶Bene facit quod no.Bal.& Sal.in l.fi.C.de his, qui ve.æta.vbi per illũ tex.dicunt, ꝙ si quis recipit rem in emphyteusim pro se & filijs suis legitimis, non intelligitur recipere pro legitimatis, quia non sunt naturaliter legitimati.

8 ¶Nec prædictis obst.† ꝙ dictæ filiæ Pij sint hæredes institutæ in re certa tantùm,& nõ vniuersaliter, nec in quota hæreditatis qa dico, ꝙ dicta concessio emphyteusis ecclesiasticæ factæ pro se & suis filijs & hæredibus masculis & fœminis transit ad filias ẽt in re certa g tantùm institutas, vt p plura concludit & no. Bar.in l.iurisiu.§.si liberi.de ope.li.ar.c.1.in prin.de succes.feu.& in l.si cùm dotem.§.si patri.ff.so.ma.& per alia ibi al.per eũ. & idẽ tenuit Spe. in ti.de test.§.in primis.& ver.fi.& consuluit Bar.in consi.inci.dominus Amatus & in consi.inci.quæstio ista hẽt duo dubia.& tenuit Bal.in l.1.q.49.ff.de re.diu.& An.Mod.in l.qdã.§.nihil.ff.de edẽ.& in l.si tibi.10.§.si pactus.ff.de pac. & Io.de Im.in l.ex facto ꝓponebatur.ff.de hær.instit.& in c.potuit.in ver.7.tangit,& c.de loc.& Pau.de Ca.in l.quoties.C.de hær.insti.& in l.Gal.§.ẽtsi parente de li.& post. licet sc̃dm eos aliud dici posset in emphyteusi concessa à priuato, q̃ de sui natura transitoria est ad quoscunq; hæredes.bene facit d.l.iurisiu.§.si liberi.iũcta l. cùm patronus. §.cùm libertus.de op.lib. ¶Et non põt dici, ꝙ isto casu testator potuerit in dictũ Iac.nepotem legitimatum,& hæredẽ vniuersalem transferre dictũ ius emphyteuticum,& consequenter auferre dictis filiabus, quia attento, ꝙ d.Ia. non est de personis & hæredibus, de qbus facta fuit cõcessio p̃dicta, vt suprà ꝓbaui, non potuit tit. institutionis vniuersalis in eũ transferri, vt declarat Spe.in ti.de loc.§.nũc aliqua.ver.113.& bene faciũt no.per Bar.in l.si patronum. in prin.ff.ad Treb.& in l.si domus.§.fin.ff.de le.1.cum suis conco. ¶Et etiã non videtur voluisse auferre dictis filiab. illud quod petere possent tanq̃ filiæ ex cõtractu paterno, nisi de illo specialiter fuerit facta mentio, vt ꝓbatur p Bar. in d.suo consi.inci.ista quæstio habet duo dubia, &c. & in d.l.vt iurisiurandi.§.si liberi.& Bald.in l.si adulta.C.de hære.act.& ibi Sali.& Pet.de An.in consil.306.inci. in Christi nomine.in themate supràscripto sunt tria, &c. ¶Imò sc̃dm Bar.in dictis locis.& Bal.in d.l.si adulta.& Pe.de An. in consi.ꝓximè alleg.& Ang.in l.videndũ.§.fi.ff.de pet.hære.& Bal.& Ang.in l.apud Iul.§.si quid alicui.ff.de leg.1.& Sali.in l.fi.in 4.colu.C.de iur. emphy.non potuisset pater facere, si hoc voluisset.facit c.1.in prin.de succe.feu.& quę not.Bal.in c.imperialem.in prin.de prohib.feud.alie.per Fed.cum simi.& posito, quòd vni tantùm ex filijs vel filiabus comprehensis in inuestitura potuisset relinquere in præiudicium aliorum, vt aliqui tenuerunt, tamen alijs q non sunt de personis cõprehensis in concessione emphyteutica, cùm non posset relinquere in præiudicium personarum comprehensarum secundũ Sal.in d.l.fin.C.de iur. emphy.ar.l.peto.§.prædium.& §.fratre.de le.2.& ita concludo nullo modo dictum Iacobum ex prædicta concessione ius aliquod habere in dicta emphyteusi.

ADDITIO.

a ¶Bonorum, id est, si extra dictionem statuti sit tertia pars bonorum, poterit super illis peti supplementũ tertiæ partis legitimæ, si tamen desit,& non plus, etiãsi plus deficiat de legitima. Plura hîc occurrũt, de quibus remitto ad ea, quæ scripsi super consuetu. Pari.§.121.

b ¶Loci.suprà consi.16.nu.1.

c ¶Odiosum.prout dixi in consue.Pari.§.8.gl.3.q.vlt.

d ¶Extra.dicendum de tutore, vt scripsi in consuetu. Parisi.§.99.

e ¶30.annis.idem suprà consi.108.nu.2.& infrà lib.3.consi. 8.col.fi.Andr.Tiraq. in repe.l. si vnquam.ver.reuertatur. nu.315.C.de reuo.dona.& vltra allegatos per eum Bald. consi.20.lib.2.Cal.consi.17.sub tit.de test.Gui.Pap.consi. 202.cum seq.& deci.delphi.82.Cor.consi.265.lib.3.Stepha.Bertran.consi.140.ex themate.col.1.lib.1.consi.246. viso casu.co.1.lib.2.& omnes quotquot legi, excepto solo Bald.de Vbal.in tracta.de substitut.colu.25.quem reperi sentientem cum Bar.& malè in hoc.

f ¶Vtrumq;.suprà consi.44.

g ¶In re certa.idem Alex.infrà lib.3.consi.8.nu.2.sed diligenter aduerte, hæc decisio duos casus respicit, primus quando sunt alij filij & hæredes, cum quibus hæc filia vult æqualiter concurrere,& tunc hęc decisio hoc primo casu, vel simpliciter intellecta est falsa, nec Barto.illam tenet in d.§.si liberi.quia ibi non loquitur de hac q. sed de alio casu, videlicet quando emphyteusis est recepta pro se suisq; filijs legitimis, masculis & fœminis, non adiecto verbo, & hæredib.quod patet ad literam, quia Bart. ibi præferatur de certo suo consi.in d.q. vbi est omissum verbũ hæredib. & illud refert de verbo ad verbũ, quod inci.quęstio ista habet duo dubia.& est in ordine consi.183.quod quantum ad secundum dubiũ truncatim repetitur inter consi.Bar. consi.55.inci.dominus Amatus. vt patet per libros,& sic Alex.hîc & vbiq; pperam pro se aduocat d.cons.Bart.qui loqtur longè in diuersis terminis.concludimus ergo, ꝙ filia in re certa instituta, nõ venit ad hmõi emphyteusim, ẽt ecclesiasticam, qa non est ꝓpriè hæres.& ita tenet Alex. in lect.suis, vt in l.qdam.§.nihil interest.co.2.ff.de edẽ.& sentit suprà cons.44.nu.2.idẽ Bal.in l.liberti libertæq;.co.6. C.de

C.de ope.lib.& in consi.455.primò considerandum.lib.3. Sal.l.2.q.20.in fi.C.de iure emphyt.Ang.in l.Gall.§.etiãsi. & ibi Ale.col.pe.de li.& post.Fran.Rip.respon.26.colu.4. sub ti.de rescri.Secundus casus,quando non supersunt alij filij habiles ad hanc emphyteusim,quo casu propriè loquitur Alex.hîc.Et tunc dico,quòd filius vel filia in re certa institutis respectu domini directi censetur hæres, quod est indubitatum,quando ab initio,hoc est, tempore mortis testatoris non erat,nisi ille institutus in re certa.sed idẽ puto,si postea contingat decedere alios filios,postquã fuerunt hæredes sup̃stite sola filia in re certa instituta. Et moueor non per rationes Alex.quæ non sunt ad propositum, vt dixi,sed per ea,quæ plenè dixi super consue.Parisi.§.121. Præsertim,quia illa limitatio institutionis ad rem certã nõ est facta in detrimentum posteritatis, sed certorum filiorum fauore duntaxat,qui nunc cessat.

SVMMARIVM.

1 *Res in dubio præsumitur allodialis libera,& non feudalis.*

2 *Mandatum speciale requiritur ad transigendum.*

3 *Curator debet promittere,quòd sine vlla dilatione subibit defensionem adulti,aliàs non tenet datio curatoris.*

4 *Notarius non potest per alium notarium redigere in formam, nisi se subscribat,& attestetur se legasse.*

CONSILIVM CXXIX.

Ponderatis his, quæ in præscripto themate narrantur,& perspectis instrumentis, de quibus in eo habetur mentio,nec non visa petitione producta nomine monasterij sancti Petri ciuitatis Mutinæ,contra dictos dominos Rangonos.¶Breuiter sentio ex dictis instrumentis nõ esse probatam intentionem dicti monasterij, & consequenter dictos Rangonos esse absoluendos per regulam,q actore non pbante,&c.¶Quòd aũt non sit pbata intentio ipsius monasterij agentis ad ista bona,tanq feudalia, & ad ipsum monasterium deuoluta propter alienationẽ factam dictis Rangonibus,vt dicitur per dictos comites,Carolum & Nicolaum de Buschetis irrequisito ipso monasterio,ad quod dicitur dicta bona spectasse iure directi dominij, & nunc consolidatum esse vtile dominiũ cum directo vigore dictę
1 alienationis sic ostenditur. ¶Nam præmitto,† q res non
a præsumitur feudalis,sed allodialis *a* seu libera,nisi pbetur verè vel præsumptiuè,vt no.Io.An.& alij post eum in c.nimis.de iureiu.& in c.fin.in ver.respondere.de iu.probatur in c.2.& ibi no.Doct.in tit.si de feud.fue.contro.inter do. & agna.& in c.1.iuncta gloss.2. in titu. de controuer.inter mascu.& fœm.de beneficio.& not.Ioan.An.in addi.Spe.in tit.de feu.in §.quoniam.super versic.21.in addi.incip.cessante.& Bald.in l.libertas.in princ.ff.de stat.hom.¶Et probatur ratione,quia quando res feudalis dicitur quandam seruitutem debere.vt not.glo.in l.si cuius.§.si vsusfructus in verbo,oportet.ff.de vsufruct.& no.Bal.in c.1.circa vlti. col.in prin.de contr.inuest.& quælibet res præsumitur libera,nisi de seruitute probetur.l.altius.C.de seru.l.fi.ff.e. ti.habent ergo Rangones præsumptionem pro se,s.q ista res non sit feudalis,etiam eandem præsumptionem habẽt pro se authores sui.¶Preterea monasterium contra dictos nobiles non probauit de aliquo suo dominio quo ad res petitas,ergo obtinere non potest,etiamsi nil probarẽt rei conuenti.l.fi.C.de rei ven.l.loci corpus.§.cõpetit.ff.si serui.ven. Nec obstant instrumenta in contrarium producta p parte monasterij,nam primò non obstat instrumentum transactionis celebratæ de ann.1448.die 2.Iulij. inter agentes p dicto monasterio ex parte vna, & generosum virum, dominũ Albertum de Buschetis legũ Doctorẽ, quia præfati authores dictorum de Rang. in ea non interuenerunt, nec præfatus dominus Albertus,q̃uis esset eorũ frater,potuit eis piudicare.l.1.& l.fi.C.quibus res iud.non nocet.p-
2 sertim†cùm ad transigendum requiratur speciale mandatum.l.transactionis placitũ.C.de transact.l.mandato generalis.ff.de pc.¶Nec ẽt obstat instrumentum ratificationis d.transactionis factæ vt dicitur per p̃fatos comites, Carolũ Nicolaũ de Buschetis,quorũ noĩe fuerat dicta trãsactio per dictum dominũ Albertum,qa respondeo, q cùm trãsactio dicatur alienatio.l.1.C.si aduer.transf.cum gl. non solum.C.de præd.min.& l.nulli.cum ibi no.per gl.l. & Doct. ff.de tran.& ideo in tali transactione requiruntur solennitates,quæ requiruntur in alienationibus,vt traditur in locis præallegatis.¶Et præsupponitur,quòd ex dispositione & statuto loci erat prouisum, quòd omnes contractus, & omnis obligatio non teneat,si curator non sit adhibitus q consentiat,& sic vltra decretum iudicis requirebatur authoritas curatoris,sed ita est, quòd in d. ratificatione non interuenit authoritas curatoris saltem legitimè constituti,ergo non valet.¶Quòd autẽ dictus dominus Celaus nõ fuerit curator legitimè constitutus,qui tanquam curator dictorum comitum suam authoritatem interposuit dictæ
ratificationi patet,† quia non solùm debuit cauere rem a- 3
dulti saluam fore,sed vltra omnia alia,ad quæ obseruare tenetur curator,debet specialiter promittere,quòd sine vlla dilatione defensionem pro adulto subibit, & si non ita specialiter promittat,vitiatur datio curatoris,vt est tex.in l.f. §.omnem.C.de admi.tut.¶Et ideo dicit Barto.in l.legitimos.in prin.ff.de legi.tut.in ver.quintũ quod requiritur,
&c.quod vidit per hoc multas tutelas cessari, *b* quia tuto- b
res specialiter non promiserant dictam defensionem subire.& tamen Bar.vltra hoc requirit, quòd promittat & iuret vtilia facere, & inutilia prætermittere,vt in auth. vt hi, qui obl.§.fi.& dicta iura loquuntur pariter in tutoribus & curatoribus. ¶Prædicta etiam confirmat Barto. in l.prætor.in princ.ff.de oper.nou.nuncia.vbi dicit,quòd nõ sufficit tutorem iurare,vtilia facere, &c. nisi specialiter promittat subire defensionem,per d.§.omnem.vbi requiritur hoc esse expressum sic mente & in genere, quando tutor generaliter promittit vtilia facere,&c. tamen non dicitur esse specialiter verbis expressum,vt requirit text. in d.§.omnem.l.nominis & rei.§.verbum ex legibus.ff.de ver.sign. & l.fi.cum glo.& cum Bart.in d.l.prætor. transeunt etiam Mode.& Bart.& Ange.in d.§.omnem.post antiquos ibi. & Ange.in d.§.fin.in Authen.vt hi,qui ob. ¶Nec ob.quod dicit Bal.in d.c.legitimos.& in d.§.omnem.quòd non putat esse necessarium,quòd apponatur formaliter illa verba posita in text.d.§.omnem.sed sufficiant æquipollentia verba, eo,quia iura considerant effectum,non autẽ formam verborum.l.quoniam indignam.C.de test.quia respondeo,q posito,q Bal.bene diceret,tamen dictũ suum non haberet obstare,qa ex verbis Bal.non infertur,q sufficiant illa verba,s.q promisit vtilia facere, & inutilia prætermittere, qa tex.in d.§ oẽm. requirit quod speciali ver.promittet,q ipsi sine mora defensionem minoris subibunt, vnde p illa verba pmitto vtilia facere,&c.nõ est formaliter & specialiter promissum defendere sine mora, posito, q diceretur hoc esse generaliter seu sub generalitate pmissum, & ideo non sufficit.sed si per alia verba,quàm per ea,q̃ sunt posita in §. oẽm.promittatur spãliter in effectu defenso satis est,& ita fuit intentio Bald.in dictis locis.& ita legendo d.l.prætor. sum solitus dicere & declarare ea.¶Prædictam conclusionẽ ẽt clarè approbat Bald.in add.Spe.in titu.de tu.in vlt. col.ver.tutor tenetur,&c.vbi dicit,q tutor tenetur subire defensionem sine vlla cunctatione,seu mora.d.§.oẽm.d.§. defensionẽ.tamen scdm eum licet non dixit tutor illa verba formalia,s.sine illa cunctatione sufficit pmisio defensionis,quia tacitè seu simpliciter intelligitur sine vlla mora.vnde scdm eũ Spe.nõ posuit in forma vlla cunctatione, sed promissio defensionis explicita bene est de forma, & eius omissio vitiat per dictũ.§. oẽm. ita inqt Bal. in d.add. ¶Cùm igitur dictus curator nullã defensionem pmiserit subire,sequitur quòd non fuit legitimè constitutus.¶Insuper responderi potest ad dictũ instrumentũ transactionis,& cõsequẽter d.ratificationis se referens ad instrumẽtũ trãsactionis,q de dicta transactione non constat legitimè,qa assertum instrumentũ pductum est sumptũ p quendã Io q asserit se sumpsisse ex protocollis ser Vrbani,qui vt dicitur,fuit de dicto instrumẽto trãsactionis rogatus,vt d. ser Vrban.se subscripsit.hoc aũt de iure cõi fieri nõ potuit,

nisi impeditus fuisset dictus ser Vrbanus in d. formam publicam & authenticam instrumentum per se redigere per id, quod habetur in auth. de tabellio. ferè per totam illam constitutionem. iuncta l. 1. & ibi no. Barto. ff. de offi. consu lis. not. Barto. in l. quædam. §. nihil. ff. de eden. & ibi etiam Petr. de Ancha. ¶ Et idem tenet etiam ibi Ange. & Paul. de
4 Castr. qui etiam voluit, † quòd quando not. rogatus de aliquo actu est impeditus instrumentum redigere in publicam formam, ita demum per alium notariũ redigere possit in publicam formam, si ipse notarius rogatus se postea subscribat, & in subscriptione fidem faciat de impedimento, & ita secundum Ang. intellige tex. in §. his. cum gloss. in ver. ministrantium. in Authen. de instru. cau. & fide. & per hoc etiam Ang. alleg. not. per Bald. in l. diuus. §. item senatus. ff. de fals. & not. Bald. in l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tollen. & in Rubr. C. de fide instrum. in 12. colum. in ver. sed tamen hic dubitatur. & Ange. in authen. de tabel. in princip. benefaciunt no. per Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de instrum. edi. §. instrumentum ergo super ver. item & apponitur. & Anto. de Butr. in cap. inter dilectos. de fide instru. & quod no. in cap. cùm Pe. eod. titu. ¶ Et expresse firmat hoc Ioan. de Imo. in cap. fin. de offi. delc. & ibi etiam do. Cardi. de Zaba. dicunt, quòd quando notarius, qui fuit rogatus de instrumento, facit scribere per alium, & postea se subscribit, valeat instrumentum, tamen ipsi requirunt, quòd notarius subscribens dicat se diligenter examinasse scripturam, & eam inuenisse concordare cum suis originalibus, imò etiam intelligunt, quòd notarius subscribens faciat in subscriptione mentionem, quod impeditus alteri scribendum commisit. sed de dicta examinatione & concordantia scripturarum, aut impedimento non fit mẽtio, si aũt statutũ aliud disponat, vel non, nihil dico, quia non constat. ¶ Non ob. etiam quòd postea comes Nicolaus de ann. 1466. die decima aprilis fuerit inuestitus iure feudi à dicto monasterio de omnibus bonis comprehensis in d. instrumento transactionis, in quibus comprehendebantur terræ, de quibus est quæstio, & tempore dictarum inuestiturarum dicti comes Nicolaus & Carolus erant facti maiores annor. 25. quia respondeo, quòd tempore dictarum inuestiturarum, & cuiuslibet earum iam erat per dictos comites Carolum & Nicolaum facta alienatio dictarum terrarum in dictos de Rangonibus, & per consequens factum eorum non potuit præiudicare dictis de Rangonibus, in quos iam fecerant alienationem dictarum terrarum. l. si partem. §. 1. ff. quemad. serui. amit. l. si superatus. in prin. ff. de pig. & l. si mater. §. fi. ff. de excep. rei iud. cum simil. ex quibus omnibus concludo dictos dominos de Rangonibus fore absoluendos à petitis, &c.

ADDITIO.

a ¶ Allodiales. text. in §. 1. si de feud. defunct. conten. sit. vbi Bal. & omnes. Andr. de Iser. c. 1. de controu. inter mascu. & fœm. Iac. in tract. feu. ver. de cast. Rub. modo col. 3. Cur. senior. consil. 75. columna 1. Deci. consilio 467. cum sequ. consilio 498. columna prima, consilio 588. numero 8. Ias. l. si prius. columna 12. ff. de oper. nou. nuncia. consilio 60. columna 2. consil. 102. Alber. Bru. consilio 1. colu. 1. consi. 82. cum sequ. Alcia. tract. de præsump. Reg. 2. præsumpt. 3. Quam præsumptionem limita, vt per Alexand. infrà lib. 5. consi. 15. Iaso. consil. 235. in fi. lib. 2. dixi in consue. Parisi. §. 46. quæst. 1.

b ¶ Cassari. & malè, quia licet hoc requiratur ex parte iudicis, non tamen ex parte tutorum vel curatorum, quin legitimam habeant potestatem, ex quo petitum iuramentum præstiterunt, vt plenè dixi in consue. Parisi. §. 99. & ita obseruamus.

EPITOME.

Nicolaus filius Ioannis Peregrini, cognoscens transgresiones, iniurias & ingratitudines, & errores per eum commissos contra dictũ Ioannem Peregrinum, patrem suum humiliter petijt veniam & pacem, & sibi indulgeri à patre, qui eidem pepercit & indulsit, & exinde conuenerunt adinuicem, quòd si ipse Nicolaus vllo vnquam tempore aliquas ingratitudinis causas aut iniurias graues vel atroces, secundum iuris formam in dictum patrem committeret, quòd tunc pater posșit eum exhæredare, & omnibus bonis suis priuare, cui Ioan. Peregrino ad tollendam Nicolao omnem materiam delinquendi in patrem credetur & credi debeat de omnibus singulis ingratitudinibus & causis earum de iniurijs, quas suo sacramento dictus Io. Peregrinus firmabit & dicet sibi in futurum & præteritum per dictum eius filium fuisse illatas, & in eum commissas. volens stare de prædictis omnibus & singulis iuramento decisiuo dicti sui patris, qui pater in testamento suo exprimens nonnullas causas & iniurias, de quibus latius in d. testamento commissas in ipsum per Nicolaum filium, & ita suo iuramento decisiuo iurauit & affirmauit prædicta vera fuisse & esse absente dicto Nico. nec citato, quibus stantibus, ¶ Quæritur quid iuris, an pater eo modo poterit dictum Nicolaum exhæredare absque alia probatione causarum, decidit Alex. quòd sic.

CONSILIVM CXXX.

Difficultas huius negotij consistere videtur, vt sentio in hoc solum, quoniam Ioannes Peregrinus, cuius dicto cum sacramento debebat credi de causis ingratitudiuis ex conuentione ipsarum partium iurauit Nicolao absente & non citato, attento, quòd probationes debent fieri parte presente vel citata. l. si quando. C. de test. in l. iudices. per Bald. de fid. inst. ¶ Et ad hoc posset adduci quod not. Bald. in l. Theopompus. ff. de dote præleg. & in l. si quis arbitra-
1 tu. de verbor. oblig. vbi concludit, † quòd vbi aliquis habet exprimere arbitrium suum de eo, quod ipse percepit, illud debet fieri parte presente, per iura per eum alleg. ¶ Ta
a men his a non obstantibus puto contrarium de iure verius. ¶ Et primò assumo illam regulam iuris, quòd qui potest aliquo inuito aliquid facere, multò fortius illud potest eo ignorante, vt in regula iuris, qui potest de regu. iur. ff. in extraiudicialibus videtur indistinctè procedere in l. 4. §. illud videamus. de fideicom. lib. ¶ Et ideò concludit
2 Ludo. Rom. in consilio 210. incip. quo ad primum. † quòd si res emphyteutica ceciderit in commissum, & sic reuersa sit ad monasterium, quod licitum est Abbati concedere eandem in emphyteusim, alteri non vocato primo emphyteuta, & sic concesio tenet, quia eo inuito potuisset, & quia secundum eum in actu extraiudiciali non est necessaria præsentia illius, qui vocatus est, & præsens actui contradicere non potuisset per text. in l. si eum seruum. in §. si quis seruum. ff. de fideicomm. lib. & in l. recusare. in princi. ff. ad Trebel. ¶ Sed modò istam declarationem potuisset facere ipse Ioan. Peregrinus, inuito Nico. nec ei potuisset contradicere & impedire, ergo apparet necessariò, quòd eius præsentia pœnitentiæ non fuit necessaria. ¶ Secundò hoc con
3 firmatur, † quia declaratio animi potest fieri etiam parte absente. vt l. Pomponius. ff. de nego. gest. & in l. pro hærede. in princip. & l. 1. de acquir. hæred. & in l. si auis. C. de iure. delib. & ideò cùm ipse Nicolaus voluisset stare simplici dicto & voluntati suæ cum iuramento in declaratione suæ voluntatis, non erat necessaria præsentia ipsius Nicolai. ¶ Tertiò prædicta confirmantur ex his, quæ notant domini de Rota in decisionibus suis, decisione 257. in ordin. no-
4 uissim. vbi concludunt, † quòd in delatione iuramenti, de quo in c. super eo. extra. quod met. cau. & in l. si quando. C.
b vnde vi. pars aduersa non est citanda, b quia non potest facere pars, quin iuramentum sibi deferatur. ¶ Et istud etiam satis confirmatur ex no. per do. Anto. in capitulo, veniens. el. 1. in secunda columna de testibus. etiam ex mente Bartol. in dicta lege, Theopompus. post medium. in
5 versiculo, quòd quando aliquis. vbi concludunt, † quòd licet testis debet iurare altera parte. leg. præsente. tamen quando est talis testis, cuius dicto necessariò dẽt stari, non est necessaria præsentia alterius partis. & ita limitat Anto. de But.

de But. ibi not. in c. 2. extra de test. Et ideò cùm iste esset talis, cuius dicto cum iuramento debebat stari, non videtur, quod fuerit necessaria alia psentia Nicolai, & partis aduersæ. ¶ Nec prædictis obst. quod not. Bar. in d. l. Theopompus. & in d. l. si quis arbitratu. quoniam loquitur in casu, quo p sentia partis potuisset trahere eum ab opinione sua: in casu verò nostro secus, quia erat tale factum, quod concernebat personam eius, & dicto eius in hoc statu stari debebat. ¶ Præterea, vt per prædicta patet, Bar. minus rectè locutus fuit, & ideo Guil. de Cu. in l. episcopale. C. de epis. aud. & Cy. quem refert Bal. in l. fi. de contrahen. emp. & dominus Anto. Im. & Abb. in c. qntauallis. de iureiu. & ibi ēt Host. & d. Card. in c. exposita. de arbit. & Bal. in l. si quis ex consensu. de epis. aud. & in l. 2. de ædil. act. tenent contra Bart. & istud idem seqtur Sal. in l. si societatem. §. arbiter. pro soc. & Bald. in d. l. si quando. videlicet aliquis habet arbitrari super aliquo actu, & non sup lite. ¶ Et similiter Raph. & Pau. de Cast. in d. l. si quis arbitratu. nam vt dixi, qs inter absentes potest voluntatem suam declarare. l. 1. in fi. cum l. seq. si mensor fals. mo. dixe. & in l. si qs mihi bona. §. iussum. de acqui. hær. & faciunt ea q supra dixi, & sic istæ decisiones faciunt, p ista parte, quod non fuerit necessaria præsentia Nico.

6 ¶ † Nec ēt prædictis obstat, si diceretur, quod imò pars debebat esse præsens, qa potuisset reuocare illam promissionē de stando iuramento suo, iuxta no. per Bar. in l. fi. ff. de præto. stip. quoniā respondeo, quod illud quod dicit ibi Bar. reprobatur per Ang & Im. ibi per Bal. referendo Bar. in l. iusiurādum, quod ex conuentione. in prin. ff. de iureiu. & p Mod. in §. actionū. Insti. de act. per iura & fundamenta, sup quib.

* vlterius non insisto, quia ista videtur * cōis opi. ¶ Præterea ex quo reuocatio aliter non est facta de dictis Bart. non est curandū, qui concludit, quod talis reuocatio valeat, licet post ea possit peti reductio ad arbitrium boni viri, &c.

ADDITIO.

a ¶ Tamen his. puto Alex. malè consuluisse, nisi appareat saltem de veteribus ingratitudinibus, quas pater non remisit simpliciter, sed sub conditione d. pacis, quod potuit.

b ¶ Citāda. falsum est, cùm sit actus iudicialis, idē in similib.

EPITOME.

Filia exclusa per statutum nō desinit esse sua, quatenus instituitur vel vocatur per testamentum. h. d.

CONSILIVM CXXXI.

Transmissum est ad me nuper consilium, aliàs per me redditum, in quo inter cætera concludo dominam Gabrielam à Baptista de Ferrarijs patre suo substitutam Nicolao filio testatoris pupillariter potuisse trāsmittere ex potentia suitatis hæreditatem pupilli non aditā, per id, quod habetur in l. sed si plures. §. quos possum. cum ibi nota. per Bar. & alios. ff. de vul. & pu. cum concor. alle. in cons. ¶ Modò sentio in contrarium allegari, quod dicta decisio posset militare, quando d. Gabriela non desijsset esse sua, sed dicta Gabriela desijt esse sua, ppter statutum loci disponens, quod ipsa filia excludatur propter existentiam masculorum, & tempore mortis testatoris extabat masculus, ergo non erat sua. ad hoc allegatur decisio Barto. in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & leg. & Bal. in l. maximum vitium. ad fin. C. de lib.

a præte. ¶ Quibus non ob. adhuc teneo *a* in casu nostro verā esse conclusionem, quod nō desierit domina Gabriela in casu nostro esse sua, quod ostenditur sic: principale & totale fundamentū Doc. tenentiū contrarium est, quia filia exclusa p statutum, iudicatur perinde, ac si esset exhęredata, & sic nō esset suus hæres. d. §. sciendū. & l. sed si plures. §. si ex asse. & ibi no. Doct. maximè Ang. Pe. & Bar. de vulg. & pup. & in l. in suis. ff. de li. & posth. & tradunt Doc. maximè Imo. in l. aliàs. nam dubitari. ff. de hęr. insti. vbi reprehendit Ange. ibi aliter loquētem: sed in pposito nostro statutum prædictū, licet illud inde transmissum non sit, tamen vt in literis inde exhibitis continetur, vult quod filia debeat dotē habere extātibus masculis. ¶ Quæ quidē dos succedit loco legitimæ. l. quoniā nouella. C. de inof. test. & ibi no. & Sal. in 2. nota. & C. cōia de leg. l. 2. & Doct. maximè Imo. in l. Titia centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. in pe. col. ¶ Nec Bar. quantum ad hoc contrarium dicit in d. §. Titio genero. qa solum loquitur Bar. ibi quo ad hoc, videlicet vtrum statutū posset minuere, vel in totum tollere legitimam, & quo ad

1 hoc reprehendit illos, qui tenebant quod non, modò sic † clarū est, quod ille qui consequitur legitimam, vel aliquid loco legitimæ aliter quàm significat voluntas patris, de cuius hæreditate agitur, non dicitur exhæredatus. l. Papi. §. si qs mortis. & ibi quo ad statutū pdictum ponderat Ang. ff. de inof. test. & l. oimodo. & l. cùm qritur. C. de inof. test. & sic loquitur de eo, qui habeat ab intestato talē dotem, seu legitimā, non oportet distinguere, an habeat titulo instōnis, vel alio modo, quia ab intestato non datur titulus institutionis, vnde si statutum vult, quod filia habeat legitimā, seu dotem, filia ab intestato non habetur pro exhæredata, sicut de iure cōi condito testamento fit distinctio inter iura codicis, & iura nouissima, quia iure codicis non requirebatur, quòd haberet titulo institutionis, sed hodie sic. d. l. omnimodo. in fi. & §. aliud. in auth. vt cùm de appel. cog. sed si statutum velet, quod filia esset cōtenta de dote absq; alia institutione, tūc non censetur exhæredata, postq statutum non exigit titulū institutionis, sicut ēt iure codicis. d. l. omnimodo. ¶ Cōfirmantur prædicta, quia exhæredata filia pro mortua habetur, non mirū, si desinit esse sua. l. 1. §. si pater. el 1. ff. de cōiun. cum eman. lib. tamen illud habet locū, quando mala mente & odio est facta exhæredatio, aliàs non. sed cùm statutū vellet, filiam debere legitimè dotari, apparet, quod statuētes non pp odiū excluserunt filias, sicut videmus, quod quādo institueretur filia in legitima, seu in aliquo, non diceretur odio exclusa, aut exhæredata. in auth. vt cùm de ap. co. §. cæterum. ¶ Ad prædicta ēt bene faciunt. quæ not. Bal. in l. a-

2 pud hostes. in pe. col. C. de suis & legi. dū † dixit, quod filius institutus in re certa, vel veniens ad supplementū legitimę dicitur esse suus, vel quādo est exhæredatus, & per querelam est rescissum testamentū dicitur qs suus, quis non fuerit cōtinuatum dominium de patre in talem filium. l. Pap. §. si ex cā. ff. de inof. test. ¶ Postremò confirmo, quia illud qd dicit Bar. in d. §. sciendum. & Bal. in l. maximū vitium. per rōnes suas, pcedit, quādo qritur, an filia successionis causa ab intestato, à qua exclusa est, desinat esse sua, vel esse in cā succedendi contra testamentū, quia si est exclusa contra testm

* competit bo. pos. contra tab. scdm magis * cōes opi. & conclusiones Doc. in l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inof. testa. & l. 1. §. 1. & l. illud. ff. de contra tab. & per not. per Barto. & alios. in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. 5. in fi. ver. & hęc faciunt ad q. ff. de liber. & posth. & in l. fi. ff. ad Ter. cum suis concor. ne aliàs contingeret, quod filia exclusa ab intestato, & sic præter mentē patris esset deterioris conditionis, quàm filia solenniter præterita & exclusa ex testamento contra l. maximum vitium. circa medium. C. de lib. præte. ¶ Vnde propter hoc bene diximus, quòd statutum excludens filiā ex testamento, etiam intelligitur excludere eam venire cō

b tra *b* testamentum, sed si filia veniret ex testamento, tūc statutū excludens filiam ab intestato, vel contra testamentū, & sic faciens eam desinere esse suam in dictis casibus, non dicitur eam excludere, aut exhæredatam facere cōdito te-

3 stō, in quo non sit pterita vel exhęredata, † quia statutū correctoriū non debet extendi aut corrigere, nisi prout in eo specialiter exprimitur. l. pcipimus. in fi. in ver. specialiter. C. de app. vnde Pet. de An. in l. tres fratres. ff. de pact. dicit, quod statutū disponens de successione filiorū ab intestato nō extenditur ad casum conditi testamenti per rōnem l. quicquid astringendæ. de ver. obli. & d. l. præcipimus. ¶ Et etiā Ang. & Imo. in §. & quid si tantùm. volunt, quod quādo statutū loquitur ab intestato, non habebit locum cōdito testamēto, quando cōdito testō res non reducitur ad cām intestati. non. n. inducitur hoc casu, quod dispositio statuti non subiaceat prouisioni testatoris, quia statutum prædictum emanauit, vt prouideret in casu, in quo non militat, nec militare posset prouisio testatoris. l. fina. C. de pact. conuen. sed non extat prouisio expressa testatoris, & valida, tunc neq; mens, neque verba statuti refragantur, ideo casus omissus

remanet in dispositione iuris cõis.l.cõmodissimè.ff. de li.
& posth.l.si extraneus.ff.de cond.ob cau.& satis est, quòd
pater in testamento dictam filiam potuisset eam sibi facere
suum hæredem contra ius,& non fecerit, si eam non insti-
tuerit. Nam ad hoc vt pater filio impuberi posset quem fa-
cere suum hæredem, sufficit, ꝙ ille, quem testator vult face
re suum & necessarium hæredem impuberi potuerit eum
facere sibi testator suum & necessarium, vt habetur in d. §.
quos possunt.quem ad hoc ponderat ibi per not. Bart. Ex
præmissis itaque concludo dictam dominam Gabrielam
transmisisse, vt suprà.

ADDITIO.

a ¶Teneo, Ias.consi.105.col.fi.consi.171.col.7.lib.4.
b ¶Contra.vt infrà lib.2.consi.47.num.9.

SVMMARIVM.

1 *Statutum in vsu non receptum non ligat, & decem annis etiã citra scientiam superioris præscribitur. nu.2.*
3 *Consuetudo excusat à falso.*
4 *Legem tollit non vsus implicans contrarium actum.*
5 *Edere fisco contra se quis non tenetur in causa criminali.*
6 *Participes criminis non sunt idonei testes.*

CONSILIVM CXXXII.

VIsa facti narratione. ¶Super primo dubio q̃-
ritur, an dictus mercator posit nunc à pœna
se tueri, si dictum decretum nunquam fuisset
seruatum, imò fuit seruatum contrarium, qa
mercatores post prædictum decretum eodẽ
modo laborantibus & ministris satisfecerunt soluẽdo de
panno & alijs rebus, sicut ante decretũ faciebant, & ita tpe
decreti citra transiuit tẽpus 10.annorũ, & vltrà, in quo il-
lud non fuerit seruatũ, vt §. q̃uis. sub tali consuetudine, &
non obseruantia decreti nullæ fuerint latę sententiæ in cõ
tradictorio iudicio latæ, in quo dubio videtur fortasse cõ-
sideratione dicendũ, ꝙ nõ possit à pœna se tueri, quia per
non vsum, seu per desuetudinẽ non tollitur lex seu statutũ.
vt in l.fi.C.de iure do.impetran.vbi in prin. dicit vetustissi
mã obseruantiam, q̃ vsitata non est à tpe, cuius non extat
memoria, corrigemus ergo si imperator illam correxit, ad
huc vires habebat, & sic per desuetudinẽ vel non vsum sub
lata non erat, qa si sublata fuisset, nõ potuisset amplius tol
li.l.nam si sub cõditione.ver. rũpendo.ff. de iniu.rup.test.
c.ad audientiam.de rescri.in prin.& ita inducebat d.l. Cy.
ibi. ¶Bene facit quod habetur 12.d.c.2.cum simil. nec solũ
tẽpus est modus tollendi vel inducendi obligationes.l.ob
ligationum ferè.§.placet.ff.de act.& ob.cum ibi no. ¶Sed
istis non obstantibus in proposito nostro contrariũ de iu-
1 re verum esse puto, maximè ex infrascrip. ¶†Primò, quia
quãdo lex vel statutum non est more vtentiũ approbatum
nec receptum, faciens contra id, ꝙ disponit lex vel statutũ,
non dicitur transgressor talis l.vel stat.ideò nõ venit vt trãs
a gressor puniendus, gl.*a* optima.& no.in c.1.in gl.2.de treu.
* & pace.& ipsam ibi seqtur Gof.Im.& magis* communiter
alij & Host.in summa illius tit.de treu.& pace.& Bar.consi.
144.iudex cõmunis,&c.& in l.fin.§.sed cùm antiquitus. C.
de cura.furi. ¶Et saltem hoc procedit, quando contra sta-
tutum tale in pceptum fuisset præscriptum, nam non indu
cit mortale peccatum, quia licet tunc primi nõ obediẽtes
tali statuto pceptorio peccauerunt mortaliter p id, quod
no.& leg.in c.2.de maio.& obe.& 11.q.3.qui resistit, tamen
contra ipsum põt pscribi, & cùm erit præscriptũ, non pec-
cauerunt, vt ibi.ita concludit Io.Ca.in d.c.1.de treu.& pa-
ce.p Io.An.& alios in rub.de cõsue.ad fi.& ita ẽt est de men
te Io.An.in d.c.1.dũ se remittit ad no.in d.rub. ¶Et seqtur
hoc An.de Bu.in c.1.quem ẽt seqtur Io.Cald.vbi dicunt nõ
obstare id, qđ dicitur, quando peccant, q veniunt cõtra sta
tutũ pceptorium, & per consequens, ꝙ p diuturnitatẽ tpis
non minuitur pctũm, quia verũ est ante pscriptionẽ & de-
rogationẽ statuti, & sic quo ad primas conuentiones. Sed
illi, q sublato statuto per pscriptionem facerent contra ea,
q̃ in statuto continebãtur, nõ peccant. & ita tenet do. Car.
Flor.in d.c.1. ¶Nec ẽt obst. ꝙ solum tps non est modus tol
lendæ obligationis, qa hoc casu dicunt præfati Doctores,
ꝙ solũ est tẽpus, sed non obseruantia subditorum, cum la-
psu temporis. ¶Et subdunt isti, ꝙ isto casu sufficit tps decẽ
annorum, quando à principio lex vel statutũ non fuit mo-
ribus vtentiũ approbatum, per id quod habetur.& not.in
c.fi.de consue.li.6.in gl.in ver. consuetudo. hoc vltimum,
s. ꝙ sufficiat tempus 10.ann.saltem pcedit de iure ciuili, &
sic in alijs terris imperij, per no.in d.l.de quibus.ff.de legi.
* & alij magis* cõiter tenent sufficere tps decem annorũ de
iure ciuili ad inducendum consuetudinem contra legem
per d.l.diuturna.eo.tit.l.fideicom.§.Aristo.ff.de acq.hær.
& no.glo.in Rub.C.quæ sit longa consu.& ibi Bald.& not.
Pet.& Cy.& alij in l.2.C.eo.tit.dicit Imo.in c.fi.de consu.
hanc esse cõem opi.de iure ciuili, licet de iure Canonico a-
liud sit per not.per glo.in d.c.fi.de consue.in 6. ¶Et licet d.
Abb.in d.c.1.de treu.& pace.dicat, quòd quando consue-
tudo inducitur ignoranter super iure, videtur, ꝙ requiri-
tur maius tempus decem annorum, per id quod legitur.&
not.in c.fi.de consue.tamen istud quod ipse dicit, non pce
dit de iure ciuili, seruando in terris imperij, quia ipsemet
do.Abb.in d.c.fi.de consue.approbat dictam differentiam
inter ius ciuile, & ius canonicum, in tpe inducẽdæ consue-
2 tudinis. ¶†Nec est dicendũ, ꝙ quando consuetudo est cõ-
tra legẽ vel statutum, reqratur scientia superioris, qa tunc
absq; scientia superioris hoc semp potest, vt not.Abb.in d.
c.1.de treu.& pace.per id quod habetur in d.c. fin. de con-
sue.in antiquis.ergo in terris Imperij sufficit dicta consue
tudo longi temporis casui nostro. Etiam seruata illa opi-
nione, quam refert Io.An.in c.1.de treu.& pace.ibi dicit, ꝙ
secundum quosdam, si quæritur, an si lex vel præceptum le
gis non fuerit morib.vtentiũ recepta, debet distingui, an
est constitutio pœnalis, quæ statuit pœnam iuxta not. per
glo.in c.in pœnis.de re iud.in 6. & in c.2.de hære.eod.lib.
cum simil. ¶Ergo cùm dictum decretum fuerit editum su
per eo, quòd per se nullum inducebat peccatum, quia mer
cator nihil illegitimè faciebat, si laborantibus & operanti
bus satisfaciebat de panno ex conuentione inter eos ita
firmata, spontè pãnum æstimatum pro pretio recipiebãt.
l.pretij.C.de rei vend.l.2.§.1.si cer.pe.facit l.1.§. si conuen.
ff.depo. ¶Et etiã attento, ꝙ sumus in terris imperij, & non
est pœna imposita ipso iure, seqtur, ꝙ post lapsum tẽporis
decem annorum non fuit seruatum, quia ita satisfactũ fue
rit in panno, sicut prius, non deberent puniri illi, qui post
d.decẽ annos pannũ dederunt.confirmantur pdicta p ea,
q̃ no.Bal.in auth.omnes peregrini.C.cõia de succes.vbi in
qt, pone ꝙ fuit facta q̃dam contra statutũ reformatio, quæ
non fuit more vtentium approbata, statutum pualet, quia
non dicitur interruptum, quod semp viguit. alleg. no. per
Arch.4.dist.c.fi.& ita etiam dicit Pe.de Anch.in repet.c.ca
nonum statuta.de consti.in ver.q̃ro vltrà.& verb.facta fuit
quædam, &c. ¶Ad prædicta etiam bene facit, quod not.in
c.sanè.de tempo.ord.& Bal.in l. de quibus.de leg.in penu.
char.in ver.viso de causis. vbi dicit, ꝙ in his, quæ non sunt
de se mala.consuetudo liberat à pœna. ¶Et plenè dicit Ho
sti.Ioan.And.& Ant.de But.in c.2.de fide inst.† quòd con-
3 suetudo excusat notarios, & alios scribentes à pœna falsi,
b *b* vt si est de more, quòd contractus scribãtur & sigillentur
nomine prælatorum per suos ad hoc deputatos, quamuis
ipsi prælati de hoc nihil sciant, vt etiã in effectu voluit Bal.
in c.1.de cogni.feu.& in l.vnica.C.de confes.versi.modò se
quitur alia quæstio, &c. ¶†Non ob. ꝙ per non vsum nõ tol
4 latur lex vel statutũ, qa illud pcedit, quando nihil fieret cõ
tra legem, vt qa casus non accideret, sed quando casu acci-
c dit, & sit contra l.vel statutũ, tunc per talem non vsum sta-
tuti habentẽ annexum & implicitum actum contrariũ of-
ficientium bene derogatur statuto.c.Ioannes.cum ibi no.
per Io.And.de Cleri.coniug.& in l.2. in verb. inusitato. &
ibi ponderat Bald.in princ.C.de consti.pecu.& not. plenè
Cy.in l.2.C.quæ sit lon.consu.in versic.expediti sumus.de
1.q.prin.& Iac.de Bel.in auth.de hære.& fal.in prin.& Bar.
in procem.ff.§.non antea.& do.maximè Bald. in l. de qui-
bus.ff.de leg. ¶Et requiritur, ꝙ talis contrarius vsus fuerit
in contradictorio iudicio obtentus.& in d.l. de quibus. in

ver. in

ver.in omnibus.& ibi no.Bar.& omnes.& idem not. in d.l.
* 2.C.quæ sit lon.consu.& sequuntur * cõiter alij & cano.in
c.fi.de consue.ad alia alleg. in contrarium fuit responsum
suprà.¶ Capio secundũ principale dubium,in quo quæri-
tur,an dicti mercatores cogi possint edere liberos suos,
qbus scriptum est, quid & quantum dederint operarijs &
ministris suis ad fundandam intentionem fisci.¶ Et vide-
tur prima facie dicendum, ꝙ sic, quia licet regulariter non
teneatur reus edere actori ad fundandam intentionem a-
ctoris.ex l.qui accusare.& l.fi.C.de eden.& ibi plenè no.c.
1.de proba.tamen fallit in fisco agente,cui reus etiã ad fun
dandam intentionem edere teneretur.l.3. secũdum istam
5 lectu.ff.de eden. ¶ † Contrarium in casu proposito puto
de iure esse verius,ad quod ostendendum præsuppono, ꝙ
ista est causa criminalis, quia & forma decenti pœna venit
applicanda fisco, cuius media pars datur accusatori : hoc
habetur, & no.Imo.in c.qualiter & quando.el 2.in princi.
de accusat.cum concor.iunctis not.per Barto. in dict. leg.
deferre.cum l.sequ.& l.eius,qui delatorem. ff. de iure fisc.
& l.1.C.de ven.rerum.lib.10.¶ Sed in causis criminalibus
non tenetur reus edere fisco contra se arma de domo sua.
l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstion.& probatur in l.2.
§.diuus Adrianus.ff.de iure fisci.cum glo.in ver. agatur. v-
* bi secundum * communem intellectum,quem ibi post gl.
approbat Rayn.& Ang.fit ibi differentia inter casum ciui-
lem & criminalem, quia in ciuili reus debet edere iura &
instrumenta fisco agenti contra eum, sed in criminalibus
non:& ita accipiuntur illa verba ibi,dum text.dicit non sic
de capitali causa,&c.ita etiam accipiuntur in leg.fina.cum
gloss.magn.ff.de fer.& ibi Docto.maximè Bald.in l.fi. qui
dicit,quòd ita communiter intelligitur lex illa, prout fa-
cit gloss.ibi,s.in qualibet causa criminali.pro intellectu be
ne facit d.l.de min.§.tormenta.& dict.l.1. & l. interrogari.
C.de quæst.¶ Ad idem,quia in causa criminali non reperi
tur derogatum regu.iur.communis dicentibus, quòd re-
us non tenetur edere aduersario ad intentionem fundan
dam.¶ Item videtur intelligere Barto.in d.§.diuus Adria-
nus.dum alle.d.l.de minor.quæ facit differentiam inter ci
uilia & criminalia. & hoc etiam expressè sequitur Abb. in
dict.c.1.de probat.dum dicit,quòd illud quod habetur in
l.3.ff.de eden.quòd reus edere debet fisco ad fundandum
se,habet locum in causa ciuili, non in causa criminali ali-
qua ex his,quæ traduntur per Doct.in d.c.1.de proba. po-
tuissent in contrarium adduci pro editione facienda, ta-
men quia si bene inspiciantur, nullo modo obstant: puto
6 tamen superfluum hic recensere.¶ † Venio ad tertium du-
bium,quo quæritur, an dicta causa, dato, quòd decretum
ligaret,& ad pœnam arctaret mercatores, an erunt fide di
gni & idonei testes dicti operarij, qui testificarentur fuisse
eis satisfactum de panno.& dico quòd non,quia sunt par-
d ticipes criminis. *d* quia decretum punit,tam ipsos opera-
rios recipiendo pannum, quàm mercatores dantes pan-
num, sed socius criminis non est fide dignus testis contra
socium criminum.l.si filium.cum gl.& ibi Doct. C.de lib.
cau.ponitur in c.1.de testamen.in 6.l quoniam liberi. & i-
bi not.Doct.maximè Bald.C.de test.& c.veniens.el 1.& ca.
personas.de testibus.& no.Spe.in tit.de test.§.1.versi. item
qui est socius criminis.cum versicul.sequ. bene facit l. qui
accusare.& quod ibi doc.ff.de accusatio. & cap. 1. de con-
fess.& l.fin.cum ibi nota.maximè per Cy.& Sal.C.de accu-
sationibus. Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Gl.suprà cons.6.nu.2.infrà li.3.cõsi.39.Io.Gers. in tract.
de re.mora.col.4.Ia.l.si filius.col.4.de li.& posthu. consil.
182.col.5.lib.1.Cæp consi.13.inter consi.criminalia,vbi lò-
quitur in hoc eodem casu,de quo hîc per Alex. adde Aret.
consi.11.col.pen.Henri.Boi.tract.Sino.par.3.art.2.nu. 60.
b ¶ Falsi.infrà lib.3.consi.39.
c ¶ Non vsum.dixi in consue.Parisi.§.1.gl.4.nu. 12.
d ¶ Criminis.infrà lib.3.consilio 89.Are consilio 82.nume.
1.Ias.consi.22.lib.1.vide tamen Ias.consi.103.lib.4.Ale. in-
frà li.2.consi. 69.ad fi.

SVMMARIVM.

1 *Habilitas testis tempore iuramenti attenditur.*
2 *Dicta testis debent concordari saltem ad euitandũ periurium.*
3 *Possedisse præsumitur, qui semel possedit, quousq; allegat.*
4 *Testimonium credulitatis iuncta ratione probat.*
5 *Confinia duo probant identitatem.*
6 *Concessio refert an incipiat à fundo, an à mensura.*
7 *Testis in vno periurus non probat in alijs.*
8 *Testes consanguinei, & affines suspecti.*
9 *Spoliatus dicitur non admissus.*

CONSILIVM CXXXIII.

VIso processu causæ inter Marcum Gualchinũ
accusantem,& Baldasarem quondã Andreæ
Galesoni accusatum,in qua latę sunt duæ sen
tentiæ,prima in fauorem dicti accusantis,se-
cunda in fauorem dicti accusati.¶ Vidẽdum
est principaliter de tribus.¶ Primò vtrum pro parte accu-
santis sit melius probatum de possessione sua habito respe
ctu ad tempus spoliationis. ¶ Secũdò vtrum sit probatum
de spoliatione.¶ Tertiò vtrum sit probatum de valore pe-
tiæ terræ,de qua in accusatione,adeò quòd possit locus es
se condemnationi in duplo ex terminis rei,secundum for
mam statuti positi sub rubr. de pœna inferentis alicui viò-
lentiam,&c.prout in accusatione deducitur.¶ Circa pri-
mum,an sit melius ꝓbatum de possessione prò parte Mar-
ci,habito respectu ad tempus in accusatione contentum.
Et dico ꝙ sic, nam primò per quatuor testes. in principali
causa huius accusationis producto,s.pro parte dicti accu-
satoris videtur hoc probatum per Franciscum Guil. agri-
mensoris Iac.Gascini fratrem accusati Gas. Ioan. Longi &
Bald.de Schlauinis,nam dictus agrimensor deponit, ꝙ vi-
dit dictum Marcum tenere & possidere dictam petiam ter
ræ in accusatione contentam : & bonam causam scientiæ
reddit vel repetit bonam rationem,videlicet quia vidit, &
quod etiam ita dici audiuit à vicinis : & alias rationes etiã
adducit.Sed prima est valde sufficiens,quia dicit ꝙ vidit eã
tenere.secundus ẽt testis deponens de retentione dicitur
ꝓbare possessionem allegatam,ab eo, qui testem induxe-
rit per no.per Bart.& alios Docto.in l.stipulatio ista.§. hæc
quoq;.de ver.obl.not.Inno.in c. cùm olim. el 2.in glo.ma-
gna.ad finem.de priuileg.in c.cùm causam.quæ.l.inter ar-
chiepiscopum.de test.& sentit gloss.7.q.prima pontifices.
& in c.literas.de restitu.spo.Et Bald.in l. data opera. in 19.
col.C.qui accusare.& in l.1.ad finem.C.de condictione ex
lege.& Anto. de But. in cap. cùm ad sedem.de restitu.spo-
lia.in ver.ad quintum,&c. ¶ Non ob. si dicatur,quòd testi
periuro non creditur.cap.testimonium.de testibus.Et di-
ctus agrimensor videtur periurus,quia tempore quo fuit
receptus in testem,etiam vigore electionis de eo factæ,re-
tulit dictam petiam terræ in accusatione contentam esse,
20.tornaturarum,& 85.tabularum,& trium pedum.& po
stea in alia sequenti relatione per eum facta, aliter retulit,
præcipuè die decimo Augusti,vbi videtur referre inuenis-
se petiam terræ,de qua in dicta sua relatione esse tornatu-
rarum triginta,& vnius tabulæ,& nouem pedum, quia re-
spondeo,quòd per hoc non est,quin fides adhibenda sit at
1 testationi factæ per dictum testem, † quia habilitas testis
a consideratur tempore *a* quo testis cum iuramento recipi
tur ad testimonium.l.tertia.§.duæ causæ.cum glo. in versi.
non eandem fidem.ff.de Carb. edi.& in l.ad testium.§.cõ-
ditionem.ff.de test.cum ibi not.& in l.prima.C.de test.sed
dictus testis fuit cum iuramento receptus ad dictum testi-
moniũ,anteꝗ faceret dictam vltimam relationẽ factam die
decima Aug.ergo non põt dici, ꝙ tẽpore quo deposuit, vt
testis esset periurus.¶ Præterea non videtur, ꝙ cum verita
te possit dici de aliquo periurio dicti agrimensoris,qa pri
ma relatio facta est de petia terræ contenta in accusatione
& confinia sunt ab vna parte, via,ab alia Petrus Bondini.ab
alia Franciscus Venturæ. vltima relatio facta fuit diuerso
tempore,& in ea continetur,quod dum mensurasset vigo-
re cõmissionis sibi factæ per Marcũ Pentis de eundo ad mẽ
surandũ vnam possessionem positã in villa sancti Blasij iu-

xta viam ab vno latere, Michaelem, Franciscum Venturæ, Petrum Bondini,& Ray.de Banghaiono.& alios suos con fines,inuenit d.possessionem esse tornaturarum triginta, & vnius tabulæ,& nouem pedū. vnde videtur, ꝙ iste agrimensor in hac vltima mensuratione mensurauerit, patet, quia vltra confines,si quos habet in accusatione, & in oib. capitulis accusatorijs dixit,& alia sua latera, seu alios suos confines.¶Idem apparet ét ex ꝓcessu,quia pro parte dicti Baldasaris allegabatur & dicebatur in prima mensuratione fuisse omissam vnam petiam terrę partim viniatę,quam retulit esse tornaturarum nouem,& tabularum trium,pedum 6.& hoc apparet in accusatione sub die 30.Iulij,vnde cōputata illa petia terræ secundo loco mensurata in accusatione contenta apparet,quòd summæ dictæ terræ ascendunt ad summam positā in vltima relatione,cùm sic in secunda mēsuratione mēsurauit aliud quàm in prima, & sic non est cōtrarietas vel repugnantia,aut periurium. ¶Pro
2 hoc facit,† quia verba vnius & eiusdem debent reduci ad concordiā,saltem vt euitetur periurium,vt no.Iac.Bu.in l. optimā.C.de contra.& cōmit.stip.in l.cùm de ætate.ff.de ꝓb.& Bar.in l.1.in prin.ff.de oper.no.nun.& in l.Labeo.ff. de sup.le.& Ant.de But.& do.Abb.in c.cùm tu.de test.& Imo.in l.inter stipu.§.1.ff.de verb.ob.¶Et hoc satis est,quia non quærimus de credendo agrimensori, rōne varietatis dictarū relationū: sed in eo, in quo testificatus est vt testis, an dicatur,quòd idem testis fuisset periurus.nou.n.quærimus de reducendo relationes agrimensoris ad concordiā ad fi.vt ꝓbent id,quod in relatione vna vel altera continetur.¶Quinimò videntur plus velle Doct.ꝙ quando nō est manifesta contrarietas,possit dictum vnius & eiusdem testis reduci ad concord.vt ꝓbet,vt patet ex no.per Bald.in l.data opera.C.qui accu.in 18.col.in ver.sed hîc quæro, actor facit.ad quod bene facit quod no.Cy.in l. in exercendis.C.de fid.instr.& Bal.in l.scripturæ.eo.ti.secus si manifesta esset contrarietas,per id,quod habetur in l.eos. cum ibi not.p Bar.ff.de fal.& per id quod no.per glo.& Doct.in c.in nostra.de test.& vt patet ex ꝓximè dictis ex dicta relatione,vel rationibus contrarietas manifesta non est,nec ét non manifesta.& sic dico,ꝙ dicta prima relatio valet, & ei standum est quo ad qualitatem & mensuram petiæ terræ in accusatione contentę,& sic non potest dici,ꝙ non est cōtenta in dicta petia terræ 20.tornaturarū,primo loco mensurata,quæ verba relationis iunctis verbis accusationis manifestè ostendunt contrarium, dum in accusatione ponitur area,vt inclusa in dicta petia terræ, & relatio refert se ad accusationem specificam, etiam terræ, in qua est area, ad hoc facit, quod dicam infrà circa probationem instrumenti.¶Nec obst.si diceret, quòd iste testis non deponit, quod Marcus non possedit tempore allegatæ spoliationis, sed dicit quòd possedit vsque ad tempus, quo fuit extractum lignum inter Marcum & Baldasarem, quod quidem videtur fuisse ante tempus dictæ assertæ spoliationis, nam videtur fuisse de ann.1470.quando Marcus instituit contra dict. Baldasa. aliam accusationem pro damno dato in dicta petia terræ,vt constat ex actis.& eodem modo videntur dicere alij testes dicti Marci examinati in prima instātia.sed ad hoc respondeo,ꝙ cùm iste testis dicat,quòd iam sunt octo anni,& vltra,ꝙ vidit d.Marcū tenere & possidere,satis est,ꝙ iste testis deponat de aliquo pūcto vel tpe possessionis Marci,qa ꝓsumitur Marcū postea possedisse, saltē
3 b vbi non apparebat,lapsum esse tēpus decennij,† quia qui
* semel possedit,præsumitur perseuerasse *b* in possessione,vsquequo allegat se possedisse,cùm retineat animo.ita* communiter concluditur in l.siue possidetis.C.de prob.& in l. non ignorabat.C.ad exhiben.& no.Arch.2.q.prima.pontifices.& in ꝓposito nostro no.Spe.& Io.An.in tit. de pet. & poss.§.1.ver.si.not.etiam Host.Ioan.An.& alij in l.cùm ad sedem. de restit.spolia.& domini de Rota sua conclusione incipiente,item si probetur aliquem tenuisse.& Bal.in l. si minorem.C.de in integ.rest.& Bald.& Sali.in l.non ignorabat.post Cyn.C.ad exhib.& in l.indicia.C.de rei ven. ad fin.¶Facit ad hoc,quod not.gloss.in l.1.C.de seru.fug.hoc enim præsumitur,cùm voluntatis mutatio non probetur, l.eum.ff.de prob.l.fideicom.§.si rem.ff.de leg.2.l.cùm hic status.§.1.ff.de dona.inter vir.& vxo.c.maiores.& quæ ibi nota.in vers.perdurare.de baptismo.& de animo alicuius statur dicto eius.c.significasti.el primo.de homi.& c. si verò.de sent.excom.c.in præsentiarum.de test.in §.aliæ.Inst. de actio.cùm possessio retineatur animo.l.licet. C. de acqui.poss.l.3.§.in admittenda.ff.de acqui.poss.præsumitur, quòd d.Marcus animo ꝑseuerauerit retinere dictam possessionem vsque ad tempus spoliationis. ¶Nec obstat, si diceretur, ꝙ Marcus non allegauit se possedisse tempore spoliationis,& in hoc reperio factum fuisse maximū fundamentum in quodam consilio reddito in secunda instantia,cuius copia est mihi transmissa:sed cum supportatione mihi videtur illud fundamentum nullo modo posse subsistere,quia ex contentis in ista accusatione apparet, quòd Marcus declarauit animum suum, & sic se possedisse tempore spoliationis.& dicunt præfati Doct.fortius & specialiter d.de Rota in d.alle.& Salic.in l.non ignorabat.& Anto.de But.in d.c.cùm ad sedem.ꝙ ētsi non allegaret se possedisse eo tempore:tamen si probatur ꝙ semel possedit,ꝓsumitur in dubio,ꝙ etiam postea possederit,nisi contrarium probetur,per rationem superius allegatam, s.ꝙ non ꝓsumitur mutatio animi voluntatis, nisi probetur. ¶Nec etiam ad hoc ob.si dicatur,quòd dictus Marcus in capitulis suis primis productis in causa principali capitulauit,ꝙ à tēpore,quo emit dictam petiam terræ ipse Marcus possedit,maximè vsque ad tempus,& vltrà,quo cœpta fuit lis inter ipsum Marc.ex vna,& dictum Baldas.ex alia coram milite & officiali damnorum datorum,&c.Et sic asserendo se possedisse vsq; ad tempus dictæ litis motæ coram domino milite,quod fuit ante tempus allegatæ spoliationis, videtur negare se possedisse postea.l.Imperatores.ff. de post.l. sta.li.§. Stich.de leg.2.l.cùm prætor.in prin.ff.de iu.& hæc est vna ex rationibus redditis in præfato consi. quia ad illā faciliter respondetur,vt mihi videtur,s.ꝙ in d.c.nō dicitur simpliciter,ꝙ Marcus possederat vsq; ad illud tempus. sed dicitur maximè,& cum dictione,& vltrà,quæ implicant & ampliant.l.1.§.1.l.maximè.ff.de col. bon. l.illud. cum gl.ff. ad leg.Aqui.l.si vltra.C.de fideiuss.l. cùm vltra. C. de non num.pec.l.vltra.la 3.de testa. & illa verba prolata à Marco debent interpretari in eius fauorem, & postea secundum interpretationem,de qua in causa l.si quis intentione ambigua.ff.de iur.¶Præterea illud, quod quis deducit in capitulis non videtur affirmare,adeò, ꝙ ex capitulis dicatur resultare probatio contra eum,vt not.Io.An.in c.fi.de iureiur.in 6.in nouell.& Anto.de But.in c.quoniam. de ꝓb. in no.in 1.col.& in c.ex parte.de cōfes.in 6. secundus testis est Iac.Gazoni.& iste probat de poss.Marci, quia deponit, ꝙ ipse & d. Baldasar frater eius respondebat d. Marco de fructibus dictæ petiæ terræ, per quod probatur possessio. l.Titio.ff.de sol.l.2.& vtrobiq; not.Bar.C.de agri. & censi. lib.11.l.qui vsuras.§.ꝙ per colonum.& ibi no.ff.de acq.pos. Nec ob.si diceretur,ꝙ iste testis non declarat, quando responderetur de fructibus,quia dico,ꝙ imò declarat, dum sup interrogatorijs eiusdem capituli deponit, ꝙ partē fructuum dicti Marci ad domum suam consignabat,vt etiam videtur affirmare d.Baldas.in suis positionib. dicta die 18. Iulij productis.¶Nec ob.si diceretur,ꝙ d. Iac. Fagoni testis deponit super c.3.de pos. Marci per verbum creditur, ergo non probat.c.literis.& c.tertio loco.de præsum.qare
4 spondeo,† ꝙ testis deponens per verbū credo, assignando tamen rōnem credulitatis concludētis per sensum corporis ꝓbat.vt not.Cy.& alij in l.testium.C.de test.& Io.An.in addi.Spe.de teste.§.1.ver. item, ꝙ deposuit de credulitate. & Anto.de But.in c.quoties.de test.& Bal.in l.siue possid. C.de prob.vnde dicit Bal.in l.2.§.quòd obseruari.in secunda col.C.de iur.cal.quòd licet testis postea per verbū,credere suo,dicat id,quod prius per veritatem affirmauerat, probat talis per id,quod no.ibi glo.& idem dicit Bald.in l. solum.in 8.q.C.de te.& in l.conuenticulam.in 6.col.C.de epi.& cle.cum si. ¶Præterea ipsemet testis refert etiam se ad alia

ad alia testificata, per se in alia causa & in attestatione prima probat de possessione Marci clarè. ergo perinde est, ac si in hoc iudicio deposuisset. l. si ita scripsero. ff. de cond. & dem. l. asse toto. ff. de hær. inst. l. qui ex lib. §. testō. de bo. pos. scđm tab. not. Bar. in l. eos. ff. ad l. Cor. de fal. & Bal. in l. gesta. C. de re iud. & per eundem in l. iureiu. & in l. fi. de test. & Pe. de Ancha. in Cle. 1. de testib. & Ant. de Bu. in c. cùm in tua. de test. ¶ Nec ad hoc obstat si diceretur, ꝙ illa petia terræ de cuius possessione deposuit prima vice dictus testis, erat aliter confinata in capitulis, ad quæ testis se refert, q̃ sit confinata in ista actione petia terræ, de qua est qō, & non est ꝓbatum de identitate corporum. l. Pomponius scribit si frumentum. §. fi. ff. de rei vend. l. 1. & ibi no. Bart. C. si vnus ex plurib. appel. & no. Bart. in l. demonstratio falsa. in fin. ff. de cond. & dem.
5 Io. And. in c. auditis. de rest. in integ. † quia respondeo ꝙ attento ꝙ in loco seu villa in duobus confinibus saltem concordat petia terræ contenta in ista accusatione, & petia terræ, contenta in primis dictis capitulis, hoc sufficit ad ꝓbandum identitatem corporum, nisi allegans contrarium illud ꝓbauit, vt decidit Bar. in d. l. demonstratio falsa. in princ. in 7. q. & in l. 1. in fin. ff. de dot. præla. per illum tex. & per l. hac consultissima. cum ibi no. C. qui test. fac. pos. no. Ang. in l. si in noīe. in qbusdam lectu. & ibi Pau. de Ca. ēt eum refert. C. de testa. nam concordant confinia viæ & confinia Francisci Venturæ. ¶ Vnde dicit Bar. in d. l. demonstratio falsa, in fine prin. ꝙ illa ꝓbatio identitatis corporum requiritur, quando noīa sunt penitus separata. accedit qđ ipsemet testis dicit ꝙ in illa cā damnorum datoru ipse deposuit super possessione eiusdem petiæ terræ, de qua in præsenti accusatione. insuper ad abundantē cautelam in hac instantia est ꝓbatum per plures testes de identitate corporis: & sic oīnō cessat illa difficultas, vt patet ex his q̃ deponit Ant. Peregrini. & Petr. Bernardini. & Mich. Venturæ. tertius est ēt testis dicti Marci Gaspar. Io. Longi, q clarè & apertè deponit de possessione d. Mar. vsq; in tps dictæ litis primò motæ coram officiali damnorū datorum. ¶ Nec ob. ꝙ non deponit de possessione tpe spoliationis, qa ad hoc respondeo, ꝓut plenè puto respondisse circa depositionem primi testis. & ēt ipse testis refert aliàs de dicta possessione pdictæ petiæ terræ deposuisse in dicta cā damnorū datorum, ad quam attestationē se refert, & illa est ꝓducta, in qua plenè & sufficienter probat de possessione Marci. & dicta relatio sufficit, vt dixi circa primum testem. ¶ Quartus testis est Baldasar de Salmis, qui deponit, ꝙ Marcus prædictus fecit construi domum in petia terræ, contenta in accusatione ista. anni sunt iam septem, vel circa, tanq̃ in sua petia terræ. ad hoc facit l. 2. ibi tanq̃ dominum gessisset. & ibi Bar. C. de acq. pos. & in d. l. Titia. ff. de solut. ¶ In hac verò instantia sunt alij plures testes examinati pro parte dicti Marc. probantes ꝙ tpe contento in capitulo viderunt d. Marc. pluries accedere ad d. terram. nam probatur possessio ēt per ire, agere, vt inquit Bal. in l. indicia. ad fi. C. de rei ven. per not. in d. l. stipulatio ista. §. hoc quoq;. Item refert se iste testis ad alia testificata, per se in causa damnorum datorum. & ibi apertè probat de possessione Marci. ¶ Item probat alius testis. s. Petrus Morantij, qui deponit ꝙ vidit d. Marcum ante tps accusationis laborari facere, & fossata fieri facere in dicta petia terræ, & domū super ipsa construi facere. & licet non recordaretur de tpe, tamen probatum est per alios testes constructionis dictę domus, vt per d. Baldasarem de Silaninis, qui dicit, ꝙ iam sunt anni 7. vel circa. & idē deponit Bart. Lanconis vnus testis Marci receptus in hac instantia, de possessione Marci, ēt probat Mich. Venturæ, de eo tamen non facio magnum fundamentum, quia non videtur deponere pro aliqua partium, quia examinatus pro parte accusati, videtur deponere de possessione Baldas. & sic quia neutra parte est integer testis, per ea quæ habentur in l. eos. & ibi Bar. ff. de fal. quod no. DD. in c. cùm in tua. & in c. cùm cām q̃ inter archiepisc. de test. & Pe. de Anc. in cle. testamenti. §. test. de testi. cum suis concor. de possessione d. Mar. etiam inde probant Dominicus, Iacob. Sauini & Barth. Ganichioli, & sic videtur Marc. habere nouē testes ꝓ se deponētes de possessione in ista cā accusatiōis. ¶ Nunc addo ēt decimum testē, s. Franciscum Venturæ examinatū inter easdē personas, super eadē possessione in accusatione damnorum datorū, & illa ꝓbatio facta in illa cā ad ꝓbandū possessionē ꝓdest in ista. in l. pses. C. ad l. Faui. de plag. & no. Bar. in l. 2. §. illo. vi bo. rap. & ꝓbatur in l. locum. §. si qs tabulas. & ibi no. Bar. ff. de tab. exhib. cum si. ¶ Comprobatur ēt per instrumenta emptionis factæ per d. Marcum, q emit dictam petiam terræ à d. Balda. & fratrib. tunc posidentibus & constituentibus se posidere noīe dicti emptoris, & sic in eum cōtulerunt possessionem oēm, iuxta l. qđ meo. in prin. cum ibi no. ff. de acq. pos. & in c. cùm venissent. de resti. spo. ꝙ aūt posiderent d. fratres affirmāt in possessionib. suis, & testes sui, & vtriusq; partis deponunt, & ꝓ illa petia terrę, de qua in accusatione patet maximè ex depositione d. Ant. Magni, & Pet. Boldrini, & Michaelis Venturæ. ¶ Nec dicatur de instrumento continente vnam petiā terræ tornaturarū 21. &c. iuxta confines specificatos cum aliis qbusdā petiis terræ ibi positis, & d. venditio est facta pro pretio librarū 5. pro qualibet tornatura. & d. petia terræ de qua in accusationē, videtur esse tornaturarum 30. ꝓut apparet in dicta vltima relatione agrimensoris, qa respondeo, ꝙ imò petia terrę de qua in d. instrumento & in dicta accusatione, non est vltra numerum tornaturarū 21. patet in prima relatione, nec ob-
6 stat vltima relatio, qa ad eam fuit responsum sup. ¶ † Præterea ēt dato ꝙ d. petia terræ habēs confines, dę qbus in instrumēto esset tornaturarū 30. tñ intelligitur esse vēdita d. Mar. inter dictos fines instrumenti attēto, ꝙ contrahētes inceperunt à corpore dicendo vnā petiā terrę 21. tornaturarum, & nō à mēsura, vnde nunc venit totū dato, ꝙ pretium veniret supplendum ad cōputum pro qualibet tornatura: ita est de mente Doc, vt in terminis nostris clarè decidit Sal. in l. 2. C. de contrah. empt. per l. q fundū. §. qui agrum. ff. de contrah. emp. & dicitur ita esse de mēte Io. An. in add. in tit. de emp. & ven. §. sciendū. ad fin. & ibi ēt Spe. hoc ēt clarè firmat Pau. de Cast. in l. si seruum. §. 1. ff. de act. emp. & sic mensuratio ad rem istā nihil facit, quò ad corpus ipsius petię terrę conspe. vt ad Marcū. ¶ Pro parte verò d. Bald. accusati nō extat plenè ꝓbatum. Nam ꝓ parte sua est examinatus d. Mich. Venturæ, qui postea contrarium deposuit ad petitionē d. Marci examinatus, & sic non est integer testis, vt dixi sup. ꝓ eo etiā deponit Ioā. Balmi. & And. de Ligna. & Perinus magistri in cā principali, tamē attestatio dictorum An. de Lig. & Perini magistri infringitur iurganter ex eo, qa An. de Lig. deponit ꝙ tm sunt anni 35. quibus And. d. Baldas. & postea eius filij habitant domum, q̃ est super dicta possessione, seu quæ est descripta in accusatione. ¶ Et tamen est ꝓbatum ꝙ illa fuit constructa, nondum sunt anni 9. vel 10. vt patet ex depositione, maximè Matthæi vltimi testis d. Balda. & ex depositione Balda. de Salaninis & Barth. Sanchioli testiū receptorum
7 pro parte d. Marci. † vnde testis q in vno est periurus, nō pro
* bat in aliis. d. c. testium. & est* cōis opi. Iuno. & aliorum in c. fraternitatis, de hæreticis, & in l. si ex falsis. C. de transact. & Spec. in tit. de instr. edi. §. instrumentū. in ver. Item qd si aliquid de suo. & Old. in cons. suo 38. incip. Ad primā. & Arch. in 9. dist. c. si ad sacras. aliàs est c. scripturas. & Bal. in l. fi. in 4. oppo. C. de edic. diui. & in l. 2. C. de fideicom. lib. & in Rub. de controuersia inuestituræ. & Bal. & Ang. in l. 1. §. simpliciter. de verb. obl. ¶ Et eodem vitio laborat Iac. Pasarni & Lu. alius testis dicti accusati: & similiter dictus Perinus Magni nō probat, quia aliàs examinatus in dicta causa damni dati ad instantiam d. Marci deposuit de possessione dicti Marci, de qua in præsenti causa videtur attestari, dum dicit, ꝙ videbat dictum Marc. versari in dicta petia terræ, & sic apparet, qđ ēt in causa principali melius ꝓbauit de possessione dicti Marci. ¶ Produxit insuper dictus Baldasa. accusatus nonnullos testes in causa appellationis, ex quorum testimonio etiam nullo modo non releuatur. Nam hæres Pasarmi licet deponat, ꝙ Baldas. post mortem patris possederit, non deponit quo tēpore incepit posidere, & videtur præsumendum esse, ꝙ potius possederit noīe Marci, quam noīe proprio pp constōnem, de qua in instrumēto vēditionis factæ per eum Marco. & sic ne videatur delinquere. l. meritò. ff. ꝓ

ſocio.ꝙ ita fuerit depoſitum à parte Ia.Galſam fratris dicti
accuſati, dum dicit, ꝙ ipſe teſtis, & dictus Baldaſar reſpon-
debant de fructibus dicto Marco. ¶Alius teſtis productus
per dictum accuſatorem eſt Michael Petri Cераroni qui ni
hil probat:qa dicit ſe ignorare,an ſit illa petia terræ, de qua
in accuſatione ſit mentio, & ignorat confines excepto vno,
ſci.via,& ſic ratione incertitudinis non probant.l.forma.in
prin.ff.de cenſibus.l.hac conſultiſsima.in prin. C.qui teſta.
fa.poſ.iuncto c.in præſentia.de prob. ¶Et eo morbo labo-
rat Rubeus quondam Iac.de Fiſchio,alius teſtis dicti accu-
ſati. ſ. An. quondam Nicolai, & nõ probat:quia dicit,quod
vterq; poſsidebat. ſ. Marc.Baldaſ.& quod Marc.ſuper eam
conſtruxit dictam domum. Et propterea neſcit cuius noĩe
Baldaſ.poſsideret. ¶Bartholi.Sancti alius teſtis dicti accu-
ſati, dato ꝙ aliquid deponat in fauorem dicti accuſati, ta-
8 men affinis eſt dicti accuſati,†& affines ſunt ſuſpecti,quem
admodum & conſanguinei.3.q.9.abſente.e.l.2.& ea.cã.q.
5.in c.ſimiliter.not.DD.in c. cùm oporteat.de accu. & Spe.
in tit.de teſt.§.1.ver.generaliter, aliàs eſt in verbo,ſed quid ſi
teſtis. ¶Et conſtat ꝙ teſtimonium conſanguinei non eſt in
tegrum,per not.in l.ea matris.ff.de prob.& no.Bar.in l.ad-
monendi. in ver. venio ad tertium. ff.de iureiur.poſt medi-
um.& in l.qui teſtõ.§.illo.ad fin.§.de teſtamen.& An. de Bu.
in c.fi.de iureiur. Et dato ẽt ꝙ Maximus quondam Matthęi
vltimus teſtis videatur deponere de poſſeſsione dicti Balda
ſaris,tamen ẽt ipſe cum dicto Bar.ferè & cum dicto Ioan.&
aliis non poſſunt adęquari,aut præferri maiori numero te-
ſtium & probationibus dicti accuſantis,de quibus dixi ſup.
quæ præferuntur.c.in noſtra.de teſt.c.licet cã̄m.de probat.
l.ob carmen.§.fin.ff.de teſt. ¶Et præcipuè,qa veroſimiliter
deponunt teſtes dicti accuſantis, ſtante dicto ti. emptionis
factæ per dictum Marcum à dicto Baldaſare & fratrib.per
9 id quod habetur in d.c.licet cã̄m. ¶†Nunc videndum eſt de
ſecundo dubio, ſ. an ſit ſufficienter probatum de ſpoliatio-
ne. ¶Et concludo quod ſic,qa hoc colligitur ex reſponſio-
ne facta per d.Baldaſ.dicto accuſatori. Nam confitetur, ꝙ
cùm ipſe accuſatus eſſet in area dictæ poſſeſsionis poſita &
confinata, ꝓut in d. accuſatione vidit d. Marcum venire ad
illam ad ęſtimandum letamen in dicta area exiſtens,& dixit
dicto Marco iniuriam,& cùm ei reſpondiſſet Franciſcus de
Lauretis,qui venerat cum dicto Marco,tunc dictus accuſa-
tus dicto Marco dixit,& cum ſociis ſtati largo c'hio non vo-
glio che voi intrati. Et tunc d.Marc.cum d.Franciſco receſ
ſerunt,& reuerſi ſunt ad ciuitatem Hoſtię. ¶Cùm ergo non
fuerit admiſſus dictus Marcus,ergo per Baldaſarem dicitur
ſpoliaſſe ſua poſſeſsione.l.clàm poſsidere.§.fi.cum l. ſeq.ff.
de acq.poſſ.& in l.1.§.ſiue autem.ff.de vi & vi ar. & not.in l.ſi
quis in tantam.in gl.magna. C. vnde vi. vbi Bal.in 4.col.di-
cit, ꝙ in tali non admiſſo, vendicant ſibi locum ſtatuta lo-
quentia de expulſis. bene facit l.vim facit. ff.de vi & vi ar.&
quod notanter dixit Inno.& Io.And.in c.ſuborta.de re iud.
vnde ſibi eundem locum vendicare debet ſtatutum,ſub Ru
bri.de pœna inferentis vim in alienis rebus poſſeſsis poſſeſ
ſione ſua poſſeſſorem priuatis.& licet dicat accuſatus,ꝙ nõ
erat armatus aliquo genere armorum, hoc nihil ad rem, qa
non requiruntur arma.l.3.in princ.cum ibi not.ff.de vi & vi
arma. ¶Quinimò plus probatum eſt,quod habeat arma,vt
probat ſer Fran.de Lonzeritis,& ſer Io.And.qui etiam pror
bant ſpoliationem, & d. Baldaſarem non admiſiſſe d. Mar-
cum,volẽtem ingredi poſſeſsionem, & licet teſtes neſciant
confines dictæ petiæ terræ, tamen attento ꝙ accuſatus re-
ſpondẽdo accuſationi dicit,ꝙ cum d. Marco tempore quo
ipſe accuſatus protulit dicta verba, de quibus in ſua reſpon
ſione erat ſer Franciſcus, qui iuerat ad æſtimãdum dictum
letamen, & dicti duo teſtes qui fuerunt examinati in hac in
ſtantia deponunt,ſe ſemel tm̃ fuiſſe cum dicto Marco ad æ-
ſtimadum dictum letamen ad dictam petiam terræ, de qua
eſt quæſtio. bene facit id quod habetur in c.cum Io.cum ſi.
de fide inſtru. ¶Nec ob.ſi dicatur,ꝙ dicta reſpon.debet ac-
ceptari prout eſt,id eſt, cum ſuis concor. vel qualitatibus.l.
Publia,§.fin.ff.depo.l.etiam.§.fi.de mino.& quod not.in l.ſi
quid etiam.C.de exceptio.& l.2.C.de donat.ante nup.cum
ſimi.& quod in d.reſponſione non dicitur, quod prohibuit
dictum Marcum, ne accederet ad dictam poſſeſsionem in
accuſatione contentam,ſed ſolum dixit,ſtati largo ch'io nõ
voglio che voi intrati. Reſpon. ſi Marcus vult acceptare illã
partem confeſsionis Baldaſ.in qua dixit, ꝙ ipſe Baldaſ.exi-
ſtens in area poſita & confinata, prout in accuſatione conti
netur,videns dominũ Marcum ad illam venire ad æſtiman-
dum dictum letamẽ,in dicta area exiſtens dixit d.Marco,vt
ſuprà, &c. & dum reſpon.ſer Franciſcus qui erat cum dicto
Marc.& ꝙ Baldaſ.reſpondit,dicto ſer Frãciſco & ſociis ſtati
la adietro che non voglio che intrati, & velit dictus Marcus
non acceptare dictam partem videtur petiam ꝑdictam,in
qua eſt dicta area in accuſatione contenta, dicere eſſe ſuam.
Sed ſi velit quo ad illam partẽ ꝓbare, ꝙ dicta poſſeſsio erat
dicti Marci, ſeu ꝙ poſsidebatur ab ipſo Marco, põt hoc fa-
cere.l.Aurelius.§.idem quæſiuit.& ibi no.Bar.ff.de li.leg.&
no.DD.in c.cùm veniſſent. de inſti.& in c.bonæ.el 2.de po-
ſtu.p̃la. Sed Marcus ꝓbauit ꝙ dictam rem poſsidebant,er-
go,&c.vt ſuprà fuit oſtenſum. ¶Nec dicatur ꝙ d.Baldaſ.nõ
intellexit prohibere ingreſſum poſſeſsionis in accuſatione
contentę,quia huius contrarium manifeſtè apparet ex ver-
bis ſuæ reſponſionis,dum dicit, ꝙ d.Bald.erat in area in ac-
cuſatione contenta,& quò ad letamen,ad quod æſtimandũ
vidit venire d. Marcum ad illam poſſeſsionem ſeu aream,&
poſtea dixit etiã d.Franc.& ſocios, &c.& ſic letamen erat in
area in accuſatione contenta, & vidit Marcum ad illam ve-
nire,& prohibuit ne veniret ad æſtimandum letamen in ſua
poſſeſsione,non poſſunt intelligi ꝙ de alia poſſeſsione & a-
rea, niſi in accuſatione contenta. Præterea vltra confeſsio-
nem d.Baldaſ.extat probatio per dictos duos teſtes, ſaltem
iuncta prima & ſecunda examinatione eorum:nec dicatur,
ꝙ illa probatio facta contra dictum Baldaſ. dicatur eſſe in-
hibitio & non ſpoliatio, per d. l. vim facit.qa hoc non vide-
tur bene dictum aliquo modo, & contra d.l.1.§.interdum.
de vi & vi ar.& d.l.poſsidere.§.fi.cum l.ſeq.& ibi no.in d.l.ſi
quis in tantam. ¶Non ob.d.l.vim facit.ff.de vi & vi ar.quia
reſpondeo, ꝙ ibi non inhibebat poſſeſsionem ingredi, ſeu
non peccauit in non admittendo poſſeſſorem ad ingredi-
endum fundum, ſed priorem exiſtentem in fundum impe-
diebat colere fundum: ſecus quando eum venire ad fundũ
non admittat, quia tunc priuat eum poſſeſsione. ita loqui-
tur tex.& gl.in d.§.qui ad nundinas.& in d.§.ſiue aũt. ¶Non
ob.ſi dicatur quod d. Mar. tunc quando fuit ſibi inhibitum
per Baldaſ. ne ingrederetur fundum, non fuit ꝓtãtus quod
haberet aĩum defendendi poſſeſsionem, qa reſpondeo, ꝙ
eò ipſo quod apparet quod accedebat ad ipſum fundum &
Baldaſ.q erat in fundo inhibuit ne ingrederetur: & ita non
eſt ingreſſus, imò inde diſceſsit, ſatis apparet de ſpoliatio-
ne,vt in d.§.qui ad nundinas.& in d.§.ſiue autẽ,nec alia pro-
teſtatio requiritur: quia actus & effectus ipſe declarat,ac ſi
diceremus. Præterea dicẽdum eſt, ꝙ in his quæ pendent ab
aĩo,ſtandum eſt aſſertioni ſuæ, vt l.rem non nouam.& not.
ibi Bal. C.de iud.& no.in d.§.aliæ.& in d.c.fi.de cenſi.& dixi
ſuprà, nec curo an poſtea Balda.ſe correxerit,vel non,vt l.q
ea mente.ff.de fur.l.pe.ff.vi bo.rap. ¶Venio ad tertium,an
ſit probatum de æſtimatione & valore dictæ petiæ terræ? &
reſpondeo ꝙ ſic, qa accuſatus reſpondẽdo poſitionib.com
petenter de valore librarum 100. duo ẽt teſtes ſunt,vt Fran
ciſcus Agrimenſor & Gaſpar,q deponunt de valore librarũ
190. & licet ſe non referant ad vltimum valorem.tamẽ Cy.
in l.vnica.in 6.q.C.de rei vxo.ac.dixit, ꝙ ſi probatum eſt de
valore vnius tp̄is per teſtes, qui vult allegare mutationem
valoris,habet ꝓbare ſaltem,quando non eſt interuallũ diu-
turni tp̄is inter vnum tp̄s & aliud. & idem eſt de mente Bal.
in l.1.C.de ſen.quæ pro eo qđ intereſt.in vltima col.in verb.
Quæro nunquid per inſtrumenta,&c. Tempus aũt diutur-
num vel longum dicitur decennium l.fidei.§.Ariſt.ff.qui &
à qui.no.in l.2.ff.ſi ager vect.vel emph.peta.& in l.ſi filiusfa.
C.de pet.hæ.& in l.cùm de in rem ver.ff.de vſur.& in l.1.§.ꝙ
ait.ff.de ſuperfi.cum ſi. ¶Et conſtat tm̃ longum tp̄is ſpaciũ
in caſu noſtro non fluxiſſe, vt ex accuſatione apparet, alius
eſt etiam teſtis examinatus in prima inſtantia.ſ.Mich.Ven-
turæ

turæ qui deponit de æstimatione librarum centum quinquaginta, sed in hoc cõmendarem, ꝙ iudex ex suo officio se intromitteret de æstimatione, ad cuius officium pertinet. l.si quid ex Pamphilia.§.fi.de leg.2.l.semper hoc interdicto. ff.quod vi aut clàm.vnde dicit Bar.in d.l.si quid ex Pamphilia, ꝙ quando non est probatum in iudicio de valore rei, iudex debet ex officio suo æstimare.& no.DD.in l.5.C.de sen. quæ pro eo quod interest profer. ex quibus concludo dict. secundam sñiam non esse iustam, sed retractandam & corrigendam modo & forma quæ colligitur ex prædictis.

ADDITIO.

a ¶Tempore.suprà consi.5.num.9.

b ¶Perseuerasse.Cyn.l.pe.C.de præscri.long.temp. Bal.Inst. de vsu. in princ.col.1.Pau.consi.51.lib.2.Ant.Cors.sin.verb. possessio.Alcia.de præsum.reg.2.præsum. 22.add. mat.no. 117. idem Alex.l.si ex argentariis.§.fin.de eden. Alex.Cor.l. 2.C.de test, Aret. consi.120.

SVMMARIVM.

1 *Dictum illud est specialiter, quod à generalitate verborum est abstractum.*

2 *Testamentum secundum derogans generaliter quibuscunque derogatoriis primi testamenti, valet.*

4 *Reuocatio generalis sufficit, quando non præcedit nisi vnum testamentum.*

5 *Verba quæcunq; sufficiunt per quæ constet de animo prioris testamenti reuocandi.*

6 *Speciale & indiuiduum differunt inter se.*

7 *Clausula non obstante, quando princeps ex certa scientia facit, non requiritur.*

8 *Testator præsumitur memor prioris testamenti & contentorum nisi post decennium.*

9 *Iudex sequi tenetur communem opinionem.*

CONSILIVM CXXXIIII.

PRæuiso themate antè posito, super quo qđ iuris sit in consulendo petitur.¶Videtur primò dicendũ testm̃ vltimum, in quo Thomas testatoris frater hæres vniuersalis institutus est, nõ potuisse p̃cedẽs testm̃ quouis modo tollere, cùm in primo testõ reperiatur apposita illa clausula spãlis derogatoria, ꝙ si contingeret testm̃ aliud reperiri à d.testatore factum vel fiendum, in quo seriosè & specificè non reperiatur scriptum, hoc videlicet, ꝙ ipse testõr eligit & eligat Caiũ in suum cõmissarium, ex nunc dicit & voluit illud tale testm̃ esse nullum & inane:& illud dictum pręcedens testm̃ cæteris p̃ualere voluit, & cùm in scđo dicto testõ non reperiatur scripta dict.electio Caij cõmissarij, nec est spãlis mentio facta in scđo de p̃missa clausula derogatoria apposita in primo, ergo videtur dicendũ primum testm̃ non esse sublatum, vt ff. de le. 3. si qs in principio testi, vbi testator spãliter dixit prioris voluntatis se pœnituisse & voluisse, ꝙ legatarius plura legata accipiat, ex quo textu sic subtiliter ponderato videtur expressum, ꝙ requirantur duo copulatiuè, vt secundũ tollat primum, videlicet qđ spãliter dicat, quod prioris voluntatis pœnituit, & ꝙ vult ꝙ legatarius plura legata accipiat, & sic ꝙ specificè dicat cõtrarium eius quod primò dixerat, ¶Scđò pro hoc deducitur authoritas gl.in l.si mihi & tibi.§.in leg.in verbo, non valebit. ff. de leg.1.q̃ dicit ꝙ nõ licet pœnitere, nihilominus põt pœnitere si exprimat qualitatẽ illius primi testamenti in scđo testõ, secus si non exprimat qualitatẽ illius de quo q̃ritur, nec fuerit facta mẽtio d. primi testamenti clausulæ derogatoriæ in eo appositæ: obstabit ergo primũ, & ad huc iurib.subsistere dicitur. ¶Tertiò, per hoc adducitur tex.in Auth. de testamentis imperfectis.§.si quidẽ.ibi, hoc ipsum expressum significante sub pręsentia testiũ: qa & si fecit quandã talem voluntatem, non tamen vlterius eã vult facere. pondero verbum expressum significante, ꝙ vbi in testõ scđo requiritur mentionẽ haberi de primo, talis mentio debet esse expressa & spãlis faciendo

1 mentionẽ in scđo testõ de qualitate primi testi. ¶†Quartò

a probatur, qa illud dicitur spãliter *a* dictũ, qđ est à generalitate verborũ abstractum.ff.de iniur.l.Itẽ apud.§.hoc dictũ. ff.de lega.3.l.vxorem.§.felicissimo.& l.1.§.dixit aliquis.& §. vnde quæritur.ff.de publicia.& l.seruus vrbanus.§. fin.ff.de leg.3.c.qui ad agendum.de proc. in 6. & sic est ꝙ in secundo testõ clausula derogatoria non dicitur spãliter facta, quia non est à generalitate verborum abstracta, vt legẽti patere põt, ergo primum validum remaneret.d.l.si mihi & tibi.§.fi. & l.si ita scriptum.de leg.1. ¶Quintò confirmantur p̃dicta, qa per ꝓtestationem factam in primo testõ declarauit testator aĩum & voluntatem suam defecisse in scđo testõ, in quo non esset Caius electus commissarius. l.at si qs.§.pleriq;.ff. de rel.& sum.fu.l.qui in alie.§.fi.ff.de acq.hær.c.cum agnatus.de elec. ¶Et qđ requiratur spãlis reuocatio primi testi derogatorij sequentis tenuit Dyn.in c.qđ semel placuit.de reg.iu.in 6.& Cy.in disput.sua quæ incip. Quæstio talis est, p̃cessit dispõ sequentibus derogatoria. & idem Archi.13.q. 2.vlt.voluntas.& Spec.in tit.de instru.edi. §. compendiosè. Sed quid si in primo ẽt sequitur gl. in d. l.si mihi.facit tex.in c.ex literis.de dol.& contu.c.ex parte.el 1. de off.deleg.cum si.& tenet Bar.in l.oẽs populi.in q. prin. in ver. circa secundum, quando præcedens statutum est derogatorium. ¶Et potissimè vera sunt ista attento, ꝙ modicum interuallũ pręsumitur interuenisse inter primum & scđm testm̃, videlicet duorum dierum. Ex quo p̃sumendum est testõrem secundi testi, non fuisse oblatum de clausula derogatoria in primo testõ apposita, cùm in facto ꝓprio non p̃sumatur ignorantia, nisi quando diuturnitas intercesserit. c.ab excõicato.de rescr.l.quanq̃.ff.ad Velle.iuncta l.peregrè.in prin.ff.de acq. pos.& no.Dy.in c.p̃sumitur.de reg.iu.in 6.& Bar.in l.si quis delegauerit.ff.de noua.& Bald.in l.1.in 16.col.C.de confes. cum si. ¶Et pro hoc facit tex.in d.l.si qs.in prin.test.ver.sciens, &c.q.d.ꝙ si ignorans fuisset testõr de his q̃ in primo testõ disposuit, non est necessaria spãlis reuocatio prioris voluntatis.& in hac sñia videtur præcisè residere Bart. & Sali.

2 in l.sancimus.C.de test. ¶†Sed p̃missis non obstan.puto indubitanter contrarium esse verũ, videlicet primum testm̃

b per scđm esse sublatũ.*b*¶Primò, qa stat regula ꝙ voluntas vltima defuncti dẽat seruari, & nõ prima.qa ambulatoria est. l.cùm hic status.ff.de don.inter vi.ext.de cele.mis.c.cũ Marthæ 13.q.2.vltima voluntas.¶Scđò, qa posito ꝙ sit verũ necessariã esse spãlẽ mentionẽ & reuocationẽ prioris testi, & eius qualitatis fieri p iura in cõtrariũ adducta, q̃q̃ Ia.de Bel, in Auth.de test.imperfec. co.8.& Ia.de Are.& And.de Pisis. in d.l.si qs.in prin.de test.& Cyn.in l.sanci. C. de testa.& Io. And. in nouel.& post eum Io. de Fan.& Moder.& Do.de S. Ge.in c.1.de const.in 6.tenuerunt contrariũ, moti per text. principaliter, cui sine diuinatione respõderi nõ põt, in l.diuus.§.1.ff.de iure cod.plurib.modis respondendo ad tex.in d.l.si qs.in prin.& maximè vbi testõr sibi legẽ non ĩposuerat disponẽdo circa solẽnitatẽ aliq̃ remittẽdã iuris ciuilis. hãc opi. ẽt sequitur Flor. in Auth. hoc inter lib.de test.qm̃ cùm talis subtilitas testandi à iure cõi inducta sit publici iuris. l. test.C.de test.l. 3. ff.eo.ti. ergo tali solennitati à testatore nõ potuit derogari.l.ius publicum.ff.de pac. & d. l.testãdi.sed ibi in d.l. si qs.tm̃ modo testõr disponebat voluntatẽ suam circa adẽptionẽ legatorũ ꝙ est sibi p̃missum, vt ibi facta spãli mẽtione de priori volũtate derogatoria testãtis. ¶Sed supposito tñ (vt dixi supr.) ꝙ spãlis reqrat reuocatio in scđo testõ de prioris volũtate, & de clausulis derogatoriis ĩ ea positis, dicitur ꝙ hoc interuenit, vt patet, dũ dicit testõr in scđo testõ, cessans & reuocãs oẽ aliud testm̃ hic retro à se cõditũ manu cuiuslibet notarij scriptũ, ẽt si in eo descripta apparẽrẽt aliq̃ verba derogatoria cuiuscunq; continẽtiæ, & ẽt appareat p aliud testm̃ cõditũ ipsum testõrẽ expedire aliqua alia seu aliqd aliud addere poni seu specificari, scribi, dici vel fieri in p̃senti suo vl.testõ, quorũ oĩum verborũ derogatoriũ & cuiuslibet alterius prioris vl. voluntatis, siue reminiscatur ipse testõr, siue nõ, apparuit se oĩno pęnitere. ¶Ecce ergo ꝙ p̃dicta verba spãlẽ mentionẽ & reuocationẽ testi, & clausulę derogatoriæ ꝓbant per tex.in l. Tit.ff.de li.& posth.in prin. vbi licet exhæredatio fieri noĩatim dẽret, vt l. 1.ff.eo.ti.Inst. de exhæ.li.in prin. tñ noĩatim facta dicatur si qs, ita dixerit exhęredo filios meos, ac si locutus fuerit p ĩdiuiduũ, s.dicẽdo exhęr. filiũ meũ Titiũ, secus aũt si p verbũ gñale comprehendens

hendens nedum filios, sed nepotes vlteriores, non dicetur
facta nominatim exhæredatio, vt no. in d. l. Titius. in princ.
¶ Ad idem l. noīatim. de leg. 3. & l. noīatim. de cond. & dem.
& l. certum. ff. si cert. pet. ¶ Et ita tenuit Bart. in d. l. si quis. in
princ. test. in vers. quæro quid si testōr dicat. & in ver. seq. &
in ver. venio ad scđm testm̃, &c. & in consi. 207. incipi. Qui-
dam fecit testm̃, &c. & Ang. & Pau. de Ca. in d. l. si mihi & ti-
bi. §. in legatis. vbi vult sufficere, quod in scđo testō dicatur
cassans omne aliud testm̃ quod fecisset, ēt si ibi essent verba
derogatoria sub quacunque conceptione, &c. licet non fiat
singularis mentio verborum derogatoriorum. ¶ Imò for-
tius fuit de mente glo. ibi de mente Dy. ibi & d. c. qđ semel.
quod sufficiat in dicto testō reuocare primum testm̃ simpli
citer absq; eo, ꝙ fiat mentio specialis de verbis derogato-
riis positis in primo. ¶ Et pro ista parte ēt in terminis con-
suluit Fed. de Sen. in consil. suis consil. alij habent consi. 47.
& incip. consil. Habita super casu p̄dicto collatione conue-
nienti, pręcipuè cùm dominus Ioan. de sancto Miniato, &c.
vbi concludit, quod sufficit si in secundo testō dicatur, cas-
sans omnem aliam voluntatem istius vltimæ voluntatis de-
rogatoriā, non obstantib. quibuscunq; verbis derogatoriis
in ea positis, ēt si de ipsis verbis in hanc secunda vltima vo-
luntate esset fienda mentio specialis ex forma primi testa-
menti, &c. allegat pro hoc no. in Cle. 1. de deposito. ad fi. vbi
bonus text. cum gl. ¶ Aliàs dicit ipse sequeretur absurdum,
nam cùm testator semper non recordetur de verbis dero-
gatoriis positis in primo testō, si diceremus ꝙ per oīa spālis
expressa mētio debet fieri de spālibus verbis derogatoriis.
per hoc tolleretur ptās reuocandi primam voluntatem, qđ
nefas est sentire, quia nō potuit sibi legem imponere, à qua
ei recedere non liceat, d. l. si quis. in princ. test. ¶ Et pro hoc
secundum eum, qa idem dicimus in Papa & principe. Cùm
enim secundum priuilegium non tollat primum, vt legitur
& not. in c. veniens. de præscri. & plenè in c. de rescri. nisi de
primo fiat mentio in secundo, vt in dictis locis habetur: & si
diceremus, ꝙ multum spālis derogatio priuilegiorum an-
tecedentiū requireretur, iam per hoc auferetur Papæ ptās
tollendi derogatoria, quod est iniquum. quomodo ergo di
cemus, quod sufficit generalis derogatio posita in lege vel
in canone, vel in alio priuilegio ad derogandū spālibus pri-
uilegiis, quantumcunq; habentibus speciales clausulas de-
rogatorias, vt patet de ele. c. quia sæpe. in 6. & in c. vt offici-
um. §. concedentes. de hæret. eo. li. & in c. alma. ad fi. de sent.
excom. in 6. & in Cle. 1. & 2. de sepul. in quibus apparet non
esse necessariam derogatoriam singularem. ¶ Ad prædicto
rum confirmationem secundò adducitur, ꝙ in quæstione
nostra illud idem concludit Bal. C. de leg. in l. humanum. in
3 pen. col. vbi firmat, † ꝙ si testator dixit In primo testamento
quod volebat illud testm̃ valere, & non aliquod aliud quod
postea conderet, nisi in secundo testō esset de verbo ad ver-
bum descriptum Aue Maria, & postea est pœnitētia ductus,
& facit secundum testm̃, cum dicit se pœnitere de primo te
stamento, tamen ibi de primis verbis non facit mentionē,
nec ponit Aue Maria, in secundo: & dicit quod secundū tm̃
valet, quia secundum eum aliàs sequeretur absurdum illud,
ꝙ si dictorū verborū non recordaretur, non posset mutare
testm̃, quod non est dicendum. Idem dixit, ꝙ si testator di-
xisset in secundo testamēto, non obstante aliquo testamen-
to manu alicuius notarij, quanq̃ non dixerit non obstante
tali testamento, quia non requiruntur verba oīa specialia,
dummodo constet de mente, allegat Ioā. And. ita tenere in
c. 1. de constitu. in 6. in nouel. de cuius dicto habui superius
mentionem. ¶ Secus dicit Bal. si essent verba omninò gene
ralia & confusa, puta quia notarius dicat: & hoc testm̃ vale-
re voluit aliquo non obstante, quia non sufficeret ꝙ text. in
d. l. si quis. in prin. requirat verba specialia, non autem indi-
uidua. vnde sufficit, ꝙ in spē alternatiua ad vltima deroget,
puta dicēdo non obstante aliquo testamento, quia ista ver-
ba non possunt adaptari, nisi ad vnum testm̃, videlicet ad il-
lud quod immediatè procedit, cùm si alia testamenta præ-
cessérant. nulla essent per aliud testm̃ subsequens. ideo cùm
illa verba ad vnum testamentum referantur, habent locum
verborum singularium nedum specialium, vt in l. ... & meli-
us in l. 2. ff. de lib. & posth. bene facit not. tex. in l. ... optio. ibi
ad vnum, &c. ff. de adop. leg. ¶ Et idem in effectu multū cla-
rè tenuit ipse Bal. & Ang. in Authen. hoc inter liberos. C. de
test. & idem firmat Ang. in l. omnes. per illum tex. quem di-
cunt meliorem de corpore iur. C. de præscr. 30. ann. dicen-
tes, ꝙ si testator in primo testamento apponit clausulā de-
rogatoriam sequentis testamenti, & in sequēti testamento
dixit non obstante aliquo testamento per me facto, etiam si
de eo deberet fieri specialis, &c. Nam perinde est, ac si in se-
cundo testamento posuisset expressè, & nominatim teno-
rem primi testamenti, ita dicunt esse casum, ibi tanq̃ si per l.
specialiter, &c. & ibi gl. & ita dicunt sæpius vidisse de facto.
sed ita est quod testator prædictus in quæstione nostra in se
cundo testamento verba prædicta posuit, vt in themate pa-
tet, ergo idem iuris esset dicendum. imò fortius dicit Bart.
4 in d. l. si quis. in prin. testamenti. † ꝙ quando pręcessit vnum
testamentum tm̃, prout in casu nostro, ꝓut in themate prę-
supponitur, ꝙ tunc sufficit generalis reuocatio prioris testa
menti, etiam non facta mentione de clausulis derogatoriis,
quia cùm non possint referri verba testatoris in secundo te
stamento, nisi ad illud testamentum vnicum quod præces-
sit, talia verba habent vim specialium, vt l. 2. ff. de lib. & post.
hu. bene facit l. fundus qui locatus. ff. de fun. instru. ¶ Acce-
dat vltra prædicta ꝙ Ang. in hac eadem quæstione facti con
suluit cons. 365. incip. Quædam domina Vanna. vbi conclu
dit, ꝙ si testator in primo testamento dicat, ꝙ si ipsum con-
tingeret in futurum aliud testamentum facere, quod illud
non facit voluntariè, sed coactè & tremore ductus, quòd ex
nunc dicitur illud secundum testamentum nolle valere ali-
quo modo, nisi in secundo testamento, de verbo ad verbum
fieret specialis mentio primi testamenti, vel nisi in secundo
testamento scripta reperiantur hæc verba, Confitemini do
mino quoniam bonus, &c. postea testator intra triennium
fecit secundum testm̃, in quo alium hæredem instituit, cas-
sans omne aliud testm̃ per eum hactenus factum, & dicens,
ꝙ si in aliquo testamento prius per eum facto manu cuius-
dam notarij reperiretur aliquod verbum derogatorium,
propter quod non valeret ab eo recedere, voluit omnia bo
na peruenire in hunc hæredem, in secundo testamento de-
scriptum, & quod certè licet in secundo testamēto non sint
aliter descripta illa, de quib. in primo testamento facta fuit
mentio, tamen satis intelligitur primo testamento deroga-
tum, & secundum valere, & dicit consideranda esse verba d.
l. si quis. in princ. quæ sunt videlicet ꝙ testator specialiter di
cat, se prioris voluntatis pœnituisse. & ꝙ quis illud dicitur
spāliter ꝓferre, quando per verba specifica vel etiā non spe-
cifica, sed etiam per relationem ad aliud, vel per expressio-
nem alicuius qualitatis, vel circumstantiarū possumus red-
di certi, quod voluerit enuncians, vt l. stipulationum quæ-
dam. ff. de ver. obl. & l. nominatim. suprà allegata. ¶ Pro hoc
adducit gl. singularem, quam nullus allegat secūdum eum
in Auth. de non alien. in §. nequaq̃. aliàs est in §. si verò in te-
stamento. in ver. firmet. collat. 1. ¶ Pro hoc adducit d. l. om-
nes. C. de præscri. 30. an. ad idem adducit Clem. appellanti.
cum ibi no. de appel. vbi dicitur, quis sigillatim & nomina-
tim exprimere causas grauaminis. licet non verborum. pro
lationem: sed per sensum vel per relationem ad aliud expri
mantur. & ipsemet Ang. hoc dicit in l. vbi autem. §. illud du
bitationem. de verb obli. Bal. in mino. C. de his, qui. vt indi.
& l. eos. §. si autem. C. de appella. & in l. edita. in 19. col. C. de
eden. & in l. prætor. in prin. ff. de oper. noui nun. ¶ Pro hoc
etiam secundum eum faciunt omnes gl. dicentes, ꝙ vbi Im
perator contra legem scribit, etiam eo casu quo in lege erat
expressum, non valere rescriptum in contrarium impetra-
tum, sufficiat dicere non obstante lege aliqua, nec de dero-
gatione vel reuocatione spāli illius legis est necesse facere
mentionem, licet tutius sit etiam de lege specialem facere
mentionem. allegat gl. ita tenentem in l. 1. in verbo, rescrip.
C. de nat. lib. & in Auth. de non alienan. in §. ad hoc autem.
& tabellionem. in verbo, participans. col. 2. & ambæ dictæ
gl. fundant se per d. l. si quis. in prin. testamenti. & sic intelli-
gunt

guntillam l. ēt si non sint verba ꝓnunciatione specifica, licet tutior sit singularis expresio. & ita loqtur gl. in Aut. de test. imperfe. & vbi tractaretur de graui ꝑiudicio tertij reqreretur singularis expresio: & ita intelligit glos. in l. cās. de transa. quā ad hoc reputat notandā. ¶ Et ideo videmus ꝙ in actib. in qbus de graui ꝑiudicio tractatur, non sub verborū compēdio, sed signāter dēt de spāli mandato constare, vt in matrimonio. c. fi. de ꝓc. in 6. & qđ no. c. in ti. in c. ad agendū. in cle. non pōt. de ꝓcu. facit l. illud. §. illo. cum seq. ff. de min. ¶ Vnde cùm in ꝓposito non agatur de aliquo ꝑiudicio: sed solius testatoris, dicit Ang. abundè cōstare de volūtate contraria primi testi, ꝙ dict. scđm testm̄ in quo ipse testōr oī testō qđ fecisset derogauit, in quo esset apposita clausula aliqua derogatoria, qa scđm eum non pōt fieri ad aliud testm̄ relatio, quā ad illud, ex quo nullum aliud condidit, habens clausulā derogatoriā. ¶ Et ita dicit se intelligere qđ no. Bar. in d. l. si qs. in prin. & Io. An. in d. c. nouella. in fi. vbi deciden do dicit, ꝙ per qcunq; verba ēt generalia constare posit de mente testantis, ꝙ priori testō derogare voluerit, primum testm̄ tollitur: & sic intellexit Io. An. ibi d. l. si qs. in pri. quod reputat Ang. valde no. ¶ Et huic snīæ dicit Ang. se accedere tanq̄ æquiori & veriori, cùm per eam obseruentur deficientium voluntates. ¶ Et bene facit ad confirmationē pdictorum qđ no. Bart. & Bal. in l. 2. in fi. ff. si qs in ius vo. non ierit.
5 vbi dicit, † ꝙ spālis renūciatio priuilegij dicitur, si qs renunciat oī priuilegio fori sibi competēti, & ista sufficit, non aūt reqritur renunciatio singularis, puta renuncio priuilegio mihi, vt scholari competenti ꝑ Aut. habita. & hoc per id qđ legitur & no. in l. fi. C. ꝙ cum eo. nā differunt aliquid spāliter fieri, & aliquid singulariter fieri. ¶ Ad qđ faciunt not. ꝑ gl. & DD. in l. sed & si qs. ff. si qs cau. & ibi plenè per Bal. facientē differentiā inter spāle & indiuiduum, vbi apparet ꝙ qs dicitur spāliter obligatus ad casus fortuitos, si dixit, suscipio in me periculū casuum fortuitorum, licet casus fortuitos non enumeret. & idē Bar. & Do. in l. filiusfa. ff. de do. inter vir. & in l. si qs mihi bona. §. nullam. ff. de acq. hæ. & in simili qđ no. Bar. & DD. in l. fi. C. si contra ius vel vti. pu. Bart. in extraua. ad repri. in verbo, non obst. per d. An. & Do. in c. q̄ in ecclesiarum. de constit. & in c. nonnulli. de rescrip. cum conc. not. per Bal. in l. edita. in 18. col. in ver. mō videamus. per quod intelligitur, &c. C. de eden. cum si. in qbus oībus locis manifestè per diuersa exēpla traditur, ꝙ vbi reqritur aliquid specialiter, non oportet illud singulariter, vel per indiuiduum fieri. ¶ Vnde in ꝓposito, si diceremus necessariū fuisse testōri pdictam reuocationē dicti primi testi inserere in scđo testō, & istud vlti. testm̄ ꝓualere vult, non obstante ꝙ in primo testō disponit hoc vltimum nolle valere, nisi in eo Caium elegisset in commissarium. & certè hæc non dicitur spālis clausula derogatoria, sed singularis & indiuidua, contra l. si qs. in princ. vbi spāliter, &c. d. l. 3. ¶ Et ex pdictis patet veram & * cōem esse snīam, quod dictum primum testm̄ sit per scđm oīnò sublatum. ¶ Non ob. in contrarium adducta ad q̄ & maximè ad d. l. si quis. in prin. responderi posset. ¶ Et primò tenendo opin. Iac. de Bel. Iac. de Are. An. de Pisis. Io. An. & aliorum de quibus supr. feci mentionem tenentium, ꝙ ēt si in tali scđo testamento nulla fuit facta spālis mentio & reuocatio primi testi & eius qualitatis, tamen fuit primū sublatum, maximè per d. l. diuus. §. licet. de iure cod. & respondebatur ad l. si qs. in prin. & d. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ꝙ illa iura loquebantur circa adēptionem legatorum, q̄ ademptio merè consistit in voluntate testōris, nos non loquimur, quando ꝓ sua dispōne in effectu derogabat solennitati testandi quę de iure publico, & ideo eam tollere non poterat. ar. l. testandi. cum si. ff. de test. & dixi sup. respondeo ad d. l. si qs. in prin. ¶ Tenendo op. aliorum, ꝙ reqratur spālis reuocatio testi & clausulæ derogatoriæ, quia dico, ꝙ illa duo q̄ copulatiuè videtur reqrere ille tex. videlicet ꝙ testōr spāliter dicat prioris voluntatis se pœnituisse, & ꝙ vult ꝙ legatarius plura legata accipiat, & sic spāliter contrarium dicat eius ꝙ in primo dixerat, fuerunt hic obseruata per testatorē nostrum in hoc scđo testō, nam spāliter apparet eū pœnituisse prioris voluntatis, cùm expresè cassauit & irritauit oē aliud testm̄ pcedens. ¶ Item pōt responderi, quia ibi ideo necesse erat dicere, ꝙ legatario bis diceretur, qa tm̄ ibi testōr dixit se pœnituisse prioris voluntatis in qua dicebat, si cui bis legauero, semel dēri volo, nec legatarium plura legata accipere. nā nihil habuisset legatarius, & sic nec semel cū testōr dixerit se pœnituisse prioris volūtatis: ꝑ cōsequēs īferebatur ꝙ cū legata semel nō deberētur, si nō semel, ergo nec bis dēri poterāt. l. 1. §. si stipulāti. de ver. ob. l. cū furti. ff. de in lit. iur. l. idē ꝓferre. §. si plures. ff. de arbi. & hoc no. qa est nouū & subtile: & hoc vlti. testm̄ voluit cæteris testamentis à se cōditis ꝓualere. Itē spāliter dixit contrariū ꝙ in primo testō iposuerat dicens aliud testm̄ ꝑ se conditū esse nullum, nisi in eo seriosè & specificè reperiatur legisse Caiū cōmissariū, sed cū in scđo testō spāliter dixerint, qđ ēt si appareret ꝑ aliud testm̄ conditū per ipsum dēre aliqd specificari in hoc vltimo testō illorū oīum verborū cuiuscunq; prioris & voluntatis dicit se pœnituisse velle, & scđm testm̄ cæteris ꝓualere, certè per ista verba dicitur spāliter pœnituisse, & cōtrarium dixisse eius qđ primò dixerat. & ꝓbatur in l. Titius. in prin. ff. de lib. & posth. cū aliis iurib. & rōnibus sup. alle. ¶ Et nedum spāliter dicitur facta mētio contentorum in d. testō primo, sed ēt indiuidualiter ad ipsum testm̄ primum & immediatè pcedens referātur dicta verba, nec ad aliud referri possent, vt colligitur ex themate, & ꝓbatur per d. l. 2. de li. & posth. & ita ēt soluit & respondet Bar. in d. l. si qs. in prin. qui fuit autor dictæ inductionis ad illum tex. licet Sal. in d. l. sancimus. videatur illā tanq̄ nouā inductionē approbare nulla facta mētione Bar. ¶ Et ad pdictorum confirmationē bene facit, qa licet tex. in d. l. si qs. in prin. dicat, ꝙ reqratur testōrem in scđo testō specificè dicere contrarium eius qđ in primo testō dixerat, tamen satis est, qđ testōr specificè in scđo testō contrarium dicat, vel ęqpollens faciat, ꝓut in casu nostro factum est, & negari non pōt, vt patet ex verbis derogationis & reuocationis appositæ in scđo testō, cum satis sit dispōni legis satisfieri per æquipollens, vt est gl. no. l. hac consultissima, in verbo, iudicio. C. q test. fa. pos. & no. Bal. in l. 1. ff. de lib. & posth. & no. Ia. But. & Bal. in Aut. si oēs. C. vt se ab hæreditate absti. cum si. & ita ēt intelligitur gl. in d. l. si mihi & tibi. §. in legatis. & l. pe. & pariter respondetur ad tex. in §. & si qdem. in Auth. de test. imperfe. 8. colla. qa ille tex. ēt intelligitur eo modo quo loqtur d. l. si qs. in prin. videlicet qđ expresè fiat reuocatio prioris testi, & qđ dicat illud se velle mutare, vt ibi no. in gl. q̄ omnia hic expresè facta sunt, vt in themate euidenter apparet, & supius est discursum. ¶ Quin imò in casu d. §. & si quidem. est spāle fauore liberorum in testō primo condito inter liberos, & ideo dicit gl. no. in d. §. ēt quidem. quam ibi sequitur Ang. ꝙ si in scđo testamento essent instituti liberi, sicut in primo & non extranei, ꝙ talis derogatio specialis testamenti non esset necessaria. quod ēt tenuit Bal. & Sali. in Auth. hoc inter liberos. C. de test. ¶ Omitto respondere ad quartum & quintum ar. in contrariū, qa non oportet ex quo sup. apertè demonstratum est spālē, imò singularem factam fuisse reuocationem prioris testi. & oīum contentorum in eo, & factus fuit actus directo protestationi positæ in primo testō. Ex quo sequitur, quod prima ꝓtestatio tollitur in c. cùm M. Ferrar. & ibi per DD. de consti. & ꝓbatur in d. l. si qs. in prin. ¶ Vltimò non obstat quod dicebatur secundum Sal. in casu nostro esse oīnò opportunum specificari & mentionem fieri de clausula derogatoria apposita in primo testamento, attento quod intercesit inter primum testamentum, & secundū 20. dierum interuallum, & non plus, ex qua vicinitate actuum pręsumi debet testatorem non fuisse oblitum de dicta clausula derogatoria, apposita in primo testamento, & hoc maximè per tex. in l. si quis. in prin. testamēti. ibi sciens, &c. quia respondeo, ꝙ posito pro constanti hoc in casu testatorem non præsumi fuisse oblitum de dicta clausula derogatoria. primò ꝙ satisfactum fuit legi per testatorem in secundo testamēto, in quo specificè, & ēt per indiuiduum reuocauit primum testm̄, & oīa in eo contenta illa noīatim derogando, & satis opportunè ante. dictum est. ¶ Imò puto fortius dici posse, ꝙ aliquo casu de iure indiuidua & singularis reuocatio prioris testamenti

menti & contentorũ in eo non sit necessaria in eo testatore. quia lex præsumeret memorem esse testatorem contentorum in primo testamento. ¶ Et hoc fuit expresſè de mente Bal. in Auth. hoc inter liberos. C. de testa. ibi dum allegat c. ab excommunicato. de rescri. & de mente Io. And. in c. 1. de concess. præb. in 6. in nouel. ¶ Probatur authoritate gl. in l. fi. C. si contra ius vel vtil. publi. & gl. in c. porrecta. in fine. de confir. vti. vel inuti. Et in c. ex parte. de offic. deleg. in 6. pro hoc gl. & ibi Bal. in l. res. C. de app. in princ. & gl. in c. ad hæc. in fi. gl. magna de rescrip. in 6. & in Cle. & si principalis. eo. tit. & Bal. in prælud. feud. & c. naturalis. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. & in l. fi. C. sen. rescindi non posse. cum ibi no. per do. & l. pluribus. ff. de acceptilationib. †qui volue-
7 runt, quod quando princeps ex certa scientia contra aliquam legem vel priuilegium disponat, tunc non requiritur clau-
c sula non obstante, *c* secus si non ex certa scientia, confirmatur per tex. hoc bene probantem in l. sicut certi. C. de testa. mili. vbi miles sciens se filium habere, si alium instituat extraneum, videtur expresſè exhæredare filium suum: secus si ignorabat filium habere. ad idem l. idem Vlpianus. §. fi. & quod ibi not. DD. ff. de admi. tut. vbi tutor absoluetur à tutela ex mente Imperatoris, si Imperator sciens eum esse tutorem dat ei licentiam transferendi aliò domicilium, secus si ignorans Imperator hoc fecisset. ¶ Nec obstat tex. in d. l. si quis. in prin. ibi sciens, &c. quia dico quod tantò fortius illud requiratur in ignorante, per iura & per rationes allegatas. ¶ Et quod hæc opi. Sal. non sit vera, vltra prædicta probatur, nam vult ipse quod in testatore sciente requiratur singularis & indi-
8 uidua reuocatio, non autẽ sit necessaria in ignorante, †nam dico, quod in facto proprio præsumitur semper testatorem habere scientiam prioris testamenti & contentorum in eo. c. ab excõicato. de rescri. l. quanquam. ad Velleia. nisi factum proprium esset de longinquo vel diuturno tempore, vt legitur & not. in l. si id quod. in prin. & in l. sed ideo. §. si fortè. & ibi Bart. & DD. ff. de acq. poss. & in l. furtum. §. 1. vbi not. ff. de vsuris. & gl. & DD. maximè Bald. in l. 1. C. de seruis fug. & est gl. in l. licet. C. de acq. pos. quod diuturnum & longinquum tẽpus interpretatur per decennium, vt l. fideic. §. Arist. de acq. pos. & no. in l. fi. si ag. emp. pet. & in l. 1. C. vbi cã status. & in l. 1. §. quod autem. de superficie. & glo. d. l. licet. in fi. C. de acq. pos. quæ hoc expresſè dicit in proposito. sed post dictum longum tempus, ex quo præsumitur esse immemor contentorum in primo testamẽto, dico quod nulla requiritur tunc clausula derogatoria, neq; generalis neq; specialis, quia secundum testamentum conditũ post decennium à die facti primi testamenti, sine aliqua reuocatione prioris testamenti, in quo etiam est clausula derogatoria, tollit ipsum primum. ita valde no. dixit Bal. in l. sancimus. per illum tex. C. de test. ¶ Ergo sequitur necessariò quod dicta doctrina tradita per Salic. inter testatorem ignorantem & scientem non procedit. & ita Ang. in dicto suo consil. hoc expresse vult, quia in casu suo lapsum erat tempus triennij tm̃, & ad hoc non integrũ, quo tempore præsumitur testatorem habere memoriam facti præcedentis, s. eorum quæ disponit in primo testamento, cùm obliuio inducatur tm̃ per decennium, vt dixi suprà proximè, & tamen Ange. dixit, quod non requiritur singularis derogatio per superius dicta. ideo testator in secundo testamento prædicto hanc ambiguitatem remouit, dum dixit, siue prioris voluntatis reminisceretur, siue non, quod volebat primum testamentum cum clausulis derogatoriis in eo appositis esse sublatum, vt patet in themate. ¶ Et pro hoc quia præsumitur, quod ipse testator in secundo testamento mortis cogitatione turbatus, non semper habet in memoria oĩa quæ etiam ipse de proximo egerat in condẽdo primum testamentum, in l. hac consultissima. ibi, at cum humana, &c. quod ibi no. ipse Sal. C. qui testa. fac. pos. & in §. illud. in Authen. de trien. & semis. colla. 3. ita quod est bona ratio dicere, quod semper testator in secundo testamẽto præsumatur habere memoriam eorum quæ gessit in primo. ¶ Et ex prædictis patet euidenter, quomodo ista noua opi. d. Barth. de Salic. contra oĩum opin. vt sæpe fuit sui moris facere, vt daret materiam subtilius inuestigandi scholaribus, non põt quo
9 modo sustineri. †& ideo tenetur iudex sequi cõem opi. non autem singularem opi. vnius Doct. sequi debet, vt not. Io. And. in c. 1. de consti. & Io. de Imol. in c. cupientes. de ele. lib. 6. & no. Bar. & Bal. in l. fin. C. de pœn. iu. qui male. & Bal. in c. 1. §. iudices. de pace iura. fir. imò præsumitur per imperitiam iudicare qui inhæret singulari & peregrinæ opi. vnius Doct. relicta communi opi. l. 1. ibi sanè, &c. & ibi not. Bal. ff. de off. quæst. ex quibus concludo absq; dubio dictum testamentum per secundum esse sublatum in totum.

ADDITIO.

a ¶ Spãliter. inf. li. 7. consi. 163. n. 2. Dec. l. actio. co. 1. C. de trãs.
b ¶ Sublatum. infrà lib. 4. consi. 7.
c ¶ Non obstante. imò requiritur si. d. l. habet derogatoriam, vt per Bal. c. 1. per quos fiat inuesti. in fi. prin. in vsib. feu. Oldra. consi. 326. cum seq. Ias. Alcia. l. causas. C. de transact.

SVMMARIVM.

1 *Suum an liceat furtiuè recuperare.*
2 *Domestica furta non puniuntur.*
3 *Occasiones quæ excludant furtum vel rapinam.*
4 *Statutum de fure seruo, non habet locum in fœmina.*
5 *Masculinum non concipit fœmininum in materia differenti.*

CONSILIVM CXXXV.

Circa primum dubium dicitur pro parte domini Beneuenutæ non commisisse aliquod delictum accipiendo dictos *a* ducatos dicti Francisci, eo absente & ignorante, quia in processu probatum est, ipsam pecuniam fuisse & esse acceptam pro sua mercede, quia ipsa stetit per 12. ann. pro pedissequa d. Franc. & ei non soluerat, & sæpius petiit ab ipso, vt ei solueret, quia maritus suus non videbat eam libenter, quia non dederat dotem, & plus, ẽt cognouerat ipse Franc. eam carnaliter, ita, vt ex eo prægnans facta fuerat, nec vnq̃ dedit nisi verba. ¶ Et ideo videbatur eam potuisse subtrahere à dicto pecunias prædictas, ex quo aliter debitum suum consequi non poterat, credens id sibi licere. & sic dicitur in sacra pagina de Iudæis, quando aufugerunt de bucca Pharaonis, abstraxerunt propria authoritate vasa argentea. Et theologi dicunt, vt referunt aduocati d. Beneuenutæ, quod nõ commiserunt furtum nec peccatum, quia laborauerũt per multa tempora seruierãtq; ipsi Pharaoni, & pro sua mercede potuerunt sua authoritate eo modo sibi satis facere. Itẽ, ad hoc optimè 23. q. 2. dominus noster. & quod idem dicit
1 Arch. qui eleganter vult, †quod vnicuiq; qui non potest habere rem suam, licitum est bellum indicere, pro recuperandare
b sua & etiam furtiuè, per illum tex. & ita tenet Inno. *b* in cap. olim. de resti. spol. el 1. quem sequitur dominus Ant. de Bu. & Flo. in l. itaq;. ff. ad l. Aq. ¶ Imò plus dicit Inn. in d. c. olim. vbi non possum recuperare rem meam, possum æquiualentem furtiuè accipere, per d. c. Dominus noster. & hoc sequitur ibi d. An. & Flo. in d. l. itaque. qui dicit hoc esse mirabile. imò plus videtur dicere, quod si mors sequeretur, ex quo nõ intendit ad hoc, non efficietur irregularis. ¶ Et hoc debet intelligi, & si posset habere copiam iudicis vel superioris, vt propria authoritate rem suam vel æquiualentem accipere liceat, dummodo ex tali furto nec malum nec scandalum valeat generari, vel propter vxorem, vel propter familiarẽ, vel quæcunq;, quia tunc deberet rem in pristinum statum restituere, & ita tenuit Paul. de Cast. in consil. suo 399. lib. 1. in princi. & hoc consilium vidi sæpissime dari à Theologis. ¶ Et ideo videtur ex quo d. B. erat creditrix d. Fran. pro dote sua, siue pro mercede 12. an. item propter stuprũ cõmissum per Fran. ex quo ipsa grauida effecta est, ex quo solo de iure tenebatur ipsam dotare, iuxta c. 1. cum ibi no. extr. de adulter. & ea maritata non potuerit habere debitum suum à d. Fran. sæpius interpellato, qui solum dabat verba, videtur, quod furtiuè potuerit dictas pecunias accipere, & postquã cognouit scandalum oriri posse, quia d. Franc. inculpabat etiam Zachariam eius maritum, qui non erat in culpa, restitui dictam pecuniam videtur quod non deliquit. quia vsa est consilio. l. seu. Inn pap. ergo non videtur fuisse delictum, saltem punibile, quia quod fit lege permittente, pœnam non meretur. l. Gracchus. C. de adult. ac etiam quis non debet legis

legis autoritate decipi. ¶ Et licet p̄dicta vera esse videantur, tñ in casu nostro credo, ꝙ ipsa Beneue. deliquerit: nam non est dubiũ ꝙ in ciuitate Brixię q̃ est ciuitas insignis, in qua habetur copia p̄toris & iudicum & peritissimorum virorum, iux c.statutum.cum ibi no. de rescr. lib. 6. potuisset ipsa Beneue. ius suum conseq & ꝓbare de iurib. suis. ¶ Nec ei obstare poterat aliqua violẽtia. l. non verisimile. in pri. ff. qđ met. cau. & ideo debebat p̄torem vel alium iudicẽ adire, nec ius sibi ꝓpria autoritate dicere, qa illud est regulariter ꝓhibitum, vt l. extat. vbi est casus notabilis ꝓ q̃stione nostra. ff. qđ me. cau. in l. pe. & fi. ff. ad l. Iul. de vi pri. vbi ẽt videtur casus, de hoc facit l. si quis in tantam. C. vnde vi. & Insti. vi bo. rap. §. 1. cum si. ¶ Item reperimus certos casus in q̄bus licet propria autoritate ius sibi dicere, q̃ no. in Spec. de aduo. §. 1. ver. qui vult, ꝓpria autoritate. & per gl. & DD. in l. extat. per Bal. in c. 1. §. 1. in prin. de pace iu. fir. sed iste casus non connumeratur inter istos, ergo, &c. ar. gl. not. Inst. de actio. §. actionũ. ¶ Imò videtur ꝙ contrarium sit verius. per not. per Inno. & DD. in c. vt prǽteritæ. & in c. querelam. ext. de ele. in qui. habetur ꝙ non est licitum sibi ius dicere propria autoritate. ¶ Pro hoc allego gl. ordin. 1. dist. c. ius naturale. quæ vult, ꝙ tunc demum potest qs ius dicere propria autoritate, quando alio modo non potest quis ius suum consequi per iudicem. 24. q. 2. c. 1. & l. ait prætor. §. si creditore. ff. de his quæ in frau. cre. ¶ Nec videtur obstare id quod dicitur de iudicib. qa intelligitur, quando non potest haberi copia iudicis per p̄dicta. nec obst. quod singulariter not. Inn. in d. c. olim. el 1. qa licet illud dictum sit periculosum, videlicet, ꝙ ꝓpria autoritate potest qs rem ẽt æquiualentem furtiuè accipere, tamen ipse intelligit, vbi non possit haberi copia iudicis vel superioris, dummodò non possit generari scandalũ, nec vnq̃ tale consilium dare vellẽ. ¶ Tamen posito ꝙ sit verũ, in casu nostro, pōt facere in contrarium. qa dicta Beneuenuta potuit cogitare, ꝙ ex dicta subtractione oriretur scandalum si cut ortum est, qa d. Fran. inculpabat Zachariam eius maritum: & potuisset ẽt alius de familia faciliter inculpari, & ideò non fuit licitum dictam pecuniam subtrahere, maximè cũm fractura cophani ex quo fracto de necessitate debuisset aliquẽ inculpare & scandalum facere. ¶ Et ideo concludo, ꝙ illa subtractio continet in se delictum. qđ sentit Inn. in d. c. olim. vbi ẽt in casu quo ꝓpria autoritate licitum est accipere, vbi scãdalum non generetur, appellat furtũ, dum dicit, dummodò ex tali furto nec malum nec scandalũ oriatur. & ꝓbatur in d. l. extat. qđ me. cã. & in l. pe. & fi. ff. ad l. Iu. de vi priua. vbi d. l. pe. eleganter dicit, ꝙ nec verecundiæ nec dignitati nec pietati conuenit quicq̃ non iure facere, hoc ẽt passum ex culpa: ideo non faciendum nec tolerandum. ar. l.
2 exẽplo. C. de ꝓb. cum si. ¶ † Circa scd'm, an tale delictum aliqua pœna puniri dẽat, & videtur ꝙ non: qa d. Be. erat dome
c stica d. F. vt dicunt testes: ergo si fecisset furtũ, tamẽ non teneretur actione furti. l. respiciendũ. §. furta domestica. ff. de pœ. sed breuiter ego teneo, ꝙ tale delictũ est punibile. iuxt. l. extat. cum ibi not. qđ met. cau. & l. pe. & fi. p allég. & si esset furtum, de quo dicetur in scđo dubio, puniri deberet pœna furti, qa d. B. non erat merè domestica, ex quo nõ habitabat cum Fr. neç erat eius pedissequa, vt habetur in d. §. furta domestica. & l. p̄senti. §. fanè. & in gl. & DD. C. de his q ad eccle. confu. & Inst. de testa. §. & si filius. per gl. & DD. & per glo. & cano. in c. in literis. ext. de testi. cum si. ¶ Nec ob. qđ ipsa habitabat in parte inferiori domus d. F. qa ex quo non habitabat expẽsis Fran. sed ꝓpriis: nec ꝓ eius seruitio, cẽsetur inhabitasse potius in aliena domo. ar. l. si qs duas. §. si quis partẽ. ff. cõia p̄di. vbi dicitur, qđ alia domus dicitur interiecto pariete. & not. in l. qđ in rerum. §. fi. de le. 1. ¶ Præterea ẽt si fuisset domestica, puniretur ẽt furti pœna si furtum esset, quia hmõi furtum non est leue imò magnum, ex quo scđm formã statuti ẽt ꝓ minori qs deberet furca suspẽdi. nã d. §. furta domestica. loquitur de leuiori furto. s. modico, vt ibi patet, ergo si sunt maiora puniẽda sunt hmõi furta. vt ibi no. ¶ Circa tertiũ & vltimũ. qua pœna puniri dẽat d. B. est prius considerandũ qđ delictũ est istud ex quo facillimẽ intelligetur qua pœna punietur. ¶ Et videtur ꝙ d. Be. furtum cõmiserit, qa vidẽtur contineri oĩa q̃ diffinitione furti continentur, & sic diffinitio videtur conuerti cum suo diffinito. l. 1. §. dolũ. & ibi no. ff. de dolo. & no. gl. in Rub. extr. de sum. Tri. & fide ca. ¶ Quod aũt oĩa concurrant, patet ex diffinitione furti. vt l. 1. §. furtum. ff. de fur. & Inst. de ob. q̃ ex delic. nas. §. 1. & ibi no. in casu nostro fuit cõtrectatio rei alienæ inuito domino per l. quas. §. vetare. ff. de fur. ¶ Hoc ẽt apparet, qa ipse facit dare querelã. d. iudici maleficiorum contra d. Be. qđ ꝑfectò non fecisset, si voluntate eius ẽt tacita facta fuisset, quia sequẽtia declarant p̄cedentia. l. si seruus pluriũ. §. 1. de le. 1. Itẽ fraudulosa: qa fuit clã. ar. l. non existimo. de admi. tu. & ar. c. consuluit. cum gl. in ver. clam. extr. de off. del. & ꝓ hoc facit, qa qui aliqd clã facit, ꝑsumitur fur, vt no. Pau. de Ca. in l. inciuile. ff. de fur. & ꝓ hoc gl. in l. q intra. C. de incest. nup. & in l. 1. C. de interdic. mat. cum si. Itẽ qđ fuerit lucrosa & aĩo lucrandi subtraxit, videtur ꝓbari, quia postq̃ hoc fuit detectũ ipsa aufugit de domo & negauit rapuisse dictam pecuniam. & in iudicio circa hoc variè locuta fuit. ¶ 3 † Sed his non obstan. teneo ꝙ imò istud non fuerit furtum duplici rõne. Prima est, qa hoc videtur fecisse principaliter, qa erat creditrix ipsius F. in tanta quantitate & maiore, attento stupro commisso per ipsum cum ipsa, vt apparet ex attestationib. coniuncto c. 1. cum ibi not. ext. de adult. & quia steterat quibusdam annis maritata sine dote, ꝓpter quam non libenter videbatur à marito suo, iux. l. fi. C. ad Vellei. & in Aut. de nup. §. si quis eñ duxerit. col. 7. cum si. & quotidie à suo marito increpabatur quod iret sine dote. nam cum ipsa sit satis de bona familia & fideliter per 12 an. seruierit d. Franc. ẽt gubernando pecunias suas, vt apparet ex processu præsumendum est bene de ipsa. iuxta l. ꝙ si nolit. §. si mancipium. cum his q̃ ibi no. & maximè per me. ff de ædil. edi. ¶ Et ideo illud quod fecit subsistente casu debiti non soluti in dubio præsumendum est, ꝙ dictam pecuniam acceperit cã sibi satisfaciendi, ꝓut ipsa in iudicio dixit, & ꝑsertim cùm ex attestationib. appareat, ꝙ ipse Franc. & eius mater conquerente ipsa Beneuenuta ꝙ sibi non satisfaciebat ipse dicebat capias & tibi soluas, licet hmõi verba intelligi debeãt, tanq verba generalia q̃ non sunt obligatoria, vt est gl. in l. 2. C. in qb. causis coloni. lib. 11. & habetur in c. cùm venisset. extr. de insti. & in l. obligationum substantia. de acti & obli. & per Lud. Rom. in Rub. ff. de arbi. in 3. col. vel quod saltem intelligi debeant ciuili modo, sed nõn frangendo cophanũ vel capsam. ar. l. si cui. ff. de seruitu. tamen negari non pōt, ꝙ ipsa mulier eo animo acceperit, vt sibi satisfaciat, vt patet ex supradictis, & ꝓpterea non pōt dici furtũ, qa non facit sibi animo lucrandi, sed bene faciendi. ¶ Scđa ratio est, quia ipse credidit sibi licere, tum qa ipsa erat creditrix, tum ẽt ꝓpter verba Franc. & matris suæ q̃bus facillimè credere potuit. arg. gl. not. in l. Titio fundus. ff. de condi. & de. & maximè in domum ipsius Fran. & licet illa verba Fran. & eius matris non tenderẽt ad hoc, vt fracto cophano deberet dictam pecuniam auferre: tamen qa ipse credidit hoc sibi licere ꝓpter dicta verba, dato ꝙ sibi non licuisset, sicut sibi licitum non fuit, vt dixi sup. in primo dubio, non dicatur furtum sibi cõmisisse, quia furtum non dicitur sine aĩo furandi, vt ꝓbatur. Inst. vi bo. rapt. §. 1. ibi, nec furto teneri, qui eo aĩo capit, & ꝓbatur in l. si qs vxori. §. si quis asinum. in fi. ibi, furti ita demum teneri, si furandi aĩo id fecisset. ff. de furt. & ꝓbatur in l. si quis testa. §. fi. ff. ad l. Aqui. vbi dicitur, quod furti non tenetur ille, qui dedit alicui damnum, nisi animo furtum faciendi hoc fecerit, quia furtum factum, id est, contractationem & animum faciendi exigit, vt ibi dicitur. ¶ Et ꝑfectò in casu nostro licet d. Bene. acceperit dictam pecuniam, & licet non rectè fecerit, tamen ex p̄dictis & his q̃ in processu continentur, iudicatur fecisse non aĩo furandi, sed sibi satisfaciendi: propterea non potest dici ipsam propriè furtum commisisse. ¶ Et ad hoc allego Rof. in libellis suis iuris ciuilis super constitutione diui Marci, quæ est l. extat. qđ me. cã. circa fi. vbi dicit no. ꝙ quando creditor accepit rẽ debitoris ꝓ sibi satisfaciendo. non tenetur vi bo. rap. qa nec rapinam voluit cõmittere, & fortè credidit sibi licere, cùm voluntas & ꝓpositum distinguat maleficiũ, vt l. hoc iniuria. circa prin. ff. de fur. ¶ Le

eadem

eadem ratione dico, ꝙ d. Beneue. noluit furtum committere, & credidit fortè sibi licere, & per consequens actione furti non tenetur. ex prædictis sequitur cessare dubitationē de statuto Brixiensi, in quo dicitur, si quis fur non famosus furtum fecerit pecuniæ vltra libras 50. mar. furcis suspendi tur per gulam: & quia nō sumus in casu dicti statuti, ex quo d. B. furtum non commisit, nec furti tenetur. ¶ Præterea etiam si essemus in casu furti & d. Ben. furtum vere commisisset, teneretur pœna furti, nec teneretur pœna illius statuti, vt furcis deberet suspendi: qa illud statutum non comprehendit fœminam furtum committentem, sed solum masculum tribus rationibus. ¶ † Quia quando masculinum profertur à iure qualificatū: sicut est hoc nomen doctor, medi-
b cus, religiosus, in materia pœnali non includitur fœmina religiosa, vel habēs aliam qualitatē, vt in cle. eos. de consan. & affi. & ita intelligit illum text. ibi Pau. de Leaz. & ēt Card. in 5. op. & Do. de S. Gemi. in c. generali. de elec. in 6. & ꝓbatur in c. qm̄. §. pe. de sim. facit tex. 27. q. 1. impudicas. & ita tenuit in l. 1. ff. de ver. sig. vbi plenissimè vltra oēs examinaui, an & quādo masculinum genus cōcipit fœmininū, hoc tn̄ habet dubitationē per l. qcunq;. C. de ser fug. intelligendo etiā in serua fugitiua, de quo me remitto ad ibi no. qa aliæ sequētes rationes magis vrgēt. ¶ Alia ratio est, qa quando adiectiuū cum suo substantiuo sonāt in masculino tm̄, vt in hoc exemplo, si qs filius vel seruus vel qcunq; laborator, vt in casu nostro. si qs fur famosus, &c. tunc eo casu quo masculinū concipit fœmininum, hoc fit ex extēsione non ex ꝓpria significatione. scđm subiectā materiā, vt ꝓbatur in l. qsquis. & in l. pronunciatio. in prin. ff. de ver. sig. qa talia subiecta sunt, qualia prædicata demonstrant, vt est text. cum gl. in c. inter dilectos. in ver. neqssent. de fi. instr. & not. gl. in c. dudū. 1. in ver. ꝓhibemus. de dec. & hoc videtur fuisse de mēte Bar. in l. 1. ff. de ver. sig. & ideo cùm sumus in casu statuti exorbitātis à iure cōi, qa de iure cōi qs regulariter ꝓ furto non dēt mori, vt in aut. sed nouo iure. C. de ser. fu. & ibi plenissimè declaraui: & tale statutū sit pœnale, & contra ius cōe, dēt intelligi in casu proprio, & non improprio per viā extensionis, vt in l. 3. §. 1. ff. de neg. gest. l. qcquid astringēdæ. cum ibi no. de ver. obli. vt no. in d. l. 1. & in l. qcunq;. de ver. sig. & ibi plenè dixi in 3. q. prin. ꝓpterea masculinum non concipit fœmininum, qa in odio
d sis & pœnalib. *d* ac strictis masculinum non concipit fœmininū, vt est casus no. in l. 1. §. qua re. ff. de ven. in pos. mittē. & ita no. Lu. Ro. in l. 2. in prin. in 2. co. ff. de ver. obl. ¶ Tertia ra
5 tione. † qa quādo masculinum genus ꝓfertur à lege vel sta-
e tuto in materia *e* differenti, q̄ non conuenit vtriq; sexui, sed solum masculino, tunc masculinum non concipit fœmininum, vt no. p Pau. de Leaz. & Do. de S. Ge. in d. c. generali. de ele. in 6. Car. in d. cle. 1. de ele. & dixi in d. l. 1. in 2. q. in 2. fall. & pōt esse rō: qa actus agētium debēt operari in patiēte bene disposito scđm philosophum, sed in casu nostro statutū loquēs in masculino de fure non famoso, vt furca suspēdatur. non conuenit naturę mulieris, neq; eius sexui, qa mulieres ꝓ delicto non suspenduntur, nec suspendi consueuerunt in hac ꝓuincia, nisi ꝓ cā status, & ꝓ crīe læsæ Maiest. & ideo nō ꝓsumendum, ꝙ statuentes voluerint cōprehendere mulieres & fœminas. arg. l. planum. §. equitij. ff. de vsu & ha. & ar. l. si qs filio. §. initium. ff. de iniusto test. & l. ex militari. ff. de testa. mil. & quod no. Bal. c. 1. §. si verò, de feu. guar. & casta. vnde ex his concludo, ꝙ pœna mortis d. Be. imponi nō potest. ¶ Sed dubium remanet, nunqd possit, & debeat puniri vigore statuti positi sub Rub. de pœna committentis aliquid malum, de quo nō esset pœna determinata, & videtur ꝙ sic, qa illud statutum vult, ꝙ vbi qs commiserit aliquod malum de quo non esset determinata pœna p statutū cōis Brixię potestas debeat condēnare, & pœnā imponere scđm simile statutum, si qd esse reperiretur in volumine statutorū, sed iste casus non est determinatus p statutum, ergo videtur ꝙ per simile debeat determinari. & sic per statutum ꝓ pœna furti non famosi. In contrariū teneo esse veritatē p clausulā in fi. appositam ad dict. statutum, dum dicitur saluo semp statuto. 12. sub Rub. ꝙ nullus corporaliter puniatur, in quo statuto continetur, qđ nullus corporaliter puniatur, nisi l. municipali caueatur. q̄ clausula, cùm possit commodè referri, ad totum statutum dēt referri. l. talis scriptura, cum ibi not. ff. de leg. 1. & in l. 1. C. de lib. præt. & in c. scđo reqris. ext. de appel. & in l. si idem cum eodem. §. fi. ff. de iurisdi. om. iud. & in dictis locis per DD. ¶ Et hoc fortè importat verbum, semper, dum dicitur, saluo semper: quasi dicat saluo ēt omnib. prædictis casibus, vt l. 1. cum gl. ff. sol. mat. cum ibi no. nec est verum, ꝙ non possit commodè referri ad oīa, quia intentio statuentium videtur fuisse, vt nullus puniatur pœna corporali, nisi in lege municipali caueatur, vt dicitur in statuto p̄dicto 12. à qua lege non est recedēdum per statutum de pœna committētis aliquid malum, & per hoc dixit in fi. saluo. ¶ Præterea ista videtur magis conueniens interpretatio, qa hoc modo non corrigitur d. statutum 12. quod in dubio nō est dicendum, per l. nam ad ea. cum ibi no. ff. de cond. & demon. & not. per Bart. in l. 1. §. 2. ff. quod vi aut clàm. & maximè ipsum seruando in speciem dicendo, saluo semper, &c. ¶ Et istam partem puto veriorem, nisi in ciuitate Brixiæ fuisset interpretatum & obseruatum contrarium, ꝙ tunc illud esset seruandum. l. si de interpretatione. ff. de legib. ¶ Et ideo concludo ꝙ d. Beneu. de iure communi posset puniri, si hoc esset petitum in amissione crediti, vt d. l. extat. & l. pe. §. creditoris. ff. ad l. Iul. de vi priua. & efficeretur infamis, vt l. fi. eod. ti. & istæ pœnæ procedendo per viam inquisitionis, prout procedit, non debent habere locum, maximè stante statuto 12. in quo continetur, ꝙ nullus corporaliter puniatur, nisi l. municipali caueatur, sed aliter puniatur pecuniariter arbitrio domini potestatis, &c. & scđm istud statutum debet fieri condemnatio pecuniariter tm̄ in arbitrio domini potestatis inspecta conditione qualitatis prædictæ d. Be. quibus conditionibus dictum est sup. inspecta qualitate delicti. i. quantitatis pecuniarū, & causa delicti: & apertura, & fractura cophani, quæ fractura aggrauat delictum per ea q̄ not. Pau. de Cast. in Auth. sed nouo iure. C. de ser. fug. & per Bart. in l. 1. §. inter effractiones. ff. de effra. & expila. & etiam de iure communi auferentes pecuniam fracto pariete, vel capsa ciuis Roma. vel honestioris vltra pœnam exilij condemnari non poterant. & quidam ciuis Roma. propter hoc iussus est abstinere à prouincia Aphrica vnde erat ab vrbe, & Italia: sed plebei vltra pœnā operis publici non condemnabantur, vt d. §. item effractores. & §. fin.

ADDITIO.

a ¶ Dictos. s. 41. vt plenius Cæpol. qui super eodem themate consuluit inter cons. cri. consil. 26.

b Inn. Paul. consi. 399. priusq̄. li. 1. Bal. Aut. ei qui iurat, col. 9. C. de bonis autho. iu. possiden. Ias. l. 1. col. 4. C. de test. Hippol. Marsil. sing. 177. ad fi. Hiero. Cagn. l. 2. nu. 206. ff. de ori. iur. Are. Rub. consi. 13. col. 2. Cla. vers. furtum. §. 41. Conrad. de sum. de contract. q. 32. conclus. 2. & q. 42. Iac. Almin. post Paul. Gabriel. & alios in 4. sen. distin. 15. q. 2. quorum tamen dicta, vt hic rectè ait Alex. non sunt tuta. adde in lib. 4. consil. 127. num. 8.

c ¶ Domestica. non seruamus, & bene ꝙ domesticitas furtum aggrauat.

d ¶ Pœnalibus. Are. consi. 39. Deci. consi. 230. in fi. vide Albe. 4. stat. q. 66. & per oēs in l. si quis id quod. de iurisd. om. iud. Andr. Tiraq. in consue. Picto. de retra. §. 1. gl. 9. num. 186.

e ¶ Differenti. Bal. consi. 201. nu. 3. lib. 1. Cor. consi. 138. col. 4. cons. 156. li. 1. Dec. l. 2. nu. 95. de re. iu. secus in materia indifferenti. And. Tiraq. in consu. Picto. de retra. §. 1. gl. 9. n. 203.

SVMMARIVM.

1 *Princeps an possit auferre ius alterius. nu. 12.*
2 *Feudum dicenti incumbit onus probandi.*
3 *Feudum non est quando reale, sed quando personale seruitium debetur.*
4 *Homagium quid, & differentia emphyteusis.*
5 *Testes deponentes quem possedisse, vt vasallum, non probant nisi rationem vel non interrogati reddant, idem si deponāt de negatiua, nu. 6. & 10.*
8 *Contractus emphyteuticus requirit scripturam.*
9 *Testis verba dubia contra producentem interpretantur.*
11 *Enunciatiua probant inter eosdem ad finem principalis actus.*

CON-

CONSILIVM CXXXVI.

Viso & examinato processu & actis oĩbus gestis coram eximio legum Doctore d. Iuliano de Cochapanis olertis, per magnificum & potentem do. meum d. Thadeum de Menfredis, do. Imolensem, & ad sibi referendum in cã & lite vertente inter Io. Bertoli ex parte vna, & Marchetũ ex parte altera, visis attestationib. testium trium pro parte Io. productorum, & viso instrumento cõcessionis domorũ facto per contractũ procu. pfati domini, & alio instrumẽto eius concessionis quorundã bonorũ ex facto dicto Io. p magnificũ d. pdictum. ¶ Et in effectu videndũ qs pdictorum habet potiora iura in bonis ĩmobilib. de qbus in d. instrumẽto conuentionis facta est mentio, q bona possidebantur p Mẽgum & Marchetũ pdictum. ¶ Et videtur in prima consideratione dicendum Io. vt potiorẽ esse pferendum, ad qđ ostendendum pmittere oportet p parte Io. pbatũ fore bona, de quibus vertitur qõ, fuit concessa olim in feudũ p illos de Cãpalmonte do. montis Baptagliæ antiquo auo paterno d. Io. & Mengi iunioris pauo, & successiuè Bar. filio prioris & Mengi d. Io. patri legitimo & naturali. hoc em̃ in effectu pbant nunc testes Io. conclusiuè volentes, & deponentes φ Mengus antiquus de iure feudi fuerit de dictis bonis inuestitus p se, & filiis, & descendentib. à Matthæo & Cãpalmonte, & φ successiuè Bar. possedit dicta bona, vt feudalia p se & descendentib. vnde licet quò ad acqsitionẽ feudi sit necessaria inuestitura, ita φ non nisi per inuestiturã aut successionem acqritur. c. 1. §. sciendum. de cog. feu. col. 10. & c. 1. qd sit inuestitura: tñ si pbatur Titium noĩe feudi rẽ immobilẽ tenuisse p vnum annũ, & possedisse p feudo, domino rei sciente, patiente & non contradicẽte: & seruitiũ recipiẽte, & possidente tanq̃ à vasallo, & pstito iuramẽto p possidentẽ φ inuestitura pcesit, dicitur opportunè pbatum inuestiturã psumptiuè pcessisse, licet aliter nunc de inuestitura non cõstet, vt in c. 1. de consu. rec. feu. c. fi. in fi. si de inuestit. inter domi. & vasallũ lis oriatur. ergo dato φ oẽs testes Io. non deponatur verè de inuestitura, tñ cũ pbant de possessione dictorũ bonorũ videtur sufficere. ¶ Scđò ad pbandũ φ fuerint feudalia, adducitur instrumẽtum cõcessionis factæ Matth. p comitẽ: in quo instrumẽto enunciatiuè narratur, φ bona pdicta p nobiles de Cãpalmõte cõsueta erãt vasallis & filiis eorũ cõcedi, & p cõsequẽs est feudũ à fide seu fidelitate dictũ, ĩ c. nulla. p quos fiet inuestitura. & d. verba fidẽ faciunt inter partes & psonas, ĩter quas confectũ est d. instrumẽtũ. l. optimã. C. de contrah. & cõmit. stip. si ergo bona pdicta fuerant feudalia, tractatur de feudo paterno, paternũ aũt feudũ appellamus illud qđ cõcessum ei fuit, q fuit caput agnationis. c. pe. de na. suc. fe. vt fuit Mẽgus antiquus, & successiuè Bar. p consequẽs decedẽte Mẽgo iuniore sine descendentib. masculis, portio eius p ius accrescẽdi trãsit ad Io. q similiter est de descẽdẽtib. primi Mengi & Bar. vt est tex. in c. 1. de duob. fra. ã nou. bene. inue. & c. 1. de gra. suc. in feudo. nõ aũt redit pars Mengi ad dominum feudi, vt in iurib. palle. nec ẽt transit ad hæredem Mengi ex testõ, vt not. gl. in d. §. cum vero. φ ad emphyteusim tradunt DD. vt Dyn. Bar. & alij scribentes in l. si mihi & Titio. ff. de ver. ob. & Cy. & Bal. in l. 1. C. qñ non pe. par. & Bar. in cons. suo incipi. Ex themate viso tria dubia oriuntur. & Aut. si quas ruinas. C. de sac. san. ecc. & in l. 2. C. de iure emphy. & in c. 1. §. decedente. q feu. da. pos. & Pe. de Anc. in c. potuit. de loca. & in c. 1. ext. de feu. ¶ Confirmãtur insup iura Io. ex concessione facta eidem per magnificum dominum antedictum: cuius conceptionis vigore adeptus est Io. possessionẽ bonorum dictorum, seu in ea apprehensa perseuerant, & sic potior esse videtur Marcheto, q quanq̃ concessionem habuerit à procuratore eius domini, tamen nunq̃ fuit possessionem adeptus saltem ante cõcessionem factam Io. pdicto: hæc pbantur in l. quoties. C. de rei. vend. & in l. siue autẽ. §. si duob. ff. de pup. plus voluit in dicta concessione princeps & dux antedictus. s. φ cõcessio facta Mar
1 cheto inanis ex iustis causis reddderetur: † & princeps ex causa ius & rem alterius auferre potest. l. item si verberatum. ff. de rei ven. l. Lucium. ff. de euict: not. Pet. Cy. Bal. in l. rescripta. C. de preci. impe. offer. φ B. l. in l. fin. C. si contra ius vel vti. publi. & in procœmio ff orum. & in l. 1 post gl. ff. de consti. prin. & cano. in c. q in ecclesiarum. de consti. & c. plerięq;. de immu. eccle. & Bal. in l. fi. C. sen. rescin. non pos. cum simi. & in principe psumitur in dubio iusta cã, vt no. Cy. & Bal. in d. l. rescripta. & cano. in d. c. q in ecclesiarum. & Ant. de But. in d. c. cum inter. de renunc. & Abb. Sicu. in c. cùm olim. de re iud. ar. eorum q habentur in c. cùm in nostra. de renun. & in c. sicut. & in c. cùm inter. de re iud. p eius enim integritate iura psumũt: vnde voluerunt φ ab eius sñia tanq̃ iusta appellari nequeat. & qđ quælibet voluntas principis psumatur esse iusta, gl. elegans in l. relegati in gl. fi. ff. de pœ. nisi euidenter contrarium appareat. ¶ Sed præmisis non obst. puto in proposita qõne contrariam sñiam probabiliorem esse, vt ex infra dicendis cuicunq; rectè sentienti liquere po-
2 terit: pro quorum fundamento † psuppono φ Io. alleganti, φ dicta bona iam possessa per Mẽgum vltimò defunctũ fuerunt concessa maioribus & ascendentib. suis in feudum incumbit onus probandi. c. vasallus si feudum, si de feu. fue. contro. & in c. fi. de leg. Conra. est em̃ talis allegatio. fundamentum intentionis Io. nam cùm Mẽgus vlt. possideat bona, de qbus vertitur quæstio, & ex eis fructus percepit, psumitur in dubio possedisse pro suo, & vt dominus. text. est optimus in l. filiusfa. §. diuus. versi. idem princeps. in fin. ff. de leg. 1. quam ad hoc ibi no. Ang. in l. Titia. ff. de sol. & ibi DD, quam l. ad hoc alleg. Bal. in l. 2. in 9. q. C. de ser. & aqua. & no. DD. & ibi gl. in l. 2. C. de acq. pos. non autem psumitur posse disse alieno nomine, vel contẽplatione alterius, & non tanquam dominus, vt possident vasallus, emphyteuta, & similes. l. malè agitur. vt Bar. post gl. de præsc. 30. an. & not. in l. 1. §. ex contrario. ff. de acq. pos. & l. si certo. §. si duobus. ff. commo. vnde Io. alle. φ bona illa erant feudalia, incumbit onus pbandi. l. ei qui dicit. ff. de proba. & l. matrem. cum ibi not. C. de pba. Scđò præmitto φ feudum acquiritur vasallo, aut per inuesti. aut quando per annos 30. possedisset quis tanq̃ vasallus pstando domino seruitium veluti vasallus. c. si quis
3 per 30. si de feu. fue. contro. † & ideo si quispiam immobilis rei dominus dicit, concedo hanc rem tibi in feudum p annua pstatione frumenti: qa illud non est feudum. sed potius dicitur emphyteusis vel contractus innominatus: ita dicit in ppriis terminis Bal. in l. liberi, libertęq;. C. de opę. lib. in vi. col. alle. qđ habetur in c. naturalis. §. at cum do. ff. de præscri. ver. & no. per Cy. in Auth. ingresi. C. de sac. san. eccl. in ver. circa pmissa ad hoc quæro. vbi vult Cy. quod illud dicitur esse feudum, p quo quis habet pstare seruitium psonale non reale. c. 1. de forma fideli. feu. & ideo scđm Bal. in l. liberti, talis recipiens rem in feudum p annua pstatione, non tenetur pstare iuramentum fidelitatis scđm formam traditã in c. 1. de noua forma fide. habetur. 22. q. vlt. in c. 1. de forma. nec censetur feudatarius. idem ẽt voluit Bald. in tit. de pace Constan. in ver. libellariæ. circa fin. ibi quantitates vel frumenti, vel in spalla porci, vel in vnum par caponum quolibet anno, qa ecclesię Lombardię non curant de seruitiis armorum, sed de redditib. bursalibus. & his verbis pprię vtitur Bal. in loco proximè allegato, vbi subdit φ in talib. feudis putat, quod succedat mutus vel surdus etiam natura q aliàs ad feuda non admittuntur, in c. 1. an mut. vel surdus, & similiter putat qđ in talibus feudis succederet quilibet hæres etiam extraneus: qa aliàs in feudo succedere non consueuerunt, nisi tenore inuestituræ alleget se hæredem. c. 1. qui feud. dare pos. c. 1. §. & si clientulus. de alie. c. fi. si de feu. fue. contro. ¶ Hoc confirmo: nam licet variis modis definiatur feudum: nã est beneficium seu beneuola actio tribuens gaudium capienti. capiens pro tribuendo, & in id qđ facit ppria sponte sua parata, vt diffinit tex. in c. 1. in qb. cau. feu. admit. & Host. in sum. de feu. §. 1. vel scđm Iaco. de Ardizo. & Bal. in prĩ. feu. est beneuola actio tribuens gaudiũ capienti cum retributione seruitutis. & istã dist. refert do. Car. in c. ex parte. de feu. ¶ Sed quantũ ad ppositum nostrum diffini-
4 tur feu. scđm Ia. de Bel. in prin. feu. nã dicit † φ feudũ est concessio rei p homagio facta, ad differentiã iuris emphyteuti ci pp quandã annuã pstationẽ. alleg. C. de iure emphyt. per totum.

a totum.& Inst.loca.§.adeò.homagiũ a verò qđ ꝑ feu.præsta
tur,sumitur pro fidelitate, obedientia,seu seruitio ꝑsonali.
c.grauem.ibi no.de exces. ꝑl.c.fi. de reg.iu.& ibi no.c.veni-
ens.de act.& d.c.ex diligẽti.de si.& ibi plenè no.Host.& dd.
& Spe.in ti.de feu.§ 2.in prin.cum trib.ver. seq.& gl.in Cle.
sæpe.in ver. homo q ligius.de ver.sig.& An.de Iser.in c.1.de
no.for.fid.¶ Fortifico ꝑdicta autoritate Guil.in Spe. in tit.
de loca.in §.nunc aliquã.in fi.vbi dicit,ꝙ cõtractus emphy-
teuticus differt à feu. qa feu. gratis & liberè ob remunera-
tionem conceditur: sed emphyteusis conceditur pro certa
pensioue, & à prin. certũ quid qñq; datur domino cõceden
ti.alle.c.constitutus.de relig. do. §. adeò.¶ Et ideo aliud est
feudum,& aliud est emphyteusis, scđm Host. in sum.de feu.
in prin.& And.de Iser.in prin.feu.in 11.col.& Bal.in Auth.si
quas ruinas.C.de sacros.eccl.in 5.col.in Rub.C.de iur.em-
phy.Bal.in l.vt iureiur.§.si libertus.ff.de oper.liber.& patet
ex ꝓximè dictis. ¶ Et ideo in materia de qua agitur,est ex-
peditum,ꝙ si ista bona nõ erant feudalia,dato ꝙ essent em-
phyteutica,trãsiret ad Machetum & ad quartum hæredem
extraneum.d.l.viam.C.loca.& no.Spec.de loca.§.nunc ali-
qua.verum ẽt dixi sup.referendo Bal.nisi tenor inuestiturę
seu concessionis aliter se haberet,quod an ita sit in casu no-
stro,infra subiungam.& ita loqtur Bart.in l. si mihi & Titio.
ff.de ver.obl.cum concor. s. quando emphyteusis fuerit tm̃
modo concessa pro recipiente & descendente, tunc enĩ est
certum, ꝙ non potest transire ad hæredem extraneũ. ¶ His
pro fundamento sic ꝑsuppositis videndum est, an Ioan.pro
bauerit bona prædicta fuisse concessa in feudum Mengo an
tiquiori, vel Bar. eius filio, vel eius descendentib.interueni
ente inuestitura,ꝓut requiritur verè & ꝑsumptiuè, vt dixi,
vel saltem tanq̃ feudalia ꝑscripta fuerunt.¶ Et in hoc con-
cludo,ꝙ non ex pluribus. ¶ Primò enim capio primum te-
stem Ioan. deponentem,ꝙ dum Bar.teneret in feudum di-
cta bona,pro se & descendentibus,& quod oĩa instrumenta
quæsiuit in dictis locis,& circumstantiis fuerint sub eadem
forma.& ꝙ vidit Pe. & Io. filios Bar.possidere d.bona à tem
pore partis citra & per totum illud tp̃s, & ꝙ sibi testi à facto
re domini Ludouici, domini Imolensis fuit solutum per d.
Pe.& Io.de ꝑdictis bonis:qa erant fideles & feudatarij illo-
rum de Campalmonte. & super 15. capitulis dicit,ꝙ bona
fuerunt feudalia illorum de Campalmonte. & de causa sci-
entiæ interrogatus respondit,qa recolligit affictus nomine
illorum de Campalmonte de dictis bonis pro se & descen-
dentibus, quod per dicta bona Mengus tenuit in feudum,
& soluit affictus. & ꝙ singulariter Pet. soluit singulo anno
medium Sestinarum grani iure feudi,& similiter Bart.post,
& post eius mortem Io.& dict. Pet. soluerunt. interrogatus
in causa scientiæ dixit se scire ea quæ suprà dixit,& qđ Men-
gus antiquus fuit inuestitus à Matthæo de Campalmonte,
&c.& ꝙ nescit,an de inuestitura factum fuit instrumẽtum.
testis enim inuestituram non probat: quia interrogatus in
causa scientię debet reddere rationem dicti sui per alterum
ex quinq; sensibus corporis.l.qui testamento.§.fin.ff.de te-
sti.l.testium.C.de testi.in Auth.de hære.& fal.§.fin verò ob.
non enim deponit quod viderit aut inuest.fieri,vel an audi-
uerit Matthæum de Campalmonte verba apta proferẽtem
ad inuestituram secundum formam traditam in c.1.quid sit
inuestitura.& in c. per tuas.de donatio.& in c.ex ore.de his
quæ fiunt à maiori parte ca.imò dicit quod nescit,an de in-
uestitura factum fuerit instrumentum,nam si testis pręsens
fuisset inuestituræ, non ignorasset, an de illo actu rogatus
fuisset aliquis ibi existens ab ipso Matthæo & Mengo,sed
quia ipse non fuit præsens inuestituræ, ideo dicit quod ne-
5 scit an factum fuerit instrumentum. ¶ † Nec etiam deponit
ꝙ prædicti Mengus & sui descendentes tenuerunt tãquam
vasalli: imò dato ꝙ hoc disposuisset, tamen cùm non pro-
bet hoc per asignationem alicuius rationis necessariò con
cludentis per alterum ex sensibus corporis dictum suum
esse verum non probaret. c. cùm causam quæ inter archie-
piscopum.cum ibi no.de test.c.in præsentia.de prob.l. non
ob hoc.§.non ob hoc.C.de probat.¶ Quinimò dato ꝙ non
interrogaretur de causa scientiæ teneretur isto casu testis
dicti sui allegare rationem: quia deponit super his quæ al-
tero ex sensu corporis nõ percipiuntur.nam ꝙ pecunia fu-
erit numerata bene percipitur sensu corporis.s. visu, sed an
quis sit dominus feudi,an posside at quis rem tanq̃ vasallus,
aut feudatarius, aut ad eum pertineat, vt feudum,hoc non
percipitur visu,tactu,aut alio sensu corporis.¶ Debet ergo
testis ẽt non interrogatus asignare rõnem dicti sui conclu
dentem,vt qa dicat,ꝙ fuit præsens inuestituræ factæ per tra
ditionẽ annuli & impositionẽ bireti, vel ꝙ vidit spacio 30.
ann.eum possidere,vt vasallum tanq̃ feudum,eò ꝙ audiuit
eum ꝑstantem seruitiũ domino illius feudi, illud seruitium
petenti & recipiẽti ab illo rõne dicti feudi,iuxta ea q̃ haben
tur in d.c.1.de no.forma fid.& ꝙ teneatur isto casu asigna-
re rõnẽ dicti sui,concludentẽ ẽt non interrogatus,no.Imo.
in d.c.cum cãm quæ.ẽt in d.§.cùm oporteat.de accu.& Bar.
& scribentes in l.solã.C.de testib.& in tracta.de teste.& Bal.
in l.conuenticulã.C.de epis.& cler.& in l.pe.in fi.C.de sent.
q̃ sine certa quanti,& in l.cùm hi.§.si integra.ff.de transa.sed
iste testis asignat rõnẽ dicti sui: qa dicit ꝙ affictum solue-
runt annuatim: sed solutio affictus annui nõ ꝓbat cõtractũ
esse feudalem, sed aliam locationem velut emphyteusis, vt
ꝓbaui supr. q̃ emphyteusis transit ad quemcunq; hæredem
extraneum, cùm non sumus in emphyteusi ecclesiæ,vt sup.
est ostensum. ¶ Non obst. ꝙ testis secundus dicat ꝙ omnia
instrumenta quæ fiunt in dictis locis, fiunt pro se & descen-
dentib.quia respondeo,ꝙ testis iste non probat,qa deponit
super negatiua, non dicendo ꝙ omnia instrumenta q̃ fiunt
in dictis locis circumstantibus,fiunt sub illa forma negati-
ua nõ coarctata certo loco & tempore, ideo imposibile est
quodãmodo, ꝙ iste posit verè & concludenter deponere,
ꝙ nullum instrumẽtum potuit in d.locis in alia forma fieri,
qa non potuit in oĩbus instrumentis interesse.ista probatur
in c.cùm in ecclesiá,rectè intuenti de causa possess.proprie.
quem tex.ita allegat Bart.in l.1.in princ.ff.si quis ius di.non
ob.Dy.Cy.& Bal.in l.actor.C.de prob.per illum tex.& An-
ge.in l.si quis alium.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius voc.
vi exi.Et no.etiam Inn.in c. licet causam.de prob.in gl.quæ
incipit.quid ad rem.& Bald.in c.si quis per 30. si de feu.fue.
controuer.¶ Imò redditur talis testis suspectus de falsitate
6 secundum DD.in locis præallegatis, † & testis super nega-
tiua deponens, tenetur etiam non interrogatus asignare
concludentem rationem dicti sui,vt no.Bal.in d.l.cùm hi.§.
si integra.quod non facit iste testis.¶ Nec etiam ob.ꝙ testis
deponat, ꝙ dicta bona fuerunt asignata Mengo in feu-
dum pro se & descendentibus, quia vt dixi suprà, iste testis
interrogatus de causa scientiæ non asignat rationem con-
cludentem,maximè per aliquem ex sensibus corporis dict.
suo congruentem,quia non dicit ꝙ fuit præsens, quando di
cta bona fuerunt per Matthæum de Cãpalmonte consigna
ta Mengo pro se & descendentibus,& per consequens nihil
probat: imò in causa scientiæ & asignatione rationis dicti
sui nihil in effectu addit vltra primum dictum, † sed ratio di
7 cti testis debet esse diuersa à primo dicto l.fi.& ibi per illum
tex.hoc not.Bar.ff.de ost.procura. Cæsa.& in l.qui interro-
gatus.per illum text.ff.de pet.hær.& Inno.in d.c.causam.&
Bald.in l.non omnium.ff.de legib.& in d.l.solam.in 6.col.
8 ¶ † Præterea si dicamus ꝙ dato ꝙ probatum esset dictã con
fessionem factam fuisse Mengo pro dicto affictu deberet
iudicari concessio in emphyteusim, vt concludunt Docto.
* communiter, quos retuli sup.& tamen contractus emphy-
b teuticus requirit scripturam b,aliter non tenet.l.1.C.de iur.
emphy.& ibi hoc tenet Pet.& Cyn.& Bal.idem tenet Bal.in
l.contrahitur.ff.de pig.& in l.pactum quod bona fide.C.de
pac.& in §.adeò.Insti.de loca.& Io.And.in c.potuit.de loca.
& in c.1.de cẽs.li.6.& gl.& Bal.in Rub.C.de cõd.ex leg.in vl.
col.& in l.1.quando non pe.par.in antepe.col.¶ Licet scđm
aliquos in nonnullis locis aliter seruatur, ꝙ etiam sine scri-
ptura fiunt concessiones in emphyteusim.satis enim com-
prehenditur, ꝙ descendentes Mengi non tenuerunt dicta
bona iure feudi,nam de iure traditum est,ꝙ si post mortem
domini vasallus vel post mortem vasalli eius hęres per annũ
& diem vnum steterit,ꝙ dominũ vel ęius hæredẽ non adie-
rit si-

rit fidelitatem pollicendo, & inuestituram petendo, feudũ
amit.c.1.de capi.Conra.& c.1.§.p̄terea si quis. de prohi.feu.
alie.per Fed. sed per descendentes Mengi p̄dicta facta fuisse
nõ apparet, ergo nõ tanq̃ vasalli & feudatarij se habuerunt.
ex p̄dictis igitur patet deposita per primũ testẽ non releua-
re Ioan. verbo ẽt fertur vltra p̄dictos defectus ꝙ testis est af
finis Ioan. & per consequens in hoc ẽt esset fides eius diru-
pta, iuxta no. per Spe. in tit.de teste.§.1.in ver.sed quid si te-
stis in eodem gradu.cum ver.seq.& habetur 3.q.9.c.absens.
el 3. ¶ Et per prædicta pari ratione patet, ꝙ dictum secundi
testis non probat, quinimo in aliquibus minus dicit quam
deposuerit primus testis, vt ex eius inspectione patet, & in
effectu asignat rationem cum ser Ber.posidebat dicta bo-
na in feudum, q soluebat affictum, quæ ratio in effectu non
concludit ad ꝓbationem feudi, vt supr.dixi. ¶ Addit tamen
iste testis duo quæ non videntur deposita per primum, nec
per vltimum testẽ, si eorum verba rectè inspicientur: & pri-
mum est ꝙ illa bona non posint vẽdi nec posteris relinqui,
9 & ꝙ sic semper fuit de consuetudine, &c. ¶ † Ad hoc respon
detur pluribus modis, & primò, ꝙ verba ambigua testis de
bent interpretari contra ꝓducentem.c.in pręsentia.de pro
ba.l.inter stipulãtem.§. Stichum.& ibi no.Bar.post gl. ff.de
verb.obl.& Bar.in l.1.in fi. C.de vsu.& in l.si quis intentione
ambigua. ff. de iud. cum si. ergo si verba testis dicent, quod
de consuetudine dicta bona non possent in testõ relinqui,
debent intelligi.s.titulo legati. & concordabit cum disposi-
tione iuris cõis, scd̃m quã vt voluit Cy.in l.fi. C.de iure em-
phy. non põt res emphyteutica legari irreq̃sito domino. &
idẽ not. Bar.& Ang.in l.si domus.§.fi.ff.de superfi.l.fi.& in l.
vniuersas in aliquib. locis. C. ne rei.do.vel tẽpo.licet aliqui
contra, sed disputare nõ est necesse. & ꝙ ita debeat intelligi
dictum testis, ꝓbatur: nam dicit testis ꝙ licet bona de q̃bus
est cõtrouersia, non possunt per testm̃ relinqui, verbũ relin
quo, relatum ad oẽs cãs, seu species, importat legatum: non
aũt hære.insti.l.cogi.ver.& generaliter.& ibi no.Bar.& Do.
in l.his verbis, ff.de hære.insti.& in l. Centurio.in 2.q.princ.
prope fi.de vul.& pu.& Rich.Mal.in dispu.q̃ incip.Filio nat.
&c.& Bar.in l. illa institutio.ff.de hær.insti.& gl.& DD.in c.
si pater.de testa.in 6.in ver.instituit.& Io. Andr. & DD.in c.
Ray.de testa.& DD.in l.quoties.C.de hære.insti.& in l.fi.fa.
ercis.cum si.& no.gl.in §. si verò nulla.in Auth.de hær.& fal.
¶ Præterea ille qui instituit Titium hæredẽ vniuersalem di-
citur relinquere ei res quas habebat & conducebat in em-
phyteusim, sed dicitur relinquere vniuersitatem & hæredi-
tatẽ: dato ꝙ sub dicta vniuersitate cõprehendantur emphy
teutica, vel alia bona, vt probatur in tex.l.1.C.de euic.q̃ re-
putatur sing.ad hoc, videlicet ꝙ q vendidit hæreditatẽ, non
dicitur vendidisse particulares res hæreditatis. & ideo si res
particulares hæreditariæ fuerint contra emptorem euictæ,
non posit contra venditorẽ agere emptor, vt ibi dicitur: li-
cet sub dicta venditione cõprehendantur, aliud em̃ est sin-
gulariter rẽ relinquere, seu in alium transferre, q̃a quædam
trãseunt cum vniuersitate, q̃ non possunt singulariter trans
ferri.l.q̃dam.ff.de acq.re.do.l.in modi.ff.de contrah.emp.
l.1.ff.de fun.do.& per not. Inn. in c.ex literis.de iure patro.
& per consequens, si Marchetus est hæres vniuersalis, non
verificatur in eo ꝙ Mengus dicatur ipsa bona specialiter re
10 liquisse. ¶ † Scd̃ò respondeo, ꝙ licet sit capitulatum per Io.
de consuetudine esse, ꝙ d. bona non posint relinqui testõ.
& ita deponit testis, tamen cum consuetudo prædicta iuris
intellectu p̄cipiatur, non aũt percipitur visu, aut alio sensu
corporis, ideo testes deponentes super consuetudine de-
bent ẽt non interrogati asignare rationẽ dicti sui, maximè
q̃a deponit super consuetudine negatiua, vt dixi sup. alle-
gando. Inn. in c.cum cãm: de testi.& Bal.in l.cum hi.§.si in-
tegra.ff.de transa.& in l.solam.C.de testib.cum concor.ibi.
similiter dicunt ꝙ testis deponẽs ꝙ aliquis p̄scripsit, non ꝓ-
bat, nisi ẽt non interrogatus asignat rõnẽ dicti. ¶ Et in spe
cie dicit d.Abb.in c.cãm quę. ꝙ testis deponens aliquid esse
notoriũ, vel famam ita se habere, non ꝓbat, nisi ẽt sine inter
rogatione rõnem dicti sui asignet, facit quod not.Bar.in l.
de minore.§.tormenta.ad fi.ff.de q̃sti.& Bal.in l.ꝓprietatis.
C. de ꝓba. sed iste testis non asignat rõnem dicti sui q̃uo, &
per quos actus agnouerit consuetudinem semper fuisse, ꝙ
dicta bona non possunt in testõ relinqui, ꝓut declarãt Doc.
maximè Cy.in l.2.q̃ sit long.consue.& Bal.in l.de quibus.ff.
de leg.& cano.in c.fi.de consue. ¶ Itẽ licet homines, quibus
facta esset concesio in emphyteusim per longisima tẽpo-
ra, steterunt ꝙ in testõ non req̃runt bona emphyt. non per
hoc dẽt induci consuetudo ꝙ non posit relinqui: q̃a ex nõ
actib.ex quibus non resultat actus affirmatiuus, non indu-
citur cõsuetudo, vt plenè firmat Cy.in l.2.C.q̃ sit long.con-
sue.in verbo expediti sumus de prima q.principali, &c.& ex
presius Bal.in d.l.de q̃bus.in 20.col. Io. And.in c.Deo no-
bis.de cle.coniu. ¶ Itẽ iste testis dicit, ꝙ nunq̃ vidit aliũ pos-
sidere d.bona nisi Bart. q̃uo potest deponere ꝙ consuetudo
sit. ꝙ d.bona non possunt relinq̃ testõ, cùm consuetudo re-
quirat actũ frequentari? ¶ Præterea ẽt testis in eo ꝙ allegat
consuetudinẽ, est vnicus, & singularis, per consequens non
ꝓbat. l. vbi numerus.ff.de testi.c.in omni.extra.eo.c.bonæ.
de elect. ¶ Nec est locus dilationi iuramẽti in supplementũ
semiplenæ ꝓbationis quò ad ꝓbandũ consuetudinẽ, vt ele-
ganter voluit Bal.in d.l.de q̃bus.in 22.col.bene faciunt not.
per Bar.in l.admonẽdi.in 10.co.in vers.itẽ hoc intelligo ve-
rum si careat.in l.idẽ.ff.de iureiur.& maximè, q̃n testis non
asignat rationẽ dicti sui. ꝓut in casu nostro scd̃m Bal.in c.1.
§.sacramentum.de consue.recti feu.addit iste testis vnũ ali-
ud.s. ꝙ audiuit dici ꝙ dicta bona semp fuerunt feudalia, sed
talis depositio non ꝓbat. q̃a deponit de auditu: nã vbi volò
ꝓbare aliquid factum esse, in quo req̃ratur verus certi hoĩs
actus, vt q̃a Titius soluit & ꝙ Titius concesit mihi feudum
& me inuestiuit, nõ sufficit ꝓbatio de auditu testiũ. l. vnus.
§.testis.ff.de q̃sti.& in Aut.de hær. & falci. si non absunt.3.q.
6.testes.& in c.licet ex quadam.de testib.& plenè Spe. in ti.
de teste.§.1.& Imo.in d.c.cãm quę. ¶ Deficit etiam iste testis
in alio: quia deponere conatur ꝙ & Bar.pos.in feudum non
recipit, & per cõsequẽs non ꝓbat: q̃a patet ꝙ non intellexit
verba, quæ proferebat: ita voluit Bal.in l.1.ff.de his qui sunt
sui.per id quod habetur in tex. Et in hoc, & in reliquis supra
dictis peccauit Philip.tertius testis qui non ꝓbat inuestitu-
ram feudi, nec præscriptionem & aliqua requisita, de quib.
sup.dixi, imò minus dicit q̃ alij testes vt legenti liquere põt.
Non ob. ꝙ debet sufficere ꝓbatum esse. ꝙ per vnum annum
possederit Mengus primus vel Bart.& sui descendentes sci-
ente & patiente, ac non cõtradicente domino feudi, & serui
tium recipiente à posidente tanquã à vasallo pręstito iura-
mento per posidentem, quod inuestituram præcesit d.c.
fi.si de inuest. inter do.& vas.lis oriatur. q̃a respondeo, ꝙ nõ
inuenitur istud qualificatè ꝓbatum per testes saltem con-
testes, & dicti sui rationem concludenter asignantes, vt ẽt
ex inspectione testium, & ex supradictis clarisimè constat,
nec ad hoc sufficeret scientia vel patientia ẽt similis actus fa
cientium vel gerentium negotia illorum de Cãpalmonte.
l.veniunt.§.petitam.ff.de pet.hær.& in Cle.cãm.in ver. spe-
cialiter constituti.de elec.l.tutori.C. de neg. ge. ¶ Non ob.
etiam ꝙ in instrumento concesionis factæ Marcheto nar-
retur, ꝙ bona ista per nobiles de Campalmonte consueta
erant vasallis & filiis concedi, quia respondeo primò, ꝙ ibi
non narratur ꝙ vnq̃ fuerint concessa Mengo in feudum vel
Bart.vel eorum descendentib. nam potuisset esse ꝙ fuissent
concessa in feudum alteri. & finita concesione ex alio tit. q̃
iure feudi peruenissent, vel peruenire potuissent bona ad
Bar.vel ad Mengum.item si bene inspiciatur tenor dicti in-
strumenti, ibi non dicitur specificè ꝙ ista bona fuissent vnq̃
concessa in feudum per illos de Campalmonte: sed dicit
ꝙ fuerunt concessa in emphyteusim vasallis, & fidelibus vel
habentibus alia bona in feudum. nam bene potuissent no-
biles de Campalmonte concedere in emphyteusim dicta
bona aliquibus eorum vasallis, & fidelibus vel habentibus
alia bona in feudum ab eis. & ita patet fuisse intellectũ ver-
bum Marcheti in dicto instrumento, in quo dicit, ꝙ ad em-
ptorem tanquam ad hæredem Mengi spectant dicta bona,
nam si intellexisset Mengus, quòd bona fuissent concessa in
feudum dicto Mengo, & descendentibus eius non dixisset,

ꝙ ad ipsum Marchetum, vt hęredē spectaret: q̄a illud esse nō
11 poterat. Vel pōt responderi, † q̄a verba enunciatiua & narra
tiua, ꝓlata in instrumēto ꝓbant inter partes & ꝑsonas descri
ptas in instrumēto, quò ad actū principaliter gestū inter d.
partes. d. l. optimā. sed si postea de isto enunciato & narrato
in d. instrumēto contingat principaliter disputari, istud in-
strumentū non probat sufficienter illud qđ enuuciatiuè vel
narratiuè fuit expressum. ita singulariter voluit Inno. & do.
An. de Bu. in d. c. illud. de p̄sum. per tex. & ēt de mente gl. in
d. l. optimā. dum allegat l. cum aliq̄s. C. de iure deli. ¶ Itē est
verū inter easdē ꝑsonas q̃ interuenerunt in instrumēto. d. l.
optimā. sed quò ad alias ꝑsonas, vt quò ad Io. non faciunt fi-
dem illa verba. l. fi. ff. de interro. act. & l. certum. §. si q̄s absen
te. ff. de confes. & leg. & no. in c. fi. de succ. ab intest. & ꝑ Bart.
in d. l. admonēdi. & ꝑ alios in l. bonę fidei. C. de re. cre. & de-
clarat Bar. in Rub. de fi. instr. circa 4. col. & l. mater. in 7. col.
C. de rei vē. & do. Ant. de Bu. in c. fi. de iureiu. ¶ Non ob. po-
stremò, ꝙ de dictis bonis facta fuerit concessio in feudum
d. Io. per magnificum do. Imolensem ex istis causis, & ante
cōcessionem factā per do. ꝓcuratorem Marcheto, & illius
cōcessionis vigore prius adeptus fuit possessionē Io. &c. q̄a
respon. ꝙ Marchetus cām suam non intendit in instrumēto
cōcessionis sibi factæ per ꝓcuratorē, sed ex tstō Mēgi, cuius
est hæres, & in d. bonis q̃ feudalia non sunt, est superius ꝓba
tū, succedere pōt, siue fuerint emphyteutica bona, siue nō,
& per cōsequēs, licet superior limitare voluerit cōcessionē
Marcheto factā per ꝓcuratorē, non tñ apparet qđ voluerit
Marcheto, vt hęredi Mēgi auferre ius sibi q̃situm in d. bonis
iure hæreditario, nec p̄sumitur illud esse de mēte principis.
l. 3. §. si q̄s à principe. ne q̄d in lo. pub. c. ex tuarū. de aut. & vsu
12 pal. † nec ēt expresse si voluisset princeps & domin. p̄dictus
auferre ius d. Marcheti, potuisset sine cā iusta & ꝓbabili. l. si
priuatus. ff q & à q̄b. l. toties. ff. de pol. no. gl. in l. 2. C. q̃ sit lo.
consu. & in l. venia. & ibi Bar. C. de in ius vo. & DD. in c. nisi.
de off. dele. & iusta esset cā si auferret ꝑꝑ publicā vtilitatem.
l. itē si verberatum. ff. de rei vend. & l. Lucius. ff. de euic. vel si
princeps aliàs rem illā concessisset, quā auferret cā euitādi
scandali, vel ꝓ pace ciuili. quas cās vltra aliàs ponit Ang. in l.
Antiochensium. de pri. cre. & in l. bene à Zenone. C. de qua-
dri. p̄scri. alleg. no. per Inn. & Io. An. in c. in nostra. de iniur.
& in c. q̄a pleriq;. de imu. ecc. & dato ꝙ p̄dicta ēt ꝓcedant in
imperatore & principe superiorē non recognoscēte, vt no.
Bal. in d. l. rescrip. in fi. C. de preci. impe. off. alle. d. l. si priua-
tus. & sentit Ant. de Bu. in d. c. q̃ in ecclesiarum. facit qđ no.
Bal. in l. 2. C. de ser. & aqua. in 8. col. in vers. not. ꝙ plenitudo
ptātis, &c. ¶ Non ob. insuper si diceretur, dato ꝙ verum sit
d. bona iure hæreditario spectasse, & spectare ad Marchetū,
tamē conducendo sciēter eadē in feudū à ꝓcuratore princi
pis videtur ꝙ oē ius, qđ in d. bonis habeat ēt si dominiū dire
ctum vel vtile habuisset, à se abdicauerit, & in principē tran
stulerit, vt no. gl. in l. si rem aliquā. ff. de acq. pos. q̄a respond.
ꝙ imò de iure contrarium est verum, ꝙ siue p̄supponamus
Marchetum fuisse domi. & possessorē dictorum bonorum,
siue dominū tm̄, & nō possessorē, ēt dato ꝙ apparet eum cō
duxisse d. bona tanq̃ sua ꝓpria, non est verum ꝙ transtulerit
ꝑ illam conductionē ius suum in magnificū dom. vt est tex.
cum gl. & ibi Bar. in l. ei à quo. ff. de vsuca. & gl. in l. q rem. C.
loca. quā ibi seq̄tur Pe. & Cy. hoc ꝓbantes plurib. rōnibus.
& legib. quas breuitatis cā omitto. idem tenet Dy. Bal. Iac.
de Are. in l. cum falso. C. de iur & fac. ign. l. suę rei. ff. de con-
trah. emp. & ideo per DD. vbiq; in dict. locis reprehenditur
* * cōiter gl. in d. l. si rem aliquam. q̃ gl. etiam loq̄tur quando-
cunq; conductor conducebat scienter tanq̃ dominus. cum
verè dominus esset, ideo videbatur scđm opi. illius gl. ꝙ do-
minium transferret in locatorem, quia dominium condu-
ctoris repugnabat conductioni. l. q rem. ff. de pol. l. neq; pi-
gnus. ff. de re iudi. sed in casu nostro Marchetus conductor
nō asserebat se esse verum dominum, q̄a aliud est esse verum
dominum rei, aliud est illam ad me, vt hęredē spectare, cùm
in hæreditate ēt veniant ea, q̃ non erant in vero & pleno do-
minio defuncti. l. itē videndum. §. fi. cum l. seq. de pet. hær. &
sic patet non obstare gl. in d. l. si rem aliquā. quinimò verbo

fertur, ꝙ prædictus inclytus dominus decreuit & laudabi-
liter, vt non obstantib. dictis concessionibus cognoscatur
de virtute & potioritate iurium Marcheti. Ex quibus om-
nibus breuiter concludo, ꝙ bona prædicta spectant ad Mar
chetum dicti Mengi testatoris hæredem.

ADDITIO.

a ¶ Homagium. dixi in reg. Parisi. §. 1. gl. 5. nu. 12.
b ¶ Scripturam. non est verum etiam de iure, vt dixi in con-
sue. Parisi. in Rub. de censi. ad fin.

CONSILIVM CXXXVII.

Vide suprà consil. 88. quod hic duplatur.

SVMMARIVM.

1 *Reseruata principi aly etiam priuato mandari possunt.*
2 *An quasi possessio tabellionatus sufficiat, vt valeant instrumen-
ta, tenet quòd non, & generaliter quòd communis error non
facit ius sine superioris autoritate. nu 7. 8. 9. 10.*
3 *In legitimatione non requiritur specialis expressio legitimita-
tis. sed nu. 11.*
4 *Exemplum exempli non probat.*
5 *Scripturæ archiui non probant extra territorium, & contra nō
subditos.*
6 *Statutum disponens de vi probationis, non ligat nisi subditos.*
11 *Quare possessio legitimandi non potest acquiri sine scientia &
patientia superioris.*
12 *Hæres contrauueniens testamento priuatur hæreditate, si testator
hoc statuit.*

CONSILIVM CXXXVIII.

Opportunè consideratis his q̃ in themate con-
tinentur. ¶ Videtur circa primum prima con
sideratione dicendum, legitimationem Nico-
lai viribus subsistere: nam incipiendo à causa
efficiente, certum est, ꝙ Comes Palatinus, cui
per priuilegiū ab Imperatore facultas legitimandi conces-
sa est, pōt hmōi legitimationes illegitimè natis, maximè pa
tre viuente, concedere, dato ꝙ legitimatio sit de reseruatis
principi. in Aūt. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. cum ibi nō. c. ꝑ vene
rabilē. q fil. sint leg. l. 1. C. de iu. au. anu. no. gl. in Auth. ex cō-
1 plexu. C. de incest. nu. † nā ea, q̃ reseruata sunt principi, pos-
sunt per eum alij demādari. c. prudentiā. de off dele. l. vecti.
ff. de pub. l. non solent. C. noua vecti. ¶ Et ēt priuato potest
concedi, vt dixit gl. in l. 1. in verbo, dare potest. in fi. ff. de tut.
& cura. datis ab his. per quam gl. dicit in specie Bal. defendi
priuilegia Comitum palatinorum super spuriis legitiman
dis. & illam gl. ēt ad hoc alleg. Bal. in l. rescripta. in 2. col. C.
de preci. imp. offe. ¶ Et pōt etiā facilè facultas concedi Co-
miti palatino cum ptāte p̄iudicandi iuri filiorum, si hoc in
priuilegio concedatur, vt inq̄t Bal. in l. eum. ff. de testa. mili.
ꝓut ēt in proposito nostro fuit dicto Comiti concessum, vt
possit legitimare. ¶ Adeò ꝙ taliter legitimati ēt extantibus
filiis legitimè natis admitterentur, & succederēt æquis por
tionib. de quo per Bart. in l. 2. in 8. col. C. de ser. & aqua. in d.
l. rescripta. ad fi. & in c. domino guerrā. in prin in ti. hic fini-
tur l. & in Aut. p̄terea. C. de nat. li. & ꝑ Ant. de Bu. in d. c. per
venerabilē. in 22. co. ¶ Quinimò dato ēt ꝙ hoc nō esset spāli
a ter expressum priuilegio, nec in legitimatione, a tamē non
infringerētur legitimatio facta de spurio per superuenien-
tiam legitimorū, vt no. Ray. Bar. Bal. Ang. & Imo. in l. ex fa-
cto. in prin. ff. de vulg. & pu. & Spe. & Io. An. in addi. in tit. de
succ. ab inte. §. 1. ver. sed ex facto. & Bal. in l. cum q̄s. C. de na.
lib. & in l. eam quam. C. de fideic. in 13. col. & Ant. de But. in
d. c. per venerabilem. in 33. col. ¶ Nec de potestate dicti as-
serti Comitis videtur posse in dubium refricari, tum ꝓpter
eius priuilegium registratum in lib. existēte apud officium
gubernatoris ciuitatis Mediol. stante statuto Mediolanen-
si disponente, ꝙ fidem faciat. c. cùm dilectus. de fide instr. &
arg. Auth. ad hæc. C. de fide instr. & l. census. ff. de prob. c. ad
audientiam. cum ibi no. de præscr. tum etiam quia præsup-
ponitur dictum assertum Comitem se gessisse pro Comite
Palatino habente potestatem legitimandi, & plura instru-
menta legitimationis ab eo facta exhibentur. Ex quib. ha-
betur, ꝙ pro tali habendus sit, pro quali se gessit. l. Barbari-
us. ff. de offic. præto. l. 1. C. de testa. l. ad testm̄. §. conditio-
nem

2 nem.ff.de test.l.3.ff.ad Mace.¶Et per hoc diximus † ꝙ si ali
quis gessit se diu pro tabellione, & plura instrumenta & a-
cta confecit, postea apparet eum non fuisse tabellioné, qa
b non habebat priuilegiũ, tamen gesta per eum valeant *b* pro
pter publicã vtilitatẽ: ita tenuit Bart. in d. l. Barbarius, & in
fi.¶Et ideo dixit gl. in l. cũ lex. in fi. ff. de test. ꝙ infamis, qui
tamen reputatur bonæ famæ, potest esse testis. ¶Bene facit
quod no. gl. in fi. in c. decernimus, de sen. excom. in 6. & In-
no. in c. pia. de exce. in 6. & Host. in c. excõmunicatus. §. stu-
dentes. de hæret. & Io. And. in c. auaritię. de elect. in 6. ad idẽ
vbi dixit, ꝙ si cõi opi per errorem putabatur aliquẽ habere
potestatem aliquam inuestiendi de beneficio, ꝙ comperto
errore inuestitio nõ vitiabitur, quia communis error facit
ius. d. l. 1. C. de test. & in l. 3. in fi. ff. de supel. le. cum si. ¶Vnde
disputando concludit Io. And. in reg. mora. in mercu. quòd
si statutum epi priuat beneficiatos, quia intra mensem titu-
lum suæ inuestitionis nõ posuerunt in memorialibus, & ca-
nonici hoc facere omiserunt, tamen eis adhuc pacificè pos
sidentibus vacauit ecclesia, & hi prælatum elegerunt, vale-
bit electio. d. l. Barbarius. & d. c. 2. qui filij sint leg. ¶Pro hoc
facit tex. in Auth. de tabel. §. pe. ibi. ipsis tamen documentis
ꝓpter vtilitatẽ contrahentium non infirmandis, &c. vbi ha
betur, ꝙ tabellio non debet facere instrumenta per substi-
tutum, si tamen faciat, punitur: & ꝓpter cõem vtilitatẽ in-
strumẽta valent. & subdit ibi Ange. quod sufficit tabellionẽ
esse in cõi possessione officij tabellionis, alle. not. per Inn. in
c. cum dilectus. de fi. instr. vbi dixit ꝙ sufficit ꝓbare. ꝙ quis
publicè officio notariatus fungebatur, vt instrumẽta facta
ab eo valeant tanq̃ publica alleg. l. 3. in prin. ff. ad Macc. ¶Et
subdit Inn. ibi ꝙ credunt aliqui, ꝙ in hoc casu nõ sufficeret
tm̃ ostendere duo instrumenta per eum facta: imò tot de-
bent apparere euidenter, ꝙ appareat eum cõe officium ꝓ
oĩbus gerere: & idem no. Spe. in tit. de instr. edi. § restat. ver
sic. ex p̃missis. el 2. iuncto ver. seq. per eundem, in ti. de pro-
ba. §. 1. ver. illud aũt. cum seq. ¶Ad idem qđ not. Bal. in l. non
ignorat. in 5. col. C. qui accus. vbi dixit, ꝙ in casibus in qbus
per priuilegium confertur alicui ius quod nemini nocet, vt
ordo sacer vel officium tabellionatus, p̃sumitur pro eo qui
est in quasi possessione. allegat quod no. in gl. in d. l. 1. de tu.
& curat. da. ab his. vnde infert ibi, quod ex quo Comes sacri
palatij est in quasi possessione creandi tabelliones, vel legi-
timandi bastardos legitima sobole non existente, p̃sumitur
ꝓ his quæ facit publicè. alleg. d. l. Barbarius. secus si priuile
gium alteri nocet, vt priuilegium exercẽdi iurisdictionem
contentiosam in subditos alienos, quia non p̃sumitur pro
nuda possessione, vt ibi per eum plenius in c. ad decimas. de
restit. spol. in 6. ¶Ad idem quod not. gl. in Auth. de tabel. §.
pen. in verb. documentis. in fi. quæ voluit, ꝙ si notarius fuit
condemnatus de falso, tamen ignoratur, cõis error facit, vt
instrumenta ab eo confecta teneant. arg. d. l. Barbarius. quã
gl. pro singulari commendat, & sequitur Bal. in l. iubemus.
§. 1. de sacrosan. eccle. & in l. 2. C. de senten. & in l. 1. in vlt. col.
C. de serui. & aqua. & in l. 1. C. de testi. & in l. 1. C. de iur. & fa.
igno. & in Auth. habita. in 10. col. C. ne fi. pro pa. Innoc. in c.
qualiter & quando, el 2. in glo. magna. de accu. & in c. scisci-
tatus. de rescrip. & Bal. in l. eadem. ad fin. ad l. Iul. rep. ¶Nec
habet obstare, ꝙ in legitimatione non est narratum, ꝙ di-
ctus Nicolaus natus sit ex muliere tunc coniugata, sed so-
lum est narratum patrem fuisse coniugatum, quoniam hæc
non videntur infringere legitimationem, cùm videatur suf
ficere ꝙ in genere fiat mentio de illegitima natiuitate, vt vi
detur decidere Bald. in l. si qua illustris. C. ad Orph. vbi vo-
3 luit, † ꝙ quando Imperator legitimat spurium, sufficit ex-
c primere in genere *c* ꝙ fuit illegitimè natus, nec debet des-
cendere ad speciem speciei: puta ꝙ sit natus ex monacha vel
ex incestu: nam clausula non obstat eod. tit. in Auth. quibus
mo. na. effi. sui. cum gl. sua omnia supplet, & quia genus in-
cludit speciem, maximè in fauorabilibus. ff. de leg. 3. l. si cho
rus. in princ. l. si duo. ff. de admi. tut. & voluit allegare Ioan.
Andr. in loco de quo statim faciam mentionem. ¶Ad idem
quod not. Hostien. & Ioan. And. in c. fin. de filiis presby. vbi
voluit, ꝙ in dispensatione facta cum illegitimè nato, non
requiratur ꝙ nomina, vel circumstantiæ parentum expri-
mantur, sed sufficit generalis mentio: quia stylus curiæ ita
se habet, à quo discedi non oportet. alleg. c. quam graui. de
crimine falsi. facit ad idem. l. fin. C. de iniur. l. 2. C. quemad.
test. ape. l. 3. §. fi. de testa. & maximè ne aliàs frustrentur & de
cipiantur tales gratias obtinentes. de don. c. per tuas. & qđ
non requiratur expressio qualitatis spurietatis in legitima
tione, voluit etiam Bal. in l. eum qui. aliàs inci. Pau. in fin. ff.
de sta. ho. Bal. in c. naturales. in prin. si de feu. fue. contr. in-
ter do. & agna. alle. no. per Io. And. in d. c. fin. &c. ¶Sed præ-
missis non obstantib. contrariam sñiam arbitror de iure ve
ram: ad quod ostendendum p̃suppono qđ non constat legi-
timè de priuilegio, & potestate legitimãdi, vt dicitur ab Im
peratore concessa dicto Comiti, nam in instrumento legi-
timationis insertum est quoddã exemplum dicti asserti pri
uilegij registrati in quodam libro, vt dicitur existente apud
4 officium gubernatoris ciuitatis Mediolani, † sed ita est ꝙ
d exemplum exempli *d* fidem non facit. l. sancimus. C. de di-
uer. rescr. l. ꝓcurator. C. de eden. & plenè no. per DD. in Au
then. si qs in aliquo. eo. ti. & in c. 1. de fid. instr. ¶Plus dicunt
Rich. Malum. Cy. & Bal. in l. sancimus. ꝙ licet primum scri-
ptum faciat fidem quãdo est legitimè exemplatum, in Aut.
vt fratrum filij. §. illud. & l. chirographis. ff. de admi. tu. c. cũ
dilecto. de confirmatione vtili vel inuti. & d. c. fi. tamẽ secus
est in exemplo exempli: qa non facit fidẽ, sicut nec testimo-
nium de auditu auditus, & nõ reperitur hoc alibi scđm Bal.
in d. l. sancimus. ¶Nec ob. qđ credatur scripturis registratis
in libris officij gubernatoris, velut scripturæ Archiui publi
ci iuxta Auth. ad hoc. C. de fi. instr. & in c. ad audientiam. &
ibi gl. in ver. censuales. de præscr. & no. Bar. in Aut. & si con-
tractus. C. de fi. instru. maximè ex forma statuti ciuitatis Me
diolani. quia respondeo ꝓut respondent, & declarãt signan
ter Nic. de Mat. & Bal. in l. exemplo. C. de prob. vbi dicunt,
5 † qđ tales scripturæ faciunt fidẽ solum infra *e* territoriũ illi-
e us ciuitatis, arg. l. fi. de iuris. om. iu. & c. vt animarum. de con
sti. in 6. vel dato ꝙ haberet vires extra territorium, tamen se
cundum Bal. in d. l. exemplo. non faceret fidem, nisi contra
illum q esset subditus ratione cõtractus, vel aliqua occasio-
ne, ẽt dato ꝙ consuetudo vel pari ratione statutum illius ci
uitatis disponeret expressè, quod talibus scripturis esset ad
hibenda fides scđm eum, vt est in casu nostro. ¶Idem voluit
Io. And. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc dicendum.
in addi. magna. incip. quia de argentario. circa fi. illius addi
tionis. & Ant. de Bu. in c. 2. de fid. instr. in 3. col. in 8. ver. cum
versic. seq. vbi dicunt, ꝙ scriptura non auctentica recondita
per officiales in Archiuo publico, tanq̃ publica fidem facit.
vt d. c. ad audientiã. & idem dicitur quando scriptura longi
temporis esset obseruata pro publica. l. 1. in fi. & l. quod prin
cipis. de aqua plu. arc. tamen scđm eum ista procedunt so-
lum quò ad illos, qui subiecti sunt iurisdictioni illorũ, quo-
rum autoritate custodiuntur. & idem tenuit Bal. in Rub. C.
de fid. instr. in pe. & melius in vl. col. ver. sed restat, &c. ¶Sed
ita est ꝙ reus contra quem producitur legitimatio & priui-
legium, nõ est suppositus iurisdictioni ciuitatis Mediolani,
nec etiam ibi vertitur lis, ergo dicta scriptura fidem non fa-
cit. ¶Ad idem quod no. Cy. & Bal. in l. receptitia. C. de con
sti. pecu. vbi quærit, an statutum conditum ab vniuersitate
mercatorum, debeat seruari in alia curia: & dicit ibi Bald. ꝙ
aut statutum prouidet circa ordinem procedendi summa-
tim, &c. & tunc non seruatur nisi in illa curia, aut circa deci
soria, vt puta statutũ disponit, ꝙ scriptura priuata facit ple-
nam fidem, & tunc seruabitur in quolibet foro. allegat not.
in l. ex ea. ff. de postu. sed istud est verum, quò ad p̃sonas sub-
ditas statuentibus, non inter alias personas: ita dicit in d. l.
* receptitia. ¶Præterea est * cõis conclusio, † ꝙ statutum di-
6 sponens de effectu probationum etiam circa decisoria non
ligat, nisi subditos ratione cõtractus vel alia ratione, vt no.
plenè Ioan. Cal. in disputatione sua inci. Bono. statuto, &c.
& refert Bal. post Cy. in l. 1. ad fin. C. quæ sit long. consuet. &
in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. & DD. in c. quod cleri-
cis. de fo. comp. per no. per gl. in l. 1. C. de eman. lib. & in d. l.
1. C. quæ sit long. consue. & per no. per Spe. in tit. de feriis. §.

1.ver.sed pone.& in tit.de consti.§.1.ver.sed pone.cum simi.
¶Præsupposito ergo ꝙ legitimè non cõstat de priui.legiti-
mandi,vt ꝓbaui, sequitur ꝙ legitimatio tanq̃ facta à nõ ha-
bente ptãtem nõ valet.C.si à non cõpe.iud. ꝑ totũ. c.ad no-
strã.de consti.¶Nec ob.si appareat p̄dictum legitimantem
fuisse publicè cõi opin.reputatum Comitem palatinum,&
habentem ptãtem legitimandi, & plures legitimationes fe-
cisse, de qbus non refertur in dubium,qa respondeo ꝙ hæc
nõ sufficiunt, nisi cõstet de autoritate supioris. i. principis.
¶Hoc enim primò tenuit Iac.de Are.in dispu.sua inci.quę-
7 ro ergo,ꝓduco contra te instrumẽtum,& c.vbi quærit, † qd
si produco contra te instrumentũ in forma publica redactũ
per manum Titij,qui fuit multo tpe in quasi possessione ta-
bellionatus & multa confecit instrumenta,tu negas eum fu
isse tabellionẽ,an sufficiat probare ꝙ multo tempore ꝓ ta-
bellione se gesit & officiũ exercuit? & dicit ꝙ mihi incum-
f bit onus ꝓbandi eum notarium, non obstãte f ꝙ sit in quasi
possessione, cum pro aduersario p̄sumatur, vt est videre in
eo q est in quasi possessione seruitutis, & conuenit negato-
ria:qui nisi ꝓbet conuenientem vel eum cui succesit consti
tuisse seruitutem, succumbit: vt dicit Azo in Summa.C.de
vsufr.in 7.col.vt no.in l.sicuti.§.sed si q̃ratur.si seruitus ven-
di.& in l.in summa.C.de vsufru.& no.in l.si prius.ff.de ope.
no.& ad hoc allegat etiam l.siue possidetis.C.de ꝓbat.ne-
gando in casu isto scd̃m eum.¶Nec obst.ꝙ alia instrumenta
confecerit:quia respondet Ia.de Are.hoc non concludere,
qa vidimus ꝙ non valent gesta ab eo qui cõi opinione repu
tabatur tutor & nõ erat.l.2.ff.de eo q pro tu.neg.ge.& l.qui
neq;.ff.de reb.eorũ.¶Ad l.Barbarius .respondit ꝙ ibi con-
stabat de creatione,sed suberat vitiũ, & inhabilitas creati &
fuerat creatus ab eo q poterat remouere vitium si illud sci-
uisset.¶Ita ẽt respondit ad l.si arbiter.C.de sen.¶Ita voluit
Gui.de Suz.in l.decernimus.C.de sa.san.ecc.vbi q̃rit,an pri
uilegia concessa per Manfredum filium Imperatoris valeãt
ar.ꝙ sic:quia Manfredus ab oĩbus reputabatur dominus,&
ideo cõis error facit ius.alleg.d.l.Barbarius.& l.3.in fi.de su
pel.leg.& l.quid sit fugitiuus.§.idẽ Celsus.ff.de ædi.edic.l.1.
C.de testa.& l.sed si accepto.ff.de iure fis.vbi qui vtitur toga
Romana ciuis Romanus est.Contrariũ tenet per d.l.decer-
nimus.& ꝑ d.l.q neq;.& eodẽ modo dicit respondendũ esse
si q̃ratur de instrumẽtis actis ꝑ eum q cõiter tabellio crede
batur.¶Idẽ voluit Ia.de Bel.in disp.sua inc.Cauetur aliquo
iure,&c.q̃ ipse ponit post l.2.C.qũo.& qñ iu.vbi q̃rit, ꝙ si ali
quo iure cauetur ꝙ electio, vel collatio dignitatis,honoris,
vel officij dẽat fieri cum certa solennitate:& cõtingat ꝙ ali-
qs ꝓmotus ad dignitatẽ vel officium obtinuerit p̄ter debi-
tam solennitatẽ,& ille existẽs in dignitate aliquo tpe gesit
multa,an cõis error faciat ius ita qđ gesta per eum valeant?
arguit ipse ad partes,tandẽ sub longa disputatione soluit,&
quò ad ꝓpositum nostrum dicit, ꝙ si nulla fuisset electio,vt
qa Doctorib. nullum cõpetiisset ius eligendi: & aliqs tanq̃
legitimè electus & toleratus multa fecisset, gesta ab eo non
valebunt,nec error cõis faceret ius, qa non hẽt fundamen-
tũ nec radicẽ.alleg.d.l.decernimus.l.Herẽnius.ff.de decur.
& d.l.neq;.secus si fuit defectus in materia & in persona cer
ta, aliud est enim quãdo est defectus in forma:qa maior est
defectus formæ,quam materiæ.l.an inutilis,in princ.cũ ibi
no.ff.de accep.& in l.si vnus.in princ.§.sed si acceptilatio.ff.
de pac.¶Eiusdem sñiæ fuit An.de Pisis in d.l.Barbarius.vbi
quærit, qd de notario qui militauit in suo exercitio,& post-
eà apparet eum non esse notarium. Arguit primò ꝙ gesta ꝑ
eum valeant.arg.tex.in Auth.de tabel.§.pen.vbi licet nota-
rius prohibeatur conficere instrumenta per discipulum, va
leant instrumenta propter publicam vtilitatem,licet punia
tur: contrarium tenet ipse ex quo nulla intercesit autori-
tas superioris, & priuatorum consensus,hoc facere non po
test.l.priuatorum.C.de iurisd.om.iudi.& pro hoc dicit esse
casum in l.actuarios.C.de numera.act.&c.li.12.¶Ad l.Bar-
barius. respondit ꝙ ibi interuenit authoritas superioris,&
peccatum solum fuit in materia.ad §.pen.in Auth.de tabel.
respondit ꝙ ego videor fecisse quæ commisi, & authorita-
tem habeo committendi. ¶In hac opin.concurrit Guil.de
Cu.in d.l.Barbarius.vbi quærit,in ciuitate ista quidam nun
quam creatus tabellio, exercuit officium tabellionatus,&
publicè credebatur tabellio,an instrumenta valeant?& pri-
mò allegat quod sic, per d.l.Barbarius.& per d.§.pe.in Aut.
de tabel.sed postea concludit contrariũ. per d.l.actuarios.
respondet ad cõtraria ꝓut sup.ꝓximè responsum est.¶Idẽ
tenet Ray.in d.l.Barbarius.& pro hoc ẽt alleg.l.his offic.C.
de anno.lib.12.¶His consonat sñia Inn.in c.nihil.& in c.cũ
dilectus.de elec.vbi voluit,ꝙ si priuatus fuit electus,& ante
confirmationẽ gesit se pro p̄lato, valẽt gesta per eum si cõi
niter habitus fuit ꝓ prælato,allegat d.l.Herennius.& 1.q.1.
ordinatores.& c.si qs neq;.& respondet ad l.Barbarius,qđ
ibi p̄cesit electio facta à superiore.¶Et idẽ no.Pau.de Lea.
in c.in literis.in vlt.col.de restit.& respondet Inn.ad d.l.3.ff.
ad Mace.quod ibi speciale est in S.C.Macedoniano,quod
est odiosum.¶Ita tenuit Anto.de But.in d.c.nihil.vbi inter
cætera dicit, quod gesta à p̄lato non confirmato,nullo mo-
do valẽt,ex quo non hẽt superioris autoritatem, & se immi
scuit pręter autoritatem,vnde dicitur temerarius possessor
quodammodo violator.l.extat.ff.quod me.cau.& l.memi-
nerint.C.vnde vi.c.eum qui.de præb.& c.qualiter.de elect.
cum concor.Spec.in tit.de instr.edi.§.restat.versi.quid si is
qui non est notarius publicus, cùm exercuit officium tabel
lionatus,postea apparet eum nõ posse esse notarium,an in-
strumenta per eum confecta publica erunt,arguit ꝙ sic,per
d.l.Barbarius.& 3.q.7.tria.C.de testa.l.1.tandem concludit
ꝙ si prædictus haberet priuilegium ab eo qui habuerit po-
testatẽ creandi tabelliones,licet expost facto appareat eum
non posse esse notarium, vt qa sit seruus, & instrumenta va-
lebũt,vt d.l.Barbarius. Si verò nullum priuilegium habuit,
tunc cõis error non potuit eum facere notarium.allegat ex
tra,de cler.non ord.c.1.& 2.& l.priuatorum.C.de iuris.om.
iud.& c.si diligenti.de foro compe.1.q.1.cùm Paulus.& d.l.
decernimus.& d.l.qui neq;.¶Idem voluit Io.And.in addi.
Spec.in d.§.restat.& in addi.inci.ad intellectum illius ẽt se-
cutus Mart.Sil.& suum dicit,ꝙ licet quis exercuit officium
tabellionatus longo tpe,non sufficit ad probandum,qđ in-
strumenta ab eo facta valeant tanq̃ publica,quia cùm p̄sum
ptio sit pro negante tabellionatum, possessor debet ꝓbare.
alleg.c.ex literis.ẽt si vsurparet officium:sed in qõne prædi-
cta nulla vsurpatio & possesio officij facit eum talem.l.im-
proba.C.de acq.pos.& l.pen.C.vbi cau.status.aliàs sequere
tur ridiculum quod quisq; posset se facere notarium.& in
effectu residet cum diffinitione Spe.in d.ver.quid si is.& ita
ẽt dicit tenuisse Guid.de Suza in d.l.Barbarius.& ad l.2.C.
de sentẽ.dicit ꝙ constabat de creatione,ita ẽt dicit posse re-
sponderi ad d.l.sed si accepto.de iure fis.vt ibi patet,in 1.gl.
8 & not.ẽt Pau.de Leaz.in c.cũ dilectus.de fi.instr.ad fi.¶†Et
cum opi.Spe.& Io.And.transit ẽt Ant.de Bu.in c.1.de fi.in-
stru.vbi dicit, quod posit saluari opi.contraria,quando sci
ente & patiente superiore habente ptãtem creandi notari-
os, seu comites quis esset ingressus quasi possesionẽ illius
officij,per c.consultationib.de iure pa.nam sine scientia &
patientia ipsius superioris, qui habet ptãtem concedendi,
non potest acquiri illa quasi possesio, vt l.1.& ibi no.Bar.&
Bal.C.de ser.& aqua.& latè dicit Ant.de But.in rep.c.fin.de
causa pos.& plenè Inno.in c.bonæ.el 2.de postu.præla.& in
c.olim.el 3.de resti.spol.& per Bal.in l.2.plenè in 5.col.cum
seq.de ser.& aqua.¶Confirmantur prædicta ex his quæ trã
dunt Pet.Cy.& Bal.in l.si solennibus.C.de fi.instru.vbi vo-
luit,ꝙ licet quis sit in quasi possesione priuilegij,tamẽ hoc
iuuat, nisi ostendatur priuilegium.allegat c.cum personæ.
de priui.in 6.sicut dicit in eo, qui est in quasi possesione ser
uitutis realis, ꝙ per ipsam quasi possesionem non releua-
tur ab onere probãdi seruitutem.l.sicuti.§.sed si quæratur.
suprà allega.ad hoc bene facit c.ad decimas.de rest.spol.li.
6.¶Accedit quod not.Bart.in tractatu repræsaliarum in 5.
q.2.principalis.dum quærit, quando quis dicatur habere
copiam superioris.& in proposito dicit,quòd si qua ciuitas
est occupata à tyranno,qui propria authoritate occupauit,
non habetur pro superiori.alleg.d.l.decernimus.aut fuit e-
lectus ab habentibus potestatem, & fuit facta electio per
vim

vim vel metum,& non est notorium de vi vel metu,& se pro
domino gerit,& ita reputatur. & tunc habetur pro superio
re.alleg. d.l.Barbarius.& ita dicit velle Inno. in d.c.nihil.de
ele.¶Idem dicit Bar.in d.l.actuarios.vbi per illum tex.dicit
no.ꝙ licet habeatur & reputetur quis pro publico officiali,
vel ꝓ tabellione,vel pro iudice,cùm non sit,ꝙ oīa acta ab eo
facta sunt nullius momenti.¶Et respondet ad d.l.Barbari-
us.in rep.secundum ꝙ hodie habetur in compluribus mo-
dernis lect.licet quidam attribuant illam repe.Bal.nam di-
cit ipse,ponamus ꝙ in terminis illius l.non interuenit auto
ritas sup̄ioris,sed solum communis error: exemplum dicit
ipse in eo qui se diu ꝓ tabellione & notario gessit, cùm non
esset,an valeant instrumenta.& concludit ꝙ non.& ita dicit
tenere Azo in Auth.de fide instru. & Guil. de Cu. per d.l.a-
ctuarios.Et respondet ad l.1.C.de testa. ꝙ ibi loquitur in of
ficio testis,in quo non reperitur decretum superioris,secus
est in actu creandi tabelliones, vel concedendi potestatem
legitimandi.c.pro tabellio.cum ibi no.per Inno.de fide in-
stru.& in Auth.qui.mo.nat.effi.sui.§.fi.cum gl & not.etiam
Bar.in d.l.Herennius.& ibi optimus tex. ff. de acc.¶Ad idē
quod no.Bal.in l.2.C.de sen.in ver.modo quæro hæc lex.vbi
quærit:quid si communis error est circa personam delegan
tis,vt quia est communis opi.ꝙ ille qui delegauit causam,sit
magistratus, tamen reuera non est, respondit,ꝙ si quidem
delegans habet titulum à superiore, valet si est in quasi pos-
sessione.d.l.Barbarius.ad similitudinem possessoris,qui lu-
cratur fructus consumptos propter titulum,sed si delegās
nullum habet titulum, vt quia nunq̄ fuit electus,error cōis
nullam dat sibi p̄tātem.alleg.d.l.actuarios.& no.per Inn.in
d.c.nihil.¶Ad idem facit id quod no.ipse idem Bal.in d.l.2.
9 C.de sen.in ver.modo dixit Iac.Bu.&c.vbi quærit,†an vale-
ant gesta à quibusdam auditoribus domini legati,si non ap
paret de legatione, sed erant in quasi possessione delegatio
nis. & concludit, ꝙ si exercuerunt iurisdictionem, vt tales
sciente ordinario: & p̄sumitur delegationem p̄cessisse.ar.l.
1.§.magistrum.ff.de exercito.aut non constat de scientia,&
tunc debet processus irritus iudicari, non obstante errore
communi,vt no.Bal.copiosè,in c.cùm in iure.de off.deleg.
nec secundum eum valet arg. de quasi possessione.nam ha-
bet locum quando constat de mandato, sed dubium est de
qualitate mandatarij,secus si non constat de mandato, alle.
l.qui hominem.§.si nullo.ff.de sol.item qa scđm eum ar.de
quasi possessione habet locum in his, q aliquid faciunt, tan
quā suo iure facientes: nā si alieno, nō lucrantur vsum, quia
non ꝓ suo faciunt. sed ita est in ꝓposito ꝙ de consensu & pa
tientia imperatoris non constat, ꝙ dictus assertus comes
exercuerit, & gesserit se pro comite & ꝓ habente p̄tātem le
gitimandi ab Imperatore, q cum residētiā faciat in partib.
remotis, p̄sumitur ignorasse.c.quosdā. & c.quanto.de præ-
sum.c.pe.de const.in 6.l.fi.ff.ꝓ socio.ergo,&c. ¶Nec ab his
distat Bal. in l.1.C.de testa.in 6.q.vbi q̄rit, an illa l.locū hēat
in tabellione putatiuo,puta,vt eius instrumēta inter igno-
rantes confecta,valeāt:ac si esset iustus tabellio, & arguit ad
partes,tandē decidit ꝙ non valeant instrumēta,per d.l.de-
cernimus. & p illa plura. & qa talis quasi possessio nihil pōt
operari,qa iniusta & clandestina,& non bona fide,quę nihil
operatur in his q̄ iuris sunt, all.no.per Inn.in c.nihil.de ele.
& ita dicit tenere Azo in sum.auth.in fi.de fi.instr. & respon
det ad d. l. Barb.qđ vbi interuenit decretum superioris,qđ
validat factū à non legitima p̄sona.l.1.§.idē Pomp.ff.qđ fal.
tu.auth.& l.si infanti.in fin. C. de iu. vel secus dicit si fuisset
creatus & cōmissum delictō ꝓpter qđ esset deponendus, qa
interim gesta valebant, alle.no.per Inn.in c. qualiter.el 2.in
fi.de acc.¶Idē tenuit Bal.in d.l.Barb.vbi inqt ꝙ lex Bar. nō
hēt locū,vbi nō p̄cessisset elec.solēnis.& ideo infert ipse ibi
in 11.col. ꝙ si quis tanq̄ tabellio conficit lon.tpe instrumēta,
postea apparet quod non est tabellio, qa creatus fuit à non
habente p̄tātē,certè, scđm eum gesta ab eo sunt nulla,secus
dicit si q̄ cessit electio.assentit his ēt Bal.in l.2.in vl.col.C.de
serui.& aqua.in ver.nunc q̄ro de octauo puncto.vbi quęrit,
10 †an sit obediendum non iusto p̄lato, qui est in pacifica pos-
sessione officij sui, & an possit exercere iurisdi. suam in re-
belles.arguit primò qđ sic,per l.Barb. sed contrarium tenet
qđ in l.Barba. concurrebant tria. s.superioris authoritas,&
cōis error,& publica vtilitas. subdit tñ qđ ēt in certo casu ꝓ
cedere posset, ēt si non adesset superioris autoritas, vt si pri
uatus vel notarius post electionē commisisset delictum per
qđ veniat exauthorandus,& per superiorē esset exauthora-
tus:nā tunc gesta per tales concurrente cōi errore & publi-
ca autoritate valerēt.alle.no.per gl.in §.pe. in Aut.de tabel.
& qđ no.in l.& si plurib.ff.de aut.tut.¶Et idē dicit Io.An.in
regu.mora.in merc.vbi dicit,quod gesta ab aliquo q primo
non habuit ti.non valent.c.ex frequentib.de insti.c.1.de re.
iur.in 6.secus in gestis ab eo, q à prin.habuit ti.& superioris
autoritatē.nam licet postea incidat in pœnam priuationis,
tamen valent gesta ab eo quandiu tolerentur, qa iustè possi
det q autore prætore possidet.l.iustè.de acq.pos.& maximè
cum priuari non possit quasi possessione, nisi cā cognita.c.
licet ep̄s.de p̄ben.in 6.¶Consonat istis decisio Ant. de But.
in c.consultationib.de iure patr.& in repe. in 24. col.in ver.
venio ad scđm, videlicet quando datur,&c.vbi q̄rit,an data
inhabilitate ꝓmoti ex vitio formæ, valeant gesta ab eo.vbi
dicit, ꝙ si sunt officia, q̄ vnico actu expediuntur,vt actus ele
ctionis,vel collationis, nulla expectata confirmatione,non
valebunt gesta,quia iste est intrusus,& nullum hēt colorem
tenēdi vel possidendi,& ēt sola possessio velut iniusta vel in
colorata nō parit aliquā validitatē in exercitio officij, velut
in fructu,imò inanis & sterilis est.alle.not.per Inn.in d.c.cū
nihil.& not.per Gu.Bar. & Bal.in d.l.Barb.& ideo dicit oēs
*cōiter tenere, ꝙ ēt si aliquis cōi opinione gerit se pro nota
rio, cum non esset, per hoc non imprimetur ipsum exerci-
tium notariatus.& ibi refert ac ꝓbat dicta Guil.de Cu.in d.
l.Barb.& respondet ad l.1.C. de test. qa ibi in actu illo requi
rebatur decretum superioris,qa sola natura facit quem ha-
bilem ad testificandum. ¶Ad hoc ipsemet Ant.de But.in d.
c.consultationib.in 22.col.ver.& per hoc infertur ad tertiā.
ēt ibi dicit, quod quando qs est inhabilis ad officium, non
tamē tali defectu qui excludit capacitatem possessionis il-
lius officij, tunc validitas gestorum surgit à possessione offi
cij,iuncta authoritate superioris, per d. ca.consultationib.
lib.6.in nouel.transit cum superiori cons.& Io.de Imol.in l.
ad testm̄.§. conditionem.in fi.ff.de testa. ibi secutus Io.An.
in Spe.in tit.de instr.edi.§. restat.& in dicta addi.inci.ad in-
tellectum,&c.concludit quod instrumenta facta ab eo, qui
cōi opi.reputabatur tabellio,& erat in quasi possessione nō
valeant, nisi de p̄tāte concessa à superiore appareat. ¶Et p
prædicta apparet hanc esse magis *cōem opi. à qua in iudi-
cando non est recedendum, vt habetur in loc.vul.¶Ex qui-
bus ēt apparet euidens ratio ad alleg.in contrarium.tamen
sp̄āliter respondendo ad id quod dicebat Bar. tenere con-
trariū in d.l.Bar.in fi.respondeo ꝙ illā l. verè non legit Bar,
scđm qđ in plurib.lec.habetur.& accepi à plerisq; authen-
ticis iurecon.qa in primo li. ff.orum.plurima scripta sunt in
lec.Bar.q̄ verè scripta non fuerunt ab eo, vt colligitur ex sty
lo.& ēt ex eo qđ ibi discrepat ex his q̄ alibi Bar. tenet vt in ꝓ
posito vides ex his q̄ scripsit Bar.in d.l.actuarios.¶Non ob.
qđ no. Dy.in c.1.de reg. iu.in 6.in 9.col.vers.q̄ sunt. qa intel
ligo scđm iura, q̄ alleg. qa si loquimur in actib.vel officiis, in
qbus requiratur decretum superioris, intelligā qđ tamē il-
lud intercessit, scđm d. l. Barb.quā ipse allegat, secus vbi nō
requiritur decretum, vt in actu testificādi. qa cōis error suf
ficit.d.l.1. C.de testa.¶Nec ēt ob.quod no.Io.An.in reg.mo
ra.in mercu.de Cano.qui veniebāt priuandi:& tamen si to-
lerati sunt, valent gesta ab eis.qa respondeo ēt ꝙ ideo est: qa
à prin. habuerunt ti. cum autoritate superioris & cum pos-
sessione, vnde dato ēt ꝙ essent ꝓprietate priuati, non sequi
tur ꝙ essent possessione priuati.c.licet ep̄s, de pręb.in 6.vn-
de anteq̄ priuetur, iustè tenet & valet qđ agit: qa colorē hēt
tenēdi ex autoritate, qa in prin. possessionem apprehendit:
ita declarat Ant.de But.in d.repe. c.consultationib.in pen.
char.& Bal.in l.1.C.de testa.& d.l.Barb.& per eundē in om-
nib.ferè lo.sup.alle.¶Ad tex.§.pe.in Auth.de ta.responsum
est sup.scđm And.de Pi.Gui.de Cu.& alios.ideo nō repeto.
¶Ad no.p Inn.in c.1.de fi.instr.cū conc. respon.ꝙ cōis opi.

est in contrariũ, vt recitaui sup. & clarè respon. Ant. de But. in d.c. & ꝓbatur ex iurib. & rõnibus sup. all. nã & idẽ Inn. lo quitur sub dubio fortè, nec dictũ eius iure ꝓbatur. ¶ Non ob. qđ no. Bal. in l. nõ ignorat. C. qui accu. non pos. qa respon. ꝙ dato ꝙ illud verũ sit, tñ Bal. loqtur quãdo Comes Palatinus
11 erat in quasi possessione legitimandi spurios, † sed ita est, ꝙ talis quasi possessio non põt acquiri, nisi appareat de scientia & patientia Imperatoris. d.l.1. & 2. vbi hoc no. Bar. & Bal. C. de serui. & no. Inn. in c.2. de rest. in inte. cũ conc. alle. sup. & scía Imperatoris non ꝓsumitur, vt dictũ est. ꝑterea Bal. in l. non ignorat fundat se per l. Barba. ergo dẽt intelligi scđm l. quã alle. vt dixi. Bar. in l. non solũ. §. liberationis verbo. de lib. leg. sed ita est qđ l. Barb. loqtur, qñ intercessit decretum supioris. ergo eo modo dẽt intelligi decisio Bal. ¶ Fortificãtur ꝓdicta, quia paria sunt non esse in possessione, vel esse & nõ bona fide. l. si. C. vnde vi. no. Bal. in d.l.1. C. de test. & Ant. de Bu. in d.c. nihil. vbi dicunt, ꝙ nõ releuat quẽ esse in quasi possessione, si non haberet autoritatem superioris: qa censetur in mala fi. ad hoc est text. in d. c.2. cum ibi. per Doct. de schis. ¶ Ad no. per gl. in §. pe. in Auth. de tabel. respondeo, vt sup. respõdi ad ea q̃ no. Io. An. in reg. mora. Successiuè dato ꝙ d. Comes habuisset ꝑtãtem legitimandi, tamen legitimationem d. Nic. viribus carere necesse est, ꝙ erat opportunũ narrare, ꝙ Nico. esset natus non solum ex patre coniugato, sed ẽt ex matre coniugata. hoc primò reperio tenuisse Old. consulendo in cõsi. 247. inci. Factum tale est, quidã rex ad supplicationẽ cuiusdã nobilis, &c. de quo vide sup. in consi. Nobilis vir Filonius, &c. vsq; ad ver. ex alio ẽt capite, &c. &
12 in ver. ex his remanet firma conclusio. ¶ † Quò ad aliud dubium quo q̃ritur An. do. Nic. veniat priuandus hæreditate Ioã. ex eo ꝙ venit contra dispositionẽ testatoris: ꝑtermissis argumentis ad partes breuitatis cã respondeo ꝙ sic, stante expressa dispositione testatoris q̃ ad hoc disponere potuit. l.1. C. de his q̃ pœ. no. & Inst. de legat. §. fi. & in l. multa. in prĩ. ff. de cond. & dem. & declarat Bar. in l. pater. ff. de hær. insti. l. vxorem. & in l. vxorem. de his vbi bona litera. ff. de leg. 3. & Bal. in Auth. q relictum. in 2. col. C. de indi. vidu. & in d.l.1. in 12. col. C. de his q̃ pœn. & Pet. de Anch. in c. si hæredes. de testa. attento quod ꝓsupponitur do. Nic. scientes petiisse condemnari do. Agnetem institutam in tertia parte bonorum mobilium & immobilium, & ad restituendum oĩa per eum possessa: non fundans se ex vltimo dicto testõ, in quo dicta Agnes est pro parte instituta, sed ex alio priori testõ, & virtute cuiusdã cessionis factæ à quadam muliere instituta vniuersaliter in d. 1. testõ & hoc maximè, qa licuit dict. Agneti institutę in re certa, seu quota bonorum propria autoritate apprehendere relictum sibi factum scđm opi. Bar. & cõem in l. ex facto ꝓponebatur. ff. de hær. insti. & dicitur contrauenisse Nico. mouendo iudicem ad infringendum voluntatem defuncti. l. si qs maior. C. de transac. & plenè in l. amplius. per Bar. ff. rem rat. ha. & DD. in c. si diligenti. de præscri.
13 ¶ † Et ex prædictis infero ad aliud dubium, cui applicetur hæreditas in qua priuatur Nic. & dico ꝙ cum testator prouiderit ꝙ si hęres cõtrauenerit, priuaretur hæreditate, & ẽt legatarius careret legato. & detur pro anima testatoris ad prouisionem d. Nico. ꝙ dicta portio deficiens per priuationem debet applicari Agneti cohęredi, vel saltem successiuè ab intestato d. testatori. nã clausula illa in fi. apposita debet regulariter referri ad oĩa præcedentia, ẽt tam ad hæreditatem q̃ ad legatum. l. talis scriptura. ff. de leg. 1. c. olim. de rescri. & in c.2. requiris. de app. tamen fallit quando ratio suadet, ꝙ potius referatur ad proxima q̃ ad oĩa præcedentia. l.1. C. de lib. ꝑte. & l.1. §. eum. ff. de postu. l. sed si ꝑtorem. §. deinde. ff. qui ex cau. ma. c. cum dilecti. de don. & no. in l. si idẽ cum eo. §. fi. ff. de iuris. om. iud. & ꝑ d.l. talis. cum si. ¶ Sed ita est ꝙ ratio suadet, ꝙ ista clausula, quod detur pro aĩa testatoris ad prouisionem Nic. referatur ad proximè dicta, non ad hæredes vniuersaliter institutos, quia non est verosimile ꝙ eo casu, quo testator voluit priuare hæredem, ex eo quia veniret contra voluntatem testatoris, quod voluerit testator amplius confidere de eodem hærede, vt ipse exequatur dispositionem testatoris, quia non obseruans voluntatem defuncti, pręsumitur odiosus ipsi testatori, adeo ꝙ priuatur omni commodo, vt in Aut. hoc amplius. C. de fideic.
14 † sed dispositio testatoris semper debet interpretari, vt non comprehendat sibi odiosos. l. Lucius Titius testõ. §. pen. de leg. 2. facit tex. in c. hæredes. de testa. Ergo seqtur quod quò ad hæreditatem, in qua institutus est Nico. sumus in casu in quo non est ꝓuisum, cui debeat applicari. in quo Bar. Bal. & Ang. in l.1. ff. de hær. inst. & Bar. in l. vxorẽ. §. hæres. de lega. 3. & per Bal. in l.1. in 12. col. C. de his quæ pœn. nomi. & in Aut. cui relictum. C. de indi. vidui. & Pet. de Anch. & Io. de Imo. in d.c. si hæredes. post Ia. de Bel. in Auth. de nup. §. quę verò, aliàs incip. hęres. formantes quæsti. sub his terminis: Testator legauit vxori alimenta, & iussit quod si hęres molestaret eam, perderet hæreditatem, nec prouidit cui deberet applicari: hæres molestauit, quæritur an debeat vxori applicari testatoris, vel cui? & decidunt quod debeat applicari substituto, si extat: & eo non extante applicetur cohæredi, vel nõ extante cohærede, applicetur venientibus ab intestato. d.l. vxorem. §. hæres. in Auth. de nupt. d. §. hæres. ¶ Sed sic est qđ d. Agnes est cohæres, vel saltẽ successura ab intestato d. eius patri, ergo sibi debet applicari. & magis priuilegiata est causa filiorum, quàm piæ causæ, & magis præsumitur à testatore affectata, vt l. cum acutissimi. C. de fideic. iunctis ibi not. per Richar. Malum, & Bal. in ver. quæro quid si testator post mortem eius, ergo non est absonum d. dominam Agnetem admitti. ¶ † Quò ad vltimum dubium constat ꝙ d. Agnes, 15
quæ instituta in tertia parte bonorum mobilium & immobilium, non tenetur ad onera hæreditaria. l. fi. ff. de vsufr. le. & ibi hoc in specie decidit Bar. in ver. sed quæro testator reliquit alicui partem bonorum. Alex. de Imo. iuris vtriusque Doctor consuluit.

ADDITIO.

a ¶ Tamen non infrà lib. 5. consi. 187. col. pen.
b ¶ Valeant. hæc est veritas qcquid inf. dicat Alex. quia virtus ꝓbationis magis depẽdet à publica fide, q̃ à titulo, vel collatione officij. satis est ergo ꝙ tũc publica in iudicio & extra, fides ei adhibeatur, vt ꝑtextu fidei publicæ nõ debeat cõtrahẽtes decipi, seqtur Bal. consi. 319. qa plenissimè. li.1. scđm veterẽ impressionẽ Brixi. ꝙ est consi. 118, li. 3. scđm nouã. Idem Ful. d.l. Barbarius. & con. 151. col. 1. Lanfr. in prac. verb. instr. ꝓductiones. n. 12. Et ita semper obseruari vidi & ab antiquo semp obseruatũ fuit, vt testatur Alb. d.l. Barba. col. fi. nu. 33. Dec. c.1. de fi. instr. Io. Igne. l. 3. §. si qs tabulas. n. 70. ff. ad Syl.
c ¶ Genere. Dic melius, vt infrà lib. 2. consi. 195. & infrà eod. consi. num. 2.
d ¶ Exempli. plenè dixi in consue. Paris. §. 5. nu. 33.
e ¶ Intra. limita vt dixi in consue. Paris. §. 5. nu. 29. & 30.
f ¶ Non obstante. infrà consi. 80. col. 1. lib. 2. Anch. consi. 213. Cor. consi. 24. col. 5. lib. 4. Bert. consi. 81. ex tenore. col. lib. 3. sed quod suprà dixi verius est adde Deci. Tholos. 331. Alcia. tract. præsump. reg. 3. præsump. 14. nu. 20.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus potest succedere contra testamentum.*
2 *Ratificatio cognatorum ex post facto sufficit.*

CONSILIVM CXXXIX.

Eleganter fuit consultum per superiores excellentissimos dominos consulentes, in quorum sñiam concurrens, concludo primò ꝙ d. Thomasina potuit institui ab auia paterna, stante legitimatione facta ad supplicationem dictæ auiæ, sine qua legitimatione nõ potuisset succedere d. auiæ paternæ, si erat nata ex stupro seu ex coitu accusabili, sicut nec filius matri, vt concludit Cy. & alij sequuntur in l. fi. C. de na. lib. & bene ꝓbatur in Aut. quib. mo. na. effi. sui. §. fi. in ver. à parentib. iuncta l. iuriscõ. §. parentes. ff. de grad. & ꝑ id quod not. in l. si suspecta. §. 1. cum si. ff. de inoff. test. ¶ Secundò concludo, ꝙ hæres d. dominę Thomasinę poterit deducere legitimam, sicut si esset filia legitima & naturalis, iuxta l. quoniam in priori. C. de inoff. testa. nam licet d. legitima, & quælibet quarta quæ defalcatur de fideicõ. vniuersali vel particulari dicitur in dubio detrahi contra voluntatem testatoris. l. Titia. ad leg. Falcid. facit quod not. Bart. in l. siue. §. si ex

§.si ex duob.in scđo no.per istū tex.ff.de iur.patr. Et fiat qu.
1 †an legitimatus possit succedere cōtra testm̄,vel contra mē
* tē testantis,sicut pōt ex testō,vel intestato,tamen * cōis con
clusio est,ꝙ possit,sicut dicimus in filio arrogato.l.filio quē pater.in fi.& l.filius à patre.§.1.de liber.& posth. & sic mona sterium,in quo quis ingressus est,potest succedere,ēt contra voluntatem ingredientis,per not.in auth.si qua mulier. C.de sacr.san.eccl.& in aut.de mo.§.illud. & ita in legitimato concludit Iac.de Bel.in aut.qui mo.na.effi.sui:§.& quoniam.in fi.& in dispu.quam ipse ibi ponit post illum §.& incipit,pater habens filiū.& ita ēt Ant.de Bu.in c.per venerabilē.circa antep.char.qui fil.sint leg.& Sal in aut.item si qs ita.C.de nat.lib.& latè probat Pe.de Anch.consi.290.inci. in successione ab intest.&c.& Paul.de Cast.consi.30.incip. super puncto isto plura subtiliter.libr.1.tertiò concludo, quòd si do.Thomasina adiuit hæreditatem dict.testatricis, confecto inuentario posset detrahere nedum legitimam, sed etiam falcidiam.de leg.pro rebus relictis,ad non pias causas,quia legata in dubio intelliguntur relicta ab hærede,non à fideic.vniuersali.& sic ex persona hæredis venit detrahenda falcidia,quando hæres spontè adiuit.hæc probantur in l.Marcellus.in prin.& quod ibi notat Barto.in 2.col. ff.ad Treb.& in l.facta.§.si cum suspecta.eo.tit.& no.in l.1.§. deniq;.eo.ti.& clarè Sal.in l.fi.C.ad Treb. ¶Et hoc retenta cōi conclusione,quæ habet,ꝙ quando grauamen est iniunctum filio sub conditione,posset detrahi vltra legitimā alia quarta,vt plenè no.in d.l.quanquā.C.ad l.Falc.& in l.in ratione.§.quod vel.cū fi.ff.eo.tit. ¶Sed si non confecit inuentariū,non est tractandum de fal.§.si verò non fecerit.in aut. de hær.& fal.licet non per hoc ꝑdatur legitima scđm magis
* *cōes conclusiones,vt no.gl.& Doct.in auth.hoc amplius. C.de fideic.& in d.§.si verò non fecerit.in l.fi.§.pe.C.de iur. delib.& no.etiam Doct.in auth.sed cùm testator.cum fi.C. ad l.Fal. ¶Quartò concludo,quòd si dicta Thomasina fuisset legitimata quo ad cognatos omnes, nedum quo ad dictam auiam,& talis legitimatio processerit de consensu matris d.Thomasinę,res esset expedita,quòd mater d.Thomasinæ debet succedere ipsi Thomasinæ. ¶Sed si fuit legitimata absque consensu matris ipsius Thomasinæ,tunc dubium facit illud,quod decidit Ia.de Bel.in d.§.& quoniam.vbi vo
2 luit,†ꝙ princeps per suam legitimationem non potuit a le-
a gitimatum facere legitimum quò ad eius cognatos,qa non cōsenserunt illi legitimationi,quia sequeretur,ꝙ princeps faceret eum legitimum successorem dictorum cognatorū, non contentorum de hoc.& ad hoc allegat l.cōium.C.de nat.lib.& §.generaliter.in auth.quib.mod.nat.effi.sui.& qa do.Thomasina non intelligitur effecta legitima ad succedēdū filiæ natæ ex coitu accusabili,vt not.in l.in sua.C.de leg. hæ.& Host.in c.sua.de succes.ab intest.§.fi.ver.quid si pater sit.& Bar.in l.fi.in 1.colu.in vers.quæro quid econtrà,an parentes succedant istis spurijs.ff.de his,qui.vt indig.& in l.1. in fi.in prin.ff.de contra tab.& Bal.in auth.licet.C.de na.li. per illū tex.in ver.pater.& Bal.in l.Gallus.§.1.de li.& posth. & no.bene facit.§.filium.in auth.quib.mod.nat.ef.sui. ¶Item facit,quia natura successionis est,vt illa sit reciproca,& non succedatur illi,qui mihi succederet.l.lege 12.tab.de legi.hær. ¶Tamen hoc non obst.puto,ꝙ etiam,quamuis non appareat,ꝙ mater Thomasinæ tēpore legitimationis consenserit illi legitimationi,attamē possit ei succedere, postq̄ in legitimatione sit facta mentio,ꝙ sit legitimata,etiā quoad successionem cognatorū,& est restituta antiquis natalibus,ac si legitimo matrimonio nata fuisset.& ita tenet Ioa. And.in add.Spe.in ti.de suc.ab inte.§.fi.in pe.col.per plures enim gentes.& sequitur Ant.de But.in d.c.per venerabilē. circa antep.char.quia Papa ad comprimendos illicitos coitus abstulit istis illegitimè natis ius primæuum:nonne ergo reintegrando illos pōt illud eis restituere.§.oportet.in aut. qui.mo.na.effi.sui. ¶Et ita etiam voluit Dy.in ti.de succes. ab inte.vbi dicit,ꝙ speciale est in legitimato per oblationē curiæ,vt non efficiatur legitimus,nisi patri,vt in d.§.filius. & hoc ibi sensit Ang.in fi.principalis quæst.& Pau.de Ca.in consi.34.li.2.inci.super primo dubio videtur dicendū,&c.

* in 4.col. ¶Et sic videtur esse magis * cōis opi.licet Sal.in d. aut.transeat simpliciter cū opi.Iac.de Bel. ¶Et confirmo in ꝓposito nostro cōem opi.qa dato,ꝙ quo ad aliū quàm quo ad legitimatum,vel legitimātem non operetur regulariter legitimatio,tamen bene operatur quo ad eū,qui legitimationē ex post facto ratificat,vt probatur in d.§.generaliter. ergo mater Thomasinæ potest d.legitimationē ratificare. ¶Et nō impedit ratificatio legitimationis,ētsi fiat post mortē eius,de cuius facto & hæreditate agitur,vt similiter decidit Ang.in quæstio.sua,incip.nobilis quidam genere.in 3. & 4.colum.vbi dicit,quòd si pater fecerit filium legitimare,satis est,quòd filius post mortem patris,de cuius hæreditate & facto agitur,ratificet.probat ipse per dict.auth.C.de na.lib.& respondet ad d.l.bonorum.ff.rem rat.hab. ¶Et ad alia,quæ in contrarium adduci possent,vt ibi per eum plenè,quod breuitatis causa non refero,cùm commodè & cōmuniter habentur. ¶Plus dicit Paul.de Castr.in d.cons.34. quòd illud quod dicitur in d.§.fin.in auth.quibus mod.na. effic.sui,quòd filius matris ex damnato aut incestuoso,aut nephario coitu natus repellitur ab omni beneficio & successione parentis,per quem glo.& Doct.in l.si qua illustris. C.ad Orfi.dicunt,quòd licet filius spurius regulariter succedat matri non illustri,& pari ratione mater filio,vt dixi suprà allegando Azon.in sum.C.de legi.hære.cum sim.& tamen non succederet,si esset natus spurius ex coitu damnato,qui posset accusari per dictum §.fina.sed solum quando non esset accusabilis,vt quia vulgò conceptus esset,procederet enim secundum Pau.de Cast.in dict.cons.illud,quod habetur in d.§.fin.quando ille,qui erat coniugatus,duxisset in vxorem etiā istam secundam mulierem,s.matrē Thomasinæ in casu nostro,quia incidisset in l.Iul.de adul.C.de adul.l.eum,qui duas.vel habuisset filium ex muliere alteri coniugatæ,secus si coniugatus istā mulierem,s.matrē Thomasinæ,non duxisset tanquam vxorem:sed cùm ea habuisset simplicem fornicationem,per quam non incidit in crimen l.Iul.de adul.Nec veniebat inde puniendus de iure ciuili,cùm de voluntate facta fuit cum ipsa muliere,quæ erat extranea,& non erat coniugata.allegat no.in dict.l.pen.C. de adul.vnde talis filia non dicitur nata ex illis nepharijs incestis,aut damnatis nup.de quibus loquitur text.in d.§.fin. & istud idem velle videtur Sal.in l.si qua illustris.præallega. per no.in dict.l.1.C.de adul.& per id quod habetur ibi,& in §.illius l. ¶Et sic posito,ꝙ etiam legitimatus non sortiretur effectum inter Thomasinam,& matrem eius,tamē adhuc d.mater eius posset ei succedere stante etiam hoc fundamento,& sequeretur etiam,ꝙ sine illa legitimatione d. Thomasina potuit institui ab auia paterna,& potuit succedere matri suæ,etiamsi non fuit natus ex legitimo matrimonio,dummodò non esset natus ex dictis illegitimis & dānatis nuptijs,ita vt nep.nata ex dicta filia,vt not.Cyn.in d.l.fi. C.de nat.lib.tamen hoc vltimum fundamentum non pono pro constanti,nec etiam necessarium stantibus suprà dictis, ex quibus concluditur d.matrem Thomasinæ ei succedere, & d.legitimam deducere posse.Alex.de Imo.iuris vtriusq; Doctor consuluit.

ADDITIO.

a ¶Non potuit.imò vt dixi in consue.Pari.§.8.gl.1.num.40. §.132.& si sint veri & soli naturales,matre præmortua non requiruntur aliæ clausulæ derogatoriæ.§.reliqui.quib.mo. na.effi.sui.colum.7.

SVMMARIVM.

1 *Relinquo,verbum ad vniuersitatem relatum,trahitur ad restitutionem.*

2 *Tutoris datio in minus solenni voluntate valet,sed debet confirmari.*

3 *Error in testamento per duos testes probatur.*

5 *Mater post tempus,vel contra voluntatem patris non admittitur ad tutelam.*

7 *Administratio vni tutorum non debet decerni,alijs non vocatis.*

8 *Mater suspecta remoueri debet,vel alij adiungi.*

9 *Legitima etiam in ascendentibus aucta est.*

CONSILIVM CXL.

SVper testamento ser Nicolai ser Ioannis Forte
sij, & dubijs, de quibus in themate breuiter re-
spondendo dico. ¶ Et in primis super primo
dubio, quo quæritur de validitate d. testamen-
ti, quòd dicunt testamentum esse validum, non
enim refert, quibus verbis aut legitimis aut naturalibus, an
vulgaribus conditum sit testamentum. l. hac cõsultissima.
§. fin. C. de testamentis. l. qui restituere. §. fi. ad Treb. ergo ha
bes supra institutionem filiorum masculorum, vt patet ex
illis verbis testamẽti, dum in scriptura dicitur esse, & se per
caso fusse che ella parturisse figliuoli siano hæredi con For-
tisio mio figliuolo, & sic apparet filios institutos fuisse hære
des. l. potest quis. ff. de vul. & pu. & ibi no. l. 1. de hære. insti. &
de institutione etiam patet per illa, dum testator dicit, item
lasso el resto de. d. mei beni. & il residuario a Fortisio mio fi-
1 glio, &c. † nam illud verbum, relinquo, relatum ad vniuersi
tatem bonorum, trahitur ad institutionem, vt traditur in §.
si verò nulla. in auth. de hær. & fal. & in l. his verbis. in princ.
de hære. insti. ¶ Et licet testator subiungat hæc verba, videli
cet sub hac conditione: che fino al etade di anni 20. non ce
sia consignato questo mio residuo: ma habbia sola mente p
li mei commissarij el vitto & vestito, &c. hoc non habet vi-
tiare testamentum. d. l. quoniam in priorib. & l. sancimus. §.
cùm autem. C. de inoffi. test. plenè not. in l. si pater. C. de in-
sti. & substi. ¶ Circa secundum dubium, quo quæritur, an
posito, quòd saltem per duos testes probaretur, quo tempo
re rogatus testator non solũ dicit, quòd relinquebat d. fra-
tres Fran. & Cæsarem commissarios & executores, sed etiã
dicit, quòd relinquebat eos tutores d. Fortesij filij sui, seu
filiorum suorum: dico per hæc verba, probationem esse suf-
ficientem ad excludendũ à tutela matrem d. Fortesij. ¶ Ad
2 quod ostendendum præsuppono, † quòd tutor relictus à
patre in testamento nuncupatiuo, facto coram duobus te-
stibus. iuxta l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test.
cùm ibi no. debeat à iudice confirmari. l. tutor. & l. si pater.
* ff. de test. tu. secundum magis* communem opi. licet glo. in
d. §. ex imperfecto. & in l. 2. C. de confir. tu. fortius tenet, vo-
lens, quòd datio tutorum facta liberis à patre in testamẽto
non valet, adeò, quòd non sit necessaria confirmatio, sed re
tenta opi. quæ est communis, s. quòd valeat saltem, quãtum
ad hoc, vt debeat confirmari, dico, quòd hoc sufficit in pro-
posito. ¶ Nam ad demonstrandum errorem in testamento
interuenisse, sufficiunt illi testes, qui essent necessarij ad di-
spositionem ipsam testamenti, vt est glo. no. & ibi no. Doc. in
l. cùm proponeretur. de leg. 2. & no. Doct. in l. errore: C. de
te. ¶ Quinimò fortius Ia. de Ra. & Cyn. ibi volunt absolutè,
3 † quòd ad probandũ errorem in testamento sufficiant duo
testes, sed posito, quòd requirantur tot, quot requiruntur
ad confectionem ipsius testamenti, vt tenent alij Doct. in d.
l. errorem. & Ang. in l. quoties. in prin. ff. de hær. insti. ad hoc
ibi tenent, quod cùm ita sit, quòd testamentum imperfectũ
ratione solennitatis inter liberos coram duobus testibus va
leat inter ipsos liberos, quo ad omnes effectus: quò autem
ad extraneam personam, & ad tutorem datum in testamen
to, fallit quo ad hoc, vt debeat tutor à iudice confirmari, vt
probatur in l. qui à patre. iuncto d. §. ex imperfecto. cum ibi
not. per glo. & in auth. quod sine. C. de testa. & in l. fin. C. fa-
mil. ercis. ergo sicut duo testes sufficerent ad testamentum,
quantum ad hoc, vt valeat ad effectum confirmandi tuto-
rem, in tali testamẽto, debent ita etiam sufficere duo testes
ad probandum errorem d. testamenti, quo ad effectum cõ-
4 firmandi tutorem. ¶ † Secundò præsuppono, quòd tutor
datus in testamento minus solenni, tamen confirmatus à iu
dice, præfertur datiuo tutori, sicut præfertur testamẽtarius
* secundum* communem opi. vt tenuit Barto. in l. neq; per
illum text. C. de confir. tu. vbi refert Sali. ita etiam tenuisse
Bart. l. 1. in prin. ff. de pe. in rub. ff. de eo, per quem factum e-
rit. & Cyn. Bart. & alij in l. 2. C. de confir. tu. & in l. 2. ff. de sta.
ho. & Pet. de Anch. in Cle. 2. de sta. mo. & Ioan. And. in addi.
Spec. in tit. de tut. §. nunc dicendum. in addi. mag. & quia, vt
dicit Bar. in d. l. & neque. ista est communis opi. à qua in iu-
dicando non est recedendum, vt tractatur in locis vulgari-
bus, ideò super hoc non est opus in superuacuis rationibus
in ll. insistere, vnde Bar. in auth. vt liceat matri & auiæ. in ver
bo, ad fi. in ver. quæro quid si datur tutor matre ignorante,
&c. dixit, quòd tutor confirmatus excludat matrem, sicut
tutor legitimè datus in testamento, videtur ergo matrem
esse excludendam. & ita ibi etiam Spe. & Bal. in d. §. nunc di-
cendum. in ver. item absistit. ¶ Et per hoc apparet, non ob-
stare statutum rub. de tut. dandis. nam statutum vult, quòd
non obstante tutore testamentario legitimus tutor seu ma
ter admittatur secundum formam ibi traditam, quia dico,
quòd potest ius commune disponere, quòd soli tutores te-
stamentarij præferantur, vt dicit tex. in d. auth. vt matri & a-
uiæ. & tamen videmus, quòd tutor datus in testamento nõ
solenni, & confirmatus præfertur matri, quia iudicatur te-
stamentarius, vt habetur in dictis locis: & statutum debet in
terpretari, vt quantò minus semper poterit, lædat ius com-
mune. l. 2. C. de noxa. c. cùm dilectus. de consu. & no. in l. fin.
5 §. in computatione. C. de iur. delib. ¶ † Aliud etiam videtur
excludere matrem, quia ex forma statuti sub Rubri. de tut.
dandis pupillis teneatur infra duos menses, computandos
à tempore mortis patris pupilli, si mortuus fuerit in ciuita
te For. tutelam sibi declaratam acceptare, & petere se con-
firmari. ideò cùm non fecerit, videtur exclusa, cùm ipsa sit
persona, cui defertur tutela. ita demum, si vult ipsa eam assu
mere, non enim cogitur, vt in auth. matri & auiæ. in ver. per
mittitur. & ibi no. glo. & do. ¶ Vnde succedit illud, quod ha
betur in auth. presbyteros. C. de epi. & cle. quòd illæ perso-
næ, quibus statuitur tempus ad sumendum tutelam, quan-
do voluntariè vocantur ad tutelam intra certum tempus, si
intra illud tempus non agnouerint tutelam, excluduntur.
¶ Et ideò dicebat ibi Sal. illud esse bene notandum pro ma-
tre, vt si intra quatuor menses non declarauit coram iudice
se velle agnoscere tutelam, postea non admittitur. & licet
decisio Bal. in terminis iuris communis videatur periculo-
sa in matre, cui non reperitur de iure cõmuni præfixus ter-
minus ad tutelam, nisi quo ad hoc, vt priuetur successione
pupilli, vt doc. nostri dicunt per id, quod habetur in l. sciãt.
C. de legi. hæred. & in l 2. ff. qui pe. tuto. vnde omni stante
dispositione prædicti statuti, videtur quòd stare possit illa
decisio in matre, quia est eadem ratio, quæ est in casu d. au-
6 then. presbyteros. ¶ † Alia insuper ratione dico, matrẽ nul-
lo modo admittendam, quia mater contra voluntatem pa-
tris non admittitur ad tutelam, vt in d. §. ex his. in fi. in auth.
de hær. ab inte. vnde sumpta est. aut. matri aut auiæ. ibi, dum
tex. dicit, defuncti namque volentis, & electioni præponi
volumus. duo ergo sunt, quæ habent obstare matri, s. & vo-
luntas testatoris, & electio, sed constat hoc casu, quòd testa
toris voluntas refragatur, quia in testamento dicit: Item las
so che la ditta aufiaxe non possa, ne habbia ad habitare, ne
stare cùm mei figlioli in casa, e questo per non esser persona
da gouernare altrui, &c. vnde in hac materia tutelari dicũt
7 iura iudicium patris præferendum. l. fi. ff. de cur. fur. ¶ † Ex
quo infertur prædicta decisio tertij dubij, in quo quæritur,
an posito, quòd prius fratres Fran. & Cæsar sciuissent regu-
lam tutoris in testamento, poterit dicta tutrix petere se con
firmari tutricem, & alio modo etiam deficiunt ea, quæ gesta
sunt à matre, qa cùm prius essent decreti alij tutores, & data
licentia administrandi confecto inuentario non potuit iu-
dex, non citatis dictis tutoribus, administrationem decer-
nere dictæ mulieri, vt no. Bar. in l. legitimos. in princ. in ver.
quæritur an quando istud decretum, &c. ff. de le. tuto. & Pe.
de Anc. in cle. 2. de statu mona. facit l. tutor si nepotib. cum
ibi not. ff. de tute. ¶ Nec curo, quòd si postquam iudex de-
cerneret administrationem dictæ mulieri, secundum quod
de iure requiritur, vt not. in d. l. legitimos. si factæ fuerint
proclamationes generales ad conficiendum inuentarium,
quia dico, quòd requiritur citatio ad ipsum decretum ad-
ministrationis, vt probatur in d. l. legitimos. meritò illa nõ
interueniente non valet actus, saltem ad preiudicium & ex-
clusionem dictorum tutorum. l. ea quę. C. quomodo & quã
8 do iudex. ¶ † Quantũ autem ad id quod quæritur, s. an posi-
to, quòd

to, quòd dicta cōfirmatio tutelæ mulieris sit aliqua, possint nunc cōparere consanguinei dicti pupilli, & petere coniungi tutores cū matre allegando suspicionis cām, ꝓpter dictā ꝓhibitionē d. testatoris. & iudex teneatur arbitrari ꝓpter dictā suspicionē dicti statuti, in ver. & pdicta forma, &c. cui dispositioni statutū bene consonat dispositioni iuriscōsulti simpliciter traditæ. l. si tutor. ff. de suspect. tuto. & hoc puto satis clarum, ꝙ nisi iudici constiterit de euidenti errore testatoris, stare debeat voluntati & declarationi testatoris. l. vtilitatis. ff. de confir. tuto. & dictum est suprà. & q̄uis statutū dicat, ꝙ relinquatur arbitrio iudicis, an expediat ita facere, tamen quia loquitur per verbū, arbitrio, quòd importat arbitriū boni viri. l. si mulier ita. ff. de operis libertorum. l. fideicommis. §. quanquam. ff. de lega. 3. iudex bonus de iure facere debet, & non intelligitur esse in sua libera potestate. l. si qua pœna. cum gloss. & ibi Barto. ad fin. de verbor. sign. no. glo. in c. super his. in verbo, arbitrium. de accus. cum si. ergo cùm de iure mater suspecta debebat aut remoueri, aut associari, vt leg. & no. in d. l. si tutor. ergo ista facere debet iste do. iudex. ¶ Circa quartum dubium, quo quæritur, an posita validitate d. confirmationis tutelæ, possunt dicti fratres, Franc. & Cæsar administrare bo. d. Fortesij, vsquequò fuerit ętatis annorum 20. iuxta dispositiones testatoris, qui prouidet, quòd Fortesius vsque ad ætatem annorum 20. nō haberet nisi victum & vestitum per manum d. fratris Francisci & Cæsaris commissariorum, & ꝙ post prędictam ætatem 20. ann. per prædictos commissarios restituerentur oīa bona, q̄ essent in administratione dictorum cōmissariorū, q̄a aliter non possint ipsi restituere ei, nisi in 20. annis, nam interim subministrabunt ei alimenta. l. deniq;. §. interdum. ff. de supe. leg. no. gl. & ibi Bar. in l. alium. ff. de alim. & cib. leg. & ideò tutor interim non dēt se intromittere. tex. est in l. fideic. §. cùm Pollidius. ff. de vsur. & hoc saltem ꝓcederet pro rata bonorum excedente legitimam Fortesij, per ea, quæ no. glo. & Doct. in l. cùm ex filio. de vulg. & pupil. & in l. filij matre. & in l. quoniam in priorib. C. de inoffi. test. & sic de istis non dēnt reddere rationē tutrici. arg. cùm testator magis confisus fuerit de eis, quàm de alio aliquo tutore, maximè de illa muliere, vt ēt per d. §. Pollidius. ¶ † Quo ad quin-
9 tum dubiū, quo quæritur, quanta sit legitima matris in bonis & hæreditate filij sui pupilli, superstite matre, & superstite Fortesio, fratre d. pupilli stante statuto, ꝙ mater non succedat filio nisi in legitima, & quia hoc non eget longo examine, expedio me vno verbo, & dico, ꝙ erit sexta pars hęreditatis pupilli, tenendo, ꝙ hodie aucta sit legitima ascendētium, sicut descendentiū, vt magis cōiter per glo. & Doct. in aut nouissima. C. de inof. test. & in corpore vnde sumitur. per l. nam & si parentes. ff. de inof. test. & not. Bar. in l. si mulier. §. 1. ff. de test. mil. licet aliqui tenent, ꝙ in matre & ascendentibus ex linea materna, legitima hodie sit tantùm quarta. cùm ergo scdm magis cōem opin. sit tertia (vt dixi) & ita tertia accipiatur de eo, ꝙ de iure cōi succedens habiturus esset ab intestato. l. Papi. §. quoniā aūt quarta. & ibi no. ff. de inoffi. test. & in l. cùm quæritur. C. eo. In contrarium facit, q̄a de iure cōi mater non esset successura ab intestato, nisi in dimidia, vt frater pupilli in alia dimidia, vt in aut. defuncto. C. ad Terty. ergo mater debet habere tantùm quartam partem dimidiæ totius partis pupilli, & sic hæreditatem pupilli, si aliter diceremus, sequeretur inconueniens & absurdū, ꝙ vbi fuissent, puta quatuor vel quinq; fratres pupilli, & mater haberet plus quàm aliquis fratrum, & ipsa haberet tertiam ipsius hæreditatis pupilli, & sic videtur, ꝙ cùm statutum voluit fauere agnatis masculis, & excludere matrem, resultaret contrarium, quod non est dicēdum. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excus. tut. Alexand. de Imo.

SVMMARIVM.

1 *Gestum an præsumatur tempore furoris. nu. 8.*
2 *Testes singulares sufficiunt ad probandum furorem.*
3 *Furiosus verè vel præsumptiuè, non potest testari.*
4 *Furor perseuerare præsumitur, non momentaneus, sed qui certo tempore durauit.*
9 *Testis nō est idoneus in facto, quo potest laudari vel vituperari.*
10 *Deponens de negatiua est suspectus.*
11 *Deponentibus paucioribus verisimiliora plus creditur.*
12 *Notarij verba, quòd testator est sanæ mentis, non probant.*

CONSILIVM CXLI.

PONderatis, matureq; perspectis attestationibus vel allegationibus ad vtriusque partis fauorem exhibitis. Circa probationem Iac. Castri de regio. ponderatisque testamentis duobus eiusdem Iaco. pariterque testō paterno. ¶ videtur forsan prima consideratione dicendū vltimum testm̄ conditum de anno p̄senti, & die 7. Maij, velut à sanæ mentis viro conditum ꝑualere, stante regula, ꝙ vltimæ voluntates prioribus derogant l. si mihi & tibi. §. in legatis. de lega. 1. & l. si quis. in princi. testamenti. & l. si inter. ff. de lega. 2. l. si quis priore. ff. ad Trebel. & de celeb. mis. in c. cùm Marthæ. 13. q. 2. vltima voluntas. ¶ Nec oppositus furor suffragari videtur ad impugnationem dicti testamenti, q̄a notarius attestatur in scriptura testamenti eundē Iac. cōpotem mentis fuisse, cuius tabellionis velut officialis dicto standum videtur. l. si quis decurio. C. de fal. & in aut. de instru. cau. & fide. §. si verò nominantur. l. 1. §. pen. ff. de offi. præfec. & c. cùm parati. de appel. c. ad audientiam. de præscrip. ¶ Dato ergo, ꝙ antè fuisset Ia. in aliquo furore. tamen postquam erat sanæ mentis tempore testamenti, valebit actus ex eo, ꝙ habuerit dilucida interualla. l. furiosum. C. qui test. fac. poss. l. 2. ff. de test. & licet probatum esset, ꝙ ante conditum testm̄ demens fuerit, non per hoc videtur inferri, ꝙ hoc ipso tpe testamenti fuerit mente captus: ita velle videtur Bart. in l. 2. in fi. ff. de bo. pos. fur. infan. de. ¶ Confirmantur prędicta ex
1 notatis per Bal. in d. l. furiosum. vbi quærit, † quid si non apparet, an testm̄ fuerit celebratum tpe furoris, an in lucidis interuallis? & respondet, aut testamenti tempus erat vicinū tēpori furoris, aut erat ab eo tempore multùm remotum. Primo casu refert, aut qualitas dispositionis testamenti arguit magis ad partē sani consilij, vt quia in eo sit filiorū institutio, legata pro anima eius, & hmōi, & tunc ex tali dispositione p̄sumitur fuisse sanæ mentis & intellectus, si autem his contraria disposuerit, p̄sumeretur non fuisse sanæ mentis. l. apud. ff. de condi. inst. l. his, qui. de tut. & cur. da. ab his. l. Titia. ff. de inoffi. test. & in l. patronus. §. fi. ff. de leg. 3. & in testō permixta sunt, quæ sapiunt furorem, & ea quæ non sapiūt, ꝙ nihil valent. secundo casu dicit Bal. in d. l. furiosum. ꝙ ille qui semel fuit furiosus, non semper præsumitur furiosus, maximè si est ꝓbatum, quòd in eo tempore fuerit qualitas furori contraria, secundum Oldr. Accedit id quod no. Bar. in tractat. de test. in ca. incip. opposita prudentiæ. Et quem q̄dem tractatum multi non habent ita perfectum, non hēnt nisi c. incipiens. quia ibi carnium abundantia. Dicit igitur Bar. in d. suo pfectiori tractatu, ꝙ si esset ꝓbatum, furiosum habuisse dilucida interualla, & dubitatur, an actus gestus fuerit in quiete & sanitate, aut in furore, dicit Bar. ibi, ꝙ ipse actus ostendit, q̄d. n. si matrem vel filium, vel coniunctum offendit, certè talis actus ostendit scdm eum, ꝙ in quiete & sanitate consilij non fuerit: sed si actum fecit, quē qlibet diligens fecisset, ostendit ille actus eū in mentis quiete fecisse, subdit ibi etiā Bar. quòd si multa verba ordinata proferebat, inter quæ alia fatua inseruit, certè in toto actu fatuus præsumetur. alle. l. pen. ff. de condi. insti. vbi fatuus iudicatur ille, qui post actum institutionis hæredis dixit velle corpus eius in mari proijci. & si dubium sit, an esset morbus furoris perpetuus, dicit Bar. standum esse iudicio medicorū. Sed ita est, ꝙ testamentum prædictum vltimo loco factum, continet institutionē filiorum. & legata pia, ergo videtur dicendum, ꝙ fuit sanæ mentis, vt recitat Valerius, testm̄ cuiusdam furiosi fuisse approbatū, quia rectè a disposuerat. & refert Bal. in c. 1. in princ. per quos fiat inuestitura. in vsi. feud.
2 ¶ Vltimò pro ista parte facit, quia esto, quòd testes probent istum furiosum fuisse, tamen tales testes in suis attestationibus reperiuntur esse singulares, & per consequens perfectè non dicūtur ꝓbare. l. ob carmē. §. fi. ff. de testibus. & l. testm̄. & ibi no. ff. eo. ti. & c. licet causam. de prob. c. bonæ. de elect. 3. qu. 8. c. testes. cap. nihilominus. ¶ Sed præmissis non ob-

stanti-

stantibus arbitror contrariam sententiam de iure probabi liorem esse. ¶ Ad quod ostendendum præsuppono per plu rimos testes productos probatum esse, Ia. fuisse furiosum à tempore natiuitatis proximè præterita citra, vt ꝓbatur ma ximè per Peregrinum, Gasparem, Magnum, Ambrosium, Baptistam, dominum Ia. ser Simonem, dom. Io. Martinum, Rolantem, Magnum, Valentinum, Io. de Orticis, Petrum de Fontanella, & Guidotum, d. Luciam Baldasarem, d. Si mo. & Io. Ant. & si diceretur, ꝙ testes producti sunt in dictis suis singulares, respondetur primò, quòd plurimi sunt con cordes. & maximè d. Sim. & d. Io. Ant. & d. Bal. Io. de Lucia.
2 ¶ † Præterea testes discordes seu singulares in dictis suis ad probandum quid in genere, puta quem esse infamem, quẽ
b esse furiosum, *b* quem esse hæreticum, sufficiunt, vt no. Inn. & Doct. in c. qualiter & quando. el 2. & in c. cùm oporteat. de accus. & Spe. in ti. de inquisitionibus. §. 1. ver. quid si eius. & in §. nunc tractemus. versi. quid si ille cum versi. sequen. & in ti. de teste. & l. cùm de interrogationibus. ver. item de tẽ pore. & ver. sequen. & Iac. in l. Arriani. C. de hære. & Pau. de Leaza. in dispu. inci. contra instrumentum debiti. & per gl. & Ia. Bu. in l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. per Cy. in l. 2. C. quæ sit long. consue. & Bar. in l. de minore. §. 2. ver. sed quid si te stis. ff. de q. per Bal. in l. 1. in penul. col. C. de testa. & in l. ea q. dem. in vlt. char. C. de accusa. & in l. actor. C. de prob. & in l. 1. C. quibus mod. & in l. de quibus. ff. de legib. & gl. & Arch. 3. q. 9. c. nihilominus. per Doct. in l. licet in quadam. de test. & Moder. in l. inter partes. ff. de re iud. cum sim. & probãt di cti testes actus necessarios, vel saltem præsumptione iuris concludentes furorem, quia deponunt, ꝙ proijciebat lapi des & panem, quia isti actus indicant furorem l. 2. C. de iud. no. glo. & ibi Bal. & Ang. in l. si cùm dotem. §. si maritus. ff. so luto mat. aliqui deponunt, ꝙ tenebatur ligatus in domo, vt dicit Baldasar, Io. & do. Simon, & frater eius, qui actus indi cat furorem, vt no. Bal. in d. l. diuus. ff. de offi. præsi. quidam deponunt, ꝙ fatuè loquebatur, & absque proposito, & ferè omnes testes dicunt, & ille, qui fatuè loquitur, dicitur esse fatuus. 93. distin. c. legimus. & not. 17. q. 2. in c. Gonsaldus. & ꝙ deridenda per vias more insanorum loquebatur, vt l. ob quæ vitia. in prin. ff. de ædil. edict. deponunt etiam dicti te stes. & maximè d. Ia. Bal. Io. & Simon. & d. Io. And. ꝙ Ia. à co gnoscentibus eum, & maximè de vicinis demens æstima batur, & ꝙ pro demente habebatur, quod quidem sufficiat ad probandum contra quempiam vt furiosum, non potuis se facere actus, in quibus requiritur intellectus, ita not. in l. 1. iunctis ibi not. per Bar. C. de testa. & ibi Bal. in 3. q. & no. in l. cùm quidem. §. quod dicitur. ff. de acquiren. hære. & Bart. in l. de minore. in §. 2. in 2. q. ff. de quæst. & per Ang. in l. ad te stium. §. 1. ff. de testam. ¶ † Secundò præsuppono aliud indu
3 bitatum, ꝙ verè vel præsumptiuè furiosus testari non põt, si tempore testamenti verè vel præsumptiuè dementia deten tus sit. l. 2. & l. in aduersa. ff. de testa. & d. l. furiosum. ¶ His ꝓ sumptis ostendo Ia. non potuisse testari de anno præsenti, & die 7. Maij, quia in illo tempore præsumitur fuisse in demẽ
4 tia, † nam ille, qui certo tempore fuit furiosus, præsumitur
c in furore perseuerare, *c* nisi contrariũ doceatur. gl. est, quæ hoc expressè firmat iuncto text. 3. q. 9. indicans in verbo, o stenderis. idem tenuit gl. in c. fi. in verb. comp. de succes. ab intest. quam ibi sequuntur Inn. Ant. de Bu. Io. And. & Abb. sequuntur illam gl. & sequitur Sal. in d. l. furiosum. & Io. de Im. in c. dudum. in 6. col. de præsum. & Cano. in c. cùm inter canonicos. de elect. & Paul. de Leaza. post antiquos in Cle. 1. de homic. ¶ Istud rectè intuenti voluit Bar. in l. 2. ad fin. ff. de bon. pos. infan. de la. nam Bart. ibi vult, ꝙ si probatur per certum momentum, puta tali die quem fuisse surdum vel fu riosum, non per hoc sequitur, ergo in posterum fuit furio sus & surdus, quia illud potuit contingere propter aliquod accidens. l. tute. in prin. de leg. 3. vnde dicit ibi Bar. in fin. qđ debet probari, quem fuisse aliquo tempore, vel certis men sibus furiosum, non autem aliquo momento, vt postea præ sumatur in posterum furiosus. alleg. l. 1. ff. de manu. testa. l. pretia rerum. ff. ad l. Fal. vbi similis probatio requiritur ad probandum, ꝙ talis probatio. puta starium frumenti value rit 20. solid. & ipsi etiam declarant Doc. ergo vult Bar. quòd si probatum est, quem fuisse furiosum certis mensibus, præ sumatur in posterum furiosus. & qui allegant Bar. & dicunt Bar. aliter tenere, profectò habẽt lecturam corruptam, aut minus rectè accipiunt. ¶ Sed ita est in proposito, ꝙ per te stes probatũ est, Ia. fuisse furiosum per menses plures conti nuos ante confectionem d. testamenti, vt deponunt Bal. Io. Simo. & d. Io. Ant. d. Ia. Bu. de Manetis, magister Guidotus, & quidam alij, ergo debet præsumi semper ipsum in posterũ furiosum, etiam tempore testamenti, & ꝙ ille, qui certis tẽ poribus fuit furiosus, præsumatur in posterum furiosus, pa tet, quia si propter furorem datus fuit ei curator, durat offi cium curatoris, donec probetur, ipsum fuisse sanæ mentis. l. 1. ff. de cura. furio. & l. pe. C. eo. ti. & Instit. de manda. §. fu riosi. sed si nos diceremus, ꝙ ille, qui per aliquod tẽpus fuit furiosus, non præsumeretur continuare in furore, cõtrario non probato, sequeretur ꝙ de momento ad momentum es set furioso dandus curator, contra d. l. pen. ¶ Pro hoc facit,
5 † quia passiones huiusmodi, & motus tales præsumuntur durare, nisi contrarium probetur, vt est gl. no. in c. cùm in ter canonicos. de ele. in ver. recusatur. quam ibi sequitur Io. And. Ant. de Bu. & Imo. maximè in morbo furoris, qui non consueuit de facili recedere, secũdum d. Card. & Io. de Im. in d. c. cùm inter canonicos. alleg. no. per gl. in d. c. iudices. & in c. fi. de succe. ab intest. & facit l. si cui. §. eiusdem. ff. de ac cusat. & l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. & c. semel malus. de reg. iur. in 6. ¶ Fortius dixit Pet. de Anch. in cle. 1.
6 & ibi sequitur d. Card. de homi. † quòd si probatum est, quẽ fuisse postea sanæ mentis, non sufficit ad valetudinem actus gesti à tali, nisi probaretur fuisse postea sanæ mentis tempo re actus gesti, & ita dicit se obtinuisse. alleg. in simili not. per Dy. in c. semel malus. de reg. iur. in 6. ¶ Hoc idem tenet V ber. de Bobio, vt refert Guil. in Spe. in ti. de probatio. §. pro bare. ver. pone, quidam erat furiosus per dilucida interual la, & fecit testamentum, & dico eum esse furiosum, tu dicis fuisse sanæ mentis, cui incumbit onus probandi? refert secũ dum Vber. de Bobio, quod incumbit tibi alleganti eũ fuis se sanæ mentis. ¶ Refert etiam Guil. in Spe. ꝙ secundum o pi. aliquorum incumbit onus probandi, ei qui agit, siue di cat eum sanæ mentis, siue dicat eum furiosum fuisse. argu. l. & qui dicit. ff. de proba. & Io. And. in addi. Spe. ver. pone, re mittit se ad no. per glo. in d. c. fi. de succes. ab intesta. quæ te net vt dixi, quòd vbi constat aliquem certo tempore fuisse dementem, semper incumbit onus probandi aduersario, ꝙ erat sanæ mentis. ¶ Idem tenet Do. de S. Gemi. in c. 1. si ve
7 rò. de elect. lib. 6. vbi quærit, † quid si demens habens dilu cida interualla, aliquem actum fecit, puta delictum commi sit, an præsumatur factum tempore sanæ mentis, an tempo re furoris, respondit per gl. in c. fi. de succes. ab intest. quę te net, ꝙ dicens eum fuisse sanæ mẽtis, habet hoc ꝓbare, secus si nunquã fuisset demens, quia tunc allegans dementiam, debet hoc ꝓbare. ¶ Et ita transit Do. in d. §. si verò. Et ita in similibus in terminis nostris, dum Florentiæ assiderem, ita iudicaui contra quoddã monasterium monachorum institu tum in testõ vnius, de cuius anteriore furore ꝓbatũ fuerat. Im. in l. qui testõ. §. ne furiosus. ff. de test. & l. 1. §. fu. de verbo. ob. in hoc arg. concludit, ꝙ aut actus gestus fuerat ex inter uallo longo post tẽpus, quo ꝓbatur quẽ fuisse in furore, & tunc alleganti, ꝙ actus fuerat factus in furore, incumbit o nus probandi. Aut non intercessit longũ interuallũ, & tunc ꝓsumitur fuisse in furorẽ tpe actus gesti. allegat ea, quæ ha bentur in l. si ventri. §. in bonis. ff. de priui. cre. & in c. offici j. de elect. Sed ita est, ꝙ per testes ꝓductos contra testm̃, ꝓba tur, ꝙ circa tps testi fuit in furore. hoc. n. deponit d. Lucia, q̃ dicit, ꝙ per menses tres ante mortẽ Iac. vidit ipsum Iac. face re actus furoris. seqtur ꝙ de mense Maij, quo testatus est, e rat in furore. ¶ Plus dicunt Bal. Io. d. Simon. d. Io. Ant. Bap. & magister Ant. ꝙ à mense Martij vsq; ad tempus mortis, & per dictũ tẽpus fuit semp in furore: imò videtur dicẽdum, ꝙ modicũ interuallum in ꝓposito nostro debebat accipi ꝓ vno anno, in quo ꝓsumitur morbus durare, nisi ꝓbetur cõ trariũ, scdm Host. & do. Card. in d. c. cùm inter canonicos.

ſed non eſt dubium, ꝙ actus teſtamenti non diſtabat per annū à tp̄e, in quo ꝓbatum eſt per oēs teſtes eum fuiſſe furentē, &c. ¶ Corroborantur p̄miſſa ex his, quæ dicunt Bal. & Ange. in d. l. furioſum. & Bar. in tract. de teſt. in loco ſuprà alle.
8 ¶ Circa arg. pro prima parte deducta, dum voluit, † ꝙ ſi eſt dubium, an qs furioſus ſit tempore actus geſti, & ꝓbatū ſit, ꝙ habeat dilucida interualla, debeat inſpici qualitas teſtamenti, an ſit talis, q̃ in oībus ſuis partib. conueniat diſpoſitioni, quam qſq; diligens feciſſet, & p̄ſumatur fuiſſe ſanę mētis, ſecus ſi in aliqua parte ipſius diſpoſitionis fuiſſet actus non conueniens diſpoſitioni hoīs ſanæ mentis, & viro diligenti, ꝙ tunc pręſumitur nō fuiſſe tunc cōpotē mentis. Sed ita eſt, ꝙ ex illo actu teſtandi vltimo loco facto colliguntur plures coniecturæ, oſtēdentes, Iacobum tunc non fuiſſe diligentem virum, aut ſanæ mentis, concurrente maximè antecedente furore, vt nunc oſtendam, ergo teſtamentum eſt nullum. Coniecturæ autē ſunt hæ, prima, qa in teſtamento prædicto Iacobus reliquit quandam apothecam Bonantonio de Bozagino, quam apothecam ꝓhibuerat pater d. Iacobo in teſtō alienari ſub pœna certæ priuationis, eò, quia volebat dictam apothecam cum certis domibus remanere in filios ſuos, & in filios filiorum eius. Quę prohibitio tenet iuxta l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. 1. & l. peto. §. fratre. ergo per tale relictum factum Bonantonio, Iaco. incidebat in dictas pœnas priuationis. Et ſic, quia ille eſt actus diſſipationis, qui arguit, hominem non eſſe ſanæ mentis. l. is, qui. §. fi. ff. de tu. & cur. da. ab his. & l. 1. in prin. ff. de cura. fur. Et de prohibitione alienationis paternæ habuerat dictus Iacobus nōtitiam, quando erat ſanæ mentis, vt deponit d. Ia. in fine ſuæ atteſtationis. ¶ Secunda eſt coniectura dementię, quæ colligitur ex illo actu teſtandi, quia in teſtō diſponit, ꝙ ſi Nicolaus eius filius decederet ſine filijs maſculis, vniuerſa hæreditas deueniret ad dictum Bonantonium, & ſi quæ filiæ fœminæ remaneant ex dicto Nicolao, dotarentur prout videretur, & placeret d. Bonantonio. ¶ Conſidero, quòd dictus Bonanto. non eſt de deſcendentibus dicti teſtatoris, nec de agnationē eius, dato, ꝙ eſſet de cognatione teſtatoris, vel aliter ſibi coniunctis, vnde d. Ia. in vltim. hæreditate prætulit d. Bonanto. nepotibus ipſius teſtatoris, quòd qdem nullus diligens, & ſanæ mentis præſumptione iuris faceret, cùm præſumatur quemlibet velle & debere ſuam ſobolem alienæ anteferre. l. cùm acutiſſimi. C. de fideico. l. generaliter. §. fi. C. de inſti. & ſubſti. l. cùm auus. ff. de condi. & demon. nulla facta differentia ſexus. l. fin. C. de lib. præte. nam in priori teſtamento condito tempore ſanæ mentis per Iacobū ſciēs diſpoſuerat, nam in eo diſpoſuerat, ꝙ quandocunq; Nicolaus diſceſſerit ſine liberis legitimis & naturalibus, vocarētur ad hæreditatē illi de Bobio, nam ſi decederet Nico. cum filiabus, illi de Bobio ſuccedere non poſſunt ex ſubſtitutione ſtante illo priori teſtamento valido, ꝓut eſt, qa appellatione liberorum veniunt ēt fœminæ. l. ſed ſi hac. §. liberos. in ver. vtriuſq; ſexus. ff. de in ius voc. l. ſi ita ſit ſcriptū filiab. ff. de leg. 3. l. 1. ff. de ver. ſig. cùm ergo non habuerit ordinatam charitatem & memoriā liberorum in p̄ferendo eos alijs, eſt actus dementiæ, & viri non ſapientis. c. fi. & ibi hoc not. Do. de San. Gemi. de hære. lib. 6. ¶ Tertia eſt coniectura, qa homines diligentes, & ſani conſilij non conſueuerunt, vt eſt notorium, in domib. alienis teſtari, ſed in domib. proprijs, aut diuinis templis: iſte autem non huiuſmodi teſtatus eſt. ¶ Quarta eſt cōiectura non ſani conſilij, qa in d. teſtō poſteriori continetur, ꝙ ipſe teſtator non vult aliud teſtm̄ condere de cætero, & caſu, quo conderet, ex tunc iuſſit illud nihil valere, niſi in eo contineretur expreſsè tota Salue reginā, nā teſtatores plerunq; volentes mutare teſtamenta huius non ſunt memores dictæ clauſulæ. modò ſubuertitur vltima voluntas eorum. ergo patet, ꝙ d. Ia. operam dedit quantū potuit, ꝙ ſibi auferret liberam teſtandi facultatē, quod eſt contra bonos mores. l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. ob. iuncta l. ſi quis. in prin. tex. cum materia. de lega. 3. ¶ Et his patet, ꝙ oēs oppoſitiones & authoritates ſunt pro parte nullitatis ipſius teſtamēti vltimi, dato, ꝙ ēt teſtes partis aduerſæ ꝓbarent, ꝙ aliquo tp̄e erat ſanæ mentis, etiam ꝙ haberet dilucida interualla, vt coniungēdo dicta teſtiū vtriuſque partis, quia p̄ſumitur omninò actus teſtandi factus in furore, niſi contrariū probetur, vt ſuprà ꝓbaui. ¶ Non ob. ꝙ Io. Fran. teſtis, q fuit rogatus de d. teſtō, deponat, ꝙ d. tp̄e d. teſtamenti ꝓferebat illa verba bonū effectum importantia, qa contrarium apparet ex d. actu teſtandi, quō interuenerunt verba non conuenientia homini ſani conſilij, in qb. partibus vt oſtendi ſuprà, demonſtrando coniecturas præmiſſas ſufficientes, iuncto maximè p̄cedenti furore ad iudicandum actum teſtandi fuiſſe geſtum tp̄e non ſanæ mentis, vt dicunt Doc. in locis p̄alleg. ¶ Præterea Io. Fran. nō eſt idoneus teſtis, quia, vt dicit Io. An. in addi. Spe. in tit. de teſt. §. 1.
9 ſuper verbo, ſed pone, † ꝙ diminuitur etiam fides teſti deponenti de facto ſuo, quādo ex eo laus vel opprobrium poſſit ipſi teſti aſcribi. ita refert & ſequitur hanc doctrinam Anto. de But. in conſil. ſuo, incip. quæſtio hæc dubia vulgaria hēt. & Doct. maximè Imo. in c. ex literis. de tranſa. & Ant. de Bu. in c. cùm à nobis. de teſtib. ¶ Facit quod dicitur de Proxeneta, aduocato & ſimil. vt non poſſunt teſtificari iuxta not. in auth. de teſt. §. pe. & l. 2. eo. ti. & in c. Romana. de teſtib. lib. 6. & in c. dilectorum. de teſt. & per Bar. in l. deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iur. fiſ. per Spe. & Io. And. in ti. de teſt. §. 1. & per cano. in c. inſuper. & in c. cùm à nobis. de teſt. & in c. cùm ex literis. de tranſact. & per legiſtas in l. omnibus. C. de teſt. ¶ Sed cui dubium, quòd opprobrium eſſet tabellioni, ꝙ cōficeret teſtamentum vnius dementis, cùm iurent tabelliones diligenter officium exercere. c. ad audientiam. de præſcrip. ¶ Similiter non obſt. dictum Georgij alterius teſtis, qui dicit, ꝙ interfuit teſtō, & ꝙ cognouit tunc Iacobum eſſe hominem ſani intellectus, eò, quia fecit legata pia pro anima, quia reſpondeo, ꝙ licet in illo actu, ſ. in legato ꝓ anima oſtenderit ſe eſſe ſani intellectus, tamē multa alia diſpoſuit, q̃ non conueniunt homini ſani intellectus, vt ꝓbaui ſuprà, ſequitur, ꝙ cùm in omnibus non ſe geſſerit vt ſanus intellectu, ꝙ ille actus teſtandi fuerit factus non tempore ſani conſilij. vt apertè ſcribit Bald. & Ange in d. l. furioſum. & Barto. in d. tracta. de teſte. ¶ Præterea ille teſtis remanet vnicus & ſingularis, poſtquam Io. Fran. venit repellendus, vt dixi, ſed vox vnius eſt vox nullius. l. vbi numerus. ff. de teſt. capit. in omni. de teſt. cap. nouit. de iud. alij teſtes producti ad valorem teſtamenti ꝓ maiori parte non concludunt, ꝙ nō fuerit furioſus, qa dicunt, ꝙ Ia. pōt eſſe demens ipſis ignorantibus, ergo non concludunt, ꝙ non fuerit furioſus, & ſic etiā non ꝓbat. c. in p̄ſentia. de ꝓb. l. neq;. C. eo. & in ſpē. glo. & Doc. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. actuq; priua. & Ange. in auth. de hære. & fal. §. hic nobis. poſt glo. ¶ Idem deponit magiſter Bar. Ioan. de Corradinis. Io. Aurelijs, ſimiliter Lanceloтus & Gaſpar. de Affaruſio, qui dicunt, quia neſcirent diſcernere, an eſſet fatuus an ſapiens: ergo non pōt deponere ad teſtandā ſanam mentē, ſic teſtis deponens ſuper mutuo interrogatus, qd ſit mutuum, dicit ſe neſcire, certè non ꝓbat, vt l. 1. & ibi Bar. ff. ſi cer. pe. & Bal. in l. 1. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. ¶ Dominus Paulus primus teſtis non ꝓbat, quòd non potuerit eſſe furioſus, nam dicit, quòd poſt actus, de quibus ipſe teſtificat, non potuiſſet Iac. effici ſanæ mentis, quin ipſe teſtis non cognouiſſet, quia ea quæ diſpoſuit, ipſa fuerunt ante mortem per paucos dies, nam teſtis
10 deponens hoc modo ſuper negatiua coarctata ad certum breue ſpacium, eſt ſuſpectus. cap. cùm eccleſia. de cauſ. poſ. & proprie. & ibi Doct. & not. Barto. in l. 1. in princi. ff. ſi quis ius di. non ob. & Cy. & Bal. in l. actor. C. de prob. & Ange. in l. 2. §. dotem. ff. ne quis eum, qui in ius voca. & Bald. in cap. ſi quis per triginta. ſi de feud. fuer. controu. inter do. & agna. Dy. & Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. in fi. 2. col. ff. de iti. actuq; priua. dum reprobant glo. ibi poſitam. nam vt dicunt Doc. nonne potuiſſet Iaco. in domo de nocte furere, ſeu furioſus effici inſcio & ignorante dicto domino Paulo. ¶ Item nec deponit aſſertiuè, de quibus menſibus fuerit ſanæ mentis ipſe Iacobus, & an prope tempus teſtamenti, vel poſtea. Chriſtophorus de Richmo non probat, quòd non potuerit eſſe furioſus, imò apertè dicit, quòd interdum faciebat actus furioſos. ¶ Gaſpar de Lane ſimiliter dicit, quòd

faciebat

faciebat fortè causa ioci, hoc enim, quod fecerit magis ioci causa, quàm stultitiæ, nō probat ipse per aliquā rationē dicti sui, ergo non dicitur concludenter deponere, quia ad probandum ea, in quibus requiritur perspicax inquisitio & ratio intellectus, prout est in discernendo, an quis faciat actum furoris causa ioci, vel non, necesse est ēt, quod testis non interrogatus assignet rationem dicti sui, vt no. Inno. in c. cum causa. de test. & in l. cùm hi. §. 1. ff. de transa. & in l. furiosum. C. qui testa. fac. pos. ¶ Franciscus de Tarcolis alius testis nihil probat, quia non deponit de tempore vnius anni, de quo deponūt testes probantes furorē, imò deponit de anno preterito, quia dicit, quod iam est annus elapsus. ¶ Bonifacius de Rogerijs similiter nihil probat, quia non deponit de aliquo tempore vel anno. ¶ Antonius de Pictoribus deponit quod audiuit dictum Iac. respondentē: io voglio tore vna delle vostre infante per mio figliuolo per sua moglie. nam per hoc non sequitur, quod ipse esset sanæ mentis, nam viri illius conditionis, cuius erat dictus Iac. non consueuerunt filijs suis in tam iuuenili ætate, & tenera constitutis vnam puellam similem infanti dare in vxorem vel sponsam. facit tex. in auth. de temp. non so. pec. §. generaliter. cū seq. docet experientia, quæ est rerū magistra. c. cùm expediat. de elect. in 6. ita, quod non apparet, quòd ille actus ostendat hominem magis sanæ mentis, quàm insanæ. ¶ Etiā non probat Frāciscus de Bonzanis vltimus testis, cùm nō appareat ex eius dicto, de quo tempore sanitas consilij ipsius Iacobi deponat, etiā non apparet, quod contradicat testib. productis ad probandū furorem. ¶ Ex predictis patet, si bene aduertatur, ostensum esse nullum, ex dictis testibus sufficienter probare. ¶ Præterea est probatū per testes plures, vel saltē verisimiliora deponentes, quod dictus Iacobus fuit furiosus à tempore natiuitatis Domini cæ, vel saltē à tempore mensis Martij, vsque ad tēpus mortis. & quidā ēt dicunt à dicto tempore vsque ad mortem continuè fuit demens, vt attestatur maximè Baldasar, lo. do. Simon. do. Io. Ant. domina Iacoba, & magister Guidotus: ergo eis standū est. ¶ Et preferenda est eorū probatio testib. aduersis, qui non sunt tot numero, saltē illi, qui de actib. sanæ mentis, per dictū tempus deponunt, & quia verosimiliora deponunt testes, probātes furorē, vt proximè dicam l. ob carmen. §. fi. ff. de test. & 4. q. 3.
11 c. testes. & ibi firmat gl. magna, in ver. quidam, † quod magis creditur paucioribus testib. verisimiliora deponētibus: quod ēt firmauit gl. in c. in nostra. & ibi oēs sequuntur. extra de test. ¶ Quòd aūt testes probantes furorē presumantur, verosimiliora deponere probatur, quod pro magna parte sunt vicini, maximè illi, qui deponunt de continuo furore, vt sunt dicti Baldasar, Io. dominus Simon, dominus Io. An. domina Lucia, domina Iacoba, quæ semper stabat in domo, & Peregrinus, qui multū in ciuitate & ruri secū in domo conuersabatur. & Gaspar de Rotano eius vicinus: sed ita est, quod vicini presumuntur melius scire facta vicinorū, quàm alij non vicini. l. filium diffinimus. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. & l. si ita. §. fi. de fun. inst. c. quosdā. & c. seq. de presump. ¶ Et similiter illi, qui frequentāt in domo, melius presumuntur scire facta illorum de domo, quàm alij. l. consensu. C. de rep. c. veniens. el 2. de test. ergo eis velut melius informatis est credendū. vnde dicit in proposito Iac. Bu. in l. maiorē. ff. de pac. quod potestas ciuitatis habēs plures iudices, non dēt stare dicto maioris partis, sed illius, qui melius scit, iura allegat d. l. ob carmen. §. fi. ¶ Et per hoc videtur, quod plurimū sit in re ista attendendū dictum illius periti in arte videlicet magistri Guidoti, qui per regulas medicinæ, & ēt per sensus corporis deponit de dementia Iacobi. ¶ Et alibi ēt dicunt Doc. in proposito, quod an quis fuerit fatuus, statur dicto peritorū in arte, vt no. Cy. in l. seniū. C. qui test. fac. pos. & Bal. in l. 2. ff. de test. & in tract. de test. in loco palle. facit l. si semel. C. de test. mil. lib. 12. & l. cōparationes. C. de fid. instr. l. 1. §. 1. ff. de vent. insp. c. significasti. el 2. de homi. in quo perito in arte toleratur testimoniū de credulitate. l. 1. in prin. ff. de ven. inspi. c. literas. de presump. c. quoties. & c. licet ex quadā. de test. ¶ Nec ob. si contra dominā Iacobā teste predictā opponeretur, quod est legataria in primo testō, quia respondetur, quod est ēt legataria in secundo, & per hoc fides non diminuitur. l. non solùm. §. de vno. & ibi per Bar. ff. de qō. no. in c. postremò. de appel. Spe. in ti. de test. §. 1. versi. sed quid in teste eiusdem gradus, cū simi. ¶ Præterea legatarius non prohibetur esse testis in causa testamenti. l. qui testamento. in prin. ff. de test. & plenè no. quando non agitur principaliter de legato. l. dictantib. & ibi Doc. C. de test. & Insti. de testa. §. legatarijs. ¶ Non ob. superius dictum, quod notarius in vltimo testō dicit, Iacobus sanus mente, & c. quia illa verba nihil operantur. hoc in specie ponit Bal. in l. 2. ff. de test. vbi quærit, an si in instrumento dicatur sanę mētis, & c. dicit, quod Ia. de Bel. dicit, quod sanitas mentis non probatur per testimoniū tabellionis, sed per iuris presumptionē, quæ est, quod pars sit sanæ mētis, nisi contrariū probatur. c. cùm dilectus. de fid. instr. & ibi not. nam secundum Bal. mentis sanitas est quid inuisibile, & propriè nō percipitur visu vel auditu, sed magis rationis iudicio, vnde dicit, quod illa verba tabellionis non habēt vim testimonij nec probationis, quia qualitas mētis non probatur per tabellionem, sed solū verborum prolatione. & idē dicit Sa. in d. l. furiosum. C. qui test. fa. pos. ¶ Vnde dicit Ang. in l. penu. de codicillis.
12 † caueant notarij facientes testamenta, vt bene cōprehendant, si testator freneticat, quia licet in sua scriptura dicat sanus mēte, non propterea probatur sana mens, quoniam hoc nō pertinet ad eum, nec possent ad hoc rogari. sed pertinet ad iudicium medicorum. l. semel. C. de re mil. lib. 12. ¶ Idē Bal. in l. 1. de confes. in 11. col. ver. nam si notarius, & c. vbi dicit, quod per hoc tantùm non est notarius falsarius, vt ibi per eū. ¶ Et in simili dicit Ang. in l. illud. §. tractari. ff. de iur. codic. quod si testator instituit hæredē, & notarius dicat, talis volens codicillos facere, ēt hæc verba enunciatiua notarij non probant illam voluntatē esse codicillos, sed testm̄. l. nō codicillum. C. de test. ¶ Pro hoc quod no. Fed. in consi. suo 189. inci. quæritur, an domina Margarita, & c. vbi dicit, quod si notarius in instrumento testificatur, se certiorasse mulierē renunciātem hæreditati paternæ de virtute & effectu dictæ renunciæ, quod
e per instrumentū non probatur [e] dicta certioratio. allegat in arg. l. oībus. C. de test. & quod no. Im. & Host. in c. quoniam contrà. de prob. ¶ Et secundum eum instrumentū facit fidē de his, quæ inter partes geruntur, & non de alijs. idem illud sequitur Ant. de Bu. in d. c. quoniā contrà. in contrarijs. in 15. col. de test. & Lud. de Ro. in l. sciendum. in 6. col. de ver. ob. ¶ Præterea illa verba, sanus mente, potius apponuntur de consuetudine, quàm ex alia causa: vt in simili no. Bar. de clau. codicillorum. in l. 1. de iu. cod. in 6. q. in fi. ¶ Quinimò ipse actus testandi ostendit contrariū eius, quod asseruit notarius, scilicet quod Ia. tunc non fuerit sanæ mentis, & consilij, vt suprà probaui. ¶ Non ob. ēt no. per Bar. in l. 1. ff. de bon. poss. inf. vel fu. dela. & per Bal. in l. furiosum. quia eorū decisiones faciunt nullitatē testamenti, vt in specie deduxi suprà. ¶ Postremò non ob. quòd testes probantes furorem, sint singulares, quia imò sunt plures contestes, & dato, quòd sint singulares, nō officit, vt probaui. Ex quibus patet apertè omnia in contrarium alleg. fore absoluta, & dicta testium viribus carere. Alexan. de Imo.

ADDITIO.

a ¶ Quia rectè. Pau. Alex. Cor. Ias. d. l. furiosum. Ia. l. patre furioso. col. 2. de his, qui sunt sui vel alie. in. Dec. l. in negotijs. de re. iur. Ant. Cor. in fin. ver. testm̄. Hipp. Marsi. no. 380. Phili. Fran. in Rub. col. 5. de testa. in 6.

b ¶ Furiosum. infrà li. 2. consi. 185. cum seq. Deci. consi. 448.

c ¶ Perseuerare. infrà consi. 147. columna 2. & 3. lib. 7. Ancha. consi. 5. Soc. c. ad audientiam. colu. 6. num. 11. de homi. Nic. Eueral. in loco de tem. ad tempus. col. 3. Cor. consi. 69. colu. pe. li. 1. Ias. l. patre furioso. col. 2. de his, qui sunt sui vel alien. iur. Bertr. consi. 48. ex processu. co. 8. & 9. lib. 1. Alc. de præsum. reg. 2. præsum. 18. sed limitat Paulus consi. 120. li. 1. Ias. consi. 178. lib. 1.

d ¶ Testi. Feli. c. cùm à nobis. de testib. Ias. l. sanum mente. C. de transa. l. si duo patroni. §. idem Iul. scribit. de iureiu. Cur. iun. consi. 165. nu. 21. Alex. in consi. 86. nu. 16. lib. 2. consi. 70. nu. 11. lib. 3.

e ¶ Probatur. imò probat, vt not. oēs in l. sciendū. de ver. obl.

SVMMARIVM.

1 *Aquaductus per vnum actum acquiritur quasi possessio, quæ non potest acquiri tempore communionis. nu. 2.*

3 *Fide*

3 *Fides bona præsumitur in libertate non seruitutem præscribente.*
4 *Clausula cum iuribus & conductibus, quid operatur.*

CONSILIVM CXLII.

COnsideratis diligenter his, quæ in themate
narrata sunt. ¶Videtur prima consideratio-
ne dicendum, dicto Titio non licere ꝓhibere
Seium aquam ducere per dicta loca, Titio in
partem obuenta his rationibus. ¶Et primò,
q͂a per vsum & quasi possessionem decem annorum acqui-
ritur ius seruitutis, et absq; titulo bona fide interueniente.
l. si quis diuturno. ff. si seru. vend. l. 2. cum ibi no. C. de serui-
tu. & aqua. l. 1. §. pen. ff. de iti. actuq; priua. l. 1. in fi. ff. de aqua
pluui. arc. ¶Sed in facto præsupponitur, antequam dictum
superius molēdinum destructum esset, aqua longo tēpore
deducta est per prædium, prædicto Titio obuentum in par-
tem ad dictum inferius molendinum: ergo dicto inferiori
molendino acquisita fuit seruitus aquæ ducendæ: & præsu-
mitur bona fides ex vsu tam longi temporis: vt no. Inn. in c.
2. de resti. in inte. & Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de teste. §.
nunc videndum. in 1. addi. magn. in 3. colum. per l. 3. §. si ser-
uus. de acqu. poss. & not. argu. in l. penul. C. quib. non obst.
lon. præscr. & Anto. de Butr. in repet. c. peruenit. de censi. &
1 Arch. in cap. 1. de præscrip. in 6. & not. Moder. in capi. si dili-
genti. & in c. fi. de præscr. facit quod no. Bar. in l. fi. ad fin. C.
vnde vi. per illum tex. ¶†Secundò, quia ille, qui etiam semel
tantùm aquam ex flumine aliquo per quempiam locum ad
prædium suum duxit, dicitur esse in quasi possessione illius
ductus aquæ, & haberet contra prohibentem interdictum
possessorium, vt l. 1. in prin. & §. quod autem ferè. per totam.
l. ff. de aqua quoti. & ęsti. plenè tradidit Specu. in tit. de cau-
sa poss. & proprie. §. priuata. vel aliud quoque est priuatum.
& Cyn. & Barto. & alij in l. 1. C. de serui. & Barto. in l. 2. §. 2. ff.
de itine. actuque priua. l. sicuti. §. sed si quæritur, ff. de serui.
vend. sed ita est, quòd nuper per aliquot menses Sempro-
nius aquam duxit per dicta loca sciente & patiente Titio,
per quam scientiam & patientiam dicitur esse quæsitam
Sempronio quasi possessionem aquæ per dicta loca ducen-
dæ, vt in d. l. 2. C. de serui. ¶Et si Sempronius à Titio prohi-
beatur, poterit Sempronius agere interdicto de aqua quo-
ti. contra Titium prohibentem. & declarat Barto. in d. l. 1. §.
2. ff. de itin. actuque priua. post Inno. in cap. bonæ. el 2. de po
stu. præla. & in cap. cùm ecclesia. de caus. poss. ¶Tertiò, quia
verba in contractibus aliquid operari debeant. l. si stipula-
tus in prin. ff. de vsu. l. hanc. ff. de contrahen. emp. sed in in-
strumento diuisionis factæ inter Titium & Seium, contine
tur, quòd in partem Seij cedat molendinum inferius cum
omnibus suis iuribus, aquæductibus, conductibus, canali-
bus, & vijs, & alijs ad dictum molendinum spectantibus, &
pertinentibus: ergo videtur satis apertè constare, quòd con
ductus, per quem ipse aquæductus consuetus inseruire di-
cto molendino inferiori, obuenire intelligatur cum dicto
molendino in partem dicti Seij, facit l. fundus qui locatus.
ff de fun. instr. ¶Sed præmissis non obstan. contrariam sen
tentiam de iure probabiliorem esse puto ex infràscriptis.
¶†Et primò, quia vbi iure communi non cadit possibilitas
acquisitionis, ibi regulariter non cadit præscriptio. ca. cau-
sam. de præscrip. l. 2. C. de vsucap. pro emp. l. vsucapionem.
cum ibi not. per Doct. ff. de vsuca. sed durante inter Titium
& Seium communione dicti loci, per quem aqua ante de-
structionem superioris molendini ducebatur ad inferius
molendinum, quod etiam tunc commune erat, nō poterat
Sempronio acquiri seruitus aquæductus per dictum locū,
cùm in loco communi non cadat à principio acquisitio ser
uitutis, quia non interuenit vsus iure seruitutis, sed iure ꝓ-
prio. l. in re communi. ff. de ser. rust. præd. l. vtifrui. ff. si vsu-
fruct. pet. sed res, quæ est mihi & tibi communis pro indiui
so, dicitur esse mea. l. 2. ff. de condi. instit. l. si des. communi
diuidun. l. serui electione. §. 1. & ibi plenè traditur. ff. de lega
tis primo. ergo res communis non potest seruitutem debe-
re alteri dominorum, seu prædio ipsorum, vel alterius ipso-
rum, & per consequens spatio etiam longissimi temporis
non fuit per dictum vsum aliquod ius seruitutis formatum
ad vtilitatem sui. ¶Secundò, quia dato, quòd aliquod ius
a seruitutis creatum fuisset, tamen attento, quòd postea *a* Se-
ius spatio annorum viginti, vsus non est iure seruitutis, di-
ctę aquæ est amissa dicta seruitus, cùm præscribatur non v-
tendo spatio decem annorum inter absentes. l. sicut. C. de
ser. & aqua. l. fin. in fin. & ibi not. C. de præscrip. long. temp.
& in dubio præsumitur Titium præscribentem liberatum
3 à seruitute fuisse in bona fide, †quia præscribens libertatem
debuit credere rem talem esse, qualis naturaliter esse de-
buit. l libera. l. altius. C. de ser. ita dicit Cyn. in l. 1. in quarta
quæstione. in fin. C. de ser. & Anto. de Butr. in cap. si diligen
ti. de præscrip. ¶Et per ista duo cuilibet eorum de per se ap
paret esse responsum ad primum in contrarium adductum.
¶Tertiò etiam, quia in possessorio interdicto non posset
Seius obtinere in interdicto de aqua quoti. & æsti. vel simi-
li interdicto pro iure incorporali, nisi probet se non vi, nec
clàm, nec precario aquam duxisse. l. 1. in princip. & §. sed si
iure. ff. de aqua quotid. & æsti. & quòd vsus sit tanquam iu-
re seruitutis, & quòd ex aliqua causa se putauerit habere v-
sum seruitutis. dict. §. sed si iure. ff. de aqu. quotid. & ibi not.
Barto. & ideò secundum Cyn. in l. 1. in quarta quæstio. C. de
ser. & Barto. in l. 1. §. secundo. ff. de itin. actuque priua. in ter
tia & vltima columna. & Anton. de Butr. in cap. si diligenti.
de præscrip. post Hostien. ibi dicunt quòd requiritur, quòd
ille, qui vult obtinere, probet præcisè aliquam iustam cau-
sam, propter quam probabiliter inductus fuit ad putan-
dum sibi seruitutem competere, vt quia probet famam fuis
se, quòd sibi ius seruitutis fuisset aut competeret, vel alia si-
milis causa apparet, præalleg. §. sed si iure. & colligitur ex
not. per Specu. in titu. de caus. posse. & proprie. §. priuata.
ver. aliud quoque priuatum. dum ponit formam positio-
num actoris. sed hic iusta & probabilis causa putandi sibi
seruitutem aquæductus competere non constat, ergo, &c.
nec sufficeret si allegaretur, quòd ex eo, quòd ipsis extanti-
bus in communione aqua transiuit per locum illum diu-
turno tempore, & habuit Seius iustam causam putandi sibi
ius seruitutis quasi præscriptæ competere, quia prout patet
superius, dico, quòd talis allegata causa non esset probabi-
lis, quia esset fundata in iuris errore, quia in talibus non pa-
trocinatur in fauorem certantis de lucro. l. eum, qui. in prin
cip. & lege, si fur. §. primo, ff. de vsucapio. & lege, iuris. & l. er
ror. ff. de iuris & facti ignor. Præterea potest responderi ex
his, quæ not. Bartol. in dicta lege prima & secunda. de iti. a-
ctuq; priua. in ver. vlterius quæro, quomodo dominus po-
test expellere eum, qui est in quasi possessione iure seruitu-
tis, & concludit, quòd non habebit necesse dominus proba
re seruitutem illi non competere: sed sufficiet probare se
dominum rei, & illi existenti in quasi possessione iure serui
tutis denegabitur facultas vtēdi seruitute, nisi probet eam
sibi competere. per l. vti frui. §. 1. cum ibi no. ff. si vsufr. pet. &
no. Bar. post glo. in l. si prius. 2. oppo. 3. partis. ff. de nou. ope.
nuncia. ¶Sed præsupponitur probari posse, quòd dictum
terrenum spectat iure dominij ad dictum Titium, cui in
partem obuenit, ergo nisi per Sempronium ꝓbetur, quòd
sibi fuerit constitutum ius seruitutis, subscribet, & per hoc
patet dupliciter responsum ad secundum argumeñ. addu-
4 ctum in partem contrariam. ¶†Superest duntaxat respon-
dere ad verba instrumenti diuisionis, dicentia, quòd mo-
lendinum inferius spectet ad Sempronium cum omnibus
suis iuribus, conductibus, aquæductibus, canalibus, & ri-
uis, quia ad hoc respondeo quòd incumbit Sempronio o-
nus probandi, quòd iste aquæductus per dictum terrenum
fuerit de pertinentijs dicti molendini inferioris, postquam
per partes specificatum non fuit, iuxta leg. si non designa-
ta. & leg final. C. de fal. cau. & sicut dicimus in eo, cui com-
missum est castrum cum pertinentijs, vt not. Innocen. in ca-
pitul. cùm ad sedem. de restitu. spolia. & Ioan. Moder. in ca-
pitu. si ciuitas. de senten. excom. in 6. ius aquæducendæ per
dictum terrenum non competit vnquam Sempronio ali-
quo iure seruitutis, sed iure proprietatis propter cōmunio

nem,

nem, quam in dicto terreno habebat cum Titio, vt superius est ostensum. ¶ Quinimò si quod ius competijsset tempore instrumenti diuisionis amiserat non vtendo, vt probaui: ergo verba instrumenti non possunt verificari in iure illo, quod tunc non erat de pertinentijs molendini, vt ostendunt illa verba, ad dictum molendinum spectantibus & pertinentibns: debeant ergo illa verba intelligi de illo aquæductu, qui percipitur seu conducitur per illum terrenum seu distinatorium, de quo in themate fit mentio, vel de illo aquæductu per alia loca, prout contineri dicitur in priuilegio cócesso per dominū ciuitatis, dicto Sempronio, prout latius in themate narratur. ¶ Ex quibus concluditur dicto Sempronio facultatem aquæ per dictum terrenum Titij ducendam esse, denegandum esse.

ADDITIO.

a ¶ Postea. id est post diuisionem, vt patet ex dictis consilijs in princip. & istud solum iustificat hoc consilium, aliàs puto, quòd Alexand. malè consuluisset, quia non est verum, quòd dicta clausula cum omnibus iuribus suis, conductibus, &c. tantùm constaret veteres actuales seruitutes, de quib. constabit, sed etiam nouas seruitutes inducit secundum statum rei, quæ tunc erat, vt per Cæpo. tract. de ser. vrba. prædi. cap. trigesimooctauo. Corn. consilio centesimo quinquagesimoquarto. libro 2. dixi in consuet. Paris. §. 91.

Explicit primus liber Consiliorum, excellentissimi Iuris vtriusque Doctoris, Alexandri de Imola.

CONSILIORVM ALEXANDRI TARTAGNI IMOLENSIS, I. C. CELEBERRIMI, Liber Secundus.

HABES HIS TYPIS OMNIVM POSTREMIS PRAEter accuratam emendationem, Adnotationes repurgatas & expunctas, quæ nouis opinionibus & hæreticis Orthodoxam Ecclesiam lædebant. Et quod nostram censuram effugit, secunda pagina primi libri delendum etiam docet.

DVO INSVPER HABES ALEXANDRI RESPONSA RESTITVTA, vnum, quod est xxxiij. lib. 4. multis ab hinc annis prætermissum. Alterum verò est in vij. libri calce, quod inter consilia LAVRENTII CALCANEI impressum reperitur.

Item ALEXANDRI vitam per NICOLAVM ANTONIVM GRAVATIVM I. C. editam.

Postremò Additamenta doctißima præstantiß. I. C. MARCI ANTONII NATTÆ Astensis hucusque non edita, quæ in fine librorum cum hoc signo † & numeris etiam ad quodlibet responsum adscripsimus. Et eo quidem ordine, vt omnia citra laborem inuentu faciliora cognoscas.

FRANCOFVRTI,
Typis Andreæ Wecheli, sumptibus Sig. Feyrabend.
M. D. LXXV.

LIBER SECVNDVS
CONSILIORVM CLARISSIMI OMNIVM, ET DOCTISSIMI I. C.
Do. Alexandri Tartagni Imolensis:
RECENTER EXPVNCTORVM, ET AB INFINITIS PROPE MENDIS EXACTISSIME REPVRGATORVM:

Cum Annotationibus analyticis doctißimorum I.C. nunc primum, in Iuris, & syncerae praxis, studiosorum, Togatorumq́; omnium gratiam, & vtilitatem in lucem editis, & in calce vniuscuiusq; consilij ordine literario accommodatis, fœliciter incipit.

QVÆSITVM est de tribus, Primò, vtrū Papa dispēsare potuerit sup vsuris exigēdis per Hebræos in ciuitate Mantuæ, & p mittere ꝙ liceat principi Mantuano tolerare dictos Hebręos volētes exercere fęnus in ciuitate Mātuæ prout fecit. ¶ Secūdò, an illustris Marchio poterit de iure dicta decreta per eū cōcessa dictis Hebręis infringere durāte tēpore concesſionis. ¶ Tertiò, an pro tempore quo post finita tēpora dictorū decretorū Marchio scienter passus esset & tolerasset Hebræos mutuare sub vsuris, & exigere modis consuetis tēpore decretorū licuerit ipsi Marchioni aut suis officialibus cōtra ea quæ ipse tolerauit venire ꝓ tēpore quo tolerauit. ¶ Et p consequens an posſit cōtra Hebræos innouare ꝓ pignorib. quæ ꝓ tpe dictæ ꝓclamationis & dictorum capitulorū datorū Massario erāt apud Hebr.

SVMMARIVM.

1 *Vsuræ an poßint licitè permitti.*
2 *Iudæis vsuræ permittuntur ob publicam utilitatem. nu. 8.*
3 *Ius diuinum humano potest dispensari.*
4 *Fœnerari hosti an liceat.*
5 *Causa in Papa præsumitur iusta etiam in illicitis.*
6 *Papa potest facere de peccato non peccatū, in particularibus.*
7 *Consuetudo iniusta facit vt papa dispensare poßit.*
9 *Opinionum varietas eneruat legem, & tollit peccatum.*
10 *Vsurariæ quæstiones ad Canonistas nō ad Theologos spectāt.*
11 *Princeps tenetur seruare pacta facta cum Iudæis.*
12 *Priuilegium concessum princeps non potest auferre.*
13 *Pacta censentur reuocari pro tempore quo vsus toleratur.*
14 *Præsens & tacens an videatur consentire.*

CONSILIVM I.

Redemptoris nostro inuocato suffragio. ¶ Circa primum dubium. primò arguitur pro parte negatiua, ꝙ Romanus pōtifex super tolerantia &
1 permisſione usurarū exercendarū dispensare nō posſit: † quia nedū iure positiuo, sed etiā diuino ꝓhibitæ sunt. c. quia in omnib. de vsur. & xiiij. q. iiij. quia dicā. & ea. causa. q. iij. plerique. ergo non potest papa legē superioris tollere. x. dist. c. j. & ij. & c. cū inferior. de maio. & obe. l. nā & magistratus. ff. de arbi. Et plenè tradit Spe. in tit. de leg. §. nunc breuiter. & gl. & doc. in c. cum ad monasteriū. de statu mona. ¶ Secūdò videtur tex. in c. super eo. extra de vsu. vbi tex. formaliter dixit cùm vsurarū crimē vtraque pagina detestetur super vsuris dispensationē aliquā fieri nō videmus aliquo modo posse: quia cū scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri: multo magis prohibendus est quis ne pro redimēda vita captiui vsurarū crimine inuoluatur &c. Ecce ergo text. expressum prohibentē dispensationē super crimine vsurarū etiā si fiat pro aliqua pia & honesta causa. ¶ Tertiò quia cōsuetudo cōtra ius diuinū nil inducere potest. c. fin. & ibi plenè no. de consue. Ad idē tex. in l. eos. §. j. ver. in traiectitijs. C. de vsur. vbi secundū Bal. ꝓbatur non valere consuetudinē quę sup vsuris disponeret contra ius cōmune. ¶ Ad hoc facit tex. in d. c. quia in omnib. in prin. vbi videtur ꝓbari ꝙ cōmunis vsus & obseruātia nō facit licitam esse exactionē vsurarū, quæ prohibita est à iure diuino. Si ergo consuetudo nō potest quę habet vim legis & etiā tollit: vt l. j. ij. & iij. C. quæ sit lōga cōsuet. l. de quib. ff. de legi. ergo nec papa qui similiter est lex animata, & habet etiā potestatē legem tollendi. c. proposuit. de cōces. præb. & in auth. de cōsue. §. fi. & l. j. de cōsti. prin. ¶ Accedit, quia vsura est rapina. xiiij. q. iiij. si quis vsurá. & vsura dicitur esse exactio neqſsima. xlvij. dist. §. erit aūt. viij. dist. c. mala. ¶ Quartò, quia iura neque naturalia neque canonica debent permittere vsurarū exactionē: etiā propter aliquod malum
a bonū tēporale quod inde orietur: vel ꝓpter aliquod malū quod inde vitaretur: vt latè [a] probat Io. An. in regula peccatū, in mercurialib. cuius verba breuitatis causa nō refero. ¶ Quintò, quia videmus ꝙ ius ciuile aut. etiā pmittebat in aliquibus casibus vsuras propter publicā vtilitatē ad hoc vt homines pecunia indigentes cōseruationi vitæ suæ & alimentis & alijs suis necessarijs cōsulere & ꝓuidere posſint: vt est tex. in aut. nullū credentē agricol. in prin. col. iiij. unde sumpta est auth. ad hæc. C. de vsur. & tamē cōstat ꝙ ista dispositio & permisſio de iure saltē canonico nō habet effectū, vt in d. auth. ad hęc. per gl. & doc. in d. auth. nullū credentē. & not. doc. in c. cū sit generale. de foro comp. & in c. j. de vsur. in vj. cū concor. de quibus ibi. ¶ Sextò, per ea quę dicit Bal. in l. cūctos populos. in iiij. col. C. de sum. Trini. vbi inquit Imperator nō potest permittere vsuras etiā ꝓpter bonū publicū: quia inferior nō potest pmittere id quod vetat superior. i. ipse Deus. Et idē dicit Bal. in auth. ad hæc. in ij. col. C. de vsur. vbi in hoc reprehendit Nic. de Mat. contrariū tenentē, & ita est etiā de mente Bal. in l. ij. C. de vsur. in iij. q. ¶ Septimò, ꝓ hoc facit cle. j. de vsu. ubi dānantur omnia statuta & cōsuetudines quibus præstatur fauor exactioni vsurarū. ¶ Et iuxta hoc per illū tex. dicūt ibi Laud. & dominus Card. & Io. de Imo. ꝙ Rex Aragonū non iustè accipit tributū à iudęis & saracenis propter vsuras quas permittit eos exercere: & ꝙ Rex propter hoc incidit in excōmunicationē per illū tex. & quod not. ibi gloss. in ver. cēsura. ¶ Et quia nedū Christiani, sed nec etiā iudæi possunt vsuras exercere, cū etiā lege veteri vsuræ sint ꝓhibitæ: & hoc maximè si exigātur p iudæos à Christianis. c. post miserabilē. & c. quanto. de vsur. vbi etiā iniūgitur
2 principib. secularibus, vt sup hoc iudæos ꝓhibeāt. ¶ † Sed [b] prę
b misſis nō obstātibus contrariā sententiā in casu de quo quæritur

probabi-

probabiliorem eſſe puto: videlicet quod dictus Romanus ponti
fex poterat ex dictis cauſis publicā utilitatem cōcernentibus per
mittere dicto principi Mantuæ licentiam paciſcendi cum dictis
iudeis, ꝙ valeant vſuras ibi exercere ſecundū conſuetudines præ
teritas & antiquas, à tanto tempore circa cuius initium memoria
nō exiſtit: vt probatur per id quod no. Spec. in tit. de leg. §. nunc
de epiſcoporum. ver. ſunt etiam qui dicunt. vbi Spec. ſequitur do
minū ſuum Hoſti. & dicit ꝙ in his in quibus ſecundū legem diui
nam committitur mortale peccatū ſicut in furto & rapina. xiiij.
q. v. pœnale, diſpenſare non poteſt etiam papa quò minus pœni-
tentia agatur, & reſtitutio fiat: extra de vſur. c. cum tu. & xxiiij. q.
v. c. ſi quod. & c. nulli. In his verò in quibus ſecundum ius poſiti-
uum mortale peccatum cōmittitur, & eſt epiſcop. ſeu inferiori-
bus interdicta diſpenſatio, nullus diſpenſare vel pœnitentiā præ-
ſtare poteſt niſi ſolus Papa: vel is cui ſpecialiter Papa commiſerit.
Et iſtam doctrinā ſequitur etiam Archi. xiiij. q. vj. c. ſi. ¶ Sed ita
eſt ꝙ Papa permittēdo ex cauſa quòd iudæi in certo loco vſuras
exerceāt, non facit committi peccatum mortale ſecundū legem
diuinam quia reſpectu iudæorum fœnerantiū ſuperuacuò quæ-
ritur an cōmittatur mortale peccatum: quia vt dicit Pet. de Anc.
in conſi. ccxliiij. incipit. Chriſtianiſsime & illuſtriſsime princeps
&c. ſuperuacuæ rei operam dare videtur qui coercere iudæos ni
titur à peccato: quia iam damnati propter perfidiam eorum tole-
randi ſunt igitur in eorum iuribus. xlv. diſt. quàm ſanctè. & quia
c nihil [c] ad nos de his quæ fori noſtri non ſunt. c. gaudemus, de di-
uor. ¶ Nec reſpectu Chriſtianorum recipientium à iudæis pecu-
nias ſub vſuris committitur mortale peccatū: vt no. Hoſt. & alij
in c. ſuper eo. de vſur. & Archi. xxij. q. j. monet. & in c. ſi quis vſu-
ram. xiiij. q. iiij. & do. Pet. de Anch. in cle. j. de vſu. & Io. de Imo.
in c. debitores. de iureiu. & probatur per illum tex. in c. j. eo. tit.
3 ¶ † Et quod poſsit Papa diſpenſare contra ius diuinum in certo
caſu quando ex hoc non uenit committendum peccatum morta
le, probatur in c. fi. de conſue. cum ibi nota. vbi probatur quod
d conſuetudo contra ius diuinū valet ſi non [d] inducitur ex eo mor
tale peccatum: ergo pari ratione poteſt Romanus pontifex di-
ſpenſare. Cum etiam Papa ſicut & cōſuetudo habet poteſtatem
ad legem tollendam: ut in prin. dixi, verſ. ad hoc facit. ¶ Ad idem
e tex. in c. licet. & c. fin. de ferijs. vbi ex cauſa poteſt diſpenſari [e] &
tolli in certo caſu ius diuinū diſponens quòd feriati & ſollennes
dies in honorem Dei debent venerari, ad hoc quod nota. gl. xxv.
q. j. ſunt quidem. idem in effectu voluit Bar. plenè in l. omnes po
puli. in 3. q. prin. ff. de iuſti. & iu. & ca. in c. quæ in eccleſiarum.
de conſti. & Cy. in l. reſcripta. C. de preci. impe. offer. & alij legi-
ſtæ in l. fi. C. ſi contra ius vel vti. publicam. & in l. j. ff. de conſtit.
prin. vbi voluit ꝙ ſtatutum ſuperioris contra ius diuinum valeat
ſi non committitur peccatum dummodo ſtatutum fiat ſuper eo
quod ſpectat ad ſuperiorem ſtatuentem vt ſi eſt ſuperior tempo-
ralis non ſtatuat ſuper materia ſpirituali iuxta ea quæ habentur
in c. eccleſia ſanctæ mariæ. de conſtit. & in authen. caſſa. de ſac.
ſan. ecc. & in c. nouerint. de ſen. excomm. cum ſi. ¶ Ideo Innoc.
in c. quia plerique. ad fi. de immu. eccle. fuit ſanè locutus dum di
xit quod conſtitutiones ſuperioris exiſtentes contra ſalutem ani
marum non valent. ſed iſta non eſt huiuſmodi: ergo &c. ¶ Secun
* dò principaliter probatur: nam concludunt doc. * communi-
ter: & Bart. in d. l. omnes populi. in iij. q. principali, cum concor.
proximè allegatis, ꝙ vbicunque de iure diuino prohibitio nō eſt
ſimpliciter facta, ſed in aliquo caſu permiſſa eſt illa res prohibita.
Exemplum in præcepto diuinæ legis quo cautum eſt: Non occi-
des. nam ſimpliciter non fuit prohibita occiſio, patet: quia etiam
lege diuina cautum erat quod qui occidit occidatur: & gladio fe-
riens gladio peribit. ideo tunc ſuperior poteſt ex cauſa permitte-
re homicidium in caſu non permiſſo à lege diuina: ut patet in l. j.
& ij. quando li. ſine iud. vin. & l. iij. §. fin. ad l. cor. de ſica. & in l.
Gracchus. C. de adult. cum ſi. Sed ita eſt quod lege diuina non e-
4 rat ſimpliciter prohibita vſura, † imò in aliquo erat permiſſa, quā
do ſaltem mutuabāt hoſti: ut habetur Deut. xxiij. ca. vbi dicitur.
Non fœneraberis fratri tuo pecuniā, ſed alieno: vt habetur. xiiij.
f q. iiij. ca. ab illo [f] ſecundum vltimum intellectum gl. ibi quem
approbat Io. And. in c. ſuper eo. de vſur. & Hoſt. in c. ſalubriter.
de vſu. & in ſumma de vſu. §. in aliquo. ver. 8. & Sali. in auth. ad
hæc. in iij. col. C. de vſu. ¶ Et dixit beatus Tho. vt refert Arch. in
d. c. ab illo. ꝙ lex antiqua permiſit iudæos accipere vſuras à genti

bus vt euitarent iudæi maius malum ſcilicet ne à Deum colenti-
bus vſuras acciperent propter auaritiam cui dediti erant. ſicut di-
citur in libello repudij qui fuit eis permiſſus ne vxores occide-
rent. enumerat etiam gl. xiij. q. iij. in ſum. & Hoſt. in ſumma de
vſu. poſt gloſ. aliquos alios caſus in quibus erant vſuræ permiſſæ.
¶ Tertiò hoc videtur decidere Arch. xxxj. q. j. c. hac ratione, vbi
per illum tex. no. ſic dicit videlicet quod quando multi mali vide
licet vſurarij vel alij ſunt & nō poſſunt ſine ſcādalo coerceri per-
mittendi ſunt. ar. xxiij. q. 4. cum quiſque. & c. ipſa pietas. & c. nō
poteſt. ¶ Cū ergo pontifex poſsit ex iuſta cauſa permittere vſura
rios fœnus exercere, debet præſumi quod dictus pōtifex motus
fuit etiam ob iuſtam cauſam ad permittendum hebræos exerce-
re fœnus in ciuitate Mantuæ quæ eſt ciuitas ſubiecta imperio &
5 nō eccleſiæ, † quia ſummus pontifex quando aliquid facit quod
fieri non poteſt ſine certa iuſta cauſa præſumitur facere ex iuſta
g [g] & certa cauſa permiſſa. no. Cy. in l. reſcripta. C. de preci. impe.
offe. & Iaco. But. in l. fi. C. ſi cōtra ius vel vti. pub. & Ant. de But.
& Io. de Imo. in d. c. quę in eccleſiarū. & Ant. de Bu. in c. cū inter.
de renun. & in c. conſtitutus. de reli. do. & Bal. in l. teſtam. C. de
teſt. ¶ Et ſatis veriſimile eſt quod iſta fuerit talis cauſa in qua ſine
ſcandalo non poſſunt coerceri vſurarij hebræi in ciuitate Man-
tuæ: quia ſi non eſſent iudæi qui mutuarent, Chriſtiani hoc face-
rent prout fecerūt aliâs, vt deponūt teſtes: quod eſſet magis ſcan
daloſum & præiudiciale, ac etiam fuit prohibitum iudæis etiam
ibi ne vſuras exercerent: & tamen propter clamores populi fuit
opportunū quod poſtea permitterentur: vt deponunt teſtes, ita
quod iſta deciſio Arch. videtur caſui noſtro bene conuenire.
6 ¶ † Quartò hoc etiā videtur decidere. d. Car. in cle. j. §. fi. in xvij.
q. de vſu. vbi ſequitur Laud. vbi quærit an ſicut Papa decreuit in
certis caſibus non eſſe peccatum recipere vltra ſortem iuxta no.
in c. cōqueſtus. alle. cum alijs alle. s. in ij. arg. ita etiā poſsit decer-
nere in omnibus, ita quod de peccato vtraque lege dānato poſ-
ſet facere nō peccatū. & concludit cū Lau. quod non: quia aliqua
licēt in ſingulo quæ nō licent in vniuerſo. Poteſt ēt Papa aliquas
perſonas prohibere ne contrahant matrimoniū, non tamen oēs,
aliâs peruerteret ſtatum fidei, quod nō licet. ¶ Illud idem voluit
Pet. de Ancha. & Io. de Imo. in d. cle. j. de vſu. vbi vltra prædicta
adducūt, quia videmus ꝙ q̃uis decimæ fuerint inductæ de iure di
uino. c. tua nobis. de dec. inde poteſt Papa decimas remittere
uni vel duobus, & etiā tribus &c. non aūt poteſt eas uniuerſaliter
tollere, ita legitur & no. in c. tua nobis, de deci. & ſic videntur iſti
velle, quod in certis caſib. ex cauſa Papa poteſt pmittere vſuras,
nō aūt vniuerſaliter. ¶ Quintò accedat id quod voluit gl. no. in
c. venerabili. de cōſue per quā ibi dicūt Ant. de But. & alij ſcriben
7 tes † quod licet cōſuetudo irrationabilis nō validet actū ne excu
ſet à peccato: tamē operatur vt facilius poſsit ſuper actu diſpēſari,
prout fuit in caſu noſtro, in quo apparet qđ viguit Mantuæ vetu-
ſtiſsima à tāto tēpore, cui⁹ initij memoria nō exiſtit qđ iudęi mu-
tuarēt ſub vſuris. ¶ Sextò videtur fuiſſe de mente Pet. de Ancha.
in conſi. ccliij. vbi videtur velle qđ princeps tēporalis non poſsit
p decretū iudæis pmittere fœnus exercere pp bonū publicū: qa
hæc cognitio nō ſpectat ad ſuperiores tpales, ſed bene ſpectat ad
papā cū ſapiat ſpiritualitatē. alleg. in ſimili no. p Pau. de Leaza. in
cle. diſpēdioſam, de iud. & p Bar. in l. Titia. ff. ſol. ma. cū concor.
¶ Et videtur velle Pet. de Ancha. in d. cōſi. quod ſi Papa hoc iu-
dæis pmitteret pp bonū publicū, valeret illa pmiſsio, quia ex ali-
qua partiū. ſ. tā hebręorū q̃ Chriſtianorū recipientiū, nō videtur
dari peccatū præiudiciale animæ: vt dixi in primo arg. ¶ Et quia
pp bonū qđ ex aliquo malè geſto ſequitur ipſum malū toleratur,
vt patet. iij. diſt. nemini. ¶ Et p id quod no. gl. j. in c. inter opa. de
ſpon. nā eccleſia tolerat publicas meretrices & ſub diſsimulatio-
ne pertrāſit, vt maius malū euitetur: præſertim cōcurrente cōſen
ſu illius populi, cuius nomine etiā pro hac permiſsione impetran
da fuit ſupplicatū Romano pon. vt probat late Pet. de Ancha. in
h præal. conſi. ¶ Septimò hoc etiā fuit de mente. Pau. [h] de Caſt. in
8 conſi. ccclviij. qđ inci. Quoddā cōmune cōuenit &c. † vbi tenet
quod ſunt laudabiles, & ſine onere cōſciētiæ cōuentiones, quas
faciunt populi & cōitates cū iudęis de mutuādo ſub vſuris, prout
inoleuit cōmunis mos & obſeruātia per totā Italiā. & dicit qđ ſu
per hoc extabat etiā priuilegiū Martini quinti, & Eugenij quar-
ti: quia in caſibus conuentionalibus ceſſant rationes per quas
tex. in cle. j. de vſu. reprobat ſtatuta, quæ fierent ſub vſuris exi-
gendis:

gẽdis:quia dispositio illius cle.voluit obuiare prauitati & insaniẽ quorundam laicorũ uolentiũ plus credere capiti suo,q̃ scripturis diuinis & humanis:& volentiũ ptinaciter usuras sustinere ꝓpter necessitates hominũ de iure fore pmissas: & super hoc statuta cõdunt seu condi faciũt nõ solũ in personis iudæorũ, sed etiã Christianorũ,vt alia statuta & assertiones continentia,seu cõtinentes hæresim illa cle. detestatur & annullat, sed obseruantia generalis quæ hodie viget per totã Italiã de tolerando iudæos in ciuitatibus sub vsuris mutuantes Christianis ꝓpter necessitates hominũ quibus alio modo nõ potest bene prouideri, cũ talis prouisio sit summè necessaria,nõ est illius cõditionis,qualitatis & naturæ cuius erat opi.illorum.quæ dedit causam illi cle.nõ enim populi Christiani tales cõuentiones cũ iudæis faciunt: quia credũt vsuras posse fieri licitas per tales cõuentiones: quia si hoc crederent facerent,& exercerẽt vsuras intra se nõ cum iudæis.imò cum sentiunt contrariũ,volunt potius illaqueari animas iudæorũ, qui tenent ꝙ non sit peccatũ eis si mutuant Christianis sub vsuris p illã authoritatẽ Deuter.quã allegaui.s.cũ nõ teneant nos fratres eorum:vt no.per gl.in d.cle.j. & sic concludo necessariũ & salutiferũ fuisse talẽ consuetudinẽ introducere, & sine peccato: quia de animabus iudæorũ & eorũ salute nihil ad nos & de his qui foris sunt.ij.q.j.multo. nec quo ad eorum animas se impedit ecclesia, sed solũm quò ad restitutionẽ vsurarũ:vt.d.c.post miserabilẽ. & c.quãto,de vsuris.& latius hoc ꝓsequitur Pau.de Ca.cõcludendo vt dixi. ¶ Vltimò pro hoc adduco, quia etiã dato ꝙ circa hoc
9 variæ essent opi.tñ seruans unã opi. non peccaret:† quia ille qui facit cõtra legẽ præcepti in quo sunt variæ opin. seu intellectus,
i non peccat: vt singulariter colligitur ex tex. & gl. & ibi no. per Ant. de But. in c. capellanus, de fer. ꝓ quo etiã bene facit quod no.Inn. in c. ne innitaris, de consti. ¶ Et sic videtur ex prædictis
10 cõcludendũ dictã permissionẽ fieri iustè potuisse de iure. ¶ † Et si aliqui fortasse sacræ Theologiæ ꝓfessores inueniuntur qui aliter sentirent, tamẽ in hac materia potius standũ est doc. iuris ca-
* nonici,q̃ sacrę Theologię * magistris:vt egregiè concludit Petr. de Anch.in sua disputatione eleganti inci. Antiquis & modernis temporib. viri catholici & conscientiæ timoratæ &c.vbi tractat, an decisio quæstionũ emergentiũ in materia vsurarũ spectet ad sacræ Theologiæ magistros,an verò ad docto. iur. canoni. & ciuilis.Et dicit prima facie videri dicendũ quod ad magistros sacræ Theologiæ: quia prohibitio vsurarũ trahit originem à iure diuino noui & veteris testamenti, vt c. quia in omnibus. & c. super eo. de vsu. ergo ad peritos in illa scientia debet pertinere interpretatio dubiorũ: nam in omnibus hoc dicimus, quòd cuilibet experto in sua scientia credendũ est.c.fraternitati.de frig.& malefi.c.significasti.el.ij.de homici.circa prin.l.j.ff. de ven. inspi.l. semel.C.de testa.mili lib.xij. ¶ Tamen contrariũ concludit ipse scilicet quod spectat taliũ casuũ decisio principaliter ad docto. iuris cano.quia scientia canonica principaliter ad hoc tendit,s.interpretari ius diuinũ in dubijs casibus pertinentibus ad moralem Philosophiã, vt patet in prin.decre.Scientia aũt Theologica pertinet ad interpretationẽ iuris diuini,quò ad opera domini nostri Iesu Christi. & illud dicit bene probari in lib. mora. b. Greg. super Iob, super illa duplici expositione noui & uete.testa.& videmus qđ in volumine decretaliũ sunt decisiones summorũ pontificũ super dubijs iuris naturalis, & iuris diuini. Patet hoc etiã in cõpilatione decre.vbi habemus de deci.de baptis.de voto,de matrimonio,de simonia,de furtis,de vsuris,de iuramentis, & simili bus tractatibus,& titulis specialibus: quorũ propriũ est dubia lucidare quę oriuntur in prædictis materijs originẽ trahentibus de iure naturali & diuino. & sic residet interpretatio iuris diuini, quatenus spectat ad moralitatem, quæ dirigit actus nostros in Deũ,pertinet ad doct.decretorũ qui ex constitutionibus canonicis,& decretis sanctorũ patrũ debent ius diuinũ adiuuare, corrigere,& supplere,iuxta no.per doc.in c. quæ in ecclesiarũ. & per gl.& doc.in d.l.fi.C.si quis contra ius vel vti.pub.Quatenus verò ius diuinũ tendit ad spiritualitatẽ,& agnitionẽ veræ fidei contra hæreticos,iudæos,& alios infideles,spectat ad Theologos secundũ Pet.de Anch.qui subdit, quod sæpe vidit magistros in sacra pagina respondentes super dubijs quæ occurrunt super decimis,testamentis,matrimonijs,vsuris,& similibus errare: & ideo est illis periculosum aliquid affirmare vel negare secundum eos. ¶ Modò restat respondere ad allegata in contrariũ,ad quæ tamẽ satis respõsum est ex supradictis. ¶ Nã primò nõ ob.primus.ij.& iij.artic.ꝙ vsurę ꝓhibentur iure diuino sup quo nõ potest dispensari: nec etiã sup hoc potest cõsuetudo aliquid inducere &c.quia respondeo ꝙ istud nõ procedit qñ dispensatio esset sine peccato mortali,& interitu salutis animæ, ꝓut in casu nostro qñ permittitur iudæis:& saltẽ qñ in certo loco particulari & ꝓpter bonum publicũ hoc permitteretur vt probaui per sex, vel septẽ media superius inducta. ¶ Vel respõdeo quod cõtraria nõ procedunt qñ vsurarij nõ possent sine scandalo coerceri: quia tũc papa permittere potest, vt singulariter dicit Arch.in c. hac ratione. xxxj. q. j. ob quã causam præsumitur pontificẽ fuisse motũ ad permittendũ ꝓut permisit, vt probaui. s̃. in iij.art. & maximè accedẽte consuetudine vetustissima in hebræis, quæ facilius permittit dispensari, vt dixi in iij.ar. ¶ Vel aliter respondeo ad.d.c.sup eo.in ij.ar. in contrariũ allegato: quia nõ sequitur, lex vel canon ꝓhibet dispensari, nã iura sæpe prohibent rescripta cõcedi vel valere in certis casib.& tñ fallit vbi in rescriptis sit clausula, nõ ob.vt per glo. & Cy.& Bal.in l.fi.C.si cõtra ius vel vti. pub. ¶ Non ob.ea quæ no.Io.And.in regula peccatũ.quia rñ. Io.An.ibi soluẽdo cõcludit qđ ius cano. nõ debet pmittere vsurã propter aliquod bonũ tẽporale, vel quod inde oriatur, uel ꝓpter aliquod malũ, ꝙ inde vitetur.nõ aũt querit ibi Ioan.An.vtrũ de plenitudine potestatis papa possit ex causa pmittere, nã videtur quod papa in loco certo, casu, & causa possit permittere: vt probant ar. q̃.s̃. deduxi. & præsertim qñ sine scandalo nõ possent coerceri, vt iã dixi. ¶ Prætereã argu.& rationes Io.An.militãt qñ ex tali permissione induceretur peccatũ mortale & interitus salutis æternæ: ut quãdo qs exercendo vsuras contẽneret legẽ diuinã per infidelitatẽ quę est opposita fidei, quã in baptismo ꝓfessus est: ita dicit Io. And.in d. regula peccatũ.in iij.q. & sic nõ militant rationes suæ in casu nostro in quo iudæis, nõ aũt Christianis hoc permittitur. ¶ Nõ ob. ar.sextum ꝙ ius ciuile permittit in certis casib. vsuras ꝓpter bonum publicum: quia fuit reprobatũ per ius cano. quia vltra alias responsiones de quibus s̃. respõde. quod si ius canonicũ illud reprobauerit, nõ sequitur, ergo papa nõ potest in hoc tollere vel dispensare super dispositione iuris canonici, cũ sit cõtra ius: vt d.c. proposuit.de conces.præb. ¶ Non ob.septimũ arg. s. de his quæ no.Bal.in d.l.cunctos populos, quia respõdeo vltra prædicta qđ verum est quod Imperator non potest dispensare: quia non spectat hæc cognitio ad forum eius, sed ad papã & ecclesiam, vt dixi s̃. referendo Pet. de Anc. in suo consil. ¶ Et per hoc est etiam respõsum ad octauũ & ultimũ ar. ad cle. j. de vsu. iunctis ibi not. p do.Car.ad quã cle.fuit etiã respõsum.s̃. referendo Pau.de Ca.
11 in suo cõsi. ¶ † Venio ad secundũ dubiũ, videlicet vtrũ princeps Mantuanus potuerit de iure dicta decreta & cõuentiones initas cum dictis hebræis infringere, etiã durante tẽpore cõuentionis. ¶ Et in hoc dubio & seq. breuius me expediã, postquã in primo me oportuit parũper esse longiorẽ solito in consulendo. Et concludo ꝙ princeps non potuit infringere stantibus his, quæ dicta sunt in priori dubio nulla superueniente iusta causa. ¶ Maximè attento quod in dictis pactis, cõuentionibus & capitulis expressẽ cõuentũ fuit quod durare debeat per quinquenniũ absque aliqua innouatione. nã quilibet etiã si sit supremus princeps, pacta & suos cõtractus seruare tenetur. c.j. de na. feu. & ibi Io. An. de proba.l.digna vox.de ll.& ibi hoc no. Guid. de Suza.Cy.Bar.& Bal. etiã in l. ex imperfecto. de test. ¶ Attento maximè, ꝙ dictæ cõuentiones sunt reciprocæ, & vltro citroque obligatoriæ: quia etiã ex aduerso iudęi ad aliqua se obligarũt, vt patet in dictis capitulis, in quib. posita sunt hęc per modũ cõuentionis & cõtractus vltro citroque obligatorij: quo casu etiã supremus princeps non põt ea reuocare saltẽ nõ superueniente aliqua iusta causa, vt no. omnes in c. nouit. de iudi. & in c. nostra. de iniu. & dã. da. & in c. quæ in ecclesiarũ. de cõsti. & Archi. xj. q. j. quicũque. & in c. licet cau. de elec. in vj. & Bar. in l. oẽs populi. in iij. q. principali. ff. de iust. & iur. in l. qđ semel. de decre. ab or. fac. & Io. An. in addi. Spe. in ti. de cẽsi. §. nũc videndũ. ver. qđ si vniuersitas fecit peccatũ. ¶ Et Bal. in l. si cũ mihi. ff. de do. & in l. donationes quas. per illũ tex. C. de dona. inter vi. & vxo. vbi dicit qđ princeps tenetur seruare ciuilitatẽ cõcessam alicui p modũ cõtractus, nisi ex cã. s. qñ ipsi principi nõ seruaretur cõuenta. & idẽ Bal. in l. fi. C. de cõdi. ob cau. & in l. qui se patris. C. vnde li. in iiij. co. in ver. & scias. qđ. Bal. in addi. Spe. in ti. de sen. in xxiij. col. versi. sententia aliqñ

fert &c. Cy. not. in l. amplius. §. j. ff. de lega. j. & mode. in c. j. de
cõsti. in vj. Facit qđ voluit gl. reputata sing. in l. decurio. C. de si-
lẽtiarijs & decu. li. xij. ¶ Et qđ no. gl. xij. di. in c. j. in gl. quæ inci.
12 nec papa. vbi gl. inqt † qđ papa nõ debet ius alteri quęsitũ aufer
re sine causa: vt dixit Io. An. in addi. Spec. in tit. de legato §. nunc
ostendendũ. ver. lvij. & no. Inn. & Ioã. An. in c. innotuit. de elec.
& in c. cõstitutus. post gl. de reli. do. & legistæ in l. fi. C. si contra
ius vel vtili. pub. cũ suis cõc. ¶ Et per hoc patet nõ ob. id qđ no.
gl. fi. in c. decet. de reg. iu. in vj. vbi gl. dicit qđ princeps priuile-
giũ à se cõcessum reuocare potest vt no. Ang. in l. Antiochensiũ.
de priui. cre. qa illud verũ est in mero priuilegio: secus in pacto
vel in cõtractu, vt no. Cy. Bar. & alij in d. l. digna vox cũ alijs. s̃. al
legatis: sed illa de quib. in casu nostro quęritur fuerũt pacta vt ex
presse attestatur scriptura: ergo &c. ¶ Per hoc etiã apparet non
ob. id qđ no. ꝑ gl. xvj. q. j. in c. ecclesia. & gl. ix. q. iij. cõquestus.
in gl. pe. & qđ no. gl. in d. c. cõquestus. & Spe. & Io. And. in tit.
de leg. §. nũc ostendendũ. versi. lvij. & ver. 88. & Bal. in l. rescri-
pta. C. de prec. impe. offe. & in l. fi. C. si cõtra ius vel vti. pub. vbi
voluit qđ princeps possit ius alteri quæsitũ auferre: qa respõdeo
qđ debet illud intelligi qñ erat quæsitũ per modũ cõtractus qñ
fieret cũ causa, nõ aũt sine causa per ea q̃. s̃. allegaui vbi hoc ꝓba-
tur. ¶ Vel si intelligas qđ sine causa posset, intelligitur in supre-
mo imperatore superiorẽ nõ recognoscẽte qñ vellet facere non
de iure, sed de plenitudine potestatis: qa tũc vt dicit Spe. in d. ver.
lxxxviij. hoc ideo est: qa non est superior aliquis q ei dicat cur ita
facis. xviij. di. ibi memoria. de pœ. dis. iij. ex persona. qa apud eũ
est ꝓ rõne uolũtas: sed nos loqmur de illustrissimo principe Mã
tuano, q sicut legib. subiectus est, vult sm leges viuere: & sic non
13 sumus in casu iuriũ in contrariũ alleg. ¶ † Venio ad tertiũ & vlti-
mũ dubiũ, videlicet an ꝓ tẽpore quo post finita tẽpora decreto-
rũ prædictorũ Marchio sciẽter passus esset, & tolerasset hebræos
mutuare sub vsuris, & exigere modis cõsuetis tẽpore capitulorũ,
& pactorum prędictorũ, licuerit, & liceat ipsi dño Marchioni &
officialib. suæ excellẽtiæ cõtra ea, quæ ipse tolerauit venire ꝓ tẽ-
pore quo tolerauit: & per cõsequẽs an possit cõtra hebręos inno
uare ꝓ pignorib. quę tẽpore dicti ꝓclamatis, & dictorũ capitulo
rũ datorũ massario erãt apud hebræos. ¶ Et in hoc cõcludo hoc
nõ licere dicto principi, nec eius officialibus: qa tolerãtia & pa-
tientia subiecta per tẽpus pręteritarũ cõuentionũ, operatur vt ꝓ
tẽpore quo princeps sciẽter passus est, & tolerauit eodẽ modo &
forma, quib. tẽpore pactorũ & capitulorũ faciebat, videatur re-
nouata virtus dictorũ capi. l. itẽ quæritur. §. q impleto. cũ ibi no.
& in §. fi. ff. loca. l. legem. C. locati. l. in reb. §. si. de preca. & quæ
no. doc. in l. si mora. so. mat. ¶ Nã ex parte iudæorũ perseuerãtia
deprehẽditur ꝓ cõsensu renouationis capitulorũ & pactorũ: qa
aliàs illicitè exercuissent mẽsam vsurariã. d. c. post miserabilẽ. &
d. c. quãto. qa ex forma bullæ apostolicæ nõ cõcedebatur iudęis
fœnus exercere, nisi cũ permissione & licẽtia principis Mantua-
ni, sm cõuentiones & pacta inter eos ineũda. in dubio ergo præ-
sumitur ipsos iudæos perseuerãtes voluisse renouare dicta capitu
la, ne aliàs illicitũ, & à iure interdictũ eis ministeriũ exercerẽt. &
hæc est ratio. d. §. q impleto, sm Bar. facit. l. meritò. ff. pro soc. &
in l. gerit. ff. de acqu. hær. ¶ Itẽ ex parte principis vidẽtur renoua
ta pacta & capitula: quia passus est in ciuitate sua dictos iudæos
exercere mẽsam vsurariã, & exigere vsuras in omnibus, & ꝑ om-
nia ꝓut ex forma capitulorũ tenebatur ꝓ tẽpore ꝓ quo durabat
virtus ipsorũ capitulorũ initorũ vigore bullæ apostolicæ: ergo ha
buit intentionẽ princeps qđ bulla apostolica & capitula facta vi
gore bullę seruarẽtur iudæis: qa aliter tenebatur princeps de iure
coercere dictos iudęos ne prędicta facerẽt, vt est tex. in d. c. quã-
to. ergo ex eius patiẽtia patet qđ habuit intentionẽ qđ effectus
bullæ seruarẽtur iudæis. & sic per omnia videtur qđ ratio. d. §. q
impleto, habeat locũ in casu nostro ꝑ ea quæ ibi no. Bar. in j. col.
iũctis prædictis: vt no. doc. in l. si mora. ff. sol. ma. ¶ Nec ob. si di-
ceretur ꝙ princeps durãte etiã tẽpore inhibuit, ne vigore capitu-
lorũ concessorũ iudæis possent fœnus exercere: qa posset rñderi
qđ illa inhibitio, & intimatio, & denũciatio seu ꝓtestatio fuit fa
cta tẽpore incõgruo: & sic nõ valuit. l. cũ filius. §. fi. & ibi Bart. ff.
de verb. obl. & l. si soluturus. de sol. c. cũ in veteri. de elec. & not.
plenè in l. nõ solũ. §. morte. ff. de ope. no. nũc. circa vlt. car. nã eo
tẽpore quo facta fuit inhibitio vigebãt adhuc capitula & pacta:
qa adhuc durabat tẽpus qnquẽnij. Pręterea illa inhibitio habuit
respectũ ad capitula & pacta tũc inter principẽ & Iudæos expres
se cõtracta: nõ aũt ad capitula, & pacta tacitè ineunda, & postea
inita ꝑ patientiã subsecutã post lapsum qnquẽnij cũ solũ tunc, s.
tẽpore inhibitionis esset cõtentio & disputatio de ipsis capitulis
expresse factis ꝓ illo qnquẽnio. ar. l. si de certa. C. de trãsac. & l.
si ex plurib. ff. de solu. & plenè no. per doc. in l. Aurelio. §. Caius.
de li. leg. & limitata causa limitatũ parere debet effectũ. l. Caius.
de acqu. re. do. l. si mater. §. eandẽ. & l. si mater. §. cũ quęritur. ff.
de exce. rei iudi. ¶ Nec videtur trahi dicta inhibitio ad tẽpus ex
interuallo secutũ post tẽpus dicti qnquẽnij, quo tẽpore ex inter
uallo secuto præstita est dicta patiẽtia, & tolerãtia: & sic nouus
tacitus cõsensus, & licẽtia fœnerãdi, per l. cũ plures. §. locator. ff.
locati. sm vnũ intellectũ quẽ approbãt Iac. But. Bar. & alij in l.
pacta nouissima. C. de pac. & Bar. in l. nõ solum. §. morte. in vij.
col. & cano. in c. cum M. Ferrar. de cõsti. ¶ Fortificãtur prædicta
per ea quæ dixit Bar. & alij in l. quæ dotis. ff. so. ma. & per doc. in
l. inuitus C. de ꝓcu. & cano. in c. nõnne. de præsum. dũ dicũt qđ
si qs erat præsens & tacẽs actui difformi à me celebrato si nõ tra-
ctatur de magno præiudicio ipsius patiẽtis uidetur consentire. l.
quã Tuberonis. §. sunt quędã. ff. de pec. & l. Sabinus. cõmuni di.
& l. Labeo. cum gl. ff. de aqua plu. ar. & l. qui bona. §. si quis. de
dam. infec. vbi aũt tractatur de cõmodo alicuius sciẽtis & patien
tis, talis patiẽtia habet vim cõsensus. l. si remunerãdi. §. passus. &
l. qui patitur. ff. mand. ¶ Sed vt apparet ex bulla apostolica, & ex
processu inde secuto iuxta ea quæ dixi in primo dubio, nõ tracta
tur de pręiudicio animę, & bonorũ dicti principis: imò tractatur
de cõmodo suę reip. & suę cõitatis: ergo videtur cõsensisse gestis
dictorũ hebręorũ. ¶ Pro hoc qđ dicit no. Sali. in l. nulli. in prin.
C. de iudi. per illũ text. vbi dicit qđ si bãniti ex forma statuti pos-
sint impune offendi, & aliquis sit bãnitus à ciuitate, & tñ postea
l fuit toleratus [l] permanere in ipsa ciuitate, nõ potest impunè of-
fendi, licet nõ fuerit cãcellatus à bãno: qa ista tolerãtia videtur ei
securitatẽ præbere. ¶ Ad hoc etiã facit. l. j. §. scientiã. ff. de tribu.
& l. j. §. magistratũ. ff. de exerci. per quẽ tex. dicit Guil. de Cu. in
l. j. in prin. de exer. ꝙ si quis gessit se ꝓ locũ tenente alicuius supe
rioris sciẽtis, & patiẽtis supior videt sibi tacitè mãdasse vt se ꝓ lo-
cum tenẽte gereret. ¶ Facit quod no. Inn. in c. ex parte decani. in
prin. de rescr. & in c. in nostra. de ꝓcu. & Arch. in c. qui ad agen-
dum. de ꝓcu. in vj. cũ si. ¶ Nec subintro articulũ vtrum ꝑ toleran
tiã supioris videat superior dispensare cõtra ius de quo in c. cum
iamdudũ. de præb. & in c. qa circa. de cõsan. & affi. qa nõ sumus
in casu illo, qm̃ cõsensus principis nõ erat ille qui induceret dispẽ
sationẽ cõtra ius. quinimò ipse tanquã superior secularis non po
tuisset in materia vsurarum dispẽsare, vt dixi in primo dubio, sed
ipsa dispensatio iam erat expedita per Romanum pontificẽ seu
ꝑ reuerendũ Episcopũ Mantuanũ cõmissariũ apostolicũ. ¶ Nec
ob. proclama emanatum de anno pñti de mandato dicti princi-
pis: quia illud solũ prohibet mutuari sub vsura in futurum. istud
autem ad contractus iam celebratos nihil disponit vt ex eius in-
spectione clarè appareat. Et ita dico & consulo ego. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Latè. Conrad Summench. de contra. q. xlviij.
b ¶ Sed. idem consil. seq & tertio. j̃. eo. lib. consi. cvij. quod abbre
uiatum habetur. j̃. lib. vj. consi. viij.
c ¶ Nihil. imò sicut magistratus tenetur iudæos, gentiles & quos-
cunque subditos ab homicidijs, blasphemijs & alijs delictis arce
re. l. ij. §. iudæis. C. de iu. ita ab vsuris & alijs illicitis exactionib. l.
illicitas. de offi. præsi.
d ¶ Si non. prout ad impossibile sequitur quodlibet sm logicos.
e ¶ Dispensari. cautius & verius dicunt theologi interpretari seu
declarari in iij. sent. di. xxxvij. sed tunc videndum vt interpreta-
tio verbo dei fundetur & confirmetur ne sit impostura spiritus
mendacis.
f ¶ Ab illo. sed quod ille tex. falsò attribuatur Ambrosio, & nec
hosti quidem fœnerari liceat. Corrad. de contract. q. xlij.
g ¶ Iusta. s̃. lib. j. consi. ij. ad fi. vbi contradixi.
h ¶ Paul. consi. ccxcv. cum seq. li. ij.
i ¶ Nõ peccat. transeat in legibus humanis vt per Accur. in j. con-
sti. C. §. quib. ver. certas. Bart. in l. q romæ. §. duo fratres. col. iij.
& ibi Fran. Ri. col. vij. de ver. ob. secus in diuinis & quò ad deũ.
k ¶ Theologiæ. contra tenet Corrad. de contrac. q. xlix.
l ¶ Toleratus. Hip. Mar. sin. 78. & in prac. §. aggredior. nu. 28.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Mandati formam seruari per æquipollens sat est.*
2 *Declarationi eius standum, cuius conscientia oneratur.*
3 *Rescripto, verbum, si constiterit, facit monitionem, non conditionem. nu. 4. & 5.*
6 *Feriæ competunt etiam non impeditis per se, sed per alios.*
7 *Dispensatio Papæ quæuis vt valeat, sat est dicere, nō obstāte.*

CONSILIVM II.

Visis dubitationibus subortis circa illum articulum, an
potuerit de iure permitti principi Mantuano licere
conuentiones facere cum iudæis super fœnore exer-
cendo in ciuitate Mantuæ, modo & forma, quib. con
tinetur in bulla apostolica. & commissione facta re-
uerendissimo. d. Episcopo Mantuano super quo arti. superio-
ribus diebus consului, qđ sic, rationibus in consi. redditis, quas
repetere nō expedit. & visis his quæ probabiliter & subtiliter in
contrariū adducunt in cōsilijs partis aduersæ. ¶ Videtur mihi nō
ob. verā esse conclusionē ex cōsilijs habitā. ¶ Et in primis nō ob.
inquantū dicit, qđ nō videt fuisse ꝓbatū corā reuerēdissimo Epi
scopo cōmissario apostolico præcessisse illā necessitatē, ex quo
concessio & cōmissio emanauit: & forma cōmissionis erat dili-
ligēter seruanda. c. cū dilecta. de rescript. c. venerabilē. de off. de-
1 leg. c. diligenter. in prin. ff. man. † quia ad hoc rñdeo, qđ quāuis
forma mādati debeat seruari, tñ sufficit seruari per æquipollens:
licet nō in specifica forma præcisè, vt est bonus tex. in l. fi. ff. man.
¶ Et præsertim vbi exprimit aliquid qđ erat necessariū ad ipsum
actū seu eius effectū: quia tunc sufficit æquipollenter adimplere.
l. si mater. C. de insti. & substi. l. mulier. in prin. ad treb. l. Gallus.
ver. quid si tm̄. de libe. & posth. ¶ Sed commoditas & vtilitas pu
blica de qua fit mentio in cōmissione, videbatur expediens in di-
cta cōmissione fienda: quia tales permissiones & dispensationes
nō debent fieri sine causa publicæ vtilitatis vel alia, cū sumus cir-
ca ea quæ concernūt ius diuinū, vt in conclusione dictū est: ergo
sufficit qđ per testes est probatū æquipollenter de necessitate &
publica vtilitate, ꝓp quā æquè verosimiliter fuisset motus ponti
fex ad cōmittendum prout cōmisit. ¶ Secundò respōdeo, quod
Papa commisit conscientiæ dñi Episcopi, an reperiret vera esse
narrata in supplicatione pontifici porrecta. & d. episcopus in sua
sentētia affirmat sibi cōstitisse in effectu vera esse narrata in bulla
apostolica: & de illis suam conscientiā fuisse informatā, & per te
stes, & per libros, & cū eo onere quo papa conscientiā ipsius epi
2 scopi onerauerat: † ergo standū est declarationi & affirmationi
suæ per ea, quæ dixit gl. no. in c. statutū. §. assessorē. in ver. relin-
quatur. de rescr. in vj. pro qua gl. Bal. in l. rē nō nouā. C. de iudi.
ponderat ibi esse tex. & no. Inn. in c. super his. de accu. & Ang. &
Io. de Imo. in l. inter stipulantē. §. j. ff. de ver. ob. & ibi Io. de Imo.
declarat qualiter debeat intelligi gl. in cle. j. de iure pa. quæ vide-
tur cōtrariari dictę gl. positæ in d. §. assessorē. & no. Bal. in l. ij. ad.
fi. C. de sen. ex breu. rec. & Lap. in ij. c. de iur. cal. li. vj. & do. Ant.
de Bu. in c. j. de cōsti. & Io. de Imo. in l. ab executore. in fi. prin. ff.
de ap. & in l. si sic. in prin. de leg. ij. ¶ Tertiò respondeo per id qđ
3 regulariter dixit Inn. in c. prudentiā. de offi. deleg. vbi voluit †
qđ si papa mādat Titiū cōdemnari Seio ad x. si Seius probauerit
illa sibi deberi ꝙ valet sententia condemnatoria, licet illud non
fuerit probatū. & no. hoc Bal. in l. præscriptione, in iiij. col. C. si
contra ius vel vti. pub. ¶ Et est ratio ſm doc. maximè Io. de Imo.
in c. venerabilis. de offi. deleg. quia papa nō potest facere ꝙ con-
demnet ille contra quē non probatur debitū: quia illud est face-
re contra ius naturale vel gentiū: & papa nō potest auferre defen
sionē sine iusta causa, iuxta no. per Inn. in c. quæ in ecclesiarū. de
consti. vnde ille ordo datus à papa in cōmittendo ꝙ condemnet
Titius Seio in x. si probatur, est ordo necessarius, vnde potius vi-
detur denotare monitionē quā conditionē, iuxta nota. per gl. in
cle. j. de offi. deleg. & per Inno. in c. fi. de præsum. ¶ Vnde cū in
proposito nostro cōditio inserta in bulla apostolica valet, si con-
staret. d. episcopo vera esse narrata in supplicatione, quæ cōcer-
nat id qđ non pendeat à libera volūtate pontificis, cū etiā vsuras
nō possit permittere vel dispensare papa regulariter, & requirat
causa vt in consilio dixi: sequit ꝙ illa verba nō faciūt conditionē:
& sic dato ꝙ nō essent verificata, illa tñ de iure declaratio episco
pi valeret, & præsertim cū assereret suæ cōscientiæ constare vera
esse narrata, vel ea de quibus in cōmissione. ¶ Bene facit etiā qđ
4 no. Inn. in c. qm̄ contra. de probatio. vbi voluit † ꝙ si iudex dicit:
cōdemno Titiū in x. Seio ex causa mutui: quia sic ꝓbatū est per.
A. & B. testes. qđ licet testes dixerint de illo mutuo nihil scire:
tñ valebit sententia, & transibit in rem iudicatā. idem tenet ibi
Host. & Io. And. & not. Bar. in l. si is ad quē. ff. de acqui. hæredi.
& Bald. in l. j. C. de indi. vid. & in l. prolatam. C. de sen. & in l. ij.
C. de regu. iur. & in l. j. C. de erro. cal. cū quo etiā ibi transit Pau.
de Ca. & d. Abb. in c. inter cæteras. de re iu. ¶ Successiuè nō ob.
inquantū dicat ꝙ cōcessio potuit fieri ꝑ necessitatē patientibus,
& facta est concessio ꝑ dñm episcopū indistinctè, siue mutuaue-
rint hebræi patientib. necessitatē siue nō. & sic videt ꝙ declara.
tio. d. episcopi nō correspōdeat cōcessioni pontificis: quia respō
deo ꝙ cōditio inserta in bulla & cōcessione Ro. pōtificis est in-
definita sicut est ipsa declaratio, & licētia. d. episcopi, & in rescri-
ptis dēt attēdi cōclusio, vt inquit Inn. in c. super literis, de rescr. &
6 Bal. in d. l. præscriptione. in vlti. col. C. si contra ius. ¶ † Pro hoc
etiā facit quod no. gl. in l. j. circa prin. ff. de fer. vbi die feriato ꝓp
messes & vindemias non redditur ius. & cū illud seruat etiā quò
ad milites, & quò ad omnes alios q non impediant ꝓp messes &
vindemias: q̃a dato ꝙ episcopi per se nō impediant, tñ possent di
cere ꝙ habēt necesse habere testes, & alias personas necessarias
ad illā causam, quia impedirent adesse ꝓp messes & vindemias.
Vnde ratione huius incertitudinis, & quia difficile hoc constare
posset, permittit militibus, doctoribus, & fœminis, & quibuscū-
que allegantibus exceptionē absque eo qđ aliter probet, ꝙ per-
sonæ quibus episcopi volūt vti in causa, sint impeditæ ꝓp ferias,
vt ibi no. per doc. in c. cōquestus. de fer. §. fi. ver. sed nunquid mi
lites. ita in proposito cū sit difficile discernere q sunt illi qui pro
causa vtili, vel necessaria habeant accipere pecunias sub vsuris, &
qui nō, potuit indistinctè permitti. ¶ Denique non obst. ꝙ in §.
super eo. de vsur. dicat qđ dispensatio vsurarū non permittit, etiā
pro redemptione captiuorū: & sic ꝓ vna causa speciali & fauora-
bili. & hoc dicit ille tex. esse, q̃a vtraque scriptura detestatur cri-
men vsurarū: ergo iudæi qui ligant ſm nos lege diuina & Mosai
ca etiā quò ad vsuras, vt legit & no. in c. post miserabilē. de vsu. &
no. in cle. j. eo ti. delinquūt & peccāt. & propterea nō videt ꝙ eti
am quò ad eos possit dispensare p. d. c. super eo. & per ea quę no.
Specu. in ti. de leg. §. nunc de episcoporū. in ver. sunt qui dicunt.
cū cōeor. ¶ Quia ad hoc respondeo, qđ iura in multis. ll. dicunt,
ꝙ rescriptū principis cōtra publicā vtilitatem, vel aliam similem
causam nō valeat, & tñ princeps nō ob. illis legibus poterit talia
rescripta concedere contra prohibitionē illarum legum dūmo-
do sit apposita clausula, non ob. l. fi. cum gl. & ibi Cy. in iij. q. &
ibi etiā Bal. C. si contra ius vel vti. publi. l. quoties. & l. rescripta.
C. de preci. impe. off. l. j. cum ibi no. C. senten. rescin. non pos. &
7 plenè per doc. in c. nōnulli. de rescrip. † ita ergo in ꝓposito, quā-
uis tex. in d. c. sup eo. ꝓhibeat dispensationē, tamen per hoc non
impedit papa dispensare, apponendo clausulam nō obs. cum ipse
sit supra ius. c. proposuit, de cōces. præben. dūmodò ex hoc non
sequatur peccatum in perniciem salutis animarum: quia etiā ius
a diuinum potest in certo casu tolli ᵃ dummodò non sequat pec-
catū præiudiciale saluti animarū. c. fi. cū ibi no. de consue. & c. à
nobis. de deci. Sed in casu nostro non pōt dici esse in cōsideratio
ne peccatū mortale præiudiciale saluti animarū, nec Christiano-
rū recipientiū, vt probatur per allegata in consi. & sic dispositio
canonis prohibentis dispensationē aliquā fieri posse, non impe-
dit supremū pontificē posse dispēsare cum clausula nō obst. dum
modò cesset peccatū præiudiciale saluti animarū, vt est dictū: ac
etiā potest dispēsare cōtra ius diuinū quando ius diuinū indistin-
ctè non prohibet, vt in casu nostro. & infrà probabo circa men-
tem. c. ab illo. xiij. q. iiij. ¶ Et hæc permissio super vsuris maximè
fieri potest, quando sine scandalo coerceri non possit: vt inquit
Archi. in c. hac ratione. xxj. q. j. & retuli in consil. ¶ Et per hoc
arbitrandum est Romanum pontificem tandiu tolerasse & tole
rare Iudæos exercere publicum fœnus etiam in terris omni iure
subiectis ecclesiæ Romanæ: quia sine scandalo hæc prohibitio
fieri non potest tanquā illud sit populo satis necessarium. ¶ Nec
istud est persuadere iudæis, ꝙ possint fœnerari licitè. & à Chri-
stianis vsuras exigere: quia istud fortè posset esse verum: q ñ vni-
uersaliter istud Papa cōcederet, sed q ñ in certo loco & certis par
ticularibus personis hoc ex causa concedit, secus est, vt dicunt do

cto.in cle.j. de vsu. quorum dicta retuli in cons. ideo nõ repeto.
¶ Non obst. etiã qđ dicitur rñdendo ad. c.ab illo.xiiij.q.iiij.ſm
vltimum intellectũ gl. qui in dubio videt approbatus à gl.iuxta
no.per gl.in l.qui filium.§.j.ff.ad tre.& l.si autem.& ibi Bal.C.
ne de stat.defun.l.bona fides. & ibi per Bart.ff. deposi. ꝙ iudæi
nõ sunt nobis hostes. & per consequens nõ infertur ꝙ iudæi nõ
possint nobis mutuare: quia respondeo prout in cõsi. ꝙ ille tex.
inducit alio modo, videlicet ꝙ ibi de iure diuino ꝓhibitio nõ est
simpliciter facta, imò in alio casu reperit permissa illa res prohi-
bita: tunc ex causa superior potest contra ius diuinũ dispensare,
vt not.Bar.in l.omnes populi.in iij.quæstio.principali. ff. de iu-
sti.& iur. ¶ Exemplũ in homicidio prohibito à lege diuina: nam
homicidiũ nõ erat à lege diuina omnino prohibitũ, imò erat ali-
quo casu permissum: quia lege diuina cauebat quod occidens oc
cideret, ideo tunc superior potest etiã in aliquo casu non permis
so à lege diuina permittere homicidiũ ex causa.l.j.& ij.C.quãdo
* lic.sine iu.se.l.iiij.§. fina.de sica.vnde secundũ * communes con
clusiones valet statutũ, ꝙ bannitus possit impune offendi, vt tra
ditur in locis vulgaribus. ¶ Sed ita est ꝙ vsuræ nõ fuerunt simpli
citer & indistinctè prohibitæ, imò permittebantur qñ mutuaba
tur hosti, vt habetur Deut. xxiij.c. cum dicit: Non fœneraberis
fratri tuo, sed alieno, vt d.c.ab illo, ergo superior potest cũ clau-
sula, non obstan.dispensare. ¶ Et per hoc etiã potest sustineri in-
ductio facta in consi.de c.licet de ferijs. Ex quibus omnib. simul
iunctis colligitur vt mihi videt verã esse conclusionẽ superiori-
bus diebus in consilio habitam. Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Tolli latè Roc.Cur.repe.c.fi. col. xxj. de cõsuet. Feli. Dec. c.
quæ in ecclesiarum.de constit.sed non placet, & omnino standũ
est verbo Dei & theologis, vt dixi.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura vna quando se refert ad aliam, vtraq; edenda est.*
2 *Causæ defectus vitiat etiam libros rationum, & confessionẽ.*
3 *Exceptio derogans qualitati acquisitæ semper potest opponi.*
4 *Iuramentum probatorium debet præstari post litẽ contestatã.*
5 *Voci viuæ plus creditur quàm mortuæ.*
6 *Statutum, ꝙ creditur omni scripturæ mercatoris, non valet.*
7 *Priuilegia odiosa strictissimè interpretanda.*
8 *Curatoris datio, in testõ, nisi à iudice confirmetur, non valet.*

CONSILIVM III.

IN causa & lite vertente inter Abrahã quondam
Emanuelis hebrȩum agentem & Raynaldum de
Marchionibus. Tã ex processu, q̃ ex meritis cau-
sæ de pluribus dubitari cõtingit: quȩ omnia serio
sè & multum magistraliter deducta sunt per ex-
cellentissimum dominum præceptorem meum
dominum consulentem. ¶ Et primò videndum est vt petitur, an
dictus hebræus teneat, Raynal. ad editionẽ scripturæ manu ser
Pauli, de quo fit mentio in dicto saldo producto per dictũ Abra
ham. ¶ Et circa hoc absque dubio dico dictum Abraham tene-
ri ad editionem dictæ scripturæ. ¶ Pro hoc primò adduco autho
1 ritatẽ Bal.in terminis in l.inciuile.ff.d.ll. formaliter dicentis, †
ꝙ vbi vna scriptura se remittit ad aliã prout in casu nostro, quòd
vtraque edẽda est, quãdo vna continuat alteri ex natura relatio-
nis: quoniã si non apparet ea scriptura ad quam relatio facta est,
2 dicitur scriptura referens [a] virtute carere.l.in testõ quidam.ff.de
cond.& demon. ¶ Pro quo etiã quod dicit Bal.in d.l.j.ad fin.C.
de epi.& cle.& in l.ij.C. de erro. aduo. vbi etiã notabiliter dicit
ꝙ si quis rñdendo positionibus dicat: confiteor prout in tali in-
strõ continet: ꝙ nisi appareat illud instrm ad qđ facta est relatio,
rñsio hr pro non facta per tex.d.l.ij. & licet ipse non dicat istud,
vr expressè de mẽte Spe.in ti.de teste.§.qualiter.versi.quid ergo
si fit ex aduerso &c. ¶ Hoc etiã in terminis tenet Inn.& doc.in c.
j.de proba.& Spe.etiã sentit de instru.edi.§.nunc dicamus. ver.
quid si quis in libello, Bar.in l, edita. in ver. venio ad secũdam &
vltimã partẽ &c. & ibi etiã Bal.C. de eden. & Bar.in l.postquã.
§.si dies.ff.vt le.no.ca.& in l.ij.ff.de eden.& Bal.in l.j.§.editio-
nes.eo.ti.vbi dicũt, ꝙ si in libello vel positionibus actor aliquid
narrat, & subiungit hæc verba videlicet, prout apparet in tali in-
strumento &c. ꝙ tenetur ante lit.conte.edere reo ad deliberan-
dum instrumentum de quo in libello facta est mentio: quia per
illa verba, prout &c. libellus remanet incertus nisi ostenso in-
strumento. ¶ Et si essent instrumenta aliena quorũ actor non ha
beret facultatẽ edendi, præstito per ipsum iuramento, ꝙ illa ex-
hibere non potest, non tenebitur edere ante litem contesta. sed
post.lit. contest. sine dubio ad probandũ incerta causæ exhibe-
re tenebit ſm præfatos doct.l.maritus.§.fi.ff. ad legem Falci. &
dicta.l.postq̃.§.si dies. ¶ Sed ita est ꝙ in libello fit mentio de di-
cto saldo, & in saldo expressè fit relatio ad dictam scripturã ma-
nu ser Pau. ergo non producendo scripturã ad quam fit relatio,
non dicit esse pfectè productũ saldũ, quod p se est incertũ: & cer
tificandũ venit per dictam scripturã vt euidenter no.doct. in lo-
cis suprà allegatis. illa verba enim apposita in saldo, videlicet,
como appare &c. sunt relatiua & limitatiua ſm quod apparebit
in d.scriptura, vt no.Bar.& Bal.in d.l.edita. per illum tex.cũ ibi
no.dum tractant de dictione, prout &c.& Bar.in extraua.ad re-
primendum.in ver. prout &c. & sic illud contentũ in saldo non
potest liquidari nisi producta scriptura ad quã relatio habita est
l.ait prætor.§.si iudex.ff.de re iudi.ff.si cer.pe.l.certũ.vt s̃.dictũ
est. ¶ Sed quid est opus insistere: nã dominus potestas, vt in actis
cõstat, iustissimè interlocutus est dictã scripturam & vachetam,
de quibus in saldo fit mentio exhibendas & edendas esse per di-
ctum Abraham pñte procuratore Abrahæ, & non contradicen
te nec appellante, à qua sententia interlocutoria amplius appel-
lari non potest maximè ſm formam constitutionũ loci: ergo di-
cta sententia pro veritate seruanda est.l. ingenuum.ff.de sta.ho.
c.cum inter vos. de re iudi. & non appellando vr dictus Abra-
ham tacitè in dictã sentẽtiã interlocutoriã cõsensisse.l.ab eo.C.
qũo & qñ iu.& c.quò ad consultationẽ. de re iud. ¶ Et ideo ipso
actore non edente non est vlterius ꝓcedendũ, tũ quia cõtumax
est actor in parendo mandatis iudicis, & sic denegari sibi debet
audientia.l.sed & prætorẽ.§.sed & si dũ decreto. & ibi no.ff. qui
bus ex cau.ma.& no.Bal.in l.consentaneũ. C. quomodo & qñ
iu.& in l.ij.C.de epis.audi.cum concor. tũ etiã quia nisi fiat edi-
tio prædictorũ, nõ põt reddi certus reus an velit cedere vel con-
tendere.l.j.in prin.ff.de eden. ¶ Et dato etiã quod ad exhibitio-
nem dictæ scripturæ ante lit.conte.non teneret, firmũ tñ rema-
net quod nisi post lit. cõte. producat per dictũ Abrahã quod di-
ctũ saldũ tanq̃ incertũ & imperfectũ nullo modo probabit: quia
ꝓbatio debet esse clara.c.in pñtia, de ꝓba.l.nõ hoc.C. vnde co-
gna. ¶ Quod aũt sit obscurũ & incertũ, supius ꝓbaui. ¶ Et posi-
to etiã pro cõstanti, qđ editio prædictorũ fienda non esset, restat
dubium an dictũ saldum iunctis capitulis, hebræis fœneratori-
bus concessis, & alijs, quæ in processu deducta sunt, operet pro-
bationẽ plenã pro hebræo, adeò quod sup libello ferri posset cõ
dẽnatoria sentẽtia. ¶ Ex pluribus capitulis & per quælibet de p
se, cõcludo indubitãter ferendã esse sententiã per omnia in fauo
2 rem.d.Ray. † Et primò: quia dicta scriptura saldi nullius est effi-
c caciæ propter carentiã & defectũ causæ [c] ibidẽ nullatenus ex-
pressæ. nõ enim ibi fit mẽtio an dicti hȩredes Io.de Marchionib.
sint debitores dictæ quãtitatis ex causa mutui: vel ex alio cõtra-
ctu: sed simplr dr ibi ipsos esse debitores, quȩ scriptura dr sub-
stãtialib.carere, & nõ ꝓbat.l.nuda ratio. & ibi firmat gl.Bart.&
doc.ff.de do.l.cũ de indebito.§.fi.ff. de prob.c.si cautio. & ibi
doct. de fi. instrum. & Gui.in Specu. post Mar. de Fano.in titu.
de confessionibus. in ij. parte.§. nunc videndum. versi. sed quæ
est ratio.& Cy.& Bal.in l.generaliter.C.de non nu.pe.& Bart.
in l.scripturis.ad fin.C.qui po.in pig.& Bal.in rubr. C. de fi. in-
stru.in xvij.col. versic.sed quæro si in li. &c. & in l. fin.C.si cer.
pe.& gl.& ibi Bald.post Nic.de Ma.in l.in scientia.C.de proba.
& Bald. in rubri. C. de confes. vbi dicunt omnes præfati docto.
per iura prædicta. quòd neque confessio, quæ est vox viua, ne-
que liber rationum seu alia scriptura vel instrumentum, in qui-
bus est defectus expressionis causæ, vllam vim habent: sed sub-
stantiali solennitate carere dicuntur, Et sic capitula eis concessa
in prædicto saldo imperfecto, & non solenni non militant: quia
loquuntur de contractibus mutui fœneratitij & sic de actu so-
lenni cum causa. ¶ Imò fortius dico quod si capitula eis concessa
dicerent quòd omnis scriptura dictorũ hebræorũ habeat execu-
tionem paratã sicut publicũ instrumentũ, quod non verificarent
in dicta scriptura saldi prædicti sine causa descripti: quia cum, vt
dixi, scriptura carẽs causa, dicat imperfecta, ratione solennitatis,
statu-

ſtatutũ ita diſponens ſolũ intelligit̃ de ſcripturis hñtibus ſubſtan
tialia & ſolennitates ſcripturarũ,l.diuus Traianus. & ibi hoc ex-
3 preſsè.Bar.ff.de teſta.mili. vbi dixit † ꝙ ſi cõtra inſtrumentũ vel
cõtra ſententiã ex forma ſtatuti, nõ poteſt opponi niſi exceptio
falſitatis, qđ hoc nõ ob. poſſum opponere inſtrumentũ nõ eſſe
inſtrumentũ,& carere ſolẽnitatibus à iure requiſitis. & idẽ Bar.
per illum tex.in l.nõ putauit.§.nõ quæuis.ff. de bo.poſſ. ꝯta. &
l.iiij.§.cõdemnatũ:& ibi Bar.& doc.ff.de re iu.& no.Bal. in l. j.
§.qđ aũt.ꝑ illũ tex.ff.de offi.præfe.vrb.& Bal.in l.j.C.de iur. &
d fac.igno.& plenè Bar.in l.j.§.& parui.[d] ff.qđ vi aut clã. cũ con-
cor.¶ Et ideo bñ & rite fuit ꝓ pte.d.Ray.in ꝓceſſu oppoſitũ.in
vj.exceptione qđ dicta capitula loquunt̃ in cõtractib. mutui ſub
vſuris & de ſcripturis ſup dictis mutuis cõfectis: nõ aũt diſponũt
de ſaldo, in quo nõ fit mẽtio de cauſa mutui vel alia ſimili, vt ſu-
perius eſt oſtẽſum. ¶ Aliud ẽt vehemẽter ob. qa in petitione di-
cti hebræi petunt̃ dictæ quãtitates ex cauſa vnius ſaldi facti de an
no.1448.dictũ vero ſaldũ,qđ eſt ꝓductũ,fuit factũ de an.1447.
nã ꝓp diuerſitatẽ tpis infert̃ diuerſum eſſe ſaldũ ꝓductũ in pro-
ceſſu à ſaldo intẽtato in libello.c.Abbate ſanè. de re iud. in vj. &
no.in l.teſtiũ.C. de teſt.& gl. no. in c. cũ igit̃. in ver. honeſtiſsi-
ma.xxxv.q.j.& iij.q.ix.in c. nihilominus.in gl. & bonus tex.in
l.fi.§.itẽ quęſitũ.ff.de aqua quoti.& æſti.¶ Et ideo cautela eſt ꝙ
fiat poſitio vel articulus, ꝙ vnicũ tm̃ ſaldũ præceſsit, vt eſt caſus
optimus in c.cũ Io.de fi.inſtr.no.Bar.in l.j.§.fi.ad fi.ff. quemad.
teſt.ape.& Bar.& Bal.in l.ij.C.de bo.poſ.ſm tab.& ideo cũ vnũ
ſaldũ in libello fuerit deductũ,& aliud fuerit ꝓbatũ, vel ꝓductũ
nõ põt agẽs obtinere.l. habebat.ff.de inſti.& no.in terminis no
ſtris Bar.in l. denũciaſſe.§. qđ tñ.ff. de adul. & d.l.is qui reus.&
ibi ẽt idẽ tenet expreſsius Io.de Imo.ff. de pub. iudi. Bal. & Sali.
in l.j.C.q acc.nõ poſ.& Bald.in l.ij.C.de ꝓba.& qđ no. Spe. de
teſte.§.j.ver.ſed pone egi.cũ ſi.¶ Alius eſt ẽt defectus:qa niſi eſ-
ſet virtus dictorũ ca.Hebræis cõceſſorũ, clarũ eſſet qđ liber dicti
Abrahæ pro eo fidẽ nõ faceret.l.rõnes.& l.inſtrumẽta.C.de ꝓ-
ba.cũ ſi.ſed dicta ca. q̃ diſponũt fidẽ adhibendã eſſe libris dicto-
rũ hebræorũ ſcriptis manu dictorũ hebræorũ,ſeu factorũ aut ſo-
ciorũ ſuorũ &c.¶ Vñ dico qđ ad hoc vt tales libri fidẽ faciãt,opꝰ
eſt ꝓbare & allegare illam qualitatẽ, videlicet dictos libros eſſe
ſcriptos manu dicti Abrahæ vel eius factoris aut ſocij:qa quotieſ
cũque aliqđ cũ aliqua qualitate ꝓfert̃ in aliqua diſpoſitione, de-
bet de neceſsitate qualitas illa ꝓbari.aliàs agẽs ille ſuccũbit.l.iiij.
§.docere.ff.vi bon.rapto.& l.j.§.ait prætor.ff.ne qs in flu.publ.
& expreſſe no.Bar. in prin. illius.l.& multũ ſingulariter not.Io.
An.in c.j.de homi.lib.vj.in nouella.& ſequit̃ Bal. in l. ſi quis nõ
di.ra.in iij.col.C.de epi.& cle.¶ Sed iſta qualitas nõ eſt allegata,
nec ꝓbata:& ẽt cũ allegata non ſit, nõ poterit in futurũ probari,
maximè ſi nõ allegent̃ ante lit.cõteſt.iuxta no.ꝑ Spe.in ti.depo-
ſi.§.v.ver.regulariter.& ver.ſeq.& in ver.& no.&c.& no. gloſ.
mag.in c.j.de cõfeſ.in vj.& in cle.ſępe de ver.ſig.& Bal.in l.ij.§.
4 qđ obſeruari. C. de iura.calũ. ¶ † Aliud ẽt aduertẽdũ eſſe puto,
qđ cũ ad hoc vt dictũ ſaldũ fidẽ faciat, reqrat̃ ex formã dictorum
ca.ꝙ per hebræũ iuret̃ vera eſſe,quæ in dicto ſaldo continent̃,&
dictũ iuramentũ præſtitũ fuerit ꝑ dictũ hebræũ ante lit. conteſt.
& nullo dato termino ad probandũ, qđ niſi iterũ in termino ad
ꝓbandũ poſt lit.cõteſt.iuret̃ ꝑ dictũ Abrahã vera eſſe in ſaldo cõ
tẽta,ꝙ dictũ ſaldũ vna cũ dicto iuramẽto iã præſtito,nihil releua-
bit:qa ꝓbationes nõ poſſunt ante lit,cõteſt.fieri,& factæ nõ va-
lent.c.j.& ij.& c.qm̃ frequẽter. vt lit. nõ conte. nec talẽ ordinẽ
iudex ꝑuertere poteſt.c.exhibit.de iud.& no.moder.in l.ſi quæ
ramus.ff.de teſt.¶ Et ideo multũ notãter dixit do.Ant. de Bu.in
c.j.de ꝓbatio.referẽs Fed.de Senis cõſuluiſſe, qđ ſi actor vnâ cũ
libello ꝓducat inſtrumentũ in quo fundabit̃ intentio ſua,qđ ni-
ſi illud inſtrumentũ reꝓducat poſt litẽ cõteſtatã,obtinere nõ po
teſt.¶ Et ſi fas eſt dicere,dicta capitula in ꝓpoſito noſtro ꝑ iudi
cem ſeruanda nõ ſunt:qa cõtra ius diuinũ,dicẽs,in ore duorũ vel
triũ ſtat omne verbũ.c.nouit.de iud.c. in omni negocio. de teſt.
ſed liber dicti hebræi qui appellat̃ vox mortua, nõ habet maiorẽ
5 vim q̃ vnus teſtis:† qa magis credit̃ viuæ voci, q̃ mortuæ in auth.
de inſtru.cau.& fi.§.ſi qs igit̃.ergo ꝓuiſio ca. diſponens ꝓ libris
hebræorũ qđ eis credat̃, eſt cõtra ius diuinũ,& ꝑ cõſequẽs nõ te-
net:vt no.in l.j.ff.de conſti.prin.& in l.fi.C.ſi contra ius.& in c.
quæ in eccleſiarũ.de cõſti.& no.Bar.in l.omnes populi.in iij.q.
prin.ff.de iuſti.& iure.& maximè cũ emanauerint à ſuperiore ſe
culari circa ea quæ ſpectãt ad forũ eccleſiæ,vt eſt tactũ elegãter ꝑ
dñm cõſulentẽ.¶ Et ꝑ hoc adduco quod notabiliter dixit Bal.in
6 l.j.in iiij.col.C.de confeſ.vbi dixit † non valere conſuetudinem
e ſiue ſtatutũ:qa à pari ꝓcedũt,qđ credat̃ omni ſcripturæ [e] merca-
toris:qa daret materiã delinquẽdi,& falſum cõmittẽdi,nimirũ ſi
nõ valet arg.c.ij.de cõſue.in vj.& l.cõuenire.ff.de pac. do.& qa
ſanctio debet eſſe iuſta & rõnabilis.4.di.erit aũt lex.& in c. j. de
cõſti.in vj.& l.ij.ff.de legi.¶ Et ẽt ꝑ prędicta Ang.in diſpu.ſua in
ci.Aſtẽſis miles.determinat nõ valere cõſtitutionẽ ſynodalẽ, di-
ſponẽtẽ ꝙ ad ꝓbandũ quẽ eſſe vſurariũ manifeſtũ ſufficit ꝓbari
ꝑ ſolã famã,vel ꝑ vnũ teſtẽ, vel ꝑ indicia, vt ibi latè firmat in ij.q̃-
ſtio.ſcđi dubij principalis.& idẽ etiã tenuit Lud.de vrb. in l.lege
Cor.ff.ad Sylle.¶ Et iuxta prædicta dicit Bal.in l.ſi nõ ſpeciali ad
fi.C.de teſt.nõ valere ſtatutũ qđ crederet̃ teſtib. malã rationẽ di
cti ſui reddẽtibus,& ita etiã in ꝓpoſito firmãt doc.in c.j.extra de
app. ¶ Illud aũt videt̃ abſque dubio, qđ vigore dicti ſaldi nullæ
poſsint vſuræ peti cõtra. d. Ray. nã clarũ eſt, qđ tã de iure ciuili
quã cano. nullo modo etiã expreſſa conuentione peti pñt vſuræ
ꝓ pecunia mutuo data: qa mutuũ de ſui natura dẽt eſſe gratuitũ,
& pactũ in cõtrariũ nõ valet.l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cert.pe.& l.ſi
tibi decẽ.in prin.ff.de pac.& extra de vſu.c. cõſuluit.xiiij. q.iiij.
nec hoc &c.qđ etiã iudęis licitũ nõ eſt.c.poſt miſerabilẽ, de vſu.
ergo nullo capite dicere p̃t Abrahã ſibi licere vſuras petere niſi
7 ex virtute dictorũ capitulorũ. ¶ † Sed dicta capitula hîc locũ nõ
hñt:qa loquũt̃ de mutuãtib. pecunias ſub vſuris, qđ quidẽ factũ
fuiſſe nõ apparet, & aliquo mõ ex dicto ſaldo. ibi em̃ nõ dicitur
iſtas pecunias fuiſſe ſub vſuris mutuatas. imo fortius nulla eſt ibi
expreſſa cã,nec cõtractus,ex quo oriri potuerit obligatio, vel a-
ctio aliqua cõtra dictũ Raynaldũ,vt ſ.dixi.& ſic ſumus extra ter
minos capitulorũ odioſorũ, & exorbitantiũ in qbus arctiſsima
fiẽda eſt interpretatio & reſtrictio,cũ ſimus in priuilegijs contra
ius cõe cõceſsis.c.qđ dilecto. & ibi no.de cõſan. & affi. c.j. in fi.
de fi.p̃sby.in vj.l.ſi qñ.in prin. C.de inof.teſt.l.qđ verò.ff.de le-
gi. cũ ſi. ¶ Nec iuuat ſi dicat̃ dictũ Abrahã ſaltẽ petere poſſe vſu-
ras tanquã intereſſe ꝑ no.in c.cõqueſtus,de vſu.& in l.ſociũ q in
eo.ff.ꝓ ſocio.& in l.ij.C.de vſu.& in c.ꝑuenit. de fideiuſ. qa rñ-
deo hoc nullo modo opitulari dicto Abrahę:qa hoc nõ eſt dedu
ctũ in ꝓceſſu, neque ꝓbatũ de aliquo intereſſe. & fortius nõ eſt
ꝓbatũ nec allegatũ ꝙ dictus Raynaldus fuerit interpellatus, vel
aliter in mora cõſtitutus, & ꝑ conñs nullo modo peti põt vſura
& intereſſe,iuxta l.mora.in prin.& §.in bonæ fidei. ff. de vſu. &
d.l.ſociũ q in eo.l.fi.ff.de peri. & cõmo. rei ven. ¶ Vltimò puto
aduertendũ eſſe, ꝙ etiã poſito ꝙ omnia eſſent plenè & legitimè
probata pro parte dicti Abrahæ, tñ nullo modo poteſt ſequi ſen
tentia condẽnatoria cõtra Raynaldum ex actitatis cũ d.Ludoui-
co,tanquã curatore & adminiſtratore teſtamentario.d.Raynal-
di:qa dictus Ludouicus tanquã curator prędictus,litigando non
8 poteſt præiudicare dicto Raynaldo adulto: † quia in teſtõ cura-
tor dari nõ poteſt, niſi poſtea à cõpetenti iudice ſit confirmatus.
l.j.in fi.de confir.tu inſti. de cur.circa prin. de qua cõfirmatione
non videtur aliquo modo in proceſſu conſtare. vnde infertur ꝙ
acta,& ſententia in præiudiciũ Raynaldi nõ tenent,ſed in eius fa
uorem bene tenent. licet defenſus ſit per perſonam minus legiti
mã ex quo minor eſt.xxv.annis.C.de procu.l.non eo minus.cũ
ibi no.per doct. & notat pulchrè Bal.in l.pe.C.ſi aduer.rem iu-
di.in vlti.col.& gl.& doc.in l.ſi tutor.C.in quibus cau. in integ.
reſt. non eſt neceſ. ¶ Nec poteſt allegari ꝙ ſi dictus Ludouicus
non fuit legitimus defenſor:ergo. d. Raynaldus fuit contumax:
quia rñdeo ꝙ hoc non ob.quia fauore minoris quilibet etiã non
legitimus defenſor q comparuit & non fuit repulſus,facit ꝙ mi-
nor contumax nõ cenſet̃:imò (ut dixi) geſta cũ tali defenſore nõ
legitimo in fauorẽ minoris, valent perinde ac ſi cum minore vel
eius legitimo defenſore geſta eſſent. d.l. nõ eo minus. ¶ Præte-
reà nõ poſſet hoc allegari ad aliquod præiudicium dicti minoris
indefenſi.l.cũ & minores.C.ſi aduer.rẽ iudi.& l.actu.§.fi.ff. de
re iudi.¶ Quinimò non fuit per dictũ Abrahã ſeruata forma ſta-
tuti poſita ſub rub. de citatis in ius & per contumaciã nõ compa-
rentibus,quæ ſeruari debet cõtra cõtumaces: nec etiã fuit ſerua-
ta forma cõis, quæ venit ſeruanda dum contra contumaces pro-
ceditur.in aut.qui ſemel.C.quomodo & quando iu.cum ibi no
ta.& in l.properandum.§.ſinautem reus.C.de iudi.cum ſi.¶ Ex
quib.omnib.euidentiſsimè patet partes iudicis eſſe in ꝓnuncian
do in

do in fauorē dicti Raynaldi eū absoluendo à petitione dicti Hebræi, & victū victori in expēsis condēnare, ꝓut elegantissimè, & copiosè consultū est per excellentissimū dominū consultorem.

Extat instrumentū Anni Mccclxxxix. quo narratur, ꝙ cū Orsatus tempore contracti matrimonij inter Federicum, & Lippam dicti Orsati filiam dederit eidem Fed. nomine dotis Lippæ fundum inæstimatū in villa Linarij situatum, prout de dotis traditione cōstare dicitur publico instrumento rogato per ser Ioannem notariū: vendideritque. d. Fede. fundū prædictū, & pretiū in propriā vtilitatem verterit, prout prædicta vera esse confessus est Fe. Orsato præsente. Idcirco volens Fede. Orsatū de dote prædicta facere tutum, ne dos pereat, & Lippa indotata remaneat, & vt ipsa se & suos alere possit, consignauit Orsato præsenti, & nomine. d. Lippæ, & ipsius hæredum stipulanti fundum positū in loco dicto, el pogio. ita ꝙ dicta res sit fundus dotalis do. Lippæ, quemadmodū erat fundus q̄ in dotē datus extiterat cū clausulis consuetis &c. demum anno Mccclxxxix. idem Fede. testamentū condidit in quo Lippæ antedictæ reliquit pro resaluo dotium suarū quas dictus testator vnà cum. d. eius vxore vendiderat, quæ dotes fuerunt in fundo posito in villa Linarij, & pro resaluo vnius petiæ terræ, quā d. Beneuenu. d. Lippæ reliquerat, & q̄ Fed. cū. d. Lippa vendiderat. Itē & pro resaluo suorū donatorū venditorū, de quorū pretijs emerūt tres tornaturas terræ & ipsa simul vendiderūt, & vnā domū positā in comitatu Imo. iuxta tales cōfines &c. & nonnullas petias terræ. decessit deinde Fe. superstitibus Lippa prædicta eius vxore, & superstite Lippo eius filio vl'r instituto, & superstite Dorothea filia etiam dictorum Fede. & Lippę. Successiuè decessit Lippa iam sunt anni. xlvij. elapsi intestata relicto. d. Lippo eius filio & Belda eiusdē Lippæ nepte ex Dorothea prædicta, qui Lippus à ciuitate Imolæ se absentauit iam sunt anni lv. de cuius vita & morte ignoratū & semp dubitatum fuit. Itē extat testm̄ Orsati prædicti in quo iā sunt anni. 48. & vltra. d. Lippæ eius filiæ libras. c. bo n̄. reliq̄t, q̄ demū superstite Lippa decessit. cōtingit ꝙ bona descripta in primo instrumento cōsignationis factæ Orsato, & similiter bona p̄ Fe. relicta Lippæ, & bona Orsati à varijs personis de p̄nti occupata reperiunt', & à q̄busdā cum ti. vt refert', & à quibusdā sine. ¶ Quærit' an Beldæ prædictæ possit via aliqua tutè consuli vt rectè agere & cōseq̄ valeat bona dicti quondam Fed. ꝓ dotibus. d. Lippæ, necnō alia legata eidē Lippæ p̄ Fe. relicta, ac etiam libras. c. in testō Orsati relictas, præsupposito ꝙ Belda de prędicto instrumēto & testō Fe. à trib. an. citra notitiā habuit. ¶ Circa prædicta etiā præsupponēdū est, ꝙ in loco vbi vertit' q̄ō, viget statutū sub rub. ꝙ hæreditas non adita transmittit': sic disponēs, quia verū est filios & alios descēdētes, & eorū hæredes debita hæreditate parentum priuari ex defectu aditionis statuimus ꝙ descendentes hęreditatem etiā non aditā, seu non agnitā trāsmittant ad quoseūque hæredes, & successores etiā extraneos ab intestato, & ex testō veniētes de iure præto. vel ciuili & idem per omnia in ascendentibus volumus obseruari. ¶ Viget & aliud statutum ꝙ stantibus masculis fœminæ non succedant, & dotatæ sint contentæ dote: & si dotatæ nō fuerint, debeant dotari de bonis defuncti, de cuius hæreditate tractatur, si de ipsius bonis de iure veniebant dotandæ.

ADDITIO.

a ¶ Referens. Ro. cons. cccv. Ias. cons. lxviij. lib. j.

b ¶ Causæ. s. lib. j. cons. iiij. Rom. cons. ccxcij. ad fi.

c ¶ Et parui. Anch. cons. vj. co. ij. Gemi. cons. xxiiij. col. j. Iaso. l. nā posteaq̄. §. si minor. nu. 9. de iure iu. Deci. c. ex parte. ij. col. iiij. de officio deleg. c. consuluit. j. no. iij. de app. cons. ccccl viij. Bert. cons. cxiiij. Viso processu. co. j. li. ij. Alc. tra. præsum. par. ij. n. 13.

d ¶ Scripturæ Ia. l. de quibus. nu. 68. de legi. Fel. c. ij. co. iij. de probat. Roc. Cur. repe. c. fi. col. xxij. de consuet. limita in libro rationum. s. li. j. consil. iij.

e ¶ Malam. Ia. d. l. de quibus. num. 67. Roma. sing. ccclviij. singu. dccvij. Matthæsi. sing. lj.

SVMMARIVM.

1 *Defuncti fides mala nō nocet hæredi in præscriptione 30. vel 40. ann.*

3 *Coniunctus vsq; ad quartum gradum, agere potest, licet nō possit ei solui.*

4 *Coniunctus vsq; ad quartum gradum curatorem potest petere dari bonis absentis, qui agat. & nu. 22.*

5 *Termino lapso dato hæredi præsumptiuo, datur curator hæreditati iacenti.*

6 *Spatium absenti potest præfigi ad hæreditatem adeundam.*

7 *Fama sufficit ad probandum mortem.*

8 *Hypothecaria agitur nedū pro dote, sed precio, si fuit vēdita.*

9 *Publiciana an legatario competat.*

10 *Dominiū ꝓbatur ꝑ ꝓclamata, vel famā in antiquis. nu. 11.*

12 *Tempus quadraginta annorum dicitur antiquum.*

14 *Suitatis uis confirmat legata particularia pia.*

15 *Suitatis vis quando excludit vulgarem.*

16 *Executores tenent locum hæredis: & pro modo compellūtur exequi. num. 17.*

18 *Præscriptio in mobilib. nō incipit cōtra hæreditatē iacentē.*

19 *Restituitur ex capite ignorātiæ aduersus præscriptionem longissimam.*

20 *Hæres quando præsumatur habere notitiam testamenti.*

21 *Hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti.*

CONSILIVM IIII.

Videtur inspectis his, quę in themate supra scripto præsupponuntur, prima cōsideratione dicendum Beldā omni iuris remedio destitutā. ¶ Stante primo exceptione præscriptionis, quæ intētionē ei' elidere p̄t. spacio em. 30. vel saltē. xl. an. omnis tollit' actio. l. ij. C. de cōst. pe. l. j. C. de exce. l. sicut. C. de præscr. 30. an. ¶ Et eò maximè, q̄a singulares vel vl's successores dictorū Federici vel Orsati dictas res possidētes nō præsumunt' esse in mala fide, cū habeāt iustā cām ignorātiæ eorū, quæ gesta fuerāt à Federico & Orsato. l. q̄ in alteri'. ff. de re. iu. l. Marcell'. ff. rerū amo. l. fi. ff. ꝓ suo. c. cū q̄s in ius. de reg. iu. in vj. ¶ Et dato ꝙ de p̄nti possidētes habuissent cām ab authore malæ fidei, nō noceret eis si spacio 30. an. possederūt, vt in aut. malę fidei. C. de presc. lō. tē. ¶ Et hoc si tales possidētes sunt successores singla
1 res † si aūt eēnt vl'es successores eorū, q̄ in mala fide fuissēt adhuc dicendū idē: q̄a fm Dy. in regula, possessor, ad fi. de re iu. in vj. & Bar. in. l. cū hæredes. ff. de diuer. & tē. p̄sc. de æq̄tate cano. quę in materia p̄scriptionis & pacti p̄ferri debet, mala fides authoris nō nocet vniuersali successori existēti in bona fide & ex sua persona
a p̄scribere volēti, q̄q̄ rigor iuris ciuilis hoc non patiat'. [a] d. l. cū hæredes. & l. si ego. §. partus. ver. sed hęres. ff. de publ. l. sequit'. §. hęres. ff. de vsuc. ¶ Vbi aūt possidentes habuissent tit. à bonæ fidei authore: tūc clarū est, ꝙ per x. annos inter præsentes, & xx. inter absentes pręscriptionis exceptione tuti essent ꝓbata possessione cōtinua, & alijs req̄sitis ad præscriptionē. l. j. & ij. & l. sup longi. cū simi. C. de pręscrip. long. tempo. ¶ Secūdò videt' q̄d ex alio capite nullo modo possit Belda obtinere in bonis Federici contra ti. possidētes q̄m aut vult agere petitorio. i. rei vēdicatione, quasi dominiū dictorū bonorū legatorū trāsiuerit recta via in dominā Lippā legatariā ex testamēto Federici iuxta. l. à Titio. ff. de fur. l. si tibi homo. §. cū seruus. cū ibi not. ff. de leg. j. & l. legatū. la. ij. ff. de leg. ij. & tūc oporteret ꝓbari Federicū habuisse directū dominium, q̄d' nō pręsupponit' ꝓbari posse. ¶ Imò tā difficilis consueuit esse dicta ꝓbatio dominij, q̄d quodāmodo impossibilis reputat', vt patet ex no. in l. cū res. C. de ꝓba. & p̄ Spe. in ti. de loca. §. fi. ver. lxvj. & in ti. de acti. & peti. in §. seq̄tur. ver. sin aūt velis. & p̄ Bar. & alios in l. rē quæ nobis. ff. de acq. pos. & in l. rē alienā. ff. de pig. act. cū similib. ¶ Si verò vellet agere Publiciana, quæ dat' legatario vel ex p̄sona defuncti, vel ex p̄sona sua, fm ea quæ habent' in l. j. in fi. cū. l. seq. & in l. cū sp̄osus. §. j. ff. de pub. & p̄ Azo. in sum. C. de leg. & Pe. & Cy. in l. j. C. cōia de lega. Ioa. An. in addi. Spec. in tit. de cau. pos. §. nūc dicendū. in addi. quę incipit, scire debes. & Bar. in d. l. j. & in d. l. cū sp̄osus. §. j. de pub. & ibi oēs, & Bar. & Ang. in l. fideic. ff. ad treb. & certū est ꝙ Publiciana nō dat' cōtra ti. possidentē. l. siue aūt. §. si duob. ff. de publicia. & q̄a in pari causa, potior est cōditio possidētis. l. si seruū. §. sequit'. ff. de ver. obli. l. in pari. ff. de re. iu. ¶ Aut vult agere remedio possessorio, & oportet ꝙ intētet remediū adipiscēdæ, vel retinēdæ, vel recuperādæ possessionis. ¶ Quò ad primū, certū est ꝙ non competit: quia interdictū adipiscēdæ nō datur legatario, sed tm̄ hæredi interdictū quorū bo. & quorū leg. vt l. j. & p̄ to. ff. & C. quorū lega

lega. & patet inſtit. de interdi.§. ſequens. ¶ Quò ad ſm, & dico
idem in caſu noſtro: qa interdictū retinēdæ.i.vti poſſidetis datur
ei, ꝗ poſſidet & in poſſeſſione turbat̃.l.j.& ꝑ totū. ff. vti poſ. ſed
non præſupponi, ꝙ Belda poſſideat.imò nec etiā ꝙ Lippa poſſi-
deat dicta bona qa in legatariū nunq̃ tranſit poſſeſſio niſi appre-
hendatur, licet aliâs dn̄ium rei legatæ trāſiret, vt nó.gl.in l. cum
duobus.§.idē rn̄dit.in ver.dn̄ium dedit.ff.ꝓ ſocio.& l.ſi fundū.
ff.de fun.do.& in l.fi.C.de ſac.ſan.eccl.in l. commiſſa. ff. de pu.
¶ Præterea dato qđ d. Lippa poſſediſſet etiā tēpore mortis ſuæ,
tn̄ dn̄æ Beldæ nō poſſet cōpetere interdictū quorū bo. ꝓ adipi-
ſcenda poſſeſſione cōtra tenētes.in tit. qa interdictū quorū. bo.
ad ſimilitudinē petitionis hæreditatis nō dat̃ cōtra ti.poſſidentē.
l.j.in prin.& ibi no.ff.quo bo.& ff.de pe.hæred.in l.regulariter.
& in d.§.ſequēs.cū ſe. ¶ Quò ad tertiū.ſ.interdictū recuperādæ,
iſtud & eadē ratione videtur ꝙ non cōpetat: qa iſtud dat̃ ei ꝗ fuit
ſpoliatus poſſeſſione, quā ſemel habuit: ſed non præſupponit̃ ꝙ
Lippa vel Belda poſſederit, & poſſeſſione ſpoliatæ fuerint: ergo
eis nō cōpetit.l.vi pulſos.& quaſi ꝑ totū.C.vnde vi.& l.j.ff.de vi
& vi.ar.cū ſi. ¶ Et idē dico quo ad fundū poſitū in loco dicto el
pogio, cōſignatū in cauſam dotis ꝑ Federicū inter viuos: qa dato
ꝙ ille eſſet fūdus dotalis & ſo.ma. trāſiret dn̄iū ipſo iure in d.Lip
pā, tn̄ poſſeſſio nō trāſiuit niſi appħenſa fuerit.l.dotis.C.ſo.ma.
& maritus, nō aūt mulier, poſſidere dicit̃ fundū do.l. Pōponius.
§.in dotē.& ibi gl.& doc.ff.de acq.poſ.& in l. ſciendū.§. ſi fun-
dū.ff.ꝗ ſa.cog.& l.j. & ibi doc. C. ꝓ dote. ¶ Et plus videt̃ ꝙ ra-
tione dictæ cōſignationis factę inter viuos ꝑ Fed.nō fuerit acqui
ſitū aliquo modo quaſi dn̄iū & ti.dictæ.d.Lippę, vel eius hæredi
bus, adeò ꝙ occaſione illius ti. habere poſſit Belda publicianā,
vel rei vendicationē, etiā cōtra poſſidētes ſine ti. qa ad hoc vt trāſ
ferri poſſit quaſi dn̄iū & ti.aptus ad Publicianā, neceſſe eſt ꝙ in-
teruenlat traditio vel aliqd, qđ loco traditionis habeat̃.d.l.j.& l.
traditione, ff.de publ.fa.l.traditionib.C.de pac.& l.ſi ager.ff.de
rei vendi.Sed.d.Feder. nec hæres eius dicta bona in inſtrumen-
to cōtenta vllo tpe tradidit, nec in inſtrumēto fuit appoſitū cōſti
tutū vel precariū: ergo &c. ¶ Nec uidet̃ etiā ꝙ.d.Beldæ cōpetere
poſſit actio aliquo modo ad vtrūque.i. tā ad bona cōtenta in in-
ſtrumēto cōſignationis factæ Orſato ꝓ reſaluo dotis. quā ad bo-
na legata ꝓ reſaluo dotis: quia cū cauſa ſit eadē.ſ. pro reſaluo do-
tis, unū tantū debet̃.l.libertis quos, in prin.ff.de ali.& cib.leg.&
not.gl.in l.quinquaginta.ff.de proba.l.Titia cū teſtam. §. qui in
vita.ff.de lega.ij. ¶ Attēto maximè ꝙ Federi. fundum actualiter
nec eius poſſeſſionē tradiderat Orſato, vel Lippæ in inſtrumēto
cōſignationis, nec poſtea: quia fuit cōſignatio ſimplex ſine tradi
tione, cū nō interuenit traditio vera, tūc nec poſtea, nec etiā prę-
2 cariū aut alia ficta traditio.† & illa verba appoſita in inſtrumen-
to, videlicet dedit, cōſignauit &c.nō probāt traditionē.l.prędia.
ſm unā lect.& ibi not.Iac.de Are.& Bart.ff. de acqui. poſ.Spec.
& Io.An.de em.& ven.§.ſciendū.ver.ſed nūquid ſi in teſtamēto
continet̃, vendo &c.& Bal.in l.j.C.de ſuffra.& in rub.C.de con
tra.emp.in xviij.q.& in l.nō idcirco.C.de fi.inſtr.& in l.iudicia.
C.de rei vend. ¶ Et ſic erat Federi. tpe teſtamēti obligatus ad di-
ctam dotis traditionē quo caſu ſi legauit aliā rem & dicat ꝙ legat
ꝓ dictæ dotis reſtitutione, ſeu reſaluo, ſine dubio videtur animo
cōpenſandi legaſſe, vt firmat Bal.& alij ſcribētes in l.huiuſmodi.
§.cū pater. ff. de le.j. ꝑ d.§.ꝗ in vita. & ita intelligendū eſt quod
not.Bald.in l.filia.C.de le. ¶ Tertiò videtur ꝙ aliud etiā ob.Bel-
dæ agere volenti: qa ex forma.d. ſtatuti extāte Lippo filio maſcu
lo, excluſa videtur Belda fœmina, ita etiā uidetur ꝙ alias eidē Bel
dæ agēti ad dictū legatū lib.c. fuerit impoſitū ſilentiū per ſenten
tiā: & ſic ob ei exceptio ſtatuti, & rei iudi.& iſta ſunt quæ viden-
tur mihi hanc cōſultationē facere valde dubiā. ¶ Præmiſſis non
ob.puto.d.Beldæ circa prædicta de opportuno remedio conſuli
poſſe. ¶ Et primò videndū eſt quomodo cōparere debeat, adeo
ꝙ ad iudiciū admittat̃. ¶ Secūdò quā actionē intentare debeat,
3 vt cōtra quoſcunque obtinere poſſit. ¶ † Circa primum dico qđ
dato ꝙ per ſtatutum ſub rubri.de ſucceſ.ab inteſta.eſſet Belda ex
cluſa ꝑ exiſtentiā Lippi, tn̄ poterit Belda ſibijpſi conſulere agen-
do tanquā cōiuncta pſona dicti Lippi.l.ſed hæc in prin.ff.de pro
cu.l.exigendi.C.eo titu. ¶ Et maximè cùm Lippus & Belda ſint
in tertio gradu de iure ciuili l.patruo.C.de legi.hær.l.iuriſcōſul-
tus.§.iij.ff.de gradi.& de iure cano.ſunt in ſecūdo xxxv.queſtio.
* v.c.ad ſedē. ¶ Et ſic ſm * omniū opin.admittēda eſt: qa nemo ne
gat qđ ſaltē omnes trāſuerſales uſque ad quartū gradū veniūt ap-
pellatione coniunctorū, quò ad hūc effectū agendi, vt no. Gui-
do de Suza.Cy.Sal.& Bal.in d.l.exigendi.per l.petitionē.§.egre
dientem.C.de aduo.di.iu.per Inn.in capi.nōnulli. de reſcrip. &
Bar.in l.j.ff. de actio. & Bal. & Ang.in d.l.ſed & hæc.per Spe.in
tit.de reſcrip.§.ratione autē impetrātis.in prin.cum duobus ver.
ſeq.& in tit.de aduo.§.obijcit̃.ver.eſt & quartus ordo. cum ver.
ſeq.& Bald.& Ang.in l.j.§. fin. ff. de poſtu.cum ſimi. ¶ Tamen
* quia coniunctæ perſonæ ſolui nō poteſt ſecundum * cōmunem
ſententiam, vt l.iij. & ibi doc. ff.ſolu. mat.l.qui hominē.§.ſi ge-
ner.ff.de ſolu.not.in l.uero procuratori.eo.ti.probatur in l.ij.ff.
vt le.no.caue.& l.quæ aliena.§.quanquā.ff. de nego.geſt.& no.
Cy.in d.l.exigendi. & Spe. in ti. de coniuncta perſona in princi.
ver. itē coniunctæ. per Gui. de Cu. in l.ſi autem.in princi.& ibi
Bar.de neg.geſt.& Bal.in l.j.C.de ſol. oporteret in libello cōclu
dere ſic, videlicet: quare petit rem dari & reſtitui Lippo, vt Bar.
4 in d.l.vero. Vnde † poterit & alio ſuffragio iuuari Belda. nā tan-
quā coniuncta perſona Lippi abſentis, poterit cōparere & pete-
re bonis Lippi curatorē dari, allegando & probando diuturnam
abſentiā ſuam, & ꝙ ignoratur vbi ſit: hoc enim permittit̃ petere
cuicunque cōiuncto abſentis: tex.eſt iuncta gl.ij.in l.cum cogna
tos.C.de cap.& illam ibi no.& ſequitur Bal.pro hoc etiā videtur
tex.in l.idē priuilegium.in ver.abſentis.& eſt gl.ord. in l.ab ho-
5 ſtibus.in prin.ff.ex qui.cau.ma. quæ dicit † conſtitui poſſe cura-
torem bonis abſentis, & vltra mare exiſtentis: qui curator po-
terit intentare actiones, maximè tempore perituras ſecundum
gl.ibi quā ſequitur Guil.de Cu.Ray.Bar.Bal. & quod poſſit dari
curator prædictus, qui agat pro eo qui abeſt: vel ignorat̃ vbi ſit,
eſt expreſſè de mente gloſ.in l.cæterum.& ibi ſequuntur doc.de
iura.cal.& Cy.in l.ſecum.§.hoc etiā.C.de iura.cal. & Spe.in tit.
de iura.cal.§.reſtat.ver.id ergo.cum ver.dum allegat. d.l.ab ho-
ſtibus. in prin. Sed dubium eſt quas actiones intentare poſſit.
& gl.in l.pe. in prin. ff.de bo.aut.iudi. poſ.& in l.ab hoſtibus.in
prin.vident̃ tenere, ꝙ omnes actiones, etiam tempore non peri
turas, & videtur text.indiſtinctè loquens in l. ij. in prin.ff.de cu.
bo.dan.ſed Bar.in d.l.pe.per illum tex. tenet ꝙ tantum actiones
tempore perituras poterit intentare illas quas in breui elideret
præſcriptio ſi non intentarentur. Ang. in l. ſecunda.ff.de cu.bo.
dan. ſequitur hanc opi. niſi vbicunque talis curator intentaret
actiones tempore non perituras, diceret̃ cōſeruare bona, ponit
exemplum qn̄ eſſet graui ære alieno preſſus ille ꝗ abſens eſt, &
creditorib.ſatisfieri nō poſſit, niſi de eo ꝙ redigi poteſt de actio-
nibus ꝑpetuis cōpetentibus contra debitores abſentis. nā tunc
curator agere potuit.ad hoc inducit̃.l.inter bonorū. ff. de admi.
tu.Spe.in ti.de ꝓcu.§.fi.ver.fi.Item curator ad litē, & Io.And.in
addi.ibi ſequēs Iac.de Are.voluit quod ſi curator dat̃ bonis, & id
petit̃ in cōmodum creditorum, vt eis ſatisfiat, poterit talis cura-
tor omnes actiones intētare: ita intelligūt.d.l.ſecundā de cu.bo.
dā.ſecus ſi datus eſſet tantum vt cōſeruet, nō vt ſolueret.iſtā opi.
etiam ponit Ang.d.l.ij. ¶ Habebit igit̃ cōſiderare. d. Belda an in
accidentia facti contigerit aliquis de caſibus prædictis, & ſeu an
ſint aliqui creditores.d. Lippi ad quorum inſtantiā agere volen-
tium contra Lippum poſſit dari curator bonis Lippi ad commo-
dum ipſorum creditorum vt eis ſatisfiat: nā tunc poterit dari cu-
rator bonis abſentis, & ad litē quæ moueri contingeret ꝑ dictos
creditores cōtra Lip. ꝗ curator tunc nomine Lip. indiſtinctè di-
ctas actiones exercere pōt.vt dicunt Iac.de Are.Spe. & Io. And.
in loco præalle. ¶ Vel tutius erit ꝙ ad inſtantiā cuiuſcunque aſſe
rentis ſe creditorē hæreditatis. d. Lippæ ſtatuet̃ terminus Lippo
abſenti, nō minus cētum dierum ſm opi.Bar.niſi ex cauſa abbre-
6 uietur.† vel ſm opi.Bal. & Ang. intra tempus arbitrio iudicis ad
adeundam hæreditatem. d. Lippæ, & denuncietur ad domum
ſolitæ habitationis.quo tēpore elapſo poterit dari curator hære-
ditati iacenti, ꝗ curator poterit indiſtinctè omnes actiones exer
cere hæreditarias, ſiue tpe perituras, ſiue nō. ¶ Hæc habentur in
l.ſi quis hæres inſtituat̃ in diem.& ibi per Bar. Bal. & Ang. ff. de
hære.inſti.& Bar.& Bald.in l.j.§.fi.ff.de iure deli.& in l. quādiu
inſtitutus.ff.de acqui.hær. & ibi etiā Ang. & Iac. But. & Bald.in
rubri.C.de ſucceſ.edi.& Bar. in l. pe. ff. de bo. aut. iud. poſ. et l.
ſi diu.cum l.ſeq.ff.qui.ex cau.in poſ.ea.et l.debitor. ff. de nego.
geſt.et l.ſi bona. et quod ibi Bar. C. de bo. auth. iu. poſ. et Ang.
in l.ij.ff.de cura.bo.dā.in quib.locis habetur ꝙ hæreditati iacen
ti poteſt

ti potest dari curator, qui potest oẽs actiones hereditarias exercere: & ꝙ debet primò dari hæredi terminus centũ dierũ ad deliberandũ an velit adire, imò si est de liberis seu de succedentibus debet habere annũ. l. j. §. largius. ff. de succes. edi. ſm opin. Bart. in d. l. j. de iure deli. & in d. l. si quis instituatur. Sed secũdũ opi. Iac. But. & Bal. in rub. C. de suc. edi. & Bal. in d. l. j. de iu. deli. cũ quo trãsit Ibi Pau. de Ca. & Bal. & Ang. in d. l. si quis instituatur. & in d. l. quãdiu. potest iudex sibi statuere terminum arbitrio suo, vt no. glo. in d. l. quandiu. maximè quãdo est hæres simpliciter vocatus, nõ sub aliqua cõditione. & sic secunda opi. est magis * cõ-
*
6 munis. ¶ † Potest insuper Belda aliter venire: nam cũ nõ constet Lippũ adiuisse hæreditatẽ matris, & transiuit longissimũ tẽpus post delatã hæreditatẽ, dicitur spacio tali saltem. xxx. annorũ ex-
* clusus à iure adeũdi hæreditatẽ matris. l. licet. cũ gl. * cõmuniter approbata. C. de iure deli. & gl. & doc. in d. l. quandiu. la. j. ff. de acq. hær. & Bar. in l. j. ff. de condi. ex lege. & Bald. in l. j. C. q̃n nõ pe. par. ergo hæreditas defertur seq̃uẽti ingradu cũ proximiori. s. d. Beldæ. l. j. §. quib. ff. de succ. edi. l. ij. §. sed si sint. §. fin. ff. ad Tert. ¶ Et ad abundantẽ cautelã posset etiã Belda petere à iudice statui terminũ unius anni Lippo absenti ad adeundã hæreditatẽ Lippæ, & illud denunciari domui solitæ habitationis, vel requisitiones facere secundũ formã statutorũ loci disponentiũ de modo requirẽdi absentẽ: quo tẽpore elapso, habebitur Lippus ꝑ expressè renunciasse quo ad hoc vt Belda insolidũ adire posset. d. l. quãdiu. & ibi no. per gl. & doc. not. in l. fi. §. sinaũt aliquis. C. de iur. deli. & Bal. in l. j. in xxvj. op. C. qui admit. & per Io. de Imo. in d. l. si quis instituatur. qui terminus etiã absenti, statui potest cũ causæ cognitione tamẽ. i. qđ nõ ita arctetur absens, sicut præ-
* sens. ita est text. secundũ * omniũ intellectũ, quẽ ibi ponit Bal. & Ang. in d. l. si quis instituatur hæres in diem. ad fi. ff. de hær. insti. & ideo tutius erit statuere terminũ aliquantulũ longiorẽ anno
7 ꝓpter absentiã Lippi. ¶ † Si verò possit probari ꝙ fama fuerit, & est in vicinia ꝙ Lippus in loco longinquo, vel de longinquo tempore mortuus est, sufficeret ad probandũ mortẽ ad hoc vt Belda sola admitteretur ad hæreditatẽ d. Lippæ, vt no. Bar. in l. de minore. §. tormẽta. in ij. q. ff. de quæst. & Cy. & Bar. in l. si quidẽ post glo. ff. so. ma. & Guil. de Cug. in l. ab hostibus. in princ. ff. quib. ex cau. ma. & Nic. de Mat. & Bald. in l. ex persona. C. de proba. & Bar. in l. cũ quidã. §. quod dicitur. & in l. is potest. ff. de acqu. hær. & in l. ij. §. sed si dubitet. ff. quemad. testa. ape. & ibi Bal. & Ange. ¶ Plus dicit ibi Bar. cũ quo transeũt Bald. & Ang. ibidẽ: & Bar. in l. genero. ff. de his qui no. infa. & Bald. in l. fi. eo. tit. ꝙ etiã vbi tractatur de cõmodo pecuniario, puta de successione in hæreditate, videtur sufficere probare mortẽ probãdo ꝙ consanguinei sui fecerũt luctũ. & eũ habuerũt pro mortuo. alle. l. fi. ff. de hær. insti. & l. iij. de condi. inde. & quod no. in d. l. sed & si de sua. & idẽ dixit Bart. in l. quoties. C. de nau. lib. x. & Ant. de But. in c. in præsentia. de sponsa. & Guil. de Cug. in l. ab hostibus. in prin. & Flo. in d. l. iij. §. eiusdem. ff. de te. ¶ Plus subdit Bar. in trac. suo de teste. & Bart. & Ang. in d. §. sed si dubitet. & d. Ant. in præal. c. in præsentia. quod poterit de morte probari petẽdo à iudice quod cõmittat duobus nuncijs: qui vadãt & diligenter perquirant, an talis sit viuus vel mortuꝰ, & eius relationi stari debẽt: alleg. l. hoc iure. ff. de ver. obl. & l. cũ quidã. §. fi. cũ l. seq. ff. de leg. ij. l. magis puto. §. ne passim. ff. de re. eo. ¶ Fortius dicit Bar. in d. trac. de teste, ꝙ si per mundũ vagari cœpit iuuenis luxuriosus, bellicosus, tũc si ab eo tpe quo de eius vita dubitari cœpit, lapsum est quinquenniũ, nec de eius sospitate aliquid notũ sit, ꝙ mors cẽsetur ꝓbata: qa Iustinianus hoc in muliere volẽte trãsire ad secũda vota approbauit si tãto tẽpore expectauit. l. vxore. C. de repu. & licet per posteriores leges mutatũ & correctũ fuerit: respõdit Bar. ꝙ illa correctio emanauit circa matrimoniũ & infamiã: quæ est nimis grauis præiudicij: cũ nõ possit in eodẽ statu reponi. ¶ Et si ꝑ aliquod genus probationis de morte prout. s̄. dictũ est, probari potest hoc vltima via, remanebit in agendo minus periculosa q̃ alia forma ex s̄. narratis. ¶ Venio ad ſm principale, quæ actio intentari debeat. in quo dico, ꝙ quantũ ad legatũ lib. centũ relictarũ Lippæ in test. Orsati, agi potest contra heredes Orsati actione personali ex testam. ad quantitatẽ pecuniæ: vel actio hypothecaria cũ ꝓ legato omnia bona testatoris sint hypothecata. ista habentur in l. j. C. communia delc. & in l. creditorib. ff. de sepa. bo ¶ Nec agẽti ob. excep. rei iudicatæ seu alterius sẽtẽtiæ latæ contra. d. Beldã: qa in alio iudicio Belda agebat ꝓ parte ꝓprio nomine tanq̃ hæres pro dimidia ex ꝑsona sua, & ꝓ alia parte agebatur ꝑ curatorẽ bonorũ nomine Lippi. & sic ꝑsupponebatur Lippũ esse vel esse posse hæredẽ ꝓ dimidia, & sic fuit repulsa Belda ꝓp statutũ disponẽs, ꝙ stantib. masculis &c. nũc aũt agiť tantũ nomine Lip. ꝑ curatorẽ dã. bo. Lip. vel ageť nomine hæreditatis iacẽtis ꝑ curatorẽ, vel agetur nomine Beldę ex noua aditione hęreditatis. d. Lippæ, quã nouã aditionẽ faciet asserẽs Lippũ exclusum tẽpore vel morte. & sic cũ sit ista causa agẽdi diuersa ab illa prima intẽtata, nõ ob. exce. rei iud. l. cũ queritur. cũ duab. ll. seq. & l. si qs ad exhibendũ. ff. de exce. rei iu. ¶ Nec etiã ob. exceptio pręscriptionis, vt. j̄. rñ debo. ¶ Quãtũ aũt ad bona debita ex testam. Federici, seu ex instrumento cõsignationis dotis, dico varijs modis agi
8 posse. ¶ † Primò enim dico ꝙ quãtũ est ꝓ reb. datis ꝑ Orsatũ Federico in dotẽ potest agi hypothecaria actione cõtra quoscũque possidẽtes cũ titulo vel sine titulo bona q̃ fuerũt in bonis. d. Federici tẽpore eiꝰ vitæ post tẽpus traditionis dotis. vel si nõ apparet de tẽpore traditionis dotis attenditur tẽpus instrumẽti confecti inter Orsatũ & Federicũ. ¶ Quod istud sit verũ, ꝓbatur: nã dato ꝙ nihil appareat de dote tradita Federico in instrumẽto celebrato inter Orsatũ & Federicũ, in quo enũciatiuè narratur, quæ bona tradita fuerũt in dotẽ Federico: tale instrumẽtũ ꝓbat in fauorẽ mulieris, & fauore dotis illa bona de quib. in d. instrumẽto fit mẽtio data fuisse Federico ꝓ dote Lippæ, dato ꝙ Lippa præsens nõ fuerit instrumẽto. ita finaliter cõsuluit Bar. in suo cõsilio. cxx. inci. Factũ sic se habet Titius & Seius &c. vbi subtiliter inducit. l. j. §. accedit. C. de rei vxo. ac. & l. ij. cũ ibi no. C. de do. ꝓmi. ¶ Vnde ꝓ dicta dote bona omnia mariti tacite sunt hypothecata. l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. ¶ Et nõ est dubiũ ꝙ hypothecaria datur etiã cõtra titulo possidẽtẽ cũ res trãseat cũ illa obligatione ad quẽcunque. l. si prædiũ, cũ l. seq. C. de euic. l. si mancipiũ. §. fi. cũ l. seq. ff. de euic. iũcta l. si ab eo. ff. de pig. ¶ Et dato ꝙ bona olim Federici ad q̃ ageretur hypothecaria ꝓ dictis reb. in dotẽ Federico datis valerẽt adhuc plus q̃ fortè valuissẽt bona dotalia: tñ fiet missio in pos. bonorũ Federici quousque dotalis fundus restituatur: qa in hypothecaria fit missio in omnib. bonis: & nõ ꝓ mẽsura debiti, vt est gl. in ver. in possessionẽ. cõiter approbata. & ibi doc. in l. eũ q res. C. de ꝑcu. gl. in aut. ei q. C. de bo. aut. iud. pos. & ibi Bal. co. 7. & no. Cy. in l. cũ ꝓponas. in xvj. q. e. ti. Bar. in l. si cõstante. in. iij. q. quartę partis principa. ff. sol. ma. ¶ Et si dicatur ꝙ Federicus una cũ d. Lippa vẽdidit fundũ dotalẽ. vt in testamento Federici fit mẽtio: Respõdeo primò, ꝙ nõ ꝓbatur aliqd de cõsensu. d. Lippę. ¶ Secũdò rñdeo, ꝙ dato ꝙ interuenerit cõsensus, tñ ꝓ ꝑtio dicti fundi ita ad restitutionẽ sunt obligata bona mariti, sicut erant ꝓ fundo. ita pulchrè cõsulendo firmat Bar. in cons. cxxiiij. inci. Pũctus q̃stionis. dña. P. nupsit &c. qa in dote preciũ succedit loco rei. no. glo. in l. Labeo. ff. de ver. sig. plenius ꝑ eũ in de cõs. ¶ Et talis cõsensus etiã mulieri nõ obesset in pretio, iuxta id qđ habetur in auth. si qua mulier. cũ ibi no. maximè ꝑ Bal. C. ad Velleia. cũ cõcor. qđ ad ꝑsens tñ latius nõ attingo, attẽto ꝙ de cõsensu. d. Lippæ nil ꝑsumatur apparere. ¶ Et si Beldæ nõ videbitur expedire agere dicta ac. hypothecaria, tunc cõsulo ꝙ nõ agat Publiciana ad bona cõsignata Orsato ꝓ Federico: qa nõ cõpetit Publiciana cũ nõ interuenit traditio vt dictũ fuit in arg. ꝓ parte cõtraria deductis. ¶ Si aũt bonorũ ꝑdictorũ possessio ꝑuenisset ullo tẽpore ad Orsatũ, vel ad Lippã, tunc cõpeteret rei vẽdicatio, seu Publiciana: qa per instrumentũ cõsignationis: licet nõ videatur tradita possessio: tñ videtur tradita licẽtia apprehendẽdi possessionẽ ꝓpria auth. l. prædia, ſm unã lectură, & ibi doc. ſm unã lect. de acqui. pos. ff. & ideo etiam eodẽ modo regulatur iudiciũ prædictũ: ꝑut dicã statim in seq̃uẽti parte. ¶ Si aũt quærimꝰ utrũ Belda possit agere ad bona relicta Lippæ in testamẽto Federi. ex causis in testamẽto cõtentis. & dico ꝙ sic. ¶ Ad qđ ostendendũ cõsiderare opottet an possidẽtes possideãt sine titulo an cũ ti. si possidẽt sine titulo: & certũ est ꝙ habẽs titulũ aptũ ad dñium vel quasi dñiũ, est potior illo, q habet possessionẽ solã: patet in l. j. & ꝑ to. ti. ff. de pub. & in l. j. C. de alie. iud. mu. causa fa. & in c. abbate sanè, de re iu. in vi. cũ vul. ¶ Videamꝰ igitur an Lippa & eius hęredes habeãt titulũ quo mediãte acq̃siuerint dñiũ vel saltẽ quasi
9 dñiũ, & sic Publicianã: & cõis conclusio est, † ꝙ aut possessio rei legatę fuit tradita legatario, vel ad eũ ꝑuenit, & habet quasi dñiũ & Publicianã. l. j. in fi. & l. seq. in ver. amissa possess. ff. de pub. aut possessio

possessio rei legatæ nõ peruenit in legatariã: & tunc aut testator
b habebat quasi dominiũ & legatarius ex persona testatoris [b] habebit Publicianam, aliâs nõ. l. cum sponsus. §. j. & ibi Bar. & Ange. ff. de Publi. firmat Io. An. & alij de quibus mentionẽ fecit in ar. facto. s̃. pro parte cõtraria. ¶ Si ergo in proposito probaretur possessionẽ rerũ legatarũ vnq̃ peruenisse ad. d. Lippã, & certum erit cõpetere Publicianã: idẽ si ꝓbaretur de quasi dominio testatoris. aliâs non. ¶ Vnde tũc esset opus ꝓbare saltẽ per famã cũ sumus in antiquis, ꝙ Federicus tpe vitæ & mortis reputabatur dominus dictarũ rerum legatarũ. & ꝙ ita est, firmat, vt statim latius aperiam. ¶ Aut possidentes possident cũ titulo habito ab alio q̃ à testatore: & tunc si habent ti. aptũ ad translationẽ dominij, seu quasi, certum est ꝙ Publiciana cõtra eos nõ datur. l. siue aũt. §. si duob. ff. de publi. vnde tũc videtur necesse ꝓbari de dominio testatoris quod translatũ fuit recta via in legatariũ, id est in Lippã. l. à Titio. ff. de fur. l. legatum. la. ij. cũ si. de leg. ij. & si præferretur tunc legatarius tanq̃ dñs alteri habẽti tit. seu quasi dñium. l. pen.
10 & fin. ff. de Public. ¶ † Verum quia modus probãdi dominiũ est difficilis, vt per Bar. in l. rẽ quæ nobis. ff. de acqui. pos. & in l. rem alienã. ff. de pig. act. vbi dat singularẽ practicã ꝙ si fiãt bannimenta. ꝙ si quis vult dicere talẽ rẽ fuisse in bonis alicuius anteq̃ per Titiũ possideretur, cõpareat. & nemine cõparente corã iudice, & ꝓbato ꝙ Titius possedit, intelligatur probatũ ipsum fuisse dñm, quasi illa res in nullius bonis fuerit, & ideo fuerit effecta Titij occupãtis. l. j. in prin. ff. de acqui. pos. ¶ Potest alius modus seruari in casu nostro ad probandũ dñium: nam sunt. lv. anni vel circa, ꝙ Federicus decessit, & ista bona tũc & antea possedit, vt verosimi
11 le est ꝓbari posse saltẽ ꝑ famã. † vnde præsuppono ꝙ in antiquis probari potest dñium per solã famã: quia fama in antiquis idem operatur quod plena ꝓbatio, no. Inn. in c. veniens. de ver. sign. gl. in l. at qui natura. §. cũ me absente. ff. de neg. gest. quã ita intelligit Bal. in l. proprietatis. C. de proba. & Ange. in l. Titius. ff. quibus mod. pig. vel Hypo. solui. & dicit Ang. quod ita de facto obtinuit ꝑ illã gl. sing. secundum eum. & idẽ Archi. xvj. q. iij. in memoratos. Bal. in l. conuenticulã, in pe. col. C. de epi. & cleri. in l. nõ ignorat. in vi. col. C. qui accu. & in l. exẽplo. C. de proba. & in l. in bonæ fidei. in vlti. col. de re. cre. Ant. de But. clare. in c. veniẽs. el. j. de test. Io. de Imo. in c. cũ causam. de proba. apertè Bal. in l. cum super. C. de rei vend. ¶ Faciunt quæ dixi. s̃. ad mortẽ ali-
12 cuius probandã, si est de longissimo tpe, sufficit fama. Et † dum fit mẽtio de antiquis, nõ videtur dicendũ ꝙ intelligatur tantummodo de tpe vitã hominis excedẽte. i. de tempore centum annorum: quoniã illud tẽpus dicitur longinquũ, & antiquũ: hoc apertè voluit Cy. & Bar. in l. si quidẽ. C. sol. ma. ubi dicunt, ꝙ probatur quẽ esse mortuum eo ipso ꝙ probatur quòd vita eius excessit cẽtum annos. & subdunt ꝙ etiã probatur per famã quãdo mors est de antiquo: nõ ergo intelligunt antiquum tempus esse à centum an. infrà: quia per solum cursum centum ann. est vera mors probata. quinimò Inn. in d. c. veniens. de verb. sig. & expressè. d. Ant. in c. veniens. el. j. de test. dicunt, quòd tempus. xl. an. est tem
c pus antiquum [c] in quo sola fama probat plenè, vel saltem debet relinqui iudicis arbitrio quòd dicatur antiquũ tempus. ar. l. j. in fi. ff. de iure delib. & c. de causis. de of. dele. ¶ Probando ergo ꝙ fama est ꝙ Federicus tẽpore eius vitæ iam sunt. l. anni elapsi & vltra, erat dñs dictorum bonorum legatorum Lippæ & quod nullus alius erat dñs: erit probata intentio. & magis si probaretur ꝙ cõmunis opi. est ꝙ memoria alicuius non extet in contrariũ per. d. l. si arbiter. ff. de proba. plenè per Inn. in d. c. veniens. de ver. signi. Spe. in ti. de proba. §. j. gl. in c. j. de præscr. in vj. ¶ Et prædicta procedunt præsupponendo, quòd possidentes habebant titulum ab alio q̃ ab hærede Fede. quia si ab eo. tit. habuissent, talis titulus haberetur pro nõ ti. l. fi. §. sed quiá nostra. cum se. C. cõia de le. ¶ Itẽ si præsupponeremus ꝓbari ꝙ dicta bona fuissent possessa ꝑ Lippũ tpe eius mortis, posset nunc agi interdicto quorũ bo. ad possessionẽ cõtra possidentẽ sine ti. vt. l. j. ff. quorũ le. ¶ Considero ꝙ aliud potest dari auxiliũ etiã cõtra possidẽtes cũ titulo: nã Fede. in testa. instituit Lippũ ei9 filiũ hæredẽ vniuersalẽ: & qñ cunque decederet sine liberis voluit expẽdi hæreditatẽ suã in maritando domicellas pauperes per commissarios suos. & sic fecit sibi substitutionem compendiosam, quæ comprehendit vulgarẽ & fideicõmis. post tẽpus pubertatis, vt in l. Centurio. vbi ꝓbãt hoc omnes de vulg. & pupi. & in l. precibus. C. de impu. & alijs substi. & in c. Ray. & ibi doc. de test. vulgaris nõ habuit locũ. eo ꝙ filius expressè nõ abstinuit, quia potẽtia suitatis incontinenti post mortẽ Federici Lippus fuit hæres. l. j. §. qui in potestate. ff. si quis om. cau. te. insti. de hære. quali. §. si filius qui pa. cũ materia semper de vul. & pu. ¶ Vnde aut Lippus viuit, & certũ est, & non est locus substitutioni, sed posset tunc ad instantiã alicuius creditoris Lippi hæredis Fede. dari curator bonis Lippi absentis, vt creditoribus satisfaciat, qui curator posset nomine Lippi intentare remedium. l. fi. C. de edi. diui Adria. tol. ꝓducendo testm̃ Federici nõ abolitũ, nõ cancellatũ, & petẽdo se mitti in possessionẽ omniũ bonorũ, quæ ꝑ Federicũ tpe mortis possidebantur: & facta summaria fide de possessione Federici, fiat missio in possessionẽ
13 etiã cõtra possidẽtes cũ tit. acquisito post mortẽ Feder. † quia illud singulare remediũ. l. fi. de edi. di. Adri. datur etiam cõtra possidentes cũ ti. post mortẽ ipsius testatoris acquisito, vt legitur &
c no. per glo. [c] & oẽs doc. in d. l. fi. ¶ Et ꝙ curator posit tales actiones intentare, examinatũ est s̃. in prima principali dubitatione. ¶ Aut Lippus verè mortuus est sine liberis, & etiã locus est substitutioni fideic. ad pias causas & absque alia aditione Lippi per solã existentiã suitatis cõfirmatũ fuit fideic. vniuersale. l. ita tñ. §. si pa
14 ter. ff. ad Treb. ¶ † Et maximè ad pias causas, cũ videamus ꝙ licet existẽtia suitatis nõ confirmat legata particularia. l. j. in fi. ff. vt in pos. le. l. si ex modicat §. j. ff. de bo. lib. tñ confirmat legata ad pias causas secundũ Ang. & alios in d. l. si filius qui pa. ad instar legatæ libertatis. l. sciendũ. ff. de ma. test. & l. cũ quæritur. §. sed & si q. s. ff. de fideic. lib. Pro hoc faciũt no. per Bar. in l. j. in repet. C. de sa. san. ecc. cũ concor. vbi tenet ad pias causas nõ esse necessariã adi-
d tionẽ: [d] quod etiã quãplurimi sensere: quã tñ hîc disputare nõ expedit postquã tot alia fundamẽta incurrunt. ¶ Et licet d. substitu
15 tio vt dixi cõprehendat vulgarem † & vulgaris consueuit tollere
e [e] existentiã suitatis secundũ magis * cõmunem opi. vt in l. si filius
* hæres. vbi plenè. ff. de lib. & post. cũ suis concor. tñ qñ substitutio vulgaris est iuncta cũ fideic. simul, vt in casu nostro, nunq̃ tollitur existẽtia suitatis; q̃a dãdo fideic. substitutũ videtur voluisse filiũ posse cogi adire. & fuit hæc cõclusio Bal. in l. nõ iustã. C. ad treb. & in repe. l. in suis. in xxxiij. col. ff. de lib. & post. & in l. Papi. §. quarta, vbi Ang. ff. de inoffi. testa. & Ang. in l. j. ff. de vul. & pup. ¶ Et quod nõ fuerit sublata existẽtia suitatis ꝑ d. substitutionẽ patet: quia substitutio prędicta fuit facta per illa verba, si filius decederet sine liberis: & sic quantũ ad vulgarẽ substitutionẽ fuit facta sub casu impotentiæ. i. non posset esse hæres propter mortem, vt no. Bar. in d. Centurio. dum quærit an compendiosa contineat vulgarẽ: & sic dicta substitutio cõpendiosa nõ cõprehendit in specie vel in genere de proprio significato verborũ. casum, quãdo filius nollet esse hæres & hæreditatẽ repudiaret: quia verba substitutionis sonãt apertè ꝙ post mortẽ filij, nõ aũt post repudiationẽ tantũ vocetur substitutus. vnde licet. d. substitutio facta in dicto casu mortis trahatur etiã ad casum quãdo filius repudiauit, & nondũ decessit: tamen illud est ex interpretatione iuris, vt substitutio facta in casu impotentiæ trahatur etiã ad casum volũtatis, licet nõ sit de ꝓprio significato verborũ. l. Gallus. §. & quid si tantũ. ff. de liber. & posthu. l. fi. & ibi Bart. C. de institutionib. & substitutio. sub conditione factis. Bartol. in l. prima in secunda quęstione princip. ff. de vul. & pup. Bal. in l. tertia. C. de hære. institu. modò in proposito substitutio vulgaris, quæ ex expressione verborũ refertur ad casum impotentiæ, & nõ ad casum voluntatis de proprio significato verborum nunquam tollit existentiam suitatis: not. Bartol. in d. l. Gallus. §. & quid si tantùm. per illum text. & Bald. in l. tertia. C. de hære. institu. & Ioan. de Imol. in d. l. si filius hæres. quia non est data expressa à testatore filio licentia abstinendi per talem substitutionem. ¶ Probatur etiam alia ratione ꝙ locus sit substitutioni fideic. mortuo Lippo, non aũt sit locus substitutioni vulgari etiam dato, ꝙ existentia suitatis esset sublata: nam statuto de quo s̃. tactum est, ꝙ descendentes omnes hæreditatem etiam non agnitã transmittunt ad quoscunque suos hæredes &c. sed ita est ꝙ vbicunque hæreditas non adita per institutum transmittitur ad hæredes suos, semper excluditur substitutus vulgaris: quia institutus transmittendo dicitur facere alium hæredem, qui excludit substitutum. l. si paterfami. & ibi no. Bar. & moderni. ff. de hæredi. institut. l. j. C. de his qui ante aper. tab. in ver. alios. exponendo secũdum Richar. Malum. i. substitutos. & no. Bartol. in l. j. ff. de vul. & pupil. Bal.

in l.cũ antiquiorib.C.de iure deli.& in l. apud hostes. C. de suis
& legi.& in l.Papi.§.quarta.ff.de inof.testa.& Imo.in c.Ray.in
materia substitutionis vulgaris, de test. & Pau. de Ca. l.iij.ff. de
acquirẽ.hære.¶ Præsupposito ergo quod p existentiã suitatis im
mediatè Lippus censeatur fuisse hæres Federici, & ꝙ mortuus sit
sine liberis, locus est substitutioni fideicõmissariæ: quia uocãtur
cõmissarij vltimæ uoluntatis, qui oẽs sunt mortui præter artẽ so-
cietatis beatæ Mariæ, quæ cõgregatur in ecclesia Prædicatorum:
apud quẽ remanet omnis potestas exequendi.c.fi.de testa.in vj.
16 ¶ † Et qui cõmissarius in effectu nullo alio existẽte hærede post
mortẽ Lippi tenet locũ hæredis Federici, vt no. Spe. in ti. de in-
stru.edi.§.nũc vero aliqua.versi.itẽ pone quod aliquis.& Inn.in
c.cũ tibi, per illũ tex.secundũ unũ intellectũ de testi.Rofre.in ti.
de act.ex tex.ver.itẽ quod erit, Bar.in d.l.Centurio.in ij. quæst.
princip.& in cõsi.incipien.Nico.fecit.& in quæst.sua, incip. Fi-
liũ adultũ.& in l.hereditas.la.ij.ff.de hære.insti.& in l.si quis ad
declinandã, p illũ tex.de epi. & cle.& in l. si quis Titio. de leg.ij.
& Bal.in l.j.C.ad l.fal.& in aut.licet.C.de natu.li.¶ Adeò quod
ad eum spectat agere & cõueniri actionibus hæreditarijs sicut ad
hæredẽ.¶ Vnde in talẽ executorẽ tanq̃ in fideicõmissariũ substi-
tutũ ad pias causas ipso iure absque aliqua resti. fideicõmis.tran-
sierunt omnia iura hæreditaria fauore piæ causæ: vt probatur in
l.fi.C.de sac.san.eccles.in ver.hæreditatẽ. & quod ibi. no. gl. in
vers.edictorum.& in tex. in ver. vẽdicatio. firmat Bar. in dispu.
sua inci.Filiũ adultũ.& idem Bar.in repe.l.j.C.de sac. san. eccle.
in vj.q.quintæ q.& Bal.ibi in xxij.col.prin.Bal. in l.penul.C.ad
treb.& in l.id quod pauperib. in xvij.q.C. de epi. & cle. Pet. de
Anc.Io.de Imo.in c.cũ tibi.de testa.Io. de Imo.in d.l.Centurio.
* & est * cõmunis opi.licet Bal.in l.fi.C.de sacrosan. eccle.tenue-
rit quod requiratur fieri restitutionẽ fideicom. ¶ Retenta ergo
communi opi.ꝙ in fideicõmissarium ad pias causas sunt ipso iure
trãslata iura hereditaria, remediũ erit ꝙ dictus executor intentet
remediũ dictę.l.fi.C.de edic.diui Adri.tol.cõtra quoscũque pos
sidentes etiã cũ ti.acquisito post mortẽ Federici, & obtinebit ꝓ-
bata possessione Federici tẽpore mortis p d.l.fi. nã etiã fideicom
missario datur dictum remediũ, qñ iam translata sunt iura hære-
ditaria in eum, ut firmãt omnes doc.in d.l.fi.C.de edi.di. Bar.in
consi.in c.Missus in possessionẽ.& in consi.xcj.inci.In.q.verten
17 te in curia capitanei ciuitatis Narniæ &c.¶ † Et erit modus pra-
cticandi, primò denuncietur dicto priori executori an velit acce
ptare officiũ executoris sibi in testamento Federici relictũ. & si
acceptauerit tũc poterit Belda tanquã hæres Lippæ legatariæ cõ-
pellere dictũ executorẽ, vt agat & intentet dictũ remediũ.d.l.fi.
C.de edi.diui Adri. vt res Lippo legatas recuperet, & Beldæ hæ-
redi restituat: quia cum dictus executor habet actiones ad cõmo
dum Lippæ ad recuperandas dictas res potest cõpelli ipse. l. Iul.
§.pe.ff. de act. emp.& l.cum in plures.§. messem.ff. loca.& ibi
doc. ¶ Si aũt dixerit executor nolle acceptare officiũ non potest
compelli inuitus.l.si quis sepulchrũ.§. funus.ff. de relig.l. Arse-
lio.& ibi Bar.ff.de ali.lega.l.pe.C.de don.no.Spec.in d.§.nunc
verò aliqua.in ver.hic etiã quæritur.& ibi Io.And.in c.Io. de te-
sta.Bar.in l.j.ff.de lega.ij.& in l. potest legatus.§. admittitur. ff.
de his quib.vt indig.& Cy.& Bal.in l.iij.§.j.ff.de arbi.& in l.iiij.
C.si.pen.app.mors inter.& in l.nulli.C.de epi. & cle.& in l.pe.
C.de dona.Ia.de Bel.in §.si quis ædificationem. in aut.de ecclé.
titulis. ¶ Et tunc officiũ prædictũ cum eadẽ potestate trãsibit ad
Episcopum, qui tenebit similiter locum hæredis.in aut.de eccle.
titu.in §. sinaũt qui hoc facere &c. & in d. l. nulli. qui episcopus
similiter habebit remediũ agendi cõtra possessores secundũ pro-
uisionem.d.l.fi.C.de edi.di.Adri.secundũ Bart.ibi & Bal. in l.si
quis ad declinandã.C.de epis.& cle.¶ Itẽ aduertat Belda vt si hãc
viã aggrediatur quæ tutissima videtur, eo casu quò aliqualiter de
morte Lippi probari possit secundũ.s̃. dicta, ipsa Belda tam q̃ hæ
res Lippi ab intestato per publicũ instrumentũ adeat hæreditatẽ
Lippi & hęreditatem Federici nõ aditã per Lippũ & transmissam
ad ipsam Beldã, maximè vigore statuti.¶ Et hoc ideo dico ne pos
sit refricari in dubium ꝙ legata relicta in testamento Federici nõ
fuerunt cõfirmata per aliquã aditionem hæreditatis, iuxta.l.si ne
mo.ff.de testa. & l. proximè ff. de his quæ in test. delen. nã satis
erit ꝙ per hæredem hæreditatis ad quem trãsmissa est hæreditas
non adita adeatur, vt no.gl.& doc.in l.eam quam.C. de fideicõ-
mis.¶ Et consulo ꝙ Belda etiam pro recuperatione dotium Lip-
pæ potius velit inhęrere, & se fundare ex testamẽto Federici q̃ ex
instrumẽto cõsignationis ne habeat necesse petitiones diuidere,
& quia non clarè posset apparere quantum postea posset petere
Belda ex testamẽto pro alijs reb.legatis ob aliã causam q̃ pro do-
tibus, cũ legata sunt simul facta ꝓ omnibus causis. Et si velit etiã
pro dotibus agere ex testamẽto, nõ impeditur pp instrumentum
cõsignationis in quo solus cõsensus patris nõ potuit filiæ præiu-
dicare.le.secun.§.ꝙ si in patris.§.fi.l.nõ solũ.ff.sol.ma.Prætereà
testator faciendo dictũ legatũ, dare videtur electionẽ Lippæ, ut
agat etiã ex testamẽto vbi plura dãtur remedia, & electio sit acto
ris, l.quod in hæredẽ.§.eligere.ff.de tribu.& declarat Bar.in l.cũ
proponas.& in l.vbi pactũ.C.de transa.¶ Superest vt respondea
mus ad allegata in contrariũ: primò quò ad exceptionẽ præscri-
ptionis dico & respõdeo, quod aut isti posidentes bona relicta
Lippę in testamento Federici cœperunt posidere & præscribere
post mortem Lippæ, & dicendũ est ꝙ præscriptio nunquã fuit in
choata, quia hæreditas Lippæ fuit iacens, & per Lippũ nec p aliũ
18 reperitur fuisse legitimè adita. ¶ † Sed ita est ꝙ cõtra hæreditatẽ
iacentem nõ currit præscriptio in mobilibus.l. seruus hæredita-
rius.& no.Ang.ff.de stip. seruo.l. ea quæ. & ibi plenè no. C. de
temp.in inte.resti.pe. ¶ Aut erat cœpta præscriptio viuente Lip
pa, cõpleta aũt esse nõ poterat inspecta breuitatẽ tẽporis à mor-
te Federici vsque ad mortẽ Lippæ intra quod non fuit tẽpus. x.
an.& tũc fatendũ est, ꝙ cõpleri potuit, hæreditate iacẽte præscri
ptio, vt no.gl.in l.si intra.C.de nõ nu.pec.& in d.l.ea quæ.tamẽ
aduersus præscriptionẽ completã hæreditate iacẽte datur restitu
tio in integrũ: ita dixit Ang.& Io.de Imo.in l.sed & si in cõditio-
ne.§.si seruus.ff.de hære.inst. allegãt qđ habetur in l.pe.in fi.ff.
de nau.fœno.& in l.cũ filius.§.in hac.per gl.& doc.ff.de ver.ob
li.& in l.j.in fi.ff.ex quib.cau.ma.¶ Fortificãtur hæc: quia domi
na Lippa & successiuè Lippus & Belda de prædictis legatis, & ꝙ
per istos possessores bona legata posideantur, habuerunt iustã
ignorantiã & præsumptã.l.qui in alterius.ff.de reg.iu.l.fi.ff.pro
19 suo.¶ Vnde licet præscriptio aduersus ignorantẽ currat.l.fin.C.
de præscri.lon.tpis.tamẽ restitutio in integrũ conceditur aduer-
sus talẽ præscriptionẽ ex regula generali: Si qu. mihi iusta causa
&c.de qua in l.j.& in l.sed si per prętorẽ.§.hæc regula.ff.qui.ex
cau.ma.vt elegãter firmat Bar.& Ang.in l.i.§. si quis aũt ꝓpter.
per illũ tex.cũ gl.ff.de iti. actu.pri. & est gl.no.in l.si partẽ.§.j.
in ver.nõ vtendo.ff.quemad.ser.amit.gl.in l.j.C.de pa.po.Spe.
in ti.de præscr.§.j.ver.pone si colonus.& Io.de Imo.in rep.c.fi.
de præscr.in iiij.col.& Ab.Si cu.in c.vigilãti.de pręscr.Lud.Ro.
in l.si verò.§. de viro. in quinquagesima prima fal.ff. sol.ma.fa.
no.per gl.& doc.in l.ij.C.de iure emph.per Bart. in l. Æmilius.
ff.de min. & in d.l. cũ filius.§. in hac. & per Spe.in ti.de loca.§.
nunc aliqua.ver.xviij. & quod no.Bar. & Bal. in l.j. C. si aduer.
pig.ven.¶ Accedãt no.per Pe.Cy.& Bal.in l.quoties.C.de pręci.impe.off.per Guil.de Cu.& Bar.in l.si mater.ff. de offi.pręsi.
per Ang.in l.j.C.de anna.excep. vbi cõcludunt, ꝙ impedimen-
tum facti superueniẽs, & impediens me agere, licet nõ impediat
cursum præscriptionis, tñ tribuit iustã causam concedendi resti.
in integ.illi cõtra quæ præscriptũ est, p l. & Attilianus.ff. de ser-
g ui.rust.præd.d.§.si quis aũt ꝓpter.sed dicta ignorãtia [g] est iustũ
& probabile impedimentũ.facit in casu nostro.d.l. qui alterius.
& l. fin. ff. pro suo. igitur &c. ¶ Nec ob. si diceretur lapsum est
quadrienniũ post præscriptionẽ cõcessum quibuscunque ad pe-
tendũ resti.in integ.l.fi.C.de tempo.in integ.resti.pet. & in c.j.
de in inte.rest.in vj. quia respõdeo ex solenniter traditis per Bal.
in l.falsam.C.si ex fal.instr.quod tale tempus quadriẽnij quo ad
initiũ est vtile, vt per Bar.in d.l.fi.in l.quemadmodũ. C. de tem-
po. in integ. rest. & ideo si quis probabiliter ignorãs steterit per
centũ annos, ꝙ resti.in inte.non petierit, adhuc illam petere po
terit, secundũ Bal.in d.l.falsum.sed hæredes dictæ Lippæ habue-
rũt de prędictis iustã & ꝓbabilẽ ignorãtię causam: ergo &c.¶ Et
eodẽ modo posset respõderi ad præscriptionẽ quæ allegaretur p
20 hæredes Orsati circa legatũ lib.centũ. ¶ † Vltra quod etiã posset
respõderi ꝙ hæres scriptus in testamẽto Orsati, præsumitur ha-
h buisse scientiã [h] contentorũ in testamento, & sic fuisse in mala fi-
de, & hoc si erat hæres extraneus aliàs nõ, vt no. in l. cum hæres.
ff. de li. le. & in l. quidam ita. §. si quis filium. ff. ad Trebel. ¶ Si
autem erat suus hæres, & sic de descendentibus: & tunc si ad-
uersarius fatetur quòd hęres scriptus in testamento Orsati adiuit
hæreditatem

hæreditatẽ Orſati ex teſtamento, præſumit᷑ ſciuiſſe contenta in
teſtamento: quia oportet illum qui vult adire, eſſe certum de viri
bus teſtamenti. l. hæres inſtitutus. cum ſeq. ff. de acqu. hæredi. &
ita in ſpecie firmat Bar. & Ang. in l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de
ver. oblig. in iij. q. ¶ Idẽ ſi appareret quod hæres ſcriptus vel alij
ſuccedentes poſt eum ſoluerint aliqua legata relicta in teſtõ Or-
ſati vel cum legatario aliquod pactũ fecerit: ex iſtis enim præſu-
mitur ſcientia contentorũ in teſtamento. l. j. ff. quẽ admo. te. ap.
l. de his. ff. de tranſac. nota. Bart. & Ang. in præall. §. duo fratres.
¶ Præſumitur etiã ſcientia, ſi hæres interfuit teſtõ vel de teſtõ in
eius præſentia fiat mentio, vt per gl. & doct. in l. ſi tutor petitus.
C. de peri. tuto. ¶ Plus dicit Dy. & Bald. in l. cætera. §. fi. de leg. j.
& Bal. in d. l. ſi tutor. ꝙ hæres poſt aditam hæreditatem indiſtin-
ctè præſumitur ſcire omnia cõtenta in teſtamento: & idem Bal.
in l. quoniam ſororem. C. de iure delibe. ¶ Et expreſſius Bal. in l.
eius qui in prouincia. ff. ſi cer. pe. vbi dicit quod hæres ſuus poſt-
quam in hæreditate per actum facti immiſcuit præſumitur ſcire
omnia contenta in teſtamento per no. in d. l. cum heres. ſed ante
immiſtionem facti: quia filius, & quilibet ſuus hæres immediate
ex diſpoſitione legis ſuus & neceſſarius hæres. l. j. §. qui in pote-
ſtate. cũ vulgari. ff. ſi quis omiſ. cau. teſt. l. ſi poſt mortem. de le. j.
bene verum eſt quod præſumitur ignorare, vt loquitur tex. in d.
l. eius qui in prouincia. & idẽ etiã tenet Pau. de Caſt. poſt Raph.
in d. l. eius qui. ¶ Tamen ad euitandas opiniones vtile erit inue-
ſtigare de prædictis coniecturis, & poſitionẽ facere continentẽ,
quod heres ſcriptus in teſtõ Orſati adiuit hæreditatẽ ex teſtamen
to: vel ꝙ dictus hæres & alij qui ſucceſſerunt poſt eum adimple-
uerunt legata relicta in teſtamento Orſati & quod ſe immiſcue-
runt in hæreditate prædicta, quo probato apparebit de mala fi-
de hæredum Orſati, quæ omnem præſcriptionis ſpeciẽ impedit
ſecundum cõmunem ſententiam. c. fin. de præſcrip. & c. poſſeſ-
21 ſor. de re. iur. in vj. ¶ † Et dato ꝙ tantum de ſcientia, & mala fide
primi hæredis Orſati conſtaret, & ſecundus heres fuiſſet in bona
fide ſpatio xxx. anno. tamen adhuc non potuiſſet preſcribere ſe-
cundum magis cõmunem ſententiã, quæ habet ꝙ vniuerſalis ſuc
ceſſor in hereditate impediatur præſcribere propter malam fidẽ
a authoris ſui per d. l. cũ hæres.[a] cum ſi. de diuer. & tem. præſcrip.
quæ in hoc non reperit᷑ correcta dato ꝙ ipſe præſcribere volens
ex perſona ſua ſit in bona fide & ita tenet do. An. de Bu. Ioan. de
Imo. & Abb. ſicu. in c. ſi diligenti. de præſcr. quia ſucceſſor tenet᷑
b exonerare conſcientiã[b] eius cui vniuerſaliter ſucceſſit. c. fi. de ſe
pul. quã aliter exonerare nõ põt niſi creditori ſatisfaciat: & quia
vbi l. ciuilis nõ reperit᷑ per canones correcta, ſtandũ eſt ei tam in
foro ciuili q̃ canonico, per no. in c. j. de ope. noui nun. ¶ Ad hæc
bene faciũt no. per Bar. in aut. ad hec. C. de vſu. in ver. ſed quid di
cemus de hære. præſcr. ¶ Et idem vr̃ eſſe de mente Io. An. in add.
Spe. in ti. de præſcr. §. fi. ſuper ver. ſed quid ſi debitor, &c. iſti do-
ctores in dictis locis damnãt dictã opi. contrariã quã tenuit Dy.
in d. c. poſſeſſor. & iſtã partem etiã tenet Io. de Imo. in repe. c. fi.
de præſcr. vbi vr̃ concordare opi. & tñ quo ad ſucceſſorem ſucce
dentẽ in iure hæreditario tenet iſtã opin. videlicet, ꝙ mala fides
authoris noceat ſucceſſori. ¶ Non obſt. quod non poſſit compe
tere Publiciana cõtra titulo poſſidentẽ, & ꝙ rei vendi. non detur
niſi probato dominio, &c. quia reſponſiones patent ex ſuperius
dictis qm̃ ſi velit agere Belda actione hypothecaria pro reb. da-
tis Feder. in dotem, nil repugnat: probando ꝙ in bonis Federici
fuerunt ea bona ad quæ ageret᷑ hypothecaria. vel ſi agat᷑ contra
poſſidentes ſine titulo põt agi Publiciana ex titulo legati. ſi aũt
agat᷑ contra poſſidentes cũ titulo, tunc fatendum eſt ꝙ oportet
probari de dñio Feder. quod probabit᷑ iſto caſu per famã cum ſi-
mus in antiquis, vel per aliũ modũ de quo dixi ſ̃. Item poterit in-
tentari remediũ de quo in l. fi. C. de edic. di. Adri. tol. prout de-
claratũ eſt ſ̃. ¶ Nõ ob. etiam ꝙ Belda nõ poſſit cõſequi ꝓ re ſaluo
dotis vtrunque. ſ. tam bona contenta in inſtrumento conſigna-
tionis quàm bona relicta in teſtõ quia hoc fateor, ſed habet ele-
ctionẽ, & ſuadet vt eligat ex teſtõ, vt dixi ſ̃. ¶ Poſtremo non ob.
ſtatutum ꝙ ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedat, & ſimiliter
ſententia alias ſuper hoc lata ꝯ̃ Beldam: quia vt dixi ſ̃. Belda non
agit eo iure & nomine, quo alias egit: ſed alijs nominibus agit᷑ vt
22 plenius extitit declaratum. ¶ † Ex quib. remanet concluſio ꝙ ſi
non põt probari de morte Lippi, ſaltẽ per famã, vel per alios mo-
dos ſupra narratos poterit dari curator bonis Lippi ad inſtantiã
Beldæ. ¶ Vel tutius ad inſtantiam alicuius creditoris Lippi, vt ta-
lis curator ſatisfaciat creditoribus: vel melius ad inſtantiam ali-
cuius aſſerentis ſe creditorem hæreditatis dicti Lippi, ſeruatis his
quæ dixi ſupra vbi detur curator hæreditati iacenti d. Lip. qui cu
rator aget cõtra hæredes Orſati ad libras centũ ex teſtamento, &
contra poſſidentes bona Federici alijs actionibus vt ſtatim repe.
¶ Vel Belda ipſa compareat tanquã hæres Lippi allegando Lip-
pum excluſum præſcriptione vel termino quem ſibi ſtatui facit
ad adeundã hæreditatẽ Lippæ, & poſtea ibi hæreditario nomine
Lippę agat, vel allegando Lippũ excluſum morte ſi mortem pro
bare poſſit aliquo ex modis ſupra traditis, & adeundo Belda hæ-
reditatẽ d. Lippæ, & etiã Lippi, & etiã adeundo hereditatẽ Fede-
rici ſibi tranſmiſſam per Lippũ ex forma ſtatuti vt ſic legata in te
ſtõ Federici confirment᷑, ſi hæreditas Federici per Lippum non
fuit adita: & tũc ſimiliter aget Belda hæreditario nomine Lippę.
¶ Et erũt in dictis caſib. intentandæ actiones iſtæ, videlicet, quia
ꝯ̃ hæredes Orſati ad legatũ aget᷑ actione perſonali ex teſtõ, alias
hypothecaria ad bona teſtatoris. in bonis vero Fede. agi poterit
ratione dotium datarũ Federico hypothecaria, ſi qua bona Fede
rici reperientur, vel ſi tam ratione dotium quàm aliorũ velit age
re ex teſtamento Federici, poterit contra poſſidentes ſine titulo
agi Publiciana, ſi probetur ꝙ poſſeſſio bonorũ legatorum fuerit
vnquã apprehenſa per Lippã, vel ſi probetur de quaſi dñio Fede.
tam ꝯ̃ poſſidẽtes ſine titulo, quàm ꝯ̃ poſſidentes cum titulo aga-
tur rei vendicatione ſi probatur ꝙ fama eſt, ꝙ dicta bona tẽpore
mortis Federici, & ante erant Feder. & ꝙ ipſe erat & reputabat᷑
23 dñs & non alius: † & ſufficit fama cum ſimus in antiquis. vel pro
batur de dñio per bannimenta vt ſupra eſt oſtenſum. aut per cu-
ratorem bonis Lippi hæredis Federici ad inſtantiam alicuius cre
ditoris Lippi agitur remedio. d. l. fi. C. de edi. diui Adri. petendo
miſſionem in poſſeſſionẽ bonorum hæreditatis Federici, & obti
nebit tam ꝯ̃ poſſidentes cũ titulo, q̃ ſine titulo probato quod Fe
dericus poſſidebat tempore mortis per probationes veras vel ꝑ
famam. ¶ Et ſi poſſit probare de morte Lippi ſine liberis defun-
cti non oportebit dari curatorẽ bonis, ſed denunciari priori ſo-
cietatis beatæ Mariæ quæ nõ cõgregatur in eccleſia prædicatorũ
an velit acceptare officiũ executoris ſcilicet iniunctũ à Federico
in teſtamento: & ſi acceptauerit, tunc poterit per Beldam hære-
dem Lippi & Federici in effectu & etiã hæredem Lippi compel-
li dictus executor ad intentandũ remedium. d. l. fi. C. de edi. di.
Adri. producendo teſtamentũ Federici non abolitum, & peten-
do miſſionem ꝯ̃ quoſcunque poſſidentes cum titulo vel ſine, bo
na poſſeſſa per Federicũ tempore mortis: & bona prædicta quæ
recuperabit ſcilicet quæ legata fuerunt Lippæ in teſtamento Fe-
derici, debebit dictus executor pro legatis conſignare Beldæ. Si
autem executor noluerit officium commiſſarię acceptare deuol
uitur eadem facultas epiſcopo qui idem facturus erit: quia di-
ctus executor mortuo Lippo ſine liberis, tenet locum hæredis
Federici, vt hæc latius in ſupiorib. patent. Et ita dico ego Alex.
de Tartag. de Imo.

ADDITIO.

a ¶ Teſtatoris j̃. eo. li. conſ. xcviij. nu. viij. Cor. conſi. ccj. col. ij. lib. j. conſi. cclxxxviij. li. iiij.

b ¶ Antiquum. plenè dixi in conſu. Pari. §. v. nu. lxiij. cum ſeq.

c ¶ Glo. j̃. eo. conſ. nu. xvj. in fin.

d ¶ Additionem. imò vt j̃. eo. conſ. ccix.

e ¶ Tollere. imò verius eſt quòd non tollit vt dicam. j̃. libro iij. conſi. xvij. nu. ix.

f ¶ Ignorantia. ſ̃. li. j. conſi. lxxj. nu. iij.

g ¶ Scientiam Iaſ. l. eius. §. ſi ſtipulatus conſi. j. ſi cer. peta. niſi in filio. Cur. Iunior conſi. viij.

h ¶ L. cum hæres. imo d. l. non loquit᷑ niſi in præſcriptione longi temporis ſecundum tempora. ff. vide ſ̃. eo. nu. j.

i Cõſciẽtiã. dixi in l. ij. §. ex his. q. v. de verb. obl. in nouis intell.

SVMMARIVM.

1 *Miſſio vel adiudicatio facta, non citato ſpecialiter poſſeſſore, nulla eſt.*

2 *Citatio generalis quando ſufficiat.*

3 *Ordo legis à diuo Pio. §. ij. habet locũ etiã in interlocutoria.*

4 *Factum quod eſt de facto tenendum eſt.*

5 *Legata non debentur niſi adita ſit hæreditas.*

CONSI-

CONSILIVM V.

IN causa & lite inter dictam d. Thadæam appellantem & do. Margaritam appellatã. ¶ Visis his, quæ in themate narrantur. ¶ † Circa primum dubium quo quæ
1 rebatur an tenuta, & adiudicatio in solutum data. d. Marg. de bonis prædictis sit nulla, vel saltem iniqua. ¶ Breuiter dico qđ sic quo ad dictã dominam Thad. quæ vt præsupponit̃ tenebat & possidebat dicta bona tpe dictæ datæ tenutæ, & datio nis insolutũ, & cũ nunq̃ specialiter citata fuit. Nã constat ꝙ pro-
a cessus factus in præiudiciũ possessoris nõ valet co non citato. [a] l. fi. C. si per vim vel alio modo. l. meminerint. C. vnde vi. c. licet episcop. de præb. in vj. facit l. de vno quoque. de re iud. & l. ij. C. si ꝑ publicas pẽ. ¶ Etiã si talis possessor foret iniustus. vt in d. c. licet episcop. & ꝑ Bal. in l. fi. C. de edi. di. in ver. itẽ extra gl. q̃ro. Et dato ꝙ q̃n nõ est certus aduersarius, sufficiat citatio generalis regulariter iuxta aut. si oẽs. & ibi no. doc. C. si vt ab hæ. ab. & l. si eo tẽpore. cũ ibi no. per doc. C. de remis. pig. & notat Bar. in l. si diu. ff. quib. ex cau. in poss. eat. & Inn. & alij in c. fi. de maiori. & obe. cũ si. ¶ Tñ in iudicio in quo principaliter agit̃ de transferen do possessionẽ in aliũ, nõ sufficit citatio generalis: q̃a quo ad possessorẽ dẽt spãliter citari. ita inquit Pe. de Anch. in c. fi. de elec. li.
2 vj. vbi per illũ tex. dicit colligi regulã gñalem. † qđ vbi nõ reperitur certus aduersarius, sufficit gñalis citatio. rõ est: quia tunc pars diuinare nõ cogit̃. l. si putator. in fi. ff. ad l. Aqui. l. si fideiussor. §. si cũ debitor. ff. man. secus q̃n certus est aduersarius. d. l. si eo tem pore. cũ ibi no. ¶ Qđ limitari debet esse verũ fm eũ, q̃n non põt de facili certificari de aduersario, vt est in casu dicti. c. fi. s. in casu elec. in qua multi se possunt opponere, vt no. in c. vt circa. eo. tit. & li. & in c. super his. de accus. secus vbi de facili certificari põt. al legat id quod hr̃ in d. aut. si oẽs. ¶ Et per hoc dicit se de facto con suluisse qđ nõ sufficiat gñalis citatio, per quã in gñe citat̃, ꝙ cõ pareat q̃libet qui sua putauerit interesse, ne fiat missio in possessionẽ talis rei: quia debuit citari possessor, qui verosimilr̃ potuit sciri: & ita etiã cũ Pe. de Anch. transit Domi. de sancto Ge. in d. c. fi. ¶ Idẽ etiã voluit Bar. in cõs. lxxxvj. inci. missus in possessionẽ, quia fm eum agens est in culpa: quia nõ quæsiuit possessorẽ. per d. l. meminerint. & Pe. de Anch. ita cõsuluit in cons. cccccxcij. inci. Vr̃ prima facie, & expressius in cons. cclxviij. qđ incip. In primo dubio quærit̃. ¶ Et Bal. idẽ sentit in l. fi. in iiij. q. de edi. di. vbi vult ꝙ q̃n agit̃ de præiudicio possessoris, sit nominatim citandus. l. si de certa. C. si ꝑ publ. pen sita. & licet actor ignoret eum possidere: tñ ignorantia sua non præiudicabit possessori non citato. alleg. no. in l. cum miles. §. fi. ff. quib. ex cau. ma. in c. eum qui. de præben. in vj. ¶ Et statutũ etiã volẽs qđ q̃n procedit̃ ad dationẽ in solutũ, fiat citatio per generale proclama, quod si quis est qui habeat ius in dictis bonis, vel qui dicta bona velit defendere, veniat intra x. dies & c. debet sic intelligi & restringi ac distingui fm ius cõe, ne indebitè quis damnũ patiat̃. l. ij. C. de noxa. c. cũ dilectus. de cõsue. & sic debet intelligi quo ad eos qui habent ius in re qui faciliter ignorantur: sed non quo ad possessorẽ: cuius faciliter scientia hr̃ per inuestigare volentẽ. ¶ Alias enim sequeret̃ ꝙ cũ vox præconis paucis innotescat, vt in aut. qui semel. C. q̃uo & q̃n iu. quod pateret possessor indebitè damnũ, & excluderet̃ à possessione sua cuius cõmodũ maximũ est c. si à sede apostolica. de præb. in vj. §. cõmodũ. instit. de interdi. l. si seruũ. §. sequit̃ ff. de verb. obl. Et tanto magis procedunt prædicta in casu nr̃o. in quo do. Thadæa prædicta antequã iudex processisset ad dandum insolutũ. d. dña Marg. cõparuit, & allegauit se tenere & possidere, & nullitatẽ retro actitorũ ipsa. d. Thadæa non citata: & tñ iudex ad vlteriora processit vsque ad dationẽ insolutum inclusiuè. ¶ Maximè si ipsa d. Thadæa vel eius procurator obtulisset se incontinenti probare de interesse suo iuxta. c. veniens. el ij. cum ibi no. per doc. extra de test. ¶ Alia ratione põt dici nullã fuisse dictã tenutã & dationem insolutum. d. Marg. quia commissum fuit nuncio vt daret tenutam primò mobiliũ, secundò immobiliũ, fm formã iuris: fm opi. magis cõem approbatam, & consue-
3 tudinẽ roboratam: † quia nedũ pro executione sententiæ diffinitiuæ, sed etiam interlocutoriæ, id est, promissione ex primo decreto debet seruari ordo traditus in l. à diuo pio. §. in venditione ff. de re iud. & in c. q̃m frequenter. §. fi. vt li. non conte. fm Ang. & Moder. in d. §. in venditione. & not. Spe. in ti. de primo & secundo decreto. §. restat. ver. & scias. & vers. seq. in eo. ti. §. viden dum. ver. quid si reus. & in ver. seq. & gl. & expressius Ia. de Bel. §. si vero quædã. in aut. de exhi. & introdu. re & gl. doc. in c. q̃m frequenter. §. fi. vbi vr̃ esse casus, & gl. in l. j. C. de præt. pig. & gl. in l. pñti. in vers. solutionis ordo. C. de his qui ad eccl. confu. &
* Sali. in l. j. de præt. pig. ꝙ ita tenet Dyn. ꝙ ita magis * cõmuniter tenent doc. licet Pe. & Cy. ibi aliter tenuerunt. hoc etiam tenuit Sali. in aut. ei qui. in vlt. col. C. de bo. aut. iu. poss. & insuper statutum loci sub rubrica de vocatis in ius, & non venientibus tollit omne dubium: quia dicit ꝙ fiat missio in possessionem primo mobilium, sed secundo immobiliũ: sed talis ordo nõ fuit postea seruatus, ergo, &c. Nec ob. si diceret̃ ꝙ peruersio talis ordinis nõ vitiat ipso iure, sed solũ dat̃ causa appellandi, vt sensit Bar. in d. §. in venditione. prope finẽ, quia excedit̃ modus. l. ab executore. C. quorũ ap. non reci. quia primo nonnulli quos refert & sequit̃ Ioan. de Imo. in d. §. in venditione. tenent ꝯ̃rium per d. c. q̃m frequenter. §. fi. Posito autẽ ꝙ opi. Bar. esset vera, illa procedit in iudice nõ seruante dictũ ordinẽ: nos aũt loquimur in nuncio excedente fines mandati: & sic vr̃ qđ actus non valuerit. l. diligenter. in prin. ff. man. & in c. cum olim ab. de off. dele. ¶ Accedit quia cum statutũ etiã disponat dictũ ordinẽ seruari debere sicut facit ius cõe, debet interpretari vt aliquid addat iuri cõi quod aliter actus sit nullus iuxta no. in simili per Bar. in l. iiij. §. prætor. ff. de dam. infec. & l. ij. ff. de vsusc. cum suis concor. tñ hoc non pono ita pro cõstãti sicut primũ fundamentũ ꝓ annullãda dicta tenuta, & datione insolutũ. Quantũ aũt ad fm dubium an valuerit tenuta data vt præmittit̃ de bonis prædictis. d. Thadeæ pro quantitate librarũ. l. petita vigore instr̃i dotiũ. d. Zannę matris. d. Thadeę datarum in dotem d. Sancti marito. d. Zannę cuius dñæ Zannæ. d. dña Thadæa est filia & hæres, & possit in ea procedi ad vlteriora. s. ad æstimationem seu electionem æstimatorũ, & dationem insolutũ fm formã statutorũ nõ ob. alia tenuta prius data. d. Marga. & adiudicatione sibi facta. ¶ Et dubiũ facit: quia qualitercunque possideret & detineret. d. do. Marg. ipsa debebat citari tempore quo dabatur tenuta. d. Thadeæ per d. c. licet eps. cum concor. de quibus in præcedenti dubio. ¶ Tamen hoc non ob. puto ꝙ dicta tenuta valuerit, & procedat adiudicatio insolutum: & si aliter fecit primus vel secundus iudex non bene fecit, vt mihi videt̃. Nam primo non ob. ꝙ tpe quo data est tenuta à iudice. d. do. Thadeæ, ipsamet dña Thadæa possideret vel detineret dicta bona tanq̃ sibi obligata pro dicta dote: quia hoc non ob. potuit dicta missio in possessionẽ fieri. text. est in l. si proprietarius. & ibi no. Bar. ff. de dam. infec. not. Bart. in l. si quis ante in fin. ff. de acq. poss. & in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infect. in vj. vel
4 vij. col. in vers. sed pone ꝙ ipse, &c. ¶ † Item si probatum est qđ tempore quo dicta tenuta fuerit data d. Marg. d. do. Thadeą possideret, & non fuerit citata iudex quemadmodum videt de facto & parte non citata fuisse datã tenutã. d. Marga. & alia esse in con-
b sequentiam inde secuta de facto [b] etiam domina Thadæa non citata, do. Marg. potuit reijcere & retractare dictam tenutam dominæ Marga. & do. Thadæam iustè petentem se immitti in possessionem bonorũ ad fi. perueniendi ad adiudicationẽ. ita colligitur & no. per Io. An. in addi. Spe. in ti. de sen. prola. §. species. ver. est quoque in addi. inci. habeo de præcepto. etiã cũ quo transit Ang. & Io. de Imo. in l. de vnoquoque. ff. de re iu. & Ant. de Bu. & d. Abb. in c. cum cessante. de appel. & idem est de mente Inn. in c. querelam. in gl. in ver. subtractus. de elec. & no. Bal. in l. si pacto quo pœnam in pri. C. de pact. & in l. ij. in xj. col. C. de serui. & aqua in ver. iiij. quæro si iudex absque ordine, &c. & per no. per gloss. in l. minor. in pri. ff. de euic. & per gl. xj. q. iij c. examinatos. & per l. j. §. hoc edictũ. ff. si mu. ven. not. & in l. nihil tã naturale. ff. de re iud. & no. Bal. in l. fi. C. de edi. di. Adri. & in repeti. l. tale pactũ. §. prouocauit. in x. q. C. de pac. & in rub. C. de rescin. ven. in pri. & Sali. & Pau. de Ca. in d. l. si pacto quo pœnã. ¶ Et ex hoc apparet quod non habet obstare dictæ. d. Thadeæ quod sua tenuta sibi data fuerit non citata d. Marg. cũ prius fuerat de facto data tenuta non citata d. Thadæa quæ etiam primo possidebat vel detinebat vt sibi obligata pro dicta dote. nam cum inuita dicta d. Margar. debuisset dare do. Thadeæ dictam tenutam vt patet ex iam dictis, & etiam ex his quæ iam dicam, multomagis potuit dari etiam ea ignorante. l. ergo. §. illud. ff. de fideicommiss. libro & in regula, qui potest inuitus, &c. quo argumento vtitur in proposito Ioan. Andr. in addit. Specul. in d. §. species.

§.species.in addi.præalleg.¶ Nec obstabit.d.Thadeæ adiudicatio facta dñæ Margarittæ:quia nulla est & inefficax.vt ostensum fuit,ergo nõ debuit pstare impedimentũ.d.Thadeæ.vt in regula,nõ præstat impedimentũ,&c.de re iu.in vj.cũ vulgari. ¶ Cõstat etiam ꝙ debuit in iure suo perferri.d. Thadæa iuribus præfatæ dñæ Margaritæ:quia dña Thadæa habebat antiquiorẽ hypothecã,& erat creditrix dicti Sãcti sibi & eius hæredũ.d.Mar.erat simplex legataria.l.fi.§.licẽtia.C.de iure deli.l. si fundũ.C. qui po.in pig.ha.& in regula,qui prior.¶ Quinimò nec legata videbãtur peti posse ex dicto testõ,nec etiam ex clausula codicillari:
5 † qa ad hoc vt debeãtur legata requiritur vel ꝙ per hæredes scri-
c ptos ex testamẽto vel veniẽtes ab intestato hr̃ditas sit adita c l.eã quã.C.de fideicõ.iuncta gl. singulari in l.qui filio.§.si quis seruum.ff.de hære.instit.quã alleg.Bal.in auth.ex causa ix.col. C. de libe.pte.&.oẽs sequuntur,de qua aditione hæreditatis nõ videt cõstare:quia actũ fuit cõtra incertos hęredes.¶ Potuisset etiã dicta do.Thadęa allegare contra.d.do.Marga.annullari tenutã.d.Marg.& allegare ꝙ ipsa do.Thadæa habet hypothecã cõuentiõnalẽ cũ licentia ingrediendi propria authoritate,cuius ptextu vult retinere possessionẽ dictorũ bonorũ,p ea q̃ singulariter decidit Bal.in auth.ei qui.C.de bo.autho.iudi.pos.in xj.col. in ver. sed nũc quæro de tali qõne:missus sum in possessionẽ,&c.sequitur ibi Saly.in xiij.q.¶ Facit quod no.Bar.in l.iij.§.fin.in vltimis verbis.ff.de acqui.poss. ¶ Ex quibus concluditur ꝙ dicta tenuta & adiudicatio d.Margarittæ nõ valuit:sed tenuta.d. Thadeæ valuit,& in ipsa tueri debet & procedit ad assumptionem æstimatorum & adiudicationem insolutum,secundum formam instrumenti,seu statutorum loci:& ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Citato.Bal.cõs.cccxxxvj.lib.j.cõs.cxxxv. cõsi.cccj.li.ij. Cald. consi.iiij.de dilatio.Roma.consi.clviij.cõsi.cccxx.col.pe. Dec. l.fi.col.ij.C.de edi.di.adr.tol.cõsi. cccc.col.ij.Hypp.Marsi.no. cxcv.An.consi.ccxcij.Soci.consi.xxx.in fi.lib.j.Alex.ꝫ.eo. cõs. lxxxij.col.iiij.consi.[illegible]ix.in fi.& lib.vij.consi.xcviij.

b ¶ De facto.Ang.& Alex.l.de vnoquoque.col.ij.de re iud. Gemi.cõsi.liij.Ae.Bellemer.deci.DCLXIIIJ.Soc.in tracta.cita.ar.vij. versi.xx.art.xx.q.xxiiij.in fin.Cald.consi.j.de dil.Dec.c.cũ cessante.in fi.de appel Ro.sin.DCCLXVJ.Marsi. sing.cccxx.

c ¶ Adita ꝫ.eodem consi.ccxix.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus dotare an liberetur sequutis nuptiis sine dote.n. 10.*
2 *Dos an succedat loco alimentorum.nu.11.*
3 *Mens & finalis intentio colligitur ex procemio.*
4 *Statutum declaratorium trahitur ad præterita.*
5 *Dos non debet esse minor legitima,eiusq́; loco succedit.nu.6.*
7 *Statutũ non censetur derogare legitimæ in qua veniunt fructus etiã bona fide consumpti à tempore mortis.nu.8. & 12.*
9 *Oblatio partis aut verbalis non valet.*
11 *Argumentum ab alimentis ad dotem non valet.*

CONSILIVM VI.

LEGE s.lib.j.consi.cxij.quod hic duplabatur.

CONSILIVM VII.

Visis & diligenter animaduersis his q̃ in themate cõtinentur,& consideratis statutis de quibus.s. habita est mentio,vr̃ nihil deberi.† Quia vbicũque quis põt
1 cogi ad dotãdũ mulierẽ, ea nupta sine dote, amplius ad dotandũ cogi non potest:quia vr̃ cessare rõ pp quã dos cõstituenda erat,s.vt nubere posset:vt in auth.de nu.§.si qs. n. duxerit.ver.si quis sub ptãte. & l.fi.C.de repudiis.& ita vr̃ tenere Bar.in l.obligamur.§.j.ff.de actio. & obl. & in authen.res quę.C.cõia de leg.& in l.mulier.§.cũ proponeretur.ff. ad Tre. & Guil.de Cu.in l.cum his.§.si mulier.ff.de cond.inde. & Sali.
2 in l.qui liberos.ff.de ritu nup.& do.Alb.in c.j.de adul. ¶ † Nam
a dos ipsa succedit loco alimentorũ:a vt no.Cy.& Bal.in l.mater. C.de iure dot.& Cy.in l.nemini.C.de admi.tut.& Bal.in l.fi.ff. de his qui.vt indi.fac.l.qui filiũ.ff.vbi pup.edu.debe.& qđ not. gl.in l.ob æs.C.de prædi.min.¶ Sed vbi qs habet aliũde vnde se alat,alimenta ab alio petere non põt.l.si quis à liberis.§. sed & filius.ff.de li.agn.¶ Ergo cum Berta habeat alimenta à marito q eam alere tenetur, ẽt nulla dote data.l.qui si nulla.ff.de reli. & no.Cy.& alij in l.qđ in vxorẽ.C.de neg.gest.& in l.pro oneribus.C.de iure do.& Iac.de Aret.& Bal.in l.si cũ dotẽ.§. sinautẽ in sæuissimo.ff.sol.mat.sequitur ꝙ ad dotem agere non potest. ¶ Et posito ꝙ eam petere posset,non vr̃ posse petere sibi constitui dotem ascendentem ad legitimam sed tm̃ petere posset dotẽ sibi cõstitui,& taxari arbitrio boni viri inspecta quantitate patrimonij hæreditatis paternæ,& inspecta qualitate & conditione personæ mariti,& ipsius mulieris l.si filiæ.ff.de leg.iij. & ita bñ decidit Ray.& Bar.in terminis statuti disponentis ꝙ extantibus masculis fœminæ non succedant,sed dotentur,per illam l.&Pe. in l.quæro.& l.sequ.& ibi etiã in terminis dicti statuti ponderat hoc Bar.ff.de iure dot.& in auth.de resti.& ea quæ parit.§.quãobrẽ.& ibi in terminis dicti statuti no.Ang. & clarè videtur decisum ex dispositione dicti primi statuti sub rubrica, de mulieribus non succedentibus.¶ Nec prædictis refragari vr̃ aliud statutũ sub rubrica de successione ab intestato : vbi videtur prouisum ꝙ dos non constituitur minor,q̃ sit legitima : quia ego rñdeo ꝙ dictum sm statutum cũ non esset conditum tpe quo Berta viro tradita fuit,non trahitur ad præterita.l. leges & constitutiones. C.de legibus.l.iubemus.ad finem.de testa.c.j.& c.fi. de const. ¶ Et præsertim quia prædictum sm statutum imponit pœnã publicandæ dotis ei q in dotanda muliere negligens fuerit. eã non dotando intra annum.xviij. ætatis, ergo non possunt ad præterita trahi,cum illi qui ante dictũm statutum conditum non seruauerunt illud,non possunt dici fuisse transgressores & circa illud peccasse,cum ipsius statuti sciẽtiam tm̃ habere nequiuerint. d.l.iubemus.& in authen.de sanc.epis.§.fi.& in authen.de non alienan.§.alienationes.lxxxij.dist.proposuisti.& not.Bert.in l. omnes populi.in vj.q.prin.ff.de iust.& iure.& doc.in præalleg. c.fin.Cùm ergo tempore dicti statuti secundi Berta iam esset ætatis annorum x.& viij.ergo verba statuti non poterant huic casui adaptari,& per consequens nec eius dispositio.l.iiij.§.toties. ff.de dãm.infe.l.ita autem.in prin.ff.de admi.tu.c. ad nostram. iij.de iureiur. ¶ Sed præmissis non obstantibus contrariam sententiam in proposito de iure ex infra scriptis probabiliorem esse puto.Animaduerto primum:quia dictum statutum sub rubri. de succes.ab intestat. venit ad declarationem & interpretationem dicti prioris statuti sub rubrica, de mulieribus non succedentibus de facto ab intest.vt colligitur ex verbis positis in prooemio dicti secundi statuti, vbi dicitur vt dictis fœminis consulatur,tollantur multa dubia quæ ex aliquibus statutis cum multis laboribus & expensis in præteritum occurrerunt, &c. Et sic præsupponitur in statutis aliqua fuisse dubia circa ea de quibus fit mentio in hoc secundo statuto:& ꝙ in effectu declarabuntur
3 dubia statuta antiqua.¶ † Verba.n. posita in procemio statutorum indicant mentem,& causam finalem statuti.l.fi. & ibi Bartho.ff.de hæred.instit.l. cum hi.in princip. & ibi Bartho.ff. de transac.& l.regula.§.si quis.& ibi not. Bar.ff.de iur.& fac. ign. & declarat Barto.in l.ambitiosa.in antepe.col.ff.de dec.ab ord. facien.& Bald.in prima consti.& in proœ.C.& do. Car.in cap.
4 pen.in fin.de cleri.coniuga. ¶ † Sed ita est quòd statutum superuenit ad declarationem antiquorum statutorum : ergo trahitur etiam ad præterita nondum finita,vt in authẽ. de filiis.ante dota.instrumenta natis.§. fina.l.fin.C.de pact.& l.fin. C.de transactio.& gloss.& doct.in c.cum.M.de vsur.& not.Iaco. de Bel.in authenti.vt cum de appel.cog.in princip.in j.q.& Ioan. An.in cap.fi.de verbo.sig.lib.vj.Fed.de Sen.in consi.cxij.incip. Amice charissime.& Bal.in præall.l. omnes.in v.q.prin. & Bal. in d.l.leges.& in l.non dubium.in j.col.C.de legi.vbi de hoc põ
* derat esse tex.ibi.& Ioã.And.Io.de Lig.&*cõmuniter alij in c.fi. de consti.& Pet.de Anc.in c.canonum statuta.eo.titu.in versic. vlti. ¶ Pro confirmatione huius etiam not.Lapus Abb.Ioan.de Imo.& moderniores in c.de liberatione.§.volentes.de offi. deleg.lib.vj.licet dictum statutũ aliquid noui inducat,vt quia vult dotem duplicatam præstari per eum qui fuerit in negligẽtia dotandi:tñ dico quòd in eo in quo nouum ius inducit, vt quia vult dotem duplicatam præstari per eum qui est obligatus ad dotandum non trahetur ad præterita, eo duntaxat casu, vt est text. & ibi no.do.An. de But.& Io.de Imo.in cap.fina.de consti. ¶ Sed ita est

ita est ꝙ per antiquũ statutum non erat certa meta præfixa in doте cõstituta, sed arbitrio boni viri, vt dixi, inspectis facultatibus & qualitate personarũ erat cõstituenda, & sic dicebatur incerta. l.j. & ibi no. C. de dot. promissi. & l. cũ post. §. gener. ff. de iure do. Itẽ post ꝑdictũ posterius statutũ fuit hæc dubietas & incerti-
5 tudo declarata, s. qđ† dos non posset cõstitui minus quam esset legitima. ¶ Nam posito ꝙ deberet dos constitui pro mõ facultatum, & qualitate personæ arbitrio boni viri: qs est qui nõ debeat arbitrari dotẽ in casu isto constituendam esse nõ minorẽ legitima: cũ nulli alij descendentes ex Titio remanserunt, sed sola Berta vnica filia quæ viro sibi condigno nupta sit: ꝓ hoc optimè facit. d. l. si filiæ. in ver. ex numero liberorũ. ¶ Nã vr̃ ẽt ꝙ dos congrua excedere posset legitimam vt in auth. res quæ. C. cõia de lega. item & si aliter viro condigno nubere non posset nisi totã paternam hæreditatem in dotẽ viro tradat, aliis nõ existentibus liberis ipsa vniuersa hr̃ditas diceť esse congrua dos, & ita pro dote cõgrua cõstituet, & taxare debebit totum patrimoniũ: ita not. Iac. de Bel. in auth. de restit. & ea quæ parit in xj. q. & Bal. in præalleg. auth. res quæ. in j. col. vbi pro hoc allegat id qđ hr̃ in auth. cõtra rogatus. in fi. C. ad Treb. ¶ Quantò ergo magis in proposito nr̃o non extãtibus liberis cõgrua dẽt appellari ipsa legitima debita filiæ de iure naturæ: vt l. scimus. §. j. & l. nam & si parentibus. ff. de inoffi. testa. j. dist. ius naturale. cuius legitimę loco succedit dos. l. qm̃ nouella. C. de inoffi. test. no. Richar. Malũ. Cyn. Bal. & Sal. in l. sancimus. C. de nup. & Bal. in l. non fine. versi. sed nunquid. C. de bo. q̃ lib. ¶ Præterea hoc in terminis decidit Sali. in præalleg. auth. res quæ. in prin. & dicit nota bonum text. ꝙ qñ statutũ repellit fœminas à successione, & ꝑfert eis masculos, sed mãdat filias, vel nepotes dotari arbitrio propinquorũ, & ꝓpin-
b pinqui non dñt arbitrari minus legitima [b] sua: quia in ea non est excessus, sed in plus si illa non sufficit. Idem cõsuluit Ang. in cõsi. cccxj. incip. do. Gregorius, &c. nam ſm eum legitima dr̃ mu-
6 nuscula. l. si quis in suo. C. de inoffi. testa. ¶ Facit pro hoc† quia
c dos subrogatur loco legitimæ [c] l. qm̃ nouella. C. de inoffi. testa. ꝙ statutum excludens filiam à successione extantibus masculis prout disponit dictum primum statutum, non vr̃ excludere filiã iure petendi legitimam, vel supplemẽtum legitimæ. probat ipse hoc per plura, & præsertim per l. quisquis. C. ad l. Iu. maiest. vbi filia damnata de crimine læsæ maiestatis repellitur à successione materna, & tñ ei non denegatur legitima. ad idem allegat tex. in auth. si qua mulier. in fi. C. de sacrosan. eccle. & tex. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. & in l. si arrogator. ff. de adop. & l. j. §. si impuberi. ff. de col. bo. ẽt dicit Sali. fuisse Bononiæ pronunciatũ per auditores. d. Cardinalis Albanensis fratribus olim Vrbani quinti, & ita consuluit ipsemet Sal. in consi. incip. Petrus habuit filium nomine Franciscum, vbi ad hoc allegat omnia argumenta quæ posuit in d. auth. nouissima. ¶ Pro hoc ẽt facit, quia dictũ statutum quod concedit agnatis masculis priuilegium quòd succedant exclusis filiabus, dẽt in dubio intelligi & interpretari vt non lædat ius tertij. l. si qñ. in prin. C. de inoffi. test. l. impuberi. ff. de adi. leg. in c. relatum. de præb. ¶ Et præsertim ꝙ dictum statutum saltem respectu filiarum dr̃ odiosum & iniuriosum. l. fin. C. de lib. præte. l. mater filios. C. famil. ercisc un. notat Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. Trinita. & Bal. & alij in l. fina. C. de in ius vocan. & in l. certum, in prin. C. vnde cogna. in l. si defunctus. & etiam in l. fin. in prin. C. de suis & legi. hære. ergo dẽt restringi. l. cũ quidam. ff. de libe. & posthu. & c. j. de filiis presby.
7 lib. vj. ¶ † Fortificantur prædicta ex his quæ in spem. decidit. Salice. in l. sancimus. C. de nup. vbi inquit ꝙ licet statutum excludat & disponat eas à fratribus vltra petere non posse: nõ per hoc dicitur statutum minuere legitimam nisi spãliter de legitima faciat mentionem. allegant. l. si quando. §. j. C. de inof. test. & maximè, vt iuris cõis correctio euitetur inquantum fieri potest, & hoc fieri posset salua rõne sermonis recti. vt sic statutum suppleatur & distinguatur per l. j. arg. l. sed & posteriores. ff. de leg.
d & l. j. C. de inof. do. ſm eum. ¶ Et etiam hoc idem tenuit Bal. [d] in consi. incipiente, Antiquum ciuitatis Perusij. & dr̃ ꝙ collegium Florentinum vna cum eo consuluit quod dictum statutum non intelligitur exclusiuum legitimæ d. l. si quando. & allegat etiam no. per Guil. in l. de his. ff. de transa. & per alia plura de quibus ibi per eum. ¶ Cum ergo in dicto primo statuto non excludatur specialiter à legitima poterit petere legitimam, seu eius supple-

8 mentũ. ¶ † Ex prædictis infert quid iuris sit de fructibus perceptis: & dico ꝙ illi similiter veniũt & peti pñt, ex quo filia dẽt hr̃e legitimã seu æquipollens. l. scimus. §. repletionẽ. & in auth. nouissima. & ibi no. C. de inof. test. vbi dẽt hr̃e legitimã de bonis &
e substantia quæ erat testatoris tpe mortis vltra fructus, qui non dñt in legitimã imputari, vt no. etiã Bar. Ang. in l. Papi. §. vnde si quis. post gl. ff. de inoff. test. & specificè dicit hoc Bar. in l. nõ est. C. fam. erç. vbi concludit ꝙ etiã fructus bona fide consumpti peti possũt: vt ibi per eum. & sic patet quòd quò ad augmentũ fructuũ ipsa legitima censeť ius vniuersale: sic etiã. & dos. l. si marito. §. fi. ff. sol. mat. l. etiam. C. de iure doti. l. quod dr̃. de impen. & ibi not. & not. Bart. in rubri. ff. sol. ma. ¶ Et illud esset sine dubio qđ à tpe moræ deberentur fructus, saltem tanq̃ interesse. l. videamus. in princi. & versi. sed si actionẽ. cũ ibi not. per gloss. & Bar. ff. de vsur. & in l. ratio. §. j. ff. de act. emp. & in l. si filius. ff. de verb. obl. & in l. si traditio. cum ibi not. per Bald. in x. q. C. de actio. ¶ Et ꝙ eo tpe quo mulier prædicta post contractum matrimoniũ fuit minor xxv. annis absque alia interpellatione sibi dicitur factã esse morã re ipsa, vt l. Titia Seia §. vsuras. ff. de lega. ij. & in l. minorũ. C. in quib. cau. in integr. restitut. non est necessa. ¶ Nec obstat ꝙ dictus Sempronius verbo obtulerit velle solue-
9 re certum quid pro dote: † quia respondeo ꝙ cum obtulerit minus legitima, & sic non obtulit totũ debitũ, non cogebať Berta accipere partẽ. l. tuto. §. Lucius. ff. de vsu. l. qui solidũ. in prin. cũ ibi not. per Bar. ff. de le. ij. ¶ Denique dicta oblatio verbalis non sufficit ad excusandum quem à mora. l. qui decẽ. §. idem responsum. ff. de sol. & l. seruus si hære. in fi. ff. de statulib. & plenè not. in l. accepta. per docto. C. de vsur. & in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de no. ope. nun. & in l. creditor. ff. de distr. pi. & in l. si mora. ff. sol. ma. ¶ Et præsertim, quia petebať per Semproniũ, quòd Berta renunciaret bonis paternis ad quod nullo iure reperieť arctata. & sic oblatio non fuit pura & congrua: & per consequens non releuat, argu. l. si soluturus. ff. de so. & l. mora. in princ. ff. de
10 vsu. ¶ Non obstant allegata in contrariũ. s̃. ¶ † Et primò dum dicebať ꝙ mulier nupta sine dote non põt petere sibi dotem constitui iuxta not. per Bar. in præallegata. l. obligamur. Respondeo primò ꝙ allegata in contrariũ possent procedere quando ad dotem petendã nõ cõpetebat actio: sed solũ officiũ iudicis poterat implorare per filiã, vt compelleret patrem ad dotandũ eam: vt in præal. l. qui liberos. & not. Bart. & do. in locis s̃. allegatis. nã tũc si mulier nupta est, cessat æquitas qua moueri posset iudex ad cogendũ patrẽ dotare filiam non nuptã, vt nubere posset: sed vbi ad dotem petendã competit actio, tũc potest illa exerceri etiã si mulier nupta sit: & per ꝯñs venit à marito alenda. hoc probatur in l. libertis quos. §. j. ff. de ali. & cib. leg. vbi alimẽta debita iure obligationis actione ex testamento si non fuerint præstita possunt peti etiam pro tẽpore præterito à legatario qui etiam habuerit aliunde, vnde se aleret. & ideo dicit ibi Bar. ꝙ secus esset in filio q iure actionis nõ potest petere alimenta à pr̃e sed officio iudicis per d. l. si quis à liberis. §. si uel parens. & §. sed si filius. Et idem probatur in l. de alimentis. inducendo vt ibi per Bal. C. de transf. ¶ Sed dictæ dñæ cõpetebat actio. i. condictio ex statuto contra dictum Semproniũ, vt l. j. ff. de condi. ex leg. & no. Bar. in l. omnes populi. in vlt. col. ff. de iustit. & iur. & in l. j. in princip. ff. ad l. Falc. Guil. de Cu. & Bar. in l. de quib. ad fi. ff. de leg. & in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iur. doct. Bald. in l. ex placito. in x. q. C. de rer. permu. ergò Berta potest condictione ex statuto agere ad dotẽ, quãuis nupta sit. ¶ Hoc in terminis voluit Guil. de Cug. in l. cum his. §. si mulier. ff. de cond. inde. vbi voluit quòd si pater vel auus relinquit filiæ centum pro ea maritanda, & postea ipsa nupserit viuente & sciẽte testatore, qui nihil ei dedit: postea tamen poterit actione ex testamento petere legatum pro dote. allegat. l. si quis hæredem. C. de institu. & substitu. & idem not. Old. & Bart. & alij in l. Lucius. ff. de leg. ij. & Bal. in l. filia. C. de leg. & in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de leg. j. & Pe. de Anc. in c.
e filius. de test. ¶ Fortius [e] etiam quòd sicut officium iudicis potest implorari pro dote constituenda, vt filia aduersus patrem, potest etiam filia nupta implorare officium iudicis, vt pater ad dotandã compellatur, etiam si sine consensu patris nupserit: vt est gl. in c. fi. xxxij. q. ij. & xxvj. q. j. c. de raptoribus & gl. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obli. licet non dicat quando sine consensu patris nupsit. Idem tenuit Bal. in præallega. gloss. in d. l. obligamur.

& quia

& quia ſm eum mulier nupta ſpernitur à viro ſi dotē non habet.
l.ſi ita ſtipulatus fuero.§.ſi tibi nupſero.de verb.ob.idem etiam
tenet Bal.in l.fi.C.de ſen.q̃ ſine cer.quanti.& in d.l.cum his.§.
mulier,in lectura antiqua.& l.fi.ff.ſolu.mat.& idem Ange.in l.
nupta.eo.tit.per ibi no.per Bar.& idem Bar.in p̃alleg.l.obliga-
mur.l.dedit dotē.ff.de col.bono.& in l.qui liberos.p̃alleg.quæ
indiſtinctè loquitur.idē tenet Io.de Imo.in l.j.ff.ſolu.mat. quia
pater aſtringitur ad duo.ſ.ad nubendam filiam & ad dotandam:
vt d.l.qui liberos.ergo ſi primum adimpletum eſt debet nihilo-
minus adimpleri ſm.arg.l.ſi hæredi plures.ff.de cond.inſtit. Itē
quia ſm eum nō videtur ceſſare ratio legis in filia iam nupta p ea
quæ no.Bar.in d.l.nupta.& in d.l.j.in pen.col.ff.ſol.mat. vt ſic
commodius & melius tractetur à viro iuxta ea quæ hn̄r in auth.
de nup.& in §.ſi quis.n.aliàs eſt ver.ſub.§.ſit itaque. quam opi.
f etiam ſequitur Lud.Rom.in d.l.j.ff.ſol.mat.& iſtā opin.legēdo
tenere conſueui, quia videmus ꝙ etiā[f] ſi filia hēt de ſuo vnde ſe
dotare poſſit,tamen pater de proprio dotare tenetut,ſi idoneam
hēt ſubſtātiam:vt probatur ſi rectè inſpiciatur.C.de do.pp nup.
11 in l.fin. †ergo non procedit arg.de alimentis ad dotem,vt patet
ibi iuncta.d.l.ſi quis à liberis.¶Et ꝙ tale argumentum non pro-
g cedat,[g] patet in l.vxorem.§.pater naturalis.de leg.ij.iuncta tex.
in auth.licet.C.de natu.liber.& expreſsè not. Ang.in l.à filia.in
prin.ff.ad Treb.Bal.in l.qui filiū.ff. vbi pupil.edu.debe. plenè.
Io.de Imo.& Moderni præalle.l.j.ff.ſol.matri. ¶Et in ſpecie de-
cidit quò ad caſum nr̄um Pau.de Caſt.in l.ſoror.in prin.ff.ſolu.
matri.vbi dicit ꝙ licet Guil.de C.& Bar.poſt eum in d.l. obliga-
mur,tenuerunt ꝙ pater filiam nuptam dotare non teneatur per
l.fi.ff.de repu.& §.ſi quis igitur.in auth. de nupt.tn̄ illa iura ſm
ipſum nihil faciunt:q̃ ſolum probant ꝙ maritus,qui eam ſine do
te recepit:nec dotē ab eo petere pōt nec eam de domo expelle-
re,& ſibi imputet ſi eam ſine dote ſuſcepit. Nos autē q̃rimus de
ipſa muliere nupta cui nihil eſt qđ imputari poſſit. ¶Sed poſito
ſm eum ꝙ opin.Guil.& Bar.vera eſſet, ꝙ tn̄ non putat, illam o-
pin.procedere de iure cōi.Sed ſtante ſtatuto, ꝙ filia fœmina nō
ſuccedit,ſed dēt dotari,clariſſimum & æquiſſimū vr̄ ſm eum, ne
excludatur à ſucceſſione & dote ꝙ dotanda ſit: quia ſtatutum eā
excludens pp dotem,vr̄ velle ꝙ omnino eam habeat:vt no.in d.
l.ſi ſocer.§.j.& ita dicit de facto conſuluiſſe:quia ſtatutum diſpo
nebat ꝙ maſculi eſſent obligati ad dotādum: & ſic nō officio iu-
dicis petitur,ſed conditione ex ſtatuto,quæ fortior & potentior
eſt,iuxta ea quæ hn̄r in l.cum poſtulaſſet.in prin.ff.de dā.infec.
vbi ille qui tenetur officio iudicis non conſtituitur in mora per
interpellationem extraiudicialem,ſed per litis conteſtationem,
ſecus in eo qui tenetur iure obligationis:vt not.glo.in l.qui Ro-
mæ.§.cohæredes.& in gl.parua.ff.de verb. obli.& in l.amplius
non peti rem.ra.ha.& in l.fideiuſſo.obligari.§.fin.ff.de fideiuſ.
¶Non obſt.ꝙ dos non debeat cōſtitui vſque ad legitimam: ſed
pro mō facultatū arbitrio boni viri,vt ff.de iure dot.l. q̃ro. cum
ſimi.quia rn̄deo ꝙ bonus vir .i.iudex, non dēt arbitrari ꝙ ſit mi-
nus legitima:vt in d.auth.res que.ibi clare not.Salic. in princ.&
12 præſertim nullis aliis filiis extantibus.¶†Pręthereà dico ꝙ filia nō
intelligitur excluſa à iure petendi legitimam,ſeu eius ſupplemē-
tum dato ꝙ ſtatutum diſponat eam dotandam:niſi ſpecialiter à
legitima excludat,vt probaui.s̃.¶Quinimò dico quòd ſtatutum
ſub rubrica de ſucceſſionibus ab inteſtato, venit ad declarādum
antiquum ſtatutum:declarando qđ dos non conſtituatur minor
legitima,vendicat ſibi locum in caſu noſtro vt s̃. oſtenſum eſt.
¶Nec obſt.quod in contrarium allegatur,quod pœna duplican
dæ dotis non dēt imponi ei, qui non peccauit.i. illi qui dicti vlti-
13 mi ſtatuti ſcientiam hr̄e nequit:†quia reſpondeo quod reſpectu
pœnæ ſtatutum inductum non trahitur ad præterita.vt in cle.j.
cum gl.in ver.de cætero.de vſuris.& Ant.de But.in c.fi.de con-
ſti.vt in ſuperioribus iam dictum eſt. ¶Ex quibus reſultat con-
cluſio quod dicta Berta dotem non minorem legitima cum fru-
ctibus conſequi poteſt.Alex.

Casvs talis eſt.Io.de Vadalochis filium habens non legiti-
mè natum nomine Bonifacium,eum ſolenniter legitimari fe-
cit ad ſuccedendum ſibi ab inteſtato: & facto teſtamento cum
inſtituit vnà cum aliis filiis legitimis, & naturalibus, poſtquam
dictus Io.certa bona ſeu iura titulo donationis inter viuos,dicto
Bonifacio,interueniente iuramento donationis conceſſit. de-
mum.Io.teſtamentum condidit,in quo Bonifacium in legitima
tm̄ ſibi heredem inſtituit,& pro qua legitima ſibi certa bona re-
liquit & inter cætera voluit in dicta legitima imputari quæ idem
Bonifacio titulo donationis inter viuos conceſſit.mortuo teſta-
tore Bonifacius petit ſibi ſuppleri legitimam integre abſque eo
quod imputetur illud,quod titulo donationis ſibi à patre datum
fuerat .alij verò hæredes dicti Io.aſſerunt bona donata eſſe in le-
gitima imputanda,quæritur quid iuris.

ADDITIO.

a ¶Alimētorum.Cur.ſe.conſi.xxxix.col.j.Iaſ.l.cū is.§.ſi mulier.
de cond.indeb.Matth.Affl.Dec.Neap.cxj.nu.10.
b ¶Legitima.s̃.conſi.lxix.nu.2.lib.j.
c ¶Legitimæ.Ia.l.frater.in lect.col.xj.& in rep.col.xij. de cond.
indebi.conſi.iiij.col.iiij.lib.iij.
d ¶Bal.conſi.cccclij.cum ſeq.lib.j.conſi.cccxcj.
e ¶Fortius.deciſ.Thol.q.ccxc.Cur.ſenior cōſi.xxvij.col.xij. cōſ.
xxxix.col.fi.Iaſ.auth.præterea.col.ij.C.vnde vir & vxor. inſtit.
de act.§.fuerat.n.20.Bar.ꝯſi.clxj.ſuppoſito.col.j.cōſ.clxxxiiij.
pro faciliori.col.ij.lib.j.Io.Igne.l.iij.§.vtrum.nu.93.ad Sylla.
f ¶Etiam Iaſ.conſi.cxxxiiij.col.viij.lib.iiij.Cur.d.conſil.xxvij.
g ¶Non procedat.Cur.d.conſi.xxvij.Iaſ.auth.res quæ. col.iij.C.
communia de lega.Dec.l.ſi certis annis.col.ij.de pact.vide Nic.
Euerar.in loc.le.loco.xxxix.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta filiofa. an debeat imputari in legitimam.*
2 *Donatio inter patrem & filiumfa.firmatur iuramento: & idem inter virum & vxorem.nu.3.*
4 *Pater ex contractu cum filiofa.naturaliter obligatur.*

CONSILIVM VIII.

Visis & conſideratis his, quæ in themate continentur.
¶Omiſſo omni apparatu & verborum pompa,vt in con-
cludendo mihi decet. ¶Puto de iure verū ꝙ Bonifacius
legitimatus filius dicti Ioan.petere poſſit legitimam ſeu ſupple-
mentum legitimæ abſque eo ꝙ bona ſibi donata à dicto Io.inter
viuos,debeant in dictam legitimam cōputari. ¶Ad quod oſtē-
1 dendum præſuppono ꝙ†donatio ſimplex facta filio in poteſta-
te prout eſſe intelligitur filius legitimatus in §.generaliter.& §.
illud.in authen.quib.mo.natur.effi.leg.debet computari in le-
gitimā:qn̄ à principio donatio nō valuit efficaciter:ſed fuit mor
te confirmata:vt l.filium quem habentem.ſm lectu. Azo.& ibi
no.do.fa.erc.l.etiam.§.ſed & mortis.ff.de bo.lib. Si aūt à prin-
cipio donatio fuit efficax & irreuocabilis: tunc nō cōputatur in
legitimam niſi tpe donationis hoc fuit à donante actū.l.ſi quan-
do.§.j.C.de inoffi.teſt.& d.l.etiam.ver.& ſi non mortis. & iſta
* eſt * cōis concluſio doc.& not.Bar.Ang. & Mod.in l.in quartā.
ff.ad legem fal.& Bar.in l.etiam.§.ſi parens.ff. ſi quis à parente
fuerit manu.& Cy.& Sali.in d.l.ſi quādo.§.fi. ¶Solum ergo eſt
videndum vtrum donatio iſta facta à patre filio legitimato,& ſic
exiſtenti in paterna poteſtate,fuerit ab initio efficax & irreuo-
cabilis ſtāte iur̄o pr̄is p̄ſtito in dicto cōtractu.& videretur prima
a cōſideratione dicendum qđ non [a] per regulam.l.ij.C.de inoffi.
dona.& l.donationes quas parentes.C.de donatio. inter virū.
¶Nec obſtat iur̄m interpoſitū in iſta donatione:qa cū dicta do-
natio facta fuerit à pr̄e filio dr̄ quid profectitium,& in profecti-
tiis totum acquiritur pr̄i,quia nihil eſt innouatum in eis per iura
noua:vt legitur in l.cū oportet.C.de bon.quæ lib.& ſic perinde
ac ſi pr̄ donaret ſibimet,vt declarat Bar.in l.frater à fratre.in vlt.
col.ff.de condi.indeb.& in l.ſi quis pro eo.§.j.ff.de fideiuſ. ſed
conſtat qđ ſi pater cum iur̄o donaret ſibimet, non valeret: quia
dēt eſſe differentia inter dantē & recipiētē.c.fi. de inſti.& l.j.ff.
de auth.tuto.ergo nihil operatur illa prima traditio.l.qui ſic.ff.
2 de ſol.†tn̄ veritatem puto eſſe contrariam,ſ.ꝙ dicta donatio pp
dictum iur̄m fuerit à principio efficax & irreuocabilis & per cō-
ſequens non debuerit in legitimā imputari. ¶Hoc enim primò
voluit Bal.in l.in fi.C.pro donato.in ver.ſed quid ſi fuit, &c.vbi
quærit quid ſi fuerit inter patrem & filium appoſitum iur̄m. an
pater poſſit venire cōtra.& cōcludit ꝙ nō:qa iur̄m eſt de iure na
turali.c.& ſi Chr̄s.de iureiu.no.gl.xv.q.vj.authoritatem.Spec.
in ti.de leg.§.nunc oſtendendū.ver.xxiiij.quia iure naturali nō

curatur patria ptās, quæ fuit inuēta de iure ciuili.l.item in ptāte.
ff.de his qui sunt sui.& insti.de patria potestate.versi.ius aūt. &
constat ꝙ inter patrē & filiū oritur obligatio naturalis ad dandū:
ergo dari pōt, & sic dn̄ium transferri saltē pp vestimentū iur̃i: &
pp legē sacræ scripturæ dicentis: Reddite iur̃a vr̃a Deo, & iur̃m
est seruandū vbi seruari pōt sine interitu salutis æternæ.c.debito
res.c.si verò.& c.cum contingat.cū si de iureiu.quæ quidem lex
diuina potior est q̃ patria ptās: & nulla constitutio humana poté
tior est diuina: vt c.cū inferior de maio.& obed.l.nā & magistra
tus.ff.de arbi.auth.sed episcopalis.C.de epi.& cle.per q̃ in effe-
ctu concludit Bal.in præalle.l.fi.transferri dn̄ium ex illo cōtra-
ctu celebrato inter p̄rem & filiū interueniente iur̃o & illum cō-
tractum eē irreuocabilē. ¶Istam partē in terminis firmat Bal.in
rep.l.j.ff.de iure do.versi.circa.in ver.venio ad f̄m & dico ēt cū
ver.seq.vbi concludit ꝙ si donatione facta à patre filio est appo-
3 situm iur̃m tenet donatio† sicut tenet inter virum & vxorē val-
lata iur̃o, vt tenuit Gui.de Cu.in l.sed si possessori.§.item si iura-
* uero.ff.de iureiu. ¶Et ita se hēt magis* cōis opi.scilicet ꝙ dona-
tio inter virum & vxorē firmetur iur̃o.vt ēt tenuit Fede.de Senis
consi.clx.per id qđ hr̃ in auth.sacr.C.si aduer.vend.& in c.quā-
uis.de pac.in vj.& in d.c.cū contingat.& ita etiā tenet Bart.in l.
si quis pro eo.ad fin.prin.ff.de fideiu.& in l.Seius.& Augerius.
ad l.fal.& Bal.in l.j.in lect.anti.ff.de don.inter vir.& vxo.& An.
de But.Car.Io.de Imo.in d.c.cū contingat.vbi plenè respōdet.
ad idē etiā tenet Ang.in l.pe.§.mulier.ff.sol.mat.& Rapha.in l.
si quis pro eo.& Io.de Imo.in l.si quis inquilinos.§.fi.ff.de leg.
j.& Pau.de Cast.in d.l.pacta q̄ cōtra.C.de pactis. ¶Confirman
tur prædicta per tex.in d.c.quāuis.de pac.in vj.vbi cōuentio fa-
cta inter patrē & filiū validatur iur̃o quē text.adhoc etiam pon-
derāt ibi doct.videlicet ꝙ pater pōt obligari filio cū iur̃o.Et ideo
f̄m eos licet de iure ciuili iuxta cām aduentitiā nō oriatur efficax
obligatio inter patrē & filiū ad agēdū: sed tm̄ naturalis vt d.l.fra-
ter à fratre, cū ibi no.tn̄ iure canonico illud nō procedat, vbi in-
teruenisset iur̃m, per supradicta. ¶† Cōprobatur, quia ex cōtra-
4 ctu donationis facto inter patrē & filiū in ptāte obligatur natu-
raliter pater filio: vt inquit Bar.in d.l.frater à fratre.in vlti.col.p
illum tex.& dixi s̃.referendo Bal.in l.fi.C.pro donato.sed iur̃m
super naturali obligatione reddit eā efficacem, vt not.Bar.in d.l.
si quis pro eo.in sexto mēbro.& Ant.de But.in d.c.cū cōtingat.
circa iij.col.& ibi idem tenent doc.in c.cū venissent.de insti.&
ibi latè hoc tenet domi.Abb.saltē de iure canonico, qđ seruan-
dum est in materia iur̃i: & sic in materia spūali.c.licet mulieres:
& ibi gl.de iureiur.lib.vj.no.Host.in d.c.cū cōtingat.quē ibi se-
quunt alij vt tex.ibi plenè refert Io.de Imo.in j.vel ij.char.faciūt
not.in c.ij.de reg.iur.in vj.& in c.j.de ope.no.nun.& p legistas
in c.priuilegia.C.de sac.san.eccl. ¶Fortificantur prædicta, p id
qđ no.Bal.in l.si donatione.C.de colla.in j.col.ver.sed quid si
pater ēt.vbi vr̃ cōcludere si bene inspiciantur† qđ si pater donā-
5 do filio exprimat se donare pp talia beneficia vel benemerita fi-
lij, & iuret.illud iur̃m facit illā donationē valere ab initio effica-
citer, vbi alias sine iur̃o non valeret: nisi probaretur merita præ-
cessisse.ex quibus omnibus cōcludendo dico dictā donationem
ab initio fuisse efficacē & irreuocabilē, & p cōsequēs nō esse im-
putandā in dictā legitimā. ¶Nec obst.allegata.in cōtrariū: quia
euidens patet rn̄sio ex iam dictis. Nā qn̄ pater donat filio, cōstat
ꝙ q̃tum ad naturalē obligationē nō est pinde ac si pr̃ donaret si-
bimet, quia oritur obligatio naturalis inter patrē & filiū: sed ita
est ꝙ vbi interuenit iur̃m sup ipsa naturali obligatione reddit ip-
sam obligationē efficacē, vt ꝓbaui, & ēt iur̃m inter patrē & filiū
ligat vt est ōn̄sum: ergo, &c. Qn̄ interuenit iuramētū nō est pin-
d de ac si pater sibimet donaret. Et ita dico [d] & consulo ego Alex.

Qᴠᴀᴇᴅᴀᴍ petia terræ supposita dn̄io hospitalis Becariorū,
de qua Michael fuit reuocatus à rectore dicti hospitalis.ipse Mi-
chael tpe vitæ suæ cōductor dictæ petiæ terræ ipsam in testō lega
uit d.Franciscæ eius vxori, quæ habuit, ꝙ nunc potit̃, & fructus
percepit & eā laborari fecit cōtra volūtatē heredū dicti Michae-
lis filij. & hæredes dicti Michaelis petunt tanq̃ proximiores se
renouari à rectore dicti hospitalis, asserendo se hæredes proxi-
miores, & ꝙ intendūt ipsam petiam habere & tenere, & si lega-
tum habet vires, volunt in aliis bonis satisfacere.dicta.do.Fran-
cisca allegat ꝙ eo ipso ꝙ filij adierūt hæreditatē patris, legatū fuit
cōfirmatū, & per ꝯn̄s debere renouari ipsam. ¶Modò quærit̃ q̄s
dictorum an Francisca, an filij & hæredes debeant̃ renouari, qm̄
hi ad quos spectat, sunt parati concedere cui de iure debetur.

ADDITIO.

a ¶Quod non.hoc tenet Bal.in c.cū cōtingat.in fin.de iureiuran.
Pau.cōsi.ccclxv.Circa bone.nu.3.lib.j.Ful.cōsi.cxcix.Amb.de
Vign.in trac.iura.& est veritas: q̄a iuramētū ꝯ legē, vel in fraudē
legis non valet idem latè Corn.cōs.ccxxxviij.col.iij.vbi dicit ita
fuisse iudicatū.libr.j.consi.ix.col.j.lib.ij.consi.cclxxxix.col.x.
lib.iiij.vbi dicit se semper ita tenuisse legendo & cōsulendo.& li
cet Cor.hoc limitat in cōsi.ccvj.col.iij.lib.iij.qn̄ tertius recipit
donationē nomine filij, ego nec hanc limitationē veram puto.
b ¶Propter.Alex.j̃.lib.iij.cōs.xx.Ba.cōs.ccccxx.l.j.Are.cōs.xvij.
col.iiij.cōsi, lxxvij.col.iij.Alex.l.si donatione.col.v.C.de col.
Guid.papa.Dec.Delph.cxlv.Ant.Pet.trac.de iureiu.effe.j.De-
ci.cōsi.ccxxxix.in prin.cōsi.ᴅclxxxviij.nu.11.Fra.Rip.repe.l.
si vnq̃.q.xj.C.de reuo.do.& rn̄so.ix.cū se.Ias.cōs.cxviij.col.j.li.
iiij.Bertr.consi.xxvij.col.j.cōsi.xxxix.cōsi.clxxiiij.lib.j.consi.
ciij.consi.cxcvij.col.ij.lib.ij.vide Dec.consi.ᴅcxxxj.nu.5.
c ¶Firmetur.idē Cæp.consi ciuiliū.consi.viij.nu.5.Dec.l.pacta
q̄ ꝯ.C.de pac.cōsi.ccij.Fr.Rip.rn̄.vj.rn̄.xvij.sub tit.de reuo.do.
Io.Lup.rep.rub.de don.inter vir.& vxo.fo.xxxj.Alex.vbique.
Bertran.consi.lxj.q̃uis donatio.lib.iij.Ant.Petr.tract.iura.eff.
cap.ij.Sed hæc licet cōis falsa est, & ꝯrium tenet Bal.d.c.cū con-
tingat.col.pe.& in cōsi.xxix.lib.j.cōsi.cccxcviij.consi.cccclxx.
lib.v.Barba.inter.consi.Cur.senioris consi.lxvj.& est veritas.
d ¶Dico puto ꝙ malè consuluit bonaque donata in legitimā im-
putanda.

SVMMARIVM.

1 *Hospitalia authoritate episcopi constituta habent priuilegia ecclesiarum.*
2 *Emphyteusis an possit legari domino irrequisito.nu.7.10.*
3 *Institutus in re certa, an veniat in emphyteusim.nu.8.*
4 *Concessio pro filiis & hæredibus, an requirat vtranque qualitatem:nu.7.*
5 *Emphyteusis ecclesiastica an transeat in extraneos hæredes.nu.9.11.*
12 *Filii etiam propter culpam priuati, sunt extranei in renouatione præferendi.*
13 *Legatum emphyteusis valet ei in quem transferri nō potest, & debetur æstimatio.*
14 *Legata re ecclesiæ debetur æstimatio.*
15 *Testator præsumitur scire rem esse alienam, & velle æstimationem dari vt quando grauat legatarium.nu.16.*
17 *Præsumitur in dubio, vt legatum valeat.*

CONSILIVM IX.

Vɪsɪs dicto themate vna cū instrumēto primæ con-
cessionis Michealis prædicti, nec non viso testō dict.
Michaelis. Ex quibus omnibus redditur hæc cōsulta-
tio elegās & dubia: vt patet ex j̃.dicēdis ¶Et primò ad
veram conclōnem huius dubij præsuppono ꝙ dicta emphyteu-
sis est emphyteusis ecclesiastica per nota.in auth.de nō alien.§.
emphyteusim.col.ij.in versi.reliquis dotandis domibus.& in §.
licētia.& in auth.de alien.& emphy.in versi.venerabilibus, &c.
1 ¶†Et pro hoc, quia omnia priuilegia concessa ecclesiis trahun-
tur ad hospitalia: vt est tex.optimus.C.de episc.& cleri.in l.om-
nia.& in auth.de eccle.tit.§.fi.col.ix.& in cle.quia contingit.&
ibi gl.Io.An.de relig.domi.& quod no.Spec.in tit.de statu.mo-
na.vers.xxxvij.hoc etiam tenuit Lapus in tractatu hospitalium.
in q.lvj.& lvij.qđ no.glo.in cle.dispendiosam, in ver.benefi.de
iudi.& est etiam text.in l.omnes.§.propter nullas.in ver.nul-
lum ius.C.de epi.& cle.& ibi Bal.not.ꝙ ita sunt exēpta hospita-
lia sicut ecclesiæ quod est notandum secūdum eum. ¶Quod est
verum si hospitale est legitimè constitutum authoritate episco-
pi, vel habentis potestatem: alias secus.xix.q.ij.& cap.ad hæc.&
ibi Inno.de relig.domi.& not.Bald.in authen.hoc ius porre-
ctum.C.de sacr.sanct.eccle.in l.orphanotrophos.C.de epis.&
cle.& in l.debere.C.de fideicom.liber.& gl.& Petr.de Anch.in
dicta

dicta clemen. quia contingit. & Io. in c. inter dilectos. de don. &
ideo dicebat Arch. in c. diffiniunt. xij. q. iiij. & ꝙ ita tutus est au-
fugiens ad hospitale, sicut ad ecclesiã. qđ sequendo reassumpsit
Bal. in l. si qs ad declinandã. de epi. & cle. in versic. sed iuxta hoc
q̃ro de duabus quæstionibus. qđ tñ intelligit in hospitali cõstru-
cto legitimè authoritate diœcesani per præallega. ¶ Et hoc præ-
supposito ꝙ sit similis hæc cõcessio emphy. ecclesiasticæ modo
quo s̃. dixi. ¶ Nunc arguo pro do. Fräcisca, qđ ipsa sit præferẽda.
& pro ipsa adduco primò tex. in l. in cõuentionibus. ff. de verb.
2 sig. † vbi fundus emphyteuticus q̃ poterat trãsire ad hæredẽ, po-
terat etiam legari dño irrequisito: q̃a legatarius loco hæredis ha-
betur, ibi gl. in l. id tp̃s. §. fi. ff. de vsuca. & etiã per illum tex. dicit
Spec. in tit. de loca. §. aliqua. versi. cij. & versi. sequ. & hoc etiam
adduco qđ dicit Bal. in c. j. in prin. de ꝓhi. feu. alie. ꝑ Fed. vbi di-
cit ꝙ recipiens feudum pro se & successoribus suis quibuscũque,
transferre põt illud ad legatarium per d. l. id tempus. & l. quędã.
§. nihil. ff. eo. ¶ Ad idem etiã additur quod not. Spe. de testa. §. j.
3 versi. pone Anto. instituit hæredes, vbi † voluit ꝙ emphyteusis
capta ab ecclesia pro se & hæredibus verificetur etiam in hære-
a de instituto, etiam in re certa[a], qui tamen habetur loco legatarij.
l. quoties. C. de hæred. insti. & l. quoties. §. hæredes. ff. eo. tit. &
d. l. quædam. §. nihil. idem etiam sequit̃ Bal. & Io. de Imo. in l. ex
facto, la grande. ff. de hæred. instit. & dicit fuisse de mente Bart.
in l. vt iureiur. §. si liberi. ff. de ope. lib. & idem Bal. in c. j. in prin.
de suc. feud. Bal. in c. j. an agnatus vel filius. ¶ Secundò ad idem
adduco. nã emphyteusis ecclesiæ etiã transire põt ad vxorem, vt
est tex. in d. §. emphyteusim in auth. de non alie. ergo nihil factũ
est per dictum testatorem extra naturam emphyteusis. ¶ Tertiò
cõfirmatur, nã dicta cõcessio facta Michaeli prædicto, facta fuit
pro se filiis & hr̃dibus, vt erãt verba instr̃i: quo casu dicta verba,
4 hæredibus verificantur etiam in hæredibus qui nõ sunt filij, † q̃a
dicta copula, & non requirit cõcursum copulatorum ex quo ca-
dit inter duo adiectiua indefinitè posita, nõ respectu vnius cer-
tæ & determinatæ substantiæ. l. ea tñ adiectio. ff. de leg. iij. & ita
firmat Bar. & Angę. in l. Gallus. §. etiam si à parente. ff. de lib. &
posth. Sed sic est ꝙ verbum, hæredibus, est prolatum in materia
transmissibili ad quoscunque hr̃des, vt est ista, & ĩ. subdam: ergo
extenditur vt ad quoscunque hr̃edes possit transire. C. de leg. l.
in annalibus. & l. sciendũ. de ver. sig. etiam si dictum sit suis hæ-
redibus. l. stipulatio ista. §. si quis ita. de verb. obl. & no. Spec. in
d. §. nunc aliqua. versi. cxiij. & Bar. Bal. Ang. in d. l. Gallus. §. etiã
si à parente. & in d. l. in cõuentionibus. de ver. sig. & Io. de Imol.
in l. quod dicitur. ff. de ver. ob. Si verificant̃ dicta verba in hære-
dibus extraneis, ergo & in legatario, qui hoc casu hr̃ loco hære-
dis. d. l. in conuentionibus. & superius dictũ fuit. ¶ Quod autẽ
ista emphyteusis vt tanq̃ emphyteusis ecclesiæ hodie transeat &
transire possit in quoscunque hr̃des extraneos non solũ in descẽ
dentibus, vr̃ text. expressus in §. licentiam. in authẽ. de aliena. &
5 emphy. † vbi dicit ꝙ etiã põt concedi emphyteusis in perpetuũ.
& per ꝯñs etiã vltra descendentes qui interdũ non sunt hr̃des in
perpetuũ: & sic corrigit dictũ §. emphyteusis. & istud etiã videt̃
tenere gl. in d. §. adeò. insti. loca. & gl. in §. alienationis, in auth.
de nõ alienan. & idem Ia. de Bel. ibi & idem etiã tenet Ang. in §.
his itaque. in eo. tit. de non alie. idẽ tenet gl. in auth. si quas rui-
nas. C. sac. sanc. eccle. & idẽ per Cy. & Bal. idẽ etiam Spe. in d. §.
nũc aliqua. versi. viij. & versi. cxv. & Bal. in auth. perpetua. & in
auth. qui rem. ad fi. C. de sac. san. eccl. & in l. ẽt so. mat. & Imo. in
l. qđ dicitur. de ver. ob. & pro ista pte ẽt reperio cõsuluisse solẽ-
nes doctores do. Pet. & Bal. de Peru. & Bal. ẽt in addi. Spe. in tit.
de loca. & idem Imo. in d. c. in præsentia. & gl. in c. j. C. de loca.
prædio. ciuiliũ vel fiscaliũ. lib. xj. gl. in auth. vt de cætero cõmu-
tationes. §. illud. & Bal. in quodã suo repertorio in versic. etiam.
6 ¶ Quartò etiam adduco tex. in l. si domus. §. fi. de leg. j. † vbi fun
dus emphyteuticus legari põt etiam irrequisito dño, & ẽt dona-
ri, vt no. gl. in l. fi. C. de iure emphy. & ibi Barto. & Bal. in l. j. de
fundis patri. lib. xj. & gl. Inn. & Ioan. An. in c. potuit. de loca. &
Spe. in ti. de loc. §. nũc aliqua. ver. cviij. & idem ibi Io. An. in ad-
di. & Bal. & doc. in d. l. si domus. §. fi. vbi hoc ẽt voluit procede-
re in emphyteuta ecclesię: & ideo vr̃ ꝙ isto casũ sit dicta dña Frã-
cisca renouanda ſm formã. d. l. fi. C. de iur. emphyt. & pulchre
declarat Bal. in d. auth. si quas ruinas. & Spec. in d. §. nũc aliqua.
ver. cxiiij. & versi. clvj. & Io. de Imo. in d. l. si domus. §. fi. de le. j.

¶ In ꝯriũ. ꝙ ipsa non sit renouanda, sed si aliquis est renouan-
dus, debent renouari filij & hæredes dicti Michaelis agnati, quia
dicta concessio emphyteutica sicut specificat̃ facta Michaeli pro
se & suis filijs & hæredibus conducenti in xix. annis ad renouan-
7 dum, † vñ dicta verba, & suis filijs & hr̃dibus, debent intelligi co
b pulatiuè[b] adeò ꝙ si essent hr̃des & non filij: vel eꝯ, non succede-
rent: vt probat̃ in d. §. emphyt. & ita cõsuluit in terminis Bart.
consi. clxxxj. incip. Qõ ista hẽt duo dubia & expresse firmat. in
l. vt iurisiurandi. §. liberi. de ope. libe. quẽ sequit̃ Pet. de Anc. in
cle. j. de iure patro. & firmat Io. de Imo. in d. l. quod dr̃. ff. de ver.
ob. & Bal. etiã multũ not. in l. j. de iure emph. vbi voluit hoc etiã
procedere in emphyteusi ecclesiæ quæ ad quoscunque transire
posset: maximè q̃ñ extant post mortẽ emphyteutæ filij eius: & in
casu nostro. vnde dicit ꝙ dicta copula, filijs & hæredibus, potest
pluribus modis capi & tunc debet accipi, vt det licitũ sensum, &
verosimilẽ. & dẽt oratio exponi in meliorẽ partẽ: vnde ſm eũ ab
surdũ esset hæredẽ extraneũ præferre suo hæredi: & ideo intelli-
gant̃ dicta verba, ꝙ debeat esse hr̃s sanguinis: nõ hæres extrane-
us. ff. de hæredi. institu. l. Lucius. la. ij. ff. de pact. l. tale pactum. §.
fin. & ff. ad Trebe. l. ex facto. §. vlt. Et ꝙ istud etiã ꝓcedat in qua
cunque emphyteusi, firmat Io. de Imo. etiam in c. præsentia. &
d. l. qđ dr̃. licet do. Abb. nõ faciat mentionẽ. ¶ Et pro hoc etiam
facit qđ no. Bart. in d. l. Gallus. §. etiam si à parente. & Bal. in c. j.
8 de natu. suc. feu. † vbi dicunt, ꝙ si testator dicit instituo filiũ: & si
decesserit sine liberis, substituo Titium & eius filios & hæredes,
& ꝙ licet ſm rigorẽ verborũ dicta copula, & non requirat vtrũ-
que, s. esse filios & hæredes. l. ea tñ adiectio. de leg. iij. tñ isto ca-
sũ requirit̃ esse filiũ & hæredẽ copulatiuè: quia alias resultaret ini
quitas & intellectus non congruus ꝯ mentẽ testatoris: quia sicut
testator prædilexit filiũ viuo Titio: ita & hæredẽ filij, maximè q̃ñ
hæredes filij essent de agnatione testatoris, & hæredes Titij erãt
extranei: vt in l. Publius. in fine. ff. de condi. & demonstra. ¶ Pro
quo etiam facit quod not. Spe. in tit. de testa. §. in primis. ver. fin.
nec etiam dicta per Ang. & do. Ioan. in d. §. etiam si à parente. di-
screpant ab hoc quò ad propositũ nostrũ. ¶ Et per hoc patet r̃n-
sio, vt dicebat̃ in tertio arg. ꝙ verificant̃ illa verba, filijs & hæredi
bus, etiam in solo hærede, non filia: quia illud procederet q̃ñ nõ
essent aliqui filij emphyte. alias secus ꝑp incongruũ intellectũ,
vt est dictũ. ¶ Itẽ forte illud posset procedere in re emphyteuti-
ca, quæ ad quoscũque transit secus in emphyt. de qua nos tracta-
mus: quia ad oẽs nõ transit: vt inferius declarabo. ¶ Secundò ad
idem adduco: nã tã ex tenore instrumẽti cõcessionis: & sic ex cõ-
uentione partiũ, quæ in talibus ꝯtibus est prius obseruanda. l. j.
& fi. C. de iure. emph. & §. adeò. insti. loca. quam etiã de iure cõ-
c muni talis emphy. nõ põt transire ad hæredes extraneos: [c] vt pa-
9 tet in d. instrumento. ¶ † Et de iure cõmuni hæc est * cõis opi.
* primò in emphy. rerum ecclesiast. constat prædicta: vt est tex. in
auth. de alie. & emphy. §. j. quia quo ad illã remanet incorrectus
dictus. §. emphyte. & hoc tenet Spe. in tit. de loca. §. vr̃ aliqua.
ver. vij. & in ver. cxv. hoc cõiter tenetur. Sed sic est ꝙ hospitalia
habent priuilegia ecclesiæ. d. l. omnia. de episc. & cleri. & in au-
then. de eccle. tit. §. fi. & dixi. s̃. in prin. ergo sequit̃ ꝙ etiã recto-
res hospitalis prædicti in præiudiciũ hospitalis non possunt con-
cedere rem in emphyteusim transituram in extraneos hæredes.
¶ Præterea nondũ in ecclesia Constantinopolitana, sed etiã res
cuiuslibet ecclesiæ, vel venerandæ domus non concedit̃ in em-
phyteusim, adeò ꝙ transeat in hæredes extraneos, vt est gloss. re-
putata singu. in l. etiam. ff. solu. mat. quã etiã ibi sequit̃ Bal. dicẽs
ꝙ dictus. §. emphyteusim corrigit̃ quò ad tẽpus, non quò ad qua
litatẽ successorũ. hoc etiã tenuit Bald. in l. ij. C. de suis & legi. vbi
dicit ꝙ emphy. ecclesiæ nõ transit nisi ad eũ qui est de liberis, &
qui sit hæres: copulatiuè intelligendo. Ita dicit de hoc esse gl. val-
de singularẽ in d. l. etiam. & idem Bal. per illam glo. in l. assiduis.
in fi. C. qui potio. in pig. & in c. j. de feudo dato in vicem legis
commisio. vbi refert se ita consuluisse. & in l. ij. in ij. co. C. de iu
re emphy. & in auth. defuncto. C. ad Tertil. in princ. & in l. fi.
in vj. oppo. C. de hæred. insti. & idem Spec. in d. §. nunc aliqua.
ver. cxiij. Et idem Bart. in l. quod dicitur. ff. de ver. obl. & in l. si
tibi. §. si pactus. ff. de pac. & in l. si patroni. in princ. ff. ad Treb.
& ita etiam consuluit ipse Bar. vt refert Bal. in l. vsufructu. ff. sol.
ma. & istud etiam tenet Ioan. An. in c. in præsentia. de prob.
& in addi. Spec. in §. nunc aliqua. versic. cxiiij. ¶ Et pro ista

* parte tanq̃ magis *cōi & veriori,ſ.qđ dictus §.emphyteuſi.cor-
rigitur tantúmodo quò ad tp̃s,& nō quò ad qualitatē ſucceſſo-
rum,facit qđ quanto magis poſſumus,debemus correctionē eui
tare.C.de ap.l.præcipimus,ad finē.in auth.de admi.of.§.fi.& c.
cum expediat.de elec.in vj.& quæ no.in auth.quas actiones.de
ſac.ſan.eccle.cũ in d.§.licentiã non dicatur qđ poſſit ad quoſcũ-
que hęredes trãſire emphyteuſis eccleſiaſtica, licet dicat ꝙ poſ-
ſit in perpetuũ cōcedi:ergo qđ nō mutatũ reperit̃ q̃re ſtare pro-
hibetur.C.de teſta.l.ſancimus.& in auth.qb. mo.na. eff.ſui.§.
tribus.& hæc pars.vr̃ de iure vera. ¶Et ꝑ hoc patet r̃nſio ad ea q̃
dixi in contrariũ in tertio argumento,arguendo & allegando ꝙ
emphyteu.eccleſiæ tranſit ad hæredes extraneos: quia r̃ndet̃, ꝙ
hoc nō procedit in caſu noſtro:q̃a forma cōceſſionis dictat con-
trarium:vt dixi ſ̃. ¶Secũdò:q̃a nos loquimur in emphyteuſi ho-
ſpitalis quæ vtitur iure eccleſiæ Cōſtanti. vt ſ̃.declaraui. ¶Ter-
tiò r̃ndeo ꝙ cōtraria procedũt q̃n cōceſſio fieret ex cauſa neceſ-
ſitatis vel vtilitatis eccleſiæ:vt q̃a eſt neceſſe, quia res eſt ruinoſa
vel ꝑuæ vtilitatis,ꝙ illa ꝑmittit̃ in ꝑpetuũ,vt in d.auth.ſi quas rui
nas,q̃a ſi tunc ꝑmittitur alienatio directi dñij, fortius ſi ſit vtilis.
pro hoc.c.ad aures.de rebus eccl.nō alie.& in auth.hoc ius por-
rectum,de ſac.ſan.eccl.& xj.q.ij.ſine. ¶Sed ſi fiat ſine cã, aut q̃a
cōſueuerat concedi in emphyteuſim:& tunc poterat cōcedi ꝑpe
tuò quò ad deſcendentes,nō quò ad extraneos,& ita concordã-
do opi.tenet An.de Bu.in c.in præſentia.de proba.& ſunt ẽt de
mēte Spe.in d.§.nũc aliqua.ver.vij.& ibi declarat do. Anto.&
Spe.ẽt in d.ver.vij. q̃n dicatur fieri ꝑp vtilitatem vel neceſſitatē
in quo ad eos me remitto:q̃a explicare nō expedit,& ẽt vr̃ fuiſſe
de mente Bal.in auth.quas,in prin.nec reperitur aliqua lex ne-
que textus dicens ꝙ emphyteuſis eccleſiaſtica tranſire poſſit ad
extraneos hæredes,ſed ſolũ dicunt ꝙ in perpetuum concedi po-
teſt,quod tñ intelligi pōt & dñt, vt ſ̃.dixi quòd nō exeãt deſcē-
dentes.& ẽt ſic loquitur Bar.in d.auth.perpetua, & in d.auth.q̃
rē.& Ang.in d.§.lex itaque.& ita loquitur Iac.de Bel.in loco p̃-
alle.& ita dicit Io.de Imo.in d.c.in præſentia.& in practica non
recedere de facili ab opin.Io.An.in d.c.in præſentia. ꝑp eius au-
10 thoritatē. ¶†Tertiò confirmatur:quia dicta res emphy.non po-
tuit per d.Michaelem.d.do. Fran.legari ſine licentia ſuperioris
dicti hoſpitalis.primò,quia hoc expreſsè cauetur in dicto inſtr̃o
conceſſionis,in quo d.Michael promiſit dictam rem non vēde-
re nec alienare in cambium, vel recommendationem tradere
ſine licentia petita & obtenta rectoris dicti hoſpitalis: ergo à for
ma contractus non eſt recedendum, cũ contractus legem acci-
piant à verbis contrahentium.ff.depoſi.l.j.§.ſi conueniat.& d.
l.j.in fi.C.de iure emphy. ¶Et ſic eſt certum ꝙ per legatum quis
dicitur alienare:vt eſt tex.in l.filiusfa.§.pater.ff.de leg.j.& ſimi-
liter per donationem quæ eſt ſimilis legato dr̃ quis alienare.l.vo
luntatis.cũ ibi no.C.de fideicom.& quod not.glo.& ibi Bar. in
l.ij.C.de vſuc.pro emptore,ergo,&c. ¶Præterea circunſcripta
d diſpōne contrahentium dico,quod hoc etiam de iure cōmuni [d]
probatur:vt in d.l.fi.C.de iure emphy.in ver.alienare, vendere,
& trãsferre:ſed ſic eſt ꝙ legatum & donatio inducit alienationē
& tranſlationem,&c.& hoc firmat gl.in l.j.C.de fun.patri.lib.
xj.& Bar.in l.fi.C.de iure emphy.& idem Pe.Dy.& Bart.in l.ſi
domus.§.fi.de leg.j.& in l.in cōuentionibus.de verb.ſig.& in l.
j.§.quid autem.ff.de ſuperfici.& Ang.in l.ij.C. ne rei dñicæ vel
templorum. ¶Et maximè hoc verũ eſt in emphyteuſi eccleſia-
ſtica,prout in propoſito:quia illa nullo modo pōt legari, vel do-
nari:maximè q̃n legatur vel donatur ſimpliciter nō reſeruato iu
re eccleſiæ:prout factum fuit in teſtō dicti Michaelis legantis:vt
eſt tex.ſingularis & appoſitus in l.vniuerſas.C. ne rei dñicæ vel
templorum.& ibi Bar. & Ang. & no. etiam Bar.in omnibus.ſ̃.
allegatis locis.& ita etiam tenuit Bald.in c.j.§.donare. qualiter
feudum alienare poſſit.& Bal.de pace Conſtan.in verſi. libero-
rum.in auth.quas actiones.de ſac.ſan.eccle.in l.vſuf. & ibi do.
Io.de Imo.idem tenet.ff.ſol.mat.& in d.l.ſi domus.§.fin.& hoc
etiam tenet Spē.in d.§.nunc aliqua.verſic.cxiij. ¶Et per prædi-
cta hanc partem puto de iure veriorem,ꝙ dicta do.Fran. non ſit
renouanda à rectore dicti hoſpitalis, ex his, &c. ¶Patet ex his
reſponſio ad allegata in contrarium. ¶Et in primo & in quar-
to argumento:quia res emphyteutica poterit legari:niſi in con-
trarium diceret forma conceſſionis: vt in caſu noſtro, prout ſu-
pra oſtenſum eſt. ¶Item ad dictam.l.in conuentionibus. & l.ſi
domus.§.fi.tenèdo opi.Bal.& ſequaciũ ꝙ res emphyteu.à prină
to conceſſa poſsit legari , pōt reſponderi ſ̃m Bart. ꝙ illa materia
loquitur in emphyteuta reipublicæ,qui habet prædicta vectiga-
lia,quo caſu quicunque eſſet, poſſet eſſe obligatus ad vectigalia.
C.ſine cenſu & reliquis.l.fi.ff.de publ.l.imperatore.ſed alius ab
emphy.nō eſt obligatus dño primo: imò habet neceſſe dñs age-
re in rem,& ꝓbare de dñio,& de iure ſuo,qđ non eſt ſine difficul
tate,vt notat̃ in l.ij. C.de iu. emphyteu. ¶Itē & tertiò poteſt r̃n-
deri quod iura ꝯ̃ria non procedunt in emphyteuſi eccleſiaſtica
per caſum.d.l.vniuerſas.C.ne rei do. vel templo. ¶Et etiam nō
obſtat quod legatarius habet̃ loco hæredis,& admittatur in em-
phyteuſi , quia illud eſt verum q̃n legatarius nō eſſet de perſonis
prohibitis:vt q̃a eſſet de filijs qui poſſunt ſuccedere in emphyteu
ſi eccleſiaſtica , vel in alia emphyteuſi prohibita ex forma cōceſ-
ſionis,ſi extenderet ad illũ legatariũ, tunc verbũ hæredi, verifica
tur in legatario,alias non.& ita tenet Spe.in d. §. nunc in aliqua.
verſ.cxiij.& in tit.de teſt.§.in primis.verſ.fi.& Bal.in l.quædã§.
nihil.ff.de eden.& in l.libertique.in xj. col. de op. li. in ver. ſ̃m
dubiũ &c.& in verbo,ſed q̃d ſi quidã. & Io. de Im. in l. ex facto.
la grande.ff.de hr̃.inſti.ſed in caſu noſtro legatarius eſt de perſo-
nis ꝓhibitis tã ex forma conceſsionis , q̃ iuris cōis diſpōne : ergo
ſequitur ꝙ non veniret appellatione hæredis.& maximè, quia le
gatarius dr̃ hęres improprijſsimè,vt probat tex.in d.l.id tēpus.§.
fi.in ver.quemadmodũ & quaſi.& not.in l.ſi abducta.C.de fur.
11 ¶†Non obſtat ſ̃m argumentũ ꝙ emphyteuſis eccleſiaſtica poſ
ſit tranſire ad vxorē &c. q̃a r̃ndeo quod id procedit q̃n expreſſe
eſſet mentio facta de uxore in ꝯ̃ctu conceſsionis, ergo &c. vt di-
xit text.in d.§.emph.in auth.de alie. ſed in d.emphy. conceſsio-
ne nulla facta ē mētio de uxore,ergo &c. l.ſi vero.§.de viro.ſol.
mat.& in l.ſeruus.§.nō dicit prætor.de acquirē.hære.l. non om
nis.in prin.ſi cer.peta. ¶Ad alia verò argumenta ſuperius clariſ-
ſimè r̃nſum extitit. ¶Et poſito pro conſtanti ꝙ dicta Franciſca
non ſit renouanda:vt ſ̃.firmaui.poſſet tñ dici quod nec etiam di-
cti filij & hæredes dicti Michaelis ſint renouandi ex eo quia pa-
ter eorum legando ſimpliciter dictam rem quæ eſt emphyteuti-
ca ſine licentia rectoris dicti hoſpitalis tàm ſ̃m formam dicti con
e tractus, quàm de iure cōmuni ſunt ipſo iure priuati [e] iure ſuo,qđ
habebat in dicta emphy. d.l.fi. cum ibi. not. C. de iure emphy.
& in c.potuit.de loca.& probatur in d.l. vniuerſas. ¶Et per ta-
lem actum ſiue cōtra conuentionē,& naturam ipſius cōtractus,
non ſolum priuatus fuit ipſe Michael, ſed etiam præiudicat ſuis
filijs & hæredibus, pro quibus conceſsio emphyteu. fuerat, vt
no.Bar.& Ang.in l.eum qui ff.de inter. & releg. & Cyn.& Bal.
in l.ij.C.de lib.& eorũ lib. & Dy. in c. non debet aliquis.de reg.
iu.in vj. & do. poſt gl.in l. emancipatum. & ibi Bald.ff.de ſena-
to.& expreſſe Bal.poſt alios in l.adoptiuum. §. patronum.ff. de
de in ius voc. & in l.qui ſe patris.C. vnde lib. cum ſimil. ¶Quia
tamen de hoc puncto præciſe nō loquitur.nec quæritur,ſ.an di-
cti filij & hæredes d.Michaelis excluſa dicta dña Franciſca,priua
ti ſint re emphyteutica per dictum legatum factum à patre,quid
12 iuris ſit,ſub ſilentio tranſeo. ¶†Subdo tamen quòd eo caſu quo
priuati eſſent filij & hæredes ipſius Michaelis, quòd ſuperiores
dicti hoſpitalis habeant eos filios & hæredes.d. Michaelis reno-
uare, per no. per Bart. in l. j. §. permittitur. ff. de aqua quoti. &
æſti. & in l. ſi mihi & Titio. ff. de verb. obliga. & in l. j. ff.priui.
credi.facit.c.j.ſi vaſal. feudo. priuetur. ¶Secundò principaliter
dubitatur,an pro conſtanti poſito,quòd rectores dicti hoſpitalis
ad petitionem dictæ d. Franciſcæ non teneantur eam renouare,
an ſaltem filij & hæredes dicti Michaelis teneantur ad æſtimatio
nem dictæ petiæ terræ præſtandam dictæ dominæ Franciſcæ, &
quid iuris ſit? & videtur quòd nihil debeatur: quia eſt res eccle-
ſiæ,quæ non poteſt alienari ſine magna difficultate. x. q. ij. hoc
ius.& xij.quæſt. ij. ſine c. j. de rebus eccle. non alienan. in vj. &
ideo ſicut quando legantur prædia Cæſarum, ex eo quia non
poſſunt haberi ſine magna difficultate , non tenet legatum,
nec debetur æſtimatio. l. apud Iul. §. conſtat. ff. de leg. j. & ex-
preſsè tenet Inn.in c.filius,de teſt. & gloſſ. xij. quæſt. ij. in ſum-
ma. & Bartol. in d. §. conſtat. & eadem ſolennitas quæ requi-
ritur in alienatione rei eccleſiaſticæ, requiritur in alienatione
rei hoſpitalis:vt probat tex.in.§.nos igitur, auth. de non alie. &
probatur in dicta auth. hoc ius porrectum,& ibi Bar.tenet Bald.
& Abb. & Mod. poſt alios in c. nulli. de rebus eccle.non aliená.

¶Secundò

¶Secundò pro hoc facit: quia cùm dictum ius emphyteu. cõpetens Michaeli fuit ex eo tpe mortis ipsius extinctum, ex eo ꝙ dictam rem emphyteu. legauit dominæ Franciscæ sine licentia superioris dicti hospitalis, per quod legatum fuit priuatus ipse Michael suo iure, vt dixi per d.l.fi.C.de iure emphyteu. ergo vr̃ voluisse legare tantũmodo ius qđ habebat legitimè etiam si morte ipsius testatoris erat periturum: & sic nihil debetur, vt probatur in l.vxor patrui.& ibi do.C.de leg.& l.quod in rerum.§.j.ff.de leg.j.& ibi Bar.& Guil.Bal.in l.habitatio.C. de vsufru.cũ simi. ¶Sed his non obstantibus duo æstimatores pretiũ & congruum ipsius rei emphy. deberi dixerũt: & pro hoc adduco authoritatẽ Spe.in titu.de loca.§.nunc aliqua.versi.cxviij.vbi dicit, ꝙ si emphyteusis sit donata & legata eccl'æ eo casu quo legatũ nõ teneret, daretur ecclesiæ æstimatio rei.allegat.ff.de leg.j.in l.filiusf.

14 §.quid si in alieni.¶†Item habemus ꝙ si alij legata est res eccl'æ, quæ nõ potest alienari sine magna solennitate, tñ dẽt æstimatio legatario: vt firm. Host.in d.c.filius.de testa.Bal.& Io.de Imol.

f in l.apud Iulianum.§.cõstat.[f] ff.de leg.j.pterq̃ in re eccl'æ Romanæ vel Cæsaris, q̃ nõ põt alienari sine licentia papæ vel Imperatoris: secus in re eccl'iæ inferioris, quæ de facili põt permutari facta meliori cõditione ecclesiæ: vt legit' & no.C.de sac.san.ecc. in auth.sed permutare.& xij.q.ij.in summa, & istud ẽt tenuit Nico.de Mata.in l.cũ alienã.& in c.j.§.donare.qualiter feudum alienare põt. ¶Præterea ẽt posito ꝙ legatũ rei Cæsaris vel eccl'æ non teneret quo ad æstimationẽ regulariter, tñ illud fallit nisi aliud appareat de mente testõris: quo casu ꝓ obseruatione volũtatis verũ ptium erit præstãdum: ita est gl.in l.si quis inquilinos. in prin.ff.de leg.j.& idem voluit gl.in §.non solũ.instit. de leg.

15 ¶†Sed ꝙ in casu nr̃o voluerit testõr omnino pstari, patet: q̃a grauauit dictũ legatarium qđ de fructibus & redditibus dictæ petię terræ ipse teneret' facere id qđ à testatore habuit in secreto, qũo ergo visum fuisset verosimile testatori: qđ legatarius adimpleret grauamen sibi iniunctũ, si commodũ legati non hr̃et.C.de leg. l.ab eo.& l.palã.& l.ij.§.fi.de leg.j.¶Et si voluntas testatoris in dicto grauamine non põt adimpleri mõ quo disposuit, s.de fructibus dictæ petiæ terræ, adimplebitur eo modo quo fieri poterit: s.de dicta pecunia.l.legatum ciuitati, cũ ibi no.ff.de vsu.l.legatum.ff.de admi.rerum. ¶Et maximè, q̃a testator sciuit & sciuisse præsumitur dictã rem alienam esse: iuxta.l.cũ alienã.C. de le.§.non solũ.insti.eo.& ꝙ præsumitur sciuisse, patet: quia ipsemet fuit ille qui cõduxit rem prædictã à dicto hospitali: & sic cũ consistat in facto proprio præsumitur scientia.l.q̃q̃.ff.ad Velle. & ff.locati.l.item q̃rit.§.fi.facit qđ no.gl.& do.in l.si quis delegauit.de noua.& in l.si res obligata.de leg.j.& qđ no.Bar.in auth.sed cũ testator.C.ad l.Falcid.dum dicit ꝙ in ciuitatibus in quibus sunt incastrata, in quib⁹ dẽt q̃s assignare sua bona: prout est Imolæ præsumitur tunc testatorem scire vires sui patrimonij. nec obliuio præsumit'.l.magnã.C.de ꝯhen.& cõmit.stit.& maximè cũ in casu nr̃o in quo vigore dictæ concessionis tenebatur soluere Michael singulo anno canonẽ: & ꝙ in casu isto præsumitur scientia, in terminis firmat Bal.in d.l.cũ alienam. per iura allegata post Cy.& idẽ ibi Bal.& Io.de Imo.in l.si domus.§.fi.de leg.j.¶Corroborantur hæc: q̃a relictum fuit Frãciscæ vxori, quę in hoc erat priuilegiata.d.l.cũ alienam.& l.Quintus.§.fi.de au. & arg.leg.¶Et per hoc patet rñsio ad id quod dicebat gl.Inno.& Bar.in §.constat.dicens legatũ rei ecclesiasticæ non tenere etiã quò ad æstimationẽ: quia illud potest procedere in re eccl'ię Romanæ secus in inferiori: vt dixi s̃.¶Pro quo bene facit tex.in d. §.cõstat.in prin.vbi dicitur ꝙ res aliena legari põt, etiam si difficilis sit eius cõparatio, secus si multũ difficilis vt in rebus Cæsaris: vnde cum comparatio rei ecclesiæ non sit multũ difficilis per rõnem quã dixi s̃.licet sit difficilis: tñ tenet legatũ.d.§.constat. ¶Itẽ cõtraria possunt procedere, si apertè nõ appareat mentẽ testatoris fuisse ptium præstari: prout in q̃one nr̃a vt superius extitit declaratũ. ¶Et si inter partes fuerit dissensio, ꝙ est iustum & congruum ptium iudex hẽt declarare.l.alieno.§.si is auus.ff.de fideic.lib.& no.Bar.ff.de leg.iij.l.nõ dubiũ.§.si ad idem.ff.de leg.iij.l.si ꝙ ex Pamphyla.& l.qui cõcubinam.§.fi.de lega.iij. ¶Nec obst.qđ vltimo loco dicebatur ꝙ testõr vr̃ legasse ius qđ hẽt, per l.vxor patrui & l.quod in rerum.quia rñdeo & pluribus modis.¶Et primò, q̃a in d.l.qđ in rerũ.§.j.testõr legauit vsumfructum qui extinguebat' morte, & non vr̃ vltra illud ius legasse: sed in casu nostro testator legauit rẽ simpliciter: & appellatione ipsius rei intelligitur de dñio.probatur in l.si duo.§.fi.ff.vti possi.& l.si rem aliquã.& ibi no.Bar.ff.de acq.pos.¶Item ẽm Io.de Imo.in d.l.ꝙ in rerũ.põt rñderi ꝙ ibi tex.dixit lego vsumfructũ quẽ habeo in tali fundo.quo casu est verosimile, ꝙ testator fecerit credens ꝙ vsusfructus nõ morte finiretur: sed in casu nostro simpliciter legauit rem: vt dixit, quæ nunq̃ fuit ipsius testatoris. ¶Item est præsumendũ in casu nr̃o ꝙ testator sciuerit ius suum emphyteuticũ finitum esse per mortẽ, legando rẽ suam sine licẽtia & ꝯtra formã cõtractus per eũ celebrati: & nõ est ꝑsumendũ eũ esse oblitũ.d.l.magnã.C.de ꝯtrahẽ.& cõmit.sti.vt dixi s̃.¶Et maximè, cũ quilibet ꝑsumitur scire dispositionẽ legũ volentiũ. ꝙ per legatũ rei q̃ est emphyteutica, irrequisito dño quis cadit à iure suo.l.leges sacratissimæ, cũ ibi no.C.de leg.C.de iur.& fac. igno.l.cõstitutiones.& l.latæ.de ver.sig.¶Itẽ rñdeo vt j̃.latius

g subiungã.ad l.vxor patrui.rñdeo ꝙ illa lex [g] põt procedere qñ hñs vsumfructum legasset rẽ proprietario, quo casu legatũ nõ valet: vt ibi: & l.res proprias.eo.ti.& l.Mæuius.§.fundo.in fi.de le.

16 ij.& ita rñdet Io.de Imo.in l.cũ pater.ff.de leg.ij.¶†Vel ad omnia prædicta iura dico & verius, ꝙ cõtraria procedunt: nisi aliud constat de mẽte testatoris volẽtis expressè legatũ effectũ sortiri ẽt post mortẽ ipsius testatoris, quo casu videbitur relicta æstimatio legatario, ac si simpl'r legasset rẽ alienã simpl'r.hic est text.cũ gl.no.ẽm intellectũ Ray.ibi in l.vnũ ex familia.§.sed & si fundũ. ff.de leg.ij.& ibi ẽt hoc firmat Io.de Imo.tenẽdo fortius etiã qñ hoc nõ cõstaret de mẽte testatoris.tñ debeat' æstimatio, sed ꝙ testator in casu ꝓposito expressè voluit illud legatũ hr̃e vires etiã post eius mortẽ: patet, quia grauauit legatariũ ꝙ de fructibus ipsius petiæ terræ faceret id qđ ab eo habuit in secreto. ¶Et ꝙ si lego rẽ, q̃uis mea morte finit', in distinctè debeatur æstimatio, tenet Dy.Bar.& Io.de Imo.in l.cũ pater.ꝑ illum tex.ff.de leg.ij.& idẽ tenuit ipse Bar.in d.l.cũ pater.§.pr̃ filiæ.& idẽ etiã ibi sequitur Io.de Imo.¶Et ad hãc partẽ tenendã me fortiter vrget mens & voluntas testatoris, quæ expressè fuit ꝙ dictum legatũ morte

17 ipsius nõ extinguatur, vt dixi † & inquantũ possumus debemus mentẽ ipsius testõris amplecti.C.de lib.ꝑt l.si quis filium.& l. iiij.§.cõditio.ff.de adi.leg.& in dubio pro validitate primò ꝑsumitur vt potius actus valeat q̃ peat.ff.de reb.dub.l.quoties.& l. ex facto.§.si quis aũt.ff.ad Treb.¶Pro hoc ẽt facit qđ no.Bar.& doc.in l.serui electione.§.fi.de leg.j.& l.fi.vbi patet ꝙ vbi aliq̃d tacitè vel expressè cõstat, ꝙ testator voluit legatũ effectũ sortiri, &c.vltra ius ꝙ hẽbat dẽbitur legatũ vt æstimatio. ¶Hoc ẽt cõfirmatur: quia posito ꝙ dictus Michael & eius hr̃des per dictum legatum non ceciderint à iure suo, & ꝑ consequens ius suum durauerit post mortẽ, verũ erit dicere ꝙ dictę Frãciscæ debeat' æstimatio ex eo, quia talis rei emphy.hospitalis ipsa dña Frãcisca est incapax pp̃ qualitatem ipsius relicti, tã de iure cõi, quã ex forma ipsius contractus.istud probatur.ff.de leg.j.in l.sed si res.cũ ibi not.& l.si dom.§.si quid alicui.& no.Spec.in d.§.nunc aliqua. ver.cxvij.iunctis his quæ s̃.dixi.¶Ex prædictis igitur cõcludo dictam dñam Erancíscam non esse renouandam de dicta petia terræ emphyteusi sibi legata, & dictos filios & hr̃des Michaelis teneri ad præstandum & soluendum dictæ dñæ Frãciscæ congruũ & iustum pretium dictæ petiæ dictæ emphy.de qua in dicto instrumento, & dictũ pretium declarandum esse per iudicem partibus adinuicem non concordantibus: & æquum esse filios hæredes, & hr̃des d.Michae.renouari & inuestiri de dicta petia terræ per rectores dicti hospitalis.Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Certa.dic vt dixi s̃.lib.j.consi.cxxviij.

b ¶Copulatiuè.s̃.lib.j.consi.xliiij.

c ¶Extraneos, dicam j̃.eo.lib.consi.clxxxix.

d ¶Communi. imò de iure comuni est licitum, vt ibi not. Albe. Bru. consi.lxxxj. Cæpol. cau.ciuilium consi.viij.nu.10.cũ seq. saluo quòd non debet fieri traditio domino irrequisito, vt dixi in consue.Parisi.§.lvj.in prin.

e ¶Priuati.imò, quia non processerunt ad realem traditionem per ea quæ dixi in consu.Par.§.xiiij.gl.v.nu.3.cum seq.

f ¶Constat.Et ibi Pau.Alex.Ias.

g ¶Illa lex.quã ẽt limitat Cor.ꝯsi.lxxxiiij.lib.ij.cõsi.lxiiij.lib.iiij.

CONSILIVM X.

Lege.infra.lib.vij.conſilio clxxiij.

SVMMARIVM.

1 *Solennitati.l.de his,de tranſac.an renunciari poßit. num.13. & 14.*
2 *Liberatio generalis reſtringitur ad ſpecificata. nu.3.4.5.*
7 *Reſtricto ſalua ratione certi ſermonis, fieri ſi nequeat, tunc idem contractus quantum ad ſpecificata & litigioſa valebit in vim tranſactionis:quò ad alia in vim pacti.*
9 *Creditores non tenentur in apochis apponere clauſulas generales.*
10 *Clauſula generalis refertur ad ius futurum ne nil operetur. nume.11.*
12 *Liberatio etiam ad incognita porrigitur.nu.5.*
16 *Sententia ſtrictius interpretatur,quàm tranſactio.*
17 *Verba an interpretantur contra proferentem.nu.6.*

CONSILIVM XI.

VIso ac vt oportet cõſiderato themate, vr̃ prima facie dicendũ gñalem tranſactionẽ celebratam inter
Bertam ex parte vna,& Sempronium,ac Philippum
de Matarellis ex alia vires non extẽdere ad ſolutionẽ
ſeu remiſſionẽ capitalis artis lanæ depoſitæ penes dictos Sẽpronium,& Philippum ac ſpectantis ad Bertã ante dictam,tanq̃ hæredem ex teſtamẽto dñæ Antoniæ.¶Et primò, quia dictum capitale ad Bertã ſpectabat occaſione teſtamenti Antoniæ : vnde ſi
in dicta tranſactione mẽtio ẽt ſpecialis habita fuiſſet, nõ teneret
tranſactio tanquã facta fuiſſet ſuper dependentia teſtamenti:niſi per Bertã dicatur ſpectis & cognitis primò verbis teſtamenti
Antoniæ.l.j.ff.quẽad.teſta.ape.l.de his.& l.non eſt ferendũ.ff.
1 de trãſ.¶†Nec ſolẽnitati prædictæ potuit renũciari[a] per partes
a nedũ per generalẽ renunciationẽ in tranſactionẽ inſertã,ſed etiã
ſi indiuidua & ſpecialis renunciatio interueniſſet : vt firmat Iac.
* de Bel.Ia.de But.Bar.& Bal.&* cõiter ſcribentes in d.l.de his p
rõnes quas hic referre ſuperuacuũ arbitror. ¶Poſſunt & ſecũdò
prædicta cõfirmari:q̃a de dicto capitali nulla erat lis aut ꝯtrouerſia inter dictas partes:ſed tm̃ vertebant̃ lites & diſcordiæ circa a-
2 lia,de quibus in narratione trãſactionis fit mẽtio.†vnde clauſula
gñalis circa abſolutionẽ factã ab omni eo & toto ꝙ hincinde partes petere poſſent,ad ſpecificationẽ reſtringit̃ tm̃, ſ.ad ea & qõnes de q̃bus vertebant̃ lites & qõnes:& de q̃bus s̃.in narratione
fuerat ſpecialis mentio facta:vt vr̃ caſus in l.ſi de certa.C.de trãſ.
ꝓ hoc tex.in l.ex pluribus.in prin.ff.de ſol.& in l.ſi ita quis.§.fi.
ff.de ver.ob.vbi liberatio vel tranſactio facta p verba gñalia, reſtringitur ad ſpecificata tm̃ in inſtr̃o: & hæc vr̃ eſſe gñalis regula
ꝙ ſemp verba gñalia ẽt ad ſpecificata reſtringant̃.l. quæſitũ.§.j.
ff.de leg.iij.l.Aurelius §.Sticho.ff.de lib.leg.& l.fi.§.cui dulcia.
ff.de vino.tri.& oleo lega.¶Tertiò ꝓ hoc vr̃ caſus in l.emptor.
§.Lucius.ff.de pac.vbi verba gñalia emiſſa inter ꝯhentes,ꝙ omnia inſtrumenta vana & caſſa ſint,referunt̃ tm̃ ad ea q̃ dependebãt ad cauſas obligationũ ſpecialiter ante emanatas: ſed in dicta
tranſactione non fuit de dicto capitali facta mentio:ergo, &c.
3 ¶†Quartò ꝓ hoc adduco:q̃a de natura trãſactionis eſt vt fiat ſuper his de q̃bus eſt lis vel cõtrouerſia in iudicio.l.j.ff.de trãſ.vel
extra iudiciũ aut lis eſſe ſperet̃.l.ij.C.de trã. ¶Vnde cũ de dicto
capitali nõ ſupponat̃ aliquo modo fuiſſe qõnem vel cõtrouerſiã
inter dictas partes,neque in ſpecie neque in iudicio nec extra:ergo dicẽdũ vr̃ ꝙ etiã ſi nulla facta fuiſſet narratio ſpecialis aliquarum obligationũ in inſtr̃o trãſactionis, ſed ſi narratio, trãſactio,
& abſolutio fuiſſent gñales,non deberẽt extẽdi ad dictũ capitale,de quo nõ erat cõtrouerſia p prædicta,& iſtud etiã vr̃ præciſe
determinare Bar.& Io.de Imo.in l.de pupillo.§.ſi in pluribus.in
4 ij.col.ff.de ope.no.& gl.fi.in d.l.empt.§.lucius. ¶†Quintò pro
hoc facit:q̃a ea quæ in prin.& in narratione dictæ tranſactionis
expreſſa,& nominata fuerũt, vñr repetita & expreſſa in abſolutione poſtea facta.l.Titia.§.idẽ Iulianus.ff.de ver.ob.l.itẽ Iuliano.ff.de ver.obli.l.itẽ quia.ff.de pact. & in l.ſi ita ſtipulatus.§.
Chryſogonus.de ver.ob.ergo cũ de cauſa dotis nullus fuerit habitus tractatus,& mẽtio inter dictas partes in princ.inſtrumẽti,
vidẽtur illæ cauſæ in abſolutione repetitæ.Et ſi aliter diceremus
poſſet in pluribus qualitatibus reſultare donationẽ eſſe factã,qđ
nõ eſt præſumendũ.l.cũ de indebito.ff.de probat.in prin.l.ſi cũ
5 aurum.de ſol.l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pig.act. ¶†Sextò,quia generalis tranſactio & abſolutio non extẽditur ad incognita,ſed ad ea,quæ ſi extenderet̃ capere poſſet.l.cũ Aquiliana.
ff.de tranſ.l.tres fratres.ff.de pac.Sed iſta quæ poſuerat iſta verba de iſto capitali iuſtã ignorantiam prætendere põt, eo quia eo
tpe hr̃s ſucceſſerat in locum alterius.ff.de reg.iur.l.qui in alterius.& l.eius q̃ in prouincia.§.j.ff.ſi cer.pet.l.fi.ff.pro ſuo.ergo.
&c.¶Septimò,q̃a ſi proſecutio litis fuiſſet ſpecialis reſpectu vnius obligationis,ſentẽtia verò lata fuerit generalis, ſentẽtia tãtũmodò trahitur ad obligationem ſpecialiter proſecutam.C.de
iud.l.licet.ergo idem in tranſactione generali,quæ æquiparatur
ſentẽtiæ.l.nõ minorẽ.C.de tranſa.& l.ij.ff.de iureiu. ¶Octauò,
quia illa verba gñalia poſita in abſolutione gñali ſunt ambigua
& obſcura,vnde accipiẽda ſunt ſm̃ intentionẽ loquentis & abſolutè.& ſic ſm̃ intentionẽ Bertæ,l.nepos Proculo.ff.de ver. ſign.
6 & quod ibi no.& in l.in ambiguo.ff.de reb.dub. †Et verba obſcura conuentionis recipienda & interpretanda ſunt contra eũ
pro quo facta eſt conuentio,quaſi ſibi imputetur cur expreſſius
nõ conuenit.l.ſi in emption.in princ.ff.de contrahẽ.emptio.&
l.ſemper.& l.in ambiguis.ff.de re iud. & plenè not.in l.Labeo
ff.de contrahen.emp.& l.quicquid aſtringendæ. in princ.ff.de
ver.ob.& no.in c.ex literis.de ſpon. & in c.contra eum.de reg.
iur.in vj.cum concor.¶Sed præmiſſis non obſtantibus puto cõtrarium de iure verius,ſ.tranſactionẽ & liberationem in inſtrumento comprehenſam extendere vires ad liberationẽ capitalis,
& dictos Sempronium & Philippum ab eo capitali fore abſolutos.¶Quod probatur,& primò per tex.in l.pluribus.ff.de acce.
7 †vbi generalis liberatio ad omnia[b] indiſtinctè extenditur,ſm̃ Ia.
b de Bu.& Bal.in l.age.C.de tran.& Sal.in l.ſi de certa.eo.tit.valebit in vim tranſactionis quò ad ſpecificata & narrata tm̃, de q̃bus lis vertebatur:ſed quantũ ad omnia alia valebit in vim pacti:
quia pactũ verbis gñalibus factũ extendit̃ ad omnia, etiã de quibus controuerſia nulla erat,niſi cõtrarium agat̃.l.emptor.§.Lucius.& ibi gl.& doc.ff.de pac.& hoc ne à verborũ ſignificatione
recedatur.quorum verborum generalium ſignificatio eſt, vt ſicut gñaliter prolata ſunt:ita generaliter operẽtur.d.l.pluribus.
& l.j.§.gñaliter.de leg.præſtan.l.regula.§.fin.ff.de iuris & fac.
ign.l.j.§.cũ vrbem.ff.de offi.præfe.vrbis.cum vul.¶Nec obſtat
ꝙ talis extenſio vim pacti non importat per verbum tranſactionis in inſtr̃o appoſitum,quia rñdent præfati doctores,ꝙ hoc caſu verbum tranſactio,ponitur impropriè q̃ improprietas in cõtractibus toleratur.ff.de præſcrip.l.inſulam. & C.loca.l.ſi olei.
8 & de reli.do.c.cõſtitutus.cum ibi no. † & poteſt dictum verbũ
tranſactio etiam in vno & eodẽ inſtr̃o ſumi ꝓ priè & impropriè
ſic & alias ſumitur in l.ij.ff.de offi. procõſul. ¶Et iſta fuit originalis ſententia Pet.& Cy.in l.ſub prætextu ſpecierũ.in fi.quartę
oppoſitionis.C.de tranſac. qui dicebant ꝙ vbi clauſula generalis non põt referri ad ſpecificata tm̃ ſalua rõne recti ſermonis, ꝙ
c tunc nõ fit[c] reſtrictio ad ſpecificata tm̃,ſed fit extẽſio ad omnia.
per d.l. pluribus,alias ſecus:& ita procedit d.l.ſi de certa.& l.ex
pluribus.in prin.de ſolutioni.¶Et iſtã opi. Bar.formaliter ſequitur Ant.de But.in c.j.de tranſa.¶Et ſm̃ eos valet propriè in vim
tranſactionis,quò ad omnia. ¶Nec obſtat ſecũdum eos ꝙ trãſactio non poſſit fieri niſi de his in quibus vertitur controuerſia &
lis l.j.ff.de tranſact.quia ſatis eſt ſubeſſe timorem futuræ litis.C.
de tranſ.in l.ij.& no.in l.j.ff.de tranſac.præterea ſm̃ Bar. in trãſactionibus poteſt eſſe quòd ex parte actoris datur aliquid reo ꝓpter illud quod actor reperit.l.ſuper poſſeſſione.C. de tranſact.
& in l.ij.ſecundum vnum intellectum.eo.tit. vnde ſm̃ eum non
repugnat quod reus non det actori aliquid nomine tranſactionis,actor eodem modo liberet eum ab actione intentata,& etiã
ab omnibus aliis actionibus quantũcunque liquidis, eſt.n. illa
gñalis remiſſio & liberatio quaſi pars p̃tij,quæ ab actore tribuit
quietationem de omnibus in quibus tenetur mihi vſque in præſentem diem,ꝙ dicta quietatio intelligitur eſſe generalis ſi ſit facta per actum ciuilem,vt per acceptilationem prout in caſu noſtro.¶Et prædicta etiã confirmat expreſsè Bald.in l.pactum qđ
dotali.in xiiij.xv.& xvj.q.C.de col.& ideo dicit conſulo quod
caueant ſibi contrahentes ne renunciantes vtantur verbis ge-

neralibus,ne ex effuſo ſermone periculū incidant.C.de dot.pro
9 miſ.l.fi.in fi.† Et ideo ſm eū creditores nō poſſunt cōpelli appo-
nere in refutationibus cl's gn̄ales,ſm Iac.de Are.in l.iij.& §. j. ff.
d de cōtra.iud.tute. Adde Bart.[d] in l. Aquiliana.cu.l.ſeq.per illum
tex. ff. de tranſac. ¶ Ad prædicta bene facit qđ dicit Bal. in l. qui
10 Romæ.§.duo fratres.ff.de ver.ob.† vbi voluit ꝗ cl'a gn̄alis refe-
rat' etiā ad ius futurū qn̄ nulla alia ſuberat cauſa ad quam referri
poſſet,vt verba aliquid operent'.l.ſi qn̄ .ff. de leg. j. c. ſi Papa.de
prin.in vj.¶ Confirmo:nā ſpecialiter facta fuit abſolutio per di-
ctam Bertam ab omni eo qđ ipſa petere poſſet occaſione dotis,
& ex alijs caſibus s̃. in tranſactione narratis ergo illa dictio gene
ralis, & alia quacūque ratione vel cauſa vſque in præſentē diem
etiā,nō debet referri ad ſpecificata: ſed ad alias obligationes non
ſpecificatas.bonus tex.in l.Stichus.in prin.& in l.alimēta.§.baſi
licæ.ff.de al.& cib.& l.cohæredi.§.qui patrē.ff.de vul. & pu. &
11 l.doli cl'a.ff.de verb.ob.& l. ſanctio legum. ff. de pæ. † pro hoc,
quia vt dixit Bal.in ru.C. de ꝯhen. emp.in ix. q. in ꝯctibus nedū
clauſula, ſed etiā quodlibet minimū verbū non dēt eſſe ſine vir-
tute aliqd operādi.l.ſtipulatus.ff.de vſur.l.in leg.ff. de ꝯh.emp.
cū ſimi.ergo illa verba, alia quacūque ratione vel cauſa &c.vt ali
quid opent', dn̄t ad dcm̄ capitale referri . ¶ Rurſus etiā cōſtat de
euidenti voluntate dictæ Bertæ, & dictorū de Mat . ꝗ voluerint
dictā tranſactionē trahi ad omnia hinc inde debita ex quacūque
cauſa, nedū ex cauſis narratis in principio inſtri : qđ aptè colligit'
ex illis verbis videlicet, Et qm̄ generalē abſolutionē partes prędi
ctæ voluerūt hāc generalē liberationē eſſe generalē: ſed ſi tm̄ tra
herent' ad cauſas emanatas, & ſpecificatas,eſſet abſolutio ſpecia-
lis nō generalis.l.iiij.§.quæſitū.ff. ſi quis cau.l. j.§. dixit aliquis.
ff.de pub.l.qui ex plurib.ff.de verb.ob.c. qui ad agendū. de pro
cu.in vj .deinde pōderanda ſunt illa verba,ſ.ad quæcūque ibi co-
gnita,& incognita:& ad ea quæ ad generalē tranſactionē nō cō-
prehendunt' &c . nā clarū eſt ꝗ partes enumeratæ p ipſas partes
nō erāt ipſis partibus cognitæ nec incognitæ: cum de illis expreſ
ſam mentionē fecerūt.l.Labeo.ver.idē Tubero.ff.de ſuppel.le-
ga . ergo cōſtat ꝗ intentio partiū fuit ab omnib . obligationibus
hinc inde vſque in illā diē eſſe liberatas, nedū ab obligationibus
12 ſpecificatis:& p ꝯn̄s includit' obligatio capitalis prædicti. ¶ † Vn
de dixit Bar.in d.l.ab Aurelio.§.Caius.ꝗ licet alias trāſactio & li
beratio nō porrigat' ad incognita, tn̄ fallit niſi verba contrahen-
tiū hoc dictarēt p.l.cū aquiliana.ff.de tranſac. & idem Bart.in l.
aquiliana.eo.tit.& no.gloſſ. in d.l.de his.in eo.tit . vt vr̄ caſus in
* l.ſub prętextu ſpecierū.& ibi firmāt.* oēs doc.de tranſac.Bar.in
l.fi.§.idē quæſijt.ff.de condi.indebi.¶ Fortius dixit Bal.in l.tres
fratres.in quarto notabili.& in ſecūda oppo.ff.de pac.p illū tex.
Bald.in d.l.ſub prætextu ſpecierū. ꝗ gn̄ale pactum ſui natura ad
omnia porrigit' etiā incognita: niſi aduerſarius fuerit in dolo : &
ꝗ ſibi imputari dēt generaliter trāſigēs,ſi nō cogitauit ſub verbis
generalibus omnia cōprehendi etiā incognita . vnde ſtultitia ſua
in apponendo verba gn̄alia nō dēt aduerſario nocere.arg.l.quic
quid aſtringēdæ.de ver.oblig.ſm Bal.& ſic patet ꝗ d.Berta igno
raſſet ſibi ius cōpetere ad dictū capitale, ꝗ nihilominus intellige
ret' remiſſum:quātò fortius ſi illud ſciuit, ut ĩ. rn̄dendo ad cōtra-
ria dicet'.¶ Et ex prædictis vr̄ aperte concludi dr̄e, ꝗ actio cōpe-
tens dictæ Bertæ id dictū capitale fuerit vigore dicti inſtrumenti
remiſſa illis de Matarellis,& ab eo ſunt pleniſsimè liberati:qđ eti
am patebit ex ĩ. dicendis. ¶ Reſtat ꝗ ad ꝯria opportunè rn̄deat'.
¶ Vnde non ob . primò ꝗ trāſactio prędicta nō poſsit trahi ad di
ctū capitale, eò quia ſpectabat ad Bertā ex cauſa teſtamenti An-
toniæ Mo.hæredis.& ſic nō debuit ſup eo poſſe tranſigi, niſi in-
ſpectis & cognitis verbis teſtamenti &c. quia ad hoc poteſt plu-
13 ribus modis reſponderi.† & primò ad hoc vt tranſactio ſuper de
pendentibus ex teſtō valeat, ſatis eſt ꝗ tranſigens qn̄cunque ha-
buerit noticiā teſtamenti,& contentorū in eo,licet propter cau-
ſam tranſactionis illud non inſpexerit:vt firmat Bar.& Ang.in l.
de his ff.de tranſ.& ita intelligunt. l.j.& l. cū proponas filios.C.
de pac.& l.fideicōmiſſo. C. de tranſac. & l. Aquiliana. in fin. ff.
eo.titu.& l.ſi vna. §. perſecutio. ff. de accep. & ſatis dr̄ inſpicere
teſtamentū qui illud ſcit, vt probat' in l.inciuile, iuncta.l.ſcire le-
ges.ff.de legi.Item voluit Bart.in l.iiij. per illū text.ff. de opt.le.
& latius Bart.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in iiij.&.v.q.de ver.
obl.& idē ibi Ang.& ſcribentes. & qđ no. Ang.in l.j.ff.quemad
mo.teſt. ape. quæ ſcientia teſtamēti præſumit' in dicta Berta hæ-
rede extranea poſtq̃ adiuerat hæreditatē tpe trāſactionis. l. cum
hr̄s rogatus.& ibi no.ff.de libe.leg.& no.in l.quidā ita.§.ſi quis
filiū.ff.ad Trebel . quia nō potuit adire niſi certa fuiſſet de virib.
teſtamenti.l.ſi duo ff.de acq.hær.vt firmat Bar.& dr̄ in d. §. duo
fratres.& Bar.in l.ſi tutor petitus. C.de peri.tuto.l.qm̄.C.de iu-
re deliberan. quinimò etiā aliter, quia iuris præſumptione con-
ſtat dictā Bertā ſciuiſſe teſtm̄ & contenta in eo quantum ad eam:
prout in aditione hæreditatis hoc expreſsè confeſſa:vt in thema-
te continet'. ¶ Secundò pōt rn̄deri, ꝗ ꝯria procedūt quotieſcun
que legatarius vel fideicōmiſſarius & ſimiles tranſigerent cū hę-
rede ſup his quę ſcripta ſunt in teſtō:vt ſup legato vel fideicōmiſ-
ſo & ſimilibus : qm̄ tūc dn̄t inſpici verba teſtamenti, ne occaſio-
ne ignorātiæ aliqua læſio interuenerit, ſed vbicūque hr̄s tranſi-
geret cū debitoribus hr̄ditarijs nō puto eſſe neceſſe ꝗ hr̄s inſpe-
ctis verbis teſtamenti tranſactionē faciat:& ita procedit tex.in l.
fi.in fi.ff.de tranſa.& l.controuerſia.& l.iij.in prin. §.fi.eo.titu.
in quib . iuribus nullā dr̄ eſſe opportunā . ¶ Quod probat' ratio-
ne, nā ratio ꝓp quam requirit' proſpectio teſtamēti in trāſactio-
ne fiēda ſuper cōtentis in teſtō, fuit in odiū hæredū qui teſtā.oc-
cultabant,vt deciperent tranſigendo legatarios & fideicōmiſſa-
rios:nō enim fuit principalis rō, vt no.gl. & doc. in l.de his.Sed
hæc ratio ceſſat qn̄ tranſigit' cū debitoribus hæreditarijs:quia de
bitū nō dependet ex teſtō nec per inſpectionē teſtamenti certifi
cat' quis in quantā quantitatē ſit debitor:& ſic ex parte debitoris
nō inſpicientis teſtm̄ nulla pōt eſſe deceptio : nec ſimiliter ex par
te hæredis.aut enim verè erat hr̄s,& ſibi ꝓdeſt tranſactio: ſin aūt
hæres verè non erat, & tūc hæc tranſactio non nocebit vero hæ-
redi:ſed proderit ſi ratificabit eā ſm quod legit' & no.in l.iij.§.fi.
ff.de pac. ¶ Itē nihil attinet in caſu noſtro verba teſtamēti eſſe in
ſpecta : niſi quò ad hoc vt hæres ſciret ſe hæredē nō quò ad debi-
tū capitalis:quia(vt dixi) quò ad veritatē debiti fruſtrà inſpicit' te
ſtm̄, ergo ſatis eſt ꝗ ſciuerit ſe eſſe hæredē. d. l. iiij. & ibi Bart. ff.
de op.le.cū concor.s̃.alle.ſed iſte ſciuit ſe hęredem,& hæredita-
tem tanq̃ ex teſtamēto adiuerat, & in titulo quæſtionis apparet,
& ergo &c. ¶ Poteſt & tertiò rn̄deri quod licet Iac.de But.Bart.
Bal.& do.in d.l.de his . teneāt illi l . prohibitoriæ, loquenti non
poſſe renunciari per not.in l.j.C.ne fideiuſ.do.dē. & ſecutus eſt
Imo. in d. §. duo fratres. licet gl.in d.l. Stichus tenuerit contra-
14 rium,† tamen indiſtinctè vr̄,ꝗ dicti tranſigentes cum iuramēto
e * appoſito in cōtractu prædicto potuerūt renunciare ſolennita-
ti introductæ ex forma.d.l.de his. quod in terminis firmauit Io.
de Imo.in ſolenni repetitione.c.cum contingat, in vltima char-
tā de iureiur.quia legibus etiam prohibitiuè loquentibus poteſt
cum iuramento renunciari:vt firmauit Io. And.in addi. Spec. in
tit.de inſtrumen.edi.§. porrò.circa fi. Addo Bal. in l.antiquam.
§.fi.in fi.C.ad Velle.& faciunt not.per Bald.& Ang. in l. ſi quis
pro eo.in iij. & iiij. q. de fideiuſſ. ¶ Pro quo etiam plura poſſent
adduci:quia materia ampliſsima eſt:ſed quia datæ ſunt reſponſio
nes etiam ſuperius ad contraria, ideo non inſiſto, ſed quantum
ad hoc vltimum concludo, quod ſic cum iuramento potuit re-
nunciari ſolennitati prædictæ, vt dixi, quod illi vr̄ renunciatum
per illa verba appoſita in inſtrumento: videlicet renunciantes in
ſuper partes prædictæ exceptioni doli,condictioni indebiti,& ſi
ne cauſa,& omni alij legū & iuris auxilio.&c. ¶ Pondero illa ver
ba omni alij legum & iuris auxilio , quæ etiam verba important
vt videatur alijs auxilijs iuris quibuſcunque renunciatū, maxi-
mè cū aliqua iuris auxilia fuerint ſpecialiter enumerata, vt not.
Bar . in authen. matri & auiæ. C. qn̄ muli. tut.offi.fung.poſſ.&
ver.Sed quæro quid ſi renunciauit.& ibi Bald.& Bart. in l. ſi ſub
conditione. ff. de teſt. tut. & Spec. in tit.de teſt.renun.in princ.
ver.& quia.& ver.quid ſi quis.faciunt not.gloſſ. & doct. in l. ij.
C. de reſcin . vend . & in auth. ſacramenta. C. ſi aduerſus vend.
¶ Et maximè attento quod in dicta renunciatione interuenit iu
ramentū per no.per Bart.& do.in l.ſciendum.in ver.iuxta prædi
cta quæro &c.ff.de verb.oblig.& in l.ſi duo.§. idem Iul.ff.de iu
re do.& Io.An.& Arc.in c.ij.de pac.in vj.& Bald. in l.j.de rebus
cred.in fi.cum concor.¶ Secundò non obſt.d.l.ſi de certa.& l.ſi
ex pluribus.& l.ſi ita quis.§. fi. quia reſponſio conſtat euidenter
ex ſuperius dictis, & vtrobique not . per doc . ꝗ in dictis legibus
cl'a generalis,ſalua rōne recti ſermonis,poterit ad ſpecificata etiā
tantū referri:quod ſecus eſt in qōne nr̄a:vt s̃. probaui,in quo ca-
ſu cl'a generalis generaliter operatur.l.pluribus.de accepti. cum
concor.

concor.s̃.alleg.¶ Et maximè, cum in casu nostro simus nedũ in transactione, sed etiã in pacto, cuius natura est: vt si per verba generalia factum fuerit, debeat ad omnia referri: vt est in superiori bus plenè declaratum. Nec ob. quod regulariter cl'a gñalis debet ad specificata referri.l.legatorũ.§.j.de leg.ij.cum alijs concor.al le.& ista posset esse longa & diffusa materia.de quo in regula generi per speciẽ,de reg.iur.in vj.& Bar.in l.quæsitũ §.si quis fundũ.ff.de fun.inst.& Bal.in l.quoties.C.famil.ercis.per do.in l.Meuius.§.tñ.de leg.ij.sed quantùm ad propositũ nostrũ rñdeo, vt statim dixi, ꝙ in casu nostro salua ratione recti sermonis nõ poterat ad specificata tm̃ referri. ac etiã dico ꝙ qñ in una & eadem dispositione apponitur clausula gñalis post specificata si referendo clausulã gñalem ad specificata tantum nihil operat', tunc ad alia semper refert' probat' in c.qui ad agendum.de procu.in vj.& l.& alimenta.§.basilicæ.l.Stichus.de ali.& cibar.lega.& l.doli cl'a.de verb.obli.sed sic est quod ante cl'am gñalem appositam in dicto instrumẽto trãsactionis facta erat liberatio specialis ab omnibus causis & obligationi, specialiter enumeratis in instrumento: ergo generalis liberatio subsequẽs ad alia referẽda est.¶ Tertiò non ob.l.emptor.§.Lucius.de pac.quia respondeo ẽm intellectum gl.ꝙ vbi fuit actum ꝙ cl'a generalis referat' ad specificata tm̃.vel ẽm cõmunem intellectũ doc.clausula gñalis poterat etiã salua rõne recti sermonis ad specificata tm̃ referri: secus in casu proposito vt s̃.probaui.¶ Nec quartò obstat ꝙ transactio nõ potuit fieri nisi de his, in quibus vertebat' controuersia: & sic ad alia non debet posse referri generalis transactio: quia rñdeo vt no. Bar.in d.l.si certa.& in d.l.Aquiliana.vt superius recitaui.præterea nedum interuenit transactio in ꝯtu prædicto, sed etiam pactum: vt patet per illa verba, videlicet cõpositionem & concordiam.de quo s̃.dixi.& sic saltem ex virtute illorum verborum & tanq̃ pactum debet posse extendi etiã ad ea de quibus non erat cõtrouersia.ad hoc.l.fi.C.de dona.ibi,nisi ille id quod cõplexi mus.sic etiã & l.si tam angusti,& l.materia.ff.de serui.& l.cùm pater.§.filius matrẽ.de leg.ij.¶ Quintò non obstat ꝙ dicta in præcedenti intelligant' repetita in sequentibus etiã: quia posito ꝙ dicta in præcedentibus intelligantur repetita in sequentibus: tñ non per hoc sequitur, qm̃ etiam tam ad illa q̃ ad præcedentia posset referri cl'a gñalis, maximè qñ ad præcedentia tm̃ nõ poterat referri salua rõne recti sermonis: imò si in casu nostro ad præcedentia tm̃ referret' cl'a gñalis, nihil operaret': ideo ad illa referẽda est.d.c.qui ad agendũ,cum concor.s̃.allegatis.¶ Præterea ista nõ est propriè nostra materia, videlicet an dicta in præcedentib. intelligant' in sequenti repetita, vt colligit' ex plenè no.per Bart.& doc.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de ver.obl.cum con

15 cor.de quibus ibi.¶ † Nec ob. quod ex hoc posset resultare donationem esse factam in pluribus quantitatibus: quia respondeo quòd per hanc rationẽ nõ impedit' generalẽ liberationẽ generaliter operari, post q̃ constat de mente liberantis, qui voluit generaliter liberare tam à cogitatis quàm ab incogitatis, tam à cognitis quàm incognitis, vt firmat Bar.in d.l.Aurelius.§.Caius.de liberatione lega. sibi enim imputet liberans, qui verba generalia in transactione opposuit, quæ opponere non tenebat': vt dixi.s̃.ẽm Bal.in l.pactum quod dotale.C.de col.& l.sub prætextu specierum.¶ Sextò non ob. ꝙ generalis transactio non trahitur ad incognita, & ꝙ Berta præsumptam habuit causam ignorantiæ dicti capitalis sibi debiti ex successione alterius. Quoniã rñdeo ꝙ imò Berta non ignorabat debitum capitalis prædicti: quoniã vt in quæstione proponit' dicti Sempronius & Philippus authoritate & iudicis potestate fuerunt protestati Bertæ, ut dictũ suũ capitale accipere deberet, quo casu cum dicta protestatio facta fuerit authoritate iudiciali absque eo quòd aliter fides facta fuerit Bertæ de veritate eorũ quæ in protestatione continebant', debuit Berta credere protestationi prędictę, cũ nihil ꝯdixit.l.fin.& ibi no.Bar.ff.de leg.commis.& firmat Bar.in l.non solũ.§.morte.ff.de no.oper.nun.in ij.q.principali circa protestationẽ prohibitoriam: & ibi sequitur Io.de Imo.& Pet.de Anc.in cle.j.de exces.præla. Præterea, posito ꝙ d.Berta ignorasset obligationẽ dicti capitalis, tamẽ ex quo actum est, ꝙ dicta liberatio & transactio extendat' ad cognita & incognita, etiã quò ad illa operatur:

16 vt s̃.deductum est.¶ † Septimò non ob.l.licet.C.de iudi.quia ẽm gl.Bal.& Sal.in l.sub prætextu specierũ.& in l.age.de trãs.&

f Io.de Imo.in c.j.de trans.aliud [f] est in sentẽtia q̃ in transactione: quia si prosecutio fuit specialis & sentẽtia posteà lata fuit generalis, sentẽtia refert' ad specialiter prosecuta.& est ratio: quia in sentẽtia cõsiderant' plurimũ media ꝓbationũ: q̃a ẽm allegationẽ & probationẽ debet iudex iudicare.l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.præsi.iij.q.vij.iudices.secus in transactione, quia ad illã nõ attendit': quæ ꝓbationes factæ fuerint: cũ nihil attineat ad transactionẽ, sed tantũ attendunt sup quibus lis mota est.l.j.ff.de transac.vel tenendo ꝙ idẽ sit in trãsactione sicut in sentẽtia, prout tenuit Bar.in d.l.sub prætextu, possumus rñdere ad l.licet.de iudi.ꝙ ibi verba gñalia, salua ratione recti sermonis poterũt referri ad specificata, secus in casu proposito. prima tñ solutio præcedens est

* magis * cõis & verior p rationẽ præallegatã.¶ Vltimo nõ ob.ꝙ dicta verba gñalia tanq̃ obscura, debeãt interpretari in fauorem Bertæ: & cõtra illos de Matarellis, quorũ fauore fuerunt prola-

17 ta. Nã põt rñderi, & primò † ꝙ & si verba sunt gñalia, ꝓut in casu nostro, nõ ꝓpriè dñr obscura & ambigua: sed aliter accipit' ambiguitas & obscuritas: vt no.gl.Bar.& doc.in l.veterib.ff.de pactis.& l.quoties in stipulatione.ff.de reg.iur.alias.n.sequeretur ꝙ gñalis liberatio vel generale pactũ nunq̃ gñaliter operaret' ꝯ liberantem, vel contra paciscentẽ, qđ est ꝯ.d.l.pluribus, de accep.& ꝯ.no.in l.emptor.§.Lucius.de pac.cũ alijs præalleg. Et si quo modo verba gñalia possunt dici ambigua vel obscura, tñ ꝯria allegata nõ intelligũt' de hac ambiguitate vel obscuritate, sed loquũtur de obscuritate vel ambiguitate quæ resultat ex æquiuocatione: vt quia vocabulũ tulerat omnino, põt accipi pluribus modis: vt d.l.quoties.& Bald.clarè in d.l.veteribus.¶ Præterea dico ꝙ imò regula est, ꝙ verba ambigua dñt interpretari ꝯ proferentẽ: & sic ꝯ dictã Bertã liberantẽ.d.l.veteribus.& l.Labeo.& l.cũ in lege.ff.de contrahen.emp.¶ Nec ob.l.si emptione.quia potest dici, ꝙ ibi fuerunt prolata verba ab emptore: imò ibi fit interpretatio contra eũ.& ẽm Bar.in d.l.veteribus.dubium erat in l.si in emptione, à quo verba pacti fuerũt prolata. Sed in casu nostro secus: vel ẽm Bal.ibi non loquit' in interpretatione, sed in electione, qui a promissus fuerat incertus seruus de certis, quo casu debet esse electio debitorũ.l.enim.in ptinc.ff.de verbo.obl.l.qui decẽ.§.Stichus.ff.de solu.no in l.hæredes.§.si incerto.ff.famil.ercis.¶ Et ad omnia patet rñsio ex distinctione tradita in d.l.veteribus, & in regula cõtra eum.de reg.iur.in vj.& in c.ex literis.de spon.ꝙ non curo referre; qm̃ veritas est, ꝙ contraria non loquuntur in obscuritate vel ambiguitate resultante ex eo tantũ, quòd verba sunt generalia: prout in casu proposito, sed qñ est obscuritas ratione ęquiuocationis eò ꝙ vel dicta oratio poterat pluribus modis accipi: vt declaratur per exempla: vt d.l.quoties.in gl.in d.l.veterib.& dixi.s̃. Ex quibus omnibus infertur cõtraria non obstare, vt firmaui manere conclusionem: ita quod dictus

g Sempronius & Philippus à dicto capitali [g] liberati sunt, &c. Et ita dico & consulo ego Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Renunciari.Ful.Pau.Ia.d.l.de his.Guid.Papa.consi.liiij.consi.lxxxvij.in fi.Soci.consi.ccxiiij.Fel.c.si diligenti.col.vij.de fo.comp.late Ang.consi.xciij.cum lib.Alcia.l.pe.gl.vers.antiqui.versi.tertia causa.C.de pac.And.rep.l.si unquàm.in princip.nu.157.C.de reuo.dona.

b ¶ Ad omnia.s̃.li.j.consi.xlvj.nu.1.sic gñalis cessio.ꝯ.li.v.consi.lxviij.Pau.consi.ccclxxix.li.j.Sed contra gñales liberationes sa.Ancha.consi.cccxxx.pau.consi.cccxlij.lib.j.Ia.consi.ccix.li.ij.

c ¶ Tunc non fit Bar.Ias.d.l.emptor.§.lucius.Bart.Paul.Ia.d.l.si de certa.Bal.consi.clxxxiiij.lib.iiij.consil.ccccxvij.lib.v.Ias.consi.xcviij.in fi.lib.j.

d ¶ Bar.An.Ias.ibi Ro.consi.clv.col.ij.Lanf.tract.de arb.q.ix.Cor.cons.ix.in fi.lib.j.And.Tiraq.re.l.si vnquam.in prin.num.46.C.de reuo.do.

e ¶ Iuramento.idem Alex.d.§.duo fratres in v.q.& ibi Franc.Ripa.consi.xiiij.nu.71.Antonius Petru.tract.iura.trac.xxix.Benedi.rep.c.Ray.versi.si absque lib.mor.ij.nu.133.Dec.consi.ccxlv.And.Tira.rep.d.l.si vnquam, in princ.nu.140.fran.d.l.de his.col.pe.sed contrarium verũ est vt etiã tenet Ange.consil.

f ¶ Aliud.Soci.consi.xviij.col.fi.lib.j.

g ¶ Capitali.sed cum nõ esset de hoc quæstio sed aliter puto ꝙ malè consuluit, nisi apparuerit actum esse ꝙ gñales liberationum clausulæ extenderentur ad omnia debita etiam liquida non narrata.

rata.& contra Alexand.hîc facit quæ tradit.infra eod.libro con-
ſi.cxxiiij.num.5.

S V M M A R I V M.

1 *Liberè, verbum, quid operetur.*
2 *Bona vel res an intelligantur deducto ære alieno.nu. 3. & 10.*
4 *Debitor verè dicitur à quo poteſt inuito extorqueri.*
5 *Donatio vel legatum non cenſetur animo compenſandi fieri creditori ex diſpoſitione hominis.*
6 *Purè, verbum quid denotat.*
7 *Interpretatio fit contra eum qui ſe fundat in verbis.*
8 *Interpretatio fit latiſsima contra donantem.*
9 *Hypotheca licet debitori remittitur, manet debitum.*
12 *Debitor verè dicitur licet compenſare poſsit.*
13 *Compenſatio non eſt propriè exceptio nec cenſetur ſublata.*
14 *Propriè & ſtrictè, verba contractuum intelliguntur.*
15 *Iuramentum non impedit compenſationem obijci.*
16 *Feudum non eſt propriè vbi pecunia interuenit.*

C O N S I L I V M XII.

VIſo themate ante ſcripto,& põderatis verbis dicti inſtru-
menti in omnibus ſuis clauſulis iuxta ingeniũ meũ. ¶ Vi
deret in primis dicendũ Chriſtoforũ & fratres qui tem-
pore dicti inſtri,& ante,vt aſſeritur erant creditores dicti Petro-
nij in certis pecuniarũ rerũ & bonorũ quantitatibus, de quibus
nulla fit expreſſa mentio in inſtro prædicto, nõ poſſe ab hærede
dicti Petronij conſequi & exigere quantitates prædictas rationi
bus infraſcriptis. & primò per illa verba appoſita per mediũ in-
ſtri, dũ dictus Petronius reſeruat ſibi nitidè & liberè abſque one
re vel grauamine contentorũ in laudo, certas partes domorũ &
apothecarũ,ac poſſeſsionis Caſtagnoli,& ancillã, & certa mobi
1 lia apud ipſum exiſtentia. ¶ † Nam ponderandũ eſt illud verbũ
a libere,[a] qđ denotat,vt nulla diminutio in dictis rebus ſeruatis fie
ri poſsit, nec per aliquod extrinſecũ põt impediri effectus dictæ
reſeruationis: vt probat in.c.j.in prin.in ver.liberè cũ ibi no.per
Ioan.An.de reg.iur.li.vj.ꝓp verbũ, libere, dicit ibi Dom.de ſan-
cto Gemi. ꝙ ibi probat ꝙ nouitius, licet per plures ânnos ſtete-
rit in religione, tñ ſi nõ fuit alligatus ex profeſsione, poteſt libe-
rè reuerti ad ſeculũ, in tantũ ꝙ non poteſt cõpelli ad reſtituendũ
monaſterio expẽſas, quas ibi habuit tẽpore probationis, vt ibi in
verbo, liberè.& dicit ſe de hoc alias vidiſſe dubitari. ad idem tex.
in c.cũ epiſcopus.in ver.liberè, de offi.ordi.li.vj.in certa expoſi-
tione Archid.& Io.Ant. ibi qui exponunt liberè. i. ſine alicuius
ꝯdictione.& no.per gloſ.& doc.in c.Romana.§.j.in ver.liberè.
de cenſi.in vj.& per gl.& doct.in c.cũ plures.de offic.dele.in vj.
& p Io.An.in c.licet epiſcop.de præben.in vj.& tex.cum gl.in c.
ordinari.§.j.in ver.liberè.de offi.ord.lib.vj. ergo nõ poſſunt, di
cti Chriſtoforus & fratres aliquid deducere vel diminuere de di
ctis rebus reſeruatis per dictũ Petroniũ, vel aliquo modo contra
dicere quò minus Petronius eiuſque hęredes habeãt omnia quę
ſibi reſeruauit. ¶ Secundò confirmatur per alia verba inſtrumen
ti, quæ ſunt poſita per verba proximè dicta. Nam intentio dicti
Petronij fuit poſſe de dictis omnibus rebus & quantitatibus
exceptis ſibi reſeruatis in dicto inſtrumẽto poſſe facere velle ſu-
um: vt apertè exprimitur in inſtrumento. ſed ſi Chriſtoforus &
fratres poſſent inuito Petronio vel eius hærede cõpenſare, dedu
cere, retinere, vel conſequi de dictis libris mille quingentis ali-
quas quantitates tanquã eis debitas, nõ diceretur Petronius poſ-
ſe vel potuiſſe diſponere & facere velle ſuum de dictis libris mil-
2 le quingentis ſibi reſeruatis, † quia non dr̃ facere poſſe velle ſuũ
ille qui habet de neceſsitate facere vel parere. l. velle non credi-
tur.ff. de reg. iur.l. cum quidam.ff. de leg.ij. ¶ Tertiò fortificari
vr̃ per illa verba poſita in inſtrumẽto.in ver. & reſiduum omniũ
ſupradictorum bonorum mobilium ſibi Petronio (vt prædicit)
3 aſsignatorũ &c.† Nã bona intelligunt deducto ære alieno l.ſub
ſignatũ.§.bona ff.de verbo. ſig. & l.mulier. in princi.cũ ſi. ff. de
iure do.ergo videt ꝙ Petronius intellexit donare dictis fratribus
reſiduũ bonorũ prædictorũ, deducto prius & ſeparato ære alie-
no de dictis bonis:& p ꝯñs de dicto credito dictorũ fratrũ:& iſtis
rationibus vtit hæres Petronij vt verbo fertur. ¶ Quartò, quia
Petronius facit dictis fratribus donationẽ vt conſtituant ſe debi-
tores eiuſdẽ in quantitate librarũ mille quingentarũ:& ita ſe con
4 ſtituunt: ſed ita eſt † ꝙ ille dr̃ verè & ꝓpriè debitor à quo inuito
poteſt extorqueri aliqua exceptione nõ obſtante.l.debitor.& l.
creditor.ff.de verb.ſig.l.Marcellus.ff.de reg.iur. ſed ſi nõ intelli
geret extractũ creditum dictorũ fratrũ, ſequeret ꝙ ipſi poſſent
per exceptionẽ cõpenſationis excludere Petroniũ vel eius hære-
dẽ à dicta quantitate librarũ mille quingentarũ: & ſic ab eis non
poſſet dicta quantitas extorqueri, ergo neceſſe eſt dicere ꝙ credi
tum dictorũ fratrũ intelligit compenſatũ ſeu extinctũ per dictã
donationẽ. ¶ Quintò adduci poſſunt alia verba eiuſdẽ inſtri, dũ
dicit, ꝙ dictus Xp̃oforus voluit poſſe excipi, & cõuenire libere,
quacunque fori exceptione, vel alia quauis non obſtante,&c.ſic
voluit poſſe exigi quacũque exceptione nõ obſtante, & per con
ſequens vr̃ dę neceſsitate inferri ꝙ voluit ſuũ creditũ eſſe extin-
ctũ: quia ſi non remaneret extinctũ potuiſſet Chr̃ophorus oppo
nere exceptionẽ cõpenſationis.l.ij. & fere per totũ ff.de cõpen.
qđ eſſet ꝯ verba dicti inſtri, ibi, dũ dr̃, vel alia quauis exceptione
non obſtante. ¶ Sextò, qa d. Chr̃ophor.ꝓmiſit ſoluere d.Petro-
nio d.libras mille quingẽtas ad oẽm volũtatẽ eius, & ita iurauit,
ergo nullã exceptionẽ cõpenſationis opponere poteſt ꝓp iur̃m,
ſed præciſe ſoluere cogit.vt in c.ad noſtrã.el.j.& ibi no.gl.& Io.
An.& alij.de iureiu. ¶ Septimò & vlti. quia dicta donatio vr̃ ex-
preſſe facta animo cõpenſandi cũ dicto credito prædictorũ fra-
trũ.patet, quia in dicto inſtro dicit, ꝙ dictus Petronius faciebat
donationẽ maximè in remunerationẽ multipliciũ obſequiorũ
& beneficiorũ à dictis fratribus receptorũ: ergo ſi dicti fratres in
ſeruirent dicto Petronio de aliquibus quantitatibus pecuniarũ,
& in remunerationẽ huius bñficij donauit eis, & ſic vr̃ cõpenſa-
re voluiſſe, vt verba ſonant, cũ talis actus inſeruiendi vel mutuan
di poſsit dici beneficiũ ar.c.Obertus.§. in primis in tit. qui. mo.
feu.amit.vt patet ex cõcluſione illi[9] vocabuli beneficiorũ. ¶ Sed
præmiſsis nõ obſtãt. cõtrariã ſententiã puto eſſe de iure veriorẽ
in ꝓpoſito ex infraſcriptis. ¶ † Et primò: quia quoties aliquis eſt
5 debitor ex contractu ſeu ex diſpoſitione hominis, & nõ legis,&
donat creditori ſuo nõ vr̃ donare animo cõpenſandi [b] l.credito-
b rẽ.ff.de le.ij.l.j.§.ij.C.de rei vxo.ac.nã legatũ eſt donatio.l.lega
tũ.la.j.ff. de leg.ij. & cũ in dictis iuribus dr̃ ꝙ legatũ relictũ à de-
bitore creditori, non vr̃ relictũ animo cõpenſandi: & eadẽ eſt ra-
tio in donatione inter viuos, quæ in donatione facta in vltima vo
luntate: vñ procedit argumentũ de vno ad reliquũ. l. pactũ inter
hæredẽ,& ibi not.ff.de pac. l. ſeruũ filij. §. cũ qui chirographũ.
cũ ibi no.p Dy.ff.de leg.j. ¶ Et iſta colligit concluſio etiã ex not.
per doc.in l.fi.C.de dot.promiſ.& in l.vxorẽ.§. pater naturalis.
ff.de leg.ij.& l.Neſennius.ff.de nge.dũ quærit cũ aliquis promi-
ſit vel dedit dotẽ pro muliere, an videat dare animo cõpenſandi
&c.ſi erat debitor mulieris, & in iſta diſtinctione, ſupponunt ꝙ
vbi apparet ꝙ voluit donare, nõ vr̃ dediſſe animo cõpenſandi: ſed
in ꝓpoſito noſtro apparet ꝙ Petronius voluit donare dictis fra-
tribus bona de quib.in dicto inſtrumẽto, vt patet ex verbis dicti
inſtri.dũ per ſæpe vtit Petronius, ibi, verò donauit &c ergo non
intelligit eſſe factũ animo cõpenſandi. ¶ Et tantò minus præſu-
mi dẽt ꝙ Petronius in donatione prædicta non habuerit animũ
cõpenſandi qa Petronius debitor erat dictorũ fratrũ in pecunia.
& ipſe nõ donauit pecuniã: ſed ſpecies & nomina debitorũ, quo
caſu vbi alias pręſumit animus cõpenſandi, ſi donãs donaſſet quã
titatẽ pecuniæ creditori in quãtitate pecuniæ, tñ qñ nõ donat pe
cuniã ſed aliud, nõ præſumit animus cõpenſandi, ſ.m qđ no.in l.
huiuſmodi.§.cũ pater.ff.de le.j. per l.ſi patri ꝓ filio.ff.de col.do
tis.& idẽ tenet Bal.in.l.q m̃ priorib.circa pen.& vlt.col. C.de in
offi.te.& Bal.in l.ſi vxor.C.de bo.auth.iu.poſ.& in d.l.Neſenni
us.& ſequit Pau.de Caſt.in d.§.cũ pr̃. ¶ Nec dici põt ꝙ nomina
debitorũ donata dicerent pecunia, qa ſequeret ꝙ nomina debi-
torũ eſſent res mobiles, qđ eſt falſum, quia dñr propriè tertiũ ad
iacens.l.à diuo Pio.§.in venditione. ff.de re iu. & in l.quã Tube
ronis.§.pe.ff.de peculio.& no.per do.in l.põt. ff. de auth. tu.&
in l.mouentiũ.ff.de ver.ſig.& in c.nulli.de reb.eccl.non alienã.
cũ concor. ¶ Secũdò corroborat p illa verba, purè, merè, liberè,
ſimpliciter, irreuocabiliter donauit &c. ſaluis tamen & reſerua
tis prædictis & infraſcriptis. &c. nam ſi diceretur quòd deberet
cõpẽſari dicta donatio, non diceret ſimplex & pura: imò diceret
ob cauſam, ſ. cauſa cõpenſandi in creditũ ipſorum fratrũ. l. iij.in
prin.

prin.ff.de condic.ob cau.l.j.ff. de dona. iuncta.l. fin. C. de do.
promiss.ibi dū tex.dicit si quidem nihil addendū æstimauerit,sed
simpliciter &c.in causis oneris expressis in dicta donatione non
reperit ista causa,s. cōpensationis: ergo quò ad istam cām dona-
tio dēt remanere simplex & pura. ¶ Tertiò dictus donator vo-
6 luit dicta bona, purè esse donata dictis fratribus. ¶ † Sed ita est,
ꝙ illud verbū purè, denotat ꝙ bona intelligunt donata & con-
cessa sine onere æris alieni:vt probat tex.in l.iubemus.ver. si ue-
rò minus. cum gloss. C. de repu.. ergo onus æris alieni & crediti
dictorum fratrum non debet intelligi esse translatum cum ipsa
donatione.¶ Quartò colligi ex illis verbis positis in dicto instru
mento,dum dicit ꝙ dictus donans voluit dictas res cedere lucro
dictorū fratrum modo & forma prædictis: sed lucrum intelligit
illud qđ est absque onere æris alieni vel alicuius oneris.l.illud.cū
gl.in ver.lucrū. C. de col. ergo illa donatio debet intelligi facta
absque onere æris de satisfactione crediti dictorum fratrum: de
quo onere nihil specificatū est in primo instrumento. ¶ Quintò
pro hoc adducit, ꝙ donator voluit dictā donationē esse liberam
& purā exceptis aliquibus oneribus, s. illis, de quibus in laudo.
Et ꝙ dicti fratres teneant satisfacere vxori donantis de aliquibus
in quib. erat donator obligatus dictæ suæ vxori, vnde ista exce-
ptio firmat regulā & donationē,vt sit pura & libera in casibus nō
exceptis.l.quæsitū §.denique.ff.de fun.inst.l.in his.cum ibi no.
ff.de leg.& not.in l.j.ff. de re.iu. quemadmodū etiā expresse di-
cta onera, ad quæ voluit dictos fratres teneri,eodem modo ex-
pressisset creditū dictorū fratrū si illud spectare voluisset ad onus
dictorū donatariorū,ar.l.j.§. sinaūt ad deficientis. C. de caducis
7 tollendis.c.ad audientiā.de deci.¶ † Sextò fortificant:quia ver-
ba contractus dn̄t interpretari ꝯ eum,qui se fundare vult ex ver-
bis non claris instr̄i, eo quia fuit in culpa legē conuentionis aper
tius & expressius non dicendo.l.veteribus.ff.de pac.cum mate-
ria d.l. stipulatio ista. §. in stipulatione. ff.de ver.obl. ergo cum
quantū ad res donatas clara sint verba donationis, quantū tn̄ ad
hoc quòd intentio donātis fuerit cōpensare creditū dictorū fra-
trum,nō pōt negari quin saltem verba sint ambigua: ergo quan-
tū ad hoc fieri dēt interpretatio ꝯ donantē. & eius hæredem vo-
lentem se fundare ex verbis dicti instr̄i.Dubia.n.probatio inter-
pretat ꝯ producentem eā.c.in presentia,de prob.& plenè no.in.
8 l.inter stipulantem.§.si Stichū. cum si.ff. de ver.obli. ¶ † Septi-
mò & vltimò: quia in donationibus fit latissima interpretatio ꝯ
donantē pro donatario.c.cum dilectus.de dona.facit.l.si quan-
do.la.j.C.de bo.uacā.li.x.& l.fi.cū ibi no.ff. de const.princ. sed
si intelligeremus ꝙ per illam donationē esset extinctum creditū
donatariorū fieret interpretatio pro donāte ꝯ donatarios, quod
non est dicendū. ¶ Patebit etiā de veritate eius conclusionis ex
his quæ dicemus in rn̄sione ad argumenta in ꝯrium adducta, ad
quorū rn̄sionē deuenio.¶ Non ob.igitur primū,s.qđ p illud uer
bū liberè, nō possit cōpetere donatio aliqua vel ꝯdictio per quā
impediat dicta reseruatio, qa pōt rn̄deri pluribus modis. ¶ Pri-
mò, quia illud verbū liberè, & nitidè, sunt apposita tm̄ circa re-
sponsionē domorū,apotecharū,possessionū de Castrogo & bo-
norū mobiliū existentiū penes Petronium. vbi aūt fit reseruatio
de libris mille quingētis,& p dictos fratres non sunt apposita di-
cta verba nitidè,vel liquidè: & talis qualitas apposita in una orō
ne circa aliquas res nō intelligit repetita in seq. orōne circa alias
res.l.qui fundus.ff.de ꝯh.emp.& no.Bar.in l.Seiæ.§.Caio.ff.de
fun.inst.& Bart.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff. de verb.
oblig.¶ Scđò rn̄. ꝙ dato ꝙ illa verba liberè, & nitidè referantur
etiā ad illas libras mille quingētas: & ad omnia importarent: qđ
dēant illa bona intelligi reseruata nitidè,& liberè,& per ꝯn̄s im-
portet qđ nō dēant dicta bona reseruata intelligi esse obligata &
9 hypothecata dictis fratribus pro dicto suo credito: † tn̄ nō sequi
tur quin actio personalis possit cōpetere dictis fratribus contra
dictū donantē & eius hr̄dem ad creditū eorum. l. Lucius Titius
ff.qu.mo.pi.vel.hyp.sol. & in l.fi. & quasi per totum. C.de re-
mis.pig.¶ Vnde erūt cauti dicti fratres: qa nō dicēt bona p̄dicta
quæ sibi reseruauit Petronius esse obligata eis pro suo credito,
sed solū conueniant actione personali hr̄dem Petronij, & eum
condemnari petunt,demum executionē sententiæ petant,iuxta
formā.l.à diuo Pio.§.in uēditione. ff. de re iud. seu f̄m formam
statutorum ciuitatis. ¶ Et sic nō dicentur bona prædicta esse eis
obligata, nec agere hypothecaria, sed (vt dixi) agant sola actio

ne psonali,qua actione seu exactione & ꝓp difficultatem & im-
potentiā soluendi nō liberat hr̄s nisi bonis cedat per totū ti.ff.&
C.de cessio bo.declarat Bar.in l.cōtinuus.§.illud.ff. de ver.obl.
¶ Sed in casu dicti.c.j.in prin.de reg.in vj.text. ibi refert se ad p-
sonā nouitij,nō ad bona eius:vñ tex.ibi dicit personā posse libe-
rè exire,sequit qđ oportet intelligere nullā obligationē cōpete-
re ad expensas, & alimenta facta nouitio in monasterio, & per
ꝯn̄s non vr̄ ex illo text. posse inferri illud quod ibi infert dn̄icus
de sc̄tō Gem.prout.s̄.retuli in prin.nec etiam ꝙ ꝓp verbū liberè
nō dēant posse dicti hr̄des aliud ꝯdicere quominus dare dēant di
ctas libras mille quingētas: quia ideo prout in prima rn̄sione s̄.
data, & etiā prout in scđa rn̄sione, nā non denegabant dicti fra
tres soluere, sed ex aduerso reconueniebant hr̄des Petronij pro
credito suo qđ nō est extinctum, vt est s̄. probatū. ¶ Non obst.
f̄m arg.fundatum ex illis verbis ꝙ possit facere velle suum de di-
ctis rebus & iuribus sibi reseruatis, & p hoc nō sequit ꝙ sit extin
cta psonalis obligatio, & actio personalis cōpetens dictis fratri-
bus, vt ꝓbat: quia si cōsentio ꝙ debitor meus possit de aliqua re
mihi obligata facere alienationē & dispōnem prout voluerit, vr̄
solū extinctū ius pignoris, qđ ego ꝯsentiens habuissem in illa re,
tn̄ nō pro hoc est extincta obligatio & actio psonalis mihi cōpe
tens.d.l.Lucius.& l.voluntate.cum multis cōcor.in eo.tit. quia
renuncians vni iuri reali,non vr̄ renunciare alteri iuri putà obli-
gationi psonali l.suū.C. de iure.deli. l.nec his.ff.de acq.hær.l.si
domus.ff.de serui.vr.prædiorū.¶ Nō agant ergo dicti fratres hy
pothecaria ad dictas res,nec alias dicāt esse obl.sed per actionem
10 personalē agāt ꝯ herедē.& ad sententiā deueniant.¶ † Ad tertiū
argumentū ex illis verbis videlicet, & residuū. n. suprascriptorū
fratrū &c.rn̄deo ꝙ argumentū posset militare, ꝙ donans donas-
set quotā partē bonorū suorum,vel omnia sua bona prout loqui
tur tex.in d.l.mulier,in prin.ff.de iure do.& l.gn̄ali.§.fin.de vsu
fru.le.& l.si quis seruū.§.fi.cū seq.ff.de leg.ij.& d.l.subsignatū.
cum si. sed vbi facta est mētio de bonis & indefinitè sub nomine
omnium bonorum vel quote partis omniū bonorū,sed est facta
mentio de cunctis rebus vel parte cæterarū rerū non omniū:pro
ut in casu posito,tūc nō intelligitur deducto ære alieno.tex est in
l.fi.in fin.f̄m vnā lec.cōiter approbatam.ff.de vsufr.leg.& qn̄ fit
c mentio de cūctis rebus vel parte dictarū non refert, an disponēs
vtatur verbo bonorū vel rerū: quia nullo casu vr̄ esse facta mētio
de actionibus,seu ære alieno:vt p Bar.in d.l.fi.in ver.quid si dele
gat tertia bonorū mobiliū:& sic nō dicit testator de tertia bono-
rū. sed de tertia mobiliū & immobiliū tm̄, & sic omisit actiones
legare, dicit Bar. qđ perinde est ac si vsus esset verbo certæ partis
incertarū rerū:sed ita est qđ vbi fit dispositio de dictis rebus,non
deducit æs alienū de illis certis rebus,vt in d.l.fi.in fi.tātò minus
vel saltem eadem rōne nō deducetur si dispositio facta est de ter-
tia parte certarū rerum & illud probatur per tractatū. ff. de iud.
vbi dicit tex.quòd es alienum respicit uniuersum patrimonium,
non aūt facultas loci certi:vt ibi. & l. ex facto proponebatur.ff.
de hr̄d.instit.& imò deductio æris alieni bene debet fieri de vni-
uerso patrimonio, & pari ratione de quota parte vniuersalis pa-
trimonij pro rata, non autem de certis rebus vel bonis aut facul-
tatibus certi loci:sed in proposito nostro testator nō donauit vni
uersum patrimonium, nec etiam per nomina quotæ vniuersi pa
trimonij, ergo de illis bonis donatis nō debet fieri deductio æris
alieni propterea si ista fuisset intentio donātis, s. quod onus æris
alieni, & per consequens onus crediti dictorū fratrū esset satis-
faciendum de dictis donatis, frustrà dictus donans disposuisset
quod onera de quibus in laudo essent adimplenda ex dictis re-
bus,& etiam ꝙ dicti fratres deberēt satisfacere vxori dicti dispo-
11 nentis creditum, cum † vnum quodque verbū ꝯctus dēt operari
aliquid:vt inquit Bal.in ru.C.de ꝯhen.emp.in ix.qōne.& in l.in
legē.ff.de ꝯhen. emp.& in.l. si stipuler. in princ. de vsur.ergo vt
aliquid operet illa adiectio, debet intelligi ꝙ illud onus æris alie
12 ni non debeat satisfieri de dictis rebus donatis. ¶ † Non obstat
quartū ar.fundatū in l.debitor.ff. de ver. sig. cum simi. quia rn̄-
deo quod posito ꝙ sit verū ꝙ à dictis fratribus inuitis possit tanq̄
à debitoribus extorqueri quantitas librarum mille quingenta-
rum, non sequitur ꝙ ex aduerso non debeant posse petere dicti
fratres creditum suum,vt probatur in l.qui inuicē.ff.de condi.in
de. & etiam dn̄t veri debitores dicti fratres in libris mille quin-
gentis etiā posito quòd possent opponere exceptionē cōpensa-
tionis

tionis de credito suo, vt probat in d.l.qui inuicē.cū glos.nam qui
cōpensat soluit. & sic ab eo etiam inuito dicit extorqueri postq̃
cōpensando dr̄ soluere.l.si debitor.ff.q po.in pig.ha.l Iulian.ff.
de cōdi.& demon.vnde dicit Ang.in consil.Quidam Nicolaus.
13 † quòd si statutū ꝓhibet opponi cōtra instr̄m nisi exceptionē so-
lutionis, ꝙ nihilominus poterit opponere exceptionē cōpensa-
tionis. ¶ Non ob. quintū argm̄ fundatū ex illis verbis videlicet,
vel alia quauis exceptione nō obstāte &c. quia respondeo ꝙ da-
to ꝙ dicti fratres non possent opponere aliquā exceptionē quo-
minus tenerent soluere libras mille quingentas, tamē p hoc non
impediunt reconuenire & principaliter petere creditū suū. vt d.
l.qui inuicē. ¶ Præterea etiā p illa verba non videt intelligi sub-
mota exceptio cōpensationis, quia non est propriè exceptio vt
no.Bar.in l.ij.ff.de excep.& Bar.in d.l.qui inuicē.ff.de condi.in
de.& in l.verbū oportebit.§.j.ff.de ver.sig.Bar.in l.si constat.C.
de compensa. quia opponens exceptionē cōpensationis nō tam
dr̄ excipere q̃ petere.l. amplius.ff.rem.ra.ha. & ideo dicit Bart.
ibi:in fi.ꝙ licet excōicatus posit excipere, tn̄ non pōt cōpensare.
alleg.no.glos.& doc.in c.cum inter. de excep. & no.Pe.& Ia.de
Are.& Cy.& Bal.in l.quoniam Alexandrū. C.de adul. & Bal.in
sua disp.incip.Statuto cauet ꝙ fœnerator.in xj.col.& in l.nemo.
14 in fi.aliâs est in l.cū Pap.C.de sen. ¶ † Et verba prolata in contra
ctibus dn̄t intelligi ꝓpriè & strictè [d] l.quicquid.ff.de verb. obl.
c.cū dilectus.de exce.cū illis exceptionibus quæ in instr̄o specifi
cata erāt iuxta no.per gl.in l.fugitiui.in ver. alia qualibet. C. de
ser.fugi.cū simi.In instr̄o aūt erant specificatæ exceptiones, quæ
erāt propriè exceptiones, vt exceptio fori: quia p illā non dr̄ age-
re & petere, ergo illa verba, alia q̃uis dn̄t intelligi de exceptione
15 quæ sit ꝓpriè excep. ¶ † Non ob. sextū ar.s. ꝙ pp iur̄m de soluen
do nō posint dicti fratres opponere exceptionē cōpensationis:
quia rn̄deo primò ꝙ dato ꝙ non impediant reconuenire hæredē
in creditū suū vt sæpe dictū est, præterea dico ꝙ imò etiam nō ob
e stante iur̄o, [e] vr̄ ꝙ posint opponere exceptionē compēsationis,
quia dn̄r soluere, vt etiā dixi. & istud in terminis firmat Bar. Ang.
& Ra.in l.amplius.ff.rem ra.ha. vbi probant hoc per aliquas no-
tabiles & vrgentes rōnes. ¶ Et propterea rn̄dit ipse ad gl. in d.c.
ad nr̄am.& idem tenuit Io.Fa.in.§.in bonæ fidei. instit. de ac. in
viij. col. quia fm eum ibi nulla est petitio vel est talis ꝙ per exce-
ptionē remoueri pōt vbi nulla est mora.l.lecta.ad fi.ff.si cer.pet.
& l.nulla.ff.de re iu.ergo non est in mora soluendi ille qui habet
cōpensationē. istud etiā tenet d. Abb.in d.c. ad nostrā. & ibi re-
spondit ad gl.positā in d.c.ad nostrā, & qđ ibi no.doc.s. ꝙ illa gl.
solū procedat in casu illius decre. s. qn̄ tpe traditi pignoris inter-
uenit iur̄m debitoris iurātis non molestandū creditorem ante so
lutionē sortis: iam tacitè videret esse actum, vt fructus rei pigno-
ratæ non cōpensarent in solutionē, quia aliâs nihil operat iur̄m.
¶ Nō ob.vlt.ar.multipliciū obsequiorū & beneficiorū &c.quia
respondeo ꝙ p prædicta verba apparet, ꝙ petronius voluit remu
nerare beneficia & obsequia recepta à dictis fratribus, & istā do-
nationē voluit in istis beneficijs cōpensare: & imò si quid donas-
sent dicti fratres d.Petronio illud diceret beneficiū. c. cum dile-
ctus. de dona. vnde bene vr̄ Petronius voluisse cōpensare dona-
tionem quā fecit in remuneratione dicti beneficij, seu dictæ do-
nationis.l.si verò nō remunerandi.§.inde Papi.ff.man.sed dicti
fratres non donauerunt Petronio pecunias quas ei crediderunt,
sed solū donauerunt seu gratis concesserunt vsum & cōmodita-
tem dictarū pecuniarū quas ei crediderunt. vnde benefateor qđ
ista donatio facta, vr̄ facta animo remunerandi dictam conces-
sionē vsus & cōmoditatis pecuniarū: sed non sequit qđ videant
animo cōpensandi cum proprietate dictarū pecuniarū: quia illæ
non fuerunt donatæ Petronio, & eius proprietas fuit concessa ir
reuocabiliter & beneficium dicti Petronij: sed solum commodi-
tas & vsus dictarum pecuniarum, vt dixi. ¶ Bene facit qđ no.Bal.
in l.liberti.col.ff.ver.itē no.quòd si instrumēto.C.de ope.liber-
16 to. & in c.j.§.descendenti. in titu. qui feu. da. pos. † vbi inquit
quod licet feudū gratis concessum dicatur beneficiū. c. libertus.
in ver.in primis in tit.quibus mod.feu.amit. tamē si quis emerit
feudū à dn̄o, non dicetur propriè bn̄ficium: quia est mercenariū
& gratuitum: ita in proposito dictæ pecuniæ datæ Petronio: so-
lùm fuit donationis cōmoditas, ergo ipsæ pecuniæ respectu pro-
prietatis non dicuntur concessæ in beneficium: & sic silent om-
nia argumenta in contrarium deducta.

ADDITIO.

a ¶ Liberè.de virtute huius verbi, Ant.Corse.in repertorio.ver.li
berè.& in sing.ver.pe.Cur.senior.consi.xlvij.col.j. Cor. consi.
clxv.lib.ij.Cur.iunior.cōsi.ij.col.j.tract.feu. par.ij. col.j. Dec.
c.irreprehensibilis.de ap.And.Tira.rep.l.si unq̃.ver.reuertatur.
nu.3.Alexan.ĩ eo.lib.consi.xiiij.nu.3.

b Compensandi. Bar.in auth.de exhi.& transmit.reis in fi.Alb.ij.
par.sta.q.lvj.Alb.in di.incip.Sigismundus.par.j. dubij.vj. Cor.
consi.ccxcij.in prin.lib.j.consil.clxxvij.consil.ccxxx.lib. iiij. la-
tè Ias. auth. præterea. col.vij.viij. & ibi Deci.col.vj. C.vnde vir.
& vx.Ias.l.huiusmodi.§.cum pr̄.col.ij.de lega.ij.l.iij.§.ex pluri-
bus. co.fi. de acqu. pos. Matt. Affl.Dec.Nea.xliiij.co.iiij.limita
prædicta vt per Anch.consi.vij.Pau.consi.xxxv.lib.ij.Cor.con-
si.cxv. lib.iiij. Ias.consi. cxxiij.col iij. lib.iiij. Ange.consi.ccclx.
quædam dn̄a.Et quòd non animo compensandi Bertran.consil.
cccxlvij.Viso instrumento.lib.ij.

c ¶ Non refert.Bar. Lan.Dec.d.l.fi. Bar.l. non amplius. in fin. de
lega.j.Deci.consi.ccclxxxvij.

d ¶ Stricte.Albe.j.statu.q.cxxxviij.Alex.s̃.li.j.consil.xxviij. in fi.

e ¶ Iuramento.dixi in consu.Pari.§.lxij.q.v.

SVMMARIVM.

1 Nouatio iure antiquo quando fiebat.nu.2.3.4.

2 Nouatio hodie non fit ope exceptionis nisi expressè agatur, sat est tamen tacitè actum.nu.8.

3 Omnino, verbum quid importet.

4 Species derogat generi in eadem dispositione, non in diuersis.

CONSILIVM XIII.

Visis & consideratis verbis primę scripturæ factę die xxiij.
Martij ann.Mccclxij.per Ioan. dn̄i Manni per eū & Ant.
Lucæ de Albicis Ant. de Robatis, & Bernardo de Cam-
bijs socijs, & etiā verbis cuiusdam alterius conuentionis scriptu-
ræ in libris dictorū de Robatis & cambijs de Florentia cū subscri
ptione d.Ant.Lucę sub die nono Martij anni Mccccl xij. fm cur-
sum Florentinū.quo inspecto illa conuentio de qua vltimo men
tionem feci, intelligit esse posterior. Et dubitatione visa de qua
quæritur, puto de iure concludendū, quod prima scriptura non
sit nouata per scđam aliquo modo: & qđ non obstante scđa, pos-
sit dictus Antonius Lucæ cōueniri insolidū fm formā primæ scri
1 pturæ pro contentis. ¶ † Quod probat sic: nā olim fm iura fforū
& ius Codicis, si scđa obligatio continebat minus q̃ prima, non
nouabat primā aliquo modo.l.qui vsumfruc.ff.de ver.obl.& l.si
pup.§.qui actu.ff.de noua.etiā si in scđa obligatione interuenis-
set noua psona, vt.l.eū q ita.§.pe. ff. de ver. ob. nisi scđa obliga-
tio contineret plus tpe.l. pen.& ibi Bar. & alij.ff.de præto.sti.&
etiam qn̄ scđa obligatio continebat tantundem non includebat
nouatio regulariter vt probat in l. scire debemus. in prin. & ibi
no.ff.de ver.obl.& in l.si seruū.§.fi.inducēdo vt ibi per Ang. eo.
tit.& Imo.nisi sa obligatio continebat quid diuersum à prima, vt
patet in l.fundum Cornelianū.ff. de no.Bar.in d.l.pe. & Ang.in
2 præall.l.qui vsumfructū.& probat in l.scire debemus, in prin.cū
ibi no. † Posteà aūt per iura noua Codicis est inductum qđ licet
fm iura fforum qn̄ secunda obligatio cōtinebat plus q̃ prima, fie-
ret nouatio tacite.l.scire debemus, cū ibi no.& in l.qui vsumfru.
& per Bar.in d.l. pe. tamē hodie nō intelligitur fieri nouatio nisi
hoc expresè agat.l.fi.C.de noua.& in §.præterea. instit.quibus
mod. tol. ob. sed qn̄ dicta secunda scriptura contineat minus q̃
prima, nō inducit nouatio iure fforum, nec iure. C. ¶ Quod au-
tem continet minus, patet, qa in prima obligatione erat obliga-
tus insolidū dictus Io. dn̄i Manni & dictus Ant. & quilibet eorū
pro tota quantitate dāni qđ sequi posset occasione illius Volegij
de Panisa, de Catelonia, sed in secunda obligatione obligauit se
tn̄ d.Ant.non puto pro toto, nec insolidū sed pro rata suorum de
cem & nouē caratorum ad ipsum pertinentium in dicta galea.
Nec ad hoc obstat si diceretur, ꝙ imò secūda obligatio continet
plus q̃ prima: quia in primis Ant. se obligat tm̄ pro damno ꝙ se-
queretur occasione d. Volegij de Penisa. sed in secunda scriptura
se obligat ad eximendum d.de Robatis & Cambijs, ab obligatio
ne & promissione facta p eos Io. & Petro Francisco de Iudice. &
ab aliā promissione Ioanni de Cathezanis, & socijs de Valentia
in valore florenorum septingentorū nonaginta duorū, vel circa
& etiā ad eximendū d. de Robatis & Cambijs de quacūque alia

obliga-

3 obligatione facta ꝑ eos ꝓ factis dictarũ galearũ.† quia reſpõdeo
primò, ꝙ cũ diuerſæ ſummæ cauſæ quę denominationi inſunt in
dicta ſcđa obligatione illæ nõ ſunt in cõſideratione ad faciendũ:
q̃a ſcđa obligatio dr̃ plus continere q̃ prima quantùm ad noua-
tionẽ faciendã:quia tot ſunt obligationes quot ſunt ſummæ.Vn
de ſi in prima obligatione promiſiſti mihi ex tali cauſa Stichũ &
decẽ.& etiã quinque:nõ fit nouatio etiam de iure fforum,ſed be
ne fiebat nouatio , qñ in prima oblig . ꝓmiſiſti decẽ ex tali cã. &
poſtea in ſcđa ꝓmitto quindecim ex eadẽ cauſa. hæc hñr in l.ſci-
re debemus.cũ ibi no.& ſi in ſecunda ꝓmittitur quid prorſus di-
uerſum à prima, tunc ſiue in effectu eſſet plus, ſiue minus, nõ fit
nouatio,vt no.Bart.& alij. in d.l.pe. per d.l. fundũ Cornelianũ.
ergo nõ põt dici ꝙ illa obligatio quò ad inducendã nouationem
contineat plus q̃ prima in parte ea in qua in ſcđa obl.Antonius
obligat̃ pro rata decẽ & nouẽ caratorũ eximere dictos de Roba-
tis & Cãbijs à promiſſione facta Io. & Petr.Fran.de Iudice: quia
iſta obligatio cõtinet quid diuerſum ab eo,quod continet̃ in pri
ma,vbi nihil de hoc dr̃.Nec etiã ex his quæ continent̃ in thema-
te apparet ꝙ illud ſit plus,q̃ id qđ cõtinet̃ in prima.Nec etiã dicit̃
plus cõtinere ſcđa inquantũ in ea obligat̃ Ant.eximere dictos de
Robatis à caſibus & ꝓmiſſione facta Io.de Cãbijs,& ſocijs in va
lore dictorũ ſeptingentorũ nonaginta duorũ , ſed potius dicitur
quid diuerſum à prima obligatione contrahen.vt de ſe patet: q̃a
in prima ꝓmittit Ant . cõſeruare ſeu eximere dictos de Robatis
& Cãbijs à quocũque dãno quod q̃ocunque eis euenire poſſet
occaſione Volegij de Paniſa : & etiã non dr̃ obligatio continere
plus q̃ prima quò ad nouationẽ inducendã quatenus d. An.in ſe
cunda cõuentione obligat̃ per xix.carat . eximere dictos de Ro-
batis & Cãbijs . de quacũque alia obligatione quæ per dictos de
Robatis & Cãbijs facta eſſet occaſione dictarũ galearũ : vt in d.
ſcđa ſcriptura fit mẽtio.Rñdeo qđ primò nõ apparet,nec ꝓ con-
ſtanti ponit̃ ꝙ dicti de Robatis & Cãbijs eſſent obligati occaſio
ne d.Volegij de Paniſa,de quo in prima ſcriptura.Item nõ appa-
ret ꝙ dicta ſecunda obligatio generaliter facta ꝑ Ant . prædictũ
de eximẽdo dictos de Robatis & Cãbijs à quacũque obligatio-
ne quæ ꝑ eos facta eſſet occaſione dictarũ galearũ cõtineret plus
quã prima obligatio Ant.quę fuit inſolidũ, & ꝓ ſe & ꝓ d.Io.dñi
Mãni,ſed ſcđa eſt ſolũ pro ſeipſo dũtaxat ꝓ rata xix. carat.¶ Nec
etiã prædictis obſtat ſi diceret̃ qđ olim ſi ſcđa obligatio contine-
bat minus quã prima,inducebat̃ tacitè nouatio:vt colligit̃ ex d.l.
fi.C.de nouatio.& ex d.§.j.& in caſibus in quibus olim tacitè fie
4 bat nouatio:dato † qđ hodie ipſo iure nõ fiat nouatio.per d.l.fi.
tñ fit ope exceptionis &c. hodie vt vr̃ eſſe de mẽte glo . in l.ij . &
ibi per Bart.& Ang.ff.de noua.& glo.in l.fi.Quia rñdeo primò,
qđ illud ꝙ dr̃ qđ olim fiebat nouatio eius ſi cõtinebat ſecũda mi-
nus q̃ prima , procedebat ſm iura antiquiſſima ante ius fforum,
vt no.gl.in d.§.præterea,& Bar.in d.l.pen.& Bar.in d.l.q vſum-
fructum:ſecus aũt de iure fforũ:vt probant iura quæ ad hoc.s̃.al
legaui.¶ Illud aũt quod dicit̃ , ꝙ in caſibus in quibus olim fiebat
ipſo iure tacitè nouatio: fit etiã hodie ope exceptionis , poſito ꝙ
a eſſet verũ [a] ꝓcedat in caſibus in quibus de iure fforũ fiebat noua
tio:vt no.Ang.in d.l.q vſumfructũ . in j.col . Vnde vult ibi Ang.
qđ ſi ſecũda ſtipulatio cõtinet plus quã prima , fit nouatio hodie
ope exceptionis:ſecus aũt ſi non contineat plus. hoc expreſſe de
cidit Ang.in repe.l. j. C. de iudi . in nona char . vbi dicit ꝙ bene
ponderandæ ſunt glo.in d.l.fi.C.de nouatio.& in l.ij.ff.e. tit.ne
te decipiãt:q̃a nõ referunt̃ illæ gl.ad caſus in quibus ſm antiquiſ-
ſimã iuris prudentiã fiebat nouatio : vt qñ ſecunda cõtinebat mi
nus quã prima: quia illa antiquiſſima iuris prudẽtia correcta fuit
per iura fforũ,vt iã dictũ eſt:ſed ſolũ referunt̃ ad caſus , in quibus
tacitè de iure fforum, videbat̃ eſſe actũ,quòd fieret ipſo iure no-
uatio:ita etiam eſt de mente Guil.de Cu.in l.reſcriptum.§. ſi pa-
cto ff.de pac. & Bal. ibi in vlt.col.& ita etiã illas gl.vr̃ intelligere
5 Io.de Imo.in d.l.ij.& in d.l.pen.ff. de nouatio . ¶ † Secundò re-
ſpondeo ꝙ ita demum in dubio præſumitur per ſecundã obliga-
tionem tacitè fieri nouatio , quando ſecũda obligatio eſt facta ꝑ
ſtipulationem,ſecus ſi per aliam conuentionem : quia tunc non
præſumitur nouatio, niſi expreſſe hoc actũ fuerit: vt. l. item illa.
& l.vbi quis.ff.de conſti.pec.& l.ſi mandato meo.§.fi.ff. mand.
ita no. Bar.in l.j. C.de noua. ¶ Vnde dicit Bald. in d.l.reſcriptũ.
§.ſi pacto.ad fi. quod ſi ſecunda conuentio eſt facta pacto nudo
non fit nouatio:allegat.l.ſi ex pretio. C.ſi cer.pet.ſed ita eſt qđ li
cet in prima ſcriptura d.Ant.Lucæ,& Io.& dicti de Manni ſe ob-
ligauerunt ꝑ ſtipulationẽ , vt patet ibi ex verbo promittimus,qđ
relatum in ſcriptura denotat ſtipulationem.l.j.C. de contrah.&
cõmit.ſtip.§.ſi ſcriptũ,inſtit.de inuti.ſtip.l.j.cũ ibi no.C.de vſu-
ris, ſed in ſecũda ſcriptura vel eius ſubſcriptione non eſt verbum
promitto,ꝓlatũ à do.Ant.licet ibi eſſet verbũ cõuenit,vel uerbũ
ſum contentus facere &c.vel ſimilia verba,quę nõ denotãt ſtipu
lationem.l. lecta.& ibi no.Bart. ff.ſi cer.pet. quia iſta ſunt verba
ſm. Bart.ibi magis gñalia. l.conuentionũ.ff.de pac.facit.l.j.§.j.
in verbo cõtentæ.ff.ſi pars hr̃.peta.l.quoties.C.fami.erciſ.c.prę
tereà.cũ ſimi.de præben.& faciunt not.per Sali.in l.j. C. de vſu.
6 ¶ † Tertiò rñdeo ꝙ imò vr̃ verius [b] vt in caſibus in quibus olim
b etiã de iure fforũ inducebat̃ tacitè nouatio ipſo iure non inducat̃
hodie nouatio ope exceptionis ſi non eſt expreſsè actũ ꝙ fiat no
uatio:vt probat̃ ꝑ d.l.fi. C. de nouatio. ibi dũ dicit. nihil penitus
prioris cautelæ innouari anteriora ſtare , & potiora incrementa
illis accedere , niſi ipſi ſpecialiter remiſerint priorẽ obligationẽ,
& hoc expreſſerint &c. ponderanda.n. ſunt illa verba vniuerſali
ter negatiua nihil,cũ adiectiones illius dictionis penitus &c.quę
apertè ſonant , nihil omnino de prima obligatione nouari . per
id qđ not.gl.in cle.j.in verſi.nullius.extra.de præben . & qđ no.
7 Io.An.in l.j.in ver.penitus.de poſtula.præla.in vj. pro hoc † q̃a
c dicta dictio penitus,importat idẽ quod omnino.[c] vt probatur in
l.j.iuncta rubrica.C.de gladiatoribus penitus toll.lib.xj.& not.
Archi.in d.c.j.de ſupplen.neglig.prælato . in vj.ſed ita eſt,qđ vbi
dictio,omnino,ſeu æquipollens cũ negatiua ꝓut eſt in d.l.iij. in
verbo nihil importat idem qđ nullo modo. & in l. in naue Sam-
pheli.ad fi.cũ gl.ff. locati, vel importat idem ꝙ ſine diſtinctione
legis.l.vbi aũt nõ apparet.§.fi.ff.de verb. ob.ergo perinde eſt ac
ſi in d.l.fi.diceretur nullo modo nouari. vel diceret̃ ꝙ ſine diſtin
ctione nõ fiat nouatio,nec ipſo iure nec ope exceptionis dẽt ho-
die fieri nouatio:niſi ſpecialiter,& expreſsè agitur . ¶ Et iſtã opi.
tenet Iac.de Bel.in diſput.ſua quæ incip. In Chriſti nomine caue
tur lege municipali, qđ qui aliquẽ percuſſerit &c . In ſecunda di-
ſputatione ponit ipſe in lectura ſua poſt legem poſtquã liti.C.de
8 pac.per d.l.fi.Idẽ vr̃ tenere Cy.& Ray.in d.l.fin. vbi voluit.† ꝙ
ita lex vult ꝙ hodie præſumat̃ ita faciliter nouatio ſicut olim præ
ſumebat̃ in caſibus ibi expreſsis: tñ ſm eos ſi aliquibus probabi-
libus coniecturis conſtaret partes voluiſſe nouare, non negat il-
la lex, ꝙ hodie etiã non fieret nouatio:quia tacitũ operatur idem
quod expreſſum.l.triticũ.ff.de ver.ob.l.cum quid. ff. ſi cer. pet.
& ibi etiã tenet Ia.de But.in d.l.fin.& Ray.in l.ſi pacto quo pœ-
nam.C.de pac.& Guil.de Cug. in d.l.reſcriptũ.§. ſi pacto. & ibi
Bal.in fi.¶ Idẽ tenet Sal.in d.l. fi. niſi verba aliud ſonent, vt ſi di-
co pro.x.quæ mihi debet.promittis xv.vel econtrà , nã tunc be-
ne fiet hodie nouatio:q̃a apparet ꝙ volũtas eſt primam transfer-
d re in ſcđam, aliâs ſecus.dictam opi.etiam tenet Ful.[d] in d.l.fi. q̃a
ſm eũ illa lex fi.eſſet impoſita verbis,non rebus,ꝯ.l.ij.C. cõmu.
de lega.& c.cõmiſſa.de elec.in vj.Item ſm eum aliâs nõ eſſet ſub
lata dubitatio,quã voluit tollere imperator,ſaltem tacitè, vt no.
ꝑ gl.in d.l.fi.& in d.l.ij.qđ not.per Azo. in ſum. C. de noua,qui
loquuntur ſm eum qñ ex manifeſtis coniecturis conſtabat par-
tes voluiſſe nouare:vt patet in exemplo poſito per gloſſ.in l. fin.
iſtã opi.etiã ſentit ipſemet Bar.in l.certi cõdictio . §. ſi nummos.
ff.ſi cer.pet.in vlt.col. & expreſſe. Io. de Imo. Rapha. & Pau.de
Caſt.hoc tenent in d.l.pe.de præto.ſtipu.& in d.l.fi.de noua. &
Fulg.in.l.ſingularia.ff.ſi cert.peta.& ita etiam vult gl.in d.l.pen.
de præto.ſtip.& gl.in l.Stichũ.in princ. ff.de nouat . ſm Rapha.
Cu.in l.pen.Ita etiam tenet Io.de Imo.in d.l.de leg.ff. de nouat.
& poteſt etiã vltra prædicta reſponderi ad no. per gloſ. in d.l.ij.
de nouat.quia ſi bene aduertatur illa gloſ.ſolùm dicit, ꝙ ſi hodie
tacitè ageret̃ quod fieret nouatio:nunc etiam fieret nouatio ope
tamen exceptionis adducit d.l. penultimam , nõ autem declarat
illa gloſſa quòd hoc dicatur tacite agi,ſicut olim, vt dicit Ioan.de
Imo.in l.pe. ¶ Vltra prædicta etiam ad obiectum reſpondeo, &
per hanc reſponſionem fortifico in caſu noſtro concluſionem
ſuperius factam , & adduco id quod no. Bart . in l. quæſitum . §.
9 fi.ff.de fun.inſtrum.† vbi dicit quod ſi diſpoſitio vna ſpecialis, &
alia generalis fiant in eadem voluntate:& tunc diſpoſitio ſpecia-
lis derogat generali:quia generalis non intelligitur referri ad ca-
ſum ſpecificatum . l. ſanctio legum. ff. de pœnis. l. doli clauſula.
l.ſtipulationis commodiſsimum . ff.de ver. ob.l. cum ex filio.ff.
de vul.

de vul.& pupil. Si verò fiunt in diuersis voluntatibus, tunc generi per speciem non derogatur: imò ex vtraque poterit agi cum effectu.l.j.cum ibi no.ff.de ope.no.nun.ergo in proposito nostro cum prima obligatio. de qua in prima scriptura. fuit specialis respectu dicti Volegij de Pesa, & prima obligatio est generalis, de qua in secunda scriptura inquantum dictus ibi obligat se ad eximendum d. de Robatis & Cambijs, facta est occasione dictarũ galearum dato ꝙ hæc generalitas esset apta referri ad casum de quo in prima scriptura fit mentio, tamen dicunt dicti de Robatis & Cambijs posse agere etiã ex prima. ¶ Fortificãtur prædicta quia dicitur & præsupponitur ꝙ dicti de Robatis & Cambijs de Florẽtia tempore dictæ secundæ obligationis celebratæ Florentiæ ignorabãt promissionẽ & obligationẽ, & ita ignorasse præsumit: quãuis Brugis fuerit facta per eorum ministros vel socios l. quod vul.ff.pro emptore.& l.fi.ff.pro suo. & vtrobique p Bart. & no.gl.& do.in l.si res obligata.ff.de leg.j.cum suis concor.ergo non potest dici quòd per secundam scripturam, & obligationem intelligit quòd illi de Robatis & Cambijs de Florentia uideantur remisisse obligationẽ, quam ignorabant ei competere vel factã esse.l.mater.ff.de inoffi.test.l.legitimam.ff.de petitio.

1 hæredita.l.cum aqui.ff.de transac.c. cum inter.de renun.† Nouatio.n.non fit nisi expressa vel tacita mente contrahentium.d. l.fi.C.de noua.& l.ij.ff.eo tit.constat autem quòd ignorans consentire non dicitur.l. manifestissima. C.de fur. l.fi. in prin. cum vul.ff.de iud. Ex quibus concludit dictos de Robatis & de Cambijs posse ex prima obligatione agere, & illam non nouatam per secundam.& ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Verum. Vt tenẽt Odof.Bal.Ang.d.l.fi.ad fi.Azo.in sum. Bar. Ang.l.pe.de præto.stip. & tanꝗ cõmunem sequitur Alex. l.iiij. §.si ex conuentione.col.ij.ff.de re.iu.Ful.consi.cxxx.in fi. Dec. consi.cccc.in fi.Bart. consi.cccxxxviij. cum iamdudũ col.j.li.iij.

* Sed hodie si opiniones numeres * cõmunis est in contrarium vt statim dicam.

b ¶ Verius. Hæc est vera opinio Alexan.tã legẽdo vt in l.qui usum fructum. de ver. ob. vbi ita concludit, ꝗ consulendo vt hic & j. consi.lxxij.col.j.eo.li.consi.lxxij.col.iij.lib.vij.cõsi.clxxiij.nu. 6.lib.vij.hoc adiecto, quod vbi ex manifestis coniecturis apparet de animo nouandi satis actum & satisfactũ d.l.fi.vr̃ & est ueritas.hanc etiam partẽ sequuntur Imo.Pau.Soc.d.l.qui vsumfructum.Imo.Pau.Cu.in l.pe.de præto.stipu.Soci.consi xxj.col.ij. lib.j.consi.cclxvij.col.ij.lib.ij.consi.lxiiij.n.7.consi.lxxxix.col. ij.li.iij.Fulg.Ias.Dec.Alcia.in l.singularia.si cert. pet. & est cõis.

c ¶ Omnino. Ant. Corse.sing.verb.omnino.Ias.l.precib. col. ij. C.de impub.Ale.d.l.qui vsumfructũ.cõsi.cclxxij.nu.3.lib. vij. An.Tiraq.in re.l.si unquã.ver.veneratur.nu.89.C.de reu.do.

d ¶ Fulg. Qui etiam idem sentit.in d.consi.cxxx.licet tunc nõ fuerit ausus discedere ab opi.Bar.eò ꝙ ad huc tpe suo cõmunis esset.

SVMMARIVM.

1 *Rusticis & mulieribus præ alijs nõ succurritur prætextu ignorantiæ iuris nisi in casibus à iure expressis.*

2 *Dies si præfixa est & pœna, non est locus purgationi moræ.*

4 *Mora non potest purgari nisi contra modicum tempus.*

5 *Inuestituræ petendæ tempus non currit ignoranti.*

7 *Contractus censualis quando dicatur, vel emphyteuticus.*

10 *Ecclesia sciẽter recipiẽs canonẽ vel seruitiũ, amittit cõmissũ.*

14 *Rusticus contra ignorantiã iuris restituitur, si non potuit consulere peritiores.*

CONSILIVM XIIII.

Viso & considerato themate suprascripto. ¶ Vr̃ prima consideratione dicendum, dictum Antonium cecidisse à iure suo, & illud esse reuersum ad ecclesiam, maximè virtute Bullæ Bonifacij Papæ disponentis quod si quis reecognoscens & habens vtile dominium ab ecclesia habente directũ, illud vtile aliquo titulo alienauerit, teneatur infra annum & mensem ad plus ille in quem translatio & alienatio facta est nouã recognitionem & inuestiturã petere, & accipere ab ecclesia habente directum dominium, quod si facere nõ curauerit ille in quẽ facta est alienatio cadit ipso facto ab omni iure suo, & bona ipsa liberè deuoluantur ad ecclesiã habente directum dominium: sed ita est qđ d.Ant.vltra per annum & mensem non curauit dictam inuestituram petere: ergo cecidit ab omni iure suo s̃m formam dictæ bullę. ¶ Vel si non esset attendenda bulla sequit etiã ꝙ ñ d. Ant. non potuit fieri alienatio per d. Martinum sine requisitione ecclesiæ prædictæ, ergo d.Martinus alienando non requisita ecclesia, cecidit ab omni iure suo.c.potuit.de locato & l.fin.in fin.C. de iure emphy.& per consequens si cecidit Martinus ab omni iure suo non potuit in dictũ.M. transferre aliquid ius.l.traditio.in prin.cum vul.ff.de acq.re.do. ¶ Nec vr̃ excusari posse prætextu authoritatis Papæ, quã allegat se ꝓp iuris ignorantiam non petijsse inuestiturã intra tẽpus, per no.ꝑ glo.in l.iuris la.l.ij.ff.de iur. & fac.ign. vbi habet quod in his quæ inducta sunt ad rigorem iuris conseruandũ etiã quis à dãno nõ excuset ꝓp iuris ignorantiã, vñ dicit ibi gl.ꝙ si emphyteuta non soluit canonẽ intra bienniũ, cadit à iure suo.c.potuit. nec potuerit se tueri prætextu ignoran-

1 tiæ iuris: vt dicitur gloss. præal. ¶ † Sed ita est quòd rusticis, mulierib.& similibus, non succurrit prætextu iuris ignorantiæ plus

a ꝗ succurrat alijs: nisi [a] in casibus in quibus hoc reperit specialiter à lege cautũ.l.fi.C.de iur.& fac.ign.& no.gl.j.q.iiij.in.§.vlt. & ꝙ rustico non succurrat in his quæ sunt inducta ad rigorẽ iuris conseruandũ, tenet expressè Gui.de Cu.in l.si qs ex argentarijs. §.fi.cũ l.seq.ff.de edẽ.& Bar.in l.j.§.nunciatio.in vlt.col.ff.de ope.no.nun.& Bar.in l.j.C.de iu.& fac.igno.& Bal.in l.virum. C.qui admit.& Ang.in l.j.de eden.& Bal.in l.fi.in prin.C.de iure delib. & præsertim si potuit cõsulere peritiores. l. in bonorũ. ff.quis ordo in bo.poss.ser.& not.in d.l.virũ. ¶ Nec etiã videtur

2 qđ morã purgare posit: † quia quotiescunque à lege præfixa est dies & pœna tũc nunꝗ est locus purgationi moræ: vt no. glo. ordinaria in c.mora.de reg.iu.in vj.& in c.licet.de decimis.in vj.& in c.cupientes.§.quod si per xx.eo.tit. ¶ Et præsertim, qñ pœna

* imponit ipso iure: prout ibi not.gl.& est * cõis conclusio ꝙ vbi pœna imponit à lege ipso iure nõ sit locus purgationi moræ per l.is cui.ff.de leg.ij.& no.Bar.in l.si insulã in x.q.ff.de ver.ob.& in l.q ob rẽ.ff.de cond.inde.& not.alij in l.quamobrẽ.ff.de condi.inde.& notant alij in l.& si post tres ff.si quis cau.& in l.si pacto quo pœnã.C.de pac. ¶ Sed sic est qđ Papa in dicto suo decreto apostolico apponit tẽpus ad petendũ inuestiturã, & si factum non fuerit, disponit ꝙ ipso facto incidat in pœnã priuationis ab omni suo iure: ergo nõ potest purgari.no.gl.in cle. ne in agro.§. quia.in verbo facto, de statu mona.quã ꝑ singulari ad hoc alleg. Bal.in auth.habita, in vlt.col.ne filius pro patre. ¶ Et pro hoc etiam est tex.in c.j.quo tpe miles.vbi tex. vult ꝙ vltra annũ & mensem non posit peti inuestitura per successores vasalli.& Bald.ibi intelligit ꝙ per illa verba intelligit præclusa via purgandi morã, & hoc ꝓbat ibi Bal.ꝑ plura quæ militant in casu nostro.bene facit quod not. Ange.in d.l.si insulã, in ij.q.vbi voluit quod quando pœna imponit à lege non sit locus purgationi moræ. l.ij. C. de iure emphyteuti.quo vtit præcisis verbis ibi dum dicit, omni modo.hoc etiã sonãt illa verba bullæ dũ dicunt liberè deuoluan-

3 tur. ¶ † Nam verbũ liberè [b] importat idem quod dicere sine ali-

b cuius ꝯdictione deuoluent: vt no.gl.in c.Romana.§.j.in ver.liberè.de censibus in vj.& no.per gl.& doc.in c.cum plures, de offi.dele.in vj.& per Io.Ant.in c.licet episcopus, de præben.in vj. in nouella.& no.Arch.& Io. And.in c.cũ episcopus, per illũ tex. de offi.or.in vj.ergo seqt, ꝙ intelligãt illa bona taliter deuoluta ad ecclesiã, ꝙ nullus ꝯdicere põt: & per consequens non potest

4 morã purgare. ¶ † Præterea mora debet purgari intra modicũ tẽpus.l.si ita quis.§.Seia.ff.de ver.ob.& l.& si post tres.ff. si quis cautionibus.in d.c.potuit. qđ modicũ tẽpus intelligit iudicis arbitrio s̃m glo.& do.in d.c.potuit. & Bart. in d. l. insulam. in. ij. oppo.vbi ponit qualiter iudex debeat arbitrari tempus esse modicum vel non, s. inspecta qualitate facti vt ibi. Sed quis iudex non arbitrabitur minus longum tẽpus fluxum esse pro petenda inuestitura seu purganda mora ad petendum inuestituram, quæ tam breui temporis spacio peti poterat attento quod fluxi sunt anni fortè viginti? ¶ Tamen prædictis non obstantibus puto in proposita quęstione contrarium esse verius ex infrascriptis. ¶ Et primò attendendum est quod in themate dr̃, quòd reuera est debita ecclesiæ decima, s. dictæ rei: ego intelligo quòd ista decima sit debita ecclesiæ ratione directi dominij dictæ rei spectantis ad ecclesiam: quia si alio iure deberetur solũ decima fructuũ rei ecclesię non habenti directũ dñium frustrà sequeretur inuestitura peten-

petẽda: quia nullã debuiſſet petere inueſtiturã ab eccleſia d. Ant.
Vnde præſuppoſito ꝙ etiã habeat in ipſa re directum dñium, di-
co ꝙ Antonius non cecidit à iure ſuo: primò ex eo, quia nõ appa
ret qđ Antonius habuit ſcientiã, qđ dictũ dñium dictę rei ſpecta
5 ret ad dictã eccleſiam, † & dictũ tẽpus non currit niſi ſcienti, c nõ
c ignorãti, vt probat text. in c. j. quo tpe miles, in vſibus feudo. ma
ximè iũcta ſuppletione quã ibi ponit gl. in ver. annũ. licet ibi Ia.
de Bel. & etiã Bald. ibi not. in ij. col. intelligat qđ illud tempus &
mẽſis præfixi à iure currit ignorãti, ꝑ id qđ dr̃ in tex. in ver. abſen
tia, & ꝑ id qđ hr̃ in l. generali. C. de tabu. lib. x. ¶ Pro huius con-
firmatione multa poſſent allegari, ſed ſufficit illa generalis do-
ctrina quã tradidit Bal. in l. quãdiu. C. qui admitti vbi inquit, ꝙ
qñ lex vel ſtatutũ præfixit tẽpus, & dubitatur an currat ignoran
ti, inter cętera debeat attẽdi an requirebat̃ factũ hominis & mo-
ra: & tunc tẽpus nõ currit ignoranti, vt in d. l. quandiu. & l. fi. ff.
de decre. ab ordi. & in l. quinquaginta. ff. de excu. tut. ¶ Sed ita
eſt ꝙ in propoſito factũ hominis, id eſt petitio inueſtiturę & mo
ræ vt patet ex uerbis bullæ quę ponderat negligentiã, ergo ſequi
tur qđ illud tẽpus non currit ignorãti vnde fuit tex. in c. vaſallus
feudũ. in tit. ſi de feu. fue. cõtro. inter. do. & agn. in c. j. de contra.
6 inter do. & emp. ¶ † Et dato qđ curreret illud tẽpus ſine dubio
eſſet cõcedenda reſtitutio in inte. ꝑ no. ꝑ Bar. in l. j. §. ſi quis an-
te. s̃. de iti. actuq́ue priu. & no. gl. in l. j. C. de patria poteſtate. &
in l. ſi partem. §. j. in verbo non vtendo. ff. quemad. ſer. ami. &
Spe. in tit. de præſcr. §. j. verb. pone colonus. & Ang. in l. fi. ff. ſi
qs teſt. liber eſſe iuſ. fuerit. & in l. hæredẽ. & alias eſt in l. annus.
ff. de calu. & ſequũtur vbique moder. bene faciũt no. ꝑ gl. & do.
in l. ij. C. de iure emp. ¶ Nec ad hoc ob. ſi diceret̃ ꝙ in themate
dr̃ qđ Martinus inueſtiuit Antoniũ cũ reſeruatione, ꝙ ſaluũ eſ-
ſet oẽ ius eccleſiæ cui eccleſiæ debita eſt decima: quia ad hoc re-
ſpõdeo ꝙ ꝑ iſtã reſeruationẽ nõ inferebat̃ ꝙ dictũ dñium dictæ
rei ſpectaret ad eccleſiã niſi aliter appareret clare & reſeruare id,
an eſſet rõne recti dominij eccleſiæ vel qũo, vt patet ex no. ꝑ Dy.
7 & Bar. in l. ſi ſic. §. fi. in fi. ff. de le. j. vbi concludit † ꝙ illa obſcura
& ſimplex exceptio facta ꝑ hæc verba: cõcedo tibi quicqđ iuris
habeo in tali re, nihil operat̃ niſi clarè appareat de illo iure. & no.
Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. lviij. & ver. lxxv. & Lud. in
conſ. clxiiij. incip. Viſo priuilegio in dictis regulis. Lud. etiam &
Ang. in l. locus. ff. de acq. poſ. per. d. l. ſi ſic. ff. de hære. vel actio-
ne vendi. & pro nõ facta hr̃, vt in l. Titiæ texto. ff. de leg. j. ¶ Et vr̃
cõſtitutio nõ declaratio, poſſet. n. hr̃e ius decimãdi dicta eccleſia
in dicta re, etiam abſque eo ꝙ habuiſſet dictũ dñium in re illa, vt
patet per totũ extra. de deci. Itẽ poterat deberi eccleſię dicta deci
ma, tanq̃ cẽſus aſſumẽdo cenſum ꝓpriè, prout differt à mercede
& petitione quæ debet̃ pro re conceſſa & emphyteuſi taliter con
ceſſa per tranſlationem, ſi tm̃ vtile dominium & directũ remãn-
8 ſerit vel eccleſiaſticũ. ¶ † Nam contractus cenſualis eſt qñ eccle
ſia omne ius qđ habet in ſe transfert in aliquẽ, & ſic transfert ne-
dum vtile dñium ſed etiam directum & recipiens ſoluit aliquid
eccleſiæ annuatim. & illud quod ſoluit̃ annuatim appellari po-
teſt cenſus. Et licet ceſſaret̃ per bienniũ in ſoluendo non caderet
à iure ſuo: vt eſt tex. cum gl. in c. conſtitutus, de re. domi. & not.
Bart, in l. j. §. j. ff. de publi. & Bald. in tit. de pace Conſtan. in ver.
perſoluere fictũ. & in auth. ei qui, in pen. char. in verſi. quæro po
ne ꝙ ex conceſsione principis &c. C. de bon. autho. iudi. poſsi.
ſed per conceſsionẽ in emphyteuſim & ſimiles, non transfertur
directum dñium. l. prima & ſecunda. ff. ſi ager vectigalis vel em-
phyteuti. licet tñ aliquis concedendo rem in emphyteuſim di-
ceret, concedo tibi talem rem in emphyteuſim ſub annuo cen-
ſu decem ſolidorum, non per hoc dicetur eſſe contractus emphy
teu: quia etiã largè illud quod ſoluetur per emphyteutã põt dici
cenſus, dato ꝙ vtile dñium ſit tantũ conceſſum: & probatur in c.
ad aures. de reb. eccle. non alie. ¶ Et no. expreſſe Io. de Imo. in c.
ad audientiam, eod. tit. vbi dicit hoc eſſe verum, niſi dictũ eſſet,
concedo tibi talem rem in emphyteuſim: & quicquid iuris ha-
beo in illa, apparet qđ eſt translatũ etiã directũ dominium & erit
contractus cenſualis: & impropriabunt̃ illa ver. concedo in em-
phyteuſim ratione ſubiectæ materiæ &c. vt probat̃ in d. c. conſti
tutus. & facit. l. inſulam. cum Similibus. ff. de præſcri. uerbis. Et
per iſta etiam patet non obſtare, ſi diceretur ꝙ dictus Ant. ſoluit
per xx. annos decimam dictæ eccleſiæ ergo ſciuit ad eccleſiã ſpe-
ctare, nõ ſequitur quod per id ſciuerit dominium directũ eſſe ec-
cleſiæ, quia decima põt dẽri eccleſiæ vt directæ dñæ vt per totum
titulũ, extra de deci. ¶ Itẽ potuit dẽri ad eccleſiã decima tanq̃ cen
ſus, propriè aſſumendo cenſum, proprie, ſ. quando etiã directum
dñium nõ remanſit apud eccleſiã: vt ꝓximè dixi. ¶ Nec tunc ob.
ſi diceret̃ ꝙ bulla habet locum etiã qñ dr̃ cenſus: quia in bulla fit
mentio de cenſu, & ſic non petita inueſtitura intra annũ & men-
ſem debuiſſet Antonius cadere à iure ſuo etiã ſi illa res fuiſſet cen
ſualis. quia rñdeo ꝙ in bulla accipitur cenſus pro mercede, quæ
dr̃ per habentem vtile dominium hñti directum, vt in d. c. ad au-
res, non aũt habet locũ bulla propriè in contractu cenſuali: vt col
ligit̃ ex pluribus verbis illius bullæ: & maximè ibi dũ dicit. Et ꝙ
venditioni donationi inſolutũ, dationi, legato, teſtõ, & codicil-
lis, permutationi, obligationi hypothecæ, & alijs quibuſque lici
tis alienationũ contractibus inter viuos, & cauſa mortis, quò ad
vtile dñium duntaxat ſubiecta ſint &c. & ibi dum dicit: iure tamẽ
directi dñij prælatis, & omnibus eccleſijs, monaſterijs, & alijs lo
cis prędictis ſemper ſaluo &c. ¶ Et expreſsius probat̃ in bulla: ibi
dum dicit, intra annũ à die tranſlationis ex modis ſuprà ſcriptis,
nouas recognitiones & inueſtituras petere, & recipere ſint aſtri-
cti. & ſic patet qđ bulla vult, ꝙ illud tẽpus currat à die acquiſitio-
nis vtilis dñij, & præſupponit directum eſſe apud eccleſiã, & non
apud alienantẽ. vnde cũ verba bullæ nõ conueniunt contractui
propriè cenſuali, nec eius diſpoſitio dẽt cõuenire. l. iiij. §. toties.
9 ff. de dam. infec. c. indẽnitatibus. §. pe. de ele. in vj. † & ꝙ nõ ſuffi
ciat probare ſimpliciter decimã eſſe ſolutã eccleſiæ niſi probet̃
ꝙ ſolutũ fuit pro cauſa allegata ab eccleſia pro canone debito ec
cleſiæ ratione directi dñij: probat Sal. in l. ſi certis annis. in. j. q.
C. de pac. poſt. Bart. in l. cum de in rem verſo. ad fi. ff. de vſur. &
do. Ant. de But. in repetitione. c. peruenit. in viij. char. de cenſi-
10 bus. ¶ † Confirmantur prædicta: quia dato ꝙ d. Anto. ſciuiſſet
directũ dñium ſpectare ad eccleſiam, tñ ſi eccleſia ſciuit eum ac-
quiſiuiſſe & appropriaſſe dictã rem pro dicta parte: & ita ab Ant.
ſine proteſtatione per plures annos & continuò recepit dictam
d penſionem, nõ poteſt d allegare ꝙ ceciderit An. à iure ſuo: hoc ꝓ
batur ꝑ ea quæ no. gl. in d. c. j. in verſic. menſam. in glo. fin. in tit.
quo tpe miles. & ibi Bal. vbi habet̃ ꝙ ſi poſt annum & menſem
intra quem vaſallus non petijt inueſtituram, dñs recipit ſcienter
vaſallũ ad obedientiã, ſeu recipit præſtationẽ ſeruitij à vaſallo: vt
ibi dicit gl. fi. vr̃ ſibi remiſiſſe ingratitudinem & moram, niſi con
trarium fuerit proteſtatus. & allegat. l. ij. in prin. ff. ſi quis cau. &
l. fi. ff. de eo, ꝙ certo loco. & l. ij. C. de iure dñij imp. l. cõmiſſo-
riæ. C. de pac. inter empto. & vendit. ſi aũt ignoranter recepiſſet
vaſallũ, & tũc diſtinguit Bal. ꝙ aut fuit ſupinus error, & idẽ, quia
talis error nõ patrocinat̃ in pœnis exigendis. aut fuit iuſtus error,
& tunc non nocet ignoranti, quia ignorantes non vñr remitte-
re. ff. de tranſac. l. cum Aquilia. & l. qui cum tutoribus. §. qui per
falcidiam. & l. fi. §. idem quæſijt. ff. de condi. inde. ¶ Ergo quæ-
ſtionem noſtram videt̃ decidere glo. fi. in d. c. j. quo tempore mi
les. nã ibi etiam per non petitionem inueſtituræ intra annum &
menſem, erat excluſus vaſallus ſeu eius ſucceſſor: vt in d. c. j. & in
* c. j. de capi. Conrad. & cum illa glo. * cõmuniter approbata vult,
ꝙ ſi dñs recepit poſt dictum tẽpus à dicto vaſallo ſeu eius ſucceſ-
ſore ſeruitium feudale, videtur ſibi remiſiſſe pœnam moræ: ita
ergo debet eſſe in caſu noſtro qui videtur per omnia ſimilis nam
præſtatio iſtius decimæ erat illud ſeruitium ad quod tenebatur
eccleſiæ Antonius ſuccedens in illo vtili dominio. vnde ſi illam
pecuniam non nomine Martini, ſed ſuo nomine aut ſimpliciter
ſoluit eccleſiæ ſcienti ipſum Martinum acquiſiuiſſe vtile domi-
nium: videtur quòd nunquam Antonius inciderit in pœnam pri
uationis. ¶ Et dato quòd incidiſſet, vr̃ remiſſa per ſubſequentem
receptionem illarum præſtationum. nam ſubſequens receptio
præſtationis ſeruitij facit ꝙ videat̃ pœna priuationis iam cõmiſ-
ſa remitti, vt eſt dictum: quantò magis dicta contraria præſtatio
ſeruitij facit quòd nunquàm intelligatur fuiſſe commiſſa dicta
11 pœna priuationis: † quia difficilius auferri debet pœna iam com
miſſa, quàm impediri ab initio cõmiſsio pœnæ nondum cõmiſ-
ſæ. & facilius conſeruari vaſallus in iure quod habet quàm recu-
perare ius quod iam amiſit. l. qui res. §. aream. ff. de ſol. l. patrę
furioſo. ff. de his qui ſunt ſui. l. verbis. ad. l. falci. c. quemadmo-
dum. de iureiu. ¶ Addo quod no. gl. & do. l. ij. C. de iure emphy.
12 † vbi cõcludunt quod emphyteuta negligens intra triennium in
ſolutione canonis cadit à iure ſuo, tamẽ ſi dñs poſt dictam negli-

gentiam

gentiam recipiat canonem debitũ pro tpe ſecuto poſt illã negligentiã triennalẽ vř remiſiſſe ſibi omnẽ pœnã priuationis.l.poſt diem.ff.de lege cõmiſſoria. & d. l. cõmiſſoriæ. cũ ſi. & ideo no. Sp.in ti.de locato.§.nunc aliqua,ver.xxiij.cũ quatuor verſ.ſeq. & Cy.& Bal.in l.Mẹuius.§.duob.ff.de leg.ij.gl.& doct.in d.c. potuit. vbi concludunt ꝙ etiam hoc procedat ſi rector eccleſiæ non collegiatæ recipit penſionẽ, vt in hoc præiudicet eccleſiæ, & licet in prælato eccleſiæ collegiatæ ſit dubiũ an ipſe ſolus recipiendo penſionẽ ſine conſenſu capituli præiudicet eccleſiæ, cũ iam erat acquiſitũ ius expellendi emphyteutã: quia doct. in hoc ſunt varij: & per Sp.in d.§.nunc aliqua.ver.xxvj.& per do.Car. Florent.& Io.de Imo.in d.c.potuit ſuper gl.pen. ¶ Tñ illa dubitatio nõ videť neceſſaria in caſu noſtro, tùm quia forte dicta eccleſia nõ eſt collegiata, tũ quia dato ꝙ eſſet collegiata, tamen in hoc nihil refert: quia poſito ꝙ procederet opi.gl. in d.c. potuit. ſ. ꝙ poſtq̃ emphyteuta fnerit per bienniũ negligens in non ſoluẹndo canonẽ, ſi prẹlatus ſine cõſenſu capituli receperit penſionẽ ab emphyteuta, nõ per hoc priueť facultate expellendi emphyt.ſibi iam quæſita: quia ſolus prælatus eccleſiæ collegiatę nõ p̃t ſine cõſenſu capituli abdicare ab eccleſia ius ei acquiſitũ. c.paſto. & c. ea. cũ ſi. de his quæ fi. à præl.ſine conſen.capi. ¶ Tñ in propoſito noſtro nunquã fuerat acquiſitũ ius eccleſiæ expellen

13 di dictũ An.quia ſemper emphyteuta ſeruitiũ præſtitit, quę † ſeruitij præſtatio idem operareť ꝙ conceſsio inueſtituræ quantum ad hoc vt ipſe nõ cadat à iure ſuo: vt probať ex no.per gl. final.in d.c.j.quo tpe miles. ergo cum ſolus prælatus poſsit ſine cõſenſu capituli de re conſueta concedi in emphyteuſim inueſtiturã emphy.cõcedere.iuxta.c.j.de feu.& no.in clem. frequẽs. in verb. de mẽſa.de exceſ.præl.& præciſè no.Ia.de Bel. in c.j. in prin.in ti.qui feu.da.poſ.& ibi Bal.& no.Bal. & clarius Pau.de Ca.in l. etiã.ff.ſol.mat.& eſt de mẽte Bar.in auth.q rẽ.C.de ſacroſ.eccl. & Bar.in l.ſi vacã.C.de bo.vac.lib.x.& Bal.in auth. hoc ius. C. de ſacroſ.eccl.eadẽ ratione potuit ſolus prẹlatus dictã decimam taliter recipere ꝙ per eius receptionẽ dicať recognouiſſe domi. Ant. emphyteutã dictæ eccleſiæ, ac ſi eum inueſtiſſet. ¶ Ex his patet ꝙ abſque excuſatione ruſticitatis & purgationis moræ poteſt dict. An.ſe tueri à dicta pœna priuationis, & per ɔñs ceſſant

14 allegata in ɔ̃rium. † Plus dico quod ſi talis ruſticus nõ potuiſſet cõmodè conſulere peritiores, ꝙ etiã tunc opereť iuris ignorantia quòd ſaltem per reſtitutionem in integrum concedendã ex clꝰa generali poſſet ſe tueri ſi petijſſet inueſtitnram: vt not. Cy. poſt Bart.in l.j.C.de iu.& fact. ign. facit. l.j. in fi. & l. ſed ſi per prætorem.§.hæc clꝰa.ff.qui.ex cau.ma.Ex quibus omnibus concluditur quod niſi appareat aliter quod dict. Ant. ſciuerit dictã rem ſpectare iure directi dominij ad dictam eccleſiam non cecidit à iure ſuo.& poſito ꝙ ipſe ſciuiſſet, tamen adhuc non cecidit à iure ſuo ſi rector eccleſiæ ſcienter recepit continuò dictam decimam ſibi per Antonium præſtitam: prout latius in ſuperioribus declaraui. Et ita dico, & conſulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Niſi.Deci.c.paſtoralis.col.viij.de excep.cõſi. clxxxiiij.nu.2.
b ¶ Liberè.ſ̃.eo.conſi.xij.nu.1.
c ¶ Scienti.ſ̃.lib.j.conſi.lxxix.ad fin.
d ¶ Non põt.fa. quæ dixi in conſu. Par.§. xiiij.q.j.§.xxx.q.xxix.

EPITOME.

Clericus teſtatur & habet hæredes in fructibus beneficiorũ ex conceſsione Papæ.

SVMMARIVM.

1 *Clericus nunquid teſtari poterit de fructib. beneficiorũ ſuorũ ex indulto Papæ. 2. & ſuppoſito ꝙ ſic & moriatur, an ipſius hæredes ſuccedere debeant. 3. Itẽ an ius exigendi contra quoſcunq; competat hæredibus & quomodo. 4.*

CONSILIVM XV.

1 REuerendiſsime domine Vicarie, † ad primum dubiũ non ſcribo, quia verũ eſt priuilegium debere interpretari vt minus quã poſsit lædat ius cõmune.c. ex parte.el j. de ver.ſig. in fi.c. cũ dilecta.de reſcri.& c.

2 paſtoralis.de priui. ¶ † Circa ſm dubium, an vigore bullæ potuerit dominus Io. teſtari de fructibus beneficiorũ, cũ ſolum videať concedi facultas teſtãdi de rebus acquiſitis ex fructib. Reſpondeo ꝙ de iſtis penſionib.de quib.agiť, potuerit teſtari: quia in bulla Nicolai dř inter cætera, ꝙ poſsit teſtari de bonis acquiſitis & acquirendis ex iuribus beneficiorũ. Et per ɔñs poteſt teſtari de penſionibus acquiſitis ſeu acquirendis ex poſſionib.ſeu prædijs bñficiorũ, quia prædia & poſſeſsiones dñtur iura vt apertè dicit tex.in l.quid aliud.ff.de ver.ſig. dñium. n. & poſſeſsio rei corporalis dř ius.l.peregrè.in prin.& in l.ſi quis vi. §.differẽtia.ff.de acq.poſſ. ¶ Scd̃ò oſtendiť hoc ex illa dictione implicatiua etiã ſi illa aut eorũ aliqua ex fructib.&c.nã concedit pontifex dño Io. ꝙ poſsit teſtari de bonis qũocunque deuenerint, etiã ſi illa eſſent ex fructib.bñficiorũ.nã illa dictio etiã, quæ eſt implicatiua de ſui natura l.magiſteriæ.& ibi no. C. de iuriſd. om.iud.c.Roma.§.ɔ̃hentes.de for.comp.lib.vj.implicat neceſſariò qđ idẽ ſit in alijs bonis acquiſitis aliunde, quã ex fructibus beneficiorũ præterea etiã penſiones acquirunť ex fructib. natu

3 ralib.beneficiorũ. ¶ † Circa tertiũ.ſ.poſito ꝙ potuerit teſtari de fructib.an hæredib.d.do.Io.ſolui debeãt, an verò ſuccedant etiam.& breuiter rñdeo, ꝙ ſuccedũt hæredes do. Io. ſi eo tempore quo deceſsit d.Io.fructus, ꝓp quos debeť penſio, ẹrãt percepti, penſio trãſit ad hæredes.d.Io.ac ſi fuiſſet penſio excepta.tex.eſt in l.defuncta.ff.de vſufr.& patet ex no.p Bar.in l.fi.§.fi.in prin. ff.de iure fiſci.& ſic cũ habeať penſio pro pcepta, qñ fructus naturales p quos debeť penſio ſunt pcepti & reconditi, ſequiť qđ ſpectat ad hæredes do.Io.iuxta no.per gl.in c.præſenti.de of.or

4 di.in vj. & p doc.in c. fi.de pecu.cleri. ¶ † Quò ad quartũ an ius exigendi cõpetat hæredibus dicti Io.ɔ̃ cõmendatariũ eccleſię S. Mariæ de Vado.& de mãdato iudicis dicto cõmendatario ſolui. Rñdeo ꝙ cõpetat ius agendi cõtra dict.An.conductorẽ: quia nõ apparet ꝙ ſoluerit dictas pẽſiones: maximè vigore alicuius mandati iudicialis nõ ſolùm apparet ꝙ dictus de Primis An. petijt ſibi dari licentiã. ꝙ dictus Bar.Lanfus ꝓcurator reuerendiſ. dom. Laurentij, poſsit exigere debitores dictę eccleſiæ pro tẽpore ipſius dom.Ant.ſi dom.Antonio per do.Io. conſignatis nomine eccleſiæ prædictæ nõ obſtante ſequeſtro: & hæc licentia fuit iuxta petitionẽ dom.Ant. conceſſa vt apparet de hoc p ſatis confuſam ſcripturã actis redactam. vnde ideo apparet ꝙ dicta ſcriptura, ꝙ fuerit mandatũ do. Ant. ꝙ illã integrã petitionẽ, quam ſoluere debebat ꝓ fructibus do. Io.ſoluerit dom. Bart. & ſic illud quod diciť de dicto mandato, nõ vř aliquo modo ita eſſe in facto. ¶ Et poſito ꝙ præceptũ aliquod emanaſſet cum illud prẹceptum, vel illa licentia facta fuerit ſine cauſæ cognitione, & parte non citata, ſit nulla quò ad prẹiudiciũ hæredũ domini Ioan.l.de vnoquoque.ff.de re iudi.l.nã ita diuus.ff.de ado.& ꝙ tale præceptũ iudicis nullũ non lædit reũ, probať in l.j.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei. ¶ Ex quibus puto ſatisfactũ eſſe dictis dubitationibus. Fuit etiã nullũ dictũ actu præceptũ: quia Vicarius qui illud fecit, nõ poterat id facere, eò quia ipſi Vicario authoritate apoſtolica fuerat cõmiſſum ꝙ bona dom. Io. ſequeſtrari faceret, & nihil vltra ſibi cõmiſſum fuerat, vnde carebat Vicarius iuriſdictione quò ad faciendum dictum præceptum, tendens contra cõmiſsionem dicto vicario factam: & ſic eam tanquam Vicarius ſeu iudex ordinarius, non potuit ſe intromittere ſine ſpeciali commiſsione ſibi facta tanquam delegato.c.ſtuduiſti. de offi. leg. Reliqua ſuppleat reuerentia domini iudicantis.

SVMMARIVM.

1 *Permutatione facta per ſtipulationem non licet pœnitere.*
2 *Promitto, verbum, non eſt de ſubſtantia ſtipulationis.*
3 *Pactum, eſt æquè validum vt ſtipulatio, iure canonico.*
4 *Alienari prohibita non veniunt in generali hypotheca.*

CONSILIVM XVI.

1 VIſo dicto themate. † Videretur prima conſideratione dicendũ: quod poſito ꝙ per illa verba de quibus in themate eſſet initus contractus permutationis inter dictas partes, tamẽ locus eſt pœnitentiæ re integra: & ſic alter ex ipſis contrahẽtibus pœnitere poſsit: quia in permutatione, & in alijs contractibus innominatis locus eſt pœnitentiæ re integra.l.ſi pecuniam.in princ.& ibi gl.in verbo liceat pœnitere.ff. de cond. ob. cau.l.j.ff.de rer.permu.& l iuriſgentiũ. cum ibi not. ff. de pact. ¶ Secũdò, qa ex verbis ꝓlatis inter dictos cõtrahentes: prout in themate contineť, non videtur deprehendi quod interuenerit ſtipulatio, quę tunc fieri videť cùm interuenit verbũ reſpondeo, vel promitto.l.iuriſgentiũ.§.quod ferè.ff.de pact.& in l.j.cũ ibi

no.C.de vsu.& l.Titia.§.pe.ff.de verb.obl.sed ita est ꝙ ex pacto
nudo de permutando non oritur actio.l.ex placito.versi.datu-
rum de rer.permu.& l.iuris gentium.§.igitur.ff.de pact.ergo,
&c.¶ Quibus nõ obstantib.contrariã sententiam in proposito
puto esse veriorẽ,s.quod dicta permutatio fuerit ꝑfecta,& nul-
lus sit locus pœnitentiæ,s.nisi vterque contrahentiũ consentiat
ꝙ à cõtractu discedat.¶ Et hoc probat̃,quia vbicũque ꝑmutatio
fit per stipulationẽ,tũc ex tali cõtractu potest agi ad rem permu-
tandã,& per ɔ̃ñs non potest alius recedere à ɔ̃ctu:vt est tex.in d.
l.ex placito,& in l.cum precibus.eo.tit.Et ideo dicit Bart.in l.ij.
in fin.de condi.ob caus.quod vbi in cõtractu innominato inter-
a uenit stipulatio,nõ recurrimus ad materiã [a] contractuũ innomi
natorũ:eò quia stipulatio est cõtractus nominatus.l.1.in fi.ff.de
pactis.& in contractib.nominatis nõ est locus pœnitentię,& in
continenti orit̃ actio.l.sicut.C.de act.& obl.& d.l.iurisgen.in
prin.¶ Sed ita est ꝙ dictus ɔ̃ctus permutationis non fuit celebra
tus pacto nudo sed per stipulationẽ,vt statim ꝓbabo:ergo ex di-
cto ɔ̃ctu incontinenti orta est actio:& non est locus pœnitentię.
¶ Quòd aũt dicat̃ ille cõtractus celebratus per stipulationẽ pa-
tet,quia stipulatio est qñ intercessit in conceptione verborũ for-
ma.s.quod præcesserit interrogatio,& statim secuta fuerit respõ
sio.& in hoc differt à pacto nudo:quia pactũ nudum est promis-
sio vel cõuentio facta non præcedente interrogatione,& secuta
statim responsione.nã si nemine interrogante ꝓmitto tibi acce-
ptanti,vel etiã si præcedente interrogatione,respõdeo ex inter-
uallo,talis cõuentio nõ est stipulatio,sed pactũ nudum,vt plenè
not.per gl.& doct.in l.iurisg.§.igit̃ nuda.ff.de pac.& per Cy.&
alios.in l.legẽ.C.de pac.ꝑ Ray.& alios modernos in l.j.§.si qs
ita.ff.de ver.obl.& per canonistas in c.qualiter.de pac.& ita est
quod dicti ɔ̃hentes vnus ad interrogationẽ alterius consenserũt
& contentati sunt clarè ex permutatione adinuicẽ.s.Andriolus
2 omnia sua bona pro dimidia bonorũ.d.Simonis.¶ † Nec ob.ꝙ
non interuenerit in dicto contractu verbũ promitto,quia nõ est
de substantia stipulationis,nec refert per quæ verba quis decla-
rat cõsensum suũ,ad hoc vt dicat̃ celebratus ɔ̃ctus stipulationis.
l.omnes.& ibi no.C.de contrahen.& cõmit.stip.& insti.de ver.
obl.post prin.& in §.j.maximè ibi dum tex.dicit:dabis,dabo:fa-
cies,faciã &c.¶ Et sufficit quòd etiam dictus cõsensus fuerit de-
claratus per verbum volo,prout etiã fuit in proposito,vt no.gl.
& doc.moder.in l.in ementis.aliâs incipit in vendentis.C.de
contrahen.emp.& no.Bar.& alij doct.in l.cunctos populos.cir
ca prin.C.de sum.Tri.& in l.serui electione.in prin.ff.de lega.j.
3 & in l.gerit.ff.de acq.hær.¶ † Pręterea,dato,quòd dicta permu
tatio fuisset celebrata pacto nudo,& sic ex conuentione de iure
ciuili,non oriretur actio,sed esset locus pœnitentiæ:tamen de iu
re canonico secus est,vt propriè in contractu permutationis de-
cidit Bal.in rub.C.de re.permu.in prin.vbi dicit ꝙ in contractu
permutationis nullo modo de iure canonico licet pœnitere,nisi
ex defectu fidei non seruatæ.& hoc etiam magis expresse firmat
Ang.in l.traditionibus in fi.ff.de pac.Nec mirum,quia iure ca-
nonico pactum nudum producit actionẽ,& illos habet effectus
* quos producit stipulatio,ſm * cões cõclusiones,quæ habent̃ in
c.j.vbi plenè no.extra de pac.& no.Io.An.in c.per tuas,de arb.
& Arch.in c.quicũque suffragio.xij.q.ij.& in c.iuramenti.xxij.
q.v.& no.Bal.in l.si diuisione.C.fami.erci.& in l.j.C.de do.pro
mis.& Ang.in repe.l.si certis annis.C.de pac.& in l.in traditioni
bus.in fi.ff.de pac.& dicũt doc.in d.c.j.& maximè Io.de Imol.
b quod ista est cõmunis opi.& quod ita seruaret̃ in practica,[b] quia
in iudicando à cõmuni opin.non est recedendũ,vt hr̃ in locis vul
garib.¶ Et hoc intelligit verum Bald.in l.cum quis,in xj.col.C.
de iur.& fact.ignor.& in l.siue apud acta.in j.vel ij.col.C.de
trans.si ille qui agit ex nudo pacto de permutando vellet primò
implere pro parte sua,aliâs etiã de iure canonico ex ɔ̃ctu innomi
nato celebrato per pactum nudum.non oriretur actio.allegat
no.in c.cũ inter.R.seniorem.de ele.¶ Cum ergo hæc qõ vertat̃
in terris ecclesiæ debet seruari dispositio iuris canonici,& nõ iu-
ris ciuilis,vt no.in c.possessor.de reg.iu.in vj.& in c.ij.de arb.
4 eo.lib.& per legistas in l.priuilegia.C.de sac.san.eccl.¶ † Quo
autem ad bona emphy.seu feudalia vel liuellaria,quę nõ pñt alie
nari irrequisito dño,aliâs alienans cadit à iure suo,iuxta.l.fin.C.
de iure emphy.& c.pótuit.de loca dico quòd talia non veniunt
in illa permutatione generali.quia in tali dispositione nõ veniũt
c ea quæ sunt prohibita [c] alienari per no.per Bar.in l.codicillis.§.
instituto.ff.de leg.iij.vbi voluit ꝙ in obligatione gñrali non ve-
niunt ea quæ testator specialiter prohibuit obligari.iuxta.l.obli
gatione generali.ff.de pig.& idem dicit Bal.in l.j.per illũ tex.C.
quæ res pig.ob.pos.vbi simpliciter dicit ꝙ in gñali obl̃ione non
veniũt res prohibitæ alienari vel obligari.¶ Quinimò dicit Bal.
in c.imperialem.in prin.de prohibi.feu.alie.per Fed.ꝙ obligãs
omnia bona nõ intelligit̃ obligare feudalia.& idem etiã no.Bal.
in l.voluntas.ad fi.de fideic.& Ang.in authen.de resti.& ea.quę
parit.in prin.per id quod ibi no.gloss.¶ Istum casum etiã decidit
expresè Bal.in c.j.circa.ij.col.in tit.de capitaneo q curiã vendi.
vbi per illũ tex.dicit ꝙ quædã sunt bona in quib.oportet ꝙ ven-
ditor habeat licentiã specialẽ à superiori dño,& ista talia non ve-
niũt in venditione generali.bene verũ est ꝙ si alienans sciebat ꝙ
in bonis generaliter venditis erant quędã bona feudalia,tenetur
emptori quantò minus empturus fuisset vniuersitatẽ illam bo-
norũ si sciuisset illa bona esse feudalia,& in illa alienatione com-
prehendi.& est de mente Bal.idẽ allegat.l.Iulianus.in princ.&
§.j.cum si.ff.de act.emp.sed si dicti contrahentes sciebant dicta
bona esse emphyteutica,vel feudalia,tunc neuter teneretur alte
ri actione.quantò minoris.l.j.§.j.& §.fi.& l.quæro.ff.de act.
emp.& l.fundus.§.sciens.C.de eui.¶ Quæstio ista etiam est de-
cisa per tex.in c.generali.si de feu.fue.contr.inter do.& agn.vbi
in generali alienatione nõ venit feudũ quod non potest alienari
sine consensu domini.Ex quib.concludo dictũ ɔ̃ctum permuta-
tionis fuisse solenniter celebratũ,& ex eorum effectu agi posse
per obseruantẽ pro parte sua,& non esse locum pœnitentiæ,nisi
de cõsensu vtriusque partis & bona emphyteutica seu liuellaria
quæ alienari non possunt sine consensu dñi,non esse comprehen
sa in dicto contractu prout latius.s̃.dictum est.Alex.

ADDITIO.

a ¶ Materiam.hoc verum ex capite pœnitentię:secus ex capite
causæ non sequutæ,vt per Alex.d.l.ij.Corn.consi.cj.consil.
cccvj.lib.j.dixi in consuet.Parisi.§.clxvj.
b ¶ Practica.seruat̃ in toto regno,vt sufficiat constare de pacto
serio,sponte & bona fide facto.
c ¶ Prohibita.j̃.eo.consil.clxviij.col.ij.& li.iiij.consil.ij.col.j.
Io.de Pla.l.priuate.de exc.muner.li.x.C.Ia.consi.vj.col.fi.li.
iij.consi.cxxiiij.col.iiij.li.iiij.Matt.Affic.in cõsti.Neap.cõst.
hac edictali.nu.9.de temp.alien.sed d.Ia.consi.cxxiiij.col.v.
lib.iiij.limitat & Hyppo.Mars.in rub.de fideius.q.xxviij.

SVMMARIVM.

1 *Filiafa.non potest testari etiam de dote,sine consensu patris.*
2 *Argumentum à contrario sensu,an procedat in statutis.*
3 *Verba narratiua vel prosuppositiua non disponunt in legibus,*
nec mandato.num.6.

CONSILIVM XVII.

VIsis & opportunè consideratis verbis dicti statuti positi
ub rubrica de vxore defuncta cognita,de quibus in the
mate fit mentio,& visis quæ allegant̃ & ratione conclu-
sum & consultũ est per celeberrimũ vtriusque iutis doctorẽ do-
1 minum Gasparẽ de Rangonib.¶ † Concludo dictã mulierẽ in
patria potestate constitutã nõ posse testari obstantibus vulgari-
bus regulis iuris cõis iuxta.l.qui in potestate.& l.filiusfa.ff.de
test.¶ Et filia in dote non habet priuilegiũ testandi,quod habet
filius in castrensi peculio vel quasi:quia non reperitur hoc iure
cautum:ita inquit Bal.in l.ij.in pe.col.C.de hære.act.& in l.se-
nium.C.qui test.fa.poss.& in l.pe.in fi.C.de fal.cau.adie.leg.&
in auth.sed si quis.in viij.col.C.de secun.nup.alleg.no.in l.filię.
ff.sol.mat.¶ Addo etiam quòd si factum esset testamentũ con-
sentiente patre in dote non valeret secundum Bal.in præalleg.l.
senium,& sicut non potest testari,ita nec codicillari,nec mor-
tis causa donare sine patris consensu.l.ij.ff.de lega.j.l.tam is.
§.j.ff.de dón.cau.mor.¶ Sola ergo difficultas superest in ser-
mone & obiectum dicti statuti ad quod pluribus modis respon-
deo quamuis solenniter sit responsum per præfatum dominum
consultorem.¶ Nam dico in primis,quòd ex verbis statuti non
est cautum quòd filia in potestate potest testari:nec innuit hoc
statutum à sensu contrario:verba enim statuti sunt hæc:¶ Dos
autem à patre profecta defuncta in matrimonio filia liberis
extantibus

extantibus ad patrẽ redire nõ debeat: quæ dos ad ipſius liberos
mulieris defunctæ redire debeat: & ſi plura ↄxerat matrimonia
ꝓ virilibus portionib. inter filios diuidat̃, nec poſsit ipſa mulier
de ipſa dote aliq̃d diſponere in præiudiciũ filiorũ in vltima volũ-
tate &c. nam ſtatutũ hîc inſpectis eius verbis negat potentiã te-
ſtandi in prẹiudiciũ filiorũ: ergo à ↄrio ſenſu vr̃ pmittere licentiã
2 teſtandi, quando teſtaret̃ abſque præiudicio filiorũ. † ſed ita eſt
a ꝙ in ſtatutis argm̃ à ↄrio ſenſu[a] nõ vendicat ſibi locũ qñ ex tali ar
gumẽto includeret̃ iuris cõis correctio: q̃a tanq̃ caſus ſit omiſſus
dẽt remanere in diſpõne iuris cõis. l. ſi extraneus. ff. de condi. ob
cau. l. cõmodiſsimè. ff. de libe. & poſth. & ita firmat Iac. But. in l.
j. ff. de off. eius cui man. eſt iu. & Bar. & alij in l. oẽs populi. in vj.
q. princ. in ver. iuxta prædicta quæro vtrũ ſtatutũ extẽdat̃ &c. ff.
de iuſti. & iur. & probat̃ in l. ij. & hoc ibi expreſſe decidit Iac. Bu.
& Bal. in prin. C. de condi. inſer. & in l. apud antiquos. C. de fur.
& not. gl. ij. in c. j. de ẹta. & qual. in vj. & gl. mag. in c. ſignificaſti.
de for. comp. ¶ Bñ facit tex. in c. Ioſeph. de verb. ſig. & in propo
ſito firmat Ant. de Bu. & alij poſt eũ. in c. cum apoſtolica, de his
quæ fiũt à præla. & Io. An. in c. publicato. de ele. ¶ Bñ facit ꝙ no.
gl. in c. cupientes, de ele. in vj. quæ dicit ꝙ per ſubauditiones non
debet induci iuris cõmunis correctio. Et ideo in propoſito dicit
3 Bal. in l. ij. C. de inut. ſtip. poſt Ia. de Bel. † q̃d ſi ſtatutũ diſponat,
ꝙ minor xviij. ann. non poſsit ſe obligare niſi cũ certa ſolennita-
te, vtrũ ſtatutum videat̃ poſt illã ætatẽ facere illũ haberi ꝓ maio-
ri xxv. annis. & decidit ꝙ non: quia ſtatutũ prædictũ tendit ad di
minuendũ, vnde nõ debet inducere contrariũ effectũ. ſ. augmen
tũ. l. planè. la. j. in prin. ff. de leg. j. & l. ſi transferã. ff. de adim. le-
ga. & per alia de quibus ibi per eum. & ita in propoſito ſtatutum
de quo quærit̃ loquit̃ negatiuè negando potentiã teſtandi, cũ ſit
inductũ ad diminuendũ: nam ſequeret̃ ꝙ induceret contrarium
4 effectũ. ¶ † Pro hoc etiã quod no. Bal. in l. ſi eum. §. qui iniuria-
rum. ff. ſi quis cau. vbi inquit ꝙ ſi ſtatutum dicat ꝙ vſurarius non
poteſt accipere vltra duos denarios ꝓ libra: certè tale ſtatutũ nõ
b vr̃[b] permittere de duobus denarijs: quia reſultaret abſonus intel
lectus, & iuri contrarius: quia videretur à contrario ſtatutũ per-
mittere vſuras. alleg. not. per glo. in cle. j. in ver. facere. de vſuris.
q̃uis ſi non reſultaret contrarius intellectus iuris, illa dictio præ-
ter, diceret̃ inducere permiſsionẽ. l. j. in fi. ff. de pig. & l. Seio. §.
vxori. ff. de ann. leg. & idem etiã repetit Bal. in l. Gallus. §. ille ca
ſus. ff. de lib. & poſth. ¶ Et procedunt prædicta præſertim in ca-
ſu noſtro in quo ſtatutũ aliquid operat̃ vltra ius cõe, etiã abſque
eò quòd ſumat̃ argumentũ à contrario ſenſu hoc dico vt tollã ea
quæ no. Bal. in l. conuenticulã. C. de epiſc. & cler. & ea quæ no.
Bal. & Ang. & Io. de Imo. in l. ſi cum dotem, in prin. ff. ſol. ma. &
Io. An. in addi. Spe. in tit. de ſucceſſ. ab inteſt. in rub. in ij. col. Nã
operat̃ dictũ ſtatutũ, quia tollit difficultatẽ & ambiguitatẽ opi-
nionũ quibus in l. dos à patre. C. ſol. matr. cũ concordantijs. Itẽ
q̃a operat̃ etiã dato quod filia eſſet ẹmancipata, non poſsit in vl-
tima voluntate auferre aliquo modo filijs dotem à patre mulie-
ris profectam. ¶ Confirmantur prædicta: quia verba illa videli-
cet in vltima voluntate narratiuè, ſeu enunciatiuè prolata, non
inducunt diſpoſitionẽ: quia vt dicit Fed. de Senis in conſi. xxix.
5 incip. Viſo puncto prædicto ex motiuis hinc inde † verba narra-
tiua legis, vel ſtatuti non conſtituũt ius. c. ſi papa. de priuil. in vj.
hoc videmus in diſpoſitione teſtatoris, quæ vim legis habet in
§. diſponat. in auth. de nup. & cum verba enunciatiua inciden-
ter prolata non inducunt diſpoſitionem regulariter. l. cum ta-
le. §. ſi. ff. de cond. & demon. l. ex his. C. de teſta. milit. & plenè
no. in l. ex hac ſcriptura. ff. de don. & in c. fi. de ſucceſ. ab inteſt.
¶ Pro hoc bene facit idem quod no. do. de Rota. ſua concluſio-
ne aliâs. cccxlvj. in antiquis. quas refert & ſequitur do. Dom. de
6 S. Gemi. in c. j. §. licet. de proc. in vj. ver. quæritur etiam † quid
ſi dñs non dedit procuratori ſpecialiter poteſtatem ſubſtituen-
di, ſed poſtea in eodem inſtrumento procurationis quando rele-
uat eũ ab onere cautionis dicit ꝙ dictũ procuratorẽ ſeu eius ſub-
ſtitutum releuat ab omni onere cautionis: vnde promittit &c.
an per hoc videatur ſibi dediſſe mandatum ſubſtituendi. Et ar-
guunt primò quòd ſic, quaſi faciendo poſterius videatur feciſ-
ſe primum. arg. l. ad rem. & l. legatum. ff. de proc. & l. illud. ff. de
acquir. hæred. Concludunt finaliter contrarium, & ita dicunt
fuiſſe determinatum: quia illa verba non ſunt diſpoſitiua. c. ſi Pa-
7 pa, de priuil. & c. ſi ſumus. de ſent. excomm. † Et quia verba pro-
lata quæ ſupponunt aliud nil diſponũt ſuper eo quod ſupponũt.
l. ex facto. la j. ff. de hæred. inſtit. facit tex. in clem. j. in fin. de prẹ
ben. ita in ꝓpoſito licet illa verba, nec poteſt ipſa mulier aliquid
diſponere in præiudicium filiorum in vltima voluntate ſuppone
re videantur ipſam filiam poſſe teſtari, tamen non inducunt di-
ſpoſitionem ſuper eo quod ſupponunt, ſcilicet ſuper illa faculta-
8 te teſtandi. ¶ † Vltimò vbi non conueniunt verba legis, vel ſtatu
ti nec diſpoſitio. l. iij. §. toties. ff. de dam. inf. & c. ad noſtram. el
iij. de iureiur. ſed verba ſtatuti non conueniunt, cum loquantur
de filioſa. habenti filios prout loquitur dictum ſtatutum, ergo
non extantibus filijs prout in propoſito noſtro ceſſare debet di-
ſpoſitio dicti ſtatuti. Nam ſtatutum volens quòd mater non po-
teſt priuare filios dote materna in tali priuatione filiorum præ-
ſupponit habitum filiorum. l. decem. de verb. oblig. l. manumiſ-
ſiones. ff. de iuſti. & iur. ergo vbi non extarent filij, non poteſt ne
gari quin ille ſit caſus omiſſus, qui remanere debet in diſpoſitio-
ne iuris communis, vt dictum eſt. ¶ Pro vltimo confirmando
plura poſſent adduci, & maximè illud quod not. Pet. de Anch. in
repetitio. canonum ſtatuta, de conſtitutio. poſt medium. in ver-
ſi. inter conſilia quæ habeo &c. vbi refert fuiſſe conſultum per
9 collegium Peruſinæ ciuitatis, † quòd ſi ſtatuto cauetur quòd ex-
tante patruo non ſuccedat mater filio, & contingat extare ma-
trem & patruum, & etiam ſororem defuncti de quo non fiebat
mentio in ſtatuto, hoc caſu patruus non excludet ſororẽ nec ma
trem, & ſic mater admittetur cum ſorore, vt not. Bal. in l. quicun
que. in iiij. colum. C. de ſer. fugi. & per eundem in l. quoties. C.
ad Tertyl. & in l. illam. C. de collat. accedunt aliæ reſponſiones
probabiliter allegatæ per dominum conſultorem, quas referre
non expedit. ¶ Ex quibus concluditur dictam vltimam volunta
tem non valere.

ADDITIO.

a ¶ Senſu. Dixi in conſu. Pariſi. §. ij. gl. ij. num. 3. cum ſeq. vide Ni
col. Euerar. in locis legal. loc. iiij.
b ¶ Nõ videtur. Phil. Fran. c. j. col. j. de æta. & qual. ord. in vj. Cor.
conſ. ccxxxv. lib. ij. Corad. tract. de contra. q. xxvij. concl. v.

SVMMARIVM.

*1 Pactum de nunquam diuidendo etiam iuratum, non valet ni
ſi ad tempus. nu. 3.*
2 Iuramentum de non reuocando teſtamentum non valet.
4 Teſtamenta contractus dominorum habent vim legis.
*6 Feuda dignitatum diuidi non poſſunt, niſi quò ad adminiſtra
tionem.*
*7 Pactum iuratum non valet de non reuocando procuratore
vel vicario.*

CONSILIVM XVIII.

VIſis capitulis initis inter prẹfatos magnificos & potentes
dominos, dominos de Corrigia, mihi dominos ſumma
veneratione extollendos. ¶ Et viſis dubitationibus de
quibus quærit̃, an primum & ſecundũ capitulum dictorum capi
tulorum teneatur prẹlibatus magnificus dom. Antonius de Cor
rigia obſeruare præfato magnifico dño ſuo fratri. dom. Manfre-
do, in quantũ in dictis capitulis contineť ꝙ caſtra, terræ, & om-
nes ſtatus ꝑpetuò ad ſe & hẹredes ſuos debeant eſſe cõia. & ꝙ nũ
quam inter eos ad aliquam diuiſionem dictorum bonorum cõ-
muniũ procedi poſsit, & ꝙ antiquior inter eos debet eſſe guber-
nator & adminiſtrator perpetuus, & inſolidum dicti ſtatus. ¶ In
quo omiſsis argumentis, quæ ad vtranque partẽ deduci poſsint,
attingam tantum ea vera, vt arbitror, & principalia fundamenta
ex quibus vr̃ eſſe de iure dictum do. Antonium ad prædictorum
obſeruantiam vlterius non teneri d. do. Manfredo, quod ex in-
1 fraſcriptis oſtendo. ¶ † Et primò, quia pactum ſeu conuentio de
a nunquàm diuidendo rem cõem non valet[a] de iure, vt eſt text. in
l. in hoc iudiciũ. §. ſi conueniat. ff. cõi diui. facit. l. fin. C. cõi diui.
licet valeret dicta conuentio ſi facta eſſet de non diuidendo ad
certum tẽpus vt d. §. ſi conueniat. & no. in d. l. fi. & ſic nõ põt q̃s
ſibijpſi hanc legem imponere de nunq̃ prouocando ad diuiſio
nem quin liceat ab ea diſcedere. Et ideo puto ꝙ etiam dato ꝙ in-
teruenerit iuramentũ de non ↄueniendo dictis capitulis: tamen
non obſtante iur̃o poſſit ↄuenire. hoc videmus in ca. fin. in gloſ.
in verſi. reuocatus. de procur. in vj. vbi gloſſ. not. voluit. quòd

ſi conſtituo aliquem procuratorē meũ, & iuro eũ non reuocare,
potero non obſtante iuramēto eum reuocare, & reuocatio vale
bit, tñ dicit gl. q̃a ero periurus, & mihi erit iniũgenda pœna pro
periurio. mouet̃ illa gl. per id quod hr̃ in c. ſicut. & in c. ſi intra.
* de ſpon. & illam gl. * cõiter ſequunt̃ doc. in fi. ad quod benefa-
2 ciunt quæ ĩ. dicent̃. ¶ † Accedit illud qđ * cõiter concludit̃ in il-
* lo articulo quo quærit̃, ſi facio teſtm̃ & promitto cũ iuramēto il
lud nunquã reuocare: nõ obſtãte iuramēto poſſum illud r̃euoca
re, quãuis reuocando ſim periurus, ſm̃ magis cõmunem opi. vt
no. Io. An. in c. qđ ſemel. de re iur. in vj. in mercuriali. & Old. in
conſi. clx. incip. Thema tale eſt Titius ſolēne. &c. & no. gl. xiiij.
q. ij. in c. & vltima volũtas. & Io. An. in add. Spe. in ti. de inſtru.
edi. in §. cõpendioſè. verſi. quid ſi quis. in addi. Spe. in ci. in vlt.
col. C. de ſac. ſan. eccl. poſt Cy. ibi & Bal. in auth. ſacr̃a puberũ.
in pen. col. C. ſi aduer. vend. & Bal. in auth. hoc inter liberos. C.
de teſta. & idem ibi tenuit Ange. & Sali. in l. ſancimus. in vij. q.
C. de teſta. & Io. de Imo. in d. c. dilecto. de præb. & in c. cum con
tingat. in primo mēbro. de iureiu. vbi per plura oſtendit hanc eſ
ſe de iure veriorē: licet Bart. in l. ſi quis. in principio teſtamenti.
ff. de leg. iij. & in l. ſtipulatio hoc modo concepta, de verb. obli.
per illũ tex. & in l. cũ duob. §. idē rñdit. el. j. ff. pro ſocio. & Bald.
in c. j. §. itē ſacr̃a. de pace iura. fir. & Bal. in addi. Spec. in tit. de in-
ſtru. edi in fi. vj. col. in ver. an teſtm̃, tenuerit cũ etiã nõ eſſe periu
rum. ¶ In propoſito igitur, cũ non poteſt quis ſuæ voluntati hãc
legē imponere ſine iur̃o. ſ. ꝙ nunquã põt prouocare ad diuiſio-
nē, ita nec per iur̃m impediret̃. Non conſulo tñ ꝙ citra abſolu-
tionē à iur̃o cõtraueniat ne poſſet ei quouis modo obijci, ꝙ inci
derit in periuriũ, verbo etiã fert̃, ꝙ iam magnificus dñs Anto. ab
ſolutionē impetrauit à iur̃o. ¶ Fortificant̃ prædicta: quia verbo
fert̃, quòd poſt dicta capitula celebrata, interdũ magnificus dñs
Manfredus cœpit eſſe ſine iuſta cauſa rixoſus & moleſtus præfa-
to dño Anto. de ſuis: quo caſu & in caſibus in quibus valet con-
3 uentio de non diuidendo id quod eſt cõe, puta ſi facta † eſt talis
b cõuentio ad tēpus,[b] poteſt tunc ſocius ante contrauenire, & di-
uiſionē petere ſi ſocius ſuus eſt ſibi moleſtus & rixoſus. l. ſi con-
uenerit. ff. pro ſocio. & ibi no. Bar. & no. in l. iubemus nulli. in
princi. & ibi Bal. in j. vel ij. col. C. de ſacroſ. eccl. ¶ Et facit quod
legit̃ & no. in c. quemadmodũ. de iureiu. ¶ Comprobant̃ prædi
c cta, quia præfati dñi voluerũt̃ dictas cõuentiones hr̃e vim legis.[c]
facit. l. Cæſar. ff. de publi. & l. pe. C. de dona. inter vir. & vxo.
¶ Et ꝙ no. Bal. in l. precib. in xj. col. in xiij. oppo. C. de impu. &
4 alijs ſubſti. dum dixit † ꝙ teſtamēta facta à dñis terrarũ ſunt lex,
imò valebũt ibi iure militari, allegat. d. l. pe. ¶ Et quod no. Bald.
in l. ciuitas. in prin. ff. ſi cer. pet. dum dr̃ ꝙ ꝯ̃ctus celebratus cum
ciuitate, ſeu cum adminiſtratore ciuitatis habente poteſtatē le-
gis condendæ, dr̃ eſſe ſtatutum & hr̃e vim ſtatuti ſeu legis: vt no.
Bart. in l. iiij. §. actor. ff. de re iud. & in l. ſicut in princ. ff. quod
5 cuiuſque vniuer. no. cum ſimi. ¶ † Sed ita eſt, quod qñ condita
eſt lex ab initio vel factum eſt ſtatutum & poſtea ſpatio x. anno-
rum ſeruatũ eſt contrarium: & talis. l. vel ſtatutũ ab initio ante-
quã recepta fuerat, non fuerit ſeruata intelligit̃ etiam illi legi vel
ſtatuto derogatum, vt no. declarant doc. & maximè. Io. Cal. An
to. de But. & do. Car. Flo. in c. j. de treu. & pa. ar. eorũ quæ no.
iiij. di. iij. §. leges. c. fi. de conſue. lib. vj. & doc. c. j. de treug. & pa.
in gl. ij. ¶ Sed ſic eſt, vt verbo fertur, quòd dicta capitula ab ini-
tio & citra, per x. annos & vltra, non fuerunt ſeruata, ſaltem in
ea parte capitulorum qua prouidet̃ quòd antiquior debeat eſſe
ſolus adminiſtrator & rector inſolidum, ergo &c. ¶ Bene facit
quod dicit gl. no. & ſingulariter in l. ſi maior. C. communi diui.
¶ Ex his ergo vr̃ inferri, quòd nihil ꝓhibeat q̃n magnificus dñs
6 Ant. petere poſſit diuiſionē in rebus, quæ diuidēdæ ſunt, † & ſi
qua erant feuda Comitatus quæ diuidi nõ poſſunt, iuxta. c. j. §.
præterea ducatus. in ti. de prohi. feu. aliena. tunc adminiſtra-
tionem iuriſdictionis diuidere poſſunt, vt vnus vnam admini-
d ſtrationem habeat in vno loco,[d] alius in alio, vel vnus vno an-
no, alius alio, vt no. Bar. in l. inter tutores. ff. de admi. tut. per il-
lum tex. & Ang. in l. ij. §. ex his. ff. de ver. ob. ar. l. Lucio. in fi. ff.
de aqua quo. & æſti. bene facit gl. no. xvj. q. iij. in c. licet. quã in
materia allegat pro notabili. d. Abb. in c. fi. in prin. de re iudi.
Quinimò dicit Io. An. in addi. Spe. in tit. de feu. in rubr. in pe.
col. quod cõis obſeruantia & conſuetudo in Italia eſt, ꝙ Comi-
tatus & ſimilia, exceptis dignitatib. regalibus diuidunt̃, & præ-
ſertim ſeruat̃ hoc in Lombardia, vt inquit And. de Iſer. in c. oēs
filij. in tit. ſi de feu. fue. contro. inter do. & agna. & in d. §. præ-
terea ducatus. & talis conſuetudo operari & inducere poteſt, vt
feuda comitatus diuidi ꝑoſſint, vt expreſsè dicit Bald. in d. §. præ
terea ducatus. & quamuis etiã de iure cõi feudum comitatus di-
uidi non põt, tamen ſi illud integrũ aſſignat̃ vni fratri, & alia bo
na aſſignantur alij in diuiſione, valet talis diuiſio in ipſo feudo
comitatus, ex quo non diuidit̃ per partes diuiſas ſm̃ Bal. in d. §.
præterea. in pe. col. alle. l. & puto. §. j. ff. fa. erc. & l. ſi quis putas.
§. pe. ff. cõmuni diui. & ꝑ not. per gl. in l. familiæ. C. fa. erci. ¶ Ex
prædictis infert̃ quòd non tenet̃ dom. Anto. ſeruare. d. c. in quo
continetur ꝙ do. Manfredus ſeu antiquior inter eos debeat eſſe
7 gubernator & adminiſtrator perpetuus inſolidum: † quia non
valet conuentio per quam conſtituo aliquem adminiſtratorem
vel procuratorē meum cum pacto, quod nõ poſſim reuocare: vt
no. Bar. in l. cũ precario, ꝑ illũ tex. ff. de precario. & no. Ange. in
l. Stichus. §. vſusfructꝰ. ff. de ſolu. etiã ſi iuramentũ interuenerit,
vt no. gl. & doc. in c. fi. de ꝓc. in vj. & Io. de Imo. in d. l. Stichus.
§. vſumfructũ. ¶ Bene facit quod no. do. Ant. de Bu. in c. pen. de
8 offi. vica. vbi quærit, † quid ſi vicarius ſit conſtitutus ad tempus
& appoſito iur̃o de nõ reuocãdo ante tēpus: an ſi prius reuocat̃,
teneat reuocatio & dicit ꝙ ſic, licet ſm̃ eũ ſint periuri, ſi ſine cau
ſa reuocãt. & ſic tunc in pœnã incideret reuocãs ſi pœnã promi
ſiſſet: & ſine iuſta cauſa reuocaret. tñ vt dixi reuocatio valeret ꝑ
not. in d. c. qđ ſemel. ſed ſi cũ cauſa reuocat̃: vt quia malè gerat of
ficiũ vendendo iuſtitiã, vel ſimilia faciendo: tũc ſine dubio reuo
cãtio valebit, & etiã reuocans nõ incidet in periuriũ nec aliã pœ
nã promiſſam ꝓꝑ tacitam conditionē ſubintellectã in iur̃o. d. c.
quemadmodũ, de iureiu. & ſic illa eſt in terminis deciſio huius
quæſtionis. ¶ Et multò magis in caſu noſtro in quo adminiſtra-
tio concedat̃ in perpetuũ. arg. in d. §. ſi cõueniat. ¶ Non dico ꝙ
iam mihi relatũ ſit magnificũ dñm Manfredũ iuſtitiã vendidiſſe:
quia hoc nunquã ad aures meas ꝑuenit, & ſi perueniſſet, nõ ſim-
plici relatione credidiſſem: q̃a eũ habeo ꝓ dño præſtantiſſimo.
potuiſſet fortaſſe contingere qđ ſua dñatio interdũ delinquen-
tes liberaſſet gratis, ita qđ impune euaſiſſent. qđ tñ iuſtus prin-
ceps facere nõ debet, qđ nõ facient dñi de Corrigia ſi veſtigia ſui
illuſtriſſ. principis imitabunt̃. & ſic etiã illa eſſet iuſta cã reuocã-
di arbitriũ conceſſum dño Manfredo per dicta capitula. facit. l. ſi
cũ Corneliũ. & l. cũ quis. in princ. cũ ſi. ff. de ſol. ¶ Hæc pauca ꝓ
veritate dixiſſe volui nõ magis vt magnifico dño Ant. morē ge-
rã, quã vt quid in hac re iura velint certior fieri poſſit magnificus
dñs Manfredus mihi dñs præcipuus, qui mihi in hac iuris profeſ-
ſione pro ſua in me beneuolentia aliq̃d fidei tribuere conſueuit.
velint igit̃ præfati dñi mei, quos ad hoc vt eorũ fidus ſeruitor plu
rimũ hortor ꝓ decore & conſeruatione ſuæ inclytę domus, non
ad diuiſionē ſui ſtatus ꝓcedere, vt firmè facient cõfido, ſed frater
no amore cõmuniter regere & continuato conſilio gubernare.

ADDITIO.

a ¶ Nõ valet. Ol. cõſi. ccxl. Bal. conſi. lxxv. li. ij. Pau. conſi. cvij.
li. j. Cor. conſi. xlviij. li. iij. Soci. conſ. cclxxviij. col. pen. lib. ij.
Cur. ſenior cõſi. lij. col. ij. cõſi. lxviij. nu. 15. Rub. cõſ. xxxix.
b ¶ Ad tempus. Alex. Ia. l. ſi non ſortē. §. ſi centũ. de condi. ind.
inſt. de actio. §. quædã. nu. 4. Dec. Alcia. l. pe. C. de pac. l. j. in
prin. C. de tranſ. conſ. cclxv. Ioan. de Mõte Ferrato repe. l. ne-
mo põt. co. iiij. de leg. j. vt ad vitã. Franc. Bal. trac. præſcri. iiij.
par. iiij. partis prin. q. xiij. Steph. Bertran. cõſil. xxv. vltra. li. i.
conſi. lxxvj. viſo inſtr̃o. li. ij. vel dr̃ vſque ad centũ annos. Alb.
d. §. ſi cõueniat. Sed tunc ſubintelligit̃ tēpus vitæ. Cor. conſi.
cccx. li. iiij. Item limita vt valeat pactum perpetuũ quantũ ad
veſtibulũ, clauſtrũ vel cõclaue cõmune, aut aliud acceſſoriũ.
Cor. conſi. xiij. lib. iiij.
c ¶ Legis. Bal. l. ea lege. C. de cõd. ob cau. cõſi. ccxlviij. cõſ. 262.
li. j. Rom. conſi. lix. Imo. conſ. xxiiij. Cur. ſenior conſil. xlviij.
col. xiiij. conſ. xlix. nu. 56. Dec. conſi. 689. col. fin. Iaſ. conſi. j.
col. iiij. conſi. xcix. in fi. li. j. Cur. in trac. feu. par. ij. nu. 54. 65.
d ¶ Vno loco. imò nõ debet multiplicari nec ſic diuidi per loca,
vt tetigi in conſu. Pariſ. §. x. nu. 25. & latius conſ. §. cxxij.

SVMMARIVM.

1 *Probationes ſi ſint pares melior eſt conditio poßidentis.*
2 *Dimidia lucri exercenti, dimidia domino pecuniæ cedit.*

CON-

CONSILIVM XIX.

Admodum præclarè & copiosè allegatū, & ratione conclusum est per clarissimū dnm s̄.consulentē fratrē mihi honorandū, vt nulla additione opus esse videatur: tñ ne ad rē incogitatè accessisse videar, & de simplici subscriptione requisitus infrascripta pauca
1 subijciā. ¶ † Circa prædictā cōclusionē, quæ habet qđ vbi nō apparet quæ prior sit scriptura, & quæ posterior, debet esse melior cōditio rei seu possidentis. ꝓbat tex. in c. si à sede apostolica. in prin. de præben. in vj. & bene facit qđ no. Spec. in tit. de obli. & sol. §. j. clarè decidit per Cy. in l. in exercendis. in ij. q. C. de fi. instru. vbi voluit ꝙ si duæ scripturę adinuicē repugnātes ꝓducant, vna ab actore, alia à reo: tūc debet considerari quæ sit dignior, vt si vna sit publica, alia priuata, præualebit publica. l. scripturas, C. qui po. in pig. ha. vbi aūt essent pares fidei, & tūc dēt ferri sententia ꝯ actorē qui habet necesse probare in causa liberali cuius fauore pro libertate fert̄ sentētia, allegat id quod hr̄ insti. de interdi. §. cōmodū. iūcta. l. inter pares. ff. de re iud. ¶ Bene facit. c. ex literis. de proba. & c. fi. de re iudicata. cū si. in d. l. in exercendis. cū concor. ibi Bal. in v. col. & doc. in c. imputari. de fi. instr. & aliquid per Bar. in l. scripturæ. C. de fi. instr. Cū ergo scripturæ sunt adinuicē repugnantes & producunt̄ à diuersis, ergo fauebimus do. Andreæ, qui est reus. Nec ob. si diceret̄ ꝙ dictæ scripturę possunt ad consonantiā reduci, ergo id fieri dēt. arg. c. cū tu. de testi. & prima consti. C. §. quib. & no. doc. in locis proximè alleg. Nā dicta scriptura in qua continet̄ ꝙ do. Andreas ꝓmisit soluere creditori eā ratā lucri quæ videbit̄ cōscientię ipsius debitoris, potest intelligi. s. ꝙ soluet dimidiā lucri: quia illa est pars quæ consueuit
2 dari in similibus. † quia assignat̄ dimidia lucri personæ pecuniā exercēti, & dimidia dño pecuniæ, vt no. in l. j. & ibi Bar. C. pro solu. & not. Bar. in l. j. §. nec castrense. ff. de col. bono. & in l. si tibi decē. §. si pactus. ff. de pac. & in l. illud. C. de col. & ita etiā cōsuluit ipse, vt refert in dictis locis: qa ad hoc rn̄deo primò ꝙ Bar. in dictis locis loquit̄ inspecta cōsuetudine quæ ita q̄nque se habet ꝙ in casu nr̄o nō p̄supponit̄, quinimò ſm Bal. & alios debet hoc discerni per modū industriæ & qualitatis facti. Nam pōt esse talis negociatio in qua magis præpōderat̄ industria q̄ pecunia, imò tunc plus quā dimidia erit assignanda industriæ interdum econtrà, iuxta id quod hr̄ in c. p vestras. de dona. inter vi. & vxo. & in d. l. j. cū ibi no. C. pro solu. inquit Bar. in l. omnimodo. §. j. C. de inoffi. test. in vj. col. in versi. decimū capitulū &c. & in l. cū oportet, in x. col. C. de bo. quæ li. & Sali. in d. l. certum, & Roma. in auth. ex testō. C. de collat. ¶ Præterea cū vltima scriptura sit attendenda. l. pacta nouissima. cū vulg. C. de pact. apparet ex ordine intellectus, ꝙ scriptura in qua dr̄ ꝙ promittit debitor soluere lucra quæ videbunt̄ conscientiæ & discretioni suę fuit vltima, patet: quia in illa scriptura ꝓmisit Ant. complere & soluere. d. Andreæ vsque ad summā duca. m. clviij. sed ex inspectione alterius scripturæ apparet ꝙ. d. Andreas habuit dictā summā: vt fuit opportunè deductum per dominum consultorem.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium dicitur post sola verba de præsenti.*
2 *Testatoris verba, dummodo sit & habitet cum uxore mea: intelliguntur quando erit vidua.*
6 *Vidua venit appellatione vxoris, nisi cessante ratione statuti.*
7 *Verba non stant causa demonstrationis: quando iunguntur verbo executiuo.*
8 *Verba testatoris sunt intelligenda secundum consuetudinem loci.*
9 *Ratio restringit & declarat dictum testis.*
10 *Filiafa. agit pro dote aduentitia sine consensu patris.*
11 *Ciuium appellatione veniunt incolæ.*

CONSILIVM XX.

Viso processu causæ inter Catharinā filiam Antonij Rizardi agentē & illos de Charandinis se defendentes. Quia in plurib. eleganter se habuit clarissimus dn̄s aduocatus Catharinæ paucioribus vtar, & ex duobus vel tribus vr̄ esse sufficiens ad victoriam. ¶ Primū est, quia Georgius de Prægnatio in suo testō reliquit dictæ Catharinę suę pedissequę libras quinquaginta march. qn̄ maritabat̄, & dummodo ipsa Catharina stet & habitet cū dicta domina Catharina vxore ipsius testatoris vsque ad tēpus maritandi. & cōstat ꝙ venit illud tēpus quo testator voluit dictas libras quinquaginta dari Catharinæ, scilicet qn̄ mari-
1 taret̄. ¶ † Nam talia verba verificant̄ in matrimonio contracto per verba de præsenti, licet non sit traducta ad domum viri: l. cui fuerit. & ibi not. glo. & doct. ff. de condi. & demon. & no. Bart. in l. Titio centū. §. Titio genero. in vlti. col. eo. ti. & Bart. & Bal. in l. sancimus. C. de nup. ¶ Sed ita est ꝙ ferè per omnes testes receptos pro parte Catharinæ est probatū matrimoniū per verba de præsenti: ergo venit tēpus dandi dictū relictū Catharinæ. Si qua ergo difficultas cōsistat, solùm versatur in discernēdo, an sit impleta vel pro impleta habita illa conditio legato ascripta, videlicet dū ipsa stet & habitet cū dicta domina Catharina vxore ipsius testatoris vsque ad tēpus maritandi. Sed circa hoc dici possent plura, quæ fortasse haberent aliquod dubium. Vnde omissis dubijs fundamentis principaliter insistam circa duo: quorum quodlibet de per se videtur sufficienter fundare intentionē Catharinę
2 ad victoriā. ¶ † Primū est, quia qualitas iuncta verbo, debet intelligi secundū tēpus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. l. Titius. ff. de testa. mili. l. ex facto. §. si quis autē. ff. ad Treb. ¶ Sed ita est ꝙ illa qualitas apposita legato per illa verba, cū domina Catharina vxore mea, iungunt̄ cum illo verbo, stet, & habitet: ergo solū tenebit̄ Catharina stare & habitare cū domina Catharina durante tempore quo domina Catharina adhuc dicebatur vxor Georgij prædicti. Constat autem quod solùm tempore quo domina Catharina stetit vidua dici poterat adhuc durare in matrimonio & vxoratu dicti Georgij, vt est text. in l. fi. & ibi nota. docto. C. de bonis mater. & nota. gloss. in l. j. §. exactio. C. de rei vxo. act. Nam & soluto matrimonio iura appellant eam vxorem. l. si qui reum. §. item nihil scribit cum gloss. parua. ff. de libe. lega. ¶ Bene faciunt not. per Bartol. in l. si cognatis. in fine.
3 ff. de rebus dubijs. † vbi dicit quòd si testator dicat: reliquo centum familiæ Titij seu cognationis Titij, valet legatum. quamuis tempore dicti testamenti Titius esset defunctus, quia etiam post mortem Titij illa dicitur familia Titij allegat. l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verborum signific. & illud sequitur Petr. de Ancharra. & Ioan. de Imol. in capitu. iudicante. de testi. ¶ Bene facit. l. filijs. §. vidua. ff. ad municipa. & l. fœminæ in fine. ff. de sena. cum simil. vidua enim retinet illa quæ retinebat ex persona viri constante matrimonio: vt ibi. ¶ Ad hoc etiam quod nota. Specul. in titul. de instrum. edi. §. restat. versi. penulti. & ibi Io.
4 And. vbi dicit † quod si in instrumento dicitur, Sempronius filius Titij promisit Caio, decem, non redditur instrumentum vitiosum, licet tempore dictæ promissionis Titius pater dicti Sempronij esset mortuus. allegat. l. eius qui in prouinciam. ff. si cer. pet. & ibi etiam nota. Bartol. in princi. & nota. ibi docto. in capitul. ex parte. B. ad fin. de foro competenti. & Bartol. in l. insulam. per illum text. ff. de acquiren. re. domi. ¶ Istud etiam fuit de mente Iacob. de Areti. & Bart. & aliorum in l. Titia Seio. §. vsu-
5 ras. ff. de leg. ij. vbi dicunt † quòd si extat statutum quòd vxores bannitorum non possint stare in ciuitate, & dubitetur vtrum vidua mortuo viro bannito possit stare in ciuitate: & concludit quòd sic mouentur per illam rationem scilicet quia cessante causa odij cessare debet odium, vt. d. §. vsuras. sed per mortem banniti extinguitur causa odij: ergo &c. Et illud dictum etiam sequitur Bal. in l. fi. per illum text. C. de iniur. & in l. voluntas. in j. col. de fidei commis. & in l. fi. C. qui ad liber. perue. non pos. & in l. om-
6 nes populi. circa. x. col. ff. de iusti. & iu. † & sic non negant docto. quin vidua dicatur venire appellatione vxoris, quæ si non veniret, casus esset indubitabilis. sed fundant se doc. ex eo quia finita est causa odij. ¶ Si ita est quòd non teneretur Catharina ex verbis testatoris stare & habitare cum domina Catharina, nisi tempore quo perseuerauerit in viduitate, tūc res est in tuto: quia constat probatum per omnes testes Catharinę, quòd ipsa Catharina toto tempore viduitatis & etiā vltra stetit & habitauit, & qđ
7 testator etiā vr̄ ita cogitasse, vt verba sonant, † Facit, quia cōtristatur anima mariti, & eius memoriæ fit iniuria per transitū vxoris ad secūda vota vt in auth. de nup. §. finaūt tutelā. & §. quod vero nos igitur. ¶ Nec prædictis obst. quòd prædicta verba videlicet, stet, & habitet cum domina Catharina vxore sua, viderentur adiecta causa demonstrationis, iuxta no. per Bar. ff. de vul. & pup.

in l. Centurio. in ver. quæro circa prædicta, dixi ꝙ si ista substitutio fiat &c. & Io. An. in c. si pr̃. de test. in vj. in nouella. & Io. An. & alij in c. Raynutius. de testa. & Bal. in l. precibus. in pe. col. C. de impu. & alijs substi. quia rñdeo ꝙ verum est ꝙ vñr talia verba adiecta causa demonstrationis, qñ non iungunt̃ verbo executiuo,[a] sed verbo dispositiuo: vt apertè declarat Bart. in d. l. Centurio. & alij in d. c. Raynutius. & probat tex. in l. cohæredi. §. cũ filiæ. quem ad hoc ibi inducit Pau. de Ca. ff. de vulg. & pup. sed in proposito nr̃o illa verba: cũ Catharina vxore mea, non iungun- tur, nec iungi possũt cum illo verbo dispositiuo s. reliquit. sed cũ illo verbo executiuo: si stet, & habitet: ergo debet illa qualitas intelligi fm tẽpus illius verbi executiui: & sic importat ꝙ Catharina non debeat stare seu habitare cũ dña Catharina, nisi pro tẽpore pro quo censebat̃ esse & durare in vxoratu dicti testatoris. ¶ Secundò principaliter moueor: & istud adhuc me fortius in hanc sententiã traxit: Nã testator voluit ꝙ Catharina debeat stare & habitare cum dña Catharina vsque ad tẽpus maritandi, quod de iure cõi est cũ mulier venit ad pubertatẽ. l. sancimus. C. de nup. l. minorẽ. ff. de ritu nup. l. hæc conditio filiæ meæ. ff. de condi. & dem. & si inspiciamus consuetudinẽ regionis & cõem opin. hominũ loci, in quo causa agitur, clarũ est ꝙ est probatũ ꝙ fœminæ ætatis. xvj. ann. sunt nubiles & maturæ viro, vt deponunt testes Catharinæ, satis est ꝙ Catharina steterit cum dña Catharina vsque ad ætatem annorũ xvj. absque eo ꝙ ei potuerit impingi aliqua culpa vel delictum: saltem vsque ad illud tẽpus ætatis annorũ. xvj. quod quidẽ sine dubio est clare probatũ per testes plures ipsius Catharinæ, iunctis no. per Bar. in l. si quis ita legauerit dum vxor. ff. de condi. & demon. per illum tex. & Bal. in l. j. C. de leg. & in l. obseruare. §. ꝓficisci. ad fi. ff. de offi. procon. in quibus locis tradunt modũ probãdi stetisse & habitasse cũ tali, & de hoc nulla fit seu fieri potest excusatio. ¶ Solùm restat respondere ad vnũ, in quo prima facie videret̃ consistere potissimũ fundamentũ partis aduersæ quæ conata est per multos testes probare ꝙ consuetudo regionis & loci est, ꝙ pedissequæ nõ ma-

8 ritant̃ nisi postquã excesserunt annum xx. suæ ætatis, † & verba testatoris vñr interpretanda fm consuetudinem loci. l. si seruus pluriũ. §. fi. ff. de lega. j. l. nũmis. ff. de leg. ij. l. cum delanionis. §. asinã. ff. de fun. instru. & no. in l. librorũ. §. quod tñ Cassius. cũ sequenti. ff. de leg. iij. & nõ vr̃ esse probatũ ꝙ Catharina excesserit ætatem annorũ xx. saltem tẽpore quo ipsa confitet̃ recessisse. s. 1459. de mense Ianuarij & Februarij. & istud vr̃ esse efficacius fundamentum, quod facere possit pars aduersa in re ista. Sed ad hoc (meo iudicio) dat̃ euidens & vera rñsio, videlicet quod si bene inspiciant̃ dicta testium partis aduersæ in aliquo non nocent Catharinæ: nec inseruiunt parti aduersæ ad propositũ in aliquo: quod patet: quia testes partis aduersæ deponentes quòd pedissequæ in illa ciuitate non consueuerũt nubere antequam excesserint vigesimum annum, fundant depositiones suas in ratione, videlicet quia tenentes pedissequas antequam eas nubant volunt percipere ex eis vtilitatem, vt possint eas dotare: ita deponunt omnes testes partis aduersæ de hoc loquentes, vt Philippus de Vogliano, & Iacobus de Correxis, Antonius de Castalelis, & Ioannes quondam Nicolai de Bebulco, dom. Ant. de Carolijs super interrogatorijs, & Iaroxinus de Biolco, & Catharina pedissequa. sed Iaco. de Carolijs & Germanus de Fontana nec alij

9 sunt testes, qui super hac materia aliquid deponant. ¶ † Modò sic, ratio dicti reddita per testem restringit & declarat dictum suum, vt inquit Bald. in l. conuenticulam, in antepenul. col. C. de episc. & cler. patet in l. data opera. in xviij. col. C. qui accusa. non pos. vbi allegat notata per gloss. in l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte. & est bonus tex. in l. cum pater. §. dulcissimis. cum ibi no. de leg. ij. per Inno. in c. cum causam quæ inter. extra de testi. ¶ Sed ita est, quòd dicta ipsorum testium inspecta ratione in qua testes se fundant, non facit ad propositũ nostrum: quia incontinenti postquam transiuit domina Catharina ad secunda vota, licet Catharina pedissequa perseuerasset abundè postea seruire dominæ Catharinæ, tñ ex hoc famulatu nullã consequebatur vtilitatem dictus Georgius, nec eius hæredes, quia ipsi non tenebantur dare pedissequas, vel seruientes dominæ Catharinę, nedum postquam transiuit in secunda vota, sed nec etiam ante lapso anno à die mortis testatoris, iuxta id quod legitur & no. in l. diuortio, in prin. ff. solu. matr. & not. Specu. in tit. qui filij sint legi. in prin. versi. nunc dicamus. cum versi. sequentibus. ¶ Si ergo illi hæredes, qui tenebant̃ ex dispositione testamenti ad dictã dotem quinquaginta, nullam vtilitatẽ consecuturi erant ex longo famulatu dictæ pedissequæ præstando in seruiendo dominæ Catharinæ, antedicti hæredes post transitũ ad secunda vota seu etiam post annum luctus, non tenebant̃ ad talia præstanda, ergo sequitur ꝙ non habet locum in casu nostro ille mos & consuetudo nubendi pedissequas post vigesimum annum, vt nubentes ab ipsis pedissequis percipere possint maiorem vtilitatem. ¶ Vnde cũ sine dubio sit probatũ qđ Catharina pedissequa steterit, & habitauerit cũ dña Catharina saltem vsque quò ad minus erat ætatis annorũ, xvj. est probata intentio dictæ Catharinæ: quia pro hoc dicitur esse impleta conditio testamenti, vt est responsum: & tantò magis in casu nostro, in quo est probatum ꝙ stetit cum domina Catharina vsque quò domina Catharina transiuit ad secunda vota, absque eo ꝙ apparet saltem vsque ad dictum tempus Catharinam cõmisisse aliquam culpã, vel facinus propter quod fuerat expulsa, vel debuerat expelli. ¶ Nec obstat prædictis ꝙ opponatur ꝙ Catharina est filiafamiliâs, ꝙ non interuenit in iudicio cõsensus patris: iuxta. l. fi. §. necessitatẽ. C. de bon. quæ libe. quia respõdeo, ꝙ hoc non requiritur: quia istud legatum est factum ob causam dotis, & fuit sibi relictum cum maritabit̃: vt. l. vxorem. §. testõ quo. cum gl. in verbo non teneri. ff. de leg. 3. sed

10 ita est † ꝙ qñ filia agit ꝓ dote aduẽtitia, nõ requirit̃ consensus pa-
* tris: vt in aut. ꝙ locũ. & ibi hoc tenent magis * cõiter doc. C. de
b colla. & not. in l. ij. §. ꝙ si in patris. ff. sol. mat.[b] & est magis cõis opi. vt per doct. in dictis locis. ¶ Nec etiam obstat ꝙ ista Catharina non sit ciuis: & sic non debeat gaudere beneficio statutorum: quia ad hoc debet respõderi, ꝙ imò est probatum ꝙ pater ipsius Catharinæ est ciuis Mutinæ: & qđ habitauit ibi ꝑ longissima tem-

11 pora, & ibi subijt onera ciuitatis. ¶ † Et constat ꝙ appellatione ciuium veniunt etiã incolæ, vt consuluit Bal. per l. prouinciales. ff. de ver. sig. per. c. dilecti. de fo. compe. ita refert & sequitur Pe. de Anch. in repe. c. canonũ statuta. de consti. ver. consuluit &c. & si filia est nata, ex qua dr̃ esse ciuis, vt dicit Bart. in l. j. in ij. col. ad munici. l. cum satis. C. de agri. & censi. li. xj. & facit. l. assumptio. §. j. e. ti. & l. si filios. C. de municip. & originarijs. li. x. ¶ Etiam si filia esset nupta forensi diceretur quò ad fauores esse ciuis ciuitatis, cuius pater esset ciuis: vt plenè traditur in l. fi. §. pe. ff. ad municipa. & Bal. in l. cum quædam puella, in prin. eo. tit. & quantum ad hoc vltimum ista breuiter sufficiant: quia pars actoris nõ vr̃ de hoc facere dubium, & etiam mihi non sunt transmissa statuta de hoc vltimo loquentia. Ex quibus concludo fundatam esse per omnia intentionem Catharinæ: & eam in petitis obtinere debere: & si quid dubij esset quod non video, tñ etiam in dubijs pro dotibus respondere debemus, vt inquit Paulus iurisconsultus. in l. ambiguis, cum vulga. ff. de iure do.

ADDITIO.

a ¶ Executio. Pau. cõs. 221. col. j. li. ij. Ias. d. l. Cẽturio. col. 20. 21.

b ¶ Solu. ma. & ibi Alexan. Ias. Decis. Tholo. clxxv.

EPITOME.

1 *In dubio spectatur moneta currens in loco vbi debet solui.*

CONSILIVM XXI.

Visis his quæ in themate narrata sunt de his, quæ diffusè per clarissimos dominos consulentes deducta sunt. ¶ Puto rationib. infrascriptis eo-

1 rum conclusionem esse veram † s. ꝙ dicta solutio pecuniarum intelligatur non de Bononenis argenteis, sed de currenti moneta Placẽtina, in quatrenis, cum declaratione, de qua infrà. ¶ Quod in primis ostendo: nam aut attendi debent statuta & consuetudines Placentiæ: & habeo intentum: quia statutum Placentiæ disposuit quod in contractibus factis ab annis xxv. circa vel in posterũ faciendis in quibus fit mentio de aliqua quantitate librarũ Bononenorum, intelligatur de moneta currenti, videlicet expendibilium quatrenorum: & constat quòd ex illa parte statuti nõ debet solui Bononeni argentei. Subdit statutum, & excipit quantitates pecuniæ, quæ ex cõtractu aliquo venirent soluendæ cõmuni vt habenti causam ab eo: quia dicit statutũ qđ nulla expressione vel

vel declaratione facta de qualitate monetę,sed simpliciter dicen
do de aliqua certa quantitate Bononenorũ,intelligi aut interpre
tari debeat de Bononenis argenteis. Pondero quod statutũ vult
ꝙ tunc debeat intelligi de Bononenis argenteis qñ in contractu
facta esset simpliciter mentio de aliqua certa quãtitate librarum
Bononenorũ.sed nõ põt negari ꝙ in cõtractu,de quo quæritur.
nõ fuit facta mẽtio simpliciter de aliqua certa quãtitate librarũ
Bononenorũ: quia illa adiectio verborũ, scilicet monetę placen
tiæ currentis &c.faciunt vt nõ intelligatur simpliciter facta men
2 tio certæ quantitatis librarũ Bononenorũ. ¶ † Quia vbi aliquid
additur vel detrahit̃,illa talis dispositio,seu verborum conceptio
non dr̃ amplius simpliciter facta.l.fin.circa mediũ.in ver.simpli
citer C de do. promis.& ibi ponderat Bal.in ij. col. in 4. q.in §.
itẽ in testib.in.ver.simpliciter.& ibi gl.de testa.in vj.l.sed si ma-
ritus.ff.qui & à quibus.nã simpliciter diceretur esse probatũ:qñ
fuit expresio facta prout iacent verba dicti statuti, vt in auth. de
fideius. in prin. quẽ ad hoc ponderat Bal. in l.in testõ. C. de suis
& legi.& est bona litera in l.iubemus.C.de appell.vbi simplici-
ter accipit̃:qñ nihil additũ est.& ad hoc illum text.ponderat ibi
Bal.¶ Faciunt quæ habentur in l.j.§.si quis simpliciter,cum suis
concor.ff.de verb. ob. ¶ Ergo apparet quod etiam ex forma di-
cti statuti,debet solutio fieri in quatrenis: quia ille casus non est
comprehẽsus in illis exceptionibus prædictis: ergo remanet sub
regula posita in præcedenti parte dicti statuti in ver. & ꝙ in con-
tractibus &c.l.titiæ textores.ff.de leg.j.l.quæsitũ.§.denique.ff.
de fun.instru.¶ Similiter si attendamus consuetudinẽ, & cõmu
nem vsum loquendi ciuitatis Placentiæ fatendũ erit quod intel-
ligat̃ de quatrenis: quia præsupponit̃ quod de consuetudine &
cõi vsu loquendi dicti loci dum fit menrio de moneta currenti,
fit mentio etiam de quatrenis,prout etiam declarant verba statu
ti:vbi dr̃ de moneta currenti videlicet expendibiliũ quatrenorũ.
Et ꝑ hoc qđ debeat attendi locus ciuitatis Placentiæ,& eius con-
suetudo.accedit decisio Oldr.in cons.clxviij.incipien.Ad primã
3 quæstionẽ,in qua quærit̃ &c.† versi.quærit quid si quis impetra
uit sibi conferri debere beneficia vsque ad certã summam turo-
nensium,an debeat attendi æstimatio respectu loci,vbi gratia fa-
cta est:an verò vbi beneficiũ situm est.Er arguit ad partes,& fina
liter concludit ꝙ non debet attendi locus vbi gratia facta est, sed
locus vbi beneficium situm est: allegat in ar.l. fin.ff. de tritica.l.
si vt proponis.ff.de fideius.l.vinum. in fi.ff. si cer.pe. ¶ Aut nos
dicimus non attendi debere statuta & consuetudines Placentiæ,
sed attendi debere obseruantias Mediolani.i.loci celebrati con-
tractus,iuxta ea quæ no.Bar.in l.cũctos populos.C.de sum.Tri-
ni.in v.col.in vers.nunc veniamus ad gl.& c.& no.Cy. & alij ibi
& in l.j.C.quæ sit lon.consue.& Spe.in tit.de fer.§.j.vers.sed po
ne.& doct.in rubri.de consue.& Barto.in l.semper in stipulatio
nibus.ff.de reg.iur.& Bal.in l.j. C. de contrahen. empti. & in l.
j.C.ne filius pro patre.& no.docto.in c.ꝙ clericus.de foro com
peten. & expresè Bar.in l.contraxisse.ff.de actio.& oblig.p l.si
fundus.ff.de euic.& l.j.ff.de vsu. cũ simi. ¶ Et adhuc dico quòd
debet solui in quatrenis, nisi probaretur quòd cõmunis vsus lo-
quendi in ciuitate Mediolani tunc fuisset, ꝙ qñ fit mentio de cer
ta quantitate librarum Bononenorum monetæ Placentiæ cur-
rentis,intelligeretur de Bononenis argenteis tantum, & non de
Bononenis, quorum vnum constituunt sex quatreni: ita proba-
tur in d.l.semper in stipula.de reg.iur.ibi dum text.dixit id quod
minimum est &c. & l. nummis. ff. de lega. iij. & in l. veteribus,
cum materia sua. ff. de pact. Nec sufficeret quòd probaretur ex
parte præfati illustrisimi Ducis, quòd de cõsuetudine & cõi vsu
loquendi in ciuitate Mediolani esset, quòd vbi fieret mentio de
aliqua quantitate librarũ Bononenorũ, intelligeret̃ de Bonone-
nis argenteis:quia ille non est casus nr̃:sed casus noster est quãdo
in contractu facta esset mentio de aliqua quantitate librarũ Bo-
nonenorũ monetę Placentiæ currentis.¶ Ex quib.omnibus in-
fero,ꝙ in oẽm euentũ siue velimus attendere statuta & cõsuetu-
dines Placentiæ, siue Mediolani, siue dispositionem iuris cõis di
cta solutio fieri debet in quatrenis,quorũ sex constituunt vnum
Bononenum monetæ Placentiæ currentis, nisi ꝓbaret̃ ꝙ in ciui
tate Mediolani tẽpore dicti celebrati cõtractus fm cõem vsum lo
quendi & intelligendi illius loci, qñ in contractu fiebat mentio
de certa quantitate Bononenorum monetæ Placentiæ curren-
tis,intelligebatur de Bononenis argenteis duntaxat.

EPITOME.

1 Præsumitur pro sententia quæ transiuit in rem iudicatam. siue sit lata in præsentem siue absentem.

CONSILIVM XXII.

VIso processu causæ vertentis inter Masinum de Furno,ci-
uem Mutinensem ex parte vna, & Ant. de Ro. ex parte
altera & summario eiusdem, cum quæsitis mihi forma-
tis, quia principaliter quæritur de virtute sententiæ latæ in fauo-
rem suprascripti Antonij contra Masinum: quia pronunciatum
est æstimationem factam per æstimatores esse iustam, & licere
ser Antonio habere emptam dictam apothecam stantibus exce-
ptis, & allegatis pro parte dicti Masini. ¶ Tamen in hoc videtur
1 dictam sententiam subsistere, & obiecta non obstare. † Primò
quòd pro sententia lata à qua non est appellatum, & quæ transi-
uit in rem iudicatam, præsumitur nedum quo ad rectitudinem
seu iustitiam,sed etiam quò ad rectitudinẽ.c. bonæ. el j. de elec.
& ibi hoc tenet Imol. in c. cum inter nos. & c.sicut. de re iudi.c.
pastoralis.§.quia verò.de offic.dele.c.in præsentia.de renun. &
dñi de Rota sua conclusione. cccxv. quæ incipit, Item si petatur
executio alicuius &c. Vbi indistinctè firmant hoc siue sententia
sit lata in præsentem,siue in contumacẽ quomodocunque: quia
absentia cõtumacis repletur dei præsentia.c. veritatis.de dolo &
contu.c.ij.de arbi.in vj.l.properandum.§.sinautem reus absfue-
rit.C.de iudi.& ita tenet Ant.de Bu.post multa.in c.quoniã con
tra.de proba.vbi ostendit esse casum. in d.c. bonæ. & ita etiã te-
net Spe.& Io.An.in ti.de sen.prola.§.vt autem.ver.& no.secun
dũ quosdã &c.in c.fi.in ver.in summa. & Io. Cal. in d.c.qm̃ cõ-
tra.& Io.de Imo.& Rom.in l. iij.§.condemnatũ. de re iud.in c.
* in iure.de offi.deleg.& ibi dicit Io. de Imo. ꝙ illa est * cõis opin.
quicquid tenuerit Bar.fm eũ. & hoc tenuit Ant. de Bu. & Io. de
Imo.in c. in præsentia. de renun. pro quo facit ille textus.& idẽ
in effectu quo ad propositum nostrum tenet dñs Abbas in d. c.
quoniã contra.& Ioan.de Imo.in l.ex hac scriptura.ff.de don.&
istam opin. semper sum solitus sequi & legendo,& consulendo.
¶ Et maximè procedunt prædicta si bienniũ lapsum esset à tem-
pore sententiæ antequam contra eam opponeretur, vt videtur
fuisse in proposito nostro. ita tenet Hostien. in c. in præsentia.
præallegato. & Bald. in l. j. in versic. extra quæro &c. C. ne lic.
ter.prouo.& in c.j.de mili.vasal.qui contu.est & Petr. de Anch.
ver.similem quæstionem ponit,&c. ¶ Ergo absque eo quòd pro
ducatur instrumentũ fideiusionis & promisionis factæ per Ma
sinum, & alia requisita ex forma iuris vel statutorum, præsumit̃
pro sententia ꝙ sit iusta & rite lata.& ex hoc capite imponitur si-
lentium his quæ allegabuntur adducendo, quòd precarij reuo-
catio & tenuta fuerit nulla,& ꝙ debuit citare Masinum ad viden
dum æstimatorem assumi,& contemplari, & conspicere qualita
tes rei æstimandæ,& ꝙ liber cameræ non probaret contra Masi-
num:quãuis omnia illa sint de se satis debilia,& alijs responsioni
bus faciliter possent euelli: sed non expedit stante maximè fun-
damento prædicto & magis cõi opinione à qua non est receden-
dum.l.j.in versi.sanè.& ibi ponderat Bal. ff. de offi. quæsto.no.
Bar.& alij in l.fi.C. de pœna iudi. qui malè iudi. & Ioan. Mona.
in c.cupientes.§.denique.de elect. in vj. & Io. And.& alij in c.j.
& in c.ne innitaris.de consti.in c.Capellanus.de fer.& Bal.in c.
j.§.iudices.de pace iura.firmã. & in l.ij.in prin.C.de sen.quæ si-
ne cer.quã. ¶ Et eisdẽ rationibus patet dicendũ esse pariter pro-
cedere aliam citationem insolidũ factã contra dictum Masinum
de alia re pro residuo dicti debiti & expensarum, & tanto magis
quia ad eũ processum fuit facta electio æstimatoris de consensu
procuratoris dicti Masini,in qua fit mentio de dictis instrumen-
tis:& tali sententiæ tũc nõ fuit contradictũ per procuratorem di
cti Masini,nec ab ea sententia fuit appellatũ intra tempora debi-
ta,& sic trãsiuit in rẽ iudicatã.& sic etiã si vellemus seq opi. Bart.
in auth.si quis in aliquo.C.de eden. & in l.j.C. de rela. & in l. fi.
ff.qũo.app.sit.& in l.acta.ff.de re iudi. cũ simi.adhuc oportet ꝙ
talis sentẽtia debet effectum sortiri:nec põt allegari defectus in-
strumentorũ aut aliorũ actorũ vt firmat Bald.in d.locis. ¶ Omit
to tangere de exceptione nullitatis primæ sententię ex eo capite
ꝙ ad eã fuerit citatus Masinus,nõ procurator eius,qui ad aliquos
actus post cõparuerat in causa: qa per petentẽ consiliũ fertur de
hoc non fieri dubium apud dominum iudicare debentem.

CONSILIVM XXIII.

Vide.s̃.lib.j.consi.lvj.ꝙ hic duplabatur.

SVMMARIVM.

1 *Intentionis fundamentum ab vnoquoq; probandum.nu.2.*
3 *Negatiua quomodo probetur.*
4 *Mulieres non sunt idonei testes in criminalibus.contra.nu. 11.*
Masculinum non concipit fœmininum.nu.13.& 33.
5 *Modum excedens, de excessu punitur.*
6 *Coiecturis probãtur quæ sunt difficilis ꝓbationis. n.20. et 42.*
9 *Officialis excusatur non denuncians maleficium nocte vel occultè commissum.*
10 *Testis notas voces habens, potest deponere de auditu, nisi in testamento.*
12 *Statutum debet interpretari vt addat iuri communi.*
14 *Testimonium quando valeat per verbum credo, vel videtur.*
15 *Confessio offensi cum coniecturis probat.*
16 *Integritas vnius testis supplet defectum alterius.*
19 *Iniuria facta vni censetur facta omnibus de agnatione.*
23 *Delictum in dubio præsumitur factum in loco permisso.*
24 *Testes non probant vbicunq; oppositum dicti potest stare cum veritate causæ.*
25 *Offendere qui potest in domo, potest et fugientẽ extra. nu.28.*
30 *Inuentus, verbum, accipitur secundum subiectam materiã.*
32 *Confiditur plus de masculo, quàm de muliere.*
34 *Statutum extenditur ad non expressum, quod verisimiliter fuisset statutum.*
37 *Testis infamis non repellitur, nisi habeatur pro tali.*
39 *Domestici probant ad finem absolutionis.*
40 *Confessio, parte absente, præsumptionem facit.*
41 *Species plures probationum tunc iunguntur quando semiplenè probant.*
43 *Testium modica varietas non nocet.*
44 *Minus sub maiori cõprehenditur in statutis: & à ratione expressa vel vnica extenduntur.*

CONSILIVM XXIIII.

ANimaduersis his quæ tã per testes ex parte curiæ, quàm
in fauorẽ Gui.receptos, varia deposita sunt: & considera
tis verbis statuti sub rubrica de occidente vel vulnerante
in domo. ¶ Vr̃ prima cõsideratione dicẽdũ incũbere Guilielmo
onus probandi, ꝙ in domo sua Nicolaũ cõtra eius voluntatẽ in-
1 gressum vulnerauerit, † qa qlibet id qđ est intẽtionis suæ funda-
mentũ probare debet, siue sit factũ negatiuũ, siue affirmatiuũ.l.
actor.C.de ꝓb.l.in excep.in prin.ff.de ꝓbat.l.si qs. C.de fabri-
cen.li.xj.l.in illa.cũ.l.seq.& ibi plenè p Bar. ff. de ver. obli. & in
2 c.sup his.vbi Inno.cũ si.de accu. ¶ † Et præsertim in his, quę sunt
in genere ꝓhibitorũ, vt in casu nostro, in quib.semp est præsum
ptio cõtra vulnerantẽ vel aliud de genere ꝓhibitorũ cõmitten-
tis.l.si nõ cõuitij.C.de iniur.l.j.C.ad.l.Cor.de sica. ¶ Scđò forti
ficat, qa p plures testes ꝓbatũ est qđ fama publica est in ciuitate,
ꝙ Guil.Nicolaũ in strata publica pcussit, & nõ in domo: & sic p
famã reddit saltẽ hoc semiplenè ꝓbatũ, iuxta.l.iij.§.eis quoque.
ff.de testi.cũ gl.& no.in l.admonẽdi, de iureiu.& in l.in bonę fi-
dei.C.de reb.cre.& in c.j.de appell. ¶ Tertiò, quia dicta semiple
na ꝓbatio vr̃ integra facta p Thomã de Minualdis, & per Ludo-
uicũ magistri Iacobi q apertè deponũt ꝙ Nicolaus nõ fuit in do-
mo vulneratus, & qđ nõ potuisset vulnerari in domo qn ipsi sci-
uissent, & sic vñr isti testes ꝓbare negatiuã eo modo quo tradit
3 p gl.in l.j.§.j.ff.de iti.actuque priua.vbi gl.voluit † qđ testes de-
ponũt ꝙ si Titius nõ est vsus seruitute itineris p talẽ locũ, eò quia
nunq̃ p talẽ locũ iuit.& ꝙ ire nõ potuisset qn ipsi vidissent, videt
ꝓbata negatiua.& idẽ not.gl.& doc.in l. Pantonius.§.rei pduel
lionis.ff.de acqui.hær.& gl.in aut.de hære. & fal.§. sin verò ab-
sunt, in ver.vidisse.& ibi no.Ang.& no.Cy.& Bal.in l. actor. C.
4 de ꝓba.& Io.And.in c.bonæ.el j.de ele. ¶ † Quartò, qa nõ vr̃ in
effectu esse ꝓbatũ ꝓ parte Guil.in contrariũ, adeò ꝙ possit sequi
absolutoria seu p id infringant ꝓbationes curiæ: nã testes ipsius
a saltẽ illi q vehemẽtius deponũt, sunt mulieres[a] quæ nõ possunt
esse testes in criminalibus, præsertim in terris ecclesiæ. xxxiij.q.
v.mulierẽ.& ibi no.c.forus.§.testes, & ibi.gl.de verb.sig.& no.
in c.tã literis, de testi.& no.Iac.de Are.in l.q testõ de testi. ¶ Nec
statutũ sup hoc dispẽsat, qa loquit in genere masculino: patet dũ
dicit, admittãt testes domestici &c. Cõstat aũt masculinũ nõ con
cipere fœmininũ in statutis exorbitantib. à iure cõi, vt.l.j.§.qua
re.ff.de ven.in pos.mit.l.iuxta.ff.de ver.signi.l.qsqs.C. ad l. iul.
maie.c.vbicũque.de pœnis.in vj.no.Cyn.l. qcunque. C.de ser.
fugi.& Ia.Bu.& Bar.post glos.in l.j.ff.de ver.sig.& Bart.in l.j.in
princ.p illũ tex.ff.de pecu.& Arch.xvij.q.iiij.si qs suadente.&
Host.in c.Raynaldus.de testa.& in c.generali, de ele. in vj. & in
c.j.eo.tit. ¶ Nec releuat dictũ magistri Guil. medici & vxoris, q
deponũt ꝙ Nicolaus confessus est ꝙ primũ vulnus sibi illatũ fuit
in domo: qa dictũ eorũ infringit p tres testes receptos ꝓ parte cu
riæ, videlicet p dñm Antoniũ, & p Thomã, & p dñm Franciscũ:
qui aptè testant ꝙ Nicolaus nõ dixit nec dicere potuit illa verba
qn ipsi audiuissent.& sic deponũt cõcludentes negatiuã eo mo-
do quo no.gl.& doc.in locis allegatis.& sunt plures, qa tres, er-
go præferunt.l.ob carmẽ.§.fi.ff. de testi. c. in præsentia nostra.
de testi. ¶ Vltimò nõ vr̃ posse negari, ꝙ aliqua vulnera nõ fuerũt
illata extra domũ, dato ꝙ fortè aliqđ vulnus fuit illatũ in domo:
ergo cũ excesserit modũ vulnerãdi nõ solũ in domo, & in loco p-
5 misso, sed etiã extra domũ † vr̃ ꝙ de illo excessu puniẽdus sit, vt
vr̃ in specie decidere Ioa. And. in addi.Spe.in ti.de accu.in tertia
parte.in §.fin.in addi.incipien.qđ hîc dr̃ videmus &c.in ver.ele-
b gans Old.[b] quęstio se offert &c.vbi refert Oldr.se disputasse quę
stionẽ sup his terminis: duo sunt statuta Paduæ, quorũ vnũ præ-
miat capientẽ & pñtantẽ ad mortẽ: aliud punit euntẽ in alterius
territoriũ, vel districtũ ad aliquẽ capiendũ. Titius bannitus habi
tabat in finib. districtus Paduæ, ad quẽ capiendũ ibat Seius, quo
viso Titius fugã arripuit, quẽ Seius insecutus est in districtu Pa-
duæ, & demũ in Veronensi cõtiguo: & ibi illũ cepit.& potestati
Paduæ pñtauit: quærebat an sibi pœna, an verò præmiũ debere-
tur. & soluẽdo tenet ꝙ pœnã incurrit. & in effectu dicit esse ca-
sum in l. qd sit fugitiuus.§.idẽ Celsus scribit. versi. vnde adduci
nõ pot, iũcta gl.ff.de ædil.edi.ad idẽ allegat in argm̃.l. si filiusfa-
miliâs.§.si à filio.ff.ad Maced. & p alia plura. & ibi latius p eum.
Idẽ tenuit Bal.in l.sicuti.§.Aristo.p illũ tex.ff.si serui.ven.vbi ad
hoc allegat dictã.l.qd sit fugitiuus. & idẽ in simili tenet Ioa.An.
in regula in mercur.& in c.j.de priuile.in vj.in nouella. & Bal.in
l.j.C.vbi de pos.agi opor & in c.j.§.in varia.vers. seu furtum.de
pace iura.fir. ¶ Et in simili videmus, quòd si quis insultatus est, &
causa defendẽdi intulit vulnus insultãti, & absque eo ꝙ vlterius
eũ vulneraret, poterat se defendere: tñ iterato vulnerauit, certè li
cet nõ veniat puniẽdus de primo vulnere, punit de secundo: quia
in eo fuit excessus. & si ꝓpter s̃m vulnus perit, nõ puniet de occi
so, qa dolo nõ occidit: & sic nõ tenebit.l.Cornelia de sica.sed te-
nebit de culpa ꝓp excessum. ita refert Io. An. se vidisse termina-
tũ in addi.Spe.in rub.de homi.ad fi.& allegat.l.j.C. ad l.Corne
liã de sica.& c.olim.el j.de restit.spo.& probat in l.si adult.cũ in
cestu.§.impatores.& not.Ioan.An.in c.significauit, de pœni.&
remis.& Bal.in repe.l.j.C.vnde vi.& in c.j.§. si quis verò. de pa.
iur.fir.& in l.vt vim.ff.de iusti.& iu.& Pet.de Anc.in cle.j.de ho
mi. ¶ Ergo cũ Guil. excesserit formã statuti vulnerando nõ solũ
in domo, sed extra, etiam debet de excessu puniri. ¶ Sed pręmis-
sis non obstantibus contrariam sententiam veriorem esse puto.
6 ¶ † Ad quod ostendendũ præsuppono primò, ꝙ in his, in qui-
bus à cõmuniter accidentibus difficilis est probatio, admittit ꝓ-
batio per coniecturas. l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui
vel alie.iu.l.si vicinus.C.de nup.l.consensu.§.super plagis.C.de
repu.l.non omnes.§.à barbaris. ff. de re mili. c. veniens. el ij.in
fi. de test. de fi. presbyt. c. Michael. In talibus enim lex conten-
c ta[c] est probationibus, quæ hr̃i possunt, quamuis plenæ non sint.
hæc theorica Fede.est in consi.cxviij.inci. Nulli dubium est &c.
vbi etiã pro hoc allegat no.per Inn.& Host. in c. super eo. quod
met.cau.Idem voluit Bald.in d.l.si quis ex argentarijs.§.pen.ff.
de eden. vbi inquit, quòd actus clandestini, vt furtum, probant
per cõiecturas: puta si probatur ꝙ ostium fuit ruptum, vel quòd
famulus aufugit.arg.d.§.à barbaris. Et quia secundũ eum proba
tiones factę per coniecturas dñr manifestæ probationes.l.li-
cet.ff.de lega.j.l.si quis locuples.ff.de manumis. testam. & not.

Bal.

Bar.in l.ſi qñ.C.vnde vi.& Spe.in tit.de fur.ver.pe.& Bar.in l.j.
in fi.ff.de ver.ob.†vbi dicit,ꝙ in omnibus in quibus nõ poſſunt
7 clarè haberi liquidæ probationes,ſufficit ꝙ iudex ex vehementi
opinione informationem habeat.arg.præalle.l.non omnes. &
Bar.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori. in viij.q.ff.de ope.no.
nun.& Bal.in l.quicunque.in pen.col.C.de ſer.fugi. & Bald.in
auth.quas actiones.in fi.C.de ſac.ſan.ecc. & in l.ſi quis in hoc
genus.C.de epiſ.& cleri.vbi inquit,ꝙ ad probandum torturam,
ſufficit probatio per indicia & cõiecturas:quia vt plurimum tor-
tura fit ſecretè in camera, ita quòd non poteſt probari de viſu.
8 ¶† Secundò præſuppono ꝙ difficilis eſt probatio circa malefi-
cia,quæ de nocte fiunt:qm̃ illa probabiliter ignorantur,vt not.
gl.in l.ſi cũ exceptione.§.in actione.in ver.ignorantiã.ff. quod
met.cau.quam ad hoc allegat Bal.in c.porro.in ti.quæ fuit pri-
9 ma cauſa benefi.amit.¶†Et dicit Ang.in d.§. in hac actione, ꝙ
illa gl.non eſt alibi.nam per eam deciditur ſm eum ꝙ excuſabit
officialis qui non denunciauit maleficium intra triduum, ſi ma-
leficium cõmiſſum fuit de nocte,vel in hominũ multitudine,vel
in loco occulto.l.ſemp.§.ſi in ſepulchro.ff.qđ vi aut clam. & ſic
vult Ang.ꝙ dicantur fieri occultè q̃ de nocte fiũt,ſicut ſi fiunt in
loco occulto,& expreſsè.no.hoc Bal.in l.cum fratrem.in prin.
C.de his qui.vt indig.& Ang.in l.j.§.occiſoris.ff.ad Syllani.ꝓ-
batur in c.conſuluit.cum gl.de offi.delega.& bene facit gl.in l.
more Romano.ff.de fer.ſed ita eſt in commiſſis occultè admit-
titur probatio per indicia & coniecturas,quæ habẽtur loco ple-
næ probationis,vt no.Bal.in l.ſi quis ex argentariis.§.pen.ff.de
eden.cũ cõcor.s̃.allegatis.¶His præmiſſis videndum eſt,an ple-
nè vel ſaltem per coniecturas & præſumptiones ſit probatum ꝙ
delictum iſtud factum fuerit in domo, & taliter ꝙ reddatur im-
punibile,in quo proculdubio vr̃ mihi ꝙ in hoc primò probat Lu
douica ſoror Guilielmi, quæ apertè deponit ꝙ Nic.cum ea circa
horam vj.noctis,ingreſſus eſt domum Guili. & audiuit dictum
Guil.admenantem in domo ictum aduerſus Nico. qui tunc ex-
clamauit:oy me hay morte.& ꝙ cognouit Guil. dicentem ver-
ſus Nicolaum traditore.¶Nec ob.ꝙ iſte teſtis nõ deponit de vi-
ſu.ſ. ꝙ nõ vidit Guil.quia rñdeo ꝙ præterq̃ ad probandũ teſtm̃,
10 †quia teſtator plerunque pp infirmitatem mutat vocem dato ꝙ
teſtis non viderit Titium aliquem actum vel cõtractum celebrã-
d tem,ſed eum audiuit, vt quia erat cortina,[d] vel paries in medio
poteſt deponere actum illius,ac ſi vidiſſet eũ.gl.eſt quã ibi decla
rat Bar.& alij in l.ij.§.item Labeo.in verſi. meminerint.ff.de a-
qua plu.ar.q̃.gl.ad hoc nõ reperitur alibi ſm docto.& idẽ tenuit
Cy.in l.ſi non ſpeciali.C.de teſta.& no.Bal.in l.cõuenticulã.in
pen.col.C.de epi.& cle.& idem gl.3.q.ix.in c.teſtis.& expreſſe
Spe.in ti.de teſte.§.j.ver.qđ ergo ſi viro & muliere. & Hoſti.&
Io.An.in c.ij.de conſue.& Cy.in l.teſtiũ.in 4.q.C.de teſti.dũ-
modo teſtis audiens notas habeat voces illorum, de quibus atte
ſtatur,ſm gl.in d.c.teſtes.in ver.vj.& doctores in locis allegatis.
nam videmus ꝙ cæcus notam habens vocem Sempronij, pote-
rit deponere quòd Sempronius cõtraxit cum Titio:vt gl.& doc.
in auth.de hęre.& fal.in §.ſi verò abſunt.& in d.c.teſtes.& Spe.
in tit.de teſte.§.j.ver.ſed nunquid cæcus.& Cyn.in l.teſtium.in
iiij.q.C.de teſti.& doc.in c.cum cãm.de teſtib. ¶Sed cui dubiũ
ꝙ Ludouica ſoror præſumitur habuiſſe notam vocem fratris cũ
quo habitat.l.octaui.ff.vnde cogna.l.de tutela.C.de in inte.re-
ſti.l.ſi ita.in fi.ff.de fun.inſtr.c.quoſdam.& c.ſequ.de præſum.
¶Nec inſuper obſtat, ſi dicatur ꝙ dato ꝙ auditã poterit cogno-
ſcere Ludouica vocem Guil. fratris.tñ non deponit ꝙ viderit ꝑ-
cuſſionem:quia rñdeo ꝙ deponit quod audiuit dictum Gui.ad-
menantem ictum, &c.Nam,vt dixi,dñs Ant.in c.ij.de cõſue.in
ij.col.ſi teſtis in actu capeſcibili per viſum teſtificatur per audi-
tum,probat,dummodo ſenſus auditus non ſit omnino impro-
portionabili tali actui ſicut ecõtra,vt no.in d.c.teſtes. ¶Sed cui
dubium ꝙ actus admenantis ſeu percutientis aliquem eſt pro-
protionabilis non ſolum viſu, ſed etiam auditu propter ſtrepitũ
& reſonantiam actus:ergo congruè deponit d. Ludouica.vnde
in propoſito dicit Ioan.And.in cap.præterea,de teſti.ſi teſtes di-
cant tenui pariete à muliere & viro commiſcentibus, & audie-
bant ipſos commiſcere, licet eos non viderint propter medium
parietem vel cortinam,vel quia de nocte erat: certè iſte dicetur
eſſe cõgruus ſenſus in teſte per illum tex.cum ibi no. adeo quòd
concurrentibus aliquibus aliis adminiculis probant plenè: quia
ille actus commiſtionis poteſt percipi non ſolum viſu, ſed etiam
auditu:ita in propoſito poſſum videre actum percutiendi, & ẽt
poſſum eum audire.¶Præterea,vt dictũ eſt ſatis eſt ꝙ probetur
quod Nico.fuerit domum Gulielmi contra eius voluntatem in-
greſſus:licet non fuerit in domo percuſſus,ſed extra domum:ſed
iſtud quod fuerit domum ingreſſus probat aperte d. Ludouica.
¶Quòd aũt ſine voluntate eius ingreſſus fuerit, hoc præſuppo-
no,quia eſt actus prohibitus.l.fin.C.vnde vi iuncta.l.qui vas.§.
vetare.ff.de fur.& eſt actus,quem veroſilr̃ illa hora eſt ſub illo a-
ctu ducendo ſororem Gulielmini debuit putare ſibi à Gulielmi-
no prohiberi,ſi ſciuiſſet.l.prohibere.§.fi.ff.quod vi aut clam.&
qui allegat voluntatẽ illam probat.l.actor.C.de proba.& l.eius
qui.ff.eo.¶Nec obſt.quod iſta ſit mulier:quia rñdeo ſm Io.An.
in addi.Spe.in tit.de teſte.§.j.in addi.incip.fert Iac.de Are.&c.
11 †quod hoc de facto non ſeruetur:quod ſm eum hẽt æquitatem
qñ per mares veritas hr̃i non poteſt. ¶Pro hoc bene facit.l. ob
carmẽ.ff.de teſti.& in l.conſenſu.§.ſeruus.C. de repu. ibi, licet
ſeruus nõ ſit idoneus teſtis.l.qm̃ liberi.C.de teſta.l.qui teſtõ.§.
ſeruus.ff.de teſta.tñ fallit vbi probatio aliter hr̃i non poteſt, ſeu
vbi difficilis eſt probatio,vt circa ea quæ fiunt in domo:in pręal-
le.l.conſenſu.& d.c.veniens.el.ij.prout in propoſito nr̃o,& hęc
fuit præciſè intentio ſtatuti,dum dixit ꝙ poteſt probari per do-
meſticos,& per illos qui ſunt de familia, & præſertim vt ſtatutũ
12 aliquid addat iuri cõi.†ſi ſtatutũ nihil operaretur, dẽt interpre-
tari vt aliquid addat iuri communi,vt no.Bar.in l.ij.ff. de vſuca.
& in l.iiij.§.prætor in ver.quæro quid ſi ſtatutum dicat.ff.de dã.
infec.& do.Ant.in c.cum cauſam,de dolo & contu. & Ange.in
auth.de exhibẽ.reis.in prin.& no.Ioã.de Imol.in l.ſi verò.§.de
viro.ff.ſo.ma.in 4.col.arg.l.ſi qñ.ff.de leg.j.& c.ſi papa.de pri-
ui.in vj.& eorũ q̃ no.in l.iij.§.in rem.ff.de leg.3.& in l.nõ ſolũ.
ff.de rei ven.¶Et præſertim cùm ſtatutum prædictũ generaliter
loquatur, dũ dicit per teſtes de familia:ergo gñaliter de omni-
bus debet intelligi.l.j.§.generaliter.cũ ſi.ff.de lega.præſtan. A-
liàs etiam iſtud ſtatutũ nihil operaretur:quia de iure cõi ea, quæ
in domo fiunt,poſſunt per domeſticos,& per illos de familia ꝓ-
13 bari.d.l.conſenſu.¶†Nec obſt.ꝙ ſtatutum loquatur per verbũ
maſculini generis,dum dicit domeſtici:quia rñdeo,ꝙ vbi maſcu
linum ponitur pro adiectiuo:tunc ſi ſubſtãtiuum eius eſt termi-
nus cõis comprehendens marem & fœminam, non conſidera-
tur adiectiuum:vt ſi in ſtatuto dr̃,quiſquis homo ſeu quicũque:
illud adiectiuum quiſquis licet ſit generis maſculini:tñ compre-
henditur etiã fœmina de proprio ſignificato.l.diuus.ff. de iure
fiſc.l.j.& ibi Bar.ff.de verb.ſig.& plenè Bar.in l.j.in princ.ff.de
pecu.& in ſpecie no.Gui.in cle.j.in verbo homines.de elec. cũ
conc.s̃.alle.ſed in ſtatuto prædicto teſtis eſt ſubſtantiuum illius
adiectiui.ſ.domeſtici, & eſt terminus cõis.xxxiij.q.v.mulierẽ.
c.tam literis.de teſta.ergo comprehenduntur de proprio ſigni-
ficato mulieris:& conſtat ꝙ ſoror velut conſanguinea dr̃ eſſe do
meſtica & familiaris fratri & de eius familia,vt no.glo.& doc.in
c.in literis,de teſti.& in v.q.in ſum.probatur in l.pronunciatio.
ff.de ver.ſig.in l.fi.C.eo.ti.& per hoc patet ꝙ non obſtat ꝙ nõ-
nulli alij teſtes de domo Gui.ſint fœminæ.¶Secundò corrobo-
ratur hæc probatio per aliam Ludouicam vxorem dicti Guil. &
per Iacobam filiam quondam Iacobi quæ deponunt ꝙ audiue-
runt dictas exclamationes & percuſſiones & potius fuerunt in
domo quam extra domum.Et ſubdit dicta Iacoba ꝙ eius iudicio
prædicta fuerunt in domo:quia ſi fuiſſent extra domum nõ po-
tuiſſent ita bene audire dictas percuſſiones & dictas voces, præ-
ſuppono enim quod licet iſtæ mulieres non deponant de viſu,
ſed auditu percuſſionum: non per hoc infringitur dictum eo-
rum,per ea quæ dixi circa alium teſtem. ¶Nec obſtat ſi iſtæ mu-
lieres deponant per verbũ iudicio ſuo, & per verbum appareat:
14 & ſic potius de quadam credulitate atteſtentur: † quia rñdeo ꝙ
etiam fides teſtis atteſtantis de iudicio ſuo vel de credulitate in
his in quibus eſt difficilis probatio, non repellitur: vt qñ depo-
nit teſtis ſuper filiatione vel ſuper adulterio:ita no.Bart.in l.ij.§.
idem Labeo.ff.de aqua plu.arcen. per id quod hr̃ in d.§.ſi verò
abſunt.vt per c.literas.de pręſum.¶Et maximè,qa prędictæ mu
lieres admittunt credulitatẽ & iudiciũ vna cũ ſenſu corporis.ſ.
cũ auditu.Nam dñt ſe audiuiſſe dictas exclamationes & percuſ-
ſiones & qđ eis apparuit quod eſſent in domo.nã dicit in propo-
ſito Bar.in l.quid tñ.§.j.ff.de arbi.ſi teſtis deponit ꝙ ſibi vr̃ ꝙ Ti
tius po

tius possedit fundum per x.annos non probat: quia deponit de
suo iudicio non de sensu corporis:sed si dicat quod vidit Titium
possidere,& sic deponit per sensum corporis & interrogatus quã
to tpe,rñdet per x.annos vt sibi vr̃,certè erit probata possessio x.
annorum qa istud est iudicium intellectus iunctum cum sensu
corporeo per d.l.quid tñ.§.j.& idem dicit ipse in tractatu suo de
teste.in vij.col.¶Bñ facit qđ not.Bald.in l.iij.in vj.q.C.de testi.
vbi dicit ꝙ testis deponens de credulitate probat si talis creduli-
tas est causata à sensu inferente ita credi debere per id quod legi-
tur & no.in c.tertio loco.& in c.literas.de præsum. ¶Sed dictũ
Iacobi ad probationem dicti sui reddit cãm sonantem ita credi
debere,quia dicit ꝙ si non fuisset in domo nõ potuisset dictas ꝑ-
cussiones tam bene audire stãtibus fenestris clausis vt docet ex-
perientia,q̃ est efficax rerũ magr̃a, & cõis accidẽtia fm quam te-
stium depositio comprobatur & regulatur,vt est gl.not.in l.ne-
que natales.& ibi Iac.Bu.& Bal.C.de probatio.¶Probať & ter-
tiò per magr̃m Guil.de Vignola,per d.Franciscũ cõtestes, & per
magr̃m Guliel. de Bisquicis deponentes ꝙ Nicolaus prædictus
confessus fuit se ingressum fuisse domũ & in domo habuisse pri-
mum vulnus.dico enim ꝙ talis confessio facit præsumptionem
& coniecturam pro Gulielmino.hoc probatur ex his q̃ not.Bar.
15 in l.inter oẽs.§.si rectè.ff.de fur.†vbi q̃rit,pone iudex inquisiuit
cõtra aliquem de furto:comparet dñs rei subtractæ coram iudi-
ce & dicit qđ hoc fuit factum eo volente, & per ꝯñs ꝙ nõ est fur
tum:an liberetur ille à furto:refert qđ Ia. But.disputando tenuit
ꝙ sic:quia officium iudicis inquirentis succedit in locũ partis.l.
properandũ.§.& si quidẽ.C.de iudi.l.si ob cãm.C.de euict. er-
go non debet posse iudex inuita parte inquirere.tandẽ post plu-
ra Bar.hoc reprehendit, & concludit ꝙ confessio dñi probabit
concurrentibus aliquibus aliis indiciis. vt ꝙ erat amicus suus &
res parua,&c.sicut confessio serui vel filij cõcurrentibus aliqui-
bus aliis adminiculis nocebit patri vel dño in factis domini vel
patris ex quibus factis quæritur dño vel patri.l.quæro.in fi.ff.de
ædil.edic.& l.cũ ꝓbatio.ff.de probatio.cũ ibi no. ¶In proposi-
to confessio offensi præiudicabit reipublicæ cõcurrentibus aliis
indiciis fm Bar.& Ange.in d.§.rectè. & ꝑ Bar.in l.transigere.in
iiij.col.C.de trans.& idẽ no.Bal.in l.falsus.in iij.opp.C.de fur.
¶Pro hoc facit qđ no.Bal.in c.j.§.iniuria.de pace iura.firmã. in
pen.co.vbi dixit ꝙ si mulier & vir sint inuenti in actu cõmistio-
nis & inquiriť de stupro ꝯ eos:certè si ipsi asserũt qđ prius cõtra-
xerant matrimoniũ inuicẽ cõcurrentib.aliquibus indiciis excu-
e sabuntur à delicto.ita intelligit & saluat gl.in l.pe.C.de fideius.
& ibi hoc no.Bal.dicens hanc qõnẽ fuisse de facto pro quo Bal.
in l.j.C.de collu.deteg.ponderat de hoc ibi esse tex. & idẽ Bal.
in l.j.in vj.col.C.de confes.allegãdo gl.in d.l.pen. quã dicit nõ
esse alibi.& ita ẽt dicit Bal.in l.quicunque in pen.col.C. de ser.
fugi.& in l.eam quã.in x.col.C.de fideicõ.¶Fortifico ex singu-
lari decisione Bal.in l.j.in vlti.col.in ver.item si testator,&c.C.
cõia de leg.vbi dicit ꝙ si testator lethaliter vulneratus exculpa-
uit Titium asserens qđ ab eo nõ fuit vulneratus, talis assertio of-
fensi facit indicium & præsumptionem innocentiæ pro Titio a-
deò quod licet aliud indicium esset cõtra Titium non poterit ex
illo indicio torqueri,licet aliàs illud fuisset sufficiens ad torturã:
& hoc propter cõtrariã præsumptionem facientẽ pro Titio quæ
resultat ex illa assertione vulnerati.alleg.l.Paulus.§.j.ff.de bon.
lib.¶Nec prædictis ob.ꝙ d.dña Francisca est mulier quæ nõ ad-
mittitur in criminalibus:qa põt primò rñderi ex his quæ dixi cir
ca primum testem allegando Io.An.in tit.de te.¶Scđo rñdeo ex
16 his quæ dixit Bal.in l.si quis ex argentariis.§.j.ff.de eden.† vbi
dixit ꝑ illũ tex.ꝙ si vnus testis est infamis infamia facti,alter verò
testis est valde dignus,ꝙ isti duo faciunt plenã probationem: qa
f integra fides vnius supplet f imperfectam alterius. quod putat.
Bal.menti tenendum.& idem no.Bal.in l.j.in iiij.col.de test. &
Sali.in l.in bonę fidei.circa decimam col.C.de reb.cre.¶Sed ita
est ꝙ depositio dictæ mulieris suppletur per depositionem ma-
gistri Guil.de Vignola doctoris egregij: & sic in dignitate con-
stituti.c.quanto.de magistris.no.Bar.in prooemio.C.& in l.fin.
C.de iudæis.& in l.generaliter.in fi.ff.de decu. & in l.ex eo.ff.
de test.mili.¶Testimonium mulieris & infantis in cã criminali
æquiparantur,vt no.gl.in præalleg.c.muliere. xxxiij.q.v. inte-
gratur etiam fides mulieris prædictæ per testimonium alterius
17 doctoris medici.s.magistri Guil.de Bisquicis. †Item non obst.

quòd Nicolaus confessus postea cõtrariũ deposuerit:quia pro se
& contra iniuriãtem eum ipse non est idoneus testis.l.omnibus.
cũ vulgaribus.sed cõtra se sua assertio facit præsumptionem.l.de
ętate.§.j.ff.de mi.& no.Bar.in d.l.inter oẽs.§.rectè.& Bal.in d.
l.j.C.cõia de leg.vnde ab eo quod primò dixit recedere non põt
cũ sequens dictũ pro se nõ valeat.l.gñaliter.& qđ ibi no. Bar.in
fi.C.de nõ.nu.pe.l.gñaliter.§.j.C.de rebus credi.ibi quis enim
ferendus est reus.& in l.si quis in graui.§. si quis moriens, & qđ
ibi Bar.ff.ad Sylla.¶Nec ob.ꝙ do.Pet.Ant.& Tho.& do Fran-
cisca deponunt ꝙ Nicolaus non fuit cõfessus ꝙ ꝑcussus fuerit in
domo,& qđ hoc non potuisset cõfiteri Nicolaus quin audiuis-
set:quia rñdeo ꝙ dicta negatiua circa quã deponũt, nõ est coar-
ctata tpe.nã dñt dicti testes curiæ ꝙ à principio qñ Nicolaus in-
gressus est domũ magistri Guil.de Vignola isti testes erũt cũ Ni-
colao,siue dñt ꝙ post illud accesserũt vñ anteq̃ ipsi venissent il-
luc potuit Nicolaus dicere Thomæ de Michaelis ꝙ fuit percus-
18 sus in domo:†& sic negatiua non coarctata tpe nõ cõcludit pro-
babiliter.c.bonæ.el.j.cũ ibi no.per Io.An.de elec.l.actor,cũ ibi
no.ꝑ Cy.C.de prob.no.gl.& doc.in d.l.Pantonius.§.rei ꝑduel-
lionis.cum si.de acqu.hær.¶Non ob.ꝙ ipsemet Thomas dicat
contrarium:quia ipse est de agnatione offensi & repellitur à te-
19 stimonio,quia censetur testis in cã propria:† qa iniuria facta vni
de agnatione censetur facta omnibus.l.lex Cornelia, in prin. &
ibi hoc no.Bar.ff.de iniur.& l.j.& ibi Bal.C.si quacunque præ-
di.potest.& l.cum scimus.& ibi Bar.C.de agri.& cẽsi.li.xj.& in
l.j. & ibi no.præcisè Bal.in ij.col.C.de rap.virg.& no. Bar.in l.
qui testõ.§.j.ff.de test.& non solum repellũtur agnati & illi qui
sunt de casata,vt est dict⁹ Thomas,vt dicit Bal.in d.l.j.C.de rap.
virg.sed etiã cognati & affines.& est text.in d.l.lex.Cornelia.in
prin.& ibi hoc Bar.& per ꝯñs repellitur dicta dña Frãcisca vxor
Ludouici de Runaldis licet ipsa sit mulier:ergo, &c. vt iam dixi.
¶Præterea testimonium Nicolai offensi de directo contradicit
dictis testibus,qa ipse dicit ꝙ ipse dixit Thomæ, cuius contrariũ
dñt alij testes.¶Vltima præsumptio & probatio est ipsa fama qđ
fuerit percussus in domo,vt deponũt quatuor vltimi testes pro-
20 ducti in fauorem Guliel.†sed ita est ꝙ in quibus est difficilis pro
batio prout in casu nostro probatio famæ cum aliquibus admini
culis facit plenam probationem,cap. præterea.de testi. ita dixit
Anto.de But.in c.veniens.el.j.de testi.in vlti.col.facit quod no.
Inno.in c.veniens.de verb.signi.& Arch.xvj.q.iij.inter memo-
ratores.& Cy.in l.si quidem.C.solu.matri.cum si. ¶Non obst.
quod per partes curiæ sit probatũ de cõtraria fama & per plures
testes:quia rñdeo confirmando ea quæ eleganter scripta sunt in
pñti cã per clarissimũ iurisconsultum do.Andreã, ꝙ est aduertẽ-
dum qđ Franciscus primus testis non deponit de fama negatiuè.
Nam non dicit quod fama sit ꝙ non fuit percussus in domo: sed
de fama affirmatiuè.s.ꝙ fuit percussus in strata.& eodem modo
deponit quartus testis. Petrus quintus testis non deponit de lo-
co, nec similr̃ Petrus Antonius, Thomas septimus testis est de
agnatione & casatã offensi:& sic non probat vt dixi & etiã nihil
deponit de fama.Item Francisca est affinis offensi & etiam mu-
lier:ergo repellenda.vt dixi.Troylus non deponit de fama nega
tiuè,sed affirmatiuè,ꝙ extra domum:non autem dicit ꝙ fama sit
ꝙ non in domo.& silr̃ deponit Lud.Restat ergo ꝙ quatuor sunt
integri testes deponentes de fama affirmatiuè, & testes in fauo-
rem offendentis silr̃ sunt quatuor.Vñ dico quòd dicti testes non
sunt contrarij,& per ꝯñs est probatum ꝙ fuit inuentus & à prin
cipio percussus in domo,licet postea prosecutus fuerit extra do-
21 mum.†& ita dñt reduci testes ad concordiã etiã vt probent,ma-
ximè in fauorẽ rei,vt est tex.vulgatus in c.cũ tu. fm vnũ intelle-
ctũ gl.de testi.q ad hoc est singularis fm Io.de Imo.ibi.& no.gl.
c.in nostra.eo.ti.& gl.iiij.q.iij.in c.si testes.& not.Bart.in l.La-
beo.ff.de supel.le. & in l.Gallus.§.ille casus.ff.de li.& post.& in
l.ij.§.fi.ff.si cer.pet.& in l.insulã.§.j.ff.sol.mat.& Cy. & Bal.in
l.j.C.de vsu.& Bal.in c.domino guerram.in §.hîc finitur lex. &
per doc.in l.inter stipulantem.§.j.ff.de ver.ob.ad hoc.c.ex lite-
22 ris,de probat.¶†Et fortius dicendũ est, ꝙ eo casu,quò omnino
essent testes contrarij, deberet stari illi famæ, quæ processit ex
verosimilioribus præsumptionibus,vt no.Bar.in l.de minore.§.
si plurium, in versicu. quæro, vtrum possit probari. ff.de qõ.&
Bald.in l.j.in q.v.C.de test. ¶ Sed fama, quod fuerit percussus
in domo, videtur habuisse ortum ex verosimilioribus præsum-
ptionibus.

ptionibus.& inter alias pondero vnã,quæ colligitur ex d. Anto.
filij.ſ.Bartholomęi dicentis,quod inuenit de ſanguine effuſo ibi
iuxta limen oſtij in domo Guil.& vbi non appareret, quæ eſſent
veroſimiliores præſumptiones,pronuntiandum eſt pro reo, di-
cto.c.ex lr̃is,præterea nõ requirit̃,quod probet̃ eũ fuiſſe offen-
ſum in domo:ſed quod ingreſſus fuerit domum ſine voluntate
Guil.vt eſt dictum.¶Patet ergo ex prædictis, & negari non po-
teſt,quin ſaltem per præſumptiones & coniecturas plures ſit ꝓ-
batum,ꝙ Nicolaus fuit ingreſſus domum Guil.& ibi percuſſus:
ergo tales probationes ſufficiunt, cum ſumus in clandeſtinis &
occultis,& in his,in quibus a cõiter accidentibus difficilis eſt ꝓ-
batio.¶Et patebit de iuſtitia hui⁹ inquiſiti adhuc aperti⁹ ex his,
quæ ſubdam ſtatim rñdendo ad allegata in contrarium.ad quod
venio.¶Nam non ob.primo,ꝙ Guil.incumbat onus probandi,
ꝙ fuerit Nico.percuſſus in domo : qa rñdeo, ꝙ illud eſt proba-
tum,vt dixi.¶†Præterea dato,quod non eſſet probatũ plenè,tñ
ex quo etiam non eſt probatum plenè cõtrariũ, & ſic probatio-
nes ad inuicem ſe elidunt,& vna redditur ambigua per aliam,ſe-
quitur,quod in dubio dẽt præſumi factum delictum fuiſſe in lo-
co permiſſo,& ſic in domo,vt probat Bar.& cõiter alij in l.nõ ſo
lum.§.ſed vt probari.ff.de ope.no.nun. ¶Non ob. quòd dice-
batur probatum eſſe per curiam de publica fama : quia ſuperius
plenè reſpondi circa vltimũ fundamentũ.¶Non ob.ꝙ Thomas
de Raminalitis,& Ludouicus dicunt,ꝙ non potuiſſet vulnerari
in domo,quin ipſi ſciuiſſent:quia reſpondeo,ꝙ Thomas non eſt
idoneus teſtis:quia eſt de caſato offenſi,vt iam dictum eſt. ¶Prę
terea ipſi non aſſignant rationem concludentem. nam dicit Ni-
co.ꝙ non potuiſſet vulnerari in domo : quia audiuit nomen di-
cti Nico.in ſtrata,& Ludouicus reddit rationem : quia inuene-
runt birretũ Nicolai.vnde ratio ipſorum teſtium: qa non eſt cõ-
cludens rõ,eneruat dictum teſtis,vt egregiè declarat Bal.in l.cõ
uenticulã.C.de epiſ.& cle.in ver. modo venio ad teſtes,&c. vbi
24 dicit,†ꝙ vbicunque oppoſitũ eius,quod dicit teſtis, poteſt ſtare
cum veritate cauſæ,per quam teſtis ſe fundat, nunquam talis te-
ſtis probat.& idem Bal.in l.data opera,in xviij.col.qui accu. nõ
poſ.& hoc per not.in l.j.§.hoc interdictũ.ff.de fonte,& in l.iij.
C.de teſti.& doc.in c.quoties,de teſti.& in c.cum cauſam, eo.
ti.ſed illa cauſa.ſ.quod audiuerit vocẽ in ſtrata, & inuenerit bir-
retum in ſtrata, potuit eſſe vera etiam dato, ꝙ vulneratus eſſet
Nicolaus in domo:ergo teſtis nõ probat Non ob.ꝙ teſtes Guil.
& eius vxoris infringuntur per teſtes curiæ : quia ad hoc multis
modis eſt reſponſum in primo & ſecundo fundamento. ¶Vlti-
mo non ob. ꝙ exceſſus fuerit modus vulnerandi non ſolum in
domo,ſed extra domum per no.per Io.And.in addi.Spe.in titu.
de accu.§.fi.in iij.parte,cum ſi.quia reſpondeo aduertendũ eſſe:
quia ſtatutum non requirit, ꝙ vulnerari & occidi debeat in do-
mo:ſed tm̃ requirit,ꝙ ille intrauerit domum,& ſic liceat dño do
mus,ſiue cuius domum ingreſſus eſt,eum vulnerare, & occide-
re.illa enim qualitas.ſ.in domo,adiecta in oratione non intelli-
gitur repetita in ſeq.oratione,vt l.iiij.§.eritque differẽtia, & ibi
hoc no.Bar.ff.vi bo.rap.& no.maximè per Anto.de But.in cle.
j.de exceſ.prælato.pro hoc eſt tex.in l.quod ait,in verſic.quare,
25 iuncto.§.fi.& quod ibi not.Bar.ff.de adul.†Nam lex permitte-
bat patri occidere filiam deprehenſam in domo ſua in adulterio.
pater filiam deprehenſam in domo ſua in adulterio proſequitur
eam fugientem extra domum,& eam extra domum occidit: cer
tè impunè facit,quòd lex non requirebat, ꝙ occideretur in do-
mo:quia videbatur grauior offenſa,arg.l.lex Cornelia, in princ.
& §.j.ff.de iniur.vñ non eſt in conſideratione, ꝙ occideretur in
domo,vel extra:quia nõ magis dẽt mihi licere vim inferre in do
mo,q̃ extra.vt l.j.C.de priua.carc.ſed bene eſt in cõſideratione
ipſum ingredi domũ meam ſine voluntate mea, qa ꝑ hoc fit mi-
hi grauis iniuria.d.l.lex Cornelia.Quinimo Bal.in d.l.quod ait.
26 §.fi.†quod ſtatutum diſponens,qđ quis põt offendere ingrediẽ
tem poſſeſſionem ſuam,& ſi illum fugientem proſequitur extra
poſſeſſionem,poteſt ibi eum offendere.facit qđ no.Bal.in repe-
ti.l.cunctos populos.C.de ſum. Trini. poſt medium, quæ non
hr̃ communiter in lect.vbi dicit,ꝙ licet pro debito ciuili quis nõ
poſſit capi in domo,vt l.ſed & ſi is.ff.de in ius vocan.ſi tamen re-
pertus fuerit per officialem extra domum,& fugerit in domum,
g põt extrahi[g] & iſtud idẽ tenuit Cyn.in auth.ſi quis ei.C.de adult.
vbi tenuit,ꝙ licet quis de eccleſia per officialem ſecularẽ extra-
hi non debeat:tñ ſi delinquit extra eccleſiã, & in eccleſia aufu-
git,poterit de eccleſia extrahi per tex.in §. ſed nullũ homicidiũ,
in auth.de man.prin.facit, ꝙ initiũ inſpici debet. l. & ſi plures,
27 in fi.ff.arb.fur.cæ.& l.amici. ff. de adul.cum ſi. ¶†Faciunt pro
hoc notata per Bar.in l.libellorũ.ff.de accu.in ver. vltimo quæ
h ro, quid ſi aliquis exiſtens in platea percuſſit aliquẽ extra[h] pla-
team quis locus inſpicit̃? & dicit attendenda verba ſtatuti : quia
aut ſtatutũ conſiderat.& punit ſagittantẽ,& inſpicitur locus pla
teæ:alias nõ.& idem no.Pe. de Anch.in repe.c.poſtulaſti, in ij.
q.de fo.compe.& per do.Ant.in c.fi.in prin.e.ti.& Ioan.An.in
d.regula,in obſcuris,cum concor.s̃.alle.Sed in terminis in qui-
bus loquitur Ioan.An.in addi. Spec.in tit.de acc.ibi expreſſe ſta
tutum conſiderabat euntem in territorio alieno ad capiendum
bannitos. Sed in caſu noſtro non conſiderat vulnerantẽ in do-
mo,vel extra domũ:ſed tantũ conſiderat actum ingreſſus.¶Nec
ob.verba ſtatuti in fi.dicentis & ad probandũ talem inuentũ eſ-
ſe & fuiſſe mortuum in domo admittant̃ teſtes & de familia &c.
quia reſpondeo, ꝙ ſtatutũ hic diſponit de modo probandi, qui
vult,ꝙ eo caſu quo qs mortuus eſt in domo,poſsit de ingreſſu &
morte probari ꝑ illos de familia, cũ tunc nõ poſsit cõmode pro-
bari per alios.¶Nec aliter rñdeo ad no.per Io.And.in loco præ-
allegato, ſm̃ qđ rñdit Bal. in l. ſi quis non dicã rapere, in vj.col.
de epiſ.& cle.vbi dixit Bal.in d.l.qđ ait,voluit,ꝙ in delictis excu
28 ſandis ſemper inſpiciat̃ initiũ loci per illã.l. † vnde quicquid eſt
licitũ in termino,à quo,eſt licitũ termino ad quẽ,cõtinuato actu
qđ dicit Bal. ibi eſſe verũ, niſi ſit diuerſa ratio, & qualitas termi-
norum,alleg.tex.in d.l.quid ſit fugitiuus.§.idem Celſus.ſed vbi
eſt eadem ratio & congruitas terminorum, tunc propter conti-
nuationẽ actus totum loci ſpacium reputatur idem locus, vt eſt
tex.no.in d.l.quod ait,in fi.¶Voluit enim dicere Bal.per legem
alleg.vbicunque eſſet licitum ex forma ſtatuti huius ciuitatis of-
fendere aliquẽ deprehenſum in aliquo crimine & in domo,cer-
te ſi ille deprehenſus aufugiat de domo,poterit per totũ territo-
rium ſtatuentium impune offendi : ſed ſi eũ ſequat̃ in territorio
i alieno,& ibi offendat,hoc non poterit:quia ſtatutũ hoc non po
tuit permittere extra territoriũ in iniuriam domini illius territo
rij. nec eſt veroſimile ſtatuentẽ de illo actu & loco ſenſiſſe. l. fi.
de iuriſ.om.iudi.ita loquitur.d.l.quid ſit fugitiuus §. idem Cel-
ſus,cum gl.fi.& ita loquit̃ Io. An. qa tũc eſt diuerſitas termino-
rum, & per conſequens diuerſitas nominis : ſed ſi inde inſequa-
tur extra domũ per territoriũ ſtatuentis, inſpecto quod princi-
piũ eſt licitũ,vbique erit eadẽ ratio,& ita loquit̃ Bar.in d.l.quod
ait,qui ſe fundat in hac ratione.& ita etiã voluit Bal. in d. l. ſicu-
ti.§.Ariſto.ff.ſi ſeru.vend.dum dicit quod mutato territorio eſt
immutata poteſtas. ¶Et ita etiã in ſpecie tenet Ang. in l. nec in
ea.§.ius occidendi. cũ ſe. ff. de adult. intelligens ea quæ habent̃
in d.l.quod ait.§.fi.procedere,qñ inter idem territorium occide
tur ille, qui eſt in fuga : ſecus,ſi in alieno territorio per. d. l. quid
ſit fugitiuus.& ſic optime verificatur deciſio Bal.in d. l. cunctos
populos,& Cy. in præalleg. auth. ſi quis ei, qđ ſi ille, qui eſt in-
uentus extra domũ,aufugit in domo,põt inde extrahi:quia eſt il
le officialis in toto territorio, dummodo officialis & nõ priuata
perſona.¶Et ſic patet qđ etiã dato ꝙ ſtatutum prędictũ expreſſe
requireret,ꝙ ingreſſus vulneraret̃ vel occidat̃ in domo : tñ ſatiſ-
factũ eſt ſtatuto,& illã proculdubio habeo pro vera indubitabi-
li rñſione & deciſione.nõ obſt.etiã no. per Io. An.in c.j. de pri-
ui.in vj.in nouel.cum ſi.quia ibi neque principiũ erat licitũ,ne-
que finis:hoc aũt principiũ erat licitũ,reſpectu cuius finis cenſe-
tur licitus ꝓp continuationẽ, quæ facit videri totũ ſpaciũ haberi
pro vno loco,vt eſt probatũ.¶Nec ob.no.per Io. And. in addi.
Spec.in rub.de homi.ad fi. cum ſi. vbi faciens exceſſum in ſe de-
fendendo punit̃:quia reſpondeo,ꝙ ibi à lege nõ erat permiſſum
offendere niſi ad euadendũ. hic autem erat permiſſa offenſa ad
vindicandũ in tantũ, ꝙ etiã licebat occidere indiſtincte. & ideo
cum inſpecto initio cenſet̃ eſſe idem locus,vt dicunt doct.in lo-
29 cis præal.ſequit̃ delictũ eſſe impunibile:& ita concludo. ¶†Ac
cepi etiam, ꝙ vltra prædicta reuocantur aliqua in dubium. Pri-
mo, qđ ſtatutum requirit, quòd fuerit inuentus in domo: & per
k conſequens importat ſtatutum, quòd fuerit etiam captus.[k] l. ſi
Barſatoram. C. de fideicom. & per Cyn. in l. licet, C. de acqui.
poſ.& Bart.in l.j. in prin. in iiij.q.ff. de acqui. poſ.& Ange.in l.
mancipia,C.de ſer.fugi.& in l.qui ſeruum, ff. de verb. obl.& in

l.nec in ea.§.ius,cũ ſeq.ff.de adul.& in l.3.§.Neratius.ff.de ac-
qui.poſ.& Bal.in l.itẽ lapilli.ff.de re.di.in fi.ſed ad hoc apertiſſi
ma eſt rñſio ex verbis eiuſdẽ ſtatuti ibi dũ dicit, & ſi capi nõ po-
tuerit,&c.& ſubſequentia verba ſtatuti declarãt præcedentia.l.
vtrũ.ff.de peti.hęre.l.ſi ſeruus pluriũ.§.fi.& l.q filiabus,in prin.
ff.de leg.j.ponit ergo ſtatutum illos duos caſus vt diuerſos, ſ.ca-
pere inuentum in domo,& eum inueniri in domo, & non poſſe
capi.nã non dubiũ,ꝙ ibi ſtatutum in verſi.& ſi capi non potue-
rit,loquitur de inuento in domo,& ſi intellexiſſet de inuẽto.i.ca
pto,eſſet ſibiipſi ꝯrius,dum poſtea dicit,& ſi capi non potuerit,
nõ aũt eſt veroſimile ſtatuẽtẽ voluiſſe ſibiipſi in eodem inſtanti
cõtrariari.l.nam ad ea.ff.de cõdi.& demon.Et ſtatutũ ſemꝑ pa-
titur interpretationem,ne in eodẽ ſtatuto ſit contrarietas.l.fi.in
fi.& ibi ad hoc illũ tex.prædicat Bal.C.per quas perſo.nobis ac-
qui.¶Item rñdeo,quod Nico.poteſt captus dici:quia fuit depre
henſus enſe & percuſſione:ad hoc tex.in c.ſi perfodiens, de ho-
mi.vbi tex.dicit: ſi perfodiens fur fuerit inuentus , & percuſſus
mortuus fuerit,nõ eſt illi homicidium,&c. nõ enim requiritur,
ꝙ manu capiantur & detineantur:ſed ſatis eſt,ꝙ percuſſione ca-
30 ptus ſit.†præterea verbum, inuentum, intelligitur ſm ſubiectã
materiã,& non ſemꝑ intelligitur,ꝙ manu capiatur, probat tex.
in c.Romana.§.contrahentes,de fo.compe.in vj.vbi dicit text.
ꝙ forenſis non põt conueniri coram iudice loci contractus, niſi
vbi inueniat̃ capiatur,concor.l. nullus.C. de Iudæ.l.ait ꝑ̃tor.§.
ſi debitorẽ,cũ materia.ff.quæ in frau.cre.ad idem tex.de pœni.
di.ij.in c.& cognouerunt.§. opponitur.ibi plene vr̃ ſentire de
eo,de quo dñs ait:Inueni hominem ſm cor meum. Facit text.in
c.j.in fi.de dila.c.ad audientiam,de reſcrip.cum ſimi. ¶Colligi-
tur hoc ex alia parte ſtatuti,dum dicit, ꝙ quem fuiſſe inuentum
in domo poteſt probari per teſtes de familia,&c. Nam ſi ſtatutũ
intellexiſſet de inuento,id eſt capto, nõ fuiſſet neceſſe ampliari
probationes per modos à iure cõi exorbitantes:quia eo exiſten-
te capto facile erit haberi tunc teſtes deponentes, qđ iſte erat in
31 domo repertus.†nõ.n.eſt veroſimile ſtatuẽtes voluiſſe eius cõe
tollere ſine probabili cauſa,& probabiles & habiles reddere in-
habiles,vbi opus non fuiſſet,arg.l.ſi qñ,in prin.C.de inof.teſt.
& in cle.ſæpe,de ver.ſig.¶Non ob.etiam,ſi dicatur,quod ſtatu-
tũ requirit:ꝙ ſine voluntate habitatoris intrauerit, & ille intra-
uerit cum voluntate Ludouicæ ergo,&c. ¶Quia rñdeo primo,
ꝙ ſtatutum loquitur de maſculino,dum dixit, ſine dicti habita-
toris voluntate.maſculinum enim non concipit fœmininum in
materia exorbitãti & odioſa.d.l.j.§.quærit̃.ff.de vẽ.in poſ.mit.
vt dixi plenius.s̃.¶Et præſertim vbi non eſt eadẽ ratio in fœmi-
32 na,q̃ eſt in maſculo.†nã non ita eſt committendũ iudicio & vo-
luntati mulieris ꝑ̃ſertim iuuenis poſſe quẽ in domum habitatio-
nis introducere,exiſtentibus in eadem domo viris habitantibus
ſecum committendum eſt maſculis non fœminis,quæ imbecil-
lioris ſunt ſexus.l.j.§.j.ff.ad velle.& q̃a leges minus de muliere
confidunt,vt l.j.§.ſexus.ff.de poſth.& maiorem debent ſerua-
re caſtitatẽ & honeſtatem,q̃ maſculi dixit gl.in l.palam.§.pe.in
gl.quæ incipit,ſecus eſt in maſculis,&c.ff.de ritu nup. & imo in
propoſito dicit Bal.in l.j.in vlti.col.C.qui admit.& in l.fi.C. de
ver.ſig.& Pau.de Caſt.in l.ſi cũ dotem.§.ſi patri.ff.ſolu.mat.&
33 Pet.de Anch.in præal.c.canonum ſtatuta, de conſti. †ſtatutum
diſponens,quòd quis contrahere non poteſt ſine cõſenſu duo-
rum coniunctorum,tale ſtatutũ loquens in maſculino non con
cipit fœmininum:q̃a in mulieribus non eſt eadẽ rõ & tãta cogni-
34 tio,ſicut in maſculis. ¶†Inſuper rñdeo,ſemper ſtatutũ trahitur
& extenditur etiã ad caſum non expreſſum in ſtatuto, qñ veroſi
mile eſt,qđ ſtatuentes ſi de illo caſu omiſſo interrogati fuiſſent,
l idem ſtatuiſſent,[l] vt eſt gl.no.quam ibi omnes approbant in l.ta
le pactũ.§.fi.de pact.& no.illam Bal.in l.j.C. quæ res pigno. &
eſt ſimilis gl.in cle.j.in ver.præſidentes,de reſcr.& in c.ij.in ver.
reus,de confe.in vj.pro quo bonus tex.in l. Titius.§. Lucius, &
ibi hoc no.Pau.de Caſt.ff.de libe.& poſthu.Sed cui dubium,ꝙ
ſtatuentes,ſi interrogati fuiſſent,an vellẽt ſtatutũ ſuũ cõprehen-
dere caſum, qñ hora ſexta noctis extraneus cum ſorore iuuene
domina domus ſine voluntate domini domus cauſa furandi in-
greſſus eſſet,nemo eſt,quin dicat ſtatuentes decreuiſſe. ¶Et ſic
idem in ſtupro, cum ſupraſcripti ſint inuenti maſculus, iuuenis,
& puella ſoli in loco, vel tꝑe occulto.c. literas, & c. tertio loco,
35 de præſum.c.ꝑ̃terea,de teſtibus. ¶†Cum ſtuprum & adulteriũ
ſit grauius furto.l. codicillis.§. matre. cum ibi not. per Ray. &
doct.ff.de le.ij.& probat̃.xxxij.q.vij.quid in omnibus, & quod
no.Bar.in l.fi.§.j.ff. de publi. præterea ſtatutum debet intelligi,
ꝙ captionem nõ contineat.l.pen.ff.ad exhi.& no.Bart.in l.om-
nes populi,in vj.q.prin.in ver. ex prædictis poſsint ſolui &c.er-
go debet intelligi ſtatutũ de volũtate habitatoris ad quẽ ſpectat
domus & familię gubernatio.nã Ludouica ſoror à Guilielmo fra
tre maiore de illo actu introducendi iuuenẽ in domũ potuiſſet li
citc à fratre corrigi & moderate caſtigari .l. j . & ibi in terminis
Bal.C.de emen.propinquo.ergo ad ipſam non ſpectabat dare li
centiã Nicolao ingrediendi domũ cum ex tali licentia veniret
caſtiganda, & ſic ipſa in hoc non habebat velle, & ſic ſequitur.ꝙ
eius voluntas non fuit voluntas,cũ velle non haberet.¶Non ob
ſtat,ſi dicatur, ſtatutũ admittit teſtes , qui aliâs non eſſent idonei
reſpectu domeſticitatis tm̃:ſed teſtes producti in fauorẽ Guiliel-
mi ſunt ſibi coniuncti non ſolũ domeſticitate , ſed conſanguini-
tate & affinitate &c.prout ſoror & vxor,etiam infames &c.quia
reſpõdeo, ꝙ ſtatutũ admittit teſtes domeſticos & de familia:vn-
de dico,ꝙ iura & gl.& doc.etiã proprie in materia teſtiũ dicunt,
36 † quod appellatione domeſticorũ de familia veniunt conſangui
nei,inter quos eſt frater & ſoror.itẽ venit vxor,vt no. gl. & doc.
in c.ex literis de teſti.& in l.præſenti.§. pe.in ver.domeſtica . C.
de his q̃ ad eccle.confu .probat̃ in l.pronũciatio,ff. de ver. ſigni.
cũ alijs,quæ allegaui.s̃. Itẽ ſtatutũ aliâs nihil operaret̃, quod eſſe
non debet,vt iam dictũ fuit.¶ Non ob.ꝙ dr̃,quod ſunt infames:
quia rñdeo , ꝙ infamia non obſtat : quia non eſt damnata de pu-
blico crimine,de adulterio,vel ſtupro iuxta.l.infamẽ, ff.de pub.
iudi.& l.j.ff.de his,qui no.Nec eſt probatũ eum fuiſſe deprehen
37 ſum in adulterio, vel ſtupro . ¶ † Præterea nõ ſufficit probare ad
repellendũ teſtem,ꝙ ipſe erat infamis tempore, quo teſtificatus
eſt:ſed requirit̃,ꝙ probet̃,ꝙ ꝓ tali habebat̃, & reputabat̃ pro ta-
lia à cognoſcentibus eũ: q̃a licet eſſet infamis tñ ſi reputabat̃ cõ-
trariũ,non repelleret̃,tex.eſt hanc practicã tradens in l.j.de teſt.
quã ad hoc Bart.ibi reputat mirabilẽ,& no.Bart.in l.ad teſtiũ,in
prin.ff.de teſt.& gl.in l.cum lege, ff. de teſt . quam ad hoc repu-
38 tat ſingularẽ Bart.in l.ij.C.de ſecun.nup. † Itẽ teſtis infamis,qui
primo nõ debuit examinari omnino facit aliquale indiciũ,ſi exa
minatus ſit,ita dicit Bar in l.maritus,ff.de quæſt.& no.gl.in l.iij.
in prin.in ver.aduertendus,ff.de teſti. & Bal.in l.cunctos popu-
los,C.de ſum.tri.& in l.ſeruos,C.de teſti.& nos ſumus in mate-
ria, in qua ſufficiũt ꝓbationes per indicia & cõiecturas , vt dictũ
eſt,& fortius dicit Spe.in ti.de inquiſi.§.j. ver. & generaliter,cũ
39 verſ.ſeq.† ꝙ ad ꝓbandũ innocentiã [m] vel excuſationẽ non requi
m rit̃,ꝙ teſtes ſint omnino integri, vt domeſtici & familiares, licet
ſecus ſi inducant̃ teſtes ad condemnandũ. Arch.xij.q.j.manife-
ſte,& c.ſeq. ¶ Non ob. etiã, quod aliqui deponũt de indicio ſuo
&c.q̃a ad hoc rñdi s̃.dũ tractaui de teſtimonio Guilielmi. ¶ Nõ
ob.ꝙ allegat̃ non eſſe probatũ,ꝙ Nicolaus fuerit inuentus in do
mo,& q̃a potuit trahi intus &c. quia rñdeo, ꝙ imo eſt probatũ,
quod ſpõte ingreſſus eſt : hoc ꝓbat Ludouica ſoror. Guil. de Vi-
gnola & vxor eius, ꝓbantes cõfeſsionẽ Nicolai ita cõfitẽtis, hoc
probant teſtes deponentes de fama. quæ omnia ſaltẽ in materia
cõiecturarũ & pluriũ indiciorũ ſufficiũt in prædictis, ſtante præ-
ſuppoſito facto s̃.in prin.qui ergo vult dicere,quod fuit tractus,
hoc ꝓbet.l.ei qui,de ꝓb.¶ Nõ ob.ꝙ dr̃ teſtimoniũ magiſtri Gu
lielmi & vxoris reꝓbari per teſtes curiæ,qui ſunt plures:quia cõ-
trariũ eſt verius:quia teſtes recepti pro parte curiæ nõ probãt, &
maxime quia ſunt de agnatione & cognatione offenſi , vt latius
dixi,s̃.circa fundamentũ confeſsionis Nico.¶ Nõ ob. etiã, ꝙ dr̃
dictã confeſsionẽ Nicolai eſſe factã extra iudiciũ parte abſente
40 & indiſcrete & inconſulte &c.† q̃a rñdeo, ꝙ talis cõfeſsio etiam
eſt indiciũ etiã parte abſente, & nõ præcedẽte alia deliberatione
facit præſumptionẽ & ꝓbat concurrentib. aliquib.alijs indicijs:
hoc voluit Bal.in d.l.inter.§.recte.& nõ loquit̃ ipſe,qñ pars erat
præſens . & licet ipſe figuret caſum , ꝙ alia aſſertio fuit facta corã
iudice,patet ꝑ iura,in quib.ſe fundat,& præſertim ꝑ tex.optimũ
n in l.quæro.§.fi. [n] ff.de ædil.edic.q̃ tex. loquit̃,qñ confeſsio fuit
facta extra iudicium,vt ibi tex.expreſsius ibi in gl.& Bar.in l.ca-
pite quinto,ff.de adu.Item nec in d.l.quæro.§.fi.apparet, quòd
ibi pars erat præſens,vt no.Bald.in l.in bonæfidei.C.de re credi.
in iiij.col.in ver.modo quęro de vnica voce &c.hoc etiam quòd
non requiratur præſentia iudicis vel partis, ponit aperte Bald.in
teſtatore

testatore lethaliter vulnerato,in d.l.j.ad fi.C.cõia de le.Quan
tum,n.ad faciendũ ꝓ̃sumptionẽ,vł ꝓbationẽ.nõ dico plena, nõ
est necesse,ꝙ confessio fiat in iudicio aut parte præsente.c.fi.de
succes.ab intesta.& no.in d.l.capite quinto, & Bart.in l.admo-
nendi,de iureiu.in vj.col.in versi.itẽ quæro,quid instr̃m, &c.fa
teor qđ per se confessio illa non sufficeret:& ita loquit̃.l.ij.& qđ
ibi Bar.C.de abol.¶Non ob.ꝙ in criminalibus non iungantur
ꝓbationes diuersi generis per no.per gl.in d.l.capite. non enim
41 debet sic allegari.†vult enim gl.ꝙ quo ad condẽnandũ fama nõ
facit semiplenã probationẽ in criminalibus:& ideo dicit,ꝙ cum
vno teste non sufficeret ad condemnationem : & ita intelligunt
oẽs doc.& ad hoc reputat̃ singularis ꝺm Io.de Imo.in l.interes-
se in fi.ff.de acq.pos.sed vbi fama,vel alia species probationis fa
ceret semiplenã,iungitur cum diuersa specie probationis etiã in
criminalibus.probat tex.p quẽ ibi ita in terminis decidit Bar.in
l.j.§.itẽ Cornelio,de qõ.& Bar.in l.si quis ex argẽtariis.§.j.ff.de
edẽ.& est de mẽte Spe.in tit.de noto.cri.§.fama, versi.si famæ.
& in ti.de teste.§.restat,ver.xxv.credit̃ vni testi,&c. & Bar.in d.
l.admonẽdi,in xxij.col.Subdit do.Ant.de Bu.in d.c.veniens,in
42 fi.†ꝙ vbi sumus in his,in quibus probatio nõ est facilis,vt in ca-
su nr̃o,semper species diuersæ probationũ iunguntur ad cõplẽ-
dam probationẽ:alle.c.cũ cãm,de proba. & c.præterea,de test.
¶Non ob.quod testes Gulielmi vident̃ cõtrarij : qm̃ nulla est cõ
trarietas,si bñ inspiciatur,saltẽ talis,quin ad cõcordiã reduci nõ
possint,etiã vt probẽt saltẽ in fauorẽ rei.c.cũ tu de testi. vt dictũ
43 est in præcedẽtibus.†& licet vnus deponat plus in facto,& alius
minus,non per hoc dicunt̃ cõtrarij,tex.est iuncta gl.ij. per quã
ibi inquit Ant.de Bu.in c.ij.extra de rł'a. quòd etiã licet testes cõ
tradicant sibi in modico,nõ reputant̃ varij.ita signãter dixit dñs
Ant.de Bu.in c.ij.de rł'a.per ibi no.per glo.ij.& ibi patet exẽplũ
o iuncto tex.sufficit.n.ꝙ concordent° in principali facto licet dis-
cordent in aliquibus circũstãtiis,vt no.gl.in c.dudũ, in ver.sub-
stantia,de conuer.coniuga.& gl.in c.cum eccle. Sutrina,in ver.
vacillasse,de cau.pos.& plenè Ioã.An.in c.nihil obst.de ver.sig.
¶Item non ob.ꝙ statutũ dicit, ꝙ ad probandum talem inuentũ
esse & fuisse mortuum in domo admittantur testes domestici,&
sic non vr̃ loqui statutũ, qñ quis esset vulneratus, sed mortuus:
44 †quia rñdeo.qđ sub casu mortis comprehẽditur ẽt casus vulne-
ris.l.nec in ea.§.fi.& ibi Bar.ff.de adul.quod etiã procedit in sta
tutis,& ibi dicit expresse Ang.quia est ex vi verborum, vt ibi. &
idẽ in statuto proprie dicit Ang.in l.in suis.ff.de libe.& posth.&
Cy. in l.j.C.quæ sit lon.consue.& Bal.in l.si quis non dicam ra-
pere,in prin.C.de epis.& cleri.& Ant.de Bu.in c.fi.de consuet.
in j.fallentia circa materiam extensionis. ¶Et maximè in casu di
cto,in quo expressa ratio scripta est in eo.patet ibi, dum dicit fa-
cilitatem delictorum comprimentis. ex quibus verbis ostendi-
tur rõ statuti.l.fi.cum si.ff.de hære.insti. sed ita est,quod vbi est
rõ scripturæ in l.vel statuto etiã correctorio,tunc fit extensio ad
casum omissum , qui comprehenditur sub casu expresso, saltem
inspecta lata significatione vocabuli,vt est gl. no.in cle.j.in ver-
bo,eligatur.& ibi doc.de ele.& Bal.in auth.quas actiones,in iij.
q.C.de sacrosan.ec.& Bar.in l.libellorum,in ver. his præmissis
circa j.qõnem,&c.in fi.illius qõnis,de verbo.sig.& Bal.& Io.de
Imo.in l.fi.ff.de hære.insti. & Bal.in l.Maximum.in iiij.col.C.
de lib.preterit.& Io.An.in c.j.de temp.ordi.in vj.& Io.de Imo.
in l.si vero.§.de viro,in vj. col.ff.sol.mat.& do.Ant.in c.fin. de
consue.in j.& xij.fallentia.¶In quibus locis ẽt dñt doc.idem es-
se,si ratio non sit expressa,sed vna sola põt reddi:quia hr̃ pro ex-
p pressa p per no.per gl.& Bal.in l.quãuis.C.de fideicom. & cla-
rum est,ꝙ sub casu mortis saltem lato sumpto vocabulo compre
henditur casus vulneris:ita dicit Dy.in d.l.j.C. quæ sit lon. con-
su.arg.l.illud,in fi.ff.ad l.Aqui. ¶Præterea etiam circumscripto
statuto illa eadem probatio potest fieri per fratres & domesticos
de iure cõi in his,in quibus dificilis est probatio,vt ostensum est,
ex quibus resultat conclusio, ꝙ Gulielmus iusto dolore lacessi-
tus authoritate statuti potuit impune offendere.

ADDITIO.

a ¶Mulieres.j̃.eo.nu.11.s̃.lib.j.consi.xj.nu.5.
b ¶Oldra.latè refert Albe.iiij.par.statu.q.lxxviij.
c ¶Contenta.Ange. Alex.Ias.d.l.si quis ex argen.Lap.alle.xciiij.
Alex.j̃.eo.lib.consi.liij.lxix.Gemi.con.cxij.Cal.consi.xxv.sub
ti.de tes.Corne.consi.cxiij.col.ij.lib.j.Hyppoli.Marsil.no.j.cõ
si.DLxviij.DLxxxiiij.in pract.in prin.nu.3.& vers.diligenter,nu.
83.in repe.rub.de proba.fol.5.fol.38.Fel.in rub.de proba.Ias.
consi.lviij.col.ij.lib.ij.Tho.Gramma.consi.j.col.pen.limita.s̃.
lib.j.consi.lxiiij.nu.5.
d ¶Cortina.j̃.lib.iij.consi.xcix.
e ¶Excusabuntur.j̃.lib.iij.consi.j.co.iiij.Ro.consi. DVj.Ange.in
tract.malefi.versic.thema.adul. Hyppo.Marsil.no.xxij.Gerar.
nota.lv.
f ¶Supplet.s̃.lib.j.consi.v.nu.7.
g ¶Extrahi.arg.loquitur,quia contrarium tenet Alex.d.l.plerũ-
que,col.ij.& ibi Bal.Roma.Iaso.
h ¶Extra.Ang.tractat.malefi.versi.in plateã.col.iiij.Alex.j̃.lib.
vj.consi.cxvj.col.ij.Soci.consi.lv.in tit.lib.j.
i ¶Alieno.Bal.consi.lxxij.quidam subditus, lib.j.secundum ve-
terem,quod est consi.ccix.secundum nouam impressionem.&
in addi.Spe.de comp.iud.adi.c.cùm olim,in fi.de do. & cõt. Et
in tract.statu.ver.capere.Præpo.in c.si iudex, de pace tenen. &
eius vio.in vsib.feu.Pau.consi.cccxv.li.ij.Iacobi.in trac.de ope
ris,in fi.Maria.tract.de cita.arti.xviij.nu.11.Hippo. Marsi.no.
ccxxv.& in l.fi.col.j.& ibi Ias. de iuris.om. iu.Io.Igne.l.j.in pri.
nu.7.8.ff.ad Syllania.
k ¶Captus.j̃.lib.vj.consi.ccxvj
l ¶Statuissent.Anc.consi.ccxix.Cur.senior,consi.ix.col.iiij.cõs.
xliiij.col.iiij.Cur.iu.consi.xix.col.fin. Roma. consi.cv.Ias.in l.
more.col.iiij.de iurisdi.om.iu.l.Barbarius,col.ij.de offi.præto.
consi.cxl.col.vij.lib.j.Dec.consi.lxiiij.Gerar.no.vij. Hippoli.
Marsi.l.si quis viduam,col.iij.de quæstio.l.sed sciendum.nu.7.
ad legem Pompe.de paric.Andreas Tira.rep.l.si vnquã,in prin.
nu.55.C.de re.do.j̃.lib.iiij.consi.liij.nu.7.consi.liiij.in vj.limi
tat Ias.consi.xlij.in fi.consi.clxxj.lib.iij.
m ¶Innocentiam.s̃.lib.j.consi.v.nu.8.
n ¶§.fi.& ibi Ang.Roma.consi.ccccl j.Fa.gl.in c.cũ olim.versi.fra
trum,de priuileg.Matthæ. Affl. Decisi. Neap.xl.nu.10. adde.j̃.
lib.iiij.consi.cxij.in fin.
o ¶Concordent.j̃.eo.lib.consi.xlvij.
p ¶Expressa.Cæpo.consi.crimi.consi.74.col.pen.

CONSILIVM XXV.

Lege plenius & correctius.j̃.lib.iij.consi.xc.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio parentis in præiudicium legitimæ filiorũ non valet.*
2 *Confeßio viri constante matrimonio de dote recepta valet in vim donationis, quæ morte confirmatur, non obstante statuto, quod legare prohibet, nu.3. & 4.*

CONSILIVM XXVI.

VIso & cõsiderato themate ꝑmisso, & omnibus in
eo cõtentis,omissis pluribus attingã solũ ea,in quib⁹
mihi visum est cõsistere veritatẽ,& difficultatẽ illius
hæsitationis,de qua quærit̃.¶Et ꝓ̃suppono, qđ attẽ-
to,ꝙ dña Beatrix ferè nihil aliud habebat in bonis,q̃ ius sibi cõ-
petens pro dicta dote,q̃ cõfessus fuit dictus Andreatius de Ru-
beis se ab ipsa recepisse,non potuit tã ex forma statuti sub rubri-
ca,ꝙ mulieres nõ pñt alienare legitimã filiorũ,q̃ ex dispositione
iuris cõis p dictã confessionẽ factã per ipsam in suo testõ,vel alr̃
præiudicare filiis suis in legitima eis debita,licet ipsa cõfessa fue-
rit,qđ in veritate non dederat in dotẽ dicto d.Andreatio dictam
summam ducatorum quingentorum, & propterea quietauerit
hæredes dicti d.Andreatij,vt l.j.cũ ibi plenè no.& in l.si liqueat,
C.de inof.dona. & in l.Titia.Seio.§. imperator.ff.de lega.ij.&
1 no.doct.in c.fi.de dona.¶†Et in proposito,quod talis confessio
dñæ Beatricis facta in eius testamẽto nõ noceat cum effectu di-
a ctis filiabus quo ad suam legitimam,ᵃ voluit Bart.in l.cum quis
decedens.§.codicil.de leg.iij.ibi dum dicit,præterea testator ꝺm
hoc posset priuare filios legitima confitendo se aliàs debere, &
sic aperiretur via fraudib.& licet Bar.ibi dicat, ꝙ qñ talis confes-
sio in testõ fit pñte notario recipiente pro parte absente, tunc ta
lis confessio valeat in vim confessionis inter viuos irreuocabili-
ter,& nõ in vim fideicommissi reuocabilis: tñ nõ per hoc disce-
dit Bar.ab his, quæ dixit,ꝙ non possit præiudicari filio in legiti-
ma.

ma.d.l.j.& l.si liqueat.C.de inof.dona.vt patet ex infra dicẽdis,
& idem vult Spe.& Io.An.in ti.de confes.§.nũc vidẽdũ, ver.sed
nunquid patris cõfessio vbi dicunt,ꝙ cõfessio patris nõ preiudi-
cat filio quò ad debitũ bonorũ subsidiũ, id est quò ad legitimã,
vt si cũ iuramento professus est Titiũ deposuisse apud eum libras
centũ,vt sic filius hæres teneatur illa restituere : quia filius sua le-
gitima fraudari nõ debet.c.Raynutius,& c. Raynaldus,de test.
cũ in ea filius dicatur quasi creditor.l.papinianus.§.si quis impu
beri.ff.de inof.test.istud cõfirmauit Anto.de But.in c.pe.in iij.
col.de re iud.& ibi subdit, ꝙ ex magna quãtitate p̃sumetur pa-
trẽ,vel mulierẽ talẽ confessionẽ fecisse in fraudẽ legitimæ filio-
rum.l.omnes.§.Lucius.ff.quæ in frau.credi.nisi aliud in cõtra-
2 rium doceret. ¶ †Et præsumitur fraus nedum qñ totũ patrimo-
nium modo prædicto trãsfert,sed etiam qñ nõ totum patrimo-
nium,dũmodo sit in magna quãtitate,vt no.sing.Bal.in l.fraus.
ff.de legi.& no.per gl.& Bar.in l.nomen.§.filio.ff.de leg.iij.&
sufficit maiorẽ partẽ bonorũ alienari ſm Bal.in l.j.in vlt.col.C.
de reuocã.his,quæ in frau.cre.& in l.j.C.si quis in frau.cred.pa
3 & in l.si vnq̃.C.de reuocan.dona. †Sd̃o p̃suppono, qđ illa con-
fessio facta p d.Andreatiũ,qđ recepit ducatos quingentos à dic.
dña Beatrice pro dote ẽt cõstãte matrimonio, valuit saltẽ in vim
b donationis[b],q̃ absque alia vera traditione fuit cõfirmata morte
d.dñi Andreatij p̃cedentis.l.quod de suo,cũ gl.ij.vbi.doct.ff.de
dote cauta nõ nume.iuncta.l.ante.C.de dona.causa mor.& fir-
mat Io.And.in addi.Spe.de dona.in rub. & clare Bar.in l.papi-
nianus.ff.de don.inter virum & vxorẽ. vbi dicit ꝙ sufficit illa cõ
fessio loco traditionis,& idẽ dicit Bal.in l.ij.§. creditũ.ff.si cert.
pet.& ẽt Bar.in l.cũ quis decedens.§.titij.ff.de leg.iij. & Raph.
Cu.in l.si diuortio.ff.de ver.ob.& ibi de materia p Bar. & alios.
in d.l.qđ de suo, & Bal.plenè in l.j.C.de dona.ante nup.cũ cõ-
cord.& talis dõatio,secuta morte dicti domini Andreatij, trahi-
tur retro ad tp̃s celebrati ɔ̃ctus.s.ad tẽpus factæ donationis, vt le
git̃ & no.in d.l.antep.p Bar.post gl.in l.sub.cõditione.ff.de sol.
& in l.si is,qui ꝓ emptore.ff.de vsu.& in l.j.ff.de do.& in l.ij.C.
4 de inof.dona.vbi etiã per gl. †Nec prædictis obstat statutum sub
rubrica,quid & quãtum possint mariti legare vxoribus,&c. vbi
prohibet maritum posse vxori suæ legare, vel quoquo relicti ti-
tulo relinquere vltra libras centum Parmensium : quia respon-
deo,ꝙ non assũmo fundamẽtum à testamẽto do. Andreatij,sed
à contractu dotis,per quem contractum & confessionem est do
natio ɔfirmata morte,& q̃ retrotrahit̃ ad tp̃s ɔ̃ct⁹,vt dixi.& licet
talis donatio ɔfirmata morte resultans ex tali cõfessione habeat
vim relicti,vt no.in auth.ex testõ.C.de dona.tñ non dicitur esse
relictum proprie:sed tertia species separata à donatione inter vi-
uos & à legato seu relicto,vt no.gl.in l.filiæ.C.fa.erc.& expres-
se Bar.& alij.in l.sequens quæstio.ff.de le.ij.& no.in l.ij.§.fi.&
ibi Ang.ff.pro hærede,& no.Bal.in d.auth.ex testamẽto, in iij.
col.vbi hoc probat per plura:& statutum loquitur in relicto, &
relictum dicitur esse illud,quod fit in vltima volũtate, vt l.j.in fi.
ff.de tabu.exhi.& no.in auth.sed hodie.C. qui manu.nõ pos.&
no.insti.qui manu.non pos.§.fi.sed dicta donatio resultans ex il
la confessione dotis facta in contractu inter viuos non est dona-
tio causa mortis,vt probaui, ergo statutum non habet locum in
5 ea:† quia verba statuti præsertim exorbitantis à iure cõmuni de-
bent intelligi proprie.l.j.§.si is qui nauẽ.ff.de exercitoria.l. non
aliter.ff.de leg.iij.no.Bal.in l.j.& in l.Labeo.§. contractum. &
in l.liberorum.ff.de ver.sig.& in l.iij.§.hæc verba.ff.de neg.ge.
& in l.j.§.hoc interdictum.ff.de fonte,& no.Io.An.in c.j.de cõ
sue.in vj.cum si. ¶Nec etiam obstat sequens pars eiusdẽ statuti
disponentis, ꝙ ad euitandum fraudes statuitur, quod si contin-
gat maritum in testamento,vel vltima voluntate ſm formam iu-
ris confiteri aliquid se debere suæ vxori,aut promittere,vel ad id
se obligare,talis cõfessio,promissio,vel obligatio nullius sit mo-
menti.nec aliquid ipsi vxori opituletur, nisi de confessione vel
promissione aſr legitimè doceatur:quia respondeo,ꝙ hic tracta
tur per cõtractũ illius promissionis de dote reddẽda,q̃ nõ fuit fa-
cta in testõ,vel in vltima voluntate,nec in alio actu habito ꝓ vl-
tima voluntate,prout esset donatio causa mortis iuxta.l.fi.C.de
dona.ante nup. ¶Nec ob.ꝙ donatio facta inter vir.& vxo.mor-
te confirmata hẽat vim relicti:quia respondeo,prout no.gl.in l.
antepe.in versi.referatur.C.de don.inter vir.& vxo.& per Spe.
in tit.de dona.§.j.in ver.item pone pater,in fi. ¶Non ob. etiam
id quod cautum est in statuto sub rubrica de modo tenendo in
quibuscunque donationib.tam inter viuos, quàm causa mortis,
ꝙ duo notarij debeant interesse,& quod debeat certa forma ser-
uari,quæ non fuit seruata in illa confessione dotis facta per d.An
dreatium in contractu:quia respondeo,ꝙ istud statutum loqui-
tur solum in donationibus inter viuos,vel causa mortis. sed dato
ꝙ illa confessio facta per do.Andreatium haberet vim donatio-
nis,quæ confirmatur morte eius,tamen non dicitur esse donatio
c inter viuos,nec causa mortis,sed tertia species[c], vt no.gl.& doc.
in l.res vxoris.C.de dona.inter vir. & vxo.& in d.l.filij.& Bar.
in d.l.sequens.qõ.ergo iste casus tanquam non prouisus à statu-
to remanet sub dispositione iuris communis.l. commodissime,
ff.de li.& posth.l.si vero.ff.sol.mat.l.si seruũ.§.nõ dixit p̃tor.ff.
de acqui.hær.cum si.p hoc remanẽt soluta omnia obiecta.Alex.

ADDITIO.

a ¶Legitimam.sup.lib.j.consi.xlv.in fi.
b ¶Donationis.Alex.l.si diuortio.col.fi.de ver.ob.supra li.j.con
sil.xlv.nu.vj.
c ¶Species.in hoc puto Alex.male & sophistice loqui contra mẽ-
tem statuti,dixi in consue.Parisi.§.clvj.

SVMMARIVM.

1 *Notarii error quomodo probetur.*
2 *Notarius censetur rogatus de clausulis consuetis.*
3 *Testi reprobato in vno,non creditur in aliis.*
4 *Verisimilitudo in testibus præstat numero.*

CONSILIVM XXVII.

IN causa & lite do. Bartholomææ de bãchatis ex
vna parte agẽtis, & illos de Luchinis ex alia se de-
fendentes paucis agã:q̃ a res corã doctissimo agit̃,
vis cõsistit in videndo,an sit probatũ de errore no
tarij. ¶Et meo iudicio videtur clare dicẽdũ,ꝙ sic.
& ad hoc ꝓbandũ est inductus primo eximius do
ctor do.Michael de Nicoletis de Im.qui dicit,ꝙ semp añ publi-
cationẽ instrumẽti tpe quo fuit facta cõcordia,de qua fuerũt ro-
gati pariter illi duo notarij,dicta do.Bartholomæa nunq̃ voluit
affirmare illa iura cõtra illos de perduciis pro veris : sed semp di-
cebat & dixit versus dictos de luchinis,se gliè quelle rasone, che
1 voi dite,siano vostre,&c.& sic cõditionaliter.modo sic†,qñ ali-
quid fuit dictũ tẽpore cõtractus inter cõtrahentes, postea appa-
ret notariũ aliter scripsisse & notasse,p̃sumitur p errorẽ esse factũ
vt no.Bar.& alij in l.quoties.§.j.p illũ tex.ff.de hær.instit. & sic
dato,quod testis iste dicat,ꝙ nõ recordatur,qualiter illa particu-
la fuit postea lecta per notarios:tñ ex quo probat de his, q̃ dicta
fuerunt per d.dñam Bartholomæã in dicta concordia,præsumi-
tur,quod aliter scriptũ est, & sic per errorẽ notarij. ¶Secundus
testis est ser.Cæsar,& iste aperte non ad plenũ deponit,ꝙ prædi
cta dña Bartholomæa nunquã affirmauit tpe dicti celebrati cõ-
tractus & instrumenti se esse veram creditricem dictorum iuriũ
cessorum in quãtitate, de qua fit mentio in instr̃o. Deponit etiã
ipse & plures alij practici tabelliones de stylo & consuetudine,q̃
est in similibus cõtractibus,in quibus quis cedit iura, quæ ad ip-
sum spectare reperientur,prout fuit in casu isto,quod illa clausu
la,Paciscens,non debeat apponi, & extendi in ea forma, prout
est appositum in dicto instr̃o imo sicut conditionaliter facta est
cessio quæ reperiretur habere, quæ verba faciunt conditionẽ.l.
Stichum,qui meus erit.ff.de le.j.l.nuper.ff.de lega.iij.ita etiam
clausula, Paciscens,&c.debet apponi & extendi cõditionaliter,
& ita est consuetũ fieri,vt ẽt deponũt nedum oẽs testes do. Bar-
tholomææ,sed etiã testes partis aduersæ maxime dñs Ducius &
2 ser.Thomas. ¶ †Accedit ad confirmationẽ probationis erroris:
quia notarius semper intelligitur rogatus. vt apponat clausulas
a cõsuetas[a] in similibus cõtractibus apponi,vt l.fi.C.de fideiusso.
& dicit Bal.ibi ꝙ quo ad hoc ille tex.est melior de corpore iuris.
facit.l.Seiã.ff.de condi.insti.ꝙ notarius intelligitur rogatus de
dictis clausulis cõsuetis. & eas debet apponere ẽt dato, ꝙ à cõ-
trahentibus hoc dictum non fuerit,per d.l.fi.& no. ẽt per Bald.
in l.cũ de consuetudine.ff.de legi.facit.l.si prius.§.j.& quod ibi
no.Bar.ff.de aqua plu.ar.l.qđ si nolit.§. quia assidua.ff.de edi.
edic.l.excepto.C.loca.l.dñi Prædiorum.C.de agrico,& cẽsi.li.
x.sic ẽt videmus,ꝙ clausulæ consuetæ apponi in bullis apostoli-
cis

cis subintelliguntur in eis.c.accepimus,& ibi An.de ęta.& quali.c.cũ.M.ferrariensis,de const. ergo si dicti notarij omiserunt apponere,& extendere dictã clausulam, paciscens, &c. ſm formam consuetam,errarunt & error corrigi debet,vt est petitum, & debet reformari illa clausula,ſm ꝙ dicti tabelliones deponũt esse consuetum apponi & extendi, & istud solũ fundamentum per se sufficit. ¶ Non ob.dicta testiũ partis aduersæ. & primo d. dñi Ducij,quia dico,ꝙ illud,quod ipse deponit, si bñ inspiciat̃, est pro dña Bartholomæa:nam ipse dicit, ꝙ si cessio fit cõditionaliter,puta Titius cessit iura,quæ habere reperiretur, similiter dicit ꝙ consuetum est in illa clausula,paciscens,&c.ꝙ apponant̃ verba conditionalia.s. paciscens se esse veram creditricem eorũ iurium, quæ habere reperiret̃:sed in vno decipitur dñs Ducius: quia non perpendit,ꝙ cessio in dicto instr̃o fuit facta conditionaliter per illa verba,quæ habere reperiretur, vt verba clare dicũt,& in hoc partes, & notarij non discordant.sed dñs Ducius dicit,ꝙ domina Bartholomæa cessit iura quæ habebat in quantitate librarum.cl.contra dictos de palutiis tanquam iura certa: & in hoc dñs Ducius,etiam si haberet alium contestem,non reprobaret dictum instrumentum in ea parte, in quo instrumentum dicit,ꝙ domina Bartholomæa cessit iura,quę habere reperiretur:quia pro instr̃o deponit clare. ¶ Non obst.dictũ ser Baldassaris Gabrielis de Dulphonis:quia quantum ad hanc partem dicit,quòd cessio fuit facta,prout in instr̃o cõtinetur, sed ita est, quòd ad reprobandum instrumentum, si sint duo testes pro instr̃o,multo plures sunt necessarij contra illud,vt no.gl.in §.præterea itẽ verborũ in verbo,eo die,insti.de inuti.stip.& no.doc. in c.cũ Ioannes,de fide inst.& plures sunt testes pro instr̃o,id est dicta particula instrumenti,qui probant cessionẽ, quatenus cõtinet illa verba, Cessit iura,quæ habere reperiretur,&c.quia etiã dictum do.Michaelis in hoc tendit in effectu ad cõfirmationem instrumenti, & veritatem contractus ita celebrati, & sic patet, quod non ob.deposito dñi Ducij.& eodem modo r̃ndeo ad depositionem ser Thomæ de Siccadenariis,cuius dictum quasi per omnia videtur conforme dicto & attestationi domini Ducij.
3 ¶ † Alia ratione dico,quod dictum ipsorum non obstat:quia qñ dictum testis reprobatur in vno non creditur ei in aliis partibus ꝑ c.testimoniũ,de testi.ista est cõis opi. vt no.Inn.in c. fraternitatis,de hæreti.& in c.cũ in iure,de offic deleg.& Archi.in c.ad sacras.ix.dist.& Spe.in tit.de teste.& in §.j.ver.itẽ quod aliquid de suo & legitimo.l.si ex falsis. C. de transa.& Bal.in l.fi.in iiij. oppo.C.de edi.di. Adri.tol.cũ suis concordan. sed dictum istorum duorum testium,s.dñi Ducij & ser Thomæ est reprobatũ ꝑ probationem instr̃i,& probationem testium dñæ Bartholomeę in ea parte instr̃i,in qua dr̃,qđ cessit iura, quæ habere reperiret̃, vt paulo ante dixi,ergo non creditur.d.Ducio,& ser Thomæ in aliis eorum dictis. Non ob.mõ depositio alterius testis illorum de Luchinis,s.Balda de Dulfoliis:q̃a remanet solus.l. iurisiu.C.
4 de testi.c.in omni,de testi. ¶ † Denique ad depositionẽ omnium dictorum triũ testiũ illorum de Luchinis respondeo vltra prædicta,qđ qñ testes hincinde sunt varij,quãuis ex vna parte sunt plures testes:ex alia vero essent ẽt pauciores:tñ creditur minori parti,si vero similiora deponunt, vt no.gl.& doc.in c.in nostra, de testi.& Cy.in d.l.in exercendis. Sed testes d. Bartholomææ absque cõparatione aliqua deponunt verosimiliora, quòd si in parte instr̃i cessit domina Bartholomæa iura,quæ reperiretur habere,& sic conditionaliter.quo casu non tenetur cedens ostendere se esse creditricẽ.l.quod si in venditione.ff. de hære.vel actio. ven.& non est verosimile,quod illa voluerit incõtinenti se corrigere,& sibi contrariari,prout contrariaretur,si illa cl̃a,paciscẽs &c.extendatur,prout est extensa.l.nam ad ea.ff.de cond.& demon.& in prima constitutione.C.& declarat Bar.in notabili.q. in l.fi.§.idem quæsiit.ff.de condi.inde.& Io.And.in addi.Spec. in tit.de præscr.in rub.dũ tractat de feudo honorifico & franco. ¶ Et vt dicit Bal.in l.j.C.de ser.fugi.id quod est valde remotum à verosimili,est quædam falsitatis imago,& illud,quod non est cõsuetum,non præsumitur factum.l.fideicommissa.§.si seruo, ſm Bal.ibi.ff.de lega.iij. Sed istud nõ erat consuetũ,vt oẽs testes de-
6 ponunt.ergo non est verosimile. ¶ † Præterea etiã creditur pauciori numero testium,qñ ex illa parte est dignitas.d.c.in nostra. sed ex parte dñæ Bartholomææ est do.Michael,qui propter doctoratum est in dignitate. c.quanto, de magi. & in j. constit.C.
7 & ibi doct. ¶ † Itẽ credit̃ pauciori numero testiũ, quando dictũ eorũ consonat rationi ſm Bal.no.in l.qui accusare, C. de eden.ꝑ c.licet causam, de probatio. Sed dictum testium dñæ Bartholomęæ magis consonat rationi per.d.l.nã ad ea,cũ alijs.s̃.alleg.ergo &c.& certe non video, ꝙ in auribus, seu mente alicuius boni seu probi iudicantis sedere debeat, ꝙ illa clausula posita in versicu.paciscens,possit & debeat stare modo, quo facta est, cum supportatione eius,qui contrariũ sentiret,stantibus maximè prædictis.reliqua suppleant clarissimi domini iudicantes.Alex.

ADDITIO.

a ¶ Cõsuetas.j̃.cõsi.lxxxix.col.fi.li.iij.Panor.Feli.Deci.Fran. Rip.c.Cumana,in fi.de consti.Bal.cõsi.ccccxiiij.li.iiij.Guid. Pap.consi.cxciij.in fin.Cor.consi.ccxxv.in fi.li.iij.Cur.seni. consi.vj.Soc.consi.xciiij.li.j.Fel.c.ex literis,co.vj.de fide instru.Ias.l.iij.co.vij.C.de iure emphyt.l.certi cõdictio.§. si nummos,col.iiij.si cer.pet.rep.l.admonẽdi, col.lix.de iureiu.l.vt liberis:col.ij.iij.C.de colla.Deci.consi.ccccxlix.co.pe.consi. cccccxxxix.limita,vt dicam in consi.sequenti,& fusius in consu.Pari.§.clxvj.

b ¶ In alijs.j̃.eo.lib.consi.cxxxiiij.cal.iij.Alex.l.j.§.si quis simpliciter.col.fi.de ver.obl.Bal.l. presbyteri.C. de episcopis & cler.c.j.si de inuestit.inter do.& vasallis ori.in vsib.feu.doct. in l.si ex falsis, C.de transa.Hip.Marsil.not.lxxvj.

SVMMARIVM.

3 *Tradidit, verbum, non probat translationem possessionis fundi, num.1.2.*

4 *Notarius non potest apponere constitutum, vel pœnam solitã, nisi rogatus, nu.6.*

5 *Solennitas intrinseca materialis non præsumitur.*

7 *Venditor per constitutum non liberatur ab actione ex empto ad tradendum.*

8 *Clausula, & cætera, operatur, nisi clare constet de certo modo intelligendi, nu.9.*

10 *Coniectura ex stylo vel consuetudiue per aliam tollitur.*

CONSILIVM XXVIII.

VIso & præhabito opportuno examine super processu causæ inter Bertonum & Lobrum quondam Baldini agentes,& Musulum & Angelum quondam Petri de Cala Paleæ se defendentes,& visis,quæ eleganter scripta fuerunt per eximios aduocatos vtriusque partis coram capitaneo Vallis Amonis, Puto partes præfati domini capitanei esse in absoluendo Musulum & Angelum à contentis in petitione dictorum agentium ex infrascriptis. ¶ Et primo intentauerunt rei vendicationem,& Publicianam simul iuxta id, quod habetur in c. abbate. sanè, de re iudi.in vj.& no.gl.magna.& ibi doc.in c.ij.de lib.obla.& no. in.§.aliæ,inst.de actio.& Spe.in tit.de cau. pos. & proprieta. in. §.nunc videndum,dum ponit formam libelli, & no.Bart.in l.& an eadem.§.actiones.ff.de except.rei iudic.& in l.j.ff.de Publicia.& late Bal.in l.j.in ij.vel in iij. col. C. si plures vna sententia. ¶ Et constat, quòd nec in rei vendicatione, nec Publiciana probarunt agentes intentionem suam, ergo actore non probante reus est absoluendus: vt in iuribus vulgaribus. ¶ Quod autem
1 non probauerit,patet primo: † quia dominium, vel quasi dominium ex quo se fundat, non acquiritur, nisi interueniente traditione.l.de traditionibus, C.de pac.l.ex stipulatione,ff.de acqui. pos.l. si fundum, cum ibi not. ff. de fundo, l. sed si res, alias incipit,cumque.§.fi.de Pub.sed de nulla traditione vel apprehensione possessionis dicti emptoris, vel habentis causam apparet, ergo non potest dici, quòd acquisitum fuerit dicto emptori, vel habentibus causam ab eo aliquid dominium, vel quasi. ¶ Quinimò expresse dicti agentes in positionibus suis fatentur, quod dicti Musulus & fratres à quadraginta annis & citra tenuerunt & possederunt semper illam petiam terræ, de qua in libello fit mentio. ergo cum Musulus & fratres possederunt, sequitur, quòd Musulus & Ang. nunquàm tradiderunt vere vel ficte: quia per talem traditionem fuisset translata possessio in emptorem, & ipsi desijssent possidere: quia plures insolidum eandem rem possidere nequeunt.l.iij.§.ex contrario,ff.de acq.pos. l.si vt certo.§.si duobus, ff. commoda. ¶ Et tali casu appellatione

tione possessionis, de qua fit mentio in dictis positionibus, vide-
tur cõprehendi & ciuilis & naturalis, vt probat Bal. in l. j. C. cõ-
munia de vsuca. Nec prædictis obst. si diceretur, qđ in instrõ vẽ-
ditionis est. seu esse censetur constitutũ, per quod trãsfertur pos-
sessio ciuilis & naturalis. l. quod meo, in princ. ff. de acq. pos. &
c. cũ venisset, & ibi no. de resti. spo. & no. Bart. in l. interdum, in
prin. ff. de acq. pos. & repe. l. creditores. in ij. q. prin. C. de pig. &
per gl. & doc. in l. ab emptione. ff. de pact. quia respondetur, ꝙ
in instrõ nullum est constitutum. ¶ Nec ob. si dicatur, quod illa
verba posita in instrõ venditionis, videlicet ad habendum, tenẽ-
dum & possidendum, & quicquid, &c. per illam dictionem, &c.
important constitutum, stante statuto vallis Amonis sub rubri.
de protocollis notariorum defunctorum, vbi habetur, ꝙ nota-
rius, cui commissa sunt eleuanda protocolla notariorum defun-
ctorum, possit clausulas extendere, & sic vendentes tradere illã
rem venditam teneantur. l. exempto, in prin. ff. de act. emp. & l.
2 j. in prin. eo. tit. ¶ † Et præterea fateor, quod notarius possit extẽ
dendo dictum instrũm apponere, ꝙ venditor promisit dictã rẽ
tradere emptori & in eum possessionem vacuã transferre, prout
tenetur de natura à contractus. l. ij. §. j. & l. seq. in princi. de act.
emp. sicut posset apponere, ꝙ promissum fuit de euictione, pro-
ut est de natura cõtractus venditionis. l. pacta cõuenta, cum vul-
garibus. ff. de contrahen. emp. sed non est de natura contractus
venditionis, ꝙ potius res tradatur fictè per vnũ modũ, quam per
aliũ. Vñ videmus ꝙ qualiscũque fiat traditio, sufficit, puta per cla
uium traditionem. l. clauibus. ff. de contrahen. emp. vel per pre-
carium, aut constitutum. l. ij. §. ex ven. ff. de act. emp. & no. in d.
l. ab emptione. vel si vẽditor cõducat à locatore rẽ, qua ipsi em-
ptori vẽdiderat. l. quædã mulier. ff. de rei ven. & l. interdũ. §. fin.
ff. de acq. pos. vel per traditionẽ instrorũ acquisitionis ipsius rei.
l. j. C. de don. vel per alios modos, de quibus plene no. in l. iij. in
prin. ff. de acq. pos. & per gl. magnam in l. j. & ibi doc. C. de acq.
3 pos. & cano. in c. ij. de consu. & in c. fi. de cã pos. ¶ † Vñ aut volu-
mus, ꝙ in illo instrõ fiat extẽsio, quod notarius simpliciter asse-
rat, ꝙ vẽditores tradiderunt possessionẽ fundi emptori, & cõstat
ꝙ ista verba non sufficerent ad probandũ traditionẽ rei immo-
bilis, quæ tũc non esset in præsentia ꝯhentium, vt l. prædia, & ibi
no. Bar. ff. de acq. pos. & no. Spe. in tit. de emp. & vend. §. scien-
dum. vers. ꝙ in instrõ, & no. Cy. Bar. & alij. in l. ij. C. de acq. pos.
& Bal. in l. j. C. de suffra. & in rubr. C. de ꝯhen. empt. in xix. q. &
in l. non idcirco. C. de fide instr. & ẽt Bal. in §. per traditionem,
insti. de re. diui. & in l. iudicia. C. de rei ven. & no. Ant. de But. &
Io. Cal. in c. ex literis, de cõsue. & in c. cũ venissent. de resti. spo.
4 & Ant. But. in repe. c. fi. de cau. pos. in xiiij. co. ¶ † Aut volumus,
ꝙ in illo instrõ fiat extensio, ꝙ dicti venditores tradiderunt posse-
ssionẽ cõstituendo se possidere nomine emptoris, & dico, ꝙ ista
a extensio fieri non põt:[a] qm̃ vt dixi, nõ reperitur, ꝙ vnus modus
fictè tradendi possessionem potius, quàm alius sit de natura ip-
sius cõtractus. cũ ergo nullus determinatus vel limitatus modus
tradendi possessionẽ præcisè sit de natura ꝯctus, ergo non põt in
casu isto notarius iste, qui non fuit rogatus de instrõ, extendere
ponendo præcise vnũ modum potius, quàm alium, per quẽ fictè
fuerit tradita possessio, cum varij sint modi fictè tradendi, vt di-
xi. ¶ Ad hoc ẽt facit id, quod no. Bar. & alij in l. sciẽdũ. ff. de ver.
obli. in j. col. & Cy. in l. j. C. de contra. & commit. stip. & Anto.
5 de But. in c. sicut, de re iudica. † vbi dicunt, ꝙ licet solennitas in-
trinseca præsumatur, vt d. l. sciendum, & d. l. j. C. de contrahen.
& cõmit. stip. tñ illud est verũ in solennitate intrinseca naturali,
non intrinseca materiali ipsius cõtractus emptionis & venditio-
nis: nam licet appareat seu probetur, ꝙ celebratus fuerit contra-
ctus venditionis: tñ si non appareat pro quo pretio, non præsu-
mitur certum pretium: & illa venditio: & hæc est ratio, quia pre
tium licet sit de solennitate intrinseca materialis ipsius contra-
ctus venditionis, tamen ipsum pretium non est semper vnifor-
me, imo est variabile, & qñ que interueniat magnum preciũ, qñ-
que paruum, ideo illud non præsumitur, ita in proposito cùm va
rij sunt modi tradendi fictè possessionẽ, non possumus extẽsio-
nem potius præsumere de vno modo, quàm de alio, & sic non
põt dici, ꝙ vigore cõstituti sit tradita possessio, quasi præsumat
6 per illã dictionem, &c. ꝙ interuenerit ficta traditio. ¶ † Confir-
mantur prædicta. nam pone, ꝙ de cõsuetudine sit, ꝙ in ꝯctu ap-
ponatur pœna, & de iure certũ est, ꝙ notarius semp intelligit ro-
gatus, vt in instrumẽto apponat cl's cõsuetas, & est tex. melior de
iure in l. fi. C. de fideius. ſm Bar. & Bal. in l. huiusmodi, in princi.
ff. de leg. j. faciũt no. Bar. in l. si prius. §. rectè placuit, per illũ tex.
ff. de aqua plu. arcen. cũ si. & tñ quia pœna est variabilis: quia po-
test apponi pro parua & magna. notarius rogatus de contractu
non poterit in eo apponere pœnam, nisi illud expresse fuerit di-
ctũ, quamuis consuetũ esset pœnã apponi, ita voluit Bald. in l. fi.
in j. col. C. de execu. rei iud. Item pone, ꝙ de natura actus sit, ꝙ
præstet fideiussor, vt est in prætorijs stipulationibus, nemo est
tam insanus, quod si diceret, ꝙ de prætoria stipulatione factũ est
instrumentũ à notario cũ dictione &c. possit notarius vigore il-
lius dictionis, &c. extendere, ꝙ interuenerit obligatio fideiusso-
ris, cũ nõ cõstet, an interuenerit fideiussor, & qs fuerit fideiussor.
ita ergo in proposito, cũ nõ constet, an interuenerit ficta traditio
tẽpore instrumenti, nec cõstet, per quẽ actum fictè tradita fuerit
possessio, nõ põt dici, ꝙ possit apponi, ꝙ fuerit tradita per consti
tutũ. Plus etiã dici põt, ꝙ illa traditio, quæ venit de natura ꝯctus,
est vera traditio actualis: sed per constitutũ nõ dr̃ res tradi, sed ha
beri pro tradita, vt no. gl. in l. ab emptione, & ibi Bald. ff. de pac.
ad fi. venditor autem tenet̃ proprie ad tradendum. d. l. ex vendi-
7 to, in prin. † vnde ſm magis verã & cõem * opi. venditor qui so-
* lum se cõstituit nomine emptoris possidere, nõ est liberatus per
b fectè ab actione ex empto:[b] quia tenet̃ ad tradendũ, nisi actuali-
ter etiã tradat, vt not. gl. in l. Iulianus. §. ex vendito, ff. de ac. em.
& Cy. in l. j. in fi. C. qñ liceat ab emp. dis. & expressius Ang. Bal.
& Pau. de Ca. in d. l. ab emptione, & Bal. in l. ij. in pe. q. C. de vsu
ris, & Pau. de Ca. in d. l. Iulianus. §. ex vendito, & per Bald. in l. j.
C. pro dona. ¶ Nec ob. ꝙ no. gl. in d. l. ab emptione, quæ sentit,
ꝙ venditor per constitutũ sit liberatus, quia respõdent Bal. Ang.
& moderniores ibi, ꝙ verũ est, ꝙ est liberatus à traditione iuris,
i. ab illa traditione, per quã transfert̃ dñium, sed nõ ab actuali tra
ditione facti, quæ adhuc superest, & sic nõ perfecte tradidit, er-
go non debet dici liberatus. l. Iulianus. §. j. ff. de verb. obl. l. si rẽ,
ff. de solu. & ibi Imo. dãnat Bar. qa aliter sentit in d. l. ab emptio-
ne, & per ista patet responsum esse eodem modo ad ea, quæ not.
doc. in l. Gallus. §. idẽ credendũ cũ omnibus suis concor. ff. de li-
8 be. posth. & ¶ † Nec ob. si diceretur, saltem de iure cõi debet ex
c tendi illa dictio, &c.[c] ſm consuetudinẽ & stylũ illius notarij, &
si de stylo eius non appareat, debet extendi ſm consuetudinẽ ge
neralem aliorũ notariorũ illius loci iuxta no. per Bart. in l. argen
tarius in prin. ff. de eden. & Io. An. post Spe. in tit. de inst. edi. §.
ostenso, super ver. sed quid si abbreuiatura, & Bald. in l. fi. C. de
eden. & in rub. C. de fide instru. in ver. quartò quæro, nunquid
suã abbreuiaturã, & Cy. & Bal. in l. ꝯctus, C. de fid. instr. & in d.
§. idẽ credendũ, & doc. in c. cũ P. de fide. instr. quia rñdeo, ꝙ in
actis nõ inuenio probatã cõsuetudinẽ, nec stylũ. ¶ Et licet repe-
riat̃ in actis esse productũ unũ instrumentũ extensum per eundẽ
notariũ ante cõfectionẽ instrumẽti, de quo vertit̃ cõtrouersia, in
9 quo instrumẽto reperit̃ esse extensum constitutũ, † tñ dico, ꝙ ex
vno solo instrumẽto, vel actu nõ iudicat̃ stylus, vt patet ex no. p
Cy. C. quæ sit lon. cõsue. in vers. iiij. circa hoc quærit̃, cũ nos &c.
dũ tractat de stylo, & expressius Ant. de Bu. in c. fi. post Ioa. An.
ibi de cõsue. circa mediũ in ver. per hæc dat̃ dicta &c. sicut enim
dicimus in cõsuetudine. xxv. q. ij. ita nos. & ibi no. & l. iij. & ibi
10 no. C. de epis. audi. & plenè no. in l. de quibus, ff. de legi. ¶ † Præ
terea ꝙ debeat fieri extensio ſm stylũ notarij, vel ſm consuetudi
nẽ, istud est ex cõiectura: quia lex ex illa cõsuetudine sumit cõie-
cturã, ff. de le. j. l. si seruus pluriũ. §. fi. cũ ibi not. p doc. p ea. quæ
ibi enumerant̃ in tex. appellãt cõiecturas. sed ita est, ꝙ vna conie
ctura tollit & elidit aliã. l. cũ de indebito, in prin. ff. de probat. l.
diuus, ff. de resti. in inte. l. j, cũ ibi no. C. ad l. Cor. de sica. & in p-
posito nostro extat præsump. & cõiectura, qđ nõ interuenit con
stitutũ: qa si interuenisset constitutũ, possessio fuisset translata in
emptorẽ. d. l. qđ meo, in prin. & nõ remãsisset penes vẽditores,
vt expresse ponũt & fatent̃ in suis positionib. ꝙ rei cõuenti a. xl.
annis & citra semp tenuerũt & possederũt dictã rẽ, ergo nõ inter
uenit cõstitutũ. ¶ Et tãto magis debet præferri ista cõiectura illi
coniecturæ, ex qua se fundãt agentes, q se fundant in generali cõ
suetudine notarij, vel aliorũ notariorũ in cõtractibus omnibus
venditionũ: sed rei cõuenti pro se habent specialẽ presumptionẽ
fundatã in dicta confessione specifice facta de possessione huius
d rei, & psumptio, quæ est in specie[d] semp tollit aliã, quæ est in ge-
nere

nere, vt est tex. in d. l. cũ de indebito, quẽ ad hoc ibi põderat Bar. 11 in prin. ¶ †Ex qua possessione dictorum vẽditorũ continuata lõgo tpe post dictã vẽditionẽ infertur dictã vẽditionẽ dici potuisse simulatã. l. sicut. §. superuacuũ, & ibi hoc no. Bart. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. & plenè no. Bar. in l. post ꝯctum. ff. de dona. & in suo cõsi. lxiiij. inci. Petrus Nico. ¶ Tñ in hac simulatione non facio fundamẽtũ: q̃a nõ est apposita & deducta in specie prout de iure requiritur. ¶ Alia rõne vr̃, ꝙ non pñt agẽtes prædicti obtinere eo mõ, quo agunt. Nã dicta res petita fuit Ioannis Sancti Batilani, & non est probatũ, ꝙ dicti Bertonus, & Lobuus quondã Baldini fuerint & sint hr̃des dicti Ioãnis, qui in testõ. suo instituit hr̃des vniuersales æquis portionibus Simonẽ, & Petrum, & Christoforum eius filios, & sic Simon fuit solum institutus in tertia parte. licet ergo sit probatũ, qđ mortuo Ioanne Sancti Batilani remanserit Simon eius filius, qui postea decessit suo ꝯdito testõ, in quo instituit dñm Baulani suum patruũ, & Tassum & Podio, & Tassus renũtiauit hr̃ditati Simonis pro parte sua, & ex positionibus reorum cõuentorum iunctis attestationibus agẽtium appareat, ꝙ Tomus Batilani instituit in testõ hr̃des Baldinum, & dictum Tassum & qđ Tassus repudiauerit hr̃ditatẽ dicti Tomi, & qđ Blandinus pater dictorũ agentiũ eam adiuerit: tñ ex hoc non apparet, ꝙ dictus quondam Baldinus, & successiuè dicti eius filij fuerint hr̃des in solidũ dicti Ioannis, sed solũ dicti Si-
12 monis: quia dico, † ꝙ nõ est probatũ, quod tota hr̃ditas. d. Io. fuerit in solidũ delata Simoni, attẽto qđ, vt dixi, Simõ non fuit institutus, nisi pro tertia. oportebat ergo probari, ꝙ vel per mortem aliorum filiorum Io. institutorũ per repudiationẽ eorũ hr̃ditas Ioannis etiã pro illis duabus aliis partibus ex tribus accreuisset dicto Simoni: vel ꝙ alij instituti in testõ. d. Io. decesserunt ab intestato, & ꝙ eorum portiones delatæ fuissent. d. Sim. ab intestato, & quod Simon adiuisset hr̃ditatẽ dictorum fratrũ suorum: quia hæreditas fraterna non acquiritur, nec transmittitur, nisi adeat. l. q̃m sororẽ. C. de iure deli. vnde non pñt obtinere dicti agentes eo mõ, quo agunt, cũ nõ probauerint illud qđ est fundamẽtum intentionis suæ, prout probare debẽt, etiã si fundamentũ suum cõsisteret in negatiua. l. hoc iure. ff. de ver. ob. c. j. de cõfes. in vj. & no. doc. in c. sup his, de accu. & Bar. in l. in illa. ff. de ver. ob. cũ si. ¶ Nec ob. si diceretur, ꝙ testes probãt remãsisse Simonẽ post mortem Ioannis: quia dico, qđ non sequit̃, ergo testes dicũt nullũ remãsisse ex filiis dicti Ioannis per no. per Bart. in l. si quidem. C. de excep. & in l. vnũ ex familia. §. j. in fi. ff. de leg. ij. & ꝑ Spec. in tit. de teste. §. j. in fi. versi. quid si plures. ¶ Tamen quia ex hoc fundamento non infertur, ꝙ non debeat in totum fieri absolutoria, ideo adhærens prioribus fundamentis dico partes domini capitanei esse in absoluendo reos conuentos. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Non põt. Generaliter dico, ꝙ illud vulgatũ de apponendis vel subintelligẽdis clausulis cõsuetis, de quo in ꝑcedẽti consi. debet intelligi de his, quæ respiciũt executionẽ, vel clariorẽ elucidationẽ dũtaxat: non aũt de illis, quæ dispositionẽ vel nouũ effectũ, q̃ aliàs non veniret, inducunt. vnde licet alicubi mos regionis sit, vt in locationibus cõductores periculũ sterilitatis recipiant: tñ si illud nõ fuerit expressum, nõ subintelligit̃, nec notarius apponere põt, nisi de hoc ẽt fuerit rogatus, vt est casus, vbi hoc decidit Ang. in l. licet, col. j. C. de loca. sic notarius rogatus de fideiussione nõ põt apponere c̃las renunciationũ epistolæ vel discussionis licet hoc sit solutũ, nisi de hoc rogat⁹ sit, Bal. in rub. col. fin. C. de his quæ in frau. credi. Sic ꝓcurator cõstitutus ad fideiubẽdũ nõ potest remittere exceptionẽ ordinis, nisi hẽat in mãdato, vt vult Bar. rectè inspiciendo in l. si fraudatur. ff. quæ in fraud. credi. licet Panor. (quẽ sequitur Ias. l. vt liberis, col. iij. C. de colla.) in c. j. nu. 28. vt lit. nõ cõtrarestata, alleget Bar. in cõtrariũ & male, ad qđ hanc normã multa corrigenda sunt, quæ sine delectu gl. numerat Ias. in d. l. vt liberis & alij in locis in ꝑcedẽti cõsil. adductis. Et ita s̃. xv. annos obtinui per arrestum pro do. Ioã. Sanguin, q̃ promiserat soluere, si principalis non solueret in termino, & in protocollo non erat c̃la, renũtiãs bñficio discussionis: sed postea notarius in extẽso eã adiecerat, deinde pignoratio bonorum d. Io. sine discussione cõfirmata per sententiã præsidis: sed me postulãte per arrestũ senatus reuocata: fateor tñ, qđ in istis ꝯsuetis, quę nouum effectum inducunt, sufficit notariũ esse de illis roga- tum in genere, vt sentit Bald. in d. rub. C. de reuocan. his quæ in frau. credi. Adde Hyp. Marsil. sin. cxxiij.

b ¶ Exempto. idẽ Bal. in l. j. C. de rescin. vendi. quem refert & sequitur Paulus in d. §. ex vendito. Pau. & Ale. in l. ab emptione, ff. de pac. Pe. de Ferra. in libel. in cã venditio. gl. pe. Guid. Pap. decis. Delphi. ccccix. Cor. consi. cccxlij. col. ij. lib. j. consilio. liij. lib. ij. facit Ias. l. vbi autem. §. fi. ff. de ver. obli. & dixi consue. Pari. §. vij. nu. 28. & in l. corruptionẽ, C. de vsuf. & ita simpliciter tenendũ, licet Alex. s̃. li. j. consi. xxvij. col. ij. aliter distinguat, & licet contrarium voluerint Mathesila. in singu. clxxj. Ange. Are. instit. de emp. & ven. in fi. prin. Cor. consi. ccxcvij. litera, & lib. iij. Ias. d. l. ab emptione, nu. 13. & in l. apud Iulianum. §. Titius, col. ij. de leg. j. Fran. Pur. l. certi condi. nu. 77. cũ seq. si cer. pe. Alcia. in l. debitori, C. de pact.

c ¶ Dictio, &c. adde Soci. consi. xciiij. li. j. no. in l. Gallus. §. idem credendum, de lib. & posth. plene dixi in consu. Paris. §. clvj.

d ¶ In specie. s̃. li. j. consi. lxxvij.

CASVS necessarius nouiter ex textu recenter emendato restitutus. Albertinus habens. vj. filios Antoniũ, Boinũ, Pinũ, Andream, Frãciscũ, & Christoforũ, eos instituit hr̃des ęqualiter, & si quis eorũ decederet intra pupillaria, vel q̃nque sine filijs, substituit superuiuentes suos filios, vel filios filiorũ in stirpes. Erant aũt præfati instituti ex diuersis matribus, videlicet Antonius, Boinus, Pinus, & Andreas ex vna: Franciscus aũt & Chr̃forus ex alia. Et sic quatuor primi erãt inter se vtrinque coniũcti, reliq̃ autem duob. ex latere pr̃is tm̃. Et pariter hi duo inuicẽ vtrinque cõiuncti. illis quatuor ex latere patris tantũ. Accidit post mortẽ patris, ꝙ prior decessit Boinus sine liberis, deinde ante vllã restitutionẽ fideicõmissi cessi ex ꝑsona Boini decessit Antonius relicto Ioanne Baptista filio suo. Postea decesserunt Andreas, Pinus, & Franciscus sine liberis, superstitibus. d. Christoforo filio testatoris, & d. Ioan. Baptista nepote ex Antonio, inter quos non est controuersia de hæreditate Boini, qui decessit viuo Antonio, nec de bonis Francisci, qui decessit post Antoniũ: quia quantum ad primũ dictus Antonius ius fideicõmissi sibi pro portione sua deuoluti & acquisiti per obitum Boini, etiã ante restitutionẽ trãsmisit ad Io. filium & hæredẽ, quod Christoforus nõ controuertit. Quantũ etiã ad secundũ nepos nil controuertit patruo: quia d. Franciscus erat frater vtrinque cõiunctus. d. patrui. Sed quantũ ad bona dictorum Andrę & Pini controuertũt: quia Christoforus patruus dicit se solũ vocatũ ad eorũ bona, quæ fuerũt testatoris, excluso in totũ nepote sola legitima excepta. Et hoc quia est filius testatoris, & sic in primo ordine substõnis, & ꝙ nepotes nõ censentur vocati, nisi scđo loco deficientibus omnibus filijs. Contra contendit nepos se in totũ ad omnia quæcũque bona vocatũ, & patruũ prorsus exclusum siue ab intestato, siue ex testõ: quia nepos est filius fratris vtrinque coniũcti dictorũ Andreæ, & Pini, quibus. d. Christoforus non est coniunctus nisi ex latere patris. Et vult dicere nepos, ꝙ generalis reciproca substitutio filiorũ intelligit̃ fm̃ dispositionẽ iuris cõmunis in auth. cessante, C. de legi. hæredi. Contrarium decidit Alex. videlicet quòd Christoforus solus est vocatus ex fideicommisso ad bona. d. Andreæ & Pini, quæ fuerunt testatoris excluso nepote, nisi in legitima, in qua prohibitio detractionis non valuit: ratio quia substitutiones pręcipuè regulantur secundũ affectionem & dispositionem testatoris, quem satis constat ęqualem habuisse affectionẽ ad omnes filios, prout etiã omnes & singulos filios omnibus nepotibus in substitutione filiorũ prætulit, & sic quandiu superest vel vnus ex filijs, non sunt nepotes vocati. Cæterũ quantum ad alia bona Andreæ, & Pini, quæ non obuenerunt à testatore, nec sunt subiecta fideicommisso, non fit difficultas, quin spectet ad nepotem verum & legitimũ hæredem ab intestato. d. Andreæ, & Pini iuxta d. authen. cessante. Hoc est verum thema & vera cõclusio cõsilij vsque ad secundã partem nu. 6. quæ nõ loquitur nisi de diuisione societatis, & nullo themate indiget. Aliud autem thema licet ad intellectum consilij necessarium, tñ vsque hodie in omnibus exemplaribus prætermissum erat, quo factum est, vt consilij textus, qui sine illo non poterat intelligi, fuerit vsque adeò deprauatus, inuersus, mutilatus, transpositus in omnibus exemplaribus nullo alteri consentiente, vt necesse habuero manum textui restituendo apponere, qđ vt summo labore, ita pari diligentia & fide præstiti, itaque textũ, quatenus necesse fuit, renouaui à prin

cipio vsque paulo post numerum ꝑm ibi,& si aliquis eorũ dece-
deret in pupillari,&c. Et exinde quia non fuit necesse faciem &
tenorem textus vulgati mutare tm̃ corruptè quædam vocabula,
(more mihi in toto hoc opere solito) restitui non sine longo &
exacto labore, quum supra memoriam hominum deficiente ar-
chetypo non supersunt nisi corrupta exemplaria.

SVMMARIVM.

2 *Testator si substituit filios vel eorum liberos, quandiu super-
sunt aliqui filij, excluduntur nepotes.*
3 *Ius fideicommissi non transmittitur antequam cesserit.*
4 *Coniunctio naturalis non attenditur in substitutione, sed te-
statoris.*
6 *Societas cum pupillo non videtur contracta.*
7 *Quæsita ex pecunia communi, an sint communicanda.*
8 *Acquiritur id soli illi ex socis, cui datur.*
9 *Communicatio fructuum non arguit societatem in cæteris.*

CONSILIVM XXX.

VIso testõ Albertini, & suprascripto themate, multilo-
quio omisso, Primo quantũ ad portionẽ bonorum te-
stõris relictã per Boinum, qui decessit sine liberis, viuo
Antonio & aliis fratribus, nõ est difficultas. d. Io. Baptistam suc-
cedere ex persona Antonij p̃ris sui portione viriliter ex substõne
delata Ant. qui viuebat tpe, quo euenit casus substõnis in perso-
1 na dicti Boini. † Et licet paulo post decesserit Ant. ante factã resti
tutionẽ fideicõmissi, tñ hoc ius fideicõmissariæ substõnis semel
cessum transmisit in d. Io. Bapt. filium & hr̃dem suum. l. cogi. §.
idem Mæcianus, & l. si eius. §. si is qui rogatus, in fi. l. postulante.
ff. ad Treb. l. iij. C. de fideic. Quantũ aũt ad portionẽ hr̃ditatis, in
qua fuit institutus Franciscus, qui ab intestato sine liberis deces-
sit, Christoforus frater eius vtrinque coniunctus dẽt admitti d.
aũt Io. Bapt. in totum tam ab intestato, q̃ ex verbis substõnis ex-
cluditur. Cæterùm quantum ad principale dubium in portioni-
bus, in quibus fuerũt instituti Andreas & Pinus qui mortuo An
tonio decesserunt sine liberis hanc verã esse cõclusionẽ puto, vt
2 Christoforus in substõne præferatur Io. Bap. † Patet ex verbis te
stamẽti: quia testõr vniuersales hr̃des æqualiter instituit Anto-
niũ, Boinum, Pinum, Franciscum, & Christoforũ, & si aliquis
eorum decederet in pupillari ætate, vel postea qñcunque sine fi-
liis, substituit superuiuẽtes eius filios masculos, vel filios ipsorũ
in stirpes, & non in capita pupillariter & per fideicõmissum sine
detractione alicuiꝰ legitimæ, vel Trebellianicæ. Nam ad substõ-
nem fuerunt ex ordine scripturæ primò nominati filij testõris su
peruiuentes, & secundo loco per disiunctam, vel, fuerunt nomi
nati nepotes testõris. At illis extantibus, qui sunt de numero fi-
liorum testõris, non admittuntur illi, qui sunt de numero nepo-
tum, vt est casus in l. hæredes mei. §. fi. & ibi no. ff. ad Treb. & in
l. cum pater. §. pe. ff. de leg. ij. bñ faciunt no. in l. Gallus. §. quidã
etiã. ff. de lib. & posth. & in l. cum quidam. C. de ver. sig. & in l. si
3 is, qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. ¶ † Et dictũ ius fideicom-
missariæ substitutionis non transmisit Antonius ad d. Io. Bap. fi-
lium & hr̃dem suum pro portionibus illorum, in quorum per-
sona nõdum euenerat casus substitutionis tempore, quo deces-
sit d. Ant. vt l. si in personam. C. de fideic. & per l. hæredes mei.
§. cũ ita. ff. ad Treb. l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de lega. ij. &
no. gl. & doc. in l. vnica. C. de his, qui ante ape. tab. reprobata gl.
in l. is, cui. ff. de actioni. & obli. quæ ab omnib. ibi damnatur, &
per Bal. in d. l. si in personã, & in l. j. in prin. C. vt actiones ab hr̃-
dibus, & in l. vnica. §. sin autẽ aliq̃d sub cõditione. C. de cad. tol.
per illũ tex. in l. si pater, in iij. q. C. de instit. & substi. & in c. j. qui
suc. tene. & no. ẽt Bar. in l. j. ff. de le. j. ¶ Et si qua difficultas addu
ci põtvr̃ esse ex eo, quia dictus Io. Baptista erat natus ex Antonio
vtrinque coniuncto dictis Andreæ, & Pino: sed dictus Christo-
forus erat tm̃ ex latere patris coniunctus, vnde videbatur obsta-
re id, quod voluit Dyn. in l. cohæredibus. §. qui discretas. ff. de
4 vulg. & pupil. vbi concludit, † ꝙ si quidã habebat duos filios ex
prima vxore, & duos ex secunda, & eos instituit, & inuicem sub-
stituit, & in personã vnius euenit casus substõnis, ꝙ admittit̃ so-
lus ille qui erat vtrinque cõiunctus, arg. d. §. q discretas. ¶ Tñ in
a hoc ꝯ Dy. tenuit Bar.[a] in l. Lucius, ad fi. ff. de vul. & pup. volẽs, ꝙ
nõ debeat attendi coniunctio sanguinis inter eos. sed cõiunctio
facta in instõne à testatore, cum debeat vocari ꝑm affectionẽ &
votũ testatoris, arg. l. qui liberis. §. hæc verba, ff. de vulg. & pup.
ergo cum testator haberet ad eos parem affectionem, & pariter
eos instituerit, illud debet considerari, & non coniunctio sangui
nis inter eos, vti probatur per alias rationes, de quib. per Bar. in
d. l. Lucius, & idẽ tenuit Bald. in l. in testõ, in v. q. C. de testa. mi-
li. idem etiã ibi tenet Ang. idem etiã tenuit Nic. de Neap. & Bal.
in l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pupil. & Io. de Imo. in d. l. Lucius,
& in d. §. qui discretas, & in c. Raynutius, in materia reciprocæ
* substitutionis, de testa. & ibi dicit hãc esse cõem * opi. ¶ Et quod
nõ ob. id, quod hr̃ in auth. itaque, C. cõia de success. quia illa lo-
quit̃ qñ tractatur de succedendo fratri ab intestato. nã tunc pre-
fertur vtrinque coniũctus: sed in hac qõne de succedendo ex te-
5 stamẽto ipsi testatori. † Nam per substõnem fideicommissariam
succeditur testatori. l. cohæredi. §. cum filio, ff. de vulg. & pup.
idẽ tenet Pau. de Cast. in l. j. C. de impub. & alijs subst. vbi refert
se consuluisse, & pro ista opin. inducũt etiã præfati doc. in l. fi. ad
Treb. & ostendunt, ꝙ tex. in d. §. qui discretas facit potius cõtra
Dyn. vt per eos in dictis locis. ¶ Præterea in q. Dy. ibi oẽs erant
nominati in primo ordine substõnis pariter, nõ ita in casu nr̃o,
in quo fuerunt primo nominati filij, & successiuè nepotes per di
siunctionem importantẽ, quod donec extat aliquis de numero
filiorũ, excludant̃ nepotes, vt dixi s̃. fateor, ꝙ legitima dictorum
quatuor filiorum defunctorũ sine liberis debet deduci de dictis
portionib. restituendis per fideicõmissum: quia in legitima non
potuit fieri substitutio fideicõmissaria dictis filijs, cũ effecti fue-
rint puberes. l. qm̃ in priorib. C. de inoff. tes. & ibi no. in d. §. cũ
filiæ, & l. cũ patronus, ff. de leg. ij. plenè hoc per doc. in l. ex trib.
ff. de inoff. test. & per Bar. & alios in l. j. §. fi. ff. de vulg. & pup. &
dicta legitima spectabit ad eos, qui ex forma statuti sunt hęredes
ab intestato dictorũ filiorũ, qui sine liberis ab intestato decesse-
6 runt. ¶ † Quantũ aũt ad secundũ dubiũ, an acquisita per d. Chri-
stof. & ei donata & obuenta tpe, quo fecit cõionem cũ eius ne-
pote, debeant cõicari, R ñd. ꝙ non, quia verbo fert̃, ꝙ libri apo-
thecæ sunt intitulati in persona tm̃ ipsius Chr̃ofori, & acquisitio
nes fuerunt factæ per d. Chr̃oforũ sub nomine suo. nec hoc iu-
uat, si pro aliqua parte, vt dr̃, d. Chr̃oforus negociationẽ & artẽ
exercuisset de pecunia redacta ex reb. cõibus ipsius & nepotis. l.
si patruus, & ibi hoc firmat latè Bar. & alij. C. cõia vtriusque iu-
di. & l. Titiũ, & Mæuium. §. altero, & ibi no. Bar. ff. de admi. tu.
& licet in simul habitarẽt, & hæreditatẽ patris d. Chr̃ofori, & an
te dicti Io. Bapt. cõiter possiderent. l. ex parte. §. filius, ff. fam. er-
cis. & præsertim cũ maior pars omniũ prædictorũ sint acquisitæ
tpe, quo d. Io. Bapt. erat pupillus, & carens tutore, quo casu non
p̃t videri inter prædictos tacita societas: quia expressam pupillus
b [b] p se ꝯhere non potuisset. l. vt in ꝯdõnib. ff. pro soc. ergo nec taci
tam ꝑm Bart. & alios in locis præall. & Bald. in l. cum duobus. §.
Papinianus, ff. pro socio, & Bald. in l. cum oportet, in prin. circa
iij. vel iiij. col. C. de bonis, quæ lib. & non p̃t videri contracta ta-
cita societas omniũ bonorũ, ex quo Christoforus negotiabatur
nomine proprio, vt per Bar. in d. §. altero, cum alijs. s̃. alleg. ¶ Et
in terminis nr̃is Ang. consi. lx. inci. morte. d. filij, & ibi subdit, ꝙ
si patruus in vsus proprios cõuertit pecunias cõmunes, ꝙ nepos
ab eo recuperare p̃t oẽ interesse occurrens ratione damni emer-
gentis, vt si nepos habuit pro causa necessaria accipere pecunias
sub vsuris, vel aliud damnum passus, quod passus non fuisset, si ra
tam pecuniarum suarum habuisset, non autem poterit recupera
re interesse ratione lucri cessantis per ea, quæ leguntur & notan
tur in l. j. C. de sen. quæ pro eo, quod interest, & in c. nauiganti,
7 de vsuris & licet An. in d. consi. dicat, † ꝙ si patrui cum pecunia
cõi lucrati essent, lucra sunt cõmunicanda nepoti, vt no. per Sp.
in ti. de iudi. §. sequitur, versi, j. cũ seq. debet intelligi, qñ nomine
cõmuni hoc fecissent: aliàs secus per l. filiæ, ff. de so. & ꝓbat Bar.
& alij in d. l. si patruus, cum concor. s̃. alleg. nec Sp. in loco præal
le. dicit contrariũ. ¶ Præterea dato, quod istud esset, qñ negotia-
tum esset ex cõi pecunia, prout dicit Ang. ꝙ tamen non est verũ,
vt dixi: tamẽ aliud est, qñ negotiatio, vel marcantia fuisset facta
de pecunia redactã ex re cõi, puta ex guado communi, vt in casu
nostro: quia pecunia redacta ex re cõi non dicitur cõis, l. qui vas.
* §. fi. ff. de fur. & hanc differentiam facit Bar. & cõmuniter * scri-
bentes in d. l. si patruus, per illum tex. cum ibi no. & per alia ibi
allegata per eos. ¶ Ad prædicta bene facit, quod no. Bald. in l.
cum

8 cum oportet, circa secundam col.C.de bo.quæ lib.†vbi dixit.
quòd si duo fratres simul habitant, vel duo sunt socij, & vni ali-
quid donatum fuerit, indubio intelligitur donatum illi soli pro
se,& non tenetur alij communicare per l.socium, qui in eo.§.fi.
ff.pro socio,& tex.in c.ij.de duobus fratribus de nouo benefic.
inuesti.¶Et dato,ꝙ cōicati fuerunt,fructus & reditus hæredita-
tis bonorum patris dicti Christofori, & aui dicti Ioannis Bapti-
stæ,non debet illa communicatio inducere tacitam societatem
quo ad lucrum artis speciariæ & quo ad alia,quæ apparent gesta
nomine proprio Christofori & non cōmunicata, vt inquit Bar.
in l.j.§.si quis hoc interdicto,per illum tex.de itine.actuque pri
ua.& in d.§.altero,& Ang.in l.ex duobus.ff. de negotiis gestis,
& in cōs.lxxxv.inci.pr̃ habens,& Bal.in d.c.fi.de duob⁹ fratrib⁹
9 de nouo bene.inuesti.per illū tex. ¶†.Ex quo infert Bar.Sali.in
d.l.si patruus,ꝙ licet appareret ꝙ cōmunicati essent fructus prę-
diorum,vel aliquod lucrum apothecæ, non intelliguntur com-
municata prædia,nec capitale apothecæ.& si dictus Christofo-
rus vsus est in arte speciariæ aliqua opera dicti Ioannis Baptistæ,
debet satisfieri arbitrio boni viri pro commodo & validitate o-
peræ,vt no.Bal.in l.certum.circa ij.col.C.fa.ercis. & in auth.ex
testō,in ver.decimum capitulum.&c.C.de colla. & s̃m consue-
tudinem regionis,arg.l.excepto. C.loca.l.domini prædiorum.
C.de agri.& censi.lib.xj.& no.Ang.in d.cōsi.lxxx.¶Et ea,quæ
10 habet & acquisiuit dictus Christophorus,†non præsumit̃ in du-
c bio acquisiuisse de communi [c] patrimonio,nisi aliud probetur,
maximè cū præsupponatur eum fuisse & esse optimum artificē,
vt inquit Spe.in d.§.sequitur,versi.sed quid si vnus ex fratribus,
cum ver.seq.arg.l.si de fruc.arbi.tute.& in l.iiij.ff.ad legem Fal.
& ita etiā voluit Bar & plenius Bal.in d.l.si patruus, & Bald.in l.
pe.C.si quis alteri vel sibi.Facit quod no. Bar.in l.cū proponas,
C.ꝓ socio.¶Ex istis clarè colligi poterit habita veritate facti, an
ea,quæ obuenerant Christophoro,sint cōia, seu communicāda.

ADDITIO.

a ¶Bar.idem contra Dy.tenet Ray.& Alberi.in rubr.ff.de vulga.
& pup.q.xvj.subst.breuilo.Bal.l.iam hoc iure, in fi.de vulga,&
pup.Imo.Pau.Alex.d.§.qui discretas.Bal.in l.in testamēto.q.v.
& ibi Ang.Sali.Roma.Alex.& omnes.C.de testa.mili.
b ¶Pupillus.s̃.lib.j.consi.xlix.
c ¶Communi.j̃.eo.lib.j.consi.xlix.

CONSILIVM XXXI.

Vide.s̃.lib.j.consi.xxviij.quod hic duplabatur.

SVMMARIVM.

1 *Principale si non valet,nec pœna aut accessorium.nu.7.*
2 *Alienare qui non potest,nec compromittere potest.*
3 *Contraueniens posterius non incidit in pœnam,nu.9.*
4 *Pœna adiecta facto non censetur in fraudem.*
5 *Pactum de non allegando nullitatem,cui renuntiari non potest,valet.*
6 *Iuramenti multæ sunt vires,*
8 *Causa iusta excusat à pœna compromissi.*

CONSILIVM XXXII.

OPportunè considerato themate, cōpromisso, & sta-
tutis,de quibus in ipso themate fit mentio. ¶Videt̃
prima consideratione dicendū dictā pœnam aduer-
sus Zanotum.s̃.scriptum nō esse cōmissam : quia vbi
1 principale†non tenet,nec etiā ipsum accessoriū [a] effectum habe
a re pōt.l.non dubiū.C.de leg.l.stipulatio hoc modo concepta.l.
Titia,in prin.ff.de verb.obl.& specificè in pœna no.gl.in l.si pa-
tronus ex debita.ff.si quid in frau.pa.quæ dixit,ꝙ rescisso cōtra-
ctu quo ad principale rescindit̃ etiam quo ad pœnam. bene facit
tex.in l.iij.§.si seruus.ff.de pecu.¶Ex quo text.colligit ibi Bart.
notabile,ꝙ veniens ꝯ laudū nullum non incidit in pœnam com
promissi:ergo eadem rōne veniens contra cōpromissum nullū,
non debet in pœnam incidere.¶Ad idem tex.in l.fi.ff.de const.
pecu.per quē dicit Bal.in l.si absentis.C.si cer.pet. & in rub.C.
de cōsti.pec.ꝙ si in instrumento nō valet principale, nō tenet ēt
cōfessio guarētigiata accessoria sup ea,nec ēt p̄ceptū guarētigiæ:
ad hoc etiā dicit esse tex.sing.in d.l.bñ facit quod no.in c.fin,d
p̄ca:sed ita est,qđ dictū cōpromissum non habet vires, ergo nec
pœna in eo ꝓmissa debuit posse cōmitti. ¶Quod aūt cōpromis-
2 sio non pōt habere vires,constat:†quia prælatus ipse & tāto mi-
nus ecclesiæ procurator nō poterant cōpromittere super rebus
ecclesiæ,inconsulto superiore. capi.veniens.& capi. de cætero,
de trāsactio.& vtrobique.no.doc.& etiā in c.cōtingit,eo.ti.vbi
prælatus in talibus rebus ecclesiæ,quæ sine authoritate superio-
ris non pñt alienari,non potest transigere:ergo nec pari ratione
cōpromittere:quia cōpromissum est trāsactio, in authē.vt diffe.
iudi.in prin.& ibi no.& in auth.si vero ꝯtigerit.C.de iud.& ple-
nè.no.in c.Quintauallis,de iureiur.& istud etiā expresè firmat
Bal.in l.j.C.si aduer.transact.vbi dicit,ꝙ sicut tutor,vel curator,
vel prælatus non possunt transigere,nec alienare sine decreto su
perioris,vt no.gl.in l.ij.ita nec potuerūt ꝯpromissum in arbitra-
torē facere.idē dicit Bar.in cōsi.clix.incip.visa quadā ꝯstitutio-
ne.Præterea & secundo iuris solēnitati non pōt renuntiari dire-
ctè,vt l.cōtra iur.in prin.de pac.l.testandi.C.de testa.l.nemo po
test.ff.de leg.j.& no.doc.in l.pe.C.de pac.& in l.ius publicū.ff.
de pac.& in c.si diligenti,de fo.cōpe. ergo nec per indirectū.l.p
promissionē pœnæ.l.Seius,& Augerius.ff.ad l.Fal. ¶Et ideò di-
cit ibi Bar.ꝙ cū per pactum non possit prorogari instantia causæ
principalis iuxta.l.properandum,in prin.C.de iud.& litigantes
promittant vnus alteri,ꝙ si quis eorū opponat de instantia per-
empta,soluatur certū quid,certe non valebit. per hoc etiam de-
3 cidit ibi Ang.plura alia similia,& Bal.in l.j.ff.de iudiciis. ¶†Ter
tio,quia ille pœnam petere potest,qui in eam non incidit.c.cō-
stitutus,de pœnis.l.cum pater.§.illi,de re iud.¶Vnde,si post pri
mum contrauenientem & incidentē in pœnam aduersarius etiā
contrauenit,non pōt ipse secundò contraueniens petere pœnā,
& dolus cum dolo,seu culpa cum culpa compensabitur.l.si am-
bo.ff.de compensa.l.viro atque vxore.ff.sol.matri.& in propo-
sito nostro Ia.de Are.Bal.& moder.in l.si mora,& in l.cùm mu-
lier.ff.sol.mat.& per Io.An.in regula,frustra,in Mer.ergo cū di-
cti de Boinis promiserint etiā nō reclamare, nec querelare à lau-
do sub eadē pœna,& nihilomin⁹ postea reclamauerint,& sic lau
do contrauenerint,sequitur ꝙ pœnā à Zanoto petere nequeunt
4 cum effectu.¶†Sed p̄missis non obstantibus contrariam sentē-
tiam de iure probabiliorem esse puto.s.dictum Zanotum in pœ
nam incidisse,& illam cū effectu per cameram dñi,& per dictos
Boinos exigi posse rōnibus infrascriptis. ¶Nā certū est, ꝙ dicta
pœna fuit adiecta facto : quia promiserunt dictæ partes non ve-
nire cōtra cōpromissum,nec cōtra laudū,& istud appellatur qđ
facti,vt de se patet,& no.in l.stipulationum aliæ.§.fin.ff.de ver.
ob.per gl.& doc.& no.doc.in l.cū proponas.C.de dolo, & in l.
cū allegas,vbi Bal.C.de vsur.cū si.ergo sine dubio talis pœna tā-
quā adiecta promissioni facti est exigibilis,nec pręsumitur quo-
quo modo in fraudem adiecta.l.sed & si quis.§.fi.ff.si quis cau.
l.Lucius.ff.de act.emp.cum ibi no.& l.si dictū.ff. de eui. & ple-
nè no.in d.l.cum allegas,& in l.Iul.§.idē Papi.ff.de actio. emp.
& in pœna cōpromissi est tex.expressius in c.dilecti,de arb. ¶Vi
dendū est igitur,an Zanotus venerit contra promissa.adeo,ꝙ in
pœnam inciderit,& cōstat ꝙ sic:quia Zanotus ea q̄ promisit, nō
solū ꝓmisit tanq̃ procurator,sed ēt ꝓprio nomine ꝓmisit, vt cō
stat in instr̃o cōpromissi,vñ cū promiserit,ꝙ ipse Zanotus nō op
poneret,& nec allegaret aliq̃ nullitatē exceptionē,vel ꝯpositio-
nē cōtra dictū instrumentū & cōpromissum eo maximè,ꝙ dictę
res,de quibus fuit factum cōpromissum,fuerint ecclesiasticæ,&
ꝙ dictus arbitrator esset laicus, & ꝙ p̄dictis nō fuerint adhibitæ
solēnitates requisitæ, ꝓut in pluribus partibus dicti instr̃i mihi
exhibiti cōtinetur.postea aūt dictus Zanotus corā eodē arbitra-
tore opposuit compromissum non valere,allegādo non interue
nisse authoritatē summi pontificis,& sic directò cōtrauenit. cau
tè & cōsultè factū fuit cōpromissum ꝓ parte dictorū de Boinis
suspicantibus de nullitate cōpromissi. nā ad hoc voluerūt dictū
Zanotū promittere ꝙ nō allegaret nullitatē cōpromissi,iō eo al
legante cōmittitur pœna,vt ēt decidit Bar.in l.vbi pactū,in pen.
col.C.de transa.& hoc clare decidit Ang.consi.clxxxvij.inci.A.
5 & B.cōtraxerūt,&c.ad fi.vbi inquit,†ꝙ si sentētia lata erat nulla
ob defectū solēnitatis,& p pactū couētum fuit nō opponere de
nullitate ob defectū solēnitatis,nō pōt dici nulla,nō obstāte pa-
cto,maxime s̃m eū,si pactū eēt iur̃o firmatū, ꝓut fuit in casu no

stro,cũ põt seruari sine interitu salutis æternæ.c.cũ cõtingat,&c. si vero de iureiu.¶Nec ob.fm Ang.ꝙ partes nõ possunt renuntiare solẽnitatibus introductis de iure publico,vt no.in c.de causis.de off.deleg.& in c.j.de libel.obla.& in c.fi.de re.iudi.in vj. & in cle.sæpe,de ver.sig.& in auth.offerat̃,de li cõte. qa r̃ndet ipse,ꝙ hoc verũ est,quãtũ ad hoc,vt actus valeat nõ seruata solẽnitate:tñ licet nõ valeat sentẽtia, nihilominus ꝑpter pactũ non põt allegari nulla,allegat no.per gl.in l.si creditoribus.C.de ser. pign.dato manu.iuncta rõne.l.post mortẽ.ff.de adop. ¶Ad idẽ bene facit,qđ voluit Io.An.in addi.Spe.in ti.de instru.edi.§.por

6 ro.in vltima additione,vbi voluit,†ꝙ licet sine iur̃o nõ possit renuntiari iuribus volentibus donationem non valere sine solen-

b nitate insinuationis,tamen fallit,vbi iur̃m[b] interuenisset.mouetur per c.cũ contingat,& in c.quemadmodũ,in fi.de iureiu.& c. quãuis,de pactis,in vj.& per auth.sacramenta.C.si aduer.vendit.¶Et hoc latè etiam firmat Io.de Imo.in repetitione d.c.cũ contingat,in decimo membro,maxime circa iiij.q.nam secundum eum videmus, ꝙ licet in alienatione rei minoris requiratur solennitas decreti,vt d.l.lex,quæ tutores, cũ vulgaribus.C. de admi.tu.per iuramentum derogatur illi solennitati,& adhuc etiam allegat plura,& respondit ad rationes, quæ allegari possent in cõtrarium,vt ibi latè per ipsum.¶Idem etiã,ꝙ cũ iuramẽto possit renuntiari iuri nullitatis ꝑpter defectum solẽnitatis,tenuit Bal.in l.antiqua.§.fi.in fi.C.ad Velle.sed in casu nr̃o interuenit iuramentũ,ergo,&c.¶Nõ ob.qđ dictus Zanotus in dicta sua exceptione nullitatis fuerit expulsus,& ea reiecta fuerit pro cessum ad laudũ,& sic non debeant posse dicti de Boinis consequi vtrunque,s.pœnam,& expulsionem exceptionis iuxta.l.rescriptum.§.si pacto.ff.de pac.& l.apud Celsum §.Labeo.ff.de doli excep.quia r̃ndeo,qđ in cõpromisso inserta est cl̃a,qđ pœna cõmissa firmũ maneret cõpromissum,quo casu vtrũque cõsequi potest.l.qui fidem.ff.de transac.l.cũ proponas ab ea,C.de transa.¶Præterea fuit appositũ iuramentum,quod operatur, vt ad vtrunque,s.pœnam, & obseruantiã omnium, quæ promissa sunt,cogi possit cõtra faciens,vt l.si quis maior.C.de transactio. ¶Modò superest ad in ꝯrium allegata respondere, & ex responsione adhuc magis liquebit de veritate præmissorum.¶Non em̃ ob.ꝙ vbi principale non tenet,accessorium nõ põt habere effectum.l.non dubium,de leg.cum si.quia r̃ndeo, quod si simpliciter fieret compromissum,in quo est inserta pœna,si compromissum est nullum, nõ põt cõmitti pœna occasione cõpromissi nulli,& ita loquũt̃ omnia,quæ in primo argumẽto allegata sunt. Sed vbi promitto sub pœna non allegare nullitatẽ cõpromissi à me facti,ista ꝓmissio valet,maximè si iuramẽtũ interuenit,vt firmat Ang.& Io.An.& alij in locis supra proximè allegatis: ergo, si illa promissio, valet, sequitur, ꝙ valere debet adiectio pœnæ promissæ accessoriè,si allegetur dicta nullitas, & sic incidit Zanotus in pœnam,eo,qa venit ꝯ cõuentionem: quia promisit nõ allegare nullitatẽ:quæ promissio valet, vt est dictum, & sic non

7 ob.id,qđ no.Bar.in l.iij.§.si seruus.ff.de pac.cum si. ¶†Nõ ob. fm arg.fundatum per l.Seius,& Augerius,cum ibi no. per doc. ff.ad Falc.quia r̃ndeo primò:ꝙ illud est verum, vbi aliquid esset prohibitum propter publicã vtilitatem principaliter. Nã si quis faciat dispositionẽ ꝯ illam prohibitionẽ,& ꝓmittat sub pœna dictã prohibitionẽ non allegare,nõ valet promissio, qñ redundaret ꝯ publicã vtilitatẽ.d.l.Seius,iuncta d.l.qđ de bonis.§.j.ff. ad l.Fal.& hoc,ne timore pœnæ fiat peruersio publicę vtilitatis. ¶Sed in casu nr̃o ista promissio pœnæ nõ fuit facta in actu prohibito rõne publicæ vtilitatis principaliter,s. prælatum facere compromissum super rebus sine authoritate superioris: tñ in casu nostro promissio p̃dicta facta per Zanotũ nõ dr̃ esse ꝯ publicam vtilitatẽ,sed ad dãnũ suum. Nã illa promissio Zanoti respectu ipsius Zanoti,inquãtum proprio nomine sub pœna promittit nõ allegare dictã nullitatẽ cõpromissi, nec impediebat eã allegare:quia quantũ ad hoc promittẽdũ & obligandũ,p̃latũ & bona ecclesiæ sub pœna,nõ habebat nec habere poterat Zanotus mandatũ efficax à p̃lato.¶Primò, quia prælatus nõ potuisset ad hoc cõstituere procuratorẽ cũ mãdato renuntiandi exceptioni nullitatis,vel alteri exceptioni,quæ cõpetere possit p̃lato ad cõmodũ ecclesiæ,vt no.Io.An.in c.ij.de dona.per illũ,tex. & Inn. in c.j.de deposito,& in c.ij.quia p̃latus dãdo ꝓcuratori mãdatũ cõpromittẽdi, dẽt intelligi in casibus, in qbus ipse cõpromitteret,vt si cõpromissum fieret super rebus, q̃ alienari non possent sine solẽnitate & authoritate superioris,de qbus trib[9] habet̃ mẽtio.xij.q.ij.c.sine excep.in §.itẽ si dom[9],& §.ferrulas.lxxxj. dis. seruos intelligit̃ em̃,ꝙ p̃latus senserit de compromisso valido.l. hæc cõditio filiæ meæ.ff.de cõd.& dẽ.& l.si qs locuples,in fi.ff. de manu.test.nã videret̃ mãdare illicitũ,si diceremus,qđ videat̃ mãdasse,qđ sine authoritate superioris, & solẽnitate possit cõpromittere super rebus ecclesiæ, super qbus nõ poterat trãsigi, vel cõpromitti sine dicta solennitate.¶Indubio aũt nõ est præsumendũ mandatũ ꝯprehendere id,qđ esset illicitũ.l.si ꝓcurator. ff.de cõd.inde.l.pr̃.ff.q in frau.cre.l.iij.§.si is,pro quo.ff.qđ qsque iur.licet ergo quo ad d.Zanotũ proprio nomine promittẽtẽ valeat dicta promissio in eius p̃iudiciũ, inquantũ promisit,ꝙ ipse nõ allegaret nullitatẽ:tñ per hoc nõ dr̃ afferri p̃iudiciũ p̃lato vel ecclesiæ,attẽto qa,vt dixi,p̃latus nõ impediet̃ dictã exceptionẽ opponere,& sic patet,ꝙ istud pactũ alteri,quã Zanoto obesse nõ potuit.nõ aũt publicæ vtilitati aut vtilitati ecclesiæ.Postremo nõ ob.tertiũ argumẽtũ per c.constitutus,de pœnis,cũ si.qa r̃ndeo,ꝙ dicti de Boinis in pœnã inciderint, ꝙ q̃uis promiserint nõ reclamare à laudo,tñ semp inest tacita conditio, si arbitrator iustè laudabit.l.si libertus ita.ff.de ope.libe.c. Quintauallis.de iureiu.& qđ latò no.Bar.in l.si societatẽ.§.arbitrorũ.ff.pro soc. cũ suis cõcordã.& eodẽ mõ intelligit̃ emologatio futuri laudi facta in dicto cõpromisso,vt no. Cy.in cõsi.iij.incipiente, Ptolomæus,& Bar.in l.cũ antea.C.de arbi.& in d.l.si societatẽ.§.arbitrorũ,& Bal.in l.fi.in xij.q.C.de ꝯhẽ.emp. ¶Ad hoc accedat statutũ ciuitatis Regij,maxime in ea parte, in qua disponit, qđ petẽs reductionẽ laudi ad arbitriũ boni viri,nõ incidat in pœnã cõpromissi,si obtinuerit in totũ,vel in parte prout fuit in casu pro-

8 posito.¶†Pro hoc facit:quia iusta cã excusat, quo minus cõmit-

c tatur pœna[c] cõpromissi,vt no.Io.An.in addi.Spe.ti.de arb.§.fi. ver.itẽ quid si cõpromissum,ar.l.q solidũ.§.ẽt.ff.de le.ij.l.si debitor.ff.de pet.hær.& qđ no.in l.ex cõsensu.§.fi.ff.de appel.& in l.j.§.fi.ff.si quis ius dicẽ.nõ obtẽ.& idẽ dicit Bal.& Ang.in l. tres fratres.ff.de pac.& Bal.in l.cũ tutoribus.ff.de trãsa.& in l.fi. C.de arb.& in l.nõ solũ.ff.de rei vẽdi.& Ang.in l.qui Romæ.§. duo fratres.ff.de ver.ob.¶Quòd aũt iustã cãm reclamãdi habuerunt dicti de Boinis,patet ex sentẽtia lata in cã reductionis ad arbitriũ boni viri.l.ingenuũ.ff.de statu ho.c.in p̃sentia, de renũ.c. cũ inter,de re iu.& in specie no.Bald.in l.ꝯ maiores,in fi.ver.C.

9 de inof.test.¶†Plus dico,ꝙ dato,ꝙ iustã cãm reclamandi de laudo dicti de Boinis ñ habuissent:tñ nõ inciderẽt in pœnã etiã veniendo ꝯ compromissum,ex quo semel fuerat prius contrauentum per dictum Zanotum,vñ frangẽti fidẽ,&c.l.cũ proponas, la.ij.C.de pac.l.qui fidẽ,de transa.c.iij.de iureiu.& firmat Bal. Sal.& moderni.in d.l.cũ proponas, vbi dicunt hoc esse verũ,ẽt si fuit apposita cl̃a,qđ pœna cõmissa ratũ maneret compromissum:qa ista cl̃a nunquã operatur nisi in fauorẽ obseruantis, non aũt ꝓ non obseruãte,vt notat̃ in dicta lege,q fidẽ,& patet,qa licitè & impunè potuissent dicti de Boinis venire ꝯ cõpromissũ p d.l.cũ ꝓponas,cũ si.& per ꝯñs non inciderũt in pœnã imo pœnã aduersus Zanotũ exigere pñt,vt latè firmãt Bart.& Bal.& Io. de Imo.in l.cũ pater.§.libertis,de le.ij.Bar.in l.j.§.cũ arietes.ff. si quadra.pau.fe.di.& Ant.de Bu.in d.c.constitutus, de pœnis, Pau.de Cast.in l.semel mora.ff.sol.mat.¶Et ista reputat̃ vera opinio per prædicta & maximè qñ interuenit iuramentũ in promissione,prout in casu nostro:quia tũc dictus Zanotus, qui ve-

d nit contra dictũ instr̃m iuratũ,cecidit[d] ab omni actione, quæ sibi competere potuisset vigore dicti instrumenti,adeò,ꝙ ex eo se fundare non põt.l.si quis maior,de transa. ¶Et sic patet, ꝙ non obstant allegata in contrarium: quia isti de Boinis non venerũt contra compromissum,& dato ꝙ etiam venissent, licitè & impunè facere potuissent,vt dixi. ¶Nec obst.d.c.constitutus, qa põt multis modis r̃nderi,vt ibi per Anto.de But.& maxime quia ibi non cõstabat quis primò,& quis secundò contrauenisset. Alex.

ADDITIO.

a ¶Accessorium. tex.gl.in c.ij.de preca.gloss.c.significantibus,in fin.de offi.del.Cyn.l.j.C.si quid in frau.pat.Fabia.de mons. Faui.trac.emp.& vendi.per.viij.prin. versi.vj.effectus. Bertha. tract.gabella.iij.per.viij.par. col.xij. And.Iser.c.j. de proh.feudi ali.per lotha.colum.iij.in vsibus feu.Socin.l.j.col.j.ff.de his, quæ pœnæ nom.Feli.c.si cautio,col.xxj.de fid. instru.Ias.l.j.§. si quis

ſi quis ita, in fi. l. impoſſibilibus. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogo-
nus, col. xiiij. de ver. ob. l. j. §. ſi vir vxori. de acqui. poſ. ↄſ. lxxxij.
co. iij. lib. iij. Hyp. Marſi. in rub. de fideiuſ. q. l.
b Iuramentum. imo, vt ſ. dixi conſi. iiij. nu. 10. lib. j.
c Pœna. ĩ. lib. v. conſi. lxvj. qui Romæ. §. duo fratres, de verb. ob.
Phil. Fran. c. j. §. fin. de elec. in vj. facit ĩ. conſi. cxv. col. fi. lib. iiij.
Hyp. Marſil. in patre, nu. 2. ff. de quæſtio.
d Cecidit. Vide no. ſ. lib. j. conſi. l :xxv.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ vt ſit locus, liquidiſſimè conſtare debet.*
2 *Proteſtatio incitatoria debet aduerſarium certũ reddere, n. 5.*
3 *Probatio incerta non releuat.*
4 *Mandatum generale non facit incidere in pœnam, nu. 6.*

CONSILIVM XXXIII.

VIſo themate, & inſtr̃o, abſolutionis initæ inter Barth.
reum, & ſorores ex parte vna, & Dñicũ ac fratres & filios
quõdã Auguſtini ex altera, & obligatione dictorũ Anto-
nij & magiſtri Andreæ intercedẽtiũ pro dic. Barth. & ſororibus
¶ Et viſa ꝓteſtatione facta dictis magiſtro Antonio, & magiſtro
Andreæ ꝑ dictos magiſtrũ Dñicũ & fratres de ſuſcipienda lite &
defenſione pro dictis magr̃o & fratribus occaſione ꝓductionis
ſupplicationis, & reſcripti ꝓducti ꝑ dic. Bar. ſeu eius ꝓcuratorẽ.
¶ Puto breuiter ↄcludẽdũ, ꝙ occaſione dictę ꝓteſtationis & cõ-
tẽtorũ in ea nõ põt dici dic. magr̃m Andreã incidiſſe in dictã pœ
nã librarũ ducẽtarũ. nec ẽt ex eo, ꝙ ipſe non aſſumpſit litẽ ad de-
fenſionẽ tã vt dr̃, motã ↄ̃ dic. Dñicũ & fratres occaſione dicti re-
ſcripti ſuꝑ cõpromiſſo petito, q̃ ẽt mota, vt dr̃, ordinariè per dic.
1 Barth. ↄ̃ ꝑdictos fratres. ¶ Ad qđ oſtẽdendũ prǽſuppono, † ꝙ vbi
a pœna petit̃, requirit̃ liquidiſſima [a] ꝓbatio eorũ, q̃ adducunt̃ pro
pœnæ cõmiſſione, ita dicit Bal. in c. j. in ti. qualiter dñs proprie.
priue. dicẽs probari ꝑ tex. ſingularẽ in l. in teſtõ, la j. ff. de ↄdi. &
demon. ¶ Et idẽ no. Bal. in l. j. in iiij. oppo. C. de his q̃ pœnæ no-
mi. vbi dixit, ꝙ ad cõmiſſionẽ pœnæ nõ ſufficit ꝓbare ↄiecturas:
ſed requirit̃ liq̃da probatio intantũ, ꝙ infert̃, in cã pœnæ locũ nõ
eſſe delationi iur̃i, qđ aliàs in aliis cauſis defert̃, vt ibi ꝑ eũ. ¶ Mo-
dò in ꝓpoſito noſtro ꝓmiſerũt dicti magiſter Antonius, & dict⁹
Andreas, & dictus Bartholomæus & ſorores, ꝙ promiſſa ꝑ ipm̃
Bartholomæũ & ſorores obſeruabũt, & non ↄ̃uenient occaſio-
ne alicuius dãni, ẽt enormis vel enormiſſimi, vel occaſione mino
ris ætatis, aut alia quacũque rõne, vel cã in iudicio, vel extra. A-
liàs, ſi ſecus vel præter fieret ꝑ dic. Bartholomæum, vel ſorores,
ꝓmiſerũt dicti magiſtri Antoni⁹, & magiſter Bartholomæus in-
ſolidũ oẽm litẽ & defenſionẽ ſubire ꝓ dictis magr̃o Dñico & fra
tribus, quoties ſibi notificatũ fuerit & in ea perſiſtere vſque ad
finẽ omnib⁹ ſuis ſumptibus, & reficere omnia & ſingula dãna,
expẽſas, & intereſſe, & extra ſub pœna librarũ ducẽtarũ: tñ dico,
qđ nõ fuit legitimè notificatũ, & proteſtatũ dictis magr̃o Anto-
nio, & magr̃o Andreæ, ꝓut importabãt verba dicti inſtr̃i, & ꝓut
2 de iure notificare & ꝓteſtari tenebant̃ ipſis fratribus. ¶ † Quod
oſtẽditur, qñ ꝓteſtatio fit ad aliquid faciẽdũ, ꝓut erat iſta, debet
eſſe certa, & certũ reddere aduerſariũ, cui fit ꝓteſtatio, adeo, ꝙ
ipſe intelligere poſſit clare ſe obligari ad illud, ad qđ ꝑ proteſta-
tionẽ incitat̃, & ſeu eueniſſe caſum, in quẽ ſe obligauit. l. ſi q̃s in-
ficiatus. ff. depoſi. l. nomẽ. C. quæ res pig. obli. poſ. l. fi. §. j. C. de
bo. auth. iud. poſſi. l. aut q̃ aliter. §. j. ibi, ne q̃d perfunctoriè, aut
obſcurè dicere. ff. qđ vi aut clã, & in cle. cãm, de electio. & eſt do
ctrina Bar. ita declarãtis in l. nõ ſolũ. §. morte, in ver. iij. principa
* liter videndũ eſt, & c. ff. de noui ope. nũ. & cũ eo cõiter * ibi trãſ-
eunt moderni, & no. Bar. & alij in l. emp. C. de eui. & in l. qđ te.
ff. ſi cer. pet. per illum tex. & in l. pater: §. ex quo. ff. de admi. tut.
cũ ſi. ¶ Sed dicta denũciatio ſeu ꝓteſtõ nõ fuit hmõdi. ergo &c,
Qđ aũt nõ fuerit dicta ꝓteſtatio talis, prout requirebat̃, vt dixi,
patet, quia in dicta ꝓteſtatione, in qua eſt inſertus tenor ſuppli-
cationis dicti Bartho. contінet̃, ꝙ dictus Barth. in ſupplicatione
narrauit, ꝙ cũ eſſet minor fecerat cõpromiſſum cũ dicto magr̃o
Dñico, & fratrib⁹ in dictũ magr̃um Chriſtoforũ curatorẽ, & in
magr̃um Antoniũ de Gli. in quo nõ interuenerãt debitæ ſolẽni-
tates, & qđ ſuper cõpromiſſo fuerat laudũ, & attẽto qđ erat mi-
nor, & tũc ignarus iuriũ ſuorũ, fuit enormiter læſus per dictũ lau
dũ, & qđ dictus Bartho. de hr̃ditatẽ aui ſui parũ, aut nihil habũe-
rat, ꝙ erat ↄ̃ ius naturale ſaltẽ rõne legitimæ. Et præterea ſuppli-
cabat principi, ꝙ viſo, & attento enormi dãno, nõ obſtãte laudo
cõmitteret, cogi dictos ſuos patruos ad nouiter cõpromittendũ
de omnibus eorũ differentijs vſque ad præſentẽ diẽ, & qđ prin-
ceps reſcripſit, ſi ita eſt, fiat per poteſtatẽ, & qđ dicta ſupplicatio
fuerat producta cõtra & fratres, per Melchiorẽ procuratorẽ di-
cti Bartholomæi, & proteſtabatur dictis magiſtro Antonio, &
magiſtro Andreæ, vt deberent dictã litem & defenſionẽ ſubire:
aliâs proteſtabat̃ de dictis pœnis. Dico igitur, ꝙ ex dicta proteſta
tione nõ reddebat̃ certus dictus magiſter Andreas, ꝙ in caſu nar
rato in dicta proteſtatione eſſet obligatus ad defenſionem ſu-
beundam: quia nõ apparet ex illa proteſtatione, ꝙ illud compro
miſſum & laudũ, de quo fit mentio in dicta proteſtatione, fuerit
factum ante vel poſt dictũ inſtrumentũ obligationis, & inter-
ceſſionis dictorũ magiſtri Antonij, & magiſtri Andreæ, nã ſi lau-
dũ, de quo fit mentio in dicta ſupplicatione, non erat latũ eo tem
pore, quo dictus magiſter Andreas quondã Dominici interceſ-
ſit, & ſe obligauit pro dicto Barth. non põt dici dictus Andreas
eſſe obligatus ad ſubeundam defenſionem contra dictũ Bartho
lomæum volentẽ impugnare laudum poſtea latum: quia dictus
magiſter Andreas eſſet obligatus ad ſuſcipiendum defenſionem
contra dictum Bartholomæum volentem impugnare laudum
poſtea latum: quia dictus magiſter Andreas promiſit, ꝙ Barthol.
non veniret cõtra ea, quæ tunc & ante fecerat: non aũt ea quæ in
poſterũ fierent. l. ꝙ ſi ſtipulatus fuerim illud aut illud. §. j. & l. ſi à
colono, ff. de verbo. oblig. l. ſi ita ſcripſiſſet, ff. de leg. ij. l. ſi ita, ff.
de aur. & ar. legat. & quod voluit gl. notabilis in l. hæredem, ff.
manda. cum glo. ¶ Fundamentũ intentionis magiſtri Dominici
& fratrũ eſſet, quòd laudum, contra quod venit, eſſet latum tem
pore, quo dictus magiſter Andreas ſe obligauit pro Bartho. vel
ante & debuit deduci & clare ſpecificari, aliàs proteſtatio non
concludebat nec arctabat, vt in l. matrem, ff. de proba. l. eum
actum, cum ibi no. ff. de neg. geſtis. no. in cle. fi. de reſcri. & eſt
doct. Bartol. & aliorum in l. non ſolum. §. ſed vt probari, ff. de
ope. no. nun. & in l. ſi is qui. in fi. ff. de iur. fiſci, & in l. an eadẽ. §.
actiones, in vlti. col. ff. de exce. rei iudi. & in l. non poteſt, ff. de
iud. & not. in c. abbate ſane, de re iud. in vj. & not. Bal. & Salice.
in l. fin. per illum text. C. an. ſer. ex ſuo fac. & in d. l. matrẽ. ¶ Fa-
cit quod no. Io. And. in c. auditis, de præſcri. vbi refert ſe habuiſ-
3 ſe de facto: quia † quidã cõduxerat equũ pro certa mercede pro
eundo vſque ad certũ locũ, & equus mortuus eſt in via naturali-
ter, vt dicebatur: locator petebat emendam equi: conductor alle
gabat, & probabat in itinere equũ eſſe mortuũ naturaliter, & ꝑ
illos probauit, qui ſecũ erant, ꝙ equus quẽ equitabat tali die, erat
mortuus naturaliter. dicebat tñ locator probaſti vnũ equũ mor-
tuum, ſed non illum, quem tibi locaui, quare illa probatio non
iuuat per id, qđ habetur in d. c. auditis facit. c. in præſentia, de pro
bat. ¶ Ad propoſitum ergo ad hoc, vt ex narratis in ſupplicatio-
ne & proteſtatione redderetur certus dictus magiſter Andreas,
prout reddi debuit, ꝙ iſte erat caſus, in quo ipſe erat obligatus ad
defenſionẽ, oportebat, quòd ex ſupplicatione & proteſtatione
appareret, quòd illud laudũ, quod volebat impugnare Bart. erat
latum inter eos ante confectionẽ dicti inſtrumenti, adeò, quod
induceretur in obligatione facta per magiſtrum Andream. ¶ At
tento, ꝙ in dicto inſtrumento, in quo fit mentio de certo laudo
rogato per ſer Hieronymum, non fit mentio de nominibus arbi
trorum nominatorum in ſupplicatione, & iuſtam ac præſumptã
habuit ignorantiam dictus magiſter Andreas, qui fuerint illi ar-
bitri: quia in facto alieno probabilis eſt ignorantia. l. fi. ff. pro
ſuo, l. verius, ff. de proba. ¶ Et licet in dicta proteſtatione fiat mẽ
tio de hæreditate aui, non tamen materni, vel paterni. duos enim
habet de neceſſitate auos, vnũ. ſ. paternũ, alium maternum, ita
quod ex illa proteſtatione & narratis non reddebatur certus ma
giſter Andreas, quod Bart. vellet petere de hæreditate aui pa-
terni, de qua loquitur inſtrumentum obligationis dicti magi-
ſtri Andreæ. ¶ Nec in ſupplicatione & reſcripto petit compro-
mitti de differentijs, quæ fuerunt ante dictum inſtrumentum
obligationis, nec vlla fit ibi mentio de dicto inſtrumento quie-
tationis, aut eius effectu, in dubio debet interpretari, quòd
non ſenſerit de illis differentijs, quæ fuerunt ante tempus dicti
inſtrumenti, quæ erant ſcriptæ per dictum inſtrumentum pœna
4 le contra facienti † & per verba generalia non videtur quis velle
facere id, per quod incideret in pœnã. l. iij. §. ſi procurator, & ibi

Bar.& doc.ff.quod quisque iuris,& l.pen.ff.quæ in frau.cre.& in d.c.non potest,de procu. Alia euidenti ratione potest dici ꝙ non fuerit legitime notificatum dicto magistro Andreæ de aliqua motione litis facta per Bartho.prædictũ contra dictos pro-
5 testátes:† quia cũ fit protestatio litis motæ:debet illi, cui fit protestatio,exhiberi petitio seu libellus:& citatio in forma publica seu authentica,de ipso libello & citatione debet dimitti copia ei, cui fit protestatio,ita concludit Bar.& alij.in d.l.non solum.§. morte,de noui operis nuncia.in versi.iij.principaliter est vidédum,& in d.l.empti,& ibi hoc sequitur Sali.& idem tenet Ang. & moderni.in l.in executione.§.insolidum,& in l.cum ex causa.ff.de ver.ob.per tex.in cle.causam,de elec.cum aliis.s̃.allegatis.sed istud non reperio seruatum in d.protestatione,s.ꝙ fuerit per dictos protestantes exhibita dicto magistro Andreæ in forma publica dicta petitio Barth.nec rescriptum in forma authentica vna cum citatione facta ad causam de dictis magistro Domi nico & fratribus:ergo protestatio & notificatio fuit nullius momenti,ergo non incidit in pœnam magister Andreas,cũ non fuerit seruata forma requisita de iure,& ex tenore dicti instrumenti. Accedit,quia etiam non apparet deductũ,ꝙ ille ser. Melchior procurator dicti Barth.qui procurator produxit, vt videtur, dictum rescriptum,fuerit specialis procurator, prout de iure requi
6 rebatur: † quia vbi principalis posset ex aliquo facto incidere in pœnam,requiritur ad illum actum speciale mãdatum.d.l.iij.§. si procurator,& ibi Bartho. & alij cum concor.s̃. allegatis. nec per litem postea motam ordinariè in iudicio per Bartho. contra dictum magistrum Dominicum & fratres non potest dici,quod magister Andreas in pœnam inciderit:quia de illa lite nulla fuit facta intimatio dicto magistro Andreæ,vt ex forma instrumenti requirebatur,& hæc procedunt de pœna,in qua diceretur incurrisse dictum magistrum Andream ex facto, vel nõ facto suo, vt non suscipiendo litem vel defensionem, & non faciendo ea, quæ se facturum promisit in dicto instrumento, prout quæritur in facto.¶ Non autem insisto,an dictus Barth.in pœnam incide rit,& an ex persona sua peti possit ab eius fideiussore:q̃a de hoc à me nõ quæritur,quinimò verbo fertur,quod inter dictũ Barth. ex parte vna,& dictum Dominicum & fratres ex altera post prædicta factæ sunt absolutiones reciprocæ, quæ absolutio prodesset etiam fideiussori,nisi aliud contrariũ conuentum esset iuxta.
a l.& hæredi.§.fi.cum l.seq.ff.de pac. & l.exceptiones, quæ personæ.ff.de excep.Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Liquidissima.Bal.l.Titius,in fi.ff.de lib.& post.Ias.l. admonẽdi,in lect.col.xxij.in repeti. colu.xciiij.de iureiur.l.vna,col.ij. C,de his,quæ pœ.no.Deci.rubri.de proba.col.pe.cons. ccccliij. nu.1.consi.dxxxj.consi.dcl.col.j.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non censetur obligari pro pœna,vel interesse.*
5 *Fideiubens simpliciter videtur in omnem causam.*
6 *Dilationis causa cessante cessat dilatio.*

CONSILIVM XXXIIII.

Viso instrumento,de quo fit mentio in themate.Videretur prima consideratione dicendum dictũ Masinum cõueniri non posse,nisi finitis sex annis: quia non promisit Masinus restituere dic.Iac.& fratrib⁹,nisi finito dic.termino sex annorũ.ergo ante diem male agitur l.j.in fi.ff.de vsufruc.accrescen.de verborum signi.l. cedere diem. †Et fideiussor obliga-
1 tur ex contractu stricti iuris,& ex contractu stipulationis.l.blanditus.C.de fideiussor.l.stipulationum aliæ.§.satis accepto.ff.de verborum obliga.& per consequens non potest ab eo plus peti, quam verba promissionis strictè sumpta important.l.quicquid astringendæ, in princip.& in l.in conuentionalibus.ff. de verborum obli.¶ Pro hac conclusione bene facit tex.in d.l.fideiussores magistratuum,in prin.iuncta gl.& in §.pro Aurelio.ff. de
2 fideius.†vbi fideiussor, qui promisit pro officiali reipublicæ, nõ videtur obligari ad pœnam maleficij pro ipso officiali,sed solum
a ad interesse & damnũ reipublicæ,& etiã fideiussor[a] qui fideiussit pro sorte,non videtur fideiussisse pro vsuris,postquam expresse pro illis non promisit,vt in d.§.pro Aurelio, & l.si fideiussor,C. de fideiusso.¶ Ad idem tex.in l.si in pignore, ff. de fideiusso. vbi fideiussor, qui pro debitore mutuum recipiente promisit, non potest conueniri occasione pignoris traditi à debitore pro dicto mutuo,si in pignoris constitutione creditor fuit deceptus à debitore & ad idẽ plura deduci possent, sed hæc satis sint. ¶ Quibus non ob. in proposito contrariã sententiã puto de iure veriorẽ &
3 æquiorem,magis de mente contrahentiũ: quia etiã † in contractibus plus attendi debet mens,q̃ verba.l.si in venditione,& qđ ibi gl.in ver. virtus, ff. cõia prædiorũ, & l.ita stipulatus,& qđ ibi gl.in verbo,sententia est,de ver.ob.& in l.triticum,eo ti.¶ Præsuppono igitur in primis, ꝙ contractus celebratus inter dictos Iacobũ ex parte vna, & Ioannem recipientem pecuniam ad mercandũ & exercendũ in arte pannorum pro tempore sex annorũ ad dimidiã lucri,& cum pacto,qđ damnũ eueniens casu fortuito spectet ad dictum Iacobũ, dicit esse contractus societatis,in qua Iacobus ponit pecuniã, & Ioannes ponit operã. l.j. C.pro socio, cũ ibi no.per gl. doc. & maxime Bar.& Bald.in l.cũ duobus.§.si
4 in coeunda.ff.eo.ti.¶ † Secundo præsuppono, quod talis societatis cõtractus etiã ad certum tps finitur in morte vnius ex socijs: quia conuentione aliqua fieri non põt, quo societas regulariter ad hæredẽ transeat.l.nemo põt,& l.adeò,in princi.& l.actione. §.morte,ff.pro socio.& sic potest intentari actio pro socio finita societate, vt tradat ratio administrationis cum consignatione reliquorũ iuxta.l.tã diu,cũ ibi no.C.pro socio, iunctis, quæ not.p gloss.& doc.in l.j.in prin.ff.de eden.& l.pro socio arbiter, ꝓsocio. Et ex hoc infert, qđ per mortẽ dicti Ioannis finita fuit dicta societas,& conueniri potest hæres eius actione pro socio,vt reddat rationem administrationis dic.Ioannis cũ consignatione reliquorũ. ¶ Istis sic præsuppositis, dico ꝙ eodem modo debet pos-
5 se conueniri dictus Masinus,sicut & hæredes dicti Ioannis,† probatur, fideiussor simpliciter acceptus fideiubere videtur in omnem causam totius obligationis contractus, & ideo ex persona principalis debitoris potest conueniri ad vsuras & accessiones, in quibus commissa esset obligatio principalis l.si postea, ff. rem pup.sal.fore.l.si quis pro eo.§.si nummos,& l. amissi.§. fideiussores à colonis,ff.de fideiusso.& no.gl.& doc. in l.centum Cap. ff.de eo,quod cer.lo. vbi habetur, quòd videtur fideiussisse quo ad omnia,quæ sunt de natura illius actionis, in qua intercessit fideiussor.¶ Ergo cum dictus Masinus fideiusserit, simpliciter videtur fideiussisse in omnem cãm,& debet posse conueniri ad omnia, quæ veniunt ex natura illius contractus seu actionis, & per ꝯñs cũ de natura contractus societatis & actionis pro socio sit, ꝙ finita societate per mortẽ, agi possit ad redditionem rationis ad consignationem reliquorum,vt dixi,debet posse conueniri fideiussor.¶ Pro hoc bene facit tex. in l. Latinus Largus, ff. de edi.edict. vbi apparet, quòd fideiussor contractus põt conueniri pro distractu.vnde quærit Bal.in l.si prædiũ,in fi.in ver.vltimo quæro,C.de ædil.&c. nũquid fideiussor põt conueniri redhibitoria, & sic ad distractũ & dicit primo videri ꝙ nõ: quia aliud est fideiubere in distractũ.contrariũ decidit ipse per.d.l. Latinus: quia fm eum vr̃ fideiussor in oẽm cãm fideiubere,probat in iuribus.s̃.alle.¶ Ergo videtur,ꝙ dictus fideiussor, qui fideiussit in contractu societatis,possit conueniri ꝓ distractu seu distractione dictæ societatis, dato ꝙ ille casus distractionis societatis, qui euenit, non fuerit expressus,vt in d.obligatione.¶ Nõ ob.si diceret,qđ fideiussor vr̃ promisisse simpliciter, & per ꝯñs nõ in omnem causam
b quia tantũ promisit[b] in fine dicti termini restituere dictas pecunias cũ dimidia lucri percepti ex opera, vel tanto minus, quantũ esset damnũ inde secutũ &c.ergo non vr̃ obligari fideiussor ad re
6 stitutionẽ ante faciendam:quia respõdeo, † quod causa cõcessionis dilationis sex annorũ fuit, vt dictæ pecuniæ deberent per dictum Ioannem in societate & mercantia pannorum exerceri & negotiari, vt patet in dicto instrumento, vnde cessante causa dila
c tionis, cessare debet dilatio[c] tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus.l.continuus.§.cum ita,ad fi.ff. de verbor. obli.l.à filia.§. alumno, ff.ad Treb.l.si quis hæres ita scriptus,ff.de acqui.hæred,¶ Pro hac opin. vr̃ optimus text. in l. libertum.§.
* fin ff.de ann.leg.vbi secundum * cõmunem intellectũ habetur, ꝙ dispositio collata in tempus, quo tutela finiet pubertate, sortitur effectum, si tutela finita sit non pubertate, sed morte: quia ibi cogitatum fuerit, ꝙ deberet fieri restitutio per tutorem pupilli,

pilli,cum erat ætatis annorum xiiij. & ſic cum erit finita tutela p̃
aduentum pubertatis: tamen ſub illo caſu comprehenditur ca-
ſus æquipollẽs,ſ.ſi finita fuerit tutela ante pubertatem per mor-
tem,ita ergo in propoſito,licet fuerit expreſſe in inſtrumẽto co-
gitatum quod reſtituerẽtur pecuniæ finita ſocietatẽ per lapſum
temporis:tamen non comprehenditur caſus æquipollens,ſ.ſi fi-
nita fuit ſocietas alio modo,ſcilicet morte,cũ videatur eſſe eadẽ
ratio in caſu noſtro, quæ erat in caſu dictæ l. liberto.§.fi.& pro-
cedit argumentum de vno ad alium,ſ. de tutela ad ſocietatem.l.
pactum inter hæredem.ff.de pac.& l.quæ de legato.ff.de leg.j.
nam etiam in contractibus obligatio facta in vno caſu extendi-
7 tur ad caſum ſimilem,vt eſt tex.in l.fi.§.fi.ff.manda. ¶†Fortifi-
cantur prædicta per id,quod leg.& no.in l.tale pactum.§.fin.ff.
de pac. vbi habetur, quod etiam in conuentionibus idem ſer-
uandum in caſu non ſtatuto, ſeu non conuento, prout ſeruatur
in caſu conuento,quoties veroſimile eſt, quod ſi de caſu non cõ
uento quæſitum fuiſſet, idem fuiſſet ſtatutum in eo, quod fuit
in alio. Sed veroſimile eſt, quod dictus Iacobus eo modo, quo
voluit ſibi caueri per fideiuſſorẽ in caſu, quo finiretur ſocietas tẽ
pore, eodem modo & multo magis voluiſſet ſibi caueri in caſu,
quo finiretur ſocietas morte Ioãnis:quia eadem ratio, vel maior
debuit mouere Iacobum ad volendum ſibi caueri in caſu ſocie-
tatis finiendæ per mortem Ioannis, & eodem modo veroſimi-
d le[d] eſt, quod ſicut Maſinus fideiuſſit pro Ioanne in caſu,quo du-
raret ſocietas per totum tempus ſex annorum, eodem modo fi-
deiuſſiſſet in caſu,quo ſocietas duraſſet minus,& morte alterius
ſociorũ finiretur:quia magis obligabat Maſinus,ſi ſocietas dura-
bat per ſex annos,quam ſi minus duraſſet:quia quanto magis du
rabat ſocietas,tanto magis erat obligatus Ioannes propter red-
ditionem rationis tanti temporis & locorum aut intereſſe ſecu-
torum. ¶Reſtat tamen reſpondere ad ea, quæ in contrarium al-
legabantur,& in primis non obſt.ſi ante diem ſocietatis finita
ſit,vt probatum eſt ſupra. ¶Non obſt.ſi fideiuſſor conueniretur
ex ſtipulatione, quæ non debet comprehendere vltra, quam
8 verba ſtrictè ſumpta importent:†quia reſpondeo quod etiam in
ſtipulationibus & in contractibus ſtricti iuris etiam attenditur
mens,per quam extenduntur & declarantur verba,vt d.l.triti-
cum,& dict.l.ſi in venditione, vt probatur in præalle.l.fina.§.j.
ff.manda.iuncta.l.diligenter,in princip.ff.man.vbi mandatum
extenditur ad caſus ſimiles licet ſtrictè & diligenter cuſtodien-
dos.bene facit.d.l.tale pactum.§.fin.cum glo.fin. ¶Non obſt.
etiam tex.in l.ſi fideiuſſores magiſtratuum,in prin.quia ibi ideo
eſt:quia fideiubens apud rempublicam pro officiali videtur pro
mittere indemnitatem tantum:non mirum,ſi non comprehen-
ditur pœna.l.libertus.§.fin.ff.ad muni. ¶Non obſt.tex.in d.§.
pro Aurelio:quia reſpondeo,quòd ibidem ſi fideiuſſor promiſit
ſola centum,non poteſt conueniri pro vſuris,ſed ſolum pro illis
centum:quia ſi teneretur etiam ad vſuras,quas non promiſit,nõ
ſubeſt ibi ratio,quare debemus dicere. ſed in propoſito noſtro
cauſa dilationis ſex annorum facit tempus durare dilationis,&
quomodocunque finita ſit ſocietas,debet ceſſare dilatio, & eſſe
idem effectus,vt oſtenſum eſt ſupra. ¶Et præſertim cum ceſſa-
tio huius cauſæ dilationis pendebat à facto non exiſtente in po-
teſtate fideiuſſoris,ſ.finiri dictam ſocietatem ante tempus ſex an
norum,in quo caſu ceſſante cauſa dilationis non expectatur tem
pus,ſeu dilatio.l.hoc iure.ff.de ver.ob.& no glo.& doctores in
lege,in illa ſtipulatione,ſi calendis,eo.titu.

ADDITIO.

a ¶Fideiuſſor.Anto.Neguſa.par.ij.memb.iiij.nu.47.
b ¶Tantum promiſit.ſi hoc eſſet verum, Alex.male conſuluiſſet. Eſt ergo præſupponendum,quòd obli.fideiuſſoris referatur ad finem ſocietatis,& ad totum contractum : ſecus ſi tantum promiſit ſoluere in fine dictorum ſex annorum : quia tunc obli. eſſet limitata.
c ¶Dilatio.tex.l.aliquando,in fin.ad velleia.l.qui fundum.§.ſi tu ex parte,& ibi Alexand.not.j.ad leg.Falc. Paul.l.fi.in fi.C.qui admit.conſi.ccciij.libro j.Bald.conſi. cccij.libro iiij. Anchara. conſi.cccxciiij.
d ¶Veroſimile.Imo non eſt veriſimile,ne in plus & durius obligetur fideiuſſor.

SVMMARIVM.

1 Domini locorum an poßint exigere collectas à ſubditis.
4 Eximentis alium à iudicio quæ ſit pœna.
5 Magiſtratus municipalis & mulctare poteſt.
6 Teſtis falſus ſine nouo proceſſu puniri poteſt.

CONSILIVM XXXV.

VIso themate,& dubiis mihi trãſmiſſis ſuper penden
tibus à laudo per Ant.de Racheſiis de Regio arbitrũ
ſeu arbitratorẽ electũ p̃ magnificũ & generoſum vi-
rũ comitẽ Azonẽ de Mãfredis ex parte vna, & quoſ-
dã homines de monte Richio ſubditos & vaſallos p̃fati comitis
1 Azonis. ¶†Circa primũ dubiũ,quo q̃rit,an dictus comes poſſit
exigere collectas à dictis ſubditis & vaſallis p̃ dote cõſtituenda
cuidã ſuę ſorori,q̃ maritare & dotare tenet dictus comes,ac ẽt p̃
q̃buſdã expẽſis factis per dictũ comitẽ pro aduentu illuſtriſſimi
principis dñi ducis Mutinæ & Regij,cuius ipſe comes Azo eſt ẽt
vaſallus,vr̃ prima ꝯſideratione dicẽdũ q̃d non primo p̃ id,q̃d no.
Bar.in l.j.C.de excuſa.mune.lib.x.vbi dixit,q̃d illi, quibus ſunt
cõceſſa caſtra ſub p̃tectione & regimine cũ mero & mixto im-
perio,nõ p̃nt imponere collectas p̃ l.placet,eo.ti.& l.j.C.de ſu-
perindicto.& iõ dicit,q̃d actũ fuit in capitulis pacis,ꝙ omnia ca
ſtra occupata p̃ Vbaldinos,remaneãt ſub regimine & p̃tectione
eorũ,& cũ mero & mixto imperio,cũ nõ potuerint ipſi impone-
re collectas in talib9 caſtris. ¶Secũdo quæſtionẽ videtur decide-
2 re.Bal.in l.cũ multa.C.de bo.quæ li.†vbi q̃rit,an dñi poſſint p̃
neceſſitate vẽdere rẽ ſui vaſalli.Et primo arguit q̃d ſic,cũ ipſi ſunt
ſui,ẽt omnia bona,vt C.in qui.cau.coloni.l.ij. & l.fi.lib.xj.cõ-
trariũ dicit verius.quia nec vaſallus cõpelli poteſt p̃ dñm ad p̃ſtã
das ſibi collectas,vel angarias.ff.q̃d me.cau.l.extat,& l.j.ff.qui,
& à qui.& l.dñi prædi.C.de agri.& cẽſi.li.xj.& rñdet Bal.ad d.
l.fi.q̃d illa.l.intelligitur quo ad protectionẽ & defenſionẽ, non
quo ad exactionẽ talliarũ:quia cum ſint regalia,ſoli principi cõ-
petũt,in c.j.q̃ ſint regalia,col.x.dicit Bal.q̃d iſtud ẽt tenet Rich.
Malum.& quod dicebat eſſe valde no. ¶Sed præmiſſis non ob-
ſtantibus in caſu,quo quæritur,puto ꝯ̃rium eſſe verius, & omiſ-
ſo multiloquio dico,ꝙ caſum noſtrũ decidit in ſpecie Spe. in tit.
3 de feu.§.q̃m,in pe.col.in ver.& no.†ꝙ vaſalli comitũ & baro-
nũ tenent dñis ſuis in ſe obedire & ſeruire p̃pter feuda, q̃ ab eis
recipiũt:& inter cętera dicit,ꝙ tenent p̃ coredo imperiali,vt q̃n
imperator tranſiret per illum locum,contribuant in ſumptibus
eius:ac etiã tenent p̃ filia dñi maritãda.& licet Io. An. ibi in ad-
di.referat nõnullos tenuiſſe ꝯ̃riũ:tñ in caſu noſtro non eſt neceſ-
ſaria hæc diſputatio:q̃a p̃ teſtes eſt p̃batũ, ꝙ ſimiles collectas cõ
ſueuerũt imponere anteceſſores dicti comitis, quorũ ipſe eſt hæ
res ſucceſſor,cũ in talibus ſtet conſuetudini.l.j.& ibi no. Bar.C.
de auro coronato.li.xj. ¶Et etiã cõſulo, quod dictus comes etiã
probet de conſuetudine tãti tẽporis,cuius in ꝯ̃rium memoria nõ
exiſtat:quia fertur hoc eum probare.nã talis cõſuetudo vim pri-
uilegij habet.c.ſuper q̃buſdã.§.p̃terea de verb. ſig.c.diſt. cõtra
morem l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quo.& æſti.not.in
propoſito Bar.in l.qui neque. C.de incolis,& in l.j.C.de mulie.
& in quo loco,lib.x.& ex hoc patet eſſe reſponſum ad alleg.in
4 contrariũ.†Circa ſecundum dubium,quo quæritur, an illi ho-
mines de mõte Richio potuerint cõdemnari ad illam pœnã per
p̃tãtem dictorum caſtrorum eò,quia in magna cõgregatione ac
ceſſerint ad locũ,in quo de mandato poteſtatis erant detenti illi
tres,& dixerunt iſtis tribus detentis, vengano, chi vol con noi,
che ſe neſuno deuerà pagare,noi voremo eſſer quelli, che paga-
no,& exemerunt eos à loco iudicij & detẽtionis doloſæ,ſic ſciẽ-
tes ipſos eſſe detentos iuſſu poteſtatis prædicti,& in hoc conclu-
do,quod puniri poterunt:quia conturbauerunt officium ſuum,
& exercitium iuriſdictionis dicti poteſtatis non patiendo illos
detentos præſtare obediẽtiam poteſtati, iuxta.l.vim facit.ff.de
vi & vi ar.& dando ei auxilium & conſilium in non obediendo
poſſunt puniri & manu militari per ipſum poteſtatem pro defen
ſione ſuæ iuriſdictionis,vt in c.j.in ver.fautores,& ibi plenè no.
Inno.& alij de offi.deleg.& no.Bar.in l.j.§.j.ff.ſi quis ius dicẽ.
& Ang.in ea.l.j.in prin. & interdũ lex eximentem punit pœna
decem librarum auri,vt quando eximeret raptorem, vt in auth.
vt oẽs obe.iudi.prouin §.arripiant,iuncto.§.fi. quandoque pu-
nitur pœna criminis læſæ maieſtatis,vt ſi eximeret confeſſum &

condemnatum de crimine,vt l.quisque,& ibi plenè per Bart.ff.
ad l.Iul.maie.& in extraua.ad reprimendum, in verbo, tangat,
quandoque punitur pœna vltimi supplicij, vt si quis eximat reũ
maleficæ seu magicæ artis.l.fi.C.de malefic.& mathe. ¶In aliis
autem casibus dicimus,quòd vbi ille,qui eximitur,erat reus ali-
cuius criminis punitur eximens eadẽ pœna, qua veniebat pu-
niendus ille exemptus pro delicto suo, vt probatur in l.j.C. de
his,qui latro.quem tex.in proposito allegat Bar.in l.si quis,in fi.
ff.ne quis eũ,qui in ius vo.vi exi. Facit.l. quoties.C.de exacto.
tribu.lib.x.& quod no.Ang.in l.j.in prin.ff.ne quis eum,qui in
ius vo.vi exi.vbi etiam dixit non esse attendendum, an ille exẽ-
ptus esset iustè,vel iniustè detentus,vt ibi per eum, & nota. Inn.
in præallega.cap.primo,de offi.deleg. ¶Sed vbi eximitur quis,
qui non esset reus criminis,seu detentus non esset pro aliquo cri
mine,& tunc cũ eximere aliquem à iudicio, & turbare iurisdi-
ctionem iudicis sit de genere prohibitorum,vt in d.c.j.de offic.
dele.& per totum titulum.ff.ne quis eum, qui in ius voc.& l.j.
ff.si quis ius dicen.& l.j.ff.de eo,per quem fac.fuer. & pari pœ-
na puniuntur inobedientes ac turbantes, sicut fautores ac con-
sultores & instigatores eorum, vt in d.c.j. & in d.l.j.C.de his,q
lat.l.is cuius ope.ff.de adul.l.j.§.incidit.ff.ad turpi.& plenè no.
Bart.in l.is,qui opem.ff.de fur.& alij, maxime Sali.in l.j.C.de
5 rap.virg.& do.Anto.in d.c.j.¶†Aut volumus dicere, qđ dictus
potestas,qui appellatur magistratus municipalis, potest punire
mulctando,& extra ordinem eos pecuniariter condemnare, &
certe potest,vt no.Inn.& alij in d.c.j.nam etiã magistratus mu-
nicipalis in his,quæ spectant ad suam iurisdictionem,leues mul-
ctas potest imponere.l.j.in prin.cùm ibi plenè not.per doc.ff.si
quis ius dicen.non obtempe.& in §.audient, in auth.de defen.
ciui.& no.Spe.in ti.de sent.prolat.§.species,in ver.j.Ad idem l.
ij.§.fi.ff.de iud.& l.aliud est fraus.ff.de ver.sig.vbi omnibus vi-
detur cõcedi potestas mulctãdi,exceptis delegatis, & leuis mul-
cta intelligitur esse inspecta qualitate personæ, & modo contẽ-
ptæ iurisdictionis,& ẽm cõsuetudinẽ loci.ita dicit Spec.in tit.de
sen.prola.§.species,ver.nũquid titulus,& Io.An.in addi.Spe.in
ti.de cõtu.§.fi.ver.j.& dicit Spe.in d.ver.sed nũquid titulus, qđ
de facto seruatur,ꝙ ptás & iudices imponunt mulctas vltra me-
tã taxatã in l.eos.C.de mõ mulctarũ,& sic vř istud esse arbitrariũ
fateor,ꝙ non inspecta obseruantia,sed mero iuris rigore leues
mulctæ sunt illæ,quæ non ascendunt ad duas vncias auri per d.l.
eos,iunctis no.in d.l.j.in prin.ff.si quis ius dic.nõ obtẽ.quæ duę
vnciæ auri cõstituũt duodecim aureos : q̃a de iure aurei septua-
ginta duo debẽt ascẽdere ad librã auri.l.quoties.C.de suscep. &
arca.lib.xj.& no.in l.quicũque.C.de ser.fu.& in l.fi.ff.de in ius
vo.cũ si.& sic à duodecim aureis.j̃.potuisset mulctare potestas
quẽlibet prædictorum arbitrio suo.& hoc considerato, si nõ ap
pareat aliter de ↄsuetudine mulctandi,possit sentẽtia arbitrato-
ris reduci ad dictam sententiã,scilicet condẽnãdo prædicto mõ
à xij.aureis infra arbitrio ipsius iudicantis.¶Nec prædictis ob.l.
iij.§.si quis ad pedaneũ.ff.ne quis eũ q̃ in ius vo.vi exi. quia rñ-
deo,ꝙ ille tex.nõ negat pedaneis iudicibus & inferioribus ptã-
tem mulctandi:q̃a esset cõtra tex.in l.j.in ver.in omnibus, cum
ibi no.ff.si quis ius dicẽ.& dictũ est supra.sed solum vult ille tex.
quod eximens citatum corã pedaneo iudice non incidit in pœ-
nam illius edicti positam in l.pe.§.in eum.eo.ti. ¶Quinimo ẽm
Bar.& Sal.in d.§.si quis ad pedaneũ,ille text.intelligitur, qñ ci-
tatio erat nulla,vt quia delegatus faciebat aliquẽ realiter citari:
quod facere nõ potest,vt in auth.de exhi.reis.§.si verò.ẽt no.in
l.sed etiam.ff.de in ius voc.nam eximens talem realiter citatũ ab
eo,qui non habebat ptãtem sic citandi,non incidit in pœnam il-
lius edicti.¶Et pro isto intellectu facit,quia ille tex. venit conti-
nuatiuè ad præcedentes leges,quæ ẽt loquunť in casibus,in qui-
bus citatio erat nulla.aut dicere volumus,qđ prædictus ptás per
viã principalis inquisitionis possit ordinariè & plenariè de illo
delicto & iniuria facta officio procedere & punire, prout fecit,
& dicendum est quod sic,& istam viã in veritate amplexus & se-
quutus est potestas. ¶Et ad hoc ostẽdẽdũ p̃suppono, ꝙ ad mul-
ctæ impositionẽ iudex põt procedere ex officio suo extra ordi-
nem,& absque accusatore & ordinario ꝓcessu.vt no.Bart.in l.j.
in fi.prin.ff.si q̃s ius dicẽ.nõ obtẽ. itẽ p̃suppono, qđ pro delicto
põt iudex interdũ ꝓcedere mulctã arbitrariã imponendo ex of-
ficio suo tuẽdo iurisdictionẽ suã,& pro eodẽ delicto ẽt põt im-
6 poni ordinaria & plenaria pœna exẽplũ, †testis corã iudice fal-
sum deposuit.nã põt iudex ex officio in eodẽ processu mulctam
imponere extra ordinẽ arbitrio suo,ac ẽt ꝓ illomet delicto pos-
set accusari,& ordinariè puniri plenaria pœna.l.Cornelię de fal.
vt no.gl.in l.nullũ.C.de test.& licet quidã ibi reprehẽdãt,gl.tñ
ẽm Bal.seruatur illa gl.qñ pœna plenaria non esset imposita per
iudicẽ mulctãtẽ, & h.d.Bal.in l.vbi.C.ad l.Corneliã de fal.& in
l.ancillæ,in vlt.col.C.de fur.¶Vel dato,qđ vtraque pœna copu
latiuè nõ põt imponi,tñ verũ est licere saltẽ alternatiuè qđ pœ-
na & mulcta pñt ꝓ eodẽ delicto habere locũ,posito qđ iudex eli
gendo vnã viã non põt alteram cumulare, & hoc etiam patet ex
his,quæ no.Spe.in tit.de iudic.deleg.§.sequitur, versic.quid er-
go si altera,& expressius Inno.in d.c.j.de offic.deleg.vbi voluit,
ꝙ iudex delegatus interdum põt pro delicto facto in offensam
suæ iurisdictionis mulctam extraordinariã imponere,vt sic pro-
uideat,quod nõ impediatur eius iurisdictio : tñ magnam pœnã
non potest ipse delegatus imponere:quia talis cã spectat ad iudi-
cem ordinarium:quia delegatus non põt cognoscere ordinariè,
nisi de his,q̃ sibi delegata sunt.c.cũ olim Abb.& c.P.G.de offic.
deleg. ¶Tertio præsuppono, qđ formatus fuit libellus inquisi-
tionis ↄ̃ dictos eximentes per dictũ potestatẽ,in quo inter cæte-
ra narrabatur,qđ dictã exemptionẽ fecerũt in vilipendiũ & op-
probrium officij dicti potestatis, & propter eorũ contumaciam
ex forma statutorum & consuetudinũ Italiæ fuerunt habiti pro
cõfessis,ex quo apparet,qđ dicentur intulisse iniuriã officio prę-
dicto.c.dilectus,de pœnis.& no.Spec.in d.ver.quid ergo si alte
ra.facit.l.apud Labeonẽ.§.generaliter.ff.de iureiu.itẽ præsup-
pono,qđ ipsemet potestas poterit esse iudex super iniuria illata
officio suo.l.ij.C.de sportu.l.si q̃s forte.§.si quos,& ibi hoc no.
Bar.ff.de pœ.& notat Inno.in d.c.dilectus,& ibi sequunť doct.
7 ¶†Vltimo præsuppono,qđ pœna iniuriæ illatæ est arbitraria,&
moderanda à iudice pro qualitate delicti,& personę,insti.de in-
iu.in summa,& ibi bona gl.in ver.extraordinaria, quæ dixit, qđ
ẽt põt imponere pœnã pecuniariã,vt in l.fi.C.de iniur.Ex q̃bus
omnibus elicitur conclusio,qđ dictus potestas pro illata iniuria
suo officio potuit dictos inquisitos condemnare arbitrio suo ad
pœnam prædictã:& sic non est tractandũ de mulcta & vsque ad
quantã quantitatẽ potuit ascendere dicta mulcta iuxta l.eos. C.
de modo mulctarũ:sed sumus in plenaria pœna imposita pro cõ
muni delicto,hoc est pro iniuria,iuxta no.Bar.in l.si qua pœna
post medium.ff.de ver.sig. ¶Et istam puto esse merã veritatem.

SVMMARIVM.

1 *Cedens non potest allegare simulationem, vbi tertius potest*
2 *Confeßio sola non reddit ceßionem simulatam.*
3 *Iurans omnia vera non excipit de simulatione.*
4 *Statutum disponens, quod socius teneatur habere ratum mercatum cum sociis suis, intelligitur de illis, qui erant socij tẽpore mercati.*
5 *Verba singula debent aliquid operari.*
6 *Mercis verbum ad res mobiles tantum pertinet.*
7 *Feriis renũciari potest, etiam si statutum negatiuè loquatur nisi sint ob publicam vtilitatem, & nu.8.*
9 *Stylus non valet contra ius cõe: sed requiritur consuetudo.*

CONSILIVM XXXVI.

VISO themate suprascripto,&c.circa primũ vi-
1 detur†mihi superuacuò dubitari, an illa cessio
fuerit simulata,nõ obstãte,quod Iacobus cedẽs
cõfessus fuerit ab Antonio cessionario recepis-
se pretiũ,& eadẽ die postea ipsimet contrahen-
tes in alio instrumẽto affirmauerint non fuisse numeratũ, & p̃-
terea cessionarius promisit cedẽti partẽ ad certũ terminũ solue-
re. ¶Nã aut volumus inferre ex eo, qđ non interuenit numera-
tio vera tẽpore cessionis,sed sola cõfessio,dicať istud instrumẽtũ
esse simulatum,& istud non est verũ:quia licet si quæreretur, an
contra cessionarium agentem contra eos,contra quos iura cessa
erant,posset opponi per eos exceptio simulationis, ex hoc pos-
set aliqualis dubitatio esse : tamen respectu ipsius cedentis non
est si-

eſt ſimulatio, nec poteſt cedens ex hoc allegare ſimulationem,
vt indiuidualiter firmat Bar. quem alij ſequunť in l. per diuerſas.
C. manda. in ver. præſumitur &c. ſed in propoſito ſimulatio iſta
opponiť per cedentẽ, ergo &c. quinimo etiã tertius, contra quẽ
facta eſt ceſſio, nõ poſſet opponere exceptionẽ ſimulationis, ni-
ſi appareret de vera numeratione partis pretij, & non de tota: ita
dicit de conſuetudine ſeruari: tñ de hoc non diſputo: quia nõ eſt
caſus noſter. ¶ Aut cedens vult allegare, qđ confeſſio eſt ſimula
ta ex eo, quia per illud inſtr̃m eadẽ die Antonius ceſſionarius cõ
feſſus eſt nõ fuiſſe numeratũ pretiũ, & propterea dictum pretiũ
promiſit ſoluere ad certum tẽpus. Nam dico ex hoc, qđ procul-
dubio non inferť opponi poſſe exceptionẽ ſimulationis, hoc de
1 cidit Bar. quẽ alij ſequunť in l. pe. §. ſi vir, ff. ſol. mat. nam † quæ-
rit: pone maritus confeſſus eſt habuiſſe centum pro dote integra
mulieris, quã dotẽ promiſit reſtituere in caſum reſtituendæ do-
tis, & ſtatim nõ obſtante confeſſione prædicta pr̃ vel extraneus
dans dotẽ, promiſit illam dotẽ ſoluere, quæriť, an ſoluto matri-
monio hæredes mariti poſſint cogi ſoluere illã dotẽ mulieri, an
verò liberenť cedendo actionẽ contra illũ, qui dotẽ promiſit: ar-
guit pro & cõtrà, & tandẽ ſubdiť, ꝙ illa verba mariti, quibus con
feſſus eſt ſe habuiſſe dotẽ, videnť emanaſſe ſpe futuræ numeratio
a nis,[a] vt patet ex ſequenti promiſſione, vnde illa verba non indu-
cunt obligationẽ efficacem: quia exceptio non numeratæ dotis
obſtabat à principio. vel dicit ipſe cũ opi. Iac. de Are. ꝙ illa con-
feſſio non vr̃ facta ſpe futuræ numerationis, ſed ſpe illius futuræ
promiſſionis ſubſecutæ. pro illa enim ꝓmiſſione futura fuit ille
confeſſus habuiſſe illam dotẽ, & illã promiſſionẽ tanti æſtimaſſe
vr̃, ar. l. pretij. C. de reſcin. vend. & ſic periculũ eſt ipſius viri, &
teneť dotẽ reddere mulieri, nec eſt tractandũ de exceptione nõ
numeratę pecuniæ: q̃a cõfeſſio vr̃ fuiſſe facta ſpe futuræ promiſ-
ſionis, quæ q̃ñ ſecuta fuerit, omnia ſunt impleta, ita concludunt
doct. in d. §. ſi vir, & no. Bart. in l. ſi abſentes, in pe. col. C. ſi cer.
pet. & in l. iij. C. de don. ante nup. ergo ſi p̃t cogi maritus ſolue-
re, ſequiť, qđ non obſtat exceptio ſimulationis. ¶ Pro hoc facit,
q̃a etiã dato, ꝙ diceremus in quæſtione ꝓpoſita dictã confeſſio-
nem videri factã ſpe futuræ numerationis, vt refert Bar. in d. §. ſi
vir, circa primã opp. & Bal. in d. l. ſi abſentis, & ſic qđ poſſit op-
poni exceptio nõ numeratæ pecuniæ, q̃ñ illi exceptioni non eſ-
ſet renunciatũ, vel non eſſet lapſum tp̃s ad opponendum, tñ hoc
non ſequiť, ꝙ cõtractus debeat dici ſimulatus. l. ſub ſpecie, & ibi
no. Bar. & clarius Bal. C. de poſtu. & facit ad propoſitum. l. ſi ex
pretio, & qđ ibi Bart. C. ſi cert. pet. & l. Lucius, cum ſi. ff. depoſ.
¶ Ad hoc, qđ no. Bal. in l. ab Anaſtaſio, prope finẽ, C. man. vbi ꝑ
illũ tex. dicit, ꝙ ſi quidã fuit cõfeſſus habuiſſe nomine dotis cen-
tũ, tandẽ poſt iſtã confeſſionẽ fuerunt ei numerata quinquagin
ta ex illa ſumma, qđ ex hoc præſumeť, quod nõ receperit niſi q̃n
quaginta, & ꝙ vltra nõ teneať, niſi appareat, ꝙ illa quinquagin-
ta eſſent ſoluta pro reſiduo, quia illa verba ſonant, qđ totũ ſit re-
ceptũ. l. ij. C. de hær. inſti. ¶ Ergo vbi apparet ſubſecutũ eſſe im-
plementũ cõfeſſionis præcedentis, ſtatur veritati, & ceſſio non
reddiť ſimulata virtute confeſſionis, vt expreſſe no. Bar. in d. l. ꝑ
diuerſas, in ver. iuxta prædicta quæro, pone ꝙ in inſtr̃o ceſſionis
&c. allegat. d. l. ab Anaſtaſio. ſed ita eſt, ꝙ in propoſito apparet
ſubſecutã eſſe ꝓmiſſionẽ illius quantitatis, quæ in confeſſione
deducta fuit: ergo debet ſufficere, quemadmodũ in inſtr̃o ceſſio
nis interueniſſet, ſi ꝓmiſſio ceſſionarij promittentis preciũ con
tractus non potuiſſet infringi per ipſum cedentẽ, vt no. Bar. in d.
3 l. per diuerſas, in xiij. q. ¶ † Plus videť, ꝙ attẽtò qđ ſi in cõtractu
ceſſionis cedẽs in fine cõtractus iurauit omnia, de q̃b. in inſtr̃o,
eſſe vera, & ꝯ ea nõ venire, etiã ſi cõtractus fuiſſet ſimulatus: attñ
b nõ obſtãte abſolutione à iur̃o nõ poſſet[b] nec deberet audiri, vo-
lens venire ꝯ, & allegare ſimulationẽ ſm̃ Ant. de But. in c. cũ con
tingat, in ver. octauus caſus, de iureiu. Et idem tenet do. Abb.
qui refert Ant. ita conſuluiſſe. & idẽ tenet Io. de Imol. in l: nemo
poteſt, in iij. col. ff. de leg. j. & in c. ad noſtram, ad fi. de empt. &
vend. quia allegaret turpitudinẽ ſuam. & ſic non deberet audiri.
c. inter dilectos, de dona. l. tranſactionem, C. de tranſ. iſtud etiã
in propoſito vr̃ velle Bar. in l. fi. C. de non num. pecu. circa quod
4 tñ latius non inſiſto: quia nõ video expedire. ¶ † Circa ſecundũ
dubium, an authoritate dicti ſtatuti ſub rubrica de mercato &c.
intelligatur ratificata dicta ceſſio, & ſatisfactum promiſſioni fa-
ctæ per dictum Iac. concludo, quòd non. ¶ Primò, quia dictũ ſta
tutũ intelligiť de illis, qui erãt ſocij ꝑe mercati: quia qualitas iun
cta verbo intelligiť ſm̃ tẽpus verbi. l. in delictis. §. ſi extraneus.
ff. de noxa. l. ex facto. §. ſi quis aũt, ff. ad Treb. & plenè no. Bart.
in l. ex facto, circa prin. ff. de vulg. & pup. in d. l. Titius. ergo illa
verba, ꝙ de quacunque re vnus ſociorũ fecerit mercatũ &c. in-
telligunť, q̃ñ tũc ꝯcta erat ſocietas tp̃e mercati. Sed dictus cõtra-
ctus ceſſionis fuit celebratus. Mcccxlj. & non apparet probatũ
ſaltem per duos integros & concordes teſtes, qđ dicto tp̃e Iaco-
bus, Paulus, & Latioſus erant ſocij tali ſocietate, qđ intelligereť
in eorũ ſocietate venire dictus ꝯctus ceſſionis, ergo &c. ¶ Nec
ob. quoddã inſtr̃m factũ de ann. Mcccl j. inter dictos Iacobum,
Paulum & Latioſum, in quo apparet narratũ, ꝙ dicti Iac. & Pau.
ſteterunt à morte quondã ſui patris citra in cõionem omniũ bo-
norũ, etiã reſpectu bonorũ quæſitorũ ſub nomine dicti Latioſi:
quia rñdeo, qđ illa verba enunciatiua ſocietatis præteritæ nõ fa-
ciunt fidẽ inter alias perſonas, ſed ſolũ inter ipſos contrahen. l.
optimã. C. de ꝯhen. & cõm. ſtip. no. Bar. in auth. ſi q̃s in aliquo,
in vlt. col. C. de eden. & in l. ſciendũ, in ij. col. ff. de ver. oblig. &
Inn. in c. cũ in iure, de offi. dele. ad hoc etiam tex. in c. illud. & qđ
5 ibi not. Ant. de But. in quarto notabili, de præſump. ¶ † Secũdò
rñdeo, ꝙ in ꝯctib. debemus interpretari ſemper, quod verba ali-
quid operenť, vt in iurib. vulgarib. vnde, vt dicit Bar. in rub. C.
de ꝯhen. emp. ix. q. ꝙ nedũ cl̃a in inſtr̃o, ſed etiã quodlibet mini
mũ verbũ in ꝯctu debet aliquid operari, ſi fieri poteſt. l. ſi ſtipula
tus, in prin. ff. de vſuf. & l. hac lege, ff. de ꝯhen. empt. ſed in d. in-
ſtrumento ceſſionis dr̃, quod Iacobus promiſit ſe facturũ & cu-
raturũ omni exceptione remota, ꝙ dicti Paulus, & Latioſus legi-
timè, & in forma ſolenni, & valida ratificabunt, & approbabunt
ſingula in dicto inſtr̃o contenta. modò aut tp̃e dicti inſtr̃i ceſſio
nis Iacobus & Paulus & Latioſus non erant ſocij, & ſic ceſſat ſta-
tutũ, vt probaui: aut erant ſocij, tunc ſi illa verba promiſſionis fa
ctæ, per Iac. qđ faciet & curabit, quod Paulus & Latioſus ratifica
bunt, intelligerenť de ratificatione reſultante ex ſocietate, iũcta
virtute ſtatuti, certè verba nihil operabunť: quia abſque dicta ꝓ-
miſſione & alia ſolenni ratificatione erant obligati ſocij, habere
ratũ & firmum. ¶ Nec eſt conueniens, qđ, etiã poſito, qđ eſſent
ſocij, & ex virtute ſtatuti fuiſſent obligati habere ratum, attñ de-
ducanť in expreſſam promiſſionẽ & ratificationẽ. l. qui mutuã,
in prin. ff. ma. l. ſed ſi pupil. §. j. ff. de neg. geſt. & pariunt vtilitatẽ
dicta expreſſa: quia ꝓmiſſio & ratificatio releuabit Ant. ab one-
re ꝓbãdi ſocietatẽ dictorũ de Latioſis: quinimò expedit expreſ-
sè agi, quod intereſſe facilioris & promptioris probationis atten
dendum eſt, vt dixit gl. in l. ſi pupillus, in ver. cõdemnare debet,
ff. de noua. & in gl. l. cogi, poſt prin. in ver. defenſum rei, cum ſi-
mil. ff. ad Treb. & in l. pe. in ver. cautela idonea, ff. depoſi. ¶ Itẽ
non eſſet abſurdum dictum ſtatutum intelligi de mercato rerũ
6 mobilium, † quia iſtud verbum mercatum procedit à merce, &
mercis appellatio ad res mobiles tantum pertinet, ff. de ver. ſig.
l. mercis, & no. in l. j. C. de nundinis, in ver. mercantibus. & au-
ribus noſtris conſonat, quod ſtatuentes habuerunt reſpectũ ad
caſum noſtrum aut ſimilem, tamen hoc vltimũ, ſ. quod iſtud ſta-
tutũ comprehendat tm̃ res mobiles, non pono pro conſtanti ꝓ
nunc. Quo ad tertiũ an iudicari debeat de tẽpore meſſium & vin
demiarũ quo ad ipſum Iac. prout ſi fuiſſet tẽpus iuridicum, adeò,
quod currat tẽpus iſtud in inſtantia cauſæ appellationis, non du-
rante conſtitutione ſub rubrica, quibus diebus &c. & alijs con-
ſtitutionibus mihi tranſmiſſis, præſuppoſito quod dictus Anto.
fuerit paratus dicto tempore meſſiũ & vindemiarũ procedere in
7 ipſa cã, & ſteterit ꝑ Iacobũ, & dico, qđ tẽpus illud currit. † nã præ
ſuppono, quod Iacobus in inſtr̃o potuit renunciare dictis ferijs
meſſium & vindemiarum. c. fi. de ferijs. §. j. ver. j. vbi propriè lo-
quitur de renuntiatione facta in inſtr̃o, etiã ſi ſtatutum diceret,
quod tp̃e meſſium ius nõ redderetur, & ſic negatiuè loquendo,
vel pro illo tẽpore ſint feriæ, ita concludunt Iac. But. & Bal. in l.
j. §. ſed excipiuntur, ff. de fer. quia ſtatutum recipit interpretatio
nem, & determinationem à iure cõi. l. ij. C. de noua. l. ita nobis
pudor, cum ibi nota. C. de adul. niſi ſm̃ Bal. in d. §. ſed excipiun-
tur, ſtatutum exciperet certos caſus, in quibus diſponeret pro-
cedi poſſe tempore feriato, quia talis exceptio firmaret regulã in
caſibus non exceptis. l. quæſitum. §. denique Neratius, ff. de le-
gi. & in l. in his, ff. de leg. & in l. j. ff. de reg. iur. & ideo tunc non
poſſet in alijs caſibus à iure cõi expreſſis procedi illo tempore, vt
in ca-

in casu, in quo esset renunciatio, vel in alio ex casibus positis in l. ij. ff. de fer. cum si. & hæc s*m* Iac. But. in l. j. ff. de fer. in ferijs inductis in fauorē singulariū personarū principaliter, prout sunt feriæ messiū. ¶ † Scdō dicit, si statutū induceret ferias ad publicam vtilitatē, vt quia diceret, qđ in die mercati sint feriæ, non posset
8 renunciari, quemadmodū repentinis inductis in fauorem publicę vtilitatis principaliter, quibus renūtiari non pōt, vt declarat Bal. in l. si vt proponis, la j. in princ. C. quo. & quand. iud. per no. per gl. & doc. in d. cle. sæpe. cū cōcor. Sed ita est ꝙ statutum prædictū sub rubrica, quibus diebus &c. non excipit aliquos casus specialiter, in quibus posit procedi tēpore messiū, & sumus in alijs ferijs, quā messiū & vindemiarū, ergo ex supradictis remanet decisus articulus, quod consentiente Antonio, prout consensisse dr̄, illa renunciatio tenet, & cū fuerit in instrumento facta indefinitē, nō dubito, quod cōprehendit omnes causas tam principales, quam appellationis: qa æquipollet vniuersali. l. si seruitus, ff. de
9 ser. vrb. præd. c. solitæ. de maio. & obed. ¶ † Pro hoc, quia videmus, qđ procurator generaliter cōstitutus vr̄ nedū cōstitutus ad cām principalē, sed etiā ad cām appellationis. l. fi. cū gl. & ibi no. doc. ff. an per aliū causæ app. & no. doc in l. inuitus, C. de procu. & doc. in c. non iustè, de proba. ¶ Nec ob. id, quod deponūt ser Ant. & Fed. testes Ia. (nō dico de alio teste: quia nō concludenter deponit) qm̄ rn̄deo, qđ aut nos volumus dicere, ꝙ per illos testes sit probatus stylus & non consuetudo, & de hoc non curo: quia stylus vnius curiæ iudicis non pōt operari & inducere derogationē legis ꝯ ius cōe: sed solū pt inducere declarationē eius, quod esset arbitrio iudicis concessum. Exemplū lege cautū est, qđ in causis iudicialib. producat libellus in scriptis, nisi in causis breuioribus, & non reperit expresè determinatū, quæ sint causæ breuiores nisi s*m* qđ iudex arbitratus fuerit, pone modò, qđ in curia potestatis ipse ptās hunc stylū secutus est, s. qđ in causis viginti solidorū non det libellus in scriptis, certe hic stylus ptātis etiam in posterū seruandus erit: quia non est cōtra legē: sed tendit ad de-
10 clarandū. ¶ Sed vbi esset cōtra legē, † quia magistratus deputati ad ius reddendū non habent ptātem derogandi legi, seu condendi statutū cōtra ius cōe. l. formā, C. de offi. præf. præt. & no. in c. fi. de hæreticis, in vj. & per doct. in l. oēs populi, & in l. j. in prin. ff. qđ quisque iur. & in c. fi. de off. arch. non pn̄t ipsi magistratus per stylū inducere aliquid cōtra ius cōe, ita in spē declarat Pet. & Cy. in l. ij. in iiij. col. in ver. iij. circa hoc quærit, cū nos habemus &c. C. quę sit lon. consue. & expresius Ant. de Bu. in c. fi. de consue. in ver. pro hoc dat differentia inter consuetudinē & stylum
11 &c. ¶ † Sed ita est, qđ dictus stylus erat in derogatione legis, & ꝯ ius cōe, ergo nō sufficit stylus: sed requirit cōsuetudo, i. qđ appareat in tanta frequentia hominū prædicta fuisse seruata, qđ appareat de tacito cōsensu maioris partis populi, qui habet ptātem condendi statutū ꝯ ius cōe, & pari rōne hēt ptātem per consuetudinē per tacitū cōsensum derogare legi. l. oēs populi, de iusti. & iur. iūcta. l. de qb. cū ibi no. ff. de legi. in qua cōsuetudine requiritur cursus tp̄is. x. ann. vt plenè no. in d. l. de quib. & in d. c. fi. & in rub. C. quæ sit lon. consue. & Cy. in l. ij. C. eo ti. ¶ Sed ex attestationibus prædictorum testium non deprehendit de tanto cōsensu maioris partis populi, nec deponūt de cursu diuturno de tempore. x. ann. ergo nō est ꝓbata consuetudo. Circa quartum dubium, quia nihil est dubitabile, nihil scribo.

ADDITIO.

a ¶ Numerationis. vt placet.

b ¶ Nō posset. idem late Pan. d. c. cū cōtingat. Cœpol. de simu. cōtract. præsump. vij. in fi. sequit Ale. in l. nemo pōt, col. v. de leg. j. l. Seius & Angerius, col. fi. ad leg. Falci. vbi post Sali. in l. fi. C. de non. num. pecu. limitat, nisi iam esset detecta simulatio. Sed ego puto, qđ etiā parte inuita indistinctè allegari & detegi posit, & ita sentit Bal. in rep. l. j. col. xxxv. ff. de iureiur. Fel. in c. debitores, ad fi. de iureiur. Io. de Monteferrato in repe. d. l. nemo potest, col. xix.

SVMMARIVM.

1 *Processus factus in fauorem eius, cui statutum denegat audientiam, non valet.*
2 *Iudicij ordo non consistit in præparatorijs citra libellum.*
3 *Fideiussor non præsumitur idoneus, nisi probetur.*
4 *Exceptiones plures intelliguntur proponi subordinatè.*
5 *Productio fieri non potest ante litem contestatam.*
6 *Renunciari non potest auth. hoc nisi, C. de solutioni: nec beneficio cessionis.*
7 *Statutum loci contractus attenditur quo ad ea, quæ oriuntur ex natura contractus, non ex mora.*
8 *Contractus interpretatur secundum consuetudinem loci.*
10 *Correi plures simul condemnati insolidū, possunt in executione opponere exceptionem diuisionis.*
11 *Diuisio per negationem generalem non admittitur.*
14 *Satisdatur non solum per fideiussorem sed aliàs idoneè. nu. 17.*
16 *Instrumentum facit rem manifestam.*
19 *Iudex procedendo ad vlteriora videtur pronunciare.*
20 *Statuta alterius loci debent probari.*
21 *Oblatio verbalis non sufficit.*
22 *Sententia non debet ferri per relationem ad non producta.*
23 *Forensis restituitur aduersus statutum.*
24 *Literæ testimoniales officialis non probant.*
25 *Iuramenti plures effectus.*
30 *Sententia incerta super expensis an valeat.*
31 *Pactum, quòd de illis stetur assertioni creditoris, valet: sed poterit reduci ad arbitrium boni viri, nu. 32.*
33 *Iudex expensas taxare potest deficientibus probationibus.*
34 *Litigandi iusta causa excusat ab expensis.*

CONSILIVM XXXVII.

Viso & opportunè discusso processu mihi transmisso, vnà cū cōsilijs, & allegationib. vtriusque partis in causa & lite inter Matthæū de Senis ciuem & habitatorē Veronæ agentē, & magistrū Ambrosiū & Grisopū de Mirādula se defendētes mediāte Aluisio eorū ꝓcuratore. ¶ Videt prima cōsideratione dicendū partes dn̄i iudicātis fore in absoluēdo dictos reos ab instātia partis iudicij, & ꝓnūtiari dict. Matth. denegandā fuisse audientiā, & ꝓcessum inde secutū esse nullū, stāte statuto in loco iudicij, quo cautū est ꝙ ptās ad petitionē cuislibet rei cōuenti cogere teneat quēlibet actorē posidentē aliqua bona ꝑpria in terra Mirādulæ, vel districtu ad idoneè satisdandū de restituēdo ipsi reo oēs expēsas ꝑ ipsum reum in cā legitimè factas in casu, in quo actor succūbat in cā, quā satisdationē si præstare noluerit, vel nō potuerit, nō audiat actor, nec sup eius petitione lis contestet, & hoc si ante litē cōtestatā satisdatio petita sit: si aūt post, tūc per ptātē ad vlteriora nō ꝓcedat, donec dicta satisdatio petita præstita sit, ꝓut latius in dicto statuto, sub rubrica de fideiusione præstāda. ¶ Cū ergo in prima cōparitione Aluisius se opponēdo petierit sibi satisdari, & nō fuerit legitimè satisdatū, vt infra dicā, sequit, qđ ꝓcessus inde secutus est inualidus, qa non fuerit seruata forma tradita à statuto. l. nō dubiū, C. de legi. c. cū dilecta. de rescrip. c. exhibita, de iudi. & in ꝓposito no. Bald. in l. si tutor, in fi. C. in qb. cau. in integ. resti. nō est necess. & ibi Iac. But. in aliqb.
1 lect. vbi ꝑ illū tex. dicūt † qđ si statutū disponit, qđ accusans præstare debeat fideiusionē de ꝓsequenda lite, licet statutū vlterius nō ꝓcedat annullādo ꝓcessum: tn̄, si ꝯ factū sit, ꝓcessus nō valebit. Nā vbicūque denegat alicui audientiā, ꝓut in cāsu n̄ro, ꝓcessus inde secut in fauorē illius, cui audiētia denegabat, nō tenet. l. ij. & ibi hoc no. C. vt nemo priua. Ioan. An. in addi. Sp. in tit. de sen. ꝓla. §. iuxta, sup versi. Itē est nulla, rōne litigatoris, & Iac. de Belui. in §. ad excludēdas, in auth. de liti. & Bal. in l. nō dubiū, in fi. C. de leg. & in l. edita, in pe. col. C. de eden. in rep. Paduana, & Bal. post Iac. de Aret. in l. scire. §. ꝯn̄s, ꝑ illū text. ff. de excu. tut. in sua dispu. inci. Statuto cauet, qđ fœnerator &c. in prin. & Bal. in l. j. ad fi. C. de hær. insti. & in tit. de pace Cōstan. in ver. si aūt non admittimus, & Bal. & Ang. in l. cū lege ꝑ illū tex. ff. de test. & Ange. & mod. in l. cū ꝓlatis. ff. de re iud. & in l. qdā consulebāt, eo. ti. & doc. in l. j. §. si sublata, cū si. ff. ad Treb. ¶ Nec ob. id qđ no. Pet. & Bal. post eū in auth. gn̄raliter, vltima col. C. de epi. & cle. vbi quæsiuit, qđ si actor nō præstitit satisdationē de reficiēdis expēsis in casu succūbentiæ, ꝓut reqrit tex. in auth. gn̄aliter, C. de epi. & cle. & determinat, qđ ꝓcessus ꝑ hoc nō reddit nullus. † qa
2 ordo iudicij nō cōsistit propriè in præparatorijs iudiciorū. vnde qcqd omittit circa præparatoria præter libellū, non vitiat ꝓcessum,

sum, alleg. no. p Sp. in ij. par. in prin. in proę. in tit. de præparatorijs iudiciorũ, & id qđ no. Bar. in l. si quæramus, ff. de test. qđ dicit Bal. menti esse tenendum. Idem no. Bal. in l. qui crimẽ, in vij. q. C. qui accu. & in l. prolatã, circa j. col. in ver. quæro &c. C. de sent. & in auth. ꝯrogatus, in fi. C. ad Treb. qa respondet, qđ allegata in contrariũ ꝓcedunt, qñ statutũ non denegabat audientiã, prout in casu nr̃o, quo casu ꝓcessus reddit nullus d. l. ij. cum ibi no. p Iac. But. c. vt nemo priuatus, & d. §. ꝯñs, cũ ibi not. per Bal. cũ concor. s̃. alleg. &c. ¶ Itẽ vr̃, qđ allegata in contrariũ ꝓcedũt, quoties dicta satisdatio poterat peti ante litis cõtest. iuxta. l. Pomponius. §. rati, cũ si. ff. de procu. & sic erat de præparatorijs iudiciorũ, quorũ omissio nõ vitiat, vt est dictũ: sed in casu nostro ex forma statuti poterat opponi qñcunque, & peti satisdatio. ¶ Pręterea allegata in ꝯriũ vident procedere, qñ non fuit petita satisdatio, ꝓ hoc in l. j. in fi. C. de satisd. & in d. l. Põponius. §. rati, cum ibi nota. ¶ Quòd aũt non fuerit legitimè satisdatũ, patet: quia sta-

3 tutũ requirit idoneè satisdari: sed † fideiussor non præsumit idoneus facultatibus, nisi probet. l. si verò. §. qui ꝓ rei, ff. qui satisd. cog. & ibi de hoc est gl. quæ est melior alia, quę sit in iure ſm Bal. in l. nõ prius, C. qñ fi. vel priua. & no. Iac. But. in l. actor, ad fi. C. de ꝓba. & no. doc. in l. ij. ff. de prob. & in c. fin. de pręsump. facit ad hoc. l. quoties, cum ibi no. maxime per Bal. ff. qui satisd. cog. ¶ Nec etiã ob. si dicat, ꝙ non fuit petita satisdatio, nisi post litem contest. qa in scriptura in qua petita fuit satisdatio, erant prius negata narrata, prout narrant, esse vera, & sic facta erat litis cõtest. l. j. de lit. contest. l. ij. §. j. C. de iura. calum. & sic ante petitionem satisdationis præcesserant substantialia iudicij, s. libellus, & litis contestatio iuxta not. in l. prolatã, C. de sen. & not. ij. q. j. in sum-

4 ma, & in c. de causis, de off. deleg. † quia rñderi põt, qđ cũ in fine dictæ scripturę exceptionũ productarũ ꝯ libellũ petat satisdatio, & aliàs protestet opponens de nullitate processus, talis exceptio intelligit conditionaliter & subordinatè, vt notabiliter decidit Bar. in l. quidã consulebat, in ver. sed quid si simul, ff. de re iudi. arg. l. talẽ, in prin. ff. de hæred. insti. & l. ij. §. sed si ita, ff. de vul. & pup. & idem no. Bal. in l. j. ff. de iud. & in proœmio. C. in pe. col. & in l. exceptionẽ, C. de proba. & Ang. in auth. de exhi. reis. §. j. & Io. de Imo. in l. si ita scriptũ, in prin. p illũ tex. ff. de leg. j. ¶ Prætерea dato, ꝙ esset petita satisdatio post litis contestationẽ, tunc impediret ꝓcessus ad vlteriora ex forma dicti statuti, nec potuisset post litẽ contestatã, & petitã satisdationẽ probare intentionẽ suã, & productionẽ instr̃i, in quo debitũ continet, qđ quidẽ instr̃m fuit pluries postea reproductũ per eum in actis. ¶ Nec iuuasset eũ prima ꝓductio instr̃i facta tẽpore ꝓductionis libelli, ni

a si reproducat [a] post litẽ contestatã, † cum probationes fieri non

5 possint regulariter ante litis contestationẽ, in auth. si quis, & ibi not. de testi. & in c. qm̃ frequẽter, vt lite cõte. Ita egregiè decidit Fed. de Senis in consilio in ordine nr̃o. clx. qđ incipit, casus talis est, Minus de Idoneis. & Ant. de But. in c. j. in pe. col. de ꝓba. & in c. ij. in pe. char. de ord. cog. & hoc ad primũ dubiũ, s. circa rectitudinẽ ꝓcessus, seu ei⁹ validitatẽ. ¶ Tertiò vr̃, qđ dato, qđ ꝓcessus esset validus, debeãt condẽnari dicti cõuẽti ad satisfaciẽdũ in bonis, puta in lana, aut in alijs rebus, cũ pecunijs careant, & præsertim in hoc dictaret statutũ castri Reueri, vbi fuit celebratus cõtractus. nam primò hoc vr̃ esse de iure cõi verũ, auth. hoc nisi, & in

6 corpore, C. de solu. † in tm̃, qđ etiã nõ põt dici per cõtenta in instr̃o debitè esse renuntiatũ dicto bñficio: quia ei renuntiari non pt̃, vt no. Ia. de Bel. in auth. de fideiussor. §. fi. in fi. dicẽs ita se credere: quia talis renuntiatio contineret quid turpe, & cõtra humanitatẽ, quia renuntiando pacisci vr̃, quod iniuriã patiat. j. quod possit in carcerẽ detrudi, eo non valente soluere, & quod creditor ei sit acerbus & durus. d. §. fi. in auth. de fideius. ver. sed quidã. ideo valere non debet. l. iuris gentiũ. §. si paciscat, & l. si vnus. §. pacta, quæ turpẽ. ff. de pac. & l. alia. §. eleganter, ff. solu. mat. ¶ Et in proposito etiam no. Cy. & Ray. in d. auth. hoc nisi, quæ dici consueuerunt in illo articulo, an valeat pactũ, quod non pt

b renuntiari cessioni bonorum, [b] de quo plenè in d. §. eleganter, cum suis concor. ¶ Præterea, si per statutũ castri Reueri cautum est, ꝙ creditor in pecunia teneatur accipere insolutum de bonis debitoris, vr̃ expeditum, qđ tale statutũ debeat seruari cũ ibi ve-

7 rè fuerit celebratus cõtractus: † qa semper debet seruari statutũ

c loci [c] cõtractus quo ad ea, quæ concernũt litis decisionẽ, & quæ oriunt ſm naturã ipsius cõtractus, non aũt ex mora, prout in casu illo, s. qđ possit solui aliud pro alio. nã hoc nõ ꝓuenit ex mora, sed ex difficultate præstationis. hæc probantur in l. si fundus. ff. de euic. l. semper in stipulationib. cũ ibi no. de reg. iur. l. ij. C. quemad. test. aper. & glos. xij. di. illud, & Inn. & doct. in rubr. de consue. & Iac. de Bel. in l. j. C. de eman. lib. & Iac. de Aret. & Cy. in l. j. in pe. q. C. quæ sit long. consue. & ibi Bald. & Guil. de Cu. Cy. Iac. But. Bar. & alij in l. cunctos populos, C. de sum. Trin. & Sp. in tit. de ferijs. §. j. ver. sed pone, qđ in loco, & in titu. de instr. edi. §. compendiosè, ver. quid si de cõsuetudine, & Dy. & Bar. in l. ꝯxisse, ff. de act. & obl. & Bal. in l. j. in v. q. C. ne filius pro pat. & in l. j. C. vbi cõueniat, qui cer. lo. dare pro. & in l. multum, in pe. col. cũ seq. C. si quis alteri vel sibi & in l. magis puto. §. illud, ff. de reb. eo. & in l. j. C. de ꝯhen. emp. in v. q. & in §. ius ciuile, insti. de iu. nat. & do. Ant. in ç. qđ clericis, de foro comp. & Pe. de Anch. in c. canonũ statuta, de consti. in ver. iuxta prædicta quæ-

8 ro, si statutum. ¶ † Nec ob. si dicat reos non esse audiendos tanq̃ periuros iuxta. l. siquis maior, C. de transt. & qđ no. Sp. in tit. de actore. §. j. ver. itẽ qđ etiã periurus repellatur ab agendo: tñ non repellit à defendendo. c. dilecti, de excep. & ibi no. doct. facit. c.

9 intelleximus, de iudi. & qđ ibi per do. Ant. ¶ † Præterea, si con-

d tractus interpretat ſm consuetudinẽ [d] & statutũ loci ꝯctus, vt di xi, & facit. l. ꝙ si nolit. §. qa assidua, ff. de ædi. edict. & l. dñi prædiorũ, C. de agri. & censi. lib. xj. l. fi. C. de fideiusso. & l. si prius. §. rectè. ff. de aqua plu. arcen. & no. Bar. in l. nemo est, q. nesciat, ff. de duo. reis, & Io. An. in reg. qui facit, in Mercu. & Bar. in l. vt iureiu. §. si liberi, ver. sed an isto casu, ff. de oper. liber. & Bal. in l. j. C. ꝓ socio, in ij. q. cũ si. ergo promissio facta per dictos debitores, intelligi debeat, qđ satisfaciẽt in pecunia, vel in rebus ſm formam dicti statuti, & iuſm recipit tacitã cõditionẽ scđm naturam actus, cui adijcitur. l. fi. C. de nõ num. pec. l. fi. ff. qui satisd. cog. l. fi. in prin. ff. ad muni. c. quemadmodũ, de iureiur. & hæc satisfaciunt quo ad scđm dubiũ. ¶ Tertiò principaliter vr̃ esse dicendũ, ꝙ dictis debitorib. cõpetat beneficiũ diuisionis, & per ꝯñs quilibet eorũ pro virili condemnandus, & exigendus est scđm id, qđ hr̃ in auth. hoc ita, & in corpore, vnde sumit, C. de duo. re. & maximè cũ fuerit opposita dicta exceptio diuisionis in initio litis. ¶ Quinimò fortius dixit Barto. l. in duob. §. j. q. iiij. nu. 8. ff. de

10 duo. reis, † ꝙ si creditor agit ꝯ duos correos debendi simul cõueniendo quẽlibet in solidũ cum ꝓtestatione, qđ vnica solutio sufficiat, prout actum fuit in casu nr̃o, nõ est necesse, qđ opponatur exceptio diuisionis: quia tã ab actore, q̃ reo vr̃ agi, q[illegible]tũ habeat beneficiũ diuisionis: sed tpe executionis sentẽtię opponenda est exceptio diuisionis, si vterque est soluendo, ita dicit probari in auth. de duo. reis, ad fi. & idẽ no. Bar. in repe. auth. hoc ita, C. de duob. reis. ¶ Plus dicit Bar. in l. Paulus, la ij. ff. de re iudi. qđ vbi duo rei debendi simul conuenti condẽnati sunt eo casu, quo vni ca solutio sufficiat, poterunt in executione opponere de beneficio diuisionis, cũ videat nasci in ipso actu sentẽtiæ, in quo ipsi obligant. l. iij. §. idẽ scribit, ff. d. pac. ¶ Et subdit singl̃r Bar. quod renuntiatio facta in principali obl̃one beneficio diuisionis nõ extendit ad hanc obl̃onem resultantẽ ex sentẽtia, prædicta. l. Pau-

e lus, & ideò [e] posset opponi exceptio diuisionis in executione sententiæ ſm Bar. & imputet sibi agens, quod non egit ꝯ vnũ tm̃ ex correis in solidũ: qa nõ potuisset opponere beneficiũ diuisionis, cui renuntiauerat, & nõ esset tũc ex sentẽtia orta noua obl̃io cõ-

11 tra alios: qa nõ essent cõtenti tpe sentẽtiæ. ¶ † Et licet perdat beneficiũ diuisionis p negationẽ. l. si dubitet. §. ita demũ, ff. de fideiuss. tñ negando simpl̃r narrata, ꝓut narrant in libello, esse vera, ꝓut fecerũt dicti correi rñdendo, non perdunt beneficiũ diuisionis, vt signãter no. Bar. & doc. in d. §. ita demũ, & sentit Bal. in l. electio. §. neque, ff. de noxa. & Io. de Imol. in l. sed hoc ita. §. qđ

f aũt. [f] ff. de re iud. reputans hoc dictum esse singulare, & hæc satis sint quo ad tertiã principalẽ dubitationẽ, quæ ex actis prædictis elicitur. ¶ Sed præmissis non obstantib. contrariã sententiã de iure probabiliorẽ esse puto ex infrascriptis. ¶ Et primo circa primũ dubiũ concernens validitatẽ ꝓcessus respectu satisdationis petitæ dico ꝓcessum tenere primò ex eo, quia aut loquimur de iure cõi, & tunc talis satisdatio, quãuis præstanda sit, vt est ca-

12 sus in auth. generaliter, C. de episc. & cler. tñ † de consuetudine nõ prestatur, vt est gl. insti. de satisda. §. j. in ver. satisdatio, & Bar. in præal. auth. generaliter. Quinimò omissio talis satisdationis etiã circunscripta consuetudine non vitiat processum ſm Bal. in d. auth.

d.auth.generaliter,& in l.q crimẽ,C.qui accu.vt dixi plenius.s̃.
¶ Aut nos loquimur de iure municipali, & talis satisdatio præsta
ri debet ab illo duntaxat,qui immobilia in territorio Mirandulæ
non possidet.ita disponit statutũ vnde fundamentũ intentionis
magistri Ambrosij & Grisopij ad obtinendã præstationẽ satisda-
13 tionis erat † allegare & docere Matthæũ non possidere immobi
lia,& ista negatiua semper probari debet per illũ, qui habet se ex
ea fundare,vt no.in terminis in d.l. si vero.§. qui pro rei, & in l.
exceptionib.ff.de prob.cũ cõcor.s̃.alleg.& no.Inno.in c.super
his,de accu.& gl.& doc.in c.bonæ,el.j.de ele.& Sp.de proba.§.
probare,ver.restat videre de negatiua,&c.& plenè Bar.in l.in il
la.l.hoc iure,per illũ tex.ff.de ver.oblig.¶ Sed ita est, ꝙ hoc non
fuit allegatũ,vel saltẽ probatũ, ꝙ Matthæus præstitit fideiussorẽ:
ergo vr̃ fateri se teneri ad præstandũ fideiussorẽ,arg.l.cum de in-
debito, ff. de proba. & l. Paulus rñdit non tm̃ verbis. ff.rem ra.
habe.quia rñdeo,qđ dicta satisdatio fuit pręstita sub conditione,
si & quatenus teneret̃,& non aliter , quo casu non vr̃ se arctare,
vt no.gl.in l.si quidẽ,C.de excep.& Sp.in ti. depositi.§. fi. ver.
sed pone.lite contest.& Bar.in l.ambitiosa,in pe.co.ff.de decre
tis ab or.fac.ver.quod si in confirmatione &c. ver. sed pone, qđ
vendidit sub ista conditione,& facit.l. si debitor.§.fi.l.sicut.§.
14 non vr̃,ff.qui.mod.pig.vel hyp.sol.¶ † Secundò fortificat̃.nam
satisdatio præstari dr̃ non solũ,si fideiussor præstet̃, sed etiã si ali-
g ter æquè idoneè caueat̃,vt si pignus[g] detur.l.fi. cum l. se. ff. quo.
leg.l.j.§.iubet,ff.de coll.bon.& l.habere,§.j.ff.de verb.sig. no.
in l.j.ff.q satisd.cog.& l.prætoriæ satisdationes,ff.de præto.stip.
& not.in §.suscepto. in auth. de exhi.reis,& Iac.& doc.in auth.
offerat̃,de litis cõtest.per quæ dixit Ant.in l.j.ff.qui satisda. cog.
præall. ꝙ satis dedisse dr̃ ille, qui depositũ fecisset loco satisdatio-
nis.Plus dixit Bar.in l.quicunque, la ij. per illũ tex. C. de fundis
15 patri. lib. xj. † quod vbi ex forma statuti quis tenet̃ satisdare an-
h te,q̃ acceptet officium alicuius ptãriæ,qđ si est idoneus,[h] credit̃
soli cautioni cũ generali hypotheca bonorũ, pro quo dic. Pau.
de Ca. in l.diuortio.§. interdũ.ff.solu.matr.& in d.l. j. qui satis-
da.cog.alleg.d.l.quoties,& qđ legit̃ & no.in l.de creationib,C.
de epis.aud.facit qđ not.Bal.in l.abstinendũ,C.quorũ app.non
recip. ¶ Sed ita est, qđ dictus Matthæus promisit de refectione
expensarũ cum hypotheca bonorũ &c. & per ꝯñs etiã iura & a-
ctiones fuerunt obligatæ.l.bonorũ,ff.de ver.sig.l.nam qđ.§.fi.
cum l.seq.ff.ad Treb.& in consequentiã si in aliquibus expensis
fuisset condemnatus actor,erat consultũ ipsis reis conuentis:qa
potuissent vtriure retentionis, vel compensationis pro expen-
sis respectu quantitatis ducatorum 265. virtute dictæ oblõnis
bonorũ & iurium,quemadmodũ & si ipsa quantitas penes ipsos
reos deposita fuisset iuxta. l. si non inducta, C.in quib. cau. pig.
taci.ꝯ.& l.fi.C.de compen.& l.si creditor,C.de pig.act. cum si-
16 mi. ¶ † Attento maximè, quod de dicto debito ducatorũ 275.
constabat per publicũ instr̃m,quod facit haberi rem pro manife
i sta.[i] c.cum olim,de ver.sig.l.fi.cũ gl.j.C.de reb.cre. & no. Bart.
in l.j.in prin.in ver.venio ad quæstionẽ,ff.de ope.no.nun. ¶ Et
præsertim cũ ꝯ dictũ instrumentũ nullæ oppositæ sint exceptio-
nes ad ipsam obligationẽ elidendam. Tertiò pro hoc adduco de-
17 cisionẽ Bal.in l.facere,ff.sol.mat.Nam dicebat Bal.† qđ ille,qui
habet debitores plures, nõ põt reputari suspectus, mouet̃ p illũ
tex.vt in patrimonio censeat̃ esse illud, qđ quis exigere debet,eti
am ab ipsomet agẽte.Subdit ibi.Io.de Imo. qđ illud fortè nõ est
verũ:quia ille vr̃ suspectus,qui nõ possidet immobilia,vt l.scien-
dum,ff.qui satisd.cog.in prin.Saluat tñ opi. Bal.qñ debitores es
sent magnarũ quantitatũ, & sint tuti debitores, puta boni cam-
psores ita,qđ non sit verosimile, ꝙ aufugiant propter tale debi-
tũ,& hoc vident̃ velle prædicti doct.etiã esse verũ,vbi ille, à quo
petit̃ satisdatio,esset creditor petentis satisdationẽ, qui non po-
test ab eo reputari suspectus: quia in tali casu loquitur tex. in d.
l. facere, per quem ipsi mouentur, & quia vtrobique est eadem
ratio,& sic videtur ibi esse decisio quæstionis nostræ. ¶ Pro hoc
facit,quod no.Bar.& Ang.in d.l. sciendum, in prin. vbi dicunt,
quod licet ibi velit, quod qui non possidet immobilia teneatur
satisdare, tamẽ fallit, vbi alio modo esset satisfactũ rationi legis,
vt si possideret multa mobilia,ita,qđ non sit verosimilis suspicio
fugæ:sed ita est, ꝙ eodẽ modo satisfactũ est dictis reis conuentis
ꝑp facultatem retinendi quantitatẽ debitã actori, sicut si datus
esset idoneus fideiussor,immò pignus: quia melius est inhærere

rei,q̃ personæ.l.plus cautionis,ff.de reg.iur.insti. de oblig. quæ
est ex deli.§.furti,& id qđ plus est, vtique tanti est.Facit l.cũ fur-
ti,ff.de in litem iur. & in c.licet, de reg.iu. in vj. ¶ † Facit etiã qa 18
statutũ ipsum debet interpretari secundum ius cõe l. adigere.§.
quãuis,ff.de iure pat.l.vt gradatim.§.sed si lege, ff. de muner.&
hono.l.ij. C.de noxa.c.cum dilectus de consu.& in terminis no
stris no.Bar.in d.l.quicunque.¶ Quartò confirmat̃,quia fuit op
posita exceptio non præstitæ idoneæ satisdationis, & actorẽ au-
diendũ non esse, & tunc iudex ad vlteriora processit non dene-
gando audientiã actori.Nam iudex die xvij.& xxv. Augusti pro
cessit ad vlteriora pronunciando conclusum esse in causa, & pu-
blicauit processum, & statuit terminũ partibus ad opponendũ,
19 & ad allegandũ.† Sed ita est,qđ per processum ad vlteriora vr̃ ꝓ-
nunciare, ꝙ non obstant exceptiones oppositæ ad impediendũ
processum,vt c.ex parte,vltimo,extra de app.l.à procedente,C.
de dila.cũ ibi not.per Bar.& no.gl.in l.ij.§. sed si dubitetur, quã
ibi ponderat An.ff.de iu.& no.Sp.in ti.de dila.§.nunc respondẽ
dũ.vers.propositi,& ver.seq.& no.Io. An. in c. dilecto, de app.
& per prædicta patet plurib.modis ad allegata in contrariũ circa
primũ dubium esse rñsum. ¶ Circa scđm dubiũ,an audiri debeãt
dicti rei volentes satisfacere in lana,& in alijs reb.mobilib.& nõ
in pecunia,& dico qđ non.primò, quia si consideramus disposi-
tionẽ iuris cõmunis, & tunc loco pecuniæ debitæ non põt quis
satisfacere in lana,vel rebus mobilibus:sed eas vendere debet,&
si pecuniã de dictis reb.hr̃e non possit,debitor debet satisfacere
in mobilib. offerendo rẽ meliorẽ omnib. ſm formã traditã in d.
§.qđ aũt,& iste non est casus nr̃: quia debitores non obtulerunt
velle satisfacere in rebus mobilib. ergo audiri nõ debent, vt ibi.
¶ Aut nos consideramus iuris municipa. censurã vigentẽ, vt dr̃
teneri.Et in hoc cõsiderandum est primò, ꝙ in processu nõ sunt
actualiter producta statuta castri Reueri,sed solum verbo allega
20 ta.certum ãt est,† ꝙ statuta alterius loci debẽt actualiter produ-
ci,sicut instrumẽta,ideo quia iudex de illis pręsumit̃ hr̃e ignoran
tiã.c.j.de consti.in vj.l.præscriptis,cum ibi not.C.si cõtra ius vel
vti.publi.& ibi hoc no.Bar.in l.fi.& plenius Bart.in l. oẽs popu
li,in vlt.col.ff.de iust.& iur.& Bar.in rubr. ff.de ope.no. nun. ꝓ
hoc bonus tex.in c.pastoralis,quem ibi ad hoc ponderant doct.
maximè Abb.de fi.instr.& Iac.de Bu.in l.fi.C. quæ sit lon. con-
sue.in ver.expeditis contrarijs &c.vbi dicit, ꝙ non sufficit allega
re,nisi producantur,& no.Ang.in l.cum prolatis,ff.de re iud.&
21 per Bart.in l.ornamentorũ, ff.de aur.& ar.le. ¶ † Proculdubio,
vbi requirit̃ realis,non sufficit verbalis oblatio,vt no.Io.An.in c.
interposita,de ap.§.pe.super ver.illud.ad hoc.l.prætor.§.si quis
paratus,ff.de ope.nou.nun.cum ibi not.per doc.in l.seruus si hę
redi,in fi.ff.de sta.lib.& l.qui decẽ,ver.responsum,ff.de solutio.
22 c.j. & ij. de eo. qui mitti in poss. cã rei seruandæ. ¶ † Sed ita est,
quod sententia nõ debet ferri per relationem ad ea,quæ nõ sunt
exhibita & producta in actis,vt l.iij.C.de sent.quę sine cer.quã-
tit.& no.Io.And.in addi.Sp.in tit.de sentent. prola.§. qualiter,
ver.quid si iudex,& no.Bal.in l.j.ad fi.C.de sent.ex breuiculo re
ci.& Io.de Imo.in l.si conuenerit, ff. de re iud. & Ant. de But.in
c.cum venerabilis, de excep. idẽ ibi tenet do.Abb. & moder.in
l.j.ff.de re iud.& per Saly.in d.l.vj.nam appareret sententiã esse
latã super nõ cognito. sentẽtia autem debet ferri ex probatione
& causa cognita l.illicitas.§.veritas,ff.de off.præsi.l. prolatã, C.
de sent.ij.q.vj.§.diffinitiuam.facit.l.hęc autem.§.j.& quod no.
ibi Bar.ff.qui.ex cau.in poss.ea.& qđ no.Bar.in l.ait prætor.§.j.
in prima oppo.post gl.ff.de iudi. ¶ Bene facit, qđ no. Bal.in l.cũ
iudex,C.de sent.vbi dicit, ꝙ sentẽtia nõ debet ferri probationi-
bus non factis,sed fiendis.Et idẽ Bal.in l.nõ dubiũ, in v.opp.C.
de leg.& in addi.Sp. in tit.de sent. in viij. col. ¶ Suadet etiã hoc
23 maxime æquitas: † quia si dictũ statutum fuisset productum &
cognitum actori, potuisset incidenter petere restitutionem in
k integrum aduersus dictum statutum,[k] quod probabiliter igno-
rauit actor tẽpore cõtractus,cum ibi esset forensis: & hoc ex clã
generali, si qua mihi iusta cã, vt est solennis decisio In. Compo.
Io.An.do.Ant.in rubri.de consue. ¶ Nec pręd̃ictis obstãt literæ
potestatis castri Reueri, cũ literis consilij Illustrissimi Principis
Mantuæ, quæ aliquam faciunt mentionem de dictis statutis.
¶ Quia respondeo, ꝙ dictæ literæ fuerunt productæ post cõclu
sum in causa,ergo non legitimè productæ.c.cum dilectus, de fi-
de instru. ¶ Item dictæ literæ consilij Mantuani sunt exempla,
quo,

ergo fidem nõ faciunt.c.j.de fid.instru.in auth.si quis in aliquo,
24 C. de eden. ¶ † Rursus literæ officialis attestantis de præterito,
quod ab ipso factũ fuit, fidẽ nõ faciunt sine alijs solennitatibus à
iure requisitis,vt not.gl.iij.q.ix.in c.testes,in gl.j.& hr̃ in c.ij.de
fid.instr.& in c.qm̃ cõtra,de proba.& not.Ioan.Cal.& doc.ple-
nè in c.post cesſionẽ,de proba. ¶ Quinimò esto,quod statutum
castri Reueri ita disponeret:tñ non vr̃ trahi ad casum,qñ interue
nisset in cõtractu iuramentũ debitoris specificè promittentis sol
uere pœnam in specie, seu in ducatis aureis ꝓp iur̃m, quo vr̃ qs
25 præcisè obligari ad faciendũ in specie, prout promisit. ¶ † Vnde
licet &c. promittens simplicirer factũ præstare liberet̃ præstan-
do interesse l.stipulationes non diuidunt̃,in prin.ff.de verb.ob-
l lig.& l.quoties quis,& l.si quis ab alio,de re iudi.tamen fallit,[l] si
iur̃m interuenerit,vt probat̃ in c.fi.ne præla. vic. suas, & ibi hoc
sequit̃ Ant.de Bu.& no.gl.in l.si pecuniam,in prin.in gloss.quæ
incipit,vt quia iurasti,ff.de condi.ob.cau.quam ibi sequitur Bal.
in l.j.in viij.col.& ver.modò quæro de aliquibus &c.C.de sent.
quæ pro eo, quod interest. & Bal. in præludijs feudorum in vij.
col.& Bald.in l.sed & hæ.§.præter.ff.de procur.vbi pro hoc eti-
am allegat.l.si quis minor.C.de transact. ¶ Idem tenuit Inno.in
c.veniens,de iureiur. & sequitur ibi hoc Ant.de Butr.qui ꝓ hoc
26 allegat,† quod iur̃m habet in se cl̃am,vt iurans omni meliori mo
do,quo potest,obligetur.l.cum pater.§.filius matrem,ff.de leg.
ij.c.ad nostram, el.j. de iureiur. idem tenet dom. Abb.in præal-
leg.c.veniens.vbi pro hoc allegat plura, & respondet ad nõnul-
la,quæ possent in contrariũ allegari, & maxime ad c.per tuas. cũ
ibi no.per Inno. prout latius per eum, cuius verba, quia prolixa
sunt,nõ recito.Idem tenet Host.Io.An,& Ioan.de Imo. in c. per
tuas,de arbitris,per id,quod hr̃ in c.cũ tpe,eo tit. iũcta gl. in ver.
obseruãdũ,& qa iur̃m seruari debet in forma specifica.d.c.ad no
strã,& per regulã positã in c.cũ cõtingat,cum si.de iureiu. ¶ Nec
ob.l.fi.C.de non num.pecu.quia respõdet Io.de Imo.in d.c.per
tuas,ꝙ istud ibi contingit ex eo:quia nõ est verosimile,ꝙ quis ve
lit obligari effectualiter, si pecunias non receperit:sed recipere
sperat. & ideo tũc nimirũ, si simpliciter iur̃m præstitũ limitatur
sm̃ præambulã obligationẽ,quia non debet præsumi,quod quis
velit suum iactare.l.cum de indebito,in princ.ff.de proba.l.si cũ
aurũ,ff. de sol. quæ ratio cessat, qñ quis promittit aliquid facere
cum iuramento.nam vr̃,quod cogi posſit ad obseruantiam iura-
menti per id,quod hr̃ in c.cum C.laicus,de foro compet. lib. vj.
& c.licet,de iureiur.eo libro.cum simil. ¶ Idem tenet Io.de Imo.
in c.j.ad fi.de iudic.vbi repetit ea,quæ dixit in d.c.per tuas. ¶ Istã
opin.etiam tenet Lud. Rom.in l.stipulationes non diuiduntur,
præallegata, qui allegat plura & præsertim tex. in c. ex literis, el
ij.& in c.sicut ex literis,de sponsa. & respondet etiam ad ea, quæ
communiter consueuerunt allegari in contrariũ,vt ibi latius pro
* sequitur.vnde patet hanc esse magis cõmunem * opin. approba
tam à gl. à qua in iudicando non est recedendum iuxta doctrinã
Iac.But.in l.j.C.qui pro sua iurisdict.& doct.in l.j.ff. de vulg.&
pupil.& in l.fi.C.de pœna iudi.cum simil. ¶ Et tanto fortius hoc
procedere vr̃ in terminis nostris,attento quod debitores specia-
27 liter promiserunt soluere in ducatis aureis. † vnde statutum lai-
corum disponens,quòd obligatus ad pecuniam liberetur soluen
do aliam rem mobilem, non potest vel saltem in dubio non in-
telligitur in casu, quo quis esset cum iuramento specialiter obli-
gatus ad solutionem in pecunia: quia statutum non potest dispo
nere super iuramẽto velut super re spirituali,& clarè firmat Ray.
& Bar.in consi.incip.quæro, dicit statutum, quia de iure diuino
scriptum est:Reddite iuramenta vr̃a Deo. c. debitores, & c. & si
Christus.de iureiur.& do.Ant.& Io.de Imo.& do.Abb. in c. cũ
contingat,in iij.membro,de iureiur.allegat no. per Hostien. in
c.quemadmodum,eo.ti.& idem no.Io.An.in c.tua,el j.de deci.
¶ Pro quo bene facit ille tex. & quia iuramentum spectat ad ec-
clesiam,c.venerabilem,de electi.c.nouit,de iud.xcvj.di.si impe
rator.idem tenet Ang. in l. de quibus, in vlti. col. ff. de legibus:
aliàs est in l.j. ff. de constit. Prin. & Pau. de Cast. in l. si quis pro
eo,ff.de fideiuss.& in l.fi.ff.qui satisd.cogan. ¶ Et licet aliqui te-
neant,quod statutũ laicorum posſit disponere super iuramento:
* tamẽ quasi * omnes tenent, quod vbi statutũ non facit mentio-
nẽ de iuramẽto,non trahit̃ ad casum, in quo iuramentũ interue-
nisset per no.per gl. fi. in auth.sacramẽta, C.si aduer.vend.& est
de mente Ioan.And.in addi.Sp.in tit.de prola.sententiæ.§.vt au

tẽ,ver.hoc aũt notandũ.vbi refert etiã ita tenuisse disputando Ni
Mata. & Iac. de Bel.idem voluit in effectu Fed. in consi. cclxxij.
incip. in nomine dñi, factum est tale, statutum ciuitatis Perusi-
næ,maxime per regulã canonistarũ, qua hr̃ iuramentũ esse seruã
dum non dolo præstitũ, si seruari potest sine interitu salutis æter
næ,& seruari debet cap.si verò,cum concor.s̃. allegatis,de iure-
iur.& idem tenet do. Ant. Io. de Imo. do. Abbas in præallegato
capitulo, cum dilectus, cũ si. ¶ Sed de iure cõi semper potentius
operatur actus iuratus,qui etiam non dr̃ subiacere iuri positiuo,
ut probat̃ in d.c.licet mulieres,iũcta.l.j.§.& cum, C. de rei vxo.
act.& in c.quãuis,de pac.in vj.iuncta.l.pactũ, C.de colla. ¶ Idẽ
etiã vr̃ esse de mente Bar.in auth.sacramenta, præall. & in l. si qs
pro eo,tertio mẽbro,ff.de fideiusso.vbi voluit, quod qñ statutũ
non loquit̃ pręceptiuè,vel prohibitiuè in personam iurantis:sed
dicat, quod contractus mulieris vel minoris non valeat sine con
sensu propinquorũ, tale statutũ non trahitur ad casum, quẽ mu-
lier vel minor sine illa solennitate cõtraxissent cum iuramento.
¶ Confirmo per notata per gl.no. in c.cum non deceat, in gl.fi.
de ele.in vj.per quã dicit Ang.in l.j.§.quæ onerandæ,ff.quarum
28 rer.act.non da.in lectura,quæ magis cõiter hr̃,† ꝙ licet papa vel
imperator casset consuetudines vel statuta, non intelligeret̃ cas-
m sare statuta iuramento firmata, [m] & hoc sequitur Lapus, Abb.&
Io. An. in nouella in d. c. cum non deceat, pro quo allegant,c.j.
de consti.in vj.& c.quia sæpe.de ele.in vj. & c.cum aliquibus de
rescri.eo.lib. & idẽ no. Io. An.in c.j. de fi.presb.in vj. in nouell.
idẽ tenet Io.de Imo.in c.dilecto,de præben.& in cle. dudum,de
sepul. & in d. c. cum non deceat, & do. Ab.in c.j.de his,quæ fi.à
maio.parte c.vbi dicit illam gl.in præall.c. cũ non deceat, esse ad
hoc singularẽ. ¶ Pro qua etiã allego tex. in c. constitutus, & ibi
no.gl.& doc.de rescr.& Inn.in c. cum inter, de renun. & Cy. &
Saly.in l.cõtractus. ¶ Pro hoc optimè facit elegans decisio Pau.
n [n] de Ca.consi. incip. Visis & consideratis omnib. vbi concludit,
29 † quod statutũ disponens,quid si vertat̃ lis,causa,vel controuer-
sia inter aliquos coniunctos, ptãs ad instantiã rei conuenti pos-
sit compellere partes ad compromissum, non habebit locũ, vbi
actor fundaret intentionẽ suam ex instrumẽto promisſionis iu-
ratæ per reũ conuentũ:quia reus petendo cõpromissum fieri,in-
cideret in periuriũ.vnde non est verosimile statuẽtes de hoc casu
cogitasse:quia aperirent viã periurijs, & statutũ non dẽt trahi ad
illicitũ,alleg.no.per Bar. in l.si quis sub condõ.ff.de condit.inst.
& quia statutũ non põt disponere super iuramẽto,velut super re
spirituali,& alia plura ad hoc inducũt, quæ breuitatis cã omitto.
o & illã decisionẽ Pa.de Cas.aliâs cõsulendo secutus sum [o] per plu-
ra,& ita fuit iudicatũ anno isto apud Parmã.Ita ergo est in propo
sito:prædicti debitores iurarũt soluere in pecunia numerata, er-
go non dẽt intelligi,ꝙ si statutũ disponẽs, qd̃ solui põt in alia re,
vendicet sibi locũ in casu isto,qñ quis veniret contra iuramentũ.
¶ Posset etiã alijs ar.cõclusio hæc cõprobari, stante maxime re-
nũciatione generali facta in instrumẽto, etiã stante cõuentione,
ꝙ possent vbicũque cõueniri,vbi inuẽti essent,ac si ibi cõtractus
celebratus esset,in quib.consulentes & allegãtes pro parte acto-
ris vident̃ fundamentũ facere,tamẽ superiora arbitror efficacio-
ra & iure melius sustentabilia. ¶ Et per hoc patet euidens respon
sio ad allegata in contrariũ. ¶ Nã non ob. tex. in auth. hoc nisi:
quia illa loquit̃,quoties quis non habet bona mobilia,& vult so-
luere in immobilibus,vt plenius dixi.s̃. ¶ Non obs.statutũ castri
Reueri:quia non fuit productum.Item non vendicat sibi locum
in cõtractu iurato,vt dixi. ¶ Quo ad tertiũ dubium de exceptio-
ne diuisionis puto verũ esse,ꝙ eis competat beneficiũ diuisionis
per ea,quæ dixi circa tertium membrum, quod etiam apertè vi-
detur fuisse de intentione actoris in libello suo circa fi. in ver. &
quòd per eandem vestram diffinitiuam sententiam &c. cum se-
quen.iuncto text.in authent.de duobus reis.§.j.via igitur quam
actor elegit,sibi patet.l.si mulier,ff. quod met. caus. l. fin. C. de
codicill. ¶ Solum superest videre,quid de expensis in libello pe-
titis,& in dicto instrumento etiam promisſis, & sic expensæ ve-
niant tam ratione victoriæ iuxta.l.properandum,§.sin aũt alteru
tra,C.de iud.quàm etiã ratione promisſionis.Est aduertendum,
quòd expensæ quæ factæ erant tempore libelli producti,& quæ
in libello specialiter petuntur,quæ ascendunt ad summam libra-
rum xliij.& solidorũ.xj.secundum assertionẽ actoris,licet in alia
parte libelli dicatur de libris liij. & solidis xj. & puto per errorẽ,
qui po-

qui poterit ex ipsa originali scriptura libelli à parte producti cor rigi l. si quis ex argentarijs. §. prætor, & ibi Bar. ff. de eden. & in auth. de tabel. §. fi. & ibi no. Bar. in l. Sepronius Proculo, de leg. ij. l. si librarius, & ibi Bar. ff. de reg. iur. & in terminis nostris no. Sp. in tit. de libe. cōceptione. §. restat circa princ. & Bal. in auth. offeratur, in j. col. C. de lit. contest. aliàs staret minori summæ. l. cum furti. ff. de in lit. iuran. & d. l. Sempronius Proculo. cum si.

30 ¶ † Debet super talibus expensis posse ferri incerta sententia. l. terminato, C. de fru. & lit. expen. c. auditis, & ibi not. doc. in c. significantibus, de dol. & contu. & in c. cum inter dilectos, cum si. ¶ Tamen vbi procedit specialis & certa petitio expensarū, debet certa ferri sentētia, & est de mēte Bar. in d. l. terminato, & In no. in c. tāto, de excess. præla. & Iac. Bu. in l. j. ad fi. C. de sen. quæ pro eo, quod interest, & expresse Io. de Imo. in l. in summa. §. j. ff. de re iudic. & in c. auditis, de ꝓcu. certior enim debet esse sententia, q̃ libellus, vt patet in §. curare, insti. de act. & l. cum propria, C. si quis alte. vel sibi. iūcta l. iij. C. de inut. stip. & no. doc. in l. certi condictio. in princ. cū si. ff. si cer. pe. ¶ Certam ergo potest ferre sententiā in illis expensis specialiter petitis & factis ante libellū,

31 † & in hoc standū est assertioni [p] & declarationi ipsius Matthæi, quia ita conuentū in instruméto, & talis conuentio tenet. l. iusiurandū, quod ex cōuentione, in prin. & ibi no. Ia. Bu. & Bal. ff. de iureiu. l. fi. C. de fideius. no. Dy. Ray. Bar. in l. si quis in conscribendo, C. de epi. & cle. & Sp. in ti. de test. §. restat, versi. tñ &c. & Io. An. in addi. Sp. in ti. de proba. §. videndum, super ver. quid si ibi, & Bal. in l. j. in ij. & pe. col. C. de sen. quæ pro eo. & auth. iubemus, in vlti. col. C. de iudi. & Ant. de But. in c. ij. de fi. instr. & in c. finē litib. in pe. col. de dolo & contu. etiā absque eo, quod aliter iuretur, no. Bar. in l. Theopompus, de do. præle. ¶ Tamē attento, qđ aliqui tenēt necessarium esse iurm̃ actori ad supplendū & integrandū dictū & assertionē ipsius actoris, quod quidē iurm̃ in actis petitū est, cōcludunt tñ Bart. & doc. in dictis locis,

32 † ꝙ si creditor vltra debitū declaret, vel iuret actor, quod ꝑt eius declaratio reduci ad arbitriū boni viri per l. si libertus, ff. de ope. lib. & ꝑ no. in l. si pro ea, C. de dot. ꝓmis. vnde Ray. not. in l. si quis in cōscribēdo, de epis. & cle. dicit, qđ si actor in taxando expensas excesserit modū eo casu, quo ex cōuentione partiū stari dēt dicto eius, tunc ipse iudex pōt taxare, alle. in ar. l. videamus. §. in iure, ff. de in li. iuran. ¶ Et hoc vř ęquissimū. vnde cum expensæ solitæ & consuetæ veniāt reficiendæ, vt dicit tex. in d. l. properandū. §. sin āt alterutra. C. de iudi. si iudex habita informatione de solitis expensis iuxta l. iij. §. fi. & qđ not. Bar. ibi in l. seq. ff. de testi. & in l. non ignorat, C. de fruc. & lit. expen. viderit dictā declaratione excedere modū solitū, & ꝓ quolibet die nō debuit excedere solidos xiij. vt actor asserit, poterit ipse aliter taxare & limitare. nā de dictis expēsis debent deduci expensę victus, quas domi Matthæus facturus fuisset. l. sed si hęreditas. §. j. & ibi no. gl. Guid. de Suz. ff. ad exhi. & l. sed & si lex. §. qđ āt quis, & ibi Bar. & Ang. ff. de peti. hær. & no. Bar. in l. eum quē temerè. ff. de iud. & no. in c. statutū. §. sup. de rescri. in vj. & plenius no. Guil. in d. l. properandū. §. sin āt alterutra, & do. Ant. in d. c. finē litib. & Ang. in l. recusare. §. fi. cū l. seq. ff. ad Treb. ¶ Quò āt ad alias expensas, quæ tunc factæ nō erant tpe petitionis, & sic tunc certè peti non potuerunt, pōt iudex reseruare taxationē in sentētia. d. l. terminato, & ibi no. ¶

33 † Itē pōt taxare ex offō suo iudex expensas considerata prolixitate tpis, & qualitate causæ, etiā nullis factis probationib. de expensis, vt est tex. no. & ibi Bar. in l. non ignoret, C. de fru. & lit. expen. & no. Bar. in l. j. ad fi. ff. si quis ius dic. nō obtem. & Fed. in cōsi. cxix. inci. nullū dubiū &c. ad hoc. l. j. & ibi no. Bar. in fi. C. de sent. quæ pro eo. quod interest, & l. semper. §. hoc interdicto. ff. quod vi aut clàm, & facta taxatione deferat iurm̃ actori, quo iurante tm̃ expendisse, in tm̃ condemnet in sentētia diffinitiua, quę practica tradit in auth. hodie, aliàs nouo iure, post Cy. C. de iud. & in auth. de exhi. reis, circa prin. c. pia, de excep. in vj. c. frequens, de rest. spo. eo. lib. iij. q. iij. §. qđ fieri. no. Sp. in ti. de expen. § postremo, in prin. & hæc est practica iuridica secundū doct. maxime Ant. de But. in c. j. de sequest. poss. quicquid dixerit Sp. in tit. de excep. §. viso, versi. ꝙ si reus probare voluerit &c. ¶ Ad prædictorū confirmationem accedit gl. no. in auth. de iudicijs. §. oportet, in verbo, solo adiecto. per quā dicit ibi solenne verbū Ang. s.

34 † ꝙ iusta causa litigandi excuset ab expen. l. qui in solidū. §. etiam, ff. de leg. ij. tamen fallit, nisi

q expensæ fuerint promissæ [q], vt in casu nostro, & idē tenuit Bald. in l. eos. §. cautione, C. de app. & in auth. generaliter, in iij. col. C. de epi. & cle. & in l. properandū. §. sin āt alterutra, C. de iudi. & ibi Ang. & Bal. in l. non solum, ff. de rei vendic. etiam Ang. facit, quod not. in authent. de exhibendis reis, in princip. in gl. in ver. causam, & ibi Ange. ¶ Ex quibus omnibus concludo partes domini iudicantis esse in condemnando d. magist. Ambrosiū, & Grisopū, & quemlibet eorū in solidū, & dictū Aluisium eorum procuratorē ad dandum & numerandū d. Matthæo ducatos largos 265. & quartos 2. cū dimidio alterius ducati in ducatis aureis Mantuanis, Ferrariensibus, Bononiensibus, Florentinis, vel Senensibus largis boni auri, & iusti ponderis secundū formam dicti instrumēti, & nō in alia re, condēnando dictos magist. Ambrosiū, & Grisopū, & dict. Aluisiū dicto nomine in dictis expensis præcedente taxatione, & iuramento, prout supra proxime declaraui. reseruatis d. mag. Ambrosio, & Grisopo beneficio diuisionis in executione sententiæ, quo tēpore fieri debebit excussio secundū no. per Bar. in l. iij. §. j. in iiij. q. ff. de duob. reis, & dixi superius: cū hoc etiam, ꝙ dictus Mattheus vnica solutione dūtaxat sit contentus. Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Reproducat. Mathesil. si. xl. Dec. c. j. de proba. consi. xxxv. Ias. Alcia. in rubr. C. de eden. Hypp. Marsi. sing. clxx.

b ¶ Bonorum. dic, ꝙ non, vt tenent Dy. Bar. Alex. & * oēs d. §.

* elegāter. Io. Fab. & oēs in l. fi. C. qui bo. cede. pos. §. fi. insti. de act. Vide dec. Tho. lxj. & dixi in consu. Paris. x. clxvj.

c ¶ Loci. no. oēs in l. ij. ff. de eo, qđ cer. loc. Sozi. c. dilecti filij, in fi. de foro comp. Pa. Fely. c. j. de sponsa.

d ¶ Consuetudinem. ⁊ li. v. cons. ix. latè Deci. d. l. semper in stipula. nu. 12. Matth. Afflic. de Neap. ccxxvj. dixi in consue. Parisien. §. xxij. num. 86.

e ¶ Et ideo. idē Io. Fab. l. vnica, C. si plu. vna sen. sed est falsum, vt tenent Ant. Imo. Ale. d. l. Paulus. ij. & bene.

f ¶ §. quod autem, & ibi Alex. Ia.

g ¶ Pignus. Ant. Negus. tra. pig. par. j. nu. 6. Alex. l. diuortio. §. interdum, ff. solu. mat.

h ¶ Idoneas. idem Ia. d. §. interdum. Hyp. Mar. ru. de fideiu. nu. 180. cum seq. Alcia. l. satisdationis, de verb. sig. sed contrariū tenet Alex. d. §. interdum, col. ij. quod est verius.

i ¶ Manifesta. Hypp. Marsi. rub. de prob. char. j. Ias. l. j. col. v. de oper. no. nunt. Dec. c. licet cām. col. vij. de prob. cons. dxxxvj. col. j. consi. dclxxxij. Alcia. tract. pręsump. regu. iij. præsump. xiij. num. 8.

k ¶ Statutum. Idem Ioan. Fab. l. j. & ibi Ias. parte ij. col. xij. C. de summ. Trin. Alb. parte j. statu. q. xxxij. Aret. consil. xj. Ias. l. quandiu, in fi. C. qui admit. Hypp. Marsi. rep. l. fi. nu. 131. nu. 179. de iurisdict. omn. iudic.

l ¶ Fallit. ⁊ eo. consi. xcj. col. ij. vbi contradixi.

m ¶ Firmata. s̄. lib. j. consi. xxvij. num. 8.

n ¶ Pau. consi. xiij. lib. ij. sed non puto vera, sicut nec reliqua id genus, vt sæpe dixi.

o ¶ Sum. ⁊ lib. vij. consi. lxij. col. fi.

p ¶ Assertioni. s̄. lib. j. consi. xlvij. nu. 4.

q ¶ Promisse. ⁊ e. cons. cxix. nu. 18. & li. iij. consi. xxxiiij. in fi. Pau. cōs. xvj. col. fi. li. j. Philip. Fran. c. j. §. fi. col. j. de ele. in vj. Lāc. Dec. l. eū quē temerè. in prin. ff. de iu. Fran. Cor. sin. cxx. Ias. in l. q Romæ. §. duo frēs, de ver. ob. & ꝯs. cxxxiiij. in fi. lib. iiij. Hypp. Mar. no. ccvij. & no. ccxxxvij. & in l. pře. n. 25. ff. de q̃ō. sed verius puto hāc pactionē fm naturā actus & ius cōe intelligendam, vt in simili dixi. ⁊ lib. iiij. consi. xxxiiij. in fin.

EPITOME.

Si mulier ipsa vendidit rem dotalem cum iuramento, & pretium recepit, non habet regressum nec ad rem, nec ad pretium, nec contra emptorem vel possessorem, nec contra maritum, vel eius hæredes.

CONSILIVM XXXVIII.

Consideratis his, de quibus in themate suprascripto, super dicta parte domus spectante ad præfatum Apollonium, de qua reuocatur in dubium. ¶ Mihi vř concludendum illam ad præfatum clarissim. iuris

iuris doctorē dñm Philippũ pertinere, nec super ea posse per di-
ctam Antoniã ex causis, de quibus in themate, inquietari. ¶ Ad
quod ostendendum moueor primo: quia ratione pretij dictæ
apothecæ non pōt dña Antonia hr̄e regressum ad dictã dimidiã
domus: quia licet qñ res immobilis inæstimata data à muliere vi
ro in dotem, vendit̃ cōstante matrimonio per virum & vxorē, &
ambo promittunt de euictione, sit dubium, an præsumat̃ totum
preciũ, vel partē peruenisse ad maritũ, de quo aliquid infra subij-
1 ciam. † tñ, quia mulier ipsa vendidit cũ consensu viri, & instr̄a di-
cunt, ꝙ mulier ipsa recepit totũ pretiũ, & ipsa est illa, quæ se obli
gauit de euictione, quæ sequeret̃, non aũt maritus: tunc statur in
str̄o, adeò, quod mulier nō potest petere aliquod pretiũ aduer-
sus maritũ, seu hæredes. & præsertim stante iur̄o mulieris apposi
to in cōtractu prędicto, vt pręsupponit̃. ita clare concludit Io. de
de Imo. de iureiurando, c. cum contingat, super gl. fi. circa nonã
chartã ibi, dum dicit. Si aũt è cōtra mulier alienat, tunc si quidē
fecit sine consensu viri, & clarũ est, ꝙ ab hæredibus viri nihil pe-
tet. Si autem alienauit cum consensu viri, & etiam iurauit, tunc si
mulier sola est obligata de euictione, & pretiũ recepit, vt dicitur
in instr̄o, non poterit aliquid petere ab hæredibus viri. ista sunt
formalia verba eius ibi. Et idem dicit ipse in l. cum vir, ff. de vsuca
pio. in xix. col. in ver. item aduerte, quia pōt esse dubium, qñ vir
vel mulier &c. ¶ Præstito enim iur̄o ꝑ mulierē in alienatione do
tis, standum est illi: nec cōtra illud pōt venire, cum seruari posit
sine interitu salutis æternæ, d. c. cum cōtingat, & c. si verò, eo tit.
c. licet mulieres, eo. tit. lib. vj. & in c. quamuis, de pact. eo. tit.
2 ¶ † Fortius voluit Bar.[a] in suo cōsi. incip. domina P. nupsit &c.
a quod etiã si ambo vendiderunt, simul & in solidũ se obligantes,
& in instr̄o dicatur, ꝙ ambo receperunt pretiũ, probabit̃ per tale
instr̄m, ꝙ mulier dimidiã pretij perceperit per l. reos. §. cũ in ta-
bulis, ff. de duob. reis: quia ita importat verba instr̄i, & ideò ta-
lem dimidiam non posset repetere ab hæredibus viri fm Bart. sic
vult Bar. ibi omnino stari instr̄o contra mulierem, etiam qñ tam
maritus, quàm vxor vendidit. & de illo consilio mentionē facit
Bal. in auth. si qua mulier. C. ad Velle. & l. j. C. de duobus reis, li-
cet ibi non determinet, tamen ipsemet Bald. in l. mater, C. de rei
vendi. in vij. col. in ver. sed hic quæro, quid in tali casu maritus
&c. determinat & approbat. d. opin. Bart. in præalleg. consil. ni-
si appareret, quòd vir primò recepisset pretium totum, & postea
uxor consentiret, & confiteretur emptori se participasse preti-
um, nam ex præambula numeratione appareret, quòd vir rece-
pit totum, ex consequenti verò confessione licet inducatur pro-
batio inter emptorem & mulierem, non tamen inducitur pro-
batio inter mulierem & maritum, cum quo non est facta con-
fessio. l. fi. ff. de interro. actio. & ibi latius per eũ. ¶ Tamen quia
in hoc nonnulli tenuerunt contra Bart. ibi, non pono pro con-
stanti hoc, quando maritus aliud fecisset, quàm simplicem con-
sensum præstare. ¶ Et si reperietur contractum illũ alienationis
apothecæ non valuisse aliquo iure, tunc do. Antonia haberet a-
gere ad ipsam apothecam tanquam ad rem dotalem & suam, nō
autem ad pecuniam, cum non fuerit data æstimata in dotem, &
per ꝯñs non potest agere hypothecaria ad alias res mariti, l. in re
bus cum ibi no. C. de iure do. ¶ Nec etiam prætextu dictarum
pecuniarum vt dr̄, datarum per Apollonium ad trafficandum, vt
constat per instrumenta, in quibus dicit illas pecunias esse dota-
les dictæ dominæ, potest agere domina hypothecaria ad dictam
partem domus, vel illam retinere, vt sibi hypothecatam pro di-
3 ctis pecunijs: † quia si dicta instrumenta & confessiones Appol-
lonij in dictis instrumētis contentæ fuerũt factæ absente dña An
tonia, non sufficiunt tales confessiones, in d. l. fi. ff. de inter. ac. &
l. si certum. §. si quis absente, ff. de confes. & in proposito decla-
rat Bart. in l. admonendi, ff. de iureiur. in ver. item quæro, quid si
instrumentum publicum non est factum inter easdem personas,
& cum suis concor. Idem dico quo ad confessiones dictæ quan-
titatis librarum septingentarum eadem ratione, & sic non pōt di
ci per do. Antoniam, quod fuerit èmpta dicta domus de pecu-
nijs dotalibus dictæ dominæ, & per ꝯñs in subsidium nō existen
te soluendo hæreditatem Apollonij, quòd spectat ad eam iuxta
no. in l. si vt proponis, C. de rei vend. & in l. vxor marito, ff. de
don. inter vi. & vxo. & in proposito declarat Cy. & Bald. in l. ex
pecunia, C. de iure do. & no. in l. j. C. si quis alteri vel sibi, & in
l. fi. vbi Bal. C. de ser. pig. da. manumi. ¶ Item posset respōderi, ꝙ
tales probationes seu narrationes tanquam inter personas, inter
quas est prohibita donatio, non valeant. l. cum quis decedens. §.
tacita. ff. de le. iij. & in l. qui testr̄m, ff. de proba. tñ quia Apolloni-
us prædecessit superstite vxore prædicta, nō facio firmũ fundm̃
in hoc capite. s. ꝙ confessio ista nō noceat eò, quia sit facta inter
personas prohibitas ꝑꝑ ea, quę habent̃ in l. antep. C. de do. inter
vir. & vxo. & in l. qđ de suo maritus, cum ibi no. C. de do. cau. nō
nu. & in l. Papinianus, cũ ibi no. ff. de don. inter vir. & vxo. & per
Bar. in d. §. Titio, cũ similib. ¶ Alia ratione etiã non pōt nec ratio
ne pretij apothecæ, nec ratione dictarũ pecuniarũ restituenda-
rum, nec dictarũ librarum septingentarũ d. dña Antonia hr̄e re-
gressum: quia ad dictã dimidiã domus quondã Apollonij obli-
gantis extinctũ est ius hypothecæ. l. lex vectigali. ff. de pig. & in
c. j. §. rursus, in ti. qui. mo. pig. amit. sed dictũ ius emphyteuticũ
acquisitũ ab ecclesia per Apolloniũ suo nomine & nomine vxo-
ris fuit extinctũ pro rata dicti Apollonij: quia præsupponit̃ de-
cessisse sine hæredibus saltem talibus, qui consueuerunt succede
4 re in tali iure emphyteutico: † quia decessit sine descendētibus,
ad quos tm̃ transit emphyteusis ecclesiastica de sui natura fm ma
* gis cōes * conclusiones. vt in §. emphyteusim, & in §. alienatio-
nis, & in §. si verò etiã perpetuum, in auth. de non alie. & no. gl.
Bar. & alij in l. etiã, ff. sol. ma. & Sp. Io. And. in ti. de loca. §. nunc
aliqua, ver. cxiij. & no. Bar. in l. si tibi. §. si pactus, ff. de pac. & in
l. si patroni, in prin. ff. ad Treb. & in l. Gallus. §. quidã rectè, ff. de
lib. & posth. & in l. quod dr̄. ff. de ver. obl. & Io. And. & Ant. de
Bu. in c. in præsentia, de proba. & Bald. in auth. defuncto, C. ad
Tertyl. & in l. cum virũ, in fin. C. de fideic. & in l. ij. C. de suis &
legitimis, & in l. assiduis, C. qui potio. in pig. habe. & in l. vsufru-
ctu, ff. sol. mat. vbi refert, ꝙ Bar. ita consuluit, & Bal. in l. fi. in vj.
opp. C. de hæred. insti. & in c. j. de feu. dato in vicem legis com-
mis. & in l. ij. C. de iure emphy. & in d. l. etiã, & Pau. de Liaza. in
c. potuit, ad fi. de locato. si consuetudo ecclesiæ non se habeat in
contrariũ, vt no. doct. in dictis locis per id, quod hr̄ in c. j. in prin.
cum ibi not. qui feu. da. po. iuncta l. licet excepto, C. loca. cũ si.
¶ Nec obs. si dicat̃, ꝙ si in dicta vltima concessione emphyteu-
sis facta Apollonio fuit actũ, ꝙ decedente alio ex prędictis Apol
lonio & domina Antonia sine liberis, ꝙ accresceret portio dece
dentis alteri superstiti ex eis: quia respondeo, quod præsupponi-
5 tur dictum pactum † non esse consuetũ apponi in similibus con
b cessionibus, quæ fiunt per dictam ecclesiam. Et per consequens
non valuit pactum [b] illud, præsertim cum non interuenerint so-
lennitates, de quibus in c. sine exceptione. xij. q. ij. c. pręsenti, cũ
ibi not. de rebus eccl. non alie. in vj. nec etiam illæ solennitates,
de quibus fit mentio in §. licentiam, auth. de alien. & emphy. ita
firmat Bartol. in authent. si quas ruinas, circa primam col. C. de
sacrosan. eccles. per §. neque illud, in authentic. de non alien. l.
placuit, ff. de vsu. ¶ Quinimo Bald. in authen. si quas ruinas, re-
prehendit Bar. in auth. qui rem, eod. tit. vbi videtur sentire, quòd
in totum reddatur nulla concessio. & dicit Ioan. de Imo. in c. ex
parte, in vlt. char. extra de feu. quod opi. Bald. est verior per id,
quod dicitur, quòd vtile per inutile non vitiatur. ita etiam tenet
6 Lud. Rom. in l. j. §. penult. ff. de verb. oblig. † & talis nullitas pa-
cti prædicti appositi in concessione facta ab ecclesia, potest op-
poni per dictum dominũ Philippum, & sic per tertium, dato ꝙ
ecclesia nihil dicat, vt no. Bald. in l. j. in ij. col. C. de rebus eccl.
non alien. & expressè Ioan. de Imol. in c. ea noscitur, in iiij. co-
lum. de his, quæ fi. à præl. quia etiam de iure tertij potest oppo-
ni, quando est in totum exclusiuum iuris aduersarij iuxta. l. fi. C.
de rei vend. & no. in l. cum seruum quispiam, C. de seru. fugit. &
in proposito est etiam de mente Bar. in distinctione, quam po-
nit in l. ij. ff. de excep. rei iud. maximè dum allegat. l. filio præteri
to, ff. de iniusto testam. vnde faciunt not. per gloss. & doct. in ca
pit. primo, ne sede vacant. ¶ Ex quibus omnibus videtur resulta-
re conclusio, quòd dicta domina Antonia nec occasione apothe
cæ, seu eius pretij, nec occasione dictarum librarum septingenta
rum, quas dicit in dotem dedisse, nec occasione dictarum pecu-
niarum datarum, vt dicitur, ad trafficandum, nec etiam occasio-
ne pacti appositi in dicta inuestitura circa ius accrescendi possit
habere regressum ad dictam dimidiam domus, de qua reuocatur
in dubium, & de qua fuit inuestitus Apollonius, & generaliter il
la pertinere ad dictum Philippum, vigore tituli sui.

ADDI-

ADDITIO.

a ¶ Bar.consi.ccxxiiij.adde iij.eo.consi.iiij.num.8.plenè dixi in cõsue.Parisi.§.cv.vide Pau.consi.xlj.consi.ccclx.li.j. Cur. Seni.cõsi.liij.Matth.Afflict.dec.Neap.ccix.An.Tira.in consil.Picto.tit.retr.§.xxx.nu.4.

b ¶ Pactum.plenè dixi in consu.Parisi.§.xij.q.x.num.49.

SVMMARIVM.

2 *Fides mala defuncti an noceat hæredi.*

4 *Fides mala authoris non nocet in Publiciana.*

6 *Mentionẽ de testamento faciens præsumitur habuisse notitiã.*

CONSILIVM XXXIX.

Visis scripturis & instrumẽtis mihi exhibitis circa controuersiã ser Iacobi quondã dicti ser Ioannis, Dicã breuiter, quid de iure sentio. ¶ Et primò ad fructus perceptos ex petia terræ nouẽ tornaturarũ postea posita in villa Agelli in loco
1 dicto, la longata, † dico dictos hæredes ser Iacobi non teneri ad fructus. Primò, quia præsupponit non constare, ꝙ ante, q̃ d. do. Bartholomæa vxor dicti ser Iacobi emeret dictam petiã terræ, & ex ea fructus perceperit, aut fuerit interpellatus, & in mora constitutus per d. do. Geneuerã de restitutione dictæ petię terræ, & sic non veniũt fructus nec tanq̃ percepti per ser Iacobũ: quia nulli percepti sunt per eũ, nec tanq̃ percipiendi, quia non fuit in mora. hæc habent in l. equis, & in l. fructus, cũ ibi no. ff. de vsu. & in l. iij. & fi. cũ ibi no. C. de vsu. & fruc. leg. ¶ Quinimò, etiã si appareret ser Iacobũ possedisse, nisi probet eum percepisse fructus, & fuisse interpellatũ, & in mora constitutũ, non tenetur ad fructus aliquos: quia potuit impunè negligere culturã fundi debiti dñæ Geneueræ, vt l. venditor ex hęreditate, ver. quemadm. ff. de hær. vel ac. vendi. ¶ Quinimò, si non appareat dictã rem spectasse iure dñij vel quasi ad do. Iacobã testatricẽ, dato ꝙ appareret ser Iacobũ possedisse, & fructus percepisse ante, q̃ esset interpellatus per d. do. Geneuerã, vt illam rem legatã ei traderet, non tenet ad fructus, vt no. tradidit Bart. & Ang. in l. in fideicõmissaria, ff. ad Treb. ꝑ ibi no. per gl. & per l. mulier. §. si hæres. eo. tit. ¶ De fructibus aũt ex dicta petia terræ perceptis per d. Bartholomæã nec ipsa tenet: quia habuit probabilẽ ignorantiã, quod dicta res fuerit legata dñæ Geneueræ per l. fi. ff. pro suo, & c. ab excõmunicato, de rescr. & habuit titulũ, & præsumptã bonã fidẽ. l. pe. C. de euic. quo casu tenet ad fructus perceptos, nõ consumptos, l. quę sitũ, ff. de acq. re. do. & no. in l. j. in fi. per gl. & doc. C. de vsu. & fruct. leg. ¶ Nec obst. si dicatur, ꝙ do. Bartholomeæ prædictæ, quæ fuit hæres dicti ser Iacobi, nocet mala fides ser Iacobi defuncti iuxta. l. primam, C. de lon. temp. præscr. quia primo potest dici non apparere ser Iac. vnquam habuisse dictã petiam terræ. aut
2 sciuisse illam spectasse ad dictam matrem aliquo iure. † Item mala fides defuncti, i. ser Iacobi non nocet hæredi. i. dñæ Bartholomeæ, si Bartholomæa. quæ conuenitur tanq̃ persona, quæ fructus percepit, se fundat pro illo tempore titulo suę emptionis nõ autem ex eo, quod sit hæres. d. Iacobi, seu ser Iac. ergo non nocet sibi mala fides ser. Iac. ¶ Nec obst. ad hoc illud, quod not. gl. fi. in l. an vitium, ff. de diuer. & tẽp. præscr. dum dicit, quidam tamen dicunt &c. quia illa opinio est reprobata ibi per Ray. Ang. &
* * communiter doct. quia hęres in terminis illius. §. non opponit illam exceptionem, vt hæres illius primi defuncti, sed vt habens titulum emptionis per se. Vnde titulus ille sibi suffragari debet, vt ibi tex. est etiam de mente gloss. in c. cum quis in ius, de regu. iur. in vj. quæ sentit expresè, quòd vbi hæres non se fundat in titulo, & iure defuncti, nõ nocet. ¶ Item potest responderi, quod saltem de iure canonico, quod seruari debet in terris ecclesiæ, tenuit Dy. in c. possessor, de reg. iur. in vj. quod mala fides defuncti
a non nocet hæredi, * qui non vtitur adminiculo defuncti, etiam quo ad casum præscriptionis, & ita etiam tenet Bar. in l. vitia, C. de acq. poss. & Bart. in d. l. cum hæres, & Cy. & Ang. in l. si ego. §. pactum, ff. de pub. & Ioan. de Imol. in l. sequitur. §. hęres, ff. de vsuc. & Pau. de Cast. ita etiam tenet in suo consi. cclxxxij. incip. In Christi nomine, visa s. scripta facti narratione &c. multominus ad fructus teneri debet Michael quondam Petri, qui fuit conuentus per dictam Geneueram: quia Michael titulum & bonam fidem habet. ¶ Quantum verò est ad restitutionem dictæ petiæ terræ dictæ la Longata, constat non posse condemnari Michaelem ad restitutionẽ. possidet enim titulo, vt verbo fertur. Nam ꝓpter titulum præsumitur esse in bona fide. l. fi. C. de euictio. vnde de directo dominio dñæ Geneueræ in dicta petia terræ nõ est probatũ contra dictũ Michaelẽ ex his, quæ mihi transmissa sunt.
3 Talis enim † probatio directi dñij quasi difficilima est, vt no. in l. cum res, per gl. & doc. C. de proba. & Spe. in tit. de actio. ver. sin autem velis, & per Bar. in l. rem quæ nobis, de acq. poss. cum concor. & secundum modos traditos in dictis locis non fuit probatum hîc de directo dominio. ¶ Et posito, quod aliquo modo posset apparere de aliquo quasi dominio dictæ olim dñæ Geneueræ, & sic quòd competeret Publiciana dictæ dominæ Geneueræ legatariæ iuxta. l. primam & secund. ff. de Publicia. non daretur talis Publiciana contra dictum Michaelem titulo possidentem, siue habeat titulum ab alio, quam ab eo, à quo habet titulum & causam domina Geneuera. l. siue autem. §. si duob. ff. de Publici. siue habeat ab eadem, attento ꝙ mediantibus alijs mediatis authoribus habuit titulum in effectu à magist. Bernardino aurifice, qui obtinuit adiudicare sibi dictam petiam tertæ insolidum tanquàm sibi obligatam per dictã quondam dominã Iacobam, & sic potuisset ipse magister Bernardinus vincere & excludere dictam quondam dom. Iacobam in dicta re, multomagis dictam Geneueram, & causam habentem à dicta quondam domina Iacoba, vt patet ex no. per gloss. in d. §. si duobus, & sic per hoc apparet, quod non potest allegari aliqua mala fides authoris dicti Michaelis, prætereà authores dicti Michaelis fuerunt in bona fide, & eis non obstabat aliqua allegata mala fides ser Iacobi,
4 vt probaui supra allegando. l. an vitium. §. ex facto. ¶ † Præterea quo ad materiam istam, quia non tractamus nunc de pręscriptione, mala fides authoris non noceret Michaeli conuento in Publi
* ciana, si habet titulum & bonam fidem secundum magis * communes conclusiones. l. eum qui. §. prętor, & ibi not. Bar. & Ang. ff. de Publicia. & Bald. in l. ancillæ. C. de fur. Sal. in authen. mala fide, C. de præscr. lon. temp. ¶ Quinimò dato, quod aliquo modo mala fides authoris ipsius Michaelis noceret sibi, oportet, quod proximus & immediatus author Michaelis, qui fuit magister Bernardinus, vt fertur, fuisset in mala fide: quia mala fides alterius mediati authoris non noceret, vt signanter probat Ia. de Are. l. libertis. §. si quis sciens, & l. qui sciens, ff. de li. causa. ¶ Minus etiam datur petitio hæreditatis contra Michaelem possidentem cũ tit. l. hæreditatis, & l. regulariter, ff. de peti. hær. ¶ Posset Michael etiam se tueri exceptione præscriptionis coniungendo tempus possessionis continuæ authorum suorum cum possessione sua, quæ videretur excedere tempus viginti annorum: quia de anno Mcccclj. dictus magister Bernardinus, qui habebat dictam petiam terræ ex secundo decreto, vendidit eam procuratori Andreæ de Arimino: & postea Andreas vendidit dñæ Bartholomeæ, quam etiam postea dedit in dotem Carolo pro filia, &
5 Iacobus vẽdidit eã Michaeli. ¶ † Vnde, ꝓbato initio & fine possessionis dictorum temporum, esset ostensum de præscriptione sufficientis temporis, quo ad hoc, vt Michael condemnari non debeat. l. super longi, & quasi per totum titulum. C. de præscr. lon. tem. & quod no. per gl. xv. q. iiij. volumus. & per Bald. in l. Celsus, cum si. ff. de vsuca. saltem constito, quod appareat dominam Geneueram ante dictos x. annos in aliquo instrumento fecisse mentionem testam. matris suæ, & reperit deductũ in actis:
6 † quia in faciendo mentionem de testamento præsumitur habuisse notitiam & scientiam testam. & declarat Bart. & alij in l. qui Romæ. §. duo fratres, in iiij. & v. q. ff. de ver. obl. & Bald. in c. j. in ti. imperator Lotharius, in vsib. feu. & Ang. in consil. lviij. incip. quidam paterfamilias &c. per l. j. C. de pact. iuncta. l. de his, cum ibi no. ff. de transac. ¶ Hoc dico: quia in instrumento indemnitatis mihi transmisso est cancellatum tempus & dies confecti instrumenti, & sic non potui prospicere tempus, de quo etiam satis apparet ex inspectione instrumenti mandati facti per dominam Geneueram in ser Antonium ad remediandum iuribus sibi competentibus ex dicto testamento, & sic non poterit allegari ignorantia ad finem obtinendi restitutionem in integrũ aduersus præscriptionẽ ex c̃a iustæ ignorantiæ iuxta no. per gloss. in l. ꝑ C de patria pot. & in l. si partem. §. j. in ver. non vtendo, ff. quemadm. serui amit. & no. Sp. in ti. de præscr. §. si quis autem
7 propter, ff. de iti. actuque priua. † Vbi aũt non sit petita ista restitutio in integrũ, quam in actis mihi transmisis non inuenio petitam,

titam, constat quod non impeditur cursus præscriptionis etiam
contra ignorantē.l.fi.de præscri.long.temp.¶ Vtrum aūt, si con
ueniť actione ex testam. ꝓ legato vxor dicti Caroli, quę median
te persona dñæ Bartholomeæ, & ser Iacobi parentum suorū vř
esse hæres quondā dñæ Iacobæ, posit se tueri à dicta petia terrę,
non inuenio in scripturis mihi transmissis, ꝙ ista via agendi sit in
tentata: tñ si intentata esset, isto casu satis vř, ꝙ si probatū esset ser
Iacobū adiuisse hæreditatē dictæ dñæ Iacobæ suæ matris, & qđ
dicta petia terræ tēpore mortis dominæ Iacobæ & ignorātia præ
sumitur.l. qm̄ sororem, C.de iure delib. l.verius. ff.de proba.&
pro ea rata esset hæres, teneretˀ ad dictam petiam terræ dictam la
Longata, præstandā dictæ dñæ Geneueræ, si eam redimere pōt à
dicto Michaele pro iusto pretio. Michaele aūt nolente vendere
pro iusto precio, teneť hæres dñæ Iacobæ pro rata ꝓ qua est hr̄s,
ad ratā iusti pretij dictæ petiæ terræ iuxta.l.non dubiū.§.j.ff. de
leg.iij.& l.cum alienā, C.de leg.& l.si res obligata, ff. de legat.j.
Si aūt hæc via non est deducta, nec intentata, non pōt condemna
ri dictus Michael, nec eius defensor, vt patet ex prædictis.¶ Nūc
est videndū super alia petitione ꝓducta cōtra dñam Bartholo-
meam super alijs petijs terrarū, & fructibus de quib.in dicta peti
tione, & quo ad fructus nō video, ꝙ posset agēs obtinere tñ quia
non est ꝓbatū, ꝙ ante promissionē cōseruationis indemnitatis
factā per ser Iacobū haberet malā fidem, nec scientiā testim̄, aut
scientiā rei alienæ, & per ꝯn̄s potuit negligere culturā dictarum
terrarū, vt d.l. venditor ex hæreditate. vnde cū non appareat ex
scriptis mihi transmissis, ꝙ fructus perceperit dictus ser Iacobus
ex dictis petijs terrarū, nec quot & quantos perceperit, non pōt
eius hr̄s cōdemnari ad aliquos fructus perceptos ex dictis petijs
8 terrarū relictis dñæ Geneueræ.¶ † Et per eādem rationē etiā in-
ferť, quod nec pōt condēnari ad aliquos fructus pro tēpore secu
to post dictā repudiationē, & promissionē indemnitatis: quia nō
apparet probatū de perceptione aliqua fructuū per ser Iacobum
facta, Nec quod ser Iacobus fuit interpellatus, & in mora consti-
tutus: quinimò etiā, posito ꝙ appareret probatū de perceptione
aliqua fructuū post tēpus dictæ renuntiationis, & promissionis
indemnitatis, nō potest domina Geneuera in dicto instrumēto
rogato per ser Ioannem Christophori de Fauentia: quia illa bona
ser Iacobi fuerunt pignoris iure & hypothecæ obligata dictæ do
minæ Geneueræ pro rata ac valore æstimationis bonorū matris
dictæ dominæ Geneueræ. vnde si qui fructus fuerunt percepti
ex dictis bonis ser Iacobi obligatis, nō debent illi fructus specta-
re, & cedere ad lucrū dominæ Geneueræ creditricis: sed ipsius ser
Iacobi debitoris.l.j.ij.& iij.C.de pig.c.cum ꝯ, & c. significante,
de pig. imò ad dictos fructus non pōt fieri condemnatio.¶ Pro-
pter qđ vltimū apparet, qđ dña Bartholomæa, posito quòd per-
cepisset fructus post mortē ser Iacobi obligantis dominæ Gene-
ueræ, non tenereť ad illos.¶ Quantū vero ad cām petitionis do
minæ Geneueræ, in qua petit sibi cōsignari tm̄ de bonis dicti ser
Iac.in cām pignoris, quæ valeant vsque ad ratā & quantitatē æsti
mationis bonorū maternorū, ꝓut in instr̄o indēnitatis contine-
tur, licet in puncto & subtilitate iuris aliqua dici possent ꝯ dictā
dñam Geneuerā: tñ adhærens puræ veritati & æquitati, præser-
tim cū intelligā causam agi corā arbitratorib. vř, ꝙ ꝯdēnari debe-
at hæres dicti ser Iacobi ad dandū dñæ Geneuerę tantā quantita-
tē pecuniæ, quæ ascendit ad iustū valorē & cōem ęstimationē bo
norū, de quib, loquiť instrumentū indēnitatis: aut ad consignan-
dū in cām pignoris & hypothecæ tot & tanta bona dicti ser Iaco
bi, quæ sufficere possint ad dictum valorem, consignanda dictæ
dñæ Geneueræ in causam pignoris & hypothecæ, donec ei ex di
cta æstimatione satisfactum sit, etiam debet attendi & assignari
ad dictum valorem tempus dicti instr̄i indemnitatis, & sic tem-
pus non præsens, & sic de æstimatione illius tēporis intelligeť p
ea, quæ traduntˀ in l.si ita.ff. de auro & arg.leg.& no.p do.in l.fi.
C.quæ res pig.& in l.si mandauero.§.is cuius.ff.mandati.¶ Pro
9 hoc facit: † qa verba in dubio debent interpretari cōtra illum, q
se fundat ex eis l.stipulatio ista.§.in stipulationibus.ff.de ver.ob
lig.¶ Item condemnando aduertant arbitratores in pronuncian
do, & declarando, ꝙ domina Geneuera non possit aliquē regres
sum habere ab bona sibi legata in testamento dictæ dominæ Ia-
cobæ, nec agere contra aliquos possessores dictorum bonorum
ad dicta bona, vel fructus inde perceptos, nec expedit insistere
an dicta renunciatio valuerit vel non: quia domina Geneuera eā
non impugnat: imò ei insistit, quantū est respectu præsentis iudi
cij, vt patet ex inspectione libelli producti cōtra dominā Bartho
lomæam. Ex quibus omnibus concludo, dicta omnia iudicia fo-
re debere absolutoria, præter quam si appareat petitū esse condē
nari hæredē dicti ser Iacobi actione ꝑsonali ex testō ad petiā ter-
ræ dictā la Longata: quo casu, si appareat dictam petiā terræ spe-
ctasse iure dñij vel quasi tēpore mortis dominæ Iacobæ ad ipsam
quondā dñam Iacobam, debet condēnari dictus hæres ad præstā
dum dictæ dñæ Geneueræ dictā rem, si dicto pretio redimi pōt,
vel ad iustā æstimationē: & etiā debet condemnari ad æstimatio-
nem & valorē petiarū terrę, de quibus fit mentio in promissione
indemnitatis prædictæ, vel ad consignandū in causam pignoris
tantundē de bonis dicti quondā ser Iacobi, donec dictæ dnę Ge-
neueræ fuerit satisfactū de dicto precio, habito respectu ad quan
titatē, quā valebat dicta petia terræ, de quibus facta est renuncia
tio tēpore dictæ ꝓmissionis indemnitatis, declarādo ꝙ dña Ge-
neuera nō potest habere regressum aliquem ad bona sibi legata
in testamento matris contra aliquem possessorem, vt supra.

ADDITIO.

a Hæredi. dicendum. vt tetigi.s̃.eo.consi.xl.& s̃.lib.j.consi.cx.
in fine.

CONSILIVM XL.

Se summat in fin.

PRospectis verbis statuti mercantiæ disponentis, qđ
in aliqua causa, vel quæstione pertinente ad aliquē,
qui esset in dicto, vel de dicto officio Consiliariorū,
vel ad eius socium vel societatem, non possit vel de-
beat interim procedi, sed debeat supersederi, donec
officium talis consiliarij finem acceperit, & interim aliqui termi
ni, vel aliqua præscriptio non currat, vel currere intelligatur in
tali causa vel quæstione: & quicquid secus factum fuerit sit ina-
ne: & in alio statuto etiā disponitur, ꝙ in causa aliqua alicuius,
qui esset consul, vel eius socius, non possit ꝓcedi durante officio
talis consulatus in fauorem ipsius consulis, aut eius socij, nec ꝯ eū
eius socium.¶ Modò quæritur, an si reperitur, quod de numero
dictorum sex Consiliariorum mercantiæ, ꝙ est vnus de viginti-
duobus sodatoribus, cuius damna seu ius baloneriæ, qui viginti
duo separatim & pro diuersis quantitatibus scilicet quilibet eo-
rum pro sua quantitate, & rata pro qua voluit subire periculum,
se obligarunt: prohibeatur ille, cui facta fuit dicta assecuratio,
agere interim contra alios, qui non sunt de dicto officio Consi-
liariorum.¶ Et visis his, quæ eleganter & copiose scripta & con-
clusa sunt per præstantissimum dominum consultorem mihi pa
trem obseruandum, in hoc adhærens conclusioni suæ, Dico mi-
hi videri dictū, cui facta est obligatio ꝓ dicta obligatione ob se-
cutum periculum, agere posse ꝯ alios obligatos, q non sunt de of
ficio prædicto. Ad qđ ostendendū præsuppono, qđ dictum statu
1 tum est ꝯ ius cōe. † propterea verba eiusdem statuti debent stri-
ctè accipi & propriè.l.j.§.si is, qui nauem, ff.de exercitoria.l.qđ
statutū.ff.de testa.mili.l.constitutionib.ff.ad munici.no.Bar.in
l.j.& in l.labeo.§.contractū, ff.de verb.sig. & in l. apud Iulianū.
§.fi.ff.qui.ex cau.in pos.ca.& Bal.in l. siue apud acta, C.de tran-
sac.& in l.ꝯctus, C.de fid.instr.& Bal.& Ang.& moder.in l.mu-
tus.§.eum qui, ff.de acq.here.cū suis multis ꝯcor. Quòd dictum
statutū sit contra ius cōe, patet: qa ad hoc vt causæ expediri pos-
sint per dictū officiū consiliariorū, sufficit, ꝙ interueniat maior
pars cōsiliariorū, vt ferť prouisum esse per statutū loci, & ēt ita est
de iure cōi, vt proprie in consulib. mercatorū dicit Bal.in l.nulli,
in iiij.q.cū se.ff.qđ cuius.vniuer. no.& l.qđ maior, ff.ad munici.
2 c.cū omnes, de consti.¶ † Et vbicūque aliqui de vniuersitate, vel
collegio reddunť inhabiles, actus pōt expediri per alios de colle
gio qui sunt habiles.c.fi.de procu.c.gratū, de postu. præla.c.au-
ditis, de elec. vnde propter personam vnius ex dictis consiliarijs
non debet impediri, quin per reliquos de collegio possit actus
expediri: & etiam de iure communi propter suspitionem vnius
ex dictis consiliarijs, nō debet impediri iurisdictio respectu alio
rum, nec etiam alij poterunt ex hoc recusari, vt no.Io. An. in ad-
di.Spe.in ti.de iudi. dele.§.fi.in addi.inci. in ista &c.& no.de.c.
j.super gl.ij.de iudi.attento quod, vt dixi, alij poterant sine illo
iudicare.¶ Item dato, quod potuisset aliqua recusatio fieri. non
per hoc de iure cōmuni, durante toto tempore officij cōsulatus,
debet supersederi in causa: patet per ea, quæ habenť. in c. si con-

tra vnũ, de offi. deleg. in vj. & in c. ij, de requi. re. & in c. cum spe ciali, de appella. ¶ His sic præsuppositis articulis, dico, quod attẽ to ꝙ isti separatim & in diuersis quantitatibus se obligarunt, nõ dicuntur socij saltẽ propriè, hoc probo per tex. in l. vt sit pro so-
3 cio, cũ tribus sequentibus, ff. pro soc. † vbi non sequit̃, negociũ est commune inter te & me, ergo dĩ esse inter nos ꝯcta societas: vel si duobus eadẽ res legata est, vel si duo vnã rẽ emerunt, & nõ apparet, qđ animo ꝯhendi societatẽ hoc factũ sit. pro hoc est etiam tex. in l. ij. in prin. iuncta. l. ff. cõmuni diu. ¶ Et põderãdũ est id, qđ dicit etiã ibi tex. in ver. pariter. & ſm prædicta etiã intelligit̃. l. ij. & ibi no. Cyn. C. pro socio. hoc probat̃ ẽt insti. de oblig. quæ ex quasi ꝯ. §. si inter aliquos, & ibi in terminis hoc volunt duæ gl. quas in proposito esse puto notandas. vna est in verbo, so
4 cietatem, † quæ dicit ꝙ talis communio, quæ est inter aliquos absque eo, ꝙ appareat aliter de animo contrahendi societatẽ, nõ
a dicitur vera societas, sed quædã incidens cõmunio.[a] Alia est gl. ibi in ver. socius, quæ dixit, ꝙ tales nõ dicunt̃ esse socij, sed consortes, & ideo respondet̃ ad id, qđ no. ꝑ gl. in d. l. vt sit, & in l. iiij. ff. pro socio. põt etiã aliter rñderi, vt colligit̃ ex not. ꝑ Bart. in d. l. iiij. quæ incipit, societas. ¶ Ex qb. omnib. cõcludo, ꝙ dictũ statutũ loquẽs de socijs cõsiliariorũ, vel cõsulũ in casu proposito sibi locũ nõ vendicat: qa isti nõ dicunt̃ socij, saltẽ verè & propriè.

ADDITIO.

a Communio Ias. consi. clxxxv. col. ij. lib. j.

CONSILIVM XLI.

VIDE. s̃. lib. j. consi. lxv.

CONSILIVM XLII.

Viso processu inter dominã Gasparinam, & Dominicã sorores & filias quondam Conini de Turono ex parte vna agentes, & dominam Gladiam quondã Zanoti de Passetis ex altera se defendentẽ. ¶ Vertitur dubium, an attento quòd Dominicus filius quondam Baltasaris olim dicti Tonini hæres vniuersaliter institutus in testõ dicti Baltasaris eius patris decessit viuo testatore, hæreditas sit in causa intestati & omnia in testamento ipso relicta sint in causa caduci, adeò, quòd relictum vsus fructus omnium bonorum factum dictæ dominæ Gladiæ à di-
1 cto Baltasare eius viro sit extinctum. ¶ † Et videretur dicendũ, quòd sic: quia quocunque casu contingat hæreditatem ex testamento non adiri, neque legata, neque fideicommissa debentur. l. nemo, ff. de testa. l. proximè, de his quæ in testa. delen. l. si nemo, ff. de reg. iur. ¶ Et dato, quod relictum valeret & deberetur: tamen vr̃, quod nõ possit petere dicta Gladia vsumfructum omnium bonorum, sed tantum alimenta: quia per illa verba, item reliquit dictam dominam Gladiam dominam & vsufructuariam omnium bonorum suorum in domo sua cum hæredibus suis infrascriptis &c. attento quòd testator tempore testamenti habebat filium scilicet Dominicum, quem instituit hæredem vniuersalem, vr̃ testõr tantummodò voluisse relinquere vxori vsumfructum quo ad necessitatem alimentorum tantum, & non vltra, cum non sit verosimile testatorem voluisse coniugem propriæ soboli anteponere. ita firmat gl. & doc. in authen. hoc locum, C. si secun. nupt. muli. & Spe. & Ioan. Andr. in tit. qui fi. sint leg. §. j. veri. quid si quis ita dixe. &c. & Ange. in l. j. ff. re. amo. Bald. in l. fin. C. de indi. vidui. & in l. si pater. C. de vsufruc. ¶ Sed præmissis non ob. in casu nostro contrarium est verius, quod clarè ostẽ-
2 ditur: nam in testamento Baltasaris est adiecta † clausula codicillaris per verba nedum præsentis, sed etiam futuri temporis, scilicet si non valet, vel valebit iure testamenti, voluit eum valere iure codicillorum. quæ clausula operatur, vt casu quo testamentum non confirmetur, vel non valeat vt testamentum, venientes ab intestato videantur grauati de præstando legata & fideicommissa. & alia in testamento contenta. l. ex ea. ff. de test. l. fi. C. de cond. in l. posthumus. §. fin. ff. de iniusto rup. & irri. test. & etiã in casu, quo testamentum a principio valeat, & ex post facto destruatur, eò quia ex eo non sit adita hæreditas quacunque causa. l. quia autem, in princ. & ibi gloss. in ver. fuerunt. ff. si quis. omis. cau. te. & l. eam quam. C. de fideic. & no. Bart. in l. fin. ff. de cod. in xij. & xiij. q. Et per hæc patet responsum ad allegata in contrarium: quia illa procedunt, vbi non esset adiecta clausula codicilla
3 ris. ¶ † Non ob. quod videantur tantummodo legata alimenta per dicta verba: quia dico, quòd imò plenius vsusfructus omniũ bonorum debetur, attento quòd non sumus in casu, quo vsusfructus veniat præstandus à filio testatoris: quoniam præsupponimus eum prædecessisse, sed à sorore testatoris hærede legitimo ab intestato, & sic non debet considerari persona filij, sed hæredis ab intestato, à quo vsusfructus præstandus est, probatur in l. cum patronus, ff. de leg. ij. & in l. si contra. ff. de vulg. & pu. & ita in terminis nostris firmat Bar. in l. Titia cum testõ. §. fi. de leg. ij.
a & ita consuluit pluries Bar.[a] maximè in consi. incip. Nic. & Bal. in præalleg. l. si contrà. Bart. in l. si ita scriptum, per illum text. de manumis. testa. Alex.

CONSILIVM XLIII.

Attenta, & considerata præfata vltima voluntate dicti Ghini testatoris, & potissimè in ea parte, in qua hæredum institutione, & substitutione fit mentio, ¶ Visoque super ea, quid ob facti contingentiam dubitari oporteat, requisitus, vt quid iuris sit, consulã.
1 ¶ † Primo præsuppono, ꝙ dicta substitutio fuit cõpendiosa per illa verba, & si alius ipsorum decesserit, substituit, eidem alios superuiuentes &c. C. de impu. & ali. substit. l. j. & l. centurio, ff. de vulg. & pup. c. si pater, de test. in vj. & fuit concepta per verbum commune, substituo. ff. de vulg. & pupil. l. iam hoc iure, ver. sed si alter, & ff. ad Treb. l. Scæuola, & not. vbi s̃. ¶ In qua substitutione sic per talia verba cõcepta, quanquam inter glossatores & doc. iuris ciuilis fuerit magna disceptatio, quia quidam voluerũt quòd intra tempora pupillaris ætatis valeat iure directo: post pubertatem verò trahatur ad fideicommissum. alij voluerũt, quòd omni tempore sit fideicommissaria de qua disceptatione plenè per gloss. & doc. in præalleg. l. precibus, & l. centurio, & in l. ex tribus, per gl. & ibi Bald. C. de inoffi. testamen. & in d. c. si pater, & in c. Raynutius, de testa. cum sim. tamen cum dictus Sabadinus in casu nostro decesserit post excessum tẽpus pupillaris æta-
2 tis, dicta substitutio est fideicõmissaria: † quia directa post pubertatem non potest fieri à pagano. ff. de vulg. & pupil. l. verbis ciuilibus & l. centurio. instit. de pup. substit. §. extraneo, & plene discutitur in præall. locis. ¶ Hoc præsupposito pro constanti, prima facie videtur dicendum, quòd dicta substitutio in se fideicõmissariam continens substitutionem, vires non habet, pubertate adueniente, & per consequens quòd dicto Sabadino facto pubere, sibi fuerit permissum testari, & hæredem facere eo modo, quo sibi libuerit in totum, & videtur probari in l. si fundum per
3 fideicommissum. §. fi. cum l. sequen. ff. de leg. j. † vbi si filius impubes fuit hæres institutus, & grauatus fuit hæres legitimus impuberis de restituendo per fideicommissum, valet dictum fideicommissum ita demum, si impubes in pupillari ætate decesserit: eo verò pubescente vires non habet. ¶ Secundo comprobatur per tex. C. de inof. testa. l. ex tribus, arg. à contrario sensu, quod est licitum in iure. ff. de test. l. ex eo. l. j. §. huius, ff. de off. eius, cui man. est iurisd. extra de his, quæ fiunt à præla. sine cons. capi. c. apostolica. xxv. dist. qualis, sed in d. l. ex tribus, dicitur quòd pater potest filio instituto substituere in tra tempora pubertatis, ergo à contrario sensu post tempora pubertatis non potest. ¶ Tertio videtur dicendum econuerso, quod Sabadinus præfatus in nullo potuerit testari stante dicta substitutione, quæ vniformis fuit in persona filiorũ omniũ, & per consequens cum ita cõmodũ potuerit afferre, sicut incommodũ, non dicitur dictus Sabadinus etiã quoad legitimã sibi debitam iure naturæ per talẽ substitutionem grauari, & per consequens in totum valere videtur dicta substitutio, vt est tex. apertus in l. si pater pupille, & ibi hoc expresse tenet Richar. Malum C. de inoffic. test. ¶ Sed his non ob. dico, quòd dictus Ghinus per talem substitutionem compendiosam per verbum commune conceptam non potuit grauare Sabadinum effectum puberem legitima sibi debita iure naturæ, nec in quarta Trebellianica detrahenda ex fideicommisso. Et successiue dictus Saba. testari, & hæredem facere de dicta legitima, & Trebellianica, hoc est dimidia totius partis, quæ sibi obuenit ex hæreditate paterna, & non de reliqua dimidia restituenda pro rata dictis eius confratribus & cohæredibus. ista omnia expresè probant̃ per casum apertum extra de test. c. Ray
4 nutius, & c. Raynaldus. † vbi tam per substitutionẽ compendiosam in se fideicõmissariã continentẽ, quã per expressam substitutionem fideicõmissariã filius à patre institutus nõ potuit grauari

uari in legitima, neque in Trebellianica, & in illa pōt filius teſta-
ri in reſiduo vero nō. ita ēt procedit, qđ not. gl. & Io. An. in c. j. in
ver. abſque deductione, in fi. gl. de teſt. in vj. & qđ no. Bal. in d. l.
precibus, in xiiij. col. ver. modò ergo reuocemus: ad idem bene
facit. ff. de vulg. & pup. l. cohære. §. cū filię, ibi: nec fideicommiſ-
ſo propriæ facultates filij &c. Pro hoc optima ratio. l. qm̄ in prio
ribus, cū ibi no. & l. ſcimus, in prin. C. de inoff. teſt. vbi de legiti-
ma debita iure naturę etiā grauamen remouetᷣ. ¶ Idē probat tex.
5 ff. de le. ij. l. cū patronus. † vbi patron⁹ inſtitutus in parte ſibi de-
bita à liberto nō poteſt in illa grauari per fidei commiſſum, ergo
magis in filio, cui magis & fortius eſt ſibi debita iure naturæ, vt
not. ff. de fal. l. ſi quis legatū. §. fin. & in l. iij. in prin. ff. de bo. li-
ber. & in l. ſi patronus. ff. de donatio. & in l. fi. verſ. ſi. n. patro-
nus, C. de inoffi. teſta. ¶ Ad idem poſſent adduci q̄ plures rōnes,
& iura, de quibus plenè p Cy. in d. l. ex tribus, poſt Dynū in quo-
dā ſuo cōſi. qđ ibi recitat Cyn. & quod ibi not. Din. Bar. & Ang.
& do. Io. de Imo. in l. j. ad fi. ff. de vul. & pup. ¶ Reſtat, vt reſpon-
deamus ad iura in contrariū adducta. & primò ad text. in l. ſi fun
dū p fideicōmiſſum. §. fi. cū l. ſeq. quæ nō eſt alibi ſm Dy. qa rn̄-
deo qa ideò ibi trāſit fideicōmiſſum filio pubere decedēte: quia
poſt pubertatē magis videbatᷣ legitimus hæres filij habere ipſius
hæreditatem caſu & fortuna, quàm ex voluntate teſtatoris: quia
potuiſſet pubes teſtari, & alij fortè relinquere, & ideò nimirum,
ſi nō potuit à teſtatore grauari. ff. de leg. iij. l. ſed ſi ſic. §. ſi aūt, &
hæc eſt ratio, quæ placuit Bar. in d. l. ſi fundū. §. fi. cum ſeq. ¶ Se-
cundo nō ob. d. l. ex tribus: quia rn̄deo, ꝙ ſumendo ar. à ꝯrio ſen-
6 ſu, ideò nō pōt ibi pr̄ p fideicōmiſſum ſubſtituere filio: † quia ibi
filius tm̄ erat inſtitutus in legitima, videlicet in tribus vncijs, &
nō vltra. ſi verò fuiſſet inſtitutus vltra legitimā, nemini dubium,
quòd in illo pluri tenuiſſet grauamē. d. c. Raynutius, & Raynal-
dus, ne vtile p inutile vitiari contingeret. l. teſtam̄. C. de teſt l. j.
§. ſed ſi mihi, de vet. ob. ff. de hære. inſt. hæreditas ex die: & in ſpe
cie dicit. d. l. qm̄ in prioribus. Prætereà in d. l. ex tribus, dr̄, quod
pōt pr̄ intra pubertatē directè ſubſtituere, & à ꝯrio innuit puber
tatē, ſ. & aditā hæreditatē nō poſsit pr̄ directè ſubſtituere filio, vt
d. l. verbis, cum ſimi. nō ſequitᷣ ergo, ꝙ per fideicōmiſſum ſubſti-
tuere nō poſsit. ¶ Tertio non obſt. d. l. ſi pater pupillæ: quia di-
7 co, ꝙ illa lex eſt correcta p d. l. qm̄ in prioribus: † quia omne gra-
b uamē reijcitur de legitima,[b] & ita tenet gl. Bar. & Bal. in d. l. ſi pa
ter pupillæ, & Bart. in l. filius matrē. eo. tit. & idē Bar. & doc. poſt
gl. in l. cū ex filio, in princ. ff. de vul. & pu. & ita dicūt doc. de con
ſuetudine ſeruari. ¶ Et ex his breuiter concludo, qđ ſi d. Ghinus
habebat verbi gratia, cxxxvj. aureos in bonis, in quibus dictos
quatuor filios hæredes inſtituit vt ſ̄. ꝙ legitima debita iure natu-
ræ dictis omnibus filijs erat tertia, ſm ꝙ habetur in auth. nouiſsi-
ma. Et in corpore, vnde ſumitᷣ. C. de inoffi. teſta. & per ꝯn̄s por-
tio omniū ipſorū de numero dictæ quantitatis capiebat xxxiiij.
aureos, quarū quarta pars videlicet octo cum dimidio erat legiti
ma dicti Sabadini, in qua potuit dictus Sabadinus teſtari. ¶ Item
potuit teſtari in Trebellianica, quæ in effectu capit de parte, quæ
obuenit dicto Sabadino ex teſtamēto & inſtitutione dicti Ghi-
ni, quartā partē eius, qđ remanet, deducta ſua legitima. Pars aūt,
quę obuenit ſibi ex inſtitutis, quę eſt quarta totius, capit de dicta
quantitate Florenos xxv. cū dimidio. vnde quarta Trebelliani-
ca, quæ debet deduci de iſtis xxv. Florenis cū dimidio, detractis
prius octo aureis cum dimidio ꝓ legitima, eſt, & aſcendit ad ſum
mā quatuor Florenorū & vnius quarti, ita qđ legitima vna cum
Trebellianica, in qua tm̄ potuit teſtari dictus Sabadinus, aſcēdit
ad ſummam duodecim aureorum cum dimidio & vno quarto,
quæ eſt octaua pars totius hæreditatis, & eſt dimidia totius par-
tis ſibi relictæ à Ghino teſtatore: reliqua verò pars, ſ. dimidia to-
tius ſuę partis reſtituenda venit dictis tribus eius fratribus ſuper-
8 ſtitibus pro virili. ¶ † Et quòd in caſu pręmiſſo veniant detrahen
dæ duæ portiones, ſ. legitima, & Trebellianica, eſt caſus expreſ-
ſus hodie in. d. c. Raynutius, & c. Raynaldus, quando videlicet
filius eſt rogatus de reſtituendo ſub conditione, ſi ſine liberis de
c ceſſerit, vt in caſu noſtro. Et ita hodie hoc obſeruatur[c] vt firmat
gloſſ. Bart. & Bald. in. l. quæcunque. C. ad l. Falcid. & gloſſ. Bar-
tol. & doct. in l. Papinianus. §. eo autem ſolo. ff. de inoffi. teſt. &
gloſſ. in authen. de hæred. & fal. §. ſi quis autem non implens, &
Iac. de Bel. in authen. de reſt. & ea quæ parit. §. quamobrem &
not. Bald. in l. iubemus, C. ad Trebel. & in. l. ſcimus, in prin. C.
de inoffi. teſta. & in l. filij, & in l. filium, in. xij. col. C. famil. erci.
quod ius deducendi Trebellianicam etiam tranſit ad hæredem
dicti Sabadini, vt eſt bonus tex. in l. quanquam, C. ad. l. Falci.

ADDITIO.

a ¶ Legitima. Bened. rep. c. Ray. verſi. reliquit, nu. 32. de teſta.
b ¶ Obſeruatᷣ. j̄. eo. ꝯſ. cxlij. col. v. Bal. ꝯſi. ccccxcviij. lib. j. cōſil.
ccclxxvij. lib. iij. Deci. conſil. ccxxxvj. col. iij. ꝯſ. ccccLxxx. col.
pe. ſed veritas iuris ciuilis eſt, qđ legitima tm̄, vt Ol. ꝯſi. cciiij.
Bal. l. filium quem C. fa. erc. Alex. j̄. eo. ꝯſi. cxlij. nu. 14. & lib.
iij. ꝯſi. ciij. Iac. l. cohæredi. §. j. col. ij. de vulg. & pupil. ſed vſus
prædictus equidem eſt, & vbique inualuit.

SVMMARIVM.

1 *Libera quibus ex verbis conceditur.*
3 *Reſponſio debet intelligi congrua interrogationi, & citra con trarietatem, num. 10.*
5 *Diſcipulus an obliget magiſtrum, num. 11.*
6 *Quinq; probanda, vt teneatur dominus ex mutuo inſtitoris.*
7 *Teſti in vno periuro in nullo creditur.*
8 *Teſti deponenti ad ſe exonerandum non creditur.*

CONSILIVM XLIIII.

Viſo & diſcuſſo proceſſu actitato in cauſa & lite ver-
tente corā dn̄o vicario Bagnacauallo inter Nicolaū
ex parte vna agentē, & Ioſeph Hebræum ex altera ſe
defendentē, prætetmiſsis pluribus, ſuper quib. inter
partes, & aduocatos lōga habita eſt diſceptatio, adhę
rens principaliorib. fundamētis, ne, ſi de omnibus minutiſsime
ſermo haberetᷣ, cōtingat mihi illud, qđ Satyrus inquit, Scriptus
& in tergo nec dū finitᷣ Oreſtes. ¶ Videndū eſt igitᷣ principaliter,
an ſumus in regula, ꝙ actore nō probāte id, qđ eſt ſuæ intentio-
nis fundamētū, debeat abſolui reus. ¶ Et vr̄ primo dicendū acto
rē ꝓbaſſe. nā ex contractu mutui celebrato cū Deodato inſtitore
Ioſeph agit ad libras quadraginta duas Bono. pro reſto Floreno-
rū triginta aurei eidē Deodato tanquā inſtitori Ioſeph mutuato-
rū & qđ mutuū ſatis cōſtare vr̄ maximè ex cōfeſsione, Ioſeph fa-
cta poſitioni actoris: accedit ſcriptura librorū bene idē atteſtan-
tiū. ¶ Quòd aūt Deodatus fuerit inſtitor, ſatis ꝓbari vr̄. Primo
ex reſponſione Ioſeph facta quartæ poſitioni. nam in poſitione
continetᷣ, qđ Ioſeph Deodato cōceſſerat licentiā exercēdi dictū
banchū, quemadmodū ipſe faceret, & Ioſeph reſpōdit, credit, ꝙ
vt famulus habuerat licentiā exercēdi banchū à Ioſeph, quemad
1 modū ipſe Ioſeph faceret. ¶ † Sed ita eſt, ꝙ p iſta verba cōcedo ti
bi, vt facere poſsis in tali re quēadmodū ego facere poſſum, vr̄ cō
ceſſum gn̄ale mandatū cū libera. l. creditor. §. Lucius. ff. man. &
ibi not. Bart. in l. ꝓcurator, cui lib. ff. de procura. & in l. ſi ꝓcura-
tor, C. de ꝓcurat. in. c. fi. & ibi not. Ant. But. de dila. & Archid.
in c. j. de reſcri. in vj. & p Bal. in l. j. ad fi. de bo. mr̄. facit. l. qui qua
draginta, ff. ad Treb. & qđ no. in l. in ꝓuinciali. §. j. ff. de op. no.
2 nū. ¶ † Sed cōceſsio gn̄alis cū libera opatᷣ regulariter, vt eius vir-
tute opari poſsint ēt ea, q̄ ſpāle mandatū reqrerent. l. mādato, &
qđ ibi gl. & Bar. ff. de procu. & in c. q ad agendū, in fi. de ꝓcu. in
vj. & in ſpē firmat Bal. in l. illud. §. j. ff. de min. excepta tn̄ poteſta
te donādi, dilapidādi, vel delinquēdi, vt d. §. Lucius, & l. filiuſfa.
ff. de donat. ſi ꝓcurator. ff. de ꝯd. & demō. & l. ſi frater, ff. quæ in
frau. cre. ſm Iac. Bu. & Bal. in prædicta l. & ſi ꝓcu. & no. in d. l. j.
ad fi. C. de bo. mr̄. & ſm iſta intelligitᷣ id, qđ not. Io. An. & alij in
d. c. fi. de dil. ¶ Nec ad hoc vr̄ obſtare, ꝙ Ioſeph rn̄dendo dictæ
3 poſitioni dicat, credit, vt famul⁹: qa rn̄deri pōt, † qđ rn̄ſio Ioſeph
intelligitᷣ & interpretari dēt, ꝙ ꝯueniat interrogationi & poſitio
ni. l. ſi defenſor. §. q interrogatus. ff. de inter. ac. & inſti. de inuti.
ſtip. §. p̄terea, & in ꝓpoſito Bar. & Bal. in l. ſi quis intētione am-
bigua, ff. de iud. ergo cū dicat Ioſeph, qđ credit vt famulus, opor-
tet qđ intelligatᷣ ſm ꝯtēta in poſitione. ſ. qđ credit, ꝙ Deodat⁹ vt
famulus, habebat licentiā exercendi dictū banchū, quēadmodū
ipſe Ioſeph faceret. vn̄ nō eſt curandū, an illā poteſtatē dederit ei
vt famulo, an vt ꝓcuratori, an vt inſtitori, vt in c. petitio, de ꝓcu-
4 ra. vn̄ dicit ibi Hoſt. & Io. An. † ꝙ ſi dico cōſtituo, ſ. aſinū meum,
vel dilapidatorē meū ad cām meā agendā, videbitᷣ cōſtitutus ꝓ-
curator ad illā cām, vt no. Bald. in l. teſtamentū. C. de teſt. & in l.
id, qđ pauperibus, in prin. C. de epi. & cler. & per eundem in. l. j.

C. de neg. gest. facit. l. pater. ff. de cond. & demon. & quod no.
Bar. & Bal. in l. insulã, per illũ. §. ff. de præsc. ver. & in l. j. §. j. ff. qđ
cuiusque vniuer. nomi. & Bal. in rubri. C. de exercito. in vj. col.
in ver. modò videmus de substantia &c. vbi dicit illas diuersita-
tes nominũ non attendendas. ¶ Vnde, cũ Ioseph rñdendo dictæ
positioni, videat̃ fateri Deodatũ habuisse licentiã exercendi ban
chũ, vt probaui in habente potestatẽ exercendi banchũ, (verba
enim important administrationẽ negotiationis vniuersalis. l. cũ
pr̃. §. cũ mensæ, & ibi no. Bart. ff. de le. ij. l. cũ tabernã, in prin. ff.
de pig. no. l. cuicũque. §. j. ff. de insti.) ergo censetur institor, qui
dr̃ ille, qui est pręposĩtus vniuersali negotiationi. l. institor appel
latus, de instito. & l. si cũ villico, & l. institor, ff. eo. tit. & not. gl.
in l. liberto, in prin. ff. de neg. gest. Inn. in c. pe. de fideic. & Bart.
in l. si institorẽ. ff. si cer. pet. ¶ Fortificari vr̃ hoc ex depositioni-
bus trium testiũ productorũ ex parte dicti actoris, qui videntur
deponere, quòd Deodatus pro necessitatibus banchi recipiebat
pecunias mutuo, & qđ Ioseph fecit rationẽ cum dictis mutuanti
bus, & sic habuit scientiã de prædictis. vnde ꝓp scientiã & patien
tiã vr̃ eũ præposuisse dictę negotiationi, & adeò, ꝙ ex eius cõtra-
ctibus teneri debet institoria, vt in præalleg. l. cuicũque. §. si idẽ
Labeo, ver. permisit ei ita dari, & ibi Bar. ff. de instit. & l. sed si pu
pillus. §. j. eo. tit. l. fi. ff. quod cũ eo. & l. j. §. scientiã. ff. de tributo.
l. j. §. magistrũ, de exerci. ca. qm̃ abbas, de offi. del. ¶ Accedit qđ
5 no. Bal. in rub. C. de consti. pecu. in iij. col. † vbi quærit, an disci-
pulus contrahendo obliget magistrũ suũ. Exemplũ ponit in disci
pulis, qui portant pannum ad domũ, deinde pignorant, vel ven-
dunt. an teneatur magister? & concludit, quòd discipulus, nisi ha
beat aliquid in mandatis, nòn obligat dominũ, vt d. l. cuiusque.
§. sed cũ fullo: tamẽ si consentiente magistro consueuit negotia-
ri in apotheca magistri, per hoc censentur institor, & tenebitur
magister secundũ Bald. allegat in arg. d. l. fi. ff. quod cũ eo. ¶ For-
tificamus prædicta: quia, vt fateri vr̃ procurator Ioseph, in prima
scriptura exceptionũ, Deodatus fuit præpositus ad pecuniã sub
fœnore mutuandam: ergo vr̃ tacite præpositus ad accipiendum
pecuniã mutuo, vt sic fœnerare posit. l. cuicũque. §. non tamẽ,
& l. habebat. ff. de instito. l. j. in ver. quæ si mutuã. & §. vnde quę-
rit. ff. de exer. ¶ Imò vr̃ sufficere, ꝙ generaliter fuit præpositus
bancho, seu mensæ, ad hoc, vt in consequentiã videatur obligare
posse dominũ recipiendo pecuniam mutuo pro necessitate ban-
chi, vt probant iura præalleg. & l. fi. ff. de exerci. & sic vident̃ par
tes domini iudicantis esse in damnando iuxta petita. ¶ Sed præ-
missis non obstantibus contrariã sententiã de iure probabiliorẽ
esse puto, s. ꝙ partes domini iudicantis sint in absoluendo. ¶ Et
principaliter: quia dato, ꝙ dici posit constare Deodatũ expres-
se, vel tacitè per scientiã & patientiã, & etiã dato, quod apparet
dictos xxx. aureos fuisse per dictũ Nicolaũ mutuatos Deodato,
pro certo non videntur probata ea, quæ sufficiunt ad concluden
dum d. Ioseph institoria teneri: quia non apparet, quod specificè
fuerit pręposĩtus per Ioseph ad recipiendũ pecuniam mutuo pro
gubernatione dictæ mensæ, & requirebat̃, quod plura copulati-
6 uè † probarentur per actorem, quæ non vident̃ copulatiuè pro-
bata. primum est, quod Deodatus tẽpore mutui dixisset se recipe
re dictam pecuniã mutuo pro gubernatione dictæ mensæ, seu ꝓ
fœnerando ad vtilitatẽ dictæ mẽsæ. l. j. §. ꝙ si ab initio. ff. de exer
citoria. ¶ Secundũ requisitũ est, quod tunc pro gubernatione di
ctæ mensæ opportunũ esset accipere dictas pecunias mutuo. l. fi.
ff. de exerci. ¶ Tertiũ requisitũ est, ꝙ Nicolaus tunc sciret dictã
opportunitatem recipiendi mutui pro ipsa mẽsa, & qđ sciret ip-
sum Deodatum esse pręposĩtũ à dicto Ioseph ad gubernationem
dictæ mensæ, vt sic appareat, ꝙ Nicolaus habuit animũ obligãdi
ipsum instituentem seu præponentem, vt probatur in d. l. fi. de
exercitoria, & l. ei qui, in fi. C. quod cum eo, ſm Bar. & Bald. in l.
si pupilli. §. j. post medium. ff. de nego. gest. & idem no. Spe. &
Cyn. in d. l. ei qui. & nisi Ioseph ratificaret, aut in eius vtilitatem
appareret mutuũ esse versum, vt in præalle. l. ei qui, in fi. ¶ Quar
tum requisitum est, quòd non mutuet maiores quantitates pecu
nię quam esset necessarium: alias non haberet regressum, nisi vs-
que ad quantitatem necessariam, vt in præalleg. l. fi. ¶ Quintum
requisitum est, ꝙ mutuum factum sit in loco, in quo posit adim
pleri causa propter quã mutuũ factum est, in l. proximè allega. &
maiorem partem prædictorũ etiam enumerat Bart. in l. j. §. non
autem, ff. de exerci. & Gui. de Cu. in authen. hoc ius porrectum,
C. de sacrosan. eccl. etiã. Inn. & alij in c. quod quibusdã, de fide-
iusso. & Ant. de But. in c. j. de deposito. ¶ Modò in proposito nõ
constat, ꝙ Ioseph ratũ habuerit mutuũ, nec conuersum fuerit in
eius vtilitatẽ, ergo oportet apparere, ꝙ dicta quinque requisita
fuerunt copulatiuè probata: sed certe prima tria requisita non in
uenio aliquo modo saltem copulatiuè probata. Quinimò, si be-
ne consideret̃, nedũ ꝙ sint ꝓbata, sed nõ sunt allegata secundum
qualitates supradictas. ¶ Nec ob. primò, si dicatur, ꝙ Deodatus
prædicta requisita probat abunde: quia rñdeo primò, quod Deo
datus, si bene inspiciatur non deponit, ꝙ tẽpore mutui triginta
Florenorũ esset necessariũ dictũ mutuũ in mensa, nec dicit, ꝙ Ni
colaus tunc sciret dictũ Deodatũ esse pręposĩtũ à dicto Ioseph ad
gubernationẽ dicti banchi. poterit enim credere dictã mensam
spectare ad Deodatũ, & sic Nicolaũ non habere animũ obligan-
di dictũ Ioseph, & istud non est in aliqua parte deductũ & proba
tum, prout requirebat̃, vt dixi. ¶ Prætereà dictũ & testimonium
Deodati non vr̃ dictum integrũ testis. nam iurauit deponere ve-
ritatem super capitulis, & interrogatorijs potestati castri Bono.
& inter cætera erat vnum interrogatoriũ, videlicet ꝙ interroga-
ret̃ Deodatus, an constaret aliquo instrumento Deodatum fore
obligatũ d. Ioseph. Et rñdit se credere, ꝙ non, & in contrariũ est
productũ instrumentũ publicũ factum de ann. Mccccl viij. die
vij. Iulij, in quo dictus Deodatus constituit se debitorẽ dicti Io-
seph in quantitate librarũ trecentarũ quadraginta quatuor, & so
lidis xiiij. & per consequens constat de periurio dicti testis.
7 ¶ † Nam ꝙ iurauit dicere veritatem super omnibus, etiam inter-
rogatorijs, tunc si deponit falsum in vno, non creditur ei in ali-
a quo tanꝗ periuro,[a] etiã si illud intertogatoriũ esset impertinens,
vt di. Bald. in rub. de controuer. inuest. & licet ibi videatur vel-
le, quod illud sit verũ quo ad ea, super quibus deposuit post men-
dacium, tamen ipsemet Bald. in l. fi. in quarta oppositione. C. de
edi. diui, Adri. improbat illam distinctionem, & dicit ꝙ non re-
fert ter ea, quæ deposuit post: quia totum, tanquam indiuisibile,
venit, & ita refert ibi Oldr. & istud etiã est de mente Sal. in d. l.
si ex falsis, ad fi. C. de transa. Nam post, quam periurus est, te-
stimonium eius redditur imperfectum. c. testimonium, de te-
stibus. facit text. iij. q. ix. pura. & Innoc. not. in c. fraternitatis,
de hære. & per Bart. in l. Quintus, in prin. ff. de auro, & argen. le.
Archidia. xc. distinct. in c. si ad sacros, & Spec. in titu. de test. §. j.
ver. si item, quod aliquid de suo, & Ang. in l. j. §. si quis simplici-
ter, ff. de ver. obli. & licet deponat per verbum, credit: tamen nõ
per hoc euitat periurium, vt no. Spe. in tit. de Depositionibus. §.
sexto quæro, & Bald. & Sal. in l. de tutela, C. de in integr. restit.
mino. & Mod. in c. j. de confes. in vj. Nam quod quis dicit se cre-
dere, illud scire debebat. l. ij. §. quod obseruari, & not. Bart. in
prin. C. de iuramen. calum. ¶ Nec dicatur, quod dictum instru-
8 mentum nõ fuit productũ in termino: † quia instrumenta pos-
sunt produci vsque ad conclusum in causa, id est vsque ad termi-
num probationum ca. cum dilectus, cum ibi not. in fi. de fide in-
strumen. quod fuit productum ad reprobandum dictum testis,
de quo etiam non potuit esse instructus, nisi post publicatum te-
stimonium Deodati, ita, quòd terminus ad probandum non po-
tuit trahi ad id, super quo productum est instrumentum, videli-
cet ad reprobandum dictum Deodati, de quo non poterat ha-
beri noticiã c. pastoralis, de exceptio. ¶ Vnde dicimus, quòd ter-
minus ad reprobandum dicta testium ei, qui vult reprobare,
debet esse separatus à termino ad probandum: quia pars non
potest habere nota dicta testium, quæ vult reprobare. ita probat
in cap. licet causam, in verb. post hoc, de proba. & ibi ponderat
9 Anto. de Butr. ¶ † Item non probat: quia deponit ad se exone-
randum, ergo non est testis idoneus. l. omnibus, C. de testibus.
l. nullus. ff. de testibus & in specie not. Bart. in l. deferre, vers.
idem decreuerunt, ff. de iur. fisci. & Anto. de But. in c. cum à no-
bis, de testibus. ¶ Nam, si deponeret vera esse illa requisita, de
quibus dixi supra, certe Ioseph esset obligatus, & non posset con
ueniri Deodatus finito suo officio institoriæ. l. fi. ff. de instito,
* secundum verum & magis communem * intellectum, quem po
nunt doctores in. l. procurator, qui pro euictione. ff. de procura-
toribus, & maximè Bald. & Ang. ibi post antiquos, & Ioan. de
Imo. in l. eandem, in princ. ff. de duo. reis. ¶ Non habent etiam
obstare dicta aliorum testium productorum pro parte Nicolai:
quia non deponunt, quòd, quando Nicolaus mutuauit Deoda-
to dicto-

to dictos triginta florenos, necessariũ esset ipsi mẽsi accipere di-
ctam pecuniam mutuo, & ꝙ Nico. sciret dictã quantitatem, &
quòd sciret d. Deodatum esse ibi institorem alterius, & sic ꝙ ha-
buerit seu habere potuerit animũ obligandi præponentem, vt re
quirebatᵗ per ea, quæ dixi supra. ¶ Itẽ Iacobus primus testis non
concludit in dicto suo. ¶ Nam licet dicat, quod Deodatus, dum
gubernabat banchum, acciperet pecunias mutuo, quòd potest
esse, qđ accipiebat dictas pecunias mutuo pro se, non pro ban-
cho. ¶ Item pósito quòd deponerent ibi testes, quòd Deodatus
acciperet pecunias mutuo pro necessitate banchi, sciente etiam
& patiente di. Ioseph, quod tamen verè non probant concluden
ter, saltem testes concordes & contestes, vt requiritᵗ: tamen dico,
ꝙ adhuc tales testes non releuarent Nico. quia si Deodatus erat
præpositus à Ioseph vniuersali negotiationi dictæ mensæ, vt di-
cit Nico. non mirandũ est, si Ioseph patiebatᵗ Deodatum pro ne-
cessitatibus banchi accipere pecunias mutuo: quia etiam illud vi
debatur concessum & permissum Deodato in consequentiã vni
uersalis negotiationis sibi cõmissæ. d. l. j. §. non autem, & l. fi. ff.
de exer. ¶ Vnde illa patientia Ioseph potuit interuenire absque
eo, qđ dr̃, quod specificè mandasset, vt pecuniam mutuo recipe-
ret. l. non hoc. C. vnde cogn. c. in præsentia. de prob. ¶ Nã si vide
retᵗ Ioseph specialiter cõmisisse Deodato, ꝙ pecunias mutuo re-
ciperet, fatendum esset, ꝙ satis esset, qđ appareret Deodatum di-
ctas pecunias accepisse mutuo, dum tñ fuisset expressa causa ꝙ
pro bancho, ad quod erat per alium præpositum, accipiebat. l. j.
ver. quid mutuam, & ibi no. Bart. ff. de exer. vt not. doc. in. c. qđ
quibusdã, de fideius. & probatᵗ in d. l. si pupilli. §. j. in ver. vt credi
torẽ &c. & hoc no. Bar. circa mediũ, absque eo ꝙ tunc fuisset ne-
cesse accipere. d. pecuniã mutuo probãdo dũmodò nõ appare-
ret, ꝙ mutuãs cõtraxisset cũ eo tanq̃ cũ institore alterius per d. l.
si pupilli. §. j. in ver. vt creditore &c. & ibi Bar. & d. l. ei qui, & ibi
Cy. & in hoc sine dubio differunt dicti testes: quia, hoc probãt.
¶ Prætereà potuit esse, ꝙ dictus Ioseph patiebatur d. Deodatum
aliquando accipere pecuniam mutuo, s. qñ sciebat tunc esse illud
necessarium mensæ suæ aliqua necessitate, se extendebat in con
sequentiam potestatis institoris, & sic dicti testes non probant,
cum de necessitate non concludũt, prout requiritur, vt in præal-
leg. c. in præsentia, & maximè qñ non est probatũ, ꝙ tẽpore mu
tui Florenorũ xxx. necessariũ esset ipsi mensæ tale mutuum, pro
ut requirebatᵗ, prout iam ostensum est, & sic probant meæ ratio-
nes. Patet, ꝙ alij duo testes, videlicet Ant. & Nannes nõ probẽt:
quia non deponunt ea, quæ proximè dixi esse necessaria. ¶ Alijs
insuper fundamentis ius dicti conuenti posset foueri: sed post-
quam hæc satis sunt, his contentus exemplo Iuliani iurisconsulti
in. l. ita vulneratus, ad finem ff. ad l. Aquil. & l. si quis obrepserit.
ff. de fal. ¶ Superest ad allegata in contrariũ respondere. Nam nõ
obstat, ꝙ probatum sit mutuum, & Deodatum esse institorem:
quia adhuc oportet probare alia quinque copulatiuè, quæ pro-
bata non sunt de quibus sigillatim est dictum supra. ¶ Non ob-
stat, ꝙ Ioseph rñdendo positionibus videatᵗ fateri dedisse d. Deo
dato potestatẽ exercendi banchum, quemadmodum ipse facere
possit per quæ verba vr̃ concessisse generaliter cum libera, cuius
vigore possunt expediri ea, quæ requirũt speciale mandatũ, &c.
10 ¶ † Quia respondeo & præsuppono, ꝙ rñsiones factæ positio-
nibus, semper debent interpretari taliter, ꝙ rñdens non incidat
in contrarietatem. vt decidit Pe. Cy. ac Bald. in l. cum falsa, C. de
iur. & fac. igno. nam prima dicta seu responsa debent trahi ad vl-
tima, & vltima ad prima, vt euitetur contrarietas secundũ Iac. ibi
& dicit esse no. dignum, & idẽ not. Bal. in l. j. in prin. in lec. anti-
qua, ff. ne quis eum, qui in ius vo. vi exi. & ibi etiam no. Paulus
de Cast. Firmat tex. in c. cum tu, de testi. in prima constitu. C. §.
quibus, & quod not. Bart. in l. scripturæ, C. de fide instru. ¶ Sed
Ioseph respondendo primis positionibus negat, quòd Deodatus
erat institor, sed famulus. ¶ Et respondendo quintæ positioni di
cit, quòd non poterat obligare res alienas. & respondendo septi
mę & octauę positioni, dicit, quòd Deodatus mutuabat de pecu
nia Ioseph. ¶ Ex quibus omnib. euidenter apparet, quòd Ioseph
non intendebat fateri, quod Deodato dederit potestatẽ & con-
sensum ad accipiendum pecunias mutuo ab alijs: & secundũ eũ
debet interpretari alia rñsio ipsius Ioseph facta quartæ positio-
ni, dum dicit, ꝙ credit dedisse licentiã, quòd Deodatus vt famu-
lus possit exercere banchum, quemadmodum ipse fecerat: alias
11 esset sibi cõtrarius per prædicta. ¶ † Scđò rñdeo qđ dixit Pe. de
Ancha. & Io. de Imo. ibi, & Inno. in c. pe. de fideiusſ. ꝙ duo sunt
casus. ¶ Primus, qñ cõmittitur aliqua negotiatio procuranda, vt
qñ cõmittitur alicui custodia villæ, & vt percipiat fructus, & cu-
stodiat iuxta. l. si cum villico, ff. de insti. ¶ Secundus casus est, qñ
cõmittitur aliqua negotiatio quæstuaria, hoc est, ex qua percipi
tur quæstus seu lucrũ, prout in proposito nostro, vel quãdo quis
præponeretur ad pannos emendos, & vendendos. primo casu fit
distinctio, an sibi sit concessa gñalis, cum libera, vel nõ l. procura
tor totorũ, cum ibi no. iũcta. l. procurator, cui libera, & l. manda
to generali. ff. de procu. & l. mãdato gñali, ff. de mino. ¶ Scđò ca
su fit distinctio, an habeat specialiter in mandatis de accipiendo
pecuniã mutuo pro tali negotiatione, & tunc sufficit, ꝙ tanq̃ in-
stitor dicat se accipere pecuniã mutuo pro dicta negotiatione. d.
l. j. in ver. quid si mutuũ, de exercito. an verò hoc non habeat spe
cialiter in mandatis, & requiruntᵗ illa omnia copulatiuè, de qui-
bus s̃. ¶ Nõ obstãt ea, quæ deponunt testes: quia superius est re-
sponsum. per quæ apparet non obstare id, qđ no. Bald. in rub. C.
de consti. pec. in iij. col. quia respondeo aut quis erat discipulus,
& sciente & patiente magistro cœpit in apotheca negotiari tanq̃
institor, & videtᵗ magister eum cõstituere institorẽ: tñ non sequi
tur, qđ Deodatus fuerit præpositus institor à Ioseph quo ad vni-
uersalem administrationem, & qđ ex scientia & patientia dicti
Ioseph videatᵗ specialiter concessa potestas recipiendi pecuniam
mutuo, attento qđ ipse Ioseph patientiã præstitisset, eò quia ve-
niebat in consequentiã priorũ. ¶ Non ob. quod procurator di-
cti Ioseph in prima scriptura exceptionũ producta ꝯ libellũ fatea
tur, ꝙ Deodatus fuerit propositus per Ioseph ad pecunias sub fœ
nore mutuandas, ergo videtur præpositus tacite ad accipiendũ
pecunias, ex quibus fœnerari possit per l. cuicunque. §. nõ tñ. ff.
de inst. quia rñdeo, ꝙ dictus procurator dicti Ioseph fatetur, ꝙ
Deodatus fuerit præpositus non ad mutuandas pecunias simpli
citer: sed ad mutuandas pecunias sibi per Ioseph consignatas, er-
go nõ potuit mandatũ excedere. d. l. cuicũque. §. sed cũ fullo, &
§. nõ tñ. ver. sed neque ff. de inst. l. diligenter, ff. manda. præterea
qđ videretᵗ præpositus tacitè ad recipiendũ mutuo, tñ ad hoc, vt
ex tali mutuo instituentes obligarentᵗ, requirebantᵗ plura, de qui
bus dixi supra, quę nõ concurrũt in ꝓposito nr̃o. ¶ Et per hoc pa
tet, ꝙ superuacuũ est tractare, an debeat deferri iur̃m Deodato,
vel Ioseph iuxta pluries petita in actis. ¶ Item allegat etiã, ꝙ in-
stantia est perempta, sed de iure cõi nõ est perempta: quia non est
lapsus tertius annus à die litis contestatæ iuxta l. properandũ, in
prin. C de iudi. Vtrum aũt de iure municipali sit perempta, hoc
habebit inspicere dñs iudex: q̃a super hoc non sunt mihi statuta
transmissa: ex quibus concludo partes domini iudicantis esse in
absoluendo reũ à petitione. Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Periurio. s̃. eod. consil. xxvij. nu. 3. limita vt in consil. seq.

SVMMARIVM.

1 Testes non de iure, sed de facto testari debent in probanda con suetudine.
2 Testes non debent habere causam consimilem.
3 Testes debent testari de actuũ frequẽtia & diuturnitate, n. 8.
4 Testes singulares non probant, nu. 9.
5 Testes deponentes de simplici non vsu non probant. nu. 5.
6 Testis falsus in vno, in omnibus repellitur.
7 Citra, verbum, in testibus vitiat probationem temporis.
10 Testimonium de auditu alterius non valet.

CONSILIVM XLV.

VIsis attestationibus testium receptorum in fauorem
Ioan. contra Ant. de Baldacijs, ex quibus dubitari cõ
tingit, an per prædictos testes sit probata consuetu-
do Forliuij, quòd vxore prædecedente in matrimo-
nio cum filijs dos non debet restitui patri mulieris,
à quo profecta fuit. ¶ Et omissis arg. dico, quòd per testes prædi-
a ctos sine dubio non est probata consuetudo, [a] ad quod osten-
dendum capio dictũ primi testis, s. Ioan. qui in effectu nihil pro-
1 bat his rationibus. ¶ † Et primo nam deponit, quia recordatur
semper fuisse consuetudinem. Sed qui deponunt fuisse consuetu

 dinem

dinem,debent atteſtari factũ,quod viderunt: nõ aũt debẽt atte-
ſtari ius,vel cõſuetudinẽ,quæ eſt ius nõ ſcriptũ.l. de quibus ff.de
leg.in §.ex non ſcripto,inſtit.de iure natu.c.cũ dilectus, de con-
ſue.& doc.quos refert Cy.in l.ij.C.quæ ſit long. conſue. in ver.
ſed quæro,quid deponãt teſtes.ſubiungit iſte teſtis in cauſa ſcien
2 tiæ: † quia recordatur, ꝙ eius pater habuit duas vxores, & reti-
nuit dotes vxorũ, & ita dicit quoſdã alios feciſſe . certe teſtis iſte
nõ probat in hac aſsignatione rationis: quia primo appareret, ꝙ
ipſe eſt in caſu conſimili, ſ. vt vigore dictæ cõſuetudinis retinere
poſsit dotẽ maternã, teſtes aũt ꝑp ſimilitudinẽ iuris & cauſæ re-
pelluntur, vt in c.perſonas,& ibi gl.& Io.An.de teſt. no. gl. in c.
cãm,el.ij.de teſti.& Spec.in tit.de teſt.§.j.ver. item quod habet
3 ſimilẽ cauſam . ¶ † Item ad hoc vt teſtis probet conſuetudinem,
oportet,qđ deponat de vſu illius actus,cuius conſuetudo allega-
tur,& qđ deponat de actuũ frequentia, & tpis diuturnitate,& ta
les actus fuiſſe factos ita & taliter, ꝙ appareat interueniſſe tacitũ
conſenſum populi,vel maioris partis, vt no. Cy.in l. ij.in ver. s̃.
allc.& Io.An.in d.c.fi.& Gui.da Cu.Bal.in d.l.de quibus, de le-
4 gi. ¶ † Quinimò requiritur ſm eos, ꝙ teſtes concordent in tem-
pore & actibus: aliâs tanquã ſingulares non probarent,idem eti-
am dicit Pau.de Leaza.in diſput.ſua incip. cõtra inſtrumentũ de
biti,& Ant. de But. in c. licet ex quadam, de teſt. & in d. c. fi. &
Bald.in l.j.in pe.col.C.de teſta. & Io.de Imo. in l.inter pares,ff.
de re iudi.& in c.oporteat,de accu.ſed iſte teſtis non deponit ta-
liter, qđ concludat interueniſſe tacitum conſenſum populi, vel
maioris partis:ergo non probat. ¶ Non probat etiã alia ratione:
5 † quia,qñ teſtis deponit de ſimplici non vſu [b] legis, non proba-
b tur conſuetudo, niſi deponat ſaltem de implicito actu contrario:
quia non entis nullæ ſunt cauſæ.c.ad diſſoluendũ, de deſpon.im-
puberũ.c.bonæ.el.j.de elec.ita not.Io.And.in c.Io.de cle.con-
iu. ¶ Exemplũ ponit ipſe. ſi domus minabatur ruinam, & nunq̃
fuit præſtita cautio damni infecti,quia nunquã fuit petita, certè
per talem non vſum non remittitur cautio,nec inducetur cõſue-
tudo , nec tolleretur lex diſponens caueri debere de dam . infec.
¶ Aliud exemplũ per.l.rem non nouã. §.patroni, C.de iudi.vbi
dr̃, ꝙ aduocati debent iurare de calumnia, ſi nõ iurarunt,quia nõ
fuit petitũ per centũ annos,nõ tolleretur lex, nec induceret̃ con
ſuetudo: ſecus: ſi nõ vſus haberet implicitũ actum affirmatiuum
contrarium legi. ¶ Exemplũ ponit ipſe. naturalis lex diſponit di
uidi hæreditatem inter filios æqualiter.l.inter filios, C.fa. erc.l.
fi.C.de li.præ.ſed tñ fuit diu ſeruatũ, ꝙ nõ diuidat̃,ſed aſsignetur
in totũ primogenito:tũc quia iſte vſus habet implicitũ actũ affir-
matiuũ contrariũ legi, per talem nõ vſum tollitur lex, & inducit̃
cõſuetudo,& cũ hac concluſione cõcordat Nico. de Ma . & Cy.
in d.l.ij.q.principali.C.quæ ſit long.conſue. & doc.in d.c. fi. &
in d.l.de quibus,& Bart.in proœ.fforũ.§.& antea, & Ia. de Bel.
in auth.de hær, & fal.in prin. ¶ Modò in propoſito teſtis iſte nõ
deponit concludenter de aliquo actu affirmatiuo contrario le-
gi:ſed ſolum deponit de actu negatiuo,ſ. quia mariti dotem non
reſtituerunt & retinuerunt . nã hoc potuit eſſe eò , quia dos non
fuit repetita,& ſic teſtis non concludit de neceſsitate,prout face
re debet.c.in præſentia , de probat . ¶ Item teſtis eſt affinis dicti
Ioannis, ergo non eſt integer teſtis, per Bart.in l. admonendi,in
ix.col.ver.venio ad tertiũ & quæro &c . ff. de iureiu . ¶ Non eſt
idoneus teſtis etiam aliqua ratione, quia præſupponitur in facto
reprobatum eſſe dictũ eius in aliquibus, & præſertim dum depo
nit,quod in caſu prædicto , in quo teſtificat̃, ꝙ pater ipſius teſtis
dotem retinuit . nã probat̃, ꝙ vxores dicti patris ſui deceſſerunt
patribus ſuis iam defunctis,quo caſu clarũ erit patre prędeceden
te dotem conſolidari in filiã,& ſucceſsiue tranſire ad filios ipſius
mulieris etiam de iure cõi.l.j.§.videamus,C.de rei vxo.ac.& ple
6 nè traditur in l.poſt dotem,ff.ſol.ma. ¶ † Modo ſi dictum teſtis,
qui in aliquo depoſuit falſum circa id , quod erat de eſſe vel ſub-
c ſtantia [c] eius,de quo reddit teſtimoniũ , redditur totum nullum.
Ita dixit Inn.in c.fraternitatis,de hęre.ſiue ſcienter,ſiue ignoran
ter admiſceat id, quod erat falſum : quia teſtis nõ debet depone-
re niſi id,qđ nouit,vel vidit,& in hoc nõ poteſt prætendere igno
rantiã.iij.q.ix.hortamur,& in c. cũ in iure, de offi. deleg. ſecun-
dũ Inn.in præal.c.fraternitatis.& iſtud eſt verum, ſiue ſint diuer-
ſa capitula, ſiue vnum tantũ, ſm Inn.in loco s̃. allegato,cum quo
etiam ibi tranſit Pet.de Anch.dicens, ꝙ dictum teſtis ſemper eſt
vnicũ,quia fundat̃ ſuper vnico fundamento,ſ.iur̃o.l.iuriſi.C.de
teſt.ideò dictũ eius debet dici vnicũ:alle. in arg. l. cum eiuſdem,
ff.de ædil.edi.probat.iij.q.ix.pura,& in c.ſi ad ſacras.illud etiam
ſequit̃.Old.conſi.xxxvij.incip.ad primã.vbi dicit, qđ ſi teſtis cir
ca id , quod põt comprehendi ſub iur̃o , depoſuit in aliqua parte
falſum,dictũ ſuum eſt in totum nullum:quia dictum cenſet̃ vni-
cum ꝑp vnicum iur̃m,alle.id, quod habet̃ in c. ex literis , de fid.
inſtr.Idẽ tenet Are.in d.c.ſi ad ſacras, & Spe. in ti. de te. §.j. ver.
itẽ qđ aliq̃d de ſuo,& in ti.de inſt.edi.§.inſtr̃m,ver.quid ſi aliq̃d.
Bal.in l.fi.in iij.opi.C.de edi.diui,& in l.ij.de fideic.lib.& Bald.
Ang. & Mod. in l.j.§. ſi quis ſimpliciter,ff. de verb.ob. ¶ Nã ex
quo apparet teſtẽ eſſe periurũ,nihil ſibi credit̃. c. teſtimoniũ, de
teſt. ¶ Secũdus teſtis, ſ. eximius iuris doc. d. Petrus non probat:
quia deponit ſuper eo,in quo habet intereſſe conſimile, ideò nõ
probat.d.c.perſonas,vt dixi ſupra.præterea & verius,ipſe depo-
nit,qñ pater prædeceſsiſſet, qui caſus eſt clarus etiam de iure, vt
per d.§.videamus. ¶ Item non probat rationibus & cauſis allega
tis circa primũ teſtem. ¶ Tertius teſtis nihil probat: quia non aſ-
ſignat rationem concludentẽ dicti ſui, vt probaui iuxta.l. ſolam.
C.de teſt.c. in præſentia , de probationibus , & plenè in ca. cum
7 cauſam , de teſti . ¶ † Item de tpe dicit à quadraginta annis citrà,
& ſic non deponit de conſuetudine præſcripta lapſu. xl. annorũ
decurſorũ à tempore obſeruantię ipſius conſuetudinis, qđ requi
ritur.c.Cumana,de ele.& no.in d.l.de quibus,& in c.fi.de con-
ſue.& in d.l.ij. ¶ Sed illa verba, à quadraginta annis citrà, nõ pro
bant nedũ de tẽpore xl.annorũ, ſed nec de tẽpore vnius anni:q̃a
illud,quod fuit heri & non ante , dicit̃ fuiſſe à quadraginta annis
citra, oportebat ergo, ꝙ teſtis diceret à xl. annis, & citra. c. licet
cãm,& ibi no.Hoſt.& Io.And.de prob. & l. j. §. quod aũt, ff. de
aqua quo.& æſti.not.Bart.in l. Celſus,in vlt.col.ff.de vſuc.& in
l.ſi poſt,ff.de rei ven.& Bal.in l.falſus,in iiij.co.de fur.& in l.in-
8 dicia, C.de rei ven. ¶ † Itẽ non ꝓbat,quia interrogatus eſt, quid
eſt conſuetũ,& per quos fuit ſeruatũ illud , qđ ipſe dicit reſpõdit
ſe neſcire,& ſic iſte teſtis nihil ꝓbat:quia non deponit, ꝙ recor-
datur fuiſſe iſtã conſuetudinẽ Forliuij & poſtea dicit ſe neſcire,
d quid eſt [d] conſuetudo,apparet, qđ ipſe nõ intellexit illud, quod
ipſe depoſuit,& ſic nõ probat.l.j.& ibi hoc no.Bar. ff. ſi cer. pet.
& Bal.in l.j.ff.de his, q ſunt ſui vel alieni iu. & Io.de Imo.in l.ſti-
pulatio iſta,de verb.ob. ¶ Si dicat̃ etiam, ꝙ peritiſsimi vix ſciunt
diffinire conſuetudinem, q̃uo veroſimile eſſet ſcire teſtes diſcer-
nere iuris ignaros ? quia rñdendum eſt , prout clare rñdent doc.
in locis proximè al.quia non oportebat teſtem rñdere, qualiter
à iure diffiniat̃ cõſuetudo: ſed qualiter ipſe intelligeret conſuetu
dinẽ,de qua ipſe depoſuerat, nõ probat iſte teſtis conſuetudinẽ,
quia deponit de ſimplici nõ vſu,& nõ deponit de frequẽtia actu
um,taliter, qđ appareat de tacito conſenſu maioris ptis, vt latius
demonſtratũ eſt circa primũ teſtẽ. ¶ Quartus teſtis,ſ.d. Franci-
ſcus,nõ probat: quia deponit vidiſſe conſuetudinẽ prædictã eſſe
in ciuitate Forliuij, & ſic deponit ius, nõ factum, ergo nõ ꝓbat,
vt dixi circa primũ teſtẽ . Et ſubdit , ꝙ nõ audiuit, nec intellexit,
quòd mariti fuerunt coacti reſtituere dotem patri mulieris, &c.
Nam iſta ratio nõ cõcludit:q̃a potuit nõ audire,& tñ potuit eſſe.
¶ Itẽ non deponit niſi de vnico actu,ſ.de ſorore ſua. per vnicum
autem actum non inducitur cõſuetudo , ſed requiritur frequen-
tia actuum.l.j.& ij.C.de edif.priua. no.in d.l.de quib. ergo &c.
Itẽ peccat iſte teſtis in alijs,quæ dixi circa primũ teſtẽ:quia eſt ſin
gularis in actu . Item ex dicto ſuo non cõprehendit̃ de tacito cõ-
ſenſu maioris partis populi. ¶ Quintus teſtis,ſ.Petrus Paulus nõ
probat:quia vnicus,ſ.ſororis ſuę,& licet dicat fuiſſe ita ſeruatum
p alios quam plures,tamen eos nõ ſpecificat : & per ꝯñs non põt
haberi in teſtẽ in illis dictis particularibus , & ſic remanet ſingu-
9 laris . † teſtes aũt ſingulares circa actum & vſum conſuetudinis
non probant , vt dixi circa primũ teſtẽ . Item laborat dictũ huius
teſtis defectibus omnibus , quos dixi circa proœmiũ præcedẽtis
teſtis. ¶ Sextus teſtis,ſ.dñs Iac.non ꝓbat:quia dicit, ꝙ in caſu prę
dicto vidit prædicta ſeruari per Paulũ de Moratiuis,& per Melio
rem de Biffulcis,& eſt probatum, ꝙ ille caſus non fuit in propo-
ſito:quia pater prædeceſſerat,& ſic teſtis admiſcuit falſum, ergo
totum eius dictum redditur falſum,alias nullum , prout dixi cir-
ca primũ teſtẽ.Itẽ deponit de ſimplici non vſu, nec deponit tali-
ter, ꝙ cõprehendat̃ de tacito cõſenſu maioris partis populi, ergo
10 non probat per ea, quę dicta ſunt. ¶ † Septimus teſtis, ſcilicet do
mina Ioanna non probat:quia deponit de auditu alterius, & tale
teſtimo-

teſtimoniũ fidẽ nõ facit.l.teſtiũ.& ibi notat.C.de teſtibus,& in
c.præterea, de teſti. ¶ Itẽ non deponit niſi de conſuetudine tpis
annorũ octo in ciuitate Forliuij : ſed requirit de iure annorũ . x.
vt no.in d.l.de quibus.&c. ¶ Octauus teſtis.ſ.magiſter Andreas
nõ ꝓbat,ꝗa deponit de auditu , vt ꝓximè dixi . itẽ interrogatus,
ꝗd ſit cõſuetudo,de qua ipſe teſtificaret,& rñdet ſe neſcire,ergo
1 nõ probat,vt dixi.ſ.circa tertiũ teſtem . ¶ † Nonus teſtis ſcilicet
magiſter Andreas,nõ probat:ꝗa eſt in caſu cõſimili : & ſic depo-
nit circa id, in quo verſatur propriũ commodũ , & ſic nõ eſt ido-
neus,vt patet in dicto ſuo,iũcto.d.c. perſonas, & circa primũ te-
ſtem.prætereà probatũ eſt depoſuiſſe falſum,vt in facto præſup-
ponit,ſ.ꝙ vna ex vxoribus ſuis deceſsit patre iam præmortuo:&
ita eſt probatũ de quibuſdã alijs,in quorũ perſonis dicit prędicta
fuiſſe ſeruata in caſu iſto , & ſic dictum eius in totum corruit , vt
12 dixi circa primũ teſtem . ¶ † Decimus, ſ. domina Angelina non
probat:quia de auditu,ergo &c.præterea dicit fuiſſe ſeruatũ hoc
per Guildinum de Maldentibus,& dñm Pe. & probat fuiſſe con
trariũ,ſeu in caſu diuerſo,& ſic teſtis nõ probat,vt plene dixi cir-
ca primũ teſtem.Itẽ oẽs iſti teſtes fuerunt interrogati ſuper inter
rogatorijs actoris in quibus erat interrogatoriũ,ꝙ teſtes interro-
garent,ꝗd eſſet cõſuetudo,ſup qua teſtificabant, de qua in capi-
e tulo , & rñderũt de cõtentis in interrogatorijs ſe nil aliud ſcire ,[e]
& per cõſequens ſe neſcire, quid eſſet cõſuetudo:.quo fit,vt non
13 probẽt, vt dixi circa tertiũ teſtẽ . ¶ † Adducit etiã pro parte dicti
Io.Maximi teſtis dictũ,teſtis ꝓducti ꝓ parte actoris,qui ſuper in
terrogatorijs partis aduerſæ reſpondit,obſeruatum fuiſſe,patres
non repetere dotes filiarũ decedentiũ cum filijs in matrimonio,
ſed quod ipſæ dotes remanent ipſis filijs , & eorũ patribus ꝓ eis,
& qđ omni die decedũt mulieres ſuperſtitibus filijs & maritis,&
eorũ parentibus,quarũ dotes non reſtituunt, ſed remanẽt filijs,
& prædicta obſeruari vidit in ciuitate Forliuij à quinquaginta an
nis citra.ſed certè teſtis minime probat conſuetudinẽ : quia non
deponit,quod prædicta obſeruata fuerunt ita & taliter,ꝙ conſti
terit vel liquere poſsit de tacito conſenſu maioris partis populi,
prout requirit.Itẽ deponit de ſimplici, nõ de vſu,& ſic non pro-
bat,prout dixi circa primũ teſtem , non deponit de tempore an-
norum decem,vt requiritur:quia illa verba,videlicet à quinqua-
ginta annis citra &c.non concludunt,vt dixi ſ. circa tertium te-
ſtem.Ex quibus patet,ꝙ Ioannes aſſumẽs ſibi onus probandi di-
ctam conſuetudinem per teſtes , nõ dr̃ illam per teſtes probaſſe.

ADDITIO.

a ¶ Conſuetudo. Adde,quõ ꝓbet Dec.late cõſil.ccxv.& cõſil.
ccccij.in fi.late Roch.Cur.rep.c.fi.q.vj.de conſu.ſ.co. conſ.
cxxxj.nu.6.conſi.cxxxvj.nu.18.

b ¶ Non vſu.dixi in conſu.Pariſi.§.j.gl.iiij.nu.12.

c ¶ Subſtantia. hoc eſt de articulis , ſup quibus ꝓducit in teſtẽ:
ſecus,ſi in his,quę ſunt extra illos articulos,licet ſint de appen
ditijs & acceſſorijs nõ neceſſarijs,vt qđ eſt cõſanguineus,affi-
nis &c.vt decidit.Ia. But.in l.lucius.§. quæro,& ibi Ange.ff.
de his,ꝗ no.infa.Ang.cõſi.cxciiij.viſis,Sp.ti.de teſte.§.j.ver-
ſic.itẽ ꝙ addit de ſuo Alb.Malet.de teſtib.par.j.c.ij.ad fi.Are.
conſ.lx.ad fi.quia in his,quæ ſunt extra articulos,vel alias im-
pertinentia,nõ loquit tanq̃ teſtis iuratus.Adde Barba.c.teſti-
moniũ co.xxxvj.de iure iur.Fel.c.fraternitatis, de hære. Iaſ.l.
j.co.x.ff.de off.eius cui man.eſt iuriſ.l.ſi quis nec cãm,col.iij.
ſi.cert. pet. l.ij.col.v.C. de bo.poſ. ſm tab. Dec.c. licet cãm,
col.xij.de prob. Hypp. Marſi. ſin. lxxvj.l.j.n. 30.ad.l. Cor.
de ſica.

d ¶ Quid eſt. ſed ex iſto ſolo non repellitur, Bal.repe.l. de qui-
bus,col.fi.de leg.

e ¶ Aliud ſcire.hoc non obeſt,vt dixi.

EPITOME.

1 Immunitas conceſſa euntibus & conducentibus ad nũdinas
non hẽt locũ in redeuntibus cũ mercibus alibi vẽdendis.h.d.

CONSILIVM XLVI.

POnderatis verbis dicti capituli , & his quæ in facti
narratione continent, ¶ Videtur prima conſidera-
tione dicendum dictos forenſes redeuntes à merca-
to Lugi cũ mercantijs, & alijs rebus emptis in d.mer
cato , & in dicto reditu tranſeũtes per territoriũ Bar
barij nõ teneri ad ſoluendũ onera, vel gabellã datiarijs terræ Co
tignolę,ad quos ſpectat exactio datiorũ ꝓ territorio Barbarij,&
hoc vigore dicti capituli,quatenus ꝓuidet,qđ tranſiens per Bar-
barium & ſuum territorium ſit liber & immunis à datijs & ga-
bellis cuiuſcũque perſonæ & cuiuſcũque rei , ſeu mercãtiæ, quæ
iret ſeu conduceret ad mercatũ Lugi. ¶ Nam licet in dicto . c.nõ
videat ſpecialiter eſſe prouiſum, qđ dicta immunitas ſeruetur re
deuntibus à mercato Lugi,quæ ſeruat conducentibus à mercato
Lugi ad mercatũ Lugi,tamen diſpoſitio loquens de eunte, com-
1 prehendit redeuntem . † Vnde ſaluus conductus conceſſus ali-
cui pro veniendo ad certum locum, intelligitur etiam conceſſus
a pro redeundo,[a] vt l.vtimur,cum ibi no.ff.de ſepul.vio.& ibi ex-
preſſe no.Bar. & Ang.& bo. tex.in l.j. C.de nauicularijs,lib.xj.
vbi nauiculares deferentes annonas debẽt frui ſecuritate tam in
eundo,quã redeundo. ¶ Vnde inferunt ibi Bar.& Ang.ꝙ ſecuri-
tas veniendi data alicui intelligatur data etiã in redeundo . & eſt
ratio ſm eos ibi, & in d. l. vtimur. quia non vr̃ ſecurè venire, qui
nõ poteſt ſecure redire,arg.l. ſciendũ.§.ſi accuſatio,ff.de le.& l.
de ætate. ff. ad Treb. & aliquid etiã de hoc per do. in l.j. ff.ad le.
2 Iul.maie.& in le.relegati,ff.de pœ. ¶ † Pro hoc facit:quia in vna
quaque diſpoſitione hr̃ pro expreſſo illud , quod veroſimile eſt
diſponẽtes fuiſſe expreſſuros,ſi de eo cogitaſſent, vel ſi de eo in-
terrogati fuiſſent.l.Titius.§.j.& ibi no.ff.de libe.& poſth. & eſt
gl.not.in.l.tale pactũ.§.fi.ff.de pact. ¶ Et dicit ibi Bal . quòd lo-
cũ habet,ſiue ſtatuat aliquid per modũ cõuentionis,ſiue per mo
dũ ſtatuti,ſiue per modũ reſcripti, vt ibi per eum, & per eundem
in l.j.C.quæ res pigno.obl.poſ.bene facit, qđ no.glo.in cle.j.in
verbo,præſidentes,& ibi doc.de reſcriptis.& in c.ij.in ver.reus,
de confeſ. in vj. ¶ Sed veroſimile vr̃ , quod ſi de immunitate ſer-
uanda redeuntibus fuiſſet cogitatũ,vel quæſitũ,idem fuiſſet pro
uiſum, vt maior fauor tribueret mercato Lugi , cui videntur vo-
luiſſe illuſtriſsimi principes plurimũ fauere . ¶ Sed præmiſsis nõ
obſtantibus contrariã ſententiã puto de iure in propoſito caſu
eſſe veriorẽ : quia agit de virtute cõuentionis factæ , cuius verba
producunt ad probandã dictã immunitatem cõpetere etiam re-
3 deuntibus cũ mercantijs,& rebus emptis in dicto mercato, † er-
go debet in dubio fieri interpretatio contra illũ,qui ſe fundat ex
verbis dicti capituli,ſeu cõuentionis.c.in præſentia,de probat.l.
veteribus,& ibi declarat Bart.& alij. ff. de pact. l. ſtipulatio iſta.
§.in ſtipulationibus.ff.de verb.ob.Cũ ergo negari nõ poſsit pę
dictos redeũtes ſe fundare per verba dicti capituli , quæ clare nõ
dicunt,quod ipſi pro dictis rebus emptis in dicto mercato debe-
ant in redeundo,per territoriũ Barbarij gaudere immunitate,ſe-
4 quitur,quòd dictũ capitulũ interpretari debet cõtra eos. ¶ † Se-
cundò quia in conuentionibus caſus omiſſus haberi debet pro
omiſſo, & non fit extenſio in contractibus de vno caſu expreſſo
ad alium. l. quicquid aſtringendæ. ff.de ver.ob.l.ſi cum dotem,
in prin.ſo.ma.l.ſi extraneus,ff.de cond.ob.cau. ergo cum iſte ca
ſus , ſ. de rebus emptis in mercato Lugi deferendis per territoriũ
Barbarij à redeuntibus non ſit cautum,ſequitur,quòd debet ha-
5 beri pro omiſſo. ¶ † Tertiò in conuentionibus[b] habet locum ar
b gumentum â cõtrario ſenſu,vt eſt tex. in l.inter ſocerum.§. cum
inter.ff.de pac. dota. quem ad hoc alleg. Abb. Siculus in c. cum
apoſtolica,de his,quæ fiunt à præla.& no.Bal.in l.venditi. C.de
ac.em.& probat tex.in.l.pecuniam,ff. ſi cer. pet. ergo cum fue-
rit conceſſa ſola immunitas cuicũque perſonæ,& cuicunque rei
ſeu mercantiæ,quæ iret ſeu conduceretur ad mercatum Lugi,vi-
detur à contrario ſenſu reſultare. ar.quòd pro illis rebus quæ nõ
conducerentur ad mercatum Lugi, nõ debeatur immunitas : ſed
ab ipſis redeuntibus per datiarios nõ petitur gabella pro rebus,
quas conducunt ad mercatum Lugi , ergo ſumus in caſu omiſſo
quo ad exactionem gabellæ, & etiam fortaſsè militat contraria
ratio , & non tantus fauor Lugi in ſeruando immunitatem illis,
qui redeunt cum rebus ibi emptis , ſicut militat in ſeruando im-
munitatem illis,qui conducunt ad mercatum Lugi:quia per con
ductionem rerum ad mercatum Lugi,caſtrum ipſum reddit ma-
gis munitum victualibus & ſimilibus rebus , quod non eſſet , ſi
res inde amoueantur . Prætereà ſi redeuntibus cum rebus nõ eſt
ſeruanda immunitas, hoc poteſt etiam fauorabile eſſe dicto mer
cato : quia euntes & conducentes per territorium Barbarij ad
mercatum Lugi mercantias & res,potius vendunt ſeu dimittunt
eas in dicto mercato Lugi , ſcientes , quòd ſi cum eis redeunt

p territoriũ Barbarij habebunt, ibi subire onus gabellæ, quam si
6 scirent nihil soluturos in reditu venire. † si nõ eadẽ est rõ in casu nõ expresso, nõ debet in eo esse iuris dispositio. l. inter stipulantẽ. §. sacram. ver. sed hæc dissimilia sunt. ff. de ver. ob. l. annus. ff. de calũnia. ¶ Quartò: quia in præcedẽte parte dicti capituli actũ extitit, ꝙ hominibus de Lugo & Barbariæ habitantibus, vel habitaturis in Lugo, seu in alijs terris illustrissimi dñi ducis Mutinæ, & similiter omnibus officialibus Lugi. & de Lugo præsentibus & futuris liceret ire sursum & deorsum cum bonis, rebus, mercãtijs, animalibus suis libere & sine aliqua datij solutione, p quæ verba dat' intelligi, ꝙ dicti homines de Lugo possunt nõ solum ire, sed etiã redire sine aliqua datij solutione. ergo si voluissent præfati principes, ꝙ in sequenti capitulo, vbi continetur casus immunitatis forensibus nõ solũ euntibus, & conducentibus res ad mercatũ Lugi, sed etiã redeuntib. cũ rebus emptis in mercatoria expressissent, sicut expresserunt in præcedenti capitulo, dum dixerũt, sursum & deorsum, vt inquit tex. in c. inter corporalia, de transla. præla. ibi dũ dicit. vnde si circa translationes idẽ voluisset fieri, qđ de cessione dixerat, & de translatione poterat
7 expressisse &c. & in c. ad audientiã, de decimis. ¶ † Quintò relatiuũ, quis, vel q restringit antecedẽs suũ, ad qđ refert'. l. à filio. §. testator, & §. seq. ff. de ali. & cib. leg. & l. nã qđ liquidè. §. fi. ff. de pen. leg. ideò dictũ relatiuũ ibi positum in c. ibi, dum dr, qui iret, vel cõduceret ad mercatũ Lugi &c. restringit suum antecedens,
8 s. cuiuscũque personæ & cuiuscũque rei. ¶ † Sexto, qa qualitas iuncta verbo debet intelligi sm tẽpus verbi, ad qđ refert'. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. l. Titius. ff. de test. mil. l. ex facto. §. si quis aũt, ad Treb. l. ij. & iij. ff. de auro & argen. le. ergo cũ illa verba, iret, cõduceret, nõ denotãt actũ perfectũ per illud relatiuũ, ex quo sequit', ꝙ dictũ. c. non potest intelligi in personis, rebus, & mercãtijs, quæ si non iuissent alias adductæ fuissent ad mercatũ Lugi, & tunc redirẽt à mercato Lugi. Et per ꝯñs, etiã si appareret, ꝙ res, quas isti redeuntes emerunt in mercato Lugi, fuissent conductæ ad terrã Lugi, & ad mercatũ Lugi per territoriũ Barbarij: tñ non debent hac immunitate gaudere. ¶ Bene facit, qđ no. gl. & doc. in l. arboribus. §. idem narrat, in glo. ij. aliàs. est in l. etiã. §. idem tractat. ff. de vsufru. & l. si quis, id, qđ, in prin. iuncto ver. quod si dum proponit'. ff. de iuris. om. iud. ¶ Et sic apparet, ꝙ salua ratione recti sermonis, seu recti sensus, nõ potest intelligi dicta pars præmissi capituli in istis redeuntibus, adeò ꝙ non põt dici, ꝙ p præcedentia derogant, quod præfati principes voluerũt etiã redeuntes cũ rebus prædictis tali immunitate potiri: sed sumus in casu dicti. c. inter corporalia, cùm si. Et per prædicta satis apparere posset de responsione ad allegata in contrariũ, ad quæ specialius rñdeo. ¶ Nam non ob. dum dicebatur, ꝙ securitas veniendi data alicui, intelligit' non solũ data pro veniendo, sed etiam pro decedendo, vel redeundo, vt l. vtimur, cum cõcor. qa respondeo, quod dicit Bar. & Ang. in d. l. j. C. de nauicularijs, lib. xj. non diceretur frui securitate veniendi, si non posset in-
9 de securè discedere & redire. † vnde ibi concessio illa debet intelligi & interpretari, vt comprehendat & extendatur ad ea, sine quibus aliter concessio non haberet effectum. l. si stipulatus fuero, per te non fieri, ff. de verb. ob. facit. l. ij. ff. de iu. om. iu. c. præterea, de offi. deleg. ¶ Sed in quæstione nostra concessio immunitatis, dato quòd non comprehendat, seu non extendatur ad redeuntes mercantias, vel res emptas in mercato Lugi, operatur effectum etiam non leue: quia possunt ire ad mercatum Lugi, & illuc ducere res ad mercantias, & alia, vbi venderentur, relinquere absque eo, quòd pro dicta conductione aliquid soluent Conti[illegible], aut Barbranij, & si redeunt sine mercantijs & rebus nihil soluent etiam in reditu. Si vero cum mercantijs hic, est casus omissus in capitulo prædicto. & vbi concessio veniendi, dato quòd intelligatur solum pro actu veniendi, vel conducendi, potest operari effectum non intelligatur de redeundo, est de mente Bar. si bene inspiciatur in d. l. j. C. de nauicularijs, li. xj. ¶ Non obstat, quod si de hoc esset cogitatum, vel interrogatum, fuisset expressum: quia hoc negari potest, & hoc ostendunt verba eiusdem capituli in prima parte, dum dicit, sursum & deorsum &c. inducendo & declarando, prout dixi in iiij. art. & quòd maior potest esse ratio, quare maior fauor concedatur conducentibus ad mercatum, quàm redeuntibus cum rebus vt dixi. in iij. artic. ¶ Vel etiam potest adduci illud, quod dicit imperator in l. tutori, C. de neg. gest. sufficit, cui vel in paucis amici labore consulatur &c. vnde fuit visus satis ei, ad quem pertinebat, si concedebat immunitatem conducentibus ad mercatum absque eo, ꝙ etiam redeuntibus concederet, vnde videtur omnino hunc esse casum omissum. Ex quibus concludo, non obstantibus dictis verbis capituli, dictam gabellam per datiarios exigi posse à redeuntibus,
c [c] perinde ac si dictum capitulum non extaret.

ADDITIO.

a ¶ Redeundo. Ang. l. Papi. §. si quis mortis. ff. de inoffic. testa. Phi. Fran. c. cum non deceat, in prin. de elec. in vj. Lud. Goza. consi. xxvij. num. 23.

b ¶ Conuentionibus. j. eo. consi. cxxix. Cur. senior consil. liiij. num. 12. Ias. l. pecuniam, col. j. de reb. credit. l. j. de offi. eius, cui manda. Matt. Affl. dec. Neap. ccij.

c ¶ Redeuntibus, scilicet cum mercibus causa vendendi & negotiandi alibi.

SVMMARIVM.

1 *Testium defectus qualitatis, numero suppletur. num. 2.*
3 *Testes duo probant testes testamenti rogatos.*
4 *Testamenti testes sufficit à quocunque esse rogatos.*
5 *Testes sufficit esse concordes in facto principali. nu. 6.*
7 *Testamentum valet ad interrogationem notarij.*
8 *Legata non conseruantur in præiudicium filij ignoranter præteriti.*
9 *Filia ab intestato exclusa, non potest rumpere testamentum.*
10 *Compendiosa continet pupillarem expressam ad exclusionem matris.*

CONSILIVM XLVII.

ABunde per celeberrimos iurisconsultos, & mihi vt patres obseruandos allegatum est in superioribus consilijs adeò vt cæteris nullus dicendi locus relictus esse videat'. ¶ Tamen ne incogitate ad rem ipsam accedam hæc pauca subijciam. ¶ In primis circa primũ dubiũ, vtrũ testes fuerint idonei, attento maximè ꝙ duo ex eis sunt patrueles fratres dicti substituti, de cuius interesse agit', & duo alij sunt sibi nepotes ex fratre, puto esse ponderandũ illud, quod in themate narratum est, dũ ad testamentũ prædictũ interfuerunt testes plures vltra septẽ, & sic vltra numerũ requisitũ plures interuenerũt iuxta. l. si vnus,
1 & l. hac consultissima, C. de testa. & cũ ibi plene notatis. ¶ † Vnde succedit illud, quod voluit. gloss. notabilis in l. iij. p[illegible]in. in ver. numerus. ff. de test. quæ vult. quod si testes non sunt idonei, suppletur defectus eorũ pp maiorẽ numerũ. vnde dicit ibi Iacobus Butrigar. licet testes duo per eundem præmeditatũ sermonẽ deponentes nõ probent, vt d. l. tertia, tñ cum essent tres vel qua-
a tuor, probarent, & sic pluralitas testium supplet [a] defectũ idoneitatis. vnde Ioan. de Imo. in l. qui testõ, in princi. ff. de testam. vbi voluit, quòd si, vbi requirunt' septẽ testes, reperiretur, ꝙ interuenerunt duo, qui non erant ex toto omni exceptione maiores, illi duo habebuntur saltem loco vnius, & valebit dictum eorum, allegat id quod no. in simili in l. parentes, & in l. omnibus, C. de testa. & melius probatur in d. l. iij. cum gl. quanto magis id dici debet in casu nostro, in quo testes supernumerati non reperiuntur de iure prohibiti, ergo permissi. l. j. ff. de testibus. ¶ Et casu quo aliquo modo dici posset eos non esse omni exceptione
2 maiores, supplet numerus, vt dictum est, † attẽto maximè quòd
* in terris ecclesiæ secundum magis * communes conclusiones sufficiunt duo testes cum parochiano, vt no. in d. c. cum esses: vel quatuor testes sine parochiano, vt not. Spe. in tit. de instru. edi. §. compendiose: versic. item prius canonicus cum seq. & no. doc. in d. c. cum esses: & in casu nostro interfuit parochianus, vt ponit d. consultor in secundo dubio. ¶ Quantum ad secundum dubiũ, quo quærit', an obstet illud, quod obijcitur, s. ꝙ non sit sufficienter probatum testes fuisse rogatos: in quo, vt puto, pendet ma-
3 gna vis huius rei, † præsuppono, quòd si per testes necessarios est probatum plenè de voluntate testatoris in ipso actu testandi, sufficit, ꝙ per duos tm̃ testes sit probatus rogitus ipsorũ omniũ te-
* stium requisitorũ: & hanc esse * cõem opi. dicit Io. de Imo. in c. cũ esses, de testa. in xiiij. co. dicit enim ipse, ꝙ Bal. in l. hæredes palam. in prin. ff. de testa. videt' tenere contrariũ: qa Bal. dicebat, ꝙ

videtur

videt᷑ facilius probari voluntas teſtatoris, q̃ ſolẽnitas, vt l. fi. ff. de
rebus eorũ. & l. in teſtõ. ff. de fideicõ. lib. nam ꝓbatio volunta-
tis reſpicit ius gentiũ: ſed non probatio ſolẽnitatis: ſed ſm Io. de
Imo. in d. c. cũ eſſes, in ver. vlterius q̃ritur, qđ ſi nullũ, &c. hoc nõ
eſt verũ, & cõis opi. eſt ſm eũ in cõtrariũ: ſed vbi cõſtat de volun
tate teſtatoris per cõfeſſiones hr̃dis, vel per ſeptem teſtes, ꝙ per
duos poſſit probari ſolennitas, allegat not. per Bart. poſt. gl. in l.
ij. C. de bo. poſ. ſm tab. & in d. l. hr̃des palã. ¶ Et reſpondet ad l.
fi. ꝙ ibi agitur de probanda tali voluntate per quam in teſtõ mi-
nus ſolenni declaratur teſtõrem certũ prędium velle alienari per
tutores, hic aũt agitur de voluntate, ad cuius ſubſtãtiam & vali-
ditatem requirebantur ſeptem teſtes, puta cũ hr̃dis inſtõne. Nã
illa voluntas, quo ad probationem ipſius voluntatis non põt ꝓ-
bari numero maiori vij. teſtiũ de iure ciuili. ¶ Itẽ in præal. l. in te
ſtõ, eſt ſpeciale in caſu illo, quia minus ſolennis volũtas valet: iõ
non mirum, ſi poteſt probari dicta voluntas, non ẽt interueniẽ-
te ſolẽni numero teſtiũ. ¶ Ex hoc infertur concluſio, ꝙ ſi proba-
ta eſt voluntas teſtatoris per ſufficientem numerum teſtium, ſa-
4 tis eſt, ꝙ probetur rogitus per duos teſtes. † Nũc circa hoc eſt vi-
dendum, an requiratur, ꝙ probent teſtes, ꝙ à teſtatore fuerunt
teſtes rogati, in quo Io. Fab. inſti. de teſta. §. fin. ſecutus Dy. in l.
hæredes palam. §. in teſtamẽtis. ff. de teſt. vr̃ tenere, ꝙ ſufficiat à
b quocunque [b] alleg. §. & licet, in auth. de teſti. Pau. de Caſt. in d.
§. in teſtamentis, dicit, ꝙ ſatis eſt, ꝙ à teſtatore vel à notario, qui
ſuſtinet vices ſuas, & ſatis ẽt vr̃, ſi ab alio fuiſſent rogati præſente
teſtatore & patiente, quia videt᷑ mãdare. l. j. §. magiſtrũ aũt. ff. de
exer. l. fi. ff. quod cũ eo. l. qui patitur. ff. mand. c. cũ olim, el. j. &
qđ ibi no. de offi. dele. Et bona gl. in l. j. in prin. ff. de neg. geſt. &
quod no. Imo. in c. ex parte decani, de reſcrip. & in cap. in nr̃a, de
procura. cũ ſi bñ facit qđ no. Bar. in l. ſciendum. ff. de ver. ob. cir-
ca vlt. col. dum alle. l. qui patitur. ff. mandati, & Io. de Imo. in d.
l. Domitius Labeo, in fi. ff. de teſt. Et ſic concludo ſatis eſſe, quod
appareat teſtes eſſe rogatos, vt à tabellione, vel ẽt à quocunque
alio, dũmodo hoc vltimo caſu fuerit factũ præſente & intelligẽ-
te & patiente teſtõre. ¶ Si ergo ille Carolus deponit, ꝙ fuerint te
ſtes rogati à notario, vt deponit alius teſtis, ſ. Io. Bap. res vr̃ expe-
dita: iõ vidiſſem libenter atteſtationes q̃ mihi non ſunt exhibitę.
5 ¶ † Nunc eſt videndum circa tertiũ quæſitũ, ſ. an teſtes eo: ꝙ non
ſunt omnino cõteſtes quo ad corticẽ verborum, hoc impediat
* probationẽ: & concſones * cões ſunt, ꝙ non. ſatis enim eſt in fa-
c cto principali [c] & in ſubſtantia concordẽt, vt in c. dudũ, cum gl.
in ver. ſuba, de conuer. coniu. & in c. cũ eccle. in gl. ver. vacillaſ-
ſe, extra. de cau. peſ. & propri. & no. Io. An. in c. iij. de ver. ſig. vbi
dicit, ꝙ melius dñr probare teſtes, qñ per diuerſa verba deponũt
in eundem rei finem, quã ſi per eadem verba: quia ſi per eadẽ ver
ba, dicerentur teſtificari per eundem pręmeditatũque ſermonẽ,
quo caſu non bñ probant. l. iij. poſt prin. ff. de teſt. ¶ Nec ob. qđ
no. An. de But. in d. c. nihil, quod eſt. c. iij. quia loquitur, qñ tra-
6 ctatur de probando † verba formalia, vt quia teſtes interrogent᷑,
d quæ fuerunt verba formalia [d] teſtõris. nam oportet, ꝙ in figura
verborum concordent, vt no. Ant. de But. in c. cum eccleſia. §. j.
ver. nos autẽ, de cau. poſ. & Bal. in c. bonæ, el. j. de ele. vbi dicit,
ꝙ ſi duo ſint teſtes, quorũ vnus deponit, qđ Titius promiſit Seio
duos ſolidos, alter deponit de xxiiij. denariis, probabunt & di-
centur conteſtes. l. quæ extrinſecus, & quod ibi no. ff. de verbo.
obl. niſi eſſent interrogati de qualitate vocis: vt quia iudex inter-
rogaſſet, quibus verbis vſus fuit, & vnus dicit, ꝙ promiſit duos
ſolidos, & alius dicit, ꝙ promiſit xxiiij. denarios, iſti dicẽtur ſin-
gulares. ¶ Non omitto etiam, qđ in dubio teſtes præſumentur
eſſe cõteſtes, ſi congrua interpretatione verborum hoc fieri põt,
vt no. Inn. in c. qualiter & qñ, in ij. col. de ac. & Spe. in tit. de in-
quiſi. §. nũc tractemus, in ver. ſuper probatione aũt infamiæ, &
Bal. in l. ſuper, vlt. col. C. de bon. poſ. ſm tabu. & in l. de quibus.
7 ff. de legi. & per hoc eſt ſatisfactũ tertio quæſito. ¶ † Circa quar-
tum dubium, quo quæritur, an obſtet dicto teſtõ, ꝙ ex interroga
tione notarij conditum fuerat, non inſiſto: quia communis eſt
e concluſio, quod ſic quo ad caſum nr̃m per no. per gl. & doc. [e] in
l. iubemus. C. de teſta. & ꝑ do. in l. hr̃des palam, & c. cum tibi, e.
ti. & Spe. & Io. And. in aliquibus locis ſupra alleg. per doct. cum
quibus etiam concordat Ang. in l. in fraudem. §. ſi quis ita. ff. de
8 teſta. milit. ¶ † Quo ad quintum & vltimum dubiũ, quæ hñt ad-
inuicem dependentiam, ſ. an præterito poſthumæ ignoranter

facta obſtet dicto ſubſtituto volenti ſuccedere ad ſubſtitutionẽ
pupillarem, in quo ẽt pendet magna vis huius conſultationis: fa-
cit dubium: quia Bar. & plures in auth. ex cã, de lib. præte. & in l.
filio præterito. ff. de iniuſt. teſta. Bar. cõſ. cxlvj. viſo, conſ. ccxxv.
Lapus, tenet, ꝙ diſpoſitio auth. ex cã, de lib. præte. ꝑ quã rupto
teſtõ ex cã præteritionis conſeruarentur cõtenta in teſtõ, præter
hr̃dis inſtõnem, & per ꝯñs conſeruatur pupillaris ſubſtitutio ſm
* opi. gl. magis cõiter * approbatã in l. j. §. fi. ff. de vulg. & pu. quæ
voluit, qđ non habeat locum in præteritione poſthumi facta à
f patre ignoranter [f] licet cõtrarium tenuerit Bal. Saly. Frãc. de Rã
po. & Ful. in d. auth. ex cã. Sal. in l. j. C. de poſth. hr̃. inſtituẽ. &
Bal. in repe. l. j. C. de ſac. ſan. eccl. in antepe. col. vel p̃cedenti, &
Io. de Imo. in d. l. filio p̃terito. per rõnem. l. ſi quis cũ nullum. ff.
de iure codicil. cum aliis alleg. & inductis ꝑ eos. Tñ eſſet pericu-
loſum ſuſtinere illã vltimam opi. ꝑꝑ authoritates primorũ viro-
rum, qui tenuerũt primam partẽ. ¶ Quinimò expreſſe Sali. in d.
auth. ex cã, in ver. viſo de legatis & fideicõmiſſis particularibus,
q̃ro de ſubſtõnibus, &c. dixit, ꝙ poſito, ꝙ ꝑꝑ diſpõnem dictę au-
then. conſeruaretur ſubſtitutio pupillaris rupto teſtõ ex cã præ-
teritionis: tñ hoc procedit, qñ à ſciente facta eſt præteritio. Sed
vbi facta eſſet ab ignorante, ſecus eſſet, ſi ſubſtitutus eſſet extra-
neus, quem ignoranter præterierat, ar. l. cum acutiſſimi. C. de fi-
deicom. & l. generaliter. §. fi. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi. fac.
9 ¶ † Iõ totum fundamentum vr̃ illud, qđ habet, ꝙ dicta pręteritio
filiæ non reddit teſtm̃ nullum vel irritum, ſtãte dicta conſtõne
regni, diſponẽte, ꝙ filius maſculus in ſucceſſione præferatur fœ-
minæ: & ſi excludatur per d. conſtitutionem fœmina ab inteſta-
g to, dr̃ etiam excludi [g] condito teſtõ ab omni iure dicẽdi nullum,
* vel rũpendi ſm magis veras concluſiones * cões, ſaltem qñ filius
maſculus eſt inſtitutus, vt in caſu noſtro. l. illud. §. j. ff. de bono.
poſ. ſm tab. & l. j. §. filium, & l. ſi poſt mortem. §. liberi, eo. titu
ibi, non eſt ambigendum, in fi. ff. de bono. poſ. l. poſthumus. §. ſi
quis ex his, & ibi doc. & maxime Bal. & Ang. ff. de inoffic. teſta.
no. Bart. in l. fi. ff. ad Ter. & in l. j. §. filium, in quarta q̃one. ff. de
bono. poſ. cõtra tab. & in l. j. §. ſi pater in ptãte, ver. ex hoc con-
ſolido, &c. ff. de coniug. cum emanci. lib. & in conſi. incip. qui-
dam nomine dñs Iac. &c. & Bal. plenè in l. maximum vitium, de
* libe. præter. & doct. * cõiter, maximè Ang. & alij. poſt eum in l.
Gallus. §. & quid ſi tm̃, de li. & poſth. & Ang. in d. l. Gal. §. in om
nibus, & Alb. de Roſa. in ſecunda parte ſtatutorum in q. ciiij. in-
h cip. ex eõrum, & Ang. [h] in conſi. incip. ſtatuto cauetur, ꝙ ſi aliq̃s
deceſſerit ab inteſt. & conſi. incip. in q̃one vertente inter ſer Bñ-
dictum, & Fulg. & Pau. de Caſt. in l. filiæ. C. de colla. & Ro. in l.
vt liberis, eo. ti. Raph. Cu. in repe. l. ſi filius, qui in ptãte, in xviij.
col. per illas rõnes, per quas Bart. & alij. in d. §. & quid ſi tm̃, re-
i prehendunt gl. ibi & Pau. [i] de Caſt. in conſi. repellitur. n. filia in
caſu prædicto per hanc exceptionem, tua non intereſt rumpere,
d. §. ſi quis ex his, & l. ille, à quo. §. ſi teſtõ. ff. ad Trebel. & d. §. li-
beri, attento ꝙ ſi rumperet, ſpectaret ad filium maſculum ab in-
* teſtato, ꝙ poſtquam ita ſe hẽt cõis * concluſio, quo ad caſum no
ſtrum, non inſiſto in hoc clarius. ¶ Poſtremò quo ad quintum
vel ſextum dubium, qualis ſit illa ſubſtitutio facta de d. Manum-
peto, attento quòd facta fuit in effectu per hæc verba, & ſi filius
meus deceſſerit in pupillari ætate, volo, ꝙ bona ſint d. Meteriti
Perri: in quo Bal. in l. precibus, in xvij. col. in verb. vnum aduer-
te, & notabilis, &c. voluit, quòd illa ſubſtitutio cenſeatur com-
pendioſa, ex quo non fuerunt adiecta cum dictis verbis alia ver-
ba, videlicet: & ſi filius meus hæres erit, &c. Ex quo non diſtin-
xit caſum, an eſſet hæres, an non eſſet: & ideo tunc ſm eum talis
ſubſtitutio continet vulgarem expreſſam propter qualitatẽ ver-
borum ſecus, ſi expreſſa eſſent illa verba, ſi hæres erit, & in pupil-
lari, &c. quia tunc eſt expreſſa pupillaris, & continet vulgarem
tacitam, non expreſſam iuxta. l. iam hoc iure. ff. de vul. & pup. &
idem tenet do. Card. Florentinus, & Ioan. de Imo. in c. Ray. de
teſt. in materia compendioſæ, & Pau. de Caſt. in d. l. precibus, re
putat illud dictũ Bal. notabile propter diuerſitates, quæ ſunt in-
ter tacitam & expreſſam vulgarem, de quibus plenè per Bart. in
l. j. ff. de vul. & pup. & tamẽ Bar. in l. ij. in ver. quarto quibus ver-
bis, &c. ff. de vul. & pup. & An. in l. verbis ciuilibus. eo. ti. & Sal.
in l. ſi teſtamẽto. C. de impub. & aliis ſub. tenet, ꝙ dicta ſubſti-
tutio ſit pupillaris facta filio exhæredato. l. j. §. pe. & fi. ff. de vul.
& pup. Et probatur etiam iſta op. in d. l. & ſi teſtõ, & in aliis iuri-
bus

bus allega.per doc.in dictis locis.Et pro hac opi.ꝯ Bal.vr̃.tex.in
d.l.precibus,in verb.an cui ſm,&c.iuncto tex.ibi in ver.expreſ-
ſa,& in verſi.ſi inter quartumdecimum:& ita tenent ibi Martin.
ſili.in repetitione illius text. dum dicit litera non vſque ad cer-
tam ętatem.nam intelligitur vſque ad pupillarem ætatē tm̃,&c.
& per hoc ob.l.centurio.ff.co.ti.vt etiã ſentit gl.in d.l.precib⁹,
in ver.certam,in fi.iuncto tex.¶Sed poſito,ꝙ vera eſſet opi.Bal.
10 non†ob.quia cõpẽdioſa continet pupillarem infra pupillarem
ætatem per capitulum,ſi pater,de teſtamẽtis,in vj.ᵃ& per d.legẽ
precibus:& hoc eſt ſine dubio, attento quod facta fuit mẽtio de
pupillari ætate:vt no.per gl.& oẽs in d.l.precibus,& per docto-
res in d.l.centurio,& talis pupillaris comprehenſa in compen-
dioſa dicitur expreſſa,ſaltem verbis gñalibus, vt matrem exclu-
dat,vt patet in d.c.ſi pater,& in d.l.precib⁹,& ibi gl.fi.& firmat
Bar.in d.l.centurio,in prin.gl.in l.Lucius,in verſi.ad matrem,&
ibi ponderant doc.& Io.de Imo.maximè.ff.de vul.& pup. ¶Et
* ita ſe habet communis*concluſio doctorum vbique,& non ob.
ꝙ non fuerit facta mentio in ſubſtitutione de bonis pupilli, ſed
teſtatoris.l.ſi ita.§.quæ filiæ, & ibi Bar.ff.de bo.poſ.ſm tab.&
Ang.in l.j.in prin.ff.de vulg.& pup.ᵇ

Casvs talis eſt.Petrus habens fratrem, qui vocatur Ant.
non à ſe diuiſus,niſi ꝙ tpe,quo ipſe Ant.erat officialis magni dñi
extra territorium foris,& ipſe Petrus erat officialis ipſius dñi in
Ferraria,& eius familia, habens ſocium in dicto officio,cui no-
men erat Paulus & cætera, & ſic ipſi Petrus, & Paulus in dicto
officio ſocij inueſtiti fuerunt ab ipſo dño iure feudi pro ſe & ſuis
filiis legitimis,de vna poſſeſſione poſita, &c.ſoluendo in termi-
no certũ quid,cũ pacto,ꝙ ipſi ſine licẽtia dñi poſſint inter ſe di-
uidere ſemel tm̃,quam rẽ tenuerat & adhuc tenet pro indiuiſo.
nunc verò dictus Petrus volens venire ad diuiſionem omniũ bo
norum cõium cum d.Ant.fratre interpellatur ab ipſo An. ꝙ ſibi
tradere debeat in fructibus medietatem fructuũ,quos ipſe Petr.
percepit ex ipſa poſſiõne,dicente & allegãte,ꝙ ipſa medietas ſi-
bi de iure debet,qm̃ ſemper in cõione ſteterunt.Petrus verò re-
cuſat ipſi Ant.dare dimidietatem,dicens, ꝙ Ant.nihil hẽt agere
in ea poſſeſſione,nec in fructibus ipſius: qm̃ in ipſa inueſtitura
non eſt comprehenſus,nec præſtitit iur̃m fidelitatis:nec tenetur
ad ſolutionem cenſus:nec qñ facta fuit dicta inueſtitura,dñs vo-
luit,ꝙ in ipſa vllo pacto nominaretur,dicens, volo ꝙ Petrus ſo-
lus ex ea inueſtiatur,& non Ant.cũ eo inueſtiatur. quia hoc bo-
num ſibi Petro ſoli facere volo,& non Pet.& Ant.& qñ ego bo-
num facere voluero,dixi: habeo modum ſibi facere per viam a-
liam : & ſic ſolus Pet.inueſtitus fuit cum ipſo Paulo,vt ſupra, &
Anto.remanſit extra inueſtituram.de quibus verbis dñi & vo-
luntate ſua,quamuis in inſtrumento facta non fuerit mentio:qa
non eſt de natura talis contractus, fieri poteſt fides plenaria per
ipſum dominum,per ſecretarium,& canceliarios ſuos, & per a-
lias perſonas fide dignas:nihilominus Petrus communicauit fru
ctus dictæ rei pro parte,pro qua fuit inueſtitus, cum dicto Ant.
ꝓ parte non quantũ pro maiori parte tpis & fructuum conuer-
tit in vtilitatem propriã Pet.quæritur,qd iuris,ſi d.Pet.tenetur
dare dicto Ant.medietatem fructuum prædictorum, an non.

ADDITIO.

a ¶Supplet.s̃.lib.j.con.v.nu.7.
b ¶Quocunque.idem Iaſ.l.hac conſulti.col.j.C.de teſta.bene facit Cor.conſi.vij.col.j.lib.iiij.vide no.co.conſi.cliij.nu.9.
c ¶Principali.s̃.l.j.conſi.v.nu.x.& j̃.eo.lib.conſi.cxxij.& cõſ.cv.col.fi.lib.4.conſi.cxlix.col.ij.lib.v.Io.Ana.conſi.lxxvj.Imo.conſi.cij.col.ij.Dec.conſi.clxiij.conſi.cccxij.col.ij.c.licet cauſam,col.v.de proba.Cor.conſi.cxlix.libr.ij.Iaſ.l.quæ extrinſecus,de ver.ob.conſi.xxxj.in fi.conſ.xlij.col.iij.lib.j.Curtius tracta.de teſt.conclu.vj lib.xj.vnde male conſuluit.Alex.j̃.lib.3.conſi.xxxiij.
d ¶Formalia.Cor.ꝯſi.cxlix.lib.2.vide Hyp.Marſi.no.DCXVIIJ.conſi.j.nu.55.Dec.l.ea eſt natura.nu.5.de re iud.
e ¶Et doc.s̃.lib.j.conſi.xij.nu.6.
f ¶Ignoranter.hæc vera,vt dixi.s̃.lib.j.conſi.xlj.nu.6.
g ¶Excludi.Secus quatenus ex teſtõ vocatur.s̃.lib.j.ꝯſi.cxxxj.vide do.And.Tiraq.in conſi.picta.§.j.gl.viij.nu.13.
h ¶Ang.conſi.ccc.punctus.conſi.ccclix.præſuppoſito.
i ¶Pau.conſi.cxcvj.in puncto.lib.j.

SVMMARIVM.

1 *Socius omnium bonorum tenetur omnia conferre,etiam rem emptam nomine proprio,nu.2.*
3 *Socius feudum,de quo fuit inueſtitus,non tenetur conferre.*
4 *Societas tacita ſi ſit,in ea non veniunt niſi quæſtualia.nu.5.*
6 *Communicatio lucrorum non infert cõicationem capitalis.*

CONSILIVM XLVIII.

DIligenter perſpectis his, quæ in themate conti-
nentur.¶Vr̃ prima cõſideratione d.P.de iure co
gi poſſe ad conferendũ, & cõicandum Ant.fru-
ctus dictæ rei feudalis.nã,vt ex themate colligit̃,
1 iſti † duo fratres omnium bonorum ſocij erant:
ergo ſequit̃ ꝙ omnia vñcunque obueniẽtia cõferre dñt,ꝓut eſt
natura ſocietatis omniũ bonorũ.l.iij.§.j.l.ſi ſocietatẽ vniuerſita
tis,& l.ſi quis ſocietatis.ff.pro ſocio,& l.ſi patruus, in ver.non
omniũ bonorũ.C.cõia vtriuſque iudicij. Et dato ꝙ dictus Petr⁹
tm̃ pro parte cõicauerit dictos fructus,attento ꝙ fuerant primo
ſocij omniũ bonorũ:quia omnia,vndecũque obueniẽtia,ꝓmiſ-
cua cõſueuerunt inuicẽ cõferre:ex quo actu inducit̃ vniuerſalis
ſocietas omniũ bonorũ iuxta no.ꝑ Iac.de Are. Old.& Bart.in l.
Titium,aut Mæuium.§.altero.ff.de adminiſt.tut.& in d.l.ſi pa-
truus,& ibi latè Bal.in l.ſi duobus,alias eſt l. Papinianus.§.ſi in-
ter fratres.ff.ꝓ ſocio,& Bal.in c.j.de benefi.fra.& in l.ſi vt pro-
ponis,in fi.C.de rei vendi.¶Et cogit̃ dictus Pe.illos fructus cõi-
care,quos in propriã vtilitatẽ non conuertit, vt probatur ex no.
ꝑ Bal.in l.cũ oportet,in prin.C.de bo.quæ lib.in verſi.quęro fra
2 tres exiſtentes &c.vbi inquit,†ꝙ ſi duo fratres ſocio omniũ bo-
norũ cõſueuerunt omnia cõferre, & emere nomine cõi:& vnus
ex eis aliquid emerit nomine ꝓprio,tenet̃ illud cũ fratre cõica-
re:quia ſocietas non dẽt claudicare:& ita refert tenere Richar.&
Cy.in d.l.cũ duobus.§.ſi inter fratres.& idem tenet Bal.in l.j.§.
ſi quis ſocietatem,de eden. &c.no.Bal.in d.l.ij.& in l.ſi ſocius.
ff.ſi cer.pet.& in l.patruus,in prin.Et etiã Bal.in d.l.cũ duobus.
§.ſi fratres,in lectu.antiqua,& Ang.in cõſ.cxij.vanitius, ex quo
cœpit dictus Petrus partem dictorum fructuum ſatisfacere di-
cto Ant.videtur,ꝙ in poſterum etiã ad id cogi dẽt, arg.l.cum de
in rem verſo.ff.de vſuris,& l.litibus.C.de agri.& cen.libr.xj.&
eorum quæ no.in c.peruenit,de cenſi.¶Sed his non obſtãtibus
contrariã ſentẽtiã de iure probabiliorẽ eſſe puto proculdubio,
videlicet ꝙ nec feudum,nec fructus debebit per d.Petrum cum
3 fratre conferri.¶†Et primo ꝙ res feudalis non dẽt conferri, eſt
tex.in c.ij.de fratri.de nouo benefi.inueſti.vbi feudũ acquiſitũ
per vnũ ex fratribus in cõione permanẽtibus, nõ acquiritur cõ-
fratri nec viuẽti,nec mortuo,etiã ſi de pecunia cõi fuiſſet feudũ
illud acquiſitum,ne dñs feudi cogatur habere in vaſallum alium
quàm haberet,vel habere voluerit:ita inquit ille tex.& not.Bal.
in l.cum oportet,in j.col.C.de bon.quæ lib.¶Secundò cõpro-
4 batur efficaciori ratione.†Nam in ſocietate tacita omnium bo-
norum,quæ contrahit̃ ex promiſcuis actibus ſocialibus omnia
conferẽdo,nunquam veniũt niſi ea,quæ ex actibus quæſtuariis
& negotiationibus acquiruntur:non aũt quæ ex legato,vel do-
natione ẽt facta ob merita obueniunt,vt expreſſe probatur in l.
coiri,cũ ſequẽtibus.vſque ad l.ſed cũ dicatur.ff.pro ſoc.licet ſe-
cus ſit in expreſſa ſocietate omnium bonorũ ẽt facta per conuẽ-
tionem expreſſam.l.iij.§.j.ff.pro ſocio.Et hanc differentiã facit
tex in l.ſi duobus,aliàs.l. Papinianus.§.ſocium, cũ gl.omnium.
ff.pro ſocio,& no.Bal.in auth.ex teſtamẽto,in pen.col.in verſi.
ij.quæro, quid ſi dotet ſororem, &c.C.de colla.vbi allegat etiã
5 bonum tex.in l.ſi ſocius pro filia,iuncta gloſſ.ff.pro ſocio †vbi
etiam ſocius omniũ bonorũ non tenetur conferre ad onus dotã-
di filiam ſocij:quia illa dotatio non eſt actus negotiationis quæ-
ſtuariæ,vt per Bart.in l.legatis.ff.de teſtamen. ¶Tertiò cõpro-
batur.Nam Petrus nullum actum fecit, ex quo dici poſſet eum
voluiſſe communicare rem feudalem,niſi quia fructus percipiũ
tur etiam ſi fratres in acquiſitis,promiſcuis actibus, vſi fuiſſent,
6 †vt clarè firmat Salycetus in d.l.ſi patruus, in penultima & vlti-
ma col.vbi dicit,ꝙ ſi ſint duo fratres,certa bona cõia habẽtes,&
alter eorũ duxit vxorẽ,quæ ei fundũ dedit in dotẽ, vel mille de-
dit in dotẽ;alius verò frater eſt aduocatus,qui quæcũque quærit
ex aduocationibus ponit in cõi:alter vero ponit fructus fundi
dotalis

dotalis in communi:dicemus ne,quod ex hòc fundus ille ſit cõicatus certe non,ſecundum eum.Et idem,ſi illa mille,quę habuit in dotem,inueſtit in ſpeciaria & apotecha,& tenet proprio nomine & in eo negotiatur,& lucrum ponit in vſu communi an capitale dicatur communicaſſe.Dicendum eſt ꝙ non ſicut nec aduocatus intelligetur libros ſuos cõicaſſe:quia cõicatio lucrorum non infert cõicationem capitalis pro hoc allegat tex.in d.l.cum duobus.§.ſi fratres,& in c.ij.de fratri.de nouo benefi.inueſti.ꝓ hoc etiam adducitur:quia facto declaratur intẽtio.l.Paulus reſpondit non tm̃ verbis.ff.rem rat.ha.ſed ex communicatione fructuum non declaratur intẽtio communicãdi fundũ,vel rem, ex qua percipiuntur:arg.l.non hoc.C.vnde cognati,& l.neque na tales.C.de probatio.ergo,&c. ¶Pro hoc ſubdit: quia cõicatio fructuum,vel lucrorum habet in ſe cauſam diſcontinuã:ergo nõ eſt ex tali cõicatione pſumptio ſocietatis inducta, niſi tpe longo cõicatio ſit,& ſic tãquam de fructibus rei cõis:allegat in arg.l.cũ de in rem verſo.ff.de vſuris & ea quæ no.in l.ſi certis annis.C.de pactis.ex quibus cõcludit,quod per cõicationem fructuum nõ intelligitur ſocietas omnium bonorum, ex quibus fructus percipiuntur,& communicati eſſe dicuntur:& hæc ſufficiunt ad oñdendum, quod res feudales non dẽnt conferri. ¶Supereſt videre,quid eſt de fructibus:& illud dubium põt ſubdiuidi in duo.
7 ¶†Nam primò põt eſſe dubium, quid de parte illa fructuũ perceptorum,qui in præteritum non ſunt cõicati. Secundò quid de fructibus in futurum percipiẽdis. ¶Circa primum dico, ſi alter frater,ſ.Ant.ſemper continuauit in conferendo & cõicando, & etiam fructus dicti feudi,non põt Petrus,quouſque ſocietati nõ renũciauit euitare,quin debeat cõferre fructus perceptos vſque ad tp̃s quo Anto.perſeuerauerit in cõicando fructus & redditus ſuos,ſi nondum Petrus ſocietati renunciauit,hoc probatur.in d. c.ij.de fra.de no.bñ inueſt.& ex no.per Bar.in d.l.Titiũ & Mæuium.§.altero,ad fi.ff.de admi.tuto.& p no.p Bald.in l.iij.C.ſi quis alteri,vel ſibi,cũ aliis allegatis.s̃.tñ quia vt verbo fertur, dicti fructus fuerunt conſumpti & conuerſi in neceſſitatem veſtiũ & aliorum,quæ ſunt proxima veſtitui & alimentis familiæ dicti Petri:ſequitur,quod non poteſt Antonius dictos fructus repetere poſt,quam erit expenſa cõis,ſcilicet pro veſtimentis & alimentis familiæ,præalle.c.ſecundo,de fra.de no. bene. inueſtit. cum ibi no.per Bal.iuncta.l.legatis.ff.de alimen.& ciba.lega.& l.verbo victus,cũ l.ſeq.ff.de verb.ſig. ¶Quo autem ad vltimum videlicet quo ad fructus futuros:& ſine dubio non debent conferri.nam ſi qua rõne conferendi erant dumtaxat erant conferendi rõne ſocietatis tacitæ,non ex eo,quia res feudalis eſt cõis, vt ſuperius oſtẽſum, ergo cũ dictæ ſocietati poſſet renunciari.l. actione.§.fi.cũ l.ſeq.ff.pro ſo.ſequitur,ꝙ ceſſante ſocietate,ceſ-
8 ſat cã cõicãdorum fructuum. ¶†Nec ob.ꝙ aliquo tempore cõicati fuerunt fructus inter dictos fratres:q̃a hoc non vrget ad cõicandum in poſterum,niſi probaretur, quòd fructus illi fuiſſent cõicati tanquam fructus rei cõis : tunc etiam, ſi longo tempore annorum hoc factum eſſet,induceretur probatio communis rei principalis.Ideò non mirum,ſi deberent in poſterum fructus cõmunicari:quia demonſtraretur fundum eſſe communem:ita loquitur.l.cùm de in rem verſo,in ratione ſui,cùm ibi no.per do. ff.de vſu.cum concor.s̃.alleg.Si hæc præſupponuntur,nec probantur eſſe vera:quia ſolum apparet de ſimplici communicatione partis fructuum. ¶Et ſunt hæc maximè vera in caſu noſtro, ſcilicet in re feudali,quæ nec expreſsè nec tacitè potuiſſet in toto,vel in parte alienari ſine conſenſu domini.c. imperialem, in prin.de prohibi.feu.alia per Fed.& in c.j.de prohi. feu.alie. per Lotha.c.ij.extra de feu.& ex iſtis patet,qualiter & quo caſu procedunt allegata in contrarium. nam quo ad inducendam communionem rei feudalis per tacitam ſocietatem non eſt tractandum per text.in dicto cap.ij.de duobus frat. & per dict.l. communem,cum ſequen.& plenius dixi.ſuprà. ¶An autem cogatur Petrus communicare illam partem fructuũ perceptorum, quã non communicauit:fateor hoc fieri debere per ea,quæ ſunt primo loco allegata, niſi Petrus conuertiſſet in his, quæ erant opportuna ad vſum familiæ ſuæ,vt dixi : & requiritur etiam, quòd Anto.non ceſſauerit in collatione communi fructuum, & redituum, quos ipſe percipiebat.quo ad fructus futuros res expedita eſt per ea,quæ proximè allegaui:nec hoc caſu militant allegata in contrarium.

SVMMARIVM.

2 *Conditio habetur pro impleta quo ad eum,per quem ſtat.*

3 *Mora non cõmittitur ante interpellationem & liquidationẽ, & niſi interpellans prius ex parte ſua impleuerit,nu.4.*

5 *Impeditus debet probare ſe facturum fuiſſe,niſi fuiſſet impedimentum.*

CONSILIVM XLIX.

INſpectis & ponderatis verbis inſtrumẽti,& cõtractus celebrati inter Miſsinũ quondam Ludouici à furno ex parte vna,& Iac.Franc.Steph.& Io.de Coradinis ex altera,& his quæ in themate præſcripto narrãt, ¶Videt̃ mihi de iure concludendũ dictos de Coradinis nõ poſſe cogere dictũ Miſsinũ ad dictas libras mille ſexcẽtũ viginti Bono.alia nõ facta excuſsione de bonis quondã Io. de Fantuſio, quãuis elapſi ſint menſes ſex & vltra à tempore dicti celebrati contractus.
1 ¶†Moueor primò,quia in dicto contractu Miſsinus eſt obligatus ad dictã quantitatẽ librarũ mille ſexcentũ viginti Bonnenorũ,ſub cõditione, ſi bona dicti Ioan . de Fantuſio per excuſsionẽ fuerint reperta non ſoluendo , & quatenus apparuerit non eſſe de bonis dicti Ioannis ſatisfactũ dictis de Coradinis . Vnde ante factã dictã excuſsionẽ non poteſt dici purificatã eſſe conditionẽ prædictã,& natã eſſe actionẽ cõtra Miſsinũ prædictũ, ſaltem vbi non ſit notoriũ nihil eſſe in bonis d.Io.& ita legi.& not.in l.x.ff. de ver.ob.& in l.fi.ff.ſi cer.pe.facit.l.cedere diẽ,ff.de ver. ſig. &
2 l.interdũ,in prin.ff.de ver.ob. ¶†Secũdò,quia vbicunque ſtat ꝑ aliquẽ, quominus conditio impleat̃, tunc quo ad illũ, per quem ſtetit, cõditio hr̃ pro impleta in eius præiudiciũ. l. Labeo ſcribit, ſi mihi bibliothecam,ff.de cõtrahend.empti. & in l.in excuſſione.§.fin.ff.de verb.ob.& in propoſito eſt bona litera.ff.de contrahen.emp.l.hæc vẽditio,in prin. ibi dum dr̃, ſi actiones potuit accipere,nec accepit,vel accepit,fingit aũt ſe nõ accepiſſe, impleta eſt cõditio emptoris &c.ſed ita eſt,qđ per dictos de Coradinis ſtetit,quo minus dicta excuſsio poſita in conditione,fieret intra ſex menſes, ergo nõ põt dici defeciſſe conditionẽ illã appoſitam in qõne ibi dum dr̃,acto etiam, ꝙ ſi excuſsio prædicta nõ fieret, aut ſit facta ante terminũ ſex menſium proximè futurorũ à die celebrationis præſentis contractus incipiendorũ tunc & eo caſu idem Miſsinus intelligit̃ liberè & ſimpliciter obligatus ad prædictã denariorũ quantitatẽ librarũ mille ſexcentũ viginti , abſque eo ꝙ aliqua alia excuſsio fiat , aut ſit facta &c . attento maximè, qđ facultas faciendi excuſsionẽ pendebat à fratre dictorũ de Coradinis,& etiam ſm̃ verba inſtr̃i ibi,dum dr̃:vbi do.Iac.& fratres debeãt ſumptibus ipſius Miſsini ꝑ ſe,aut ꝑ procuratorẽ excutere bona,Io. vbicũque exiſtãt in terris illuſtriſsimi ducis . ¶Tertio, quia nõ poterit allegari, ꝙ ſteterit per Miſsinũ, quominus fieret excuſsio , eo , quia fortaſſe non ſoluerit expenſas neceſſarias pro excuſsione, quãuis à princ.ſoluerit pro dicta excuſsione aliquid procuratori dictorũ de Coradinis , vt præſupponit̃ in themate:
3 † q̃a attento ꝙ certa dies nõ erat expreſſa, qua debẽt ſolui expenſæ pro ipſa excuſsione facienda, non tenebat̃ illas expenſas offerre Miſsinus,niſi poſtquã eſſet interpellatus,vt eſt tex.in c.cupiẽtes.§.ſi vero,in ver.contẽpſerit,de ele.in vj.& gl.in cle.quia contingit,in ver.annis ſingulis, de relig.do.& l.fi.§.j.cum ibi not.ꝑ Bar.ff. quorũ le. & Ia.de Bel. in c.j.in tit. hic finitur lex. Coradi. ¶Bene facit tex.in c.ij.& quod ibi no.Bal.in ti.an ille,qui interfecit fratrem domini ſui,& l.mora,in prin.ff.de vſu. ¶Et præſertim cũ quantitas dictarum expenſarum non eſſet liquida & clara,ergo circa id,quod non eſt liquidum, nõ poteſt committi mora ante,quàm ſit liquidatũ,vt inquit Bal.in l. acceptã, C. de vſu. in vj.op.per id,quod no.gl.in ver.vſuris,& per l.ij. C.de vſur. & fruc.leg . & probatur in l.fideicom. in princ. ff. de vſu. ibi, dum dicit tex. ſed puta legis Falcidiæ rationem interueniſſe &c . & illum tex.& hoc ibi ponder.Bald.in lectura antiqua,dicens,quòd nunquam,niſi debitum ſit liquidum, poteſt mora contrahi,pro
4 quo etiã dicit facere.l.cũ fideicõmiſſum , ff. de confeſ. ¶†Quartò,quia dato quòd eſſemus in caſu , in quo non requireretur interpellatio.tñ,quotieſcũque duo fuerũt cõtrahentes, & vnicuique eorũ ex forma cõtractus incũbit onus aliquid implendi , tũc
a ille debet primo implere [a] pro parte ſua , qui vult agere ex ꝯctu. ita Bald.& alij in d. l. ſi ſoluturus . ff. de ſol . per id quod legitur, & quod no.in l.Iulianus offerri,ff.de act.emp.& in l.ędiles.§.fi.

cum

eum l.seq.ff.de ædi.edic.ergo ita in proposito cum incumberet
dictis de Coradinis onus faciendi excussionem, & d.Missino
incumberet onus soluēdi expensas, incūbit onus dictis de Cora-
dinis probandi, ꝙ ipsi & eorum procurator primò adimpleue-
runt pro parte sua, quātum in eis fuit, cum ipsi sint, q̄ velint age-
re ex isto contractu. ¶ Pro hoc facit: quia in pari mora melior est
conditio rei, quàm actoris. l.si seruum.§.sequitur.ff. de ver. ob.
l.ij.ff.de vsu. quæ dicit, ꝙ si actor non fecit id, quod debet: factū
5 sibi præiudicat. ¶ † Accedit, quia ille, q̄ vult se excusare, ꝙ pp ali-
quod impedimentum nō potuit implere id, ad quod tenebatur,
non solum debet probare impedimentum, sed etiam dēt proba-
b re se tm̄ fecisse, ꝙ si impedimentū nō fuisset, adimpleuisset[b] illud
ad quod tenebatur, vt est tex. in l.qui commeatus, & ibi no. Bar.
ff.de re mili. & Bar. in l.ij.§.quod diximus.ff.si quis cau. & ideo
ſm Bar. ibi consuetudo est, ꝙ fiat protestatio de impedimento.
¶ Ergo illi de Coradinis volentes dicere, ꝙ ex eo, quod fuerunt
impediti facere excussionem eo, quia non fuerunt subministra-
tæ expensæ, dn̄t probare se tn̄ fecisse, & se adeo præparatos fuis-
se, ad faciendum excussionem, ꝙ si expensæ fuissent eis submini
stratæ, ꝑfecissent ipsam excussionem, saltem q̄tum in eis fuisset.
¶ Et si ꝓcurator dictorum de Coradinis fuit negligens in inter-
roganda vel ꝓsequēda excussione, hoc nō releuaret illos de Co-
radinis q̄a negligentia procuratoris dictorum de Coradinis dēt
eis imputari. l.cū mandato.§.fi.ff.de mi. l.fi.§.hac aūt actione.
ff.nau.cau.sta.l.si procuratorē.§.si ignorantes.ff. man.c.si cō-
promissarius, de ele. in vj. ¶ Nec dicat̄, ꝙ ꝑ illa verba posita in di-
cto instr̄o in præalleg. ver. incip. acto etiā, ꝙ si, &c. intelligatur
fuisse cōuentum, ꝙ qn̄cunque contingeret, qđ excussio non fie-
ret intra sex menses, ꝙ tūc posset conueniri Missinus ad dictam
q̄titatem librarum mille sexcentum viginti: quia hoc stare non
pōt, quin sequeretur, ꝙ fuisset in ptāte illorum de Coradinis il-
ludere d. Missinum, & conuētionem factam in dicto instr̄o de
facienda excussione per dictos de Coradinis, & de non cōueniē-
do Missinum pro rata, pro qua repertum esset d.Ioannē esse sol
uendo. Nam sequeretur, ꝙ dicti de Coradinis potuissent prædi-
ctas promissiones suas eludere non faciēdo excussionē, quæ nō
poterat fieri sine eis, cum excussio esset fundamētum in persona
dictorum de Coradinis. Iste autem intellectus à iure non admit-
tit̄. l.si quis rem, & l.ne in ptāte.ff.de arb. Bar. in l.ij.ff.qđ vi aut
clam, &c. & d.l.si post, in prin.ff.de iud. Et sequeretur, ꝙ cōtra-
hētes in cōtractu viderentur seipsos voluisse corrigere: quod nō
dicendum. l.nam ad ea.ff.de condi.& demon. Præterea, quo-
tiescunque stetit per dictos de Coradinis, vel eorum procura-
torem, quominus excussio facta fuerit, tunc quo ad eos illa ꝯdō
excussionis habeat̄ pro impleta in eorum prȩiudicium, vt s̄. pro-
baui, & per hoc cōmendarem, ꝙ si dicti de Coradinis agunt ꝯtra
Missinum, Missinus excipiat, qđ per ipsum non stetit, quominus
excussio facta fuerit, sed stetit per dictos de Coradinis, & ꝙ exi-
stant bona dicti quondam Ioannis sufficientia: & hoc poterit ꝓ-
bare, saltem per nuncios & explorantes. hoc ad cautelam faciat.

ADDITIO.

a ¶ Implere. s̄. lib.j.consi.cxix.
b ¶ Adimpleuisset. Phi.Franc.c.cupiētes.§.ꝙ si per viginti, col.
j.de ele.in vj. Fely.cap.ex transmissa, col.j.de præsc. Ias.d.§.ꝙ
diximus. l.properandum.§.pe.C.de iud. Deci.c.ex rōne.col.
xij.de appe.consi.ccccliiij.nu.6.Bal.de præscr.par.ij.par.vj.
prin.nu.6.Fran.Rip.tract.de pe.le.fo.4.

SVMMARIVM.

1 *Verba si non conueniunt, nec illius statuti vel legis dispositio.*
2 *Sententiæ appellatione in statutis venit diffinitiua, nu.12.*
3 *Præceptum non dicitur sententia. contra, nu.11.*
4 *Lex properandum.ff.de iudiciis, non habet locum in causis, in quibus lis non contestatur.*
6 *Petitio qualisqualis sufficit in causis executiuis.*
7 *Instantia perimitur triennio, nu.10.*
8 *Extensio fit ob publicam vtilitatem.*
9 *Extensio fit etiam in correctoriis ab expressa ratione, nu.13.*

CONSILIVM L.

Visis actis causæ agitatæ inter magistrū Antonium Sisitij,
& Petrum de Altistellis ex altera, qua in effectu pro par
te Antonij narrabat̄, ꝙ ipsi fuerat ex secundo decreto ad
iudicatū certū hospitiū, seu eius pars: finaliter in petitione dicta
dr̄ per dominū iudicem cōmitti, & mādari d. Petro, ꝙ sub pœna
in statutis contenta deberet exgombrasse, & exgombratū dimit
tere d. Antonio dictum hospitiū, quantū erat pro valore & quo-
ta adiudicationis sibi facta cōtra Blasiū & probatiuū: super quib.
petit iustitiam ministrari summariè sine strepitu, & figura iudicij
secundū formā iuris & statutorū cōis Senen. & maximè statuti
positi sub rubrica de pœna ingombrantis aliquam tenutam, &
omni alio meliori modo, via, iure, & forma, quo, & quibus ma-
gis & melius potest fieri: & cui petitioni fuerunt oppositæ exce-
ptiones plures cōcernentes merita causæ, factȩ replicationes, &
statutæ dilationes ad reprobandū, & productæ positiones hinc-
inde, quibus fuit responsum, & recepti sunt testes, & producta
plura instr̄a, & publicatæ sunt attestationes, & processus. ¶ Tan
dem dubitat̄, an in dicta causa seruari debeat dictum decretum,
quod in loco pro lege seruat̄ quod incipit Iulianus de Manfredis
comes &c. disponens, ꝙ quȩlibet causa ciuilis, in qua traditio in-
terueniat, & in ipsa sit actor & reus, debeat expediri per senten-
tiam iudicis intra octo dies continuos à die libelli, seu cuiuscun-
que petitionis in causa producta factæ seu ꝓductæ, vt latius in di
cto decreto continet̄, & in dicto statuto sub rubrica de pœna in-
gombrantis aliquam tenutā, disponentis, quod si domus, vel ar-
ca, vel alia res alicuius debitoris ingombrata per aliquē colonū,
vel inquilinū, vel aliū non petentē authoritatem in possessionē
tenutā alia causa legitima datus fuit mihi tenuta. iudex prȩcipiat
ei taliter ingombranti, siue faciat præcipi vel per alios personali-
ter, vel ad domū suæ habitationis ad terminū decem dierū, quòd
ipsum disgombret adiecta pœna in statutis. ¶ Consideratis insu-
per deductis tam per eximiū primū consulentē, quā per aduoca-
tos vtriusque partis. ¶ Vr̄ fortasse dicendū dictū decretū in præ-
senti causa non esse seruandū quo ad metam instantiæ seu termi
1 ni ibi ad iudicandū præfixi: † quia vbi non conueniunt verba, nō
intelligitur conuenire illius legis vel statuti dispositio, vt l.ita au-
tem, in prin.ff.de admi.tu.l.iiij.§.toties, ff.de dam.infe.c.indem
nitatibus.§.pe.de elec.lib.vj. ¶ Sed verba dicti statuti non viden
tur conuenire causæ nostrȩ, ergo non debet conuenire statuti di
spositio casui nostro: verba decreti probent: quia dictum decre-
tum loquitur in causis, quæ debent expediri per sententiam iudi
cis, vt ibi, dum dicit: debeat expediri per sententiam iudicis, co-
2 ram quo causa pēdet, intra sexaginta dies, † sed appellatione sen-
a tentiæ intelligitur de diffinitiua[a] sententia, vt probatur in l. qđ
iussit, cum gl.fi.ff.de re.iudi.& not.gloss.in l.j.§.biduū, ff.quan-
do appel.sit.& gl.& in c.cum olim, in ver. sententiam incœptā,
de testibus, & probatur etiam in l.dicere, in prin.& quod ibi no.
Bart.ff.de arb. ¶ Et maxime hoc verum est in statuto contra ius
commune, vt inquit Bal. in l.j. in princ.ff.de offic.prȩfec.præto.
vbi dicit, quod si statutum disponat, quòd à sententia potestatis
non possit appellari an poterit saluo statuto appellari à decreto,
vel interlocutoria? q̄a tale statutū est cōtra ius cōmune, & ideo,
nomē sententiæ accipit strictè pro diffinitiua tantū, vt no. per gl.
in d.§.biduū. pro hoc allegat no. per Guil. de Cug. in l.si ex cau-
sa.§.nunc dicendū, ff.de mino. & sic dicit se consuluisse Pistorij,
& idem in statuto prædicto no. Bal. in addi. Spec. in tit. de sent.
in ij.col. in versi. nomine sententiæ, &c. Benedictus de Plumbi.
in l.etiam.§.absens.ff.de manu. vindi. & do. Abb. Sicu. in c.pa-
storalis, in prin. in iij.col. de appel. ¶ Similiter Bald. in l.vnica.
C. ne liceat tertio prouoc. vbi vult, quòd statutum disponens,
quòd sententiæ cum consilio sapientis ferri debeant, intelligitur
de diffinitiuis sentētijs per no. in d.§. biduum. ¶ Facit quod no.
Bal. in l.ij.C.de arbi. vbi idem dicit esse, qn̄ in cōtractu fieret mē
tio de sentētia, vt Bal. in l.quid ergo.§.quantū, ff. de his. qui no.
infa. ¶ Ad idem accedit id, quod dixit Lud. Ro. in l.j. in fi.ff.de re
iud. vbi per not. per gloss. in d.§.biduum, dicit, quòd si statutum
disponeret, quòd si iudex intra tale tempus causam non termina
3 uerit, puniatur tali pœna, ꝙ non sufficit sibi ab euitandum pœ-
nam, quod iudex tulerit sententiam absolutoriam ab obserua-
tione iudicij: quia illa sententia nō terminat principalem: sed est
absolutoria ab illa instantia, vnde videt̄, quod incidat in pœnā,
allegat

allegat nota.p Bar.in l.generaliter.C.de decu.lib.x.& in d.l di-
cere,p illũ text. ¶ Sed ita est, ꝙ super petitione producta per di-
ctum magistrum Anto.non veniebat ferenda sententia diffiniti
ua:vel inspecta forma petitionis,erat fiendum præceptũ de dis-
3 gombrãdo†quod quidem præceptum non dr̃ sententia diffini-
tiua,sed dicitur executio,vt inquit Bar.in l.j.& in l.non fatetᷣ, in
ij.col.ff.de confes.& no.gl.in l.fi.§.necessitatẽ.C.de bon. quæ
libe.& Bar.in l.error.C.de iur.& fac.igno.& gl.& doct.in c.du
dum,el.ij.in ver.respondet,de elect.& in c.ex parte,in gl.fi.de
verb.sig.& no.ij.q.j.in summa,& Spe.& Io.An.in tit.de sen.ꝓ-
la.§.species,ver.est quoque tertia,& Ange.in l.si debitori.ff.de
re iu. ¶ Et ad hoc facit bene,quod no.Ang.& moderni in l.stipu
lationum,in prin.ff.de ver.obli.vbi dixerunt,qđ sententia, qua
iudex declarauit instr̃m,vel præceptum guarrentingiæ esse exe-
quendũ,non dicitur mera diffinitiua, ex quo non interuenit litis
contestatio,& alius ordo iudiciarius.Facit quod no.Bar.in l.Ti-
tia.ff.de accu.& in l.si finita.§.si forte.ff.de dam.infect. ¶ Con-
firmantur prædicta p no.per Bar.in l.litibus.C.de agri.& censi.
lib.xj.vbi voluit, ꝙ cum instantia currat à die litis contestatæ.l.
4 properandum,in prin.ff.de iu.†in causis,in quibus lis non cõte-
statur, non habet locum dispositio.d.l. properandũ, prouiden-
tis,ꝙ instantia causæ triennio finiatur:ideo dicit se r̃ndisse de fa-
cto,ꝙ cum executiones instrumẽtorũ & causarum fiunt absque
litis contestatione,non currit in eis instãtia, & cũ eo concordat
Bal.alias Ange.in repetitione.l. tale pactũ.§.qui prouocauit.ff.
de pac.in x.q.& l.consentaneum,in fi.C. qũo & quando iudex.
& saltem vbi petitur executio non iure canonis,sed implorando
officium iudicis:quia tũc s̃m Bal.in d.l.ij.C.de execu.rei iudi.&
in l.j.si quis ius dicenti non ob.& Ludouicus Romanus in rubri
ca.ff.de arbit.circa medium, in versi.sed pone, quod pars velit
appellare à sententia s̃m consilium Lenci, &c. & non erit dare
instantiam:quoniam tunc in tali executione non requiritur li-
bellus, & litis contestatio, & ordo iudiciarius.l.minor viginti
quinque annis,cui fideicõmis.ff.de mino.l.qui de inofficioso,
cũ ibi no.ff.de inoffi.testa.& in l.iiij.§.si ex conuentione.ff.de
re iudi.& ibi not.Ang.& Imo.& Hosti.in c.j.de libel.obl.& Ar
chi.iij.q.j.sicut.Spec.& Io.An.in tit.de execu.sent.§. breuiter,
&Bar.& alij.in j.l.intra.ff.de re iud.& in l.iubere,ad fi.ff.de iur.
om.iu.& in l.si quis causam,per illum tex.C.de exe.rei.iu.in re-
petitio.l.si credi.in v.quæstio.principali.C.de pigno.& Ang.in
repetitio.l.j.C.de iudi. ¶ Sed in proposito videtur imploratum
fuisse officium iudicis in dicta causa executiua, vt sonant verba
conclusionis libelli:& etiam si bene inspiciatur, statutum sub ru
brica de pœna ingõbrãtis,ibi dum dicit,iudex præcipiat,&c. re-
medium implorandi officium iudicis, quando verba statuti di-
riguntur ad iudicem,oritur officiũ iudicis,vt.l.ij.ff.de alimen.&
ciba.leg.l.si soror.cum ibi no.C.de colla.l.j.in prin.ff.de colla.
do.l.j.in prin.iuncta.l.ꝙ si minor.§.fi.ff.de mino.no.in l.si res
obliga.in fi.ff.de leg.primo.ergo in proposito non dẽt dici esse
dare instantiam in dicta causa, & eò præsertim, ꝙ statuta inter-
pretari debent secundum ius commune.c.cum dilectus de con-
5 sue.l.ij.C.de noxa.l.quãuis.ff.de in ius vocan.cũ si. ¶ †Pro hoc
facit & vltimo,quia iudex,qui habet liberum arbitrium in pro-
cedendo,non tenetur seruare instantiam:secus,si haberet tm̃ ar
bitrium in condemnando,vt decidit Bar.in l.fi.in princ.per illũ
tex.ff.loca.& Bal.in l.j.§.j.ff.de iure delib.& in l.obseruare.§.
proficisci.in xj.q. ff.de offi.proc.& Bal.& Ang.in l.j.ff.de testa.
mil.per illum tex.iuncta.l.in fraudẽ.§.fi.eo.tit.& Ang.in l.mi-
litis.in lectu.Florentina,& ibi etiam Ful.C.de test.milit.& Pet.
de Anc.in repeti.c.canonum statuta, de const. ver.ad prædicta
facit qõ statuti,&c.& Pau.de Castr.in l.qui Romæ.§.Callima-
chus.ff.de verb.obli.& in l.filiusfamilias.ff.de dona.sed in præ-
dicta causa videtur,quod potestas habeat arbitrium in procedẽ-
do:quia vigore dicti statuti de pœna ingrombrantis,non videtᷣ,
ꝙ habeat nisi præcipere: & sic videtur, quod possit executiuè
procedere:ergo,&c. ¶ Præmissis tamen non obstantibus, con-
trariam sententiã puto de iure veriorem in proposita qõne, ꝓut
etiam per primum dñm consulentem extitit conclusum. ¶ Ad
quod ostendendum moueor,quia decretum apponit terminum
non à die litis contestatæ,sed à die libelli seu cuiuscunque peti-
tionis factæ,p quæ verba statuẽtes ostenderũt velle tp̃s illud ser-
uari in causis,in quibus sufficeret qualiscũque petitio, ꝓut est in
causis,in quibus proceditur, etiã sine figura iudicij,vt in cle.sæ-
pe de ver.sig.& plenè declarat Bar.in extrauag.ad reprimẽdũ, in
ver.figura,& Iac.de But.& alij doct.in auth.offeratur.C.de litis
cõtestatio.& in c.j.de libelli.oblatio.& Spe.in tit.de lib.conce.
6 §.nunc dicendũ. ¶ †Et specifice,ꝙ in cã executiua sufficit qualis
qualis petitio,not.in l.ab executione, circa iij.col.C.quorũ ap-
pellatio.non reci.& Ant.de But.in c.j.de libel.ob.in ver.vnde-
cimus casus &c.quia in causis executiuis summariè proceditur.
l.à diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iudi.& bñ facit d.l.minor
xxv.annis,cui fideicommissum. ¶ Vñ siue dicamus, qđ in tali cã
executiua requiratᷣ libellus:siue dicamus, ꝙ sufficiat qualis qua-
lis petitio,vtroque casu est ꝓuisum p dictum decretũ ꝙ instantia
seu meta præfixa currere debeat. ¶ Per quod apparet non obsta-
re fundamentum illorum,qui tenebãt,ꝙ in causis executiuis nõ
esset dare instantiã à die litis contestatæ:non videtur, ꝙ conue-
7 niat causis executiuis,in quibus lis non contestatur. ¶ †Pręterea
& fortius dico,ꝙ semper arbitratus sum, ꝙ etiam instãtia trien-
nalis de iure communi locum habeat in causis executiuis.&c.q̃
expedientur officio iudicis,& aliis causis in quibus litis cõtesta-
tio nõ requiritᷣ:& ita legendo consueui continuò tenere. & ma-
ximè per d.l.properandum,in prin.hoc tenuit Bar.& Bal.in d.l.
properandum.§.si quidem,in prin.& etiam Cy.Ang.& Sali.in
eadem.l.properandum,in prin.volentes, ꝙ in causis, in quibus
non attẽditur ordo iudiciarius,seu in quibus lis non cõtestatur,
seruetur instantia,& tpe,quo incipiunt partes tractare de meri-
tis cãæ.illud.n.hẽt vim litis contestationis in causis,in quibus lis
non contestatur.l.nulla.C.de ꝓc.& ibi no.Bar.& glo.do.in c.j.
de elec.in vj.& in c.p̃terea,de dila.& in c.si duob.de ap. & Cyn.
in l.nihil,de ꝓcu.& in l.si pluribus.ff.de leg.j.& Bar.in l.post li-
tem.ff.de procu.& in l.ab executore.§. fi.de appellationi. & in
d.versi.sine figura,in extrauaganti ad reprimendum. ¶ Illud etiã
quo ad propositum nostrum tenuit Bal.in auth. qui semel,in fi.
C.qũo & qñ iudex,per id quod no.per gl.fi.in fi.Bal.etiam in l.
j.C.de iura.calũ.in j.col.per illum text. in ver. instantia,tenuit,
qđ in cã executiua,& quando petitur executio instr̃i guarẽtigia-
ti habẽtis executionẽ paratam ex forma statuti, habeat locũ in-
stantia duorum mensium præfixa à statuto loci qñ cã ipsa execu
8 tiua vẽtilatur per contradictionẽ partium. ¶ †Et pro ista opin.fa
cit,quia dispositio,per quam præfixa est instantia terminationi
cãrum,est inducta ob publicam vtilitatem,vt no.gl.& doc.in d.
l.properandum,in prin.& patet in præfationibus dicti decreti:
ergo dispositio talis debet tanquã fauorabilis extendi de vno ca
su ad alium,in quo sit eadem,vel maior ratio.Et si talis dispositio
esset exorbitans à regulis iuris communis p no.in l.si constante,
in prin.ff.sol.mat.ibi per.Bar.in ix.q.primæ partis: & no.glo.in
prin.in l.si apud.ff.de lib.& posth.ponderando eam, & ibi facit
Ang.& Ioã.de Imo.& in l.ij.§.exercitũ,& ibi no.Bart.ff.de his,
9 qui no.infam. ¶ †Et saltẽ vbi scripta est ratio in l.quo casu in cor
rectoriis vr̃ fieri expressè extensio,vt per Bal.in auth. quas actio
nes,in ij.col.C.de sacrosan.eccl. & Raph.Cu.in l.quãuis.C.de
fideicõ.& no.doc.in cle.j.de ele.& glo.in auth.vt hi qui oblig.
perhi.res mino.in princ.& in l.maximum vitium,in quarta col.
C.de liberis præte.& est de mente Bar.in l.liberorum.ff.de ver-
borum significatione,in viij.& vij. col.in ver.his præmissis de-
ducamus materiam ad quæstionem,&c.&Raph.Cuma.& Pau.
de Cast.in l.si verò.§.de viro.ff.solu.matri. vbi dicunt idem es-
se,quando ratio non esset expressa in l.sed vnica tm̃ posset reddi,
per gl.& ibi Bal.in d.l.quamuis,no.& Bal.in d.l.maximum vi-
tium,& Saly.in l.si serui.C.de noxa. ¶ Sed in dicto decreto,seu
eius præfationibus est expressa rõ,quæ hẽt locum in vtroque ca
su:ergo,&c.facit.l.fi.de hæred.instit.& in l.regula.§.si quis.ff.
de iur.& fac.igno. & hoc etiam in causis summariis tolleratur,
quod instantia sit breuior,quam in ordinariis.l.fin. & ibi no.C.
10 de naufra.lib.xj. ¶ †Ad prædictorum confirmationem facit id,
quod no.d.Abb.Sicu.in c.pe.in fi.de iudi.vbi quærit, an in cau-
sis summariis habeat locum peremptio instantiæ: & dicit se vi-
disse hoc aliàs in facto dubitari,& qđ nõ meminit se hoc legisse,
& dicit,ꝙ allegabatᷣ pro illa parte,ꝙ non esset instantia : quia ibi
proceditur sine figura iudicij,vt legitur & no.in d.clemen.sæpe,
& per Bar.in d.l.in figura.igitur,vbi non est iudiciũ, ibi non põt
instantia perire.c.ad dissoluendum,de despon.impub.tamẽ ipse
dicit se de facto dixisse cõtrarium:& ita putat esse verius: qa licet
ibi non

ibi non sit iudiciũ ordinariũ, tñ est extraordinarium, vt not. Bar. in loco præall. & probat per no. in c. forus, de ver. sig. cã tñ dum discutitur, appellatur iudicium. ¶ Præterea fm eum certum est, ꝙ ibi est lis: ergo hẽt ibi locum peremptio, vt patet in cle. sæpè, ꝙ in talibus causis vtit hoc verbo, lis. ergo hẽt ibi locum peréptio: quia tex. in l. properandum, dicit ꝙ lites non protrahantur vltra triennium. Itẽ fm eũ dẽt fortius in istis causis habere locũ perẽptio instãtiæ: quia dẽnt citius terminari. vñ dicit tex. in d. clem. sæpè, ꝙ iudex dẽt in istis summariis facere, quantũ põt litẽ breuiorem: & sic diceretur, ꝙ in istis causis lis nõ cõtestatur, vt in d. cle. sæpe: & ꝙ terminus instantiæ incipit à die litis contestatæ, vt in sæpius alle. l. properandum, dum ipse oñdit, ꝙ primus actus, qui solum fieri põt lite cõtest. hẽt vim contestationis. vt no. gl. in d. c. j. de elec. in vj. cũ si. ¶ Et pro pdicta decisione etiam optime facit notabilis decisio Old. & Bar. in l. iiij. §. j. in vlt. col. ff. vi. bo. rap. de qua faciam mentionem in rñsione ad vltimum arg. & ita etiam vr̃ sentire Bar. in l. properandum. §. & si quidem, in princ. & Bal. ibi in prin. ¶ Ex prædictis satis apparet esse rñsum ad allegata in contrarium: tñ specialius ad id, quod primo dicebatur, ꝙ in dicta cã poterit adaptari sententia de qua loquitur decretum, qđ quidem loquitur de sententia, quæ continet cõdẽnationem, vel absolutionem, vel æquipollens, vt patet in decre. in d. causa, in qua potuisset cadere sentẽtia absolutoria pro parte rei, & põt

11 ferri sentẽtia absolutoria à petitione. ¶ † Præterea iussus iudicis, per quẽ diffinitur principalis controuersia, dr̃ sentẽtia diffinitiua, vt est gl. fi. in l. qui restituere. ff. de rei vend. per quam ibi dicit Ang. ꝙ sentẽtia, p quã pronuntiatur instrm̃ guarentigiæ esse exequendũ, dr̃ esse sentẽtia diffinitiua. ¶ Ad idem quod no. Bar. in l. si cum exceptione. §. hæc aũt actio. ff. quod met. causa, dum voluit, ꝙ sentẽtia possit dici diffinitiua, dũmodo diffiniat negotium principale, licet in illo negotio non requirat ordo iudiciarius, per l. j. ff. de re iu. & no. gl. in cle. j. in ver. diffinitiua, de seq. pos. & ita etiã no. An. de But. in rub. extra de re iu. ¶ Insuper, qñ præceptũ fit à iudice post negationẽ factã à reo, & post factas pbationes, & cãæ cognitionẽ, tale præceptũ factũ super negotio principali accipit pro sententia diffinitiua, licet iudex non dicat, cõdẽno, sed præcipio, vt tex. est in l. iiij. & no. Bal. & clarius Sali. C. de re iudi. iuncta rubrica illius tit. ad idẽ. l. in summa, in princ. ff. de re iu. & l. iij. C. de sen. quæ sine cer. quãti. & in casu nr̃o poterit cadere præceptum, qđ esset sententia diffinitiua. ¶ Ad hoc ẽt, qđ no. Ant. de But. in c. fi. de confes. in xij. vel xiij. col. vbi dixit, ꝙ præceptum, qđ fit qũocunque in confessum, dũmodo fiat ante cãæ cognitionem, hẽt vim sentẽtiæ diffinitiuę: alleg. no. per. gl. in d. c. ex parte. de ver. sig. & not. etiã hoc Bal. in l. error. C. de

12 iu. & fac. igno. ¶ † Item rñdeo, ꝙ licet in statuto faciat mentionẽ de sentẽtia, intelligitur de diffinitiua, & nõ de interlocutoria: tñ fallit, si eadem vel maior esset rõ interlocutoria, sicut in diffinitiua: quia tunc etiã intelligeretur de interlocutoria. ita in statuto decidit Benedictus de Plumbino in d. l. etiã. §. absens. ff. de manumis. vin. alleg. not. per gl. in d. cle. j. in ver. sententias, de iu. & id, qđ no. gl. in l. j. in prin. ff. quod quisque iur. ¶ Vnde dicit Sali. in d. l. j. in princi. ff. quod quisque iur. quod vbi subiecta materia est indifferens ad interlocutoriam & diffinitiuam, cõprehendetur etiam interlocutoria appellatione sententiæ. Sed ita est, ꝙ tãta & maior ratio subest in dicto præcepto diffiniente dictum negotium, & post quod præceptũ nulla alia expectatur diffinitiua sententia, non dicitur vltra, quã in aliis causis ordinatis, vt proba

13 tum est s̃. ergo, &c. ¶ † Denique vt dicebatur s̃. qñ ratio scripta est in statuto, vt in casu nr̃o fit extensio ad casum, qui saltem sub larga significatione vocabuli cõprehenditur sub casu expresso, vt plenè tradit Io. de Imo. in præalle. §. de viro. in ij. fallentia, qui trahit hanc regulã, ꝙ in correctiuis non fit extẽsio per no. per gl. in d. cle. j. per doc. & in d. c. j. de rer. permu. lib. vj. in ver. collatio nem, & cle. j. in gl. pe. eo. tit. & in authẽ. minoris debitor. C. qui da. tut. pos. Et bene facit Cyn. in l. j. C. quæ sit lon. consu. in ver. iuxta hoc quæro, & quod no. Bar. in l. j. §. bonorum, & §. sequẽ. ff. ad Treb. ¶ Sed appellatione sententiæ, saltẽ largè sumpto vocabulo comprehenditur interlocutoria, vt inquit Bal. in d. l. j. in prin. ff. quod quisque iuris, per id, quod ibi no. per glo. ergo debet dictum decretum hunc casum virtualiter inducere. ¶ Non obstant no. per Bar. in d. l. litibus: quia rñdeo, primò, ꝙ Bart. & sequaces ibi loquuntur, quãdo essemus in terminis iuris cõis volentis, ꝙ instantia incipiat à litis contestatione, q̃ non fiebat in illa cã executiua: meritò dicebant ibi nõ hr̃e locum instantiã: sed nos loquimur in casu decreti, quod vult instantiã incipere à die cuiuscunque petitionis, & sic conuenit casui nr̃o, præterea ipse-

* met Bar. in d. l. properandum. §. & si quidẽ, quẽ* cõiter sequunt doc. vt supra retuli, tenet cõtrariũ, scilicet ꝙ etiã in causis, in quibus lis cõtestatur, causæ habeant instantiam, q̃ incipit à die, quo partes incipiũt tractare de meritis causæ: & quia illud habet vim litis contestationis: vt probaui supra. & ideo cõiter dicimus, ꝙ illud commentũ, quod à multis attribuitur Bar. in illo tit. de agri. & censi. vsque ad fi. & etiam in pluribus aliis titulis trium librorũ codicis, non fuit cõmentũ Bar. sed cuiusdã dñi Cõtili de Perusio, qui opus inchoatũ per Bartolũ cõpleuit, vt sæpe accepi à maioribus nr̃is: & hoc facile demonstratur ex stylo Bar. non. n. stylus est Bar. in suis cõmentariis dicere in tex. ibi. & in glo. ibi, &c. prout facit dictus dñs Contilus in illis titulis, quos legit in pfatis tribus libris codicis præscriptis. ¶ Non obst. dum dicebatur, ꝙ iudex habens liberum arbitrium in procedendo, nõ tenetur seruare instantiam per no. Bar. in l. si in l. in prin. ff. loc. cum simi. quia rñdeo, ꝙ statutum non dicit, quod potestas habeat liberum arbitrium in procedendo: sed solum dicit, ꝙ potestas poterit præcipere, & mandare ingombranti tenutam, vt ipsam disgõbret, alias incurreret pœnam, &c. vñ non vr̃ per hoc voluisse dare liberum arbitrium, & subuertere iuris ordinem. l. si qua, in princ. C. de inoffi. test. & no. in d. cle. sæpe. ¶ Præterea rñdeo per id, quod notabiliter voluit Bar. in l. iiij. §. eritque hæc differẽtia. ff. vi bono. rap. vbi sequitur Oldr. dicentem, statuto cauetur, ꝙ iudex teneatur dare quãlibet sententiam cũ consilio sapientis, & alio statuto cauetur, qđ iudex debeat in quibusdã causis pcedere summariè. certe in hoc vltimo statuto intelligitur repetitũ, quod debeat sententiam dare cum consilio sapientis: quia istud primum statutum requirens consilium sapientis loquitur per modum regulæ in omnibus causis. meritò dẽt intelligi repetitũ in aliis statutis. arg. l. regulam. §. fi. ff. de iur. & fac. igno. Et illa iura ibi allegata per eos in alia decisione approbat. Bald. in l. quemadmodũ. §. fi. ad l. Aquil. & Ant. de But. & Ioan. de Imo. in clem. j. de sup. negl. pręla. Sed ita est, ꝙ dictum decretum procedit per modum regulæ traditæ in qualibet causa, ꝙ debeat terminari intra tempus ibi præfixum: ergo illa regula intelligitur habere locum in illa causa speciali: de qua specialiter loqueretur aliud statutum, per quod non esset specificè derogatum in statutis.

ADDITIO.

a ¶ Diffinitiua. Phi. c. cum appellationibus, col. ij. de appel. lib. vj. Vdalri. Zasi. in rub. ff. de re iudi. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Clausula legitimationum sine præiudicio venientium ab intestato debet intelligi de descendentibus.*

3 *Institutus à patre spurio potest instituere spurium, nec ex eo præsumitur fraus.*

CONSILIVM LI.

Viso themate suprascripto, & dubiis, dubium faciunt illa verba apposita in legitimatione, videlicet, vt in paternis & maternis bonis tam ex testamento, quam ab intestato, absque tamen præiudicio illorum, qui in huiusmodi bonis si pater & mater, agnati, & cognati prædicti ab intestato decederent, succedere deberent: etiam in fratre videretur, ꝙ non debet Ioannes posse excludere dictam dominam Damianam sororem dicti Hieronymi, cùm ipsa fuisset ab intestato successura, si tales

1 filij non fuissent legitimati: † tamen in veritate casus iste non habet dubium, quin dictus Ioannes potuerit ex testamento dicti Hieronymi patris sui capere hæreditatem, in qua fuit institutus, & excludere dictam dominam Damianam: quia attento quòd dictus Hieronymus decessit testatus, non potest domina Damiana dicere, quòd sibi inferatur præiudicium, si dictus Ioan. succedit ex testamento: quia dominæ Damianæ ita demum acquirebatur hæreditas Hieronymi, si Hieronymus hoc expressè, vel tacitè volebat: non aliter. l. fratres, & l. fratris. C. de inoffi. testa. & l. j. ff. eo. ti. Expresse, s. si Hieronymus instituisset dominã Dam-

Damianam:tacitè verò, si ipse Hieronymus decessisset ab inte-
stato:quia tunc videtur decedens tacitè relinquere hæreditatem
venientibus ab intestato.l.conficiuntur, & l.si quis cũ nullũ.ff.
de iure codi.in casu aũt nostro decessit testatus dictus Hierony-
mus,& instituit Ioãnem filium suum legitimatũ.In casu, in quo
d.Ioannes esset incapax dictæ hæreditatis, ad huc non voluit,ꝙ
perueniret ad dictam dominam Damianam,sed ad dñam Genti
lem vxorem testatoris,quam in dictũ casum instituit, si viueret,
& vitã honestã & vidualẽ seruauerit,prout cõtigit.quã quidem
substitutionẽ efficaciter facere potuit testator dicto filio natura
li suo spurio.l.ij.& ibi no.Bar.in l.Gallus.§.quid si is.ff.de libe.
& posth.& sic constat,ꝙ testator nullo modo voluit,ꝙ in hære-
ditatę seruaretur ius successionis ab intestato, & etiam si Ioãnes
esset incapax.imo voluit pręferre dñam Gentilem suam vxorem
d.dñæ Damianæ sorori dicti testatoris : & sic non potest dici, ꝙ
legitimatio afferat præiudicium dñæ Damianæ,& ꝙ dicta verba
posita in legitimatione,intelligantur solum,qñ d.Hieronymus
decederet ab intestato,patet ex prædictis verbis, dum dicitur in
a legitimatione,absque tamen præiudicio [a] illorum, qui in huius-
modi bonis ab intestato succedere deberent. Et sic papa in legi-
timatione non voluit venientibus ab intestato pręiudicare in eo
commodo,quod eis de iure deberetur: sed transuersalibus nihil
de iure debet relinqui condito testõ, vt d.l.fratres..ergo,&c. Et
licet in prædictis non esset opus authoritate:tamen reperio.ꝙ in
specie ita consuluit Pau.de Castr.in consi.xxij. incip.videndum
est primo.vbi concludit, ꝙ per illam regulam in legitimatione
appositam,& continentem, ꝙ per legitimationem non præiu-
dicetur venientibus ab intestato, non impeditur pater in testõ
instituere filium taliter legitimatum, & excludere veniẽtes ab
intestato,qui non essent de descendentibus tenentibus primum
locũ:sed solum operatur illa cl͞a,qñ pr̃ decederet ab intestato.&
dicit adhuc,ꝙ ad hoc bñ facit,quod no.Bar.ff.si quis aliquẽ test.
proh.vt in l.fi.in prin.¶Fortius consuluit Pau.consi.xxviij.libr.
2 ij.incip.dicendum est dictam hæreditatem,&c. †ꝙ cl͞a apposita
in legitimatione, in qua dr̃, quod per talẽ legitimationem, non
fiat præiudicium legitimis hæredibus, debet intelligi solum de
legitimis hæredibus descendentibus ex proprio corpore patris
b legitimare facientis,non autẽ debet intelligi de collateralibus, [b]
etiam si succederent ab intestato patri dicti legitimati:quia aliàs
dicta legitimatio quo ad successionem nullius esset vtilitatis, ad
hoc allegat no.in simili in l.ex facto.§.fi.ff.ad Treb. ¶Ita etiam
consulendo tenuit Pet.de Anc.in consi.cliij.incip.pro fratribus
defuncti,&c.vbi per plura concludit, ꝙ illa clausula apposita in
legitimatione,in qua dr̃,sine tñ præiudicio venientium ab inte-
stato,non operatur,ꝙ si pater legitimati decedat ab intestato, su
perstite fratre ipsius patris, ꝙ per fratrem excludatur filius suc-
cedere,cæteris exclusis:quia prima causa est filiorum,vt in auth.
in successione,cum vulg.C.de suis & legi.sicut patet in testõ pa-
tris,quando filium naturalem in aliqua dispositione appellat le-
gitimum.Nam videtur pater tunc filium legitimare, & cæteros
in hæreditate præterire,vt in auth.item si quis sine legitimis.C.
de natu.lib. Item probatur ex legitimationis natura, quæ est,vt
legitimati nihil differant à filiis legitimis & naturalibus,vt in au-
then.quib.mod.na.effi.sui.§.reliqui, ver.si quis ergo filios non
habens à legitimis filiis differentes, &c. vnde talis concessio le-
gitimationis debet intelligi simpliciter:quod est de natura ipsius
legitimationis.l.si qñ in prin.C.de inof.test.sicut dicimus in cõ-
tractibus,ꝙ verba intelliguntur secundum naturam contractus,
etiam si verba impriare oporteat.vt l.si vno, in prin.ff.loca.l.in-
sulam.ff.de præscrip.verb.c.constitutus,de reli.domi. & talis le
gitimatio debet latissime interpretari,cũ interuenerit consensus
illius,de cuius successione tractatur.l.fi.ff.de const.prin.c.cũ di-
lectus,de dona.¶Itẽ probat hoc ex sana interpretatione ipsorũ
verborum:quia alias dicta legitimatio modicũ, siue nihil con-
fert,cùm post omnes consanguineos defuncti filius & vxor suc-
cedat.l.j.C.vnde vir & vxor:& pro hac interpretatione etiã al-
legat no.in d.l.ex facto.§.fi.¶Et si diceretur:ergo nihil vnquam
operabitur illa clausula,videlicet sine præiudicio veniẽtiũ ab in-
testato:quia respondet,ꝙ operat̃ ad tollendũ dubiũ, an pater vo
luerit excludere in perpetuũ venientes ab intestato per istũ legi-
timatũ,ẽt si legitimat⁹ repudiaret,vel prædecederet,vel alio mo
do excluderet, vt ibi plenius per eum. Plus tamẽ placet respon-
sio,quã tradit Pau.de Ca.in d.consi. xxvij. scilicet, quod per illã
clausulã pater intelligit̃ sensisse,ꝙ voluit præiudicare descenden
tib.si ergo dicta clausula nõ impediret filiũ excludere ab intesta-
to.d.Damianã,quãto minus cõdito testamento, quo casu nullũ
3 videt̃ subesse dubiũ,vt iã dixi. ¶ † Super secũdo dubio, videlicet
an si dicta legitimatio nõ teneret,ꝑ consequens esset incapax.d.
Ioãnes:& si hæreditas deuenerit ad dictã dominã Gentilẽ, an po
stea Ioannes possit ex testamẽto dñæ Gentilis, in quo institutus
est capere hæreditatem dicti Hieronymi tanq̃ delatã dictæ dñæ
Gentili,licet dña Gentilis hr̃editate nõ adita decesserit:quã tñ ex
forma statuti trãsmittit ad hæredes suos, vr̃ in hoc breuiter con-
cludendũ, quòd d. Ioan. in casu prædicto possit capere ex testa-
mẽto dominæ Gẽtilis.hoc expresse vr̃ decidere Bart.in l.is qui so
lidũ, ff. de vul. & pu. vbi quærit,an ille,qui est institutus à patre
spurij, possit instituere dictũ spuriũ & concludit, qđ ex tali actu
testãdi nõ debet præsumi fraus.ar.l.ex hoc edicto.§.licet hære-
dẽ.ff.de alie.iu.mu.cã fa.& ita etiã tenet Spe. & Io. An. in ti. de
succes.ab intest.§.j.ver.sed qd si pater instituit.& expresse Bald.
C.de fideic.in l.eã quã,in pe. vel antepe. col. vbi ad hoc inducit
gl.quã ad hoc reputat singularẽ in auth. quib. mo.na. effi.sui.§.
fi.pro quo bonus tex.in l.qui testiũ. ff.de his, quib. vt indi.& fa-
cilius præsumeretur fraus,si dña Gentilis alio titu. quòd tit.& ex
causa vltimæ voluntatis,voluisset & transferre in dictũ spuriũ il-
lud, quod ipsi dominæ Gentili obuenisset ex bonis dicti Hiero-
nymi,vt l.j.C.de natu.libe.& no.expresse Bar.& alij in d. l. si is,
qui filiũ,arg.d.l.ex hoc edicto,& no.Io.de Imo. in l. ex facto, in
vl.co.ff.de hære.insti.& ita loquitur opinio eorũ, qui in hoc vi-
dentur aduersari. & vltra prædicta ad hoc, quod non præsumat̃
in dicto dubio fraus, & tacitè accommodata fides, bene faciunt
no.per Bar.& doct.in l.Lucius.§.fin.de le.ij.Ex quib.concludi-
tur do.Damianam esse exclusam, & dictum Ioannem ad dictam
hæreditatem vocari, & principaliter ex fundamentis habitis su-
per primo quæsito.

ADDITIO.

a ¶Præiudicio.de hac claus.j.li.v.consi. clxxxvij. cum seq. So-
ci.cõs.xcv.li.iiij.Cor.cõsi.iij.cõsi.xxxiiij. li.j. cons.xciij.li.ij.
Cur.senior cõsi.xvij.col.iij.cũ duob.cons.seq.cõsi.lxxiij.cõ-
si.vij.cum seq.Deci.consi.dclxxvj.num.6.consil.dcx.consil.
dcxcviij.Ias.consi.ccij.li.ij.consi. cx.in fi.consi.clvj.col.iij.li.
iiij.pulchrè Cœpola cau.ciui.cons.vlt.Lud.de Sardi.tra.legi-
ti.col.lvij.

b ¶Collateralibus. Imò etiam de istis secundum ea, quæ dixi in
consu.Pari.§.cxxij.

EPITOME.

TEstator instituit vxorem, & legata reliquit fratri cum clausu
la,ne molestet dictam hæredem sub pœna amissionis legato
rum applicandorum hospitali:tamen frater sciens testamentum
petijt in dubio à d.hærede certũ fundum.d.hæreditatis, respon.
Alexan. ꝙ commissa est pœna,& ꝙ sine alia declaratione potest
hospitale petere à d.fratre legata ei facta tanquàm in pœnã trãs-
lata, licet dicta molestatio non habuerit effectum, & licet Pau.
consi.ccxxj.lib.ij.contrarium in simili consuluerit.

CONSILIVM LII.

VIso testamẽto Bartholomæi quondam Accursij
de la Cruce, & legatis in eo relictis Michaeli ei⁹
fratri, & institutione facta de domina Margari-
ta eius vxore,& cum clausula generali, ꝙ dictus
Michael nõ molestet,turbet aut inqetet dictam
hæredẽ in aliquibus bonis prædictis sub pœna
amissionis legatorũ ipsi Michaeli relictorũ applicandorũ hospi-
tali Iesu Christi,& prout latius in dicto testõ, & visis & conside-
ratis alijs,de quibus in themate prædicto proposito. ¶ Quòd ta
lis impositio pœnæ facta per testatorem.d.Michaeli fieri potuit,
facit l.j.C.de his,quæ pœnæ no.insti.de leg.§.si.l.j.§.si ita, ff.ad
legem Falc.& in proposito nostro no.Bar.in l.vxorem.§.hęres,
ff.de leg.iij.& melius in l.paterfami.ff.de hær.instit. vbi dixit,ꝙ
1 †ista est iusta causa priuandi hæredem hæreditate ex dispositio-
ne testatoris,qñ testator dixit,ꝙ si hæres iniustè molestaret vxo-
rem in tali relicto, priuat hæreditate eum. Nam si hæres iniustè
molestet vxorẽ, priuabit̃ hæreditate, vt in auth.relicto.C.de in-
2 di.vidui.& Imo.in d.l.Lucius.§.tres hæredes,ff.ad Treb.¶ Se
cundò

cundò præsuppono, ꝙ ille, qui est prohibitus molestare aliũ, dr̃
molestare eum, & ꝯuenire dictæ prohibitioni, si moueat ei cõ-
trouersiam: quia ista videnť equipollere, s. molestare, & contro-
uersiam mouere, vt probanť in d. l. Luciꝰ. §. tres hæredes, in ver.
cõtrouersiam mouere, & quod ibi gl. iuncta gl. in ver. de omni,
dũ dicit molestat, &c. & ibi Bar. & hoc ibi expressius Io. de Imo.
vbi refert, ꝙ ista sunt de mente Cy. in l. quoties, in fi. C. de dona.
quæ sub modo. attenta. l. quã allegat Cyn. & ista ẽt tenet Raph.
in d. §. tres hæredes. ¶ Et cõstat, ꝙ ille dr̃ cõtrouersiam mouere,
& per ꝯñs molestare, qui quomodocunque faciet controuersiã
siue agendo, siue excipiendo, siue de iure, siue de facto, siue in
iudicio, siue etiã ante litem cõtestatã, siue post, vt no. gl. & doct.
in d. §. tres hæredes. in ver. mouerit, & ibi Dy. & l. sed si lege. §.
si ante litem. ff. de peti. hære. l. non solum. §. si statutum. ff. de ꝑ-
cu. & ibi no. Bar. in l. amplius. ff. rem ra. hab. & Bart. in l. cãs. C.
de transac. & in l. cũ postea, per illũ tex. C. de pac. & Ang. in l. j.
C. de præscri. lon. tem. in l. qui fidem. ff. de transac. & no. Cano-
ni. maximè. Ant. de But. in c. si diligenti, de fo. compe. ¶ Et ꝙ di-
cať molestia inferri ẽt agẽdo in iudicio, est tex. in aut. de fideiuſ.
circa prin. in ver. molestiis, & in l. j. in ver. molestari, iũcta expo-
sitione ibi data ꝑ Nicolaum de Mata. & Bald. C. de nundinis. vbi
exponunt illum tex. in ver. molestiam possit inferre, id est non
possit eos cogere soluere, vel rñdere in iudicio, prout patet ex li-
tera, & sic apparet, ꝙ per actus etiam iudiciales dr̃ molestari per-
3 sona ad iudiciũ vocata. ¶ † Et per hoc patet non obstare id, quod
not. Bart. in l. j. §. non autem. ff. si quis testa. liber esse iussus fue.
vbi dicit, ꝙ si statutũ dicat, qđ si quis molestauerit, vel turbaue-
rit aliquem in possessione sua, vel per similia verba, quæ denotãt
vim in personã, & molestiã vel turbationẽ illatã in aliquẽ: tũc re-
quiritur dolus, vt illa pœna locum habeat, vt ibi per eũ. nã dico,
ꝙ qñ aliquis vocať ad iudiciũ super re illa, in qua, vel de qua non
debeat molestari, & aduersarius ꝯ eũ producendo petitionẽ, per
quam vellet in effectu excludere personam vocatam ad cãm, &
eius vsum, dr̃ molestari persona de dicta re, & ei moueri contro-
uersia, quod idem est in d. §. tres hr̃des, cũ ibi no. nec Pau. de Ca.
in consi. ccxxj. lib. ij. incip. Ante, quam veniam ad dicta dubia,
&c. dicit, ꝙ mouere dictam litem, non dicatur molestare perso-
nam de re, de qua moueť controuersia, vt statim ẽt ostendam. Et
si hoc dixisset, cum supportatione non bene dixisset, sed ꝯ iura &
decisiones. s̃. allegatas. ¶ Bñ facit. qđ no. Bar. in l. j. §. huius ãt in-
4 terdicti. ff. vti possid. circa prin. vbi dixit, † quod si quis diffamat
me, dicendo ꝙ tale prædiũ non est meum, sed suum, & ꝙ teneo
indebitè, & propter hanc diffamationem non possum ibi inue-
nire colonos & laboratores, qui velint prædiũ illud colere, dr̃ il-
le mihi facere vim respectu possessionis dictæ petiæ, facit. l. vim
facit. ff. de vi & vi arm. ecce ergo, ꝙ sola inquietatio verbalis di-
ciť molestatio: & sic est vis turbatiua. ¶ Et sic apparet, ꝙ etiam
5 Pau. in præall. consi. dum allegat. d. l. vim facit, † per quã dicit, ꝙ
molestatio & turbatio præsupponit vim, non negat, quin verba-
lis contradictio & inquietatio, dicatur molestatio. firmat Bar. in
l. si prius, in v. oppositione primæ partis. ff. de ope. no. nuntia. &
Lappus allegatione. lxvj. Ant. de But. in c. auditam, de resti. spo.
& Spe. in ti. de act. seu peti. §. super actione, ver. sed nũquid hẽt.
Io. An. in c. mandatum, de rescrip. & Bal. in l. non ab re. C. vnde
vi, & in disputatione, accusatus de vi turbatiua, in xvij. co. & Bal.
in l. ordinarij, in v. col. C. de rei vendi. vbi ad hoc allegat. d. l. vim
facit, allegat etiam l. fi. ff. si vsufru. pe. ¶ Pro hoc etiam facit, quia
ille, qui contendit se possidere, dicitur me turbare ex illis verbis,
vt declarat Cyn. in l. j. in iij. q. vti possi. facit qđ no. Bald. in l. j. de
6 [illegible] col. vbi dixit, † ꝙ si in instr̃o contineť, ꝙ ego ꝓ-
prietarius [illegible] vsufructuario non inferre vim, & quæstio-
a nem, vel molestationem aliquam, ꝙ hoc non obstante ᵃ potero
petere ab eo [illegible]tionem de vtendo & fruendo, arbitrio boni
viri: quia dicta verba intelliguntur, nisi qñ oriať quæstio ex natu
ra eiusdem contractus. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. Si eñ
intelligereť illud verbum, molestia, de violentia illata personæ,
& non de fruendo boni viri arbitrio, non procederet ex natura
eiusdẽ ꝯctus, cùm non dicereť Petrus cõtra facere ꝯ ea, quæ vult
Bal. in d. l. j. ¶ Ex prædictis infertur, ꝙ d. Michael mouẽdo dictæ
b hr̃di cõtrouersiã iudicialiterᵇ de dicta petia terræ [illegible] nomi-
nata in testõ prædicto, & ꝯ volũtatẽ testatoris habens notitiam
contẽtorum in dicto testõ, incidit in dictã pœnã priuationis le-

gatorum, & meo iudicio iste casus, stantibus prædictis narratis
in facto, non vr̃ hr̃e difficultatem, attento ꝙ etiã dicta petia ter-
ræ vt in principio narrať, erat de bonis hr̃ditatis dicti testatoris.
7 ¶ † Quo ãt ad secundũ, quo quæriť, an satis sit, ꝙ in hoc iudicio
sit petita domus pro parte hospitalis legata dicto Michaeli tan-
quam ipso legato sit priuatus, absque eo ꝙ per prius fuerit petitũ
in alio iudicio per se, pronuntiari & declarari Michaelẽ fuisse pri
uatũ, & rescissa esse legata sibi relicta, & sufficiat in hoc iudicio
incidenter fuisse petitum declarari dictũ Michaelem fuisse priua
tum, & ideò dictã domum spectare ad dictum hospitale, non in-
sisto: quia res vr̃ mihi clara, ꝙ sufficiat esse petitũ, prout præsup-
ponitur. ad hoc allego, ꝙ no. gl. in c. cõstitutus, de reli. domi. in
ver. iuxta ratam, per quam dicit ibi etiã no. Ant. de Bu. in vj. col.
8 † ꝙ vbi in libello petiť res, tacitè vr̃ peti etiã rescisio cõtractus.
vnde, si minor petit rem, quam vendidit, sibi restitui procedit li-
bellus, licet non petať contractus rescisio: quia petitio ꝯñtis est
pr̃eambulum ad illud, ff. de acq. hær. l. illud. & si petať hæreditas
restitui, & postea appareat in iudicio testm̃ esse querelandum, ꝙ
super illo libello possit ferri sententia ſm Anto. de But. ibi, & sic
vult, ꝙ etiã si nõ esset in hoc iudicio expresse petitum, declarari
Michaelẽ cecidisse à legato, sufficiat libellus, in quo petiť cõdem
nari ad restitutionẽ. ¶ Ad idẽ benefacit, quod no. glo. in l. qui de
inofficioso, & ibi doc. ff. de inoffi. testam. vbi hr̃, ꝙ sufficit in vno
& eodem libello filiũ exhæredatũ intentare petitionẽ hæredita-
tis, & querelam inofficiosi testam̃ ad rescindendũ, absque eo ꝙ
in alio libello prius fuerit petitum rescindi testm̃. Ad idem, quod
no. Bart. in l. quę sub condi. §. fi. ff. de condi. insti. & Bal. in l. quo
tempore, C. de test. mili. cum multis si. Ex quibus concludo ho-
spitale debere obtinere.

ADDITIO.

a ¶ Non obstãte. vel aliàs licitè Alex. l. quod de bonis. §. j. ff. ad
leg. Fal. Ant. Corse. in singu. ver. molestia. Ias. l. stipulatio ista
§. j. col. iij. de ver. obl. Fely. c. causam quæ, char. pen. de rescri.
Bertran. consi. xj. col. j. lib. j.

b ¶ Iudicialiter. Item ĩ. eo. consi. clj. in fin. & lib. vj. consi. cxcv.
colum. final.

CONSILIVM LIII.

Viso themate suprascripto, & his quæ copiosè scripta sunt
per consulentẽ, aliqua duntaxat subiungã circa illud du
bium, qũo iudiceť sufficienter probatum casum, & in-
demnitatem legati ꝑ modos, de quib. ĩ. ¶ Dico dictã probatio-
1 nem esse sufficientẽ. ¶ † Nã præsuppono, ꝙ ad probandũ amis-
sionem rerũ simili qualitate subtractarũ sufficit probatio ꝑ con-
iecturas, seu præsumptiones, & verosimilitudines etiã tales, quæ
aliâs non fuissent sufficientes ad plenã probationem, ita no. Bar.
quẽ alij sequunť in l. si quis ex argentarijs. §. pe. ff. de eden. vbi in
quit, ꝙ sufficit probare per coniecturas casus clandestinos & oc-
cultos, puta furtum, vt probando ꝙ ostium fuit ruptũ, famulus
fugit, & similia, arg. l. non oẽs. §. à Barbaris, ff. de re mili. & no.
Cy. in l. si creditor, in fin. ff. de pig. act. ¶ Attendendum tñ est il-
lud, quod dicit Bart. sufficere fugam famuli, qui casus vr̃, vt not.
Bar. in d. l. si quis ex argentarijs. §. añp. ad hoc, vt no. Bart. in l. si
qñ, ad fi. C. vnde vi, & Sp. in ti. de fur. ver. ꝑe. vbi quærit Spec.
2 † si quis habeat rem aliquam in pignus, & illa fuit sibi in furto
subtracta, qũo probabit iste, ꝙ fuit sibi subtracta? Respondet ip-
se, ꝙ probabit probando, tali nocte latrones venerunt ad ostium
suum, & illud fregerunt. Io. An. in tit. de loca. vel probabit se ma
gnum clamorem & rumorem fecisse de nocte, & quando latro-
nes erãt in domo, & ꝙ surrexit, & dixit, tale pignus sibi fuisse sub
stractum. hoc dico, quia, vt intelligo, Ioannes conatur ad proba-
tionem huius rei, ꝙ tempore, quo dictus Cremonius aufugit,
dictus Ioannes plurimum conquestus fuit de subtractione dicti
legati, & quòd misit nuncios ad insequendum dictum Cremo-
niũ occasione dicti legati. ¶ Bene faciunt no. per Ioan. Ant. in c.
j. de dolo & contu. lib. vj. & in addi. Sp. in tit. de appel. §. nũc bre
uiter, super versi. quid ergo, & Guil. de Cug. & Bar. in l. ij. §. adij-
cimus, ff. si quis cau. & Ant. de But. in c. ex ratione, de app. &
Ang. in l. fi. ff. de fer. & Bald. & Saly. in l. j. C. de dila. & mod. in
3 l. quæsitum, ff. de re iudi. vbi concludunt, † quòd si debet pro-
bari casus fortuitus, vel impedimentum, debet dici hoc esse arbi-
trarium arbitrium inspecta facilitate probationis, vel difficulta-
te, inspecta qualitate personæ, & secundum prædicta aliquan-
do exiget

do exiget plenã probationẽ, aliqñ nõ. ¶ Et ex hoc ſuadeo, ꝙ pro
parte Io. capituleť & deducatur, qualiter ipſe eſt & fuit tpe dicti
dati legati, & poſt reputat⁹ cõiter ab omnib⁹ vir fidelis & bonus
& veridicus. ¶ Ad idẽ accedit, qđ dicit Fed. de Senis in cõſi. cxix.
inci. nulli dubiũ eſt, &c. vbi voluit, ꝙ in his, in quib. ꝓbatio eſt
a difficilis, ſufficiat probationẽ ꝑ cõiecturas[a] habere poſſe, licet a-
liàs nõ facerẽt plenã ꝓbationẽ: allegat id, qđ hȓ in c. Michael, de
fil. preſb. & in c. tertio loco, de ꝓb. & in l. ſi vicinus. C. de nup. &
in c. veniẽs, el ij. ff. de teſti. & idẽ no. in effectu Bar. in l. in illa ſti-
pulatione ſi Calendis, in fi. ff. de verb. obl. & in l. de pupillo. §. ſi
quid ipſi prætori, in viij. q. ff. de no. ope. nun. & Hoſt. in c. fi. qđ
me. cau. & Bal. in auth. quas actiones, ad fi. C. de ſacro. eccl. & in
l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. & cle. & in l. qcũque, in pe. col.
C. de ſer. fug. ¶ Et An. de Bu. in c. veniens, el ij. de teſti. & ibi ad
propoſitũ dicit, ꝙ qñ ſumus in his, quæ ſunt difficilia ꝓbatione,
ſufficit ꝓbare ꝑ famã cũ aliquibus adminiculis ꝑ id, quod hȓ in c.
præterea, eo. tit. & ſtante ꝙ mandatũ fuit legatum d. Dominico
deferendo Bononiam ad illum mercatorem Bononienſem, cui
deferri iuſſerat mercator Ferrarienſis, prẹſumitur, qđ fuerit illud
idem legatum qđ datũ fuerit Ioanni à dicto mercatore Ferrariæ
propter breuitatem tpis, vt probatur in l. ſi ventri. §. fi. ff. de pri-
uil. cre. cum ibi no. per Bar. & in d. §. ſi quis ipſi prætori, in viij. q.
facit tex. in c. offi. ij, de ele. cum ſi. & qđ pulchrè no. Bal. C. de fi-
deic. l. eam quam, circa pen. char. dum alleg. d. l. ſi. ventri. §. fi.

ADDITIO.

a ¶ Coniecturas. s̃. eo. conſi. xxiiij.

SVMMARIVM.

1 Teſtator poteſt diſponere, quòd de omni redditione rationis ſtetur dicto tutoris filij: & ſtabitur declarationi factæ per tutorem in teſtamento ſuo, etiam ſine iuramento, nu. 2.

3 Legatum valet collatum in voluntatem legatarij, non tertij:

4 Incertitudo in contractibus vitiat, ſicut in teſtamento.

5 Tutor etiam ex dolo futuro liberari poteſt.

6 Compenſatio poteſt opponi ceſſionario, & tutor tenetur alere ſororem pupilli, quæ aliunde non habet.

CONSILIVM LIIII.

CIrca id, quod quæritur, an ſtante diſpõne teſtamenti
dñi Melchionis prouidentis, ꝙ d. do. Ioã. & domina
Cæcilia vxor teſtõris, & mȓ Mãfredi filij, & hȓdis te-
ſtõris nõ teneantur ad aliquã rõnẽ reddendã, & ꝙ
de omnib. & ſingulis, quæ dicerenť ꝑueniſſe ad manus eorũ, vel
alterius eorũ, & penes ipſos, vel alterũ ipſorũ remanſiſſe & occa
ſione tutelæ & adminiſtrationis credať, & ſtari debeat ſimplici
verbo ipſorũ, ipſoſque & quẽlibet ipſorũ abſoluit à rõne reddẽ-
da, & reliquorũ præſtatione, ꝓhibens, ꝙ nõ poſſit peti ab eis red
ditio rõnis ꝯ̃ ipſorũ tutorũ aut alterius eorũ voluntatẽ, & hȓdũ
ſuorum, & ꝙ d. Manfredus, ſeu dicti pupilli nõ poſſent vigore di
ctæ adminiſtrationis & reliquorũ, & occaſione eorum exigere
ab ipſis tutorib. &c. an aſſumpta tutela ꝑ d. do. Io. Ant. cũ admi-
niſtratione bonorũ, cũ peruenerit nonnulla quantitas pecunia-
rum d. Manfredi ad dictũ tutorẽ, & ipſe tutor in ſuo teſtõ poſtea
expreſſerit & recognouerit ſe dictas pecunias habuiſſe, & expẽ-
diſſe in tali re in vtilitatẽ pupilli prædicti, puta in ſatisfaciẽdo ta-
li legato relicto in teſtõ d. dñi Io. ſtari debeat dicto ipſius tuto-
ris, qđ expenderit ad illam cãm in vtilitatẽ pupilli, adeò, ꝙ in ef-
fectu non teneať hæres dicti tutoris ad illas pecunias, quas tutor
1 aſſeruit ita expẽdiſſe, & latius prout in ſtatuto cõtineť. ¶ † Et pu-
to de iure eſſe verũ, ꝙ ſtari dẽt dicto ꝑfati tutoris, & illi recogni-
tioni, & aſſertioni factę in eius teſtõ. Nam teſtator ei illã ptãtem
dare potuit, vt l. Theopompus. ff. de do. præl. & qđ not. Spec. in
tit. de teſte. §. reſtat, ver. hoc tñ fallit, ibi, dum dicit. xxiiij. credi-
tur vni, vbi in hoc conſenſus partium interuenerit. Nã etiã teſti-
monio aduerſarij ſtari & cõmitti põt. l. fi. C. de fideic. inſti. de fi-
* deic. hære. §. fi. Nã ꝙ talis ptãs dari poſſit in vlt. voluntate, * oẽs
tenent, vt no. Bar. in l. fi. de præ. ſtip. dum refert verba, Pet. Qui-
b nimò ẽt inter viuos,[b] ſeu in ꝯ̃ctibus magis * cõis concluſio habet
* ſe, ꝙ hoc fieri poſſet, vt ibi per Dy. Bart. & cæteros ſcribẽtes, & ꝑ
Io. And. in addi. Spe. in ti. de proba. §. vidẽdum, ſuper verſi. quid
ſi tibi &c. & Iac. Bu. & Bal. in l. iuſiurandũ, quod ex conuentio-
ne, in prin. ff. de iureiur. & Bal. in l. j. in ſecunda & pen. col. C. de
ſen. quę de eo qđ intereſt, & in auth. iubem⁹, C. de iud. & Ant. de
But. in c. finẽ litib. de dol. & cont. in pe. col. & in c. ij. poſt mediũ,
de fi. inſtr. ¶ Nec ob. ſi diceret, ꝙ requirebať iuȓm in caſu prædi-
cto, vt hȓ in d. l. Theopompus, ver. iuratus. ſed dictus tutor, ſ. Io.
An. non iurauit, nec hæres ſuus etiã iurare nec declarare põt. l. ge
neraliter, circa prin. C. de rebus credi. ibi dũ dicit, cum multùm
diſcrepet hæreditariũ iuȓm à principali ſacȓo, vt no. Bald. in l. ait
prætor, in fi. prin. ff. de iureiu. & in l. bonæ fidei, in vlt. col. C. de
reb. cre. & in l. ij. in prin. ff. de condit. inde. & no. Lud. Rom. in l.
ſed eximendi. §. fi. ff. ne quis eum, qui in ius vo. vi exi. & in l. qui
bona, §. damni. in additionib. ff. de damn. infec. & bene facit, qđ
no. in l. Pomponius ſcribit, ſi frumentũ. §. fi. ff. de rei vend. & in
l. inter ſtipulantem. §. j. de ver. obl. quia rñdeo, prout rñdet ipſe-
met Bal. in d. l. Theopompus, & Ant. de Bu. in c. veniens, el j. de
2 teſti. † ꝙ qñque teſtator diſponit in teſtõ, ꝙ ſtetur dicto alicuius
de eo, qđ ipſe teſtõr ſibi dixit, & tunc, quia dictũ ipſius eſt quo-
dãmodo veritas defuncti magis, q̃ iudiciũ deponentis, tũc debet
deponere per iuȓm, ſicut teſtis, ita loquiť text. in d. l. Theopom-
pus. quãdoque teſtator dicit eſſe ſtandũ dicto alicuius de eo, qđ
ipſi dicenti videbiť, tunc nõ eſt teſtis, ſed potius quidam arbitra-
tor, meritò non debet iurare, arg. auth. decernimus, C. de arbi.
& ſimiliter tali declarationi non requirit partẽ aduerſam eſſe prę
ſentem. vt in pręall. l. Theopompus, & ibi no. Bar. & Ant. de Bu.
3 in d. c. veniens. † ſi dicatur, ꝙ eſt ſpeciale fauore dotis in caſu. d. l.
Theopompus, ſ. quia poteſt cõmitti in teſtõ declaratio dotis di-
cto tertij: quia eſt diſpoſitio captatoria, & tolerať. ꝙ valeat fauo-
re dotis, & non vitiať. l. cũ poſt. §. gener. ff. de iure do. & in l. j. de
dotis promiſ. aliàs talis diſpõ tanq̃ captatoria non valeret. l. ca-
ptatorias, ff. de hære. inſti. & ita vult Bar. in d. l. Theopompus, &
plenius in conſ. clxviij. incip. quidã habens bona cõia, & Pet. de
Anch. & Io. de Imo. in c. iij. de teſta. & in l. captatorias. ff. de hær.
inſti. quia rñdeo, ꝙ contrariũ poſſet procedere, quando eſſet col
latũ in voluntatẽ tertij, ſed vbi eſt collatũ in voluntatẽ ipſiuſmet,
cui venit quærendum, tunc non dȓ diſpoſitio captatoria, & va-
let, vt l. ſi ita expreſſim, ff. de condit. & demonſt. & l. ſi ita lega-
tum. §. illi ſi volet. l. ſenatus. §. legatum, iuncta. l. nonnunquam,
ff. de condi. & dem. & quamuis non fuerit expreſſa certa quanti
tas: tamen quia legatum prædictum relictum fuit conditionali-
ter & ſub conditione, ſi ipſi tutores declarabunt, debet valere l.
j. ff. de leg. ij. quia veniebat certificandum per declarationem ip-
ſius tutoris, prout eſt declaratum per d. do. Ioan. Ant. in teſtõ,
in quo poteſt fieri ſimilis declaratio. l. vnum ex familia. §. ſi de
Falcidia, & ibi Bar. ff. de leg. ij. Item non erat omnimoda incerti-
tudo: quia teſtator ſe retulit ad quantitates, quas peteret, vel pe-
tere vellet ipſe pupillus, ideo non debeat vitiari ratione incerti-
tudinis. l. triticum, cum ibi no. ff. de verb. obl. ¶ Confirmo: quia
4 videmus, † quòd incertitudo in contractibus vitiat, ſicut in vlti-
mis voluntatibus. l. cum poſt. §. gener. ff. de iur. do. & l. ita ſtipu-
latus, in prin. ff. de verb. obl. & tamen valet iſta conuentio, ſi pro
mitto de expenſis, ſeu ea quantitate, vel intereſſe ſtare ſimplici
* ſuo dicto, vt latè probant Dyn. Bart. & omnes * in d. l. fi. ff. de
præto. ſtip. cum concor. s̃. allegatis. & ſic patet, quòd tex. in d. l.
Theopompus, cum ibi no. per doc. in aliquo non ob. maximè
cum loquatur, quando in voluntatem tertij committebať: quia
tunc magis vitiať diſpoſitio regulariter velut captatoria. Et tanto
magis prædicta procederẽt, vbi tales expẽſæ eſſent veroſimiles,
vt aſſerit clariſs. d. aduocatus Ludo. per nota. maximè per Bald.
in l. j. in pe. col. C. de eden. & in rub. de fid. inſtru. & in x. col. in
ver. ſequitur videre de ſcriptura quorundam officialium, & per
hoc Io. An. in addi. Sp. in ti. de inſtru. edi. §. nunc videndum, cir-
ca iij. col. & per alia allegata per dominum aduocatum prædi-
ctum, quæ ſuperuacuum eſt referre. ¶ Fortificantur prædicta
per ea, quæ d. do. Melchion teſtator diſpoſuit in teſtamẽto, dum
legauit tutoribus, quicquid dicti minores petere poſſunt vigo-
re adminiſtrationis prædictæ, & reliquorum, ſeu eorum occa-
5 ſione &c. Quæ verba videntur operari, † quòd licet aliàs vbi ſim
pliciter teſtator diſponit, quòd tutores non teneantur iure admi
niſtrationis: tamen non intelliguntur liberati à dolo furtiuo, & à
conſignatione reliquorum. l. ab Aurelio. §. Caius, & l. Aurelius,
cum ſimil. ff. de libe. legat. tamen plenius operatur legatum

factum in modū, quo fuit in casu nr̄o: quia importat, vt non debeat in effectu reddi reliqua, & illud, qđ teneret rōne doli tutor: quia quāuis debeat à tutore, tñ tanq̄ debitū pōt ei legari, vt videt probari in l. quidam decedens, in versi. damnum verò quodcunque, & qđ ibi gl. ff. de adm. tut. & l. si quis rōnes, in fin. ff. de lib. leg. & ibi consuluit Cy. in consi. cxciiij. inci. Brunellus notarius. & ita dicit esse de mente Dy. & Ray. in d. l. si quis rōnes, licet nōb nulli aliter [b] intelligant: sed præcedens fundm̄ puto tutius esse.

6 ¶ † Secundò principaliter quærit an dictus Ludouicus tutor vel curator dicto Manfredo post mortem dñi Io. Ant. possit compēsare quantitatem expensarum, & alimentorum præstitorū dnæ Constantiæ sorori d. Manfredi, & talem exceptionem compensationis opponere cōtra dictum Marcellum cessionarium, posito ꝙ d. Ludouicus in aliquo teneretur d. Marco occasione dictorum legatorum d. Manfredo relictorum, & occasione cessionis

7 prædictæ, in quo breuiter cōcludo, ꝙ sic. Nam † tutor pupilli tenetur præstare alimenta sorori ipsius pupilli, quæ aliunde nō habeat, vñ se alat. l. tutor sm̄ dignitatem. §. fi. ff. de admi. tut. & l. j. §. sed nonnullos. ff. de tutelis & ra. distra. l. qui filiū. ff. vbi pupillus edu. de. Et sine dubio in casu nostro tenebatur Manfredus ad dictas expensas: quia dr̄ eas fuisse relictas dictæ mulieri in testō dñi Melchionis, & sic in dictis expensis erat obligatus Manfredus vel cōtraria actione tutelæ, si fuerint factæ durāte tutela: vel vtili actione negotiorum gestorum, si fuerint factæ eo existente curatore, iuxta l. j. §. in tutela. ff. de tut. & rat. distra. & l. curatoris, cum ibi notatis, de neg. gest. ergo debet posse obiici per Lu-

c douicum exceptio compensationis cessionario [c], sicut poterat cedenti, vt in terminis firmant Iaco. de Rauen. Cy. Bal. An. & Sali. in l. eius. C. de cōpe. & Cy. in regula, si quis ius, li. vj. & Bar. Bal. Ang. in l. si quis in rem. ff. de proc. & Spe. in tit. de proc. Bar. & alij in l. doli. ff. de noua. tanquam exceptio rei cohærens, vt probatur in l. si quid. ff. de cōpe. vbi talis exceptio competit fideiussori ex persona rei: nec non dicitur personalis exceptio q̄ personam tangit. ff. de excep. l. si fideiussor. exceptiones āt cohærentes rei sicut dantur contra principalem ita dantur contra singularē successorem. l. in hoc iudicio. §. si inter. ff. cōi diui. & ff. pro socio. l. idemque. l. fi. ff. de excep. rei iud. cum si. Et sic concludo do. Ludouicū ꝯ dictū do. Laurentium cessionarium posse vti exceptione compensationis. Et ita dico & consulo ego Alex. de Imo.

ADDITIO.

a ¶ Viuos. s̄. lib. j. consi. xlvij. nu. 4.
b ¶ Aliter. & meli⁹ vt dixi in ꝯsu. Par. §. vj. gl. vj. nu. 22. & §. cj.
c ¶ Cessionario. hæc est * communis, sed dicendum, vt scripsi in
* consu. Pari. §. lxxiiij.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, cum nupserit, est conditionale.*
2 *Dies incertus semp facit condōnē, ēt si executioni apponatur.*
3 *Coniuncti verbis tantum si sint inter eos, nō est locus iuri accrescendi.*
5 *Statutū pōt inducere legitimā in quantitate & tēpore. nu. 6.*
7 *Filia per statutum à successione exclusa transmittit dotem, & ante, quàm dotetur.*

CONSILIVM LV.

Viso titulo questionis in statuto sub rubrica, ꝙ filiæ vel mulieres non dotatæ non succedunt, &c. ¶ Videntur prima cōsideratione satis in prōptu se offerre rationes pro dict. Rolando cōtra præfatos comites Albertū & Semproniū. in primis em̄ constat Mariæ fuisse iure instōnis factum relictū in testō

1 comitis Antonij patris sui de libris mille, † quas hr̄e voluit, cum nupserit, vñ cū sit in relicto adiecta dies omnino incerta. s. nuptiarū, dictū relictū censet cōdōnale. l. dies incertus. ff. de cōdi. & de. l. talis scriptura. ff. de leg. j. & ꝙ dictū adiectū sit ꝯdōnale, probatur in l. sancimus. §. j. in ver. ꝯdōne. C. de nup. & in l. hæc ꝯdō filiæ. ff. de cōdi. & de. ¶ Nec refert, ꝙ volebat Mariam hr̄e mille, cum nupserit. nō aūt dixit: si nupserit: quia dictio, cū, expressa in testō reddit relictū ꝯdōnale adeò, ꝙ non transmittitur ad hr̄dem legatarij decedentis ante euentum talis condōnis. l. si Titio, in prin. qñ dies leg. & l. hæres meus, in prin. ff. de ꝯdi. & dē. l. j. & in l. cōditiones extrinsecus. ff. de cond. & dē. ¶ Nec est opus insistere circa illam dispositionem vulgarem, an relictum pro dote dicatur esse conditionale, de quā in l. Titio centū. §. Titio genero, cū suis multis concor. ff. de cond. & dem. quia illa disputatio procedit qñ simpliciter relictū est factū pro dote absque illis verbis: cū nupserit. & sic absque expresione diei incertæ, sed in casu pro

2 posito fuit expresè dictū, cū nupserit &c. ¶ † Nec etiā vr̄ impedire, qñ sit legatū conditionale, dato ꝙ illa verba, s. cum nupserit sint adiecta præstationi & executioni legati iuxta illud, qđ hr̄ in l. ex his, C. qñ dies leg. ced. quia illud posset procedere, qñ tēpus certæ ætatis adijceret executioni & præstationi, vt in d. l. ex his.

a sed qñ dies incertus [a] adijceret præstationi, & executioni legati, prout fuit in casu nr̄o in die nuptiarū iuxta. l. sancimus, tūc dispositio reddit cōditionalis, sicut si esset adiectus substantię legati. l. quib. dieb. §. quidā Titio, ff. de condi. & dem. no. gl. & doc. in l. Seius Saturninus, ff. ad Treb. & p doc. in d. l. j. ff. de cōdi. & dem. & in d. l. si cui. ¶ Cū ergo decesserit d. Maria ante, q̄ esset desponsata p verba de præsenti, vt important illa verba, cū nupserit &c. l. cui fuerit. & ibi gl. & doc. ff. de condi. & dem. & d. l. sancimus, cū ibi no. per Bar. in d. §. Titio genero, vr̄ qđ illud relictū nō transiuerit ad hæredes suos pendente cōditione, sed remaneat apud eos, quibus erat iniunctū, & sic apud hæredes patris. d. Mariæ. l. vnica. §. sināt aliquid sub cōditione, C. de cad. tol. & d. l. Titius, in prin. ¶ Et quāuis tex. in d. §. sinant, aliqd sub cōditione dicat,

3 † qđ portio legati deficiēs, pp mortē legatarij decedētis pendente cōditione accrescat cōiuncto, si extat, & eo nō existēte redeat ad hæredes testantis: tñ adhuc non videret dici posse, qđ portio d. do. Mariæ accrescat Bertæ sorori suæ sibi coniunctæ in dicto legato, dato ꝙ Berta viueret, & suā conditionē impleuisset: quia cū d. Berta & Maria fuerint coniūctæ tm̄ verbis, vt patet ex natura illius verbi distributiui, dū testator dixit, ꝙ relinquebat Bertæ & Mariæ eius filiab. libras mille bono. p qualibet, nō est locus inter eas iuri accrescēdi, vt ibi est tex. & ibi specificè no. Bar. in l. huiusmodi. §. si quis, ff. de leg. j. nā dicit ibi Bart. per illū tex. ꝙ si testator instituit filias suas in centū p qualibet, cū inter eas sint coniunctæ verbis tantū, non est locus iuri accrescendi, & ita dicit sæpe de facto vidisse, & no. Bar. in l. re cōiuncti, de leg. iij. circa viij. co. ver. secūdo quæro nūquid inter coniūctos verbis tm̄ &c. no. Bar. in l. si duob. §. fi. ff. de leg. j. & moderni in l. qui filiab. ℸ. e. ti.

4 ¶ † Nec vr̄ obstare, si dicat, cū dictū relictū dotis computet in legitimā. l. qm̄ nouella. C. de inof. test. debet omnis dilatio reijci de dicto relicto, & pinde est, ac si purè instituta esset Maria, quantū est vsque ad vires legitimæ sibi debitæ. l. qm̄ in priorib. & l. scimus. §. cū āt, e. ti. Quia ad hoc vr̄ colligi rn̄sio per statutū sub dicta rubrica, ꝙ filiæ vel mulieres &c. disponēs, ꝙ filiæ dotatæ, vel nō dotatæ de bonis patris non succedāt patri existentibus descēdentibus masculis. prouidens, qđ non dotatæ debeant dotari. Et subdens, ꝙ cōdito testō, si dictis filiab. dotatis, vel nō dotatis aliquid relictū sit, capere posint, prout relictū est per ascendentes suos. Et deinceps cōtentæ sint talib. relictis ita, ꝙ prætextu alicuius legitimæ integraliter nō relictæ, vel nō habitæ nō posint de cætero agere ad supplem̄ legitimæ, vel insurgere, vel querelare testm̄, vel vltimā voluntatē ex eo, ꝙ minus legitima percipiunt, vel ex eo, ꝙ nō perceperāt illud iure institutionis, existentib. dictis descendētibus masculis testatoris: & ꝙ testator filios legitimos masculos & naturales, nō teneat instituere nec exhæredare filias: & qđ exhæredatæ vel præteritæ in casib. prædictis testm̄ q̄relare & annullare nō possent in casib. supradictis, vt latius in d. statuto cōtinet, ex cui⁹ statuti dispositione vr̄ quo ad casum nr̄m colligi, ꝙ d. Maria nō pt̄ venire ꝯ testm̄ patris, & quia dictū reli-

5 ctū non potest reijci. ¶ † Cū enim cōiter * concludat, ꝙ statutū
* pōt minuere legitimā [b] in quantitate, vt Dy. & Io. An. in regula,

b indultū, de reg. iur. in vj. & p Cy. in l. sancimus, C. de nup. & per dños de Rota sua cōclusione. xviij. incip. itē fuit dubitatū, & in relationib. positū, vtrū valeret cōsuetudo &c. & p doc. in c. Raynutius, de test. & p illū tex. Ant. de But. in auth. vnde si parēs, C. de inoff. test. & Io. An. in Addi. Sp. in rub. de succes. ab intesta. & Albe. ij. par. statu. q. ciiij. & in plurib. alijs. q. illius opis, & Old. in cōsi. cvj. inci. circa ius municipale. & in cōs. cxxxvj. inci. factū tale est, quidā nomine. G. &c. & Bar. in auth. de hær. & Fal. circa finē principij, & Bart. in consi. incip. ex facto proponitur, quòd nobiles, & Bald. in auth. nunc autem, & in l. cū lege, C. de episc. & cle. & in l. j. §. ius naturale, ff. de instit. & iur. & in l. fi. §. sinaūt æs alienū, C. de bonis lib. & l. lege. C. de le. hęr. & in l. filiū quem habentem,

habētē,in xvij.col.C.fa.erc.& in l.fi.C.de fru.& li. expen. & in
c.j.de cogni.feu.& in l.cunctos populos, in xvj.col.C.de ſum.
Trin.& Ang.in l.Papinianus.§.quarta.ff.de inof.teſt. & in d.§.
ius naturale,in d.auth.de hær.& Fal.in prin.& Sali.in auth.no-
uiſſima,in x.q.C.de inof.teſt. per Old. ita etiam pari rõne ſtatu-
tũ dēt minuere legitimã in tpe,ſ.ꝙ vbi debeat legitima purè,de-
beatur in diem nuptiarũ,qñ teſtator in illũ diem reliquit, vt no.
Bar.in præal.§.Titio genero,ar.inſti.de actio.§.plus autem,iſta
ſunt quæ principaliter in eo iudicio poſſent fortaſſe reddere rem
iſtam ambiguam. ¶Tñ iſtis nõ obſtãtibus vr̃ quo ad caſum pro-
poſitum veriorem eſſe cõtrariã ſententiam. nam aut conſidera-
mus diſpoſitionem iuris cõis,aut municipalis. primo caſu vr̃ res
eſſe ſatis clara,ꝙ dicta Maria,quantum eſt vſque ad legitimã ſum
mam,potuit tranſmittere ad dictos comites Albertum, & Sem-
pronium fratres,ac hæredes dictæ dominæ Mariæ dictam legiti
mam,& ꝙ ita debet reiici illa dilatio, & ſic conditio nuptiarum
per d.l.qm̃ in prioribus,& in l.ſcimus.§.cùm autem,eo.tit.& ꝙ
tranſmittat ad hæredes ipſius legitimam,ſeu ſupplemẽtum legi-
timæ,debetur ſic talis ſuppletio ipſo iure:quia quo ad effectum
prædictum cùm non fuerit petitum ſupplementum per d. Ma-
riam añ eius mortem,vt d.l.ſcimus,in princi.C.de inof.teſta.&
ibi in diuiduo no.Saly.in j.q.& ſi diceretur eſſe grauamen filiæ
contra d.l.ſcimus,& eſt de mẽte Bal.ſi benè inſpiciatur in l.ſi ar-
rogator,in ij.opp.ff.de adop.& in l.ij.in vlt.q.C.de lib.præte.ſ.
qñ legitima eſt debita filiæ non expectata morte alterius, quàm
illius,de cuius hæreditate agitur, vt ibi per eum.facit.l.quoniã.
C.ad leg.Falc.iuncta.l.linea,& l.Plautius.ff.eo.ti. ¶Secundo ca
ſu,ſi conſideremus ſtatutorum diſpoſitionem:& adhuc puto idẽ
iuris eſſe.moueor primò per ea,quæ no.Iac.But.in d.l.quoniam
7 in prioribus,†vbi dixit,ſi ſtatuto ciuitatis cauetur, quòd filia ſit
contenta eo,quod ſibi relictum eſt in teſtõ:modo pater reliquit
aliquid filiæ,ſed eam grauauit ſeu onus admiſit,quęritur,an filia
poſſit petere legitimam,quæ debebatur purè & ſimpliciter,non
obſtante dicto ſtatuto.& quia dictum ſtatutum bñ diſponit cõ-
tra l.omnimodò.C.de inoffic. teſta.quæ volebat, ꝙ filia poſſet
hr̃e ſupplementum legitimæ,ſi ſibi minus legitima relinqueba-
tur:ſed non diſponit ſtatutum dictum contra d.l.quoniã in prio
ribus,factum præter.d.l.omnimodò,quæ lex, in prioribus, ad-
dendo ad l.omnimodò,vult,ꝙ legitima debeatur ſine aliquo o-
nere,& ſic illa.l.qm̃ in prioribus, vr̃ voluiſſe prouidere ad caſus
non prouiſos per d.l.omnimodò. ¶Vñ vr̃ iſte caſus ſm̃ Iac.But.
tanquàm omiſſus à ſtatuto debet remanere in diſpoſitione iuris
cõis,l.commodiſſimè.ff.de lib.& poſth.l.ſi extraneus.ff.de cõ-
dictio ob cau. ¶Idem dicit Io.de Imo.in l.fi.ff.de cond.inſtit.in
8 antepen.col.volens,†ꝙ ſtatutum diſponens,ꝙ filia ſit contenta
de eo, quod pater ei reliquit, tm̃ poterit dicere, ꝙ debet reiici
conditio per d.l.quoniam, ex quo ſtatutum ſuper hoc non diſ-
ponit.Nam licet lex,omnimodò,prouideret ſuper ſubſtantia le
gitimæ:tamen quia non prouideret circa reiectionem conditio-
nis,neceſſaria fuit prouiſio.d.l.quoniam in prioribus, & cũ hoc
dicto tranſeunt etiam Bal.& Saly.in d.l.quoniam, licet non re-
ferant omnino fideliter verba Iac.But.prout habentur in lectu-
ra eius,& prout s̃.retuli. ¶Ergo cũ dictum ſtatutum non videa-
tur loqui,quando legitima eſt ſub conditione relicta,videtur,ꝙ
verba dicti ſtatuti non ſunt trahenda ad caſum iſtum,in quo filia
fuit ſub conditione inſtituta,& præſertim, quia quando talis in-
ſtitutio fieri nõ poſſit ſine aliqua reſtrictione ſeu impropriatio-
ne verborum dicti ſtatuti,improprianda ſunt,vt probat tex.quẽ
ad hoc ponderat do.Ant.de But.& Io.de Imo. in notabilibus in
c.cùm dilectus,de conſue.facit quod no.Bart.in l.non dubium.
C.de legi.alleg.l.in ambigua.ff.de legi. ¶Non obſt.quod not.
Bar.in d.§.Titio genero:quia poteſt reſponderi vel ꝙ verum ſit
dictum Iac.But.& ſequacium per d.l.omnimodò, iuncta.l. qm̃
in prioribus,& d.c.cùm dilectus, qñ ſtatutũ dicit, ꝙ mulier de-
bet eſſe cõtenta dote ſibi relicta.Nam tale ſtatutum videtur diſ-
ponere, circa ſubſtantiam, ſi forte in ſubſtantia relinqueretur
minus, quam legitima, & nihil diſponit de grauamine ipſius,
ideò cũ dos ſuccedat loco legitimæ,detrahetur & legitima,qua-
ſi ſtatutum diſpenſans,quando minus relinquitur in ſubſtantia,
non intelligatur diſpenſare: quando minus relinquitur in tem-
pore,vt eſt caſus in dictis duabus legibus ſimul iunctis. ¶Sed de
ciſio Bar.loquitur,quando verba ſtatuti ſunt magis generalia,vt
quia dicat,ꝙ mulier dotata non poſſit aliquid dicere contra te-
ſtm̃,ſed verba dicti ſtatuti non videntur bñ conuenire caſui po-
ſito per Bar.quia in ſtatuto dr̃ in effectu, ꝙ dictæ filiæ ſint con-
tentæ relicto ſibi facto in teſtõ,ita,ꝙ in prætextu alicuius legiti-
mæ integritatis non relictæ, vel non habitæ non poſſit de cæte-
ro agere ad ſupplementum, vel infringere vel querelare teſtm̃,
&c.nam inquantum ſtatutum dicit, ꝙ ſint contentæ relictis ſibi
in teſtõ,certè videtur,quòd non obſtat caſui noſtro:quia talis eſt
propriè caſus deciſus per Iaco.But.& ſequaces ſuos,vt s̃. ¶Item
inquantum ſtatutum dicit,ꝙ non poſſit agere prætextu alicuius
legitimæ ad ſupplementum,etiam iſte non eſt caſus noſter, quia
l.omnimodò,eſt illa, quæ prouidet ſupplemento legitimæ pa-
rentum,& ille non eſt caſus noſter:ſed caſus noſter eſt,qñ eſt ad-
iecta conditio,vel dilatio,reiicienda aliàs,& de iſta loquitur tex.
in l,qm̃ in prioribus.quæ lex differt à prouiſione ſupplemẽti le-
gitimæ,de qua loquitur tex.in d.l.omnimodò,& apertè ſonant
verba dictæ legis, quoniam in prioribus. ¶Item dum ſtatutum
dicit,ꝙ non poſſit infringere,vel querelare teſtm̃, etiam non eſt
caſus noſter:quia filia nõ dicitur infringere teſtm̃, nec illud que-
relare,qñ ipſa petit tm̃ legitimam tanquam purè, & ſine onere
ſibi debitam,vt no.Bal.in l.cùm de lege,in tertio notabili prin-
cipali.C.de epiſ.& cle.per illũ tex.iuncta auth.preſbiteros,eod.
tit.quod dicit eſſe notabile & menti tenendũ, & ſatis colligitur
hoc ex d.l.qm̃ in prioribus. ¶Præterea etiam contra Bar. in d.§.
9 Titio genero,tenet Bal.in l.ſancimus.C.de nup. † quia differre
exactionem legitimæ in tp̃s incertum,vel in euentum conditio-
nis põt,ſed ꝙ in totum auferatur legitima, non põt: quia ſi filia
decederet ante tp̃s nuptiarum, nihil tranſmutaretur, ſi verũ eſ-
ſet dictum Barth.& ſic filia remaneret penitus indotata, & ſine
aliqua legitima portione,& ſic non procederet argumẽtum, qđ
facit Barto.de diminutione partis ipſius quantitatis legitimæ ad
diminutionem pro parte tpis,qñ eſſet collata diſpõ in tp̃s incer-
tum.i.in euentũ ꝯdõnis. ¶Supradicta fortificantur per deciſio-
nem Richar.Malum.quã refert Cy.in d.l.ſancimus.C.de nupt.
10 & illam ſequitur ibi Bal.vbi cõcludit, † ꝙ ſi ſtatutũ dicat, ꝙ filiæ
non ſuccedant extantibus maſculis,ſed tñ debeant à patre, vel à
fratrib.dotari, cõtingit ꝙ pater filiis maſculis inſtitutis filiæ in-
fanti,ſi nupſerit,reliquit certam pecuniæ quantitatẽ, quæritur,
vtrũ dicta quãtitas debeat filiæ incõtinenti, & ſic añ quã nubat?
& cõcludit ꝙ ſic:quia cũ dictum relictum cõpenſet in legitima.
l.qm̃ nouella.C.de inof.teſt.l.ẽt,& l.fi.ff.bo.libe.ſicut de legi-
tima dẽt reiici omnis ꝯdõ,& omnis mora, ita de hoc relicto, qđ
ſuccedit loco legitimæ.& idẽ iudicat de ſubrogato, quod iudica
retur de eo in cuius locum ſubrogaretur.l.ſi em̃.§.ꝗ iniuriarũ,ſi
ꝗs cau.c.eccleſia,extra vt lite pẽdente.& ſm̃ eos ius cõe determi
nat & ſupplet ius municipale.l.ij.ff.de noxa.l.vt gradatim.§.ſed
ſi lege.ff.de mu.& hon.& ſi fratres admittunt pro ſe,ꝙ illud, qđ
eſt ſorori relictũ,ſuccedat loco legitimæ,vt ipſa nihil vltra pete-
re poſſit,ita ẽt admittere dñt ꝯ ſe,vt omnis ꝯdõ & mora tollat,ar.
l.ſi duo.§.ſi quis.ff.de iureiu.l.ij.C.ſi ꝗs omiſ.cã teſ. Ex quo in-
fert,ꝙ dicta puella tranſmitteret ad hr̃des ſuos relictũ,licet dece
dat añ,ꝗ̃ nubat tanꝗ̃ ſimplex. ¶Et cũ illa opi.ẽt cõcordat Io.An.
in addi.Spe.in ti.de teſt.in rub.in ver.ſcire dẽs, ꝙ Ricardus, &c.
& Alb.de Roſa.2.par.ſtat.305.aliàs in 2.par.104.quæ inci.ad-
huc ex eod.themate ꝗ̃ro de ead.q.& licet Cy.in d.l.ſancimus te-
neat ꝙ ſtatutũ poterat in totũ tollere legitimã:tñ,vt dixi, ꝯ̃rium
tenet Io.An.Alb.& Bald.locis.s̃. alleg.vbi approbat opi. Rich.
Mal.quinimo vr̃ vera illa opi.ꝙ non poſſit in totũ tolli, ſed mi-
* nui,vt firmãt dñi de Ro.vbi s̃.& Canoniſtę cõiter * in d.c.Ray-
nut.& Ia.de Bel.in auth.de hære.& Fal.in prin.& Abb. in loco.
s̃.alle.& Bal.in d.auth.nũc ãt,cũ cõcor.de quib.s̃.ait ergo Ric.
11 Ma.& Io.An.& alij,quos retuli, † ꝙ ſtatutũ excludẽs filias à ſuc-
cedẽdo,ſtantib.maſculis,ꝗ tñ teneant eas dotare, nõ videat ex-
cludere velle filias à legitima, ſed dotem habere loco legitimæ.
¶Poſtremò videt,ꝙ alia rõne non habeat obſtare dictũ ſtatutũ
hæredib.d. Mariæ:quia in themate præſupponit, ꝙ hi,qui ſunt
de numero potentum,non gaudeant bñficiis ſtatutorũ : quia ita
eſt in ſtatutis prouiſum .& ꝙ d.teſtõr cũ ſit de numero potentũ,
ergo dato,ſed non conceſſo,ꝙ ſtatutũ ſub dicta rub. ꝙ filiæ,&c.
eſſet tãti effectus, ꝙ omnino potuiſſet dictus teſtõr facere dictũ
relictũ ſub ꝯdõne nuptiarũ,& excludere Mariã, vt fecit: tñ non
põt dici, ꝙ in teſtando & ad finem diſponere potuerit.d. teſtõr,

ꝙ.d.Maria non petere possit purè legitimam, cùm non potuerit
2 d.testator gaudere bñficio dicti statuti. Bñficiũ †satis dicitur sen
c tire ille, qui ex aliqua dispõne consequit̃ hoc.s. ꝙ sua voluntas[c]
locũ habeat, dato ẽt, ꝙ aliud interesse non sentiret.l.fi.ff. de vsu.
& habi.vt s̃.§.præterea si quis, insti.de ac.no.gl.& doc.in l.Pau
lus.ff.de solu.beneficiũ dicit̃ bñuola actio tribuens gaudium ac
cipienti, in c.j.ver.in primis, in tit.quib.mod.feu. amit.l.vnũ ex
familia, in prin.ff.de le.ij.Ex quib.cõcludo dictos Albertum &
Semproniũ comites præferri in dicto relicto facto Mariæ vsque
ad ratam legitimæ sibi debitæ: & ita dico, & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Incertus.hæc cõis,*vt per Alex.in d.l.Seius Saturninus, Frã.
* Cur.in.cxj.sed dicendum, vt scripsi in consu.Pari.§.xcij.vbi
pulchram.q.contra communem decidi.
b ¶Legitimam.deci.Tol.ccccxxxvij. Alcia.tract. præsum.reg.
j.præsump.viij.Alex.s̃.lib.j.consi.lxxv.nu.2.
c ¶Volũtas.gl.fi.& doc.in l.pe.ff.de cond.cau.da. Soc.l.vtrũ.
§.j.in fi.de reb.dub.

SVMMARIVM.

1 *Agens ex vna causa, probans de alia non obtinet.*
3 *Extranei an veniant in concessione facta filiis & hæredibus.*
6 *Depositio testis referentis ad suam priorem valet.*
7 *Testis, qui semel nescire dixit, potest recordari.*
9 *Interpretandum semper, vt non sit repugnantia.*
11 *Testis tantùm dicens se pro certo credere, non probat.*

CONSILIVM LVI.

VIso processu causæ inter Antonium & Petrum de Basillis
agentes, & Bartholomæum Iacobi de Blancolinis defen
dentem. ¶Videt̃ mihi de iure cõcludendũ partes dñi iu-
dicis esse in absoluendo dict.Bart.à cõtentis in petitione: tũ quia
actores egerunt ꝓ cõcessione & inuestitura facta per d.Antoniũ
Bartholomæo prædicto, & pro suis filis, & hæredibus legitimis
& naturalibus, & non probauerũt de inuestitura huiusmodi fa-
1 cta, vt infra ostẽdam. †Vnde, qui egit ex vna causa, & probat nõ
ex alia potest obtinere.l.habebant, in princip.ff.de inst.cap.ab-
bate, cũ ibi no.de re iudi.in vj.l.j.ff.si mẽsor fal.mod.di.& Bart.
in l.j.in prin.ff.de eden.& plenè declarat Ant.de Bu.in c.dudũ,
de electio.& in c.examinata, de iudici. ¶Tum etiã, quia promi-
sit d.Ant.de rato perpetuo, qñ Antonius concessit dictas petias
terrarum iure libelli d. Bartholomæo, & pro se, & eius hæredi-
bus recipienti: & fuit interpellatus d.Antonius, vt faceret, ꝙ di-
ctus Petrus ratificaret hmõi concessionem, & non facit: imò d.
Petrus ꝯuenit negando dictam concessionem esse factam d.Bar
tholomæo pro se & suis hæredibus, vt patet in rñsione ad posi-
tiones, & ẽt in processu manet controuersia super dicto contra-
ctu contẽdens mediante suo procuratore dictũ ꝯctum non esse,
prout asserit & probat Bar.vt infra ostendã, & sic dicit̃ Antonius
ꝯuenisse, & nõ adimpleuisse, qđ promisit.s. respectu dictæ pro-
2 missionis de Iacobo.l.si quis maior.§.j.ff.rẽ ra.hab. †ergo cum
non adimpleuerit pro parte sua Antonius id, qđ promiserat, non
põt cũ effectu obtinere.l. Iulianus.§.offerri.ff.de act. emp.l.ex
placito.C.de re.permu. ¶Omnis ergo difficultas cõsistit in dis-
currendo, an sit probatum, ꝙ contractus fuit celebratus eo mõ,
quo asserit Bar.an non. ¶Et ante, q̃ ad hoc veniã, præsuppono,
ꝙ maxima est differẽtia, an ꝯctus fuerit celebratus, prout asserit
Bar.s.ꝓ se & hæredib.an verò prout asserit Ant.ꝓ se & suis filiis
& hæredibus: quia si cõcessio sit facta, prout asserit Ant.s. ꝙ fue-
3 rat cõcessio facta Bartholomæo† pro se, suisque filiis & hæredi-
bus, non cõprehẽderent̃ extranei hæredes, vt firmat Bar.in l.iu-
reiu.ff.de ope.lib.per §.emphyteusi, in auth.de nõ aliẽ.& Pau.
de Leaza.in c.potuit, in fi.de loca.& idem tenuit Bal.in l.j.in ij.
col: C.de iure emphyt.p rationes ibi adiectas per eũ in l.tale pa-
ctũ.q.fi.ff.de pactis, & Sal.latè in l.ij.in xxij.q.C.de iure emph.
& Raph.Cu.in l.Gallus.§.etiã si parẽte.ff.de libe.& posthu.&
Io.de Imo.in d.c.potuit, in antep. char.de locato, & Pau.de Ca.
in l. si mihi & tibi.ff.de verb.ob. Et licet Io.de Imo.aliter dixerit
in l.qđ dicit̃.ff.de ver.ob.in prin.in xij.q.vel xiij.col.& in ante-
* pen.col.tamen precedens opinio est magis* communis, à qua in
iudicando non est recedendum, vt habetur in locis vulgaribus.
Præterea dato, ꝙ opinio contraria esset vera, s.ꝙ talis concessio
possit etiam comprehẽdere hæredes extraneos, nedum filios hę
redes: tamẽ illud posset procedere, vbi verba essent concessa hoc
modo: scilicet concedo tibi pro te tuisque filiis & hæredibus, &
ita loquitur Io.de Imo.in d.l.quod dicitur.sed in casu nostro ali-
a ter[a] dicit Antonius factam fuisse concessionem, scilicet Bartho.
& suis filiis & hæredibus legitimis & naturalibus: & illę qualita-
tes importatæ per illa verba, s.legitimis & naturalibus, referunt̃
ad illa duo substantiua præcedentia, scilicet, filiis & hæredibus,
vt probatur in l.doli, in prin.cũ ibi no.ff.de seruo corru.facit qđ
no.Bar.in d.l.iiij.§.eritque differentia.ff.vi bono.rapt. & quod
etiam no.in specie.in l.si is qui ducẽta.§.vtrũ.ff.de reb.dub. dũ
4 dicit, † ꝙ qñ copula cadit inter duo adiectiua, quæ copulãtur re-
spectu alicuius substantiui, tunc requiritur, ꝙ vtraque qualitas
denotata per illa duo adiectiua concurrat.l.Titiæ textores.ff.de
leg.j. ¶Apparet ergo, ꝙ illa duo adiectiua.s.legitimis & natura
libus, quæ copulantur respectu substantiui præcedentis, s.hære-
dibus, qui sunt legitimi hr̃des propriè sunt, qui à lege vocantur.
non qui à testatore. patet in l.j.de suis & legi.& in rubro & ni-
gro.C.de legi.hære.& in l.j.circa prin.ff.de legi.tute.& in l.iiij.
§.de illo.ff.pro socio, & ibi expressè hoc not.Fulg.licet impro-
priè, & longè aliter sit fm eum, vt in l.obuenire.ff.de ver.signi.
& naturales hæredes sunt illi, qui succedunt iure naturæ, vt l.fin.
quorum bonorum.l.cùm actio, in princi.ff.de bonis dam.& l.
scripto.ff.vnde liberi, cum sim. ¶Hoc præsupposito ostẽdo nũc
probatum non esse, ꝙ ille contractus fuerit celebratus, quomo-
do asserit Bartholomæus.nam hoc probatur per Petrum Frede-
zanum, qui primò coram iudice examinatus deposuit, quòd d.
5 Anto.inuestiuit præfatum Bartholomæum† pro se & hęredibus
suis, quæ verba comprehendunt omnes hæredes etiam extra-
neos in casu nostro, vt no.Spe.in titu. de locato.§. nunç aliqua,
versic.cxiiij.& Dyn.in l.in conuentionibus.ff.de verborum sig.
& Bar.in l.Gallus.§.etiam si parẽte.ff.de lib.& posthu. per tex.
in l.stipulatio ista.§.si quis.ff.de verbo.oblig.& l. si pactum.ff.
de prob.& no.Ant.de But.& aliis in c.in præsentia, de prob.&
no.Io.de Imo.in l.quod dicitur, in pen.vel antepen.col. de ver.
obli.& in c.potuit, in xij.col.de loc. ¶Postea repetitus die quar-
ta Augusti in hac causa ad supplendam priorem examinationem
suam factam in hac causa, in qua fuerat imperfectè interroga-
6 tus, vt constat ex actis, †dixit se referre ad primam examinatio-
nem factam coram iudice maleficiorum pro expressione verita-
tis in omnibus, & per omnia, nihil addendo vel minuendo, & ta-
b lis relatio admissa per iudicẽ operat̃ perinde, ac si ipse testis[b] ex-
pressè & specificè deposuerit in vltima examinatione illud, qđ
continebatur in l.qui liberis.§.testõ.ff.de bo.poss. secundum ta
bu.l.quærebatur.l.tribunus.§.j.ff.de test.mili.& in specie deter
minat Bar.in l.eos.ff.de fal.cum quo transit Bal.in l.iurisiuran-
di.C.de test.& Pet.de Anch.in clement. testibus, ad finem, de
* testi.& Anto.de But.in c.cũ in tua, ad fi.de testi.& est magis* cõ-
munis opi.& vera, quæ probatur etiam per no.in l.Theopom-
pus, in pen.q.ff.de dote præle.& in c.de testi.extra de test. ¶Prę
terea dictus testis examinatus etiam ad instantiam dicti Bartho-
lomæi vel procuratoris sui dixerat, ꝙ tunc non bene recordaba-
tur de sono facti seu celebrati contractus: sed bene recodaba-
tur, ꝙ Iacobus de Blancolinis renuntiauit Anto.de Braxelis pe-
tias, quas recognoscebat ad libellum, & ꝙ incontinenti d.Anto-
nius de Braxelis inuestiuit filium dicti Iacobi de Blancolinis de
7 dictis terris, & qđ de cæteris dictis & factis non recordabat̃: † tñ
per hoc non sequitur, ꝙ licet tũc non recordaretur de his, q̃ an-
tea testificatus fuerat corã iudic.maleficiorũ, quin postea potue
c rit recordari[c] die quarto Augusti, qñ fuerat repetitus.& ꝓpterea
p̃t se pro expressione veritatis referre ad primũ testificatum suũ
habitum coram iudice maleficiorũ, vt in gl.ordinaria in c. cum
cãm, quæ inter œconomium, in gl.in verbo, quos ad alium, ex-
tra de testi.& ꝓbatur in l.quidam tabularũ, ad finẽ, & ibi ponde
rat ad hoc illum tex, subtiliter Ang.ff.de fur.& not.moderni in
d.l.qui bona.§.si quis stipulatur, per illum text.ff.de dam. infe.
& Bal.in c.j.§.notatum est, in tit.de no.feudorum.& in c.j.§.si
em̃ dño, in ti.quid sit inuestitura.& gl.in c.cũ causam, q̃ inter ar-
chiep̃m, in ver.ratas, extra de testi.& Anton.de But.in d.c.cum
in tua.

in tua.potuit em̃ eſſe,qđ teſtis poſt, q̃ fuit in cã ciuili examina-
tus ante,q̃ eſſet repetitus, vidit teſtificatũ ſuum primũ habitum
corã iudice maleficiorũ:quo viſo vel habito in forma, nunc re-
cordabatur de eo,qđ non fuerat recordatus in ipſa primæua ex-
aminatione facta in cã ciuili. ¶Scđo hoc probatur per id, quod
depoſuit Tho.de Burg.qui primò coram dicto iudice maleficio
rũ depoſuit eodẽ mõ in effectu,in quo depoſuit præfatus Frede-
zannus,& poſtea productus in hac cauſa in teſtẽ pro parte dicti
Bartholomæi dixit ſe ſcire tm̃, quantũ dixerat & teſtificatus fue
rat corã iudice maleficiorũ, ad quẽ priorem teſtificatũ ſe refert,
& illum pro inſerto in illa atteſtõne vult, & ſubiungit hæc ver-
ba,videlicet ꝙ ipſe teſtis addendo ſe refert ad inſtr̃m,de quo fuit
rogatus ſer Philippus de vnguola, qđ inſtr̃m dixit ipſe teſtis non
fuiſſe ſibi lectum per dictum iudicem maleficiorum tpe,quo de
8 poſuit. †tñ dico, ꝙ iſta ſua relatio ad inſtr̃m dẽt intelligi facta,
ſaluis,& exceptis his, quæ cõtinent̃ in teſtificatu primo habito
coram iudice maleficiorũ : quia cum ipſe teſtis in principio ſuæ
examinationis depoſuerit ſe tm̃ ſcire,quãtũ cõtinet̃ in dicto ſuo
teſtificatu,non eſt veriſimile, qđ incontinenti voluerit ſe corri-
gere,& ſibi cõtrariari per illa verba ita gñaliter & cõfusè prola-
ta,arg.l.nã ad ea.ff.de cõdi.& demon.in prima conſti.C.§.qui-
bus.¶Probat̃ magis in ſpẽ per no.per Bar.in l.j.§.& parui inde.
ff.quod vi aut clã.vbi dixit,ꝙ ſi in vno capitulo ſtatuti dicit,ꝙ cõ
tra inſtr̃m debiti non poſſit opponi niſi exceptio falſitatis ſolu-
tionis,& nulla alia p̃t opponi,certe per illa verba non intelligi-
tur ſtatuentem voluiſſe reiicere ẽt exceptionem, quæ ex alio ca-
pitulo ipſius ſtatuti deſcendit per dictum.§.& parui, cum gl.&
per l.ita pudor,cum gl.C.ad l.Iul.de adult.& quia ſm̃ Bar.per il-
la verba gñalia,videlicet ꝙ nulla alia exceptio poſſit opponi,nõ
eſt veriſimile,qđ ſtatuentes voluerint ſe corrigere, & cũ Bar.ibi
concordat Bal.in l.j.in vlt.col.C.de cond.inde.& Anto.de But.
in c.item cum quis,de reſti.ſpo.& Pe.de Anc.in c.canonum ſta-
tuta,de cõſti.& Io.de Imo.in l.fi.ff.à qui.app.nõ licet, & in c.ex
parte,el ij.de offi.deleg. & Saly.in l.ita pudor.C.de adul. ¶Bñ
9 facit,qđ no.Bar.in l.ſcripturæ.C.de fi.inſtr. † vbi dicit, ꝙ ſi vna
ſcriptura vr̃ prima facie continere repugnantiam, dẽt fieri inter-
pretatio per ſubdiuiſionẽ,ſeu ſubdiſtinctionem, vt ceſſet repu-
gnantia,arg.d.§.quib. & l.j.C.de inoff.dona.c.cũ expediat, de
elec.in vj.& ita ẽt no.Bar.in l.oẽs populi.ff.de iuſt.& iur.in fi.
iij.q.& Bal.in l.maximum vitium,circa pe.& antepe.& vlt.col.
C.de lib.præte.& Bal.in l.ſed & ſi poſteriores.ff.de legi.& in l.
non eſt nouum,eo.tit. ¶Bñ facit tex.in c.cũ,tu, de teſti.iunctis
no.per Bar.ff.de no.ope.nũ.in l.j.in prin.in j.col.& in l.Labeo.
10 ff.de ſup.lega. ¶Et in l.de ætate.ff.de mi.in ij.q.vbi dicit,†ꝙ ſi te
ſtis depoſuit aliquem eſſe talis ætatis ex aſpectu reddendo ratio-
nes inferentes,ꝙ ex aſpectu ſit illius ætatis,de qua depoſuit cum
redditione rõnis : & in ipſa poſtea rñdeat ſe neſcire, certè teſtis
ipſe non improbat illa verba,dum dixit ſe neſcire.intellige.ſ.ali-
ter,quam s̃.depoſuerat:q̃a aliàs eſſet ſibiipſi ꝯrius.Et idem dicit
Bal.in l.data opera.C.qui.accu. nõ pñt,in xv.co.ver.ſed hic q̃ro
actor dicit,&c.vbi propriè in teſte dicit,ꝙ debet fieri interpreta
tio,ne ſibiipſi contradicat,allegat in ar.d.l.nam ad ea, aliàs eſſet
in totum repugnantia inter verba inſtr̃i,& verba teſtis poſita in
primo teſtificatu : quia ſm̃ verba teſtificatus veniunt extranei,
ſed ſecundum verba inſtr̃i non veniunt extranei, ſed ſolum filij.
¶Et ſi dicatur, quare magis debet capi interpretatio, ꝙ teſtis ve-
lit ſe referre ad inſtr̃m,ſaluis tñ & exceptis his,quæ continentur
in ſuo teſtificatu habito coram iudice maleficiorum, quàm in-
terpretatio, ꝙ videatur ſe referre ad primum teſtificatum factũ
coram iudice maleficiorum,ſaluis tñ & exceptis his, quæ conti-
nentur in inſtr̃o. Rñdeo, ꝙ iſte teſtis in hoc teſtificatu facto in
cauſa ciuili ad inſtantiam Bartholomæi deponit ſe ſcire, tanquã
alius dixit coram iudice maleficiorum, & interrogatus in cauſa
ſcientiæ rñdit ſe ſcire per cauſam ſcientiæ, de qua in dicto primo
teſtificatu,niſi reddat cauſam ſcientiæ, quod fuit præſens ac vi-
dit,& audiuit,ſed de contentis in inſtr̃o teſtis ipſe, præſertim dũ
reſpondet ad interrogatoria, dicit ſe non recordari de omnibus
11 contentis in eo inſtr̃o:ſed ꝙ†credit contenta in inſtr̃o eſſe vera,
& quòd credit,ꝙ ille notarius rogatus non ſcripſiſſet niſi verita
tem, quæ ratio ad dictum teſtis de credulitate deponentis non
eſt ſufficiens in materia,de qua agitur,in l.ij.§.pe. vbi per Barto.
ff.de aqua plu.arcend.l.teſtium, & ibi plenè Cyn.C.de teſti.&
Bal.in l.ſolã,eo.ti.& plenè in c.tertio loco,& in c.literis,de præ
ſum.& in c.quoties, de teſti.& per Bal.in l. ſiue poſsidetis, C.de
proba.vbi dixit,ꝙ teſtis nõ probat,etiã ſi dicat ſe pro certo crede
d re [d] per iura ſupra proximè allegata,& Bal.in l.ij.§.obſeruari,C.
de iura.calum.& in l.conuenticula,C.de epiſ.& cle.& Sp.in tit.
de teſte.§.j.verſi.id qđ deponit de credulitate,& ibi Io.An.præ-
ferri ergo debet illud,quod deponit teſtis ipſe per relationem ad
primũ teſtificatũ,cum dicat ſe hoc ſcire, & etiã aſsignat bonã ra-
tionem dicti ſui, & nõ id, quod deponit teſtis per relationem ad
inſtr̃m,cum non dicat ſe ſcire de veritate contentorũ, vbi nec ra-
tionẽ aliquã reddat ſaltẽ ſufficientẽ, imò de credulitate loquat̃.
Per hoc quod egregiè voluit Bal.in l.presbyteri, ad fi.C.de epiſ.
& cle.ſecutus Ia.Bu. in quadã diſpõne ſua, vbi concludit & præ-
ponderat dictũ teſtis reddentis bonã rõnem dicti ſui, etiã ſi non
ſit de ea interrogatus,& idem no.Bal.in c.j.§.ſacr̃m, de conſue.
recti feu. ¶Quinimò dictus teſtis interrogatus ſuper interroga-
torijs expreſsè dicit, ꝙ non diſcedendo ab alijs teſtificatis per eũ
ſe refert ad inſtr̃a,& credit cõtenta in ea eſſe vera,& non recorde
tur de omnib.&c. ¶Ecce ꝙ teſtis ipſe declarat, ꝙ per hoc nõ in-
tendit recedere à primo teſtificatu, & ſic proteſtatio declarat &
reſtringit d.l.qui in aliena.§.Celſus,de acq.hæred.l. at ſi quis.§.
plerique ſunt,de relig.& ſump.fune.l. ſi mihi & tibi.§.in lega-
tis,& l.ſi ita ſcriptũ, ff.de leg.iij. ¶Solũ enim mouetur teſtis ad
dicendũ,ꝙ ſaluis contentis in prima teſtificatione credit conten
ta in inſtr̃o vera eſſe ꝑ authoritatẽ, quam habet inſtr̃m confe-
ctũ à tabellione,& ſic nõ probat plus,quàm authoritas inſtr̃i:er-
go reprobata authoritate inſtr̃i in hac parte,prout infra oſtendã,
ſequitur,ꝙ ceſſat in hac cauſa vis credulitatis, & relationis huius
teſtis ad inſtr̃m,arg.l.j.§.j.quæ ſen.ſine app.reſcin.& in l.legata,
ff.de lega.j. ¶Nec etiã poteſt dici, ꝙ iſte teſtis per relationẽ ad in
ſtr̃m interpretetur ea, quæ ipſe dixit in primo teſtificatu, cũ ſint
clara, & indefinitè loquitur de hæredibus, & per ꝯñs de omni-
bus.d.l.ſciendum.non cadit in verbis claris interpretatio,in l.il
le aut ille.§.cum in verbis,de leg.iij.Et declarat Bart.in l.ab exe-
cutore,in iij.col.de app.& Bald.in l.voluntas,C.de fideicomm.
& præſertim cum teſtis non fundet ſuam interpretationem ex
ſua ſcientia, ſed ſuper credulitate, quæ in teſte non ſufficit, vt di-
xi. ¶Hæc fortificantur ex his, quæ teſtis atteſtatur, dum dicit, ꝙ
ſi per dictum iudicẽ appellationum ſublata fuiſſent dicta inſtru-
menta, ipſe teſtis depoſuiſſet ſuper eis de his, de quibus tunc ha-
buiſſet memoriam : in cæteris autem ſe retuliſſet ad prædicta in-
ſtrumenta,prout etiam ad præſens ſe refert &c. Ecce ergo, ꝙ te-
ſtis non refert ſe ad inſtrumenta ex eo, quòd recordetur vel ſciat
vera eſſe contenta in eis,& per hoc eſt reſponſum ad id, quod de
poſuit iſte teſtis in hac cauſa, dum fuit inductus per procurato-
rem partis aduerſę: quia etiam ibi refert ſe ad teſtificatũ habitum
corã iudice maleficiorum. de quo teſtificatu dixit ſe recordari,
& non vltra.& licet dicat ibi,quòd credit contenta in inſtrumen
to eſſe vera: tamen hæc credulitas non habet obſtare, vt ſupra
probaui, ſaltem cum aſſerat de contentis in ſuo primo teſtifica-
tu, quòd de cõtentis in dictis inſtrumentis nil aliud recordetur,
niſi quantum continetur in dicto primo teſtificatu, & per ꝯñs
præferri debet & attendi, cum de illo tãtum recordetur, vt teſtis
ipſe affirmat in examinatione facta, vt dixi. ¶Ad confirmatio-
nem probationum ſer Bartholomæi accedit etiam teſtimonium
magiſtri Bartholomæi de Tenuſio, qui in effectu concordat in
omni ſuo teſtificatu cum dicto Anto. Fedrezanno. Et licet pars
aduerſa conetur expugnare teſtimonium ipſius magiſtr. Ioan.
tanquàm præſtiterit aliquale officium ſolicitatoris in hac cauſa,
& per ꝯñs non ſit idoneus & integer teſtis iuxta no. per do. de
Rota,ſua cõcluſione,ccclxiij.& Ant.de Bu.in c.cum à nobis,de
teſtib.& do.Abb.in c.ſuper eo,eod.tit.ad fi.ad qđ põt dupliciter
reſponderi,ꝙ ſi bñ conſideret̃,nõ eſt ſufficienter probatũ ꝑ duos
teſtes,qui ſunt conteſtes & non ſingulares, ipſum fuiſſe ſolicita-
12 torem præſentis cauſæ &c. ¶†Secundò poteſt rñderi,ꝙ fides te
ſtis eius vnitur,& corroboratur ac plena reddit̃ ꝑp cõſocios,qui
ſunt valdè idonei teſtes & inſtrumentarij,arg.l.ſi quis ex argen-
tarijs,circa prin.cum ibi no.per Bal.ff.de eden.& not.Bar.in l.j.
in iij.col. C.de teſti. vbi dixit, ꝙ dictũ teſtis aliâs inualidum põt
confirmari ſociorum teſtificatione. Sal.in l.in bonæ fidei,circa
x.co.C.de re.cre.bene facit,qđ no.Gui.de Cu.in l.ſi duo p̃roni,
in prin.ff.de iurei.& ꝑ hoc etiã eſt rñſum,ſi diceretur,ꝙ mag.Io.

31 est socer Bartholomæi. ¶ Ad qđ ét vltra ꝑdicta pōt rńderi, ꝙ † socer nō cōmemoratur inter ꝑsonas prohibitas testificari, vt ꝑ Sp. in tit. de testi. §. j. ver. nunquid ergo socer, & doct. in c. in literis, de testi. saltem inspecta qualitate personæ, vt ibi per doc. ¶ Et ex ꝑdictis ét patet, ꝙ illud, qđ deponit Georgius testis, qui dñ fuit productus ꝑ partem aduersarij dixit, ꝙ credebat cōtēta in instr̄is esse vera, non probat aliquid eò, quia deponit de credulitate, vt iam dixi. Ex his omnibus infert̃ cōclusio, quod cū in d. instr̄o inuestituræ fuerint nisi tres testes, s. Antonius Sedazanus, Thomas dñi de Burgo, & Georgius prædictus, & primi quantū ad qualitatem rńsiōnum hæredū Bartholomæi discrepant ab instr̄o, vt probaui, & tertius nihil ꝓbat in instr̄o: quia loquit̃ per verbum, * credit: certe intelligitur reprobatum instr̄m, vt concludunt* oēs in l. ij. §. si quis neget. ff. quemad. test. ape. & in l. in exercendis. C. de fi. instr. & in c. Ioannes, eo. tit. cum si. & per hoc videt̃ ꝙ ét absque eo, ꝙ procedatur ad aliquam torturam cōtra tabellionē, satis liqueat esse absoluendum dictum reum conuentum à contentis in petitione saluo iure dicto Antonio, & Bartholomæo secuta ratificatione Petri modo, quo allegatum, expositum & petitum est pro parte dicti Bar. Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Aliter. & sic verbum, & hæredibus, nō stat simpliciter, vt s̄. lib. j. consi. cxx. sed rescriptum ad legitimos & naturales.

b ¶ Testis. s̄. lib. j. consi. cxxxiij. nu. 4. Pau. consi. clxviij. libr. j. Alex. l. legata inutiliter, in fi. ff. de leg. j. Benedic. rep. c. Raynutius, versi. altero che, nu. 9.

c ¶ Recordari. Bal. l. j. col. fi. C. de cōfe. & in rub. de contro. inuesti. col. ij. Bal. Alex. l. de tutela. C. de in integ. resti. d. §. si ꝗs stipulatus. Gemi. Phi. c. fi. col. ij. de iureiu. in vj.

d ¶ Crede. nisi reddat bonam causam. s̄. consi. cix. nu. 4. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis ꝓhibitio in test̄o valet eo ipso, ꝙ apponatur pœna.*

3 *Maritus licet nihil possit relinquere vxori, tamen potest prohibere alienari sine eius consensu.*

4 *Gabellæ statutum non habet locum in re inæstimabili. nu. 5.*

6 *Iudex supplet cōcursū eius, qui sine iusta cā recusat cōsentire.*

7 *Legari non potest personæ prohibitæ etiam vt distribuat in pias causas.*

8 *Electio potest committi ei, qui non potest esse executor.*

11 *Moræ purgationi locus non est, pœna commissa.*

CONSILIVM LVII.

PRospectis testō, codicillis, ac statuto, de quib. est mētio. ¶ Et visis his, quæ copiosè & eleganter allegata sunt per clarissimos dños aduocatos consortij maioris ecclesiæ Parmensis. ¶ Omisso multiloquio capio id fundm̄, qđ mihi videt̃ esse tutius pro facto dicti consortij, & istud cōsistere puto in virtute dictorum codicillorum, in quib. dispositū est, ꝙ hæredes sui non possunt vendere, nec alio modo alienare, nec ét locare post mortem dicti testatoris sine expressa licētia, & cōsensu d. do. Catharinæ suæ vxoris: & voluit ꝯ facientem priuatū fore, & esse parte iuris hæreditatis ipso iure, & facto statim, cū ꝯ fecerit, & illā deuenire debere in cōsortiū viuorum & mortuorū dictæ maioris ecclesiæ. ¶ Et præsupponit dictos hæredes locasse dicta bona hæreditaria absque licentia d. do. Catharinæ, & ꝯ eius voluntatē, vt mihi videt̃: ꝙ si constat ꝙ ante dictā locationem dicti hæredes habuerunt scientiam dictorum codicillorū, debeat hæreditas pro partibus eorū, qui contra fecerūt,

1 deuenire ad dictum consortium. ¶ † Ad quod ostendendū præsuppono, ꝙ prohibitio testatoris prohibētis, ꝙ hæredes sui non possint alienare, vel locare: si ꝯ fecerint ꝙ bona deueniant in Titiū, valet dato ꝙ alia cā prohibitionis nō appareat, vt probat̃ in l. filiusfamilias. §. diui, iuncta gl. in verbo, respectu. ff. de lega. j. & no. Cy. & Bar. in l. quoties, la j. C. de fideicōmissis: quia vbi testator aliquā pœnā imponit hæredi ꝓhibito alienare, ꝗ pœnā vult ad aliū ꝑuenire, videt̃ apparere de sufficienti respectu, per quem testator ꝓhibuit alienare: quia voluit ꝓuidere illi alteri, cui pœnam reliquit, inst. de leg. §. fi. & ita ét videt̃ Raphael notare in d. §. diui, & Ang. in ꝯsi. clxviij inci. testator in omnibus, col. ij. allegando. l. j. C. de his, quæ pœnæ nomine. ¶ Scđò præsuppono, ꝙ dicta dispō testōris priuōnis hr̄ditatis in pœna hæredis ꝯ facientis potuit adduci nedum in testō. l. j. C. de his, quæ pœnæ nomine, & l. vxores. §. hr̄s, & qđ ibi no. Bar. ff. de leg. iij. sed etiā in codicillis, s. per fideicōmissum. l. ij. C. de condi. insti. & instit. eo. ti. §. fi. & ita ad fideicommissum trahitur præsertim, qñ per verbū cōe facta est dispō. l. Scæuola, ff. ad Treb. not. in l. verbis ciuilibus, ff. de vul. & pu. prout fuit in casu proposito adiectum verbum, deueniret, qđ est verbū cōe, vt probat̃ in l. hr̄des mei, in prin. iuncto. §. cum ita, & l. hæredib. §. fi. ad Treb. in l. fideicōmissa. §. hęc verba, ff. de le. ij. & no. Bar. in l. cēturio, ff. de vul. & pup. in pen. col. & etiā Bal. & Bar. & alij in l. Lucius. in ij. q. principali, eo. tit. & Bald. in l. iam hoc iure. §. ij. ff. de vulga. & pu. in l. fi. in vlti. col. C. de sac. san. eccl. & in repe. c. si pater, de test. in vj. in xv. col. ¶ Et licet dicta iura loquant̃ de verbo, perueniat, tñ præfati doc. eadē rōne dn̄t idē esse in verbo, deueniat. hoc ꝓbat tex. in l. ij, C. de bo. quæ li. quē ad hoc ibi ponderat Ang. & idē tenet Ang. in l. j. pe. col. de imp. & alijs subst. per tex. in c. j. post prin. in ti. & per alia ibi allegata ꝑ eū, licet Inno. in c. Raynaldus, in verb. deueniret, de testa. teneret contrariū: sed sua opi. cōiter damnat̃ ꝑ do. in

2 d. locis. ¶ † Quinimo posset esse, ꝙ verbū directū trahit̃ ad fidei-
* cōmissum, qñ est positū in codicillis s̄m cōes * conclusiones per d. l. Scæuola, & ibi Bart. & no. in d. l. verbis ciuilibus. ¶ Accedit, quod no. Bar. & alij in l. paterfamilias, ff. de hær. insti. vbi tenuit, ꝙ qñ testōr disponit, ꝙ si hæres molestauerit vxorē, priuet̃ hæreditate, intelligit̃ ꝑ fideicōmissum, vt ꝑ eū & alios ibi, & ꝑ Bal. in l. j. C. de his, quæ pœ. no. & per Ang. in d. consi. clxx. ¶ Et licet aliqui circa hoc variēt: tñ illa disputō nō est ad p̄ns necessaria, attento ꝙ hæc dispō priuatiua, de qua loquor, fuit facta in codicillis, & sic nō potuit directè hr̄ditas dari cōsortio. d. l. ij. C. de codic. & qđ no. Bal. in repetitione. l. j. C. de sacros. eccl. circa vltimā chartā in ver. sed hic quærit̃, an hæreditas possit in codicillis ad pias

3 causas directè relinqui &c. ¶ † Tertiò præsuppono, ꝙ quāuis ex forma dicti statuti non possit maritus vxori relinquere nisi certā quantitatē: tñ non per hoc intelligitur maritus prohibitus disponere in testō, quòd hæredes testatoris non p̄nt alienare, nec locare sine licētia, & cōsensu ipsius do. Catharinæ: quia hæc sunt diuersa, & ex diuersis non fit illatio. l. eum actum, ff. de calū. Iste enim est casus omissus, vnde remanet sub dispōne iuris cōis. l. cō modissimè, ff. de lib. & posth. l. si extraneus, ff. de cond. ob cām. Statutū enim vult, ꝙ non possit relinquere maritus vxori quoquo mō relicti vltra centum libras Parmensiū directè vel indirectè in quantitate, vel specie, nisi alimentorū causa: sed disponere, ꝙ hæredes nō p̄nt alienare, vel locare sine cōsensu & licentia suę vxoris, nō est ꝯ prohibitionem statuti: quia nō apparet, ꝙ in hoc verset̃ cōmodum mulieris saltē æstimabile ad centū libras, vel vltra. ¶ Ergo statutū non cōprehendit istū casum: quia verba statuti non conueniūt: proba. in l. iiij. §. prætor, ver. toties, ff. de dam.

4 inf. & ibi no. Bar. in fi. & sequit̃ eū Ang. & moder. † ibi, dū dn̄t, ꝙ si sit statutū, ꝙ de quolibet ꝯctu, de quo fieret instr̄m, soluant̃ gabellæ sex denarij per librā, illud statutū non habebit locum in ꝯctibus, qui sunt super re inęstimabili, aliās non continens quid interesse ęstimabile, vt probat̃ in l. ita āt, in prin. ff. de admi. tu. & ibi etiā Bar. qđ statutū disponit, ꝙ debeant solui ꝓ gabella tot denarij pro qualibet libra, & si illud, super quo cōtrahit̃, non ascendit ad libram, non debet locū hr̄e statutū. & facit qđ no. Bal. in l. fi. C. de litig. ¶ Vnde dicit Pau. de Ca. in l. benignus, ff. de legi. se in

5 fctō respondisse in qōne statuti dicentis, † ꝙ de omni instr̄o continente summā centum librarum debeat solui gabella, vel registrari debeat, aliās non valet. modo erat quoddam instr̄m legitimationis, de quo nō erat soluta gabella, & nō erat registratū, an sit nullum? & dicit respondisse ꝙ non per no. ꝑ Bart. in d. §. prætor. ¶ Et si quis etiā vellet etiā dicere, ꝙ illa dispō testatoris prohibentis hæredes non posse alienare, nec locare sine licentia & consensu vxoris suæ, potest afferre fortasse vtilitatem vxori vltra centum libras Parmenses, dico, quòd qui hoc dicit, haberet necesse probare, l. ab ea parte, in prin. & in l. in exceptioni. ff. de ꝓba. sicut dicit Bald. in l. fi. C. de ap. dum inquit, ꝙ si statutū dicat, ꝙ potestas sit iudex à centum aureis. s̄. ¶ Et contingat moueri petitionem hæreditatis, cuius quantitas ignoratur, vel agitur ad factum, & de interesse nescitur, & quæritur, quis futurus sit iudex. Concludit, quòd cum maior summa tendat ad abdicandū iurisdictio-

iurisdictionem iudicis, ei incumbit probatio, qui vult aliquē pri-
6 uare. d.l. ab ea parte. ¶ † Nec vr̃, ꝙ ex dicta dispōne possit dici, ꝙ
commodum prædictum æstimabile, vt s̃. possit contingere vxo-
ri: quia eo casu, quo vxor, petita licētia per hæredes ab ea, noluis-
set sine iusta cā consentire, potuisset iudex sine consensu mulie-
ris permittere. l. si cum dotem. §. eo aũt tpe, & ibi no. Bar. & alij.
ff. sol. mat. & Bal. in l. j. & in l. viduæ, & in l. in coniunctione. C.
de nup. in pe. ru. C. de cōtrahen. empt. in pe. q. & in c. j. ad finem
principij, de consue. recti. feu. & in l. j. ad fi. C. qui admit. ēt per
eundem in l. si mater. §. fi. ff. de excu. tu. Et Pe. de Anch. in repe.
c. canonum statuta. bñ facit. l. si legatario. §. fin. & l. notandum,
versus finem. ff. de fideic. liber. & c. j. de his, quæ fi. à maio. par.
ca. ¶ Ex his patet non obstare, si adduceret̃ id, quod no. Io. An. in
addi. Spe. in tit. de instru. edi. in §. nunc verò aliqua, post mediũ.
in addi. inci. ad istum fi. faciũt quæstiones Guid. de Suza. & Alb.
7 ij. par. statu. q. cxij. in fi. vbi concludunt. † ꝙ si statutum prohi-
bet, ne relinquatur vxori vltra certam quantitatem, & testator
a relinquat vxori [a] certam quantitatem distribuendam pro anima
testatoris, & concludit, ꝙ si ista potestas distribuendi est data so-
li vxori, non valet, ne fiat fraus statuto. l. scire. §. j. ff. de tu. & cur.
da. ab his. Si vero vxori & alij cōmissa est distributio, valet: quia
cessat fraudis suspicio, arg. c. prudentiam, de off. deleg. & c. ij. de
statu mo. quia dico, ꝙ decisio dictorum potius facit, qđ vxori po
tuit dari dicta facultas: quia actus alienationis, vel locationis nō
est expediendus per solam vxorem, sed per hæredes cũ vxore: &
in casu nr̃o cessat suspicio fraudis: qa ad manus vxoris ex dispōne
codicillorum non habent peruenire bona, sed ad manus hære-
dum: secus in qōne formata per Io. An. & Alberi. quia ibi bona
habebant transire ad manus mulieris, & sic potuisset fieri fraus
statuto, ꝯ l. fraus, & l. qui legem. ff. de legi. ¶ Præterea in casu nr̃o
non relinquebat̃ in codicillis aliqua quantitas, aut aliquid æsti-
mabile saltem vltra quantitatem librarum centũ vxori in ea par-
te codicillorum, in qua disponit, ꝙ hr̃des nō possint locare sine
consensu vxoris, vt s̃. ꝓbaui. ¶ Omitto I-au. de Ca. in l. cogi. §. hi
qui solidum. ff. ad Treb. qui non stat cũ illa decis. Guid. de Suza.
quam refert Io. An. in loco s̃. allegato. sed ꝙ imo ibi apparet fa-
ctam esse distributionem in pauperes, vt iussit testator, & vxor
petens bona pro distributione, debet postea fidem facere de di-
stributione: aliàs sibi auferent̃ bona allegata. l. nulli. C. de epi. &
cleri. Hæc disputatio non est necessaria: quia decisio Ioan. And.
potius facit pro dispōne codicillorum, q̃ ꝯ. ¶ Accedit distinctio,
quam facit Barto. in l. cum pater. §. hæreditatem, el j. ff. de leg. ij.
8 dum dixit, † ꝙ licet quis non possit esse executor testamenti, vt
sunt fratres minores, vt in cle. exiui, de verbo. sig. tamen pñt esse
electores pauperum: & sic pōt eis committi electio pauperum
per illum tex. & ipse etiã in suo tractatu minoricarum, in iij. par-
te. & Bal. in auth. ingressi, in j. col. C. de sac. san. eccl. & Sal. in l. j.
in iiij. col. C. de hære. instit. electio em̃ non hẽt capere pecunias,
& illas differentias facit Bart. in l. cum quidam, la grande. ff. de
leg. j. & in l. executorem, per illum tex. C. de execu. rei iud. & in
consi. suo incip. constitutio epi, & in l. fi. §. sed & si quis. C. cōia
de leg. & per Bal. in l. captatorias. C. de testa. mili. per An. de Bu.
in c. tua nos, de test. in c. literas, de sup. negl. præla. & Pet. de An.
& Ioã. Imo. in c. nos quidem, de testa. nam non hẽt administrare
bona, nec illa capere: sed consentire, vt qui non pōt per se facere,
pōt facienti consentire, vt no. per gl. & doc. in l. si fundus. §. j. ff.
de pig. & Bal. in l. si vt proponis. C. de ser. pig. dato. manu. ¶ Per
prædicta potest ēt non obstare, quod no. Bar. in rep. l. j. §. si plu-
res, in j. q. ff. de exerci. col. iiij. ver. & per hoc, & in tractatu mino
9 ricarum in iij. par. † vbi concludit, quod si testator facit aliquem
executorem vltimæ voluntatis, & disponat, ꝙ debeat exequi cũ
consilio & consensu guardiani fratrum minorum, non hẽt exe-
b cutor requirere consilium guardiani [b] cum guardianus fratrum
minorum non possit esse particeps illius officij, cum non possit
esse executor, vt in d. cle. exiui. meritò nec in dicto casu etiã con-
silium requirendum est de necessitate, vt probatur in l. quidam
decedens. §. Papinianus, & l. pater, & ibi etiam no. Bar. ff. de ad-
mi. tut. ne quod vna via prohibetur, per aliam permitti videa-
tur. l. oratio. ff. de sponsa. & in d. l. scire oportet. §. j. & regula, cũ
quid vna, lib. vj. quia respondeo, quòd in dictis codicillis non est
prouisum, quòd hæredes non possint exequi contenta in testa-
mento sine cōsensu mulieris. Vnde in casu posito per Bar. in d. §.
si plures, non pōt executor exequi sine consilio & cōsensu guar-
diani: quia per indirectum admitteret̃ id, quod directè denegа-
retur, vt dicit Bar. sed ista rō cessat in casu nr̃o: quia statutũ prohi-
bet mulieri relinqui vltra libras centum. licet ergo testator ita
disposuerat in codicillis, ꝙ nō pñt hr̃des locare sine ꝯsensu, & licē
tia mulieris, non per hoc sequitur, ꝙ per indirectum relinquitur
sibi vltra libras centum, vt probaui s̃. ¶ Item in casu qōnis Bard.
guardianus non poterat esse particeps: iō tunc succedit dispō d. l.
quidam decedens. Sed in casu nostro nec lex, nec statutũ vetat,
quin ad locandũ potuisset dari ptãs mulieri velut administratio,
maximè per no. per Io. An. in d. addi. s̃. allegata. & per hoc non
oportet insistere, an vera sit dec. Bar. in d. §. si plures, & in d. suo
tractatu, ꝯ quē tenuit Richar. Mal. & Cyn. in addi. in l. idem. §. si
cui. ff. man. & in d. l. quidã decedens, vt refert & sequitur Bald. in
rub. C. de exerci. in iiij. & v. colũ. & in auth. ingressi, & in j. & in
antepē. & vlt. col. de sacros. eccl. & in l. id, quod pauperib. C. de
epi. & cle. in iiij. & v. col. in ver. secundo quæro, quid si testator
mandat, &c. ¶ Nec si dicatur, ꝙ sicut non valet legatum vsusfru-
ctus relicti vxori in testō, ita non valet dispō facta in codicillis, ꝙ
hæredes non possint sine consensu vxoris locare, cũ hēant con-
nexitatem adinuicem: quia rñdeo, ꝙ posito, ꝙ legatum vsusfru-
ctus non valeret, qđ nullo mō pono pro constanti: tñ non sequi-
tur, ꝙ non dēat valere alia dispō facta in codicillis, in qua inest de
vsufructu, & quæ non continet causam prohibitionis, s. valoris
vltra centum libras, sicut facit primum. ¶ Ad qđ bñ facit decisio
10 Bar. in dicto tractatu minoricarum, in tertia parte, in versi. † sed
pone, ꝙ aliquis relinquit pecuniã vel res distribuendas, &c. vbi
dicit, ꝙ si quis relinquit pecuniam distribuendam arbitrio exe-
cutorum inter pauperes eligēdos, & facit executores fratres mi-
nores, ꝙ dicti fratres minores poterũt eligere pauperes, licet nō
possint exequi, & sic vnũ propter aliud non vitiabitur, vt ibi per
eũ, alia similia plura pñt adduci, quæ breuitatis cã omitto. ¶ Ex
omnibus igitur supradictis præsuppositis infertur clara rñsio, ꝙ
dicti hæredes habentes scientiam codicillorum locantes, vel alie
nantes sine consensu d. do. Catharinæ, inciderunt in pœnam di-
ctæ hæreditatis, quam restituere tenent̃ dicto consortio pp fidei
commissum ex dispōne dictorum codicillorum. nec esset locus
11 purgationi moræ: † quia qñ cōmissa est pœna pp maleficiũ mo-
mentaneum, vt in casu nostro, tunc nō est locus purgationi mo-
ræ. l. j. §. si rem depositã. ff. depositi. c. j. quid iuris si post alie. feu.
vas. id recu. & no. Bar. Bald. & Ang. & moder. in l. si insulã, in vj.
q. ff. de verb. obli. & Ang. in l. & si post tres. ff. si quis cau. & etiã
non potest purgari mora: quia vbi facta est executio ipso iure,
non est locus purgationi moræ. l. si his. ff. de leg. ij. l. qui ob rem.
ff. de cōdi. inde. & declarat Bar. in d. l. si insulam, in iiij. q. & Bar.
in d. l. & si post tres, in xij. col. cum concor. ¶ Sed ita est, ꝙ secũ-
* dum magis * cōes conclusiones in fideicommisso vniuersali re-
licto ecclesiæ, vel ad pias causas fit executio ipso iure, & transeũt
dñium & iura in fideicommissarium per l. fi. C. de sacros. eccl. &
in §. si quis autem æs pp redemptionē, in auth. de eccl. tit. Et fir-
mat Bar. in sua disputatione, quæ incipit filium adultum, & Bar.
in repeti. in l. j. C. de sacr. san. eccl. in vj. q. quintæ. q. principalis,
& etiam Bal. ibi in repeti. in xxij. col. in ver. super secundo quæ-
sito, quod est valde dubitabile, &c. & Bal. in l. pe. C. ad Treb. in
vlt. col. in l. id, quod pauperibus, in xxvij. q. C. de epis. & cler. &
Pet. de Anch. & Io. de Imo. in c. cum tibi, de test. & Io. de Imo. in
l. centurio. in xxj. col. ff. de vulg. & pup. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Vxori. Alex. l. cogi. §. hi qui, ad Treb. Soci. l. qui hæredi, de re. dub. Gerar. sin. xiiij. Ia. l. non dubium, col. x. C. de legi. l. captatorias, col. ij. C. de test. mil. l. ij. C. de fid.

b ¶ Guardiani. idem Cur. senior cōsi. lxviij. in fi. sed non placet istis fratricellis, vt Ang. cla. versi. executor, in fi. & cōtrarium teneri posset per tex. d. cle. exiui. ver. veruntamen, vt vult Bal. auth. ingressi. col. fi. C de sacros. eccle.

CONSILIVM LVIII.

Visa petitione antiqua producta nomine Antoniæ tũc pupillæ filiæ & hæredis, vt dicitur quondã magist. Michaelis pictoris de Rauenna contra Bartholomæum de Lasega, & Christoforum eius filium, in qua petebatur declarari viã

postam molendini positi in territorio de Rauenna in loco dicto Localia, vnà cum iure ædificandi super ea vnum molendinũ spectare, & pertinere ad dictam Antoniam vt hæredem prædictam & condemnari dictos reos conuentos ad dimittendum & libere relaxandum dictæ Antoniæ dictam postam, & ad remouendum quoddam molendinum super dicta posta per eos constructum, vt latius in dicta petitione, & visis exceptionibus contra dictam petitionem factis per dictos Bartholomæum, & Christophorũ, visa etiam alia petitione producta per do. Antoniam vt hæredẽ dicti Michaelis contra dictum Manfredum, & Iulianum, in quo in effectu concluditur, & petitur declarari. d. Antoniam potuisse & posse ædificare molendinum super dictis aquis Coroliæ, & eo vti, & successiuè inhiberi dictis Mãfredo & Iuliano, ne de cætero impediant, & molestent ipsam Ant. in prædictis, attento qđ in dicto loco non possunt esse duo molendina, quin vnum impediat aliud: & ꝙ dictus Manfredus, & Iulianus occuparũt duas partes tertiæ partis dictæ postæ propter quod dicta Antonia nõ potest vti prædicto iure sibi concesso, & visis exceptionibus oppositis contra dictum libellum nomine dictorum Iuliani & Mãfredi opponentiũ in effectu ea, quæ aliàs in prima petitione opposita fuerunt: & etiam allegantes se habere causam à do. Christophoro de Lasega. modo quæritur, an attestationes publicatæ in causa mota contra dictos Bartholomæum, & Christophorũ authores dictorum Iuliani, & Manfredi, vt in puncto præsupponitur, & acta facta hincinde in dicta causa j. in qua est perempta instantia faciant fidem in causa nouiter mota? & posito quòd sic an super articulis primæ causæ vel dependentibus ab eis, super quib. fuerint testes per vtranque partem, etiam publicati, & eorum dicta fuerint didicita, aut super directo contrariis possint per vtranque partem antiqui, vel noui testes in præsenti causa re
1 cipi & examinari. ¶ † Ad quę omissis non necessariis respondeo,
a præsupponens primo, ꝙ perempta[a] instantia pereunt acta ordinaria iudicij. l. properãdum. §. & si quidem, & ibi Bar. & alij. C. de iudi. l. cum lite mortua. ff. iudi. sol. & ibi latè Bart. & alij in l. si vt proponis, la j. C. qũo & qñ iu. & no. Inn. in c. cãm, el j. de test. & not. doct. plenè in l. is, apud. C. de eden. cum si. ¶ Vnde perit actus productionis libelli, perit litis contestatio, iuramentum ca
2 lumniæ, & similia. † acta verò, quæ concernunt litis decisionem, vt sunt confessiones, attestationes publicatæ coram iudice, & similia tendentia, ad probationem iuris, & merita causæ: & ista nõ pereunt. l. iubemus. C. de lib. tau. l. cum antea. §. fi. C. de arb. l. fi. C. de testi. no. in d. l. properandum. §. fi. vbi per Cy. & alios in d. l. cum lite, & in l. gesta. C. de re iud. & no. Inn. in c. cum in tua,
3 de testi. ¶ † Et sic faciant fidem in alia instantia & causa tendente ad effectum eundem cum prima, vt cõcluditur in dictis locis, & no. Bar. in l. ij. §. j. ff. vi bo. rapt. & doc. in d. c. causam, & Iac. But.
* Bar. & Bal. in l. fin. C. de testi. in quibus locis * cõiter concludunt doct. ꝙ attestationes publicatæ per iudicium faciunt fidem in alia cã inter ipsos litigantes, non attenta distinctione, quam facit tex. in l. fi. C. de testi. quæ tñ habet locum coram arbitro, vt ẽt dicit Bart. in l. per hanc, in fi. de temp. app. in his casibus, in quibus dictæ attestationes publicatæ faciunt fidẽ in alia instãtia, vel cã, s. mota ad eundem finem, ad quem tẽdebat prima, in eisdem casibus non pñt post publicationem inter Antoniam, & Iulianum, & Manfredum habentes causam de Lasega super capitulis productis in prima instantia, vel directè contrariis, vel comprehensis sub primis capitulis non poterunt testes antiqui vel noui per partes produci, secundum quòd plenius declaraui.

ADDITIO.

a ¶ Perempta. deci. To. clxxix. Matth. Affli. deci. Neap. clxviij. Deci. clxxx.

SVMMARIVM.

2 *Legitimatio personarũ requiritur etiam in causis summariis.*
3 *Filiofam. agenti sufficit consensus patris generalis.*
4 *Filiofa. minori datur curator ad litem.*
5 *Testamentum non valet nisi apponatur locus loci.*
6 *Locus nõ cẽsetur repetitus in secũda scriptura diuersæ datæ.*
11 *Solutio non præsumitur, si instrumentum reperitur cancellatum penes tertium.*

CONSILIVM LIX.

Viso processu causæ tam principalis, q̃ appellõnis inter nobilem dominam Mariam spectabilis viri de Asamis de Ferraria, & vxorẽ Bonifacij de Martinellis de Cesena ex parte vna agentem, & Zaniacobum quondam Bartoli à Sellis de Cesena reum conuentum, & tunc appellantem, visisque instrumentis, & attestationibus in causa productis, & allegationib. vtriusque partis, & literis præstantis & eximij dñi Vicarij magnifici, & potentis dñi Cesenatis requirentis, vt de numero confidẽtium electus consulam, quæ futuræ sunt partes suæ in iudicãdo. ¶ Omissis non necessariis, & attingens magis substantialia, breuiter puto esse pronunciandum, & bñ iudicatũ, & male appellatum: quia ex parte agentis videntur in casu principali cõcurrere ea, quæ sunt necessaria pro executione pœnæ ẽm formam dicti statuti sub rubrica de instr̃is ad voluntatem non productis: præterea fuit productum instr̃m debiti duc. 50. in publicã formam manu ser Blasij quondam ser Simonis publici notarij non abolitum, non cancellatum, nec aliqua sui parte suspectũ, & fuit præstitum iur̃m ẽm formam dicti statuti, & legitima mãdata, & alia requisita fuerunt. ¶ Vñ, si qua difficultas superest, cõsistit illa in discurrendo, an obstent exceptiones oppositæ per dictũ Zaniacobum tam quo ad ordinem processus, q̃ quo ad merita causę: in quo arbitror efficaciter illas nullo mõ obstare. ¶ Nam in primis non obst, ꝙ quo ad processum opponatur d. do. Mariam nõ potuisse agere sine consensu patris iuxta l. fi. §. necessitatem. C. de bonis libert. c. fi. de iudi. lib. vj. attento ꝙ etiam in causis & summariis, & executiuis requiritur talis consensus, vt probat Bal. in l. nec quicq̃. §. plano, ver. sed nunquid ibi põt, & c. ff. de off. procons. patet etiam hoc ex no. per gl. in l. iij. §. sed vtrum, in ver. in-
1 uito patre. ff. de mino. vbi vult, † ꝙ vbi agit̃ de executione sẽtẽtiæ, filius possit esse in iudicio sine cõsensu patris, si pater in principali cã suum consensum præstiterit: quia trahitur ille consen-
2 sus ad cãm executiuam. † Nã in omni cã etiã summaria requirit̃
a legitimatio personarum,[a] vt no. in l. ij. & ibi Bar. C. de edi. diui, & Bar. in l. ad reprimendum, in versi. figura, & Bal. in l. iij. §. idẽ ff. ad exhibendũ, & in l. fin. C. de edi. diui, in v. q. ¶ Quia ad hoc rñdeo, ꝙ de consensu dicti Antonij patris dñæ Mariæ apparet, qui consensit dare tutorem d. do. Mariæ ad dictam litem mouẽdam, vt ꝯstat publica scriptura: & certum est sufficere, ꝙ ꝯsensus patris interueniat ante litẽ motã, dũ modo añ litẽ contestatã nõ reuocauerit illũ cõsensum, vt patet ex no. per gl. in d. l. iij. §. vtrũ, & ex no. ꝑ doc. & maximè ꝑ Cy. in d. §. necessitatẽ, in iij. q. & ꝓbat̃ in l. si cũ dotẽ. §. eo. ãt tpe, ibi, dũ dicit, & añ litis cõtest. mutauerit voluntatẽ, & c. ff. sol. ma. & ibi illũ tex. ponderat Pau. de
3 Cast. in terminis nostris. ¶ † Vñ dicit Cy. in d. iij. q. ꝙ sufficit cõsensus gñalis patris pro omnib. causis præsentib. & futuris, vt ibi etiã ꝑ Bal. circa añ pe. & vlt. col. ad hoc qđ no. Bar. in l. tam is. §. j. in pe. q. ff. de don. cã mor. & pro hoc facit qđ no. Bar. in l. iubemus. C. de eman. lib. vbi dicit per illũ tex. ꝙ vbi pater ille cõsentit filiæ impetranti rescriptũ super cã, non est necessarius alius cõsensus in cã, hoc in terminis nostris decidit expressius Bal. in l. fi. §. finãt, in ij. q. C. de bo. q̃ lib. vbi inquit sufficere patrẽ cõsentire petenti sibi curatorẽ dari ad cãm: quia qui consentit in offõ, cõsentit in eius exercitio: alleg. glo. quã dicit esse singulr̃ notandam, in l. Lucius Titius Caiũ. ff. de admi. tu. ¶ Scđo potrñderi, ꝙ qñ filiusfa. est maior xxv. ann. prout erat d. Maria tpe moti iudicij, vt fatetur pars rei conuenti rñdẽdo positionib. & ꝓcessus est factus cũ filiofa. minore ad fauorẽ ipsius minoris, tũc talis ꝓcessus nõ reddit̃ nullus ad ꝑiudiciũ minoris. q̃uis nõ interfuit consensus pr̃is: q̃a in hoc sunt priuilegiati minores, vt ꝯsensus vel authoritas, q̃ alš fuisset eis necessaria, nõ reqrat̃ in his q̃ sunt eis fauorabilia, vt ꝑcisè declarant Cy. Sal. & Ful. in l. nõ eo min⁹. C. de ꝓcu. seq. gl. in l. j. C. q legi. ꝑso. hæc in ꝓposito nr̃o rectè intuẽti fuit apertè de mẽte Sp. in ti. de actore. §. j. ver. sed nũqd in casib. in qb. à minore, & c. ꝑterea iũcta deci. gl. in d. l. j. C. q legi. ꝑsonã, & in d. l. nõ eo min⁹. ¶ Insup nõ ob. alia exceptio circa ꝓcessum dũ dicebat̃ ꝙ ꝓcurator, q ꝓ dicta litigauit, nõ fuit legitima
4 ꝑsona: † q̃a filiofa. nõ pt dari curator, vt l. fi. in prin. C. de curatorio. q̃a rñdeo, ꝙ verũ est in curatore, q daret̃ ꝑsonæ: sed curator, q daret̃ nõ ꝑsonæ, sed reb. vel ad certũ actũ, secus est. l. cũ oportet. C. de bo. q̃ lib. & ita ibi declarat gl. in §. finãt patre recusante, de bo. quæ lib. & ita ibi declarat gl. ꝙ filiusf. minori possit dari curator

ri curator ad litẽ,ponit expreſsè Cy.in d.§.neceſsitate,in iij.q.in
fi.& ibi Bal.in princ.¶ Secũdò,reſpõdeo,ꝙ ꝓp illã interlocuto-
riã,qua fuit pronuntiatũ,ꝑſonas vel legitima eſſe mandata,nihil
põt vlterius obijci,quo ad perſonas,vt not.Bar.& alij in l.j.C.de
proc.arg.l.j.C.ſi ex falſ.inſtr.& no.Io.An in c.ſup literis,de re-
ſcrip.& Bar.in l.Põponius.§.rati,de ꝓcur.& no.Canoniſtæ in
c.qm̃.ꝯ de probat.in c.cũ in iure,de offic.dele.Tollit̃ etiã ex hoc
exceptio ꝑ d.l.nõ eo minus.¶ Nunc venio ad exceptiones quæ
cõcernũt merita cauſæ,quorũ ſumma hæc eſſe vr̃,qđ de dicto de
bito erat ſatisfactũ,vt dr̃ cõſtare ex rogationib.Matthęi quondã
Ioã.de Sezena,ꝗ in ꝓtocollo.& in fi. originalis notæ continen-
tis originẽ debiti dictorũ quinquaginta ducatorũ ꝯcti per iura-
mentũ huius dñæ Mariæ cũ dicto Zaniacobo eius patre,ſcripſit
hoc modo:videlicet,Ego Matthæus Io.prædictus notariꝰ de vo-
lũtate prædictæ dñæ Mariæ,dictũ inſtrumentũ caſſaui,& annul-
lauiꝗ: quia in præſentia mei notarij,& in præſentia Matthæi Ma-
gnaui de molendino veteri,& Ant.Bartini ab ipſa dña Maria re-
cepit à dicto dño magiſtro Zaniacobo dictos quinquaginta du-
catos aureos de lucro mihi ſecuto,&c.& ita reperit̃ caſſum & cã-
cellatũ protocollũ in ea parte,in qua erat nota dicti. Sed ad hoc
breuiter reſpõdeo,ꝙ ꝑ hoc nõ eſt probatũ de ſolutione,vt pro-
bare tenebat̃ dictus Zaniacobus intra certũ terminũ,vt contine
tur in inſtrumẽto rogato ꝑ Blaſiũ,cuius petit̃ executio.nã dicta
5 ſcriptura ſer Matthęi nõ facit fidẽ,nec dicit̃ authentica,† quia ca
b ret ſolẽnitatibus,& loco loci,[b] prout de iure requirit̃,vt not.in c.
abbate,in gl.in ver.cenſeret̃,de re iud.in.vj.& Cy.in gl.in l.ge-
nerali.C.de tabularijs,lib.x.& no.Cy.& alij in l.optimã.C.de
ꝯhend.& cõmit.ſtip.Bar.& ſcribentes in l.de pupillo.§.qui nun
ciat.ff.de noui.ope.nũc.& Canoniſtæ in c.j.& c.inter dilectos,
de fide inſt.& Gui.de Cu.& Bald.in l.comparatione,C.de fide
inſtr.& eſt ꝓuiſum etiã in ſtatuto ſub rubrica de modo,forma,
& ordine ꝓtocollorũ notariorũ.¶ Et ꝙ dicta ſcriptura fidẽ non
facit,patet ex not.ꝑ Ioan.An.in addi.Spec.in tit.de inſtr.edi.§.
oſtenſo.in addi.incipiente,dixit Rolãdinus,ibi poſt Mart.Syll.
præceptorẽ ſuũ concludit,ꝙ ſi in rogatione notarij ſcriptũ eſt de
manu ipſius caſſum & cancellatũ de volũtate partiũ,ꝙ talis can-
cellatio nõ obeſt:ꝗa nõ habet ſua ſolẽnia,ſ.teſtes,diẽ & conſu-
lem:& cũ hac concluſione videt̃ trãſire Bal.Ang.& Paul.de Ca.
in l.ſi vnus,C.de teſt.& Bal.in l.ea quæ.C.cõmi.vel epi.& Ang.
in cõſi.cccxlvj.incip.Titius vt hæres,& licet Paul.de Ca.in cõſi.
xxvj.incip.Dubium ſatis,&c.dixerit ꝙ ſi reperit̃ inſtrumentũ in
margine manu notarij vbi reperiunt̃ iſta verba cancellatũ per er
rorẽ,ꝙ talia verba ꝓbant.allegat not.ꝑ Bar.in l.in fraudem.§.ſi-
cut,ff.de teſt.milit.¶ Nõ ob.ſm̃ eum,ꝙ illa adiectio nõ habeat
diẽ nec conſulẽ:ꝗa imò cũ ſit de cohærẽtijs,habet diẽ principalis
ſcripturæ,in l.ſi ꝗs ex argẽtarijs.§.ſi initiũ.ff.de edendo,& ar.l.
regula.§.fin.ff.de iur.& fac.igno.dũmodo cõſtet,ꝙ ſit de manu
eiuſdẽ notarij,ſm̃ Bald.& ita etiam in effectu voluit Bald.in con
ſil.incip.in lib.ſententiarũ & etiam Bal.in l.labeo.§.j,ff.de pac.
& ibi quærit̃,ꝗd ſi reperit̃ cancellatũ[c] in libro tabellionis penes
ipſum notariũ,& appareat cauſa cãcellationis,vt quia ibi eſt quæ
dã lineatura,quæ dicit caſſum de volũtate partiũ,& refert quòd
Mart.Syll.dixit,ꝙ cancellatio iſta nõ derogat inſtrumento:quia
iſta nõ habebat diẽ & conſulẽ.Sed dicit Bald.ꝙ in contrariũ fa-
cit:quia intelligit̃ facta eodẽ die & conſule,ſub quo eſt factũ in-
ſtrumentũ.d.l.ſi quis ex argentarijs.Ad iſta omnia reſpõdeo,qđ
dato ꝙ vera eſſet opinio Bald.in locis proximè allegatis:tamen
non habet obſtare:quia deciſio Bal.debet intelligi in inſtrumen
to,de quo fuit rogatus ſer Matthæus,ipſius ſcripturæ cancellari-
us:ꝗa tunc poſſet intelligi,quare potius locus,& aliæ ſolennita-
tes præcedentis inſtrumenti deficiunt in prima ſcriptura cancel-
6 lationis.† Sed vbi appareat de diuerſitate temporis,vt apparet in
caſu noſtro:quia prima ſcriptura fuit facta de anno,Mccccxlj.ſe-
cunda verò,Mccccxlij.tunc non intelligitur repetitus locus,&
ſimilia.ita in terminis noſtris firmat Bal.in l.noſtram.in ij.co.C.
de teſta.& hoc caſu dicit,quòd procedit opinio Mar.Syl.¶ Opti
mè facit,quod no.Bar.in d.§.ſi initium,in fin.vbi dicit,quod ſi
apparet,quod inter præcedentem ſcripturam contractus,& ſe-
quentem eſſet diuerſitas temporis in aliqua hora,teſtes appoſiti
in prima ſcriptura non intelligerentur repetiti in ſecunda & pari
ratione locus.¶ Nec prædictis etiam obſtat,ſi diceretur,quòd
dicta ſcriptura caſſationis detur mortuo tabellione:quæ tamen
fecit indicium,vel ſaltem ſemiplenam probationem,dato quòd
haberet defectũ nominis Imperatoris,vel Papæ,aut indictionis,
vel ſimiliũ ſolennitatũ,vt ſingulariter voluit Bart.ff.de iureiur.l.
admonendi,in x.col.in verſ.quæro,ꝗd ſi in inſtrumẽto reperit̃
defectus in indictione,vel in nomine Papæ,&c.& Ant.de Bu.
in c.fin.de iureiur.& facit qđ not.Bald.in l.cõparationes,C.de
7 fide inſtr.in vij.col.in verſ.Cy.format,&c.† dum dicit̃,ꝙ maior
adhibet̃ fides ſcripturis mortuorũ,ꝗ̃ viuentiũ.ergo ſaltem debet
deferri dicto Zaniacobo iuramentũ in defectum ſemiplenæ pro
bationis,iuxta.l.in bonæ fidei,cũ materia.C.de rebus credit,&
d.l.admonẽdi:ꝗa ad hoc reſpondeo,ꝙ vbi probatio erat poſita
in cõditione,nunꝗ̃ defert̃ iuramentũ in defectũ ſemiplenæ pro-
bationis,vt ſignãter voluit Bald.in d.l.in bonæ fidei,in pe.co.&
8 idẽ ibi Sal.† ꝙ cõditiones debẽt impleri in forma ſpecifica,ideò
debẽt perfectè impleri,non aũt imperfectè per fictiones ſupple
ri,alleg.l.Lucius.ff.de condit.& demonſtr.¶ Sed ita eſt,ꝙ inter
patrẽ dictæ dñæ Mariæ,& dictũ Zaniacobũ fuit actũ,& conuen-
tum,ꝙ eo caſu,quo probaret vſque ad duos annos Zaniacobus
dictã quantitatẽ ducatorũ quinquaginta fuiſſe ſolutã dictæ do.
matri huius dñæ Mariæ agẽtis,vel d.do.Antonio de Aſſaſsinis,
ꝙ tunc inſtrumentũ quinquaginta ducatorũ ſit caſſum.ergo cũ
iſta cõditio de futuro nõ fuit impleta per plenã probationẽ,non
9 poteſt deferri iuramentũ.¶ † Secundò,reſpondeo,ꝙ dicta pro-
batio ſolutionis debuit fieri intra duos annos ex forma dicti in-
ſtr̃i:ſed tp̃e quo petitũ eſt deferri iuramentũ in defectũ ſemiple-
næ probationis,iam erãt elapſi duo anni prædicti,ergo nõ debet
audiri,dato ꝙ ſemiplenè probaſſet ante finitos duos annos per il
lam probationẽ inſtrumẽti,& cancellationis factã dicto Ant.in
actis,hoc in terminis dicit Bart.in l.ait prætor.§.ſi iudex.ff.de re
10 iud.in vlt.col.vbi dixit,† ꝙ ſi iudex in ſententia dixerit,Condẽ-
no te,ſi probatũ eſt & apparebat probatũ eſſe per vnũ teſtem,ad
eò,ꝙ erat locus delationi iuramẽti in defectũ ſemiplenæ proba-
tionis,an intelligat̃ condẽnatus?& dicit ꝙ nõ:quia ad iuramen-
tũ deuenit̃ propter inopiã probationũ,& ſic apparet nõ eſſe pro
batum,& ſic deficit illa conditio,ſi probatum eſt,ſcilicet legiti-
mè.l.hæc conditio filiæ meæ.ff.de condit.& demonſtr.ita dicit
Bart.in d.§.ſi iudex.& idem notat Bald.& Sali.in l.pen.C.de
ſentent.quæ ſine cer.quant.vbi pro hoc allegat.d.l.Lucius.
¶ Nec poſt terminum dictorum duorum annorum potuit di-
ctus Zaniacobus dictam moram purgare,ſaltẽ per iuramentum
appoſitum in inſtrumento de ſoluẽdo ad voluntatẽ dictæ domi
næ Mariæ,elapſo dicto biennio.quod iuramentũ impediet mo-
ram purgari poſſe.l.ſi quis maior,& ibi not.Bartol.C.de tran-
ſact.& Bart.in l.prædia.ff.de actio.empt.& in l.ſi inſulam.ff.de
verb.oblig.& Bald.in l.ſi pacto,quo pœnam,C.de pac.& in l.&
ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.¶ Et alijs etiam de cauſis patet,quòd nõ
poſsit moram purgare:ſed ratio iuramenti ad præſens cauſa bre-
uitatis ſufficiat.& per hoc apparet etiam quod non obſtat atte-
ſtatio Marci ingerata:quia illa probatio fuit facta poſt dictum
biennium,ac etiam in veritate non concordat cum ſcriptura no-
tarij:imò potius contradicit,vt ex vtriuſque inſpectione appa-
ret,& deductum fuit in allegationibus eximij domini aduocati
partis agentis.¶ Et per prædicta apparet,non obſtare,ſi dicere-
11 tur,† quod quando inſtrumentum reperitur cancellatum apud
tertium,præſumitur debitum eſſe ſolutum,ſicut quando reperi
tur apud debitorem ipſum inſtrumentum cancellatum eadẽ ra-
tione,vt concludit Barto.in l.fullo.§.qui tabulas.ff.de fur.per l.
chirographũ.ff.de prob.quia poteſt reſponderi primò,qđ illud
dictũ nõ eſt verũ,& contrariũ tenuit Ang.in l.ſi vnus.C.de teſt.
ꝗa dictum Bart.nõ videtur iure probari.¶ Nec eſt verum,quod
ſit eadem ratio,quando reperitur penes extraneũ;quia quando
reperitur penes debitorem,& debitor nõ eſſet perſona domeſti-
ca creditoris,quæ poterit facilè auferre creditori inſtrumentũ,
præſumitur redditum per creditorem debitori animo liberandi
debitorẽ.l.labeo,cum l.ſeq.iunctis ibi no.ff.de pac.quæ ratio
ceſſat,quando reperitur apud tertium.nec enim refert,an repe-
riatur apud debitorem inſtrumentum debiti cancellatũ,vel non
cancellatum:quia vtroque caſu præſumitur redditũ à creditore
debitori animo liberandi eum,& ſi non eſſet cancellatum,facilè
eſſet debitori cancellare.ita dicit Ioa.An.in addit.Spec.in tit.de
inſtrum.edit.§.poſtquàm,ſuper ver.porrò,& Ant.de Bu.in c.ec
cleſia,el.ij.vt lite pen.quæ ratio ceſſat,quãdo eſt apud tertium,
quia

quia dato, ꝙ præsumeret ei datũ ꝑ creditorẽ, nõ tñ posit dici, ꝙ
præsumeret ei datũ animo liberãdi: qa nihil ad eũ. ¶ Præterea da
to, ꝙ vera esset opin. Bar. in d. l. fullo. qñ reperit instrumentũ pe
12 nes tertiũ: tñ casus nr̃ est † quando reperit cancellatũ protocol-
lũ apud ipsum tabellionẽ, & istũ casum tanq̃ diuersum à prædi-
ctis ponit Bal. in d. l. Labeo. §. j. quo casu conclusum est s̃. secun
* dã sententiã * omniũ quia illa cancellatio non ꝓbat, etiam si sit
facta manu tabellionis, qñ nõ habet expresè vel tacitè locũ, no
mẽ Imperatoris, & sol. alias oẽs, prout in casu nr̃o nõ habet dicta
cancellatio, vt ꝓbaui. ¶ Denique dici posset, qđ qñ instrumentũ
reperit cancellatũ etiã apud debitorẽ præsumat facta solutio de-
biti: nõ tñ dicũt, ꝙ talis præsumptio non sit plena probatio: imò
gl. expresè dicit in l. postq̃, ff. de pac. quã ibi seqt Guil. de Cug.
Iac. Bu. & Bald. in l. vnica. §. ille, C. de Lati. libe. to. qđ facit præ-
sumptionẽ: sed nõ facit probationẽ sine alio supplemẽto: tutio-
res tñ puto superiores respõsiones. ¶ Posset etiã ad prædictã as-
sertã absolutionẽ dici, ꝙ nõ valuit ꝓpter statutũ positũ sub rubri
ca, ꝙ mulieres nuptæ. tñ illa disputatio nõ videt necessaria stanti
bus alijs superioribus fundamentis, & etiã velut nõ necessariam
omitto. caueat tamen Antonius pater huius dñæ Mariæ agentis,
qui consensit huic filiæ agenti, ne ipse suam conscientiam lædat,
ipsa seducta. nam si quid de absolutione factũ fuit, debet ipse sen
tentiam habere, vt deprehendi potest maximè ex attestatione
ipsius Matthæi. Ex quibus concludo, ꝙ alio non dicto partes do-
mini iudicis appellationis sint in pronũtiando bene iudicatum.
Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Personarũ. Bartol. l. fin. in fin. ff. pro suo. Dec. c. ex parte. ij.
col. iiij. c. prudentia. §. vj. col. j. de offic. del. Ias. l. ait p̃tor. ij. in
fin. de iureiur. in. rub. C. q admit. & ibi Dec. col. ix. Dec. l. ij.
col. xv. C. de edi. diui Adr. Gerard. sing. xxiij. Hyppol. Mars.
l. si quis ne quæstio. num. 8. de quæst.

b ¶ Loco loci. Dec. To. cccccxcj. Philip. Fran. in dat. lib. vj. Bal.
consil. lv. annot. lib. ij. Pau. consil. ccccxx. lib. ij. Cor. consil.
ccxvj. lib. iiij. glo. prag. de sublat. cle. lit. versic. ecclesia Bonif.
de Vitali. in ꝓe. cle. col. fin. Bertr. consi. ccxxx. qm̃ esset, lib. ij.

c ¶ Cancellatũ. Si reperit cancellatũ penes ipsum eundem no-
tarium, quia semel traditũ non probat debitũ esse, sed fuisse:
qa præsumit solutio, vł satisfactio. Bald. d. l. Labeo, in fin. &
in rubr. col. vij. vers. iuxta hæc quæro, C. de fid. instrum.

SVMMARIVM.

1 *Naturalis legitimatus ad feuda non succedit in præiudiciũ do mini: nec etiã in emphyteusi ecclesiastica, vel nobili cõcessa, num. 2, 3, 4. & 6.*

7 *Legitimi appellatione venit legitimatus. contra, num. 9.*

8 *Naturalis propriè quid sit. nu. 16. Et statutum de compromittendo inter coniunctos non habet locum in naturalibus.*

18 *Legitimatio habet vim dispensationis, nec debet fieri sine cã.*

19 *Iudex inferior non potest legitimare in præiudicium legitimorum, num. 21.*

20 *Princeps non præsumitur vti plenitudine potestatis.*

22 *Legitimatio vitiatur per surreptionem.*

CONSILIVM. LX.

VIsa legitimatione facta de dña Marmorina, tanq̃ de filia
naturali tantùm Bonifaldi ꝑ Christophorũ comitem Pa
latinũ, omisso primo dubio, de quo velut indubitato nõ
est dubitandũ, scilicet an legitimatio posit infringi, eo, ꝙ nõ fue
rũt citatæ filiæ legitimæ & naturales dicti Bonifaldi in actu dictę
1 legitimationis factæ, patre viuente. ¶ † Capio illud dubiũ, an di-
cta filia posit succedere in iuribus feudalibus, vel emphyteuti-
cis vnà cũ filia legitima & naturali. ¶ Et videt prima cõsideratio-
ne dicendũ, qđ sic: quia in dicta legitimatione expressum est, qđ
posit succedere etiã in bonis feudalibus, nõ obstãte c. naturales,
in tit. si de feud. fue. contr. inter. do. & agna. Et constat, qđ licet
legitimati regulariter non succedũt in feudis: tñ fallit, si expresè
hoc cautum sit in legitimatione, quod succedant in feudis, &c.
vt not. gloss. in præalleg. c. naturales, & no. doc. in c. lator, q filij
sint legit. ¶ Sed hoc non obstante, contrariũ puto esse verum, &
primò, ꝙ non posit succedere in bonis feudalibus, est & expres-
sum in præallegato c. naturales, vt dicit Iac. de Bel. ibi, illud, qđ di
cit ibi glo. scilicet, ꝙ legitimatus succedat in feudo, si hoc fuit ex-
pressum in legitimatione, potest ꝓcedere, qñ nulli extabant le-
gitimi: secus, si extarẽt, prout in casu nostro, in quo extabat legi-
tima: qa nõ ꝓcederet illa gl. ſm eũ, allegat id, quod habet in §. ge
neraliter, & §. seq. in authen. quib. mo. na. effi. sui, & idem not.
Andr. de Iser. in d. c. naturales. ¶ Fortius Sal. in suo. cons. incip.
2 Comes Palatinus, † ꝙ si concessum est mihi feudũ à marchione
Ferrariæ, pro me & filijs meis legitimis, & postea Imperator, vel
alius habens potestatẽ ab eo, legitimauit filiũ meũ naturalẽ, etiã
quo ad feudalia vbicunque posita, vt in illis succedere posit, qđ
tñ talis legitimatus nõ succedit in feudo tali: quia aliud est quem
esse legitimũ, & aliud est, quẽ esse legitimatũ. l. sed si excepto, ff.
de iure fisci, maximè inspecto vsu loquẽdi, qui in qualibet dispo-
sitione præualet. c. ex literis, el. j. de spon. l. librorũ. §. qđ tñ Cas-
sius, ff. de leg. iij. cũ ibi not. Vnde concesio feudi facta mihi per
a marchionẽ Ferrariæ ad talem filiũ nõ extendit, nisi dominus [a] q
feudũ concesit, consentiret. ¶ Et propterea dicit ipse, ꝙ gl. in d.
c. naturales, nõ est vera, nisi ſm Salic. in d. consil. saluemus illam
gl. in feudis proprijs Imperatoris. nã tũc sua legitimatio ad talia
feuda bene extendit. ¶ Ad istud idẽ cõcludit ipsemet Salic. in sua
disputatione, incipiẽte, Mediolanensis quidã. ¶ Quod maximè
videt in casu nostro esse verũ in legitimatione facta ab inferiore,
qui non potest ius dñi feudi transferre sine causa, iuxta not. in c.
cõstitutus, de relig. do. & per do. plenè in c. quæ in ecclesiarũ, de
constit. & Spec. in tit. de leg. §. nunc ostendendũ, ver. 57. atten-
to, ꝙ in legitimãdi cõcesione ab Imperatore nulla fit mentio de
feudis. d. c. naturales. ¶ Hoc idem videt velle Hostie. in c. per ve-
3 nerabilẽ, ver. aut requisisti, q filij. sint legit. dum dicit, † ꝙ Papa
ad feudalia legitimare potest, consentiente dño feu. arg. c. nup,
de dona. inter vir. & vxor. cũ concord. s̃. alleg. per eum, & cũ eo
transit Ant. de Bu. in d. c. per venerabilem, in xvj. col. parũ ante
ver. venio ad secundum, an Imperator posit in terris ecclesiæ. &
prædicta dubitatio vendicat sibi locũ, qñ ex forma inuestituræ
talia feuda possunt transire ad filias fœminas, ad quas aliter non
transirẽt regulariter. c. j. §. hoc autẽ notandũ, in tit. qui feud. dar.
4 pos. ¶ † Sed maior dubitatio esse videt de rebus emphyteuticis,
b [b] an ad illas admittat dicta filia legitimata naturalis, & dicendum
videt, ꝙ si talis emphyteusis est concessa ab ecclesia, nõ admittat
dicta filia legitimata, vt expresè dicit Bar. & Sal. in l. generaliter.
§. j. C. de instit. & substit. sub cond. fac. vbi dicunt, ꝙ sicut in feu
dis nõ includunt bastardi legitimati: qa feudũ est beneficium, &
honor. d. c. naturales, ita etiã non admittuntur ad emphyteusim
5 ecclesiasticam: † quia apud ecclesiam bastardi sunt infames, vt
notat Azo in summa. C. de inf. & licet sint legitimati: tamen non
sunt legitimi natura, vt legitur, & not. in c. innotuit, de elec. &
ita resident Bald. & Sal. in d. l. generaliter. & idem not. Bald. in
addit. Spec. in tit. de locato, in tertia charta, in ver. emphyteusis
ecclesiæ, &c. & Ioan. de Imo. in l. quod dicitur, in vij. co. ff. de
verb. obl. ¶ Bene facit, quod not. Bart. in l. ex facto. §. si quis ro-
gatus, in ver. quæro, quid in contractib. ff. ad Treb. & Ang. in l.
filiũ diffinimus, ff. de his q sunt. & doc. in c. in præsentia, de ꝓb.
¶ Idem, si esset concessa emphyteusis ad quamcunque personã
nobilem: quia non est verosimile concedentem de talibus sen-
sisse secundum Angel. in sua disput. incip. nobilis quidam gene-
re, in vj. col. ad hoc allegat d. c. naturales. & l. ex facto. §. si quis
6 rogatus. ff. ad Treb. ¶ † Et ꝑ eandẽ rationẽ videt idẽ, si concessio
in emphyteusim facta fuisset nobili: qa illud ꝙ dicimus in conce
dente nobili per d. §. si quis rogatus, extẽdit etiã ad casum, qñ cõ
cedẽs vel relinquẽs fuisset ignobilis, & ꝑsona cui concedebatur,
vel relinquebatur, erat nobilis, vt not. Ang. & Ioan. de Imo. in d.
§. si quis rogatus, in princ. ¶ Pro quo etiam ponderant id, quod
not. gl. in ver. voluntate, dũ gl. dicit, etiam rogati, &c. & illud e-
tiam sequitur Sal. in præalleg. l. generaliter. §. cũ aũt. vbi aũt em-
phyteusis non esset concessa à nobili, nec ignobili, nec ecclesia,
& esset concessa recipi eum pro se, & filijs legitimis, tunc esset
magis dubium. tamen Bald. & Sal. in l. fin. C. de his, qui ve. æta.
imp. ꝑ illũ tex. tenent, ꝙ nõ veniunt legitimati ex priuilegio, pro
quibus etiam facit text. in præalleg. c. naturales. ¶ Attamen con
sulo, quòd dñs aduocatus conet probare, quod ſm communem
vsum loquendi appellatione filij legitimi & naturalis, non intel-
ligebatur de legitimato. quo casu etiam Pau. de Cast. in d. l. fi.

videtur

videt̃ velle, quod nō admittit̃ legitimatus: qa in omni dispositio-
7 ne prævalet cōmunis vsus loquēdi. ¶ † Venio ad aliud dubiū, in
quo quærit̃, an filia legitimata comprehendat̃ appellatione legi
timarū circa disposita p statuta, puta disponentia, ꝙ fiat compro-
missum inter cōiunctos vsque ad quartū gradum. ¶ In quo vide-
tur prima cōsideratione dicendū, quod sic. Primò p ea, quæ not.
Bald. in l. eam quā, C. de fideic. in viij. col. in ver. sed pone, statu-
tū dicit, &c. vbi concludit, quod si statutū disponit, ꝙ filia dotata
non succedat: quia est filia legitimata, excludet̃ à statuto: quia nō
potest venire nisi tanq̄ legitima, ergo est exclusa à statuto, quanq̄
ſm eū de ꝓprietate vocabuli appellatione filij nō comprehenda
tur legitimatus, allegat d. c. naturales. ¶ Istud idem etiā in effe-
ctu videt̃ sentire ipsemet Barto. in præalleg. l. eam quā, in vj. col.
in ver. item quæsitū fuit à me, &c. vbi cōcludit, qđ statutū dispo-
nens, ꝙ fœmina nō succedat cum masculis, porrigit̃ ad legitima-
tos: qa legitimatio extēdit se ad statutū, qđ recipit interpretatio-
nē passiuā. l. j. §. lex Falcidia, ff. ad l. Falc. & idem voluit Bald. in l.
cū acutissimi, circa mediū, C. de fideic. volens, qđ statutū exclu-
dens filiā ꝑp filios masculos habeat locū in filijs legitimatis: quia
legitimatio extendit se ad statutū, cū legitimatus sit verus status
legitimorū, licet non sit verū principiū, ſm eum. ¶ Pro hac etiā
opinione facit, qa naturales & spurij vident̃ etiam dicti coniun-
cti, vt patet ex not. per gl. l. non facilè §. affines, in ver. nuptias, ff.
de ritu nupt. vbi quo ad impediendū matrimoniū tales dicuntur
consanguinei, & affines, & illam gl. ad hoc allegat Bart. in l. ij. ff.
de accus. vbi etiam concludit, & Angel. ibi sequit̃, ꝙ filia spuria
potest accusare de morte parentū, sicut legitima & naturalis iu-
xta d. l. ij. ff. de accus. qa iura permittentia filiabus facultatē accu-
sandi, loquunt̃ quadā voce naturali, s. parentū, liberorū, &c. vt in
d. l. ij. &c. & qn̄ lex talibus vocabulis vtit̃, nō considerat̃ disposi-
tio iuris ciuilis. l. tutelas, ff. de cap. dimi. Accedit ſm Bart. quia iu
re naturali oēs legitimi náscebant̃, vt in auth. qui mod. nat. effi.
sui. §. liceat, cū gl. &c. & tales filiæ spuriæ admittunt̃ ad accusan-
dum ſm eum, & optimè probat̃ in l. hos accusare. §. omnibus, &
ibi hoc etiā not. Bart. ff. de accusat. & not. Bald. in l. j. in xxij. col.
in ver. quo ad secundum, &c. C. qui accusare. pro hoc faciunt
plures rationes, quas posuit Cy. in l. quisquis, C. ad l. Iul. maiest.
dum cōcludit, quòd dispositio illius legis pœnalis loquentis in fi
lijs, habet locum nedū in legitimis, sed etiā in spurijs, dummodò
patre certum habeant, ne plus habeat castitate luxuria, in auth.
de restit. & ea quæ parit. in fin. & arg. l. & nihil, ff. de ritu nupt. &
idem not. glo. in c. statuto, secundo, in ver. volumus, de hæret. in
vj. ¶ Sed præmissis non obstantibus, contrariam sententiam de
iure probabiliorem esse puto, quòd vigore dicti statuti non po-
tuit dicta filia, quæ asserit, se legitimatā, petere, ꝙ fiat cōpromis-
sum inter eam, & filiam legitimam & naturalem. ¶ Nam præsup
pono in primis, ꝙ dicta filia nata est spuria, nō autem naturalis:
8 quia ex patre tunc vxorato. † nā ille naturalis [c] esse dicetur, qui
c natus est ex vnica concubina honestè in domo ab eo retenta, q
solutus erat, in §. si quis autē defunctus, quib. mod. nat. effi. sui,
& in authen. de trien. & semis. §. consideremus, & not. in. c. nisi.
§. personæ. de renun. & licet secundum Ioan. An. in addit. Spec.
in tit. qui filij sint legit. in rubr. in vers. quæstionē de statuto, &c.
ſm cōmunem vsum loquendi in multis partibus omnes nati ex
soluto & soluta appellentur, sed propriè secundū eum naturales
dicuntur, vt dixi. ¶ Hoc præsupposito dico, ꝙ hoc possumus di-
cere, quod etiam spuria filia non legitima, non possit cogere ad
compromissum. in primis consulendo tenuit Dyn. consil. xvj. in
9 cip. diligenter considerata & inspecta forma. in fin. † quia secun
dum eum spurius non habet cognationē, vel coniunctionem ex
parte patris, allegat. §. fin. authen. qui mod. nat. effic. sui, & l. spu
rius, ff. vnde cognati. Idem tenuit Bald. in l. id, quod pauperibus,
in ix. col. C. de episc. & cler. vbi dicit, quòd appellatione coniun
d ctorum [d] non venit spurius, allegat not. per Dyn. in d. cons. xvj.
in fin. ¶ Istud etiam specificè in terminis firmat Ioan. de Imo. in
l. ex facto, §. si quis rogatus, & l. j. ff. ad Trebel. in xvj. col. vbi di-
cit, quòd si statutum sit in aliqua ciuitate, quòd coniuncti vsque
ad quartū gradum possunt cogi ad cōpromissum, non videtur in
e tali statuto [e] comprehendi naturalis, vel spurius, cum tale statu-
tum sit exorbitans à iure communi, ꝙ nemo cogitur compromit
tere. l. si dictum. §. si compromisero, ff. de euic. & not. Bart. in l.
si furti. §. qui insuper. & ibi not. p gl. ff. de his, q not. inf. & Bald.
in l. ex stipulatione, C. de sent. & in c. j. §. si qs furatus, de pace te
10 nen. † in dispositionibus, quæ nō sunt iuris naturalis, nō cōpre-
hendit̃ filius naturalis, vel spurius, sed legitimus, qn̄ talis disposi-
tio est exorbitans ſm Iac. de Aret. Cy. & Imo. in d. §. si quis roga-
tus, allegat l. iij. C. de natur. liber. & idē not. Cy. in quadā addi-
tione in l. iij. facit. l. ex libera, cū ibi not. C. de suis & legit. & not.
in clem. j. de bapt. in glo. in ver. liberi. & quod nō cōprehendant̃
naturales, vel spurij sub dicto statuto adducit Ioa. de Imo. in d. §.
si quis rogatus: quia tales non videntur dici coniūcti, nisi quo ad
matrimoniū, per not. in l. non facilè. §. affines, ff. de grad. iuncta
gl. in l. hac parte, & l. si spuri⁹, ff. vnde cognati. vnde frater nō suc
cedit fratri naturali, etiā ex eodē patre, vt est glo. singul. secundū
eum in d. §. si quis rogatus. ¶ Idem tenuit Pau. de Cast. in d. §. si
11 quis rogatus. vbi dicit, † ꝙ habuit de facto istā quæstionē, statu-
tū dicebat, ꝙ causæ, quæ vertunt̃ inter patruū, & nepotē debeāt
cōpromitti: & ecce, qō vertebat̃ inter patruū, & nepotē nō legi
timū, an debeant cōpromitti? ¶ Et dicit, ꝙ reperiunt̃ plures ca-
sus, in quibus filij nō legitimi cōprehendunt̃ in verbis legis faciē
tis mentionem de filijs. ¶ Primus est, qn̄ prouisio legis facientis
mentionē de alijs respicit actū naturalē, ff. de ritu nupt. l. nuptię
cōsistere, cum l. iiij. ff. de ritu nupt. & l. adoptiuus. §. j. eod. tit. fa
cit, d. l. hos accusare. §. omnibus, de accu. & sunt verba Guil. de
Cu. in l. parentes, ff. de in ius vocan. Secundus casus est, qn̄ respi-
cit ius quasi naturale, vt reuerentiā erga parentes, in d. l. parētes,
iuncta l. veluti, ff. de iustit. & iur. ¶ Tertius casus est, qn̄ agit de
puniendo filiū ꝑpter delictū patris: qa punit̃ legitimus, fortius
debet puniri illegitimus, ne plus habeat castitate luxuria. ita lo-
quit̃ determinatio Cy. in d. l. quisqs, & gl. in d. c. statutū. ¶ Quar
tus casus est, qn̄ agit̃ de puniendo filiū propter delictū ipsius filij,
& lex puniens loqueret̃ per verba naturalia, puta de filijs nobi-
lium loquens, vt plus puniantur. nam intelligit̃ de non legitimis
etiam spurijs. ita loquitur determinatio Bart. in l. pronuntiatio.
ff. de verb. sig. & in l. tutelas, cum simil. per illum text. ff. de cap.
dimi. ¶ Quintus casus est, vbicunque tractatur de damno, vel
præiudicio ipsius illegitimi. quo casu veniunt appellatione filio
rum: secus si de eius commodo & fauore. ita colligitur ex not. p
gl. in clem. j. de baptismo. ¶ Sunt alij casus, in quibus constat, nō
comprehendi, vt cum agitur de præiudicio tertij. hic est casus in
l. lege Iulia. §. hoc capite, ff. de ritu nupt. similiter non compre-
henditur, quando agitur de dispositione merè iuris positiui, per
d. l. ex libera, ſm Guil. de Cu. in d. l. parentes. At etiam non com
prehendit̃, quando agit̃ de honore, vel commodo ipsius illegiti-
mi, per not. per gl. in d. clem. j. ¶ Vnde ex his infert Paul. de Cast.
in d. §. si quis rogatus, ad quæstionem propositā de patruo & fi-
lio illegitimo: quia, si patruus peteret compromissum fieri cum
nepote illegitimo, & ille contradiceret, tunc debet fieri compro
missum, qn̄ agitur de præiudicio eius, & sic comprehenditur in
statuto. Sed cōtra, si nepos illegitimus petit fieri, & patruus con-
tradicit, secus est, qn̄ ageret̃ de eius fauore, seu beneficio, seu cō-
modo: ideò omnino debet fieri cōpromissum p not. per gl. in d.
cle. j. & ita dicit consuluisse. fortius dixit Bal. in d. l. quisquis, ad
l. Iul. ꝙ quando hoc verbum profertur à iure communi in mate-
ria indifferenti possit comprehendi illegitimus per ibi not. per
Cyn. qn̄ ibi profertur à statuto, esset intelligendum de legitimis:
quia verbo est simpliciter prolatum, & nemo appellatur filius
propriè, nisi sit iustus. l. filium. §. j. de his qui sunt sui, vel alieni
iur. l. fin. de iure del. l. generaliter, in fi. C. de instit. & subst. ¶ Ad
prædicta etiam bene facit, quod not. Bald. in repet. l. neganda,
12 in fin. C. quia accusa. † vbi quærit, an spurius venit appellatione
suorum, adeò, quòd iura concedentia priuilegium accusantibus
& prosequentibus suorum iniuriam, habeat locum in patre ac-
cusante de morte spurij. & concludit, quòd non continetur ap-
pellatione suorum, nec pater appellatione patris continet̃. & qa
sumus in ciuili materia, ergo ſm eum, verba sunt ciuiliter intelli-
genda, nō ſm viam naturæ, sed secundū viam datam à iure. l. lex
Iulia, ver. nec distinguit, ff. de ritu nupt. & per not. per Guil. in d.
l. parentes. ¶ Pro hoc etiā, quod not. Dyn. & Rayn. in l. cum pa-
13 ter. §. mater, ff. de legat. ij. † vbi dicunt, quòd si statuto cauetur,
quod nobiles debeant cauere de non offendendo populares sub
certa pœna, & ꝙ ipsa cautio intelligatur pro nobilibus, & eorū
liberis, ꝙ tale statutū nō trahit̃ ad eorum spurios: quia non sunt
nominandi filij, in authent. ex complexu, C. de incest. nupt. &

ideò

ideo,ſi filius ſpurius offendat,pater non tenebitur ad dictam pœ
nam.Idem tenet Bald.in d.l.cum pater §.volo.¶ Facit quod no.
Cyn.in d.§.volo.vbi dixit, ꝙ priuilegiũ conceſſum regi, ꝙ face-
re poſſet pro ſe,& liberis ſuis celebrari tpe interdicti,ꝙ naturales
non continebant̃,per no.in d.cle.j.ad hoc, qđ no.Io.An.in ad-
14 di.Specu.in rubr.qui fil.ſint ligi.† vbi concludit,ꝙ ſtatutum di-
ſponens, ꝙ pater teneat̃ emendare damnũ datum per filiũ, non
cõprehendat ſpuriũ:quia nominandus non eſt filius,vt dixi,& ſe
quitur hoc Ant.de But.in c.per venerabilẽ, in xxxij.co.qui fil.
ſint legit.& Bald.in l.ij.C.de ſacroſanc.eccl. ¶ Tenuit idem Io.
de Imo.in l.Lucius.§.fi.ff.de leg.ij.vbi dicit plus, qđ etiã tale ſta
tutũ nõ habeat locũ in filio naturali,nedũ in ſpurio,vt ibi ꝑ eum,
& per eundẽ In.d.§.ſi quis rogatus,cũ quo concordat Lud. Ro-
ma.in l.ſi filio,la.ij.ff.ſol.matr. ¶ Ad confirmationẽ prædicto-
rum poſſunt multa formari: quia eſt materia in varijs,& infinitis
locis poſita: tamen prædicta cũ deciſione huius primi mẽbri ſa-
15 tis ſunt.¶ † Et ex prædictis patet reſpõſio ad no.per Bart.in.l.ij.
ff.de accuſ.& in l.hos accuſare.§.omnibus & l.q accuſare cũ ſi-
mili.quia reſpondet̃ primo ꝙ Bart. loquitur, qñ diſpoſitio iuris
communis loquebat̃ per nomina merè naturalia,vt filius.ſed ſta
tutũ in caſu nr̃o loquitur per nomina,quæ ſunt à iure inuenta,vi
delicet per hoc nomẽ coniũcti,vt patet in l.cum manifeſtiſsimi.
§.cum aũt,in verb.coniunctũ,C.de furt.& in l.cũ alienã, C. de
lega. ¶ Secundo reſpondeo, vt colligit̃ ex no. per Imo. in d.§.ſi
quis rogatus,in xv.col.videlicet quod Bar.in d.l.ij.loquat̃ in di-
ſpoſitione, quæ quodãmodo erat iuris naturalis; ſcilicet an filia
ſpuria poſsit accuſare de morte patris. nam naturaliter inclinari
debet filius ad offenſam & vindictã patris, ſicut è cõtra.l.iſti qui
dẽ,ff.quod me.cau. Plus dicit Io. de Imo. in d.§.ſi quis rogatus,
quod in filia ſpuria nata ex tali damnato coitu qui poſsit crimi-
naliter accuſari.non procederet deciſio Bartol.in d.l.ij. quia lex
non videtur veroſimiliter intellexiſſe id, quòd voluit gloſſ. not.
16 in l.quia ſemper iuncta.l.ſeq.ff.de in ius vocan. † Sed ita eſt,
quòd natus ex patre vxorato, & muliere ſoluta dicitur natus ex
ſtupro,& ſic coitus talis poteſt criminaliter accuſari. nam coitus
cum concubina ad hoc, vt ſit excuſabilis, oportet, quod ſit cum
concubina licita.l.j.& l.in concubinatu, ff.de concubi.l.inter.
§.j.& ibi not.l.ſtuprum,& ibi not.ff.de adulte. ſed concubinæ
non poterant licitè teneri ab vxorato, vt in auth.licet,& ibi not.
Bald. C. de natu. lib. in princip. ergo etiam circa quæſtionem
formatam per Bart.non comprehenderetur filia, de qua agitur.
non ob.no.per Cy.in l.quiſquis,C.ad l.Iul.maie. quia reſponde
tur primum, ſecundum quod dicit Bald. ibi, quod deciſio Cyn.
procedit in diſpoſitione iuris communis: ſecus in ſtatuto,vt retu
li ſupra, vt melius ibi comprehenduntur filij ſpurij: quia ſi ſecus
diceremus,ſequeretur abſurdum:quia melioris eſſent conditio-
nis ſpurij,quàm legitimi contra id,quod habetur in auth.de reſt.
& ea quæ parit.§.j. ſed in caſu noſtro licet ad petitionem legiti-
morum debet ex forma ſtatuti fieri compromiſſum: non ſequi-
tur ergo ad petitionem ſpurij: imò,vbi tractatur de eorum fauo-
17 re,non comprehenduntur,vt eſt ſ.dictum. ¶ † Venio ad ſecun-
dum,videlicet an dicta filia poſſet petere compromiſſum fieri ex
eo, quia aſſerit ſe eſſe legitimam, & omiſsis multis, quæ adduci
poſſunt; attingam vnum tantum fundamentum, quod tutiſsi-
mum eſſe puto. dico igitur, quòd iſtum caſum in terminis deci-
dit in ſpecie Pau.de Ca.conſil.clxxviij.libro ij.incip.ſuper eo ve
ro, quod quæritur, vtrum dicti legitimati &c. vbi concludit, &
mouetur:quia dictum ſtatutum debet intelligi,qnando non ne-
gatur illum, qui petit compromiſſum, eſſe legitimum cõſortem
vel coniunctum. ſed ſi negatur eum legitimum, vt quia ſit quæ-
ſtio de legitimatione, eo, quia negatur legitimationem valere:
quia ſtatutum loquitur de coniunctis vſque ad quartum gradũ,
gradus autem iſte agnationis, vel conſortariæ non datur inter il-
legitimos, alleg.d.l.hac parte.§.ſpurius, ff. vnde cognati. vnde,
cum ille, qui tanquam ſit intrà quartum gradum, petit primò
compromiſſum,debet primo probare ſe eſſe talem, qualem ſe aſ
ſerit.l.non ignorant, C.qui accuſare.l.ij.§.ait prætor. & l.ſi ve-
rò.§.qui pro rei.ff. qui ſatiſdare cogan. & notat Cy. in l.cum te,
C. de probatio. vnde non poteſt talis filia vti beneficio ſtatuti,
niſi primò conſtet eam eſſe legitimam: tamen cum altero non
poſsit conſtare de illis coniunctis, de quibus intelligitur ſtatu-
tum,cum non intelligatur de naturalibus & ſpurijs, vt probaui.

¶ Ad hoc bene facit.l.diuus Traianus,& quod ibi no.Bart.ff.de
teſta.mili.c.ſi à ſubdelegato,de offi.deleg.in vj.& quod no.Bar.
in l.j.§.& parui.ff.quod vi aut clam,dum dicit, quòd ſi ſtatutum
concedit executionem inſtrumenti omni exceptione reiecta,
oportet, quòd conſtet primò, quòd illud ſit inſtrumentum pu-
blicum,ad hoc vt diſpoſitio ſtatuti locum habeat,& illud ſequũ-
tur vbique doct. ad hoc adducit etiam pro hoc Pau. in d. conſil.
aliam rationem:quia ſi dicta filia admittatur ad compromiſſum,
quia ad hoc non poteſt admitti, niſi legitima vel legitimata,vt di
xi,fieret præiudicium in cauſa,& negatio principali,quæ depen-
det ab iſto articulo, an iſta ſit legitimata. ne igitur fiat præiudiciũ
quæſtioni principali, nõ debet admitti ad compromiſſum peten
dum tanquàm legitima, vel legitimata, per. l.ſi quis libertatem.
ff.de peti. hæred. & per tex. expreſſum in l.nõ diſtinguemus.§.
18 Iulianus,ff. de arbitris. ¶ † Rationes ergo, propter quas meritò
reuocet̃ in dubiũ de viribus legitimationis prædictæ, ſunt prom
ptæ.nam in primis eſt: quia legitimatio cum habeat naturam &
vim diſpenſationis,nõ debet fieri ſine cauſa.iij.q.vij.in §.niſi,&
c.tali.& in ſpecie no.Ant.de Bu. in d.c. per venerabilẽ, in iij.co.
eſt verũ,ꝙ in principe in dubio pręſumit̃ cauſa,vt not.Pa.de Ca.
& Cy. in l.reſcripta, in iij. & ix. q.C. de preci.impe.offe.& Iac.
But.in l.fi.C.ſi cõtra ius,& Ant.de But.& Io.de Imo.in c.quæ in
eccleſiarũ,de cõſt.in c.cũ inter,de renun.& Ant.de Bu. in c.con
ſtitutus, de relig. domi. ſecus in inferiore, in quo requirit̃ cauſæ
cognitionẽ præcedere,vt no.Spe.in ti.de legato.§.qualis,ver.di
cunt aũt quidã & Inn. in c. veniens, de filijs presby. & Io. An.in
c.ij.de ſchiſma.& inquit Bald.in l.ſi teſtamentũ.C.de teſt.qđ in
inferiore requirit̃ cauſa probabilis in actibus, in quibus requirit̃
cauſa,licet aliud ſit in principe,vt not.Bal.in d.l.reſcripta,in ver.
19 iij.quærunt doc.&c. ¶ † Secunda ratio eſt, quia dicta legitima-
tio fuit facta à comite Palatino,extante alia filia legitima, & na-
turali:ſed ita eſt,ꝙ in priuilegio legitimandi conceſſo dicto comi
ti nõ fuit mentio facta,ꝙ poſsit legitimare, extantibus legitimis
& naturalibus,in auth.quib.mo.nat.effi.ſui,§.ſi quis ergo non
habens,& §.generaliter, cum ſeq. vnde princeps cõcedendo al-
teri poteſtatẽ legitimandi,quã põt cõcedere de poteſtate ordina
20 ria: † quia in dubio princeps nõ præſumit̃ vti poteſtatis plenitu-
f dine,ſed poteſtate ordinaria,[f] niſi quo ad caſus, de quibus appa-
ret eum voluiſſe vti plenitudine poteſtatis, vt no.Inn. in c.cũ no-
tuit,de elec.& Inno.& Io.An.in c.dudũ,de decimis.no.Bal.in l.
bonorũ,C.qui admitt.& Ang.in l.bene à Zenone,C.de quadri.
præſcr.facit.l.quanquã,& l.in teſtamento, C.de teſt. mil.Cũ er
go imperator in dicto priuilegio dicat ſimpliciter, qđ concedit
poteſtatẽ legitimandi naturales & ſpurios cũ poteſtate, ꝙ admit
tit̃ ad dignitates,honores,&c.Et dicit ſe hoc facere de plenitudi-
ne poteſtatis,quæ erat neceſſaria: quia de poteſtate ordinaria nõ
poteſt ſpurius legitimari,in authen.quib.mo.nat.effi.ſui,§.fi.in
ver.ad præſentem legem participiũ.Vnde dixit ibi,ꝙ oportet,ꝙ
quando princeps legitimat ſpurium, oportet quòd derogetilli
legi,vel conſtitutioni. cum ergo imperator in dicta conceſsione
priuilegij non conceſsit poteſtatem legitimandi ſpurios, extan-
tibus legitimis,& naturalibus, ſequitur quod extra caſus ibi ſpe-
cificos videtur voluiſſe vti poteſtate ordinaria, & per conſequẽs
nõ extenditur ad iſtam cauſam,vt dixi. ¶ Accedit quod not.Bal.
in l.j.in pen.vel antepen. co.C.de furt.vbi dixit, quòd ſi extant
plura obſtantia, non valeret clauſula generalis: ſed opus eſt, qđ
de ſingulis defectibus fiat mẽtio, allegat id, quod legitur & no.
in l.ſi qñ,in prin.C.de inoffi. teſt. in auth. omnes peregrini, C.
cõmunia de ſucceſ.& ff.de hæred.inſtit.l.& ſi non lex,& qđ no.
21 Iac.de Bel.in l.j.de dotis promiſs. ¶ † Poteſtas conceſſa dicto co
miti non extenditur ad præiudicium legitimorum exiſtentium,
vt videntur ſonare verba & rationes Bald. in c.domino guer-
ram,in pe.co.in ti.hic finitur. Bald.in l.cum filius.ff.de teſt.mil.
vbi dicit,quod comites ſacri palatij, qui habent poteſtatem legi-
timandi,non poſſunt legitimare in præiudicium legitimorũ: qa
ius alienum minuere non poſſunt, niſi tenor priuilegij expreſſe
dictaret contrarium,ar.l.impuberi,cum ſimi.ff.de admi.tut.Idẽ
in effectu voluit Bal.in auth.præterea, C. de nat. lib. vbi per illũ
tex.expreſſe dicit, ꝙ comes non poteſt legitimare baſtardos ex-
tantibus legitimis, quia præiudicaret legitimis in ſucceſsione,
vbi legitimi eſſent,facit,quòd not.Barto.in auth.ſi quis.eo.titu.
¶ Idem voluit Ant. de Bu. in d.c. per venerabilem, in xxj.co.

in ver.idẽ puto &c.vbi dicit se putare, ꝙ hñs potestatem à papa,
vel imperatore,non põt legitimare in præiudiciũ alterius: q̃a ta-
les concessiones intelligunť sine alterius præiudicio.l.j.§.si quis
à principe.ff.ne quid in loco pub.de offi. delega.c.super eo.c.pa
storalis,de priuil.¶ Hoc etiã expresse dicit Pau.in l.Gallus.§.q̃d
si tantũ,de lib. & post. vbi dicit ꝙ inspicienda est potestas legiti-
mandi data comiti palatino,& q̃d in dubio non censetur data po
testas legitimandi, nisi eo modo, quo princeps esset legitimatu-
rus ex ordinaria potestate. ar. d.l. in testamento. & l.j. in fin. ff.
de offi.præfec.præto.& ideo ſm eum,si pater habet filios legiti
mos, non legitimaret exordinaria potestate, vt in d. §. generali-
ter,licet posit ex plenitudine potestatis faciendo de eis mentio-
nẽ: sed comes nullo modo põt, si sibi simpliciter data fuit pote-
stas legitimãdi,nec fuit dictũ, etiam extantibus filijs legitimis,&
ita residet Pau.de Cas.Et idẽ consuluit cõsilio,super eo,quo pri-
mo loco &c. dicens, ꝙ per generalia verba nõ videtur princeps
istam potestatẽ concedere,ar.l.obligatione generali.ff.de pign.
iuncto.d.§.si quis ergo non habens, & arg. eorũ, quæ no. Bart.
in l.toties.ff.de polli.& in l.ambitiosa,de decre.ab ordine fa. &
iste videtur vrgens defectus ad infringendũ dictam legitimatio-
22 nem.¶ † Tertia ratio, quia dato, quòd ille habuisset potestatem
legitimandi extantibus legitimis,& naturalibus, tñ quando pe-
g titũ fuit dictã filiã legitimari,debet fieri mentio, [g] quod extabat
ãlia filia legitima & naturalis:aliàs nõ valuit legitimatio, vt not.
Iac.de Bel.in authen.quib.mod.nat.effic.sui.§.& quoniam.per
ea,quæ habenť in d.§.si quis ergo nõ habens,eo tit. Ant. de But.
in d.c.ꝑ venerabilẽ,in xxvj. col.in ver.nunquid aũt retrotrahať,
&c.& Paul.de Cast.in d.l.Gallus.§.& quid si tantũ.sed ista men
tio filiæ legitimæ extantis facta nõ fuit:ergo,&c.¶ Non obstant
illa verba posita in legitimatione, videlicet sine tamen præiudi-
cio legitimorum & naturaliũ filiorũ,vt Bonifaldi, & quorũcun-
que, cũ quibus ipsa Marmonia ad aliquã peruenerit successionẽ
bonorũ,si quæ erunt,vt vnà cũ dicta Marmonia æquis portioni-
bus,&c.q̃a ad hoc potest responderi,q̃d in legitimationis prędi-
ctæ petitione non est facta mentio de filijs legitimis & naturali-
bus, licet comes ipse in executione gratiæ incidenter illa verba
diceret, non tamen per hoc extendatur gratia ad causam existen
tium legitimorum,vt probat text.optimus in clem.j.ver. quan-
quam cõfectis,&c.iuncto princ.de præben.¶ Quarta & vltima
ratio, quia in dicta legitimatione narrať dictam Marmoniã fuis-
se filiam naturalem,& in veritate erat spuria, vt superius dictum
fuit, ergo legitimatio reddiť nulla propter vitium obreptionis.
l.sed si hac.§.patronum, ibi dum allegat arrogatum propter ob-
reptionem,&c.ff.de in ius vocand.& ibi per illum text.dicit An
gel. quòd rescriptum principis non extenditur ad defectus taci-
tos & suppressos.pro hoc etiam allegat.l. quidam consulebat,ff.
de iud.& l.cum dominus, in princ. ff. de pecu. legat. & not. per
Innoc. in c. cum olim, de re iudic. ¶ Istud etiam probatur in l. j.
ff.de natal.restit.& per illum text.in terminis dicit ibi Bened.de
Plumb.dixisse,quòd legitimatio filiorum non valeret,si in impe
tratione, & in priuilegio legitimationis esset tacitum vel omis-
sum;quòd filius,q̃ legitimabatur,esset natus ex cõiugato.Ad idẽ
alleg.id,quod habetur in c.innotuit,de elec.& clarius & expres-
sius de renunc.in c.nisi cum pridem.§.personæ,ver.vnde patet.
q̃d ibi not.Ioan.Ant.& quod not.Spec.in tit. de leg.§. nunc de
ipsarum,ad fin.in vers.curia verò Romana,&c. ¶ Hoc etiam cla
rè voluit in l.prætor,in v.col.C. si contra ius vbi quòd si quisque
petijt à principe se legitimari,dicens, se natum esse ex adulterio,
nam si natus est ex alio complexu, non tenet legitimatio, per d.
l.j.ff.de nat. rest. ¶ Et idem tradit Ol.in cons. ccxlvj. incipiente
factum tale est,quidam rex.Ioan.An.in addit.Spec.in tit. qui fi-
lij sint legit.in rubr.& Ant.de But.in d.c. per venerabilem, in ij.
14 col.in vers.nunc descendẽdo ad secundum, &c.vbi † dicit,quòd
in legitimatione oportet legitimantem exprimere qualitatem
illegitimi,videlicet an sit spurius,vel incestuosus, quia difficilius
dispensatur cum incestuoso, vel cum spurio, quàm cum eo, qui
est naturalis tantũ,vt patet in d.c.per venerabilem, in fin.& c.in
talibus,& c.tacendũ est.xxvj.dist.per totam.l.vniuersa,C.de di-
uer.præscript.& c.super literis, de rescript.bene facit,ꝙ † in pro
posito not.Host.& Ioan.And.in c.fin.de fi.presbyt. quorũ ver-
ba breuitatis causa nõ refero.ad quod Ang.not.in l.si non lex.ff.
de hæret.instit.¶ Nec ob.si dicatur, quòd dictus comes in legiti
matione apposuit clausulã,nõ obstãte.§. fin. in authent.quibus
mod.nat.effic. sui, & alijs legibus prohibẽtibus spurios legitima
ri,ꝑ quod dictũ videť declarari,ꝙ intẽtio legitimantis fuisset legi
timare,etiã si fuisset spurius ꝑ ea. quæ singulariter not. Bald.in l.
eam quã, C.de fideic.in xxij.col.in ver.sed pone quidã erat,&c.
vbi voluit,ꝙ quidã erat natus ex adulterio & incestu, & erat legi
timatus tanq̃ spurius:non tñ fuit facta mentio de illo duplici im-
pedimento,scilicet adulterij & incestus:nõ valet legitimatio,ni-
si ex appositione clausulæ nõ obstante appareat contrariũ, vt q̃a
dixit,nõ obstat.l.qui cõtra,C.de incest.nup.& nõ obstan.§.fin.
in authen.quib.mod.nat.effic.sui,quia ad hoc respõdeo, ꝙ Bal.
loquiť,qñ fuerit spurius, & nõ fuit expressum illud duplex impe
dimentum:sed nos loquimur in casu,in quo defectus obreptio-
nis,fuit expressè narratus comiti, quia illa fuit filia naturalis. nã
in veritate erat spuria, & maius est vitiũ obreptionis, quã surre-
ptionis,vt colligiť per Inn.in c.cum dilec.de rescrip.& not.Ant.
de Bu.in c.ex part. de capel.mon. ¶ Ex quibus omnibus vř pro-
babiliter posse nedum in dubium reuocari de viribus dictæ legi-
timationis, sed etiam affirmari posse dictam legitimationem nõ
tenere ad aliquod præiudicium filiarum legitimarum ex causis
supradictis: non tamẽ puto pro constanti quamlibet causam nul
litatis legitimationis supra narratam nocere sine dubio legitima
to:sed bene dico, ꝙ saltem ex secunda causa nullitatis supra reda
cta legitimatio non tenuit,& per ista apertè colligitur allegata in
contrarium non refragari.

ADDITIO.

a ¶ Nisi dominus.vt dixi in consu.Paris.§.viij.gl.j.num.39.
b ¶ Emphyteuticis. Idem in his eadem ratione dico, nisi acce-
dat consensus domini directi, vel nisi essent hæreditariæ in
quoscunque alienabiles.
c ¶ Naturales.j̃. lib.v.consil.clxxiiij.num.5.Old.consi.cxlvj.
cons.cxcv.Albert.parte j.stat.qõ xlix.Bald.cons.ccccvj.lib.j.
j̃.in addit.Spec.de success.ab intestat.Ludou. de Sar.tract.le-
git.cõ.ix.Dec.cons.ccccxxxiij.Anch.con.clxxxvij.Bertran.
cons.vj.lib.j.cons.cxxxv.quia scienti,lib.ij.cons.xxxj.viso cõ
sultationis,lib.iij.Alcia.de præsump.reg.ij.præsump.v.
d ¶ Coniunctorum.Andr.Tiraq.in consue. Pic. titu. retra.§.j.
lib.viij.nu.5.
e ¶ Statuto.late j̃.lib.vij.consi.cxliiij.
f ¶ Ordinaria. Alex. Ias.l. quanq̃, C.de testam.mil.Lanc.Dec.
l.si mihi & tibi.§.in legatis,col.iij.de leg.iij.Cur senior consi.
lxv.col.viij.Dec.l.in testõ co.v.C. de test.mil.l.more.co.iiij.
ff.de iuris.om.iud.c.q̃m abbas,co.vj.de offic.dele.c.cũ inter,
col.ij.de exc.c.j.co.ij.de app.cõs.lxxvij.Ant. Cor. de potest.
reg.qõ.vj. Hippol.Marsil.sing. lxxxiiij. in l. de vno quoque,
nu.24.de re iud.Cor.cons.clxvij.col.pen.li.ij.Ias.cons.j.col.
ix.cũ sequent.li.j.Bertr.cons.lxxxvj.col.ij.cons.ccxxvij. col.
j.cum sequent.lib.iiij.Alc.de p̃sump.reg.iij.præsump.xxxvj.
g ¶ Mentio.j̃. eod. cons. cxcv. adde in simili Cæpo. caus. ciuil.
consil.vlt.

SVMMARIVM.

1 Agens ex vna causa,obtinet ex alia,si fuit narrata.
4 Testes noui non possunt produci post publicationẽ super factis de necessitate facti & probationis comprehẽsis in antiquis articulis.
9 Sententia cui noceret,& acta nocent.
11 Libello non est opus coram iudicibus ruralibus.
12 Sortem quod excedit,accipere non licet.
13 Cambia an sint licita.

CONSILIVM LXI.

VIso processu causæ inter Ioan.Zunzini,& procuratorem
Ioan.de Blanchinis,& aliorũ, de quibus in libello agen-
tẽ, & Laurentiũ filiũ & hæredem Berti de Begatijs me-
diante suo curatore se defendentẽ. ¶ Visis literis dñi vicepotesta
tis terræ Massæ Lombardorũ me requirentis, vt consulã quæ fu-
turæ sunt partes suæ in pronũciando.q̃ breuiter pro qualitate lo-
ci conclusiuè dicam, quid sentiã. ¶ Puto igitur partes iudicantis
esse debere in condemnando dictum Laurentiũ dicto Ioan,Zun
zino in omnibus de quibus in libello fit mentio, ad dandum &
soluendum

ſoluendum principalibus dicti Zunzini, ſeu dicto Ioan. Zunzi-
ni medietatẽ ducatorum ducentorũ auri, de quibus in libello fit
mentio, & à reliquis petitis in libello abſoluere dictum Lauren-
tiũ: & quia vtraque pars eſt victrix & victa, abſoluere vtranque
partẽ ab expenſis. ¶ Moueor ex eo, q̃a de dicta dimidia ducato-
rũ ducentorũ apparet ex publico inſtrumento dictũ Bertũ fuiſ-
ſe, & eſſe obligatũ dicto Ioa. Zunzini. nec mirandum eſt, ꝙ cũ in
libello narret̃, ꝙ Ioan. Blanchini mutuauerit Ant. Begatio duca-
tos ducentos auri, & in inſtrumento dicat̃, ꝙ Ioan. fecit mutuare
dicto Begatio, immediatè oriat̃ actio & obligatio intentata con
trà hæredẽ Bertr. ſed eſt ſtipulatio facta inter Ioan. Zunzini no-
mine dictorũ de Blanchinis, & etiã notario recipiente nomine
eorũ, & dictũ Bert. nã ex numeratione facta Ant. non naſcebat̃
actio cõtrà Bertũ. l. eum qui mutuã, & l. non aduerſus, C. ſi cert.
pet. l. ſi vnus. §. ante omnia, ff. de pac. ſed ita eſt, ꝙ in libello eſt
deductus & bene excitatus contractus ſtipulationis: ergo ex eo
a optimè dictũ eſt. illud enim, qđ in varijs locis [a] dicit̃, † ꝙ ſi ago
1 de numeratione, & probo nõ de numeratione, ſed de alio con-
tractu, vel facto non deducto in libello, puta de ſtipulatione, nõ
poſſum obtinere iuxta l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus, & ibi
not. Bart. in vlt. col. ff. de verb. oblig. & in l. certi cõdictio. §. quo
niam, & in §. ſi numos, & ibi not. ff. ſi cert. pet. & in l. ſi ita ſtipu-
latus fuero. §. j. cũ ſeq. de noua. & Spec. & Ioa. Andr. in tit. de te-
ſte, verſ. ſed pone, & Bald. in l. ſi abſente, C. ſi cert. pet. & can. in
c. ſi cautio, de fide inſtr. & in c. examinata, de iudic. procedit, qñ
in libello non fuit etiam narrata illa ſufficiens cauſa ad producen
dum actionẽ, quæ eſt probata. ¶ Sed in caſu noſtro eſt etiam nar
rata & probata, & eſt adiecta clauſula, nõ aſtringẽs ſe ad proban-
2 dum nõ neceſſaria: quæ tñ vt in caſu nr̃o non erat neceſſaria: † q̃a
dato, qđ plures cauſæ eſſent in diuerſis citationibus narratæ, ſuf-
ficiebat vnã concludentẽ probare. l. ſine. §. fine, & l. propter li-
tem. §. j. ff. de excu. tut. & plenè per Bar. in l. diuus, ff. de re iudic.
& not. in c. j. de excep. & doc. in c. licet cauſam. de prob. cũ mul-
tis concord. ¶ Nec etiã obſtat, ſi diceret̃, qđ dictæ pecunię viden
tur fuiſſe de pecunijs Dominici de Odofredis, & Hieronymi de
Bonſignonis, & non dicti Ioannis de Blanchinis, vt videt̃ colligi
ex proceſſu, & maximè ex reſponſionę poſitionũ facta pro parte
dictorũ agentiũ, ex qua videt̃ apparere, ꝙ mutuũ & numeratio
non fuit ad illos factũ, vel facta nomine Ioannis Blanchini, nec
animo acquirendi Ioan. Blanchino. ergo ex tali numeratione nõ
potuit acquiri actio Ioa. Blanc. & nepotibus, ſed illis, qui mutua
uerunt ſuo nomine, iuxta d. §. ſi numos, & d. l. ſi abſentis, cũ ibi
not. quia reſpondeo quod verũ eſt, ꝙ ex illa numeratione imme
diatè non eſt acquiſita Ioan. de Blanchinis actio intentata: ſed il-
la eſt acquiſita ex ſtipulatione facta cũ Berto, quæ fieri poterat,
& actionem parere: quia nihil repugnat, qđ ex dicta promiſſio-
ne facta per Bertũ dicto Ioãni Zunzini nomine dictorũ de Blan-
chinis debuerit Bertus obligari ex dicta promiſſione, attento ꝙ,
vt in dicto inſtrumento continet̃, Ioan. fecit dare & numerare
ipſi Ant. Begatio dictos ducentos ducatos, etiam poſito, quod
fuerint de pecunijs proprijs dictorũ Dominici & Hieronymi,
& dictus Ioan. de Blanchinis principaliter ſe obligauerit pro di-
ctis Dominico, & Hieronymo, non tenebatur dictus Ant. Bega
tius dicto Ioan. Blanch. aut actione mandati, aut negotiorum ge
ſtorum iuxta l. ſi remunerandi. §. ſi paſſus, & l. ſi pro te. ff. mand.
¶ Non poteſt Bertus ſe tu[illegible]i, tanquàm indebitum per errorem
facti, vel iuris promiſerit: quia in inſtrumento dicitur, ꝙ ex certa
ſcientia. facit l. iiij. §. fin. cũ ibi not. maximè per Ang. ſi quis cau.
& expreſſius quo ad propoſitũ noſtrum tenet. Bald. in l. mater.
3 circa iij. col. C. de rei vend. vbi dicit, † ꝙ ſi in inſtrumento tabel-
b lio ſcripſit, quod talis ex certa ſcientia, [b] & non per errorem iu-
ris, vel facti locauit, &c. & in hoc ſtabitur inſtrumento, vt ibi per
eum, & not. Bal. in rubr. C. de confeſſ. in l. ij. in vij. q. de reſcind.
vendit. ¶ Potuit ergo dictus Bertus promittere, quòd dictus de
Blanchinis ſoluiſſet dictam quantitatem pro eis. vnde Bertus
ſciens ſe teneri pro dimidia vigore certæ promiſſionis, & ſciens
non eſſe ſatis tutas atteſtationes prædictas, deducta, teſtificata in
prima cauſa, produci poteſt in alia inſtantia prædicta ſuper eiuſ-
dem capitulis, vel directo contrarijs noui, vel antiqui teſtes. c.
fraternitatis. c. cum veniſſet. c. conſtitutus, el. iij. de teſt. & in
clem. teſtibus, de teſt. In propoſito Ioan. And. & alij in dicto c.
cum in tutela, & Bart. in d. autent. at qui ſemel, in vlt. col. de pro
bat. in præalleg. l. ij. §. j. ff. vi bon. rap. ¶ Nec etiam poſſunt
produci teſtes ſuper his, quæ de neceſſitate facti & probationis
comprehendantur ſub antiquis capitulis, ſecundum qđ declarat
Bart. in authent. at qui ſemel, C. de probat. circa pen. col. in ver.
quæro, vtrũ teſtes ſup eo, qđ non dixerunt. Inn. & Ioan. Andr. &
Ant. de But. in d. c. fraternitatis, & in c. atteſtationes, de deſpon-
ſat. impu. & Angel. in l. per hanc, C. de temp. appel. & ibi ponũt
perpendere ex quibus intelliguntur capitula diſcrepantia à pri-
mis, poſſunt teſtes recipi: quia diſtinguũt ipſi qualitatem depen-
5 dentiæ. † Nam ſi capitulaui in primis capitulis, ꝙ ego præſcripſi
talem fundum longo tempore, nam publicatis atteſtationibus,
c non potero [c] producere teſtes ſuper capitulis, continentibus, ꝙ
emi dictum fundũ à tali, & ego poſſedi continuò ꝑ ſpatiũ. x. vel
xxx. annorũ: quia iſta ſuper primo capitulo pręſcriptionis inerãt
de neceſſitate facti, & de neceſſitate probationis, cũ non poſſit
eſſe præſcriptio longi temporis ſine titulo & poſſeſſione conti-
nua. l. ſine poſſeſſione, ff. de vſu. l. ſuper longo tẽpore, & in l. nul
lo, C. de rei vend. & illud eſt neceſſariũ ꝓbare, vt obtineat̃ in pręſ
6 ſcriptione. † ſecus, ſi capitulat̃, ꝙ ego mutuaui tibi centũ, & pub
licatis atteſtationibus capitulo, quod mutuaui tibi centũ tali tem
pore, vel tali loco, vel ꝙ mutuum illud fuit factũ ſub conditione
d prædicta, poſſum [d] inducerę de nouo: quia quo ad veritatem &
ſubſtantiã eorũ, quæ continebant̃ in primis capitulis nõ erat ne-
ceſſe deducere illud tẽpus, vel conditionẽ, de quo, vel qua in nõ-
uis capitulis, arg. c. ex tenore, de teſtib. & c. cũ Ioan. de fid. inſtr.
¶ Aduertatis ad vnũ, quod egregiè voluit Inn. & oẽs in d. c. fra-
ternitatis, & Ant. de But. ibi, & in clem. teſtibus, eod. tit. & Ang.
7 in d. l. ꝑ hãc, † ꝙ ſi teſtes ſimpliciter iurauerũt dicere veritatẽ ſu-
per tota cauſa, qđ poſt publicatas atteſtationes nõ poteruntam-
plius in cauſa produci teſtes ſup aliquo capitulo cõprehenſo ſub
petitione illius cauſæ, in qua recepti ſunt. & illud dictum reputat
mirabile Ang. in d. l. per hanc, volẽs, ꝙ qñ teſtes in prima cauſa,
vel inſtantia iurarunt dicere veritatẽ: ideo tũc poſt publicatas nõ
poterũt produci teſtes ſup nouis capitulis dependentibus ex pri
mis, licet non includantur noua capitula ſub præmiſ. & ita dicit
velle Innoc. in c. fraternitatis. ¶ Item præſuppono, quod libellus
ꝓductus in prima cauſa, quia eſt eadẽ cauſa petendi, vt patet ex
narratis in vtraque petitione, q̃a agit Antonia ex hęreditaria cau
ſa ad conſequendã dictã poſtã, & declarare difficultatẽ ædifican-
di ſibi cõpetere vigore iuris habiti cauſati ab illuſtriſſimo domi-
nio Venetorũ, & eadẽ res, & poſtea molendini, quæ petit̃ in pri-
mo libello, deducit̃ in totũ, vel ſaltẽ ꝓ parte in ſecũdo iudicio, &
ita præſupponit̃ mihi, qđ eſt eadẽ. ¶ Item cenſetur cauſa ſecunda
verti inter eaſdem perſonas, inter quas vertebat̃ prima, qñ vertit̃
inter repræſentantes eas, vt j. proximè dicã, ergo ſequit̃, qđ dici-
mus dictã ſecundã cauſam tendi ad eundẽ finẽ, ad quẽ prima: q̃a
cõcurrentibus ꝓximè dictis ſententia, quæ fuiſſet lata in prima
cauſa, pareret exceptionẽ rei iudicatæ in hac ſecũda, vt l. cũ quæ-
rit̃, cũ duabus l. ſeq. l. ſi quis cũ totũ, in princ. ff. de except. rei iud.
8 ¶ † Vnde tũc, qñ ſecũda cauſa eſt talis, qđ ſi in prima cauſa fuiſſet
lata ſententia, talis ſentẽtia ꝓduxiſſet in ſecũda cauſa exceptionẽ
rei iudicatæ, tũc prima & ſecũda cauſa dicũt̃ tẽdere ad eũdẽ finẽ
quo ad hoc, vt ꝓbationes factæ in prima faciãt fidẽ in ſecũda, &
publicatio teſtium facta in prima impediat produci teſtes in ſe-
cunda ſuper eiſdem capitulis, vel directè contrarijs. ita not. Bart.
in d. anthent. at qui ſemel, in vlt. col. C. de prob. & Cyn. & Bald.
in præalleg. l. is, apud quẽ. ¶ Inſuper etiam præſuppono, quòd ſi
in primo iudicio fuiſſet lata ſententia in fauorẽ Bartholomæi &
Chriſtophori de la Sega, antequam dicti de la Sega vendidiſſent
dictis Iuliano & Manfredo, talis ſentẽtia pareret in cauſa pręſen-
ti exceptionẽ rei iudicatę ad fauorem dictorũ Iuliani & Manfre-
di habentium cauſas à dictis de la Sega, tex. in l. ſi à te. §. fin. & l.
& ſi iure. §. itẽ Iulianus, ff. de exec. rei iud. & in l. ſuperatus. §. fi.
ff. de pign. ſicut ergo ſentẽtia, quæ fuiſſet lata in prima cã cum il-
lis de la Sega habuiſſet prodeſſe, & nocere iſtis ſingularibus ſuc-
ceſſoribus, ſ. Iuliano & Manfredo, ſicut ſi cum dicto Iuliano &
9 Manfredo lata fuiſſet. ¶ † Ita etiam dicimus de atteſtationibus
& omnibus alijs actibus factis in dicta prima cauſa, cui noceret,
e vel prodeſſet ſententia, nocere [e] & prodeſſe etiam debent alia
acta, ſicut ſi cum eis facta eſſent, vt not. Innoc. in d. c. cauſam, el
primo. de teſt. & Barto. poſt Din. in d. l. cum lite mortua, in pen.
col. per l. ſed ſi poſſeſſori. §. fin. cum ſeq. ff. de iureiur. & Bartol.

in l. q

in l.qui repudiãtis.§.j.ff.de inoffic.test. & in l.si mater.§.fi.ff.de exce.rei iud.in d.l.si superatus.§. fi.& Cyn. & Bald. in l.si quis à se fundũ,in fi. C.ad l.Iul.de vi, & in l.ij.C. q c.res iud. nõ not.& Ant.de But.in c.quãuis,in iij.col.de re iud. ¶ Procedunt enim à pari sentẽtia & acta.c.at si clerici, de iud.c.inter dilectos.§.porrò,de fid.instr.etiã quo ad effectũ, de quo quæritˀ,s. ad effectũ.s. ad impediendã nouã ꝓductionẽ testiũ, vt dicũt Do. in locis primo loco allegatis. ¶ Et clarius Ant.de But.in pręalleg.c.causam,
10 el.j.vbi ad ꝓpositum nostrũ dicit, † ꝙ ꝓbationes testiũ factæ in causa,in qua est postea perẽpta instãtia, ꝓsunt & nocẽt singulari successori habenti cãm ab illo,q fuit in lite,sicut faceret sentẽtia, vt d.l.si à te.§.fi.ff.de excep.rei iud.Ex quib.omnib.clara & necessaria infertˀ cõclusio,ꝙ ꝓbationes factæ in dicta prima instantia inter dictã Antoniã,& dictos de la Sega faciũt fidẽ in hac secũda instãtia,qua pendet factũ dicti de Blanchinis, qui se obligauit eis,prout in instrumẽto prędicto narratˀ,nec de aliquo errore est ꝓbatũ. ¶ Nõ etiã habet obstare si dicitˀ ꝙ dictus Bertus promisit per se & hæredes suos vicę & nomine Christophori eius fratris de rato,& ratihabitionis promisit dare & soluere dicto Ioan . de Blanchino dictã quantitatẽ pecuniæ inde ad Pascha resurrectionis,& per cõsequens nõ videtˀ,ꝙ ipse Bertus,& eius hæres sit obligatus suo nomine, nisi ꝓ dimidia non conueniretˀ hæres Berti ex eo capite,& Christophorus ratũ nõ habuisset ꝑ ea,quę habentur in l.si mihi & Titio,in prin.ff.de verb. obl. & l. reos. §. cũ in tabulis,ff. de duob. reis. qa ex inspectione instrumenti apparet, ꝙ eo casu,quo Bertus nõ faceret, & nõ solueret in festo Paschali resurrectionis, ꝓut ꝓmiserat,voluit teneri ipse Bertus in totum, posse conueniri realiter & personaliter ꝓ dicta medietate ducatorũ,vt expresè apparet in instrumẽto.ergo cũ contẽta in instrumẽto nõ fuerint in paschate obseruata ꝑ dictũ Bertũ,succedit illa secũda dispositio: quia tenetˀ ad totũ: imò sufficeret,qđ in vno tantũ deficit Bertus de his, quæ ꝓmiserat in instrumento hoc,vt succederet dicta secũda dispositio,vt l. si is qui ducenta. §. cũ ita, cũ ibi not.in gl.& per doct.ff.de reb.dub. ¶ Nec ob.etiã,si diceretur nõ esse probatũ in processu,qđ Ioa. Alexãdrini & Blanchini fuerũt nepotes dicti Ioan.ꝓmisit dictus Bertus Ioan.Zunzini recipiẽti nomine Ioa.Blanc.& eius nepotũ,non est probatũ esse nepotes dicti Ioan.imò in instrumẽto nullo modo fuerũt nominata expresè eorũ nomina:quia respõdeo, ꝙ attento ꝙ persona agẽtis est Ioan.Zunzini,cũ quo cõtractus dictę stipulationis fuit celebratus nomine dictorũ de Blanchinis, ex tali stipulatione acquisita fuit dicto Ioan.Zunzini directa actio.l.pen. de neg.ge.l. possesio quoque.§.fi.ff.de acquir. pos. not. in l. huiusmodi, in prin.ff.de leg.j.& in l.qcunque gerimus.ff. de act. & obl. Vnde attento qđ in libello est facta mentio de dicto cõtractu facto cũ Ioan.Zunzini, & in fine libelli est adiecta clausula, super quibus omnibus & singulis petit sibi iustitiã ministrari, &c. illa clausula operatˀ,vt videatˀ nõ solũ,prout in speciali cõclusione est conclusum,sed etiã omni alio meliori modo,prout potest colligi ex his, quæ deducta sunt quouis modo in libello,& not.doct.in c.ij.de ord.cog.maximè ꝑ Ioa. Cald. & Ant.de But. ¶ Et dicto tali Ioa. Zunzino.qui ꝯ̃xit nomine dictorũ de Blãchinis,etiã absque alio mãdato posset solui à Berto dicta pecunia adeò,qđ per solutionẽ sibi factã liberatur soluẽs,vt est text.singul. in l.filiæ, & ibi Bart. not.ff.de sol.facit l.qđ seruus,cũ si.ff. depositi. ¶ Et ad prædicta sic concludendũ satis etiã me inducit rei veritas,& euitanda litiũ inanis multiplicatio:& qa inqt Bald.& Sal.in authen. nisi,C.de
11 sent.ex bre.rec.† quando causa agitur coram vicarijs castrorum, vel corã vicarijs ruralibus, ꝓut est præsens causa, ibi nõ requiritˀ libellus: sed simplici via & summariè ꝓcedendũ est, vt ibi ꝑ eos: quo casu non curamus de aptitudine libelli,& tot iuris apicibus, vt per Bart. in extrauag.ad reprimendũ,in verbo,figura,in l.j.in prin.in ij.col.C.de exec.rei iud.& in l.siue scripta,C.ad Trebel.
12 & qđ no.gl.in l.vinũ, cũ si.ff.si cert.pet. ¶ † Ideò autem dico esse absoluendũ hæredẽ dicti Berti à medietate dictorũ ducatorũ octuaginta duorũ ꝓ discretionibus dictorũ ducentorũ ducatorum, ꝙ tales discrepationes promissæ in effectu quatuor ꝓ centenario singulo anno licitè non possunt peti, vt probatˀ in c.nauiganti,in princip.de vsur.& in c.consuluit, & in c.in ciuitate, eodem.titul.& xiiij.q.iij.capit.j.& in §.plerique. ¶ Plus dicit Bal. in l.rogasti.§.si tibi,si cer.pe.quòd si promitto tibi reddere decẽ in nũdinis:& si nõ reddo,promitto tibi reddere quinque pro interesse,& ex nũc cõfiteris tantũ interesse mea, nõ potes agere ad illa quinque, quæ sunt vltra decẽ, nisi ꝓbes tantũ interesse, ꝑ rationes ibi allegatas.nec etiã ex rõne moræ cõmissæ in nõ soluendo potest licitè ꝓmitti,vel dari aliquid vltra sortẽ,& sub nomine interesse,vt etiã voluit Bal.in l.vnica,in vij.& viij.col.C.de sent.
f quæ ꝓ eo,quod interest,& Pet.de Anc.[f] cõs.cl.incip.in quęstione quæ vertitˀ inter nobilẽ dominã. vbi vult ꝙ mulieri passæ morã in restituenda dote, si fiat ꝓmisio dandi aliquid vltra sortẽ & quantitatẽ dotis pro alimentis, nõ valeat promisio,vt ibi per eũ
13 plenè. ¶ † Nec ob.si diceretˀ,quod cambia sint[g] licita,vt not.gl.
g ibi,& clarius Bald.& Sal.in l.iij.C. de exerci. saltẽ qñ non exercent generalẽ consuetudinẽ mercatorũ vt inquit Bald. in rub.de constit.pec.in princ.in rub.de vsu. rei iud.& in sua disputatione incipiente,statuto cauetur,qđ fœnerator,in j.colu. & Sal.latè in auth.ad hoc,in xj.q.& Io.in consi.xj. & Lau. de Rodulphis in d. c.consuluit,in repetiti.in ij.parte,& in j.quæstio. quia rñdeo, ꝙ cambia sunt licita ratione periculi pecuniæ, quã mercator facit soluere in alio loco: tũ quia si do Bononiæ mercatori centũduos aureos causa cambij scilicet vt ipse det tibi centũ in alio loco tantũ aureos,quia valent in vno loco plus,quã in alio.vnde põt cambiũ esse licitũ. Itẽ si mercator recipit Bononiæ à te centũ sex Florenos auri causa cambij, vel plus, vel minus, ſm qđ cambia currunt, vel facit tibi dari in ciuitate libras decem grossorum, istud põt esse licitũ. nam poterat esse, quod tẽpore,quo soluentˀ decẽ libræ grossorũ, valebũt vltra dictos centũ florenos, poterit esse, qđ valebunt & æstimabuntˀ minus, & sic nõ vr̃, ꝙ hoc modo persoluantur vltra sortẽ,& iam aliud est plus recipere,aliud vltra sortem recipere, vt clare voluit Archi. xiiij. q.iiij. c. si quis clericus. nã si mutuo tibi corbẽ frumenti,quę corba valet nũc vnũ aureũ, & postea,qñ valet duos aureos,dicor recipere plusq̃ dederim:tñ nõ dicor recipere vltra sortẽ. secus, qñ decẽ, vt reddas vndecim: quia tũc est vltra sortẽ,& nõ põt licitè ꝑcipi, cũ in casu nostro nõ apparet,ꝙ fuerit factũ cambiũ de loco ad locũ eò,qa debitor dederit pecuniã in vno loco, & mercator suo periculo faceret dari in alio.nec sunt licita cãbia. ¶ Et similiter licet cambi,qđ faciunt campsores,qui dant monetam,quæ valet vnum aureum, & recipiunt aureum, & vnum denarium plus. Nam licitè illud recipiunt,vt dicit Arch.xiij.d.c.j.Et Laurentius vbi. s̃. tñ ille denarius datur ratione laborum & operarum, pensionum apothecarum ſm eos, vel ratione permutationis pecuniæ datæ ad certũ tẽpus, prout in casu nostro, qđ fieri non põt per iura. s̃. alle. ¶ Et dato, quod si probaret actor se istas discretiones soluisse pro dictis de blanchinis dicto Dominico & Hieronymo de volũtate dictorũ de begatijs,potuisset eas repetere ſm tñ plene. no. in c. ꝑuenit, de fideius.& per gl.in l.si mandato meo.§.si fideiussor,ff.mand. & per Io.And.in regula,dãnũ,in Mercu.& per Bart.in cõsi.inci. in quæstione prædicta,primò videndum est,& per doc.in c.j.de vsur.& l.fi.C.de vsu.rei iud.& in l.j.C.de sum.trin.tñ quia nõ ꝓbauit,non videtur,quod in dictis discretionibus posit agens obtinere. Ex quibus breuiter concludo, partes dñi iudicantis esse in pronuntiando,prout in primo dixi.

ADDITIO.

a ¶ Locis.j̃.e.consi.clxxix.nu.6.
b ¶ Scientia.s̃.li.j.cõsi. iiij.nu. 9.Iaso.l. si dari, de verb. ob.Sed vide Ia.consi.clx.col.iij.lib.iiij.
c ¶ Non potero. Transeat de facto possesionis, quod est satis exꝑsũ.Sed de fctõ certi tituli ꝯ̃ puto,vt dixi in ꝯsu. pari.ti.iiij.
d ¶ Possum.Contrâ puto,aliâs.l.pasim fraudaretur.
e ¶ Nocere.Alex.l.sæpe,col.lij.de re iudi.l.ij.gl. fi.C. de eden. Cur.senior cõsi.lxxij.co.j.Ias.l.sed & si possessori,in fi.de iur.
f ¶ Ancha.Vbi male consuluit,dixi in l.eos,C.de vsur.
g Cambia. Conrad. trac. contract. qõ.xcviij.cum sequ. Claua. versi.vsura.j.§.lij.Guido.Pap.de contract.illici.nu.21.colũ. viij.Ias.l.j.lec.ij.nu.39.de sum. trini.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum insequendo possunt executores alienare fundũ pupilli hæredis, eo nõ vocato, & sine decreto, & num.2.3.4.& 5.*

6 *Statutum compromittendi nõ habet locum in liquido, vel articulo iuris.*

CONSI-

CONSILIVM LXII.

VIsa facti narratione, & testaméto fratris Danielis tertij or
dinis S. Francisci, & instrō dationis insolutū, viso legato
facto Francisco quondā Io. de quadā petia terræ pro sa-
tisfaciendo doti dominæ Iacobę filiæ quondā dicti fratris Danie
lis, & vxoris dicti Francisci, & viso statuto sub rubrica de cōpro-
1 mis. præsupponitur, † ꝙ de iure valuit dicta datio insolutū facta
per executores dicti testamenti, quibus data erat in testō plena
& libera potestas alienandi de bonis immobilibus hęreditatis di
cti testatoris pro satisfactione relictorū, & expensarum, de qui-
bus fit mentio in dicto instrō: inter quæ continetur relictū pro
dote dictæ do. Iacobæ, dato ꝙ hæres esset pupillus, & in illa da-
tione insolutū nō interuenit decretū iudicis, nec aliæ solennita-
tes, vt dicit, requisitæ à statuto in alienatione rerū minoris. Et da
to ꝙ nō fuerit in dicta alienatione requisitus hæres, hoc probat
ꝑ id, quod habet in l. prædiū, & quod ibi no. glos. quando decre.
opus non est, & l. j. circa prin. & l. fi. ff. de reb. eo. vbi licet aliâs
in alienatione rerum minoris requirat decretū iudicis, & quædā
alia requisita: tamē fallit, qn̄ in testamentis testator disposuit bo-
na ipsa vendi posse, vel executoribus dedit vendendi potestatē,
vt dixit gl. in d. l. prædiū: quia tunc sine dictis solennitatibus po-
terit procedi ad alienationē prædictā, & ita debet intelligi statu-
tum, qđ debet interpretari ſm cōmunē iuris dispositionē. l. ij. C.
de noxa. c. cū dilectus, de consue. Ad quod licet plura adduci pos
sent, tn̄ sufficiant pro nunc, & no. Bald. C. qui bo. ce. pos. l. j. ver.
quæro, si statutū dicit, ꝙ instrumenta guarentigiæ, quē sequitur
simpliciter Pet. & Ancha. in cōmento. c. canonū statuta, de con-
2 sti. in ver. occurrunt aliæ quæstiones. vbi voluit, † qđ statutū di-
sponēs, qđ instrumentū guarentigiæ mandet executioni per car
cerē & quauis alia via, quæ magis creditori placuerit, non habe-
bit locū cōtra debitorē volentem cedere bonis: quia de iure cōi
talis non potest carcerari. d. l. j. C. de bo. pos. & ibi plenius per
Bal. ¶ Ad prædicta bene facit, quod no. Saly. post Ray. in l. alio,
ff. de alimen. & ciba. leg. l. iij. in ver. quærit Io. An. ex omnibus
rebus. vbi fatet veram esse gl. in d. l. prędiū, quādo executores ha
bebant liberā potestatē alienandi, prout in casu nostro, & ita te-
net Sal. in l. si quis ad declinandū, C. de epi. & cle. verū esse, quòd
tunc non requirit decretū licet hæres sit minor per illam gl. quā
sequit Sali. in d. l. prædium, qn̄ executores habebāt liberā pote-
statē à testatore, vt in casu nostro est. sed Bar. in d. l. alio, & Bal. in
d. l. prædiū, dicunt, quod istud procedit, s. quod dicti executores
3 vendere possent, quā rem volunt, nisi mala fide fecerint: † quia
dolus dicitur exceptus in quacunque lata potestate. l. creditor.
§. Lucio. ff. mandati. qui dolus in proposito nō præsumit. l. quo-
ties. §. qui dolo, ff. de prob. l. merito, ff. pro socio. ¶ Nec ob. etiā
dictam alienationē nō valuisse, eo qa ad eam faciendā nō fuerit
citatus, nec requisitus hæres, prout vr̄ fuisse necessariū, iuxta no.
per Bar. in d. l. alio, ver. quæro, an hæres sit requirēdus, & Pet. de
Anch. in c. tua nobis, de test. quia rn̄deo, quod cum dictus hęres
esset pupillus, pro constāti ponitur certe, ꝙ nō fuit necessaria re-
quisitio dicti pupilli, attento ꝙ in dicta alienatione interuene-
rūt omnes tutores, seu maior pars dicti pupilli: nec tn̄ fuit neces-
se oēs tutores adesse. l. fi. C. de autho. præstan. vnde requisitio &
præsentia hoc casu nō fuit necessaria, vt colligit ex rationib. Bar.
in d. l. alio. Nā requirit ꝓpriè præsentia hr̄dis, qua trahere posset
executores ad illā rem vendendā alio pretio, ar. l. sicuti, ff. de ar-
bi. sed ista ratio cessat in pupillo: qm̄ pupillaris ætas quicquid vi-
det, ignorat. l. j. C. de fal. mone. l. fina. ff. rem pupil. fal. fo. ¶ Pro
hoc inquit no. Bal. in l. j. in vlti. colum. C. qui admit. ad bo. pos.
4 & Ang. in l. fi. C. de verb. sig. vbi dicit, † ꝙ si statutum disponat,
quòd mulieres nō possunt contrahere sine consensu propinquo
rum, nō verificabitur in pupillis propinquis: quia propter lubri-
cum ætatis apti non sunt, vt ibi per Fed. & in simili no. Bart. in l.
si tertius, in princ. ff. de aqua plu. ¶ Vnde faciunt not. per Bal. in
l. captatorias, in fi. de test. mil. vbi dicit, quod executores non te
nentur requirere hæredem, nisi indigeāt eius informatione, vel
suæ voluntatis exploratione: quia non sunt iudices, sed executo-
res, ar. l. quod si nolit. §. fi. ff. de ædil. edi. ar. eorū, quæ no. in cle.
5 j. de offi. deleg. ¶ † Ad idē quod. no. Bald. in l. nulli, in iij. col. in
ver. sed nūquid hæres potest adesse, de epi. & cle. qnimò no. Bal.
in l. id quod pauperibus, C. de episc. & cle. in xviij. q. vr̄ cōclude-
re, quod tales executores habentes à testatore potestatem ven-
dendi possunt inuito hęrede vendere, quāuis dicunt, ꝙ non pos-
sunt eum posidentē hæredem expellere inuitū de possessione.
¶ Præsupposita ergo dicta validitate dictæ dationis insolutū, vi-
detur ꝙ non sit locus cōpromisso petito ex parte agentis: tamen
quia iste videt esse articulus iuris, s. vnde datio insolutū valuit si-
ne decreto & solennitatibus à iure cōmuni, vel municipali requi
6 sitis, & statutū arctans partes † ad compromittendū non habet
locum, quando quæstio vertitur super articulo iuris, vt no. Bald.
a [a] & Sal. in l. ancillæ. in prin. per id, quod habet. C. de fur. & no.
idē Cy. & Bal. in l. cū proponas, C. de rebus credi. ¶ Hoc idem sa
tis videt de mēte statuti prædicti, dum dicit, hortamur tn̄ partes,
vt si nō sit dubiū facti, sed iuris tantū, puta quia ambæ partes fa-
tentur factū sed dubitabāt de iur, qđ in vnū vel duos iurisperitos
cōpromissum faciant, & sic nō vr̄ statutum necessitate partes ad
cōpromittendū hoc casu, sed vr̄ ponere in earū potestate. l. non
quicquid, ff. de iud. & l. legis virtus, ff. de legi. ¶ Fortificantur prę
dicta alia ratione per ea, quæ dicit Ioan. de Imo. in l. si sic, la pri-
ma. ff. de ver. ob. vbi per ea, quæ ibi not. gl. in ver. electio, dicens,
7 † ꝙ vbi verba sunt clara, nō indigeant interpretatione, infert, qđ
si debeat fieri cōpromissum ex forma statuti, nō debebit fieri cō
promissum, si clarū & apertū est ius per verba partiū. pro hoc etiā
allegat ipse id, qđ no. Bald. & Bar. in l. ille aut ille. §. cū in verbis,
ff. de leg. iij. vbi dixit per illū tex. quod si statutū dicat, qđ causæ
debeant cōmitti consilio sapientis: nō tn̄ illud est verum, quādo
quæstio nō habet dubium, & ita not. in l. placet, C. de sacrosan.
eccl. in princ. & l. j. C. de relatio. Et Ang. consi. xxxiij. inci. quæ-
stione vertente inter sanctum Benedictum, vbi etiā dicit, ꝙ qn̄
iudex videt tale consiliū per calumniā, seu animo differendi, vel
frustratoriè peti, tunc nō habet locū statutū arctans iudicē ad cō
mittendū causam consilio sapientis, vt petunt partes, argu. l. ij.
ad l. Corn. de fal. & l. j. C. de dilati. l. cum hi. §. si cui, & qđ ibi no.
Ange. ff. de transac. & ita etiā voluit Io. An. in tit. de requisi. con-
silij, in addi. Spe. §. insuper, ver. vt autē, & Bal. in d. l. j. C. de rela-
tio. & in proposito nostri statuti ponit Pau. de Cast. in consilio
suo. lxx. incipien. in christi nomine, visis & cōsideratis. ¶ Ad idē,
8 quod no. Bal. in l. j. ff. de transac. vbi per illū tex. dicit, † ꝙ vbi res
est liquida per instrm̄, non est locus transactioni: & ꝙ post publi
cationes, attestationes, & re iam liquidatā, nō est locus compro-
misso requisito à statuto, cùm tale compromissum sit quædam
transactio, in auth. vt diffe. iudi. §. j. & no. in c. quintauallis, de iu
reiu. & illud dictum etiam sequitur Pau. de Cast. in princ. C. vbi
refert etiā Lud. Ro. in l. prætor. ad fi. ff. de ope. no. nun. in addi.
¶ Vltimò ad hoc, quod habetur in dicto statuto in ver. hoc tamē
compromissum. sed ita est, quod stante dicto testamento adiudi
catum insolutum, & his, quæ opponuntur contra dictam adiu-
dicationē, articulus videtur clarus, quòd adiudicatio valeat, vt ꝓ
batur: nec contra hoc sunt contradictiones iuris, ergo non est lo
cus dicto statuto, nec compromisso.

ADDITIO.

a Bald. L. postquàm liti. co. ij. C. de pac. l. cum virum. C. de exc.
trac. stat. ver. allegatio. Fel. c. cum venissent. co. j. de iudi. Iaso.
consi. xxvj. in fi. consi. xxxv. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Legitima nepotum pinguior est per se, quàm cum patruis suc-
cedentium.*
6 *Mulier habere potest bona triplicis generis.*

CONSILIVM XLIII.

SVper primo dubio quæritur quāta sit legitima dicti
Roberti, & quinque eius sororum, quæ omnes sunt
nepotes dicti testatoris ex filia præmortua, an sit ter-
tia pars, an verò dimidia, hoc in terminis decidit Sal.
in authent. nouissima, C. de inof. test. in j. q. vbi quę
1 rit, † quid si auus ex filio vnico præmortuo, habeat quinque ne-
potes, an legitima omnium sit triens, vel semis, & dicit quod est
semis: quia omnes veniunt ad successionem eius in viriles, vt in
auth. de hær. ab intest. §. j. secus, si venirent cum vno filio: quia
tunc venirent ex parte patris sui cū filio illius, de cuius hæredita-
te agit, & sic in stirpes, & oēs quinque haberent loco vnius, vnde
tūc legitima esset triēs, cuius dimidia eēt filij: & alia dimidia esset
dictorum

dictorum nepotũ.& idem dr̃, ꝙ si nullus filius superesset, sed tm̃
nepotes ex duobus filijs, puta ex vno duo, ex alio tres: quia ve-
niunt in stirpes, & censerentur vt duo, & per hoc allegat text. in.
§.neque, in auth. de trien. & semis. co. iij. ad hoc, quod hr̃ in. §. cũ
2 filius cũ seq. insti. de hære. ab intest. quod reputat no. ¶ † Facit
qđ not. Bald. in l. illam, C. de colla. circa vlt. col. & Sal. in l. sanci-
mus, §. repletionẽ, C. de inof. test. in ver. quæro, an nepos con-
tineatur, & Io. de Imo. in l. iiij. circa vlt. col. ff. ad l. Fal. vbi faciunt
istam differentiam, an nepotes concurrant cum patruis in succes
sione, tunc nepotes repleant locũ patris sui, nec possunt aliter cũ
patruis concurrere, nisi venerint ex persona patris: quia sunt re-
motiores in gradu, aut non concurrunt cum patruis, & tunc ve-
niunt seu venire possunt ex personis eorum. ¶ Ad prædicta etiã
bene facit, quod not. Rayn. in auth. nouissima, præallegata: vbi
3 concludit, † ꝙ in casibus, in quibus fratribus debetur legitima,
qñ frater fratre superstite, vel fratribus decederet turpi persona
instituta. l. fratres, & l. fratris, C. de inoff. test. & l. j. ff. eod. legiti-
ma dictorũ fratrũ, qui sunt quinque numero & vltra, erit hodie
b [b] dimidia ꝓ id, qđ no. gl. & doct. in d. auth. nouissima. & in corpo
re, vnde sumit̃. & pro hac cõclusione videtur text. in d. auth. de.
trien. & semis. §. j. ibi dum dicit, hoc seruando in omnibus perso-
nis, in quibus ab initio antiquæ quartæ ratio de inofficioso lege
4 decreta est. ¶ † Pro hoc etiã facit, quia dispositio legis fauorabi-
lis ipsis filijs trahit̃ ad nepotes, in auth. vt exac. instan. §. ij. & l. fi-
liũ habeo, ff. de Mace. & no. Bar. in l. liberorum, in ver. secundò
quæro qñ verbum filij profertur à lege. ff. de ver. sig. per Cyn. &
Bal. in. l. quisquis, C. ad. l. Iu. maie. & Bald. & alios post eum in l.
Gallus. §. instituens. ff. de libe. & posthu. & Bal. in l. nepotis. l. in
suis. ff. eo. tit. & Ant. de But. in c. in quibusdã, de pœnis. & Petr.
de Anch. in cle. j. de bapti. hoc etiam est de mente Cy. in d. auth.
nouissima, in fi. dũ dicit, ꝙ reg. in auth. de trien. & semis. §. j. ha-
bet locũ in filijs, & filiabus, & alijs descendentibus, poterũt ergo
dictæ sorores petere supplementum legitimæ pro rata prædicta
quãuis auus earum in dicto testamento libras decẽ Bononeno-
rũ ꝓ singula reliquerit. l. omnimodo, C. de inoff. testa. & auth.
5 vt cũ de appel. cogno. §. cæterũ. ¶ † Venio ad aliud dubium, quo
quæritur an hæredes dict. dñæ Floræ possint petere fructus per-
ceptos per dictum dñm Maximũ per tempus annorum xxiij. ex
bonis non dotalibus dictæ dñæ Floræ ex pr̃na hæreditate, & bre
uiter dico qđ sic, vt no. in l. pe. quæ incipit, maritus, in prin. ff. ad
l. Falc. & Bart. Ang. & moderni hoc tenent, qñ fructus industria
les percepti fuerunt à marito contra voluntatem mulieris per l.
de his, C. de dona. inter virum & vxo. vbi est casus noster, vt in-
fra ostendã. De Naturalibus aũt fructibus etiam constat, ꝙ illos
omnino repetere potest mulier, seu suus hæres, & si de volunta-
te mulieris percepti sunt, vt not. gloss. bona in l. fi. C. de pac. con
uen. & saltem quatenus maritus esset locuples effectus secundũ
Marc. Sili. quẽ refert & sequitur Bar. in d. l. maritus. & in dubio
præsumitur locupletior effectus, quatenus valuerũt fructus, qui
ad eum peruenerũt, nisi pro parte ipsius Maximi probet̃ contra-
rium, vt colligitur ex gl. in l. in tm̃. in gl. j. iuncto text. ff. de peti.
hæredi. quã ibi ad hoc multum cõmendat Ang. ¶ Subdunt etiã
doct. præfati in d. l. maritus, quòd prędicta vendicant sibi locum
in fructibus consumptis à marito. vbi verò fructus adessent, di-
cunt indistinctè fructus debere reddi hæredibus mulierum per
d. l. stipulata, & cum eis concordat Bald. in l. si ego. §. dotis. ff. de
iur. do. & quod tales fructus repeti possunt per mulierem, seu
eius hæredem, tenuit etiam gloss. in l. vbi adhuc, in verbo, susten
tationem, & ibi Bald. in penul. co. C. de iure do. ¶ Istam opin. ap
probat etiam Bald. in l. assiduis, C. qui poti. in pign. hab. vbi re-
6 fert, quod licet Bar. consuluit † quod quando bona sunt assigna
ta viro per vxorem tanquam paraphernalia, fructus talium bo-
norum si sunt consumpti per virum cum muliere in domo com-
muni, non possunt repeti per vxorem, vt per Barthol. in consilio
incip. Titius habens lumen. vbi non apparet talia bona esse assi-
gnata viro tanquàm paraphernalia, sed si vir vt minister vel nego
tiator administrasset, teneretur restituere fructus tales, allegat
id, quod no. Dyn. ff. so. ma. l. diuortio, super secunda gloss. in fi.
sed ista bona non erant paraphernalia, quæ mulier secum defert
in domum viri. d. l. si ego. §. dotis. ff. de iur. do. in auth. de exhi.
reis, ad fi. cum gloss. in ver. proprius, & not. gloss. in rub. C. de
pac. conuen. & habetur in l. fi. eo. tit. & not. Azo. in summa. C.
de iure dot. in princ. in tit. de pac. conue. in prin. vel si alio modo
tradita sint per mulierem marito iuxta dotẽ, vt no. Ia. Bu. & Bar.
in l. maritus, C. de procurator. & Bald. in d. l. assiduis, & patebit
ex infra dicendis. ¶ Vltra prædicta quæstionẽ nostrã in terminis
a decidit [a] Bal. melius, vt mihi vr̃, q̃ alius in consi. incip. & sciendũ,
7 † quod mulier, vbi formaliter sic dixit, ꝙ mulier habere potest
patrimonium triplicis generis, s. bona dotalia, item paraphern-
alia, & hæc paraphernalia sunt bona mobilia, quæ vxor defert in
domum viri maximè ratione sui proprij vsus. l. fi. C. de pac. con-
uen. & l. si ego. §. dotis. ff. de iure do. & de istis paraphernalibus,
qñ mulier tradit viro custodiam, vr̃ ei tradere tacitè administra-
tionem & vsum. sed qñ sibi seruat custodiam mulier, & tunc vir
nullum ius prætendit, vt in iuribus proximè allegatis. ¶ Quædã
sunt bona mulieris nec dotalia, nec paraphernalia, sicut sunt ea,
quæ sunt extra dotẽ, & extra ea, quæ vxor in domũ viri adduxit,
& in istis vir non habet administrationem. vnde videmus, quòd
pro istis agens cauet de rato. l. maritus, s̃. de procur. secus, qñ agit
pro paraphernalibus: quia intelligitur habere tacitam admini-
strationẽ à iure, vt d. l. fi. C. de pac. conuen. & ibi gl. de fructibus
verò paraphernalium teneretur maritus reddere rationem, qua
tenus maritus conuertisset in vsus proprios: quia debuit in cõem
vsum cõuertere, vt in superiori. allegatis. l. fi. C. de pac. conuen.
& no. in l. stipulatus. §. j. & in istis procedit distinctio. Mar. Sili.
& Bar. in d. l. pe. in prin. ff. ad l. Fal. & gloss. in d. l. fi. de fructibus
aũt dotalibus certũ est, quòd sunt viri. ff. de iure do. l. dotis fructi
bus, & l. oneribus, C. de iure do. ¶ De tertio verò genere bono-
rum, s. non dotalium, nec paraphernalium concludendum est,
quòd si constat, ꝙ contra voluntatẽ mulieris percipit fructus, &
huic voluntati statur, vt d. l. de his. aut constat, ꝙ percepit de vo-
luntate mulieris: & tunc aut quæritur de extantibus fructibus,
& illos integre restituere debet maritus. d. l. si stipulatus. aut de
consumptis, & tunc tam de industrialibus, q̃ naturalibus fructi-
bus dicendum est, vt s̃. proximè in fructibus paraphernalium.
¶ Aut voluntas mulieris est dubia, & iste est casus, quem omisit
Bar. quo casu dicit, ꝙ non lucrat̃ maritus nec extantes, nec con-
sumptos, nec industriales: sed eos tenet̃ restituere, & de hoc pro-
priè loquit̃. d. l. pen. in prin. ad l. Falc. nihil subaudiendo, nec vio
lando literã. ¶ Et hoc, quia vir in istis non præsumitur consume-
re de voluntate mulieris ex pluribus præsumptionibus. Primò
ex regula. l. cum de indebito, in prin. ff. de prob. quia nemo præ-
sumit̃ velle perdere suum. ¶ Scdò, quia genus mulierum est aua-
8 rissimũ. l. si ego, cum concord. j̃. alleg. ff. ad Vellei. ¶ † Tertiò est
congruentia personarum: quia debent viri sustentare vxores de
proprijs, vel dotalibus, non vir ab vxore. l. ex anno, ff. de don. in
ter vi. & vxo. Quartò ex personarum coniunctione, & qualita-
te: quia in vxore est annexa reuerentia viro, propter quam resul-
tat præsumptio dissensus, seu assensus voluntatis. l. j. §. quæ one-
randæ, cum si. ff. qua. re. act. non datur, Et no. Bart. in l. quæ do-
tis, in pe. col. ff. sol. mat. & quia consumptio bonorum mulieris
est præiudicium mulieris. vnde venditio, vel dissensus. l. qui vas.
§. vetare, & l. pe. ff. de fur. vnde & isto casu maritus, & eius hr̃s te
nentur reddere rationem mulieri: ita nullo addito cõcludit Bal.
in præallegato consi. ¶ Et licet in pluribus locis tetigit istum pas
sum, tamen nullibi videtur mihi, quod plenius, ac melius tetigit,
quàm in dicto consilio, cuius opin. videtur mihi de iure nec à di-
ctis Bart. & aliorum discrepare vr̃, sed vr̃ dicta eorum declarare
& perficere. ¶ Cum ergo in præsupposito nostro non apparet
de consensu mulieris, imò de iure præsumatur contra, sequitur,
quòd de iure possunt hæredes dictæ dominæ petere dictos fru-
ctus, quicunque sint, & per hoc non est necesse insistere, qui sint
fructus naturales, de quo plenius per Bart. & alios in l. ex diuer-
so, in prin. post gloss. ff. de rei ven. & per Bald. in l. pro oneribus,
C. de iure dot. & in l. ancillæ. C. de fur. & l. j. C. de vsu. leg. & in
l. clam, C. de rei vendic. & in rubr. C. de fructi. & litium expen.
& in l. ij. in xx. colum. in versicu. si vende, secundo puncto, C.
de ser. & aqua, post Innoc. in c. consultationibus, de iure patro.
plenè per Anton. de But. in c. grauis, de restitut. spolia. & ali-
quid per Bartol. in d. l. maritus, ff. ad l. Fal. Vnde, ne confundan-
tur actiones, quæ competebant domino Roberto, & pro parte
hæredi dictæ dominæ Floræ contra dictum Maximum hæredi-
tas est ipsi Roberto dilata, consulo, si est intra tempora, adeat
hæreditatem cum beneficio inuentarij iuxta. l. fi. §. in compu-

 tatione.

tatione, C. de iure deliberã. & etiam posſit vbi beneficio detra-
ctionis, ſi legata excederent dodrantem, adeò, quòd penes Ro-
bertum non remaneret quarta integra, ſolutis integrè legatis, &
deductis deducendis iuxta ea, quæ habentur in auth. de hæredi.
& Falc. §. ſi verò non fecerit.

ADDITIO.

a ¶ Saly. ſequitur ibi Iaſ. num. 51.
b ¶ Hodie. Imò in tranſuerſalibus nõ eſt aucta. Bal. d. l. fratres,
* co. ij. la. & * cõiter do. in d. auth. nouiſsima, licet. Ioan. Fa. ibi
idem quod Ray.
c ¶ Bald. conſi. ccclxxviij. quædam ſunt res. conſi. lxix. factum.
li. v. conſ. cclxxvj. verba ſtatutorũ li. iij. s̃. lib. j. cõſi. xlij. n. 2.

EPITOME.

1 Duobus teſtibus de maiori ſumma æſtimationis damnorum
ſtatur, licet ſint plures de minori.

CONSILIVM LXIIII.

Viſa conſultatione præmiſſa, viſiſque atteſtationibus te-
ſtium inductis ad probationem damnorum & intereſſe
conductorum datij vini. ¶ Super quibus principaliter
quæritur, an dicti teſtes dicantᷣ legitimè probare de aliqua certi
damni quantitate. ¶ Et vr̃ prima conſideratione dicendum non
1 probare, cũ videantᷣ oẽs in ſuis dictis eſſe † ſingulares, de electio.
c. bonæ, el. j. quod procedere vr̃, etiam qñ ſingulares ſunt in ſum
mis: quia vnus deponit de ſumma maiore, alius de minore, vt fir-
mat Archidia. iij. quæſtio. ix. in. c. nihilominus, & Ioan. And. &
Lapus, Pe. de Anc. & moderni in c. j. de arbit. in vj. & Bal. in l. ex
facto, in verſi. item quæro. ff. de vulga. & pupilla. quia ad actum
probandum ad minus requirũtur teſtes duo, qui ſunt conteſtes.
ex cõmuni negotio & c. c. licet ex quadam, de teſt. l. iuriſiurandi.
C. eo. tit. de aliquo actu, vel ſpẽ probanda. & no. de aliquo nego
tio in genere probando. quinimo, ſi teneamus, ꝙ teſtes ſingula-
res in ſumma probent, concludendum vr̃ neceſſariò, ꝙ probent
in ſumma minori. l. inter ſtipulantẽ. §. ſi ſtip. ff. de ver. ob. l. qui
quartam, in prin. ff. de leg. j. & c. j. de arbi. cum ſimi. & in ea. mi
nori ſumma, & non alia dicantur eſſe teſtes, vt in. d. c. cum cauſa,
2 & l. diem proferre. §. ſi plures, ff. de arbitris. ¶ † Fortificãtur hæc
quia regulariter, vbi teſtes variant, ſtandum eſt maiori numero
teſtium. l. ob carmẽ. l. fin. ff. de teſt. c. in noſtra, de teſti. & ibi ple
nè no. c. licet cauſam, de prob. & ꝑ gl. magnã. iij. q. ij. c. ſi teſtes.
¶ Sed ita eſt, quod omnes teſtes videantᷣ conuenire, & concede-
re in ſumma minore vt dictũ eſt, ergo dato quod aliqui teſtes eſ-
ſent concordes in ſumma maiori: tamẽ illi, qui concordes ſunt in
maiori ſumma, ſunt vna cũ alijs etiam concordes in minori ſum-
ma. Sequitur, qđ ſtandum eſt minori ſummæ: quia in illa cõcor-
dant omnes, & ſic cũ vnus ſit teſtis, qui deponat de ſumma libra-
rum trium milium, licet alij deponant de pluri: tñ omnes dicun-
tur concordare in dicta minori ſumma, & per conſequens illa
erit attendenda. ¶ Huic ſententiæ vr̃ conſentire cõcluſio, Bal. in
l. j. in pe. vel vlt. co. in. viij. q. C. de teſta. vbi refert, ꝙ licet Archi.
3 in præall. c. nihilominus, dicat, † ꝙ ſi volo ꝓbare me poſſediſſe
per decem annos, & vnus teſtis dicat, ꝙ vidit me poſsidere per tri
ginta annos ſecundus teſtis dicat de xx. annis, & tertius teſtis de
decem annis, nõ probãt me poſſediſſe per x. annos: quia in quoli
bet facto probãdo requiritur pluralitas teſtium: tñ ſm Bal. illud
dictũ debet intelligi, qñ teſtes ſunt ſingulares in initio poſſeſsio-
nis, vt quia vnus dicit, ꝙ incepit poſsidere iam ſunt xx. an. alius
dicit, quòd iam ſunt xxx. anni, quia tales cõtradictiones indicãt
contradictionẽ iuris & facti, ꝑ no. ꝑ gl. in. l. iij. in prin. in ver. ani-
mo, in fi. ff. de acq. poſſ. ſecus, ſi nõ variant in initio poſſ. & vnus
teſtis dicit, vidi ipſum poſsidere per xxx. annos, & alij dicunt per
xx. annos, probabunt in minori tempore, in quo intelliguntur
eſſe conteſtes, ita etiam, quòd qñ apparet, ꝙ deponũt de eodem
facto, vt videtur concludere Ioan. de Ant. & Domini. de ſancto
Gem. in c. j. de arb. in. vj. & Pau. de Leaz. in diſputatione ſua inci-
piente cõtra inſtrm̃ debiti opponit, quod inſtrm̃ eſt vſurarium.
¶ Hoc videtur tenere Ioa. de Imol. in l. inter pares, maximè in ij.
4 col. C. de re iudi. † vbi quæritur, an ſi ſunt plures teſtes deponen
tes de valore rei, vnus deponit decem, alter de viginti, & quilibet
aſsignat rationem dicti ſui, dicens, quòd ſic communiter vende-
retur, & ꝙ pro tãto pretio ipſe emeret. nã ſecundũ eũ tales teſtes
non abſolutè, nec ſingulariter dñr probare dicta. x. quia ſaltẽ in
ea ſunt concordes ꝑ d. c. j. de arbi. in. vj. ¶ Et idẽ dicit in teſtibus
ſingularibus & variè deponentibus, tunc tẽpus poſſeſsionis, ꝓp
quod reprehendit dictum Archid. in præalle. c. nihilominus, &
tenet Io. de Imo. in. c. cũ oporteat, de acc. in penult. col. & in l. j.
§. ſtipulatus, de verb. ob. ¶ Bene facit, qđ no. Ang. & Raph. Cu-
5 ma. in d. l. ex facto. §. itẽ quæro. ff. de vul. & pup. † dum dicunt,
ꝙ ſi duo ſunt teſtes inducti ad probandũ Titiũ deceſsiſſe in pupil
lari ætate, & vnus dicit Titiũ intra xiij. annum deceſsiſſe alter de-
ponit eũ eſſe probatũ deceſsiſſe intra pupillarẽ ætatem: quia in
hoc ambo conueniunt, quia vnica eſt ætas pupillaris, & ideo te-
ſtes aſſerentes in diuiduo tp̃e non dicuntᷣ diuerſa deponere, imo
dicuntᷣ conteſtes, alleg. in ſi. no. gl. in. d. l. ob carmẽ. §. fi. ff. de te-
ſti. & Inno. in c. qualiter & qñ, el. ij. de accu. cũ his videtᷣ concor-
dare id, quod no. Spe. in tit. de teſte. §. poſtq̃, ver. quid ſi plures.
vbi dixit teſtes, quorũ vnus deponit de decem, & alius de viginti
non videri adinuicẽ contrariari. l. ſi quis in ſuo teſtõ. §. non aũt,
C. de fideicommiſ. li. & ſic vr̃ ſentire Spec. ꝙ ſtetur minori ſum-
mæ. ¶ Corroborantur prædicta, quia teſtiũ, & inſtrumentorum
par vr̃ eſſe probatio. l. in exercendis, C. de fide inſtrum. c. cum
6 Ioannes, extra eo. tit. tñ videmus, † quod ſi de eodem facto duo
reperiuntur inſtr̃a, quorũ vnũ maiorem ſummã contineat: aliud
aũt minorem, ſtandũ erit illi, in quo ſumma minor contineatur,
vt l. Sempronius proculo, de leg. ij. & declarat Bald. in l. impera-
tor. ff. de ſta. hom. in pen. col. & in l. cum proponeretᷣ, ad fi. ff. de
leg. ij. & in l. ſcripturæ, C. de fid. inſtr. & in l. falſus, circa pe. col.
C. de furtis. ¶ Sed præmiſsis non ob contrariã ſententiam in ca-
7 ſu, in quo quæritur, puto de iure veriorẽ. ¶ † Ad quod oſtenden
dum primo præſuppono, quòd ſi teſtis vnus deponit, quòd ego
paſſus ſum damnum pro tali cauſa in x. vnus alius, vel duo depo-
nunt, quòd damnum, quod ego paſſus ſum pro illa cauſa, aſcen-
dit ad ſummã. xv. quòd primus teſtis deponat de decẽ, non dici-
a tur contrariari [a] alteri teſti, vel alijs teſtibus deponentibus de.
xv. quia qñ deponit de dãno aſcendente ad ſummã x. non videtᷣ
deponere, quòd nullo modo aſcendat vltra. x. vt probatᷣ in. d. l.
cum furti, ff. de in litem iurand. vbi ille, qui iurauit rem valere. x.
non eſt periurus, licet res plus valeat: quia non vr̃ iuraſſe, ꝙ plus
non valet. ¶ Vnde Bartol. ibi quem alij ſequuntur per illã dicit,
quòd ſi examinati ſunt aut fuerũt teſtes ſuper articulo continen
te, quòd illa res valeat centũ, poſtea poſt publicationẽ fieret arti
culus, quòd res valeat cl. poſſent adhuc teſtes examinari, qđ illi
articuli non ſunt contrarij, ſed diuerſi: quia poteſt eſſe vnum &
& aliud. ¶ Hoc idem vr̃ tenere Bar. in l. fi. ff. de leg. ij. vbi quærit,
quid ſi duo teſtes dicũt, vnus quod talis res valet centũ, alius cen-
tum quinquaginta, an dicantur adinuicem cõtrarij? de qua gloſſ.
facit ꝙ ſic, quaſi vñr primi duo teſtes dicere, ꝙ valet centum, ſ.
tantum. In contrariũ allegat. d. l. cũ furti, & ſic videtᷣ reſidere in
hac vlti. opi. iuxta gloſſ. in l. qui filium, in gl. quæ incipit, ſcilicet,
ff. ad Tre. l. bona. fides, cum ibi no. per Bart. ff. depoſi. & in. l. iij.
§. Neratius. ff. de acqui. poſſ. & quæſtio Io. And. in c. j. de ſen. ex-
com. in vj. cum ſimil. ¶ Iam vltimam opinio. ſcilicet quod teſtes
primi non ſunt contrarij alijs, firmat ibi Raph. vt in d. l. fi. §. j. de
lega. ij. & ita etiam ibi tenet Pau. de Caſt. in lectu. Bono. licet
Ioan. de Imo. ibi non decidit: ſed ſolum dicit eſſe dictum. idem
etiam not. Ioan. And. in d. c. j. de arbi. in vj. quod not. in d. §. ſi
plures, & id quod not. ipſe in d. l. inter pares. ¶ Huic conclu-
ſioni videtur conſentire Specu. in. d. titul. de teſte. §. j. ver.
ſed pone ecce, vbi dicit, quod ſi vnus teſtis deponit de x. alius
de. xv. alius de. xx. non videntur adinuicem contrariari. Idem
videtur tenere Ludo. Rom. in præalleg. l. cum furti. ¶ Bene fa-
cit. l. rationes, cum gloſſ. s̃. de prob. & quod not. Bartol. in l. ſi
quidem, C. de tranſac. vbi dicit, quòd ſi creditor confeſſus eſt ſe
debere habere centum à Titio, non videtur aſſerere, quòd cen-
tum tantum & non vltra debet habere à Titio, ſecundum quòd
probatur in l. iij. §. cum Titio, de adi. leg. & not. idem Barto. in l.
ſi cum dos, in princ. ff. rerum amo. ¶ Ex hoc infertur, quid cum
ille teſtis, qui deponit de extimatione damni & intereſſe libra-
rum trium milium, & ſimiliter alij teſtes deponentes de ſumma
inferiori ab illis maioribus ſummis, de quibus infra dicam, non
deponant taxatiue, adeò, quod excludant damnum, & intereſ-
ſe non fuiſſe in plus, ſequitur, quòd dato, quòd omnes dicantur
concor-

concordare & probare de summa triũ milliũ librarũ, non sequit
ergo, non probant de maiori summa: quia imò probant de ma-
iore summa, de qua deponunt, vt ibi referam, vbi etiã allegabo
authoritates do. hoc in terminis tenentiũ. ¶ Nec etiã sequit, ꝙ
licet stetur maiori numero testiũ, debet præferri summa librarũ
triũ miliũ, in qua concurrit maior & omnis numerus testiũ: quia
dato, ꝙ oẽs probent de illa, tñ non sequitur, vt dixi, ergo nõ pro-
bant de maiore, cũ non negant maiorem summã. Nam iura. s̃. al
legata, quæ dicunt, ꝙ maior numerus testium contradicit mino-
ri, sed qñ, non contradicit, sed si per maiorẽ numerũ deponitur
aliquid quod põt stare cũ eo, quod deponit maior numerus testi
um, tunc depõ maioris nõ tollit illud, quod deponit maior nu-
merus. vna enim ꝓbatio tunc non detrahit alteri, vt patet ex no.
in d. c. nihilominus, in glo. fi. in prin. & patet etiã ex no. in l. cum
furti, & d. l. fi. ¶ Vnde dicit Ant. de But. & sequunt alij post eum
8 in c. j. de offi. dele. per illum tex. iuncta gl. j. † ꝙ licet vnus testis
minus deponat de facto, q̃ alter in suo testimonio, ꝑ hoc nõ cen-
setur ille esse contrarius, dummodo alteri non contradicat, vt pa
tet exemplum. nam si facto articulo, ꝙ vendidi Titio librum pro
decem, & fundum pro centum: & aliqui testes, principaliter ma
ior pars de vẽditione libri, & minor pars (dũmodò sint duo, qui
deponant) de venditione vtriusque, quis dubitat, ꝙ obtinebo in
vtroque: quia isti testes non sunt cõtrarij, licet quidã præcedant
alios in probando. ¶ Ex his etiam infertur, ꝙ in summis, in qui-
bus reperiuntur in aliquibus esse specificè cõtestes, standum est
eis, ne dictis eorum derogetur per testes de minori summa depo
nentes. vnde cum plures sint testes, qui deponunt concorditer,
quod ꝓp banna, prohibitiones, expulsiones, & interdicta ema-
nata occasione suspicionis post conductores datij passi fuerunt
singulo mense damnũ librarum sexcentũ Bono. habito respectu
ad xxiij. menses inde restituti. Ia. Scacabis, & Io. de Bicherijs, &
Andreas de Blanchinis, & Petrus Benchi, & aliqualiter Borinus
de Banchis. ¶ Cum igitur pet aliquos de nominatis testibus con
cor. dicit sic probatũ ꝙ ꝓp prohibitionẽ ne vuæ in castellacis cõ
duci possint extra ciuitatem, & comitatum Bononiæ, conducto
res dicti datij sunt damnificati in quantitate librarum ducentum
Bono. & probant dicti de Blanchinis, s. An. de Blanchi. & duo
alij, & concorditer deponunt de summa librarum. ¶ Ideò autem
dico esse absoluendum de minori summa, quasi videantur mino
ri affectione moueri: quia cum testes habeant reddere rationes
suas inferentes ad cõem æstimationem pretij, vel interesse, non
potest dici, ꝙ videantur ex affectione maiori moueri illi, qui de-
ponunt de maiori æstimatione, vt vult ipse in d. c. de em. & ven.
& si Bal. in d. l. ij. de resc. ven. aliter sensisset, apparet ergo omnes
istos negare, quòd stetur minori summæ in testibus, licet omnes
videantur includere minorem summam, & in illo conueniãt, ita
etiam vult Bar. & alij. in d. §. si plures. ¶ Idem & fortius dixit Sal.
in d. l. ij. C. de resc. vend. in vlt. char. & maximè in ver. item iuxta
9 hoc quæro quid si de tribus. vbi quærit, † quid si tres sunt testes,
quorũ vnus dicit rem valere centũ: secundus dicit centum & de-
cem: tertius dicit valere centum & viginti: an probent, & in quo?
arguit primo ꝙ non probent: quia sunt singulares. In contrariũ
adducit: quia sunt contestes in minori summa, & sic vr̃, quòd in
ea contestes d. l. diem proferre. ver. inde quærit si plures. ꝙ tres
testes probabunt in quantitate media, s. in centum & decem per
hanc rationem: quia primus testis implicitè est reprobatus per
alios duos in eo ꝙ implicaret rem non valere vltra centum. alij
autem duo sunt cõcordes qđ vltra centum valeat, & cõcordãt se
in centũ & decẽ, licet in decem additis à tertio discordent, & illa
discordia in illis decem nõ attenditur post, q̃ tertius in eo est vni-
cus, & in centum decem sunt duo in effectu. ¶ Et ad illam deci-
sionẽ ẜm eũ suadet rõ: quia si aliter diceremus, sequi posset ma-
gna fraus, s. quod vnus ex istis, qui habet deponere super æstima-
tione, diceret de modico seu de minori pretio, & omnes alij de-
ponentes de maiori summa dicerentur cum illo consensisse, &
sic standũ esset ei, quod diceret ille vnicus deponens de minori
summa: quod esset iniquũ dicere ẜm eũ. hoc cõfirmat ipse: qa qñ
tractat de æstimatione alicuius rei, cõstat rẽ aliqd valere: & ideo
quærit sciri non de aliquo pretio, sed de maiori: qđ tñ sit cõmu-
ne. sed in casu ꝑdicto illud pretiũ de centũ decẽ est illud, quod est
maius, & qđ per plures testes dr̃ esse cõmune, ergo illud dẽt pre-
b ualere. ¶ Non ob. ẜm eum. l. diem proferre. §. si plures, [b] ver. itẽ
quęritur, & c. j. de arbi. in. vj. quia aliud est in sentẽtia, vel laudo
arbitrorũ, q̃ in dictis testiũ, vt no. gl. in d. §. si plures. & est ratio:
quia secundum eum iudices delegati, vel arbitri agunt inducere,
non tm̃ declarare vel referre, vt faciũt testes: ideò eorũ sententia
ad illud, qđ est minus, restringit. ¶ Alia aũt ratio põt esse: qa arbi-
tri prius conferunt inuicem de eo, quod iudicare intendunt, &
intentionẽ suam declarant vnus alteri, vt ff. de arbi. & si tres, & l.
sicuti. ¶ Ponit etiã tertiam rationẽ, quam breuitatis causa omit-
to. ¶ Et sic videmus, ꝙ etiã in casibus, in quibus oẽs testes omni-
no tenent singulare, non debet stari illi, qui deponit de minori
summa, & sic nõ deberet stari dicto Achillis deponentis in sum-
ma librarum trium milliũ si duo nõ reperirentur in aliqua sum-
ma contestes, sed deberet attendi summa media. ¶ Restat ad alle
gata in contrariũ respõdere, ad quæ satis colligi potest ex prędi-
ctis rñsio. ¶ Primò. n. non obstat, dum dicebatur, qđ testes per
conductorem nõ probant: quia sunt singulares: quia rñdeo, qđ
sunt plures, qui sunt contestes. vt pro dãno secuto rõne exẽpla-
tionũ quarundam, & proclamationum factarũ ob pestis suspicio
nẽ sunt contestes Ioan. Minẽbo, & Ioan. de Becherijs, Anto. de
Blanchis, & etiã Petrus Lentij, & Burinus & ita etiã in facto vua-
rum & vini prohibiti extrahi sunt alij testes, quos suprà retuli.
10 ¶ † Quinimò dato qđ essent singulares, si apparet, qđ loquuntur
de eadem re, vel facto, probant etiã in eo, quod reperiuntur duo
deponere, s. ille, qui deponit de maiori vltima summa, & ille, qui
deponit de penultima maiori summa: quia in penultima proba-
bunt, in qua intelliguntur esse concordes, cum in ea conueniant,
vt dicunt do. in locis. s̃. allegatis, & maxime Sali. in d. l. ij. C. de re
scin. ven. ¶ Et hoc, qñ testes, qui deponunt de inferiori summa,
nõ essent plures numero. & dato, ꝙ essent plures, tñ nõ depone-
rent per dictionẽ taxatiuã, & sic nõ dicerent cõtrarij testibus de-
ponentibus de maiori summa iuxta. d. l. cum furti, cum ibi not.
per Bar. & alios quos. s̃. retuli. ff. de in lit. iuran. & ideo stabitur
potius ipsis duobus affirmantibus de maiori summa, cum non in
ueniantur esse alij plures testes, qui dicant deponere de negati-
ua dictæ maioris summæ. igitur ipsis affirmantibus stabitur per
no. in. d. §. si plures, per gl. & docto. ¶ Non ob. illud, quod not.
Arch. in d. c. nihilominus, cum concor. s̃. allegatis. vbi volunt, ꝙ
per testes singulares circa summã nõ dicatur esse probatum: quia
rñdeo, vt iam dixi, quia est probatum per testes, qui sunt conte-
11 stes. ¶ † Scđo rñdeo, ꝙ d. Arch. procedit, qñ non apparet, ꝙ ille
deponit de tpe cõprehẽso sub eodẽ initio possessionis, de quo de
ponebat alius testis deponens de maiori tpe. s. xxx. anno. Nam si
cõstat, ꝙ de eodẽ initio deponũt, ꝓbabunt &c. illud, in quo duo
conueniũt, vt firmat Paul. de Leaza. in d. disputatione, & Spe. in
d. §. postq̃, & Bal. in d. l. j. C. de testa. & moder. in d. c. j. de arbi.
12 cum concor. s̃. in princ. alleg. ¶ † Nec obst. qđ not. Io. And. in c.
j. de arbi. in vj. in nouella, quia dictum suum procedit qñ ex sin-
gularitate testium apparet vnum testem loqui de negotio peni-
tus diuerso ab eo, de quo deponit alius, vt si vnus testis deponit
ꝙ mutuaui tibi decẽ, & alius ꝙ mutuaui tibi xx. non probabunt:
quia aliud præsumitur esse mutuum factum de. xx. & est dubiũ,
vt probatur in. l. cum centũ, ẜm intellectũ Iac. de Are. & ibi Bar.
ff. de alimen. leg. & in l. quinquaginta, ff. de probatio. no. speci-
fice Bald. & Ang. & etiam moderni in l. scire debemus, in princ.
ff. de verb. oblig. per id, quod habetur in c. abbate sane, & Pe.
de Ancha. & Ioan. de Imo. in l. j. §. si stipulanti, de ver. oblig. per
id, quod habetur in c. abbate sanè, de re iudic. in vj. nec etiam
obst. id, quod no. Bald. in l. ex facto. §. item quæro, de vulga. &
pupil. quia Bald. ibi non firmat, & ideo contrarium tenet An-
gel. & moderni. & superius relatum est. ¶ Non obst. quòd dato,
quòd testes singulares probarent dicta debita, quod proba-
rent in minori summa, quæ sit inter omnes summas: quia in
eo conueniunt omnes testes, attento quòd maiori numero stan
dum est: quia respondeo, vt dixi, testes plures sunt, qui sunt
contestes. ¶ Secundò respondeo, quòd dato quod omnes testes
dicantur conuenire in minori summa: non tamen conueniũt in
ea summa integra. vt iuxta æstimationem damni secuti: de qua
iusta æstimatione probanda tractatur. & hæc responsio colligi-
tur ex verbis Sali. in prælleg. l. ij. in vlt. char. C. de rescin. vend.
& vbi agitur de causa onerosa, habet locum regula, quæ habet,
quòd in maiori summa & c. l. si decem. ff. loca. & ita est in casu
nostro. ¶ Nec ad hoc obst. tex. in d. l. diem proferre. §. plures, &

in d.c.j. de arbi. in vj. vbi hoc seruat in sententijs iudicantiũ: quia ad illud rñdi. s. fm Sal. & vltra responsiones suas potest respondere, ꝙ illa iura non habent locum, qñ diuersæ & singulares sententiæ essent latæ in diuersis quantitatibus probatis non absolutè, sed respectu alicuius rei. ita firmat Bal. in d. §. plures, & in l. j. circa prin. C. de sen. quæ sine cer. quãti. per l. si decem. ff. loca. & ar. l. si is cui decem. ff. de don. ¶ Sed ita est in casu nostro: quia tractatur de æstimatione damni suscepti in vsu & exercitio dicti datij: ergo &c. ¶ Non ob. dum allegatur authoritas Bal. in l. j. C. de testa. vbi dicit, quod videntur testes probare in minori summa: quia si verba Bal. bene inspiciamus, in sua conclusione loquitur in duobus testibus, quorum vnus probat de maiori, alter vero de minori. nam fateor, ꝙ impossibile est, ꝙ probent ambo in maiori: quia in eo non sunt duo: ita etiã loquitur Pau. de Leaza. in disputatione prædicta, & Ang. in d. l. ex facto. §. item quæro. sed qñ essent plures, q̃ duo, tunc dato ꝙ probent sine dubio in ea minori summa, in qua vnus testis minus cæteris deponit, tñ veritas vr̃, ꝙ etiam probant de vlteriori summa, in qua reperiantur duo esse contestes: quia licet vnus deponat de pluri, alius de minori probabunt, non aũt de minima tantum, de qua vnus alius non deponit. & hoc non solum, quando testes deponerent taxatiuè de minori summa: quia casus videtur satis clarus, sed etiam quando taxatiuè deponerent. quod apertius dixi. s. referendo maximè Sal. in d. l. ij. ¶ Non ob. etiam id, quod not. Io. de Imo. in d. l. inter pares, dum dicit, ꝙ si vnus deponit, quòd videlicet decem, alius. xxv. alius deponit de xx. quod saltem probabunt in decẽ: quia respondeo, ꝙ intentio sua est solum tractare, an testes, qui in summis sunt singulares, aliquo modo probent, & dicit, ꝙ si quando apparet, quod de eodem facto deponunt, quod probabunt saltem in minori summa, s. in x. non autem disputat, an de illa media summa probent, nec illud negat, nec videtur negari posse per supradicta: quia tex. in §. si plures, in c. j. de arbi. in vj. non habet locũ in casu isto, & maximè in testibus, vt s. est ostensum, & eadem fuit intentio modernorum in d. c. j. §. quærentẽ. an testes singulares in summis: sed an in minima tantum hoc ibi non disponit. ¶ Non obst. decisio Spec. in d. §. postquam: quia illa facit pro conductoribus datij, & ita pro eis etiam induxit in argumentis secundæ patris ad eorum fauorem inductis. ¶ Non ob. tex. in l. Sempronius Proculo. ff. de le. ij. inducendo, vt etiam induxi: quia respondeo, quòd illa lex solum habet locum in dispositione facta ex causa lucratiua, prout ibi fuit, & in legatis, nõ in onerosa. ita inquit Bald. in l. scripturæ. C. de fide instr. per. l. si tibi decem. ff. locati. item lex loquitur in actu dispositiuo, in quo si exprimitur minor quantitas, intelligitur exprimi taxatiuè. Vnde, si tu interrogas me, an promittam decẽ, & ego respondeo, promitto quinque, intelligitur, de quinque tantum, patet in l. rogasti. §. si tibi, primo responso, ff. si cer. pe. & in d. §. si stipulanti. nõ sic in verbis expressis ad probationem actus iam dispositi. vt probatur in d. l. cum furti, & no. Bal. & moderni in d. l. fi. §. in indiuisam, de leg. ij. & iste est casus noster. ¶ Ex quibus omnibus concludo esse probatum per plures testes de damno seu interesse librarum sexcentum Bononenorum singulo mense pro mensibus viginti tribus per ea, quæ à dictis dominis & officialibus innouata sunt occasione suspicionis pestis, vel interesse librarum duarum milium Bononenorum pro interdicto facto, ne vinum collatum extrahatur ex ciuitate, vel comitatu in quantitate librarum nonaginta trium quinquaginta Bononenorum, prout sigillatim superius deductum est. Et ita dico & consulo ego Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Contrariari. & placet: quia non subaudit taxatiua, licet contrarium velit (& male) Alcia. l. j. §. si stipulanti. nu. 45. de ver. oblig. quod limito, nisi testes depônerent de facto proprio. item non probant. vbi debent deponere de toto facto, vt in testamento nuncupatiuo, Bal. l. cum antiquitas, co. fi. C. de testa. adde de hac materia Anto. de But. consil. lij. Corn. consil. ccxxiij. li. j. Matth. Affli. deci. neapo. lxxij. Dec. consi. ccxl.

b ¶ §. si plures. hos tex. nouiter declaraui in cõsu. Pari. §. xxxiij. glo. iij. nu. 11. cum seq.

c ¶ Probabunt. Alexand. & alij. l. j. §. si stipulanti, colum. fina. de verb. obliga.

SVMMARIVM.

1 *Notario non creditur in quæstione falsi.*

4 *Testi plus creditur dubitatiue, quã certo deponenti de tẽpore.*

5 *Condemnatur nullus propter incertitudinem.*

6 *Testib. plus statur, quando oẽs contradicũt scripturæ notarij.*

CONSILIVM LXV.

Visis processibus in causa inquisitionis formatæ contra Ang. & Ioan. Baptistam eius fideiussorem occasione cuiusdam assertæ falsitatis cõmissæ per ipsos, vt dicitur testificando in quadam causa ciuili, quod fuerunt præsentes & audiuerunt, ꝙ quædam domina Andreola loco & tempore contentis in eorum dictis dixit cuidã Nicolao fratri suo: io te dono e lasso quello che mio patre mi lassò ne lo suo testamento, & plenius prout in eorũ attestationibus continet: & pro parte iudicis inquirentis ꝑducti sunt plures testes ad probandum, ꝙ dña Andreola prædicta decessit de anno. Mccccliiij. in mense Augusti. & dictus Ang. videtur in suo dicto attestari, quod audiuit dictã dominã Andreolã prædicta verba dicentem de anno Mccccl v. & bene inspiciatur capitulum, super quo dictus Ang. deposuit. Ioan. Baptista qui est examinatus & productus in testem de anno Mccccl xj. de mense Martij, videtur attestari, quod audiuit dicta verba à dicta dña Andreola per quatuor annos ante, vel circa. & sic vr̃ deponere qđ audiuit de ann. Mccccl vij. de mense Septembris, & per consequens videntur deposuisse falsum, & merito fuerunt condemnati ad pœnã, de quo in statuto posito sub rubrica, de pœna perhibẽtis falsum testimoniũ. ¶ Et quan q̃ si quis vellet nimis rigorosè cognoscere, & subtiliter processum intueri, posset ex pluribus ostendi nõ potuisse cõtra dictos inquisitos pronũciari, prout factũ est. ¶ Tamen omissis fundamentis potius subtilitatem procedendi q̃ ipsius facti veritatem ad eorum innocentiam concernentibus, me conuertã principaliter ad ea, quę innocentiã inquisitorũ euidenter monstrabunt. Et in primis moueor, quia quãuis in attestationibus dictorũ Ang. & Ioan. Baptistæ reperiatur scriptum esse à notario eo modo, quo retuli. s. & eo modo, vt apparet in actis, tamen quando responderunt inquisitioni, responderũt, qđ ipsi in suo testificatu deposuerũt verũ, & dicit dictus Ang. quod quando d. Gaudentius potestas ciuitatis Fani eum examinauit, & interrogauit de tẽpore, quo dicta dña Andreola dixerat ea, quæ ꝑ ipsum Ang. testificata sunt, respondit ipse Ang. non se recordari, & quod nunq̃ respondit de tẽpore præcise, nisi quod videre suo erant quatuor, vel quinque vel sex anni, tñ in actis notarij in testificatu suo reperitur scriptũ, ꝙ Ang. præcise deposuit, ꝙ illa verba fuerunt dicta per. d. Andreolã tempore, de quo in. c. s. de anno Mccccl vij. de mense Septembris. ¶ Dictus vero Io. Baptista dicit, ꝙ circa testificata per eum examinauit. nam interrogauit eũ de tẽpore, & tamẽ in actis reperit scriptũ in dicto testificatu ꝑ notariũ, ꝙ dictus Ioa. Baptista interrogatus de tẽpore, respõdit, quod sunt quatuor anni, vel circa: & per consequens dicti inquisiti in responsione facta in inquisitione expresse contradicunt his, quæ in attestationibus eorum scripta fuerunt quo ad ipsum tẽpus, in quo tempore consistit omne fundamentũ allegatæ falsitatis. ¶ † Vnde casum nostrum decidit in terminis Spe. in tit. de

1 instr. edi. §. restat, ver. sed quid si vnus &c. vbi quęrit, quid si vnus ex testibus à tabellione receptus accusatur falsum dixisse: testis vero dicit aliter scriptũ esse dictũ eius, quàm ipse protulerit, negans illud: modò quæritur, an magis credatur scripturæ tabellionis, quàm dicto testis id se dixisse negantis? & respondet Spe.ª ꝙ

a omnes doct. Bononienses in examinatione priuata ipsius concordarunt, ꝙ non credatur scripturæ tabellionis contrà dictum testem, cum in criminibus probationes debent esse luce clariores. l. sciant, C. de prob. & eadem ratione nec ipsi testi credit contra tabellionẽ, & sic non punietur nec testis, nec tabellio, vt in c. cum inter. R. seniorem, de elect. ¶ Et idem quo ad casum nostrũ tenet Spec. in tit. de teste. §. j. versi. sed pone, ecce iudex. & intentio Spec. ibi est, ꝙ si quæratur, an ad finem, ad quem inducti fuerunt testes, hoc est quantum ad probandum in illa causa, in qua

2 fuerunt inducti, stetur magis dicto tabellionis, quàm testis, † debet distingui, aut notarius solus recipit testes: & tunc si testis contradicit his, quæ notarius solus scripsit, tunc magis de iure creditur viuæ voci testium, quam scripturæ notarij, in authent. de in-

de instr. cautela & fide. §. & si instrã, & §. si non nominatur, licet fm eum de facto stetur dicto tabellionis, aut iudex interfuit examinationi testis vnà cum notario, & tunc credit' de iure tabellioni. ¶ Ad qđ faciunt no. per Cy. in l. si quis decurio, C. ad l. Corn. de Fal. & Anto. de Bu. in c. cum parati, de appel. & Ia. de Are. Cy. Ang. & Io. de Imo. in l. j. §. si quis. ff. quemadm. testa. ape. & Spe. in tit. de cita. §. sequit' ver. sed nunquid credit'. ¶ Si aũt quæritur, an magis credat' testi, vel scripturæ quo ad fi. iudicij criminalis intentati de falso contra testẽ, vt est casus noster, tunc non staretur scripturæ tabellionis, fm Spe. in d. verb. sed pone, & ita eum declarat, & intelligit Ant. de Bu. in c. ad audientiam, de præsc. & ita etiam fuisse de mẽte Specu. ex his, quæ ipse no. in d. §. restat, versic. quid si attestationes, iuncto. d. versi. quid si vnus ex testib. & sic intentio Specu. est quo ad finem conuincendi de falso, vt puniatur criminaliter, & non credat' scripturæ tabellionis, quando testis contradicit. & ita clare firmat do. Abb. in d. c. ad audientiam, & in c. cum causam, quę inter archiepiscopũ. de testi. vbi hoc apparebat & reputat notandum. & ita etiã sequit' præcise Ludo. Roma. in l. j. §. fi. ff. de verb. obli. vbi reputat illud dictũ Spec. esse in proposito verum & singulare.
3 ¶ † Si verò dictus Ang. prout ipse respondendo inquisitioni dicit se in testificatu dixisse, ꝙ non recordabatur de tempore, non potest dici ꝙ per testes examinatos in causa inquisitionis deponentes, quod do. Andreola decessit de anno lxxx. sit detectum. d. Ang. deposuisse falsum: & est verissimum illud, quod dicit Ange. s. ꝙ quando fuit examinatus, potuit respondere se non recordari, quanquam deposuerit, ꝙ fuerat de an no. lxvj. de mense Septembris, à quo tempore distabat ꝑ quatuor vel quinque annos: cũ tempus à memoria testis faciliter cadat, vt dicit Inn. in c. qualiter & quando, el. ij. de accu. & Spe. in tit. de teste. §. iam de interrogatorijs, & no. doc. in c. ex tenore, & in c. cum causam, de testi. & Bald. in l. presbyteri, in j. vel. ij. col. C. de episcop. & cler.
4 ¶ † Quinimò dicit Ange. in consi. xxv. inci. pro decisione quæstionis &c. quod magis creditur testi deponenti dubitatiue de tempore, vt quia dicat potest esse tantũ tẽpus, sed tñ præcise non recordor, quã testi deponenti certitudinarie de tẽpore: quia dr verosimiliora deponere ꝑp obliuionẽ tẽporis, quæ de facili contingit. vnde verosimiliora deponentibus magis creditur. l. ob carmen. §. fin. & l. iij. §. idem diuus. ff. de testi. c. in nostra, cũ ibi plenè no. de testi. ¶ Et dicit etiã Ang. in dicto consilio, ꝙ testis, qui dicit se bene non recordari de tpe, quicquid circa tempus dixit, apparet ꝙ dubitatiue dixit, & est bene attendendũ pro responsione facta per Ang. in inquisitione, dum dicit, ꝙ ipse in testificatu suo dixit se non recordari de tẽpore, & quod nunquã respondit præcise de tẽpore, nisi ꝙ videri suo erant quatuor, vel quinque, vel sex anni, nam, vt dicit Ang. ex quo dicit non recordari de tempore, quicquid circa tempus dixit, videtur non affirmasse: sed dubitatiue dixisse. Et licet etiã dicta dom. Andreo. esset mortua ante per sex annos, & etiam per aliquot menses vltra sex annos, vt videntur deponere testes producti & recepti per iudicem inquirentem, per hoc non esset dicendum, ꝙ testis iste, s. Ang. deposuerit falsum, quia non datur varietas in testibus, licet in aliquo modico discrepẽt, vt dicit Ant. de But. in c. ij. per illum tex. cum gloss. extra de regu. ¶ Et maximè in proposito nostro, in quo dubitatiue loquebatur testis super tempore, vt dixi. ¶ Præterea si testis dicit, ꝙ sunt sex anni, ꝙ domina Andreola dixit talia verba, & probetur ꝙ sunt septẽ anni, non videt', ꝙ iste testis debet per hoc redargui de falso, quòd si sunt septem anni, ergo sunt sex anni, cum in maiori summa insit minor. l. j. §. si stipulanti. ff. de verborum oblig. l. diem profer re. §. si plures. ff. de arbi. & in c. j. de arbitris, in vj. ita in teste voluit Bartol. in lege. fina. §. j. in fine. ff. de lega. ij. dum allegat. l. cum furti, & ibi hoc tenent moderni. ff. de in litem iurand. & notat expressè Specula. in titu. de teste. §. j. versicu. sed pone, ecce. per Archidia. in c. nihilominus, in quæstio. ix. & in dicto, c. j. de arbi. in vj. cum simili. ¶ Et per hoc apparet. ꝙ Io. Baptista nullo modo debet condẽnari de falso, etiam dato, ꝙ scripturæ attestationis suæ debet stari, quia ipsa deposuit, ꝙ erant quatuor anni, vel circa, quòd audiuerat dicta verba à dña Andreola. ¶ Et similiter non obstat, si dicatur, quod colligitur falsitas ex eo, quod Angelus deposuit, quòd illa verba audiuit à domina Andreola circa vigesimam primam horam, & Ioannes Baptista deposuit, quòd fuit circa vigesimam tertiam: quia respondeo primo, quod Ioan. Baptista respondendo inquisitioni, negat se fuisse interrogatum de tempore, ergo succedit doctrina Speculatoris in loco præalle. ¶ Secundò respondeo, ꝙ quando testes differunt in modico, non reputantur varij, vt proximè dixi.
5 ¶ † Præterea dato, ꝙ essent contrarij in hora, tñ requiritur, quod constet, quis certò dicat verum, & quis falsum: tunc iudex deberet inquirere: non autem ex hoc potest condemnare de falso, vt not. Bald. in l. testium, ver. modò hic insurgit dubiũ, si vnus &c. C. de testi. ¶ Facit bene gloss. not. in l. item Mella. §. si plures, in gl. j. recte intellecta. ff. ad l. Aquil. quæ vult, ꝙ quando plures erant, & vnus percussit Titium, & non constat quis eorum percusit, neuter condemnatur, arg. l. absentẽ. ff. de pœnis, & quantum ad hoc gl. non reprobatur per do. in l. fi. ff. de sica, s. qñ apparet, ꝙ vnus tantum percussit. & ita etiã not. doc. in c. significasti, el. ij. de homic. ¶ Et per hoc patet non obstare, si diceretur, ꝙ dicti duo testes videntur inter se contrarij eò, quia Ang. deposuit, ꝙ dña Andreola dixit dicta verba prope viam, qua itur ad portam sancti Leonardi vsque ad portam minorem, & Ioannes Baptista deponit, ꝙ fuit in strata publica, qua itur ad sanctum Patrinianum prope domũ olim Cete cauti. Nam licet testes in hoc videntur contrarij: tñ non sequitur, ꝙ ex hoc ambo deponant falsum, sed vnus tantũ, & non constat, quis sit ille, qui deponat falsum. vnde ꝑp incertitudinem nullus potuit condemnari, vt dixi, facit. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. l. si fuerit. in prin. ff. de reb. dub. ¶ Præterea verbo fertur, quod dicta loca disconueniant, nec est probata disconuenientia, quã erat necesse probari ad probandum falsitatẽ: quia posset esse, quod etiam dictæ demonstrationes conuenirent in eodem loco. istud in pulchra quæstione decidit. d. Car. in c. cum Io. de fi. instit. quę ibi refert & sequitur do. Abbas Siculus in pe. col. in ver. glo. fin. factum est &c. quã breuitatis causa formaliter
6 non refero. ¶ † Decidit insuper casum nostrum Ang. in d. l. j. §. si quis neget. ff. quemad. test. ape. vbi inquit, quòd licet qñ vnus solus testis examinatus asserit examinationem se non deposuisse, prout scriptũ est à notario, magis credatur notario, si notarius erat bonæ famæ, vt ibi per Iac. de Are. tñ qñ omnes testes examinati affirmãt, ꝙ nõ deposuerunt, ꝓut notarius scripsit, tunc enim non creditur scripturæ notarij, alleg. no. per Spe. in tit. de teste. §. j. ver. sed pone, ecce. ¶ Et licet Io. de Imo. in d. §. si quis neget, dicit se nõ inuenire in Spe. dictũ ver. alleg. per Ang. tñ Ang. voluit allegare Specu. in titu. de teste. in d. §. j. versic. sed pone, quẽ s. retuli. ¶ Apparet ergo, ꝙ Ang. vult nedum ad causam criminalem motam contra testem, quod non statur scripturæ tabellionis factæ super depositione testis, quando testis ei cõtradicit, sed etiam non stetur ipsi scripturæ quo ad finem, ad quem inducti sunt ipsi testes, qñ omnes testes recepti contradicũt scripturæ tabellionis, ita loquit' d. Ang. cũ ergo isti testes, qui fuerũt super dictis capitulis recepti in causa ciuili, ambo. s. Ang. & Io. Bapt. contradicant scripturæ tabellionis, sequitur fm eum ꝙ non est standum scripturæ tabellionis. ¶ Fortificatur prædicta, quia ad ostendendum, quod illud quòd scripsit notarius circa attestationes dictorum Ang. & Ioan. Baptistæ, nõ redarguitur de falso, nisi principaliter per tres clericos deponentes super tempore mortis di-
7 ctæ dominæ Andreolæ. † & constat, quòd in causa criminali cle-
b rici nõ sunt idonei testes contrà laicum. [b] xj. q. j. c. testimonium, & ibi no. & no. Inn. in c. cum p. Manconella, de accu. & Spec. & Io. An. in tit. de test. §. j. in xvij. co. in ver. item quod est clericus, & moderni, & do. Abb. in c. de cætero. in princ. de testim. nisi in subsidium, vt dixit ibi Arch. c. quanquã, xiiij. q. ij. quod intelligitur, quando ex natura ipsius facti alij testes non possunt concurrere, vt colligitur ex gloss. no. in c. tertio loco, in ver. iurati, quam ibi ad hoc ponderat Ant. de Bu. de proba. & plenius ponit ipse in suo consilio incipi. quæstio hæc dubia vulgaris habet' &c. ¶ Sed casus mortis ex communiter accidentibus non est talis naturæ, quòd non posset commodè probari per alios, sicut per clericos: ergo &c. nec etiam de tempore mortis dominæ prædictæ Andreolæ est concludenter probatũ per relationem missorum per iudicem ad inuestigandũ, vt satis apertè constat ex inspectione ipsius relationis. & hæc breuiter dicta plus, quàm satis esse videntur ad ostendendum partes domini iudicantis esse in pronũciando bene appellatum pro parte dictorum inquisitorum, & male iudicatum per priores iudices, & dictos inquisitos fore à contentis in inquisitione absoluendos. Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a Spe.s̃.li,j.consi.lxx.nu.ij.Cur.senior consi.lv.co.viij.Alc.de
præsum.reg.iii.præsump.xiij.nu.xix.
b ¶ Laicum. Sed hoc friuolum est.

EPITOME.

1 Substitutio posita in fine refertur ad omnia præcedentia.

CONSILIVM LXVI.

VIso testamento.d.Bennicasiæ quondam Iulianæ,& sub-
stitutionibus in eo contentis.¶ A me quæritur,an in vlti
ma substitutione censeatur monasterium substitutũ om
nibus filijs in eorum portionibus.¶ Et omisso multiloquio bre-
1 uiter rñdeo,quod sic.¶ † Pro quo primò adduco tex.in l. cohę-
redi. §. qui discretas. ff. de vulga. & pup. vbi si testator prius ali-
quos instituit in vna tertia parte, alios in alia. postea dixit, hære-
des meos inuicem substituo: talis substitutio in fine apposita re-
fertur nedũ ad illam proximã & vltimam institutionem factam
de plurib. in tertia parte: sed etiã refert ad quascunque superio-
res institutiones.¶ Fortius voluit Bart.in l.Lucius, circa vlti.vel
penult.col.ff.de vul.& pup. in ver. sed quæro iuxta hoc de pul-
chra quæstione,& Bal.in l.testamẽto,in vj.q.C.de testa.mili.qđ
si testator primò plures filias instituit in certis rebus,vel quanti-
tatibus, demum filios masculos vniuersaliter hæredes instituit:
postea dixit omnes filios meos inuicem substituo:ꝙ tunc,atten-
to quòd filiæ fuerunt institutę in re certa,& sic non sunt propriè
hæredes saltem quo ad ius accrescendi cum hęredibus institutis,
vt no.l.j.§.si ex fundo.ff.de hæredi.institue.hoc casu substitutio
prædicta non refertur ad eas,vt probant dicti docto. in dictis lo
cis,maximè per d.§.qui discretas:secus autem voluit, si dictæ fi-
liæ fuissent institutæ in quota, quamuis testator in substitutione
2 vsus fuerit verbo masculini generis .s. filios. ¶ † Secundò mo-
ueor: quia quandoque quæritur, an quædam qualitas seu clausu
la,quam constat esse adiectam vni ex pluribus capitulis seu dispo
sitionibus,intelligatur repetita in alijs dispositionibus sequenti-
bus & ista est materia,de qua in l.auia,in prin.ff. de condi. & de-
mon.& in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de verb.oblig.&
per gl.in §.item lapilli.insti. de re. diuisi. quam ad hoc alle.Bart.
in l.iiij.§.eritque dñia.ff.vi.bon.rapt.& Bal. in l.quemadmodũ.
§.fin.ff.ad l.Aquil.& per Bar.in l.licet imperator, de leg. j. cum
si. & istud nihil habet cõe cum casu nostro, & in proximè dicto
casu fit dñia inter dispositionem legis,quo casu procedit id,quod
not.in d.§.item lapilli,& quod not.Bart. d. §. eritque dñia, cum
si.& inter dispositionẽ contractus quo casu recurritur ad l. auia,
& l.Seiæ.§.Caio,cum ibi no.per Bart. ff. de fundo instr.& inter
dispositionẽ rescriptorũ, quo casu recurritur ad c.causam, quæ,
de rescr.& ꝙ inter prædicta sit differentia, vult Bar.in l.licet im-
perator.& in l.talis,de lega.j.& in alijs locis.s̃.alleg.hæc dico,vt
deprehendatur, ꝙ plura allegata in dubijs mihi exhibitis non fa
3 ciunt ad propositũ nostrũ. ¶ † Quandoque quærit̃, vtrum clau-
sula per se posita & non specifice relata ad vnũ capitulũ tantũ, re
feratur ad primũ tantum capitulũ,an ad omnia supposita,ad quę
salua ratione recti sermonis potest referri, & iste est casus no-
ster: quia dubitatur, vtrum illa substitutio posita in parte testa-
menti, quæ incipit, post mortem verò omnium dictorum filio-
rum &c. referri videatur ad partem Petri, in qua fuerat substitu-
ta mater in vsufructu,fratres in proprietate:an vero ad partes om
nium filiorũ testatoris, qui ad inuicem fuerunt substituti. & tũc
dico, quod clausula in fine apposita refertur pariter ad omnia
præcedentia, si non subest ratio, quare magis referri debeat ad
vnum,quàm ad aliud.l.talis scriptura in fin. de leg.j. l.j. C. de li-
be.præteri.l.iij.§.pen.ff.de libe.& posthum.nec isto casu subest
aliqua ratio,quare magis debeat referri ad portionẽ Petri,quàm
aliorum. ¶ Nec ad hoc obstat, si dicatur, quòd imò subest ratio,
quare magis refertur ad portionem Petri: quia testator benè sub
stituerat matrem in vsufructu, quam non substituerat alijs, & in
ista substitutione testator dixit, quod post mortem dictorũ om-
nium filiorum & dictæ Bartholomeæ matris eorum substitue-
bat monasteriũ &c.ex quo enim fecit mentionem de morte do-
minæ Bartholomeæ quæ fuerat substituta tantum Petro, appa-
rere videtur,quòd se restrinxerat ad portionẽ Petr.quia respon-
deo hoc penitus non obstare: quia testator imo dixit post mor-
tem etiam dominæ Bartholomeæ: quia cum monasterium esset
à testatore indifferenter vocatum per verba indefinita,quę æqui
pollẽt vniuersali.l.si pluribus,de leg.ij.c.solitæ, de maio. & obe
di.noluit, ꝙ monasterium viuente domina Bartholomæa succe
deret in parte,in qua substituta erat domina Bartholomæa, scili-
cet mortuis omnibus filijs, seu liberis substituta dõmina Bartho
lomæa, per dicta verba monasterium ex substitutione habuisset
partes omnium, excepta parte domi. Bartholomeæ per l. hære-
des mei.§. cum ita. ff. ad Treb. cum ibi plenè not. cum ergo vo-
luerit testator conseruare vsumfructum dominæ Bartholomeæ,
donec ipsa viueret: & post mortem eius voluit expresè substi-
tuere monasterium: ideò debetur etiam dictæ domi. Bartholo-
meæ.bene facit.l.vel singulis,ff.de vulg. & pup.& l.qui duos,in
prin.ff.de rebus dub.¶ Nec ob.quòd illa aduersatiua,verò,dum
dixit testator,post mortem verò omnium &c. & facit quod refe
ratur tantum ad proxima: quia hoc derisorium nec minus ve-
rum, quando clausula sequens est per se posita & non expresè
ad vnum capitulum relata. vnde pone, quod testator dixit Ti-
tium instituo in dimidia, & Sempronium in alia dimidia insti-
tuo, Caium substituo: postea dicat Cornelium verò filium me-
um exhæredo. dicemus ne, quòd propter dictionem, verò, illa
exhæredatio videtur facta solum à gradu substitutorum, & non
à gradu institutorum?nemo sanæ mentis hoc dicit per d.l.j.C.de
4 libe.præte.& d.l.iij.§.si filius,de lib.& posthu.¶ † Quinimò at-
tento, quòd gradus substitutionis dicitur vnum capitulum, si
sunt plures instituti. Vnde si testator dicat, Titio pro parte insti-
tuto substituo Caium & Sempronium: instituo Lucium, & sic
de singulis: omnes istæ substitutiones dicuntur vnum capitu-
lum.d.l.iij.§.fi.& ibi Bartol.ff.de libe. & posthum. ergo cum in
dicto testamento omnes sint reciprocè substituti, præter quàm
in vsufructu partis Petri, sequitur, quod illæ substitutiones di-
cuntur vnum capitulum, & per consequens dato quòd clausu-
la sequens deberet referri ad proxima,non per hoc esset, quin re-
ferretur ad partes omnium dictorum filiorum. ¶ Nen ob. si di-
catur, quòd testator magis dilexit filiam, quàm piam causam:
quia eos prætulit.s. donec viuerent, aut cum liberis decederent:
& etiam videtur voluisse testator, quòd bona patris remanerent
apud filios, seu hæredes eorum antequam transirent ad monaste
rium per not.in l.Lucius l.vlt.ff.de hær.insti.quia cum supporta
tione,qui hoc diceret,somniaret: quia nihil ad propositum facit
5 id,quod no.in l.Lucius. ¶ † Nam fateor,quòd sm gl.ibi * cõmu
* niter approbatã,quando testator dixit filiũ meũ instituo:& si de-
cesserit sine filijs,Semproniũ substituo, certè eo casu, quo dece-
deret cum liberis,vr̃ testator voluisse, quòd ad filiũ pertineat di-
sponere de bonis hæreditatis,prout sibi placuerit:nõ aũt vr̃ tunc
instituisse liberos nascituros ex filijs: quia liberi tales fuerunt so-
lũ nominati, & positi in conditione, non in dispõne: meritò illa
verba non inducunt dispositionem in persona liberorum. l. ex
facto agitatum.ff.de hæred.insti.& l.si quis sub conditione.ff.si
quis omis.cau.testa.l.filiusf.§.cum quis.ff.de leg.j. no.in l.ex fa
* cto.§. ex facto. ff. ad Treb. & ita * communiter concluditur, vt
per Io.An.in addi.Spe.in ti.de testa.§.j.& doct. communiter in
d.l.Lucius,per Old.in consi.cxlj.& Bald. in l.potest. ff. de vulg.
& pup.in l.si emancipati,in viij. opposi.C.de col.& Pe.de Anc.
in c.licet,de voto,& in c.si pr̃, de testa. in vj. & in repe. c.in præ-
sentia,in x.quæstio.de proba. cum simi.¶ Sed in casu nostro mo
nasterium non fuit nominatum,nec positum in conditione, sed
in dispositione substituendo ipsum post mortem prędictorũ de-
cedentiũ cum liberis.vnde dato quòd testator prætulerit liberos
monasterio,noluit præferre extraneos hæredes filiorum mona-
sterio, sed ipsum monasterium, imò animam suam voluit illis
extraneis præponere, cum illa sit cunctis rebus præponenda. l.
sancimus.C.de sac.san.ecc.c.cum inter,de pœn. & remis. ¶ Vn-
a de dicit Ang.[a] not. in l. precibus. C. de impub.& alijs substitut.
6 † quod licet tacita pupillaris non admittatur regulariter ex men
te defuncti contra matrem pupilli, vt in l.fi.C.de instit. & subst.
sub conditione factis, & d.l. precibus, tamẽ fallit, nisi monaste-
rium, vel pauperes essent vulgariter substituti filio impuberi:
quia tunc tacita pupillaris admittatur contra matrem ex men-
te defuncti, qui verosimiliter prædiligere præsumitur animam
suam,quàm matrem pupilli,per d.l.sancimus ita hoc casu multo
magis præsumendum est testatorem, voluisse præferre piam cau
sam

ſam extraneis hæredibus filiorum, cum tractet̃ de fauore animæ
defuncti, cui cauſæ non eſt minus fauendum, q̃ liberis in dubio,
vt dixit Bar. in repe. l. j. C. de ſac. ſanc. eccle. in vj. q. princ. in prin.
quæ eſt in pen. vel antepe. co. in ver. circa ordinem &c. ¶ Et per
hoc etiam non apparet obſtare, ſi dicat̃, ꝙ teſtator magis dilexit
dominam Bartholomæam q̃ monaſteriũ: & tñ eam non ſubſti-
tuit niſi Petro. ergo multo minus videtur voluiſſe vocari mona-
ſterium. facit. l. publius, in fi. ff. de condi. & demon. nam ad hoc
reſpõſio eſt euidens, quia teſtator, ſi Petrus decederet, voluit de
vſufructu partis Petri prouideri, id eſt matri Pe. & non in partib.
alicuius alterius filij quia teſtator voluit, ꝙ alio aliquo filio dece
dente ſine liberis ſuccederent alij fratres ſuperſtites, vel alius fra
ter ſuperſtes, quem & quos filios præſumit̃ magis dilexiſſe, quã
vxorẽ. l. cũ acutiſsimi, C. de fideic. l. generaliter. §. cum aũt, C. de
inſti. & ſubſti. l. cũ auus. ff. de condi. & dem. ſed iſta ratio præferẽ
di fratrẽ, vel fratres ſuperſtites in ſucceſsione prædecedẽtis ceſſat
mortuis omnib. filijs teſtatoris, ideo tũc ceſſare debet rõ, ꝓpter
quã teſtator voluit. d. Bartholomæã ſubſtituere tantũ in portio-
nẽ Petri: & cogitauit teſtator ꝙ dom. Bartholomęa decederet an
te mortẽ Iuliani, Bartholomæi, & Chriſtophori, vt patet ex ordi
ne ſubſtitutionis teſtatoris, q primo inſtituit filios, & eos inuicẽ
ſubſtituit: demũ diſpoſuit, ꝙ Petro ſuo filio decedẽte ſine liberis,
vel ingrediẽte monaſteriũ, mater ipſa Petri haberet vſumfructũ:
& poſt mortem dictæ d. Bartholomeæ matris dicti Petri vſufru-
ctus rediret ad dictos filios. ſ. Iulianum, Bartholomæũ, & Chri-
ſtophorum: ideo eam non ſubſtituit dictis alijs filijs. quia igitur
monaſteriũ vocatũ habet aliã rationem inuitatoriã magis ad ſub
ſtituendum monaſteriũ in omnibus portionibus. ſ. poſt mortẽ
omniũ, quàm eſſet in caſu, in quo vocata erat mater, quæ erat vo
cata incontinẽti poſt mortem Petri ad vſumfructum ſuperſtiti-
7 bus alijs filijs: † ideò de vno caſu ad aliũ tanq̃ ad diuerſum non re
cta fit illatio. l. fi. ff. de calu. l. inter ſtipulantem. §. ſacram, ibi, ſed
diſsimile eſt, de ver. ob. ¶ Vel etiã põt rñderi, & negari verũ eſſe,
ꝙ teſtator magis dilexerat vxorem, q̃ monaſteriũ: quia vxorem
tantũ in vſufructu partis dicti Petri vocauit: ſed monaſteriũ fuit
ſubſtitutũ & in vſufructu & in proprietate: & nedum partis Pe-
tri, ſed abſolute fuit ſubſtitutũ poſt mortem omnium prædicto-
rum: & ſic in totũ, vt dixi ſ̃. poſito ꝙ deceſsiſſent Iulianus, & Bar
tholomæus, & Chriſtoforus, & vltimo loco Petrus, monaſteriũ
ex ſubſtitutione totũ habuiſſet, excepto vſufructu partis Petri,
in quo, ſi tunc deceſsiſſent, do. Bartholomæa ipſa ſucceſsiſſet, &
non impediuiſſet monaſterium in reſiduo ſuccedere, vt d. §. cum
8 autem, cum ibi no. per Bar. ¶ † Ita, ꝙ non poteſt dici, ꝙ teſtator
magis dilexit vxorẽ, quàm piam cauſam, & ſic animã ſuam, & ita
in dubio præſumit̃, quòd magis dilexerit piã cauſam, q̃ vxorẽ, vt
expreſsè dicit Ang. in d. l. precibus, in ij. col. vbi pro hoc alleg. l.
præſes. C. de ſerui. & aqua, cũ ibi no. vbi habet̃, qđ prima chari-
tas &c. ¶ Et quod in caſu noſtro eſt verũ, ꝙ teſtator voluerit ſub
ſtituere in tota hæreditate monaſteriũ poſt mortem prędictorũ,
oſtendo. teſtator dictos inſtituit filios, & eos inuicem ſubſtituit
etiã per fideicõmiſſum. pono, ꝙ primò deceſsiſſent Iulianus, Bar
tholomæus, & Chriſtophorus, quibus ſucceſsiſſet Petrus: & de-
mum Petrus deceſsiſſet ſine liberis, nõ negabit̃, ꝙ monaſterium
ſucceſsiſſet in totũ ex ſubſtitutione facta ꝓ Petro: quia ſubſtitu-
tio facta ipſi Petro, vel cuicunque alteri, cui ſimpliciter facta eſ-
ſet ſubſtitutio, cõprehendit nedũ portionẽ ſuam, in qua fuit inſti
tutus, ſed etiã illas, quæ ſibi ſupueniſſent ex ſubſtitutione fideicõ
miſſaria reciprocè facta, vt eſt tex. ſm vnum intellectũ approba-
tũ in l. Scæuola. ff. ad Treb. & ibi declarat Bart. in ver. venio, vſ-
9 que ad ver. ꝙ ſi inuicem &c. vbi dicit, † ꝙ ſi duo filij fuerunt inui
cem ſubſtituti, & vltimò decedens eſt grauatus reſtituere alteri,
puta extraneo, non ſolum videbit̃ grauatus de reſtituendo illud,
quod habuit iure inſtitutionis, ſed etiã illud, qđ habuit iure fidei
cõmiſsi de fratre ſuo prædecedente, vt no. Bar. & alij in l. Marcel-
lus. §. quidã liberis, cũ cõcor. ff. ad Treb. Si ergo iſto caſu nõ poſ-
ſet negari, ꝙ tota hæreditas tranſiret̃ ad monaſteriũ dicat̃ mihi,
qua ratione aliud eſſe debet, ſi decedat primo Petrus, & poſt alij,
quæ cauſa debuiſſet magis mouere teſtatorem in vno caſu, q̃ in
alio? & rationẽ habemus, qđ in vltimis voluntatib. diſpoſitio fa-
cta à teſtatore in vno caſu trahit̃ ad aliũ, in quo idem veroſimili-
ter ꝓuidiſſet, ſi de eo cogitaſſet, vt eſt tex. no. quẽ ita ibi ſummat
Bar. in l. Titius. §. j. ff. de libe. & poſthu. ¶ Hæc cõcluſio probat̃
manifeſtè. non eſt dubiũ, quod teſtõr, dũ ſubſtituit monaſteriũ
poſt mortẽ prædictorũ omniũ, dicit̃ ille ſubſtituiſſe non dñę Bar
tholomeæ tantũ, ſed etiã omnib. filijs, qui poſt Petrũ deceſſerũt.
rõ, qa cũ illa eſſet ſubſtõ cõpendioſa, quæ poſt pupillarẽ ætatẽ &
aditã hæreditatẽ non põt valere, niſi iure fideicõmiſsi. l. cẽturio,
& l. verbis ciuilib. ff. de vul. & pup. & d. l. precibus, & d. c. Ray-
nutius de teſta. non potuiſſet fideicõmiſſum etiã reſpectu ſolius
portionis Petri iniungi matri: quia mater nõ erat onerata à teſta-
tore niſi in vſufructu. vnde in plus nõ poterat grauari. l. impera-
tor. §. ſi centum. ff. de leg. ij. l. Plautius, cũ ibi not. ff. de condi. &
dem. & in dubio grauamen fideicõmiſſarię ſubſtitutionis intelli
git̃ iniunctũ illis, q erant honorati à teſtõre, q ab eo potuerũt gra
uari, vt in pulchra quæſtione declarat Bart. in l. centurio, in ver.
10 † quæro vlterius, qđ ſi teſtator dixerit, ſi filij mei deceſſerint ſine
filijs, vel filij eorũ ſine filijs, bona mea deueniant ad talẽ, an iſta
ſubſtõ valeat in filijs filiorũ, quibus nihil relictũ erat? & finaliter
quo ad caſum noſtrũ dicit, ꝙ illa verba in dubio debeãt interpre
b tari, qđ onus fideicõmiſsi ſit iniunctũ filijs [b] teſtatoris, & nõ filijs
filiorũ, ſi filij filiorũ non ſunt honorati, & hoc ne fideicõmiſſum
pereat, allegat in argũ. l. ſi ſeruus legatus. §. qui margaritã. ff. de
le. j. & l. fi. C. ad Treb. & facit. l. quoties, de reb. du. & c. abbate,
de ver. ſig. & ita etiã cõcludit Bar. in conſilio ſuo incipiente, An-
dreas, & expreſsè in l. codicillis, in prin. ff. de vſuf. leg. & Bald. &
Saly. in l. precibus, & ꝑ Bald. in l. ab eo. C. de fideic. & l. vnica. §.
pro ſecundo C. de cadu. tollen. & in l. ſi ſit. ff. de leg. iij. ꝑ Ang. in
conſi. vij. & Pe. de Anch. in d. c. ſi pr̃, cũ ſimi. ¶ Ergo dicta ſubſti-
tutio fideicõmiſſaria vr̃ facta vltimo loco dictis filijs decedenti-
bus matri, & eſt neceſſariũ facere ꝑ proxime dicta: ſed ita eſt de
iure, qđ ſubſtõ ſimpl̃r facta alicui intelligit̃ in dubio facta ſibi de
omni parte hæreditatis, quæ ad eũ ex diſpõne teſtatoris quomo-
docũque ꝑuenerit mediate, vel immediatè, vt probat̃ in d. l. Scæ
uola, cũ ibi no. ꝑ Bar. in verſi. ſ̃. alleg. & Io. de Imo. poſt An. in l.
hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad Trebel. in j. col. ¶ Et iſtud per ſe ſolũ
decidit quæſtionẽ noſtrã, quæ etiã apertè decidit̃ ꝑ Saly. in l. cũ
11 virũ. C. de fideic. vbi dicit ſe vidiſſe dubitari, † quid ſi teſtator ali-
quos hæredes inſtituerat, quibus etiã præallegata reliquerat: po-
ſtea aũt dicit, ſi aliquis hæredũ meorũ deceſſerit ſine filijs, talem
ſubſtituo, an talis ſubſtitutio refert̃ non ſolum ad hæreditatẽ, ſed
c etiã ad prælegata [c] relicta ipſi hæredi decedenti ſine filijs, refert,
quòd quidam dicebant, quòd non: quia iſta ſubſtitutio congruit
tantum ad perſonã, & non ad res. ipſe decidit contrarium: quia
videmus, quòd ſi teſtator dixit portionem tuam reſtituas, vel in
portionem eius talem ſubſtituo, veniunt prælega. l. Marcellus.
§. quidã liberis. ff. ad Trebel. ¶ Fortius in caſu noſtro, vbi non fe
cit mentionem de portione, & ſic ad nullam quotam ſe reſtrin-
12 git: † quia etiam verbum, ſubſtituo, eſt aptũ etiam ad ſingularia
legata. l. j. & l. ab eo. C. de fideicom. & l. j. ad fin. C. communia
de leg. etiam probat in contrario ſenſu. d. l. cum virũ. Ecce ergo,
quòd Salyc. vult duo. primò, quod clauſula ſubſtitutionis non
refertur ad proxima, ſed etiam ad omnia: quia ſi ad proxima tan-
tum, oportet, quòd in quæſtione ſua referretur tantum ad hære-
ditatem, vel ad prælegata, hoc eſt ad id, quod proximum erat:
& tamen decidit, quod refertur ad vtrunque. ¶ Item vult, quòd
verbum ſubſtituo, indeterminate prolatum refertur ad omnia,
quæ obuenerunt illi hæredi ex diſpoſitione teſtatoris etiam alio
titulo, quàm inſtitu. Ex quibus concludo de iure & iudicio meo
ſine dubio, quòd teſtator voluit ad dictas portiones omniũ fra-
trum ſubſtituere monaſterium. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Ang. Et malè, vt dixi. ſuprà. lib. j. conſi. xxxviij. num. 4.
b ¶ Filius. ſ̃. lib. j. conſi. cv. col. ij.
c ¶ Prælegata. Iaſo. conſi. ſin. li. iiij.

SVMMARIVM.

1 *Rem euinci à primo, vel vlteriore emptore non refert.*
2 *Salarium non venit appellatione intereſſe.*
3 *Res non præſumitur effecta minoris pretij.*
4 *Conuentio, quòd de damnis ſtetur dicto creditoris, valet.*
5 *Actio illa, quæ apta eſt, cenſetur intentata:*
6 *Culpa de futuro, non dolus, remitti poteſt.*

CONSILIVM LXVII.

VIso themate, & verbis instrumēti venditionis factæ per
Bartholomæū de Brugisellis Leonardo Petri, ¶ † Omis-
1 sis non necessarijs, conclusiue respondeo primò, ꝙ ad
ad pœnam dupli æstimationis dictæ rei, habita etiam ratione me
liorationis eiusdē, condemnandus est d. Bartholomæus de Bru-
gisellis d. Leonardo: quia in casu litis motæ super dicta re promi-
sit d. Bartholomæus litem in se suscipere, & defensioni se offer-
re, quoties sibi denunciatū foret sub dicta pœna, ergo, cum præ-
supponitur in themate requisitū d. Leonardū per dictū Bartho-
lo. de Tessutis cām habentē à d. Leonardo, ꝙ Leonardus dictā li-
tem. motā d. Barth. de Tessutis super dicta re in se susciperet, &
d. Leonardus similr̃ denunciauit d. Barth. de Brugisellis, q̃ hoc fa
cere neglexit, incidit in pœnā quadrupli conuentionalē & exi-
a gibilem [a] eo, quia adiecta facto. l. si dictum. in prin. & l. si plus,
in prin. ff. de euic. & leg. sed & si quis. §. fi. ff. si quis cau. & ibi ple-
nè no. & per gl. & doc. in l. Iulianus. §. Idem Papinia. & l. Lucius.
ff. de actio. emp. & in l. cum allegas. C. de vsu. & in c. tuā, de pœ-
nis, & in c. dilecti, de arbi. cum suis multis concord. ¶ Nec ob.
quod in instrumento venditionis Bartholomæus de Brugisellis
promiserit assumere in se litem. s. quando lis moueretur d. Leo-
nardo emptori. lis autem non fuit mota Leonardo, sed Bartholo
mæo de Tessutis: ergo iste non est casus, de quo in dicto instru-
mento, & per ꝯñs ad istum non debeat fieri extensio, l. si extra-
neus, ff. de cond. ob. cau. l. quicquid astringendæ, ff. de ver. obl.
quia respondeo, quod id, quod iudicialiter actum fuit contra d.
Bartholomæum de Tessutis, qui emerat à dicto Leonardo cum
pacto de reuendendo, perinde habetur, ac si actū fuisset cum di-
ctum Leonardum, vt in l. si pro re pupilli. §. fi. cum gloss. fi. & ibi
expreisè Ang. & in l. pater, & in l. si rem quam, ff. de euic. l. stipu-
latio ista. §. sicut, cum ibi no. de ver. oblig. & not. doct. maxime
Ioan. de Imo. & Raph. in l. si seruus. §. Iulianus. ff. de euic. quia
ſm præfatos doct. in d. §. Iulianus, non cōmittitur stipulatio du-
pla de euictione: quia secundo emptori fuit mota quæstio, & ip-
se denunciauit primo emptori, & primus emptor comparuit ad
defensionem pro secundo emptore, & soluit æstimationē agen-
ti ꝯ ſm emptorem: ideò non committiť stipulatio de culpa pro
euictione. quia non est euicta ipsi secundo emptori, cōtra quem
agebatur, cum res penes eum remanserit, nec ipse aliquid de suo
soluit, sed potius soluit primus emptor, qui soluit æstimationem
pro se. ¶ Non potest etiam dici, ꝙ ibi fuerat euicta res primo em
ptori, quia contra eum non agebatur, nec ipse possidebat rem: se
cus ergo fuisset, vbi si secundus emptor se defendisset, ab eo fuis-
set euicta, vel ipsemet de proprio litis æstimationem soluisset, vt
l. si seruus venditus. §. j. & l. euicta. §. j. eo. tit. Cum etiam in the-
mate prædicto præsupponitur esse secutam euictionem dictæ
rei venditæ Leonardo, euicto dicto Bartholomæo de Tessutis
præcedente sententia contra dictum Bartholomæum de Tessu-
tis, ita sequitur, quòd agere potest dictus Leonardus de Brugisel
lis, vt faciat soluere dicto Bartholomæo omne damnū & inter-
2 esse, qđ occasione prædicta sustinuerit. & dato, † ꝙ sub appella-
tione damni non veniat pretiū rei, vt probat tex. no. in l. j. quam
ad hoc ponderat Bal. in prin. C. de ædil. actio. ¶ Tamen bene ve
nit pretiū rei sub appellatione interesse, vt probatur in l. j. & glo.
ibi. C. de his, qui à non dño, & ponderat ibi ad hoc Bald. contra
nonnullos proteruos contrariū dicentes, & probatur in l. si con-
trouersia, & in l. cum successores, C. de euic. & l. vnica, cum gl. j.
& ibi doc. C. de sen. quæ pro eo, quod interest. & dictū pretium,
& expressa promissio facta dicto Leonardo de satisfaciendo om
ne interesse, & etiam ex natura contractus venit, si non appareat
rem venditā fuisse minoris pretij tempore, quo euicta fuit. l. eui
3 cta, vlt. ff. de euic. l. Titius, la. j. ff. de ac. emp. ¶ † Nec præsumiť,
quòd fuerit affecta minoris pretij, nisi probeť, vt notabiliter de-
cidit Iac. de Aret. & Cy. in auth. sed quamuis, in fi. C. de rei vxo.
act. ¶ Accedit, quod, vt patet per instrumentū venditionis factæ
per Leonardum, res vendita fuit dicto Bartholomæo de Tessutis
pro maiori pretio, quàm emerat dict. Leonardus, & sic non præ-
sumitur, & potest idem pretium, esse pretiū, nisi aliud appareat
ex qualitate temporum, vel alijs extrinsecis causis superuenien-
tibus, vt declarat Bal. in l. vnica, in vlt. colum. ver. pen. C. de sen.
quæ pro eo, quod interest, & in l. ij. in vlti. col. C. de rescind. ven
di. & canonistæ maximè Io. de Imo. in c. pe. de emptio. & vendi.

¶ Faciunt not. per Nicolaum de Mata & Bald. in l. ex persona,
cū suis cōcord. C. de probatio. quinimò deducto interesse con-
4 uentionali, de quo in dicto instrumento, † de stando simplici di
b cto & verbo dicti Leonardi, quæ conuentio valet, [b] & dicto cre-
ditoris statur, nisi de eius iniquitate probetur, ſm veras & magis
* cōes * cōclusiones, & no. Dyn. Ray. Bart. & Ang. Io. de Imo. &
alij moder. in l. fi. ff. de præto. stipu. & Io. An. in addi. Spec. in tit.
de proba. §. videndum, ver. sed quid si ibi, & Bald. in d. l. vnic. in
pe. col. C. de sen. quæ pro eo, quod interest. & Ia. But. & Ant. de
But. & Bald. in l. iusiurandum, quod ex conuentione in princi-
pio, per illum text. ff. de iureiuran. & Ioan. And. & An. de Bu. in
c. finem litibus, de dolo & contumacia. ¶ Nec prædictis obstat,
si diceretur ad dictum pretiū occasione euictionis agi non posse
per dictum Leonardū ante, quàm ipse sit condemnatus d. Bar-
tholomæo de Tessutis, & soluerit: quia respondeo primo ſm qđ
not. gl. in d. l. si pro te. §. j. in versi. statim agere, dum refert distin
ctionē Azonis distinguentis, an agere velit primus emptor actio
ne ex empto, & pōt agere eo ipso, ꝙ res euicta est illi, qui habe-
bat causam à primo emptore, an vero agatur actione ex stipula-
tu ad duplā promissam in casu euictionis, & tunc secus per d. §. si
secūdus, in l. si cū venditor, ff. de euic. vbi probať vtrunque mem
5 brū, & illam gl. ibi sequiť Saly. ¶ † Et in dubio intelligiť intētatū
illud remediū, & illa actio, quæ melius adaptari pōt. l. si quis intē
tione, ff. de iudi. l. inter stipulantē. §. j. cū ibi not. ff. de verb. obl.
præsertim vigore illius clausulæ, super quibus omnibus, & singu
lis petit iustitiā ministrari omni meliori modo, &c. c. ij. cum ibi
no. per doc. de ordi. cogni. no. Spec. in titu. de libel. conceptio.
§. nunc iam videndū, ver. sed cū ex his, Bal. in l. edita. C. de eden.
cum simi. ¶ Vel potest, respōderi ſm distinctionē Bart. in. d. l. si
pro te. §. j. quod vbicūque primus emptor alienauit rē, tunc si in
ea aliqđ ius reseruauit, & tunc eo ipso, qđ euinciť res ab habente
cām à primo emptore, qui aliquod ius in re sibi reseruauit, & tūc
statim potest agere: ita probať in præalleg. l. si pro te. §. j. in ver.
statim agere &c. ¶ Sed ita est in proposito nostro quando Leo-
nardus vendidit Bartolomæo de Tessutis, fuit appositum pactū,
ꝙ res ipsa deberet retrouendi dicto Leonardo: & ꝓ obseruatio-
ne illius pacti, & aliorū contentorū in instrumēto Bartholomæ-
us de Tessutis obligauit omnia bona sua præsentia, & futura, &
consequēter dictam rem Bartholomæo venditā. meritò ratione
talis iuris resultat, ꝙ agi possit ꝑ dictum Leonardum: & anteq̃ d.
Leonardus fuerit condemnatus dicto Bartholomæo de Tessu-
tis. ¶ Vel etiam pōt rñderi, ꝙ posito, ꝙ vel actione ex empto, vel
actione ex stipulatione de euictione non posset agi ad dictū pre
tium ante, q̃ esset condemnatus dictus Leonardus: tamen in ca-
su nostro agere potuit ex illa stipulatione apposita in instr̃o: quia
promissum est dicto Leonardo, quòd d. Bartholomæus Brugisel
lus defendat dictam rem, & suscipiat litem, & alia faciat, de qui-
bus in instrumento, cū pacto. ꝙ si omnia & singula non obserua
bit, satisfaciet Leonardo dāna, & interesse, de quibus cōuenit sta
re dicto suo simplici etiā sine iur̃o: ergo de dicto interesse debet
stari dicto prædicti Leonardi vigore dictæ cōuentionis, quæ va-
lida est, vt conclusum est s̃. ¶ Quantū vero pertinet ad meliora-
menta facta in dicta re empta per d. Leonardum, & postea eui-
cta singulari successori suo, licet videreť prima facie dicendum
nō debere audiri magistrū Leonardum contra auctorem suū, q̃a
fuit in culpa, si ipse, aut habēs causam ab eo dum cōtra eum mota
esset lis, non opposuit exceptionē, ꝙ sibi satisfaceret per agen-
tem de melioramentis, vt est casus in. l. id quod. §. j. ff. de act.
empt. & in l. si controuersia, coniuncta gl. C. de euictio. tamē in
casu nostro puto istud non obstare: quia in instr̃o venditionis fa-
ctæ Leonardo est promissum specialiter, ꝙ non oppo neret ei, ꝙ
culpa sua euictio sit secuta. & istud pactum valet, vt non possit
postea contra emptorē agentē de euictione allegari aliqua eius
culpa circa euictionē, vt no. Spe. in ti. de emp. & vēd. §. sciendū,
ver. sed quid si in instrumēto contineť &c. cū seq. ibi dum dr̃. hic
quarto paciscitur, ne venditor posset rei opponere sententiam
culpa vel negligentia emptoris, vel per iniuriā latam fore, quod
alias opponi posset. c. fi. de empt. & ven. l. si per imprudentiā, ff.
6 de euic. Nam † q̃uis futurus dolus pacto remitti non possit. l. su-
mus. §. illud. ff. de pac. c. quemadmodū, de iureiur. tamē bene po
test remitti culpa. l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda. l. con-
tractus, ff. de reg. iur. no. in l. j. §. si conueniat, ff. depositi.

A D-

ADDITIO.

a ¶Exigibilem.imo iudex non debet tantam pœnam adiudicare,vt nouè dixi in l.vnica.4.q.j.C.de ſenten. quæ pro eo,qđ inter.in nouis intelle.meis.

b ¶Valet.s̃.conſi.xlvij.nu.4.lib.j.

SVMMARIVM.

1 Collecta ſubditis perſonis pro rebus imponitur.
3 Salaria officialium per capita,non pro rebus imponuntur.
4 Teſtes de eadem vniuerſitate non ſunt idonei.l.j.nu.14.
6 Conſuetudo non debet extendi,nu.19.
7 Contribuere debent pro fortificatione ciuitatis omnes habentes ibi bona pro rata,etiam non ſubditi.
10 Cõſuetudo eſt ꝙ forẽſibus pro rata bonorũ collectæ imponãtur.
11 Conſuetudo vt ſit præſcripta,quod tempus requiratur.
12 Collectas imponere non ſubditis pro rebus,non eſt de reſeruatis principi,nec requiritur tempus immemoriale.
13 Collecta iure communi ratione aggerum,viarum,pontium & ſimilium imponitur,etiam non ſubditis,& eccleſiis.
17 Teſti,non citato,ſed monito à parte creditur.
18 Poſſeſſio quo ad omnes actus illius ſpeciei acquiritur p vſum iuriſdictionis in vno actu,nu.20.

CONSILIVM LXVIII.

VT viſo & dudum diſcuſſo proceſſu cauſæ vertentis inter homines & commune ſanctæ Agathæ ex parte vna agẽtes & pleroſque homines terræ Lugi immobilia poſſidentes in territorio dictæ ſanctæ Agathæ ex parte altera ſe defendentes & nonnullis lubriculis concurrentibus in compoſitione,& actione collectarũ dicti cõis ſanctæ Agathæ, & viſo decreto,de quo in actis fit mentio,inſuper viſis allegationibus dominorum aduocatorũ vtriuſque partis. ¶Vr̃ prima cõſideratione dicendũ partes Magnifici dñi cõmiſſarij:& in hac cauſa à principe delegati eſſe in pronunciando dictos reos conuentos nõ teneri ad ſubeundas collectas,& onera in terra ſanctę Agathæ pro rebus immobilibus,quas ibidẽ poſſident,cũ de nulla in cõtrariũ
1 cõſuetudine datũ aut legitimè probatũ eſt ex infraſcriptis. ¶†Et quia de iure cõi ratione ſolius poſſeſſionis,quã quis in alieno territorio habeat,nõ põt cogi ad onera ſubeunda,& ad ſolutionem collectarum, cũ collectæ imponuntur de iure perſonis pro re-
a bus,& ideo forenſibus prædictis in ipſa nequeant[a] etiã pro bonis ſub iuriſdictione collectarum poſitis imponi grauamina.l.libertis.§.ſola,& ibi no.Bar.ff.ad munici.l.cum neque, & ibi no. Bar.C.de inc.lib.x.& l.munerum.§. patrimonium.l.ſcripta.§. fi.& vtrobique no.Bar.ff.de mune.& hono.& no.gl.in rub.C.
2 de mune.patrimo.lib.x. ¶†Ideo clericis nõ ſubditis nõ poſſunt imponi,vt in auth.nulla cõitas.C.de epiſ.& cleri.c.non minus, de immunita.eccle.c.j.eo.ti.lib.vj. & licet ad onera, ſeu ad munera patrimonialia nõ ſunt tributa, quæ imponuntur rebus pro ipſis rebus,vt puta ꝙ in frumẽto ex p̃diis percepto debeat p̃ſtari quinquageſima nomine tributi,& ſic onus præſtat̃ de eo qđ pcipit ex rebus, ꝓ quib⁹ quis ad onera vocat̃.l.medicis.C.de ſuſcep. & arch.lib.x.& d.l.munerũ.§.patrimoniorũ aũt,& no.in l.j.C. de ann.& trib.lib.x.& declarat Barth.in l.j.de mulieri.& in quo loco,lib.x.teneant̃ de iure forenſes,& oẽs ẽt nõ ſubditi, vt in p̃allegato.§.patrimoniorũ aut,& ibi no.Bar.in d.l.reſcripto.§.fi. l.placet,& l.iubemus nullũ, de ſacr.ſan. eccl.x.q.j.ſi tributũ : tñ de talib⁹ onerib⁹ realibus nõ vr̃ tractandũ: qa de iure italica p̃dia nõ ſunt tributaria.l.j.& l.fi.& vtrobique not.ff.de cẽſi.l.de his. C.de epiſ.& cle.& plenè no.in l.fi.C.ſine cen.vel reli. ¶Et prædicta maximè ſibi locũ vendicant quo ad mercẽdes ſeu prouiſio-
3 nes,& †ſalaria,q̃ debent̃ officialibus:qa debẽt talia onera imponi p capita ſubditorũ,nõ habito reſpectu ad patrimonium, vt in l.j.C.de muli.& in quo loco,vbi Bar.ante fin.lib.x.onera verò, quæ imponuntur pro munitione, & fortificatione terræ ſanctæ Agathæ,& refectione pontiũ, & viarũ,ſeu pro flumine, & ſimilibus dicunt̃ onera,q̃ imponunt̃ perſonis pro rebus,no. Bar.in l. ad inſtructionem.C.de ſacroſan.eccle.glo.in l.j.C.de immuni. ne cõced.lib.x.quia nõ præſtant̃ ex ipſa re, ſeu fructibus, quæ pcipiunt̃ ex re,pro qua quis collectatur: qa ſi etiã nihil pcipi contingeret ex re,tñ collecta imponit̃ & exigit̃:& iſta talia onera imponunt̃ nõ ꝓ capite ſed pro quantitate patrimonij.d.l.fi.& ideo cum imponantur perſonis pro rebus, ſequit̃ quod non poſſunt non ſubditis imponi,& forenſibus ibi prædicta poſſidentibus, vt d.§.ſola.cum concordan.s̃.allegatis. ¶Aut nos conſideram⁹ non ius cõe,ſed conſuetudinem,& ad hoc videretur,ꝙ homines dictæ terræ ſanctæ Agathæ non poſſint obtinere:quia nõ videt̃, ꝙ dicta cõſuetudo ſit probata.primo, quia cũ ad probandũ ſunt inducti teſtes homines ſanctæ Agathæ,ſequitur homines de eo-
4 dem comitatu ſanctæ Agathæ,†& ſic cum videãtur deponere ſuper eo,quod concernit proprium cõmodum rõne ſuæ ratę onerum videntur minus idonei.l.nullus.ff.de teſtib.l. omnibus.C. de teſti.& no.omnes in leg.intantum.§.vniuerſitates.ff.de rerũ diui.& in l.ſed ſi hac.§.qui manumittitur.ff. de in ius voc. Cyn. in l.parẽtes.C.de teſt.& Io.And.in c.cũ nuncius,de teſti. ¶Quinimò etiam in caſu,quo admitterentur illi de vniuerſitate ad teſtificandum pro vniuerſitate circa ea, quæ concernerent cõmodum vniuerſitatis,& non ſingulariũ perſonarum:tñ nõ eis plena fides adhibetur,vt no.Arch.xij.q.ij.in ſumma,& Ant.de But.in c.cum nuncius,de teſti.& Vber.de Bo.& Io.And.in add.Spe.in tit.de teſte,§.j.ver.ſed nunq̃d in cã vniuerſitatis. ¶Quinimò,vt vr̃ velle ibi Spe.ita demum admittuntur illi de vniuerſitate ad teſtificandum,ſi ſuper hoc alij teſtes haberi non poſſent p tex.in c. & ſi xp̃s,de iureiuran.nõ vidẽtur probare dicti teſtes:quia,vt inquit aduocatus hominum terræ Lugi,illi teſtes non fuerunt citati:ergo tanq̃ vltro ſe offerentes reddũtur ſuſpecti.l.quæ omnia. ff.de pecu.in auth.de teſt.§.ſi verò ignoti ibi,feſtinantes, &c.vt l.vxori.§.qui ſe.ff.ad l.Cor.de falſis. ¶Tertiò,quia nõ vr̃ probatum,ꝙ iſtæ expenſæ oẽs,& ſingula onera, quæ nunc imponunt̃, maximè circa conſtructionem muri, imponerentur ante tp̃s x. anno.vltimo decurſorum & completorũ ante tẽpus præſentis li-
5 tis,†& ſic non videtur,ꝙ ſaltem quo ad talia onera poſſit allegari cõſuetudo,in qua ad minus requiritur tp̃s x.annorũ, vt l.ij.& ibi no.C.quæ ſit longa conſue. Cũ prædicta cõſuetudo non debeat extendi vltra ea in quibus fuit ſpecifice ſeruata,quia conſuetudo,quæ eſt cõtra ius,prout eſt iſta,vt dixi in principio,non debet extendi ad alios caſus,vt in l.quod vero ratione, cũ ibi no.ff. de legib,& l.quod vero,eo.ti.& no.in l.j.C.quæ ſit longa conſuetu.& in c.j.in fi.& ibi no.Inn. de offi.archidia.l.j.§.ſi qs hoc interdicto,& ibi no.Bar.ff.de itine.actuque priua.cum ſi. ¶Quinimò vr̃ neceſſaria cõſuetudo tanti tpis,cuius in cõtrariũ memoria non exiſtat.c.ſuper quibuſdã.§.præterea,de ver.ſig. vbi ſimpliciter,quo ad acquirendum per conſuetudinem ius imponendi pedagia,ſalinaria,vel ſimilia,requiritur conſuetudo tanti tpis, cuius in contrariũ memoria non exiſtat:& hoc vr̃ velle Bar.in l. j.in v.col.C.de mul.& in quo loco.libr.x.& in l.cum neque.C. de incol.de aqua quoti.& æſti.l.hoc iure.§.ductus aquæ. ¶Vel ſaltem videtur neceſſarium,ꝙ conſuetudo illa fuerit p̃ſcripta ſpa-
6 tio longiſſimi tpis,ſ.xl.anno.†quia in conſuetudine,quæ eſt cõtra ius, videtur quod ſaltem de iure canonico quod eſt ſeruandũ in terris eccleſiæ non ſufficit longum tp̃s x.annorum,ſed longiſſimum xl.annorum,vt no.gl.in c.fi.de conſue.facit.c. cum beneficio,de præben.in vj.& in c.Cumana,de elec.ſed iſta conſuetudo eſt cõtra ius cõe,vt in prin.ꝓbaui:ergo,&c. ¶Præterea dato,ꝙ intentio communis & hominum terræ ſanctæ Agathæ eſſet probata: tñ ex aduerſo videtur probatum per teſtes productos pro parte illorum de Burgo, ꝙ fuit conuentum & compoſitum inter homines de Burgo,& dictos homines terræ ſanctæ Agathæ quod onus collectandi pro cõſtructione murorum d.terræ ſanctæ Agathę deberet diuidi hoc videlicet ꝙ tertia pars oneris deberet imponi capitibus & perſonis hominum ſanctæ Agathæ,& alia tertia pars domibus, ſeu caſamentis eorũ, & alia tertia pars imponeretur pro menſura & rata æſtimorum habentiũ bona æſtimata,vt vr̃ deponere ſer Homo,& Antonius, & Raymundus,& videntur etiã deponere teſtes producti pro parte illorum de Lugo,ꝙ reparationes,& expenſa fluminis, & agrorũ, & aliarum operarum manualium non imponebatur,nec imponi ſolita eſt ſm mẽſuram æſtimi. ¶Sed præmiſſis nõ ob.q̃uis negari nõ poſſit cauſam eſſe ſatis dubiã,p̃ſertim ſm ꝓbationẽ ipſorum teſtium, quibus quanta fides adhibenda ſit non immerito iuri-

iurisconsultus in pectus iudicantis reposuit.l.ij.in prin.§.j.ff.de
testi.& si quis rigorose vellet intueri dicta testiũ probationes ho
minũ S.Agathæ,forsan viderentur variis ex causis probationes
eorum aliqualiter æstimari, & moderari posse, & præsertim ex
superiꝰ dictis:tñ animaduertẽtes ad id,qđ Pau.iuriscõsultus inqt
in l.si seruum.§.sequitur,de ver.ob. plerunque sub authoritate
stricti iuris scientiæ perniciose erratur,&c.& adhærens veritati,
& his,quæ de mente illustrissimi principis fuisse concipere pos-
sum ex literis donationis,de quibus in actis.¶†Puto probabilio
7 rem esse cõtrariã sententiam,videlicet dictos homines de Lugo
collectari posse pro rata terræ S.Agathæ possidente, fm quod in
terra dr̃,& primò quo ad onera concurrentia fabricati muri ter-
ræ S.Agathæ,&c. circũscripta omni consuetudine extra decre-
tum de cõmissione principis emanatum,ꝙ pro constructione di
cti muri,& fortificatione dictæ ciuitatis oẽs habentes ibi bona
debeant ꝯferre pro sua rata,& æqua lance ad dicta onera. ¶Nec
dubium est,ꝙ propter priuilegium põt concedi facultas impo-
nendi collectas forensibus.l.numerum.§. patrimoniorũ.§.prę-
terea.ff.de manu.& ho.¶Nec ad hoc ob.quædã allegata cõuen
tio inter homines terræ S. Agathæ, & dictos homines de Lugo:
quia rñdeo,ꝙ in tali conuentione requirebatur inter cætera, ꝙ
saltẽ adessent duæ partes ex tribus totius vniuersitatis terræ san-
ctæ Agathæ,& qđ appareat qđ maior pars hominum dictarum
partium consenserat.l.nulli.ff.quod cuiusque vniuer.no. l.ij.&
iij.ff.de decre.ab ord.fac. & requirebatur, quod essent publice
vocati ad sonum cãpanæ, vel aliter ad morem loci.l.ij.C.de de-
8 cu.lib.x.¶†Nec sufficiat,qđ testes dicant,ꝙ dicta cõuentio fue-
a rit facta per homines[a] dictæ terræ sanctæ Agathæ, nisi specifice
concludant,ꝙ interuenerunt duæ partes ex tribus, & qđ maior
pars consensit.ita no. Old.in consi.c. incip.in executione, &c.
nam in probatione facta per testes, indefinita non æquipollet
vniuersali,vt no.Inno.in c.auditis,in gl.in ver. exceptionem,de
præscri.& Pet.de Anch.& Io.de Imo.c.quanto,de his,quæ fi.à
præ.ar.l.libertus.§.fi. ff.de manu.test.& l.inter illã.§.fin.ff.de
ver.sig.¶Tamen,quia in positionibus seu capitulis productis ꝓ
parte dicti cõis vr̃ aperte fateri syndicus, ꝙ expensa dictæ fabri-
9 cæ,imponitur pro duobus omniũ partibus ad ratam æstimi:†&
ideo fm dictam confessionem erit iudicandum,cum in hoc pos-
set syndicus confitendo præiudicare cõi.l.non solum,in prin.ff.
de proc.c.præsentium,de test.in vj.& no.doc.in l.certum.§.sed
an ipsos,cum si.ff.de confes.& in hoc concordat secundus, ter-
tius,quartus,sextus testes dicti cõis. ¶Quantum verò ad alia o-
nera,s.pro satisfaciendo vicario,& officialibus pro eorum sala-
rio,& pro eorum reparationibus fluminis, & aggeris, & aliorũ
onerum,de quibus in capitulis productis per procuratorem cõ-
munis S.Agathæ.¶Et in hoc consistit omnis ambiguitas. ¶Tñ
puto,ꝙ satis probatum sit de consuetudine allegata pro parte di
cti communis terræ Agathæ in eorum supplicatione, quam cõ-
suetudinem princeps seruari mandabat.Nam primus testis, vide
licet ser Bartholomæus productus pro parte dicti cõis deponit,
qđ pro ann.MCCCLXX.qñ ipse erat officialis in dicta terra, vidit,ꝙ
imponebantur grauamina dictæ terræ sanctæ Agathæ gñaliter
omnibus tam forensibus, quam terrigenis. fortius deponit ar-
chipresby.s.ꝙ à xxx.annis & vltra fuit seruatum : ꝙ pro expensa
officialium & aliis expensis occurrentibus dicto cõi, imponebã
tur collectæ etiam forensibus,& etiam Lugo fm ratam & men-
suram æstimi.Idem etiam deponit Albertus tertius testis, qui ẽt
deponit de longiori tpe, videlicet ab annis xl.& ita etiam videť
attestari Lazanius.Antonius etiã deponit idem fuisse seruatum à
xx.annis,xxx.&c. & ista videntur corroborare testes producti
pro parte dictorum de Lugo super v.c.In reliquis,vr̃r testes pro
ducti pro parte dictorum hominum de Lugo sibi inuicem aduer
sari,& cõtrariari,si bñ inspiciatur.¶His consonant authoritates
doctorum,maximè Bar.in d.l.j.in antepenult. col.C.de mulie.
10 & in quo loco.vbi dicit,†quod in Italia[b] de consuetudine serua-
b tur,ꝙ collectæ ẽt imponunť forensibus, & ẽt inoleuit mos vni-
uersalis,& satis notoriè constat.modò videndum est, an dictum
tempus sit sufficiens ad dictam consuetudinem inducendam. &
certè si cõsideramus tp̃s cõiter requisitum ad esse cõsuetudinis,
quæ non sit cõtra ius,videlicet tp̃s x.an.vt d.l.ij.C. quæ sit lon.
cõsue.Et clarũ est,ꝙ est sufficienter probatũ,aut ꝯsideramus, qđ
ista dicatur cõsuetudo ꝯ ius : & in illa requiritur de iure canoni-
co tp̃s xl.anno.ad hoc,vt ipsa cõsuetudo dicať p̃scripta,vt d.gl.in
d.c.fi.de consuetudine.ꝙ est verum quo ad ecclesias, in quibus
requiritur tp̃s xl.anno.c.de quarta,& c.illud,de præscri.sed quo
ad alios,in quorũ p̃scriptionibus regulariter sufficit tp̃s xxx. an-
no.ẽt vbi cõsuetudo deberet esse p̃scripta,sufficit tp̃s xxx.anno.
vt est gl.no.in l.dñi prædiorũ,in gl.fi.de agrico.& cen.lib.xj.&
no.Bal.in c.j.in prin.qualiter feu.olim pote.alie.& Spe.in ti.de
præscri.§.j.ver.de consuetudine,& in specie decidit Pau. de Ca.
in l.de quibus,de legi.& per no.ꝑ gl.in d.l.dñi:& de tanto tpe vr̃
esse probatũ. ¶Nec obst.quod videať necessarium tm̃ tp̃s,cuius
in cõtrariũ memoria nõ existat,iusta.c.sup quibusdã.§. præter-
ea.de ver.si.quia rñdeo,fm quod dixit Ant.de Bu.& Io.de Imo.
& dñs Abbas in c.fi.de consue.dum tractat, quantũ tp̃s requira-
tur ad esse consuetudinis,qđ in his,quæ sunt reseruata soli princi
pi,est verum qđ requiratur consuetudo tanti temporis, cuius in
cõtrariũ memoria non existit:ita loquitur tex.in d.c. super qui-
busdam.Nam potestas imponendi illa noua pedagia, &c.est de
reseruatis.l.vestigia.& l.seq.C.noua vectig.& no.gl.in d.§.præ
11 terea†sed posse non subditis imponere collectas pro rebus,quas
possident in territorio alicuius loci,non videť de reseruatis prin-
cipi,qđ probatur.nam inferiores à principe non possunt statuta
condere super his,quæ sunt principi reseruata,vt no.Bal.in l.oẽs
populi.in iij.q.prin.ver.prædicta vera,qñ fit statutum,&c.ff.de
iusti.& iur.& in l.testamenti.ff.de testa.& no. Bal.in titu.de pa.
con.in ver.sed minores,& leges illius ciuitatis,ꝑ illũ tex.per tex.
12 in c.venientes,de iureiu.facit.l.j.§.de qua.ff.de post. ¶†Sed per
statutũ inferioris põt statui, qđ forensibus possit imponi colle-
cta pro rebus,quas possident in loco statuentium, vt not.Bal.in
l.j.C.de sen.quæ pro eo,qđ interest,in vij.col.& ideo Bar.in l.j.
C.de auro coro.lib.x.per illum tex.inquit, qđ si de consuetudi-
ne antiqua est seruatũ, qđ forensibus imponantur munera per-
sonalia,poterunt ad illa cogi:sed ita est,qđ consuetudo prædicta
spatio requisito ad præscriptionem inducẽdã dr̃ antiqua, vt no.
gl.in c.gñali,in ver.deuotio.& in ver.antiqua,de elec.in vj.ergo
in tali consuetudine non est necessarium tp̃s cuius in contrariũ
memoria non existat.& ideo licet Bart.in l.j.C.de mulier. & in
quo loc.in prima addit.& in l.iij.C.de incolis,lib.x.dicat,qđ fo-
rensibus collectas imponere possint ciuitates, quæ hoc hñt ex
consuetudine tanti tpis,cuius in contrarium memoria non exi-
stat:non per hoc intellexit excludere, qđ minus tp̃s non suffice-
ret,vt patet ex superius dictis.¶Nunc superest rñdere ad allega-
ta in cõtrariũ.Et primo non ob.qđ de iure canonico rõne solius
possessionis non possit forensibus imponi collecta: quia rñdeo,
ꝙ dato,ꝙ de iure cõi ita esset,tñ oẽs dictæ terræ se fundant ex cõ
13 suetudine,quã princeps reseruari decreuit.¶†Præterea etiã quo
ad onera,quæ imponunť rõne aggeris viarũ, pontiũ, & repara-
tionis fluminis,vt s̃.vr̃.quod de iure cõi talia onera possint impo
ni non subditis,patet,qa imponũtur ecclis.l.ad instructionẽ.C.
de sacrosan.eccl. & tñ ecclesiis regulariter non possunt imponi
collectæ imponendæ personis pro rebus ad onera merè realia tã
tum,vt in l.placet,& ibi no.Pe.& Cyn.C.de sacrosan.eccl.& in
auth.nulla,& decidit expresse Saly.in d.l.placet, in vlti. colũ.&
Inno.in c.non minus,de immu.eccle.& Fulgo.in d.l.ad instru-
ctionem,quæ dicit,ꝙ ita videntur magis cõiter doct.intelligere:
sed fm eum Bar.in d.l.ad institutionem, tenet ꝯrium.in d.auth.
14 Item nuda,vbi tex.non stringit. ¶†Non ob.quod homines di-
c ctæ cõitatis sanctæ Agathæ non sunt idonei[c] eo quia videnť de-
ponere ad proprium commodum:quia dico,quod ꝯrium est ve-
rum quo ad propositum nostrum, hoc primò patet ex his, quæ
no.Ia.de Bel.in auth.de mona.in prin.in viij.q.vbi sequiť Oldr.
dicens,quod aut cã est vniuersitatis: vt quia qõ est de molendi-
no,vel aliis rebus quorum vtilitas peruenit in cõi:& tunc homi-
nes illius vniuersitatis sunt idonei testes : & ita intelligit ipse, qđ
no.gl.in auth.de mona.§.cogitandum,in versi,testes, & gl.in l.
in tm̃ §.vniuersitatis.ff.de rerum diuisi.& gl.in l.idonei.ff.de te
sti.aut cã est singulorum. exẽplum in pascuis, & nemoribus,ex
quibus omnes homines vniuersitatis singulariter percipiebant
fructum,nam tunc non erunt idonei, arg.l.j.§.in propria.ff.qñ
appellandum sit.¶Hoc etiã vult Sali.in l.parentes.C.de test.vbi
inquit,quod aut illi super quibus vertitur controuersia, spectãt
ad vniuersitatem quo ad nomen,& quo ad cõmodum immedia
tum:vt quia per eius officiales reditus percipiuntur: & possunt
testifica-

teſtificari homines vniuerſitatis pro vniuerſitate,ita ſm eũ debet
intelligi gl.in d.§. vniuerſitatis, non attento commodo. quod
cuilibet in ꝯñiam obuenire poſſet,arg.l.j.ff.de authẽ.tu. & inſt.
5 de te.§.legatarij, & probatur in c.ſuper .de teſt.†vbi clerici poſ-
ſunt ferre teſtimonium in cã eccleſiæ ſuæ, q̃uis ipſi in ꝯñiam ex
hoc ipſi ſentiant commodum, ſ.victus & alimentorum, aut illa
ſuper quib.litigatur, ſunt vniuerſitatis quo ad honorem & no-
men tantum,& quo ad commodum ſunt ſingulorũ,& tunc non
poſſunt eſſe teſtes. Exemplum ponit in legato diuidendo inter
eos l.j.in fi.& ibi no.ff.de coll.illiç.& l.ciuitatibus, in ver.diui-
ſionem ſingulorum.ff.de leg.j.¶Idem tenet d.Abbas in d.c.in-
ſuper,extra.de teſti.vbi etiam.circa hoc fortius dicit, ſed nõ ex-
pedit illud nunc referre. ¶Cum ergo dicta vtilitas collectarum
à forenſib.percipienda debeat percipi per officiales & maſſarios
vniuerſitatis,vt moris eſt,& non appareat, qđ diſtribuatur in ſin
gulares perſonas,non debẽt dicti homines repelli à teſtimonio,
dato ꝙ in ꝯñiam eis obueniat commoditas: quia minus graua-
buntur in recollectis.nam illud non conſideratur,vt dixi.¶Si.n.
illud cõſideretur,ſequeretur ꝙ ſi vniuerſitas ageret ad molendi-
num vniuerſitatis recuperandum,nõ eſſent ipſi idonei teſtes: qa
cũ molendinum iuuet & conferat in ꝯñiam ad commodum ſin
gulorum:quia ſi fructus ille non ſufficeret ad onera vniuerſita-
tis,non eſſet imponenda alia collecta ſoluẽda per ſingulares ho-
mines,vt gl.& doc.in l.j.ver.ꝙ ſi nemo.ff. quod cuiuſque vni-
uer.no.& tñ vt dixi s̃.ſm doc.in cã molendini ipſi poſſunt eſſe
teſtes.Nec obſt.ꝙ in caſibus.in quib.admittunť homines de v-
niuerſitate ad teſtificandũ:tñ non faciunt omnino plenã fidem.
Vnde dicebat Vber.de bo.vt refert Ioan.An.ſuper dicto ver.ſed
nunquid in cã vniuerſitatis quod non creditur eis ſine adiunctis.
Quia põt rñderi primo ꝙ dicti teſtes cõis habent ſecum adiun-
ctos.nam habent primum teſtem, qui eſt de Lugo, & etiã cõſo-
nat cum eis teſtimonium nonnullorũ,qui ſunt producti per ho-
mines de Lugo,vt patet ex his,quæ deponit ſer Homo,& Anto-
niolus,vt dixi,accedunt, etiam libri impoſitionum & taxationũ
collectarum ſcripti manu ſcribæ cõis:& ſic præbent adminiculũ
ad probandum,ar.l.ij.C.de conuen.fiſc.de.li.x.& ex eis minus
16 ſuſpecta reddiť probatio teſtiũ.c.ſeries,de teſti. ¶†Præterea nõ
vř verum,ꝙ homines vniuerſitatis non ſunt integri teſtes pro v-
niuerſitate,qñ deponunt ad cõmodũ vniuerſitatis, prout in caſu
noſtro eſt exemplum de molendino,vt dixi s̃.& hoc vř omnino
velle.Io.An.in addi.ſuper ver.ſed nunquid in cã,vbi poſtq̃ retu-
lit dictã opi.Vber.de Bo.volentis,ꝙ non ſunt omnino integri te
ſtes.dicit Io.Andr.ibi ſed tu omnino vide & tene id,qđ dixi in c.
cũ nuncius,ſuper gl.j.de teſti.vbi diſtinguitur, an ſingulares de
vniuerſitate participant cõmodũ necne,&c.nã Io.An.in d.c.cũ
nuncius,ſimplř ſumit diſtinctionẽ,quam facit Bar.in d.l.in tm̃.
§.vniuerſitatis.& Cy.& Saly.in d.l.parentes,ſ.an ſinguli parti-
cipant commodũ,vt in paſcuis,& vſu nemoris,& nõ ſunt idonei
teſtes ſecus ſi tendit ad cõmodũ,collegij immediate. ¶Præterea
rõ,quare moueť Archi.ad dicendum,ꝙ homines de vniuerſita-
te nõ ſunt omnino integri teſtes,eſt:quia in ꝯñiam ſentiũt cõmo
dũ aliquod:ſed ꝯ̃rium vř colligi per d.c.inſup.Et per d.§.legata-
rij.d.Abb.in d.c.inſuper,de teſt.dicit,ꝙ opi.Archi.poſſet proce
dere,qñ aduerſarius vniuerſitatis aliquos teſtes in ꝯ̃rium habe-
ret pro ſe probãtes:alias putat,ꝙ opi.ſua non ſit vera.allegat tex.
xiiij.q.ij.in c.ſuper prudentiã, ſed ꝯ̃ teſtes vniuerſitatis nõ ſunt
producti,qui cõtrariũ aliquid probent, vel deponant:ergo, &c.
¶Nõ obſtat ꝙ homines de vniuerſitate debeant admitti in ſub-
ſidium,ſ.aliis deficientibus per.c.& ſi Chriſtus, de iureiu.ad fi.
& per no.per Spec.in d.ver.ſed nunquid in cã vniuerſitatis: quia
rñdeo ꝙ Spe.in loco prælle.nõ firmat opinio.& ideo dicit ipſe.
quod quidam rñdendo ad d.c.& ſi Chriſtus,obſtat iſte tex.in d.
c.inſuper,& in d.c.ſuper prudẽtiam,cũ ſeq. ¶Vel ſm d.Abb.in
c.inſuper,põt rñderi aliter ad d.c.& ſi Chriſtus, videlicet ꝙ ibi il
li religioſi tenebantur iurare,& videbatur eis.quòd ſi ſubeant iu
ramentum pro teſtimonio perhibendo pro eccleſia ſua, eſſet ꝯ̃
conſcientiam: vnde, vt ſaluarent ſuam conſcientiam, quantum
poſſunt, papa indulget eis licentiam iurandi deficientibus aliis
17 teſtibus.¶†Non obſt.ꝙ teſtes communis non fuerunt citati,&
ſic tãquam vltro ſe offerentes debeant repelli.ego rñdeo, ꝙ qñ
teſtis vltro ſe offert ad teſtimonium non productus à parte, nec
monitus à iudice:tunc teſtimonium eius redditur ſuſpectũ,vt in
iuribus allegatis in contrarium:ſecus,ſi eſt productus à parte,vel
monitus à iudice, ꝓut fuit in caſu noſtro prout patet in actis, nã
tunc licet teſtis ſponte deponat non coactus, aut coactus, valet
teſtimoniũ eius,de hoc eſt gloſſ.in l.poſt legatũ §. his verò,& ita
ibi declarat Bart.ff. de his quibus vt indig. & in l.iiij.ff.de teſt.&
no.in l.libertorum.C.de teſti.& in aut.presbyteros. C.de epiſ.
& cler.& Bal.in auth.presbyteri,in ij.col.C.de epi.& cler.iſtud
etiã tenet Spe.in ti.de teſte.§.qualiter, in ver. iudex ergo, & dñi
de Rota ſua concluſione.ccclxij.quæ incipit,Item fuit dubitatũ,
vtrum dictũ &c. vbi per hoc plures allegationes allegant, & idẽ
tenet Ant.de But.in c.ij.de teſti.¶ Non ob.ꝙ quo ad onera,quę
nunq̃ fuerunt impoſita antequã eſſet inducta conſuetudo colle-
ctandi forenſes, ſed nõ fuerunt poſtea in dicta conſuetudine im
poſita,vt in expenſa fabricę muri non proſit d.conſuetudo:quia
reſpondeo, ꝙ quo ad fabricã muri non eſt opus conſuetudine,
ſtante decreto,de quo dixi s̃. præterea cõmune terræ S. Agathæ
conſiderat habere quandã diſpoſitionẽ iuriſdictionis in foren-
ſes,videlicet collectandi eos pro bonis, quæ poſſident in illo ter
ritorio pro oneribus & expenſis generaliter ſuccurrẽdi in dicto
cõi, q̃uis poſt inductam illã conſuetudinẽ ſuperueniat illa noua
neceſſitas,& impenſa dicti cõis,pone,ꝙ dictum eſſet vigore prio
ris conſuetudinis imponi collectas prædictas, & onera forenſi-
bus quia dicta impoſitio collectarum pro iſto nouo onere eſt de
eadem ſpẽ iuriſdictionis, ſ. collectandi, quã ex conſuetudine ac-
18 quiſiuerat d.cõe.¶ †Hoc probatur ex eis,quæ no.Pe.Cy.& Sa-
ly.in l.j.C.de eman. libe.vbi quærit pone ꝙ quidam iudices per
conſuetudinem quæſiuerunt ſibi aliquã iuriſdictionẽ:an debeat
fieri extenſio, vt vigore illius conſuetudinis poſſint indiſtinctè
vti omni ſpecie iuriſdictionis:& concludit, ꝙ iuriſdictio connu-
merat plures ſpecies. Nam diuidiť in merũ & mixtũ imperiũ, &
ſimplicem iuriſdictionẽ,vt legiť & no.in l.j.in prin.ff.de iuriſdi.
om.iudi.ſi per conſuetudinem aliquis vſus eſt in vna ſpecie iuriſ-
dictionis, puta ſimplicis iuriſdictionis, acquirat iuriſdictionem
quo ad oẽs actus,qui comprehenduť ſub illa ſpecie iuriſdictio-
nis ſimplicis,ar.l.ſtillicidij.§.fi.ff.quem admo.ſer.amit.non aũt
quantũ ad diuerſam ſpeciẽ iuriſdictionis quo ad ea,quæ ſunt me
ri impij,ar.l.ſi prius,in prin.ff. de aqua plu. arc. & ibi do. in c.ij.
de Cap.mon.& An.de Bu.in repetitione.c.fi.in fi.in pen. colu.
de cau.poſ.& Pau.de Leaza.in repeti.c.in literis.in j.q.de reſtit.
ſpo.Bart.in l.ij.circa.xij.& xiij.col.de ſerui. & in ſua diſputatio-
d ne quæ incipit Apulus.[d] Romanus,& Bald.in l. imperiũ,in ver.
circa octauũ &c.ff.de iuriſd.omn.iudi. vbi idem dicit eſſe in præ
ſcriptione iuriſdictionis. Nec ob. quod conſuetudo non ſit ex-
tendenda ad alium caſum per l. quod vero ratione, ff. de leg.
cum ſi. quia reſpondeo, quòd ex conſuetudine extendi iuriſdi-
ctionem videtur in oẽm perſonam quo ad vnam ſpeciem iuriſdi
ctionis,dicitur quis acquiſiuiſſe iuriſdictionem ad omnes actus,
qui poſſunt comprehendi ſub prima ſpecie iuriſdictionis, quam
uis per prius non fuerit vſus illa ſpecie iuriſdictionis in omnibus
ſuis actibus,vt dicit Cy. & alij in præallegata. l.j.in vlt. vel pe. q.
C.de emancipa.& ſic non eſt extenſio poſtquam ille actus colle
ctandi pro certo onere eſt de illa ſpecie iuriſdictionis, i. impo-
nendi & exigendi collectas pro oneribus. Nam ſub illa ſpecie
collectandi comprehenduntur omnes collectæ, licet differant
per plus, vel minus: vel differant in modo. l. j. ff. de fun. inſtru-
cto,& optimè no.in l.legato generaliter.ff.de le.j.aliâs ſequere-
tur, quòd ſi quis per conſuetudinem acquiſiuiſſet generaliter
iuriſdictionem in forenſes in caſibus quibuslibet non poſſet co-
gnoſcere de cauſa mutui, ſi nunquam prius contigiſſet tractari
de aliqua cauſa mutui,quod non eſt dicendum & eſt contra not.
per Cyn. & alios in d. l. j. cum concordantijs. ¶ Tamen obſtat
19 id, quod legitur & not. in c. fi. de off. arch. † quia quæritur,an
poſſit fieri extenſio conſuetudinis quo ad certum ſeparatum
territorium pro quo nunquam fuiſſet impoſita collecta. vel ſi
quæratur, an conſuetudo contra ius poſſit extendi de vno iu-
re ſeparato ad aliud,& non poteſt,vt d. c.fi. & no.Inn. tamen vt
dicit ibi Inno. nunquam impeditur fieri extenſio eiuſdem rei ad
eandem eo, quod vna & eadem res non debet diuerſo iure cen-
ſeri ſtat ratio.c.cum in tua,de deci.xij.q.ij.cognouimus.Sed ſi di
ceremus, quòd bona dictorum forenſium poſſent collectari
quo ad quaſdam neceſſitates,puta pro expenſa muri & prõ alijs,
non eſſet dicere, quòd vna & eadem res diuerſo iure cenſeretur.

Et per

¶Et per hoc patet responsum ad l.j.§.si qs hoc interdicti, & ibi
no.Bar.& in l.si publicanus,in fi. & in l.licitatio.§. consequen-
ter.ff.de publica. quia fateor, quòd præscriptio non extenditur
quo ad diuersos,sed in eisdem satis est, ꝙ vsus fuerit per aliquos
actus iurisdictione aliqua ad hoc, vt intelligantur acquisita etiã,
quæ sunt de eadem specie iurisdictionis,ne vna & eadem res di-
uerso iure censeatur. ¶Ad prædicta bñ facit,qđ no.Ioã.An.in c.
auditis,de præscr.vbi voluit,ꝙ aut quasi possessio plurium iuriũ
est apud aliquem:& tũc si alij occupant quasi possessioné in vno
articulo,non dicit͛ acquiri in alio,argu.l.quod meo.§.j.ff.de ac-
qui.posses.& no.Inn.in c.dilect⁹,de cap.mo. Aut illa quasi pos-
sessio non erat apud alium:& tunc occupato in vno articulo ani-
mo acquirendi vniuersali iure acquirit͛ quo ad totũ,arg.l.vt po-
mum,in fi.ff.de ser.& l.vulgaris,in prin.ff.de fur. ¶Sed certum
est,ꝙ ad collectandum homines de Lugo pro bonis in terris S.
Agathæ non pōt dici,ꝙ alius esset in quasi possessione collectan
di pro expensis,tunc generaliter occurrentibus:& sic vr̃ acqui-
siuisse ius collectandi in totũ.& dicit Pau.de Liaza.in d.c.in lite-
ris,ꝙ videtur quis vti animo acquirendi totum, quando hoc ex-
primit, vel qñ ius oritur aduersario sciente & patiente, vel quia
exercet talem actum, qui de facili non competit nisi ius habẽti,
vel ei,qui intendit vti iure suo: vel ſm Cy.in d.l.j.in pe.q. C.de
emancipa.libe.qñ quis incidẽter vtitur illo iure,qũocunque ca-
sus accidit, dr̃ quis vti iurisdictione, sed ita est, ꝙ dicti homines
de sancta Agatha imponebant collectas dictis forensibus scien-
tibus & patiẽtibus in dictis ꝓ omnibus oneribus occurrẽtibus,
vt deponunt testes:ergo,&c. ¶Nõ ob.ꝙ ad dictã consuetudiné
inducendam requirebatur vsus tanti temporis, cuius in contra-
rium memoria non existat, vel tempus quadraginta annorum:
quia responsum est s̃.nec releuaret ꝙ per tres vel quatuor annos
fuerit dicta allegatio in curia seruata per no.per gl.in l.nemo.§.
temporalis.ff.de acqui.re.do.& in l.ij. & ibi no.doct.C.quæ sit
long.consue. ¶Nec ob.vltimò,ꝙ videatur esse probatum per te
stes de Lugo, ꝙ fuit conuentum inter dictos homines, ꝙ colle-
cta pro fabrica muri tripartita imponeretur : quia respondeo, ꝙ
non probat,ꝙ illa conuentio fuerit facta à maiori parte solenni-
ter coadunata in vniuersitate,prout requirebat͛,vt dixi s̃. ¶Non
obst.ꝙ testes hominum de Lugo videantur deponere, ꝙ colle-
cta,quæ imponitur pro reparatione fluminis, & operarum ma-
nualium, non erat solita imponi ſm ratum æstimi : qa rñd.ꝙ te-
stes illi hoc non probant. Nã primus testis super quarto & quin
to capitulo dixit in omnibus contrarium:& si aliquid deponit in
fauorem hominum de Lugo à tempore trium annorum & cir-
ca,deponit de auditu:& sic non probat.l.testium.C.de test.cum
gl.ibi.& plenè in c.licet,de test. ¶Secundus testis deponit de fa-
cto proprio,& etiam nihil deponit,per quod habeat releuare di
ctos homines de Lugo. ¶Tertius testis deponit etiã in facto pro
prio,& deponit per verbũ,credit:& sic non probat:quia dẽt de-
2 ponere per sensum corporis.d.l.testium,†& in auth.de hære.&
falsi.§.si verò absunt : ideò regulariter non procedit testimoniũ
e credulitatis,vt Spe.& Io.An.[e] in tit.de teste.§.j.versi. ité ꝙ depo
nit de credulitate,& doc.in c.quoties.de testi. & in d.l.testium:
& etiam deponit de auditu,& sic non probat, vt dixi. ¶Quartus
verò testis est singularis & vnicus: & sic non probat, vt habetur
in iuribus vulgaribus:& etiam contradicit dicto testiũ rõne,quia
sunt plures,& sic præsumuntur.c.in nostra,de testi.l.ob carmé.
§.fi.ff.de testi. ¶Vltimus testis etiam non probat : quia præter-
quàm de his,quæ deponit super primo articulo est singularis.Ité
quia dicit ammodò semersio & omnibus alijs testibus vtriusque
partis,ex quibus omnibus concluditur partes domini iudicantis
esse in pronunciando dictos reos conuentos teneri dicto com-
muni sanctæ Agathæ ad solutionem collectarum pro oneribus
& expensis in dicto communi pro rata bonorum,quę possident
in territorio dictæ terræ sanctæ Agathæ, excepta expẽsa, quæ fit
in causa murandi terram sanctæ Agathæ,ad quam teneantur cõ-
ferre pro dictis bonis pro duabus tantum partibus dictæ expen-
sę, & probatam esse consuetudinem, de qua fit mentio in suppli
catione dictorum hominum sanctæ Agathæ,salua semper dicto
domino commissario potestate corrigendi & emendandi enor-
mes expensas,quas fieri constaret per dictum commune, secun-
dum quod in literis principis fit mentio, & propter probabilia
dubia vestram partem ab expensis absoluat.

ADDITIO.

a ¶Nequeãt.Old.q.clxix.Calde.de censi.consi.vj. And.Ise.c.
j.quæ sint regalia,co.xx.in vsi.feu. Car.cle.fi.da.iur.pa.Phi.
Fran.c.j.de immu.eccl.in vj.Ro.consi.clxj.Ant.Corse.de po-
testa.re.q.xxviij.Gui.Papa.cons.ccxvij.& dec.Delph.v.deci.
cccxxvj.Paul.cõsi.viij.consil.cccxix.consil. ccccIxxxvj.lib.j.
Deci.cõsi.ccclxxxv.Bertran.consi.iiij.ex themate,in prin.ↄs.
clx.proponitur,lib.j.consi.cccxlvj.& Sic.co.j.lib.ij. Rug. de
Mota rep.§.si quis tutelam.l.hr̃des absens,nu. 111.de iud.
b ¶Homines.s̃.lib.j.consi.vij.
c ¶Italia.s̃.lib.j.consi.cj.num.4.
d ¶Idonei.Bal.consi.xxxj.lib.j.Cor.consil. ccvij.lib.iiij.Hyp.
Marsil.l.j.§.seruus municipium,de quæstio.Gerar.sin.xxiiij.
Tho.Graui.consi.xxij.
e Apulus.Quæ habetur in consil. cvj. li.v. secundum veterem,
& in consi.ccccxxxix.lib.iij. secundum nouam impreſsioné,
& in fi.lect.lib.viij.
f ¶Io.And.idem Pau.Fel.d.c.auditis.Pan.d.c. dilectus, decis.
To.cccxxiiij.Alb.Bru.consi.xx.col.iiij.

SVMMARIVM.

1 *Fraudes & furta coniecturis probantur.*
3 *Probatio casus fortuiti arbitraria.*
5 *Factum à filio præsumitur de voluntate patris.*
6 *Coniecturis probatur quantitas mutui.*
7 *Socius criminis, vbi pōt de socijs interrogari, potest testificari.*

CONSILIVM LXIX.

VIsa facti renunciatione vnà cũ attestationibus mihi trans
missis. ¶Puto breuiter sententiã per primum iudicem
contra dictum Antoniũ latam fore per iudicem appella-
1 tionis confirmandã. Et primò † præsuppono, ꝙ ꝯ istos fraudan-
tes sufficiunt probationes per coniecturas, quæ non sufficerent,
vt patet ex not.per Bal.& etiam Sal. in l.si fugitiui,C.de ser.fugi.
& Bal.in l.si quis ex argentarijs.§.pen.ff.de edendo. vbi dicunt,
ꝙ ad probandum casus clandestinos & occultos (prout furtũ &
a similia) ꝙ sufficit probatio per coniecturas,[a] quæ aliàs non suffi-
cerent,arg.l.non oẽs.§.à Barbaris,ff.de re mili. & no. Cy. in l.si
creditor,in fi. C.de pig.actio.& Bar.in l.si qñ, C.vnde vi.& Spe
cu.in titu.de fur.ver.pe.& Bar.in l.quicunque, in pen.col.C.de
ser.fug.in se.no.verb.nota, ꝙ in secretis delictis, & quo ad idem
qđ not. Fed. de Senis in consil. cxix. incipien. nullum dubiũ est
2 &c.† vbi voluit, ꝙ in his, in quibus probatio est difficilis, sufficit
probatio per coniecturas, quæ haberi possunt, licet aliàs non fa-
cerent plenam probationé, allegat id, quod habetur in c.licet ex
quadã.de testibus,& in c.Michael,de filijs presbyt.& in c.tertio
loco,de prob.& in l.si vicinis, C.de nup.& in c.veniens,de testi.
& idem no.in effectu Bar.in l. in illa stipulatione si Calendis, in
fi.ff.de ver.ob.& in l. de pupillo.§. si quis ipsi prætori, in viij.q.
de no.ope.nun.& no.Ho.in c.fi.quod me. cau. & in auth. quas
actiones,ad fi.C.de sacrosan.eccl.& in l.iij.C.de epi.audi. & in.
l.si quis in hoc genus, C.de epi.& cl.& An. de Bu. in c. veniens,
el.j.de test.& bonus tex.in c.fi.de test.cog.vnde faciũt,quę not.
Ioan.And.in c.j.de dolo & contu.lib.vj.& in addi. Spe.in tit.de
de app.§. nunc breuiter, super ver. quid ergo. & Gui. de Cu.&
Bar.in.l.ij.§.qđ diximus.ff.si quis cautio. & An. de But. in.c.ex
ratione,de app.& Ang.in l.fi.ff.de feri.& Bal. & Sal.in l.j.de di-
3 latio.& moderni.in l.quæsitũ.ff.de re iud.† vbi concludunt, ꝙ si
quærat͛,quomodo debeat probari casus fortuitus,debet dici hoc
esse arbitrarium, inspecta facilitate probationis, vel difficultate,
vel inspecta qualitate personarũ. Cũ ergo tales fraudes consue-
uerunt occultè & nõ palã cõmitti,vt docet experientia, quæ est
efficax rerũ magistra,ideo isto casu dico,ꝙ sufficit ꝓbatio per cõ
4 iecturas,facit l.iij.§.j.ibi,tu magis scire debes,ff. de testi. ¶† Vi-
deamus,an sit probatũ per cõiecturas & verosimilitudines, quæ
vñr ad istud tendere, & certè si essem ego in ista causa iudicatu-
rus,animus meus esset ex probationibus factis sufficienter infor
matus,istum Antonium fuisse culpabilem, nã videmus esse pro-
batum per duos testes, scilicet per Geminianũ, & Bonagratiam,
quòd d.Ant.mitteret dictum pannum ad purgandum ad terram
ad dictum molendinũ. & deponit Bonagratia, quòd filius dicti
Antonij eadem die & hora noctis portauit dictam petiam pãni
ad

ad domum dicti Bonagratiæ,& proiecerunt dictā petiam panni
ad dictum molēdinum,& ꝙ die sequenti dictus Bonagratia iuit
ad dictum molendinum ad instantiam dicti Antonij causa reuer
tendi tm̄:& dictus Geminianus dicit,ꝙ etiam illa nocte vidit di-
ctam petiam panni in suo molendino:& ꝙ filius dicti Bonagra-
tiæ purgabat eū.quidam Bartholomæus etiam deponit, ꝙ vidit
circam primā horā noctis filiū dicti Bonagratiæ, & filium dicti
Antonij portare dictam petiā pāni Beritini ad dictū molendinū,
& qđ illā ibi purgauit per duas,aut tres horas. vlterius Domini-
cus deponit,ꝙ vidit dictum Bonagratiam portare ex dicto mo-
lendino dictam petiā pāni Antonio prædicto,q̄ est in parte pur-
gata,seu inchoata purgari. ¶Ex prædictis igitur videri debet
cuilibet iudicāti,ꝙ attenta qualitate facti de sui natura clandesti-
na sit saltem cōiecturatio clara,ꝙ dictus Beretinus fuerat omniū
prædictorū author & reus,& per ꝯn̄s inciderit in pœnam lib.cē
tum ꝟm formā dicti statuti.Nam attendendū est, quod probatū
est,ꝙ circa horam xxiiij.Ant.fuit ad molendinariū dicti molen-
dini,& dixit ꝙ mitteret dictam petiam pāni ad purgādum, & ꝙ
infra horam seu breue spatiū post dicta petia pāni fuit per eius fi-
lium,& filium dicti Bonagratiæ illuc portata, & purgata. vnde
attenta breuitate tpis non pōt coniecturari,quod illa petia pan-
ni fuerat illis transmissa ad purgandum,nisi per d. Antonium.l.si
ventri.§.fi.ff.de priui.credi.vt in proposito dicit ibi Bar.& Ang.
quod si probatur,ꝙ Titius est locutus Seio,& nescitur quid ei di
xerit,& statim Seius occiderit aliquē:certè ex breuitate tpis præ
sumitur,ꝙ Titius dederit consilium Seio, ꝙ occiderat illum. &
idem no.Bal.in l.j.C.de ser.fugit.& in l.multum.C. si quis alte-
5 ri,vel sibi. ¶†Fortificantur prædicta: quia delictum factum à fi-
lio in re concernente causam patris,præsumitur factum de volū
tate patris.c.constitutus,& ibi no.do.extra de testi.& no.Bar.in
l.j.§.fi.ff.quod vi aut clam, & in l.de pupillo.§.si quis ipsi præ-
tori,in x.q.ff.de ope.no.nun.& no.Io.de Imo.in l.hæres meus.
§.fi.de condi.& demon. & saltem est hoc verum qn̄ aliqua alia
præsumptio iudicaret contra patrem ꝟm Lu.Rō.in d.§.si quis ip
si prætori,per tex.in d.c.constitutus,prout militabat in casu no-
stro:quia pater paulò ante dixerat, ꝙ mitteret dictum pannum
ad molendinum.¶Comprobātur prædicta ex his,quæ no. Bar.
6 in l.admonendi.ff.de iureiu.in xj.col.in ver.†quæro, quid si te-
stis deficiat,& quem sequitur Anto.de But.in c.fi. de iureiur.&
quærit,quid si duo testes dicūt,vidimus,ꝙ Titius mutuauit Seio
pecuniam,sed nescimus quantum: quærit, an faciant aliquā fi-
dem:& respondit ex tunc,ꝙ aliquibus aliis cōiecturis potest cō-
iecturari de quantitate,vt puta per duos testes probat Titius,ꝙ
Seius petiit ab eo x.mutuo,& per alios duos testes probat Titius
quod mutuauit,sed isti testes non recordantur de quātitate mu-
tuata:ex talibus duobus testibus poterit deferri iuramentum in
defectum semiplenæ probationis per c.ex literis,de iureiu.Ecce
ergo,quòd in actibus nō clandestinis. & in quibus à cōmuniter
accidentibus probatio non reputatur difficilis: tn̄ ex coniectu-
ris prædicta sequuntur,quanto magis in proposito post, q̄ pro-
batur in facto clandestino,ꝙ paulo antè Antonius dixit, ꝙ mit-
tebat petiam panni ad purgandum ad illud molendinum, & ap-
paret incontinenti fuisse portatum per filium suum, dēt præsu-
mi,quod fuit portatus & purgatus de voluntate sua. ¶Et tanto
magis procederent ista,si accusator iuraret,& ꝟm veritatē iurare
posset vera contenta.nec ob.ei,ꝙ ipse accusator respondēdo po
sitionibus confessus fuerit,se non vidisse Antonium purgare di-
ctam petiam panni in dicto molendino,neque audiuisse dictum
Ant.committere alicui, ꝙ illam petiam panni deferret ad dictū
molendinum,& per consequens videatur,quod nō possit iura-
ri super eo,qđ nō est sibi ex sensu corporis notū,vt not.per gl.&
doct.l.maritus,de qō.& l.in bonæ fidei.C.de re.cre.& per doc.
in l.admonendi,& in d.c.fi.quia pōt rn̄deri, quod per hoc non
sequitur,ꝙ accusator purgate nō posset.nam posset aliter sibi es-
se notum:potuisset tn̄ accusator audire dictum Ant. confiteri se
commisisse dictā petiā pāni ad purgādum in dicto loco,& istam
ibi fuisse purgatā:caueat tn̄ dictus accusator iurando, si hæc non
7 constent.¶†Nec etiam prædictis.ob.si diceretur, quod aliquis
ex illis testibus fuerat particeps criminis,& sic repellatur à testi-
monio.l.qm̄ liberi:quia rn̄deo,ꝙ in casibus in quibus potest in-
terrogari de consortio criminis, in illis casibus particeps crimi-
b nis potest testificari contra consocium,[b] vt no.gl.& doc.in l.qm̄
liberi,& gl.pe.in c.veniens,el j.extra de testi.& Spe.in tit.de te-
8 ste.§.j.ver.nota,ꝙ est socius. ¶†Et cōstat, ꝙ iste est de casibus,
in quibus potest interrogari de sociis: quia vbi sumus in delictis,
quæ nō cōmittunť principaliter in odium & offensam alicuius,
sed simpliciter ad cōmodum cōmittentis, vt in casu nostro, tunc
pōt interrogari de sociis.l.diuus.ff.de cust.reo.l.fin.C.de male.
& mathe.& no.Bal.in l.repeti.§.his qui.ff.de quæst.& doct.in
l.fi.C.de accu.& cano.in c.j.de confe.& tanto magis credēdum
est participi criminis,qn̄ concurrit aliquod aliud adminiculum,
prout in proposito nostro,vt l.si quis ex argentariis,ver.pe.& in
ver.quid.n.cū ibi no.per Bal.Bar.& Ang.de eden. ¶Ex prædi-
ctis patet esse responsum,si diceretť, ꝙ statutū ad probationē re-
quirit vnum idoneum testem,& iuramentum accusatoris. ¶Et
vltra prædicta rn̄deo,ꝙ q̄uis statutum ita disponeret ad remouē
dū dubium,qđ esse poterat de iure cōi,videlicet an in causis ma-
gnis & causis criminalibus possit deferri iurm̄ parti: & tn̄ statu-
tum negat,vbi aliàs de iure cōi esset.¶Alio modo sufficiat proba
9 tio.†nam in statuto non admittitur argumentū à cōtrario, si cor
rigeretur ius cōe,vt est cōis cōclusio Bar.& aliorum in l.oēs po-
puli,in vj.q.prin.ff.de iust.& iu.& in l.j.ff.de offi.eius,cui man.
est iurisd.& Iac.Bu.& Bal.in l.apud antiquos.C.de fur.& Bal.in
l.ij.per illud,quod ibi habetur.C.de condi.inser.no.doc.in c.cū
apostolica,de his,quæ fi.à præla.sine consensu cap. & hoc clare
ostendit illud verbum,minus,positum in statuto.

ADDITIO.

a ¶Coniecturas.s̄.eo.consi.xxiiij.consi.liij.
b ¶Consocium.Adde Deci.consi.ccxxxiiij.Hyppo.Marsi.no.
ccix.nota.cccxcv.Thom.Grām.consi.xxj.consi.xxxviij. cō-
si.lxvj.consi.lxix.cum seq.Alex.j̄.lib.iij.consi.xxxix.

SVMMARIVM.

3 *Potestas prorogandi intelligitur semel tantum.*
4 *Plus,verbum,intellgitur arbitrio boni viri.*
6 *Filiæ debet relinqui iure institutionis,etiam iure canonico.*
8 *Reliquo,verbum,non trahitur ad institutionem.*
13 *Mulier in testō non potest esse testis,etiam iure canonico,etiā ad pias causas,etiam tempore pestis,nu.14.& 16.*
15 *Mulier potest testis esse in testamento condito inter liberos.*
17 *Hæreditas ex testamēto non solenni nō debetur naturaliter.*
19 *Testes debent etiam rogari,etiam iure canonico,nu.12.*
20 *Testes non præsumuntur rogati.*

CONSILIVM LXX.

a Viso consilio aliàs per me reddito[a] in causa principali tūc
vertente inter dominam Dirudam vxorem Petri de Bal-
dinotis ex parte vna, & Pugnum Sinetem & Aposinarē
filios quondam Iacobi Delideri ex altera se defendentes, in quo
conclusi vltimam voluntatem quondam, vt dicitur confectam
pro voce testari quondam dictæ dn̄æ Dirudæ de annō, & mense
Augusti,& in qua dr̄ eum instituisse dictum Pugnum,& fratres,
& transuersales ipsius testatoris sibi hæredes vniuersales, nō va-
luisse,& eam non legitimè esse probatam,& dictam dominā Di
rudam potuisse & posse succedere vel ex testō priori dicti Barto-
lini solēniter cōdito, vel ab intestato repudiando prius hæredi-
tatem sibi delatam in dicto testō,& ita cū causa principalis fuis-
set cōmissa consilio sapientis,fuit consultum & successiue iudi-
catum,postea verò pro parte dicti Prosperi & sororum esset ap-
pellatum à dicta sentētia,& causa appellationis esset cōmissa cō-
silio alterius sapientis,fuit per hunc vltimum consultorem con-
clusum contrarium:& ita sententiatū & iudicatum: & visum est
huic vltimo consultori fore longè sapientiorem eo.cui trāsmissa
fuerat causa principalis,& conatus est pro suo iure secus, quam
modestè eum monere,seu,vt verius dicam,palā & acriter incide
re:præsertim cum negatur cognitio circa ea, quæ concernūt ꝓ-
cessum, & nō circa validitatē prorogationū cōpromissi, q̄ circa
modum agendi intentatū per dictam dominam Dirudam agen-
tē,vt hæres ab intestato:quia ibi non sunt transmissæ nō virtute
statuti loci,sed solū sum requisitus,vt attingam validitatē articuli
malignitatis illius posterioris allegatę vltimæ voluntatis Bar.su-

per qũo prius consului:ideo prætermissis his condescendã ad il-
lum articulum. ¶Non omitto tñ,quod quãuis acta non fuerint
mihi transmissa:tñ ex his,quæ ipsemet vltimus consultor in suo
consi.narrat,vř,ꝙ etiã circa processum deprehendat cũ suppor-
tatione eũ errasse. Nam inquantum dicit de facto cõpromisso,
cuius vigore iõ ex forma statuti debebat terminari intra xx.dies
& plus,& minus arbitrio.d.ptãtis,vel vicarij,cũ ptãte prorogã-
di.de cuius dicti veritate dubitant moderni, & ptãs vigore dicti
statuti ꝓrogauit quatuor vicibus,& vltima ꝓrogatio fuit vsque
ad & per totũ mensem Ianuarij, licet compromissum fuerit fa-
ctum die septima Septembris, non potuit prorogare dñs pote-
stas per quatuor menses,vt fecit:sed ad plus potuisset per tres mẽ
ses facere,ar.l.vnicæ.C.de no.ope.nun. & ita dicit velle Bal.in
c.j.apud quẽ vel quos cõtro.inuest. termi.debe. & certè nec ibi
nec in rubrica illius ti.aliquid tangit de prorogatione cõpromis-
si:non dicit hoc. Allegat etiam consultor Bal.hoc velle.in c.fi.de
l.Conrad.ibi etiã Bal.nihil de hoc dicit.allegat Bal.in l.j.C.vt in
poss.leg.Sed dubito,ne in decisione æquiuocauerit:quia Bal.ibi
1 & in c.tua nobis,in fi.de dec.†vbi dicit, ꝙ arbiter habens in cõ-
b promisso potestatem prorogandi[b] non potest prorogare termi-
num ad xx.annos,vel ad vitam suam,& addit Bal.in d.l.j.ꝙ pro-
rogare non poterit ad infinitatem litis vltra tres menses,quando
est electus,vt j.x.dies,vel aliud breuissimum spatium debeat ter
minare cũ ptãte prorogandi.de cuius dicti veritate dubitant mo.
¶Et per Ludo.Rom.in d.l.ij.in pen.char.in ver.sed pro maiori
declaratione.ff.de re iud.vbi tenet,ꝙ imò possit prorogari vltra,
quatenus bonus vir arbitrabitur esse iustũ, ar.not.per gl. singu-
larem in l.Aemilius,in ver.resti.ff.de minori.dum gl.ibi allegat.
l.ratam.ff.de so.contra Bal.& videtur tenere Romanus in l.si fi-
nita,in prin.de dam.infec.& in rub.C.de arbi.in versi.primo ꝙ
2 actum sit in compromisso.qđ posset,&c.vbi tenet,†ꝙ vsque ad
triennium possit fieri litis prorogatio, & nõ vltra, cũ vltra illud
tp̃s triennij non possit fieri litis prorogatio instantiæ per no.per
gl.in l.properandum,in prin.C.de iudi.vbi no.per Salyc.in ver.
quæro,an hoc tp̃s triennij,&c.¶Sed posito,ꝙ illud d.Bal.ibi sit
verum:tñ cũ loquatur,qñ ptãs prorogandi erat cõcessa arbitro
à partibus:sed nos loquimur,qñ est cõcessa à lege disponente,ꝙ
arbitri causam debet terminare intra xx.dies.& plus & minus ar
bitrio ptãtis.¶Constat aũt esse differentiam,an similis ptãs & au
thoritas sit concessa à lege:quia hoc secundo casu intelligitur,ꝙ
illa ptãs se extẽdere possit,quoties opportunum fuerit,licet ma-
gis stricte intelligatur,quando est concessa ista authoritas ab ho
mine,seu à partibus.ita probatur in l.veluti.§.hęc vox,& ibi no.
per doc.maximè Bal.ff.de eden.iuncta.l.fideicommis.§.si quis
decem,de leg.iij.& ibi hoc no.per Cyn.& Bal.iõ dicit Bal.in d.
§.hæc vox,& d.§.si quis decem,& in l.qui per salutem.ff. de iu-
reiur.& Raph.in l.si cũ dotem.§.j.ff.solu.matr.& Lud.Ro.in l.
prætor.§.hoc autem interdictum competit.ff.de no.ope.nun.
¶Quòd si statutum requirit, ꝙ de causa inter cõiunctos fiat cõ-
promissum,& si semel fuit factum,& expirauit tp̃s compromis-
si,qđ fieri dẽt iterum.& ter,& quater, quoties visum fuerit, do-
nec causæ fuerit terminus rei: quia sumus in dispositione legis,
vel statuti per dictum §.hæc vox.¶Secus autem,si istud esset in-
ductum ex dispositione hominis,vt no. Spe.in tit.de arbitro, &
3 arbitra.§.excipit ver.sed quid si fuerit actũ in cõpromisso. †vbi
dicit,ꝙ si in primo compromisso fuerit actum, quod cõpromis-
sum prorogetur, an poterit prorogari semel tm̃,an verò plu-
ries:& concludit,ꝙ semel tm̃,vt d.§.si quis decẽ,& c.cũ in mul-
tis,de rescr.in vj.accedit ad prædicta id,qđ hř in l.& si post tres,
4 cum gl.j.†dum dicit,ꝙ illa dictio,plus, de quo in dicto statuto,
qñ profertur à lege,vel statuto,intelligitur arbitrio boni viri: &
iudex hẽt arbitrari hoc ex qualitate rei.l.continuus.§.item qui
insulam,in §.cum ita.ff.de ver.obl.& in proposito d.l. & si post
tres,declarat Bar.in l.si insulam,in scđa oppõne primæ partis.ff.
de ver.ob.¶Potuit ergo potestas arbitrari de tanto tpe, vt fecit,
attento,ꝙ ipsa causa propter eius difficultates indigebat instru-
ctione iuris & facti & etiam quia fuit transmissa consilio sapien-
5 tis extra ciuitatem.†& in dubio præsumitur pro eo, qui arbitra-
tus est,& cuius arbitrio statutum aliquid cõmittit,vt not.in c.ij.
de fer.& in c.præsenti,de præscr.in vj.cũ simi.Facit quod habe-
tur in c.in p̃sentia,de renuncia.& in capitulo cũ inter,& in c.si-
cut,de re iud.l.ab ea parte,in fi.ff.de ꝓb.¶Præsertim cũ nõ fue-
rit in casu nřo appellatũ ab eo, quod arbitratus est dictus pote-
stas circa prorogationes prædictas iuxta not.in c.super his,cum
concor.de accu.¶Dicit ẽt dictus vltimus consultor,ꝙ illi arbitri
electi censent iudices delegati,non arbitri per l.fi.cũ ibi not.per
Bart.C.de iud.tñ Bart.vř cõtrariũ tenuisse in prima consti.C.in
arbitris,quẽ multi in variis locis sequuntur saltem in certis casi-
bus:verũ quia non est mihi transmissum,iõ omitto istud.¶Dicit
insuper idem vltimus cõsultor,ꝙ inquantum ego pro parte dñæ
Dirudæ consului,qđ ipsa poterat repudiare hæreditatem ex te-
stõ,& adire ab intestato per iura allegata in ante priori consilio,
hoc ſm eum ꝓbaret,si dicta dña Diruda non facit dictam repu-
diationem,sed procurator nõ habens ad hoc mandatum:sed mi-
hi verbo fertur,ꝙ imò dña Diruda fecit dictam repudiationem
personaliter:& iõ ita apparet in actis:sed fortasse inaduertenter
omisit hoc videre præfatus dñs consultor.¶Videndum est igitur
de validitate dictæ vltimæ voluntatis factæ in rure per præfatũ
Bartolinum,an valuerit:& ex pluribus consului in primo consi.
qđ non valeat:& tunc multo magis nec nunc.& sum eius propo
6 siti per tunc dicta,& per infra dicenda. ¶†Nec me mouẽt per di
ctum dñm consultorem adducta dicentem,qđ licet in dicta vlti
ma voluntate filia non esset instituta,valet testm̃ de iure canoni-
co in terris ecclesiæ: quia satis est, ꝙ filiæ quo quo modo fuerit
aliquid relictum pro dote: allegat.c. Raynutius, de test. & not.
per Bal.in l.quoties.C.fami.ercis.& in l.his verbis.ff.de hæred.
instit.& in l.maximũ vitiũ,de li.præte.& in l.quoties.C.de hæ-
re.insti.quo ad istud fundamentum cũ supportatione non videt
bene allegare dñs cõsultor.nã tex.in c.Ray.intelligitur,qñ fue-
runt adiecta hæc verba,s.iure instõnis, vt ibi per gl.in ver.relin-
quens,& per gl.in c.si pater,de testa.in vj. quæ sunt magis com-
* muniter * approbatæ,vt retuli alio consilio, illa.n. verba appo-
sita in d.c.Ray.ibi,dum dicit,relinquens,&c.non sunt verba te-
statoris,sed papæ.nec cõtrariũ dicit Bald.in l.quoties.C.famil.
ercis.imò ibi expresse dicit,qđ verbum cõe, relinquo, vel simile
relatum ad rem certam relictam filiæ. vt in casu nostro trahitur
ad instõnem per l.cogi.ver.gñaliter.ff.ad Treb.cum ibi not.per
Dy.& per no.ꝑ gl.in d.l.quoties.C.fami.erc. ¶Nec ẽt est verũ,
ꝙ Bal.in d.l.his verbis,teneat, ꝙ sufficiat verbũ, relinquo, rela-
tum ad rem certam,saltem qñ testator non addiderit illa verba,
videlicet quod valeat testm̃ scribi ad sensum sapientis, quo ma-
gis testm̃ valeret. ¶Nec ẽt Bal.in l.maximũ vitiũ,ver.vlterius de
tali qõne dicit id,ad quod allegatur per dictũ consultorem.pri-
7 mo dicit ibi totũ oppositũ,dum ibi sentit † ꝙ portio quæ debet
relinqui de iure cõi,debet relinqui non simpliciter,sed cũ titulo
institutionis:secus in portione,quæ deberet relinqui ex dispõne
statuti disponentis,ꝙ filio deberet relinqui quinta portio, vel si-
milis:vt ipse idem dicit,& dicit ꝙ tex.in c. Ray.vult, quod suffi-
cit portionem statutariam relinqui quoquo relicti titulo. ¶Nõ
obst.id quod no.ipse in l.quoties.C.de hæ.instit. quia non dicit
ꝙ iure can.sufficiat relinquere quoquo relicti tit.sed dicit,quòd
Ia.de Are.tenebat, quod de iure ciuili verbũ, relinquo, relatum
ad personam filij,refertur ad institutionẽ,cũ ipsemet Bald.in l.j.
in ij.col.in ver.ex his,&c.de bo.pos.ſm ta.& in l.non codicillũ,
in fi.versi.quid ergo.C.de testa.& in d.l.quoties.C.famil.ercis.
* tenet contrarium,& illam opi.sequitur Bar. & alij magis * cõi-
ter in d.l.his verbis,per §.aliud,& §.cæterum,in auth.vt cum de
app.cog.cũ aliis ibi allegátis per gl.& eos,& no.glo.in d.c.Ray.
in l.si pater,in iij.col.C.de insti.& substi.l.mater.C.de inoff.te-
sta.& in l.filium quem habentem,in pe.char.C.fa.ercis.quia in
dictis locis nullo modo dicit Bal.ꝙ illa verba cõiter relata ad cer
tam quantitatem vel dotem,trahantur ad institutionem. aut er-
go aliter se habent libri dñi consultoris,q̃ se habeant magis alij li
bri:aut ipse inaduertenter allegauit.¶Et vltra ea,quæ in alio cõ-
si.allegaui,adde,ꝙ Ange.in consil.quod in ordine meo incipit,
8 Petrus de vrbe veteri,expresse consuluit. ꝙ†verbum,relinquo,
relatum ad dotem relictam filiæ in testõ, non trahatur ad insti-
c tutionem,& testamentum sit nullum,[c] per no.in d.l.his verbis,
& in §.si verò,colũ.vj.in auth.de hære.& fal. ¶Non obst.etiam
dũ dñs cõsultor dixit, ꝙ relinquebat sibi dotes datas pro sua be-
nedictione,ꝙ ſm eum nihil aliud est dicere, quã relinquere pro
sua parte, vel legitima : pro sua parte intelligitur iure institutio-
nis,secundum eum allegat no.per doc.in auth.vnde si parẽs.C.
9 de inoffi.test.¶Ad hoc.n.rñdeo,† ꝙ nullibi concludenter pro-
batur

batur, ꝙ illa verba, relinquo filio centũ ꝓ sua bñdictione, videant̃ æquipollere illis verbis, scilicet, ꝓ sua legitima, seu ꝓ sua parte, quã istis verbis, videlicet pro suo legato, seu ꝓ suo relicto, q̃ quidem vltima verba relata ad certã quantitatem non importãt hr̃dis instõnem. d. §. aliud & §. cęterũ. l. verbis legis. ff. ad le. Fal. ergo in ꝓposito ñro non faciunt illa verba filiã fuisse institutã, vbi aũt illa verba fuissent relata ad vniuersalẽ hæreditatẽ, alio nõ instituto, aliud dicerem per no. in d. l. his verbis. fortius voluit Sal. in auth. vnde si parens. C. de inoffi. test. & in l. humanitatis, in ij. col. C. de impu. & aliis substi. & in l. quoties, in vlti. q. C. de hære. insti. & Io. de Imo. in repe. l. j. §. si ex fundo, & in l. his verbis.
10 ff. de hære. insti. & in c. Rayn. tenent expresse. † ꝙ si testator dixit, relinquo filio meo ꝓ sua legitima, alio instituto hærede, vniuersali, non videt̃ dictus filius p̃ d. verba institui. vt ꝓbat f̃m eos in d. §. aliud, in ver. quocunque modo debitã portionẽ, vbi non sufficit pro modo legati, vel fideicõmissi, vel alio modo relinquere debitã portionẽ, nisi per instõnem & nominationem hr̃dis, vt ibi, & in d. §. cæterũ. ¶ Et pro hoc etiã allegat gl. in l. Papinianus. §. si quis mortis. ff. de inof. test. & nõ obst. tex. in d. l. humanitatis, dum tex. dicit, legitima portione relicta: quia sunt illa verba legislatoris, non testõris. Item illa lex loquitur f̃m iura codicis, quo tempore non erat necesse relinquere filio. ti. instõnis. l. omnino, & l. scimus. §. cum aũt. C. de inoffi. testa. ideo illa lex non facit ad propositum. ¶ Nõ ob. qđ dẽt præsumi ex notatis illorum verborum, quod hoc fuerit solenniter actum, ar. l. sciendum. ff. de verb. obl. & §. si scriptum, instit. de inuti. sti. quia rñdẽt præfati doc. ꝙ pro forma requirit lex, qđ exprimatur à testatore titulus hr̃ditarius, seu instõnis, vt probatur in dictis iuribus allegatis: aliàs sequeret̃, ꝙ qñ testator simpliciter dicit relinquo filio centũ, ẽt debemus dicere, qđ præsumatur solẽniter actum,
* & sic quod præsumatur institutus, quod est falsum f̃m * oẽs conclusiones, vt dixi in primo consi. & pro ista opi. reperio etiã cõsuluisse Io. de Imo. idẽ ẽt tenuit subtilis doctor Bono. Matthæus de Matesilanis in suis singularibus & notabilibus no. clix. & ibi rñdet ad d. l. sciẽdum, quod in qõne ñra per illa verba, relinquo pro sua legitima, ideo non præsumitur solẽnitas institutionis, sicut dicimus de verbo, conuenit, quod non importat solennitatẽ stipulationis tanquam minus g̃naliter. vt l. lecta, & ibi declarat Bal. in iij. col. ff. si cer. pe. ¶ Iõ ista opi. semper mihi visa fuit de iure vera, præsertim per duas rõnes. Prima est. nam qñ testator dicit simpliciter: relinquo filio centum, includit ipse relinquere ꝓ legitima & animo compensãdi in legitimam, vt in authẽ. præterea. C. vnde vir & vxor, & l. ẽt. §. si. ff. de bo. lib. l. fine. §. j. ff. de iure patro. Barth. in l. in quartã, cum seq. ff. ad l. Fal. & tñ Bar. &
* cõiter * doc. fatentur, ꝙ si illa verba, relinquo centũ filio simpliciter, q̃uis illa centum essent æquiualentia ad legitimam: tñ non censetur institutus: quia verbum, relinquo, nõ est relatum ad vniuersitatem, vt no. in d. l. his verbis. ergo dato, ꝙ exprimã me relinquere centum filio pro legitima, non dẽt censeri institutus: quia expressum illud, quod tacitè inerat, per dictã auth. præterea, cũ si. meritò non dẽt illa expressio aliquid operari l. iij. de leg.
11 j. l. nõ rectè. C. de fideicõmis. ¶ † Secũda rõ, qa verbũ, relinquo, aliquo instituto vniuersali hærede, nunq̃ trahitur ad institutionẽ, sed ad legatum, vel fideicõmissum, vt colligitur ex no. p gl. in d. l. his verbis: & ibi do. & no. in d. §. si nõnullus, in auth. de hær. & fal. & clarè Bal. in l. centurio, in pe. vel vlt. char. de vul. & pup. in ver. quæro vlterius, quod si de personis diuersorũ, & Saly. in l. qm̃ indignum. C. de testa. cum si. ergo dato, ꝙ dictus testator dicat, relinquo filio meo legitimam, quæ est quarta bonorum. l. Papi. §. quarta. ff. de inoffi. testa. non tñ vr̃ in ea instituere eũ hæredem, sicut nec qñ relinqueret simplicem certã quãtitatẽ. ¶ Non ob. ꝙ d. Bart. in priori testõ dictam dotẽ, & alia quædã reliquerat filiæ iure institutionis. ergo per verba illius primi testamenti etiam recolligitur voluisse iure instõnis relinquere, ar. l. vxori. §. fi. ff. de lega. iij. vbi per verba prolata in testõ declaratur, qua mẽte quis fecerit actum inter viuos. quia respondeo, ꝙ in d. l. vxori, testator se referebat ad actum factum inter viuos, circa quem poterat mentem suam declarare: sed in casu nostro testator in vltima tacita voluntate non retulit se ad institutionem factã in primo testamẽto, nec de ea aliquã mentionem fecit. quo casu dico,
12 † qđ licet alias contẽta in vna parte testa mẽti declarẽt ꝯria in alia parte eiusdem testamenti. l. si seruus plurium. §. fin. in l. qui filiabus, in prin. ff. de leg. j. tñ ea, quę dicta sunt in primo testõ, in alia vltima voluntate non sunt repetita, nisi ad ea fiat relatio per aliquam dictionem repetentem. ita probatur in l. auia, in princ. iun cta l. duos. ff. de condi. & demon. & declarat. Bartol. in d. l. auia, in prima op. quem alij ibi in hoc sequuntur. nam in casu ñro potius debet dici id, qđ hr̃ in c. inter corporalia, circa mediũ, de trãslatio. præla. cũ si. ibi. dum dicit, vnde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, & de translatione poterat expressisse &c. ita in proposito sicut testator. qñ in primo testõ honorauit filiã de his, quæ sibi tũc relinquit, vocauit cũ tit. institutionis, ita expressisset in scđo testõ, qñ eam in dote vocauit,
13 si voluisset eam vocare titulo institutionis. ¶ † Venio ad illud qđ dicebã, videlicet an dictum vltimũ testm̃ pereat ex eo, quia mulieres non possunt esse testes in testamento. & dicit præfatus consultor, ꝙ cõis opinio est, ꝙ imò mulieres possunt esse testes de iure canon. & ꝙ ꝯrium nõ reperit̃ iure cautum, & pro se alleg. tex. in c. cum esses, de test. certè in hoc non desino de homine admirari, qui dicit ita esse cõmunem opi. & neminẽ pro se allegat, & ꝯ cum sit gl. xv. q. iij. in. §. ex eo. in ver. testimoniũ, quæ ita tenet ꝓ. c. forus, de ver. sig. hoc firmãt Fed. de Senis & alij plures, quos allegauit in cõsilio prius per me reddito. & tm̃ abest, ꝙ in c. cum esses, sit tex. pro sua opi. ꝙ ibi est casus ꝯ eũ, qđ sic oñdo vltra ea, quæ dixi in cõsi. nam tex. in d. c. cũ esses, requirit testes idoneos.
14 † Sed testis ille dr̃ idoneus, qui est omni exceptione maior, vt est gl. optima & notabilis insti. de inuti. sti. §. item verborum, & in ver. idoneus. ¶ Bene facit alia glo. in c. j. de consan. & affinitate, quę dixit, ꝙ ille testis dr̃ omni exceptione maior, ꝯ quẽ nulla põt opponi exceptio, & ibi dominus Abb. allegat gl. in d. §. item verborũ, ad illud, qđ dixi. sed ita est, ꝙ mulier non est omni exceptione maior de iure ciuili per. l. qui testõ. §. mulier. ff. de testa. de iure can. idem vt in c. forus, ad si. de verb. sig. & ideò cum de iure canonico non reperit̃ immutatum illud, quod hr̃ in d. l. mulier, seruabitur illud etiã de iure canonico. c. j. cum ibi no. de oper. noui nun. ergo per tex. in c. cũ esses, probat̃, ꝙ ibi non admittetur mulier. & dicũt doc. maximè An. de But. in d. c. cum esses, in casu illius. c. testes debent̃ esse omni exceptione maiores, saltem in casu ñro, in quo vniuersalis institutio est ad pias causas, vt in alio cõ
15 silio deduxi. ¶ † Nec ob. ꝙ testõ condito inter liberos fœminæ possunt esse testes, vt no. in auth. ꝙ sine. C. de testa. qa rñdeo, ꝙ nõ sumus in casu: quia liberi non sunt instituti hæredes, sed sunt transuersales. nã inter liberos est remota omnis solennitas iuris positiui. l. si. C. fa. erc. & ibi notatur. l. hac consultissima. §. ex imperfecto, & ibi no. Bar. C. de testa. & sufficit solẽnitas iuris gentium, vel diuini: nõ sic est in proposito, vt patet in d. c. cum esses,
16 in ver. idoneos, & in ver. presbytero. ¶ † Nec etiam ob. si dicatur, ꝙ illud saltem debet tolerari, qñ testm̃ est conditum in rure, & tẽpore pestis, ꝓp necessitatem, ar. l. j. C. de ope. lib. l. j. de off. consu. cum vulgaribus: quia respondeo, quod in testõ facto in rure, qñ non posset haberi copia testiũ, coram quinque fieri põt: & quo ad idoneitatem testium, an sufficiat fœminæ, vel non, nihil est immutatum. vnde quod non mutatur, stare non prohibetur, vt l. sancimus, C. de testa. l. præcipimus, C. de app. facit litera in d. c. cum esses, in vers. idoneis, vbi licet in aliquo sit diminutus numerus testium: tamen non est dispensatum circa idoneitatem, facit. l. si quando. i. prin. C. de inoff. testa. ¶ Et licet factum esset testamentũ tẽpore pestis: tñ per hoc iura nõ dispensant cir-
* ca solennitatem testamentorum f̃m cõem * opin. l. conficiuntur. §. codi. & ibi not. Cy. ff. de iure codici. & l. casus, & not. ibi doct. maximè Mod. C. de testa. cum concor. quas allegauit in primo consi. & hõc etiam sequitur ipsemet dominus cõsultor, qui,
17 si bene inspiciatur, vr̃ in hoc sibijpsi ꝯrius. ¶ † Ad alia fundamẽta per me adducta non respondet, sed vnũ vltimo loco dicit præfatus consultor, qđ etiam dato, quod illud secundũ testm̃ non valeret tanquam non solenne, tñ saltem valeret quo ad inducendã naturalem obligationem in persona dictæ dominæ Dirudæ, quę censeretur obligata naturaliter dictis trãsuersalibus hæredibus scriptis in testõ, adeò, quòd dicta naturalis obligatio debeat esse sufficiens ad retinendum, allegat, not. per Bart. in l. j. ff. de cond. inde. & in l. cum quis, C. de iuris & fac. igñ. in hoc dico cum supportatione dominum consultorem vehementer errasse: aut nõ legit consi. meum, aut finxit se longius ire. no. glo. & doct. dicentes, quia ex testamento nõ solenni si quis est grauatus onere lega

torum

torum, si ipse succedat ab intestato, est obligatus naturaliter ad ista legata, ad quæ testator eũ grauauerat, & sic eius fidem secut⁹ erat. sed in hæreditate, in qua quis esset institutus in testamento non soléni, nullibi reperit̃, q̃d olim successurus ab intestato non grauatus in testaméto ad dictam hæreditaté restituendá illis nominatis in testamento, sit obligatus naturaliter, vt est in casu nostro: imo cõtrariũ probat̃ in l. si post diuisioné, & ibi hoc firmant Bar. & Bal. & alij. C. de iur. & fact. ignor. quam ad hoc allegaui in d. consilio. nam tunc testator nõ fuit secutus in hoc fidem dominæ Drudæ: quia eá nón grauauit, vt dictá hæreditaté restitueret dictis insti. & ita tenet Io. de Imo. in l. nemo potest, super gl. ij. ff. de leg. j. ¶ Quinimò dicit Bal. in repe. l. j. C. de sacrosa. eccl. circa xxiiij. col. in ver. super primo quęsito videt̃ q̃n valeat, &c.

18 †q̃d duplex est naturalis obligatio: vna, quæ stat in puris iustitiæ finibus. & ista oritur ex testamento non soléni, dato etiá q̃d non sit ad pias causas. Alia est obligatio naturalis præcisa, q̃ ponit ius occupandi: & tunc si loquimur in testõ non soléni, quatenus nõ est ad pias causas, nõ inducit istũ notabilé effectum, vnde non cõpetit ius retinendi ex testaméto non soléni. ita formaliter dicit Bal. allegat d. l. si post diuisioné, & l. fi. C. fami. erci. & l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. inducendo, vt ibi per eũ. ita etiá videtur tenere Bar. in d. l. cum quis, circa quartá col. vltra prædicta & alia q̃ scripsi in alio cõsilio, adduco duo ad cõprobãdũ, ꝙ dictum posterius testamentum non valeat: vnũ est, q̃d ponit Ant. de But. in c. nihil obstat, de ver. sig. vbi dicit fuisse de facto determinatũ, ꝙ testes deponentes, prout infra proxime dicam, esse singulares, non probarent: vt si quis volebat ꝓbare, ꝙ Titius instituit, & q̃d dixit, Seius hæres esto. quia recitabat verba ante ab alio prolata: ideo tunc oportet, q̃d nedũ in effectu, sed etiam in verbis concordent, vt ibi per eũ, sed dicti testes producti in hac causa per partem aduersam in hoc peccant, si bene sum memor, quãuis dicta eorum modo mihi non fuerunt exhibita.

19 ¶ †Postremo deficiũt dicti testes in alio: quia nõ apparet, ꝙ fuerunt rogati testes. nam testes debent esse rogati in testaméto nõ solum in scriptis cõdito, sed etiam nũcupatiuo. l. hęredes palá. §. in testamentis. ff. de testa. l. hac cõsultissima, in princi. iuncto. §. ꝑ nũcupationé, in ver. vt dictũ est, &c. C. de testa. & insti. de test. §. fi. & q̃d ibi gl. in ver. adhibitis. l. fi. C. de cond. & in auth. roga-

20 oti. C. de testi. ¶ †Et in dubio testes nõ ꝓsumuntur rogati[d] quia so

d lennitas extrinseca nõ ꝓsumitur. l. quæcunque. §. fin. ff. de pub. no. in proposito Cy. in. de. l. hac cõsultissima, referens Dy. con-

* suluisse. ita etiá firmat Bar. & cõiter* alij in l. sciendum. ff. de ver. ob. post Spe. in loco ibi allegato p Bal. & no. Bar. in d. l. hæredes palam. §. in testamentis, & optimus tex. quem in proposito nostro ponderat ad hoc ibi Bar. & Bal in l. diuus. ff. de testa. mili. & no. Bal. in auth. rogati. C. de testi. & in d. l. hac cõsultissima. & in l. j. C. de fide instru. & iure hastæ fiscalis. lib. x. & Ang. in l. quæ-

21 cunque. §. fi. ff. de pub. & auth. de tabel. in princi. ¶ †Et talis rogitus etiam requiritur de iure canon. scilicet in testamentis non

e conditis ad pias[e] causas, vt concludit Franc. de Albergotis de Aretio, vt refert Anto. de But. & Io. de Imo. in c. cum esses, de testamentis: quia secundum eum hæc solennitas non reperitur correcta à canone: ergo standum est, vt no. in c. j. de no. ope. nun. licet s̃m Ant. de But. aliud esset, quando intentaretur via denunciationis euangelicæ in foro ecclesiastico, vt dicit Ant. de But. in c. relatum, el j. de testa. ꝙ in practica seruaretur opinio domini Frã. de Albergo, s. ꝙ requiritur rogitus testium, etiam quando testamentum esset ad pias causas, quod est fortius, vt etiam tenuit Lud. Rom. in repeti. auth. similiter. C. ad l. falc. in ver. xj. q. ij. licet aliàs ad validitatem testamenti debeant, &c. ¶ Sed quantum ad testamentum factum ad pias causas, hoc non firmo, nec est casus noster. ¶ Et pro ista opinione b̃n facit tex. in d. c. cum esses, in ver. idoneis, ꝙ verbum importat, ꝙ testes sint omni exceptione maiores, vt probaui. s̃. sed testis non rogatus in testõ non est omni exceptione maior, cũ rogitus requiratur de iure, vt d. ca. cum esses. s̃. alleg. ergo, &c. Ex quibus omnibus concludo verum esse de iure, quòd dictum vltimum testamentum nõ habet aliquo modo obstare dictæ dominæ Drudæ. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Reddito. quod consil. habes. j̃. eo. lib. consil. clxxvij. quod debebat prius hic legi & poni.

b ¶ Prorogádi. non põt prorogare ad longius tẽpus primò, nec nisi semel, & si dictũ sit, ꝙ pluries, & an poterit nisi bis, Bald. consil. cj. nobilis, cum gloss. seq. quod est consil. ccxcix. lib. j. & consilio. cj. lib. iij. in noua impresione. Lanfran. tra. de arbit. versi. prorogatio. Bald. c. Quintauallis, col. pe. de iureiu. c. fi. col. fi. de consue. Hypp. Marsi. sin. lij.

c ¶ Nullum. latè Bened. rep. d. cap. Raynutius, vers. in testaméto relinquens. j. Ias. d. Auth. nouissima, n. 7. Alex. l. nam quod §. non omnis. ad Treb.

d ¶ Rogati. Ias. d. l. hac consultissima, in princ. co. j. sufficit tamẽ quomodocunque appareat, Cor. consi. vij. col. j. lib. iiij.

e ¶ Pias. in quibus hoc non requirit, Io. An. addi. Spec. de instr. edit. §. nunc vero. Benedi. repet. c. Raynutius, ver. testamentũ. j. nu. 48. licet Rom. consi. cccvj. post. Lap. allega. xxx. contrarium velit.

SVMMARIVM.

1 *Legata sicut nõ debent diminui, si iactura superueniat post solutionem: ita, si superueniat post, quàm dies cessit.*

2 *Iudæi subsunt patriæ potestati.*

3 *Substitutio compendiosa non tollit ius suitatis.*

CONSILIVM LXXI.

Ponderatis verbis dicti testamenti puto de iure verũ esse, ꝙ dictis legatarijs non debeat fieri dicta diminutio. Nã testator voluit, ꝙ dicti legatarij haberent, seu perciperent integrũ legatũ, quando hæreditas dicti testatoris deueniret ad deterioré fortunã & substantiã, quàm esset tempore testamenti. postquã aũt habuissent aut percepissent legatũ prædictũ, non prouidet testator, ꝙ dicti legatarij teneantur restituere aliquam ratam dictis substitutis, eo casu, quo hæreditas reciperet diminutionem & iacturam post habitum seu perceptum legatum, vt patet ex illis verbis, scilicet, tanto minus habeant & percipiant &c. sed ita est, quòd dicta diminutio & iactura euenit post, quàm cesit dies legati, id est post euentum conditionis, seu mortis Vitalis, qui decessit sine liberis. dies enim legati conditionalis cedit à die euenientis conditionis. l. vnica. §. sin autem aliquid sub cõditione, C. de cadu. tollen. l. in personam, C. de fidei commis. quod etiam erat adita hæreditas dicti testatoris, per quam aditionem legata efficaciter debentur. l. eam quam, C. de

1 fideicommiss. l. si nemo, ff. de test. tute. ¶ †Et sic dictum legatum exigi poterit per dictos legatarios. ergo sicut si tempore, quo purificata fuit conditio dicti legati, fuisset petitum & exactum dictum legatum, potuisset fieri sine aliqua retentione tũc: quia iactura nondum secuta erat, & licet post secuta fuisset, non tenerentur legatarij restituere id, quod eis iam quæsitum & solutum erat, vt dixi. ita etiam, si post tempus, quo peti & exigi potuit dictum legatum, euenit casus dictæ deteriorationis, non debet hoc nocere dictis legatarijs: quoniam hæredes non possunt allegare contra dictos legatarios, quòd fuerunt negligentes in exigendo dictum legatum, eò quia non possunt hæredes imputare legatarijs culpam, vel negligentiam, ex quo ipsi hæredes commodum senserant seu sentiunt. l. cum in fundo, post princ. versi. quid si mulier, ff. de iure dot. præterquam in præsumptionibus. ¶ Quod autem ex dicta negligentia legatariorum senserunt hæredes commodum, patet, quia non numeratis dictis quantitatibus pecuniarum legatarijs, retinuerunt & retinere potuerunt hæredes ad commodum ipsorum hæredum seu substitutorum, absque quòd aliquas vsuras teneantur soluere legatarijs, cum illę vsuræ non debeantur nisi à tempore morę. l. j. C. de vsu. & fru. lega. l. Titia Seio. §. vsuras, ff. de legatis. ij. ¶ Et quòd hæreditas esset adita, patet: quia aut dictus Vitalis adiuit: & sufficit illa aditio ad confirmandum omnia legata subsecuta conditione legati dictorum quinque milium, aut ipse non adiuit, & tunc transmisit ex potentia suitatis hæreditatem non aditam ad dictas suas sorores proximas, per l. si fratris, C. de suis & legi. l. ex militari. §. fi. cum. l. se. ff. de test. mili. l. si filius, qui patri, & ibi not. doct. ff. de vulga. & pupil. & plene per scribentes in

* l. ventre. ff. de acqui. hæred. & in l. si infanti, C. de iure delib.

2 vbi ita se habet magis * communis conclusio. ¶ † Nam etiam

a Iudæi[a] dicuntur esse in patria potestate parentum, cum viuant iure

iure Romano.l.iudæi.§.j.de iudæ.iuncta.l.itẽ in potestate,cũ l.
seq.ff.de his,q sunt sui vel alie.iur.& ibi in specie firmat Bald.&
in l.nã & ciuiũ,quæ sequit̃ post.l.itẽ in potestate,illud etiã tenet
gl.xxviij.q.j.Iudæorũ,nisi filij Iudæorũ sumerẽt Christianũ ba-
ptisma,vt ibi gl.hoc ẽt vult gl.j.di.ius Quiritũ, & Gaspa.& Cal-
de.in consi.iij.sub.tit.de Iudæis.nam omnes, qui nati sunt ex iu
stis nuptiis sunt in patris ptãte, quod ius paternæ potestatis est
propriè ciuium Romanorum.ita habet̃ instit.de patria pote.in
princi.seu in §.j.& in d.l.item in ptãte, cũ l.seq.& in l.postlimi-
nium.§.filius.ff.de capti.& sacramentũ cõiugij est apud fideles
& infideles.xxvj.dist.de Iudęis.c.gaudem⁹,de diuor.c.de infide
libus, de cõsan.& affi.licet possent Hebræi dato libello repudij
vxorem dimittere.v.qõ.j.non satis.& hoc fieri poterat ex dispo
sitione iuris ciuilis iuxta.l.cõsensu,C.de repu.& ff.de diuor.per
totum,& tñ nati ex illo matrimonio erant in patria ptãte.¶Non
ob.ꝙ interdũ iura dicunt Iudæos esse seruos.c. si Iudæos, extra
de Iudæ. xxiiij.q.iij.§.sed q.xxiiij.q.viij.dispar.ergo si sunt ser-
ui,non possunt habere alios in ptãte xxxij.q.iij. patrẽ,& ibi no.
&l.sic eueniet.ff.de adulter.quia põt rñderi,ꝙ iura non loquun
tur de illa seruitute,ꝑpter quam quis amittat penitus libertatẽ.
nam & vxoratus in seruitute esse dr̃.l.ij.de lib.ho.exhi.& tñ nõ
est dubium,quod retinet filios in ptãte.vnde videmus, ꝙ Iudæi
non retinentur in seruitute,nec vendũtur,vt reliqui serui.¶Nec
sublata fuit existentia suitatis per dationem substituti factam di-
cto Vitali,prout.s̃.quia per illam substitutionem factã per illud
verbũ,scilicet si filius meus decesserit sine filiis, substituo talem
3 non est sublata existentia suitatis: †quia illa est substitutio com-
pendiosa,quæ facta per verbum cõe, comprehendit fideicom-
missariam substitutionem post pupillarem ætatem.c. Raynuti⁹,
de testa.l.precibus,cum ibi no.plenè,de impu.& aliis substit.&
plenè in l.centurio.ff.de vul.& pu. & ẽt cõtinet vulgarẽ substi-
tutionem,vt declarat Bar.in d.l.cẽturio,in ver.quæro, vtrũ sub-
stitutio compendiosa facta per verbum cõmune, contineat vul-
garem.confirmant omnes in d.l.precibus, & in d.c. Raynutius.
4 ¶†Sed ita est,ꝙ qñ filio in potestate est facta substitutio fidei-
commissaria coniuncta cum vulgari,non intelligitur sublata exi
stentia suitatis,vt probat Bal.in l.non iustam.C.ad Treb.& in re
peri.l.in suis,& circa vltimam char.ff.de libe.& posth.& in l.Pa
pinianus.§.iiij.& ibi etiam Ang.ff.de inof.testamen.& Ang.&
Ioan.de Imo.in l.j.ff.de vulga.& pupilla.sed clarius ponit hanc
in d.§.iiij.vbi ꝓpriè loquitur in substitutione compendiosa,ꝓ-
ut in casu nostro.¶Vnde redeundo ad propositum,si Vitalis de-
cessisset etiã non adita hæreditate, transmisisset ex potentia sui-
tatis ad dictas sorores substitutas: & si de consensu & voluntate
eorum fuit promissa & soluta dicta quantitas pecuniæ hæredita
riæ sine dubio videtur adita per eos hæreditas iuxta.l.gerit, cum
materia.& l.pro hærede.ff.de acqui.hæred.& l.ij.C. de iure de-
liberan.aut sine consensu & voluntate sua fuit facta dicta solu-
tio pecuniæ,& tunc cum,vt dixi,dicta pecunia non esset in effe-
ctu diminuta hæreditas ꝑdicta:quia cõpeteret substitutis ius agẽ
di ꝯ eos,qui dictam pecuniæ quãtitatẽ sine eorum consensu mi-
nus debitè soluissẽt,facit l.qui hæredem.§.fi.& l.filiæ.C.de so.
¶Confirmantur prædicta:quia si diceremus,ꝙ etiã si postquam
cessisset dies legati,& postquã solutum fuisset legatum, de vna-
quaque diminutione contingente ex quocunque euentu debe-
ret fieri diminutio,sequeretur ꝙ singulo die,quo cõtingeret pro
victu quotidiano hæredũ seu substitutorũ prædictorũ, vel aliàs
quouismodo diminutionẽ fieri,deberent,singulis diebus & ho-
ris dicti legatarij reddere & satisfacere pro rata dicti legati, & ex
pensam subire minutatim singulis diebus, vt dixi, quod videtur
absurdum dicere,argu.l.j.in prin.ff.de ali.& ciba.leg. & l.cũ hi.
5 §.causa.ff.de transa.†& debet in interpretanda voluntate dispo-
nentis attendi id,quod verosimilius est.c.inspicimus,de reg.iur.
in vj.l.si seruus plurium.§.fi.ff.de legatis ij.¶Hoc comprobatur
& alia ratione,nam intelligendo, ꝙ testator voluerit duntaxat,
quòd debeant dicti legatarij sentire iacturæ ratã, quæ eueniret,
vel contingeret antequam cederet dies legati, istud habet opti-
mam rationem: quia voluit testõr fauere filiabus, quæ necessa-
rio ex tunc erãt in casu dicti legati debendi:quia dictũ legatũ re-
lictũ erat in casu,quo haberet locũ dicta substitutio,q̃ totũ habe
re nõ potuisset,si tẽpore mortis vitalis ꝑdecessisset.d.filia testato
ris.l.si ex pluribus.ff.de suis & leg.& l.q liberis.§.hæc verba.ff.
de vul.& pu.¶Sed si intelligeretur,ꝙ testator voluerit,ꝙ vnam
quanque iacturã sentirẽt,quæ etiã euenisset post, q̃ cessisset dies
legati,sequeret̃ inconueniens, scilicet ꝙ si.d. filiæ testatoris post
mortem Vitalis decessissent,relictis tamen extraneis ipsarum hæ
redibus,ꝙ testator voluisset auferre dictis legatarijs dictum lega
tum,qui sunt de agnatione testatoris,& illud applicare dictis ex-
traneis , quod non est præsumendum, in l. cum acutissimi, in fi.
C.de fideic.& l.fin.C.quorũ bo.tex.in d.l. si seruus pluriũ.§.fi.
in ver. charitatis necessitudo &c. ¶Et prædicta etiã tanto magis
procederent,si dictus Vitalis decessisset in pupillari ætate , sub-
stituti successisset , & ex capite pupillaris comprehensæ in com-
pendiosa,iuxta.c.si pater , de test.in vj.& gl. seq. §. qua ratione,
insti.de pu.subst.& Archi.in d.c.si patet,& etiam Ioan. And.ibi
in nouella, & do. Card . in d. cap. Raynutius, & Old. in consil.
ccxxv.quod incip.in proposita,& Sal.& Fuld.in d.l.precibus,&
Sali.in l.ex tribus,C.de inoffic.test.& Ang.Io.Imo. Raph. Pau.
de Ca.in l.centurio,& Io.de Imo.in d.cap. Raynutius.vbi refert
se ita consuluisse,& ita tenent alij,quos ibi referunt,& ita sum so
litus consulere in d.l.centurio,& ita etiam consuluit Pau.de Ca.
in consi.viij.vt refert per d.l. precibus,inducendo,ꝙ ibi miles in
dubio videtur voluisse testari iure communi.l. in testamento, &
l.quamuis,C.de testa. mi . ergo cum testator solum locutus fue-
rit de diminutione suæ hæreditatis,non intelligo,quando dimi-
nutio euenisset post casus substitutionis pupillaris: quia tunc di-
citur tractari de hæreditate pupilli.l.sed & si plures.§. filio.ff. de
vulg.& pupil.

ADDITIO.

a Iudæi.j̃.lib.vj.consi.vj.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio non fit, nisi expressè agatur.*
2 *Discedere à iure suo velle nõ censetur, qui facit ex necessitate.*
4 *Bannitus tenetur comparere per procuratorem.*

CONSILIVM LXXII.

VIsis & diligenter ponderatis his, de quib.in themate an-
te posito fit mentio , si singula dubia per argumenta ad
vtranque partẽ differere vellẽ, longo cõmento narrarẽ.
¶Omissis itaque superfluis,circa primũ quęsitum breuiter dico,
exploratissimũ esse dictũ Bartholomæũ non fuisse liberatũ à di-
cto Manfredo , dato ꝙ Dalmonius administratione dictæ Falci-
diæ pro quarta parte in eũ translata per ipsum Bartholomæũ se
ingerit sciente & patiente Manfredo,etiã posito,ꝙ ex hoc appa-
reret Manfredũ sibi in socium assumpsisse dictũ Dalmoniũ pro
1 prædicta quarta parte . ¶†Quod probatur primo : quia ex ali-
quo actu sequenti in dubium non intelligitur factam esse noua-
a tionem alterius præcedentis obligationis, nisi expressè [a] agatur,
etiam si noua persona intercedat,vt l.fi.C.de noua.& instit.qui-
bus mod.tol.oblig.§.pen.& plenè no.in l.pe.ff.de præt. stip. &
in l.qui vsumfructum,ff. de ver.ob. ¶Et licet Bart. videtur velle
in d.l. penult . quòd de iure digestorum , quando interueniebat
non persona , secunda obligatione continente idem , quod in
priori , fiebat nouatio , nisi esset actum , quòd essent duo rei , vt
l.iij.in princ.ff.de duobus reis, & eodem casu dicit , quod hodie
ope exceptionis fit nouatio per no.per gl.in d.l. pe. & in l.ij. C.
* de noua . tamen magis * communis [b] opinio est in contrariũ per
2 d.l.in verbo,nihil penitus innouari. ¶†Nam vniuersalis negati
b ua falsificatur,quando aliquod affirmatiuum remanet.l.si is,qui
ducenta.§.vtrum,de reb.dub.l.à procuratore,& ibi no.C.man.
c.solitæ,de ma.& ob.& importãt illa verba, nihil penitus,idem,
quod nihil omninò,vt in cle.j.in verbo,nullus,de pręb.& Ioan.
An.in c.j.in ver.positus,de postu.pręla.in vj.& importat dictio.
penitus,idem,quod omnimodò,vt probatur in l.j. iuncta rubri,
C.de gladia.pen.tol.lib.xj.& Archi.in d.c.j.de sup. neglig.præ-
lato.in vj. sed ita est, quòd dictio, omnimodò , vbi iungitur cum
negatiua,prout in d.l.fi.tunc importat idem,quod nullo modo.
l.in naue Saufeli,ad fi.cũ gl.ff.locati.seu importat idẽ,quod sine
distinctiõe.l.vbi ãt.§.fi.ꝯ ver.ob.ergo ꝑinde est,ac si in d.l. fi. di
ceret̃ nullo mõ nouari, vl̃ sine distinctiõe nõ fuit nouatio vnde,
si ope exceptionis fieret falsũ eẽt dicere, qđ nihil penitus sit inno
uatũ de priori oblĩone, vt de se patet. ¶Itẽ eẽt falsũ dicere,ꝙ nul

lo mō, vel sine distinctione nō fieret nouatio. & istam op. tenuit Iac. de Bel. in sua disputatione, q̄ incipit, in Christi nomine amē. Caueť. l. municipali & c. quā disputationē ponit ipse in d. l. post quā liti. C. de pac. & Iac. Bu. in d. l. fi. C. de noua, & Ray. in l. si pacto, quo pœnā. C. de pac. & Gui. de Cu. in l. rescriptū. §. pacto, & ibi Bal. ff. de pac. & Fulg. in d. l. fi. vbi dicit, qđ si illa lex intelligeretur s̄m intellectū Bar. esset imposita verbis, & non rebus ꝯ. l. ij. C. cōia de leg. & c. cōmissa, de elect. in vj. ¶ Item nō esset sublata dubitatio, quā ibi voluit tollere imperator: q̄a adhuc esset dubiū q̄n fieret nouatio tacitè vel expressè. & idem tenet Ioā. de Imo. Raph. Cy. Pau. de Ca. in d. l. pe. & in l. ij. & nō ob. notata per gl. in d. l. fi. in l. ij. ff. de noua. quia vltra p̄fatos doc. dictæ gl. intelligunť, q̄n ex manifestis cōiecturis cōstabat partes voluisse nouare, vt patet p exēpla posita p gl. in d. l. fi. & ita ēt tenuit Io. de Imo. in l. delegare. ff. de noua. & Ful. in l. certi cōdic. ff. si cer. pe. ita ēt est de mente Cy. & Ray. in l. fi. & etiam illę gl. nō dicūt id, ad qđ allegant per Bar. si bene inspiciant. ¶ Præterea dato, qđ per aliū ꝯctū, quā per stipulationē, nisi illud expressè actū fuisset, vt l. itē illa, in fi. ff. de cōsti. pec. & d. l. si mandato meo. §. fi. ff. man. ita allegat Bar. in l. j. in j. col. ff. de noua. & si interesset noua persona, vt d. l. quis ergo illos actus, in fi. co. ad ꝯctū societatis celebratæ inter Mãfredū, & Dalmoniū nō pōt inferri factā esse nouationē prioris obligationis cōtractæ inter Manfredū, & Bartholomæū.

3 † Cōfirmať, quia si quis faciat aliquē actū ex necessitate, non vr̄ ex illo actu velle discedere ab aliquo actu p ipsum facto. l. fideicōmissa. §. si rē. ff. de leg. iij. l. rē legatā. ff. de adi. leg. ¶ Sed Mãfredus ex necessitate acceptauit Dalmoniū in participem pro dicta quarta parte: q̄a Bartholomæus potuerat inuito Mãfredo partē ipsius Bartholomæi locare, & transferre in Dalmoniū. l. solutā. §. solutū. ff. de pig. ac. & l. cū antiqtas. C. de vsuf. facit. l. in re mãdata ergo nō videtur ex hoc Manfredum recessisse ab obligatione prius cōtracta inter Bartholomæum, & ipsum Manfredotū.

4 ¶ † Quo ad s̄m dubiū est expeditū de iure, ꝙ Dalmonius tanquā pro homicidio bānitus à loco citationis, tenebať per procuratorem cōparere, si illum cōstituerit, vt l. Papinianus exuli. ff. de mino. l. sed & si per prætorē. §. ij. ff. quib. ex cau. ma. & plenè in l. fi. ff. de in inte. rest. p Bar. in l. j. ff. de diuer. & tēp. præs. & per can. in c. ij. de ꝓcu. & in terminis nostris in bānito firmat Ange. in disputatione sua incipiētē, Bononiēsis in sua ciuitate bāniť, in iij. & iiij. dubio, & potissimè in obligationibus & ꝯctibus gestis añ bannum, prout in proposito, vt ibi per eū hoc ēt voluit Spe. in ti. de acc. in tertia parte. §. sequitur videre, ver. quid si bannitur q̄s. ¶ Et ibi hoc vr̄ velle Io. An. procedere sine dubio in ciuilibus, in quibus potest cōparere per procuratorem: secus dicit in criminalibus, in quibus non potest comparere per procuratorem, iuxta. c. veniens, de acc. & l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud. Idē etiā voluit Bar. in l. adul. in prin. ff. de adulte. per id, qđ no. glo. in l. eius, aliàs incipit, casus. §. fi. ff. de aqua plu. ar. ¶

5 † Et statutum ciuitatis in gn̄e loquens cōprehendit ēt istos bānitos, vt no. Bal. in repe. l. cū mulier. ff. sol. mat. in ix. colū. in ver. iuxta quæro, pone, & c. ¶ Et attento qđ dictus Bartholomæus erat obligatus dicto Mãfredo ad eximendū eū ab obligatione, qua dictus Manfredus erat obligatus monasterio ꝓ dicto affictu, quantū est pro quarta parte rerum, quæ ex cōtractu cōditionis remãserunt apud Manfredotū, quæ quidem obligatio ascendebat ad quartā partē librarum nongentarum quinquaginta singulo anno dictorū octo annorum, vt constat in dictis instr̄is, potuit dictus Manfredotus petere in iudicio à dicto Bartholomæo dictas libras septuaginta ꝓ rata quantitatis debitæ pro dicto affictu: q̄a saltē negari nō pōt, quin in tm̄ verteretť interesse ipsius Manfredoti. ex eo, qđ Bartholomæus non exemerat Manfredū ex dicta obligatione, prout ꝓmiserat, & quia Bartholomæus non fecerat, vt promiserat, commissa erat obligatio ad interesse. l. stipulationes nō diuiduntur, ver. Celsus. ff. de ver. ob. l. si quis ab alio, in prin. ff. de re iud. ¶ Et ꝙ talis petitio Mãfredoti de iure ꝓcesserit ponit expressè Bal. in l. fi. §. fi. in ver. & pone, quæstiō de facto & c. C. de vsu. rei iudi. & in l. si pro ea. in tertia quæstione. C. mãd. Accessit, qđ no. Cyn. & Bal. in l. certū. in ij. col. C. fa. ercisc. † vbi voluit, qđ vbi fideiussor est obligatus per instr̄m habens ex vi statuti executionem paratam, prout cōiter per Italiam habēt cōiter instrumenta ex forma statutorum, qđ talis fideiussor habeť ꝓ cōdemnato,[c] & debet talis fideiussor cōseruari indemnis per principalē cōuentū. & ideò cū Manfredotus esset obligatus per instr̄m monasterio ad dictā quantitatē, Bartholomæus, qui promiserat Manfredotū liberare à dicta obligatione, tenebatur soluere, non cauere. ¶ Et ideò non pōt decipi Bartholomæus, si confessus est debitū, & soluit. nā licitū fuit Bartholomæo bonā fidē agnoscere, & cōfiteri veritatē, quę cōprehenditur ex obligatione Manfredoti facta monasterio, & ex obligatione facta per Bartholomæū. l. quot. §. sicut autem, ff. de admi. tut. & pariformiter cū promiserit Dalmonius Bartholomæo soluere dictos affictus, & valuit dicta promissio facta Bartholomæo stipulanti dare Manfredoto, ex quo circa illud versabať interesse ipsius Bart. l. stipulatio ista. §. si quis insulā, & §. si stipuler, ff. de ver. ob. & cū nō dederit, cōmissa fuit obligatio ad interesse. d. l. liber homo, ff. de ver. ob. ¶ Et expressè fuit conuentū in instrumento Dalmoniū teneri ad omne interesse taxandū iuramento Bart. quod fieri potuit, vt no. per Bart. & alios in l. fi. ff. de præto. stip. cum suis vulgaribus concordantijs, & interesse Bart. de se est clarū respectu librarum septingentarū cum intentioni Manfredoti satisfecit iam respectu aliorum librorum mercatorum, & est liquidatum interesse Bar. per Dalmonium.

ADDITIO.

a ¶ Expressè. s̄. e. consi. xiij. nu. 6.

b ¶ Communis. Et bene, vt dixi. d. consi. xiij. licet Alexan. in l. quarta. §. si ex conuentione putauerit in contrarium esse communem.

c ¶ Condemnato. Et quod statim potest agere, Hyppo. Marsi. rub. de fideiusso. nu. 293. Sed non est verum, nec practicatur, vt dixi in consu. Parisi. §. clxvij.

CONSILIVM LXXIII.

LEGE. r. iiij. cons. j̄. lib. cxxj. vbi plenius habetur.

SVMMARIVM.

2 *Alimentatio non probat filiationem.*

4 *Naturalis præter alimenta, quando aliunde non habet, nil potest petere contra voluntatem, vel testamentum.*

CONSILIVM LXXIIII.

Viso processu causæ inter Faustinam agentem, & dominā Nutam quondam domini agentis Aurispæ, & Nardum Palmearium se defendentes, ¶ Dico ex pluribus sententiam absolutoriam esse ferendā in fauorē dictæ dominæ Nutæ, & Nardi. ¶

1 † Et primò, quia constat, ꝙ non est probatum dictā Faustinam esse filiam legitimā & naturalē dn̄i Io. Aurispæ: quia ad probandū, ꝙ ipsa esset filia legitima & naturalis, oportebat verè vel præsumptiuè probare, ꝙ ipsa esset nata ex dn̄o Io. & talieius vxore. l. filiū diffinimus, & ibi hoc colligit Bar. & expressius. Bald. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. & no. Cyn. in l. si vicinis, C. de nup. ¶ Istud aūt non est probatū, quinimò testes producti pro parte Faustinæ, deponunt, qđ mater Faustinæ erat concubina dn̄i Io. & do. Ioānes erat clericus, & sic nō potuisset habere filios nisi spurios. l. vulgo, in fi. & ibi no. ff. de statu homi. in l. ij. C. de epi. & cle. & no. Bar. in l. fi. in prin. ff. de his, qui. vt indi. ¶ Fortius dico, quòd per testes Faustinæ nō est probatum sufficienter aliquo modo, qđ Faustina esset filia do. Io. vel in quasi possessione filiationis, & præsertim quia illi testes videntur esse singulares, & sic non probāt. c. licet causam, de proba. & c. bonæ, de ele. ¶ Sed quod prius est probandū est taliter per testes dn̄ę Nutę, & Nardi: quia dici nō potest, ꝙ dn̄s Io. tractauerit dictā Faustinam vt filiam: quia testes, q̄n deponūt, quòd dominus Io. semper dicebat, ꝙ illud, quod faciebat, erga Faustinam, faciebat amore Dei, & quod non erat filia sua, vnde protestatio declarauit, quod tractatus sequens non fiebat Faustinæ vt filiæ, vt l. at si quis. §. plerique, ff. de reli. & sump. fune. l. qui in aliena. §. Celsus, ff. de acq. hære. ¶

2 † Sic etiam posito, ꝙ esset probatum per testes Faustinę, quòd dominus Io. alimentasset, & lactari fecisset Faustinam, vel similia, per hoc non sequitur, ergò tractauit eam vt filiam. quia etiam talia conueniunt & fieri possunt alijs, quam filijs. benefaciunt, quæ no. Bartol. l. si quis à liberis. §. Iuli. ff. de liber. agno. & no. per doc. in cap. per tuas, de probat. cum si. Præsertim stante dicta protestatione & declaratione animi, & tanto magis, cum tractemus de excludendo præsumptionē delicti ipsius domini

3 mini Io. ¶ † Nã in dubio semper fieri debet interpretatio in partem, per quam euitatur delictum, & dubia probatio debet ad illud adaptari, vt eleganter tradit Bar. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de oper. no. nun. & Bal. in l. precibus, in vij. col. in ver. & scias, &c. C. de impub. & alijs subst. & Moderni in c. licet causam, de probatio. ad hoc. l. ij. cũ ibi no. C. de peti. hære. l. meritò. ff. pro socio. ¶ Sed si fiat interpretatio, ꝙ illa non sit filia domini Ioan. nec tractata vt vera filia, est euitare delictum, & suspicionẽ damnati coitus, ergo, &c. ¶ Insuper etiã videntur probare testes dominæ Nutæ & Nardi ꝙ eo tempore, quo mater Faustinæ venit ad habitandum cum domino Io. erat prægnans, & quod inde ad quinque menses peperit filium, & sic non potuit esse filius domini Io. nec natus ex eo præsumitur, vt no. Cyn. in d. l. si vicinis, &c. Et facit l. septimo mẽse, cũ ibi no. ff. de statu homi. ¶ Sed posito etiã, ꝙ probatũ esset, aut probaretur ipsam Faustinam esse natã ex dicto domino Ioan. & eius concubina, tamen talis filia non potest petere legitimam in dictis bonis dicti do. Ioã. prout
4 petit: † quia spurius nihil petere potest in bonis patris nisi alimẽta de iure canonico, quando nõ haberet aliunde, vnde se aleret, in auth. ex complexu, & quod ibi doc. maximè Bal. C. de incest. nup. & in c. cũ haberet, de eo, qui duxit in matri. eam, quam polluit per adul. & l. j. C. de nat. lib. ¶ Præterea nedũ filia spuria, sed nec naturalis nunquam potest succedere cõtra volũtatem, & testamentum patris, dato ꝙ potest succedere ex testamento, vel ab intestato, vt est gl. reputata singularis in l. j. in gl. ij. & ibi Bart. ff. de bon. poss. cõtra tab. & pro illa gl. est tex. in l. fi. quẽ ad hoc ponderat Bal. C. de nat. lib. & no. Bal. in l. j. C. quorum bonorum, & in l. certũ, in 3. col. C. vnde legi. ergo nullo modo põt dicta Faustina petere dictam legitimam, nec venire contra voluntatem testatoris. ¶ Ac etiam dictum legatum librarum centum sibi relictum in testamento obtinere non potest: quia nondum venit tempus præstandi legati: quia secundum dispositionem testatoris debet sibi præstare legatum, quando professionẽ fecerit. vnde, cũ ante illud tempus fuerit sibi opposita exceptio, reus debet totaliter absolui. §. temporalis, instit. de exce. l. j. in fi. ff. quando dies vsu. legati, & declarat Bart. in l. eum, qui ita. el ij. in fin. ff. de verb. oblig. Et no. doc. in l. exceptionem, de exceptio. in c. j. de plus peti. ex quibus concluditur dictam dominam, & Nardum, & eorum intercessores esse absoluendos.

EPITOME.

PEndente prima conductione Petri finienda ann. MCCCCL. Idẽ Petrus ann. MCCCCXLVJ. conduxit hinc ad nouem annos. Dñs locauit Francisco ad certum tempus inchoãdum anno MCCCCLV. quo adueniẽte Petrus causatur scdam suam conductionem durare vsque ad annum MCCCCLIX. quasi secundum quinquennium non inciperet currere nisi à primo quinquennio lapso. respon. quòd ex die contractus cœpit currere propter verbum, hinc, qđ est de indubitabili.

CONSILIVM LXXV.

1 PОnderatis his, de quibus in themate fit mentio. ¶ † Videtur prima consideratione tempus primæ inuestituræ attendi finitæ de anno MCCCCL. & sic finito primo nouẽnio, non obstante scda conductione. Et inuestitura facta, durante primo nouennio, & per consequens tempus secundæ obligationis & inuestituræ durare vsque ad annum MCCCCLIX. ¶ Quod probatur, quia per secundam cõductionem & inuestituram nõ vr̃ secuta nouatio primæ, nec ab ea esse recessum, postquã ita expressim non fuit actum. l. fi. C. de noua. & insti. quib. mod. tol.
2 oblig. §. præterea. ¶ Pro hoc facit, quia † licet per alium ꝯctum, quàm per stipulationem posset fieri nouatio pcedentis obligationis, vt ꝓbatur. l. si mandato meo. §. fi. ff. mandati, quẽ tex. ad hoc ꝓ singulari põderat Bar. & alij in l. j. ff. de nouatio. tñ per aliũ ꝯctum, quàm per stipulationẽ sequentẽ nunq̃ fit nouatio aliquo mõ, nisi expsè agat̃ etiã inspecto iure digestorũ. l. itẽ illa. §. fi. & l. vbi quis. ff. de pec. & no. Bar. in pál. l. j. ¶ Adde & tertio, ꝙ
3 facit. l. si quis ante, ver. idẽ Põponius. ff. de acqui. poss. † vbi si pcario rẽ accepi eo acto, qđ in me possessio trãsferatur, & eãdẽ rẽ postea ab eodẽ conducam per sequentem possessionem non vr̃ recessum à prima. ¶ Pro hoc & vltimo facit ratio. l. cũ de indebito, cũ si. de proba. quia non est verisimile cõductorẽ voluisse, renunciare iuri sibi cõpetẽti virtute primæ cõductionis. ¶ Sed his nõ obst. ꝯria sententia vr̃ mihi verior & magis de mente contrahentium, quod secunda cõductio & inuestitura Petri dicitur incepisse. CCCCXLVJ. die xiij. Octobris, & finita fuisse post nouenniũ tunc proxime secutũ, & sic non durasse vsque ad annũ CLIX. hoc luculẽter percipitur ex verbis instrumenti secundæ cõductionis
4 & inuestituræ factę MCCCCXLVJ. † dũ dicit̃ hinc ad nouẽ annos ꝓximè futuros tantum, quæ verba important, ac si dictum esset de isto die vsque ad nouẽ annos tantum, vt est tex. in l. placet, cum gl. in ver. ab hinc. C. de sacro. ecc. & inst. de iur. natu. ge. & ciui.
5 in prin. cum gl. in ver. hinc. ¶ † Quinimò ille dies facti instrumẽti secundæ inuestituræ computatur in dicto nouẽnio secundæ cõductionis: quia per illam dictionem, hinc, tempus computat̃ de momento ad momentũ, vt inquit Bar. Bal. & Ange. in l. j. ff. si quis cautioni. & Bal. in l. eos. §. si autem. C. de appellatio. & Ange. & Ray. in l. huiusmodi, la ij. ff. de verb. ob. ¶ Et per hoc bene facit tex. in l. huiusmodi vbi si stipulatus sum à te per hæc verba, videlicet si Titius consul factus fuerit, tunc ex hoc die in annos singulos decẽ dare spondes? & post triennium à die stipulationis extiterit conditio, certe etiam decem pro singulis istorum dictorum trium annorum peti poterunt: quia propter illa verba, ex hoc die, quæ æquipollent dictioni, hinc, videntur ꝯhentes denotare non solũ, quod illud initium tẽporis erat terminus, in quo celebratus erat ꝯctus: sed etiã voluisse connumerare illud tp̃s in tpe præstationis, & solutionis annuæ. ¶ Ita ergo in proposito illa verba, hinc ad nouẽ annos denotãt, quod tunc incipit currere
6 tp̃s secundæ conductionis ¶ † Pro hoc facit, quia vbicunque durãte tpe primæ cõcessionis fit scđa cõcessio in longius tp̃s, tunc per scđam concessionem potius dr̃ prorogari primæ, q̃ de nouo cõcedi. l. sed si manẽte. ff. de preca. l. cũ stipulatus sim mihi à Proculo. ff. de ver. ob. Et per hoc patet responsio euidens ad alleg. in cõtrarium. nam non curo, quod per scđam conductionẽ non sit facta nouatio primæ, & qđ quo ad illos quatuor annos, qui restabãt de prima cõductiõe tpe factæ scđæ cõductionis, potuerit cõductor retinere ex vtraque cõductione, & agere ex vtroque cõtractu: tñ dico, ꝙ secũda nõ põt excedere nouennium inchoã do ipsum tp̃s de anno MCCCCXLVJ. die xiiij. Octobris propter illa
7 verba, hinc ad nouẽ annos, &c. † Et ꝓsertim in ꝯctib' verba sunt strictè & ꝓpriè accipienda. c. cũ dilecti, de dona. & l. quicquid astringẽdæ. ff. de ver. ob. ¶ Pro hoc vltimo facit: qa Frãciscus habet clarè fundatã intẽtionẽ suã per instr̃m suæ conductionis, per qđ clare apparet, ꝙ debet sua locatio incipere post nouenniũ inchoatũ MCCCCXLVJ. die xiij. Octobris, ergo si Petrus ad excludendum Franciscũ ꝓducat instr̃m suæ scđæ inuestituræ, oportet, ꝙ dicamus, vel ꝙ verba scđæ inuestituræ Petri sunt clara ꝯ Petrũ, vt est ostensum, vel si sunt dubia, debet fieri interpretatio ꝯ Petrum, qui ex illo instr̃o vult suam intentionem fundare l. veteribus. ff. de pactis. l. stipula. ista. §. in stipulatio. ff. de verb. obli.

SVMMARIVM.

1 *Possessio titulata vincit antiquiorem sine titulo, nu. 3.*
2 *Petitorium absorbet possessorium, nisi quo ad impensas litis.*
6 *Dominium territorij non infert nisi iurisdictionem.*
8 *Possessio recentior præsumitur clandestina.*

CONSILIVM LXXVI.

IN causa & lite inter magnificum Albericum de Manfredis agentẽ, & homines seu cõe Lugi se defendẽtes. ¶ Aduertendum est, ꝙ Albericus agit petitorio simul, atque possessorio recuperãdæ ad loca & terrena infra scripta, videlicet fabricatũ locũ positũ in partibus Romãdiolę intra infrascriptos fines, videlicet ab oriente flumẽ vetus Sauterur. ab occidente iuxta loca dicta, la Manfreda. à meridie iuxta iter, quo itur ad castrũ Cõsilicis, & fundũ Capignare. à septẽtrione iuxta valles. & simil̃r petit terrenũ, siue locũ dictũ, la Mãfreda, positũ in partibus Romãdiolę infra istos cõfines, videlicet ab ortu solis iuxta fabricã. ab occasu foueã in correa vacchis. à meridie iuxta viam, qua itur à Fabriaco ad castrũ Cõsilicis. à septentrione iuxta valles, quæ bona detinentur & occupantur per homines & cõmune Lugi, vt ex cõfessione syndici vel procuratoris eorũ apparet,

re: quia cõfitetur possideri per dictum cõe posita inter dictos cõ
fines. videndum erit in primo, vtrũ sit fundata intentio Alberici.
¶ Scđò principaliter erit vidẽdum, an per partem aduersam talia
sint probata, quæ habent elidere intentionẽ agentis. ¶ Circa pri
mũ dico fundatam esse intentionem in petitorio, quia de anno
Mcccxxx. magnifici & potentes dñi Guidatius, & Astorgius de
Manfredis titulo donationis donauerunt dicto Alberico plura
bona: & inter cætera donauerũt sibi dictũ locũ appellatũ de Mã
freda. & cõstat ꝙ Albericus dictum locũ possidebat, & possedit,
vt deponũt plurimi testes recepti ꝓ parte sua, maximè Iacobus
Sãcassa de Mordano, & Rodulphus, ac Mẽgolus, & Io. Georgij,
& Bartholomæus, & Vianus Benedicti, & quidã alij, & sic posse
1 dit Albericus cũ ti. † sed ita est, ꝙ vbi duo sunt, quorũ vnus posse-
dit cum ti. & alter sine titulo, si intentatũ est petitorium, & pos-
sessorium, potentior est ille, qui fuit possessor cum titulo, etsi ad-
uersarius habuisset possessionem antiquiorem sine titulo. ¶ Et
ad hoc ostendendũ præsuppono ꝙ vbi agitur causa possessorij,
& petitorij simul, tunc si vnus ex litigantibus probat melius de
possessione, & alter probat melius de dominio, vel quasi domi-
nio, vt quia titulũ habet, debet iudex pronũciare super vtroque,
si liquet, & in possessorio pronunciabit pro illo, qui melius pro-
bauit de possessione: quã pronunciationẽ super possessione face
re dẽt, vt sciatur, quis teneat ad expensas. l. vtique. ff. de rei vẽdi.
2 ¶ † Et in petitorio iudex pronunciabit pro illo, qui probabit de
dñio, vel quasi dominio deducto in iudicium: tunc ille qui obti-
nuit in petitorio, nõ tenetur restituere possessionem illi, qui ob-
tinuit in possessorio: quia ei, qui obtinuit in poss. obstaret exce-
ptio, dolo facis: quia petis, quod restituturus es. l. dolo facis. ff. de
a do. excep. ista sunt verba Cy.[a] cõiter * approbata in l. incerti, in
* ij. q. iij. ver. primo casu, quando econtra, &c. C. de interdi. Ioan.
An. & alij. in c. pastoralis, de causa pos. & proprie. ad quos etiam
se remittit Bar. in l. naturaliter. §. nihil cõe, in pe. q. ff. de acquir.
poss. ver. tu quid pro vno. ¶ Hoc præsupposito, dico etiam da-
to, ꝙ cõe Lugi probaret de antiquiori possessione, & pro eo de-
beret ferri sententia in possessorio quo ad finem discernendi ꝗs
teneatur ad expensas: tamẽ in petitorio debet ferri sententia pro
Alberico, qui titulum habet habilem ad acquisitionẽ dominij,
vel quasi dominij, vt etiã docuit de possessione, quantumcũque
etiã appareat possessionem suam esse recentiorem: & non tene-
bitur Albericus restituere possessionem dicto cõi, quãuis dictũ
cõe habuisset possessionẽ antiquiorẽ, vt patet ex præsupposito.
s. fundato. ¶ Et istud est verũ dato, ꝙ titulus Alberici esset maior
possessione dicti communis, & hoc ita esse probatur per ea, quæ
dixit expressè Io. And. in addi. Spec. in ti. de caus. pos. & proprie.
3 §. nunc videndum, in fi. additionis. vbi voluit, † ꝙ vbi agit̃ iudi-
cio petitorio, & appareat, ꝙ vnus primò possedit et cũ titulo, &
postea cecidit, & illa possessio peruenit postea cũ titulo ad Titiũ,
Titius quamuis habeat minorem possessionẽ, potentior erit ꝓ-
b pter titulum[b] & possessionem, nisi ille titulus fuisset per Titium
acquisitus mala fide, vel lite pendente, vt ibi plenè not. per eum.
Et idem Bal. in l. quoties. C. de rei vend. & in vlt. col. ver. mõ re-
stat, &c. C. si plures vna sententia, & idem sentit Bar. in l. fin. §. si
duobus. ff. de publiciana. ¶ Et sic apparet, ꝙ vbi sumus in iudi-
cio petitorio, non curamus, ꝙ titulus sit recentior possessione
aduersarij, qñ talis titulus est sine mala fide. l. pe. & ibi not. C. de
euic. ¶ Et etiã clarum est, ꝙ titulus dictæ donationis fuit ante ali
quam litem motam inter prædictos. nec iure cautum reperitur,
ꝙ ad hoc, vt quis obtineat in petitorio, oporteat esse in antiquio
ri possessione aduersarij. Sed habetur in dicto c. cum dilectus, de
4 causa posses. cum ibi notata. † ꝙ cã proprietatis semper tanquam
dignior præfertur causę possessionis, & expressè dicit An. de Bu.
in c. cũ cãm, de probatio. pe. vel vlt. char. in ver. oppono, ꝙ attẽ-
tentur, &c. ꝙ si quis habet possessionem suam iuniorem ex titu-
5 lo obtinebit, & sic apertè ibi determinatur iste passus. ¶ † Fortius
etiam dicit Antonius de But. quòd etiam in mero possessorio ob
tineret ille, qui recentiorem possessionem suam iustificaret ex ti
tu. vt etiam no. Bar. in l. si de eo. §. fin. ff. de acqui. poss. & ibi cla-
rius Ioannes de Imo. vbi istud limitat. quam limitationem non
refero: quia non expedit, maximè cũ in casu nostro sit intentatũ
etiam petitorium, quo casu debet seruari illud, quod dicit Cy. in
d. l. incerti, in quæstione, prout retuli. s. in princi. ¶ Insuper dico
alia ratione debere dictum Albericum obtinere nedum in peti-
torio, sed etiã in possessorio: quia testes sui probant de possessio-
ne xxx. annorum, & à tpe, quo fuerunt expulsi comites de anno,
qđ est circa illud tempus, vt probant testes deponẽtes de posses-
sione Alberici, quos supra nominaui, & etiã Stephanus de Agri-
stellis, qui videtur etiam deponere de possessione patris Alberi-
ci. de quo etiam deponit Ioannes quondam de Pugiotto. ¶ Nec
ad hoc obstant dicta testium cõis Lugi: quia respondebo statim
circa expeditionem primi membri principalis. ¶ Secundo prin-
cipaliter est videndum, an talia sint deducta pro parte dicti com-
munis, quæ habeant elidere iura dicti Alberici, & dico ꝙ nõ. Nã
in primis non obstat, quòd dictum commune conatur probare,
quòd dicta bona sunt in territorio dicti Lugi, & inter istos cõfi-
nes: quia non sequit̃ bona sita sunt in territorio Lugi, ergo parti-
6 culare dominium ipsorum spectat ad cõe Lugi: † quia habere ter
c ritorium[c] non denotat, quòd dominium eorum particularium
spectat ad illum, qui habet ius territorij: sed denotat, in quo quis
habet exercitium iurisdictionis. l. pupillus. §. territorium. ff. de
verb. sig. in c. j. & in cle. ne Roma. §. sanè, de ele. in vj. & ita expo
7 nit gl. in l. quicũque. C. de fundis limi. lib. xj. ¶ † Vnde videmus,
quod Imperator, quãuis sit dominus totius mundi quo ad iuris-
dictionem & protectionem. l. deprecatio. ff. ad l. Rhodiam de
iactu, & l. bene à Zenone. C. de quadri. præscri. non tamen intel
ligitur dominus rerum particularium, vt no. gl. & Bar. in proœ-
mio digestorum, in prin. & per Bar. in l. j. §. per hanc. ff. de rei vẽ
dicatio. & in extrauaganti, ad reprimendum, in ver. totius orbis.
& Ang. in d. l. bene à Zenone, & Bal in l. cũctos populos, in prin.
C. de sum. tri. & fide catho. ¶ Denique plures ex testibus Alberi
ci, & maximè Paulutius, & Bolognetus, & frater Antonij Bon-
tinus, & Siluester deponunt, ꝙ territorium Lugi non se extẽdit
vltra Flumen vetus, & sic non comprehẽdit Manfredam, & etiã
deponit Ioannes quondam Petri, qui expressè dicit, ꝙ Manfreda
non est de territorio Lugi, vt deponit dictus Bontinus. ¶ Nõ ob
stat etiam exceptio præscriptionis allegata per dictum cõe: quia
de aliquo ti. nõ docet cõe. licet sine titulo cum bona fide possit
perfici præscr. xxx. annorum iuxta ea, quæ plene not. in c. si dili-
genti, de præscrip. & in c. j. eo. ti. lib. vj. qñ bona fides ipsa esset al
legata, quæ tamen non est allegata, sed allegari debet iuxta l. si
adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. ff. de adul. & expres-
se no. Bal. in c. si quis per triginta, si de feu. fue. cõ. & no. An. in l.
eum qui. §. fin. ff. de Publicia. & in l. super longi, in iij. col. C. de
præscri. long. tempo. tamen in casu nostro non potest procede-
re præscriptio. quia non est probatum, quòd cõmune Lugi pos-
sederit per xxx. ann. dictum locum appellatum, de la Manfreda,
& confinatum, prout in libello actoris, prout etiam. j. dicetur,
& maximè per testes & cõtestes concludentes in eo. init. & fine
xxx. annorum completorum ante litem motam, prout requiri-
tur. & plene tradit Bar. in l. Celsus. ff. de vsucapio. & doct. in c. li-
cet causam, de proba. & Bal. in l. fi. in xv. oppositione. C. de edi.
di. Adria. ¶ Insuper non obstat, si diceretur, quod cõe Lugi pro-
baret de antiquiore possessione per testes suos. Albericus verò
8 probat de recentiori, ergo debet obtinere cõe Lugi: † quia pos-
d sessio Alberici tanquam recentior[d] præsumitur clãdestina, vt in
c. licet, de probatio. & no. doct. in l. j. C. vti possidetis, & Bart. in
l. si duo, in prin. ff. vti possidetis, ad hoc respondeo, quòd etiã po
sito, ꝙ illud esset verum, ꝙ cõmune Lugi probasset de antiquio-
ri possessione, tñ attento, quod cum possessorio cumulatum est
petitoriũ, & in petitorio sine dubio melius probat Alberi. ergo
dẽt pronũciare pro Alberico in petitorio, cuiꝰ victoria effectua-
liter præfertur, vt probaui s. in j. præsupposito. nam probat Al-
bericus in ti. suo, quẽ habet ab illustrissimis Manfredis de Faue-
ria, & est probatum etiam verè per omnes testes Alberici, ꝙ di-
cta Mãfreda fuit tenta & possessa per illos duos de Manfredis.

ADDITIO.

a ¶ Cy. deci. Tholo. ccccxciiij. Alex. j.
b ¶ Titulum. Bal. l. data opera, in fi. C. qui accusa. non poss. An-
ch. consi. ccclxj. in fi. Alex. d. §. nihil commune, & ibi Soci. col.
iij. nu. 9. Cur. senior consi. lxxvj. col. iiij. per omnes in c. licet cau
sam, de prob. Dec. consi. ccclj.
c Territorium. dixi in consu. Parisi. §. xlvj. q. j.
d Recentior. s. lib. j. consi. cx. nu. 1. j. lib. v. consi. lxxxviij.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Sententiæ,quatenus non ſunt conformes,poteſt ter appellari.
2 Iudex poteſt ſine cauſa augere, non minuere tempus datum condemnatis.
3 Immutatio diei facit diſpoſitionem difformem.
4 Papa committendo admittit appellationem inadmiſſibilem.
5 Primiceriatus iure communi non eſt dignitas.
6 C.Statum,de reſcriptis in ſexto,etiam inter laicos litigantes locum habet.
7 Error communis non iuuat delegatum ad vnam cauſam.
8 Nullitas defectus iuriſdictionis nunquam cenſetur ſublata.
11 Nullitas euidens impedit executionem trium ſententiarum.
12 Exceptio dominij notoria excludit agentem interdicto recuperandæ.
13 Exceptio,quæ nõ debet admitti,ſi eſt admiſſa& ꝓbata nocet.

CONSILIVM LXXVII.

IN cauſa & lite vertẽte corã abbate ſancti Proculi papę delegato inter Andreã de Caſali partim appellantẽ,ac de nullitate dicentẽ,&partim appellatum,&Baſilium de Arencheria ſimiliter partim appellantẽ, & partim appellatũ, de pluribus cõtingit dubitari.¶Et primò, vtrũ dicto Andreæ, in cuius fauorẽ lata fuit vna dũtaxat ſentẽtia ꝑ vicariũ curiæ epiſcopatus Bononiẽ.accedẽte ẽt ɔſilio pluriũ ꝓbabiliũ mercatorũ,liceat & licuerit appellare à quadã ſentẽtia vltimò lata ɔ̃ eũ ꝑ dñm Carolũ de paracinis aſſertũ primiceriũ ſancti Petronij,in quã dictus Andreas ɔdẽnatus extitit in florenis trecentis aureis de camera dic.Baſilio intra tres mẽſes ſoluẽdis,attẽto ꝙ ɔ̃ eundẽ Andreã latæ fuerũt duæ aliæ ſentẽtiæ prius,in quarũ vtraque prius cõdẽnatus fuerat dictus Andreas ad dandũ dicto Baſilio ꝓ reſiduo ſuorũ Florenos ducentos viginti,& pro parte lucri ſui ducatos cxxx.& in ſentẽtia ſecũda cõdẽnatus fuit,prout in prima ſentẽtia fuit condẽnatus in Florenis ſexaginta auri,prout latius in dictis ſentẽtiis.¶In quo dico de iure licuiſſe & licere dicto Andreę appellare à dicta ſentẽtia vltimò lata à dicto aſſerto primicerio.
1 ¶†Quod probo omiſſis ſuperfluis:quia quatenus ſentẽtiæ non
ſint conformes,poteſt vltra ſecundã appellationẽ ter appellari,
ſolũ eſt prohibita appellatio tertia ab eodẽ capitulo ſententiæ.l.
j.C.ne lic.tertiò prouo.in ver.eiſdẽ capitulis, & in auth.de iud.
§.appellationibus,aliàs eſt in §.audientiam, & ij.q.vj.§.poſt,in
c.ſua nobis.extra de appel.& vtrobique no.do.& no. Specu.in
ti.de appella.in ij.parte.§.quoties,verſ.j.¶Sed ita eſt,quod An-
dreas non ter appellauit ab eodem capitulo ſententiæ, vt infra
oſtendam,ergo procedit ſua tertia appellatio. ¶Quod autẽ nõ
ſit idem capitu.ſententiæ vltimæ latæ per primicerium cum ca-
pitulis contentis in primis ſentẽtiis,etiam in ſumma ducatorum
xxxv.oſtendo.nam poſito ſine præiudicio,ꝙ duæ primæ ſentẽ-
tiæ conformes eſſent tantum reſpectu ſummæ:tñ hæc tertia ſen-
tentia lata per primicerium dicitur differre effectualiter in qua-
litate & ſubſtantia propter adiectionem illius temporis trium
menſium,quod probatur.Nam præſuppono,quòd virtute ſtatu
ti ſub rubric. de præceptis fiendis,& confeſſis, vel conuictis, eſt
prouiſum, quod ſententia condemnatoria alicuius quantitatis
debet executioni mandari intra ſex dies, poſtquàm in rem iudi-
catam tranſiuerit:ſed de iure communi debet mandari executio
ni intra tẽpus quadrimeſtre,vt l.ij.& l.fi.C.de vſur.rei iudi. Vn-
de dictus primicerius in ſua ſententia dicitur prorogaſſe &auxiſ-
ſe terminum datum per dictum ſtatutum condemnatis ad ſoluẽ
2 dum:†quod quidem facere potuit, etiam ſine cauſa, dato quod
diminuere ſine cauſa nõ potuiſſet.l.iiij.§.ſi quis condẽnatus, &
ibi gl.& doc.firmant.ff.de re iud.& in c.quærenti,de offi.deleg.
& Iac.de Belui.in auth.de exhi.reis.§.j.& Ang.in l.debitoribus.
3 ff.de re iudica. ¶†Sed ita eſt,ꝙ immutatio diei in diſpoſitione
reddit illã diſpoſitionẽ diuerſam in qualitate, & ſubſtãtia ab alia
diſpoſitione nõ habente diẽ,adeò,ꝙ inter illas diſpoſitiones nul
la dicitur cõformitas eſſe, ita probatur in l.ſi quis ſimpliciter.ff.
de verb.obli.& ibi nota.expreſſe Bartolus in §.præterea.inſt.de
inuti.ſtipula.l.j.§.ſi.ſtipulanti, & l.inter ſtipulantem.§.ij.ff.de
ver.ob.vbi apparet,ꝙ diuerſitas in quãtitate nõ vitiat ſtipulatio
nẽ in eo,in quo conuenit, ſcilicet in minori ſumma:quia dicun-
tur eſſe conformes interrogatio, & reſponſio . ¶Secus autem, ſi deformitas ſit quia interrogatio ſit facta purè , & reſponſio ſit facta in diem . vel interrogatio ſit facta de promittendo ad certam diem,& promiſsio,ſeu reſpõſio ſit facta ad aliam diem etiam breuiorem & vtiliorem ſtipulanti, quia hæc diuerſitas qualitatis immutat ſubſtantiam obligationis, & qualitatis, ita dicit Bartol. in d.§.ſi quis ſimpliciter,per illum text.ſicut ergo, ſi vltimus iudex condemnaſſet ad aliquid diuerſum in ſubſtãtia ab eo, quod condemnaſſent duo priores iudices , proculdubio poſſet ab illa ſententia ſua appellari : quia non diceretur ab eodem capitulo ſententiæ appellari:ita debet poſſe in caſu noſtro, & in hoc diligenter aduertat dominus iudex: quia ita eſſe de iure reperiet, licet, ſi non fuiſſet illa diuerſitas diei, ſed quantitatis, poſſet dici nõ poſſe appellari per prædicta . nam cum hoc caſu nulla ſit conformitas,ceſſat præſumptio trium ſententiarum.¶ Secundo principali fundamento oſtendo de iure cognoſci de hac cauſa appellationis,& ſic de iniquitate dictæ tertię ſententiæ:quia in cõmiſsione huius cauſæ appellationis commiſſæ per ſanctiſsimum dñm noſtrum fit mẽtio de ſupplicatione dicti Andreæ , in qua narratum eſt tres ſententias fuiſſe contra eum in cauſa laras : & tñ hoc non obſtante papa cõmittit cauſam appellationis , quo caſu dicit dominus Antonius de Butrio , & expreſsius Ioannes de Imola in c.
4 ſua nobis, de appellatio. † ꝙ papa committendo cauſam videtur
cauſam admiſiſſe,non obſtante, quòd aliàs non poſſet tertiò ap-
pellare,allegat id,quod not.glo.in c.ſtatutum,in ver.literarum,
de reſcriptis,in vj.in c.paſtoralis,§. præterea,in gl.de offic.dele-
ga.¶ Contingit & ſecundo principaliter dubitari,an contra pe-
titionem executionis ſententiæ latæ per primicerium poſsit op -
poni exceptio,adeo,ꝙ impediatur executio dictæ ſententię quo
ad dictam ſententiã ducatorũ ducentorũ quinquaginta ? in quo
dico,ꝙ ſic.¶ Et ad iſtud oſtendẽdũ præſuppono dictã ſententiã
eſſe nullã ex duplici capite.In primo, quia lata fuit per dictũ pri-
miceriũ tanquam ſubdelegatum à quodam delegato particulari
5 ſedis apoſtolicæ:† & ſic dictus primicerius, quamuis dicatur ha-
bere officiũ primiceriatus : tñ non habet dignitatem eccleſiaſti-
cã:quia vt incidenter apparet ex literis Eugenij papæ, dictus pri-
miceriatus non eſt dignitas,ſed officium eſt.de iure cõi primice-
riatus quandoque nominatur dignitas , quandoque officium,
quandoque perſonatus largè accipiendo dignitatem, prout acci
pitur in materia noſtra . c . ſtatutum, de reſcri. in vj. primiceria-
tus nõ eſt dignitas,niſi in loco ita reputetur, & habet ſigna digni
tatis , vt quia haberet adminiſtrationem rerum eccleſiæ cum iu-
riſdictio.ita doc.in c.de multa, de præben.& in c.primo, de con
ſue.in vj. ¶ Si ergo dictus primiceriatus eſt officium, & aliud eſt
officium , aliud eſt dignitas. c. fin. de præben . in vj. c . primo de
conſuetud.eodem libro.ergo ſuccedit diſpoſitio, de qua in c.ſta
tutum,de reſcriptis,in vj.vbi habetur,quòd cauſę delegandę per
ſedem apoſtolicam debent delegari ſolum perſonis in dignitate
eccleſiaſtica conſtitutis,prout ibi habetur in gloſſ.in ver.dignita
te. ¶ Et idem habetur in ſubdelegatis : quia debent eſſe perſonæ
in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ,vt ibi in gloſſ.iij.& ibi gloſſ.
in ver.legatorum,& eſt text. ibi.§. in nullo. ¶ Et non valet pro-
ceſſus factus coram talibus delegatis in dignitate non conſtitu-
tis,etiam ſi nihil opponatur,vt no. gloſſ.& doc.in d.c.ſtatutum,
in.vj.¶ Nec partes aliquo modo tali exceptione poſſunt renun-
ciare firmat Io.And.in additioni. Spe.in tit.de iud.deleg.§.exci-
pi poteſt , in additione incipiente, hodie falſum eſt per id , quod
6 habetur in d.c.ſtatutum,in fi.¶ † Nec ob.ſi dicatur,quòd diſpo-
ſitio illius.c.ſtatutum,non habet locum,vbi cauſa verteretur in-
ter laicos per id, quod habetur in dicto. c. ſua nobis, extra de ap-
pellationibus : quia reſpondeo ſecundum veras reſponſiones,
aliàs concluſiones quòd diſpoſitio dicti c . ſtatutum, habet locũ
etiam quando verteretur inter laicos : tum quia generaliter tex-
tus loquitur , & ſic generaliter debet intelligi. l . de precio, ff. de
pub.c.ſolitæ,de maio. & obe. tum etiam quia in caſibus verten-
tibus inter laicos militat vna finalis ratio dicti . c . ſtatutum: quia
redundat dedecus ſedis apoſtolicæ , vt in ver . committantur &
iſtam opinio.tenet Hoſtien.in d.c.ſua nobis,& videtur etiam il-
lam tenere Ioannes Andreas : quia concordat dictas opiniones:
quarum prima eſt , quòd poſsit committi cauſa laicorum illi qui
nõ eſt in dignitate eccleſiaſtica, & maximè qñ cauſa foret crimi-
nalis,& ad pœnã ſanguinis,quæ nõ p̃t cõmitti clericis.c.fi.ne cle

rici,vel monachi, lib.vj.& c.in archiepiscopatũ,de rapto. Secun
do ponit opinionẽ,ꝙ nullo mõ põt cõmitti his,q nõ sunt in dig-
nitate ecclesiastica,ꝓpter generalitatẽ.d.c.statutũ. & subdit te-
nendũ esse illud,qđ subdit curia ecclæ Romanæ.qđ Io.An.in vl
ti.loco inter opiniones iuris refert pro vltima opinione illã,quæ
habet,ꝙ cõmissio nõ valet,ergo illam intelligitur approbare in
puncto iuris:quia opinio posterior vr̃ approbari, vt no.glo.in l.
qui filiũ.§.j.ff.ad Treb.& no.Io.An.in c.j.de pœnis, in vj.in no
uella,& in c.j.de senten.exe.in nouella,& probatur in l.si idẽ cũ
eodẽ.§.fi.ff.de iurisdi.om.iudi.& in l.bona fides,& ibi no.Bart.
ff.deposi.& Bal.in auth.ex testõ.C.de coll.in ij.col.& in l.si ma
ter.C.de stat.defun.¶Istã opi.clarè firmat dñs Cardinalis de Za
barellis in c.sua nobis,dũ dicit seruãdũ esse.c.statutũ,& in causis
laicorũ,nisi appareat,ꝙ papa illi cõstitutioni derogari voluerit,
subdens ꝙ dictũ cap.ꝓcedit in causis,quarũ sunt capaces clerici,
qa licet gñaliter loquatur, dẽt restringi, ne inducat absurditatẽ,
ar.c.veniens,de iureiu.vnde,si erat cã criminalis,quæ induceret
clericũ ad irregularitatem,papa nõ cõmittet vni clerico.d.c.fin.
ne cle.vel mona.& cũ p̃alle.opi.Io.An.transit ẽt Pe.de Anch.in
d.c.sua nobis.¶Istã opi.ẽt firmat de iure verã esse Io.de lig.in d.
c.sua nobis,& ẽt refert Domi.de san.Gemi.in d.c.statutum,in
ij.col.licet Do.ibi nihil firmet.& rñdent p̃fati doc.ad c.sua no-
bis,ꝙ illa decretalis loquitur eo tpe,quo nondũ erãt determina-
tæ qualitates,de quibus in d.c.statutũ.Et licet Ant.de Bu.& qui
a dam Moderni[a] in d.c.sua nobis,dicant se putare.d.c. statuti,de-
bere restringi,vt non corrigat dictã decretalẽ,sua nobis: tñ hoc
nõ ꝓbãt rõne:quinimò ↄ̃riũ probat per generalitatẽ. d.c.statu-
tũ,& per rationẽ finalẽ illius.c.statutũ quæ militat ẽt in causis lai
corum cõmissis illis,qui in dignitatibus non essent. & ad d.c.sua
nobis,põt vltra p̃dicta rñderi, qđ in literis cõmissionis factæ per
papã fiebat mentio,indicans illos delegatos esse laicos: mirũ est
talẽ delegationẽ factã à papa valere,vt no.gl.in d.c.statutum,in
ver.literarũ,& no.Spe.in ti.de iud.deleg.§.excipi põt,ver.quid
si papa.¶Nec ob.ẽt si,diceretur,ꝙ debet d.c.statutũ restringi ad
cõmissionẽ causarũ ecclesiasticarum,& nõ ad causas laicorũ: qa
clerici,maximè in dignitate ↄstituti, nõ debẽt occupari in causis
tẽporalib⁹,maximè laicorũ.xj.q.j.c.te qdẽ.xxiij.q.viij.c.repre-
hẽsibilis,vt dicebat Abbas moder.in c.tua nobis:qa hæc rõ debi
lis ẽ cũ supportatione: quia si istud esset verũ, sequeret̃, qđ sim-
plex clericus non posset cognoscere vt iudex delegatus, vel vt ar
biter de causis vertẽtibus inter laicos ↄ̃ legẽ nõ distinguemus.§.
sacerdotio.ff.de arbi.& ↄ̃ ea,quæ habentur in c.sanè.xxij.q.viij.
& in d.c.fi.ne cle.vel mona. Et ẽt si à laico superiore delegetur
cã clerico,valebit iudiciũ,vt probat An.de Bu.& do. Ab.in c.ij.
de iud.Ex quibus apparet,qđ doc.maioris ponderis & authori-
tatis sunt illi,qui tenẽt istã opinionẽ,qđ in casu nr̃o cõmissio nõ
valuerit:iõ eorũ authoritas p̃ualere debet cæteris,vt dixit Ange.
in l.si idẽ cũ eodẽ.ff.de iuris.om.iu.facit.l.iij.in princ.ff.de test.
& in c.in nostra,de testi.¶Præterea aduertatur, quia nos sumus
extra dubitationẽ dictorũ in dictis locis,nã illi,qui tenẽt ↄ̃riũ,vo
lũt,ꝙ tex.in d.c.sua nobis,non intelligat̃ correctus per tex.in d.
c.statutũ.sed ita est,qđ d.c.sua nobis,duntaxat loquitur in papa
delegante alicui nõ existenti in dignitate ecclesiastica,ergo,cum
cõmissio facta dicto primicerio nõ fuit facta à papa. sed à particu
lari legato papæ,& sic sumus extra exceptuatũ in d.c. sua nobis,
residemus sub regula generali posita in d.c.statutum.l.in his, cũ
ibi no.ff.de leg.l.quæsitũ.ff.de fund.instru. nõ em̃ omnia,q̃ cõ-
ceduntur papæ,cõcedũtur delegato suo.l.j.ff.à quib.appel.non
li.c.proposuit,de cõces.præben.& per istud solum esset respon-
sum ad omnia,quæ in ↄ̃riũ adduci possent. ¶Nec p̃dictis obstat,
si diceretur,dictus primicerius reputabat̃ cõi opi. ꝓpter primi-
ceriatũ ẽe de dignitate ecclesiastica,& partes ignorabant primi-
ceriatũ esse officiũ simplex,& nõ dignitatis,& per cõsequens de
bet valere sententia ab eo lata per l.Barbarius Philippus, de offi-
cio p̃to.qđ plenè no.ff.de iure patro. quia põt rñderi negatiuè,
ꝙ cõi opinione reputaretur ille primiceriatus dignitas,strictè ac
cipiendo,ꝓut accipitur in materia ista,& maximè cũ de iure cõi
nõ omnis primiceriatus sit dignitas,prout supra dixi:& quod est
fortius,non est ꝓbatũ,ꝙ cõi opi. maioris partis iste primiceria-
7 tus sit dignitas. ¶†Põt ẽt rñderi,ꝙ illud, qđ habetur in d.l.Bar-
barius,procedit in iudicibus ordinariis,non in iudice delegato,
cui vna cã tantum est cõmissa,vt signanter cõcludit. Inn.& Ant.
de Bu.in c.cũ dilecta , de rescriptis. ¶ Alio ex capite redditur di-
cta sentẽtia nulla: quia cũ præsentata esset appellatio dicti Basilij
interposita à subdelegatione facta in dictũ primiceriũ,dictus pri
micerius vidit,legit, admisit & recepit dictã appellationẽ,prout
in actis continet̃ per hæc verba:qui dñs Carolus cõmissarius sub
delegatus pro tribunali sedens, visis & lectis dictis instr̃is appel-
lationis & requisitionis ipsa omnia admisit & recepit . per quæ
verba vr̃ detulisse dictæ appellationi, vt no. Spe. in ti. de appell.
§.nunc dicamus,ver.fin.& Pau. de Liaza.in q.sua incipiente,iu-
dex appellãti,in fi.per c.sæpe,& in c.interposita,de appel. & Do
mi.De sanc. Geminia. in c. j. §. j. in primo nota. de appell. in vj.
¶ Per quã delationẽ abdicasse dr̃ à se omnẽ iurisdictionẽ , si quã
habeat.c.dilectus,de appel.& in d. cũ ap.friuolis, e.ti.in vj.& ta
lem actũ,per quẽ vr̃ abdicasse à se omnẽ iurisdictionẽ , nõ potest
iudex reuocare,vt no.Io.An.c.constitutus,el ij.de appel.& in c.
meminimus, de accusa. & in d.c. cũ appellationibus. ¶ Benefa-
ciunt not. in c. significantibus,de off.deleg.¶ Præsuppositis er-
go dictis duabus nullitatibus,infertur, ꝙ exceptio primę nullita
tis põt deduci ad impediendã executionẽ dictarũ sententiarum:
8 quia licet tex.in d.cle.j.de re iud.dicat,† quod ad agendũ de nul
litate triũ sententiarũ , vel alicuius ex eis nullatenus auditur ille,
cõtra quẽ dictæ tres sententiæ latæ sunt,donec fuerint executio-
ni mandatæ: tñ ibi nõ habent locũ, si deduceret̃ nullitas surgens
b ex defectu[b] iurisdictionis,vt est gl.reputata singu.in clemen.vni
ca,in gl.fi.de seque.pos.per text.in l.ij.in fi.ff.de pœnis, per quã
gl.in l.diuus,ff.de test.mil.& in l.nõ erit.§.dato,ff.de iureiur.&
9 Bal.in l.si quis filio, ff. de iniusto testõ, † dicunt, ꝙ si per legem,
vel statutum sit remota omnis exceptio nullitatis:non tamen in-
telligitur remota exceptio nullitatis surgens ex defectu iurisdi-
ctionis,& ita etiã not.Bal.in l.scire oportet,§.fi.ff.de excu.tu.&
in l.j.C.si à non cõp.iu.& dicit hoc verũ,etiã si statutũ vtatur his
verbis generalibus & vniuersalibus:nulla exceptio posset oppo-
ni.per hoc etiã ipse dicit,ꝙ d.l.si quis filio, & not. etiã Bald.in l.
reos,in xij.col.& in l.generaliter,C.de epi.& cle.& Ant.de But.
& do.Ab.in c.item si quis,de resti.spo.Et ibi etiã loquunt̃, quan
do statutũ loqueret̃ per verba vniuersalia,s.nulla exceptio nulli-
tatis admittatur.¶ Facit.l.ij.§.pen.& quod ibi,no.Bar.ff.qui sa-
tisd. cog. & hoc verũ, si tres essent latæ sententiæ conformes, vt
firmat Lapus & Pe.de Anc.& do.Car.in cle.j.de re iud. & Ang.
in l.j.C.ne sic.tert.prouoca.& in l.j. C.quando prouoca.& in l.
de pupillo.§.qui opus,ff.de ope. no. nunc. & in l. expresim, ff.
de appell.& in l.iij.§.fi.ff.de dam. infe. & Pau. de Ca. in l. iiij.§.
cõdemna.ff.de re iud. & dñi de Rota in suis decisionibus nouis,
vt refert Io.de Imo.in d.l.si expresim,circa antepe.char.¶ Nam
ratio illius cle. j. de re iu. est , quia præsumitur pro illis iudicibus
non priuatis,qui tres sententias tulerũt c. in præsentia,de renun.
l.j.C.de iuris.om.iu.quæ ratio cessat in eo,q iudicat, & nullã iu-
risdictionẽ habet,sed est priuata p̃sona:al's aũt sequeret̃ absurdũ,
qđ quis p̃t ꝓcurare habere tres sentẽtias à trib . priuatis personis
nullã iurisdictionẽ habẽtibus, & hoc mõ reiecta omni exceptio
ne iudicãtis obtineret executionẽ sentẽtiæ ↄ̃ mentẽ iuris qđ qui-
dem præsumit̃ ꝓ iudice nõ priuato, vt dixi, facit.l. quæcũque.§.
fi.ff.de publi.¶ Nec obstat,si in cõtrariũ allegaret̃ gl. in cle. j. in
ver.pendere,de re iu.iũcto tex.quia rñdeo, ꝙ illa glo.loquitur,
qñ iudex protulit sententiã diffinitiuam,pendente appellatione
ab interlocutoria eiusdẽ iudicis, quo casu,qñ iudex tulit senten-
tiam diffinitiuã,nõ erat incõpetens:quia poterat procedere ante
inhibitionẽ.c.non solũ,de appel.in vj.licet, si postea pronuncie
tur bene appellatũ ab illa interlocutoria , intelligat̃ illũ iudicem
nõ potuisse ferre dictã sentẽtiã tertiã diffinitiuã: nos aũt loqmur
in casu,in quo tẽpore,quo lata est dicta tertia sentẽtia,iudex erat
omnino incompetens.vnde dicit do.Car.in d.cle.j.de re iud.in
vj.quod gl.ibi posita in ver.pendere, loquitur in casu, in quo nõ
erat funditus extincta iurisdictio , sed suspensa per interdictionẽ
ab interlocutoria:secus aũt,quando iurisdictio nullo modo com
10 petebat,ita loquit̃ gl.in clemen.vnica,de sequest.pos.¶ † Nec di
cat̃,ꝙ gl.in clemen.vnica,de seque,poss.loquat̃,quando tractat̃
de perpetuo præiudicio resultante ex sentẽtia,quo casu exceptio
nullitatis ratione defectus iurisdictionis nõ intelligat̃ reiecta.se-
cundũ gl.in cle.j.de re iud.intelligit̃,quando tractatur de tempo
rali præiudicio,s.quousque sententia sit executa,vt postea posit
allegari nullitas,& nõ antè:qa dico , quòd ista concordia ad istas
glo.esset

gloſſ.eſſet falſa,ſ m quod dicit etiam Ioan. de Imo.in d.l.ſi ex-
preſſim,poſt medium,circa antepe.char. qñ etiam in caſu dictæ
cle.vnicæ,de ſequeſt.poſſ.agebaẗ de temporali præiudicio, l.ſe-
queſtrationis,qđ durabit,quouſque per iudicẽ determinabiẗ,q̃
partiũ melius ius habeat,vt ibi. ¶Nec ad hoc obſtat,ſi diceretur,
ꝙ in caſu dictæ cle.vnicæ,de ſeque.poſ.gl.ibi nõ loquiẗ, qñ latæ
eſſent tres ſentẽtiæ:quia dico,ꝙ q̃uis ibi gl.hoc exp̃ſſe nõ dicat,
tñ doc.quos ſupra retuli,expreſſe hoc dicunt.& rõ,quæ colligiẗ
ex gl.vnica,habet locum etiam hoc caſu,qñ ſunt latæ tres ſentẽ-
tiæ,ſi tertia ſententia, vel plures ex tribus ſententiis latæ ſunt ab
eo,qui funditus iuriſdictione careat: quia iura pro tali habente
iuriſdictionẽ nõ p̃ſumunt,vt dixi ſ̃.aliter & reſpõdeo ad d.cle.j.
de re iud.videlicet qđ diſpoſitio illius cle.j.loquitur & intelligi-
tur,qñ ſecũda & tertia ſint cõfirmatoriæ ipſius primæ:ſecus aũt,
ſi vna,vel plures ex ipſis ſententijs ſit reformatoria,vel ſint refor
matoriȩ:ita no.gl.in d.l.ſi expreſſim,&ibi Io.de Imo.in vj.char.
& Pau.de Leaza.in d.cle.in ver.ex eis.Sed in caſu nr̃o ſaltem ter
tia ſententia eſt reformatoria,attẽto maximè, ꝙ in trecẽtis quin
quaginta ducatis nullo modo dicitur cõcordare cum aliqua ex
11 præcedentibus ſententijs,vt ꝓbaui ſupra in primo dubio. ¶†In-
c ſuper & alio mõ rñdeo ad d.cle.j.quia vbicunque euidenter [c] cõ
ſtat de nullitate ſententiæ:& de ea manifeſtè probatur,ſaltem a-
ctis prius factis coram iudice,qui dictam tertiam ſententiam tu-
lit,tunc non habet locum diſpoſitio dictæ cle.j. & poteſt impe-
diri executio per allegationem nullitatis, etiam ſi nõ ſit nullitas
ſurgens ex defectu iuriſdictionis:ita voluit Old.in conſi.cvj.in-
cipiente,quod literæ executoriæ &c.per rationẽ quæ colligiẗur
ex verbis d.cle.j.ibi dũ dicit,de calũnijs litigãtiũ occurratur &c.
nam vbi euidenter conſtat de nullitate,tunc ceſſat rõ calumniæ.
& ſic ceſſante rõne legis, ceſſat eius diſpoſitio.l.adire.§.quãuis.
ff.de iure patro.& in c.cum ceſſante.de appel. Et iſtud in termi-
nis noſtris firmat Bal.& Salice.in l.j.C.ne liceat tertio prouo.&
dñi de Rota in ſuis deciſionibus nouis, quos refert & ſequitur
Ioannes de Imo.in d.l.ſi expreſſim,circa antepen.char.& Ludo
uicus Romanus in d.l.de pupillo.§.qui opus.& in l.de viro.in
trigeſimaſecunda fallentia.ff.ſolu.matr.& in l.feriatis.ff.de fer.
& domibus Car.in cle.vnica.de ſequeſt.poſ. ¶Bene facit quod
no.Bart.in l.j.in iij.col.ff.de oper.no. nun.in ver.oppono.ff.de
leg.ij.§.quis eum, &c.& Bal.in l.j.C.ſi de momen. poſſeſ.fuc.
appel.in ver.denuo quæro an tali omiſſione. & Petr.de Ancha.
in conſi.ccvj.incip.in Chriſti nomine de iure communi &c.vbi
dicit ꝙ ſi ſtatutum reiicit exceptionem nullitatis, non intelligi-
tur reiicere illam quæ euidenter conſtat ex actis per iđ quod no.
gl.magna in l.vbi pactum.C.de tranſac. ¶Et per hoc no. ~~per~~ In-
12 not.c.j.de offi.vi. ¶†Comprobatur, quia videmus ꝙ quanquã
contra agentem recuperandæ poſſeſſionis,non poſſit opponi ex
ceptio dominij,vt l.ſi quis ad ſe fundum.C.ad l.Iuliam de vi.&
l.ſi maritus.C.de donatio.inter vir. tñ fallit qñ de dominio ſeu
iure rei conuenti euidenter ſeu notoriè cõſtaret: vt in c.ſignifi-
caſti,de diuor.& no.gl.magna in c.fi.de reſti.ſpo. lib.vj.cum ſi.
¶Nec ad hoc obſt.ſi diceretur, ꝙ ſi eſſet verum, ꝙ vbi euidenter
conſtat ex nullitate ſententiȩ ex actis,ꝙ impeditur executio triũ
ſententiarũ conformium ſequeretur ꝙ nihil eſſet ſpecialiter in-
ductum per d.cle.de re iud.in caſu quo latæ eſſent tres ſententiȩ
conformes,cũ ẽt ita demum impediatur executio vnius tantum
ſententiæ,quæ in rem iudicatam tranſiuit,qñ nullitas eſt euidẽs
per no.per Inn.in c.ex rõne,de appel.& per Bal. in l.ſui.§.con-
demnatũ.ff.de re iud.& per Cyn.& alios in l.ab executione.C.
quorum appel.nõ reci.per Spe.in ti.de li.conteſt.§.qñ autem.
ver.quid de cauſa nullitatis.& in titu.de libellorum concepti.§.
nunc dicendum.ver.quid ſi ſententiæ.cũ ſuis cõcor. quia rñdeo
ꝙ imo per d.cle.j.de re iud.eſt inducta ſpecialitas in caſu in quo
petitur executio trium ſentẽtiarum cõformium, qñ vna vel duæ
tantum latæ ſunt,quæ in rem iudicatam tranſiuiſſent, ſufficit ad
impediendum cotã executore, quando reus ſe offerat inconti-
nenti ſeu intra breuem dilationem probaturum de nullitate. Ita
dicit Bar.in d.§.condemnatum. & alij.doc.in locis.ſ̃. allegatis
per l.prætor.§.Marcellus.ff.de re iud. ¶Sed qñ ſint latæ tres ſen
tentiæ cõformes hoc non ſufficeret:ſed requiritur ꝙ hoc appa-
reat ex ipſis actis. Nam tunc non poteſt dici ꝙ exceptio nullita-
tis per calumniam opponatur:ideo tunc ceſſat ratio illius cle.j.
vt ibi ver.calumniis,&c. ¶Sed ita eſt ꝙ de exceptione nullitatis
tam ex primo,quàm ex ſecundo capite ſupra deductis conſtat e-
uidenter per acta, & de ſecundo capite nullitatis conſtat etiam
ex actis factis corã ipſo primicerio,quæ acta inducunt notoriũ:
vt no.Inn.in c.per tuas.de teſt.& in c.ex inſinuatione.de appel.
& quod no.gl.in c.audientia.de accuſ.& tex.in c. cum olim.de
ver.ſig.& in c.fi.de cohab.cle.& muli.ergo dicta exceptio nul-
litatis debet admitti ad impediendum executionem ſententiæ.
¶Poteſt etiam aliter reſponderi ad cle.j.de re iud. ꝙ illa loqui-
tur,quando ſolum per viam principalis petitionis agendo dedu-
cebat nullitatem. Nos autem ſumus in caſu in quo per viam ex-
ceptionis,reus,cõtra quem petita eſt executio, deducit nullita-
tem: & eſt differentia maxima inter caſum qñ ſolum per viam
exceptionis nullitas deducitur, & qñ per viam principalis peti-
tionis.vt no.Ang.& Io.de Imo.in d.§.condemnatum.& Spe.in
ti.de libel.concep.§.nunc dicendum.circa fi.& Io.An. in Spec.
in ti.de lit.conte.§.qñ.ver.quid de cauſa nullitatis.& Bal.in l.fi.
13 per illum tex.C.de ord.cogni.circa fin. ¶†Denique reſpondeo
aliter ad prælle.cle.j.de re iudi. ꝙ dato quod exceptio nullita-
tis non deberet admitti ad executionẽ ſententiæ,attamen vbi eſt
appoſita & probata:& ſic petens executionem paſſus eſt proba-
ri exceptionẽ & nullitatem,vt in caſu noſtro,debet tunc pronũ-
ciari ſuper ipſa nullitate,& impeditur executio:ſicut dicimus, ꝙ
licet cõtra agentẽ poſſeſſorio recuperandæ non admittitur do-
minium ad impediendam reſtitutionem poſſeſſionis: vt dixi.ſ̃.
Tñ ſi exceptio dominij fuit oppoſita,& ꝓbata,& ſi actor paſſus
eſt eã probari,& ſuper ea diſcuſſerit ſuper dominio & petitorio
ꝓnunciandũ,& impedieẗ reſtitutio poſſeſſionis,in c.j.de reſtit.
ſpo.vt no.Bal.in l.ſi quis à ſe.C.ad l.Iul.de vi.& in l. naturaliter.
§.nihil cõmune.ff.de acqui.poſ. ¶Bene facit quod no. Inn.in c.
fraternitatis,de fri.& in c.cum Bertoldus.de re iudi. & in c.cum
14 lecta.de reſcriptis.vbi voluit† ꝙ licet ɔ̃ præſumptionem iuris &
de iure nõ admittatur probatio in ɔ̃rium.l.rei.C.arbi.tute.l.an-
d tiquæ.C.ad Velleia.Tñ fallit [d] niſi parte nõ reſiſtente fuerint fa
ctæ probationes in ɔ̃rium:quia tunc valebunt. & ſequuntur hoc
doc.vbiquè. ¶Et ſic multis modis apparet quod diſpoſitio dictæ
cle.j.de re iud.non obſtat aliquo mõ qđ teneo pro ɔſtanti, ſicut
Deus eſt,ſaluo ſemper iudicio ſaniori. ¶Ex quibus omnibus cõ-
cluditur ꝙ appellatio Andreæ procedit,quia conſtat ex ſcriptu-
ris & libris ſententiam Primicerij fuiſſe iniquam & iniuſtam. na
15 tura†enim ſocietatis eſt,vt commodum & incõmodum ſit cõe,
vt l.cum duobus.§.quidã ſagariã cum §.ſeq.ver. proinde.& l.ſi
non fuerunt.ff.pro ſocio, q̃uo ergo debet condemnari ad dan-
dum ſocio totum in pecunia,cũ in ſocietate nõ reſtent pecuniæ:
ſed nomina debitorum,de hoc tñ non diſcutio,ſed aliàs quòd ad
merita ſcripſi,& me ad illas refero. ¶Secũdò infertur ex præmiſ-
ſis,quod dato ẽt,ꝙ dicto Andreæ appellare non licuiſſet, tamen
licitum fuit & eſt ſibi,dicere de nullitatibus prædictis,& dico il-
las eſſe ꝓbatas,& conſequenter ſententiam nullam exequendã
non eſſe,quæ concluſio habet ẽt maximam æquitatem,quia per
eam euitatur circuitus inutilis:vt fieri debet.l.dñs teſtamẽto.ff.
de cõdi.indebi.l.fi.C.per quas perſo.nob.acqui. nam ſi nunc ſu
per nullite non pronuncietur,ſed differtur, & fieret executio ſe
cundum quod habetur in d.cle.j.non euitaretur circuitus.

ADDITIO.

a ¶Moderni.ſ.Panor.ſynchronos Alex.
b ¶Defectu.Bal.l.generaliter,co.j.C.de epi.& cle.l.pen.ff.de iuſtitia & iure.conſi.cccxxxij.lib.ij.Trac.ſtat.ver. bannitus, nu.8.Roma.conſi.xlij.conſi.cxv.in fi.Gemi.cõſi. xxiiij.col. iij.conſi.xcv.co.j.Pau.conſ.xcix.in prin.li.ij.Feli.c.paſtoralis,col.iij.de excep.Hyppo.Marſi.ſing.x.
c ¶Euidenter.Roma.ſin.cclxxxvij.
d ¶Fallit.j̃.lib.iiij.conſi.lxiij.nu.81.

EPITOME.

SOcietas omnium bonorum ſatis diſſoluitur,& quod vnus nomine proprio acquiſiuit,non præſumitur de pecunia cõi.

CONSILIVM LXXVIII.

DIſcuſſis his de quibus in themate ſuperius poſito fit mentio. ¶Puto de iure concludendum, dictum Franciſcum poſſe de iure petere dimidiam aut aliquam partem illorum bonorum quæ dic.dñs Marcus ſuo proprio nomine tm̃ ac-

quisiuit. ¶Moueor, qđ Marcus vidẽs, ꝙ Frãciscus p̃dictus frater
suus nõ dabat ei aliquod subsidium, & ꝙ dictus Franciscus de sa-
lariis nõ cõicabat aliq̃d cœpit dñs Marcus acquirere & emere a-
liqua bona sub suo nomine ꝓprio: vt per instrumenta patere dr̃,
in quibus dr̃ ꝙ Marcus emebat de suis propriis pecuniis: & ẽt p̃-
supponitur ꝙ reditus bonorum cõium dictorum prius nõ suffi-
1 ciebat ad victũ. ¶†Ex quibus infero, ꝙ posito ꝙ prius fuissẽt so-
cij omniũ bonorũ dicti fratres, tñ attento ꝙ postea dictus Fran.
nõ cõicabat de salariis aliquid, & dictus Marcus cœpit acquirere
sub proprio nomine, diceretur tũc dissoluta esse dicta societas,
adeò qđ ea q̃ acquisiuit postea dñs Marcus cõicare nõ tenetur. l.
itaque. ff. ꝓ socio. no. Bar. in l. Titiũ aut Meuium. §. altero. ad fi.
de admi. tuto. & in l. j. §. si quis interdicto. ff. de itin. actuque pri-
ua. ¶Et per hoc patet non obstare id quod habetur in l. actione.
§. diximus. ff. pro socio. & l. si patru⁹. & quod ibi no. Bal. in prin.
C. communia vtriusque iudi. & id etiã quod habetur. in l. si socie
tatem vniuersarum. & l. si quis societatem contraxerit. ff. pro so
2 cio. & quod no. Bar. in d. §. †vbi habetur quòd si duo fratres erãt
socij omnium bonorum & vnus aliquid acquisiuerit suo nomi-
ne, tenet̃ cõicare illud proprio nomine acquisitum: vt ẽt plenè
no. & declarat Cy. in add. in l. cum duob. §. si inter fratres. ff. pro
socio. & ibi Bar. & Bal. in l. j. ad fi. C. si quis alteri vel sibi. & in l.
si vt ꝓponas. ad fi. C. de rei ven. & in l. cũ oporteat. in iiij. col. C.
de bo. quæ lib. & in l. fi. §. quatuor. ff. de le. ij. & in l. socius. ff. si
cer. pe. q̃a leges illæ loquunt̃ qñ vnus cõmunicabat in cõicando
& in ꝯferendo socialiter omnia vndecũque obuẽientia. & alter
sibi retinebat seu pro se acquirebat. ita dicunt p̃fati doc. in dictis
locis. ¶Sed cum præsupponatur in themate ꝙ tam dictus dñs
Marcus quã dictus Franciscus etiã prius ceperit desistere à con-
ferendo omnia sibi obuenientià dum dicit̃ in themate quod di-
ctus Franciscus ex salariis non cõmunicabat, & sic cum videtur
mutuo consensu tacite fuisse recessum ab illa vniuersali societa-
te omnium bonorum, dato ꝙ remansisset inter eos aliqualis so-
cietas particularis, tamen propter illam non tenetur dñs Marcus
cõicare cum Francisco prædia quæ post suo nomine proprio ac-
quisiuisset. ita inquit Bar. in d. §. altero. per l. si vnus. ff. pro socio.
& Bal. etiam in d. §. si vnus in lec. antiqua. per illum tex. ita de fa
cto. dicit responsum fuisse in que. duorum fratrum qui quosdã
actus fecerant in cõi & quosdã separatim, quod si vnus reperitur
fecisse mercaturam proprio nomine, non teneatur illam cõmu-
nicare cum altero fratre. ¶Plus vr̃ etiam velle Bal. in locis. s̃. alle
3 gatis: & maximè in d. l. si socius. †ꝙ etiam qñ non appareret qđ
Frãciscus cœpisset desistere à conferendo & cõmunicando om-
nia: sed appareret dominum Marcũ emisse suo proprio nomine
sciente & patiente Francisco, quod tunc non teneretur dictus
Marcus communicare. ar. l. j. §. magistrum autem. ff. de exer. iun
cta. d. l. itaque. & ita est intẽtio Bal. vt patet per iura allegata per
eum. ¶Et prædicta procedunt vbi appareret ꝙ inter dictos fra-
tres mortuo patre fuisset tacita vel expressa coita societas omniũ
bonorum conferendo omnia vndecunque obuenientia adinui-
cem & postea destitissent communicare, vt dixi s̃. & narratur in
themate. sed vbi non appareret aliquo tp̃e fuisse ꝯ̃ctam societatẽ
omnium bonorum inter eos conferendo & communicando ꝓ-
miscue omnia vndecunque obuenientia iuxta no. in d. §. altero.
& in d. l. si patruus. & in d. l. cum duobus. per doc. & per Bald. in
c. j. de benefi. fratrum. & in c. j. §. si duo fratres. de fratri. de nouo
benefi. inuesti. & in tracta. de duobus fratribus cum suis concor.
tunc res nõ habet dubium: vt l. cum duobus. §. pap. aliàs incipit.
si fratres. ff. pro socio. ¶Vbi tamen ex pecunia communi fuerũt
acquisita per dictum Marcum illa prædia, teneretur dñs Marcus
pro rata pecuniæ cõis spectante ad dictum Franciscum reddere
sibi, iuxta. l. j. & quod ibi no. Bal. C. si quis alteri vel sibi. & l. si ex
ea pecunia. C. de rei vendi. & in d. l. si patruus. ¶Tamen in pro-
posito non potest allegari ꝙ dicta pecunia ex qua empta fuerũt
proprio nomine prædia per d. Marcum fuerit cõis, nisi hoc ex-
4 presse probetur per d. Franciscum: †q̃a præsumuntur empta illa
a prædia ex pecunia propria ementis non ex communi vt l. si de-
functus. C. arbi. tute. & no. Bar. in d. l. si patruus. & Bal. & Sal. in
l. pen. C. si quis alteri vel sibi. & etiam Bart. in l. cum proponas.
C. pro socio. ¶Et patet ex narratis in quo præsupponitur quod
redditus communes non sufficerent ad victum seu ad necessita-
tes cões, & quod dictus dominus Marcus erat industriosus: nam
narratur in puncto quod ille ex industria sua & suorum amico-
rum auxilio, acquisiuit aliquas terras. ¶Bene facit quod no. Spe.
5 in ti. de iud. §. sequitur. versi. vt autem. in quarta parte. †vbi dum
dicit quod si plures erant fratres remanentes in domo paterna
mortuo patre & vnus erat habilis ad lucrandum, vt q̃a erat arti-
fex: & tunc si quid acquisiuit non præsumitur ꝙ acquisiuit ex bo
nis cõibus, sed suis operis & industria sua, nisi aliud probetur per
d. l. si defunctus. & l. venditor. ff. de hæ. vel ac. ven. & l. iij. ff. ad l.
Falc. & cum dictus Marcus possederit dicta bona & possideat. &
Franciscus est qui petit, incumbit Francisco onus probãdi qđ fue
runt empta ex cõi pecunia per no. per glo. in l. cum oporteat. in
prin. in ver. cuius substantia. C. de bon. quæ lib. Et not. Io. An. in
addi. Spe. in tit. de actore. §. j. in addi. incipiente, in summa. &
Bal. in auth. ex testamento. C. de col. in vij. col. in ver. xj. capitu-
lum &c. bene facit quod no. xij. q. j. in c. sint manifestæ. & ea cã.
q. v. in c. nulli. & quod no. Bal. in l. si pariter. ff. de re. du. ex qui-
bus cõcluditur ꝙ stãtibus verbis his de quibus in themate dicto
non potest obtinere præfatus Franciscus petens partem istorum
bonorum tanquã communium vel communicandorum per d.
dominum Marcum quæ proprio nomine emit & acquisiuit.

SVMMARIVM.

2 *Causa appellationis sicut deuoluit totã causam, ita causa nul-*
litatis.
3 *Sentẽtia sup̃ libello inepto ita est nulla, vt nequeat reformari.*
6 *Error debet esse visibilis, vt sententiam reddat nullam.*

CONSILIVM LXXIX.

PRospectis verbis sententiis & libellis & his de qui-
bus in themate fit mentio, dico ꝙ quãuis An. in l. j.
C. qñ prouo. nõ est nece. & in l. si expressim. de app.
fuerit in opinione qđ ille q̃ cognoscit super nullitate
sententiæ solũ possit reformare sententiã nullam, & cognoscere
de iustitia vel iniustitia ipsius sententiæ, qñ ipsa sententia fuisset
nulla propter sordes & corruptionẽ seu iniquitatẽ ipsius iudicis,
qui sententiã tulerat. ita intelligebat tex. in ver. absentem, & in
1 ver. per iniuriam. iuncto verbo, reformabis. C. de acc. ¶†Tamẽ
* *communis opi. est quod qñcunque sententia sit nulla quando
defectus est in sententia seu concernentibus ipsam sententiam,
& non in reliquis substantialibus ipsius processus possit reforma
ri per l. j. ver. sed si huius. ff. que sen. sine app. rescin. & per d. l. ab
sentem. Nam dicta lex non loquitur qñ sentẽtia esset nulla pro-
pter errorem calculi expressum in sentẽtia, vt quia dixit q̃a quin-
quaginta quæ debes tali cã, & xxv. quæ debes ex tali, faciunt seu
cõstituunt cẽtũ: iõ te cõdẽno in cẽtũ, nã iudex coram quo pete-
batur executio talis sententiæ, ꝯ̃ quem opponebatur de nullita-
te & errore, vt ibi gl. in versi. qõnis poterat reformare dictũ cor-
rigendo errorem. ¶Præterea non subest ratio quare magis de-
beat reformari sententia quando est nulla propter sordes iudi-
cis, quàm qñ est nulla ob alium defectum. ¶Et istam opin. tenet
Inno. in c. cum contingat. in gl. magna. ff. de offic. deleg. & sequi
2 tur Bar. in l. si vt proponas. la j. C. quomodo & qñ iudex. †vbi di
cit quod sicut causa appellationis deuoluit totam causam & to-
tum negotium ad iudicem appellationis, vt possit ex noua causa
sententiam reformare. l. fi. ff. qđ cum eo. l. per hanc. C. de tem-
pori. appella. ita etiam facit cã nullitatis: quia facit quod possit
ipse cognoscens de nullitate ipsam sententiam reformare cum
totum negotium deuoluatur ad eum per d. l. absentem. & d. l. j,
& dicit Bar, no. & tene mẽti hoc dictum: quia à me amplius non
audiuisti tale verbum. ita etiam tenet ipse in l. j. C. qñ prouo. nõ
est neces. & in l. si est expressum. prælle. circa penul. col. & An.
de But. & do. Ab. in c. dilecto. de appel. & Bal. & Ang. & Ioã. de
lig. in cle. j. de re iudi. ¶Et Ioan. de Imola in d. l. si expressim. vbi
dicit hanc esse eorum opi. quæ sibi videt̃ æquior & rõnabilior ra
tione circuitus vitandi, vt l. dominus testamento. ff. de condi. in-
deb. Et respondit ad d. l. absentẽ. in ver. per iniuriam. s. ex animo
commissam. Alio modo potest intelligi per iniuriam. i. non iure
vt probatur in l. sed si q̃cunque. §. iniuria. & in l. ij. & iij. ff. ad l. a-
qui. & insti. eod. tit. & ita ẽt tenet Ab. in c. cum Ioannes. in fi. de
3 fin. instru. ¶†Est verum qñ nullitas surgeret ex actis in quibus
substantia-

ſubſtantiatͬ & fundatͬ ſententia,vt quia libellus eſſet ineptus quo
caſu ſentẽtia ſuper eo eſt nulla,vt no.gl.inſtitu.de oblig.in prin.
in gl.quæ incipit,iſtud.quam ad hoc ponderat & ſingularẽ repu
tat Bal.in l.actori,in fi.C.de reb.cred.& no. etiã Bal.in l.ex hoc
iure, in pe. col. & in l. fi. in prin . ff. de iuſtitia & iure . & Ant. de
But.in c.examinato,de iud.& tali caſu ſentẽtia nulla non põt re-
formari,ita not.dicit Pet.de Anch.& Ioa.de Imo. & do. Abb.in
c.cũ dilecti.in notabilibus,per illũ text.de emp. & vend. & Bal.
in l.ij.C.de reſcin. vend.in q. vbi dicit ad hoc eſſe tex.meliorem
qui ſit in iure, in d . c. cum dilecti . & reputat hoc menti tenen-
dũ.¶ Sed iſte non eſt caſus nr̃, q̱a in libello non fuit ineptitudo,
4 ſed ſi quis fuit defectus , fuit in ſola ſentẽtia . ¶ † Bene fateor qđ
vbi prima ſententia eſſet nulla ex eo q̱a in ea ſit expreſſus error,ſi
iudex poſtea pronũcians ſup dicta ſententia eam ſimpliciter con
firmat:talis ſententia confirmatoria redditͬ nulla ipſo iure. quia
ſententia cõfirmatoria referens ſe ad primã vr̃ continere eundẽ
errorẽ quẽ cõtinebat prima,d.l.j.ff.quę ſen.ſine app.reſcin.no.
Bart.& oẽs in l.j.C.de errore calculi. ſecus ſi prima ſentẽtia erat
nulla ex alia cauſa q̃ ex expreſsione erroris in ea: quia tunc ſi iu-
dex ſequens confirmat illã ſententiã confirmans non erit nulla.
vt no gloſ.& docto.in l.j.C.q ñ prouo. & ibi clarè Bal.in verſic.
quarto quæro vtrũ iudex.& firmant oẽs in l. expreſsim de appel
lationi.ſed iſte non eſt caſus nr̃,quia nõ quærimus hic an ſenten-
tia ſecũda ſimpl'r confirmans primã , prout iacet, ſit nulla. ¶ Sed
quærimus an poſsit reformari, & dicendũ eſt ꝙ ſic, vt tenetͬ ma-
* gis * cõmuniter,vt dixi.¶ † Fortius dici poteſt ꝙ dicta ſententia
5 nõ cõtineat expreſſum errorem iuris:quia licet in ſententia dicatͬ
condemnamus d.Iuliũ Cæſarem, Ant.Petroniũ Ia.& quemlibet
eorum inſolidũ & dictũ eius authorẽ &c . tamen nõ per hoc eſt
ꝙ dicatͬ expreſſus error iuris . nam quãuis actiones hæreditariæ
regul'r diuidantͬ inter hæredes pro hæreditarijs portionib. l.j.C.
ſi cer.pet.l.ꝓ hæreditarijs.C.de hæredi.acti.attñ. quia in verbis
ſententię nõ exprimitͬ,ꝙ condemnentͬ,vt hr̃des,& quilibet in ſo
lidũ hæreditario nomine , dato quod ex mente iudicantis appa-
reat iũctis ſcripturis ꝙ eos intendit condemnare ex cauſa hære-
ditaria, attñ per hoc non dr̃ eſſe iuris error talis qui reddit ſenten
6 tiã ipſo iure nullã. ¶ † Quia ad hoc vt expreſsione erroris reddatͬ
ſententia nulla,requiritͬ ꝙ error ſit taliter expreſſus,quod oculo
corporali legi poſsit,& inſpici in ipſa ſentẽtia,& nõ ſufficit quod
ex mẽte cõprehendatͬ, ſeu qđ ſentẽtia, ex mẽte reducatͬ ad erro-
roneũ intellectũ,vt ſingulariter voluit Inn.in c.P. & G.de offic.
deleg.& Ant.de But.in c.ab excõicato.de reſcri.vbi reputat hoc
ſingulariter notandũ & reputat do.Ab.in c.j.de re iud.¶ Bene fa
cit quod no.gl.& doc.in c.j.de teſti.bene fateor qđ ſententia nõ
eſt conformis libello:vt patuit in iuribus vulgaribus. Sed hæc di
ſputatio non eſt neceſſaria : quia poſito ꝙ eſſet expreſſus error:
tñ poſſet reformari vt patet per prædicta. nec eſt neceſſe vt prius
pronuncietͬ an ſit reformãda vel nõ, ſed ſatis eſt procedere ad vl-
teriora, id eſt ad ipſam reformationẽ & ſententiã. l. à præceden-
te.& ibi no.Bartol.C.de dilat.capitul.ex parte.el tertio,de app.
capitul.cum ſuper . de ordi. cog.Et hoc vr̃ mihi ipſa veritas,alte-
rius rectius ſentientis iudicio ſemper ſaluo.

ADDITIO.

a ¶ Propria.Rom.conſi.iij.Cor.conſi.xcviij.li.iiij.Deci.cõſil.
cccxlviij.Bertr.conſi.ccliij.viſo conſulta.lib.iii.

SVMMARIVM.

2 *Spurius non poteſt eſſe notarius actorum.*
3 *Reputatio communis ſola,non iuſtificat notarium.*
4 *Procurator ſi quis pronuncietur non nocet domino abſenti.*
5 *Verba teſtis,iam ſunt decẽ anni,intelliguntur de proxime præ teritis.*
6 *Ratio mala infringit dictum teſtis.*
7 *Ratio vicinitatis non valet, niſi in his quæ ſolent eſſe nota vicinis.*
9 *Turbatio non probatur per ſolam locationem.*
10 *Producens capitula non fatetur contenta.*
13 *Teſtes deponentes de antiquiore poſſeſſione præferuntur.*
14 *Aduerſarij in facto alieno poſſeſſione tolerabilis error.*

CONSILIVM LXXX.

EXaminato proceſſu querelæ, ſeu accuſationis inſtitutæ
per Ioannẽ Ioſeph de Ceſena, ſeu eius procuratorẽ con
tra Franciſcũ de Brunacijs , & ſtatutis mihi tranſmiſsis,
vna cũ alio proceſſu aliàs in cauſa ciuili agitato , inter dictas par-
tes puto nos eſſe in caſu ꝙ accuſatore nõ probante reus debet ab
ſolui.l.q accuſare.C.de eden.& c.j.de eccl.benefi.¶ Non enim
obſt.in primis ſi diceretͬ probatã eſſe intentionẽ d.Io.ex rñſione
aliàs facta per d.Franciſcum , cuidam poſitioni productæ per.d.
Ioan.de an.Mcccclxj.in qua poſitione continebatͬ ꝙ d.Io.tenuit
& poſſedit dictam petiã terræ de qua ad præſens vertitͬ quæſtio,
per annos ſaltẽ ſexdecim continuos proximè præteritos.& Fran
ciſcus rñdit illi poſitioni qđ credit de duodecim annis: ſed ita eſt
quod in accuſatione ſeu querela inſtituta accuſatͬ d . Frãciſcus de
conturbatione poſſeſsionis d.Io.de anno Mccccl xj.tñ quia poſ-
1 ſit d.Ioa. replicare † qđ ſi ſemel poſſeditͬ videlicet tẽpore de quo
in rñſione facta dictæ poſitioni, præſumitͬ etiã ꝙ poſtea poſſede
rit ſi allegat ſe poſſediſſe & poſsidere. vt not. in l. ſiue poſsidetis.
C.de prob.& Ang.in l. non ignorabit. C. ad exhibendũ. & per
Cy.in l.ſuper longi.C.de præſc.lon.temp.& per Io.An.in addi.
Sp.in ti.de peti.& poſ.§.j.ad fi.& Bart.in l.Celſus.ff. de vſuc. cũ
2 concor.¶ † Põt aliter rñderi ꝙ illæ ſcripturę illius aſſerti antiqui
proceſſus fidem non faciunt:eo quia præſupponitur etiã & pro-
batur quod ille aſſertus notarius actoris erat ſpurius ſeu natus de
non legitimo matrimonio : & tales dñtur infames,vt no .Azo in
ſumma.C.ex qui cau.inf.irro.in pen . col. Vnde fm eum repellũ
tur à dignitate,niſi ꝓꝑ inopiã non legitimi cõpetitoris.l.genera-
liter,§.ſpurios.ff.de decurio.& l.ij.C.de dig.lib.xij. & no.Bald.
in l.ij.ff.de lib.& poſth.& in l.generaliter.§.j. C. de inſt. & ſub-
ſti.ſub condi.fac.Vnde ſuccedit deciſio Bart. in l.eadẽ. ff.ad leg.
Iul.repe.vbi dixit qđ infamis ſicut non poteſt exercere officiũ ta
bellionatus quod habet in ſe dignitatẽ iuxta.l.ij.C. de digni . ita
non poterit exercere publicum officium aliquod,puta quòd eſ-
ſet notarius ad banchum. alleg.not.in l.ij. §.miles. ff. de his qui
no.infa.& no.per Bal.in l. Caſsius.ff. de ſenato. Io. de Imo. in l.
infamem . ff. de pub . iud . ¶ Ergo cum dictus notarius aſſerat ſe
prædicta feciſſe tanq̃ notarium ad banchum leonis cauſarum ci-
uiliũ cõis Ceſenæ,ſequitur ꝙ non potuit dictum officium exer-
3 cere . ¶ † Nec ob . ſi diceretur quod debent nihilominus valere
geſta per eum quia cõmuni opinione fuit reputatus legitimus &
naturalis & idoneus tabellio actorum , iuxta ea quæ habentͬ in l.
Barbarius. & in l. actuarios. C. de numerarijs & actuarijs. libro
xij. & hoc nota. Bart.ita not . etiam Inn . & alij in c.nihil.de ele.
& Bal. in l. ij. C. de ſenten. & interlocut.omn.iud.in ver.modo
quæro hæc lex &c.Et latè in terminis noſtris probat Bart. in d.l.
j. in vj. q.C. de teſt. & etiam Bald. in l. ij . in vlt. col. C.de ſer.&
aqua . & Bart . in tractatu repræſaliarum , in v. q. ſecundæ partis
principalis.& Sp.expreſsè in ti.de inſtr. edi. §. reſtat. ver. quid ſi
is qui non eſt notarius.& ſequitur hoc Io. An. vbi ſ. ver.ſcias.&
ibi vult quòd non ſufficit ꝙ eſſet in quaſi poſſeſſione officij &
ſic requiritͬ etiã probare de creatione & cõi opinione. & no.etiã
Io.de Imo.in l.teſtium.§.j.ff.de teſta.& Bal.in d.l. Barbarius.&
* ita loquitur illa lex . ¶ Quinimò requiritur quod cõi * opinione
fuerit reputatus legitimus: & ſic idoneus ad illud officium, vt in
d.l.Barbarius.& ibi not.gloſſ.in verbo fructus ſit.& d. l.j. C. de
teſt.& declarat Bal. in d.l.ij. in vlt.col. C.de ſeru.& aqua in d.l.
Barbarius. in xij . col. & Spe. in tit. de prob . §.j. ver. verum licet
&c.& melius in tit.de inſtru.edi.§.reſtat.ver.illud autem notan
dum eſt.& doc.in d.c.j.in fi.de fi. inſt. in quibus locis concludit
quod non ſufficeret quod cum aliquibus, puta quod cum duob.
geſsit ſe pro tabellione dicti officij : ſed quod cõmuniter ab om-
nib.ſeu ſaltẽ à maiori parte ita habebatͬ.d.l.j.cũ ibi not. C.de teſ.
& no.plenè in c.conſultationib.de iure pa.¶ Præterea poſito ꝙ
illa confeſsio probaret confeſsionem Io.hoc non ſufficit ad con
demnationem Fran . quia non eſt probatum de traditione facta
per Franciſcum,prout in querela continetur,vt infra oſtendam.
& pari ratione non obſtant nonnullæ atteſtationes receptæ o-
lim in dicta cauſa ciuili ad fauorem d . Ioan . ad probandum de
poſſeſſione ſua , de quibus apparere dr̃ apertè ex actis dicti no-
tarij minus legitimè nati & cõſequẽter minus legitimè electi ad
dictum officium , vt dixi ſupra , dicti aſſerti teſtes fuerunt rece-
pti præſente & vocato quodam aſſerto procuratore dicti Fran-
ciſci,

4 ciſci,de cuius mandato nihil apparet. ¶ † Et licet fuerit pronun-
ciatum mandatũ cuiuſdam ſer. Antonij de Zandinis,tanq̃ procu
ratoris dicti Franciſci,eſſe legitimũ,tñ illa pronunciatio non no-
cet Franciſco: quia non aderat. l. cum non iuſto.ff. de collu. de-
teg.& tex.in l,non idcirco.§.cũ poſtea.& ibi Bald.& Ang.ff.de
iudi.Innoc.& Io.An.in c.ſuper literis.de reſcri.& Sp. in tit.de fi
deicom.verſi.quid ſi vr.& Io.An.c.j.de procur.in vj.& not.Cy.
Bar.Bal.& Ray.& reliqui ſcribẽtes in l.licet.C.de procu.& Bal.
in l.falſus in pe. col. de fur. ¶ Quinimò iurarunt ipſi teſtes non
præſente ſer Antonio aſſerto procuratore,nec etiã citato ſed pręſente quodã ſer Lanciloto tanquã procuratore ſubſtituto:de cu-
ius ſubſtitutione nihil inueni in actis. ergo illę atteſtationes ni-
hil nocent tanq̃ non legitimè receptæ.l.ſi qñ.C.de teſti. ¶ Et il-
li teſtes nõ deponũt de aliqua turbatione facta per d. Fran.d. Io.
& maximè ſm ꝙ deductũ eſt in querela vel accuſatione poſtea
inſtituta per Io. ¶ Nunc videndũ eſt an per teſtes receptos in pręſenti cauſa ſit fundata intentio d.Io.petentis condemnari Franci
ſcum tanq̃ turbantem d.Io. in poſſeſsione ſua faciendo eam ara-
ri & ſeminari non cum voluntate d. Ioan. poſſeſſoris de anno
Mccccl xij. ¶ Et ad hoc probandũ primo eſt inductus Ioãnes Bal
bi, & iſte non probat: quia eſt ꝯrius his quæ deponit alter teſtis,
qđ à tempore triũ annor. & circa & per ipſum tẽpus conduxit à
d.Franciſco Brunolij dictã petiam terræ & eam laborauit & gra
num recollegit,& reſpõdet de fructib.Frãciſco.Dictus verò Bu-
do deponit quod de eodẽ tẽpore Ioa. Balbi laborauit, & fructus
recollegit pro Io.Ioſephi à quo cõducebat dictã terrã,& ſic neu-
ter eorũ probat,vt not.in c.noſtra, de teſtib. & iſte verè Budo ſs
teſtis dicit ſe neſcire de turbatione facta per Franciſcũ: quinimò
iſte Budo in fine ſui teſtificatus vr ſibi ꝯriari dum dicit ꝙ iam ſunt
anni duo quod Blaſius Zamas amatoris laborauit pro Franciſco
Brunacij & s̃.contrariũ dixerat,ſi bene inſpiciat̃ tẽpus de quo de
ponit, dum dixit quod iam ſunt decẽ anni quibus vidit dictã ter-
ram arari à Franciſco per duos annos, & poſtea per Io. Balbi per
5 tẽpus octo annorũ. ¶ † Nã illa verba.ſ. iam ſunt decem anni,in-
telligunt̃ de decem annis proximè præteritis: vt patet ex no. per
Bar.in l. Celſus.in vlt.col.ff.de vſuca.l.eum qui calendis.in prin.
ff.de ver.ob.vbi ſi probaui per teſtes deponentes qđ iam ſunt de
cem anni quod poſſedi talem rem,non retinerẽ modo poſſeſsio-
nem. licet dicerẽ me poſsidere pro præſenti. ſi illa verba, iã ſunt
anni decẽ,non intelligunt̃ de proximis præteritis.per no.in l.li-
cet.C.de acq.poſſ.& in l.ſiue poſsidetis.C.de proba. in l.j.C.de
ſer.fug. & plenè no.doc.in l.ſi de eo.§.qui forte.ff.de acqu.poſ.
cũ ſi.Cuius contrariũ dicit Bar.in d.l.Celſus.in pe. & vlt. col. ita
etiã vult Ant.de Bu.in c.licet cauſam.de proba.circa fi. pe. char.
Faciunt no.per Bal.in l.iudicia,ad fi. C. de rei ven. & ſic apparet
quod dictus ſecundus teſtis tanq̃ ſibi contrarius non probat.l. q
falſa.ff.de teſti.& l.eos.ff. de fal.iiij.q.iiij.ver.itẽ qui falſa vel va-
ria. ¶ Nec reducitur ad concordiam dictũ vnius, vt not. probat
Bar.in d.l.eos,per illum tex.& Iac.But.in l.de ætate, ff. de prob.
& Ant.de Bu.& d.Abb.in c.cum tu.de teſti.& Ioan.An. in l. in-
ter ſtipulantem.§.j.de ver.obl.& eſt de mente glo.in d.c.in nr̃a.
quam ibidem ad hoc ponderat Ant.de Bu. Item alia ratione non
probat d.dò.Ioan. Balbi. de turbatione facta per Franciſcũ quia
licet dicat quòd Franciſcus locauit Io.amatoris, tamen etiã inter
rogatus in cauſa ſcientiæ ſolum reddit rationem:quia dicit quod
ita vidit Io.amatoris laborare & granum recolligere ex dicta pe-
6 tia terræ: quæ omnia non inferunt quòd Fran. locauerit. † vnde
per rationẽ dicti redditã per teſtẽ, ſi ratio non eſt cõcludens, in-
fringitur dictũ eius vt no.in l. ſolam.C. de teſti.& not. doc.in c.
cũ cauſam quæ inter Archiepiſcopũ.de teſti.& bene ad ꝓpoſitũ
declarat Bal.in l.conuenticulã.in vj.col.de epiſ.& cle.& in l.da-
ta opeta.in xviij. col. C. qui accuſare. ¶ Non ob. quòd teſtis di-
cat quod eſt vicinus: quia non dicit quòd eſt Franciſci Brunacij
7 adeò quod concludat quo ad eum. ¶ † Prætereà illa ratio ſcio,
a quia ſum vicinus,[a] non concludit niſi in his quæ cõiter ſunt nota
vicinis,vt circa diuitias,circa mores & ſimilia.aliàs non:vt decla-
rat Bald.in l.conuenticulam, in vj. vel vij. col. de epiſ. & cler. &
Ang.& Pau.de Ca. in l.j.ff. ſi cer.peta. ¶ Vnde ſecundũ Ang. &
Pau.de Ca.ad probandum quod vicinus vel coniunctus tuus fe-
cerit vnũ contractũ non eſt bona redditio rationis ſui dicti.ſ.ſi di
cat ſcio quia ſum vicinus,vt probat̃ in l.quoniã ſororem.cum ibi
no.per Bal.C.de iu. delib. vnde bene concludit præſumptiuè ꝙ
ſciret an Ioannes de maiore vicinus ſuus laboraret illam poſſeſ-
ſionem: ſed non concludit præſumptiuè qđ illam ſibi locauerit
Franciſcus Brunacij vel alius aut ꝙ potius Franciſcus locauerit
quàm alius. ¶ Item ad probandũ dictam locationem verã non
dat conteſtem: & ſic eſt ſingularis & per ꝯñs non probat. l.iuri-
ſiurandi.C. de teſt.c.in omni. de teſt. ¶ Item dictus Budo. non
probat turbationẽ factam per Franciſcum, licet dicat ꝙ iam ſunt
anni duo, ꝙ Blaſius iactius amatoris laborauit dictam terrã pro
8 Franciſco Brunacij,† nam idem eſt dicere, facio pro Titio, & fa-
cio nomine Titij.l.fideicõmiſſa.§.interdum,ff.de leg.iij.& not.
Bart.in l.j.§.nunciatio.in iij.col.ff.de ope.no. nun. in d.l. fidei-
commiſſa.§.plerunque.& Ang.in l.ſi pupilli.§.j.ff.de neg.geſt.
& aliquid per Bar.in l.ad idẽ.de ver. obl. ¶ Et conſtat quod quis
poteſt facere nomine Franciſci: & ſic teſtis ille non concludit vt
requirit̃ ad hoc vt probat.c.in præſentia.de prob.& l. neque na-
tales.C.de prob. ¶ Itẽ iſti duo teſtes ſunt ſingulares. primus de-
ponit qđ Io.An.amatoris laborauit pro Franciſco Brunacij,& ſe
cundus deponit de Blaſio iactius amatoris:& ſic tanquam ſingu-
lares nõ probant.c.bonæ de elec.c.licet cãm de prob.& licet di-
cat iſte ſecundus teſtis qđ audiuit à Io. amatoris qđ dictam terrã
cõduxerat à Franciſco Brunacij: tñ non probat cõtra Franciſcũ:
quia deponit de auditu ab alio.l.ſi qñ. cum ibi notatis. C. de te-
9 ſti. ¶ † Item quia ſola locatio facta per Franciſcũ alio non proba
to non eſt ſufficiens probatio ad turbationẽ poſſeſsionis niſi pro
bet̃ quod ꝑ talem locationẽ fuit impeditus Ioannes vti, vt fertur
re vel poſſeſſione ſua.l. vim facit. ff. de vi & vi.ar.& patet ex not.
per Bart. in l.j.§. huius aũt interdicti.circa prin.ff. vti poſsidetis.
¶ Tertius teſtis Franciſcus Gotardi etiã non probat aliquid ſuffi-
cienter de turbatione facta per Franciſcũ, vt patet ex depoſitio-
ne ſua iunctis his quæ dixi ad infringendum probationem præce
dentis teſtis. ¶ Quartus teſtis. ſ.iactius amatoris qui non probat
etiã aliquid quod viderit dictũ Franciſcũ probare dictum Ioan-
nem Ioſeph in ſua poſſeſsione, faciendo arari & ſeminari prout
in querela.& licet dicat ꝙ Ioannes amatoris conduxit dictam pe
tiam terræ à Franciſco:tñ ſi totum eius dictũ bene legat̃, vr depo
nere ſe ſcire: quia hoc audiuit à Ioanne prædicto fratre ſuo & ſic
deponit de auditu ab alio.Item quo ad probationẽ dictæ locatio
nis & turbationis eſt ſingularis, poſito quod aliquid probaret.
¶ Quintus teſtis. ſ. Baptiſta, etiã ſufficiẽter nihil probat quo ad
poſſeſſionem Ioannis,nec quo ad turbationẽ factam per dictum
Franciſcũ, de qua nihil in effectu deponit. Sextus & vltimus te-
ſtis.ſ.ſer Balthaſar non probat de poſſeſſione ſaltem intentata &
deducta accuſatione. Item deponit ſolum de confeſſione facta
per dict.Franciſcum parte præſente,in qua confeſſione proban-
da eſt vnicus & ſingularis ideo non probat. d.l. iuriſiurand. cum
ſi.Præterea deponit quod Franciſcus confeſſus eſt ſe locaſſe Ioan
ni amatori, & ſola locatio non ſufficit pro turbatione: vt s̃. eſt
oſtenſum. ¶ Nec ob. quod in capitulis Franciſci contineatur,
quòd ipſe arauit & ſeminari fecit, quia reſpondeo quod Franci-
ſcus deducit patrem ſuum, & ſe poſt mortem patris tenuiſſe &
poſſediſſe continuè, & de præſenti poſsidere: quod ibi apparet
Ioannẽ tenuiſſe & quod tenuit & poſſedit eum, reſpectu poſſeſ-
ſionis d. Io. & ſic non dicit ſe turbaſſe Ioannem in ſua poſſeſsio-
ne:imo Ioannes dicetur potius ipſum antiquiorem poſſeſſorem
turbaſſe:quod talis poſſeſſio non prodeſſet Io.l.j.in fi.cum l.ſeq.
& l.ſi duo.in princ.cum ibi not.ff.vti poſsi. & in c. licet cauſam.
10 de proba. ¶ † Præterea producens capitula non vr̃ etiam confi-
teri ea quæ in eis continentur vt decidit Ioan. And. in c. fi. de iu-
reiur.lib.vj.in nouella.& Ant.de Bu.in c. quoniam contra, in j.
col.in notabilibus. de probatio. ¶ Pro parte dicti Franciſci: dico
quia aut ſunt ſingulares circa probandam dictam locationem
factam per Franciſcum Ioanni curatori: vel deponunt de ſo-
lo actu locationis, qui non ſufficit pro turbatione, & vt dixi.
deponunt de confeſsione facta abſente parte: quæ non ſufficit:
vt l.fi.ff.de interro. ac.l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ.
vel non deponunt aliquid de tempore quo Ioan.aſſerit ſe turba-
11 tum. ¶ † Et ſi qui ſunt qui aliter deponant illi probant de poſſeſ-
ſione antiquiori & longiſſima Iuliani patris dicti Franciſci:& ſuc
ceſsiuè de continuata poſſeſſione dicti Franciſci,ſaltem vſque ad
tempus à quo non diſtamus ad decem annos,habito reſpectu ad
tẽpus huius accuſationis inſtitutæ, & ſic poſsidebat iam ſunt de-
cem anni & ante.ſequitur ꝙ nunc aſſerendo poſsidere dr̃ con-
tinuò

tinuò possedisse, cum retineat possessio animo qđ est tempus decem annorũ, vt no. in d. l. licet. & d. l. in fundum. §. fundũ. ff. de vsuca. & per ɔ̄ns non pōt dici probasse Ioannē habentē possessionem iuniorē & clandestinā: & nō potest cōtra aliũ possessorem antiquiorē. d. l. j. in fin. cum l. seq. & l. si duo. in prin. cũ ibi not. p
12 gl. & Bar. ff. vti posſi. ¶ † Et statutũ prædictũ loquens de turbante aliquem in possessione sua debet intelligi de possessione ciuili, vt no. Bal. in l. j. C. cōia de vsuc. & non debet intelligi de possidente clam qui inquietaret ab eo à quo clam posſidet: quia debet interpretari ſm ius cōe. l. ij. C. de noxa. c. cum dilectus. de cōsue. ¶ Et probata est possessio dicti Francisci per plures testes, qui sunt testes de possessione Ioānis: quia si qui sunt in hac causa examinati testes, qui deponant de possessione Ioannis sunt ad plus quinque illi qui de hoc loquuntur, sed plures sunt illi qui probāt
13 de possessione Francisci. ¶ † Et qñ essent pares præferũtur testes deponētes de antiquiori possessione. d. c. licet causam. & no. Iac. Bu. in l. incerti. C. de interdi. & Bar. in d. l. si duo. cũ concor. maximè: quia Franciscus est reus. c. ex literis. de proba. cũ sim. ¶ Ex quo apparet ꝙ etiā stante probatione facta de possessione antiquiori, potuit & pōt d. Fran. reuocare confessionē als factā in primo iudicio, in quo vr̄ confessus ꝙ Ioa. posſideret per xij. annos: quia cum illa rñsio Francisci concernat actum posſidendi ipsius
14 Ioannis, † & sic factum alterius, dr̄ tolerabilis error, adeò qđ probato de errore pōt reuocari. l. fi. ff. pro so. l. qđ vulgo. ff. pro emptore. iūcta. l. error. cũ ibi no. C. de iur. & fac. ign. cũ ibi no. & in l. nō fatet. ff. de conf. & in c. fi. de confes. & in l. si quis delegauerit. ff. de noua. Et in proposito nostro not. Sp. & Io. An. in ti. de posi. §. fi. ver. item si parens. & gl. in c. fin. in ver. iuxta causam. de iureiur. lib. vj. fortius voluit Bar. in d. l. error, & in d. c. non fatet. ꝙ qñ quis respondet positioni aduersarij etiā si illa rñsio penderet à facto proprio. in quo aliàs nō reputat error esse probabilis. l. quanquàm. ff. ad Velleia. & c. ab excōicato. de rescri. tñ in casu
b nostro in quo rñ detur positioni [b] & sic persuasioni aduersarij poterit talis positio reuocari, prætextu erroris probato rem se aliter hr̄e: allegat no. in l. j. in fi. aliàs est in l. ij. ff. qñ actio de pecu. est annalis. ¶ Et tũc etiā post sententiam in alio iudicio in quo agat alio remedio posset fieri reuocatio talis erroris, ſm Bar. in d. l. error. circa fi. j. col. per d. l. j. in fi. aliàs est. l. ij. incipit quæsitum. in gl. magna. in fi. ff. qñ actio de pecu. est annalis. & ibi est casus & exemplũ huius decisionis secundum vnum intellectũ: & ita etiā dicit Ant. de Bu. in c. fi. de cōfess. in pen. col. & Pau. de Cas. in d. l. quæsitum. ¶ Imo etiam vbi aliàs nō posset quis mero iure post sententiā petere reuocari confessionem suam erroneam: tamen ratione probabilis erroris, admittat ad reuocationē erroris etiā post latā sententiā. s. mediante restitutione in integrũ, quæ concedit hoc casu etiā maiori ex cl'a generali si qua mihi iusta causa. l. cũ fideicōmissum. ff. de confes. & no. Bar. in d. l. non fatetur. in j. col. ¶ Ex quib. apparet an licuerit d. Franc. reuocare dictā confessionem. Item illi testes producti per Franciscũ qui deponunt ipsum arasse & secasse &c. vt est maximè Vitalis & Andreas de lignano & similes deponunt de longisſima continuata possessio-
15 ne Francisci vsque in tēpus præsens. † Meritò dictum eorũ deponentium virtualiter in fauorem Francisci, non potest per partem aduersam diuidi & pro ea parte acceptari tantũ in qua deponunt quod Franciscus fecit arare &c. vt not. probat Bal. in l. nulla. ff. de legi. bene faciunt no. per Inn. in c. fraternitatis. de hęre. & per legistas. in l. si ex falsis. C. de transf. cum concor. Nec curo de testibus productis aliàs in causa ciuili: quia ad illos est responsum s̄. Nec insisto etiam super aliquo titulo Ioan. quia de hoc non est probatũ in hac causa sufficienter. Ex quibus omnibus concludo absoluendum esse dictum Franciscum à petitis.

ADDITIO.

a ¶ Vicinus. s̄. lib. j. consi. lj. nu. 4. Alex. Ias. l. j. si cer. pet. Aret. c. cum causam. j. col. v. de testib. Cur. senior consi. xlj.

b ¶ Positioni. s̄. lib. j. consi. xlvij. nu. 16.

SVMMARIVM.

1 *Sentētia cōtinēs expressũ errorē statuti noti nulla est. & n. 3.*

2 *Sententia lata cōtra cōstitutiones extrauagantes an sit nulla.*

4 *Statutum si dicat ꝙ vxor cessantis nō audiatur, iudex tamen audiuit & pro ea sententiā tulit, an talis sententia sit nulla.*

CONSILIVM LXXXI.

Ponderatis his de quibus in themate fit mētio, & his quę copiosè scripta sunt per celeberrimũ dñm cōsultorem. ¶ Puto verũ esse de iure ꝙ d. Io. debeat absolui à petitis per d. do. Franciscā contra venditionē factā d. Io. nullo modo es-
1 se nullā seu annullandam. ¶ † Moueor: quia sentētia expressum errorem continens dicit esse nulla, sicut qñ continet expressum errorem iuris cōmunis, dum modo tale statutũ sit redactũ in volumine statutorũ & sit notum iudici, vt no. Bart. in l. cum prolatis. ff. de re iud. & Bal. in l. ij. in prin. C. quando prouoc. & Ioan. And. etiam in add. Sp. in ti. de sent. prol. §. iusta. in addi. incip. est sciendũ. & Bal. in disputatione sua inci. statuto cauetur quod fœnerator &c. circa iij. col. & d. Abb. in c. j. de re iudic. quia statutũ est ius ciuile & cōe loci vbi viget. l. oēs populi. ff. de iusti. & iur.
2 & j. dist. ius ciuile, plus dicit, Bald. s. in præall. l. ij. in prin. † quod qñ sentētia esset lata cōtra cōstitutiones extrauagantes, & sic nō redactas in volumine statutorũ, est verũ quod valeret si tales cōstōnes essent editæ extra locũ in quo lata est sententia, secus in eodem loco: qa facta in cōsilio populi habent pro notorijs in ciuitate ar. eorũ quę no. gl. in l. si tutor. C. de pericu. tuto. & per not. in l. ea quidē. in materia notorij. C. de accu. ¶ Sed ita est ꝙ ex forma statuti sub rub. de creditoribus cessantiũ & fugitiuorum vt inter se sint pares &c. est prouisum qđ vxores cessantiũ pro iure dotis, non admittant ad defensionem bonorum taliũ maritorum, nec ad petendum aliquid de ipsis bonis quominus fiant in dicto statuto cōtenta. Nec etiā ad petendũ aliquid de dictis bonis alienatis per syndicos vel alios ad hoc potestatem habentes, nisi soluto matrimonio, put latius in dicto statuto cauet, ergo cũ per sententiā latam per sex mercatores & decem mercatores additos fuerit contrariũ in effectu declaratũ, quo ad casum nostrum. ¶ Primo qa per dictā sententiā etiā cōstante matrimonio est declaratũ, qđ dicta dña debeat tēpore vitæ suæ habere vsumfructũ aliorũ bonorũ immobiliũ emendorũ ex pretio dictorũ bonorũ mariti venditorũ per dictos syndicos, & sic impeditur distributio dicti pretij inter creditores contra formā statuti. ¶ Item per dictā sententiā prouidetur, ꝙ nō facto deposito eo modo quo in sententia continet intelligat dictam mulierē bene recurrisse pro dictis suis dotib. ad dicta bona mariti cessantis male vendidisse: vt plenius in dicta sententia continet, & per ɔ̄ns non pt negari ꝙ
3 talis sentētia sit expressa ɔ̄ dispōnē dicti statuti. † sicut em̄ qñ statutum dicit, nō deberi reddi ius bannito. & iudex in sententia dicat, condēno Titiũ Seio bannito. non valet sententia tanq̄ continens errorē statuti expressum, vt inquit Io. An. in addi. s̄. alleg. & Bal. in d. disput. per l. j. §. item cũ ɔ̄ sacras. ff. quæ sent. sine appell. rescin. & ij. q. vj. §. diffinitiua. Ita est in casu nostro, qđ ista sententia ferat in fauorē dictæ mulieris seu vxoris præfati cessantis contra formā dicti statuti. Et plus dicit Bal. in disputat. sua in iij. col. qđ etiā sentētia esset nulla, quis error nō esset expressus in sententia sed in libello & ex sententia nominaret ista tanq̄ vxor cessantis. ¶ Bene faciũt no. p Bart. in l. j. C. de errore calculi. & no. etiā expresse Bart. in l. ij. post med. C. de re iud. ¶ Plus voluit Iac. de
4 Are. & Io. An. in addit. præall. ꝙ etiā † qñ non esset expressus error in sentētia, vt quia in casu suo nō esset facta mentio in sententia, qđ agens esset bannitus. vel in casu nr̄o nō esset facta mentio, qđ ista esset vxor cessantis, tñ sentētia in eius fauorē lata nō valet qñ statutũ dicit qđ bannitus nec similis non audiat seu ei ius non reddat. l. j. §. j. ff. de ferijs. saltē qñ iudex exceptionē banniti. seu in casu nr̄o exceptionē quod ipsa esset vxor cessantis habuit pro probata. Nā si habuisset pro nō pbata potuisset valere sententia ſm ar. l. fi. C. de fi. instr. & l. si aũt. C. de fi. instr. l. si quocũque. ff. de neg. gest. & l. qđ in diē. §. j. ff. de cōpensa. ¶ Sed in casu nostro hoc nō fuit: quia iudices habuerunt p constanti. quod ista esset vxor cessantis vt ostendit ordo procedendi & forma sentētiæ. vnde dicit Ioa. And. in loco præallegato: quia an habuerit iudex exceptionē pro pbata, colliget ex qualitate descriptionis factæ circa exceptiones arg. l. fi. ff. de iureiur. Et istud etiā quo ad casum nostrũ tenuit Bald. in l. scire oportet. §. ɔ̄ns. p illũ tex. ff. de excu. tuto. sequens Iac. de Are. qui ita disputando tenuit. & ita etiam firmat quò ad casum nostrum Bal. in l. non dubiũ. in vlti. q. C. de legi. & in l. j. ad fi. in v. q. C. de hær. insti. & in l. edita. in pe. col. in repetitione Paduana. C. de eden. & Ang. & Ioan. de Imo. in d.

l.cum prolatis.& Io.de Imo.in d.l.j.§.j. per illum text. ff. de fer. facit quod no.Iac.de Bel.in §.ad excludendas.in auth.de litigio.. & tex.in l.ij.§.j.iuncta gl.j.ff.qui ſatiſd.cog.& qđ per illum tex. no.Bart.in l.licet. C.de procu. ¶ Fortius quando eſt præcedens fundamentũ poſſet etiã dici, ꝙ iudices præfati qui erant iudices cauſarum ciuilium nõ potuerunt imponere d. Io. pœnam illam annullationis dictæ venditionis, in caſu in quo non faceret depoſitum intra tempus præfixum in ſententia, vt no.Hoſt.& Io.An. in c.Raynaldus,& Bar.in l.j.C.de vſu. fiſc.lib.x. & Bal. & Ang. in l.ij.ff.de publi.iud. & Bald.in l.j. in princ.C. comminationes vel epiſtolas. cũ ſi. tamen circa hoc non puto expedire inſiſtere ſtante priori fundõ. Ex quib.concludo prout in principio dixi.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio facta extraneo ꝑ verba merè directa obliqtur. 2.*
3 *Fideicommiſſum vniuerſale licet trãſeat in eccleſiã ipſo iure, tamen debet conſequi poſſeſſionem de manu hæredis.*
4 *Statutum de poſſeſſione cõtinuanda in hæredẽ non habet locũ ſi reperitur poſſeſſio apprehenſa per alium.*
5 *Subſtitutus ꝑ fideicõmiſſum non ſuccedit hæredi ſed teſtatori.*
6 *Statutum de poſſeſſione continuanda in hæredẽ nõ habet locũ in fideicommiſſario vniuerſali.*
7 *Statutum correctorium non extenditur ad caſum fictum.*
8 *Per precarium regulariter transfertur in rogatũ poſſeſſio ciuilis & retinetur naturalis per rogantem.*
9 *Precarium collatum poſt mortem nil operatur.*
10 *Res emptæ ex pecunia hæreditaria ſuccedunt loco pecuniæ & dicuntur hæreditariæ.*
11 *Conſtitutũ non transfert poſſeſſionẽ niſi præcedente cã habili.*
12 *Penſiones nondum perceptæ per hæredẽ pro fructibus pendentibus vel perceptis an ſpectent ad fideicommiſſarium.*
13 *Hæres tenetur reddere rationem fideicõmiſſario: & an vxor præſumatur acquiſiuiſſe de bonis viri.*
14 *Adminiſtrator nõ præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis quæ adminiſtrat.*
15 *Teſtator non poteſt remittere inuentarium in præiudiciũ creditorũ, ſed bene in præiudiciũ eorũ qui capiunt ex ſuo teſtõ.*
16 *Penſiones diuiduntur pro rata fructuum perceptorum.*

CONSILIVM LXXXII.

PErſpectis his quæ in themate ſupraſcripto narrant̃,& viſis inſtr̃is de quibus in themate ipſo mentio habita eſt. ¶ Circa primũ dubiũ quo quærit̃,an dicti nepotes præfatæ Bertæ habere & cõſeq. debeãt poſſeſsionẽ omniũ rerũ quæ tenebant̃ p d.Bertã tpe eius vitæ & mortis & ꝑ ꝯñs an dicta fabrica cõſeq. debeat hæreditatẽ dicti Petri de manu hæredũ Bertę, an verò fabrica cõſeq. debeat poſſeſsionẽ hęreditatis ſine facto & reſtitutione ipſorũ hæredũ maxime ſtãte forma ſtatuti dicentis qđ hæres intelligat̃ in eadẽ poſſeſsione in qua erat defunctus tẽpore mortis, & ante ꝑ duos mẽſes ſine alia apprehenſione, & ꝙ in eadẽ debeat manuteneri ꝑ ptãtẽ vſque ad cognitã rationẽ. ¶ Et anteq̃ ad deciſionẽ huius primi dubij veniã, eſt videndũ ex qua ſeu quali ſubſtõne vocet̃ fabrica ad hr̃ditatẽ d.Pe. & attẽto ꝙ dicta ſubſtõ fuit ꝑ verba directa, & ꝑ verba cõia ſimul. Nã dixit teſtõr ꝙ poſt mortẽ Bertæ inſtitutæ ſubſtituebat & hæredẽ vniuerſalẽ inſtituebat & eſſe volebat dictã fabricã.ꝑ quã coniunctionẽ verborũ directorũ & cõium poteſt inſtitutio trahi ad fideicõmiſſum etiã eo caſu quo nõ poſſet valere iure directo ꝑ l. recuſare.§. Titius,& ibi no.Bar.ff.ad Treb.& no.Bar.in l.cẽturio.ff. de vul. & pup. in verb. quarto principaliter quæro.ſ̃. expediui. & not. doc.& maximè Moderniores.in l.Cẽturio.in materia cõpendioſæ ſubſtitutionis.ff.de vulg.& pup.facit.l.ſi Titio.la j.& ibi not.
1 Bar.ff.de vſufru.leg. ¶ † Quinimo etiã dato ꝙ nõ eſſet adiunctũ verbũ,ſubſtituo,qđ eſt verbũ cõe.l.iam hoc iure.cũ ibi no.ꝑ do. ff.de vulg.& pup.l.generaliter.§.cũ ãt.C.de inſti.& ſubſt.& no. gl.in l.precib.C.de impu.& ali.ſubſti.§.extraneo. inſti. de pup. ſubſti.ſed ſolũ eſſet adiectũ illud verbũ, inſtituit. tñ fateri opor-
a tet adhuc eſſe verũ qđ dicta ſubſtitutio facta extraneo [a] ꝑ verba etiã merè directa trahit̃ poſt aditã hæreditatẽ ad fideicõmiſſum: ꝑ l.verbis ciuilib.cõiuncta gl.& ibi doct.ff. de vulg. & pup.&l. Sceuola.cũ ibi not. ff. ad Treb. & in terminis noſtris firmãt hoc Bal.& Ang.poſt Martinũ Sylli.in l.miles ita in princ. ff. de teſta. mil.& Bal.& Sal.in l.extraneũ. C.de hære.inſti.& Bal.& Ange. in l.ſi ex plurib.ff.ſi pars hære.peta. & Bal.& alij poſt eũ in l.hæreditas ex die.ff.de hære.inſti.& Bal.in l.id qđ pauperib.in xiiij. q.C.de epiſ.& cler.& Ang.& Moder.in l.filius à patre,in princ. ff.de libe.& poſthu. & Ang.in l.ſi ita.§.fi.eo.tit.vbi refert ita tenuiſſe Iac.de Are.& Oldr.& Bened.de Plumb.in l.libertas.ff.de
2 manumiſſ.teſta. ¶ † Et multo magis hoc procederet,vbi in teſtõ eſſet adiecta cl'a conſueta codicillaris, quæ ſemp operat̃, qđ vbi ſubſtitutio eſt facta ꝑ verba merè directa,ſi nõ poteſt hr̃e effectũ iure directo,trahitur ad fideicõmiſſum,vt l. ſi frater, C. de fideicom.inſti.de pup.ſubſti.§. fin.not.expreſsius etiam Ang.in d.l. verbis ciuilibus.per not.ꝑ gl.& ſequit̃ hoc etiã Io.de Imo.dicens hoc eſſe ſingulare.idẽ vult Ang.in l.j.ff.de iure codicill.& in d.l. precibus.& Ang.& Moderni.in l.pupillari. & in l.Centurio.ff. de vulg.& pupil.& moderni.in c.Raynutius.de teſt. ¶ Hoc præſuppoſito redeundo ad principale quæſitũ dico qđ ſi teneremus
3 opi.quã ſequit̃ Bal.in l.vt inter diuinã.C.de ſacroſan. eccl. † vbi tenuit qđ fideicõmiſſum vniuerſale etiã relictũ ad pias cauſas nõ tranſeat ad fideicommiſſariũ ipſo iure abſque reſtitutione.l.omnibus.cũ l.ſeq.in prin.ff.ad Treb.& Roma.in repe. auth. ſimiliter.C.ad leg.Falcid. in xxj. ſpeciali enumerato inter ſpecialia vel priuilegia conceſſa piæ cauſæ,in vltimis voluntatibus:clarũ eſſet ꝙ dicta fabrica haberet conſequi de manu hæredũ d. Bertæ. Sed
b adhuc ſi teneamus opinio. contrariã.ſ. qđ ipſo iure [b] tranſeat ius fideicõmiſsi in piã cauſam abſque reſtitutione, vt tenuit Bart. in ſua diſputatione,incip.filiũ adultũ,& Bar. in repe.l.j.C.de ſacroſan.eccl. in vj. quæſt. v. q. principalis, & ibi Bald. in rep. in xxij. col.in ver.ſup hoc quæſito,qđ eſt valde dubitabile &c. & Bal.in l.pe.in prin.in §.cum aũt.in vlt.col.C.ad Treb. & in l.id,qđ pauperib. in xxij.q.C.de epiſ.& cler.& Pet.de Anch. & Io. de Imo. in c.cũ tibi. de teſt.Imo.d.l. Centurio. col.xx.per d.l. fin.C.de ſacroſ.eccl.& §.ſi quis ãt.in auth. de eccl.tit. ¶ Et tũc dico quod fabrica ipſa non poteſt ſine facto hæredum d. Bertæ, tenentium dicta bona conſequi poſſeſsionem ipſorum bonorum comprehenſorum in fideicommiſſo vniuerſali, etiam in caſibus in quibus ipſo iure tranſit ius fideicommiſsi vniuerſalis in fideicommiſſarium, etiam ſi fideicõmiſſarius ſit eccleſia vel alia pia cauſa, vt no.gl.in d.l.fi.C.de ſacroſ.eccl.& in c.ij.extra de conſu.in gl. fi.& gl.j.in l.j.§. ſed quoties. ff.ad Treb. & Bal.in d.l.pe.§.cum aũt.in pen.col.C.ad Treb. ¶ Bene facit lex.cum hæres,in princ. ff.de acq.poſſ.& quod no. in l.cum duob. §. idem reſpondet. el
4 ij.ff.pro ſocio.& in l.commiſſa.ff.de publi.cum ſim. ¶ † Nec ad hoc obſt. ſi dicatur ꝙ ſtatutum diſponit ꝙ hæres intelligitur eſſe in eadem poſſeſsione in qua erat defunctus tẽpore mortis & ante per duos menſes:& fideicõmiſſarius vniuerſalis venit appellatione hæredis.l.j.§.de illo.cum ibi no. per Bart. in l. poſtulante, verſ.ſed & in hmõi.ff.ad Treb.& l.ſi filius.ff. quod cum eo.quia reſpondeo primo quod illud ſtatutũ non operat̃, ꝙ ſi poſſeſsio
c reperiat̃ apprehenſa [c] per aliũ poſsit hæres ſeu fideicõmiſſarius authoritate dicti ſtatuti abſque citatione poſſeſſoris apprehendere propria authoritate poſſeſſionẽ. hoc in terminis dicit Bal. in rubrica extra de cau.poſſ.& proprie. in iiij.col.in ver.ſed quæro ſtatuto Papiæ cauetur quod hæredi continuet̃ poſſeſsio teſtatoris &c. vbi quærit an ſtante dicto ſtatuto, hæres poſsit petere ſe immitti in poſſeſsionem ex edicto diui Adrian.& dicit ꝙ ſic in executione dicti ſtatuti,& ꝙ ita practicatur Mediolani,ſed ſecundum eum ad hoc eſt citandus ille qui corporaliter poſſedit, dato ꝙ hæres, qui vult vti beneficio dicti ſtatuti, poſsideat fictè. allegat in l. j. §. neceſſario. ff. ſi mulier vent.nomine de quo etiã aliquid tetigit Cyn.& Bal.in l.ea lege.C.de cõdictione ob cauſam. & per Bal.in c.item cũ quis.de reſti.ſpol.& in d.auth.defuncto. quo ad propoſitum plenius no.Bal.& loquit̃ in dicta rub. ¶ Facit quod no.Pau.de Ca.in l.ſi ſorori. C.de iure delib. vbi quærit ſtante dicto ſtatuto quod poſſeſsio defuncti continuetur in hæredem:ſi contingat quòd aliquis poſt mortem defuncti occupauit bona hæreditaria:vtrum hæres poſt aditam hæreditatem habebit interdictum adipiſcendæ,ſcilicet quorũ bonorum, vel remedium.l.edicto.C.de edi.diui. Concludit in effectu quod ſic, per not.per Pe.& Cy.in d.l.ea lege.Nam ſecundũ eum licet au-
thoritas

thoritas dicti statuti faceret ipsum possessorem iuris:tñ non facit
ipsum possessorem facti & cũ effectu, vnde dicit ꝙ quousque hæ
res habeat effectualem possessionem perinde est ac si nullam ha
5 beret per not. in d. l. ea lege. ¶ † Secundo rñdeo qđ nos tracta-
mus de possessione quæ erat inter Bertam hæredem dicti Petri.
& Fabrica per fideicommissum substituta ipsi Bertę non dr̃ succe
dere Bertæ. sed ipsi Petro testatori: vt l. cohæredi. §. cum filiæ. ff.
de vulg. & pup. ¶ Cum ergo statutum disponat possessionem
defuncti intelligi translatam in hæredem eius, non potest intel-
ligi in casu nr̃o ꝙ possessio quæ erat apud Bertã hæredẽ Petri in-
telligatur translata in fabricam per fideicommissum substitutã
Petro, quia vt dixi, Fabrica nõ est hæres ipsius Bertę, de cuius pos
6 sessionis translatione agit᷑. ¶ † Præterea dictum statutũ secundũ
Bal. in d. rubri. de cau. poss. in fin. debet intelligi de iusto & vero
hærede. Facit. l. j. §. hoc interdictũ de cisterna. ff. de fonte. & qđ
ibi no. per gl. & doc. & l. fi. C. de his qui veni. æta. impe. c. in no-
stra. de iniur. & l. j. in fi. ff. si ager vec. vel emphy. cum suis. con-
d cor. ¶ Sed fideicommissarius [d] non dr̃ verè hæres, sed fictè, vt tra
dit᷑ in l. si filius. §. j. ff. quod cum eo. in versi. quodammodo. & l.
postulante. in versi. sanè. in ver. hęredis loco, & in vers. quodam-
modo: quæ dictiones fictionem denotant. l. si me in vacuam. cũ
gl. seq. ff. de acq. poss. & in l. in suis. ff. de lib. & posth. & instit. de
hęre. quali. & diffe. §. sed sui. not. Bart. in l. si is qui pro emptore.
in vj. col. ff. de vsucap. & l. ij. ff. ad Maced. & in l. maritus. §. legis.
cum ibi notatis per Bar. ff. de adul. iunctis not. per Bald. C. de li-
be. præte. in auth. ex causa. in xij. col. in vers. ij. oppono. & vr̃ ꝙ
nõ per omnia dum declarat fideicommissariũ non per omnia ha
beri loco hæredis. ¶ Et hoc saltem procedit in casu nostro atten
to quod dictum statutũ est ꝯ ius cõe, & regulas positas in d. l. cũ
hæredes, in prin. & l. j. §. Sceuola. ff. si quis test. liber esse iuss. fue.
7 ¶ † Vnde succedunt vulgares conclusiones quæ habent quod rè
gulariter dispositio statuti correctorij iuris cõmunis non exten-
ditur ad casum fictum. arg. l. præcipimus. C. de appell. licet aliud
sit in dispositione iuris communis: & probatur in l. Gallus. §. &
quid si tantum, ff. de lib. & posthu. & ibi hanc doctrinam rradũt
doct. maximè Bar. & expressius Io. de Im. ibi. & in l. j. §. lex Falci-
dia. ff. ad leg. Falc. & not. doct. in c. fi. de consue. lib. vj. & Ioan.
An. in regula de possessore. in mercu. & Bar. in l. oẽs populi. in q.
principali. ff. de iusti. & iur. & Bal. in l. meminimus. C. de legi. hę
re. & in l. siue possidetis, C. de proba. & in l. ij. §. volũtate. ff. sol.
mat. & in l. si quis nõ dicam rapere. C. de epis. & cler. & in l. tran-
sigere. C. de transac. & in l. si quis seruo. C. de fur. & do. Abb. in
c. ad audientiam. de cle. nõ resi. ¶ Et per hoc patet nõ obstare id
quod hr̃. in l. j. §. de illo. Ibi no. Bar. ff. ad Treb. & ibi loquit᷑ in di-
spositione iuris cõis, non in dispositione statuti correctorij pro-
ut est casus nr̃. ¶ Nec prædictis obstat ꝙ in dicto instr̃o protesta-
tionis factæ ann. Mcccclxij. dicta Berta constituerit se precario
possidere nomine dictæ Fabricæ omnia & singula bona, & etiã
petias terræ. & alias res per eã acquisitas, quas protestata fuit ac-
quisiuisse nomine & vice ad vsum & commoditatem dictæ fabri
8 cæ substitutæ ex testõ prædicto post mortẽ dictæ Bertæ. † Et con
stat ꝙ per precariũ regulariter transfert᷑ in rogatũ possessio ciui-
lis, & retinet᷑ naturalis per rogantẽ. l. & habet. §. eum qui. cũ ibi
nota. ff. de preca. l. interdum. in prin. & ibi per Bal. ff. de acq. pos.
plenè per Bar. in l. creditores, C. de pig. ¶ Et per ꝯñs dicta fabri-
ca potest ingredi possessionẽ bonorum ratione ciuilis possessio-
nis in eam translatæ, etiã si resisteret possessor habens naturalem
possessionem. vt declarat Bartol. in d. l. si creditores maximè in
ij. & iij. q. principali, per l. cum fundum, & l. qui possessionem,
ff. de vi & vi. arm. & not. doct. in c. potuit. super glos. pe. extra de
9 loca. ¶ † Quia respõdeo quod dictus actus cessionis & precarij,
& omnis eius effectus est collatus post mortem dictæ Bertæ, pa-
tet ibi dum dicit sponte confessa fuit & protesta. ac dicit sponte
confitetur & protestatur coram testibus infrascriptis in præsen-
tia ad petitionem, & instantiam. & requisitionem peregrini
quondam Antonij de Medicis, & mei Francisci de Borsagnis no-
tarij infrascripti, vt & tanquam publicæ personæ amborum sti-
pulantium recipientium nomine & vice, & ad vsum, & commo-
dum & vtilitatem prædictæ hæredis substitutæ præfati quondã
Petri, & post mortem dictæ Bertæ quod dictas tales petias terrę,
res, & bona, ac possessiones emit & acquisiuit nomine & vice,
& ad vsum, & commodum dictæ fabricæ hæredi substitutæ ex te
stõ præfati quondam Petri post mortẽ ipsius Bertæ hæredis an-
tedictæ & de pecunia hæreditatis dicti Petri &c. Et ibi dum dicit
vt amodo actionibus vtilibus & directis, & modis omnib. dicta
Fabrica seu Massarius ipsius fabricæ eligendus per patronos no-
minatos in testamento præfati quondam Petri post mortem ip-
sius Bertæ possit, & valeat agere. Et ibi dum dicit his tñ pactis &
conuentionib. solenniter celebratis & appositis cum celebratio
ne præsentis contractus in ipsa celebratione: & post videlicet qđ
liceat & licitum sit eidem Bertæ hæredi antedictæ & quo ad vi-
xerit posse disponere de dictis petijs terrarum & rebus ac bonis
& possessionibus de quibus supra pro libito volũtatis ipsius Ber
tæ s̃m dispositionem testm̃. dicti Petri. Ita tamẽ quod vigore prę
sentis protestationis & cessionis nõ intelligatur esse derogatũ ali
cui iuri dato & tributo per præfatũ Petrum eidem Bertę in dicto
testõ de bonis & hæreditate præfati Petri, & subsequenter pro-
misit dicta Berta prædicta rata hr̃e sub pœna dupli. pro quibus
omnib. & singulis firmiter seruandis obligauit dicta Berta se &
suos hæredes, & successores, & omnia sua bona & specialiter su-
prascriptas petias terrarũ, quæ bona, & res, ac petias & terras prę
fata Berta hæres se pro dicta fabrica hærede substituta & agenti-
bus pro ea, & eius nomine precario iure constituit possidere: &
vsque ad plenam & integram obseruationem præmissorũ, &c.
¶ Sed ita est quòd vbi possessor confert præcariũ post mortem
e [e] suam vt si quis post mortem suam constituat se precario nomi-
ne ab aliquo possidere nihil operatur: vt inquit singulariter Ang.
in l. quãuis. §. si conductor. ff. de acq. poss. arg. illius text. & quia
confertur in tẽpus mortis, quo possessio defuncti est extincta. l.
qui vniuersas. §. quod per colonũ. ff. de acqu. poss. & d. l. j. §. Scæ
uola. ¶ Quod autem intelligatur dicta constitutio precarij colla
ta post mortem Bertæ ostendunt euidenter omnia verba dicti in
strumenti. Nam vigore testim. dicti Petri constat, ꝙ Berta qñ vi-
uebat debebat habere dñium & possessionem omniũ bonorum
& rerum hæreditatis Petri, & per ꝯñs dictarum rerum emptarũ
10 per dictam pecuniam hæreditatis † quia in vniuersalibus, vt est
hæreditas res emptæ ex pecunia hæreditaria, succedunt loco pe-
cuniæ & dñtur res hæreditariæ. l. imperator. §. fi. cum l. seq. ff. de
leg. ij. l. si rem & pretium. in prin. & ibi not. ff. de pet. hęred. ¶ Et
dicta Berta expressè declarauit quòd per contenta in dicta prote
statione vel cessione nõ intendebat derogare alicui iuri sibi com
petenti occasione dicti testamenti: ergo apparet ꝙ noluit, dum
viuebat, dictam possessionẽ in dictam fabricam transferre. facit.
l. qui abse[illegible]i, §. j. & l. si me in vacuam. ff. de acqu. poss. vbi si pos-
sessio tradit᷑ sub cõditione nõ transfert᷑ incontinenti, sed solũ eue
niente cõditione si tẽpore eueniẽtis cõditionis extrema sunt ha
bilia: ergo in casu nostro nõ fuit ab initio trãslata possessio in fa-
bricã: qa nõ fuit intentio cõstituentis: nec post mortẽ cõstituen
tis p̃t intelligi trãslata. qa eo tẽpore fuit extincta, vt dixit Ang. in
11 d. l. quamuis. ¶ † Pro hoc facit quia quãdo dñs constituit se pos-
sidere nomine alterius, non transfert possessionem ex tali consti
tuto, nisi præcedat causa habilis, vt cõcludit Bar. in l. quod meo.
circa j. col. ff. de acq. poss. per ĩ. no. per glos. & per l. ei à quo. ff. de
vsuc. sed hic quo ad transferendam possessionem ante mortem
Bertæ nulla interueniebat causa habilis, & per ꝯñs dici nõ potest
possessionem esse translatam in fabricã viuente Berta: post mor-
tem autem etiam non potuit transferre per tale constitutum vt
est dictum. ¶ Ad prædicta etiam facit quod no. Bal. in l. ex testõ.
C. de fideic. & in c. ij. de feu. dato in vicem legis cõmisso. vbi vo-
luit ꝙ talis constitutio precarij tanquam accessoria reguletur s̃m
principale cui accedit. cũ ergo principaliter dispositio Bertæ prę
dictæ apertissimè fuit collata post mortem, bene sequitur quòd
ita intelligit᷑ collatum precariũ prædictum, vt etiam satis per ver
12 ba instrumenti dictũ est s̃. ¶ † Quãtum verò ad sequentia quæsi-
ta dum quæritur quid de fructibus, & de pecunia: & alijs bonis
mobilibus repertis in domo habitationis hæredis prædictæ, tem
pore mortis, an debent esse præcipuæ, hæredum, an veniant in
restitutione prędicta, vel aliter constito saltem de pecunijs quod
forent dicti quondam Petri attento quòd Berta potuit percipe-
re tot fructus ex possessione sua postquã fuit sua, ꝙ verosimili-
ter ascenderant ad dictam quantitatem dictæ pecuniæ & quid iu
ris de ipsa etiam si non potuisset percipere ex dicta possessione
sola, sed ex dictis alijs bonis per eam acquisitis & etiam ex bonis
hæreditarijs. Et quid de affictibus sibi debitis tẽpore mortis etiã

ex lo-

ex locationibus factis per eam de bonis hæreditarijs, an sui hæ-
redes valeant exigere, & suos facere: an vero spectant ad ipsam
Fabricā. Respondeo qđ fructus receptos in dom o habitationis
dicti hæredis non debent restituere Fabricæ substitutæ per fidei
commissum etiam si fuerint percepti ex bonis hæreditarijs dicti
Petri, seu ex dictis bonis per Bertā acquisitis in l. fideicommissa-
ria. in prin. & ibi plenè not. in l. mulier. §. si hæres. ver. alia causa.
13 & l. ex asse. ff. ad Treb. ¶ † Quantū aūt ad pecuniā dico quod po
sito ꝙ hæres vniuersalis teneatur reddere fideicōmissario ratio-
nem rerū quæ erant in hæreditate & teneatur de administratio-
ne & dilapidat. l. cum tale. §. Titius. cum gl. & ibi not. doct. ff. de
condi. & demon. & d. l. mulier. §. si hæres. cum §. seq. & declarat
Bal. in l. filium quem habentem. in fi. C. fam. erci. Tamen fidei-
commissarius qui dicit ꝙ dicta pecunia erat in hæreditate Petri
tempore mortis dicti Petri mariti d. Bertæ debet probare: quia
vnusquisque probare debet id quod fundamentum est intentio-
nis suæ. l. ei qui. & in l. exceptionibus. in prin. ff. de proba. cum
vulgari. ¶ Et dato qđ ea quæ mulier acquisiuit constante matri-
f monio præsumatur in dubio habuisse de bonis [f] viri, vt l. etiam.
C. de dona. inter vir. & vxo. l. v. ff. eo. ti. & in c. significauit. cum
ibi no. de don. inter vir. & vxo. siue de hoc vertatur lis cōnstante
mat. siue soluto matrim, per diuortiū vel per mortem viri secun-
dū opi. Io. gl. in d. l. quintus. Tñ si talia bona non fuerant acqui-
sita constante matrimonio vt in casu nr̄o, non præsumuntur ac-
quisita de bonis mariti, vt probatur in d. l. etiam. in ver. matri-
14 monij. & firmat Sal. ibi in d. l. quintus. per illū tex. ¶ † Et regula
riter licet quis administrauerit bona alicuius, non presumitur de
bonis eius acquisiuisse saltem vbi ex coniecturis aliud non appa-
ret. & l. si defunctus. C. arbi. tut. & per gl. & doc. in l. cū oportet.
in prin. C. de bo. quæ li. & per Bal. in l. facultas. in fi. C. de iur. fis.
lib. x. & quod not. doc. in auth. licentiam. C. de episc. & cler. &
in c. cum in officijs. de test. & notabiliter tradit Bal. in auth. ex te
stamento. in vij. col. C. de col. in ver. xj. capitulū quod agenti cō
tra posidentē omnia incūbat onus probādi. facit quod no. gl. in
15 c. sunt manifestæ. iij. q. j. & ea q. v. nullæ. ¶ † Et non pōt imputa
ri dictæ mulieri quod non fecerit inuentariū, quia fuit per testa-
torē expresse exonerata à cōfectione inuentarij iuxta. l. fi. C. ar-
bi. tut. & l. cū tale. §. Titius. ff. de cōdi. & demon. & ibi Bal. ¶ Et
posito quod talē confectionē inuentarij nō possit remittere te-
stator ad præiudiciū creditoris: vt p Bald. in l. fi. §. cum igitur. C.
de iure delib. tñ quò ad præiudiciū legatariorū vel fideicommis-
sariorū potuit cum esset in potestate limitare ipsum fideicōmis-
sum. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iur. ita cōcludit Pau. de Ca.
in l. nemo potest, ff. de leg. j. & probatur in d. l. cum tale, §. Ti-
tius. ¶ Et tanto magis procedunt prædicta attento ꝙ dicta quan
titas pecuniæ potuit percipi ex fructibus possesionis dictæ Ber-
tæ, vel saltem ex fructibus hæreditatis Petri, qui quatenus perce-
pti fuerunt tēpore vitæ Bertæ spectabant ad eam, vt est dictum.
faciunt bene ad hoc notata in l. cum oportet. cū concor. s̄. alleg.
16 ¶ † Quarto verò quærit de fructibus debitis tēpore mortis Ber-
tæ ex locationibus factis per eā de bonis hæreditarijs: puto con-
cludendū ꝙ pro rata perceptorū & collectorū fructuū tempore
mortis Bertæ, pro quibus fructibus debebatur pensio, spectare
debent pensiones ad hæredes Bertæ: quia iudicatur de ipsa pen-
sione debita p vt de fructu iam percepto, & ipse fructus pro quo
debetur pensio perceptus erat maximè quādo tractamus de resti
tutione bonorum quæ non sunt ex voluntate restituere deben-
tis, sed ex necessitate. l. defuncta. in princ. ff. de vsufr. & no. Bart.
in l. fi. ff. de iur. fis. & doc. maximè Bal. & Saly. in l. fructus, C. de
act. emp. & Bald. in l. j. in iiij. col. de vsufr. leg. & doct. maximè
Moderni in l. Iulianus. §. si fructib. ff. de act. empt. & hanc distin
ctionem facit clarè Saly. in d. l. fructus. etiā in fructib. eiusdem
anni, & partim perceptis, & partim non, etiā pro rata percepto-
rum fructuum iudicetur de pensione, ac si percepta esset & per
ꝯn̄s pro illa rata spectare debet ad hæredes Bertæ. per l. in fidei-
17 commissaria. in prin. ¶ † Postremò inquantū quæritur nunquid
de acquisitis per suprascriptam Bertam vigore dictæ protestatio
nis concessionis, accessionis, & quòd ius sit quæsitum, & an in
possessione vel dominio seu in quo, & an in Fabrica intelligatur
posidere vigore prædicti precarij an verò Berta intelligatur pos
sedisse attento quod ipsa dum vixit semper tenuit & vsufructua-
uit, & per ꝯn̄s hæredes dictæ Bertæ esse debeant possessores bo-
norum prædictorum. Satis patet decisio ex his quæ dicta sunt in
primo dubio. Nam dico quod per dictam protestationē & con-
fessionem probatur ipsa bona acquisita debere iudicari hæredi-
taria, & hæreditatis dicti Petri. per dictā legem imperator. §. fi.
cum l. seq. de leg. ij. & eo vr̄ ꝙ post mortem dictæ Bertæ vigore
substitutionis transit ius dn̄ij in ipsam fabricam iuxta. l. fi. C. de
de sacros. eccl. & ea quæ dicta fuerunt in primo dubio, sed non
transit possessio in Fabricam: vt probaui supra, sed transit in hære
des dictæ Bertæ tam vigore dicti statuti quàm etiam ratione ap-
prehensionis, si eam apprehenderunt. Alexand.

TRES fratres ex quatuor communicarunt mortuo patre bo
na quæ habebant Cremonæ cum pacto quod si vnus eorū præ-
decederet sine liberis supersti. succedāt prædecedenti. euenien-
te dicto casu ex nunc vnus alteri donabat inter viuos irreuocabi-
liter bona prædicta cum pacto constituti. Moritur vnus ex dictis
fratribus qui erat clericus. dictis duob. superstitibus, & etiam ter
tio fratre. Isti duo tenebant bona mortui: ille tertius propria au-
thoritate ingressus est possessionem bonorū prædictorum mor-
tui quasi hæres eius pro tertia parte ab intest. vigore statuti, dicē
tis ꝙ possessio defuncti transeat ipso iure in hæredem: & quod si
alius ingrediatur, ingressus erit nullus. an ille tertius potuerit in-
gredi propria authoritate. & istis duobus attinentibus non cita-
tis. Et de virtute dicti statuti: & an dicta donatio valuerit sine insi
nuatione: & an fuerit pactum futuræ successionis.

ADDITIO.

a ¶ Extraneo. Alex. d. l. verbis ciuilibus, col. iiij. Ang. Are. insti.
de vul. & pup. §. extraneo. Bened. repe. c. Raynu. ver. absque
lib. more. ij. consi. xxxv. cum seq. Bertran. consi. ccj. visis duo
bus. col. fi. lib. ij. Guid. Pap. consil. ccij. in fi. consil. cciij. col. ij.
Ias. consi. xxij. lib. iij.

b ¶ Ipso iure. hanc vbique tenet Alex. tam legendo, vt l. j. §. sed
quoties. ad Treb. quàm consulendo vt s̄. eo. lib. consi. iiij. nu.
16. consi. lvij. in fi. j̄. lib. iij. consi. xxiij. in fi. Idem Pau. consil.
clij. nu. 3. lib. ij. Ias. consi. ccxiiij. col. fi. lib. j. & est veritas.

c ¶ Apprehensa. quam limitationem tenet Raph. Cu. l. Pom-
ponius. §. quæsitū. ff. de acq. poss. Imol. consil. xvj. Ias. l. si so
rorem. C. de iure deli. consi. cxlvij. col. v. ix. lib. j. consi. clij. li.
iiij. Ant. rub. consi. cxxj. Sed est falsa vt tenet Benedi. Repe. d.
c. Raynu. versi. mortuo itaque testatore. ij. nu. lxxiij.

d ¶ Fideicommissarius. hanc. ij. limitationē tenet Rub. d. cōsil.
cxxj. n. 3. & omnes & est verissima. & licet Benedictus vbi s̄.
nu. 74. allegat quædam Aresta Tholosana in contrariū tñ di-
cendū quod in illis erant alia facta & aliæ probationes vt ple-
nius dixi in consu. Paris. §. cxxxij.

e ¶ Mortē. idē Deci. l. ꝯctus. nu. 12. de reg. iu. Ias. consil. cxlvij.
col. viij. lib. j. cons. vj. col. ix. cons. lxxxv. col. fi. li. iij. latè Ant.
Negusa. tract. pig. par. ij. membro. ij. nu. 3. cum seq.

f ¶ Viri. Fran. Are. consi. xxxj. Cur. Seni. consi. xxiij. Deci. cōs.
ccxxvij. col. fi. Neuisa. in Syl. nu. fol. 68. Frāc. Cre. si. vj. Ant.
de Pra. ver. j. lib. iiij. consil. cxxxiij. nu. 2. Alci. tra. præsu. reg.
iij. præsum. xxvj. amplia etiā dum est vidua intra annū luctus,
Alb. d. l. quintus, Ang. consil. cxxxvij. dissoluto verbū, consil.
cclxxx. num. 14. lib. ij. fallit respectu tertij Alexand. j̄. lib. vij.
consil. cx. nu. 2. fallit in mercatrice, Fran. Rip. de reuo. dona.
respon. iiij.

SVMMARIVM.

1 *Possessio an vi statuti transferatur.*
2 *Possessio recuperata per aliū, non trāsfertur per actū fictum.*
4 *Statutum loquens in ingrediente nō habet locū in retinente.*
5 *Statuta non sunt iudaicè & absurdè intelligenda.*
6 *Pactum quòd superstes habeat certa bona, an valeat. nu. 14.*
9 *Ingressus non auditur dicens se ignorasse alium possessorem.*
10 *Interdictum adipiscendæ datur possessori ex statuto.*
12 *Dispositio nulla debet intelligi, vt sequatur absurdum.*
13 *Statutum debet sic intelligi, vt non tollatur citatio.*
15 *Hæreditas pacto dari non potest.*
16 *Donatio in casu quo reuocetur vel nullum sit testamentum, an valeat.*
18 *Donatio reciproca non requirit insinuationem.*

CON-

CONSILIVM LXXXIII.

VIsa facti narratione & copia statuti sub rubrica quod pos
sessio bonorum transeat in hæredem, & his quę elegan-
ter & accommodissimè ad propositũ in iure scripta sunt
per excellentem.d.aduocatum Pet. & Io.de potuł. ¶ Capio pri
mum dubium principale quo quæritur an ex quo dicti Pe.& Io.
erant in possessione dictorũ bonorum potuerit propria autho-
ritate d. Bartholomæus dictorum bonorũ possessionem ingre-
di ipsis Pet.& Ioanne possessoribus non citatis & quantũ est pro
tertia parte pro qua do. Bartholomæus prætendit se hæredẽ ab
intestato præfati dom.Galeatij fratris dom.Pet.& Io.& Bart.at-
tenta maximè dispositione statuti, disponentis, quod aliqua pos
sessio bonorum hæreditariorũ mortui transeat in hæredem eius
ipso iure sine aliqua apprehensione. ¶ Et dato quod posset quis
insistere super viribus dicti statuti, præsertim per id quod not.
1 Bal.in l.j.C.communia de leg. † vbi dixit quòd lex vel statutum
non potest transferre possessionẽ sine aliquo actu corporeo. al-
legat not.in l.qui diebus.§.idem respondit.ff. pro soc.nisi inter-
ueniat ficta traditio.l.quod meo.in prin.ff. de acq.poss. & l.j. &
l. quisquis. C. de dona. cũ sim.ideo subdit quod quandoque lex
vel constitutio fingere potest pet inuestituram, & sic per actum
fictæ traditionis possessionem traditam, vt est no.text.in c.ij. de
consue. Et ita nõ discordaret ab his quæ dixit Bal. & alij in varijs
locis.& dicunt volentes quod statutũ posit inducere, quod tran
seat possessio absque apprehensione. Nam verũ est quando sta-
tutum disponeret quod per aliquem actum fictæ traditionis in-
ductæ à statuto transferatur possessio, vt ipse loquitur text. in d.
* c.ij.per quem magis * communiter se fundant doct. Et ita vr̃ esse
de mente Io.de Imol.in l.si is, qui pro emptore, in viij.col.de vsu
cap.pro empto.& per Inno.in c.literis.de resti.spo.in iij.col.ta-
men non intendo circa hoc insistere quia non puto esse necessa-
rium per infra dicenda. ¶ Vnde præsupposito quod statutum va
let: adhuc dico quod non licuit do. Barthol. propria authoritate
ingredi possessionem dictorum bonorum existentium in terri-
2 torio Cremonensi. ¶ Hoc primo probatur: † quia de iure cõmu
ni constat non licere propria authoritate hæredi vel alteri tertio,
possessore non citato, ingredi possessionem bonorum existen-
tium apud alium, etiam quando illa bona spectarent ad ingredi
volentem, iuxta l. meminerint. & l. si quis in tantã, cum ibi not.
C.vnde vi.& l.fi.C.si per vim vel alio modo.l.j. in prin.ff. quo-
rũ leg.c.licet clericus.de præben.in vj.& not.per doct.in l.fi. de
edic.diui Adri.tol. & in c.inter quatuor.de maio. & obe. & no.
clarè Ange.in l.ij.C.quorum.bon.cum si. ¶ Nec dicat꞉ ꝙ posses-
sio erat vigore statuti translata in Bartholomæum pro parte, pro
qua sibi delata est hæreditas fratris, & per ꝯñs potuit sibi acqui-
sitam continuare propria authoritate, & eam apprehendere &
retinere.l.cum creditor secundũ vnam lect. gl.ff.de fur.l.quem
admodũ.§.j.ff.ad leg.Aquil. l.si seruus. cum ibi not.C. quod cũ
eo.& l.j.cũ ibi no.C. vnde vi. & gl.& doct.in l.ij.C.de iure em-
3 phy. Et in hoc consistit vis. ¶ † Quia respondeo quod statutum
prędictum disponens in effectu ꝙ aliter quàm per verum actum
apprehensionis transeat possessio in alium, intelligitur nisi illa
possessio esset iam apud alium: quia vbi possessio est apud alium,
illa per actus fictos non transfertur in alterum nõ interueniente
consensu seu facto illius, penes quem est, dato ꝙ bene p actus ve
ros transferretur, probatur in l.quamuis, §.j.ff.de acq.poss.con-
iuncta.l.iij.§.si seruus, eo.tit.vnde dicit Compostel.in præall.c.
ij.de consue.cũ no.per scribentes ibi, & maximè Ab. moder.di-
cit quòd aspectu & verbis nõ transfertur possessio, quando alius
erat in possessione: quia per illum actum non priuatur tertius
possessione. ¶ Ad hoc quod no. Bart. in l. quod meo. ad finem,
de acq.poss.& Ang.post gl.in l.ij.ad fi.C.de acq.poss.& in l.quę
dam mulier.ff.de rei vend.& Bal.in l.j.C.quando lice.ab empt.
di.& no.doct. in c.cum venissent. de resti. spo. ¶ Ergo cum iam
ante mortẽ domini Galeatij, & saltem post mortem antequàm
Bartholomæus esset in effectu hæres dicti domini Galeatij me-
diante aditione suæ tertiæ partis hæreditatis Pe.& Ioan.posside-
rent dicta bona. & pro parte dicti quondam d.Galea. præsertim
virtute instrumenti communionis & donationis, de quo infra
dicetur, sequitur quod dicta possessio non potest dici translata
in d.Bart. authoritate & fictione dicti statuti. ¶ Nec dicatur pro
parte d. Barth. quod statutum prædictum supponit quòd si quis
non fuerit hæres, & ingrediatur possessionem bonorũ hæredi-
tariorum, ingressus nullius sit momenti & per ꝯñs possessio non
4 potest dici apprehensa, per do.Pet.& Io. † quia respondeo quod
tale statutũ loquens in ingrediente, non habet locum in retinen
te possessionem sibi iam traditam in vita defuncti. Nam constat
quòd aliud est ingredi, & aliud est retinere, vel regredi. Ingredi
enim est quando ab initio quis ingreditur. l. clam possidere. in
prin.& l. si id quod. §.j. ff.de acq. poss.c.j.de eo qui mit.in poss.
cau.rei.ser.lib.vj.c.eum qui.de præben.in vj. Sed ille qui non de
nouo apprehendit, sed continuat: dr̃ retinere seu regredi vel re-
uerti.c.ex literis, in ver. ad dñium ꝓpriè est regressa. j̃. de despõ.
impu.& d.l.si id qđ ij.q.j.c. monachũ, l.j.C. cõmunia de leg.cũ
sim. ¶ Ergo statutũ cõtra ius cõe loquens de ingrediente, non ha
bet locũ in regrediente seu retinente aut cõtinuante. l. si verò.§.
de viro. solu. matr. & qđ tale statutũ non debeat intelligi nisi de
ingrediente de nouo poss. rerum quæ apud eum non erant, pro-
batur ad sensum: quia aliàs sequitur quòd si d.do. Galeat. vel alius
locasset bona sua ad longum tempus vt in emphyteusim. & sic ta
lis conductor possideret. vt no.in l.iij. §. ex cõsilio, & in l. si quis
ante, ff.de acq.poss.& in l.si vt certo. §. si duobus vehiculum.ff.
commodati.quòd mortuo locatore non posset conductor conti
nuare poss.& eam cõtinuando incideret in pœnam statuti, quòd
nemo sanæ mentis diceret. Non enim est par causa retinendi, &
de nouo quærendi, l.fin.C.de acquir. poss.l.seruus, C.de pactis,
& l.patre furioso, ff. de his qui sui vel alie. iur. c. quemadmodũ.
de iureiur. vnde turpius eijcit꞉ q̃ non admittit꞉ hospes, vt ibi dicit
5 tex. ¶ † Et statuta non sunt iudaicè intelligenda, vt not. glo. quæ
incipit quidam iudaicè, ff.de dam.infe. & vt inquit Bal. in l. qui-
cunque.in vij.col.C.de seruis fugi.& in l.oẽs populi, in ix. col.
ff.de iusti. & iur. ¶ Omnis enim intellectus absurdus fugiendus
est in legib. & statutis.l.scire oportet.§.aliud, de excu. tutor.l.in
ambigua.ff.de legi.l. nam absurdum, ff. de ope.lib.no.Bart.in l.
oẽs populi, in vj.vel ix.q.ff.de iustit.& iur. & in l. non dubiũ, de
legib. Nam verba statuti debẽt impropriari si impropriando mi-
nus lędunt ius tertij, & minus derogant iuri quàm propriè & stri
ctè intelligendo: vt in casu nostro: vt probat tex.not.in c. cum di
lectus, de consue. quem ad hoc ibi ponderat Ant.de But. & Ioa.
de Imol.in notabili. ¶ Quod aũt possessio esset apud dñm Pet.&
Io.prout etiam præsupponit꞉, patet maximè per dictũ instr̃m re-
ciprocæ donationis in qua est constitutum respectu possessionis
per quod fuit translata possessio sub conditione ibi tantum ex-
pressa, l.dotis, §. fi.ff.de iur.dot.iuncta.l.quod modo. in prin.cũ
ibi no.per Bar.de acq.poss.& in c.cum venissent, de resti.spolia.
6 ¶ Et in proposito nostro ponit † Oldradus in consil. cxxxix. in-
cip.ad habendam aliqualem notitiam eorũ &c. vbi quærit quid
si aliqui fecerunt inuicem pactum quod si quis decederet sine li-
beris altero superstite, vel liberis eius, alter habeat certas res de
bonis illius sic decedentis, & constituerint ambo vnus nomine
alterius possidere. An talis conuentio sit pactum futuræ succes-
a sionis improbatũ. arguit ad partes & concludit quod non, [a] quia
bona sua, vel eorum partem potest quis in morte donare, l.j. C.
vt act. ab hæred. l. si quis. argentum, §. sed & si quis, C. de don.
instit.de inutil.stip.§.post mortem, l. hæreditarium, ff. de bon.
auth. iud. poss. & no. in l. fin. C. de pact.& in l.hæreditas, C.de
pac. conuen. ¶ Nec dr̃ pactum de successione futura: quia non
promittit꞉ vt futura successio, quæ non potest deberi nisi aut ex
testamento aut ab intestato. sed in proposito bona debentur ex
obligatione.alleg.in arg.l.mulier.§. fi. ff. ad Treb.ibi. Sed qua-
si hæredem rogari debet. coniuncta, d. l. j. C. vt act. ab hæredi.
cum alijs. & conuenienter quod retrotrahitur obligatio aliàs. l.
potior. j. responso. ff. qui pot. in pign. hab. & l. necessariò, §. j.
ff.de peric. & commo. rei vend. & hoc probatur: quia cum talis
donatio non intelligatur facta nisi de bonis præsentibus.l. si ita.
ff.de aur.& ar.leg.l.si mandauero, §. is cuius, ff. mand. not. in l.
fi.C.quæ res pig.non est dubium quod non inducunt successio-
nem hæreditatis quæ respicit etiam futuro. l. si creditores, ff. de
separat.l.si defunctus.arbi.tu. ¶ Et subdit quod licet dictũ con-
tractum contrahens in instrumento appellauerit donationem,
tamen non est donatio: quia cum in dicta conuentione versetur
consideratio mutui commodati, non est donatio, l.j. ff. de do.l.
licet, C.de pac.cũ ibi no.erit igitur promissio & conuentio quæ
dam ob honestã causam facta, de qua loquimur, d.l. j. ff. de don.

¶ Et

¶ Et licet contrahentes eam appellant donationem : nihil refert
quia veritaté verę rei vsitatá talis nuncupatio non mutat.l.si for-
te.ff.de castren.pecu.& ff.de præscri. verbis.l.in insulam, & l.si
vno.in princip. ff.loca. ¶ Et subdit quod effectus huius contra-
ctus est quod cum talis tradens sit habilis ad translationem do-
minij, & possesionis, quia interuenerunt verba possesionem
transferentia sub conditione casuali in translatum dominiũ, &
possesionem sub conditione:tamen allegat d.l.qui absenti.§.j.
& d.l.dotis.§.fi.existente conditione effectus eius retrotrahitur
vt dictum est.s̃.arg.l.seruum filij.§.j.de leg.j.secundũ eum.¶ Et
subdit in eodem consilio in vij.dubio dum quærit, an talis dona
tarius sit legitimus contradictor ad impediendũ missionem ex l.
fi.C.de edic.diui.& concludit qđ sic: quia iste habet titulũ quæ-
situm viuo defuncto. per not.in d.l.fi. Et quod illa conditio eue
niens fingat illas res dudũ exiuisse de bonis per supradicta. ¶ Cõ
firmatur hoc ꝙ possesio censetur tradita per dominũ Galeat. in
vita do.Pet.& Io.per illa verba,videlicet cõstituentes se possesso
res ex nunc prout ex tunc &c.quę verba operant̃ vt partes volue
runt retro contractũ:vt probatur in l.si ita stipulatus fuero si Ti-
tius,in princip. cum ibi not.per Bart. qui ibi expresſè dicit, ff.de
ver.obl.ad hoc allegat,l.cum quidá,in prin.ff. de vsur.& l.lecta,
ad fi.ff. si cer.pet. & no. Ang.in l.huiusmodi, la ij.ff.de ver.obl.
vbi ad hoc allegat multá, & Ang.post gl.in l.j.C.de codicil.& in
l.Gallus,in §.nunc,de leg.cũ concor.ff.de lib.& posthu.¶ Si er-
go intelligit̃ traditá fuisse possesioné etiá tempore vitę,d.Galea.
ergo non tractatur post morté d. Galea. de ingrediendo propriè
pos. quinimò quod possesioné ante mortem d.do. Galeat. Pet.
7 & Ioan.non possiderent tñ in possesione erant.† aliud enim est
possidere,& aliud est in possesione esse, vel in possesionem in-
gredi,vel vti,quia etiam detentator,conductor vel custos dr̃ esse
in possesione vel immissus,vel ingressus in possesionem quam-
uis non dicantur possidere,l.si quis ante,ff.de acq.poss.l. cum le
gati,ff.ex quib.cau.in poss.ea. ¶ Cum ergo statutum dicat quòd
si quis, qui non fuerat hæres ingrediatur possesionem bonorũ
hæreditariorum,ingressus sit nullius momenti, non est dubium
ꝙ Pet.& Ioan.dicto tempore vitæ,d.Gale.non vident̃ possedisse
partem dicti Gale. tñ bene erant ingresi possesionem ipsorum
bonorum, & erant in possesione etiam partis dicti Gale.& ideò
non dicuntur propriè possesionem ingredi illius partis sed po-
tius regredi & continuare ingressum factum in vita. ¶ Et istud
vr̃ mihi sufficienter ostendere quòd tale statutum non habeat lo
cum in casu illo. ¶ Et per ista patet responsum si diceretur quod
dictus Pet. & Ioan. præsumuntur tenuisse dicta bona iure fami-
liaritatis,& sic nomine dicti Gal. eorum fratris pro illa tertia par
te pro qua ad eum pertinebat,iuxta l.qui iure, cum ibi no. de ac-
qu. pos. & l. & habet, §.hospes, ff. de procu. Nam seruo in vita
erat sibi data possesio,videlicet sub conditione, quæ tantum re-
trotrahitur, vt dictum est. Item dato quod non possedissent in
vita eiusdem erant in possesione seu ingresi possesioné, & hoc
sufficit, quia statutum non loquitur simpliciter de eo qui incipit
possidere post mortem defuncti, sed de ingrediente possesioné
post mortem.isti autem non intelliguntur ingresi post mortem
vt s̃. probaui, & etiam quod constat quod absque nouo ingressu
obuenit eis possesio priusquam posit videri translatio in Bar-
tholomęum authoritate statuti. Nam statutum transfert posses-
sionem in hæredem, & sic in eum qui adiuit hæreditatem : quia
aliàs non est hr̃s Iacobus si acquisiuit commodum hæreditatis,
l.si in diem,in princ.ff.de condi. & dem.l. hr̃s quandoque. ff.de
acq.hær.l. cum hæredes,in prin.ff. de acq.pos.l.j.§. Scæuola,ff.
si quis testõ lib.esse iuss.fue.¶ Vnde cum iste Bar.esset hr̃s volun
tarius,erat dare medium inter mortem d.Gal. & aditionem hæ-
reditatis, sed secus sit in hærede necessario. l. si optio. ff. de op.
leg.l.si post mortem,in prin.de le.j.l.si aliená.§. in extraneis. de
hære.insti.Sed quam primum d.G. fuerit in actu mortis, saltem
tunc absque momento poss.fuit translata in Pet. & Ioan. vigore
sta. Et præsertim cum illi inhærent rebus. l. quædam mulier. ff.
de rei ven.l.iij.§.illud.ff.de acq.poss.insti.de re. diui.§. interdũ.
¶ Posset etiá dici qđ posito quod iure familiaritatis possiderent
d.do.Pet.& Ioan.tamen quia ignorabat hæc Bartholomæus in-
grediens propria authoritate propter ignorantiam, nõ potuit ta
8 le ius sibi dicere † & sicut iudex qui ignorat habere potestatem
ius dicendi, eam non potest exercere nec ius dicere, l. quæro, ff.
de eo qui pro tu.& no.in c.is qui,de procu. in vj. & Inno.in c.ex
conquestione,de resti.spol.& Bar.in l.multum.de condit.& de-
mon.& Bal.in l.genero,de his,qui no.infa.& l.inter,§.rectè,cũ
suis concor.ff.de fur.¶ Præcedentibus tamen responsionib. ma
gis inhæreo.¶ Nec posset d.Barth.allegare quòd ignorabat mor
tuo d.Galea. quod d. Pet.& Ioan. possiderent, & quod propte-
rea non procesit ad apprehendum possesionem eis citatis,quia
9 vt dicit Bar.in consi.xl.incip.missus in possesionem.† Non au-
ditur ille qui dicit se non fecisse citari possessorem eò quia igno-
rabat,& quod propterea fecit fieri citationem generalé:quia fm
Bar.debuit prius Pe.inquirere quis esset possessor,per l.memine
rint,C.vnde vi,& idem voluit Bald.in l.fi.in iij.col. C.de edi.di-
ui.& Pet.de Anch.in c.fi. de ele. in vj. vbi refert se ita consuluis-
se.& sequit̃ eum Domi.& Pet.de Anch. in cons. cclxviij. qđ in-
ci.in j. dũ quærit̃,& etiá in consi.cclxix.quod incip.vr̃ prima fa-
cie &c. ¶ Fortificant̃ prædicta quia possesio quá disponit statu-
tum transire in dictũ hæredem ipso iure,non est plena possesio.
vnde de hærede in tali casu iudicatur prout de eo qui non est ade
ptus poss.vt firmat Cy.in l.ea.in prin.C. de condi. ob cau. volés
10 † ꝙ si ex consuetudine vel statuto transfert̃ recta via possesio in
hæredem absque apprehensione ꝙ tali hæredi dat̃ interdictum
adipiscendæ possesionis quorũ bonorum. Et licet illud interdi-
ctum non detur ei qui habet possesionem, l.j.in fi.ff.quorũ bo-
norũ. respondet ꝙ verum est quod non datur interdictum tale
ei, qui est plenus possessor,sed vbi fingit̃ possidere, tunc compe-
tit illud sicut ei q̃ fingitur dñs cõpetit cõdictio ad rem.l.qui mor
tis.ff.de don.caus.mor.l.j.C.de dona.quæ sub mo.licet verus &
plenus dñs non posit contradicere ré suam,l.fi.ff. vsufr. quem-
adm.ca.hoc etiá in effectu sequit̃ ibi Bal. idem etiá tenet in l.so-
roris,C.de iur. delib. vbi dicit ꝙ qñ statutũ disponit ꝙ possesio
defuncti transeat incõtinenti in cohæredé,& post morté aliquis
non hr̃s occupauit bona hæreditaria an hr̃s habebit interdictum
adipiscendæ vel remediũ,d.l.edicto,& concludit qđ sic:quia au-
thoritas statuti licet eum faciat possessorem iuris, non tñ facit eũ
possessoré facti,& cũ effectu.¶ Vnde fm eum quousque habeat
effectualé possesioné, perinde est ac si nullam haberet: allegat
no.p Pet.& Cy.in d.l.ea lege. ¶ Si ergo non dr̃ hr̃e effectualem
possesionem : ergo debet citari possessor anteq̃ sua possesione
priuaretur,seu anteq̃ illa per alium dicat̃ legitimè apprehendi,&
vt optimè allegat dñs aduocatus.decidit hoc Bal.in rub. extra de
cau.pos.& proprieta.in ver. sed quæro statuto cauet̃ ꝙ possesio
testatoris continuet̃ hr̃di, per hoc poterit intentare remedium,
d.l.edicto. ¶ Et licet videat̃ potius quædam possesionis conti-
nuatio,tñ corporaliter possidens erit citandus nõ obstante ꝙ ali
us possideat fictè.allegat no.in l.§.in cõi,ff.si ven. nomine. ¶ Fa
cit qđ no.Bal.in l.j.in vlt.co.C.de exec.rei iu.¶ Cõfirmo per id,
qđ dicit Bal.in rep.l.in suis de libe.& posth.in iiij.col, vbi saluan
do & concordando gl.in d.l.in suis,& in §.sui.insti.de hære.qua
li.& diffe.& in l.cũ miles,in prin.ff.ex quibus cau.maio.quæ vi-
11 dent̃ contraria in illo articulo:† an in suum hæredem continue-
tur possesio defuncti,& Bald.dicit quod possesio interpretatur
scđm intellectum & interpretationé legis Papi.& transit & con-
tinuat in suũ hæredem:& est possesio vtilis,etiam si nihil sit cor-
poreum quod posit possideri,per not.in l.regulariter, ff.de pe-
ti.hæred.& ita intelligatur glos.in l.in suis, & in d.§.sui.Sed pos-
sesio vera accipitur pro pedum positione & ideo transit.l.de
eo.§.fi.ff.ad Treb. ita saluetur alia gl. quæ est in dicta l. cum mi-
les, vnde suus hæres habet remedium adipiscendæ per. d.l. edi-
cto. Sed si vera possesio transiret in suum hæredem tunc non
cõpeteret tale remedium hæredi suo : sed remedium recuperan-
dæ secundum Bal.in d.l.in suis, in quibus verbis consonant ver-
ba eiusdem in c.j.de controuer.in uest.& tit.de benefi. eccl.Bal.
in auth. defuncto, in ij. col. C. ad Terty. & ibi dicit non credas
quod ista ficta possesio continuata per filium pariat interdi-
b ctum recuperandæ [b] sed solum adipiscendæ, l.j. C.quorum bo-
norum ad hoc quod not.Bal.in rubr.de consuet.in iij.col. ¶ Vi-
demus ergo quod statutum istud operatur in quocunque extra-
neo hærede, istud quod ius cõe operabatur in suo hærede: & tñ
nemo inficiabatur quod si suus hæres institutus voluisset conse-
qui possesionem hæreditariarũ rerum occupatam vel existen-
tem apud alium, hoc non potuisset facere propria authorita-
te non citato possessore.Et firmant omnes in d.l.edicto,& maxi
mè Bal.

mè Bal. in locis prædictis iunctis not. ea. l. in j. col. ver. loquitur
de suo hærede. ¶ Iuuant prædicta ex his quæ concludit Pet. de
Anch. consi. cclxx. inci. In primo dubio &c. interpretationem
cuiusdam reformationis concernentis latissimam potestatem,
12 certis officialibus dicit quod † nulla dispositio sic debet largè in
c telligi qd possit sequi absurdũ,[c] vt no. in c. dudum. de præben. in
vj. & in l. diuortio, ff. sol. ma. & in l. fi. ff. ad exhi. ¶ Et no. Bal. in l.
conuenticulam, C. de epis. & cler. Vnde nõ debet interpretari ali
qua dispositio quod vel auferat dñium seu possessionẽ alteri nõ
citato, ꝙ imperator ꝯ̃ non citatũ non posset aliquid diffinire, vt
probatur in c. j. de cau. poss. vbi papa de se loquens dicit quod ꝯ̃ ir-
requisitum non potest aliquid diffiniri. & in cle. pastoralis. de re
iud. Vnde dicit qd statutum simpliciter loquẽs debet intelligi ad
hmõi intellectũ: ne ex eo possit sequi absurdum, & ne quis dam-
13 nũ indebitè patiatur, l. ij. C. de noxa. ¶ † Vnde debet intelligi tali-
ter semper statutũ quod nõ tollatur citatio, l. de vnoquoque, ff.
de re iudic. l. nam ita diuus, ff. de adopt. & nõ debet interpretari
quod auferatur dominiũ seu possessio sua absque culpa: quia hoc
non posset facere Imperator vel Papa, iuxta not. in c. quæ in ec-
clesiarũ de constit. & in l. quoties, & in rub. C. de preci. impe. of-
fe. & in l. fi. C. si contra ius. ¶ Non debet igitur interpretari in pro-
posito dictũ statutum ꝙ importet quod absque citatione posset
apprehendere possessionem. faciunt no. per Ang. in consi. clxx.
incip. in Dei nomine in facto proposito quod Baltasar &c. Nec
his quæ dicta sunt habet obstare, si diceretur. possessio aliquo mo-
do non potuit transire in dominiũ Pet. & Io. vigore dicti consti-
tuti appositi in instrõ, eo quod dictũ constitutũ est collatũ post
mortẽ constituentis, & sic in tẽpus quo possessio do. G. consti-
tuentis est extincta. & per ꝯñs non valet, vt vr̃ tenere Ang. in l.
quãuis. §. j. ff. de acq. poss. per illũ tex. cũ gl. quia rñdeo vt inquit
Old. in d. consi. cxxxix. in quinto dubio. vbi dicit ꝙ dicta condi-
tio adiecta constituto. s. qñcunque decederent ex his sine filijs,
etiã dr̃ existere nõ solum post mortẽ, sed etiã ante. s. tunc cũ quis
eorum altero superstite ad eum statũ moriendi deuenit ꝙ infalli
biliter incipit certũ esse eum viuere non posse. allegat. l. peculiũ,
§. iij. ff. de le. ij. l. ab omnibus, §. cum quidam, in ver. moriente,
de leg. j. bene facit. l. fi. ff. de contrahen. & comm. stipul. & l. per
duos. §. j. ff. solu. mat. Vnde secundũ Old. incipit ista existentia
conditionis actũ moriendi vsque tũc dies trahatur: vt l. fi. ff. de con
di. inser. Vnde s̃m eum retro ante mortem vr̃ & dñium & pos-
sessio translata esse & sic non sumus in casu Ange. qui loquitur
quando quis constituit post mortem &c. quia in casu nostro si-
cut in casu Old. fuit factum constitutum in casu quo vnus vel plu
res decederent, accidit quòd in casu dictæ donationis fuit illa do
natio ex nunc quæ in hoc operatur, vt dixi supra. ex his corrobo-
ratur id quod supra dictum fuit ostendendo quòd etiam ante-
quam esset mortuus d. Gal. possessio erat translata in Petr. &
Ioan. Quinimo si eo ipso quod cœpit do. Gal. mori, & dominiũ
& possessio translatum & translata est in Pet. & Ioan. respectu di
ctorum bonorum, sequitur illa bona non censeri fuisse & esse
hæreditaria do. Gal. vt l. ij. in ver. qui cum mea &c. C. quorum
bonorum. ergo non sumus in casu dicti statuti disponentis:
quòd mortuo aliquo possessio bonorum hæreditariorum mor-
tui transeat in hæredem eius ipso iure, & si quis ingrediatur pos-
sessionem bonorum hæreditariorum, ingressus sit nullius mo-
menti. nam illa non videntur fuisse bona hæreditaria eiusdem.
& prædictis non habet obstare si dicatur quod d. constitutũ est
nullum, sicut nullus est ipse contractus principalis, cui adhæret:
quia responsio patebit ex infra proximè dicendis in secundo ar-
gu. prin. Ex his igitur apparet ratione possessorij potiorem esse con
ditionem d. Pe. & Ioan. de Bart. ¶ Venio ad secundum principa-
lem articulum in quo quæritur an vigore conuẽtionis in dicto in-
strumento appositæ dicantur Pe. & Ioan. habere legitimum titu
lum in dictis rebus, propter quod Bartholomæus in petitorio
etiam excludatur. ¶ Et omissis non necessarijs dico quod sic: hoc
primo probatur authoritate Old. in d. consi. cxxxix. & per ratio-
nes suas quas supra incidenter retuli. ideo non repeto. & Ioan.
And. in addi. Spec. in titu. de instru. edi. §. porrò. circa vlti. col.
14 † vbi quærit quòd si duo fratres habentes bona paterna contra-
ctum talem inierunt, videlicet quia eorum quisque donauit alij
omnia bona paterna, vt superuiuens vel eius liberi haberent om
nia illa bona decedentis sine liberis, modo existente conditione
opponebatur superstiti contractũ fuisse donationis, & sic non
valuisse: quia non fuerat facta insinuatio cum bona illa paterna
excederent quantitatem insinuationi taxatã ad quod allegabat
istos fratres verbo donationis vsos fuisse, & sic sensisse videatur de
donatione, l. Labeo, ff. de supel. lega. tñ dicit ꝯ̃rium fuisse iudica-
tum per l. licet, C. de pact. & ꝙ ibi no. per l. j. ff. de don. cũ enim
hic possit quisque fratrũ consequi commodũ, ergo non est dona
tio, sed est promissio quædam ex hac honesta causa facta, ne pa-
trimonium transiret in extraneos. vt d. l. j. sicut nec dicitur dona-
tio quæ remunerationis causa datur, l. Aquilius, ff. de dona. nec
vr̃ ex testamento capere, qui tantũ erogaturus est quantũ rece-
pit, l. ciuitatibus, §. fi. ff. de leg. j. & istæ fuerunt rationes Old. in
præall. consi. in ix. dubio illius consultationis: per quas similiter
concludit non fuisse necessarium insinuationẽ fieri. ¶ Ita etiam
tenet Ang. in l. sancimus, C. de dona. per l. de fideic. C. de trans.
per not. in d. l. licet, & in d. l. Aquilius, & Salyc. in l. fi. C. de pac.
in versi. iuxta hoc quæro ꝙ duo fratres. & bene facit quod nota.
Angel. in l. cum multæ. in princip. C. de do. ante nupt. & in l. fin.
in princ. C. de iur. dot. Hanc opi. latè comprobat Ang. in consil.
clxxix. incip. visis instr̃is prædictis &c. vbi concludit ꝙ mutua
seu reciproca concessio omnium bonorum facta inter fratres, &
collata post mortem, sine dubio valet qñ non est facta de omni-
bus bonis præsentibus & futuris: quia non aufert liberam testan
di factionem. allegat not. per gl. in l. hæreditas, C. de pact. con-
uen. & in l. j. ff. de testa. in l. j. C. vt act. ab hær. & cõtra hæredem.
& no. per Bar. & Cy. & alios in l. fi. C. de pact. prout in casu no-
stro: quia non fuit facta mentio de omnibus bonis præsentibus
& futuris: sed in bonis tantum positis in territorio Cremonensi
cum certa etiam reseruatione: vt in instr̃o continetur. ¶ Quinimo
fortius concludit ibi Ange. ꝙ etiam si esset facta de bonis omni-
bus præsentibus & futuris, valeret: si non esset processum ad tra-
ditionem verè vel fictè: & dominiũ non sit translatum: de quo la-
tè per eum ibi & alibi. sed hoc vltimum omitto: quia non vr̃ ca-
sus noster esse: subdit ꝙ in tali donatione nõ requiritur insinuatio:
quia est donatio ob causam, per no. per Guil. de Cu. in l. illud, C.
de sacros. eccl. & etiã per not. per Bart. & gl. in d. l. Aquilius. iun-
cta l. j. eo. tit. Dicit tñ quod fortiter obstare vr̃: quia donatio ꝓp
nuptias, quæ fit in compensatione dotis: maximè quando pactũ
de lucrando hincinde, interuenit, requirit insinuationem, iuxta
l. fi. C. de dona. ante nu. Sed respondet quòd est speciale in dicta
donatione ꝓp nuptias. Posset etiam aliqualiter responderi, vt re
spõdet l. San. d. auth. eo decursum. de dona. ante nu. Io. de Imo.
in d. l. Aquilius. facit mentionẽ de d. decisio. Ioa. An. in §. porrò.
& videtur cum ea transire. ¶ Nec ob. etiam prædictis si diceretur
quòd in dicto instrumẽto continetur pactum futuræ successionis,
quod non valet, iuxta l. stipulatio hoc modo concepta, de verb.
oblig. & ibi plenè per doct. & l. pactum quod dotali, C. de pact.
15 & l. cùm donationis, C. de transac. † quia hæreditas pacto seu cõ
tractu dari non potest: & per pactum non potest auferri libera
testandi facultas, l. hæreditas, C. de pact. l. verba gesserunt, ff. de
verb. sign. quia respondeo quod inter cætera duæ sunt conuen-
tiones æquè principales in dicto instrumento. Vna est, quòd ca-
su quo vnus vel plures ipsorum fratrum decederent sine filijs le-
gitimis & naturalibus ex se verè descendentibus, & ex legitimo
matrimonio, quòd alius alij superuiuens succedat illi vel illis
æquis portionibus. Alia est conuentio quòd dicto casu proximè
iam dicto eueniente dicti fratres exnunc, prout extunc, titulo ir-
reuocabilis donationis inter viuos vicissim de dictis bonis inter
eos communicatis cum reseruatione tot bonorum, quæ ascen-
dant ad quantitatem librarum centum imperialium, donatio-
nem irreuocabilem fecerunt. ¶ Vnde dato sine præiudicio quòd
illud pactum de succedendo referretur ad hæreditatem. & sic ad
vniuersalem successionem vel successorem non solum ad parti-
cularia bona prædicta: & per consequens non valeret omissa di-
sputatione, an validetur iuramento, vt tenebat Bald. post
Pet. de Tor. in c. moribus, & in c. j. si de feu. fue. contro. inter
dom. & agn. tamen alia conuentio æque principalis continens
reciprocam dationem, valebit, l. certi condictio. §. quoniam,
ff. si cer. pet. l. j. §. pen. & l. si mihi & Titio. in prin. ff. de verbo.
oblig. ¶ Nec obst. l. si libertus minorem, §. pen. de iure patr.
quia respondeo quod ibi non apparebat cuius rei alienatio
debet potius subsistere, vel cuius rei alienatio debet potius

infringi, quia non erat magis permissa, vna q̃ alia cum non appareat ibi, quòd per vnam magis quam per aliam esset factus libertus alienans minor centenario: vt ibi dicit Ray. sed in ꝓposito nostro apparet ꝙ pactũ de succedendo est prohibitũ: & illud tendit ad impediendũ liberã testandi facultatẽ. Sed donatio quorundã bonorũ præsentiũ est permissa, & non aufert liberã testandi factionem. ¶ Et similiter non est vera opinio tenentiũ ꝙ donatio præsentiũ & futurorũ vitietur, etiã quo ad præsentia: quia posito quod illa opinio esset vera, nã & eodẽ modo respondeo prout respondi ad l. si libertus. quæ est fundm̃ tenentiũ d. opi. Nam nulla subest ratio quare potius in dicto casu debet substineri donatio in præsentibus q̃ in futuris: quia si vitiaret̃ donatio tm̃ in futuris & tunc nihil obstaret. quia sustinet̃ in præsentib. & non impediret̃ libera testandi facultas. Sed in casu nr̃o subest ratio quare vitiet̃ pactũ futuræ successionis: quia illud etiã per se solum est improbatũ. quia aufert liberam &c. Quæ ratio non subest in dicta donatione quorundã bonorum præsentiũ. nã valere debet, vt l. certi conditio. §. qm̃. ¶ † Nec etiã prædictis ob. si diceret̃ ꝙ sicut

16 q̃n testõr dicit, instituo talẽ hæredẽ meũ, & si contingat me mutare testm̃ ex nunc dono inter viuos &c. non valet talis donatio

d [d] licet postea reuocet testm̃ tanq̃ sit facta donatio in pœnã mutationis testm̃i: & tendẽs ad auferendã liberam testandi factionẽ: vt per Bart. in l. si quis. in prin. testm̃i. ff. de leg. iij. & per Bart. & alios in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & l. cũ duob. §. idem r̃ndit. per illum tex. ff. pro soc. & ꝑ Bal. & alios in l. hæredes palã, §. fi. ff. de test. & Bald. in l. j. ad fi. C. de sacr. san. eccl. & l. ex testõ, C. de fideic. & Ang. in auth. hoc inter liberos, C. de test. & Sal. in d. l. sancimus. in fi. & Pe. & de Anch. & Io. de Imo. in rub. extra de test. quia r̃ndeo qd̃ posito qd̃ opi. eorũ esset vera, quã tñ plures reprobãt & per Old. in cons. inci. factũ tale est, quædam mu-

e lier. & Dy. [e] in regula qd̃ semel. & Cyn. in l. j. in vlt. col. C. de sacrosã. eccl. in l. mihi & tibi, §. fi. ff. de leg. j. & And. de pisis & com

* muniter * antiqui, vt etiã Bar. refert in l. si quis. in prin. testm̃i. & reliquit indecisum Bal. in c. ij. de feu. da. in vicẽ, l. cõmiss. tñ opi. Bar. & sequaciũ nõ repugnat casui nr̃o: quia illa decisio loquitur q̃n in pœna mutationis fieret dicta donatio: & sic impediret liberam testandi factionẽ, quia non põt per iura s̃. allegata. Sed in casu nr̃o non est facta donatio per se, nec aufert liberã testandi factionẽ, quia non est donatio hæreditatis, nec vniuersalis successio, sed particularia bona fuerunt donata, quod non est prohibitum, vt dictũ est. ¶ Quinimo Bal. in d. l. ex testõ potius facit pro

17 ista opi, qa vult † ꝙ vbi factum est testm̃, & non valet, si illi testõ sit adiecta cl̃a, quod si nõ valet iure testm̃i valeat iure donationis inter viuos, habebit tunc effectũ donatio inter viuos. ergo in ꝓposito si iuxta pactũ de futura successione improbatũ apponat̃ donatio quorundã bonorũ collata in tẽpus moriendi, nõ debet vitiari donatio: quia nõ dat̃ h̃ditas seu vniuersalis successio, prout est in casu nr̃o & ita etiã hoc casu tenet Io. de Imo. in d. l. hæredes palã, §. fi. Et hoc casu saluat̃ decisio Old. in consi. cxiiij. s. q̃n in donatione comprehenderent̃ bona præsentia tm̃ vel quid particulare, & non vniuersalis successio, nã dico ꝙ si testm̃ tunc non valeret qd̃ impediat̃ reuocare testm̃, quia imo posset reuocare, vt dicebat Bald. in d. l. ex testõ. ¶ Non ob. etiã qd̃ requirit̃ insinuatio: quia est donatio irreuocabilis inter viuos, l. vbi ita donat̃, ff. de dona. causa mor. iuncta l. sancimus, & l. pen. C. de do. & in donatione inter viuos requirit̃ insinuatio, q̃n excedit summã taxatam in d. l. sancimus, & in l. pe. C. de do. & q̃n esset donatio causa mortis facta non corã quinque testib. l. donatio, C. de do. & iun

18 cta l. fi. C. de don. cau. mor. quia ad istud est r̃nsum † qd̃ talis donatio reciproca non requirit insinuationẽ vt concludunt cõiter

* * oẽs quos s̃. retuli. ¶ Nec illi r̃nsioni ob. si dicat̃ quod grauamẽ non erat reciprocum æquale in personis dictorũ fratrum. quia cum d. Gal. esset in statu, in quo non posset h̃re liberos ex legitimo matrimonio descendentes, certum erat conditionem donationis partis suæ omnino euenturam, quod secus erat in alijs qui potuissent matrimoniũ contrahere, & legitimos procreare & naturales; quia r̃ndeo ꝙ per hoc tm̃ non est quin donatio dicat̃ reciproca quia potuisset contingere qd̃ prædecessisset Pet. & Ioan. superstite. d. Ga. qui vigore dictæ conuentio. consecutus fuisset bona dñi Petri & Io. ex causa donationis, nec requirit̃ qd̃ sit per omnia æqualitas: quod si plures fuissent fratres facientes dictam donationẽ reciprocã post mortem prædecedentis, ꝙ attento ꝙ vnus fratrũ erat antiquior altero, & sic eius vita nõ est adeo apta ad tantam annorũ longitudinẽ sicut vita alterius iunioris, iuxta l. hæreditatũ, ad leg. Falc. & qd̃ no. in l. ij. §. si dubitat̃, in §. licuerit, ff. quemad. test. ape. qd̃ in tali donatione requireret̃ insinuatio, qd̃ est cõtra not. per Io. An. in d. §. porrò. cum concor. s̃. alle.

19 ¶ † Præterea nõ ꝑt negari quin illa dicat̃ donatio ob causam, in qua non requirit̃ insinuatio: vt no. in d. l. Aquilius. per gl. & doc. & Oldr. in consil. v. incip. Titius &c. & Gui. & Bal. in d. l. illud. & alij, de quib. s̃. & non oportet qd̃ in dicto instr̃o dicat̃ mortis donatione, quia ad hoc r̃ndit Old. in d. cons. cxxxix. prout specifice retuli s̃. in primo dubio & l. forte, ff. de castren. pecu. cũ cõcor. s̃. alleg. cui vr̃ consentire Io. And. in d. §. porrò. in ti. de instr. edi.

20 in addi. ¶ † Præterea vbi iurm̃ est interpositũ in donatione, prout in casu nostro. Non ob. defectus insinuationis: vt vult Fed. de Sen. in consi. cclxxxj. incip. casus talis est statuto cauetur quod si donationes &c. Io. An. in d. §. porrò. in pe. col. quẽ sequit̃ Ang. in l. sancimus, §. fi. C. de dona. & Io. de Im. in c. cũ cõtingat, in x. & vlt. mẽbro. de iureiur. per ea quæ habent̃ in d. c. cũ contingat. & in d. c. quãuis. de pac. in vj. & in auth. sacra, C. si aduer. ven. & per alia alleg. pro eis. & hæc opinio ꝓp rationes & authoritates dictorũ patrum canonistarũ in materia: vr̃ potius tenenda, iuxta no. per gl. ix. dist. vt veterũ. ¶ Et ad allegata in contrariũ per nõnullos qui tenuerũt esse necessariam insinuationem, patet respõsio ex no. per doct. in dictis locis & maximè per Ioan. de Imo. in d. c. cum contingat. ita aliàs vidi consultũ per excellentiores iurisconsultos Italiæ. & pro eadem opinione etiam tunc consului. ¶ Ex quibus puto esse de iure quod dicta conuentio donationis valet: & ita si iudicaturus essem, profecto iudicarem. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Quòd non. sed valet pactũ quia non est de quota hæreditaria, sed de certis rebus. idem Io. An. in addi. Sp. de instr. edi. §. porrò, col. vlt. Ant. consil. clxxix. visis Io. Camp. tract. doct. par. vlt. q. lxxix. Cur. Iun. cõsi. j. col. x. Deci. l. licet, C. de pact. l. pactũ qd̃ dotali. col. j. C. de coll. Ias. l. stipulatio hoc mõ, ff. de verb. obl. cõsi. ccxj. cõsi. ccxxxiij. li. ij. ꝯsi. v. ꝯsi. xvij. ꝯsi. lx. lib. iij. ꝯs. clxxiij. col. iiij. lib. iiij. Alb. Bru. ꝯsi. v. col. iiij. cõsi. ix. col. fi. cõsi. x. col. v. Bert. cõsi. iiij. visis in ij. dub. cõsi. in ij. dub. consi. lxxviij. li. iij. Steph. Aufr. in addi. ad deci. Thol. ccccl ij.

b ¶ Recuperandæ. Imo quia est vera possessio vt dixi in consu. Parisi. §. cxxxij.

c ¶ Absurdũ. s̃. consi. præcedenti. j̃. eo. lib. consi. clxiiij. col. fi.

d ¶ Donatio. dic vt no. j̃. lib. iij. consi. xxv.

e ¶ Dy. in d. c. qd̃ semel. in fi. loquit̃ obiter & incidenter sed in consi. vij. quæstio talis est maturius tenet talem donationem non valere & bene nec contrarium vnq̃ voluit Old. in d. cõs. cxiiij. quia ibi non loquitur de donatione facta in pœnam sed de donatione simpliciter & per se facta.

CONSILIVM LXXXIIII.

Lege j̃. eo. lib. consi. clxxvij.

CONSILIVM LXXXV.

Lege plenius j̃. lib. vij. consi. cxlvij.

SVMMARIVM.

1 *Curator furioso vt detur, non requiritur eum nec donatariũ ab eo citari.*

2 *Veritas sufficit in actibus voluntariæ iurisdictionis.*

3 *Citari non debent hi quorum interest solum in consequentiã.*

4 *Actus valet nõ citato eo qui debuit si eius non interest & quaequale præiudicium non attenditur.*

6 *Datio curatoris tanquam furioso valet, licet non sit talis.*

10 *Dementia quomodo probetur.*

12 *Furor præsumitur perseuerare.*

15 *Donatio omnium bonorum est dilapidatio.*

16 *Testi non creditur cui laus vel opprobrium imminet.*

CONSILIVM LXXXVI.

Visis dubitationibus elegantisimè formatis per præstantisimum virum dominũ vicarium paucis agã. ¶ Circa primum quod in donatione curatoris debuit citari donatarius de cuius præiudicio agebatur in con-

in ꝯñtiã, iuxta ea quæ habent in l. de vnoquoque. ff. de re iu. Et
per Bar. & doct. in l. j. de verb. obl. debueritque citari & ipſe An
1 tonius, cui curator datus fuit. † reſpondeo quod in iſta donatio-
ne curatoris neuter prædictorũ citari debuit. Bar. in l. qui habet.
§. quælibet, ff. de tut. vbi dicit quod qñ aliquis datur curator alte
rius non eſt neceſſe quod citetur aliquis, per notata ibi in gloſſ.
& remittit etiam ſe ad dicenda per ipſum in l. tutor ſi petitus, ff.
de tut. & cur. da. ab his. ¶ Et ex prædictis ibi per eum colligit ꝙ
ſi qñ petitur curator dari in petitione, facta fuit etiã mentio de
tali perſona de cuius præiudicio appareat tractari. debet citari ſi
iudex velit per inquiſitionẽ dare tutorem cũ illud facere poſsit,
2 per no. in l. j. C. de tut. & cur. qui ſatis non deder. ¶ † Fortius di-
cit Bal. in auth. matri & auiæ, C. qñ mulier tut. off. fungi poteſt.
qđ in datione tutoris datiui ſatis eſt quod ſm rei veritatem actus
factus à iudice fieri debuit, licet qñ actus geſtus fuit, non conſti-
terit iudici de veritate, non citatis etiam illis qui aliàs debuiſſent
citari in actu contentioſæ iuriſdictionis: quia in actibus volunta
riæ iuriſdictionis magis attenditur veritas apparens quàm quod
non fuerit facta iudici probatio tempore actus geſti: vt ibi per
eum. ¶ Sed ita eſt quod tempore quo petitũ fuit dari curatorem,
nullam oportuit fieri mentionem de perſona de cuius præiudi-
cio tractaretur, etiam ex poſt facto, ſed conſtat ex probationi-
bus in veritate do. Io. fuiſſe furioſum, ergo attendi debet veritas,
ſ. quod furioſus erat ſ. cum ſit actus voluntariæ iuriſdictionis.
3 ¶ † Item licet ſententia poſsit in ꝯñtiam facere præiudicium ali-
cui, tñ non debet citari niſi illud præiudicium de ſui natura ten-
deret principaliter in damnũ ipſius tertij, gl. eſt reputata not. &
* cõiter * approbata in l. de vnoquoque, in gl. ij. in fi. ff. de re iudi.
per quam dicit ibi Ang. & Io. de Imo. ꝙ ſi facio condemnari de-
bitorem meum, non poterunt alij creditores opponere ꝙ non
fuerunt citati ad proceſſum, ex quo lis non ordinatur principali-
ter cõtra eos. ſed ſi agebat per creditorẽ contra debitorẽ facien-
do excuſsionẽ in bonis contra eum, & ſic ad finem vt poſsit per-
uenire ad pignorum poſſ. tunc quia iudicium excuſsionis princi-
paliter ordinatur in præiudicium poſſeſſorum, illi erunt citandi
ſm Ang. & Io. de Imo. ibi. ¶ Pro hoc facit, l. j. §. pe. ff. de ven. in-
ſpic. Et ꝙ not. Bar. in l. in diem, ff. de aqua plu. arcen. & iſtud idẽ.
ꝙ non requirit citatio illius de cuius præiudicio tractatur in con
a ſequentiã [a] tenet Ang. in l. filiusfamiliàs. §. diui, ff. de leg. j. & ſe-
quitur Io. de Im. ibi qui pro hoc dicit eſſe gl. ſingularem in d. l. de
vno quoque. pro hoc allegat etiam. l. ſi ſuperatus, ff. de pig. & l.
ſi ſuſpecta, ff. inoffic. teſta. ver. ſententia lata contra hæredem in
caſu inoff. teſt. nocet etiã legatarijs non citatis: de quorum præiu
dicio in ꝯñiam tractat. Nec pro certo vnquam reperietur, vt pu-
4 to ꝙ tales citari conſueuerunt in ſimilibus. ¶ † Fortifico: quia da
to ꝙ fuiſſet citandus, tamen ſi non fuit citatus actus non reddit
nullus: imo valet ſi illi non citato non facit præiudicium: vt not.
Bal. in l. ab eo, C. quomodo & qñ iu. allegat no. per Inn. in c. hu-
milis, de maior. & obe. & clarè Bal. in l. fi. §. cũ igitur, in ver. quę-
ro igitur nunquid de neceſsitate &c. C. de iure delib. & in auth.
ſi omnes, C. ſi vt ſe ab hæred. abſti. & qđ no. Bar in auth. ſed cum
teſtator, in ver. ſed quæro, &c. C. ad leg. Fal. bene facit in l. non id
circo, de iudi. ¶ Quantum aũt ad qualequale præiudiciũ inferen
5 dum Antonio non fuit neceſſaria citatio † quia actus geſtus à iu-
dice, etiã inter alias perſonas, nocet alijs quo ad qualequale præ-
iudicium, l. à ſententia, in princ. & ibi not. ff. de app. l. ſi duo pa-
troni, in prin. & ibi gl. ff. de iureiur. & gloſ. in l. ij. C. qui. res iudi.
non nocet, & gl. in c. cum ſuper. de re iudi. & in l. j. in gloſſ. ff. de
excep. rei iudi. ¶ Et iſtud qualequale præiudicium eſt: quia indu
cit præſumptionem contrà tertium: vt no. gloſſ. in c. dilectus, el
ij. de ſimo. Et glo. lxj. diſt. ordinatos. & gloſſ. ij. q. v. interrogatũ.
¶ Verum eſt ꝙ cauſæ cognitio requirebatur in datione curato-
ris: ſ. vt aliqualiter de furore conſtaret, d. l. obſeruare. ff. de cur.
fu. & ideo dicit ibi Iac. de Are. & Bal. quod iudex debet adhibere
medicos, qui hoc cognoſcant, l. ſemel, C. de re mili. lib. xij. & ita
6 factum fuit. ¶ † Præterea & ſi curator datus fuiſſet vt furioſo, &
non fuiſſet furioſus: non propter hoc vitiaretur datio curatoris,
b [b] vt no. gl. in l. j. C. de cur. fur. & Bart. in l. is cui bonis, ff. de verb.
obl. quia quem eſſe furioſum non prouenit à natura: vt dicit gl.
in d. l. j. & Bartol. & Bald. in l. Seiæ, ff. de tuto. & cur. da. ab his, &
Sal. in l. ſi putas, C. de pꝰ. hær. quanto magis valere debet, cum
nunc conſtet ꝙ furioſus erat, & ſic non fuit datus curator ex falſa
cauſa. ¶ Quod autem non fuerit neceſſe citari ipſum Ant. cui cu
rator datus fuit firmat in terminis Ange. Ioan. de Imo. Pau. in d.
c l. is cui bonis, præallegata. [c] ¶ Non ob. quod dictus curator ſe in-
geſsit & ſic ſuſpectus, l. ſcire, §. fi. ff. de tut. & cur. da. ab his. quia
reſpondeo quod ille text. loquitur qñ ſe ingeſsit vt curator daret
ipſe qui ſe ingerebat: ſed iſte curator non ſe ingerebat, vt ipſe da-
7 retur cura. ſed vt de curatore prouideretur. ¶ † Non ob. quòd
non fuerit datus cũ inquiſitione prout requiritur. inſt. de cur. §.
furioſi. quia reſpondeo quod verum eſt poſſe dari talem curato-
rem: vt dicit tex. ibi cũ inquiſitione. poteſt etiã ſine inquiſitione
dari in tutoribus & curatoribus: vt not. in d. l. j. C. de tu. vel cur.
qui ſatis non dedit, & l. qui habet. §. pen. & Spec. in tit. de cura.
8 §. ſi autem, ver. accedens. ¶ † Non ob. ꝙ non fecerit inuenta-
rium: quia poſito qđ ita eſſet: tñ non potuit in ꝯñtiam etiam ante
factum inuentarium ipſe vel procura. conſtituere, eſt verum ꝙ ſi
prædicta facit non facto inuentario pt̃ remoueri vt ſuſpectus, l.
fi. C. arbi. tut. ita inquit Bart. in l. tutor qui repertorium, in prin.
C. de admi. tut. in ver. ſed quid ſi neglexit. & etiã ibi dũ dicit, ſed
ſi adminiſtrauit anteq̃ fecit inuentarium: & ſequitur Pe. de Anc.
in c. ij. de ſtatu mona. ¶ Quinimo verbo fert ꝙ inuentariũ fuit
confectũ, & eſt productum: non ob. ꝙ procurator non potuerit
ante litis conteſ. conſtituere dictum curatorẽ: quia reſpondeo ꝙ
ſi conſtitutus fuiſſet dictus procurator coram iudice prout rela-
tũ eſt, valuiſſet conſtitutio quaſi conſtitutus eſſet actor vt in §. fi.
inſti. de cura. iuncto. c. petitio. de procu. & not. Bart. in l. j. §. qui
bus. ff. qđ cuiuſque vniuer. nomi. & dato qđ non fuiſſet conſtitu
tus in iudicio. Adhuc rñdeo qđ talem exceptionẽ nõ reperio ſpe
cialiter oppoſitã in actis: & licet eſſet oppoſita in genere, hoc nõ
ſufficeret. ita dicit Bar. in l. j. ff. de excep. in ver. quæro. video ꝙ il
la concluſio ibi dum dicit, & ideo exceptio generalis nihil rele-
uat. ¶ Quo ad merita cauſæ. ¶ Primò dico ꝙ non obſtante quod
Ant. conſtituerit do. Io. procuratorẽ, conſtitutus Io. à prin. ege-
rit vt procurator conſtitutus ab Ant. & ſic d. Io. aſſeruiſſet illum
eſſe ſanæ mentis: quia iſtud mandatũ reperio in actis, ex hoc d.
Io. aſſerat ſe procuratorem Ant. non dicit ꝙ fuerit conſtitutus ab
Ant. potuit conſtitui à curatore Antonij, vel poteſt conſtitui in-
9 quantum Ant. eſſet furioſus: prout vere dr̃ fuiſſe. † Item talis aſ-
ſerta confeſsio procuratoris cum non fuerit facta per modũ vi-
delicet contentioſæ iuriſdictionis, non potuit præiudicare prin-
cipali, vt l. certum, §. ſed an ipſos, & ibi no. ff. de confeſ. & clarius
Ant. de Bu. in x. col. in c. j. vt lite non conte. ¶ Præterea illa tacita
procuratoris confeſsio vr̃ eſſe reuocata per ipſum comparentem
poſteà expreſsè vt procurator conſtitutus à procuratore. d. A. fu
rioſi ſtantibus probationib. factis in proceſſu de furore, vt infra
dicã. ¶ Non obſtat etiã id qđ deponit magiſter Franciſcus, qui di
cit quod aliàs Antonius fuit ſanæ mentis. nam non deponit de
aliquo tẽpore & ſic nõ concludit ꝙ tẽpore donationis eſſet ſanæ
mentis, l. eũ actũ, ff. de neg. geſt. l. non ſolũ, §. ſed vt probari: de
ope. no. nun. neque deponit. M. Franciſcus, ꝙ de recenti fuerit
factus ſanæ mentis, ſed dicit qđ de recenti viſitauit eũ & ꝙ repe-
rit eum nõ ſanæ mẽtis. patebit & clara rñſio ex prædictis. ¶ Non
ob. qđ ille vj. teſtis aperte deponat de ſana mente d. A. tẽpore do
nationis & ante: quia rñdeo qđ dictũ iſtius teſtis, & quorundam
aliorũ qui conant idẽ deponere ꝯriant vt colligitur euidenter ex
depoſitione teſtiũ actoris. Nã p̃ſuppono ꝙ p̱ plures teſtes proba
tũ eſt. A. fuiſſe mẽte captũ p̱ plures menſes: etiã ante donationẽ:
vt ꝓbat maximè Chriſtoforus, & plures alij probãt oẽs iſti actus
de neceſsitate, vel ſaltem iuris præſumptione, cõcludẽtes ipſum
fuiſſe dementẽ: nã dicunt ꝙ fatuè loquebat, & abſque ꝓpoſito.
10 nam vt dixit tex. † ille eſt fatuus qui fatua loquitur xciij. di. legiti
mus xvij. q. ij. Gonſaldus. & ibi no. l. quidã in ſuo. de cõdi. inſtit.
¶ Deponũt etiã qđ deridenda p̱ vicos loquebat: ergo non ſanæ
mentis erat, vt dicit tex. in l. ob quæ vitia. ff. de edil. edi. Nam di-
cunt quidã qđ ipſe dicebat quod aſinus ſuus erat bos: & dum eſ-
ſet in ciuitate Ferrariæ, dicebat ſe eſſe in pratis poſt beſtias: ita de
ponit Thomas Becharius, qui etiam deponit quòd lapides proij
ciebat, qui actus etiam inducunt furorem, l. ij. C. de iudæis. not.
gl. in l. ſi cum dotem, §. cũ maritus. ſolu. matr. ¶ Deponunt etiã
omnes ferè teſtes, quod nõ habebat memoriã ordinatam, quod
eſt ſignum dementiæ. text. eſt quem ad hoc ponderat Domi.
de S. Gemin. in c. filij, de hæred. in vj. quod dicit eſſe not. pro
teſtibus inductis ad probandum quem eſſe mente captum.

¶ Nec haberet obstare si diceret ꝙ dicti testes erant singulares:
11 tum quia multi sunt concordes, † tum etiam quia ad probandũ
quid in genere puta quẽ esse furiosum, & similia, sufficiunt testes
d singulares,[d] vt vult Inn. in c. qualiter & qñ, el ij. de accu. cũ con-
cor. alleg. in præcedenti consi. ideò hic non scripsi. ¶ Hoc præ-
supposito ostendo ꝙ Iac. erat vel fuisse præsumit mente captus
12 tpe donationis: & per ꝯñs donatio nõ tenuit. † Nam ille qui cer-
c to tẽpore fuit furiosus, præsumit in furore[c] perseuerasse semper
nisi contrariũ doceat: gl. est quæ hoc expresse dicit iij. q. ix. indi-
cas, & idẽ glo. in c. fi. in ver. cõpetendæ sunt ab intestato. quẽ ibi
sequunt Inn. Io. And. & Ant. de But. & Abb. Sicul. illam gl. &c.
sequit in l. furiosum, C. qui test. fac. poss. & Ioan. de Imo. in c. du
dum, in vj. col. de præsump. & Canonistæ in c. cum inter canoni
cos, de ele. & Pau. de Leaza. post Arch. in cle. j. de homi. ¶ Istud
rectè intuenti vult Bar. in l. ij. ad fi. de bo. pos. infan. & furioso de
la. Nã Bar. ibi vult qđ si probat tm̃ momento, puta die tali fuisse
surdũ vel furiosum: nõ sequit. ergo in posterũ fuit surdus vel fu-
riosus: qa istud potuit cõtingere ꝓpter aliquod accidens. Vnde
dicit Bar. qđ debet probari quẽ fuisse furiosum aliquo certo tpe,
seu aliquibus mensib. nõ aũt semel seu vnico momẽto, vt præsu-
mat in posterum furiosus fuisse, allegat l. j. ff. de cura. fur. l. pretia
rerũ, ff. ad l. Fal. & sic vr̃ ibi velle Bart. qđ si probatũ est quẽ fuisse
furiosum certis mensibus, & qui allegat Bar. aliter tenere vt aliàs
audiui, profecto aut lecturã corruptã habent. aut minus rectè.
¶ Sed ita est in proposito qđ probatũ est p dictos testes fuisse mẽ
te captũ per menses continuè ante donationẽ. ergo debet præsu-
mi ꝙ semper in posterũ fuerit mente captus: & per ꝯñs etiã tpe
donationis, nisi contrariũ probet. ¶ Pro hoc facit quod no. gl. in
c. cum inter canonicos. in versic. recusatus. de elec. quæ vult qđ
passiones hm̃oi & morbi tales præsumant durare, nisi contrariũ
probet, quam gl. sequunt ibi Ioan. And. Ant. de But. & Ioan. de
Imo. & maximè in morbo furoris, qui non consueuit de facili re
cedere, fm do. Card. & Ioan. de Imo. in d. c. cum allegas. not. per
glo. in d. c. indicas, & in d. c. si. de succes. ab intest. facit, l. si cui, §.
his. de accus. & l. non oẽs, §. à Barbaris, ff. de test. mili. & regula se
13 mel malus, de reg. iur. in vj. ¶ † Fortius dixit Pet. de Anch. in d.
cle. j. de homic. quod si probatũ est quẽ fuisse certo tẽpore furio
sum, & ex aduerso probat postea ipsum fuisse sanæ mentis, requi
rit vt sustineant actus gesti ab eo. qđ probat quod tẽpore actus
gesti erat sanæ mentis post furorem: & ita dicit se obtinuisse: alle
gat not. per Dy. in c. semel malus. tenet do. Car. in d. cle. j. de ho-
mi. iij. col. & ita refert se consuluisse Pet. de Anch. ¶ Hoc idem
tenet Vbertus de Bobio. vt refert Gui. in Sp. in tit. de proba. §.
probare, ver. porrò quidam erat furiosus. idem tenet Domi. de
S. Gemi. in c. j. §. si verò. de cle. non resid. lib. vj. ¶ Et ita in termi-
nis similibus nostris dum Florentiæ assiderem iudicaui in quo-
dam monasterio monacharum instituto ab vno in testamento
vnius, de cuius anteriori furore probatum erat, Ioan. de Imo. in
l. qui testamento, §. si furiosus, de test. & in l. j. §. fi. de ver. ob. in
hoc articulo concludit quod aut actus fuit gestus ex interuallo
longo post tempus quo probatur quem fuisse in furore: & tunc
allegãti quod actus fuit gestus in furore incumbit probatio. aut
non intercessit longum interuallum & præsumatur fuisse in fu-
rore tempore actus gesti, per ea quę habent in l. si neuter, §. fi. ff.
de priui. cre. & in c. officium. de elec. ¶ Sed si ita est quod testes
actoris probant quod eodem die, quo facta fuit donatio, vel sal-
tem incontinenti post erat mente captus: ergo præsumitur fuisse
tempore donationis, hoc probat Ioan. de Bo. & multi &c. plus
vr̃ esse dicendum quòd in proposito nostro modicum interual-
lum facit, vt præsumatur morbus durare nisi contrarium probe-
tur secundum Host. & do. Card. in d. c. cum inter canonicos, al-
14 leg. text. in ca. communiter xxiij. dist. ¶ † Fortificantur prædicta
ex his quæ decidit Bal. & Ang. in l. furiosum. C. qui test. fac. pos.
vbi quærunt quid si non apparet an testm̃ fuit celebratum tem-
pore furoris, an dilucidis interuallis, & respondent aut tẽpus te-
stamenti erat vicinũ tempori furoris, aut multũ remotum. ¶ Pri
mo casu refert aut qualitas dispositionis testm̃i arguit magis ad
partem sani consilij, & sanæ mentis præsumitur fuisse, l. pe. ff. de
cond. insti. l. si is qui, ff. de tut. & cur. da. ab his, l. Titia, in fi. de in-
offic. test. & si sunt permista ea quæ sapiunt furorem, & ea quæ
non erit nullum fm eos. ¶ Secundo vero casu quãdo ex interual
lo non præsumitur furiosus; & istud idem vult Bar. in suo tr. de
test. in c. incip. oppositũ prudentiæ, sed quis dicet istũ actũ dictæ
donationis omniũ bonorum in extraneũ collatæ reseruato sibi
15 tm̃ vsufr. esse tendentẽ magis ad partẽ sani cõsilij, q̃ insani? † Do-
natio enim maximè omniũ bonorũ, est dilapidatio, non aũt dili-
gens administratio, l. fi. ff. de cura. fur. l. filius, ff. de dona. mala
aũt administratio sonat potius in furorem q̃ in sanũ consiliũ, l. is
qui, in fi. ff. de tuto. & cura. da. ab his. ¶ Nec ob. qđ iste nõ habe-
bat agnatos: quia rñdeo qđ potius debebat dispensare, & dona-
re pro anima pijs locis: cũ anima sit cæteris rebus præferenda, vel
nõ debebat transferre dñium in aliũ donando: quia illa est dissi-
patio. nam potuisset testari: quo casu non transfert dñium: & est
dispositio reuocabilis. ista aũt fuit inter viuos per modũ malæ ad
ministrationis vt dixi: præterea nec aliquid pro anima disposuit,
& inquantũ potuit sibi testandi facultatem abstulit: ergo nemo
negabit istũ actũ fuisse potius non sani cõsilij quã ecõtra. ¶ Et ex
his patet qđ oẽs oppo. quæ sunt in hoc consi. concludunt ad nul-
litatẽ. & dato etiã qđ aliqui testes probarent qđ aliquo tpe fuerit
sanæ mentis: & sic qđ haberet dilucida interualla: tñ præsumitur
omnino actus factus in demẽtia: vt s̃. probaui. ¶ Non ob. qđ qui
dã testes instr̃arij dicant qđ tẽpore donationis loquebat discretè.
& ad propositũ qđ erat sanæ mentis: quia respõdeo pluribus mo
dis. ¶ Primo qđ illi testes inuicẽ sunt multũ varij, & aduersa de-
ponentes. Scđo rñdeo qđ actus ipse ostendit contrariũ: quia di-
cta donatio omniũ bonorũ præsentiũ & futurorũ, potius osten-
dit insanũ consiliũ & dementiã: vt ostendi s̃. ¶ Præterea ille do.
Vicarius non est idoneus testis: quia vt dicit Io. An. in addi. Sp. in
16 ti. de test. §. j. sup verd. sepone ꝙ administrator. † fides non adhi
bet testi deponẽti de facto suo, qñ laus vel opprobriũ posset ipsi
testi euenire: vt no. An. de Bu. c. cũ à nobis, de testi. & in c. cũ ex li
teris, & ibi sequit Imo. de transac. facit qđ dr̃ de proxeneta. Sed
ipsi Vicario, qui interposuit decretũ in donatione, posset eueni-
re opprobriũ si ille nõ fuisset demens quia apparet eum non ad-
hibuisse illã causæ cognitionẽ, prout debet, ne fraus cõmittatur,
l. data, C. de dona. ¶ Et idem dicerẽ in notario quẽ tñ nõ inueni
examinatum. ¶ Præterea & dicta ipsorum testium non conclu-
dunt quia dicunt quod Andreas potuisset esse mente captus: &
qđ ipsi non cõprehendissent vt dicit And. & Io. ergo dictũ eorũ
non concludit, c. in præsentia. de proba. & quod no gl. & An. in
§. hinc nobis, in auth. de hær. & Fal. in ver. & vidisse. ¶ Et eodem
modo rñdeo qđ vltra ꝑdicta ad id qđ deponit Iac. de San. qui di-
17 cit qđ diligenter nõ aduertit an A. esset mente captus: † & etiam
est valde familiaris, & attinens partis aduersæ: ergo non est ido-
neus testis, l. iij. in prin. & §. j. ff. de testi. ¶ Non ob. dictum magi
stri Guilielmi: quia nullam mentionẽ facit de magistro Ant. non
sunt alij testes quàm supra nominati, qui interfuerunt instrumen
to donationis, excepto do. Hieronymo: qui remanet singularis.
¶ Præterea, vt dixi, ipse & alij deponũt quòd ipse erat sanæ men-
tis, & actus tempore donationis indicat potius contrarium: &
hoc sufficit vt intelligatur tunc fuisse furiosum. ¶ Non obst. id
quod deponit xix. testis actoris, s. Dominicus, qui deponit quod
in eo instanti quo fuit celebratum instrumentũ donationis, non
fecit aliquos actus fatuitatis: quia respondeo quod iste testis non
probat quòd fuerit sanæ mentis: imo potius deponit contrariũ,
eo maxime quia deponit quod incontinenti post factum instrm̃
donationis magister. A. dicebat sic, che è vegnuto à fare qui que-
storo. ecce signum dementiæ, ille enim qui non habet constan-
tiam ordinatam, dr̃ esse in dementia. Cum ergo apparet ex despo
sitione istius testis qđ incontinenti post donationem fecit actus
dementiæ. Et idem dicunt alij testes actoris, qui etiam deponũt
ꝙ incontinenti ante donationem viderunt esse fatuũ: ergo sequi
tur quod tempore donationis præsumit esse fatuus stante etiam
quod instrumentũ talis donationis potius sonat in dementia: &
eadẽ ratione nõ obstat id qđ deponit xx. testis actoris, dum depo
nit qđ fecit reuerentiam Vicario: quia dicit qđ do. Antonia dixit
magistro An. leuati suso che viene lo Vicario, & ad illa verba sur-
rexit prout sæpe faciunt stulti: qui omnia quæ eis dñtur, faciunt.
Item deponit dictus testis qđ eodem die quo instrm̃ donationis
actum fuit, & ante & post incontinenti & per plures menses fe-
cit plurimos actus fatuitatis, prout ipse explicat: ergo apparet qđ
tempore donationis fuit vel fuisse præsumitur mente captus vt
dixi. ¶ Et eodem modo dico non obstare id, quod deponit ꝙ in-
terfuit donationi: sed dicit quod ante donationem loquebatur
more

more hominis, qui erat sani intellectus: non tñ deponit quanto
tẽpore ante donationẽ & sic non cõtradicit testibus aut aliquib.
qui dicunt qđ post donationẽ non erat mente captus non curo,
quia non deponunt incontinenti post donationẽ & dato quod
aliqui deponerent, tñ testes nostri oẽs deponũt ꝙ erat fatuus &
per ꝯñs habebat dilucida interualla. quo casu qui vult dicere qđ
erat sanæ mentis tpe donationis habet necesse ꝓbare vt est osten
sum. ¶ Et præsertim cũ testes actoris sint plures & verosimľr de-
18 ponentes verosimilia, cũ debent etiã magis credenda † quia pro
magna parte sunt testes vicini & qui conuersabantur in domo &
vxor eius vicini quæ melius præsumit᷑ scire facta vicinorũ q̃ alij,
l. filiũ, ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. l. si ita, §. fi. de fun. instr. c.
quosdã, & c. quãto, de præsumpt. & etiã ille qui frequentat in do
mo, melius præsumit᷑ scire, l. cõsensu, C. de repu. c. veniens, el ij.
extra de tes. ergo eis vt melius informatis credendũ est, l. ob car-
men, §. fi. ff. de te. ¶ Vnde dicit in ꝓposito Iac. Bu. in l. maiorẽ, ff.
de pac. qđ si ptãs ciuitatis habet plures iudices nõ debet stare di-
cto maioris partis, sed illius qui melius scit per d. l. ob carmen. Ex
quibus videtur clarè constare donationem esse nullam.

ADDITIO.

a ¶ Consequentia. j̃. eo. consi. clvj. Fel. c. cũ exhibita, in prin. de
iud. Iac. tract. feu. versi. & dicti vasalli pro dic. reb. feu. col. xij.
Curtius trac. feu. par. vij. q. ix. Ias. l. decem, col. viij. de verbo.
obl. l. si quis nec causam, col. vij. de reb. cre. l. filiusf. §. diu. lec.
j. col. vj. de leg. j. Hypp. d. l. de vno quoque. limita vt Alex. l. sę
pe. col. viij. de re iud. Ias. consi. cxj. in fi. lib. j.
b ¶ Curatoris. Bertran. consil. xlviij. ex processu. col. iiij. v. lib.
j. Alex. j̃. lib. vij. consil. cxlvij. num. 9. Bar. Pau. Alex. d. l. is cui
bonis.
c ¶ Prælleg. vbi Alex. & omnes aliud tenent in prodigo.
d ¶ Singulares. j̃. lib. ij. consi. cxlvij. nu. 20.
e ¶ Furore. s̃. lib. j. consi. cxlj. num. 4.

CONSILIVM LXXXVII.

VIDE s̃. lib. j. consi. ij. quod hic duplabatur.

SVMMARIVM.

1 *Mendicantes sunt capaces bonorũ immobilium vt vendant.*
5 *Prædicatores non sunt mendicantes nisi ex constitutionibus.*
6 *Replicans de absentia contra præscriptionem tenetur probare.*

CONSILIVM LXXXVIII.

EXimie dñe Vicarie in causa ser Thadæi Mamelini visis
1 dubijs. ¶ † Circa primũ quo dubitat᷑ vtrũ fratres prædi-
catores potuerint dictã cessionẽ ex causa venditionis fa
cere d. Thadęo, & quia corã eo res agitur corã quo opus est veri-
tate vti potius q̃ multiloquio. ¶ Breuiter rñdeo cessionem va-
luisse: quia vt instr̃o continet᷑ facta fuit pro libris trecentis cõuer
tendis in necessitates vel vtilitates dicti cõuentus, ita dicunt ver-
ba instr̃i: & constat qđ dicti fratres sunt capaces rerum immobi-
a lium, vt vendantur [a] vt no. gloss. in c. j. in verbo. demum. de reli.
domi in vj. & Bald. in l. conquestio, in fi. C. de leg. Et communis
* * opi. est ꝙ si quis ingrediat᷑ talem religionem pręcatorũ, mo-
nasteriũ est capax bonorũ immobiliũ saltem, vt vendat & in suas
necessitates conuertat, vt no. Sp. in c. de sta. mon. vers. iij. quæri-
tur, & Arc. in c. quia ingredientibus, xix. quæst. iij. & Lapus &
Ioan. An. in d. c. j. de relig. do. lib. vj. in nouel. & doc. etiã Domi.
& multi alij quos refert & sequitur Ant. de But. in c. in præsen-
tia, de probat. in ver. quintus casus, &c. & Bald. in l. cum acutissi-
mi, C. de fideic. & Ioan. de Imo. in l. Lucius, la vlt. ff. de hæredit.
inst. & in l. j. ad fi. ff. de test. & in d. c. in præsentiam, & etiam do.
Abb. ibi: & ita consuluit Io. Calde. in consil. xlvj. sub rubr. de te-
sta: & dicit Bald. in auth. nisi rogati, in j. co. C. ad Treb. quod ita
de consuetudine seruatur, & istud est nota. & ita dicit Pa. de Ca.
ibi quod ita etiam vidit consultum per collegium Bononiæ &
doct. in d. c. in præsentia. & respondet ad ea quæ in contrarium
possent adduci, & propterea verba eorum formaliter non refe-
ro: sed si nõ habetis mittam vobis libros prædictos. ¶ Non obst.
dum dicitur quòd posito quòd fratres prædicti potuissent cape-
re hæreditatem dicti Lenci, & magistri Pauli filij & hæredes di-
cti Lenci per ingressum monasterij factum per dictum Paulum:
tamen fratres permittendo domum possideri per matrem dicti
magistri Pauli, & non apprehendendo possessionem domus, vi-
dentur tacitè voluisse domum pertinere ad eam, per no. per Bal.
in auth. si qua mulier, in vlti. col. C. de sacros. eccl. Quia respon-
deo ꝙ vbi non apparet de cõtraria mente conuentus, verum est
quod possunt fratres conniuentibus oculis pati, ꝙ mater ingres-
si possideat bona ingressi, & nunquã apprehendendo illa bona
vel iura elapso tẽpore pręfixo ad agendũ, vel ad adeundũ, vident᷑
nõ se immiscere hæreditati in bonis ingressi, sed cũ appareret cõ
traria mens cõuentus vt patet ex dicta cessione facta per cõuen-
tum vt hæredem dicti Lenci, mediante persona dicti magistri
Pauli, sequitur quod præsumitur conuentum tolerasse d. do. Vr-
sulinam habere in dicta domo, non animo à se abdicandi dictam
domum, sed vt dicta domina Vrsulina tanquam mater dicti ma-
gistri Pauli, haberet vsum & habitationẽ dictæ domus, donec
conuentus toleraret: quia vbi potest capi alia coniectura quàm
donationis, cessat præsumptio donationis, l. cum de indebi-
to, ff. de proba. in princ. & c. super hoc. de renun. ¶ Nec tali spa-
tio temporis quo dicta domina tolerata fuit ibi habitare exclu-
ditur conuentus à iure adeundi vel vendicandi bona delata mo-
nasterio, vt patet in l. licet, cum ibi not. C. de iure deliber. & in
auth. quas actiones, C. de sacros. eccl. & in c. illud, de rescript.
2 cum si. ¶ † Præterea non est probatum quòd conuentus seu re-
præsentantes totum conuentum sciuerint d. do. Vrsulinam habi
tare dictam domum pertinentem ad conuentum. Vnde sicut in
expressa renunciatione requirebatur scientia & voluntas con-
uentus, seu capituli, s. quòd scirent illam domum ad eos pertine-
re, & per dictam dominam possideri, l. in repudianda, ff. de acq.
hæred. l. mater, §. cum quis decedens, ff. de inoffi. testa. ita in taci
ta: quia non potest plus tacitum q̃ expressum, l. tacitum, de verb.
oblig. l. cum quid. si certum pe. ¶ Item respond. quod Bald. non
dicit quòd per illam tolerantiam monasterium videatur repu-
diare. imo dicit quod requiritur quod in ipso ingressu antequàm
bona sint acquisita monasterio, oportet quod per monasterium
agatur seu declaretur quod bona ingressi non acquirantur mo-
nasterio. Hoc specificè etiã probatur per id, quod not. Bar. Ang.
3 & Ioan. de Imo. in l. recusari, ff. de acqu. hæred. vbi dicunt † qđ
si soror permisit hæreditatẽ paternam diu possideri per fratres:
& quando aliquo egebat, petebat ab eis vt ab ipsis fratribus ex-
clusa quod videbatur repudiasse, ar. l. Procula, ff. de probatio. se-
cus dicitur si solum ipsa diu siluit patiendo illos possidere & cum
fratribus nihil commune habuit ab eis nihil petendo, nec cum
eis rationem calculando de alijs gestis inter eos: quia tale diu-
turnum silentium non sufficeret ad inducendam repudiatio-
nem: per d. l. licet, & dicunt præfati doct. quod istud etiam fuit
de mente Bart. ergo non potest dici ex tali sola patientia, quan-
do etiam de ea legitimè constaret, induci repudiationem seu ab-
dicationem à se. ¶ Nec est etiam probatum quod fratres sciue-
rint dictam dominam Vrsulinam vendere aut vendidisse dictam
domum quamuis etiam si probatum esset. non sufficeret per prę
dicta. ¶ Non insisto an priuilegia concessa dictis fratribus fue-
rint producta tempore congruo vel non: quia hoc mihi non cõ-
stat: sed bene dico quod eorum productio non fuit necessaria at-
* tenta cõi * opin. prædicta. †. & attento quod dominiũ, & posses-
4 sio. qđ erat apud magistrũ Paulum tẽpore ingressus monasterij
transiuit ipso iure absque alio facto in monasterium, l. si adopta
b uero, ff. de preca. iuncta auth. ingressi. [b] & vtrobique no. C. de sa
cros. eccl. & per Bar. in l. qui vniuersas, ff. de acquir. poss. & Bald.
in auth. nisi rogati, in pen. col. nisi in tempore ingressus declare-
tur seu agatur per monasterium ꝙ bona non acquirantur mona
sterio, vt dicit Bald. in prælleg. auth. si qua mulier. in vltima co-
lum. ¶ Nec dicatur quòd non transit in monasterium quod est
incapax: quia dico quòd monasterium prædicatorum est capax.
5 ¶ † Nam prædicatores ex regula non sunt mendicantes, sed ex
constitutionibus suis à sede apostolica confirmatis, vt inquit Fe-
der. de Senis suo consil. ix. incip. fratres prædicatores & doc. &
in d. c. in præsentia, & Bald. in l. cum acutissimi, & Ant. de But.
in c. nimis praua. de exces. præla. & dictæ constitutiones permit
tunt vt immobilia capiant, & pro necessitatibus suis alienent vt
dicunt doc. in dictis locis & dictum est s̃. ¶ Et ita factum fuit in
casu nostro. ¶ Et si alienatio facta esset ob duplicem causam, sa-
tis est quòd vna causa sit de permissis, licet alia non, vt signan-

ter deciditur ex nō.per Inno.in cap. in præsenria.de renuncia.&
per Bar.in auth.non licet,in fi.C.de lib.præ.facit,l.si plures,in-
sti.de excu.tut.& ꝙ hr̄ in c.ij.de rescrip. ¶ Stante ergo ꝙ titulus 15
ser Thadæi sit legitimus resultãs concurrentibus probationibus
factis in processu qđ est fundata intẽtio sua,quia probauit de do-
minio suo seu authorum à quibus habet iura cessa nam probauit
de titulo emptionis ser Lenci. propter quem præsumitur bona
fides,l.pe.C.de euict. ¶ Probauit etiam de possessione continua
ta vltra x.annos tam per dictũ Lencium, quàm magistrum Pau-
lum eius filium & hæredem, per quam præscriptionem acquiri-
tur vtile dominium vt in auth.nisi tricennalis,& ibi plenè no.C.
de bo.ma. & in l.j.in fi. ff.de aqua plu.ar. ¶ Non ob. ꝙ require-
batur probari ꝙ per decem annos inter præsentes, vel xx. inter
absentes possederint iuxta l.pe.& fi.C.de pręscr.lon.temp.quia
rñ.primo ꝙ est probatũ per testes ꝙ iuncta possessione Lenci &
possessione magistri Pauli possederunt per annos xvj. vel circa,
cũ igitur translata fuerit ipso iure possessio magistri Pauli in mo-
nasterium,d.l.si adoptauero. & ibi Bart. sequitur ꝙ monasteriũ
etiam dr̃ continuasse in ipsa possessione quam non intelligit̃ mo
nasteriũ perdidisse saltem ante lapsum x. ann. postea secutorum
iuxta no.in l.j.C.de ser.fugi.& in l.furtũ,§.fundi,ff. de vsuca. &
l.si de eo,§.si forte, ff. de acq. poss. cum si. ¶ Præterea cum mo-
nasteriũ sit vniuersalis su cessor,vt in d.auth.ingressi,& in d.c.in
præsentia, sequitur quod monasterium etiam absque alia appre
hensione possessionis poterit pręscriptionem cœptam per Len-
cium & magistrũ Pau.perficere,l.cœptam, ff. de vsuc. ¶ Item rñ
deo ꝙ hic non apparet aliquis absens contra quem durante pri-
mo decennio dicatur fuisse inchoatam præscriptionem adeo ꝙ
quo ad eam posit dici non fuisse præscriptum. ¶ Fortius etiã vo
6 luit Ang.in l.emptore, C.de pręscri.long.tem.† ꝙ ei, qui allegat
absentiam ad infringendã præscriptionem aduersarij, incumbit
onus probandi, l. cum te C. de proba. & l. ei, qui. ff. de proba.
¶ Præterea fm ꝙ not. per Nicol. de Mat. & Bald. in l. cum reb.
C.de prob. col.ij. qñ probatur per agentem rei vendicatione de
titulo emptionis,& solutione pretij,& de possessione vacua,quę
præsumitur fuisse si apparet ꝙ venditor diu possedit: vel apparet
ꝙ emptor diu possederit, intelligitur probatũ dñium directum
præsumptũ per d.l.cum res, & dicit ꝙ illud diu possedisse potest
accipi ꝓ tpe minori etiã decẽ annorũ arbitrio iudicis. Nec etiam
his quæ dicta sunt s̃. de præscriptione, obstat si diceretur quod
fuit interrupta præscriptio per possessionem dominæ Vrsulinæ:
quia respondeo quòd domina Vrsulina stabat in domo cum ma
gistro Paulo filio suo & hærede Lenci, ad quem magistrum Pau
lum & hæredem spectabat domus: merito præsumitur quòd ma
ter ibi staret iure familiaritatis, cum titulus spectaret ad alium: &
sic non dicebatur domina Vrsulina posidere,l. qui iure familia-
ritatis.& ibi no.doc.ff.de acqu. pos.l. & habet,§. hospites,ff. de
præca. & ibi doct. & cum post ingressum in monasterium fa-
ctum per magistrum Paulum non superuenerit sibi titulus aut
causa mutandi sibi causam possessionis, non potuit sibi mutare
causam possessionis de nulla in aliquam,l. cum nemo,C. de acq.
poss.& ibi not.& in l.iij.§.illud, ff.eod.tit. ¶ Nec etiam in dubio
præsumitur alium fuisse sibi animum,s.mutandi,quia præsume-
retur deliquisse, & iniustè fecisse quod l. non præsumit, l. meri-
to, ff. pro socio. ¶ Præterea etiam ante ingressum erat perfecta
præscriptio:vt patet ex superius dictis. ¶ Circa Publicianam non
7 esset opus insistere: quia prædicta sufficiunt. † tamen etiam in
hoc potest optimè dici eam fuisse intentatam:quia expresè in li-
bello dicit quòd spectauit ad Lencium iure dominij, vel quasi, &
sunt probata quæ sunt necessaria: quia est probatum de titulo &
de possessione longi temporis, adeo quòd res poterat præscribi:
ergo & Publiciana locum haberet, l. cum qui. in princ. aliàs est,
l.sed si res,§.eum,qui,ff.de publi.& no.doct. in d.l. cum tres.&
possessio translata fuit in monasterium:vt sæpe dictum est, & po
sito etiam quòd non fuisset translata. tamen quia monasterium
est vniuersalis successor in quem ipso iure transeunt iura: potest
ex persona eius à quo causam habet intentare publicianam, abs-
que alia traditione facta ipsi vniuersali successori: vt declarant
doc.in l.cum sponsus,§.is cui,ff.de publ. per illum tex. & in l. j.
§.j.eo.tit. cum si. reliqua suppleat præstantia domini iudicantis
si expediat iuxta rubricam, & in l. j. C. vt quæ desunt aduocatis
partium iudex suppleat.

ADDITIO.

a ¶ Vt vendantur.Luc.pe.l.iiij.C.de iur.fisc.li.x.Phil.Franc.in
rub.de test.Pan.cõsi.xxvij.li.ij.Fely.c.in nostra,col.xxiiij.de
proba.Are.in l.apud Iulianũ,§.cõstat, col.iij. & Ias.col.iij.ff.
de le.j.Raph.Cu.cõsi.lxix.viso testõ, Deci.cõsil.dlix.Bertrã.
consi.clij.punctus,col.j.lib.j.consi.clxj. regula,cõsi.clxxiiij.
ex progressu,li.ij.consi.xij.lib.iij.And.Tiraq.in consil.dicto.
tit.retra.§.j.gl.iiij. sed quod sint prorsus incapaces tenet Ful.
consil.ciiij.Titius condidit testamentum, Corn.consil.ccvij.
lib.iiij.Gemin.consi.xl.

b ¶ Aut ingresi. quæ non seruatur in hoc regno nec fit dedica-
tio tacita, vt dixi in consue.Paris.§.clij.

SVMMARIVM.

1 *Hæres qui semel possedit nõ potest agere petitione hæreditatis.*
5 *Filius qui nõ aduit ex capite liberorũ intra triginta annos po
test ex capite legitimorũ adire intra alios triginta annos.*
8 *Fides mala defuncti impedit hæredem præscribere.*
9 *Restituitur ex capite ignorãtiæ cõtra præscriptionẽ lõgissimã.*
11 *Læso vltra dimidiam subuenitur in contractu stricti iuris.*
12 *Causa falsa vitiat contractum, nu.14.*
13 *Lucrum si est radicatũ, idem de eo iudicatur quod de damno
vitando.*

CONSILIVM LXXXIX.

VIso puncto & instrumentis de quibus in eo. ¶ Putó pro
veritate sic de iure concludendũ esse: videlicet quod d.
Marcus & Pollionus tanq̃ in effectu hæredes Francisci
de Vende. maximè mediante persona do.Isabetæ matris eorum,
ac filiæ & vniuersalis hæredis quondam Franc.prædicti median-
tib.personis Nicolosæ & Margaritæ filiarũ dicti Francisci, quę in
pupillari ętate decesserũt pñt agere petitione hæreditatis contra
hæredes dicti ser Cechi possessoris dictæ petiæ terræ, quæ vt dr̃
possidebat̃ per d.Fran.tpe mortis suæ, & sic in eius hæreditate re
mansit,& per ꝯñs ꝓ ea dari põt petitio hæreditatis hæredi,l.item
1 videndũ,§.fi.cum l.seq.ff.de peti,hęred.† & hoc si ista res nunq̃
fuit possessa per hæredes d.Francisci, puta per do.Isabetam, & d.
Marcũ & Pollionũ.quia aliàs si fuisset possessa, non competeret
petitio hæreditatis pro tali re:vt est gl.no. in c.j. de confess.in vj.
in gl.j.circa fi.& no.Bar.in l.ij.post gl.ff.de fideic.hær.pe.sed es-
set tunc agendũ publiciana:vt j̃.dicam. ¶ Si aũt dicta Isabe. post
mortem patris possedisset istã rem, non aũt possedissent Marcus
& Pollionus possent tanq̃ hæredes matris agere petitione hære-
ditatis cõtra possessores, iurando quod ista res remansit in bonis
& hæreditate dictæ Isabetæ, vel etiã si constat quod dictus Fran-
ciscus habuit titulũ emptionis habilem ad translationem domi-
nij vel quasi in dicta petia terræ, possent dicti eius hæredes agere
Publiciana:vt l.j.cum multis sequentibus,ff.de publ. ¶ Et si pro
baretur ꝙ actor à quo dictus Franciscus habuisset causam: fuisset
dominus dictæ petiæ terræ posint dicti hæredes agere rei vendi
catione si vellent:casu quo possent probare authorem dicti Fran
cisci fuisse dñm fm modum de quibus per glo.& doc.in l.cũ res,
C.de probat.& per Bar.in l.rem, quæ nobis, de acq. poss. & in l.
rem alienam, C.de pig.act.& in l.ij.ff.de vsur. & per Spe.in titu.
de loca.§.nunc aliqua,ver.lvj.in tit.de act.& peti.§. sequit̃, ver-
si.si autem velis,& per Bal.in l.cum super, C. de rei vendi. & in
authen.quas actiones,C.de sacrosanct.eccl. & in l.j.in princ.ff.
2 de rer. diuisi. ¶ † Et caueat agens ne cumulet petitionem hære-
ditatis cum rei vendicatione, vel publiciana pro eadem re: quia
non procederet libellus reo opponente, vt declarat Cyn.& Bal.
in l.ij.C.de peti.hæred. ¶ Et dato quod nõ appareret ꝙ dom.Isa-
beta vel suæ sorores hæreditatem patris adiuissent: tamen eam
transmisissent non aditam ad dictum Marcum & Pollionum in
effectu hæredes eorum ex potentia suitatis fm veras & commu-
* nes * opinio.l.si fratres, C.de iur.delib.& l. apud hostes, de suis
& legit.l.ex militari,§.fi.cum l,seq.ff.de testa.milit.& plenè per
Bart.& doct. in l. ventre, de acq.hæred. & in l.si filius qui patri,
ff.de vulg.& pup.& in l.si infanti, de iure delib. cum si. ¶ Tamẽ
de aditione hæreditatis Francisci facta in effectu, per d.do.Isabe-
3 tã euidenter patet † per instr̃m solutionũ debiti hæreditarij, de
anno Mcccclxj.per quem actum inducitur aditio,l.ij. C.de iur.
delib.

delib.& plenè in l.gerit,ff. de acq.hær. ¶ Et si dictus Iacobus fra
ter vtrinque coniunctus d. Pollioni & fratris Marci decesſit hæ-
reditate d.do.Isabetæ eius matris non adita,sequitur qđ mero iu
re per ius accreſcendi portio delata dicto Iac . accreuit d . Marco
& Pollioni cohæredibus æqualiter iuxta l.j. cum materia. C.qñ
4 non pe.par.& l.j.§:his ita, C.de cad.toll.cum si.† quia hęredi as
a materna non adita [a] non transmittit cõi iure ad hæredes, qui nõ
sunt de deſcendentibus ipsius qui decesſit hæreditate non adita,
l.vnica, C.de his qui ante ap.tab.& ibi no.in l.j.§.nouisſimo.de
cad.tol.l.ij.§.si quis ex liberis.& ibi no.ff.ad Tertu.& si apparet
ꝙ Pollionus asseruisset d.Iac.adiuisse matris hæreditatẽ:illa asser
tio minimè sufficeret nec probaret quo ad præiudiciũ Marci vo-
lentis per ius accreſcendi venire pro rata & portione delata Iac.
l.si vnus.§.an omnia.& l.fi.de pac.cum si.¶ Nec ob.dictis agen
tibus exceptio præſcriptionis . Primò aut volumus dicere ꝙ ipsi
sunt exclusi per præſcriptionẽ à iure adeundi hæreditatẽ matris,
ſ.d.Isabetæ,quia rñ.quod si appareat d.Marcũ & Poll.vel saltem
alterũ eorum adiuisse hæreditatem matris intra xxx. annos à tpe
quo excesserunt pupillarẽ ætatẽ,qñ ille adiuit.Non ob.prędicta
præſcriptio. nã prædicta præſcriptio solũ tenere incipit post pu-
pillarẽ ætatem,l.sicut,de præſc.xxx.ann.& in l.j. in fi. C. in qui.
5 ca.in integ.resti.non est necessa.vbi no.† Si aũt non apparet ali-
quẽ eorũ adiuisse dictã hæreditatẽ matris intra xxx . ann. adhuc
non obstante cursu xxx. an. hr̃et facultatem adeũdi mater. nam
b intra alios [b] xxx.an.vt simpliciter decidit Ang.& Pa. de Ca.in d.
l.licet, C.de iure delib. vbi propriè loquunt in hæreditate mater
na delata ex testõ vel ab intestato.Et referũt ita consuluisse Bart.
& mouetur, quia si filius ex capite liberorum vel intestato non
adiuit hæreditatẽ maternã intra xxx. an.debeat postea posse adi-
re ex generali capite legitimorũ in alios xxx.an.hoc probant per
l.j.§. sed videndũ, ff. de suc. edi. Sicut enim habet annos xxx.ad
excludendũ à bonorũ possesſione de iure prætorio: ita pari ratio
ne se habent anni xxx.ad excludendũ de iure ciuili, d. l. licet, cũ
ibi no . ¶ Et si cõtra eos adduceretur quod istud non posset pro-
cedere in hæreditate materna:quia in ea nõ vr̃ habere locum vn-
de liberi,cum non dat bo.poſ.cõtra tab.si est præteritus à matre,
l.illud.§.ad testa.de bono.poss.contra tab.insti. de exhære.§.li-
6 beri.† Nam ad hoc põt reſponderi,qđ licet ante iura authentico
rum filius contra testm̃ matris non habeat bonorũ possesſionẽ
cõtra tab . cum hodie vr̃ ꝙ illam habere posſit filius præteritus à
matre sine expresſione causæ:vt firmat Ang. in l. j. C . de carbo.
edic.& idem tenet Lu.Rom.in l.posth.in prin.C.de contra tab.
in d.rub.vnde liber.vbi refert ꝙ Ang.in quibusdã lect. ita tenuit
in l.j.C.de bono.poss.cõtra tab.quia qñ hodie filius est præteri-
tus à matre sine expresſione causæ tm̃ reddit ipso iure nullũ non
aũt hr̃ filius pro exhęredato:vt probat in auth.vt cum de ap.cog.
§.illud,& ibi no.& sic cessat ratio ꝓp quam olim bonorũ posses-
sio cõtra tab . non dabat in hæreditate matris : quia habebat pro
exhæredato non dat cõtra tab.vt l.nõ putauit, in prin.& l.si post
mortẽ.§.exhæredato, in fi.ff.de bono.poss.cõtra tab.¶ Pro hoc
facit quia eodẽ iure dat bonorũ possessio contra tab.quo dat ius
dicendi nullum,vt inquit Bart.in l.si post mortem,§.fi.ff. de bo.
poſ.contra tab.per l.j.in prin.eo.ti.ergo cũ tali filio exhæredato
sine expresſione causæ à matri detur ius dicendi nullũ, d.§. aliud
& ibi not.& plenè no.Bar.& alii in auth.ex causa.C.de li.præte.
¶ Præterea dato quòd filius in hæreditate matris per caput ve-
niat vnde legitimi,l.ij.in fi.ff.vnde legitimi.& per caput vnde co
gnati,& sic exclusus per vnum cursum præſcriptionis à capite vn
de libe.haberet aliud caput vnde legitimi: per quod potest veni-
re nisi noua præſcriptio præcurrat: vt d.§.dicendum,ita & exclu
sus per cursum vnius præſcriptionis à capite haberet aliud caput
per quod venire potest,ſ. vnde cognati : nisi noua præſcriptione
exclusus sit ab illo capite: vt in præall. §. sed videndum, & sic re-
quiritur cursus.lx.ann.& hoc vt ab vtroque capite sit exclusus se
cundum deſcriptionem Bal.& aliorum in d.l.licet.¶ Sali.ibi di-
xit se dubitare an illa decisio sit vera ex eo, quia oẽs successores
sunt hodie legitimi . tamen inter eos tria sunt capita, ſ. liberorũ.
aſcendentium, & collateralium in auth . de hæredib. ab intesta-
to,§.j.cum seq.Et sic exclusus à capite liberorum non potest ve-
nire ex capite collateralium, & dicit quòd § . sed videndum, lo-
7 quitur secundũ iura antiqua . ¶ † Sed certè verior & * commu-
* nior est prima opi.quia non potest negari quin hodie in hæredi.
matris filius de iure ciuili posſit venire ex capite liberorũ per Or
ficianũ senatuſ.in l.j.& per totũ, C.ad Orfi.& etiã ex capite agna
torũ de iure ciuili hodie, cũ cognati succedãt etiã de iure ciuili si-
cut & agnati,§.nullã,in auth.de hęred.ab intest.& sic vr̃ ꝙ ratio
decisionis quæ est in d.§. sed videndũ,habeat locum in filio etiã
volente succedere matri : cũ posſit venire ex pluribus capitibus.
¶ Aut volumus dicere ꝙ isti sunt exclusi per præſcriptionẽ non
dico à iure veniendi ad hæreditatẽ matris, licet à iure agendi peti
tione hęreditatis ad dictã petiã terrę spatio xxx.an.& vltra:iuxta
l.hæreditas,cũ ibi not.C.de peti.hæ.& in l.hæreditatẽ, C.in qui
bus cau. ceſ. lon. temp. præſc. vel à iure agendi rei vendicatione
vel publiciana: quia possessores huius rei possederint spatio xxx.
an. ¶ Et dico ꝙ hæc exceptio præſcriptionis non potest obstare,
quia dictus ser Cechus nõ potuit incipere præſcriptionem: quia
erat in mala fide, c.fi. de præſcr. & in c.possessor, de re.iur.in vj.
¶ Quod aũt fuerit in mala fide patet: quia ista res fuit deſcripta p
do.Benedictã matrẽ dictarũ Isabetæ, Nicolosæ, & Margaritæ,in
inuentario dictorũ bonorũ pupillorũ condito per dictũ ser Ce-
chũ procuratorẽ ac fideiussorẽ d.do. Benedictæ tutricis pupilla-
8 rũ dictarũ eius filiarũ.† & mala fides d.Franciſci,nocet hæredib.
suis & eos impedit pręſcribere abſque alio titulo,l.cum hr̃s,ff.de
diuer.& tẽ. præſcr. quia censet vna & eadẽ persona cũ defuncto
in auth.de iureiu,ã morien.præsti.in fi.& nõ debet esse melioris
conditionis hæres q̃ defunctus, d.l.cũ hæres,& in l.in omnib.§.
non debeo,& l.ex qua persona,ff.de re.iu.c.is qui in ius de re.iu.
in vj.& hæres tenet exonerare conſcientiã defuncti vt c. fi.de se-
pul.c.in literis.de rapto.¶ Et ita in proposito nr̃o tenet Io. And.
in addi.magna.& Ant.de Bu.Io.de Imo. & dom.Abb.in c.si dili
genti,de præſcr. & Ioa.de Imo.c.fi.eo.tit.in iij.col. vbi dicunt ꝙ
mala fides defuncti in præſcriptione bene nocet successori vni-
uersali in hæreditate,sed non successori in prælatura.& ita proce
dat qđ no.in c.cũ circa de iur.patro. & opi.Dy.in regula põt s̃.al
leg.cum cõcor.ita etiã tenet Pa.de Ca.in l.iij.& l.Iul.sequitur,§.
hæres,de vsu.& Lu.Rom.in l.Põponius.§.j.de acq.poſ. bene fa
cit qđ not.Bal.in auth.ad hæc, C.de vsur.in vj.col. in ver.sed qđ
9 dicemus,de hær. præſcr. ¶ † Vel dato ꝙ præſcriptio esset decur-
sa . tñ dicti hr̃des do . Isabetæ qui habuerunt præsumptã causam
ignorantiæ de iure eis cõpetente in dicta petia terræ, l. qui in al-
c terius,de reg.iur.possunt incidenter petere restitutionẽ [c] in inte
grũ ex cña generali si qua vr̃ iusta causa aduersus eum iuxta dictã
præſcriptionẽ:quæ opponeret,vt no.gloſ.in l.si partem,§.j.ver.
vtendo.quemad.ser.amit.& gl.in l.j.C.de pa.potesta.& firmat.
Bar.in l.j.§.quis aũt ꝓp,ff. de iti. actuque priua.per illũ tex.cum
ibi not.& Bart.in l.Aristo,§.Labeo,ff.de dona.& Sp.in ti.de prę
ſcr.§.j.ver.sed pone celãtis,& Ang.in l.fi.C. de præſcr.lon.tem.
& in l hæredem,aliàs est in l.annus.ff.de c[illegible].& in l. fin.ff. si quis
test.lib.esse iuss.fue.Ioa. de Imo.in l.Pantonius, ff.de acqu.hær.
& in d.c. fina.de præſcrip. circa pen. vel antepen.char. & Ludo.
Roma. in l. si vero, §. de viro, in v. fal. ff.sol. matrimo. & l.quæ
vniuersam,ff.de acquiren.poss.& do.Abbas modernus in d.c.vi
gilanti,de præſcrip.bene facit.l. Attilius, ff.de serui. rusti.prædi.
& quod not.gloss.& doc.in l.ij.C.de iur. emphy. & Bartol.in l.
æmilius.de mi.& in l.cum filius,§. in hac, de verb. oblig. & in l.
senatus.de offic. præsi. &c. & in l. precibus. C. de preci. Imper.
10 offe. ¶ † Et tempus petendi restitutionem in integrum de quo
in l.fi.C.de temp.in integ. restitut. libro vj. non currat nisi à die
quo quis sciuit læsionem, & sic sibi competere restitutionem in
integrum:de quo in l.fi. C. de in integr. restitut. & dicit Bald. in
l. falsam, C. si ex fal. instrum. vbi dicit quod si quis staret per
centum annos quod non peteret restitutionem in integrum,
& probabiliter ignorat : posset petere postea, & ita not. do:
Car.post antiquos in cle.j. in xxv. q. de restitut. in integ. & Pa.
de Ca. in l. fi. C. de dolo. quia tempus petendi restitutionem
in integrum quo ad sui initium est vtile. probatur in d. l. fi. cum
ibi not. C.de temp. in integ. restitut.¶ Nec etiam obstat prædi-
ctis hæredibus do. Isabetæ alia exceptio opposita, videlicet
quod hæredes d. do. Isabetæ fecerunt d. dominæ Benedictæ fi-
nem & remisſionem de dicta hæreditate quondam Franciſci seu
do. Isabetæ, & eidem dominæ Benedictæ cesserunt omnia iu-
ra & actiones, quæ & quas habebant seu habere poterant in
bonis & hæreditate prædictis Pollioni, & Iacobo pro libris
ducentis : quas dictæ tres filiæ dominæ Isabetæ, & Nan-

nes pr̃ duorũ ex eis, ſ. Iacobi & Pollioni receperunt de quib. om-
nibus fuit rogatus Iacobus Gandulphi de anno Mccccl xij. quod
quidem inſtr̃m traxerunt dicti Marcus Iacobus de libro rogatio
num dicti Iacobi. & illud occultauerunt ſeu lacerarunt prout
hæc omnia plenè narrantur in quodam inſtrumento facto de an
no Mccccxxxiiij. inter dictum Pollionum & hæredes d. do. Be-
nedictæ: & in quo inſtrumento facto de anno Mccccxxxiiij. di-
ctus Pollionus ſolenniter ratificauit dictam aſſertã miſsionem,
& ceſsionem & de nouo dictus Pollionus fecit dictis hæredibus
dom. Benedictæ & matris recipientis nomine omniũ, quorum
intereſſet finem, refutationem, & remiſsionem, & per pactum
de non petendo de omni iure & actione, & de omni eo & toto
ꝙ ad dictum Pollionum ſpectat & pertinet ſeu ſpectare & per-
tinere poſſet in bonis & hæreditate dictæ dominæ quondam
Benedictæ, aut in bonis & hæreditate d. quondam dom. Iſabe-
tæ, aut dicti Franciſci in latiſsima forma, vt in dicto inſtr̃o conti-
netur, & hoc fecit dictus Pollionus vna cum patre ſuo pro dictis
libris ducentis habitis à d. do. Benedicta & etiam pro libris vigin
ti quas de præſenti hæredes d. do. Benedictæ dederunt. d. Pollio
no, & eius patri, & promiſit Pollionus litem aliquam non moue
re contra bona aliqua quæ fuerint de bonis & hæreditate dicti
quondam Franciſci cum iure & alijs clauſulis conſuetis, quia rñ-
deo primò ꝙ dicto inſtr̃o facto cum Marco, & fratribus, de anno
Mccccxiij. nihil apparet: niſi qñ dictus Pollionus confeſſus eſt in
dicto alio inſtrumento confecto Mccccxxxvij. in quo inſtrumẽ
to non interuenit aliquis cõſenſus dicti Marci: vnde quo ad Mar
cum illud inſtr̃m nõ obſt. aliquo modo, quia res inter alios acta
&c. l. ſi vnus, §. ante omnia, ff. de pac. & in rub. C. res inter alios
acta. & per totũ. ¶ Secundò rñ. ꝙ verbo fertur ꝙ dicta conceſsio
& remiſsio facta fuit ꝓ minori pretio q̃ ꝓ dimidia iuſti pretij &
11 æſtimationis. † quo caſu in quolibet actu vel contractu, etiã ſtri-
cti iuris: locum habet doli exceptio, ſi ſit talis contractus, alleg. l.
ſi quis cum aliter, cum ibi no. de ver. obl. & plenè no. in l. ij. C. de
reſcin. ven. & in c. pen. de emp. & ven. etiamſi verè fuiſſet contra
ctus tranſactionis. ſm̃ Ray. Bart. & Ang. & Ioan. de Imo. & Lud.
Rom. in d. l. ſi quis cùm aliter. & Bart. & Ang. in d. l. ij. C. de re-
ſcind. vend. & d. Card. Flor. & Io. de Imo. d. Ab. in c. quintaual-
lis, circa xv. char. de iureiur. ¶ Nec huic rñſioni obſtat iur̃m Pol-
lioni, quia cum Pollionus eſſet minor xxv. annis, & tanquàm mi
nor contraxit: & ſimpliciter iurauerit, iuramentum ſolum tale
repræſentat eum maiorẽ, non aũt excludit à remedio, d. l. ij. C.
de reſcin. vend. vel æquipollenti, vt no. Bart. & cõmuniter doct.
in d. l. iij. & in d. c. pe. de emp. & ven. ¶ Et licet in inſtr̃o dicat̃ ge-
neral̃r ꝙ renunciauit exceptioni doli mali condõni indebiti &c.
tñ attento ꝙ Pollionus ignorare probabiliter præſumebatur iſta
bona de quibus nũ eſt qõ ſpectare ad eum aliquo iure ſeu ad ea
actionem habere per d. l. qui in alterius, non potuit renunciare
dicto beneficio, l. ij. ſeu exceptioni doli, quæ in locum beneficij
ſuccedat in contractib. ſtricti iuris, niſi minor fuerit certioratus,
vt firmat Bald. in d. l. ij. in iiij. q. C. de reſcin. ven. ¶ Et bene facit
qđ no. Bar. in d. l. fi. §. idem quæſiuit, per illum tex. de condit. in-
de. ꝙ plus vr̃ ꝙ etiã dicta ratificatio, & ceſsio facta Per Pollionũ
de an. Mccccxxxiiij. non valet in effectu, & ei obſtaret exceptio:
12 † quia fuit facta ex cauſa falſa, ſ. ex cauſa, quia d. Pollionus, & Ia-
cobus cũ cõſenſu eorũ patris, & etiã d. Marcus, de añ o Mccccij.
ceſſerãt & renunciauerant d. do. Benedictæ iura prædicta & rece
perant dictas libras ducentas qđ quidem non potuit eſſe verum
quia de d. anno Mccccxiij. dicti Iac. & Pollionus nõ erant adhuc
in rerum natura: aut ſi erant nõ erant tantæ ætatis quòd fari poſ-
ſent & aliqualiter intellectum haberent: & ſic nullum actum ge-
rere poterãt etiam cũ authoritate legitimi adminiſtratoris vt de-
clarat Bart. in l. j. §. adipiſcimur, de acqu. poſſ. & expreſsius Ioan.
de Imo. in l. pupillus, per illum tex. ff. de acqu. hær. & ita intereſt
declarare glo. j. ibi ſcilicet quando infans, poſſet loqui & aliqua-
lem intellectum hr̃e, & ita etiam not. ipſe in l. ſeruo inuito. §. ſi
pupillo, poſt gl. ibi, ff. ad Treb. & probat̃ in l. quamuis, §. infans,
cum gl. in ver. iudiciũ, ff. de acq. poſſ. & in l. in negotijs, ff. de reg.
iu. & ꝙ ibi no. ergo apparet quòd illa ceſsio & remiſsio facta per
Pollionum ann. Mccccxxxiiij. fuit facta in actu ceſsionis, & vi-
tiat ipſum actum ſiue ſit factum ex certa ſcientia ſiue per errorẽ
ita in propoſito dicit expreſsè Bald. in l. fi. C. de fal. cau. adiect.
leg. allegat ea quæ habentur in l. per diuerſas, & in l. ab Anaſta-
ſio. C. mandati. & ita etiã quod in cõtractu donationis in quo
nõ exprimit̃ ipſe titulus donationis falſa cauſa vitiaret ſi ipſa cau
ſa fuit expreſſa per errorem, l. ij. §. circa, ff. de doli excep. ¶ Et eo
ipſo ꝙ apparet quod Pollionus non habuit nec habere potuit di
ctam pecuniã eo modo quo in dicto inſtrumento nunciatur dr̃
conſtare de errore confeſsionis, per no. gl. in l. cum de indebito.
in prin. in ver. ignoranti, ff. de probat. & in l. ſi poſt diuiſionem,
ff. de iur. & fac. igno. & in l. non fatetur, circa iiij. co. ff. de confeſ.
& in terminis noſtris refert & no. Raph. & Pa. de Ca. in l. diuor-
tio, ff. de ver. obl. quid ſi dictus Pollionus habuit cum alijs dictã
quantitatem dictarum librarum ducentarum diceretur tractare
de damno vitando, & aduerſarij dicerentur tractare de lucro qui
pecuniam non ſoluerunt etiam dato quòd illa hæreditas obue-
13 niſſet Polliono titulo lucratiuo: † quia poſtquàm lucrũ eſt radi-
d catum [d] & acquiſitum iudicatur de illo prout iudicatur de dam-
no ſi auferatur vt not. gl. in l. ij. §. ſi quis aũt propter, in ver. in in-
teg. reſti. ff. de iti. actuque priuato. & in l. ij. q. 1. ne qd in loco pu
blico, no. Cy. & Bal. in l. cũ te, C. de donat. ante nuptias, in prin.
lectu. & Bal. in l. non amplius, §. j. per ibi not. de leg. j. & Ioan. de
Imo. in l. Proculus, ff. de damn. infec. & Paul. de Caſt. in l. ij. §. fi.
cum l. ſeq. ff. qui ſatiſdare cogan. & vbi tractatur de damno, dr̃
probari de errore, eo ipſo quod apparet rem aliter ſe habere & l.
ſed ſi me putem, ff. de condi. indebiti. & nota. Bar. in d. l. non fa-
14 tetur, & Canoni. in c. fi. de confeſsis. ¶ † Et quod falſa cauſa in
effectu vitiet regulariter promiſsionẽ vel ſimilem actum inter vi
uos qñ interuenit error probatur in d. l. ſi diuortio, iuncta gloſſ.
pen. ff. de ver. obl. & in l. pen. §. mulier. ſo. ma. Ex hoc ergo vr̃ di-
cendum quod vitiet̃ dicta ceſsio & remiſsio. ¶ Bene faciunt no.
per Bart. in l. demon. falſa, §. j. in vj. q. de condit. & demon. ¶ Et
hæc maximè procedunt: quia ceſsio prædicta non poteſt valere
niſi vſque ad concurrentem pretij quantitatem verè ſoluti. & nõ
vltra, l. per diuerſas, & l. ſequen. C. mandati. ¶ Alia ratione etiã
oſtenditur ꝙ dicta ceſsio fuit facta ex falſa cauſa: quia facta fuit
per d. Pollionum ex eo, quia ipſe de an. Mccccxiij. vna cum fratri
bus ſuis mortua Iſabeta eius matre fecerat finem & remiſsionem
d. do. Benedictæ de hæreditate dicti Franciſci: & etiam de bonis
& hæreditate d. do. Iſabetæ, & verbo fertur quod probabitur ꝙ
nec de dicto anno Mccccxiij. nec ante, nec etiam de anno ſequẽ-
ti deceſsit d. do. Iſabeta, ſed deceſsit poſt annum Mccccxv. ¶ Ad
vnum tamen eſt aduertendũ ꝙ d. Pollionus in prædicto inſtru-
mento iurauit omnia ibi contenta eſſe vera: ergo vr̃ ꝙ non poteſt
periuriũ allegare & probare contrariũ: quia ad hoc pȏt reſpon-
15 deri ex no. per Bal. in l. fi. C. de nõ num. pe. prope finẽ. † vbi quæ
ſiuit quid ſi quis iurauit recepiſſe in veritate pecuniam, & poſtea
vult dicere & allegare ꝙ non recepit, certè ſm̃ Bal. non pȏt: quia
allegaret periuriũ: ſubdit tñ ꝙ ſi admiſſus fuit ad probandum di-
ctam negatiuã & eã probauit: tunc ꝙ iam periuriũ eſt detectum
pȏt allegare ꝙ nõ recepit pecuniã: per id, qđ legit̃ & no. in l. aliàs.
ff. de iureiur. ¶ Et idẽ tenet Sal. in d. fi. l. vnde ſi cõtingat admitti
dictas probationes ad probandũ dictã negatiuã, poterit Pollio-
nus nõ obſtante dicto inſtrumento vti dictis probationib. plus
vr̃ concludere Ant. de But. in c. cum contingat, de iureiur. in ver.
16 quartus caſus &c. circa finem illius: † quia quando minor in con
tractu venditionis à ſe factæ iurat non contrauenire alieno reme
dio. & iurat id quod vendidit eſſe verum pretium: & omnia & ſin
gula appoſita in cõtractu eſſe vera: tñ cõſtito de ꝯrio pȏt cõtraue
nire: quia iura nõ aſsiſtunt talibus iuramentis, cũ fraus ſit ex par-
te recipientis iuramẽtũ: & ideo reperto quòd res aliter ſe habeat
e non eſt periurus, licet temerariè iurauerit: [e] allegat id quod ha-
betur in c. quemadmodum, de iureiur. & in xx. q. ij. per totum,
& id quod not. in c. cum in poſitionibus. de confeſſ. in vj. ¶ Vel
ſi voluerit Pollionus: poterit petere abſolutionem à iuramento
ſtante læſione ſua per no. per Inn. & alios maximè An. de Bu. vbi
hoc clarè vult in c. cum contingat. de iureiur. & per Bal. in l. em-
ptione, C. plus vale. quod agi. dum tractant de contractu ſimula
to in quo interuenit iuramentum. & iſtud eſt tutius. ¶ Nec ob.
prædictis etiam quoddam inſtrumentum factum inter magi-
ſtrum Nannem ex vna, & dictum Pollionum eius filium ex alte-
ra de anno Mccccxliiij. die xxx. Auguſti, in quo in effectu Pollio
nus vr̃ ſibi ſatisfactum eſſe à dicto Nanne eius patre de quanti-
tate eius librarum xvj. & ſolidorum xxij. denariorum qua-
tuor pro reſto tertiæ partis, lib. cc. habitarum pro certa deli-
beratione

beratione & pacto de vlterius non petendo à dña Benedicta vxore olim Francisci prout de dicta deliberatione dr ibi constare instro scripto & rogato per Io. de restis notarium: quia respondeo ꝙ ista assertio facta in vltimo instrumento: quæ haberet relationem ad aliud instrm ser Io. de restis, non probat: maximè quo ad fauorem alterius: quia in illo vltimo non interuenit, sed producatur ipsum instrumentum ser Io. ad qd fit relatio. per id quod habetur in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & ibi no. & in c. abbate. de ver. sig. ¶ Et tãto magis: quia illud vltimum non specificat cãm propter quam facta fuerit dicta liberatio, & nulla ibi fit mẽtio de hæreditate dominæ Isabetæ, & dicti Francisci, & etiam liberatio generalis non trahitur ad ea quæ dependent ex testõ, nisi fiat mentio de testamento. l. de his. cum gl. ff. de transac. ergo dato ꝙ nulla verba generalia ꝓbarent ꝙ esset facta liberatio dnę Benedictæ, tamen extenderetur ad ea quæ peti poterant occasione testamenti ser Francis. ¶ Præterea dato ꝙ etiam probarent illa verba factam esse liberationẽ, & pactum de non petendo dominæ Benedictæ: illud pactum non noceret hæredibus dominæ Isabetæ, quin possint petere ab alio quàm à domina Benedict. l. si vnus. §. ante omnia supra allegata. Denique etiã qñ illa assertio in vltimo instrumento fuerit valida, & affirmasset cessionem: illa tamen confessio non prodest absenti, saltem quo ad plenam probationem. l. certum. §. si quis absente. ff. de cõfessis. & l. j. de interrogato. ac. ergo non debet prodesse dictis possessoribus, q non fuerunt præsentes. Ex quibus concludo dictos hęredes posse agere contra dictos possessores: vt supra, & quando.

ADDITIO.

a ¶ Non adita nisi intra annum iuris deliberandi vt no. in l. emãcipata. C. qui admit. sed cum hodie vbique fere per consuetudines vel statuta possessio ipso facto in hæredes continuetur indistincte fit transmissio etiam ab ignorantibus vt dixi in cõsu. parisi. §. cxxxij.

b ¶ Alios. idem Alex. Cor. Ias. col. fi. d. l. licet. Cor. cons. lxx. litera. g. lib. 4. Bal. consi. xij. lib. 3. Pau. l. quandiu. ij. ff. de acq. hære. Ias. l. vnica. C. quan. non pen. par. consi. lxxxiiij. col. x. lib. j. Lud. Gozadi. consi. clvj. Sed quicquid dicant verior est cõtraria opi. Saly. & Ful. quæ etiam communiter obseruatur vt dixi in consu. paris. §. cxxx.

c ¶ Restitutionem. C. lib. j. consi. lxxj.

d ¶ Radicatum. s. eo. consi. clxix. nu. 14. Deci. l. j. col. j. C. de insti. & substi. Ias. l. reprehendẽda. C. e. l. fi. §. in computatione. col. ij. C. de iure delib. l. fi. col. iij. C. de codi. l. non amplius. §. j. de le. j. l. iij. §. labeo. de acqui. pos. rep. l. quominus. col. 8. de Flu. consi. lxxxvij. col. ij. lib. j. Lance. deci. l. j. in glo. in ver. nam & reip. solu. mat. limita cum lucrum accedit ad eũ à quo processit gl. in l. si ita stipulatio. & ibi Bar. Ia. de verb. ob.

e ¶ Iurauerit fac. pro his quæ dixi. s. eo. lib. consi. xxxvj. nu. 3.

SVMMARIVM.

2 *Filiam esse satis est à patre & vicinis pro tali reputatam.*
3 *Exclusa ab vnde liberi, alios xxx. an. habet vnde legitimi.*
5 *Maritus non potest res vxoris sine eius mandato vendere.*
6 *Fama quantum probet.*
7 *Affinis non est idoneus testis.*
8 *Publiciana quando datur contra titulo possidentem. nu. 10.*
9 *Dominium non transit ex scientia nisi traditione secuta.*
11 *Libellus valet & sententia generalis in fructibus.*

CONSILIVM XC.

In causa & lite coram arbitris inter do. Claram tanquã filiam & hæredem quondam Brunij de Bullo agentẽ & Minellium quodam Ioannis de monte maiori, & Ioannem, & Ioanniũ fratres, & filios dicti Minelli se defendentes. ¶ Videndum est primo quæ actio sit intentata per dictam dominam Clarã. ¶ Et secundo erit videndum, an sint probata talia pro parte sua, ꝙ ipsa debeat obtinere. ¶ Tertio an pro parte reorũ probata habeant excludere ius agentis. ¶ † Circa primũ quã-
1 uis domi. Clara in libello narrat se filiam & hæredem Brunij: tamen videtur ad petiam terræ petitã libellũ suum fundare in Publiciana vel rei vendicatione potest, dum narrat dictam petiam terræ ad se spectare iure dominij vel quasi: & sic narrat id quod est vnum extremum requisitum ex parte agentis rei vendicatione vel Publiciana. l. in rem. in princi. de rei vendi. l. j. de pub. c. abbate sanè. de re iudi. in vj. cum ibi no. ¶ Et insuper narrat aduersarios tenere ipsam petiam terrę & sic ponit aliud extremum requisitum pro parte rei conuenti. vt l. j. C. de alie. iud. mu. causa fac. & c. examinata. de re iud. ¶ Et successiue concluditur in libello petendo declarari agentem esse dñm vel quasi, quod proprio cõuenit libello intentato super dictis actionibus. l. ex diuerso. §. j. & ibi no. Bar. ff. de rei ven. Spe. in tit. de cau. pos. in §. notandum. versi. aliæ sunt. Guil. de cu. & Bal. in l. domum. C. de rei ven. & no. doc. in c. ij. de libel. ob. & per Bar. in l. an eandem. §. actiones. de exc. rei iud. ¶ Circa secundum principale an sit ꝓbata mentio agentis in dicto iudicio, & omissis argumentis ad partes concludo quod sic. nam præsuppono quod esset clarum esse filiam dicti Brunij, & illam vnicam filiam remansisse post filiam dicti Brunij, vt deponunt testes actoris Antonius. Bar. Bu-
2 glassus, & melius probatur per magistrum Blasium &c. † satis est enim probari quòd reputata & habita fuit à dicto Brunio, & à vicinis dicti Brunij. c. per tuas. de proba. l. non nudis. cum glo. & ibi Bal. C. de proba. c. transmissæ. cum ibi no. qui fil. sint leg. no. in c. Michael. de filijs presby. l. si vicinis. C. de nup. & not. doc. in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. non ignorat. C. qui accu. non pos. ¶ Hoc etiam satis videtur probari per procuratorem reorum in scriptura per eum producta, de qua in tertio folio processus de morte Brunij, et probatum est: quia rei conuenti procuratoris respondendo positionibus agentis, illud fatetur & per consequens videtur delatam fuisse dictæ dominæ Claræ hæreditatem dicti eius patris ab intestato, cum prima causa successionis sit filiorum. in auth. de hære. ab intest. circa prin. l. si matre. ff. de suis & legi. & constat eam adiuisse hæreditatem patris ex instro in quo ipsa de anno Mccccl vij. die xj. mensis Aprilis ipsa tanquam hæres Brunij constituit Barbatium suum procuratorem. & c. vnde cum etiam solo animo inducatur aditio hæreditatis: vt l. pro hærede. in prin. & §. j. & l. gerit. ff. de acquir. hæredi.
3 sequitur ꝙ etiam ille gessit actum pro hærede. ¶ † Nec ad hoc obstat si diceretur eam esse exclusam à iure adeũdi spatio xxx. annorum. l. licet. cum ibi no. C. de iur. delibe. & no. in l. quãdiu. la j. ff. de acqui. hær. & per Bart. l. j. C. de cõdi. ex lege attento quod vt ipsamet dña Clara in actis & positionib. suis fatetur, dictus Brunius decessit iam sunt anni xxxv. qa rñdeo prout singulariter decidit Bal. in prælle. l. licet. & Pau. de Ca. in d. l. quandiu. & in d. l. licet. vbi refert Bar. consuluisse ꝙ si filiæ erat delata hæreditas matris ex testõ, & filia steterit per annos xxx. ꝙ nõ adiuerit hrditatẽ sibi delatam ex capite liberorum, poterit postea intra alios xxx. annos adire ex sequenti capite agnatorum & præferet omnibus aliis, per l. j. §. sed videndum. ff. de suc. edic. & Pau. de Cas. in d. l. quãdiu. reputat hoc mirabile & dicit se habuisse de facto: ita quod siue dictus Brunius decesserit ex tęstamento siue ab intestato patet non obstare cursum temporis xxxv. annorum. d. dominæ Claræ adeundi ab intesta. ¶ Et per hoc patet non obstare qnod domina Clara coram arbitris. de anno Mccccl viij. die xiij. Iulij comparuerit, & asseruit Brunium eius patrem decessisse condito testamento & nullo apprehendit hæreditatem, & ꝑterea stante lapsu xxxv. annorum ipsa tanquam proximior adiuit tanquam ab intestato. Nam aut in dicto testõ dicta filia erat instituta, & sic per lapsum dicti tpis nõ fuit exclusa à successione intestati. aut alius est institutus in d. testõ, & tunc cũ de eius aditione non constet. fuit exclusus spatio xxx. an. vt dictũ est. ¶ Nec ad hoc ob. si dicatur ꝙ in testõ fuit instituta ꝓ dimidia hæres dicta Donina & vir ipsius do. Clarę, vt deponũt Tonius & Bar. testes ipsius agentis, & per alios testes productos per reos conuentos probatur. quia di. do. Donina possedit dictam petiam terræ post mortem dicti Brunij, & sic gessit se pro hærede iuxta l. pro hærede. & d. l. gerit cum mria: quia rñ. quòd non est sufficienter
4 probatum quod d. dña Donina fuerit hæres instituta: † nam illi duo testes probant de auditu ab alijs testib. ꝙ quidem testimonium regulariter non valet. l. testiũ. & ibi no. C. de te. & no. in l. ij. §. pe. de aqua plu. arcen. & in c. quoties. de testi. ¶ Præterea ad probandum illam vltimã voluntatẽ: quo ad do. Doninã, nõ suffi-

ci-

cit probatio duorũ testiũ, sed requirunt septẽ testes. l. si vn⁹. &
l. hac cõsultissima. C. de test. & plenè no. in l. ij. C. de bo. pos. fm
tab. & l. fin. C. de fideius. ¶Et insuper probatũ est de quasi dñio
do. Brunij, nã productum est instrũm in quo apparet quod ipse
de anno Mccccxix. emit à Migutio quõdam Actoli dictã petiã
terræ pro pretio librarũ xxx. Bono. & constituit vẽditorẽ se pos-
sidere nomine emptoris, quæ petia terræ concordat in plurib.
demonstrationib. cũ petia terræ de qua in libello vt patet ex in-
spectione dicti instri: & satis est ꝙ per duas demonstrationes de-
beant ad limitẽ. l. forma. de cẽsi. in prin. & in l. hac cõsultissima.
C. qui test. fa. pos. no. Bar. in l. demonstratio fal. in prin. in vij. q.
ff. de cõdi. & demon. ¶Probatũ est quod dictus Migutius posse-
derit, vt deponunt fere oẽs testes ipsius agentis: ergo bñ apparet
probata esse extrema sufficientia in publiciana, vt l. j. & l. tradi-
tione. & l. eum qui. §. fi. ff. de publi. nã si bona fides emptoris re-
quirebat, & sic ista ꝑsumebatur ex tit. l. pe. de euic. & illud quasi
dñium qđ erat apud dictũ Brunium vigore dictæ emptionis, ac-
quisitum est postea dictæ dñæ Claræ ex aditione hẽditatis ab-
sque aliqua apprehensione possessionis. l. cũ hæredes. in prin. de
acqui. pos. l. hæres. nomine. ff. de acqui. hær. & insuper probatũ
aliud extremum necessarium scilicet ꝙ rei cõuenti tenent dictã
rem, vt patet ex responsionibus reorũ respondentiũ positioni, &
ẽt patet in scriptura producta per ꝓcuratorẽ reorũ in tertia char
ta processus. Restat ergo principaliter videre, an aliqua sint pro-
bata pro parte eorum quæ habeant excludere ius agentis, & cõ-
cludo mihi videri ꝙ non. in primis eñ nõ obstat quod deponit
Io. productus testis pro parte reorum, qui deponunt ꝙ ipse emit
petiam terræ prædictã à Landosio procuratore dñæ Claræ, &
Stephano eius marito pro libris lx. nomine Baccacij qui voca-
batur Paulus marchiesini. primò quia ipse testis non deponit qđ
ipse Landosius habuit mandatum à dña Clara, & vr̃ de se man-
datum vidisse. nam ad alienandum bona requiritur speciale mã-
datum. vel saltẽ generale cum libera. l. procurator totorum. & l.
ꝓcurator cui gñaliter. ff. de procu. ¶Nec ẽt maritus d. dñæ Cla-
5 ræ potuit sine mandato vendere: † quia maritus extra bona do-
talia & bona paraphernalia, & quorũ custodia ẽ per vxorẽ mari-
to cõmissa, non intelligitur aliquod habere mandatũ. l. maritus.
C. de procura. imo nec in dotalibus potestatẽ habeat alienãdi. l.
j. §. sed cum lex. C. de rei vxo. act. l. j. & per totum. ff. de fun. do.
nec ẽt in paraphernalibus habet ptãtem alienandi: cum sola cu-
stodia sibi cõmissa esse intelligitur. l. si ego. §. dotis. ff. de iure do.
l. de his. C. de dona. inter vi. & vx. l. fi. C. de pac. conuen. ¶Non
ob. ꝙ iste testis deponat qđ d. Donina possedit dictam petiã ter-
ræ spatio xxx. annorum, quod & illã donauit dicta domina Do-
nina dictis reis conuentis, vnà cum aliis bonis ipsius dominę Do
ninæ, & in cã scientiæ reddit simpliciter rationẽ: quia ita est pu-
blica vox & fama in villa montis maioris: quia respondeo quod
6 ex hoc non probatur titulus aliqualis dictorum reorum: quia † b
b qñ esset probata legitimè & per duos testes, non probaret nisi se
miplenè. l. iij. §. eiusdem. cũ ibi no. ff. de testi. & l. admonendi. ff.
de iureiur. & in c. veniens. de testi. & not. Bart. in l. de minore. §.
tormenta. ff. de quæstio. ¶Et hoc verum qñ appareret quod ipsa
fama traxerit originem ex aliquibus probabilibus, seu verosimi-
libus causis. aliàs secus. l. decurionum. C. de pet. hæ. & ideo dicit
Bar. in d. l. minore. §. tormenta. ꝙ non sufficit probare famam
simpliciter. & idem no. Bal. in l. proprietatis. C. de proba. & An.
de But. in c. veniens. el j. de testi. ¶Ex quo patet ꝙ iste testis de-
ponens de fama simpliciter, nihil probat. Etiam est alia ratio, qa
est in dicto suo vnicus & singularis. l. vbi numerus. ff. de testib⁹.
¶Præterea asserit se esse correum dictorum reorum: & sic nõ est
7 omnino integer testis † quia non solum cõiunctus seu affinis nõ
est integer testis sed nec etiam multum amicus. l. iij. circa prin. ff.
de testi. & no. Pe. & Cy. in l. eos. de testi. & Bar. in l. admonendi.
in 9. col. in ver. ad tertium. ff. de iureiu. & no. in c. insinuante. de
offi. deleg. & no. Bal. in l. data opera. in xxx. col. C. qui accu. &
expresse dicit Guil. in l. an eorum. §. affinitatis. ff. de postu. quòd
quis non potest testificari pro vxore fratris sui viuentis, & sic pa-
tet quòd affinis non est idoneus testis. ¶Nec obstat etiam id qđ
deponit Bellus secundus testis qui dicit ꝙ audiuit dici quòd Lan
dosius vt procurator nomine Claræ, & Stephanus eius maritus
vendidit Paulo marchesini omnia sua bona pro libris centum.
& quòd audiuit quòd dicta do. Donina donauit dictam petiam
terræ cum aliis dictis suis bonis contentis quia rñ. ꝙ iste testis nõ
probat de mandato Landosij, vt dixi. Item deponit in omnibus
de auditu, & per ꝯñs nõ probat id quod deponit. Seueri⁹ alius te-
stis productus pro parte reorum, qui dicit quod fuit præsens qñ
Landosi⁹ tradidit duas petias terræ dicto Baccacio & Ioanni Gla
gi. vnam positam in curia calboli, quæ nõ est ista, cum ista sit po-
sita in villa montis maioris, in loco dicto Lanello, aliam positam
in curia montis maioris iuxta quandam domũ sitam in dicta vil-
la, & iuxta suos confines pro libris lx. Nam iste testis nihil pro-
bat: quia non probat aliquod mandatũ fuisse concessum per do.
Claram Landosio ad vendendum. Primò non specificat per suf-
ficientes demonstrationes dictam petiã terræ. adeo ꝙ cõstet de
idẽtitate corporis: vt no. Bar. in l. demonstratio. & in l. j. C. si vn⁹
ex pluribus ap. ¶Et eisdem rationibus nihil probat etiã Stepha-
nus qui aliàs fuit coram arbitro examinatus in lite vertente in-
ter dictum Baccacium ex vna, & d. Minillum, & filios ex altera.
¶Non ob. quoddam laudum latum per dictum Manfredum ar-
bitrum inter dict. Baccaciũ, & dictum Minillum, & filios ex alte-
ra, in quo ipse pronunciauit restituendum esse dicto Minillo ac
Ioanni eius filiis per dictum Baccacium vnũ podere positũ in vil
la montis maioris, cũ domo existente super dicto podere, & cũ
curte & horto positis circa dictũ podere, & dicto poderi contin-
gens, & cum omnibus & singulis petiis terrarum aratis & vinea-
tis, saldis, buschiuis, & pratiuis, ꝙ podere est positũ in loco dicto
Lanello, iuxta hr̃des Guidonis Cardi. Minellũ prædictum & d.
Baccaciũ, & viam communis. reseruata tñ dicto Baccacio noua
parte dicti poderis, seu æstimatione dictæ nouæ partis prout le-
gerunt dicti Minellus & filij pro parte dictæ debitæ ipsi Bacca-
cio in bonis dom. Doninæ olim eius matris. ¶Et in dicto laudo
fuit pronunciatũ transiuisse in rẽ iudicatam sententiam latã per
ptãtẽ treãpu. in qua fuerat cõdẽnatus dict⁹ Baccacius ad restituẽ-
dum dicto Minillo & filiis eius dictũ podere dictæ terræ, ꝙ di-
ctus Baccacius fuit cõfessus sibi satisfactum esse in pecunia pro
dicta nona parte. Ex quo vr̃ ꝙ per dictum laudum habeant titu-
lũ vendicandi Minellus & filius, qui titulus sententiæ vr̃ esse ha-
bilis ad translationem dominij vel quasi: vt l. iij. in fi. de publi. &
in l. iij. §. item quærit. de rebus eo. & plenè in l. Pomponius. §. si
iussu. de acqui. pos. & doct. in l. j. C. cõia vtriusq. iu. & in l. ex hoc
8 iure. † & Publiciana non datur ꝯ titulo possidentem regulariter:
nam ad ista multis modis potest rñd. Primo considerandum est
quòd dictus titulus sententiæ fuit acquisitus dicto Minillo & fi-
liis post mortem dicti Brunij in dicta petia terræ: quæ fuit in do-
minio vel quasi dicti Brunij & in eius bonis & hæreditate remã-
sit vt probatur per dictum instrumentum emptionis, & testes a-
gentis. & etiã fuit acquisitus dictus titulus sententiæ dictis Mi-
nillo & filiis postquàm iam erat acquisitũ dñium vel quasi dictæ
petiæ terræ ipsi dñæ Claræ: quia incontinenti eo ipso ꝙ ipsa dña
Clara fuit hr̃s patris, fuit sibi acquisitũ dñium vel quasi in dicta
petia terræ ꝓut habebat dictus Brunius ẽt absque eo ꝙ domina
Clara aliquam possessionem apprehenderet. præal. l. cũ hęredes
& censetur fuisse in hæreditate mortuo patre quã primò fuit ei-
dem do. Claræ de iure delata hr̃ditas patris & hoc ex potentia
suitatis, per l. in suis. ff. de lib. & posthu. & in l. j. §. qui in ptãte. ff.
si quis omis. cau. & in l. si filius qui patri. & ibi plenè. ff. de vul. &
pu. imo d. Clara expresse adiuit hæreditatẽ antequam titulus ex
dicta sententia perfectè fuerit acquisitus dicto Minillo & filiis.
Nam dña clara de anno Mccccliij. die xj. Aprilis, tanquam hæres
sui patris constituit Baccacium suũ procuratorẽ, &c. Et licet lau-
dum latum fuerit in fauorem Minilli & filiorum ꝯ Baccacium de
anno Mccccclvij. die nona Aprilis, & similiter sententia pote-
9 statis castri sine appellatione fuit ante lata, tñ nõ hẽt obstare. † &
c non acquiritur titulus nec dominium vel quasi ex sententia nisi
secuta traditione & sic facta executione sententiæ, vt in præalle.
l. iij. in fin. de pub. & no. institu. de offi. iudi. in d. §. fi. & no. Bar.
in d. l. ex hoc iure. & no. alij in d. l. ij. C. communia vtri. iudi. &
no. do. in c. proposuit. de conces. præben. facit l. traditionem. de
pub. ¶Vnde casus iste deciditur per Sali. in l. fi. §. sancimus in an
tepen. col. C. de edic. diui Adri. tol. & in l. ij. C. de petit. hæredi.
10 vbi voluit quòd † si post mortem defuncti qui erat quasi domi-
nus vnius rei, quidam extraneus acquisiuit titu. & possessionem
illius rei ab alio quàm ab hærede defuncti, & sic incepit sibi cõ-
petere statim Publiciana: hæredi autem defuncti incepit com-
petere

petere statim Publiciana hæreditate adita, etiã non apprehensa possessione, allegat no. per gl. in l. sunt & aliæ. in l. quæcūque. ff. de publiciana. Vnde dictus extraneus possessor quãuis titulũ habeat, excluderetur ab hæreditate defuncti: quia siue consideremus possessionẽ, possessio defuncti est antiquior & hęres repręsentat personam defuncti. d. l. hæres in omni. & ex iure defuncti agit. siue consideremus titulum & etiam antiquiorẽ habet titulum hæres. & plus subdit: ꝙ ẽt si hrs adiuisset hęreditatẽ postquã extraneus acquisiuisset rẽ & eius possessionẽ cũ titulo, attamen si titulus extranei fuit acquisitus post mortẽ defuncti præfertur hæres, quia aditio hæreditatis postea secuta trahitur ad tp̃s mortis. l. hæres qñque. ff. de acqui. hære. l. omnis hęreditas. ff. de reg. iu. facit quod no. Bar. in l. fi. in vlt. col. in ver. scd̃o casu &c. Et dicit Sali. in d. l. iij. C. de peti. hæredi. ꝙ ista habent locum non solum si hæres intentaret remediũ. l. fi. C. de edi. diui. Adri. Sed ẽt intentaret publicianã, ꝓut in ꝓposito nr̃o. ¶ Facit ad hoc qđ no. Bal. in d. l. fi. C. de edi. diui Adr. in ix. oppo. ¶ Et in proposito nostro facit ad hoc, qđ not. Bald. vbi similiter dicit, ꝙ licet petitio hæreditatis non detur ꝯ ti. possidẽtẽ, sicut nec publiciana: tñ fallit qñ quis acq̃siuisset titulũ & possessionem post mortem defuncti: quia tunc hæres defuncti poterit agere petitione hæreditatis ꝯ taliter possidentem cum titulo, per tex. in d. l. fi. & dicit Bald. se mirari hoc à nemine fore animaduersum. ¶ Et licet Sal. in d. l. fi. ad finem, conet̃ impugnare opi. Bal. per l. ij. & l. hæreditatis. C. de peti. hæ. tñ illa iura non cõcludenter probant opin. Sali. vt ex inspectione patet: de hoc tñ vlterius non discutio, postquam nõ sumus in petitione hæreditatis, sed in publiciana. sed in hanc sententiam plurimum me trahit summa æquitas, ne aliàs contingat dictam do. Claram de bonis paternis ad eam iure hæreditario deuolutis remanere destitutam occasione sentẽtiæ, aut laudi inter alias personas lati, ea nec pręsente nec vocata. Quare breuiter cõcludo partes dominorum arbitrorum esse in cõdemnando reos
11 cõuentos ad restitutionem dictæ petiæ. ¶ † Quo autem ad fructus, dico ꝙ licet Bart. in l. ex diuerso. §. j. ff. de rei vendi. tenuerit oportere specificare in libello, & in sententia quantitatẽ fructuum perceptorũ ante li. contest. per l. ædiles. §. item sciendũ.
* de ædi. edi. & hoc ibi Bal. Tamen magis * cõmunis opinio est ꝙ non requiritur specificatio: vt tenet Inn. in c. tãta. de exces. pręla. & in c. cũ ad sedẽ. de resti. spol. & in c. inter dilectos. de dona. & dñi de ro. sua deci. ccxxj. inci. item fuit dubitatum. & Bar. in l. j. in prin. ff. de eden. & Ang. & Io. de Imo. in l. si homo. ff. de re iudi. & do. Ant. de But. in d. c. cum ad sedem. & Ange. in l. si maritus. §. fin. ff. solut. matrimo. & Bald. & Ange. & Ioan. de Imo. in l. filius. §. j. ff. de ver. ob. & Io. de Imo. & Pau. de Cast. in l. summa. §. j. ff. de re iud. & probatur insti. de offic. iud. §. j. ver. & si in rem. Nec ob. d. l. ædiles. §. itẽ sciendũ. q̃a ibi dr̃ ꝙ bñ requiritur ꝙ petantur fructus percepti ante litis cõtestationem, sed nõ dicitur ꝙ requiratur specificatio. ¶ Dico ergo dictos arbitros debere condẽnare reos cõuentos ad restitutionem fructuũ añ pñtem litem inchoatã perceptorũ & extãtium tm̃. quia possident rei cõuenti cum titulo sententiæ, & cũ præsumpta bona fide. l. certũ. C. de rei vendi. In fructibus verò nõ extantibus, sed consumptis, qui similiter percepti fuerunt añ præsentẽ litẽ, dñt condemnari dicti rei conuenti ad restituendũ quãtum apparebat ex dictis fructibus locupletiores esse effectos dictos reos cõuentos, ſm opi. quam approbat Bar. & Ang. optimis rationibus in l. ex diuerso. in prin. & sentit Cyn. in l. centum. & per Io. de Imo. in l. Nesennius. §. j. ff. de re iud. Et ad dictum §. si quis à non domino. instit. de re. diui. respondendum est vt per Ang. in præall. l. ex diuerso. quod breuitatis cã non refero. Et ita etiam consuluit Ang. in cõsi. cxxx. incip. Super quo puncto &c. ¶ Item erunt condemnandi rei conuenti indistinctè ad fructus perceptos post lit. contest. eis motam, per d. l. certum. & per l. ij. cum ibi no. per Bart. C. de fruct. & litium expen. ¶ Et erunt condemnandi dicti rei conuenti in expensis factis duntaxat à tempore productionis Brunij, & publicationis testamenti agentis, per ea quæ habentur in l. destitisse. ff. de iudi. & in l. si quis inficiatus. & ibi no. Bart. ff. deposi. & in l. qui in alterius. ff. de reg. iur. cum si.

ADDITIO.

a ¶ Saperet. incepta dubitatio per ea qui dixi. supra lib. j. ad cõsil. lix. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarum repetitio remitti potest. nu. 9.*
4 *Compromitti potest in laicos de causa vsuraria.*
5 *Iuramentum excludit compensationem.*
6 *Ecclesiasticus non potest seculari inhibere nisi causa cognita.*

CONSILIVM XCI.

Visis actis mihi transmissis in causa inter Michaelem de lucagnano ex parte vna, & Paulum de agnano ex altera. Viso themate suprascripto, ac visis quibusdam consilijs eximiorum doct. ad inuicem tamen oppugnantibus, subiungã infrascripta pauca pro illa parte, quæ mihi de iure verior esse videbitur. ¶ Et mihi videt̃ ꝙ de iure iustitia sit pro parte Pauli de agnano, ꝙ non debuisset fieri dicta inhibitio eo modo quo facta est ꝑ iudicem ecclesiasticum iudici laico, ne exequeretur dictam sententiam arbitramentalem, & dictam inhibitionem sic factam de
1 buisse reuocari. ¶ † Primò quia constat ꝙ vsurarũ repetitio possit remitti per eum qui vsuras soluit, adeo quòd ex hoc nec ille qui vsuras accepisset est oneratus onere restitutionis vt no. gloss. ibi: & Io. an. in mercurialibus in c. pactũ. de reg. iur. in vj. & not. Host. in sum. de vsu. §. quæ pœna. in ver. sed si fœnerator. & Fed. de Senis, in consil. xix. quod incipit, quæstio talis est. & consil. xxij. quod incip. vtrum vsurarius sufficiat. & Lapus de castel. in repet. c. in ciuitate. de vsur. & Anto. de Bu. & alij c. cũ tu. de vsu. & in cap. ij. de vsur. in vj. & iij. q. ¶ Sed ita est quòd compromissum factum per dictos Michaelem & Paul. in laicos arbitratores super asserta causa vsuraria subsecuto laudo, & emologato per partes, prout extitit, intelligitur fuisse per dictum Michaelem remissum omne id quod ex causa vsuraria repetere potuisset: vt cõsulendo concludit Pe. de ancha. in consil. suo. xcviij. incip. istam
2 quæstionem dubiam facit &c. † vbi quærit an contra laudum latum per laicum arbitratorem possit opponi exceptio ꝙ debitum erat vsurariũ. & sic impediri eius executio. Et primò adducit aliqua ꝓ opi. ꝙ possit opponi: contrariũ cõcludit ipse: quia licet ta-
a lis exceptio vsuraria saperet [a] spiritualitatem, tamen non potest opponi ad impediendum executionem laudi. ¶ Constat enim quòd licet coram iudice laico, coram quo pendet quæstio, non potest ventilari causa spiritualis: vt in c. tuam. de ordi. cogni. c. lator. qui filij sint legi. de mente dictorum iurium videt̃ quòd etiam coram laico allegari debeat & opponi exceptio vsurarum: vt probant illa capitula & alia iura de ista materia loquentia. Et est ratio: quia est exceptio peremptoria perimens negotium principale & intentionem agentis. vt d. cap. tuam. ¶ Hoc præsupposito dicit Pe. de anch. in d. consil. quòd si debitum. quod descendit ex sententia arbitramentali dicatur habuisse originem ex causa vsuraria: debuit coram arbitratoribus opponi, nõ autem post laudum vel eius executionem impediendam. vnde sicut post sententiam est præclusa via exceptionibus. l. peremptorias. C. senten. rescin. non pos. & c. suborta. de iud. Ita post laudum est præclusa via exceptionib. quæ habent eius effectum impedire. ¶ Pręterea secundum eum coram arbitratore deducere & probare exceptionẽ, quæ sapit spiritualitatẽ, non vr̃ probatum seu concessum de iure. Nã quando nõ per modũ contentionis de tali. q. est contentio inter pares, potest nedum arbiter, sed iudex laicus de ipsa cognoscere, vt not. Spe. in tit. de re. conuen. in §. nunc dicamus. ver. sed nunquid. Et hoc est quod super probatione legitimationis fiunt articuli & positiones, & valet super eis confessio ꝙ non esset si non potest cognoscere dicto modo de plano, vt in d. c. at si cleric. de iudic. ¶ Ita est in proposito quòd arbitrator & amicabilis cõpositor cognoscit de plano, & sine figura iudicij. & subdit Pe. de Anchar. quòd saltem virtute iuramenti appositi in compromisso prout fuit in casu nostro, non posset ille, qui iurat contra laudum venire saltem non petita & obtenta absolutione à iuramento: per ea quæ habentur in c. debitores, de iureiu. plus etiam dicit quod subtiliter est attendendum videlicet quòd licet sit absolutio à iuramento concedenda in casu dicti c. debitores. tamen non erat concedenda in casu nostro: nam in casu dicti. c. debitores, apparebat promissio de vsuris soluendis. non mirum ergo si illicito contractu se oculis exhibente relaxatio iuramenti conceditur: sed in casu facti compromissi tractatur de remissione dubiæ quæstionis, licet spiritualis. vnde sicut

ſicut remittens vſurario ſponte ſibi præiudicat, vt dictum eſt.ſ.
ita quæſtionẽ vſurariã deducendo in cõpromiſſum ſibi præiudi-
cet.& talis deductio debet operari tacitã remiſſionẽ & ſic videt
3 tranſactum.vt not.in authẽ.de diffe.iudic.§.j. ¶†Nec prædictis
obſt.tex.in c.contingit.de arbi.vbi de cã ſp̃uali non põt fieri cõ-
promiſſum in laicũ arbitrũ, q̃a r̃ndet Pe.de Anch.qđ ille tex.ha-
bet locũ in arbitro.ſecus in arbitratore:quia arbitramenta reda
cta ſunt ad inſtar tranſactionũ, vt plenè no.doc. in c.quintaual-
lis,de iureiur.& no.in d.authẽ.vt diffe.iudi.cum ſi.ita concludit
ipſe in d.cõſ.cui ſe ſuſcripſit dom. Gaſpar.de cal. ¶Apparet ergo
ex dictis per dictum compromiſſum & laudum maximè emolo
gatum à partib⁹,intelligitur per dictum Michaelem remiſſa ex-
actio vſurarum per eum ſi quæ ſolutæ fuiſſent, & per talẽ remiſ-
ſionẽ eſt liberatus Paulus à reſtitutione vſurarum, etiam ſi dictũ
compromiſſum fuit factum in laicos & ꝙ nõ debeat d.Michae-
li relaxari iuramentũ præſtitũ in dicto cõpromiſſo:nec aduerſus
illud venire poteſt Michael & per ꝯñs facta fide & de dicto arbi-
tramento & compromiſſo:non debuit fieri inhibitio : & ſi facta
fuit,debuit reuocari. ¶Prædictis ẽt accedit id quod ipſemet Pet.
de Ancha.concludit ſuo conſ.vbi ẽt vult quod tex. in d.c.cõtin-
git procedit in arbitro & ñ arbitratore.& ita ẽt vr̃ fuiſſe de men-
te Spe,in tit.de arbi.in §.reſtat videre ſuper q̃b⁹.ver.itẽ de ſentẽ-
tia.& idẽ tenet ibi Io.An.in c.fi.de rerũ ꝑmu.& Bal.in tit.de pa-
ce conſtan.in ver.poſſeſſiones.& Bal.in l.vnica.in xij.col.C. de
confeſ.ar.c.niſi.de præben. ¶Pro hoc facit: q̃a ñ vr̃ eẽ dubiũ ꝙ
ſuper cã vſuraria p̃t tranſigi, vt inquit Bal.in l.cũ allegas.in iiij.op
po.C.de vſur.per l.j.C.de plus peti.& no.Hoſ.in ſumma de vſu.
§.fi.ver.oportet q̃ monebant, &c. ergo cõpromiſſum fieri põt
in arbitratorẽ qđ cenſet eſſe quædã tranſactio,vt eſt dictũ. ¶For-
tius dixit Io.de Imo.in c.innotuit.ad fi.de arbi.& Io.And.& An.
4 de But.ibi vr̃ velle † ꝙ de cã vſuraria poſſet cõpromitti in laicos
arbitros:quia vult ibi Io.de Imo.ꝙ ſaltẽ iſtud eſſet verũ vbi quæ-
ſtio vſuraria eẽt ſuper facto : puta an talis receperat ad vſuras ſeu
talis dederit ſub vſuris.ſ.q̃a tũc licet vt tenet Pau.de leaza.in cle.
j.de vſu.& Bar.in l.omni.C.de ſac.ſan. eccl.& in l.ij.ff.de iuriſ.
om.iud.& in l.Titia.ff.ſol.mat.& in l.quoties.C.de iud. & Fed.
de ſe.in cõſi.cclij.& Ant.de Bu.& moderni in c.cũ ſit gñale.de
fo.cõpe.nõ vr̃ talis cã ſpectare ad eccleſiã, imo ẽt põt cognoſci ꝑ
iudicẽ ſecularẽ. ¶Et qđ poſſit fieri cõpromiſſum in laicũ arbitrũ
de cã vſuraria tenet expreſſe Bal.in c.j.§.ſimiliter.de cõtro.in-
ueſti. vbi vr̃ cõcludere ꝙ valeat compromiſſum factum in laicũ
ſuper vſuris p̃teritis:licet nõ ſuper futuris:ar.l.ſi vnus.§. illud.ff.
de pac.& hoc ſequitur d.Ab.Sic.in d.c.cõtingat.de arbi. ¶Nec
põt dici ꝙ hoc caſu ſententia lata à cõpromiſſariis inducat pecca
tum,attẽto maximè qđ fuit emologata à partibus. & ſic vr̃ acq̃-
ſiuiſſe & remiſiſſe vſuras dictus Michael ſi quas ſoluerat, vt patet
ex ſuperius dictis. ¶Secundo principaliter moueor, quia dictus
Michael tã in inſtrumento depoſiti ꝓmiſit cũ iuramento redde-
re dictã quantitatẽ pecuniæ, quã etiã in inſtr̃o compromiſſi iu-
rati in quo promiſit parere ſententiæ arbitratorũ: & ſic vr̃ promi
5 ſiſſe ſoluere illud ꝙ fuit condemnatus ad ſoluendũ. † Sed ita eſt
ꝙ vbi quis iurauit ſoluere nõ põt opponere exceptionẽ cõpen-
ſationis alicuius q̃titatis vel debiti : imo neceſſe habet p̃ciſè ſol-
* uere,vt ẽ tex.ſm vnã lec.cõiter.*ibi approbatã ꝑ oẽs doc.in c.ad
noſtrã.el j.de iureiur.Et iõ Io.de Imo.in c.ad noſtrã. & etiam in
l.Iul.alias incip.in l.ſi hæredi.ff.de cõdi.& demõ.dicit qđ per gl.
& tex.in d.c.ad noſtrã.& ꝑ ibi no.ꝑ oẽs apparet reprobari opin.
Bar.in l.amplius non peti.in vlt.col.ff.rẽ ratã ha.vbi Bart.tenuit
contrarium,motus ex eo quia conditio debuit eſſe impleta & in
forma ſpecifica.l.q̃ hær.de cõdi.& demõ.l.Meuius.co.ti.ſed ita
eſt ꝙ ꝓmittẽs dare ſeu ſoluere implet ꝯdõnẽ cõpẽſando.l.ſi pe-
culium.ff.de ſtatu liber.mouet ẽt Bar.ex eo quia ẽt ſi ego impe-
dior iuſta ex cã facere qđ promiſi non ſum periurus.l.fi.qui ſatiſ.
cog.c.quemadm.de iureiur.ſed ſi ego nõ ſoluo tibi qñ tu debes
tñ:ergo impedior à te:quia tibi non ſoluo:quia tu nõ ſoluis mi-
hi.vnde quando facto tuo ſum impeditus,non debeo eſſe periu-
rus.ſimilẽ rationẽ tex.facit in l.ij.circa prin.ver.inde quæritur.
b ff.de ſta.lib. ¶Et certe in hoc,vt dixi,damnatur[b] opinio Bar.quia
* cõtra cũ tenet gl.& cõiter* oẽs doc.in c.ad noſtrã.ꝑ illũ text.ſm
vnam lec.per quã apparet r̃ñſio ad allegata per Bart. videlicet ꝙ
magis debeat impleri iur̃um in forma ſpecifica q̃ condi. vt patet
i. d.c.ad noſtrã.iuncta.d.l.ſi peculiũ. ¶Nec etiã à periurio ex-
cuſat impedimentum aduerſarij , ſi non eſt tale qđ impediat im-
pleri iur̃um:vt apertè probat in d.c.ad noſtrã. ſm vnã lec.glo.ibi
approbatã ab omnibus,ſed aliud fit in cõditione.ſecus ſi eſſet ta-
le impedimentũ qđ omnino impediret implementũ iuramenti.
c. querelã.& c.breui.cũ ibi no.de iureiur. ¶ Vel ſm Imo.in c.ad
noſtrã. põt r̃ñderi ad iura quæ debẽt ſufficienter cõpenſari ad im
plendũ conditionẽ, loquunt in eo cui relicta eſt libertas cũ con-
ditione , & ideo põt dici illud fuiſſe ſtatutũ fauore libertatis , ar.
6 inſti.de dona.§.fi. ¶ † Pro iſta opi . facit ꝙ licet qñ quis eſt obli-
gatus aliquid facere,liberet præſtando intereſſe. l. ſtipulationes
non diui.ver.celſus. de ver.ob.& l.ſi quis ab alio.ff. de re iud.tñ
* ſm magis cõem * opi.fallit vbi præſtitũ eſt iuramentũ:quia tunc
præciſè teneret facere.facit.c. querelã.& ibi hoc per illum text.
Ant.de Bu.extra ne prælati vices ſuas.Et no.glo.fin.in l.ſi pecu-
niã.in prin.in ver.proficiſci.iuncto tex.ff.de condi.ob cãm.quã
ad hoc allegat Bal.eam ſecutus.C.de ſen. quæ pro eo quod inter
eſt.in l.vnica.in viij.co.in ver.modo quæro de aliquibus, &c.&
Bal.in l.ſed & hæc.§.prætor,ff.de procura.& Bal. in prælu. feu.
in viij.col.& in d.l.ſi pecuniã.Et idem Inno.in c.veniens.de iure
iur.& ibi hoc ſequitur Anto. de Butr.Io. de Imo.do.Ab.& idem
Hoſt. Io.An.Io. de Imo. in c.j. de iud.& Ang.in l.ſi conuenerit.
& ibi clarius Pau. de Ca. ff. de iuriſdi. omn.iud.& Lud.Ro.in l.
ſtipulationes non diui. in princi. in quibus locis Doc.hoc pluri-
7 bus modis comprobant quæ breuitatis cauſa omitto. ¶ † Tertio
c moueor ꝙ dicta inhibitio [c] per iudicem eccleſiaſticũ iudici ſecu
lari parte non citata fieri non potuit ad inſtantiã partis. per id qđ
habet in c.Romana.§.ſi vero.& in c.non ſolũ.ad finẽ,cũ ibi no.
de appella.in vj.& per no.per Spec.in ti.de appel.ver.ſed quærit
Et ita cõcludit Fed.de ſe.in cõſi.ccc.in ci.factũ proponit eſſe tale
debitor ꝓmiſit &c.& ſequit Io. de Imo in l.iiij.§. condemnatũ.
de re iud.& Pe.de Anch.in cõſi.ccxxiiij.in ci.caſus talis eſt poſt
præceptũ factũ, &c. & Laurentius de Rodulphis in ſuo ſolenni
tractatu vſurarũ quẽ poſuit in c.cõſuluit.in q.cxxxj.de vſu. ¶ Nã
ante citationẽ factã corã iudice eccleſiaſtico , non põt dici quod
penderet corã eo cauſa præiudicialis executionis facienda corã
iudice ſeculari,vt in cle.fi.vt li.pẽ.ad hanc rationẽ patet nõ obſta
re id qđ no.Ioa.de Imo.in c.tuã.de or. co. & etiã patet iſtã magis
* eſſe cõem * opi . ¶ Nec etiã ſimiliter habet obſtare id qđ no.do.
Ab.in d. c. tuã. dũ allegat no.per Inn.in c.ad noſtrã.el.j.de iure-
iur.quia iſtud ꝓcedit qñ iudex eccleſiaſticus ex officio procede-
ret vel inhiberet, vt etiã notat & latè probat Federic. in prælle-
gato cõſi. Secus qñ ad petitionẽ partis inhiberet prout præſup-
ponitur fuiſſe in caſu noſtro : quia tunc hoc faciendum non eſt
* ante citationem ſecundum magis communem * opi.vt eſt oſten
ſum ſupra.Ex quib.omnib.& præſertim ex primo prin.fundamẽ
to infert concluſio ꝙ facta fide corã iudice eccleſiaſtico de dicto
compromiſſo & laudo emologato,nullatenus erat inhibendum
iudici ſeculari,ne procederet ad executionem arbitramenti .vel
dato qđ facta fuiſſet dicta inhibitoria , tamẽ ex præmiſsis debuit
reuocari. ¶ Solum reſtat reſpondere aliquibus quę deducta ſunt
mihi in quodam conſilio mihi exhibito quæ videntur aliquali-
ter aduerſari. Primo in eo fundamẽto principali ſupradicto . Ad
alia autem patet reſponſio ex ſupradictis . ¶ Vnde ad illud quod
in primo fundamento dicebã ſupra quod ꝑ cõpromiſſum & lau-
dũ emologatũ, videntur vſuræ remiſſæ. ¶ Non obſt.id qđ primo
dicit præfatus cõſultor, videlicet ꝙ in dubio, maxime q̃ eſt paup
non vr̃ renuntiare iuri ſuo, maximè vexatus multis litigijs & ex-
penſis argu.eorum quæ habentur.in ſimili in c.ſuper hoc.de re-
nuncia.& in c.ſolitę de reſti.ſpoli.q̃a reſpõdeo ꝙ cũ ſupportatio
ne iſtud fuit ſatis fragile motiuũ:quia in dictis iuribus ſolum quæ
ritur an iſta exceptio per quã opponitur quod actor ſponte renũ
tiauit beneficio multis laborib . acquiſito ſit veroſimilis vel nõ.
& dr̃ ibi quod non ideo ibi non admittitur . Sed in contrariũ re-
plicat quod fuit metu facta : quo caſu debẽt ab vtraque parte te-
8 ſtes recipi & qui melius probabit obtinebit.† Vnde bene fateor
quòd anteq̃ ſit ꝓbatũ de renũciatione,illa exceptio quã quis op
ponit ſponte fuiſſe renunciatũ beneficijs.nõ eſt veroſimilis:quia
nemo præſumitur iactare ſuũ,vt ibi.l.cum de indebito.in princ.
de proba.Sed ſi probatur renunciationem fuiſſe factam,dico qđ
non præſumetur quod metu aut dolo facta fuerit, niſi aliter ex
aduerſo probetur, vt dicit Ioan. Ant. in c. ſuper hoc, & qui alle-
gat metum vel dolum habet illud neceſſe probare. l . quoties. §.
qui dolo.

qui dolo.ff.de proba.l.ſi maior tranſegiſti.C.de tranſactio.&l.
metũ cũ ibi no.C.qđ. me. cau. ¶Nec ob.aliud qđ dicit præfa-
tus dñs ↄſultor qđ talis remiſſio vſurarum quæ reſultat ex dicto
cõpromiſſo & arbitramẽto emologato, nõ ſufficit ad exonerã-
dũ cõſcientiã vſurarij,ſed oportet qđ realiter aperiat burſam &
paratã habeat pecuniã & eam offerat creditori.ita dicit Hoſt.in
ſumma.de vſu.§.fi.ver.qd ſi fœnerator. & in ver. quid ſi vſura-
rius.& Dñicꝰ de ſãc.Ge.in c.quãq̃.de vſur.in vj.qa rñ. qđ cum
9 ſupportatione veritas† ẽ in ↄ̃riũ, ſcilicet qđ non requirat actua-
lis oblatio,ſed ſine ea ſufficit ſolꝰ cõſenſus remittentis vſuras ꝓut
dixi in prin.ita firmat gl.in d.l.pactũ.de re iu.in vj.& Ioã.an.in
addi.Spe.in ti.de vſu.§.j. & Fed.de ſe.in cõſi. xviij.incipien. qõ
talis eſt,an vſurarius&c.in ſolutione illius qõnis dũ dicit,nõ ob-
latũ nec ſolutioni paratũ &c.& Lapus de ca.in rep.c.in ciuitate.
de vſuris. & Pe.de An.in d.regula peccatũ. Et Ioãnes calderinꝰ
in ↄſi.x.ſuper rub.de vſu.& Laurẽtius de rod repetitione dicti ca
pituli cõſuluit.in j.q.¶Iſtud probari poſſet plurib.rationib.ſed
* breuitatis cã vna ſufficit,cũ ita ſe habeat cõis* opi. ¶Nã in crimi
ne vſurarũ & aliis grauioribus dñt iura ſufficit ſatisfactũ eſſe cre
ditori,ad hoc vt quis ſit liberatus à reſtitutione.c.quãto.de vſu-
ris.in antiquis.c.ij.e.ti.li.vj.c.in literis.de rap.& c.fin.de furtis.
10 †ſed ſatisfactum intelligitur qũocũque deſideriũ creditoris im-
pletũ fuerit ẽt ſine numeratione vel oblatione pecuniæ.l.ſi rem.
§.omnis.ver.ſatisfactũ.ff.de pig.act.l.j.ff.qui ſatiſda. cog. Non
obſt.qđ no.Hoſt.in ſumma de vſur.§.q̃ plura.ver. quid ſi fœne-
rator cũ ver.ſeq.qa dico ꝙ ſi bñ põderent verba Hoſ.ipſe ibi po
tius dicit ↄ̃riũ,q ñ nõ apparent cõiecturæ ꝙ ſponte vel libere nõ
eẽt facta d.remiſſio,dũ ipſe allegat d.l.ſi rẽ.§.oẽs.de pig.act. Et
ẽt dũ dicit ꝙ ſuper vſuris tangit poſt.nec etiã cõi opi.ↄ̃dicit Do-
mi.de ſancto Ge.in d.c.quanquam.in prin.nã ipſe refert quædã
verba Io.An. qui ſe de hoc remittit ad not.per d.c.peccatũ. vbi
Io.An.tenet ꝙ non ſit neceſſaria oblatio vel actualis numeratio.
¶Præterea ꝙ per prædictũ cõpromiſſum & arbitramentũ intel-
ligit facta ſufficiens remiſſio:tenet expreſſe Pet.de An.in d.cõſi.
xcviij.vt retuli ſupra.nec huic Michaeli faueat iudex motus æq-
tate cũ ipſe aſſerat ſe impotentem ad ſoluendum: quia rñdeo, ꝙ
in puncto præſupponitur ꝙ dolo ſe fecit impotentẽ, & propter
dolum perdidit beneficiũ quòd aliàs ſibi competeret.l.etiam.§.
licet.ſol.mat.l.pe.de iure do. Circa quod non inſiſto: quia ẽt ſi
ſine dolo hoc contigiſſet,nõ tñ per hoc releuaretur.l. cõtinuus.
§.illud.de verbo.obl. & per totũ titulum.ff.& C.de ceſſio.bo.
¶Et per prædicta patet non oportere inſiſtere, an denunciatio
qua vtitur Michael poſſit habere locum poſt rem iudicatam : qa
dato quòd ſine præiudicio aliàs poſſet habere locum,non in ca-
ſu noſtro propter dictum compromiſſum & laudum emologa-
tum à partibus & non eſt opus diſputatione, cum propter tale
compromiſſum & laudum emologatum videantur vſuræ ſim-
pliciter remiſſæ,quæ ſolutæ fuiſſent,&ſic ſine peccato retinent.

ADDITIO.

a ¶Conſilio,quod pulchrum.conſi.cccxcvj.libr.j. incip.caſus
talis eſt.quidam dominus Lo.in nouiter impreſſis.
b ¶Gal.latè Ant.Cor.in reperto.ver.gl. & vltra eũ Cur. ſenior
conſi.xlij.nu.16.Pau.conſi.cclxviij. col.fi.lib.j.Iaſ.l. vt vim
in fi.de iuſti.iur.ci.c.j.col.viij.de poſt.præla.Barba.j̃.lib.iiij.
ſub conſi.lv.nu.10.
c ¶Proportio.idem Pau.ibi &in l.q̃ tuberonis.§.ſunt quidem.
ff.de pecu.& in cõſi.cxxvj.lib.ij.Ro.conſi.ccccix. Cep. cau.
ciui.conſi.xxij.col.iiij.Fely.ca. ſicut.col.xiiij.de re iud.Fran.
Barb.de reſcri.j.par.iij.par.prin.q.x.nu.44.Iaſ.cõſi. cxxviij.
col.ij.lib.j.conſ.clxxij.col.iij.li.iiij.Albe.bru. conſ.lxvj.col.
fi.Alex.j̃.lib.v.conſi.xxv.col.iiij.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio præſumitur ex longo tpe niſi ſit nimia inæqualitas.*
4 *Authoritas gl.*
6 *Æſtimorum libri probant.*

CONSILIVM XCII.

Viſo & diſcuſſo laborioſo proceſſu cauſæ inter Petrũ Ioan-
nis de ſancta cruce originaliter actorem & ſer Franciſcũ
de tordotio reum conuentum.Et viſo quod accommo-
datè & eleganter concluſum extitit per celeberrimũ dominum
& mihi maiorẽ conſulentem:quæ dicturus ſum paucioribus ab-
ſoluam.¶Et circa duo principaliter inſiſtendum eſt, quorũ pri-
mum erit,an diuiſio, allegata inter Ioannem ſauerij & abatiam
eius fratrẽ, intelligatur ſufficienter eſſe probata. ¶Secundo po-
ſito quod non debeat dicto ſer Franciſco aſſignari pars domus
poſitæ in capella ſancti Michaelis pro rata, pro qua ad eum ſpe-
ctant iura hæreditatis dicti Ioannis ſauerij : & etiam an ſumptus
ędificiorum factorum in domibus ſanctæ crucis debeant refun-
1 di dicto Franciſco.¶†Circa primum dico,quod magis commu-
* nis * opin.eſt quod ſi probatur quòd duo fratres res aliquas ſpa-
tio x.annorum inter præſentes poſſederũt ſeparatim & diuiſim:
præſumitur in dubio præceſſiſſe diuiſionem,ſi diuiſio allegatur,
vt eſt gl.ſingularis in l.penul.C.communi diuidun.quam ibi ſe-
quitur Ia.Butrig.Bart.Bal.& expreſſius Saly.Idem etiam tenuit
Bar.in l.qui in aliena.in prin.ff.de acquir.hæredi. Et idem tenet
Bald.& Ange.ibi moderni.hoc etiam ſequitur Bar.in ſua diſpu-
tatione incipiente,quædam mulier,ad fin.& in l.cum de in rem
a verſo.ff.de vſur.& Bald.in conſilio[a] incipien. quædam, vbi di-
cit quod quidam non intelligentes quod ex ſola patientia non
præſumitur contractus vel titulus.l.nulle.de rei vendi.& l.diu-
tina.C.de præſcriptio.long.temporis. Sed dicit Bald. quod iſti
non conſiderant quod facta relatione per patientiam ad patien-
tiam reſultat quædam permutatio cui ineſt diuiſio.l.cum pater.
§.hæreditatẽ. de legat.ij. & quod nota.in l.prima.C. commu-
nia vtri. iudi.quæ quidem mutua patientia, in rebus viciſſim &
hincinde poſſeſſis, non interueniebat in caſu dictæ.l. diutina.
cum ſimil.allegatis per illos qui dictam gloſſ.reprehendebant.
¶Iſtam opi.etiam ſequitur Bald.in l.prima.in v.q.C.qui admit.
vbi ſentit illam rationem quam ipſe poſuit in conſilio præallega
to.¶Idem etiam tenet Bal.in l.j.in iiij.vel v.colum. C.de fidei-
2 com.vbi †concludit quod ex dicta diutina poſſeſſione x.anno-
rum præſumitur diuiſio, ex eo quia ex prima materia cõmuni e-
rant obligati dicti fratres ad diuidendum vt l.fi.C. communi di-
ui. Vnde per dictam longam poſſeſſionem diutinam, non pro-
bat obligatio diuiſionis ſeu executiones ipſius obligationis di-
uidendæ.¶Idem tenuit Ant.de But.in c.peruenit.de cenſi.in xj.
charta magna.in ver.venio ad ſm principa.&c. vbi intelligit il-
lam gloſſ.procedere etiam quando reſultaret diuiſio inæqualis.
3 ¶†Pro hoc bene facit.l.itaque.ff. pro ſoc. vbi apparet ꝙ diuiſio
cõmunionis inducit ex actu tacito ꝑ illũ text. allegãt ad hoc Bal.
& Ang.in d.l.qui aliena.in ver.ſed ſi non adierit,dicentes per il-
lum tex.ꝙ ſola patientia ſufficit ad inducẽdam diuiſionem. Nec
ad hoc ob.quod Pe.& Cy.in dicta l.pe.reprehendit opin. dictæ
gl.ex eo quia dicunt ꝙ licet per præſtationem longi vel diutur-
ni temporis inducat præſumptio tituli allegati.l. cum de in rem
verſo.ff.de vſu.& l.ſi certis annis,cum ibi no.de pact.quia graue
eſt ſoluere & præſtare. ideo præſumit ꝙ ſine cã non fiat, & pro-
pter hoc cauſa videtur probata probando præſtationẽ diuturnã
arg.l.cum de indebito.in prin.ff.de proba.Sed pati non eſt gra-
ue.ideo ita non eſt dicendum ꝙ præſumatur ex patientia titulus
vel ↄ̃ctus allegatus:& dicunt ipſi ꝙ aliàs patientia habetur ꝓ tra-
ditione.l.ij.C.de acquir.poſſ.& l.qua ratione.§.interdum.ff.de
acqui.re.do.illud eſt verum, vbi quis ſit obligatus pati, vt in di-
ctis legibus aliàs nõ.l.qui vas.§.vetare.ff.de furtis. quia rñden-
do dico ꝙ rñſio patet ex prædictis:qa verũ eſt ꝙ ſola patientia Ti
tij patientis Seium poſſidere rem ipſius Titij longo tpe nõ indu-
cat præſumptionẽ ꝙ Titius donauerit aut alio titulo cõceſſerit il
lam rẽ Seio.niſi verè probetur de tit.vt d.l.nullo.cum ſi.ſed vbi
eſt mutua patientia:quia ego patior te lõgo tpe & tu pateris me,
præſumitur cauſa diuiſionis ſi diuiſio allegatur propter illos re-
ciprocos actus poſſidendi ſeparatim,vt d.l.itaque.vt dicit Bal.in
d.conſi.in d.l.j.C.qui admi.¶Et Cy.rñdet ꝙ patientia habetur
pro traditione vbi qs eſt obligatus tradere, nec aliter rñderi põt,
prout apertè ſentit Bald.in d.l.j.C.de fideicõmiſ.in caſu noſtro
procedere videbatur obligatio:quia ꝓpter materiã obligationis
4 diuiſionis.†præterea in iudicando & cõſulendo vbi glo.[b] firmat
b pedes nõ eſt recedendũ ab ea ſm Iac.de But.in l.j.C.qui pro ſua
iuriſdi.&Bar.in ſuo cõſi.inci.Andriolus.& Bal.in l.j.ff.de vulg.
& pupil.in l.j.C.de pœ.iudi.& Ang.in l.ij.ff.de accuſa.quanto
* magis ſequenda eſt opi.gl.dictæ cũ illa ſit magis cõiter* à docto
ribus approbata,vt patet ex prædictis & à cõi opin. in iudicãdo
recedendum nõ eſt,vt habet in locis vulga. ¶Nec prædictis etiã
ob.quod dixit Bal.in præalle.l.pe. vbi voluit ꝙ opinio illius gl.

procedit

procedit qn̄ inter dictas res separatim possessas esset proportio
quæ possit ad æqualitatem diuisionis adaptari. Secus si in illis re-
bus nulla esset proportio seu debita congruitas: quatenus non
c pſumitur diuisio.ar.l.cū de indebito.quia rn̄deo primo ꝙ non
pōt dici ꝙ esset magna disportio, quia domus quæ sunt in capel-
la sanctæ crucis fuerunt acquisitæ pretio librarum.cccc.& vltra,
vt apparet ex instr̄is emptionū.domus vero, quæ erāt in capella
sancti Michaelis, quæ remanserunt Abrahæ erant pretij librarū
quingentarū, vel circa, vt patet ex positionibus actoris, ita qđ ista
non vr̄ magna disportio. ¶Pro hoc vt aliàs dicimus † magna lęsio
5 nō est inter eos, qui nō sunt minores. qn̄ nō excedit dimidiā vel
saltem tertiam, vt probatur. in l. vnde. ff. pro soc. & in l. ij. C. de
rescin. vendi. & no. docto. in c. quintauallis. de iureiu. & Ioā. de
Imo. in l. si quis arbitratu. in vlt. col. & in l. si quis cum aliter. de
verb. obli. in v. col. Sed ista læsio non potest ascendere ad octa-
uam partem: vt patet recte calculando. vt patet attēto quod qui-
libet habet in dictis rebus dimidiā. ¶Præterea dicit Sali. in d. l.
pen. ꝙ opi. Bal. non est vera: quia ratio Bal. fundata per d. l. cum
de indebito. procederet nisi esset alia præsumptio in cōtrarium:
scilicet quod tanto tēpore patientia mutuo interuenit vt ibi ple-
nius per cū. & ibi ēt vult Ant. de Bu. in repe. d. c. ꝑuenit. in loco
superius allegato, vt superius retuli. Sed ita ē ꝙ per plures testes
maximè per testes vltimo loco receptos, probatur ꝙ dicti fratres
possederūt separatim & diuisim dictas domos. s. Ioannis seueri-
ni, dom⁹ capellæ sanctæ crucis, & Abraham in capella sancti Mi-
chaelis. Nam test. deponunt ꝙ sunt quinquaginta anni & vltra ꝙ
dicti fratres possederūt dictas domos separatim, vt dixi quòd ita
possedit Ioannes vsque ad tempus mortis suæ qui decessit anno
Mccccxxxvj. vt affirmat & ponit Pet. in suis positionibus, & sic
possedit longe vltra viginti annos separatim & diuisim, & post
eius mortem hæredes sui: ergo est probata diuisio allegata ex su
pra dictis. ¶Nec ad hoc obstat si diceretur quod testes non pro-
bant ꝙ possederunt pro diuiso apothecam dictæ domus: quia vi-
dentur aliqui testes vtriusque partis deponere quod etiā postq̃
inceperunt habitare separatim, Abraham conuersabatur in apo-
theca domus capellæ sanctæ crucis: quia respondeo quod testes
Francisci deponunt nedum quod possideret Ioan. per dictum tē
pus dictam domum tanquam propriā. sed ēt apothecas vt depo-
nit præsertim magister Bartholomæus & etiā magister Antoni⁹
duo ex testibus vltimo loco productis. Idem deponunt duo ex
primis examinati in principio antiqui processus magister Mi-
chael, quondam iudæus & donatus quondam ser Bandini. ¶Nō
obstat quòd testes aliqui deponere conentur ꝙ viderunt ibi etiā
in apotheca dictum Abraham: quia respondeo ꝙ illi testes non
deponunt quo tempore viderunt dictum magistrum Abraham
Nam potuit esse ꝙ post completos annos à die diuisionis & de
parte habitationis, cœpit dictus Abraham se exercere in dicta a-
potheca: & sic post inductam diuisionē. Cum ergo illi testes qui
conātur deponere ꝙ magister Abraham post dictam habitatio-
nem separatim dictorum fratrū, steterit in dicta apotheca, non
concludunt de initio alicuius certi temporis, non dicuntur infi-
gere claram probationem testiū ser Francisci & deponentiū qđ
Ioannes, postquam fuerunt dicti fratres separati, possedit separa-
tim domum vt propriā cū apothecis: quia probatio dubia non
releuat. c. in præsentia. de ꝓba. ¶Oportet enim ꝙ illi testes, qui
deponere conant̃ ꝙ post dictā separationem Abraham stetit in
apotheca, deponerent ꝙ certo & limitato tempore viderunt di-
ctum Abraham stare in dicta apotheca, & ꝙ essent concordes de
initio tpis: adeo ꝙ apparet eos esse contestes in tempore & depo
nere de eodem tpe inchoato ante finem x. annorum quibus ꝓ-
batur Ioannem possedisse per se domum capellæ sanctæ crucis
cum apothecis: illud probatur ex no. per Bar. in l. Celsus. in fi. ff.
de vsucap. cum quo concordat Bal. in fi. in xv. oppo. C. de edict.
diui. & An. de Bu. in c. licet cām. de proba. ¶Præterea posito ꝙ
ad illam apothecam accederet magister Abraham & in ea staret:
non sequeretur quòd in ea steterit pro suo vsu, & hoc videt̃ asse-
rere Petrus in quadam sua scriptura producta in vltimo proces-
su, in quo asserit Ioannem & eius hæredem teneri ad pensiones
eo quod vsi sunt ꝓ vsu ꝓprio dictis domibus & apothecis ꝑ an-
nos xxxv. ¶Ad confirmationem huius allegatæ diuisionis acce-
6 dit fides scripturæ æstimorū. † nā cum ibi libri æstimorū, vt fer-
tur verbo, & vt mos est stent in archiuo publico, dicunt̃ scriptu-
ræ authenticæ, vt in authen. ad hæc. cum glo. C. de fide instru. &
no. Bar. in auth. ad hæc, & c. eo. ti. & gl. & doc. in c. ad audientiā.
in ver. censualē. de pſcrip. & gl. & doc. in c. cū cām. de ꝓba. & ꝙ
tales libri æstimorū dicant̃ authentici ad probandum: dicit hoc
expresse Io. An. in addi. mag. in ver. quantum supplementum. &
Bal. in ru. C. de fi. inst. in pe. col. & l. in exēplo. C. de proba. ¶Cū
ergo in dictis libris æstimorū in pluribus postis, scriptis etiā ma-
nu plurium tabellionū, maximè in posta descripta sub annis dn̄i.
Mccccxxvj. die primo mensis Iulij. quæ postea fuit scripta de vo-
lūtate dictorum fratrum: vt ibi attestatur & cōtineat̃ ꝙ dicti fra-
tres venerūt ad diuisionē: & iō fiebat mutatio æstimi inter eos:
& in dicta scriptura etiā dicatur ꝙ dictus Ioannes habitat in do-
mo capellæ sanctæ Crucis, in qua habet domū propriā. & verba
enunciatiua ꝓlata à notario inter partes faciunt fidem inter eas
si non apparet de cōtradictione earum eo tpe. l. optimam. C. de
cōtrahen. & commit. stip. no. doc. in l. ex hac scriptura. ff. de dō.
¶Item & scriptura æstimi qn̄ fit de cōsensu partiū facit fidē. l. ru-
ra. & ibi no. per Bar. de omni agro deserto. li. xj. & expresse Bal.
in cons. suo incip. sciendū est ꝙ aliqn̄ fit in catastro, &c allegat. l.
censualis. l. si. præses. C. de dona. ita etiā dicit Bal. in l. quidam in
suo. in fi. de condi. insti. & Ang. & Io. de Imo. in l. decem. de ver.
ob. & no. per doc. in l. fi. per illū tex. cum glo. C. de prædiis naui-
culariorum. lib. xj. & Bal. in l. solennibus. C. de rei vēdi. in prin.
& l. censualis. & Bar. in l. quæ qſque. ff. de acquir. re. do. ¶Nec
ser Francisco in prædictis obstat, si diceretur ꝙ ipse recepit titulo
emptionis & donationis ab Abrahā istā dimidiā iurium compe-
tentium dicto Petro, ꝯ̃ & aduersus hæredes Ioannis in ipsis bo-
nis diuisis: quam dimidiam dictus Petrus titulo donationis pri-
mo concesserat dicto Ioanni. ergo ser Franciscus videtur fateri
quod absque fundamento illius receptionis factæ non habeat
ius in dictis bonis: vel saltem videtur illi iuri suo renunciasse. l. si
rem aliquam. cum ibi no. de acq. pos. quia respondeo ꝙ si dictus
Petrus nullum ius habeat in prædictis rebus de quibus vertitur
controuersia, vt patet ex prædictis, & tunc sequitur ꝙ nulla iura
videtur emisse ser Franciscus. l. si sic. §. j. de le. j. l. legatum. ff. de
libe. leg. ¶Nec est verum ꝙ dictus ser Franciscus emendo illa iu-
ra illius Petri videatur renunciasse iuribus suis: quia sicut dicit ser
Franciscus est ille ad quē spectant illa iura qa successit in locū hę-
redum Ioannis, vt probatum est. Et Ioannes habebat dictas do-
mos titulo allegato diuisionis: vt est ostensum supra: ergo dictus
ser Franciscus non potuit emere ab aliquo illud quod iam suum
erat: quia emptio rei propriæ nulla est. l. suę rei. ff. de contrahen.
7 empt. ¶† Et licet aliàs ille qui sci enter conducit ab alio rem ip-
sius conducentis videat̃ sibi in aliquo præiudicare ſm distinctio
nem traditam. in d. l. si rem aliquam. tamen secus est quando qs
emit aliquo titulo habili ad acquisitionem dominij vel recepit
rem suam: quia tunc siue scienter siue ignoranter recipiat, non
videtur renunciare dominio & iuri suo per d. l. suæ rei. Ita firmat
Iac. de Rauen. & Io. de Imo. in d. l. si rem aliquam. in vij. col. &
ibi ponunt rationem diuersitatis iuriū. Item per dictam acqui-
sitionem seu emptionem iurium factam per ser Franciscum &
Ioannem, nunquam potest videri ꝙ ser Franciscus renunciaue-
rit alicui iuri, si illa talis emptio & acquisitio est nulla. secus si ven
ditio iurium ipsi ser Francisco esset aliqua & non aliter, vt pro-
bat tex. in l. si quis ante. ff. de acqui. pos. facit. l. si iure. de leg. iij.
Aut ergo cessio facta ser Francisco per Ioan. fuit valida, & habe-
mus intentum aut est nulla. & tunc ipsi ser Francisco non nocet,
quantum ad hoc vt videatur renunciasse alicui iuri suo. ¶Et per
prædicta video non esse opus aggredi secundum dubium prin-
cipale. attento quòd plenè fundata & probata est intētio ser Frā-
cisci in hoc primo articulo, cum etiam si probatum nō fuisset de
dicta diuisione, prout verè est prædicta, tunc non videtur esse in
dubium reuocandum, an potius condemnandus esset ad con-
gnandum relaxandum ser Francisco domos capellæ sancti Mi-
chaelis quondam communiter possessas per dictos fratres. Et cō
corditer dicunt fere omnes testes pro parte Ioā. eatenus quate-
nus ser Franciscus causam habuit ab hæredibus dicti Ioā. & pro-
pter rei euidentiam non visum est mihi oportere circa hoc cōte-
rere tp̄s, & pari ratione prætermitto quid de melioramētis. ¶Ex
quibus omnibus concluditur ꝙ stante dicta diuisione quæ pro-
bata est. vt dixi, partes domini Potestatis & spectabilium domi-
norum de consilio iustitiæ sunt in emendando primam iniustā
sententiam,

ſententiam, præſertim ex nouis probationibus & abſoluendo dictum ſer Franciſcum à petitis pro parte dicti Petri victũ victori in expenſis legitimis cõdemnandum iuſta. l. properãdum. §. ſin autem alterutra. C. de iudi. & in §. oportet. in auth. de re iudi. & ita dico & conſulo ego Alex.

SVMMARIVM.

1 *Venire quis poteſt contra factum ſuum nullum.*
2 *Conſenſus ſimplex non confert titulum.*
3 *Statutum laicorum extenditur ad res eccleſiaſticas, etiam ſi cum clericis contrahatur.*

CONSILIVM XCIII.

Viſis & põderatis ſcripturis mihi exhibitis in cã vertente, aut quæ verti ſperatur, inter Longanum quondam Gorij ex parte vna & Antonium quondam Bartoli paxolũ ex altera. ¶ Omiſſo multiloquio adhærens his fundamentis principalibus in quibus veritas mihi conſiſtere videtur, prout maximè, & cõſulendo decet arbitror de iure dictam inueſtiturã factã p epiſcopũ Ceſenæ dicto Antonio nõ valuiſſe, & illa nõ obſtãte potuiſſe dictũ Longanum de iure inueſtiri de re prædicta cõſueta locari. ¶ Ad hoc enim oſtendendũ adducitur principaliter ꝙ tempore dictæ inueſtituræ Longanus erat poſſeſſor illius domus & cũ titulo, vt in ſcripturis mihi tranſmiſſis affirmatur: tũc ꝓcedit diſpoſitio ſtatuti trãſmiſſi, volẽtis in effectu ꝙ nemo audeat ſe inueſtiri ſeu innouari facere de re aliqua poſſeſſa, ſeu de qua alius per ſe vel actores ſuos foret innouatus vel inueſtitus: ſi poſſeſſor talis rei vel aſcendentes hæredes ſeu legatarij ipſius inueſtiri vellẽt de ipſis rebus ſeu innouari & illas recognoſcere, ſecundum quod res ipſæ cõſuetæ erunt locari: & quod nullus qui non ſit de poſſeſſoribus dictæ rei, ſeu nõ ſit de deſcendentib⁹ hæredibus vel legatariis dicti inueſtiti, vel quod ab ipſo inueſtito acquiſiuiſſet titulo ſingulari: nõ audeat de rebus prædictis innouationem aſſumere ſeu in emphyteuſim ipſas cõducere, niſi citatis dictis poſſeſſoribus vel hæredib⁹ ſeu legatariis prædictis, aliàs innouatio ipſo iure non valeat: vt latius in dicto ſtatuto cõtinetur. ¶ Ergo cũ facta fuerit dicta innouatio do. Antonio nõ citato Lõgano poſſeſſore, eſt nulla ipſa innouatio ipſo iure & per conſe-
1 quens † contra actum, qui eſt nullus ipſo iure, poteſt dictus epiſcopus venire, quamuis ipſemet fuerit ille qui ipſam innouationem fecerit: vt in c. ſi quis preſbyterorum. Et ibi plenè no. de re eccle. non alie. c. noſtri. & ibi plenè no. de electio. l. iubemus. §. ſanè. de ſac. ſan. eccle. l. j. C. de lib. tol. not. in c. diuerſis fallaciis. de cleri. coniuga. in c. pœnitentes. lv. di. & plenè in l. poſt mortem. ff. de ado. ¶ Nec ob. quòd ſtatutum dictum videatur velle quod ille q acquiſiuit titulo ſingulari ab inueſtito innouari poſſit abſque citatione alicuius, & per conſequens cum dictus Antonius acquiſiuit à dicto Ioanne fratre Longani, qui Ioannes fuerat de dicta re inueſtitus de conſenſu Longani, videtur ꝙ dictus Antonius potuerit inueſtiri ſine citatione alicuius: quia reſpondeo quòd non apparet quòd Antonius acquiſiuerit dictam rem aliquo titulo à Ioanne fratre Longani. Sed ſolum apparet quòd Ioannes parum ante mortem conſenſit, quod epiſcopus innouaret dictum Antonium de donatione prædicta de qua erat inueſtitus Ioan. vt nominatus in inſtrumento inueſtituræ dicti Ant. in quo inter cætera continetur quod de dicto conſenſu Ioannis apparebat publicum inſtrumentum rogatum per eundem notarium: quod quidem inſtrumentum conſenſus & licentiæ mihi non eſt exhibitum, licet illud mihi aliàs tranſmitti petierim, vnde ſi in dicto inſtrumento conſenſus vel aliàs continetur quòd dictus Ioannes conſenſit, quòd epiſcopus inueſtiat dictum Anto. de domo: ſequitur quod antequam dictus Anto. inueſtiatur, non acquiſiuerat dictam domum nec in ea titulum habebat: ſed ſolum habebat licentiam acquirendi. Et epiſcopus habebat li-
2 centiam concedendi. † vnde aliud eſt rem acquiſiuiſſe ab inueſtito, & aliud eſt, habuiſſe licentiam acquirẽdi, ſicut aliud eſt emptio & venditio, & aliud eſt licentia ſeu promiſſio vendendi vel emẽdi. l. bonæ fidei. ff. de eo quod cert. lo. l. fi. ff. de re. eorum. l. & ſi equo. ff. de leg. j. & patet ad ſenſum. ¶ Vnde ille ſimplex cõſenſus Io. non tribuit titulum, ſed eſt præambulum ad acquirendum, & non potuit ipſe vtile dominium nudo conſenſu à ſe abdicare & transferre in Anto. niſi interceſsiſſet aliquis titulus venditionis vel veræ donationis aut alius ſimilis habilis ad translationem dominij. l. ſi quis. §. differentia. ff. de acquir. poſſ. l. nunquã nuda. ff. de acqui. re. do. & quod plenè nota. maximè per docto. in l. cum falſa. C. de iu. & fac. ign. & in l. ſi rem aliquam. de acquirenda poſſ. ¶ Ergo ſi tempore inueſtituræ factæ dicto Anton. non acquiſiuerat dictam domum Antonius à Ioanne mediante aliquo titulo venditionis aut ſimili, vt dixi, ſed ſolum interuenerat dictus nudus conſenſus Ioan. ſumus in terminis ſtatuti volentis quod nullus qui non poſsideat rem vel non ſit de deſcendentibus hæredibus vel legatarijs inueſtiti, vel non acquiſiuerat rem ab ipſo inueſtito non poſsit innouari vel inueſtiri non citato poſſeſſore dictæ rei ſeu alijs enumeratis in dicto ſtatuto.
3 Et dicta innouatio aliter facta ſit ipſo iure nulla. † Et puto quod dictum ſtatutum quantum ad proprietatem ſibi locum vendicet etiam ſi fuiſſet ſtatutum laicorum, quamuis res prædicta ſit eccleſiaſtica attento quod dictus Anto. erat ſuppoſitus iuriſdictioni ſtatuentiũ. Ita videtur deciſum per Feder. de Senis in conſi. ix. in ordine meo de hoc inci. ſtatuto ciuitatis Peruſinæ cauetur quòd nullus, &c. vbi quærit, quid ſi ſtatuto cautum eſt quòd nullus comes marchio vel natus de prole militari ex parte maſculina, audeat vel præſumat per ſe vel per alium recipere vel in ſe transferre aliquam actionem perſonalem vel realem ceſsionem quocunque titulo inter viuos contra aliquem popularem. Et ſi contrafecerit talis ceſsio non valeat nec teneat, nec ex ea poſsit aliquid peti, & cedens perdat ipſo facto actionem & puniatur in centum libris, &c. Et contingat quòd ſyndicus cuiuſdam monaſterij ſpecialiter conſtitutus ad actum infraſcriptum, pro ſupplemento legitimæ cuiuſdam monialis dicti monaſterij dedit ceſsit & mandauit cuidam Peruſino nato ex militari prole & linea paterna, omnes & ſingulas actiones eidem monaſterio ex perſona dictæ monialis, contra hæredes patris monialis prædictæ & contra omnes & ſingulos detentatores bonorum patris, & contra omnes qui in aliquo fuiſſent obligati dicto patri & poſtea ceſsionarius prædictus vigore dictæ ceſsionis agit contra popularem Peruſinum debitorem patris olim dictæ monialis, petens executioni mandari dictum inſtrumentum pro rata contingente dictum monaſterium ex perſona dictæ monialis: Debitor vero conuentus opponit quòd ceſsio facta per ſyndicum non valuit, quia eſt contra formam dicti ſtatuti laicorum. & concludit Fed. in d. conſil. poſt multa quod dicta ceſsio non valuit contra dictum popularem. ¶ Nec ob. ſecundum eum ſi dicatur, quòd per tale ſtatutum, reſtringitur libertas & facultas quam habet eccleſia, vt poſsit contrahere cum quocunque. & per conſequens non debeat valere, iuxta id quod habetur in cap. nouerint. de ſen. exc. & in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit. & ca. fi. de re. eccleſ. non alie. & in auth. caſſa. de ſacr. ſanct. eccl.
4 † quia reſpondit imo non eſt contra libertatem eccleſiæ: quia licet poſsit contrahere cum quocunque, debet intelligi cum quocunque non probibito. l. generali vel particulari. allegat in ar. l. ſi quando. in princip. C. de inoffic. teſta. vnde dicet ne aliquis quod eccleſia poſsit contrahere cum prodigo cui eſt interdictum bonis vel cum minore ſine ſolennitate? Et potuerit ne facere etiam quod iura & leges non habeant locum in contractibus? & certe abſit error iſte ſecundum eum. ¶ Accedit ſecundum ipſum: quia ſtatutum habuit reſpectum non ad perſonam vel eius ceſsionem: ſed ad perſonam ſuſcipientem quæ eſt ſubiecta: & maxime cum dicta prohibitio non ſit generalis omnium perſonarum ſed certarum: & ſic non vertitur in preiudicium eccleſiæ. poterit enim cum alia perſona æquè contrahere: vt ibi per ipſum latius reſpondentem ad quædam alia quæ adduci poſſent in contrarium. Et ex dictis ibi patet reſponſio ad ea quæ no. Ioan. And. in c. fi. de immu. ecc. ¶ Ita ergo in oppoſito dictũ ſtatutum potuit inhabilitare certas perſonas ſtatuentibus ſubiectas ad recipiendum inueſtituram niſi ſeruata certa ſolennitate ſeu forma, de qua in ſtatuto & tales perſonas non potuit inueſtire. ¶ Etiam facit quod not. Bald. in repet. magna. l. cunctos populos. C. de ſum. trinit. & fi. catholi. in xx. colum. in ver. ſed hic quæro an arctet clericum &c, & in ver. ſequitur. vbi voluit quòd ſtatutum laicorum volens quod nullus poſsit contrahere ſine præſentia presbyteri comprehenderet etiam

contractum

contractum qui fieret cum clerico, vt probat ipse per id quod ha
betur in l.cũ lege.C.de epiſ.& cle.l.generali.C.de ſac.ſan.eccl.
¶ Et etiam concludit quòd ſtatutum laicorum diſponens quod
res tributaria non poſſit alienari in non ſubditos, operatur quòd
non poſſit transferri in eccleſiam, propter illam prohibitionem
ſtatuti. Item etiam latius concludit in c.clerici.de iud.in ver.Sed
hic quæritur de tali dubio.& in c.eccleſia ſanctæ Mariæ, in vlti.
col.de conſti.& Ia.Bu.in l.aſſiduis.C.qui poti.in pig.ha.& in au
then.caſſa.& dato quòd in hoc Iac.Bu.& Bal.in dictis locis ha-
beant contradictores: tamen hoc non facit vim: quia dato quòd
vera ſit opi.illorum qui tenent contra.quod ſtatutum diſponẽs
quod res mobiles non poſſint alienari in non ſubiectos non in-
telligitur de alienatione quæ fieret in eccleſia. tamen non hoc
obſtat caſui noſtro. Ex pluribus modis ad illud reſpondet Fede.
in d.conſi.qui in caſu ſuo & noſtro non videtur habere contra-
5 dictorem. ¶ † Ad idem etiam quod no.Sal.in d.auth.caſſa.in pẽ.
q.volens quòd ſtatutum diſponens quod minor xxv.annis non
poſſit alienare rem immobilem niſi ſeruata certa ſolennitate pu
ta cum præſentia agnatorum habeat locum etiam ſi minor con-
trahat cum clerico. ¶ Alio principali fundamento moueor in fa-
uorem dicti Longani, quia vt præſupponitur in allegationibus
mihi tranſmiſſis & etiã aliqualiter narratur in ſupplicatione Lõ-
gani: dictus Longanus qui antea habebat titulũ emptionis in di-
cta domo, conceſſerat dictum Longanum inueſtiri de illo vtili
dominio: quod erat Longani cum pacto quod Io.teneatur alere
dictum Longanum & eius vxorem.& iſtud pactum non fuit ſer
uatum. Vnde dico quòd ſi poſt dictum pactũ dictus Io.vel poſt
mortem eius, hæres ſuus fuit in mora alendi dictum Longanum
& vxorem, reuocatur illa conceſſio facta Ioanni, mediante con-
ſenſu.d.Ludouici poſtquam non fuit ſeruata dicta conuentio,
& redditur priuatus Io, illo vtili dominio in eum tranſlato, vt eſt
caſus in l.j.C.de dona.quæ ſub modo.& per conſequens extin-
6 guitur ius dicti An.ſi quod erat tranſlatum in eo: † quia reſoluto
iure datoris, ius acceptoris extinguit.l.lex vectigalis.ff. de pig.l.
ſi quis domũ.§.huic ſubiungi.ff.locati.no.in c.j.§.rurſus.in tit.
qui.mo.feu.amit. ¶ Vnde ſi verum hoc eſt vt in dictis ſcripturis
narratur iſtud eſt fundamẽtum tutiſſimum, quod me potiſſime
trahit ad conſulendum pro iſta parte. Ex quibus concludo dictã
inueſtituram factam in Ant.viribus carere debere, & inueſtien-
dum eſſe dictum Longanũ, maximè etiam cũ ſit proximior agna
tus.d.Io.per id quod no.Bar.in l.j.ff.de priui.cre.& in l.j.§.per-
mittitur.de aqua.quoti.& eſti.& in l.ſi mihi & Titio.de ver.ob.
& Ang.in d.§.permittitur.& Ant.de Bu.in c.j.de loca.& d.Car.
floren.in c.j.de poſtu.præla.& ibi no.per gl.& Ioan.An.in c.ex
parte.de feu.in ix.col.& Lu.Ro.in rub.de arbitris poſt medium
in l.ij.in prin.ff.ſol.mat.Alex.

SVMMARIVM.

1 *Princeps non cenſetur velle derogare rei iudicatæ.*
2 *Compromitti non poteſt ſuper re iudicata.*
3 *Hæreditatis petitio non competit hæredi poſt quam poſſedit.*
4 *Præſumptio iuris debet allegari.*
5 *Fama quomodo probetur.*

CONSILIVM XCIIII.

IN cauſa & lite coram arbitris inter Cechũ mengolini
de monte catino agentem & Michaelem de regis de-
fendentem ob feſtinantiam nuncij omittam argumẽ-
ta ad partes. ¶ Et præmittendum eſt quòd dicta cauſa fuit com-
miſſa per ſuperiorem.d. Malgarito qui pronunciauit abſoluen-
dum dictum Michaelem à petitione dicti Cechi quæ ſententia
in rem iudi.tranſiuit per lapſum decem dierum intra quos non
fuit appellatum, vt oportebat.c.quod ad conſultationem. de re
iudi.auth.hodie.C.de temp.appel. & per quandam ſententiam
latam à d.epiſcopo tanquam iudice delegato, qui pronunciauit
dictam primam ſententiam tranſiuiſſe in rem iudi.à qua nõ fuit
appellatum. ¶ Modo tertio loco ſuperior cauſam commiſit.do.
Malgarito prædicto ad inſtantiam Mengolini tanquam patris
& legitimi adminiſtratoris dicti Cechi: vt in actis mihi tranſmiſ-
ſis apparet cui.d.Malgarito ſuperior poſtea mandauit quòd non
obſtante dicto reſcripto delegatario iuſtitiam partibus ſumma-
riè adminiſtret. ¶ Demum producta petitione coram.d.Malga-
rito, & factis exceptionibus replicationibus & duplicationibus
factum eſt compromiſſum in arbitris de omnibus litibus &c. co
ram quibus examinati ſunt certi teſtes à partibus producti. ¶ Ad
uertendum eſt igitur quòd petitioni dicti Cechi obſtat exceptio
1 rei iudicatæ † quæ eſt tantæ potentiæ quod impedit litis ingreſ-
ſum.c.j.de lit.conte. libro vj. ¶ Nec virtus dictæ ſententiæ dici-
2 tur eſſe ſublata per dictum reſcriptum: † quia princeps in dubio
non præſumitur velle derogare ſententiæ quæ tranſiuit in rem
iudi.vt eſt bonus text.in c.expoſita.de arbit. Imo nec reſcriptum
factum in contrarium tenet, niſi in eo eſſet adiecta clauſula, non
obſtante tali ſententia tranſacta in rem iudicatam.l.fin.& ibi
not.C.ſent.reſcr.non poſ.& l.cauſas. cum ibi not.C.de tranſac.
¶ Sed in dicto reſcripto princeps appoſuit dictam clauſulam: er-
go &c. ¶ Ad hoc adduco pulchram deciſionem dominorum de
rota ſua conclu.ccclxvj.aliàs.ccclvij.ſub.tit.de reſcrip.quæ inci-
3 pit, item ſi in commiſsione: quia ibi concludunt † quòd ſi in ſup-
plicatione petatur quòd in cauſa procedatur ſummariè.i.ſimpli-
citer, de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij. & ſuperior nihil de
prædictis cancellauerit ſed in ſignatura ſupplicationis audiat ta-
lis & iuſtitiam faciat, reſcripſit, non videtur commiſiſſe quòd
ſummariè procedatur, quia ſi ita voluiſſet princeps reſcripſiſſet
& expreſsiſſet.cap.ad audientiam.de deci.ſecundum eos. ¶ Qui
nimo nec in ſupplicatione fit mentio quòd ſententia tranſiuerit
in rem iudi.& licet in dicta ſupplicatione ſit narratum, quòd con
tra dictum Mengolinum fuit pronunciatum quod fuit condem
natus: & quod ſententiæ fuerunt executæ: non per hoc infertur
neceſſario quòd dicatur eis narratum dictam ſententiam in rem
tranſiuiſſe iudicatam: quia dicta ſententia lata per d.Malgaritum
4 in fauorem dicti Michaelis fuit † abſolutoria, quæ incontinenti
trahit ſecum executionem abſque aliquo nouo facto iudicis, vt
not.gloſſ.& docto.in cap.paſtoralis.de app.& Inn. in c. cum in
noſtris. de conceſ. præben. Bartol. in l. miles.§.qui iudicati.ff.
de re iudi. & ſic per hoc non infertur neceſſario quod de ea fue-
rit narratum. ¶ Præterea dicta verba ſupplicantis poſſunt verifi-
cari in exec. quæ de facto proceſsiſſet, antequam ſententia tran-
ſiuiſſet in rem iudi. & ſic patet, quòd dicta verba non conclu-
dunt neceſſario quòd dicta ſententia tranſiuit in rem iudic. &
per conſequens patet quod dictum reſcriptum fuit ſurrepti-
tium: ideo opitulari non debet impetranti. c. ſuper literis. de re-
ſcript.l.præſcriptione. cum ibi not.C.ſi contra ius vel vtili.pub.
¶ Inſuper oſtenditur quòd dictus Cechus tali reſcripto iuuari
non poteſt: quo ad hunc finem, vt intelligatur reſciſſa dicta ſen-
tentia: quia ipſemet reſcribens mandauit dicto iudici delegato.
vt non obſtante dicto reſcripto ſummariè iuſtitiam partibus mi
niſtraret. Nec etiam prædictæ exceptioni habet obſtare, ſi di-
catur quòd per compromiſſum factum videtur eſſe receſſum à
dicta ſententia, vel ſaltem illa dicatur eſſe ſuſpenſa vel reſciſſa:
5 † quia reſpondeo quòd compromiſſum fieri non poteſt ſuper re
deciſa per ſententiam quæ tranſiuit in rem iudic. vt not. Bartol.
in l.poſt rem. per illum text. & ibi clarius. Bald. ff. de tranſac.&
Bartol.& Bald.in l.eleganter.in prin.ff. de condit.inde. Bald.in
l. ſi diuerſa. C. de tranſac. niſi expreſsè per dictum Michaelem
eſſet renunciatum dictæ ſententiæ. facit.l. fin.C. de noua.l.iiij.
§.ſi ex conuentione.cum ibi no.ff.de re iudi.legitur & not.in d.
c. expoſita. de arbitris. ¶ Fortius dico, quòd poſito quòd etiam
non obſtaret exceptio rei iudi. adhuc ferri debet per dominos ar
bitros abſolutoria in fauorem Mich. ad quod oſtendendum
conſidero, quod Cechus in petitione ſua dixit quòd bona in pe-
ti.ſua contenta, ſpectauerunt & pertinuerunt ad Bacchum iure
directi dominij vtilis vel quaſi, & quod poſſedit vſque in tem-
pus mortis: & quod deceſsit Bacchus ſuperſtitibus dicto Petro
Benedicto & Antonia filia eius filijs legitimis & naturalibus,
& dicti Bacchi hæredibus vniuerſalibus ab inteſtato, & quod di-
cti Petrus Benedictus domina Antonia poſt mortem dicti Bac-
chi dicta bona pro indiuiſo poſſederunt. ¶ Ex quo infero pro
dicto Cecho aſſerto hærede, & filio dominæ Antoniæ, non po-
teſt dici quod competat petitio hæreditatis ex perſona matris,
nec etiam interdictum quorum bonorum ex perſona matris:
quia matri tempore mortis non competebat petitio hæreditatis
nec quo-

6 nec quorũ bonorũ† quia hæredi nunquã datur petitio hæredita-
tis vel interdictum quorum bonorũ ad res hæreditarias quarum
possessionẽ semel apprehẽdisset hæres: quia apprehẽsa incõtinẽ-
ti per hæredẽ desinunt res tales esse hæreditariæ: sed dicũtur esse
propriè hæredis. ita per hanc rationẽ cõcludit no. gl. in c. j. de cõ
fes. in vj. in fi. glo. magnæ. Bar. in l. ij. ff. de fideicõ. hære. pet. facit
quod no. in l. j. §. veteres. de acq. pos. & in l. hæres per seruum. ff.
de acq. hær. sed dictus Cechus narrat quod dña Antonia & ma-
ter accepit possessionẽ dictæ hæreditatis. ergo sicut matri nõ cõ-
petebat amplius petitio hæreditatis nec interdictũ quorũ bono
rum, ita nec cõpetere põt. d. Cecho ex persona matris, cuius as-
serit se hæredem. l. qđ ipsis. ff. de reg. iur. l. cũ hæres. ff. de diuer.
& tempo. præscri. in c. is qui in ius. de reg. iur. in vj. ¶ Nec etiam
cõpetere põt petitio hæreditatis aut interdictũ quorũ bonorũ
ex persona sua propria: qm̃ in hæreditate do. Antoniæ intelligũ-
tur esse bona possessa per do. Antoniam. ¶ Cũ igitur factum fue-
rit compromissum de dictis litibus vertentibus inter dictas par-
tes occasione eorum, quæ in dicta petitione cõtinentur, quæ ẽt
reproducta fuit coram dictis arbitris, & dictæ lites vertebantur
solum ratione petitionis hæreditatis vel rei vendicationis aut pu
7 blicianæ, vt patet ex dicta petitione: † ergo dicti arbitri non pñt
super alio iudicare quã sup eo de quo fuit factum cõpromissum,
& super eo quod fuit petitum. l. non distinguemus. §. de officio.
& l. si cum dies. §. plenũ. cum seq. ff. de arbi. no. Bar. in l. Aquilia
na. ff. de transac. & d. An. in c. constitutus. per illum text. cum gl.
de religio. domi. no. in c. quintaualis. de iureiu. Bal. in l. fi. §. j. C.
cõia de leg. ¶ Et si non potest cõtra Michaelem obtinere in prin-
cipali repetitione, multominus in fructibus de quibus nihil est
probatum. ¶ Malè etiam videtur cõdemnare Michaelem ad fru-
ctus petitos per Benedictum & Petrum: quia in hoc iudicio non
reperio probatum quod Michael fuerit hæres Benedicti & Pe-
8 tri. † & licet Michael fuerit filius Petri non tamen sequitur: ergo
hæres, quando agitur contra eũ, vt plenè no. in l. necessariis. ma
ximè per Bart. & doc. ff. de acq. hære. & in l. j. C. si vt se ab hære.
absti. & gl. & Ang. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut.
mat. & Bal. in l. si filius. cũ concor. ff. de vulg. & pup. ¶ Plus dico
quod etiam si probatum esset, quod Michael possedisset bona q̃
fuissent possessa cum tali actu, qui fieri nequit citra nomen & ius
hæredis. iuxta. l. pro hærede. & l. gerit. de acquiren. hæredi. & in
l. ij. C. de repu. hæred. & l. non hoc. C. vnde cog. tñ non suffice-
9 ret: † quia ex talibus actibus ita demum quis præsumitur adiuis-
se hęreditatem si allegaretur quod adiuerit hæreditatem. secus si
non allegetur, prout in hoc processu in quo hoc allegatum non
reperio. l. si adulterium cum incestu. §. idẽ Pollioni. ff. de adult.
& colligitur ex no. per Bar. in l. rem alienam. ff. de pigno. actio.
in iij. col. ver. nec ob. præce. & Bal. in l. etiam. C. de excep. rei iu
dic. in ij. col. Sali. in l. certi. C. loc. vbi dicunt ꝙ in casibus in qui-
bus de iure quis præsumitur dñs: illud procedit si tale dominiũ
10 allegetur: aliàs secus. ¶ Et in simili dicunt doc. † quod licet aliàs
ex titulo possidentis pręsumatur bona fides. l. pe. cum si. C. de e-
uictio. illud est verum si talis bona fides allegetur, aliàs secus. ita
dixit Bald. in cap. si quis per triginta. si de feud. fue. contro. inter
do. & ag. & Bald. & Ange. in l. super longi. C. de præscrip. long.
tempo. & Ange. in l. eum qui. §. fin. ff. de pub. ¶ Deficit in alio
pars aduersa: quia in hoc iudicio non reperio probatũ quòd Mi-
chael possideat bona petita: ergo non potest sequi condemnato
ria. l. j. C. de alie. iud. mut. cau. fac. & l. licet. & l. regulariter. ff. de
petit. hæredi. quod tamen licet esset probatum non iuuaret acto
rem: vt patet ex præmissis. ¶ Igitur prædictis non habent obsta-
re ea quæ deponunt quinque testes examinati & recepti in fauo
rem Cechi: quia in veritate isti testes nihil probant: & posito qđ
probarent ea quæ deponunt, tamen adhuc nullo modo posset
ferri pro d. Cecho: in ĩ. declarabo. ¶ Venio ad primum testem,
qui est Ioan. lau. & iste testis dicit quod vidit Petr. & do. Anton.
possidere nomine Benedicti: ergo non nomine proprio. & præ-
terea subdit quòd est publica vox & fama in villa montis Catho
nis ꝙ do. Antonia & Petrus erant hæredes Bachi, & similiter ꝙ
est vox & fama quod remanserint dicta bona in dicta hæredita-
te Bach. interrogatus in causa scientiæ, dicit quòd vidit & audi-
uit prout testificatus est. interrogatus super interrogatoriis par-
tis aduersę dicit quod ista domina Antonia nunquam coluit nec
coli aut laborari fecit istas possessiones. ¶ Aduertendum est igi-
tur quod iste testis non dicit ꝙ do. Antõ. possederit, saltẽ nomine
proprio: imo potius dicit contrariũ licet aliquid dicat de voce &
11 fama: tñ quo ad hoc nihil probat: † quia ad hoc vt testis deponẽs
de fama probet necesse est vt interrogatus de causa scientiæ, di-
a cat ꝙ audiuit hoc publicè dici à maiori [a] parte populi seu homi-
num illius loci in quo erat fama, vt no. gl. & docto. in l. iij. §. eius-
dem. ff. de testi. Bart. plenè in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæ-
stio Canonistæ in c. veniens. extra de testi Sali. plenè in l. ea qui-
dem. C. de accus. ¶ Imo secundum Inno. & do. Ant. in d. c. cum
oporteat. de accus. etiã si testis de causa scientiæ non interroget
debet causam scientiæ reddere ad hoc vt probet famã: quia non
sufficit simpliciter famã probare, quod etiam tenere videt Bart.
in d. §. tormenta. ad fi. & Bal. l. proprietatis. C. de probat. sed di-
ctus testis in causa scientiæ interrogatus, non deponit ꝙ hoc au-
diuit dici à maiore parte populi. ¶ Præterea iste testis est sin. &c.
vox vnius vox nullius. l. vbi numerus. ff. de testi. & in c. in omni.
de testi. ¶ Quinimo posito quod essent plures testes deponen-
12 tes legitimè de fama: tñ plenè non probarent: † quia fama nõ est
plena probatio, vt plenè no. per gl. & doc. in d. §. eiusdem: & l. p
prietatis. C. de probati. & per Bar. in d. §. tormenta. gl. & docto.
in c. veniens. el. j. de testi. & in c. j. de apo. Specu. de noto. crimi.
§. fama. ver. quid si agenti cum si. ¶ Martinus secundus testis ni-
hil ad propositum dicere videtur in fauorem Cechi. nam in pro-
posito dicit tantum se audiuisse à quibusdam ꝙ dicta bona fue-
13 runt Bachi: sed clarum est ꝙ † vbi tractatur de probatione alicu-
ius rei in qua requiritur verus hominis actus, in quo non suffici-
unt verba tantum: vt est ad probandũ dominiũ, in quo requirit
vt probetur verus titulus aptus ad acquisitionem dominij, & tra
ditio possessionis seu illius apprehensio. l. traditionib. C. de pac.
l. nunq̃ nuda. ff. de acqu. re. do. tunc nunq̃ sufficit testimoniũ de
auditu, vt no. plenè Ia. de Are. & Cy. in l. testiũ. per illum tex. C.
de test. & Inn. in c. cum causam inter episcopũ. de testi. Spec. in
tit. de teste. §. j. & per Barto. in l. ij. §. penul. ff. de aqua plu. arcen.
cum simi. ¶ Item dictus testis interrogatus super interrogatorijs
rei dicit quod nunq̃ vidit dom. Antoniam possidere dicta bona:
& idem in effectu dicit Franciscus tertius testis, similiter alius
quartus & quintus testis. Item ipse Cechus non potest obtinere
in rei ven. quia non probauit de dominio vel quasi. Nec ex capi-
te hæreditatis maternę, quia non probauit quòd domina Anto-
nia possederit dicta bona. Et etiam quòd isti testes probarent ob
stat executio rei iudicatæ. ¶ Ex quibus breuiter concludo partes
arbitrorum esse in absoluendo dictum Michaelem & victum vi-
ctori &c. Alexan.

ADDITIO.

a Maiori. Bal. consi. ccccvj. lib. j. Deci. tho. ccclxxx. Cur senior
consi. lxxxij. col. vj. Dec. c. quia nos. no. ij. de appel. Alex. ĩ.
eo. consi. cxij. nu. 5 ĩ. lib. iiij. consi. xx. num. 9.

SVMMARIVM.

4 *Appellari non potest à sententia de exequendo.*
7 *Negligentia procuratoris non appellãtis, nocet domino. nu. 11.*
10 *Executio non potest promptè fieri per cessionarium.*

CONSILIVM XCV.

VIsis processibus circa lites versas inter Samuelem He
bræum ex parte vna & Petrum Ioan. de Glandoli-
no ex alia contingit dubitari an sententia lata per
eximios iuris doct. d. Malgaritum & domi. Petrum
Pau. die iij. mensis Nouembris, vna cum sententia
taxationis expensarum exequi debeat contra Samuelem dun-
taxat, stante sententia postremò lata per iustissimum dictum
vicarium, qua pronunciauit dictam sententiam transiuisse in
rem iudicatam & executionem mereri, non obstante quòd à sen
tentia vicarij siue pronuncia appellare velit, allegans sibi appel-
lare licere quod per dictum Petr. negatur. quæritur quid iur.
¶ Et prima facie videtur dictam sententiam exequi non de-
bere: quia dicta sententia lata per dom. Malgaritum, & d. Petr.
Paul. videtur nulla: & similiter omnes aliæ sententiæ latæ in fa-
uorem d. Petri. ¶ Nam aduertendũ est quòd per se Iac. de bena-
gijs arbitrum & arbitratorem inter litigantes fuerit sententiatũ

dictum Pet.teneri in libris xxx.Samueli à quo laudo non appa-
ret reclamatū ꝑ parte Petri. Vnde licet superior in ciuitate Imo.
ad supplicationem Petri commiserit ser Carpigno. & ser.Iaco.de
bro.qui litem & differentiā dictorū litigātium determinare de-
berent,non per hoc potuerūt dicti ser Car.& ser Iac.cognoscere
& pronunciare super re iam decisa per sententiā & laudum trāſ-
1 actum in rem iudicatā:†quia princeps maximè sine clausula non
obstante,non potest causas per trāsactionem finitas vel per sen-
tentiā suo rescripto resuscitare:vt dicit tex.in l.causas. de transa.
& l.fi.C.sentén.rescin.non pos.l.j.C.sent.rescin.nō pos.& l.fi.
C.vt li.pen.& l.fi.C.de erro.aduo. sed laudum dicti arbitrato-
ris censetur quædam transac.vt in auth.vt differ.iud.§.j.cum ibi
no.posita in auth.si vero.C.de iudi.ergo non potuit dicta cā tā-
quā decisa transactio resuscitari.¶Nec etiam hoc in dubio vide-
tur esse de mente principis,vt videtur casu in c.exposita.de arbi.
¶Pro hoc etiam facit communiter sententia lata, etiam contra
sententiam arbitratoris,transacta in rem iudicatam non valet.l.
j.C.sen.rescin.etiam si de cōsensu partium procederet, vt est gl.
2 reputata sing.in l.si diuersa.C.de transact. ¶†Ex hoc videmus
post sententiam non valere compromissum & laudum inde se-
cutum d.c.exposita.no.do.in l.si causa cognita.C.de transacti.
& in l.eleganter.§.si quis post.ff.de condi.indebi.in l.post rem.
cum concor.ff.de transact. ¶Circa quod in simili multa adduci
possent.¶Si ergo dictæ sententiæ sunt nullæ:ergo exceptio nul-
litatis euidenter apparens impediret executionem.l.iiij.§.con-
demnatum.in fi.cum concor.de reg.iur.¶Præmissis non obstā-
tibus contrariam sententiam probabiliorem puto. præsuppo-
no itaque sententiam latam per do.Malgaritum & do.Pet. Pau.
die iij.Nouembris transiuisse in rem iudicatam, cum ab ea intra
decendiam non fuerit appellatum.c. quod ad consultationem.
3 de re iud.ij.q.vj.biduū.in auth.hodie.de appellat. ¶†Secundo
præsuppono qđ sententia super taxatione expēsarum facta etiā
transiuerit in rem iudicatam: quoniam licet fuerit appellatum
intra tamen legitima tempora non fuit prosecutū, quo casu non
est necessaria pronunciatio super desertione appellationis, secū-
dum formam cōstitutionum sub rubrica formæ. ¶Et idem non
attingo an de iure communi fuerit necessaria pronunciatio su-
per desertione,de quo per gl.& do.in l.eos.in prin.C.de appel.
Bal.& doct.in l.præterea.ff.nil.no.appel.pen.& in l.si contra.
C.de appel.& in c.sicut appellat.de app.Bal.in l.ij.C.vt lite pen
dente.& in auth.si quis litigantium.C.de epi.aud.& in d.l.eos.
¶Et si omnes dictæ sententiæ transiuerunt in rem iudicatam,su-
peruacuum arbitror tractare an sentētia lata super reductione
laudi ad arbitrium boni viri licuerit vel non licuerit Samueli ap-
pellare.de quo per Inn.& doct.in c.præsenti de præscrip.Barto.
& alij in l.j.ad fin.ff.de leg.ij.Ioan. And.in addi. Specul.in titu.
de appel.§.in quibus.versi.sed quod conuentum. Bald.in c.fin.
quo tempore mil.& Bald.in rep.c.tale pactum.§. qui prouoca-
uit.in vlti.q.ff.de pactis.& in l.fi.C.de contrahen.emp.& Imo.
in l.ij.ff.de pub.iudi.¶Non dubium ergo ꝙ talis sententia exe-
quenda est iuxta.l.ij.& l.ordo.C.de exec.rei iud.l.à diuo pio.§.
in venditione.ff.de re iud. ¶Nec executionem istam habet im-
pedire appellatio ab ista vlti. sententia vicarij potestatis pronun
ciātis sententiam exequendam esse: quia dictæ appellationi fri-
uolæ à iure prohibitæ non est deferendum.c. cum appellatio-
nibus friuolis.de appel.lib.vj.c.cum speciali.§. porro de appel.
in antiquis.l.constitutiones.ff.de appel.not.in c.Romana.in §.
4 si autem.in glo.in ver.mandetur de app.in vj.¶†Quod autem
à sententia qua pronunciatum est sententiam exequendam non
* possit appellari,est communis*opi.quam tenuit Io.An. in addi.
Spe.in tit.de appel.§.in quibus.super ver.quinto &c. vbi refert
ita etiā tenere Odof.& Guil.de Suza.in l.ab executione.C. quo
rum appella.Spe.idem tenere videtur in tit.de execu.sen.§.bre-
uiter vero.Sed secundum eum referentē Alb.papi.ita tenuisse &
Bar.in l.ab executore.in prin.ff.de app. idem quo ad propositū
nostrum,tenet ibi Ang.allegans gl.in l.si cum executione.§.hęc
autem actio.ff.ꝙ metr.cau.idem tenet Cy.& Bal.in d.l.ab exe-
cutore.C.quorum app.& Bal.in §.hæc autem actio.d.Ant.in c.
quo ad consulta.de re iud.quæ iura indistinctè dicunt ab execu-
tione non appellari.d.l.ab executore.ij.q.vij.§.ab executione.
c.nouit.de app.c.super quæstionum.§.nos autem.ff.de offi.de-
leg.ergo siue exequatur facto siue etiam re ipsa siue pronunciā-
do non potest appellari ab actu executoris:nisi modum excedat
dictis iuribus . ¶ Item , quia si appellari posset nunquā esset litiū
finis.qđ leges abhorrent.c.finem litibus.de dolo & contu.l.fra-
tris.C. de transa.l. properandū. circa prin.C.de iudic. ¶Item,si
ab executione facti appellari non potest , vt dicunt omnes per
iura prææallegata.Nec etiam debet posse appellari à pronuncia de
exequendo,cum eadem sit ratio,qm̄ ambo tendunt ad executio
nem,si & eadem ratio:ergo idem ius.l.illud.ad l. Aqui. l.à Titio.
de verb. ob.aliàs enim sequeretur quod l . fuisset imposita verbis
5 & non rebus contra.l.ij.C.de leg.c.cōmissa.de elec.in vj.¶†Itē
prohibito aliquo,videt̄ prohibitū omne id per quod peruenitur
ad illud.l.oratio,de sponsa.l.legem.C.de nat.lib.vnde cum pro-
hibita sit appellatio ab executione, vr̄ esse prohibita appellatio à
pronuncia de exequendo , per quam ad ipsam executionem de-
uenitur,& per has rationes ita concludunt doct.in legibus præal
* lega.¶ A qua cōi * opin.in iudicando recedendum non est iuxta
not.per Inn.in c.ne innitaris.de consti.& Io.An.in c.j.e.tit.Bar.
& Bal.in l.fi.C.de pœna iud.qui.& Bald.in c.j.§.iudices.not.de
6 pa.iura fir. †imò præsumitur per imperitiam iudicare ille qui in
hæret singulari opi. relicta communi sententia secundum Bald.
in l.præterea.per illum text. de senato. & vbi variæ sunt opin.se-
quenda est illa opi.quæ plurium magistrorum authoritate com-
probatur.l.j.ibi sanè &c.ibi hoc not.Bald.de offic.quæsto.ff.vn
de licet aliqui pauci contrariū tenuerint:nō est tamen dicta com
munis opi.relinquenda . ¶ Nec in dicta pronuncia apparet mo-
dus excessus in executione : qui modus dicitur excessus , qñ ante
tempus quod datur condemnatis,exequeretur:vel quando vltra
quam esset condemnatum,exequeretur: vel quando iudex exe-
quens non admitteret aliquā exceptionem de his quæ opponi
possent post sententiam: & sic de singulis prout latius examina-
tur per gloss.& doc.in locis præall. ¶ Ex quibus patet appellatio
ni non esse deferendum, & illa nō obstante, fore procedendum
ad executionē per deducta.¶ Nec dicat aliquis dictam sententiā
non esse exequendam contra Samuelem , sed contra ser Iacobū
de caputijs procura.non appellantem,qui vt dicitur dolo & cul-
pa non appellauit à sententia lata contra Samuelem , contra quā
sententiam peti posset pro ipso Samuele in integrum restitutio,
eo casu quo ser Iacobus prædictus soluendo non reperiretur, ne
ex negligentia procuratoris in non appellando enormiter lędа-
tur constituens, & si aliàs fieret dr̄ excedi modus in exequendo,
7 prout etiam reperio omnia hæc deducta coram vicario . † Quo-
niam respondeo quòd negligentia procuratoris in non appellan
do nocet domino.l.j.§.fi.quando app.sit. & ij. q. vj.§. si aduer-
sus.plenè not.doct.in l.j.§.procurator. ff. si quis ius di.nō opté.
& in l.fi.ff. de restit.in integr. cano.in c.j.vt li.non conte.¶ Nec
istud fuit inductum in pœnam domini , sed procedit ex eo quia
potestas appellandi non viuit vltra decem dies secundum doc.in
dictis locis. Item,quare imputare debet sibi dominus si malā ele
ctionem fecit in eligendo procuratorem non solertem nec dili-
gentem.l.cum mandato.§.fi.de mino.l.si procuratorem.§.si tu-
tores.ff. mandati. c. si compromissarius. de elec. in vj. ¶ Et licet
gl.& doc.in l.j.§.fi.ff.quando appel.sit. & in auth. hodie. C.de
appel. dicant quòd procuratore non reperto soluendo posit re-
stitui in integrum dominus aduersus negligentiam procuratoris
non appellantis & non ipso iure,sed per restitutionem succurri-
tur dn̄o s̄m Salic.in d.authen.hodie tamen.¶ Cum non constet
ser Iacobum non esse soluendo nec probatū fuit quando fuit al-
legatum coram vicario Potestatis non dubium si talis oppositio
non habet impedire executionem sententiæ , maximè cum
8 †nulla exceptio quæ per acta non probatur vel quæ altiorem
indaginem requirit & incontinenti probari non posit nunquā
impedit executionem sententiæ, vt not. Spec. de lite contest.§.
quando autem.ver.quid de causa,& Innoc.& cano. in c. cum in
ius.de offic.delega.plenè Bartol.in l.iiij.§.condemnatum.ff.de
re iudic. Iaco. Bartol. & Bald. in l. fi. C. si ex fal. instru. vbi dicit
Bart. cautela esset quòd opponens exceptionem cōtra executio
nem sententiæ, offerat se incontinenti probaturū : aliàs non im-
pedit:sed hoc factum non fuit.not. Bald. in authen. quæ suppli-
catio.C.de præci.imper. offer.& in l.ab executione.C.quorum
app.& in l.fi.C.de ordi.cog.& in cle.j. de re iudi. cum suis conc.
¶ Præterea,vt infra dicam, nō potest isto casu contra Petrum al-
legare Samuel negligentiam & culpam ser Iacobi procurato-
ris,

ris,cum ipse potius fuerit in negligentia non appellando à sentē tia cuius tenor sibi fuit intimatus,qđ procurator qui notitiā sententiæ habuisset nō appareret,vt statim ondam. ¶Nec similiter obstat si dicatur Samuelem potuisse appellare ēt nūc à sententia lata die iij.Nouembris per dictos cōmissarios, eò qa ex actis apparet dictū ser Iac.procura. debuisse appellare & nō appellauit: & sic euidenter procurator deliquisse vr̄,put sub dubio fortè vo
9 luit Bar.in d.l.j.§.fi.qn̄ app.sit†Quare rn̄deo quod in dubio p̄sumitur pro sententia, ꝙ iusta sit.l.Hærennius.§.Caia.ff.de euictio.c.in præsentia.de renun.c. cum inter.ca. sicut.de re iud.pp quod dicimus ꝙ in dubio procurator nō tenetur appellare à sententia,nisi de iustitia euidenter apparet,ſm Cyn.in l.inuitus. in vj.q.C.de procura.& sequitur ibi Bal.& doct. ¶Imo ex his quæ in processu video ꝙ manifestè appareat ex actis ꝙ dicta sententia fuit iusta.circa quod plures tangi possent circa merita causæ,
10 sed puto non oportere,sed duo tm̄ dicam. ¶†Vnum est ꝙ debitor licet ad instantiam creditoris capi possit nulla citatione præcedente debitoris ex forma statuti vel instri:tn̄ hoc nunquā fie-
a ri potest ad instantiam cessionarij.ª quia prius de cessione discuti oportet citato debitore.ita in propriis terminis firmat Bal d.in l.per diuersas.in x.q.C.mandati.allegat no. per Inno.in c.quia. de iudic.bene faciunt not.per Bar.in repetitione.l. creditore.in xxiiij.q.C.de pig.¶Ex quo apparet fuisse pronunciatum dictam capturam fuisse nullam: & etiā ex alio capite. quare puto ex his quæ relata fuerunt in processu quod non fuerit plenè probatum de morte Matoxij, licet testes in processu non viderim. puto ēt calculatam fuisse instantiam à sententia interposita per ser Carpinum,& sic esse desertam.Ex quibus dico ꝙ in dubio p̄sumitur sententiam latam die iij.Nouembris fuisse iustam: & sic non tenebatur ser Iacobus appellare. Sumus ergo extra id quod dicit Barth.in l.j.§.fi.qn̄ appellan.sit. ¶Non omitto etiam quod cōtra Bar.tenuit Bal.in auth.hodie.C.de appe.& in l.ab eo.C.quo
* & qn̄ iudex.dicens ꝙ* cōis opi.gl.& doc.repugnat opi. Bar. & concludit etiam ꝙ si euidenter appareat qđ procurator debuerit appellare & nō appellauerit: tn̄ non poterit dn̄s appellare nisi procuratore existente nō soluendo:& est rō ſm eum:quia ille, qui obtinuit sententiam tractat de lucro.l.debitor.§.fina.ff. ad Treb.Et ideo dānum passo consulitur tm̄ in subsidium:si ille qui fuit in culpa non existeret soluendo.l.fi.in prin.ff.de eo per quē fa.erit.& quia imputare debet sibi dominus si malè elegit procuratorem.¶Præterea reperio ꝙ longè maior fuit culpa Samuelis quàm procuratoris:quia sententia fuit notificata Samueli & nō procuratori:vt patet ex actis:& clarum est ꝙ Samuel poterat appellare à sententia lata etiam cōtra procuratorem suum litigantem & defendentem in iudicio nomine Samuelis.c. non iustè.
11 cū ibi no.in gl.de procur. ¶†Vn̄ eo casu quo nos dicimus ꝙ aliquando auditur dominus ad appellandum post x.dies si est lata sententia contra procuratorem non appellantem:vt d.l.j.§.fin. quando app.fit.in verbo difficile.cum ibi not. illud est quando dn̄s absens ignorans & causa agitabatur per procurato. qm̄ tunc non potest imputari dn̄o si non app̄luit:sed quando dn̄s est præsens & sciens sententiam contra se latam esse, vt in casu nostro: tunc nullo modo sibi succurritur, si non appellauit procurator, cum ipse dn̄s fuerit in culpa non appellando: text.est à cōtrario sensu.in d.l.j.§.fi.ff.qn̄appel.fit.ibi,difficile &c. quia si præsens fuit dn̄s etiam cum difficultate aliquo casu etiam non auditur. ¶Hoc etiam probo ratione vrgenti:quia in casibus in quibus di
12 cimus†contumaciam procuratoris non nocere domino, quod fortius est quando sola negligentia limitatur, hoc procederet nisi dominus sciuerit & potuerit purgare contumaciam procuratoris,& supplere eius defectum & non fecit.casus est not. & ibi hanc doctrinam colligunt omnes doct.in c.j.vt li.non conte.& l.ij.& ibi Bar.C.de exa.mili.anno.lib.xij.& Bart.& alij in d.l.j. §.si procurator.bene facit tex.in c.fi.de iureiu.in vj. ¶Vnde posito ꝙ ser Iaco.procurator fuerit in negligentia & culpa non appellando:tamen ad impediendum sententiæ executionem hoc allegare non pōt Samuel: quia scienter omisit purgare culpam & negligentiam procuratoris & non appellando per superius allegata. ¶Et per hoc etiam dico quod si apparet procuratorem non esse soluendo,non posset restitui Samuel ad appellandum nedum vigore negligentiæ procuratoris, sed etiam ex propria negligentia.d.c.j.in fin.vt li.non conte.cum concor.s̄.allegat. *

¶Hoc in terminis firmat etiam Bal.in d.auth.hodie.de appel.in versi.quæro igitur si procurator.vbi vult quòd concurrente negligētia domini cum dolo procuratoris semper excluditur dn̄s ab appellando. ¶Et licet vicarius potestatis pronunciando sententiam exequendam esse non expressit contra quem, tamen referendo se ad dictam sententiam latam per doct.M.& Pet.Pau. videtur exprimere ꝙ exequatur contra illum contra quē est lata. l.asse toto.ff.de hære.insti.l.institutio.l.talis.ff.de condi.insti.l. si ita scripsero.ff.de cond.& demon.¶Sed in dicta sententia fuit condemnatus Samuel & ser Iacobus procurator nomine ipsius: non autem proprio nomine,cum profertur cum adiūctione officij hoc modo:cōdemnamus talem procuratorem Titij.l. cum post.§.j.ff.de admi.tut.l.fi.ff.de insti.l.post.dotem.ſm lec.Dy. sol.mat.no.in l.post.mortem.ff.quando ex fac.tuto.gl.in l.qua cunque ratione.ff.de procu.cum concord.ergo non sentit vicarius de executione contra ser Iacobum. ¶Item posito quòd tan-
13 tum procurator fuisset negligens & non dominus † nullibi reperitur in iure quod in casu nostro sententia lata contra dn̄m mandetur executioni contra procuratorem directo in bonis procuratoris,ita quod dicta sententia vicarij non potest intelligi quòd executio fiat contra ser Iacobum. facit ꝙ etiam verba sententiæ improprientur vt valeat:vt no.gl. in l.vt puto.ff.fa.erc. sed si intelligeretur ꝙ contra ser Iacobum exequeretur nō valeret: quia super non petitis.l.vt fundus.cōi diu.l.fi.C.de fideicom.li. c.licet hely.de simo.ergo intelligi dēt contra Samuelē.facit.l. quoties.de re.du.cum si.¶Superest ad allegata in contrarium respōdere in quo iudicio meo facilis est responsio. Nam posito ꝙ dictum laudum transiuisset in rem iudicatam,fortè contraria procederent.Sed indubitanter dico ꝙ non transiuerat in rem iudicatam:& sic cessant omnia cōtraria. Nam laudum latum fuit die octaua Martij.do.Petro absente,& fuit ex parte dicti arbitratoris facta intimatio laudi Petro die xj.Martij, quæ intimatio nihil
14 valuit: † quia quando intimatio non fit authoritate iudicis semper debet mitti laudum in forma authentica.aliàs quis non tenetur credere.cle.causam.de elect.l.si quis inficiatus.ff.deposi. & ibi no.Bar.in l.non solum.§. morte.ff.de oper.no.nun.& in l. quod te.si cer.pet.& in l.qui in alterius.ff.de reg.iur.& in l.grege.§.j.ff.de pig.& in l.hæres cum debuerat.ff.ad treb.& in l.j. in prin.in xj.q.ff.de ope.nō.nun.vel saltem sententia & instr̄m debet coram eo legi & copia fieri.d.cle.cām. & habetur in locis præallegatis.¶Licet hæc necessaria non sint qn̄ fit intimatio vel protestatio iudicis authoritate, ſm Barto.in d.§.morte.in ij.q. prin.per l.fi.ff.de leg.com.& sequitur hoc Bal.& Pet.de Anch. in cle.j.de exces.præla.¶Sed dicta laudi intimatio facta fuit authoritate dicti arbitratoris,qui erat priuata persona, & non amplius erat arbitrator quia fungitur officio.l.iudex postquam.ff. de re iud.l.dicere,de arbi.¶Sed quid vltra,posito ꝙ intimatio tenuerit,Petrus die xvij. dicti mensis querelauit coram superiore per viam supplicationis de nullitate,& dicti laudi iniquitate, & dicta die princeps commiserat dictam litem terminari per ser Capianum & ser Iacobum.& sic apparet ꝙ princeps delegauit litē non finitam : quia adhuc non erant elapsi decem dies à die intimationis nec à die laudi lati à dicta querela per viam supplicationis,licet sit facta coram superiore puto quod habeat vim recla-
15 mationis. ¶†Et maximè attenta dispōe iuris canonici volentis posse appellari & querelari ad principem vel tenentē locū principis omisso medio.c.si duobus.de appel.iuncto.c.j.de of.dele. vnde licet forte potestas sit iudex reductionis ad arbitrium boni viri,tamen potuit super hoc adiri superior omisso medio p̄tātis. ¶Et hoc maximè procedit cum sumus in terris ecclesiæ, vbi seruari dēt ius canonicum per tradita in locis vulgaribus nō fuit necesse prouocare coram arbitratore:quia hoc non requiritur,maximè ex forma cōstōnum in rubrica,ꝙ appellatio interponi possit coram iudice ad quem:& hoc procedit tenendo opi. Spec.in tit.de arbitro.§.sequitur.ver.sed infra.volentis quòd à die laudi lati non possit reclamari vltra decem dies. & à die lati laudi non possit fieri reductio ad arbitrium boni viri, licet hoc ibi non dicat firmare,sed tutius esset ita seruare.Sed tenendo communem opi.doc.ſm quam iudicari debet,clarissimum est,quod si per annum stetisset ꝙ non querelasset Petrus non transiuisset laudum in rem iudicatam:& per plura firmat Cy.in addi.Iac.But. Bar.& communiter*alij in l.societatem.§.arbitrorū.pro socio.& Bal.

in l.fi.in verſ.quæro vſque ad quantum tempus.C.de contrahē. emp.& Bal.& Ang.in l.ſicut.de præſcrip.xxx.annorum.per ibi no.Anto.de Bu.in c.quintauallis.de iureiu.referens ita tenuiſſe Fran.de Are.in l.ſi quis arbitratu.de ver.obl.& hæc eſt cõis*ſententia.hæc etiam fuit intentio principis vt omnino ſuper laudis cognoſceretur de cuius principis poteſtate non conſueuit in ciuitate diſputari:ſed princeps voluit de poteſtate ordinaria cõmittere & commiſit:& ſic cõmiſſarij potuerũt terminare. ¶Ex quibus omnibus cõcludo dictã ſententiã exequendam eſſe per ius dicentē contra Samuelē & ſententias in fauorem Petri latas valuiſſe,& valere,& à ſententia vicarij Poteſtatis pronunciantis ſententiam mereri executionē appellari nõ potuiſſe. ¶Nec omitto ꝙ licet alias dicamus ſententiã cõtra ſententiã q̃ in rē tranſiuit
17 iudicatã eſſe nullã,vt dixi.ſ.†tñ illud fallit niſi prima ſētētia fuerit producta,corã ſecundis iudicib.& reprobata tanq̃ nulla:vt dixit do.Ant.in c.inter monaſteriũ.de re iudi.ad hoc allegat.c.ſub orta.eo.ti.l.j.ff.q̃ ſen.ſine appe.reſcin.& l.qđ ſi in diē.§.j.ff.de compen.ſed dicti ſer Iacobus & ſer Car.iudices vel legati pronũciauerũt dictum laudum eſſe nullum,ergo poſito ꝙ dictum laudum tranſiuiſſet in rē iudicatã,valuit dicta ſententia:& aliæ demum ſecutæ. ¶Illud aũt quod dr̃ principem non poſſe ſuo reſcripto cãm finitam per ſententiã reſuſcitare,eſt verũ ſi laudum vel ſententia tenuit,ſecus ſi nõ tenuit:quare tũc non dicit̃ habere nomen ſententiæ.l.iiij.§.condēnatum.& l.ſi cum nulla,de re iud. ſed dictum laudũ fuit nullũ,vt apparet declaratum.per ſententiã dictorũ legatorũ,quæ in rem tranſiuit iudicatã. ergo.&c. Alex.

ADDITIO.

a ¶Ceſſionarij:idem Bal.trac.ſtatu.ver.capere.n.1.ij.Hyppol. Marſil.ſingu.xxvj.& in l.ſi quis ne.q.nu.11.de quæſto.licet videant̃ aliter ille Pau.cõſi.xcj.col.ij.lib.j.Ro.cõſi.xxxviij.cõſ. cxlij.adde Alex.in l.j.in fi.ſi cer.pe.l.ſi ſic.in fi.prin.de leg.j. hodie ceſſat hæc difficultas propter clauſulas quæ in inſtrumē tis apponuntur,vt dixi in conſu.pari.§.clxxj.

EPITOME.

1 Statutum de principalibus cauſis non extenditur ad futuras appellationes in cauſis motis.

CONSILIVM XCVI.

VIſo ꝓceſſu agitato in ciuitate Imolæ inter Sãtociũ de mõgardino ex parte vna & Matheum ac certos alios ex altera. ¶Dubitari contingit vtrum in cauſa appellationis delegata egregio doctori do.Pet.Pau.ſeruari etiam debuerit forma conſtitutionũ prouincialiũ:an vero decretum magnifici d. Thadei cõditũ anno MCCCCLJ.die xvj.menſis Aprilis,& maximè quo ad tẽpora. ¶Et anteq̃ veniã ad diſceptationem huius q.præſuppono in dicto decreto in fi.hæc verba videlicet. Et prædicta & omnia ſingula non vēdicent ſibi locum in cauſis motis & pendentibus,ſed in cauſis de nouo inchoandis. ¶Et prima facie qđ debuerit ſeruari forma decreti,eo maximè quia cauſa app.fuit inchoata poſt ſanctionem decreti:quia in vlt.die Maij MCCCCLJ.fuit interpoſitum decretũ:ſed appellatio nõ ante emanauerat,vt dixi.nã licet cauſa & inſtantia fuerit inchoata ante decretũ,tamen quia cã appellationis inchoata eſt poſt decretũ,ideo illud in hac
1 cã ſeruari debuit. ¶†Quoniã diuerſa eſt cã appellationis & ſeparata à principali,vt probat̃ in l.per hãc.de temp.app.in c.fraternitatis.de teſti.vbi in cã appellõnis poſſunt fieri noua capitula & probationes,quod fieri non poſſet,ſi eſſet eadē cã,maximè poſt quã eſſet in principali cã concluſum.c.cum dilectus.de fide inſtru.c.cum veniſſent.de teſti.in authē.de teſti.§.quia vero multi.col.vij.Præterea in vna eademque cã nõ poſſent fieri duæ ſententiæ diffinitiuæ.l.j.C.ſen.reſcin.non poſ.ſed in appellationis cã clarum eſt ꝙ fertur alia ſententia diuerſa. ¶Item patet:quia cã principalis durat triēnio.l.properãdum in prin.C.de iud.ſed cã appellationis durat anno,interdum biennio.in authē.ei qui.
2 C.de temp.appel.in c.abbate.de ap. ¶†Et ex hoc dicimus quòd aduocatus qui promiſit præſtare patrocinium in cã non tenetur pro eodem ſalario in cã appellationis aduocare,vt no.gl.& omnes doct.in l.j.C.de ſuffra.& in l.qui proprio.§.itē quæritur.C. de proc.quia cauſæ ſunt diuerſæ,vt ibi no. ¶Per hoc etiam determinatur,ꝙ ſi promiſit tibi patrocinium in tali cã,ꝙ lata ſentētia in cã principali,potero in cã appellationis patrocinium aduerſario tuo ꝯ te præſtare:quia cauſa appellationis eſt noua & ſeparata à cã principali:vt dicit gl.no.in l.ſi.ff.de poſtulan. Spec.in tit. de aduo.§.obiicitur.verſi.item ꝙ fuit aduocatus. ¶Per prædicta ēt dicimus ꝙ licet fuerit in principali cã iuratum de calumnia:tamen in cã appellationis iterum iurãdum eſt:quia diuerſæ cauſæ ita dixit gl.cum qua trãſeunt doct.in l.ij.in prin.C.de iura.calũ. & eſt hodie deciſum in c.appellatione,de iur.calũ.libr.vj. ¶Per hoc etiã videmus quod procurator cauſæ principalis non tenetur proſequi cãm appellationis.l.ſi actor.C.de appel.l.inuitus. cum materia.C.de procura.in c.non iuſte.de procu. ¶†Sed præ
3 miſſis nõ obſt.in caſu noſtro puto ꝯriam ſententiã probabiliorem:& per hoc adduco tex.expreſſum in authen.vt cum de app. cog.in prin.vbi cã appellationis dēt cognoſci & terminari ſm leges & ſtatuta quæ ſeruãda erãt tpe primæ latæ ſententiæ,etiã ſi in nouis legibus vel ſtatutis ꝯrium expreſſe caueret.& idem ibi aperte voluit gl.not.& idem Cy.& Bal.in l.leges & conſtitutiones.C.de legi. ¶Et idem Bar.in l.omnes populi.de iuſti.& iu.in
4 v.q.principali.in verſi.ij.quæritur.† vbi vult ꝙ etiam ſi in conſtitutione vel ſtatuto nouiter emanato expreſſe continetur,ꝙ cã trahatur ad præterita:tñ non extenditur ad cauſas pendentes ſiue in iudicio cauſæ principalis ſiue in iudicio cauſæ appellationis,per tex.in d.auth.vt cum de appel.cogno.in prin.& quaſi ꝑ totam illam conſtitutionem:vnde cum dictum decretum emanauerit tempore quo dicta lex pendebat ante dictã cãm appellationis,non potuit extendi ad dictã cãm pendentem nec quo ad illã vires habuit,vt etiã in d.decreto continetur:ergo ſi non habuit vigorem tempore principalis litis & latæ ſententiæ,ſuper ea non potuit iudex cauſæ app.iudicare,ſm decretũ,quod tpe principalis cauſæ vires non habuerit quo ad illã,vt probatur in d.authen.vt cũ de app.cog.hoc idem firmat Spe.in ti.de app.§.de of. quoque.ver.ſed quid dũ cã.no.gl.in cle.ij.in ver.facta.de ſepul
5 turis. ¶Confirmo per doctrinam gl.no.xij.di.illud.†volētis iudicem appellationis debere iudicare ſm ſtatuta,quæ ſeruabãtur per iudicē à quo eſt appellatum.text.in c.Raynutius.de teſt.& in d.auth.vt cũ de app.cog.& no.in c.ij.de cõſti.& in c.licet canon.de elec.in vj.& Bald.in l.oēs ppl̃i.in verbo nunc videamus ad quæ tpa.& Pet.de Anch.in c.canonũ ſtatuta.in rub.de cõſti. in ver.vltimũ mēbrum.& ſi ſtatutum prolatum eſt.& cũ prædicta deciſione trãſit Bar.in l.ſancimus.in fi.C.de ſac.ſan.eccl.Et aduertēdum quia dictũ decretũ emanauit poſt latã ſententiam, in cã principali pendente prima vel ſecunda cã appell.hoc dico ad euitãdas aliquorum opi.in locis præallegatis dicētium,ꝙ lex noua etiã habet locum in cauſis pendentibus ſi lex ſuperueniat ante concluſum in cã principali.præterea decretũ tollit hoc dubium,dum nõ vult cõprehendere cauſas motas,vt in fine dicã. ¶Vltra prædicta dico ꝙ poſito ꝙ dictum decretum potuiſſet extēdi ſuper cauſis appellationum pēdētibus vel futuris:tñ adhuc dico ꝙ verba dicti decreti non cõprehendunt cãm applõnis prędictæ:quod oñdo.Nam decretum locum non hēt in cauſis motis,vt j.eo.dr̃.cã aũt mota ſaltem poſt lit.cõte.c.ex parte veſtra. de ver.ſig.in auth.qui ſemel.C.quõ & qñ iud.no.plenè in l.cauſas.C.de tranſ.& in l.j.ff.de teſtib.ſed iam cenſetur vna & eadē cum cã principali,vt probabo:ergo infertur quod dictum decretum non habet locum in caſibus,in quibus appellatum eſt poſt decretum,dummodo in cauſa principali eſſet ſaltem lis conteſtata,prout in caſu noſtro. ¶Quòd autem cã principalis & applõ ſit vna & eadē primo probatur in rub.& in l.j.C.ne liceat in vna eademque cã ter.prouo.vbi vnã eãdemque cãm vocat licet bis fuerit appellatum. ¶Idem probatur in l.ita demũ.C.de procu.& in c.romana.de teſti.in vj.& ibi no.gl.ij.no.glo.xv.diſt.habeo:& eſt tex.ij.q.vj.ſi qs in quacũque.no.Spe.in ti.de iur.calum.§.ſequitur.ver.quid de cã appel. ¶Et*communiter concluditur pro veritate,quòd cã principalis & applõnis non eſt pœnitus vna & eadem cauſa:nec pœnitus diuerſæ cauſæ ſunt diuerſis reſpectibus.ita concludit Cyn.in l.inuitus.in xj.q.C.de procura.& Io. And.in addi.Specu.in §.ſequitur.in ver.quid de cã applõnis.& Bald.in l.qui proprio.§.item quæritur.de procura.& ſic ſumus in caſu mixto:quia quo ad quædã cenſetur eadem & quo ad quædã non. ¶Vnde ſuccedit cõis* doctrina†ꝙ ſtatutum vel diſpoſi-
6 tio loquens in cauſa ſimplici non verificatur in caſu mixto:qñ ſumus in his q ſunt ſtricte intelligenda ſeu in exorbitantibus & odioſis

odioſis.l.vim paſſam.§.præſcriptiōe.ff.de adul.& in c.qđ.de cō
ſan.& affi.l.ſi ita ſcriptum.& ibi no.Bar.ff.de lib.& poſth. Bart.
& doc.in l.ij.in prin.ff.de verb.ob.Io.And.& canoniſtę in c. at
ſi clerici.de iudici.Io.And.in addi.Spe.in rub.qui fi.ſint legi.&
d.Anto.de But.in procemio decretalium.¶Ergo dictum decre-
tum loquens de cauſis motis vel mouendis, & ſic in ſimplicibus
non habet locum in caſu mixto,videlicet in cā appl'onis nō mix-
ta principali iam mota: quia debet dicta cā appellationis quo ad
quædam haberi pro mota,& quo ad quædam non : cum quo ad
quædam habeatur vna & eadem cū cauſa principali,quo ad quæ
dam vero non,vt dixi.¶Et hoc potiſſimè cum dictum decretum
ſiue ſtatutum ſit ſtricti iuris & ſtrictè ſit intelligendum.l. conſti-
tutionibus.ff.ad munici.l.quicqd aſtringēdæ.ff.de verb.obl. &
maximè cùm dictum ſtatutum ſit exorbitans in omnibus à iure
cōi.¶Item & in pluribus odioſum eſt, cū prohibeat quē niſi ſe-
mel appellare:& ſic tollit appellationē quę eſt defenſio.c.cū in-
ter.& c.fi.& l.nō tamē.& l.ſerui.ff.de appella.¶Nec ob.allega-
ta in contrariū ꝙ cā appellationis eſt cā diuerſa à principali: quia
rñdeo ꝙ eſt verum quo ad quædā,quo ad quædā nō. Ex quo in-
fertur ꝙ ſumus in caſu mixto, q nō cōprehendit ſub ſimplici de
quo eſt ꝓuiſum in decreto:& per conſequens remanemus in cō
ſtitutionibus prouincialibus:vt ſuperius probaui.¶Præterea po
ſito quòd cā appellationis eſſet ſeparata à cā principali : tamen di
co quòd dictum decretū emanās pendente cā principali,non tra
hitur ad cām appellationis, etiā ſi expreſſe hoc in decreto caue-
retur per ſuperius tradita.Ex quibus omnibus cōcludo ꝙ ſeruā-
ri non debuit per dictum iudicem legatum forma decreti. ¶Sed
ſecundum formā conſtitutionum ſecundum quorum ſeriem di-
citur cām appl'onis nō fuiſſe deſertā,quod patet ex calculo dierū
vtilium:ideo non attingo qm̄ facti & nō iuris eſt.Alex.

EPITOME.

1 Mattheus deceſſit relicto Iacobo nepote ex Catherina filia ſua
prædefuncta:relictis etiā Ioannino & Perino fratribus patrueli-
bus ex patruo ipſius Matthęi prædefuncto. Qui patrueles volūt
ſuccedere Matthęo in beſſe, excluſo Iacobo nepote ex filia : id-
que ex ſtatuto Imolæ, quo frēs & filij fratrū excludūt nepotes
& neptes defuncti in beſſe.rñd.Alex. nō eſſe locū ſtatūto ſed iu-
ri cōi.Quod eſt indubitatū:qa dicti patrueles nō ſunt fratris nec
filij fratres defuncti: de quibus tantum loquitur ſtatutum. Sed
ſunt filij patrui defuncti,de quibus non loquitur ſtatutum.

CONSILIVM XCVII.

Viſo themate ſupraſcripto & ſtatuto ciuitatis Imolæ ſub ru
bri.de ſucceſſionibus ab inteſtato.¶Videtur prima con-
ſideratione dicendum dictos Perinum & Ioāninum de-
bere ſuccedere ab inteſtato dicto Matthęo ſaltem in duabus par
tibus ex tribus dictæ hæreditatis, per id quod eſt cautū in dicto
ſtatuto,in verſic.ibi autem &c. nam ſtatuentes ibi diſponunt, ꝙ
vbi extant fratres vel filij fratrū,filia aliqua vel filiabus defuncti
non exiſtentibus,nepote vero vel nepte vna vel pluribus ex filia
vel filiabus ſuperſtitibus:tunc dicti nepotes vel neptes vnus vel
plures,quotcunque fuerint in tertia eius quod de iure ab inteſta
to eſſent ſucceſſuri ſuccedant : in reliquo autem fratres dicti de-
functi vel filij fratrum ſuccedant: ſed ita eſt quod dictus Iacobus
eſt nepos dicti Matthęi ex filia quod d.Ioan. & Per. ſunt fratres
patrueles dicti Matthęi:ergo in dicto verſic.vbi autem eſt deci-
ſus iſte caſus quod appellatione fratrum videatur quòd veniant
iſti qui dicuntur fratres patrueles.ff. de gradibus.l. iuriſconſul-
1 tus.§.quarto gradu.verſicu.eo gradu. & inſti.de grad. ¶†Pro
hoc etiam ſecundo facit: quia ſtatutum exorbitans à iure com-
muni vr̄ quòd debeat extendi ex identitate rationis ad caſus, qui
ſublata ſignificatione vocabuli pn̄t comprehēdi in caſu expreſ-
ſo.l.ſenatuſconſulto.ff.de ritu nup.l.filiū habeo.ff.ad Mac.iun-
cta.l.liberum.& l.iuſta.ff.de verb.ſig. & quod no.Cy.in l.j.C.
quæ ſit lon.conſue.& gl.& doc.in l.miles ita.in prin.ff.de re iu.
& in auth.vt hi qui oblig.de proh.alie.re.min.in prin.in glo.in
ver.ad curātis.& in auth.an minoris debitor.C.q tu.da.poſ.cū
2 ſi. ¶†Tertio pro hoc facit : quia ratio dicti ſtatuti videtur fuiſſe
cauſa conſeruandæ agnationis,quæ conſeruatur per maſculos,q̃
rationem reddit Cy.in l.publicæ.C.ad l.Iul.de adul. & Io.And.
in addi.Spec.in rub.de ſucceſ.ab inteſt. ergo cum dicta ratio &
mens ſtatuti videat̃ etiā habere locū in fratribus patruelibus,de-
bet attendi magis mens ſtatuti q̃ verba. l. iij. C. de liber. præter.
l.iij.§.conditio.ff.de ali.leg.& vbi ratio ſtatuti obtinet ibi & ſta-
tutū obtinere debet.l.j.cum ibi no.per Cy.C. quæ ſit lon. cōſu.
& not. in c. j. de tempo . ordina. in vj . ¶Sed præmiſſis non ob-
ſtantibus contrariam ſententiam de iure probabiliorem eſſe pu
to propoſito de quo quæritur : quia clārum eſt, quod de iure cōi
nepos ex filia dicti Matthæi,cum ſit de deſcendentibus:debet ab
inteſtato præferri in ſucceſſione d. Perino & Ioannino, qui ſunt
de tranſuerſalibus,vt in auth.de hære.quæ ab inteſta.defe.§.j.&
l.pe.& fi.C. de ſuis & legitimis. ¶Nec ob . ſtatutum præallega-
3 tū:quia loquit̃ in fratribus defuncti exiſtentibus † & appellatio-
a ne fratris nō venit frater patruelis,[a] vt no.Bar.in l. Lucius.§.quæ
ſitum. ff. de leg . iij . & in terminis decidit quæſtionem noſtram
Bar.in c.j.de feu.mar.vbi p illum tex.dicit no.ꝙ hic dr̄ fratres,&
poſtea dr̄ de conſobrinis : ergo ſm eum propriè loquendo ſi no-
men fratris profertur ſine adiuncto , non cōprehendit conſobri
3 nos.Et ex hoc infert ſi ſtatutum dicat † quod frater excludat ſo-
rorem non intelligetur ꝙ frater conſobrinus excludat ſororem
conſobrinā : imò vr̄ caſus omiſſus à ſtatuto . & ita dicit ſe conſu-
luiſſe.& ibi text. dum loquit̃ de cōſobrinis intelligit̃ de fratribus
patruelibus qui bene poſſunt ſuccedere in feudo. vt ibi dicit Iac.
de Bel.& And.de Iſer.poſt gl.Et idē dicit Bal. ibi qui inquit not.
ꝙ conſobrini vocantur patrueles ſm cōem vſum loquendi maxi
mè Tuſcorū.qui vſus loquendi maximè attenditur in conſuetu-
dinario,ſm eum.¶Idē etiam & in effectu voluit Ang.in l.j.ff.de
inoffi.teſt.vbi per no . ibi per gl . vult ꝙ appellatione fratris non
veniat niſi frater primi gradus.& ideo ſm eum,ſtatutum faciens
mentionem de fratre , non cōprehendit niſi fratrē primi gradus.
4 ¶†Hanc qōnem in terminis decidit Bal.in l.iubemus.§.fi.C.ad
Tre . vbi dixit ꝙ ſi ſtatutum dicat ꝙ exiſtente fratre fœmina non
ſuccedat,an intelligatur de fratre in primo gradu fraternitatis,an
b de quocunque fratre & dicit ſe conſuluiſſe[b] ꝙ ſolum de primo.
¶Motus per id qđ no.Iac.Bu.in l.ſi mater.C.de ſuc.edi.vbi vo-
luit ꝙ diſponente ſtatuto ꝙ exiſtente patruo defuncti nō admit-
5 tat̃ mater,† patruus magnus excludat matrē: quia illa dictio ma-
gnus , denotat improprietatem quandā vel denotat quandā ex-
tenſionē ad ſm quid , quæ nō fit in ſtatutis ponentibus aliquam
exceptionē contra ius cōe vt eſt tex.in d.l.iubemus.§.fi.ſm.Bal.
¶Hoc fortificatur ex his quæ no.Bal.in l.vxor.C.qui accuſ.non
6 poſ.vbi per multa concludit ꝙ mulier impetrauit † reſcriptum à
iudice ad cognoſcendum & puniendū occiſores fratris,tandē co
ram iudice delegato vult accuſare occiſores fratris cōſobrini , nō
poterit, quia reſcripta ſunt ſtricti iuris & nō debent latè interpre
tari.& verba debent intelligi per prius nō per poſterius.l.hoc le-
gatū.ff.de leg.iij.l.ij.ff.de ſtipu.ſeruo.& latius p Bal.in d.l.vxor.
¶Et qđ appellatione fratris nō venit frater patruelis tenuit An-
ge. in auth. matri. & auiæ.C.qn̄ mul.tu.offun.po.Io.de Imo. in
l.ſi dotali.ff.ſol.ma.Iſtam qōnem decidit Pet.de Anch.in rub.c.
canon.ſtatut.de conſti.poſt mediū.in verſi. dicto de filijs & ne-
potibus . vbi ſequit̃ illud quod ponit Bald . in d.l.vxor.& poſtea
ſubdit quòd in materia ſucceſſionum ſtatutum loquens de fra-
tre intelligitur de primo gradu.& ita dicit conſuluiſſe Bald.¶Ad
prædicta faciunt quæ not. Bald. in l.omnes populi, in vij. col.de
7 iuſti.& iu.† dum dicit quòd ſtatutum excludens matrem, ꝓpter
patruum non excludit eam extante patruo magno , vt etiam vo-
luit Bald . & Ang. & Saly. in l.j. C. de ſucceſ. edicto. Conſuluit
Bald.in ſuo conſi. incip. in Chriſti nomine ſi mater extat.qđ re-
fert & ſequit̃ Pet. de Anc . in repetitione cap . canonū ſtatuta.in
ver.quid dices de patruo.& Bald.in l.hac edictali.in verſi.quam
8 obſeruationem. C. de ſecund. nupt. † vbi inquit ꝙ ſtatutum lo-
quens de nouerca non extendit̃ ad nouercam magnam.¶Forti-
ficantur etiam prædicta optimè per text. in l.illā. C.de coll. & ꝙ
per illum tex.voluit Bald.vbi dixit quòd vbi ceſſant verba ſtatuti
9 ibi ceſſat ſtatutum. † & ꝙ ſtatutum nouū non poteſt trahi ad ca-
ſus per ipſum non deciſos nec ad perſonas etiam ſimiles . & ideo
ſi ſtatutum diceret ꝙ patruus excluderet ſororem.tamē nō exclu
c deret amitā quæ eſt remotior:[c] & licet excluderet matrē, tn̄ non
excluderet ſororem . ¶Et ſubtiliter dicit Pa. de Ca.in d. l.illam.
quod ſtante ſtatuto ꝙ patruus excluderet matrem , & contingat
non extare patruum , ſed fratrem defuncti ex latere patris tantū
qui eſt proximior quàm patruus : certè per eum non excludetur

mater: quia per identitatẽ vel maioritatem rõnis nõ deberet in-
duci correctio, vt in d.l.illam.& no.in auth.quas actiones.C.de
sac.san.eccl.& de iure cõmuni ille frater q̃ non esset vtrinque cõ
iunctus nõ excludit matrẽ, vt in auth.defuncto.& in corpore vn
10 de sumitur.C.ad Tertyl.¶†Idẽ no.Pau.de Cast.in l.defunctus.
C.de suis & legi.vbi voluit ꝙ si statutum disponat ꝙ agnati mas-
culi præferant matri & auiæ maternæ, & cõtingat extare agna-
tos & nõ extare matrem nec auiam defuncti, sed amitã quæ esset
ꝓximior gradu q̃ ipsi agnati: ꝙ nõ excluditur amita. quare statu-
tum correctorium non dẽt extendi ex idẽtitate vel maioritate ra
tionis, vt dixi. secus si extaret mater vel auia cum amita: quia tũc
haberet locũ illud qđ dicit Bal.in d.l.si defunctus. cũ multis con
cord. ¶Cũ ergo dictum statutum non excludat nepotem ex filia
propter fratrem patruelem, sed solum propter fratres qui intel-
liguntur esse illi qui sunt in primo gradu fraternitatis vt dixi: er-
go non debet extẽdi ad fratres patrueles, vel ad alios ibi non ex-
pressos etiã dato ꝙ esset eadẽ rõ. ¶Quinimo non vř ꝙ sit eadem
rõ in fratribus patruelibus q̃ sunt remotiores q̃ sint proprij fra-
tres. ¶Hoc bene ꝓbatur per id qđ no. Bald.in l.qđ vero.ff.de le-
11 gi.†vbi dicit ꝙ si statutũ priuilegiat patruũ, non extẽdetur ad pa
truum magnum: quia minor ratio est in remotiori gradu ad in-
cludendum ipsum q̃ in propinquiori. & ideo cessat statutum &
ratio statuti. & ita se fuisse cõsultum dicit per omnes doc. Bono.
d & etiam per ipsum.[d] & ista cõsideratio est multum attendenda:
quia per eam tolluntur omnia obiecta & allegata.s̃.in cõtrariũ.
¶Nam primò non obst.dum dř ꝙ frater patruelis dicitur frater:
quare rñdeo ꝙ non dř esse propriè frater siue simpliciter, prout
loquitur statutum: & ꝙ non venit appellatione fratris, vt pro-
baui.s̃.per rationes & authoritates. ¶Nec obst. secundũ arg. dũ
dicitur statutum exorbitans à iure cõi extenditur ex idẽtitate rõ-
nis ad casum qui sub lata significatione vocabuli cõprehenditur
in casu expresso: quia respondeo ꝙ in casu nostro non est eadem
ratio in includẽdo fratrem patruelem ad exclusionem nepotis,
qui est de descendentibus, ꝓut est in concludendo fratrem qui
est in propinquiori gradu q̃ sit frater patruelis. Vnde cum nõ sit
eadem ratio, vt expresse dicit Bal.in d.l.quod vero. non dẽt fieri
extensio.l.inter stipulantem.§.sacram.versic.sed hæc dissimilia.
12 ff.de ver.ob.l.fin.ff.de calumnia.†vñ illud quod dicitur per d.l.
filium habeo.cum si.ff.ad Maced.s.quod fiat extẽsio ad id quod
comprehenditur sub lata significatione vocabuli, habet locũ qñ
est eadẽ rõ in vtroque casu: vt in auth.vt hi, qui oblig.de prohib.
alienatio.re.mino.in prin.& no.glo.in cle.ij.in ver.eiusdem, de
æta.& quali.& probatur in l.lege Iulia.§. hoc capite.ff. de ritu
nup.expresse no.Io.de Imo.in l.si vero.§.de viro.sol.ma.in pri-
ma fallentia, circa exorbitãtia. & si aliqui casus reperiant in qui-
bus dispositio facta de fratre cõprehendat fratrem patruelẽ, tñ
nõ prouidetur ꝙ illa persona quæ per priuilegium fratris exclu-
debatur à fratre, excludatur à fratre patruelis: sed bene fortasse
remotior persona quã illa quæ in priuilegium fratris excludeba-
tur à fratre. Vel ẽt fortè posset negari quòd comprehendatur fra
ter patruelis sub lata significatione illius vocabuli fratris, tamen
præcedens rñsio magis placet. ¶Nec obst. vlti.arg.s.ꝙ concur-
rat ratio & mens statuti propter cõseruandam agnationem &c.
quia multipliciter potest responderi, vel quod ista ratio non at-
tenditur, postquam non est expressa in statuto, vt dicit Bart.in l.
liberorum.ff.de ver.sig.in versi.his præmissis reducamus ad hãc
materiam.& Bal.in l.si defunctus.C.de suis & leg.Pe.de Anch.
in clemen.j.de baptismo.Io.de Imo.in l.si vero.§.de viro.in fin.
ff.sol. mat. ¶Vel dato ꝙ in fratre patruele haberet locum ratio
agnationis, tamen quia non est omnino eadem ratio in fratre pa
truele, qui est in gradu remotiori, q̃a statutum voluit fauere fra-
tribus primi gradus fraternitatis, qui sunt propriè fratres: ideo
non extenditur ad patrueles. Hæc solu. manifestè colligitur ex
notatis per Bald.in d.l.iubemus.§.fin.& in c.j.de feu.marchiæ.
& in dicta l.quod vero.& dicta gloss.in dicta clem.ij. de æta.&
qualita.cum aliis s̃.allega. ¶Nec prædictis obst.aliud statutum
sub rubrica quod mater & attinentes ex linea materna non suc-
cedunt, &c. quia respondeo ꝙ illud statutum non loquitur in ca
su nostro, quoniam tale statutum loquitur in eo qui decessisset
ab intestato sine liberis. & ille qui decessit relictis nepotibus ex
filia non dicitur decessisse sine liberis: sed Matthæus decessit re-
licto Iac.nepote suo ex filia, ergo non dicitur decessisse sine libe-
ris.l.j.ff.de cond.inser.& l.liberorũ.ff.de ver.signi.l.si dotali.ff.
solu.mat.qui Iac.non est de descendentibus lineæ maternæ dicti
Matthæi de quibus loquitur d.statutum. imò de descendentibus
propriè de liberis ipsius Matthæi quos nõ excludit statutũ. Alex.

ADDITIO.

a ¶Patruelis. Alexã. hoc cõsi. refert. & cõprobat.l.si dotali.ff.
so.ma.idem.j̃.eo.lib.consi.cciiij.col.iij.Cur.senior consi.ix.
co.iij.Ias.consi.ccv.col.vj.lib.ij.fa.Soc.consi.xxv.lib.iij.
b ¶Consuluisse. Bald.cõsi.cccxxviij.cum in causa.col.fi.lib.iij.
c ¶Remotior. hæc decisio cum his quæ in nu. sequenti vbi est
fortior ratio debet reijci nec has hic adduxit Alex.nisi arguen
do, quia serio & ꝑ se examinando contra tenet j̃.consil.xxxvj.
col.ij.& latius consi.lxxxix.lib.vj.
d ¶Ipsum. vt in consi.xij.statuto ciui.castelli.lib.iij.

CONSILIVM XCVIII.

Viso & cõsiderato integro processu & attestationibus pro
ductis in causa & lite vertente inter Syndicum societatis
hominũ sanctæ Mariȩ virginis de taux. ex parte vna agẽ-
tem. & d. Briciã de Pallazolo ex altera se defendentẽ. ¶Vř prima
facie dicendũ dictam do.Briciam. condemnari ad reficiendũ di-
ctam petiam terræ, de qua in libello fit mẽtio. nam præsuppono
quod dicta petia terræ, de qua in testamento Vãdini fit mentio,
censetur relicta societati, titulo legati seu fideicommissi particu-
laris decedente Lucia sine liberis, quia stat regula & vera doctri-
1 na,† quod vbi aliquid particulariter relinquitur per verbum ob
liquum & cõe, tunc nunq̃ trahitur ad directã inst. vel substitutio
nem, sed ad legatũ vel fideicõmissum particulare. l.cogi. ver.ge-
nerali.& ibi Dy.& Bart.& omnes scribentes.ff.ad trebel.no.gl.
& doc.in l.his verbis.in prin.ff.de hȩred.instit.& Bar.& do.in l.
centurio.ff.de vulg.& pup.in versic.quæro vlterius quid si insti-
tutio cõpendiosa fiat in re certa.gl.& Io.And.in c.si pater.de te-
sta.in vj.& Io.And.& docto.in c.Raynaldus.de testam. ¶Maxi
mè qñ non refertur ad personam quæ de necessitate debebat in-
stitui, prout in casu nostro, vt no. Bal.& do.in l.fi.C.fam.ercis.&
in l.quoties.C.de hære.institu.cum concor. ¶Sed dictũ relictũ
petiæ terræ fuit factum per verbum substituo, quod est verbum
cõe l.iam hoc iure.ff.de vulga.& pup.no.in l.precibus.C.de im
pu. ergo censetur dictam petiam terræ fuisse legatam vel per fi-
deicommissum particulare relictã. quod idẽ est. ¶Imo etiam po
sito quòd haberet vim institutionis siue directæ substitutionis
particularis, tamen omnino habet naturam legati vel fideicom-
missi particularis.l.quoties.C.de hær.instit. ¶Hoc præsupposi-
to quod verissimũ est. vř quòd dictus Syndicus obtinere debeat
contra Briciã possidentem rem legatã virtute dictæ substitutio-
2 nis in testamento factæ:† quia legatario & fideicõmissario datur
rei ven. ad rem penes quemcunque existentẽ.l.j.C.cõia de lega.
& in §. nostra instit. de leg. ¶Et maximè cum sit probatum per
procuratorem Briciæ ipsam eius confessione possidere rem pe-
titam, quod est maximum fundamentũ actoris agentis actione
in rem.l.j.C.de alien.iud.mut.fac.c. examinata. de iudi. ¶Item
de relicto probatum est per productio. testium de morte testa-
toris & Luciæ sine liberis decedentis, vt probatum est per testes.
¶Nec erat necesse quòd prius per hæredes Luciæ vel substitu-
tos in vniuersali hæreditate testatoris fieret aliqua verbalis vel
realis substitutio fideicommissi dicto Sindico, iuxta.l. restituta.
3 & l.facta.§.j.ff.ad Treb.vt deducitur in processu:† quia restitu-
tio talis requiritur in fideicommisso vniuersali. sed in fideicom-
misso particulari, vt in casu nostro, nulla requiritur restitutio vt
actio competat fideicommissario: quoniam recta via transit do-
minium rei legatæ vel per fideicommissum relictæ adita hæredi
tate absque alia restitutione. l. si tibi homo. §. cum seruus. & l.à
Titia.ff.de fur. iuncta.l.j. & ij. C. communia de lega. ¶Nec ob.
dicto Syndico aliqua alienatio dictȩ rei facta per d.Luciam: quia
talis alienatio facta de re subiecta restitutioni in euentum ali-
cuius conditionis singulariter, eueniente conditione substitu-
tionis, prout venit, fuit nulla.l.fi.§.sin autem sub conditione. C.
communia de leg.l.seruo legato.§.j.ff.de leg.j. ¶Et in casu quo
fuisset fideicommissum vniuersale in rebus sic alienatis per hære
dem non esset necesse aliquam restitutionem fieri fideicom-
missario, vt actiones ei competerent.§. sin autem. & ibi not.in l.
pe.§.fi.

pe.§.fi.C.ad Treb.¶Nec etiã ob.præallegata exceptio præſcri-
ptionis ꝯ̃ dictum Syndicum deducta in duplicationibus:quia vir
tute dicti tituli.ſeu alienatiõis nõ põt præſcriptio allegari.præal.
l.fi.§.ſinaũt auaritiæ.cõia de leg. Præterea dictus Sindicus ante
4 morté Luciæ decedentis ſine liberis non poterat agere, † vnde
non valenti agere præſcriptio nulla currit.l. cum notiſſimi.§.il
lud.C.de præſcr.xxx.anno.& l.fin.cum vulg.C. de anna.exce.
¶Ac etiã non probauit Bricia ea quæ requirunt ad pręſcriptioně
completá,& maximè poſſeſſionem continuã longi vel longiſſi-
mi tp̄is,prout requiritur.l.j.C. de præſcr.long. tempo.l.iij.ff.de
vſuca.& ꝙ plenè per Bar.in l.Celſus.ff.de vſuca.cũ cõcor. ¶Sed
præmiſſis non ob.ꝯ̃ria ſententia indubitanter probabilior eſt, vi
delicet partes iudicis eſſe debere in abſoluendo Briciã & eius ꝓ-
curatorem.nam præſuppono quod pro re legata vel fideicom-
miſſo relicta competũt tres actiones, ſcilicet actio perſonalis ex
teſtamento,rei vendica.ſeu publicia. & actio hypothecaria d.l.
j.communia.de lega.& d.§.noſtra.¶Actio perſonalis datur cõ-
5 tra hæredem teſtatoris ratione quaſi contractus, † qm̃ adeundo
hæreditatem quaſi contrahere videtur cum legatariis.l. apud Iu
lianum.§.fi.ff.quib.ex cau.in poſ.ea.& l.ex maleficiis.§.hæres.
ff.de act.& ob.contra tertium poſſeſſorem,vt eſt Bricia.non da-
tur actio perſonalis:quia per Briciam nil eſt geſtum vel quaſi cõ-
tractum cum legatariis vel fideicommiſſariis.l.in area.ff.de cõ-
di.indeb.¶Actio hypothecaria bene datur contra tertium poſ-
ſeſſorem tenendo opin. quod etiam in ipſa re legata compete-
bat hypothecaria,licet gl.& multi doc.tenent contrarium in d.
l.j.C.de leg.& l.fi.C.de ſacr.ſan.eccl.& in l.j.de leg.j.per doct.
& in d.§.noſtra.vbi per gl. quod non examino : quia non expe-
dit:quia poſito quod in ipſa re legata competat hypothecaria tñ
6 fuit intentata actio prædicta:vt patet in libello.¶†Præterea po-
ſito ꝙ eſſet intentata ad hoc vt quis obtineat in hypothecaria re
quiritur vt probet authorem hoc eſt teſtatorem fuiſſe dominũ
vel quaſi dominum rei in teſtõ relictæ ſeu hypothecatę tempore
hypothecæ contractæ tacitè vel expreſſe.l.& quæ nondũ.§.qđ
dicitur.ff.de pigno.no.gl.& ibi plenè Bar.in l.rem alienan.ff.de
pigno.actio.& gl.& Dy.in §.itẽ ſeruiana.inſtit.de actio. docto.
omnes.in l.cum res.C.ſi alie.res pigno.Spe.in tit.de obl. & ſol.
§.j.ver. ſed quid debet creditor probare.Ad idem l.ſi ab eo.ff.
de pig.cum ſi.Sed dictus ſyndicus non probauit dictam petiam
terræ in dominio fuiſſe vel quaſi dicti Vandini teſtatoris:vt infra
declarabo,imo nec de hoc in libello mentionem fecit: ergo fru-
7 ſtra de hypothecaria tractatur. ¶†Reſtat vt videamus an in rei
vendicatione vel publiciana quæ datur contra quemlibet poſſi-
dentem obtinere poſſit, & certè in rei vendicatione clarum eſt
quòd non:quia de dominio authoris ſui,id eſt teſtatoris non ꝓ-
bauit,quod in rei vend.neceſſe eſt.l.in rem.in prin.ff. de rei vẽ-
di.quod qualiter probetur apparet ex plenè traditis per Spec.in
tit.de actio.& petitio.§.ſequitur.ver.ſinautem velis. & in tit.de
loca.§.fi.verſi.lvj.& per Bar.& doc.in l.rem quæ nobis.ff.de ac-
quir.poſſ.& in d.l.rem alienam.in l.vſucapio.ad fi.ff.de vſuca-
pio.& l.quidem in ſuo.ff.de condi.inſti.per gl.& omnes do.in
l.cum res.C.de proba.cum cõcord.& per aliquod ex mediis ibi
8 traditis non eſt facta probatio dominij in caſu noſtro. ¶†In pu-
bliciana etiam obtinere non poteſt,aut enim quærimus an lega-
a tario vel fideicommiſſario competere poſſit publiciana[a] ex per-
ſona ipſius teſtatoris etiam poſſeſſione nondum tradita legata-
rio,& dicendum quod ſic, dummodo probetur teſtatorem ha-
buiſſe quaſi dominium,hoc eſt rem teſtatori fuiſſe traditam à nõ
domino ex tali titulo,qui ſi habitus fuiſſet à vero dño fuiſſet ef-
ficax ad tranſlationem dñij bona fide teſtatoris concurrente.l.
j.& l.eum qui.§.fi.& l.quicunque.§.j.ff.de publi. ſed hæc pro-
bata non fuerunt pro parte ſyndici,aut quærimus vtrum ex per-
ſona legatarij vel fideicommiſſarij vigore tituli ſibi quæſiti ex cã
legati poſſit ipſe legatarius agere publiciana.Et certum eſt ſm̃ ve
* ram & communem *ſententiam quòd non : qm̃ nunquam poſ-
ſeſſio rei legatæ ad legatarium vel fideicommiſſarium peruenit.
l.j.& ij.cum gl.& ibi firmat Bar.ff.de publi.& no.Bar.in l.cum
ſponſus.§.j.eo.tit.& Io.And.in addi.Spec.in tit.de cã poſſeſſio.
& proprieta.§.nunc dicendum.in additio. quæ incipit, ſcire de-
bes.& Iac.de Are.& Cy.in l.j.in viij.q.C.comm.de leg.& Azo
in ſumma.C.de leg. ¶Et hoc eſt verum poſito ꝙ relictum factũ
9 eſſet eccleſiæ : †quia tunc eccleſia ex ſolo titulo legati publicia-
nam nunquam habet niſi annalis poſſeſſio rei ſibi fuiſſet tradita:
no.Spe.in ti.de leg.§.nunc aliqua.ver.lviij.Io.And.Ant.de Bu.
doc.Card.florent.Io.de Imo.in c.ij.de conſuet.& Bal.in l.quo-
ties.de rei vendicatio.& in l.fi.C.de ſac.ſan.eccl.& in l.ſiue au-
tem.§.ſi duobus & in l.ſequenti.ff.de publicia. quicquid ibi di-
xerit gl.& idẽ Bal.in l.j.in iij.col.C.ſi plures vna ſententia.¶Sed
ſyndico prædicto nunquam fuit tradita poſſeſſio dictæ rei, nec
de hoc in proceſſu eſt probatum:ergo non poteſt obtinere in pu
bliciana.Nec prædictis obſtat ſi diceretur ꝙ pro parte ſyndici eſt
capitulatum & probatum ꝙ Vandinus teſtator dictam rem te-
nuit & poſſedit pro ſua tanquam ſua quemadmodum veri domi
ni tenent & poſſident res ſuas:quia talis probatio non arguit do-
minium vel quaſi dominium Vandini, ſed tantummodo dicitur
eſſe probatum ꝙ Vandinus poſſidebat nomine ſuo proprio,non
autem vt conductor,vel ſimiles qui non proprio nomine, ſed a-
lieno poſſident,vnde ſemper requiritur quod probetur de cauſa
& titulo habili ad acquiſitionem dominij vel quaſi, non autem
ſufficit capitulare & probare:vt per Syndicum factum eſt, ita e-
leganter concludit Bar.Ange.& Mod.in l.j.in fi.per ibi not.per
gl.ff.pro ſuo.& Inn.in c.illud.in prin.de præſump. ¶Et per hoc
patet clara reſponſio ad omnia allegata in contrarium. Conſulo
itaque dicto Syndico vt agat actione perſonali ex teſtamẽto cõ-
tra executores & diſtributores totius hæreditatis Vandini ele-
ctos in dicto teſtamento eueniente caſu ſubſtitutionis prædictæ
10 †qui executores nullo inſtituto hærede vniuerſali dicuntur te-
b nere locum hæredum[b] vt poſſint agere & conueniri tanquã hæ-
redes pro oneribus hæreditariis:vt no.Spe.poſt Rofre.in tit. de
inſtru.§.nunc vero aliqua.verſi.itẽ pone quod aliquis non inſti-
tuit.& ver.ſeq.Inn.& doc.in c.cum tibi.de teſta.& Barto. in l.ſi
quis ad declinandam.per illum tex.de epiſ.& cleri.& in l.hære-
dibus.la ſecun.ff.de hære.inſti.& in l.centurio. de vulg. & pup.
& in l.ſi quis Titio.de leg.ij.& in ſua diſputatione quæ incipit fi-
lium.& Bal.in auth.licet.C.de natur.lib.cum ſi. quia tales locũ
hæredũ tenentes neceſſe habebunt rẽ ipſam legatã præſtare a-
ctione ex teſtamẽto ſiue res ipſa fuerit teſtatoris ſiue Luciæ eius
hæredis nõ curo d.l.ſi hæredis ſeruus.§.j.de leg.j.inſti.de leg.§.
ſi res legata.& ipſis executoribus incumbet onus vẽdicãdi rem.

ADDITIO.

a ¶Publiciana.s̃.eo.conſi.4.nu.9.
b ¶Hæredũ.Hic modus loquendi improprius & valde captio-
ſus non enim debet ſubintelligi ꝙ ſint hæredes inſtituti vel di
recto ſubſtituti,ſed mere fideicommiſſarij in dubio vt dixi s̃.
lib.j.conſi.xlv.& j̃.lib.3.conſi.xij.

EPITOME.

1 ¶Inter fratres ſocios habetur ratio ſi vnus habet filios operã-
tes vel lucrantes vt deducto ſumptu pro modo maioris operę
vel lucri collati plus ferat in diuiſione.

CONSILIVM XCIX.

HAbita ſuper narratis in themate conſideratione.
Circa primũ dubium quo quæritur an in dicta di
uiſione omnium bonorum faciẽda inter dictos
Nãnem & Georgiũ fratres haberi debeat ratio
melioramentorũ factorũ in prædiis ruſticis aut
vrbanis,ex opera & induſtria filiorum Nãnis &
aliorũ bonorũ quomodocũque acquiſitorũ per filios dicti Nã-
nis,ex eorũ opera & induſtria,adeo quod aliquid Nãni aſſignari
debeat vt patri & legitimo adminiſtratori vltra dimidiã quæ de-
1 betur ipſi proprio iure. ¶†Reperio ꝙ Bal.in l.cũ duob⁹.§.ſi fra-
tres.in fi.ff.pro ſocio.in lectura Floren.de hac q.dubitauit.quę-
rit enim ibi quid ſi alter ex fratribus in cõmunione ſtantibus ha-
bet filios magiſtros lucrantes ſicut ipſi patres : an pater eorũ po-
terit dicere tempore diuiſionis,detrahamus illud quod filij mei
fuerunt lucrati:an vero opera eorum debeant cum alimentis in
domo communi perceptis compenſari,non decidit:ſed ſuper eo
dicit relinquere cogitandum.¶Ange.in l.ex duobus.ff.de neg.
geſt.hoc decidit.quærit enim ibi quid ſi duo ſunt fratres in vna

familia habitantes,& vnus habet filios qui multum operátur & multum ponunt in domo, an illarum operarum ratio habenda sit, dicit se pluries habuisse de facto in duobus fratribus rustici, quorum vnus habet familiam ad laborãdum aptam, alter nõ, &
a concludit rationem dictarum operarum esse habendã a argu.l. si id.§.si quas.ff.de donatio.inter virum & vxorem. ¶Bal.etiam in l.j.in ix.q.C.pro socio.firmat istam dubitationem: querit ibi.
2 †Pone duo erãt fratres: mortuo patre prędium habebant cõe,& conduxerunt alia prædia ad laborandum: & vnus eorum habebat duos filios qui similiter laborabant, & tam ex fructibus rei cõis quã ex laboribus multa quæsiuerunt, quæritur qualiter fieri debeat diuisio inter eos si postea venirent ad diuisionem.& cõcludit ꝙ aut loquimur de fructibus rei cõis, aut de fructibus rei cõductæ.primo casu dimidia fructuum quæ debetur rõne proprietatis ipsius fundi communis attribuitur ipsis fratribus tm̃,ad quos pertinebat proprietas per id quod legitur & no.in d.l.j.C. pro socio.& sic illa dimidia inter eos æqualiter diuiditur,alia vero dimidia quæ iure laboratorum percipitur attribuitur omnibus quatuor in capita:quia societas est istius naturæ ꝙ diuidit lucrum operarum in capita,& non in stirpes.Secundo casu,s. quo ad fructus perceptos ex rebus conductis etiam dicit ꝙ illi debẽt diuidi æqualiter in capita inter omnes.quatuor pro rata seu dimidia ad illos pertinentes.¶Et ita dixit Barto. consi.clxxxvj.incip. cuciauellus.& ibi subdit ꝙ si dictum prædium fuisset laboratum cum bobus communibus dictorum duorum fratrũ deberet deduci de fructibus quantum consueuit & æquũ est dari per opera boum & illud diuiditur tantum inter duos fratres ad quos pertinebant boues iure dñij,ar.l.communis seruus in fi.ff.de acqu.
3 re.do.reliquũ vero diuiditur per capita. ¶†His etiã consonat qđ voluit Bal.in addi.ad tractatum Bart.de duobus fratribus: vt ibi inquit,ꝙ si duo fratres rustici, & vnus habet filios qui quotidie laborãt in agro quem cõiter laborãt, & alter frater nõ hẽt filios: ille q habet filios,quia plus operarum ponit plus fructuum percipere debet in diuisione & illud plus secundum eũ intelligit arbitrio boni viri.& ita dicit se tenuisse in l.si societatem mecum. cum ibi no.ff.pro socio. ¶Et Bal.in l.si patruus.in pen.q.C.cõia vtriusque iudi.vbi voluit quod si duo fratres rustici tenentes terras ad laborandum, & vnus eorũ habebat filios laboratores & omnes scindebant terram,emolumentum debet diuidi in capita:quia societas respicit capita eorum,qui operam ponunt in societatẽ.& licet sint filij familias tñ quo ad proprietatem illud qđ ipsi acquirunt acquiritur ipsis,& patri acquiritur vsusfruct.l. cũ
4 oportet.C.de bonis quæ lib. ¶†His conuenit decisio Ang.in cõsi.cx.incipiens Vanutius & Antonius &c.in fi.cõsi. vbi dicit ꝙ si fratres in cõione steterunt:& ita ipsis in cõione stantibus vnus eorum filium procreauit:& vna cum eius filio per xxx.vel xl.an. simul in cõione perseuerauit:nõ poterit dictus filius alterius ex dictis fratribus ex sua propria persona petere partem acquisitorum:quia non contrahit per se societatem,sed tanquam vnus de familia sociorum dicitur societati accedere.& si vsus sit dictus filius promiscue bonis patri & patruo cõibus, non præsumitur ꝙ tanquam socius vsus fuerit:sed iure quodam familiaritatis:arg.l. qui iure.ff.de acquir.poss. ¶Et si aliter diceremus sequeretur secũdum eũ quòd quicunque famulus vel minister alicuius dictorum fratrum ex sua persona similiter partem fecerit vt socius,qđ est falsum:familia.n.alicuius sociorum de societate non est.ar.l. de illo.§.fi.cum l.seq.& l.qui admittitur.§.fin.cum l.seq.ff. pro socio.sicut nullus de famulis cauponis, vel stabularij caupo vel stabularius appellatur & nullus de familia exercitoris vel magistri exercitor aut magister est.l.j.§.qui sunt igitur.& §. caupones.versi.cęterum.& l.ita §.si filius.ff.nau.cau.stab.& l.j.§.ma-
5 gistrum.& §.exercitorẽ.ff.de exerci. ¶†Tamen secundum eum quia opera est velamentum pecuniæ.l.cum duobus.§.in coeunda.ff.pro socio partes in societate debent esse ęquales,vbi & qualiter pecuniæ & operæ collatio facta est per fratres.vbi vero dispariter vnuquisque pro rata collatorũ plus vel minus detrahere debet,nisi aliud dictum sit argumento.l.secundum naturam. ff.de regu.iur.& l.manifestissimi.§.sed tamen in secunda.C.de fur.iuncta l.si non fuerit.cum gl.j.ff.pro socio. Bal.in l.j.in iiij. q.C.pro so.¶Ideo pater dicti nepotis quatenus plus operæ posuit in societate propter personam filij sui,eatenus de bonis communibus societatis plus ferret.ita concludit Ang.in proximè allegato consilio.¶Ita ergo seruari debet in proposito nostro: qa quatenus plus operæ contulit Nannes propter personã filiorum deducta impensa victus eorũ,eatenus debebit plus ferre de bonis cõibus. ¶Quantũ autẽ sit illud qđ veniret taxandũ est declarãdum arbitrio boni viri ex informatione qualitatis & quantitatis operarum & industriæ filiorum dicti Nãnis.l.semper.§.in hoc interdicto.ff.qđ vi aut clã.l.si quod ex Pamphilia.§.fi.ff.de l.ij.l.vnica.& quod ibi Bar.in fi.C.de sent.quæ pro eo quod interest.l.non ignorat.C.de fru.&li.expen. ¶Et ista opinio habet rationem & æquitatem maximam,non enim est vero simile aut præsumendum dictum Nãnem & eius filios voluisse operas dictorum filiorum & emolumenta tot annorum remittere,aut donare dicto Georgio.l.verum.ff.de do.inter vir.& vxo.l.cum de indebito.ff.de prob.& per Bar.in l.quæ dotis.ff.sol.mat.& in l.
* si pater.in prin.ff.de do. ¶Et hæc sententia est probabilior & cõior ea quam ponit Bal.in c.j.de benefi.fra. vbi debilius locutus est:vt patet ex prædictis. ¶Et per hoc patet responsum ad illud dubium super themate de domo reædificata: quia eodẽ modo haberi debet ratio melioramentorum & operarum filiorum
6 Nãnis sicut dictum est s̃. ¶†Per prædicta etiam apparet decisa dubitatio circa dubitationẽ bladorum recollectorum de anno præterito:quia deducto semine iure dominij ad dictos fratres,& deducto eo quod habet ex opera boum si boues spectant ad dictos Nãnem & Georgiũ,vel etiam ad extraneas personas: debet de residuo assignari dimidia dictis Nanni & Georgio pro rata & iure proprietatis & dominij fundi spectantis ad dictum Nãnem & Georgiũ: reliqua verò dimidia diuidetur habita rõne capitũ. & ideo si Nannes hẽt tres filios operãtes & Georgius habet vnũ tm̃,feret Nannes quatuor partes ex sex partibus dictæ dimidiæ, & Georgius feret reliquas duas partes eiusdẽ dimidiæ. ¶Postremo quo ad id de quo dubitatur circa summam xl.ducatorũ quos
7 solui oportuit pro redimendo Georgium ab hostibus. †Dico ꝙ si Georgius fuit captus sua culpa,vt verbo fertur: quia nõ debuit ad locum illum periculosum se conferre:& si volebat aliquid significare Nãni germano poterat & debebat ꝓ more vnã muliercula vel duas ad eũ mittere, propterea si captus fuit, debet cedere hoc ad damnum ipsius tm̃ Georgij. pp culpã suam, per d.l.cũ duobus.§.fi.& ꝙ ibi gl.in ver.consequi.ff. pro socio.no.glo.in ver.redigetur.& doc.in eadem l.cum duobus.§.si fratres.bene facit quod no.Spe.in ti.de iud.in quarta parte in §.sequitur.ver. quid si alter ex cohæredibus:& Bal.in d.l.si patruus.in 4.col.& in dictis additionibus ad tractatum de duo.fra.¶Et posito quòd Nannes soluerit dictos xl.ducatos nõ præsumitur voluisse donare,cum ipse Georgius habeat bona sufficientia ex quibus hoc fieri poterat,quæ tunc erãt in gubernatione dicti Nannis.ita dicit Bal.in l.liber.de cap.& postli.reuer.& est de mente Bal.in auth. si capti.C.de epis.& cle.¶Facit.l.Nesennius.ff.de nego.gest.& in l.siue pro fratre.& quod maximè no.per doct.in l.alimenta. C.eo.& per Bal.in l.filiæ.in j.col.C.fa.ercis.ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Habendam.s̃.lib.v.consi.lxxvij.nu.2.Ant.Bu.cõsi.vij.Pet. Vbal.de duo.fra.par.iij.q.ij.& parte vj.q.xv. Cor.consi.clij. in fi.consi.cxcix.j.lib.iij.consi.lviij.litera.f.consi.ccxcix.lib. iiij.Ias.consi.v.lib.j.Alex.s̃.eo.lib.consi.cxxxiij.nu.1.

CONSILIVM C.

VIso puncto ex quo dubia quatuor elicio. ¶Vtrum dictus Tonius an vero Maria succedat in bonis & hr̃dibus Tonini fratris præfatę Mariæ.¶Secũdo quæritur posito qđ Maria succedat de iure communi:an attento ꝙ bona hæreditatis Tonini obuenerunt dicto Zani & alijs antecessoribus Tonini & Tonij occasione fidelitatis qua Antonius & alij eius antecessores omnes masculi tm̃ astringũtur nobilibus de alidosiis in quibus bonis fœminæ non succedunt ac saltẽ iure naturæ præferatur Tonius. ¶Tertio vtrum Tonius qui vltra illas lx.libras in maiori summa dotauit Mariam videatur dotasse animo dotandi an vero compensandi in eo in quo teneretur Mariæ,vel quomodo. ¶Quarto quia tempore mortis Zanis hæreditas eius erat forte valore centum: nunc vero est effecta valore ducentorum, & est,

& est effecta maioris reditus expensis & industria d. Tonij: an po
sito q dicta Maria Tonium excluderet vt supra, possit ipse To-
nius consequi vtiles expensas & melioramenta facta in hæredi-
tate prædicta pro parte dictum Tonium tangente. ¶ Venio ad
primum in quo dico clarum esse quod de iure cõmuni dicta Ma-
ria soror Tonini præfertur Tonio patruo in hæreditate prædicta
tanq̃ proximior in gradu: vt in auth. de hære. quę ab inte. defe. §.
si igitur defunctus. co. ix. & in auth. post fratres. la. j. C. de legi.
hære. & instit. de leg. agn. suc. §. si plures. & in l. j. §. hæreditas. ff.
1 de suis & leg. cum simil. ibi allega. ¶ † Circa fm dubium breui-
ter concludo, quod stantibus verbis quæ in themate ponuntur
Tonius indubitanter Mariæ præferretur si alia bona à principio
concessa fuerunt. non dico Tonino ser Zani aut alteri eius ante-
cessori pro se & omnibus descendentibus ex eis. & de hoc est ca-
sus. in c. j. de gra. suc. in feu. & in c. j. de suc. feu. & in c. j. de eo qui
sibi & hær. suis. & in capit. Obertus. ad fi. in quibus ca. feu. amit.
iuncto text. in c. nulla. per quos fiat inuesti. & in capitu. j. §. hoc
2 autẽ notandũ. & quod ibi not. qui feud. da. pos. ¶ † Quo ad ter-
tiam vero dubitationẽ concludo q si Tonius erat debitor Marię
in aliquo, vel negotiorũ gestor, aut administrator bonorũ Ma-
riæ, non videretur dedisse dotem animo donandi & de bonis ip-
sius dotantis: sed præsumitur dedisse de bonis ipsius Mariæ vel
saltem compensationem ei opponere potest: probatur hæc deci-
sio in l. vxor. §. pater naturalis. ff. de leg. iij. & no. gloss. Cy. Bart.
& Bald. & alij doct. in l. fi. C. de do. promis. & probatur in l. cum
posset. §. j. & ibi no. Bar. ff. de admi. tut. & in li. Nesennius. & ibi
Bar. & doc. ff. de neg. ge. bene facit tex. in l. fi. ff. de peti. hære. &
quod not. in l. post mortem. §. j. ff. quando ex fac. tuto. & quod
not. Bart. in l. j. §. nec castrense. ff. de col. bon. & in proprijs ter-
minis determinauit Bald. consulendo in suo consil. incip. Petrus
& Ioannes fratres. præter aũt s. dictos casus si Tonius simpliciter
dedisset dotem Mariæ videretur dedisse animo dotandi: nec repe
tere posset. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. act. & l. ex morte. in
3 fi. C. de pac. conuen. ¶ † Postremò circa quartum dubium con-
cludo, quod si ꝓp tales expensas & alia melioramenta bona hæ-
reditaria tali pretio venderentur, vel auctus est redditus dictæ
hæreditatis: quia tales expensæ vtiles: non aũt simpliciter volu-
ptariæ censentur nec ad ornatum factæ, quod dictas expensas &
melioramenta consequi potest Tonius pro rata hæreditatis To-
nino & successiuè Mariæ debitæ, probatur hæc decisio in l. filiæ.
& ibi no. C. fami. ercis. in l. iij. in pri. & in l. iiij. §. fi. & in l. si ędes.
ff. cõi diuidun. & in l. duobus. iuncta gl. in versic. non habere. &
ibi not. doct. ff. de neg. gest. iũcta. l. pro voluptarijs. cum legibus
seq. ff. de imp. & l. impensæ. cum sim. ff. de verb. sig. Alexan.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ad plures facta, non valet, nisi intra decennium de-claretur.*

4 *Terminus ad probandum & probatũ habendum habet vim conclusionis.*

6 *Restitutio principis non valet ad bona iam alienata.*

CONSILIVM CI.

VIso processu causæ reclamationis quondam Io. Mozone
de tã. ac nomine Matthæi & Maxij fratrum à certo lau-
do seu arbitramento lato per Guilielmum & Beninũ &
his quę in dicta causa actitata sunt pro parte Benedicti, aliàs Bre-
ti quondã Cornioli puto dictũ Petrum nullatenus in dicta cau-
sa reclamationis obtinere. ¶ Primò quia dicta reclamatio fuit in
terposita coram arbitris per dictũ Petrum nomine suo & fratrũ
die xij. Martij. Mcccclxxv. ¶ Præterea dicta scriptura fuit produ
cta die iij. Aprilis coram dño Potestate per ser Carpinũ procura-
torẽ dictorũ fratrũ, dicentem & reclamantẽ prout in ipsa conti-
netur, & nõ petijt corrigi dictũ arbitramentũ & reduci ad arbi-
triũ boni viri vt legit' & notatur, in l. si societatẽ. §. arbitrorũ. ff. ꝑ
soc. & in c. quintauallis. de iureiur. Nec in ipsa reclamatione fa-
ctæ scripturæ coram arbitris petebatur dicta reductio: sed pete-
bantur apostoli, & protestabatur nullam nouitatem fieri recla-
mando ad magnificum dominum gubernatorem seu dom. Vi-
carium & Potestatem & ad iudicem appellationis, seu ad quem-
1 libet alium iudicem competentem † vnde cum iudex non pos-
sit exercere officium suum ad non petita. l. iiij. §. hoc autem iudi-
cium. de dam. infe. l. fi. C. de fideic. liber. l. j. §. si magistratus. ff.
de magi. conueni. sequitur ergo q ser Capignus deficit in forma
petitionis. ¶ Secunda ratione nõ potest obtinere dictus Petrus:
quia ex forma constitutionum debet appellari intra decem dies,
2 & etiam in proposito dictus Petrus reclamauit prouocauit † &
appellauit nõ ad vnũ iudicẽ sed ad plures: quo casu, vt supra nisi
intra tẽpus prouocandi: & sic in tẽpus x. dierum declaret coram
quo intendat prosequi non tenet prouocatio ratione incertitu-
dinis: vt concludit Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de appe. §. nunc
tractemus. super ver. sed pone aliquis. Io. An. in regula. in alterna
tiuis. circa fi. in mercurialibus. & ibi etiam gl. & no. gl. c. si is cui.
de offi. delega. in. vj. & Archi. ij. q. vj. in c. si quis iudicem. aduer-
sum Ang. in. l. j. §. si quis appellat. ff. de appel. & idem tenet ibi
Io. de Imo. saltem in terris ecclesiæ vbi seruari debet ius canoni-
cũ. ¶ Constat quòd intra x. dies dictus Petrus non declarauit co
ram quo vellet prosequi: quia solũ die. iij. Aprilis produxit corã
Potestate dictam reclamationem interpositam die. xvij. mensis
3 Martij. ¶ † Tertia ratione sentio contra dic. reclamantes quia re
clamatio fuit facta per Petrũ nomine suo & fratrũ, & Petrus nõ
habebat mandatum à fratribus. vnde si non ratificarent intra di-
ctum tempus decem dierum præfixum ad appellandum non te-
net dicta appellatio siue prouocatio. l. vt bonorum. ff. rem rat.
habe. & l. j. cũ ibi no. per Bart. post gl. ff. de appel. rec. not. Arch.
ij. q. vj. non solent. & gl. in. c. vt circa. in ver. adhærentes. in fi. de
elect. in vj. per gl. in regula ratihabitio. de reg. iur. in vj. sed dicti
fratres Petri per se vel procuratorem non ratificarunt intra dictũ
tempus decem dierum. ¶ Quarta ratione non possunt obtinere
quia pro parte dicti Petri & fratrum non fuit productũ dictum
arbitramentũ ante conclusionẽ in causa. seu ante lapsum tempo-
rum præfixorũ à constitutione ad iudicandum & impugnandũ
& probandum & probatum habendũ. tam per testes quàm per
instrumenta quàm per quemcunque aliũ modũ, & ad accipien-
dum copiam de productis & probatis ad opponendum & pro-
4 batum habendũ contra ea † & per consequens amplius produci
non potuit: quia instrumenta produci non possunt post conclu-
sum in causa. c. cũ dilectus. de fi. instru. eod. titu. c. auditis. de pro
cu. ¶ Et terminus ille præfixus ad probandũ & probatũ haben-
dum, habet vim conclusionis in causa quo ad probationes facti,
non quo ad allegationes iuris: vt not. traditur per Ant. de But. in
c. licet causam. in iij. co. de prob. & per Dominicum in c. pia. in
v. col. de excep. in vj. ¶ Ergo cum dicti reclamantes non proba-
uerint in tempore debito de grauamine suo: & si non iustificaue
rint suam reclamationem obtinere non possunt: vt inquit Iac. de
5 Aret. & Cyn. in. l. per hanc. in v. q. in fi. C. de temp. app. † appel-
lanti incumbit onus probandi sententiã sic fuisse latam. ¶ Quin-
ta ratione non possunt dicti reclamantes obtinere quia conãtur
ostendere de iniquitate laudi, solum virtute cuiusdam donatio-
nis eius, vt dicitur, factæ per dictum Benedictum & hoc proba-
re nituntur per duo instrumenta donationis, & posito quòd ali-
qua ex illis donationibus valuisset: tamen respondetur q nõ ob.
dicto Benedicto, quia cũ fuerint cõfiscata omnia bona dictorum
Petri & fratrum ad cameram magni. d. Thadei tunc domini Imo
lensis qui postea mediante suo procuratore dicta bona donauit
dicto Benedicto: vt constat per acta siue instrumẽta in actis pro-
ducta, sequitur quod aut donatio facta dicto Benedicto valuit.
Et clarum est quòd nõ possunt dicti Petrus & fratres se fundare
amplius in donatione eis primo facta per dictum Benedictum,
aut non valuit, adhuc dicit Petrum & fratres obtinere non pos-
se: quia dicta bona spectarent ad tertium de cuius iur. post latam
sententiam confiscationis potest opponi ad exclusionem alte-
rius agentis, ad quem res non pertinet. vt gloss. reputa. singularis
in. l. his consequenter iuxta principium, in verbo pertinet. ff. fa-
mil. ercisc. ¶ Bene facit id quod habetur in l. fi. de rei ven. & per
Barto. in. l. ij. ff. de ex. rei iud. & per Cy. & alios in l. seruum, qui-
spiam. C. de ser. fugi. cum concor. ¶ Nec ad hoc ob. si diceretur
quòd præfatus. d. Thadeus post prædicta restituit dictum Petrũ
6 & fratres aduersus sententiam confiscationis: quia dico † quòd
a illa restitutio non potest trahi ad bona iam alienata * & transla-
ta in dictum Benedictum: vt no. in l. Gallus. §. & quid si tantum.
ff. de libe. posthu. & no. Bartol. & alij in l. fi. C. de sen. pas. & in l.
quæcunque. C. de fide instr. & in. hast. fis. lib. x. & not. per Bal. in
c. domino guerram. in prin. hic finitur. l. conradi. deinde incipi.

con.

cõ.reg.probatur in.c.quãuis.de rescri.lib.vj. Nec potuit præfatus dominus venire cõtra contractũ prius à se celebratũ cũ.d.Bene.c.j.de proba l.pe.C.de dona. inter vir.& vxo. ¶ Et ideo quãuis in.d.restitutione facta petro & fratribus præfatus dñs asserat homicidiũ qđ cõmissum per prædictos erat cõmissum fuisse casu fortuito potiusq̃ dolo:tamẽ in hoc non stat assertioni suæ in præiudicium tertij cui ius erat iam quæsitum l.j.§.si mutuam.ff.si quid in fraud.patro.l.si forte.cum ibi no.per Bart.ff.de castren.pec.& in rubro & nigro.C.res inter alios. ¶ Et si qua ratione dici posset donationem factam per d.Thade.d.Benedicto non valuisse eadem ratione dicendũ esset non valuisse grãs & restitutionem factam per eundem dictis petro & fratribus. ¶ Potest etiã aliter responderi ad dictam donationẽ factam vt dr̃ dictis Petro & fratribus per d. Benedictum q̃ dicti Petrus & fratres nõ possunt ex illa se fundare eo quia promiserant in instrumento donationis dictũ Benedictũ gubernare & sustentare:& sibi de oportunis prouidere suis expẽsis toto tp̃e vitæ suæ. ¶ Et rñdendo positionibus,fatent̃ q̃ de anno.Mccccl xx.& circa d.Benedictus non fuit gubernatus, nec alimentatus à dicto Petro & fratribus, vt patet in processu. xxvij. ¶ Et licet in sequenti rñsione videantur dicere q̃ hoc ꝓcessit culpa dicti Benedicti: eo quia recessit à domo.

7 † tñ dictus benedictus habet fundatam intentionem suam, eo ipso q̃ pars aduersa non probat se fecisse pro dicto tp̃e ea quæ dicto Benedicto promiserat, & incũbit parti aduersæ onus probandi:quod id processit culpa dicti Benedicti, ita notabiliter notat Bar.in.l.in illa stipulatione calendis.ff.de ver.oblig.per.l.iij.§.si ad diem.ff.de re mi.& l.secũ.ff.si quis cau.no. Cyn.in l.secũda post glos.C.de iure emphy.& docto.in.c.super his.de accus. ¶ Cum non probauerint Petrum & fratres se obseruare promissa per eos in instrumento donationis imò vident̃ fateri contrarium,vt dixi:nec possunt se iuuare ex dicto instrumento donationis.l.j.C.de don.quæ sub mo.l.cum proponas.l.ij.C.de pact.

8 ¶ † Præterea si compromissa continerent clausulas consuetas q̃ arbitratores possent auferre de parte vnius & dare alteri in parua & magna quantitate: vel per similia verba non posset peti reductio ad arbitrium boni viri nisi probaretur de dolo arbitrato. de quo nõ posset probari nisi ex solis antiquis probationibus factis contra arbitratorẽ vt no.per Bart. in d.§.arbitratorum. in versi. quæro vtrũ posit renunciari. & in versic. quæro vtrum arbitramentũ.not.doct.in d.c.quintauallis. tamen quia copia compromissi non est mihi transmissa,ideo vlterius me non extendo &c. & ita videtur iuris esse mihi Alex.de Imo.

ADDITIO.

a ¶ Alienata.j̃.eo.consi.cxc.col.j.

CONSILIVM CII.

VIDE s̃.lib.j.consi.xlvij.quod hîc duplabatur.

TITIVS acquisiuit redditus annuos super monte ciuitatis Ianuæ:& impetrauit ante istam acquisitionem priuilegium à dominis Ianuensibus,vt alia bona non possent quoquo modo alienari per suos descendentes, nisi quando existerent ætatis annorum.xxx.& in ciuitate Ianuæ contingit quòd ex descendentibus minor ætatis non legitimæ authoritate tutoris & cum decreto iudicis existente Parmę constituit procuratorem ad vendendum dicta bona.administratores montis viso mandato prædicto cum consilio sapientis & mandato vicarij consignauerunt dicta bona seu dictos redditus illis qui emerunt à dicto procuratore. dictus minor effectus maior nunc vult agere contra dictos administratores montis ad dictos redditus,an posit,&c.

SVMMARIVM.

7 Alienatio potest prohiberi per iudicem.
8 Actum faciens videtur se astringere legi loquẽti de illo actu.
11 Debitor generis non liberatur si alij coactus soluat.
14 Venire licet contra factum suum nullum.
15 Legitima secundum tempus mortis metitur.
17 Soluens abbati intruso,vel falso procuratori, de mandato iudicis,an liberetur.

CONSILIVM CIII.

VIsis scriptis mihi transmissis in causa mota per magnificũ Ludouicum comitem filium & hæredem pro dimidia quondam comitis Andreæ de valerijs de Parma occasione alienationis & translationis redditum & iurium suorũ quæ habebat super monte sancti Georgij de Ianua. ¶ Videretur prima consideratione dicendum comiti Ludouico nullum competere ius agendi contra protectores montis qui in effectu consignarunt dicta iura emptoribus qui acquisiuerunt ab illo Michaele de lucano procuratore ipsius comitis Ludou. & dñæ Andriolæ matris & curatricis eiusdẽ comitis. ¶ Et primò. quia posito q̃ virtute priuilegiorum concessorum in primis Christophoro de Valerijs pro se & hæredibus non potuissent vendi & alienari dicta loca & iura:nisi seruatis illis quæ requisita sunt in dictis priuilegijs, tamen comes Lud. tanquam hæres dicti comitis Andreæ sui patris pro parte & etiã pro parte dicti Christofori aui sui mediante persona ipsius comitis Andreæ potuit dictis priuilegijs in fauorem suum indultis renunciare.l. pactum inter hæredem. ff.de pac.l.si quis in conscribendo, C.de pac.& plenè in c.si diligenti.de fo.compe. ergo cum constituerit comes Ludouicus minor.xxv.annis in.d. ciuitate Parmæ dictum Michaelem procuratorem suum ad alienandum dicta iura in ciuitate Ianuæ, videtur expresse renunciasse dictis priuilegijs in quibus continebatur q̃ hæredes ipsorum dictorũ Christofori comitis Andreæ non possunt alienare dicta iura:nisi quando essent ætatis annorum xxx. & essent præsentes in ciuitate Ianuæ.

1 † Nam per actum contrarium priuilegio videtur quis renũciasse priuilegio.l.ij.C.de iur.dominij.impe.l.commissoriæ.de pac.in.empt.Item legitur & not.in c.cum accessissent.& per Cyn.& legistas in l.pe.C.de diuer.rescrip.& in l.voluntariæ.C.de excu.tut.& in l.fi.ff.de consti.princip. ¶ Secundò, quia nullus potest venire regulariter contra factum proprium l. post mortem. ff. de adop.l.si creditorib. C.de seruo pign.dato manu. ergo comes Ludouicus non potest venire contra dictam venditionẽ factam vigore mandati sui. Tertiò, quia dicta loca & iura pro maiori parte fuerunt acquisita per dictum Christoforum & postea vsque ad legitimam debitã iure naturæ fuerunt consignata comiti Andreæ eius filio, vt patet in instrumento cuiusdam transactionis mihi exhibito & roborata fuit confirmatione apostolica .ergo dicta loca nõ erant subiecta prohibitioni alienationis, de qua in priuilegio Christophori

2 † quia in legitima cessat omne grauamen.l. quoniam in priorib. C.de inoff.test.l.cum patronus.ff.de le.ij.& similiter etiam qui capit legitimam dicti comitis Lud., debuit ipse posse libere alienari non obstantibus quibuscunque prohibitionibus. ¶ Quarto, quia tempore quo dicta iura & loca post mortẽ Christophori & comitis Andreæ alienata fuerunt, non fuit iuxta aliam præscriptionem facta mentio de dictis priuilegijs prout facta fuerãt in præscriptionibus factis in persona comitis Christophori: quo factum est vt tempore quo per procuratorem comitis Ludouici facta fuit alienatio dictorum iurium, dicti procuratores & officiales comparentes non habuerunt scientiam quòd dicta loca essent priuilegiata, adeo qđ non possent alienari: nec de hoc fuerunt aliquo modo certiorati: ergo videt̃ q̃ ipsi nõ fuerunt in culpa si eis non fuit ostensum priuilegium prædictum.l.si quis inficiatus.cum ibi notatis per doc.ff. deposi. & l. qui in alterius. ff.de reg.iu. & cle. causam. de elec.cum simi. ¶ Et similiter non fuerunt certiorati de testamento dicti comitis Andreæ, qui prohibuit dicta iura & loca alienari hic, quia in dictis priuilegijs nõ dr̃ q̃ si contra factũ fuerit q̃ protectores in aliquo teneantur:ergo priuilegiũ ipsum non debet extendi ad id quod in eo non continetur.l.si quando in prin. C.de inoffic.testa.c.j.de priuil.in vj.

3 ¶ † Quia dicta bona fuerũt alienata causa cognita vltimo .i.pro causa & pro constituendis dotibus filiabus dicti comitis Andreæ ob causam qua possunt alienari res & bona quæ aliter prohibita sunt alienari:vt in auth. res quæ. & in corpore vnde sumitur. C. cõmunia de legatis.& l.mulier.§.cum proponeretur.ff.ad treb. ¶ Et excusari debent protectores & officiales si paruerint decreto iudicis qui interposuit decretum in constitutione mandati de alienando facti per dictũ comitem Ludouicũ ꝑ dictas causas dotium constituendarum. ¶ † Decreta.n.prætoris elusoria esse non debent l.si prætor.in prin.ff.de iudi. ¶ Et præsumitur ꝑ decreto q̃ omnia rectè & rite processerunt vt not. Specu. in titu. de 4

empt.

emp.& vend.§.nunc dicendũ reſtat ver.& breuiter ſcias.& not.
Bal.in l.cũ hi.§.ſi prætor.ff.de tranſ.& in l.nõ aliter. ff.de adop.
& in l.quæcunque C.de bonis quæ lib.& in l.fi.C.de prędijs mi
no.& in c.j.in vlt.co.in tit.qui feu.da poſ.& in l.quocũque.§.fi.
de pub.& Bal.in add.Spec.in tit.de app.in xv.col. & Io.de Imo.
in l.ſi quis cum aliter.ff. de verb.oblig. bene facit.l.j.C.de prædijs curialium.lib.x.& in l.ij.C.de offic.ciui.iu. & c.accepimus.
in verbo,non credimus.de ætate & qualitate. & in c.in præſen-
5 tia.de renun. ¶ † Septimò, excuſari debent dicti officiales: quia
ea quæ fecerunt de mandato dñi vicarij dñi Poteſtatis: & etiam
cum conſilio & iudicio ſapientũ ſeu dominorũ aduocatorum.
& ſic non ſunt culpandi ſi crediderũt dictis peritorũ. l. in bono-
rum.& ibi in hoc not.Bart.ff.de bon.poſ.l. regula.§.ſed iuris.ff.
de iu.& facti ignor.& no.Bald. & Sal.in.l.iuris. C.qui admit.&
Petr.de Anc.in cle.ne Romani.in prin.de ele.& canoniſtę in.c.
finẽ litibus.de dolo & cont.¶ Accedit,quia etiam videtur ꝙ ſer-
uatus fuerit in dicta alienatione dictus modus & illa ſolennitas
6 † quæ ſolita erat ſeruari in alijs ſimilib. alienationibus: prout cõ
ſtare videtur ex ſimilibus mandatis productis per Syndicũ pro-
tectorem:ergo excuſantur officiales ſi ſtilum & conſuetudinem
obſeruarint.l.iij.§.fi.ff.de teſt.l.fi.C.de iniurijs.l.ſecũ.C.quem
admo.teſt.ap. ¶ Octauò quia videt̃ agi debere per comitẽ Ludo
uicum cõtra curatricẽ,cuius authoritate cõſtitutus fuerit procu-
rator ad dictam alienationẽ faciendã, vel cõtra fideiuſſorẽ cura-
tricis, ſi ſoluendo non eſſet curatrix, & fortaſſe poſſet agi contra
dictos officiales,ſi ſoluendo non eſſet curatrix.l. prin.§.ſi magi-
ſtratus.l.ij.& fi.per totum.ff.de magiſtra.conue. ¶ Sed præmiſ-
ſis non obſtantibus contrariam ſententiam de iure probabilio-
rem eſſe puto, ſ. ꝙ dicta alienatio non potuit nec debuit fieri eo
modo quo facta fuit: nec etiã potuerũt nec debuerũt dicti offi-
ciales conſignare dictis emptoribus iura & loca prædicti comi-
tis modo quo conſignauerunt, deſcribendo perſonas dictorum
emptorum in loco dicti comitis: & reſpondendũ de dictis reddi
tibus, & dictos protectores ſeu officiales qui dictam conſigna-
tionem fecerunt,teneri dicto comiti ad reponendum eum in pri
ſtinum ſtatum, ſeu ad ſatisfaciendum ei de dictis ſuis locis & iu-
ribus videlicet alteri conſignatis rationibus infraſcriptis.¶ Nam
conſtat ꝙ per decreta condita per illuſtrem dñm ducem Ianuæ
in fauorem dictorum comitũ Chriſtophori & Andreæ & eorũ
hæredum potuit prohiberi alienatio dictorum iurium. l. dudũ.
C.de contrahen.emp.l.ſi emptionem.§. pri. in verbo more ciui
tatis.ff.co.tit.& l.j.C.nemini lice.habita.lib.x.& no. Bart.in.l.
his.C.de prædijs & omnib.rebus nauicul. lib.x. & in.l. filiusfa.
§.diui.ff.de lega.j.auth.hoc ius.C.de ſacroſan.eccle.& Bar.in.l.
ea.l.C.de condit.ob.cauſam.Nec mirum:quia ſecundũ Bart.in.
7 d.§. diui. † & per præceptum iudicis poteſt prohiberi, alleg. l. ſi
ſciens.ff.de contrahen.emp.& l.ſeruus hac.l.ff.de manu.¶ Vn-
de videmus quod etiam non prodigo põt ex cauſa interdici alie-
natio fundi: vt eſt text.ſingularis in l. de pollicitationibus. & ibi
not.Bar.& Bal.in l.per diuerſas.in ix.q.in.fi.C. mandati. & in l.
prin.in iij.q.C.de contrahen.emptio.facit.l. ſi creditores. ff. de
priui.cred. ¶ Et in propoſito noſtro interuenit cauſa in dicto de
creto prohibitiuo alienationis: quia ad illud proceſſerunt dicti
domini Ianuenſes pro bono & vtilitate eiuſdem ſeu reipublicæ,
& pro ipſo decreto præſumitur quod ſit factũ ex iuſta cauſa:vt ſu
perius dixi.faciunt.no.per Iac.Bu.in l.fi.ſi contra ius vel vti.in l.
reſcripta. C.de præci.impe.offi. ¶ Hoc præſuppoſito dico ꝙ co-
mes Chriſtophorus dando dictis protectoribus & officialibus
cõparatis dictas pecunias recipientibus, & ibi reſcribentibus &
aſsignantibus loca,cum tranſcriptione dicti priuilegii, iuxta co-
lumnã in qua dictus comes Chriſtophorus erat deſcriptus tanq̃
dñs dictorũ locorũ vr̃ dictus comes Chriſtophorus contraxiſſe
ſecundũ formã contentã in dicto ſuo priuilegio: & contra dicti
protectores vel officiales vel adminiſtratores, videntur etiã cum
ipſo comite Chriſtophoro contraxiſſe cũ qualitate & forma de-
ſcripta in priuilegio ſuo, quod erat eis notũ.l.ſi duo.ff.de acq.hæ
8 red.¶ † Et dicit ibi Bal.per illum text.ꝙ ille, qui facit aliquẽ actũ
videtur ſe aſtringere legi loquenti de illo actu: ergo dicti prote-
ctores concedentes dicta loca comiti Chriſtophoro videntur ſe
aſtrinxiſſe legi & decreto conceſſo ipſi comiti Chriſtophoro &
eius hæredibus. ¶ Et maximè cum in dicto decreto mandetur
omnibus officialibus Ianuæ, quòd debeant omnia ibi contenta
obſeruare & obſeruari facere ſub certa pœna applicanda cõmu-
ni Ianuæ per quam pœnã non auferet̃ contrahentibus agendi ad
particulare intereſſe.l.ſi pignore.§. cum furti. ff. de furtis l.j.C.
qñ ciuilis actio præiudi.cr. ¶ Et in propoſito etiam dicit Paul.de
9 Caſ.in. d.l. ſi duo per illum tex. in ver. ſcire potuit. † ꝙ ſi aliquis
acceptat ciuitatem in aliquo loco: videtur ſe obligaſſe omnibus
oneribus ciuiũ illius loci, etiam ſi illa onera ignorabat, quia ſibi
imputet quare non perquiſiuit.& per hoc etiam allegat. no. per
Bal.poſt Pe.in l.quod fauore.in vj.oppoſitione. C. de legi. facit
ad prædicta tex.in l.j.verſicu. his quoque.C. de ſpõ. & in l.ſi is à
quo.§.fi.ff. vt in poſ. le. vbi ſi quis contraxit ſcienter cũ perſona
cuius conditionẽ & qualitatẽ notã habet: videt̃ contrahere ſecũ
dũ illam conditionem & qualitatem quam ipſe habebat & illã
approbare. ¶ Si ergo vident̃ dicti protectores & officiales con-
traxiſſe cum comite Chriſtophoro ſm formam illius priuilegij
ſibi conceſsiſſe ſequit̃ ꝙ dicti protectores penes quos remane-
bit cuſtodia & adminiſtratio dictorũ locorũ & redituũ, non de-
bebant ſm formã & tenorem dicti priuilegij,& per conſequens
non poterant conſignare alicui ementi à comite Ludouico non
exiſtente tunc in ciuitate Ianuæ nec exiſtente ętatis annorũ.xxx.
ſm ꝙ in dicto priuilegio continet̃. & ſic nõ poterũt & conſigna
re dictis emptoribus qui acquiſiuerunt à quodã aſſerto nuncio
ſeu procuratore dicti comitis Ludouici minoris. ¶ Poteſt ergo
tunc dictus comes Ludouicus maior.xxx.ann.exiſtens in ciuita-
te Ianuæ petere ꝙ dicti procuratores ſeu officiales conſignent di
ctos redditus ſibi aut alteri cui voluerit: & prout conſignari de-
bent ſecundũ formam dicti priuilegij: quia non fuerunt liberati
protectores conſignando alteri q̃ cui ſi haberet. l.ſi vrbana.ver.
ꝙ ſi vecturas.ff.de condi.inde.l.ſi hominem.§.ſi nullo.ff.de ſo-
lu. ¶ Et prædicta fortificant̃ ratione, vt mihi vr̃ ſatis cõcludenti:
tunc ſiue dicamus ꝙ dictus cõtractus qui celebrat̃ circa impreſti
ta montis dicatur contractus mutui ſiue dicamus ꝙ ſit cõtractus
emptionis & vẽditionis.Nã alterũ dictorũ duorũ contractuũ eſ-
* ſe oportet vt concludũt magis * cõiter doctores tractantes illam
10 vulgatã quæſtionẽ: † videlicet an percipere annuũ redditum &
in præſtitis quæ fuerũt Venetijs ſeu ex pecunia mõtis Florentiæ
ſit vſura: quã tractant doct.in c.in ciuitate de vſur. & Io. cal.in c.
nauiganti.eo.tit.& Fede.de Senis.in conſilio.ccc.incip.quæſtio
vertitur inter ciues ſuper tali caſu,&c.& per Bal.in l. cunctos po
pulos.in vj.col.C.de ſumma tri.& in l.hac edictali.§. his aliud.
C.de ſecun.nup.& per Bal.& Imo.plenius in l.ſi maritus inquit.
ff.ſol.mat.& Bart.& Sali. in auth. ad hæc.C. de vſu. & latiſsimè
per Petr.de Ancha. in ſua diſputatione incipiẽte, antiquis & mo
dernis temporibus viri catholici.& conſil.xxx.incip.dubitari ſo
let à quibuſdam &c. & per Laurentium de Rodulphis in rep.c.
conſuluit.de vſur.in tertia parte maximè in v.& vlt.q. ¶ Siue er-
go dicamus eſſe contractum mutui ſiue emptionis & venditio-
nis, vtroque caſu dicti protectores, ſeu commune quod ipſi re-
pręſentant, obligatur ad genus illis qui ibi ponunt pecunias ſu-
per monte illo. Nam ſiue attendamus illud quod dat protectori
bus,ſ.pecuniã, & certum qđ eſt genus: quia datum eſt ad nume-
rum, prout in dubio præſumit̃. l. incendiũ. cum ibi notatis per
Bar.C.ſi cer.pe.ſiue attendamus annuos redditus in pecunia cõ-
ſiſtentes ad quos obligant̃ dicti protectores: & etiam ſine dubio
illi annui redditus conſiſtunt in genere. l. ratione. §. incertæ.ff.
ad.l. falcid. vnde dato ꝙ proceſſerint protectores ad faciendam
aliquã conſignationẽ dictorum reddituũ emptoribus prædictis,
quæ legitimè minus emerunt & non acquiſiuerunt ab eo cui li-
ceret alienare non poſſunt dicere protectores ſe eſſe liberatos
vel apud ſe habere illos annuos redditus qui ſpectabant ad comi
tem Ludouicũ: quoniã vt dixi, illi redditus qui debentur comiti
Ludouico conſiſtunt in genere & non poſſet dici illud genus de
ſijſſe extare apud protectores & cõmune Ianuæ, licet aliquã con
ſignationẽ feciſſe allegent dictis emptoribus protectores ſub no
mine comitis Ludouici. vt probatur in l. creditur. in princip. ff.
de ſolut. & in l. lectos. iunctis duabus legibus ſequentibus cum
11 gl.de periculo rei venditæ. ¶ † Bene facit in ratione ibi deciſio
quæſtionis formatæ per Dy.& Bar.& alios in d.l.creditor in pri.
& per Cyn. in l.cum lege. la prima. C. quod metus cauſa. & per
Bartol.in l.falſus.circa.fi.C.de for.& in l.ſi te bonis.C.de iu.de-
liber. cum concor. allegatis per doc. in dictis locis, dum quærit
quòd ſi expulſa eſt vna pars de ciuitate, & illa pars quæ eſt in ci-
uitate

uitate exigit debitores illorum exitorum : an illi debitores libe-
rentur: & inter cætera dicunt ꝙ ſi erant debitores obligati ad ge-
nus:& tunc in dubio non ſunt liberati,qui non ſoluerūt ei cui ſol
uere debebāt & adhuc tenentur ac ſi nihil ſoluiſſent : quia genus
perire nō poteſt per.d.l.creditor.& l. lectos. cū alijs ſupra allega.
tis. ¶ Si qua ergo difficultas ſupereſt conſiſtit ſolū in reſponden-
do.arg.in contrariū inductis ad quorū ſolutioné deuenio. ¶ Nō
ob.primum arg.ſcilicet ꝙ comes Ludouicus renunciaſſe videtur
priuilegio ſuo , conſtituendo procuratorem ad vendendū , quia
reſponderi poteſt pluribus modis. ¶ Et primo quia non apparet
ꝙ eo tempore comes Ludouicus haberet ſcientiā & notitiā ali-
quam dicti priuilegij,& in dubio præſumitur illud ignoraſſe, ex
quo fuit impetratū per aliū.l.fi.ff.pro ſuo.l. qui in alterius. ff.de
12 reg.iur.† ergo nō pōt videri renunciaſſe priuilegio qđ ignorabat
cōpetere ſibi, maximè cū de ipſo priuilegio nulla fuit mētio.l. ſi
mater.ff.de inoff.teſt.l. legitimā. ff.de peti.hær.l. cum Aquilia-
na.ff.de tranſac.¶ Secundo pōt reſponderi ꝙ illa cōſtitutio pro-
cura.ciuitatis Parmę,vbi facta fuit conſtitutio procurationis,nō
poteſt fieri per minoré xxv. annis,qui aliquem contractū vel ali
quā obligationem facere non poteſt, ſine authoritate curatoris:
nec etiam de iure cōi poterat mandatum de vendendo fieri ſine
mandato curatoris,vt infra dicam : ergo dicta domina Andreola
mater dicti comitis Ludouici , quæ tanq̃ curatrix interpoſuit au-
13 thoritatem dicto actui † non erat ſolenniter conſtituta : quia nō
renunciauit ſecundis nuptijs ſpecialiter prout de iure requiritur
quando mater aſſumit tutelam vel curā:vt in auth.matri & auiæ.
Cū gl. C.quando mulier tut.offi. fungi poteſt.& ibi hoc ſequun
tur doc.cōcludentes aliter nō poſſe eam conſtitui tutricé vel cu-
ratricem: vt no.Bart.in.l.ſi quis ſub conditione. ff.de teſta.tute.
¶ Nec iudex qui interpoſuit decretū in dicto mādato ſuppleuit
ex certa ſcientia defectū curatricis:prout requirebat iuxta.l. bo-
norū.C.qui admitti.& no.doc.in l. ſi curatorem.C. de in integ.
reſt.& not.ſignanter Bart.in l.prima.§.idé Pomponius.ff.quod
falſo tuto. auth. ¶ Non obſtat fm argumentum, ſ. ꝙ comes Lu-
douicus non debet poſſe venire contra factū ſuum: quia reſpon-
14 deo † ꝙ quis poteſt venire cōtra actum à ſe geſtum qn̄ ille actus
erat de ſe nullus ꝓp fauorem ipſius qui venit contrà:vt l.j.& fere
per totum. C.de prædijs mino.& l.iubemus.§.ſanè. C.de ſacro-
ſa.eccle.capit.ſi quis presby.de reb.eccle.non alie.& not.plenè
Guil.de Cu.& Bart.in l.poſt morté. ff.de adopt. & plenè not.in
c.diuerſis fallacijs.de cle.coniug. & in capi. noſci. de elec. ¶ Sed
ita eſt ꝙ dicta conceſsio mandati à comite Ludouico minore
xxx.annis de vendendo dicta loca . nō valuit reſiſtentibus dictis
decretis dominorū Ianuenſium etiā quia non interuenit autho-
ritas legitimæ curatricis : ergo poteſt comes Ludouicus conue-
nire, aliter enim de vento ſeruiuiſſent dicti domini Ianuenſes co
miti Chriſtophoro & Comiti Andreæ concedendo dicta decre-
ta prohibentia dictos redditus poſſe alienari per deſcendentes di
ctorum comitum ante perfectam ætatem annorum xxx. ſi dice-
remus quod mandatum de vendendo factum per comitem Lu-
douicum valeret. ¶ Ad tertium argumentum, ſ. quantum eſt le-
gitima comitis Andreæ dicta prohibitio alienationis non debet
habere effectum . Reſpondeo quod ſatis mirandum eſt quòd
pars aduerſa in hoc faciat fundamentum : quia ſatis fragile eſt.
Nam verum eſt quòd pater in teſtamento non poteſt imponere
grauamen filio poſt mortem ipſius patris. quo ad legitimam filij
& ita loquuntur iura allegata in contrarium . ¶ Sed nos quæri-
mus in prohibitione alienationis impoſita tempore acquiſitio-
15 nis ipſorum bonorum . † vnde ſatis eſt quòd filius habeat legiti-
mam ſuam de bonis quæ habebat pater tempore mortis . inſpe-
cto ſtatu & qualitate in quo & in qua ſunt bona tempore mortis
ipſius patris:vt l.etiam.§.fi.ff.de bo.libe.l. cum quæritur. C. de
inoffic.teſta. vnde dato ꝙ illa prohibitio alienationis eſſet onus:
tamen quia bona fuerunt à principio acquiſita cum illa qualita-
te & prohibitione : ſatis eſt quòd filius habeat partem ſuam cum
illa prohibitione & qualitate aliter autem ſequeretur quòd ſi pa
ter totum ſuum patrimonium diſtribueret in acquiſitione bono
rum feudorum , quæ non poſſunt alienari ſine conſenſu domini
quòd filius ↄ̃uenire poſſet:quatenus caperet legitima, qđ deriſo-
rium eſt. ¶ Præterea etiam dictum priuilegiū prohibitiuum alie
nationis fuit per ipſum comitem Andream qui illud confirma-
ri fecit, ergo per eum nec per eius hr̄des amplius impugnari poſ-
ſunt l.generaliter.§.ſed iurō.cū vulg.C.de reb.cred. ¶ Non ob.
quartū arg.ſ.ꝙ nō fuit facta deſcriptio priuilegij, tpe quo prædi-
cti reditus fuerunt deſcripti in perſona comitis Ludouici , & qđ
protectores de dicto priuilegio non fuerunt certiorati, quia rn̄-
deo primò ꝙ incumbebat officialibus dictarū comparat . & di-
ctū priuilegiū deſcribere annuatim in libris & chartularijs ipſo-
rum ſicut à principio fuit deſcriptū,prout madatur eis per decre-
tum & priuilegiū . ¶ Secundo , rn̄deo ꝙ tenebantur inueſtigare
dicti officiales de dicto priuilegio comitis Chriſtophori quod fa
cile inuenire potuiſſent recurrendo ad originalem deſcriptioné
dictorū locorum, iuxta quā erat præſcriptū priuilegiū . vnde fue
runt in culpa ſi non inquiſiuerunt id quod de facili inuenire po-
tuerūt, vt not.gl.in l.locus.in gloſſ.fi.ff. de acq.poſ. ¶ Bene facit
tex.in d.l.ſi duo.in verb. ſcire potuit. ff. de acq. hær. & quod ibi
no.doc.maximè d.Pau.de Caſt.cuius verb.s̃.retul. ¶ Bene facit
etiam ad hoc quod habetur in c.innotuit.de ele.cum notatis ibi.
16 † circa ea quæ ſpectant ad officium alicuius , non eſt probabilis
ignorantia in facto alieno ſi potuit de illo facto inueſtigare , ſed
ita eſt qđ ſpectabat ad officium dictorum officialium annuatim
deſcribere in libris , & chartularijs ſuis , prout continet in dicto
decreto ergo non excuſantur ꝓp allegationé ignorantiæ. ¶ Ter-
tiò, rn̄deo ꝙ dato etiā ꝙ habuiſſent ignorantiā protectores & of
ficiales de dictis priuilegijs, tn̄ non ſequitur ꝙ ꝓp hoc fuerint li-
berati, conſignādo alteri quam cui conſignare debuerunt, tamé
quia conſignarunt ad inſtantiam eius qui non eſt legitimus pro-
curator, quia in mandato ſibi facto non interuenit authoritas cu
ratricis legitimè conſtitutæ, vt dixi, quæ authoritas curatoris etiā
requirebat tam ex forma ſtatutorum Parmæ , q̃ de iure cōmuni
in alienando ſeu in alienatione rerū immobiliū ſeu rerū quæ ſer-
uando ſeruari poſſent. l.lex quæ tutores. C.de adm.tu. & not.in
l.ſi curatoré habens. C.de in integ. reſt.mi. & tales annui reddi-
tus connumerant inter immobilia, vt in cle.exiui in prin. in ver.
cūque annui.de verb.ſign.& not.in l.iubemus.in prin.C. de ſa-
croſan.eccleſ.& in auth. de non alie.§.hæc nos, ergo.cum gloſſ.
¶ Tum etiā quia aſsignarunt ei cui ꝓp dicta decreta non potue-
runt de iure conſignari , vnde de iure non liberantur , vt eſt bo-
nus textus in præalleg.l.ſi vrbana.ff.de condit.indebi. per quem
17 textum dicit in propoſito Bart.† ꝙ ſi abbati [a] non iuſtè electo &
a ingreſſo monaſterium ſoluta eſt penſio à conductoribus, an libe
rantur conductores ſoluentes, diſtinguitur. aut conductores cō
duxerunt ab illo abbate intruſo, & liberentur, aut non conduxe
runt ab illo ſed à vero abbate poſteà ſoluerunt abbati intruſo , &
tunc non liberantur & tunc diſtinguit illa lex. ergo cum iſte con
tractus fuerit celebratus cum comite Chriſtophoro , & ſic cum
vero dn̄o, non liberant protectores ſoluendo dicto procuratori
qui non erat legitima perſona, & qui procu.in illo tpe nō habuit
legitimam perſonam . ſecus ſi in aliquo tēpore ſcientibus dictis
protectoribus, procurator habuiſſet legitimam perſonam & po
teſtatem recipiendi dictam conſignationem & vendendi , & po
ſtea fuiſſet extincta poteſtas dicti procuratoris ignorantibus di-
ctis protectoribus, liberarentur dicti protectores ſoluentes, vel
conſignantes ei cuius poteſtatem reuocatā eſſe ignorauerunt.&
ita loquitur text.in l. qui in prouincia.ff. ſi cer.pet. & in l. cū q̄s.
§.primo.ff.de ſol.hanc vltimam ſolutionem tn̄ non pono ex to-
to pro conſtanti ꝓp vnum quod voluit Bar.in d.l.ſi vrbana.dum
dicit ꝙ ſi conductores conduxerūt à vero abbate & ſoluerūt ab
bati intruſo & non legitimè ingreſſo , tamē ſi ſoluentes habebāt
iuſtam cauſam credendi eum eſſe verum abbatem, vt quia habe-
bat confirmationem ſuperioris quæ forte de iure non tenebat, li
berarentur per l . cum fundus. §. cum ſeruum tuum imprudens.
ff.ſi cer.pet.quod non approbat Fulgo.in d.l.ſi vrbana in debito
re obligato ad genus , prout in propoſito noſtro , quia etiam ca-
ſus fortuitus non liberat debitorem generis d.l.incendium.cum
ſi.in propoſito videtur hoc velle Bald.in l. falſus. C. de fur. circa
pe.co.vel antepenult.in verbo vlterius quæro. & quod ſequitur
&c . quinimo tutior videtur prima & ſecunda ſolutio . s̃. di-
cta quæ non incidunt in iſtud dubium . ¶ Non obſt. quintum
ar.quod in dictis priuilegijs non dicatur quòd protectores tene-
rentur , quia reſponſio patet ex ſupradictis , quoniam protecto-
res concedendo dicta bona & redditus comiti Chriſtophoro,
cui ſciebant eſſe conceſſum priuilegium , quòd alia loca ſeu per
ipſum acquirenda nō poſſent poſtea ſibi aſsignari, niſi ſibi aut hę
redibus

redibus aut successoribus suis existentibus in ciuitate Ianuę & ha
bentibus ętatem annorum xxx. videntur cum illa conditione &
qualitate secum cõtraxisse & alteri personę restituere non dicun
tur liberati à sua obligatione consistente in genere: vt,s̃. plenè
probaui. ¶ Non obstat sextum argumentũ.s. qđ dicta iura & lo-
ca fuerunt alienata ob causam dotium consumendarũ sororibus
dicti comitis Ludouici, propter quam causam possunt alienari:
quia respondeo primò quod etiã ex forma dicti decreti erat pro-
hibita translatio & alienatio dictorum bonorũ pro causa dotiũ.
18 ¶ Secundo respondeo † licet bona quæ ex dispositione vltimæ
voluntatis sunt prohibita alienari, possunt alienari pro causa do-
tis: vt auth. res quæ. C. cõia de le. tamẽ secus est in rebus quæ sunt
prohibitæ alienari ex dispositione inter viuos: vt probat gl. no. l.
nulla. quam ibi ad hoc ponderat Bal. in fi. C. de iu. do. & no. Bal.
in c. j. §. donare. in ti. qualiter olim feu. po. alie, sed dicta bona e-
rant prohibita alienari ex dispositione facta inter viuos, nedũ ex
vltima voluntate: ergo &c. ¶ Non obstat ꝙ debent posse excu-
sari dicti protectores si paruerint decreto iudicis, qui interposuit
suã authoritatẽ mandato facto per comitẽ de vendendo, quia rñ
sio patet ex supra dictis: & maximè quia in dicto mãdato in quo
erat interpositũ decretum iudicis Parmensis, nõ erat mentio de
prohibitione alienationis: de quo in dicto priuilegio. vnde de-
cretũ iudicis appositũ in mandato comitis Ludouici non potuit
extendi ad dictam prohibitionem alienationis, de qua non co-
gnouerat. l. si ex testamento. in fi. & l. mater. §. eadem. ff. de ex-
cept. rei iud. ¶ Non ob. aliud argumentum dum dicit ꝙ excusari
debuerunt protectores si paruerint mandato vicarij seu superio
ris qui mandauit dictã venditionem & translationem fieri posse
& ita etiã retulerũt sapientes & aduocati comparat. quia respon
deo primò & eodẽ modo, quo proximè dixi, ꝙ dictus vicarius &
sapientes non habuerunt notitiam priuilegiorũ & prohibitionũ
alienationis prædictæ de qua debuerũt protectores & officiales
comparatarũ inuestigare: & eadem de facili inuenire potuerũt:
vt superius declaraui. vnde non sunt excusati, nec mandatum vi-
carij trahitur ad ea quæ sibi incognita fuerũt: vt ego dixi. ¶ Secun
do respondeo per ea quæ tradit Bald. in l. falsus. C. de fur. in pe.
vel antepe. co. in ver. vlterius quæro. &c. vbi post Nicolaum de
19 matha. † quærit si debitor per sententiã iudicis est coactus solue-
re falso procuratori, an liberetur. & concludit ꝙ si ille procura-
tor falsus nunq̃ habuit mandatum qđ non liberatur debitor per
l. qui hominem. §. si nullo. de sol. & l. si quis possessor. §. fi. ff. de
pet. hær. quia cũ domino nullũ negotium gestũ est. vt in præal-
leg. l. si vrbana. Si autem mandatum habuit obscurum, & ratio-
ne obscuritatis iudex interpretationẽ fecit ampliatiuã cum fortè
facere debuisset arctatiuam, & sic pronunciauit procuratorẽ esse
idoneũ ad recipiendam solutionẽ cum nõ esset: & tunc liberatus
est debitor soluendo: quia error processit à dño in cuius potesta-
te fuit clarè & apertè loqui. l. veteribus. ff. de pac. & idem dicit in
quocũque alio dubio iuris vel facti quod orit̃ culpa constituen-
tis: quia culpa sua nõ debet esse alterius pœna, ſm Nico. de mat.
& Bal. ibi: secus si habuisset mandatũ & illud fuisset legitimè re-
uocatũ & notificatũ per reuocantẽ: nã tunc non liberat̃ debitor:
quia non debet creditori nocere iniuria facta debitori. ar. ff. de
euic. l. si per imprudentiã. & l. exceptionẽ. ff. de fideic. nisi culpa
creditoris intercessisset, sed vbi non intercessit culpa nec credi-
toris nec debitoris: tunc debitor non liberabitur: quia in debito-
rem principaliter infertur iniuria ſm Nic. de mat. & Bald. in. d.
l. falsus. ad hoc allegat̃. l. si stichum. §. fi. ff. de sol. & l. soluendo.
ff. de neg. gest. ¶ Sed ita est quod absque aliqua culpa dicti mino
ris mandatum factum procuratori de vendendo erat inefficax
quæ inefficacia mandati procedebat maximè à dicto priuilegio
prohibente alienationem, de quo priuilegio minor habebat seu
habere præsumebat̃ ignorantiam: vt s̃. probaui: ergo illæ decla-
rationes vicarij Parmæ & sapientium non debent obesse credi-
tori. scilicet comiti, sed illis qui soluerũt seu dictos redditus con-
signauerunt procuratori non idoneo vel alteri ad eius instantiã.
20 ¶ † Pro hoc bene facit id quod no. Bart. in l. licet. in vlt. co. C. de
proc. & etiam ibi Cy. & alij, & Inn. in c. super literis. de rescri. &
Ioan. And. in c. j. de proc. & Spec. in ti. de syndico in verbo quid
si iudex. vbi dicunt quòd si quis comparuit in iudicio tanquàm
procurator Titij contra Seium, & Titius opponat quòd ille non
habet legitimum mandatum, & iudex inter procuratorem & Se
ium pronunciat illum procuratorem habere legitimũ mandatũ
à Titio, ꝙ illa pronunciatio iudicis nõ nocebit Titio in alio post-
quàm ipse nõ fuit præsens in alio iudicio. ar. l. cũ non iusto. ff. de
col. detegenda. poterat postea Titius contra Seium allegare ꝙ il
le non habebat legitimum mandatũ ab ipso Titio. ¶ Et ita est in
proposito: quia illæ declarationes factæ absente comite Ludoui
co, non habent sibi obesse: si millies ostendatur illum Michaelẽ
habuisse legitimã personam ad vendendũ dicta bona. ¶ Nec ob.
quod fuerit in dictis allegationibus seruatus ille ordo qui erat so
litus seruari in similibus: quia respondetur quod ille ordo consue
tus, de quo fit fides, nõ fuit seruatus circa alienationem locorum
& reddituũ, quibus concessa essent talia priuilegia, cum prohibi
tionibus alienandi, qualia erant concessa in proposito nostro: &
sic ex diuersis non recta fit illatio. l. inter stipulantem. §. Stichũ.
ver. sed hæc dissimilia. ff. de ver. ob. & l. fina. ff. de calumnia. Po-
stremo. nõ ob. quod primò debeat agi per comitem contra cura-
tricẽ & fideiussorẽ eius, anteq̃ agatur contra dictos officiales seu
protectores iuxta. l. j. & ij. ff. de magi. conuen. quia rñdeo ꝙ si co
mes Ludouicus vellet agere cõtra iudicẽ q̃ dedisset illã curatricẽ,
& qui accepisset illũ fideiussorẽ: tunc verũ est qđ non posset age-
re contra iudicẽ qui dedisset illam curatricem & qui recepisset il
21 lum fideiussorẽ nisi in subsidiũ & ita loquunt̃ contraria. ¶ † Sed
quoties volo agere cõtra eum qui mihi tenebatur ex contractu,
quem secum celebraui, vt si id quod mihi debebat in genere, alte
ri soluit, nihil obstat, quin ego possim agere cõtra talem mihi ob
ligatũ, etiã si noluit agere cõtra tutorẽ vel curatorẽ: vt probat̃ in.
l. j. & per totũ tit. C. si tutor vel curator inter. vbi etiam remediũ
ordinariũ pendente restitutione in integrũ per minorem contra
alium non tollit̃: q̃uis minor possit agere contra tutorem ex eo-
dem facto, vt l. fi. C. si tu. vel cur. q̃uis remediũ substitutionis in
integrũ consueuit esse subsidiarium. l. in causæ. la ij. ff. de mino.
¶ Præterea fortasse etiam curatrix ignorabat & ignorare præsu-
mebatur dicta priuilegia, quam ignorantiam allegare non pos-
sunt dicti officiales vt probaui. Et sic ea ratione contra ipsam cu-
ratricem agi non posset. ex quibus concludit̃ dictos protectores
non esse liberatos à dicto comite. & esse respondendũ & proui-
dendum de suis reditibus per dictos protectores & officiales. &
quia vt audio tales domini iudicantes plurimũ adhærent veritati
& æquitati in iudicando, hoc tanto magis facere debent, quia ali
ter incideremus in absurdũ: videlicet ꝙ dominus comes Christo
phorus sub fide dominorũ Ianuensium priuilegia concedentiũ,
voluit tutè prouidere sibi & successorib. suis remaneret sub tali
fide delusus & deceptus ipsę & eius descendentes, quia circa hoc
in aliquo nõ peccauit comes Christophorus, comes Ludouicus
qui in minori ætate constitutus nullam habens scientiam de di-
ctis priuilegijs mandatum illud fecit & quod deterius est pecu-
niæ, in vtilitatem conuersæ minorum, non reperiuntur, æquissi-
mum est igitur quod protectores & officiales prouideant dicto
comiti de suis reditibus, qui pro obseruantia fidei suæ communi
tatis & priuilegiorum habere notitiam tenebantur, quia specta-
bat ad eorum officium annuatim in libris suis describere prout
descriptum fuit à principio, & vt ne argui possit minor in aliquo,
suadeò vt offerat se paratum cedere dominis protectoribus om
nia iura sibi competentia contra dictam curatricem & eius fide-
iussorem & dictum procuratorem.

ADDITIO.

a ¶ Abbati. infra. lib. v. consilio. cxx. colum, ij.

EPITOME.

1 Testamentũ solenne reuocat̃ per simplicem declarationem
factam coram testibus ab habente liberos. h. d.

CONSILIVM CIIII.

PAucis vtar qm̃ satis abundè per famosissimos dominos
supra consulentes discussus extitit passus, de quo quærit̃
1 s̃. ¶ † An primum testm̃ in quo Petronius vniuersalis hę
res fuit institutus & filiabus testatoris relictũ certũ quid pro doti
bus iure institutionis, sit sublatum per sequentẽ vltimam volun-
tatẽ factam coram septẽ testibus, in qua omne aliud testm̃ præ-
cedens reuocauit, omni meliori modo via iure & forma quibus
posset volens pro intestato haberi, quo tẽpore extabant & extãt
filiæ

filiæ testatoris. ¶ Et hanc quæstionem videt indecisam reliquisse Bartol. in lecturis modernis in l. si ita. §. regula. in fi. ff. de lib. & posth. sed post eã clarę decidit. in l. si iure. de leg. iij. quod aut testator corã septem testibus dicit volo primũ testamentũ non valere: quia volo decedere intestatus. & tunc videtur instituere venientes ab intestato quorũ aditione ademptio confirmatur. l. si quis hæres instituatur si legitimus. ff. de hære. instit. & iste est casus noster. sed si simplr dixisset volo primũ testm̃ nõ valere, tunc nõ esset reuocatũ primũ nisi cursu. x. annorũ l. sancimus. C. de testa. insti. quibus modis testa. infir. §. pe. & cũ hac opi. concordat Pe. de Anc. & Io. de Imo. in c. cũ esses. de testam. & Bar. in l. sancimus. C. de testam̃. & Raph. Cu. in repetitione sua l. si filius qui in potestate. in xxvj. col. ff. de lib. & posth. & probatur in l. j. §. si hæres. fm vnam lec. gl. ff. si tabu. testa. nullę extabunt. & idẽ voluit Io. de Imo. in c. cũ esses. de testamentis. ¶ Et idẽ voluit Ioan-
2 nes de Imo. in præallegata. l. si ita. §. regula. † vbi dicit plus, vide-
a licet ꝙ si testator dixisset [a] volo simpliciter primum testm̃ non valere. dato quod non dixisset se velle intestatũ decedere: tñ primũ erit sublatum: quia dicendo volo primum testm̃ non valere, in consequentiam tacite dicit se velle intestatum decedere: & sic vr̃ vocare veniẽtes ab intestato. l. conficiuntur. in princip. & in l. si quis cum nullũ. ff. de iure codicillo. & dicit hoc tenere dñm Hono. de perusio. in l. hac consultissima. §. si quis. C. de test. & rñdet ad. l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de testamen. mili. & ad dictam. l. sancimus. ꝙ ibi non interuenit solennis numerus septẽ testium. ita rñdet ad l. sed si in conditione. §. fin. ff. de hæredi. in-
3 sti. † vbi hæreditas & libertas fuit data seruo hęredi vniuersaliter instituto, non põt in codicillis adimi libertas: quia non posset illa ademptio confirmari per aditionẽ hæreditatis: quia seruus cui adempta esset libertas non posset adire hæreditatem, ergo ita videbatur in proposito ꝙ ex quo nullus erat hic in postrema voluntate institutus cuius aditione posset confirmari ademptio libertatis ꝑp regulam positam in d. l. si ita. §. regula. vbi traditur regula quod si seruo data est hæreditas & libertas: non potest vnum adimi sine alio vel in d. l. sed si in conditione. in codicillis coram quinque testibus fœminis voluit facere illam ademptionem, ex quo sequebatur adẽptio hæreditatis, quod quidem fieri non potest: quia in codicillis hæreditas admi nõ potest. l. ij. C. de codici. secus qñ coram solenni numero testiũ fit ademptio hæteditatis: quia tacitè vident inuitari venientes ab intestato ad hæreditatẽ. Ergo debet tolli primum testamentum sicut quando expresse dixisset, velle decedere intestatũ p no. per Bar. in præallega. l. si iure. & dixi. s̃. Secundò principaliter fundatur intentio filiarum, ex his quæ not. Bartol. in præalle. §. veteranus. vbi inquit ꝙ si in primo testamento fuerunt instituti non venientes ab intestato, & postea testator coràm quinque testibus dixit velle irritum primum testm̃, & sic velle ab intestato decedere, tolleret primum testm̃: quia sufficit inter ipsos succedentes ab intestato quodcunque voluntatis indicium per d. l. hac consultissima. §. si quis. & l. ij. ff. de iniusto. test. & sic vult. ꝙ text. in. §. veteranus. procedat qñ venientes ab intestato erant instituti in primo testõ per d. l.
4 hac consul. §. si quis. ¶ † Tertio principaliter confirmatur dicta conclusio: quia inter liberos sufficit quocunque modo constet de voluntate testantis, reiectis omnibus solennitatibus à iure ciuili inductis, & quod interuenerint solennitates quæ sunt de iure diuino vel gentium, quo iure cautum est ꝙ in ore duorum vel trium stat &c. hæc probantur in l. hac consul. §. ex imperfecto, & ibi no. Bart. & alij in fi. C. fami. ercisc. & per not. in l. fin. ad fi. de codicillis. vnde tunc succedit id quod decidit in proposito
5 Bald. in repe. l. j. in vlt. col. C. de sacrosan. eccl. † vbi quærit quid si testator reuocat institutionem ad pias causas dicendo reuoco, non tamen alium hæredem facit, an valeat reuocatio, & dicit ꝙ sic inspecto iure diuino quo solum attenditur intentio testatoris. ergo cum esset inter liberos attendi debeat idem quod iure diuino & iure gentium introductum fuit. Sequitur quòd per vltimam dispositionem intelligitur esse reuocatum præcedens testamentum. & hoc etiam tenuit Pau. de Cas. in d. auth. inter liberos præallega. ¶ Hoc postremo iuuatur ex dispositione municipalis censuræ sub rubrica de testamentis & vltimis voluntatibus vbi hoc vr̃ expressum. ¶ Ex quibus patet non obstare si diceretur quòd Ful. in d. l. sancimus. videatur tenere quòd per illa verba, nolo primum testamentum valere. Sed volo decedere intestatus non inducit reuocatio prioris testamenti per. d. §. veteranus. alle. tñ pro opin. Bart. tex. in d. l. j. §. si hæres. ff. si tab. testa. nullæ exta. nõ rñdet Pau. de Ca. in d. l. sancimus. & in l. hæredes palã. §. si quid. ff. de testa. vr̃ tñ concordare cum opi. Ful. per d. l. sancimus. & per §. veteranus. quia dico ꝙ ex præmissis multiplex patet rñsio. primò. n. non ob. §. veteranus. ff. de testa. milit. quia fm intellectum Bar. ibi procedit qñ essent instituti in eo venientes ab intestato aliter non per d. §. si quis. ¶ Secundo, procedit ille text. qñ non interuenissent solennitates numeri septem testium, vt ibi patet & declarat Io. de Imo. in d. §. regula. ergo nõ procedit ille text. vbi extarent liberi qui viderentur vocati ex vltima dispositione testatoris per. §. ex imperfecto. & dixi in tertio principali fundamento: & istæ duæ rñsiones adaptantur etiã ad l. sancimus. ad quã. ¶ Tertio modo rñdet Bald. in præalle. l. si viri, s. ꝙ ibi dicit primũ testm̃ non aũt subiunxit se velle intestatũ decedere, per iura superius allega. ¶ Nec huic rñsioni obstat rñsio Ful. in d. l. sancimus dicentis ꝙ expresio eorum quæ tacitè insunt nihil operatur. l. iij. de leg. j. l. non rectè. C. de fideiuss. sed si dixit se nolle primum testm̃ valere inest tacitè quod vult ab intestato decedere: quia rñdeo ꝙ non sequitur, testator noluit primũ testm̃ valere, ergo voluit venientes ab intestato succedere, vt probatur per not. per gloss. & doc. in l. proximè. in gloss. ij. ff. de his quæ in testa. delen. & in l. in naturã. in glo. in ver. non valere. C. de testa. vel potest etiam responderi fm Io. de Imo. in d. §. regula. cuius verba superius retuli. ¶ Nec insisto an ista secunda voluntas sit intestati postq̃ omnino producit effectum reuocationis primi testamenti. d. §. veteranus. Igitur talis disputatio nõ est necessaria. l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. & l. ꝙ si dubitet. ff. de acq. hære.

ADDITIO.

a ¶ Dixisset coram septem testibus, tunc. n. aliud de iure non requirit & sequit Gu. pap. An. rub. consi. xlj. & verum puto indistinctè licet non fiat fauore liberorũ. & vt seq. Alex. j. lib. iij. consi. xxx. col. ij. licet Alex. in d. §. regula. & in d. l. sancimus. * & vtrobique Ia. & alij * crebrius sequuntur Bart. vt dixi in consu. paris. §. xcvj.

SVMMARIVM.

1 *Protocollo statur, si est differentia inter instrumentũ datum parti, & protocollum.*
2 *Protocollum q̃uo discernitur ab instrumento inde sumpto.*
3 *Scripturæ pleniori quomodo statur.*
4 *Notarij error probatur per ipsum cum vno teste.*
5 *Notarius rogatus præsumitur de clausulis consuetis.*

CONSILIVM CV.

IN causa correctionis erroris mota pro parte Fantutij de Fantut. rationibus quibus in processu apparet: vt vestris reuerẽtijs morẽ geram, scribam q̃ magis compen-
1 diosè. † Et primum quidem principale fundamentum erroris cõstat, quia cũ sit differentia inter scripturã authenticam datam à notario parti, & scripturã originalem, i. matricem quæ
a remansit apud notariũ ex discordantia stari debet originali [a] seu matrici. ¶ Et per ipsam dr̃ probari errorem fuisse cõmissum in authenticando scripturam seu instrumentũ datum parti, vt legitur & notatur in auth. de tabellio. §. illud. & l. si quis ex argentarijs. §. prætor. & in hoc notat Bar. & alij. ff. de eden. not. Specu. in titu. de libel. concep. §. restat. in princ. & per Bart. in l. si librarius. ff. de regu. iur. & in l. Sempronius Proculo. ff. de leg. ij. & Bart. consi. xxviij. inci. ex facto proposito. Bal. in l. nec exemplum. C. ad. l. Cor. de fal. & in l. imperator. ff. de sta. ho. & Ant. de Bu. in c. ex literis. de fide instrum. ¶ Sed ita est ꝙ in scriptura originali & matrice vltimo loco producta apparet renunciationẽ beneficij de fideiuss. & beneficij de duobus reis quæ quidem renunciationes non reperiũtur in dato per notarium parti, ergo dicitur esse probatum de errore & per cõsequens corrigendus est, fm quod dispositum est in statuto intẽtato & etiam est de iure cõi. ¶ Nec huic primo fundamento obstat, si diceretur ꝙ non apparet ista nota notarij vltimo loco producta, cum dictis renunciationibus sit prima originalis & matrix, attento quod reperitur esse in actis quædam alia nota & ratio eiusdem contractus & instru-

inſtrĩ quæ cõcordat cũ authentico dato parti: & ſic cum duæ ſint
notæ nec appareat quę ſit magis originalis non vr̃ ſtandũ vni ma
gis q̃ alteri:arg.l.duo ſunt Titij.ff.de teſt.tute.l.ſi fuerit.ff.de re-
bus du.in prin.l.ſtatu liberum.§.ſi inter.ff.de le.ij.l.ſcripturæ.
2 C.de fide inſtr.† quia rñ.quod imo apparet quod notariæ.vlti-
mo loco ꝓducta eſt matrix & prima originalis. patet: quia in ea
ſunt imbreuiaturæ, & in ea ſummatim & breuius eſt deſcriptus
effectus cõtractus: alia vero eſt extenſa & longa in omnibus per
omnia:prout eſt authenticũ:& per cõſequens illa quæ eſt imbre
uiata dr̃ eſſe matrix & magis originalis:vt no.Bal.de fide inſtr.in
rub.xj.col.& in l.teſtamẽta omnia. C. de teſtam. facit quod no.
Io.de Imo.in d.l.Sempronius Proculo.& in l. cum quæritur. in
fi.ff.de leg.ij.¶ Præthereà qđ illa ſit matrix & originalis ſcriptura,
atteſtatur ipſemet notarius de ipſa rogatus, & qui ipſam ſcripſit.
Nã in iſtis ſtari debet dicto notario.l.ſi quis decurio.& ibi Bart.
in l.ij.§.ſi quis neget.ff.quemad.teſt.ape. Nam in his quæ ſpe-
ctant ad officiũ tabellionis ſtatur dicto ſuo, ſi dicit ſe recordari:vt
no.Bart.in d.l.ſi librarius.ſed ad officium tabellionis pertinet cu
ſtodire penes ſe primam originalem ſcripturã cõtractus, ſeu ma-
tricem:vt in d.auth.de tabel.§.pe.& not.Bar.in d.l.ſi quis ex ar-
gentarijs.§.prætor.in fi.de eden.& in l.ſi librarius. cum ſimi.er-
go debet credi notario aſſerenti ſe ſeruaſſe ipſam matricẽ, & ori-
ginalem ſcripturã dicti contractus.¶ Nec etiam prædictis ob.ſi
diceretur ꝙ ſignificat ſer Signorinus in quadam ſcripta per eum
die xxvij. Aprilis.& vr̃ declarãdo ſuõ libellũ aſſerere ꝙ error fuit
cõmiſſus per notariũ etiam in prima matrice: aſſerens in ea fuiſ-
ſe omiſſas renunciationes, de quibus in libello & per conſequẽs
vr̃ ꝙ modo producit̃ tanq̃ matrix, & originalis in quo ſint dictæ
renunciationes, nõ debet intelligi ꝙ iſta not. vltimo loco produ
cta ſit nota illius inſtrĩ & cõtractus, de quo fit mentio in libello.
Sed debet intelligi ꝙ ſit nota alterius cõtractus inſtrĩ:niſi eſſet ca
pitulatũ & probatũ ꝙ ille cõtractus promiſsionis ſemel tm̃ inter
illos cõtrahentes fuit celebratus, & nõ pluries &c.per no.per Io.
de Bu.Bar.& Bal.in l.ij.C.de errore aduoca. Bar. & alios in l. ij.
C.de bo.po.ſm tab.& in l.j.vel ij.§.ſi quis neget.ad fi. quemad.
teſt.ape.in l.hæredes.palã.in prin.ff.de teſt. per c.cũ Io.de fi.in-
ſtru.& in l.j.C.ſi vnus ex pluribus appel.¶ Iſtud eſt in quo pars
aduerſa vr̃ facere potiſsimum fundamentum. Sed hoc in veritate
nullo modo obſtat, & pluribus modis rñdeo, quod ſi bene lega-
tur ſcriptura comparationis Signorini producta dicta die.xxvij.
Aprilis, nõ fundat intentionem partis aduerſæ: modo quo pars
aduerſa dicit. Nam in dicta comparatione in ſcriptura dicit ꝙ in
prima matrice ſeu originali notarij apparet ꝙ dictus notarius ro
gatus de prædicto ꝯctu ſcripſit cũ renunciationib. beneficiorũ,
de duobus reis & fideiuſſoribus, prout intentione Signorini cõ-
tinentur, iſta, ſcilicet in effectu verba ſcripturæ: cum ergo in no-
ta extenſa producta in actis non ſit illa clauſula cum renunciatio
ne beneficiorum &c.ſequitur quòd Signorinus in dicta compa-
ritione non ſenſit de illa ſcriptura extenſa: verũ quia illa clauſula
cum renũciatione beneficiorũ bene reperit̃ in imbreuiatura, &
no.in vlt.loco producta:ergo verba dictæ cõparitionis ſer Signo
rini debent referri ad illam imbreuiaturam, & intentio ac virtus
dictæ comparitionis erit quođ debeat corrigi inſtrumentum au-
thenticum ſecundũ formam contentam in libello, & ponantur
extenſæ renunciationes beneficij nouarum conſtitutionum de
duobus reis debendi, & de fideiuſſoribus epiſtolæ diui Adriani:
quæ renunciationes non reperiuntur ita latæ & abunde in vlti-
ma nota vltimo loco producta loco matricis originalis, quia in
ea non fit mentio epiſtolæ diui Adriani, & nouarum conſtitutio
nũ:& iſto modo apparet ꝙ cõparitio ſer Signo.quæ loquit̃ de ve
ro originali, non inducit iſtam notam vltimo loco productã eſſe
aliam notam alterius cõtractus præſertim cum debeant intelligi
& interpretari verba dictæ comparitionis, prout eſt fauorabi-
lius ipſi Sign. cauſa producenti.l.ſi quis intentione ambigua.&
ibi declarant doc.ff.de iud.no.do.in c.ij.de ordi.cog.& in c.exa
minata.de iud.¶ Secundo reſpondeo quod not.ſer Iac.cuius di-
cto in ſimilibus ſtandum eſt: vt in principio probaui atteſtatur
cum iuramẽto ſuo, ꝙ iſta eſt nota illius cõtractus & inſtrĩ de quo
fit mẽtio in libello Signorini:& ſic poteſt dici quod non ſit nota
alterius contractus.¶ Tertio rñdeo ꝙ ex identitate diei aut loci,
aut præſentia eorundẽ teſtiũ apparet ꝙ iſta no. vltimo loco pro-
ducta eſt de eodem contractu, de quo loquitur inſtrm̃ authenti-
cum datum parti:& de illis loquitur alia nota extenſa:quia idem
dies, idẽ locus ijdem teſtes ſunt deſcripti in inſtrõ authentico, &
in nota abbreuiata, & in nota extenſa:ergo q̃uis tunc aliqua eſſet
varietas inter vnam notam & aliã:tñ idem intelligeretur eſſe con
tractus, q̃uis aliter non eſſet probatum qđ ſemel tm̃ factum fue-
rit ille ꝯctus. ita expreſſe voluit Ab. Sicu.de fi.inſtr.c.cum Ioan.
circa.ij.co.in ver.no.ꝙ vbi teſtes viderũt, &c.vbi vult ꝙ allegata
in contrariũ procedant qñ nõ apparet de eodem dic.& idem eſt
de mente Io.de Imo.in l.planè.la.j.poſt.prin.ff.de leg.j.in ṽſic.
quid aũt qñ apparet, &c. ¶ Quarto rñdeo ꝙ etiã dato ꝙ iſta cõ-
paritio ſer Signorini voluit affirmare qđ in prima matrice nõ eſ-
ſent dictæ renũciationes beneficiorũ de duobus reis & fideiuſſ.
Non tñ habuit reſpectũ ad illã notam vltimo loco productã, quę
vera eſt prima originalis:& de illa non poterat ſentire.quia de ea
non habebat tunc notitiam:ſed ex poſt facto deuenit ad eius no-
titiam. Quinimo illã produxit:& poſtea cum iurõ qđ nouiter ad
eius notitiã deuenerat:qđ quidẽ iurm̃ ad hoc eſt ſufficiens proba
tio.c.paſtoralis.de excep.c.præſentiũ.& ibi gl.de teſt.c.ſi vero.
de ſen.excõ.& ibi gl.no.in c.vt circa.de elect.in vj.& in l.ſi cui.
§.ijſdemque.ff.de acc.cum ſimilib.ſed iſta ſcriptio & æqualitas
nõ erat in caſu iurium.alle.in contrarium.& iſta eſt veritas ſicut
Deus, ꝙ oẽs notæ ſunt de vno & eodẽ cõtractu, & etiã ex inſpe-
ctione earũ apparet:vt dixi.s̃.& magis nociuũ eſſet ad illam ſum
mam duplicatam. Prætereà vltra hoc eſt aliter probatũ de erro-
re:vt j̃.dicet̃.¶ Secũdo principali fundamento moueor ad oſten
dendum probatũ eſſe de errore per id quod dicit Bal.in d.l.impe
rator, circa.viij.col.ff.de ſta.ho.in verbo, ſed nunquid vnum in-
3 ſtrm̃ &c.† vbi quærit an per vnũ inſtrm̃ probetur error alterius
ſi ſunt ſcripta manu eiuſdẽ.& concludit qđ ſi vnũ continet plus
quàm aliud & illud plus poteſt probari & reduci ad minus: vt in
ſummis, & valet in minori ſumma.arg.l.diem proferre.§.ſi plu-
res.ff.de arbit.aut non põt reduci, vt quia ſcriptura eſt plenior q̃
altera, vt q̃a cõtinet plura capitula, & tunc pleniori ſcripturæ ſta-
bo, vt ar.l.ſi ita ſcriptũ fuerit Titius imò Seius.ff.de hære.inſti.&
l.ſi quis ex argentarijs.§.ſi initium.ff.de eden.¶ Sed ita eſt quod
not. imbreuiata vltimo loco producta cõtinet plura capitula in
ſubſtantia, q̃ cõtineat alia not.patet quia nota imbreuiata conti-
net renunciationẽ beneficiorũ de duobus reis & fideiuſſoribus
quæ non continet̃ in alia nota, ergo illi habẽti plura capitula ſtan
dũ.¶ Nec ob.ſi diceretur prout dicebat pars aduerſa, quia iſtud
dictum Bald.in l.imperator, facit pro parte aduerſa, quia ſi non
ſit renunciatum beneficio de duobus reis, vt videbatur impor-
tare no.primo producta. non poterit quilibet eorũ conueniri ni
ſi pro dimidia ſi opponerent exceptionem diuiſionis, vt habetur
in auth.hoc ita.C.de duo.reis.ſed ſi attendamus notã in vltimo
loco productã, per quẽ ſit renunciatũ beneficio de duobus reis,
& beneficio diuiſionis, poterit cum effectu cõueniri quilibet in
tota ſumma, ergo ſtat̃ illi ſcripturæ quæ continet minus.quia re-
ſpondeo primo ꝙ Bal.& iura allegata per eum loquunt̃ qñ obli-
gatio erat in vno inſtrõ ſcripto per notas importantes obligatio-
nẽ maioris ſummę, ſed in caſu nrõ in vtroque inſtrõ inſpectis ver
bis ſcripturæ quilibet reorum eſt obligatus inſolidum, & dato
quod qñ eſt renunciatũ beneficio de duobus reis ſeu beneficio
diuiſionis poſſit vnus ex correis cõuentus inſolidũ opponere ex-
ceptionem beneficij diuiſionis, vt nõ exigatur in totum, ſed pro
rata, q̃a verũ eſt quod quando correus eſt ſoluendo, vt in d.auth.
hoc ita.tamen hoc nõ eſt ſcriptum in inſtrumento, ſed ex verbis
inſtrĩ, & ex diſpoſitione iuris.¶ Secũdo rñdeo qđ in caſu nrõ il-
lud ſcilicet ꝙ in vna nota contineat̃ maior ſumma q̃ in alia, pro-
cedit ex pluralitate capitulorum, ſ. ex renunciatione beneficij
diuiſionis ſeu beneficij de duobus reis, quod capitulum eſt plus
in nota vltimo producta quàm in nota primo ꝓducta. vnde qñ
vnũ inſtrm̃ cõtinet plus quàm aliud ex pluralitate capitulorum,
tunc vult Bal.in d.l.imperator. quòd ſtetur inſtrõ cõtinenti plu
ra capitula.¶ Tertio reſpondeo ꝙ dato ꝙ reſpectu clauſulæ re-
nunciationis beneficij de duobus reis dictæ notæ poſſunt redu-
ci ad minus, vt dicit pars aduerſa, tamen reſpectu alterius capitu-
li continentis renunciationem beneficij de fideiuſſoribus qđ nõ
reperitur niſi in nota vltimo producta, non poteſt dici quod re-
ducantur in hoc dictæ notæ ad minorem ſummam. Et ſic cum
omnino nota vltimo producta habet plura capitula illi ſtandũ,
vt per illam probetur error alterius, vt inquit Bald.ibi: & tanto
magis

magis in caſu nr̃o, in quo apparet ꝙ. not. vlt. producta eſt matrix
& originalis, vt in ſuperioribus dictum fuit, quia dictum Bald. in
d. l. imperator procedit quando non apparet quod vna ſcriptura
ex illis eſſet matrix: quia tunc ſine dubio illi ſtandum eſt, vt dixi
in primo fundamẽto. ¶ Secundo principaliter probaṫ de errore
per Matthæũ de Gozadinis hominẽ probatæ fidei, & qui eſt de
agnatione aduerſarij. Nam dictus Matthæus deponit ꝙ audiuit
tpe ꝯ̃ctus notariũ dicentem, ꝙ in dicto inſtr̃o ꝙ apponeret clau-
ſulas in ſimilibus conſuetas apponi. & cõſtat: vt infra diceṫ qđ
iſtæ clauſulæ conſueuerunt apponi in contractibus ſimilibus tpe
quo tales cõtractus conficiunṫ & ſtipulantur. vt eſt probatũ per
teſtes: ergo ſi notarius non appoſuit prout dixit ſe appoſiturum
omiſit per errorem: vt dixit not. Bart. in d. l. librarius. in vlti. col.
4 quòd † ad probandum errorem notarij ſufficit[b] vnus teſtis cum
b notario affirmante errorem, allegant id quod habetur in auth.
de tabel. §. ſi mouenṫ. atteſtatur alius teſtis, ſ. Vincelaus de Goza
dinis, qui ſimiliter eſt de agnatione aduerſarij, qui ſilr̃ deponit ꝙ
tpe ꝯ̃ctus fuit dictũ ꝙ renunciabant beneficio de fideiuſſoribus,
& de alijs non recordantur. ¶ Nec ob. ſi diceretur ꝙ d. Vince-
laus de Gozadinis deponit ꝙ dictus ꝯ̃ctus fuit celebratus in ab-
ſentia Fantutij: & poſtea in fine dicit ꝙ per Fantutium fuerunt
dicta ſer Iacobo notario hæc verba, videlicet ſer Iacobo conzare
tela queſta charta in bona forma, &c. & ſic vr̃ teſtis in hoc vlti-
mo loco ſupponere quod Fantutius erat præſens: ſed ita eſt ꝙ te-
ſti vario ſibi contrario nullo modo creditur. l. eos. ff. de fal. & in
l. varia. ff. de teſti. ¶ Et non vr̃ ꝙ ſibimet ꝯ̃rius debeat poſſe redu-
ci ad concordiá, vt probat & not. Bald. in d. l. eos. circa finẽ: quia
ad hoc reſpondeo ꝙ dictus teſtis non eſt ſibi cõtrarius. quia in vl
timo dicto nõ dicit ꝙ illa verba per Fantutium fuerunt dicta tpe
ipſius contractus, vnde nõ debet hoc vltimo dicto fieri repetitio
tpis ne dictũ teſtis infringaṫ. l. Titia. §. j. ff. de ver. obl. l. ſeruo alie
no. §. ſi ab impubere. ff. de legi. ¶ Secundò reſpondeo ꝙ licet qñ
euidens eſt cõtrarietas nõ poſſit reduci, qñ tñ nõ eſt omnino eui
dens põt talis reductio fieri. vt voluit Bar. in l. Labeo. ff. de ſupel.
leg. & Bar. in l. j. in princ. in j. col. ff. de no. oper. nun. ¶ Secundò
etiã rñdeo ꝙ dato ꝙ Vincelaus eſſet ſibimet contrarius, tñ ſuffi-
ciunt notarius & vnus teſtis, ſ. Matthæus prædictus, vt not. Bart.
in d. l. ſi librarius. ad fi. Itẽ non obſtat ſi dicatur qđ iſti duo teſtes,
ſ. Vincelaus & Matthæus ſunt in alio ſibi adinuicẽ contrarij: quia
dictus Vincelaus dicit, ꝙ in die in qua fuit celebratus ꝯ̃ctus fue-
runt deſponſatæ filiæ Gabioni, Matthæus vero dicit quod non
fuerunt deſponſatæ die celebrati dicti contractus, ſ. quota die
menſis fuerit. vnde licet diſcordent de die ſponſaliorũ, cum iſtud
non facit ad cauſam, ſ. an die celebrati contractus fuerint facta
5 ſponſalia, vel die ſequenti. ¶ † Merito talis varietas non nocet cũ
ſit circa aliquã demonſtrationem, & non circa ſubſtantiã nego-
tij: ita dicit Bar. in d. l. eos. in ij. col. §. fi. de fal. & no. glo. in c. cum
eccleſia. in verbo, vacillaſſe. de cau. poſ. & proprie. & gl. in c. du-
dum. in ver. ſubſtantia. de conuer. coniu. & Bal. not. in l. j. in pe.
col. C. de teſta. ¶ Ad hoc accedit quod eleganter dicit Anton. de
de Butr. in c. ij. de regularibus. in fi. vbi dicit quod licet ille teſtis
in modico contrarieṫ, non vitiaṫ dictum eorũ. ¶ Itẽ reſpondeo
qđ dato qđ ex hoc quod dictũ vnius dictorũ teſtium elidereṫ, tñ
6 ſatis eſt qđ habemus tabellionẽ cũ vno ex dictis teſtibus: † quia
in cauſa erroris tabellio computaṫ pro vno teſte, vt no. Bar. in d.
l. ſi librarius. in fi. & duo teſtes præferunṫ vni: vt. l. ob carmen. §.
fi. ff. de teſti. c. in noſtra. cum ibi plenè not. de teſti. ¶ Quarto &
7 vltimo principali fundamento moueor: † quia notarius intelli-
gitur eſſe rogatus quòd in inſtrumento apponat clauſulas con-
c ſuetas:[c] etiam ſi de eis ſpecialiter non fuit rogatus. ita dicit Bald.
in l. fin. C. de fideiuſſ. dicens hoc ibi probari per illum text. in fi.
melius quàm alibi. nam inſtrumenta & contractus debent con-
fici ſecundum quod conſuetum eſt: vt plenè not. Bartol. in l. ſi
prius. §. recte placuit. ff. de aqua plu. arcen. & not. in l. ex ea in
prin. ff. de ver. obl. per l. quod ſi nolit. §. qui aſſidua. cum ſi. ff. de
ædi. edic. & no. etiam Bal. in l. contractus. C. de fi. inſt. & in rub.
eo. titu. in xj. col. in ver. ſed quæritur. cum ſimi. ſed ita eſt quod
per teſtes vtriuſque partis eſt probatum quod in ſimilibus con-
tractibus, & inſtrumentis conſuetum eſt tempore contractus
apponere tales clauſulas: ergo dictus notarius tacitè intelligitur
de eis fuiſſe rogatus: niſi aliud appareat. ¶ Nec adhuc ob. id qđ
no. Ang. in l. licet. C. locati. quia in hoc ſtandũ eſt deciſioni Bal.
etiam ꝑꝑ ſuam authoritatẽ, quæ maior eſt propter. d. l. fi. ꝑ quã
ipſe mouetur. ¶ Ex quibus apparet qđ ex pluribus fundamentis,
quorum quælibet pars eſt ſufficiens, dicitur conſtare de errore
commiſſo in authenticando dictum inſtrumentum.

ADDITIO.

a ¶ Originalis. j̃. li. vij. conſi. clxxv. Bal. cõſi. xj. li. ij. cõſi. ccccix.
li. iij. Pau. conſi. ccclxxj. in fi. j. col. lib. j. conſi. ccccxx. libro ij.
Roma. conſi. clxxvij. Cepol. cau. ciui. conſi. xxiij. Cor. conſi.
xxviij. col. j. lib. ij. Iaſ. conſi. lxij. co. j. lib. j. Bertr. conſi. xxxix.
data varietate conſi. cccxxj. ſi inter protocolum. lib. iij.

b ¶ Sufficit. fa. Sozi. conſi. xciiij. col. fi. j.

c ¶ Conſuetas. s̃. cõſi. xxvij. dicendũ vt dixi. s̃. eo. conſil. xxviij.

SVMMARIVM.

1 *Electio prioris iure cõmuni ſpectat ad ſuum collegium.*
2 *Epiſcopus cũ capitulo non poteſt immutare iura electionum.*
3 *Poteſtas ſtatuẽdi non intelligitur contra ius, nec põt derogari.*
5 *Donatio non venit in generali mandato. num. 22.*
10 *Eps quando poſſit ſtatuere in præiudiciũ inferiorũ prælatorũ.*
15 *Inferior poteſt legem ſuperioris diſtinguere.*
18 *Ius perpetuum eligendi dare, eſt alienare: ſecus ſi ſemel.*
20 *Electio non eſt ſi dependet à poteſtate alterius.*

CONSILIVM CVI.

PErſpectis his quæ in themate ſupraſcripto narrantur li-
cet de pluribus quæratur: omnes tñ dubitationes in vnã
principalem recidunt, videlicet. Vtrum dictum capitu-
lum generale ſtantibus his quæ in facto narrata ſunt, habeat au-
thoritatem & poteſtatem prouidendi vnicuique monaſterio de
priore. adeo ꝙ poteſtas eligendi priorem ſuum non ſpectet ad
vnũ quodque monaſteriũ ſeu conuentũ. ¶ In quo vr̃ prima con-
ſideratione dicendũ non pertinere ad dictũ capitulum generale,
ſed ad monaſteriũ, ſeu ad dictas regulares eccleſias, maximè ex in
1 fraſcriptis. ¶ † Et primò quia ſiue attendamus diſpoſitionem iu-
ris cõmunis, conſtat quod electio prioris in eccleſia conuentua-
li ſeu regulari vel collegiata ſpectat ad conuentũ, ſeu capitulum
vel collegiũ. xvj. q. vlt. c. congregatio. & de elec. c. j. & c. cũ terra.
& de ſtatu mona. c. ij. in fi. & plenè tradiṫ. in c. quanquã. in gloſ.
magna. de elec. in vj. ¶ Siue etiam attendamus conceſſiones apo
ſtolicas, præcipuè Gregorij xij. & Martini quinti, in quibus ap-
paret dictam poteſtatẽ eligendi priorem fuiſſe conceſſam dictis
canonicis regularibus: modo ſic, non põt per actum contrarium
derogari libertati eligendi prælatũ quem habent conuentuales
eccleſiæ, vt probari videṫ in præallegato. c. cum terra, vbi non va
let conſuetudo, quod prouiſio vel electio ſpectans de iure cõi ad
eccleſiã conuentualem debeat expediri per viam nominationis:
puta quod conuentus debeat nominare duas perſonas patriar-
chæ vel principi: & quod ad dictum patriarcham vel principem
ſpectet irritare dictã electionem, vel nominationem in totum,
vel vnã ex illis pſonis nominatis eligere. vnde dicit Anto. de Bu.
per illũ tex. nõ valere ſtatutũ eccleſiæ, per qđ diſponiṫ quod non
poſſit prouideri eccleſiæ, niſi per viam nominationis vel poſtu-
lationis: ſic non ꝑ viã electionis: attẽto ꝙ eccleſia põt ſibi tribus
modis prouidere: vel per viam electionis, vel poſtulationis vel
nominationis ſecundũ quod legi. & no. in c. bonę. el. j. de poſtu.
præla. ¶ Secũdò, quia prior generalis & capitulũ gñale põt con-
tra ius cõe vel ꝯ̃ diſpoſita & ſtatuta, à ſuo ſupremo ſuperiore ſta-
tuta condere circa ius eligendi vel circa quæcunque alia dummo
do tale ſtatutũ inferioris ſit contra ius comune vel contra diſpo
ſita à Romano pontifice ſibi ſuperiore, vt probatur in cle. ne Ro
mani. in princ. de elec. & ibi latè Pau. de Leazar. & hoc per plu-
res quæſtiones explicat & probat in c. quòd ſuper his. & in c.
cum inferior. de maio. & obe. xxj. diſtinct. inferior. c. dilectus.
de temp. ord. in l. formam. C. de offic. præfe. prætor. no. expreſ.
In. And. in add. Spe. in tit. de elec. in rub. in fin. & Old. in con-
2 ſi. cclix. incipien. impugnatur electio. † vbi dicunt non poſſe epi
ſcopum cum capitulo ſtatuere, immutando ea quæ ſunt de iure
communi ſubſtantialia electionis & eſt bona gloſſ. c. cum dile-
cti. in ver. conſtitutum de conſue. bene faciunt not. per gl. repu.
ſingula. in c. fi. de hære. in vj. in verſic. figura. & quæ plenè tra-
duntur per Hoſt. & Io. And. in c. fi. de offic. archipresby. & per
Ioan. And. in c. fi. de appel. in vj. in nouel. & per Fed. de ſen. cõſi.
xvij.

xvij.incip. queſtio talis eſt nunquid cōſtitutio epiſcopalis valeat
&c.& Ant.de Bu.& Io.de Imo.in c.j.de transla. præla. & in d.c.
quid ſuper his.& Pet. de Ancha. in commento. c. canonū ſtatu-
ta.de conſti.in xij.q. dum tractat ſuper quibus rebus ſtatuta fieri
poſsint. & legiſtæ maximè Bald. in l. omnes populi. in v. col.ff.
de iuſt.& iur.& Bal.in l.nulli. C.de ſen.& interlo. om.iu.in qui
* bus locis & fere vbique magis cōmuniter * concludit quòd infe
riores à Papa vel principe exceptis ciuitatibus ſeu populis earum
nō poſſunt ſtatuta condere contra ius cōmune: ergo non potuit
prior generalis, & capitulū generale ſtatuere vt fecit. ¶ Tertiò,
quia inter ea quæ facere poteſt capitulū generale quæ traduntur
in c.in ſingulis.& in c.fin.de ſta.mona.xviij. diſt. c. quoniā qui-
3 dem.non enumerat talis poteſtas ſtatuendi vt ſupra. ¶ † Quar-
tò quia licet per Romanū Pontificē fuerit data poteſtas, vt dr An
tonio presbytero cardinali Bononiēſi epiſcopo vt prouidere de-
beret circa mutationē correctionē & diminutionē vel augmen-
tum conſtitutionū dicti ordinis: aliàs dictarū per tres commiſſa-
rios apoſtolicos & præfatus epiſcopus Bononienſis authoritate
prædicta prouideret & diſpoſuerit ꝙ duę partes capituli genera-
lis addere minuere conſtitutionib. prædictis quibuſcunque eaſ-
que corrigere, mutare, & de nouo conſtruere poſſent prout eis
viſum fuerit expedire: tn̄ dicta poteſtas corrigendi non debet ex
tendi ad corrigendū ea quæ erant ſpecialiter à Romano pontifi-
ce prouiſa & decreta videlicet circa electionē prioris in eccleſijs
prædictis eligendi per dictos canonicos regulares: quia genera-
lis poteſtas ſtatuendi data à principe, nunquā extendit ad corri-
genda ſtatuta edita per ipſum principem niſi hoc ſpecialiter ex-
primat.vt probat per text.not.in l.ſi hominem.ff.mā.per quem
ita decidit Bart.in prima cōſtitutione. C.in prin. vlt. col. per illū
tex.in §.in quibus.& ibi Bald.& no. Ang in l.ex imperfecto.C.
4 de teſt. ¶ † Quintò, quia poteſtas ſtatuendi & reformādi, ac cor-
rigendi prouidendi data à papa præfato epiſcopo Bononienſi nō
vr quod per eū potuerit trāsferri & cōmitti dicto capitulo gene-
rali, ſeu in aliū transferri per ea quæ no.Bar. in l.oēs populi.in ij.
q.principali.in fi. vbi voluit quod dn̄i habentes poteſtatē ſtatu-
ta condendi non poſſunt illam poteſtatē alijs delegare, per l.j.in
5 prin.ff.de offi.eius cui manda. eſt iuriſdi. ¶ † Sextò quia illud ge
nerale mandatū datū ab eccleſijs regularibus priori ſuo & ſocio
priori euntibus ad capitulū generale non vr quod ſit tantæ virtu
tis vt illius generalis mandati vigore potuerint irreuocabiliter
abdicare à dictis eccleſijs ius eligendi priorem eis competens &
transferre in dictū capitulū generale: quia in generali conceſsio-
ne non venit quod fiat gratia vel donū iuris quæſiti, niſi ſpeciali-
ter exprimat.l.cōtra iuris.§.fi.ff.de pa.l.filiusfa.ff.de dona. l.cre
ditor.§.Lucius.ff.man.c.ij.de dona.& ibi nota. ¶ Septimò, quia
licet Martinus pontifex per ſuas literas dictas eccleſias, ſeu mo-
naſteria, & prioratus cum omnibus ſuis membris, iuribus bonis,
& pertinentijs ac perſonas in dictis monaſterijs degentes dicto
capitulo generali in omnibus deiecerit: tn̄ hoc non intelligitur
fuiſſe derogatū iuri eligendi priorem cōpetenti dictis canonicis:
6 † quia videmus quod omnes eccleſiæ de iure cōi ſunt regulariter
ſubiectæ diœceſano.x.q.j.c.j.ij.& iij.& vj.q.vij. oēs baſilicæ.&
tn̄ per hoc non intelligit qd diœceſanus habeat ius eligendi prio
rem ſeu prælatū in eccleſijs regularibus ſeu conuentualibus. di-
cto.ca.cū terra.cum alijs.s̃.allegatis. Præterea cum Martinus in
prædictis literis ſpecialiter confirmauit literas Gregorij duodeci
mi in quibus concedebat ius eligendi priorē dictis canonicis nō
eſt veroſimile, quod per illā generalē ſubiectionē eccleſiarū vo-
luerit in cōtinenti derogare illi facultati eligendi quā in eiſdē li-
teris ſpecialiter cōfirmauerat.l.vxorē.§. feliciſsimè.ff. de leg.iij.
l.ſanctio legū.ff.de pœnis.& in regula. generi per ſpeciem. li.vj.
facit.l.non.ad ea.ff.de condi.& dem. ¶ Octauò quia quāuis per
annos quinquaginta vel lx. fuerit obſeruatū quod ad libitū capi
tuli generalis fuerit prouiſum dictis eccleſijs de priore, per hoc
non poteſt dici ꝙ capitulū generale præſcriptione ſeu conſuetu-
dine quæſiuerit iſtud ius eligendi. quia dictæ prouiſiones quas
retro actis tēporibus facit capitulū gnale, proceſſerunt ex eo ꝙ
dictæ conuentuales eccleſiæ eligebant ſuos priores & petebant
à capitulo generali illud ſibi dari ſeu confirmari quatenus capi-
tulo generali viſum eſſet: & vbi aliter viſum eſſet ca. generali, di-
ctæ conuentuales eccleſiæ, & canonici omnem ſuam authorita-
tem concedebant capitulo generali, offerendo ſe paratos reci-
pere quęcunque à c.deſtinandum, vnde nō debet extendi dicta
conſuetudo aliter q̄ prout ſeruata fuit. Et ſic non debet extendi
ad alium caſum diſsimilem.ſ.vt operetur capitulū generale nulla
facta electione à dictis eccleſijs cōuentualibus & oblatione præ
dicta poſsit de priore prouidere.l.j.cū ibi not.C.quæ ſit long.cō
ſue.& not.in l.de quibus.ff.de leg.& in c.fi.de conſue. & hoc fa
cit quia præſtatio longi temporis per ſe ſola non obligat in poſte
rum ad præſtandū.c.peruenit.de cenſi.l. ſi certis an.C. de pac.l.
creditor.C.de vſur.& plenè not.in l.cū de in rē ver. ff.de vſur.&
xviij.q.ij.ſeruitiū.& maximè hoc procedit in iure & libertate eli
gendi in quo cōſuetudo cōtraria eſt reprobata.vt d.c.cū terra.vi
debant enim dicti conuentus ſatis eligere eligendo per dictos de
c.in quos videbant cōpromittere: & per eos vt compromiſſarios
eligere velle qd de iure fieri pōt.c.quia ꝓpter.c.cām quæ.& c.in
cauſis.c.cū dilectus. & c. cū in iure. de ele. post translationem
7 in princ.de renun. † Item quia præſcriptio iſta, cum eſſet circa ea
quæ ſunt cōtra ius cōe requireret vel titulū, vel ſaltem vſum tan-
ti temporis cuius in contrariū memoria non extaret.ca.j. de præ
ſcr.in vj.plenè no.in ca.cum eccleſia.de cauſa poſ. ¶ Nonò quia
licet capitulum generale per longiſsima tēpora vigore authori-
tatis ſibi conceſſæ à dicto epiſcopo Bononienſi cōmiſſario apo-
8 ſtolico † multa ſtatuerit contra indulta apoſtolica de quib. s̃. &
bona fide, putans hoc ſibi licere: & ita ſemper ſeruatum fuerit: tn̄
talis vſus non debet extendi ad alium caſum vltra vſum: & ſic nō
debet extendi ad derogandū dicto indulto apoſtolico: quatenus
dictis eccleſijs conuentualib. eligendi priorē ſuū omnimodā po
teſtatē concedit.l.j.§.ſi quis hoc interdicto.& ibi no. per Bar.ff.
de iti.actuque priua.l.ſi prius.in prin.ff.de aqua plu.arc.c. audi-
tis.& c.cum olim.de præſcri.not. Innoc.in c.fi.de offic. archi.&
Pet.& Cy.in l.j.C.de emāci.libe.& Pau.de Leaza. in cōmento.
c.in literis.de reſti.ſpo.& Bald.in l.imperium.ff.de iuriſ.om.iu-
di.& in diſputatione ſua incip. Apulus Romanus. & latè Ant.de
But.in c.cōmento.c.fi.de cauſa.poſ.circa pe.char.& Pet.de An-
cha.in regula ſine poſſeſſione.in iiij.q.prin.& no.omnes in c.cū
dilectus.de cap.mo.& Bar.& alij in l.iij.in prin. ff.de acqui.poſ.
& Moder.in l.inter pares.ff.de re iudi. ¶ Decimò, quia illa pote-
ſtas data ab eccleſijs conuentualibus cuilibet priori & ſocio cir-
ca omnia tractanda in capitulo generali non vr ꝙ potuerit extē-
di ad transferendū poteſtatē eligendi diffinitores capituli gene-
ralis: quia tales adhuc erant incerti. l.j.in fi. cū l.ſeq.ff. de procu.
l. tutor incertus. ff. de teſt.tut. ¶ Poſtremò pro hac parte facit id
qd no.Archi.lxj.diſt.ſtudij.& Io.And.poſt antiquos in c.bonæ.
el.ij.de elec.vbi concludunt ꝙ capitulū facta electione epiſcopi
9 ſuper qua pendebat lis non † poteſt transferre in archiepiſcopū
ius ſuū eligendi vel poteſtatē prouidendi, in caſu quo dictus epi-
ſcopus electus in cauſa mota ſuper electione ſuccūbat vel in caſu
quo ipſe electus renunciet electioni per id qd habetur in d. c.bo
næ. ¶ Pro parte vero cōtraria ꝙ ius prouidendi de priore ſpectet
ad dictū capitulum generale probari videt præſertim ex infraſcri
ptis. ¶ Et primò per text.in c.ſacroſan. de elec. vbi & à contrario
ſenſu probatur ꝙ ex compoſitione poteſt perpetuū ius eligendi
in eccleſia collegiata transferri in alium per abbatē cum cōſenſu
capituli, dūmodo ille in quē tale ius eligendi transfert non ſit lai
cus: quo caſu.ſ. qn̄ in laicū transferret non valeret, quia redūdat
in diſpendiū eccleſię libertatis & in maximū pręiudiciū eccleſię:
quia electus à tali laico poſtea cogeret pernicioſis voluntatibus
talis laici eligentis obedire & bona eccleſiæ alienare ex quadam
inordinata reuerentia ad retribuendū ei de electione per ipſum
facta.viij.q.ij.illud.& hæc eſt ratio.d.c.ſacroſancta, ſm doc.ibi.
& conſtat procedere arg.à cōtrario ſenſu illius text. & ſimiliū vt
in c.cum apoſtolica.de his quæ fiunt à præl.l.j.§.huius rei. ff. de
of.eius cui mā.eſt iur. Cum ergo nō in caſu noſtro trāslatū in lai-
cū tale ius eligendi debuit hoc fieri poſſe. ¶ Scđo ꝓbat in c. poſt
translationē.in prin.de renū.in c.cām quæ.& in c.cū dilectus de
ele.vbi filius eligendi potuit per capitulū vel conuentū in alium
transferri. ¶ Tertiò probat per id qd no.Inno.Hoſt.Io.An.& cō
10 muniter omnes in c.veſtra.de loca.vbi concludit † ꝙ pōt præla-
tus ſeu epiſcopus cū conſenſu ſui capituli facere ſtatuta concernē
tia præiudicium aliorum prælatorū inferiorū, vel aliarum eccle-
ſiarū ſubiectarum ſi tales inferiores prælati ſeu agentes pro ta-
libus eccleſijs præſentes ſint & conſentiant: aliàs autem talia ſta-
tuta cōdita ab epiſcopo vel prælato cū conſenſu capituli, non te-

nebunt quando tendunt in præiudicium aliarum ecclesiarū sub
iectarum vel inferiorum subditorum non consentientiū per id
quod habetur in c.pe. & fi.de his quæ fiunt à præla. quāuis bene
valeant statuta licita episcopi facta cū solo consensu capituli sui,
qn̄ talia statuta condita sunt solū super his quæ spectant ad iuris-
di.suam, non autem ad præiudicium inferiorū ecclesiarum . c.vt
animarū,de consti.in vj.& c.ij.de maio.& ob.cum ibi no.& no.
in c.constitutionū.de ver.sig.lib.vj.& Archi.xvj.dist.catholica.
cum si.¶ Et plus dicit Ant.de Bu.& Ioan. de Imo.in d.c.vestra.li
mitando prædicta, ꝙ qn̄ subesset iusta causa, valeret dictum sta-
tutum factum cum consensu capituli,etiam qn̄ tenderet ad pręiudicium inferioris ecclesiæ vel subditorū non consentientium:
per id quod habetur in c.fin . de his quæ fiunt à maio . par . ca. &
per not.per Inn.& Ioan. And.in c.in nostra. de iniurijs & damn.
dat.& in c.quæ in ecclesiarū de constit.bene faciunt no.per glo.
in c. constitutus . de [illegible]ig. do. cum ergo decretū & statutū fuerit
per priorē generalē & capitulum generale cum consensu agen-
tium pro dictis ecclesijs conuentualibus & canonicis earū,quod
potestas prouidendi de priore cuilibet ecclesiæ conuentuali spe-
ctaret ad capitulū generale.& qđ non eligerentur priores per di-
ctas ecclesias conuentuales,seu earum canonicos:debet tale sta-
tutum tenere,etiam dato ꝙ diceremus hoc concernere præiudi-
cium dictorū canonicorū.¶ Quartò probat̃,quia illa authoritas
eligendi priorē conuentualem , fuit concessa per Georgiū dictis
canonicis ad fauorem eorū, vt ostendit illud verbū possint.nam
dr̃ in literis apostolicis ꝙ dicti canonici possint quoties opportu
num fuerit:tn̄ iuxta eorundem regularia instituta canonicorum
regularium,idoneū fratrem etiā eiusdem ordinis professorem in
11 priorem eorū eligere.† nam verbū possint nō importat necessi-
tatem, sed solū voluntariā potestatem confert . l. non quicquid.
ff.de iudi.l.sæpe.ff.de offic.pręsi.no.in l.iij.C.de pig.& quilibet
pōt renunciare ei qđ in eius fauorē est introductū.c.ad apostoli-
cam.& c.constitutus.de regula.l.pe.C. de pac . & cōstat ꝙ Papa
dictā electionē noluit subijcere dispositioni iuris cōmunis:vt pa
tet per illa verba iuxta eorundē regularia instituta : & etiam quia
voluit priorē ipsum eligi ad annum.& de iure cōi prior qui eligi-
tur à cōuentu est perpetuus.c.ij.de sta.mon.nisi ex causis ibi enu
meratis veniret priuandus.¶ Quintò probat̃: nam verbo fert̃ ex
longa rei experientia cōpertū esse longe magis vtile & expediēs
dictis ecclesijs, ꝙ prouideat̃ eis de priore per dictū capitulū gn̄a-
le,quā per viā electionis à canonicis celebrandę.sed ita est quod
licet aliàs prælatus cū capitulo & alij à principe inferiores haben
tes aliquam potestatem à iure statuendi,non possunt statuere cō
tra ius cōe seu cōtra legem à superiore datā , vt dixi in secundo &
quarto ar.primæ partis.¶ Tamen fallit quando subest aliqua iu-
sta causa,quæ verosimiliter etiā mouere debuisset superiorem ad
ita disponendum , vt probat text. in d. l.si hominem.ff.man.per
quem hoc etiam voluit not. Bart.in l. omnes populi. in v.col.de
iusti. & iu . qđ tanquam valde notabile & singulare sequitur do.
Ab.in c.at si clerici.§.de adult.in v.col.de iudi.& in c.dilecti.vl-
timo.de app.vbi hoc corroborat : vt ibi per eum. ¶ Et bene facit
quod no.doc.maximè Io.de Imo.in c.fi.de trāsac. per illum tex.
12 † vbi volunt ꝙ licet legatus de latere nō possit cōmittere causam
agnosci & terminari debere summariè,simpliciter, & sine strepi
tu,& figura iudicij.cum sit cōtra ius cōe,vt not.glo.singularis in
præallegato.c.fi.de hæreti.in vj.tamē legatus vbi ex causa sibi vi
sum fuerit expedire,poterit cōmittere ꝯ ius cōmune.sed causam
esse cognoscendā summariè & sine figura iudicij , vt qn̄ euidens
13 status rei ita suaderet , per dictum c . fi. ¶ † Bene facit quod not.
Anto.de Bu.& Io.de Imo.in d.c.vestra.dum dicunt quod ex cau
sa potest prælatus cum consensu capituli statuere in pręiudicium
inferiorum vel subiectorum,vbi aliàs causa non subsistente non
posset:& retuli.s̃.in tertio arg.secundæ partis. ex his ergo infer-
tur quòd vigore subiectionis ecclesiarum capitulo generali iux-
ta literas Martini , & etiam vigore dictæ commissionis apostoli-
cæ,factæ episcopo Bononiensi,& per episcopum postea capitu-
lo gn̄ali potuit statui & prouideri per capitulū gn̄ale,etiam circa
dictā facultatem eligendi prius specialiter dictis canonicis con-
cessam:quia si papa nōtum habuisset ex experientia longe magis
vtile & expediens esse dictis ecclesijs prouideri de priore per di-
ctum capitulū generale , q̃ per electionem canonicorū verosimi
liter id prouidisset, cum sibi semper cordi sit, & esse debeat vtili-
tati subditorū prouidere , & qn̄ ex experientia constat salubrius
esse suā prouisionē antea editam reuocare,vel in melius reforma
re id facere debet:vt in c.j. de præben. in vj. & in c.ij. de conces.
præben.eo.lib.& no.Io.And.in addi.Spe.in tit.de instru. edi.§.
compendiosæ.in addi. quæ incipit.dicit Ioan.de Deo &c. dū di-
cit quod vbi necessitas vel vtilitas aliquid suadet , credendum est
principem qui ad subditorū vtilitatem intendit id fuisse conces-
surum.l.ex facto.in princ.ff.de vul.& pupi.l.tale.§. fi.ff.de pac.
¶ Sextò per id qđ consuluit Bart.consi.cxxxvj.incip. Capitane-
us. vbi consultus est quid si cōe & homines vnius castri in patri-
monio beati Petri erat in quasi possessione eligendi sibi in pote-
statem quē vellet & in ea quasi possessione steterat à tanto tem-
14 pore citra cuius initij memoria nō extabat: † quo casu talis quasi
possessio & vsus tanti tēporis habet vim priuilegij . c . super qui-
busdam.§.præterea.de ver. sig.l. hoc iure.§ .ductus aquæ. ff. de
aqua quoti.& æsti.l.j.in fi.cum.l.seq.in princ.ff.de aqua plu.ar-
cen . & capitaneus patrimonij fecit vnam constitutionem , per
quam statuit quod nulla ciuitas castrum vel villa eligeret sibi in
potestatem aliquā communitatē sub certa pœna , cōtingit quod
dictum castrū post dictam constitutionem elegit sibi in potesta-
tem cōe Perusij,propter quod dictus capitaneus patrimonij con
demnauit dictos homines castri tanquā inciderit in pœnam di-
ctæ cōstitutionis.consuluit qđ iustè cōdemnauit,& quod dictus
capitaneus , qui tamen est de his magistratibus , qui nō possunt ꝯ
ius cōe statuere,potuerit per dictum statutū auferre dicto castro
sibi subdito dictum ius eligendi modo prædicto: quia in hoc ver
sabatur vtilitas ecclesiæ : quia si cōe Perusij qđ s̄m eum erat ma-
gnæ potentiæ in partibus illis assumebat officium potestariæ il-
lius castri capitaneus patrimonij non poterat ita bene sicut dece
bat pro ecclesia Romana exercere iurisdictionē suā in castro il-
lo.pro hoc adducit.c.primū de loca. cū ibi not. & id quod habe-
tur in ca.ij.de maio.& obe.cū alijs ibi allegatis per eū.si ergo me
lius & vtilius reguntur & gubernant̃ dictæ ecclesiæ per prouisio
nem prioris,quā facit capitulū generale, nō est inconueniens qđ
detrahat̃ iuri eligendi prius dictis canonicis competenti & tanto
magis cū processerit de voluntate canonicorū,vel habentiū man
15 datū ab eis:vt dixi.s̃.in tertio argumento,secundæ partis.¶ † Se-
ptimò probat̃:quia dato qđ inferior à Papa vel principe non pos-
sit statuere & disponere ꝯ ius cōe vt s̃.dictū est, tamē bene debet
posse distinguere ius cōe vel legē superioris,per id quod habetur
in c.cū esses.& in c.relatū.el.j. de testa.& in c.quæ in ecclesiarū.
cum ibi not.per Inno.& alios de consti.& no.in l.fi. C. si contra
ius vel vti.pub.& l.j.ff.commu.præd.vbi habetur quod licet lex
positiua non possit tollere ius diuinū:tamen hoc non est verū in
totū : sed bene potest illud distinguere . vnde licet de iure diuino
sufficiant duo testes : quia in ore duorū vel trium stat omne ver-
bū.in c.omni.de testi.c.nouit. de iudi. tamen pōt lex positiua di
sponere quod in aliquibus casibus requirant̃ plures : vt in testa-
mentis.l.si vnus.& l.hac consultissima. C.de testam. & similiter
qn̄que pōt lex positiua permittere ex causa in certo casu homici
diū licet sit prohibitū de iure diuino.l.iij.§.fi .ff.de sica. & in pro
posito no.do.in d.c.quæ in ecclesiarū.& legistæ,& l.omnes po-
puli.in iij.q.princi.cū suis concor.& in proposito nr̄o satis est de
mente Host.& Io.An.in c.fi.de offi.archipresby.& expressè vo-
luit Io.Cal.cōsi.xxij.sub tit.de consti.¶ Ergo in proposito,si per
capitulū generale est statutū quod electio seu prouisio prioris cō
uentualis spectet ad capitulū generale , hoc nō est in totū tollere
indultū Romani pontificis: quia etiā in dicta prouisione facien-
da interueniūt canonici cuiuscunque ecclesiæ,seu habentes man
datum ab eis: & oēs dicti canonici sunt sub vno capite & sub vna
cōgregatione esse dicuntur:vt inquit Ant. de Bu. in c.præsentia.
in pe.& vl.col.de proba.& de se patet:imo dictum capitulum ge
nerale dicitur prouidere de priore dictis ecclesijs de voluntate
dictorū canonicorū omnium dictarū ecclesiarum qui dictæ con
stitutioni consenserunt . vnde satis dicuntur dicti canonici elige
re ex quo per alium faciunt & eligunt.c.scriptū.de elec. ¶ Octa
uò confirmatur per id quod voluit gloss. not. in cle. vt hi qui. de
æta. & quali. in gloss.j. quæ vult quòd quamuis simpliciter ante
dispositionem illius clemen. esset inductū simpliciter de iure qđ
ad canonicos spectaret electio : & ideo siue essent in sacris, siue
non poterant dare vocē : tn̄ volebant constitutiones episcopo-
rum statuentiū quod nullus posset dare vocem in electione, nisi
esset

esset in sacris, vt declarando illam gl. dixit notabiliter Io. de Imo.
in c. ex tuæ. de cleri. non resi. interdũ constitutio episcopi seu al-
terius inferioris à principe non habentis potestatem statuendi
contra ius cõmune disponit contra ius cõmune in eo quod ex-
presse ius commune disponit: & tunc non valet. & ita intelligat̃
ſm eũ id quod no. Io. An. in addi. Spe. in ti. de cle. in rub. interdũ
constitutio episcopi disponit contra ius cõe, sed tamen non in
eo quod sit expresse dispositum à iure: & tunc si alias in se sit ra-
tionabilis, vr̃ quod valeat. ita procedit id quod no. gl. in d. cle. vt
hi qui. nam simpliciter erat dispositũ in iure qđ ad canonicos spe
ctaret electio. ideo tunc valebit constitutio episcopi disponens
qđ canonici non possent dare vocẽ in eligendo nisi sint in sacris
ex quo est rationabilis & censetur esse quodammodo præter ius
suum limitatio iuris cõis ex quo specificè ius cõe non disponit in
casu illo licet contineret̃ sub regula iure communi introducta,
per hoc etiam alleg. no. per Bart. in l. si constante. in ix. q. j. partis
16 principalis. ff. sol. matri. † vbi voluit facilius posse fieri limitatio-
nem iuris cõmunis, quam tollere ipsum ius cõe. vnde in proposi
to licet Rom. pontifex per suas literas indulserit quod canonici
prędicti possint cõuentuales priores eligere licet postea de volũ
tate dictorum canonicorum statuat̃ quod dicta electio vel pro-
uisio expediatur per capitulũ generale dictorũ canonicorũ, hoc
non est disponere & facere contra id quod sit specificè dispositũ
per legem vel indultum superioris, qui saltem specialiter hoc nõ
prohibuit vt patet ex præmissis. ¶ Nonò probatur per id quod
notabiliter inquit Fede. de se. in consil. xvij. incip. quæstio talis,
nunquid constitutio &c. vbi respondendo ad quintũ argumen-
17 tum † dicit quod iura volentia qđ inferior à principe nõ possit ꝯ̃
ius cõe statuere, intelliguntur nisi statueret in casu in quo reperi
retur expresse à iure esse approbatam consuetudinem in illo ca-
su introductam contra ius commune. allegat. c. ex parte. el iij. de
verb. significa. iuncto. c. certificari. de sep. Sed ita est qđ à iure est
approbata consuetudo per quam contra ius cõmune esset intro-
ductũ quod ius eligendi de iure cõmuni competit ecclesiæ con-
uentuali, spectaret ad alium puta ad proximũ superiorem tex. est
quẽ ibi intelligit Io. And. & alij post eũ. in ca. ij. de resti. in integ.
bene facit tex. in e. ea noscitur. de his quę fi. à præla. & in c. cũ ec-
clesia Vulterana. de ele. & ita erat olim. vt no. glo. in c. quanquã.
in glos. magna. de elec. in vj. ergo in tali debet valere constitutio
18 contra ius cõe. ¶ † Decimò per id quod not. Inn. & Io. And. in c.
constitutus. de elect. vbi voluit quod licet canonici non possint
concedere perpetuum seu indeterminatũ ius eligendi sub nomi-
ne proprio, qui non sit in ecclesia ipsa, vt ibi habetur, tamen be-
ne potest concedi alteri non sub nomine proprio: sed sub nomi-
ne dignitatis vel collegio: arg. c. scriptum. eo. titu. & c. cum eccle
sia. de causa. pos. sicut in simili distinguitur in c. consultationi-
bus de do. dubiũ tamẽ facit quod nota Compost. in dicto. c. con
stitutus. quem ibi moderni sequuntur de cuius mente est quod
quando canonici transferunt tale ius eligendi in alium, si talis
translatio est perpetua. & sic non pro vna electione tantum, &
tunc requiratur illa solennitas quæ requiritur in alienatione re-
rum ecclesiæ iuxta id quod habet̃. xij. q. ij. abbatib. & xvij. q. iiij.
c. in venditionib. & sic vr̃ velle quod debeat interuenire autho-
ritas episcopi, si episcopo ecclesia esset subiecta, vel vbi non esset
subiecta episcopo deberet interuenire authoritas illius superio-
ris cui esset subiecta vel Papæ. c. authoritate. cũ gl. de priui. in vj.
no. gl. in cle. j. in verbo, proprij. de reb. eccl. non alie. & glo. xiiij.
dis. nulla. no. do. in c. ij. de transac. & non vr̃ hoc casu sufficere au
toritas capituli generalis postquam tractabatur de transferendo
in ipsum capit. generale dictũ ius eligendi seu prouidendi: per id
quod habetur in cle. ij. in fi. de reb. eccle. non alie. ¶ Sed vbi con-
cederetur alteri ius eligendi, pro vna vice tantũ: & talis concessio
fieret ecclesia vacante pro electione futuri prælati: tunc hoc fieri
potest, nec requiritur solennitas requisita in alienationibus rerũ
vel iurium ecclesiæ propter modicitatem præiudicij iuxta no. in
c. ij. de his quæ fiunt à præla. ſm quod est de mente Cõpo. in prę
al. c. cõstitutus. propter hoc pro ista parte vident̃ esse tutiora fun
damenta illa superius adducta, ex quibus dictũ est quod capitu-
lum generale potuit per viam statuti hæc disponere attenta eti-
am authoritate concessa dicto capitulo generali per dictum com
missarium apostolicum circa correctionem & emendationem
dictarum constitutionũ, in quibus continebat̃ quod dicti cano-
nici eligerent priorẽ conuentualem: & attento quod ad dictũ sta
tutũ ꝓcessit prior generalis, & c. gñale cũ cõsensu dictarũ eccle-
19 siarũ seu agentiũ pro eis, vt plenius supra deduxi. ¶ † Et de com-
c missione facta circa prædicta præfato Cardinali c per Papam sta-
tur in literis dicti Cardinalis affirmantis sibi viuæ vocis oraculo
fuisse cõmissum, ſm quæ de consuetudine seruat̃ vt inquit & pro
bat Lapus. allegatione. xxxiij. incip. an frater minor &c. allegat
nota. per Io. And. in c. constitutus. de app. & dicit qđ ita se habet
stilus, qui secundũ eũ est seruandus, ca. quã graui. de cri. fal. & ꝓ
hoc etiam allegat not. per Inn. in c. cum olim. de priuileg. & alia
de quibus ibi per eum. idem etiã dicit Ioa. de Imo. in c. super his.
de fide instr. & in c. j. de proba. vbi etiã per alios. ¶ Ex his appa-
ret articulũ istũ non esse absque dubitatione: tñ per aliqua ex his
quæ adducta sunt pro hac secunda parte, puto virtute dictæ con-
stitutionis fieri potuisse quod dicta potestas prouidendi de prio-
re dictarũ ecclesiarũ spectat ad capitulũ generale. ¶ Et ad allega-
ta in contrariũ satis apparet responsio ex pręmissis: ad quæ specia
lius respondeo. ¶ Et in primis non ob. id quod habetur in d. c.
cũ terra. quia ſm quod ibi respondent do. dico ꝙ per contrariã
dispositionem & consuetudinẽ potest totaliter transferri ius eli-
gendi in aliũ, & auferri canonicis vt probaui. s̃. in nono argumẽ-
to secundæ partis & etiã in tertio argu. cum seq. & ratio propter
quã in casu dicti. c. cum terra. nõ valebat illa cõsuetudo erat: quia
per eam non transferebat̃ totaliter ius eligendi: imo remanebat
apud canonicos: sed consuetudo disponebat quod facta electio-
ne p canonicos effectus electionis pendeat à potestate alterius,
certè tunc nõ valet consuetudo: quia censetur repugnare substan
20 tiæ electionis, qm̃ † actus electionis, vt ordinat̃ à libero arbitrio
eligentis debet esse liber respectu effectus & finis quod quidem
nõ esset qñ penderet à ptãte alterius. ¶ Non ob. scd̃m argu. scili-
cet ꝙ inferior à principe non põt statuere ꝯ̃ legẽ sui superioris seu
ꝯ̃ ius cõe: quia ad hoc fuit pluribus modis responsum in tertio,
quinto, sexto, septimo, & octauo argumentis secundæ partis: per
quæ etiã est pariter responsum ad quartũ arg. ¶ Non ob. id qđ ha
bet̃ in c. in singulis. de sta. monac. quia dico ꝙ imo videt̃ probari
valere quodlibet statutũ factum circa reformationem ordinis in
illo generali capitulo. ¶ Nõ ob. quintũ argu. dum dicebat̃, ꝙ ille
cõmissarius apostolicus non potuit suam authoritatem transfer
re in d. c. generali. per no. per Bart. in d. l. oẽs populi respondeo
ꝙ Bart. non loquit̃ in delegato principis: sed loquitur in ordina-
rijs qui de iure ciuili non possunt delegare ea quæ sunt meri vel
mixti imperij, sed delegatus principis potest bene subdelegare
ea quæ sunt meri vel mixti imperij. l. j. & ibi est glo. reputata sin-
gu. C. qui pro sua iurisdi. & ibi hoc sequitur Bart. Bal. & Ang. idẽ
etiam tenet Guil. de Cu. And. de pisis Barto. Bald. in l. j. ff. de of-
fic. eius cui man. est iuris. & Guil. de Cu. & Bald. in l. imperium.
ff. de iuris. om. iudi. probatur in c. venerabili. de offi. deleg. & ibi
hoc tenet Io. de Imo. d. Abb. & ita etiam tenet Ioan. de Imo. in c.
quòd sedes de offic. ordi. & d. Abb. in c. fi. de offic. deleg. per il-
lum tex. & ita etiam tenet. d. Card. floren. in c. in archiepiscopa-
tu. de rapto. ¶ Et hoc maximè verum est de iure canonico: quod
in hac materia seruandũ est. c. cleric. de iudic. & in auth. de sanct.
21 epis. §. si autem ecclesiastica. cum. §. seq. † nam de iure canonico
* secundum communem * opin. causæ meri & mixti imperij pos-
sunt delegari: vt d. c. in archiepiscopatu. in c. pe. de restit. in inte.
xxiij. q. iiij. illud. & no. glo. & doc. in dic. c. ꝙ sedes, & in cle. j. de
off. deleg. cum simi. ¶ Præterea Papa commisit do. Cardinali, vt
super prædictis prouideret: & ipse prouidit ꝙ capitulum gene-
rale possit derogare dictis cõstitutionibus: vnde satis est exequu
tus commissionem Papæ. ¶ Ad sextum argumentum dum dice-
batur quòd in generali mandato nõ venit quòd fiat gratia vel do
22 natio iuris iam quæsiti. respõdeo quòd istud † fallit quãdo dãtes
mandatũ habebant notitiam: & ꝙ tractabatur ꝙ fieret gratia seu
donatio etiam iuris iam quæsiti. ita not. Ioan. And. Ant. de But.
& Io. de Imo. in c. causis. de elec. super glo. in verbo cum non es-
set res integra. arg. l. si defensor. §. j. ff. de interro. act. & instit. de
inuti. stipu. §. præterea. sed ita est, vt verbo fertur, quòd dicti ca-
nonici in suis ecclesijs conuentualibus habuerũt notitiam quod
tractabatur de transferendo dictum ius in capitulum generale,
per ea quæ fuerant tractata in aliquo ex dictis capitulis generali-
bus, ergo &c. ¶ Nec ob. dum septimò dicebatur quòd per lite-
ras Matrimonij non intelligebat̃ derogatũ dicto iuri eligẽdi cõ-

petenti dictis canonicis: quãuis subiecerit dictas ecclesias in omnibus capitulo generali: quia respondeo ꝙ dato ꝙ per literas Matrimonij non intelligatur fuisse derogatum dicto iuri eligendi: tñ bene intelligitur esse derogatum legitimæ per dictã constitutionẽ capituli generalis cõcurrentibus his de quibus supra. & eo dem modo rñdeo ad octauũ & nonũ arg. Nõ ob. dum dicebatur in decimo arg. ꝙ vigore mandati dati d. priori & socio non poterat dici potuisse transferri potestatẽ eligendi in diffinitores capituli generalis, qui erãt incerti: quia rñdeo ꝙ in cõtrarium est tex. in d. c. in causis. de elect. & in c. j. §. licet. de procu. in vj. & ibi gl. in verbo certa persona rñdet ad allegata in contrariũ. ¶ Non ob. dum postremò allegabatur id quod no. Arch. lxj. dist. c. studij. cũ simi. quia rñdeo quòd Archi. loquitur qñ capitulũ volebat pro vna vice tm̃ transferre ius eligendi in archiepiscopũ. nam hoc facere nõ potest sub illa cõditione si episcopus iam electus renunciabit electioni vel succumbet in causa electionis quia ad hoc vt possit tale ius eligendi pro vna vice tantũ transferri requirit̃ ꝙ talis translatio fiat vacante ecclesia. vt in d. c. bonæ. l. vlti. de elec. & hoc ne detur occasio vacaturis. c. constitutus. & c. ex tenore. de concess. præben. nos aũt tractamus de transferendo ius eligendi pro toto tempore. ¶ Ad cautelam tñ & ad omne dubiũ funditus euellendũ satis cõmendabile vr̃ curare quod summus Pontifex narratis ei illis de quibus in themate dictam constitutionem confirmet, præsertim cum de interpretatione mentis Papæ satis agi videatur. vt ex præmissorũ inspectione satis euidenter liquere potest. Alexand. Paduæ iura ciuilia ordinariè legens.

ADDITIO.

a ¶ Sufficit. fa. Sozi. consi. xciiij. col. fi. li. j.

b ¶ Consuetas. supra. consi. xxvij. dicendum vt dixi. supra. eod. consi. xxviij.

c ¶ Cardinali. Calde. consi. ij. de offi. leg. Egidi. bella. deci. tholo. q. ccccclxiij. Cor. consi. clv. in fi. li. j. Rom. cõsil. ccclxxxvij. gl. prag. de subli. cle. tit. ver. quibuscũque. Ias. l. nec is. in prin. col. ij. de acq. hære. late consi. cviij. li. j. Ale. trac. præsum. reg. j. præsum. xlviij. nu. 3.

CONSILIVM CVII.

Repetit omnia fere quæ. s̃. eod. lib. consi. j. & consil. ij. paucis additis, breuius habetur. ĩ. li. vj. consi. viij. vbi videas.

SVMMARIVM.

2 Aqua ingressa fundum priuati est eius propria.
4 Seruitus aquæductus quanto tempore acquiratur.
7 Testium dicta contra producentem interpretatur.
10 Negatiua quomodo probanda.
13 Indefinita in testibus, non æquipollet vniuersali.
15 Vsum probare non sufficit, nisi probatur quod ex causa & titulo allegatis.

CONSILIVM CVIII.

IN causa & lite vertente inter dominos & possessores molendinorum constructorum super canali in territorio ciuitatis Imolæ agentes, & Gentilem, de brocardis & quosdã alios habentes fornacem, & alia ædificia iuxta dictum canale se defendentes. Mihi vr̃ partes dñi iudicantis omnino esse in pronunciando non cõpetere dictis reis conuentis, nec alicui eorũ ius extrahendi aquas de dicto canali per conductus aut clauicas, seu ducias ad fornaces seu apothecas eorum: & in condemnando dictos reos conuentos & dictũ eorũ procuratorem ad desistendũ ab inquietatione & turbatione hactenus facta circa dictã extractionẽ aquę canalis, & in p̃nam ad clauden

1 dos cõductus, clauicas, seu ducias maximè ex infrascriptis. ¶ † Et in primis præsuppono quòd canale per quod ducit̃ aqua ad ipsa molendina, non dicitur esse publicum sed priuatum, vt latè probat Bart. in repe. l. quominus. in xij. q. ff. de flu. & in suo tractatu alluuionis. & in tractu de alueis, maximè per. l. j. §. fluminum. & §. si fossa. cum ibi no. ff. de flu. & ideo dicit Bart. in d. xij. q. quod quis non potest ex canali quod à iure formula appellatur ducere aquam ad suum molendinum: quamuis nil noceat domino alterius superioris molendini ad quem pertinebat dictum canale vt quia postquã exiuit aqua de superiore molendino velit eam ducere ad quoddam suum molendinũ ex dicto canali. per. l. in cõcedendo. ff. de aqua plu. arcen. ita etiam voluit in effectu Bald. in

2 c. cũ omnes. in ix. col. de consti. & ibi dicit † quod postquã incipit aqua ibi decurrere per locum priuatũ, aqua etiã efficitur illius

a priuati. a l. j. & fi. de flu. & ideo ille ad quẽ spectat ille locus priuatus, potest de illa aqua facere velle suum: etiã si alteri per quandã consequentiam noceat. alleg. l. Proculus. ff. de damno infec. ¶ Hoc præsupposito, fundata est intentio agentium: quare probationes sunt partim per instrumenta partim per testes & positiones partis aduersæ quod ad agentes spectant molendina prædicta, & canale, & aquæductus: & constat per instr̃a emptionum facta per Michaelem mercati qui emit aliqua ex dictis molendinis cum canali & aquæductu: & ei successit Mercatus eius filius: & postea Antonius & Albertus filij dicti mercati. & dicto Ant. successerũt Astorgius & fratres filij dicti Antonij, vt patet etiam ex positionibus aduersariorum: & ex attestationibus vtriusque partis. probatũ est per testes vtriusque partis ꝙ Aldroandinus & successiuè Guido eius filius vt hæres & successiuè Camilla vxor mea actilia, & hæres dicti Guidonis habuerunt & possederunt, ac de præsenti vxor mea possidet molendinũ positum in villa Silicis cum aquęductu & canali: & ita est probatum de molendino pertinente ad monasteriũ sanctæ Marię: & sic de nonnullis alijs. ¶ Et dato ꝙ de omnibus nõ esset probatum, satis est quod de aliquo seu ex aliquibus de dictis agentibus aut alicuius eorum iure esset probatũ: quia vnusquisque insolidum pro impedimento sibi dato agere potest. l. loci corp. ff. si ser. ven. l. hæredes. §. an. ca.

3 ff. fa. er. ¶ † Fundata est intentio agentium ex regula quæ habet quod omnis res præsumitur libera, nisi appareat de seruitute. l. altius. & l. si in ædibus. C. de seruitutibus & ideo quantum ad victoriam parum aut nihil prodesset reis conuentis probare vsum aquæductus, nisi probauerint sufficienter de acquisitione seu de præscriptione seruitu. vt no. gl. & doc. in l. secuti. §. sed si quæratur. ff. si ser. ven. & in l. si prius. ff. de no. ope. nun. ¶ Fundata est etiam intentio agentium ex dispositione statuti positi sub ru. che nesuno facia plantare sopra el canale. Et sub rub. chel canale del comum de Imola di essere mantenuto. vbi cautum est ꝙ in nulla parte dicti canalis possit fieri aliquod ædificium impediens cursum aquæ dicti canalis: & si factum sit, debeat amoueri & quod aqua dicti canalis debeat liberè decurrere. ¶ Nunc solũ est videndum an ex his quæ probata sunt pro parte reorum appareat competere vllam exceptionẽ vel defensionẽ reis conuentis. Et dico quòd non: nã pars aduersa se tueri conatur ex iure seruitutis saltẽ præscriptæ: & ad hoc probandũ sũnt inducti. xvj. testes & ostenso ꝙ illi. xvj. testes non probant necessaria ad dictam exceptionẽ fundandam, stabit firma conclusio quod debẽt cõdẽnari. ¶ Et ad istud ostendendũ præsuppono ꝙ ista prætensa seruitus est ser

4 uitus aquæ ducendæ per dictas clauicas, & conductus † & appellatur seruitus habens causam continuã si factum hominis ad eius seruitutis vsum non requirebatur: secus si factum hominis requiritur. l. ij. cum glos. & ibi Bart. & alij. C. de serui. l. foramen. ff. de ser. vr. præ. ¶ Et ad istã præscriptionem inchoandam & perficiendam requiritur quod præscribens fuerit in quasi possessione seruitutis. s. interueniente scientia & patientia illius contra quem præscribebatur, cum vsu saltem longi temporis. x. anno. continuorum inter præsentes, & xx. inter absentes ac bona fide. si seruitus habebat causam continuã. secus si non habebat cãm continuã quia tunc requirit̃ vsus tanti t̃pis cuius in contrariũ memoria non existat: vt legi. & no. in d. l. ij. & in l. si quis diuturno. cum gl. ff. si ser. ven. & in l. fi. ff. quemadmo. serui. amit. & l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. l. seruitutes l. vltima. in prin. ff. de ser. l. j. §. fi. cum l. seq. in princ. ff. de aqua plu. ar. & no. in l. j. §. ij. ff. de iti. actuque pri. vbi per Bart. & not. doc. in c. ij. de resti. in integ. & in c. bonæ. el. ij. de postu. præla. cũ si. ¶ Vnde videmus quòd vbicunque appareat, ꝙ qs incepisset præscribere seruitutem habentem causam continuam: vt quia sciente & patiente aduersario cœperit vti iure dictæ seruitutis & ante completam præscriptionẽ fuerit sibi contradictũ & præstitũ impedimentũ vtendi seu nõ præstita patiẽtia vtẽdi, interrumpit̃ præscriptio, vt probat̃ d. l. ij. & ibi not. C. de ser. & in l. sequit̃. §. si vna. ff. de vsu. not. Bar. in l. naturalr̃. circa vl. col. eo. tit. in verbo quęro qualiter interrũpatur præscriptio incorporaliũ & Ang. l. cum notissimi.

5 §. imo. C. de præscri. xxx. an. † nõ eñ dat̃ quasi possessio incorporalium

raliũ ſine patientia aduerſarij.l.quoties.la.j.& l.pen.& ibi no.ff.
de ſer.& no.in alijs locis.§.allegatis.¶ Iſtis ſic prępuppoſitis oſtẽ
do qđ nõ eſt ꝓbata intẽtio reorũ: nã Brocardus primus teſtis ni-
hil ꝓbat, nã ipſe examinatus ſuꝑ decimo capl'o & ſeq. ſolũ ꝓbat
de vſu. x. annorũ cõſideratis verbis. c. ad qđ ipſe ſe refert.qui.x.
anni,de quib.ipſe teſtificat᷑,vident᷑ eſſe cõpleti ante productionẽ
dictorũ capitulorũ:& iſtud nõ ſufficit, quare oportebat ꝙ depo-
neret de decẽ annis cõpletis ante litẽ motã.l.more litis.& ibi no.
doc.C.de rei ven.& in l.nec bona.C.de præſcri.lon.temp.& ibi
Bar.& d.l.ij.C.de ſer.Et ibi cõcludit Bar.in fi.& Ang.poſt.gl.ibi
& in caſu noſtro præſcriptio interrumpit᷑ per ſolã citationẽ. ¶ Et
licet ipſe teſtis ſubiũgat, ꝙ etiam ipſe teſtis à quinquaginta annis
& citra quib. ipſe fecit laborari ad fornacẽ cõtinuò per dictũ tp̃s
tꝑe oportuno,acceperit aquam de dicto canali, tñ ipſe nõ depo-
nit limitate de qua fornace loquat᷑ & ſic non apparet cui fornaci
6 ꝑ vſum ſui acquiſiuerit iſtã ſeruitutẽ. † Nã ſeruitus aquæ ductus
eſt ſeruitus prædialis quæ debet᷑ rei.l.qui alie.§.fi.& ibi no.ff. de
neg.ge.l.j.ff.de ſer.& ſic probatio ſua in hoc caſu obſcura & du-
bia nõ releuat. l. Põponius ſcribit ſi frumentũ. §.fi.ff.de rei ven.
c.in præſentia. de probat. ¶ Præterea iſte teſtis dicit ꝙ ipſe acce-
pit aquã per dictũ tẽpus.l.annorũ tꝑe opportuno:& ſic nõ depo
nit ꝙ aqua ꝑ ſe fluxerit:& ſic per ꝯñs nõ dr̃ deponere de vſu ſerui
tutis habẽtis cãm ꝯtinuã: & ideo eſſet neceſſariũ probare de vſu
tanti tp̃is,cuius in ꝯ̃riũ memoria nõ extaret. ¶ Conſidero etiã ꝙ
iſte teſtis interrogatus de tꝑe rñdit vt s̃. ſed illa verba pñt intelli-
7 gi de ꝗnquaginta & de decẽ annis: † ꝗa qñ verba teſtis pñt dupl'r
intelligi ſemper debẽt interpretari ꝯ̃ producentẽ præall.c.in præ
ſentia.no.Bar.& alij in l.inter ſtipulantẽ.§.j.de verb.obl.& in l.
ſi quis intentione.ff.de iudi.& poſito etiã ꝙ depoſuiſſet conten-
ta in c.eſſe vera ꝑ tp̃s ꝗnquaginta an.nõ ſufficeret:quia in c. dr̃ ꝙ
exercẽtes fornaces & habẽtes clauicas ad hauriendũ aquã de di-
cto canal. & habẽtes ductus & alios cõductus pro exercitijs con
ficiendis, & exercẽdis acceperũt de aqua dicti canalis ꝓ ſuis exer
citijs.nã ex eo ꝙ in c. dr̃ ꝙ acceperũt aquã potius ſonãt verba ca-
pituli qđ interueniente facto & opere ipſorũ accepta fuerit aqua
vel ſaltẽ negari nõ põt ꝙ verba capl'i de neceſsitate non cõcludãt
in ſeruitute habente cãm continuã. per hoc enim dẽt de neceſsi-
tate cõcludere.l.neque natales.C.de probat.l.non hæc.C.vnde
cogna. ¶ Circa dictum Petri de pagatio nõ inſiſto:quia iſte teſtis
nullo modo deponit de vſu ſuo ẽt. x. annorũ cõpletorũ ante litẽ
motã.& ẽt ſi diceret ꝙ vſus eſt per tp̃s.x.ann.& vltra.vt no.Bart.
in l. Celſus. in vlt. col.ff.de vſuc.Iac.de Bu.in l.ab hoſtibus.§.ſi
* ꝙ ſimpl'r.ff.ꝗb. ex cau.ma.Io.cal.Ant.de Bu.Io.de Imo.ita * cõi
ter tenent in c.literæ.de dila.bene faciũt no.per Bar.in l.cũ furti.
ff.de in litẽ iur.cũ ſi. Itẽ non allegarũt, & probauerũt de bona fi-
8 de vtentiũ,prout requirit᷑:vt dictũ eſt s̃. ¶ † Pręterea iſte teſtis eſt
de agnatione gentilis de Brocardis, qui eſt reus conuentus,& ſic
non eſt integer teſtis:vt no.Bar.in l.admonendi.xj. col. de iure-
iur.& in l.aut affinitate.ff.de procu.& in l.qui teſtõ.§.j.ff. de te-
ſta.per no.in l.etiã matris.ff. de proba. cũ ſimi. ¶ Vltimò rñdeo
ꝙ per teſtes agentiũ eſt probatũ ꝙ dñi & poſſeſſores molendino
rum ſemper ꝯ̃dixerunt, & claudi ac deuaſtari fecerunt clauicas
& conductus prædictos: & ẽt per ſcripturã publicã productã in
proceſſu in fo. 26. apparet ꝙ Abbas ſanctæ Mariæ & Mercatus
dñi molendinorũ conqueſti ſunt cũ dño locũ tenente & poteſta
te qui fecit fieri præceptũ per qđ interrupta eſt præſcriptio vt di-
xi.s̃.allegando doctrinã Bart.& alios in l.ij.C. de ſerui. ¶ Secun
dus teſtis etiã non probat:quia deponit de vſu à.xxx. annis citra,
per quæ verba ipſe teſtis non dicitur probare de vſu etiam. x. an
9 no.continuorum:† quia illa dictio citra prolata à teſte ſine copu
la,& verificatur etiam in vſu facto per vnam diem tantum,quan-
docunque.l.j.§.quòd autem.& ibi Bar.ff.de aqua quoti.& æſti.
& no.Bar.in d.l.Celſus.in vlt.col.& docto.in c. licet cauſam.de
proba. ¶ Præterea non deponit de vſu ſeruitutis patientibus di-
ctis dominis & poſſeſſoribus molendinorum & canalis prout re
quiritur, vt dixi. s̃. Itẽ deponit quòd vidit illos de fornacibus ac-
cipere aquã per cõductus: & ſic nõ deponit neceſſariò & conclu
denter de vſu ſeruitutis habentis cauſam continuam: Nam po-
teſt eſſe quòd niſi dictæ clauicæ aperiantur non poterat per eas
fluere aqua vt puto etiam in facto verum,& ſic põt optimè cõtin
gere quòd requiratur factum hominis.ſ.in aperiendo dictas cla-
uicas ad hoc vt aqua fluere poſsit. ¶ Hoc enim videtur dicere Ve

drus octauus teſtis reorum ſuper interrogatorijs. xvij. capituli,
dum dicit quod illi de fornacibus qñque tenebant tandiu aper-
tos conductus ꝙ oportebat molendinarios accedere ad clauden
dũ. ¶ Item probat Iacobus maſij.xj.teſtis reorũ ſuper interroga-
torijs, dum dicit qđ cõducentes dictã aquã nõ accipiebant de ea
diebus continuis: ſed per interualla, qñque ſex dierum, qñque
quatuor ſ'm cõtingentiã exercitij. ¶ Idem probat Bar. ſagelli de-
cimus teſtis dũ dicit ꝙ illi de fornacibus accipiebãt aquã tꝑe no-
ctis de canali:& Brocardus de brocardis,& plures alij teſtes reo-
rum dum dicunt quod ibi illi de fornacibus accipiebant aquam
tẽpore noctis eis opportuno pro ſuis neceſsitatibus: & ſic patet
quod omni tẽpore nõ fluebat per clauicas:ſed qđ tenent clauicas
apertas:ſcilicet tẽpore eis opportuno. ¶ Cõſtat etiam qđ poſito
quod depoſuiſſet de.xxx. annis cõtinuis non noceret eccleſiæ &
monaſterio ſanctæ Mariæ, aduerſus quam de iure cõi requiritur
præſcriptio.xl.anno.vt l.quas actiones.C.de ſac.ſan.ecc. ¶ Pu-
to etiã quod dicta eccleſia habebat à ſede apoſtolica priuilegiũ
præſcriptionis centum annorũ:& ita apparet ex priuilegio Vrba
ni producto in cauſa. ¶ Præterea nõ deponit de bona fide vten-
tium qui ſciebãt aut ſcire debebãt quãlibet rem eſſe liberã vt eſt
dictũ & ſic alio non probato non poſſunt dicere ſe bona fide fe-
ciſſe.l.ſi fur.§.j.& l.nunquã.in prin.ff.de vſur. ¶ Denique ob.il-
lud qđ dixi circa præcedentẽ teſtẽ: quia poſito qđ fuiſſet cœpta
præſcriptio,fuit interrupta eo modo quo.s̃.dixi. ¶ Tertius teſtis
non probat,primò,quia quo ad Petrum de barigana non probat
de vſu. x. anno. completorũ ante litem motã. ¶ Quinimo quia
dicit qđ vidit tenentes dictas fornaces accipere aquã de dicto ca-
nali à tẽpore quinquaginta annorũ & citra:& ſic non deponit de
vſu ſeruitutis habentis cauſam continuam & ſic requirebat᷑ vſus
tanti temporis cuius in contrariũ memoria non exiſtat,pręterea
interrogatus in cauſa ſcientiæ nõ reddit cauſam aut rationem ali
quam per quam appareat ipſum teſtẽ ſcire quod rei conuenti vſi
ſunt iure ſeruitutis patientibus dñis & poſſeſſoribus molendino
rũ:ergò nõ probat per no.in l.ſolã.C. de teſti. per Innoc. in c.cũ
cauſam quę inter archie.cum ſi.de teſta. ¶ Et licet dicat iſte teſtis
quod non audiuit neque vidit deuaſtari dictos conductus per do
minos molendinorũ.tñ per hoc non eſt probata negatiua. ſ. qđ
domini molendinorũ non contradixerint ſeu patientiã non prę
10 ſtiterint: † quia ad hoc vt negatiua hm̃i ſit probata, oporteret
qđ à teſte eſſet coarctata loco & breui tẽpore: & qđ ipſe diceret
qđ nõ potuiſſet denegari dicta patientia, quia ipſe vidiſſet ſeu ſci
uiſſet aſsignando de eo bonam & concludentẽ rationẽ: vt notat
Iac.Bu.Cy.Bald.in l.actor.C.de proba.& Io.An.in c.bonæ me-
moriæ.el j.de electio.gl.& doc.in l.Pantonius.§. rei perduellio
nis.ff.de acquir.hæredi.& gl.& Ang.in §.hinc nobis.in auth.de
hæred.& fal.& notat Dy.& Bar.in l.j.§.ij.poſt gl.ff. de iti. actu-
11 que priua. ¶ † Et præfertur probatio teſtiũ actoris deponentiũ
de affirmatiua.i.de contradictione & de negatione patientiæ,te
ſtibus reorũ deponentiũ de negatiua, ſaltem non coarctata loco
& breui tempore.vt no.per gl. & Bar.in l.diẽ proferre.§. ſi plu-
res.ff.de arbi.& no.per glo.in c.j.de preſcri.in vj.& notant doc.
in c.cũ eccleſia.per illum tex.de cau.poſ.& proprieta.& Bart.in
l.hæredes palã.in prin.ff.de teſt.in ver.vlt.hæc.l.facit.Bar.in ſuo
conſi.inci.cõe Lignani. ¶ Quartus teſtis dicit quod per quinque
annos vſus eſt ad dictas fornaces iam ſunt. xxx. anni.& quod di-
cto tempore vidit dictos de fornacibus accipere aquam de dicto
canali pro eorũ neceſsitatibus:& ſic nõ deponit de tẽpore.x.an-
norum continuorum quod vſi fuerunt iure dictæ ſeruitutis: nec
deponit de vſu ſeruitutis habentis cauſam continuam. ¶ Quin-
tus teſtis Marcus de Brocardis non releuat: quia non deponit
de patientia dictorum dominorum & poſſeſſorum & non depo
nit concludenter de vſu ſeruitutis habentis cauſam continuam.
Item eſt agnatus dicti Gentilis,& ſic nõ eſt integer teſtis. ¶ Item
poteſt reſponderi vt dixi in reſponſionibus ad ſecundũ teſtem,
& ijſdem rationibus non probat ſextus teſtis: excepto quod nõ
eſt agnatus litigantibus. & licet iſte teſtis dicat quòd nunquam
fuit contradictũ, tamen non probat iſtam negatiuam non coar-
ctatam loco & tempore:imo eſt probatũ contrariũ, vt eſt proba
tum per teſtes agentium, & per ſcripturam, vt dixi in vltima re-
12 ſponſione data ad primum teſtem. ¶ † Et teſtis deponens ſuper
negatiua non coarctata loco & breui tempore eſt ſuſpectus de
falſo, vt not. Innoc. in c. cum eccleſia. de cauſa poſ. & in c. licet

causam.de proba.Bal.in c.si quis per triginta. si de feu.fue. controu.inter dom.& agn.Bald.in l.de die.§.pe.ff.qui satisd.cog.& Ang.in l. si per aliū.§. docere. ff.ne quis eū qui in ius voc. vi eximat.iūctis no.per Cy.Iac.Bu.& Bal.in d.l.actor.¶ Et ijsdē rationib.nō releuat septimus testis, qui etiā deponit de vsu à quinquaginta annis,& citra,nemine cōtradicente scientib. & patientib. Mercato & Aldoādro auo paterno vxoris meæ. ¶ Et patet quod Mercatus & Aldroandus iam sunt multi anni qđ decesserunt: vt patet ex positionib. Nihilominus illa verba à quinquaginta annis & citra, denotāt perfectionē & continuationē totius tēporis quinquaginta annorū:videlicet in die testificationis propter illā copulā,&:vt no.Host.& Io.And.in c.licet cām.per illum tex.de proba.& Bar.in d.l.Celsus.in vlt. col. de vsuca. ¶ Et ijsdē rationib.non releuat octauus neque nonus testis, q deponūt de quinquaginta annis citra absque copula.& sic nihil probat de tpe decē annorū continuorū vt per Bar.in præalle.l.Celsus. ¶ Itē est sibi cōtrarius:quia primò dicit qđ sibi nemo ꝯdicit.postea dicit qđ molēdinarij claudebāt cōductus:& similiter nō probat decimus testis vt dixi ꝯ primū & ſm testē. ¶ Præterea licet ipsi testes dicāt qđ prædicta fuerunt scientib.& intelligentib.do.molendinorū: tñ non dñt de omnib.dñis. & illa indefinita scilicet dñis molendinorū,pōt verificari in duob.tm̄.l.inter illā.§.fi.ff.de ver.sig.

13 † nam in probatione testiū indefinita nō æquipollet vniuersali, cū debeat talis probatio de necessitate cōcludere:ita singulariter voluit Inn.in c.auditis. de præscrip.in gl. super ver.exceptionē. & ibi hoc multū cōmendat domi.Ab.circa.vij.col.& sic non releuabit dicta probatio tanquā dubia.& non cōcludendo. ¶ Bene facit quod no.Pet.de Ancha.& Io.de Imo.in c. quāto. de his

14 quæ fiūt à prælatis.† vbi voluit quod licet in instrō dicatur quod canonici constituerūt talem syndicū,non per hoc probatur ꝙ capitulū seu maior pars canonicorū consenserint in constitutione dicti syndici: quia dicta verba potuerunt verificari in duob. d.l. inter illā.ita etiam dicit Old. consi.j.incip.in executione.& satis vř sentire.Bart.in l.fi.C.de præd.curia.lib.x. ¶ Nec etiā releuat vndecimus testis per rōnes adductas ꝯ secundū tertiū, & decimū testem. Et idē in duodecimo. Duodecimus vero Laurentius de Brocardis receptus & examinatus super fama non releuat, licet dicat,contenta in c.vera esse:quia in c. nō fit mentio de vsu tanti tēporis cuius in contrariū memoria nō existat,nec fit mentio de vsu tāti tēporis.s. seruitutis habentis cām continuā, sed solū fuit & est qđ prædicti rei cōuenti vsi fuerūt aqua dicti canalis pro cōmoditate & exercitio fornacū.nā potuissent accipere tū Mastellis & Brentis. & in hoc non fit ꝯdictio eis nec capitulo quod prædicti vsi fuerunt patientibus dictis dñis molendinorū. ¶ Et posito ꝙ testis dixerit nemine ꝯdicente vsi fuerunt aqua, tñ illa negatiua.s.ꝙ nemo ꝯdixerit,nō dř legitimè probata qñ non est coarctata loco & breui tpe: imo testis est suspectus de falso. ¶ Itē est agnatus dicti Gentilis. ¶ Præterea dř ꝙ fornasarij acceperāt per cōductus de aqua dicti canalis pro vsu laborandi ad fornaces: & nō dicit de omnibus dictis fornacib.& de omnibus dictis fornasarijs.vnde pōt verificari in duob. tm̄:vt dictū est, ideo non probant:vt dixi. ¶ Decimusquintus testis infringitur ex rationibus ꝯ ſm testē:nisi ꝙ non est agnatus. ¶ Decimussextus & vltimus testis deponit de vna fornace:scilicet forliuiensi. ¶ Non ob.etiā si diceretur ꝙ per dictā extractionē aquarū non fit præiudiciū dñis molendinorū quia fuit responsum superius dum allegaui not. ꝑ Bar.in d.l.quo minus.in xij.q.& per Bald.in d.c. cum oēs. ¶ Patet etiā alia responsio per not. per Bartol.in l.ij. super verbo nec cogitur.ff.sol.mat.dū allegat l.fi.ff. de vsu & hab.& l.nec creditores.C.de noua.& §.propterea si quis institu. de act. ¶ Insuper est probatū contrariū per plures testes agentes, scilicet per Laurentium de Brocardis & per quartum & octauū testes. Non ob. etiā si diceretur quod posito qđ dicta seruitus nō haberet cām continuam tñ sufficit allegare tit.aliquē: quo mediante reus dicat se acquisiuisse seruitutē,puta titu. emptionis vel donationis aut legati,vel simile: & probare fuisse vsum dicta seruitute spatio decē annorum inter præsentes sciente,patiente,& non contradicente illo ad quē pertinet res quæ dř seruitutē debere, per no.per glos. magnā.in l.seruitutes.la.vltima.ff.de serui.& per gl.in l.j.in fin. ver.quamdiu.ff.de aqua plu.arcen.& in c.peruenit de censi.quā opin.plerique tenuerunt.& per l.cū de in rē verso. cum si. & ibi Bar.ff.de vsu.Quia respōdeo quod posito quod illa opi.esset vera,quā tñ multi reprehendunt: tñ in proposito nostro nō est allegatus aliquis sufficiens titulus: nec aliqua causa habilis ad concessionē huius seruitutis.

15 † Secundo quia qñ esset allegatus aliquis titulus seu cā,oporteret probare, qđ rei cōuenti vsi sunt dicta seruitute ex illa causa allegata[b] quod dñi molendinorū sciuerunt & passi fuerunt quod per decē annos cōtinuos inter præsentes ipsi rei conuenti vsi fuerunt seruitute ex illa causa allegata,& oportet ꝙ fiat probatio ita qualificata vt not. concludit Saly. in l.si certis annis.in fi.C.de pac.& Raph. Cu.& Lud.ro.in l. qui alieñ.in prin.ff.de acq.hær.quia aliàs non cōcluderet necessario ista probatio vsus quod fuerit vsus ex causa allegata in iudicio ꝑ reum:& sic non releuaret ar.l.ad probationem.& l.neque natales.C.de proba.& est de mente Mar.in d.l.cū de in rem verso.in vlti. q. ibi dū dicit, nunc ad propositū si rusticus omni anno soluit vnū par caponū,si quidē soluit simpliciter nulla adiecta causa &c.sed constat qđ ista probatio sic qualificata,nullo modo facta est pro parte reorum:ergo,&c. Alexand.

SEMPRONIA testamento cauit. Item iure legati reliquit Titio,Caio,& Pamphilo eiusdē testatricis filijs & filijs Iulij olim eius primi mariti vsum & vsumfructū omnium & quorūcunque bonorū immobiliū ad ipsam testatricē peruentorū & perueniendorū ex hǣditate quondā Antisticæ eius matris vsque ad annos x.tunc ꝑximos à die obitus ipsius testatricis, post quos.x.annos elapsos, voluit dicta bona peruenire ad Aurispā & Albinā eiusdē testatricis & dicti Iulij filias.Et si cōtingeret alterā earū decedere sine filijs,illi sic decedenti alterā viuentē & eius filias superuiuentes substituit vulgariter & per fideicōmissum. si vero cōtingeret oēs eius filias qñcunque decedere sine filijs legitimis & naturalib. tunc & eo casu voluit dicta bona peruenire debere ad suprascriptos Titiū,Caiū,& Pamphilum,& eorum liberos,&c. post Aurispa decessit ex se relicta filia & superstite adhuc testatrice: deinde testatrix defuncta est.queritur dictis annis decem elapsis an dicta bona pro media peruenire debeant ad filiam & hæredē Aurispæ,an vero in totum ad Albinam.

ADDITIO.

a ¶ Priuati.C.ex l.de ser.rustic.prædiorū.c.iiij.q.iij.prin.& de hac materia Ias.consi.cl.lib.j.in rep.l.quominus,de flu.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi cessat dato substituto.nu.3.*

2 *Coniuncti re & verbis qui sint.*

4 *Filij positi in conditione,non sunt in dispositione.*

CONSILIVM CIX.

VIdetur prima fronte respondendū filiam Aurispæ admittendā esse Albina exclusa. Nā clarū est Albinā ex capite substitutionis admitti nō posse: quia cōditio substitutionis deficit cum præsupponat Aurispā decessisse cum filia,& sufficit vnicus filius ad hoc vt dicatur deficere conditio illa, videlicet si decesserit sine filijs.l.cū vxori.C.qñ dies.le.ce.l.j. C. de condit. inser.l.nō est sine liberis.ff.de verb. sig. etiā si fœmina sit.l. si ita scriptū filiab.ff.de leg.ij.& l.si quis ita.in prin.ff.de test.tu.l.j.ff. de verbo.signi.¶ Si ergo Albina per viam substitutionis succedere non pōt: nec etiam videtur dici posse quod ipsa admittatur ex iure

1 accrescendi † quia ius accrescendi cessat vbi prouisum est de substituto.in auth.hoc amplius.C.de fideic.l.ij.§. si duo.ff.de bon. posses.ſm tabu. & not.in l.qui patri.ff.de acqui.hær.& in l.vnica.§.in primo.& §.pro ij.C.de cad.tol. Expressa em̄ omnis prouisio:vt est substitutio, facit cessare tacitā prouisionē legalem.i. ius accrescendi.l.fi.C.de pact. conuen.l.& habet.§.cum quis. ff.de preca.¶ Sed ita est quod testatrix per ista verba videlicet:& si cōtingeret alterā dictarū eius filiarū decedere sine filijs &c. vř filias Aurispæ substituere ipsimet Aurispæ post mortē eius: vt firmat Old.prout refert Sali.in l.j.C.de condi.inser.potissimè per tex.in l.Lucius.in fi.la.ij.ff.de hære.insti.¶ Ac etiā qa nullo alio respectu videntur fuisse adiecta dicta verba, si decesserit sine filijs, nisi filiorū fauore.& in cōsequentiā vř qđ filia Aurispæ tanq̄ substituta videatur vocata ex testamēto.ar.l.seruo legato.§.si testator. ff.de le.j.& l.fideic.§. interdū.ff. de le.iij.l.ij.§. si duo fratres.ff. de col.bo.& l.peto.in pri.ff.de le.ij.¶ Pro qua sententia facit etiā tex.in l.pe.ff.de col.do. vbi verba enūciatiua etiā ꝯditionalia ꝑplata dispositionē inducūt: ꝑpter quā etiā moderniores quidā in l. cū dotē.in prin.ff.solu.mat.hanc partem secuti sunt. ¶ Pro quo etiam

etiam faciũt.no.per Bar.in l.Gallus.in prin.ff.de lib.& posth.&
in l.si quis eũ.§.j.& in l.cohæredi.§.fi.per illum tex.ff. de vul.&
pu.vbi cõcludit ꝙ per hæc verba conditionaliter prolata, si filius
meus me viuo morietur nepotẽ instituo : vr̃ etiã filius institutus:
ita ergo dicendũ in casu præmisso eadẽ ratione . ¶ Sed præmissis
non ob . contrariũ verius puto , videlicet Albinã præferendam.
a * nam quotiescunque vnus & idẽ est cõiunctus pariterque substitutus vt erat in casu proposito , vbi Aurispa & Albina in dictis
bonis legatis fuerunt coniunctæ re & verbis , vt indicant , verba
* testamenti fm magis cõem * opin.quæ habet † qđ per hæc ver-
2 ba, Aurispæ & Albinę lego fundũ indicatᷓ coniũctio re & verbis:
vt firmat gl.in l.j.§.fi.ff.de vsufruc.accre.Rayn.& Bar.in l.re cõ
iuncti.in versi.tertio loco principaliter.ff.de leg.iij.& Bal.in l.si
duob.§.fi.per illũ tex.de leg.j.& in d.l.j.§.fin.de vsufr. accre.&
in l.vnica.§.his ita.C.de cad.tol.licet Cyn.post Pet.in eadẽ.l.§.
vbi aũt.aliter dixerit. ¶ Vel saltẽ secundũ oẽs fuerunt Aurispa &
Albina verbis coniunctę inter quos sic coniunctos etiã est locus
iuri accrescendi.d.l.si duob.§.fi.d.l.re coniuncti.Fuerunt etiam
Aurispa , & Albina inuicẽ substitutæ si altera earũ prædecederet
sine liberis si Albina admitti nõ põt ex capite substitutionis : eo
quia Aurispa non decessit sine filijs : & sic non est verificata conditio sub qua substitutio facta erat:tñ ipsa Albina tanquã coniun
cta admittitᷓ per ius accrescendi ad partem legatã Aurispæ : cuius
portio effecta fuit quasi caduca cum decesserit testatrice viuente.l.j.§.& cum triplici.iuncto.§. & pro secundo. C. de cad. tol.
Et in terminis est casus in l.pe.in secundo responso. ff.de iniusto
test.& no.glo.in d.l.ne eis.§.hæres. per illum text.& in l. si quis
hæres.ff.de acqu.hære. & in l.testa.C. de impu.& alijs substi.&
examinat Bart.latè in repetitione.l.re coniũcti.in verbo sed circa hoc moueo tale dubium &c.ff. de lega. iij. & ibi arguit pro &
3 cõtra credit passum esse dubiũ, finaliter tñ concludit †.ꝙ si vnus
& idem est substitutus & coniũctus & aliquo casu contingat substitutionẽ euanescere põt dictus substitutus & coniũctus per ius
accrescẽdi venire per iura præalleg. & quia qñ testator substituit
coniunctum voluit ius eius augere:ideo non debet diminutionẽ
operari.argu.l.si mancipia.in prin.ff.de fun.instru.& l.quod fauore . C . de legibus . & in hoc neminem discrepantem reperio.
¶ Bene faciũt no.per Bar.in repetitione.l. pater filium. in tertio
dicto principali.ff.de inoffi.testa.& expressè Bal.in l.j.in x.q.C.
qñ nõ peten. par. ¶ Non obst. argumenta in contrariũ allegata,
videlicet quod filia Aurispæ ex dispositione testatricis substituta
post mortem Aurispæ:& per consequens debebat tanquam substituta præferri Albinæ coniunctæ venire volenti per ius accre-
4 scendi:† quia respondeo non esse veram opi. Old. tenentem qđ
per illa verba si altera earum decesserit sine liberis,&c.videantur
filij vocati ex testamento tanquã substituti qm̃ in contrariũ se ha
* bet cõis * opi. quæ fuit originaliter gl.fi. in d.l. Lucius.ff.de hære.insti.quam etiam ibi sequitur Iac.de Are.Cy.Rayn.Bart.Bal.
& Ange.& d.Ioan.de Imo. & ita fuit de facto iudicatum vt ibi refert.Ang. Idẽ etiã sequutus est Io. And.in addi.Spe.in ti.de test.
§.j.in addi.quæ incipit, huic quæstioni accedit bimembris quæstio Petri de cernitis, vbi format quæstionẽ talem . Quidam habens fratrem & nepotẽ ex eo dictũ nepotẽ instituit & si decederet sine liberis , substituit patrẽ dicti hæredis si viueret , aliàs substituit Titiã suam neptem:postea viuo testatore nepos prædictus
mortuus est relictis ex se liberis, ac etiam mortuus est pater dicti
hæredis.Postremò decessit testator. quærebatur an filij dicti hæredis instituti, an vero Titia vel proximiores ab intestato testatori succedant.& finaliter concludit ex pluribus locum esse successioni ab intestato.subdens qđ licet in casu præmisso existentia liberorũ hæredis instituti excludat dictum substitutũ : tñ ipsis nihil accrescit:qa fm eũ etiã si dictus hęres institutus vixisset,& adiuisset nõ fuisset astrictus iure substitutionis vel fideicommissi illud relinquere filijs , nec impeditus fuisset bona hæreditaria distrahere.alle.l.filiusfa.§.cũ propter.iuncta.l.si quis ita hr̃s instituatur si legitimus.cum ibi not.ff.de hær.insti. & l.Lucius.cũ ibi
no.ff.de hære.insti. ¶ Et idem etiam tenet Bar. post Richar.malum.in l. Centurio.ff. de vul.& pup.in ver. quæro vlterius quid
si testator dixerit si filius meus decesserit sine filijs,&c.& Bart.in
l.sed & si sic.ff.de le.iij.& Bart.in l.si cũ dotẽ.in princ.ff.sol.ma.
& sequitᷓ Bal.in l.cum acutissimi.in vlt.col.C.de fidei. & in l.cũctos populos.C.de sum tri.in xv.col.in ver.venio ad secundũ sci
licet ad successionẽ intestantis.& in l.j.in aliquib.lec.C.de cõdi.
inser.& in l.qđ satis. circa.pe.col. C.de bo.quæ lib. & Imo.in d.
l.filiusfa.§.cũ propter.ff.de leg.j.& in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad
Treb.& ibi de hoc est tex. cũ gl.in vers. defecisset.ibi dum gl.dicit nec ipsi habent,&c.& idẽ concludit Lud.de vrbe per illũ tex.
referens se alias disputando idem decidisse . & ꝓpter hæc cõiter
* * approbata per scribentes : potissimè quia filij fuerũt per modũ
conditionis nominati: ideo non possit dici ex testõ vocatos.l.ex
facto.la.j.ff.de hære.insti.& l.si quis sub cõditione. ff.de condi.
insti.Pro hac opi.quidam dñt esse casum in l.j.C. de pac.tñ quia
ille tex.recte cõsiderãti nõ probat:ideo in hoc nõ insisto. ¶ Nec
ob.huic sententię tex.in d.l.Lucius.in fine ibi.Non enim solum
fratrẽ hæredẽ prætulit.sed etiam eius liberos: quia respondet gl.
& doc.omnes ibi & in locis præallegatis ꝙ prætulisse vr̃ liberos,
scilicet ab intestato non adita hæreditate per institutum,cum dicti liberi essent proximiores ab intestato ipsi testatori: nõ autem
videntur vocati per testamentũ, per superius dicta. simile not.ꝑ
gl.& doc.in l.si quis. ita hæres instituatur si legitimus eo. tit. vbi
si testator dixit,si legitimus hæreditatem meam vendicare nõ voluerit, Titiã instituo . talis legitimus successor hæreditatem vendicans non dicitur vendicare ex testamẽto:sed ab intestato quan
quam fuerit in testõ nominatus : quia non fuerit nominatus dispositiue sedᷓ conditionaliter . ¶ Successiuè non ob . quod dicta
verba , si decesserit sine filijs videantur adiecta liberorũ fauore,
& per consequens videantᷓ vocati ex testõ:quia respondeo quod
satis continere dicũtur liberorũ fauorem,quamuis ex testamento vocati non videantur:quia poterat contingere Aurispã superuiuere & legatũ agnoscere:& bona in legato contenta relinquere filiæ , prout videtur ex præsumptione verosimile esse matrem
erga filias facturam.l.scripto.§. fin. ff. vnde liberi. & l. nam & si
parentibus.in prin. ff. de inoff. testa. & ideo non sequitur quod
propter hoc filia Aurispæ debeat dici ex testamento vocata cum
solum in conditione & non in dispositione nominata fuerit.Minus etiam obstare videtur.d.l.seruo legato.& d.l.peto.cũ simil.
quia ibi verba fuerunt dispositiuè prolata, non conditionaliter
prout in casu nostro . ¶ Similiter non ob . l . pen . ff . de col . do.
5 † quia respondeo prout respondet Bar.& doc.in l.ex hac scriptura de do.in ver.opp.de l.Titia , &c. cum seq. & canonistę in c.fi.
de succes.ab intest. videlicet. ꝙ verba enunciatiua conditionaliter prolata propter aliud nõ inducunt dispositionẽ.d.l.ex facto.
d.l.si quis sub conditione . præterquã in aliquo antecedenti vel
consequenti ꝙ sit necessarium ad implendum illud quod in con
ditione descriptum est:ita loquitur text.in l. pen.de colla. do.&
tex.in l.denique.§.interdũ.ff.de pec.le.& in l.Proculus.in prin.
ff.de vsur. ¶ Nam in casu.d.l.penu. pater in testamento cauit qđ
si filia fratribus conferret dotem, & quædã alia quæ ipse testator
scilicet nubenti tradiderat pro certa parte ad hæreditatẽ vocaretᷓ.
dicitũr ibi quod si filia ab hæreditate abstinuit non potest à fratribus cõpelli ad dotẽ & bona prædicta cõferenda,qm̃ pater voluit filiã alterutrũ habere.s.vel partem hęreditatis & dotem cum
cæteris bonis fratribus cõferre , vel dotem & dicta bona habere
præcipua.Et huius est ratio:quia cum pater dicit si filia dotẽ,&c.
quam sibi nubenti tradidi cum fratribus confert pro parte hæredem instituo,sequitur de necessitate quod pater voluit dominiũ
dictorum bonorũ transferri in filiã: quia aliàs non potuisset filia
dicta bona conferre vt disposuit testator:quia collatio est rei pro
priæ in cõe latio.l.j.in prin.ff.de colla.bo.l.si soror.& l.illam.ad
fi.C.de colla.& no.doc.in l.si emancipati.eod.ti.post gl.in rub.
de col.bono. & plenè Bart.in l.pater filiũ.ff.de colla.do. ¶ Non
mirandũ ergo si filia abstinente ab hæreditate patris dos præcipua cum alijs bonis prædictis residet apud eam stante regula,
quod abstinens ab hæreditate nunquam conferrẽ cogatur . l. ex
causa.C.fa.ercisc.& l.fi.ff.de colla. do . Et hæc fuit ratio decisionis positæ in d.l.pe.sed in casu nostro non erat necessarium filias
Aurispæ intelligi vocatas ex testamento ad hoc vt verificaretᷓ vel
non verificaretur dicta cõditio substitutionis facta in testamento sed solum debet attendi existentia vel non existentia liberorũ
ad hoc vt Albina ex capite substitutionis vocetur,sed quo ad hoc
vt vocetur ex capite iur.accrescendi,nihil refert in casu nostro an
Aurispa viua testatrice decesserit cum filijs vel sine vt supra pro-
6 baui. ¶ † Prædictis etiã non ob. no.per Bart.in l. Gallus cũ concor.quia respondeo quod cõis sententia. gl. & doc. est in ꝯrium

videlicet qđ per illa verba, si filius meus me viuo morietur nepotem instituo: non videat̃ institutus filius: vt not. gl. Bart. & Ang. & Imo. in d. l. Gallus. in prin. & Bald. in l. posthumorum. per illũ tex. in versi. ne ergo. ff. de iniust. test. & Bart. in l. humanitatis. in iij. col. in versi. iij. opp. & vr̃ qđ præteritio, &c. C. de impub. & alijs substi. & in l. hr̃s institutus. eod. tit. & latè Bald. in repe. l. in suis. ff. de lib. & posth. & in xviij. col. in ver. sed quid si non facit, &c. & in l. cohæredi. §. fi. ff. de vulg. & pup. vbi refert ibidẽ hanc partem tenere Dyn. & And. de pis. & idẽ ibi Ang. hoc etiã sequit̃ Raph. Cu. in repet. l. si filius qui in potestate. in ij. opp. ff. de lib. & posth. Et mouentur doc. per plura, & maximè per d. l. Gallus. §. idem credendũ. versi. nam si nepos. & in §. omnibus. & per d. l. si quis eum. §. fi. de vul. & pup. vbi vr̃ casus nõ violando literã. & in l. si mr̃. §. j. eo. ti. in l. ex facto. la. j. ff. de hære. insti. & no. gl. in l. si quis ita hr̃s instituatur si legitimus. eo. ti. cũ si. Et quia hæc est cõis * opi. à qua in iudicando nõ est recedendum: ideo non insisto vlterius: quanquam passus sit disputabilis. ¶ Vel respondeo quod si bene ponderentur verba Bart. in l. Gallus in prin. & in l. si quis ita hæres. & in d. l. cohæredi. prælle. Ipse non dicit quod per dicta verba si filius meus me viuo morietur, &c. filius videatur testõ institutus: sed dicit q̃ per talẽm præteritionem filij testamentum nõ redditur isto casu nullum: quia filius vocari videtur ab intestato: & ideo ipsi nulla fit iniuria, licet non instituatur per d. l. si quis ita hæres. cum glo. sua. ¶ Postremo etiam nõ ob. l. Titia. Seio. §. Seia. lib. ff. de lega. ij. de qua opposuit Bal. in prælle. l. cum acutissimi. quia clarè colligitur responsum ex illo tex. cum ibi nota. per gl. & doc. quia illa verba ibi dispositiuè prolata per eum qui ex vobis vltimus decesserit cũ moreretur restituat, &c. faciunt præsumi testatorem tacitam substitutionem fecisse. ¶ Ex prædictis igitur remanet firma conclusio Albinam vigore iuris accrescendi præferendam esse. ¶ Nec puto considerandũ in hac consultatione vnum quod verbo fertur scilicet filiam Aurispæ mortua iam testatrice decessisse ante annos. x. elapsos à tempore obitus testatricis: quia si verum esset quod filia Aurispæ intelligeretur fuisse ex testamento vocata ad dictum legatum, quanquam decessisset ante tẽpus quo præstari debebat legatum, tñ ad hæredes suos transmisisset:

7 † quia quo ad transmissionem dies legati relicti ad diem certum cedit à tempore mortis testatricis licet nõ quo ad executionem: vt est casus. in l. Sempronius Attalus. ff. de vsufru. lega. & l. j. §. cum igitur. C. de caducis tollendis. & not. in l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de legatis. ij. sed quia non fuit ex testamento vocata vt probaui: ideo transmittere non valuit. ita vt supra. conclusum est videtur iuris esse Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Præferendum. imo puto filiam Aurispæ ad dimidiam quæ fuisset matris suæ admittendam. Quæ autem in contrariũ hic adducit Alex. procedunt secundũ communes iuris regulas. Sed in pręsenti causa alia ratio, & ipsa mihi peculiaris legalis ęquitas eas reformat, & locum exceptioni facit ex multis simul concurrentibus. primo quia relictum filio debet fieri caducum illo prędecedente si relinquat filios legitimos. satis enim constat legatum esse factum contemplatione filiationis quæ repræsentatur: imo remanet in nepote, qui naturali ciuilique ratione ipso iure subintrat locum parentis, & in eo par est affectio testatoris, & maximè quando legatur secundo genitis vel filiabus à potiori commodo successionis exclusis in locum vel compensationem legitimæ, vel portionis hæreditariæ. Sed quia hæc est mea noua & singularis opinio, quam latè probaui in nouis intelle. nolo ex hoc solo conuellere sententiã Alex. in consulendo & iudicando. Secundo ergo q̃a hic non legauit vni soli filiæ, sed duab. & æqualiter, & cõstet vel ex verbis q̃ voluit eas esse æquales in legato, & etiã earũ filios: quos etiã (hic em̃ fœmininũ in themate concipit masculinum) honorauit & substituit. Sed si contingeret alteram filiam cum suis filijs totum habere exclusis filijs alterius eo prætextu quòd præmortua esset sequeret̃ inæqualitas: quia filij alterius fraudarent̃ in totum legato, quod est manifestè contra æquitatem & mentem testatricis. Scio quòd sophistes hinc potest elabi dicendo q̃ filij superstitis fuerunt in pari periculo si casu conuerso mater eorum prædecessisset. Sed hæc euasio non est aliud quam reciprocatio inconuenientis contra præfatam mentem & æquitatem, cui sophistica illa antistrophe cedere debet. Tertio nedum filiæ sunt inuicem pariter substitutæ, nedum per fideicommissum, sed etiam expresȿim vulgariter, & sic ex omni capite vulgaris. Sed etiam filij vtriusque pariter excludunt substitutũ eique præferunt̃, non solum ex capite fideicommissi sed etiam in omnem casum vulgaris. idque ex dispositione expressa testatricis ergo habeo mentem apertam in verbis testamenti fundatam, quòd siue altera filiarum capere non possit, puta præmortua, siue superuiuat & capere possit sed repudiat, nihilominus voluit testatrix quod filij eiusdem filiæ alteram filiam & eius filios in illa dimidia suæ matri legata excludant̃, idque in omnes casus & euentus. Quartò: quia nedum vna filia alteri sine filijs cedenti substituitur, sed etiam eius filij, & sic expresȿim ponuntur in dispositione & substituuntur vulgariter & per fideicommissum. Sed quando filij nedum ponuntur in conditione, sed etiam alia notabilis coniectura concurrit censentur inuitati, vt crebrius tradunt doc. Sed hic nedum vna sed plures coniecturæ. & præsertim illa fortissima quod in eodem orationis contextu sunt substituti & positi in dispositione. Quintò: quia maior ratio & æquitas suadet quod neptis intelligat̃ vulgariter substituta matri suæ, quàm vulgariter substituatur extraneæ vel materteræ, cui tamen expressè vulgariter & per fideicõmissum substituitur: ergo multofortius intelligitur matri proprię substitui saltem vulgariter in hoc casu non præuiso sed inopinato testatrici, quem si præuidisset verisimiliter substituisset. faciunt not. in l. iam hoc iure. de vulg. & pup. & quæ no. Alex. j. eo. lib. consil. cxxj. nu. 13. & consil. cxxx. satis tamen cauisse censetur, ex quo cauit in eo in quo erat minus debitum & minor ratio. Sextò: quia apparet quod testatrix hac substituendi forma nihil aliud voluit nec intendit q̃ æqualiter cauere & prouidere nedũ filiab̃. suis sed nepotibus ex eis. Atq pessimè & inæqualiter esset eis consultũ si filij nõ intelligerentur tacite vocati in locum matris ad eius portionem. & sic ex eo quod contingeret matrem præmori, pauperes orphani (qui magis indigebant subsidio) etiam legato materno fraudarentur. alij aũt cum matre totum haberent. porro si auia expresse vocauit nepotes in locum materteræ eorũ, multo fortius censetur tacite vocasse in locum matris eorum vt dixi. Septimò: etiã secundum opinionem Alex. filia Aurispæ habitura est totum si postea contingat Albinam sine filijs decedere: ergo fortius interim debet retinere partem matris suæ in qua etiam expresso testatricis iudicio prælata est Albinæ & eius filijs. Octauo finge Albinam prædecessisse sine filijs retento reliquo themate, certum est quod hæc neptis habet dimidiam legati contingentem Albinam ex capite vulgaris: cur ergo non multofortius habebit reliquam dimidiam quæ spectasset ad portionem matris suæ? dicis quia non est substituta matri licet sit substituta materteræ: ego quidem fateor non esse proprie neptem substitutam matri: sed dico quòd testator potest facere legatum transmissibile ad hæredem legatarij. & quod ad hoc sufficiunt coniecturæ quę hic sunt euidentissimæ eo ipso quod apparet testatricem voluisse cauere nedum filiabus: sed etiam posteritati earum etiam expressè substituendo nedum filias ad inuicem sed etiam neptes materteris, & sic multofortius voluit legatum à matre pręmoriente in filios transmitti. nec negari potest quin si interrogata fuisset, & sic in quantum opus est habendum pro expressione pium & iustum pro liberis consilium sit elusorium ex quibus etiam infero q̃ si vtranque filiam relictis filijs prędecedere contigerit, filij earũ legatum in stirpes iure tacitę huius transmisionis obtinere debẽt non obstantibus adductis per l. lex in hoc casu cæterum vbi cessant hæ coniecturæ maximè in legatis factis extraneis obtinenti bus vt plenius in registris meis.

EPITOME.

NOtarius non potest conficere instrumentum de actu pendente à voluntate duorum nisi rogetur ab vtroque.

CONSILIVM CX.

EXimie doctor & iustissime domine iudex: circa dubitationem coram vobis vertentem in qua effectualiter quæritur, an valeat instrumentum confectum, vt dicitur: de quadam conuentione inita inter Ioan. & Iacob. Gabrielis ex parte vna & Nicola. & Al-

1 be. filios. d. Ioan. ex altera. ¶ † Omissis non necessarijs breuiter concludo

concludo qđ non quia qñ instrm conficit de actu pendente à cõ sensu duorũ,prout erat dicta conuentio,quæ sine cõsensu dictorum Ia.& Io.se obligantiũ fieri non poterat.l.sicut.C.de actio. & obli.l.j.ff.de pac.l.cõsensus,ff.de ac.& oblig. requirit ad hoc vt notarius possit instrm conficere de tali actu vel contractu, qđ sit rogatus ab vtraque parte:ita firmat Io.An.in addi.Spec.in tit. de instr.edi.§.postq̃.in additione incip.hãc materiã pleni⁹ &c. allegat ad hoc l.contractus,in prin.C.de fid. instr.& l.in hac.C. de dona.& l.ij.C.de rela.& id qđ legitur & no.in auth.de tabel.
2 in prin.& idẽ no.Bar.in l.ij.in j.col.ff.de stipu.ser.† vbi dixit ꝙ vbi in actu sunt duæ partes. requiritur ꝙ ab vtraque parte notarius sit rogatus.vbi aũt est vna pars tantũ in actu:vt quia actus pẽdeat à sola voluntate vnius,prout est protestatio,denunciatio,aditio hrẽditatis,& similia:tunc sufficit ꝙ ab illa tantum parte no-
3 tarius sit rogatus:alleg.no.in auth.de tabel.in princ.¶†Hoc idẽ voluit Bal.in rub.C.de fide inst.in iiij.col.vers.sed dubitaui &c. vbi similiter dicit ꝙ aut est actus pendens à consensu duorum: & requiritur ꝙ vtraque pars roget notariũ ꝙ cõficiat instrm.secus si à cõsensu vnius,vt est testm,vel repudiatio hæreditatis: vel eius aditio,& similia per no.in §.vos autem.de tabel.& assignat rationẽ:quia à quo dependet cã rei ab eodẽ dependet & modus: vt l.videamus.§.pe.ff.de in litẽ iuran. ¶Hanc cõclusionẽ ẽt approbat Ang.in l.fi.ff.pro derelicto.& ita alleg.oẽs gl.in d.§.nos aũt.in ver.iniungatur.nã dum illa gl. dixit ꝙ sufficit notariũ esse rogatũ ab illo,cuius grã fit actus:quia fortè ille in cuius præiudicium fit actus nunq̃ rogaret &c.intelligitur qñ actus ille pendebat à sola volũtate vnius,prout est repudiatio, & aditio hæreditatis,vel protestatio,interpellatio,& similia.Nam bene dixit gl. ꝙ ille cuius fit protestatio vel interpellatio nũquã rogaret: quia non vult cõsentire,& eius consensus non est necessarius: sed qñ ꝯtus celebratur à duobus:quia pẽdet à consensu duorum, licet tendat principaliter ad cõmodũ vnius:tamen est verisimile ꝙ sicut consensit se obligando sponte.ita consentiat rogando notariũ ꝙ cõficiat instrm,cũ in scriptura nõ cõsistat substantia obligationis:quia sine ea valet obligatio regulariter.l.ꝯhitur.ff.de pigno.l.pactũ.C.de pact.& plenè no.in c.j.de censi.lib.vj. ¶Præterea in casu nostro dicta cõuẽtio potest dici facta grã vtriusque partis.nã est facta grã Io.eo,quia vbi primo potuisset pro filio cogi ad præstãda mera alimenta:vt l.si quis à liberis,per totam.l.ff. de libe.agno.& in l.j.& per totũ.C.de alendis libe. nunc aũt nõ poterunt petere filij Io.pro alimentis aliud q̃ illud qđ erat cõuẽtum.& similiter põt dici facta gratia filiorũ Ioannis:qa ipsi ratione dictæ cõuentionis sciunt præcisè quid petere possunt: ergo si dici põt illa cõuentio facta gratia vtriusque partis, sequitur ꝙ requiretur rogitus vtriusque pãtis:vt in gl.præalleg.cũ concor.s̃. alleg.¶Constat autẽ qđ notarius non fuit rogatus nisi ab vna parte tantũ:vt in scriptura apparet.& dicto notarij in talib.statur: vt in terminis dicit Ang.in repe.l.sciendũ.ff.de verb.ob.in vij.col. & can.& maximè An.de Bu.in c.j.de fid.instr.in iij.col.cũ concor.ibi alle.per eũ ad hoc qđ no.gl.in l.si quis decurio.C.ad leg. Cor.de Fal.¶Eandẽ opi.sequitur Io. An.in regula semel malus.
4 de reg.iur.lib.vj.dũ in solutione quæstionis ibi positæ dicit:†qđ notarius non põt conficere instrm ꝯ me sine mandato meo: per no.in auth.de tabel.¶Hanc partẽ ẽt in proposito nostro approbat An.de Bu.in c.j.de fide instr.& clarius & plenius ibi cõprobat hoc dominus Abbas Siculus sequẽdo opi.Io.An.in d.§.post quàm &c.¶Prædicta maximè scripseram in vim simplicium allegationum,postea requisitus sum ꝙ si ita esse de iure sentio,sub scribam & more consultoris sigillo comprobem. Propterea dico & consulo ita iuris esse ego Alex.

EPITOME.

Institutus in vsufructu non dato cohærede in proprietate est hæres insolidum & si qui fuerint in certis rebus substituti habentur pro fideicommissariis.

CONSILIVM CXI.

VIso themate suprascripto,& his quæ narrantᵉ in eo.¶Prætermisso apparatu attingam breuiter principalia fundamenta.ex quibus inferam conclusionem quam puto de iure veriorem.¶Præsuppono igitur primò ꝙ mulier quæ transiuit ad secunda vota nullis extantibus liberis ex primo matrimonio non perdit cõmodũ eorũ quæ sibi relicta fuerunt in testõ primi viri.l.fœminæ.in fi.C.de secun.nup.in auth.de nu.§.si vero
1 specter.col.iiij. ¶†Secundo præsuppono ꝙ hæres institutus in
a vsufructuᵃ nullo interim dato cohærede in proprietate,est hęres insolidũ .l.j.§.si ex fundo,& l.si ex facto ꝓponebatur cũ ibi no. per Bar.& alios,& l.si ita qs hæres institutus fuerit excepto fundo.ff.de hære.instit.& idem si duo essent instituti hæredes in vsufructu:& nullus alius esset interim institutus in ꝓprietate. nã illi duo censentur pariter instituti hæredes vniuersales in toto, vt probatᵉ in d.l.ex facto. ¶Et dato quod testator in casu nostro dixerit ꝙ post mortem dictarũ duarum mulierum substituit hæredem Barth.eius fratrẽ quo ad proprietatẽ domus habitationis dicti testatoris,& homines societatis S.Dominici,instituit hæredes quo ad possessionem de Barbiano:tñ hoc nõ operatur qnin interim dictæ mulieres dicantur institutæ in vniuerso per prius: & post mortem earum intelligatur per fideicõmissum ad dictam domum vocatus Bartholomæus si extabat,& eo non extante Petrus fm quod testator disposuit.ita in terminis decidit in q̃stione nostra Bal.in l.id. quod pauperibus,in xiiij.q.C.de epi.& cle. Sali.in l.extraneum,in fi.C.de hære.inst.& Ang.in l.filius à patre. ff.de libe.& posth.in prin.& ibi per Imo.per no.in l.verbis ciuilibus.ff.de vulg.& pup.& istud idem fuit de mente Bal.& Ang. in l.ij.ff.si pars hær.per.¶Attento ꝙ testator quo ad dictam domum in persona dicti Bartho.vsus est verbo, substituit hæredẽ. & sic Bartholomæus non fuit datus cohæres dictis mulierib. sed substitutus:& dicta substitutio iure directo nõ potest fieri dictis mulieribus post aditam hæreditatẽ.d.l.verbis,& l. Cẽturio,eo. ti.& hoc est qđ ponderauit Bal.& Ang.in d.l.ij. Tertio præsuppono qđlicet testator in dicto testõ dixit ꝙ instituebat do. Margaritam & do.Catherinam quo ad vsumfructum omniũ bonorum,ipsis extantibus viduis:tñ non dedit aliquem substitutum nisi post mortem earum:ergo non põt dici qđ istæ dñæ, quæ per aditionem hæreditatis fuerant effectæ hæredes desinãt esse hæredes ex die:id est qñ desinit dña Catherina esse vidua: qa non põt hæreditas dari tñ ad diem certã vel incertam, nisi qñ eo tpe quo testator voluit hæredem desinere esse hæredem, vocauerit alium per fideicommissum.ita hr̃ in l.hæreditas ex die.cũ ibi no. per doct.ff.de hære.insti.& per doct.in d.l.extraneum. Ex his omnibus infertur in casu nr̃o qđ dicta Catherina per transitum ad secunda vota,nõ fuit priuata commodo hęreditatis mariti.qa non extabant liberi ex primo matrimonio.Et quod d.do. Margarita & Catherina cẽsentur fuisse institutæ in vniuerso, & grauatæ per fideicõmissum de restituendo dictam dõmũ dicto Petro vel Bartho.eius filio,& qđ per transitũ ad scđa vota non dicitur euenisse cõditio substõnis fideicõmissi in persona dictæ Catherinæ.Et sic cõcludo qđ substitutio fideicõmissi q̃ ad dictã domum nondum euenit in parte d. Catherinæ:tñ fateor qđ secuta morte Catherinæ erit locus fideicõmissi ẽt in parte Catherinæ: & sic alienatio interim facta in præiudiciũ fideicõmissi retractetᵉ iuxta auth. res q̃.C.cõia de leg.& no.in l.cũ pater.§.libertis.ff. de leg.ij.in auth.de rest.& ea quæ parit.§.quãobrẽ.Ita vt superi⁹ conclusum est puto iuris esse.Ideo ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Vsufructu.j̃.eo.consi.clxij.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus pro crimine homicidij ex quo irrogatur infamia & demum cancellatus de banno per habentes potestatem nulla facta mentione restitutionis ad famam,an intelligatur restitutus maximè si bannum in contumacem latum sit & non in conuictum per aliud genus probationis,quam per contumaciam.*

CONSILIVM CXII.

OMissis argumentis breuiter cõcludo quòd intelligitur ad famam restitutus attento quod non ratione solutionis pecuniæ, in qua esset condemnatus, fuit cancellatus: sed ex gratia superioris hoc

hoc tenuit Pau. de Leaza. in repetiti. c. testimonium. in pen. col. de testi. referens ita disputãdo tenuisse Iac. Bu. & Alb. in l. iurisiu rãdi. C. de testi. ¶ Et propriè loquitur Pau. in eo qui pp contumaciã bannitus est, & fuit postea cancellatus intelligitur restitutus ad famã, & poterit esse testis idoneus: & nõ distinguit ex qua cã fuerit cancellatus. a Istam opi. sequitur ẽt Bar. in l. fi. in vlt. col. C. de sen. pa. mouentur quia in dubio beneficia principis sunt latissimè interpretãda. c. cũ dilecti. de dona. l. fi. ff. de consti. prin. l. si qñ. C. de bo. va. lib. x. & in specie adducit tex. in l. j. §. fi. ff. de quæstio. ita etiam clarè dicit Bar. in l. non solũ. §. fi. ff. de procu. vbi etiã refert disputãdo ita consuluisse Iac. But. ¶ Quod intellexit Bar. verum esse si cancellat᷑, ideo q̃a cõdemnationẽ soluit, q̃a tunc nõ cãcellatur nisi respectu quantitatis solutæ. & ideo cãcellatio restringit᷑ ad illam cãm, vt intelligatur solum liberatus à pecunia: q̃a cãcellatio restringitur ad casum cãcellationis. l. cancellauerat. ff. de his quæ in test. delen. hãc cõclusionẽ quò ad casum nostrum approbat Bal. in l. generalis, in fi. C. de sen. pas. & in l. emãcipatione. C. de fid. instr. & in l. si qua pœna. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. & plenius probat Bal. in rep. l. cũ mulier, in xviij. col. ff. sol. mat. & in d. l. non solum. §. fi. ff. de procu. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Cancellatus. ĩ. eo. consi. cxiiij. Hypp. Marsil. in pract. §. si aggredior. col. j.

EPITOME.

Tenet ꝙ per raptum filiæ vel adulterationem vxoris non rumpitur pax vel induciæ, nec incurritur pœna. & malè.

CONSILIVM CXIII.

Viso instrumẽto treugæ celebratæ inter Io. aliàs nuncupatũ el sarto, & q̃ plures alios ex parte vna. Et Stangolinũ quondam Blasij de Castro S. Petri, & q̃. plures alios ex

1 parte altera. ¶ † Videtur prima consideratione dicendum ꝙ per raptum perpetratũ per d. Io. rapientẽ per vim Iacobam filiam dicti Stangolini, & conducentẽ eam extra territoriũ ciuitatis Imolæ fuerit cõmissa pœna in instrõ cõtenta: & per ɔñs fuerit rupta treuga: quia per vim & iniuriam illatam filiæ: dicitur offendi pater. l. j. in fi. & l. eum qui nocentem. §. simili. ff. de iniu. & in §. patitur. insti. eo. ti. ꝙ aũt dictus raptus sit iniuriosus patet ex l. vnica, in prin. ibi ad iniuriam hominum &c. C. de rapto. vir. ergo vr̃ facta offensa dicto Stangolino & cõmissa pœna. ita vr̃ de mente Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in fi. ff. de verbo. ob. & Bal. in c. j. §. similiter, in tit. qui. mo. feu. amit. & in l. j. C. si qua-

2 cunque præditus potestate. dum dicit† ꝙ si quis promisit me nõ offendere sub pœna faciendo pacem: & postea offendit fratrem meum quod non committitur pœna: quia certæ sunt personæ p quas iniuriamur ex iniuria illis illata, inter quas non est frater. d. l. j. in fi. cum l. seq. ff. de iniu. ergo videtur sentire Bar. ꝙ aliud sit si iniurietur filiæ: quia per iniuriam illatam filiæ iniuriatur pater & patri proprio nomine competit actio. vt in iuribus. s̃. allega. ¶ Sed præmissis non obstantibus ɔ̃riũ in casu proposito puto de iure verum: maximè per ea quæ no. decidit Io. An. in c. frustra. in

3 mercu. † vbi quærit an si inter Titium & Sempronium facta est pax promittentes adinuicem centum nomine pœnæ si vnus eo-

a rum alterũ offenderet, demũ Titius adulterauit a vxorem Sempronij, quærebatur an sit commissa pœna pacis ruptæ arguit ad partes & finaliter concludit ꝙ non: quia pro adulterio venit imponenda pœna capitalis. l. quãuis. C. de adul. & quælibet etiam pœna corporalis est maior qualibet pecuniaria. l. seruorum. ff.

4 de pœ. & † pœnis à iure statutis contenti esse debemus. l. si ita stipulatio. ff. de ver. ob. c. de cau. de offi. deleg. ¶ Adducit etiam q̃a constat dictum Sempronium cuius vxor fuit adulterata nõ esse offensum in sui psona, nec ẽt dici potest realiter offensum: quia vxor nõ venit appellatione viri. l. in pecudum. ff. de vsu. pro hoc etiã allegat quia stipulationes sunt stricti iuris nec egrediuntur personas in eis expressas. l. quicquid astringendæ. ff. de verbor. obli. no. in c. cum venera. de excep. & ea sola veniunt de quibus actum est & cõuẽtum. c. cũ ecclesia. de cã. pos. & propriè. l. si ex

5 traneus. ff. de condi. ob causam. ¶ † Cõfirmatur etiam, q̃a interpretatio fieri debet contra stipulatorem qui potuit legẽ apertius dicere in ɔ̃ctu. l. stipulatio ista. ff. de pact. Et istæ oẽs rationes militant in casu nostro. nã qđ committatur pœna dicti ɔ̃ctus pro raptu, & pro dicta offensa facta in filiam fœminam, nihil fuit expressum in ɔ̃ctu imo nulla de filiabus & descẽdẽtibus fœminis dicti Stangolini, aut de offensa quæ fieret in eis, facta est mentio in dicto ɔ̃ctu: igitur pro omisso haberi debet, & licet ex eo quod factũ est in persona filiæ competat actio iniuriarũ proprio nomine pr̃i, tñ ex eo quod etiã est factũ in persona vxoris competit actio marito, vt d. l. j. in fine, & l. eum qui nocentẽ. §. si nupta. ff. de iniuriis, & l. miles. §. socer. in fi. ff. de adul. Et tñ. Io. And. in d. regula concludit ꝙ pax non sit rupta nec pœna commissa. ¶ Be-

6 ne facit qđ no. Dy. in d. §. Chrysogonus. dum dicit† ꝙ per offensam factam in persona fratris illius quem promisisti non offendere sub pœna, non cõmittitur pœna: quia nulla de persona fratris fuit facta mentio, arg. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis, & d. §. Chrysogonus. ¶ Præterea in dicto instrõ sunt limitati & expressi casus pp quos committi debeat dicta pœna. s. pp mortem hominis, non tñ specificat de quibus hominibus, potuerunt eñ intelligere dicti ɔ̃hẽtes de hominibus quib. facta erat dicta treu-

7 ga, de quibus s̃. est facta mentio: † nam per præcedentia declarantur ɔ̃ntia. l. qui filiab. in prin. & l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. j. & constat ꝙ dicta treuga facta & recepta erat solũ nomine masculorum. ¶ Hoc ẽt cõfirmat᷑ ex sequentibus verbis instri dũ dicit in masculino genere, alium siue alios, qđ adiectiuum de sui propria significatione denotat tm̃ masculinum: licet vbi habeat locum extensio cõprẽhendat ex interpretatione fœminam. l. j. §. de eo. ff. de pecu. & est de mente Iac. Bu. in l. si quis in tantam. C. vñ vi, & Arc. xvij. q. iij. si quis suadente. & clarè firmat Ioã. de Imo. in l. si ita sit scriptum filiabus de leg. ij. & in cle. j. de elec. & ẽt consuluit in consi. incip. in casu præmisso est discutiendum qs

8 primo successerit Ludouico. ¶ † Et constat ꝙ in ɔ̃ctibus masculinum non concipit fœmininum. & sic tunc non habet locum extensio: vt no. decidit Archi. in d. c. si quis suadente, in l. quicunque. C. de ser. fugi. & Io. de Imo. in c. potuit. ad fi. de loca. & in d. l. si ita scriptum ar. d. l. veteribus. ¶ Subiungitur ẽt in dicto instro quod pœna prædicta cõmittatur pp debilitationem membri, & propter combusti. domorum & aliorũ ædificiorũ, & bladorũ & propter percussiones quascunque tam cum sanguine q̃ sine, vt conuentum est in dictis casibus, treuga nõ intelligat᷑ rupta. ¶ Et sic posito in dicto instro comprehenderentur iniuriæ quæ fierent in fœminas aliquo ex modis in instro contentis: tñ hic non interuenit mors hominis nec debilitatio membri, nec combustio domorum, aut ædificiorum, aut bladorum, ẽt vt verbo fertur non interuenerunt percussiones cum sanguine vel sine: ergo clarum est dictam pœnam non esse commissam. ¶ Et posito ꝙ maior esset ratio puniendi dictum raptum quàm nonnullos ca-

9 sus expressos in dicto instrumento † tamen in pœnalibus non fit extensio ex identitate aut maioritate rationis. l. si præses, & l. si de interpretatione. ff. de pœnis. & in c. odia. cum ibi no. per Ioã. And. de reg. iur. in vj. no. Cy. in l. j. C. quæ sit longa consue. & gl. in c. j. de temp. ord. in vj. Bal. no. in l. j. C. de inter. & moderni in l. si vero. §. de viro. cum si. ff. sol. mat. ¶ Præterea etiam posito ꝙ in dicto actu conducendi dictam puellam interuenissent aliquæ percussiones ad finem, vt ipsa pateretur se conduci: non videtur treugam esse ruptam ex huiusmodi percussionibus: quia inspici debet illud quod principaliter agitur. l. si is qui nec cãm. & l. rogasti. ff. si cer. pe. & l. verum. ff. de fur. ẽt per id quod no. in l. qui de crimine. C. de accu. ¶ Vñ dicit no. Bal. in l. j. §. j. ff. de iusti. &

10 iur. † si statuta imponunt certã pœnã turbantibus statutum ciuitatis, intelligitur de his qui princip̃r turbant, secus si secundario vel occasionaliter turbant. l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. ita hic attendi debet qđ prædicti agebant principaliter rapere, & dictam puellam conducere quò voluerunt. Et ita dico & consulo ego Alex. &c. legens Bononiæ.

ADDITIO.

a ¶ Adulterauit. idem Ro. consi. clxxxiij. consi. cclviij. Cor. cõsi. xlij. libr. ij. sed contrarium tenet & melius Ioan. Fab. l. denunciam

nunciã.C.de his,qui ad eccle.cõfug.Aret.in l.si ita stipulatus.§.
Chrysogonus.de ver.ob.Aug.de Arimi.in addi.ad Ang.de Ma-
le.ver.che me hai adul.col.xxvij. puto etiam Alex. hic pessimè
consuluisse.

CONSILIVM CXIIII.

de materia consilij.cxij.s̃.eodem.

REpetitus vt quid si cancellatio fctã fuit à populo Bo-
1 noniensi,vel ab habẽte in præmissis potestatẽ† à po-
pulo,an hoc sufficiat,& sic an populus possit restitue
re ad famã. Breuiter cõcludo ꝙ si talis popul⁹ nõ re-
* cognosceret superiorẽ de facto tũc cõiter * cõcluditur ꝙ ad ea q̃
aguntur in territorio illi⁹ populi,valeat restituere ad famã:vt fir-
mat Bar.in l.j.§.de qua re.ff.de postula.&idẽ ibi Ant.idẽ Bar.in
l.infamem, in fi.ff.de publi.iudi.& Ant.de But.& do.Abb.in c.
cũ te.de re iudi.vbi pro hoc alleg.no.per Inn.in c.cum.p.de fide
instr.& id quod legit̃ & no.in c ꝑ venerabilẽ. qui filij sint legiti-
* mi.Si ãt cognosceret superiorẽ,tũc cõiter* cõcluditur ꝙ nõ pos-
sit,per tex.in d.§.de qua re.fallit vbi infamia esset irrogata virtu
te statuti eiusdẽ ciuitatis & nõ de iure cõi prout in casu in quo q̃-
rit̃ in quo fuit bãnitus iste & habitus ꝓ cõfesso & conuicto au-
thoritate statuti,disponẽtis qđ ꝑꝑ contumaciã habeatur ꝓ con-
fesso & conuicto & ponat̃ in bãno.nã hoc casu idẽ populus põt
dispensare super dicta irrogatione in futuris:vt probat Bart.in l.
iij.ff.de testa.& in præallegato §.de qua re.& Bal.in l.cũ mulier.
circa pe.char.ff.sol.mat.& canonistæ in d.c.cũ te.¶Fortius vo-
luit Bar.ꝑ plura.in d.l.ictus fustiũ.ff.de his qui not.infa. qđ cõ-
demnatus solũ per contumaciã, quæ ex dispositione statuti ha-
beat vim confessionis nõ efficiatur infamis per no.ꝑ gl.in l.j.C.
de mo.mul.cum aliis s̃.allegatis ꝑ Bar.& idẽ no.Bar.in l.si ideò.
ff.de euic.& Io.An.in addi.Spec.in ti.de cõt.§.sequit̃,circa prin.
& Ang.& Io.Imo.in d.l.infamẽ.& Bal.in d.l.si tutor.C.si tutor
non ges.& in l.j.in vlt.col.C.de hæred.insti.cũ similibus. ¶Ac-
cedit etiam qđ dicta cancellatio & liberatio banni est confirma-
ta à sede apostolica:de cuius confirmationis virtute superuacuũ
est discutere stantibus prædictis. Ex quibus omnibus concludit̃
quod bannitus ille aut non erat infamis:aut si erat,intelligitur le
gitimè aduersus infamiam restitutus. Alex.

EPITOME.

Tenet quod impubes non dr̃ propriè decedere intestatus vel ab
intestato ita quod si statutum excludat matrẽ à successione fi-
lij decedentis ab intestato stantibus agnatis infra quartũ gra-
dum:hoc non obstante succedet mater filio impuberi exclu-
sis dictis agnatis secundum ius commune:& malè.

CONSILIVM CXV.

CIrca dubitationẽ de qua quæritur quæ in effectu v-
nica est,videlicet an ex dispõne statuti positi sua ru-
brica qđ mr̃ & attinentes ex linea &c.d.do. Cathe-
rina mr̃ excludatur. ¶Et vr̃ ꝙ sic ex quo extat auus
paternus.cui successio defertur,cum sit infra quartũ
gradum.¶Nam in secundo gradu esse dr̃.l.iuriscon.§.ij.gradu.
ff.de gradi.& insti.eo.tit.§. secundo gradu.xxxv.q.v.ij.gradu.
¶Tamen prætermissis argumentis veritas est in ꝯrium: ita persæ
pe cõsului.Nam de iuris cõis censura auo paterno præferendam
matrẽ in auth.defuncto.C.ad Terty.in versi. salua gradus præ-
rogatiua.& ibi no.¶Nec ob.statutũ ꝙ mater &c. quia illud sta-
tutum loquitur in eo qui decedit ab intestato:sed filij dictæ Ca-
therinæ decesserunt impuberes:& sic intestabiles:non aũt pro-
a priè dñr decedere intestati vel ab intestato.[a]l.j.in princi.in ver.
planè.ff.de suis & legi.no.gl.insti.de hære.quæ ab intes.in prin.
& gl.in l.cum antiquioribus in ver.fuisse.de iure deliberã. ¶Vñ
cum statuta debeant intelligi ẜm proprium & verum significatũ.
l.j.§.si is qui nauem.de exercito.l.iij.§.hęc verba.ff.de neg.ges.
l.fin.C.de his qui veniam ætatis impet. ¶Statutum prædictum
non extenditur ad casum quo quis decedit impubes, & intesta-
bilis:nisi in contrarium se haberet communis vsus loquendi. ita
voluit Bar.post Pet.in d.l. de suis & lęgit.in prin. ¶Hoc idẽ vo-
2 luit Bal.in c.j.de suc.feu.in prin.† vbi cõcludit quod si statuto ca
uetur qđ mater nõ succedat filio intestato: non excludet̃ mater à
successione filij qui impubes & intestabilis decessit, etiã si aliter
se haberet cõis vsus loquendi ẜm eum: quia qñ verba proferunt̃
à statutarijs & iurisperitis: tunc nõ inspicimus q̃uo cõmuniter &
vulgariter loquant̃ idiotæ, sed inspicimus q̃uo loquunt̃ iuristæ
qui faciunt differentiã inter intestatũ & intestabilem: ergo eadẽ
3 debet fieri differentia in statutis:† quia statuta mutuantur verba
à iure cõi cum suo vero & proprio intellectu: allegat legem non
aliter, ff. de legatis iij. ¶Pro hoc etiã adducit quia absurdissimũ
esset quod in tot casibus excluderetur à luctuosa hæreditate: vn-
de tale statutũ vr̃ ꝯ ius naturale,l.nã & si parentib. ff.de inoff.te-
sta. ergo debent verba strictissimè interpretari, l. quod vero. de
legi. capitulo ea quæ contra de regu. iur. in vj. & hanc opinionẽ
dicit quod tenuerunt doct.antiqui vltramontani,& refert se plu
ries consuluisse.¶Et subdit inquantũ Bar.in d.l.j.vr̃ sentire con-
trarium propter cõem vsum loquendi de quo vr̃ attestari iuris-
con.in d.l.j.non bene dicit in hoc Bar.ẜm eum: quia non est ve-
rum quod apud peritos sit iste cõis vsus loquendi.& latius prose
quitur Bal.in d.c.j.Hoc idem voluit Cy. & antiqui in l.ij. in vlti.
quæstione,C.qui testam.fa.poss.& Guil.de Cu.in l.j. C.qñ im-
perator inter pu.Cy.Ray.& Bal.in l.in testõ,ff.de leg. tut. con-
4 cludentes † quod statutũ vel consuetudo disponens quod eṗs de
bet hr̃e bona omniũ decedentium ab intestato.nõ debet habere
neque vẽdicet sibi locũ in eo ꝗ decedit intestabilis. ¶Istam partẽ
etiã consulendo sequutus est Bal.in suo consil.inci.Si mater non
extat,&c.nisi probaret̃ de cõi vsu loquendi qđ dicit esse difficile,
& si qñ probaretur dicit tunc esse veram opi.Bart.in d.l.j.Subdit
Bal.in d.suo cõsilio non esse verũ quod iurisconsultus in præal.l.
j.ff.de suis & leg.faciat fidem de cõi vsu loquendi quicquid dicat
ibi Bar. & plenius per Bal. in præall. consilio. qđ consiliũ recitat
& sequitur Pet.de Anch.in repe. c. canonum statuta.de constit.
post me.in ver. quid dices de pr̃no. vbi refert etiã se pro hac par-
te cõsuluisse.& refer. Cyn.quod Bart.est solus dum dicit in d.l.j.
quod iurisconsultus approbat cõmunem vsum loquendi qđ in-
testabilis dicatur qui intestatus decederet. ¶Idem vr̃ velle Bald.
in l.si arrogator.ff.de adop.in pe.col.in ver.& adde tres conclu-
siones.Idem videtur tenere Ioa.de Imo.in l.Centurio. ff.de vul.
5 & pup.in xviij.col.vbi † quęrit an si statuto cauetur,quòd mater
à successione filij decedentis ab intestato excludatur extantibus
agnatis vsque ad certum gradum, & contingat filium decedere
in pupillari ætate extantibus dictis agnatis & matre, an mater ex
cludatur. & refert quod Bartol. consuluit quod sic. in consil.
6 cxxxviij.inci.hæc est copia cuiusdam statuti † quia secundũ com
munẽ vsum loquendi viderent̃ dicta verba verificari: & constat
verba statuti debere interpretari ẜm cõem vsum loquendi non
attento proprio significatu verborum, l. liberorum, §. quod tñ
Cassius.& ibi no.ff.de leg.iij.& in l.Labeo.de supel.le. ¶Et ta-
men Io.de Imo.in d.l.Centurio. dicit quicquid dicat Bart.vr̃ di-
cendum quod dictum statutum nõ habeat locum in pupillo per
d.l.j.de suis & legi.nec ille tex.secundum eum dicit quod secun-
dum cõmunem vsum loquendi pupillus dicatur decedere inte-
status.Nam ibi textus dicit accipi debet siue oportet,intelligit̃.s.
quo ad illum titulum.facit quod hr̃ in simili in l.si ita,la ij.de ver.
sign.¶Fatetur tñ ꝙ si probaretur quod sic esset cõis vsus loquen
di in loco prout dr̃ esse in partibus Tusciæ, quod tunc haberet lo-
cum dictum statutum,& sic procederet opin.Bart. ¶Idem reas-
sumit idem Io.de Imo.in c.cum tibi,in fi.de testi.vbi etiam tenet
hanc partem. vbi subdit quod si probaretur de communi vsu lo-
quendi peritorum idem esset, quod ille diceretur etiam ab inte-
stato decedere qui decesserit in pupillari ætate: & ita dicit tenere
Bal.in præall.c.j.in princ.de succes.feu,& quod not. Bartol.in l.
si quis filiabus, ff. de testa. tute. ¶Et idem tenet Bald. in l. iij. in
7 fin.C.si app.pen.mors interue.† vbi dicit quod statuta stricti iu-
ris loquentia de intestato,non habẽt locum in intestabili: & per
hoc inquit ipse quod statuta contra naturalem rationem di-
sponentia quod fœmina non succedat ab intestato, non ven-
dicarent sibi locum in decedente, & in eo qui diceretur inte-
stabilis. Alleg.no.per gloss.in d.l. cum antiquioribus: secus dicit
si statutum esset naturali ratione munitum: quia tunc bene ven-
dicaret sibi locum statutum præallegatum, l. j. ff. de suis & legi-
ti. in ij. exemplo. ¶Et ita etiam super dicto statuto Imolensi
consuluit

b consuluit præfatus excellens doc.Io.de Imo.[b] in consi.incip. in
casu præmisso primo discutiendum est quis successerit Ludoui-
co:& cõcludit quod dictum statutum non habet locũ qñ agitur
de successione pupilli:quia cum dictum statutum sit correctoriũ
iuris cõis.& loquatur de decedente ab intestato, non debet ex-
tendi ad intestabilem.l.præcipimus.C.de app.l.sancimus.C.de
testa.& per no.in auth.quas actiones.C.de sacrosan. eccl. & ita
dicit tenere Cy.in d.l.ij.C.qui testa.fac.pos. & Bal.in dicto c.j.
de suc.feu.¶Pro hoc etiam allegat:quia licet super isto processu
essent opinio. tamen indubio est fauendum matri, ne excluda-
tur à luctuosa hæreditate filij:vt l.fi.C.de instit.& substit. & præ
sertim:quia nõ est eadem ratio quãdo filius potest testari,& quã
do non potest testari.nam quãdo potest testari si non testatur,vi
detur indubio tacitè vocare venientes ab intestato secũdum for
mam statuti,arg.l.si quis cum nullum.ff.de iure cod.iuncta d.l.
precibus.C.de impub.& aliis substi.& sic ex tacita volũtate ex-
cluderet matrẽ quæ ratio cessat quãdo nõ potest testari:nec ob.
tex.in d.l.j.dum dicit ꝙ illi qui testari nõ pñt pro intestatis hñr:
quia secũdum Io.de Imo.in d.consi. illud verum secũdum im-
propriam & latam significationem,alleg. gl.insti.de hære. quæ
ab intest.defe.in prin. ¶Vel põt dici ſm eum : ꝙ illa dictio,pro,
importat fictionem secundum eum sicut dicimus, aliud est esse
mercem, aliud mercis loco haberi.d.l.mercis,& d.l.si maritus.
8 †Statuta verò loquentia in vero casu non extenduntur ad fictũ.
l.iij.§.hæc verba.ff.de neg.gest.& l.fi.C.de his,qui ve.æta. im-
pe.¶Et potissimè qñ non est eadem ratio, prout in casu propo-
sito:vt s.proximè fuit ostensum. ¶Nec est verum secũdum eum
illud quod sentit Bar.in d.l.j.de suis & legi. ꝙ per illam.l.videa-
tur velle iuriscon.interpretari in communi vsu loquẽdi.& sic ac
cipi intestabilem pro intestato : quia imo illa lex hoc non dicit:
sed solum dicit quòd intestabiles habẽtur pro intestatis,quæ ver
ba possunt exponi.s.impropriè, & latè sumẽdo vel ex fictione.
Et prima expositio est de mente gl.instit.de hære.quæ ab intest.
in prin. ¶Secũda probatur satis per d. l. mercis.cum simil. ¶Et
c idem tenuit Anc.[c] in consi.xxvj.incip.Statutum excludẽs. refe-
rens se ita pluries consuluisse vna cum do.Bald. Et prædicta ma-
ximè procedere debent in hoc statuto quod censetur odiosum.
iuxta no.in l.cunctos populos,in vj.q.C.de summ.Tri.& Bal.in
l.centum,in prin.C.vnde legi.& no.per Bal.in l.venia : aliàs est
l.fi.C.de in iũs voc.facit d.l.nam.& si parẽtib. ¶Nec potest dici
isto casu tale statutum debere extendi ad casum, quãdo quis de-
cessit intestabilis ex eo:quia ratio est in dicto statuto scripta & ex
pressa.s.ratio agnationis & familiæ conseruandæ: quæ conserua
9 tur per masculos inst.de legi.agn.succes.in prin.¶†Et de iure est
quòd vbi in statuto vel lege correctoria est expressa ratio, fit ex-
tensio ad alium casum ex idẽtitate rationis: vt no. per gl.in cle.j.
de elect.& ibi doct.& no.Bal.in l.fi.& ibi clarius Imo.de hære-
di.insti.Quia potest rñderi & primò,ꝙ illud esset verum vbi ex-
presse rõ illa esset in l.scripta.secus si posset subintelligi: ita not.
Bar.in l.librorum.de verbo.sig.in ver.his præmissis reducamus
hanc materiam .¶Secundo põt rñderi ꝙ dicta extensio fieri po-
test ad alium casum,vbi tam in casu expresso quàm non expres-
so ad quem fieret extensio esset omnino eadem ratio.secus si nõ
eadem.vt est gl.in cle.ij.in versi.in eisdem.de æta.& quali. No.
Imo.in l.si vero.§.de viro.so. mat.in vij.col. sed non est eadem
ratio in decedente intestabili, quæ est in eo qui decedit intesta-
tus:vt dixi supra ergo &c. ¶Tertio potest responderi quod di-
ctum statutum non considerauit dictam rationem agnationis
conseruandæ per masculos:patet,quia illa verba statuti dum di-
10 cit,coniuncti ex linea paterna, vsque ad quartum gradum. †Nã
illud adiectiuum coniuncti prolatum sine alio termino compre
hendit etiam ex proprio significatu tam fœminam quàm mascu
lum:vt no.Bar.in l.j.per illum tex.ff.de verbo.sig.& Bart.in l.si
quis in tantam.C.vnde vi.per l.si quis id quod.de iurisd.om.iu-
di.& Bar.in l.j.in prin.ff.de pecu.& Bal.in l.Gallus.in princi.in
vlti.col.ff.de libe.& posth.cum concor. ¶Cum in dicto statuto
præferãtur matri tam fœminæ cõiunctę ex linea paterna,quam
masculi:sequitur quod ratio statuti excludentis matrem nõ fuit
causa agnationis conseruandæ,quæ non conseruatur per fœmi-
nas,sed per masculos.l.iuriscon.post prin.ff.de gradi.& insti.de
legi.agn.success.in prin.¶Nec videtur etiam prædictæ matri ob
stare si dicatur quòd dicti eius filij decesserunt hæreditate non
11 adita: & sic non potuerunt eam ad matrem transmittere . †Rñ-
detur primò ꝙ statutum ciuitatis contrariũ disponit . secundò ꝙ
hæreditas paterna per dictos filios,si erant sui hæredes ex poten-
tia suitatis transmittitr ad quoscunque etiam nõ adita,l. si fratres,
C.de iur.delibe.l.ex militari,§.fi.ff.de testa.mili. l. apud hostes,
C.de suis & legit.l.hæreditatem,l.liber homo.ff. de stip. seruo.
plenè in l.ventre,ff.de acq.hęr.¶ Quinimo dato quòd non esset
transmissa dicta hæreditas nõ adita, posset mater ex persona filio
rum,qui decesserunt minores xxv . ann. petere restitutionem in
integrũ,& illam adire.l.Pantonius, & ibi no.Bar.ff. de acq.hær.
& in l.qui duos,ff.de reb.dub.& Iac. Bu. in l. j. C. de testa. mili.
& Ioan. An.in c.in præsentia.de probat.& Bart.in l. si infanti.in
vlt. col. C. de iure deliber . ¶ Ex quibus omnibus concludo do.
Catherinam matrem dictorũ pupillorum,in succesione eorum
d auo,[d] esse anteponendam.Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Ab intestato.quia Alex.in hac controuersissima.q.sæpius con
suluit,& in suis lecturis cõtra morẽ suũ variauit:placet q̃ breuius
& clarius fieri poterit totius rei summã excussam tradere . Qua-
tuor fuerunt opiniones.Prima ꝙ statutũ deferens successionem
ad agnatos,vel ad ecclesiã,aut certas quascũque personas, si quis
intestatus decesserit, non habet locum in successione impuberis
furiosi,vel alterius qui nõ habet testam. factionẽ actiuam:quam
sententiam fundant in l.j.in prin.ff.de suis & legi.hæredi.vbi di-
citur,ꝙ hi propriè nõ dicuntur intestati,quam tenuit Pet.de Bel
la Pert.vt refert Bart.in d.l.j.Alber.par.j.stat.q.xliiij. Bal.c.j.in
prin.col.ij.ver.modo quæro.de succesio. feud.in vsib. feud.&
in fortiorib.terminis passim in consilijs vt statim dicam.Imo.in
l.Centurio,col.x.de vulg.& pup.& plures alij quos refert Deci.
in l.generaliter.in prin.C.de insti.& subst. & in consi.cccclxvj.
& consil . dlxviij . consil . dcxviij . & vltra Deci . nouisimè & la-
tisimè Lud.Gozadi.consi. xxxv. Secũda opinio contraria quòd
imo habeat locum etiam ad exclusionem matris , vt tenuit Bart.
in d.l.j.& in consi.cxxxviij.Rom.l.in testamento,C.de testa.mi
li.& in consi.iiij.cõsi.xxxij.Pau.in l.ij.C.de impub. & ali.subst.
in consi.xlviij.lib.j.Anch.consi.clxxviij.in quam etiam inclinãt
Fran.Zaba.consi.cxj.Soci.consi.xxxv.per to.lib.iij.consi.xxxj.
col.ij.li.iiij.& plures alij quos refert Deci.in d.consi.& in d.l.ge
neraliter.vbi etiã hanc Bar.sententiã sequitr. & in d.consi.dlxiij.
licet in alijs cõsilijs variet, & vltra allegatos per Dec . idẽ cũ Bart.
tenet Ang. Are. relata & reiecta opinione Imol.præceptoris sui
in tract. de test. ver. nolens intest. decedere.col.xiij.idem tenet
Ias.in l.potest,nu.7 .de vul.& pup.cons.cxxx. col.ij.lib.j.consi.
cxcvj . colum. vj.lib.ij. Eueral. in locis lega.lib.vij.ab opi.vulg.
col.ix.Lancelo.Pol.in tract.pup.subst.q.iiij.Alcia.l. intestatus.
ad fi.de verb.sig.& est crebrior & firmior sentẽtia. Tertia opinio
distinguit , an statutum dicat si quis intestatus decesserit siue de
bonis intestati: an vero loquatur de eo , vel de bonis eius qui de-
cesit ab intestato, vt priori casu cesset statutũ in pupillo, furioso
vel simili, qui nõ dicitur proprie intestatus . Secundo casu locus
sit statuto,etiam ad exclusionem matris,quia propriè dicitur de-
cesisse ab intestato , vel sine testamento : quam distinctionem
mediatus est Signo.homed.consil.vj.Titius in infatali consil.cj.
infans.secuti sunt Salyc.in l.cum antiquioribus.§.fi.& ibi Fulg.
C.de iure delibe.Fulgo.consi.xlviij. quidam. P. condidit testa-
mentum.col.ij.latisimè Alexan.in d.l. generaliter in princ. vbi
Cor.in fi.videtur sequi.Idem Alex. consi.clviij. col.j.in libro vj.
consil.cliij.col.ij.consil.ccxj.col.j.lib.vij. Quarta opinio,quòd
indistinctè siue statutum loquatur per nomẽ intestatus , siue per
aduerbium ab intestato,non habet locum in pupillo, furioso,&
simili , quam tenet Alexan . hic variando ab his quæ dixit in d.l.
generaliter.& alibi idem tenet Alex.j̃.lib.vj.consil.lxxix.puto.
& lib.vij. consil.clxviij . col.iij . & nouisimè omnium latisimè
Lud.Gozadi. consi.xxxv. & Deci.in præfatis consilijs hanc sen-
tentiam reprobando dicit esse indubitatum , quòd statutum ha-
bet locum etiam in pupillo ad exclusionem matris quando lo-
quitur per verbum ab intestato, tamen vbique Bald . in consilijs
etiam in statuto loquente si quis decesserit ab intestat. semper te
net matrem non excludi à successione pup . vt Bald . in consilio.
ccxxxij . impuberi . libro secundo . consilio . cxlj . quæritur
an pupillus.lib.iij.in nouis,quod est consil.cccxlij. in veteri im-
presio.

pressio.Brixiæ in consi.lxj.de iure cõi.libr.4.in nouis. quod est consi.lviij.lib.ij.in antiquis, vbi ratio redditur differentiæ pupilli & adulti.nam pupillus nõ põt prouidere matri, quæ necessariò in omnem euentum excluderetur:sed adultus põt ei prouidere testãdo.vnde si non testet vr tacite disponere sm iura loci. q̃ rationẽ sibi adscripserunt primũ Alex.in d.l.gñaliter. & in suis consi.deinde Dec.in d.l.gñaliter.& in suis consiliis. Et hæc iiij. opi.in effectu recidit cũ prima:quia Pet.& sequaces nunq̃ aduerterunt ad illã verbalem distinctionem.& ẽt Bal.in d.consiliis nõ facit vim in ver.ab intestato.Sed præsupponit idẽ esse siue statutum loquatur de bonis intestati siue de bonis decedẽtis ab inte. etiã r õ sua quæ est multũ apparens pariter vtroque casu militat prorsus:igitur reiicienda illa tertia opin.prout pulchrè refellitur per Zaba.d.consi.cxj.& Soci.in d.consiliis:quia statuta non cẽsentur imposita verbis cum respiciant effectus & nõ contentionem verborũ.Cæterum sm opi. veram puto quia prima nõ fundatur nisi in d.l.j.malè intellecta vt statim dicã & in quadã duritie & rõne quã pcipuè tãgit Bald. Prima vero in toto iure de hoc loquente fundatur vbi semper dicunt intestati ẽt qui testari non potuissent:insti.de hr.quę ab intestato.in prin.& nominatim in pup.tex.in l.fi.ver.si vero maritus.ff.qui pe.tuto.vel cur.pter id qđ satis aptè in verbis menteque statuentium fundatur. Nõ ob. rõ Bal.& ꝙ vr durum matrem excludi:quia fateor sed non concludit hæc ratio quia statutum eò non respicit sed fundatur in alia iusta rõne quæ est vt bona redeant vnde processerunt:quę nõ habet locum siue contingat matrẽ siue auiã vel materterã, vel aliã excludi:vnde dato ꝙ sit aliqua durities qñ contingit matrem excludi,non sequitur quin locus sit statuto,qđ sufficit esse iustũ in gñre suo,siue in gñri.singulorũ, licet durum videatur in quodã singulari generũ:vt p Bal.& alios in l.non dubiũ.C. de legib. nec debet pupillus respectu eiusdem statuti qñque intestatus, vt circa matrẽ,qñque alterius qualitatis censeri. minus obstat d.l.j.quia nõ dicit ꝙ participium intestatus importat priuationẽ factionis actiuæ testamenti,qđ ẽt verũ non est: quia simplicem negationem testamenti importãt,vt patet ex vera grãmatica.& reliquo toto iure.& rectè tradit Poli.d.q.iiij.Alcia.in d.l. Intestatus.Poli.aũt exponit verba nõ ppriè d.l.j.id est,superfluè. Ego vero puto exponenda,non propriè.i.non appropriate seu non specialiter nec peculiariter, quia verbum intestatus non tm̃ intra pupillaria decedenti,sed ẽt adulto,& generaliter cuicunque personæ,siue sine testamẽto,vel cum testõ,sed inualido decedẽti competit.d.l.intestatus. Spãliter ergo & appropriate seu peculiariter dicet pupillus & similis persona intestabilis,non tamẽ ideo minus dicitur intestatus,vt probat.d.l.j.quia testabilis & intestatus non differunt,nisi sicut species & genus:ergo pupillus tã propriè dr intestatus quàm propriè spẽs in genere includitur.

b ¶De Imo.non reperio illud.consi.inter consi.impressa.

c ¶Ang.sed idem Ang. consi.cliij. statuto communis Bur.vbi plenius examinat contrarium tenet indistinctè vt s.firmauimus.

SVMMARIVM.

1 *Pœna relegationis vbi venit,an possit mitti procurator.*
3 *Bãnitus cum bonorum publicatione deportato æquiparatur.*
8 *Bona simplicis banniti non sunt confiscanda.*
9 *Statutum de simplici non extenditur ad mixtum.*
13 *Statuti verba licet offendere vt mens seruetur.*
14 *Etiam,dictio,implicat.*
18 *Procurator non admittitur,licet absens deduci possit.*

CONSILIVM CXVI.

ANimaduersis statutis de quibus in themate fit mentio. Videtur prima consideratione dicendum esse Titium & Seium per procuratorem comparere volentes, audiendos esse,esto quod possit ꝯ eos repertos culpabiles procedi ad bãnum cum cõfiscatione bonorum sm formã statuti vltimi sub ru-
1 brica.de his qui frãgendo aggeres.probatur.†nã de iure pro cri-
a mine pro quo venit imponenda pœna relegationis.[a]põt procurator interuenire.l.j.§.j.ff.an per alium cau.appel.no.gl.in l.seruum quoque.§.publice.ff.de pub.iudi.& in l.absentẽ.ff.de pœnis.& in c.veniens.de accu.& ij.q.vj.c.si qñ.&plenè per doc.in locis præal.¶Sed ita est qđ bannitus ex forma statuti videtur cõ-
b parari relegato[b] & non deportato p plurimas rationes, quas posuit Iac.de Are.& alij in l.ex facto.ff.ad Trebel.& in l.penul.C. de hæredib.instituen.& in l.eius qui.ff.de testa.& Bar.plenè in disputatione sua incip.Titius filiusfa. ¶Secundò,nam principalior ratio quæ assignatur per doct.in d.§.crimen.cum concordan.s.alleg.& per alios in l.reos.de accu.& per Spe.in tit.de pcu.non possit interuenire in causa criminali ferenda est, ne sententia in causa criminali ferenda esset elusoria contra l.si.pretor, in princip.ff.de iudic.c.commissa.de elec.in vj. Sed si posset qs per procuratorem comparere in causa criminali se absentare, & sententiam eluderet.ista autem ratio non vendicat sibi locum in casu nostro. Quia etiam dato quòd per procuratorem comparuit Titius & Seius:attamen posset imponi pœna à statuto imposita,quamuis ipsi rei se absentarent: quia bannum & publicatio bonorum posset eodem modo imponi absenti & comparenti per procuratorem,sicut & personaliter comparenti: ergo cessante.l.ratione,debet cessare iuris dispõ.l. adigere.§.quamuis.de iure patr.& d.c.cum cessante.de appel.¶Tertiò,nam contra Titiũ & Seium contumaces etiam posset procedi ad bannum & confiscationem bonorum ex forma statutorum, quæ quasi vbique in ciuitatibus Italiæ vigere inspicimus cum statuta communiter dictent contumacem haberi pro confesso, licet aliud sit de iure communi.l.diuus,la ij.& ibi Dy.& Bar.ff.de cust.reorum, & l.j.ff.de requirẽ.reis.Sed ita qđ vbi in cã capitali põt procedi ꝯ cõtumacem ad cõdemnationẽ admittitur procurator, vbi aliàs nõ admitteretur:vt consuluit Dy.cũ quo transit Cy.in l.reos,in iij.q.C.de accu.& Iac.de Aret.in l.inter accusatorem.ff.de pub.iudi.per d.l.seruũ quoque.§.pub.& sequitur Io.An.in addi.Spec. in ti.de procu.§.j.ver.item qđ est cã.& Ioã.de Imo.in præall.§. ad crimen.¶Quartò facit id quod no.Bald.in d.l.reos,in pe.q. vbi concludit ꝙ si quis est banniendus in pecunia,& talis bannitus ex forma statuti impune offendi potest,quod in tali causa potest quis per procuratorem comparere.& idem Bal.sentit in l.data opera,in xxvij.col.in versi.super secundo dicto &c. C.de accusatio.¶Quintò per hoc qđ no.Bar.in l.publicorũ.ff.de publi.iud.versi.quæro vtrũ excõicatio &c. vbi dixit ꝙ si per statutum ciuitatis bannitus ad centum libras supra potest impune offendi,hæc pœna non censetur capitalis ex quo bannum & pœna illa non est perpetua.nã vr tunc dicta pœna imponi vt delictũ purget & emendetur.& purgatur soluẽdo pœnã, sicut dicitur in sententia excõicationis.c.j.de sent.excõ.lib.vj.sm eum. ¶Sed ita est ꝙ ex forma dicti statuti ille qui fregerit vel fregi fecerit aggeres,si reficiat vel ruptũ claudat propriis expensis, de banno eximendus est:ergo sequitur ꝙ dicta pœna non debet censeri capitalis,& per ꝯñs non vr procurator à iudicio repellendus.d.l.j.ff. an per alium cã app.v.q.iij.in criminalib.etiam vbi bona publicanda venirent:quæ dictio implicat idem ius,si bona non essent publicanda.l.& his,& l.fi.C.si tutor vel curator inter l.ij.C.de his qui ven.æta.impe.c.pe.de re iud.& c.ad audientiam, de prescrip.c.fi.& sic videtur velle iuncto versi.in aliis non &c.qđ vbi imponenda est pœna relegationis seu banni, siue veniant bona publicanda vel non & siue in defectum pecuniariæ pœnæ veniret imponenda corporalis vel non procur.repelli non posset. ¶Sed præmissis non obstantibus,ꝯriã sententiã de iure probabiliorem esse puto ex infrascriptis.¶Et primò quia intentando cõdictionem dicti statuti positi sub rubri.de his qui fregerunt aggeres quod quidem est in ordine vltimum, & in proposito seruandum est,nec de hoc hæsitatur in ver.fertur,veniunt dicti accusati afficiendi perpetuo banno & publicatione bonorum.qñ hæc pœna censetur capitalis & relegationis pœnã excedens: qđ
2 ostenditur.¶†Nã ex propria natura relegationis non venit bonorum publicatio,nisi iudex ex cã pœnam augeri velit.l.relegati.& l.relegatorum.§.hæc est differentia.ff.de interdict.& relega.l.bona.ff.de iure fisci.secus erit in pœna deportationis,& aliis pœnis capitalibus : quia eo ipso quod sunt condemnati, venit ex natura condemnationis bonorum confiscatio.l.iij.si pe. appel.mors.inter l.deportati.C.de bo.proscri.l.j.ff.de bon.dã. ergo cum in casu nostro veniat vna cum banno bonorum publicatio,sequitur ꝙ excedit propriam naturam relegationis. ¶Ac ratione vulgaris gl.in §.relegati.insti.qui.mo.ius patr.po.solui.

3 & gl.in c.dño.guerram in prin.in ti.hic finitur. vbi dicit† ꝙ bã-
nitus accedente bonorum publicatione,nõ relegato:sed depor-
c tato ᶜcomparandus est,cui gl.inhæret.Spe.& Ioã. And.in addi.
Spe.in ti.de instru.edi.§.compendiosæ,versi. quid de bannito.
& in ti.de actio.§.j.ver.item ꝙ est bannitus & Io. And.in addi.
Spec.in tit.de accusa.in iij.parte.§.sequitur.in addi.magna.quæ
inci.Odofre.in ti.de arbi.§.datur,ver.quid de bannito & refert
ibi Io.And.idem tenuisse Guido.de Suza.in l.pedius.ff.de arbi.
per l.actionem.§.publicatione.ff.pro socio.l.j.§.fin.ff.de bon.
pos.ꝯ tabul.& refert ẽt Io.An.in præalle.§. compendiosè super
4 versi.ij.opponitur ꝙ † Vbertus de Bobio tenebat perpetuò ban-
nitum non posse hæredem institui,sicut nec deportatum & dã-
natum in metallum,allegat.l.ij.ff.de his quæ pro non scriptis: &
d.§.publicatione.secus dicebat in relegato.l. relegatorum.§.j.
cum seq.de interdi.& relega.¶Illi gl.etiam adhærent doc.in l.si
quæramus.ff.de testa.& Iacob.de Bel.in disputatione incip. Sẽ-
pronius & Titius inimici capitales. quam ponit.l.ij.C.vt intra
certum tp̃s Bal.in l.seruum quoque.§.publi.in iiij.co.de procu.
& Bal.in l.iij.in vlt.col.C.si pendente appel.mor. interuenerit.
5 & Bal.in l.corruptionem. idem quærit. †an per bannum perda
tur vsusfructus.& concludit ꝙ aut bannum induxit maximam
vel mediam capitis diminutionem:vt quia bannitus, bonis adẽ-
ptis ab illo qui habet ius deportandi,& vsusfructus perditur,per
d.l.corruptionem & per no.in d.§.relegati. vnde si mediam in-
ducit capitis diminutionem, sequitur quod cẽsetur deportatus.
l.fi.ff.de capit.diminu.insti.eo.tit.§.minor autem,& hæc etiam
6 fuit decisio Martini in d.l.corruptionem. ¶†Idem etiam tenuit
Hugo de Fontana in sua disput.incip. duo adinuicem litigantes
& ibi Ang.dicit non esse verum quod Fede.de Sen. reprehendit
gl.in d.§.relegati,quia Fed. loquitur quãdo statutum dispone-
bat procedi ad bannum & nullam faciebat mẽtionem de bono-
rum confiscatione:quo casu non venit confiscatio.in authẽ.bo-
na damnatorum.C.de bo.dam.¶Et dictam opi.approbat Ang.
in præall.disputatione vbi de hoc latius tetigi quàm aliquis alius
concludens quod banniti propter delictũ qui non comparendo
hñr pro confessis ex forma statutorum Italiæ æquiparentur ve-
rè deportatis si bona publicantur:licet eis bellum non indicatur
concedendo cuicunque potestatem offendendi: quia sicut de-
portati perdunt ea quæ sunt iuris ciuilis: & tamẽ bellum eisdem
non indicitur.l.si victum.ff.de re iud.l.si in metallum.ff. de his
quæ pro non scrip.in authen.de incest.nuptiis.in prin.l.quidam
sunt serui.ff.de pœnis.& sic banniti perdunt beneficium ciuita-
tis suæ.si autem bellum eis indicitur vltra publicationem bono-
rum tunc secundum eum æquiparantur transfugis qui perdunt
bona,& iura ciuitatis suæ, & efficiuntur hostes ciuitatis.l.iij.§.
transfugas.ff.de fica.vbi autem banniuntur absque publicatio-
ne bonorum æquiparantur secundum eum relegatis: qui à loco
arcentur.l.in exilium,& l.relegatorum.§.ad tp̃s.ff.de interdic.
7 & relega.¶†Præterea dato qđ talis bannitus nõ æquiparetur de
portato,vt tenent plures in locis allegatis: tñ cum oẽs fatent̃, ꝙ
bannitus cum publicatione bonorum participat de vtroque sci-
licet de relegato & deportato,à relegatione eñ capit: quia à lo-
co à quo bannitus est exulare debet sicut relegatus.l.relegati.ff.
de pœnis.à deportatione autem capit,quia bona confiscantur si
cut in deportato, & perdit iura ciuitatis suæ.l.amissione.§.qui
deficiunt.de capi.dimi.& ꝙ participat de vtroque tenuit Bar.&
Bal.in l.eius qui.§.j.ff.de test.& Bal.in l.Gallus.§.& quid si tm̃,
de lib.& posth.& Ang.& moderni in eadem.l.in §.illi casus. &
Bar.in l.j.in vij.& viij.col.C.de hære.insti.& ibi ẽt Ray.& idem
tenent omnes in d.§.ex facto.¶Cum ergo bannitus isto casu af-
ficiatur pœna maiori,q̃ relegatus propter confiscationem bono
rum. Sequitur ꝙ ea dicitur esse pœna supra relegationem, & per
consequens de iure non dẽt procurator admitti d.l.j. an per aliũ
cau.ap.¶Confirmo,nã si bannitus isto casu participet de vtro-
que:ergo statutum loquens de relegato & bannito,& sic de sim
plici non comprehendit casum mixtum,scilicet qñ quis est ban-
8 nitus & bona confiscata:† Nam bona meri vel simplicis banniti
non sunt confiscanda:etiã si sit bannitus vel condẽnatus ad mor
tem:vt plenè declarat Bal.in l.data opera,in xvij. col.in ver. sed
quæritur si aliquis cõdemnatus.C.qui accu.& Bal.in l.ij.C.qui
test.fa.pos.vbi hoc dicit esse no.dignum,& Bal.in l.iij.in vlt.co.
C.si pen.app.mors interue.& in l.eius qui.§.j.ff.de testa.& in c.
ij.in prin.de pace tenen.& in d.l.j.in antepe.col.de hære.insti.
& ibi sentit Cy.in fi.& Ang.in d.disputatione.& Pet.de Anch.
in repe.c.canonum statuta.in ver.quæro vlterius si aliquid.& c.
9 de constit.¶†Quòd aũt statutum loquens in casu simplici non
extendatur ad casum mixtum,no.Bal.in l.oẽs populi,in xij.col.
de iusti.& iu.vbi dicit quod si statutũ disponit quod mulier non
ꝯhat sine consensu propinquorum: non extenditur ad Herma-
froditum:quia non est propriè mulier:sed homo mixtus,alleg.l.
hoc legatum.ff.de leg.iij.& sequitur Pet.de Anch.in d.c.cano-
num statuta,in versi.sed venio ad quartũ membrum. bene facit
l.vim passam.§.præscriptione.ff.de adul.& quæ not.doc.in l.ij.
in prin.ff.de verb.oblig.& in l.si ita scriptum.in prin.ff.de lib.&
posth.& no.Ant.de But.in proœmio decre.in vij.col.¶Et idem
10 Bald.in l.hac consultissima,in iij.col.C.qui testa.† vbi voluit ꝙ
statutum disponens quod in vltima voluntate requiratur certa
solennitas non extendatur ad donationem cã mortis, quæ non
est merè vltimæ voluntatis:sed habet mixturam cum vltima vo-
luntate & contractu,vt plenẽ no.in l.fi.C.de dona.ca.mor.& in
l.j.in prin.ff.de dote præle.& insti.de do.in prin.cũ si.& maxi-
mè vt dixi si statutum esset aliàs ꝯ cõe ẽm quod non admittitur ꝓ
curator à relegatione.s̃.¶Præterea etiam plurimi tenuerunt qđ
in pœna relegationis non admittitur procura, sed ista pœna ban
ni vna cum publicatione bonorum dicitur excedere propriam
11 naturam relegationis:†ergo debet statutum interpretari quan-
tominus fieri potest vt ius cõe non lædat.l.si serui.C.de noxa.c.
cum dilectus.de consue. ¶Nec obstant verba statuti dum dicit
etiã vbi bona publicãda non venirent: quia statim rñdebo si di-
camus ꝙ pœna confiscationis omnium bonorum hoc operatur.
12 Nam vt dixit Bal.in c.j.in prin.in v.col.de pace tenenda.†habẽs
in pœnis gñale arbitrium potest arbitrari vsque ad mortem,iux
ta no.per gl.quam dicit singu.instit.de iniur.§.in summa. & tñ
non potest bona cõfiscare,vt l.j.C.ne sine iussu prin.licet certis
iudi.confiscare.& ibi declarat Cy.& Bal. Azo in summa eiusdẽ
tit.& facit quod no.gl.in auth.si dicatur.C.de test. & doct. in c.
meminimus.de ac.cum si. ¶Præterea cum hac conclusione ex-
tat decisio statuti rectè intuenti in statuto sub rubrica, qualiter
& quãdo procur.inducendo sic & per hanc inductionem pate-
bit intellectus dicti statuti. ¶Quia respondeo ad vltimum argm̃
13 super dicto statuto fundatum.†nam præsuppono ꝙ licet offen-
dere verba statuti,vt deseruiatur menti,vt cesset absonus intelle
ctus.l.scire oportet.§.aliud.ff.de excus.tutorum.l.nõ dubium.
& ibi declarat Iac.de Bu.Bar.Bal.post glo.C.de legi.in ver.am-
plexus,& in l.ambigua.ff.de leg. & latissimè vltra oẽs declarat
Ang.in consi.lxvij.incip.Maritus Ioannis de Florentia.& in cõ-
si.cclxvij.incip. Statutum communis Florentiæ qualiter cuili-
bet.& vna dictio sæpe ponitur pro alia,vt no.gloss.in l.eis.ff.de
condi.& demon.quæ dixit quod quælibet coniunctio prout est
necesse potest poni pro alia.modo sic verba statuti prædicti sunt
hæc,quoniam sequi deberet pœna mortis abscissio membri aut
corporis afflictiua,aut quæuis alia pœna corporalis seu capitalis,
quæ supra relegationem sic intelligendo & accipiendo relega-
tum pro bannito vel confinato & vbi bona publicanda non ve-
nirent &c.¶Nam pro certo mens statuentium non fuit quod il-
14 la verba etiam vbi publicanda venirent. ¶†Nam de natura illius
d dictionis,etiam [d] est implicanda res:de qua fit maior vel saltem
par dubitatio.patet in l.ij.& in l.etiam,& in l.his, & in §.fin.C.
etiam si tutor interue.l.illa verba.§.spurij.l.itẽ dicimus,in prin.
ff.de verbo.signi.& l.etiam aureo.eo.tit. & l.extraneum.C.de
hæred.insti.c.ij.de rescrip.cum infinitis similib. ¶Sed si illa di-
ctio etiam in proposito comprehenderet casum quando quis
bannitus esset cum publicatione bonorum sequeretur quòd
illa verba,etiam vbi bona publicanda non venirent,implicarent
casum in quo minor erat dubitatio:imo in eo nulla erat illius di-
ctionis etiã mentio,vt dixi. Nam certum est quod eo ipso quod
statutum disponebat in cã relegationis banni aut confinationis
possit comparere per procuratorem comprehensus erat casus
15 quãdo bona sunt confiscãda:†quia de natura relegationis vel bã
ni non venit confiscatio:vt supra probaui: ergo de illo casu non
erat dubitatio,nec erat necessaria expressio:bene poterat esse du
bitatio & non immerito. Quid si bona publicanda venirent.&
hoc propter illam dubitationem. Et an bannitus cum publica-
tione bonorũ æquiparetur deportato. & profectò si statuentes
voluissent

voluissent hunc casum comprehendere dixissent etiam si publi-
cāda venirent.& ista erat congrua loquendi forma : postquā er-
go non dixerunt,non est dicendum statuentes hoc voluisse quia
expressissent.l.j.§.sinautem ad deficientes.C. de cadu.tol.c.ad
audientiam,de decimis. expresserunt ergo illum casum de quo
senserunt, scilicet quādo bona publicāda nō venirent. ¶Vnde
cum esset dictus absonus intellectus:vt seruiamus menti statuen
tium,dico etiam in producto casu stabit,pro.& resultabit & cō-
gruet apertissimus sensus,qui erat talis quod in pœna relegatio-
nis possit comparere per procuratorem accipiendo relegatū pro
bannito vel cōfinato.& sic vbi bona publicāda non venirent, &
sic ista coniunctio,etiā stabit pro coniunctione &.vt dixit gloss.
in d.l.eos.& cum de natura istius copulæ quando ponitur inter
diuersas orationes requirit concursum vtriusque.l.si hæredi plu
res.ff.de cōdi.insti.l.si quis ita stipulatus fuerit x.aureos. de ver.
obli.plenè in c.ij.de rescript.& in cle.in plerisque de elect.& vi-
de.l.si is qui ducenta.§.vtrum.de reb.dub.erunt necessariæ duæ
copulatiuæ,ad hoc vt accusatus possit comparere per procurato
rem.s.quod venit imponenda pœna banni, vel abinde infra ꝙ
non veniat bonorum publicatio. ¶Et iste intellectus habet opti
mum sensum & saporem, & etiam iuri communi consonum : &
attento etiam quòd iste bannitus venit æquiparandus deporta-
to. Pro quo velut capitali pœna afflicto non potest comparere
procur.l.ij.ff.de publi.iud.l.ij.&l.capitalium,in prin.ff. de pœ.
16 iuncta d.l.j.ff.an per alium ca.ap.cum concor. ¶†Nec enim ab-
surdum est vnam dictionem stare pro alia,vt l.iubemus nulli.§.
œconomus.in ver.imo.& ibi gl.C.de sacros.eccle.l.si Titius fun
dus.ff.de vsufruct.leg.l.fi.C.de codi.l.verbum amplius cum ibi
no.ff.de verb.signi.l.sæpe.eod.titu.cum simi.Et secundum istū
intellectum statutum expresse vult, quòd bannitus cum publica
tione bonorum dicatur bannitus pœna excedente relegationē:
& per consequens non possit comparere per procuratorem.e-
tiā dicit apertè tex.cum gl.in c.ad absoluendum.de filiis presby.
& in c.cum contingat.in ver.maximè.de fo.compe.& xviij.dis.
peruenit,& xj.q.iij.c.si quis eps,el.j. in verbo.maximè, & xvj.
q.iij.in c.j.& in c.post trāslatio.ad fi.de renun.vbi dictio, maxi-
mè,quæ de sui natura est implicatiua,stat pro tm̄.l.qui se patris.
vnde li.l.si quis pro vxore.ff.de dona.inter vir.& vxor.c.qm̄.§.
porrò.vt lit.non contest.C.de dila.l.j.ne resultet correctio iu-
rium,vel absonus intellectus stat pro tātum. Vnde ita accipiēdo
in proposito etiam pro dictione tantum, ne corrigatur ius cōe:
& ne sequatur illud absonum quòd dictio etiā implicet casum de
quo dubitatio nulla vel minor erat:sequitur quod bānitus æqui-
parabitur relegato.nā quādo bāniti bona veniunt publicāda, cū
sit supra relegationem,non poterit comparere procurator. ¶At
tento maximè quod pœna de qua in casu nr̄o,dicitur pœna capi.
accipiendo capitaliter eodem mō, quo accipitur in hoc statuto:
vt ostendam. ¶Rn̄deo ad quintū argm̄.ɔ̄riæ partis possent etiam
illa verba,etiam bona publicanda non veniunt, referri vt cadāt
post illa verba videlicet,quæ s̃.relegationem sit: post quæ verba
sequuntur illa videlicet etiā si bona publicanda non veniunt,in-
telligendo & accipiendo relegatum pro bannito confinato,&c.
¶Nec est absurdum hāc responsionē fieri cum eam persepe in le
gibus fieri videamus,vt congruus habeatur intellectus.l.Gallus.
§.etiam.de liber.& posth.& l.diuortio.& ibi glo.j.in fi.ff.solu.
mat.cum.sim. ¶Et secūdum istum intellectum est sensus, quod
non admittatur procur.vbi venit imponenda pœna mortis vel
abscissionis membri,vel corporis afflictiua, aut quæuis alia pœ-
na corporalis vel capitalis,quæ sit supra relegationem:& si bona
non veniunt publicanda,nihil imputaret nisi inferri dicamus ac
cipiendo pro relegato bannitum vel confinatum, & sic vult sta-
tutum quod vbi veniret imponenda pœna abscissionis membri,
vel afflictionis corporis, vel alia pœna capitalis. quāuis non ve-
niret pubicatio bonorum, tn̄ repellatur ꝓcurator.multæ enim
pœnæ sunt ex prædictis,maximè hodie,quæ secum non adimūt
bonorum publicationem : vt in auth. bona damnatorum.C. de
bonis damna.vnde secundum intellectum resultat cōgruus sen-
sus:& effectus iste,videlicet ꝙ in prin.dicti statuti vsque ad ver.
in aliis est prouisum,in quibus casibus non possit comparere ꝓ-
cura.& est prouisum quòd bannum simplex æquipolleat relega
tioni:pro qua potest interuenire procu.sed in banno cum publi
catione bonorū statutum nō prouideret expresse. Vn̄ æqparet

deportationi non possit negare,qui sit supra relegationem,si nō
admittitur de iure cōi procu . vt s̃ . probaui . ¶ Restat ad allegata
in contrariū rn̄dere : licet satis pateat respōsio ex superius dictis.
¶ Nā ad id quod dicebat ꝙ in causa in qua venit imponenda rele
gationis pœna,pōt procu.admitti quod statutū æquiparat banni
tum relegato. ¶ Quia rn̄deo, qđ omitto q̄d iuris sit de iure cōi in
pœna relegationis:in quo variæ fuerunt opinio.circa quod insi-
stere non expedit . ¶ Postq̄ statutū non disponit ꝙ in causa rele-
gationis admittat procurator , tn̄ in proposito statutū loquitur
qn̄ veniebant publicanda, vbi ergo venit publicatio bonorū sta-
tutum apertè vult ꝙ ista sit pœna supra relegationem , in quo nō
admittit procurator: declarando & inducendo statutū prout su-
17 pra proximè dixi.& saltem à contrario sensu in statutis : † vbi er-
go statutū nihil operaret, tunc vr̄ esse de mente statuentiū, & hr̄
pro deciso id qđ à ɔ̄rio sensu resultat: vt no.Bal. in l. conuenticu-
lam,in j.col.in vers.super hac materia &c.de episc. & cle. vbi re-
fert Cy.ita consuluisse.& Bal.& Ang.& clarius Io.de Imol.in l.si
cum dotem.in prin.ff.sol.mat.vbi pro hoc etiam alleg. in simili,
per quod Bar.in l.iiij.§.cum prætor.de dam. infec.in ver. quid si
statutū.& Pe.de Anch.in c.canonum statuta de consti.in x.char
ta.& est de mente Io.An.in addi. Sp.in rub. de success. ab intest.
in ij.col.cum se.& clarè Pau. de Ca. in consil. ccxxxvij. incip. In
Christi nomine, præsens casus. & Ludo. de Roma.in d.l. si cum
dotem.vbi pro hoc inducit no.per gl.sing. secundū eum in l.nul
la.in fi.de epis.& cler. ¶ Si enim statutum,vt declaraui , vult ꝙ in
pœnis relegationis possit procurator cōparere : & ꝙ pro relega-
to habeatur bannitus vel confinatus , & hoc vbi bona non veni-
rent publicanda, nihil importaret nisi inferri dicamus ꝙ vbi bo-
na venirent publicanda,non habeatur pro relegatione , præser-
tim quia etiam iure communi habemus ꝙ bannitus talis æquipa
ratur relegato,vt in d.§.relegati.cū concordā.de quo supra & sic
statutū in hoc nō produceret nouum effectū , sicut declarat Bal.
& alij in d.l.conuenticulā.& in d.l.si cum dotem.hoc etiam cla-
rius resultaret si accipiamus illā dictionem , etiā, pro tantū vt di-
xi,quo casu est taxatio,l.j.C.de bo.quæ lib.l.illam,C.de colla.l.
fi.C.cōia prædio . Vel etiam posito quod ille casus esset omissus
à statuto,nō debet iure cōmuni admitti procurator cum ista pœ-
na sit à relegatione supra,vt s̃.est ostensum . ¶ Non obst . secun-
dum arg . quia respondeo quod imo etiam qn̄ pœna pōt imponi
absenti.seu qn̄ sentētia nō est futura elusoria: nō per hoc admitti
tur procurator: vt dicam statim rn̄dendo ad iij.arg. Item respon-
deo quod in dicto statuto sub rubrica , qualiter & qn̄ procura-
tor,&c.est decisus casus iuris,vt probaui.Et ita etiam posset rn̄de
18 ri ad tertiū arg.ad quod etiam aliter rn̄deo.† Quinimo magis est
* cōis * opi.& cōis est seruanda in contrariū.s.quod imo qn̄ proce
di pōt ad condemnationē cōtra absentē , non admittat procura-
e tor.ᵉ hoc enim tenuit Rayn.in d.l.reos.& ibidem Bal.in viij.co.
in ver. quærit quod absunt, &c. Idem tenet ibi Sal. in ij. q. idem
sequitur ibi Fulg. idem tenet Bart. in d.§. ad crimen in v.col.per
illum tex.in d.l.j.ff.an per ali.causæ inducendo vt ibi per eum:&
idem Bart.in extrauaganti ad reprimendum . in vers.legitimè,&
probat hoc esse de mente statuti disponentis quòd contumax ha
beatur pro confesso,& possit damnari vt confessus . Nam si pos-
set comparere per procuratorem nunquā esset contumax , & sic
nunquam haberetur pro confesso.idem tenuit Ant. de Bu. in c.
veniens.de accusa.idem tenet Bal.in l.seruum quoque.§. publi-
cè.in pe.col. & idem tenet ibi Ange.post Bart . ibidem, & dicūt
omnes de facto seruari:qđ plurib.approbant rōnib.quæ breuita
tis causa omitto . ¶ Sed principale fundamentum vr̄ in d . l . j. ff.
an per aliū causa ap.inita,l.fi.§.illud,C.de temp.appel. & rn̄det
ad tex.in d.§.publicè.quòd loquitur in defensore sine mandato
volente ostendere & probare de innocentia : vt in text . ibi , in
ver.quibuscunque.& in ver.quamuis. ¶ Pro ista opin.ēt adducit
Sal.in d.l.reos.nam videmus quòd qn̄ quis est carceratus pro cri
mine capitali,pōt perueniri ad diffinitiuā , & sententia nō est fu-
tura elusoria,& tn̄ non potest procurator comparere. & subtili-
ter probatur in d.l.j.ff.an per alium.qui text.prohibet procura-
torem admitti in causa capitali , etiā in iudicio causæ appellatio-
nis:& si præsupponit ꝙ ibi lata sentētia fuerit ɔ̄ præsentē & carce
ratum,aliàs nō potuissent damnari in causa principali.l.absentē,
ff.de pœnis,l.j.ff.de requi. reis. iuncta l.ij. ff.de cust.reo.qđ pro
carcerato non possit procurator cōparere, tenuit etiam Rich.Sa
li.Ang.

li. Ang. & Pau. de Cast. in d. §. publicè. & Ant. de Butr. & Flo. & Abb. in d. c. veniẽs, & Bal. & Ang. in d. §. publ. & Bal. in d. l. reos in vij. col. maximè quò ad litis conte. vt ipsi dñt. & Io. An. in addi. Spe. in ti. de procu. in ver. quod est cã criminalis, licet aliqui teneant ꝯ̃rium, sed minus bene. ¶ Ergo licet ꝯ̃ absentem possit perueniri ad diffinitiuam, nec pœna sit futura elusoria: tñ non poterit admitti procurator. est ratio ẽm Sal. in d. l. reos. in ij. & iij. qõne: quia natura procuratoris est nõ interueniẽte collusione eius confessio, factum, vel commissum præiudicet dño. c. ij. de cõfes. in vj. ideo. l. in casu sanguinis magni præiudicij noluit procuratorem admittere. ¶ Item qñ reus est absens, & põt damnari, militat rõ vna ex illis quã ponit Bar. in §. ad crimen, in prin. quare ꝓcurator nõ admittatur in criminalibus: quia in causis tam grauis præiudicij verosimile est quod princeps diligẽtius cãm suam defendit. l. j. in fi. ff. de carbo. edi. sufficit ergo qđ vna ex rõnibus. l. firma maneat. l. si verò lex, de hær. insti. de nup. §. affinitatis. nò. in l. si ventre. §. in bonis. ff. de pri. credi. & in l. liberorum. §. j. ff. de his qui not. infa. ¶ Ad quartum argm̃ rñdeo qđ in statuto sub rub. qualiter & qñ ꝓcu. & ibi ẽ casus ꝯ̃ dictos accusatores inducendo vt s̃. & quia Bal. in d. l. reos. in iij. q. non loquitur qñ omnia bona videbant̃ publicanda: nam tunc dr̃ pœna à relegatione. s̃. vt est probatũ. ¶ Non obst. quintum argm̃. quia vltra prædicta rñdeo qđ statutum sub rubrica qualiter & qñ accipit pœnã capitalem, multũ large patet: quia statutũ intelligit qđ pœna relegationis sit capitalis: patet dũ dixit aut quæuis alia pœna capitalis, aut corporalis quæ supra relegationẽ sit &c. Nam si statutum nõ habuisset pœnam relegationis pro capitali, non oportebat illa verba subiungere, videlicet quæ s̃. relegationem sit l. ij. ff. de publi. iudi. l. capitalium, in prin. ff. de pœn. & l. j. ff. an per aliũ cau.

19 ap. ¶ † Vñ statutum assumpsit pœnam capitalem multum largè: ẽm quã largam significationẽ etiã de iure communi relegatio dicitur pœna capitalis. l. licet capitales. de verb. sig. iuncta. l. cognitionum. §. æstimationem. ver. sicuti cum regula. &c. ff. de variis & extraordi. cogi. patet ẽt quia statutum repellit procuratorem vbi veniret imponenda pœna fustigationis: ibi dum statutum dicit aut corporis afflictiua. & tñ talis pœna nõ dicitur capitalis. d. l. capitalium. in prin. vñ dato ꝙ dicta pœna quæ venit imponẽda dictis accusatis non esset capitalis strictè sumendo: tamen largè, prout accipitur statutum, est capitalis cum sit supra simplicẽ relegationem, vel bannum simplex. ¶ Præterea etiã contra Bar. in d. l. ij. ff. de pub. iud. in ij. col. ver. quæro vtrum excom. in fin. tenuerunt Ang. & Io. de Imo. ibidem, quia sufficit pœnam posse esse perpetuam. ar. l. sufficit. ff. de condi. inde. Nam poterit esse ꝙ nunquam reficeret aggerem: quia responsum est ad argu. Bar. de exceptione: quia saltem in mortis articulo potest quilibet absolui. xvij. q. iiij. si quis suadente, & no. in c. pastoralis. §. j. de off. ord. quod non contingit in bannito: quia de banno exire nõ potest nisi aggerem reficeret. ¶ Ad vltimum de statuto respondeo, ꝙ imo statutum decidit casum in specie contra dictos accusatos. ¶ Sed magis probabilem intellectum, vt supra contra accusatos latius deduxi. Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Relegationis. contrarium semper mihi visum est verba. d. l. j. inclusiuè accipienda quæ est propriè sermonis ratio quod etiam natura rei exigit, quid sit pœna corporalis, nec rectè potest de huiusmodi causis cognosci nisi in præsentem quũ sint testimonia & indicia corã explorãda & ita obseruatur. Quod autem putat Rota decis. ccj. licet in cã sub tit. de procu. in nouis hoc non procedere postquã reus est captus & carceratus, falsum & ineptum est. quod enim iura volunt in his reum dicere cãm in vinculis non est propter vincula, sed pro cognitione causæ & executione sententiæ: vt dicere cãm per seipsum & in eum sententia exequi possit, fateor ꝙ gesta cum procuratore, valent in præiudicium rei vt no. Roma. consi. ccxv. sed non tenetur iudex admittere sed tanquam in contumacẽ procedere vt quotidie obseruatur.

b ¶ Relegato. s̃. consi. xxvj. lib. j. Cur. Senior cons. lix. col. x. Et ꝙ non perdat nisi iura municipalia non autem iuris communis * doct. omnes. l. j. C. de hære. insti. l. eius qui. §. j. ff. de test. Bal. l. Gallus. §. & quid si tantum. col. pe. ff. de liber. & posth. consi. xxv. lib. iiij. Ancha. consi. cclxxv. consi. cclxxxvij. Paul. consi. lvj. li. 1. Cor. consi. lv. col. iij. lib. ij. Cur. d. consi. lix. latè Ias. consi. clxvj. cum seq. li. ij. cõsi. cxliiij. lib. j. Fran. Rip. repe. l. fi. q. xxiij. C. de reuo. do.

c ¶ Deportato. An. Iser. c. j. hic fi. l. deinde cõsu. col. j. Pau. Ale. l. ex facto, ff. ad Treb. Benedi. Repe. c. Raynutius, ver. in eod. testamento. relinq. j. nu. 140. cum seq. tangit remissiuè. An. Tiraq. in consue. Pict. ti. Retract. §. gl. ix. nu. 28. dixi in consu. Pari. ij. cxcviij.

d ¶ Etiam Bal. consi. ccix. Illa verb. lib. iij. in nouis. qđ est consi. ccccix. lib. j. in impressis Brixiæ. Gemi. consi. lxv. nu. 8.

e ¶ Procurator. s. tanq̃ rei curator. sed tanquam quilibet ad eũ vel innocentiã eius defendendam admitti debet indistinctè. l. seruũ quoque. §. publicè. quem ita intelligo de procur. ceterũ etiã tanquam procurator admittit̃ etiã vbi pœna relegationis vel maior imminet non ad allegandas causas causæ, sed ad excusandam absentiam vel contumaciam, l. pẽn. in fi. ff. de pub. iud. l. j. ff. an per ali. cau. ap. vt tangit Bart. consi. c. à dño Cy. in fi. adde Cor. consi. fi. lib. iij. consil. cxxij. lib. iiij. Sig. de Hom. cõsi. clxix. Dec. ꝯsi. ccccxxix. Hyp. Mars. in prac. §. seqt.

SVMMARIVM.

2 *Proprietatis narratio in possessorio non ampliat libellum.*
3 *Petitorium & possessorium recuperandæ annullari possunt.*
4 *Effectus. c. reintegranda.*

CONSILIVM CXVII.

VIso processu inter magistrũ Ioannem de Fabris agentẽ, & magistrũ Leonardum Ferreum se defendentem, & visis quæ solenniter allegata sunt per aduocatum actoris. Omissis hincinde multis capiendo substãtialia & principalia fundamenta breuiter concludam in fauorẽ actoris. ¶ Ad quod fundm̃ præsuppono ꝙ in libello intentatum possessoriũ recuperandæ patet ex narratione: dicit quòd sine facto & culpa sua cecidit agens à possessione sua, & quòd immittendus est in tenutam & possessionem dictæ domus, quæ indebitè venit ad dictum magi-

1 strum Leonardum. ¶ † Vnde ex dicto medio concludendo colligit̃ quod remediũ sit intentatũ vt no. Bar. & doct. in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. peta. & in l. si prius. in v. op. secundæ partis, ff. de noui ope. nuncia. & Ang. in repe. l. naturaliter. §. nil cõmune. de acquir. poss. ad finem. ¶ Hoc clarius colligitur ex conclusione libelli facta per actorem, in qua concludit se reintegrari ad tenutam & possessionem domus ergo non egit in petitorio quia in petitorio non concluditur ad restitutionem possessionis: vt no. Sp. & Io. An. in tit. de restitutione spo. §. j. versi. & nota. & ver. seq. & Io. An. in add. Spe. in tit. de accus. & pe. in §. sequitur, ver. sed quam vocas, & Io. And. in c. cũ ad sedem. de resti. spo. & Bal. in l. pen. C. de sen. quæ sine cer. quanti. & idem tenet Arch. iij. q. j. reintegranda. & Fed. de Senis in consi. cclxxxiij. incip. cõsilium latum per dominũ Franciscum de campo regio. Nã aliud est res, & aliud est possessio, l. si duo, §. fi. ff. vti posi. l. qui restituere, & l. offm̃, ff. de rei vendic. ¶ Et licet in libello sit facta mentio proprietatis tñ nõ ampliat vires libelli in possessorio. c. fi. de iud.

2 & ibi dicit Ant. de Bu. no. quinto, † ꝙ narratio proprietatis in libello non vitiat libellum in possessorio, nec ampliat vires libelli vt proprietas deducta videatur: quia attenditur semper medium cõcludendi secundũ eum. & idem tex. in c. ex parte. de foro compe. & ibi similiter hoc idem sentit An. de Bu. in v. & vj. no. ¶ Ad hoc bene facit qđ no. Inno. Host. Io. An. in c. cum dilectus. de ordine cog. vbi dicunt quòd si plura narrata sunt in libello, & postea subdatur clausula generalis videlicet super quibus omnibus & singulis peto iustitiam ministrari &c. quod talis conclusio est apta plures actiones comprehendere & fiat tunc condemnatio, secundum illam actionem quæ minus continet, arg. l. semper in stipulationibus & l. fauorabiliores, ff. de reg. iur. & in c. inter dilectos. de fid. instrum. nisi ex probationibus factis in iudicio, vel expressa declaratione actoris appareat quòd prosequi voluerit actor. argu. l. si quis intentione, & l. solemus, ff. de iudic. & idem no. Sp. in tit. de lit. conte. §. nunc videndum. ver. sed cum ex his. per Bal. in l. edita. in vtraque rep. C. de eden. & Ang. in l. fin. C. de anna. except. & per Ant. de Bu. in c. examinata. de iudi. sed ista conclusio generaliter fuit apposita in primo libello. & debet

sententiari

ſententiari ſuper poſſeſſorio quod eſt minoris ꝓiudicij, q̃ ſit peti-
torium.l.j.C.ſi de momentanea poſ.l.nomen.C.vnde vi.c.cum
dilectus.de cauſa poſ.& maximè cum actor hoc expreſſè decla-
3 rauerit.¶†Quinimo dato ꝙ vtrũque.ſ.petitoriũ & poſſeſſoriũ
recuperandæ eſſet ſimul deductum in eodẽ libello ꝓcederet li-
bellus, quia nõ habẽt adinuicem repugnantiam.l.cũ fundũ.§.fi.
de vi & vi arma.c.paſtoralis.de cau.poſ.&proprie.not.doc.in l.
naturaliter.§.nihil cõe.& in l.ordinarij.de rei ven. & in l.incer-
ti.C.de interdi.¶Et ſi conſtat de poſſeſſorio dẽt prius ſuper illo
iudicari ſm Cyn.in d.l.incerti.& Inno.in c.ſuborta.de re iud.&
no.Bar.in d.§.nihil cõe.in pe.q.& no.in c.ij.de cã poſ.& no.Io.
An.in d.c.paſtor.in pe.gl.¶Sed in propoſito probatũ eſt p actо
rem ſaltẽ de poſſeſſione & conſtat ex depoſitionibus multorũ te
ſtiũ hoc affirmãtium: ergo ſemp in poſſeſſorio põt ferri ſentẽtia,
& ſic patet ꝙ libellus ipſe ꝓcedebat & nõ cõtinebat ꝯrias vel in-
compatibiles actiones.¶Et ex forma narrationis patet ꝙ fuit in-
tentatũ ad poſſeſſionẽ recuperandã remediũ ex ca. reintegran-
da.iij.q.j.in qua obtinet quicunque qui ꝓbet ſe poſſediſſe & ſi-
ne culpa cecidiſſe à poſſeſſione dato etiã ꝙ res ſine vitio aliquo
ꝑueniſſet ad illũ cõtra quẽ agit ſm Inn.& alios in c.ſæpe.de reſt.
* ſpo.& in c.cũ ad ſedẽ, vbi hoc no.Hoſt.& magis* cõiter alij.eo.
tit.& Inn.in c.querelã. de ele. & hẽt locũ remediũ etiã pro reb⁹
quæ ſunt priuatorũ & non eccl'iæ vel clericorum, ſecundum do.
Ant.de Bu.& Abb.in d.c.cum ad ſedem.& Bar.in l.ſi coloni.C.
de agri.& cẽſi.lib.xj.& Lu.Ro.in l.rem quæ nobis.de acq.poſſ.
¶Plus dicit Ant.de Bu.in d.c.ſæpe.ꝙ remediũ ex illo canone cõ
a petit contra poſſidentẽ cum ti.[a] & idẽ tenet Io.cal.in præal.c.cũ
ad ſedem.& do.Abb.in c.ſi diligenti.de præſcrip.& Roma.in d.
4 l.rem quæ nobis.¶†Et non mirũ, quia exceptio dominij oppo-
nentis vel alterius non obſtat agenti tali remedio ex canone re
integranda.vt ſentit Inn.in d.c.ſæpe.& ibi hoc apertiſſimè affir-
mat Anton.de Butr.in vlti.colum.vbi etiam ad hoc allegat not.
per Inno.in c.per electionem, de cõceſſ.præb.vbi tenuit Inno.ꝙ
agenti remedio.d.l.coloni non obſtat exceptio dominij: & cõ-
petit remedium d.c.reintegranda.dicto magiſtro Ioanni, etiam
ſi mala fide poſſediſſet, vt firmat Anto.de But.in d.c.ſæpe.in pẽ.
col.dum quærit in quibus remedium.d.l.ſi coloni.& per hoc,
& per tex.in d.c.reintegrãda.qui indiſtinctè loquitur. facit tex.
in c.literis.de reſtitu.ſpol.& idem dicit Romanus in præalleg.l.
rem quæ nobis.Poteſt etiam intelligi intẽtatum remedium dic.
l.ſi coloni,& condic.l.ſi nulla.cum ibi notatis per Petr. & Cyn.
C.de acquirenda poſſ. quia cum appareat de antiquiori poſſeſ-
ſionẽ domini Ioannis poſſeſſio ſua præſumitur iuſta & cũ bona
fide, quo ad magiſtrum Leonardum vt declarat Bartolus in l.
Celſus. in verſicul.ſed qualiter probatur, dum quærit qualiter
probatur bona fides.ff.de vſuca.& no.etiam Bar.in l.fi.in fi.per
illum tex.& ibi ſequitur Salyc.C. vnde vi:& ſequitur Anton.de
Butr.in dicto c.ſi diligenti.de præſcri.& Ang.in l.ſuper long.C.
de præſcrip.long.temporis.& Bald.in repeti.l.j.in x.colum.C.
5 vnde vi.¶†Et poſſeſſio magiſtri Leonardi, quæ eſt iunior[b] poſ-
b ſeſſio præſumitur in dubio vitioſa & clandeſtina.cap. licet cau-
ſam, de probationi.no.doct.in l.j.C.depo. & Barto.in l.ſi duo.
in princi.ff.eod.titu.cum ſimilibus.¶Ergo habent locum dicta
remedia contra dictum magiſtrum Leonardum vt etiam not.
Bar.in d.l.ſi coloni.qui dixit ꝙ etiã videtur habere locum actio
triticaria,& condi.l.ſi me & Titium.ff.ſi certum petat. ¶Poteſt
etiam cenſeri intentatum per eandem rationem remedium.l.cũ
quærebatur.iunctis ibi no.per Bar.C.vnde vi. Reſtat nunc vi-
dere an probata ſint ea quæ ſufficiant ad obtinendam ſententiã
condemnatoriam & certè ſic. ¶Nam probatum eſt ꝙ magiſter
Ioan.poſſedit per inſtrumentum donationis, in quo eſt conſtitu
tum in quo transfertur in eum poſſeſſio.l.ꝙ meo.in princ.& ibi
Bar.in l.interdum.ff.de acquir.poſ.& in c.cũ veniſſet.& ibi do.
de reſt.ſpo.¶Item probatur primo tranſlatio poſſeſſionis in Ioã
nem per reſeruationem vſusfru.& prout in dicto inſtrumẽto cõ
tinetur.l.quiſquis.& l.ſi quis argentum.§. ſed ſi quis. ver. ſed ſi
6 quidem in omnibus.C.de dona.¶†Item probatur per plures te
ſtes & etiã dato ꝙ eſſent ſingulares tñ ꝓbauit de iure poſſeſſio-
nẽ vt eſt gl.no.& ibi do.in l.ob carmen.§.fi.ff.de teſt. & Inn.in
c.qualiter & qñ.el j.de accu.& Spe.in tit.de teſti.§.ante verſ.q̃d
ſi plures.& Ioan. And.in c.j.de arbi.lib.vj.in nouella. & Paul.
de Leaz.in diſputatione, incipiente cõtra inſtrumentum debiti.
& Bal.in l.j.C.de teſta.& Moder.in d.l. inter pares.cum ſimi.ff.
de re iud. ¶Reſtat videre an ſit probatũ ꝙ de præſenti poſſideat
ſeu detineat magiſter Leonardus, vel eius procurator.dico ꝙ ſic.
patet primo ꝙ magiſter Leonardus vel eius procurator rñdendo
interrogationi factæ an poſſideat, reſpondit ſe poſſidere. & licet
dixerit ꝙ hoc faciebat ſi & quatenus ageret petitione hæredita-
tis. dico ꝙ hoc non obſtat ꝙ ſi nunc velit magiſter Leonardus di
cere, ego non poſſideo, non eſſet audiendus tanq̃ contrarius l.j.
C.de fur.c.ſolicitudinẽ.de appel.& l.pe.§.j.qñ ap.ſit. Poſſidere
enim & non poſſidere ſunt contraria. & poſſidere & non poſſi-
dere nõ dependet ab animo agenti: ſed ab apprehenſione poſſeſ-
ſionis.l.iij.in prin.& l.quemadmodũ.ff.de acqui.poſ. ¶Probat
etiam hoc ex dicta cõfeſſione ipſius magiſtri Leonardi, quę reſul
tat ex poſitionibus per eum productis die xviij.Februarij, maxi-
me in poſitione incipiente, item ꝙ ipſa dña Ioãna ante eius mor
tem & circa.Nec prædictis ob.ſi opponat ꝙ.d.Ioanna vel magi-
7 ſter Ioãnes nõ ſit dñs dictæ domus:† quia rñdeo ꝙ talis exceptio
dñij non obſtat agenti condictione ex.l.ſi coloni.de agri.& cen
ſi.lib.xj.vt no.Inn.in d.c.poſt electionẽ.¶Nec etiam obſtat agẽ
ti ex canone reintegranda.vt firmat Ant.de Bu.in d.c.ſæpe.ad fi.
& dictum eſt ſuperius. ex quibus breuis & clara infertur conclu
ſio ꝙ partes tantum dñi iudicare debentis ſunt in pronunciando
dictum magiſtrũ Ioannẽ reſtituendũ & reintegrandũ eſſe in poſ-
ſeſſione dictæ domus, & in condẽnando dictũ magiſtrũ Leonar
dum ad reſtituendum poſſeſſionem domus prædictæ.Alex.

ADDITIO.

a ¶Cum ti.j̃.li.iij.conſi.vj.
b ¶Iunior.ſ̃.li.j.conſi.cx.nu.j.

SVMMARIVM.

1 Remedium cap.reintegranda.non datur contra tit. poſſidentem nu.7.
2 Poſſeſsio antiquior non prodeſt ſi poſterior eſt titulata.nu.8.
3 Clandeſtinitas non eſt vitium reale.
4 Ignorantia non eſt tolerabilis in factu proprio.
5 Ignorantia probabilis tantum probatur per iuramentum.
6 Poſſeſsio debet eſſe conformis.
16 Onus probãdi præſentiã ſpectat ad allegantẽ præſcriptionem.
17 Teſtes debent concordare de eodem initio & fine temporis.
19 Locatio non probat poſſeſsionẽ, niſi etiam ſit ſolutio mercedis.

CONSILIVM CXVIII.

IN cauſa & lite vertente inter Antoniũ agentem & Se-
uerinũ de corrolarijs, ſeu Ioannem regulotũ eius acto
rem ſe defendentes: quia cauſa coram doctiſſimo & in
tegerrimo iudicãte verſatur. Omiſſis ſuperfluis ad ſub
ſtantialia condeſcendam. ¶Et cauſam diuido in duo principalia
membra: quia aut Antonius vult obtinere ex capite poſſeſſorio.
aut ex capite petitorio. Circa primum quòd in poſſeſſorio non
poſſit obtinere oſtẽdo, q̃a agit poſſeſſorio recuperãdæ remedio.
c.reintegrãda.iij.q.j. vel aliud ſimile. ſed illud eſt magis priuile-
1 giatũ pro actore. & ideo capio illud & † dico ꝙ tale remediũ nõ
datur contra titulo poſſidentem, niſi res eſſet vitioſa vel violen-
ta, vel furtiua.ita decidit apertè Bart. & Ange.l.rem, quæ nobis.
ff.de acquirend. poſſeſ. & cum eis tranſit Ioan. de Imo.idem te-
net Barto.in l.fina.§.ſed cum.in l.ij.C. de fur.& Nico.de Ma.&
Bald.in l.ij.C.de fur.& Angelus in l.ſiue autem.§.ſi duobus.ff.
de publicia.& An.in l.ſi coloni.C.de agri.& cenſi.lib.x.vbi pro
hoc etiam allegat not.per Specu. in titulo de petito. & poſ. ver.
quòd ſi peto.idem firmat Angelus in conſil.cxiiij. incipiente, in
Chriſti nomine dictus libellus, in cõſi.Mcccxc. incipiẽte.in quæ
ſtione prædicta.Paul.de Caſtr.in l.& ideo.§.Neratius.ff.de con
di.Fur.per rationem.l.ſiue autẽ.§. ſi duobus.ff.de publicia.quia
etiam ſi agens haberet titulũ, & cecidiſſet à poſſeſſione quæ per-
ueniſſet ad alium cum titulo & bona fide, excluderet agens etiã
ſi reus habuiſſet titulũ à non domino propter titulũ & præſum-
ptam bonam fidem rei cohærentem: vt pręallegato.§.ſi duobus.
¶Nec obſtat ſi quis diceret ꝙ iſta opinio non ſit vera: quia ſaltẽ
reſpectu antiquioris poſſeſſionis, debet agens præferri: quia illa

antiquior præsumitur iustior.c.licet cām de prob.& per hanc rō
nem Ant.de But.in c.sepe.de rest.spoliato.tenebat ↄ̃ Bartolum.
2 †Quia rn̄deo quòd ista non est bona rn̄sio ad dictum §.si duo-
bus.quia ille tex.intelligitur ēt qn̄ agens Publiciana fuerit anti-
quior possessor aliàs frustra quæreret an competeret ei Publicia
na,quæ non competit nisi ei cui tradita est possessio vacua, & sic
à nemine occupata vt ꝓbat.Cy.in l.cū tres.& ibi etiā Bal.C.de
prob.Ioan.And.in additio.Spec.in tit. de cā poss.& proprie.§.
nunc videndum.in addi.quæ incipit.de hoc est &c. & Bart.d.l.
cum res.& ibi se remittit ad no.per Cy.in l.Celsus.ff.de vsucap.
in versi.procedo & quæro.vbi hoc decidit esse verū quo ad vsu-
capionem.& idem est in Publiciana quod in vsucapione: quia à
pari procedunt.l.eum qui.in prin.& l.siue autem.§.hæc actio.
ff.de publicia. ¶Præterea expresse tex.in d.§.si duobus. vult ꝙ
non attendatur cui prius res tradita sit, qn̄ à duobus diuersis res
tradita sit.¶Non obst.d.ca.licet causam quia ibi reus non pro-
bat de titulo secus in casu nostro ideo debet reus obtinere.d.§.si
duobus.¶Item rn̄deo ꝙ opinio Anto.de But.fundatur per d.c.
licet causam.cuius dictum procedere pōt si actor capitulasset ꝙ
reus possidet clam,respectu antiquioris possessionis ipsius acto-
ris,aliàs non ita singulariter voluit Bar.in l.si de eo.§.fi.de acqu.
posses.& hoc ibi clarius ponderat Ioannes de Imol. & Paul. de
Castr.per rationem Bar.ibi quod reputant notandum pro limi-
tatione.d.c.licet causam.sed istud non est capitulatū: ergo &c.
item vbi esset res vitiosa, vt dixi procederet opi. contraria.: quia
tunc titulus possidentis non suffragatur.d.l.siue.§.hęc actio.ista
aūt res non est vitiosa. ¶Et dato ꝙ allegaretur ꝙ author Seuerij
possedit clam respectu possessionis Antonij, rn̄deo primo ꝙ hoc
non est verum ꝙ imo author Seuerij possedit bona fide: quia cū
tit.producto.ex quo præsumitur bona fides.l.j.C.de euic. quia
imo dato ꝙ possedisset cum mala fide, illa mala fides non noce-
ret Seuerio.i.eum qui aliàs est.l.sed & si res.§.prætor.& ibi ple-
nè no.ff.de publ.¶Item dato ꝙ possessio fuerit clandestina apud
authorem Seuerij quod negatur,vt dixi, tamen nō per hoc pos-
3 sessio Seuerij dicitur vitiosa quia †vitium clandestinitatis nō est
vitium reale.insti.de vsuca.§.quod autem.l.furtum.§.fi.cum l.
seq.ff.de vsucap.firmat glo.Bar.& alij in l.Pom.§.cum quis.de
acqui.poss.& in l.Titio.C.eo.ti.itē opinio.dn̄i Ant.de But.non
militat qn̄ deductum est petitorium cum possessorio,prout in ca
su nostro.per d.§.si duobus.facit.c.cū dilectꝰ.de cau.pos.¶Nec
huic fundamento ob. si dicatur ꝙ Seuerius habet titulum in re
de qua vertitur controuersia:quia rn̄deo ꝙ ex inspectione con-
4 finium constat ꝙ titulus suus est de hac re:†sufficit.n. ꝙ in duo-
bus confinibus concordet ēt si aliqua alia demonstratio esset va-
ria,vt egregię tradit Bar.in l.demonstratio.in prin.in vj.q.de cō
di.& demō.& solum dicatur quod Seuerius emit pro facto rem
vt propriam authoris sui:ergo non potest idem corpus cum re de
qua vertitur cōtrouersia,quæ spectare vr̄ ad ecclesiam: quia hæc
non est bona consequentia,nec apud dictos viros deberet alle-
gari. ¶Præterea res quæ ad hoc est scripta per assertionem & cō-
fessionem agentis,qua confitetur Seuerium emisse à Ioanne re-
gu.de qua est qō vt patet in positionib.Ant.productis die xviij.
Ianuarij,in ij.positione quæ talis est:item quod dictus Seuerius
non obstante dicta denuntiatione processit ad emptionem di-
ctæ rei iuncta proxima præcedenti positione in qua dixit, quod
Ant.denuntiauit Seuerio rē de qua est qō: hoc etiā clare fatetur
pars aduersa in aliis positionibus per ipsum productis die xxv.Fe
bruarij.in v.positione in qua dicitur. item ꝙ dictus Ioā. regulus
vendidit d.Seuerio petiam terræ de qua fit qō inter ipsas partes
5 iure proprio,& ꝓ dicto iure ipse Seuerius tenet & possidet.†no
tissimum autem est quod quis vr̄ confiteri ea quæ in positioni-
bus continentur.l.cum precum.C.de lib.cau.l.ij.C. de insti.&
& substi.sub condit.fac.& Spec.in tit.de positio.§. quæro quid
sit actor.¶Item non ob.huic fundamento si diceretur quod da-
to quòd Seuerius habeat titulum:tamen habeat à Ioanne qui clā
destinam & minorem possessionem habebat respectu possessio
nis Antonij,& sic cōuinci potuisset ab Antonio:ergo talis titu-
lus non debuit iuuare Seuerium, per not.per Bart.in l.si duo.ff.
vti possi.& Ang.in l.j.in fi.eo.tit. quia ad hoc faciliter pluribus
modis respondetur: primo quod Ioannes possidebat bona fide
& cum titulo,& sic non habebat possessionem clandestinam.l.
clam possidere.in prin.de acquiren.posses.¶Secundo: quia dato
quod fuisset clandestinus & possessor malæ fidei:& sic esset vitio
sus possessor:tn̄ illud qđ no.Bart. in d.l.si duo. procedit tm̄ in in-
terdicto vti possidetis, non in interdicto & remedio possessorio
recuperandæ,seu vnde vi.& etiā ibi dicit Bart. sed istud possesso-
riū recuperandę etiā intentando remediū reintegrandę habet in
star possessionis vnde vi.vt dicit Anto. de Butr.in c.sępe. in vl.&
6 pe.col.de rest.spo.vbi dicit† qđ spoliato agenti interdicto vnde
vi,non obst.exceptio dn̄ij.l.si quis à se.C.ad l.Iul.de vi.l.si mari-
tus.C.de don.inter vir. & vxo. ita nec agenti remedio illius.c.re
integrando.& ita dicit velle. Inno.ibi,& similiter dicit quod dat
7 etiā malæ fidei possessori. ¶† Et ꝙ istud sit verissimum ꝙ reme-
dium istius.c. reintegranda. non detur contra titulo possidentē
etiā si possidens habuisset titulum ab eo qui potuisset excludi ab
agente:& voluit hoc clare Bar. in d.l.rem quæ nobis.cum cōcor
da.s̄.allegat.vbi vult quod nunquam obtineat agēs tali remedio
contra titulo possidentē nisi res sit vitiosa,per d.§.si duobus.quē
ipse alleg.nam clarum est ꝙ in casu illius.§.si duobus.dato quod
reus habuit titulum ab eo qui potuit cōuinci ab eo qui posside-
bat:mala fides authoris sibi non nocet:vt d.§.prætor.nisi quo ad
pręscriptionē vt in auth.malæ fidei.C.de præscri.xxx.annorum.
quæ aut non extenditur ad aliā materiam tanquā correctoria, vt
expresè tenet ibi Sal.& Bar.in d.§. prætor.& per Bar.in l.ancil-
8 læ.C.de fur.& in l.nihil. C.de vsuc. pro hærede. ¶† Item rn̄deo
quod vbicūque allegatur clandestinitas possessionis cōtra titulo
possidentē,si agenti opponit reus de titulo nunquā potest agens
obtinere pro parte sua capitulando quod aduersarius clam possi-
det respectu possessionis suæ: vt dixi.s̄. allegando not.per do.in
d.l.si de eo.& si dicatur ꝙ etiā doc. ibi loquūtur in interdicto vti
possidetis, dico quod etiā Bart. in d.l.si duo. loquitur in interdi-
cto vti possidetis.¶ Secundum principale fundamentum in hoc
possessorio est,quia dato quod esset verū quod remediū possesso
rium intentatum debetur contra titulo possidentē,seu quod titu
lus Seuerij habetur pro non titulo, aut qđ nullū titulū haberet,
adhuc ostenditur ꝙ Antonius non potuit obtinere stante instr̄o
transactionis initæ inter procuratorem Antonij, & authorē Se-
uerij.¶ Nec ad hoc ob. si dicatur qđ in transactione fuit actū ꝙ si
Antonius reperiret ꝙ ad eius manus peruenirēt iura virtute quo
rum appareat Antoniū habere ius in dicta possesione, quod tūc
trāsactio haberetur pro infecta,&c.Et ꝙ post transactionem inue-
nit titulum dationis insolutū acquisitum per patrem eius, & etiā
reperit ius suæ possesionis esse antiquius, & sic potentius: quia
ad hoc rn̄deo pluribus modis. ¶ Et primo qđ titulus acquisitio-
nis paternæ dato qđ esset nouiter repertus, non esset tale ꝙ esset
sibi necessariū in possessorio: quia attento ꝙ Ant. in positionib.
suis narrat se possedisse per xxx.annos & vltra,& ita conatur proba
re per testes de antiquiori possesione ipsius Antonij, talis sola
possesio in iudicio possessorio erat efficax ad obtinendū in pos-
sessorio: quia tale remediū datur etiam illi qui nullum habet titu
lum.d.c.reintegrāda.& no.Inn.in d.c.sępe.& ibi do.Ant.in vlt.
co. Quia cōtra agentem non obstat exceptio dominij, vt ibi per
eum.¶ Sic ergo sufficiebat sola antiquior possesio dn̄i Anto.&
9 istā non potest dicere Ant. se reperisse post transactionē: † quia
in facto proprio non est tolerabilis ignorantia: vt in iuribus vul-
ga. & etiā dicere non potest quia testes qui producunt per eum
sunt personæ quæ conduxerunt ab Ant.positionē,quod non ca-
debat ignorantia in facto proprio Ant.sed quod plus est ista con
ductio,qđ post transactionē reperit aliqua iura debuit adimple-
ri & verificari per agere volentem. Ludo. dicit ꝙ aut reperit ali-
qua iura post transactionem. hoc non est probatum, & licet par
ticulariter allegauerit Antonium de nouo inuenisse iura tamen
ad veritatem veniendo: quia non dicit quòd inuenerit de nouo
iura quibus vtitur in hoc dicto iudicio. Et sic non cōcludit quòd
ex istis iuribus tanquàm de nouo repertis post transactionē pos-
sit se fundare. Cōditio enim debet verificari & impleri in forma
specifica.l.qui hæredi.in principio. & leg. Meuius.ff.de condit.
10 & demonstratio. ¶ † Secundo dico quòd superueniens scientia
probatur per præstationem iuramenti.c,præsentium. de testi.in
antiquis.c.pastoralis.de exceptio.c.si vero aliquis.de senten.ex-
cōica.Vnde cum iura requirant iuramentū, non autē dicāt quod
si quis paratus fuerit iurare: ideo dicit quòd nō sufficit quòd pro
curator obtulerit se paratum iurare, sed debeat actualiter iura-
re.glo.est not.in c.vt circa,in ver.præstito,de elect.in vj.¶ Ter-
tio di-

tiò dico ꝙ requirebatur mandatũ ſpeciale ad iurandũ poſtquam
hoc pendebat ab animo & cõſcientia principalis.d.c.ſi non ali-
quis.in ver.propria manu.c.fi.de iur.cal. ¶Quartò dico ꝙ etiã
11 ſi tale iur̃m fuit præſtitum per Antonium non ſufficeret: † quia
in his quæ pendent ab animo ſufficit iur̃m,q̃n præſumptio non
eſt in ꝯrium:ita no.Bar.in l.inter omnes.§.rectè.in vlt.col.ff.de
fur.& in l.ij.§.ſi à pupillo.ff.pro emp.& Inn.& Io.An.in c.ij.de
conſti.& Pau.de Leaza.in c.conſtitutus,de ele. & eſt de mente
gl.in c.p̃ſumitur.de reg.iu.in vj.dum dicit ꝙ per iur̃m probatur
ignorantia q̃n ignorantia eſt probabilis. ¶Sed circa factum pro-
priæ poſſeſſionis Ant.quæ ſufficiebat in poſſeſſorio, non poteſt
Ant.allegare ignorãtiam:quia habet præſumptionem ꝯ ſe:q̃a in
facto proprio &c.ergo non ſufficit iur̃m.& attento ꝙ eſt dedu-
ctum petitorium cum poſſeſſorio,dato ꝙ in poſſeſſorio obtine-
ret:tñ quia in petitorio nos obtinemus,ſequitur ꝙ debet præfer
ri cauſa petitorij tanquam dignior.c.cum dilectus.de cauſa poſ.
circa ſm principale. ¶Sed circa petitorium dico ꝙ conſtat Ant.
obtinere non poſſe:quia de dñio directo in rei vendicatione nõ
eſt tractandum, quia de illo non probaret, & difficilimum eſt
probare niſi per modos traditos in l.cum res.C.de prob.cũ con-
cor. nec etiam in quaſi dominio obtinere nequeunt, & ſic Pu-
bliciana pro parte dimidia dictæ rei quæ fuit vxoris Franciſci.&
fatetur pater Antonium non habere iuſtum titulum, & bonam
fidem neceſſariam in Publiciana,per no.per Bar.in l.cum vir.de
vſuca.& etiam ab ea non habuit traditionem poſſeſſionis vacuę.
item quilibet habet cauſam ab eadẽ eccleſia, & Io.prius habuit
poſſeſſionem & titulum:ergo potior.l.quoties.C.de rei ven.Itẽ
illud non datur ꝯ titulo poſſidentẽ.d.l.ſi aũt.§.ſi duob. de pub.
¶Nec ad hoc ob.ſi dicatur ꝙ Seuerius non habet titu. huius rei
de qua vertitur qõ:quia ſuperius probaui contrarium circa arti-
culum poſſeſſorium.& ſimiliter non obſtat ſi dr̃ quod habet Se-
uerius titulum qui potuiſſet conuinci ab Ant.quia rñdeo primo
ꝙ hoc non eſt verum eo quia Io.Regulus ſimiliter habebat titu-
12 lum & bonam fidem,& ſic poſſet ab Ant.conuinci. ¶†Præterea
etiam ſi habeo titulum ab eo quem tu potuiſſes conuincere, vt
quia habeo titulum ab eo qui nullum titulum habebat & ſic po
tuiſſes eum conuincere:tñ me poſſidentẽ,cũ titulo & bona fide
nõ poſſes ꝯuincere.d.§.p̃t.&d.§.ſi duob.in fi.ſm Bar.niſi ego ꝓ
curaſſem hr̃e titulum à non dño,vt excluderem agentem. Nam
tunc haberem non bonam fidem, ideo non obtinerem. ita di-
cit ibi Bar.& alij &c.& Bar.in l.cogi.C.de pet.here.& in l.quo-
ties.C.de rei vendi. ¶Item nõ ob.ꝙ dicatur qđ Fran.potuit dare
pro parte d.Eliſabeth.dñium inſolutum tãquam fideiuſſor mu-
lieris.l.ſi procuratorem.§.ignorantes.ff.man.quia reſpondetur
per auth.ſi qua mulier.cum ibi no.per Bal.C.ad Vell. Item hoc
bene facere poterat ſi Franciſcus non erat ſoluendo. in authẽ.ſi
captiui.ſm Bal.& Fulg.ibi.C.de epiſ. & cle.& iſtud eſt fundm̃
intentionis eorum.ſ. ꝙ Franciſcus non eſſet ſoluendo : quia ha-
bemus regulam pro nobis in l.id quod nr̃m de reg.iu. Et ſic de-
bet ibi probari.l.ſi fideiuſſor.§.qui pro rei.ff.qui ſatiſda. cogan.
¶Non ob.ꝙ vtiliter geſſit negotium mulieris:quia aliter fuit rñ-
ſum in ſcriptis.Et allegationes ſunt poſt cõſilia. Item iſta mulier
non fuit principalis imo cenſetur fuiſſe fideiuſſor. ¶Item accedo
ad id quod ipſi allegant nunc quandam inueſtituram cuiuſdam
Fran.Paſſeti,poſſumus dicere quòd non euincit pro dimidia do.
Eliſabeth,pro alia dimidia ſpectabat ad Franciſcũ niſi pro dimi-
dia dimidiæ:quia Paſſeto remanſerunt mulieres & Franciſci filij
& hæredes,vt ipſi capitulant & probant. & licet dicant ꝙ ex di-
uiſione obuenit Fran.non inuenio ſolenniter probatũ. Item illa
inueſtitura non vr̃ prodeſſe Fran. qui dedit tunc inſolidum iure
proprio,ſm Bald.in rub.C.de ꝯh.emp.ergo non põt iſte dicere
ꝙ vigore antiquæ inueſtituræ fuerit per dationem inſolutũ trãſ-
latũ vtile dñium. ¶Item ẽt eſt aduertendũ,ꝙ dato ꝙ dicta res da-
ta inſolutum per d.Fran.in Paſſetum & Iacobus fuiſſet in totum
ipſius Franciſci,cum non trãſibat dñium ex perſona ſua niſi pro
dimidia:quia data & accepta fuit tanquàm de bonis mulieris &
13 Franciſci.†ergo actus non operatur vltra intentionem agentiũ,
& inſpicitur quo nomine actus geratur.l.Caſſius.ff.de ſolu.l.iij.
§.ſed quid de tuto.ff.iudi.ſol.& eſt caſus.ff.de acqui.re. do.l.ſi
procurator.ergo non haberet titulum & bonam fidem : vt dicit
Bar.in d.l.cum vir. ¶Item non ob.ſi pars aduerſa diceret ſe p̃ſcri
pſiſſe poſſidendo iuſto titulo,& bona fide. ¶Quia ad hoc reſpõ-
deo:aut pars aduerſa vult dicere præſcripſiſſe dñium directũ qđ
erat & dr̃ eſſe apud eccleſiam:& fruſtra hoc allegat tũ quia Ant.
recognoſcit ab eccleſia, tum quia contra eccleſiam requirit̃ tp̃s
xl.ann.c.illud.de reſcri.& auth.quas actiones.C. de ſacro.eccl.
& tanto tpe non poſſedit Anto.& pater eius. ¶Aut pars aduerſa
vult dicere ſe præſcripſiſſe vtile dñium qđ conſueuit eſſe apud
emphyteutam,ſeu apud eum qui ad longum tp̃s conduxit ab ec
cleſia,iuxta l.j.in fi.cum l.ſeq.ff.ſi ager vec.& l.j.§.quod ãt.ff.de
ſuperfi.& in c.j.cum ibi no.de cap.Cõra.& certè ẽt in hoc non
14 põt obtinere pars aduerſa pluribus cauſis. † Primò, quia ad hoc
vt quis præſcribat vtile dñium recognoſcens directũ, oportet ꝙ
a formaliter [a] poſſideret tãquã vaſallus vel emphyteuta,præſtãdo
canonem conſuetum vel ſolitum ſeruitium,text.eſt in ca.ſi quis
per xxx.in ver.vt feudum poſſederit,in tit.ſi de feud.fue. contr.
inter do.& agna.& ibi ẽt illũ tex.ad hoc ponderat Bar.in ij. col.
¶Sed d.Ant.& eius pr̃ nunquam formaliter poſſederunt tanquã
emphyteutæ vel vaſalli: ergo id vtile dominium non potuerunt
præſcribere:quod fortificatur:quia licet alias dñium & poſſeſſio
nõ poſſit acquiri ignoranti:tñ q̃n aliqđ ius & dñium acquiritur
propter præſcriptionem,nunquam acquiritur ignoranti ius.l.j.
C.de acqui.poſ.l.j.§.fi.eo.ti.ſed Ant. tpe quo poſſideret & iure
iſto de quo eſt qõ,eſſet formatum vtile dñium recognoſcens di-
rectum dñium eccleſiæ:ergo de hoc habuit ignorantiam vt ipſe-
met fatetur in ſcriptura ſua:non impetrauit ab eccleſia:ergo non
15 potuit præſcribere. ¶†Quinimo ſi præſcripſiſſet,tñ nõ recogno
ſcendo poſtea ab eccleſia ſcienter vr̃ renunciare præſcriptioni.l.
Titius.ff.quib.mo.pig. vel hypo.ſol.ita voluit Spe.in ti.de præ-
ſcr.in fi.latius.& in ſimili no.Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.
in xij.q.ff.de verb.ob. ¶Approbatur alia euidenti ratione quam
ꝙ præſcripſerit.nam præſuppono quod ad hoc vt præſcriberet,
requirebatur poſſeſſio x.ann.inter præſentes.& xx.inter abſen-
tes cum titulo & bona fide.vt iurib.vulg. Et tñ conſtat quòd v-
traque pars,ſcilicet tam præſcribens quàm ille aduerſus quẽ præ
ſcribatur,fuerit in prouincia ſeu ciuitate,nam requiritur ad præ-
ſcriptionem complendam tp̃s xx.anno.l. fi.C.de præſcr.long.
16 temporis.& ibi hoc in terminis decidit Iaco.Bu.†volens ꝙ onus
probandi præſentiã incumbet ei qui allegat præſcriptionẽ : quia
præſentia eſt quid facti,& facta non præſumuntur niſi proben-
tur.l.denique.ff.quib.ex cau.maio.l. quæcunque.§.fi.de pub.
Ideo dicit Ang.in l.præſcriptio.C.qui.ob.lon.temp.p̃ſc. per il-
lum tex.ideo ſit cautus aduocatus in capitulando de p̃ſentia, a-
liàs deficeret in ſalutari ſuo ſm Ang.ibi. ¶Nec releuat ꝙ pars ad-
uerſa in poſitionib⁹ deduxerit ꝙ Trectulus ſtetit per annos xxx.
in ciuitate Ferrariæ,quia rñdeo ꝙ oportebat capitulare ꝙ ẽt pręſ
17 ſcribens ſtetit:vt eſt caſus in d.l.fi.C.de præſc.long. tẽp. ¶†Hoc
præſuppoſito præſuppono etiã vnum aliud ꝙ ad hoc vt allegans
præſcriptionem dominij obtineat, oportet ꝙ plures teſtes con-
teſtes probent ſe poſſediſſe per dictos xx.annos continuos in-
choatos tali tempore,& finitos tali tempore, aliàs vnus teſtis de
poſſeſſione xx.annorũ inchoatorum tali tempore, & alius teſtis
non deponat de illis videlicet xx.licet deponat de primis xx.an-
nis:non eſſet probata poſſeſſio : quia poſſet intelligi de aliis xx.
annis:vt clarè no.Bal.in l.Celſus.in vlti.col.ff.de vſucap. quem
alij ibi ſequuntur:vt no.Bal. in l.fi.in xxv.oppo.de edi. diui. A-
dria.& in l.iudicia.in fi.C.de rei vend.& Anto.de But.in c.licet
cauſam.de prob.per tex.in c.præſentia.eo.titu. Et ſimiliter dñt
doct.in dictis locis ꝙ teſtis qui dicit ꝙ Titius poſſedit à xx.annis
citra non dicitur probare ꝙ Titius poſſedit per vnum menſem,
quia illa verba verificantur etiam ſi vna hora poſſideat. nam dici
debet poſſediſſe à xx.annis & citra.vel per dictum tẽpus.& no.
Inn.in c.inter dilectos.de fide inſtr.& Bar.in d.l.ſi poſt.ff.de rei
vendicatio.& plenius in l.Celſus.& Bal.in d.l.Celſus in x.colũ.
¶Dico igitur ꝙ teſtes producti per Antonium nullo modo pro-
bant ipſum.& eius patrem poſſediſſe & xx.annos continuos in-
certos,& finitos certo & limitato tempore,& non ſunt in hoc a-
liquo modo conteſtes quo ad idẽtitatem principij & finis : & ſic
non probant.Capio enim primum teſtem,ſcilicet talem qui ſu-
per vj.& vij.c.dicit in effectu quod Iac.pater Antonij poſſedit à
tempore ſuæ acquiſitionis vſque ad tempus mortis : demum ſu-
per interrogatoriis vij. capituli interrogatus quo anno incepit
dictus Io.poſſidere.& etiam interrogatus de tempore d.acqui-
ſitionis dixit ſe neſcire aliter quam ſ.dixit: & ſic nunquam dixit

quo tẽpore incipit poſſidere, nec quo tpe fuit res acquiſita: imo
de conceſſione dicit ſe neſcire niſi ꝙ audiuit dici, vñ potuiſſet au
diuiſſe dici de acquiſitione longa poſt tp̃s factæ acquiſitionis. &
ſic in cã non concludit de aliquo tempore: ergo non probat. d. c.
in præſentia. ¶Item quia deponit de auditu acquiſitionis & teſti
monium de auditu nullũ eſt. l. ſi qñ. cum ſi. C. de teſti. item dicit
ꝙ Iac. poſſedit vſque ad tp̃s mortis & de tpe mortis nil cõſtat: er-
go de limitato tpe nõ deponit. ¶Secundus teſtis ſuper vj. c. dicit
ꝙ Iac. poſſedit per vij. annos, nõ dicit de quibus annis & de quo
milleſimo, & ſuper interrogatoriis dicit ſe neſcire qñ Iaco. ince-
pit poſſidere. ¶Tertius teſtis. ſ. Barth. ſuper vj. c. ſuper interro-
gatoriis dicit ꝙ Iac. tenuit à tpe acquiſitionis vſque ad tp̃s mortis
& poſtea ſubdit ꝙ non recordatur qñ inceperit poſſidere. & ſic
peccat in omnibus in quibus plures teſtes. ¶Quartus ſuper vj. c.
dicit ꝙ poſtq̃ dicta petia terræ peruenit ad manus Iac. fuit poſ-
ſeſſa per Iac. vſque ad tp̃s ſuæ mortis. Sed quo tpe ſciuerit ipſe te-
ſtis dictam rem perueniſſe ad manus Iacobi, hoc non deponit te
ſtis, nec ẽt de tpe mortis conſtat. ¶Quintus ſuper eo. c. deponit
ꝙ Iacobus tenuit tpe ſuo, de tẽpore mortis nõ deponit: & ſuper
interrogatoriis dicit ſe ſciuiſſe de acquiſitione, quia audiuit dici:
& ſic peccat in his in quibus teſtis primus. ¶Sextus ſuper eodem
c. deponit ꝙ Iac. emit dictam rem à Fran. de paſſetis, & abinde ci
tra vſque ad mortem poſſedit. nam quia dicit citra ſine copula,
non probat de aliquo tpe, vt dixi s̃. item de tpe mortis non con-
ſtat: & ſuper interrogatoriis dicit ꝙ non fuit præſens dictæ acqui
ſitioni & ſic non deponit de tpe quo acquiſitio facta fuerit ſm̃
ſuam ſcientiam. ¶Septimus teſtis de nullo mentionẽ facit. ¶O-
ctauus non deponit de poſſeſſione Iacobi, ſed ꝙ Antonius loca-
19 uit pro certo tpe. †Sed per locationem non probatur poſſeſſio.
c. inter dilectos, ad fi. de fid. inſtr. niſi probetur ꝙ locans merce-
dem percipit vt no. in l. qui vniuerſas. §. qui per colonum. & in l.
q̃uis. §. j. & vtrobique per Bar. ff. de acqui. poſ. & ſimile deponit
nonus teſtis. ¶Decimus etiã de nullo tpe poſſeſſionis deponit.
¶Vndecimus ẽt deponit de locatione tm̃: & ſic nõ ponit poſſeſ-
ſionem, vt dixi. ¶Duodecimus deponit ſuper vj. c. ꝙ Ant. poſſe-
dit tpe mortis patris citra qđ dicit citra ſine copula, & ſic nõ pro-
bat de limitato tpe, vt dixi. item de ipſius tpe mortis patris. reli-
qui teſtes nihil deponunt de aliquo tpe limitato. ¶Itẽ pp appel-
lationem partis aduerſæ potuimus iure petere reformari, pro-
ut per Ant. de But. in c. cum Io. de fid. inſtr. & Bal. in l. fi. in fi. C.
qñ prouo. & l. ampliorem, in princ. per illũ tex. de appõ. ¶Item
aduerte: quia petitio & ſpecificatio rei petitę eſt incerta reſpectu
partis petitæ quo ad quotam, & ſic verſus quẽ locũ ꝯ. l. ſi in rem.
de rei vendi. & l. forma. de cenſi. gl. in cle. ſæpe. in ver. pronun-
ciatio. & in ver. conteſtationem. de verbo. ſig. adeò ꝙ certa non
põt ferri ſententia prout ibi etiã requiritur in ſummariis, & in d.
cle. ſæpe. ¶Nec capitula nr̃a dñt ꝯ ſeu non certificant petitionẽ,
ſi bene inſpiciantur. item res quæ fuit acquiſita ab illis de paſſe-
tis non eſt illa ſi bñ inſpiciantur cõfines. & ſic non põt dici ꝙ ſibi
vẽdicat locũ pactũ de quo in inſtr̃o tranſactionis. ſ. de inſtr̃is no
uiter repertis. ¶Et dato ꝙ teſtes actoris dñt ꝙ res acquiſita ab il-
lis de paſſetis eſt inter cõfines, & pro parte quã tenet Seuerius eſt
inter confines: non ſequitur: ergo eſt idẽ corpus: quia multa cor-
pora claudunt & claudi pñt inter dictos confines. ¶Vltimò cõ-
cluditur ꝯ Ant. in petitorio pp inſtr̃m tranſactionis. Et ſi dicatur
ꝙ Ant. poſt tranſactionem reperit iſta iura, dico ꝙ non eſt alle-
gata & probata iſta ſuperueniẽtia iſtorum iurium eo modo quo
probari debebat, vt circa poſitionem dixi. Alex. Bononiæ.

ADDITIO.

a ¶Formiter. ȷ̃. e. ꝯſ. clxix. col. ij. dixi in conſu. Pari. §. vij. nu. 9.

Titulus quæſtionis Antonius Lancilotus & & fratres obli-
gati erant Sancto virtute literarum cambij manu añ dictorum
debitorum in ducatis cccc. quos in termino non ſoluerunt. hinc
fuit lis inrer Sanctum & dictos debitores tam ſuper dictis duca-
tis cccc. quàm ex nonnullis aliis ex aduerſo petitis per dictũ An-
tonium, Lancilotũ, & alios fratres aduerſus Sanctum. Tandem
dictus Lancilotus ſuo proprio nomine & nomine d. Antonij &
aliorum fratrum pro quibus de rato promiſit ex vna parte: & d.
Sanctus ex alia conuenerunt ꝙ dicti duc. cccc. & duc. clxx. pro
reſto expenſarum factarum per Sanctum in dicta lite damnorũ
inde ſecutorum, deponerentur per dictum Lancilotũ apud cer-
tos depoſitarios tenendi ad petitionem & inſtãtiã Sancti vſque
ad menſem Februarij nũc elapſi: intra qđ tp̃s viderentur omnes
aliæ lites & quæſtiones vertentes, & quæ verti poſſent inter di-
ctas partes: & ita factum eſt depoſitum prædictum apud depo-
ſitarios conſtituentes ſe depoſitum: tenere ad petitionem & ꝓ
cautela Sancti pro caſibus prædictis cum hoc ꝙ Sanctus dictas
pecunias depoſitas petere non poſſet vſque ad dictum menſem
Februarij: & de omnib. aliis cauſis, litibus, quæſtionibus, con-
trouerſiis, & differentiis, de quibuſcunque rebus, iuribus, titulis
ſiue cauſis pro toto præterito tpe vſque ad diem præſentẽ: de liti
bus vertentibus, & quæ verti poſſent inter dictas partes fecerũt
cõpromiſſum in Iacobum tanq̃ in arbitratorẽ & amicabilem cõ
poſitorẽ, cũ omnibus ſingulis depẽdentibus emergentibus, &
connexis ex eis cũ latiſſima poteſtate duraturum per dictum to-
tum menſem Februarij, hoc adiecto ꝙ dictum depoſitum obli-
gatum remaneat Lanciloto & fratribus pro iuribus eius eis cõpe
tentibus & cõpetituris ratione determinatorum, vel ſententiæ
ferendæ per dictum arbitrum & arbitratorẽ: & ꝙ ſolui debeant
pecuniæ depoſitæ per depoſitarios. prout dictus Iacobus arbiter
determinabit: & in caſu quo priuſquã dictus menſis Februarij la
beret. & d. Iac. non determinaſſet quid fieri vellet in prædictis,
prædicto Lanciloto & fratribus non probantibus legitimè ha-
bere debere aliquid à Sancto, dictũ depoſitũ liberetur Sancto:
quæ omnia promiſerunt dictæ partes adinuicem obſeruare ſub
pœna cc. vnciarum: poſtea dictus arbiter ꝯ Sanctum ſententiam
tulit dictas literas cambij annullando, & irritando, & in ꝯñtiam
infringendo obligationem dictorum duc. cccc. quæ per dictas li
teras probatur: & etiam in ꝯñtiam obligationem pro dictis duca
tis centum dependentibus & occaſionatis à literis cambij. à qua
ſententia fuit per dictum Sanctum reclamatum & de eius nulli-
tate & iniquitate dictum.

SVMMARIVM.

1 Arbiter an poßit de exceptione cõpẽſationis cognoſcere. nu. 7.
& conditiones, & modos connexos apponere. nu. 2.
3 Compromiſſum ſicut tranſactũ non poteſt fieri ſuper liquido.
6 Aliàs dictio, denotat ſimilitudinem.
9 Probatio legitima non dicitur, quæ ſuppletur iuramento.
12 Cauſa iuſta an excuſat à pœna compromißi. nu. 19.
14 Cauſa non excuſat à pœna conuentionali. nu. 18.
21 Præſumitur pro laudo.

CONSILIVM CXIX.

QVæritur ergo an d. arbiter potuerit ſup dictis literis
cambij cognoſcere & iudicare, & in cõſequentiam
ſuper obligatione ducator. Dlxx. ¶Secundò quæri-
tur an dictum depoſitum de iure debuerit, & debeat
reſtitui Sancto an vero dictis Lanciloto & fratribus. ¶Tertiò an
ſi Lancilotus depoſitarius repeteret, pœnam in inſtrumento po
ſitã incurrit. Circa primã dubitationẽ videret prima ꝯſideratiõe
dicẽdũ arbitrũ cognoſcere, & ꝓnũciare de literis cãbij: & ſic de
obligatione duca. cccc. & ducat. clxxv. ab eis depẽdentibus po-
1 tuiſſe. ¶†Nã arbiter vr̃ poſſe de exceptione ꝯpẽſationis cognoſ-
cere. l. Mæuius. §. arbi. ff. fam. erci. & ideo ſi Titiꝰ eſt creditor Sẽ
pronij in certa cã in cẽtũ, & fecit ꝯpromiſſum de dictis cẽtũ vna
cũ Sẽpronio poterit arbiter inueniẽs Sẽproniũ debitorẽ princi-
palẽ ex alia cã creditorẽ Titij inuicẽ ꝯpenſare, & Semproniũ ab-
ſoluere, licet de credito Sẽpronij nõ eſſet factũ ꝯpromiſſum: &
hoc qñ ꝯpenſatio ipſo iure perimeret obl̃onem iuxta l. ſi conſtat
cũ ibi plenè no. C. de ꝯpenſa. & in l. ſi quid à fideiuſſore vbi gl. ff.
eo. & in §. in bonæ fidei. inſti. de act. & ita refert Bal. in l. j. C. de
arbi. in iij. col. ver. q̃ro. arbiter dicẽs ita fuiſſe iudicatũ & ꝯſultum
in quæſtione facti: & licet ipſemet Bal. ibi in l. pẽ. in fi. C. ſi à no.
ꝯpe. iudi. & in l. venio. aliàs eſt in l. cũ Papi. C. de ſent. & in l. ne-
que. C. de ꝯpen. vr̃ de hoc dubitare, imo firmare ꝙ arbiter non
poſſit de exceptione ꝯpẽſationis cognoſcere, præterq̃ in certis
caſibus. ¶Tñ quantum ad propoſitum noſtrum videtur faten-
dum

dum esse quod potuerit arbiter per viam cõpensationis pronun-
ciare de dictis duc.DLXX. ꝯpensandis tãtundem debitis ꝑ Sanctũ
Lanciloto,& fratrib.eius ex aliis causis,de quib.factum fuit cõ-
promissum:qa de hoc vñr apertè sonare verba dicti instri & cõ-
promissi dũ dicũt ꝙ dictũ depositũ obligat vt remaneat Lanci-
loto & fratrib.pro iuribus eis competentibus rõne terminatio-
nis & sententiæ ferendæ per arbitrum & ꝙ solui debeant pecu-
niæ depositæ per depositarios prout d.Iacobus arbiter determi-
nauerit &c.¶Accedit quod voluit Bal.in l.si sup possessione.C.
2 de trãsa.vbi dixit arg.illius.l.quod arbitrator†põt apponere cõ-
dõnes & modos cõgruos & adiacentes.Vñ si super fundo verte
batur lis de quo factũ est cõpromissum in arbitratorem, qui cõ-
demnauit possessorem ad restituendum actori fundum hoc ad-
iecto,quòd actor decem daret possessori, valebit sententia licet
in cõpromisso de decem nulla facta fuerit mentio.ita dixit Spe.
in tit.de arbi.§.excipitur ver .sed pono quòd litigantes, & Ant.
de But.in consi.suo.incip.visis actis & allegationibus cõtrariis
inter Marcellum &c.probatur in c.nisi essent.de præbẽ.no.do.
Ant.in c.quintauallis,de iureiur.& in c.cõstitutus.de relig.do-
mi.facit quod.no.Bar.in l.cum Aquilia.ff.de transac.& in l.si de
certa.C.eod.titu.ibi in transactione põt esse quòd ex parte acto-
ris.& Bal.in l.fi.§.sed & si quis.in iiij.col.C.cõmunia de leg.vbi
dixit Bal.quòd arbitrator põt declarare ex causa transactionis ꝙ
reus vendat actori ius qđ hẽt in re de qua factum est cõpromis-
sum.¶Sed præmissis non obstantibus cõtrarium arbitror de iu-
3 re verius quod ex pluribus ostendo.†primò quia cum compro-
a missum dicatur quædã transactio.[a] in auth.vt diffe.iu.§.j.& ibi
no.& in auth.si verò contigerit.C.de iud.declarat Bar.in l.si fur
ti.§.qui iussu.de infa.& l.quod si ephesi.§.j.ff.de eo qđ cer.lo.&
in l.si societatẽ.§.arbitor.ff.pro socio.& Bald.in l.j.C.si aduer.
trans.& in l.sed si in seruum.§.si iudex.ff.de arb.& in l.ij.ad fi.C.
de reputa.ad fi.& in l.si præses.C.de trãs.& in l.fi.in prin.C.de
4 cõtrahen.emp.& Can.in c.quintauallis.de iureiu.†cõpromis-
sum ãt sicut transactio fieri nõ põt super claro & liquido l.j.& l.
post rem.& ibi no.doc.ff.de trãs.& l.eleganter.in princi.§.j.&
ibi doc.ff.de cond.inde.& in l.causas.C.de transa, probatur in
c.exposita.de arbi.& ibi no.Inn.¶Et per dictum instrm debitũ
ducatorum DLXX.de cõi concordia remansit clarum & liquidũ:
quia pro resto damnorum & expẽsarum quæ & quas passus fuit
Sanctus & occasione retardatæ solutionis duc.cccc.fuerunt ta-
xati postea depositi ducati clxx.& pro sorte & pro debito prin-
cipali fuerunt ducati depositi cccc.soluendi, & restituendi San-
5 cto per mẽsem Februarij.†qđ quidem instrm dicitur facere rem
manifestam & liquidam.l.fi.cum gl.j.C.de reb.cred.in c.cum
olim.de ṽ.sig.no.Bar.in l.j.in prin.in ver.venio ad q.ff.de opę.
no.nun.¶Et de obligatione & debito literarum cambij & du-
catorum DLXX.non potest videri data ptãs arbitro cognoscendi
& pronunciandi.Secundò cõfirmatur per verba posita in dicto
instro compromissi, dicentia qđ partes prædictæ volẽtes sum-
ptibus parcere deuenerũt ad compositionem quòd dicti ducati
DLXX.deponantur restituendi Sancto post mensem Februarij in-
tra quod tempus videntur omnes aliæ differentiæ,lites, & quæ-
stiones vertẽtes, & quæ verti possint inter dictas partes &c. Et si
militer in eodem instro post narrationem depositi, dr ꝙ oẽs &
6 singulas alias differentias compromiserunt &c.¶†Nota ergo di
ctionem alias quæ significat ꝙ præter controuersiam iam ortam
pro dictis ducatis DLXX.& tunc tempore dicti instrumenti,sed e-
tiam omnes aliæ controuersiæ veniunt in compromisso.nam di
b ctio,alius[b],denotat similitudinem.l.si fugitiui.cum gl.C.de ser.
fugi.l.quidam.ff.de reb.dub.l.fin.C.de his qui à non do.& ibi
ponderat Bald.si ergo refertur ad causas similes causæ & contro
uersiæ literarum cambij:vt de dictis similibus causis intelligatur
factum compromissum:ergo non comprehenditur causa litera-
rum cambij,seu causã depositi: quia nullum simile est idem.l.
quod nerua.ff.depositi.l.non possunt.ff.de legi.l.si idem.C.de
codic.l.ad similitudinem.C.de episc.& cler.ergo, de similibus
causis est factum compromissum,sequitur ꝙ non de eadem.j.de
causa DLXX.ducatorum, & ꝙ certissima fuerit intentio partium,
patet:qm̃ de debito DLXX.duc.voluerunt cõtrouersiam illam se-
dare de cõmuni cõcordia.vt patet in præallegato instro.¶Non
obstant allegata in cõtrarium,videlicet ꝙ de exceptione cõpen-
sationis potuit disponere & pronuntiare arbiter per l.Mæuius
7 arbiter.ff.famil.ercis.†Quia respondeo.primò ꝙ de iure arbi-
ter potest super compensatione cognoscere, & pronunciare qñ
oritur ex eadẽ causa de qua factũ est compromissum,vt loquitur
d.§.arbiter.ẽm Bal.in d.l.j.C.de arbit.aliàs aũt non:quia com-
pensationis exceptio dr quædã recõuentio,l.neque, C.de com-
pensa.quæ locũ non habet corã arbitro,c.cũ dilectus.de arbi.ita
firmat Bal.in d.l.neque.& in præalleg.l.pe.C.si à non cõpe.iud.
& in l.nemo.aliàs est in l.cũ Pap.de sen.fallit ẽm Bart.in d.l.j.in
compensatione quæ fieret ipso iure, quia cũ illa respiciat nullita-
tem petitionis,merito põt arbitrari eò ꝙ actor nullum ius habet
agendi,l.si cõstat, C.de cõpen.no.em̃ ibi ꝑ eũ,& per doc.& in l.
si quis à fideiussore,ff.e.nam ibi sunt casus speciales in quibus fit
compensatio ipso iure,regula aũt est in contrariũ vt ibi no.& l.j.
§.si quid,& l.Labeo.eo.ti.& Bar.in d.l.j.de cõpen.& Dyn.in d.
§.in bonæ fidei.insti.de ac.post gl.¶Nõ obs.etiã verba d.instri
dicẽtia ꝙ solui debeant per depositarios pecuniæ depositæ pro
vt Iacob.arbiter determinauerit,&c.quia rñdeo ꝙ dato ꝙ dicta
verba innuant ꝙ posset arbiter ꝑ modũ compensationis declara
re ꝙ pecuniæ depositæ in totum vel pro parte reuerti possint ad
Lancilotum ex cã compensationis: tñ non per hoc dñt ꝙ arbiter
possit cognoscere & pronunciare an dlxx.duc.depositi sint verè
debiti Lanciloto virtute dictarũ literarum: vel non prout ipse co
gnouit & pronunciauit in effectu qđ quidẽ facere nõ potuit, vt
dixi:quia excedi nõ p̃t finis compromissi.l.si cũ dies,§.plenũ,&
l.nõ distinguemus,§.de offõ ff.de arb.& pręal.c.cũ dilectus.Sed
de aliqua controuersia super veritate debiti duc.dlxx.non est fa-
ctum compromissum:igitur, &c.¶Ex prædictis infertur ad de-
cisionem secundæ dubitationis.s.an dictum depositum de iure
debuerit & debuit restitui Sancto an vero Lanciloto & fratribus
in quo breuiter cõcludo Sãcto restituì debere de iure.¶Primò,
quia in instro continetr ꝙ intra dictũ tempus.i.ante mensem Fe-
bruarij dictæ pecuniæ depositæ non possent in totum vel pro
parte peti ꝑ Sanctum: & sic à contrario sensu verborũ post men-
8 sem Februarij debent posse peti.†nam etiã in contractib.fit in-
c terpretatio per argm̃ à contrario sensu[c] verborũ:vt tex.in l.inter
socerũ.§.cum inter,ff.de pac.dot.quem ad hoc pro singulari al-
legat do.Abbas Sicu.in c.cum apostolica de his quæ fi.à præl.si-
ne cons.& illud etiã ad hoc allegat Bald.in l.ven.la ij.C.de act.
empt.& in auth.sed & si quis.in viij.col.C.de secun.nupt.& in
l.apud antiquos.C.de fur.vbi etiã ad hoc allegant tex.in l.pecu-
niã.in ver.sub cõtraria conditione,ff.si cer.pet.¶Fortificatur ex
verbis eiusdem instri dicentis ꝙ in casu quo dictus mẽsis Februa
rij labatur & d.Iac.non determinauerit quid fieri velit in prædi-
ctis d.Lanciloto aut fratribus,vel aliquo,vel aliquibus eorũ non
probantibus, vel ostendentibus legitimè debere habere aliquid
à d.Sancto depositũ liberetur,Sanctus &c.Nam primò præsup-
ponitur ꝙ Lancilotus vel fratres legitimè probauerint se esse cre
9 ditores Sancti.†Et notandum est verbum legitimè.[d] quia opor-
d tet ꝙ probatio fieret: ideo ꝙ non sufficeret semiplena probatio
cum iuramento: vt no.gl.repu.sing.in l.cũ de indebito.in prin.
in ver.legitimis, ff.de prob.quã approbant moderni.ibi & in l.
patronum, eo.ti.quod tanq̃ incidens latius non attingo.¶Et si
dicatur:arbiter intra mensem Februarij determinauit ꝙ dlxx.du
cati non deberent Sancto restitui: ergo ex verbis instri verifica-
10 tur quod Sancto solui nõ debeant pecuniæ depositę.& †respon
deo ꝙ verba dicti instri debent intelligi de determinatione arbi
tri valida l.iiij.§.condemnatum,ff.de re iudic.l.non putauit,§.
non quæuis,ff.de contratab.& quod not.Bart.in l.penult.ff.de
adult.l.j.§.quod aũt.& quod ibi not.Bal.ff.de offi.præf.vrb.l.di
uus Traianus,& quod ibi Bar.ff.de testa.mili.l.ædiles,§.procu-
ratores,ff.de ædil.edic.& quod per illum text.dicit Bald.in l.si
prædiũ.in pen.col.C.eod.tit.Sed terminatio arbitri circa dlxx.
ducatos fuit nulla, quia non poterat cognoscere & pronuntiare
super vera & nõ vera obligatione,& debito dictæ quantitatis,vt
e superius est ostensum,ergo,&c.¶Quia subtiliter,[e] & copiosè al
legatum & consultum per clarissimum dominum supra consu-
lentem transiens in similibus cum eo arbitratus sum nihil adde-
re oportere.¶Circa tertiam dubitationem nouiter ortam,
videlicet an si Lancilotus depositum repeteret pœnam in in-
strumento promissam incurrerit.¶Et videtur prima facie di-
cendum quòd cum dicta pœna sit adiecta in effectu dationi
quantitatis pecuniæ, quantum ad casum de quo quæritur, ideo

 stat ma-

ſtat magis cõis* cõcluſio, ꝙ videatur † adiecta in fraudem [f] vſura-
* 11 rum & per ↄ̃ns exigi non poſſit. l. Iulianus. §. idem pa. & ibi not.
f ff. de act. empt. & l. cum allegas. & ibi plenè per gl. & doct. C. de
vſur. no. in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer. pet. d. l. pœnam. ff. de vſur.
no. in l. cum ſeruus. de cõd. & demon. & Ang. in l. ſtipulatio iſta.
§. alteri. ff. de ver. ob. & canoniſtæ in c. ſuam. de pœnis. cum cõ-
cor. ¶ Secundò pro hoc facit: quia cum Lãcilotus videat' iuſta cã:
id eſt propter ſententiam arbitri motus ad repetendum depoſi-
12 tum: † talis iuſta cã videtur ꝙ excuſet eum à pœna [g] ſicut aliàs iu-
g ſta cã excuſat quem à pœna condemnationis expenſarum. l. qui
ſolidũ. §. j. ff. de leg. ij. in authen. de iud. §. oportet. not. in l. pro-
perandum. §. ſin autem. C. de iud. & in c. finem litib. de dolo &
cõtu. ¶ Et ſimiliter iuſta cã excuſat à mora & pœna interitus rei
debitæ: vt no. gl. in verbo detrimentum, in l. quod te. ff. ſi cer. pe.
& in l. vnum. in ver. cum eſſet petitum. eo. tit. & in l. in hac. in gl.
magna. ff. de tri. & etiam excuſat à pœna contumaciæ: vt not. gl.
in l. ex conſenſu. §. fi. ff. de appel. reci. in l. j. §. fi. ff. ſi quis ius di-
cen. non obtem. ¶ Item iuſta cã excuſat à pœna compromiſſi: vt
tenuit Io. An. tit. de arbi. §. fi. C. de arbi. l. j. & in l. non vtique. ff.
de rei vend. quem ibi ſequitur ẽt Pe. de Anch. in repe. & Bar. An
ge. & Pet. de Anc. in l. tres fratres. ff. de pac. & Bart. in l. quod te.
ff. ſi cer. pet. & in l. qui cum tutoribus. ff. de tranſactio. & in au-
then. generaliter. de epiſ. & cle. & Bar. & Ange. in l. qui Romæ.
§. duo fratres. ff. de ver. ob. de quo ibi aliquid per Bar. & Bal. in
l. ex diuerſo. ff. de rei vend. & in l. Iulianus. ff. de condi. & demõ.
& Bal. in c. j. imperator Loth. in feu. & Bal. in l. ſi iudex. ff. de his
qui ſunt ſui, & l. fi. in xj. q. C. de ↄ̃hẽ. emp. & in l. eos. §. cautione.
C. de appel. & in l. edita. in xiiij. col. C. de eden. & do. Ab. in d. c.
quintauallis. & iuſta cã excuſat quem ab oblõne intereſſe. Et no.
in §. ſi quis inueſtitus. qui ſucce. plenè allegat gl. ſing. quæ ſm eũ
non eſt alibi in d. l. in hac in gl. magna, in prin. ff. de tritica. Et fa-
cit ꝙ no. Io. An. in c. j. de elec. in vj. in nouel. Et ſimiliter iuſta cã
excuſat à pœna legali: vt no. gl. fi. in l. ab executione. C. quorum
appel. non recipiantur. in c. ſacro. de ſen. excom. ¶ Et not. Bal. in
addi. Spe. in ti. de arbi. & in l. ij. C. de epiſ. & cler. ¶ Et dicta ſen-
tentia arbitratoris videtur tribuere Lanciloto iuſtam cauſam:
13 † cum in dubio pro ſententia arbitratoris præſumitur: vt conclu-
dit Dy. cõſi. xix. inci. Tholomæus. col. ij. vbi ad hoc allegatur. l.
ab ea parte. ff. de probatio. & l. ſciendum. & l. Titia. §. idem rñ-
det. ff. de ver. ob. & in l. iure gentium. §. quod ſcire. ff. de pact. in-
ſti. de inuti. ſtipu. §. item ſcriptum, & inſti. de fideiuſ. §. fi. & ſeq-
tur hoc Io. An. in addi. Spe. in tit. de arbi. §. ſequit'. ver. q̃d ſi &c.
Et do. Ant. & do. Abb. in c. qm̃ ↄ̃ de proba. & do. Ant. & Ioã. de
Imo. in d. c. in præſentia. de renuncia. & Lud. Rom. in l. ſciendũ.
ff. de ver. ob. facit tex. in c. bonæ. el j. de elec. & in c. cum inter, &
c. ſicut. de re iud. & ſequitur hoc do. Abb. in c. quintauallis. de
14 iureiur. in xxviij. col. ¶ † Sed his nõ obſtantibus puto Lancilotũ
in pœnam incidere: quia cum conuentum fuerit inter dictas par
tes contrahentes quòd depoſitum vſque & per totum menſem
Februarij per Sanctum exigi non poſſet, vt plenius probaui ſ̃.
circa ſecundam dubitationem. & omnia cõtenta in dicto inſtru
mento promiſerunt dictæ partes inuicem obſeruare, & rata &
firma habere & contra ea vel ipſorum aliquod nõ facere, dicere,
opponere, vel venire per ſe vel per alium, vel de facto vel in iudi-
cio, vel extra quocunque mõ vel aliqua ratione ſub dicta pœna,
&c. Si ergo Lancilotus repetit depoſitum patet euidenter ꝙ ra-
tum non habet ꝙ Sanctus depoſitum à depoſitariis conſequatur
ipſum non ſolum verbis, ſed facto ratificatur vel non ratificatur
actus. l. Pau. aliàs incipit, non autem. ff. rem ratam haberi, & l.
quo enim. §. fi. & in l. indebitum. §. fi. eo. tit. ¶ Præterea ita debe
ret incidere in pœnam Lancilotus petendo depoſitum: & ſic prę
beñdo cauſam & dando operam, vt depoſitum Sancto non re-
ſtituatur ſicut incidit in pœnam depoſitarius nõ reſtituendo de-
poſitum prout ſibi ſub pœna reſtituere promiſiſſet. l. qui occi-
dit. §. in hac. ff. ad leg. Aquil. l. videamus. §. fi. & l. qui domum. in
fin. ff. de loca. cum ſi. ¶ Et tanto fortius procederent prædicta ſi
pendente reclamatione laudi repeteret Lancilotus depoſitum:
15 † quia pendentia reclamationis impedit executionem laudi, &
h aliquid innouari: cũ ſit quæda appellõ [h]. l. non diſtinguemus. §.
cũ quidã. ff. de arbi. & appellatione pendente nihil debet inno-
uari, ca. bonæ. de app. in terminis noſtris in pendentia reductio-
nis ad arbitriũ boni viri, firmat hoc Ab. Sic. in c. q̃ntauallis, de iu

reiur. in pe. char. & Bal. cum aliquali diſtinctione in l. nam & po
ſtea. in prin. ff. de iureiur. & in addi. Sp. in tit. de arbi. ¶ Nõ obſt.
ꝙ pœna adiecta dationi quantitatis videatur adiecta in fraudem
vſurarum: quia rñdeo pluribus modis. & primo, ꝙ quantum ad
Lancilotum & fratres pœnæ non erant adiectæ dationi quanti-
tatis, ſed facto: quia ipſe promiſerat firma & rata hr̃e contenta in
dicto inſtr̃o, & non contrauenire. Vnde eo ipſo ꝙ ratum non ha
buit repetendo depoſitum incidit in pœnam, quæ fuit à dicta ra-
tihabitione: quo caſu pœna prædicta facto adiecta peti poteſt:
nec cenſet' in fraudem vſurarũ appoſita, l. Lucius. & ibi no. gl. ff.
de act. empt. l. ſi dictum. in prin. & ibi no. ff. de euic. ¶ Secundò
16 poteſt rñderi † ꝙ etiã pœna adiecta dationi quantitatis in homi
ne non conſueto fœnerari non præſumat' adiecta in fraudem vſu
i rarum [i] vt tenuit gl. in l. ſtipulatio iſta, §. alteri, ff. de ver. obl. & l.
vtrum, ff. de pet. hæred. per illum tex. & in l. pœna, ff. de vſur. &
in c. illo vos. in gl. fi. de pign. & Inn. in c. tuam. de pœnis & Arch.
xij. q. ij. cum deuotiſſimam. & Bar. in l. cum ſtipulati, ff. de verb.
oblig. & maximè in alio cõtractu q̃ mutui ſm Pau. de Caſt. & in
17 l. Iul. §. idem Papi. ff. de act. emp. ¶ † Tertio rñdeo ꝙ dato quod
procederet opi. tenentium ꝙ pœna adiecta dationi quantitatis,
etiã in non ſolito fœnerari præſumatur adiecta in fraudem vſura
rum. Tñ id fallit in pœna appoſita in contractu tranſactionis. ita
tenuit Bal. in l. cũ allegas. in iiij. oppo. C. de vſuris. & Io. de Imo.
in c. dilecti. de arbi. & in d. §. altera. ¶ Nec ob. ꝙ ꝑp ſententiam
arbitratoris iuſtam cauſam habeat Lancilotus repetendi depoſi-
18 tũ, quæ iuſta cauſa excuſare debeat à pœna: quia rñdeo † primò
k ꝙ imo iuſta cauſa nõ excuſat à pœna conuentionali [k] petentẽ vel
agentem, quia anteq̃ petat & agat debet diligenter ius ſuum ex-
plorare, l. qui in alterius, ff. de regul. iur. ita in terminis decidit
Bal. in l. non ſolum, ff. de rei. vend. & in l. quod te, ff. ſi cer. pet.
pro hoc etiam allegat gl. not. in l. ſi mulier, §. ſi rem, ff. de lega. iij.
quæ voluit ꝙ licet iuſta cauſa litiganti excuſet à pœna expenſa-
l rum vt eſt dictum: tñ fallit in expenſis [l] debitis ex expreſſa diſpo-
ſitione hominis: puta ex diſpoſitione teſtatoris vel contrahen-
tis: quod reputat Bal. no. dignum. & idẽ etiã voluit gl. in §. opor-
tet. in auth. de iudi. quam ad hoc allegat Ang. in l. properandum.
§. ſin aũt alterutra, C. de iudi. & ibi idem etiã Bar. & Bal. in auth.
generaliter, in iij. col. C. de epiſ. & cler. & in l. eos, §. cautione, in
j. col. C. de appel. & ibi etiam tenet apertè Bald. quod iuſta cauſa
non excuſat à pœna contractus volũtarij: & idem Bal. in l. edita,
in ix. col. de eden. & ſic vult in effectu Bal. in dictis locis quod li-
cet iuſta cauſa excuſat à pœnis legalibus. c. ſacroſ. de ſent. excom.
vt dixi ſ̃. tñ non excuſet à pœnis conuentionalibus. & hoc facit,
quia mitius agitur cum lege q̃ cum homine, l. Celſus, ff. de arbi.
19 ¶ † Non. ob. deciſio Io. And. in addi. Sp. in tit. de arbi. vbi voluit
quod petens reduci laudum ad arbitrium boni viri, licet ſuccum
bat non incidat in pœnam compromiſſi ſi habuit cauſam iuſtam
litigandi: quia reſpondet primò Bald. in d. l. non ſolum. quod ibi
loquitur in eo qui petit reductionẽ laudi, qui habet ſimilitudi-
nem rei ſicut appellans qui dr̃ ſuſtinere vices defenſoris, c. cum
interdi. & c. ſignificauerunt, & c. fi. de excep. Secus ergo ſm eum
in eo, qui principaliter petit, vel agit. vel põt dici ꝙ opi. Ioan. An.
in loco præallegato non eſt vera, per l. ex diuerſo. §. j. de rei ven.
& ibi not. Barto. diſtinguens vt ibi latius per eum: & per d. §. duo
fratres. & cum opi. Bar. tranſit. Io. de Imo. & Pau. de Ca. & idem
Bar. in l. Iulianus, ff. de cond. indeb. & Bal. in l. iudex. ff. de his qui
ſunt ſui vel alie. iur. & dom. Abb. in d. c. quintauallis. ¶ Circa
hoc vltimum tamen, ſcilicet an opinio Ioan. And. ſit vera non in
ſiſto: quia non oportet ſtante prima reſponſione data per Bal-
20 dum. in d. l. non ſolum. & alijs infra proximè dicendis. † Secun-
dò principaliter reſpondeo quod Lancilotus & fratres virtute
laudi non dicuntur habuiſſe iuſtam cauſam repetendi depoſi-
tum attento quod dictum laudum fuit nullum, vt circa primum
dubium probaui. ¶ Et quod hoc ſit verum patet ex nota. per
Bartolum & alios in l. iuſte. ff. de acquiren. poſſ. in fi. vbi quæ
rit ſi ſtatuto cauetur quod ingrediens poſſeſſionem alienam
tali pœna puniatur, an ſi quis ingrediatur virtute inualidi de-
creti iudicis excuſetur à pœna? & decidit quòd non quia ex lata
culpa punietur. allegat text. inſtit. vi bo. rap. §. j. & l. j. ff. de men-
ſor. fal. mod. di. & l. j. §. non autem. ff. ſi quis teſtam. lib. eſſe iuſſ.
fue. cum ibi not. per eundem & idem tenet Bartolus conſil. xcj.
incip. In quæſtione vertente in cura capitanei. Baldus in di-

ſputatione

ſputatione ſua incip. accuſatus de vi turbatiua. in verſi. tertio quę
ritur. & Bar. in l. ſequitur. §. fundum. ff. de vſuca. Et probatur ēt
in l. meminerit. ſecundum vnam lec. C. vñ vi. potiſſimũ ꝓcedit
hoc, ſi Lancilotus pendente reclamatione laudi depoſitum repe
tiiſſet. quo caſu in l. dubitandũ erat. vt ſuperius circa hanc vltimã
dubitationem tetigi. ¶Non ob. quod ꝓ ſententia arbitratoris in
21 dubio præſumatur. ¶†Quia rñdeo quod illud procedit vbicun-
que ſumus in dubio an laudum ſit æquum vel iniquum. Nã quo
ad hoc vt intelligamus cui incumbit onus ꝓbandi iniquitatem
ſeu nullitatem laudi, vel econtra præſumitur pro laudo: & quod
propterea alleganti iniquitatem vel nullitatem incumbit onus
probandi. ita loquitur lex ab ea parte. ff. de probatio. & alia iura
ad hoc allegata per Dy. & nos ſumus in caſu certo: quia cognoſci
tur clarè ex inſpectione compromiſſi & laudi laudum non tene-
re: vt in primo dubio deductum eſt. Secundo poteſt reſponderi
22 primo dubio † quod vbi reclamatum eſt non præſumitur amplius
m pro laudo [m] ita tenuit Ant. de Bu. & Abb. Sicul. de probat. c. qm̃
contra Rom. in l. ſciendum. ff. de ver. obli. ſicut ēt dicimus in ſen
tentia à qua appellatum eſt, de qua pro ea nõ præſumitur, in au-
then. de his qui ingre. ad app. §. iſtud quoque determinate. & cir
ca v. co. vt no. Spe. de inſtr. edi. §. reſtat. in ſumma, & in ti. de ſen.
prola. §. vt autem. ver. & no. ſm quoſdã. Hoc idem ēt tenuit An.
de Bu. conſi. xxiiij. incip. quæſtio hæc dubia vulgaria habet &c.
vbi ad confirmationem prædictorũ ſcilicet ꝙ nõ præſumatur ꝓ
ſententia arbitratoris à qua eſt reclamatum. ¶Adducit quod no.
Inn. in c. bonæ. de ele. in c. qm̃ cõtra. & in c. ſacro. de ſent. excõ.
vbi voluit quod licet ſententiæ cenſuræ non tranſeant in rem iu-
dicatam: tamen appellatio tollit vires præſumptionis talis ſenten
tiæ: ita ēt dicendũ eſt in arbitramento licet nõ ſpectet tranſire in
rem iudicatam: quia non eſt propriè ſententia, ſed quidã cõtra-
ctus tranſactionis: vt dixi ſ. in prin. quinimo dicit Ant. de But. in
præall. conſi. plus ſcilicet ꝙ pro ſententia arbitratoris etiam quã
do nõ eſt reclamatum nõ præſumatur. quia arbitramentũ magis
accommodatur naturæ contractuum quàm iudiciorum, vnde di
cunr quòd eſt quædam tranſactio: vt eſt dicendum: & in contra-
ctibus non præſumitur pro requiſitis extrinſecè. l. quæcunque.
§. fi. ff. de publicia. ergo &c.

ADDITIO.

a ¶Tranſactio. ſ. lib. j. conſi. xxij. nu. 3.
b ¶Alius. Rom. conſi. clxxx. col. pen. Aret. d. l. ſi fugitiui. Cep.
cau. ciu. conſi. vlt. col. ij. Iaſ. ſi vnus in prin. ff. de pac. adde. j. e.
conſi. cciiij. nu. 4.
c ¶Senſu. ſ. eo. conſi. xlvj. nu. 5.
d ¶Legitimè. Hypp. Marſil. rep. rub. de prob. fol. 16. Iaſ. l. ſi qñ.
col. ij. C. vnde vi.
e ¶Quia ſubtiliter. qđ ſequitꝰ vſque ad fi. conſi. eſt cõſiliũ ſepara
tum ex interuallo & poſt intermedia cõſilia aliorũ ſuper de-
pendentibus à præcedenti eodẽ themati additũ. quare rectè
debuit immediatè ſubiungi, niſi ꝙ melius ſtetiſſet vt cõſilium
ſeparatũ immediatè ſequens ꝓut tanq̃ cõſilium ſeparatũ du-
plicatur ad verbũ. j. lib. vj. cõſ. xliij. quã duplicationẽ erroneã
reſecare potui, numeros vero mutare non.
f ¶Fraudem. imo. cõis* & vera eſt non præſumi hanc fraudem
* in cõpromiſſo: vt ēt tenet Alex. hoc eodem cõſi. nu. 15. & in
l. v. §. ſi ſortem. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. col. pen. de ver. ob. di
xi in l. eos. C. de vſuris.
g ¶Pœna. j. lib. iiij. conſi. cxv. nu. 15. Hypp. Marſ. l. patre. n. 22.
ff. de quæſtio. Are. conſi. cxlix. col. v. Iaſ. l. Iulianus. col. ix. de
condi. indeb. conſi. xlj. in fi. lib. iij. Cur. iunior. l. quod te. col.
ij. ſi cer. per.
h ¶Appellatio. Cur. ſen. conſi. xxxiij. in fi.
i ¶Vſurarũ. de vſuris putatoriis plenè dixi in d. l. eos. q. xvj. ꝙ re
probatur in mutuo niſi quatenus de vero intereſſe cõſtet non
ãt extra mutuum, ſed moderandæ ſunt iuxta. l. vnicam. C. de
ſent. quæ pro eo quod inter. vbi dixi. q. 4.
k ¶Conuentionali. Iaſ. d. §. duo fratres. col. vj. Ant. Corſ. ſing.
verſ. pœna. Dec. l. qui cum alio. de reg. iur.
l ¶Expenſis. ſup. eo. conſi. xxxvij. in fi.
m ¶Laudo. And. Alcia. de præſum. reg. iij. præſum. xij. Alex. j.
eo. conſi. cxxiiij. nu. 7.

Caſus talis eſt: Raynaldus de Fauiolis locauit Petro quondam
Gundi ad affictum ad francandum ad terminũ xij. annorũ tunc
proximè futurorũ vnam petiã terræ xl. tornaturarum vel circa.
ita tñ qđ quantũcunque ſit &c. cedat præſenti locationi ad ratio
nem torna. prout latius in inſtro poſito in terra An. iuxta viam
publicam, iuxta flumen Rheni, iuxta illos de Achariſiis, & alios
ſuos confines pro certo annuo affictu, & pro certo pretio franca
tionis prout in inſtro. Mõ vertitur dubiũ inter locatorẽ & cõdu-
ctorẽ, vtrũ certa pars dictæ poſſeſſionis quę vocatur Berleta in &
ſup qua ſint arbores diuerſi generis naſcuntꝰ herbæ ad paſcendũ.
Et ſi cultiuaretur naſceretur frumẽtũ & alia blada, quæ petia ter
ræ Berletæ eſt cõfinata iuxta flumen Rheni, debeat mẽſurari cũ
tota reliqua parte dictæ poſſeſſionis, & pretiũ ex ea debeatꝰ dicto
locatori ſicut de reliqua parte poſſeſſionis prædictæ: qa ꝓ parte
dicti locatoris dr̃ ꝙ dicta Berleta debet mẽſurari, & de ea ſibi pre
tium debetꝰ ad rationẽ tornaturarũ ſicut de alia parte poſſeſſio-
nis. primo qa dr̃ in d. inſtro locationis qđ locat dictã petiã terræ
iuxta flumẽ Rheni, & ſic includit d. Berletã q̃ eſt cõfinans iuxta
dictũ flumen Rheni. ſecundo quia d. Berleta tam ratione arbo-
rũ q̃ ratione herbarum & ſi nil araretur eſt fructifera. Pro parte
dicti cõductoris, rñdetur ꝙ nõ dẽt menſurari d. Berleta: quia in
inſtro dr̃: vna petia terræ eſt aratorię arboratæ & vidatæ, & hæc
Berleta nõ eſt eiuſdem naturæ, ergo nõ videtur incluſa. Secũdo
quia aliquoties aqua dicti fluminis intrat partẽ dictæ Berletæ: &
ſic infert ꝙ ſit de alueo fluminis. Modo quæritur quid iuris.

SVMMARIVM.

1 *Fundo vẽdito ad menſurã, mẽſurari debẽt aggeres & foſſata.*
2 *Riparum vſus publicus eſt pro neceßitate fluminis tantum.*
6 *Iuxta verbum, notat proximitatem vnius vel duorũ pedũ.*
8 *Propè, dictio vel circa ad modicum refertur.*
9 *Conceßio an incipiat à corpore, an à menſura, refert.*
11 *Malum menſurari debet ſicut bonum.*

CONSILIVM CXX.

OMiſſis argumentis hic inde pp rei euidẽtiã, breuiter
arbitror proculdubio Berletam antedictam flumini
ſeu ripæ cohærentẽ mẽſurari debere cum dictũ ter-
renum locatum fuerit ad francandũ ad numerũ tor-
naturarũ vt in inſtro cõtinetur. hoc probatur in l. prædia. §. ita le
1 gatum. & ibi gl. & Bar. ff. de fun. inſtru. † vbi hr̃ qđ alienato fun-
a do ad menſurã menſurari debẽt aggeres & foſſata. [a] idem tenuit
Bar. & Bal. in l. littora. ff. de ꝯhen. emp. & Bar. conſi. cxciij. inci.
Cõe Lucignani. in ij. dubio. Cõfirmat Bal. in rub. C. de ꝯhẽ. em.
in iiij. q. vbi dr̃ ꝙ ripæ quibus acquiritꝰ ius cõmoditatis ex ꝯctu,
menſurari debent per dictum §. ita legatũ. & rñdet ad l. littora,
de ꝯhend. empt. ꝙ §. ille loquitur in littoribus in quibus nullum
ius quæritꝰ ex ꝯctu. quia erant littora publica, & in vſu publico,
adeò ꝙ nullus priuatus percipiebat vtilitatẽ ex eis, prout ſunt lit-
tora maris. l. ripã, in fi. ff. de re. diui. & finaliter cõcludit Bal. ꝙ ēt
ripæ fluminũ publicorũ debeant menſurari ſi in ripis cõſiſtat v-
tilitas notabilis quantitatis: vt qa ibi ſit ſalicetũ prout in ꝓpoſito
nro ita ꝙ nõ ſit veroſimile ꝙ venditor fuiſſet gratis cõceſſurus al-
legat in arg. l. j. ff. de reb. dub. & qđ no. in l. j. §. j. ff. de ſuperfi. ni-
ſi ſm eum de ripis eſſet facta mentio excluſiuè in inſtro: vt qa di-
ctum eſſet ꝙ vendebatur à ripis citra vel vſque ad ripas excluſi-
2 uè. ¶Accedit quod no. Bal. in rub. ff. de re. di. in v. col. † vbi dicit
ꝙ licet riparũ fluminis vſus ſit publicus. d. l. riparum. tñ illud eſt
verum ſm quid. ſ. vt naues ibi ligentur ad ripas: vt ad arbores ſic-
cẽtur retia & ſimilia, q̃ neceſſitas nauigantiũ & piſcantiũ exigit.
Cæteris ſpectãtib. ad dños prędij vicini, ſicut ſpectãt riparũ dñia
& ſi nauigãtes acciperẽt de talib. fructib. tenerentꝰ. Flumẽ em̃ qđ
eſt principale nõ trahit ad ſe ripã: niſi quo ad vſum neceſſariũ flu-
minis: nõ quo ad vſum extraneũ: ita intelligit Bald. in d. l. riparũ.
¶Hoc ēt & magis in ſpecie decidit in d. rub. ff. de rer. diui. in viij.
col. vbi dicit ꝙ ſi iuxta flumen eſt tãta terra quæ arari poſſet, nõ
diceretꝰ ſimpliciter ripa, imo ſi eſſet via publica inter prædiũ, &
iſtud terrenũ cohærens flumini, illud terrenũ ſi tñ eſſet ꝙ arari
poſſet diceretꝰ diuiſus ager, adeo ꝙ ſine dubio tũc veniret mẽſu-

 randum.

randum.alle.Ang.l.Martius.ff.de acq.rer.do.ſed ita eſt qđ arari
4 poſſet locus iſte de quo vertit̃ quæſtio:ergo &c. ¶†Nec prædi-
ctis ob.id qđ no.Bar.in ſuo tractatu Tyberiadis in x.col.vbi di-
cit ꝙ ripæ fluminis publici nõ veniunt menſurandæ vẽdito præ-
dio ad menſuram,niſi hoc expreſſe ſit dictum: quia ſm eum hoc
idem videmus in limitibus fundi cohærentibus viis publicis.l.id
quod.C.de pericu.& commo.rei ven.probat ẽt ipſe quia prædi-
ctæ ripæ non venduntur,ſed magis rei venditæ accedunt : quia p
ſe vendi nõ pñt:quia riparum vſus eſt cõis de iure gentiũ : & ideo
apparet ꝙ proprietas ſola p ſe eſſet inutilis, cũ ſemper vſus alte-
rius duret.ff.de vſufr.l.iij.§.j.tñ ideo per ſe non cenſetur, ſed al-
teri accedunt.in d.l.id qđ. ¶Et idem dicit de foſſis quæ ſunt in-
5 ter viam & fundum eadem ratione. † illę enim foſſæ[b] ſunt corũ
b quorum prædiis adhærent ſm eum ꝙ probatur : quia ripa & via
eſt ipſorum quorum prædiis adhærent.l. Martius.in fi.ff.de ac-
qui.re.do.& no.gl.inſti.de rer.di.§.riparũ,in ver. illorum. ergo
fouea quæ eſt inter illam ripá & fundum nr̃m eſt noſtra.l.ij.§.p̃-
terea.& ibi no.ff.de aq.plu.ar. & licet foſſa non ſit via, quia per
eam non itur nec cõmeatur:& per ꝯñs via dici nõ põt.l.ij.§. ait
prætor.ff.ne quid in loco pub. tamen vſus foſſarum erit publi-
cus ſicut & viarum.& rñdet Bar.ad d.l.prædia.§.ita legatum,qđ
ibi loquitur in aggerib. & foſſis quæ ſunt inter ipſum fundum,
& ſic ſunt inter proprietates & vſus dñij ipſius fundi.vñ cum vẽ-
duntur prædia,veneunt in mẽſura.ita reſidet Bar.in tract.ſupra-
dicto.cũ quo concordare vr̃ Bal.in rub.de re.diui.in xij.col.&in
d.l.riparum.Nam rñdeo primo prout ipſe rñdet Bal.& rectè in
d.rub.de cõtrahen.emp.vbi dicit ꝙ deciſio Bar.in d.tractatu ꝓ-
cedit qñ de ripis fit in cõtractu mentio excluſiuè : vel qñ ex ver-
bis non apparet incluſas eſſe ripas cõtinentes vtilitatem notabi-
lem:vt qñ eſt ibi ſalicetum.ſed in propoſito noſtro patet ex ver-
bis ꝙ incluſiuè veniunt ripæ:quia in inſtrumẽto ex latere flumi-
nis datum fuit ſpecificè flumen pro termino. Nam dicitur in in-
6 ſtrumento iuxta flumen † quæ dictio denotat propinquitatem
vt per vnum pedem vel duos ita dicit Bar.poſt gl.in l.quidá Hy-
berus.ff.de ſer.vrb.præd.& Ang.in l.militis codici. in prin.ff.de
teſt.mil.aliud eſt enim flumen,aliud ripa. flumẽ enim in totum
eſt iuris publici.ripæ aũt fluminis,licet ſint in vſu publico ſm qđ
declaraui.s̃.tñ proprietas eſt dñorum hñtium prędia iuxta ripas.
l.nemo.§.fi.cum ſi.ff.de rerum diui. & inſti.e.tit.§.riparum, cũ
ſeq.¶Quinimo eſſe põt ꝙ Berleta prædicta non tota dicit̃ extra
7 ripam fluminis,nec accedit ripæ. ¶†Nam ripa eſt terrenum qđ
cõtinet flumen ſm eius naturalem curſum:vt diffinit iuriſc.l.j.§.
ripa.ff.de fluminib.Item locus qui ripæ cedit incipit à terreno.
ex quo primũ à plano vergere incipit vſque ad aquam & pp at-
tractionem aquæ.ita diffinitur.in l.pen.& ibi no.ff.de flumi. &
Bar.in præall.tractatu in iij.col.cum ſe.refert ẽt Bal.in d.l.ripa-
rum.ꝙ Vber.de Bobio,& Rich.Mal.& Cy.in d.l.id qđ dicebãt
vendito prædio ripas debere menſurari. Nec ob.ſi diceret̃ ꝙ in
inſtrumẽto dicitur ꝙ locauit vnam petiam terræ aratoriæ,arbo-
ratæ,& vidatæ xl.tornaturarũ vel circa. & qđ iſta Berleta cõpu-
tata excederet in multo maiori ſumma tornaturarum, & ꝙ dẽt
8 dictio prope.†vel circa referri ad modicum:vt dicit Iaco.de Bel.
in auth.de monachis.in princ.vbi dicit not.in §.ſi vero.iure pro
teſtibus qui dñt prope x.ann.vel circa xx.ann. &c. qđ referatur
ad modicam quãtitatem.all.tex.in l.ij.§.ex actis.ff.de orig.iur.
¶Quia rñdeo,qđ expreſſe in inſtrumẽto dr̃ qđ debeat dicta res
menſurari. & ſi erat plus augeatur quantitas pecuniæ ſoluendæ
ad rationem tornaturæ,& ita econtra ſi reperitur & videatur mi
nus,per quæ verba tollitur dubium. Caſus eſt in terminis in l.q
fundum.§.qui agrũ.ff.de ꝯ̃hen.emp.& ibi no. ¶Ad hoc qđ no.
Bar.in l.iul.§.ſi Titius.ff.de act.emp.& Bald.in l.j.C.de peri.&
cõmo.rei ven.& in l.ſi cur.de act.emp. ¶Item non obſt.ſi dica-
tur ꝙ in inſtrumento dr̃ qđ locat dictam petiam terræ aratoriæ,
arboratæ,& vidatæ &c.Et qđ iſta Berleta non eſt aratoria,arbo-
rata,& vidata &c.& quia rñdeo duob.modis : primo vt colligit̃
ex his quæ concludit Old.conſi.cxcvj.inci.In cõceſſione cuiuſ-
dam &c.vbi dicit ꝙ ſi quis conceſſit inſulam iuxta vias publicas
& iuxta iura ep̃alia:quá inſulam dixiſſet centum tornaturarum,
& in veritate erat multo plus:an totũ cõprehendatur in cõceſſio
ne?arguit ꝙ non:per l.cõprehenſum.ff.de ꝯ̃hen.emp.ꝯ̃rium de-
cidit p l.ſi fundum ſub ꝯdõne.l.ſi libertus.ff.de leg.j. & l.cũ pr̃.
9 §.pater qui filio.ff.de leg.ij.& ſubdit ꝙ†refert vtrũ loquens inci
piat mentis explicare conceptũ à nominibus ſignificantibus nu-
merum vel menſuram:vt vendo decem iugera talis terræ poſitæ
in tales cõfines,& tunc nõ veniat maior numerus vel menſura q̃
ſpecificatus ſit.alleg.l.ſi quis teſtõ,in prin.ff.de leg.j.an vero in-
cipiat à nominibus ſignificantibus certam ſpeciẽ vel corpus de-
terminatũ vt vendo talẽ fundũ poſitum in tali loco, & j̃.tales cõ
fines.q̱a tunc adiect.menſuræ eſt loco demõſtrationis: quia nec
vitiat nec minuit illud cui adiicitur.allegat.l.ſi ſeruus legatus.§.
qui quinque.ff.de leg.iij.l.his verbis & l.demon.falſa.ff.de ꝯd.
& demon.& C.de fal.cá.adiect.l.j. ¶Et dicit ꝙ hoc vr̃ determi-
nari p l.ſi venditor.in prin.ff.de ac.emp. ¶Hoc idẽ tenuit Pet.de
Anch.in c.per tuas.de do.& Io.de Imo. ibi qui quo ad propoſi-
tum nr̃m dixit hoc maximè eſſe verum in ꝯ̃ctibus ex cá oneroſa:
quia in pretio veroſimiliter haberi dẽt reſpectus ad menſurá : &
idẽ tenet Io.An.in addi Spe.in ti.de emp.& vendi.§. ſciendũ in
fi.& Bal.in rub.C.de ꝯ̃hen.emp.in xxij.q. ¶Ita in ꝓpoſito quia
in d.ꝯ̃ctu incipit locator exprimere mentẽ ſuá p nomina ſignifi-
cantia ſpeciẽ:quia dixit ꝙ locauit vná petiá terræ aratoriæ arbo-
ratæ,& vidatæ poſitá intra tales confines &c. vñ fines demon-
ſtrãt quanta ſit res ipſa q̃ locata eſt:ideo licet illa demõſtratio ar-
boratæ,vidatæ,& aratoriæ &c.nõ eſſet omnino vera,talis demõ
10 ſtratio nõ vitiat per alleg. ¶†Præterea hic nõ vr̃ eſſe falſa demõ-
ſtratio:ná dixit locator ꝙ locabat dictá petiam terræ aratoriæ,ar
boratæ,& vidatæ.ſed certũ eſt ꝙ iſte locus.ſ.la Berleta, eſt terra
arborata & ẽt põt arari,licet ibi non ſint vites,nõ per hoc eſt falſi
ficata demonſtratio,quia ſatis eſt ꝙ ipſa petia terræ in ſe cõtineat
terrá aratoriam,arboratam & vidatam, impoſſibile enim eſt vel
ſaltem non contingens, ꝙ in qualibet gleba & particula terræ
ſint arbores & vites ſimul.vñ poſtq̃ ipſa petia terræ cõtinet vites
& arbores,& arari põt : verũ eſt dicere ꝙ omnino illa adiectiua
concurrunt reſpectu ſui ſubſtantiui ꝓut requirit̃.l. Titiæ texto-
res,de leg.j.l.ſeruis vrbanis.§.fi.de leg.j.plenè no.in l.ſi is q du-
centa.§.vtrũ.de reb.dub.ſi ẽm voluiſſet cõductor vel emptor ꝙ
intelligeret totá petiá terræ eſſe ex omni particula & tornatura
arboratá & vidatam hoc exprimere debuit.l.ſi in qualitate.ff.de
act.emp.l.ſi in emptione in prin.ff.ꝯ̃hen.emp.l.veteribus. cum
materia.ff.de pact. ¶Accedit ad hoc qđ dicit Bald.in l.ſicut.in fi.
11 C.de act.emp.†vbi dicit ꝙ qñ venditur terrenũ ad menſuram,
ita dẽt menſurari malum terrenũ ſicut bonum: quia par pretium
ꝓ quolibet iugere vr̃ eſſe ſtatutũ alleg.tex cũ gl.valde no. ſm eũ
in l.qui libertatis.§.fin.ff.de euic. ¶Poſtremò non obſt.ꝙ cen-
ſeatur ille locus alueus fluminis pp inundationem : & ſic vr̃ eſſe
publici iuris.l.j.§.ſimili.mõ.cum ſeq.ff.de fluminibus.quia rñ-
12 deo†qđ illa inundatio interdum eueniens nõ facit locũ cẽſeri al
ueum fluminis,& eſſe publici iuris,imo loc⁹ remanet priuati iu-
ris & in ꝓprietate veri dñij.l.adeò.§.qđ ſi toto.cũ ſeq.ff. de acq.
re.do.& l.j.§.ripa.ff.de flumi.licet poſſeſſio interrũpi dicat̃ per
inundationẽ.l.iij.§.Labeo,& l.q vniuerſas, iter qđ à mari.ff. de
acq.poſ.ex quib⁹ cõcludit̃ Berletam in menſurationem venire.

ADDITIO.

a ¶Foſſata.Cep.de ſerui.ruſt.præd.c.xxxvj.de Rip.Ang.Aret.
§.flumina.inſt.de re.di.Fabia.in tra.de emp.& vẽ.q.vj.prin.
col.v.Iaſ.rep.l.quominus.col.xj.de flu.

b ¶Foſſæ.limita .quo ad ſtatutũ de offenſo in fundo ſuo. Ange.
Are.trac.male.ver.in platea.col.iij.Fabia.vbi s̃.

SVMMARIVM.

1 Conditionem non ſufficit ciuiliter impleri.
4 Filij naturales an tantum excludant ſubſtitutum.
7 Monaſterium non habetur loco filij.nu.12.
10 Iudicandum in dubio pro monaſterio. nu.16. niſi ſubſtitutus ſit de deſcendentibus teſtatoris.nu.11.
14 Pater quid ſi reliquit filiæ mille ſi nupſerit,ſi vero monachatur,quinquaginta.
17 Expreſſio eorum quæ tacitè inſunt,nil operatur.
18 Legitimatus an excludat ſubſtitutum.
19 Ingreſſus monaſterij legitimat ſpurium.

EPITOME.

Teſtator inſtituit Io.filium pupillum:& ſi in pupillari vel qñ-
cunque decederet ſine filiis legitimis & naturalibus ſubſtituit
Petrum

Petrum.accidit.d.Ioan.ingredi monasterium & ibi decedere sine liberis.rñ.Alex.substitutum per monasterium excludi. & ita ter consuluit.

CONSILIVM CXXI. Triplex.

Visso themate suprascripto & his quæ eleganter & copiosè scripta sunt per clarissimum doct. & honoran.Fratrem. d.Guido. de vesputijs de florentia concludentem, & rectè per ingressum religionis defecisse condi.dicti fideic.seu fidei commissum non deberi.¶ Et quia aliqñ similem casum de facto super eo consultus idem respondeo, & per rationes ibi adductas & per authoritates deciditur etiam iste casus,ideo illud hic subijciamus concludendo tam per contenta in primo meo consilio, quàm per allegata per dictum dñm consultorem, idem quod in priori casu per eum conclusum est: continentia aūt dicti consilij anno proximo per me redditi sequitur vt j. videlicet contentis

a in dicto themate. † videtur prima facie dicendum quòd per

1 ingressum monasterij factum per. d. Ioa. non excludatur dictus Petrus substitutus dicto Io.sub condi.si decederet sine filijs legitimis & naturalibus.Nam testator locutus est per verba naturalitatem importantia.& sic per verba naturalia,non per verba ciuilia conditionem substitutioni apposuit:patet dum dicit,si dictus Io.in pupillari ætate vel quandocunque decederet sine filijs legitimis & naturalibus. tunc Petrum de peregolotis eidem substituit, sed vbicunque testator vtitur verbis naturalibus in condit. apposi. non sufficit illam conditionem ciuiliter adimplere.l.Statius florus.§.Cornelia fœlici.ff.de iure fisci.&l.cum pater.§.hæreditatem.de leg.ij.l.ex ea.§.insulam.ff.de ver.ob.¶ Pro hoc etiam facit quia conditio debet adimpleri in forma specifica.l. qui hæredi.de condit.& dem.&l.Meuius.¶ Tertiò pro hoc facit.l. fideicom.ff.de cond.& dem.&l.si ita quis.§.is cui.de le.ij. vbi si quis est grauatus restituere sub cond. si decesserit sine liberis,nō dicitur deficere fideicommissum,licet decedat cū liberis adoptiuis: & sic cum liberis legitimis tantū.¶ Quartò pro hoc adducitur quia pater potest filio suo etiam post ingressum monasterij substituere dummodo eum non grauet in legitima sibi debita. probatur in l.deo nobis.C.de epi.& cle. ver.hoc etiam.ibi dum dicit tex.eius voluntati concedimus.ergo nihil repugnat quòd vltra legitimā dicti Ioannis monasterium excludatur per substitutum vt seruetur voluntas testatoris,quę in omni interpretatione præferenda est.l.iij.C.de lib.præ.l.cum quæstio.C.de leg.

2 † Quintò, quia videmus quod qui est substitutus sub hac conditione si institutus decesserit sine filijs & naturalibus, non excluditur si institutus decesserit tantum cum filijs naturalibus legitimatis,cum non sint verè & propriè filij legitimi & naturales.ar. l.fin.C. de his qui veniam ætatis impe. & per not.in c.innotuit. de elec.cum si.Ita ergo dicendum est in monasterio.cum monasterium non sit verè & propriè filius legitimus & naturalis dicti Ioannis nunc naturaliter defuncti. Nec vlla lex esse videtur quæ dicat monasterium esse filium legitimum & naturalem ingressi: ergo in dubio à propria significatione verborum non est recedendū:vt habetur in iuribus vul.¶ † Denique testator noluit iu-

3 ris interpretationi relinquere dispositionem suam: sed ipse interpretatus est dicendo ista verba scilicet legitimis & naturalibus, merito non est recedendum à sua interpretatione.l. generaliter. §.fi.cum not.C.de instit.& substi.& d.l.iij.C.de lib. præte.¶ Et pro hoc patet non obstare id quod habetur in.§. sed & hoc.præsenti.cum similibus.in auth.de sanctissi.episco.quia ibi loquitur quando testator dicit simpliciter sine liberis.& sic requiritur iuris interpretatio: sed hic dicit legitimis & naturalibus, & sic vltra processit:& sic verba debent aliquid operari.l.si quando.de leg. primo.ca.si papa.de priui. in vj.Et cum dispositio dicti.§. sed & hoc præsenti. sit contra regulas iuris cōis volentis adimpleri debere condit. in forma specifica, non debet extendi ad casum ibi non specificatum.l. si vero. §. de viro. solut. ma.l. ius singulare. de legi.cap.ea quæ de regu.iur.in vj.ergo non debet extendi ad casum quando sunt in condit. addita ista verba scilicet legitimis & naturalibus,vel similia verba, præter verbum liberis.¶ Præterea ex text.in d.§. sed & hoc præsenti. cum sit dispositio iuris ciuilis non videtur quod debeat seruari quo ad ecclesiam seu in terris ecclesiæ.c.quæ in ecclesiatum,& c.ecclesia Sanctæ Mariæ,de const.& Mod.in c.ij.de reg.iur.in vj.Et habetur.xcvj. dist.c.bene quidem. & istam partem videtur tenere Iacobus de Bel. in disputatione sua incipiente. Quidam testamentum condidit &c. quam ipse in auth.de sanctiss.episc.post.§.sed hoc præsenti. ponit. vbi concludit quòd si testator substituit hæredi per hæc verba si decederet sine liberis ex suo corpore descendentibus, non excludatur substitutus licet hæres ingrediatur monasterium. & ita etiam tenebat.Ioan.And.in c.Raynutius de testa.¶ Sed præ-

a missis non ob.contrariam a sententiam in casu nostro de iure veriorem & probabiliorem esse puto, maximè ex his, & primò. Nam dato quod testator substituisset dicto Ioanni solum per ista verba si decesserit sine liberis absque eo quod expressisset de legitimis & naturalibus: non intelligebatur de legitimis tantum: sed etiam de naturalibus prout expressè probatur in d.l. fideicommissum.ff.de condit.& demon.&l.si ita quis.§.j.ff. de le.j. & in l.si vir. & in l. cum vir. ff. de condit. & demon.& etiam nō sufficiebat extare ex Ioan.filios naturales tantum:quantumcunque ex substitutione dictum fuisset simpliciter, si decesserit sine

4 filijs,substituo Petrum.† quia filij naturales tantum non faciunt deficere dictam conditionem substitutionis, saltem quando testator vel hæres fuisset persona honestæ vitæ.l.ex facto.§. si quis rogatus.ff.ad Trebel.cum ibi nota.maximè per Bartolum & per alios in l.generaliter.§.cum autem.C. de instit. & substit. sub conditione fac.& per Mod.in c.in præsentia. de prob.¶ Apparet ergo quod ista verba,scilicet legitimis & naturalibus tacitè inerant:& sic eorum expressio nihil debet operari.l. iij. de leg. j.l. non rectè.C.de fideius.idcirco sicut si est facta substitutio à testatore hæredi suo per hæc verba, si decesserit sine filijs, excluditur substitutus si hæres ingrediatur monasterium: vt in c. in præsentia.de probationibus. iuncta. l.ex facto. §.fi. cum ibi notatis. ff. ad Treb. & ita debet esse in casu nostro.¶ Secundò probatur in auth.de sanctis. episc.§.sed & hoc præsenti. & in auth.nisi rogati. C.ad Treb. vbi relictum factū Titio, sub cōditione si ipse Titius liberos habuerit debetur si Titius ingressus est monasterium quamuis alios liberos non habuerit. Idem dicitur in eo qui pariter est institutus & grauatus alteri restituere sub dicta cond. si decesserit sine liberis. quia si talis ingrediatur monasterium liberis aliquibus non procreatis, substitutus excluditur si est institutus

5 & grauatus restituere alteri hæreditatē sub dicta condi.¶ † Tertio talis conditio liberorum habendorum habetur pro non adiecta:quia impeditiua est vitæ contemplatiuæ.Nam timens ne bona ipsa haberet restituere per fideicommissum substituto si decederet sine liberis,impelleretur ad carnale matrimonium contrahendum,& remoueretur à voto religionis & castitatis. Item ista verba, instituo te hæredem, & si decesseris sine liberis substituo talem, videntur sonare hoc scilicet si castitatem seruaueris restituas hæreditatem tali. Ideo cum propter hoc impediat vita contemplatiua quæ melior est quā actiua. l. quisquis. C. de episc. & cleric.l.sancimus.la.j.C.de sacrosan.eccl.& in auth.de mona.in principio.& in c.cū infirmitas.de pœni.& re.Ideo lex voluit tale grauamen haberi pro nō adiecto,& pro non scripto si talis grauatus ingrediatur monasterium: hoc est quod dr in d. §. sed hoc

6 ex præsenti.† sicut etiam videmus alias condi. impossibiles de iure seu turpes aut existentes contra publicā vtilitatem reijci.per l. j.&l.si filius.ff.de condi.institu.l.j.C.de indi.vidui.l.j.C.de his quæ pœ.no.¶ Quartò probatur illud quod relinquitur pro dote de necessitate intelligitur pro matrimonio carnali.non potest enim esse dos sine tali matrimonio.l.fi. C. de dona.an.nup. l.iij. ff.de iure dot.non enim potest pro matrimonio spirituali.& pro ingressu monasterij dos dari:de simonia. c. non satis.Et tñ in tali relicto dotis reiecta est dicta cōditio comprehendendi dicti matrimonij,dummodo persona cui relinquitur ingrediatur dictum

7 monasterium: vt præallegato. §. sed hoc præsenti. ¶ † Quintò: quia inter monasterium & monachum non dicitur contrahi matrimonium spirituale: cum solus abbas dicatur sponsus monasterij.vt nota.per gl.& doc.in c.quia propter.de elec.in prin. Sed si fideicommissum iniungitur alicui grauato sub conditione, si nuptias contraxerit:& iste grauatus monasteriū ingrediatur non tenetur ad fideicommissum: vt d.§.sed hoc præsenti. ergo apparet qđ hoc nō ex eo qđ defecisset cōditio fideicōmissi, sed ex eo ꝙ tale fideicommissum & tale grauamen habetur pro non adiecto, tanquā contrariet vitæ contēplatiuæ, sed in proposito est huiusmodi:ergo,&c.¶ Fortificat hęc ratio: quia videmus ꝙ vbi aliqđ monasterium

monasteriũ vel aliqua pia causa esset expreſsè substituta hæredi sub conditione, si decederet sine liberis, & hæres ingrediatur monasteriũ: & decedat nullis procreatis liberis, dr̃ venisse conditio substitutionis: vt probatur in d.auth.nisi. & ibi no. Cy. & alij do cto. & Spe. in ti. de testa. mona. versi. xv. ergo apparet quod monasterium in quo quis ingreditur, non habetur loco filij: quia si haberetur loco filij deberet etiam dici in casu isto defecisse condi. fideicommiſ. & probatur per aliquas rationes, de quibus probatur in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. & per Ang. in di
8 spu. sua inci. nobilis quidem genere, &c. ¶ † Sextò probat: quia videmus quod si aliquid relinquatur mulieri, & ipsa grauatur restituere per fideicommissum si non nupserit, non tenetur præstare si nupserit. & est ratio: quia per hoc nuptiæ & libertas contrahendi matrimoniũ impediretur. l. quoties iuncta. l. hæres meus. §. fi. de condi. & demon. bene facit. l. Titiæ si non nupserit eod. tit. multo minus debet in casu isto valere istud fideicommissum sub conditione illa quæ esset impedimento vitæ contemplatiuæ quæ lõge melior est quàm actiua: vt dictum est: aliàs saltẽ non vr̃ posse negari quod istud est concessum ecclesiæ in priuilegiũ & ne contingat melius bonum impediri, per dictum. §. sed hoc præ senti. vt Ant. But. d. c. in præsentia. Septimò pro hac parte facit not. id quod decidit in addi. Spec. Io. An. titu. de sta. mona. in rubrica circa med. & Bartol. in l. ij. ff. de his quæ pœ. not. & Alb. de Ros. in secunda parte statu. q. ciiij. & seq. quæ inc. adhuc ex eodẽ themate quæro aliam quæstionem disputatam, &c. & Antonius de Bu. in d. c. in præsentia. & Ludo. Rom. in l. stipulatio hoc mo-
9 do. ff. de ver. oblig. vbi volunt † ꝙ si pater relinquit filiæ centum si nuberet, & quinquaginta si monasterium ingrediatur quòd si intret monasterium habebit nihilominus centum per. l. Titiæ si non nupserit. ff. de condi. & demon. ꝙ ista dispositio retrahens filiã à vita contemplatiua: dicitur turpis. per. d. §. sed hoc præsenti. & ad ea quæ possunt allegari in contrariũ respondet per doct. in d. locis. ¶ Quinimo posito quod nõnulli in hoc vltimo tenuerunt contrarium: tamen eorum decisio non ob. casui nostro vt
10 patebit ex infra dicendis circa responsa ad obiecta. ¶ † Vltimò ꝓ hoc facit quia posito ꝙ in hoc articulo essent variæ doc. opi. quæ faciunt rem ambiguam: vt no. gl. in l. cum de nouo. C. de legi. & in l. & ideo. ff. de le. & in prima constitut. C. in §. quibus. & not. Bart. in l. qui Romæ. §. fi. ff. de verbo. oblig. in vj. oppo. ergo in dubio debet iudicari pro monasterio vel religione. l. sunt personæ. ff. de rel. & sum. fu. l. in ambiguis. ff. de iure dot. & etiam quia monasterium sustinet partes rei & ideo in dubio pro eo debet iudicari. c. ex literis. de proba. c. cum dilectus. de fide instrumen. l. fauorabiliores. de reg. iur. ¶ Fortificatur hæc opin. ex responsionibus infra dandis ad obiecta. & istam partẽ quando per verba naturalitatẽ importantia adiecta est condit. substit. tenuit Dyn. in d. l. si ita quis. §. fin. de leg. ij. & ibi etiã Bar. & Marsi. & Ray. & Bar. Ang. & Pau. de Cast. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. Idem tenuit Bar. in conſ. incip. Parmensis. In hanc partẽ etiã videtur in-
11 clinare Bald. in auth. nisi. in ij. col. † quando substituens non es-
c set de descendentibus [c] neque de ascendentibus testatoris, vt in casu nostro, ita etiã per plura firmat Ang. in sua disputatione, nobilis quidam genere, &c. etiam fm eum qñ esset ingressus regulam fratrum minorũ, qui omnino sunt incapaces. hanc opin. etiã tenent Bald. Anton. de Butr. & dom. Abb. in d. c. in præsentia. & Ioann. de Imol. in l. fideicommissum. de conditio. & demon. &
* est opinio magis communis, * & pluribus, & fortioribus rationibus, & authoritatibus munita: vt ex prædictis apparet, & ꝑ ꝯñs in iudicando non est recedendum ab ea vt in locis vulg. traditur. ¶ Non ob. allegata in contrarium: quia potest responderi ad omnia prout respõdebat Dy. in d. l. si ita quis. §. fi. & Ray. in d. auth. nisi rogati. & ibi Cy. quod verum est quòd regulariter nõ sufficit ciuilis filius tantum. fallit vbi quis monasterium ingrediatur, & hoc fauore religionis. d. c. in præsentia. & arg. d. l. sunt personæ. ¶ Vel fm Fran. ti. in d. auth. nisi. quando ille qui est rogatus restituere sub conditione, si decesserit sine liberis, procurat habere filium per adoptionem. lex enim hoc casu præsumit quod faciat hoc in fraudem fideicõmisi d. l. fideicõmissum. & l. si ita q̃s. quod quidem nõ præsumitur in ingrediente monasteriũ. facit qđ no. Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de succeſ. ab intesta. §. fi. & Richar. malum. Cy. & Bar. in d. auth. nisi Bart. in d. auth. si qua mu-
12 lier. † & secundũ Bal. in l. filium diffinimus. de his qui sunt sui vel ali. iu. hoc nõ est ex eo ꝙ monasteriũ sit loco filij: sed ex eo ꝙ dictũ fideicommissum vr̃ relictũ fideicõmisario sub cõd. si ipse hæres castitatẽ seruauerit: & ideo reijcit̃ talis cõditio, & ꝓ non adiecta habet̃ & scripta, vt in iuribus pro hac parte allegatis tanq̃ sit turpis, & ꝯ vitam contemplatiuã. ¶ Et ex ista vltima r̃ñsione apparet quod idẽ iuris esse debet siue testator dixerit simpliciter sine filijs, vel sine filijs legitimis & naturalibus: quia vtrobique est eadẽ ratio: ergo idẽ ius esse debet. l. à Titio. de ver. ob. c. fi. de trãs la. epi. & præsertim q̃a illud qđ expressit tacitè inerat, vt est ostensum. nec Papa in d. c. in præsentia. dicit ꝙ monasteriũ habeat̃ loco filij, imo quia quantũ ad hoc ponit̃ allegatio partis nõ decisio Papæ: vt etiã ibi dicunt doc. & maximè do. Ab. & Ful. in d. auth. nisi. vbi etiã dicit hãc opi. esse tutiorẽ. ¶ Præterea respõderi põt, vt r̃ndet Pau. de Ca. d. auth. nisi. post alios ꝙ posito ꝙ per ista verba, si decesserit sine liberis ex proprio corpore descendentibus, apparet testatorem non cogitasse nisi de veris & naturalib. liberis: tñ lex supplet eius cogitationẽ, & præsumit̃ quod si cogitasset ipsum ingredi monasteriũ eodẽ modo voluisset substitutũ excludi. illa enim conditio supplet̃ hoc modo si decesserit sine liberis ex suo corpore descendentibus, suppleo vel etiã si monasteriũ non ingrediat̃, & ista fm eũ est ratio. d. §. sed & hoc præsenti.
13 ¶ Posset etiam fm eũ habere locũ opi. Ia. de Bel. & sequa. † qñ apparet quod cogitasset testator de excludendo monasteriũ, vt est qñ prouidisset qđ si ingrediatur monasteriũ deberet solũ habere certũ q̃d: tunc enim lex nõ supplet. nã in incertis nõ certis locus est cõiecturis. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. ff. de le. iij. l. cõtinuus. §. cũ ita. de ver. ob. Simile dicemus in expressa pupillari facta per hęc verba, si hr̃s erit & in pupillari ætate decesserit illũ substituo, nã casu quo non esset hæres non cogitabat, tñ quia verba totaliter non repugnant lex supplet: quia præsumit ꝙ si testator cogitasset de hoc casu: eodẽ modo in illũ casum substituisset. l. iã hoc iure. ff. de vul. & pup. Sed si apparet ex verbis quod aliter cogitauit, & prouidit vt q̃a dixerit si filius hæres non fuisset, substituit Titium: & si hæres esset & in pupillari ætate decederet substituit Semproniũ, tũc lex nõ supplet nec in ista vulgari cõprehenditur pupillaris tacita: quia expressa prouisio testatoris facit cessare tacitã prouisionẽ legis. l. cũ ex filio. §. j. de vul. & pu. & hoc modo dicit declaratã mentẽ & rationẽ. d. §. sed hoc præsenti. melius q̃ tangit̃ per alios. ¶ Et pro hoc adducit decisionẽ Bald. in d. auth.
14 nisi in quæstione † qua quærit an si testõr reliquit filiæ mille si nupserit: sed si intrauerit monasteriũ quinquaginta. an si ingrediat̃ monasteriũ debeat habere mille, ne detur occasio detrahendi à vita contẽplatiua per. d. §. sed & hoc præsenti. ista decisio faceret pro cõclusione quã feci supra in fauorem monasterij. tamẽ Bal. tenet cõtra. in l. deo nobis. C. de epi. & cle. & in d. auth. nisi. postquam specialis prouisio facta fuit in casu in quo ingrederet̃ monasteriũ per. d. l. cum ex filio. §. j. de vul. & pup. ¶ Et ita tenet Pau. de Ca. in d. auth. nisi rogati. dicens ꝙ secus esset si simpliciter reliquisset mille filiæ suæ, & nullã specialẽ prouisionẽ fecisset in casu in quo monasteriũ ingrederet̃: quia ea ingrediente monasteriũ debet habere mille, per. d. auth. nisi. & ita etiã in nostro argumento principali concludit ipsemet Pau. in d. l. si ita quis. §. is cui. in lec. bonon. vbi per prędicta reprehendit̃ Bal. in d. l. deo no
15 bis. quò ad principalẽ articulũ nr̃m ibi tactũ per Bart. ¶ † His cõsonant verba Bal. in d. c. in præsentia. in iiij. co. vbi dicit quod nõ est opin. Cyn. & Bart. ꝙ monasteriũ excludat substitutũ etiam si sit dictum sine filijs ex proprio corpore natis vel procreatis: quia monasteriũ habet eandẽ prærogatiuã quam habet filius, nisi dictũ fuisset hoc modo, videlicet si decesserit sine liberis nõ fm iuris interpretationẽ, sed ex corpore suo natis, nã hoc casu propter ista verba. non fm iuris interpretationẽ sed ex suo corpore natis. apparet ꝙ cogitauit de monasterio, & voluit ꝓ monasterio non excludi substitutũ. ¶ Nec ob. qđ tex. in d. §. sed & hoc præsenti. ponit casum exorbitantem à regulis iuris cõmunis, & per consequens nõ debeat extendi ad alium casum. f. qñ post verbum sine
16 liberis, addita sunt verba illa legitimis & naturalibus: † quia respondeo quod fallit quando sumus in fauorabilibus: quia iura fauent aliquã causam. vt not. gl. in l. illud. in ver. alia causa. C. de sa. san. ecc. & in l. fi. in verbo, capitulorũ eo. ti. & in l. si cõstante. & ibi Bar. in ix. q. primæ partis. ff. so. ma. in l. quæ ꝓp necessitatẽ. de reg. iu. in l. miles. in prin. de iud. in l. si à patrono. in pri. & ibi no. Ang. ff. de l. & post. & iste casus verꝰ: q̃a l. fauet. in d. §. sed & hoc præsenti

præsenti. propter pium fauorem religionis. ¶ Vel etiam respondeo quod hic erat extensio passiua surgens à regula iuris antiqui,
17 quæ habet † quod expressio eorum quæ tacitè insunt, nil debet operari. l. iij. ff. de legat. primo, quo casu etiam in exorbitantibus fit talis extensio. l. si quis seruo. cum gloss. C. de furt. & ibi per do. iuncta. l. vt tantum. de ser. corrup. & plenè per Bartol. in l. omnes populi. quæstio. vj. princip. de iustitia, & iur. Et in casu nostro illa verba, legitimis & naturalibus tacitè inerãt, vt supra probaui. ¶ Non obst. etiam quòd filius legitimatus non excludat substitutum vocatum per ista verba. si decesserit sine filijs le-
18 gitimis & naturalibus: quia † respondeo primo quòd commu-
* nis * opinio est in contrarium quando dictum fuit in substitut. si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus, vt concludit Iacob. de Aren. quem refert Ioan. And. in titul. de succes. ab intesta. §. j. ad fin. & Angel. in sua dispu. incip. nobilis quidam genere. & Bald. in l. Gallus. §. si eius. in fin. ff. de liber. & posthum. & Anton. de Butr. in cap. per venerabilem. qui filij sint legiti. & ista est communis opin. vt refert Ioan. de Imol. in l. Lucius. ff. de hæredibus instit. secus si dictum fuisset si decesserit sine filijs legi-
d timè [d] natis. & ita procedit id quod nota. in d. capit. innotuit. de elec. Apparet ergo quod argumentum potius facit pro conclu-
19 sione quam firmaui, quàm in contrarium. † Et accedit quia videmus quòd ingressus monasterij adeo fauorabilis est quòd facit ingredientem censeri legitimatum filium & capacem, vbi aliàs esset spurius & incapax: quia non minus debet operari in hoc talis ingressus. quàm operaretur offerendo se curiæ, per quam oblationem redditur quis legitimatus: vt singul. decidit Guil. de Cug. in l. j. C. de sacr. sanct. eccles. & argum. l. fin. eodem titulo, & sequitur Bald. in dict. l. prima in lectura in penultima columna, in versic. iuxta hoc quæro an non capax.

¶ Item respondeo quòd posito quòd de iure legitimatus vel alius ciuilis filius non excluderet substitutum, tamen aliud est in monasterio, vt probant iura & rationes superius adductæ.

20 ¶ † Nec etiam obstat quod dicit. §. sed & hoc præsenti. quòd non debeat seruari in terris ecclesiæ: quia respondeo quòd attento quod dictus. §. sed & hoc præsenti. est constitutio iuris communis imperialis & fauorabilis ecclesiæ, censetur approbata ab ecclesia: & etiam quo ad ecclesiam: & videtur in omni foro seruari debere. cap. j. & ibi nota. de oper. nou. nuncia. x. distinct. si adiutorium. not. Ho. & Ioan. And. in cap. fin. de solutio & Archidia. xx. di. cap. lege, & Anton. de Butr. & alij post eũ. in cap. ecclesiæ sanctæ Mariæ. de constitu. & Ioan. Cald. in dicto capitulo primo. de oper. noui nuncia. secus si esset præiudicialis ecclesiæ, vel esset lex condita ab alio inferiore quàm ab Imperatore: quia tunc non esset seruanda, ita procedunt allegata in contrarium secundum docto. in locis proximè allegatis, & per hoc patet esse responsum ad omnia allegata in contrarium, non mirum ergo si Ioan. de Imol. in d. cap. in præsentia dicit quòd forte ista opinio Dyn. & Bartol.
21 seruaretur in practica: quia secundum eum † vbi variæ sunt op. fauendum est opin. quæ facit pro religione. d. l. sunt personæ. Ita vt superius dictum puto iuris esse. Et ita dico & consulo ego Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Super contentis. hic incipit consil. primum ab Alexan. redditum in hoc puncto & habebatur infrà, libro tertio consil. xxxv. quia verò iterum atque iterum super eodem pũcto pro diuersis monasterijs vel personis conformiter consuluit primum tantum consilium nec nominibus quidem mutatis semper tradidit vt patet hic & infrà, libro quarto consil. xcij. meritò hoc consilium triplex esse superscripsi, erant autem singula multis mendis referta & truncata quæ hic semel integritati suæ restituuntur.

b ¶ Contrariam. aduerte in themate super quo Alexand. consuluit videlicet quando substitutio est facta. si decesserit sine
* filijs legitimis & naturalibus habet secum communem * opinionem legistarum, & canonistarum vsque hodie: quia dicunt omnes communiter, & nominatim Dec. consilio. cccc-xxvj. quòd etiam si potuit testator excludere monasterium, tamen non censetur per illa verba voluisse, nec de eo cogitasse. Sed Alexand. vltra procedit. & idem tenet etiam si dictum sit. Si decesserit sine liberis legitimis & naturalibus ex suo corpore procreatis in quo licet Pet. de Ferra. in li. quo agitur ex substitu. versi. ex suo corpore. Et quidam alij teneant excludi monasterium, & satis per ea verba ex suo corpore cõstare de mente testatoris, Tamẽ plures tenent contrarium, nisi addatur de veris & naturalibus filijs non per iuris interpretationẽ: vt Bal. Paul. in l. deo nob. C. de episcop. & cleric. vel de eorum vero & non ficto matrimonio. aut alia verba æquipollentia quę necessario inferant de exclusione monasterij cogitatum: vt Decius consi. cclix. colum. secunda. Francis. Rip. re. l. si vnquam. quęstio. xxxiiij. C. de reuocan. dona. & latissimè in l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 38. cum sequen. ff. ad Trebellia. & sic
* adhuc in hoc communis * opinio videtur stare cum Alexan. quòd etiam si hoc maximè voluerit testator. reijciatur cõditio tanquam turpis, & reproba, & monasterium admittatur. Et licet cum Bart. consil. j. ita teneant Paul. d. cap. in præsentia. co. xviij. Anto. Butr. Aretin. & Felin. ibi columna decima septima. Paul. consilio cccxxxvj. libro j. Socin. l. ij. columna prima, in fi. ff. de his quæ pœ. no. Bertran. consi. cclxj. aliæ occupationes. columna secunda, libro secundo. Tamen commu-
* nis * opinio est in contrariũ: vt per Bald. Paul. d. l. Deo nobis. Corn. d. authen. nisi rogati. Dec. cap. in præsentia. numero quinquagesimooctauo, de probatio. & in dict. consilio cclix. consilio ccccxxvj. Iason. consi. ccxij. libro secundo, Rip. dict. §. si quis rogatus. vbi tamẽ volunt quod debet necessario constare de voluntate excludendi monasterium. Et quod de hoc satis non apparet per illa verba sine liberis, ex suo corpore, & legitimo matrimonio, &c.

c ¶ Descendentibus. Quia tunc non habet locum. dict. §. sed & hoc præsenti. Bald. consi. cxcvj. testamentum Pucia velli. lib. j. Dec. l. j. colum. iij. de reb. dub. Re. l. cum auus. column. xxj. de condi. & demonst. Vincen. hercula. in disp. incip. Perusinus. quæstio. v. Fulgo. consil. iij. quoniam. in fin. Ias. consil. ccxij. lib. ij. quamuis Dec. consil. ccccxxvj. contrarium consuluerit & male.

d ¶ Legitimè. Dixi in consui. parisi. §. viij. gloss. j. quæstio. viij. numero 44.

SVMMARIVM.

1 Reuendendi à promißione non videtur recedi per instrumentum puræ venditionis.
3 Notarius potest conficere instrumentum ex interuallo.
4 Testis affinis non repellitur in ciuilibus.
6 Iudex ex officio potest testem repetere.
7 Iuramentum in supplementũ defertur etiam in arduis quãdo est plus quam semiplenè probatum.
8 Testis inhabilitas potest vel tacitè remitti, num. 12.
9 Fundare quis se non potest ex positione negata.
13 Delatio iuramenti fieri non debet aduersario non citato.
14 Offerre fieri per iudicem non sufficit, nisi petatur.
15 Sententia nulla potest in causa appellationis confirmari.

CONSILIVM CXXII.

Viso processu vtriusque causæ, scilicet tam principalis quã appellationis inter Stephanum Balbum ex vna parte agentem in causa principali, & appellantem in causa appellationis Gasparem Cychum ex alia reum conuentum in causa principali, & appellantem in hac causa appellationis. ¶ Et visis allegationibus aduocatorum vtriusque partis: nec non literis spectabilis d. Vicarij verè me requirentis, quæ futuræ sint partes
1 in iudicando. † quia officium iudicis principaliter versari debet in exquirenda veritate. xxx. quæstio. vlt. c. iudicantem. & l. ij. C. de eden. ideo circa hanc insistam superfluis resecatis. ¶ Vnde in primis videndum est an sit probata intentio agentis, qui se fundat in promissione sibi facta per Gasparem de retrouendendo. ¶ Secundò principaliter erit videndum vtrum agenti obstet

obstet quòd sententia prima fuit lata sine consilio sapientis, vt dicitur. ¶ Circa primum sunt examinati tres testes pro parte agentis: & primus scilicet Bartoldus clarè videtur probare intentionem agentis scilicet quod tempore dictæ promissionis promisit dictus Gaspar ad interrogationem factam ipsi Stephano retrouendere: & sic probat stipulationem lege iurisgentium. §. quod ferè. ff. de pactis, lege prima cum ibi nota. C. de vsu.

2 ¶ † Et postquam in tractatu facta fuit dicta promissio non intelligitur ab ea recessum per instrumentum puræ venditionis postea factum: etiamsi esset factum ex interuallo, quod est plus per l. si tibi liberum. secundum vnum intellectum. ff. de actio. empt. & l. si binarum. ff. de serui. vrb. prædio. quia postquam erat ius quæsitum parti, non præsumitur quòd voluerit ex subsequenti actu ex interuallo renunciare. argum. l. cum de indebito, in princip. de prob. & c. super hoc. de renuncia. ¶ Secus si non in contractu, sed in præfationibus contractus fuisset dictum: quia tunc intelligitur repetitum in sequenti contractu, ita demum si fuisset incontinenti subsecutus contractus, & non ex interuallo. l. item quia in fin. cum ibi not. per docto. ff. de pact. & in d. §. ita respondit. coniuncta. d. l. per retentionem. C. de vsur. cum gloss. & l. cum in plures. §. locator horrei. ff. loca. secundum vnum intellectum: quia non erit adhuc quæsitum ius parti. & ita declarat not. Ioan. de Imol. in l. quoties. §. tantundem. ff. de hæred. instit. & d. §. idem respondit. ¶ Sed iste testis dicit quod fuit facta promissio tempore venditionis: ergo si fuit contemporanea cum ipsa venditione, sequitur quòd fuit pars ipsius contractus venditionis. l. fundi partem. ff. de contrahen. emp. l. iurisgen. §. quinimò. ff. de pac. l. lecta. ff. si cer. peta. & ideo non videtur ab ea promissione recessum per subsequens instrumentum, etiam si fuisset factum ex interuallo, vt dixi.

3 ¶ Quod etiam alia ratione probatur: † quia non est curandum quo tempore fuerit factum instrumentum, sed quo tempore fuit factus contractus. nam Instrumentum appellatur ipsa nota continens id quod factum est à partibus: & tale instrumentum facit notarius. Contractus vero appellatur illud quod partes faciunt vt emptio, & venditio, & similia. ita in effectu dicit Bartol. in l. si quis legatum circa penultim. col. ff. ad l. Cornel. de fal. vnde quamuis notarius fecisset instrumentum ex interuallo postquàm etiam fuisset rogatus à partibus, hoc non vitiaret actum nisi quando fuerit actum inter partes quòd contractus non valeret nisi fieret inde scriptura. l. contractus. C. de fide instrum. Et ideo in proposito non est attendendum quòd non fuerit factum instrumentum: quia ex isto non oritur ius sed ex contractu partium: & scriptura instrumenti sola operatur probationem. l. contrahitur. ff. de pign. l. pactum quod bona fide. C. de pact. Nec obst. quòd iste testis esset cognatus acto-

4 ris. † quia affinis non repellitur à testimonio in causis ciuilibus, vt not. gloss. & doct. In c. accedens. el. j. versic. subesse. vt lite non contest. est verum tamen quod Bartol. in l. aut affinitate. ff. de proc. dicit quòd affinis est suspectus testis, & ad hoc vt vigore probationis factæ per vnum testem possit deferri iuramentum in defectum semiplenæ probationis. requiritur quòd sit omni except. maior, vnde si esset consanguineus vel multum amicus non sufficeret. ita dicit Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiur. in vij. colum. in versi. venio ad tertium. & Anton. de But. in c. fin. de iureiur. per not. in l. etiam matris. ff. de probat. ¶ Ideo prima facie videtur quòd opus sit alia probatione: & constat quòd receptus est alius testis pro parte actoris scilicet Antonius zanini, & iste satis bene se concordat in substantialibus cum dicto Bartoldo quoad promissionē de retrouendendo. sed tamen verba ipsius Antonij sunt dubia quia non deponit quod ipsa promissio facta fuerit in ipsa venditione vel in ipsis præfationibus venditionis postea incontinenti subsecutæ, sed solum dicit quod fuit ante confectionem instrumenti: & ideo quia potuisset contingere quod dicta promissio fuisset facta ante venditionem non in venditione, vel fuisset facta in præfationibus ipsius venditionis postea seorsum seu ex interuallo secutæ & liberè factæ, quo casu intelligitur esse recessum à dicta promissione, per not. per Bartol. in d. l. item quia. §. fin. & in l. pacta nouissima. C. de pact. & per Bald. & Angel. in l. si quis cum aliter. de verb. oblig. cum suis concord. non proba-

5 rent: † quia verba dubia testis interpretantur contra producentem. c. in præsentia. de prob. ¶ Ideo posset iudex causæ ex officio suo repetere dictum Antonium Zanninum, & interrogare an dicta promissio de retrouendendo facta fuerit in ipsa venditione vel incontinenti iuxta ipsam venditionem, id est antequam partes deuenirent ad actus extraneos, iuxta. l. continuus. in princip. ff. de verbo. oblig. & l. duos. §. fin. ff. de duo. reis. & nota in l. contractus. præalleg. & in l. bonæ fidei. C. de pact. & si respondetur quod fuit facta in vendit. seu incontinenti iuxta dictam venditionem, vt dixi, & tunc videtur quòd dicti testes sufficiant vna cum iuramento delato dicto Stephano in supplementum probationis, per ea quæ statim dicam. ¶ Si autem dicit dictus testis se non recordari vel non factam fuisse dictam promissionem in vendit. nec incontinenti iuxta venditionem, tunc non videtur quòd iste Antonius probet, quia non concludit de necessitate: quia poterat esse quia dicta promissio fuisset facta ante, adeo quòd per ea quæ ex interuallo essent subsecuta vendendo liberè seu simpliciter esset recessum à præcedenti conuentio

6 ne. † Et istud quod iudex ex officio suo potest testem repetere

a [a] vt declararet ambiguum dictum suum. ca. cum clamor. de testim. §. quia vero. cum gloss. ¶ Et si Antonius repetitus deponeret seu declararet in fauorem dicti agentis: prout dixi: tunc videretur quòd quamuis Bartoldus esset affinis vel quia ex istis duobus testibus esset plus quàm semiplenè probatum, potest suppleri dicta probatio per iuramentum actoris per regulam dictæ l. admonendi.

7 ¶ † Et licet dictum iuramentum non debeat deferri in causis magnæ quantitatis, vt not. in d. l. admonendi. & in l. bonæ fidei. C. de rebus creditis, tamen posito quod appareat istam causam esse magnæ quantitatis inspecta qualitate personæ actoris, potest deferri iuramentum: quia quando plus quàm semiplenè est probatū vt in casu nostro per dictos duos testes secuta declarat. & repeti. dicti Antonij, vt supra dixi. Etiam potest dici quòd iuramentum actoris supplet etiam in causis magnæ quantitatis: & etiam in alijs causis arduis in quibus propter solam semiplenam probationem non deferatur iuramentum: vt not. d. Abba. in capit. mulieri. in iiij. columna, de iureiurand. per id quod habetur in ca. fi. §. fina. eod. titulo. Etiam idem est de mente Hostien. in summa de iureiurand. vt supra, & Archi. in c. vtiles. el. j. in fin. xxvij. quæstio. j. & Salic. in d. l. admonendi. circa penultim. colum. dum ponit intellectum. d. ca. fin. de regu. iur. & idem tenet Lud. Rom. in d. l. admonendi. post medium. in versic. j. in eadem ibi, & in delictis, &c. & Bald. in d. l. bonæ fidei. circa vltim. colum. in versicul. hic dubitatur de feudo. C. de rebus. credit. ¶ Plus dico quòd etiam absque repeti. dicti Antonij videtur quòd sufficiat dictum primi testis scilicet Bartoldi: quia exceptio quòd est cognatus vel affinis propter quam non dicitur omni exceptione maior fuit remissa & potuit remitti per partes in causa principali: vt expressè not. Ioan. And. in addi. Spec. in titul. de teste. §. sæpe. in princip. facit. l. si quis testibus. C. de testibus, &

8 quod infra dicam † & in isto casu quando testis non est omni-

b no inhabilis, & potest per partem approbari [b] testis approbatio facta per partem expressè vel tacitè operatur, quòd iudex possit ex officio suo aliquid supplere: tunc habet locum id quod habetur in l. quos prohibet. ff. de postu. & ita etiam vult Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de teste. §. j. versic. quid si vidit. & Anto. de Butr. & Ioan. de Imo. in c. cum dilectus. de consuet. & Ant. de Butr. in c. bonæ. el. j. de postu. præl. & sic sufficeret primus testis cum iuramento partis. ¶ Saltem cum non sit probatum istam esse magnam causam, circa depo. Michaelis qui est tertius testis dicti Stephani: non puto posse fieri nisi modicum fundamentum, & ex eius inspec. apparet. ¶ Nec prædictis ob. si diceretur quòd actor in sua positione asserit quòd dicta promissio de retrouendendo fuit facta post dictam venditionem & instrumentum. testes vero actoris dicunt quòd fuit facta promissio prædicta ante confectionem instrumenti: quia dico quòd reus negauit contenta in d. positione vnde non potest se fundare ex positione negata. c. ex eo. de re iu. libro vj. & not. Spec. in tit. de po. §. octauo. versic. j. & Bart. in l. non vtique. ff. de excep. & in l. post legatum. in prin. ff. de ijs quib. vt indig. cum sim. ¶ Nec ob. etiam si dicatur quòd dicti duo testes non sufficiunt ad reprobandum

bandum instrumentũ si sibi cõtradicant,per no.in l.in exercen
dis.C.de fide instrum.& in l.optimam.C.de contrahen.& com
mit.stipu.& in l.j.§.si quis negat.ff.quemadm.testa.apc.& in c.
cum Ioan. de fide instrum . quia dico ꝙ actor non tendit ad im-
probandum instrumentũ , nec testes contradicunt instrumen-
to:imo vnusquisque fatetur fuisse confectum prout iacet. Sed di
cunt testes ꝙ ante confect . instrumenti fuit actum inter partes
quod Gaspar teneretur retrouendere . vnde si agitur quod illud
pactum intelligatur repetitum in illa venditio . ex mente partiũ
& non intelligatur per sequentia recessum à dicta promissione,
vt supra declaraui:non sequitur ꝙ instrumentum sit falsum:quia
non sumus in casu in quo loquuntur ea quę no.in d.l.in exercen
dis.cum si. ¶ Et per hoc etiam dico quod testes recepti pro parte
dicti Gasparis non cõtradicunt testibus Stephani: quia testes Ga
sparis dicunt illud omne quod instrumentum , &c. ¶ Non ob.si
dicatur ꝙ Antonius quartus testis deponit quod dictus Gaspar
soluit & numerauit dicto Stephano quantitatem dictę petiæ ter
ræ venditæ,& in instrumento dicatur ꝙ non fuit numeratũ pre-
tium quinquaginta librarũ , sed solum vsque ad quantitatẽ duc.
xvj.auri.& residuum fuit confessus emptor habuisse & penes se
10 habere:quia respondeo † ꝙ qñ vnus testis contradicit alij in mo
c dico,[c] non dicuntur varij : & saluantur.ita dicit An.de But.in c.
ij.ad fi.de regula.per ea quæ ibi no.in gl.ij.iuncto tex.vnde licet
in modico variat iste testis ab instrumento, non debet redargui:
adeo quod non probet.nam testis recordatur vidisse ibi pecuniã
numeratam prout numerata fuit & æstimauit eam esse totam.
¶ Præterea . d . testis dicit ꝙ pretium soluit & numerauit dictus
Gaspar in dicto loco . debet referri non specificè ad totum pre-
11 tium : † quia dictum prolatũ à teste non facit omnimodam rela-
tionem si per hoc incideret in aliquã contrarietatẽ, vt not. Bart.
per illum tex.cum gl.in l.Iulianus.ff.de hære.insti . Præterea di-
cta varietas non est circa negotium principale scilicet promissio
nis de retrouendendo de qua agitur:ergo non inualidat per eam
dictum testis:vt per Bar.in l.eos.cũ fi.ff.ad l. Corn.de fal.Præte-
rea etiam dictum Bartoldi sufficeret cum iuramento actoris , vt
supra probatur . Nec obst . etiam prædictis si diceretur ꝙ plures
testes sunt recepti pro parte Gasparis ad reprobandos testes acto
12 ris tanquam criminosos: quia † tales exceptiones fuerũt per par
tes remissæ expressè,& etiam si nõ fuissent expressè remissæ , fue
runt tacitè remissæ: quia non fuerunt oppositæ ante publicatio-
nem testium c.præsentium. de testi. in antiquis & Cy. in auth.si
testis. C.de testi.& Io.And.in addi.Spec.in ti.de teste.§.sæpe.cir
ca prin. vbi expressè dicit remitti posse per partem hanc exce . ꝙ
testis.sit criminosus. ¶ Præterea requirebatur ꝙ talia crimina de
ducentur in articulis specificè,& cum expressione loci & tempo
ris: per id quod habetur in l . præsentium. § . testes. cum ibi not.
per doc.de testi.lib.vj.& per Bar.in l.j. circa.iij.col. de exce.per
Bal.in auth.si dicatur.in fi. C. de testi.l. edita. in viij. col. in rep.
Paduana.C.de eden.¶ Non ob.etiam si dicatur quòd iudex cau-
sæ principalis detulit iuramentum in supplementum probatio-
nis : & quod ita reus iurauit nullam factam fuisse promissionem
13 de retrouendendo: † quia dico quod talis delatio iuramenti fieri
non potuit,prout facta fuit scilicet absente do. Stephano, & nõ
citato.l.in bonæ fidei ver.causa cognita.de rebus cred. & ibi per
illum text. not. Ang . dicens cautum debere esse aduocatum per
14 illum text.iuncta.l.in causæ.§.causa cognita.de mino.¶ † Circa
secundum principale , videlicet an obstet quòd non fuit trans-
missa consultori , prout cauetur in statuto sub rubrica , de libel.
obla . respondeo quòd non : quia potest responderi ad statutum
quod intelligitur parte petente.l.iiij.§.hoc autem interdictum.
de dam.infec.& no.gl.& doc.in c.fi.de rescri.& An.de But.in c.
pe. de iud . cum si . Sed dictus Gaspar non petit causam legitimè
committi consilio sapientis non suspecti simpliciter, vt dicit sta-
tutum.sed dicit quòd offerebat se paratum mittere ad consilium
sapientis Bononiæ , vt aliàs dictum est & conclusum inter dictas
partes: dicebat, & lis de tali conclusione non apparet in act. de-
buit petere causam mitti per capitaneum ad consilium sapientis
partibus non suspectis secundum dispositionem statuti , à cuius
forma non debuit recedere.l. prætor.§. docere.ff. vi bo.rap.l.j.
§.ait prætor.ff.ne quid in flu.pu.& quod no.voluit Io.An.in c.j.
in ver.christianorum,de homi.li.vj.in nouella.& Bal.in l.si quis
non dicam rapere.circa.iiij.col.de epis. & cler. ¶ Præterea quan
docunque fuerit sibi præsentata copia processus & omniũ acto-
rum.& non apparet ꝙ Gaspar in hoc fecerit id quod sibi incum-
bebat circa præsenta.dictorum actorũ : oportebat enim mittere
acta ad consultorem.iuxta.l.fi.C. de rel. vnde iste qui non adim
pleuit pro parte sua non potest alteri moram allegare.l.Iulianus.
15 §.offerri. ff. de ac.emp.l.ædiles etiam.§.fi. de ædi. edi. ¶ † Insu-
per posito ꝙ sententia fuisset nulla, potest per iudicem appella-
tionis cõfirmari:vt no.per gloss.& doc.in l.j.C. qñ prouo.& per
doc.in l.si expressim.ff.de app.qñ causa nullitatis quę erat in pri
ma sententia cessat in secũda, vt in casu nostro. ¶ Vel etiã põt re-
formare iudex appellationis qñ ex actis talia apparẽt , ex quibus
veniat reformãda.l. absentẽ. C.de acc. & si aliter non fuit petitũ
reformari sm Io.de Imo.in d.l.expressim.circa vlt. co.per ratio-
nes ibi redditas per eum. ¶ Ex quibus omnibus concludo partes
dicti iudicantis esse in confirmando primam sententiã latam in
16 fauorem dicti Stephani.† præterquam quo ad expensas,attento
quod Stephanus vicit & superauit ex iuramento Antonij delato
in supplementum semiplenæ probationis, per ea quæ singulari-
ter traduntur per Bal.in authen.generaliter.circa.iiij.colu.C.de
episcopis & clericis . vnde in expensis tã principalis causæ quàm
appellationis iudex vtramque partem ab expensis absoluat pro-
pter prædicta:& etiam quia in hac causa vterque est victus, & vi-
ctor poterit etiam iudex si sibi placuerit priusquam pronuncia-
ret repetere dictum Antoniũ testem , vt supra dixi, sed non puto
esse necessarium per supradicta. Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Repetere.ĩ.li.vj.consi.ccxxxviij.
b ¶ Approbari. Alex .l.iij.§. hoc autẽ iudicio.ff. de dam. infec.
Ant.Cor.sin.ver.testis.j.Fe.c.si diligenti.col.viij.de fo.cõpe.
Deci.l.j.de off.asses.l.qui iurisdictioni. in fi.de in om.iud.Ias.
l.patre furioso. col.iiij. ff.de his qui sunt sui vel ali.iu.in rep.l.
admonendi. col.vij. de iureiu. Dec.c. ex insinuatione.col.fi.
de app.doc.in l.etiam C.de testib.
c ¶ Modico.s̃.eo.consi.xlviij.nu.5.
d ¶ Comparitionem . Per quam vitiũ citationis purgatur And.
tiraq.in consu.pict.§.ix.gl.ij.nu.18.cum seq.

SVMMARIVM.

1 *Præsumitur pro sententia.*
2 *Sententia potest ferri contra non citatum præsentem.*
3 *Nuncius si refert se citasse, præsumitur pro eius commissione.*
5 *Possidere se respondens intelligitur de toto , & censetur se liti offerre.*
6 *Exceptio post sententiam non potest opponi eam infringens.*
9 *Inferior non potest vti clausula non obstante.*

CONSILIVM CXXIII.

VIso processu causæ agitatę inter syndicum societatis S.Ma
riæ de cotignola ex parte vna agentem,& Rogeriũ quon
dam Matthæi deluechio & Petrũ quondam Matthæi ex
altera se defendentes. ¶ Videndũ est in primis vtrũ sententia lata
per dñm vicarium cuius petitur executio valeat stantibus exce-
ptionibus ꝯ eam oppositis. ¶ † Ad quod vr̃ sententiã valere, & ꝓ
1 ea præsumitur regulariter.c.bonæ.el.j. de ele.c.in præsentia. de
renun.c.cũ inter.& c.sicut.de re iud. & no.plenè in c.cũ in iure.
de of.deleg.c.qm̃ ꝯ.de prob.& l.sciendũ.ff.de ver.ob. cũ si. Nec
ob.exceptiones ꝯ prædictam sententiã in præsenti iudicio execu
tionis oppositæ : quia primo non obstat ꝙ fuerit lata ab incom-
petenti iudice : quia responsio patet ex rescriptis delegatorijs re-
gistratis in processu: per quæ rescripta constat causam à principe
fuisse delegatam vicario Lugi,& indubitatum est principem hoc
facere potuisse.l.j.C.qui pro sua iuri.l.more. cum l. seq.ff. de iu-
ris.om. iu. & quod plus est pronũciatum est per iudicem aditum
se fore iudicẽ cõpetentem , & ab ea pronunciatũ est prouocatũ,
ideo illi stare oportet.c.cum dilecti.de ele.c.significantib.de of.
dele. ¶ Non ob. secunda exceptio , qua dr̃ ꝙ sententia nõ valuit
eò quia non fuit condẽnatoria nec absolutoria , prout esse debet
ꝙ in ea nõ fuerunt condemnati dicti Rogerius & Petrus ad resti
tuendũ dictas petias terræ: quia contrariũ patet euidenter ex in-
spectione sententiæ prædictæ in qua condemnatur Rogerius &
Petrus & eorum procuratores ad restitutionem dictarum terra-
rum.

rum.¶ Et similiter fragilis est tertia exceptio, qua dr̃ quod ver-
ba sententiæ nõ fuerũt relata ad ser Paulum Andreę de margotis,
qui erat dñs litis seu causæ. sed ad alios syndicos, qui nõ erant dñi
litis: & sic nõ deberet valere sentẽtia, per ea quæ habent̃ in l. j. C.
de sen. & interlo. omniũ iud. q̃a imò ex inspectione sententiæ ap
paret verba esse relata ad ser Paulũ. ¶ Non ob. etiã quarta exce-
ptio in qua opponit̃ ꝙ nõ valuit sententia. q̃m fuit & est absque
eo q̃d dictus Rogerius & Petrus nunquã fuerũt citati ad audien-
dã sententiã, saltẽ legitimè & perẽptoriè, iuxta. l. ad perempto-
riũ. ff. de iud. & l. consentaneũ. & l. tres denũciationes. C. q̃uo &
q̃n iud. q̃a ad hoc r̃ndeo ꝙ citatus fuit ꝓcurator dictorum Ro-
gerij & Petri: & etiã ipse Rog. & Pe. personaliter, vt comparere
deberent die x. mensis Martij, & ita postea dicta die cõparuit ꝓ-
curator dictorũ Rog. & Pe. & eo præsente lata fuit sententia. &
ideo si cõparuit reus in prima citatione ad audiendũ sententiam,
quãuis fuisset peremptoria non erat necesse aliã citationẽ facere:
vt in auth. qui semel. C. q̃uo & q̃n iud. l. properandum. §. j. C. de
iud. Nã tertia citatio de qua in l. ad peremptoriam. fiebat ad con
uincendũ malitiã & ꝓteruitatẽ nõ cõparentis. d. l. ad perempto-
riũ. cũ seq. vnde si in prima citatione reus citatus cõparet, non est
2 vlterius citandus. † Ideo iura dicunt quod sententia ferri potest ꝯ
non citatũ præsentẽ, vt erat dictus ꝓcurator reorũ. l. de vnoquo-
que. de re iud. l. etiã. §. hęreditatẽ. & l. in causa. la. j. §. causa cogni
ta. ff. de min. & no. Io. An. in c. fi. de ele. lib. vj. in nouella. & cla-
rè ponit prædicta Io. An. in addi. Spe. in ti. de sen. prola. §. vt aũt.
in addi. quæ inci. Citatũ supplè peremptoriè. & no. per Bar. in l.
prolatã. C. de senten. & Bal. in l. nã ita diuus. ff. de adop. & in l. si
accusationibus. C. de accusatio. & Ange. & Io. de Imo. in d. l. de
3 vnoquoque. per docto. plenè in c. j. de iud. cum simil. ¶ † Et cũ
nil appareat de cõmissione citationis, sed solũ de relatione nun-
cij, tamẽ præsumit̃ commissionẽ præcessisse, vt no. Guido de su-
za. in d. l. ad pemptoriũ. & refert Ant. de But. in d. c. j. de iudicijs.
& idẽ tenet Tancre. in opere suo in sc̃da euidẽtia. q. x. per. l. ma-
gis puto. §. ne t̃n. de reb. eorũ. & l. j. §. quod eius. ff. de offi. præ-
fec. vr. per id q̃d legit̃ & not. in c. cũ parati. de ap. t̃n q̃a in hoc ali-
qui ꝯdicunt nisi appareat in hoc consuetudinem loci ita se habe-
re: ideo tutius est respondere quod dicta præsentia procuratoris
sufficiat, per prædicta. ¶ Pro quo etiã facit: quia apparet ꝙ præ-
sentia procuratoris nõ fuit ibi propter aliud, sed ꝓpter ipsam sen
tentiã: & quia nuntius eum ad hoc citauerat: quo casu præsumit̃
ꝙ fuerit præsens ad hoc, vt not. Bart. & alij post eum in l. furioso.
ad fi. ff. de iu. ar. l. hæredes palam. §. in testamentis. ff. de testa. Et
posito ꝙ ista citatio aliquo modo posset dici nulla ratione defe-
ctus cõmissionis, vt s̃. proxi. t̃n propter præsentiã & cõparitionẽ
a subsecutã in termino dictæ citationis conualidat̃: vt est gl. not.
in l. j. in princ. in ver. sententia valebit. ff. de ferijs. vbi no. doc. &
probat̃ in l. si vt proponis. la. ij. in ver. absentẽ à contrario sensu.
C. q̃uo & q̃n iud. quam ad hoc allegat Ioan. An. in d. c. fi. de ele.
4 in vj. ¶ † Præterea prædicta sententia quæ lata fuit, iam est vltra
tempus x. annorũ, & in qua fit mentio de renuncia. de citatione
& monitione aduersariorũ præsumit̃ q̃d fuerit rite lata, & inter-
ueniente legitima citatione, vel præsentia: vt probat bonus text.
in c. bonæ. el. j. de elec. vbi refricabit̃ in dubium de cita. & tamen
pro sententia præsumit̃, & no. ibi doc. & Host. in c. cũ inter. de re
iud. & Spe. in ti. de senten. §. fi. versi. in summa. vbi hoc tenet sal-
tem q̃n parte præsente fuit lata. vt in casu nr̃o. & not. plenè Io.
de Imo. in l. iiij. §. condemnatũ. de re iu. & in c. q̃m contrà. post
alios doc. de prob. Et circa hoc plura dici possent: sed quia supe-
rius dicta abundant & sufficiunt ideo istũ articulũ vlterius quàm
expediat non prosequar. ¶ Non obst. etiã quinta exceptio: quia
dr̃ quod sentẽtia fuit nulla eò quia lata cõtra dictum Petrũ mino
rem, & indefensum non habentem curatorẽ nec legitimam per
sonã standi in iudicio iuxta. l. acta. §. fi. & l. cõtrà. de re iudi. quia
respondeo quod de minori ætate nõ est probatũ, præterea appa
ret in processu quod dictus Petrus constituit procuratorem qui
5 in causa pro eo cõparuit & prosecutus fuit. † Et posito, sed non
concesso quod Petrus esset tunc adultus, tunc non potuit pro se
constituere procuratorem ad lites cum ipse careret curatore: vt
not. Barto. in l. neque. C. de proc. in ver. venio ad secundã partẽ,
&c. & per. l. si curatorẽ habẽs. C. de in integ. restit. mi. ¶ Nec de
resti. in integrũ dicti Petri tractandũ est: q̃a elapsum est quadrien
niũ à die sententię & vltra, & etiam non probauit se esse intra tp̃s
scilicet xxix. annorũ ætatis suæ: intra quod tp̃s durat facultas pe-
tendi restitutionẽ in inte. l. fi. C. de temp. in inte. pe. c. j. e. ti. li. vj.
¶ Non ob. etiã vj. exceptio nullitatis, qua dr̃ quod dicta senten-
tia condemnatoria non fuit lata ꝯ procuratorẽ dictorum reorũ,
qui erat dñs litis, sed ꝯ principales, iuxta id q̃d habet̃ in d. l. j. C. de
sent. quia r̃ndeo quod imo etiã lata fuit ꝯ procuratorẽ, vt ex ver-
bis suis euidenter apparet. Et similiter in quantũ in vij. exceptio-
ne opponitur quod non fuit lis contestata: quia ex processu con-
trariũ constat. ¶ Cũ ergo nulla exceptio nullitatis iustificata sit
contra dictam sententiã. & lapsa sint tempora appellationis pro-
sequendæ. quia iam sunt x. anni & vltra quibus lata est, clarũ est
quod in rem iudicatam transiuit. Et posito quod ab ea appellatũ
fuisset, t̃n elapso dicto tpe, & parte citata ad cõtradicendũ ne fiat
executio, debet sententia exequi prout petitũ est: & perinde est
ac si nunquam appellatũ fuisset. l. si contra. C. de appel. l. si illud.
C. de tempo. appel. iũcta auth. ei qui. eo. ti. & in d. c. ex ratione.
de app. & declarat̃ in l. j. in fi. ff. nil no. cũ si. ¶ Et per hoc est respõ
sum ad primum dubiũ principale, & omnia ab eo dependentia.
6 ¶ † Circa secundũ dubium quæritur an possit fieri executio sen-
tentiæ in totum pro bonis contentis in sententia: quia dr̃ dictus
Petrus habere duos fratres: qui nõ fuerunt nominati in dicto iu-
dicio. r̃ndeo omnino sententiã exequi debere ꝯ dictum Petrum
& Rogeriũ in totum: quia respondendo interrogatorijs factis in
principali iudicio, dixerunt se possidere bona contenta in peti-
tione: & intellige in totum, vt no. gl. & doc. in c. ij. de libel. obla.
& ideo in totũ debet fieri executio. & si reperiretur quod nõ ha-
buissent facultatẽ rei restituendæ in totum, t̃n cum se obtulerit li
ti in totũ tenet̃ quanti interfuit actorẽ nõ decipi, per d. Pe. & Ro
ge. asserentes se possidere dicta bona. s. in totum prout intelligi-
tur s̃m quod dixi. ita probatur in l. is qui se obtulit. ff. de rei ven.
iuncta. l. qui se liti. ff. de peti. hære. ¶ Quo ad tertium dubiũ quo
quæritur dato quod. d. Petrus fuisset adultus minor videlicet
xxv. annis tpe dictæ sententiæ, & modo sit maior. xxx. possit dice
re sententiã nullam respectu minoris ætatis, licet de minori æta-
te probauerit. r̃ndeo quod non, vt dixi. s̃. circa exceptionem nul
7 litatis. ¶ † Circa quartũ dubium quo quæritur an dicti condem-
nati possint in causa executionis probare aliquid de dominio &
iure ipsorũ, an vero differendum in aliud iudicium. respondeo ꝙ
post sententiam prædictam, quæ in rem iudicatã transiuit, non
possunt ad impediendam executionem admitti in causam. d. ex-
cep. vel proba. quæ ipsam sententiam impugnaret. l. perempto-
rias. C. sen. rescin. non pos. l. fin. in fi. C. de ord. cog. c. cum inter.
de re iud. & plenè in l. j. C. de iu. & fac. ig. ¶ Postremò circa vlti-
mum quæsitum quo quærit̃, vtrum præfatus. d. Theophilus po-
tuerit concedere dictũ rescriptum dicti Rogerij continens ꝙ nõ
obstãte sentẽtia lata ex desertione appellationis subsignanter fa
ceret iustitiam partibus. respondeo ꝙ non: quia per desertionem
appellationis prima sententia in rem iudicatam transiuit. d. l. fi.
8 §. illud. & d. l. si contra. ¶ † Nec potuit aliquis dominus saltem
superiorem recognoscens prout præfatus. d. Theophilus prædi-
ctam sententiam tollere saltem in præiudiciũ partis. l. nemo. C.
de tem. ap. l. fi. sen. rescin. non pos. l. ij. & iij. C. vt lit. pe. & ibi no.
l. fin. C. de err. adu. cum si. ¶ Nec in dicto rescrip. etiam est clau-
sula, non obstante. l. in contrarium faciente. quæ clausula esset
necessaria quando princeps superiorẽ non recognoscens vellet
dictæ sententiæ & desertioni derogare, vt not. in l. causas. C. de
9 trans. & in d. l. fin. C. sen. rescin. non pos. ¶ † Inferior vero à prin
cipe, prout. d. Theophilus. non potest vti clausula, non obstante
vt l. formam. C. de offic. præfe. præt. & c. cum inferior. de maio.
& obe. & no. in c. fi. de hære. in vj. & per Ioan. An. & alios in d. c.
fi. de offi. archi. ¶ Et tanto minus potuit dicta concessio per præ-
fatum dominum fieri cum facta fuerit parte ad hoc non citata. l.
cum ita diuus. de adop. l. ij. de nat. resti. c. inter quas. de maio. &
obedien. & not. Barto. in l. adoptio. ff. de adopt. vbi inquit quod
quando impetratur à principe rescriptum lædens aliũ, debet iste
citari ad impetrationem. & no. Bar. in l. ij. C. de temp. ap. & Spe.
& Io. And. in tit. de rescri. præsen. §. fi. ver. item quod ad rescr. &
no. docto. in c. cum olim. de re iud. cum suis concor. &c.

ADDITIO.

a Comparitionem. Per quam vitium citationis purgatur And.
Tiraq. in consu. pict. §. ix. gl. ij. nu. xviij. cum seq.

SVMMARIVM.

1 Compromissum in iure non valet ad arbitrium duorum.
2 Concorditer fieri non dicitur quod sit à maiori parte.
4 Arbitri nõ possunt supplere in alijs rebus, sed bene in pecunia.
5 Clausulæ generales non referuntur ad lites dependentes ex te stamento.nu.8.
7 Reclamatum si sit à laudo, pro eo non præsumitur.nu. 10.
9 Laudum non valet admisso eo qui tunc caret potestate.
13 Laudum quid si latum sit partibus absentibus, nec vocatis.

CONSILIVM CXXIIII.

IN causa & lite inter Franciscinam quondam Ioannis
Bertini, & Vetium fratrem dictæ dñæ Franciscinæ ex
parte vna:& magistrũ Bartolũ quondã magistri Franci
a sci ex alia. ¶ Visis * & ponderatis his quæ in themate
narrantur. & viso compromisso & arbitramento. Breuiter sen-
tio dictum arbitramentum latum inter dictas partes non tenere.
primò:quia ex instrumento cõpromissi apparet factũ fuisse com
promissum in dictos arbitros & arbitratores.s. L.& A.in casu quo
essent discordes, tunc partes in tertiũ arbitrum & arbitratorem
elegerunt. F. promittentes partes prædictæ id quod per omnes
eorum arbitros fuerit laudatũ & arbitratum, concordatũ obser-
1 uare & adimplere. † Sed ita est ꝙ per oẽs dictos arbitros nõ fuit
laudatum, sed solum per duos scilicet dictos L. & A.ergo non va
let arbitramentum:quia recessum est à forma compromissi, con
tra quam nullã habent potestatẽ arbitri. l. non distinguemus. §.
officio. ff. de arbit. ¶ Et hoc ad propositũ nostrum deciditur per
Io.An.in addi.Spe.in ti.de arb.§.fi.versi.quid si actum est in cõ-
promisso ꝙ concorditer,&c.vbi quærit Spec. quid si in compro
misso electus est etiam tertius, & actũ est in compromisso quòd
concorditer pronuncient: an valebit sententia maioris partis?
& dicit ꝙ non:quia verba debent aliquid operari.l.si quando.in
prin.ff.de lega.j.l.j.in fi.ff.ad munici.l.si stipulatus.in prin.ff.de
vsur.& pro hoc Io.An.ibi in addi. dicit quod idem tenet gl. in c.
ij.in gl.pe.de arb.in vj. & quod pro hoc facit text.in c.ij. in fi.de
testa. in vj. Subdit tñ Spe. quod in contrariũ probat, ar.text.in l.
iurisgen.§.fi.cũ l. seq. ff. de pac. vbi sufficit aliquid factum esse à
maiori parte. ¶ Sed Io. An.super.d.ver.sed quid si actum, &c. in
addit.incip.hæc vera,&c.respondet, ad hoc quod est verũ quod
sufficit factum à maiori parte scilicet nisi contrariũ sit actum ex-
pressè vel tacitè.prout intelligitur esse actum ſm eum in casu prę
dicto.videlicet propter dicta verba concorditer,&c. ¶ Hoc etiã
apertè vult gl.pe.in d.c. ij. quæ vult ꝙ si actũ est in compromisso
ꝙ non valeat sententia arbitrorũ nisi omnes concordent,& tres
erant arbitri non potuerunt duo pronunciare etiã si tertius vo-
luerit interesse.secus si dicta clausula non esset apposita:vt d.c.ij.
* & ibi gl.quam cõiter * sequuntur doc. ¶ Et sic apparet idem esse
actum.siue actum sit ꝙ concorditer pronuncient, siue actũ sit ꝙ
oẽs pronuncient vt patet ex no.per gl.in d.c.ij. & per no.per Io.
An.in dictis addi.post Spe.pro hoc facit quod no.gl.in c.cupien
tes.§.ad hoc.in ver.concorditer.de ele.lib.vj.& in cle.ne Roma
2 ni.in ver.concorditer.de ele.quæ † voluit ꝙ qñ requirit aliquid
b concorditer [b] fieri debere, nõ dicat factum concorditer si est fa-
ctum à maiori parte, & probatur in c. causis. de ele. in antiquis.
vbi ista duo.s.concorditer esse factũ, & esse cum consensu maio-
ris partis, ponunt tanq̃ diuersa. ¶ Et ideo dicit Do.de sancto Ge.
in d.§.ad hæc.per no.ibi per gl. ꝙ hæc dictio concorditer, de sua
propria significatione requirit ꝙ nemine discrepãte fiat, sed vbi
habetur ꝙ non requiratur fieri nemine discrepante tunc impro-
priè dř concorditer fieri.& ita procedit id quod no. gl. in c. non
põt.de re iud. & gl. in c. vbi periculum. & idẽ in ver.sing.de ele.
in vj. ¶ Et ideo dicit Ioan. de Imo.in c.nõ põt.ꝙ illud factum est
à maiori parte, non dř vere esse factum ab omnibus seu concordi
ter:sed per iuris fictionẽ censet factũ ab omnibus, vt probat tex.
in l.qđ maior.ff.ad munici.ibi dum dicit, qđ maior pars facit:pro
eo habetur ac si oẽs fecerint.nã illa verba posita in d.l.qđ maior.
dum tex.dicit habet ac si &c.importãt similitudinẽ. denoto em̃
fictionem qñ dico ꝙ habetur pro tali. l. iure ciuili. de condit. &
demon.l.si maritus sit in magistrum.§.j. ff.de adul. & no.glo.in
l.merces.la.ij.ff.de ver.sig.cum si.ita etiã cõcludit Io. de Imo.in
c.j.de maio.& obed.vbi etiã ad hoc ponderat ibi no.per gloss.fi.

¶ Hoc expressè dicit Pe.de An.in l.iurisgen. §. adeo vbi dicit qđ
ibi in tex.probat quod illud quod est factum à maiori parte, non
dř esse factũ cõmuni consensu seu concorditer.Et dicit ꝙ nõ ob.
tex.in d.l.quod maior.vbi factum à maiori parte habetur ac si fa
ctum esset ab omnibus:quia respõdet quod illud est per fictionẽ
iuris, & quòd in instrõ non bene dicitur aliquid esse concordi-
ter factum qñ est factum à maiori parte. ¶ Ita etiam in effectu te
net Pau.de Leaza.& do. Car. in cle. ne Romani. vbi dicunt ꝙ si
aliqua iura appellant elec. concordem qñ est facta solum à maio
ri parte, debet exponi concordẽ.i.canonicam. Sed propriè dicit
concorditer fieri, qñ nemo discrepat, & ibi plenius prosequunt.
Idem concludit Archi.lxxvj.dist.§.dilectionis. & in c. quorun-
dam.de elec.lib.vj. idem etiam tenet quo ad casum nostrum do.
Card.floren.in d.c.non põt. vbi vult ꝙ licet factũ à maiori parte
videatur concorditer factum per ibi no.per gl.& per no.in c.vbi
periculũ.§.eisdem.in ver. singulis.de ele. li.vj. tñ illud procedit
qñ aliquid explicandum est à pluribus vt singulis, per l.Sabinus.
ff.cõi diui.& in regula, in re cõi. li.vj. & in casu nostro dicta ptãs
arbitratorum nõ debet spectare ad eos vt singulos, vt de se patet.
& no.Io.An.in addi.Spe.in tit.de arbi.§.fi. in prin. in addi.quæ
inc. quod si taceat. ¶ Sed.d.Abb.in d.c.non põt. dicit quod etiã
qñ à pluribus vt collegio venit aliquid explicandum, non potest
dici concorditer factum qñ fit aliquo discrepante, allegat tex.in
d.c.in causis.& tex.in c.quorundam.de ele.in vj.& id quod not.
in d.cle.ne Roma.& in d. c.cupientes. ita etiã tenet Lu. Ro. in l.
quarta.§.Cato.de ver.ob.in vlt.co.& in l.inter oẽs.ff.qui satisd.
cog.bene facit quod not.gl.in c. cum olim.in glo.fi.de re iud.&
3 quod ibi no.Io.de Imo. ¶ † Cum ergo nos sumus in materia con
tractus cõpromissi, in qua materia contractuũ fit stricta interpre
tatio.c.cum dilecti. de dona.l.veteribus.de pactis.l.quicquid a-
stringendæ de verb.obl.ergo ista verba compromissi per quæ ꝓ-
missum fuit obseruare illud quod ab omnibus arbitris laudaret,
non possunt verificari in maiori parte arbitrorum.saltem cum in
dubio non sit recedendum à prima significatione verborũ.l.j.§.
si is qui nauem.ff.de exerc.l.ille aut ille.§. cum in verbis. de leg.
iij.l.si ita quis.§.is cui. de le.ij. ¶ Secunda principali ratione fuit
nullum dictũ arbitramentũ:quia compromissum fuit factum de
lite quæ vertebatur seu verti sperabatur inter magistrũ Bartolũ
& dominam Franciscinam, eo ꝙ magister Bart.prædictus petere
intendebat tanquam hæres Ioan. fratris sui olim mariti dictæ do
minæ Franciscinæ certos pannos & mobilia, quos & quæ dice-
bat dictus magister Bartolus ipsam habuisse de bonis & rebus di
cti Ioannis, & generaliter de omnibus & singulis eorum diffe-
rentijs inter eos vertentibus, & dependẽtibus, & cõnexis ex cau
sa prædicta, vel aliqua alia ratione. vel causa quoquo modo. dicti
vero arbitri seu arbitratores non cognouerunt, & pronunciaue-
rũt super dictis pannis & mobilibus quos & quæ dictus magister
Bar.petijt tanq̃ peruentis ad manus dictæ dñæ Franciscinę de bo
nis dicti quondã Ioa.exportatis per dictã dñam Franciscinã, sed
etiã condemnauerunt dictam dñam Franciscinã & dictũ Vetiũ
eius fratrem ad reddendũ.d. magistro Bartolo rationẽ acquisito
rũ per eam ex operibus manuũ suarũ pro tpe, quo stetit vidua in
domo magistri Bartoli prædicti, seu saltẽ ad tradendũ seu consi-
gnandũ libras centũ bonon. de summa & quantitate ꝓbata in ꝓ
cessu acquisitorũ p d. Franciscinã ex industria manuũ suarũ, seu
eius exercitio.& declarauerũt dictũ Bar. teneri d. Frãciscinæ seu
eius fratri ad dandũ dotes.d.d.Frãciscinæ, quas habere debet ab
hřde dicti Io.in dotibus prædictis vsque ad summã dictarũ centũ
lib.ad quas compensandas cũ dicta dote cõdemnauerũt dictam
dñam Franciscinã. ¶ Sed ita est ꝙ ex dictis acquisitis ex opera di-
ctæ.d.Franciscinæ ꝓ tpe quo fuit vidua, nulla potuit fuisse inter
dictas partes differẽtia celebrationis compromissi prædicti, nec
4 fuit dictũ de dicta dote, ergo apparet fuisse latũ † laudũ extra de
quo fuit cõpromissum, & p ꝯñs nõ valuit.d.§.de officio. Accedit
id quod no. voluit Bart.in l.aquiliana. ff. de transact. vbi quærit
quid si inter me & te erat contentio de quodã fundo, & cõpromi
simus in aliquẽ dando ei plenã ptãtẽ arbitrandi: vtrũ iste arbitra-
tor poterit cogere reũ vt det aliam rem de qua non erat conten-
tio?& decidit ꝙ nõ.d.§.de of.& per d.l.si cum dies.§. plerũque.
ff.de arbi. Pro hoc etiã adde quia iudex assumptus in actione cõi
diui.nõ põt occasione rei cõis ponere manũ in aliam rem nõ cõ-
munẽ.l.arbor.§.de vestibulo.ff.cõmuni diui. sed circa illa rẽ, de

qua erat contentio, bene pôt se intromittere arbitrator iubendo dari pecuniã pro dicta re, vel rem pro ista pecunia de qua erat cõtentio. l. cũ in fundo. §. si fundus. ff. de iu. do. insti. de offi. iud. §. officiũ. Pecunia. n. est per quã omnes aliæ res æstimantur: & ideo alia res esse nõ vr̃. l. si ita fideiussorem accepero. ff. de fideiuss. ita dicit signanter Bar. in d. l. cum aquiliana. & Ange. in l. de his. eo. ti. & An. de Bu. in c. constituit. ad fi. de relig. domi. per illum te. & gl. in c. quintauallis. de iureiu. & in c. vbi essent. de præben. & est de mente Spec. in ti. de arbi. §. excipit. ver. sed pone ꝙ litigantes. ¶ Sed dicti arbitratores nõ condemnauerunt dictam dñam Franciscinã in dictis libris centũ pro dictis pannis & mobilibus quondã Ioan. sed pro acquisitis ex opera & in dustria dictæ dñæ Franciscinæ: de quibus apparet nullam fuisse factam contentionẽ inter dictas partes: ergo nõ valuit laudũ. ¶ Facit quod no. Bal. in l. j. C. de arbi. in ver. quæro, arbiter nõ põt aggredi, &c. & in l. itaque. ad fi. C. de cõpen. & in l. nemo. C. de sen. & Bald. in addi. Spe. in tit. de arbi. in iij. co. in ver. an arbitrator, &c. ¶ † Nec ob.
5 si diceretur ꝙ in compromisso dr̃ ꝙ compromittunt de lite quæ vertebatur seu verti sperabat quia dico ꝙ ibi declarat & specificat quæ esset ista lis. s. de istis pãnis, & mobilib. quæ dictus magister Bar. petere intẽdebat tanq̃ Io. sui fratris hæres: quæ q̃ dẽ magister Bar. dicebat fuisse de bonis & rebus dicti Io. sed cũ ipsis nihil habent cõe ea quæ ipsa dña Franciscina vidua ex industria seu opera manuũ suarũ acquisiuit. s. de quibus dicti arbitratores iudicauerant. & licet in d. cõpromisso subiungatur, & generaliter de omnibus alijs eorum differentijs inter eos vertentibus, & dependentibus & cõnexis ex causa prædicta, vel aliqua alia ratione vel causa quoque modo: tñ non comprehendentur prædicta acquisita ex industria per dictam do. Franciscinam. nec causa dotis seu eius compensationis ex causa dictarum operarum siue librarum centum: quia dicta verba compromisi restricta sunt ad differentias vertentes inter dictas partes, & dependẽtes ab eis. ¶ Et
6 ponderanda sunt ista verba vertentes † & dependentes, &c. quia
c sunt participia [c] præsentis temporis, quæ resoluuntur in relatiuũ & verbum præsentis temporis, vt est gl. ordinaria in clemen. j. in ver. dignitatibus. de præben. & no. Bar. in l. Centurio. ff. de vul. & pup. in quæstione quam mouet de substitut. facta pauperibus Christi, in fi. illius. q. & in l. j. ff. de condit. & demon. ¶ Sed tunc scilicet tempore compromissi, nõ apparet fuisse vllam cõtrouersiam inter partes de prædictis acquisitis ex industria per dictam dominam Franciscinam viduam: ergo non veniunt ista in compromisso, dato quod ex post facto suborta esset inter eos differẽtia. l. si stipulatus fuerim illud aut illud. §. j. & l. si à colono. & l. cum stipulamur. de ver. obl. ¶ Et si dicta domina Franciscina allegat, quia inter eam & magistrum Bartolum tempore celebrationis compromissi non erat alia differentia nisi super dictis pannis & mobilibus, quæ dicebantur fuisse dicti Ioannis: incumbit dicto magistro Bartolo onus probandi quod fuerunt tunc inter eos dictæ aliæ differentiæ, per not. per gl. in l. cum de lege. ff. de proba. & per not. per Bar. in l. conficiuntur. §. codicilli. in pe. q. de iure codicil. cum simi. ¶ Non enim potest fundare intentionem suam magister Bartol. ex illis verbis generalibus. s. de omnibus singulis & eorum differentijs inter eos vertentibus, &c. nisi probet aliter quæ essent istæ, per not. per Dyn. & Bart. in l. si sic.
7 §. j. in vlti. quæstione. ff. de leg. j. cum suis concor. ¶ † Nec præsu
d mitur pro sententia arbitratoris à qua pendet reclamatio, [d] vt est in proposito nostro: ita concludit An. de Bu. in c. quoniam contra. de prob. in antep. col. in ver. quæro nunquid pro dicto arbitri vel arbitratoris. & ibi etiam do. Ab. & An. de Bu. in c. cum ad sedem. in fi. de rest. spo. & in c. quintauallis. in ver. venio ad sextum, &c. de iureiu. per not. per Inn. in c. bonæ. el. j. de ele. in d. c. quoniã contra. & ita consuluit Ant. de Bu. consi. xxiiij. inci. quęstio hæc dubia. & ita etiam no. Lud. Ro. in l. sciendum. ff. de ver. ob. in xxv. co. in ver. & ex his infertur ad quæstionẽ an præsumi-
8 tur pro laudo. ¶ † Præterea dicta verba generalia apposita in cõpromisso non referuntur ad lites & causas dependentes à testamento: quia generalis conuentio non refertur ad ea quæ dependent ex testamento: etiam si ꝯhentes, habebant scientiam testamenti: vt not. Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. ob. in xvj. q. per not. in l. tres fratres. ff. de pac. ¶ Quanto magis in casu nostro in quo non apparet ꝙ tempore compromissi ipsa domina Franciscina seu eius frater haberent notitiam contentorum in testamento. l. de his. cum ibi not. ff. de transac. l. j. ff. quemad. te. ape. ¶ Et ipsi præsumuntur ignorasse contenta in testamento vt no. gl. in l. quidam ita. §. si quis filium. ff. ad Treb. & in l. non hæres. ff. de lib. leg. & per Barto. in d. §. duo fratres. in iij. q. & Ang. in l. eius qui in prouincia. post Bart. ibi. ff. si cer. pet. cũ sim. ¶ Et causa acquisitorum ex operis dictæ do. Franciscinæ pendet à testamento dñi Io. vt eius inspectione apparet ergo, &c. ¶ Tertia ratione principali moueor: quia dictus. F. fuit electus pro tertio in casu quo alij duo arbitri essent discordes & de dicta discordia
9 ante sententiam seu laudũ non constat: † ideo arbitramentũ latum ab eo qui carebat potestate & authoritate arbitrandi non valet licet ex post facto. s. post sententiam superuenerit per no. per gl. & doc. in l. licet. ff. de iud. & in l. instar. C. de iur. fisci. li. x. & in c. cum ab vno. in gl. in ver. mandantibus. de re iudi. in vj. & not. In. in c. prudentiam. de offi. dele. & Bart. in l. obseruare. in fi. de
10 offi. procons. cũ si. ¶ † Nec stari debet verbis narratiuis dicti laudi, in quo fit mẽtio de discordia: quia dicta verba non probant saltem cum actũ fuit absente dicta dña Franciscina, & eius fratre, & stante quod à dicto arbitramento est reclamatũ, ita colligitur ex no. per Spe. in ti. de prob. §. videndũ. ver. sed pone iudex. & in ti. edi. §. restat. ver. in summa, & per Inn. & alios in d. c. qm̃ ꝯ. per illum tex. & probat in auth. si quis in aliquo in fi. C. de eden. & in l. j. C. de relat. & in l. fi. ff. qñ app. sit. & Ioan. An. in addi. Spec. in tit. de sen. §. vt aũt. in addi. quæ incipit supple peremptoriè, &c.
11 cũ suis cõcordantijs. ¶ † Nec ob. si diceret constare q̃d die xvij. mensis Octobris dictus. M. fuit interpellatus à duobus notarijs dictæ causæ vt deberet die sequenti de mane interesse ad allegandũ & ostendendum iura sui principalis. eo quia arbiter à tertio vna cũ dicto. M. intendebat dictã cãm expedire: quia rñdeo primò ꝙ per hoc non apparet de vlla discordia. Secundo rñdeo q̃d dicta asserta requisitio & interpellatio nõ releuat ꝓp multos defectus: nã est in certa ratione loci in quo haberet. d. M. adesse: ergo non valet. l. aut qui aliter. §. j. ff. quod vi aut clã. & no. Bart. in l. si vt proponis. la. ij. C. quomodo & qñ iudex. & Spec. in tit. de cita. §. j. ver. itẽ quod ciuitas. ¶ Et Ang. in l. vt perfectius. C. de anna. exce. dicit q̃d talis interpellatio debuit fieri per aliũ arbitrũ.
12 vel arbitros, vel ex eorum cõmisione. c. fi. de arbi. li. vj. † Sed dictus notarius nõ asseruit se interpellare ex commisione alterius arbitri vel arbitratoris. & ideo nõ valuit, debet enim ex cõmissione fieri talis requisitio. & q̃d de cõmissione appareat. l. neminẽ. & ibi no. Dy. & alij. C. de exh. reis. & no. Bar. in l. j. §. circa. de of. præfe. vr. do. in c. cũ parati. de ap. cũ si. habet enim alios defectus dicta interpellatio: sed breuitatis cã omitto cum nõ expediat, eò quia prædicta sufficiũt. ¶ Et nõ insisto an etiã laudũ prædictũ sit nullũ ex eo, quia dictus. M. nõ fuit vocatus legitimè ad discutiendũ negotiũ principale. nã dato quod dictũ laudũ fuerit latũ præsente. d. M. & cõtradicente. vt in scriptura laudi dicit: videt istud caput non ita afferre nullitatem sicut cætera, per l. si in tres. ff. de arb. & no. Spe. & Io. And. in tit. de arbitris. §. fi. ver. & nota quod nisi tres, &c. & gl. & Bar. in l. itẽ si vnus. §. itẽ si plures. ff. de arbi. & no. doc. in c. fi. de arbit. in vj. ¶ Sed satis vt dixi ꝙ antequã illi duo proferrent laudum non constabat de discordia dictorum arbitrorũ prius electorum. ¶ Et etiã ꝙ attenta forma compromissi debebat ab omnibus laudari. si ergo traxisset alios duos in suam sententiam: & sic quòd ab omnibus iudicabatur erat promissum obseruari: laudarunt etiam vltra cõtenta in compromisso vt fuit superius deductum. ¶ Et quia prædicta sufficiunt pro nullitate laudi, superuacuum esse arbitror, quod fuerit nullum discutere,
13 † eo quia latum fuit partibus non præsentibus neque vocatis, vt tenuit Petr. Bart. & Ang. in l. si quis arbitratu. de verbor. obliga. & Bar. in l. Theopompus. de do. præle. & in l. j. ad fi. ff. de leg. ij. & consuluit ipse in consi. incipiente. Thalionus de Spoleto. & Bal. in auth. ei qui. C. de temp. ap. & saltem hoc secundũ multos alios procedere posset, si ad discussionem & expeditionem nego-
14 tij partes non fuerunt præsentes seu vocatæ legitimè. ¶ † Posset etiam quis arguere contrarietatem & repugnantiam quæ videtur esse in laudo dum arbitri condemnãt dictam dom. Franciscinam ad reddendum rationem acquisitorum per eam ex operis manuum suarum seu ad libras centum, per quæ verba erat in electione debitricis reddere prędictam rationem: vel soluere libras centum. l. plerumque. ff. de iure dot. & in regula, in alternatiuis, & postea præcisè verba sequentia arctant dictam. do. Franciscinam

nam ad compensandũ libras centũ:& ratione contrarietatis red
ditur sententia nulla, vt no.gl.xj.quæst.iij.c.cũ ergo.in gl.in ver
bo posse.& Bar.in l.duo iudices. in fi. ff. de re iud. & Bald. in l.j.
C.de fur.in ix.col.facit.l.si pure. C. de fide instru. & l.vbi repu-
gnantia.de reg.iu. Ex quibus omnibus concluditur dictum arbi
tramentum non valere,&c.

ADDITIO.

a ¶ Visis.Confirmatur.ĩ.lib.vij.consi.xlviij.
b ¶ Concorditer.Alex.l.& suum.§.hodie.col.j. ff.de pac. Ro.
consi.dxij.col.v.cano.c.non potest.de re iu.Ia.l.rescriptũ.de
pac.l.de fideicommisso.C. de tran.sed Ale.hic impertinenter
hæc allegat quia ex hypothesi non fit compromissum in tres
sed solum in duos nisi sub conditione discordiæ quæ non eue
nit,etiam si ex hoc capite non est nullitas.
c ¶ Participia.s̃.li.j.consi.cxix.nu.2.
d ¶ Reclamatio.s̃.eod.consi.cxix.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Tempus immemoriale requiritur in vectigalibus.*
3 *Princeps non censetur velle derogare iuri tertij, nec primæ cõ cessioni.nu.6.*
7 *Princeps consuetudini nec pactis confirmatis velle derogare censetur.& nu.8.*
10 *Immunitas est stricti iuris, & restringenda.*
13 *Clausula, ex certa scientia, non operatur nisi in his quæ princeps scire præsumitur.*

CONSILIVM CXXV.

Viso titulo quæstionis premissæ, & capitulis, & scripturis
de quib.in themate & exceptionibus insinuationũ, do-
nationũ per dñm Sigismundum factarũ dicto Gofredo.
¶ Omnis dubitatio reducitur ad hæc,s.an dictus Gofredus tenea
tur soluere dictũ datium cõi,& hominib.terrę Lenziani pro ho-
spitio qđ voluit tenere sup vna ex petijs terræ cõprehensis in do-
natione facta ei per dic.do.Sigismundũ.de possessione de Gam-
1 berula. ¶ † In quo qdẽ fundata est intentio dicti cõmunis ex for
ma & consuetudine dictæ terræ quib.inductũ est qđ quicunque
tenet hospitiũ in comitatu dictæ terræ, teneat̃ soluere dictũ da-
tiũ. Nã hæc possessio inducitur priuilegio vel cõsuetudine vetu-
sta.l.imperatores.§.itẽ rescripserũt.ff.de publ.& c.super quibus
dam.§.præterea.de verb.sig.& no.Cyn.in l.j.C.noua vectig.&
Bar.in l.si publicanus.§.fi.ff.de pub.cõsulo tñ hominibus dictę
cõmunitatis vbi negaret̃ debere capitulari & ꝓbari qđ dicta cõ-
suetudo exigendi fuit à tãto tpe citra quod in contrariũ nõ extat
* memoria,seu quod est cõis * opi.in dicto loco non extante me-
moria in contrariũ,per ea quę tradunt̃ in locis s̃.alle.& qđ etiam
capitulet̃ ꝙ dicta exactio datij facta fuit sciente,& patiente iudi-
ce, officiali, seu rectore seu vicario ad quẽ spectabat curia loci, ꝑ
no.per Bart.in præalle.l.si publicanus.§. fi. licet nonnulli tene-
ant non esse necessarium probare dictam scientiam & patientiã:
tñ tutius erit eam probare. ¶ Accedit cõfirmatio dictarũ consue
tudinum facta per legatũ sedis apostolicæ & approbata inde per
2 secundum Romanũ pontificẽ † qui legatus etiã poterat statuta
condere.c.fi.de of.deleg.& pari rõne statuta edita & cõsuetudi-
nes confirmare.§.interim.in auth.de defen.ciui.l.adoptio.non
iure.ff.de ado. ¶ Videndũ est ergo an per concessiones factas. d.
Gofredo,infringatur intentio cõmunitatis. & rñdeo ꝙ nõ, siue
consideramus donationes factas per do . Sigismundũ. d. Gofre-
do & dici non potest etiã per eos derogatũ iuri dictæ cõmunita-
tis quo ad dictum datiũ exigendi : quia vt mihi refertur in dictis
donationibus de hoc nulla immunitas concessa est, vnde licet
concesserit ei do. Sigismundus possessionem seu villam Gambe-
rulæ. tamen per hoc non debet intelligi ꝙ iuri competenti dicto
cõmuni Lenziani in exigendo datium vini intelligatur esse dero
3 gatum : † quia princeps dando non videtur derogare iuri tertij l.
ij.§.merito.& §.si quis à principe. ff. ne quid in loco pub. c. su-
per eo.de offi.deleg. ¶ Et no.traditur per compo. Ioan.And. &
alios in c.causam quæ. de rescrip.vbi in tantũ dicunt hoc esse ve-
4 rum † quod si per Papam confertur alicui beneficium cum hac
clausula non obstante collatione alteri facta dicta clausula intel
ligatur de collatione inualida . vt ibi plenius per eos . ¶ Cum er-
go possit intelligi donatam esse dictam villam absque eo ꝙ aufe-
ratur ius percipiendi datum dictæ cõmunitati, debet ita intelligi
& præsertim cum nunquam ius dicti datij spectauerit ad dictam
villam Gamberulæ, nec villa de iure habeat huiusmodi pertinen
tias & iura, vt no.In.in c.cum ad sedem.de restitu.spo. ¶ Non eti
am derogat̃ iuri dictæ cõmunitatis in percipiendo datium prædi
ctum per confirmationem dictarum donationũ factam per lega
4 tũ sedis apostolicę, per easdẽ rationes quas proximè dixi. ¶ † Nã
in confirmatione facta à superiore, semper intelligitur exceptũ
ius alterius: vt inquit Bal.in l.j.in prin.ff.de const. prin.allegat.l.
authoritate.& l. meminerint. C.vnde vi. ¶ Et propterea dicit ꝙ
in generali confirmatione solũ iusta vident̃ confirmata , allegat
qđ no.in l.ij.C.de diuer.prædi.li.xj. & in c.si gratiosæ.de rescri.
& no.Bar. & alij post eũ in l.j.ff.de his qui sunt sui vel.ali.& Cy.
in l.ex his.C.de do.inter vi.& vx.& Cy.& Bal.in l.cũ oportet.in
prin.C.de bo.quæ lib.& Bal.in c.j.in prin.& ibi bonus tex.in ti.
per quos fiat inuesti.& Bald.in l.j. de monop.& in l.oẽs populi.
in vj.co.de iust. & iur. & in l.ij. C.de preci.impe.offe. ¶ Tũ etiã
quia in concessione facta ꝑ legatũ Gofredo vltra confirmationẽ
dictarũ alienationũ,dr̃ ꝙ dictus dñs legatus volens dicto. d.Go-
fredo deuotionis fidei,& meritorũ suorũ intuitu maiorib.bene-
ficijs cumulare, eximebat Georgium Guidonis de Gamberula
cum familia, vnũ de hominibus nominatis in altera ex donatio-
nibus prædictis:etiã quo ad onera spectantia ad cõe Lenziani cã
stri,& illum subijciebat dicto Gof. per quæ verba apparet ꝙ istis
non erat concessa immunitas ab oneribus spectantibus ad castrũ
Lenziani:& ostendunt illa verba ex tunc eximẽtes in cle.j.de cõ
5 ce.præb.l.huiusmodi.ff.de ver.ob. ¶ † Pręterea exceptio declã
rat regulam ac etiam eam confirmat in casibus non exceptis.l.nã
qđ liquidæ.§.fi.de pe.le.§.& aũt.in auth.de non ali.l.quæsitũ.§.
denique.ff.de fun.instr.l.in his.& cũ ibi no.ff. de legi.ergo si le-
gatus voluit derogare iuribus dictæ cõmunitatis, & diminuere
onera applicanda dictæ cõitati quo ad personam dicti Georgij
Guidonis : sequit̃ quòd quo ad alia non excepta remanet firmat
clausula, ꝙ non sit concessa immunitas quò ad alia onera nõ spe
cificata,& pertinentia ad dictũ cõmune. ¶ Denique cũ per prius
præfatus.d.legatus concessisset per capitula dictis hominibus &
cõmuni Lenziani,quòd suæ consuetudines deberẽt ei seruari, &
ꝙ dicta terra Lenziani & sua curia districtus ius & iurisdictio in
futurũ non possit nec debeat subijci alicui ciuitati, vel terræ,vel
alicui alteri iurisdictioni.& qđ possessiones dictæ terræ & distri-
ctus terræ Lenziani cõtribuere debeant ad dictã terrã Lenziani
6 vt plenius in dictis capitulis continet̃: † non intelligitur per se-
quentẽ concessionẽ derogatũ primæ cõcessioni, de qua nõ erat
facta specialis mentio in secunda concessione facta per eundẽ le
gatum.d.Gofredo.c.bonæ.de confir.vti.vel inuti.c.ex literis.de
of.dele.c.cũ ordinẽ.& c.cum in nostra. de rescri.c.ij. & ibi doc.
de dolo & contu.c.veniens.de præsc. facit qđ no.gl.in l.decurio
nibus.C. de silentiarijs.li. xj. ¶ Nec ob. quod in dicta posteriori
don.facta per legatũ Gof.dicatur non obstantibus quibuscũque
in contrariũ facientib . quia saltẽ cũ non dicat quibuscunque lite
ris seu quibuscunque cõcessionibus,dr̃ generaliter loqui nõ spe-
cialiter : & ideo non sufficit vt in iuribus . s̃. allegatis, & per not.
per Bart.& alios in l.fi.C.si cõtra ius vel vti.pu.& per Bart.in l.j.
in fi.ff.si quis in ius vo.non ie.& no.doc.in c. nonnulli. de rescr.
7 cum suis concor. ¶ † Accedat ꝙ dicta concessione facta per lega
tum præfato Gof. non fit mentio de dicta cõsuetudine exigendi
datiũ : vnde ad hoc, vt per dictas literas legati intelligeretur esse
derogatũ cõsuetudini prędictæ, oportebat de ea fieri mentionẽ.
aliàs ꝯcessio nõ valet tanq̃ surreptitia.c.j.de cõsuetu.in vj. ¶ Ideo
per hoc dicit Bal.in d.l.fi.C.si ꝯ ius vel vti.pub.ꝙ multæ conces-
siones possunt per hoc infringi, quando non fit specialis mentio
de cõsuetudine contra quã fieret cõcessio: quia dicit ꝙ do. tenẽt
qđ debet de consuetudine fieri specialis mẽtio , & ꝙ istud est mẽ
ti tenendũ ſm eũ. ¶ Non ob. si diceret̃ ꝙ in dicta concessione fa-
cta per legatum sedis apostolicæ Gofredo dicitur submittẽtes &
submittens villam homines & familias, & vnumquemque eorũ
potestati iurisdictioni , & ditioni tuæ volẽtes eos esse immunes
& exemptos ab hominibus & vniuersitatibus dicti castri Len-
ziani,ab omnibus oneribus personalibus, realibus, mistis,ac gra
uaminibus tam ordinarijs quàm extraordinarijs, & alijs quibus-
cunque:& esse ad onera prædicta tibi subditos, obnoxios, obli-
gatos , & de ipsis tibi in futurum responderi . Quia respondeo
multipliciter, primò quod quò ad dictũ datium vini exigendum

ex vetusta cõsuetudine,nõ intelligitur esse derogatum,tum quia
de tali consuetudine non est facta specialis mẽtio, prout require
batur.tũ quia de cõfirmatione dictę consuetudinis prius facta &
concessa per eundem dictum legatũ dictæ cõmunitati Lenziani,
non fuit facta mentio in cõfirmatione facta per legatum. d. Go-
fredo prout de iure requirit᷑,vt dixi.¶ Accedit ꝙ voluit gl.not.in
8 cle.dudũ.in verbo pacta.de sepultu. quæ dicit † quod licet sit de
rogatũ pactis vel statutis, non intelligitur derogatũ pactis vel sta
tutis confirmatis. ¶ Item rñdeo quod referuntur dicta verba ad
concessionem villæ Buschi, & certarum familiarũ de dicta villa
Buschi, quæ consueuerunt ire extra curiã Lenziani, de qua villa
Buschi & hominibus proximis mentionẽ fecerat,qđ apparet:qa
si intellexisset etiã de villa Gamberulæ dixisset villas, & nõ villã:
9 cũ essent duæ.l.fi.ad Tre.¶ † Hoc etiã apparet:quia clausula præ
dicta non debet referri ad villã Gamberulæ:quia de ea erat s̃. spe
cificè locutus.& circa eã fecerat specificã prouisionẽ: ideo clau-
sula prædicta sequens non debet referri ad villã Gamberulę cir-
ca quam specialiter prouiderat ꝙ fieri volebat.l.sed si p prętorẽ.
§.deinde.ff.ex quib.cau.ma.l.j.§.eũ.ff. de postu.l. cohæredi.§.
qui patrẽ.de vul.& pu.& no. doc.in l.talis scriptura.ff.de le.j.&
in l.si idẽ cũ eodẽ.§.fi.ff.de iuris.om.iu. ¶ Itẽ rñdeo ꝙ in d.clau-
sula cõceditur quædã immunitas aliquibus ex dictis hominibus
dictæ villæ ibi specificatis:non aũt per hoc est concessa immuni-
tas loco.nec d.Gofr.patet ibi dũ dicit,volẽtes eos esse immunes,
10 &c.† & immunitas est stricti iuris tanq̃ contra vtilitatẽ publicã.
l.j.in fi.ff.de iu.immu.c.porro.de priui.no.gl.in d.l.si ita sit scri-
ptũ filiabus.in prin.in ver.masculo.de legat.ij.¶ Non ob.etiam
si contra prædicta adducatur concessio & confirmatio facta per
Pium Romanũ pontificẽ, præsertim ibi dum referendo dictam
concessionem factam per legatum domino Gof. dicit, ac prædi-
cta & Buschi eius cõitatis & diœcesis villas cum eorũ incolis à di-
cto comitatu demẽbratis, &c. nec nõ ad cuiuscunque alterius su
perioritatẽ eximens,&c.& papa ex certa scientia dictã concessio
nem factã legato confirmat,ex certa scientia & de nouo pro po-
tiori cautela concedit:quia rñdeo quod dicta concessio facta per
papam est surreptitia,& etiã obreptitia:nam tacuit.d. Gof. dictã
consuetudinem exigendi datiũ per dictum cõe Lenziani confir-
matũ per dictum legatum:& tacuit ꝙ per legatũ sedis apostolicę
concessum fuerat dicto cõi Lenziani, quod dicta terra Lenziani
districtus ius & iurisdictio in futurũ non posset nec deberet subij
ci alicui ciuitati vel terræ vel alicui alteri iurisdictioni: & qđ pos-
sessiones dictæ terræ, & districtus Lenziani contribuere debeãt
ad dictã terram Lenziani, vt latius in dictis capitulis continetur,
11 merito non tenet dicta cõcessio sicut dixi, s̃. ¶ † Accedit quia in
his concessionibus strictè fit interpretatio prout fit quando agi-
tur de immuni.conceden.quæ dicitur de iure tendere contra pu
blicam vtilitatem, tunc etiã si de aliquo quantũcunque minimo
omittatur mentionem fieri.redditur concesio inualida.i.surre-
ptitia.c.si proponente.de rescrip.c. si motu proprio. de præb. in
vj.notant doct.in c.nostra. de rescr. vbi per hoc voluit ꝙ si in li-
teris ad beneficia etiam omittat᷑ fieri mentio de alijs literis, quam
uis inefficacibus, reddantur secundæ literæ subreptitiæ. ¶ Item
respondeo quod alia ratione fuit obreptitia dicta impetratio
Gofredi, quia fuit narratum Papæ quod legatus sedis apostoli-
cæ dimembrauit dictas suas villas scilicet Gamberulæ & Buschi
cum illarũ incolis à dicto comitatu Lenziani, & ꝙ eas & homi-
nes à cuiuscũque alterius superioritate exemit: certe & per hanc
dimembrationẽ vult Gof.intelligere, quod in dicta villa Gambe
rulæ cõe Lenziani non possit exigere datiũ, & quod ita disposuit
legatus proculdubio nõ narrauit verum Gof. Papę: quia legatus
quo ad possessionẽ seu villã Gamberulæ solum confirmauit do-
nationẽ factã per d.Sigismundũ,& subiecit.d.Go.Georgiũ Gui-
donis de Gamberula, eximendo eũ ab oneribus petinentibus ad
dictũ cõmune Lenziani, per quæ per legatum non intelligitur es
se derogatum iuri percipien.datium competens dicto cõi.vt pro
baui. s̃. per plura media: ergo carere debet impetratis. d. Gof.
propter obreptionẽ prædictam.l.sed si hac.§.patronum.ff.de in
ius vocan.l.fin.ff. de diuer. præscrip.c. super literis. de rescript.
12 ¶ † Præterea Papa se refert ad literas. d. pap. vt patet ex quibus-
dam verbis dum dicit,prout ex quibusdam literis authenticis ip-
sius legati sigillo munitis, quantum plenius dicitur contineri.
& ita est quòd per literas dicti legati non intelligitur esse facta di
minutio saltem quo ad effectum de quo nunc quærit᷑ vt iam di-
ctum est:ergo nec p concessionẽ Papæ se referẽtis ad concessio-
nẽ legati intelligitur esse facta.l.ij.C.de erro.aduo.cũ ibi no.per
Bald.in ver.vlterius not.ꝙ qñ quis,&c.facit.l.in testõ.la.j.& l.si
ita scripsero.de condi.& dem.l.asse.ff.de hære.insti.l.ait pręto r.
§.j.ff.de re iud.cum si. ¶ Ex quibus apparet ꝙ Papa non intelle-
xerit cõcedere nisi illa quę erãt cõcessa per legatũ & in concessio
ne claudebant᷑:& ad hoc tendũt verba concessionis Papæ,vt cla-
rè ex inspectione apparet.Igit᷑ nõ potest per Gofredũ allegari di-
cta immunitas datij, quæ nõ fuit cõprehensa in dicta cõcessione
legati.¶ Et pro hoc apparet non ob.si diceret᷑ quod Papa dicit se
facere ex certa sciẽtia,&c.quia vt dixit signãter Bal.in l.fi.C.sen.
13 rescin.nõ pos.† Illa clausula nil operat᷑,nisi in his de quibus prin-
ceps præsumit᷑ habere scientiã sicuti sunt ea quæ consistunt in iu
re,nõ aũt in his quæ princeps præsumit᷑ ignorare sicut sunt bonę
consuetudines locorũ & in alijs quæ in facto alterius cõsistunt.
d.c.j.de constit.in vj. ¶ Ex quibus concludo dictũ datiũ percipi
& exigi debere, & posse per dictũ cõmune Lenziani, &c. Alex.

SVMMARIVM.

1 Præscriptio an currat hæreditate iacente nu.2.
3 Sententia lata contra hæredem scriptũ circa inualiditatem testamenti nocet legatarijs, quorum ius dependet ex testamento.

CONSILIVM CXXVI.

IN causa & lite vertente inter dñam Elizabeth vxorem
Iacobi Leonardi agentem,& Ioannem & Martium de
maranis se defendentes. ¶ Sentio partes dicti iudican
tis esse in absoluendo.d.do.Martium.nam dicta Eliza
beth tendit ad consequendũ duo asserta debita: vnum est li. du-
centũ pro dote quondã dñæ Catharinæ matris suæ: aliud est lib.
cc.pro legato sibi facto in testõ Leonardi prædicti.¶ Quò ad pri
mũ dubiũ ob.agenti exceptio allegatæ præscriptionis.nam præ-
mittit᷑ qđ rei conuenti possederũt ante pręsens iudiciũ per annos
decem cum titulo, à tpe quo per mortẽ dicti Leonardi fuit solu-
tum matrimoniũ:& ab eo tempore cœpit currere dicta præscri-
ptio.l.in rebus.§.omnis.C.de iur.do. maximè in ver. exceptio-
nem.& in l.cum notissimi.§.illud.C.de præsc.xx. ann.& decla-
rat Bal.& Ang.in l.ita stip.in j.q.ff.de verb.obl. ¶ Et hypotheca
ria tollitur tali spatio quo ad agendum contra tertium possesso-
rem,qui titulo & bona fide possedit.l.j.& ij.C.si aduer.credi.li.
1 vij.¶ † Nec ob.si diceret qđ tpe vitæ dictæ d.Catharinæ,isti em-
ptores,s.Ioannes & Martius nõ præscripserunt, nec præscribere
potuerũt ea mortua & iacente eius hæreditate. iuxta.l. si seruus
hæreditarius.ff.de stipu.seru. quia respondeo quod aut dicimus
decessisse dictã.d.Catharinã tali tpe ꝙ isti rei conuenti vel autho
res eorum cepissent præscribere ꝯ eã. expeditũ est ꝙ quãuis ante
præscriptionẽ cõpletam decesserit dicta Catharina,tñ iacente ad
huc hæreditate eius potuit perfici præscriptio prædicta,vt no.in
l.si intra.C.de non nu.pe.& in l.ea quæ.C.de tẽp.in integ.resti.
pe.& not.Ange.in d.l.si seruus hæreditarius.¶ Aut tẽpore mor-
tis dictæ d.Catharinæ nondũ erat præscriptio inchoata ꝯ eam:&
adhuc s̃m Ang.& Io.de Imo.in l.furtũ.§. fundi. aliàs est in l.po-
2 test.cum.l.seq.ff.de vsur. † potest etiam dici ꝙ præscriptio lon-
gi tpis in qua requiritur titulus & bona fides potest incipere hæ-
reditate iacente,per dictum.§.fundi.& idem per Bart. in l.sed si
sub condi.§.si seruus alienus.& ibi hoc no.Ang.& Ioan.de Imo.
ff.de hære.insti.& etiam probat᷑ in l.Iul.aliàs incipit,non solũ.in
pri.ff. ex qb. cau.ma. & firmat expresè etiã in præscri. lon.tem.
Raph. Ful. in l. licet de iure delib. & ita etiam de mente Spec. in
ti.de præscri.§.j. ver.item not. ¶ Alia insuper ratione non debet
fieri positio in libello pro dictis lib. cc. ex causa dotis maternæ:
quia d.dom. Elizabeth agit tanquam insolidum hæres matris ex
testamento. & d. dom. Catharina eius mater decessit ab intesta-
to, superstitibus quatuor filijs: & sic cum non probauerit cau-
sam ex qua agitur obtinere non potest.l. habebat. ff. de instit.l.
cum quærimus.in princ. ff.de except. rei iud. ¶ Nec ad hoc ob-
stat si diceretur quòd d. Elizabeth conata est probare per attesta
tiones quinque testium receptorum in alio iudicio moto.s.inter
Ioan.proc.ex vna parte agentem,& d.Leona. ex altera se defen-
dentem quòd.d.do.Catharina instituit sibi vniuersalem hæredẽ
d.d.Eliza-

d.d.Elisabeth: quia respondeo ꝙ isti testes fuerunt excepti inter
alias personas, & in alio iudicio non citatis dictis de maranis, me
rito non faciunt fidem saltem plenam in isto iudicio. l.ij.C. qui.
res iud.non no.& C.res inter alios acta, per totum. ¶ Nec ob. ꝙ
sicut sententia lata super irritatione testamenti vel eius validita-
te facit ius quo ad omnes. l. Papi.§. si ex causa.ff. de inoff.test.&
ibi no.in l.si patroni.§. fi.cum.l.seq.ff.ad Treb.ita & probatio-
nes & reliquæ actio.ca. inter dilectos. ver. nec attestationes. de
fide instrumento.no.Inno.in c.causam quæ.el.j.de testi.& Bar.
in l.sæpe.cum si.ff.de re iudic.Quia respondeo quod illud est ve
rum quo ad eos quorum ius dependet ex testamento, prout lo-
3 quuntur iura præallegata.† vnde sententia lata contra hæredem
scriptum circa inualiditatem testamenti nocet legatarijs & fidei-
commissarijs, quorum ius dependet ex testamento:& ideo stan-
te ipso testamento nullo non possunt ipsa legata vel fideicõmis-
sa petere, quæ nõ debentur nisi in dicto testamento valido, vt iu-
ribus præall.secus quo ad eos quorum ius non dependet ex testa
mento: vt quo ad creditores, vt probatur in l.si superatus.ver.eti
am.de pig. ¶ Præterea dictum testamentũ conditum à. d.d. Ca-
tharina, dato quod probatũ fuisset etiam per quinque testes præ
dictos: tamen non valuit etiam inter liberos: quia attenta proba
tione dictorum testium interuenit defectus præteritionis Fran-
ciscinæ filiæ dictæ do. Catharinæ, de qua Franciscina nullam ap-
paret fuisse factam mentionem in dicto testamento, testamentũ
redditur nullum. in §. aliud quoque capitulũ. in auth. vt cum de
appel.cog.& plenè not.in d.auth. ex causa. de li. præter. ¶ Nec
ob.id quod habetur in d.l. hac consultissima. §. ex imperfecto.
de test. quia illud non procedit in testamento imperfecto ratio-
* ne præteritionis secundũ communem * opi. vt legitur & notat
in l.si filius q in potestate.ff.de li.& posth.& in l.filio præterito.
& ibi not.do.ff.de in integ.rest.& ibi Ang.& Bald.in d.§.ex im-
perfecto. ¶ Et ideo dato ꝙ dicti testes probarent in hac causa: ta-
men illa dispositio testamenti ita probata est nulla: etiam si fuis-
set lata sententia in dicta causa pro validitate testamenti contra
d.Ia.per d.Io. ¶ Posito etiam ꝙ illa sententia esset de illis quæ fa-
ceret regulariter ius quo ad illos tantũ, tamen quia fuisset in cul-
pa do. Iac. si non appellauit, eò quia sententia ex proximè dictis
erat iniusta: ideo non faceret talis sententia ius quo ad alios pro-
pter dictam culpã commissam in non appellando: vt est text.no.
ff.de leg.j.in l.si seruus plurium.§.j.ver. quid ergo. iuncta gloss.
quę incipit, quod appellauit, &c.in vltima responsione quam ap
* probauit ibi Dy.Bar.Ang.& communiter * doc.si tamen legiti-
mè constaret dictam dominam Franciscinam dictum testamen-
tum approbasse: nõ facerem vim in hoc vltimo fundamento per
ea quæ habentur in d. l. filio præterito. circa aliud debitum libr.
cc.in testamento relictarum non scribo quia super hoc non sum
requisitus, &c. ego Alex.

CONSILIVM CXXVII.

Viso processu causæ principalis & appellationis inter Do-
minicum quondam Ioannini Nicolai de compillo no-
mine suo ex parte vna agentem & nobilem virũ de Com
pillo ex alia se defendentem. ¶ Visisque consilijs quæ hincinde
reddita sunt: Sentio ex his quæ actitata sunt debuisse absolui à pe
titione dictum Nicolaum prædictum de Compillo: & non be-
ne fuisse iudicatum per iudicem appellationis: quia non sunt pro
bata necessaria pro parte agentis, vt locum habeat remediũ. l.ij.
C.de rescin. vendi. cum si. Eo quia non est probatũ quod res ven
dita fuerit minus dimidia iusti pretij. Ad quod ostendendum pręę
suppono quod dictus quondam Ioanninus vendidit Nic. petiam
vnam terræ laboratæ Bubulcarum. xxv. & quantacunque esset
in curia compilli iuxta viam communis, iuxta riuum, iuxta Gui-
donem, iuxta Franciscinum achilini pro pretio libra. lxxxv. &
sic non fuit facta mentio ad mensuram seu ad numerum Bubul-
carum, adeo quod etiam si per mensurationem non reperiamus
dictam petiam terræ esse nisi Bubulcarum decem, tamen pre-
tium prædictum deberetur nec repeti posset: quia partes non vi-
dentur se restringere ad numerum mensuræ seu Bubulcæ: sed so-
lum ad corpus quod tunc esset circa dictos confines, qualiscun-
a que esset in mensura: vt concludit Old.[a] in consi.cxcvij.incip.in
concessione.Ioan.And.in addi.Spe. in titu. de emption. & ven.
§.sciendũ est.& Bald.in rub.C.de contrahen.empt.in xxij.q.&
Pet.de Anch.in c.per tuas.de donat. & Sal.in l.ij.C.de contrah.
emp.& Pau.de Ca.in l.si seruũ.§.j.de actio.emp.& Pau.de Lea-
za.in c.fi.de emp.& ven. in pe. col. in repe.per id quod habetur
in l.si venditioni hominis.in prin.ff.de act. emp. & per not.in l.
iiij.§.fi.eo.tit. cũ si. ¶ Et tanto magis vbi fuerint adiecta illa ver-
ba.& quantumcunque &c.prout in casu nostro fuit.l.Balista.ad
Treb. ¶ Testes autem producti pro parte agẽtis ad probandum
valorem dictæ petiæ terræ deponunt de valore cuiuslibet Bubul
cæ.s.ad valorem.vij.vel viij.li.cum dimidia pro qualibet Bubul-
ca: & non constat de numero Bubulcarum per aliquam mensu-
rationem: igitur non potest ex dictis testiũ concludenter inferri
ꝙ in vendi.dictæ petiæ terræ dictus Io. fuerit læsus vltra dimidiã
iusti pretij: & testes ipsi dicunt nescire mensurã dictæ petiæ ter-
b ræ: igit̃ dicta probatio [b] testiũ nõ videt̃ de iure concludere prout
1 concludere debet.c. in præsentia. de prob. ¶ † Præterea dictum
remedium rescindendi dictũ contractũ vendi. occasione dece-
ptionis vltra dimidiam non competit ei, qui sciuit se lædi vltra di
ctam dimidiam: quia scienti & volenti dolus siue deceptio non
infertur.l.cum donationis. C.de transa.l.j.in fi.ff.de act.emp.&
* in proposito no. doc. * cõmuniter in l. ij. & in l.si quis cũ aliter.
de verb.ob. Sed videt̃ ꝙ dictus Ioanninus intellexit se decipi vl-
tra dimidiã qñ vendidit: quia paulo ante emerat dictam petiam
terræ pro lib.cxxvj.& sol.v.vt cõstat ex instrumento in actis pro
ducto. nã est præsumendũ dictum Ioannẽ putasse se emere iusto
pretio.l.cum de indebito. de proba. & tamen qñ dictam petiam
terræ vendidit dictus Ioanninus dicto Nico. apparet habito re-
spectu ad pretium quo Ioanninus plus emerat, ꝙ ipse intellexit
se lędi vltra dimidiam iusti pretij: ergo non competit sibi dictum
remedium quia non censetur deceptus iste qui fuit sciens, quòd
est verum etiam in rustico secundum Sal.in d.l.ij. in vij. q. C.de
rescin. venditio. quia secundũ eum error in sciente præsumi non
potest. & propter hoc ipse reprehendit Bald. aliter dicentem.
2 ¶ † Confirmant̃ prædicta quia d. Ioanninus in dicto contractu
venditionis iurauit se non venire cõtra dictũ contractũ ratione
modici vel enormis dãni: aut aliqua quauis ratione vel causa. Et
enorme damnũ in maiore. xxv. annis ꝯhente dr̃ qñ est deceptus
vltra dimidiam, per d.l.ij.vt expressè firmat Ant.de Bu.in c.cum
contingat.de iureiur.in ver. quæuis causa.vbi etiam Ioa.de Imo.
post medium.in versi.Item aduerte quòd quando minor lęditur
&c. ¶ Pro hoc etiam bene facit quia videmus: quia licet mulier
minor & rusticus æquiparentur quo ad ignorantiam præsumen
dam.d.l.cum de indebito.ver.sinautem.& l.ij.§.fin.ff.de iur.fis.
l.regula.in princi.ff.de iur. & fac.ignoran.l.j. in fin.de eden. tñ
quando minor iurauit nõ simpliciter, sed iurauit non venire con
tra ratione minoris ætatis vel aliqua quacunque de causa per ver
ba æquipollentia: tunc excluditur beneficio. d. l. ij. secundum
Bar.& alios in l.ij. ergo eodem modo in proposito cum d. Ioan-
ninus iurauit non simpliciter, sed in forma satis lata vt patet ex
verbis prædictis, debet excludi à remedio prædicto. Nec dicam
quod debuit certiorari de beneficio. d. l. ij. quia dico quod vbi
aliàs fuisset necessaria certioratio: tamen propter virtutem iura-
menti, ad quod præsumitur quis deliberatus accedere, non re-
quiritur alia certioratio, ideo mulier minor, &c. excluditur à be-
neficio in resti.in integ.& beneficio senatuscon. Velleia. secun-
dum Bar.Ang.& Mod.in l.sciendum. de ver.ob.& in d.l.ij.& in
auth.sacramenta puberum.per illum tex.C.si aduer.ven.& in l.
si duo patroni.§.Iulianus.de iureiur.& Archi. & Ioan. And.in c.
ij.de pac.in vj.ar.illius text.& Ant.de But.in c.si diligenti.de fo-
ro compet.& bene probatur in c.ex rescripto.de iureiur. & hoc
etiam ibi tenet Bal.& do.Abb.in c.pe.de emp.& ven. Et ista vi-
detur de iure opi.verior quam sum solitus consulendo & legen-
do sequi. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Old.s̃.eo.consi.cxx.
b Probatio.hæc sola ratio valet.sequentes non valent.

SVMMARIVM.

1 *Proxeneta non est idoneus testis.*
2 *Gabellæ commodum percepturus non est idoneus testis.*
4 *Venditionem contrahentes nõ probant: nisi probando pretiũ.*
5 *Indicia imperfecta non iunguntur.*

CONSILIVM CXXVIII.

Ponderatis narratis in themate & tenore sententię latæ inter Nicolaum caualarium agentem, & Christophorũ conleriatũ se defendentẽ. Et visa attestatione facta per Anto. de guis. ¶ Sentio in dicta causa non fuisse recte iudicatũ, & per ɔ̃ns bene reclamatũ à dicta sententia. ¶ Nã d. iudicans pronunciauit contractũ venditionis, de qua in petitione actoris, habuisse & habere debere locum & effectũ: & contractũ ipsum fuisse completũ inter ipsos Nico. & Christophorũ, iurante tñ dicto Nico. cõtenta in dicta eius petitione fuisse & esse vera, quod iuramentũ declarat deferendum esse. d. Nico. Ita tñ quod quidam Nico. suellus attendat promissa per eum dicto Nico. caual. & dicto Christophoro, quantũ est pro venditione certarũ terrarum de quibus tractatũ seu conuentum fuit inter d. Christophorũ & Nico. suellum, sed si Nico. suellus nõ obseruaret promissa dicto Christophoro, culpa ipsius Ni. suelli eo casu absoluit dictum Christopho. à dicta petitione Nic. caual. vt latius in dicta sententia continetur. ¶ Hoc aũt iustè facere & inducere non potuit dictus iudicans. ¶ Primo quia dicta venditio facta inter actorem & reum non erat sufficienter probata per Anton. de guis. Primò: quia non dr̃ aliqua vendi. purè contracta aut purificata inter actorem & reum patet dum ipse deponit & dixit ꝙ Christop. dicit se velle ire Quarantulã & habere colloquium cum Nico. de suel. & ei dicere quòd si esset in ea opinione de faciendo sibi certã venditionẽ prout aliàs dicit, ꝙ tunc denunciaret vtranque vendi. & ante purificatã conditionem non potest agi ex contractu prout actum extitit. l. cedere diem. ff. de ver. sig. l. legata. ff. de condi. & demon. ¶ Præterea cõtractus emptionis & venditionis non põt cõtrahi nisi interueniat cõsensus vtriusque cõtrahentis præsentis: vel si vnus est absens oportet ꝙ pro eo interueniat nũcius vel procurator, seu epistola. l. consensu in princ. de actio. & ob. l. j. in fin. de contrahen. empt. Et vt inquit gl. fi. in d. l. j. in fi. requiritur ꝙ talis nuncius fuerit ad hoc specialiter destinatus, sed nõ probauit de simultaneo consensu, per d. Christoph. & Anto. pręsentes. nec quòd etiã consenserint per epistolam aut per procuratorem, neque per nuncium ad hoc destinatum. Non enim dicit do. Anto. se fuisse constitutum procuratorem à dictis contrahentibus: vel altero eorũ: nec dicit se fuisse nuncium destinatum ab altero eorum. ¶ Sed dr̃ ꝙ fuit medius ad tractandũ dictum mercatũ & accordium de cõmuni consensu & voluntate prædictorũ: & per ɔ̃ns asserit se fuisse pro dicto contractu celebrando proxenetã, qui mediator appellatur. c. j. de testi. in vj. & in. §. quoniam vero proposuimus in auth. de te-
1 sti. † Et fm veram opi. talis proxeneta,[a] etiam si nullũ expectat
a salariũ de contractu, nõ est legitimus testis ad probandum dictũ contractũ qñ non producitur ex consensu vtriusque partis ad testificandum quamuis sponte ipse velit testificari, vt no. gl. in tit. de instrum. cau. & fide. §. in his. ver. ad numerationem. probatur in d. c. j. de testi. in vj. iuncta glos. pen. quia est speciale in casu posito in d. c. j. quòd proxeneta seu mediator inuita altera parte possit testificari, & sic in contrariũ est ius cõmune. l. ius sin. de ll. & ita Io. Andre. & Ant. de But. & do. Card. Flo. & Ioa. de Imo. in c. dilectorum. de testi. cog. vbi reprehendunt vnam opin. positam per gloss. in. §. quoniam vero legem posuimus. in ver. prohibitione. in auth. de testi. quæ vult ꝙ nisi vtraque parte consentiente proxeneta non possit cogi testificari: tamen sponte potest testificari etiam si vna pars consentiat. & vt dicit Ioan. And. & alij in d. c. dilectorum. ratio posita per gloss. in d. §. quoniam vero. innuit quod nõ. proxeneta etiam sponte testificari nõ potest quando vtraque pars non consensit: quoniã dicit gl. ꝙ non creditur proxenetæ: quia præsumitur quòd oportet perfici id propter quod laborauit. & quod firmum remaneat ne ei imputetur quod minus caute se habuit. Et istam partem etiam tenet glo. in c. fi. in gl. antepe. de testi. in vj. & Bart. in l. om nibus. C. de testi. & in l. deferre. §. idem dicam. ff. de iur. fis. & Pet. de Anch. in d. c. j. de testi. in vj. Ioan. de Imo. in l. si cui legetur. §. si Titio. ff. de leg. j. & in c. ex literis de transac. & Ant. de But. in c. cum à nobis. de testi. Saly. in l. nullus. C. de testi. licet Bald. aliter dixerit in d. l. omnibus. Et multo magis dici posset per dictum Anton. non probari
2 legitimè de dicto contractu: † vt datiarius ex eo contractu esset percepturus gabellam: vt in themate narratur per id quod not. Bart. in d. l. deferre. facit. d. l. nullus & d. l. omnibus. Et idem etiam dicendũ esset si dicto Anton. diceretur ꝙ fuit ꝓcurator constitutus ad dictum contractũ incundũ: quia etiam non esset idoneus testis ad probandũ perfectionẽ ɔ̃ctus, vt per gl. & Bart. in d. l. deferre. cũ si. ¶ Nec etiã de dicta vẽditione est probatũ per aliũ testẽ do. Ni. caual. qui vt narrat in themate, deposuit se audiuisse à dicto Christopho. ꝙ concluserat mercatum cum. d. Nico. quia deposuit de confessione facta absente parte, quæ non probat. l. certũ. §. si quis absente. de confes. l. fi. de interro. act. & est vnicus & singu. ideo nõ probat. l. iurisiuran. de testi. c. in omni de testi.
3 † hã si essent duo testes legitimi & plenè deponentes de confessione dicti Christophori facta absente parte, nõ facerent nisi semiplenã probationẽ: per id quod habetur in c. fi. de suc. ab intesta. & per no. in l. capite v. ff. de adulte. & per no. per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. in viij. & xij. col. ¶ Præterea si dictus testis cuius attestationis copia mihi transmissa non est: solum deponeret
4 qđ audiuit a. d. Christoforo ꝙ ɔcluserat mercatũ cũ. d. Nico. † & non dicit fuisse expressum certũ pretiũ dicti ɔ̃ctus. nõ releuaret: quia cũ vertatur quęstio inter assertũ emptorẽ & venditorẽ de ɔ̃ctu
b venditionis, oportet qđ probetur de pretio[b] certo ipsius ɔ̃ctus, per id quod habetur in. §. pretiũ. insti. de emp. & vend. no. Rapha. in l. j. C. de ɔ̃hen. & cõmit. stipu. & Bal. in l. j. C. de re. alie. nõ alie. bñ facit id qđ not. Bart. ff. de verbo. obl. l. sciendũ. in j. col. in versi. ɔ̃
5 hoc oppo. no. insti. de empt. & vendi. ¶ † Et dicti duo testes non sunt perfecti & integri, sed singulares: & quo ad dictã ꝓbationẽ nõ possunt adinuicẽ coniũgi, vt faciãt adinuicem vnã semiplenã probationẽ: vt no. determinat Bal. in l. si quis ex argentarijs, circa princ. ff. de eden. & in l. spadonem. §. quarta. de excu. tu. & in d. l. iusiurandi. & Ioan. Cal. & Anto. de But. in c. veniens. el. j. de testib. ¶ Et Nico. de Neapo. in l. ij. in prin. ff. de excu. tu. & Pet. de Anch. in consi. ccxv. incip. in Christi nomine visa diligenter, &c. facit id qđ habetur in c. licet causam. de probat. & in l. ob carmẽ. §. fi. ff. de testi. cũ ibi not. ¶ Cum igitur non esset probatũ de dicto ɔ̃ctu etiã semiplenè tantũ. sequitur ꝙ non erat deferendũ à iudice iuramentũ dicto Nico. actori. d. l. admonendi cũ ibi no. & in l. & in bonæ fidei. C. de reb. cre. & in c. fi. de iureiur. & sic nõ potuit iudex in iuramẽto necessario supplẽte probationẽ imperfectã fundare suã delegationẽ & sententiã, cũ requirat probationẽ actorũ esse saltẽ semiplenã. vt no. in locis proximè alle. nec etiã in iuramẽto iudiciali potuit iudex fundare suã delegationẽ, q illud debet deferri à parte parti iudicis authoritate. l. j. cũ gl. fi. ff. de iurei. Sed istud iuramentũ non fuit delatum per d. Christopho. d. Nico. ergo iudex non potuit illud deferre imo prius fuit delatũ iuramentũ iudiciale per do. Nic. Christophoro, qui iurauit se nõ vendidisse dicto. Nic. & qđ nõ recordabatur ꝙ dederit ipsi Christopho. mandatũ. d. Anto. de guis. vendendi terram, de qua est quæstio. ¶ Et dato qđ dictus Nico. iuraret præcisè, an dederit mandatũ do. Anto. vendendi dictã terrã: & Christop. recusauerat iurare: tñ per hoc nõ potest dici iudicẽ prædictũ iustè iudicasse: quia quãuis iste cui defertur iusiurandũ à parte iudice approbante si sine iusta causa recuset iurare vel deferenti non referat iusiurandũ haberi debeat pro confesso iuxta. l. manifestæ. de iureiuran. cum ibi no. & l. generaliter. §. j. C. de rebus creditis. tamẽ hoc non habet obstare dicto Christoph. quia posito qđ haberetur pro confesso quantũ ad hoc ꝙ ipse dederit mandatum dicto Ant. vendendi: tamen hoc non sufficiat: quia non est probatum legitimè quod dictus Ant, vt procurator dicti Christophori dictam venditionem fecerit do. Nico. ¶ Non enim probauit sufficienter per ipsummet Anton. testẽ productum pro d. Nicol. tamen vt s̃. fuit ostensum neque alius testis de vendi. facta per An.
6 Christoph. prædicti procuratorẽ aliquid dicit. ¶ † Præterea ille qui sine iusta causa recusauit subire iuramentũ sibi delatum vel deferenti referre non habetur pro confesso nisi iudex super hoc sententiam ferat declaratoriam: per quam pronunciet eum haberi pro confesso. l. eius qui delatorem. in prin. ff. de iure fis. & d. l. generaliter. §. j. in versicu. æstimaueris. C. de rebus creditis. ibi istum tex. ad hoc põderat Bal. in ij. col. & nota. Barto. & alij in d. l. manifestæ. Sed hoc non facit. d. dominus iudex: ergo &c.
7 ¶ † Alia etiam ratione ostenditur ꝙ dicta sententia non suffragatur dicto Nic. quia dictum iuramentum delatum per dictum iudicẽ. d. Nico. debuit præstari & subiri per Nico. in ipsa sententia, seu parum post sententiã si sententia appellari contingebat, vt d. l. generaliter. iuxta pri. & ibi declarat Barto. in l. cum iudex. C. de

C.de sent.& interloc.omn.iudic.sed post ergo nō pōt iurare am
plius & implere sententiam.postremo per appellationem debet
rescindi: quia fuit lata sub ista conditione extrinseca, si Nicolaus
suellis attenderet promissa dicto Christophoro circa quandam
aliā vendit. alterius rei de qua conditione non fit mentio in libel
lo actoris,nec in exceptionibus rei,hoc probat in l.j.§.biduum.
ff.quando appellandum sit. & not. in d. l.cum iudex.Ex quibus
concludo ego Alex.de Imo. non fuisse bene iudicatum per dn̄m
iudicem, & bene fuisse appellatum per d. Christophorum, & d.
primam sententiam esse retractan.&c.

ADDITIO.

a ¶ Proxeneta.dic vt dixi.s̃.lib.j.consi.xiij.nu.14.

CONSILIVM CXXIX.

PVto de iure concludendum esse dictum Mezadrū & ru-
sticum qui terras non laborauit secundum formam sta-
tu.Bonon̄. posse expelli ante decennium: quia actū fuit
in contractu quod nō posset expelli per spacium. x. annorū ipso
1 laborante ad arbitriū boni viri. ¶ † Et in cōtractibus habet locū
a argumentū à ꝯtrio sensu [a] vt tex.optimus in l.inter socerū.§.cum
inter.de pac.dot.quem videt allegare Bald.in l.vendit.C.de act.
empt.& not.Guido de suza.in l.j.§.rei.ff.de offi.eius cui. Bal. in
auth.sed si quis,in viij.colum.C.de secun. nup.& in l.ij.C.de fi-
deius.& in l.apud antiquos.C.de furtis.& dn̄s Abba.in c.cū apo
stolica.de his quæ fiunt à præla.sine consensu capi.vbi ad hoc re-
singula. tex.d.§. cum inter.idem probat in l.pecunia. ff. si
cert.petat. per hoc cessat disputatio. an de iure cōmuni colonus
malè versatus in prædio rustico non laborando arbitrio boni vi-
ri possit expelli,iuxta.l.ædem.in glo.in versi.versat. C.locati.&
in auth.qui rem.C.de sacrosa.eccl.cum ibi not.per Guil.de cug.
2 Cy.in c.ꝑpter.de locato. ¶ † Qui aūt non dicuntur laborare ar-
bitrio boni viri: respon. q̄n nō laborāt secundū ordinē & statuta
loci. apparet quia q̄n aliquid est explicandum arbitrio boni viri
intelligitur id est iudicis. l.continuus. §.cum ita.ff. de ver. obl.l.
sed si vnus.& ibi no.ff.de iureiū.in §.prætor. & in l.vir bonus.ff.
iud.sol. Et constat quod iudex debet arbitrari s̄m statuta loci iu-
xta.l.j.C.de emanc.libe.l.an inter.C.de edi.priua.l.cunctos po
pulos.& ibi plenè not.C. de sum.tri.cum simil. ¶ Et si quæratur
qualiter non laborauerit arbitrio boni viri id est secundum statu
b ta loci respōdeo quod Mezadro incumbit onus [b] probandi se la
borasse arbitrio boni viri id est secundū statuta: quia ista promi-
sit locatori.& ita tenebatur. & satis est ꝙ sit elapsum tp̄s laboran
di,nisi ille Mezadrus probet se arbitrio boni viri laborasse.l.j.C.
de probatio.& no.gloss.magna. & ibi doc.in l.ij. C.de iure em-
phy.canonistę in c.super his.de accusat.Bart.in l. in illa stipulat.
si calendis.de ver.obli. cuius doctrina ab omnibus est vbique ap
probata. ¶ Posset etiam adduci quòd ex dispositione statuti sub
rubrica de Mezadris,& quot vicibus debeat terra arari,&c.suffi-
cit probatio per sacramentum locatoris qui erat vsufructuarius
rei locatæ.nam dicit statutū quòd de hoc.s. quod Mezadrus non
laborauerit secundū ordinē traditum ibi in statuto, stetur sacra-
3 mento domini:† & licet aliàs appellatione domini [c] non videa-
c tur venire vsufructuarius.l.j.§.seruis.ff.ad Sylle,l.ij.§.iubemus.
de relig.& sum.fu.facit.l.j.ff. si ager. vecti. vel emphyt.peta.ta-
men hoc non ob.videtur quòd in proposito appellatione domi-
ni veniat vsufructuarius.probat in l.in vendi.cum gl.in ver.con-
tinetur. ff. de bo. au. iudi. pos. per quam ibi dicunt Bartol.Ang.
quod aut fit mentio rei: & tunc non venit vsufructuarius appella
tione dn̄i. aut fit mentio dn̄i largè absque eo qđ dicat de dn̄io rei
seu fundi, & tunc continetur vsufructuarius: quia habet dn̄ium
iuris vsusfructus: & sic dn̄s dici potest. Sed in proposito statutū
loquitur de domino largè:non autē dicit prædij: ergo &c. ¶ Pro
hoc etiam facit.l.cum exhibuissent.§.quod ait.ff.de publica. di-
cta.l.j.eo.tit.vbi probatur secundum Bar.ibi quòd ratione subie
ctæ materiæ dominus appellatur ille qui habet maioritatem ali-
quam seu præeminentiam alia ratione quàm ratione dominij rei
& istum respectum habuit statutum: quia loquitur de domino,
quo ad Mezadrum: & sic iste cui Mezadrus dare tenetur dimi-
4 diam fructuum,est dominus ex mente statuti.† & verba debent
d intelligi secundum subiectam materiam [d] etiam si illa oporteat
impropriare: quamuis essemus in materia in qua fit stricta inter-
pretatio.l.insulam.de præscrip.verbis.l. si stipulatus.de vsur.l.si
vno.in prin.ff.locati. ¶ Accedat id quod no.gl.in l.ij.in prin.ff.
de ori.iu.Bar.in l.quintus.§.argento.ff.de auro & arg. vnde per
ea quæ no.Bart.in d.l.ij.in princ.in rubr.de ope.no.nun.dicit ꝙ
quamuis casus genitiuus de propria signific. importet dominiū.
d.l.ij.§.in bonę,tamē ex communi vsu loquendi, dicimus quod
statutū etiam comprehendit illum qui nō est dominus, sed pos-
sessor.& no.An.de Bu.in c.j.de postu. præla. & statuta quando-
que recipiunt interpretationem à cōi vsu loquendi, per id quod
habetur in l.Labeo.& ibi Bar.ff.de sup.le.& in l.librorū.§.quòd
tamen.de le.iij.& no.Bar.in l.libellorū.§.sed si aliud.in fin.ff.de
accus.& in l.omnes populi.in iij.q.in princ.ff. de iusti. & iur. ibi
Bald.& not.Iac.But. in j.constit.C. Ant.de Bu. in procemio de-
cretaliū.cum suis multis concordantijs. ¶ Confirmant prædicta
per id quod habetur in l.si quis conductionis.C.loca.vbi condu
ctor non pōt locatori opponere ꝙ locator non sit dn̄s, tn̄ tutius
puto superius fundamentum circa modum probandi. ex quibus
concludo dictum Mezadrum posse ante finitum tempus expelli
ex causis & rationibus quibus supra.Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Sensu.s̃.eo.consi.xlvj.nu.5.
b ¶ Onus puto ꝙ in hoc valde erret Alex. quia ex quo colonus
ostendit se laborasse si dominus opponat non esse probe labo
ratum ei tanquam dicenti & obijcienti incumbit onus l. ij. de
proba.
c ¶ Domini.plenius omnibus dixi in consue.pari.§.j.gl.j.q.j.
d ¶ Materiam.dixi in consu. pari.§.xxx.nu. 109.adde Alex.j.
lib.iij.consi.xxxvij.& li.v.consi.xxj.co.ij.Deci.l.quoties.idē
de reg. iur. And. Tiraq.repe.l. si vnquam.ver.reuertat.num.
31.C.de reuo.do.adde.j.lib.iiij.consil.lxxix.vbi Alex.cōtra
eundem rusticum rursus consuluit.

SVMMARIVM.

1 *Casus à testatore omissus habetur pro omisso sed fallit quādo testator verisimiliter prouidisset si cogitasset.nu.4.*
7 *Residuum,verbum,verificatur in toto.*

CONSILIVM CXXX.

ATtentis verbis testamenti. ¶ Videtur prima facie dicen-
dum dictum residuum hæreditatis non esse erogandum
inter dictas filias sororū testatoris, eo quia disposuit di-
ctus testator dictā erogationē residui fieri debere si contingeret
dictū Iaco. institutū decedere sine filijs masculis, & ex eo super-
esse aliquas filias fœminas legitimas & naturales, vnā,vel plures,
quas mandauit dotari arbitrio communi commissariorum suo-
rum:vnde licet vna ex dictis condi.euenerit:quia sine liberis ma
sculis decesserit legitimis: tn̄ quia alia condi. deficit eo quia non
remanserunt ex eo filiæ fœminæ, dispositio facta sub dictis dua-
bus conditionibus copulatiue appositis non potest sortiri effe-
ctum.l.si hæredi plures.de cond.& demon.l.si is qui ducenta.§.
1 vtrum.de rebus du. ¶ † Secundo probatur quia casus à testatore
omissus regulariter pro omisso habetur:& in eo statur dispositio
ni iuris cōmunis.l.commodissimè.de lib.& post.l.si ita quis.§.is
cui.de leg.ij.l.si extraneus. de condit.ob. causam.l.fideicom.de
condi.& demon.Et ideo dicimus quod conditio debet in forma
specifica adimpleri.l.qui hæred.& l.Meuius.de cōdi.& demon.
¶ Accedit id quod no.voluit.Bald.in l.si plures.C. de condi. in-
ser.in x. colum. in versic. iuxta prædicta formatur talis quæstio,
vbi quærit: statuto cauetur quòd filia dotata à patre nō succedat,
modo contingit quòd Titius decessit relicta posthuma in vtero
ita quòd eam dotare non potuit,vel decessit ea infante vel furio-
sa relicta,quærebatur nunquid fratres vt hæredes vniuersales do
tando eam excludant à successione: arguit ad vtranque partem.
& finaliter concludit quòd non:quia iste est casus à iure omissus:
ideo remanere debet in dispositione iuris communis per iura.s̃.
alleg.Et cum decisione Bald. prædicta transit Pet.de Anch.com
mento.c.canonum statuta.de consti.in verb.pone statuto caue-
tur quòd filia dotata,&c. ¶ Ita in proposito mandauit quòd cum
dictæ filiæ Iac.erant dotatæ residuum debet erogari in filias soro
rum testatoris.sed istæ filiæ Iac. non potuerunt dotari: quia non
remanserunt in rerum natura: ego censetur casus omissus sicut
in quæstione Bald. quando filia non fuit nata viuo patre: & sic
non potuit dici à patre dotata, & dispositio statuti & testatoris

à pari ꝓcedunt: vt inquit Bal. in titu. de pa. cõstan. in versic. in criminalibus. & in l. si post tres. in viij. col. ff. si quis cau. probatur ex his quæ traduntur per gl. not. in l. j. de his qui. vt indig. C. quã ibi ponderat Bar. ex ea colligens qđ dispositio legis æquiparatur dispositioni vltimæ voluntatis. & no. Bart. in l. nõ solum. §. morte. ff. de oper. no. nun. & in l. in cogni. cũ simi. ad Sylla. ¶ Tñ præmissis nõ obstan. in casu de quo quæritur contrariam sententiam
2 de iure veriorem esse puto: † quia in dispositione vltimæ voluntatis, de qua tractamus, magis attendenda est mens testatoris q̃ verba attendi debeant. l. iij. §. conditio. de adi. le. l. si quis filium. C. de libe. præte. c. in his, & c. intelligentia. de verb. sig. Sed mẽs testatoris fuit ꝙ si nõ remanerent filię ex Iaco. residuum quod superesset facta constru. & donat. altaris seu capellæ erogaretur in dictas filias sororum testatoris: ergo in eas debet fieri erogatio. ¶ Quod autem ita se habuerit mens testatoris probat᷑: quia testator magis dilexit filias sororũ suarũ, quam patrẽ Iacobi, & quoscunque alios exceptis descẽdentibus Iacobi: patet quia post mortem dicti Iacobi testator nõ vocauit patrẽ dicti Iacobi, sed descẽdentes Iac. & vna cũ descendentibus Iacobi fœminei sexus, vocauit etiam filias sororũ ipsius testatoris: ergo illæ filiæ sororũ tanq̃ ad successionem prius vocatę ex expressa dispositione testatoris, dñr à testatore magis dilectæ, vt in auth. hoc amplius. C. de fideicom. l. pupillus. §. j. de cõdi. & demon. l. cũ ita. §. in fideic. de leg. ij. si magis dilectæ sunt, ergo proximior vr̃ voluntas testatoris ad ea per d. auth. hoc amplius. l. cum acutissimi. C. de fideic. ¶ Comprobatur etiam quia si diceremus patrem dicti Iaco. præferri: sequeret᷑ absurdũ & inconueniens, quod si dictus Ia. decesserit nullis relictis ascendentibus, neque descendentib. neque transuersalibus, sed relicto extraneo hærede ex testõ, qđ extraneus hæres dicti Iacobi habiturus fuisset hanc successionem huius testatoris, exclusis filiabus sororum testatoris qđ non est præsumendũ esse
3 de mente testatoris. tum † quia magis præsumit᷑ testõr diligere illos qui sunt de cognatione vel agnat. quã extraneos. l. generaliter. §. cũ aũt. C. de insti. & substi. l. cum auus. de cond. & demon. l. cũ alienã. C. de leg. l. j. cum gl. in versi. patrono. ff. in ius vocat. vt eant. imo etiã quia testator post mortẽ Iac. dilexit magis filias sororũ ipsius testõris q̃ hr̃des extraneos ipsius Iac. vt ex dictis verbis testamenti apparet. bene facit quod no. voluit Bar. & alij in l. Gallus. §. etiam si parentes. ff. de lib. & post. Bald. in c. j. de natu.
4 feu. ¶ Confirmãt᷑ prædicta: † quia prouisio facta in vnum casum à testatore extenditur ad aliũ in quem sil'r prouidisset, si de eo co
a gitasset, [a] hic est text. quẽ ita summat Bart. in l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posth. sed existimandũ est dictum testatorẽ si cogitasset. d. Iac. decedere etiã sine filiabus, qđ voluit potius dictũ residuũ peruenire ad filias sororũ ipsius testatoris quæ erant de cognat. sua, quàm ad patrẽ dicti Iac. qui erat sibi extraneus vt etiam colligit᷑ ex cõiecturis dilectionis de quibus dixi. s̄. Igit᷑ dicta pro
5 uisio testatoris debet ad istũ casum extendi. ¶ † Fortificant᷑ per id quod no. voluit Io. An. in add. Spe. in tit. de secun. nup. in rub. post Richar. vbi quærit quid si testator filios hæredes instituit, & vxori suæ legauit mille fruẽda toto tpe vitæ suæ si in viduitate honestè vixerit, & disposuit quòd post mortẽ dictæ suæ vxoris Titius habeat illa mille, demum mortuo testatore dicta eius vxor nupsit & sic legatum expirauit. quæritur an interim viuẽte dicta vxore prædicta mille deberẽt esse penes hæredes testatoris, an vero spectarent ad d. Titium, & videt᷑ dicendũ ꝙ deberent remanere apud hæredem testõris, & non apud Titium: quia testator solum dixit quòd post mortẽ vxoris prædictæ peruenirent ad Titium, sed vxor non est mortua licet transiuerit ad secunda vota: ergo non debet fieri extensio de casu mortis ad casum qñ transiuisset ad secunda vota: tñ contrariũ decidit: quia testator vr̃ potius voluisse commodũ dictorum mille peruenire ad dictum Titium, quã ad hr̃dem suũ: igitur dẽt præferri Titius. l. si quis Seium ff. de cond. & demon. mouetur etiã principaliter: quia si testator cogitasset quòd mulier transiret ad secunda vota eã priuasset in eo casu sed credidit vxorem non nubere: ideo de morte locutus fuit. propterea fit extensio ad istum casum. alleg. l. mulier. iuxta princ. ff. ad Treb. & l. si ita. ff. quando di. le. ced. Idẽ tenuit Bart. ꝑ plures rationes in repe. auth. hoc locũ. circa. vj. col. C. si secundo nup. muli. quæ repetitio inseritur in moder. lec. Bart. idem tenet Pau. de Cast. in l. si mater. C. de insti. & substit. & in l. si quis hæres ita. ff. de acq. hære. Ita in proposito testator cogitauit Iacob. decedere cum filijs masculis aut fœminis: propterea in eo casu prouidit: & si cogitasset eum decedere etiã sine fœminis reliquisset dictis filiabus sororum cum etiã reliquisset in inferiori casu, s. qñ decessisset Iac. cum filiabus fœminis. ¶ Corroboratur etiã hoc per illa verba testamenti, quib. cauetur ꝑ hæc verba, residuũ vero suę hæreditatis: & cũ dictæ filiæ. d. Iaco. si extabunt, erunt dotatę, voluit distribui & erogari in dictas filias sororum ipsius testatoris, & c. per quæ verba ostendit᷑ ꝙ de residuo hr̃ditatis erogandæ in filias sororũ deduci voluit dotẽ dandã filiabus Iaco. & si inquantũ cõtingeret filias Iac. superesse. igit᷑ à cõtrario sensu verborũ testatoris si nõ extarent filiæ d. Iac. prout non extant noluit deduci
6 aliquid de residuo dictæ hæreditatis pro dotibus † nã in vltimis volũtatibus ꝓcedit arg. à ꝯrio sensu. l. aliqñ. de cond. & demon. l. si legatum pure ff. de adi. le. & nõ habet ob. ꝙ testator vsus fuerit verbo residuum. & sic præsupponere videat᷑ ꝙ locus sit detractioni dotiũ. vt sit locus dictæ erogationi faciendæ in dictas filias
7 sororũ. † quia rñdeo ꝙ etiã verbũ residuũ verificatur in toto, qñ non est pars seu non reperit᷑ in cuius reliquũ possit ista dictio verificari. l. ij. C. de hæred. instit. l. qui non militabat. §. fi. cum duabus. ll. seq. eod. tit. ¶ Præterea illa dictio residuũ, põt in casu nr̃o verificari minus q̃ in totum habito respectu ad illud quod fuit relictum pro altari, & c. Et per hoc patet rñsio ad allegata in contrarium: & primo nõ obst. ꝙ duæ conditiones copulatiuè fuerũt insertæ & non euenerit vtraque: quia rñdeo ꝙ dictæ duæ conditiones copulatiuè fuerunt adiectæ quo ad relictũ dotiũ filiarum Iacobi: voluit enim eas dotari sub duplici cõd. videlicet si decesserit Iacobus sine filijs masculis: & si contingeret ex eo superesse filias fœminas. sed non fuit adiecta duplex conditio copulatiua, quo ad residuum erogandũ in filias sororũ, sed bene ad modificandum dictũ residuũ fuit adiecta illa cõditio, s. si extabunt filiæ Iac. quia tunc voluit eas dotari de dicta hęreditate. Et sic dicimus
8 dictum residuum vltra id qđ relictũ erat pro altari. ¶ † Præterea etiã copulatiua dissoluitur in disiunctiuam ex coniecturata mente testatoris sicut disiunctiua tunc resoluitur in coniunctam l. si is qui ducenta. §. item si pater. ff. de rebus dub. l. generaliter. in prin. C. de insti. & subst. est enim vtroque casu eadem ratio: ergo idem ius esse debet. l. à Titio. de ver. oblig. c. ij. de transla. præla. & in casu isto repugnat mens testantis quòd vbi filiæ Iacobi non extant, debent interim excludi filiæ sororum testatoris, vt s̄. dictum est. Et eodem modo respondeo ad id quod allegabatur de casu omisso, quod debet haberi pro omisso: imò dico quòd iste casus non est omissus prout. s̄. declaratũ est. & posito quod omissus fuit in verbis: tamen non fuit omissus quo ad mentem testatoris qui magis præualet & magis debet attendi, vt supra fuit ostensum. & prout clare patet ex decisione Io. And. in d. rub. de secundis nup. cum alijs supra alleg. Et hanc puto fuisse intentionem dicti testatoris, quæ iudicio meo euidenter ex inspectione testamẽti colligitur. Ita dico & consulo ego Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Cogitasset, Ro. consi. ccccviij. Pau. consil. ccclxxviij. nu. 3. lib. j. Cor. consi. ccxliij. li. ij. Cur. senior. consi. xxix. col. latius consi. lj. col. ij. col. x. & fi. Ias. l. j. col. iiij. de vulg. & pu. d. §. Lucius. l. cũ res. col. ij. de leg. j. consi. clxij. col. ij. lib. ij. consi. lxvj. colum. iij. consi. cliiij. col. iiij. lib. iij. Matth. afflic. Deci. neap. cxlj. Bertran. consi. cxxxiij. ponitur in facto. col. ij. iij. lib. j.

SVMMARIVM.

1 Laudi deductio spectat ad ordinarium iudicem.
4 Consentire aliud est facienti, aliud se obligare.
6 Patientia in dubio habetur pro consensu.
7 Sententia est executoria contra fideiussorem contractus.
8 Societatis natura, est æqualitas damni & lucri.
9 Consuetudo qualiter & quibus probanda.
10 Consuetudo non valet quod capitale sit saluum sine participatione damni.
11 Condemnatus est in dolo, quando ex actis patet absoluendũ.
12 Reductioni ad arbitrium boni viri non potest renunciari.
16 Consuetudo soluendi decem pro centenario, non valet.

CON-

CONSILIVM CXXXI.

IN causa vertẽte coram prætore ciuitatis Imolæ &
eius vicario inter Andreã de binis ex parte vna.
& Turam citadinũ, & Thomaxium de la Vedra-
na ex altera plura videnda sunt. Et primò contra
fundamentũ iuris dicẽtis, an potestas q̃ est iudex
ordinarius dictorũ litigantiũ sit iudex cõpetens
1 in causa reductionis, an vero debuerit adiri iudex app. † & vera
* cõis * est cõclusio ipsum potestatẽ, hoc est iudicẽ ordinariũ [a] esse
a iudicẽ cõpetentẽ, & nõ deuolui ad iudicẽ appel. c. exposita. de ar
bi. Iac. But. & Bart. l. societatẽ. ff. ꝓ socio. d. Ant. & Imo. in c. q̃n-
tauallis. de iure iurand. & Pet. de anch. in sua disputa. incipi. cũ.
C. laicus. hoc etiã attestatur ser Ant. de mon. & testibus ser An-
2 dreæ. ¶ † Et pręsuppono vnũ pro fundamento eorum quæ dici-
mus quod iudex ordinarius ad quẽ recurritur pro reductione ad
arbitriũ boni viri, nedũ potest reducere ad arbitriũ boni viri. &
pronunciare super iniquitate laudi, verũ etiã potest pronuncia-
re laudũ esse nullũ, si ita sibi cõstitit. ita decidit Baldus in l. sanci-
mus, quo tp̃e miles in vsibus feu. sicut dicimus in iudice causæ ap
pel. l. cornelia pia. ff. de iure patro. l. quædam mulier. fami. ercis.
plene nota. per doc. in l. si expressiue. ff. de appel. & in l. j. C. q̃n
prouo. non est neces. & in c. dilecto. de appel. est enim hæc peti-
tio reductionis quasi quædã appel. l. nõ distinguemus. §. tñ qui-
dã. ff. de arbi. ita dicit Bal. in l. ij. vt lit. pen. C. ¶ Præsupposita er-
go cõpetẽtia iurisdictionis, videndũ est quæ futuræ sint partes iu
dicis in hac causa reductionis. ¶ Et omissis argu. ad partes, venio
ad veritatem concludens iudicis partes esse in pronunciando pri
mo dictũ laudum esse nullum in ea parte in qua condemnauerit
Turã citadinũ, & Tomaxiũ insolidũ dictis de binis in lib. centũ
Bonon. nomine veræ sortis. cum enim dictis arbitris & arbitra-
toribus per cõpromittentes tm̃ fuerit data potestas specialiter &
nominatim ad videndũ & calculandũ oẽm lucri seu damni debi-
ti rationẽ dictis de binis, & secuti ex factis & gestis ꝑ Turã in arte
calzolariæ cũ quantitate lib. centũ Bonoñ. habitarũ per dictum
Turã à Christophoro de binis in arte calzolariæ vt formaliter dr̃
in instr̃o cõpromissi, si dicti arbitratores cõdemnauerũt dictum
Turã citadinũ, & Thomaxiũ ad dictas lib. centũ in quibus consi-
3 stebat capitale clarũ est ex prædictis † ꝙ excesserũt formã com-
promissi, & per cõsequens laudũ est nullũ. l. non distinguemus.
§. de officio. l. si cũ dies. §. plenũ. cum seq. ff. de recep. arbi. plenè
no. in c. cũ dilectus. de arbi. plenè Bart. in l. cũ aquiliana de tran-
sac. Spec. in tit. de arbi. §. excipit. ver. expone. & §. j. ver. arbitra-
tor. no. Bal. in l. j. C. de arbit. & do. Ant. in c. constitutus. de reli.
do. vbi prædicta ꝑ pulchras. q. declarat. ¶ Itẽ eadẽ ratione debet
dictũ laudũ declarari nullũ in ea parte, in qua condẽnati sunt ci-
tadinus, & Thomaxius in libras octuaginta Bono. & in solidos.
xx. restituendos illis de binis quia per dictũ cõpromissum nulla
fuit attributa ptãs dictis arbit. per d. cita. & Thomaxiũ, licet solũ
per d. Turã & Andream, quod probatur, nam vt comprehendo
ex verbis appositis in laudo lato per reuerendum dominum epi-
scopum Imol. die ij. Martij, compromissum factum fuit in ipsum
reueren. d. episcopum per Andream & Turam prædictos cum
præsentia & consensu magistri citadini, & Thomaxij. vnde dico
quòd tale compromissum sic factũ non fuit nec erat talis virtu-
tis, vt ex eo potuerit fieri aliqua cõdemnatio cõtra citadinũ & tu
4 rã: † quia illa verba cũ præsentia & cõsensu non operant̃ vt citadi
nus & Thomaxius sint obligati ad ea quæ obligarentur & lauda
rentur per dictum arbitratorem, quia aliud est consentire tibi fa
cienti talem actum, & aliud est me obligare ad illum talẽ actũ fa-
ciendũ. ita no. dixit Bar. in l. Lucius Titius Caius per illum tex. ff.
de admi. tu. & idẽ in effectu voluit Bar. in l. si cum dotem. §. tran
sigere. ff. sol. ma. & in l. j. de dec. li. x. no. glo. in l. j. §. si ratũ. ff. qđ
iussu. ¶ Quinimo fortius posito quòd dictũ cõpromissum factũ
in do. episcopũ obligasset citadinũ & Thomaxium, ꝙ est falsum:
tñ videamus quid pronũciauit. d. episcopus. nã ipse in effectu ꝓ
nũciauit ꝙ omnes prædicti citadinus Tura & Thomaxius tenen
tur illis de bonis reddere rationem de gestis per turam in arte cal
zolariæ, pro dictis libris. c. & hoc nõ pondero: quia ad hoc tene
rentur ex forma instrumenti. sed pondero ꝙ successiuè. d. episco
pus in dicto laudo voluit & mandauit quòd Tura & Andreas eli
gerent vnum artificem & calculatotem pro quolibet, qui habe-
rent videre & calculare rationem damni & lucri prædicti quo ad
hoc nullã fecit mentionẽ de citadino & Thomaxio. ac etiam il-
lud ad quod condẽnauit. d. ep̃s iam est adimpletũ, quia electi fue
runt calculatores prout ipse pronunciauit: & sic vigore compro-
missi facti in d. ep̃m, & laudo lato per eum, nõ p̃nt cõueniri cita-
dinus & Thomaxius ad aliquod certum, sed solum ad reddendũ
rationẽ posito ꝙ dictum cõpromissum obligasset eos, ꝙ negaui
¶ Modo videamus an aliud dicendũ esset de secundo cõpromis-
so & laudo lato per d. ep̃m & Bart. & Siuerim r̃ndeo ꝙ adhuc mi
nus conueniri p̃nt ex isto cõpromisso & laudo. nam factum fuit
cõpromissum per Andreã & Turam, nam præsentia citadini &
Thomaxij. qui erant fideiussores in instr̃o debiti. certè vt dixi q̃n
dictũ est cum p̃ntia & consensu nihilominus nõ obligant̃: quan-
to minus q̃n simpliciter dictũ est cum præsentia, quæ p̃ntia sola
indubitãter in casu nostro nõ inducit cõsensum, vt est in propo-
sito decisio clara do. Dy. in l. si filius. per illum text. ff. de tut. re-
5 pro. gloss. † item quia extat regula, ꝙ vbi ego sum præsens actui,
& taceo, non videor consentire si illum talem actum per contra
dictionem meam non poteram impedire. l. Caius, & ibi plenè
no. ff. de pi. actio. & l. Titia. §. Lucia. ff. de leg. ij. & l. fideiussor. §.
pater. cum sequ. & ibi not. ff. de pign. & in l. sæpe. ff. de re iud. &
Dy. plenè in c. is qui tacet. de re. iur. lib. vj. Cy. in l. inuitus. C. de
procu. Bart. in l. quæ dotis. ff. solu. ma. Bal. in l. si sine. C. ad Vel-
le. cano. in c. nónne. de præsump. ¶ Sed ita est quòd citadinus &
Thomaxius etiã si contradixissent non potuissent prohibere Tu
ram facientẽ dictum compromissum, cum in re sua quilibet est
moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda. cum vulg. ergo
eorũ præsentia & patientia non inducit consensum nec obliga-
6 tionem. † Item in dubio patientia habetur pro sola patientia nõ
pro consensu. d. c. is qui tacet. no. plenè per gl. & doc. in c. ij. si de
inuestitu. inter. d. & vasallum lis oritnr. in vsibus feu. ¶ Si ergo ci
tadinus & Thomaxius nõ obligauerunt se in cõpromisso cui du-
bium ꝙ condemnatio ꝯ eos lata per arbitratores est nulla? quia
quo ad eos non erant arbitratores. d. l. si cum dies. de offic. & sic
patet esse releuatos dictos fideiussores adeo ꝙ non habent time-
re executionem aliquam dicti laudi ꝯ eos fieri posse eò maximè:
* quia stat cõis * conclusio, † ꝙ sententia lata contra principalem
7 debitorem, non potost executioni mandari contra fideiussorẽ
contractus. l. grege. §. si debitorẽ. ff. de pig. l. à sententia. in prin.
ff. de app. l. præsenti. §. adijcientes. C. de his qui ad eccles. confu.
not. Spec. in tit. de exec. sententiæ. §. sequitur. ver. quid si senten
tia. gl. in c. j. de iniu. & damno dato. in l. j. & Cy. in l. fi. C. de vsu-
ris rei. iud. gloss. Guil. de Cu. in l. ij. §. fi. ff. qui satisda. cogan. Bar.
in l. j. ff. iud. sol. est ergo opportunum quod ex ipso primo cõtra-
ctu & instrumento agatur ordinariè contra fideiusso. ¶ Nunc
est videndum vtrum saltem contra Turam dictum vltimum lau-
dum valeat vel non, aut saltem sit iniquum: & ad arbitrium
boni viri reducendum, in quo dico quòd dictum laudum ma-
xima iniquitate non caruit, primo enim colligitur dum arbitra-
tores condemnant Turam ad libras octuaginta Bonon. pro lu-
cris xij. annorum, & clarè constat eis ex libello producto per il-
los de binis quòd de dictis lucris satisfactum fuerit pro duobus
annis vsque per sol. libro xxij. cùm quis videatur fateri vera esse
quæ in libello producto per eum narrantur. l. cum pactum. C.
de lib. causa. l. ij. C. de instit. & sub. sub condit. fac. vnde non de-
buerunt condemnare Turam ad lucra pro tempore xj. anno-
rum, sed ad plus pro tempore nouem annorũ: quia à die cõfecti
instrumenti debiti vsque ad tempus dicti laudi in totum nõ tran
siuerunt nisi anni. xj. ¶ Secunda ratione videtur. d. laudum ini-
quum esse quia contractus celebratus inter Christophorũ de bi-
nis, & Turam dicit̃ contractus societatis in quo vnus ponit pecu
8 niam, alius operas. l. j. & quod ibi no. Bald. ff. pro socio. † sed de
natura contractus societatis est quòd si non est expressum di-
ctum qualiter diuidi debeant lucra & damna, quod lucrum &
damnum debet esse cuiuslibet pro dimidia. l. si non fuerunt. & l.
cum duobus. §. quidam sagi. & in l. vnus ex socijs. in princ. ff. pro
so. etiã quando damnũ resultat, ex eo, quia à debitorib. exigi non
possit, cessante tamen culpa & negligentia socijs. l. si vnus ex so-
cijs. & l. verum. §. si cum tres. & l. non obstat eam. cum. l. seq. ff.
pro socio. Merito videtur quòd dicti arbitri & arbitratores in di-
cto calculo lucrorum debeant declarare dicta lucra ascendere ad
dictam quantitatem per eos taxatam, si & prout contingeret
exigi posse nomina debitorum contracta per turam occasione

dictæ societatis, & pro rata pro qua exigeretur assignanda esse lu
cra hæredib.d.Christ. vel debeant condemnare Turā ad ceden-
dū illis de binis iura & actiones quas habet Tura ꝯ debitorē pro
rata lucrorum debitorū illis de binis, quod minimè fecerunt, sed
9 simpliciter Turā condemnauerūt. ¶ † Nec ob. si diceretur quod
per testes productos pro parte Andreæ proba. consuetudinē esse
in contrarium: & responder quod si bene aduertatur dicti testes
b nullatenus. d. consuetudinē probant [b] cū deponere deberent de
actuali frequētia & tpis diuturnitate. & tales actus visitatos fuis-
se publicè ac præsentibus & scientib. multis & infinitis personis
adeo qđ possit cōprehendi interesse tacitum consensum maioris
partis populi. ita declarat Azo in su. C. quæ sit lon. cōsue. Cy. in
l. ij. e. ti. in ver. sed quæro quid deponēt testes. Bald. in l. de quib.
ff. de legi. Cano. in. c. fi. de consue. imo requirit etiam ꝙ concor-
dent testes in tpe & idētitate actuū, alias tanq̃ singulares nō pro-
barent: vt firmat Cy. in. d. l. j. C. de test. do. Ant. in c. licet ex qua-
dam. de testi. Imo. in l. inter pares. ff. de re iud. sed dicti testes pec
cant in omnib. prædictis, vt ex eorū inspectione clarè colligit: er
go, &c. ¶ Præterea posito ꝙ testes consuetudinē probarent, qđ
10 nō est verū, adhuc dico qđ nihil releuarēt: † quia talis cōsuetudo
in effectu induceret quod lucrū deberet inter socios cōicari, &
ꝙ capitale remaneret saluum, damnū vero spectaret ad alterū ex
socijs tantū. sed hoc sapit vsurariam prauitatem, vt format Bal. in
l. j. in ix. q. C. pro socio. Consuetudo autē inducens permissionē
vsurarū tanq̃ inducens peccatū nō valet. c. fi. de consu. in cle. j. de
vsuc. cū sim. ¶ Probat etiā de iniquitate laudi: quia in actis factis
corā arbitratoribus nō apparet probatū aliqđ, videlicet qđ Tura
lucratus fuerit ex dicta arte. & quod deterius est nō apparet pro-
11 batum de aliquo interesse dictorū de binis. † vnde iudex vel arbi
trator qui aliquē cōdemnat si ex actis apparet ꝙ debeat absolui,
dicit esse in dolo. ita no. cōcludit Ange. in sua dispu. incip. duo ad
inuicem litigantes. Petr. de Anch. in dispu. sua, incip. cum C. lai-
cus. & Bal. in l. j. in viij. col. C. de his quæ pœnæ no. vbi alle. not.
per Bar. in l. fi. de præto. stipu. & idē dicit Bal. in l. iubemus. in fi.
princ. C. ad Treb. & Ant. in. d. c. quintauallis. ¶ Sed ita est quod
fundamentum intentionis Andreæ erat probare de quantitate
lucrorum, cum sit actor: vel si saltem non poterat probare lucra.
Tura non reddente rationem gestis, debebat probare de interes-
se suo promisso in instrumento, ergo ipso Andrea non probante
cum fuerit actor, debuit Tura reus absolui. l. qui accusare. C. de
eden. & per consequens patet dictos arbitratores per suum lau-
dum læsisse Turam, non dixerim in magna quantitate, sed in to-
12 tum. quo casu † hinc est quòd nunquam dari potest tam lata po-
testas arbitratoribus & cum plenissima renunciatione, quin sem
per quando in maxima quantitate seu in toto læsio facta est, pos-
c sit peti reductio [c] ad arbitrium boni viri etiam si iuramentum in
teruenerit. c. veniens. & c. quintauallis. vbi cano. de iureiur. no.
Dy. in reg. scienti. lib. vj. & in cons. xix. incipien. Ptolomæus. &
in l. quidam cum filiū. de ver. ob. Gu. de Cu. Iac. But. & Bal. in l. si
vnus. §. illud. ff. de pac. Cy. & Bal. in l. cū antea. C. de arbi. Spe. &
Ioan. Ant. in ti. de arbi. §. fi. ver. itē qđ si compromissum & Bart.
in d. §. arbi. Bald. in l. si cum ea. C. de do. promis. c. si inter partes.
de. l. Conrad. & in l. si de meis. §. recepisse. de arbi. & in l. tale pa-
ctum. §. qui prouocauit. in fi. de pac. & in l. cum procurator. de
cond. indeb. Petr. de Ancha. in cle. j. §. quibus. de priuile. & in di
13 cta sua disputa. ¶ † Imo dicunt docto. ꝙ dicto casu qñ in latissi-
ma forma esset data potestas arbitratoribus lædendi in maxima
quantitate, & renunciatum reductioni ad hoc vt possit peti redu
ctio, nedū esset satis probari de dolo arbitratoris in forma prædi-
cta. s. ex actis, sed etiā sufficeret probare arbitratorē fuisse in lata
culpa postq̃ dolo comparatur. ita dixit Bal. in d. §. recepisse. & in
d. l. iubemus. in prin. C. ad treb. & d. l. cum antea. Petr. de Anch.
14 & Ang. in dictis suis disputa. † quod lata culpa & dolus probatur
qñ inspectis actis apparet de læsione in magna quantitate secun
dū eos arg. l. oēs. §. Lucius. ff. quæ in fraudem credito. & quę no.
in l. qui testamentū. ff. de proba. & no. Bar. in d. l. fi. de præto. sti
15 pu. & in d. §. arbitrorū. ¶ † Nimis aūt magna quantitas dicitur.
secundū Bart. in d. §. arbitrorum. quando in sexta parte totius læ
sio facta est, vel secundū opi. gl. sing. in §. pretium. insti. de emp.
& vend. intelligit arbitrio iudicis considerata qualitate persona-
rum, quòd etiā tenet Bal. in d. l. cum antea. qđ & tenet Ioãnes de
Imo. in d. c. quintauallis. vel fm eum potest dici ꝙ est tertia licet
ibi do. Ant. dixit de dimidia, ꝙ non examino. quia non expedit
ex quo in totum de læsione dicitur constare cum nō probauerit
Andreas ad quæ tenebatur, vt dixi. s̃. ¶ Quanto fortius ergo in
casu nostro potest peti reductio ad arbitriū boni viri, cū in cōpro
misso nō fuerit data potestas lædendi in magna vel maxima quan
titate, quo casu semper verba compromittentiū & obligantiū se
ad parendū laudo intelligantur si ęquè arbitratū fuerit. l. si liber-
tus. de ope. lib. & d. c. veniens. ¶ Et quia ex istis clarè colligit ꝙ
quo ad dictū Turam laudum est iniquū in totum: ideo non insi-
sto in libris rationū & alijs deductis in processu quæ etiā ad hoc
plurimū adminiculantur. ¶ Sed breuiter concludo ꝙ quo ad di-
ctum Turam debet laudū pronunciari nullum quo ad illas libras
centū. vt dixi. s̃. sed quo ad lucra, debet absolui & liberari Tura à
dictis lucris in quibus fuit cōdemnatus, alio nō probato. nec ne-
cessariū fuit dicto Turæ probare ꝙ attento dubio euētu litis pen
dentis corā arbitratoribus æquū erat Turā absoluere, vt dicunt
* aliqui: quia cōis * sentētia doctorū est in contrariū quod sufficiat
probare lęsionē, vt firmat Bal. in l. ij. C. de rescin. vend. d. Anto.
& Imo. in d. c. quintauallis. ¶ Nec etiam aliquid releuat assertio
dictorū arbitrorū nisi probet, vt not. Ant. & Imo. in d. c. quinta-
uallis. ¶ Præterea talis consuetudo aliorum soluentium decem
d pro centenario, nō debet [d] attendi nec valet: † quia quicquid ac-
16 cedit sorti vsura est. c. consuluit. de vsur. l. rogasti. §. si tibi. si cer.
pet. oportet ergo qđ si vltra sortē aliquid soluatur nō gratis quia
vsura est, vt dixi. sed ex licito quæstu. s. ex negotiatione & lucris
factis, de quibus in casu nostro nō probat: vnde cōsuetudo indu-
cens contrariū non tenet, vt dixi. s̃. testes etiam probantes dictā
consuetudinē nō probāt, quia nō deponunt fm formā à iure re-
quisitam, vt declaraui & supra. posito etiam ꝙ dictum laudum
valuisset quo ad fideiussores, cuius contrarium dixi quo ad eos
etiam esset iniquum rationibus supra alleg. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Ordinariū. Pet. de fer. inter. li. qñ agi. ex compr. ver. nec re-
ductio. Calde. cōsi. j. de arb. Pano. & oēs. d. c. quintauallis. li-
cet Mat. Affl. dec. neap. l. j. Ro. cōsi. cclxv. teneant ꝙ superior
ipsius arbitri & malè. & ita ꝙ cognoscat is qui ab initio fuisset
iudex causæ practicatur.
b ¶ Probant. s̃. eod. consi. xlv.
c ¶ Reductio Ang. disp. duo inuicē. col. xij. Bal. consi. ccclxxx.
li. j. Pau. cōs. lxx. col. j. cōs. cclxj. col. ij. li. j. Pe. de fer. in li. quæ
ex compro. vers. nec redditio. Lanfra. de Oria transac. de arb.
part. vlt. quæst. xiiij. Deci. cōsil. dxxxiij. consil. dlxxxvij. in fi.
consi. dxxxij. col. ij. deci. tholo. cclxviij. Ant. But. consi. xxiiij.
Pet. Ancha. cons. ccvij. in fi.
d ¶ Nō debet contrariū sentit Bal. inter mercatores in l. fi. §. fi.
col. ij. C. de iure dot. plenè dixi in l. eos. C. de vsur.

CONSILIVM CXXXII.

VIso instrumento diuisionis factæ inter quondam ser
Ludouicum ser Ioa. Gorgij de Taux. ex parte vna: &
Sanctum eius fratrem ex altera, ex testō dicti ser Io.
& instrumento augmenti dotis. d. Ghisiæ vxor. d.
ser Io. & testō. d. ser Ludouici, & testō. d. Ghisiæ quę
rit in effectu pro parte dicti Sancti hæredis. d. Ghisiæ, an sibi li-
ceat petere dotes: & augmentū dotis ꝓ dimidia cōtra hæredes di
cti ser Ludouici hæredis pro diuisio. dicti ser Ioan. non obstante
quòd in dicto instr̃o diuisionis dicti fratres asseruerunt se dedisse
& consignasse concorditer. d. dom. Ghi. pro dotibus suis & qui-
buscunque alijs iuribus ipsi competentibus quacūque ratione,
vel causa certa bona, de quibus fit mentio in instr̃o diuisionis asse
rentis. d. do. Ghi. remāsisse tacitam & contentam: & ita prædicti
diuidentes iurauerunt prædicta omnia singula vera esse, & cōtra
ea non venire aliqua ratione vel causa, prout latius in. d. instr̃o.
1 ¶ Dico in primis † quòd vbi apparet. d. do. Ghi. agnouisse & ac-
cepisse legatū sibi relictum per ser Ludo. librarum x. Bonoñ. &
fructus omnium suorum bonorū toto tpe vitę ipsius. d. do. Ghi.
iubens. d. ser Ludoui. ipsam esse tacitam & contentā: & qđ am-
plius de suo nihil petere possit aliqua ratione vel causa, & appa-
reat eam habuisse dictos fructus & redditus, sine dubio vsque ad
conuenientem quantitatem dictorum fructuum perceptorū fit
compensatio cum eo quod habere debebat. d. domina: deducta
tamen

tñ prius debita portione ꝓ legitima sua l.scimus.§. repletioné.
C.de inof.test.no.in auth.nouissima.eo.ti.& in l.vxori.l.vlt.de
vsufruc.leg. ¶Et qđ dicta cõpensatio fieri debeat ꝓbatur in l.cõ
pensandi.C.de hære.insti. & in l.creditoré.ff.de lega.ij.vbi hř
quod qñ res aliqua relicta est à debitore creditori animo cõpé-
sandi,& legatarius agnoscat legatũ,q̃uis res legata valet minus q̃
sit debitũ:tamen nõ potest peti aliqd p legatariũ vltra,& ita sen-
tit gl.in d.l.creditoré.dum dicit gl.de rei vera æstimatione : iun-
cto tex.& pro hoc allegat Dyn.ibi in argu.l.sed si non seruus.in
principio.ff.ad l.fal.& do. Rapha.in d.l.creditorem.dicit illam
gl.esse singulariter not.& ibi Imo.dicit eam esse menti tenendá:
cum qua secundum eum trãseunt Dy.& Bar. ¶Licet Io.de Imo.
sub dubio forte,dicat quod gl.videtur cõtra.l.ciuitatis.§.fi.cum
ibi notatis.ff.de lega.j.Pau.de Cast.in l.cũ ab vno.ff.de leg.ij.&
in d.l.creditorem.in lectura Bono.& in l.si compensandi.C.de
hæred.instit.dicit.aut testator legat aliquid animo compensan-
di.& plus non dicit. & tunc dato quod legatarius cognoscat le-
gatum,non tenetur compensare nisi pro rata valoris rei legatę.l.
penul.§.fi.de alimen.& ciba. lega. aut etiam testator adiecit qđ
nil amplius petere posset:& tunc si agnoscat legatum nil poterit
creditor amplius petere,dato quod legatum valeat minus quam
sit debitum creditori:ita saluatur dictum Dy.in præalleg.l. si cre
ditorem. ¶Sed ita est quod testator prædictus.s. ser Ludo. hoc
expressit ꝙ ipsa nil amplius petere posset : ergo si apparet quod
agnouit legatum sibi factum,erit exclusa ex toto.vbi autem non
appareat quòd ipsa agnouisset dictum legatum scienter:tunc ad-
huc dico quod sine dubio fructus percepti per dictam dominá,
tam ex rebus quas ipsi diuidentes asseruerũt assignasse dictæ suæ
matri,quàm etiam ex aliis bonis hæreditatis dicti ser Ludo.dént
compensari in sortem & quantitatem debitam.d.dominæ.l.j.&
ij.C.de pigno.actio.c.ad nřam.de iureiur.c. cõquestus.de vsu-
ris.iunctis no.in l.diuortio.§.ob dona.sol.ma.& in l.fi.per doc.
C.de compen. ¶Et si quid deest ad integrá satisfactionem dotis
& augmẽti dato si ipsa dña viueret illud petere potuisset,si nõ ap
pareat cõsensisse dicto instřo diuisionis & assignationis : quia il-
lud non potuit præiudicare dictæ dom̃.C. res inter alios ac. per
totum.l.si vnus.§.ante omnia.de pac.& iste Sanctus qui est eius
hæres,& qui iurauit in instřo vna cum ser Ludouico verum esse
quod dicta dña reman sit contenta de dictis bonis pro dictis hæ-
redibus,nõ põt nũc ꝯrium dicere.c.per tuas.de prob.l.gñaliter.
3 C.de non nu.pec.facit.l.cum vir.cum materia.de vsur. ¶†Et si-
nunc dicat Sanctus qñ ipse iurauit non esse verum, arguit turpi-
tudinem & periurium suum,& nõ debet audiri.c.inter dilectos.
cum ibi no.de dona.l.transactione.C.de transa. ¶Bene facit qđ
no.Bar.in l.fi.C.de non nu.pe.& quod no.in c.cum contingat.
de iureiu.in eo.articu.in quo tractatur, an si quis iurauit conten
ta in instřo esse vera,possit postea dicere ꝯrium, id est cõtractum
esse simulatum,& non verum. ¶Quinimo non posset benefieri
concludens probatio,per Sanctum prædictum quod nunquam
d.dña Ghi.contenta remanserit, vnde non sequitur contrarium
est verũ quod nunquam consenserit , vel nunquam approbaue-
uit assignationem,attento quod d.Sanctus cum iuramẽto affir-
mauerit non coarctando certo loco & tpe consensum & appro-
bationem dictæ do.& si negatiua illa quod nunquam consense-
rit,cum non sit coarctata loco & tpe, non posset probari ad de-
tegendum quod.s.dicta verba per errorem protulit,per id quod
hř in c.cum eccl.cum ibi no.de cau.pos.& proprie.& c.bonę.de
elec.& in l.actor.C.de proba.Ex quibus concludo dictum San-
ctum debere succumbere,& iustitiam non fouere contra hære-
dem dicti ser Ludouici, quo ad dictam quantitatem dotis & au-
gmenti.Alex.

Titulus quæstionis talis est Guido & Montes fratres vtrinque
coniuncti bona cõia tpe eorum vitæ possederunt decessit Guido
superstite Francisco eius filio & hærede.pariter decessit Montes
superstite Ioanne filio hærede,qui Franciscus & Io.bona eorum
similiter communiter possederunt,demum Io.decessit supersti-
ste eius filio nomine Montes, qui Montes cum d.Fran.in com-
munione perseuerauerit,qui Franciscus & Montes ad diuisioné
1 prouocare volétes:petunt de infrascriptis dubiis certificari†con
tingit.n.ꝙ ex prædiis communibus recollecti sunt corbes cen-
tum quadraginta bladorum,mediante cultura,industria,& ope
ra Francisci,& duorum eius filiorum,& d.Montis, q̃ritur quali-
2 ter dicti fructus extantes diuidi debeant. ¶†Secundo Mõtes pri
mus de quo supra de pecuniis cõibus inter eum & dictũ Guido-
nem dotem dedit Catherinæ filiæ ipsius Montis:Catharina prę-
dicta decessit in effectu relictis hæredibus dicto Frãcisco & Mõ-
te viuente cum æquis portionibus,petit Francis.vt hæres Guido
nis sibi restitui medietaté dotis de bonis dicti Guidonis : ad quá
restituendam dicit teneri præfatum Montem tanq̃ in effectu hæ
redem dicti primi Montis mediante persona Ioã. excipitur pro
parte Montis se ad hoc minime teneri,sed bene est contentus pa
ti ꝙ Fran.exigat dictam dimidiam dotis,ꝯ eos ad quos peruenit.
3 ¶†Tertio.d.Mongarda vxor primi Montis habuit tres filios,v-
num masculum & duas fœminas:quarum fuit Catharina,de qua
supra dictum est.decessit Mongarda intestata relictis dictis tri-
bus filiis,quibus de voluntate fuit deuoluta successio in dote, &
vniuersa hæreditate Mongardæ.vtrum do.Fran.hæres Cathari-
næ pro dimidia habere & petere possit dimidiam tertiæ partis to
4 tius hřditatis Mõgardæ quæ fuit deuoluta Catharinæ. ¶†Quar-
tò vtrum impensa funeris corporis Ioan.facta de bonis commu-
nibus recuperari possit pro dimidia contra dictum Montem hæ-
5 redem Ioan. ¶†Quintò, cum d.Ioannes in certis locis negotia
nocturna procuraret, captus fuit ab hostibus. & de patrimonio
communi redemptus:an pro dimidia agi possit contra Montem
Io.hæredem.

CONSILIVM CXXXIII.

VEnio ad primum dubium.in quo prætermissis argumen
tis ad vtranque partem breuiter concludo secutus in ꝓ-
priis terminis decisionem Bal.in l.j.in xj.q.C.pro socio,
a vbi quæsiuit:duo[a] fratres patre mortuo habebant prædium cõe.
& vltra hoc conduxerunt quædam prædia ad laborandum: & v.
nus eorum habebat duos filios qui similiter laborabant. modo
ex fructibus dictorum prædiorum multa quæsiuerunt : quæri-
tur qualiter inter eos diuisio fieri debeat, r ñ det qđ sicut emẽtes
rem cõem videntur tacitè contrahere societatem.l. cum propo-
nas.C.pro soc.ita & conducentes. & ideo ẜm eum aut quæritur
de fructibus rei cõis:& tunc aut quæritur de medietate fructuũ
quæ datur respectu proprietatis fundi:per id quod legitur & no.
in d.l.j.C.pro socio.per Bar.in l.j.§.nec castrense.ff. de col.bo-
no.& quilibet fratrum habet dimidiam.aut de alia dimidia quæ
iure laboratoris percipitur pro cultura, & cura, & illa diuiditur
inter omnes quatuor:quia societas est istius naturæ, quod diui-
dit lucra in capita,& non in stirpes.Aut quærit̃ de fructibus præ
diorum conductorum.& silř dicit ꝙ diuiditur in cap. ¶Et idem
in effectu voluit Bald.in l.si patruus.in penul.q.C.cõ.vtri.iudi.
¶Et idem in tractatu de duobus fratribus.in fine.& ibi hoc limi
tat nisi vnus ex eis plus operę prestitisset culturæ: quo casu secun
dum qualitatem operarum, qui plus operatus est plus commo-
dũ hře dẽt ẜm ratá operarũ arbitrio boni viri.iuxta.l.societaté.
cum omnibus legibus sequentibus.vsque ad l.si socius pro filia.
ff.pro socio. ¶Et sic concluditur quòd de dictis bladis debet di-
midia æqualiter diuidi etiam inter Franciscum & Montem, &
duos filios Franc.data æqualitate operarum. & sic de corbibus
centum quadraginta bladorum, habebit in totum Montes cor-
bes quadraginta:reliquæ erunt Francisci & filiorum. faciunt ad
2 prædicta no.per Bal.in c.j.de beneficio fratris. ¶†Circa ẜm cõ-
cludo quod dos Catharinæ dari debet per Mõtem eius fratrem
de suis propriis bonis de communibus vero non:& ꝙ sic factum
est potest indubitanter pro dimidio repeti per Franciscum con-
tra Montem viuentem,tanquam contra Montem in effectu hæ-
redem dicti primi Montis.hoc decidit expresse Spe. in tit.de iu-
dic.§.sequitur.versic.quid si vnus ex fratribus.in tertia parte.&
Bal.in l.fin.in penul.col.C.de dotis promis. & in l.si patruus.in
iiij.col.C.eodem titu.& in authen.ex testamento. in penul. co-
lum.C.de collatio.& Bald.in dicto tractatu de duobus fratribus
per tex.vbi videtur casus in l.si socius pro filia.ff. pro socio. nisi
inter socios aliud conuentum esset. ¶Quod videtur verum etiá
b posito quod fuissent socij omnium[b] bonorum, per dictam l.si
socius.iuncta illa gloss.j.quæ intelligit illum text. etiam in socio
omnium bonorum : quod tamen ad præsens non affirmo post
quam non præsupponitur de societate generali omniũ bonorũ
quæ etiá in dubio nõ præsumitur ex sola possessione omniũ bo-

norum

norum cõiter facta, vel per cõicationem quæstuum ex negotia-
tionibus resultantium. allegat l. correi. cum l. seq. ff. ꝓ socio. no.
Bal. & doctores in l. si patruus. & in l. Titium & Meuiũ. §. altero.
de administratione tut. & in l. cũ. duob. §. Papinianus. ff. pro so-
cio. Bal. in c. j. §. duo fratres de fratri. de no. bene. inuesti. & in l.
j. C. qui testa. facere possunt. & in c. j. de benefi. Fra. cũ si. ¶ Nec
huic decisioni obstat quod Franciscus est hæres Catharinæ pro
dimidia: ergo saltem pro ea rata ꝓ qua est hæres, sunt confusæ a-
ctiones sibi cõpetẽtes. l. debitori. C. de pac. l. si ab eo. C. de neg.
gest. quia respondeo quod in casu isto non agit Franciscus con-
tra Montem tanq̃ ꝯ hæredem Catharinæ, nec ex eo qđ dicet Ca-
tharinam sibi fuisse obligatã: sed agit contra Montẽ viuentem tã
quã ꝯ hæredẽ primi Montis ex eo qnod de bonis cõibus fuit do-
tata Catharina, & sic vtiliter gesta fuerunt negotia ipsius primi
Montis: quia ad filiam suam dotandam tenebatur. l. fi. C. de do-
tis promis. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. & iõ cum compe-
teret actio contra primũ Montem nulla poterit actio cõpetere
Guidoni vel Francisco contra Catharinã, etiã per cõdictionem.
l. si me & Titium. ff. si certum petatur. quia etiã illa competit vbi
actio dari poterat contra alium, vt ibi per Bar. & legitur & no. in
l. si eum seruum eodem titu. ¶ Patet quod non obstat exceptio
quod sint confusæ actiones ne liberetur Montes cedendo actio
nes Fran. cõtra eos ad quos dos Catharinæ peruenit, sed de suo
tenet. l. nã & seruus. §. fi. ff. de neg. gest. l. non aduersus. C. si cer.
peta. quoniam isto casu competebat actio contra primum Mõ-
tem propter factum suum: quia cedit pecunias communes in do
tem filiæ: non autem competebat contra eum actio ex eo tm̃ ꝙ
ipse habebat aliquam actionẽ ꝯ filiam: quia tunc bene fateor ꝙ
liberaretur Montes cedẽdo actionem l. qđ debetur. ff. de pecul.
l. si vt certo. §. Idem Labeo. ff. commo. Ex quibus stat firma con-
clusio, ꝙ Montes tenetur restituere medietatem dictæ quantita-
3 tis datæ in dotẽ Catharinæ. ¶ † Circa tertiũ absque multiloquio
concludo clarũ esse qđ Fran. competit actio ad medietatem ter-
tiæ partis hr̃ditatis Mõgardæ ex persona Catharinæ cuius est hæ
res ꝓ dimidia, si dicta Catharina agnouit hæreditatẽ maternam
iuxta l. j. C. de his q añ aper. ta. & l. j. §. in nouissimo. C. de cadu.
tol. quia hæredi hæredis ita datur petitio hæreditatis sicut primo
hæredi. l. iij. §. j. de peti. hære. l. j. ff. de cõsti. pec. l. fin. C. de hære.
4 insti. ¶ † Quo ad quartũ dubiũ r̃ndeo ꝙ impensa funeris Io. An.
nõ dẽt fieri de cõi: quia nõ fuit impensa facta ob cãm cõis seu so-
cietatis: vt est bonus tex. in l. socius q in eo. §. fi. & in l. iure socie-
tatis. ff. pro socio. ¶ Ad quod no. Specu. in titu. de iudi. in quarta
parte. §. sequitur versi. quid si vnus ex cohæredibus. & Bal. in d.
l. si patruus. & in d. tracta. vbi ꝯcludit ꝙ si vnus ex fratrib. bona
cõia possidẽtibus fecerit aliquam impẽsam ad honorẽ sui vel in
militia sua, vel in nuptiis suis hoc non debet fieri cõibus impen-
sis. l. at qui originẽ. §. fi. cũ ibi no. ff. de mun. & hõ. l. si filia. §. idẽ
scribit. & §. idẽ Neratius. l. ex parte. §. & filius. & l. Lucius. ff. fa-
mi. ercis. & hoc cũ non sit probatũ, nec præsupponatur gñalem
societatem ꝯctam: tenet ergo Montes pro dimidia expensæ fu-
5 neris Franci. ¶ † Quantũ ad quintũ, vr̃ ꝙ de cõi patrimonio re-
dẽptio. d. Io. And. fieri debuerit per l. cũ duobus. §. quidam saga
ria. ff. pro so. sed ꝯrium verius pro quo vr̃ gl. & ibi hoc no. doc. in
l. cũ duobus. §. si fratres. ał's est. l. Papinia. in versic. rei. ff. pro so.
vbi dicit qđ si vnus ex fratrib. cõiter habitantibus possidentibus
&c. debet soluere aliq̃ ꝯdẽnationẽ: illa nõ debet solui de cõi, sed
de proprio. & posito qđ p Fran. fuisset Ioã. redẽptus ab hostibus
nõ p̃sumit pietatis gratia fecisse, nec animo donãdi sed recipiẽdi
nõ obstante consanguinitate. ita firmat Bald. in l. Labeo captus.
C. de cap. & in auth. si capti. C. de epis. & cler. maximè cũ Io. ha-
bebat p̃rimonium de quo solutũ præsumit. l. fi. ff. de peti. hære.
l. mense. cũ ibi no. ff. de neg. gest. ¶ Item per hoc ꝙ dicta impen-
sa redemptionis non est pp causam cõionis. Vñ non debet solui
de cõi iuribus præallega. & maximè: quia præsupponitur qđ d.
Io. An. tũc qñ fuit captus ꝓcurabat negotia mr̃na. & sic nõ ob. d.
§. q dã sagariã. q a ibi procurabat negotia cõia: & tãto fortius præ
dicta procederent si d. Io. fuisset in aliqua culpa eũdo ad locũ ve-
rosimiliter suspectum & nõ tutũ. l. si vt certũ. §. nũc videdũ. ff. cõ
mo. c. accedẽs vt lit. nõ cõtest. l. recusare. §. fi. cũ l. seq. ff. ad Tre.
nã tũc etiã si fuissent socij gñales omniũ bono. p expressum so-
cietatis ꝯctum esset imputãdum. d. Io. q a in ꝯctu societatis venit
culpa etiã leuis. l. socius socio. pro socio. insti. eo. tit. §. fi. ex quib.
remanet firma conclusio: ꝙ tenetur Montes ad satisfactionem
Francisci in dictam dimidiã impensæ redemptionis. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Fratres. s̃. c. consi. xcix.
b ¶ Omnium. hoc verum vt plenè dicam. j̃. eo. consi. cliiij.

CONSILIVM CXXXIIII.

IN causa & lite inter Albertinũ de minardis agẽtem &
Bartholomæum quõdam Simonis de bagnaria se de-
fendentem plura sunt cõsideranda & discutienda nõ
obstante ipsius causæ modico valore. & primo præmitto illud
vulgare qđ actore nõ ꝓbante reus debet absolui diffinitiuè. c. j.
vt eccle. bene. l. qui accusare. C. de eden. ¶ An autem dictus Al-
bertinus ꝓbauerit plenè suam intentionẽ patebit ex infra dicẽ-
1 dis. ¶ † Secundò præmitto ꝙ illud qđ dicitur in hac causa p dñm
cõsulentem, qđ qñ intentio actoris est fundata & probata de iu-
re, & per consequens certa & clara & exceptio rei sit dubia: quia
non plenè probata. fertur sentẽtia pro actore. c. post electionẽ.
& c. cum sup. de cõces. p̃ben. ad idem allego tex. iunctis his quæ
ibi declarat dñs An. in ca. vt nr̃a de offi. Arc. not. Bal. in l. vbi pa-
ctum. C. de transac. in q. de nõ soluente collectas. Saly. per illum
tex. C. de adulte. l. si quis adulterij. & Bal. ff. de statu homi. l. im-
perator. dum allegat gl. in l. j. C. qui & aduersus quos. & ita etiã
dicebat Dy. & Gui. de suza. quos refert Tancre. de corne. in ope
re suo in vj. rub. in prin. per id qđ hr̃ insti. de inu. stip. §. item ver
borum. ibi manifestissimis. & l. fi. §. sin autem. C. de edi. diui. qđ
no. Bal. C. proba. l. iiij. facit. l. ob carmen. §. fi. ff. de test. extra eo.
titu. c. in nostra. ¶ Ista dico procedere quotiescunque probatio-
nes actoris & probationes rei sunt adinuicem directo ꝯriæ, vt si
actor probet reo mutuasse decem per duos testes: reus ꝓbat cõ-
trarium per vnũ testẽ tm̃: certè tunc remanet ꝓbatio actoris va-
lida & pfecta: sed vbi ꝓbationes sunt diuersæ, verbi gratia: actor
ꝓbauit mutuum per duos testes: reus ꝓbauit solutionẽ per vnũ
tm̃: certè fuere tunc causa & ꝓbationes dubiæ adeo ꝙ reo debet
deferri iuramentum, & veniet absoluendus. ita not. & declarat
prædicta Barto. ff. de iureiur. l. admonendi. in ver. quæro quid si
actor ꝓbauit intentionẽ suã plenè. & idẽ Bal. in l. in bonæ fidei.
C. de rebus creditis. in vltima q. ¶ Ita infra demonstrabit in ꝓpo
sito ꝙ p̃supposito qđ ꝓbatiões actoris sint perfectæ, & etiam prę-
supposito quod ꝓbatiões rei non sunt plenæ: tamẽ quia tendũt
ad diuersa, probationes rei eneruant probationes actoris. & ipsi
reo iuramentum petitũ in ꝓcessu veniebat, & venit deferendũ.
vt dixi. ¶ Et p̃suppposito ꝙ p̃dicta verificata releuarent dictũ Bar,
quæ pro certo iudicio releuãt, discutiendum erit vtrũ aliæ exce-
ptiões per ꝓcura. rei allegatę & probatæ ipsi opitulẽtur in fauo-
rẽ absol. cõsequendæ. ¶ Ad primũ reuertor quod intentio acto-
ris nullo modo sit probata nã magister Iacobus quõdã Mathæi
primus testis, dicit in effectu qđ audiuit Bartholomæũ de Ferra-
ria dicentẽ d. Albertino. Le vero che quella caldaria e meza tua.
sed cui dubium qđ confessio dicti Bartholomæi nõ nocet dicto
Bartholomæo cui iam erat vendita dicta caldaria ante hanc cõ-
fessionem? nam d. Bartholo. illam emit de ann. MCCCCXXXVIIJ. seu
de ann. MCCCCXXXIX. vt cõstat cõfessione dicti Bar. redacta publi-
co instr̃o producto, scripto & rogato manu ser Iacobi de brocar
dis: & etiã apparet per instrumentum emptionis domus peladu-
ri cum qua domo trãsit dicta caldaria, vt infra dicam, ita qđ in ꝓ-
posito cõfessio dicti Bartholomęi ꝙ caldaria spectaret ad dictũ
Albertinum, quæ cõfessio facta est iam sunt menses quinque tm̃
vt deponit testis, & sic post venditionẽ factã, & ius quæsitum di-
cto Bart. præiudicare sibi Bartho. quoque modo non põt. l. j. &
per totum. C. res inter alios acta. c. quamuis. de re iud. ff. ad Vel-
leia. l. Seia mancipi. cum si. ¶ Præterea dictus testis interrogatus
secundum interrogatoria dicti Bar. quæ caldaria esset illa & sup
causa scientiæ cognitionis dictæ caldariæ nihil respõdet, nec de-
ponit de caldaria vllo pacto, vt in eo patet. ¶ Secundus testis sci-
licet magister Iacobus in effectu nihil dicit. dicit eñ se vidisse in
libro magistri Ioannis speciarij. quod Albertinus emit caldariã
vnam. nam iste testis deponit per relationem ad aliud: & etiam
dicit ipse aliter quàm dicat scriptura dicti magistri Ioannis vt j̃.
2 dicetur. ¶ Præterea non deponit de identitate caldariæ. † per cõ-
sequens cum ꝓbatio sit dubia non releuat probantem. c. in prę-
sentia. de proba. l. inter stipulantem. §. j. & ibi no. ff. de verb. ob.
cum simi-

cum similibus. ¶Inquantũ vero vt ipse testis deponit de confes-
sione dicti Bartholomæi dicẽtis dictã caldariã spectare ad dictũ
Albertinũ:respondeo & dico vt dixi supra circa primum testem.
¶Bartholomæus tertius testis dicit idẽ in effectu ꝙ primus,ideo
eodẽ modo & forma nõ ꝓbatur,vt dixi s̃.maxime cũ identitatẽ
3 caldariæ nõ probet.†in reb,n.præsumitur pluralitas nisi identi-
tas probetur:iuxta ea q̃ no.Iaco.de But.& Bal.in l.ij.C. de erro-
re aduo.& qđ no.Bar.in l.ij.ad fi.ff.quẽadmodum te.ap. & in l.
demon.in prin.in versi.sexto quæro.de cõdi.& demonstr. & in
l.diuus.de custo.reo.& in l.inter stipulantem.§.j.de verb.ob.&
in l.j.§.si vnus ex pluribus app. ¶Simon quartus testis dicit con-
4 tenta in capitulis vera esse, † interrogatus in causa scientiæ dicit
quia præsens fuit:q̃ redditio causæ non in totũ dicitur sufficiens.
iuxta no.per gl.in c.præsentiũ.de testi.in vj.& per Nico.de ma.
& Bal.in l.testium.in iiij.col.C.de testa.& Bald.& doc.in l.ij.§.
fi.per illam gl.ff.sol.mat.& per Bar.l.j.ff.de autho.tu.Spe.in tit.
de test.§.j.versi.item ꝙ visu.Bart.in tractatu de teste.in ij.char.
Ange.& do.Io.And.in l.hæredes palã.ff.de test. ¶Præterea di-
5 ctus Simon est†socius in cõione dictæ caldariæ, vt ipsemet atte-
statur:& ꝑ cõsequens non admittitur in testem,iuxta ea q̃ habẽ-
tur in l.qm̃.& in l.omnibus.C.de testi.& in l.si filium.C.de lib.
causa.& in l.j.§.si seruum.ff.de q̃st.& in l.q accusare.ff.de accu.
per doc. ¶Præterea interrogatus si est eadem caldaria, dicit se
9 credere ꝙ sic:quia testis ꝑ verbum † credit deponens certum est
nõ probare.ca.quoties.& c.tã literis. de testi.no.gl. & Bart.in l.
ij.§.idẽ Labeo.de aqua plu.ar.Bal.in l.iij.in v.q.C.de tes.Cy.Ia.
de Are.& Bal.in l.testi.in vlt.col.eo.ti.no.in c.ex literis.de præ-
sumptio.etiam si dixisset se pro certo credere,vt not.Bald.l.siue
possidetis.C.de ꝓbatio.& Bal.no.in c.j.§.notandum.de notis
feu.x.col. ¶Quintus testis ser Iac.de bonegratis : & iste ẽt nõ ꝓ-
7 bat ex eo quia fuit† ꝓcurator in hac causa pro dicto Bertino. vt
ẽt ipsemet Bertinus fatetur rñdendo positionib.p̃sertim quadra
gesimæ positiõi p̃dictæ ꝑ dictũ Bartholomæũ & eius procurato-
rẽ,& hac rõne repellit:nec ei fides adhibet etiam si velit testifica
ri in cã appellationis,& fuisset ꝓcurator in cã principali, vt gl.in
c.Roma.de testi.in vj.gl.& ibi Bal.in l.deferre.ff.de iure fis.Cy.
in l.quoniã.C.de test.in l.omnibus.eo.titu.& c.si inter pares.in
prin.de.l.Cõtra.Inn.& Io.An.in c.in sup.de testi. ¶Præterea in
terrogatus in causa scientiæ dicit qđ audiuit d.magistrum Ioan-
nẽ vgolini dicentẽ se aliàs vendidisse dicto Albertino, ita qđ iste
testis nõ deponit de vẽdit.q̃ celebrat inter ꝯhentes cõi cõsensu,
8 sed deponit de†auditu.igitur non ꝓbat iuxta no.C.de test.l.te-
stium.& in l.ij.§.Labeo.de aqua plu.ar.& pulchrè Bal.in c.j.de
cõtro.inter do.& vasal.de inuestitura.in vsi. feu.non sequit. au-
diui talẽ dicentẽ se vẽdidisse Titio:ergo vẽdidit:certè cõsonat lip
pis & tonsorib. ꝓbationem de vera vẽditione nõ cõcludere.igi-
tur &c.l.neque natales,de prob.l.nõ ob.hoc.vnde cog.& d.c.in
p̃sentia.de ꝓba. ¶Præterea interrogatus sup interrogatoriis par
tis aduersæ sup idẽtitate caldariæ, nihil super ipsa deponit saltem
qđ necessario cõcludat. ¶Præterea etiam iste testis deponit fal-
sum cum dicat se vidisse in libris Ioannis vgolini, ꝙ dictus Alber
9 tinus emit:quod est falsum.vt in libris patet.†vñ cũ testis dixerit
pro parte falsum reddit periurus,& totum eius dictum annulla-
tur:iuxta no.per Inn.in c.fraternitatis.de hære.& c.in nostra. de
testi.Spe.in ti.de teste.§.j.Bar.in l.quãtus.de auro & argen. leg.
& Bal.in c.j.de contro.inuesti.& in l.si ex falsis.cũ si.C.de trãsa.
¶Iacobus pirotti alius testis nihil deponit de venditione : nec ẽt
si rectè consideretur de identitate caldariæ,quæ modo petitur ꝑ
dictum actorem.demum in eius Albertini fauorem est ꝓducta
posta libri magistri Io.in qua dr̃ Bartholomæo, da ferrara de da-
re per vna calderia fece dare ad Albertino &c.certè ista scriptura
probat contra ipsos.nam principalis persona est ipse Bartholo-
10 mæus.†& in dubio quis p̃sumit emere & ꝯhere ꝓprio nomine
non alieno.l.& magis.ff.de solu.l.Papi.& quod ibi gl.ff.mand.
latè per Bar.in l.j.§.nũciatio.ff.de ope.no.nũ.& in l.si quis.§.j.
ff.de iudic.& ff.sol.ma.l.post dotẽ.cum si. ¶Præterea posito qđ
dicta scriptura loqueretur in eorum fauore qđ minimè ꝓcedit,
vt de se patet:tñ attento ꝙ non est facta partib.mãdantibus, ne-
que à persona publica quæ in principio sui officij.non iurat fide-
liter officium suum exercere,dico quod fidem non facit, vt not.
Bar.& Io.de Imo.in l.nuda ratio.ff.de dona.& in l.admonendi.
de iureiur.& expressè Bald.in rub.C.de fid.instru.in xvj. col.in
ver.sequit videre de scriptura mercatorũ.& apertius in l.bonæ fi
dei.C.de reb.cred.per gl.in l.quædã, §.numularios. ff.de eden.
idẽ Bal.in l.instrã.C.de prob.& in l.j.C.de eden.Ioa.And.in tit.
11 de instr.edi.§.nũc dicendũ.† nõ enim plus debet credi viuę voci
q̃ mortuæ.in auth.de instr.cau.& fide. §. si qui igit. sed scribenti
si deponeret nõ solẽniter sine iuro nulla fides adhiberet.C.de te
sti.l.iurisiurãdi.c.fraternitati.de testi.ergo nihil credi debet eius
scripturæ. ¶ Ex his patet verificatũ esse quod primo loco dixi,vi-
delicet in forma valida nõ esse intentionẽ actoris probatã : ergo
reus absoluendus. ¶ Pręterea oẽs dictæ probationes & testes fue
runt iurati & producti extra terminũ,vt patet in processu:nã ter-
minus quinque dierũ fuit statutus ad probandũ die.xiiij. Martij,
& incipit currere die xxiiij.eiusdẽ mensis.testes vero iurauerunt
12 extra,scilicet prima die Aprilis,† ergo cũ extra dila.& terminum
iurati fuerunt nullã fidem faciũt.c.pastoralis.de excep.no.Bart.
in l.municipiorum. de opt.lega & not.per gl.& Cy.in l.si ea.C.
qui accus.& in l.iudices.C.de iudi. & doc.in l.fi.ff.de ferijs.Dy.
in regula indultũ.Io.fa.insti.de exc.tu.§.qui aũt.cũ si. ¶ Præsup
posito quòd prædicta nõ obstarent quæ re vera ob . venio ad se-
cundũ,& dico ꝙ iura Bart. non sunt plenè probata , ita & taliter
qđ nõ est in casu victoriæ qđ ostendo. nã vt actum est per consu-
lentẽ in hoc iudicio est intentata rei vendicatio cũ publicia . sed
probatũ est tantũ super publicia . præsupposito ꝙ pro parte dicti
Albertini probata esset emptio . in rei vendicatione aũt necesse
fuisset de dominio aut horis ꝓbare ꝙ venditor non transfert do-
miniũ,nisi dñs,sed tenetur tradere tantũ. l. exempto. in prin.de
act.empt.l.j.ff.de rerũ permu.l.traditio.ff.de acq.re.do.sibi ve-
ro cõpetit public.l.j.& per totũ.ff.de public. in §. sed iste.instit.
de actio.& quę habẽt in c.Abbate sanè.de re iudi.in vj. ¶ Quib.
addo in proposito singulariter not. Bal.in l.cũ res,in ij.col.C.de
proba.vnde cũ Bar.etiã si habuerit & habeat titulũ emptionis,&
13 publicianã pariter sicut & ipse Albertinus. vt j̃. probabo:† ergo
potior est in publicianã possidentis cõditio qñ emerunt à diuer-
sis p̃sonis,vt in casu nr̃o est tex.& ibi plenè no.in l.si aũt.§.si duo
bus.cũ se.ff.de publ.facit qđ no.in l.quoties.C.de rei vẽd. ¶ Sed
ipse Bar.ad præsens est possessor dictæ caldariæ,vt in libello dicti
Albertini continetur:ergo,&c. ¶ Quod aũt Bar.habeat titulum
emptionis probat primo per instr̃m emptionis factæ per ipsum
de dimidietate domus Peladuri.cũ omnib.reb.quę dicta domus
habet sub se,supra se,vel intra se, vt in instrumẽto continetur: in
qua vẽditione certũ est ꝙ venit dimidia.d.caldariæ,vt est tex.ex-
pressus & ibi gl.ff.de contrahen.emp.l.dolia.& ff. de act.emp.l.
granaria.& l.Iulianus.§.ædibus.cum seq.vsque ad l.fundi.§.fun
do.e.tit.vbi fit distinctio inter venditionem fundi & venditionẽ
domus : & quòd caldaria sit affixa domui conniuentibus oculis
14 potest per iudicantẽ videri.l.si irruptione.ff.fi.regun.† quæ pro
batio ex aspectu iudicis cæteris probationibus pręfertur no.Bal.
in l.contra negantem.C.ad.l.aquil. ¶ Et etiam probatur per te-
stes dicti Bartoli expresse & pro certo neque disputando,& non
cauillando est tex. in d.l. dolia. indistinctè loquens qui ad aliud
nõ fuit factus & clarè . imo etiam clarius etiã denotant verba po
sita in instrumẽto si bene considerent. ¶ Itẽ dicta emptio proba-
ta est per publicum instr̃m productum in processu,in quo dictus
Bartholomæus confitet se vendidisse dicto Barto. dimidiã dictæ
caldariæ pro certo pretio: & pretium habuisse : cui instr̃o standũ
est. C. de non nu. pecu. in l.generaliter. & in l.cum precibus.C.
de proba.c.cum Ioannes.de fide instr. ¶ Ex quibus etiam infero
quòd stante titulo vẽditionis prædictæ & possessione octo anno
rũ ꝯtinua & pacifica, prout ꝑ testm̃ d.Bart.probat ꝙ omnino di-
ctus Bart. d. Albertino est potior vigore etiã vsucapionis allega-
tæ,cum res mobilis solo triennio acquiratur. C.de vsu.transfor.
l.j.instit.de vsucapi.in prin. ¶ Quod bona fide autem possederit
15 patet:† quia ex titulo præsumit bona fides.C.de euic.l.pe.plene
in l.Celsus.ff.de vsuc.in c.si diligenti.de pręscriptio.& in c.j.co.
tit.in vj.& Cy.& do.in l.super longi.de pręscrip.longi tẽp.cũ si.
¶ Ex qua vsucapione directũ dñiũ dicto Bartholomæo quæsitũ
fuit.C.de pact.l.traditionibus autem. nisi triẽnalis. C. de bonis
mater.Dyn.in c.ij.de reg.iur.in vj.Barto.& docto.in l.j.ad fi.de
aqua plu.arcen.& in l.fi. C.quib.ex causis ma. ¶ Quod quidem
directum dominiũ esse debet potentius, quasi dominio quæsito
dicto Albertino: præsupposito quod esset probatũ de titulo em-
ptionis suæ.l.qua ratione.§.literæ.cum ibi not. ff. de acquir.re.

do &

do.& quod no.in l.procuratore.maximè per Bar.ff.de procura.
Cy.in l.iij.C.de noua.l.mater.& l.cum à matre.& l.si mãcipiũ.
cum si.C.de rei ven.¶Nec huic habet obstare ꝙ dr̃.per dñm cõ-
sulenté dictum Bar. & eius authorem fuisse in mala fide. primo
quia nullibi cum reuerentia est probatũ de mala fide Barth. imo
16 ꝯrium præsumitur isto casu,vt dixi s̃.& per ꝯñs† auth.malę fidei.
C.de præscri.long. temp.non vendicat sibi locum : quia illa lo-
quitur in præscriptione rerũ immobilium : & nihil corrigit quo
ad vsucapionem rerum mobilium:ergo &c.l. præcipimus.C.de
app.C.de testa.l.sancimus.& ita in terminis istis firmat Bart.ff.
de acqui.pos.l.Pompo.in prin.¶Facit quod bñ dr̃ de iure cano-
nico.ét hæredem & successorem,& malæ fidei ex sua persona p̃-
scribere,vt no.Dy.in regula pos.lib.vj.Bart.in l.cum hære.ff.de
diuer.& temp.p̃scri.d.Io.de Imo.in l.sequitur.§. hr̃des.de vsu-
ca.¶Præterea etiã si bene cõsideretur tenor scripturæ.Io. vgoli-
ni patebit ex ea,vt dixi,supradictum Bartholomæum fuisse em-
ptorem,& nõ Albertinum,& per ꝯñs non esse aliquo mõ proba
tum saltem in forma sufficienti de aliqua mala fide dicti Bartho-
lomæi authoris dicti Bartholi:& sic frustra deuenit ad authorem
malæ fidei.& de prædictis patet ex triplici capite quorum quod-
libet de per se est sufficiens iura dicti Bar.potiora esse in præsenti
causa iuribus ipsius Albertini.primò,quia non est probatũ prout
expedit.secundo:quia posito ꝙ esset probatum stante tñ titulo
dicti Bart.& pos.eius præferri,debet tanquã possessor in publi.
tertio.quia ob.excep.vsusc.& potentior est habens tale ius quã
hñs titulũ à non dño, maxime cum de dñio authoris nõ sit pro-
batũ.Et ex his cõcludo ꝓnuntiandũ esse bñ appellatũ & male iu
dicatũ,& victũ victori in expẽsis ꝯdẽnari maximè cum fauora-
biliores esse debeamus reo q̃ actori, p̃cipuè cũ de cõdemnatio-
ne tractatur.de act.& ob.l.Arriani.c.dño guerram.§.ad hæc.de
ver.sig.l.deinde.inci.cũ reg.extra.de probat.c.ex literis.Alex.

CONSILIVM CXXXV.

1 Ponderatis his quæ in themate sententiæ narrãtur.¶Pu-
to dictam sententiã in rem iudicatam transisse.†Trã-
sit enim sententia in rem iudicatã de iure,si intra decem
dies legitimè ab ea non sit appellatũ.c.quo ad cõsultationem.de
re iud.ca.cũ dilecti.in fi.de ele.authé.hodie.C.de appel. Vel cũ
sit appellatũ,& non sit legitimè prosecuta.l.fi.§.illud.C. de tẽp.
appel.l.si ꝯ.C.de appel.& in cle.q̃uis.de app.cũ sim.¶Sed posi-
to ꝙ appellare potuerit ille substitut⁹ à syndico: quãuis elapsum
esset tp̃s anni vsque ad quod fuerit cõstitutus dictus syndicus:at-
tento ꝙ iam fuerat cã cum dicto syndico, vel eius substituto lis
cõtestata:& hoc per l.j.C.vt causæ post pub.ad tu.l.ita aũt.§.fin.
& ibi no.Bar.ff.de admi.tu.l.tutor.ff.de app.Spe.in ti.de syndi.
ver.illud ét q̃ritur.¶Bene facit l.fi.§.fi.& quod ibi Bar.ff. de ap.
& quod no.Bal.in l.dñs.C.de app.& l.inuitus.cum ibi no.C.de
proc.& doc.in c.j.de syndico iũcta.l.si actor.C.de app. & l.in-
2 uitus.cũ ibi no.C.de procu.in quibus locis apparet probari† ꝙ
syndicus aut tutor,vel similes p̃nt ét post finitũ tp̃s sui officij cãm
cœptam persequi:quia sunt dñi litis : & qui est dñs litis põt sine
aliquo speciali mandato app.vt legitur & notatur in prællega-
tis iuribus:& ét dato quod illa appellatio interposita per dictũ
substitutum traderetur sub illo inuolucro & gnalitate verborũ
3 appellat ad personas Gregorij, de resti. Tñ dicta †prosecutio fa-
cta per dictũ nouũ syndicũ minus legitimè cõstitutũ,ex cuius ef-
fectu ét si mandatũ habuisset erat finitum,& qui in principali cã
nunquam comparuit non valuit, nec vim prosecutionis operari
4 põt,nã ipse vt syndicus impetrauit rescriptũ delegatoriũ, †& cõ
stat quod ad impetrandum rescriptũ saltẽ super cõmissione cau-
sæ requirit̃ mandatũ speciale.c.nõnulli.§.fi.de rescri. ¶In tñ q̃d
non sufficeret q̃d in mandato essent enumerati aliqui casus spe-
ciale mãdatum requirentes cũ adiectione clausulæ generalis, vi-
delicet ad omnia spãle mandatũ requirentia vt singulariter con-
cludit Ant.de But.& Imo.in d.c.nonnulli.§.fi. quia vbi exigitur
notabilis specificatio pp excludendã fraudẽ, vel pp magnitudi-
nem rei,non sufficit talis clã generalis,allegant no. per gl.in c.q̃
ad agendum.in verbo nõ expressos.de procu.in vj.& in c.pro-
curator.de elec.in c.fi.in vers.speciale.de proc.in vj.iuncto tex.
5 in d.c.nonnulli.§.fi.¶†Et plus ét voluit gl.valde not. in d.c.nõ-
nulli.in ver. speciali mandato. ꝙ talis impetratio facta per nõ ha
bentem legitimũ & speciale mandatũ,nõ põt ratificari.& in hoc
* illa gl.est cõiter * approbata.¶ Ex his infert ꝙ impetratio cõmis
sionis causæ appellationis nihil valet:& per ꝯñs iudex iurisdictio
ne caret : etiã si ratificaret̃ illa impetratio per eos quorũ nomine
dictus assertus syndicus,& eorum syndicus impetrauit, vt est di-
6 ctũ.¶ † Et eo magis : quia qñ actus debet expediri certo & deter
minato tp̃e: tunc si expediatur per aliquẽ sine mandato nomine
eius ad quẽ res pertinebat,requirit̃ ꝙ ratihahit. interueniat intra
a tp̃s:[a] intra quod res peti possit.l.bonorũ.ff. rem ra.ha.vt not.gl.
in c.ratihabi.de reg.iur.in vj.sed in proposito no.Arch.ij.q.j.nõ
solent.Bart.in l.j.ff.de app.recip.cum cõcordantijs allegatis per
eos.¶ Si ergo per aliquẽ legitimũ syndicũ aliter nõ fuit facta pro
secutio dictæ appellationis intra tẽpora à statuto vel constitutio-
nibus requisita,vt verbo fert̃:sequit̃ quod est deserta. c.ab eo.de
app.in vj.in cle.quãuis.eo.ti.facit quod habet̃ in auth. ei qui.C.
de tẽ.ap.& in c.ex rõne.de app.¶ Quo fit vt deserta appel.& qñ
appellans nunquã fuit p̃secutus debeat appellans in expensis
condẽnari.c.sæpe.& ibi clarius no. Io.And. & alij de ap. & pro-
batur in l.eos.§.cautionẽ inducendo. & ibi per Bal.circa princi-
piũ. C.de appel. & in c. Nicolao. & in c. interposita.§.ille.c.re-
prehensio. de ap.in antiquis. & c.j.de app.in vj.per Spe.in tit.de
expen.§.nunc videndũ.ver.non solũ.¶ Nec puto posse dici pro
parte Iusti.& Gregorij,ꝙ sentẽtia quo ad eos sit nulla:eo quia nõ
fuerat cũ eis lis cõtestata : sed cũ syndico primo vel substituto ab
eo:quia r̃ndetur quia cã principalis cognoscebat̃ summariè, sim-
pliciter, & de plano sine figura iudicij ex forma statutorũ vel sta
tuti:quo casu non requirit̃ litis contest. vt in cle.sæpe.de ver.sig.
¶ Itẽ quia ꝓcessus factus fuit cũ syndico sciẽtibus Iusto & Greg.
allegantib.se habere causam in re in qua litigabat̃ à cõitate,cuius
erat ille syndicus, vnde talis processus factus cum tali syndico vel
cõitate præiudicat dictis Iusto & Greg.ac si cũ eis esset, vt est tex.
in l.sæpe.de re iudi.ver.sed scientibus illud quod dicit ille tex.de
7 sententia habet locũ in alijs actis : † quia cui nocet sẽtẽtia, noce
re debent & alia acta.c. inter dilectos. versi.ne attestationes. de
fi.instr.no.Inno.in c.causam.el picolo. de test.& Barto.in l.qui
repudianti.§.j.ff.de inoffi.test.& in l. superatus. de pign. & in l.
perlusorio.§.fi.ff.de app.& in d.l.sæpe.ad fin. no. doct. omnes.
in c.pe.de re iud. Alex. de Tartagnis. de Imo.

ADDITIO.

a ¶Intra tempus.dixi in consu.pari.§. xxxvij.gl.x.nu.40.vltra
quæ adde Bal.consi.xiiij.consi.ccclxxxvj.col.j.lib.v.Alex.j.lib.
v.consi.lxviij.co.iij.Guid.Pap.dec.delphi.ccccxxxvj.Cor.con-
si.cx.co.iiij.li.ij.Ias.l.si is qui pro emptore.nu. 128. de vsucap.
Dec.l.semper qui non prohibet.num. 12.de reg. iu. An. Tiraq.
in consu.picta.tit.retrac.§.j.gl.x.nu.85.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata post peremptam instantiam est nulla.*
2 *Sententiæ acquiescitur non appellando & aliàs.*
3 *Rescriptum non tollit exceptionem peremptoriam.*
4 *Clausula non obstante sentẽtia, non sufficit, nisi dicatur, nõ obstante tali.l.*
6 *Demonstratio falsa in rescriptis vitiat.*
7 *In interdicto vti possidetis quæ requirantur, & quid in negatoria nu.8.*
9 *Iudex ex officio expellere deberet agentem sine actione.*
10 *Collectas semel sponte soluens, renunciat suo priuilegio.*
11 *Priuilegio renunciat quis cum scit se descriptũ, nisi appellet.*
12 *Res transit cum onere suo etiam ad ecclesiam.*
13 *Præsumitur pro rectitudine & iustitia sententiæ.n.14.& 15.*
17 *Consuetudo si allegetur intelligitur, de præscripta.*
19 *Ius collectandi tollitur per non vsum.*
20 *Fides bona vbi præsumitur, debet tamen allegari.*
21 *Rescriptũ si in aliquo est ambiguũ, non debet ad aliquid procedi, donec declaratum sit per rescribentem.*

CONSILIVM CXXXVI.

IN causa & lite vertente inter Iacobum Marci & fer
Ludouicum de. G. eius procuratorem agentem ex
vna : & homines seu commune Duciæ se defen-
dentes ex alia , plura sunt consideranda , de quibus
seriatim

1 ſeriatim infra breuiter ſubiungam. ¶†Et primò oppoſitũ & al-
legatum eſt ꝓ parte dicti cõis Duciæ inſtantiã cauſæ fuiſſe & eſ-
ſe perẽptam:qua perẽpta ſi ſententia ſuper libello ferretur, eſſet
ipſo iure nulla.l.properandũ.in prin.cũ gl.ibi per doc.C. de iu-
dic.l.ſcire oportet.§.ↄñs.& ibi ſcribentes.de excu.tu.no.ꝑ Bal.
in auth.clericus.C.de epiſ.& cle.& in l.obſeruare.§. proficiſci.
de offi.ꝓconſulis.cũ multis ↄcor.¶Maximè cum in caſu nr̃o tp̃s
ineſt qđ eſt duorũ menſiũ cõtinuorũ à die libelli porrecti ſtatutũ
iudici & inſtantiæ,vt conſtat clariſſimis verbis decreti magnifi-
ci.d.noſtri.igitur inſtantia perempta ad iudicis officiũ pertinet,
vt poſſit perẽptionẽ inſtãtiæ ꝓnunciare,& partẽ in expenſis cõ-
dẽnare.l.j.& ij.C.vt intra certũ tp̃s.& l.ſi p̃ſes quaſi.C.q̃uo. &
qñ.iud.gl.optima & ibi legiſtæ in d.l.ꝓperandũ.§. illo procul-
dubio.& qđ no.Inn.in c.fi.de iuramẽto calũ. ¶Super qua perẽ-
ptione inſtantiæ petitur prius pronunciari vel per dñm conſul-
torẽ ita conſuli,vel ſaltẽ pro prudentia dñi conſultoris calculan-
da remittat ad iudicem cauſæ. ¶Vltra dico quod in caſu nr̃o pars
aduerſa non habet facere aliquod fundamentum ſuper primo re
ſcripto à principe emanato,quo cauetur ꝙ ſupplicanti obſeruen
tur præteritæ conſuetudines: ꝓut aliis cataneis primo : qa dictũ
reſcriptũ habet tacitas cl'as ſi preces veritate nitantur.c.ij. extra
de reſcri.l.fi.C.de diuer.reſcri.ſed in dicta ſupplicatione inter cę
tera narratur,ꝙ dictus Iacobus non acquieuit ſententiæ latæ ꝑ
2 conſilium Fauentiæ,quod eſt falſum.†nam primò per lapſum x.
dierum ad appellandum dr̃ quis acquieſcere ſententiæ.l.ab eo.
C.q̃uo.& qñ iudic.l.ad ſolutionẽ.cum ibi no.C.de re iudi. not.
Bar.& doc.in l.ſi ſeparatim.ad fi.ff.de app.ſed iſte Ia.non appel-
lauit à dicta ſententia:ergo acquieuit. ¶Secundo dr̃ acquieſcere
ſi ſoluat iudicatũ.d.l.ad ſolutionem.& l.tale pactũ.§.qui prouo
cauit.ff.de pac.ſed Iac.poſt prædictam ſententiam ſoluit colle-
ctas,vt ipſemet fatetur reſpondẽdo poſitionibus : licet ipſe dicat
ꝙ ſoluit coactus,ſed vis & metus nõ p̃ſumit' niſi probetur.l. me-
tũ.C.qđ met.cau.c.ad audientiã.c.cũ dilec.extra eo.titu. ¶Nec
non probatur eũ ſoluiſſe collectas per rñſionẽ procu. ſui in du-
plicationibus ſuis ea parte ſcripturæ quæ incipit, & nõ habẽt.ij.
iij.iiij.& v. ¶Sed quæ magis eſt efficax ꝓbatio q̃ cõfeſſio, certe
nulla.C.de tranſa.cũ te trãſegiſſe. ¶Itẽ qđ acquieuerit ſententiæ
probat' per teſtes dicti cõis deponentes ſuper x.& xj.c. vbi dicũt
ꝙ ipſe Ia.in loco vbi erant homines Duciæ congregati, aſſeruit
ſe eſſe contentũ parere dictæ ſẽtẽtiæ.itẽ ſuper eiſdẽ.c.dicunt ꝙ
ipſe Iaco.ſoluit dictas collect.pro dicta poſſ. poſt dictam ſenten
tiam. ¶Item ẽt de ſolutione probat' per poſtas librorũ maſſario-
rum dicti cõis,qui maſſarij ſunt perſonæ de publico elec.& eorũ
libris fides adhibet'.l.quædã.§.numularios.& ibi Bar.& doc.de
eden.& in terminis noſtris tex.eſt cũ gl.in l.Celſus.de ꝓba. Bal.
plenè in rub.C.de fi.inſtr.in xviij.col. ¶Item qđ acquieuerit di-
ctæ ſẽtẽtiæ ꝓbat':qa ibi notarius in fine dictæ ſẽtẽtiæ atteſtat'
qualiter vnus de conſilio retulit ſibi notario Iacobum acquie-
uiſſe dictæ ſententiæ. ¶Et etiam qñ per publicum inſtrm̃ produ
ctum in actis conſtat de ſtilo ſeu conſuetudine,datur fides vni ex
dictis dñis de cõſilio ergo & c.cũ dilectus.de fi.inſtr. ¶Itẽ qđ ac-
quieuerit ꝓbat':quia fuit præſens dictæ ſẽtẽtiæ,& nõ ↄ̃dixerit.
l.j.& ibi doct.C.de rela.& l.ne arbitris.& ibi Bald.C.de arb. &
bonus tex.in l.ſi qñ ap.ſit.cũ oñdimus.§.fi.de fideiuſ.tut. ¶Ni-
3 mirũ ergo ſi d.reſcriptũ in caſu nr̃o vires non habet. ¶†Præterea
reſcri.nullo mõ põt tollere exceptionẽ maximè peremptoriã de
qua in reſcri.non fit mentio.c.ex parte.b. de fo.cõpe. & ibi oẽs
cano.maximè.d.An.in primo notabili.& in verſi. oppo. qđ de-
buerit.in c.j.de lit.conteſt.in vj.& Inn.in c.ſuper literis.de reſc.
Spe.in tit.de reſcr.præſentatio.§. ratione autẽ formæ.ver. illud
non.cum ſimili. ¶Ergo dicta exceptio quod acquieuit Iacobus
ſententiæ modis prædictis:& ſe etiam priuilegio ſuo priuauerit,
ſi illud habuit per ſolutiones prædictas, vt ĩ.declarabo, non po-
tuit talis exceptio tolli per reſcri.cum de ea nõ fiat mẽtio. ¶Præ-
terea & fortius dictum reſcri. fuit reuocatũ per eundem princi-
pem in alio reſcripto impetrato per commune Duciæ, & in caſu
producto in quo reſcr. dr̃ fiat ius dictis partibus per poteſtatem
nr̃m Imolæ,non obſtantibus dicto primo reſcri. in dicta cã ema
nato pro dicto Iac.Marci.vel aliis quibuſcunque in contrarium
quomodolibet obſtantibus,cum de virtute huius clauſulæ non
4 obſtantibus multa poſſem dicere. ¶†Vltra hoc dico quod dictũ
reſcriptum primum non tollit nec tollere potuit dictam ſenten-
tiam primam latã per conſiliũ Fauentiæ: quia in eo reſcripto nõ
eſt clauſula nõ obſtãte.vt l.fi.C.ſen.reſcin. non poſ.l.cauſas.de
tranſa.l.fi.C.de errore aduoc.imo cũ.l.prohibeat impetrationẽ
talis reſcripti,vt dictis ll.requiritur ſpecialis derogatio.ſ.non ob
ſtante tali.l.vt no.Bal.in d.l.j.in ver. vlterius oppo. ¶Et ſecun-
do ꝙ licet in ſupplicatione illa Iacobi dicatur non obſtante dicta
ſententia:tñ dico qđ niſi princeps in ſuo reſcripto apponat dictã
clauſulã,non obſtante,non ſufficeret,vt no.dñt dñi de Rota ſua
cõcluſione.ccclj.quod reputo notabile in propoſito. ¶Præter-
ea in dicto primo reſcripto non oportet inſiſtere : quia nũc vlti-
mo loco dictus magnificus d.annullauit & caſſauit omnia dicta
reſcripta facta in hac cã,vt patet,publica ſcriptura, ſcripta & ro-
5 gata per ſer Nico.in actis producta. ¶†Quod etiam dictum reſ-
criptum præſenti cauſa ſit nullum alia ratione probatur.nam nõ
ſufficit fieri in literis generaliter mentionem de poſſeſſionibus,
ſed ſpecialiter & cum declaratione,& demõſtratione ꝓbatur.in
c.ex literis.de do.& contu.no.Spe.de reſcri.p̃ſen. ver.itẽ excipi
tur.ſed dictus ſupplicans in ſua ſupplicatione dicit ꝙ inter cæte-
ras ſuas poſſeſſiones habet vnã poſſeſſionẽ, & non ſpecificat de
qua poſ.intelligat : itẽ non cõſtat qđ poſſeſſio de qua fit mentio
6 in libello ſit illa de qua fit mentio in reſcripto.†& ideo videmus
ꝙ in reſcriptis falſa demonſtratio vitiat.c.ſignificante.de reſcri.
no.Spe.de re.præſen.§.rõne aũt cauſæ.verſi.quid ſi indubitatũ.
Bar.& doc.in l.demonſtratio falſa.de condi.& demon. Cy.in l.
ſi fortidianum.C.de leg.cum ſi.Et ideo rectè proceſſit iudex dũ
die xx.Decẽ.MCCCCLVIJ. reſeruauit dicto ſer Antonio exceptio-
nes ſuas oppoſitas ↄ̃ dictum primum reſcriptum,iuxta ea quæ ha
bentur per Barto.in l.ille à quo.§.ſi de teſtamento.in princip.ad
Treb.cum concor.& in c.cum contingat.de of.dele.vbi glo. &
7 doc. ¶†Modo venio ad libellum dicti Iacobi & ad intelligentiã
totius cauſæ præſuppono ꝙ hic eſt intẽtatum vtile interdictum
vti poſſidetis,vt patet in libello de cuius forma habetur per Bar,
& doc.in l.j.ff.vti poſ.& in l.j.C.eo.in Spe.in ti.de cauſa poſ.&
pro.§.retinẽdæ. nam dictũ vtile interdictũ competit etiã ↄ eũ q
non facit mihi cõtrouerſiã poſſeſſionis meæ: neque in ea me tur
bat,ſed ſolũ in ea dicit habere aliquod ius propter qđ impediret
libertatẽ rei meæ.l.ſi duo.§.ſi vicinus.ff.vti poſſi.no. Bart.& ibi
gl.in l.j.§.huius aũt.& in §.reſtituendæ.& in l.ſi duo.in prin. &
in §.ij.& in §.cũ inquilin⁹.ff.eo.ti.& vtrobique per Bar. & doc.
gl.in l.j.§.nec in verſi.ſed quid ſi me turbet.& ibi Bald.in v.col.
C.vti poſ.gl.in §.hodie.inſti.de interdi. ¶Et quod iſtud interdi-
ctũ ſit intẽtatũ patet ex ſerie libelli vbi omnia requiſita ad dictũ
interdictũ ſunt narrata & cõcluſa. ¶Sed ad hoc vt quis poſſit ob-
tinere in dicto interdicto oportet qđ probet ſe poſſidere tpe litis
conteſtatæ,& in §.hodie.inſti.de interdi.no.gl. & doc.in l.j.C.
vti poſ.Bar.in l.j.§.qđ ait.ff.eo.ti. ¶Sed dictus Iacobus hoc non
capitulauit nec deduxit:ergo neceſſario ſuccũbere debet, vt no.
declarat Bal.in d.l.j.in vlt.col. ¶Itẽ ad victoriã in dicto interdi-
cto requiritur quod probetur actorem turbari & moleſtari.l.j.
§.hoc interdictum.& ibi Bar.in ver.vlt. q̃ro qualiter formet' li-
bellus.gl.& doc.in l.j.C.eo.ti.Spe.in d.§.retinendę.& §.ſi duo.
§.fi.ſecundum vnum intellectũ gl.vti.poſ.Inn.in c.ij.de reſti. in
inte.in quo interdicto nõ ſufficit verbalis interdictio,vt quis di-
catur turbari & agere poſſit hoc interdicto, ſm Inn.in d.c.ij.in
medio magnæ gl.& Bar.in d.l.j.§.huius aũt.in princi.ff.vti poſ.
ſed de hac moleſtatione nõ eſt capitulatũ nec probatũ:ergo acto
8 re non probante reus eſt abſoluendus. ¶†Quinimo etiam ſi ca-
ſu noſtro diceremus negatoriã eſſe intentatam,non poſſet obti-
nere:quia illa non datur poſſidenti tm̃,ſed dño vel quaſi, & non
aliter.l.ij.& l.loci corpus.§.competit.ſi ſer.ven.l.vti frui.ff.ſi v-
ſufruc.pet.in Spe.in ti.de cauſa poſ. & propri.§.in confeſſoria.
ver.& no.ꝙ dñium vel quaſi.qđ non eſt ꝓbatũ,neque deductũ,
neque allegatum. ¶Prętere ẽt in negatoria requiritur turbatio.
l.at ſi forte.§.j.& l.harum.& l.egi.ſi ſer.vẽ.l.ſi prius.de ope.no.
nun.in c.examinata.per doc.de iudi.in c.abbate.de verbo.ſign.
¶Itaque ſiue negatoria ſiue vti poſſidetis egerit,obtinere nõ po-
teſt. ¶Item alia ratione oportebat ip̃m capitulare, & ꝓbare qđ
ad dictum Iacobum ſpectaret poſſ.aut dominiũ : quia alia ratio-
ne non poteſt imponi collec.vel aliquod onus,niſi rebus vel per
ſonis pro rebus imponitur.l.libertus.§.ſola ratio.ff. ad munici.
l.reſcripto.§.ſciendũ.de mune.& hon.l.j.C.de mulie.& in quo
loco.lib.x.& ibi plenè no. ¶Si ergo hoc vel alterum eorum non

probatur,manifeſtè cõſtat qđ ei nõ cõpetit actio ſeu ius agendi
ad id qđ agit qa nemo ſine actiõe potuit experiri.l.ſi pupilli.§.
videmus.de neg.geſt.l.quoties ſi in tẽporali. de adminiſt.tuto.
9 ¶†Imo iudex cum videt actorem actione carere etiam ex offi.po
teſt agentẽ repellere:iuxtà gl.not.& doc.in l.vbi pactum.C.de
tranſac.& in l.ſi vnus.§.pactus.in verſi.in oppo.de pac.& quod
no.Inn.in c.j.de offi.vica.cum ſimi. ¶Quinimo nec poſſet reus
ſponte pati ꝙ quis ageret ꝯ eum actione quę nunq̃ nata fuit.tex.
eſt no.& ibi Bar.in l.ij.ff.de do.præleg. ¶Rurſus dico ꝙ poſito
ꝙ omnia incumbentia dicto agenti eſſent probata: tamẽ ex quo
10 conſtat† quod dictus Iacobus ſponte ſoluit collec.vt ſ.probaui.
poſito etiam ꝙ ſi priuilegiatus fuiſſet:tamen ſuo priuilegio renũ
ciauit.l.ij.& iij.C.de his qui ſpõ.mu.pu.ſu.lib.x. & in terminis
noſtris firmat hoc Bar.in l.j.de his qui ſpon. qui dicit ꝙ iam ſibi
fuit impoſita præſtantia,à qua ipſe voluit ſe excuſare: tamen pro
conſeruatione ſui priuilegij ipſe fecit apparere in cataſtro quali-
ter ipſe non per hoc intendebat ſuo priuilegio renunciare. addo
Io.And.in c.ij.de immu.ecc.& quæ no.per gl. & doc.in c.cum
acceſſiſſent.de conſti.in c.accedentibus.& in c.ſi de terra.de pri
ui. ¶Præterea etiam poſito ꝙ omnia incumbentia dicto Iacobo
fuiſſent probata:tamen dico alia ratione eum neceſſario ſuccum
bere oportere:quod probo ratione inconuincibili iudicio meo.
nam dicit multum ſingula.Ang.in l.j.§.ſi quis tutor.ff. quando
appel.ſit. per illum text.qui hoc aperte probat in ver.alia cauſa
11 corũ.dicit Ang.ibi notari qđ hic eſt caſus in terminis† qui à mul
tis ignoratur communiter,ꝙ ſi quis habet exemptionem & im-
munitatem à datiis vel collectis,deinde ſcribat̃ in libro deben-
tium ſoluere datia collectas & alia grauamina:ꝙ ſi poſtea conue
niatur vel ſoluat,nõ ſufficit ſibi priuilegium immunitatis allega
re excipiendo vel excuſando ſe qđ non debeat ſoluere pp immu
nitatis beneficium:imo incõtinenti cũ ſcit ſe ſcriptũ vel aliter vo
catum ad munera ſoluenda,debet appellare intra x.dies aliàs e-
lapſis x.diebus præiudicaret ſibi:quod dicit perpetuo menti te-
nendum,& hoc dictum ẽt ſequuntur moderniores. ¶Vnde in
caſu noſtro cũ dictus Iacobus ſciuerit dictam poſſeſſionẽ fuiſſe
æſtimatam & allibratam per homines & cõe Duciæ,vt ipſemet
fatetur in conclu.ſui libelli:illud idem ẽt fatetur Iacobus in pro-
ceſſu in ſententia lata per commune Fauenciæ,quæ hic ꝓbat,li-
cet de actis nõ cõſtat,vt inferius dicã,item cũ dictus Iacobus ſci-
uerit ſe à tribus vel à quatuor annis proximis citra fuiſſe vocatũ
ad ſoluenda munera & collec.ab hominibus & cõe Ducię,vt ip-
ſemet fatetur in narratis in ſuo libello etiam reſpondẽdo ꝙ poſ-
ſit:debuit intra x.dies appel.à die vocationis vel deſcriptionis æ-
ſtimi,vel grauationis:nunc vero non audiatur cũ non cõſtat ip-
ſum intra tp̃s appellaſſe:quod reputo multũ cõſiderandum in ca
ſu nr̃o:quia profecto ex hoc ſolo conſtat abſolutoriã ferendam.
¶Præterea vltra prædicta dico ꝙ poſito ẽt ꝙ omnia eſſent pro-
bata pro parte dicti Iacobi:tñ attento qđ dicta poſſeſſio nũc vlti-
mo peruenit ad dictũ Iac.ab alio,nõ nobili,vt à R.de B.de C.vt
patet ex ſententia adiudicationis in ſolutũ producta in actis per-
uenit ad dictũ Iac.tanquã ex bonis eius matri debitis : quia Mar-
cus dicti quondã Iacobi pater exiſtens debitor d.Zanæ ſuæ vxo-
ris in libris xxx.Boñ.dedit ei dominæ Zanæ ꝓ dicta quãtitate di-
ctã poſſeſſionẽ,& ꝓ ea.d.Zana in eodẽ inſtr̃o de eius voluntate
& cõſenſu dictã poſſeſſionẽ dedit Iacobo eius filio,vt patet in in
ſtr̃o rogato & reſcripto ꝑ ſer Ang.de quo inſtr̃o & eius effectu
fit mẽtio in dicta ſententia lata per cõſiliũ Fauentiæ,præſente di-
cto Iacobo.quæ ſententia ẽt probat effectũ d.inſtrumẽti,vt pate
bit ex his q̃ infra dicã. ¶Stãte igitur dicto inſtr̃o,videt̃ dicta poſ-
ſeſſio data in ſolutũ dictæ d.Zanæ creditrici: & breui manu vr̃ ꝑ
eũ data filio.l.ſingularia,ff.ſi cer.pet.l.licet.§.quoties.ff.de iur.
do.& l.iij.§.fi.ff.de dona.inter vir. ¶Et ꝙ dicta poſſeſſio ad eũ ꝑ
uenit tanq̃ de bõis matris ꝓbat.F.de du.nr̃i cũ dicta poſſeſſio ad
12 eũdẽ Iacobũ ꝑuenerit à nobili:†res trãſit cũ onere ſuo, ſicut di-
cimus in re trãſeunte ad eccleſiã,vt no.Arch.Ioan.And.in c.j.de
immu.eccl.lib.vj.in nouella.Io.An.poſt Spe.in tit.de cle. cõiu.
§.j.ver.ad huius.& Inn.idẽ tenuit in c.nõ minus.in prin.de im-
mu.eccl.no.gl.& doct.in c.j.de cẽſi.no.Bal.in l.oẽs.C. ſine cẽ.
vel reliq.& in l.neminem.C.de ſa.ſan.ec.& ibi Bal.in l.fi.C.de
bon.damn. ¶Pro hoc quod no.Bar.in l.reſcripto.§.fi.ff.de mu-
ne.& honori.& in l.j.C.de mulieri.& in quo loco.lib.x. Bal.de
pace ꝯſtã.in ver.munitione ciuitatũ cũ ſi. ¶Quinimo huic diſpo
ſitioni iuris conſonat conſuetudo allegata & probata per teſtes
noſtros deponentes ſuper xx.capitu.ſtante etiam dicta ſentẽtia.
13 ¶†Nec.ob.ſi dicatur ꝙ dicta ſententia nõ probat acta iudicij &
proceſſus : quia rñdeo ꝙ imo ſententia lata ꝯ præſentes, & quæ
tranſiuit in rem iudicatam,in caſu noſtro, habet præſum. pro ſe
quo ad rectitudinem proceſſus,&etiam quo ad iuſtitiam,vt no.
gl.Inn.& Ant.de But.& doct.in c.quoniã.ꝯ. de proba.Inn.in c.
bonæ.el.j.de elect.& in c.cum in iur.de offic.deleg.idem Fede-
ri.de ſen.in cõſi.clxv.Gui.de cug.in l.ij.ff.de in ius vocan.c.in
præſentia.de renun.dñi de Rota ſuo cõſi.ccccxviij.vr̃ caſus in d.
c.bonæ.el j.de elec.Imo.in l.ſciendum.de verb.ob.Bal.in l.j.ad
fi.C.de exce.rei iudi.Inn.in c.j.de con.vtili vel inutili. Spe.in ti.
14 de proba.§.j.ver.negatiua autem videtur. ¶†Imo idem etiam ſi
lata fuiſſet ꝯ abſentes,& elapſum fuiſſet biennium poſt ſenten-
tiam:quia tunc præſumitur pro ſententia etiã ſine actis:ſm Hoſ.
in c.cum inter.de re iudi.& in c.in præſentia.de renun. quod ſe-
quitur Ioan.And.& Cardi.in d.c.qm̃ contra.& Bal.in c.j.de mi
li.vaſal.qui contu.eſt.col.v.in prin.verſi.quæro.& in l.j.verſic.
extra quæro.C.ne lic.ter.prouo.& in l.emanci.ꝑ Cy.C.de fide
inſtru.& Io.de Imo.in l.hac ſcriptura.ff.de dona. ¶Et ꝑdicta ꝓ-
cedunt ẽt ſi in ſententia nulla fit mentio particulariter de actis:
vt patet in locis prædictis & pari rõne idẽ eſſet ſi non fieret per-
15 fecta mẽtio de actis omnib⁹.C.de rei vxo.act.l.j.in prin. ¶†Vbi
autem in ſententia fieret mentio de actis, vt puta viſo libello lit.
conteſt.cõfeſſio.taliter facta:ſi talis ſentẽtia eſt lata p̃ſentib⁹ par-
tibus:probat acta & confeſſiones & omnia proceſſiſſe mõ quo
in ſententia narrant̃.l.j.C.de rela.& ibi Bart.Cy.Bald.& doc.in
auth.ſi quis in aliquo.C.de edẽ.Ber.in l.ſciendũ.de ver.ob.in l.
j.qñ appellan.ſit,in l.acta.ff.de re iudi.Inno. & doc.in c.quoniã
cõtra.& in c.cum in iur.& Bal.in d.l.j.in verſic.extra quæro.C.
ne lic.iij.prouo.Specu.de inſtru.edi.§. reſtat. verſic.in ſumma.
¶Vnde pro dicta ſententia præſente parte & non cõtradicente,
præſũmit̃ quo ad iuſtitiã & rectitudinẽ, cum tranſiuerit in rem
16 iudicatã,& tranſlatũ ſit bienniũ vlterius. ¶†Non ob. quod no-
ſtri teſtes ſunt de vniuerſitate:qa dico ꝙ nõ hñt obſtare,vt firmat
Spe.in ti.de teſti.§.j.verſic.ſed nunquid in cã vniuerſitatis.pro-
batur in c.inſuper.in c.tuis.in c.veniens.de teſti. ¶Nõ ob.quod
tractat̃ de commodo particulari omnium de vniuerſitate,per ea
quæ no.Cy.Bal.in l.omnibus.C.de teſti.per Guil.de cug.in l.in
tantũ.§.vniuerſitatis.de re.diui.& Ang.in l.ſed ſi hac:§.qui ma-
numittitur.de in ius vocan.cano.in c.nuncius.de teſti. quia rñ-
deo quod hic non tractatur de cõmodo particulari:nam nos tra-
ctamus de onere qđ imponitur perſonæ pro rebus, & iuxta not.
in l.reſcripto.§.fi.de mu.& ho. ¶Imo fortius dico ꝙ non ob. qa
ſi cõe Duciæ tenet̃ ꝓ collectis ſoluere puta mille, & in caſtro Du
ciæ reperiant̃ aliqui exempti, cõe Duciæ pro rata exẽptorum &
nobilium,debet exgrauari,vt no.Guil.de cu.per illum tex.& in
l.ſi vnus.§.ſi cum mihi.x.ff.de pac.firmat do.Ant.poſt Io. And.
in c.peruenit de immu.eccle.de quo in Spe.de cen.§.nunc dicẽ-
dum.verſi.facit quia legi.no.in l.actore.C.de exac.trib.lib.x.&
in l.oẽs.la j.C.de anno.& tribu.eo.ti.in l.vacuatis in gl.fi.C.de
decu.lib.x. ¶Et per cõſequens poſito quòd dictus Iacobus eſſet
exemptus,non tractaretur de incommodo aliorũ de dicto loco.
¶Nec ob.quod ſtatutum dicit ꝙ in cã vniuerſitatis non producã
tur teſtes de vniuerſitate : quia rñdeo ꝙ ſtatutũ loquitur expreſ-
ſe vbi eſt quæſtio inter vniuerſitatẽ & aliã perſonã de ciuitate vel
diſtrictu.nos vero ſumus in vniuerſitate : ergo hunc caſum non
comprehendit.l.ſi vero.§.de viro. ſol.mat.l. qđ vero.de legi.c.
ea quæ de reg.iur.in vj. ¶Præterea dictus Iacobus tam in ſuo li-
bello quàm in reſcripto fundat ſe ex cõſuetudine præterita vigo
re cuius dicit ſuã poſſeſſionem fuiſſe & eſſe exemptam,& ſe fuiſ-
17 ſe & eſſe nobilem ſicut ſunt de cõſuetudine alij Catanei †ſed qñ
fit mentio de conſuetudine,intelligitur de præſcripta.tex.no.in
c.cumana.de elec.quem allegat Bald.in l.binos.C. de aduo.di-
uer.iudi.& in c.j.in prin.de cog.feu. ¶Sed ad hoc vt iſta conſue-
tudo quæ habet cãm diſcontinuã.l. foramen.de ſer.vr. prædio.
ſit præſcripta,requiritur curſus tanti temporis cuius in contrariũ
non extat memoria.l.hoc iure.§.ductus aquæ.de aqua quoti.&
hoc firmat Inno.in c.cum dilectus.in fin.de conſuetudine. in gl.
fi.& ita procedit gl.fi. in fi.§.ex non ſcripto.inſtit.de iure natu.
gen. & ciui. ſed hoc non eſt capitulatum neque probatum.e-
tiam de x.annis ſicut requiritur in conſuetudine, iuxta not.in l.

de quibus.

l.de quibus.& in l.diuturna.ff.de legi.& in rub.C.q̄ sit lōg. cō-
18 suetudo.¶†Quinimo dico ꝙ testes[a] debent deponere de vsu cō
a suetudinis,& declarare vsus frequentiam & tpis diuturnitatē, &
tales vsus fuisse vsitatos publicè præsentib. & scientibus multis
& infinitis personis:adeo qđ cōprehendatur intercessisse consen
sum maioris partis populi,declarat Azo in summa.C.quæ sit lō.
consue.in versi.quæro quod deponunt testes.Bal.in d.l. de qui-
bus.imo vt dicit Cy.oportet ꝙ concordent testes in tpe & iden-
titate actus, aliàs essent singulares.sequitur do. Ant.in c.licet ex
quadā.de testi.Bal.in l.j.C.de test.Io.de Imo.in l.inter pares. de
re iudi.¶Præterea hic aliquo modo non est probatū de tpe lon-
go vel longissimo:imo vt dixi cum in casu isto requiratur cursus
tanti temporis,cuius in cōtrarium non existat memoria : ad quā
probandam testes debent de necessario dicere ꝙ cōis opi.est me
moriam non extare in contrarium.tex.est in l.si arbiter.ff.de ꝓ-
ba.no.Bar.in l.ij.§.item Labeo.ad fi.de aqua plu.arc.not.in c.j.
de præscrip.in vj.Bal.in l.conuenticulam. de epis.& cleri.Inno.
in c.veniens.de ver.signi.quod non deponunt illi testes. ¶Præ-
terea si Iaco.dicit ꝙ licet alij collectentur quod tamen ipse & alij
catanei ex consuetudine sunt exempti:dico ꝙ licet testes dicant
ꝙ in præteritum nō fuerunt collectati catanei:nec ipse Iacobus,
19 dico quòd per hoc nihil probant:†quia per non vsum[b] collectā-
b di cataneos non tollitur lex consuetudo vel ius collectādi, quod
habet commune Duciæ : quia per non vsum non tollitur lex vel
consuetudo,vt no.quasi in terminis declarat Cyn.in l.ij.C.quæ
sit long.consue.in versi.expediti sumus de prima principali.q.&
eum sequitur Bar.in procœmio digestorum.§.& antea.& Hos.in
sum.de consensu.§.fi.& Io.And.& Ant.de But.in c.Ioā.de cler.
coniug.¶Item quia per non vsum vel ex non actibus non indu-
citur cōsuetudo.maximè nisi probetur de contemptu.l.vel iur.
verbi gratia:si probaretur ꝙ catanei fuerint per longum tp̄s gra-
uati ad collectas soluendas:& ipsi per dictum tp̄s semper ꝯdixe-
runt,& præcepta contempserunt, aliàs non probatur talis con-
suetudo:ita notabiliter ex prædictis Bald.in l.de quibus,de legi.
in versi.sed nunquid ex non actibus, sed iste contemptus hic nō
est probatus:ergo &c.¶Item ad hoc vt dicti catanei & dictus Ia-
cobus præscripsissent libertatē ab onere collectarū, requireba-
tur probari in processu plura.primò ꝙ fuerint aliquo tpe requi-
siti vt collectas soluerent,aliàs nunquam præscribūt hāc liberta-
tē.l.cū scimus.& ibi no.Bar.in versi.tex.ibi ait illud quoque.C.
de agric.& cē.lib.xj.& in l.filius.C.de decur.lib.x. Bal.& Ang.
in l.malè agitur.C.de præscrip.xxx.ann.in vlti.col. ad idem.l.is
qui.aliàs incipit,& Attilicinus.de ser.rusti.prædi.Io.An. in cap.
fin.de consue.in rescrip.in nouella.& in capitulo, vt priuilegia.
ad fin.vlt.glossæ de priuileg.in anti.Spec. de iu.omn.iud. in ver
sicu.illud etiam not.in titu.de præscrip.in princip. versi. quid si
omnes.& quod no.Inno.in c.dilectus.in gloss.poss.la ij.de cap.
mona.¶Item ad hoc vt præscriberetur libertas, requirebatur ali
quod factum dicti Iacobi vel Marci eius patris.l.hęc autem iura.
& in l.eos.ff.de ser.vrb.prædi.vbi dicit Bart.quod requirebatur
bona fides præscribentis circa ius quod præscribere quærit, &
idem in l.j.C.de serui.& etiam Bart.in l.qui fundum.ff. quibus
mod.serui.amit. sed hic non est probatū de aliquo facto homi-
nis interdicente.¶Item nedum quod sit probata bona fides,sed
20 non est allegata : † nam vbicunque præsumitur bona fides, non
sufficit tamen nisi allegetur.l. si adulteriū cum incestu. de adul-
te.in §.idem polli.& ita dicit Bald.in l.superlongi.in iij.colum.
de præscript.long.temp.Ange.in l.eum qui.§.fi.de publi.& fa-
cit quod no.doct.in c.ij.vt lite non contes.& in clem. apel.cum
simi.de appel. ¶Item oportebat probari dictas consuetudines
obtentas fuisse in contradictorio iudi.l.cum de consuetudine.
ff.de legi.firmat gl.in §.ex non scripto.insti.de iure natu.gen. &
ciui.& in rubrica.C.quæ sit long.consue. ¶Item requirebatur
saltem allegare titulum præscriptionis, & etiam consuetudinis,
ſm Inno.in c.cum dilectus.in gl.fi.de consuetudine. ¶Item re-
quirebatur allegari & probari de scientia & patientia dictorum
hominum communis Duciæ.l.j.& ibi Bar.& doct.in fin.C.de
seruit.& aqua.in l.j.ad fin.ff.de aqua plu.arc.per cano.& in cap.
cum ecclesi.& in c.fin.de causa pos.& latissimè per do. Anto.in
c.peruenit,de cen. ¶Addo etiam quòd multi ex dictis testib.ni-
hil dn̄t nisi quod in primo dicto dixerunt : quia causa scientiæ &
ratio testis debet esse diuersa.d.l.fi.& ibi Bar.ff.de offi.ꝓcu.Cę-
sa.¶ Præterea sunt aliqui testes qui deponunt super eo quod re-
sultat ad eorum commodum , cuius contrariū resultaret in eorū
præiudiciū:ergo nec est eis fides adhibenda.l.omnibus.C.de te-
sti.l.nullus.eo.tit.ff. ¶ Præterea examinatio testium non valuit.
quia à nō compe.C.si à non cōpe.iudi.per totū. quod probo:nā
21 in rescrip.princeps rescripsit nō declarando cui cōmitteret † vn-
de vbicunque in aliquo est ambiguū rescriptū principis non po-
test per illud ad aliquid procedi,donec fuerit declaratū per dele-
gantem.c.cū contingat.de of.deleg.c. cum venerint, de iudi. &
ita dicit Spe.de rescrip.præsenta.§.fi.ver.item qn̄ est aliquod ver
bum ambiguū,& quod no.Bal.in c.j. apud quem contro.feu.&
in l.qui ad ciui.in prin.C.de appel.¶ Item examinatio testiū non
habet diem neque indictionē sicut requirūt acta.c.quoniā con-
tra.& ibi gl.& doc.in verbo tempora.de proba.& quod no.in l.
ij.maximè per Bal.C.de eden.& in l.j.§.editiones.ff.eo.ti. habe
tur in c.abbate.de re iudi.in vj.¶ Item dictus Iacobus vult proba
re negatiuam,videlicet quod d. Iacobus & sui antecessores pro il
la possessione nunq̄ soluerunt collectas.nam dicta negatiua ma-
22 ximè nō coarctata per testes est improbabilis: † imo si testes pro
ea deponunt sunt suspecti de falso.c.cum ecclesia.de cau.pos.&
pro.& idē no.Dy.gl.Ia.de Are.Bar.in l.j.§.hoc interdicto.de iti
ne.actu.priuato.Cy.Bal.in l.actor.in iij.col.C. de prob. & in c.
si quis per xxx.si de feu.fue.contro.inter do.& agna. Bart.l.j.in
prin.ff.si quis ius di.non obtem.Ang.in l.si per alium.§.docere.
ff.ne quis eum qui in ius voc. est vi exi. ¶ Vlterius sunt aliqui te-
stes interrogati si dictus Iacobus potuisset soluere collectas,ꝙ ip
si nesciuissent . respondet ꝙ non . quanta igitur sit eis fides adhi-
benda tu magis scire debes.l.iij.§.diuus.de testi . ¶ Nō habet ob
stare quòd quidam respondendo positionibus partis aduersę ne
gant , & quidam fatentur . nam stari debet responsioni maioris
partis:imo si essent pares numero , staretur negantibus in fauorē
rei,iuxta no.per Inno.& doc.in c.nostra.de procu. Io.And.in c.
præsentium.de testi.in vj.in gl.& in c. si duo. de procu. eod.lib.
Spe.de confes.§.postremo.versi.sed pone feci.Bal.post Cyn.in
l.j.in antepen.col.in versicul. quæro duo procura. C.de confes.
¶ Non omitto quòd d.iudicare debens non potest sumere fun-
damentū ex instrumentis & sententijs productis pro parte ad-
uersa:licet in eis cōtinerent aliqua quæ proficua essent dicto Mar
23 co ex eo:† qa omnia instrumenta iura & sententiæ producta fue
runt per dictum cōmune & eius procur . in parte & partibus sibi
duntaxat fauorabilibus , quæ protestatio operatur quòd quo ad
ea quæ non sunt in fauorē producentis non intelligantur instru
menta producta,vt eleganter firmat[c] Inn.in c. cum olim.in gl.
c in versi.instrumenta.de censi.& ibi sequitur Ant.de Bu.circa vl.
col.idem tenuit Bal.in l.j.C.de confes.circa.v.colu.Iac.But.in l.
nimis graue.argumento illius tex. C.de testi.Bal.in l.publi.§.fi.
24 in fi.ff.deposi.¶ † Præterea pars aduersa impugnare conatur in-
strumenta & sententias productas pro parte cōmunis Duciæ: er
go ex eis se fundare minimè potest iuxta no. per Bar.in l. post le-
gatum in prin.de his qui.vt indi.& in d.c.cum olim.Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Testes.s̄.eod.consi.xlv.
b ¶ Non vsum.dixi.in consue.pari.§.j.gl.iiij.nu.12.
c ¶ Firmat. & malè quia non videtur huiusmodi protestatio,vt
per gl.Sal.Pau.Ias.l.j.§.editiones.de eden.l.Lappus alle.cix.
Imo.c.g.perpetuus.col.fi.de fide inst.Bal.l.j.co.ij.& ibi Ale.
C.vt quæ desunt aduoca.Ro.consil.ccccxxxiij.Bertr.consil.
cxx.producens.li.ij.

SVMMARIVM.

2 *Iudex & partes non possunt prorogare tempus instantiæ.*
4 *Hypothecaria si agatur,quid in ea probandum.*
6 *Verba,pro suis vel tanquam sua, non inferunt dominiū sed possessionem.*
7 *Agens iure cesso debet de cessione mentionem facere.*
8 *Testimonium confusum non valet.*
11 *Citatio generalis non sufficit ad constituendum curatorem bonis defuncti.*
12 *Contumacia in vno nocet in illo actu.*
14 *Fieri in domo vel ad domum differunt.*
15 *Forma statuti ad vnguem seruanda.*

18 Reſeruatio exceptionũ dilatoriarum poſt lit.conteſt.valet.
20 Poſsidere hodie non præſumitur ſi neget, qui aliquãdo poſſedit.
21 Dominium an transferatur ex diuiſione.

CONSILIVM CXXXVII.

Simplex allegatio Alex.in fauorem reorum.

IN cauſa & lite vertente inter Lanzalotum quondã ſer
Ant.de purmartinis agentẽ actione hypothecaria tã-
quam hęredem ab inteſtato quondã ſer Raynutij eius
fratris, & Ia.& Bartholomæũ fratres filios, & hr̃des olim Marci
quõdã Iacobi de caſali.& do.Conſtantiã matrẽ & tutricẽ dicto-
rũ Iacobi & Bartholomæi pupillorum ſe defendentes. ¶Multa
a poſſent allegari ad abſolutoriã dictorum pupillorum, paucis ta-
men cõtentus ero:& primò†dico inſtãtiam ipſius cauſæ actoris
1 negligentia fuiſſe peremptã, attenta forma decreti ſtatuentis tp̃s
à die productionis libelli duorum menſiũ continuorũ tã iudici,
& iuriſdictioni, quã inſtantiæ ad cãm p ſententiã diffinitiuã ter-
minandã : quo caſu ſi ſententia poſt dictũ tp̃s ferretur eſſet ipſo
iure nulla.l.ſcire oportet.§.conſequens. de excuſ.tu.l.cum non
eodem.C.qñ prouoca.nõ eſt neceſſe.ff.de iudi.l.ſi iudex. not.
gl.& doc.omnes.C.de iudi.in l.properandũ. in prin. Ioan. An.
in addi.ad Spec.in ti.de iudi.deleg.§.reſtat.ſuper ver.item quid
ſi inſtãtia.& cano.oẽs.in c.de cauſis.de offi.deleg.Bal.C.de epi.
& cleri.in auth.clericus.& in c.j.ſi de inueſt.inter do.& agn.lis
oriat̃.& in l.obſeruare.§.ꝓficiſci.ff.de off.ꝓcõ.& legati.cũ igit̃
dictus libellus ab actore fuerit ꝓductus die xviij.mẽſis Angu.&
ſic lapſi ſunt tres menſes vltra officiũ iudicis, ſupereſt in pronun-
ciando inſtantiã cauſæ fuiſſe peremptam, & partẽ in expenſis cõ
demnare.l.j.& ij.C.vt intra cer.temp. cauſa ciui. ter.& l.ſi p̃ſes
quaſi deſertã.C.qũo & qñ.in gl.oportet & ibi doct.& Bar.in d.
l.properandum.§.illo proculdubio.& quod no.Inn.in c.fin.de
2 iur.calum.¶†Nec habet obſtare ſi diceretur quod iudex vel vtra
que pars cõſenſit certo tp̃e inſtantiã non currere : quia rñdeo ꝙ
iudex hoc facere non põt, vt apertè dicit tex.in d.l.properandũ.
ibi non eſſe concedendum vlterius litem quam per triẽnium ex-
tendere not.Bart.clarius Bal.in l.petendæ C.de in inte.reſti.pe.
¶Nec ẽt partes hoc poſſunt cõuentione etiam iurata inducere,
vt no.gl.& ibi Bar.& doct.in d.l.properandum.in prin. Bart.in
l.Seius.& Aug.ad l.Fal.Anto.de Butr.in c. venerabilis.de iudi.
¶Secũdo vltra prædicta dico quo ad proceſſum, ꝙ libellus acto-
ris fuit ineptus, vt ſtatim probabo. igitur ſequi debet abſoluto-
ria ab obſeruatione iudi.ff. menſor.ſal.mo.di.l.j.§.j.de iudi.in
3 c.examinata.¶†Et ſi ſententia diffinitiua ferretur ſuper inepto
libello eſſet ipſo iure nulla, vt eſt gloſ.ſingu. inſti.de obli.§.j.in
Bal.qui ita dicit in l.actori.C.de re.creditis, pro quo tex.in capi-
tulo cum dilecti.de emp.& vendi.¶Quod autem libellus fuerit
ineptus oſtenditur. nam cũ dictus Lanzalotus egerit actio. hy-
pothecaria non contra debitores principales ſcilicet contra Ant.
& Philip.ſed contra dictum Iacob.& Bartholomæum tanquam
contra tertios poſſeſſores non habẽtes cãm vel titulũ à dictis de-
bitoribus principalibus, debeat actor in libello deducere : & ẽt
4 poſtea†probare ꝙ d.domus & petia terræ ꝓ quibus agitur hy-
pothecaria, ſpectauerũt & pertinuerunt ad dictos Anto.& Phi-
lip. tempore contracti debiti vel poſt iure directi dominij, vel
ſaltem vtili l.rem alie.& ibi gl.& latiſſimè Bar.ff.de pig.ac.& gl.
in l.j.de fal.inter.& gl.inſti.de acti.§.item Seruiana.lege,& quę
nondum.§.j.& lege ſi ab eo.ff.de pigno.Barto.Bald. per Cy.in
lege cum res.C.ſi ali.res pigno.da.Cy.& no.Bal.C.de dona.an-
te nup.l.de rebus. ¶Imo ſi etiam ageretur hypothecaria contra
ipſum debitorem principalem, licet non eſſet neceſſe creditori
probare contra debitorem de dominio directo vel vtili ipſius de
5 bitoris,†ſed ſatis eſſet probare contra eum de poſſeſſ.tantum:tñ
requireretur quod creditor ſaltem allegaret, & deduceret debi-
torem fuiſſe dominum:quia licet hoc caſu ex poſſeſſione præſu
matur dominus:tamen non præſumitur niſi allegatur & dedu-
citur.ita nota.dixit Bar.in d.l.rem alienã. de pigno.actio. quod
ſequitur Sali.C.locati.in l.certi iur.no.Bald.C. de execu.rei iu-
di.lege etiam.in ij.colum.¶Facit in ſimili in l.ſi adulterium cum
inceſtu.§.idem pollioni.de adul.& quod no.gl.in cle.appellan
ti.de ap.Io.And.& doct.in c.ij.vt lite conteſta. ¶Sed in hoc iu-
dicio, nec in libello, nec in poſitionibus, nec alibi eſt dominium
directum vel vtile dictorũ Antonij & Philippi deductũ nec pro-
batum: ergo ſequitur libellum prædictum neceſſe eſſe ineptum,
& firmant prædicti docto.maxime Bar.in d.l.rem alienã.¶Nec
prædictis obſtat ſi in libello & in iudicio reperiatur deductũ per
6 actorem quod dicti Anton.& Philip. tenuerunt & poſſederunt
b dicta bona pro ſuis, & tanquam ſua: quia per hæc verba non de-
ducitur nec probatur titulus vel dominiũ, ſed ſola poſſeſſio pro
ſuo, vt eleganter dicit Inn. in capitulo illud.in fi. de pręſum.Bar.
& Ang.in l.j.in fin.per gl.ibi.ff. pro ſuo. ¶ Secundò ex alio capi
te dictus libellus redditur ineptus : quia dictus Lanzalotus pro
duabus partibus ex tribus quantitatis petitæ eſt ceſſionarius, &
habens iura ceſſa à d.con. & fratre ipſius Lanzaloti ſororibus, &
hæredibus pro duabus partibus ex tribus dicti ſer Raynutij credi
7 toris defuncti: tunc ſuccedat doctrina † quod ille cui competit
actio ex iure ceſſo, debet expreſſam mentionem facere de tali iu
re ceſſo, ſaltẽ in narratione:aliàs ineptus eſt libellus.l. qui ſtipen
dia.& ibi Bar.& doct. C.de procur. tex.op. in propoſito in lege
planè.ff.fami.erci.no.Bart. & latius Bald. in lege ſi quis in rem.
per illum tex.ff.de procur.& in lege ſi duo.ff.de ſol.Bart.in lege
ſi culpa.ff.de rei vendi. Dyn. in l. ſi mihi & tibi.in prin. de leg.j.
Bald.in l.j.in fine.C.de action.& oblig.Ioan.Andre.Spec.in tit.
de procura.§.ſequitur. verſi. ſed quæritur an talis libellus.& in
verſ.ſed quæritur an agens ex iure ceſſo.¶ Sed dictus actor nullã
mentionem facit in dicto libello de dicta ceſſione, nec declarat
ſe tanq̃ ceſſionariũ agere : ergo non p̃t quoquo modo obtinere,
cum ſibi ſoli non delata fuerit integra hæreditas dicti ſer Raynu
tij, ſed ſibi & dictis ſuis ſororibus vt ipſemet etiam fatetur in ſuis
poſitionibus.¶ Tertio etiam oſtẽdit ſequi debere abſolutoriam
ex capite excuſſionis non factæ ſeu non legitimè factæ contra di
8 ctos Anto.& Philipp.debi.principales ſeu eius hęredes.Nam ne
mini dubium eſt ꝙ antequã agatur hypothecaria contra tertios
poſſeſſores, hodie neceſſe eſt excuſſionem prius ſolenniter fieri
cõtrà debitores principales & eius bona. C.de pi.auth.hoc ſi de
bitor.& in auth.ſed hodie.C.de act.& ob.& hoc nedum de iure
cõi, ſed etiam municipali. & hoc habet locum etiam ſi in inſtru-
mento debitor ſe conſtituerit precario nomine creditoris poſſi-
c dere:quia tamẽ agendo hypothecaria requirit̃ excuſſio. firmat
Bal.in l.j.in ver.quæro quid ſi debitor.C.de reu.his quæ in fi.au.
credi.licet fortè ſecus ſi aliud remedium intentaſſet, ſed etiã ſta-
tutũ remouet quodcunque obſtaculum vltra ius cõmune.¶Et
licet ſit deducta quædam excuſſio, peccat in his primò.nam cum
talis proceſſus excuſſionis fuerit factus contra quoſcunque vo-
lentes eſſe hæredes dictorum Anto.& Philip.oportebat in dicto
iudicio ꝓbari de morte ipſorum debitorũ, qđ minimè erat ꝓba-
9 tum:itẽ † quia teſtes ſuper hoc inducti nõ fuerunt vnus ab alio
ſeorſum & in diuerſa ſcriptura examinati. ſed in ſimul & in eadẽ
met ſcriptura redacta eſt eorũ atteſtatio, quo fit vt talis atteſtatio
omniũ teſtiũ & in eadẽ ſcriptura, & per eundẽ præmeditatũque
ſermonẽ nullã fidẽ faciat, vt eſt text.in l. iij. §. ideoque diuus.ibi
inter vnũ eundemque pręmeditatũ ſermonẽ.ff.de teſt.& ibi no.
Bar.Spec.in ti.de teſte.§.nunc tractandũ. ver. cautionem quo-
que.no.Ioan.And.in c.nihil obſtat.de verb.ſig.Bal.in l.teſtium.
in iij.col.C.de teſti.& in ti.de pace conſtan.in vlt.verbo.text.in
l.verbũ volo.C.de fideico. & in l.ampliorẽ.§.vt refutatorijs.C.
de app.& in l.j.C.de emen.iuſti.codi.& Angel.in auth.vt iudic.
ſine quoquo ſuffragio poſt principi. ¶Itẽ & fuit delatũ iuramen
tum dictis teſtibus non citatis dictis hæredibus Antonij & Phi-
li.nec aliquo citato generaliter vel ſpecialiter de cuius præiudi-
cio tractaretur:ergo & pro non receptis habentur. l. ſi qñ. C.de
10 teſti.c.in nomine domini.& c.ſignificauit.de teſti.¶ † Præterea
ſunt quidam actus facti die feriato in honorẽ Dei. & per ꝯñs ha-
bentur pro infectis.l.omnes.& l.fi.C.de fer.& in clem.ſæpe.de
ver.ſig. & in c. conqueſtus de fer.vnde accuſationes talis contu-
maciæ ſunt nullius effectus.l.ꝓperandũ.§.& ſi q̃dẽ.C.de iud.l.
arbiter calendis.ff.de arbi.no.Bar.in l. conſentaneum. in fin.C.
quomodo & quãdo iud.& in l.ſi finita.§.Iulia.de dam.infe.Inn.
in c.conſuluit.de offi. deleg. ¶Imo debet apparere actorem die
iuridico in fine termini licentiatum deceſſiſſe ſecundum Inn. in
c.calumnia.de pœnit.& in d.c.conſuluit.& Bart. & doc. in locis
11 prælleg.Bar.& doc.& omnes in c.j.de iudi. ¶ † Præterea pecca
uit in alio proceſſu:quia qñ fit miſſio in poſſ. ex primo decr.& ad
conſtituendum

cōstituēdum curatorem in bonis defuncti ad alios opportunos
actus, non sufficit gñalis citatio omniũ volentiũ esse hæredes sed
debēt nominatim & specialiter citari hi, quibus prima cã succes-
sionis defert̃.l.j.§.denunciari.ff.de ven.inspi.doctrina est Bart.
in l.si diu.qui.ex cau.in pos.ea.in l.si quis instituatur.§.itē si cō-
ditioni.ff.de hære.insti. & ibi Bal.& Ang.Bal.in l.si bona.C.de
bo.auth.iud.poss.Bal.in l.cum proponas.eo.tit.in versi.& not.
idem Bal.in l.si curatoris.in prin.C.de iur.delibe.facit quod no.
Bar.in l.si eo.tēpore.C.de remis.pig.¶Sed in processu prędicto
hæc seruata nō fuerũt: ergo &c. Et quãq̃ illi sint citati quibus pri
ma causa est succedendi nō fuerũt ad videndũ consti. cur. bonis
12 citati.sed ad alios actus.†Nam citatus ad vnum actũ licet sit in il
la citatione contumax: tñ vigore dictæ cōtumaciæ non pōt ad a-
d lios[d] actus sine noua citatione procedi.c.cũ olim.in fi.& ibi doc.
de testi.& est gl.in c.ij.de dolo & cōtuma.in vj.& no.Bart.in l.
statu liberos.§.Stichus.de sta.lib.ff.& in l.consentaneũ.C.quo
modo & qñ iu.& in l.reprimendum.in verbo per edictum.& in
l.iij.§.si ad diem.de re mil.& Inno.in c.consuluit.de offi.deleg.
& in c.petitionē de accu.¶Præterea in citatione dr̃ quòd nunci⁹
personaliter si inuenire poterit citet: & si inquirendo non pote-
rit inuenire eos ad domum citet, & in relatione nuncius non re-
e fert eos personaliter citasse nec perquisiuisse, sed refert eos[e] ci-
13 tasse & alia fecisse quæ habuit in mandatis: † & huiusmodi cita-
tio ē ambigua & non reddit citatos cōtumaces. vt inq̃t Bart.in l.
iiij.§.prætor.in versi.sed quid debet nuncius &c. & in versic.se-
quitur de dam.infect.sequitur Anto.de But.in c.causam.de do-
lo & contu.¶Itē dictæ citationes non fuerũt factæ p̃ nuncios pu
blicos vt requirit̃ l.ij.C.de spor.& ibi doc.& in authē.de iudi.§.
vno quoque.& §.hos aũt.no.Bal.in l.ij.C.quomō & qñ iud.&
est negatum dictam excussionem factã fuisse corã habēte iuris-
dictionē, qđ nō est probatũ per actorē, vt requirit̃ iuxta no.in c.
cũ in iure.de offi.dele.& in c.quoniam contra.de proba.cũ sim.
¶Peccat & in alio dictus ꝓcessus excussi: quia in citatione qua
fuerũt citati generaliter hr̃des dictorũ Anto.& Philip.fuit facta
cũ tuba ad scalas palatij.sed s̃m formã statuti Imolēsis debuit fie-
ri in scalis palatij.vel in logia quæ est supra scalas, & ad hoc vt ēt
longinqui possent audire nuncij ꝓclamationē, sed est differētia
14 aliquid fieri ad scalas.& aliquid fieri in scalis: † quia illud dr̃ fieri
in loco qđ fit intus locum.l.j.§.in flumine.ff.de flumini.& in l.
si alius.§.meminimus.ff.qđ vi aut clam.& ideo illud ēt ꝙ fit in
ostio non dr̃ fieri in domo.no.Bar.in l.j.§.hoc interdictũ.ff.de
cloacis.Bald.in l.data opera.in xv.colum.C.qui accusa.& in l.
Gallus.§.ille casus.ff.de libe.& posthu.& Cyn.in l.obseruare.
ff.de offic.procon.Arch.xl.distin.c.si papa.& est gl.de pœni.di.
ij.& in c.dum sanctam.in gl.quæ incipit, de Ezechiele tractum
est.illud vero dicitur factum ad scalas, quod fit non in scalis, sed
iuxta scalas.l.qui filium.§.j.ff.ad Treb.no.Iacob.de Are.& Bar.
in l.item apud Labeonem.§.conuitium.de in iur.Idem Iacob.de
Are.& doct.in lege cætera.§.hoc senatus, de legat.j.& in l.qui-
dam iberus.ff.de serui.vrba.prædi.& tex.cum gl.in l.militis co-
15 dicillis.in princi.ff.de testa.mili.& ibi Barto.¶†Sed forma tra-
dita à statuto si ad vnguem & in specie non seruetur, reddit actũ
ipso iure nullum.l.cum hi.§.prætor.ff.de transa.l.qui Romæ.§.
Flauius.de verbo.ob.ita dixit Bald.in l.ij.C.quomodo & quan
do iu.in ver.ibi tres.vbi dicit quod licet aliàs de iure communi li
ceat citare vno edicto peremptorio pro tribus.l.contumacia.§.
16 j.de re iudica.l.non vna.ff.de iudic.¶‡Tamen si statutum facit
mentionem de trina citatione non sufficit citare vna citatione
f peremptо.pro tribus:[f] quia secundum eum debet seruari ad vn-
guem dictum statutum: & pro hoc est gloss.in clemen.j.in versi.
iij.de vita & honest.cle.& in capitulo primo in verbo tertiam.&
ibi Bald.de mil.vas.qui contu.fu.¶Et dicit Bal.in l.ij.in iij.col.
de pat.qui fil.dis.quod statutum est ad literam seruandum: &
non sufficit seruari statutum per æquipollens, vt no.Bal.& Ang.
in lege prima de liberis & posth.Bald.in l.executorem.in v.col.
C.de execu.rei iudi.¶Item secunda commissio debuit fieri à di-
uersis nunciis, vt in forma statuti continetur. Item vltima com-
17 missio debuit fieri per bannitorem in scalis.¶Aliud obstat: † q̃a
dictus processus fuit pro parte scriptus & publicatus per ser Lu-
cam, ser Antonij de Monte.in reliqua parte fuit scriptus & roga-
tus apud acta ser Michaelis de Nainis quod fieri non potuit: q̃a
processus vitiatur.l.j.C.de spor.& ibi hoc firmat Iacob.But.&

Bald.in l.j.& ibi not.de offic.procon.not.Bartol.post eum Bal.
in l.cum sententia.C.de sententijs, clare Bald.in l.ij.in vltim.
col.C.quomodo & quando iudex.& in lege gesta.C.de re iudi-
ca.vbi limitat̃ nisi iusta causa absentiæ interueniat.argu.l.si lon-
gius.& ibi hoc Bald.ff.de iudi.qui defectus validari non potuit,
etiam si partes consensissent.not.Bald.post alios in l.testamen-
18 ta.C.de testa.& in l.repetita.C.de episc.& cle.¶†Et est aduer-
tendum quia licet sit deuentum ad lit.contesta.tamen exceptio
nes competentes dictis pupillis contra excussionem reseruatæ
fuerunt: quæ reseruatio fieri potuit & tenuit not.per gloss.in ca-
pitulo cũ contingat.de offi.deleg.& qđ no.Bar.in l.ille à quo.§.
si de testamento ad Trebel.not.Bartol.in l.peremptorias.in ver
si.de exceptio.C.senten.rescin.non pos.& in l.exceptio.in vlti-
ma col.C.de proba.& in l.criminis.C.qui accus.Iac.But.in l.fi-
deiussor.in princ.ff.qui satisda.cogan.Archi.ij.quæst.vj.& casu
quo nō fieri debuisset dicta reseruatio: tamen postq̃ non fuit ap-
pellatum valuit, & effectũ sortita est: etiã si sit contra ius litigato-
ris.l.j.§.item cum contra sacras.ff.quæ sententia sine appellare.
capi.cum inter vos.de re iudica.¶Vltra prædicta quo ad proces-
sum opposita dico ex meritis causæ ipsam absolutoriam debere
ferri in fauorem pupil. Nam alterum ex substantialibus quod in
cumbebat actori prædicto ꝓbare in hoc iudicio erat, quod pro-
baretur dictos pupillos possidere dictam petiam terrę, & dictam
domũ: alias contra eos non dat̃ hypothecaria.l.si cũ venditor.in
princ.ff.de euic.in auth.de fideiusso.§.si neque.¶Certũ est aũt
nō esse probatũ dictos pupillos possidere dictam petiã terræ: ve-
rum est qđ ser Anto.actor consti.per dictã tutricem responden-
do cuidã petitioni in qua ponit̃ ꝙ ipsa tutrix & filij.d.Marci pu-
pilli post mortē dicti Marci dictã domum continue tenuerũt &
possederunt, & hodie tenent & possident rñdit, credit vt in pri-
mo: licet ad respondendũ & confitendũ mandatũ nō habet.quæ
responsio est ambigua.l.de ætate.§.nihil.de interrog.acti.l.cer-
tũ.§.j.ff.de cōfes.l.sicut.C.de repu.hære.c.cum dilecti de accu.
¶Nec pōt dici qđ referat̃ ad dicta in prima positio. quia dixisset
19 credit, vt in prima. † vnde hæc relatio fienda non est cũ fieri ne-
q̃t salua recti ratione sermonis.ff.de auro & arg.leg.l.Plautius.
& qđ no.doc.in l.si de certa.C.de transa.& in l.Aurelio.§.Caia.
de libe.le.¶Præterea illa responsio & illa verba, credit, vt in pri
mo sunt tantæ importantię qñ referunt̃ ad aliquod de præterito,
qđ est apparēs, ꝙ intelligunt̃ limitatiue & restrictiuè in omnibus
& per omnia, vt in primo cōtinet̃ vt probat̃.in l.edita.maximè
p̃ Bal.C.de eden.& in c.si duo de procu.in.vj.not.Bart.in extra-
uag.ad reprimē.in versi.prout.¶Sed in responsione ad primam
positi.continent̃ hæc verba: credit tenuisse & possedisse nomine
suo & nomine patrui sui.considero ꝙ ista verba sunt de præteri-
to: vnde si hæc rñsio secunda referat̃ ad primã, importat ꝙ actor
confiteat̃ dictos pupillos & dictã tutricem possedisse dictã do-
mũ de præterito & sic sufficit si vna die post mortem dicti Marci
possederint, & possedisse dicunt̃, vt declarat Bart.in l.Celsus.in
vl.col.ff.de vsuca.Host.& Ioa.And.in c.licet causam.de proba.
& In.in c.inter dilectos de fi.instr.Bar.in l.iudicia.C.de rei vēd.
& in l.falsis.C.de fur.¶Sed licet ꝓbatũ vel cōfessum sit ꝙ dicti
pupilli possederint aliquo momēto: nō tñ sequit̃ eos hodie pos-
20 sidere: † quia qñ tractatur de incommodo rei si ipse reus negat
se possidere hodie licet probet̃ prius possedisse, nō præsumit̃ ho-
g die possidere[g] adeo qđ possit condemnari ad restitutionē veræ
* possessionis vt est cōis * conclu.gl.& doc.omniũ in l.siue possi-
detis.C.de proba.in l.non ignorabit.C.ad exhibendũ.qđ & ibi
Bald.in l.si minore.C.de in integ.rest.mino.& hoc post multo
rum opin.firmat etiam Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de peti.&
poss.§.j.ver.quid si peto.& in tit.de act.& peti.§.j.ver.sed nun-
quid: & versi.quid si ago.ita concludit Anto.de But.in c.cum ad
sedem.de resti.spo.fuit etiam negatum in exceptionibus ad libel
lum dictos pupillos possidere.¶Secundũ vero qđ necessariò in
cumbebat actori probare est ꝙ dicta domus pro dimidio petita
spectasset ad dictos Ant.& Philip.iure directi dominij vel vtilis:
alias nō competit hypothecaria: nec releuat probari quòd tenue
rint & possederint ꝓ sua, & tanq̃ sua: q̃a hoc nō importat dñium
sed pos.tantũ vt no.Bar.& Ang.in l.j.in fi.ff.pro socio.& Innoc.
in c.illud de præsum.¶Nec etiã probat̃ per quoddã instru.diui-
sionis factæ inter dictos Phi.& Ant.suis proprijs nominibus, &
vice & nomine Christophori eorũ fratris ex parte vna.& inter

Iacobū eorū fratrem suo nomine, & vice, & nomine Luciæ filiæ quondam Bitinelli olim fratris prædictorū, de omnibus bonis cōmunibus inter dictas partes, in qua diuisione dicta domus ob uenit in partē dictis Ant. & Philip. Christophoro & Andreæ cōmuniter: & sic dimidia ꝓ indiuiso spectabat ad dictos Anto. &
21 Philip. quia respondeo, & primo ꝙ † titulus diuisionis extraiudicialiter celebratæ nō trāsfert dñium directum vel quasi nisi pro ea parte quæ spectat ad tradentē ꝓ aliis vero partibus nullū titulū dicit habere socius in quem res cōmunis transfert. vt est text. valde no. fm vnā lectu. gl. & ibi hoc firmat Bar. & doc. in l. cū solus. ff. de vsuc. ¶ Itaque in proposito cum dicta domus esset cōis vna cum aliis bonis inter dictos Anto. & Phi. & Christop. And. Lu. & Iac. vt in prin. dicti instrumenti diuisionis fit mentio, non transtulit nec transferre potuit dictus Iac. in dictos Phi. & Ant. vigore dictæ diuisionis nisi dñium sextæ partis dictæ dom⁹, quæ ad eum pro dicta parte spectabat. ¶ Pro hoc quia non potuit nec voluisse præsumitur dictus Iaco. plus iuris in Ant. & Philip. trāsferre quam habuerit. l. cū tabernam. ff. de contra. empt. l. nemo plus iuris cum vulg. de reg. iur. ¶ Et hoc esset verum quoties dictus Iac. tradidisset possessionem dictæ domus dicto Ant. & Philip. Sed cum in dicto instrumento nec in processu cōstet dictum Iacobum vere vel fictè transtulisse possessionē domus in d. Ant. & Phil. dico ꝙ nullum dñium translatū fuit in eos & etiā ꝓ illa sexta parte: qa sine traditione dñium quæritur. C. de pact. l. traditionibus. quod etiam procedit in re transferenda in alium ex titulo diuisionis, vt in casu nostro, vt no. firmat Bart. & doc. in l. & ideo. reprobata gl. ff. de cond. fur. & Bal. in l. j. in fi. C. de inof. do. per gl. ibi. & idē Bal. in l. j. C. cō. vtri. iudi. & qd ipse no. in l. j.
22 in j. q. C. si qd in frau. pat. † nisi talis diuisio fieret in bonis cōibus ex vniuersali societate de qua hic non constat: quia tunc sicut est speciale in contractu societatis vniuersalis qd transit dñium sine traditione. l. ij. ff. ꝓ socio. ita & in dissolutiōe. ita dicūt pfati doc. & probat primam sententiā tex. in l. si diuisione. C. fa. ercis. ¶ Itē posito ꝙ illud ius habuissent dicti Ant. & Philip. iure hæreditario Bar. & eorū pris. q. d. rē tenebat & possidebat, vt patet in positionibus quæ positiones cōfessionē & probationē inducunt.
23 c. fin. de iureiu. in vj. ¶ † Præterea prohibitio facta à testatore qd nulli hæredū diuiderēt, & promissio ipsi facta vt in testamento continet fieri potuit iuxta ea q̄ legunt & no. in l. filiusfami. §. diuus. de leg. j. dicti igit qui contrafecerunt añ. d. tempus videntur exclusi, & partes ipsorum spectant Christo. & Andreæ ipso iure qui in ipsa diuisione nō interuenerūt: & isto casu opponūt dicti pupilli de iure tertij qd est in totū exclusiuum iuris agentis ipso iure nimirum si audiri debeat, iuxta no. Bar. in l. ij. ff. de excep. rei iudi. no. gl. Cy. Bal. & doc. in l. cum seruum. C. de seru. fugi. & Bar. in auth. qui rem. C. de sacrosan. eccl. Ray. in l. fi. de bono. poss. secundum tab. cano. in c. mandata. de rescrip. ¶ Nec ad hoc obstat si dicatur ꝙ dictus Bar. & Iac. pupilli nō possunt quicquam opponere ꝯ dictū instrumentū diuisionis. & quia sunt hæredes dicti Iac. eorum aui mediante persona Marci eorū patris: quia respondet ꝙ nullibi in processu est probatum quod dictus Marcus hæreditatem dicti Iac. eius patris vllo tēpore adiuerit seu
24 illi se immiscuerit: † & in his q̄ filio generare possunt præiudiciū, filius ex potentia suitatis non dicit hæres patris, nisi de aditione seu immixtione hæreditatis per allegantem probetur, vt est tex. in l. cum bonis. ff. de acqui. hære. l. nā nec emancipatos. de leg. j. gl. & ibi omnes in l. necessarius. ff. de acqui. hær. & in l. j. §. fin. vt se ab hæredit. absti. gl. & ibi Ang. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solu. mat. & Bal. in l. ij. C. ne fil. pro pat. ¶ Imo etiam posito quod dictus Marcus agnouisset dictā hæreditatē paternā, & per consequens dicti pupilli sunt in effectu hæredes dicti Iac.
25 prædicti: † tamen dico quòd nedum ipsi sed etiam dictus Iacobus si viueret, posset venire contra instru. diuisionis prædictæ: quia cum diuisio fuerit facta. l. prohibente, vt no. in d. l. filius. §. diuus de leg. j. quis continuè audiendus est etiam contraueniēs facto proprio. C. de agri. & censi. l. quemadmodū. lib. x. & l. iubemus. §. œconomus. C. de sac. san. eccl. c. ex tenore. de conces. præbend. & quæ plenè not. per gloss. & doc. in l. post mortē. ff. de adop. & in c. si quis presbyter. de reb. eccl. non alienan. & in c. diuersis fallaciis. de cleri. coniuga. ¶ Rursus contra dictum agentem fuit oppositum ꝙ instrumentū qd producitur, non erat
26 instru. sed priuata scriptura: ex eo quia dictū instr. † nō fuit sumptum & authenticatū per notariū rogatum, sed per alium: quod fieri non potuit nisi authoritate iudicis ordinarij ad petitionem eorum ad quos pertinet. extra de fide instr. c. cū. p. & in auth. de tabel. §. j. & per totum. ¶ Et si dicatur fuisse sibi à iudice datam licentiā, vt constat publico instru. &c. dico ꝙ dictum instrm cum non reperiatur productū, non facit fidē dicto. c. cum. p. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. c. j. & c. cum cōtingat. de fide instr. c. cum personæ. de priui. in vj. Et fortius cū non reperiat seruata tradita forma statuta: quia requirit interuenisse licentiā & consensum hæredis notarij defuncti. fm no. per Bal. in l. conuenticulam. C. de ēpis. & cleri. ¶ Præterea iudex pronunciauit viam esse apertam hypothecariæ: & dictum Lanzalotum agere posse contra possessores bonorū Antonij & Philippi. & quę per ipsos tenebant & possidebantur tpe olim cōtracti debiti: debet igit dictus Lanzalotus probasse ꝙ tempore dicti contracti debiti quod fuit contractum de anno. Mccccxv. ꝙ dicta domus est possessa per dictos Ant. & Philip. quia fundans se ex dicta sententia necesse habet probare tempus qualificatū & limitatum in dicta sententia. l. eum actum. ff. de neg. gest. l. matrem. C. de proba. not. gloss. in clem. literas de rescrip. plenè Bart. & docto. in l. nō solum. §. sed & probari. ff. de oper. nou. nun. & Cald. in l. fin. C. an seruus ex suo facto. qd minimè est probatū. ¶ Quinimo vltra prædicta, dico ꝙ Lanzalotus non est nec esse potuit hæres de iure directo ser Ranutij: quia vt ipse deducit post mortē d. eius. R. deuoluta fuit hæreditas dicto Lanzaloto & duabus eius sororibus æqua lance ab intestato, & per consequens diuisæ sunt inter hæredes actiones hæreditariæ, vt quilibet pro ea rata qua est hæres, pro ea agere possit. l. pro hæreditarijs. C. de hæred. actio. l. j. C. si cer. pet. ¶ Et licet dictus Lanzalotus se fundet ex quadam renunciatione
27 iuriū & actionum facta per dictas suas sorores: † tamen dico qd dicta cessio & renunciatio est nullius valoris: & in ea non continet aliquis titulus: videlicet venditionis, aut donationis, vt. l. per diuersas. & ibi gl. & omnes doctores. C. manda. no. gl. Cyn. Bal. & doctores in l. ij. C. ne liceat po. & in proposito Bald. in l. eius. per gloss. ibi in principio. C. de compens. & Inn. in c. ex parte. de alien. iudi. mut. causa fac. Specu. in titu. de procura. sequitur videre. in principio. & in tit. de ces. ac. §. j. ver. si vero. & versi. sequen. in quibus locis dicitur quod non presumitur titulus donationis: etiā inter coniūctos. ¶ Imo: etiam si expresse fuisset vel tacite intelligeret titulus donationis requirens insinuationem ex forma statuti dictantis quod vltra summā & valorem lib. xxv. Bono. re
28 quiritur insinuatio †, quæ insinuatio requiritur ita in remissione seu renun. debiti, sicut etiam in expressa donatione, vt not. gl. in l. si quis in obligatione. de reg. iu. & probatur. in l. ędibus. §. j. ff. de dona. firmat Bart. in l. Modestinus. eo. tit. & Bald. in l. contra iur. §. fi. & in l. tale pactū. in pn. ff. de pac. & in l. si inter. C. de sol. vbi refert ita fuisse consultum per Bart. & Fran. tig. de pi. Bal. per illum text. in l. si donationis. C. de donat. & in l. illud. C. de sacr. san. ecc. & in l. pactū. in xvij. q. C. de colla. Io. de Imo. in l. Aquilius. ff. de donat. quæ donatio in casu proposito excessit dictam quantitatem, & caruit insinuat. ergo nulla. ¶ Non omitto ꝙ iudex etiam debet aduertere quod iste processus fuit inchoatus super hypothecaria apud acta ser Michaelis de vatiñis completus per ser Ludouicum de Iolo. quod fieri non potuit. l. j. C. de spor.
29 ¶ Item reperitur quòd in capitulis deducitur † quòd dictus ser Ranutius decessit relictis liberis: de quorum liberorum morte non est probatum. vnde cum prima causa sit suorum liberorum in succedendo l. si mater. & in auth. in successione. C. de suis & legi. cū suis vulg. & sic aperte constat nullam actionem posse cōpetere dicto Lanzaloto vt hæredi dicti ser Ranutij iuribus allegatis. allegatio. d. Alexandri de Tar. de Imo.

ADDITIO.

a ¶ Multa no. ꝙ istud non est consiliū seu responsum Alexand. sed sunt simplices allegationes per eum velut aduocatum factæ in fauorem reorum, in contrariū aūt pro actore allegauit & consuluit Ang. Aret. in consi. seq. sed non omnino conueniunt in factis.

b ¶ Sua. hoc esset verū in testibus sed non in articulis quæ debēt intelligi secundum intentionem ponentis. l. si quis intentione. de iudici.

c Excussio. Hyppo. marsil. no. clviij. Ale. l. exitus. de acqu. pos.

d ¶ A

d ¶Ad alios.Pau.consi.cccxvj.li.j.Bal.cõsi.4.libr.v.& in marga.ver.citatio.Maria. Soci.trac.de cita.art.v.nu.61.Iaso.l.si prius.col.viij.ff.de ope.no.nunci.limitat in connexo Gemi. Phi.Fran.c.si capitulum.§.fi.de conces.præben.in vj.
e ¶Refert.ĩ.lib.iij.consi.ij.
f ¶Pro tribus. Alex.Ias.l.j.col.fin.de lib.& posth. Card.cle.j. no.iiij.de vit.& ho.cle.
g ¶Possidere.late Alcia.trac.præsump.reg.ij.præsum.xxj.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecaria agenti quid probandum.*
2 *Obligatio causata quæ sit.*
3 *Omissio leuis solennitatis non vitiat.*
4 *Discussio principalis debitoris quando non requiritur.*
5 *Statutum de non petendo debitum post decem annos, quid.*

CONSILIVM CXXXVIII.

Ange.Are.contra.

LAnzalotus de Imola agit contra certos pupillos hypothecaria detentores certorum bonorum. vñ quia obtinuit primã sententiã & sumus in casu appel. ¶Videndũ est primò an do.Lanzalotus fecerit & ꝓbauerit sibi incumbentia. ¶Secundò dato ꝙ sic allegata per partem aduersam noceant d.Lanzaloto. ¶Et vltimò erit cõclusum quæ erũt partes iudicis
1 ad quem. ¶†Capio primum:clarum est quod agens hypotheca-
a ria[a] aut agit ꝯ debitorem vel eius hæredem aut habẽtem causam ab eo:& sufficit quod probet debitorẽ illam rem hypothecariã possedisse tempore obligationis ita dicit. Bar.in l.rem alienam. ff.de pig.ac.saltem qđ possidebat ꝓ sua,& tanq̃ sua vt not. alleg. Saly.in l.cum res.C.quæ res pi.oblig.pos.siue successor habeat causam lucratiuam siue onerosam,vt ibi per Sali.& doc. ¶Et est ratio:quia sicut debitor non potest dicere creditori se non fuisse dñm,vel refricare quæstionem dñij: ita nec successor singularis siue prætendat cãm lucratiuam siue onerosam, vt dicunt præfati doc.& Cy.& Ange.in d.l.cum res. ¶Aut agit ꝯ tertiũ possessorẽ qui nullã causam prętendit à debitore vel eius hærede:& tunc agens hypothecaria debet ꝓbare rem fuisse in bonis debitoris tẽpore obligationis:vel postea qñ obligatio generalis omniũ bonorum,vt est in casu nostro,vt l.& quæ nondum.§.ꝙ dicitur. & ibi gl.& Bar.ff.de pig.& no.do.in d.l.cum res. Sed dictus Lanzalotus probauit dicta bona per dictos Antonium & Philippũ fuisse possessa pro sua & tanq̃ sua,vt deponunt testes:facit igitur. l.j.& gl.& Bar.ff.pro suo. ¶Quinimo probat ꝙ ipsi Ant.& Philip.habebant titulum in dictis bonis:quia illa bona deuenerunt sibi in parte dictæ diuisionis tempore factæ omnium bonorum cõium cũ Iacobo eorum fratre maiore id est auo dictorũ pupillorũ cõuentorũ,igit̃ ex tali diuisione parauerũt sibi titulum, vt l.si fami.erc.cum ibi no.C.fa.erc. ¶Ac etiam hoc probatur manifestè ex cõfessione partis aduersæ in iudicio:dũ dicit in xiiij.excep. ꝙ dicta bona fuerunt inuenta in hæredita. Bart.patris dictorum Iacobi,Bartholomæi,& Philippi. cũ ergo fuerint inuẽta in eius hęreditate,necessario sequitur ꝙ pars aduersa fateatur ꝙ hæc bona descendũt in dictos eius filios,quã primũ se in hæreditate immiscuerũt,vt l.cũ res.ff.de acq.po.Ergo cõfessio facta in iudicio per partem:præiudicat.l.certũ.§.sed an ipsos.ff.de confes. & ibi Bar.& Bal.in l.Titium.de ver.ob. ¶Ergo siue dicti pupilli conuenti habeant cãm à dictis Ant.& Philippo mediãte persona dicti Iacobi eorum aui paterni,siue non habeant causam ab eis clarè apparet ex prædictis quod Lanzalotus deduxit & probauit sibi incumbẽtia. ¶Videamus igitur an dicti pupilli allegauerint tale quid qđ habeat eneruare ius ipsius Lanzaloti. & multa allegãt
2 quibus seriatim respõdeo. ¶†Et primò allegatur ꝙ obligatio dictorum Ant.& Philip.est sine cã:quia dicit̃ ꝙ ꝯfessi sunt habuisse ad laborandũ.lib.cl.cũ ergo sit cõfessio sine cã nõ valet.l.ij.§. circa cũ gl.ff.de doli excep.l.cũ de indebito.§.si.de probatio.qa respondeo ꝙ hoc nõ est verũ:qa dicta cõfessio fuit facta f̃m formã statuti sub rub.de præscri. decẽnali.dũ dicit cõtractũ mutui esse pecuniã dare ad laborandũ : ergo cũ dictũ instrumẽtũ sit f̃m statutũ nõ põt dici nullũ argumẽto.l.Grachus.C.de adult. ¶Vel secundo dicendũ est qđ imo habet cãm dũ dicit̃ ad laborandũ & sic in specie licet nõ in indiuiduo vt dicit Bart.in l.j.in simili.ff.si quis in ius vocat.nõ ie.& no.Bar.in l.j.in fi.primæ col.ff.de vul. & pup.no.Bar.in l.prętor ait.§.j.ff.de ope.no.nun.facit.l.fi.C. qđ cũ eo. ¶Tertiò põt etiã dici ꝙ etiam in indiuiduo habeat dictum instrumentũ causam obligationis:quia dicit̃ ꝙ Ant.& Phi. Merzarij.confessi sunt habuisse ad mercandũ & c.cũ ergo dicit̃ ꝙ Merzarij.accipiũt pecuniam ad laborandũ, intelligitur in eorum ministerio,& sic in Merzaria : quia verba ad laborandũ debent intelligi f̃m qualitatem personarũ.l.plenum.§. æquitij.ff. de vsu & habi.& ꝙ intelligant̃ illa verba ad laborandũ f̃m Merzariam suam.patet argumẽto.l.sed & possessorio.§.j.ff. de iureiu.l.si vno anno.ff.loca.igitur valet dicta obligatio. ¶Nec etiam est verum ꝙ dicta excussio allegata nõ fuerit legitimè facta:quia ad literã fuit seruata in ea forma statuti,nec vitiatur ex eo ꝙ vltima citatio vt dicitur in relatione, fuit facta tantummodo in scalis : quia hoc secundum formam statuti vbi dicitur per bannitorem communis in scalis, vel in logia : & est ibi alternatiua, vt in
3 regula in alternatiuis.de reg.iur.in vj. ¶†Quinimo ẽt si statutũ loqueretur copulatiue videlicet per bannitorem cõis in scalis, & in logia,dicerem qđ satisfactum esset statuto & valet excussio etiam si solum esset facta citatio in scalis:quia ista est parua solennitas, & modici præiudicij quia fit ad conuincendam nimiam contumaciam citatorum,vt l.j.§.ex hoc edicto.cum gl.ff.quæ. sentẽ.sine appel.rescin.ergo prætor non debet curare de minimis.l.scio.ff.de in integ.rest.& ꝙ omissio paruæ solẽnitatis non
b vitiet.[b] est tex.in l.j.in fi.& ibi Bar.ff.de ven.inspi.not. Saly.in l. fi.§.si præfinitam.C.de iure deliberan.igitur talis excussio valet.
4 ¶†Tertiò in d.instru.obli.est precarium:ergo dicti Ant.& Philip.non potuerũt alienare in dictum Iacobum : quia sine aliqua excussione ipse Iacobus & habentes causam ab eo indistincte coguntur restituere possessionem dictorũ bonorũ.l.fi. & ibi argu. doc.de acq.pos.Ia.Bu.Bar.Ang.Saly.& oẽs.in auth. hoc si debi
c tor.C.de pig.igitur in casu nostro non requirebatur excussio:[c] ergo etiam si nõ esset ita legitima sufficit,vt l.j.§.j.C. de rei vxo. act.not.gl.Bal.& Ang.in l.vinum.ff.si cer.pet. ¶Quartò sumus in appel.ergo non deductũ deducam, nõ probatũ ꝓbabo.l.per
5 hãc.C.de tẽpo.appel. ¶†Posset etiam in hoc iudicio dictus Lanzalotus comparere in hoc iudicio, & dicere ꝙ aduersariorũ non interest opponere de dicta excussione non facta,vel nõ legitimè facta qm̃ nõ sunt alia bona dictorum Ant.& Philip.maximè expedita,ex quibus possit sibi satisfieri & offerat se incõtinenti ꝓbare hæreditatem dictorum Anto.& Philip.non fore soluendo nec in dicta hæreditate alia bona quã ista remansisse expedita & ita faciendo tollitur omnis dubitatio ita eleganter dicit gloss.& & Ang.in l.nisi.ff.de pac. ¶Nec etiam põt nocere dicto Lanza-
6 loto præsciptio decennalis inducta à statuto. ¶†Primò : quia cũ illud statutum nutriat pctm̃ : quia facit qđ debitor qui scit se recepisse pecuniam alienam, & qui scit se teneri ad restitutionem præscribat contra.c.fi.per gl.& ibi no.per omnes doc. Anto.de
d Butr.& Imo. de præscri.non valet.[d] ¶Secundò,dato quod illud statutũ valeret:tamen aduertendum est qđ illud statutũ non loquitur contra hæredem creditoris, sed voluit punire negligentiam ipsius creditoris : quia ipse est vel esse debet certus de suo credito:iuxta l.quod te.si cer.pet.l.fi.ff. pro suo. quæ ratio cessat in hærede creditoris cũ verosifiter potuit ignorare factũ defuncti vt l.qui in alterius.ff.de reg.iur.& quod ibi gl.& Bar. ¶Et ideo dicit gl.in l.ij.C.de iure emphy.qđ si hr̃s emphyteutæ non soluit cañ.põt petere in integ.rest.eodem modo Lanzalotus hr̃s & in actis ipse petit dictam restit.l.nam & postea.§.si minor.ff. de iureiur.cum ergo non loquatur dictum statutum in hærede creditoris:ergo ad casum hæredis creditoris nõ est extendendũ, cũ sit exorbitans:vt in terminis iuris ciuilis & canonici interp̃tetur:ergo vt minus lædat.c.cũ dilectus.de consue.& l.ꝙ cõtra. & l.ius singulare.de legi.& aut.quas actiones C.de sac.san. ecc.l.si vero.§.de viro.ff.sol.mat. ¶Cũ ergo de hærede creditoris nõ dicat statutũ:ergo cõtra eum non curret p̃scriptio:quia est casus omissus à dicto statuto,& est odiosum,& correctorium:ideo non extender̃.l.si vero.§.de viro:& ibi Ioan.de Imo.d.ff.sol.mar. & l.commodissimè.de liber.& post.& ibi Bar.& si negari nõ possit ꝙ dictum hæredẽ cõprehendat: tñ hẽt rest.vt dixi, vt no.Bal. An.& Sal.in l.fi.C.de p̃scri.lon.tẽp.& no.Bar.in l.j.§.j.ff.de itine.actu.pri.igit̃,&c. ¶Quid plura?ẽt si ser Ranu.viueret,p̃scri.

ſtatutaria non noceret ſibi:quia nõ ſolũ fecit ipſos debitores p-
ſonaliter citari,ſed ẽt vnum ex eis capi & carcerari fecit, ꝙ plus
eſt q̃ citatio verbalis,vt l.ſi qs poſtea quã.ff.iudi.& no.in l.fi.C.
de ſer.igiť cũ dicta præſcriptio ſit contra omnes interrupta.facit.
l.fi.C.de duo.reis neceſſariò ſequiť qđ durat.xl.annis.C.de an-
na.excep.l.j.§.ij. ¶Nec etiam nocet dicto Lanzaloto pſcriptio
allegata,neque eſt verũ ꝙ ipſi pupilli & eorũ author dicta bona
poſſederũt ſpatio xxxv.annorum. Quoniam ipſe Iacobus auus
paternus dictorum pupillorum fuit in mala fide quia ipſe ſciebat
dicta bona fore hypothecata: quia ipſe promiſit ſoluere omnia
debita d.Philip.& Antonij.nam vt ipſe ſoluit omnia credita: &
poteſt allegare dictã tranſac.& ſic annullationẽ dictæ præambu
læ diuiſionis.aut ipſe non ſoluit & tunc clarũ ꝙ nõ põt niti virtu
te dicti inſtrumenti tranſactionis.arg.l.ex placito.C.de re.per-
mu.& l.Iulianus.§.offerri.de actio.emp.& l.ædiles etiam.§.fi.
cum gl.ff.de ędi.edic.vnde cum non ſoluit dicto ſer Ranutio vel
eius hæredi.dictas li.cl.non põt allegare in ſui fauorẽ dictum in-
ſtrm̃,in quo præambula diuiſio annullatur. ¶Et quod dicta bo-
na tranſlata fuerint in Iacobũ vel aliter:dato ꝙ dominium fuiſ-
ſet tranſlatum in dictum Iacobum ex dicta tranſac. tñ ipſe pro-
miſit ſuper obligatione ſuorum bonorũ ſatisfacere omnibus cre
ditoribus dictorũ Ant.& Philip.& ſic ipſe Iacobus perſonaliter
remanſit obligatus dicto ſer Ranutio & eius hæredi.arg.l.pacto
ſucceſſorum.C.de pact.& l.fi.C.de hæredi.vel act.ven. ¶Cum
ergo ſua bona,& per conſequens dicta domus & fundus quæ ſi-
bi acqui.ex dicta tranſactio.inita cum dictis ſuis fratribus remã-
ſerunt & fuerunt hypothecata dicto ſer Ranutio & ſuo hæredi:
& hæredes dicti Iacobi debitor illa bona poſſideant.ergo dicta
hypothecata ꝯ hr̃dem debitoris poſſidentẽ durant ſpatio xl.an-
norum.l.cum notiſſimi.cũ gl.C.de præſcr.xxx.annorum. & ibi
doc.& habetur in d.l.j.§.ij.de anna.exce.¶Igiť cũ adhuc nõ ſint
decurſi.xl.anni,ergo ẽt de iure ciuili nõ põt dici decurſa præſcri-
ptio.¶Nec verũ eſt qđ diciť ꝙ illud inſtrm̃ ſapiat vſurariã praui-
tatẽ:quia iſta poſſunt ſtare ſimul quòd ante confectum dictum
inſtrm̃ iam dicti Ant.& Philip.dictam pecuniam ad laborandũ
acceperunt.& quia creditor de hoc non habebat inſtrumẽtum
vt probare poſſit,qđ ſi fieret inſtrumẽtum crediti qđ traheretur
ad diem datæ pecuniæ,vt l.ſicut datã.C.de liber.cauſa.no.plenè
7 Bar.in l.ſi finita.§.eleganter.de dam.infec.ff. †vnde iſta conie-
ctura capi poteſt,ex qua nõ præſumitur aliquod delictũ vel pec-
catum magis capienda eſt quàm quæ ſaperet vſurariã prauitatẽ,
vt no.gl.in l.fluminum.§.fi.ff.de dam.infe.& no.Bar.in l.gerit
in vj.col.de acqui.hęre.igitur &c. ¶Nec etiã põt dici qđ à dicto
Lanzeloto non ſit bene intentatũ:quia petit ſibi condemnari ad
demittendũ:& relaxandũ & nõ dicit de iure dominij vel ſimpli-
citer,ſed addit iure pig.Sed relaxari rem creditori iure pig. eſt re
laxare tenendum & poſſidendum donec de credi. ſibi ſatisfiat:
quia creditor debet rem pig.poſſidere,vt l.rem pig.& l.qui pig.
ff.de acqui.poſ.l.ſerui nomine.ff.de vſuca.ergo dicto modo pe-
8 tit ſibi dimitti.¶†Quinimo etiam ſi verba debẽt impropriari im
propriantur,vt libellus ſaluetur,vt l.ſi olei.& ibi Bartho.C.loca.
l.ſed & ſi poſſeſſori.§.j.& ibi Ia.Bu.& Bar.ff.de iureiu.& notat.
Bar.in l.ſi prius.ff.de ope.no.nun. ¶Vltimò non releuat dictos
conuentos,ꝙ Bar.prohibuit fieri diuiſionem inter ipſos filios:&
ꝙ ſi fiat contra teſtamentum bona debeant applicari illi filio qui
non conſenſit diuiſioni,ſed omnes diuiſerũt,ergo nec ipſe nec
eius nepotes poſſunt hoc allegare, argumento.l. nihil.§.j.ff.de
leg.j.& l.cum pater.§.liberis.ff.de leg.ij.merito illam prohibi-
tionem de dicta diuiſione dicti conuenti allegare non poſſunt.
¶Ex quibus ſequitur qđ cum ſumus in cauſa appella. quia vter-
que appellauit,licet dicto Lanzaloto ſufficeret appellatio partis
aduerſæ vt ipſe poſſet proſequi indẽnitatem expenſarum,in qui-
bus dicti conuenti fuerũt abſoluti,vt l.fi.cum ibi no.per gl. Cy.
Bar.& doc.C.quando prouo.non eſt neceſ. ¶Poteſt igitur pete
re dictus Lanzalotus malè fuiſſe appellatum per partem aduer-
ſam & bene fuiſſe & eſſe iudicatum in eo in quo dicti conuenti
ſunt condemnati ad dimittendum ſibi iure pig.dicta bona, verũ
quia fuerunt in expenſis abſoluti iniuſte in ea parte petat dictam
ſententiam reformari:& eos condemnari in dictis expenſis tam
primæ inſtantiæ quàm appel.quod fieri debet cum ſuccumbunt
etiam ſuccumbere debeant ex eiſdem actis & productionibus,
vt no.gl.& do.& Io.de Imo.in l.fi.ff.de re iud.& no.doc. maxi-
mè Saly.in l.generaliter.§.illo.C.de iureiu. Et tali forma debẽt
eſſe partes iudicis ad quem. Et ita videtur mihi Angelo de gam-
bilionibus de Aretio.ll. doctori Ferrariæ iura ciuilia legenti:&
ideo me ſubſcri.ſaluo iure, &c.

ADDITIO.

a ¶Hypothecaria.dicam.ĩ.lib.vj.conſi.cxv.
b ¶Non venier.Alc.l.j.in fi.de lib.& poſth.Bal.Ia.l.hac cõſul-
tiſſima.col.j.C.q teſta.fa.po.l.ſi vnus.C.de teſt.Iaſ.ꝯſi.xxvj.
col.j.lib.j.ꝯſi.clxxiiij.col.ij.lib.4.vide ĩ.co.conſi.cxlj.in fin.
c ¶Excuſſio.ĩ.conſi.lxxxv.lib.vj.
d ¶Non valet imo.valet.Raph.Cu.conſi.lxvij. dixi in conſue.
Pari.§.lxviij.

SVMMARIVM.

1 Patre prædecedẽte cõſolidatur actio dotis in filia, & ecõtra: nam mors ciuilis æquiparatur naturali.nu.2.4.& 8.
5 Vſusfructus non finitur per ingreſſum monaſterij.
7 Pater tenetur dotare filiam ingredientem monaſterium ſicut nubentem.

CONSILIVM CXXXIX.

VIſo themate ſupraſcripto videretur prima conſideratio-
ne dicendum dictam dotẽ non eſſe bene ſolutam, & ius
exigendi illam competere aut hæredibus dicti patris,vel
ei cui legata eſt à dicto patre nomine dicti debitoris decedentis,
iuxta.l.ex legato.C.de leg.& l.apud Iulianũ.§.idem Iulianus.&
1 l.ſi ſic.§.fi.ff.de leg.j.¶†Et primo:quia ſicut poſt mortẽ pr̃is prę
decedentis cõſolidatur actio de dote in filiã.l.vnica.§.videam⁹.
C.de rei vxo.act.l.ſi cũ dotẽ.in princi.ff.ſol.ma.Ita & per mortẽ
filiæ p̃decedentis conſolidatur actio in patrẽ.l.dos à patre.ſolu.
mat.l.iure ſuccurſum.in prin.cum ſi.ff.de iure do.¶Sed ita eſt ꝙ
patre mortuo ciuiliter tantũ actio cõſolidatur in filiam,vt l.in-
ſulam.in prin.ff.ſol.mat.Ergo pariter ſi filia mortua ſit ciuiliter
tantũ, debet actio de dote pertinere ad patrem tantũ,ſed ita eſt
quod d.filia ſuperſtite patre eſt mortua ciuiliter p ingreſſum mo
naſterij.l.deo nobis.ver.& hoc tm̃ modo.C.de epi.& cle.in au-
thẽ.ingreſſi.C.de ſacroſan.ec.& c.cũ ſim⁹.de regula. & expreſ-
2 ſius.xvj.q.j.c.placuit.el ij. ¶†Secundò pro hoc facit:quia mors
ciuilis videť æquiparari naturali.l.j.§.fi.ff. de cõtratab.l.actio-
ne.§.publicatione.ff.pro ſocio. ſed per mortẽ naturalẽ conſoli-
datur dos in ſuperſtitem vt dixi ergo ita debet conſolidari per ci-
3 uilẽ. ¶†Tertio pro hoc facit: quia vbi filius ſine facto patris exit
patriã poteſtatẽ,non prẹiudicatur patri viuenti quo ad ea in qui-
bus pater propter patriam poteſtatem conſueuit ius aliqđ retine
re vel habere.vt l.fi.C.cõi.de ſucceſ.in fi.& l.fin.C.ad Tertillia.
& no.in l.ij.C.de bonis mater.Et expreſſius no.Bar.& Ange.in
aut.idem eſt.de bonis quæ lib.& Spe.in ti. de ſtatu monacho.§.
j.verſi.quinto quæritur.¶Ergo poſito ꝙ filia per ingreſſum mo-
naſterij efficiatur iuris ſui vt c.indecorũ.cum gl.de ætate & qua-
li.Et no.gl.& doc.in l.ſi ex cauſa.§.Papinia.ff.de mino.& not.
Bar.in aut.ſi qua mulier.C.de ſac.ſan.eccl. & in l.ſacroſanctæ in
l.deo nobis.de epiſco.& cler.non ſit præiudiciũ patri.¶Quarto
quia ſtatutũ ſub rubrica de bonis ingredientium monaſterium
diſponit ꝙ bona,& iura & actiones etiam in ſpe volentis aut diſ-
ponentis ingredi aliqđ monaſteriũ applicentur, & tranferantur
plenè & pleno iure in eũ,vel in eos qui ſucceſſuri erãt ab inteſta-
to volẽti ingredi monaſteriũ:talis ingrediẽtis,pfeſſione legitimè
ſubſecuta,niſi aliter fuerit legitimè diſpoſitũ ante profeſſionẽ er
go cũ dicta filia añ ingreſſum non potuerit aliquid legitime diſ-
ponere de dicta dote viuo patre ſine cõſenſu patris.l.ij.§.ſi volũ
tate.& l.non ſolum.ff.ſol.mat. Et cum præſupponatur quod tẽ-
pore ingreſſus viueret pater : ergo omne ius quod habebat filia
in ſpe. conſolidationis actionis de dote iuxta dictum.§.videa-
mus.fuit acquiſitum patri iuxta dictam.l.dos à patre.vel aliis p-
ximis.qui dictæ filiæ ſucceſſuri fuiſſent ab inteſtato, ſicut ipſa na
turaliter deceſſiſſet,vt eſt de mente dicti ſtatuti. ¶Sed præmiſſis
a non obſtantibus contrariam [a] ſententiam de iure veriorem &
probabiliorem eſſe puto, vt etiam eleganter eſt concluſum in
allegationibus mihi tranſmiſſis primo : quia ſtante ſtipulatione
facta per patrem:prout cum pater fuerit ſtipulatus dotem quam
dedit,

dedit,reddi ſibi vel filiæ vel cui ius vel caſus dederit, ſequitur ꝙ
dos venit reſtituenda filiæ eo modo quo patri fuiſſet reſtituenda
ſi pater nullo modo ſtipulatus eſſet,vt l.poſt dotem.ſm vnam le
cturam,& ibi no.Bar.in iij.q.ff.ſol.mat.& l.vxorẽ.§.teſtamen-
to.l.vltima.cum ibi no.per Bar.ff.de leg.iij. & Bal. in l.fi.C.cõ.
vtriuſque iudi.& ſequuntur moderni in l.caſus.ff.ſolu.mat.& in
l.eum qui ita.§.qui ſibi.ff.de verb.obli.¶Sed ita eſt quod ſi nul-
lo modo pater ſtipulatus fuiſſet,conſolidata fuiſſet actio de do-
te in filiam per mortem patris prædecedentis.d.l.vnica.§.videa
mus.& d.l.ſi ſocer in princip.ſi verum eſt dicere quod pater præ
deceſſit filia ſuperſtite in monaſterio: ergo conſolidata eſt actio
in filiam ſeu in monaſterium cui acquiritur quicquid venit quę-
rendum monacho xviij.q.j.ſtatutum. & d.l.Deo nobis.Et talis
conſolidatio in filiam non impeditur.licet tempore quo præde-
ceſſit pater eſſet ſolutum matrimonium, vel alius actus eſſet ge-
ſtus à patre, dummodo dos non eſſet per eum exacta, vt dicam
j.in tertio argumento. ¶Præterea etiam dato quod pater fuiſſet
ſimpliciter ſtipulatus dotem ſibi patri & hæredibus reddi: tamẽ
attento quod ſtatutum ſub rubrica.quod filia ſit contenta etiam
diſponat in effectu quod filia dotata non ſuccedat tenerentur hę
redes dictam ſtipulationem remittere mulieri,vt no. Bal.in l.fi.
in fi.circa ſecundam col.C.de do.promiſ.per no.per Iac.de Are-
na.in d.l.vxorem.§.pater.quod per plura firmat Ro.in d.l.poſt
4 dotem:¶†Secundo quia mors ciuilis reſultans ex ingreſſu mo-
naſterij non facit monachum haberi pro vero mortuo, niſi quo
b ad ea in quibus hoc reperitur expreſſum,[b] vt voluit gl.no.xvj.q.
j.placuit.el.ij.& glo.in c.ſuſceptum de reſcriptis.in vj.in verbo,
non morte.& Ioã.monachus in c.ſi epiſcopus.de ſupplen.neg.
prælato.in vj.& Bal.in authen.ſi qua mulier.C.de ſacroſan.ecc.
Et Ioan.de Imo.l.ex parte.§.inſulam.ff.de verbo.obligationi.
& Paulus de Leaza. in ſua diſputatione incipiente, ſubſtitutus
in primo dubio.& Petrus de Ancha.& Ioan.de Imol.in rubrica
extra de teſta.vbi dicit quòd fit mentio de morte, debet intelli-
gi de naturali in dubio, & non de ciuili:niſi in caſibus in quibus
reperitur in iure expreſſum,per gl.ſupra proximo allegatam. fa-
cit.l.cum pater.§.hęreditatem.ff.de legatis ſecundo & l.Statius.
§.Cornelio fœlici.ff.de iure fiſ.& l.fi.C.de his qui veni.æta.im-
pe.¶Ergo iura ſuperius allegata in dicta l.dos à patre.cum ſimi.
quæ dicunt ꝙ per mortẽ prędecedentis filiæ cõſolidatur actio de
dote in patrẽ intelliguntur de morte naturali,nõ de morte ipſius
filiæ.¶Pro hoc facit quod no.gl.& doc.in aut.ingreſſi.de ſacro-
ſan.eccl.& Spe.in ti.de ſtatu mona.ver.xlviij.& Iac.de Are.Cy.
& Io.de Imo.in l.cũ filio.ff.de leg.j.Et canoniſtæ in c.in præſen-
tia.de proba.& no.xix.q.iij.ſi qua.& Pau.de Leaza.in ſua diſpu
tatione incipiente,Inſtitutus & Bal.in c.clericus in fi.ſi de feudo
5 fuerit controuerſia inter dominũ & agnatos.dum dicunt† quod
ſi quis habet vſumfructum & ingreditur monaſterium, non ex-
c tinguatur vſusfructus:[c] ſed durabit apud monaſterium, quouſ-
que naturaliter viuet ingrediens:licet per mortem naturalem ex
tinguatur vſusfructus.§.finitur.inſtit.de vſucapio.l. Titio cum
moreretur.eod.titu.¶Et idem no.gloſſ.& docto.in authen.ex-
cipitur.C.de bonis quæ libe.vbi gloſſ.dixit quod ſi pater habẽs
vſumfructum ingrediatur monaſterium, nõ finitur vſusfructus:
quia monachus non habetur pro mortuo quo ad comedẽdum,
ſeu quo ad alimenta. Vnde ita eſſe debet in propoſito cum dos
ſuccedat loco alimentorum:vt no.Cyn.in l.non omni.C.de ad-
miniſtra.tuto.& in l.mater.C.de iure do.& Bart.in l.fina.de his
quib.vt indig.& in authẽ.res quæ.C.communia de leg.& l.Mę-
uius.§.duob.ff.de le.ij.in ver.iij.quæro:ego ſum obligatus &c.
¶Facit ad hoc quod no.in l.ob æs.ff.de prædi. minor. ſicut ergo
quæ ad fauorem & commodum alimentorum nõ extinguitur
per ingreſſum monaſterij:ita nec ius dotis.Et patebit hoc eſſe ve
rum ex infra dicendis. ¶Tertio quia vt dicit Bald.in authen.ex-
cipitur.C.de bonis quæ liberis. eſſet iniquum dicere quod ille
qui habet vſumfructum perderet illum per ingreſſum monaſte-
rij: quia ſequeretur quod ex actu meritorio ſentiret damnum.
Et ſimiliter Barto.in authen.ſi qua mulier.C.de ſacroſan. eccle.
& in ea quæſtione qua quæritur,an ſi quis fecit teſtamentum,&
poſtea efficiatur monachus rumpatur teſtamentum, & Anto-
nius de But.in c.in præſentia.de proba.poſt mediũ.q. voluit qđ
iſta mutatio ſtatus ſeu capitis diminutio, quæ fit per ingreſſum
monaſterij non habet ſibi obeſſe.cum ſit actus virtuoſus & me-
ritorius: ergo in caſu noſtro nõ debet filia per ingreſſum religio-
nis ſentire damnum, & facere ſuã conditionẽ deteriorem: & ſic
non debet per hoc perdere ius conſolidationis de dote. ¶Quar-
to videtur caſum noſtrum decidere Cyn.in auth.ſed quamuis.in
iiij.quæſtione.C.de rei vxo.acti. Vbi quærit in terminis illius au
6 thenticæ,† quod ſi pater ſoluto matrimonio filia ſuperſtite dotẽ
à marito vel eius hæredibus recuperauit: poſtea filia ingreditur
monaſterium: an debeatur monaſterio illa dos: & decidit ꝙ ſic,
per id quod habetur in § . ſed hoc præſenti . in auth . de ſanctiſſi.
epiſco.& dicit quod hoc in quibuſdam lecturis tenet gl. in dicta
auth.ſed quamuis,hoc idem tenet Rayn.& Ange. in dicta auth.
ſed quamuis,& Ioannes An.in addit. Speculato. in titul. qui filij
ſint legi.§. j. ſuper verſic. ſed quid ſi ipſa . vbi refert Vbertum de
Bobio ita tenuiſſe . Si ergo vbi dos fuiſſet exacta per patrem vbi
teneret pater eam dare filiæ, ſeu monaſterio in quo ingreſſa eſt:
quanto magis potuit filia tenere ius in dotem nondum per patrẽ
exactam: quia fortius eſt ius filiæ ſoluto matrimonio in dote nõ
dum exacta per patrem, quàm in dote exacta per patrem: patet,
quia quando dos nondũ eſt cum effectu exacta, licet ſit ſolutum
matrimonium, & etiam ſit lata ſententia pro patre agente ad do
tem:tamen mortuo patre conſolidatur actio de dote in filiam ſu
perſtitem.l.ſi marito.§.voluntate.ff.ſoluto matrimonio.in l.in-
ſulam . iuxta principium . eodem titu . ſecus autem quando eſſet
dos iam exacta per patrem : quia licet pater prædecedat, nõ ſoli-
datur actio in filiam.l.ij. C.de bonis quæ liberis.& l. fina.C.cõ-
munia vtriuſque iudi. & no.in dicta. l. in inſulam noſtram.iuxta
7 principium.in verſicul. conſentiente. & ibi Bart. & alij. ¶†Fa-
cit ad prædicta quod no.Bal.in l.fi. C.de dot.promiſſio.vbi dixit
quod pater ita tenetur dotare filiam ingredientem monaſteriũ
ſicut nubentem viro.allegat notata per Bart. ff. ſi quis à parente
fuerit man.in l.j.§. ſi parens. Et ita eſt de mente Bartol. & Bald.
in auth.res quæ.& Bald.in l.quoniam nouella.in fi.C.de inoffi-
cio.teſtam.& Bald. in l. Titio centum.§. filio genero. in fine.ff.
de condit. & demon . ¶Et ita tenetur pater ad dotandum filiam
poſtquam iam nupta eſt vel ingreſſa monaſterium , ſicut ſi non-
dum actu nupſiſſet,vel ingreſſa eſſet monaſterium:vt eſt de men
te Cyn.in dicta aut.ſed quamuis & gl.notabilis in l. obligamur.
§.lege ff.de actio.& obliga. & probatur in l.qui liberos. ff.de ri-
tu nup.inducendo vt per Ange.in.d.auth.res quę.vbi hoc tenet.
Et ita etiam eſt de mente gl. in c.hoc ſanctum. xxxij.q.ij. & in c.
de raptoribus.xxxvj.q.j.& firmat Bald.in l. fi.C. de ſenten.quæ
ſine cert.quanti.& in d.auth.res quæ.& Bal.Ioan.de Imo.& Ra
pha.cuma.& Roma.in l.j.ff.ſol mat.& Nico.de Neapo.in rubr.
ff.ſol.mat.ſequutus gl.quam reputat ſingularem. in d.l. obliga-
mur,& Paul.de Ca.in l.ſi ſocer.in prin.ff. ſolut.mat.& do.Abb.
8 in c.j.de adul.bene facit.l.fin.C. de do.promiſ. ¶†Quinto pro
batur ꝙ mors ciuilis non operatur idem quod naturalis:vbi poſt
ciuilem mortem poteſt aliud euenire naturaliter , quod plus
operatur.l.ex ea.§.inſulam.de verbo.obli.d.§. hæreditatem.ibi
enim poteſt euenire mors naturalis vnde ipſa expectatur . ſecus
ſi poſt mortẽ ciuilem non poteſt aliquid vltra euenire:quia tunc
non expectatur naturalis caſus,vt eſt videre in matrimonio diſſo
luto per mortem ciuilem . nam poſtea non poteſt caſus euenire
naturalis, qui aliquid operetur quo ad diſſolutionem matrimo-
nij:quia quod diſſolutum eſt, amplius diſſolui non poteſt. in au-
then.de nup.in.§.ſi diſtraxerit.& hæc fuerunt verba Petri,vt re-
fert Cyn.in l. deo nobis. vel ſecundum. Dyn . & Bart.in d.§.in-
ſulam & Cyn.in d.l.deo nobis. & Bald.in repetitione.l.j. in.xv.
col.de ſacroſan.eccl.& canoniſtæ in c.cum ſit.de conuerſi.con-
iuga . Aut mors ciuilis non operatur eundem effectum : & tunc
non æquipollet morti naturali, vt in.§. inſulam. præallegato. &
in dicto.§.hæreditatem.aut operatur eundem effectum : & non
æquipollet morti naturali.l. ſed ſi deceſſerit. ff.qui ſatiſd. cog.&
d.l. actionis . § . publicatione. ¶Sed ita eſt quod poſt mortem
ciuilem procedentem ab ingreſſu religionis. poteſt aliquid eue-
nire quod plus operabitur quàm mors ciuilis : quia per mor-
tem ciuilem non deſinit filia egere alimentis . & conſequenter
dote donec naturaliter viuit , imo alenda eſt & dotanda . vt dixi
ſupra: quæ neceſſitas ceſſat per mortem naturalem : ergo non
operabitur eundem effectum mors ciuilis quem operabitur
mors naturalis . ¶ Præterea dato quod ciuiliter ſit mortua
poteſt ſibi acquiri dos, & in ipſam filiam monacham, & in mo-

9 nasterium consolidari actio de dote:†quia quo ad acquirendum
monasterio monachus nō habetur pro mortuo.l.deo nobis. &
d.c.statutum.sed mortuus naturaliter nihil acquirit, quod prius
pure delatum non esset.l.§. sinautem aliquid sub conditione.
C.de cadu.tollen.l.si ex pluribus.ff.de suis & leg. Vnde bene di-
xit gl.& doc.in auth.si qua mulier.præallega. & doc.in l.j.ff.de
testamen. cum similibus. dum dicunt quod monachus quo ad
omnia non habetur pro mortuo. ¶Et ex prędictis fere ad omnia
allegata in contrarium patet responsio:tamen specialius respon-
deo & dico in primis quod nō obstat quod per ciuilem mortem
patris:vel per deportationem consolidatur actio de dote in filiā,
vt d.l.insulam.Ergo ita debet consolidari in patrem per ciuilem
mortem filiæ:quia respondeo quod ratio propter quam ratione
deportationis paternæ consolidatur actio de dote in filiam : est
10 †quia per deportationem patris filia liberatur à patria potestate.
l.fi.C.de senten.pas.& instu.quib.mod.ius patriæ potesta.solui
tur.§.cum autem.& vbicunque filia liberatur à patria potestate,
consolidatur actio in filiam de dote, in præallegat.§. videamus.
Vnde cum eundem effectum operatur ibi mors ciuilis quem o-
peratur mors naturalis:æquiparantur illi duo casus. Nam ita per
deportationem patris efficitur filia sui iuris:sicut per mortem
ipsius patris.Et iura quæ dicunt actionem cōsolidari in patrem:
dicunt quod consolidatur per mortem filiæ.d.l.dos à patre.non
autem ex eo quod filia efficiatur sui iuris,vel ex eo qđ filia moria
tur ciuiliter,saltem propter actum meritoriū:vt est ingressus mo
nasterij. ¶Præterea dato quod fuisset consolidata in patrem, &
exacta per eum:tamen tenebatur eam conseruare & dare filię e-
gredienti monasterium:vt probaui supra in quarto argumento.
Et ita etiam tenetur hæres patris:vt per Bar. & alios in d.l.si ma-
rito.§.si voluntate & in l.post dotem.& in d.l.insulam.in princ.
& l.sicut.§.si debitori.ff.quib.modis pign.vel hypotheca solui.
& Bal.in l.fin.C.de do.promis.& in l.penul.§.filia.ff.solu.mat.
11 vbi tenet†quod onus dotandi transit ad hæredem per l.si socius
pro filia.ff.pro socio.& l.si quis à liberis.§.hoc rescriptum.alias
est.§.si quis ex his.ff.de lib.agno. ¶Item non obstat secundo dū
dicebatur quod mors ciuilis eundem effectum operari debet
quem operatur mors naturalis. Quia respondeo quòd in casu
nostro non operatur eundem effectum : nec est eadem ratio in
morte ciuili,quæ in morte naturali:vt probatur in quinto argu-
mento. ¶Nō obstat etiam dum tertio dicebatur quod vbi filius
exit patriam potestatem sine facto patris, pater retinet ea com-
moda quæ retineret si non exiuisset potestatem. Quia respōdeo
ꝙ posito quod actio de dote non esset consolidata in filiam per
solum ingressum religionis:tamen fuit consolidata per mortem
naturalem patris subsecutam,filia nondum naturaliter mortua,
vt probaui s̃. ¶Vel etiam potest responderi per id quod notatur
per Cy.& alios in d.auth.sed quamuis.prout dixi s̃.in quarto ar-
12 gumento glossæ. ¶†Non obstat statutum sub rubrica de bonis
ingredientium monasterium:quia respondeo dupliciter.Primò
quòd filia ista ante professionem de bonis suis & iuribus dispo-
suit:quia illa dedicauit monasterio, & dotem ipsam vertit in vti-
litatem monasterij. Vnde cum huic filiæ volenti ingredi mona-
sterium competisset ius agendi contra patrem,& dotem ipsam si
pater dotem exegisset,vt no.Cyn.& alij in d.auth.sed quamuis.
vt dixi s̃.in quarto argumento,multo magis competebat filiæ
ius retinendi dotem: quia cui damus actionem, ei multo magis
exceptionem & retētionem.l.j.§.quod autem agit.ff.de super-
fi.& in regula cui damus. & hæres mariti soluendo filiæ ingre-
dienti monasterium, cui filiæ pater tenebatur dictam dotem: vt
dixi dare:sequitur quòd liberatus est in effectu d.hæres à patre
mulieris.l.si opera.ff.de doli excep. & l.si libe.ff.de neg. gest.l.
si pater.ff.solu.matr.statutum ergo non obstat propter illa ver-
ba posita in d.statuto.dum dicit, nisi aliter fuerit dispositum le-
13 gitimè ante professionem. ¶†Vel etiam potest responderi s̃m
* magis communem *opinionē,tale statutū non valere [d] saltem in
d casu nostro in dote quæ debetur filiæ volenti ingredi monaste-
rium,vt latè concludit Bart. Ange.& Fulg.in l.fin.C.de pact.&
Pet.de Anch.in repe.c.canonum statuta.de consti. in versic.ad
idem quæritur vtrū valet &c.& Ange.in disputatione sua incip.
nobilis quidam genere.xij.col.& Io.de Imol.in l.stipulatio hoc
modo concepta.ff.de verb.obli.vbi respondet ad contraria quæ
adduci possent.Idem tenet ibi Romanus,& Ioā.de Imo. & Do-
minicus de sanc. Gem. in. c. quamuis. de pact. in vj.& Paul.de
Ca.in l.si quis idē.in prin.ff.de iurisd.om. iu.& Ant.de But.in c.
qđ clericis. circa pe.vel vl. col.de for. cōpe. & ibi hoc expressius
tenet Ab.Mod.in xiiij. col. tanq̃ in fraudē factam & restringens
vitam contemplatiuam contra.§.sed hoc præsenti.in aut.de san.
episc.& d.l.Deo nobis.de quo etiam per Pe.de Ancha.in consi.
cj.incip.In Christi nomine in paucis verbis,&c. & Bal.in l.om-
nes populi.in.x.col.de instit. & iur.& l.in ipsis. C.vt in pos.leg.
& in d.l.deo nobis post.Iac.But.ibi ꝙ latius relegissem si expedi
uisset.Sed nō videtur expedire : tū propter præcedentem respon
* sionem:tum etiam quia ita se habet cōis * opi.à quà in iudicando
non est recedendum. Alex.Bon.

ADDITIO.

a ¶Contrariā. male cōsuluit q̃a stante dicto statuto statim tpe
professionis fuit dos cōsolidata in patrem . patet quia etiam si
tūc fuisset p̄mortuus & dos iā pleno iure cōsolidata in filiā tn̄
fuisset ex tunc pleno iure acq̃sita hr̄dibus ab intestato filiæ &
nō monasterio licet ante ꝓfessionē dicti hæredes nullū ius ha
berent in dote:sed libere potuisset filia disponere.ergo viuen-
te pr̄e q̃ hēt ius & sine cuius ꝯsensu nō poterat disponi multo
fortius illi pleno iure acquirit̃.nō obstat ꝙ dr̄ j̃.e.nu.12.ꝙ fi-
lia ingrediens disposuit de dote & eā dedicauit q̃a attento ꝙ
pr̄ tūc viuebat in cuius erat ptāte nō potuit sine eius consensu
vllo mō disponere etiā inter viuos multo minꝰ p modū vltimę
volūtatis.si vero pr̄ tunc fuisset præmortuus fateor ꝙ filia po-
tuisset disponere in fauorem monasterij aliàs non sine consen
su pr̄is,& sic puto Saly.malè consuluisse.

b ¶Expressum.Oldr.consi.cclxxxiiij.in quodā in fi.Anc.cons.
ccccxxxviij.Ias.l.j.col.j.C.de hr̄.insti.Limita vbi omnino idē
est effectus,vt j̃.eo.n.8.& li.iij.consi.xiij.col.j.& omniū ple
nissimè Io.Crot.rep.l.Gallus.§.& quid si tantum colum.iij.
cum seq.de lib.& posth.

e ¶Vsufructus.ꝙ vix defendi pōt stante prædicto statuto vt di-
xi in consu.pari.§.clij.

d ¶Valere.Imo est validū & vbique fere inualuit similis consue
tudo vt dixi in consu.paris.§.clij.

EPITOME.

1 Qui posuit offendiculum ad fenestram causa capiendi fures
noctu accedentes non censetur fecisse animo occidendi. & si
contigerit quem volentem per fenestram ingredi mediante
offendiculo præcipitem lapsum in terram & mortuum esse:
non tenetur de occiso . nec is qui furem nocturum occidit in
dubio personæ vel rerum periculo.

CONSILIVM CXL.

VIdet in casu proposito prima facie dicendū. T.de occisio
ne teneri:& per ꝯn̄s damnandū esse vltimo supplicio,s̃m
quod cōiter disponūt statuta ꝯ homicidas: & etiā de iure
cōi pro homicidio imponit̃ pœna.l.Corne. de sica. quæ est pœ-
na vltimi supplicij,s̃m distinctionē traditā.in l.iij.§.lex Corn.ff.
ad l.Cor.de sica. iuncta.l.qui vl.imo. & quod ibi not.& l.respi-
ciendū.§.fi.ff.de pœ.¶ Hoc.n.in primis argui vr̄ ex morte illius,
qui de nocte per fenestrā intrare volens præcipitauit in terrā me
diante offendiculo ad fenestrā apposito, per d. T. causa capiendi
istum intrare volentem:vt in themate præsupponit̃. Nam nega-
ri non potest quin d.T. apponendo offendiculum dictum fuerit
causa mortis ipsius qui præcipitauit in terram,& mortuus est:sed
ita est quod quò ad pœnā homicidij nihil interest, an quis occi-
dat,an causam mortis præbeat ita inquit iurisconsl. in l. nil inter-
est.ff.ad l.Corn.de sica. & in l.iij.§.j. eodem.tit. ergo,&c.¶ Se-
cundò pro hoc vr̄ text. in c. sicut dignum.§. illi autem.de homi.
vbi habetur quod ipse qui venit animo vulnerandi tantum, vel
animo capiendi tantū , tenetur non solum de captura vel vulne-
re, sed de homicidio si secutum fuerit : licet non habuerit animū
occidendi, ergo licet d. T. posuerit dictum offendiculum solum
animo capiendi ingredi volentem , & non animo occidendi, ta-
men secuto homicidio debet teneri secundū euentū non secun-
dum propositum.¶ Tertio pro hoc videtur tex. in ratione sui in
c. fi. de homicidio . vbi si quis mandauit Titio vt Sempronium
verbe-

verberaret, & nullo modo eum occideret, & Titius mandatari⁹
verberando Sempronium eum occidat: tenetur de homicidio ſe
cuto mandans: quia mandans fuit in culpa: eo quia debuit cogi-
tare hoc euenire poſſe. ita in propoſito debuit dictus T. cogitare
quod propter dictum offendiculum euenire poterat dicta præ-
cipitatio & caſus mortis. ¶ Quarto non videt̃ poſſe negari quod
præfatus & Titius de occiſo non teneatur: ſaltem ex eo quod aliũ
qui eadem nocte domũ ſuam cum ſcalis ingreſſus fuerat vulne-
rauit, & occidit præſentibus, & videntibus dictis tribus de fami-
1 lia poteſtatis: † quia furem nocturnum ita demum quis poteſt oc
cidere ſi ſine periculo perſonæ vel rerum ſuarum parcere non po
tuit. l. furem nocturnum. cum ibi notatis. ff. de ſica. l. itaque. §. j.
ad legem Aquiliam, & no. in l. ſi vt allegas. C. ad l. Cor. de ſica. &
plus videtur quod requiratur ꝙ volens occidere clamat & occur
rat furi, vt d. l. itaque. quinimo plus videtur quod de iure canoni
co fur non poſſit aliquo modo occidi pro recuperatione bono-
rum. ſed potius quis debet pati damnum in rebus quã occidere.
c. ſuſcepimus. de homici. Sed non præſupponitur quod non po-
tuerit dictus Titius parcere illi ſine periculo perſonæ vel rerum,
nec quod acclamauerit: ergo tenebitur de occiſo. ¶ Sed præmiſ-
ſis non obſtantibus contrariam ſententiam in propoſito de iure
probabiliorem eſſe puto ex infraſcriptis. ¶ Et primo præſuppo-
no quod licet de iure communi puniatur habens occidẽdi pro-
poſitum, & habens aliquem proximum actum: licet non occide
2 rit. l. is qui cum telo. C. de ſica. l. j. §. diuus. ff. eo. ti. † tamen de cõ
a muni conſuetudine, & etiam ſecundum formam ſtatutorũ [a] Ita-
liæ non punitur ille qui habuit animum occidendi, niſi ipſe occi
derit. vnde ſtatuta conſueuerunt dicere, ſi quis occiderit homi-
nem puniatur pœna mortis &c. Vel homicida puniatur pœna
mortis &c. Iſta traduntur per Spe. in tit. de accuſatore. §. j. verſi.
quid ſi primo. in fi. Et per Bar. in d. l. j. §. diuus. & in l. fin. ff. de ſi-
ca. Et Cy. in d. l. is qui cũ telo. in iij. opp. Et Ang. in l. j. §. hæc ver-
ba. ff. ꝙ quiſque iur. ¶ Hoc præſuppoſito dico primo ꝙ reſpectu
illius qui præcipitauit in terram mediante offendiculo, non tene
tur tanquã homicida pœna vltimi ſupplicij, vt probatur. in d. l. j.
§. diuus. ff. de ſica. ibi dicit tex. qui hominem occiderit, ſi animũ
3 occidendi non habuit abſolui poſſe. vt l. j. C. eo. tit. † vbi apparet
ꝙ ille qui aliquem percuſſit, & occidit non punitur tanquam ho
micida ſi non habuit animum occidendi. & illud perpẽditur ex
genere inſtrumẽti cum quo percuſſit: vt in c. ſignificaſti. el ij. ad
finẽ. de homi. Et no. Bar. in l. diuus. & Cyn. in d. l. qui cũ telo. l. j.
& ibi no. Bal. C. de emen. ſeruo. & l. cũ qui. C. de ſica. vbi proba
tur quod ſi percuſſit eũ cum calce, & occidit: nõ videtur habuiſ-
ſe animum occidendi. & ita ponderat Bal. in d. l. j. C. de emenda.
ſeruo. Idem ſi cum claua. d. l. j. §. ſed ſi claua. Et ibi no. Ange. & ꝑ
Bal. in l. ſed & ſi quæcunque. §. ſi magiſter. ff. ad l. Aquil. ſecus ſi
cum enſe, vt habetur in dictis locis. ¶ Sed ſi erat offẽdiculum ad
capiendum de quo loquitur in themate, non poteſt argui quod
ex hoc habuerit animum occidendi, ſed capiendi. ¶ Accedit alia
coniectura quod non habuit animum occidẽdi: quia ſi habuiſſet
animum occidendi, nemo tam impudens fuiſſet qui à prætore ci
uitatis impetraſſet ſibi dari tres de familia ipſius prætoris, qui ex
debito officij ſui iſtum occidentem vel cepiſſent, vel ſaltẽ vt ho-
micidã denuntiaſſent: ſed potius conuocaſſet alios in quibus hęc
præſumptio vel ſuſpicio tanta non fuiſſet. vnde ex cõiecturis de-
claratur animus. d. l. j. cum gl. C. de ſic. Et no. gl. in l. Fulcinius. §.
j. in verſi. amiſ. ff. quib. ex cau. in poſſeſ. ea. & in l. apud Celſum.
in prin. in gl. ff. de doli exceptio. ¶ Cum ergo non habuit animũ
occidendi, ſequitur quod de iure communi non debeat puniri
4 vt homicida reſpectu illius qui præcipitauit. † Nec ex forma ſta-
tutorum: quia etiam ſtatuta ſimpliciter punientia vltimo ſuppli-
cio, homicidam, ſeu alium qui occideret hominem, intelligunt̃
& interpretantur ſm ius commune. i. ſi dolo malo occiderit. l.
ij. & ibi doc. in Spe. no. Bal. & Sali. C. de noxa. Bal. in l. data ope-
ra. in v. col. C. qui accu. & in l. quicũque. in vj. col. de ſer. fugi. Et
Ang. in l. is qui cum telo. & probatur. in l. cum autem. §. capitalẽ
fraudem. ff. de ædil. edic. quam ad hoc allegat Bald. in l. cunctos
populos. in vlt. char. C. de ſum. tri. in repe. magna. & not. ꝑ Sali.
in l. pe. C. de ſica. & d. Car. in c. lator. de homi. ¶ Bene facit quod
no. Bar. in l. omnes populi. in vj. q. prin. ff. de iuſti. & iur. & in l.
non dubium. C. de legi. in q. de ſtatuto. dicente, ſi quis fecit ſan-
guinem in palatio &c. & ꝙ no. Bar. in l. j. in §. non autem. ff. ſi qs
teſt. liber eſſe iuſ. fue. ¶ Et ꝑ hoc patet nõ obſtare tex in l. nihil. &
in l. iij. §. j. ff. ad l. Cor. de ſica. vbi punitur ille qui nõ occidit, ſed
mortis cauſam præbuit: illud eſt verum quando habuit animum
occidendi. vt patet ex no. ꝑ gl. fi. in d. l. nihil intereſt. vbi hoc ex-
preſſe voluit etiam Bar. & Ang. ¶ Sed plus voluit Bar. ibi & in d.
§. diuus. ꝙ ideo in caſu d. l. nihil. punitur ille qui habuit animum
occidendi: & tamen non occidit, ſed mortis cauſam præbuit pro
pter quã cauſam mors ſecuta eſt: quia. l. Corn. de ſica. punit ani-
mum occidendi, non conſiderato an occidat vel non. d. §. diuus.
5 & dixi s̃. † quod ſi ſtatutum diceret ſi quis occideret puniat̃ pœ-
na mortis, tale ſtatutum non comprehenderet illum qui nõ oc-
cidit: ſed dedit cauſam mortis, etiam ſi habuit animum occiden-
di ſeu mors ſequeretur, vt probatur in l. itẽ ſi obſtetrix. in princ.
iuxta. l. ij. ff. ad l. Aquil. Exemplum ponit glo. in d. l. nihil. in eo ꝗ
poſuit gladium in manibus furioſi. vt ſe vel alium occideret: &
ita occidit. Nam ponens gladium in manibus furioſi non dr̃ oc-
cidiſſe, ſed cãm mortis dediſſe: quamuis habuit animum occiden
di ſeu ꝙ mors ſequeretur: nec etiam talis dicetur homicida: & ſic
non comprehenderetur in verbis ſtatuti punientis homicidam
pœna vltimi ſupplicij, vt no. Bar. in l. qui opem. in j. col. per id qđ
no. ff. de fur. Et ibi hoc expreſſe dicit Ang. ꝙ ſtatutum mentionẽ
faciens de homicida non comprehendit iſtum qui cauſam aut
opem dedit homicidæ. Et ita etiã dicit Ant. de But. & Io. de Imo.
in c. j. de homi. ¶ Non obſt. etiam ad prædicta tex. in d. c. ſicut di
gnum. ver. illi autem. vbi tex. dicit quod veniens animo occiden
di, vel feriendi, vel capiẽdi, ſi de illa captura mors eius ſecuta fuiſ-
ſet pari pœna vel foro pari exiſterent puniẽdi. ¶ Quia reſpõdeo
ꝙ ibi tex. loquitur quo ad forum pœnitentiale: vt vbi etiam not.
Ant. de But. Nam in foro contentioſo dubium non eſt ꝙ ille qui
non habuit animum occidendi: ſed occidat vel cãm mortis præ-
buerit, non tenetur de occiſo. d. l. diuus. & d. l. eum qui. ¶ Vel po
teſt reſponderi ꝙ illa verba, vel foro pari, tollant contrarium. re
feruntur enim ad illum qui non habuit animum occidendi: licet
occiderit: non enim æquum eſt ꝙ pari pœna puniatur ille qui
habuit animum occidendi, & ſic fuit in dolo, & ille qui non ha-
buit animum occidendi, & ſic non fuit in dolo ſed in culpa: vt in
6 l. Cornelia. ff. ad l. Corne. de ſica. ¶ † Non ob. etiam text. in c. fi.
de homi. lib. vj. quia reſpõderi poteſt primo ꝙ ille tex. loquitur
quo ad pœnam irregularitatis, quæ imponitur de iure canonico:
nos autẽ quærimus de pœnis, ſanguinis impoſitis à iure ciuili in
ter quas eſt longa differentia: vt patet per gl. & doc. in d. c. ſigni-
ficaſti. el ij. verſi. ꝙ ſi diſcernãtur. de hom. & in c. preſbyterum.
& in c. ſuſcepimus. & bene facit ꝙ no. in gl. xxxiij. q. ij. c. cum in-
ter. ¶ Secundo reſpondeo ſm Bal. in l. cum mandato. C. manda.
vt ille tex. procedat quando genus inſtrumenti quo quis percuſ-
ſit erat de inſtrumentis ad occidendum: vt ſi cum enſe percuſſit.
¶ Secus ſi cum claua vel alio genere inſtrumenti ex quo non cõ-
ſueuit deprehendi animus occidendi: quia tunc non haberet lo-
cum ille tex. allegat in arg. d. l. j. §. ſed ſi claua. ff. de ſica. Sic in ꝓ-
poſito noſtro dictus T. vſus eſt in inſtrumento ſeu offendiculo
quod erat inſtrumentũ ad capiendũ, ergo nõ habet locũ hic pœ-
na homicidij. ¶ Pro hoc, quia vbi delictum ꝙ cõmiſſum eſt non
tẽdebat ad illam ſpeciem delicti ꝙ poſtea ſecutum eſt non tene-
tur quis de eo ꝙ ſecutũ eſt: ita no. Bar. in l. diuus. §. fi. ff. ad l. Cor-
ne. de ſica. vbi ita limitat tex. in d. c. fi. de homic. in vj. Et allegat
l. verum. de fur. ¶ Et ex his patet ꝙ pro morte illius qui præcipi-
7 tauit non poteſt puniri. d. T. de homici. ¶ † Supereſt videre an ex
perſona alterius quem vulnerauit & occidit cum de nocte eſſet
domum d. T. ingreſſus. poſſit de homicidio & tanquam homici-
da condemnari pœna vltimi ſupplicij, in quo puto concludendũ
quòd non. Nam aut dictus vulneratus telo ſe defendebat ne ca-
peretur à d. T. & iſte eſt caſus indubitatus & clarus, quòd impu-
nè potuit occidi. l. ſi pignore. §. furem. ff. de furt. & d. l. itaque. §.
j. & no. in d. l. ſi vt allegas. & telo ſe defendere dicitur ille qui ſe
defendit enſe vel ferro, vel lapide, vel quacunque alia re quæ eſ-
ſet apta nocere, vt d. l. ſi pignore. ¶ Aut ſe telo non defendebat:
& adhuc puto idem per tex. in c. ſi perfodiens. de homici. vbi ꝓ-
c batur quòd vbicunque quis dubitat [c] an ille qui de nocte ingreſ-
ſus eſt domum ſuam veniat ad offenſam perſonæ an vero ad fu-
randum: tunc periculum propulſando poteſt occidere: nec dici-
tur reus homicidij. & ita probat tex. ibi: quia poterat diſcernere
quod ad furandum non ad occidendum venerat, &c. & ibi not.

Ant.de Bu.in vj.notabili.& per hoc patet rñsio ad d.l.itaque ad
l.Aqui.& ad l.furem nocturnum,cum si. quia illa iura loquũtur
in fure:& sic qñ apparebat ꝙ de nocte ad furandũ accesserat.Sed
qñ erat dubium an ad furandum an ad occidendum accesserat:
tunc loquitur tex.in d.c.si perfodiens.non ob.si diceretur ꝙ in
casu nostro satis constat quod non accesserat ad occidendum d.
T.quia dr̃ in themate ꝙ d.T.finxerat,& fingendo dixerat in præ
sencia illorum malefactorum quos putabat noctis tempore do-
mum suã ingressuros, quòd ipse T.volebat à ciuitate discedere.
Quia ad hoc rñdeo ꝙ dato quòd d.T.ꝑꝑ hoc forte non putaret
dictos malefactores ea nocte ingredi domum causa offendendi
ipsum T.tamen quia poterant malefactores ingredi domum a-
nimo offendendi quẽcunque de domo ipsius T.ideo quẽadmo-
dum licuisset de iure dicto T.in dubio percutere malefactorem
nocturnũ ad propulsandũ periculũ, & dubiã offensam propriæ
personæ,ita licuit ei T.in dubio percutere & occidere dictũ ma-
lefactorem ad propulsandum periculũ,& dubiam offensam cu-
iuscunque de domo sua &c.l.j.§.item diuus Adrianus.ff.de sica.
& latè firmat Bal.in repe.l.j.in viij.col. cum seq.C.vñ vi.vbi di-
cit hoc permitti pro defensione etiã famuli sui,& aliorum habi-
8 tantium in domo secum. †Nam sm̃ eum famulus dr̃ de familia
dñi.l.ij.ff.de vsu & habi.Et no.in c.j.de cleri.ægrotã. & ista etiã
probantur ex no.per gl.& Bar. & alios in l.vt vim.ff.de iusti. &
iur.& l.raptorem.cum ibi no.per Bal.de epis.& cle.¶Ex prædi-
ctis etiã non obstat tex.in d.c.suscepimus.quia aliud est in cleri-
co offendente:& aliud in laico,vt ibi no.ac etiam ille tex. loquit̃
in fure.Et sic qñ apparebat quod accessit animo furandi. ¶Præ-
terea alio efficacissimo fundamento oñdo quod d.T.non sit pu-
niendus pœna vltimi supplicij pro isto quem vulnerauit & occi-
dit,hoc.n.probatur per tex.no.in l.si adulteriũ cum incestu.§.
imperatores.ff.de adul.nam licet marito non permittatur occi-
dere vxorem suam inuentam in adulterio.l.nec in ea.§.fin.ff.de
9 adulte.†tñ quia vxor committendo adulterium infert marito in
iuriam.l.si maritus sit.§.lex iulia.& l.miles.§.socer.ff.de adulte-
riis.quam iniuriam vindicare potest per legitimos modos vin-
dicandi,puta accusando & eam afficiendo pœna priuationis do-
tis in dictis iuribus:tamen dicit tex.in d.§.imperatores. quod si
maritus vxorem in adulterio deprehensam occidit, non damna-
bitur ad pœnam vltimi supplicij : quia marito iniuriam passo ex
adulterio licebat offensam & iniuriam suam vindicare. Sed ex-
cessit modum in vindicando,vnde non punietur de toto.i.de ho
micidio pœna mortis. ¶Sed punietur tm̃ de excessu ad pœnam
relegationis:secundum qđ ibi plenius hr̃ in tex.& in l.j.§.fi.ff.ad
l.Cor.de sica.& l.Grac.eo.tit.C.& in l.iij.§.si maritus.ff. ad sil.
Et ideo dicit Ang.in d.§.imperatores.quod ille text.allegat̃ pro
his qui occidunt aliquem sibi inferentẽ verba iniuriosa:quia pu-
niuntur solum in eo quod fecerunt plus quã liceret excedendo
modum vindictæ:cum ergo negari non possit quod iste qui no-
ctis tempore cum quadam scala domum d.Titij intrauerat intu-
lerit iniuriam ipsi Titio,vt l.vulgaris.§.qui furti.ff.de furtis.&
sic licebat ei se vindicare vel agendo iniuriam,vel expellendo eũ
de domo.l.iij.§.cum igitur.ff.de vi & vi ar.l.j.cum ibi plene no.
C.vnde vi.etiam capiendo & eũ detinẽdo.l.itaque.§.j.& seq.ff.
ad l.aqu.ergo si occidit̃:non debet pœna mortis puniri : sed mi-
tius videlicet vel relegari vel in exiliũ mitti,vt d.§.imperatores.
& d.l.Graccus.Hoc probatur ex no.per Io.And.in addi. Spe.in
ti.de homi.in rub.vbi dixit qđ est quæstio de illo qui se defendẽ
do occidit debito moderamine non seruato an teneatur.l. Cor.
de sic.tanquam homicida, & dicit se vidisse terminari quod nõ.
10 ¶†Et ꝙ non debeat puniri tanquam dolosus, sed tanquã culpa-
d bilis [d] per l.in l.Cor.ff.de sica.& l.j.C.eo.ti.hoc idem est de mẽ-
te.Cy.in l.j.in versi.item quæritur pone quod quidam &c.C.vñ
vi.Et expressius Bal.ibi in rep.in no.& x.q.vbi dicit hoc esse no.
dignum.Et idẽ no.Bal.in c.j.in prin.de pace tenen.vbi pro hoc
allegat no.per Io.An.in c.significauit.de pœni.& remis.Et idem
etiam no.Bal.in c.j.§.si quis ver.el j.de pace iura.fir. Et etiã Bal.
in l.vt vim.circa vlti.col.ff.de iusti.& iur.vbi dicit quod etiam si
ex proposito quis modum excesserit, nihilominus non punitur
pro toto,sed pro excessu. Et sic secundum eum pœna minui de-
bet.¶Hoc etiam sequitur Pet.de Anch.in cle.j.de homic.vbi di
cit ꝙ licet gl.in d.c.significasti.el ij.& gl.xxiiij.q.in sum.teneant
ꝙ si quis se defendendo excesserit modum,& non ex proposito:
non punitur de tali excessu.tñ sm̃ Pet.de Anch. etiam si ex pro-
posito excesserit modum:& sic dolose punietur tñ nõ pro toto,
sed pro excessu tantum,& de hoc dicit esse tex.no.in c.cũ olim.
el j.in fi.& ibi do.Ant.de resti.spo.& idem no.Sal.in l.Gracch⁹.
in vlt.col.Quanto magis hoc videtur dicendum in casu nostro
in quo coniecturari põt d.Titium nõ occidisse prædictũ homi-
nẽ ex proposito:quia non secum duxisset homines de familia ꝓ-
toris illius si hæc fuisset intẽtio eius,vt s̃.dixi.Sed iusto dolore in
iuriæ ꝓuócatus vltra ꝓpositũ ꝓcessit:ex qbus omnibus ꝯcludo
dictũ T.nõ esse cõdemnãdum saltẽ pœna vltimi supplicij.Alex.

ADDITIO.

a ¶Statutorum.s̃.l.j.consi.xv.nu.2.& Alexã.hic sequitur dec.
consi.ccxxxiiij.
b ¶Causam.imo saltem morte secuta vt dixi s̃.lib.j.consil.xv.
nu.2.
c ¶Dubitet.non ergo sufficit periculum rerum duntaxat Ioan.
And.c.ij.ca.suscepimus.de homici.Deci.in l.vt vim col.x.&
ibi For.Gar.col.v.de iust.& iur.Adde Hypp.Mar.l.si vt alle-
gas.C.ad l.Cor.de sica.l.furem.ff.eo.
d ¶Culpabilis.Rom.sing.ij.Hyp.Marsi.l.j.nu.40.ff.ad l.Cor.
de sica.Matth.Affl.dec.neap.ccvj.

SVMMARIVM.

1 Relatio fit cum suis qualitatibus.
4 Statuto vltimo statur etiam in eodem volumine.
5 Capitula contraria per substitutionem concordari debent.
6 Exceptio declarat regulã:nec debet dispositio esse superflua.
9 Statutum correctoriũ nõ dẽt extendi ẽt ex maioritate rõnis.
10 Solennitas leuis quæ sit.

CONSILIVM CXLI.

VIso testamento & cõsiderato themate præscripto, & sta-
tutis seu capitulis dictarum ꝓuisionum:visis etiam quæ
copiosè scripta sunt ꝑ celeberrimum dñm supra cõsulẽ-
tem vr̃ prima cõsideratione dicendum dictũ testm̃ valere : quia
debet post omnia tẽpora posse registrari de nouo, & articulari,
& collationari:prout ex forma dictarum prouisionum requirit̃.
nam cũ specialiter sit prouisum in secundo c.nouæ ꝓuisionis in-
cipiente,& qa pro tanta negligẽtia &c.quod instr̃a & notæ pos-
sunt postea qñcunque registrari:ita debet posse si fuisset præsen-
tatum,sed nõ legitimè.arg.l.j.circa prin.C.de rei vxo.act.per id
quod in simili no.Inn.in c.examinata.de iudi.& Bar.in l.j.ad fi.
in prin.ff.de eden.& in extrauag.ad reprimendum.in versi.sine
figura.& quod no.gl.in l.vinum.ad fi.ff.si cer.pet.Bal.in l.& si-
ne scriptura.ad Treb.cum si.¶Et capitulum prædictum est in vl-
tima prouisione:ergo debet illud tanquam derogatorium præ-
ualere præcedentibus prouisionibus,& sub eodẽ vel diuerso tp̃e
confirmandis:vt patebit.Cy.& alij post antiquos in l.ij.ad fi.C.
de testa.tute.& Bar.in l.omnes populi.in fine principalis qõnis.
ff.de iusti.& iur.& Bal.in authẽ.cassa.ad fi.C.de sacrosan.eccle.
& Ange.in l.inciuile.ff.de leg. & sic derogatum esse in c.prioris
prouisionis.quod capitulum incipit, præterea salubriter &c.in
quo c.reddebantur nulla dicta instr̃a, ꝑꝑ non factam præsenta-
tionem intra tẽpora præfixa. ¶Fortificatur hoc ex his quæ sunt
in prouisione nona in c.incipien.etiam ad prædicta melius &c.
vbi apparet expresse derogatum de omnibus prouisionibus,sta-
tu.& ornamentis, & super prædictis omnibus & singulis, & su-
pra statutis & ordinatis aliter,vel alio modo,seu contra,vel præ-
ter disponẽtibus.¶Comprobatur etiam per id quod habetur in
vltimo c.statutorum sub rub.conclusio presentium statutorum.
vt in ver.Item dicimus,statuimus &c.vbi apparet ꝙ omnia & sin
gula alia statuta & ordinamenta prouisionis & reformationis in
eodem volumine statutorum nõ comprehensa nec reseruata nul
lam debeant in futuris firmitatem vel reseruationem habere:
exceptis statutis vniuersitatis mercatorum. sed ita est quod illa
prior prouisio in ea parte &c. quod incipit, præterea salubriter
&c.disponens quod instr̃a non præsentata, seu nõ registrata in-
tra

tra ſua tempora ſibi præfixa : & ſecundũ formã in ea prouiſione
prçſcriptam non valeant:& eis fides non adhibeať,non eſt in di-
cto volumine ſtatutorũ cõprehenſa nec reſeruata : ergo non põt
poſterius derogare priori.c.j. de cog.ſpiri.c.j. de conſti.in vj.l.ſi
mihi & tibi.§.in legatis.ff.de lega.j.¶ Vltimò pro hoc facit:quia
omiſſio leuis ſolennitatis nõ vitiat l.j.§.fi.ff.de vent. inſpi. & ſa-
tis lęuis eſt ſolennitas dictæ modicæ ſubſcriptionis . ¶ Sed præ-
miſſis non obſtantibus contrariã ſententiã in propoſito de iure
probabiliorem eſſe puto ex infraſcriptis.¶ Primò:quia per illud
c. ij. poſitũ tantũ in prouiſione noua , quod incipit , & quia pro
tanta negligentia,&c. In quo conſiſtit ferè conſultationis huius
difficultas . ſolũ prouidet quò ad notarios non præſentantes in-
ſtrã , & notas intra tẽpus eis præfixũ ad præſentandũ , vt patet in
d.c.dicente.Et quia pro tanta negligentia cõmiſſa ſeu contuma-
cia cuiuſlibet notarij vt s̃.prçſentare omittẽtis:& ita ſemper ſuc-
ceſſiuè de inſtrumentis nõ præſentatis regiſtro intra tpa debita:
& demũ ſubdit quod inſtrumentũ , &c . tandẽ poſſit & omnino
debeat poſtea quandocunque,&c.Ponderandũ eſt ꝙ illud relati
1 uũ ꝙ inſtrumentũ de quo facta erat. s̃. mentio. † ſic videť facere
relationẽ ad ſuũ antecedẽs cũ omnib. ſuis qualitatibus: vt inquit
Bar.in.l.ſi quis ſeruũ.§.fi.ff.de leg.ij.in verſi.ſed quæro. teſtator
reliquit alicui partẽ bonorũ,&c.per l.à filio.§. teſtator.& §.ſeq.
ff.de ali.& ciba.lega.ergo intelligiť de inſtrõ non præſentato in-
tra ſua tpa.de quo in eodẽ.c.s̃. facta mẽtio. ſed iſtud teſtamentũ
nõ eſt de illis ꝙ non fuit præſentatũ: ergo iſta prouiſio noua non
vendicat ſibi locũ in caſu noſtro . Et per cõſequens manet etiam
prouiſio antiqua.l.ſancimus.C.de teſt.& l.prçcipimus,C.de ap
pella.Et eſt expreſſe de mente prouiſionis nouæ in c.incipiente,
& vt prædicta melius rẽ , &c. prouiſiones & ordinamenta aliter
prouidentia dũ omnia annullat,omnia ſtatuta alia, prouiſiones,
& ordinamenta aliter prouidentia quantũ eſt,& dũtaxat pro di-
ſpoſitis & ordinatis in ipſa prouiſione noua,non ſit prouiſum ꝙ
inſtrumẽta prçſentata intrà tpa debita,& quę nõ fuerũt legitime
collationata & auſcultata & ſubſcripta intra ſua tpa poſſint poſt
tẽpora præfixa auſcultari . & collationati . & ſubſcribi , ſequiť ꝙ
ſumus in antiqua prouiſione.& in.c. eiuſdẽ incip. Item proinde
ordinamus . & in c. præterea ſalubriter. in quibus duobus . c. ſi-
mul iunctis eſt prouiſum ꝙ inſtrumenta remaneãt nulla & inua
lida,ſi non ſunt intra ſua tpa collationata & ſubſcripta, & omnia
alia ibi requiſita integraliter ſeruata ſecundũ formã ibi traditam
quæ in caſu noſtro ſeruata nõ fuit.hunc intellectũ do.ad.d.c.in-
2 cip.& quia probãt,&c.¶ Cõfirmo ex illa dictione † poſtea quæ
denotat tẽpus quo ſuperius narrata fuerũt verificata.l.ij.in ver.à
domino.poſtea in gloſſ.de cuſto.re.l.in bonæ fidei. C. de pac. l.
ab hoſti.§. ſed quod ſimpliciter. ff. ex qui.cau. ma.l.nam & po-
ſtea.in pri.ff.de iureiur.cũ ſimi.¶ Si ergo illa dictio poſtea,oſten
dit mentem ſtatuentiũ fuiſſe ꝙ ſi non fuiſſet præſentatũ inſtru-
mentũ intra tpa illorũ menſiũ ibi deſcriptorũ , poſſit tamen po-
ſtea quãdocunque regiſtrari,&c.cũ ergo non ſumus in caſu:quia
nõ verũ eſt dicere quod inſtrumentũ prædictũ fuit intra tempo-
ra debita præſentatũ per notariũ de eo rogatũ : ergo ceſſat diſpo-
3 ſitio.d.c.incip.& quia pro tanta. † quia vbi verba legis non con-
ueniunt nec etiã debet conuenire legis diſpoſitio. l.iiij.§.toties.
ff.de dam.infecto.l.ita aũt.in prin.ff.de admin.tut.c.indemnita
tibus.§.pen.de elec.in.vj. & ſic remanet in hac parte incorrecta
antiqua poſita,quæ annullabat inſtrumenta:vt dixi. rurſus patet
quod verba dicti capituli. in ver . & ꝙ inſtrumenta, non poſſunt
conuenire caſui noſtro:quia ibi dicitur quòd inſtrumentũ poſsit
tandem regiſtrari poſtea quandocunque &c . Sed inſtrumentũ
prædictũ ſeu regiſtratũ cũ quo diciť fuiſſe collationatũ , &c . ta-
men verba dicti capituli non conueniũt caſui noſtro,non poteſt
cõuenire eius diſpoſitio.vt in iuribus proximè allegatis.& quod
præcedentia.ſ. poſita in principio dicti capituli nõ conueniũt ca
ſui noſtro incipientis , & quia pro tanta , &c. cum loquatur ſolũ
de notario rogato non præſentante, declarant ſequentia:id eſt il
lud quod in dicto ver.& quod inſtrumentũ,&c.vt de eodem in-
telligatur.l.ſi ſeruus plurium. §. fi. de leg.j. l.vtrum. de pet. hæ-
re.l.iij.§. filius.ff. de liber. & poſth. ¶ Nec ad hoc obſtat ſi dice-
retur in d.c.incipiente,& quia pro tanta, &c. eſt prouiſum quod
quando inſtrm̃ nullo modo eſt præſentatũ intra tempora debi-
ta,poſſit poſtea qñcunque regiſtrari,& præſentari,& collationa
ri , & ſubſcribi , eadem ratione vel maiori debemus dicere quod
ſi fuit præſentatũ intra tẽpora debita & regiſtratũ : & poſtea fuit
defectus ſolũ in ſubſcriptione ipſius notarij,qui ſe ſubſcribere de
beat debet poſſe qñcunque intra tempora debita collationari &
ſubſcribi à notario,auth.multo magis.C.de ſacro.ſan.eccl.& l.il
lud ff.de acq.hære.c.cũ in cunctis.cũ ibi not.de elec.quia rñdeo
primo quod illud capitulũ vltimæ prouiſionis , qđ incipit, equi-
dem in tantã,&c.maximè in d.ver. & qđ inſtrm̃ eſt contrariũ an
tiquæ prouiſioni meritò ex identitate , vel etiã maioritate ratio-
nis non debet fieri extenſio ſm̃ veras concluſiones:vt l. præcipi-
mus.ad fi.C.de appel.& in auth.de adm.offic.& not. auth. quas
actiones.per gloſſ.& doc.C.de ſacr.ſan. eccleſ.& in l.tam is.§.j.
ff.de do.cau.mor.& Cy.in l.j.quæ ſit long. conſuet.plenè in l.ſi
vero.§.de viro.ſol.mat.¶ Quin imò dico qđ nõ vr̃ euadere ratio
in caſu qñ inſtrumentũ eſt præſentatũ per notariũ, de eo rogatũ:
ſed poſtea ꝑ notarios regiſtri nõ eſt ſubſcriptũ & collationatũ,vt
fuit in caſu noſtro : prout eſt qñ inſtrumentũ non fuit præſenta-
tũ regiſtro.hoc patet ex diſpoſitione dicti.c.incipiẽtis,& quia ꝓ
tanta, &c. Nã ibi ſtatuentes maiores & plures pœnas imponunt
notarijs rogatis de inſtrõ,ſi fuerunt negligentes in præſentando
regiſtra, q̃ fuerant notarij regiſtri aduerſus quos non augent pœ
nas antea ſtatutas, in c.incip.Itẽ prouidi ordinarij , &c.& ſic dať
intelligi quod maior erat ſuſpicio quod notarij rogati de inſtr̃is
eſſent neglig ẽtes in præſentando , quã notarij regiſtri in ſubſcri-
bendo:ideo magis voluerunt coercere pœnis: quia vt dixi maior
ſuſpicio ꝙ frequentius cõmitteretur negligentia ex parte nota-
riorũ de inſtrumentis in præſentando voluerunt prouidere : &
quod ꝓp talẽ negligentiã non redderenť inſtrumenta nulla ani-
maduertentes ꝙ vbi magis & frequentius eſſet periculũ.ibi cau-
tius eſt prouidendũ. cap.vbi periculũ. in pri.de electio. in.vj.l.j.
§.ſed etiã ſi quis.ff.de carbo.edi. ¶ Inſuper oſtendo quod etiã di
cta duo teſtamenta ſeu notæ teſtamentorũ debeant eſſe nulla cũ
illa quæ fuerunt præſentata & regiſtrata . & non ſubſcripta eius
not.alterius teſtatoris condita de anno. Mccccl xij. quæ nunquã
fuit prçſentata regiſtro vt dr̃ qđ probo ꝑ id qđ habeť in xiij.c.no-
uæ prouiſionis regiſtri, per c. iij. incip . ne per dictũ ſuperſtitem,
&c.vbi inter cætera diſponiť quòd ſuperſtes regiſtri poſt dies ſeu
tpa in ipſa præſenti prouiſione ordinata , non audeat nec præſu-
mat modo aliquo acceptare aut ponere , vel ſubſcribere in dicto
ſuo Zornali anni inſtrm̃,ſeu teſtamẽtis vel aliquid ipſorũ præſen
tantiũ aliqui:& niſi ſolũ diẽ dictæ factę præſentationis & diuiſio
nis ſuperſcriptæ.& intra ſua tpa prædicta intra quæ prçſentari po
terunt vel debuerunt . apparet quod dictũ capitulũ proximè da-
tum qđ non põt qñcunque præſentari regiſtro & per notarium:
ſed ſolũ intra ſua tpa deſcripta in c.nouæ prouiſionis, quod inci-
pit,qđ notarij in libris , &c. ¶ Et idem oſtendiť per ea quæ dñr in
prouiſione in xij . c. in ea parte quæ incipit, & quia à tẽpore dicti
inchoati regiſtri,&c. vbi dum dicit in teſtamentis conditis ab an
no Mcccclxij.vſque & per annũ. Mcccclxvj. ꝙ poſſit opponi qđ
ſint nulla dicta inſtrã:licet non fuerint hactenus regiſtrata dum-
modo regiſtrenť per totũ menſem Iunij anni Mcccclxvj . ¶ Vn-
de oportet quod dicamus qđ aut dictũ capi.quod incipit, & ne ꝑ
dictũ ſuperſtitem.contradicit alteri cap.eiuſdem prouiſionis in-
cipientis,& quia pro tanta,&c. Et tunc ſtandũ d.c.incipiente,&
ne per dictum, &c.tanquam poſteriori in ordine:quia eſt. xij.Et
4 aliud cap.incip.& quia pro tanta,&c.eſt ſm̃ in ordine.† & vbi in
eodẽ volumine duo ſunt ſtatuta contraria etiam confirmata ſub
a eodem tempore,ſtandũ eſt vltimo [a] ſtatuto, vt no.Cy. & alij in
l.ij.C.de teſt.& not.Ang.in l.inciuile.ff.de leg.per id quod not.
in gl . & ſic dato quod diceremus dictam prouiſionem dicti regi
ſtri eſſe vnum ſtatutum cum habeat plura capitula : tamen ſtan-
dum eſſet vltimo c.vt dixi. ¶ Aut oportet vt dicamus quòd capi-
tulum incipiens,& quia pro tanta,&c.vt contradicat capitu.xij.
in duobus articulis . s̃ . proximè dictis debent cum diſtinctione
concordare cum capitulo antiquæ prouiſionis incip.Præterea ſa
lubriter prouidemus vt vnum capitulum per aliud diſtinguatur,
prout proximè dicam : & ſecundum quam diſtinctionem in om
nibus diſpoſitionibus omnia dicta capitula ſaluabuntur à contra
5 rietate. † & iſta concordia per ſubdiſtinctionem debet fieri vt in
b ſtatutis & in omnib.diſpoſitionib.contrarietas euiteť, [b] vt nota.
Bart.in d.l.omnes populi.in fin.in q.principali.& in l.j.§.parui.
ff.quod vi aut clã.& Bald.in l.fi.in vj. col.C. de lib. præter. & in
l.j.in vltim.col.C. de condictio.indeb. & Ant.de But.in c.item
cum

cum quis.de rest.ſpo.& Pe.de Anch.in d.c.j.de ſeq.poſ.arg.leg.
ſed & poſteriores.& quod ibi Bar.ff.de leg.& l.j.C.de inoff.do.
c.cum expediat.de elec.in vj.& in c.cum tu.de teſti.& in conſti-
tutione Codicis.§.quibus.¶ Bene facit quod not. Bart.in l.ſcri-
pturæ.C.de fide inſtr.& in extrauagãti ad reprimendum.in ver.
non obſtantibus. & in l.ſciendum.ff.qui ſatiſ. cog.in prin.¶ Cũ
ergo d.c.antiquæ prouiſionis,qđ incipit,præterea ſalubriter pro
uidemus,&c. diſponat ſi dicta inſtrumenta non fuerint præſen-
tata intra tres menſes per notariũ rogatũ intra xv. dies à die præ-
ſentationis per notarium regiſtri, vt erat prouiſum in ca. incip.
Itẽ proinde ordinamus, &c.debeant partes principales, in quo-
rum fauorem talia inſtr̃a principaliter facta eſſent, intra vnum
menſem poſt omnia dicta tpa ab eo, & taliter cũ effectu procura
re & facere prædicta fieri,omiſſa ſolenniter adimpleantur, inte-
graliter fuerint tunc,& eo caſu inſtr̃a nõ valeãt:nec eis fides adhi
beatur:nec eis vel eorum vigore aliquid peti poſſit,niſi tales prin
cipales in quorũ fauorẽ talia inſtr̃a facta eſſent omnẽ poſſibilem
diligentiã fecerunt in ſoluendo id qđ ſoluere debuerint tam pro
authenticatura,q̃ pro regiſtro.& pro ſatisfaciendo notarijs præ-
dictis rogatis cogatur remedijs oportunis ad præſentandum & ſi
militer notarios regiſtri ad regiſtrandum:vel ſaltem inſtando vel
proteſtando ſaltẽ per x. dies ante finẽ dicti menſis ad minus. Et
prædicta fieri facere debeant apud dictũ ſuperſtitẽ: ita ꝙ conſtet
tales principales nõ fuiſſe in negligentia vel culpa, quo caſu poſ-
ſint poſtea qñcunque regiſtrari,&c.eſt aliud. c. nouæ prouiſio-
nis qđ incipit,& quia pro tãta,&c. ¶ Et dicit ꝙ inſtr̃m poſſit qñ-
cunque poſtea regiſtrari, nõ obſtante negligentia notarij in præ
ſentando,&c.Intelligi põt & declarari per d.c.antiquę prouiſio-
nis ꝓximè relatũ ſi pars principaliter ad quã ptinet cõmodũ,fue-
rit diligens in proteſtando & faciendo:prout in d.c.antiquæ pro
uiſionis cõtinetur:& hoc modo ceſſabunt omnes ꝯrietates, quæ
aliter euitari nõ poſſunt iuxta prædicta. ¶ Facit optimè ex eo qđ
cautũ eſt in dicto.xij.c.nouæ prouiſionis.Et in ea parte quæ inci
pit,& quia à tpe dicti inchoati,&c.vbi prouidetur ꝙ teſtã.& alia
inſtr̃a quæ confecta fuerunt à Calen. menſis. Septembris anni.
Mccccliij.vſque ad & per totum annum.Mcccclvj. licet non fue-
rint regiſtrata ſm formã præſentis prouiſionis regiſtri, non poſ-
ſunt dici nulla: dummodo fuerint regiſtrata per totum menſem
Iunij.ann.Mcccclvij.& ſic dat intelligere quod poſt menſem Iu-
lij.Mcccclvij.nou poſſunt regiſtrari: & quod talia inſtr̃a & teſtã.
condita poſt ann. Mcccclvj. ſi nõ fuerint regiſtrata intra tpa præ
6 fixa à ſtatuto ſint nulla.¶ † Nã exceptio declarat regulam l.nam
qđ liquidæ.§.fi.de penu.leg.quem tex. ad hoc ſingularẽ reputat
Io.de Imo.in l.filio præterito.in xviij.col.ff. de iniuſto teſta. be-
ne faciũt no.p Dyn.in rub.de reg.iur.& in l.in his.de legi. & to-
tũ.d.c.eſſet eluſorium & ſuperfluũ ſi verum eſſet qñcunque poſ-
ſent omnia inſtr̃a regiſtrari. non aũt fieri debet interpretatio qđ
diſpoſitio ſit ſuperflua,vt de priui.ſi papa.in vj.& quod not.Bal.
in rubrica.C.de contrahen.empt.in ix.q.& in l.j.in v.col.C.cõ-
modati.Et quod no.Bar.poſt gl.in l.ſed & ſi quis.§.quęſitum.ff.
ſi quis cau.Et vnũ ex teſtamentis fuit conditũ de anno. Mccclvj.
ita ex quo ad illud videtur quod ſpecialiter deciſus talis caſus per
7 d.c.incipien.& quia tempore,&c. † ſpecialis deciſio derogat ge
nerali quo ad illam ſpeciem ſcilicet l. ſanctio legum. ff. de pœn.
& in regula.generi. ¶ Accedit quo ad corroborationem prædi-
ctorum id quod ponitur circa finem nouæ prouiſionis in c. in-
cip. notificantes, &c. vbi declaratur prouiſionem regiſtri fuiſſe
per dominos ſuperiores & officiales ad prædicta diſputantes edi
tam ac probatam, ratificatam, & confirmatam de nouo condi-
tam:vt tanquàm vtiliter & neceſſario editam anno. Mcccclij. de
menſe Iunij, & illam incepiſſe habere vires d. anno. Mcccclij.
Sed illa prouiſio quæ fuit edita de anno Mcccclij. eſt illa quæ an-
nullat dicta inſtrumẽta:ergo illa eſt attendenda. ¶ Oſtendo hoc
& alia ratione.nã ſine dubio prouiſio regiſtri quæ annullabat &
annullat inſtr̃a,& fuit edita de anno.Mcccclij.& poſita ad came
ram extra volumen pręſentium ſtatutorum,& reperitur tunc ha
bere vires ex ordinatione dominorum ſuperiorũ, illa vero pro-
uiſio noua quæ,vt dr̃, non annullat eſt poſita in volumine ſtatu-
torum:& non poteſt incipere habere vires niſi poſtq̃ ſtatuta fue
runt poſita ad cameram: quia ita decreuerũt domini ſuperiores.
dum confirmarunt ſtatuta.& ſtatuta fuerunt poſita ad cameram
anno.Mcccclxvj.de menſe Iunij:ergo ab illo tempore cœperunt
ligare quò ad futura, i. quo ad teſtam.condenda poſt illud tẽpus
8 præſentationis ſtatutorũ ad cameram: † quia ſtatutum ligat quo
ad futura,non quo ad præterita regulariter, vt l.leges & conſtitu
tiones.C.de leg.l.iubemus.C.de teſta.c.fi. de conſti.& patet ex
no.per Bar.in l.oẽs populi.in v.q.principali. ff. de iuſt. & iur. &
per Inno.in c.ſtatuimus.de maio.& obe.& per alios in c.fi.de cõ
ſtitu.& per doc.in l.leges & conſtitutio.C.de legi.dum conclu-
dunt inter cætera ꝙ quando exceptio vel ius erat quæſitum pri-
uato ante ſtatutum: tunc regulariter ſtatutũ non trahitur ad pręte-
rita.¶ Sed hic ante ſtatutum vltimæ prouiſionis in c.incipie.&
quia pro tanta, &c. erat acquiſitum ius ſucceſſoribus ab inteſta-
to:ergo dicta prouiſio vel ſtatutum nõ trahitur ad iſtum caſum,
ſed ad futura teſtamenta: ergo nõ comprehendit vnum ex dictis
teſtamentis: ſ. illud quod fuit conditum annò. Mcccclvij.¶ Nec
ad hoc obſtat ſi dicat̃ ꝙ primo iſta prouiſio noua & vltima regi-
ſtri,poſita in volumine ſtatutorũ:cœpit etiã habere vires de ann.
Mcccclij.prout in ea dr̃ in c.quod incipit, notificantes, &c. quia
reſpondeo quòd licet dicti officiales deputati ſuper compilatio-
ne ſtatutorũ ita ſcripſiſſent,& ordinaſſent:tamẽ dñi ſuperiores à
quibus dicti officiales ptãtem habuerant,decreuerunt contrari-
um:quia tpe præſentationis ſtatutorũ decreuerunt quod ibi cõn
tenta ſolũ inciperent habere vires tẽpore quo ponerentur ad ca-
meram actorũ:quæ quidẽ deliberatio ſuperioris eſt illa, quæ at-
tendi debet: quia ab eis pendebat poteſtas reuocandi & limitãdi
oẽm poteſtatem per eos datam dictis officialibus. l. iudiciũ ſolui
tur.ff.de iud.c.cum inferior.de maio.& obe.¶ Ex præmiſſis ſatis
luculenter apparet allegata in contrariũ nõ obſtare. Nam in pri-
mis apparet non obſtare id quod dicebatur vigore. d.c.incipien
tis,& quia pro tanta negligentia poſita in vltima prouiſione regi
ſtri, vbi permittitur præſentari, ſi nunq̃ fuit præſentatũ & fuit tm̃
defectus in ſubſcriptione vnius ex notarijs regiſtri cum quo dr̃
inſtr̃m fuiſſe collationatum.ar.l.j.in prin.de rei vxo.actio.Nam
9 ad hoc fuit reſponſum. s̃. ꝙ d. c. prouiſionis † tanq̃ correctoriũ
non debet extendi ad caſum ibi non expreſſum ex identitate &
maioritate rationis.per not. in auth. quas actiones. de ſacroſan.
ecc. Et ideo fuit oſtenſum quod non eſt eadem ratio in iſto caſu,
qñ inſtr̃m eſt præſentatũ,ſed non ſubſcriptũ per notariũ regiſtri.
prout eſt qñ non fuit præſentatũ. ¶ Fuit etiam reſponſum qđ il-
lud.c.prouiſionis aut erat correctũ per ſequentia, aut neceſſario
erat intelligendũ qñ pars feciſſet ſuã poſſibilẽ diligentiã: ac etiã
qđ illud c. & tota illa prouiſio dicti regiſtri poſita in volumine
ſtatutorum non cõprehendebat: niſi caſus futuros qui occurre-
rint poſtquã ſtatuta fuerint poſita ad cameram actorum,ſ.de an-
no.Mcccclxix. de menſe Iunij. ¶ Præterea vltra prædicta poteſt
reſponderi ad id quod dicebatur quòd dato quod. c. quod inci-
pit,& quia pro tanta, &c. loquitur ſolum de negligentia notarij
in præſentando: tamen debet habere locum etiam quando fuit
præſentatũ non legitimè & ſubſcriptum, &c.ar.d.l.j.de rei vxo.
acti.quia dico quòd imo quantũ ad actum præſentandi pertinen
tem ad notariũ rogatũ de teſtamento præſentatio fuit ſolennis,
& ſic non ſumus in caſu. d. l. j. C. de rei vxo. act. cum ſi. ¶ Non
obſt. etiam illud quod habet̃ in prouiſione noua regiſtri in c.in-
cip. & vt prædicta melius &c. vbi derogat̃ per illã omnibus alijs
ſtatutis & prouiſionibus aliter diſponentibus,&c. Quia reſpon
deo ꝙ in illo capitulo dr̃ quod derogatur alijs prouiſionibus ali-
ter, & contra diſponentibus quantũ eſt & duntaxat pro diſpoſi-
tis & ordinatis in eadem prouiſione. Sed in illa prouiſione noua
ſolũ prouidetur ꝙ poſſit qñcunque regiſtrari inſtr̃m non pręſen
tatũ: & hoc qñ pars feciſſet ſuam diligentiam, vt s̃.dixi reſpon-
dendo ad illud.c.quod incipit,& quia pro tanta,&c.Quo c.non
obſtante.non obſt.illud aliud capitulum quod incipit.Et prędi-
cta melius,&c.Vnde ad propoſitum, cum dicta derogatio ſit fa-
cta ſolum quantum eſt duntaxat ad ibi diſpoſita, & quod ad ca-
ſum noſtrum non eſt ibi diſpoſitum quòd dicta teſtamenta poſ-
ſint quandocunque pręſentari,regiſtrari,& ſubſcribi,vt s̃.proba
ui: ergo illa limitata derogatio limitatũ parere debet effectum.l.
cancellauerat,& l.pluribus.& quod vtrobique not.Bar.ff.de his
quæ in teſtamẽto delen.facit.l.in agris.cum ſi.ff.de acq.re.dom.
¶ Non obſt. etiam quod hr̃ in vltimo ſtatuto ſub rubrica, con-
cluſio præſentium ſtatutorum. in verſic. item dicimus & ſtatui-
mus, &c. vbi apparet prouiſum quod alia ſtatuta & prouiſiones
non comprehenſa nec comprehenſæ in dicto volumine ſtatuto-
rum:

rum:nec reseruata nec reseruatæ nullam habeãt firmitatem, &c. quia respondeo quod dicta prima prouisio registri annullans instrumenta est reseruata in dicto volumine statutorum: vt patet in.d.vltima prouisione registri, in c. cum notificãtes. Item quod sit reseruata per id quod habetur in eadem conclusione statutorum:ver.& etiam reseruamus in suo robore,&c.vbi reseruantur oẽs prouisiones editæ per reuerendissimos dominos legatos seu aliquem eorũ cũ consensu spectabiliũ dominorũ sexdecim provt fuit dicta prouisio registri.¶ Præterea.d.derogatio facta in cõclusione statutorum in alijs prouisionibus,non habet effectum: nisi anno Mcccclviij.mense Iulij:ergo nõ cõprehendit casus præcedentes: prout fuit vnus ex casibus de quibus in themate nostro,vt dixi & probaui.s̃. ¶ Postremo non obst. quod illa omissio subscriptionis dicatur esse leuis solennitas:& per consequens eius omissio non vitiet:quia respondeo negando quod illa sit le-
10 uis solennitas. † Nam illa dicitur leuis solennitas quæ omissa nõ multum obstare potest:ita dicit Oldra. Bartol. & alij. in l.j.§.fina.ff.de ven.inspi.per illum tex. cum gloss. & per. l. cum hi. §. si prætor.ff.de trans.& s̃m Bald. in l.hac cõsultissima. circa mediũ. C.qui test.face.pos.illa dicitur leuis solennitas, quæ non est munita aliqua ratione.allegat quod habetur in l.Gallus.§.j.ff. de li. & post.l.cũ pater.§.fidei quæ.ff.de leg.ij.sed ita est quod illa subscriptio requisita à notario nõ debet censeri leuis solennitas. Nã quandoque iura requirunt pro forma duos notarios de necessitate:adeo quod aliàs actus nõ valeret,vt patet in l. fi. §.j. cum gl. in ver.tabulariorum. C.de iure delibe.& non dicitur leuis solennitas cum sit fundata in ratione.s. euitandi falsitates & errores: ad hoc tex.in ratione sui in d.l.hac consultissima. C.qui testa.fa. poss.& sic eius omissio posset afferre magnũ præiudiciũ.¶ Et iuxta hoc dicit Ang.in l.j.ff. de libe. & posth. ꝙ si statutũ disponat quod in libellis ciuilibus,vel criminalibus,vel instr̃is debeãt scribi nomina, prænomina, & cognomina personæ, non sufficeret personam demonstrare vel per alia signa,ar.d.l.cum hi.§.si prætor.& dicit ꝙ omissio talis solennitatis non dr̃ leuis.ar.l.ij.de formul.¶ Præterea in prouisione veteri dicti registri.in c.incip.proinde ordinamus.quæ quidẽ prouisio debet quò ad casum nr̃m attendi,vt s̃.probaui & prouisum est quod integraliter debeãt obseruari illa quæ sunt posita in d.c.incipiente. itẽ proinde ordinarius,&c.inter quæ numerat dicta subscriptio: ergo illa deficiente,non dr̃ facta integralis obseruatio.l.si qñ.in verbo integrum. C. de bonis vacan. lib. x. & l.j.§.cum dr̃ in verbo. integrũ.id est sine detractione alicuius falcidiæ.ff. si cui plus q̃ per l.Falcid.l.ij. §.ad filiorũ.in verbo,integrum. C. qñ & quibus quarta pars debe.lib.x.& in §.si vero expressim.in versi.integra.in auth. de hære.& falci. & in c. in verbo integraliter. de hær.in vj. & l.fi.C.ad legem Falc.& quod ibi doct.in l.x.cum gloss.& ibi Ang.ff.de fideicom.lib.& quod no.Bar.& Ang.in l. Centurio. in iij.quæst. principali.ff.de vulg.& pupil.Bart.consi.lvj.incipien.Bart.fecit testm̃ Bald.in l.precibus.C.de impube. & alijs substitu.& auth. sed cum testator.C.ad l.Falci.& in l.cum patrem.C. de iure dot. in fi.& Rayn. in repet. l. post dotem.ff.solu. matr. & Ang.& Io. Imo.in l.damni.§.cum parietem.ff.de dam.infect.Io.de Imo.in l.si patronus.ff.de donatio.& Roma. in auth. similiter.C.ad legem falcidiam. Ex quibus omnibus simul iunctis concludo notas dictarum vltimarum voluntatum non posse amplius præsentari,registrari,seu describi & esse nullas, & probationem nullatenus facere.Ego Alex.

CASVS talis est. Pamphilus habens duos filios, scilicet Titium & Seium, & Sempronium eius nepotem ex filio præmortuo condens testm̃ iure institutionis reliquit dicto Sempronio legum doctori eius nepoti prædicto libras. x. & libros per dictũ Pamphilum emptos dicto eius nepoti in studio pro omni eius legitima portionè sibi debita in bonis dicti Pamphi. iure naturæ,& in omnibus alijs bonis suis dictos Titium & Seium eius filios hæredes vniuersales instituit cum clausula codicillari, si non valet vel non valebit ex aliqua causa præsenti vel futura, &c. in forma consueta. & per prius d. Pamphilus emancipauerat dictũ Titium eius filium & patrem dicti Sempronij eius nepotis tunc temporis iam nati & ab omni vinculo patriæ potestatis exemerat:postquam emancipationem dictus Pamphilus in instrumento dictæ emancipati. vsus est dictis verbis formalibus: videlicet, qua quidem emancipatione facta dictus Pamphilus in præmiũ emancipationis. & ex causa emancipationis eiusdem dedit, numerauit,& liberè dimisit d. Titio & Andreæ patri Sempronij filijs dicti Pamphili libras centum Bono. pro quolibet eorũ. post cuius testamen.prędic.confectionem superuixit dictus Pamphilus testator spacio nouem annorũ vel circa: & etiã superuixerũt, & agunt in humanis dicti Titius & Seius eius filij instituti vt s̃.& nihilominus prædecessit dicto testatori per quatuor annos, vel circa,dictus Sempronius nepos prædictus dicti testatoris,superstitibus duobus eiusdem Sempronij filijs legitimis & naturalib. natis post dictum conditum testm̃: de quibus duobus filijs dicti Sempronij nulla penitus in testõ prædicto facta fuit mentio: & sic prędicti filij Sẽpronij tanq̃ præteriti intendũt testm̃ prædictũ pro eorũ parte rescindere & annullare:& sic ab intestato succedere in tertia parte hęreditatis dicti Pamphili.¶ Dubiũ de quo quęritur est videre vtrũ filij dicti Sempronij tanq̃ præteriti, & ab intestato succedentes in tertia parte hæreditatis dicti Pamphili, vi-
c deantur tacitè à dicto testatore grauari,[c] maximè vigore dictæ clausulæ codicillaris, restituendo dictã tertiã partẽ hæreditatis, in qua tertia parte succederent ab intestato: vt s̃. dictis Titio & Seio hæredib. s̃. institutis retenta penes dictos filios dicti Sempronij dicta legitima eis debita iure naturæ. ¶ Secundò vtrũ filij dicti Sempronij præsupposito quod eis debeatur dicta legitima,
d possint tanq̃ grauati retinere aliã quartam ex Trebelliano:[d] & sic vtrũ eodem tempore possint detrahere duas quartas, videlicet legitimã & Trebellianicã. Tertiò vtrum dicta centum in præmiũ emancipationis data dicto Andreæ & alia relicta dicto Sem-
e pronio iure instit. in dicto testõ: debeant cõputari[e] in legitima antedicta dictis filijs dicti Sempronij, vt s̃.præteritis. ¶ Quartò vtrum expensæ factæ per Titium tunc emancipatum, & vnum ex hæredibus vt s̃.insti. in doctorando dictum Sempronium debeant & possint cõputari per dictum Titium in dicta legitima.
f [f] quæritur quid iuris,&c.

ADDITIO.

a ¶ Vltimo.Anc.repe.c.j.col.lxv.dẽ cõstit. Ale.j̃.li.iiij.ↄ̃s.lviij. l.si miles,ad l.fal.Phi.fran.c.j.col.ij.de iureiu.in vj.
b ¶ Euitetur.Alex.Ias.l.j.in prin.col.ij.ne quis eum.& j̃.lib.iij. consi.xlviij.ad fi.ad l. si item cum eod.in titu.de iur.om.iur.l. vbi repugnantia.de re.iu.l.fi.in prin.C.de eden.l.fi.col.iij.C. de bono.poss.secundum tab.consil.cclxxxiiij.col. iij, consil. cccxvij.consi.cccxxxvij.
c ¶ Grauari.decidit.ꝙ sic.nu.4.6.& vij.
d ¶ Trebelliano.Decidit quod non nu.13.
e ¶ Computari.tenet ꝙ sic nu.22.exceptis libris.nu.25.
f ¶ Legitima. Tenet ꝙ non sed an aliàs repeti possint pendet ex coniecturis si factæ sint animo donandi vel non nu.27.

CONSILIVM CXLII.

CIrca primam dubitationem videretur prima facie dicendum clausulam codicillarem in proposito nihil operari ꝑp defectum petitionis filiorum Sempronij pronepotum ipsius testatoris,ad quod ostendendum considero ꝙ licet dicti pronepotes testatoris nõ essent in potestate Pamphili eorum proaui ꝑp eorum emancipationem factam de patre dicti Sempronij antequam concepti essent dicti pronepotes dicti testatoris,vt in §.fi.institut.quibus.mo.ius pat. po. so: tamen de necessitate debuerunt institui: quia sicut si fuissent in potestate proaui tempore mortis eius, debuissent de necessitate institui ex quo cœpissent tenere primum locum in suitate, & eorum præteritio reddidisset testamentum nullum.l.posthumorum. & l. si quis filio exhæredato. versi. sed & si pater. ff. de inoffic. testa. & l. Gallus.§.nunc.& §.
1 sequ.& §.ille casus.ff.de libe.& posthum.† eodem modo hodie quanquam non essent in potestate proaui testatoris debuerunt institui: quia sublata est differentia patriæ potestatis & emancipationis. vt l. meminimus. C. de leg. hære.in §.nullam.in auth. de hære.ab intestat.¶ Et in terminis est gloss. in §. exhæredatos. in auth. de hære. & fal. quæ firmat testamentum reddi nullum: licet sit præteritus, qui in potestate non erat, puta filius emancipatus si sine causæ expressione facta est præteritio, vt notant docto.omnes in auth.ex causa.C.de libe.præter.& in l.filio prę terito.ff. de iniusto. test. Azo in summa de libe. præter. & C. de inoffi.

inoffi.testa.no.Dyn.in d.l.Gallus.in sua distinctione magna. &
Bar.& do.in l.Gallus.§. omnib. & in §. & quid si tm̃. & §.aliud
quoque capitulũ.& §.si vero hæc obseruata.in auth.vt cũ de ap-
pel.cog.& per not.per gl.in l.j.in prin.ff.de coniun.cum eman.
lib.& in l.si proponas.ff.de inoffi. test.& in auth.in successione.
C.de suis & legit.& in auth. de hæred. ab intesta.§.j.& in l.fi.de
lib.& posth.& no.Bart.& Bal.in l.incertum.C.vnde leg.& ple-
nè Bal.in repeti.l.in suis.in v.co.ff.de liber.& posthu.cum simil.
¶ Si ergo dictum testm̃ est nullum ex causa præteritionis factæ,
nulla expressa causa: ergo vr̃ ꝙ dicta cl'a codicillaris nihil debeat
operari:vt est gl.reputata singu.in dicta auth. ex causa.¶ Confir
mantur prædicta: quia præsupponit dictos pronepotes tp̃e testa
menti nondum conceptos fuisse.sed post, & sic posthumi appel
lantur,vt in l.iij.§.j.cum seq.ff.de iniust.test.Et no. in rub. C.de
post.hære.instit.vel exhære.Et sic videntur fuisse dicti posthumi
ignoranter præteriti, quia de eis testator non cogitauit, quo ca-
su posito ꝙ aliàs rupto testõ ex capite præteritionis sciẽter factæ
clausula codicillaris possit operari,tñ præteritione ignoranter fa
a ctã concludit Bart.[a] clausulam codicillarem isto casu non opera-
ri.ita tenet ipse in l.j.in vj.q.ff. de iure codi. qđ taliter probat sm
2 cum.† Nam donatio inter viuos validior est quã fideicõmissum,
quia illa nititur voluntate duorum,vt no.in l.j.C. de pac.Sed do
natio inter viuos perfecta reuocatur per natiuitatem filiorũ, vt
l.si vnquam. C. de reuocan. don. ergo multo magis fideicõmis-
sum quod per clausulam codicillarem vr̃ relictum hęredibus scri
ptis in testõ, vt infra dicam. ¶ Præterea dicit ipse in testõ militis
tacitè inest clausula, si nõ valet iure cõi valeat iure militari,vt in l.
iij.ff.de test.mili. Sed pone ꝙ posthumus nascit factõ testõ,an il
lud valebit iure militari,potuit enim valere si testator de posthu-
mo nõ cogitauit,vt l.qui iure.ff.de test.mil.& l.fi.cum vel in vte
ro.C.eo.ti.¶ Et maximè procedere videnť hodiernis tẽporibus
prædicta. ex eo ꝙ cl'a codicillaris apponit in testamẽtis magis ex
consuetudine notariorũ,q̃ ex intellectu testatorũ. sm Bart.loco
4 prælleg. ¶ † Sed præmissis nõ obstantibus contrariũ puto de iu
re verius esse:quia virtus clausulæ codicillaris operatur,quod ve
nientes ad hæreditatem ab intestato videnť grauari de restituen-
do hæreditatem hæredibus scriptis in testamẽ.l.eam quã.& l.ex
testõ.& ibi not.C.de fideic.l.quia aũt.in prin.& ibi no.ff.si quis
omis.cau.& l.ex ea.§.j.& ibi bona gl.& do.ff. de test.& l. codi-
cillis.§.fi.de leg.ij.& l.Lucius.§.filiam.eo.tit.Et si deficeret tale
testm̃ ex causa præteritionis, vt in casu nostro text. est sm lect.
Hug.in l.si patroni.in §. fi. ff. ad trebellianum. & ibi hoc sequiť
Ang.& est tex.ad hoc reputatus singula.in lege generaliter.§.ex
testõ.ff.de fideicom.liber.& not. per gl.Bar. & Bald.in l.ij.ff.de
legatis tertio.& Dyn.in l.codicillis.§.fi.de leg.ij.& Cyn.Bar.&
* Bald.& doc.cõmuniter * in d. auth. ex causa. & latè disputando
firmat Iaco. de Bel. in sua disputatione quam ponit post.l.iij.C.
de liberis præteritis.quæ incipit, quæritur mater vel pater condi
dit testamen.& Spe.in tit.de instr̃m.edit.§.cõpendiosæ.ver.itẽ.
vide Bar.Bald.& Ange. in l.j.ff. de iure cod. & Bald.in l.fi.C.de
codicillis.& in l.Titia.post Old.ff.de inoffic. testa. & Ang. in d.
l.ex ea.& in auth. vt cum de appel. cogn. §.fi. in fi. ¶ Non obst.
gloss.in d.auth.ex causa.quæ mouetur per l. Titia.vbi testamen-
tum inofficiosum non valet, etiam quo ad legata etiam ab inte-
stato repetita: quia fingitur tale testamentum quasi à demente
* conditum esse.Quia respondeo ꝙ cõiter * doct.in locis prælle-
gatis damnant opin. dictæ gl. per superius allegata. ¶ Nec obst.
dicta.l.Titia.quia sm doct. est correcta per auth. ex causa. C. de
lib. præterit. Nam sm doc. ibi & in corpore, & in l. filio præte-
5 rito.de iniu.testa.† testamentum in quo filius est præteritus vel
exhæredatus,non irritatur ex eo, quia videatur factum à demen
te: quia si hoc esset verum eadem ratione legata irritarentur eti-
am hodie sicut irritatur hæredis institutio. contra d.auth.ex cau
sa.iuncta.l.Titia.quę auth.ex causa.habet locum etiam qñ filius
est præteritus vel exhæredatus nulla causa expressã, sicut in casu
nostro:vt excepto Dyn.firmant omnes in d.l. filio præterito.&
in auth.ex causa.& in corpore per text.in §. si vero obseruata nõ
fuerunt.iunctis præcedentibus. in auth. vt cum de appel. cogn.
¶ Vel etiam aliter potest responderi,prout dicit Oldra.& sequi-
tur Bald. in d.l. Titia. quia licet testamentum in quo præteritus
est filius iam natus qui de necessitate tempore testamenti debe-
bat institui censeatur actum à demente, & ea ratione clausula co
dicillaris nihil operetur,tamen secus est qñ præteritus est aliquis
qui de necessitate tempore testamenti nõ debebat institui: vt in
casu introducto per.l.Velleiam, vel introducto per Iulianum iu
risconsultum in d.l.Gallus.§. nunc de l.& §.ille casus. quia aliud
est erga liberos charitatem non habere aliud est non perpendere
de consilio legis Vellei.aut Iuliani iurisconsulti.Sed casus noster
est propriè casus introductus à Iuliano iurisconsulto ex commi-
stione duorum capitum,videlicet introductorum à Gallo Aqui-
lio & Velleio: & qñ instituitur filius vel nepos qui postea viuo
patre vel auo decedunt superstitib.ex se filijs post testm̃ natis:er-
go nõ põt dici tale testamentũ conditũ à demente: vt dicit Oldr.
& Bald. postq̃ tp̃e testamenti inspecto tales pronepotes nõ erãt
de necessitate instituendi.¶ Vel tertio rñdeo ad l.Titia sm Bald.
in d.auth.ex causa.in vij.q.ꝙ nos loquimur in præteritione pro-
pter quam testator errore iuris dr̃ solennitatem omittere:sed l.
Titia loquitur de exhæredante qui magis delinquit cum dicatur
pietatẽ & propriã naturã, tanq̃ demens offendere.quæ etiã fue-
runt verba Iac.de Bel.in disputatione prędicta dicentis ꝙ ille qui
filium præterit, vr̃ sub silentio & ignorantia iuris vel facti eum
omittere, & interpretationi iuris cõis relinquere. allegat in ar-
gu.l.cum proponas.C.de hęre.& insti.& l.iij.C.de inoffic.test.
l.generaliter.§.j.C.de instit.& subst.Secus est in eo qui expresè
exhæredat: quia oẽm viam percunctatus est vt filium indebitè à
successione sua excluderet: igitur fingitur demens:quia vult aliũ
sine causa soboli suę anteponere.¶ Non obst.quod dicti prone-
potes videntur fuisse ignoranter præteriti,& per ꝯs clausula codi
cillaris nõ operatur vt hæreditas per fideicõmissum debeat resti-
tui hæredibus scriptis in testõ: per ea quæ superius allegata sunt,
quia rñdeo ꝙ etiam posito ꝙ talis pręteritio ignoranter facta fue
rit, tñ cl'a codicillaris dictum effectum operari debet. ¶ Et pro
hoc tenuit Iaco. de Bel.in d. disputatione quam ponit post.l.iij.
6 C.de libe.præ.vbi concludit † ꝙ si testator posthumum nascitu
rum ignoranter præterijt adiecta in testamento clausula codicil-
lari distinguendum est: aut culpa aliqua, aut negligentia potest
testatori ascribi, vt quia post conditum testamentum sciuit na-
tum esse posthumum, & mutare potuit testamentum & non fe-
cit,& tunc clausula codicillaris operatur,quia scripti hæredes di-
recto in testamento videntur vocati per fideicõmissum. alleg.ff.
de lega. iij.l.j.§. sciendũ vers. sed eius. & l. si ita fuerit fideicom-
missum. alleg. ff. de leg. iij. l. generaliter.§.ex testamento.ff.de
fideicommis. liber. vbi dicitur casus secundum eum. & l. iij. in
princ. C.de inoffic.test.& l.certi.C.de testa.milit. ¶ Pro hoc al-
legat bonum tex.in l.tractabatur.ff.de testa.mili. & in l.tres tu-
tores.ibi ex temporis intercapedine quo tempore factũ est, &c.
ff. de admi. tut. si vero testatori culpa non potest imputari, tunc
concludit quod clausula codicillaris operabitur quo ad legata
& fideicommissa particularia, per d.§. ex testamento. & per d.l.
si ita.& l.fi.ff.de hære. inst. sed quò ad fideicõmissum vniuersale
non operabitur:quia nõ est verosimile quod testator voluerit fi-
lium tantũ habere quartam,& extraneum habere tres partes.al-
lega.l.cum acutissimi. C.de fideicom. & l.iij.C. de inoff.test.&
l.generaliter.§.j.de instit. & substit. ¶ Sed ita est ꝙ testator præ-
dictus post dictum conditũ testamentũ sciuit & sciuisse præsumi
tur dictos pronepotes sibi esse natos, quoniam in eadem ciuita-
te,in qua erat testator,nati sunt, licet secus esset si in rure nati es-
sent,& testator in ciuitate habitasset,quia confestim non præsu-
meretur hoc sciuisse,ita dicit Ang.in l. Titius testamento.§.Lu-
cius.per illum text.à contrario sensu.ff.de lib.& post. ¶ Facit eti
am secundum eum,quia præsumitur scire coniunctus facta con-
iuncti.l.octaui.ff.vnde cogna.l.de tute. C. de in integ. restitut.
bene facit quod not. Bald. l. qui sororem. C. de iure deliberan.
& postquàm sciuit seu sciuisse præsumitur natiuitatem dicto-
rum filiorum: quia tanto tempore superuixit quod commodis-
simè testamentum si voluisset mutare potuisset: ergo ex his quæ
conclusa sunt s̃.infertur quòd clausula codicillaris operari debet
eius effectum:& hoc modo limitatur opin.Bartol.in d.l.j.de iu-
7 re codicil. ¶ † Secundo respondeo quod in casu nostro pluri-
mum considerandum est quòd testator reliquit Sempronio pa-
tri ipsorum pronepotum iure institutionis libras decem, & cer-
tos libros pro omni eius legitima portione, & Titium & Seium
filios ipsius testatoris vniuersales hæredes instituit, apposita clau
sula codicillari per verba præsentis, & etiam futuri temporis
vnde

vnde si testator voluit nepotem iam natum vltra dictam legitimam non admitti: & si testm̃ non valeret aliquo casu voluit esse grauatum de restituendo hæreditatem per fideicõmissum virtu-
b te dictæ clausulæ codicillaris quanto magis [b] verosimile est testatorem voluisse idem seruari in personis pronepotum nasciturorũ: quos non præsumitur tm̃ dilexisse, cum non nisi post dictum Sempronium venire potuerunt in locum Sempronij succedentes. argu. l. Publius. §. fin. ff. de cond. & demon. ad hoc. l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. ¶ Pro quo adde decisionem Bal. qui hoc vr̃ in terminis quasi determinare in l. Titius. in prin. ff. de li. & post.
8 hu. † vbi quærit an per auth. ex causa. C. de libe. præteri. debeantur legata rupto testõ natiuitate posthumi præteriti, quem testator ignorabat esse in ventre: & inter alia concludit ꝙ aut testator nullum habebat filium nec habere sperabat, & non seruabuntur legata: quia non est verosimile quod testator velit legatarios præponere filijs. allega. l. generaliter. §. cum aũt. C. de insti. & substitu. l. cum acutissimi. C. de fideic. & l. cum auus. ff. de cond. & demon. & maximè cum talia legata exhauriunt vires patrimonij. allegat. l. si vnq̃. C. de reuo. don. aut testator habebat filios, & cogitabat de grauandis filijs: & tunc licet postea nascuntur, tenerent ad legata: quia ex quo testator grauauit iam natos idem videtur sentire de nascituris, ad quos minor erat affectio. Nam idem testator disposuisset interrogatus. allegat d. l. tale pactum. §. fi. & d. l. Titius. §. j. Quanto magis idem dicendũ in casu nostro in quo filij Sempronij prædicti agnoscendò viuo testatore dicuntur succedere in locum patris sui. vt in l. posthumorũ. ibi in locum eius. ff. de iniust. testamen. & lege Gallus. §. etiam si parente. & pater eorum exceptis & relic. erat exclusus ab hæreditate, quæ relicta fuit dictis Titio & Seio, vnde idem præsumendum est testatorẽ voluisse seruari in personis filiorum dicti Sempronij in patris locum succedentiũ: ne alterius conditionis sit subrogatus, quãuis in cuius locum subrogatur. l. illam. C. de colla. l. Pompo. §. cum quis. de acqu. pos. c. ecclesiæ. vt lite penden. cum simi. & per hoc
9 dat. v. limitatio ad not. per Bar. in dicta. l. j. de iure codic. ¶ † Ter-
* tiò potest rñderi ꝙ si bene consideretur cõis * sententia est cõtra
c [c] Bartol. videlicet quod imo clausula codicillaris operetur etiam agnatione posthumi ignoranter præteriti extra duos casus proximè dictos: & hoc primò tenet Bald. in d. l. j. ff. de iure codicillorum. ex quo vniuersaliter per illam clausulam vr̃ grauati omnes venientes ab intestato etiam nondum nati, vt l. si quis cum nullum. & l. ab intestato. ff. de iure codicil. & per hoc dicit ipse non obstare. l. qui graui. eodem tit. quia ibi fuit grauata certa persona nominatim, non aũt oẽs vniuersaliter, prout in casu nostro. Item secundũ eum non ob. dicta lex si vnq̃. quia ibi donatio fuit inofficiosa: sed codicilli non possunt dici inofficiosi: eo quia præteritus omnino habiturus est legitimam. hoc idem tenuit Bald. in d. auth. ex causa allegat. d. l. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideic. liber. vbi repetitio legatorum facta à venientibus ab intestato habet vires etiã rupto testamento agnatione posthumi præteriti. ecce ergo quod ibi non distinguitur an sciuerit, an ignorauerit posthumum esse in ventre, & quia quando testator facit codicillos, non fit differentia inter natum & nasciturum d. l. ab intestato. & l. si quis cum nullum. respõdet ad l. sicut certi. & l. si cũ vel in vtero. quod ibi distinguitur scientia ab ignorantia quo ad inducendam exhæredationem vel non inducendam: nõ autem quo ad legatorum vel fideicommissorũ præstationem: quia sufficit posthumo quod possit extrahere legitimam. & ad l. si vnquã. respondet quod hodie donatio omnium bonorum facta non reuocatur per liberos postea superuenientes nisi vsque ad legitimam. alle. tex. in auth. vnde si parens. C. de inofficio. test. & not. per gl. in l. j. C. de inoffi. do. ¶ Et maximè hoc verum est quando donatio est facta vni qui esset de liberis: vt l. si liqueat. C. de inof. do. vt firmant omnes doc. in l. j. eod. tit. & in l. Titia. §. Imperator. ff. de le. ij. & in c. fi. de donat. ergo eodem modo contentus debet esse posthumus, si legitimam habet: attento ꝙ residuũ censeatur grauatus restituere filijs testatoris hęredibus scriptis in testa. ¶ Pręterea dicit ipse quando clausula codicillaris per hæc verba, si non valet, & valebit, &c. Testator videtur cogitasse de ruptura testamen. & prospicere voluit contra causas rumpentes: ergo implicitè cogitauit de posthumo, qui inducit casum rumpen-
10 di: & qui cogitat de fine, cogitat de medio ad finẽ. ¶ † Vnde suffi-
d cit implicitè cogitasse vel in genere [d] de posthumo. arg. l. placet. & l. j. §. ideoque. ff. de liber. & posthu. & l. qui iure. ff. de testa. mili. & quia qui clausulam codicillarem apponit omnem successionis speciem grauasse videtur, & intendit. l. cum pater. §. filijs matrem. de leg. ij. Ita transit Bald. in auth. ex causa. hoc idem videtur sensisse Bart. in l. qui filiabus. in princ. in quadam addi. ff. de lega. j. attento ꝙ illã. l. intelligit in testatore qui de posthumo nõ cogitauit. & ad hoc ponderat etiam Imo. ibi verba Bar. idem tenuit Bal. in l. fi. C. de codicil. & ibi rñdet ad l. si cum vel in vtero. ꝙ ibi testator non prospexit casum testamenti rumpendi: hic vero ꝓp clausulam codicillarem per quã, vt dixi, vr̃, saltem in genere de posthumo cogitasse, vt dixi. s̃. maximè in casu nostro in quo testator expresè declarauit, & dixit si non valet vel valebit ex aliqua causa pręsenti vel futura iure testamenti. Item respõdet ad d. l. si vnquam. ꝙ ibi donator non prospexit ad casum in quo donatio rumpet: istud etiã sequutus est Imol. in repe. l. filio præterito. ff. de iniusto. testa. xiiij. co. quia per d. clausulam codicillarem quilibet successor videtur rogatus hæreditatem restituere. per d. l. si quis cũ nullum. & d. l. ab intestato. & quia illam clausulam apponendo vr̃ testator saltem in genere cogitasse de posthumo, vt dixi: propter hoc dicit quod in hoc auderet cõsulere cõtra Bart. & ibi respondet pluribus modis. ad l. sicut certi. & l. si vnquam. quas rñsiones breuitatis causa omitto: quia s̃. sufficienter responsum est fm Bal. ¶ Subdit etiam quod non bene dixit Bar. in l. j. C. de iure cod. dum voluit dictam clausulam non esse multum attendendam ex eo: quia potius ex consuetudine notariorum apponitur quàm de mente testatoris: qm̃ secundum Imo. vr̃ illam apponi de voluntate testatoris, cum testm̃ publicè legatur
11 coram eo: † & quia testator nisi aliud dicat vr̃ in dubio velle ꝙ circa validitatem testamenti tabellio apponat clausulas consuetas: argu. l. quod si nolit. §. qui assiduam. ff. de ædi. edic. & l. ex ea parte. cum ibi no. ff. de verb. obli. & est bonus text. & ibi Bald. in l. j. C. de fideic. & no. Bar. in l. si prius. de aqua plu. arcen. cum simil. ¶ Accedit quod antiqui docto. omnes in d. auth. ex causa. & in cor. & Spe. in d. versic. compendiosæ. indistinctè dicebant dictã clm̃ appositam per verba futuri tpis operari repetitionem fideicõmissi rupto testõ agnatione posthumi præteriti: nec distinguebant inter scientem & ignorantem. Et contra Bar. etiam consul-
e uit Pau. [e] de Ca. in consi. incipien. Egregius doctor, &c. Clarum est etiam ꝙ qñ rumpitur testm̃ agnatione sui hæredis, vt in casu legis Velle. vel in casu introducto à Iuliano iurisconsulto: prout est casus noster in l. Gallus. §. nunc de lege. & in §. ille casus. vt s̃. dixi: tunc clausula codicillaris operatur, vt teneatur testm̃ rumpens restituere hæreditatem hæredibus vniuersalibus scriptis in testamento deducta ea portione in qua institutus fuisset pater dicti rumpentis: vt firmat Bar. in d. l. j. in xj. quęstio. ff. de iure codi.
12 ¶ † Circa secundum dubium princi. quæritur, an alij filij Sempronij possint detrahere nedum legitimam, sed etiam Trebellianicam: videretur prima facie dicendum quòd sic. per ea quæ not. Bald. in l. filium quem habentem in xiij. col. C. fa. ercisc. & l. Papi. §. meminisse. ff. de inoff. testa. vbi dicit quòd si filius est rogatus restituere hæreditatem sub illa conditione, si non valet vel valebit iure testamenti valeat iure codicillorum. quod detrahet legitimam & Trebellianicam si contingat testamentum rumpi agnatione posthumi præteriti: ex quo censetur filius sub conditione grauatus, & testamentum tempore quo conditum est, tenuit. & hoc per c. Ray. & Raynal. de test. vbi filius grauatus restituere hæreditatem sub conditione retinere põt legitimã & Trebellianicã: & refert Bald. quod ita consuluerunt Franci. Tigri. de Pisis, & Bar. & do. sui. & quòd ipse etiam ita sæpe consuluit. licet quidam quem ipse ibi refert contrariũ cõsuluerit, & male fm eũ: sed dictum testamentum potest dici ruptum esse agnatione posthumorum: quia qui nascuntur post testamentũ: etiam ante mortem testatorum dicuntur posthumi. l. iij. §. de iniu. testam. & plenè not. in rub. C. de post. hær. institut. ¶ Plus dixit Ioan. And. in c. Raynutius. per illum text. quod videtur indistinctè de iure ciuili nedum de iure canonico detrahi posse legitimam & Trebellianicam per filium. nedum quando est grauatus sub conditione restituere hæreditatem, sed etiam quando purè: quia vnam detrahit vt filius scilicet legitimam, aliam tanquam quilibet extraneus, s. Trebellianicam, quasi duplici persona fungatur, vt ibi. & facit. l. nitorem. ff. de his qui. vt indig. Et ideo cum de hac quæstione in varijs locis fuerũt opi. inter legistas, debét etiã in terris

imperi

imperij attendi opi. quæ ꝓbata est de iure canonico. c. per vene-
rabilem. qui filij. sint leg. & not. in c. licet. de foro compe. ¶ Sed
his non obstantibus quanq̃ dubitatio sit disputabilis & super ea
multa dici possent quæ in materia in varijs locis diffusè scripta
13 sunt: † tamē contrariū puto de iure verius: & breuitatis causa re-
secatis disputationibus, & omissis recitationibus opinionum,
* hanc partem dico esse cōem * & probatur principaliter per text.
in l. Papinianus. §. meminisse. versi. eo autem. in fi. ibi id quod iu
re falc. potuit habere solum perderetur. ff. de inoffi. testa. vbi pa-
tet sufficere filio detrahere falcidiā debitam iure institutionis: &
illam loco legitimæ habere dicat᷑. & ibi hoc firmat gl. dom. Bart.
& Bal. ¶ Ad idem videt᷑ tex. in ea. l. in §. si quis impube. vbi suffi-
cit quod arrogatus habeat vnā quartā, quę sibi à constitutione di
ui Pij tanq̃ arrogato debetur, vt cōtentus habeat esse illa portio-
ne: quæ sibi tanq̃ vni de descendentibus legitimis & naturalibus
debetur. probatur etiam in eadem. l. iij. §. quartam, vbi sufficere
videtur ꝙ filius falcidiam iure instit. debitam habeat vt dicat᷑ ex-
clusus remedio petendi legitimam iure naturæ debitam, probat᷑
etiā quia si Trebellianicam detraheret illa iuris censura in legiti-
mam iure naturæ filio debitam imputaretur. l. etiam. §. si debita.
ff. de bo. liberto. & l. qm̄ nouella. C. de inoffi. testam. ¶ Et econ-
uerso si legitima primò detraheretur computaret᷑ in Trebelliani
cam: in quam computant᷑ omnia quæ iure hęreditario percipiun
tur. & in l. in quartam. & ibi plenè not. ff. ad l. Falcid. & l. filium.
sed legitima habetur iure hæreditario: vt no. Bartol. & Ang. in l.
quia poterat. ff. ad Trebellia. & in l. pro hærede. §. seruos. & l. ge
ri. de acq. hære. & Cy. & Bal. in l. tertia. C. de impub. & alijs sub-
stitutio. & Bal. in l. j. C. quando non petentium par. in ver. quo
ad primā quæstionem, &c. & non solum qn̄ capitur legitima ex
causa testati, sed etiā intestati, vt declarat & post alios firmat do.
Abb. in c. Raynutius. ad fi. de testa. post no. per gl. in verbo legiti
mam. & sic de necessitate impediret᷑ integra detractio vtriusque
portionis loco legitimę. ad idem. l. quanq̃. C. ad l. Falc. Et ibi hoc
expressè firmat gl. & Iac. Bu. idem tenet Bar. & Bal. concluden-
tes quod vbi vno & eodem tpe venit detrahēda legitima & Tre-
bellianica, non possit nisi vna integra detrahi & vna detracta qđ
tantū peti possit id quod plus esset in alia. secus si diuersis tpibus
veniunt detrahendæ: vt quia detrahens legitimam esset grauatus
restituere hæreditatē sub aliqua conditione, quæ post mortem
testantis suspenderet fideicōmissum: quia tunc vtraque detrahi
posset per d. c. Ray. & Raynal. & hanc opi. dicunt omnes de con
suetudine seruari. probatur etiam in auth. de resti. & ea quæ pa-
rit in. §. quamobrē. vbi speciale est qn̄ filius est grauatus restitue
re hæreditatē si legitima debita iure naturę sibi non sufficit ad do
tem vel donationē ꝓp nuptias de reliqua substantia detrahere,
ergo præter dotem & donationē ꝓp nuptias, nihil detrahere po
terit cum illis specialiter hoc sit inductum. ¶ Et hoc tenet Iac. de
Bel. in ij. q. vbi plus dicit quod etiam si grauatus esset filius resti-
tuere sub conditione quæ suspenderet, tamen inspecto iure ciui
li non posset legitimam & Trebellianicam deducere: per l. iube-
mus. in princ. ver. dodrans. C. ad Trebellia. & alia iura ibi alleg.
per eum. licet sit secus secundum eum inspecta dispositione iu-
ris canonici: per d. c. Raynutius. & hoc etiam in effectu tenet Ia.
de Ra. Pet. & Cy. licet per alia verba in d. l. quanq̃. & probat᷑ per
illam rationem quam dixi supra: quia vna computatur in aliam.
¶ Adduco etiam ad prædictam opi. quam posuit gl. in ver. aufer-
ri. in auth. de hære. & fal. in §. si vero non implens. quæ fuit opi.
Azo. ibi in sum. vbi concludit quod in omnibus casibus cessat de
tractio legitimę & Trebellianicæ simul. præterquam quando fi-
lius grauatus esset institutus sub conditione vel ad diem. idem te
net Dy. & Bart. in l. j. §. interdum. ff. si cui plusquam. per l. Fal. &
14 ibi post gl. videtur tenere quòd † inspecto iure ciuili ſ nullo casu
f possit detrahi legitima & Trebellianica. & idem tenet Iac. But.
& Bal. in auth. res quæ per illum tex. C. cōmunia de leg. & Bald.
in d. l. iubemus. & Odofr. Pet. & Bald. in l. filium quem habentē
C. fa. ercis. & Bal. in l. scimus. in princ. C. de inoff. testa. & Ang.
in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad l. Fal. dicit quòd illa opin. quę
distinguit an eodē tēpore: an diuersis fiat detractio est approba-
ta, & de consuetudine seruatur. Et idem voluit ipse in l. cohære-
de §. cum filiæ. ff. de vul. & pup. vbi dicit hanc opi. esse approba-
tam in iudicijs & in scholis. ¶ Et in hanc opi. vltimo loco resĭdet
gl. in d. c. Ray. & hoc sequitur Bal. in l. filij. C. fa. ercisc. in fin. idē
in terminis nostris tenuit Ang. in l. j. ff. de iure codic. vbi dicit
quod qn̄ quis virtute clausulæ codicillaris est grauatus restituere
15 per fideicōmissum † non pōt detrahere legitimam & Trebellia-
nicam simul qn̄ dies vtriusque cedat simul vt no. Bar. in d. l. quan
q̃. & in dicto. §. meminisse, sed ita est quod in casu nostro simul
cessit: quia anteq̃ testm̄ morte testatoris confirmatū esset, & sic
antequā legitima peti posset verificata erat conditio codicillaris:
quia dictum fuit si non valet vel valebit per natiuitatem filiorū
dicti Sempronij, quorū agnatione testm̄ amplius non potuit va-
lere iure testamēti: vt dixi in prin. primi dubij: ergo &c. ¶ Et hæc
potissimè procedunt in causa quæstionis nostræ: quam verbo fer
tur determinari debere sm dispositionem iuris ciuilis ex forma
statutorum loci quo agitur. ¶ Et per hoc patet rn̄sio ad allegata
in contrarium, videlicet ad allegata per Bald. in l. filius. & in. §.
meminisse. quia loquit᷑ quando testm̄ rumperet᷑ agnatione post-
humi præteriti: & nati post mortem testatoris. nā ille propriè dr̄
posthumus, qui nascitur post mortem quasi posthumum natus.
alij vero dicuntur impropriè posthumi: vt no. gloss. in l. Gallus.
in prin. ff de liber. & posthumis. & ibi Bar. & gloss. in l. iij. §. pri-
mo. & ibi Bar. ff. de iniu. testa. & in gl. in §. posthumorum. in ver
sic. viuo eo. instit. de exhære. liber. vnde in casu illo non cedebat
simul dies detrahendæ legitimæ, & dies detrahendæ Trebelliani
cæ, seu restituendi fideicom. quia incontinenti post mortem ce-
debat dies detrahendæ legitimæ, saltem in potentia. sed dies Tre
bellianicæ, & restitutionis fideicōmissi nō cedebat nisi euenien-
te conditione clausulæ codicillaris per quā filius iam natus erat
grauatus restituere sub illa conditione, videlicet si testm̄ non va-
lebit iure testamenti, &c. Quæ cōditio eueniebat nato post mor
tem testatoris posthumo præterito: cuius agnatione testm̄ non
poterat valere iure testamenti. Sed in casu nostro filij dicti Sem-
pronij nati sunt ante mortem testatoris: & sic eodem tpe cessit
dies legitimæ & Trebellianicæ. nō ob. etiam tex. in d. c. Raynu-
tius. quia vt dixi. s̃. negari nō pōt quin ille tex. loquatur in roga-
to restituere sub conditione quæ suspendebat restitutionem fi-
deicōmissi: & sic diuersis tēporibus cedebat dies legitimæ & dies
Trebellianicę. vnde cum reperiatur solum correcta per ius cano
nicum dispositio iuris ciuilis in casu isto: ergo etiam ex identita-
te rationis nō debet fieri extensio ad alios casus, s. qn̄ eodem tpe
cedit dies vtriusque: per no. in auth. quas actiones. C. de sac. san.
ecc. & in l. tam is. §. primo. ff. de donatio. causa mor. ¶ Attento
quo inspecta dispositione iuris ciuilis nullo casu potest legitima
& Trebellianica simul detrahi, vt supra ostensum est. Et sic non
habet obstare ꝙ vbi de iure ciuili super aliquo vertitur probabi-
le dubiū, quòd stari debeat dispositioni iuris canonici clarè deci-
dentis etiam in locis in quibus seruari deberet ius ciuile: quia vt
dixi, ius canonicum nil noui prouidet circa casum de quo verti-
tur quæstio. ¶ Pręterea in illa opi. quòd de iure ciuili possit filius
deducere legitimam & Trebellianicam, quarum dies simul cede
* ret erat Mar. Alij legistæ tenebant * communiter contrarium: vt
16 refert gl. in d. c. Rayn. † vnde opi. singularis do. non est attenden
da, sed cōmunis opi. sequi debet: vt l. j. & ibi Bal. ff. de senatori. &
no. Ioan. And. in c. primo. de consti. & Host. post Inn. in c. ne in-
nitaris eo. tit. Bart. & Bald. in l. fi. C. de pœna iudic. cum concor.
Et sic patet ꝙ non potest dici esse probabile dubium in casu no-
stro de iure ciuili. Et per ꝯn̄s non videtur ꝙ seruari debeat deci-
sio canonistarū in locis in quibus seruari debeat ius ciuile. ¶ Nō
ob. d. l. tutor. ff. de his quibus vt indig. quia respondetur ei in d. l.
quanquàm. quòd illa procedit vbi est eadē ratio. Sed in casu no-
stro est secus: quia id quod percipitur per Trebellianicam com-
putabitur in legitimam, & cōtrà r. spectu eorum quæ in vtraque
imputatur: vt probaui s̃. Item quia extraneus habet quartam Tre
bellianicam fauore vltimæ voluntatis implendæ: alias non adi-
ret. Sed filius cum vult habere legitimam necesse habet hæredi-
tatem adire: quia illam non habet nisi iure hæreditario: vt dixi. s̃.
& sic cessat à modo ratio propter quam Trebellianica detrahi de
beat per prædictorum confirmationem: facit quia cum referant
omnes hanc opinionem de cōsuetudine seruari, minimè mutan
da sunt, quæ interpretationem certam semper habuerunt. l. mi-
17 nimè. de legibus. ¶ † Condescendo ad tertium dubium in quo
quæritur, an data in præmium emancipationis Andreæ & alia re
licta Sempronio iure institutionis. in d. testamento debeāt com
putari in legitimam filiorū. d. Sempronij. Et videtur prima facie
dicen-

dicendum q̃ data in præmium emancipationis non computent̃
in legitimam, nisi fuerit expresſè dictum: vr̃ probari. in l. ſi qñ. §.
& generaliter. C. de inoffi. teſt. & ibi hoc not. Bart. & legitur &
not. inſt. eod. titu. in §. igitur. & not. Bart. in l. peto. in prin. ff. de
leg. ij. per dicta iura, & per l. etiam. §. ſi debita. ff. de bo. lib. & l. ſi
non mor. ff. de inof. teſta. & no. Cy. in l. ſcimus. in iij. q. C. de in-
18 off. teſt. & no. Bar. & Ang. in l. in quartã. ff. ad l. Falcidiã. ¶ † Pro
hoc facit: quia donatio facta filio in præmium emancipationis
g dr̃ libera & ſimplex g donatio. & nõ ob cauſam: vt eſt tex. melior
de corpore iuris in l. fi. ibi, liberalitatis tit. &c. C. de eman. li. ſm
Bal. ibi: & not. Cy. & Bartol. in l. liberis. in fi. C. de colla. & tan-
git Bal. in l. ſi deportatus. C. de bonis proſcrip. & l. quamuis. C.
de fideic. & in l. lata. C. de dona. & in auth. ex teſtamẽto. in verſ.
ſm &c. C. de colla. & Bar. in l. j. §. nec caſtrenſe. in pe. col. ff. eod.
tit. ſed ſimplex donatio nõ computat̃ in legitimã, niſi ſit expreſ-
ſè actum quod imputat̃: vt d. §. & generaliter. & d. l. etiã. & not.
gl. & doc. in l. illud. C. de colla. ergo, &c. ¶ Alia ratione vr̃ q̃ non
debeant in legitimã filiorum dicti Sempronij imputari: quia vt
19 dixit Ang. in l. in quartam. ad l. Fal. † q̃ ſi pr̃ donauit aliquid filio
emancipato vt ſibi in legitimã imputaret, & filius deceſſit viuo
patre filius eius ſuccedens auo ſibi in quartã non imputabit, quia
cum dicta donatio ſit facta ſub modo, & ꝓp caſum contingentẽ
in perſonam filij donatarij, & modus non poſſit impleri, hr̃ hoc
caſu modus pro defecto. l. Titio centũ. §. Titio genero. de con-
di. & demon. ſm vnum modũ legendi, ſ. quod loquatur in mo-
do. Et hoc dicit ſibi videri ſaluo meliori iudicio, licet Bar. ibi indi
20 ſcuſſum reliquerit. ¶ † Sed pręmiſſis non ob. contrarium verius
vr̃ primò, quia ſm Iac. de Are. & Old. & Nicol. de Mat. de Muti-
na. in l. vt liberis. C. de coll. & Bal. in l. illud. eo. tit. & Iac. Bu. in l.
ſcimus. C. de offic. teſta. vr̃ q̃ donatio facta in præmium emanci-
pationis debeat in legitimam imputari. alleg. text. in l. j. §. ſi pa-
rens. ff. ſi quis à paren. fue. manu. vbi datũ à filio patri vt emanci-
pet, cõputatur patri in debitã portionẽ: ergo idem dicendum eſt
cum correlatiuorum eadem debeat eſſe iuris diſpoſitio. l. fi. C.
de indi. vidui. l. fi. ff. de except. l. j. C. de cupreſ. lib. xj. ¶ Pro hoc
etiam adducebant: quia donatio facta filio in pręmium emanci-
21 pationis vr̃ facta ob cauſam. ſ. vt patiatur ſe emancipari: † quia in
uitus emãcipari nõ poterat. in l. iubemus. C. de eman. libe. & in
auth. quibus mod. natu. effic. ſui. in. §. & generaliter. & ita intel-
ligebant tex. in d. l. vt liberis. vbi talis donatio facta emancipato
vt fieri aſſolet, i. in pręmium emancipationis confertur: quia eſt
donatio ob cauſam. ſecus ſi fuiſſet ſimplex: vt in d. l. illud. Sed do
natio ob cauſam computat̃ in legitimam: in l. qm̃ nouella. C. de
inoff. teſta. & ita refert Nico. de mat. ſe de facto vidiſſe perſæpe
iudicari, & ſe pro iſta parte cõſuluiſſe cum pluribus alijs iuris pe-
ritis. ¶ Et pro hoc etiã allegat: quia vbicũque pr̃ diceret dono ti-
bi centum in pręmium emancipationis pro parte tua, clarum eſ-
ſet q̃ computaret̃ in legitimam d. l. ſcimus. in prin. Et hoc ibi ſe-
quit̃ Cy. in iij. q. etiã Bar. & Bal. in l. peto. in prin. per illum text.
de le. ij. ſed ſenſus horum verborũ. dono tibi in pręmium eman-
cipationis. eſt quòd pro parte ſua intelligatur donatum: ergo pe
rinde eſt ac ſi expreſſè actum fuiſſet. l. cum quid. ff. ſi cer. pe. l. tri
ticum. de verb. obl. ¶ Non tamen per prædicta auſus eſſem ſim
pliciter in caſu noſtro pro hac parte concludere, vnde principali
ter moueor per ea quæ notanter dixit Bart. in l. j. §. ſi parens. ff. ſi
22 quis à paren. fue. ma. † vbi concludit quòd licet aliàs quando pr̃
expreſſe donat filio non computet̃ in legitima niſi hoc expreſſè
actũ ſit: vt in d. §. generaliter. cum concor. ſuperius allegat. tñ ſe-
cus qñ pater non expreſſo titulo donationis ſimpliciter dat ali-
quid filio transferendo in eum dñium: vt in caſu nr̃o, quando da
tur filio emancipato. qm̃ tunc in dubio præſumitur datum vt in
legitimam computet̃. alle. l. cum quo. §. fi. ff. ad l. Falc. & iſtud di
ctum reputat Imo. valde ſingulare in l. Titio centum. in. §. Ti-
tio genero. de condi. & demon. in vlt. col. facit quod not. Bal. in
l. qm̃ nouella. in fi. C. de inoffic. teſta. ſed ita eſt q̃ d. Pamphilus
dando dictã quantitatem dicto Andreæ, non eſt vſus verbo do-
nationis, vt in themate patet: ergo, &c. ¶ Et per prædicta patet
reſponſio ad iura allegata. per Bart. & ſequaces in l. peto. cum ſi.
quia iura allegata per eos loquuntur quando donatio fuit ſimpli
citer facta non ob cauſam prout eſt donatio in pręmium emanci
pationis, ſecundũ opi. Ia. de Are. Ol. & Nic. de ma. in d. l. vt libe-
ris. & Bald. in d. l. illud. vel verius iura allegata per Bar. & alios lo
quuntur qñ pater in traditione vſus eſt verbo donationis. ſecus
ſi non dixit, dono. vt no. Bar. in d. §. ſi parens. & Imo. in d. §. Ti-
tio genero. ¶ Secundò non obſtat qđ dicebat Ang. in l. in quar-
tam ad l. Fal. allegando. l. Titio centum. §. Titio genero. vt dixi.
* s̃. quia contrariũ quo ad caſum nr̃m tenent cõmuniter * doc. in-
ter quos fuit Marti. ſili. Iac. But. & Bal. in d. l. ſcimus. in princ. C.
de inoffic. teſta. vbi dicunt. pater dedit filio emancipato in prę-
mium emancipationis centum, decedit filius, viuo patre ſuo ſu-
perſtite nepote, qui ſucceſſit in locum patris: an nepos ſibi impu
tabit dicta centũ in legitimam ſibi debitam in bonis aui. & con-
cludunt quod ſic: qui nepos venit ex perſona patris ſui in cuius
locum ſucceſſit. l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de lib. & poſthumis.
23 & inſtit. de exhæredat. li. §. poſthumorũ. ¶ † Pro hoc faciunt ea
quæ dici conſueuerũt in q̃õne illa an dos data matri computet̃ in
h legitimã ipſi filio h ſuccedenti auo, & quanquã variæ ſint ſenten
tiæ: tñ Bal. in l. illam. C. de colla. & Saly. in l. ſcimus. §. repletio-
nem. C. de in off. teſt. & Imo. in l. in quartam. ad l. Fal. & in l. poſt
dotẽ. ff. ſol. matr. reducentes opin. ad concordiã ſic concludunt,
q̃ aut nepos ſuccedit cum patruo, & tunc quia habet nepos ne-
ceſſe aſſumere perſonam matris: quia ſi veniret nepos ex ſua per-
ſona propria excluderet̃ à patruo qui eſſet prior in gradu: inſtit.
de hære. quæ ab inteſt. §. cum filius. Ideo ſibi imputabit in legiti-
mam, ſicut imputaret̃ matri. argu. l. ſi viua matre. ver. nam licet.
C. de bo. ma. Si aũt ſuccederent cum alijs nepotibus ſibi paribus
in gradu: & tunc quia poſſet venire ex perſona propria, non tene
retur imputare in legitimam ex quo ipſe ab auo nihil habuit. &
ita conſuluit Bal. vt refert ipſe in d. l. illam. ¶ Cum ergo filij dicti
Sempronij cõcurrant in ſucceſſione cum patruis magnis anterio
ribus in gradu dictis filijs Sempronij ideo ipſi hñt neceſſe venire
ex perſona Andreæ eorũ aui qui erat par in gradu cũ iſtis patruis
magnis. vnde ſicut Andreæ imputarentur dicta centum in legiti
mam, vt dixi. Ita vr̃ quod imputet̃ filijs Sempronij ex eius perſo-
na ſuccedentibus. ¶ Bene faciunt no. per Bar. in l. liberorũ ff. de
verb. ſign. in ver. quæro quid ſi filia dotata deceſſit relicto filiò,
&c. & Ang. in §. neque illa. in auth. de trien. & ſe. ¶ Non ob. ea
quæ no. Ang. in l. in quartam. quia rñdeo q̃ ſi bene inſpiciantur
verba ſua, concludit Ang. quod dicta centum debeant cõputari
24 filijs Sempronij in legitimam, † Nam dicit Ang. q̃ ſi pater dona-
uit filio emancipato, vt ſibi in debitam iure naturę imputaret, &
filius deceſſit patre viuo, an nepotes aui computabunt illud in
quartam. Et dicit quòd cum dicta donatio ſit facta ſub modo &
propter caſum contingentem in perſona filij donatarij. modus
nõ poſſit impleri. modus enim habebitur pro defecto: vt d. §. Ti-
tio genero. ſecundum vnum modũ legendi. inquantum intelligi
tur in diſpoſitione facta ſub modo licet alias modus qualitercun
que deficiens non faciat diſpoſitionem deficere. l. ſi fundum per
fideicom. §. j. de legat. j. & l. pater. §. Tuſculanus. de leg. ij. Si igit̃
defecit dicta donatio. ſi nepotes illud volunt directò hr̃e ab auo,
ergo debet in legitimam imputare. Ita tranſit ibi Ang. & ſic patet
quod Ang. tenet quòd in legitimam debeat eis imputari. Et li-
cet. Imo in d. l. in quartam videatur reprehendere dictam ratio-
nem Ang. per no. per Bar. in d. §. Titio genero. tamen Imo. non
reprehendit deciſionem Ang. nec quęſtionem decidit: imo in de
ciſam relinquit. vnde remanet quod ex not. per Marſili. Iac. But.
* & Bal. in d. l. ſcimus. & Ang. in d. l. in quartam. eſt cõis * conclu-
ſio quod in legitimam imputetur, & maximè in caſu noſtro in
quo pronepotes ſuccedunt ex perſona dicti Andreæ. vt latius. s̃.
25 eſt oſtenſum. ¶ † Quo autem ad libros relictos, breuiter dico
quòd non debent in legitimam filijs Sempronij imputari, quia
etiam ipſi Sempronio imputari non debuiſſent: quia dictus Sem
pronius, vt verbo fertur, poſt emptos & traditos ſibi libros ſtu-
dium compleuit: & doctor deſignatus extitit antequã Pamphil.
* dictum teſtm̃ conderet, vnde ſecundũ magis * cõem opi. dicti li
bri cenſentur fuiſſe donati Sempronio, & illa donatio fuit irre-
uocabiliter confirmata quam primum dictus Sempronius inſi-
gnia doctoratus adeptus eſt: ſicut quãdo pater filio donat equos
& arma. talis donatio tenet. & conferri non debet. l. j. §. nec ca-
ſtrenſe. ff. de colla. bon. & l. j. C. de caſtren. pe. lib. xij. iuncta. l.
fori. & lege aduocati. C. de aduoc. diuer. iudic. coniuncta. l. ſe-
cunda. C. ſi quis alteri vel ſibi. Nec refert an à prin. tempore tra-
ditionis fuerit doctor, vel poſt factum teſtm̃ creatus fuerit do-
ctor: argum. l. ſiue emancipatus. C. de donat. & l. donationes. §.

pater

pater.ff.de dona.Si ergo tales libri nõ venirent conferendi quan
tominus in legitimam imputandi.l.illud.C.de collationi. ¶ Be-
ne facit l.ſi qñ.§.gñliter,C.de inoffi.teſta. ¶ Et hęc eſt in effectu
concluſio Bart.poſt Dy.in de.§.nec caſtrenſe.& Cyn.in l.filiæ li
cet.C.de colla.& Bal.in l.ſi filiusfamilias. C.fami.erciſcun.licet
ſecundum opinionem Oldra.quam ſequitur Bal. & Salic.in l.fi-
liæ.C.fami.erciſcun.& Bal.in auth.ex teſtõ.C.de colla.& in ſuo
tracta.de duobus fratribus deberent attendi coniecturæ concur
rentes,& veroſimiliter inferentes animũ donandi in patre:vt qñ
pater eſſet diues, & inſpecto numero filiorum & valore librorũ
eſſet veroſimile patrẽ dediſſe animo donandi:argu.l.ſi filię.ff.de
leg.iij.& l.vtrum,ff.de dona.inter virũ & vxorem. & tangit Bal.
26 in l.j.ff.ſolu.matr.& in l.ſi donatione. C. de collatio. ¶ † Quò
autem ad libras decem Bono. relictas dicto Sempronio in teſtõ,
nõ inſiſto an debeãt eius filijs in legitimã imputari: quia ex quo
Sẽpronius legatarius deceſſit viuo teſtatore, relictum illud inci-
i dit in cauſam caduci [i] & remanere debet apud vniuerſales hære-
des teſtatoris,à quibus legatum relictum fuerat,& ſic non debe-
27 tur.l.prima.§.pro ſecundo.C.de cadu.tollen. ¶ † Poſtremò ve-
nio ad quartũ dubium ſcilicet an expenſæ factæ per Titium tunc
emancipatum in doctorando dictum Sempronium poſſint per
dictum Titium in legitima filijs Sempronij imputari. & videtur
quòd non:vt l.qui pater filio.& ibi not.ff.fa.erci.& l.j.§.nec ca-
ſtrenſe.ibi.ꝙ dignitatis nomine,&c.ff.de coll.bo. & ibi hoc no.
Bart.& Sal.in l.j.§.Neratius.ff.fa.erc.& not.in l.omnimodo.§.
fi.de inof.teſt.& Bal.in d.auth. ex teſtõ.de colla.& in d.l.omni-
modo. Sed certè prædicta loquunt̃ in expenſis factis à patre vel
ab alio aſcendente:in cuius bonis filio debetur legitima.Sed nos
loquimur in expenſis factis à patre.vnde incongruè quęritur,an
debeant dictæ expenſæ in legitimam imputari: niſi per modum
compenſationis ſi cõueniretur Titius poſſeſſor hæreditatis Pam
phili à filijs dicti Sẽpronij rõne dictæ legitimæ eis debitæ in bo-
nis Pãphili.ſi & in quantũ debitum ex vna parte,creditum ex alia
adinuicem in genere ſuo functionem reciperent: vnde dubita-
tio noſtra propriè eſt an Titius ratione dictarũ expenſarũ ſit cre-
ditor dictorũ filiorũ Sempronij.ſi & in quantũ eius hęredes ſint.
& pro eruenda veritate præſuppono ꝙ ad d.diſpenſam doctora-
tus nõ tenebat̃ nec cogi poterat Pãphi.auus Sempronij,etiã poſi
to ꝙ de volũtate ipſius aui ſtudere cœpiſſet.vt firmat Bart.in d.§.
nec caſtrenſe. in vlt. q.& Bal. eum ſequit̃ in l.omnimodo.§.im-
putari.C.de inoffic.teſt.& in l.filiæ.in iiij.q.C. fami.erciſc.& in
trac.de duob.fra.ex hoc infert̃ ꝙ d.Titius non põt ad minuendã
legitimã filiorũ Sẽpronij,allegare ſe debere cõſequi ab hæredita
te Pãphili dictas expẽſas:iuxta.l.ſi filius.& l.ſi ab eod.C.de neg.
geſt. ¶ Vtrũ aũt Titius creditor ſit dicti Sempronij,& eius filiorũ
& hæredum,difficultas cõſiſtit in hoc: vtrum dicta impenſa prę-
ſumatur facta animo donãdi vel repetendi. Et breuiter puto hoc
eſſe iudicis arbitrio cõmiſſum, qui inſpecta quantitate expenſa-
rum factarũ pro dignitate perſonæ Sempronij & qualitate perſo
nę,hoc habebit arbitrari:vt probatur in l.ex duobus fra.§.Titiũ.
cum glo.& ibi Bar.& doct.ff.de neg.geſt.bene facit.l.vtrũ.ff.de
dona.inter vi.& vxo.& hoc idẽ vr̃ probari in l.paterno. cũ gl. &
ibi doct.maximè Bald.C. de negot. geſt. niſi aliter appareret vel
mediante proteſtatione vel alio actu de animo repetendi: quia
tũc indiſtinctè repeti poſſent l.Neſennius.ff.de neg. geſt. & no.
in l.aliméta.C. eod.tit. Idem ſi in libris rationũ dicti Titij Titius
deſcripſiſſet Semproniũ pro debitore in dictis expenſis,vt in d.l.
Neſennius.& not.etiam Bart.in l.ſi patrono.C.de neg. geſt. &
hoc cũ ad d.impenſam non tenetur Titius patruus,cum nec ad il
lam tenebatur auus quod eſt fortius: vt dixi.s̃. ¶ Ita vt ſuperius
concluſum eſt puto iuris eſſe. Alexan. Bononiæ. die xxv. aprilis.
Mccccliiij.Subſcripſit Gaſpar.de Arengena.leg.doctor.

ADDITIO.

a ¶ Bart.Idem s̃.lib.j.conſi.xlj.num.6.
b ¶ Quanto magis.Idem j̃.eod.conſi.clxj.num.2.
c ¶ Contra.Imo pro eo.per no.s̃.li.j.conſi.xlj.num.6.
d ¶ Genere.s̃.lib.j.conſi.cxxiij.col.fi.
e Pau.eſt conſi.xv.incipiendo lib.ij.ſed in hoc male conſuluit. adde Pau.conſi.cc.clarum eſt lib.j.
f ¶ Ciuili.dixi.s̃.eod.conſi.xliiij.in fi.
g ¶ Simplex.j̃.lib.iij.conſi.xxj.num.9.
h ¶ Auo,dicendum ꝙ ſic:vt dixi.s̃.lib.j.conſi.xxiiij.
i ¶ Caduci. malè dicit ex quo erant legata in locum legitimæ ſeu portionis hæreditariæ & ſic debent trãſmitti ſicut portio hæreditaria vel legitima tranſmittitur vt nouiter dixi s̃. eod. conſil.cix.

CONSILIVM CXLIII.

Habet allegationem contra dicta teſtium.

QVoniam abundè & rectè cõcluſum eſt per præfatos
celeberrimos dños s̃.conſulentes, paucis abſoluam
quæ in eandem ſententiã concurrens dicturus ſum.
¶ Conſtat in primis intentionem dñæ Ioannæ non
eſſe probatã per dom. Franciſcam & Paſquinum ex
pluribus deductis in themate,& conſilijs:ad quorũ confirmatio
nem adduco ea quæ inquit Bald.in l.ſi ex cautione.in xij.q.C.de
1 nõ nu. pec. † vbi dixit ꝙ vbi duo ſunt teſtes quorum vnus depo-
nit de viſu tm̃,alter de auditu: ideo dicuntur ſingulares quod nõ
probant,nec iungi poſſunt,allegat no.per Cyn.in l.ij.C.quæ ſit
long.conſue.dum tractat an teſtes ſingulares probent conſuetu
dinem:& in propoſito tractat idem Bal.in auth.niſi rogati.C.de
teſt. ¶ Sed ita eſt ꝙ Paſquinus deponit de viſu tantũ, cum dicat ſe
nulla verba audiuiſſe nec intellexiſſe, quæ tñ erant ſubſtantialia
in contractu matrimonij c.tuæ de ſpon.& not.glo.in l.cum no-
tiſſimi.in princ.de præſcr.xxx.ann.C.& Bart. in l. nuptias.ff.de
reg.iur.& Bal.in l.ad recognoſcendũ. C. de inge.ma.& Ioan.de
Imo.in l.j.§.ſi quis ita.ff.de verb. ob.& in l. ex facto.in princ.ff.
de vulg.& pup.do.Franciſca deponit de auditu ipſorũ verborum
quę nõ audiuit Paſquinus,ergo tales teſtes debẽt dici ſingulares:
adeo quod dictum vnius non declarat̃ per dictũ alterius ſm̃ Bal.
vbi s̃. ¶ Fortifico ex his quæ not.Bald.in l.vna in j. col.C.de con
feſ.vbi dicit qđ in caſu c.fi.de ſucceſ.ab inteſta.Papa fidẽ non ad-
hibet teſti illi vnico qui deponat ſe vidiſſe archipresb. offerenté
ſe & ſua monaſterio: quia teſtis incompetenter deponebat, ſ. ſe
vidiſſe oblationẽ,quæ auditu percipit̃: ita ergo in propoſito no-
ſtro non poteſt fieri fundamentũ in Paſquino,qui deponit in ef-
fectu ſe vidiſſe contractũ matrimonij,qui contractus auditu per
2 cipitur ꝓp verba in illo requiſita, vt dixi. ¶ † Infringitur etiã di-
ctum duorũ teſtium iſtorum, quia vnus detrahit alteri ꝓp varie
tates & cõtrarietates annotatas in puncto, & præſertim dũ vnus
teſtis deponit ꝙ Chriſtophorus deſponſauit.d.Ioannã ſtantem,
alius quod deſponſauit eam ſedentem. Et vnus deponat ꝙ iura-
uit Chriſtophorus ſub imagine Crucifixi, alius ſuper imagine
beatæ Mariæ, vnde per varietates & contradictionem prædictã
nedum ambo non probant,ſed etiam non remanet aliquis eorũ
integer teſtis ad probandum ſemiplenè.ita voluit Bal. in repe.l.
de quibus in xxij.col.ff. de legit. dum tractat de ſingularitate te-
ſtium.faciunt no.in l.teſtium.C.de teſti.& in exemplo de Suſan
na.Et idem no.Io.An.& Ant.de But.in c.in noſtra.de teſtib.vbi
dicunt qđ vbi duo teſtes inuicem contradicũt, neutrum dictum
3 valet. ¶ † Accedit quia licet dicatur ꝙ teſtes debent reduci ad cõ
cordiam quandam vt probent:tñ illud eſt verum qñ reperiuntur
plures conteſtes ſaltem duo: vt in c. cum tut.de teſtibus. ſed vbi
duo tm̃ ſunt teſtes non conteſtes,non reducuntur ad concordiã:
vt probent,ita dicit Io.An.in addi.Spe.in tit.de teſte.§.iam de in
terrogatorijs.in add.in c.incautè poſuerat,&c.& Fed.de ſenis in
conſilio clxij.inci,dñe Griffole.& Io.And.in c.in noſtra.de teſt.
& An.de Bu.in d.c.cum tu. & ſic non eſt tractandũ de reducẽdo
ad concotdiam dictos duos teſtes vt probent. ¶ Et per hoc patet
quòd non eſt tractandum de ſupplendo probationem per famã
pluribus rationibus. ¶ Prima quia neuter dictorum teſtiũ, ſ. do.
Franciſca, neque Paſquinus probat:quia alter diminuit de fide al
terius, vt dixi: ergo fruſtra quæritur de ſupplendo per alias non
plenas probationes. ¶ Secundò nõ eſt tractandum de fama:quia
dico quòd etiã dato ꝙ ſine fama eſſet ſemiplenè probatũ de ma-
trimonio, tamen per famam non ſupplerent ſemiplenam proba
4 tionem:adeo quòd eſſet integra probatio, qđ ſic probat̃. † Nam
licet in ciuilibus ſufficiat ſemiplena probatio vna cum fama: ta-
men ſecus eſt in cauſis criminalibus,vt eſt gl.in c.veniens.el.j.in
ver.cum altero illorum.extra de teſti.quem ad hoc dicit eſſe ſin-
gularem.Ioan.de Imo.in l.intereſſe.in fin.ff.de acqu. poſ. & ſe-
quitur Cyn.in l.fi.C.de quæſt.& Dyn.& Bald.in l.ij.in prin.de
excep.tut.Pau.de Leaza. in repe.c.grauis.in pen.col.de depoſi.

& Bal.

& Bal.in l. ſi quis ex argentarijs. §.j. ff.de eden.ergo idem debet
eſſe in cauſa matrimoniali.præſertim qñ tractatur de alio matri-
monio infringendo, prout in caſu noſtro hoc probatur ex nota-
tis per glo.& doc.in c.mulieri.de iureiur.& ex no.per doct.ma-
* gis cõiter.* in c.fi.eo.tit.& per Bal.in l.in bonæ fidei.in ij.co.C.
de reb.credi.vbi concludunt ꝙ quemadmodũ in cauſis crimina-
libus nõ eſt locus delationi iuramenti in defectũ ſemiplenę pro-
bationis.l.maritus.cum ibi no.ff. de quæſt.& no. in l.iii.in prin.
ff. de iureiur . Ita nec in cauſa matrimoniali in qua dicit᷑ agi quaſi
5 de ſtatu hominis:vt dicit gloſſ. & doct. in dictis locis. ¶ † Præte-
rea etiam nõ eſt probata fama quia vt in pũcto dicit᷑, quidam te-
ſtes ſunt cõſanguinei & affines mulieris qui ſtante diſparitate in-
ter virũ magis nobilem & mulierem minus nobilẽ non ſunt in-
tegri teſtes:no.Hoſt.in tit.de teſte.§.ij.ver.vbi aũt.& do.Abbas
in c.ſup eo.de teſt.& præſertim vbi agit᷑ de infringendo aliud ma
trimoniũ : quo caſu teſtes debẽt omni exceptione eſſe maiores.
6 c.j.& ibi no.An.de But.de conſan. & affi. ¶ † Quidam etiam ex
illis teſtibus ſunt cõpatres. & licet Bal. in l. partes. C.de teſti.di-
a xit [a] ꝙ compater eſt idoneus teſtis.eo quia non reperitur prohi-
bitus,& edictũ de teſtibus eſt prohibitoriũ:tamen ipſemet Bald.
in l.generaliter.ff.de in ius voc. tenet contrariũ,per id quod no.
Guil. de Cu. qui æquiparat patrẽ & adoptiuũ , & eũ qui de ſacro
fonte leuauit.pro quo allego tex.xxx. q.iiij.ita diligere.vbi text.
dicit ꝙ tale vinculũ compaternitatis ſeu agnationis ſpiritualis eſt
magis q̃ vinculũ adoptionis: & quòd talis cõpater diligendus eſt
tanquã ſi eſſet de naturali cognatione. ¶ Ad idem quod no. glo.
xxvij.q.ij.in c.qui dormierit. quæ dicit ꝙ maior eſt cognatio ſpi
ritualis q̃ carnalis. Ad idem quod not.in l.j. antep.char.C.qui ac
cuſa.vbi quærit an mulier quæ põt accuſare de iniuria ſua & ſuo-
rum, poſſit accuſare occiſores cõpatris ſui. & videtur velle ꝙ ſic,
per id qđ not.gl.in d.c. qui dormierit. ¶ Sed non eſt neceſſe hoc
ponere pro conſtanti : attento ꝙ præſupponitur probatam eſſe
contrariã famam.quo caſu ſuccedat id quod dixit Bar.in l.de mi-
7 nore.§.ſi pluriũ.in antep.col.ff.de quæſt.† vbi quærit,vtrũ poſ-
ſet probari fama negatiua: puta Titiũ non feciſſe tale quid.Et re-
ſpondit ꝙ ſic:nec dr̃ tunc probari negatiuã: ſed affirmatiuã,i.pu-
blicam vocem & famã eſſe Titiũ nõ feciſſe. l.arbiter. ff. de prob.
ex quo infertur ꝙ ſi probata eſt fama affirmatiuè ab vna parte,&
ab vna parte probata eſt fama negatiuè:tunc recurrendum eſt ad
ea quæ habentur in l.ob carmen.§.fi.ff.de teſti.& in c.in noſtra.
quia debet attendi qui teſtes ſint digniores, & plures, & quæ fa-
ma præceſſerit ex veroſimilioribus præſumptionibus.argu.l.iij.
§.j.ff.de teſti.& eorum quæ not. in c. in nr̃a.de ſpon.& in ſpecie
not.Bald.in l.j.in v.q.C.de teſta.vbi ſubdit ꝙ cæteris paribus nõ
reperitur probata fama pro aliquo:vt ibi per eundem in l.ea qui-
dem.in xvij.co.in ver.item quæro dicit ſtatutum,&c.C.de accu
ſa.& ibi etiam Saly. ſed teſtes noſtri ſunt plures . Item fama con-
tra. d . Ioannam videt᷑ oriri ex conſimilibus rationibus & cauſis.
attentis diſparitatibus quæ ſunt inter ipſum & Chriſtophorum,
& inceſſu mulieris euntis in habitu viduali,& ſe viduam eſſe affir
mantis vt in themate ergo,&c. ¶ De præſumptionibus autem al
legatis ex eo quod viſus fuit ingredi domum dominæ Ioannæ,ni
hil ſcribo: quia non ſunt præſumptiones inferentes ad matrimo-
nium, & etiam per contrarias præſumptiones de quibus dictum
eſt, & de quibus in themate ſunt ſublatæ . Ideo concludo nõ eſſe
probatum matrimonium cum dicta domina Ioanna fuiſſe con-
tractum.

ADDITIO.

a ¶ Dixit.& bene vt dicam.j̃.lib.vj.conſi.ccxxxvij.col.ij.

EPITOME.

1 Iniuſtè tortus fugiens de carceribus non habetur pro confeſ-
ſo nec inde puniri debet.

CONSILIVM CXLIIII.

a Poſt redditum primum conſilium [a] in cauſa Antonij de
Fontana in quo concluſi eum fore totaliter abſoluen-
dum,præſertim ſtantibus nonnullis confeſſionibus ſuis
occaſione torturæ indebitè & illegitimè illatæ & eo caſu quo di-
ci potuiſſet confeſſionem vel confeſſiones illas eſſe validas:con-
cluſi eum eſſe puniendum & condemnandũ ad pœnam mille li-
1 brarũ applicandã patri dictæ Dñicæ. ¶ † Suborta eſt dubitatio at
tento qđ dictus Antonius , vt dr̃ , euaſit de carceribus , & aufugit
contra voluntatẽ cuſtodis carceris debet haberi pro cõfeſſo pro
omnibus quæ continebantur in inquiſitione, maximè ſtante ſta
tuto poſito ſub rubrica de pœna cuſtodum carcerum,in ver. car-
cerati vero fugiẽtes,&c. ibi dum dicit, Si vero pro crimine quod
eis deſcriptum eſſet pro confeſſis habeantur : & ſic de tali crimi-
ne condemnentur:& in libris bannitorũ pro ipſo crimine deſcri
bantur: & legitimè banniti & deſcripti intelligantur tales incar-
cerati fugientes vel euadentes contra voluntatem cuſtodum car
cerum . ¶ Et non obſtante dicto ſtatuto , dico iſtum Antonium
nõ debere ex hoc aliter puniri quã prius veniret puniendus . Nã
reſpondeo quod dictus Antonius ante dictam fugam fuit illegi-
timè & indebitè tortus per dominũ Vexilliferũ iuſtitiæ,vna cum
tribus ex dñis antianis, & præſente domino Poteſtate, & aliqui-
bus ſuis iudicibus & militibus dicti domini Poteſtatis dictũ An-
tonium torquentibus , & dominus Poteſtas dicto Antonio exi-
ſtenti in tortura dixit quod verum diceret prout latius in pacto
& in actis apparet.Ex quibus omnib . nõ põt negari interueniſſe
in dicta tortura, etiam aſſenſum ſaltem tacitũ dicti domini Pote-
2 ſtatis,vt priori cõſilio opportunè probaui. ¶ † Modo ſi magiſtra
tui vel magiſtratibus iniuſtè facientibus licitum eſt etiam de fa-
cto reſiſtere:vt not.Dy. in regula quod quis in mandato . de reg.
iur . in vj . vbi dixit ꝙ qñ apertè apparet iudicem procedere con-
tra.l.licitum eſt etiam priuato reſiſtere iudici.alleg. l.prohibitũ.
& l. defenſionis facultas. de iure fiſc.li.x.l. ignotum. C.de reuo.
his.ff.de re iudi.l.contumacia.§.fi.ad idẽ qđ no.Cy.in l.j.C.vn-
de vi.in fin. vbi voluit quod qñ iudex iniuſtè agit inferendo gra-
uamẽ quod reparari nõ poteſt in ſyndicatu, vt eſt tortura, & alia
b ſimilia tunc licitum eſt de facto reſiſtere [b] arg.l.fi.ff.de ap.reci.&
l.ſi quis prouocatione.cum ibi not.C.de app. idem etiam voluit
Bal.in repeti.d.l.j.in xiiij.q.C.vnde vi.in verſic.xij.quęro an iu-
dici poſſit reſiſti:& idem dicit Pau. de Leaza . in cõmento rubri-
cæ,extra de reſtit.ſpo.Et idem Bald.in l.iiij.in vij. q.ff. de iuſti.&
iur. ¶ Sed contra dictum Antonium proceſſum fuerat ad actum
torturæ euidenter iniuſtè,ſ.intra terminum datum ad purgandũ
indicia.Et ideo nõ præcedentib.legitimis indicijs: ergo licuit. d.
An.reſiſtere tali iniuſtitiæ euadẽdo de carceribus,vt fecit. ¶ Pro
3 hoc facit † quòd iniuſta tortura ſemel alicui illata à magiſtratu
cauſat iuſtum metum in perſona illius torti de non ſtando , aut
amplius comparendo ad mandata illius magiſtratus : vt not . vo-
luit Bald.in l.ij.in fin.C.de his qui per iudi.non appel . vbi quæ-
rit quid ſi illatus eſt metus per iudicem in aliquo actu præcedẽti,
puta dum vellet appellare ab interlocutoria,iudex fecit eum po-
nere in compedibus,& eum torqueri. nunquid præſumatur du-
rare idem metus in appellatione à diffinitiua.& dicit quòd ſic.in
eodem genere malitiæ præſumitur animi perſeuerantia . extra
quod me . cau . c . j . & in regula ſemel malus . & facit ſecundum
4 eum text. c. ſi iuſtus metus. de appel. † Item odium præſumitur
continuari: & odioſus in vno præſumitur odioſus in alijs , quan-
do eſt odium irrationabile . l . ſi quis procuratione . & l . non di-
ſtinguemus.§.cum quidam.& l.licet. ff. de arbi. & c. cum. p. de
accuſ.Ita reſidet Bald.in d.l.ij.C.de his qui per me.iur. non app.
& idem formaliter dicit Saly.Idem fuit de mente Bar.in l.de pu-
pillo.§.ſi quis ipſi prætori.in vj.q.ff.de no.ope.nun.Et idem cla
rius Ludo.Rom. ¶ Ad idem quod not. Inno. in c. bonæ memo-
riæ Maguntino.de ele. vbi dicit quòd ſufficit probare ſubeſſe iu-
ſtam cauſam metus impreſſionis : licet non ſit impreſſio ſecuta:
quia nemo debet ſe periculo exponere . Ita dicit ipſe in glo. quæ
5 incipit iuſto timore. ¶ † Fortificantur iſta per ea quæ alibi dicunt
doct . volentes quod ſi quis fuerit minus debitè tortus & in tor-
c tura fuerit confeſſus : [c] licet poſtea ex interuallo & extra locum
torturæ perſeuerat in eadem confeſſione , nunquam præiudicat
ſibi illa perſeuerantia confeſſioni : quia poſtquam ſemel inde-
bitè fuit tortus præſumitur ſemper ſubeſſe eadem cauſa iuſta ti-
moris:vt not.Ang.& moderni in l. qui in aliena. §. Celſus. ff. de
acquir. hære. cum alijs concordantijs quas allegaui in priori con
6 ſilio. ¶ † Ad prædicta facit quod not. Bartol. in l.ius eius. C. de
probat . vbi per illum text . voluit quòd ſi quis detineatur à
poteſtate vel capitaneo iniuſtè . & ipſe aufugiens non tene-
tur , ſed non eſt dubium quod maius grauamen eſt , & minus
reparabile quando quis iniuſtè torquetur, quàm quando quis in

iuste carceratur:vt patet per id quod legitur & not. in d.l.ij.ff.de
appe.re.& in l.si quis prouocatione. C.de appel. ¶ Nõ ob.ꝙ sta
tutũ dicat ꝙ tales euadẽtes habeant̃ pro confessis de crimine, qđ
eis ascriptũ esset:sicut etiam legitur & no. in l. in eos.ff.de custo.
reo.Quia respõdeo ꝙ statutũ intelligit̃ nisi iustam habuerit cau-
sam aufugiendi & æquã:quia cessabit dispositio statuti. hoc pro-
batur per ea quæ dixit Ioa.And.in regula.pro possessore. de reg.
7 iur.lib.vj.in mercurialibus: † vbi voluit qđ licet statutũ disponat
quod faciens homicidiũ decapitetur. vel non trahens ad ignem
puniatur in x. non debet intelligi in eo qui ad sui defensionẽ oc-
ciderit,si habuerit iustã causam occidẽdi.Nec etiam debet intel-
ligi de infante, vel furioso occidente: quia tale stat. debet beni-
gnè intelligi sm interpretationẽ iuris cõis.l.ij.C.de noxa.in c.in
nr̃a.de iniu. & tales de iure cõi non puniunt̃. in cle.j. de homi.l.
infans. C. de sica.l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & similiter si in fir-
mus vel infans non traxit ad ignẽ.non puniatur.d.pœna librarũ.
8 x.† Nã propositũ & voluntas distinguit maleficia. c.cũ volunta-
te.in prin.de sen.excom.l.ꝗ iniuriæ. in prin. & l. verũ. ff. de fur.
Et idẽ no.Saly.in l.ij.in iij.vel in.iiij.col.post Bal.ibi de noxa.&
Bal.in l.oẽs populi.in iiij.col.ff. de iust. & iur.l. quicũque.in.vj.
col.C.de ser.fugi. & in l.cũctos populos in repe. magna. in ante
pe.col.de summa trini.& in l.data opera.circa.v.col.C.qui accu
sare.& l.benignius.ff.de legi.& do. Cardi.in c.lator.de homici.
Nã vt dixit Bald. in l. quicũque in antepe. col.de ser.fugi.& in l.
oẽs populi. in xiij. col. statuta nõ sunt iudaice intelligenda adeo
ꝙ cõtineañt prauũ sensum. allegat gl.in l.damni infecti bene fa
cit tex.no.in d.l.cum aũt §.excipit̃.in verbo capitale autem,&c.
ff.de edil.edic. ¶ Et nõ dicit̃ Anto. euasisse si præsumptã & suspe
ctam iniustitiam per fraudem exclusit: vt dicit tex. in l. cũ pater.
§.Titio fratri.cum concord.ibi alleg.in gl.ff.de lega.ij.Quod au
tem iustã haberet suspicionẽ satis est ostensum. s̃. ¶ Plus dico ꝙ
vbi etiam non est aliqua iusta causa faciendi aliquid ꝙ aliàs esset à
9 lege prohibitũ, prout erat in casu nostro vt probaui.† tñ vbi ap-
paret ꝙ in delicto fuit alius dolus, quàm ille dolus qui cõiter in-
d teruenire solet in illo delicto, adhuc iudex habet minorare [d] di-
ctam pœnam, & non procedere ad pœnam capitalem, etiam si
pro illo delicto simpliciter imponeret certam limitatam pœnam
etiam capitalem.Ita dixit Bald.in l. & si seuerior.circa.iij.col.C.
de his qui no.infa.per ea quæ ibi no.& idem tenet Saly.& etiam
idẽ ibi dicit Pau.de cast. vbi refert se propter hoc aliàs defendisse
vnũ,qui cum lapide occidit hominẽ,non credens eum occidere.
Nã curia volebat decapitari facere propter statutũ quod impo-
nebat pœnam mortis pro homicidio:& est de mente Bar.in l.ꝗd
ergo.§. pœna grauior. in vltimis verbis. ff. de his qui not. infa.
10 ¶ Etiam Bart.in l.fin.in fi.ff.de recep. † vbi dicit ꝙ si statutũ pu-
nit certa pœna illum qui receptauerit bannitũ, & quidam rece-
ptauit bannitũ qui erat coniunctus ipsius receptantis. potest iu-
dex in eo minorare pœnam quasi plus excusetur receptans ban-
nitum amicũ quàm alium per d.l.fi.ff. de recepta. Iunctis not. in
d.l.qđ ergo.§.pœna grauior.& in d.l. & si seuerior. & no. Cyn.
& Bald.in l.in l.j. de his qui latro. ¶ Ex quibus omnino conclu-
do ꝙ nõ debet ex hac euasione à fuga Antonius puniri aliter quã
in primo consilio fuerit per me conclusum.Ego Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Consilium.quod habes.j̃.lib.iij.consi.j.
b ¶ Resistere.Pau.& alij.l.vt vim.ff.de iust.& iure. Ioa. de pla.
l.prohibitũ.C.de iur.fisci.li.x.l.deuotũ.C. de meta.& epidi.
lib.xij.Phi.frã.c.dilecto.de sentẽ.excõi.in.vj.Panor.Feli.c.si
quando.de officio deleg.Hyppo.marsil.l.j.in prin.nu.68.ff.
ad legem Cor.de sica. & in pract. §. diligenter.nu.51.cũ seq.
c ¶ Confessus.s̃.li.j.consi.v.nu.1.
d ¶ Minorare.Hyppo.Marsi.no.ccccl v.& in practi.§.diligẽter
num.58.quod indebite tortus occidens iudicem, non debet
puniri pœna mortis.

SVMMARIVM.

1 *Vasalli non tenentur ad collectas vel angarias.*
2 *Verba, quoties opus fuerit intelliguntur in infinitum.*
4 *Obligati ad onera si de modo non apparet possunt condemna*
ri ad consuetum modum.

CONSILIVM CXLV.

QVoniam abundè & rectè allegatũ & conclusum est
per celeberrimos dominos. s̃. consulentes:ideo pau
cissimis absoluã.Et primò circa primũ quęsitũ dubiũ
causare poterant illa verba, quoties opus fuerit,&c.
Nam attento ꝙ iure communi dominus temporalis
alicuius terræ vel castri de iure non potest imponere hominibus
loci collectas vel angarias:vt inquit Bal.in l.multa.C.de bo.quę
1 libe. † vbi dixit quod vasalli non possunt cogi à domino ad præ-
stãdas collectas vel angarias.allegat.l.si priuatus. ff. qui & à qui.
& l.domini prædiorũ.C.de agri.& censi.lib.xj.quia talia dicun-
tur esse regalia soli principi competentia:vt in c.j. quæ sunt rega-
lia.Et ideo dicit tenuisse Richar.malum.& dicit valde esse no.in
hoc.l.j.& ibi not.Barto.C.de superindi.li.xj.& in l.j.C.de mu-
lie. & in quo loco. ¶ Nec ex verbis dictæ sententiæ non videtur
arctari posse Ioan.ad subeũda onera custodiæ murorum Steccati
& foueæ,nisi quoties opus fuerit,&c.Nam illa verba non viden
tur importare ꝙ cogi possit ad prædicta onera nisi bis,per ea quę
no.Ang.in l.ij.§.qui exhib.ff.de custo.reo.& in l.si finita.in pri.
2 ff.de dam. infec. † vbi inquit ꝙ si quis promiserit iudici aliquem
præsentare toties quoties iudici placuerit:vel toties quoties fue-
rit requisitus:non tenet̃ præsenrare nisi bis,per l.fideicõmissa.§.
si quis.de le.iij.vt euitetur infinitas.l.qui bona.§.fin.ff. de dam.
infe. ¶ Sed hoc nõ obstante puto ter vel quater in infinitum di-
a ctos homines teneri vigore dictorũ verborũ,quoties [a] opus fue-
rit:vt probat̃ in l.si ita stipulatus à Seio.& quod ibi not. Bar. post
3 gl.ff.de fideiuss.† vbi habet̃ ꝙ quotiescunque verba contrahen-
tium sint apta ad infinitatẽ prout est verbũ qñcunque, vel quo-
tiescunque,admittit̃ tunc infinitas.secus si verba nõ sunt apta.ita
loquitur text.in d.l. fideicommissa. §.si quis. x. ¶ Et hoc verum
etiam si ex multiplicatione actuum multiplicari posset damnũ,
vel interesse vt probatur in.l.si ita stipulatus. sm Io. de Imo.ibi ꝗ
per se exemplificat in dictione qñcunque:quia tunc infinitas to-
leratur ex mente disponẽtis.hoc idẽ est de mente Bar. in d.l. qui
bona. §. fin. dum dicit ꝙ si loquit̃ de infinitate numeri: puta de
multiplicatione pręstationis:& tunc ꝙ si verba disponentis sunt
expresè apta ad infinitatẽ, tolerat̃ infinitas. allegat. l. in annali-
bus.C.de leg.& l.si ita stipulatus & l.si duo.§. fi.ff.de arbi.Pon-
derandũ est dum Bar.allegat d.l. si duo. §. fi. vbi habetur nisi se-
mel prærerq̃ sit si esset actũ ꝙ pœna toties cõmittat̃, quoties fue
rit ꝯ factum:vt etiã declarat Bar.in d.l.qui bona.§.fi.ꝙ illa verba
toties quoties,&c.important infinitatẽ.ad idem tex.in l.j.§.j.in
versi.toties quoties.ff.si fa.fur.fecis.dic.& instit. de eo cui liber.
cã bona addi.§.j. & idẽ est de mente Spe.in ti. de arbi.§.fin.ver.
quid si dictum in cõpromisso qđ pœna, &c.& ideo non immeri-
to Io.de Imo.& Rom.in d.l.si finita.in prin.reprehendunt dictã
decisionem Ang.& concludũt nõ esse verum qđ ille qui promise
rit aliquẽ repræsentare toties quoties fuerit requisitus,liberetur
per binã repræsentationẽ: quia illa verba toties quoties sunt apta
ad infinitatem:vt sentit gl.in d.l.si finita. circa prin. in ver. iterũ.
& probatur in l.veluti.§.fi.ff.de eden.Et idẽ voluit Pau.de ca.in
l.duobus.§.quoties.ff. de iureiu. dũ dicit quòd cautus debet esse
notarius quòd faciat promitti de præsentando quoties opus fue
rit,& fuerit necesse,fuit ita conclusum per dños. s̃. consulentes.
4 ¶ † Circa tertiũ quæsitũ inquantũ conclũdunt ꝙ est necesse ꝙ in
sententia dicat̃,quòd teneantur dicti homines Villæ montis epi-
scopi ad prædicta onera secundum modum hactenus obserua-
tum & consuetum quod licet non apparet de consueto modo,ta
men omnino tenentur ad prædicta onera,ad allegata per eos, &
confirmatur ex his quæ not.Io.An.in addi.Spe.in tit.de feud.in
§.j.versi.si igitur.in addi. inci. sic confecto. &c. vbi voluit quòd
b si concessio reperitur in hac forma.Sicut [b] venerandæ memoriæ
episcopus genitori tuo tale fundum concessit: sic & nos tibi con
cedimus: per hoc non habebit vasallus primam concessionem
ostendere per.l.ex hac scriptura. ff. de donat. & l. si donationes.
C.eod.tit.& c.abbate. de verb. sign. & latius per eum. ¶ Vtrum
autem homines dictæ Villæ Montis episcopi pro bonis quæ ha-
bentur in dicta villa possunt collectari subeunda onera maio-
ris foueæ, & Steccati castri noui hoc dubium subticeo, quia di-
ctum est per dominos supra consulentes, Item de hoc non sum
5 interrogatus. ¶ † Quo autem ad penultimum quæsitum con-
cludo quod homines dictæ Villæ Montis episcopi tenerentur
ad colle-

ad collectas pro bonis quæ acquiſiuiſſet in caſtro nouo poſt di-
ctam latam ſententiam, ſi tales res acquiſitæ tpe dictæ acquiſitio
nis erãt in æſtimo cõis caſtri noui:per ea quæ decidit Bal. in l.j.§.
quibus.ff.quod cuiuſque vniuer.no.in x.col. in ver.ſuper tertio
puncto. vbi inquit ꝙ licet de nouo venientes ad habitandum de
nouo recepti in ciues nõ tenent̃ contribuere ad onera præterita
vniuerſitati ciuium.l.prouidendũ.C. de decurio. lib. xj. niſi iſte
de nouo receptus in ciuem ſucceſſerit in rem ipſam quæ eſſet af-
fecta pro collectis,vt puta ſecundũ Bal. quia emiſſet rem deſcri-
ptam in æſtimo cõis. Nam tunc oportet eũ ſoluere onera vetera
& noua. allegat. l. murileguli. C.de murileg. lib. xj. ¶ Ad idem
quod not. Pau. de ca. in.l. ſi negotium.ff.de nego.geſt.Ale.Bo-
noniæ.

ADDITIO.

a ¶ Quoties.Alexan.l.qui bona fide in fi.ff.de dã.infec. Socĩ.l.
vnica.col.fina.& ibi Dec.col.j.C.de ſenten.quæ pro eo qđ in
ter.Cre.ſing.xj.Hyppo.Marſil.l.vnius.§. cogniturũ.nu.35.
de quæſtio.& latius in rep.ru. de fideiuſſo. qõn.ix.quæſt.xv.
Iac.conſi.xxx.lib.j.

b ¶ Sicut.dicendum vt plenè dixi in conſuet. Pa.§.v.num.66.
cum ſequenti.

EPITOME.

1 Si præceſſerunt duo teſtamenta ſolennia condita inter libe-
ros & extraneos & poſtea facti ſunt codicilli in quib. pro ma-
iori parte confirmatur primũ teſtm̃: & vltimo teſtator coram
quatuor teſtibus & notario dixit ꝙ confirmabat ſecundũ te-
ſtamentum valet hæc vltima voluntas.

CONSILIVM CXLVI.

VIſo themate ſupraſcripto, & quatuor vltimis voluntati-
1 bus dicti ſer Antonij. ¶ † Videtur prima conſideratione
dicendũ non habere vires illam diſpoſitionem, per quã
declarauit ſeruari debere teſtm̃ ſuũ rogatũ per ſer Anto. ſer Petri
de guertijs: quod fuit ſecundũ teſtamentũ infraſcriptis rationib.
2 ¶ † Et primò quia vltima diſpoſitio vim teſtamenti habere non
poteſt:quia in ea non interuenerunt teſtes ſeptem, prout requi-
ritur in teſtamentis. l. ſi vnus. & l.hac conſultiſſima. Itẽ nec vim
codicillorum vel alterius vltimæ voluntatis habere poteſt dupli-
ci ratione.Primo quia non interuenerunt quinque teſtes, prout
in codicillis, & donationibus cauſa mortis requiruntur. l. fina.
C.de codicillis.& l.fin. C.de dona.cauſ. mort. interfuerũt enim
quatuor teſtes in dicta vltima voluntate. ¶ Et licet interfuerit eti
am notarius.tamen notarius non computatur in numero teſtiũ:
vt not.gloſſ.in l.hac conſultiſſima.C.qui teſta.fa.poſ.& in l.Do-
mitius. ff. de teſta. ¶ Secunda ratione non poteſt iſta vltima di-
ſpoſitio vires habere:quòd dato quòd in eo interueniſſent quin-
que teſtes, ſeu quod notarius computaretur in numero teſtium,
& ſic potuerit valere iure codicillorum: tamen per ipſam diſpoſi
tionem habentem vim codicillorũ non potuiſſet adimi hæredi-
tas relicta in primo teſtamento Bartholomæo priuigno teſtato-
ris, quia in codicillis dari nec adimi poteſt directo hæreditas. l.
hæreditatem. C.de codicillis.l.non codicillũ. C.de teſta. ¶ Ter-
tio confirmat̃ per tex.in authentica,hoc inter liberos. C.de teſt.
3 & expreſſius in corpore vnde illa ſumitur. † teſtamentũ factum
inter liberos ita demũ per ſequentem vltimam voluntatem tol-
litur ſi ſequens vltima voluntas fuerit facta corã ſeptem teſtibus:
& in ea teſtator dicat ſe nolle priorẽ voluntatẽ valere ſpecialiter
derogando priori teſtamento.Sed ita eſt ꝙ in hac vltima diſpoſi-
tione non interuenerũt ſeptẽ teſtes:ergo dato quod quinque vel
ſex interueniſſent nõ põt dici eſſe ſublatam primã vltimã volun-
4 tatem de qua fuit ſpecialis mentio facta. ¶ † Quarto probatur
per tex.in d.l.hac conſultiſſima.§.ſi quis autem. C.de teſtamen.
vbi ſi præceſſit vltima voluntas ſolennis, ita demum per ſecun-
dam minus ſolennem tollitur præcedens: ſi in præcedenti erant
inſtituti extranei,& in ſequenti erant inſtituti venientes ab inte-
ſtato. Secus ergo vbi in præcedenti eſſent inſtituti venientes ab
inteſtato: quia tunc per ſequentem ſolennem non tolleret̃ præ-
cedens. ¶ Quinimo quando in tali ſequenti vltima voluntate
eſſent inſtituti venientes ab inteſtato: quia non erant inſtituti in
prima, oporteret ꝙ ſaltem in ipſa ſecũda interuenirent quinque
teſtes, vt ibi habetur, ſed in propoſito in præcedentibus codicil-
lis penult.loco factis ſolenniter teſtator diſpoſuerat. ꝙ vniuerſa
ſua hæreditas perueniret ad omnes tres filios ſuos æquis portio-
nibus:ergo vltima ſua diſpoſitio, (maximè quia non tantum fa-
uetur venientibus ab inteſtato.cum in ea Bart.eius filius non in-
ſtituatur hæres pro ſua virili ſed ſolum inſtituit̃ in certa re,) non
debet tollere poſſe præcedentẽ vltimã voluntatẽ:in qua erant in
ſtituti æqualiter venientes ab inteſtato. ¶ Sed præmiſſis non ob-
5 ſtan. contrariã ſententiã de iure probabiliorẽ eſſe puto. † Nam
vbi teſtator fecit teſtamentũ ſuũ inter liberos ſiue in ſcriptis, ſi-
ue etiam nuncupatiuũ: tunc ſ̃m communẽ opi. valet quo ad libe
a ros[a] etiã ſi in eo teſtamento duo tm̃ interuenerint teſtes.d.l.hac
cõſultiſſima.§.ex impfecto.C.de teſt.etiã ſi rogati non fuerint:
vt dixit gl.& doc.in l.fi.ad fi.C.de codic. ¶ Et prodeſt tale teſtm̃
quantũ ad hoc: quia vbi ab inteſtato ſucceſſiſſent filij æqualiter:
nunc aũt ſuccedent ex teſtamẽto inæqualiter,ſi inæqualiter ſunt
inſtituti prout cõtingit in caſu nr̃o:ergo iſta vltima diſpoſitio ſeu
teſtamentũ vltimo factũ debet valere inter liberos, etiã ſi nõ in-
6 teruenĩſſent niſi duo teſtes. ¶ † Quinimo ſi eſſemus in terris ec-
cleſiæ attento ꝙ in dicta poſteriori diſpoſitione interuenerint
quatuor teſtes & inter quos etiã erat preſbyter parochianus vale
ret iure cõi quo ad oẽs talis diſpoſitio tanꝙ̃ teſtm̃ ſolenne: per. c.
* cum eſſes.de teſta.ſ̃m cõem * opi.ibi à doctoribus approbatam.
& firmat Spe.in ti.de inſtru.edi.§. compen. ver. item per ius ca-
nonicũ.& Fede.de ſenis in conſi.ccxvij.inci.factũ tale eſt: quidã
veniens ad mortẽ,&c. & no.Io.de Imo.de lega.j.in l.nemo põt.
7 & Romanus in auth.ſimiliter. C.ad.l.fal. ¶ † Præterea dato ꝙ di
ctũ poſterius teſtamentũ nõ poſſit valere in vim teſtamenti, nõ
põt negari qn valere debeat iure codicillorũ ꝓp clauſulã codicil
larẽ quæ erat in teſtõ quã tunc leg. fecit teſtator & ꝙ ſeruari vo-
luit.l.fi.C.de codici.& l.i.vbi plenè no.ff.de.iur.codicil. ¶ Mo-
do ſic:aut Bar.priuignus teſtatoris vult prætendere habere debe
re portionẽ hæreditatis vigore primi teſtamenti tm̃ & non põt.
quia primũ teſtm̃ per ſecundũ ſolenne teſtamentũ fuit ſublatũ.
l.ſi quis prioris.ff.ad Trebel.& §.poſteriore inſti.q.imo.teſt.in-
fir. Aut Bartholomæus filius teſtatoris vult admitti ad partem hæ
reditatis,vigore priorũ teſtamentorũ aut codicillorũ.Et tunc re-
ſpondeo: aut vult agere vigore primi teſtamenti, & non poteſt:
quia in eo non fuerunt ſibi relicti iure inſtitutionis niſi ducati.x.
tantũ.aut vult agere vigore ſecundi teſtamenti:& nõ poteſt:quia
relicta eſt tantũ ſibi iure inſtitutionis de bonis teſtatoris dimidia
vnius petiæ terræ. cuius loco in hac poſteriori vltima voluntate.
d. Bartholomæo filio teſtatoris precium dictæ dimidiæ petiæ ter
ræ,ita quod in hoc parum aut nihil refert inter ſecundũ teſtm̃,&
hanc poſteriorẽ voluntatem, aut vult ſe fundare ex codicillis: &
ſic ex tertia vltima voluntate: & tunc reſpõdeo ꝙ ꝑ iſtam poſte-
riorẽ ſeu quartã vltimã voluntatẽ:dato ꝙ valeret tm̃ in vim codi-
cillorũ ſunt ipſo iure ſublati præcedentes codicilli, quibus etiam
fuit derogatũ in vltima diſpoſitione.l.cũ proponas.C.de codici.
& ſic patet quòd nec Bart. priuignus teſtatoris, nec Bar.filius di-
cti teſtatoris poſſunt in effectu dictã volũtatẽ impugnare. Diffi-
cultas ergo ſi qua ſupereſt duntaxat in reſpondendo argumentis
in contrarium adductis, quibus reſpondeo non ob. in primis ꝙ
8 non interuenerunt in vltima diſpoſitione ſeptẽ teſtes: † quia re-
ſpondeo quòd d.§. ex imperfecto. dicit ꝙ inter liberos ſufficiũt
duo teſtes. Vel ſi ſumus in terris eccleſiæ, valet quo ad omnes
poſtꝙ̃ interuenerunt quatuor teſtes, inter quos erat preſbyter
parochianus:per.d.c. cum eſſes cum ibi not.per doc. Vel poſito
ꝙ nõ poſſit valere in vim teſtamenti, valet in vim codicillorum
etiã corã duobus teſtibus tantũ:per d.§.ex imperfecto. qui.§.ha
bet locum tam in teſtamento ꝙ̃ in codicillis:vt no.Bald.in l.filij.
in v.q.C.fa.erciſ.& facit quod no.gl.in d. §. ex impfecto. ¶ Di-
co & fortius ꝙ etiã valere poteſt in vim codicillorũ ſolenniter fa
9 ctorũ, coram quinque teſtibus & cõputato notario. ¶ † Nec ad
hoc obſt. ſi dicat̃ quòd notarius nõ computat̃ in numero teſtiũ:
quia rñdeo & dico ꝙ ſi vellemus producere iſtã vltimã & poſte-
riorẽ vltimã voluntatẽ, & diſpoſitionẽ in vim codicillorũ ſcriptã
manu notarij in forma authẽtica ad fidẽ plenæ probationis:& in
ea ſcriptura abſque notario nõ ſunt niſi quatuor teſtes, certe nõ
ſufficeret in vim ſolenniũ codicillorũ inter quoſcunque. ita lo-
quunt̃ allegata in contrariũ. ſed ſi vellemus iſtã diſpoſitionẽ vlti-

mā probare per testes: dico ꝙ notarius tanq̃ vnus testis supplebit
numerū quinque testiū: vt not. gl. singularis. in l. hac consultissi-
ma. C. qui testa. fa. pos. & etiā ibi Bar. & Cy. & Bart. in præalle. l.
Domitius. & Io. An. in addi. Spec. in ti. de inst. edi. & Bal. in ti. de
pace constan. in ver. sicut. & in rubrica. C. de fide inst. in xj. co. in
l. fi. C. de fideic. ¶ Nec ad hoc etiā obstat si dicat̃ qđ dato ꝙ hæc
vltima voluntas valeret in vim codicillorū: tñ nō potuit in codi-
cillis adimi hæreditas data dicto Bart. priuigno testatoris in pri-
mo testō relicta d. l. hæredi. C. de codici. Quia respondeo ꝙ posi
to ꝙ hæc posterior dispositio nō valeret nisi in vim codicillorū:
tñ argumentū nō obstat: quia dato per illam posteriorē disposi-
tionē nō potuisset directo tolli institutio d. Bartholomæi scripta
in primo testamento: tñ fuit sublatū per secundū testm̃, quod tol
10 lit ipso iure primū: vt s̃. dixi. ¶ Quinimo tenuit Bart. in l. militis,
in prin. ff. de testamen. mil. ꝙ hæreditas relicta directo in testa-
mento extraneis possit in codicillis directo adimi & dari venien
tib. ab intestō: p. l. hac consultissima. §. pe. C. de testa. & ibi hoc
etiā no. Bar. & licet in hoc aliq̃ teneāt contrariū qñ testator vlti-
mam suā dispositionē appellaret simplr̃ codicillos. & per Bar. &
Sal. in l. in filij. C. fa. ercis. & per. Ang. in l. milites. C. de mili. test.
& in l. ij. C. de iniu. testa. & in d. l. militis codicil. & Bal. in d. §. ex
imperfecto & in repe. l. j. in. xxvij. col. C. de sa. sanc. ecc. ¶ Tamē
qñ testator suam vltimā dispositionem appellauit testm̃, prout
in casu nostro: tūc procedit opi. Bar. per. d. l. hac consultissima. §.
a si quis aūt. quando in illa vltima voluntate minus solenni voca-
bant̃ venientes ab intestato qui non erant de liberis: quo casu re-
quiruntur quinque testes: vt ibi, sed si erant, vt in de §. ex imper-
fecto. & iam dictū est. ¶ Non obstat etiā tex. in auth. hoc inter li
beros: quia respondeo qđ aut nos volumus dicere ꝙ per istā po-
steriorē dispositionē tanquā factam corā minori numero septē
testiū non est reuocatum primū testm̃: & de hoc nō est curandū:
quia satis est ꝙ per secundū testamentū solenne fuit sublatū pri-
mū. aut volumus dicere ꝙ per istā posteriorē dispositionē nō sit
sublatū fm testm̃. Et aliæ etiā patebūt rationes & respōsiones ex
his quæ infra proximè dicā. ¶ Aut volumus dicere ꝙ per istā po-
steriorē dispositionē non sint sublati codicilli in quibus testator
11 oēs tres filios æquis portionibus vocauit: † & tunc rñdeo quod
dispositio auth. hoc inter liberos, habet locū, si testator vellet in
sequenti testō instituere extraneos: & in præcedenti voluntate
instituisset liberos: alias aūt nō habet locū illa auth. vt glo. no. in
auth. de test. imperf. Sed in proposito testōr in posteriori vlt. di-
spositione nō instituit extraneos, sed filios: ergo &c. Itē potest re
sponderi: ad tex. in auth. hoc inter liberos. qđ loquitur quando
testator ꝑ posteriorē voluntatē vellet reuocare præcedens testm̃
solenniter factū. secus si vellet reuocare codicillos in quibus re-
quirunt̃ septē testes: quia tūc nō est incōueniens ꝙ in posteriori
volūtate per quā testator vellet reuocare codicillos requirerent̃
septē testes, per. d. l. cū proponas. C. de codicil. Si enim secus dice
remus, sequeretur etiā qđ per codicillos quos testator corā quin
que testibus fecit, post fm testm̃ non potuisset per fideicommis-
sum nec directo tolli: secundū testm̃ haberet effectū: prout est in
tentio Hieron. & Pau. institutorū in posteriori voluntate. ¶ Vel
secundum Ang. in d. auth. hoc inter liberos. ille tex. loquit̃ quan
do præcedens testm̃ fuisset conditū interueniente scriptura ma-
nu testatoris. fm formā auth. ver. qđ sine. C. de test. iuxta quam
ponit̃. d. auth. hoc inter liberos. & hoc colligit ipse ex illa dictio-
ne, hoc clari⁹ patet in corpore vnde illa sumit̃: & etiā vr̃ velle Iac.
de bel. in casu in quo etiā requireret̃ qđ in hac posteriori volunta
te interuenisset derogatio præcedentis voluntatis, sufficeret de-
rogatio quæ interuenisset in ista posteriori voluntate. s. quod cas
sabat omne testm̃ & codicillos antea conditos. ita tenet Ang. in
præalleg. auth. hoc inter liberos. alias. l. j. & ij. ff. de libe. & post.
& l. nominatim. ff. de condi. & demonst. quia ibi alias non fuis-
set necessaria aliqua reuocatio: sed ꝑ cōsequens testm̃ tollitur prę
cedens. §. posteriore. insti. quib. mo. test. infir. cū mul. in hoc ca-
su in testamento facto inter liberos est specialiter introductum:
vt derogando ei requiratur. ¶ Postremo non obst. l. hac consul-
tissima. §. si quis autem. primo quia ille text. habet locum quan-
do in posteriori vltima instituuntur venientes ab intestato qui
non sunt de liberis. Nam tunc requiritur quod saltē interueniāt
quinque testes. vt ibi secus si instituerentur liberi: quia tunc suffi
cerent duo testes: vt in §. ex imperfecto. & not. doc. & maximè
Bal. & Sali. in d. §. si quis. ¶ Nec ob. quod codicilli præcedentes
fuerant magis solennes, & nō debeāt tolli ꝑ istā posteriorem mi-
nus solennē: † quia respondeo & dico quod si testamentū præce 12
dens sit factū solennissimè: puta corā viginti testibus & pluribus
notarijs, poterit tñ reuocari tale testm̃ per sequens testm̃ sine tan
ta solennitate: dummodo habeat substantialia requisita & debi-
tas solennitates puta septem testes tm̃: & hæredis institutionem,
& alia necessaria: quia quæ abundāt nō sunt in consideratione. l.
in testamentis. C. de test. cū ergo testm̃ conditū inter liberos, in-
quantū agit̃ inter liberos, habeat̃ pro solenni si fiat coram duob.
testibus: & si filij sint inæqualiter instituti, vt probat̃. per. d. l. ex
imperfecto. ergo satis solennitas dicit̃ esse hæc posterior disposi-
tio attento ꝙ in ea oēs liberi sunt instituti. † non curo an æquali- 13
ter vel inęqualiter: quia legislator hoc nō attendit, & ꝑ ꝯñs pt tol
lere præcedentes codicillos. ¶ Pro quo in spē adduco id qđ cōsu-
luit Pau. de cast. cons. cccxxvij. lib. j. in ci. dubiū facit in suprascri-
pto puncto, vbi cōclusit si præcessit primū testm̃ ad pias causas fa
ctū cum solennitate septē testiū: & postea sequit̃ testm̃ factū ad
pias causas corā duobus testibus, qđ per fm tollitur primū. & mo
uetur: quia tantā vim habet testm̃ validū de iure speciali ad tol-
lendū primum testamentū, quantum validū de iure cōi, ne alias
priuilegiū concessum in certis casibus de testādo sine solēnitate
sit inutile, probat̃ secundū eū in l. ij. ff. de iniusto testamento. &
ar. l. cum ex ratione. ff. de excusa. tut. vbi tantū operatur dignitas
adepta ꝑ priuilegiū quantū adepta de iure cōmuni. ¶ Nec obst.
secundū eum ꝙ in vltima dispositione interuenerit minor solen-
nitas: quia respondet ipse ꝙ in posteriori voluntate interuenit
aliud potētius qđ in primo defecit: quia ista posterior est vltima:
præcedens vero nō est in vltimis volūtatibus: præcipue attendit̃
istud. s. quæ sit vltima. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. C.
de sacros. eccles. l. j. ¶ Vnde istam vltimā præponderat solennita
ti præcedentis voluntatis: & respondeo ad d. §. si quis autem. in-
ducendo prout feci in quarto argu. quod ibi etiam si fuissent in-
stituti venientes ab intestato. ¶ Et similiter in sequenti testamen
to nō solenni facto corā quinque testibus instituti fuissent veniē
tes ab intestato, præualeret vltima dispositio ꝑ rationē. s̃. allega-
tam, scilicet dato qđ præcedens testamentū fuit solenne: & in eo
essent instituti venientes ab intestato: & sic haberet duo cōside-
randa, scilicet institutionē fauorabilē scilicet illorū qui successu-
ri erāt ab intestato: & etiā haberet solennitatē: tñ sequēs disposi-
tio habebit etiā duo alia multū cōsideranda, scilicet fauorē ab in-
testato. & etiā aliud scilicet qđ erat posterior quod potissimū cō-
siderari debet in vltimis volūtatibus: vt est dictū: & propterea ad
tex. in d. §. si quis aūt. in quantū præsupponit ꝙ in primo testamē
to fuerūt instituti extranei: subaudit ipse maximè: nā idē erit si in
primo fuissent etiā instituti venientes ab intestato, per superius
dicta. ¶ Præterea etiam illa vltima dispositio potest iure cōmuni
valere iure codicillorū, sicut poterant valere præcedentes codi-
cilli cū facta fuerit hæc vltima dispositio, & corā quinque testi-
bus: vt. s̃. fuit probatū: ergo sequēs debet tollere præcedentē. d.
§. in legatis, & d. l. cū proponas. Ex quibus concludit̃ dictam vlti
mam dispositionem esse præferendam cæteris ex multiplici capi
te, quorum quodlibet de per se est sufficiens. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Liberos Benedic. rep. c. Raynutius. ver. testamentū. j. n. 74.
cum se. Cur. senior. consi. lxxv. co. v. Deci. consil. dcx. limitat
Ro. consi. clxxix. colum. vij. co. xij. cōsi. ccclxxxv. Deci. l. j. C.
vnde liber. vbi tenent con. Alexan. hic nu. 13.

SVMMARIVM.

1 *Mercatores plures si sunt socij in dubio nō tenentur in solidū sed pro rata.*
2 *Pignoratus pro alio recursum habet contra eum.*
3 *Subscribens videtur totum scribere & consentire.*
6 *Subscriptio generalis sufficit.*
8 *Subscribens præsumitur habuisse scientiam omniū contentorum & idem in superscriptione. nu. 10.*
14 *Confessio parte præsente plenè probat.*
16 *Testis deponens per verbū videtur, probare dicitur si bonam causam reddit. nu. 17.*
19 *Iudex potest ex officio testes repetere, etiā post conclusionem.*

CON-

CONSILIVM CXLVII.

Onderatis his de quibus in themate fit mentio & visis
actis & scripturis mihi transmissis in causa vertente inter
Baptistã de rate ciuem aquilianum ex parte vna agentẽ,
& Rolandinũ de manfre de Verona ex altera se defendentem.
1 ¶ † Circa primũ dubium quo quæritur an Rolandinus vigore
dictarũ scripturarũ priuatarũ conueniri possit insolidũ: an vero
pro rata quam habet in traffico & in communione illa: & an alij
fratres sint pro sua rata conueniendi. & certè quod in themate
præsupponitur ꝙ Rolandinus & fratres sui tunc simul habita-
bant Veronæ: & simul exercebant mercantias in varijs & diuer-
sis locis prout contingit mercatoribus, tamen nullibi Veronę ha
bebant mansionẽ & trafficũ aliquod firmum alio non dicto nõ
a tenetur quilibet insolidũ: sed pro rata [a] vt dixi, cum ista esset ne-
gotiatio priuata & nõ publica. Ita probatᷣ in l. si cũ plures. in prin
ci. ff. de exerci. & ibi not. Bar. & cũ eo transit Bal. in lec. antiqua.
& hoc etiam not. Bart. & alij post eum in l. eandem in vij. q. ff. de
duo. reis. & Bar. in repe. l. j. alias est in auth. ibi posita in xj. q. C.
de duo. reis. & Ange. in l. possessio. §. j. ff. de acq. pos. & in l. j. §. si
plures. el. ij. ff. de exerci. & Bald. in l. si prædiũ. C. de ædi. acti. in
iiij. col. ibi dũ dicit. Si autem agatur recta via ex consensu, &c. vbi
allegat etiã bonũ tex. in l. iustissimè. §. proponitᷣ. ver. quamuis. &
ibi etiã no. Fulgo. in l. si plures. in prin. ff. de pa. vbi etiam voluit
plus quòd quando vnus ipsorum sociorũ gereret in vno loco &
alius in alio loco: nõ posset vnus conueniri pro alio vt ibi per eũ:
tñ suã hanc opi. nõ pono pro constanti cum nonnulli alij contra
rium velint: sed talis dispositio rebus stantibus prout in themate
non videtᷣ necessaria: quia non pręsupponitur dictum Nicolaum
seu vnum ex fratribus fuisse per Rolandinum cum fratre præpo-
situm aut factũ instrumentũ congregationis de qua quæritur. &
2 per hoc cessare videntᷣ ea quæ per alios obijci possent. ¶ † Quan
tum vero ad aliud quo quæritᷣ an in eo in quo apparet Baptistam
fuisse creditorem dicti Rolãdini debeat satisfieri dicto Baptistæ
pro quantitate. s̃. assignata ex causa insolutũ repręsaliarũ pro ra-
ta dicti debiti præfati Rolandini: & dicendum est ꝙ sic per l. sol.
ff. de solu. l. soluendo ff. de neg. gest. l. j. §. fi. de ver. ob. cũ ibi no.
per Iac. de Are. & alios inquantũ voluit per illũ tex. quod ille qui
fuit pro alio exactus occasione repræsaliarum habeat regressum
contra illũ debitorem, ꝓpter quem facta est exactio: vt no. doc.
in l. nã vt seruus. per illũ tex. ff. de neg. gest. & Bar. in tractatu re-
præsaliarũ. in j. quæstione. decimæ & vltimæ partis principalis.
& Bald. in auth. & omnino. in fine. C. ne vxo. pro mari. & in l. si
vero. §. cũ aũt. ff. de his qui deie. vel effu. per illũ tex. & Ang. in l.
3 fi. ff. si fam. fur. fe. dica. in l. ij. ff. de verb. ob. ¶ † Postremo circa
vltimum quo quęritur quod de allegato & producto cum pacto
rationũ d. Rolandini in quo est superscriptio illa manu dicti Ba-
ptistæ, in qua dicitur conto de Rolandino de manfre. & fatetur
Baptista rñdendo positionibus. & in hoc dico computũ illud fi-
dem facere ꝯ dictum Baptistam, non dico in partitis quæ sunt su-
peradditę manu dicti Rolandini. ¶ Ad hoc ostendendũ adduco:
quia si de illa superscriptione prout iudicari debet: vt infra dicã.
& subscriptio denotat quod ipse subscribens videtur affirmare
ea quæ superius scripta sunt: & illis consentire in dubio: vt l. si
ego. §. dotis. ibi, vt is suscribat quasi res acceperit. de iure dot. &
l. fideiussor. §. pater. ff. de pig. & l. si ita stipulatus. §. Chrysogo-
nus. ff. de ver. ob. & l. j. §. si inter filium. ff. de fal. not. Bart. & alij
post eum in l. emptor. §. Lucius. de pact. vbi per illum text. cum
4 gloss. in ver. habebitur. colligũt † quòd ille qui se subscribit scri-
pturæ factæ per alium ita sibi præiudicat sicut si ipse totum scri-
psisset. & not. Bald. in auth. contra qui propriam. in ij. col. C. de
non num. pecu. & Ang. in d. §. Chrysogonus. & in l. pluribus. in
princip. eod. tit. bene facit. l. si qui ex argentarijs. §. j. ff. de eden.
b omnis subscribens [b] videtur adeo consentire & approbare ibi
contenta quòd si vult impugnare ibi contenta dicens se fuisse de-
ceptum, iuxta. l. fina. C. plus valere quod agitur, oportet quòd
ipse subscribens probet. hoc ita probat Bartol. in l. j. §. si quis ne-
get. in vltim. col. in versic. quæro quid si instrumentum est sub-
scriptum per d. l. ij. C. de reb. alie. non alien. Et ita est de mente
Bar. in l. qui dotis. ad fi. ff. soluto. matrimonio. per præalle. iura.
& per l. sicut. §. non videtur. ff. quibus. mo. pig. vel hyp. sol. & l.
Sticho. §. seruus. ff. de sta. lib. & Pau. de Cast. cõsi. ccxvj. inci. con
firmando. lib. j. Benefacit quod no. Io. And. in c. humilis. de ma.
5 & obe. ¶ † Pro hoc etiam bene facit. l. non est ferendus. cum ibi
not. per Bald. & Ang. ff. de transac. dum ibi dicunt per illum tex.
quòd ille qui habuit penes se testamentum vel acta præsumitur
omnia percunctasse & vidisse. c. constitutus. de test. & no. do. &
maximè Bal. in auth. qui semel. C. de proba. Et Ioannes de Imo.
6 in l. legata inutiliter. in vers. extra glos. de leg. j. ¶ † Et secundum
* magis * communes conclusiones non requiritur specialis sub-
scriptio etiam si aliqua pars eorum quæ continentur in scriptura
c essent contra subscribentem. sed sufficit generalis: [c] vt no. Bal. in
auth. si quis in aliquo. C. de eden. & Ang. & Ioan. de Im. Pau. de
Cast. in §. Chrysogonus & Petrus de Anc. consil. ccxlij. incip.
prius de viribus probationis ibi reprehendũt Bar. tenentem con
trarium in l. diuus. §. item senatus ff. ad l. Cor. de fal. secundum
eos. ¶ Non ob. iura alleg. per Bart. videlicet. l. j. §. inter filium. l.
diuus. §. plane. cum l. seq. ff. ad leg. Cor. de fal. quia ibi est specia-
le qm̃ scriptura priuata erat prohibita à lege nisi de consensu sub-
scribentis constaret: vnde aliàs non requireretur subscriptio spe-
cialis. facit secundum eos. §. præterea. inst. de inu. stipul. & l. Ca-
ius. ff. de pig. acti. pro hoc facit: quia itidem operatur genus quo
ad omnia quòd species quo ad speciem. l. si duo ff. de admini. tut.
l. si chorus. in prin. ff. de leg. iij. ¶ Præterea si vera esset illa opin.
Bart. in d. l. diuus. §. item senatus. sequeretur quòd sigil. non de-
beret etiam sufficere pro consensu quòd non posset dici: quia si-
gillum positum in scriptura plura continente non loquitur spe-
cialiter. Quod videretur esse contra ea quę habentur in d. l. ij. C.
de rebus alie. non alie. & in d. l. fideiussor. §. fi. & contra not. per
Bartol. in d. l. quæ do. in fi. & per alios in c. j. de fid. instru. cum si.
¶ Adde Bal. in auth. sed nouo iure. in prin. C. si cer. pe. vbi per il-
7 lum tex. dixit quòd † vna subscriptio & vnum sigillum authori-
zaret mille contractus præcedentes. Sed si requireretur specialis
subscriptio quando plura præcedunt, eo modo quo voluit Bar-
tol. in d. §. Item senatus. non diceretur vna subscriptio. sed dice-
rentur plures. l. scire debemus. in prin. ff. de ver. obligat. ¶ Et per
prædicta apparet non oportere in casu nostro fieri illud qđ dixit
solus Io. de Imo. in d. §. Chrysogonus. s. quòd ille qui se iuuat ex
subscriptione probet ꝙ subscribens erat persona quæ consueuit
esse diligens in videndo, & tractando negotia sua. tunc præsuma
tur quod subscribens legerit seu notitiã habuerit eorũ quæ con-
tinebantᷣ in principali scriptura. vbi aũt apparet ꝙ non consueuit
diligenter videre negotia sua tunc secus sit, ꝭm eum: argu. l. cum
8 de indebito. ff. de proba. in prin. † Nam dico ꝙ subscribens in du
bio præsumitᷣ habuisse notitiam eius quod continetᷣ in scriptura
principali: vt not. Bart. in d. §. si quis neget. & in d. l. nõ est feren-
dus. cũ ibi not. per dictos doc. cũ alijs s̃. alleg. nisi aliàs probet se
fuisse in hoc ab alio deceptũ seu nõ nouisse, hoc probat cũ sit fun
damentũ intẽtionis suæ. l. ei qui. & l. in exceptionibus. ff. de pro-
9 ba. & no. l. si vero. §. qui ꝓ rei. cũ si. ff. q satisd. cogan. ¶ † Fortius
videmus: quia omne id quod reperitᷣ scriptũ in mercatoris libro
qui reperitᷣ apud eum, præsumitᷣ ibi esse scriptũ de consensu & vo
luntate sua: licet ipse alleget ꝙ non fuit scriptũ de voluntate sua:
vt no. Io. An. in add. Spe. in ti. de instr. edi. §. nũc dicendũ. in add.
magna. ver. qđ si in prædictis terminis, &c. alleg. l. Celsus. ff. de
proba. & C. de iusti. codi. confir. l. j. §. literas. Ita etiam no. Bal. in
rubr. C. de fide instr. in xvij. col. in ver. hic quæro. pone qđ in li.
10 &c. ¶ † Vnde videtᷣ ꝙ iste qui superscriptionẽ prædictã fecit scri-
pturæ quæ erat apud eũ videatᷣ in dubio habuisse scientiã conten
torũ in ea & consensisse. & ita tenui maximè prædicta legẽdo. d.
§. Chrysogonus. ¶ Si igitᷣ subscribens videtᷣ consentire & affirma
re ea quæ continentur in principali scriptura: vt probaui. s̃. idem
dico esse in dicto Rolandino qui suprascriptionem fecit in di-
cta scriptura: computatum idem sit in superscribente quod in
scribente. quod voluit Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium.
ff. de eden. in repet. illius. §. in vl. col. & illa repetitio attribuitur
per plurimos Bart. vnde his modernis temporibus reperitur in
lecturis Bart. licet nonnulli attribuant eam Nicolao Alexan. de
perusio Iurisconsul. celeberrimo ibi cũ quærit. in ver. expeditus.
de substantialibus instrumenti, &c. Quid si solennitas in casu in
quo alias debet intelligi communibus sequentibus scripturis,
iuxta illum. §. si initium & reperiatur facta in cooperta libri. &
in ea dicitur hic est liber contractuum & rogituum scriptorum
per me Titium, &c. ¶ Respondet esse inspicienda verba illius in-
scriptionis. Aut enim sic dicunt: In nomine dñi Amen, anno do-

mini. Mccccviij. indictione duodecima mẽsis decembris. Hic est
liber contractuũ & rogituũ scriptorũ per me Titiũ notariũ, &c.
Et tunc sine dubio tales solennitates non sunt cões sequentibus
instrumẽtis: ratio quia nõ respiciunt aliquẽ contractũ seu instru-
mentũ particulare, sed totum librũ, & imponit fidem toti libro
qđ sit sui notarij, & qđ sit ab eo scriptus: & talis suprascriptio non
dicit aliquid de tẽpore alicuius particularis contractus. sed text.
in. d. §. si initium requirit ꝙ in aliquo actu dũ dicit, si initiũ tabu-
larũ, &c. Si vero verba dicerẽt: hic est liber inceptus scribi per me
notariũ infrascriptũ sub tali anno & tali die, &c. referatur ad pri-
mũ instrumentũ: vt ibi plenius per eum: vult ergo qđ id quod est
scriptũ in cooperta à qua etiã de facili potest liber separari & im-
mutari præbeat fidẽ libro scriptũ esse. quanto magis si suprascri-
ptio est in eademmet charta, probet qđ no. Bal. in rub. de fid. in-
11 stru. in xv. col. in ver. mõ hic incipit quæstio vbi voluit † qđ dies,
cõsul, testes, & signũ tabellionis posita in corpore ipsius instru-
menti, etiã referunt̃ ad ea quæ sunt scripta in margine ipsius in-
strumenti: dũmodo appareat ꝙ sint de manu ipsius qui scripsisse
dicitur. arg. d. §. si initium. & l. regula. ff. de iur. & fac. igno. iuxta
nota. per Bal. in d. l. eo qđ à multis in pri. si cer. pet. ita etiam no.
Bal. in l. libero. §. j. ff. de pac. & cõsuluit ita etiã Bal. in consi. inci.
in li. sententiarũ reperit̃ apostolica, &c. Et ꝑ cõsequens tales sub
scriptiones ita dicant̃ se habere ad ipsam principalẽ scripturã si-
cut si appositæ essent in pri. vel in corpore ipsius scripturæ princi
12 palis. ¶ † Fortificant̃ prædicta: qa si per solũ actũ retentionis trãs
d missæ scripturæ videt̃ quis illã acceptare [d] & approbare, seu con-
sentire: vt in cle. j. de procu. & in l. si filius. ff. ad Macedo. & in l.
cum tabernã. §. pe. & ibi. not. Bart. in fi. ff. de pig. & Bar. in l. quo
enim. ff. rẽ ra. habe. & in l. Titius. ff. de consti. pe. & Bald. in rub.
C. de fide instru. in xix. co. in ver. qđ de literis. per. l. Publia. §. fi.
cũ gl. ff. mand. & not. Bal. in l. si literas. C. mandati. & in l. fin. ad
Macedo. & in ver. quæro si contrahitur cum filio, &c. nõ potest
dici quare non idẽ dicendũ sit in eo qui sua propria manu scripsit
sup dicto computo verba prædicta videlicet: cõto de Rolandino
13 de mãfre. & frategli. ¶ † Nec puto in casu nostro referre ꝙ in di-
cta superscriptione nõ sit expressum nomẽ scribentis, attento ꝙ
cõstat ꝙ est de manu Baptistæ ex comparatione vnius scripturæ
productæ ꝑ Bapti. apparet qđ loquit̃ illa scriptura de his quæ ge-
sta sunt inter dictũ Baptistam & Rolandinũ. ad hoc facit. l. certũ.
ff. si cert. pet. & l. nominatim. cũ si. ff. de cõdi. & dem. ¶ Optimè
facit qđ no. Inn. in c. ij. de fi. instr. & in gl. magna. in ver. sed in li-
tera, & comprobabit̃ ex infra dictis. Nã ꝑ plures testes est proba
tum quod illa scriptura ratione competenti præcessisset de volun
tate. d. Bapt. de cuius voluntate transmissam d. Rolandino exce-
ptis postis super additis manu. d. Rolandini vt deponunt plures
14 testes recepti ꝓ parte d. Rolandi. Frãciscus de graso. ¶ † Super
tertio capitulo & sequentibus qui deponunt, ꝙ ita confessus fuit
dictus Baptista præsente Rolan. quæ cõfessio facta præsente par-
te est efficacissima probatio. C. de transac. l. cum te. & l. fin. C. de
fideic. l. generaliter. C. de non nu. pec. l. cum vulga. Ita etiam de-
ponit Ioãninus de Arnulfis: & isti testes vident̃ esse contestes. tũ
quia deponunt de eodẽ loco dictæ factæ confessionis: & etiã di-
ctus Ioanninus vocat pto conteste Ioannẽ de graso prædictum:
15 † & in dubio etiam nisi illud apparet præsumunt̃ cõtestes: vt no.
Innoc. in c. qualiter & qñ in ij. col. de accu. & Spe. in ti. de inqui-
sitione. §. nunc tractemus. ver. super probatione autẽ infamiæ.
& Bald. in l. de quibus. de legibus. in antepe. col. & in l. j. C. de
bo. pos. circa vlt. col. & Ioannes de Imola in c. cũ oporteat. in x.
col. & do. Abb. moder. in c. cum Ioannes. circa secundam. col. de
16 fi. instrumen. ¶ † Nec ob. si dicatur ꝙ Ioanninus de Arnulfis de
ponit per verbum, iudicio suo, testis autem non ita deponere de
bet sed per sensum corporeũ. l. qui testamento. §. j. ff. de testam.
in auth. de hæredit. & Falcid. §. si vero absunt. & in l. testium. C.
de testi. & not. Bart. in l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbit. & in
j. in prin. ff. de vent. inspic. & Ioãnes Andr. in additio. Spec. in ti-
tu. de teste. §. nunc. tractandum. in addit. incipiente. hic ergo,
&c. & Bal. in l. de quibus. ff. de legi. in xx. col. & Ange. in repeti.
l. sciendum. de verb. oblig. ibi propriè loquitur de teste depo-
nente per illa verba scilicet iudicio meo: quia ad hæc respondeo
quòd vbi alia verba adiecta non essent fortasse possent hæc stare.
sed in proposito nostro plus est: quia iste testis deponit quod
Rolandi. dictam scripturam computi quam asserebat fuisse scri-
ptam manu cuiusdam ministri domini Baptistæ & iudicio ipsius
testis dicente & affirmante dictum computum fuisse scriptum
manu d. ministri de mandato ipsius Baptistæ fuisse traditũ dicto
Rolandino. & ꝙ dictus testis cum pluribus alijs mercatoribus
comparauit dictum computũ debere haberi pro bono & vero.
& in causa scientiæ dixit se scire prędicta qđ præsens fuit, vidit, au
diuit, & terminauit vt s̃. ¶ Ex quibus dico ꝙ testis iste vr̃ bene ꝓ-
bare: vt colligit̃ ex no. per Bart. in suo tractatu de teste. in vj. col.
17 ver. testis super hoc deposuit dicẽs, qđ sic sibi vr̃, &c. vbi dicit † ꝙ
testis deponẽs ꝑ verbum, videt̃: non probat, nisi hoc qđ dicit sibi
videri coniunctũ sit sensui corporis: vt si dixit vidisse vnum ho-
minem & vr̃ sibi fuisse Titius, probauit illũ esse Titium quem di-
cit se vidisse propter coniunctionẽ vnius cũ altero. sed iste testis
deponit etiam audiuisse: & sic cũ illo iudicio coniunguntur illa
verba denotantia sensum corporis scilicet qđ audiuit, &c. ¶ Pro
hoc bene facit id quod no. Cyn. & alij. post eũ maximè Sali. in l.
18 testium. C. de testi. † vbi dicunt ꝙ licet testimonium non valeat
de credulitate, tñ fallit qñ testis iungit sensum corporis ex quo
causatur illa credulitas, puta sensus visus, auditus, & similia, per
ea quæ habentur. in c. literis. de præsump. & ita not. etiam Ioan-
nes Andreas in addi. Spe. in tit. de teste. §. j. super verbo item qđ
deposuit de credulitate. & Ant. de Butri. in c. quoties. de test. &
Bal. in l. secunda. §. qđ obseruari. C. de iura. calumniæ. in iiij. op-
positione. & in l. testiũ. in. v. quæstione. de testibus. ¶ Et expres-
sius ad propositum nostrũ notat Bal. in l. conuenticulam. in vj.
col. C. de episcopis & clericis. vbi dixit ꝙ si testis deposuit ꝑ hæc
verba credo quia vidi & præsens fui. probabit propter causam
e [e] scientiæ redditam per verbum vidi, & in validitate dicti probat,
plus attendi debet ratio quàm dictum alleg. nota. in l. solam. C.
de testi. & eò maximè: quia non videt̃ ꝙ intelligit̃ facta repetitio
eius qđ vitiaret. l. seruo alieno §. si ab impubere. & l. si quis à fi-
lio. in prin. ff. de leg. j. l. Titia. §. pe. de verbo. ob. ¶ Accidit etiam
quia testis iste vr̃ deponere qđ propterea ipse & alij mercatores
iudicauerunt standum esse illo cõputo: ergo hoc innuunt quod
Bapt. fuerit cõfessus illud qđ dictũ est cum videatur testis iste se
fundare in suprascriptione Bapti. de qua ipse testis nullam men-
tionẽ fecit. ¶ Corroborant̃ etiã depositiones ipsorum testium
per alios testes, & maximè ꝑ id qđ deponunt clarissimi doc. dñs
Bar. de cõpegio. & do. Iulianus pegenis, & etiã domi. Ioan. Fran.
de Luchineo: & dr̃ vacuis. & dñs de azonibus & Dñicus de pi-
19 stol. ¶ † Quinimo posset iudex si dubitet de intellectu verborũ
f dicti Ioannini testis repetere [f] ex officio eius: vt adhuc clarius ha
beat̃ dictũ & intentio eius dato qđ etiam attestationes essent pu
blicatæ: iuxta. c. cũ clamor de testi. & c. cũ Io. de fide instr. & not.
gl. j. §. quia vero. in auth. de test. & gl. in c. qm̃ conttà. de proba.
& pro virili parte laborare debet iudex etiam post concursum in
causa ad habendũ veritatẽ, ad fundandã intentionẽ partis, iuxta.
l. generaliter. §. j. C. de reb. cre. xxx. q. vlt. iudicantẽ. l. vbicũque.
de interro. ac. no. Inn. & alij. in d. c. cũ Io. & alij do. c. cũ causam
d. iure. calũ. & in. c. j. de iudi. ¶ Et maximè vbi causa esset summa
ria iuxta ea quæ voluit gl. multũ no. in cle. sæpe. in versi. interro-
gabit. de ver. sig. ¶ Nec prædictis ob. si dicat̃ qđ attento qđ postę
de quibus in scriptura cõputi nõ concordãt, in summa debet prę
sumi diuersitas: quia ad hoc respondeo ꝙ nõ per hoc præsumitur
in casu isto diuersitas. patet per no. per Bart. in l. triticũ. ff. de ver.
obli. in ver. eadẽ ratione puto. &c. & no. per Bald. in l. nostram.
circa iiij. col. C. de test. & per Io. de Imo. in l. plane. §. si eadem. ff.
de leg. j. & quia in puncto dicitur qđ de hoc non est magna vis fa
cienda, ideo latius super hoc me non extendo. Ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Rata. nisi tacite appareret alterum ab altero præpositum. Petr. peru. trac. de duobus. fra. par. ix. in prin.

b ¶ Subscribens. s̃. lib. j. consi. cxxix. in fi. Alexan. Ias. d. §. Chrisogonus. Iaso. d. §. Lucius de pac. l. cum antiquitas. col. fi. C. de testa. in auth. si quis in aliquo documento. & ibi, ambo Decij C. de eden. Ancha. consil. ccxlij. Geminia. c. si prote. col. j. de rescrip. in vj. Deci. c. quoniam contra. colum. xxiij. de proba. cõsi. ccccxlvij. Matth. afflic. deci. neapo. vj. dixi in consu. pari. §. v. nu. 42. in. fi.

c ¶ Gene-

c ¶ Generalis Pau.d.conſi.ccxvj.in fi.li.j.Deci.conſi.ccccxlij. in fin.
d ¶ Acceptare dixi.s̃.lib.j.conſi.lxxviij.nu.1.
e ¶ Cauſam.s̃.lib.j.conſi.cix.nu.7.conſi.cxxxiij.nu.4.
f ¶ Repetere j̃.lib.vj.conſi.ccxxxviij.

SVMMARIVM.

1 *Peritis paucis in eorum arte plus creditur, q̃ pluribus alijs.*
3 *Deponentes in ſpecie præferuntur.nu.5.*
4 *Teſtimonium ſine ratione non valet in his quæ ſolo ſenſu nõ percipiuntur.*
7 *Teſtes non poſſunt produci poſt publicationẽ etiam in peritia artis.licet produci poßint in cauſa criminali.nu.8.*
9 *Equus morboſus ante venditionem talis poſtea præſumitur.*

CONSILIVM CXLVIII.

EXcellentiſſime domine Vicarie in cauſa equi empti per
Franciſcum de bocca de ferris, à Iacobo de la Campana.
Viſis atteſtationibus vtriuſque partis,& dubitationibus
ſubtiliter formatis, Præſuppono primò pro habenda veritate il-
lius rei illud quod not.Spe.in tit.de homic.§.j.verſi.pone.A.vul
1 nerauit B.† vbi dicit qđ ſi dubitatur an vulneratus perierit ex vul
nere an ex alia cauſa ſtandum eſt potius dicto medicorum q̃ alio
rum vulgariũ quamuis medici eſſent pauciores: quia ipſi melius
nouerunt factum. alleg.l.ij.§.exactis.ff. de origi.iur.& in auth.
de non alienan.§.quod aũt. & l.ſemel. C. de re mil, lib.xij,cum
ſimi.¶ Et idem voluit Bart.in procemio ff.in iij. col. in verſi.ſed
ſi diſcordant periti ab imperitis,peritioribus ſtandum eſt ꝓp eo-
rum bene fundatam ſcientiã l. diui fratres.ff. de iure patro. vnde
refert Cyn.ibi dixiſſe quod ſi quæritur an vulnus fuerit mortale,
potius debet credi medicis,quàm illiteratis. per d.l. ſemel.ita eti
am dicit Ang.in d.procemio.ff.in prin.& quod creditur paucio-
ribus peritis tenet Ant.de Bu.c. propoſuiſti. de proba. Ita etiam
eſt de mente Spe.in tit.de proba.in ver.hoc quoque notandum.
2 ¶ † Item ꝙ cæteris paribus magis credendum eſt teſtibus affir-
mantibus,quã negantibus:vt eſt gl.no.in c.j.in gl.fi.de pręſcrip.
in vj.& no.Bal.in l.actor.C.de ꝓb.in l.ij.in vlt.co.C. de reſcin.
ven.& Ioan.Imo.in l.inter pares.ff.de re iud.& ita ſaluatur gl.in
l.diẽ proferre.§.ſi plures.ff.de arbi. Item ꝙ teſtes reddentes bo-
nam rationem dicti ſui etiam non interrogati præfetuntur teſti-
bus non proferentibus bonam rationẽ dicti ſui etiã ſi fuiſſent in-
terrogati de ratione dicti ſui vt concludit Ia. de Are. quem refert
& ſequitur Bal.in l.presbyteri.ad fi.C.de epiſco. & cle. & in c.j.
3 §.ſacrũ.de conſue. rec. feu. ¶ † Item qđ magis credit᷑ duobus te-
a ſtibus in ſpecie [a] deponentibus, quàm pluribus in genere depo-
nentibus.Ita inquit Nico.de Neap.in l.turpia. in prin. ff. de leg.
j.per ea quæ no.Inno.& alij in c.auditis.de præſcrip. ¶ Item etiã
4 ꝙ qñ teſtes deponũt de eo quod ſolo ſenſu non percipitur:† non
ſufficit dictum teſtis, niſi etiam nõ interrogatus rationẽ dicti ſui
reddat.& no.Inno.in c.cum cauſam,quæ inter archiepiſcopum.
de teſt.& Bart.& oẽs in l.iij.C.de teſti.in tractatu de teſti.& Bal.
& Ang.in l.cũ hi.§.vult igitur.ff.de tranſac.cum concor. adeo ꝙ
non ſufficeret ſi diceret᷑ vera eſſe contenta in c. qui vidit & audi-
uit.niſi aliter declaret:vt no.Io.de Imo.in l. ſciendum. ff. de ver.
ob.in x.col.per no.per Inn.in d.c.cum cauſam. ¶ Iſtis præſuppo
ſitis reducendo iſta ad rem noſtrã: dico quòd pro parte Franciſci
ſunt examinati quatuor vel quinque teſtes Mareſchalci, & periti
qui cum expreſſione cauſarũ & rationum depoſitionum ſuarũ
deponunt dictum equum fuiſſe bulſum: & ita cognouiſſe tam vi
uente equo quã eo mortuo, & ſcoriato & aperto. Pro parte ve-
ro dicti Iacobi ſunt examinati.xiiij.teſtes,inter quos non eſt niſi
vnus Mareſchalcus habẽs peritiã infirmitatũ equorũ:ergo præfe
renda eſt probatio teſtium Franciſci vt peritorũ,& ſi ſunt paucio
res: vt s̃. probaui. ¶ Sunt etiã præferendi dicti Mareſchalci quia
deponunt de affirmatiua, & reddũt bonas cauſas ſcientiæ & peri
tiæ:quod non faciunt teſtes partis aduerſæ deponentes de nega-
tiua. ergo præferuntur teſtes Franciſci vt s̃. eſt oſtenſum in iure.
5 ¶ † Itẽ præferendi ſunt teſtes Franciſci quia deponunt de tempo
re quo dictus equus fuit venditus per dictũ Iac. dicto Franciſco,
vel poſtea: quo caſu ſtatutũ præſumit equũ fuiſſe morboſum tpe
venditionis:vt no.Cy.& Bal.in l.j.C.de ædi.ac. & Io.And.in ad
di.Spe.in tit.de emp.& ven.§.ſciendum.ſuper ver. & not. quod
in venditionibus.& no.doc.poſt gl.in l.j.C.de emen.ſer.& Bal.
in l.ij.in iij.q.C.de reſc.vend.& Ang.in l.ſciendũ.in fi.ff. de ver.
obl.& Moder.in.l.ſi quis cum aliter.ff.de verb.obl.in c.ij.de cle
ri.percuſ.& ſtatutũ declarat in effectu qũo accipiatur illud incon
tinenti. ¶ Sed teſtes partis aduerſæ aut non deponũt in ſpecie de
limitato tpe ſuæ menſæ, vel deponunt de tpe ante tp̃s venditio-
nis factæ dicto Franciſco. Vnde ſicut iſta ſimul tpe venditionis fa
ctæ Franciſco apparet,& cõprehendi poſſe equũ eſſe bulſum: an
te dictã venditionem tpe quo deponunt teſtes dicti Iacobi, non
poſſet tunc ita apparere & deprehendi an eſſet bulſus & ſic non
deponãt teſtes Iacobi de tpe contractus, vel poſt non concludũt
contra Franciſcũ.l.eũ actũ cũ ibi not.per Bar.ff.de neg.geſt.¶ Et
in ſpecie oſtendo ſigillatim iuxta prædicta teſtes partis aduerſæ
non probare. capio enim primò dictũ Philip. teſtis dicti Iacobi,
& iſte eſt vnus nõ Mareſchalcus ſeu peritus ægritudinis equi. Itẽ
deponit de tpe quo tractauit mercatũ dicti equi cum capitaneo:
& ſic antea contractũ venditionis factæ Franciſco: & conſequen
ter nõ probat, vt dixi. magiſter Antonius Mareſchalcus teſtis eſt
vnicus & ſingularis quia nullus alius peritus in iſta arte deponit
6 pro Iacobo & † vox vnius periti non ſufficit: vt in §. quòd aũt. in
auth.de non alie.l.cõparationes.C.de fi.inſtr.& ibi Bal. & Saly.
in l.j.in prin.& ibi no.Bar.ff.de vẽtre inſpi.& Bar.& alij in procœ
mio fforũ.& Bal.in d.l.directas.C.de teſt.manu.& Bar.in l.fi.ff.
de ſica.& no.Bar.etiã in l.quoties.C.de põderato.& auri.l ib.xj.
& doc. in c. propoſuiſti de proba. ¶ Item iſte teſtis non aſſignat
aliquam ſpecialem rationẽ dicti ſui,niſi quod per ea quæ vidit ita
iudicio ſuo vr̃ ſibi ꝙ non ſit bulſus:hoc aũt non ſufficit in his quę
non percipiuntur ſolo ſenſu corporis, vt declaraui ſupra. ¶ Item
deponit ꝙ fuit de menſe Februarij ſuo iudicio, & ſic potuit eſſe
ante tp̃s contractus venditionis factæ Franciſco. Item teſtes peri
ti cognouerũt etiam per inſpectionem pulmonis marcidi quod
quidem non vidit iſte teſtis vt ipſe dicit. ¶ Florianus pelacanus
tertius teſtius nõ probat q̃a licet dicat qđ vidit interiora equi ſa-
na, tamen nõ dicit ſe peritum in modum cognoſcendi an eſſent
ſana, & ipſe non cognouit vt contingit in Dominico coſano te-
ſte.d.Iacobi,vt comprehendi põt ex depoſitione ſua:vnde ei cre-
dendum non eſt:quia non eſt peritus.& ipſemet affirmat ꝙ ma-
giſter Luchinus Mareſchalcus & peritus iudicauit equũ eſſe bul
ſum. ¶ Petrus Stacarius quartus teſtis non probat eadem ratio-
ne quia non eſt peritus, & deponit de auditu ab alio qđ teſtimo-
niũ non eſt ſufficiens. l. teſtium. cum ibi nota.& plenè in c.cum
literis.de teſti.¶ Dñs Antonius quintus teſtis probat potius con
tra Iacobũ: quia dicit quod qñ dictus Franciſcus equitabat dictũ
equũ,habebat anhelitum groſſum.¶ Philippus Beccarius ſextus
teſtis non probat, licet dicat quod vidit interiora equi ſana quia
potuiſſet eſſe quòd nõ cognouit ex eo quia non eſt peritus in tali
bus,vt ipſemet fatetur ergo, &c. per iam dicta ſupra. Et idem eſt
defectus in Iacobo Beccario ſeptimo teſte. ¶ Raynaldus armi-
ger octauus teſtis non probat quia deponit de ſtatu equi de men
ſe Ianuarij, vt colligit᷑ ex dicto ſuo dum dicit quòd licet ſint tres
menſes,&c. Venditio autem facta fuit Franc. die xiij. menſis Fe-
bruarij.itẽ deponit de equo baio & claro,& quæſtio eſt de equo
baio ſcuro,& dicit quòd mag. Luchinus etiã de menſe illo dixit:
queſto cauallo arpino de bonchadel catino el pretio acconciara
ogni coſa.Item non eſt peritus.¶ Dominicus Cuzarus teſtis no-
nus non probat:quia non eſt peritus tũ quia eſt ſibi contrarius.l.
qui falſa.ff.de teſti.l.eos.ff.de fal.nam primò dicit quòd interio-
ra equi erant ſana.poſtea dicit quòd vna pars pulmonis erat mar-
cida:vt ſibi fuit oſtenſum per peritos. ¶ Melchior notarius deci-
mus teſtis deponit potius contra Iac.quia dicit qđ qñ Franc.equi
tabat equum, vix poterat habere anhelitum. ¶ Ser Iacobus no-
tarius non probat, tum quia non poteſt dici peritus arte Mare-
ſchalci deponentis pro nobis. Item quia dicit qđ non vidit equi-
tari dictum equum,nec currere,nec interiora equi:& ſic non po
tuit iſta bene ꝑpendere, ſicut teſtes Franciſci qui prædicta vide-
rũt.¶ Duodecimus teſtis eſt dñs capitaneus qui nihil ꝓbat: quia
dicit quòd neſcit iudicare an eſſet bulſus.Item deponit de auditu
alterius.Item nõ recordat᷑ de tpe,nec de ſignis equi,& ſic nõ con
cludit de tpe poſt venditionem,nec de equo de quo eſt quæſtio.
¶ Peregrinus.xiij.teſtis ꝓbat potius contra Iaco.quia dicit ꝙ qñ
Franciſcus equitauit equũ, arbitratus eſt ipſe teſtis ipſum equũ
fuiſſe bulſum aut refrigidatum. ¶ Iulianus armiger vltimus te-

ſtis non probat: qa fatet̃ ſe non habere notitiã ac peritiã infirmi-
tatum equorũ. item deponit de tempore poſt venditionẽ. ¶ Per
prædicta patet nõ obſtare qđ ſentẽtia lata ex dicto peritorũ in ar
b te nunq̃ [b] tranſeat in rem iudicatã, & ſuper publicatis etiam atte
ſtationibus poſſe duos teſtes produci: quia poſito ꝙ ita eſſet verũ
tamen nõ ſunt producti tales teſtes quia reprobant teſtes Franci
7 ſci, vt patet per prædicta. ¶ † Omitto quod dici poſſet non poſſe
c [c] poſt publicatas atteſtationes produci teſtes, etiã in caſu quo ꝓ-
ducuntur periti in arte, vt expreſſe voluit do. Abb. in d. c. propo-
ſuiſti. per regulã. c. fraternitatis. de teſti. & in cle. ij. eod. tit. nec ſi
bene inſpiciat̃ contrariũ dicit ibi Ant. de But. ¶ Nec Io. And. di-
cit aliquid de probatione teſtiũ quæ nõ eſt neceſſaria ſeu non eſt
de ſubſtantia quo ad validitatẽ ſententiæ, iuxta no. per gloſſ. in c.
fi. de hæreticis. in vj. per Bar. in l. prolatam. C. de ſen. ¶ Præterea
8 Io. An. loquit̃ in cauſa criminali † in qua etiã poſt publicatas atte
ſtationes poſſunt produci teſtes. l. diui fratres, & ita no. Bar. ff. de
pœnis cum concor. ¶ Nec ob. qđ aliqui teſtes dicti Iacobi ex prę
dictis deponant qđ viderunt interiora equi ſana, quia ſupra re-
ſponſum eſt tales q dicũt ſe vidiſſe interiora ſana ſunt quatuor ſci
licet Florianus, Petrus, Phili. & Iacobus oẽs imperiti: noſtri vero
quinque periti. Ex quibus ſaltem tres dicunt ſe vidiſſe interiora
non ſana: & tunc hic deponit Dominus Cuzonus teſtis Iacobi ſi
bene totum eius dictũ legatur, ergo per ſuperius dicta præferen-
di ſunt teſteș Franciſci maximè quia periti ſeu peritiores in talib.
ſunt etiam vltra prædictos teſtes Franciſci quatuor teſtes Ferra-
9 rienſes inter quos aliqui ſunt periti deponentes qđ † ante vendi-
tionẽ erat bulſus, vnde præſumitur poſtea etiam bulſus, niſi con-
trarium probetur, vt notat. glo. & docto. in c. cum inter canoni-
cos. in verſi. recuſentur. de elect. & no. gl. q. ix. indicas. & gl. in c.
fin. in verſi. cõpeten. de ſucceſ. ab inteſtato. cum ſimi. ¶ Ex qui-
bus omnibus concluditur probatam eſſe optimè intentionem
dicti Franciſci. Reliqua ſuppleat præſtantia celeberrima domini
vicarij. Et ſi quid cõtra prædicta occurrat, nõ pigeat obſecro aut
me vocare aut duo verba reſcribere, vt res bene diſcutiatur & ve
ritas habeatur. Ego Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Specie s̃. conſi. lxxvij. num. 6. lib. j.

b Nunq̃. Rõ. conſi. ccxxviij. col. x. Iaſon. l. ſi conuenerit. col. fi. de re iud. in l. admonẽdi. de iureiur. ſed cõtra tenet Marius Sa. inſtit. de iure natu. gen. & ci. §. reſponſa prudentum per l. diui fratres. ff. de iure patro.

c ¶ Non poſſe. & placet licet Franc. Aret. d. [illegible] fraternitatis col. xiiij. num. 53. ſequatur cõem ſententiã: quam non puto verã niſi ex magna ratione & iudicis offi.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio compenſationis ſicut prodeſt fideiuſſori: ita correis.*

3 *Debitor ſuÿpſius quis eſſe non poteſt.*

4 *Fictio non poteſt induci ab homine.*

6 *Cedere vel ſtatuere contra ſeipſum nemo præſumitur.*

11 *Teſtes duo ſufficiunt contra præſumptionem inſtrumenti.*

CONSILIVM CXLIX.

VIſo ꝓceſſu cauſæ inter Pe. ſer Nicolai agentẽ & Aldroan
dinum & Iacobũ de fallopijs reos conuentos: & Ioannẽ
& Perdonũ de Nicola ꝓ intereſſe ſuo cõparentes: & vi-
ſis his quæ ſubtiliter & eleganter ſcripta & in iure allegata ſunt ꝑ
clariſſimos dños aduocatos Petri. ¶ Videretur in prima conſide-
ratione dicendũ inſtrumentũ cuius executio pro parte dicti Pe-
tri petita eſt, non eſſe exequendũ ſtante maximè exceptione cõ-
penſationis oppoſita per dictos Ioannem, & Perdonum pro in-
tereſſe ſuo cõparentes. ¶ Nam cum in dicto inſtrumento Aldro
andinus, Iacobus, Ioannes, & Perdonus prædicti ſunt plures cor
rei exceptio cõpenſationis & regulariter quælibet alia exceptio
oppoſita ab vno ex correis ad quẽ peruenit res vel quantitas pro
pter quã creata eſt alia obligatio correorũ prodeſt omnibus illis
correis. hanc generalem doctrinam tradidit Barto. l. ex duobus.
in xiiij. q. ff. de duo. reis per. l. ſed Iul. §. idem alleg. l. ſi duos. ff. ad
1 mace. ¶ Et probat̃. in l. verũ & in l. ſeq. ff. de cõpen. † vbi exce-
ptio cõpenſationis ex perſona debitoris principalis prodeſt fi-
deiuſſori, ergo idẽ debet eſſe in pluribus correis quando res vel
quantitas ꝓꝑ quã obligati ſunt ꝑuenit ad aliquẽ ex eis quia tunc
dñr adinuicẽ fideiubere. l. vir vxori. §. ij. & ibi not. ff. ad velle. &
l. ſi ꝓ parte. §. fi. ff. de in rẽ verſo. plenè no. Bar. & alij. in. l. reos.
in prin. ff. de duo. reis. ¶ Quod autẽ dicti Io. & Perdonus ſint cre
ditores in quantitate de qua cõpenſatio oppoſita eſt liquet ex li-
bris manu dicti Petri productis in actis & recognitis per dictum
Petrũ & per ꝯñs cõtra eũ fidẽ faciũt. l. ſcripturas & ibi plenè Bar.
& alij. C. qui pot. in pig. hab. & in auth. de inſtru. cauſ. & fid. §. ſi
qs igitur. cũ ibi no. Attento ꝙ omnia debita & credita de quibus
in dictis libris ſpectant ad præfatos Io. & Perdonũ vt luculenter
ſonare vident̃ verba inſtrumenti diuiſionis apud acta producta:
& maximè colligit̃ ex illis verbis inſtrumenti ver. cũ omnibus &
ſingulis libris rationũ, inſtrumentis & iuribus ipſorũ fratrum &
inter eos cõmunibus, nec non in omnibus & ſingulis debitis &
creditis actiuè & paſſiuè ipſorũ fratrum, &c. ¶ Et idem fortificat̃
ex verbis alijs ſequentibus videlicet: & generaliter cum omnib.
& ſingulis debitis actiuè & paſſiuè quarumcunque quantitatũ,
quacũque cauſa, &c. ¶ Accedit quia in eodẽ inſtrumento dictus
Petrus promiſit omni ſtudio & diligentia pro poſſe ſuo arbitrio
boni viri procurare, & exigere omnia & ſingula credita ac om-
nes & ſingulas denariorũ quantitates & bona ipſius Ioannis &
Perdoni vigore dictæ diuiſionis debitas & debita, deſcriptas &
deſcripta in & ſuper quolibet libro alterius inter eos fratres oẽs
cõmuni ſignato A. prout latius in d. inſtr̃o continetur. ſed ita eſt
2 qđ † ille qui tenet̃ pro aliquo ab alijs exigere, tenet̃ etiã à ſeipſo
exigere. l. tutor. ff. de fideiu. l. ſi pupilli. §. fi. ff. de neg. ge. l. ſi ne-
gatio. ff. man. ergo Petrus à ſe exigere tenebatur id in quo eſt de-
bitor ſm̃ quod apparet ex inſpectione dictorũ librorum. ¶ Sed
præmiſſis non obſtantibus contrariã ſententiã de iure proculdu
bio probabiliorem ex infraſcriptis puto eſſe. ¶ Et in primis mo-
ueor quia licet regulariter qñ vnus eſt creditor creditoris ſui non
fiat ipſo iure compenſatio ſed requirat̃ ꝙ à parte opponat̃ com-
penſatio. l. verũ. in ver. malè peto. & ibi no. l. qđ Labeo. ff. de cõ-
pen. & plenè legit̃ & no. in l. ſi cõſtat. C. eo. ¶ Tamen qñ pone-
remus qđ vnus eſſet debitor ipſiuſmet, & ſic vnus eſſet debitor &
creditor, tũc ipſo iure fit cõpenſatio ſeu extinguit̃ actio: quia eſt
impoſſibile debitũ & creditũ eſſe in eodẽ ſubiecto. l. hæres à de-
bitore. §. qđ ſi ſtipulator. & ibi gl. in ver. perinde. & l. Vranius. in
prin. ff. de fideiuſ. l. Stichũ. §. additio. ff. de ſol. ¶ Vnde videmus
3 † quod qñ debitor ſuccedit creditori ipſo iure extinguitur actio:
quia in perſona hæredis ſimpliciter adeuntis non poteſt conſiſte
re debitũ & creditũ i. qđ ipſe ſit debitor. ff. de fideiuſſ. & d. §. ꝙ ſi
ſtipulator. & ibi no. cum concor. ¶ Ex hoc infertur qđ cum in di
ctis libris Petrus & fratres ſint deſcripti debitores ipſorummet
fratrum illud tale debitũ fuit etiã ipſo iure extinctũ & per ꝯñs di
ci non poteſt quod exactio quæ cõpetebat contra dictũ Petrum
ſit caſſa & tranſlata in dictos eius fratres vigore inſtr̃i diuiſionis:
quia vt dixi nulla actio competebat. ¶ Et ſi diceret̃ ꝙ ipſimet fra
tres dum erant in communione fingebant trafficum ſeu men-
ſam ſuam eſſe creditorem, & fratres ipſos eſſe debitores menſæ
& traffici, vt frequenter faciunt mercatores vt facilius rationem
menſæ & traffici intelligere & conſpicere poſſint. Reſpondeo
dupliciter ad hoc. ¶ Primò quod talis fictio non poſſit habere
iuris effectum adeo quod illud quod de iure impoſſibile eſt effi-
ciatur poſſibile: cum impoſſibile ſit aliquos eſſe debitores & cre-
4 ditores ipſorummet iuribus proximè alle. † Nam licet lex fin-
gere poſſit: tamẽ homo fictionem habentem iuris effectum in-
ducere non poteſt. l. ſi forte. ff. de caſtren. pecu. l. ſi quis in fundi
vocabulo de le. j. not. Bar. l. ſi is qui pro empto. in j. q. pri. in ver.
item dubitatur, nam vr̃, &c. ff. de vſuc. ¶ Secundo reſpondeo.
nã ſi dicamus quòd menſura & trafficum fingatur eſſe creditor
dictorum fratrum & per ꝯñs dicti Petri neceſſe eſt quod repræ-
ſentantes dictum trafficum agant. ſed ita eſt quòd dicti Io. & Per
donus promiſerunt facere & curare cum effectu quòd credito-
res ipſorũ fratrum vel alicuius eorũ nullam litẽ aut moleſtiã ei-
dem Petro ſiue in eius bonis præſentib. vel futuris mouebũt nec
mouenti conſentient & quod nullũ damnũ prædictorũ occaſio-
ne incurreret Petrus à quo promiſerũt eũ indemnẽ conſeruare:
ergo ſi trafficũ eſt creditor oportet trafficũ aut præſentantes ip-
ſum agere ad dictum debitum ex quo fit vt tunc ſuccedat obliga
tio de qua proximè dixi. ſ. ꝙ Io. & Perdonus teneant̃ curare cum
effectu ne talis lis aut moleſtia inferat̃ Petro & eũ indẽnẽ cõſer-
uare.

uare.si ergo tenentur Io.& Perdonus ad defendendum & cõser-
uandum indẽnem Petrũ, quãtomagis si ipsi agerent repellendi
sunt.l.vendicantẽ.cũ l.seq.ff.de euic.l.j.§.ꝙ autẽ.ff.de superfi.
5 †& ille qui cõpensationẽ opponit agere dr̃.l.amplius nõ peti.ff.
rem ra.hab.no.in c.cũ inter.de excep.¶Denique vr̃ vltra prædi-
cta casus in indiuiduo decisus per ea quæ no.Bal.in l.ij.C.an ser-
6 uus ex suo facto.†ꝙ nemo cedendo actiones præsumitur cedere
actiones ꝯ seipsum p l.si peculiũ.§.sicut.de pec.leg.qđ dicit Bal.
esse no.¶Ex quo infert Bal.in d.l.ij.post Iac.de Are.ꝙ statutũ ci-
uitatis nunq̃ interpretatur ꝯ rem publicam in eo qđ põt tangere
alios.pro hoc est etiam gl.no.in l.emptor in ver.actiones vtiles.
7 C.de hære.vel act.vend.†quæ vult ꝙ venditor hæreditatis trãs-
ferendo iura in emptorem nõ possit vigore trãslationis conueni
ri postea ab emptore si ipse venditor erat debitor hæreditatis.Et
8 ideo dicit Bal.†ꝙ si communitas vendit gabellam[a] salis Titio &
a postea emat sal.non tenebitur soluere gabellam: quia commu-
nis non intelligitur transtulisse in emptorem ius exigendi gabel-
lam ab ipsamet communitate vendente. ¶Ad hoc l.licitatio.§.
fiscus.& ibi hoc etiam no.Bar.ff.de pub.ergo in illa translatione
nominum debitorum facta in dicto instr̃o diuisionis non vide-
tur Petro concessisse ꝙ comprehenditur cessio aliqua contra ip-
sum tanquã cõtra debitorẽ.¶Bene faciũt no.per Bar.in l.cõsula
ri.ff.de sena.per l.frater à fratre.in fi.cũ concor.ff.de cõdi.inde.
Rursus videtur per testes tam actorum quàm reorum esse satis a-
perte probatũ quod ante cõfectionem dicti instr̃i,& etiam post,
fuit de intentione ipsarum partium ꝙ Petrus esset immunis à de-
9 bitis.†illud verbum immunis, importat idem quod indemnis.
in authen.item prædium.& ibi gl.in ver.immunitatis. de sacro-
san.eccle.¶Si ergo debet seruari immunis,importat idem quod
indemnis à debitis:sequitur de necessitate quod dicti Ioannes &
Perdonus non possunt allegare eum teneri ad aliquod debitum
persoluendum. Et in hoc cõcordat sine dubio maior pars testiũ,
hic productorum,quibus stãdum est.l.ob carmen.§.fi.ff.de te-
sti.c.in nr̃a.cum ibi no.de testi.& præsertim quia etiam de testi-
bus scriptis in instr̃o diuisionis quia examinati sunt in causa,ma-
ior pars examinatorum concordat in eo quod dixi, videlicet ꝙ
fuit actum quod Petrus esset immunis à debitis &c.nam hoc de-
ponit Antonius ser columbi,Philippus de la Melza. Hieronym⁹
de Lignazano,& magister.C.super interrogatoriis.¶Vnde dato
ꝙ in aliquo repugnarent duo testes,ex descriptis in instrumento
præferrentur dicti quatuor testes,gl.in §.item verborum.insti.
de inuti.stip.& no.Bar.in l.j.§.si quis neget.ff. quẽad.test. ape.
& not.doc.in c.cum Ioannes. de fide instru.in l.in exercendis.
10 eo.tit.†& tunc qñ plures testes de numero descriptorum depo-
nunt affirmatiuè super effectu instr̃i aliter quã dicit instr̃m,præ-
ualent pauciori numero testiũ examinatorum & descriptorum
in instr̃o,non obstante authoritate tabellionis: quia pp testes il-
los instrumentarios est cõfusa.ſm Ang.& Imo.in d.§.si quis ne-
get.¶Et hoc maximè verum est in casu nostro in quo cum testi-
bus instrumentariis deponentibus pro actore concurrunt plu-
res aliis testes,qui non sunt instr̃arij, Ioannes serini de Mongar-
dino,& Ange.& Geminianus.¶Attento quod etiam testes, qui
non fuerunt descripti in instrumento admittentur ad proban-
dum instr̃m sicut descripti:vt no.gl.in d.§.item verborũ. & ple-
nè probat Inn.& Io.An.& Io.Cal.in præalle.c.cum Ioannes. &
hæc vera etiam dato ꝙ isti testes dicerentur cõtradicere forma-
libus descriptis in instrumento,vt no.in dictis locis,quanto ma-
gis in casu nostro in quo si bene inspiciantur testes non contradi
11 cunt instr̃o.sed addunt siue declarant. † & certũ est ꝙ vbi testes
non repugnant directò his quæ descripta sunt in instr̃o, sufficiũt
duo testes ẽt si deponerent ꝯ præsumptionem resultãtem in in-
b str̃o:vt no.Ang.in l.iuris gentium.§.quod fere[b] & ibi etiam Bal.
in lec.antiq.ff.de pac.per id quod ibi no.gl.& Cy.in l.optimam.
C.de contrahen.& commit.stip.¶Et per hoc patet instr̃m præ-
dictum exequendum prout est petitum.& dato ꝙ dicti Ioannes
& Perdonus possint exceptionem compensationis opponere
pro interesse suo:tamen dico quod illud de quo opponunt exce-
ptionem non est eis debitum adeo quod possint compensari, vt
s.probatum est.per consequens etiam non ob. id quod diceba-
tur,videlicet quod Petrus debet ista exigere:qa respondeo quòd
Petrus promisit exigere credita quæ ad Ioannem & Perdonum
spectabant vigore diuisionis.sed illud creditum in persona Petri
nunquam fuit saltem ipso iure à prin.extinctum, vt est ostẽsum:
ergo virtute dictæ diuisionis non est translatum in eos &c.

ADDITIO.

a ¶Gabellam.idem Albericus.Bar.d.l.licitatio.§.fiscus.Ange.
l.vniuersi.C.de vect.& cõ.An.Bal.Io.de Pla.l.j.de naui.libr.
xj.Berthachinus tra.gabel.vij.parte princi.col.vj. Frãc. luca.
trac.priui.fisci.iiij.q.prin.q.xvj.licet Bart.sibi contrarius cõ-
tra velit in d.l.j.& consi.ccxxvj.
b §.quod fere.& ibi Alex.Ias.Feli.c.translato de consti.

SVMMARIVM.

3 *Statutis subiici & forum sortiri à pari procedunt.*
6 *Spurius iure communi non succedit patri, & econuerso.*
7 *Lucrum non hæreditarium sine cognitione transmittitur.*

CONSILIVM CL.

VIso themate suprascripto & tenore dicti statuti, & his q̃
subtiliter & elegãter deducta sunt p celeberrimos dños
supradictos consulentes in eadem sententia cõcurrens.
1 ¶Puto esse verum†qđ d.Petrus pater dictæ d.Antoniæ fuerit de
personis vocatis per dictum statutũ ad d.partẽ dotis,& illã trans-
miserit ad dictos eius filios & hæredes, nam in d. Petro & in d.
Antonia cõcurrebant omnia requisita à d.statuto deferente d.
tertiam partẽ dotis proximioribus in gradu:quia d. Antonia põt
dici de terra Prati origine paterna,eo quia in instr̃o dotis celebra
to cum d.Michaele denominatur & renunciat̃ d.Petrum esse de
Prato,vt patet ex illis verbis,confessus est habuisse pro dote dñæ
Anto.filiæ Torelli de Torellis de Prato &c. Nam illa qualitas lo
ci postposita refert̃ ad oẽs illos comprehẽsos sub illa or̃one.l.do
li.in prin.& ibi Bar.ff.de seruo cor.iuncta.l.in prin.eo.titu. & l.
mulier.§.Titio.cum ibi no.per Bar.in prin.ff.de cond.& demõ.
& quod no.Bar.in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus.ff.de verb.
2 ob.& l.iiij.§.erit q̃ dr̃ia.ff.vi bon.rap.¶†Et illa verba enunciati-
ua ꝓlata in instr̃o faciunt fidem inter easdẽ personas.l.optimã.
C.de ꝯhen.& commit.stipu.l.quidam.ff.de proba.no. doc.in l.
ex hac scriptura.ff.de dona.& in l.ex his.C.de testa.mili.cũ con-
cor.¶De Prato,iste locus denotat originem.l.j.in fin.& ibi no.
Bal.ff.de tut.& cura.da.ab his.l.sed & reprobari.§. amplius.in
verbo,remanens.cũ gl.& iunctis ibi no.per Bal.ff. de excu. tut.
& expressè Bal.in l.prouinciales.in fi.ff.de verb.sig.& Bal.in au-
then.vt omnino.in viij.col.C.ne vxor ꝓ marito. ¶Quinimo da
to qđ nõ esset Petrus nec dña Ant. origine Pratenses, tñ attento
qđ in instr̃o dotis prout per dominum consultorem primum re-
fertur cautum est qđ d.restitutio d.dotis debeat fieri,ac si quæli-
bet pars esset de terra Prati in origine:vt d.l.j.in fin.ff.de tuto.&
curato.da.ab his q̃ proximè dixi.& in fine dubij potuerunt par-
3 tes se subiicere dictis legibus:†quia subiici & forum sortiri à pa-
a ri[a] procedunt:vt in c.animarũ de cõsti.in vj.& no.Io.Cal.in sua
disputatione incip.clericus quidã Florentinus.& Ant.in c.quod
clericis.de foro cõpe. ¶Sed ita est qđ pacto põt quis se subiicere
foro alieno.l.ij.& iij.in prin.ff.de iud.l.conuenerit.& l.est re-
ceptum.ff.de iuris.om.iud.c.cũ olim Abb. de offic.deleg. ergo
4 potuerũt se per pactum subiicere statutis eorum. ¶†Nec ob.qđ
mater est par in gradu cum patre,vt in auth.de hæred. ab intest.
§.consequens.quia ad hoc potest rñderi primò quod ista exce-
ptio non excluderet Petrum in totũ,sed solum in parte. ¶Deni-
que fortius vr̃ dici posse qđ ẽt ex parte aliqua per matrẽ non fue-
rit exclusus d.Petrus:vt ex dicto themate colligitur, patet qa ex
forma statutorũ in successione est proximior & potior matri ẽt
qñ tractatur de succedendo spurio.¶Fortificatur quia statutum
debeat interpretari secũdum ius commune.l.si serui vestri.C.de
noxa.c.cum dilectus de consue.l.fi.§.in computatione.C.de iu
5 re delib.¶†Præterea iuri consonum est,ꝙ cum iure cõi dos pro-
fecta mortua filia in matrimonio sine liberis ad patrem potius
quàm ad alios reuertatur.l.dos à patre.C.solu.mat.& l.si ab ho-
stibus.in prin.ff.solu.matri.l.ij.C.de bo.quæ lib. & in bonis ꝓ-
uentis à linea paterna potiores sint ascendentes à linea paterna
* quàm materna:& est tex.secundum magis* communem intelle
ctũ.in l.quod scitis.C.de bo.quæ lib.quod præferatur dictus pa
ter

6 ter matri. ¶ † Nec insuper obst. qđ d. dña esset filia spuria, & sicut
nõ potuisset succedere patri: vt in auth. ex cõplexu. C. de incest.
nup. l. j. C. de nat. lib. ita nec cõtra pater põt succedere filiæ spu-
riæ, vt no. Azo in sum. C. de legi. hær. & Bar. in l. fi. in j. col. ff. de
his quib. vt indi. & in l. j. in fi. prin. ff. de bo. pos. cõtra. & l. si quis
sub cõditione prope medium. ff. de test. tute. & Dy. in tracta. de
succes. ab inte. & Bal. in auth. licet. C. de na. lib. & in repe. l. j. in
xvj. col. in versi. super sexta &c. C. de sac. san. eccl. & in l. Gallus.
§. j. in vj. col. ff. de lib. & posth. ¶ Quia ad hoc rñdetur quia vt in
themate præsupponitur qđ statuto cauet qđ talibus filiis succe-
dat quẽadmodum si essent legitimè nati: ergo bene apparet de
mente statuentium fuisse: quia in hoc nõ differat legitimè natus
ab illegitimè nato. ¶ Et sic verificatur id quod inter cæteros dicit
d. Abb. in c. in præsentia, de proba. in viij. col. vbi cõcludit ꝙ vbi
põt apparere de tacita voluntate statuentis, vel alicuius disponẽ
tis siue ex verbis positis in ipsa dispositione, siue ex eo quia sit ea
dem ratio semper appellatione filiorum veniet filius etiã nõ le-
gitimus, maximè per no. per Cy. in l. quisquis. C. ad l. iul. maie.
& l. qcunque. C. de serui. fug. ¶ Bene faciunt no. per Bar. in l. ius
7 ciuile. ff. de iusti. & iur. ¶ † Nec etiã obstat si dicatur qđ decesserit
Petrus sine aliqua agnitione lucri: quia dico qđ tale lucrũ qđ nõ
defertur vt hæreditas vel pars hæreditatis transmittit etiam sine
agnitione, vt ꝓbatur in l. si arrogator. in princ. ff. de adop. vbi fi-
lius arrogatus transmittit ad hæredes suos quartã partẽ bonorũ
nõ agnitã, & sibi debitã in bonis arrogatoris ex cõstitutione di-
ui Pij, & illũ tex. ad hoc ibi põderat Bar. in no. repe. sua quæ ho-
diernis tpibus, & à nõ multum lõgo tẽpore citra inseritur in le-
cturis Bar. ¶ Idem voluit ipse Bal. in ij. col. vbi dicit idẽ in lucro
dotis qđ defert marito ex forma statuti. & põderanda est vna rõ
quã idẽ ponit. s. qa defert titulo singulari: & illa est melior rõ ibi
reddita per eũ dũ dicit qđ virtꝰ stipulationis & ꝯctus hoc operat.
8 ¶ Nã alia nõ est bona rõ, vt patet ex no. ibi ꝑ gl. in ver. iiij. ¶ † Idẽ
videmus in legitima filio debita in bonis cuiuscunque vel in iu-
re petendi supplementũ legitimæ: quia transmittitur etiam sine
agnitione ad quoscunque, vt probat Sali. in l. scimus. in princ. in
j. q. C. de inof. test. bene faciunt no. per Bal. in l. ij. in prin. in vlt.
q. ver. fi. C. de lib. præte. qa legitima nõ est quota hęreditatis, sed
bonorũ. l. pap. §. quarta. ff. de inof. test. bene facit tex. in authen.
hæc res. C. de secund. nup. & qđ no. Bar. in l. generaliter. §. in his
C. de secun. nup. quẽ all. vltimus dñs cõsultor. ¶ Nec ad hoc ob.
qđ plenè scribit Ang. in cõsi. lxxxj. inci. do. Maria de Bastardis ꝯ-
xit &c. Vbi vr̃ per aliquas rationes, tenere ꝯtrarium, quia rñdeo
qđ Ang. ibi malè dicit per dictas rationes, & authoritates: & cer-
te rõnes Ang. nõ vident efficaces, moueor enim quia dos est ius
vniuersale. l. qđ dicitur. ff. de impen. in rep. do. fac. l. j. post prin.
ff. de dote. præle. no. per Bar. & doc. in rub. ff. de peti. hær. vnde
verbum cõmune relatum ad vniuersitatem trahitur ad successio
nem directam seu ad hæreditarium titulũ, vt not. in l. his verbis.
ff. de hære. insti. Nam hæc ratio non videtur bona & eã per plu-
b ra impugnat [b] Ioan. de Imo. in c. Ray. in vj. colum. de testa. ¶ Nã
sequeretur secundum eum quod si testator diceret & relinquo
Titio peculium, cum peculium dicatur ius vniuersale. l. peculiũ
nascitur. ff. de pec. & no. Bar. in d. rub. & in d. l. item veniunt. qđ
videretur institutus hæres quod non est dicendum. Nec reperi-
tur iure cautum: & alio casu loquentur ea quæ habentur in d. l.
his verbis scilicet quando relinquerentur omnia bona vel quota
omnium bonorum. Adducit etiam Ang. quasdam alias rationes
quæ quantum ad propositum nostrum sunt satis debiles & faci-
lis est responsio, vel dicamus ꝙ Ange. loquitur quando lucrum
dotis à statuto deferebatur filiis iure hæreditario, vna cum hæ-
reditate. secus est in casu nostro. vt in d. l. si arrogatori. cum si. su-
pra alleg. ¶ Nec vltimo obst. quod domina Antonia de illa tertia
parte illud disposuerit in vita donando aliis. Quia respondeo per
id quod dicit tex. in c. j. in prin. ibi, nulla ordinatione &c. de suc-
cessione feudi. & quia hoc non videtur habere probabile dubiũ,
vlterius non insisto &c. Ego Alex. Bononiæ.

ADDITIO.

a ¶ A pari. ĵ. eo. consi. ccxj. col. j.
b ¶ Impugnat. & bene licet Alex. eadem abutatur. ĵ. lib. iij. con-
sil. xvij. ad fin.

SVMMARIVM.

1 Filia debet esse dotata tempore mortis patris vt excludatur.
3 Filia non censetur excludi nisi ab hæreditate dotantis.
4 Statutũ qđ filia nupta extra territorium non succedat, valet.
5 Castrum exemptum retinet eadem vetera statuta.
7 Fides ex longissimo tempore bona præsumitur.
9 Restitutio ex clausula generali non datur contra præscriptio nem xl. annorum.

CONSILIVM CLI.

VIso themate suprascripto, & allegationibus elegãtissimis
super eodẽ factis. ¶ Et his q̃ deinceps copiosè deducta
sunt per celeberrimũ dñm cõsulentem in fauorem di-
ctorum nobilium de Canatiis. ¶ Ego in eadẽ sententia cõcurrẽs
quam breuiter aliqua ad confirmationem factæ cõclusionis, &
1 in primo & secundo dubio subiungã. ¶ † Vnde circa primũ quæ-
situm videtur esse cõclusionẽ ꝙ ambo illa duo statuta teneant.
Nã ꝙ valeat statutũ qđ filia vel soror dotata vel à patre vel à fra-
tre ſm vires patris vel fratris sit, & debeat esse cõtenta dote sua,
nec venire possit ad successionem cum fratribus in bonis pater-
nis vel fraternis, per id qđ habetur in c. Ray. & ibi no. doc. de te-
sta. & Dy. in regula indultũ. & ibi Io. An. in merc. & Cy. in l. san-
cimus. C. de nup. & Old. in cõsi. xiij. & dñi de Rota in ꝯclusione
xviij. & Ia. But. in auth. vnde si parens. C. de inof. test. & Bart. &
Dy. in l. Titio centum. §. titio genero. ff. de condi. & demon. &
Bal. in l. fi. §. sin autem ęs alienum. C. de bo. lib. & in l. filiũ. in iij.
col. ver. sed adhuc quæro. C. fa. ercis. & in l. fi. in ij. col. de fruc. &
litiũ expẽ. & in l. j. C. de do. ꝓmi. & Sal. in auth. nouissima. C. de
inof. test. cũ infinitis ꝯcordãtiis. de quibus ẽt in dictis allegationi
bus & in ꝯsilio. ¶ Tñ qa dubiũ reuocari posset quo ad hoc vt ꝑ pri
mũ statutũ excluderetur dña Paula à successione patris ab inte-
stato decedentis requiratur eã fuisse dotatã tpe delatæ successio-
a nis & sic tpe mortis [a] patris, vt per Bar. cõs. xxxj. inci. quidã deces-
sit intestatꝰ. ꝑ Bal. in l. si plures. in antep. co. in ver. iuxta prędicta
format talis quæstio. statuto. &c. C. de cõdi. inser. & Pe. de Anc.
in repe. sua in c. canonũ statuta de cõsti. in ver. pone statuto caue
tur qđ filia dotata &c. & est de mẽte Bar. & aliorũ in d. l. Titio cẽ
tum. §. Titio genero. & l. qui puellã. ff. de adul. & Bal. in l. nõ si-
ne. C. de bo. quæ lib. & Ang. in cõsil. xcj. inci. in dei nomine viso
themate p̃dicto, dico sine dubio &c. Et firmat ẽt in specie Paul.
2 cõsi. vij. lib. ij. incipiẽte super primo dubio seu quæsito &c. † qa
qualitas iuncta verbo, debet intelligi ſm tẽpus verbi cui adiũgi-
tur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. l. si Titius. ff. de test. m
li. l. Mella. in prin. ff. de ali. & cib. leg. & plenè in l. ex facto. ff. de
vulg. & pu. ¶ Et actus dotandi superueniẽs post mortẽ patris nõ
habet excludere eam à successione sibi delata tpe mortis: quia il-
lud tps. s. mortis defuncti inspicit in suis hæredibus. l. si alienũ. §.
in extraneis. ff. de hær. insti. & inst. de hære. quali. & dif. §. in ex-
3 traneis. ¶ † Et dum statutum prædictũ loquitur de dotata à fratre
disponit quo ad excludendũ eã à successione fratris patet in ver-
bo substãtiæ fratris. ibi dũ dicit in bonis fraternis. ¶ Facit qđ no.
Bal. in l. j. C. de leg. hære. post gl. ibi. Ang. in cõsil. cxxix. incip. in
Christi nomine testamẽti factio &c. & Pet. de Anch. in ꝯsi. lxxx.
inci. retento ordine. vbi cõcludunt, quia si statutũ dicit qđ soror
b dotata nõ succedat intelligitur in hæreditate dotantis [b] nõ in hæ-
4 reditate alterius. ¶ † Præterea est videndũ de validitate sequentis
statuti sub rubrica de pœna mulieris nubentis cũ hæreditate ex-
tra iurisdictionem &c. vbi statutũ prouidet qđ nulla mulier se nu
bat extra iurisdictionẽ cõis aliàs non succederet alicui de iurisdi-
ctione cõis Laudæ, sed illa hæreditas perueniat ad agnatos proxi
mos vel alios propinquos & hoc siue perueniant ex testamẽto si
ue ab intestato, & certe statutũ videt velle qđ mulier quæ nubit
extra territorium cõis Laudæ perdit successionem etiam sibi de-
latam vel acquisitam aliàs nihil operarentur illa verba statuti dũ
in eo dicitur nulla mulier se nubat extra territorium communis
Laudæ & verba debent interpretari vt aliquid operẽtur. c. si Pa-
pa. de priuile. in vj. l. si qñ. in prin. ff. de leg. j. & quod de statuto.
no. Bar. in l. iiij. §. prætor. ff. de dam. infec. & in l. ij. ff. de vsufc. c.
pastoralis. in princi. & quod ibi doct. maximè Abb. de appell. &

Ant.de But.in c.j.de rescri. & in c.causam. de dolo & contu. &
quod no.Bal.in rub.C.de contrahen.emp.in ix.q.cũ si. ¶Quòd
aũt istud statutum valeat, vr̃ supponere Petr.de Anc.in repe.d.c.
canonum statuta.de consti.in versicu.sed pone per statutum vbi
transit cum decisione quam ponit Bal.in l.si matre.C. de suis &
leg.Ra.Cu.& Lud.de Ro.in l.hæres per seruum.ff.de acqui.hæ
red. ¶Idem tenet Bal.in l.ipsis.C.vt in pos.lega.vbi quæri. qđ si
statutum dicat ꝙ filiæ nuptę extra territorium nõ possit relinqui
an valeat.adeo ꝙ nõ possit ei relinqui. & concludit statutũ vale-
re & cõcludere filiã nuptam extra territorium & illi relinqui nõ
posse,& sic videtur tenere ibi Bal.cõtrarium eius qđ ipse tenuit.
in l.j.in iiij.col.C.de pac.& melior vr̃ opi. Bald.in d.l.ipsis. pro
qua bene facit tex.in c.j.de filiis natis ex matri.contra. in vsibus
feudorum.& l.hac edictali.C.de secun.nup. ¶Et ita videtur ẽt
esse de mente Bal.in l.cunctos popules.in vj.col.ver.dixi de sta-
tutis &c. Vnde Ludo.de Ro.in l.stipulatio hoc modo concepta.
ff.de ver.ob.in vj.col.damnat opi.Bal.in d.l.fi.C.de pac. nõ per
prædicta,sed per l.cum ita legatum.ff.de condi.& demon.quod
valet etiam dictũ statutum &c.quo ad successionem est de men-
te Ang.in l.j.§.ius naturale.ff.de iusti.& iur.in ver. item facit ad
quæstionem aliam scilicet an valeat statutum,&c. ¶Præsupposi
ta ergo validitate dicti statuti, videamus an illud sit seruãdum in
casu nostro stante qđ ante tempus mortis patris dictæ dominæ
Paulæ fuerat facta concessio dictis nobilibus de Canatiis immu
nitatis & exemptionis pro se suisque liberis & descendentibus
masculis in infinitum liberãdo dictos de canatiis & eorũ succes-
sores, & præfatum castrum & bona de la serualia vniuersalia &
eorum bona existentia in diocesi Laudẽsi ab omni potestate, iu-
risdictione, obedientia, & subiectione seruitutis ciuitatis com-
munis Laudæ & officialium eorum, vt latius in dicto priuilegio
5 continetur. ¶†Et dico tale statutũ esse obseruandum quia quã-
tumcunque castrum illud sit exemptũ & separatum ab omni po
testate iurisdictione & obedientia communis Laudæ, tamen nõ
fuit vnitum alteri territorio accessoriè: sequitur qđ dictũ castrũ
retinet statuta quæ primo habebat ar.l.quoniã adduci.C.de ap-
pel.no.in c.j.de sede vacan.Gui.de Cu.& Bar.in l.si cõuenerit.
§.si nuda.ff.de pig.act.cum concor.alle.per prædictũ dñm alle-
gantẽ,& dominos cõsulentes,& Ant.de But.in c.fi. de consu.in
pe.col.in ver.sed est dubiũ quid si castrũ &c.vbi p hoc plura alle
gat & no.dic it qđ castrũ Releuaui, Nonantulæ & Basiliani quæ
sunt comita.Bonoñ.& q̃ fuerũt cõcessa Nicolao marchioni Fer-
fariæ non debent viuere s̃m leges ciuitatis Ferrariæ, sed s̃m suas
quibus ante regebãtur.Et idẽ tenet Ang.in l.de quib.in pe. col.
ff.de leg.& quidã libri istud habẽt in l.beneficiũ.ff.de cõst.prin.
& aliud per Bar.in repet.l.cõsuetudinis in xxxvj.q.quæ.sit lõg.
consue. ¶Nec ob.Ioan. An.& alij in c.ij.de consti.in vj.& quod
no.Fed.in cõsi.ij.& Io.Calde.in disputa.sua inci.quærit an sub-
ditus episcopi.& Pet.de Ancha.in repe.c.postulasti.in iiij.q.de
foro compe.& per Ang.in dispu.incip.Bononiensis &c. in pri-
6 mo dubio dum voluit † qđ si quis commiserit delictum in loco
diœcesis exempto nõ possit puniri s̃m statuta episcopi illius diœ
cesis: vt tenet simpliciter Io.An.& Io.Cal.in dictis locis. Alij ve-
ro nõ simpliciter.sed cũ aliquali distinctione hoc tenent. ¶Quia
posito quod sit vera opi.tenentiũ quod non possit puniri s̃m sta-
tuta episcopi illius diœcesis, illud procedit ex eo quia leges & sta
tuta loci exempti erant aliæ & alia quam leges & statuta diœce-
sis.vt si verbi gratia postq̃ locus fuerit exẽptus factũ fuit statutũ
ab episcopo puniens certa pœna delinquentes. ¶Nã tale statu-
tum non ligabit locum exemptum à iurisdictione episcopi, cum
statutum non liget extra locum iurisdictionis.d.c.ij.de const.in
vj.c.à nobis.de sen.excom.l.fi.& ibi not.ff.de iuris.om.iudic.&
plenè in l.cunctos populos.C.de sum.trini.& fide catho. Sed in
quæstione nostra dico quod statutum ciuitatis Laudensis.& sta-
tuta dicti castri erant eadem statuta: quia licet cõcessio dictæ im-
munitatis & exemptio à dicto castro, tamen propter hoc nõ est
quin regi debeat statutis, quibus vt prius regi debebat, vt paulo
ante dixi & probaui. ¶Non omitto etiam quod illa præscriptio
quæ in themate præsupponitur anno. quadraginta & vltra de-
ducto etiã tempore pupillaris ætatis habet excludere dictos agẽ
7 tes petitione hæreditatis quæ tollitur spatio xxx.ann.† & in spa-
c cio longissimi temporis præsupponitur bona fides[c] eorum, qui
tanto tempore possederũt.l.fi.& ibi Bar.& Sal.C.vnde vj.& in l.
iij.§.si seruus.ff.de acq.pos.& no.Io.An.in addi. Specu. in titu-
lo de teste.§.nunc videndum in additio. magna in ver.item si op
ponunt.& Bal.in repeti.l.j.in iiij.col.C.vnde vj.& Ang.in l.pe.
C.quibus obijcitur longi temporis præscriptio. Ant. de But. in
c.cum eccle.circa vlt.col.de causa poss.& propriæ.in repe.c.pue
nit de censi.& firmant doc.in c.ij.de resti.in integ.vbi etiam hoc
tenet Inno.quem ibi inter alios sequitur Ioa.de Imo.& d.Abbas
in.c.si diligenti de præscr. ¶Nec ob.impedimenta hostilitatis &
pestis: quia est sufficienter responsum in dictis alleg.& consi.s.ꝙ
8 † requirebatur probari per dictos agentes, quod nisi fuissent di-
cta impedimenta ipsi tũc egissent petitione hęreditatis: vnde de-
buerunt protestari: vt dicit Inn. & alij in c. ex transmissa de præ-
scr.& clare Anto.de But.in c.cum non liceat. eo. tit. ¶Et posito
etiam ꝙ aduersus præscriptionem decursam ignorãti possit igno
rans petere restitutionem in integrũ ex clausula generali, si qua
mihi iusta causa iuxta not.per gl.in l.si patrem.§.j.in verbo, non
vtendo.ff.quemad.ser.amit.& in l.j.C.de pa.po. & no. Spec. in
tit. de præscri. in §.j. in ver.pone colonus.& Bar. in l.j.§. si quis
aũt.ff.de iti.actuque pri.cum suis concor. quãuis Bal.& quidam
9 alij teneant contrarium † attamen[d] quando præscriptio est mu-
d tata cursu.xl. annorum, non videtur ꝙ possit concedi restitutio
in integrũ aduersus eã: quia tex.in l.sicut.in fi.C.de præscri.xxx.
anno. dicit ꝙ talis præscriptio præbet plenissimã securitatem, &
plenissima securitas dicitur esse quando nõ potest peti restitutio
in integrũ, vt no.gl.in l.ait prætor in.§. permittitur. in ver.impu
tandum.ff.de mi. & ita in quibusdam lecturis reperitur Ang.te-
nere in l.sicut.ad fi.C.de præscr.xxx.anno. ¶Et idem probari vi
detur in l.fi.C.de fun.patrimo.lib.xj. in verbo nullam molestiã
10 vel inquietudinem. † & molestia[e] dicit̃ inferri etiam ꝙ quando
e quis iudicialiter vexatur vt probat̃ in auth.de fideiuss. in princ. in
ver.molestus.& in.l.j. cum ibi not.per Bal. C.de nundinis.ergo
non potest per illum contra quẽ decursa est talis præscriptio pe-
ti restitutio cõtra eum qui præscripsit: quia ille qui pręscripsit di-
ceret̃ hoc modo molestari: qđ esse non debet. d. l. fi. & d.l.sicut.
& sic videt̃ qđ irrecuperabiliter obstet exceptio præscriptionis.

ADDITIO.

a Mortis.j.lib.vj.consi.cxxvij.colu.iij.Cor.consi.xcvj.col.pe.
lib.ij.consi.lx.lib.iij.cõs.ccc.li.iiij.Cur senior consi.xxvij.in
fi.Deci.consi.xxiiij.cons.dlxxxix. col.fina.consil.dclxxxiiij.
licet aliud dicat Corne.consi.cxxiij.lib.ij.

b ¶Dotantis.dixi.s̃.lib.j.consi.xxix.ad fin.

c ¶Bona fides.Cur.Senior.consi.clxxxij. colum.ij.Deci.con-
si.dlviij.in fin.Matthe.affli. Deci.Nea.xl. nu.12. Anto. rub.
consi.lxxv.

d ¶Attamẽ.s̃.eo.cõsi.clxiij.col.ij.Soc.cõsi.clxiiij.cõsil.cxciiij.
lib.ij.Cur.senior. consil.lxxxij.col.ij.in fi.Phil.Fra.c.fi.in fi.
de præscr.in vj.Decius.l.ij.C.qui admit.cõsi.xxix.cõsil.dliiij.
Anto.rub.cõsi.xij.in fi.cõs.iiij.in fi.Bertr.cõsil.xv.ex thema.
col.xij.in vj.quæsito. & idẽ fortius etiã in præscr. triginta an-
norũ. Cur.l.cũ filius.§.in hac.de ver.obl. Bal. l.j.xxiiij.opp.
C.q admit.l.j.ad fi.C.de præscrip.long.temp.Ang.l. si infan
ti.C.de iure delib.Bertran.consi.cxxxix. cũ supponit̃. li.ij.&
quid Alexan.s̃.lib.j.consi.lxxj. vera eius opinio est quã tenet
hic vt etiam legendo tradidit in l.iij.§. labeo. ad fi.ff.de acqu.
po.& nouissimè sequit̃ Ludo.Gozadi.cõsi.viij.in fi.dixi in cõ
suet.Paris.§.lxviij. & ita tandẽ vol.Ant. Tiraq.in consuet.Pi.
§.xxxv.gl.iiij. nu.14.nisi cũ ignorantia concurrant aliæ iustę
causæ vt in consue.j.lib.v.cons.iij.in fi.

e ¶Molestia.s̃.eo.consi.lij.

CASVS Consi.sequen. qui errore numeratur pro consilio.

NIgrosolus suum, vt dicitur, condidit testamentum in quo inter alia, plura legata fecit cum clausula codicillari: cui asserto testamento dicitur adhibitos fuisse certos assertos testes, quorum prænomina, cognomina, seu agnomina deficiunt, & descripta non reperiuntur & modo & forma infra descriptis videlicet, actum Bononiæ in capella sancti Nicolai, in domo habitationis dicti testatoris præsentibus. d. Marco Antonio de Aquila capellano, & qui publicè habetur & reputatur sacerdos, & capellanus in dictis capella & vicinia, nec non Mulosi beccario: qui ambo

dixerunt

dixerunt dictum testatorẽ cognoscere, ipsum sanæ mentis & in-
tellectus esse: nam similiter ꝙ Marcus capellæ sancti Nicolai ser
Antonio quondam Antonij peregrino quondam domini capel
læ prædictæ. Et aduertendum est ꝙ in originali nota manu B. no
tarij, vt dicit, rogati & prædefuncti, non est subscriptio notarij.
nec eius nomẽ nec signum: nec aliter cõstat ꝙ fuerit notarius de
dicto testamẽto rogatus, nisi ꝙ dicta nota est manu d. notarij: &
fuit vt dicitur reperta in quadam filcia, in qua erant rogationes a
liquæ eiusdẽ notarij: demum authenticatum fuit per alium nota
rium, cui gñaliter fuit cõmissum: vt extenderet rogationes dicti
notarij defuncti. ¶ Modo rebus sic stantibus quæritur vtrum de
iure & forma d. statuti tale testm̃ valeat, seu valere possit: & an ex
ipso peti possint asserta legata ad causas nõ pias in eo facta, maxi-
mè q̃a nõ videtur adhibitus legitimus numerus testium, & ma-
ximè ex quo nõ apparent prænomina, cognomina, & agnomi-
na testium: propter quod comprehendi nõ potest qui fuerunt ta
les asserti testes, & an fuerint omni exceptione maiores.

SVMMARIVM.

2 *Tabellio an computetur in numero testium. nu. 17.*
4 *Testes debent exprimi cum duabus qualitatibus.*
6 *Testamentum vel instrumentum non valet per abbreuia-*
turas insolitas.
9 *Notarius non præsumitur rogatus nec testes. nu. 10.*
12 *Protocollum debet habere substantialia instrumenti, aliàs*
nõ valet: nec põt per alium iudicis mandato ostendi. nu. 13.
18 *Confessio facta in testamento non valet nisi in vim legati.*

CONSILIVM CLIII.

VIdetur prima cõsideratione dicẽdum legata prædicta ẽt
1 ad nõ pias causas relicta peti posse. † Nã cũ in testamẽto
præsupponit̃ insertã fuisse clausulã codicillarem, illa ope
ratur vt dato ꝙ testm̃ nõ valeret vt testm̃ ratione defectus nume
ri testium, tñ si legitimè descripti sunt testes quinque vltima vo-
luntas valet iure codicillorum, adeo ꝙ legata debẽtur. l. eã quam
& l. ex testamẽto. C. de fideicõ. & l. j. ff. de iure codicil. l. codicil-
lis. §. fi. ff. de leg. ij. l. ex ea. §. j. ff. de testa. iuncta l. fi. C. de codici.
¶ Nec maior solennitas requiritur ex forma statutorum. qñ ve-
niẽtes ab intestato sunt scripti in testamento, ꝓut in ꝓposito no-
stro, vt expressè cautũ est in statuto prædicto sub rub. de testa. &
vltimis voluntatibus in memorialibus. in ver. & si aliqua vltima
voluntas &c. ¶ Quinimo dato quod quatuor testes tm̃ forent le
2 gitimè in testamẽto descripti. tñ sufficere videt̃ † cũ tabellio de-
beat in testium numero cõputari. l. Domitius. ff. de testa. l. hac
cõsultissima. C. qui testamenta facere possunt. in authen. de fide
instru. §. cũ oportet. cũ ibi no. ¶ Et potissimè vera sunt prædicta
quo ad dispositionẽ testatoris in parte illa, dum dicit se relinque-
re aureos quinquaginta Titio in quibus tenetur idẽ in secreto.
& quos sibi solui voluit vt in testamento cõtinetur. Nam in par-
te illa dispositio seu cõfessio talis nõ videtur censeri legatũ, sed
debitũ inter viuos: in quo actu inter viuos tanta solẽnitas nume-
ri testium nõ requiritur. ita voluit Pet. & Cy. in l. generaliter. in
3 vij. q. C. de nõ nume. pecu. ¶ † Nam etiam in testamento potest
expediri cõtractus seu actus inter viuos. l. hæredes palam. §. fin.
ff. de testamentis. & ibi no. l. assignare. ff. de assigna. liber. l. cum
antiquitas. C. de testamentis, & ibi doctor. ¶ Istis autem nõ ob-
stantibus puto partem contrariam probabiliorem esse de iure,
& dicta legata non deberi rationibus infrascriptis. ¶ Et primo
indubitatum est nullam vltimam volũtatem valere, si testes pau-
ciores quinque interuenerint. l. fi. C. de dona. causa mortis. l. fi.
4 C. de codici. † & oportet nomina propria testium cum duabus [a]
a qualitatibus seu accidentibus exprimi vel demonstrari: alias non
dicuntur legitime descripti & certitudinariè demonstrari. l. hac
consultissima. in princip. C. qui testament. face. poss. per quam
Bart. ita allegat. in l. demonstratio falsa in princip. in vij. q. ff. de
conditio. & demonstratio. nam debet exprimi secundum eum
nomen proprium sub istis demonstrationibus, videlicet Petrus
Martini de perusio: sicut ad demonstrandum fundum deberet
exprimi nomen loci cum duobus confinibus. l. forma. ff. de cẽ-
si. §. Ad idem quod decidit Ioannes Andr. in additio. Speculat.
in titu. de instru. edi. §. breuiter. & in additione quæ incipit, Ac-
cursi. vltra prædicta, &c. vbi inquit quod in instrumento requiri
tur expressio testiũ describendo nomina testium, & cognomina
si sine illis possit esse dubium in nomine, alleg. l. ad testium. §. si
quis ex testibus. ff. de testa. & d. l. hac cõsultissima in prin. ¶ His
cõsonat quod no. Bar. in l. libellorũ. in vj. col. ff. de accus. in ver.
5 circa personã quæro qualiter, &c. † Vbi inquit qualiter in accusa
tione debeat exprimi persona, & cõcludit quod debet taliter ex-
primi quod reddat̃ certa per duas demonstrationes vt Petrus Ti-
tij de tali loco nisi ita singulare esset nomen quod expressione so
lius nominis proprij redderet̃ certa persona alleg. d. l. hac con-
sultissima. cũ ibi no. ¶ Ad idem tex. notabilis in l. testõ quidam.
ff. de cond. & demon. vbi si duo conueniũt in aliquibus demon-
strationibus, & in vna demonstratione disconueniunt oritur in-
certitudo: sed ita est q̃d saltem quatuor ex dictis testibus nõ sunt
in dicto testamento specificatè descripti, cum expressione pro-
prij nominis, & duabus alijs demonstrationibus. ergo nõ fuit fa-
cta solenniter descriptio testiũ cum nõ remaneant saltẽ quinque
testes, quorũ nomina sunt solẽniter descripta & specificata: hoc
patet in denominatione infrascriptorũ testiũ videlicet in ser To-
nio quondam Antonij, in Peregrino, in Dominico capellæ præ-
dictæ sanctę Mariæ de Moradellis, & maximè cum verbo feratur
reperiri quod tempore dicti conditi testamenti plures erant in di
cta capella qui nominabantur Antonius, Dominicus, & Peregri
nus, & sic data ista pluralitate res dicitur esse incerta. l. duo sunt
Titij. ff. de test. tute. l. si fuerit. ff. de rebus dub. d. l. in testamẽto.
¶ Item fuit defectus in denominatione vltimi testis hoc modo
descripti, videlicet Iac. Larij capellæ prædictæ. nam hæc disposi-
6 tio non est intelligibilis, † imò facta per cifras inconsuetas habet
vitiare instrumentũ: vt in auth. quod sine. & ibi Bart. & alij doct.
C. de testa. l. sed cum patrono. §. fi. ff. de bo. pos. & ibi Bart. in l. ij.
C. de veteri iur. enu. & C. de emen. iusti. cod. circa fi. & no. Spec.
in tit. de instru. edi. §. instrumentum. ver. item opponitur quod
instrumentum est factum per notas. & Car. & alij in l. quoties.
§. j. ff. de hæred. insti. & Ang. in l. Lucius. in prin. ff. de testa. mil.
An. de But. in c. j. in vij. col. de fide instru. ¶ Facit quod not. Bart.
in l. quicquid astringendæ. in j. col. ff. de verb. obl. vbi per istum
text. secundum vnum intellectũ dicit quod instrumentũ factum
per verba non intelligibilia, non valet. Et ideo in proposito di-
cit Spec. in titu. de instru. edi. §. ostenso. ver. quid si abbreuiatu-
ra notarij scripta per verba obscura. de quorum interpretatione
& intellectu non potest constare, non etiam debet publicari per
notarium. ¶ Insuper ad inualidandum dictam scripturam vlti-
mæ voluntatis & legata, fortius moueor ratione vrgentiori.
7 † Nam ad hoc vt scriptura tabellionis faciat fidem necesse est
ipsum de actu fuisse rogatum. in authen. de tabel. §. nos autem.
8 col. iiij. & ibi not. & in cap. cum. p. tabellio. de fide instru. † Item
requiritur subscriptio ipsius notarij. l. ij. C. de conuen. fisci debi-
to. lib. x. quem ad hoc ibi not. Bald. in auth. de tabel. in princip.
l. contractus. C. de fide instru. in authen. de instru. cau. & fide. §.
sed si in instrumenta. & ibi no. gl. & c. inter dilectos. versi. instru
mentũ de fide. instru. generaliter not. gloss. in l. j. C. de tab. libro
x. & Spec. in titu. de instru. edi. §. instrumentum. ver. item quod
non est à tabellione, & in ver. item quod non est signatum. &
Bald. post Iac. de Aret. in d. l. ad testium. §. si quis. per illum text.
ff. de testa. nam & de substantia est quod apponatur nomen ta-
bellionis. vt not. Spe. & Ioan. An. in dicto tit. de instru. edi. §. bre
uiter ver. j. & gl. in d. §. sed & si instrumenta. vnde cauti notarij in
fine suæ originalis notæ apponunt hæc verba vel æquipollentia
videlicet, nota est & rogatio mei Titij notarij, &c. Sed in dicta
nota omnia prædicta deficiunt. non enim apparet quis notarius
de ea fuerit rogatus, nec ibi est subscriptio aliqua aut nomen ta-
bellio. ¶ Non ob. si diceretur quod tabellio præsumitur esse ro-
gatus: licet aliter de rogatu non appareat: vt not. gloss. in præal-
9 leg. §. nos autem. † quia respondeo primo quod imo magis
* * communiter tenetur contrarium [b] vt no. Inno. & alij post eum
b in c. j. de fide instrum. vbi dicit Inn. vtile esse quod notarius in in-
strumento attestetur se fuisse rogatum alias autem si hoc non
faceret, & decederet notarius vel aliter constare non posset de
rogatu instrumentum pro nihilo esset. & idem not. Spe. & Io.
An. in tit. de instru. edi. §. breuiter. ver. & not. in titu. de test. §. j.
ver. quid ergo si dicatur. in fi. & Bartol. & alij in l. sciendum. ff.
de ver.

10 de ver.obli.†& idem dicimus in teſtibus quod non præſumun-
tur rogati vt requiritur.l.hæredes palam.§.in teſtamẽtis. & no.
* Dy.Bar.&*cõiter.alij.ff.de teſt.& Cy.& Bal.in l.hac cõſultiſſi-
ma.in prin.C.eo.tit.& in l.j.poſt prin.ff.de hęre.inſti.& Spe.in
ti.de teſt.§.j.ver.quid ergo ſi dicitur.& Bar.in l.ſciendum.præ-
alle.& in l.Domitius.ff.de teſt.¶Secundò reſpondeo quod da-
to quod notarius præſumeretur rogatus illud poteſt procedere
qñ conſtat quis fuerit ille notarius qui coram teſtatore & teſti-
bus ſcripturam teſtamenti ſcripſiſſet ſeu publicaſſet. ¶Sed in ca-
ſu noſtro non conſtat aliquo mõ quis fuerit ille notarius qui te-
ſtm̃ publicauerit: cum vt dixi,nulla fit ſubſcriptio in dicta nota
vel nomine notarij,nec aliter per teſtes cõſtare poſſit:quia licet
dicatur ſcriptura manu B.tabellionis non ſequitur ergo quod
ipſe B.fuerit ille qui vltimã volũtatem coram teſtatore & teſti-
bus publicauit. Nam potuit dicta ſcriptura eſſe copia quædam
abſque eo quod dictus B.dictæ vltimæ voluntati interfuerit: &
de eo rogatus extiterit.oportet enim probationes de veritate cõ
cludere.c.in præſentia.de proba.l. non hoc. vnde cognati.l.ne-
que natales.C.de proba. ¶Et maximè procedunt prædicta,at-
tento quòd dicta ſcriptura non reperitur in quaterno ſeu in li-
bro protocolli rogationum ipſius B.ſed eſt in quodam folio de
per ſe:& quod folium dicitur fuiſſe repertum in quadã filcia ipſiꝰ
11 B.in qua dicitur eſſe nonnullas alias rationes ipſius notarij.† nã
ſi in quinterno & protocollo reperta ſcriptura fuiſſet, in quo in
prin.eſſet nomen notarij,vel in fine eſſet ſubſcriptio ſatis eſſet, ꝑ
id quod legitur in l.ſi quis ex argentariis.§.ſi initium.ff.de eden.
cum ibi no.per Bart.Bald.& Ange.bene facit quod no. Bar.in l.
ſciendum.ff.de ver.obli.in ver.ſed quid dicit.ergo talis notarius
ſcripſit &c.& Ant.de Butr.in c.j.de fide inſtru.in iiij.col.in ver.
ad primum &c. ſecus qñ ſcriptura eſt in filcia vel in aliquo folio
de per ſe,vt no.Bar.Bal.& Ang.in d.§.ſi initium.& hoc expreſ-
ſe no.Io.de Imo.in d.l.ſciendum.in vlt.colũ.dum tractat an ta-
12 bellio præſumatur rogatus. ¶†Confirmantur prædicta quia ro-
c gatio & ꝓtocollum [c] debet habere omnia quæ habere debet in-
ſtrumentum.vt no.Io.An.in addi.Spe.in tit.de inſtru. edi.§.vi-
dendum reſtat.ſuper ver.& no.quod tabellio &c.in addi.incip.
vbi hoc no.&c.¶Nam notarius qui redigit inſtrumentum in pu
blicam formam,non habet addere vel minuere,niſi prout in ꝓ
tocollo cõtinetur:in auth.de tabel.§.pe.& no.in c.cum.p.de fi-
de inſtru.Et idem no.Ange.in l.Lucius.in princ.ff.de teſt. mili.
vbi per illum text.dicit. ¶Nota tertio quod nõ eſt ſtandum im-
breuiaturæ notarij ſi nõ eſt in publica forma ſcripta.caueant igi-
tur notarij ne eorum imbreuiaturas non publicatas dimittant
quas publicare poſſunt,apponendo ſignum in princ.eorum vel
in medio,vel in fi.alleg.§.ſi initium.Et no.per Spe.in titu.de in-
ſtru.edic.§.inſtrumentum.ver.item opponitur, quod res aliter
fuit geſta &c.& in §.oñſum.verſi.quid ſi imbreuiatura. ¶Dicit
Bal.etiam in d.l.Lucius.in prin.quod imbreuiatura notarij non
facit fidem ſi ibi non eſt ſignum tabellionis allegat in authen.de
fide inſtru.§.oportet.& l.nemo.C. de aſſeſ.& l.decernimus.C.
de aquæ duc.lib.xj.cum concor.ibi alleg.per eum & not.Bal.in
rubr.C.De fide inſtru.in xij.col.in ver.ſed tertio quæritur nun-
quid imbreuiatura &c.& Canoñ.in c.cum.p.tabellio.de fide in
ſtru.¶Nec prædictis obſtat.id quod no.Cy.in l.cõtractus. in fi.
C.de fide inſtrumen.cum quo ibi concordat Bald.& Sal.vbi vi-
dentur velle quod dato quod in rogatione vel imbreuiatura nõ
fit ſubſcriptio notarij,vel ſignum eius:tamẽ poteſt publicari no-
tario mortuo interueniente authoritate iudicis, vel authoritate
13 ſtatuti,vel conſuetudinis d.c.cum p.†quia reſpondeo quod ipſi
loquuntur quando conſtaret per teſtes vel per expreſſionem no
minis tabellionis in ſcriptura quod talis tabellio, cuius manu e-
rat dicta ſcriptura, tanquam rogatus illam ſcripſerat, ſeu coram
partibus publicauerat.aliàs enim impoſſibile eſſet illud proce-
dere ſi nõ appareret in ſcriptura quòd ipſe B.fuit rogatus. quod
vltra prædicta probatur.¶Nam ad hoc vt alius notarius, cui cõ-
mittitur quòd in publicam formam redigat notas notarij præ-
defuncti, poſſit illas in publicam formam redigere, requiritur
inter cætera ad exemplationem & publicationem quod reperia
tur in nota defuncti ſcriptura notarij.ita colligit Ant.de Butr.in
d.cap.cum p.In primo notabili per illum text. & idem ibi dicit
Abb.ergo ſi ex inſpectione notæ notarij defuncti, quæ non re-
quiritur in libro ſeu quaterno rogationum,ſed in quodam folio
diſtincto,vt dixi ſ̃.non apparet quod B.notarius fuerit de dicta
voluntate rogatus:quia de hoc in nota non fit mentio, impoſſi-
bile eſt notarium redigentem in publicam formam poſſe illam
authenticare, & atteſtari quod dictus B.fuerit de illo rogatus.
¶Ad idem quod no.Ioan.And.in addi.Specul.in titu. de inſtru.
edi.§.oſtenſo ſuper verſi.quid ſi abbreuiatur.in addit.quæ inci-
14 pit,in verſiculo ſequen. ad materiam huiꝰ &c. † Vbi concludit
quòd notarius cui cõmiſſum eſt vt authenticet & publicet roga-
tiones alterius notarij,non poteſt circa ſubſtantialia ſupplere a-
liquem defectum: quia cum talis defectus à principio reddide-
rit actum nullum.l. cum hi.§.ſi prætor.ff.de tranſac.vij. q.j.ni-
15 hil,non poteſt tabellio ſupplere.†cum ſolus princeps validet in-
ualidum.iij.q.vj.hoc quippe.cum cõcordantiis allegatis per gl.
in c.quanto.in ver.puri hominis, de tranſla.epiſco. & ita refert
Ioannes Andr.fuiſſe diſputando concluſum per quendam do-
minum Octauantem de Floren.Et ſequuntur doct.in d.c. cum.
p.¶Sed de ſolennitate actus & inſtrumenti eſt quòd notarius ſit
rogatus, & nomen eius in inſtrumento exprimatur, vt dictum
eſt ſuperius,ergo per alium notarium non poteſt iſte defunctus
ſupplere. ¶Quod etiam voluit in effectu Bal.in rubr.C. de fide
inſtrumen.xij.colũ.in ver.quæro nunquid imbreuiaturam &c.
& Bald.& expreſſius Ange.& Ioan.de Imo.in l. Gallus.§.idem
credendum.ff.de lib.& poſthu.vbi hoc maximè dicunt proce-
dere quando originalis nota in publicam formam redigitur per
alium notarium quàm per eum,qui fuit de ipſa rogatus.arg.no.
per gloſſ.in l.Pompo.ſcribit ſi frumentum.§.fin.ff.de rei vendi.
16 & l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de verb.obligat. ¶†Sit cautus reus
conuentus vt petat per hæredes notarij defuncti exhiberi dictã
originalem notam,quam quidem exhibere tenentur:vt no.Iac.
de Belu.in auth.de tabel.in pen.q.alleg. not.in l.argentarius.in
princ.& in l.prætor.§.j.ff.de eden.&§.illud in authen.de tabel.
& Specu.de inſtrumen.edi.§.videndum reſtat.ver.& no. Bald.
in l.fi.in vj.col.C.de eden.in cuius notæ exhibitione euidenter
conſtabat de defectib. & imperfectionibus dictæ ſcripturæ &
vltimæ voluntatis prædictæ.¶Ex prædictis patet euidens reſpõ-
ſio ad allegata per clauſulam codicillarem:quia rñdetur quod nõ
ſunt deſcripti teſtes quinque ſolenniter cum expreſſione nomi-
nis proprij.cum aliis demonſtrationibus ad hoc requiſitis, vt di-
17 ctum eſt ſ̃.¶†Nec obſtat quod tabellio debeat computari in nu
* mero teſtium,quia*communiter tenetur quod vbi agitur de ꝓ-
bando actum per teſtes,& non per inſtrm̃ eſt verum quod tabel
lio computatur in numero teſtium d.l.Domitius.& ibi no.gl.&
doc.ſed vbi agitur de probando actum per inſtrumentum, vt in
propoſito noſtro:tunc non computatur tabellio in numero te-
ſtium,dicta l.hac conſultiſſima.cum gloſſ.& ibi docto. in auth.
de fide inſtrumen.§.ſed infra ſcriptam.cum gloſſ.& no. Bald.in
authen.ſed nouo.C.ſi certum peta.& in rubri.C.de fide inſtru.
in xj.colum.& in l.j.§.fina.C.de fideiuſ.& in titu.de pace con-
ſtan.in ver. ſicut.¶Præterea,vt dictum eſt non conſtat quis fue-
rit tabellio,qui de dicta ſcriptura rogatus fuerit. ¶Poſtremò nõ
obſtat,quòd dicta diſpoſitio quo ad dictos xl.aureos cenſeatur
actus inter viuos,in quibus non requiritur tanta ſolẽnitas & tã-
18 tus numerus teſtium:quia reſpondeo † quod ſecundum veram
* & cõem*opi.dicta diſpoſitio in vltima voluntate facta valet ſo-
d lum in vim vltimæ [d] volũtatis licet teſtator dixerit ſe debere ſum
mam quã in teſtamento reliquit:vt l.Lucius.§.quiſquis.el ij.&
ibi Bar.ff.de lega.ij.& l.Aurelius.§.j.ff.de lib.leg.& l.Lucius.§.
j.ff.de lega.iij.niſi iuramentum interueniſſet.l.cum quis dece-
dens.§.codicillis.ff.de leg.iij.& latè Bar.in l.qui vxori.per illum
tex.ff.de auro & argen.leg.& Bal.in l.rationes.C. de probat.&
dicta l.generaliter.& Canoniſtæ in c.fi.de ſucceſ.ab inteſt. ¶Et
maximè in caſu noſtro in quo præſupponitur Titium, cui dicta
quantitas aureorum quinquaginta relicta fuit, non fuiſſe præ-
ſentem teſtamento.& ſic non potuit talis confeſſio in vim con-
tractus cum effectu operari.l.fi.de interro.l. certũ.§.ſi quis ab-
ſente.ff.de confeſ.ita dicit Iac.de Bel.in auth.de iureiurã.à mor.
præſt.in x.q.& no.per Bar.l.j.ff.de fal.cau.adie.leg. ſed ſi inter-
e ueniſſet præſentia [e] dicti Titij potuiſſet procedere opin.contra-
ria quam tenebat Petr.& Cyn.in præallega.l.generaliter. ¶Vel
poteſt ad omnia allegata in contrarium reſponderi, quod pro-
pter defectus & imperfectiones dictæ originalis notæ in qua nõ
apparet quis notarius fuit de eo rogatus, & quis eum corã teſta-
tore

toro & teſtibus publicauerit, redditur illa voluntas & ſcriptura penitus inutilis, vt in authoritatibus & rationibus ſuperius comprobatum eſt. Ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Duabus. nullus tex. hoc dicit ideo omiſſo nõ vitiat dummo
do aliàs teſtes ſint noti & de corpore conſtet quia hæc certitu
do eſt de mente iuris vt dixi in conſu. Pari. §. xcvj.

b ¶Cõtrarium. An. cõſi. ccxx. ad hoc in prin. Alex. in l. j. col. iij.
C. de eden. Boni. de Vitali. cle. vnica. §. dudũ. col. fi. de ſepul.
Cor cõſi. cccviij. li. iij. cõſi. lxx. col. ij. lib. iiij. Bertr. cõſ. ij. col.
ij. lib. ij. Iaſ. l. hac ꝯſultiſſima. col. j. C. de teſta. & tã de teſtibus
q̃ de notario ẽt inter lib. Iaſ. ꝯſi. lxviij. col. ij. lib. j. Bene. repe.
c. Ray. ver. teſtm̃. j̃. nu. 9. de teſt. Sed veritas eſt qđ eo ipſo qđ
notarius ſcribit & ſubſcribit p̃ſumitur rogatus vt tenet Ant.
de pra. ver. s̃. lib. j. cõſi. lxxiij. ad fi. Alex. j̃. lib. v. ꝯſi. xlviij. Bal.
in rub. C. de fid. inſtr. col. iij. c. cũ in iure peritus. in fi. de of. de
leg. cõſi. xxij. in fi. lib. j. ꝯſi. clvij. lib. ij. Sal. auth. niſi rogati. C.
de teſt. Imo. l. hr̃des. §. in teſtamẽtis. ff. de teſta. Egi. bellamera. deci. cclxvij. notarius. gl. Bar. in auth. de ta. §. nos aũt. deci.
Tholo. clxxxij. Ia. l. ſciendũ. poſt Are. col. xij. ff. de ver. ob. &
* eſt cõis. adde Cor. cõſi. cxcj. lib. j. An. rub. cõſi. xlv. in fi. Lãfr.
repe. c. qm̃ ꝯ falſam. ver. teſtiũ depoſitiones. nu. 40. vbi aliud
dicit in teſtibus, ſed idem puto qñ fit ꝓbatio p inſtr̃m in quo
ſunt deſcripti ſecus ſi ꝓbatio ſolennitatis fieret per teſtes.

c ¶Protocollum. Iac. de Are. l. ꝯctus. C. de fide inſtru. Ang. cõſ.
ccxx. An. rub. conſi. xciiij. conſi. xcv. nu. 6. Cepol. conſ. xxiij.
de ciuilibus.

d ¶Vltim. Cor. conſi. cxxxij. lib. 3.

e ¶Præſentia. Roma. conſi. clxxj. pro deciſione. col. fi.

EPITOME.

1 Filia vnius ex ſociis non eſt dotanda de communi.

CONSILIVM CLIIII.

VIderetur circa cõſultationem præmiſſam prima cõſideratione dicendum qđ tam dotes datæ filiabus. d. M. quã filiabus. d. R. debuerint dari, & datæ eſſe intelligantur de cõibus facultatibꝰ dictorũ M. & O. & filiorũ & hæredẽ R. ꝓ rata facultatũ, cũ videant̃ fuiſſe in cõe omniũ bonorũ, ꝓut in thema-
1 te. ¶†Videtur qđ etiam onus dotãdi filias alterius ipſorũ debeat eſſe cõe: hoc videt̃ decidere Bal. in addi. quas fecit ad tractatum de duobus fratribus editum per Bar. vbi refert dictũ Spe. in ti. de iud. in quarta parte. in §. ſequit̃ videre in ver. quid ſi vnus ex fratribus cohæredibus habet filiam, nunquid dotanda eſt de cõi.
¶Et refert Spe. ibi qđ ſi auus puellæ pater dictorũ cohæredũ viuit ipſe haberet neptem dotare. ff. de iure do. l. profectitia. §. ſi filij. & l. ſi filius. ff. ad Mace. & l. & ideo in fi. cũ l. ſeq. ff. de in rẽ verſo. l. dedi dotẽ. ff. de colla. bo. ¶Si aũt nõ viuit auus cõcludit Spe. ꝙ de bonis patris ſui dotanda eſt, niſi fratres cohæredes inter ſe ſpecialiter aliter pacti fuerint: quia pactũ ſeruandũ eſt. ff. pro ſo-
2 cio. l. ſi ſociꝰ ꝓ filia. ¶†Bal. in dictis addi. relato ad hoc dicto Spe. quærit an ſumptus qui fiunt in perſona vnius fratris vel filij aut filiæ, de cõi fieri debeant. Reſpõde qđ nõ niſi ſint ſocij omnium bonorum. alleg. d. l. ſi ſocius. & ſubdit ẽt qđ ille qui ducit vxorẽ, dẽt facere expenſas de ſuo ꝓprio nõ de cõi, niſi ſint ſocij omniũ bonorũ allegat tex. ff. de mune. & hon. at qui originẽ. §. fi. ¶Sub
3 iungit etiã in loco præallegato, †ꝙ ſi vnus ex fratribus ſoluit cõdemnationem ſuã, ꝙ alter nõ tenetur cõtribuere iure ſocietatis ſi fuit licitè cõdẽnatus ex ſuo delicto. ſecꝰ ſi per iniuriam iudicis: quia tunc debebat ſolui de cõi ſi erant ſocij gñales: aliàs nõ. allegat. l. cũ duobus. §. Papi. & §. fi. ff. ꝓ ſoc. ¶Hoc idẽ vr̃ velle Bald. in l. ſi patruus. C. cõia vtriuſque vbi refert illud dictũ Spe. in d. §. ſequitur. Et poſtea ſubdit ꝙ prædicta ꝓcedunt vbi non apparet inter fratres fuiſſe ſocietatem omniũ bonorũ. Sed ſi apparet eos fuiſſe ſocios omniũ bonorũ: tunc dicendum eſt de duobus fratribus idẽ ꝙ de duobus ſocijs: quia eſſent participanda ꝓſpera & aduerſa, quæ ius & natura ſocietatis participari iubet: allegat d. l. cũ duobus. §. danda. & §. quidã ſagrariam. & §. fi. cũ cõcor. ibi allegatis per eũ. ¶Et idẽ Bal. in l. ſi ſocietatem vniuerſorũ. per illum tex. ff. pro ſocio. in lectura antiqua. Addit etiam Bal. in d. l. ſi pa-
4 truus. in vlt. col. †qđ qñ ex eorum actibus apparet fratres eſſe ſocios omnium bonorũ cõferendo omnia vndecunque obuenientia, debent omnia æqualiter diuidi, nõ conſiderato an vnus plus lucretur quã alius vel plus expẽdat quã alius: quia hoc in ſocietate generali nõ attendit̃, ſed ſunt omnia æqualiter diſtribuẽda. allegat præfatam. l. ſi ſocius ꝓ filia. qđ ẽt ſequitur Pe. de Anch. cõſi. cccij. inci. materia de qua quærit̃ &c. ¶Et ſic videtur cõcludendum ex prædictis qđ gñalis cõio & ſocietas operet̃ quod dotes filiarum vnius fratris debeant percipi de cõi & ſic vr̃ ꝙ maximè quo ad dictũ O. & M. qui omnia cõferebãt adinuicem. dotes p̃dictæ intelligantur datæ de cõi. ¶Fortificantur ex ti. librorum & ex his quæ in libris deſcripta ſunt ibi. M. & O. & filij dicti R. ꝯſtituunt ſe debitores dictarum dotiũ. ſ. ꝙ de cõi ſoluantur dictæ dotes. l. Neſennius. ff. de neg. geſt. no. Bar. in p̃allegata. l. ſi patruus.
¶Et idem videtur dicendum in dotibus datis filiabus dicti R. vt intelligantur datæ eſſe de cõi nec debeant imputari hæredibus duntaxat dicti R. in portione eorum rationibus præallegatis. & quia in inſtrumentis dotium cõtinetur qđ M. O. dant dotes ſuis propriis nominibus & vice, & nomine dictorum filiorum & hæredum dicti R. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrarium vr̃ profectò de iure. ſ. quòd dictæ filiæ M. debuerant dotari de bonis patris tm̃. & idem in filiabus dic. R. Hoc primò voluit Spe. in d. §. ſequitur videre. in ver. quid ſi vnus ex fratribus. hoc idem tenet Bal. in l. fi. in v. col. C. de dot. promiſ. ¶Et idem Bal. in auth.
5 ex teſtamento. in pe. col. C. de colla. vbi dicit †ꝙ vnus ex fratribus dotando filiam nõ põt præiudicium facere fratribus ſuis eis non conſentientibus, niſi eſſent adeo ſocij ꝙ hoc liceret ei per expreſſa capitula ſocietatis. alle. d. l. ſi ſocius pro filia. requiritur
a ergo [a] ꝙ ſit expreſſe ꝯcta ſocieras per cõionem omnium bonorum cũ hoc onus dotandi ſit cõe, vt ibi, ſecus ſi tacitè & ſimpliciter ſit contracta ſocietas per cõionem omnium bonorũ nõ per hoc tenebitur alius frater conferre ad onus dotandi filias fratris
6 †quia ſocietas tacitè ꝯcta intelligitur tm̃ inita ſuper actibus quæſtuariis. tex. eſt in l. coiri. cum ſeq. vſque ad l. ſi cõuenerit. ff. pro ſocio. & eſt tex. cum gl. in l. ſi duobus. aliàs eſt in l. Papi. §. ſociũ. in ver. omnium, & in l. ſi ſocius ꝓ filia. ff. ꝓ ſoc. ¶Sed ita eſt ꝙ actus dotandi nõ eſt actus quæſtuarius vt not. Bald. in l. legatis. in prin. ff. de lega. iij. nec etiam legatum relictũ dictis filiabus dr̃ actus quæſtuarius, vt no. Bar. & omnes in l. cętera. §. ſed ſi quis. ff. de leg. j. ergo cõio omnium bonorũ ſeu ſocietas tacitè vel ſimpliciter ꝯcta nõ comprehendit. ¶Et per hoc patet reſponſio ad omnia allegata in ꝯ̃rium quia procedunt quando erat inter eos ꝯcta ſocietas, & expreſſe, & talis quæ comprehẽderet actus etiam nõ quæſtuarios, patet per iura alle. ad hoc ſcilicet per d. l. ſi ſocius. & per d. l. cum duobus. §. ſi ſocium. cum gl. in ver. omnium. & per alia s̃. allegata quæ hoc modo loquuntur. ¶Præterea vt in themate præſupponitur. d. filij. R. non erant ſocij omnium bonorum: quia bona eis obuenta ex hæreditate materna nunquam contulerunt: ergo ceſſat præſumptio gñalis ſocietatis, vt no. Bar. in l. Titium. §. altero. ff. de admi. tu. & l. j. §. ſi quis hoc interdicto. ff. de iti. actuque priua. & l. cũ duobus. §. Papi. ff. pro ſocio. & Bal. in c. j. §. ſi duo fratres. de fratribus, de no. bñfi. inueſti. & Bal. poſt Old. in l. j. C. qui teſta. fa. poſ. & Bal. in c. j. de beneficio
7 fratris. ¶†Accedat quia plures erant minores xxv. annis. filij d. R. cum quibus nõ poteſt videri ꝯcta ſocietas. l. vt. in conductionibus. ff. pro ſocio. & Bart. in d. §. altero. & in d. l. patruus. dicta diſpoſitione ſtatuti dicti loci diſponentis, ꝙ nullus pupillus vel adultus poſſit obligari vel contrahere niſi ſeruata ſolennitate ſiue adultus curatorem habeat ſiue non, quod eſt cõtra ius commune. l. ſi curatorẽ habens. ff. de in integ. reſtit. mi. ¶Nõ obſtat titulus librorum, & illud quod in eis deſcribitur: quia rñdeo pluribus modis & primò ꝙ dicta ſcriptura non potuit obligare filios d. R. minores ſine authoritate legitimi adminiſtratoris de iure cõmuni. l. obligari. in prin. ff. de admi. tu. l. eum qui. C. eo. tit. Et apertius cauetur in ſtatuto præallegato. ¶Secundò rñdetur ꝙ verum eſt ꝙ libri probant conſenſum cõtra ſcribentes. l. quidem nummularios. ff. de eden. Et ita loquitur Bar. in præallegata l. ſi patruus, ſed cõtra alium maximè in fauorem ſcribentis nõ faciũt fidem. l. exemplo. C. de proba. & in c. j. de iureiu. cum ſi. Sed dictæ poſtæ librorũ facientes mentionẽ de dictis dotibus nõ fuerunt

runt scriptæ manibus dicti O. aut filiorum dicti R. sed per filios dicti M. ergo cum de consensu & voluntate dictorum O. & filiorum R. non constet: sequitur quod onus dotandi filias prędictas non ascribitur nisi patri dictarum filiarum. ¶ Tertiò rñdeo ꝙ cũ in dictis postis librorum fiat mentio de instrũs dictarum dotiũ factis ea die qua scriptæ fuerũt dictæ postæ videntur d. postæ intelligi & interpretari fm formam dictorum instrorum prius factorum, sed in instrũs dotium filiarum d. magistri M. constat ꝙ solus M. dotes dedit, ergo eodem modo debet interpretari, & intelligi dẽt dicta scriptura per hoc quod no. Bal. in l. ij. in ver. vlterius no. &c. C. de erro. aduo. & Bar. in l. triticum. ff. de verb. ob. ¶ Itẽ attendi dẽt probatio instri tanquam validior quæ præferri debet probationi, non tam efficaci per scripturã priuatam. l. instrumẽta. C. de proba. c. ij. de fide instr. c. licet causam. de prob. cum si. ¶ Successiuè non obstat ꝙ in instrũs dotium dictarum filiarũ B. dicatur M. & O. suis nominibus & vice & nomine filiorum d. R. dederunt dotes &c. quia respõdeo primo ꝙ in vltimo instro dotis datæ posteriori filiæ d. T. non interuenerit consensus nec præsentia d. O. ergo non potest dici ꝙ ipsi O. præiudicatum fuerit ꝑ factum alterius fratris, ex quo non erant in tali societate quæ ad
8 hoc eos arctet. vt s. dixi. † Nec socius aut frater censetur hr̃e mandatum ad præiudicandũ socio vel fratri. l. nemo ex sociis. in prin. ff. pro so. l. j. C. quibus res iudi. non noc. vel aliter põt rñderi, ꝑut statim dicam, quo ad aliud instrm dotis quod nunc attingo. ¶ Postremò non ob. aliud. instrm do. traditæ B. filiæ d. R. in quo cõtinetur ꝙ M. & O. dederunt dotem per d. B. animo consequendi liberationem legati relicti eidem B. in testõ d. R. pro dote. qa ad hoc rñdeo quòd cum ad d. legatum non erant obligati nisi hę redes d. R. quòd merito d. M. & O. dantes dotem pro consecutione liberationis legati, videntur fecisse animo gerendi negotiũ dictorum hęredum. R. l. soluendo. ff. de nego. gest. & l. soluere. & l. solutio. ff. de sol. ¶ Secundò rñdeo ꝙ cũ d. M. & O. gererent tunc negotia dictorum hæredum & eorum tanquã minorũ bona administrarent, vñr dedisse dotẽ de bonis spectantibus ad dictos hæredes obligatos ad dictam dotem: vt no. gl. & doct. in l. fi. C. de dotis promis. & l. Nesennius. ff. de neg. gest. & doc. in l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. iij. in l. j. §. nec castrense. de col. bono. & omnes in l. j. ff. sol. ma. & probatur in l. fi. ff. de pe. hære. & in præal. l. Nesennius. Ex quibus concluditur ꝙ impensæ dotium & aliarum rerum factæ pro maritando d. filias. M. dẽt imputari in portione d. M. duntaxat & d. dotes datę dictis filiab. d. R. debeãt cõputari in portione debita dictis hæredibus duntaxat, ex quibus etiã infertur ꝙ impensæ legatorũ testamenti d. R. cũ nõ sit actus quæstuarius vt no. Bar. in l. cætera. §. sed & si quis de leg. j. & impensa funeris eadẽ rõne tanq̃ æs alienũ l. fi. §. in cõputatione. C. de iur. deli. & l. Pap. §. quarta. de inof. test. dẽt imputari in portione dictorũ hr̃dum per superius dicta: & eo maximè quia dicti hæredes non erant socij omnium bonorum cum dictis M. & O. vt ex pluribus fuit ostensum. Ego Alex. Boñ.

ADDITIO.

a ¶ Ergo. hoc est verissimum. idẽ sentit Alex. s. eo. cõs. cxxxiij. nu. 2. & j. lib. iiij. consi. lxxvij. Sed in his consiliis non loquitur apertè de sociis omniũ bonorum prout j. lib. v. cõsi. lxx. in primo dubio. vbi disertè tenet filiam vnius ex sociis omnium bonorũ dotandã de cõi, ita vt nõ debeat postea finita societate imputari vel deduci. idem sentit j. lib. iiij. cõsi. lxxvij. idem tenuit Pau. consil. ccclviij. lib. ij. nec obstat qđ aliter tenere visus est in cõs. ccclxix. Dico quod ista. lib. j. & cõsi. ccclxvj. viso dicto lib. ij. quia ibi nõ loquitur, in sociis omnium bonorum. idem scilicet dotandam de communi tenet Ant. But. consi. vij. idem Sozi. consi. ccxcj. li. ij. consi. iiij. cum sequen. lib. iiij. vbi plenissimè discutit. nec obstat ꝙ contrarium tenuit Sozi. in consi. cxcij. col. iiij. lib. ij. & cõsil. lxvj. co. fi. lib. j. qđ duplatur in consi. ccxij. lib. ij. quia in istis consiliis non ita plenè examinat ibi. doc. videntur insequi vacillationem Petri Perus. tra. de duobus fra. part. vj. q. ix. vbi postq̃ latè vtrinque disputauit & replicauit dicit vtrãuis opinionem sine peccato teneri posse, quod est valde pudẽdum. cæterum prædictam affirmatiuam sententiam firmat Deci. cõsi. lxvj. & consi. lxviij. deinde in authen. quòd locum. colum. ij. C. de colla. Sed hi multum errant & cęcutiunt in re clarissima cum dos sit in lo-

cum legitimæ seu totius vel partis portionis hæreditariæ: & sic filia videtur dotẽ percipere tanq̃ partem suã de bonis patris: igit licet quãdiu durat societas, dos sit danda de cõi tamen societate soluta debet reputari in partem patris sui dotantis in diuisione societatis & omnium bonorum. & ita tenet Pet. de Ferra. in for. lib. in causa societatis, ver. vndecunque quęsita. Cor. vbique consulendo vt in consi. cclxxxvj. col. fi. lib. j. consi. lij. li. iij. consi. lviij. col. pe. lib. iiij. Lud. Rom. consil. cxlv. consil. ccccxiij. col. ij. Ias. d. auth. quod locum. colu. iij. & plures doc. infrà. lib. iiij. consi. lxxvj. cũ subscriptionibus: excepta vltima subscriptione quæ est Alex. qui in sua sententia perseuerat pluries. alij citari possunt sed non loquuntur expresè in socijs omnium bonorũ in quibus duntaxat do. controuertunt: sed tenendum est vt dixi: nisi aliter expressim pactum sit. & adhuc pactum simpliciter factum non intelligitur nisi de prima dote, inquit tex. in l. si socius pro filia. ff. pro socio.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis prohibitio testatoris non impedit in testamento disponere.*

6 *Statutũ, ne mulier sine cõsensu viri testari possit, an valeat.*

7 *Alienare prohibitus ob imbecillitatẽ nõ prohibetur testari.*

CONSILIVM CLV.

Visis & accuratè cõsideratis his quæ in themate & his quæ copiosè scripta sunt per d. consulentẽ. ¶ Puto in primis circa primum dubiũ esse concludendum ꝙ non obstante dispositione & prohibitione alienationis facta d. Petro. Fran. ipse poterit testari vt potuisset, si testator illam expressam prohibitionem alienationis nõ fecisset. ¶ Hoc enim vltra alios decidit Ang. in consi. lvij. inc. Dña Andrea condidit testamentũ. vbi di-
1 cit † ꝙ si testator reliquit alicui bona & prohibuit eũ vel eius hæredes vel descendẽtes vsque in quartũ gradum alienare quoquo modo, volens quòd non liceat quoquo modo dicta bona alienare vel pignorare, permutare, vel quouis alio titulo in alium transferre: & si secus fecerit voluit bona illa deuenire ad alium, quærebatur an ille cui dicta bona relicta sunt dicatur contrà prohibitionem fecisse si in eis instituit hæredem extraneũ. & concludit ꝙ
a non [a] quia conditio & prohibitio alienationis prædictæ intelligitur de alienatione voluntaria nõ necessaria: & per consequens non trahatur ad hæredis institutionẽ. allegat. l. j. ff. de fundo dotali. & l. ex hoc edicto. §. alienare. ff. de alie. iud. mu. causa. fa. ¶ Nec secundum eum debet imputari ei cui dicta prohibitio fa-
2 cta est si instituit hæredem quem vult † quia libera debet esse testandi facultas, & testamentũ non debet restringi per metũ pœnarum vel amissionis iuris l. ille autem ff. de hære. instituen. l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. ob. plus dicit quod si testator voluisset relictum dictorum bonorum dicto hæredi vel legatario adimere ei vel eius hæredibus in istum casum, s. institutionis hæredis non valet: quia fideicommissum relictum in defectum conditionis, quæ iure reijcitur vel reprobatur. non debetur. l. j. C. de his quæ pœnæ nomine. l. quoties sub conditione. ff. de conditio
3 nibus & demonstr. ¶ † Ad prædicta etiam allegat ipse no. Bar. in l. peto. §. fratrem. ff. de lega. ij. dum concludit quod vbi prohibitio alienationis est facta simpliciter etiam in vltima voluntate non intelligitur prohibita transmissio ad hæredem testantium. ¶ Ecce quòd valde generalia erant verba dicti testamenti scilicet quod ei quoquo modo non liceat vendere, alienare, permutare, vel pignorare, vel quouis alio titulo in alium transferre. Et tamen intelligitur excepta alienatio quò ad hæredis institutionem, etiam si instituat extraneos. Nam illa verba quouis alio titulo, in alium transferre: important plus quo ad propositum nostrum quàm alienatio: tamẽ translatio permissa est. l. diffinimus. & ibi not. in glos. in versi. translatio. C. de agri. & censi. lib. xj. Et quod sit generale patet in l. translatio. & in l. nam & si transferam. ff. de adi. leg. & in l. j. §. fina. & quod ibi not. ff. de iurisdic. omn. iudic. & in l. fi. cum glo. C. de legi. ¶ Accedunt illa verba quouis alio tit. &c. quę trahuntur etiam ad improprium titulum alienationis. & differentia ab expressis probatur ex not. per glo. iuncto text. l. ij. C. de quadri. præscr. in ver. quaslibet alias. quæ iuncto tex. vult quod illa verba quęlibet alia actio, &c. comprehendant etiam officium iudicis quod est impropriè actio. l.

actionis.

actionis.ver.cum ibi no.ff.de actio. & obli.l.pecuniæ.§.perse-
cutionis.ff.de verb.sig.no.plenè Bar.& alij in l.j.ff.de iuris.om.
iud.cum concor.& tñ Ang.vult quod sub dictis verbis nõ possit
comprehendi hæredis institutio. ¶ Imo fortius vult Angelus vt
dixi qđ dato quod testator hoc expressè dixisset, tamen nõ vale-
ret fideicommis.iniunctum in casu talis cõtrauentionis vel alie-
nationis:posito ꝙ hæredis institutio dicatˀ alienatio, vt in d.l.ex
hoc edicto.§.alienare,& l.si quis prioris.§.j.cum sequ.C.de se-
4 cun.nup.d.§.fratrem. ¶†Comprobantur prædicta, quia per v-
nam clausulam testamenti datur declaratio ad aliam l.qui filia-
bus.in prin.& l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.j.¶Sed dominus
Mascus testator in primo c.incip.Item saluis supradictis & infra
scriptis idem testator mandauit,iussit,& ordinauit ꝙ dictus Pe-
trus Franciscus non obstantibus scriptis substitutionibus sibi fa-
ctis possit liberè sine contradictione alicuius vendere, donare,
permutare,alienare,legare,ac quascunque alienationes, vendi-
cationes,quouis alienationis modo etiam largo sumpto vocabu
lo,facere & testari & codicillari pro libito voluntatis saluis infra
scriptis.& postea in sequ.c.disposuit quod suprascriptus Petrus
Fran.non debeat vendere,donare,permutare,nec alienare alie-
nationis largo sumpto vocabulo aliquid de bonis & reb. ipsius
testatoris donec peruenerit ad ætatem xxv.anno. nec ad aliquẽ
actum permutationis vel alienationis peruenire sine speciali li-
centia,& voluntate dominæ Catharinæ suæ matris, & quorun-
dam aliorum ibi nominatorum,& si contra fecerit vult quod il-
lud alienatum vel translatum deueniat in nõnullos substitutos,
vt ibi latius habetur. Ecce quòd testator in j.c.præcedenti per-
missiuo fecit mentionem de omni alienatione largo sumpto vo-
cabulo:tamen postea etiam subiunxit & permisit d. Petro Fran.
posse legare,testari,& codicillari.in sequenti autem titulo nõ fe
cit mentionẽ de actu testandi,legandi,& codicillandi. ¶Dedit
ergo nobis intelligere testator quod sub illa alienatione largo
sumpto vocabulo nõ intendebat comprehendere actus testan-
di.& si in seq.c.prohibitiuo voluisset Petrum Franc.nõ posse te
stari ante xxv.an.Ita de actu testandi fecisset mentionem sicut in
præcedenti,in quo alienationem permisit.c.inter corporalia.de
transla.vbi dum tex.dicit vnde circa translationem idem fieri vo
luisset qđ de cessione dixerat,idem & de transactione exprimere
potuisset &c.facit.l.j.§.sin autem ad deficientis. C.de cadu.tol.
5 & c.ad audientiam.de deci. ¶Ad idẽ:†quia vbi cõceditur alicui
posse disponere solum cum cõsensu alterius, non intelligitur de
actu testandi:quia talis actus non potest pendere ab arbitrio &
potestate alterius.l.captatorias.l.ista institutio.ff.de hrđ.inst.&
no.in l.tam his.§.j.ff.de dona.causa mort.& in l.Senium.C.qui
testamen.face.pos.¶In tantum quod dicit Pau. de Castr.in l.ex
6 facto.in prin.ff.de vulga.& pup. † quod statutum disponens ꝙ
mulier non possit testamentum facere sine consensu viri, non va
b let[b] & rescriptum principis auferens facultatem testandi nõ va-
lẽt:ideo multo minus priuatus posse debet disponere contra l.
quod quis non possit testari sine consensu alterius.l. nemo po-
test.ff.de lega.j.l.forma.C.de offi.præ.præto. ¶Præterea aduer
tendum prouidere, quod quis possit disponere cum erit ætatis
anno.xxv.& non ante: nam talis prouisio non intelligitur de a-
ctu & dispositione testandi,sed de aliis dispositionibus factis ali-
ter quã testando vel codicillando.hoc probatur in auth.vt liceat
matri & auiæ,iuxta j.col.& etiam in versi.perfectę ætatis,iuncta
gl.in ver.disponere.nam ibi dicitur quod filiusfa.cũ fuerit perfe
ctæ ætatis,id est xxv.annorum.l.fina.C.de his qui ve.æta.impe.
possit in rebus aduentitiis in quibus & nullus acquiritur vsusfru
ctus patri,quæ voluerit disponere:& tamen illa verba non intel-
liguntur nec referuntur ad actum testandi,vt ibi in gl.in ver.dis-
ponere.quæ est communiter approbata:nam si intellexisset cõ-
prehendere actum testandi non dixisset ibi cum fuerit perfectæ
ætatis,id est xxv.annorum.quia in actu testandi nõ attendimus
illam ætatem.Sed ætatem xiiij annorum.l.qua ætate.ff.de testa-
men.¶Ergo in proposito illud capitulum testamenti in quo di-
citur quod cũ licentia dominæ Catharinæ & aliorum ibi nomi-
natorum,possit Petrus Franciscus alienare & disponere cũ fue-
rit ætatis xxv.annorũ, & nõ aliter,nõ debet referri ad actum te-
7 standi.¶†Bene facit quod no.Bal.in l.ea lege.C. de cõdi.ob cau
sam.circa vj.colum.vbi in ij.q.concludit quod vbi prohibetur
alienatio vt contra alienantis imbecillitatem prouideatur,& tũc
non videtur prohibita hæredis institutio: vnde secundũ eum ille
qui est vt minor ab alienando prohibitus potest testari . vt. ff. de
lega.l. Aurelio.§.finali. Et idẽ in effectu de mente Saly . in dicta
l.ea lege.circa antep.col.faciunt no.per Bart.in l. si ita quis.§.ea
lege.ff.de ver.ob. ¶ Ex quibus omnibus concludo quod nõ ob-
stante dicta prohibitione potuit dictus Petrus Franciscus in di-
ctis bonis hæredem instituere per prædicta,patet responsio si al-
legatur gl.in l.statu liberum à cæteris.ff.de statu lib.quæ dicit qđ
translatio quæ fit instituendo hęredem,dicitur alienatio licet im
proprie & largè.Alexander Bononiæ.

ADDITIO.

a ¶ Quod non.idem Ang. consi.vij. ex dicto themate consi.ij.
Ias.consi.cj.consi.cij.co.ij.li.j.cõsi.xcvj.col.vj.li.iiij.sed Iaso.
cõtra propriam conscientiã consuluit prætextu.d. decis. Arg.
& Alexan.hic quæ faciebant ad causam quisque semper & be
ne falsas putauit vt diserte profitetur in l. si ita quis. §. ea lege.
nu. 38.ff.de ver.obl.prout malè cõsulta. postea legendo palã
retractauit in l. filiusfa.§. diui.lect.ij. col.xx.nu. 141.de leg.
j.nec hoc consilio Alexa. saluari potest nisi ex clausula de qua
hic.nu.4.
b ¶ Non valet.Imo valet vt dixi in consu.pari.§.cv.

EPITOME.

1 Sententia lata contra aliquem nocet ei cuius interest in con-
sequentiam.

CONSILIVM CLVI.

STantibus his quæ in themate narrata sunt. Puto esse
verum de iure quod testes partis agentis nõ obstent
Iacobo de Boloneuis reo conuento : quia sententia
adiudicationis in solutũ facta de dicta petia terræ in
fauorem actoris nostri contra illos de Scutellis pro
æstimatione facta per æstimatores tunc assumptos, præiudicet
dictis deponentibus , id est alijs creditoribus dictorũ de Scutel-
lis,quorũ nomine comparet Saldinus : etiam si dicti alij credito-
res non fuerint ad sententiã illam adiudicationis citati : hoc pro-
batur in primis per id quod no.gl.in l.de vnoquoque.ff. de iudi.
in prin.quam dicit Ang.& Ioa. de Imo.ibi esse diligenter notan-
1 dam:quia secundũ eos per illã probatur, † quòd si facio aliquem
condemnari vt meum debitorem,non poterunt creditores eius
a debitoris opponere ꝙ non fuerũt citati[a] ad ꝓcessum, ex quo lis
non ordinabatur principaliter contra eos.sed si agebatur per cre
ditorẽ ad finẽ vt posset peruenire ad tertios pignorũ possessores:
tunc quia iudiciũ principaliter ordinatur in præiudiciũ possesso-
ris,illi essent citãdi sm eos,allegat no.per doc. in l. decẽ.de verb.
oblig.¶ Ad idem bene facit.l.filiusfa.§. diui.in fi.ff.de leg.j.per
2 quẽ tex.dicit ibi Io.de Imo.in finalibus verbis † ꝙ sententia lata
pro creditoribus contra hæredem facit præiudiciũ legatarijs, vt
excludantˀ à suo legato,& per consequens ab hypotheca bonorũ
plenè ꝓꝑ creditorem:quia æs alienũ excludit legatũ. l.si vniuer-
sæ.C.de leg.l.j.§.pe.in fi.ff.ad Treb.& in auth.de hære.& fal.§.
hinc nobis.¶ Bene facit quod no. Bart.l.in diem.ff.de aqua plu.
3 ar.† vbi concludit ꝙ sententia lata contra institutũ in fauorem
creditoris nocet substituto etiã nõ citato.l.j.§. denunciare.ff.de
vent.inspi.& melius viderˀ probari.in l.ex contractu. ff. de re iu-
iudic.quia satis est esse citatũ illũ contra quem iudiciũ principali.
ter ordinabatˀ.¶ Hoc idem in effectu no. Bal.in l. duobus.§. qui
iurauit. ff. de iureiura. vbi vult quòd fideiussor nõ sit citandus ad
causam , licet ei per sententiã latam contra principalem genereť
4 præiudiciũ † nisi postquã se constituit aduersariũ comparendo
& contradicendo : quia tunc non valet ꝙ fit eo non citato . alle.
gat.l.si per lusorio.cum ibi not.ff.de appell.¶ Ad idem quod no.
5 gloss.l.agnatione.ff.ad Sil.per quam dicit Ang.in fi.† quòd sen-
tentia lata contra vnum quem negotium principale contingit,
præiudicat in quandam consequentiam necessariam ei quem ne
gotium contingat accessoriè, etiam si non sit citatus ad proces-
6 sum.vnde dicit ex hoc inferri † quòd sententia lata contra prin-
cipalem , nocet fideiussori & mandatori etiam non citato . non
tamen quod contra eos possit via executiua agi , nisi esset fi-
deiussor iudicatum solui secundum eum allegantem ad hoc not.
per doc.in l.j.ff.iudic . sol. & pro hoc videtur optimus text. non
allega-

allegatus.in l.authore laudato.C.de euictio.& idẽ dicit Bal.in l.iij.in xiij.col.C.de cõue.fisci.debi.lib.xj. ¶ Si ergo dicta sententia præiudicat dictis deponentibus, sequitur ꝙ contra illam sententiam quæ in rẽ iudicatã transiuit, non possunt admitti probationes: quia ꝓ veritate habetur. & facit præsumptionẽ iuris & de iure, nisi ꝓbetur ꝙ per falsa instrumẽta lata esset iuxta.l.pen.C. si ex fal.instr.c.bonæ primo.de elec.c.sicut de re iudi.c.in præsentia.de renuncia.cum si.& imputet sibi Saldinus si intra tẽpus quatuor dierum à tẽpore quo habuit scientiã d.suæ adiudicationis nõ appellauit ꝓ suo interesse, iuxta.si perlusorio. leg.à sententia.ff.de appel.& l.sæpe.de re iud.& plene no.in c.cũ super de re iud. ¶ Plus ꝙ probatio quæ facta est per testes rei q̃ sunt xij. præferenda vr̃ ꝓbationi actoris quia vltra illos xij. testes hẽt reus ꝓbationem illam resultantem ex dictis æstimatoribus, qui retule-

7 runt in cã adiudicationis. † nã dictum illorũ receptorũ inter alias personas facit semiplenam probationẽ, vt no.Bar.in l.admonendi.de iureiu.circa vltimã char.in ver. quæro quid si dicta testiũ sint recepta.& etiã Ant.de But.in c.quãuis. de re iud.in iiij. vel v.col.& in c.fi.de iureiu. ¶ Accedit ẽt ad cõfirmationem prædictorum in scientia antiquarum venditionum ad faciendam fidẽ, ꝙ in eo tpe vendebatur tornatura terræ locis illis, quæ probatio facit etiam præsumptionem & cõiecturã, vt clarè no.Io.de Imo. in c.pe.de emp.& ven.in antepe.col.post Bal.in l.j.versus fi.C. de sen.quæ pro eo quod interest.& etiam in pari casu præfertur probatio facta ex parte rei.c.ex literis.de proba. cum simili reliqua suppleat excellentia domini iudicantis. Ego Alex.

ADDITIO.

a Citati.s̃.eo.consi.lxxxvj.col.j.

b Non valet. Imo valet vt dixi in consu.Pari.§.cv.

SVMMARIVM.

2 *Donatio insinuatur publicando apud acta.*

3 *Iudex & tabellio quis esse potest in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis.*

6 *Insinuatio potest fieri coram iudice loci vbi donatur: etiam si iudex sit donator vel donatarius.nu.7.*

9 *Insinuatio potest fieri per donatorem solum vel donatarium solum.*

10 *Scientia & patientia operatur commissionem vel mãdatũ.*

13 *Ciuis quis esse potest, licet non sit indigena nec habitator.*

14 *Receptus in ciuem eo ipso onera subire debet.*

CONSILIVM CLVII.

Viso instrumento donationis factæ ꝑ nobilẽ virum Pardã quondã Iacobi de sacrato in M.comitẽ dominum Thadeum de Mãfredis, comitẽ Albineæ cõsideratis omnib.

1 de quibus in themate suprascripto fit mẽtio. † Omisso omni verborũ apparatu & multiloquio puto de iure dictã donationẽ valuisse & valere: posito ẽt ꝙ ascendat ad summam in qua sit necessaria insinuatio, iuxta l.sancimus.C.de dona.quia in ea interuenit authoritas & insinuatio dicti Vicepotestatis loci, in quo fa-

2 cta fuit donatio. ¶ † Nã insinuatio nihil aliud est nisi ipsam dona

a tionẽ redigere [a] seu eã intimare vel publicare apud acta iudicis, vel ipsam donationẽ facere apud acta iudicis præsentãtis vel authorãtis.l.donatio siue directa.& ibi põderat ad hoc illum text. Bar.in l.data.& ibi no.Bar.& in l.hac.& ibi ponderat Bal. C.de dona.& no.Io.An.in ad.Sp.in ti.de instr.edi.§.porro.in addi.in ci.hęc suprascriptio.& Hos.in summa de don.§.q̃ dona.in prin. & Oldr.in ꝯsil.cclij.qđ incipit, factũ tale est.& Ang.& ẽt Bar. & alij in l.Modestin⁹.ff.de dona.& in l.iij.& ibi põderat Bal.C.de diuer.rescri.& Bar.Bal.& alij in l.omniũ.C.de test.& Bal.in l.illud.C.de sac.sã.ec.vbi alleg.bonũ tex.in l.fi.C.de p̃di.curia.lib. xj. ¶ Et absque singulari specificatione omniũ rerũ donatarũ potuit sub vniuersitate fieri d.donatio.l.si q̃s argentũ.§.sed & q̃s vniuersitatis.C.de dona.& l.iubem⁹ nulli.post prin.C.de sac.san. ecc. ¶ Nec obstat si diceret̃ ꝙ ille corã quo insinuata est donatio, fuit iudex & notarius qui d.donationem scripsit, & de ipso ꝯ̃ctu scribendo rogatus fuit à partib. quod non vr̃ esse posse cũ diuersa debet esse persona iudicis & notarij & actoris. c. qm̃ ꝯ.de proba.l.ne in arbitris.C.de arb.& no.in c.cum à nobis.de test.quia rñdeo ꝙ actus d. insinuationis est actus volũtariæ iurisdictionis. vt patet ex l.ij.cũ ibi no.ff.de off.pręf.& no.gl.in §.nulla.in ver. quicquid.in auth.de defen.ciui.& Io. An.in addi.incip.hæc sub scriptio.in ver.viso.de iud.& Bald.in d.l.hac.& in l.generaliter.

3 §.fi.C.de reb.credi. † Et in his quæ sunt volũtariæ iurisdictionis põt quis esse iudex & tabellio, vt l.iubemus.§. sane.el.j. cum gl. & ibi no.doc.C.de sac. eccle.& do.Abb.in c. ex literis.de prob. & dicit in terminis Bal.in d.l.iubemus.§. sanè.ꝙ cum actus insinuationis donationis sit voluntariæ iurisdictionis, vnus & idem poterit esse iudex interponens authoritatem donationi quæ insinuatur, & etiã notarius eiusdem actus. facit quod no. Bart.in l. Sempronius.per illũ tex. C.de proxi.sa.scri.li.xij. ¶ Hoc voluit

4 Bal.in l.si consul. ff. de adop. ¶ † Vbi cõcludit ꝙ in eodem facto põt quis esse iudex & tabellio si est tale negotium in quo de plano proceditur. alle.d.l. iubemus. §. eisdem pñtib.cum gl.C.de sac.san.eccl. ¶ Sed non est dubium ꝙ d.insinuatio est tale negotium in quo de plano procedit̃: q̃a de plano procedi dicit̃ q̃ñ non requirit̃ causæ cognitio, vt no.gl. & Bart.in l.ne quicq̃.§.de plano.ff.de off. ꝓconſ. vel sine libello & ordine iudiciario. l. leuia. cum ibi no.ff.de accu.& in l.ij.§.dies.ff.quis ordo in bo.pos.ser. & no.in cle.j.de ver.sig.& in extrauagan.ad reprimendũ in verbo de plan.per Bar. Sed in insinuatione nõ requirit̃ causæ cognitio vt expressius firmat Bar.& alij in l.Modestinus.ff.de dona.& in l.in hac.& ibi no.Bar.& Sal.C.de dona. non requirit̃ ordo iudiciarius vt patet ex no.in d.locis. & not.per Bald.in d.l.illud.& Bal.in aut.eo decursum.C.de do.ante nu.& in d.l.in hac. ¶ Nec etiã obst. ꝙ vbi Vice ptãs coram quo fuit insinuata donatio esset vice donatarij in quo castro fuit facta d. insinuatio q̃a ptãs illius

5 castri existentis sub dñio d. † rñdeo ꝙ p hęc nõ debet infringi insinuatio: q̃a ad hoc vt q̃s sit iudex cõpetens ꝓ insinuatione donationis: nõ requirit̃ ꝙ donãs, vel donatarius, vel res donata sit subiecta iurisdictioni ipsius iudicis, satis sit ꝙ ipse sit magistratus deputatus ad ius condendũ.d.l.data.& d.l.in hac.& no.Bar.in præ all.l.Modestinus.& Io.An.in addi.incipi.hæc subscriptio.& ex-

6 pressius Oldr.in d.consi.cclij.vbi dixit † ꝙ satis est ꝙ fiat insinuatio coram iudice loci in quo celebrat̃ cõtractus donationis, licet

b aliàs ipse non sit iudex competens [b] habens iurisdictionẽ in personis contrahentiũ, nec etiã in loco vbi res sitæ sunt. allegat. l.j. C.de contrahen.emp.& l.hr̃s absens.§.j.ff.de iud. ¶ Pro hoc fa-

7 cit: † quia cum d.insinuatio sit actus voluntariæ iurisdictionis: vt iam dixi, vr̃ ꝙ potuisset etiã apud ipsum met dñm donantem vel etiã donatariũ expediri si ipse donãs vel donatarius esset iudex, vt prob.in l.si consul.ff.de adop.& ibi no.hoc Bart.& idem Ioa. de Imo.in l.Aquilius regulus.ff.de dona.ad hoc alle. no.p Bart. in præalle.l.Modestinus. vbi tenent ꝙ in insinuatione requirit̃ causæ cognitio, sed solũ ꝓp suspicionem fraudis vel metus requiritur talis insinuatio: vt d.l. data. vnde cum insinuatio fit publicè apud acta.& p ꝑ̃s fit verosimiliter multis attestationibus iuxta no.in l.donationib.C.de dona. vr̃ cessare omnis suspicio metus vel fraudis.arg.l.non est verosimile.ff.quod met.causa.secundũ Io.de Imo.in d.l.Aquilius. ¶ Benefaciunt no. per Bal. in l.sancimus.in prin.C.de dona.vbi refert ꝙ quidam dñs fecit alteri magnam donationẽ illius castri, & donans habebat merum & mixtũ imperiũ in castro donato. & donatio nõ fuit aliter insinuata, petebatur declarari donationem fuisse nullam ratione defectus insinuationis. respõdebatur ꝙ imo erat insinuata donatio apud magistratum municipale illius castri, qui ipse idem donans erat magistratus municipalis, & habebat merum imperium: & cum iste erat actus voluntariæ iurisdictionis poterat fieri apud seipsum, & per d.l.si consul. ¶ Et refert Bald. quod Odofr. tenebat quod non valeret: quia si speciale est in principe quòd ipse idem posset esse donator & iudex insinuationum. d.l. sancimus, secus est in alio inferiore, qui habet s̃. se superiorẽ. Et ad illud qđ dicit̃ quòd põt fieri actus voluntariæ iurisdictionis coram eo ipso respondebat Odofr. ꝙ illud est verum, nisi requiratur authoritas superioris. ¶ Tamen Bald. inclinat in partem contrariã referens se recordari quòd Franciscus Tigrini de Pisis.& Bart.consuluerunt in testamento quodam facto per quendam de Vrsinis in quodã castro in quo habebat merum & mistum imperium, & omnimo

dam iurisdictioñe: ꝙ valeret ac si esset apud principẽ vel acta in-
sinuatum: iuxta l. omnium. C. de testa. quia cum testm̃ sit actus
voluntariæ iurisdictionis, & apud ipsum testantẽ esset ptãs acto-
rum quia habebat merum & mistum imperium, debuit valere
ac si fuisset insinuatũ apud acta. ¶ Et ad rõnem Odof. rñderi põt
quod est spãle in principe per illã rõnẽ, quia apud ipsum est om-
nimoda iurisdictio. ¶ Et istamet rõ quo ad propositum viget in
alio Vicepotestate actorũ, & rñsio data per Odofre. ad d. l. si cõ-
sul. non vr̃ sufficiens: quia non aliter est necessaria authoritas su-
perioris in emancipatione, quàm sit in donatione: vt patet in l. j.
pe. & fi. C. de eman. liber. & in l. emancipari. ff. de adop. iunctis
8 no. per Barto. in d. l. Modesti. cum concor. superius alleg. & † tñ
emancipatio fieri põt apud meipsum emancipantem, vel qui e-
mancipatur si est iudex. d. l. si consul. cum l. seq. ¶ Et in hoc arti-
culo non potest fieri dr̃ia inter casum qñ insinuatio fieret coram
ipsomet iudice donante, vt probatur in præall. l. si consul. iuncta
l. seq. iuncta etiam l. si pater. §. fi. eod. ti. vbi apparet quod tam in
illo qui emancipatur vel adoptatur, q̃ illo qui emancipat vel ado
ptat, põt apud seipsum si est magistratus expedire emancipatio-
nem vel adoptionem: quamuis etiam in ea requiratur multiplex
inuestigatio & perquisitio: & quòd insinuatio posset fieri apud
ipsummet iudicem donatariũ firmat Odof. in d. l. Modestinus.
¶ Ex prædictis ergo infertur quod etiam ex sola persona dicti d.
Thadei habentis in loco merum & mistum imperium sustine-
tur ipsa donatio, dato ꝙ aliter non appareat de alia legitima insi-
nuatione facta coram competenti iudice. ¶ Ad prædictorum cõ
firmationem adduco, quia non oportet considerare personam
dñi Thadei donatarij: quia dato quòd ipse esset talis persona quæ
tanquam superior non potuisset se subiicere in his quæ sunt vo-
luntariæ iurisdictionis d. Vicepotestati suæ terræ, iuxta l. apud eũ
in prin. ff. de manumis. & no. in l. est receptum. ff. de iuris. om. iu.
per gl. & doc. tamen satis est ꝙ tale impedimentum vel simile nõ
9 erat in persona donatoris, & istud satis est: † quia sufficit ꝙ dona-
tio insinuetur, notificetur, vel publicetur apud acta iudicis per
solum donantem vel solum donatarium. hoc ꝓbatur in l. cũ mi-
lite. ibi hoc expresse no. Bal. & in auth. eo decursum. C. de do. an
te nup. & Bal. in d. l. in hac. C. de dona. & Ang. in cõsi. clxxxj. in-
cip. in Dei nomine visis instr̃is prædictis de eorum &c. circa fin.
¶ Nec prædictis ẽt ob. si diceret̃ ꝙ non constat quod iste coram
quo facta est insinuatio donationis esset Viceptãs loci prædi-
cti: quia rñdeo primo quod ẽt qñ hoc non constaret, deberet va
lere d. donatio ex persona d. dñi Thadei habentis merũ & mistũ
10 imperium in loco vt s̃. probaui. ¶ † Scdõ rñdeo ꝙ satis est proba
re, vt probari põt fm̃ ꝙ verbo fertur. s. ꝙ d. notarius gereret &
gessisset se publicè pro Vicepotestate in loco sciente & patiente
d. do. Thadeo, ad quem pertinebat constituere Vicepotestatem
vt probatur in l. j. §. magistrum. ff. de exer. ibi dum tex. dicit cæte
rum si scit & passus est in vno ministerio fungi, ipsi cum propo-
suisse vr̃. ¶ Et per illũ tex. in terminis dicit Guil. de Cu. quod sa-
c tis vr̃ cõstare de commissione locum tenentis [c] in curia eo ipso ꝙ
ille publicè se gerebat pro locum tenente, & sciente, & patiente
superiore ad quem pertinebat cõstituere locum tenentẽ, addu-
cunt ẽt in simili id quod habet̃ in l. Barbarius Philippus. ff. de of.
præt. & l. ij. C. de sen. & interlo. om. iud. ¶ Et similiter dicit Guil.
de Cu. in d. l. j. §. magistrum. de exer. † quod si delegatus ab ord.
aliquam causam subdelegauit spãliter sciente & patiente iudice
ordinario, ꝙ licet delegatus ab ordinario non posset subdelega-
re regulariter. l. à iudice. C. de iud. l. more. cum l. seq. ff. de iurisd.
om. iud. tñ cum illa delegatio sit facta sciente & patiente ordina-
rio, videtur facta de mandato suo: merito valebit, attento quod
delegato potest per delegantem dari potestas subdelegandi, vt
* concludunt magis cõmuniter * doc. in d. l. à iudice. & in d. l. mo-
re. & est gl. in c. is cui. in gl. mag. de off. deleg. in vj. & in l. apertis-
simi. cum gl. fi. C. de iud. & ista ẽt sequitur Bal. in d. l. more. in le
12 ctu. antiqua. ¶ † Bene facit quod singulariter not. Innoc. in c. ex
parte decani. de rescri. vbi voluit ꝙ si dñs scit causam sentẽtiæ agi
d à falso procuratore, videtur ei consentire & mandare. [d] ar. l. sępe.
ff. de re iudi. & in l. ij. C. de filiisfa. & quemad. pater. lib. xj. & ita
notat Archi. & Ioan. Andr. in c. qui ad agendum de procu. in vj.
Inno. in c. inter dilectos. in gl. in ver. inter alios. de fide instru. &
Inn. in c. in nostra. in gl. pe. de proc. & Inn. in c. cum in iure. in gl.
mag. de off. dele. & dñi de Rota in sua decisi. cccxliij. incip. item

fuit dubitatũ vtrũ procurator. & etiã in conclusione seq. & Bal.
in l. Iul. ff. qui satisd. cog. & in l. ij. §. voluntatẽ. ff. sol. mat. & per
eum in l. licet. C. de procu. & in l. in causæ. §. j. de procu. & in l. si
tutori. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. & in l. fal. C. de
fur. & in l. j. de neg. ges. & ibi est pro hoc optima gl. vt ibi patet in
gl. ij. ¶ Bene facit tex. in l. j. ff. quod cum eo. & in aut. qua in pro
uincia. C. vbi de cri. agi oportet. & quæ not. gl. in c. cum olim. el.
j. ff. de off. dele. in ver. protinus. ¶ Nec etiã prædictæ donationi
habet obstare statutũ ciuitatis Ferrariæ sub rubrica ꝙ non possit
alienari res immobilis posita in districtu Ferrariæ in aliquem fo-
rensem, & nõ subiectũ statutis & ordinamentis cõis Ferrariæ, &
13 non sustinentẽ onera realia & personalia Ferrariæ. ¶ † Quia rñ-
deri põt quod in themate præsupposito dictus d. Thadeus est ci-
uis Ferrariæ, & sustinet etiã onera pro bonis quæ ibi habet: ergo
si est ciuis est subiectus statutis & ordinamẽtis Ferrariæ: quia ha-
bitatio non est necessaria ad hoc vt qui ciuis teneatur regulariter
subire onera etiam personalia in loco. l. j. & ibi not. & l. fi. C. de
muni. & ori. li. xj. & l. ciues. cum ibi no. C. de inco. eo. li. l. liber-
tas. §. præscriptio. & §. cũ simul. & in l. incola. la. ij. ff. ad muni. &
no. Bar. in l. assumptio. §. j. eo. ti. cum si. & tanquam ciuis forum
ibi sortitur, vt d. l. incola. la. ij. ad muni. & per Bart. in d. l. assum-
ptio. §. j. & Cy. & alij in l. ij. C. de iuris. om. iu. cum concor. mul-
tum latè relatis per d. Ant. in c. accedens. el. ij. vt lite non conte.
& in l. fi. de foro compe. ¶ Adeo ꝙ etiã si non habitet vel etiã ibi
nõ sit natus, dummodo aliter sit receptus ad ciuitatem per le. vel
reformationem & munera ibi subeat, dicitur ibi esse ciuis. vt in-
quit Bart. cons. lxij. incip. quidam est effectus ciuis alicuius ciui-
tatis, &c. per l. j. ff. ad munici. & no. Bal. in l. siue possidetis. circa
med. C. de proba. & Pe. de Anch. in repe. c. canonum statuta. de
const. in ver. secundo pono statuto cauetur. & Bald. in ti. de pace
constan. in ver. cõia vero. saltem in his quæ nõ concernunt odiũ
vel fauorem, vt in casu nr̃o fm̃. l. ciues. C. de appel. ¶ Quinimo
etiã dato quod non subiret munera. tñ vult Bar. in d. l. j. ff. ad mu
nici. in ver. veniamus ad tertiam particulã, &c. ꝙ per hoc non di-
14 catur esse improprie ciuis, per illũ tex. ¶ † Tñ eo ipso ꝙ est rece-
ptus ad ciuitatem, intelligitur quod debeat subire onera sicut ci-
uis, vt no. declarat Bald. post Pe. in l. ꝙ fauore. C. de leg. septima
oppo. & Bal. & expressius Pau. de Cast. in l. si duo per illum tex.
ff. de acq. hære. & per ꝯñs nõ põt dici quod d. bona donata sint
translata in non sustinentem onera: vel in non subiectũ statutis
& ordinamentis ciuitatis Ferrariæ: nam cum sit ciuis illius loci &
15 etiam sortiatur ibi forum, vt s̃. dixi † & forum in loco sortiri est
legibus vel statutis illius loci subijci, & procedunt à pari, vt not.
glo. & doc. in c. quod clericus. de fo. compe. & vij. di. in c. quæ ꝯ.
in ver. peregrin. in rubr. extra. de consue. & Spe. in ti. de const. §.
j. vbi etiã no. & doc. in l. j. C. de sum. trini. & Io. Cal. in sua dispu.
incipiente, statuto ciuitatis cauetur qđ etiã ab actore. & in alia
disputatione sua incip. clericus quidam Florentinus. ¶ Non ob.
etiam eidem donationi si diceretur ꝙ intelligitur facta metu, eo
ꝙ facta fuit præfato magnifico d. Thadeo in eius præsentia, cum
illud castrum in quo facta est donatio de iurisdictione ipsius do-
16 natarij esset, quia respondeo † ꝙ ex hoc non præsumitur metus
nisi probaretur ꝙ præcessissent minæ vel verba ipsius potentio-
ris. l. ad inuidiam. & l. si per impressionem. C. quod met. causa. l.
interpositas. C. de transa. no. Inn. in c. causa matrimonij. de off.
dele. & Bar. in l. j. §. quæ honorandæ. ff. quarũ re. act. non datur.
& in d. l. interpositas. & ibi Bal. & est bonus tex. in c. insinuante.
& ibi no. doc. qui cle. vel nouẽ. & per doc. in c. virũ. de reg. per le
gistas Moder. in l. si cũ dotẽ. §. eo aũt tempore. ff. sol. mat. ¶ Non
ob. etiam dictæ donationi si diceretur ꝙ d. Paris donator nõ po-
tuit donare in præiudiciũ fideicommissariæ substitutionis factæ
sibi in testamento patris sui, eo casu quo decederet sine filijs ma-
sculis qui saltem tenet̃ reseruare quartã partem bonorũ sibi Pari
di à d. eius patre in testõ relictorũ. & hoc per illud quod habetur
in auth. ꝯ rogatus. C. ad Treb. & grauatus de restituendo per fi-
deicõmissum si decederet sine filijs quicquid ex hęreditate super
erat testatoris potest in præiudiciũ fideicõmissarij alienare non
totũ sed debet saltem fideicõmissario reseruare quartã, licet re-
liquum dilapidare possit: vt declarat maximè Iac. de Bel. in cor.
vnde illa sumitur: quia respondeo quod verba testamenti patris
dicti Paridis tollunt istud obiectum, & datur ei potestas ven-
dendi, & quouis tit. inter viuos alienandi, etiam in toto. ¶ Non
ob. etiam

ob.ẽt si diceretur dictam donationem non valuisse tanquam fa-
ctam à socero genero durante mr̃imonio inter generum & filiã
donantis: per l.iij.& l.si vt ꝓponis. C.de dona.inter vir.& vxor.
17 †quia respondeo ꝙ stante iur̃o apposito, vt dicitur, in d.ꝯctu do
nationis, valet illa donatio & firmata fuit iur̃o: quia ſm magis ve
* ram & magis communem* opi.illa donatio quæ est reprobata ꝑ
e titulum. C.de dona.inter vi.& vxo. validatur ᵉ iuramento.& per
plura tenuit Guil.de Cu.in l.sed si possessori.§.item iuramento.
ff.de iureiu.& Fede.de Senis.in consi.cxl.inci.punctus quæstio
nis talis est stante matrimonio.& Bar.in l.Seius & Augerius.ff.
ad l.Fal.eo.ti.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.& Bal.in l.j.in rep.
anti.ff.de do.inter vi.& vxo.& Bald.in regula.l.ij.de iureiur.in
xiiij.char.mag.in ver.venio ad secundum & dico ꝙ quandocun
que iuramentum est in col.illius ver.& distinctionis.& idem te
net Io.de Imo.in c.cum contingat.in x.membro.extra de iure-
iuran.& Abb.Moder.ibi in nono casu iunctis notatis per eum.
in iiij.col.& ita etiam tenet Rapha.Cu.in d.l.si quis inquilinos.
§.j.ff.de leg.j.& Ang.in l.pen.§.mulier.ff.solu.matr.& Pau.de
Cast.in l.pacta quæ contra.de pac.C.& ita consuluit ipse in cõ-
si.xcix.incip.In Christi nomine, notandum est ꝙ præfatum sta-
tutum militat etiã maximè per id quod habetur.in d.c.ij.de pac.
in vj.& in c.licet mulieres.de iureiu.in vj.& in auth.sacramenta
puberum.C.si aduer.ven.vbi validatur per iuramentum contra
ctus, cui lex ciuilis resistit seu illũ annullabat. ¶Et non ob.ꝙ tex.
in l.j.ff.de dona.inter vi.& vxo.& l.si liberis.videatur dicere ꝙ
talis donatio sit contra bonos mores, & per consequens non de-
beret firmari iuramẽto.xxij.q.iiij.c.j.de iureiur.c.quintauallis.
& in c.cum quidam.& in c.quanto.& in c.nõ est obligatorium.
de reg.iur.in vj.& in auth.quod eis.C.de nup.l.iurisgentium.§.
generaliter.de pac.quia respondetur ꝙ illud est verũ qñ illi mo-
res essent tales ꝙ eorum obseruatio induceret peccatum, vel qñ
essent mores qui essent inducti de iure naturæ: vt qñ pater iurat
non alere filium egentem: vel qñ iurat occidere hominem vel si
milia, secus quando aliquid est contra bonos mores inductos à
iure positiuo, vt patet in l.pactum quod dotali.C.de col.iuncto.
c.quamuis.de pac.& in l.ista.§.& cum lex.ff.de rei vxo.act.iun-
cto d.c.contingat.& d.auth.sacramenta.ita in effectu dixit Bal.
in l.pacta quæ contra.C. de pactis.& in l.pactum quod dotali.
in xix.q.C.de col.& in l.non dubium.in xvij.opposi.C.de legi.
& in rub.C.de condi.ob causam.& in l.j.§.item sacramenta.de
pace iur.fir. ¶Plenius etiam ad istud & ad alia quę possent addu-
ci in contrarium respõdent doct.in dictis locis.maximè do.Fed.
de Senis, in d.consi.& Io.de Imo.in d.c.cum contingat.ad quos
breuitatis causa remitto. ¶Pro hoc etiam bene facit, quia dona-
tio inter virum & vxorem, vel quæ fit à patre vxoris viro æqui-
paratur donationi quæ fit à patre filio in potestate.l.donationes
quas parentes.C.de dona.inter virum & vxorem.& donatio in-
ter patrem & filium firmatur iuramento vt concludit & firmat
Bal.in l.fi.C.de dona.& in regula.d.l.ij.in xiiij.char.mag.ff.de
iureiu.& ita aliàs magis extense consului apud ciuitatem Sena-
rum in donatione facta inter virum & vxorem quod talis dona-
18 tio firmaretur iuramento. †insuper dico ꝙ talis donatio facta à
socero genero firmatur silentio donatoris, si post mortem dona
toris, non sequatur diuortium inter generum & eius vxorem, vt
probat tex.à contrario sensu: in d.l.si proponis.C.de dona.inter
virum & vorem, & ita firmat ibi Sal.& dicit esse de mente glo.in
l.ij.in eo.tit.ibi dum gl.allegat.d.l.si vt proponis. tamen præce-
dens fundamentum in oppositum est tutius. ¶Non habet dictæ
donationi obstare reseruatio vsusfructus facta per dictum donã
tem, quominus dicatur perfecta donatio inter viuos, probatur
in l.quisquis.& in l.si quis argentum.§.sed & si quis.C.de dona.
vbi talis reseruatio vsusfructus habet vim traditionis.& sic in cõ
19 sequenti fuit acquisitum dominium. ¶†Postremò ad confirma-
f tionem prædictorum etiam dico ꝙ talis virtus iuramenti ᶠ in d.
donatione præstiti: operatur quòd etiam defectus insinuationis
non posset allegari secundum magis veram opi.vt firmat Io.An.
in addi.Spe.in ti.de instr.edi.§.porro.in vj.addi. quem sequi vr̃
Ang.in l.sancimus.§.fi.C.de dona.se remittendo ad d.per Ioan.
And.in d.tit.& ita etiam firmat.Fed. de Senis.in consil.cclxxxj.
inci.casus talis est statuto cauetur quòd si tales donationes &c.
circa fi.& Io.de Imo.in d.c.cum cõtingat.in x.membro per plu-
rimas rationes.vt ibi per eum rñdentem ad ea quæ adducuntur
in contrarium. Et quia ad hoc obiectum insinuationis est aliis
modis sufficienter.s̃.rñsum: iõ circa hoc non insisto. Ex quibus
omnibus concludo d.donationem subsistere, non obstantibus
in contratium oppositis, de quibus suprà. Alex. Bononiæ.

ADDITIO.

a Actis.nec requiritur decretũ nisi sit condictio Ias.consi.lj.li.j.
b Competens.sed tñ ꝙ debet esse competens vel rõne rerũ vel ratione personæ donantis tenet Guido papæ decisio.delphi. cccxxv.& in consi.lvij.omissa.in prin.quod habet rationem.
c Tenentis.Vide s̃.lib.j.consi.cxxxviij.
d Mandare.dic contra vt j̃.lib.iiij.consi.lxxx.
e Validatur.imo vt dixi s̃.eo.consi.viij.nu.3.
f Iuramenti.imo vt dixi s̃.lib.j.consi.iiij.nu.10.

SVMMARIVM.

1 *Pœna apposita facto non præsumitur in fraudem.*
3 *Officij ratione si quis tenetur ad custodiam, tenetur probare nedum interitum, sed etiam casum fortuitum.*
5 *Iuramentum impedit purgationem moræ.*
6 *Contrahentium verba debent operari.*
9 *Fictio quatenus induci potest ab homine.*

CONSILIVM CLVIII.

IN causa & lite vertente inter Ludouicum agentem &
Toniolũ reum viso ꝓcessu & allegationibus aduocati
actoris. Breuiter puto partes dñi iudicantis esse in cõ-
dẽnando d.reum secundũ formã cõtentorũ in petitione. nã fun-
data est actoris intentio ꝑ instrumẽtũ locationis: in quo ꝓmisit
d.Toniolus bouẽ diligenter tenere, pascere, custodire, & guber-
nare omnibus suis sumptibus.& de ipso nullã locationẽ, ꝯctum,
vel alienationẽ facere durante termino dictæ locationis sine li-
centia d.Ludouici locatoris: & in fine termini locationis q̃ erit
de mẽse Augusti de anno MCCCCLXIIJ.in festo Sanctæ Mariæ in fo
rum ciuitatis Imolæ præsentare bouẽ d.Ludouico, & ei partẽ fa-
cere.& ꝓ zoatica bouis dare corbes quinque frumẽti, ꝙ si dicta
nõ fecerit, ꝓmisit duplũ pretij bouis & frumenti pœnę nomine.
& qua pœna ẽt soluta firma manerent prædicta. Et cũ pacto qđ
si dictus bos periret culpa cõductoris bouis, totũ damnũ spectet
ad eũ. si vero euenerit diuino iudicio: spectet damnũ ad locatorẽ
& cõductorem.de d.mortis casu diuini iudicij fidẽ facere tenea-
tur locatori cõductor per corij præsentationem, & per duos aut
tres testes fide dignos omni exceptione maiores: & per alias legi
timas probationes intra octo dies immediatè sequentes post di-
ctum diuinum iudicium euenisse, & de æstimatione bouis appa-
ret in d.instr̃o q̃a fuit æstimatus de consensu partium lib.lxxiij.
¶Cum ergo non appareat præsentatum fuisse bouem in fi.d.ter
mini, & dictã zoaticã solutam fuisse intra tẽpus. habet Ludoui-
cus fundatam intentionem suam ad sortem & ad pœnam.l.ij.ꝑ
to.l.& l.iiij.§.fin.ff.si quis cau.l.ij.§.si ad diem.& l.si commea-
tus in princi.ff.de re mili.l.j.C.de prob.not.gl.mag.in l.ij.C.de
iur.emph.& Inn.in c.super his.de acc.declarat Bar.in l.in illa sti
1 pulatione.ff.de ver.ob. ¶†Et pœna cũ sit adiecta facto & pręsen
tationi dicti bouis, potest exigi quia non præsumitur adiecta in
fraudem vsurarum.l.Lucius.ff.de ac.em.& d.l.iiij.§.fi.ff.si quis
cau.& plenè no.in l.cũ allegas.C.de vsuris.& in l.rogasti.§.si ti-
bi.si cer.pet.& in l.cũ seruus.ff.de condi.& demon.& in l.stipu-
latio ista.§.alteri.ff.de verb.oblig.& in c.dilecti.de arb.& in c.
tuam.de pœnis.cum si. ¶Et dato ẽt quod præsumeretur adiecta
in fraudem vsurarũ, vt quia esset adiecta pœna dationi alicuius
2 quantitatis iuxta l.Iul.§.idem Papi.cũ ibi no.ff.de act.emp. †vñ
attento iuramẽto apposito in d.contract.non põt facere d.To-
niolus quin obseruet iuramentũ, & soluat, quia virtute iuramen
ti, & ille qui ꝓmisit vsuras tenetur ad solutionem actualẽ earũ.
c.debitores.de iureiu.& ad iudicẽ etiam secularem spectat com-
pellere ad obseruantiã iuramẽti.c.licet mulieres.de iureiu.li.vj.
¶Ex alio capite potest dici esse commissam pœnã prædictã: quia
d.cõductor promisit diligenter custodire & pascere, & nullã lo-

cationem seu ꝯtractum facere.& qñ quis teneretur ad custodiã rei sibi incumbit onus probandi,non solũ qđ perierit res ipsa custodiendo,sed ẽt qđ perierit casu fortuito.& sic absque culpa sua,vt
3 no.gl.in l.cũ ita.§.species.ff.de leg.ij.& ibi clarius.Bal.† vbi dixit ꝙ licet obligato ad speciem,sufficit ꝓbare interitum,licet nõ probet casum fortuitũ:tñ hoc fallit in eo qui tenet ad custodiam
a ratione officij[a] publici vel priuati. quia non sufficit ei probare interitum,nisi ꝓbet casum fortuitũ per d.gl.& ita dicit Bald.ibi esse in custode carceris,& in argentario, & in capprario portanti pelles animalium mortuorum dño:nam quãtũcunque cõstet de interitu nisi probet casum puta mortalitatis vel similẽ casum fortuitum non releuat ſm eum. ¶Præterea quicquid sit de iure cõi cõstat in casu nostro vigore cõuentionis,de qua in d.instrumẽto ꝙ onus ꝓbandi quod non culpa sua sed diuino iudicio perierit, incũbit d.Toniolo vt expresse continet in iuramẽto. vnde si nõ est ꝓbatum per d.Toniolum ꝙ diuino iudicio perierit bos:sequitur ꝙ ipse non diligenter custodiuit,& gubernauit bouem vt ꝑmisit sub d.pœna,& per ꝯñs ex isto capite incidit dictus conductor in d.pœnam. Accedit quia multi testes d.Tonioli affirmant ꝙ d.bos non erat in gubernatione,& custodia d.Tonioli,sed illorum M.& satis videt ipsemet fateri respõdendo positionibus. ¶Vtrum autem sit probatum pro parte d. Ludouici sufficienter de d.morte bouis procedente à diuino iudicio, tetigit egregiè dñs aduocatus Ludouici concludens ꝙ non & illud videtur esse verissimum:quia quilibet testis ex testibus actoris aut peccat in eo ꝙ non deponit de idẽtitate bouis,vt requiritur.l.idem Pom. scribit & si frumentum.§.fi.ff.de rei vend.& l.si in rem.eo.ti.& pulchrè declarat in ꝓposito nostro Io.An.in c.auditis de præsc. aut nihil dicit de diuino iudicio saltem rationes inferẽtes ad hoc vt requiritur.s̃.no.in l.solum.C.de testi.& in c.cum causam quę inter archiepiscopum de testi.& in c.in præsentia. de proba. aut deponit de auditu ab alio,ꝙ non releuat.l.testium & ibi not.C. de test.& in c.cum literis,de testi.& plenè in l.ij.§.pe.ff.de aqua plu.arc.aut est singularis,& tũc non sufficit.c.licet cãm de prob. c.bonæ.de ele.ca.in omni.de testi.& l.iusi.C.de testi. ¶Sed posito ẽt ꝙ plus est ꝙ diuinum iudicium esset probatum: tñ attẽto ꝙ nõ fuit probatum intra tp̃s octo dierum & die sequenti dicti asserti diuini iudicij ſm cõuentionẽ de qua in instr̃o non potest
4 vlterius probare:† qa vbi est adiecta dies & pœna, nõ potest mo-
* ra purgari ſm veras & cões* cõclusiones.l.traiectitiæ.§.de illo. ff.de act.& obl.l.magnam.C.de contrah.& cõmit.sti.plenè no. in l.& si post tres.ff.si quis cau.& Bar.in l.si insulam.ff.de verb. obli.& per alios in l.si pacto quo pœnam.C.de pac.sed hic erat dies adiecta. ¶Item erat pœna.s.soluẽdi duplum pretij bouis eo casu quo nõ appareret esse probatum vt s̃.de diuino iudicio.nã si non probatur ꝙ dicta mors euenerit diuino iudicio, debet incidere in pœnam Toniolus:quia culpa sua ꝓcessisse intelligitur, vt patet ex instr̃o:& per no.in d.l.cum ita.§.species.& rõne talis
5 culpæ incidit in pœnam instr̃i. ¶† Præterea vbicunque in cõtra-
b ctu est appositum iuramentum[b] nunquam est locus purgationi moræ vt l.si quis maior.& ita no.doc.C.de transac.& no.Bar.in l.prædia ad fi.ff.de act.emp.& in d.l.insulam.& aliis in d.l.si pacto quo pœnam.C.de pac.& in d.l.& si post tres,sed in isto ꝯtractu est appositũ iurm̃:ergo nõ põt purgari mora commissa in non faciendo dictas probationes: præterea ẽt dato quod posset mora purgari non admittitur purgatio, nisi intra modicum tp̃s & antequam lis sit contestata super pœna, vt in d.l.si insulam.& in l.si ita quis.§.Seia.ff.de ver.ob.sed ita est ꝙ dictæ probationes non fuerunt factæ antequam lis sit contestata super pœna: ergo non põt mora purgari. ¶Nec ob.si diceret quod in instr̃o nõ dr̃ præcise ꝙ dictæ probationes debeant fieri intra octo dies & nõ pñt fieri post:sed solum dicitur ꝙ nisi fiant intra octo dies prædictos non intelligitur dictum diuinum iudicium euenisse, sicut videtur quod exceptio non nu.pecun.debet opponi per debitorem intra biennium,sed si nõ fuit opposita: non impeditur debitor post biennium probare pecuniam non fuisse numeratam & excludere actorẽ vt not.gl.in l.ꝯtibus.in princi.in ver.nullo mõ. & l.generaliter.C.de non nu.pec.& no.Pe.& Cyn.& Bal.in l.si executione eo.tit.& Host.& Io.And.in c.fi.de soluti.& Dy.in regu.locupletari.& Inn.c.quia plerique.de immu.eccle.& Bal. in l.j.in ij.col.C.de confes.cũ si.Nam ꝯ præsumptionẽ admittit ꝓbatio in ꝯrium.l.siue possidetis:& ibi plenè not.C.dè proba.

l.cum de indebito.ff.eo.ti. & plenè in l.fin.ff.ꝙ met.cã. ¶Quia rñdeo,quòd imo verba dicti instr̃i importãt quod nõ possit fie-
6 ri probatio post dictos octo dies.† Nam præsuppono ꝙ verba ꝯhentium debeant in dubio taliter interpretari, vt vnumquod-
c que verbum aliquid operetur.[c] l.hanc legem.ff.de ꝯhen.emp.l. si stipulatus.in prin.& ibi no.ff.de vsur.& est doctrina Bal.in rubri.C.de ꝯhen.empt.in ix.q. ¶Bene faciunt no.per gl.& doc.in l.iiij.§.quæsitum.ff.si quis cau. & præsertim vbi est appositum iuramentum:quia illud operatur vt partes videantur voluisse actum valere,prout efficacius valere potest.l. cum pater.§. filius matrem.ff.de leg.ij.colligitur ex c.ex rescripto.cum gl.de iureiu.& no.Bar.in l.si quis pro eo.in viij. membro.ff.de fideiusso. & Ang.in l.hi.qui eo.tit.cum si. ¶Et si diceremus ꝙ dictus Toniolus posset probare de diuino iudicio post octo dies, sequeretur ꝙ illa verba dicentia quod conductor teneatur fidem facere per testes,& per alias legitimas ꝓbationes intra octo dies immediatè sequentes post diuinum iudicium nihil operarentur: quia eo modo posset probari post octo dies,sicut ante.& si diceretur quod imo illa verba possint aliquid operari absque eo ꝙ importent dictum effectum non possint importare:ꝙ si non sit probatum intra octo dies, ꝙ tunc præsumptio sit contra Toniolum, quod non euenerit mors diuino iudicio, sed culpa eius.respondeo dupliciter. Primo quod istud non operantur dicta verba: qa etiam absque aliqua negligẽtia commissa per Toniolum in probando præsumebantur de iure ꝯ dictum Toniolum,vt not.in d. §.species.& ibi Bal. ¶Secundo rñdeo & melius, quod dicta verba instrumenti non possunt operari ꝙ inducatur præsumptio ꝙ
7 mors nunquam processerit à diuino iudicio: † quia præsumptio est illa quæ adducitur in casu dubio.sed qñ casus ponitur pro certo,tunc illa non dicitur præsumptio,sed fictio,vt est gl.no.in l. vnica.§.accedi.C.de rei vxo.act.in verb.præsumat.sed ita est qđ dicta clausula apposita in instrumento loquitur in casu certo.i. in casu in quo verum esset ꝙ bos perisset diuino iudicio,& non esset probatum intra octo dies: vt expresse dicunt verba instrumẽti q̃ sunt ista:videlicet. Si vero euenerit diuino iudicio, quod absit,tunc & eo casu totum damnum spectet dicto locatori:ita tñ qđ de dicto diuino iudicio conductor fidem facere teneatur d.locatori per corij præsentationem,& per duos aut tres fide dignos,qui non sint sui familiares,coniuncti, vel domestici,& qui sint omni exceptio.maiores:& per alias legitimas probationes intra octo dies immediatè sequentes post dictum diuinum iudicium.aliter non intelligatur dictum diuinum iudicium euenisse &c.Ecce quod ista clausula tota loquitur qñ diuinum iudiciũ euenisset & sic præsupponit pro certo & constanti diuinum iudicium euenisse. Tamen voluerunt ꝯhentes ꝙ non intelligatur euenisse,nisi probatũ fuerit intra octo dies. Accedit quòd illud verbum,intelligatur,denotat fictionem, vt l.si quis pro emptore.ff.de vsuc.& ibi no.Bar.in xij.col. in ver.iij. oppono ꝙ in ca-
8 su huius ver.&c.† Sed ita est ꝙ licet contra præsumptionem admittatur probatio in cõtrarium, tñ ꝯ fictionem non admittitur probatio in cõtrarium,vt no.gl.& doct.in d.l.siue possidetis.C. de prob.& in d.l.fi.ff.quod me.cau.in prin.ergo ꝯ prædicta non
9 potest admitti probatio in cõtrarium. ¶† Nec ob.si diceretur qđ homo non potest inducere fictionem,sed lex.l.si forte.ff.de castren.pecu.quia respondeo ꝙ dato ꝙ homo non possit fictionẽ inducere ad derogandum leg.vt d.l.si forte.& l.nemo potest.ff. de leg.j.tamen bene potest pars sibi per suum consensum præiudicare in diminuendo & limitando per pactum sibiipsi facultatem probandi,vt patet in auth. vt cum de appel. cogno.§.j.ver. sed hoc præsenti.& ibi notanter.in c.cum venisset.& in c.de testi.extra.de testi.c.cum dilectus.de fide instru.& no.Io. de Are. Cy.& Iaco.de Bur.& Sali.in authẽ.iubemus.C.de iudi.& Hostien.in summa,de renun.§.possunt.ver.quid de pacto.& Ioan. de lignano in c.ij.de probat.& ista est veritas vt latè concludit Ioan.de Imo.in l.custodias.§.j.ff.de pub.iud. ergo potuit sibi dictus Toniolus per pactum præiudicare in restringendo & limitando suam facultatem probandi vsque ad octo dies. & hoc operatur dicta clausula apposita in instrumento,quæ aliàs nihil operaretur vt dixi. ¶Et hoc maximè stante dicto iuramento quod operatur vt dispositio valeat omni meliori modo quo valere potest,vt dixi.Nec ob.illud quod dixi s̃.de excep.non nu.pec.quia rñdeo ꝙ ibi intra biennium non incumbebat de iure debitori

onus

onus aliquid probandi. vñ si intra bienniũ nõ produxit probationes, nullã culpã in hoc cõmisit: q̃a onus ꝓbandi sibi nõ incũbebat intra bienniũ, sed aduersario, vt l. si ex cautione. C. de non nu. pe. sed in casu nr̃o onus ꝓbãdi erat iniunctũ Toniolo intra dictos octo dies, merito si nõ ꝓbauit sua negligentia & mora sibi obesse debet. c. mora. de reg. iu. in vj. nec eã purgare põt, vt s̃. ꝓbatur. ¶ Nec ẽt ob. si diceret̃ q̃d dato ꝙ d. ꝓbationes nõ potuissent fieri post octo dies: tñ factæ & admissæ parte nõ ꝯdicẽte valẽt, vt no. Inn. in c. fraternitatis. de frigi. & in c. cũ Bartoldus. de re. iud. & in c. cũ dilecta. de rescri. & An. de But. in c. is q. de spõ. & est de mẽte Bar. in l. inter stipulãtẽ. §. j. ff. de ver. ob. & ibi hoc clariꝰ no. Io. de Imo. quia r̃ndeo ꝙ imo ꝓcurator dicti Ludouici semp oppos͞uit ne tales ꝓbationes reciperent̃, vt patet in cõparitione dicti ꝓcuratoris facta die xxiiij. Octob. in ꝓcessu in char. xxv. Ex quibus cõcludo Toniolũ incidisse in pœnas de quibus in instrõ, & tenetur ad contenta in petitione &c. Ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Officij. Albe. ij. statu. q. clviij. in fi. An. l. fi. ff. de custo. reo. Cor. cõsi. xxviij. li. iij. Fel. c. accepimus. in fi. de fid. inst. Ias. de Ci. l. quod te. in prin. si cer. pet. l. si pascenda. C. de pac. Ias. l. si res obligata. col. vj. de le. j. Hyp. Mars. in prac. §. attingã. n. 51.

b ¶ Iuramẽtum. Fran. Rip. rep. l. fi. q. xxxij. C. de reuo. do. Alij limitãt de æquitate cano. vt Antho. Pet. repe. l. j. de iureiu. in xx. effe. sed dicendum indistinctè ꝙ non impedit morã purgari ẽt in foro ciuili quicquid dicat Ias. cons. x. col. ij. lib. j.

c ¶ Operetur. dixi in consu. Parisi. §. xlj. nu. 14.

SVMMARIVM.

3 *Fideiussio in dubio præsumitur non delegatio,*

5 *Mulier non vtitur Velleiano, quando non patitur damnum.*

7 *Recommendatio fieri non potest die feriata in honorem Dei: nec vbi captura non est rite facta. nu. 8.*

9 *Debitor licet possit capi, tamen prius bona debent discuti.*

CONSILIVM CLIX.

Circa primum dubiũ omisso verborũ apparatu. Videtur mihi de iure cõcludendũ dictũ Dionysiũ ad instantiã mercatoris captũ esse relaxandũ, quod probatur sic. ¶ Autenim d. Thomas pro quo Dio. intercessit, non erat, vt verbo fertur & satis ex scriptura libri deprehẽditur. obligatus dicto mercatori: apud quẽ Dion. intercessit seu promisit. & vr̃ ꝙ nulla competebat actio dicto mercatori ꝯ Dio.
1 quia ad hoc† vt promittens pro alio obligetur, requirit̃ ꝙ ille ꝓ quo promittit̃ esset obligatus naturaliter vel ciuiliter. l. fideiussor obliga. in prin. §. fideiussor. & l. cũ lex. & in l. Marcellus. cum ibi no. ff. de fideius. nisi q̃n apparet ꝙ cũ Titius esset promissurus Seio & actũ fuit inter eos q̃d Titius nõ promitteret, sed Caius ꝓ eo. l. eleg̃ter. §. seruus pactionis. ff. de dolo. & l. qui libertinos. §. j. ff. de bo. libe. nã Caius tũc expromissor appellatur, vt ibi. iste nõ est casus noster vt patet ex postis libri: quia nõ fuit actũ ꝙ obligationẽ quã esset suscepturus Tho. susciperet iste Dio. ꝓ eo ex illa cã, ex qua ille fuisset promissurus: vnde in proposito si Tho. nõ erat obligatus sequitur ꝙ nõ potuit obligari Dio. per prædi-
2 cta: vel ẽt ꝙ illa promissio fuisset† sine cã obliga. & sic indubio nõ
* valet sm̃ veras & magis * cões cõclusiones in l. ij. circa fi. ff. de do li excep. c. si cautio. de fid. instr. & no. gl. & doc. in l. gñaliter. C.
* de nõ nu. pe. & ista est cõis * opi. & ita refert Imo. in l. à Titio. ff. de ver. ob. vbi refert opi. omnium quas breuitatis cã omitto. & etiã refert Ludo. Ro. in l. gñaliter. eo. ti. & alij in d. l. gñaliter. & Bal. in rub. C. de cõfes. & in c. j. §. pe. de cõtro inuesti. & Cano. in d. c. si cautio. ¶ Et si diceret̃, dato ꝙ Thomas nõ esset obligatus mercatori: tñ quia Dionysius erat obligatus Tho. mercatori adhibito per Thomam ad stipulandũ tanquã procurator Thomæ tenebitur, vt habetur in l. mulier bona. §. fi. cum ibi not. ff. de iure do. & in l. idemque. §. si cui mãdauero. ff. mãd. & no. in l. quæ do. ff. sol. mat. & in l. post dotẽ. sm̃ sextã lecturã eo. ti. Responde tur dupliciter primò, ꝙ non valet nisi ꝓcedat mandatũ. l. si vero non remunerandi. §. si post creditũ. ff. mandati. cũ ibi not. ¶ Sed de hoc facto mandato mercatori p̃ d. Tho. nõ apparet neque de tali mandato in scriptura seu libro fit mentio: ergo non põt dici ꝙ mercator vt mandatarius Thomæ fuerit adhibitus pro Thoma ad stipulandum. ¶ Secundo respondeo ꝙ dato quòd fuisset mercator adhibitus pro Thoma ad stipulandum vt procurator Thomæ, & per consequens directa actio ex illa stipulatione fuisset acquisita mercatori tanquã procuratori. l. possessio quoque. §. fi. ff. de acqui. poss. & l. si per curatorem. §. fi. ff. man. tamen nõ potuisset mercator exercere dictam actionẽ suo nomine contra Dio. sed debuisset exercere procuratorio nomine Thomæ. l. planè. C. fami. erc. & ibi gl. in vers. debeat. & no. per docto. in l. qui stipendia C. de procura. cum concordan. sed dictus mercator nõ exercuit actionem procuratorio nomine Thomæ: ergo, &c. ¶ Aut dictus Thomas erat obligatus in dicta summa ducatorum xcv. tanquam principalis: & tunc dico quod illa promissio facta per Dio. pro Thoma videtur promissio fuisse facta ex causa fide-
3 iussionis:† quia indubio quando quis dicit promitto tibi pro tali: talis videtur indubio fideiussor vt latè explicat Ioan. de Imo. in l. valeria. in pen. & antep. colu. ff. de prę̃to. sti. & in l. delegare. ff. de noua. facit. l. si pro test. ff. man. nec potest dici delegatio: quia illud non potest dici nisi quando apparet ꝙ debitor de mandato seu iussu sui creditoris promittit creditori creditoris, seu ꝓmittit vice seu loco debitoris principalis vt in l. q̃uis. §. si mulier apud. ff. ad Velleia. & ibi no. gl. mag. in d. l. delegare. & ibi no. moder.
4 & Bald. in l. ij. C. de exe. rei iudi. ¶ † Si ergo videt̃ intercessisse & promisisse vt fideiuss. sequitur ꝙ primo debet fieri excussio in bonis debitoris principalis, qui vt dicitur habet bona antequã procedatur contra fideiussorẽ vt in auth. præsente. & in corpore vnde sumitur. C. de fideiusso. ¶ Nec ad hoc ob. si dicitur ꝙ ille propriè non est fideiussor seu intercessor pro alio quia videtur in rẽ propriam intercessisse vt probari videtur in l. ij. C. ad Vell. cum concord. ibi alle. in gl. & facit. l. si mulier dederit. ff. ad Vel. nam vt habetur in dictis locis si mulier se obligauit alteri pro suo creditore: tunc non gaudet priuilegio seu beneficio senatusconsulti Velleiani per quod succurrebatur mulieribus intercedenti-
5 bus:† quia respondeo quòd beneficium senatusconsulti Velleia. nunquam prodest mulieribus intercedentibus & fideiubentibus quando ex tali fideiussione non patiuntur damnum. vt d. l. si mulieri. & ibi Bartol. & in l. debitrix. in prin. eod. tit. nimirum ergo si mulier in casibus positis vel similibus damnum non pateretur quando mandato creditoris sui fideiubet pro creditore delegati. ¶ Sed aliud consideratur quò ad beneficium excussionis quod competit fideiussoribus, quia consideramus quis fuerit ille qui pecuniam receperit ab ipso principali creditore & debitum cum ipso contraxerit, vt semper ille talis debeat primo exequi. ita vult textus in authen. de fideiuss. circa princip. gloss. j. ergo si præsupponamus quòd dictus qui erat obligatus dicto mercatori: vt dixi, ipse Thomas erat ille qui accepisset rem vel pecuniam & per consequens primò excutiendus fuisset. ¶ Et quòd alia habeatur consideratio intercessoris quo ad beneficium excussionis patet: quia mulier intercedendo vel per viam mandati fideiussionis, vel constituendo vel promittendo ab initio vt expromissor gaudet semper beneficio Velleia. ¶ Et idem si promitteret animo nouandi. l. j. cum gloss. j. & ij. C.
6 ad Velle. † & tamen constat quòd ille qui promittit animo nouandi non habet beneficium excussionis, vt not. in authen. de fideius. in prin. per gloss. per Bart. & alios in l. in persona. §. j. ff. de pac. & per alios in l. hi qui cessionis. ff. de fideius. ¶ Vel potest dici quòd id quod habetur in d. l. ij. s̃. alle. procedit quando quis intercedit pro obligato & eius promissio non potest dici valida vt probaui s̃. Ex quibus apparet quòd sicut dictæ exceptiones impediuissent processum ordinarium contrà dictum Dionysium: ita debent causare reuocationem capturę: vt no. Ioan. And. in additi. Spec. in tit. de cessione act. §. fi. in vlti. addi. ¶ † Quantum ve-
7 ro ad secundum dubium dico Dion. ibi non potuisse recommendari die feriata in honorem dei, vt recommendatus & sequestratus fuit: quia tales capturæ & executiones non possunt fieri die feriata in honorem dei. l. fi. & ibi not. do. C. de fer. & in c. fi. extra eod. tit. ¶ Et licet propter causam suspicionis quæ superuenisset post debitum contractum posset capi debitor tempore feriato in honorem dei, vt not. gloss. fi. in d. l. fin. & ibi Bartol. & alij. C. de fer. & Bartol. in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in frau. cred. & Ange. in l. ij. ff. de fer. & Bald. in l. j. C. qui bo. ced. pos. & in l. fina. C. de exhiben. reis. ¶ Tamen non potest

tali die feriato fieri recõmendatio & sequestratio personæ iam
carceratæ vt singulariter voluit Bal. in auth. ei qui. C. de bo. aut.
iud. pos. in iiij. col. in versi. quæro. dictat statutũ &c. qa nõ est a-
ptus fugere & põt creditor qui recõmendare vellet carceratũ ꝓ-
uidere & diligẽter curare ꝙ si die feriata relaxaretur carceratus,
faciat eũ de nouo capere rõne nouę suspicionis fugę, vt est de mẽ
8 te Bal. in loco ꝑallegato. † Alia rõne ostendit ꝙ dicta recõmen-
* datio fieri nõ potuit, quia cõis* est cõclusio ꝙ vbicunque captu-
ra facta nõ est legitimè facta interueniente defectu iudicis: vt qa
iudici ɔstabat nõ esse capiendũ reũ: tũc nõ põt talis captus recõ-
mẽdari. hæc est cõclusio Bar. rectè intuẽti in sua disputatione in-
cipiẽte. Lapus captus. ꝑ plures rõnes ibi positas per eũ. & Bar. &
Ang. in l. cũ vnus. in prin. per illũ tex. ff. de bon. auth. iud. pos. &
in auth. ei qui iurat. in iiij. col. & Sal. in l. fi. ad fi. in prin. eo. tit. &
Bal. in l. legata inutiliter. ff. de leg. j. & in l. quicunque. in prin. ff.
de in ius vo. ¶ Sed iudici cõstabat de iusta petitione dictæ captu-
ræ quia antiqua ꝓmissio Dio. erat facta ꝓ nõ obligato: & tũc vi-
debatur facta fideiussorio nomine: tũc ẽt nõ facta excussione de
9 bebat grauari Dionysius. ¶ † Quod vltra ꝑdicta ꝓbatur in simili,
quia videmus ꝙ qñ de iure cõi ꝓceditur pro aliqua executione
ad capturã ꝑsonæ debitorũ, talis captura cõmitti non debet, nisi
a prius excussione[a] facta in bonis eiusdem debitoris. & sic dato ꝙ
aliter nõ fuerit opposita corã iudice exceptio executionis: tñ nõ
debet ꝓcedi ad dictã capturã: vt no. gl. singularis. l. iij. §. tutores.
& ibi no. ẽt Bar. ff. de suspe. tu. & no. Bar. & Bal. in l. j. C. ꝗ bo. ce.
pos. & Bal. in l. ordo. in vlt. col. ẽt in iij. & iiij. col. C. de execu. rei
iud. & Bar. & Ang. in l. debitorib⁹. ff. de re iud. & Bart. & Ang. in
l. nemo carcerẽ. C. de exac. trib. lib. x. & Bal. in addi. Spe. in ti. de
exec. sen. in prin. & in l. fi. ff. de in ius voc. ꝑ illũ tex. & Io. de Imo.
in c. Odoard⁹. in vj. co. ꝺ sol. & Ab. in c. ꝙ ad ɔsultationẽ. circa ter
tiã chartã, de re iud. ita ergo in ꝓposito nõ facta executione ne-
cessaria ɔ̃ principalẽ, nõ debuit nec potuit deueniri ɔ fideiussorẽ
ad capturã, qñ ante capturã nõ fuit opposita exceptio excussio-
nis, quæ ẽt opponi nõ potuit cum fuerit ab initio captus. facit. l.
pure. in fi. in rõne sui. ff. de doli exce. Ex quibus omnibus infert
cõclusio, ꝙ d. Dio. est de carceribus relaxandus. Ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Excussione. Io. Ana. cõs. xxj. Maso. tract. de cit. art. xx. n. 61.
Fel. c. ad consultationem. col. vij. de re iud. tamen in obligato
ex ɔtractu ad carceres non seruatur, sed inualuit vsus vt liceat
etiam bona & personã simul capere vt dixi cõsu. Pari. §. clxvj.

EPITOME.

Concessio facta alicui & descẽdentib. extenditur ad fœminas.

CONSILIVM CLX.

Viso themate suprascripto omisso om̃i verborũ apparatu.
¶ Videret prima ɔsideratione, dicẽdũ dictã ɔcessionem
seu donationẽ factã ser Zachariæ pro se & descendenti-
bus suis nõ cõprehẽdere dictã Iudith, descendẽtẽ dicti ser Zacha
1 riæ per fœminã, vt probatur in l. j. in fi. ff. de iur. immu. † vbi pri-
uilegiũ immunitatis ɔcessum alicui ꝓ se & posteris, seu his ꝗ es-
sent de genere suo, nõ cõprehendit natos ex fœminis. & ita vr̃ vo
luisse gl. in l. si ita sit scriptũ filiabus. ff. de leg. ij. q̃ gl. sequit Dyn.
in l. cognoscere. §. liberorũ. ff. de ver. sig. & idẽ vr̃ tenere Pet. &
Cy. in l. fi. ff. de cõsti. prin. in iiij. q. & refert ẽt Bar. in l. qa tale. ff.
sol. mat. ¶ Sed his nõ obst. ɔ̃riam sentẽtiã de iure ꝓbabiliorẽ esse
2 puto ad qꝺ ostendendũ ꝑsuppono † ꝙ appellatione descenden-
tiũ cõprehendunt oẽs in infinitũ cuiuscunque gradus sexus sint.
& siue sint nati ex fœmina siue ex masculo dicunt descendẽtes:
vt ꝓbat in auth. de hęre. quæ ab intest. post prin. col. ix. & in l. fi.
C. de suis & legi. ¶ Bene facit tex. in d. l. cognoscere. §. liberorũ.
3 & in l. j. C. de cõdit. inser. ¶ † Secũdo ꝑsuppono ꝙ in donationi-
bus & beneficiis latissima fit interpretatio: in priuilegiis vero stri
cta. l. fi. de ɔsti. prin. l. qñ. C. de bono. vacan. li. x. c. cũ dilecti. de
dona. l. si qñ. in prin. C. de inof. test. ¶ Sed ita est, ꝙ nos loꝗmur
in donatione & beneficio. ergo in ea latissima faciẽda est inter-
pretatio. Et ꝙ in beneficiis seu donationib⁹ nõ habeat locũ, tex.
est in d. l. j. ff. de iure immu. Sed in priuilegijs colligitur ex not.
per gl. in l. sordidorum. C. de excu. munerũ. li. x. & ita allegatur
per Pe. & Cyn. in d. l. fin. ff. de consti. prin. & per Bar. & Nico. de
Neap. in d. l. quia tale est. & hoc etiam expressius & clarius dicit
Io. de Imo. in d. l. si ita scriptũ. ¶ Fortius voluerunt Pet. & Cy. in
4 præalle. l. fi. ff. de const. prin. in iiij. q. † ꝙ illud quod dicitur in d.
l. j. in fi. ff. de iur. immu. procedat ex eo quia concessio immuni-
tatis fuit facta pro se & posteris: & ratio est secundũ eos quia po-
steritas refertur ad nomen familiæ, & familia consistit in his qui
per sexum masculinũ tantum procedunt. l. familiæ. in fine. ff. de
verb. sig. & instit. qui. mo. ius pat. potest. solui. §. fi. secundũ eos.
& quòd posteritas referatur ad nomen familiæ probat, licet ipsi
non allegent in l. vacatio. ff. de mu. & hono. & no. Dy. in propo-
sito in regula, priuilegium. de reg. iur. in vj. sed concessio de qua
quærit non fuit facta sub nomine posteritatis: sed descendentiũ.
& non potest negari quin etiã nati ex filia vel nepte vel prone-
pte dicant descendentes ab illo à quo filia neptis vel proneptis
processit, vt probant iura superius allegata. ¶ Et sic patet respon-
sum esse ad allegata in contrariũ. quia vel loquũtur quando con-
cessio fuit facta alicui pro se & posteritate sua vel loquunt in pri-
uilegijs concessis circa ea quę erant contra ius commune: in qui-
bus fit stricta interpretatio. Nos aũt in donatione & beneficio
5 propriè loquimur. ¶ † Quia beneficiũ est quando aliquid præ-
ter ius cõmune conceditur, vel quando aliquid donatur, vt not.
per gl. in c. j. in verbo, noscatur. de constit. in vj. & not. in l. quod
fauore. C. de legi. & clarius Cy. in d. l. fi. & ibi etiã Bar. ff. de con-
stit. princ. & Io. And. & alij in c. olim tibi. de verb. sign. & Bartol.
in l. si quando. in prin. ff. de inof. testa. & Cy. in l. rescripta. C. de
preci. impe. offe. sed beneficiũ largè accipiendo posset tanquam
genus comprehendere etiam priuilegiũ: vt declarant doct. in di-
6 ctis locis. & Arch. in c. gratia. de rescrip. in vj. † & in beneficijs ac
donationibus latissimè fieri debet interpretatio cõtra conceden
tem, & in fauorem eius cui conceditur, vt iam dixi. Ergo non mi
rum si aliud est in casu. d. l. j. ff. de iur. immu. & aliud in casu no-
stro. ¶ Accedit etiam ꝙ illa donatio remuneratoria non est con-
tra ius commune, nec prohibita fieri etiam per solos decuriones
ciuitatis: vt latè probat Bar. in l. ambitiosa. circa ij. col. ff. de decr.
ab or. faci. & Bal. in l. præses. C. de transact. ¶ Ex quibus conclu-
do dictam Iudith, debere comprehendi sub prima concessione
facta ser Zachariæ, & per consequens eam esse de illis personis
quæ de iure tenere potest dictã rem concessam: & in consequen
tiam ius esse reseruatum in posteriori concessione, in qua etiam
in dubio non intelligitur comprehensum ius tertij c. super eo. de
of. deleg. c. quamuis. de rescri. in vj. l. impuberi. ff. de admi. tuto.
& l. nec auus. C. de emanc. liber. cum simi. & tanto magis in casu
nostro, in quo videtur fuisse expresse reseruatum & exceptũ ius
tertij. Ita vt superius conclusum est puto iuris esse. ideo ita dico
& consulo ego Alexander Bononiæ.

EPITOME.

Clausula codicillaris facit valere institutiones iure fideicom-
missi & codicillos ante vel post factos etiam si testamentum an-
nulletur præteritione nepotũ ex filio instituto præmortuo: nec
possunt deducere duas quartas quando restitutio fienda est in-
continenti. h. d.

CONSILIVM CLXI.

EXaminati Suiribus testamenti & codicillorum dicti Be-
gnamini Hebræi, & de quibus in themate fit mẽtio, Cir-
ca primũ dubium quo quæritur an dictũ testamentum
rumpatur, saltem quò ad institutiones hæredũ, ita quod sit locus
successioni ab intestato nõ obstante quod dictus Zacharias esset
emancipatus, breuiter respondeo quòd res reducta intelligitur
ad causam intestati: quia cum dictus Zacharias vnus ex filijs dicti
Begnamini fuerit institutus, & decesserit postea dictus Zachari-
as viuente adhuc testatore, & superstitib. ex dicto Zacharia quin
1 que filijs masculis nepotibus dicti testatoris, † quorũ notitiã ha-
buit testator prædictus ante mortẽ, & de dictis nepotibus nulla
facta est mentio in testamento, testamentũ rumpit. lege. Gallus.
§. ille casus etiam. §. nunc. de leg. ff. de liber. & posthum. & lege.
posthumorum. ff. de iniu. rupto. & irri. fa. testa. ¶ Nec curan-
dum

dũ eſt quo ad effectũ an dicti nepotes eſſent in ptãte aui vel non.
Si em̃ concepti fuerunt dicti nepotes antequam Zacharias eſſet
emancipatus:cõſtat ꝙ erãt & remanſerant ſemp in ptãte aui.l.nã
ciuiũ.& l.ſeq.ff.de his qui ſunt ſui vel alie iur.& inſti.quib.mo.
ius pa.po.ſol.§.illud.& tũc clarè ꝓcedit illud qđ dixi.Si aũt fue-
runt cõcepti poſt emãcipationẽ.& tũc nõ fuerunt in ptãte aui.vt
in d.§.illud.& tñ adhuc verũ ẽ dicere ꝙ nihilominus rũpatur te-
ſtm̃ ſi ſunt p̃teriti: cũ tenerent tpe mortis teſtatoris primum lo-
cũ ſicut tenuiſſet Zacharias ſi vixiſſet tpe mortis teſtatoris, meri-
to eorũ p̃teritio rũpit teſtm̃ etiam ipſo iure: attento ꝙ non ſunt
* præteriti cum expreſſione cauſæ in teſtõ,vt no.gl. cõiter*appro
bata & reputata ſingularis in §.exhæredatos.in auth. de hære.&
falci.& no.Dy.in d.l.Gallus.in diſtin.mag.& Bar.ibi in §.in om
nibus.& Cy.& omnes in auth.ex cauſa.C.de libe.præte.& Bar.
* & alij in l.filio præterito.cum ſi.de iniuſt.teſta.& eſt cõis * con-
cluſio per ea quæ habentur in auth. vt cũ de appel. cog.§.aliud.
iuncto §.ſin autem hæc obſeruata non fuerunt.& idem ſentit gl.
2 in l.ſi filius emancipatus.in gl.fi.ff.de mino.¶†Quo ad ſecundũ
a dubium,quo quæritur an clauſula codicillaris[a] operetur quo ad
hoc vt ſaltem per viam reſtitutionis fideicõmiſſi ſeruari debeat
teſtamentũ,& an ſit locus detractioni Trebellianicæ Reſpõdeo
ꝙ dictum teſtamentum ruptum quo ad inſtitutiones hæredũ ex
cauſa dictæ præteritionis,recipit robur ex dicta clauſula codicil-
lari:vñ ab inteſtato ſuccedunt dicti nepotes in quarta parte hære
ditatis dicti Bignamini.l.vt in teſtato.C.de ſuis & legi.& in §.cũ
filius.inſtit.de hære.quæ ab inteſta.defe.vigore autẽ dictæ clau-
ſulæ codicillaris,cenſentur grauari dicti nepotes reſtituere eorũ
patruis quatenus ab inteſtato caperẽt dicti nepotes de eo in quo
fuerant inſtituti dicti eorum patrui:non autem intelliguntur gra
uati reſtituere dictis patruis quatenus ab inteſtato caperent de
eo in quo ſpecificè fuerat inſtitutus Zacharias, ſcilicet in rebus
3 quæ erant Parmæ† quia clauſula codicillaris operatur ſolum vt
ſuccedens ab inteſtato reſtituat iure fideicõmiſſi hæredi inſtitu-
to illud in quo directo erat inſtitutus ipſe cui reſtitutio fit.l.quę-
rebatur.§.vtrum.ff.de teſta.milit. & l.poſth.§.ſi paganus.ff.de
iniuſto teſta.& l.ex ea.§.j.cum ibi not.ff.de teſta. hoc eſt quod
decidit in propoſito Bart.in l.j.in xj.q.ff.de iure codicillo. ¶Et
ponderandum eſt quod mens Bar.ibi ꝙ etiam in caſu prædicto
illud qđ caperent dicti patrui ab inteſtato, & ea portione in qua
fuerat ſpecifice inſtitutus Zacharias reſtituunt dictis filiis Zacha
riæ.patet ibi dum dicit,quia tantum debet vnus alteri quantum
alter alteri.¶Et nemo doctorum contradicit ibi deciſioni Bart.
imo ſpecificè Rapha. Cu.ibi dicit quod licet quando extranei
eſſent inſtituti aliter dici poſſet:tamen in caſu in quo loquit̃ Bar.
qui eſt caſus nr̃ putat verã eſſe deciſionem Bar.propter præſum-
ptam coniecturam mentis teſtõris:quia non eſt veroſimile ꝙ vo
luerit priuare nepotes ſuccedentes in locum patris:& illud appli
care filiis dicti teſtatoris,qui ſunt patrui dictorum nepotum.fa-
cit licet ipſe non alleget.l. cum auus.ff.de condi. & demonſtr.
quæ in ſimili caſu loquitur quaſi plus dictũ à teſtatore & minus
ſcriptum fuerit,vt ibi dixit illa litera.& illa diſtributio ferè totius
hæreditatis particulariter facta per teſtatorem inter dictos qua-
tuor filios de rebus hæreditatis habet vim inſtitutionis vniuerſa
lis,ſeu quotæ in perſonam vniuſcuiuſque filiorum.ita eſt ſingu-
laris caſus in l.quid ergo.& ibi not.doc.ff.de leg.j.& no.doc.in
l.Marcellus.§.quidam liberis.ff.ad Treb.& Bal.in l.cum virum.
4 C.de fideicom.¶†Quantum ad Trebellianicam reſpondeo qđ
non erit locus detractioni Trebellianicæ per aliquem ex prædi-
ctis qui habeant reſtituere alteri vigore dictæ clauſulæ codicilla-
ris.vt dixi,ſi penes illum qui vellet detrahere Trebellianicam re
periatur legitima debita ſibi in bonis dicti teſtatoris, & attento
quòd d.teſtamentum ruptum fuit tempore mortis teſtatoris &
ante quia vtrunque ſcilicet & legitima & Trebellianica deduci
non poteſt eodem tempore iuxta ea quæ habentur in c.Ray. &
& in c.Raynal. de teſt.& no.in l.quanquã.C.ad l.Fal.per doc.in
l.cohæredi.§.cum filiæ.ff.de vul.& pu.& in l.Papinianus.§.me
miniſſe.ff.de inof.teſta.& ibi in ſpecie no.doc.& Bal.in l.filium
quem habentem.in xiij.col.C.famil.erciſc.Fuit enim inuẽta de
tractio Trebellianicæ quando penes hæredem ſuccedentem ex
teſtõ vel ab inteſtato & habentem reſtituere fideicõmiſſum nõ
remaneret quarta,iuxta.l.j.§.fi.ff.ad Treb.& l.& ſine ſcriptura.
5 C.ad Treb.¶†Circa tertium quo quæritur an poſito ꝙ teſtm̃ rũ
patur firmi remaneant codicilli,facti poſt teſtamentum p quos
onus æris alieni aliter diuiditur inter hæredes quã diuiſum eſſet
in teſtõ:Et quamuis prima conſideratione videret̃ dicendum ꝙ
non valerẽt codicilli rupto teſtõ.l.ſi quis cum nullum.§.fin.& l.
ab inteſtato.ff. de iure codicil. tñ in propoſito ꝯr̃ium eſt verius:
quia ſi teſtamentũ rumpitur ex cauſa præteritionis quo ad hære-
dis inſtitutionem:tñ cũ non rumpatur quo ad cætera,vt in auth.
ex cã.C.de lib.præte.nõ rumpuntur etiam codicilli cõditi facto
dicto teſtõ,vt eſt gl.no.quã ibi ſequitur Bar.& etiã alij ibi ſequũ
tur in l.j.in verbo,literas.iuncto tex.C.de codicil. ¶Secũdo po-
teſt reſponderi ad allegata in contrarium.ꝙ codicilli facti condi-
to teſtamento poſſint ſubſiſtere licet teſtamentũ deficiat, dum-
modo tales codicilli fuerint ab inteſtato cõfirmati:vt quia appa-
reat quod voluit ẽt dictos codicillos ſeruari p ſuperuenientes ab
inteſtato.l.qui filio.§.ſeruus.C. de codi.Sed in dictis codicillis
eſt adiecta clauſula quæ vult illam ſuam voluntatem valere etiã
iure codicillorum.Et ſi nõ valeret iure cuiuſlibet alterius vltimæ
voluntatis vel prout melius valere & tenere põt,& ſic vel videat̃
diſponens voluiſſe illos codicillos valere ẽt ab inteſtato vel ſaltẽ
importabunt illa verba,vt videatur diſponens voluiſſe ꝙ eo caſu
quæ in vim codicillorum ſubſiſtere nõ poſſit valeat iure alterius
vltimæ voluntatis imperfectæ inter liberos.l.hac conſultiſſima.
§.ex imperfecto.C.de teſ. ſm Bar.in l.j.in xvij.q.ff.de iure cod.
& Bal.inſti.de codi.§.fi.& quãtũ ad caſum nr̃m idem tenet Bal.
& Ant.in l.fi.C. de codic.per quæ apparet reſponſum ad allega
ta in ꝯrium.¶Quantum ad quartũ quæſitũ.ſ.an præſuppoſito ꝙ
teſtm̃ rũpatur an ex dicta ſcriptura hebraica in qua fit mentio de
dictis nepotibus teſtõris videat̃ ipſum teſtamentũ conualidatũ,
quãuis hæc dubitatio non videatur neceſſaria attẽto eo quod ſu-
pra dictũ eſt de effectuali cõualidatione ex virtute clauſulæ codi
6 cillaris:†tñ dico ꝙ illa ſcriptura cũ ſit priuata & ẽt ſcripta manu
alterius quã teſtatoris & nõ habens ſubſcriptionẽ teſtatoris nec
filiorum nõ ꝓbat,vt l.fi.iũcta auth.ſi modo.C.fa.er.& in auth.
qđ ſine.C.de teſta.vbi aũt per dictos teſtes legitimè deponentes
ꝓbaret̃ veritas eorũ quæ continent̃ in præallegata ſcriptura,vñ ſi
bene cõſiderent̃ verba ibi cõtenta ꝙ intentio dicti teſtatoris fue
rit ꝙ quatenus fuerat inſtitutus dictus Zacharias, eatenus ſucce-
dant filij d.Zachariæ excepto Liallo filio dicti Zachariæ qui ſuc-
cedere debeat cũ certa diminutiõe ſi nõ acquieſcat ordinationi,
aliàs factæ de illis cl.ducatis.& ſic inter filios & deſcendentes eſ-
ſet ſeruanda illa volũtas teſtõris ꝓbata per duos vel tres idoneos,
per ea quæ leguntur & no.in d.l.fi.C. fam.erc.& in l.hac cõſul-
tiſſima.§.ex imperfecto.C.de teſt.Facit quod no.gl.& doc.in l.
quoties.C.fam.erc.¶Attento ꝙ teſtm̃ antea factũ voluit valere
& ꝙ nihilominus dicti ſui nepotes & Zacharias ipſi teſtõri ſucce
derent vt manifeſtè colligit̃ ex verbis de quibus in d.ſcriptura he
braica.¶Circa aliud dubiũ quo quæritur an ex eo ꝙ d.Zacharias
erat primogenitus dicti Begnamini poſſint d.filij Zachariæ pete
re in dicta hæreditate Begnamini id qđ Zachariæ eorũ patri rõ-
ne primogenituræ debebatur.attẽto ꝙ iuxta diſpoſitionẽ legis
Moſaicæ ſeu Hebraicæ filius primogenitus ratione primogeni-
turæ debet habere in hæreditate paterna duplum eius qđ habẽt
ſeu habere debent vnuſquiſque aliorum filiorũ in ipſa hæredita
te.& an d.Begnaminus,poſito ꝙ eius teſtimoniũ valeret potuiſ-
ſet prohibere vel minuere dictã partẽ debitam ratione primoge
nituræ.Ego Alex.de tarta.de Imo.iuris vtri.doc.ac iura ciuilia le
gens in almo & inclyto ſtudio Bonoñ.ſic dico & conſulo.

ADDITIO.

a ¶Codicillaris.vt ſ.eo.conſi.cxiij.nu.7.

SVMMARIVM.

1 *Compendioſa etiã per verbum commune continet vulgarẽ.*
2 *Subſtitutio in parte vſusfructus trahitur etiam ad proprie-
tatem totius alio non dato hærede vel ſubſtituto.*
6 *Inſtitutus vnus ſi ſit ad vitã, & poſt eius mortẽ alius primus
cenſetur hæres ſed grauatus p fideicõmiſſum.ſcđo.nu.8.*
7 *Pertinere,verbum eſt commune.*
9 *Dictio taxatiua,non excludit ius accreſcendi.nec poteſt pro
hiberi in hæreditatibus,niſi à milite.nu.10.*

CONSILIVM CLXII.

CIrca primum dubium in quo quæritur an quo ad dimi-
diam in qua fuit institutus Lucas & dicto Lucæ facta fuit
substitutio de vxore & filia testatoris sit locus substitu-
1 tioni: attento quod dictus Lucas decesserit viuo testatore† & bre
uiter dico ꝙ sic: quia illa substitutio facta dicto Lucæ fuit compē
diosa facta per verbum cōe, substituo. l. precibus. C. de impub.
lege Cēturio. ff. de vulgari & pupillari. & ca. Raynu. de testamē-
tis. in qua compendiosa substitutione comprehenditur etiā vul-
garis substitutio secundum omnes, vt probat Cy. Ray. Bal. & Sa
li. in d. l. precibus. & Bar. in d. l. centurio. in vers. vtrum substitu-
tio compendiosa facta per verbū cōe cōtineat vulgarem. vbi di-
cit talē substitutionē cōpendiosam ex capite vulgaris substitu-
tionis habere locū si hr̄s institutus cui facta est dicta substitutio,
decedat viuo testōre. l. imperator. §. j. ff. de alimen. legā. l. ab om
nibus. §. cū quidā. ff. de leg. j. l. vnica. §. pro secundo. C. de cadu.
tol. cum si. ¶Et tātò magis cōprehenditur in casu nostro vulga-
ris cū facta fuit dicta substitutio per hæc verba, quandocunque
decederet in pupillari ætate, ꝑ quæ verba si dictus Lucas erat ne-
pos ex filio, & in potestate dicti testatoris intelligitur facta sub-
stitutio pupillaris: vt no. gl. & omnes. in d. l. precibus. Bar. & alij
in d. l. Centurio. in qua pupillari ꝯtinet tacita vulgaris. l. iam hoc
iure. ff. de vulga. & pupil. quæ vulgaris locum habet qn̄cunque
contingit ꝙ non sit hæres vel quia nolit, vel quia non possit, vt
quia viuo testatore decedat. l. cum proponas. & ibi not. docto.
C. de hære. insti. l. iij. §. fi. & ibi not. Bart. ff. de libe. & posthu. &
2 per Bart. in l. j. de vulg. & pupil. ¶†Circa secundum dubium, an
ipsis substitutis. s. filiæ & vxori testatoris accreuit proprietas di-
ctæ medietatis in qua fuerunt substitutæ quo ad vsumfructum
tantum. Et similiter, an proprietas alterius dimidiæ in qua fue-
runt institutæ quo ad vsumfructum tantum durante vltima ea-
rum accreuerit eisdē. & sic videantur esse hæredes vel hæres di-
cti testatoris, & grauatæ de restituenda hæreditate per fideicom
mis. illis qui sunt substituti post eius mortem & respondeo ꝙ sic:
maximè attento quod d. Lucas decesserit viuo testatore, & sic
non fuit hæres, & sic euenit casus substitutionis vt dixi. substitu-
a tio facta de parte. L. de vsufru. trahitur ad totam* quando nullus
alius interim est datus substitutus: vt est casus singularis secundū
docto. in l. cohæredi. §. cum filiæ. aliàs. §. fina. ff. de vulga. & pu-
pilla. facit. l. j. §. si ex fundo. & l. ex facto. la ij. cum mate. ff. de hæ
red. instit. ¶Et similiter dico quòd etiam in parte dimidia in qua
ipsæ mulieres fuerunt institutæ quo ad vsumfructum, obuenit
eis proprietas siue ex persona earum siue ex persona Lucæ: quia
cum mortuo Luca viuo testatore nullus alius interim inueniatur
hæres institutus vel substitutus: tunc si non vocantur ad hæredi-
tatem nisi dictæ mulieres: necesse est dicere quòd interim totum
accreuit ipsis mulieribus per viam supra allegatā. ¶Et dato post
mortem dictarum mulierum sit facta alia substitutio vniuersa-
lis ad pias causas, vt not. in terminis Salice. in l. extraneum. in fi.
C. de hære. instit. vbi dixit quod si testator instituat vxorem suā
ad vitam in vsufruct. & post mortem eius hæreditas relinquatur
alteri, quod tunc vxor dum viuit intelligitur hæres vniuersalis,
etiam in proprietate cum interim neminem sibi cohæredem in-
ueniat. allegat. l. si quis ita hæres instituatur. excepto fundo. ff.
de hæred. instit. & post mortem vxoris intelligetur ille alius vo
catus per fideicommis. etiam si substitutio facta esset ad pias cau-
3 sas: †quia paganus nō potest directo substituere alteri quàm pu-
pillo in eius potestate constituto & pupillari ætate durante d. l.
Centurio. & l. verbis. & ibi no. eodem titu. & in dicto c. Ray. ita
etiam tenet Ange. in terminis in l. filius à patre. in princip. ff. de
liberis & posthu. idem videtur velle Bald. in l. id quod pauperi-
bus. in versi. xiiij. quæro etiam. C. de epis. & cleri. & idem etiam
vult Ang. in l. miles ita. in princi. ff. de testa. mili. licet ipse ibi po-
nit aliam opi. dicens quod si vxor instituatur in vsufructu ad vi-
tam & post eius mortem instituatur alius potest dici quòd vxor
sit merè legataria vsusfructus. & ille qui est institutus sub condi-
tione poterit petere bonorum possessionem. vt l. si quis institua
tur. ff. de hæred. instit. & per agnitionem talis bonorum posses-
sionis cedet dies vsusfructus sicut si hæreditas fuisset adita de iu-
re ciuili per præallegatam. l. si quis instituatur. quia dico quod il-
la opin. non potest esse vera, & eam reprehendit Paul. de Castr.
b in consilio[b] cccxcix. incip. visis dubiis præpositis. & ibi inquit
quod Ange. in hoc malè dixit: quia per bonorum possessionem
quæ petitur ex forma d. l. si quis instituatur. quis efficitur hæres
nisi quo ad habendam administrationem bonorum & satisfa-
ciendum creditoribus, vt ibi habetur. etiam ibi no. Bald. in prin.
& legitur & no. in l. ij. §. si sub conditione. ff. de bono. poss. secū-
dum tab. ergo talis agnitio bonorum possessionis non potest o-
4 perari illud quod dicit Angel.† & dependentia à testamento re-
quirunt confirmationem per aditionem hæreditatis. l. eam quā.
C. de fideicom. l. filium. ff. de contratab. l. si patronus. §. ex testa
mento. ff. de bon. liber. quæ aditio non inducitur in casu nostro
effectualiter per Ange. in d. l. miles. ita ineueniente conditione,
vt notat. in d. §. si sub condi. ¶Nec etiam prædictis obstat quod
Ioan. de Imo. dixit, maximè in l. filius à patre. in prin. præallega.
vbi licet videatur impugnare dictam opin. Ange. ibi positam di-
cens quod illa opin. videtur esse contra mentem testatoris qui
vult vxorem solummodo habere vsumfructum & non proprie-
tatem, nec velit etiam quòd ipsa posset detrahere quartam Treb.
& ideo dicit quòd si aliter non potest seruari mens testantis. l. in
conditionibus primum locum. de condi. & demonstr. & l. cum
virum. C. de fideicom. putat saluari posse mentem testatoris hoc
modo, videlicet quòd vxor testatoris instituta in vsufructu tan-
quam in re certa instituta possit ipsa authoritate propria appre-
hendere rem in qua est instituta quasi videtur sibi data licentia,
* vt tenet Bart. & communiter * docto. in l. ex facto. la ij. de hæ-
red. instit. Et poterit adire hæreditatem per quam aditionem fa-
ctam ab ipsa vxore instituta in re certa. s. in vsufructu confirma-
tur testamentum: quia si non sequatur aditio alterius remanebit
hæres insolidum. arg. d. §. si ex fundo. vnde si ille qui erat institu-
tus post mortem vxoris, repudiet post mortem vxoris testato-
ris hæreditatem, apparebit eum hæredem vniuersalem. Si vero
post mortem vxoris ille qui fuit post mortē vxoris institutus ad-
eat hæreditatem, apparebit eum retro fuisse hæredem ex re cer-
ta cū secuta aditione retrofingatur. l. hæres quandoque. ff. de ac-
qui. hære. attenta dicta fictione apparebit vsumfructum perce-
ptum fuisse post aditam hæreditatem, saltē iuris fictione, & ideo
fuisse validum relictum vsusfructus, vt non cedat nisi à die aditæ
5 hæreditatis. l. vnica. §. in nouissimo. C. de cad. tol. ¶†Quia res-
pondeo ꝙ in hoc verior est opin. Bal. in d. l. id quod pauperibus.
& Ange. in d. l. filius à patre. & Salice. in d. l. extraneū. quia licet
quando vnus est sibi datus hæres sub conditione in aliqua parte,
est verum quod iste institutus purè interim non efficiatur hæres
cum effectu in totum: & sic non efficiatur hæres pro parte cohæ
* redis secundum veras & magis communes *cōclusiones, vt ple-
nè nota. per gl. & doc. in l. ij. ff. si pars hære. pet. per iura ibi alle-
gata per gl. & latè probat Bart. & alij. in l. planè. la j. §. si coniun-
ctum. ff. de lega. j. not. Iaco. de Aret. & alij. in l. si marito. §. pen.
ff. solut. matri. & Bald. in d. l. si extraneum. & in l. vni. §. vbi au-
tem. C. de cadu. tol. in fin. & Dyn. & alij in l. si quis ita scripserit
6 Titius. ff. de hæred. institu. ¶†Tamen secus est vbi totum illud
quod datum est instituto pure datur ei qui est in locum eius sub-
stitutus in euentum alicuius conditionis, vt est in casu quæstio-
nis nostræ: quia post mortem filiæ & vxoris testatoris facta fuit
substitutio de tota hæreditate ad pias causas: & sic etiam de eo in
quo specialiter fuerunt institutæ dictæ mulieres: quia post mor-
tem earum intelliguntur grauatæ de restituendo per fideicom.
illi qui est eis substitutus post mortem earum: non autem potest
venire iure directo illi qui est substitutus eis post mortem: quia
secura aditione facta per eas mulieres institutas non potest illud
quod eis acquisitum est acquiri directo iure alteri: sed solum per
fideicom. vt d. l. verbis. & §. extraneo. insti. de pup. substi. & d. l.
Centurio & ille qui semel est hæres non potest directè desinere
esse hæres. l. ei qui soluendo. C. de hære. instit. vnde quando est
datus cohæres conditionalis illi instituto, verum est dicere quod
portio assignata illi instituto sub conditione non accrescit inte-
rim pendente conditione illi purè instituto: quia sequeretur in-
conueniens quòd postquam semel fuisset hr̄s ille qui vocatus &
institutus est desierit postea recta via esse hæres absque restitu-
tione fienda fideicom. quòd esse non potest vt iuribus proximè
alleg. ¶Et quando testator dat cohæredem conditionalem ostē-
dit ꝙ intentio sua est ꝙ ille hæres conditionalis eueniente con-
ditione partem suā capit iure directo, prout capere debet cohæ-
res.

res. dicta. l. verbis ciuilibus. ideo seruari debet eius dispositio vt
mens eius. ¶ Sed qñ testator non dat cohæredem, sed dat substi-
tutum in eo in quo vocatus est primus institutus pure vt in casu
nostro. l. non repugnat. quod interim pendente conditione sub
stitutionis prima sit hęres insolidũ, iuxta. d. l. j. §. si ex fundo. quia
in illa nõ est datus cohæres: quia illi qui sunt vocati post mortem
dictarum mulierum institutarũ vsque ad vitam in vsufructu non
sunt vocati cum ipsis mulieribus inspecta mente, & verbis testan
tis: sed bene possunt esse substituti illis mulieribus, quo casu ex di
spositione testatoris cum verba substitutionis cõmunia fuerunt
vel obliqua trahuntur ad fideicom. post aditam hæreditatem. d.
c. Ray. & l. cohæredi. §. cũ filiæ. de vulg. & pup. & no. in d. l. pre-
cibus. & in d. l. Centurio. ¶ Et sic tunc cessat inconueniens quod
testator vr̃ voluisse totum accrescere illis mulieribus, ex eo quia
si totum eis accresceret, & sic in totũ essent hæredes, & non pos-
sent postea desinere esse hæredes: quia dico quod imo possunt de
sinere per fideicommissum prout fuit de mente testatoris substi-
tuendo per verba communia vel obliqua ipsis mulieribus post
aditam hæreditatem. d. c. Ray. & substitutio cum sit facta in tota
hæreditate pariformiter & non sit facta substitutio separatim in
vsufructu & separatim in residuo hæreditatis, debet intelligi fa-
cta eo modo quo potest pariter conuenire vtrique. l. iam hoc iu-
re. ff. de vulg. & pup. cum concordan. ne vna & eadem substitu-
tio diuerso iure censeatur. l. eum qui. in fi. ff. de his quibus vt in-
dig. l. eum qui ædes. de vsucap. ¶ Quod autem substitutio fuerit
facta per verba communia seu obliqua patet: quia testator dispo-
nit post mortem dictarum mulierum medietatem bonorum di-
ctæ hæreditatis peruenire debere ad ecclesiam sancti Laurentij.
7 † nam verbum peruenire, dr̃ verbum commune aptum ad fidei-
commissariam substitutionem, sicut ad directam, probatur in l.
hæredes mei. in prin. iuncto. §. cum ita in l. hæredibus. §. fi. ff. ad
Treb. & firmat Bar. & alij in l. Cẽturio. & in l. Lucius. ff. de vulg.
& pup. & Bar. in cons. incip. pater filio impuberi. & Bal. in l. iam
hoc iure. §. ij. de vul. & pup. & Bal. in l. fi. C. de sacrosan. ecc. &
Bal. in c. si pater. de testa. in vj. & Ange. in d. l. precibus. ¶ Et sub-
iunxit postea testator ꝙ reliquam dimidiam bonorum hæredita
tis mandabat, & volebat per cõmissarios suos dari & erogari pro
anima illis pauperibus quibus videbitur, & placebit dictis com-
missarijs: quæ verba sunt obliqua. l. fundi Trebatiani. cum gl. ff.
de vsufru. lega. licet Bart. d. l. Centurio. videatur dicere quòd ta-
* lis substitutio sit directa. tñ magis communis * [c] opi. est in con-
c trariũ: vt tenet Bal. & Sal. in l. precibus. & Bald. in d. c. si pater. in
materia compendiosę substitutionis. & d. Card. in c. cum tibi. de
testa. referens ita fuisse consultũ Paduæ: ita etiam consuluit Cal.
in consi. x. in rub. de testa. personæ quæ sunt substitutæ vel pau-
peres Christi sunt vocati per verba obliqua, vt dixi. ipsi autẽ exe-
cutores non sunt hæredes, quia alij scripti fuerunt hæredes: vt
etiam latè probat Ioan. de Imol. in d. c. cum tibi. & in d. c. Ray. &
in d. l. Centurio. referens se ita consuluisse apud Forliuium. ¶ Et
dicit Ioan. de Imo. in d. c. Ray. quod etiam Bar. in dispu. sua inci-
piente, filiũ adultũ. tenuit istam partem ꝙ substitutio facta mo-
do prędicto sit fideicõmissaria, qñ est facta illi cui non potest fie-
ri substitutio pupillaris: vt fuit in casu nostro: quia fuit facta vxo-
ri & filiæ pariter, & dato ꝙ illa filia fuisset impubes tamen non
potest iudicari ꝙ testator pupillariter substitueret attento quòd
eam coniunxit cum vxore & eis pariter substituit. d. l. iam hoc iu
re. & l. quãuis. & l. hæreditatem. C. de impu. & in l. testamento.
& ibi expressè Bal. in q. in fi. C. de testa. mili. ¶ Quinimo etiam,
vt dicit Sal. in d. l. precibus. qñ substitutio facta de pauperib. mo
do prædicto fit à testatore, & filio impubere, & fiat solum de bo-
nis & hæreditate dicti testatoris non de bonis pup. vel indefini-
tè non potest dici ꝙ testator voluerit substituere pupillariter &
rectò: sed solum per fideicommis. quia per substitutionem fidei-
commissariam succeditur testator. d. l. cohæredi. §. cum filio. per
pupillarem vero succeditur pupillo, & etiam dato quod essent
verba directa: tamen quia facta fuit substitutio dictis mulieribus
post aditionem earum: & de eo in quo fuerunt ipsæ institutæ, nõ
potest dicta substitutio valere nisi iure fidei. l. ex facto. in prin. &
l. Sceuola. ff. ad Treb. l. filius. §. vt quis hr̃s. ff. de lega. j. & not. in
d. l. verbis. ¶ Ad prædictorum confirmationem facit quod not.
Bar. & alij in l. hæreditas ex die. ff. de hæred. insti. & Salic. in d. l.
8 extraneum. vbi dicunt † quòd si testator dicit instituo Titium in
semisse vsque ad mensem, & Seiũ in eodem [s]misse post pascha,
& Caium in alio semisse simpliciter tempus subducitur de me-
dio, & quilibet intelligetur institutus per illam. l. quamuis verba
& mens testantis repugnet. & sic videmus quod ibi vt satisfiat re
gulæ positæ in d. l. hęreditas ex die. recedimus & à verbis & men
te testantis, & Seius institutus ex certo tempore habetur pro pu-
re instituto. ita in casu nostro non est inconueniens discedere à
verbis testatoris vt satisfiat regulis positis in d. l. ei qui soluendo.
& in d. l. verbis. & in d. l. Cẽturio. cũ ibi no. & in d. §. si ex fundo.
cũ alijs. s̃. alleg. & sic patet defensatã esse opi. Bald. Ang. & Saly.
* quæ tanquã magis cõmunis * est in iudicando sequenda, vt habe
9 tur in locis vulg. ¶ † Nec etiam prædictis obstat si dicatur quod
nõ potest dici ꝙ dictis mulieribus accreuerit proprietas: eo quia
testator vr̃ prohibuisse ius accrescendi, quod facere potest. l. quo
ties. §. si duo. cũ ibi no. ff. de hære. insti. ff. de vsufruc. l. dominus.
cum gl. quia respondeo ꝙ fm̃ Ang. & Io. de Imo. in d. §. si duo. &
Io. de Imo. in l. hæreditas ex die. in xij. col. per illam dictionẽ ta-
xatiuam non videtur testator prohibuisse ius accrescendi: quia te
stator vr̃ se referre ad tempus præsens. non aũt ad tempus futurũ.
alleg. l. si quis ita. ff. de auro & arg. leg. vnde dicit quòd si testator
dicat instituo Titium in tali fundo tantum non vr̃ euidentissimè
constare testatorem velle prohibere ius accrescendi, prout requi
ritur ꝙ euidentissimè constet in pagano testante: vt d. §. si duo. &
istud latius probat Ioan. de Imo. in d. l. hæreditas. per illam. l. &
10 per no. per Bal. in l. iiij. §. cũ Titio. de alimen. lega. ¶ † Posset etiã
responderi nõ esse verum ꝙ in hæreditatibus testator potest pro
d hibere ius accrescendi, [d] vt probatur in d. l. si quis ita hæres exce-
pto fundo. ff. de hære. insti. quia speciale est hoc in milite vt pos-
set prohibere. l. miles vnum ex fundo. ff. de hære. instit. l. j. & ij.
C. de testa. mili. & ita tenet Bal. & Dyn. in l. si quis ita hæres insti
tuatur si legitimus. ff. de hære. insti. & Bal. & Salyc. in d. l. extra-
neum. alij etiam variè locuti sunt in hoc diffuso articulo. & pro-
pter varietatem opinionũ faciam fundamentũ principaliter in
prima responsione. s̃. data referendo Ang. & Ioan. de Imo. in §. si
11 duo. ¶ † Circa vltimum dubium an filia possit detrahere legiti-
mam de dictis omnibus bonis breuiter concludo quod sic, quia
cum dicta substitutio facta fuerit fideicommissaria vt probaui: er
go sequitur ꝙ per fideicom. filia non potuit grauari in legitima.
l. quoniam in prioribus. cum ibi not. C. de inoff. testa. & Bart. &
doc. in l. j. §. fi. & l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vul. & pup. & Cy.
& Bal. in l. cum virũ. C. de fideic. cũ si. saltem si dicta filia excessit
pupillarem ætatem tempore mortis ipsius filiæ. & sic tempore
euentus casus substitutionis: vt not. per docto. in d. locis. quantũ
autem ad Treb. an possit detrahi non scribo: quia non consueui
e in hoc consulere contra piam [e] causam, licet plures magnæ au-
thoritatis viri teneant quartam Treb. detrahi posse de fideicom-
mis. vniuersali ad pias causas relicto. Et ita consulo ego Alexan.
Bononiæ.

ADDITIO.

a ¶ Totam. Ias. consi. xxij. col. ij. lib. iij.
b ¶ In consilio. Alex. & omnes attribuũt istud. con. Pau. sed nõ
est consiliũ Pau. sed illud. Ro. vt patet inter eius consilia. cõ.
lxxj. vbi tñ habetur truncatè ad fin. sed integrè cũ subscriptio-
ne Ludo. Ro. habet inter con. Pau. li. j. cõ. clxxx. & quia hæc
materia est frequens sed valde perplexa & controuersa inter
doc. vt paucis decisiuè habeas quantum temporis & marginis
fert breuitas. Duo casus precipuè exagitant. primus qñ testa-
tor reliquit vxori vsumfructũ omnium bonorũ suorũ: & post
vxoris mortẽ instituit Titiũ. secundus qñ instituit vxorẽ in di-
cto vsufruc. & post eius mortẽ instituit Titiũ. Primo casu Dy.
con. iij. quidam condidit testamentũ. Io. Andre. in addi. Spec.
de pig. §. fin. Alex. in l. extraneũ. col. fi. C. de hære. inst. & in l.
filius à patre cũ pluribus quos allegat. ff. de libe. & post. tenẽt
legatũ vsusfructus nõ valere. Contrariũ tenet Ro. d. con. lxxj.
vbi tñ non bene loquit. veritas est ꝙ Titius statim est hæres,
adire potest etiã transmittere tanquam purè institutus. tem-
pus enim mortis non est adiectũ institutioni ad infringendã
institutionẽ vel ne Titius statim mero iure succedat vel trans-
mittat: sed quominus vxor turbari possit in vsufructu sibi le-
gato. non ergo hæc verba suspendũt, vel in plus limitant insti-
tutionem,

tutionem, sed ostendunt enixam testatoris voluntatem super
efficacia legati. & ita tenẽt Bald. Pau. Christoph. de castel. Ias.
in d. l. filius à patre. Bal. in l. id quod pauperibus. q. xiiij. C. de
episco. & cleri. Philip. Cor. in d. l. extraneum. col. pe. vbi dicit
ꝙ ita iudicari. & ibi Ias. C. de hære. instit. ideo dico quòd quo-
cunque modo finietur ille vsusfructus viua vxore Titius ple-
no iure fruetur. præcedens aũt opinio est iniqua contra natu-
ram materiæ subiectæ mentemque testatoris Benedic. autem
in repe. c. Raynutius. de testa. verbo reliquit. nu. 7. multa ver
ba effudit & plures alij quos omitto. Secundo casu verbosam
& intricatam sententiam suã tradit Matthe. mathesi. not. iiij.
quam non curo referre. Ego idem dico ꝙ in primo casu vt ver
ba intelligant secundũ subiectã materiã & verisimilem men-
tem: & sic institutio vxoris non censetur nisi legatum, prout
dicitur de quolibet instituto in re certa, alio dato hærede vni-
versali. & teneo ꝙ statim potest Titius adire & hæreditatem
aditam vel non aditam prout aliàs de iure transmittere. & in-
uenio ꝙ ita tenet Pau. picus. in l. Titia. repe. §. Titia cum nu-
beret. q. xxvj. & q. lix. charta. xx. Si vero aliquis esset institu-
tus in totum vel certa parte hæreditatis. & post eius mortem
alius in eadem re substitutus tunc secunda institutio obliqua
* tur in fideicommissum vt communiter * tenẽt. Quare in hoc
vltimo non est insistendũ. Adde Alex. s̃. eo. consi. cxj. j̃. li. iij.
consi. lxviij. & quæ dixi in consue. pari. ti. vij. in rub. & §. cxx.
c ¶ Communis. vide. j̃. lib. iij. consi. iij. nu. 11.
d ¶ Accrescẽdi. idẽ tenet Alex. in l. quoties. in fi. C. de hær. inst.
* & est cõis. * Sed veritas est indistinctè ꝙ tenet prohibitio vt
probatur in consu. par. §. cxx.
e ¶ Piam. vides perpetuam huius superstitionẽ hinc partem ne
gatiuam tenet. j̃. lib. iij. consi. xij. in fi. vbi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Ignorans non transmittit hæreditatem non aditam.*
5 *Iudex non potest supplere vltra petita.*
7 *Restitutio non datur ex clausula generali contra præscriptio nem xl. annorum.*

CONSILIVM CLXIII.

Viso processu inter do. Franciscam vxorem. d. Anto. Lu-
douici agentẽ: & filios & hæredes quondam ser Gaspa-
ris Budi de Rauenna se defendentem: deueniens ad ea
1 in quibus difficultas & rei substantia consistat. † Dico breuiter
videri mihi partes iudicãtis esse in absoluendo dictos filios & hæ
redes ser Gasparis, & ser Anton. de monte maiori actorem tutri
cis & dictorum filiorũ, & hæredem ser Gasparis à contentis in pe
titione prædicta ex infrascriptis. ¶ Et primò, quia principaliter
fundata est petitio dominæ Franciscæ in eo ꝙ attento ꝙ domina
Bernardina quondam eius mater, ignorauit tempore suæ vitę &
mortis sibi esse delatas ex testamento hæreditates dictarum dua-
rum Gnexiæ eius proauiæ, & Luciæ eius auiæ, decessit. d. d. Ber.
non aditis per eam hæreditatibus prædictæ. G. & non debet talis
probabilis ignorantia subsecuta morte dñæ Bernardinæ, nocere
dictæ dñæ Franciscæ eius hæredi. maxime circa ius deliberandi
ad dictam do. Franciscam. Et propterea petit procurator dictæ
dominæ Franciscæ eam restitui in integrum: & sic valet ipsa do.
Francisca hæreditates dictarũ dominarũ Gnexiæ & Luciæ adire.
2 † Nam de iure si hæres cui dilata fuit hæreditas ignorans eam si-
bi delatam decessit, constat quod non transmisit ius deliberandi
in hæredem suum. l. cum antiquioribus. in ver. scien. & in versi.
cognitum. C. de iure delib. ¶ Nec occasione talis ignorantiæ po
test concedi restitutio in integrũ: ita in indiuiduo decidit Bald. in
l. j. in xxiiij. opposi. C. qui admit. vbi dicit quod si in actu de quo
quæritur non consideratur mora, sed aliud accidens, vt transmit-
tendo ius deliberandi vbi scientia est de substãtia, & iuris autho-
ritas requirit scientiam: & tunc excluso vigore talis ignorantiæ
non datur aliqua restitutio in integrum: quia hoc contingit,
3 quia in l. ita disponitur. † vnde non videtur circunscriptus qui
iure communi est vsus. l. fin. C. de in integ. restitut. l. si verum. §.
sciendum. cum simil. ff. de mino. & idem etiam tenet Rapha.
Cu. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. oblig. & idem tenet Pet.
de Ancha. in consi. clxx. incip. principaliter contra istos legata-
a rios siue ipsorum successores etiam & in hoc non reperio [a] inspe-
ctis terminis inter scribentes nostros authenticos quippiam con
tradicere. ¶ Et si diceretur ꝙ dato ꝙ non possit peti restitutio in
integ. ad transmissionẽ iur. delibe. saltem debet concedi restitu-
tio in integ. ex clausula. si qua mihi iusta causa aduersus læsionẽ
secutam: ex eo quod domina Bernardina probabiliter ignorans
dictas hæreditates esse delatas morte præuenta, non potuit eas
adire mediante dicta ignorantia per illam singularitatem. l. Pan-
tonius. cum ibi no. maximè per Bart. ff. de restit. mili. ¶ Quia ad
hoc põt multipliciter responderi. Primò, quia illa lex Pantonius
procedit solum qñ illa læsio causata est absentia probabili, secuta
c postea morte. Secus [c] vbi læsio à sola ignorantia, secuta postea
morte: vt probat Ioan. de Imo. in l. ventre. in xvj. colu. de acquir.
hære. subtiliter ad hoc inducens. l. j. C. de his qui ante apertas ta-
bul. & d. l. cum antiquioribus. circa vlti. colum. & tenet expressè
Raph. Cu. in d. l. cum filius. §. in hac. de verbo. oblig. tamẽ in hac
responsione non persisto. ¶ Vnde & secundò respondeo ꝙ at-
tento quod in libello dictæ dominæ Franciscæ asserit quod dictę
dominę Gnexia & Lucia erant ascendentes dictæ dominæ. B. &
quod dicta domina Francis. est de descendentibus. d. do. B. ꝙ li-
cet. B. ignorans dictas hæreditates. s. dictarum suarum ascenden-
tium sibi esse delatas decesserit illis non aditis ex testamento: tñ
ipsas hæreditates etiam non aditas iure communi transmitteret
ad. d. Fran. eius filiã. per. l. vnicam. C. de his qui ante aper. tabu. si
vel iure substitutionis, vel alio obstaculo non erat exclusa do. B.
à iure adeundi. ergo sequitur quod cum beneficium restitutio-
nis in integrum intentatũ & imploratũ non possit habere locum
vbi potest quis via iur. cõis absque restitutione sibi succurrere: vt
in l. cause. la. ij. ff. de mino. ergo nõ potest obtinere dicta do. Frã.
præsertim cum in libello suo neque sit deductum quod ipsa. d.
B. vel filia sit exclusa præscriptione aliqua à iure adeundi, nec pe-
tita est restitutio aduersus præscriptionem aliquam: sed solum ad
uersus læsionem causatam ab ignorantia: & mors excluserit d.
do. B. per d. l. j. C. de his qui ante aper. tabu. ¶ Vtrum autem per
testes probauerit ꝙ d. dom. Gnexia & Lucia fuerunt ascenden-
tes suæ vel non. puto verũ ꝙ non sit sufficienter probatũ: tamen
satis est ꝙ libellus suus in quo ipsa hoc asserit eam excludat. l. ij.
C. de insti. & substit. sub condi. fac. l. cum pretium. C. de lib. cau.
¶ Non fortasse etiam in testibus ipsis productis in iudicio, non
tamen modo exhibitis apparet quod ista Bernardina est institu-
ta vt de descendentibus dictarum mulierum testantium, & pro-
4 curator. d. d. Franciscæ † producendo illa testamenta videtur fa-
teri verba illa quæ in eis continentur. l. j. §. j. ff. de eden. l. si quis
testibus. cum ibi not. per Bald. in j. col. C. de testi. no. Inn. in c. cũ
olim. de censi. & in c. venerabili. de excep. & Bart. in l. post lega-
tum. ff. de his quibus vt indig. & no. Bal. in l. j. C. de eden. & in l.
5 ij. C. de fideicom. li. & in l. alia. C. de his quib. vt indig. ¶ † Cum
ergo non sit deducta in libello præscriptio, nec petita aduersus
præscriptionem restitut. in integ. non potest iudex super non pe
tito pronunciare. l. fi. C. de fideicomm. li. l. vt fundus. communi
diui. c. licet Hely. de simo. & si vna causa deducta in libello &
probatur alia, non potest obtinere agens. l. habebat. in princ. ff.
de instit. no. Inn. in c. ex parte abbatissæ. de priuileg. & Bartol. in
l. j. in princ. ff. de eden. & Spec. in tit. de teste. §. j. versic. sed pone
egi. & Bart. in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. pe. no. ca-
no. in c. examinata. & in c. dilecti. de iud. cum concor. ¶ Vnde
inquit Bald. in c. j. de mili. vasal. qui contu. est quòd iudex non
supplet si plus est probatum quam petitur. allegat not. per gloss.
in l. verbum oportere. aliàs est in l. præcedenti. ff. de verb. sign.
¶ Vnde etiam dato quod ex processu appareret probatum de
præscriptione decursa aduersus dictam aditionem hæredita-
tis, non posset iudex concedere restitutionem in integrum ad-
uersus talem præscriptionem cum non sit in libello deducta re-
stitutio ex tali. ¶ Fortius videtur quod etiam si deducta esset
in libello ipsa præscriptio & læsio tanta à præscriptione lon-
gissimi temporis. xxx. & xl. an. & vltra iuxta contenta in posi-
tionibus actoris per quæ tempora secundum veras & magis
* communes * conclusiones præscribitur iuri adeundi hæredi-
tatem. l. licet. cum ibi not. per glo. & doc. C. de iure delib. per gl.
& doc. in l. quamdiu. la. j. de acqui. hære. per Bar. in l. j. & legitur
6 & probatur in l. iij. in ver. iu. C. de instit. & substit. † vbi apparet
d quòd potestas adeundi hæreditatem dicitur ius [d] non facultas,
merito tollitur spatio longissimi temporis sicut alia iura. l. sicut
&l.om.

& l. omnes. C. de præſcri. xxx. an. tamen non deberet concedi.
d. Fran. reſtitutio in integ. aduerſus præſcriptionem & excluſio-
nẽ ex pluribus. & primò per ea quæ dixit Pet. de Anc. in d. conſi.
clxx. vbi in caſu ſuæ con luſionis quęſtio vertebatur an certis le-
gatarijs quibus obſtabat præſcriptio longiſſimi tpis eſſet conce-
denda reſtõ in integ. ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa
ex capite allegatæ ignorantiæ: iuxta no. per Bar. in l. j. §. ſi quis au
tem propter. ff. de iti. ac priua. cũ multis concor. & concludit ex
pluribus ꝙ non tñ propter tex. l. fi. C. de preſcr. lon. temp. quem
pluribus modis põderat: & per no. per Bal. in d. l. j. in xxiiij. opp.
C. qui admit. Et etiam ex præſumpta ſcientia coniun ctorũ cum
dicti legatarij eſſent coniuncti teſtatoris. Et ſic præſumantur ha-
bere facilius eorũ notitiã quæ à coniunctis ſuis geſta ſunt. l. octa
ui. ff. vnde cog. l. de tutela. C. de in integ. reſti. mi. Vnde ſm eum
poſito ꝙ illud quod not. Bar. in d. §. ſi quis autem. poteſt eſſe ve-
rum: tamen non procederet in caſu prædicto: vt latius per eum.
7 ¶ † Secundo nõ deberet cõcedi dicta reſtitutio aduerſus præſcri
d ptionẽ: quia attento ꝙ lapſum eſt tempus. xl. anno.[d] & vltra vt
deprehendit ex contentis in poſitione ſecunda & tertia pro par
te agentis: vnde dato ꝙ aliàs aduerſus ignorantiam poſſet conce-
di reſtit. in integ. ex clauſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa. &
hoc ratione probabilis ignorantiæ vt probatur in d. §. ſi quis au-
tem propter. cũ concor. tamen illud non videtur militare in præ
ſcriptione. xl. an. quia tex. in d. l. ſicut. in fi. de præſcrip. xxx. ann.
dicit ꝙ talis præſcriptio parit pleniſſimam munitionem & ſecuri
tatem. & pleniſſima ſecuritas dr̃ eſſe qñ non poteſt peti reſtitu-
tio in integ. vt gl. in l. ait prætor. in §. permittit. in verſi. imputan
dum. ff. de mino. Et ita in quibuſdam lecturis reperitur Ang. te-
nere in l. ſicut. ad fi. C. de præſcrip. xxx. anno. ¶ Idem probari vi-
detur in l. fi. C. de fun. patrimo. li. xj. verſi. nullam moleſtiam vel
inquietudinem formidari. vt illi qui tuti ſunt præſcriptione. xl.
anno. non habent timere vllam moleſtiam vel inquietudinem.
8 † Et moleſtia dr̃ inferri etiã qñ quis iudicialiter vexatur perſona-
liter in l. j. cum ibi nota. per Bald. C. de nundinis. & probatur in
auth. de fideiuſ. in prin. ver. moleſtus ſit. col. j. ergo non poteſt pe
ti contra eum reſtitutio aduerſus præſcriptionẽ talem, quia mo-
leſtaret. ¶ Ex quibus infertur quod etiã dato quod. B. non fuiſſet
de deſcendentibus dictarum dominarũ Gnexiæ & Luciæ, & ſic
nõ eſſemus in caſu. l. vnicæ. C. de his qui ante aper. tab. tamẽ non
poſſet obtinere. d. do. Franc. quia cũ in libello ſuo ipſa deducat
læſionem procedentem ab ignorantia & morte. d. d. B. aduerſus
læſionem prædictam petit reſtitutionem in inte. & appareat ꝙ
ex alio capite quàm ignorantię & morte fuit excluſa. d. B. à dictis
hæreditatibus, quia fuit excluſa præſcriptione longiſſimi tpis,
qua pręcluditur via iuri adeundi tam ſcienti quàm ignoranti. d. l.
licet. cum ibi no. & l. fi. C. de præſcrip. lon. temp. de qua præſcri-
ptione eſt oppoſitum pro parte reorũ & aduerſus quam præſcri-
ptionem non eſt petita reſtitutio in integ. ¶ Et dato quod eſſet
petita, nõ eſſet concedenda vt probaui: ergo nullo modo poteſt
dicta Franciſ. obtinere. ¶ Vltra prædicta etiam aduertatur quia
in actis mihi tranſmiſſis non reperio talia eſſe geſta, quę probent
quod dicta Franc. adiuit hæreditatẽ. d. Bern. & licet in libello &
in alijs ſcriptis curator ipſius. d. Franciſ. dicat ſe gerere pro hære-
9 de. d. Ber. & per d. Fran. † tñ ſolus curator ſine adulto nõ potuit
adire hæreditatẽ. l. potuit. C. de iure delib. l. cum quidam. C. de
admi. tut. & d. Fran. per procuratorem etiã non potuiſſet adire.
l. Paulus. aliàs incipit per procuratorem. cum ibi plenè no. ff. de
acq. hęred. & plenè in l. j. C. qui admitti. ita quod ſi alibi quàm in
actis mihi tranſmiſſis non appareat aliter quod. d. B. adiuerit hæ-
reditatem. d. B. conſtat & ex illo capite debet ſuccũbere quia ius
intentatũ non poteſt cõpetere niſi vt hæredi. d. B. ¶ Inſuper etiã
aduertatur quod non vr̃ quod ſit legitimè probatũ per duos te-
ſtes & conteſtes dictas dñas Gnexiã, & Luciã deceſſiſſe ſuperſti-
te. d. B. maximè quia teſtes agentis non deponũt concludenter.
nec aſſignarunt rationem quam in tali caſu aſſignare debent: ſm
no. plenè per Cyn. in l. ſi quidem. C. ſol. mat. Bart. & omnes in l.
ij. §. ſi dubitem. ff. quemad. teſta. aper. & in ſuo tract. de teſte. Et
cano. in c. præſentia. de proba. & Guil. de cug. l. cum debitores.
C. de iudi. & Bal. in l. conuenticulam. C. de epiſ. & cler. ¶ Et etiã
quia dicti teſtes videntur iurati parte abſente, & non citata. l. ſi
quando. C. de teſti. & c. ij. de teſti. hoc vltimum tamen nõ pono
pro conſtanti niſi per extenſum exhibeantur omnia acta. hoc di
co propter quædam verba poſita in actis, dum dr̃ quod ſtatutus
fuit terminus partibus ad probandum cum monitione generali.
Ex quibus concluditur quod ex multiplici capite conſtat dictam
do. Franciſcam obtinere non poſſe in ipſa petitione reſtitutio-
nis in integrum, propterea dico reos conuentos eſſe abſoluen-
dos. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Non reperio. imo quos allegat Iaſ. d. l. cum antiquioribus.
co. ij. Ale. ſ̃. lib. j. conſi. lxx. & quæ ibi no.
b ¶ Secus. hæc vera concordia de iure: & ſic Alex. non contradi
cit ſibi in locis allegatis. ſ̃. li. j. conſil. xx. Sed hæ ſcrupuloſita-
tes ceſſant apud nos vt dixi. j̃. lib. iij. conſi. lxxxvj.
c ¶ Ius. vide. ſ̃. e. conſi. lxxxviij. nu. 5.
d ¶ XL. ann. ſ̃. eo. conſi. clj. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio incerta non valet.*
Opinio vltima videtur approbari.
2 *Diligentia quæ requiritur in appellante.*
6 *Incredulus non excuſatur niſi proteſtetur.*

CONSILIVM CLXIIII.

VIſo proceſſu cauſarum verſatarũ inter. R. do. Bonauen-
turam quondam magiſtri Dominici de Ceſena, ex vna
parte, & Alexandrum de la mancula ex altera: viſiſque
allegationibus ſubtiliter factis per clariſſimum dominum aduo-
1 catum. d. R. & d. B. ¶ † Dico breuiter appellationem. d. à ſenten
tia lata per dom. Anto. de plantaporis eſſe deſertã ex multis cau-
ſis, & maximè quia appellatũ fuit copulatiuè ad dñm Malateſtã
de malateſtis, & ad quemlibet iudicẽ competentẽ. & intra termi
nũ. x. dierum ad appellandum: & aliter non declarauit appellans
corã quo iudice intenderet proſequi cauſam appellati. hoc enim
decidit Spe. in ti. de app. §. nunc tractemus. in verſic. ſed pone ali
quis quærit. an ſi quis dicat, appello ad archiepiſcopũ & ad Papã
ad quẽ omnibus omiſſis appellatur. c. cum dilecti. cum ibi no. de
app. ij. q. vj. ad Romanã. pro hoc allegat in argumentũ. l. per fun
dũ. ff. communia. prædi. & c. ſi duo. de app. cũ ſi. poſtea finaliter
ſubdit ꝙ quidã tenent talem appellationẽ non valere propter in
a certitudinẽ.[a] arg. l. de ætate. §. nihil. ff. de inter. ac. & l. prætor,
edixit. in pri. ff. de iniur. & c. indemnitatibus. extra de ele. & iſtã
2 opi. vr̃ expreſſè approbare attento † ꝙ ipſe vltimo loco recitat
b iſtã: & opi. vltimò[b] recitata vr̃ in dubio approbata: vt not. gl. in l.
qui filium. §. ſabinus. ff. ad Treb. & l. bona fides: & ibi Bar. ff. de-
poſi. Inn. Io. An. in c. j. de ſen. exc. in vj. in nota. & in c. j. de pœ. in
vj. & Bal. in auth. ex teſtamẽto. in prin. C. de col. & in l. ſi mater.
C. ne de ſta. defun. facit. l. iij. §. Neratius. ff. de acq. poſ. & l. ſi idẽ
cũ eodẽ. in fin. ff. de iur. om. iud. ¶ Et iſtam partẽ etiã clarè appro
bat Io. And. in addi. Spe. ſuper. d. ver. ſed pone aliquis niſi intra
tp̃s datum ad appellandũ alterum elegerit: & hoc vbi probabilẽ
cauſam habuerit ſic appellans: vt qñ probabiliter eſſet incertus
appellans an poſſit appellare ad ſubdelegantẽ: vt quia ſubdele-
gans fuiſſet poſt delegationẽ excõmunicatus: & dubitaretur an
tempore dato ad appellandũ eſſet abſolutus. nã tunc poterit ap-
pellari copulatiuè vel alternatiuè ad ſubdelegantẽ, & ad Papam,
qui tñ ſubdelegaſſet dicto ſubdeleganti ita inquit gl. in c. ſi is cui.
in verſ. durãte. de of. deleg. in vj. ¶ Hanc opi ꝙ dicta appellatio
3 copulatiuè interpoſita non procedat † niſi intra decendium ele-
gerit vnũ certũ coram quo proſequi velle dixerit. tenet Io. And.
in c. in alternatiuis. de re iud. in vj. in mer. quia iudex ad quẽ ap-
pellat debet eſſe certus: & appellans in caſu nr̃o appellauit ad ma
gnificũ do. Malateſtã, & etiã legatũ. c. j. de off. leg. & ibi no. & eti
am Papã. in d. c. ad Romanã. & c. cum dilecti. præallega. attento
ꝙ de iure canonico poteſt appellari ad eos etiam omiſſo medio:
vt ibi habetur. ſequitur quòd ad plures dr̃ appellatum & non ad
vnum certum. ¶ Idem etiam tenet Ange. in l. j. §. ſi quis. ff. de ap-
pel. allegat not. per Spec. & Ioan. And. in d. verſic. ſed pone ali-
quis. Et ſic apparet quòd Ang. intelligit quod Spec. approbat il-
lam vltimam opin. ¶ Idem tenet Ioa. de Imo. in d. l. j. §. ſi quis vo
lens. quod cum de iure canonico poſſit appellari ad proximum
nedum ad ſuperiorem: vt erat in caſu noſtro magnif. dominus
Malateſta, ſed etiam ad legatum & Papam, vt dixi, ideo ratio-
ne incer-

ne incertitudinis vitiatur appellatio. sed s'm eum aliud esset de iure ciuili vbi omisso medio non potest ad alium superiorem appellari.l.imperatores.ff.de appella.quia tunc ad proximum superiorem tantum censetur appellatum: quia vtile per inutile vitiari non debet.l.sancimus.C.de donat.l.j.§.si stipulanti.ff.de verb.ob.& in causa ista seruari debet ius canonicum quia sumus in terris ecclesiæ:vt not.in c.ij.de regu.iur.in vj.& in c.ij.eo lib.de arbi.& per legistas in l.priuilegia.C.de sa.san.eccl.¶ Ad prædictorum confirmationem benefacit quod no.gl.in d.c.si cui.quę concludit ꝙ quando alternatiuè est appellatũ ad duos, ad quorũ quemlibet põt appellari:nõ valet appellatio, nisi in tempus quo durabat facultas appellationis & declarauit coram quo iudice velit prosequi. Et idem tenet Archi.ij.q.vj.§.post actum.& Io.de ligna.in c.si duobus.de appe.remittit se ad not.per Spe.in d.§.nunc tractemus.& Ioan.de Imo.in l.qui Romæ.§.Seia.ff.de verb.ob.etiam simpliciter sequũtur illam opi.quam tenet gl.d.§.is cui.& licet dixerit illam appellationem alternatiuam valere.arg.l.j.§.si quis.ff.de ap.& l.si eius.ff.de app.recipi.tamen illud potest procedere vbi seruanda essent iura ciuilia, quę allegat Bal. vel vbi ad vnum tantum ex illis potuisset appellari, vel vbi intra tempus appellationis declarasset corã quo velit prosequi.¶ Nec istis ob.id quod habetur in c.cõstitutus.de resti.in integ.vbi etiã admittitur libellus alternatiuus & incertus: quia respondeo vt ibi no.Inno.& alij, ꝙ ibi intelligit' quando actor dubitabat probabiliter quod remedium sibi competeret, aliàs secus.l.j.§.ꝙ autem.ff.quorum leg.iuncta l.vbi aũt non apparet.§.qui illud.ff.de verbo.obli.& l.prætor.§.qui aũt.& quod vtrobique no.Bar.de iniur.ff.& quod no.gl.in c.abbate.de re iud.in vj.& etiam ita est de mente Abb.de appel.in c.ij.¶

4 † Confirmantur prædicta: quia non in continenti post appellationem est in potestate appellati & prosequi & agere in causa appellationis.l.fi.§.in his.versi.nulla licentia.C.de tem.ap.c.abb.de ap.& per Spe.in tit.de ap.§.nunc breuiter.ver.licet autem.no.Iac.Bu.& Bart.in auth.ei qui.ad fi.C.de temp.ap.& d.Abb.in c.ex insinuatione.de appe.sed si diceremus.d.ap.valere absque eo quod intra tempus datũ ad appellandũ declaretur per appellantem coram quo velit prosequi, fieret præiudicium appellato: quia nesciret coram quo velit prosequi appellationem, & oportet expectare quod appellãs prosequatur coram vno ex illis. Est etiam deserta dicta appellatio alia ratione: quia aut cõsideramus ius commune lapso anno, & ex causa impedimenti statuitur biennium, quo elapso sententia est executioni mandanda.in auth.ei qui.C.de tem.ap.& in c.ex ratione.de ap.sed nunc sumus prope finem triennij à tempore appellationis:ergo dicta appellatio est deserta.¶ Aut consideramus dispositionem statuti: & tunc prout in themate narratur statutũ vult ꝙ appellans debet intra mensem fecisse causam appellationis expediri, aliàs eo elapso appellatio est deserta ꝙ talis mensis currat à die cõmissionis qñ pro habendo iudice opus est supplicari, vt erat in casu nostro:sed ita est ꝙ causa ista non est terminata intra mensem: ergo, &c.& si diceretur ꝙ dictus mensis non currit nisi à die cõmissionis, & quod causa commissa adhuc

5 nõ est,† dico quod appellans debet facere diligentiam suam, petendo causam committi instanter & instantissimè.l.fi.§.illud.in vers.in summa.C.de temp.ap.& in auth.sed lis.eo.tit.iuncta pri

* ma opinione ibi posita in gl.quæ est cõiter * approbata.dicit gl. ibidẽ quod spectat ad appellantẽ notificare principi ad quem appellatũ est, vt causam committat proceribus dirimendam:& illã opi.approbat ibi Saly.Cal.Ang.Ray, & dicit ibi Saly.quòd doc.

* cõiter * ibi tenent.& pro hoc allegat legem qm̃ nonnulli.C.de appell.& l.ij.in fi.C.de temp.ap.& quia ipse appellans est huius rei causa & origo.arg.in l.tribus.ff.de iudi.¶ Ita etiã tenet Ant.de But.in c.ex insinuatione.in j.col.de app.& neminẽ inuenio contrariũ tenentẽ.¶ Vnde dicit Ang.in d.auth.sed lis.quod dũ tex.ibi dicit ꝙ causa intacta qñ deuoluerit ad consistorium principis, donec causam dirimendam commiserit etiam debet intelligi si appellatus fuit solicitus in traducendo causam:sed non potuit:quia non habuit aditum ad principem.& ideo secundũ eum est introductum quod appellantes vadũt ad cameram principis & solicitant portarium, & pulsant ad cameram pro inducenda appellationis causa, & faciunt rogatum notarium coram testib.quod non possunt habere aditũ.¶ Bene facit quod no.gl.in c.cupientes.§.quod si per viginti.de elec.in vj.in versi.proposítam.

6 & gl.in c.j.& in c.plerunque.de rescri.† quæ volunt qđ vbi quis est impeditus facere actũ in termino sibi statuto, nõ excusat' nisi protestet' de impedimẽto.¶ Vnde dicit Io.de Imo.in d.§.si per.xx.vbi refert Dñi.de sancto Gemi.qđ semel obtinuit causam appellationis in qua appellans non poterat habere copiam iudicis, & transiuit sibi tempus sine protestatione: quia per illã negligentiã in non protestando succubuit:& no.Bar.in l.j.§.dies.qñ appellandũ sit.& Ant.de But.in d.c.ex rõne.& in c.fi.de app.¶ Et in proposito nostro consuluit Ang.in consi.cxl.inci.quidã Mattheus etiã vbi dicit ꝙ quidam appellauit ad dños priores, qui dñi debent cõmittere appellationẽ vni iudici ciuitatis neutri parti suspecto intra tres dies, ex forma statuti ciuitatis Castelli.& qđ iudex terminare debet causam intra.x.dies commissionis, aliàs sit deserta.& si contingat qđ dictam appellationẽ priores non com miserunt non solicitati, an appellatio sit deserta.consuluit quod sic:quia s'm eum deberent dicti priores requiri per appellantem.& cũ opportunitate.¶ Et sicut dicimus in iudice qui requirit' vt det apostolos.l.j.ff.de lib.d.c.ab eo.de ap.in vj.¶ Quibus apostolis assimilat' talis cõmissio.nã sicut per apostolos appellans dimittit' à iurisdictione prioris, & sumit iurisdictionem iudicis ad quẽ, ita hic transmittit' ad iudicẽ cui sit commissio:nisi dicat' in casu nostro, ꝙ non sit prȩfixũ tempus in quo fieri debeat dicta commissio: quia dico qđ si ad faciendũ terminare causam appellationis nõ habet appellans nisi vnum mensem, non habemus dicere quod ad faciendã suam indulgentiã faciendo cãm committi debet habere plus: quia sequeret' absurdũ quod in eo in quo minor exigeret' dilatio, maius spatiũ haberet, quod non est dicendũ vt l.

7 j.C.de dila.¶ † Et statutũ debeat interpretari ne contineat absurditatẽ.l.scire oportet.§.aliud.ff.de excu.tuto.l.nã absurdũ.ff.de bo.libe.no.Bal.in l.quicũque.in vij.col.C.de ser.fug.& in l.oẽs populi.in xiiij.col.ff.de iusti.& iur.& bene facit qđ ibi no.Bart.in vj.q.prin.& l.nõ dubiũ.C.de legi.& qđ ibi no.gl.in l.damni.§.is.ff.de dã.infec.& gl.quæ incipit, quidã iudaizare.¶ Et etiam non vr̃ quod sufficiat quòd semel tentauit adire superiorem pro impetranda cõmissione, quamuis impeditus fuerit appellans, nisi impedimentũ perseuerauerit: quo casu narrari debet per appellantem.ita colligitur ex no.per glos.in d.§.quod si per viginti.in ver.proposita.ibi dũ gl.dicit, donec Papa sui copiam faciat.& ibi hoc expresse volunt oẽs doc.& Ant.de Butr.in c.ex ratione.circa.v.vel vj.col.in ver.ex his etiã.& in c.fi.in iij.col.de ap.¶ Bene facit tex.in d.l.fi.§.illud.in versi.summa ope.& text.in auth.de his qui ingred.ad ap.§.j.in ver.neuter.¶ Si ergo prædicta non sunt seruata:ergo, &c.¶ Hoc alio effectu appellatio est deserta si etiam consideremus constitutiones prouinciales, quibus prouisum est quod causa appellationis intra tres menses à die appellationis connumerandos expediatur: certũ est quod appellatio sit deserta: quia indistinctè dictæ constitutiones siue sit opus impetrare commissionẽ, siue non, volunt qđ causa terminet' intra tres menses à die appellationis.& sic etiam in dictum tempus expediri debeat appellatio, sine qua causa appellationis terminari non potest.l.ij.ff.de iuris.omn.iudic.c.præterea.de of.deleg.Alex.

ADDITIO.

a ¶ Incertitudinem.idem Phi.Fran.d.ca.in alternatiuis.Panor.c.ij.de appel.Alex.ĩ eo.consi.clxvij.consil.clxxxv.& lib.vij.consi.lxxix.col.ij.

b ¶ Vltimò.Cur.Senior.consi.j.col.iij.cõsi.xliiij.col.vij.Ant.cor.in rep.ver.opi.Ias.l.pacta nouissima.C.de pactis.limitat Ias.l.si seruum.l.sequitur.col.j.de verb.ob.l.si idem cũ codẽ.& ibi Dec.de iur.om.iud.Ias.l.filio pater.co.j.de leg.j.

SVMMARIVM.

1 *Locatio ad modicũ tẽpus cũ pacto de renouãdo, est alienatio.*

2 *Emphyteuta non potest locare ad longũ tempus etiã cum pacto quòd nõ transeat vtile dominium ne fiat fraus.nu.4.*

CONSILIVM CLXV.

VIsis duobus elegantissimis consilijs celeberrimorum Iurisconsultorum domini Francisci Aretini, & domini Andreæ siculi concludentium quodlocatio facta de nouennio in nouennium cum pacto de reno-

a derenouando, [a] dicatur esse alienatio: adeo quod in illa vendi-
cet sibi locum bulla Bonifacij Romani pontificis in ea parte in
qua loquit᷑ de solutione sextæ partis, vel capsoldi, & de inuestitu
ra recipienda per eum in quem alienatio facta: adeo compendio
sè ac subtiliter ac rectè per eos allegatum ac consultum, vt nullus
1 fere dicendi locus ceteris relictus videatur. ¶ † Confirmo itaque
eandem conclusionẽ in primis per text. no. in §. neque. in auth.
de non alie. col. ij. iuncto. §. emphyteusim, in eo. tit. nam text. in
d. §. emphyteusim. prohibebat concedi posse rem ecclesiasticam
in emphyteusim perpetuam: sed solum pro recipiente pro filijs
& nepotibus & sic vsque ad tertiã generationẽ inclusiuè. modo
dicit tex. in §. neque. qđ si in prædicta concessione facta recipien
ti pro se, filijs, & nepotibus fuerit actũ quod post secundã gene-
rationẽ factam debet concedi tertiæ, vel quartæ, non valet talis
conuentio allegata quia si hoc fieri permitteretur nihil aliud es-
set quàm per reuelationem & machinationes concessiones red-
dere & efficere perpetuas. & priuationes rerum ecclesiasticarũ
inducere. ¶ Et ideo in proposito refert Ang. in d. §. neque. per il-
lum text: qđ ibi vr̃ esse casus expressus. & sicut tutor vel curator
minoris alienare non pōt sine decreto, ita nec locare alicui pro
vno vel duob. annis hoc acto ꝙ finientib. istis duob. annis debet
eidem conductori pro se & successorib. suis locari: quia hæc est
species alienationis, sed vbi esset talis persona quæ posset aliena-
re & locare cum d. pacto, pactũ tenet: vt est de mente gl. fi. ibi ſm
Ang. ibidẽ. ¶ Secũdo adducit id qđ no. Car. in cle. j. in §. fi. in pe.
q. de reb. ec. nõ alie. vbi quærit quid si prælatus qui prohibet lo-
care ad longũ tẽpus. i. ad x. annos: vt in d. cle. j. cũ ibi not. locaue-
rit ad nouem annos, & finito vlt. anno locauit ad alios nouẽ an-
nos inchoandos à die finitæ primæ locationis: an valeat. & vr̃ ꝙ
non: quia istud dictum de locatione concludi vr̃ in fraudẽ legis
prohibẽtis prælato posse locare ad longũ tps. alleg. no. in c. quan
2 to. de priuil. ¶ † Sed ita est in proposito ꝙ prædicti emphyteutæ
habentes vtile dñium, nõ possunt de iure cõi locare ad longum
tps, nisi consentiente dño & soluta quadragesima: iuxta. l. fi. C.
b de iure emph. hoc voluit Spe. [b] in ti. loca. §. nec aliqua. ver. cxxiij.
cum duob. ver. seq. & expressius Io. de Imo. in c. potuit. de loca-
to. in xiiij. co. in ver. item quæri pōt an emphyteutæ possit loca-
re, &c. nisi ex forma bullæ possunt alienare quin teneatur acqui-
rens ad solutionem dictæ sextę partis. & ad inuestiturã petendã:
ergo de tali locatione facta de nouẽnio in nouenniũ debet iudi-
cari tanq̃ de locatione ad longũ tps: quia videretur illa reiteratio
temporis locationis & renouationis apposita in fraudẽ: vt dicit
do. Card. quia vtrobique est eadem ratio s. tam in casu suo, q̃ in
3 casu nostro. ¶ † Tertiò bene facit qđ no. Cy. in l. j. in iij. quæstio.
C. de iure. emph. vbi vult ꝙ si conceditur res in perpetuũ, vel ad
longissimũ tps ad renouandũ de quinquennio in quinquenniũ
dr̃ propriè concessio quæ de iure vocatur precaria: iuxta. c. j. de
preca. quę non differt ab emp. vt no. Bar. in l. j. C. de iu. emph. ac
cedunt concor. de quibus in j. consil. ¶ Sed ita est ꝙ vbi habens
vtile dñium concessisset in emphyteusim, & haberet locũ dispo-
sitio bullæ, quæ vult ꝙ pro translatione vtilis dñij facta ab ipso
habente vtile dñium, dẽt solui d. sexta pars, & peti inuestitura p
concessionem omniũ in emphyteusim factam ab emphyteuta,
vel ab alio habente vtile dñium in ipsum ſm conducentem: & ni
hil amplius remaneret penes illum qui huic secundo concessit:
vt in gloss. & doc. in l. fi. in verb. alijs vendere. C. de iu. emph. no.
Bar. post gl. in l. j. §. econtrario. & in vlt. col. C. de acq. poss. & gl.
& Bart. in l. j. ad fi. C. vti possi. expressius Bart. in l. ex asse. per ibi
no. per glo. ff. ad Treb. & Ioan. And. in c. potuit. de locato. & An
ge. in l. si quis vi. §. differentia. ff. acqu. pos. ¶ Et idem dicendũ in
locatore ad longum tempus, qui quantũ ad materiam non vr̃ dif
ferre ab emphyteusi cum in vtrũque tam in emphyteutã quàm
in conductorem in longũ tempus transferatur vtile dñium. l. j.
in fi. cũ l. seq. Et ibi no. ff. si ager vectig. & in proposito not. Ang.
in §. quia vero Leonis. in auth. de reb. eccl. non alien. ergo idem
dicendum est in casu nostro qui ęquipollet locationi ad longum
4 tempus, vt est s̃. probatum. ¶ † Nec prædictis obstat si diceretur
quod per illam numerationem temporis, videlicet de nouennio
in nouennium vr̃ tacitè actum quòd vtile dominium non trans-
feratur prout agi potuit. l. cum manu sata. §. fi. de contrah. empt.
& no. Saly. & Ioan. de Imo. in l. si domus. §. fin. ff. de leg. j. & Bal.
in c. j. §. aut si libellario. in fi. in tit. quibus mo. feu. amit. vbi di-
cunt ꝙ si res locatur ad longum tempus, & agatur ꝙ non transfe
ratur dominium vtile: quòd tunc talis locatio non dicitur aliena-
tio, & ita saluetur gl. in d. §. institutio. & circa responsionem hu-
ius articuli satis laborauit secundus consultor. ¶ Sed vera respon
sio esse videtur quia aut si per illam dinumerationem temporis
videatur actum quod non transferatur vtile dominiũ, nulla com
mittit᷑ fraus in alterius præiudiciũ: & tunc procedat argumentũ,
aut si tunc diceremus tacito actum videri quod non transferatur
vtile dominiũ resultare posset fraus legi in alterius præiudicium:
vt in proposito nostro quo ad euitandam solutionem sextæ par-
tis seu capsoldi. & in illo casu non procedit arg. vt not. Bal. in c. j.
in prin. x. col. in ver. extra quæro quid de locationibus &c. in tit.
qui feu. dare possunt. & in c. j. in prin. in iij. vel. iiij. col. eod. ti. de
5 prohib. feud. alie. per Federi. ¶ † Bene faciunt notata per Barto.
in l. Modestinus. in fi. ff. de donatio. vbi dicit ꝙ si instrumẽto aga
tur quod tot sint donationes quot sunt iugera terræ donatæ, vel
quòd tot sunt donationes quot sunt res donatæ: & tamen omnes
res coadunatæ excedunt summam vltra quam sine insinuatione
donari non potest: per hoc non valebit donatio sine insinuatio-
ne: quia intelligitur facta in fraudem: vt in simili habetur in l.
quemad. C. de agri. & censi. li. xj. & in l. sancimus. §. si quis autẽ.
& ibi not. doct. C. de dona. & idem no. Io. And. in addi. Spec. in
titu. de instru. edi. §. porro, in vlt. addi. magna. & Oldr. in consil.
ccliiij. incip. factum tale est domina Sa. &c. & Bald. in l. illud. C.
de sac. san. eccl. Io. de Imo. in regula. c. cum contingat in antepe.
char. de iureiur. & per Ang. & melius per Pau. de Cast. in l. scire
debemus in prin. ff. de verb. ob. ¶ Et per istud etiã patet non ob-
6 stare id quod no. Bal. in l. voluntas. C. de fideicom. † vbi dicit ꝙ
vasallus potest vendere fructus feudi ad modicum tempus irre-
quisito domino: quia non est alienatio. & idem putat si ad inte-
grandum de modico tempore in modicũ tempus: quia tot sunt
venditiones quot apparent tempora distributa, & non apparet
vnus contractus perpetuus, argu. d. l. scire debemus. in prin. ſm
eum. Nam r̃ndeo ꝙ dictum Bal. posset saluari vbi licet intellige-
remus plures esse contractus ad modicum tempus nulla fieret
fraus legi: vt in proposito nostro tunc dictum Bal. non procede-
ret, vt ipsemet declarat. in d. c. j. in prin. in x. col. in ti. qui feu. da.
pos. & in c. j. in prin. in ij. col. de prohi. feu. alie. per Federi. & di-
7 ctum est supra. ¶ † Per prædicta etiam patet respõsio ad id quòd
consuluit Ange. in cons. suo in ordine meo. cxcj. incipien. Ex for
ma & serie dictorum instrumentorum: vbi concludit quòd si Ab
bas locauit ad libellum pro tempore. xxviij. an. Titio pro se, &
suis filijs masculis, & vna fœmina tantum, ad renouandum vni
ex eis si finitis dictis. xxviij. annis non renouabit dictæ filiæ su-
perstanti, sed concessit cuidam extraneo, quod iste extraneus
erit potior iure prædicto quàm sit dicta filia, quæ non fuit reno-
uata ante concessionem factam extraneo: quia per illam pro-
missionem de renouando non fuit acquisitum aliquod ius rea-
le illis, qui debebant renouari: sed sola actio personalis sic vt di-
cimus in eo cui facta est promissio de vendendo: quia ei nullum
ius quæritur iur. sed sola actio in persona contra talem promis-
sorem: vt teneatur ad interesse si non vendat. l. si sterilis. §. si
fundum. de acti. emp. ¶ Et circa responsionem huius obiecti
insudauit secundus consultor forte plusquam oporteret. nam
vera responsio videtur & quando concessio fuit facta de no-
uennio in nouennium cum pacto de renouando: tunc est spe-
cies alienationis: quemadmodum precaria & emphy. vt not.
Bart. in d. l. si finita. §. si de vectigalibus. in iiij. q. ff. de dam. inf.
& Cyn. in l. j. C. de iur. emph. cum concor. sed in casu quo con-
suluit. Ang. non fuit facta ab initio concessio de. xx. annis cum
promissione de renouando: & sic à principio concessio non
fuit facta nisi pro vno tempore. secus in casu nostro. ¶ Secun-
do respondeo quòd in casu in quo consuluit Ange. cessabat su-
spicio fraudis: non enim ibi poterat dici quod illud pactum de
renouando esset adiectum, ne prima concessio transcenderet
longum tempus: & sic ne esset alienatio: & non debetur cap-
soldius ipsa prima concessione: quia constabat quòd in casu in
quo consuluit Ang. illa concessio erat facta ad longum tempus.
s. ad vigintiocto annos: & sic erat alienatio & translatio totalis
dñij facta ab habente directum dñium nomine ecclesiæ: quo ca
su etiam nullus capsoldus venit soluendus: sed nos loquimur qñ
habens vtile dominium vult facere plures locationes per dinu-
merationem

meratione m temporum, quorum quodlibet erat modicũ. & sic euitaretur solutio sextæ partis seu capsoldi. quo casu præsumitur facta illa dinumeratio illorum temporum in fraudem, & non releuat: vt superius est ostensum. Ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Renouando.j.lib.iij.consi.ciiij.col.j.& li.v.consi. cxvij.plenè dixi in consu.paris.§.xlj.q.viij.

b ¶ Spec.Imo.Spec.ibi contrarium sentit & est verius vt dixi.j. li.iij.consi.cxix.

EPITOME.

TRACTAT de intellectu statuti de compromittendo inter coniunctos nisi appareat de instrumento liquido.

CONSILIVM CLXVI.

1 Viso puncto mihi transmisso & statutis & alijs scripturis, de quib. in eo fit mētio, resecatis superfluis. ¶ † Circa primum dubium quo quæritur an licitũ fuerit d.Io. reconuenire dictam matrem eius & auunculum non obstante ꝙ veniā nõ petierit, & dico ꝙ de iure dicta reconuentio & processus tenuit: quia nõ est de substantia ad validitatem processus fm Guil. de cu.Bar.Ful.in l.fi.de in ius vocan.& per l.quamuis.ff.eo.ti.& ibi ponit Guil. vbi põt remitti per partē, & si esset de substantialib.iudicijs non posset per partē remitti: vt no.glo.in c.de causis. de off.dele.& in c.fi.de re.iu.in vj.& in c.j.de lib.obla.& in cle. sæpe de ver.sig. & in auth. offerat. de litis contest. ¶ Et hoc saltē procedit in casu nostro: quia præsupponitur ꝙ mater non fuit in ius vocata, sed sponte venit: quo casu cessat prohibitio, vt in.d.l. quāuis. ¶ Et etiā in prima comparatione & oppositione facta p matrē contra reconuentorē vel eius procuratorē non fuit oppositum de venia non petita, vnde cum à principio non opposuerit, videtur cõsensisse fm Bar.in d.l.quamuis. per l.finalem. C.de ex ce.l.sed si susceperit.in prin. C. de iu. Præterea etiā iudex postea veniā concessit. ¶ Super scđo principali quæsito, quo quærit an dictum assertum instrm̃ dotale dicatur publicum instrm̃ liquidum: adeo quod ea quæ petita fuerunt per do. Thadeam occasione dicti instrĩ non debeat fieri cõpromissum stante statuto sub rubrica, qđ causæ vertentes inter coniunctos debeant compromitti, maximè in ver.inci. hæc omnia sunt verba, &c. & stantib. exceptionib. positis in parte dicti Io. Et dico ꝙ non debet iudex pronunciare super dicta causa principali inchoata super dote vel non esse faciendũ cõpromissum prout pronunciauit: quia statutum ponit regulā, quod quælibet causa, lis, vel controuersia vertens inter coniũctos debeat compromitti nisi de debito, de quo esset lis, & quæstio, vel controuersia, appareret publicum instrm̃

2 & liquidum: † & instrm̃ dr̃ esse publicũ qñ est publica manu factum, in forma solenni auth.c.ij.de fide instr.cũ ibi not.per doc. Not.plenè Spe.in titu.de instru.edi.§. nunc dicendum restat.in prin.& ita etiā habet in repe. quæ ascribit. Barto.in l.si quis ex argentarijs.§.si initiũ.ff. de eden. vbi ad hoc all. text.in §.sed si sic instra.cũ.§.seq.in auth. de instr. cau. & fi. ¶ Sed ita est ꝙ contra dictũ assertũ instrm̃ fuit oppositũ: quia non erat confectũ & rogatũ per publicā personā, neque in authenticā formam redactũ: & antequam constaret de istis perfectè, & esset facta plena fides quod pro parte dñæ.F.fuit pronunciatũ per iudicē illam causam non esse cõpromittendam quod fieri non debuit: quia & antequam pronuntiatio talis fieret, oportebat constare illud instrm̃ esse solenne & publicũ & liquidũ, cum statutũ de tali loquat & intelligat. l. non putauit. §. non quauis. de contratab.& ibi hoc no.Bar.circa fi.de re iudi.l.diuus Traianus.cum ibi no. per Bart. ff.de testa.mili.l.non ignorat.C.qui accu.nõ poss.l.ij.§.prætor. cum ibi no.per Bar.ff.qui satisda.cog.& est doctrina Bar.in l.j.§. j.qđ vi aut clam. Et no.Io.An.in addi.Spe.in ti.de sen.prola.§.vt autem.in additione quæ incipit: cum hæc.& Bald.in l.si causam.

3 C.de execu.rei iudi.& Saly.in l.ita pudor.C.de adult. ¶ † Et de iure si producit scriptura tanquam publicum instrm̃, potest opponi quod non est instrumentum quod nõ fuit rogatum à persona publica, seu ab eo cuius manu diceretur esse scriptum vt latè Sp.in ti.de instr.edi.§.ergo.ver. & postquam de ipsius & versi.seq.& not. plenè in c.j. de fide instr. Et maximè cum personæ dicti ser Andreæ & ser Lud.non essent notæ in loco, quia erant instrumenta de longinquo: vt alibi dicunt doc.& maximè Cyn.in l.comparationes.C.de fide instru.& ibi etiā Bal. & Spe.in tit.de instru.edi.§. refert. versic. sed quid si procedit. & ver. & scias.& ver. si illud autem. ¶ Vnde quando prædicta negant oportet ꝙ probetur instrumentũ esse scriptum manu illius qui est ibi scriptus: & de hoc statuit dicto illius si viuit. Et si non viuit deuenitur ad comparationem literarum.l.si quis decurio. & ibi not.C. de fal.in auth.si contractus.cum gl.in ver.solo.circa fi.C.de fide instr.& in auth.de instr.cau.& fi.§.sed si moriantur. cum §.seq. & ibi no.Bart. in l.j.§.si quis neget.ff.quemad.tes.ape.per Bart. in l. computationes. in v. col.& in l.in exercendis. in vj. colum. C.de fide instru. ¶ Et sic oportebat probari per comparationem ꝙ scriptura ex qua sumptum fuerat dictum instrumentum erat scripta manu dicti ser Andreæ, & similiter quod illud instrumentum authenticum erat scriptum manu dicti ser Ludo. & ser Andreæ. ¶ Et quod erant tabelliones: vt no. Spe.in §.instrumentum.ver.item quod tabellio non fuit.& etiam per doct.in c.j.de fid.instru.Cy.& Bal.in d.l.comparationes. & Spe.in d.§.restat. in versi.supra allegato. vbi concludunt ꝙ onus probandi incumbit producenti instrumentum. ¶ Nec prædictis obstat si diceretur quòd satis est probatum per licentiam datam dicto ser Lud. de authenticando instrumenta ex rogationibus & protocollis ser Andreę defuncti, iuxta id quod habetur in c. cum p.tabellio. extra de fide instru. & constat de dicta licentia scripta per ser Fe-

4 de. Quia respondeo primo † quod per supradictam licentiam non probatur quòd dictum instrumentum dotis sit de rogationibus & protocollis d. ser Andreæ defuncti: imo illud erat opus probare per cõparationem: vt iam.s. est ostensum. ¶ Et etiā per d.licentiam, non est probatum quod dictum instrm̃ authenticũ sit scriptũ manu ser Ludouici: quinimo nec etiam per illam licentiam probatur d.ser Andream fuisse notarium publicum: quia dato ꝙ in d.licentia fieret mentio expressa vel tacita ꝙ d.ser And.& ser Lud.fuerint tabelliones, adhuc non sufficerent: quia oporteret ꝙ incontinenti ser Lud.eo tempore quo vt dicitur, fuit rogatus de dicto contractu dotis esset notarius: quia aliàs non concluderet illa probatio: vt l. matrem. C. de prob.l. eum actum. ff.de neg.gest.cle.fi.cum ibi not.de rescrip. c.in præsentia. de prob.tamen etiam quia illa verba enunciata iudicis non probant, saltem quo ad eos quid. licentiæ non fuerunt præsentes. vt in auth. si quis in aliquo.& ibi not. Bart.C.de eden.no.Inn.in c.cum in iure.de offi.deleg.& in c.quoniam contra.de prob. & Ioan.An.in c.post cessionem. eod.titu. & not. Bartol. & doc.in l.sciendum. de verb.obli.cum concor. ¶ Alia ratione etiam non debuit pronunciare iudex causam non esse compromittendam: quia requirit statutum quòd res sit liquidata per instrumentum. Sed ita nõ erat.nam dato quòd Io. confessus fuerit respondendo interrogatorijs partis aduersæ se esse hæredem patris, tamen per hoc non constabat quo tempore mortuus esset pater dicti Io. adeo ꝙ constaret euenisse diem quo potest cum effectu peti & exigi dos cõsistens in quantitate, quæ quidem dos exigi non potest eum effectu post annum à die mortis mariti.l. vnica. §. exactio. C. de rei

5 vxo.acti. ¶ † Opponebatur & insuper contra instrumentum dotis ex simulatione. quo casu instrumentum non retinet amplius nomen instrumenti: vt vult Bal. in l. cum precib. per illum text. C.de proba.& in l.fi.§.in computatione.C.de iu.delib.& in l.j. C.plus valere quod agitur.& in l.si non sortem.§.j.ff.de condit. inde. & Io. de Imo. in l. fin. ff.à quibus appel.non li.& in c.cum contingat. de iureiur. in septimo membro. ¶ Et præsertim quia statutum prædictum loquens de instrumento puro & liquido, videtur accipere instrumentum purum & liquidum pro debito puro & liquido de quo constat per instrumentũ: sic accipitur ibi continens pro contento: vt etiam accipitur in l. solent. in princ. cum gloss.in ver.custodiarum.ff.de offi.proconsul.cum concordan.ibi allegatis, iuncta l.fi.ver.causali. quidam. cum ibi not.C. de compen.& in c.fin.de po.& l.pure.in prin.ff.de doli excep.l. cedere diem.in ver.pu.de verbor.significatio. & ita est mens statuti. ¶ Accedit ad prædictorũ confirmationem id quod no. Bal. & Saly.in l.neque.C.de compen. vbi per ibi no. dicunt quod licet debitum sit liquidum, tamen non potest fieri reconuentio, nec debet procedi ad executionem ante reconuentionem. quod intelligitur verum si de facili & cito posset liquidari. per id quod habetur.in l.fi.eo.tit.& per nota. per Innoc.in c.ij.de ordi.cog.

¶ † Et

6 ¶ † Et quando intelligatur potuisse de facili vel cito liquidari, com
mittitur iudicantis arbitrio: vt not. Cy. in l. fi. in. iiij. q. C. de com-
pensa. post gl. & ibi etiam Bal. & ibi no. in gloss. & Bart. in l. si is à
quo. ff. vt in pos. lega. & Innocen. & alij in c. veniens. el. ij. de te-
sti. & Bal. in l. ij. C. de edic. diui Adri. toll. & in l. fi. C. de ord. co-
gni. ¶ Et satis videtur potuisse cito liquidari, si intra tempus instan-
tiæ causæ dotis circa quod erat determinata causa dotis potuisset
expediri & liquidari causa reconuentionis per no. per Bar. in di-
cta. l. si is à quo. & expressius hoc vult Ang. in l. ille à quo. §. si de
7 testamento. ff. ad Trebel. vbi dixit † quòd quoties opponitur in
causa aliqua exceptio quæ potest liquidari intra tempus intra
quod instantia ipsius causæ debet sopiri ita quod in illud tempus iu-
dex potest deliberare maturè qualiter sententiam ferre debeat,
talis exceptio dicitur requirere altiorem indaginẽ: allegat. d. l. si
is à quo. cũ ibi not. ergo cum dicta causa dotis ageretur ordinariè
& nõ executiuè, vt patet in processu, eadem erat in instantia cau-
sæ reconuentionis & prin. ¶ Et sic apparet ex his quæ not. Bald.
& Saly. in d. l. neque. quod propter dictam reconuentionem il-
lud debitũ dato quod fuisset liquidum non habetur pro liquido, nec
eius fieri debet exactio stante recõuentione facta super eo quòd
poterat cito liquidari, & intra eandem instantiam. aliud dicerem
si do. Thadea intentasset viam executiuam petendo executionẽ
instrumenti, quę via habet breuem & celerem expeditionem ex
forma statuti, & hanc differentiam an petita sit executio instru-
menti, an vero sit via ordinaria ad debitum de quo apparet instru
mentum. facit Bald. in d. l. si non sortem. §. j. in fi. ff. de condi. in-
de. & istud bene attendendum. Ex quibus cõcludo fuisse minus
bene iudicatum per dominum iudicem. & bene appellatum per
dictum Ioannem. Ego Alexander.

ADDITIO.

a Intra Pau. l. ij. C. de compensa.

EPITOME.

NON valet appellatio incerta nisi intra tempus appellandi
declaretur.

CONSILIVM CLXVII.

VIso processu inter Iacobum de Spinellis ex vna, Antoniũ
ex alia: & visa appellatione interposita per dominum An
tonium ad Serenissimum dominum legatum Bononiæ.
Et ad Vicarium Reuerendissimi domini archiepiscopi de Rauen
1 na, & ad quemlibet alium iudicem competentem. ¶ † Dico bre-
uiter quòd cum non appareat intra. x. dies datos ad appellandũ,
quòd d. appellans declarauerit coram quo iudice intendebat di-
ctam appellationem prosequi, quod appellatio nõ procedit per
iura & rationes quæ sunt supra in alio consil. inci. Viso processu
causarum versarũ &c. ¶ Cui adde quod non est curandũ in dicto
casu, an iudex à quo appellationi detulerit, & terminũ appellan-
ti præfixerit. Nam illam dñiam non curat Archi. ij. q. vj. c. si quis
in diem. Et colligitur ex verbis. Ioan. And. in d. c. in alternatiuis.
2 dum dicit † quòd ad vnum certum & non ad plures est appellan
dum, aliàs nec certi apostoli, nec dari nec peti possunt. ¶ Et etiã
tenebat Gui. naso. vt refert Arch. in d. c. si quis. aliàs si is cui. de
off. dele. li. vj. Nam illa ratio quod apostoli seu literæ dimissoriæ
ad certum iudicem ad quem petendi sunt ostendit quòd non at-
tendatur an iudex à quo receperit appellationem & præfixerit
appellanti terminum vel non. ¶ Et quod dicta differentia non
sit bona tenet. Spe. & Ioan. And. in titu. de appel. §. nunc tracte-
3 mus. ver. quid si appellatio ad legatum. † vbi volunt quòd si di-
co, appello ad legatum vel papam mihi opinione seruata coram
quo velim prosequi, non valet appellatio non facta distinctione
an talis appellatio fuerat recepta à iudice, vel approbata à parte
vel non. ¶ Bene facit quòd ibi Spec. subdit, & Ioan. And. in ver.
sed quid si quis dicit etiam do. Ab. Sic. in c. ij. de appel. vbi con-
4 cludunt † quòd si quis dicat simpliciter, appello, nisi dicat ad
quem non valet appellatio propter incertitudinẽ quando ad plu
a res poterat appellare, nisi intra [a] tempus datum ad appellandum
declarauit coram quo velit prosequi appellat. ¶ Hoc vltimum ta
men habet fortasse aliquid dubij magis q̃ casus noster. per ea quę
no. Ioan. And. in c. vt debitus. de appel. & Bal. in l. apertissimi. C.
de iudi. & Ioan. de Imo. in d. §. si quis. ¶ Item non obst. si dicatur
quod videtur ap. ad legatum: quia fuit primo nominatus in appel-
latione. arg. l. quoties. in princ. ff. de vsufr. & l. qui soluendo non
erat seruum. ff. de hæred. inst. quia responderi potest quòd illa iu
ra loquuntur in dispositione vltimæ voluntatis puræ in relicto
quod præsumitur fieri propter affectionem vel meritum. l. nec
adiecit. ff. pro socio. l. si fuerit. ff. de reb. dub. vnde refertur ibi ad pri-
mum nominatũ, & expressè. Ioa. And. in d. §. nunc tractemus. in
additione quæ incipit, ideo. ¶ Nec obst. quod ad supplicationem il-
lorum dictorum de Spinellis in dicta causa appellationis fuit as-
sociatus alius iudex, quia ex quo appellatio non valet, non facta
dicta declaratione intra tempus datum ad appellandum, non po
tuit consensu partium postea validari: vt in cle. si appellationem.
cum gloss. de appellatio. & not. Bal. in auth. ei qui. C. de tempo.
appellatio. & in l. Centurio. ad fin. cum simil. ff. de vulga. & pu-
pilla. ¶ Non obst. prædictis quod not. Ioan. de Imol. in l. j. §. si
quis. ff. de appel. vbi concludit quòd de iure ciuili talis appella-
tio valet per rationes ibi per eum positas. Et in alio cõsilio alleg.
quia respondeo quod in causa ista appellationis seruandum est
ius canonicum: quia est causa denunciationis euangelicæ seu iu-
dicialis quæ spectat ad ecclesiam. c. nouit. de iud. cum sit materia
in qua seruari debet ius canonicum, & non ciuile: vt in c. cleri. de
5 iudi. Et ibi per dict. doc. maximè Ant. de Bu. † quod etiam quan-
do materia esset mista nõ mere ecclesiastica & non merè ciuilis:
tunc in foro ecclesiastico seruari debet lex canonũ & nõ lex ciui-
lis discrepãs à canone, vt not. in c. cũ esses, & in c. relatũ. de testa.
¶ Bene facit quod voluit gl. notabilis in c. quod clericis. de foro
compe. & quod no. gl. in clem. dispendiosam. in vers. vsuram de
iud. & in c. ij. de reg. iur. in vj. ¶ Fortius dixit Ant. de But. in c. qđ
6 clerici. circa medium. † quod vbicunque contingat coram eccle
siastico iudice tractari causam laici, de qua potuisset cognosci iu-
re ordinario à iudice seculari: tamen quò ad appellandũ & an ap-
pellatio procedat attendetur ius canonicũ, & non ius ciuile: quia
istud videtur concernere ordinem iudiciorum: ideo attendi de-
bet ius loci in quo causa tractatur, iuxta id quod habetur in l. j. in
prin. ff. de vsur. & l. iij. §. fi. ff. de testib. not. l. j. C. de emanci. libe.
& in l. j. C. quæ sit lon. consue. & in l. cũctos populos. C. de sum.
tri. & per Inno. & alios in rub. extra de consuet. & Spe. in titu. de
fer. §. j. versic. sed pone. cum suis multis concor. ¶ Sed hæc causa
agitur coram iudice ecclesiastico: ergo, &c. ¶ Ex prædictis con-
cludo pronunciandum esse dictam appellationem non procede
re & non valuisse. Alexander. Bononiæ.

EPITOME.

REMISSIO damnorum, interesse, & iniuriarum etiam in
tractatu pacis, non extenditur ad terras quæ vendicari possunt,
quibus alter alterum tempore belli seu discordiæ spoliauit.

CONSILIVM CLXVIII.

REquisitus vt breuibus dicam quid sentio super illo arti-
culo quo consuluerunt suprascripti celeberrimi patres
do. Marianus & do. Bald. An per illa verba de quibus in
d. consil. quòd magnificus dominus Raynutius de Fernesio ex
vna parte. Et magnificus dominus Ildebrandinus de Vrsinis ex
altera ex certa scientia & non per errorem: vel dolo, vel metu du
cti per se & suos hæredes fecerunt vnus alteri: & alter alteri finẽ,
refutationem, & quietationem, & pactũ de vlterius aliquid non
petendo vel exigendo per se vel alterũ eorum nomine de, & pro
omnibus & singulis damnis & interesse: & expensis & iniurijs fa
ctis: & receptis inter d. partes tam tempore guerræ quàm tempo
re pacis. tam per se & eorũ subditos: quàm per quoscunque ma-
gnificos eorum antecessores vsque ad pręsentem diem, &c. Intel
ligatur esse derogatũ iuribus quæ d. comes Ildebrandinus vigore
maximè cuiusdam imperialis concessionis feudalis habere præ-
tendit in nonnullis castris, terris, & locis quæ nunc tenentur per
filios & hæredes d. domini Raynutij, & quæ tempore teneban-
1 tur per d. domi. R. ¶ † Puto concludendum quòd non: quia per
illud verbum, damnis. non videtur facta remissio iuris vendican-
di dictas res occasione vtilis dominij acquisiti dicto comiti, &
suis hæredibus occasione cõcessionis feudalis: iuxta cap. j. §. j. de
inuesti. de re. alie. fac. c. j. cum ibi no. de cap. cor. ¶ Hoc proba-
tur

tur quia qñ res non desijt esse in dñio d. comitis Ilde. licet sit ca-
pta vel occupata, aut furto subtracta non dicit͛ damnum datum.
d.comiti.Ilde.quia aliud est damnum dare in re, puta rē deterio-
rare, vel deuastare, vel disrūpere: aliud est furto vel rapina subtra-
here.l.ij.in princ.& §.si quis non homines.ff.vi bo.rapto.ibi dū
dicit, aut rapuerit aut damnū detulerit.l. si qñ. C. vnde vi ibi, de
rebus abreptis vel inuasis, vel damnis datis.& illa aduersatiua po-
ni debet inter diuersa.l.hæc verba ille.ff.de ver.sig.¶ Etiam pro-
batur in l.nauta.in fi.ff.nau.caupo.stabu.ibi dum dicit tex.quę-
cunque de furto diximus eadem & de damno debent intelligi.
vnde per illū tex.dicit ibi Bal. ꝙ cum furtum & damnum sint spe
2 cies separatæ.vt ibi patet: sequit͛ † ꝙ si statutū dicit ꝙ pro damno
dato credat͛ sacramento accusatoris non habet locū in furto, nisi
quatenus ius cōe disponeret.ideo dicit ꝙ si quis de vinea exporta
uit frumenta, cum in ea non inciderit ipse sic quē non dedit dam
num sed commisit furtū non stabitur sacramento accusatoris.Et
idem dicit Bal.in l.ait prætor.in pri.ff.de iureiu.vbi dicit ꝙ si sta-
tutū disponit quod de damno stet͛ sacramēto accusatoris: aliquis
accusat aliquem de exportatione lignorū, an debeat credi sacra-
mento suo concludit quod nō: quia damnū est deterioratio rei.
Sed hic non allegabat͛ læsio circa res: præterea fm eum istud fa-
ctū cadit in speciem furti: alleg.l.j.§.j.ff.de incen.rui.& naufra.
& l.si quis rem.cum ibi no.ff.si cert.pe.¶ Probatur etiā vltra all.
per eum in l.si seruus seruū.§.si quis in manu.& §.si oliuā.cum.
§.seq.ff.ad l.Aquil.vbi act.leg.Aqui.quę locū habet pro damno
dato.inst.ad l.Aqui.in prin.& quasi per totū.& d.l.si seruū.§.iij.
aūt capite.nō habet locū pro furto.¶ Pro hoc allego gl.in l.præ-
3 tor.§.hoc edictū.in ver.alijs.ff.de damn.infecto.quæ dicit † ꝙ
a furtum non est propriè damnū sed impropriè.[a] Et constat, ꝙ sta
tuta & contractus intelligunt͛ in casu proprio.l. quicquid astrin-
gendæ.ff.de ver.oblig.l.constitutionib.ff.ad municip.l.veteri-
bus.ff.de pac.& quod no.Bar.in l.liberorū.ff.de verb.sig.dum
tractat an appellatione filiorū in contractib.veniant nepotes.&
Arch.xvij.q.iiij.c.si quis suadente.dum tractat an in contracti-
bus masculinū concipiat fœmininum cum suis pluribus concor.
¶ Facit etiā ad prædicta l.iij.cum ibi notatis.ff.de peti.hæred.Et
quod aliud sit ipsa res principalis: aliud eius pretiū, & aliud sit da-
mnum est text.in l.j.& ibi ponderat Cy.de edi.ac.¶ Cum ergo
intendat.d.comes terras prędictas seu earū possessionem vendi-
care seu recuperare quibus aliàs ipse vel sui prædecessorȩs p vim
& inuasionem spoliati fuerunt: sequitur quod non intelligitur
tali iuri renunciatum licet sit promissum non petere damna.
¶ Non etiam obst.quòd sub illo verbo, interesse, comprehenda-
tur renunciatio d.iuris vendicandi rem ipsam seu substantiā ip-
4 sius rei principalis: † quia interesse, est propriè damnum emer-
gens & lucrum cessans propter factum, vel omissum quod fieri
vel omitti non debuit.not.gloss.& doc.in l.j.C.de sen.quæ pro
eo quod interest.Ex eo enim quod dicit͛ quod est damnū emer-
gens, patet quòd non comprehendit rem ipsam principalem ex-
tantem: vt probaui s͞.& minus etiā in casu nostro castra ipsa quæ
sunt d.comitis possunt dici lucrū cessans: & etiam secundū diffini
tionem Bar.in l.j.C.de sen.quę pro eo quod interest.in j.q.inter
esse propriè & strictè sumptū, prout accipiuntur verba in contra
ctibus: vt s͞.dixi.differt ab ipsa re principali quæ mihi restituen-
da, vel debita est.¶ Nec etiā super verbo expensarū comprehen-
ditur ipsum principale pretium: vt est text.singularis secundum
Bar.& doc.in l.quibus diebus.§.j.ff.de condi.& demon.facit.c.
in nostris.de iniur.& damno dato.& not.Bald.in l.alimenta.C.
de neg.gest.¶ Nec etiam per remissionem iniuriæ vr͞ derogare
5 d.iuri vendicādi castra & d.dominio quia † remittens iniuriam
non vr͞ remittere ius consequendi damnum quod ex iniuria pas-
sus est: vt decidit Dyn.quem etiam sequitur Bald.in l.si pro fure.
in prin.ff.de condit.fur.per l.sed si vnius.§.si à me.ff.de iniurijs.
etiam ibi Dyn.& not.Bald.in l.si tibi.§.j.ff.de pac.¶ Ideo dicit
Bal.quòd debeas esse cautus vt facias tibi remitti non solum in-
iuriam: sed damna & interesse.¶ Et idem Bald.in l.domus.ff.de
ser.vrb.præd.vbi dicit plus quòd si remitto iniurias, & expul-
siones, & deuastationes, non videor remittere dāna & interesse:
secundū Dyn.quod esset no.secundū Bal.est de mente Spe.in ti.
de accu.§.j.ver.Sed quid si vulneratus.eadē ratione non videbit͛
remisisse dominium & ius vendicandi rem ipsam principalem.
6 ¶ † Fortificantur prædicta: quia in obligatione vel alienatione
b generali non veniunt[b] ea quæ quis sub pœna est prohibitus obli
gare vel alienare: vt notanter inquit Bart.& alij in l.codicillis.§.
instituto.ff.de leg.ij.per l.obligatione generali.ff.de pig.& no.
Spec.in tit.de pign.§.j.ad fi.ver.si quid.& etiā Bal.in l.j.per illū
text.C.quæ res pign.obliga.pos.& in l.voluntas.C.de fideic.&
in c.imperialē: in j.co.de prohi.feu.alie.per Fed.& Ang.in auth.
de rest.& ea quæ parit.in prin.& est in proposito nostro casus in
c.in generali.in tit.si de feu.fue.cōtro.inter do.& agn.vbi in ge-
c nerali alienatione facta per vasallū non venit feudum[c] nisi ex-
primatur vt ibi.& in c.ij.de capi.qui cur.ven.quia talis alienatio
7 est prohibita.vt in d.c.imperialem.cum vul.¶ † Et pactum de
non petendo seu per quod remittitur res vel actio, dicitur esse da
tio: & sic alienatio: vt inquit Bal.in l.j.in j.col.C.de bo.ma.alle-
gat not.per gl.in l.apud acta.C.de transac.in gl.in ver.penden-
te.iuncta gl.in ver.pacto.licet aliud sit in remittente lit.seu tran-
sigente super lite.& propterea dimittendo fm eum per l.fideic.
C.de transact.Et no.etiā in proposito Bal.in l.si inter vos.C.cō-
munia vtriusque iudi.& in c.j.ad fi.de controuersia inter vasallū
& aliū de beneficio.¶ Bene facit quòd not.gl.in l.si quis obliga-
tionem.ff.de reg.iur.& quod in varijs locis per illam gl.tradunt
scribentes maximè Bal.in l.pactū.in xviij.q.C.de colla.& Ang.
in l.cōtra iur.§.fiñ.& in l.si vnus.§.pactus.ff.de pactis.& in l.pa
cta quæ contrà.C.de pac.& l.j.in l.Modestinus & in l.Aquilius.
8 & ibi no.moder.ff.de dona.¶ † Vltimò inquantū quærit͛ quid
de expensis per ipsum comitem pro recuperando castrū Victoc-
cie de manibus dominorū Senensium quod castrum erat com-
mune dicti comitis & dicti.R.Et occupatū fuerat per dictum cō
mune Senarum, dico illas reficiendas pro rata per hæredes.d.R.
attento ꝙ cum effectu fuit manu armata recuperatum per dictū
comitem.Et hoc si expensam fecit dictus comes communi no-
mine suo: & socij secus si suo tantū.l.si is contra quem.C.de edi.
princ.l.si quis putans.§.siue autem.ff.communi diui.facit.l.qui
aliena.§.fina.ff.de neg.gest.cum si.& in dubio præsumitur com
muni nomine fecisse, cum res pro qua fiebat expensa spectabat
ad vtrunque, nec possit pro parte comitis expediri quin etiam ex
pediretur à parte consocij.ad hoc.l.post mortem.§.j.& l.fin.ff.
quando ex fac.tut.¶ Et probatur, quia aliàs sequeretur quòd co-
mes voluisset donare partē expensæ, quod in dubio non præsu-
9 mitur † quia vbi potest capi coniectura non donationis, non de-
bet capi coniectura donationis.l.cum de indebito.in prin.ff.de
prob.l.si cum aurum.ff.de solu.& l.eleganter.§.qui reprobos.
ff.de pign.actio.¶ Vel oporteret quòd præsumeremus quod co
mes habuit animum vsurpandi partem consocij: vt d.l.si is con-
tra quem.quod non est præsumendum in dubio.l.merito.ff.pro
socio.c.fi.de præsump.Et ideo si comes habuit in expendendo
animum expendendi pro communi vtilitate, & repetendi ex-
pensam non asserat contrarium, quia sibi præiudicaret.¶ Nec
obst.si diceretur quòd dictum castrum fuit ablatum hostiliter
per commune Senarum in odium & propter odium quod ha-
bebat commune erga dictum comitem tantum: & sic debuit a-
scribi dictum damnum culpæ ipsius comitis tantum, etiam si
odium illud esset iniustum: per not.per gloss.sing.in l.si merces.
§.culpæ.ff.loca.& ibi doc.& per ea quæ habentur in l.pen.in
princip.ff.sol.matr.& in l.comitem.§.qui maximos.ff.de publ.
Et quod Bal.in l.si ea lege.C.de vsur.quia responderi potest du-
pliciter.primò quòd vbi non apparet comitem sua culpa dedisse
causam inimicitię & odij dicti communi Senarū non debet ascri
bi sibi: vt tenet Bald.in d.l.pen.in princip.ff.solu.matr.& refert
ipse quod ita tenet Dyn.& etiam ita tenet Bald.in l.ij.§.item si
in facto.de verbo.obligatio.per l.si per imprudentiam.ff.de e-
10 uic.& l.item quæritur.§.exercitu.ff.loca.¶ † Vel secundo re-
spondeo quod vbi commune Senarum non rationabiliter ha-
buit odium & inimicitiam cum dicto comite.imo absque culpa
d [d] comitis, & probetur quòd comes propter odium habuit di-
ligentiorem custodiam ad castrum dictum quàm esset solitus ha
bere ante dictum odium & inimicitiam: & sic quod diligen-
ter custodierit castrum ipsum: tunc dictum odium non ascri-
bitur culpæ.d.comitis.ita est de mente illius singularis.gloss.in
d.§.culpæ.& ita tenet Ioan.de Imo.Rap.cu.& Paul.de Cast.in
d.l.pe.in princip.ff.sol.mat.Ioan.de Imo.& Ro.in d.l.ij.§.item
si in facto.ff.de verbor.obligatio.& Raph.Fulg.in prædi-
cto.§.culpæ.& ita etiam sentit ibi Saly.facit lex de damno.
ff.locati.

ff.locati.& l.ad eos.ff.commo.& ideo ſit diligens aduocatus comitis circa probationem prædictorum, ſecundum quod viderit expedire inſpectis ipſis quæ per partem aduerſam probabuntur vel capitulabuntur. Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Damnum Alberi.ij.ſtatu.q.lxiij.Bald.Ale.Ia.l.j.§.fi.ſi quis ius di.non obtẽ.Alex.l.ſi tibi decem.§.j.de pac.Bal.d.§.ſi oliuam.& in Marga.ver.damnum deci.c.cognoſcentes lib.ij.de conſtitutio.

b ¶ Non veniunt.ſ.eod.conſi.xvj.num.3.

c ¶ Feudum.conſi.ij.in prin.Cor.conſil.cxxiiij.col.iij.ſ.li.iiij.conſil.xlj.col.j.lib.vj.Bald.lauden.præpo.d.l.imperialem in prin.Roma.l.ſi conſtante.in prin.ſolu.ma.Paul.l.tutor §.fi.de pigno.ac.Iaſ.conſi.vj.col.viij.lib.iij.

d ¶ Abſque culpa.Bal.cõſi.ccxxvij.in fi.lib.ij.l.nam & ſeruus.neg.geſt.Alex.l.in his.in prin.ſolu.mat.Are.d.§.item ſi in facto.Hiero.Cagno.rep.l.diẽ functo.num.86.de offi.aſſeſſo.adde no.per Alex.in l.ſi ſtichus.de verb.oblig.in l.quod te.ſi cer.pet.

SVMMARIVM.

1 *Statuta breuiantia præſcriptiones nõ valent contra eccleſiã.*
2 *Poßidendum eſt formaliter: vt præſcribatur in feudo.nu.7.*
4 *Præſcriptũ licet ſit contra vaſallũ, nõ tamen cõtra patronũ.*
8 *Patronus non tenetur mutare vaſallum.*
9 *Ignorantia probabili attenta, reſtituitur contra præſcriptionem xl.annorum.*
12 *Reſtitutio datur aduerſus ſententiam ei qui prius ſoluerat.*
14 *Lucrum radicatum perdere damnum eſt.*

CONSILIVM CLXIX.

VIſo themate ſupraſcripto, videret̃ prima cõſideratione dicendum dicto.A.nullo remedio poſſe ſuccurri, primo ex virtute ſtatuti diſponentis, quod vi poſſedit vel quaſi per annos xx.reliquã decimã vel ius decimandi, iuſtã habet præſcriptionẽ & defenſionem.
¶ Et ſi diceretur quod tale ſtatutũ non debet extendi ad præiudiciũ eorũ qui iure feudi acquiſiuiſſent ab eccleſia ius decimandi, cũ tale ſtatutũ laicorũ dicat̃ tendere in præiudiciũ eccleſiæ, ex eo quia fateri oportebit quod aut talis præſcribens virtute ſtatuti in
1 telligitur præſcripſiſſe aduerſus eccleſiã ſpatio xx.an. & † tũc tale ſtatutũ valere non debet tanquã contra priuilegia conceſſa de iure cõi eccleſijs aduerſum ipſas.c.de quarta.& c.illud.de præſc.& in auth.quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.Et præterea ſtatutũ contra eccleſiã non valet per ea quæ habent̃ in c.eccleſia S.Mariæ.de conſti.& c.nouerint.de ſent.excom.& c.fi.de reb.eccle.non alie.& in auth.caſſa.& ibi per legiſtas.C.de ſacroſan.eccle.& in l.cũctos populos.in v.q.per Bar.C.de ſumma trin.¶ Aut fateri oportebit ꝙ ſatis præſcribens oportebit ſubintrare in locum eius cui eccleſia in feudũ conceſſerit, & etiam ſtatutũ ad hunc caſum trahi non poteſt: quia etiã diceret̃ præiudiciũ inferri eccleſiæ, quæ hoc modo aliũ cogeretur habere in vaſallũ q̃ eum quẽ vellet Eccleſia & aliũ quã ſibi expediret: vt in c.ad audiẽtiã.cũ ibi
2 no.p Hoſtien.de præſcr.& Io.And.vbi volunt † ꝙ aduerſus vaſallũ eccleſiæ non poſſit alius illud ius præſcribere niſi legitimo tpe contra eccleſiã præſcribat: quia diceretur inferri præiudiciũ eccleſiæ, quæ aliàs cogeretur habere vaſallũ alium quã eum quẽ ſibi eligit. Nam ad hoc arg. poteſt reſponderi ꝙ poſito ꝙ poſſidens nõ poſſet ſe tueri præſcriptione xxx.anno. ſm formam ſtatuti: ſaltem videtur quod de iure communi poſſit ſe tueri præſcriptione.xl.anno. quæ ſufficit contra eccleſiam regulariter, excepta eccleſia Romana.contra quam currit tantum præſcriptio.c.annor.vt in d.c.ad audientiam.cum concor.ſ.alleg.¶ Vel excepta aliqua eccleſia cui eſſet à ſede apoſtolica conceſſum priuilegium centenariæ præſcriptionis. Nam vt mihi relatum eſt poteſt contingere quod fortè probatur d.A.& authores ſuos poſſediſſe per annos lx.& circa.¶ Vel etiam poteſt dici quòd poſſeſſores ſe tueri poterunt vigore illius conuentionis initæ inter ipſum epiſcopum & clerum Paduanum ex parte vna, & communitatem Paduæ ex parte altera: per quam conuentionem videntur eſſe tu
3 ti qui xx.annorum ſpatio dicta iura poſſederunt. ¶ † Ex quibus infertur qđ ſi prædicta præſcriptio xxx.annorum & vltra decurſa eſt, quæ currit etiam ignoranti.vt l.fi.C.de præſcri.lon.temp.non eſt tractandum de reſtitutione aliqua in integrũ: quia reſtitutio in integrũ non videt̃ concedi ad præſcriptionem xl.annorum: vt no.gl.in cle.j.de reſtitu.in integ.& gl.in c.ad audientiã.de reſtitu.in integ.¶ Præterea poſito ꝙ reſtitutio aliqua peti potuiſſet, tñ non videtur peti poſſe in præſentiarũ: quia à tempore quo lapſum eſt tempus completæ præſcriptionis annorũ.xl.decurſum eſt tempus quadriennij præfixi ad petendum & obtinendum in inte.reſtit.ergo vlterius peti non poteſt.l.fi.C.de temp.in integ.reſti.c.j.de reſtit.in integ.lib.vj.¶ Sed præmiſſis nõ obſtan.contrariã ſententiam de iure probabiliorem eſſe puto.¶ Et præſuppono primò ꝙ ſtatutum laicorũ de quo ſ.mentio facta eſt, diſponens de præſcriptione.xx.annorum, non porrigit vires ad præiudicium eccleſiæ præallegatis iuribus ſuperius.¶ Et ideo poſſeſſores non poſſunt allegare quod ipſi ſunt feudatarij eccleſiæ in dicto iure dicimando, & ꝙ tale ius in feudum acquiſiuerunt iure præſcriptionis.xx.annorum ex forma ſtatuti allegati: tum quia tale ſtatutũ non habet vires ad præiudicium eccleſiæ:
4 vt dixi.¶ † Tum etiam quia ad hoc vt aliquis præſcribat in feudũ, non ſufficit ꝙ ſimpliciter poſſederit rem feudalem, ſed requirit
a ꝙ appareat quod poſſederit illam rem formaliter,[a] tanq̃ feudalem, & tanq̃ vaſallus, vt ſi apparet ex aliqua feudali præſtatione ſeruitij facta dño feudi ab ipſo poſſidente tanquam à vaſallo, vel per alios ſimiles actus.tex.eſt in c.ſi quis per xxx.in verbo, vt feudum,& ibi ad hoc illũ text.ponderat Bal.in ij.col.in tit.ſi de feu.fue.controuer.inter do.& agna.& in c.fi.& ibi no.Bald.poſt gl.de feu.da.inuicem legis cõmiſ.¶ Nam per talem poſſeſſionem formaliter habitam continuo ſpatio.xxx.annorum præſcriberetur ius feudi aduerſus d.laicum, vt d.c.ſi quis per xxx.aduerſus eccleſiam præſcribitur ſpatio.xl.anno.per iura ſ.allegata.¶ Et in propoſito dicebat Bald.in d.c.fi.de feud.da.in vj.leg.cõmiſſ.vbi loqueretur in eccleſia Romana vel alia habente ſpeciale priuilegium à ſede apoſtolica, quod præſcriptio xxx.ann.nõ currat: quia tunc requireret̃ tempus annor.c.prout ſ.fuit deductũ.¶ Et dato quod fortè poſſeſſor dictæ decimæ prætenderet potuiſſe præſcripſiſſe contra d.A.ad eius tantum excluſionem ſpatio annorum xx.ex forma dicti ſtatuti.vel ſaltem ſpatio annorum xxx.de iure communi.licet d.A.haberet titulum & cauſam ab eccleſia per l.cum ſponſus.§.in vectigalibus.cum ibi no.per Bar.ff.de publi.& not.Ang.in l.ſi cui.in vlti.col.C.de præſcri.xxx.anno.& Ang.& Io.de Imo.in l.vſucapionem.& l.quamuis.ff.de vſu
b ca.¶ Tamen[b] eccleſia contradicente & volente in vaſallum habere dictum A.& non dictum poſſeſſorem, non poſſet dictus poſſeſſor ſe tueri aduerſus eccleſiam pati volentem cum poſſidere, niſi dictus poſſeſſor per annos xl.probaſſet ſe poſſediſſe non ſimpliciter ſed formaliter, ſ.quòd tanquam vaſallus eccleſiæ poſſederit dictum ius decimandi, præſtando ſeruitium eccleſiæ tanquàm vaſallus, vel alium ſimilem actum faciendo, ex quo diſcerni poſſit eum poſſediſſe tanquàm vaſallum. iſta probantur in d.c.ad audientiam cum ibi not.per Hoſt.Ioan.And.& alios de præ
5 ſcri.iuncto.d.c.ſi quis per triginta.cum ibi not.per Bald.¶ † Vnde dicit in propoſito.Ioan.And.in addi.Spe.in tit.de feu.in rub.j.col.quod ſi tertius præſcripſit contra vaſallum ſpatio.xxx.anno.poſtea vaſallus recuperare voluerit feudum contra illum qui præſcripſerat vt vaſallus, & fuerit exceptio præſcriptionis excluſus dominus feudi, cui vaſallus continuò ſeruierat, litem motam inter vaſallum & illum poſſeſſorem ignorauit, ſi velit excludere illum poſſeſſorem & agere contra eum: certè poterit, vt ibi per eum probatur: vt in d.c.ſi quis per triginta.ver.vt feudum, vt dixi.Vnde conſulo do.Andreæ quòd ſi dictus non poſſedit formaliter ab eccleſia ſecundum quod ſupra declaraui potius curet quòd intentet eccleſia iudicium contra poſſeſſorem & rem aduocet, quàm quod ipſe agat: quia promptiora ſunt iura eccleſiæ.Tum quia dictum ſtatutum ſibi non ob.vt probaui.Tum etiam, quia aduerſus eccleſiam requiritur longius tempus.Tum quia oportebit ꝙ poſſeſſor ſi vult dicere ſe præſcripſiſſe in feudũ ꝓbet ſe poſſediſſe nõ ſimpliciter, ſed formaliter, vt dictum eſt.¶ Si autem poſſeſſor velit dicere ſe præſcripſiſſe, & interim excluſiſſe à iure decimandi, non poſſit: quia ius non eſt præſcriptibile.c.cauſam.de præſcriptio.¶ Et per hoc non obſtat gl.in c.j.in ver.præſcriptione.de capel.mona.quia loquitur in iure præſcriptibi-

li ſpatio.xxx. ann. vel xl. Sed illud ius totale eſt impræſcriptibile
per laicum, vt eccleſia, in caſu quo aliqua præſcriptio contra eam
decurſa eſſet, poſſet ex apparenti læſione faciliter petere reſti. in
integ. per infra dicenda, & cum eccleſia rem aduocaſſet aduerſus
poſſeſſoré peteret dictus ab eccleſia ſe in poſſeſſionem induci vi-
gore ſuarum inueſtiturarum. ¶ Secundò præſuppono ꝙ illa con
uētio habita inter epiſcopū & clericū ex parte vna, & cõmunita-
tem Paduæ ex parte altera non ſuffragatur in aliquo poſſeſſori:
imo potius facit contra eum: quia illa cõuentio militat in his qui
poſſident iuſto titulo, & modo legitimo. Sed in themate præſup
6 ponitur ꝙ poſſeſſor titulo caret, ergo, &c. † Et allegatio tituli cū
illo ſpatio.xx.ann. de quo loquitur dicta conuentio, non ſuffice
ret ad inducendā præſumptioné tituli, ſed oportet de titulo pro-
bari, qm̄ agitur de præſcriptione iur. quod ſit magni præiudicij:
vt in l. ſup longi. & per titulū C. de præſcript. long. temp. & not.
Bar. in d. l. cum de rem verſo. ff. de vſur. & per alios in d. l. ſi certis
annis. C. de pac. & per do. in c. peruenit. de cenſi. ¶ Iſtis duobus
ſic preſuppoſitis, dico qđ aut nos quærimus vtrū dictus poſſeſſor
poſſit excludi ab eccleſia, dato ꝙ ipſe poſſediſſet ſpatio. xl. ann.
Et in hoc deciſio clara colligitur ex præmiſſis: quia aut poſſidens
dicit ſe præſcripſiſſe totale ius decimandi, & non recognoſcere
7 eccleſiā: & non pōt d. c. cauſam. † aut vult dicere ſe præſcripſiſſe
dictam rem in feudū, & nō poteſt obtinere poſſeſſor niſi probet
ſe poſſediſſe formaliter, i. tanq̃ vaſallus eccleſiæ poſſedit dictum
ius decimandi, tanq̃ feudum: probando præſtitiſſe ſeruitiū tanq̃
vaſallus, vel actus ſimiles feciſſe. ſi aūt poſſeſſor hæc omnia pro-
baret, tunc obtineret niſi eccleſia probaret ſe læſam ex tali præ-
ſcriptione, & reſti. in integ. peteret vt patebit ex ĵ. dicēdis. ¶ Aut
quærimus vtrum poſſeſſor prædictus poſſit excludi à d. c. preſcri
ptione tm̄ non obſtante. Et in hoc eſt aduertendū primò ꝙ tēpus
pupillaris ætatis. d. A. & etiā tempus in quo pater eius fuit pupil-
lus ſi tunc inceperat præſcriptio debet de illa præſcriptione de-
duci & quod habuiſſent tutores. & ſic tali tempore vſque ad æta
tem xiiij. annorū dormiebat, & nō currebat dicta præſcriptio. l.
ſicut. & ibi no. C. de præſcri. xxx. annorū & l. fi. C. in quibus cau
ſis in integ. reſti. non eſt neceſſa. ſi ergo deductis temporibus pu-
pillaris ætatis dicti A. & eius patris adhuc apparet poſſeſſoré poſ-
ſediſſe per annos quadraginta præſcripſiſſet ſine dubio, per d. c.
ad audientiam. Et an tunc ſit dare remedium dicetur ſtatim. ¶ Si
aūt deducto tempore pupillaris ætatis d. A. & eius patris non ap-
paret poſſeſſorem poſſediſſe per annos quadraginta, ſed per tri-
ginta & vltra & tunc aut poſſeſſor negaret ex toto competere ali
quod ius eccleſiæ à qua d. A. eſt legitimè inueſtitus, & ſic poſſeſ-
ſor recognoſceret. Et conſtat quod minori ſpatio quadraginta
annorum non præſcriberet per d. c. ad audientiam. cum ibi not.
per Inn. ¶ Aut poſſeſſor affirmaret ius d. competere eccleſiæ præ
dictæ: & ſic recognoſceret eccleſiā in dn̄am. Et tunc eccleſia nō
contradicente videret̃ ſufficere tēpus ann. xxx. vt per Inn. & gl.
in d. §. in vectigalib. cum ibi notatis per Bar. ¶ Vnde ſi d. A. inten
taret iudiciū contra poſſeſſorem, & poſſeſſor opponendo exce-
ptionem præſcriptionis affirmaret ius directum eſſe eccleſiæ, &
ſi recognoſceret eccleſiam cautè faceret d. A. ſi curabit ꝙ præla-
tus eccleſiæ compareat modo in iudicio pro intereſſe ſuo, & con
tradicat ac recuſet velle poſſeſſorem habere in vaſallum. Quo ca
ſu ad excludendum. d. A. agentem pro iure quod habebat ab ec-
cleſia, oportet quòd dictus poſſeſſor ꝓbet de præſcriptione xxx.
anno. ſicut oporteret qn̄ allegaret præſcriptionem ꝯ eccleſiā: &
hoc ꝓp connexitatem iuris quod habet ius eccleſiæ cum iur. d.
8 A. arg. l. ſi cōem. ff. quemadmodum ſerui. amit. ¶ † Et etiam ꝓp
præiudicium quod pati poſſet etiam ex mutatione vaſalli, quia
non debet cogi quis inuitus alium vaſallum accipere. ¶ Et iſta eſt
opin. Hoſt. & Ioan. And. in c. ad audientiam. quam etiam ibi ſe-
quitur Ant. de But. Et probatur hoc ex illo text. non violando,
nec etiam obſt. text. in d. c. ſi quis per triginta. quia loquit̃ quan-
do poſſeſſor formaliter poſſedit: & ſic fuit à domino feudi rece-
ptus. Et loquitur de dicto laico in cuius præiudicium ſufficit præ
ſcriptio xxx. anno. Et ſecundum iſtam præſcriptionem quæ vi-
detur eſſe de mente iur. & doc. reducuntur ad conſonantiam.
¶ Et in hoc eſt aduertendum: quia ſecundum quòd concipere
poſſum ex computo temporis iam tranſcurſi, facta deductione
temporum pupillaris ætatis. d. A. & patris ſui apparebit dictum
poſſeſſoré non poſſediſſe annis quadraginta completis. Et ſic nō
erat completa præſcriptio eccleſiæ, contradicente poſſeſſore: ꝓp
cuius præſcriptionem & præiudiciū conſequeretur d. A. ex per-
ſona & iur. eccleſiæ id quod ex ſua propria perſona conſequi nō
poſſet, vt dicit tex. in d. c. ad audientiam. & pari ratione apparet
quod eccleſia tunc ꝓp præiudicium eccleſiæ & ſtatutum laico-
rū ceſſabit poſito ſine præiudicio veritatis per allegata ſuperius.
¶ Plus dico ꝙ poſito ꝙ ſine præiudicio veritatis omnis præſcri-
9 ptio cōpleta eſſet per dictum poſſeſſorem contra d. A. † tñ atten
ta probabili ignorantia, quā habuit d. A. ſuccedēs in ius alterius.
l. qui in alterius. ff. de reg. iur. & c. cū quis in ius. eo. tit. lib. vj. po-
terit d. A. petere reſtitu. in integ. aduerſus curſum dictæ preſcrip.
Siue velimus dicere præſcriptionem eſſe decurſam ex virtute ſta-
tuti, ſiue ex virtute ſui iuris cōis: & hoc ex clauſula generali, ſi
qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur. Nam reſtitutio talis concedit̃
etiam maioribus, vbicūque æquitas dictauit concedendam. l. j.
in fi. & l. ſed ſi per prætoré. §. hæc aūt. ff. ex quib. cau. ma. Quòd
autem ignorantia ſit æqua & probabilis cauſa ad concedendam
reſtitutionem in integrū aduerſus præſcriptionem decurſam eſt
gloſſ. not. in l. ſi partem. §. j. ver. vtendo. ff. quemadm. ſer. ami. &
gl. in l. j. C. de pa. pot. & firmat Spec. in tit. de præſc. §. j. verſi. po-
ne colonum. & Bart. & Ang. in l. j. §. ſi quis autem ꝓp. per illum
tex. cum gl. ff. de iti. actu. priua. & Ang. in l. hæredé. aliàs eſt in l.
annus. ff. de calū. & in l. fi. C. de præſc. lon. tēp. & in l. fi. ff. ſi quis
teſt. liber. eſſe iuſſ. fue. & Io. de Imo. in l. Pantonius ff. de acquir.
hære. dum allegat not. in l. cū filius. §. in hac. de ver. obl. & ple-
nius hoc tenuit Io. de Imo. in repe. c. fi. de præſcri. in xij. char. vbi
etiam dicit idem in præſcriptione ſtatutaria. Item etiam tenet d.
Abbas ſicu. in c. vigilanti. de præſcrip. & Lud. Ro. in l. qui vniuer
ſas. §. fi. ff. de acq. poſſ. & in l. ſi vero. §. de viro in xl. ſal. ff. ſo. mat.
10 ¶ † Iſta etiam fuerunt de mente gloſſ. fi. in l. ij. C. de iure emph.
quæ volunt ꝙ ſi hæres emphyteutæ non ſoluit canonem intra
biennium iuxta dictam. l. j. C. de iure emphyteu. quod licet me-
ro iure cadat à iure ſuo, vt ibi: poterit tamen ex dicta clauſula ge-
nerali vigore probabilis ignorantiæ reſtitui in integ. & idem te-
net Spe. in ti. de loca. §. aliqua. ver. xxviij. & Cy. & Bart. in d. §. in
hac. & in d. c. cū qs in ius. & Bar. in l. ad diem. ff. de verb. ob. & in
l. Aemilius. ff. de min. & Ang. in l. ſi in ſulam. in vj. ſal. regulæ ne-
gatiuæ. de verb. obli. & in l. ſed ſi conditione. §. ſeruus alienus. ff.
de hæred. inſti. & Bal. in l. fina. in fin. C. ſi pen. app. mor. interue.
11 & Pet. de Anc. & Io. de Imo. in c. potuit. de loca. ¶ † Pro qua con
cluſione etiam facit: quia vbicunque præſcriptio currit contra ali
quem impeditū iuſto impedimento facti ſemper conceditur re-
ſtitutio. l. Attilicinus, ff. de ſerui. ruſtico prædi. & in d. §. ſi quis au
tem propter. ibi, cum gloſſ. & no. Cy. in l. quoties. in iiij. q. C. de
precibus impe. offe. & per Guil. de Cun. in l. ſenatus. ff. de offi-
cio. præſi. Sed impedimentum probabilis ignorantiæ dicitur eſ-
ſe iuſtum impedimentum propter quod alicui ſubueniatur. l. qui
alterius. ff. de reg. iur. cum ibi no. c. j. de conſtitu. c. cum illorum.
ad fin. de ſenten. excommu. ¶ Ad prædictorum etiam confirma
tionem accedit id quod not. Cyn. & alij in l. j. C. de cond. inde-
bit. & Ioan. And. in addi. Specu. in tit. de execu. ſen. §. fina. ſuper
12 verſi. illud autem quæritur. † quid ſi quis conuentus à creditore,
cui ſolutum erat, fuit condemnatus: & ſententia tranſiuerit in
rem iudicatam: quæritur, an ſi iterum ſoluerit, vel ſi antequam
c ſoluat [c] habeat aliquod remedium aduerſus ignorantiam: &
concluditur per dictos doctores quòd poterat ex clauſula gene-
rali peti reſtitutio in integrum aduerſus dictam ſententiā: vt pro
batur in d. l. ſi mater. in prin. vide ibi not. per Bart. ff. de excep. rei
iudi. & probatur per Cyn. & Ray. in l. qui teſtamento. ff. de ex-
cu. tuto. per Ang. & Io. de Imo. in l. imperatores. ff. de re iudi. &
in l. ſi is ad quem ff. de acquir. hæred. & in l. iij. §. item. ff. ad l. Fal-
cid. & not. doc. in c. ſuborta. de re iudi. & Bald. in l. argentarius.
§. cum autem. de eden. ¶ Et per hoc patet non obſtare. l. fin.
in fi. C. de præſcrip. lon. temp. quia fateor quòd ignorantia non
impedit curſum præſcriptionis, vt ibi: tamen præbet iuſtam
cauſam petendi reſtitutionem in integrum per ſuperius dicta.
13 ¶ † Nec etiam ad hoc obſtat. l. cum antiquioribus. in verſic. &
ſi quidem is qui ſciens, &c. C. de iure delibe. vbi ſi quis non adi-
ta hæreditate ſciens eam ſibi delatam decedit intra annum, tranſ-
mittit ius deliberandi ad hæredem ſuū. Si autem decedens igno-
rabat hæreditatem ſibi eſſe delatam, ibi tex. innuit quòd nullum
ius trāſmittit, nec aliquo modo ſuccurritur hæredi etiā ex perſo-
na

nam defuncti qui ignorauit: qa poteſt rñderi ꝙ ibi loquit͛ qñ tra
ctat͛ de lucro captando.i.de acquir.hæred.Sed in caſu nr̃o tracta
tur de damno vitando,i.de nõ perdendo ius acquiſitũ: inter quæ
14 eſt maxima differẽtia.l.fi.C.de codi.† Et qñ tractatur de perden
d do ius iam radicatũ,[d] dr̃ tractari de dãno vitando etiã ſi illa acqui
ſitio habuit originẽ à lucro.vt no.gl.& do.in l. non amplius.§.ſi
certũ.ff.de leg.j.& gl.in d.§.ſi quis aũt ꝓp & Cyn.& Bal.in l.cũ
reſponſæ.C.de don.ante nup.& probatur. in l.j.§.fi. cum l.ſeq.
& ibi no.mode.ff.qui ſatiſd.cog. & in l.ij.§. numeratio.ff.ne qd
in loco pub.& no.Io.de Imo.in l.Pau.ff.de dã.infect. ¶ Vel rñ-
deo ꝙ in d. l. cũ antiquioribus . de eſſe & ſubã illius tranſmiſſio-
nis erat ſciẽtia, nimirũ ſi ignorantia excludatur, qđ nõ eſt in caſu
nr̃o. ¶ Vel tertiò poteſt rñderi ſm Ang.& Pau.de Ca.in l.ventre
ff.de acq.hær.& Io.de Imo.& Pau.de Ca. in l.Pantonius.eo.tit.
quod etiã in caſu d.l.cum antiquioribus, & etiã in omnibus caſi-
bus in quibus ignorans hæreditatem ſibi eſſe delatam deceſſit hę
reditate non adita poterit hæres eius ex perſona defuncti ex ge-
e nerali clauſula petere reſt.[e] in inte.per d.l. Pantonius. cũ ibi no.
15 per Bar. ¶ † Non ob. ꝙ aduerſus præſcriptionẽ quadraginta an-
norũ non poſſit concedi reſtitu. in integ.per not. in d.cle.de re-
* ſtit.in integ.cũ ſi.quia cõis * opi.eſt in contrariũ, vt tenent doct.
in c.j.de reſti.in integ. & Hoſt. in c.cõtingit.de tranſ.& Hoſt.in
ſumma de reſti.in integ.§.vtrũ pręſcriptiones aũt.& Pau.de Lea
za.Zenzelinus.Stephanus & do.Card.in cle.j. de reſti. in integ.
per text.illius cle.j.vbi generaliter dr̃ quod etiã aduerſus lapſum
temporis reſtituit͛.& iſta opi.eſt verior de iure.ſm Anto.de But.
in c.audit.¶ Et iſtã. opi. tenebat etiam Ioa.An. vltimo loco in d.
cle.j.in quibuſdam additionibus quas fecit ad glo.cle.quæ addi-
tiones tñ cõmuniter non habent͛. ita refert Io. de Imo. in d.c.fi.
de præſcri. circa. xij. char. ¶ Et qđ aduerſus tales præſcriptiones
longiſſimi tẽporis concedat͛ reſtitutio in integ. vigore probabi-
lis ignorãtiæ facti,tenet expreſsè Ang.in d.l.hæredẽ, aliàs eſt lex
annus.ff.de calum.& Ioan.de Imo. in regula.d.c.fi. poſt Bart.in
d.§.ſi quis ꝓp.& Abbas in d.c.vigilanti. vbi vult ꝙ in terminis il
lius.c.loquentis de præſcri.xl.annorũ concedatur reſti.in integ.
probabiliter ignoranti: aduerſus quem decurſa erat præſcriptio.
¶ Nec ob.ſi dicat͛ ꝙ in tali præſcrip.lon.tem.præſcribens debeat
hr̃e pleniſſimã:& tantã ſecuritatẽ fauore litiũ dirimendarũ: quia
reſpondeo qđ eſt verũ,vbi præſcri. eſt decurſa contra ſcientẽ:ſed
contra probabiliter ignorantẽ non : vt patet per prædicta . ¶ Nã
etiã videmus qđ licet ſententia quę tranſiuit in rem iudicatã non
poſſit retractari prætextu inſtrumentorũ nouiter repertorũ, &
hoc fauore litiũ dirimendarũ l.ſub ſpecie.C.de iud.tñ ꝓp proba
biliorẽ ignorantiã retractaret͛ per reſtitutionẽ in integ.prætextu
inſtr̃i nouiter reperti,vt no.Cy.& alij.in l.j.C. de cond.indebit.
cum cord.s̃.alle.¶ Præterea ſi concedit͛ reſtitutio in integ.aduer
ſus præſcriptionẽ longi temp. quãtò magis concedi debet aduer
ſus præſcriptionẽ longiſſimi tpis, attento qđ præſcriptio longiſſi
mi tpis eſt magis odioſa q̃ præſcriptio longi tpis, iuxta no. in l.fi.
C.de edi.edic.Et in præſcriptione longi tpis præſcribens præſcri
bit cũ titul.Sed in præſc.longiſſimi tpis nullus requiritur titulus.
16 ¶ † Poſtremo non obſt. qđ decurſum ſit quadrienniũ præfixum
ad petendũ reſti.in integrũ.Quia rñdeo quod tale tp̃s quadrien-
nij nunq̃ incipit currere, niſi à die ſcientiæ quo ad ſui initium d.
tẽpus eſt vtile:licet poſtq̃ incepit currere ſit continuũ, vt proba-
tur in l.fi.C. de tempo. in integ. reſtit.pe. Et ideo ſi læſus ſtaret p
centum annos quod non peteret ſe reſtitui in integrũ, nunquàm
ſibi ignorãti factum & læſionẽ curreret tempus petendi reſti. in
integ.Ita decidit Bal. in l.falſi.C. ſi ex fal.inſtru. & Zenze.& do.
Card.in d.clem.j.in xxv.quæſtio . ¶ Cum ergo d. Andreas:non
habuerit ſcientiam prædictorum, niſi à ſex menſibus citra: ergo
nõ eſt decurſum ſibi tempus quadriennij . Ex quibus ſtat breuis
concluſio, quod aut dicta præſcriptio non eſt completa, aut ſi
completa eſt,debet concedi reſtitutio in integ. ſecundum diſtin
ctionem ſuperius traditam, quam repetere ſuperuacuum eſt. Et
ita conſulo.Ego Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Formaliter. infra.lib.iiij. conſil.cxiij. dixi in conſu.pariſ.§.
vij.nu.9.

b ¶ Tamen. aduerte iſtud poteſt procedere in terminis vſuum
feudorum vbi nullo modo poteſt feudum in alium transferri
ſine cõſenſu patroni, ſed ſuppoſita conſuetudine quæ fere vbi
que inualuit ꝙ feuda ſaluo iure patroni liberè alienari poſſent
ſequitur quòd eodem modo præſcribi, & tenebitur patronus
habere præſcribentem in vaſallum etiam ſi nunquam aliàs ab
eo recognitus ſit nec conſenſerit in eum vt dixi in conſu.pariſ.
§.vij.nu.10.

c ¶ Soluat͛.j.lib.iij.conſi.lxix.

d Radicatum.s̃.eod.conſi.lxxxix.num.13.

e Reſti.vide s̃.eod.conſi.clxiij.num.3.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa legatorũ ad pias cauſas agi poteſt in vtroque foro: & quorum executores habent ius agendi.num.2.*

6 *Legatũ liberationis quantũcũque generale nõ extẽditur ad ea quæ vendicari poſſunt nec ad incognita teſtatori.nu.8.*

CONSILIVM CLXX.

1 CIrca primũ dubium præſuppono primò ꝙ † cauſa legati
relicti ad pias cauſas poteſt tractari tam corã iudice eccle
ſiaſtico q̃ laico,vt eſt tex.& ibi no.gl. maximè Bal.& do.
in l.hæreditas.§. ſi defunctus.ff.de petitio. hæred.in c. relatũ el.
j.& ibi gl.& doc.de teſt. iuncta.l.ſolent. & ibi not. Bar.de ali.&
cib.leg.Et not.Io.And.& alij in c.Ioannes.& in c.ſi hæredes.de
teſta.& Arch.xj.q.j.in c. Silueſter. & not. doc.in c. ſignificanti-
bus.de offi.deleg.etiam ſi conueniat͛ laicus, vt not.doct.in locis
2 prællegatis. ¶ † Scđò præſuppono qđ executoribus ad pias cau
ſas competit ius agendi pro legato pio : licet regulariter pro alijs
legatis nõ cõpetit.l.nulli. & l.ſi quis ad declinandã.C. de epiſ.&
cler.iuncta.l.Lucius.§.j.& ibi plenè no.ff.ad Trebell.& no.in l.
ſi quis Titio.ff.de lega.ij.& c.Ioa.& ibi plenè not. doct.de teſta.
Et Spe.de inſtr.edi.§.nunc vero aliqua.ver.& ſcias.¶ Tertiò prę
ſuppono qđ vbicũque ex diſpoſitione teſtatoris res peruenit ad
Titiũ legatariũ,& teſtator diſponat ꝙ poſtea de illa re certũ quid
fiat, vr̃ datus Titius legatarius executor ad illud onus dato quod
expreſſe teſtator nõ retulerit verba grauaminis ad ipſum Titium
legatariũ.tex.in l.codicil.in prin.ff.de vſufr.leg.Et ibi no.Bar.in
fi.prin.vbi ꝑ illũ text.limitat.l.ſi ſeruus legatus.§.qui margaritã.
ff. de leg. j. vbi hr̃ expreſſius quàm alibi ſm doc . ibi, ꝙ onus im-
perſonaliter à teſtatore iniunctũ, videtur hæredi iniunctũ. ¶ Ex
prædictis infero concludendo circa primũ dubium quod coram
iudice tam laico q̃ eccleſiaſtico potuerunt comparere dicti duo
executores, & agendo contra d . Iaco . potuerunt narrare legatũ
vſusfructus cum dicto onere relictum d.Iac.à teſtatore, & teſta-
torẽ fuiſſe mortuũ & aditam fuiſſe hæreditatem legitimè & ela-
pſos eſſe dictos. x. annos à tpe mortis teſtatoris: & quod d. Iaco.
habuit vſumfructũ & omnes fructus percepit ſm formam dicti
teſtamenti & qđ deductis deducendis apud d.Iacob. ſupereſt.&
veroſimiliter & rationabiliter ſupereſſe debet tm̃ ex dictis fructi
bus & indumentis quod aſcendat ad tantam ſummã: videlicet &
plus & minus, prout probatur: & etiã prout apparebit ex reddi-
tione rationis & adminiſtrationis dictorum bonorum fructuũ
3 ac indumentorũ.¶ † Nam etiã quantitas certa poteſt peti contra
illum qui tenetur reddere rationem adminiſtrationis, vt eſt tex.
cum gl.& ibi not.Bar.in l.j.C.ſi aduerſus rẽ iudica.Et quod illud
totum quod ſupereſt debeat erogari in pauperes amore Dei pro
anima teſtatoris, quod facere volunt & intendunt dicti executo
res:ideo vt prædicta fieri poſſint petit d.Iac. cõdemnari in c. &c.
Et attento quod dicti fructus & emolumentũ peruenerunt ad di
ctum Iac.ex diſpoſitione teſtatoris, ideo quanq̃ teſtator non gra
uauerit expreſſe dictũ Iac. ad dandum illis executoribus illud qđ
ſupereſſet ex dictis fructibus, ſed ſimpliciter iuſſerit & diſpoſue-
rit illud diſpenſari per executores, ſequitur quod videtur grauaſ-
ſe dictum Iac. ad illud quod ſupereſt aſſignandũ dictis executori
bus,vt d.l.codicil,in princ.& ꝑ conſequens executoribus prædi-
ctis cõpetat͛ ex teſtõ prædicto contra Iacobi.per prædicta,vt iam
4 dixi & ſuperius eſt oſtenſum.¶ † Circa ſecundũ dubiũ videretur
prima conſideratione dicendum d . Iac . conueniri non poſſe ad
reſtitutionem dictarum pecuniarum exactarum per eum ex pe-
cunijs montis Iannuæ, ſtante generali legato facto per verba de
quibus in themate, vbi apparet teſtatorem vltra certum capita
le legaſſe quicquid Iac . potuiſſet, poterat, & poſſet dicto te-

ſtatori teneri occaſione regiminis & adminiſtrationis:tam de li-
beratis ꝗ de receptis per iſtū Iacobū pro dicto teſtatore, & eius
nomine,& de eius bonis ſi in aliquo ſibi teneri poſſit, vel in futu
rum appareat toto tēpore præterito vſque in diem præſentē. per
quæ verba videt̃ nihil omnino peti poſſe.l. ſi quis rationes . & l.
quid de lib.leg.& inſti.de leg.§.ſi quis debitori, vbi gloſ.ordiña.
quę faciunt dr̃iam an teſtator dicat,à Titio peti nolo vel quod Ti
tius debet, ei relinquo, vel acti.mihi contra Titiū competentem
remitto . quibus caſibus liberandus eſt legatarius ab omni debi-
to,vt in iuribus præallega. Si vero teſtator dicat,rationes à Titio
reddi nolo . ſeu, lego liberationem Titio à redditione rationis.
¶ Nam tunc non venit in legato liberatio à conſignatione reli-
quorū,& ab his quæ dolo geſſit.l.Aurelio.§.Caius. & ibi alia gl.
magna.& per Bar.ibidem.& l.procurator.& l.fi.§.inter cætera.
& §.Titia.ff.de lib.lega.¶ Accedit qđ no.Bar.in d.§.Caius.dum
voluit ꝙ liberatio generalis refert̃ ad omnia de quibus eſt cogi-
5 tandū.l.pluribus.ff.de accepti.¶ † Et etiā refertur ad ea quæ libe
rans ignorat ſi appareat teſtatorem voluiſſe relinquere liberatio
nē ab illis debitis quæ ignorabat, vt quia dicit, volo quod omnis
cauſa quæ eſſe poſſit ſit remiſſa, alle.l. cū Aquil. ff. de tranſactio.
iuncta.l.qui iure militari.ff.de teſta.mil.& do.Cy.& Bar.& alij.
in l.ſub prætextu ſpecierū.in princ. C. de tranſac. Sed ſimilia ſeu
æquipollentia verba fuerunt appoſita in dicto legato,ergo vide-
tur ꝙ trahant̃ ad omnia etiā incognita . ¶ Vltimo confirmantur
prædicta per illa verba de bonis ſuis appoſita in dicto legato. Nā
illa verba vident̃ referri etiā ad bona quæ fuiſſent in domo teſta-
toris:quia genitiuus importat dominiū.l.ij.§.in locum.ff.de rel.
& ſum.fune. l.ſeruū Titij. ff.mand. cum ſi. ¶ Sed præmiſſis non
obſtantibus contrariā ſententiam veriorem & probabiliorē eſſe
puto . ¶ Ad quod oſtendendū puto & præſuppono ꝙ pecuniæ
prædictæ exactæ per d.Iac.habentem ſpeciale mandatū fuerunt
acquiſitæ quo ad dominiū d. teſtatori.l. ſi procurator. ff.de acq.
re.do.l.ſi rē ff. de vſucap.& plenè not. in l.ſi ego.ff.de neg.geſt.
6 & l.q mihi donatū.ff.de dona. ¶ † Sed ita eſt quòd teſtator libe-
rauit Iacobū dicto teſtamento ab omni eo quo teneri poſſit oc-
caſione regiminis & adminiſtrationis,&c.vt plenius in dicto le-
gato continet̃,cuius verba.ſ̃.retuli: ergo per verba illa prolata in
generali liberatione iſtius qui fuerat ſuus generalis adminiſtra-
tor , vt in themate non vident̃ remiſſæ pecuniæ teſtatoris & alia
a quæ poterant vendicari. [a] Ita vr̃ eſſe in propoſito tex. apertus &
ibi gl.in l.Aurelius.§.Meuia.de libe.lega.vbi legator dixit ratio-
nem tutelæ quā egit Pau.peti ab eo nolo, eo qđ nomine & cauſa
omni liberatū eſſe volo : & tamen in tali legato non veniunt pe-
cuniæ teſtatoris,quæ tunc erant apud eum,& ab eo vendicari po
terant. ¶ Et ibi ratio reddit̃ per gl.quia illæ pecunię poterant pe-
ti ab eo tanꝗ à quocūque extraneo poſſidente , nō dico tanꝗ ad-
miniſtratore : ergo iſta liberatio quæ relinquit̃ iſti Iacobo ratio-
ne regiminis vel adminiſtrationis nō extendit̃ ad illas pecunias,
quæ tunc potuiſſent per teſtatorem vendicari à Iac.tanꝗ à quoli-
bet extraneo.Et ideo Bal.in l.cum neceſſitatem.C.de fideicom.
dicit ꝙ ei qui tenet̃ rei vendi.vel fur.actione, non vr̃ per verbum
vniuerſale vel indefinitum relicta liberatio . & dicit ꝙ de hoc eſt
tex.ſing.& gl.in d.§.Meuia.¶ Et ſimiliter Bal. in l.pactū.in ij.q.
C.de col.ꝙ ille qui facit generalem refutationem de omni eo qđ
ſibi debetur , non videtur ſentire de rebus quas vendicare poſſit,
per d.§. Meuia, & per d.l.ab Aurelio . §.fin . ¶ Secundò pro hoc
videtur tex.in l.ſi cui fundum. cum l.ſeq.cum ibi no.per Bart.ff.
7 de lib.leg.& plenius no.Bar.in l.non ſolum.§.fi. eod.tit. † vbi ſi
ei qui tenebatur teſtatori actione perſonali puta locati relictum
factum fuerit per hæc verba , lego quicquid dare facere oportet.
intelligitur ſibi relicta liberatio ab illa perſonali actione:non au-
tem importat relictum quòd intelligatur hæres excluſus à peten
da re locata,pro qua competebat teſtatori rei vendicatio . Secus
ſi dominium illius rei fuit translatum in ipſum debitorem cui re
licta erat liberatiō.Et ita procedit quod not.Bart. in d.l. non ſo-
lum. §. fi. dum dicit de pecunia depoſita per numerum . ¶ Ergo
cum in propoſito noſtro legatum factum fuerit illi qui teneba-
tur actione perſonali negotiorum geſtorum,ſeu man. quatenus
mandatum interceſſiſſet,non extenditur ad dictas pecunias quę
poterant vendicari,vt probaui.¶ Ad iſtud etiam faciunt not.per
Bart. poſt gloſſ. in l. ſub prætextu ſpecierum. in fi. poſt gloſſ. C.
de tranſa.¶ Iſtud idem voluit Ang.in conſi.cxciiij. incip .Brunel
lus notarius.Vbi duo dicit primum quòd generalis liberatio nun
quam trahitur ad ea quæ poſſunt vendicari per d.§.Meuia.niſi de
eis ſpecialis mētio facta ſit.alleg.l.& vno.§. eius rei. ff. de accep.
8 ¶ † Secundò dicit quod illa generalis liberatio relicta nunquam
impedit exactionem reliquorum , quæ erat incognita teſtatori.
allegat. l. Lucius. ff. de libe.leg. & l.tres fratres.ff. de pac.¶ Hoc
etiam concludit Barto.in d.l. ab Aurel.§.Caius. maximè in ij.q.
dum decidit ꝙ ſi legetur liberatio ei qui tenetur aliqua actione
ſpeciali ex contractu in quo venit dolus & culpa leuis & leuiſſi-
ma : vel ſaltē leuis ꝙ legatū habet effectū quò ad ea ad quæ tene-
bantur legatarij ratione doli vel culpæ , vel reliquorū : ad rem tñ
teſtatoris reſtituendā tenetur per d.l. ſi cui. ¶ Et ſubdit Bart.hoc
eſſe verum : niſi dolus fuit cōmiſſus ratione illius liberationis : vt
quia fortè dixit,volo aliquid ſubtrahere quia habeo liberationē.
argu.d.l.tres fratres.Sed Iacobus prędictus teneri poterat ex cō-
tractu mandati ſuſcepti pro illis pecunijs exigendis : & creditori
ſoluendis tam de dolo quam lata & leui culpa:quæ venit in cōtra
ctu mādati,vt plenè in l. ꝓcuratore.& in l.in re mandata.C.man
dati.& in l.ſi ꝓcurator.ff.mandati.ergo dictæ pecuniæ quæ erāt
in dñio teſtatoris non veniūt in legato:. ¶ Tertiò hoc colligi pōt
ex verbis teſtatoris. nam teſtator in alio ſequenti legato aſſerit ſe
de legalitare & probitate Iacobi ſæpius approbata confidere.Ex
quo apparet quòd teſtator exiſtimauit Iacobum data ſibi in ma-
nibus fideliter adimpleuiſſe,ſeu adimplere debere dando ccc.au
reos Io.creditori.ad cuius creditoris ſatisfactionē dictæ pecunię
erant deſtinatæ . Nō autem exiſtimabat Iacobum pecuniā quam
9 exigeret debere apud ſe infideliter retinere . † Nam ex cauſis aſ-
ſertis à teſtatore reſtringitur legatum l.cum pater.§.dulciſſimis.
ff.de leg.ij.l.j.in fi.cum gloſſ.ff. de fonte.& vnum legatum reci-
pit interpretationem & declarationem ab his quæ continentur
in alia parte teſtamenti.l.qui filiabus. in princ.ff. de leg.j.& l.ſer
uus plurium.§. fi.eo.tit. ¶ Nec poſſet excuſari dictus Iacobus ſi
allegaret quòd nō ſoluit pecunias d.Io.ra.creditori:eò quia man
datū ipſius Ia.expirauit morte mandantis:quia ad hoc poteſt re-
ſponderi , vel ꝙ dictus Iacobus potuiſſet ante mortē mandatum
10 cōplere, vel quod mandatū nō expirauit morte: † quia mandatū
factum circa id ad quod de neceſſitate tenebatur mandans non
b expirat morte [b] l.fundi.ff.de acq.poſ.& in c.ſi ſuper gratia.de of
fi. deleg. in vj. Et licet creditor haberet pignora : non tñ per hoc
impediebatur creditor agere ad quantitatem debitam l .iiij. §. ſi
ex conuentione.ver.quippe.ff.de re iudi.& l. ꝗuis.in principio.
11 inducendo vt ibi per Bal. ff.de pig. act . ¶ † Quartò probatur in
ſimili:nam de iſta pecunia ad quā exigendā erat tranſmiſſus Iaco
bus, vt de ea ſatisfaceret Io. ra. creditori ad cuius creditoris ſolu-
tionem erat deſtinata , videtur iudicandum eſſe prout ſi pecunia
ipſa fuiſſet conuerſa in vſum ad quem deſtinata erat.Et ſic perin-
de ac ſi de ea fuiſſet ſatisfactum creditori prædicto , quantum ad
interpretationem dicti legati, vt in ſimili probatur in l.cum qui-
dam.ff.de auro & arg.lega. ſecundum intellectum quem ad hoc
12 dat Pe.& Cy.in l.grege.ff.de leg.j.† vbi dicunt quòd licet etiā le
gatum factū per illa verba ſeu indefinita non comprehendat niſi
res quæ erant teſtatoris tēpore teſtamenti.l.ſi ita. & l.medico ff.
de auro & arg.leg.tamen fallit niſi acquiſitio vnius rei eſſet para-
ta tempore teſtamenti: quia illa res cōprehendet̃ in legato, vt eſt
tex.in d.l.cum quidā.ff. de aur. & argen.leg. Nam ſi teſtator le-
gauit lanam purpuream vxori . & tunc miſerat teſtator Maſiam
ſeruum ad emendas purpureas lanas , certè comprehendētur il-
læ quæ poſt teſtamentum emptę per ſeruum fuerunt:quia illa ac
quiſitio fuerat pręparata tranſmittendo ſeruum ad eas emendas:
quantū enim ad interpretationem legati res deſtinata & cœpta
hr̃ pro cōpleta.l.& nō ſint.§.quid ergo.ff.de aur.& arg.leg.ergo
ſicut ſi facta fuiſſet ſatisfactio dicto creditori ex dicta pecunia
exacta non cōprehenderetur in dicto legato:ita etiam videtur in
caſu iſto . ¶ Et prædicta dico procedere attento quod verbo fert̃
quod dictum capitale legatum.d.Iac.longè excedebat ſummam
ccc . aureorum in quibus idem teſtator aſſeruit ſe teneri d . Iaſ,
13 ¶ † Non obſtant allegata in contrarium videlicet.l.ſi quis ratio-
nes.& l.quid mihi.& d.§. ſi debitori. quia reſpondeo quòd in d.
l.ſi quis rationes.alia fuit forma legati . nam teſtator ibi grauauit
hæredem: vt quicquid ab illo qui adminiſtrauit exigeret, redde-
re deberet vel actiones remitteret ei , ſed in caſu noſtro teſtator
legauit Iaco . quicquid potuiſſet, &c . per quæ verba non viden-
tur

tur relicta ea quæ erant in domo testatoris. & vendicare poterāt
aduersus Iaco. & videtur probari in d.l.si cui fundum. cum ibi no
ta. per Bart. in d.l. Aurelius. §. Meuia. cum alijs. s̃. allega. aliud est
quando testator grauat hęredem vt debitori actionem remittat:
& sic inter viuos liberet eum hæres. & aliud quando simpliciter
testator in testamento liberet debitorem vt declarat Bart. in d.§.
4 Caius. in versic. quæro quādo fit liberatio, &c. ¶ † Præterea tex.
in d.l. si quis rationes. loquitur respectu obligationis reliquo-
rum. nos autem quærimus de eo pro quo cōpetebat rei vendica-
tio. quæ duo in hac materia longè differunt, vt per Barto. in d.§.
Caius. in ij.q. ¶ Ad tex. in d.l. quod mihi. & d.§. si quis debitori.
cum ibi no. respondeo prout respondet Bar. in dicto. §. Caius. in
j. & ij. quæstione. vbi dixi, & illa iura intelliguntur in eo qui esset
obligatus tm̃ ad pecuniā vel aliā rem in genere. Ita quod ibi non
poterat in plus obligari ratione doli vel culpæ. Nam tunc legatū
liberationis relictū debitori, importat vt hæres eum perfectè li-
beret. ¶ Secus qñ legatum relictum est ei qui tenetur ex contra-
ctu in quo veniebat dolus vel culpa leuis vel lata: quia tunc vide-
tur sibi relicta liberatio pro eo quod peti possit ratione doli vel
culpæ vel reliquorū: non autē à restitutione rerū testatoris quæ
vendicari poterant, ſm eū, per l. si cui. ¶ Sed ita est quod ipse Iac.
erat debitor ex contractu mandati in quo veniebat dolus lata
culpa & leuis: vt dixi, ergo non videtur sibi relicta liberatio prędi
ctæ pecuniæ exactæ, quæ erat in domo testatoris, & vēdicari po
5 terat. d.l. si ego. cum ibi notatis. ¶ † Præterea gl. in d.§. Caius. &
d.§. si quis debitori. æquiparat illa duo, s. relinquo tibi quod mi-
hi debes. & peti nolo à Titio quod mihi debet. & tñ qñ dixit, pe-
ti nolo à Titio & similia verba. nō comprehendit quod poterat
vendicari. l. si cui. præallegata. & quod ibi not. Bar. ergo eodem
modo quando dixit, relinquo tibi quod mihi debes, &c. ¶ Et ꝙ
dicta iura, s. tex. in d.l. quod mihi. & in d.§. si quis debitori. cum
gloss. non comprehendat casum: scilicet quando legatarius pote
rat conueniri rei vendi. patet quia loquuntur qñ legat creditor
debitori id quod sibi debet. Sed ille qui potest conueniri rei ven
dicatione, non dicitur propriè debere, quia non est obligatus. in
sti. de act. §. j. ergo, &c. ¶ Nec obstant dicta verba de bonis eius,
&c. quia respondeo ꝙ illa non denotant quod relinquat sibi res
testatoris quæ vēdicari possent. Sed quod relinquit sibi id in quo
possit iure teneri occasione regiminis & administrationis, tam
de liberatis quā de recept. fact. per d. Iaco. pro dicto testatore. &
eius nomine, & de eius bonis: etiam non videtur relinquere id in
quo tenet̃ pro eo qđ administrasset non aũt bona. ¶ Præterea il-
la verba recipiūt intellectū, ꝙ si possit teneri de bonis ipsius testa
toris vr̃ permissum: & ista verba verificarentur, si ad ipsum Iaco.
bona peruenissent quāuis ante tempus testamēti distraxisset vel
consumpsisset: adeo quod ab eo vendicari non possent. Et qđ di-
ctum legatum non comprehendat ea pro quibus competebat in
illis verbis, s. si possit teneri dicto testatori. Nam ille qui conueni
ri potest rei vendicatione non tenetur domino tanquam obliga
tus ad restituendum, vt d.§. j. insti. de actio. Aliæ responsiones ad
prædicta colliguntur ex tertio & quarto fundamento supra de-
ducto. Ego Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Vendicari. s̃. lib. j. consi. xvj. num. 4.
b ¶ Morte. Hyp. marsi. no. xliiij. vide do. Pet. stellam in l. Papi.
de publi. in rem act.

SVMMARIVM.

1 *Deueniat, verbum, est commune.*
3 *Relictū cognatis intelligitur de his qui sunt tpe testamenti.*
4 *Legatum alimentorū futuræ vxori alicuius intelligitur de omnibus.*
5 *Indefinita circa psonas æquipollet vniuersali in fauorabilib.*
7 *Vxor si tempore testamenti adsit, tūc illi soli debetur legatū.*
9 *Agens tempore actus necesse est quod habeat legitimā psonā.*

CONSILIVM CLXXI.

Viso processu inter dominā Antoniam vxorem Io. de Ve-
rona, & eius filios agentes, & Syndicū hospitaliū Crucifi
xi & Scorzatorū se defendentē. Est primò videndū vtrū
actio intentata, sit rite intentata cōtra dicta hospitalia p hæredes
dominæ Nitæ quondam Iacobi, carmoli, prout actum est contra
capellā testatoris, seu etiam sancti Augustini. ¶ Et videtur ꝙ sic:
qa dato qđ p fideicōmissum fuit substituta dicta capella hæres. d.
l. post mortē. d. N. vt colligit̃ ex verbis testamenti, vbi apparet il-
1 lam capellā fuisse cōpendiose substitutā. d. Nitæ per verbū, † de-
ueniat, ꝙ est verbum cōmune aptum cōprehendere substitutio-
nē fideicōmissariam vt in ca. Raynal. de test. no. Bart. in l. Centu
rio. circa pe. col. & in l. Lucius. in ij. q. prin. de ff. vul. & pu. Et ex-
pressius ponit Bart. in consi. inci. pater filio suo impuberi. &c. &
in l. fi. C. de sac. san. eccl. & in l. iam hoc iure. §. sed si aliter. ff. de
vulg. & pup. ¶ Quæ cōpendiosa substitutio facta per verbū com
mune, cōprehendit fideicōmissariā substitutionē post aditā hęre
ditatē: vt in c. Rayn. de testa. & in l. precibus. & ibi plenè not. C.
de impu. & alijs substit. ¶ Si aũt fuisset verbum directū, tunc est
locus dubitationi de qua p Bald. & Ang. in l. miles ita ff. de testa.
mil. & per Bal. & Io. de Imo. in hæreditas ex die. ff. de hęred. inst.
& Bal. & Ang. in l. ij. ff. si pars hr̃ditatis pet. & Ang. in l. si ita. in fi.
ff. de hr̃. insti. & Pet. de Anc. in c. fi. de pig. & Io. de Imo. in l. filius
à patre. in prin. ff. de lib. & post. quia quidā dixerūt ꝙ tunc reijcit̃
tps mortis de medio, & etiā substitutio venit statim iure directo.
* ¶ Quæ disputatio hic nō est necessaria postq̃, vt dixi cōis * cōclu
sio est ꝙ verbum deueniat, sit verbum cōe. ¶ Cū ergo non appa-
ret restitutā per fideicōmissum ipsam hæreditatē Iac. dictę eccle-
siæ seu capellæ, nō possunt actiones intētari nisi ꝯ hr̃des directo
d. Iac. mediante persona d. N. non aũt possunt intētari actiones ꝯ
dictā capellā in quā non transeunt actiones actiuę & passiuæ nisi
post restitutionē hr̃ditatis. l. j. in princ. & l. facta. §. j. ff. ad Treb.
Cōstat aũt qđ per contractū seu transactionē factā inter dictā ec
clesiā S. Aug. & inter d. N. nō fuit facta restitutio hr̃ditatis dictæ
2 capellæ seu ecclesiæ vt testator rogauit: † sed solū fuerunt assigna
ta certa bona particularia pro omni eo ꝙ occasione hæreditatis
petere possit. Vnde non transiuerūt actiones & actiuæ & passi-
uæ in ecclesiā. l. sed si alio. §. fi. cū l. seq. cū vtrobique notatis, iun
cta. d.l. facta. §. j. ff. ad Treb. ¶ Facit. l. j. §. si hæres. in ratione sui.
eo. ti. q̃uis solū pactū adiectū in instrumento ꝙ dña Nita, alias ra
ta debitrix satisfaceret debita hr̃ditatis. nō sufficiens per se inten
tari debuisset: aliàs potuisset ꝯ hæredes dictæ Nitę vbi verè facta
fuisset restitutio hæreditatis dictæ capellæ, vbi dicta capella esset
hæres. vt patet ex l. ij. C. de hæred. vel act. ven. l. pacto successo-
rum. C. de pact. ¶ Hoc igit̃ præsupposito ꝙ actio sit rite intētata
ꝯ prædicta hospitalia. Est videndū primò an ius petendi dicta ali
menta competat eius filijs: circa primū dico breuiter actionem
cōpetere d. A. nā quia per verba de quibus in testamento Ia. intel
liguntur relicta alimenta nedū Io. de Verona, sed etiā vxori. l. illi
cum illo. ff. d. vsufr. leg. cū suis concor. Et intelligit̃ tale legatum
referri nedū ad personā primæ vxoris d. Io. prædefunctæ, sed etiā
ad personā d. A. secundæ vxoris, quod ostendit̃ sic. Nam præsup
pono quod nō apparet quod tpe testamenti d. I. haberet aliquam
vxorem: imo potius appareat quod Io. contraxit matrimonium
cum prima vxore ann. Mccccxlvj. de mense Nouembri: testamē
tum autem fuit conditum ante de eodem anno & mense Augu.
¶ Vnde licet fortè potuisset dici qđ si tempore testamenti Io. ha-
buit illam primā vxorem, verba testamenti debuissent de illa tm̃
intelligi, per no. per Bart. in l. si cognatis. ff. de rebus du. in pe. q.
3 † vbi voluit ꝙ si testator legat cognatis alicuius tertij, intelligit̃
solùm de illis qui erāt tempore cōditi testa. ar. l. si ita. ff. de aur. &
argen. leg. ¶ Et sequitur Pet. de Anch. & Ioan. de Imo. in c. indi-
cante. de test. tamen ex quo non apparet quòd habebat aliquam
vxorem tempore testamenti Iac. oportet quòd intelligatur de fu
tura vxore: vt etiā dicit Bar. in præallegata. l. si cognatis. in verbo
4 venio ad secundam lec. &c. l. ei quoque ff. de peculio le. ¶ † Su-
perest modo videre, vtrum quando legauit alimenta futuræ vxo
ri alicuius intelligitur de vna seu de prima tantum an de omnib.
¶ Et dico quod de omnibus: quia legatum alimentorum est
valde fauorabile. l. j. C. de fideicomm. l. cum hi. quasi per totam.
l. ff. de transactioni. etiam si diuiti relinquatur. vt in d. l. cum hi.
§. nihil. ¶ Sed ita est quòd quando quis posthumum sibi nasci-
turum instituit, intelligitur non solum de primo, sed de om-
nibus etiam posthumis fauore testamenti. l. placet. cum l. seq. ff.
de lib. & posthu. ita etiam in quacunque dispositione fauorabi-
li. Ita dicit Old. in consi. ccij. inci. quidam in suo testamento. pro
quo dicit esse casum in l. inter veteres. in ver. maximè. C. de fidei

com.lib.Et facit fm eũ in l.si quis ita dederit.§.j.ff.de test.& l.de
mentes.ff.de hære.insti.Et dicit quod probatur in d.l.seq. ¶ Idẽ
est de mẽte Fede.de senis in consi.xl. in cip.testator instituit &c.
Io.An.in ti.de testa.in addi.Spe.in rub.in pe.co.¶ Bene facit.l.q
filiabus.§.j.cũ gl.ff.de leg.j.Et fortificat per id quod Bar.conclu
dit & alij in l.si pluribus. in prin.ff. de leg. ij. dum per illum text.
5 & d.l.si quis ita concludit † ꝙ indefinita apposita circa personas,
æquipollet vniuersali si sumus in fauorabilibus ergo si testator di
sposuisset omnem vxorem Ioan. habere alimenta, comprehen-
deretur nedũ prima vxor:sed etiam secunda. Ergo eadẽ ratione
idem esse debet qñ indefinitè eadem facta est mentio de vxore.
6 ¶ † Pro hoc bene facit: quia in fauorabilibus fit extensio de vna
causa fauorabili ad aliam causam etiam qñ sumus in exorbitanti
bus:vt no.in l.illud. C. de sac. san. ec.& in l.si constante.in prin.
ff.solu.ma. & not.Bart. & alij in auth.res quæ.ad fi.cũ si. C.cõia
de le.ergo sicut in fauorem testamenti conseruandi instituo post
humũ intelligit de quocunque nõ solũ de primo vel nato ex pri-
ma vxore,sed nato ex quacunque vxore.Ergo idem dici debet in
quacũque dispositione fauorabili:prout est illud legatũ alimen-
torũ,vt dixi.¶ Nec ad hoc ob.l.itẽ si in legato.§.fi.ff.de leg.iij.
7 & l.ij.& iij.de aur. & ar. leg. cũ si. † vbi apparet quòd qñ legatur
vxori oportet eã esse vxorẽ tẽpore mortis testatoris. Sed illa dña
erat vxor tpe mortis testatoris: quia respondeo ꝙ ibi legabatur
vxori testatoris,eo quia erat vxor habendo respectum ad coniu-
gium:vnde cessante illo respectu, quia diuortiũ fecerit, non dat
legatũ illi mulieri quæ desineret esse vxor Io. Sed. d.A. est vxor.
Aliæ responsiones faciliter colliguntur ex no.in d.ll.¶ Non ob.
etiam id quod no. Bald.in l.fi.C.de indi.vid.tollen.vbi dixit ꝙ si
testator legat vxori suæ tale legatũ, non debetur secundæ vxori
etiã si factũ fuerit sub nomine appellatiuo.allegat.l.si quid earũ.
§.fi.ff.de leg.iij.quia respõdeo primo ꝙ Bal. hoc nõ firmat, imo
vltimo loco dicit quod in contrariũ facit tex.in l.placet. Ex quo
etiam faciunt alia quæ adduxit. Itẽ contra illã decisionẽ videtur
tex.in l.cognatis.ff.de rebus dub.& in l.cum ita.§.fi.de le.ij.vbi
si testator legat cognatis suis comprehendunt etiã illi q tpe testa
menti nõ erant cognati: sed ex post facto effecti sunt cognati tẽ-
pore mortis testatoris. ¶ Nec ob. text.in d.l. si quid earũ.§.fi.de
le.iij.quoniã cũ supportatione.d.Bal. ille text.nõ videtur aliquo
modo probare illam opi. quia solũ ibi dicitur ꝙ si testator aliqua
præmia parauerat causa prioris vxoris, & postea acceperat secun
dã vxorẽ, & dixerat in testamẽto lego vxori, & ea quæ eius causa
paraui, certe nõ debent secundę vxori illa quę fuerunt parata pri
mæ vxori,nisi etiã secundæ vxori fuissent assignata. & sic text.ibi
loquitur in casu certo: scilicet qñ constabat ꝙ illa fuerunt parata
nõ pro secũda vxore, sed pro priore. Sed in q. quam firmat Bald.
testator nõ dixit,lego primæ vxori quã nunc habeo,sed dixit sim
pliciter lego vxori.non mirũ ergo si Bal.noluit affirmare illã opi
a ni. ¶ Præterea dato ꝙ illa opi. esset vera,[a] tñ nõ obstaret in casu
nostro: quia ibi testator habebat vxorẽ tpe testamẽti cuius affe-
ctio vel meritũ mouet testatorẽ ad legatũ.l.cũ alienã.C.de leg.l.
nec adiecit.ff.pro socio. Sed in proposito nostro Io.nullã habe-
bat vxorẽ tpe quo testator fecit testamentũ,vnde nõ potuit testa
tor moueri propter affectionẽ illius mulieris. Sed fuit motus pro
pter affectionẽ quã habebat ad personã Ioan. qui fuerat familia-
ris suus:vt patet ex verbis testamẽti.Et sic cõsiderauit quòd Ioan.
tenebatur vxorẽ alere.l.si cũ dotẽ.§.sin aũt in sæuissimo. & ibi p
Dy.& alios so.mat.l.ꝙ in vxorẽ.cũ ibi no.per Cy. & alios.C.de
neg. gest. & ibi testator volendo Io. prouidere voluit etiã quod
vxor sua etiam haberet alimenta: ergo cũ illa ratio militet in qua
cunque vxore.Sequit quod domina Anto. potest petere alimen
ta pro qua constitutione allegat not. verba quæ ponit Bald. in l.
8 inuitus.in fi.C.de procu. ¶ † Postremò videndum est vtrum di-
ctis filijs competat ius petendi alimenta, in quo dico quòd lega-
tum alimentorũ etiã cõprehendebat personas dictorum filiorũ
qui nunc agunt:quia cum non apparet quod tempore testamen-
ti Io.aliquam duxisset vxorẽ vt dixi.s̃. & nullos eũ apparebat ha-
buisse liberos tẽpore testamenti: sequitur quod sermo testatoris
intelligebatur de filijs nascituris post testm̃, vt patet ex not. per
Bar. in d.l.si cognitis.in ver.venio ad secundũ.& non intelligeba
tur de his solum qui nati essent tempore mortis testatoris: iuxta
id quod habetur in d.l.si cognatis.ff.de reb.dub.quia dispositio
illius legis non habet locum in filijs aut cognatis alicuius tertij:
vt per Bartol.ibi in penul.q. & ideo dixi supra quod qñ legat ali-
menta vxori alicuius tertij intelligetur nedum de prima, sed de
quacũque nupta: vt s̃. probaui. ita etiã dico in filijs vbi etiã filios
habuisset tẽpore testamenti.tunc esset recurrendũ ad l. quia filia
bus.ff.de leg.j.Et not.Bart.in l.si cognatis.in penul. col. nisi ali-
ter ex verbis testamenti de mente constare posset. ¶ Nec obstat
quod Io.fecit mentionẽ & quitationẽ,& transactionẽ pro dictis
alimentis contra quã venire nõ deberent posse filij absque bene
ficio restitutio.in integ.iuxta.l.fi.§.vbi aũt puerilis ętas.C.de bo
nis quę lib.& iuxta.no.per gl.& do.in l.de re.ff.de transac.Quia
ad hoc rñdeo ꝙ tẽpore dictæ transactionis Io. nõ erat legitimus
b administrator istorũ filiorũ:quia tunc nati[b] non erãt, vt patet in
processu circa positiones: imo non apparet quod dicta Antonia
quæ mr̃ est eorũ fuerit nupta:nisi de anno. Mccccxlix. de mense
Septẽbris,vt patet ex positionibus. Sed pr̃ habet legitimã admi-
nistrationẽ in bonis matris: si ergo tẽpore dicti instr̃i transactio-
nis & quitationis Io.non habebat legitimã personã:quia nõ erat
legitimus administrator filiorum, quos in potestate non habe-
bat,cum nondum nati essent: sequitur quod ille actus non valet
ad præiudicium filiorum tanquam factus à non legitima perso-
na.& licet ex post facto nati sunt isti filij, & existant in potestate
9 Ioan.tamen per hoc solum nõ conualescit ille actus: † quia opor
tet quod tempore actus agens actum habeat legitimam perso-
nam,nec sufficit quod ex post facto superueniat legitimus.l.si fi-
lius.& l.eius.qui.in prin.de testa.l.si minor.ff.de ser.expor.in c.
j.de despon.impu.lib.vj.Et plenè not.Dy.in regula non firmãt.
eo. lib. cum si. bene facit quòd not. per Bald.in ca.fi. de ca.mo.
¶ Nec etiam ille actus potest dici trãsactio: adeo quod licet aliàs
transactio patris præiudicet filijs debeat illa talis compositio prę
iudicare filijs tanquàm transactio quòd illud quod dr̃ quod tran
sactio patris præiudicet filijs vt no.in d.l.de re.ff.de transa. pro-
cedit qñ verè subesset spes futuræ litis: aliàs nõ est transactio.l.j.
& l.cum ij.§.si cum lis.ff.de transac.& l.ij.C. eod.tit. ¶ Item pa-
ter non potest transigendo præiudicare filiæ,quando super debi
to dubio transigeret:aliàs secus.l. præses. cum ibi no.C.de tran-
sa.& in specie not. Bal. in l.j. in prin. C. de bo. ma. debitum aũt
istud alimentorum ipsorum filiorum etiam satis patet ex inspe-
ctione instrumenti. ¶ Ex quibus omnibus concludo partes epi-
scopi Cesenæ esse in pronunciando onus dictorũ alimentorum
petitorũ spectare ad dicta duo hospitalia: videlicet ad hospitale
Crucifixi pro duabus partibus ex tribus, & hospitale Scorzato-
rum pro parte, pro quibus partibus dicta hospitalia sunt hr̃des
dictæ. d. Nitæ & in condemnando dictũ magistrũ Balthasarem,
& dominũ Iulianũ de sanctis nomine hospitaliũ, seu quẽcunque
aliũ qui pro dictis hospitalibus legitimè cõparuit in iudicio dicti
Lucæ de casantis procuratori.d.do.A. & curatori dictorũ filiorũ
& filiarũ.d. do. A. ad dandũ & præstandũ d.do. A.& dictis filijs
pro tẽporibus contentis in libello, alimenta secundũ quantitatẽ
facultatũ quæ remanserũt ex bonis de hæreditate d.Iac. Et secun
dum qualitatem personarũ d.d.Ant.dictorũ filiorũ, iuxta.l.pe.
ff.de ali.& cib.le.¶ In executione aũt sententiæ veniet postea li-
quidandum specialiter qualiter fieri debeat pręstatio,vt declarat
Bart.in l.pecuniæ. eo.tit. & propter aliqua probabilia dubia ab-
soluatur victus ab expensis, & hospitali incumbit onus probãdi
contra do. Io. si non seruat ea quæ do. Nita promisit: & si aliud
non intelligo,non agit Io.vt bonus vir.Ego Alexan.

ADDITIO.

a ¶ Vera.prout vera est vt Benedic.rep.c.Raynutius.ver.cæte-
ra bona.num.19.
b ¶ Nati. & quod pater aut auus nil possit facere tanquã admi-
nistrator vteri Bal.consi.cxxvj. consi.clxxiij.lib.j.latè.d.An-
dreas Tiracq.in consu.picto.tit.retract.§.j.gl.ix.nu.47.cum
seq.limita. vt dixi in consu.parisi.§.xcix.

SVMMARIVM.

2 *Debitor non incidit in pœnam si non est persona cui soluat.*
5 *Qualitas debet probari vbi quid dicitur cum qualitate.*
7 *Testis non repellitur, cuius in consequentiam interest.*
9 *Attestationes non vitiantur ex defectu examinãdi testes su-*
per interrogatorijs.
10 *Testes singulares probant consuetudinem generalem.*

CONSILIVM CLXXII.

Visis & opportunè discussis omnibus actis tam causæ principalis quàm appellationis vertentis inter Dominicum quondam magistri Francisci de argenta appellantē.& ser Ludouicū appellatum. ¶ In qua causa electus sum ad consulendum an fuerit bene vel malè iudicatum per dominum vicarium Argentæ. & an fuerit bene vel malè appellatū ꝓ parte dicti Do minici. Et sic quæ futuræ sunt partes iudicū appellationum. ¶ In quo omissis non substantialibus cōcludo. Et cōsulo attentis nouis probationibus factis in causa appellationis,& alijs fundamētis de quibus intra sententiam latam iniustam, non dico respectu domini vicarij: sed habito respectu ad iustitiam litigatoris: vt dicit gl.& docto. in l. eos. in prin. glos. in versi. vel iustam. C. de appel.& Spe. in tit. de sen. prol. §. vt autem. ver. sed pone ecce, &c. Et pro parte Do. esse bene & iustè appellatū præter q̄ respectu datij sepi. in quo dico bene fuisse iudicatum per d. vicariū prædi-
1 ctum. ¶ † Et attento maximè ꝙ prima sententia fuit lata in fauorem Lud. & in causa appellationis productæ fuerunt nouæ probationes Do. dico ser Lud. ab expensarū condemnatione excusari, vt no. gl. in c. ignorantia. de. re. iur. in vj. gl. & docto. in c. finē litibus. de dolo & contu. & per Bar. & alios. in l. fin. ff. de re iudi. & in l. properandū. §. si autem alterutra. C. de iud. ¶ Pro hoc facit: quia quilibet videtur esse victor & victus in diuersis capitulis: & sic confunduntur expensæ, vt inquit Bal. in l. eos. §. cautione. C. de appel. & in auth. generaliter. C. de episc. & cle. ¶ Causę autem & rationes me mouentes inter cæteras sunt, quia in primis animaduerto ꝙ ser Lud. in sua petitione corā vicario, narrat se vidisse die xv. Aprilis in apotheca Dominici. & in apotheca magistri Francisci inuenisse tantas pelles cū pilis & sine pilis & sotulares. d. Do. non denunciatas eidem ser Ludouico tanquā datiario secundum pactorum formam quæ volebat centum quinquaginta: quare petijt eum cogi ad solutionem datij & dictæ quantitatis & ad pœnam: prout in pacto per eū producto continet᷑: & in pacto datij producto in pacto cautū est, ꝙ quilibet calligarius intra secundū diem Aprilis conductoribus d. gabellæ consignare debet, & in scriptis deducere oēs pelles cum pilo & sine: & omnes scarpas quas habet in domo & in stationibus suis, aliàs incurrat pœnam solidorū viginti pro vice qualibet: & tñ teneat᷑ ad solutio-
2 nem dicti datij. † dato. n. ꝙ dies interpellet ꝓ homine. l. magnā. C. de ꝯhen. & comitem. stip. l. traiectitiæ. §. de illo. ff. de act. & ob. tñ per lapsum diei quis nō incidit in pœnā q̄n non extat persona cōductoris, cui cōsignatio prędicta in scriptis fieri debebat: quia calligarij nō dñr in culpa si non extabat persona conducto-
a ris cui legitimè in scriptis consignationē facere possent; vt ꝓbat᷑ in l. pecuniæ fænebris. §. fi. & in l. cū quidā. §. si pupillo. ff. de vsu. & in l. si prædio. in prin. ff. de in diem adiect. & no. Dy. in c. cum quis. de reg. iur. in vj. ¶ Et in proposito dicit Bal. in l. ij. in fi. C. de
3 iu. emphy. † ꝙ si ille qui concesserat rem in emphyteusim decessit sine hærede, non imputat᷑ emphyteutæ si intra trienniū non soluit canonē, & non incidit in pœnam priuationis, alleg. d. l. si prędio. ¶ Sed ita est ꝙ die. ij. Aprilis nō apparet ꝙ cōstaret. d. Lu. fuisse conductorē dictarū gabellarū, imo vt constat ex instrō cōductæ datij d. supra Lud. fuit factū die vij. Maij. Mccccxlix. ¶ Et dato ꝙ in dicto instrō cōductæ sint hæc verba. s. incipiendo præsentem locationem in calen. mēsis Aprilis proximè præteriti: tñ illa trabitio retro nō potest trahere effectum suum quo ad præiudicandum. d. calligarijs, qui in culpa non fuerunt. l. si partem §. fi. ff. quemad. serui. amit. Et not. in l. si indebitum. §. fi. & in l. bonorum. & ibi Bart. ff. rem. ra. hab. ¶ Ad idem facit quod not.
4 Bar. in l. item illa. circa mediū. ff. de constit. pe. † vbi inquit quòd si debitor debeat soluere pecuniam in ciuitate Florentiæ die paschatis, & non probat creditor se illa die fuisse Florentiæ ad recipiendum, vtrum erit probata mora debitoris per cursum diei? & decidit quòd non, per l. arbiter calen. ff. de arbi. & no. etiam Bar. in l. cum filius. §. fi. ff. de ver. ob. ¶ Sed non est probatū per dictū ser Lud. ꝙ illa die ij. Apr. esset aut publicè cōmuniter reputaret᷑ ꝓ datiario. d. datij: ergo in nulla culpa fuerunt calligarij, qui non denunciauerunt, debebat enim ser Lud. ad dictū diem. ij. Aprilis certiorare dictos calligarios quod ipse erat conductor datij, aliàs ipsi non fuerunt in culpa. l. si quis inficiatus. & ibi not. Bart. ff. depo. Et l. qui in alterius. ibi & no. Bal. cum si. ff. de re. iur. ¶ Et prædicta maximè procedunt attento quod nō apparet quod pelles & alia de quibus in petitione d. ser Lud. fuerūt conducta p dictum Do. post tempus conductæ dicti datij ser Lud. & sic vigore pacti deponētis de datio ordinariè soluendo pro cōductione rerum nō apparet aliquam esse quæsitam act. d. ser Lud. Quinimo oportebat qđ ser Lud. agendo ꝯ. d. Do. allegaret & probaret eū esse calligarium: quia est qualitas requisita in statuto seu in pacto
5 datij, dum dicit: item quod quilibet calligarius, &c. † Nam q̄n à lege vel statuto aliquid profert᷑ cum qualitate, debet illa qualitas
b probari.[b] l. j. §. ait prætor. & ibi no. Bar. ff. ne quid in flu. publ. l. pe. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius. Et ideo dicit Io. And. in c. j. de hom. in vj. In. euasisse quendā prælatum à pœna imposita de iure prælato facienti assasinare Christianū: prout dicit tex. in d. c. j. de homi. in vj. Nam fuerat probatū quod prælatus fecerat assasinari quendā hominē, tñ quod ille fuisset Christianus non erat allegatū nec probatū: vnde propter hoc euasit ipse illum prælatum à pœna illius. c. Et ita etiam dicit Bal. in l. si quis nō dicā rapere in iij. col. C. de epis. & cleri. ¶ Faciunt no. per Bar. in l. non solum. §. sed vt probari. cū si. ff. de no. ope. nun. Sed ꝙ Dominicus d. tpe esset calligarius nō est allegatū & probatū ergo non posset obtinere aliquo modo. ¶ Sed tñ forte ex solo isto fundamento non libenter inclinassem in istam sententiā: nisi alia concurrerent. ¶ Nam vltra hoc etiam cōcurrit quod per aliquos testes in causa principali. & per plures in casu appellationis videt᷑ esse probatum quod per alios conductores à longo tempore seruatum est quod ipsi conductores vadant ad apothecas calligariorum. Et si ibi inuenirent aliquid de quo non fuerit soluta gabella datiario præterito, redigunt notarij in scriptis absque eo quod sit consultum quòd calligarij dent in scriptis: per quam consuetudinem videtur esse ita declaratum & interpretatum dictum statutum per id quod no. & legitur in l. de quibus. & in l. minimè. ff. de leg. & in c. fi. de consue[tudine] per gl. & doc. in c. j. de pace & treu.
6 † & talis cōsuetudo & stilus etiam, vt dixit alibi Bal. excusat à pœnā delicti: vt ipse no. in c. j. in j. col. de cogn. feu. Et licet plura opponantur contra dictos testes & eorum attestationes: tñ eorum oppositiones nō videntur concludentes. Nam opponitur quòd aliqui ex eis sunt calligarij: & per consequens videntur depone-
7 re in facto proprio. † Sed certè hæc non est sufficiens oppositio: quia ipsi principaliter non deponunt in causa proprij commodi: licet in quandam consequentiam redundare posset commodū. l. qui testamēto in prin. ff. de test. in §. legatarijs. l. dictantib. cum ibi no. C. de test. & l. j. in prin. ff. de au. tut. ¶ Et ad hoc plura adduci possent. Sed vnum sufficiat quod ponit Io. An. in c. fine possessione. in pe. col. de re, iu. in vj. in mercu. vbi dicit quòd si episcopus petit contra vnam ecclesiā & eius rectorem quartam decimarum, & rector ecclesiæ alle. generalem consuetudinem in contrarium: videlicet ꝙ omnes ecclesiæ & earum rectores de consuetudine non soluerunt decimam: quod poterit probare per rectores alienarum ecclesiarum de consuetudine: quāuis in consequentiam illi videantur deponere circa id quod concernit
c proprium commodum: & quia ista doctrina Ioan. And.[c] videtur esse punctualiter in terminis, ideo ea contentus sum. ¶ Facit qđ no. Ang. in disputatione sua inci. Astensis miles, in vj. charta. in ver. de primo dubio, &c. ¶ Opponitur etiam quòd testes in causa appellationis non fuerunt recepti & examinati super interrogatorijs ser Lud. Et ad hoc potest responderi quod duo vltimi testes qui fuerunt examinati post productionem interrogatoriorum, fuerunt interrogati super interrogatorijs. alij vero nō quia interrogatoria non fuerunt producta. Nam interrogatoria fuerunt producta die. xviij. Decembris. & fuerunt examinati testes xv. die eiusdem: & licet die eadem comparuit ser Lud. & absente parte protestatus fuerit non debere recipi testes sine interrogatorijs: tamen quia testes eodem die fuerunt examinati si ser Lu. vult dicere quod fuerunt examinati post protestationem prædi-
8 ctam habet necesse probare illud: † quia fundanti se ex tempore incumbit onus probandi. l. eum actum. ff. de neg. ges. l. matrem. C. de proba. in cle. fi. & ibi no. de rescri. & no. Bar. in d. l. non solum. §. sed vt probari. & in proposito no. Bar. in l. atque nondū. §. quod dr. ff. de pig. per l. de rebus. C. de dona. ante nup. & not.
9 Bar. in l. si is qui. in fi. ff. de iur. fis. ¶ † Pręterea si testis reddit cām scientiæ dato quod sup interrogatorijs partis aduersæ non fuerit examinatus etiā dolo vel negligentia examinantis, non tamen p hoc reperitur quod dictū testis sit nullū, sed solum propter hoc

permittit parti petere etiam post publicatas attestationes ꝗ talis testis repetatur super interrogatorijs, vt no. Spe. in tit. de teste. §. iam de interrogatorijs. ver. item caute. & Io. An. in c. præsentiũ. §. testes. de test. in vj. in nouella. per text. in c. per tuas. de testi.
10 ¶ † Opponitur etiam contra dictos testes quòd sunt singulares:
d [d] & ad hoc respondetur quod ista singularitas testiũ non infringit dictum testium quo ad probandũ istã generalem consuetudinẽ & obseruantiã, secundũ op. quæ videt verior per no. per Inn. in c. qualiter & quando. de accus. Et in Specu. in tit. de teste. §. ante pe. ver. quid si plures. not. Bal. in l. de quibus. in vltima charta, de legibus. facit qđ no. gl. in l. ob carmen. §. fi. de testibus. ¶ Et dicit Bal. in d. l. de quibus. in antep. col. quod in dubio dicti testes interpretantur quod non sint singulares sed contestes. ¶ Et illa consuetudo & obseruãtia potuit habere originem & causam ab eo quod dixi. s̃. quia cũ cõmuniter conductores dicti datij conducant in calen. April. dictum datiũ, & calligarij habeant die secunda Aprilis probabiliorẽ causam ignorandi quis sit cõductor:
11 † quia in facto alieno præsumitur ignorantia. l. fina. ff. pro suo. l. verius. ff. de probatio. Et ideo consueuerunt conductores accedere ad apothecas calligariorum, & perquirere quę bona ibi sint de spectantibus ad datium: quia si hoc negligerent conductores excusarent calligarij nõ denunciãdo propter præsumptã ignorantiam, vt dixi. ¶ Fortificantur prædicta: nam pactum datij in quo se fundat ser Ludo. disponit quod teneant secunda die Apri. calligarij dare in scriptis pelles conductori & sotulares quos habent, alias incidant in pœnam sol. xx. & solu. datij. videlicet tantum pro libra. Et sic de necessitate dictum pactum intelligitur de pellibus & sotularibus, quos habebant calligarij secunda die Aprilis, ser Ludoui. autem dicit quod inuenit dictas pelles & sotulares, & in apotheca dicti Domicini die xv. Aprilis & iurauerit ascendere ad librarum centum æstimationem: ergo non videtur quod possit obtinere exactionem dicti datij secundum modum & viam intentatam per eum: quia non est probatum quod istæ pelles & sotulares essent in apotheca Domi. die secunda Aprilis. Et sic quod commiserit culpam non denunciando: ergo cum non sint probata ea quæ incumbebant ex illo capite ex quo actum est non potest Lud. obtinere. l. habebat in prin. ff. instit. not. Inno. in c. ex parte. de priui. & Bar. in l. j. in prin. ff. de edendo. ¶ Aduertatis etiam ad statutum & capitulum positum sub rubrica, in ciuitate capitulum, de spectantibus ad strazariam, pellicariam, & calligariã &c. Cuius copia mihi nõ fuit integre transmissa vt expediebat: quia si in illo apparet quod diuisum sit datiũ quod debet solui pro pedibus sine pilo & sotularibus, apparebit quod ex alio capite ser Ludo. non potuerit obtinere quo ad dictum datium: quia narrat quod pelles cum pilo & sine pilo & sotulares quos inuenit essent valoris lib. cl. & iurando affirmat: & post ea quod erant valoris. c. in totum, & non specificat quantus esset valor pellium cũ pilo & sotulariũ: & sic si dictũ datium pro dictis his omnibus non sit cõforme, apparet quod nõ posset pro
12 ser. Lud. aliqua sententia certa ferri. ¶ † Et clarum est quod etiã in summarijs etiam petitio debet esse ita certa & clara, vt semper certa sentẽtia possit ferri, vt in cle. sæpe. de verb. signifi. ¶ Facit ꝗ habet in. §. curare. insti. de act. in l. pe. C. de senten. quæ sine cer. quanti. quia vt dixi non fuit mihi integrè transmissa copia. d. c. ex hoc fundamento non inclino in hanc sententiam: sed ex alijs superius relatis quorum quodlibet de per se sufficiens esset. Ego Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Possent. Cor. l. non hoc col. pe. C. vnde cogna. Purpura. l. vinum. nu. 24. si cert. pet.

b ¶ Probari. s̃. li. j. consi. cxix. co. ij. nu. 3. s̃. eo. lib. cons. iij. col. ij. Cur. senior. consi. lix. nu. 7. consi. lxxiij. col. ij. Ias. l. si extraneus. in fi. ff. de condit. cau. dat. l. non solũ. §. sciendum. col. j. de ope. no. nunci. Dec. c. post cessionẽ. col. ij. de proba. Cor. consi. ccxvj. li. iij. & de Pontha. cre. repe. l. ij. C. de rescinden. vend. col. lix. do. And. Tiracq. in consue. pic. tit. retra. §. viij. gl. vij. in prin.

c ¶ Io. An. sequitur. Alex. s̃. lib. j. consi. lxxviij. col. j. Ias. d. l. dictantibus. l. quoties. in fi. C. de iudi. l. si quis nec causam. col. ij. ff. si cer. pe. Fa. Areti. cons. lxxxij. nu. 1. Sed hoc videt ꝯ tex. in c. personas. de testib. & etiam in cõtrariũ fa. quę no. Alex. s̃. lib. j. consi. cvij. nu. 3. & s̃. eo. lib. cons. xlv. nu. 3. puto hos nõ esse inhabiles, sed nec etiam integros. quantum aũt fidei per se vel cum alijs faciant. iudex æstimabit.

d ¶ Singulares. vide. s̃. li. j. consi. lxxij.

SVMMARIVM.

1 *Res emphyteutica potest dari in dotem domino requisito.*
2 *Res emphyteutica ex solo contractu non cadit in cõmissum, sed secuta traditione.*
4 *Testator potest obligare nedum res suas, sed etiam hæredis.*
6 *Alienãdi emphyteusim licẽtia intelligitur irreqsito domino.*
7 *Emphyteuta non priuatur, nisi domino volẽte & declarãte.*

CONSILIVM CLXXIII.

Viso themate & scripturis de quib. in eo. ¶ Videret prima consideratione dicendũ dictã dominã Nan. filiã Andreæ esse præferendam dictæ do. Catharinæ. nam de anno. Mccccxlv. fuit inuestitus de dicta petia terræ à do. Abbate vel ei' syndico. do. Andreas pro se filijs & nepotibus masculis & ipsis deficientibus ꝓ vna filia vel nepote: & mortuo. d. Andrea superstite. d. N. eius filia fuit dicta. N. inuestita mediante dña Romanina eius matre, quæ vice & nomine. d. N. inuestituram accepit quæ. N. iur. debebat inuestiri. Stante prima inuestitura concessa eius matri aut patri. ¶ Vnde cũ primo fuerit inuestitus. d. A. q̃ fuerit. d. N. quæ fuit inuestita de anno. Mcccclix. sequit ꝙ si. d. A. primo possit apprendere, q̃ d. N. fuit potior ipse quàm. d. N. l. sinautem. §. si duobus. ff. de pub. l. quoties. C. de rei vendi. Ergo sicut potius ius habuit. d. An. ita videt & hr̃e potentius. d. N. eius filia: quia ex inuestitura & stipulatione paterna fuit sibi ius acquisitũ. vt nota. Spe. in ti. de loca. §. nũc aliqua. versi. clxix. & alij. in l. qđ dicitur. ff. de ver. oblig. & in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. per iura & rõnes ibi allegatas. & per Bald. in d. l. auus. ff. de pac. ¶ Secũdo confirmat authoritate sententiæ latæ per d. Gratiolũ: nã per d. Ioan. de poetis condẽnata est domina Romanina ad dandũ dñæ Catharinæ lib. xxiiij. Bonoñ. pro valore triũ cistel latarũ vuarũ acceptarũ exportatarũ per. d. do. Ro. de dicta petia terræ. & ad sinendũ & ad permittendũ d. dominã Catha. & Bernard. eius maritum, vtrunque ipsorũ pacificè & quietè tenere & possidere dictã petiã terræ & victũ victori in expensis. & à dicta sententia fuerit appellatũ p d. do. Ro. tandẽ per dictũ do. Gratio lũ iudicẽ in dicta causa appellationis, fuit pronunciatũ bene fuisse appellatũ & male iudicatũ: & quæ sententia vt puto, in rem iudicatã transiuerit: & per consequens pro ea præsumit quæ exceptionẽ rei iudicatæ parit. c. cũ inter. de re iudi. & c. in præsentia. de renũ. cũ vulg. Et ex sententia inducit acquisitio dñij. vel quasi. l. statuliberi à cæteris. §. quintus. ff. de statulib. l. Pom. §. si iussu. & ibi plenè notat. ff. de acq. pos. l. sed si res. ff. de publi. l. si per errorem. ff. de vsucap. & no. insti. de offi. iudi. §. fi. per doc. in l. j. C. cõmunia vtriusque iud. ¶ Sed prædictis nõ obstantibus contrariã sententiã de iure probabiliorẽ esse puto: videlicet ꝙ dicta Catharina vsque ad integrã satisfactionẽ quantitatis sibi debitæ, de qua in dicto testamento habebat meliora & potiora iura q̃ d.
4 do. N. ¶ † Ad qđ ostẽdendũ præsuppono ꝙ dictus Minellus pater. d. Catha. potuisset in dotem dare eius filiæ dictam petiã terræ ad eũ iure emphyteutico spectantẽ: & hoc quantũ est pro vtili dominio sibi Minello cõpetenti: hoc facere poterat Minellus
* irrequisita etiã ecclesia, vt dicit Io. An. & cõiter * alij. in c. potuit. de locato. per. §. emphyteusim. in auth. de nõ alienan. & dicit ꝙ durabit tantũ quantũ durabit emphyteusis. allegat id quod habetur in c. nuper. de donatio. inter vi. & vxo. Et idẽ videt velle Specula in ti. de loca. §. nunc aliqua. versi. cix. Item potuit irrequisita ecclesia dictã rem pro dote vel quocunque alio debito hypothecaré. l. lex vectigali. l. de pig. & l. tutor. §. final. ff. de pig. actio. Et
* firmat. gl. & cõmuniter * docto. in l. fin. C. de iure. emphy. & in d. c. potuit. & in Spec. in tit. de loca. §. nũc aliqua. versi. iij. ¶ Ergo cũ. d. Minellus propria bona sua ꝓ dote prædicta obligauerit in testamento non cecidit à iure suo. ¶ Nec obstat quòd ipse in testamento narrat se promisisse tradere dictam petiam terræ pro dote dictarum filiarum, seu quòd disposuerit quod inquantum hæredes ipsius testatoris insequenti post mortem dicti testatoris deliberauerint dictam petiam terræ tradere legatam ipsis filiabus

filiabus: qa potuit responderi qđ nedũ potuit ꝓmittere dare in
2 dotẽ, sed ẽt potuisset dare in dotẽ, vt s̃. dixi. ¶†Secundò respondeo ꝙ lex priuat emphyteutam iure suo, qñ alienat vel transfert ius emphyteuticum irrequisito dño.l.fi.C.de iure emphyt.non aũt quando promitteret.nam aliud est alienare, aliud promittere.l.in bonæ fidei.ff.de eo quod cer.loc.l.si fideiussor.§.j.de le. j.¶Quinimo ex solo ɔ̃ctu puta venditionis vel alienationis non
a priuatur emphyteuta iure suo, nisi peruenerit ad traditionẽ[a] rei. Et sic ad efficacẽ & perfectã translationẽ, vt singulariter decidit Spec.in pallegato §.nũc aliqua.ver.cxcv.& Io.An.& An.de Bu. in d.c.potuit.pro quo bene facit tex.in l.alienatũ.in princ.ff.de verb.sig.iuncta.l.fi.de iure emphy.¶Et idem tenet Bal.in d.c.j. §.aut si libellario.in pe.col.qui.mo.feu.amit.& in c.imperialẽ. in prin.secundæ col.de prohi.feu.alie.per Fede.& in c.j.§.denique.quæ fuit prima causa bñfi.amit.pro quo etiam bene facit gl.j.in l.j.§.si rem depositam.ff.deposi.¶Ergo quanto minus p dictam promissionem vel per dictam dispositionem factam à testatore, disponente ꝙ si hæredes testatoris dare voluerunt incõtinenti dictis filiabus suprascriptam petiam terræ, & eandem legabat ipsis filiabus, & maximè cum dicta dispositio non habuit effectum quod hæredes eius non valuerunt dare dictam petiam
3 terræ pro dicta dote.†Et in testamento nedum in contractu potest ius pignoris constitui.l.Lucius.ff.de ali.lega.C. communia de leg.l.j.¶Nec ob.si diceretur quod ius prædictum pignorum fuit extinctum iure Minelli, seu successorum suorum: qm̃ extincto iure obligantis seu datoris extinguitur ius acceptoris. vt d.l. lex vectigali.& l.fi.§.sed quia.C.cõia.de lega.Quia rñdeo & dico ꝙ aut dicimus ꝙ emphyteusis transiuit ad Gerardum filium Minelli tanq̃ ad eius hr̃dem: vt quia ita se habeat forte inuestitura Minelli, quæ non est tñ mihi exhibita: & tũc constat quod nõ fuit extinctum morte ius d.Minelli, quia cẽsetur durare quousque durat in persona hæredis qui repræsentare dr̃ personam defuncti, vt in iuribus vulgaribus. ¶Aut d.emphyteusis trãsiuit ad Gerardum prædictum tanquam ad filium ex stipulatione paterna, iuxta.l.vt iurisiurandi.§.si liberi.de ope.libe.cum ibi no.per Bar.in d.l.ꝙ dicitur.& Spe.in ti.de loca.§.nũc aliqua.ver.lxviij. cum si. ¶Et tunc etiam dicta res emphyteutica, quãuis censeretur mortuo Mi.spectare ad Gerardum eius filium: tñ adhuc ex
4 eius persona censetur obligatus ad dotem dictis filiabus Mi.†qa testator potest obligare expresse non solum res suas: sed etiam hæ
b redis[b] sui, vt decidit Pet.in l.assiduis.& ibi refert Cy.C. qui pot. in pig.habeantur.& idem sequitur Bal.ibi dicens ꝙ iste punctus non est alibi: & idem tenet Bal. in l.j.in vlt.col.ff.sol.mat.sicut. n.potest testator legare rem hæredis.l.vnum ex familia.§.si rem ff.de leg.ij.ita dẽt posse rem eius obligare, & hæres adeundo hæreditatem testatoris qui legauit res ipsius hæredis, videtur dictã obligationem approbasse.l.cum à matre.C.de rei ven.l.si creditoribus.C.de ser.pig.da.ma.& pignus etiam constituitur solo consensu etiã tacitè & absque traditione.l.iij.ff.in qui.cau.pig. ta.contra.& l.j.ff.de pig.ac.¶Et per hanc rationem tollitur obiectum.Quod circa hoc formauit Cyn.in d.l.assiduis. ¶Et licet dictus G.alienauit rem: non tamẽ dr̃ extinctum ius hypothecæ qđ
5 competebat:†nam vbicunque ius emphyteuticum eius qui rem emphyteuticam obligauit extinguit̃: vt quia redeat res ad dñm concedentem: & sic vtile dominium consolidetur cum directo: tunc est verum quod extinguitur ius pignoris: nam secus diceremus, sequeretur quod esset in potestate emphyteutæ afficere ius domini cõcedentis.ita loquitur tex.in d.l.lex vectigalis. Sed vbi emphyteuta lege permittente alienat ius quod habet in re emphyteutica quam alteri obligauerat: tunc nulla subest ratio quare illa hypotheca quæ est ius reale non transeat cum re.l.si fundus.§.in venditione.ff.de pig.l.pignoris.C.de pig. ¶Cum ergo ius emphyteuticum non sit extinctum vt probabo: sed translatũ fuerit in N.& eius successores.l.permittente.sequitur ꝙ ad N. & eius successores transeunt res cum obligatione & hypotheca competente d.do.Catharinæ.¶Quòd autem Ge.alienando ecclesia non requisita non ceciderit à iure suo cum in alienatione dixerit saluo iure monasterij ecclesiæ Nonantulanæ probatur: quia forma consueta inuestiturarũ quam seruat dicta eccle. Nonantulana, vt colligitur ex dictis inuestituris, est illa: quia expresse agitur quod emphyteuta non habeat potestatem alienãdi vel obligandi minoribus vel coæqualibus personis, non autem comitibus, conductoribus, militibus, capitaneis, valuasoribus, seruis, religiosis, ecclesiasticis personis. & sic conceditur licentia a-
6 lienandi in alias personas†quæ licentia alie.intelligitur concessa esse irrequisita ecclesia, dato qđ hoc non fuerit expresse dictũ, vt concludit singulariter Io.de Imo.in d.c.potuit.in penul.char. & Sali.in l.fi.C.de iure emphy.aliàs enim pactũ nihil operaret̃ contra c.si papa.de priuileg.in vj.Et l.si quando.in prin.de leg.j. ¶Fortificantur hæc in casu nostro: quia parificantur in d.inuestitura: rem videlicet emphyteuticam obligare & ipsam alienare: ergo debent pariter determinari.l.iam hoc iure.in prin. & l.Lucius.ff.de vul.& pu.ergo sicut obligari potest res emphyteutica personis æqualibus, vt probaui irrequisito domino: ergo eodem modo videtur Abbas voluisse concedere facultatem alienandi.
7 ¶†Præterea non est verum quod de iure cõi per alienationẽ factam irrequisito dño priuetur emphyteuta ipso iure: sed solum priuatur dño volente.l.ij.& ibi no.Bar.C.de iure emphy.no.gl. in l.j.ff.si ager vec.& ibi Bart.nec põt opponi ab alio q̃ à dño, vt no.Bar.in l.ij.ff.de excep.rei iudi.& Bal.in l.si solennibus.C. de rei ven.& in auth.qui rem.C.de sac.san.eccl.¶Et expressius Bal. in l.fi.C.de reuo.dona.vbi dicit gñalem doctrinam quod vbicũque dicimus ꝙ res ipso iure reuertitur ad dñm pp̃ aliquod male-
c ficium, intelligitur semper si dñs voluerit:[c] & hoc petat, allegat no.in d.l.ij. ¶Sed ita est quod dñs seu monasterium vel Abbas non declarauit velle Ger.esse priuatũ iure suo: sed potius contrarium, dum de eadem re inuestiuit successores.d. Ger.s.d. Na.ergo &c.¶Et sic concluditur ꝙ si petia terræ de qua in testõ, est illamet petia terræ de qua est controuersia d.do. Catharina quousque non est satisfactum pro d.quantitate dotis sibi relicta est potior in d.rõne hypothecæ quã sit d.dña Nana. ¶Nõ obstãt allegata in cõtrariũ.Et primò quod dicebatur ꝙ Andreas erat primo inuestitus: ergo &c.quia respõsio patet ex superius dictis an dicta res transiuit ad Na.cum d.obligatione hypothecæ, vt s̃.ꝓbaui. ¶Nõ.ob.vltimo d.sententia: quia rñdeo primò qđ d.sententia fuit lata pro d.domina Romanina: ergo de ea non põt opponere d.Na.l.cum quæritur.cum duabus seq.ff.de exce.rei iu.Secundò rñdeo quod d.sententia vltimò lata cum videatur simpliciter fuisse absolutoria in fauorẽ d.do.Roman.non operatur qđ ipsa intelligatur esse per hoc domina, nec in ea re ius habere vt not.Bart.in l.ex hoc iure.in prin.ff.de iusti.& iur. Et per no.per gl.in l.exceptio.ff.de exce.rei iud.Et no.Bal.in l.j.C.cõia vtriusque iud.& canonistæ in c.ꝓposuit.de conces.præbẽ. Ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Traditionem.ĩ.lib.iiij.consi.lxvj.plenè dixi in consue. Parisi.§.xiij.gl.v.nu.2.

b ¶Hæredis.adde Alex.l.si hr̃dis seruus.col.ij.ff.de leg.j.Ant. Negula.trac.pig.in ij.mẽb.ij.partis.n.55.Sed cũ Cy.tenet Io. Fab.insti.de actio.§.fuerat col.ij.dixi in cõsu.Parisi.§.lxvj.

c ¶Voluerit.dixi in consu.Parisi.§.xxx.q.xxviij.

SVMMARIVM.

2 *Sententia est stricti iuris.*

4 *AEdificium eleuare non licet, vel aliud inutile facere ad nocendum vicino.*

5 *Animus nocendi in dubio non præsumitur.*

CONSILIVM CLXXIIII.

OPportune consideratis sententiis & aliis de quibus in themate mentio habita est. Videtur prima cõsideratione dicendũ dictis fratribus de lancis licere murum nouiter construere iuxta dictum alium murum cõem, etiam si per dictũ nouũ murũ sequatur clausura fenestrarum seu obscuratio luminum domus dictorum fratrũ de Schinellis: quia vnicuique ex eis licet vsque ad cœlum domos suas altius
1 tollere.l.altius.l.si in ædibus.C. de serui.& aqua.† q̃libet.n. res præsumitur libera nisi in contrariũ de seruitute debita constet.l. cũ eo.ff.de ser.ru.prædio.l.sicuti.§.sed si quærat̃.ff. si ser. vend. Sed de nullo iure seruitutis ɔ̃stat in ꝓposito: ergo &c.facit id qđ no.iuriscon.in l.binas ædes habeo.ff.de ser.vrb.ꝑd.habitari etenim

nim pōt ædibus obſcuratis. ¶Nec ad hoc obſtant ſententiæ in-
ter prædictos latæ de qbus in themate fit mentio: quia aut conſi-
deramus primā ſententiā, & illa non obſt. quia p eam reſeruatur
dictis fratribus de lancis omne ius ædificandi, & altius tollendi,
& claudendi ſibi cōpetens. Quinimo potius videtur facere illa
ſententia contra ipſos de ſchinellis habere dictas feneſtras nō tñ
iure ſeruitutis &c. Et ſic patet qđ noluit iudex intelligere eſſe ac-
quiſitam aliquam ſeruitutem ipſis de ſchinellis. ¶Aut conſidera
mus ſecundam ſententiā in cauſa appellationis latam, & illa non
habet obſtare: quia per eam confirmatur prima ſententia in qua
erat reſeruatum omne ius competens altius tollendi: & eo ipſo
dicitur competere quod non docetur per ipſos fratres de ſchinel
lis, de iure ſeruitutis per iura primo alle. ¶Nec obſt. ꝙ in eadem
ſententia adiecta ſit modificatio quædā, videlicet ꝙ ſi contingat
in futurum fieri per dictos de lancis aliquod ædificiū in eius do-
mo à iure communi tamen non prohibitum fieri muro commu
ni propter quod ſit opus immitti tigna & alia neceſſaria in muro
dicto. ſeu altius eleuare ædificium iam factum, ꝓpter q̄ eſſet ne-
ceſſe arbitrio boni viri claudendi in totū, intelligatur eſſe reſerua
tum ius ſuum in totum. vel ſi ꝓ parte eſſet neceſſe: & tūc ſimili-
2 ter intelligatur ꝓ parte reſeruatū. nā dico quod † ſententia eſt ſtri
cti iuris & ſtricte accipienda. l. j. C. ſi plures vna ſententia. & ibi
no. in l. Paulus reſpondit eos. ff. de re iud. ¶Et ſententia non pro
bat niſi illud quod ex verbis eius de neceſſitate infertur. l. ſi iu-
dex. & ibi not. ff. de his q ſunt ſui vel alie. iur. & l. ij. cum ibi not.
C. de or. cog. & l. j. C. de ord. iudi. ¶Sed verba dictæ ſententiæ
cōprehēdunt tm̄ caſum quando fieret ædificium, propter quod
opus eſſet immitti tigna & alia neceſſaria in muro communi, ſeu
altius eleuari ædificium iam tūc factū. ¶Ergo non cōprehendit
caſum in quo nouus murus fieret per quæ dicta lumina obſcura-
rētur, nec iſto caſu debet dicta ſententia parere exceptionem rei
iu. l. cū quærit. ff. de excep. rei iud. ¶Nec habet obſtare quod per
longa tēpora dicti de ſchinellis tenuerūt dictas petias: & tñ eorū
domus lumina recipit patientibus dictis de lācis. & in oppoſitū
3 nullū ædificiū eleuantibus: † quia p hoc nulla fuit acquiſita quaſi
poſſeſſio ſeruitutis altius nō extollēdi dictis de ſchinellis: ſed tūc
demū fuiſſet acquiſita ſi dicti de lancis aliquo tpe voluerunt in lo
co præſentis ædificij altius tollere, & per dictos de ſchinellis erāt
ꝓhibiti: iam tūc cœperūt dicti de ſchinellis eſſe in quaſi poſſeſſio
ne ſeruitutis altius non tollendi. l. qui luminibus. ff. de ſer. iuſti.
prædi. Et no. in l. j. C. de ſer. & Bar. in l. ſi prius. in vij. opp. primæ
partis. ff. de ope. no. nun. & Spe. in tit. de cā poſſ. §. in cōfeſſoria.
verſi. ſed pone. & ex tūc potuiſſent ſpacio x. anno. dicti de ſchi-
nellis præſcribere iura ſeruitutis ſi in bona fide fuiſſent. l. ij. C. de
ſer. & aqua. l. fi. ff. quemadmo. ſer. amit. & plene. no. in l. ſeruitu
tes. la grande. ff. de ſer. ſm quod declarat Bar. in l. j. §. hoc interdi
cto. ff. de iti. actuque priua. ¶Et ideo in ꝓpoſito dicit Ange. in d.
l. qui luminibus. ꝙ ſi habeo palatium iuxta hortum tuum: licet
in pariete iuxta hortum tuū multas habeā feneſtras: & ita p mul-
tos annos vel mille tenuerim tñ legitimo ſpatio intermiſſo inter
ædificium tuum & meum ædificari poterit in horto tuo. & ob-
ſcurare lumina mea, totaliter vel in parte. ¶Sed p̄miſſis non ob-
ſtantibus puto non licere ita abſolute dictis fratribus de lancis
dictum nouum murum conſtruere, per quē lumina domus d. de
ſchinellis obſcurentur. Sed eis conceditur duntaxat propter ali-
quam vtilitatem quam ædificantes ad hoc cōſequerentur. Secus
ſi ſolum vt obſcurarēt lumina domus dictorum de ſchinellis: qa
hoc facere nequeunt. ¶Hoc probatur primò ex his quæ no. Cy.
Ray. Pe. & Sali. in l. altius. C. de ſer. & aqua. vbi dicunt ꝙ iſta lex
4 facit ad quæſtionem: † aliquis fecit domum ita in altum vt ſecre-
ta fratrum, vel monialium, vel vxorem, vel filiā vicini videre po-
terat. An illud licite facere poſſit: & concludunt quod aut ad ſuā
vtilitatem altius tollit ædificans, & illud facere poteſt per illam l.
a & l. proculus. ff. de dam. infec. aut ad æmulationem [a] alterius fa-
cit, vt religioſos, vel vxorem vel filiam vicini inſpiciat. & non po
teſt: ar. l. fundo. ff. de rei ven. & l. opus. ff. de ope. pub. & ſic vidē
tur iſti doctores clare decidere iſtum caſum. ¶Secundo in termi
nis noſtris ad literam decidit hoc Pau. de Caſ. in l. cum eo de ſer.
vr. prædio. vbi inquit quod regula illius l. quæ habet quod quili-
bet poſſit ædes ſuas altius tollere, & lumina vicini obſcurare, ꝓ-
cedit quando quis ædificat vt ſibi proficiat. ¶Sed ſi nullam vtili-
tatem conſequeretur: & ſic faceret hoc potius vt alteri officere
poſſit non licet per l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. Et ita di-
cit ſe reſpondiſſe de facto. ¶Et dicit ꝙ Ange. in d. l. cum eo vide-
tur reſpondere ad dictam l. j. §. denique quod illa procedit quan
do vtilitas veniebat ex tuo directo in meum, & tunc nō poſſum
illam vt mihi auferre faciendo aliquid in tuo. ſecus ſi ex tuo non
proueniebat directo in meum: prout eſt lumen ꝙ non peruenit
ex tuo, ſed ex celo. Nam ſm Pau. de Caſt. illa reſponſio facit con
tra Ang. quia ſi non habebam iſtam vtilitatem luminis ex te vel
ex tuo. ſed celo: multo minus debes mihi poſſe auferre, ar. l. ſi ar-
rogator. ff. de adoptio. præterea hominem homini inſidiari ne-
fas eſt. l. veluti. ff. de iuſti. & iur. Nec mos gerendus eſt ei qui ſo-
lum facit vt officiat. & in alle. l. in fundo. & ita reſidet ipſi in prę-
alleg. l. cum eo. ¶Et licet ipſe non dicat, reſponſio data per eum
ad arg. Ang. expreſſe comprobatur per doc. Cy. & alios in d. l. al-
tius. ¶Tertio probat̄ ex his quæ no. in l. ſi in meo fundo. ff. de a-
qua plu. arcen. Nam ibi dicit̄ in tex. ꝙ ille qui incidit venas aquę
in agro ſuo venientis ad fundū meum, dicitur iuſte facere ſi nul-
la erat ſeruitus conſtituta: ſubdit. gl. fi. ibi: quod iſtud eſt verum
5 niſi dolo incideret, per d. §. denique. ¶† Quærit circa hoc Io. de
Imo. in d. l. ſi in meo fundo, quod in dubio an præſumatur dolo
facere. & refert quod gl. in l. fluminum. ff. de dam. infe. tenet qđ
indubio non præſumatur dolo facere. Sed ſecundum Imol. vbi
s̃. illud eſt verum niſi ex circunſtantiis aliud appareret. nā ex cō-
iecturis probatur dolus. l. dolum. C. de dolo. c. j. de præſum. Vn-
de ſecundum eum præſumetur dolus ſi appareat quod alias fuit
minatus ꝙ hoc faceret, arg. not. in l. fulcinius. §. quid ſit latitare.
ex quib. cau. in poſſ. eatur. ¶Vel ſi incidens venas nullam vtilita-
tem habeat ex hoc, ſed ſolum vt alteri noceret. Nā illud fieri non
debet no. in l. ij. §. labeo. ff. de aqua plu. ar. & in l. creditoris. ff. de
euic. ¶Quarto adduco notata per Cy. Bal. & Sali. in l. ſi manife-
ſtæ. C. de ſerui. & per Bart. in repetitione. l. quominus. j. q. ff. de
flumi. Et Bald. in l. ſi quis ex argentariis. §. ſi vitium. ff. de eden.
5 † vbi dicit quod duo erāt dñi cuiuſdam priuati fluminis, & vnus
ex eis habebat ex parte inferiori fluminis molēdinum, & poſtea
alius velit facere molēdinum à parte ſuperiori, per quod noceat
dño molendini inferioris, quod licet d. ſecundus illud cōſtruere
poſſit ad ſuam vtilitatem: tamen ſi illud conſtrueret: vt principa-
liter noceat domino inferioris molēdini, hoc nō poſſet. ¶Quin-
to idem probatur ex his quę no. Bal. in rub. ff. de rerū diui. in col.
7 iij. in ver. circa agni. &c. † vbi quærit ſi duo habēt in quodam flu-
micello duo molendina quæ non ſunt apta ad molendinandum,
niſi quando pluit, modo dñs ſuperioris molendini cum pluit re-
tinet aquam ſuperius in ſuo molendino, & impedit inferius mo-
lendinum, quærit an poſſit & videtur diſtinguēdum: quia aut fa-
cit ſolum vt noceat, & nō poteſt: quia æquitas naturalis talē dolū
excludere debet. l. ij. §. item varus. ff. de aqua plu. arcen. per illū
tex. & eſt no. ad multa ſecundum eum. aut facit vt ſibi proſit: &
tunc poteſt hoc facere ſi hoc faciens habebat molēdinum ſuum
de iure contractum: quia vtitur iure ſuo arg. l. iniuriarum. §. fi. ff.
de iniur. & faciunt no. per doc. in l. ij. ff. ſo. ma. cum ergo dicti de
lancis velint ædificare & contradicant dicti de ſchinellis rationi-
bus. s̃. alle. tunc officio iudicis recurretur ad arbitrium boni viri
in præalle. l. luminibus. ¶Et ſecundum quod declarat Ange. iſte
arbiter eſt architector, vel aliàs peritus in arte. ¶Et dicit Ang. ibi
quod licet ſemper per iudicem eligi debet idoneior: & ſi poſſunt
haberi duo non debet eligi vnus in auth. de non alie. §. quod au-
tem comparationis. C. de fide inſtru. Et iſti periti in arte habe-
bunt videre, an per talia ædificia offendantur lumina templorū
domus de ſchinellis: & videbunt an tale ædificium cedat in ne-
ceſſitatem vel vtilitatem ipſorum de lancis an vero ſolum ad no-
cendum dictis de ſchinellis. ¶Et ſi ex dicta relatione peritorum
vel ex aliis hominibus conſtabit ædificium offendere lumen: &
principaliter fieri ad nocendum iudex declarabit non licere æ-
dificium facere, vt patet ex prædictis. ¶Quod etiam expreſſe te-
net Bal. in l. lapilli in j. col. ff. de re. diui. ¶Et per hoc patet nō ob-
ſtare allegata in contrarium: quia non aſſumo fundamentum ex
ſententiis: nec in aliquo iure ſeruitutis: vt ſuperius eſt oſtenſum.
Et dico & conſulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Æmulationem. Cep. de ſeruitu. vrb. præd. c. lxij. de feneſtra
Bertran. conſi. cccxxxiij. etiā ſi verſi. eſſet. lib. iij. Matth. Affl.
deci. neapo. ccxxiiij. cum ſequenti.

CON-

CONSILIVM CLXXV.

Vide ſ.lib.j.conſi.lxxij.quod hîc duplabatur.

CONSILIVM CLXXVI.

Vide ſ.lib.j.conſi.lxiiij.quod hîc duplabatur.

An ſi præceſſit teſtamentum primum ſolenne in quo teſtator fratrem inſtituit hæredem vniuerſalem & filiam inſtituit in doté ſibi datã: demũ viuo teſtatore deceſſit hæres ſuperſtite dicta filia teſtatoris, & poſtea teſtator in rure tpe peſtis corã quinque teſtibus, quorum tres erant fœminæ, & vnus erat parochialis ſacerdos ſine ſcriptura inſtituit quoſdam hæredes tranſuerſales, & d. filiæ reliquit doté & ſolidos quinque ꝓ benedictione: & probat́ ſolũ p presbyterũ & duas mulieres iſtud vltimum teſtamentum, in quo etiã aliqd reliquit eccleſiæ. Tenet qnod vltimũ nõ valet.

SVMMARIVM.

3 *Subditi papæ poſſunt ſtatuere cõtra ius canonicũ cõtra laicos*

5 *Mulier non poteſt eſſe teſtis in teſtamẽto, etiã iure canonico.*

6 *Teſtes duo non ſufficiũt etiam quo ad legata ad pias cauſas, niſi pia cauſa inſtituitur hæres.*

8 *Solennitas teſtamẽti nõ remittitur ꝑꝑ peſtẽ niſi in ruſtico.*

9 *Legatarij non ſunt integri teſtes.*

10 *Relinquo verbũ, in re particulari nõ trahitur ad inſtitutionẽ*

CONSILIVM CLXXVII.

Viſo themate mihi exhibito vna cũ toto ꝓceſſu cauſæ vertentis inter dominã Diuidam vxorem Petri de Baldinotis ex pte vna agentem: & pagani authoritate Apolinarẽ, & filios cuiuſdam Iacobutij Belini ex altera ſe defendentes: principaliter diſcutiendũ eſt de viribus dictæ vltimę voluntatis cõditæ, vt dicit́, ꝑ Bar. patrem quondam domi. Diuidæ de anno præſenti de menſe Auguſti, in qua, vt dicitur, inſtituit ſibi hæredem vniuerſalem d. Paganum & fratres ipſius pagani tranſuerſales dicti B. teſtatoris: & dñæ Diuidę reliquit libras centum quindecim quas ſibi dedit in dotem, & ſolidos quinque pro benedictione.

1 ¶ † Et certè ſi hoc teſtamentum valerȩt ſi eſſet legitimè probatũ de ipſa vltima voluntate, cõſtat qđ Diuida ſuccũberet: quia d. do. Diui. nõ poſſet ab inteſtato ſuccedere donec eſt locus cauſæ teſtati. l. anteq̃. C. cõia de ſucceſ. l. quãdiu. ff. de acqui. hære. ¶ Nec etiam poſſet dña Diuida ſumere fundamentũ pro ſe ex priori teſtõ facto per d. B. nec aliquo modo poſſet venire p aliquã viã iuris accreſcendi: quia hæc poſterior voluntas tolleret prius teſtm̃. l. quia priore. ff. ad Treb. l. pater filio. ff. de hære. inſtitu. & l. cũ in ſecundo. ff. de iniuſt. rup. ¶ Etiã ſi poſterius non haberet adeo plenam ſolennitatẽ qualẽ haberet primum teſtamentum dũmodo in poſteriori talis ſolennitas interuenerit, vt poſſit ſuſtinere, vt teſtamentum aliquo iure etiam ſpeciali: vt ꝓbatur in l. eius milites. §. fi. ff. de teſta. mili. & in l. ij. ff. de iniu. teſta. facit. l. hac conſultiſſima. §. ſi quis aũt. C. de teſta. in aut. de nup. §. & ſiquidem. ¶ Tamen dico tale ſuperius teſtamentũ non dici poſſe validum teſtamentum, ſeu vltimã voluntatẽ: nec eſſe legitimè probatum

2 adeo qđ præcedens teſtamentum ſit abſolutum. ¶ † Hoc probatur, & primo quia de iure ſaltẽ ciuili in teſtõ requiruntur ſeptem teſtes. l. ſi vnus. C. de teſt. l. ij. C. de bo. poſ. ſm tab. & debent eſſe maſculi. l. qui teſtamento. §. mulier. de teſta. & inſti. eo. ti. §. teſtes. ergo conſtat qđ de iure ciuili poſterius teſtamentum in quo non interuenerunt ſeptem teſtes non valet, præſertim cum illi qui interfuerunt, fuerunt omnes fœminæ excepto vno vel duobus: & per conſequens per ſecundum teſtm̃ inualidum non fuit ſublatum primum. l. ſi iure. ff. de leg. iij. & inſt. qui. mo. teſta. infir. §. pe. l. ſancimus. C. de teſt. ¶ Nec ob. ſi dicatur ꝙ de iure canonico quod ſeruandum eſt in terris eccleſiæ & in foro ſeculari. c. & duobus. in fi. de appel. ſufficit quod interuenerunt duo te

* ſtes cum parochiano preſbytero ſm magis * cõem opin. canoniſtarum, per c. cum eſſes. de teſtamentis, vt ibi no. per docto. & Spec. in tit. de inſtru. edit. §. compendioſe. verſi. item per ius canonicum. & Bar. Brixien. & Arch. ij. q. iiij. §. j. & Fede. de Sen. in conſ. xxj. incip. factum talẽ eſt veniens ad mortem. & no. legiſtę in l. j. C. de ſac. ſan. eccle. & Io. de Imo. in l. nemo poteſt. ff. de le. j. & Roma. in aut. ſimiliter. C. ad l. fal. ¶ Quia rñdeo primò ꝙ in ciuitate Rauennæ vbi agitur hæc cauſa, debet ſeruari ius ciuile qñ contradicit iuri canonico: vt ibi diſponit ſtatutũ: & ſi tale fuit à Romano pontifice confirmatũ, non eſt dubium ꝙ valet. ¶ Vbi

3 autem eſſet verè confirmatũ videtur ꝙ valeat: quia † populi ſubiecti etiam quo ad temporalẽ iuriſdictionem eccleſiæ Romanæ poſſunt ſtatuta condere contra ius canonicũ ſeruanda quo ad ipſos laicos, vt latè firmat do. Abb. ſicu. in c. ꝙ clericis. in vlti. char. de foro cõpe. per ea quæ habent́ in l. oẽs populi. de iuſti. & iure. ¶ Et pro hoc inducit do. Abb. plura, præſertim text. in c. veniẽs.

4 de iureiura. † vbi ciuitas Tudertina, quæ eſt ſuppoſita eccleſiæ fecit ſtatuta quæ habebat conſuetudines ſpeciales: nec papa roborat maximè inquantum tangunt ius & honores ipſius principis, & rñdet do. Abb. ad ea quę in contrarium facere videntur. vt per eum in d. c. ꝙ clericis. ¶ Secundò rñdeo quod etiã dato qđ debe-

* ret attendi ius canonicũ, nõ valet. d. teſtm̃. quia ſm * cõem opi. debet vltra presbyterũ interuenire numerus duorũ teſtium idoneorũ vt d. c. cũ eſſes. & conſtat quod vltra presbyterum non interuenerunt duo teſtes idonei: quia tunc nõ interuenerunt duo teſtes mares, ſed vnus tantum maſculus vltra presbyterum. Quinimo nec ille maſculus viuit, & ſic deponere non poteſt ad probationem dicti teſtamenti: ſed ſolum ad probationem dicti teſta

5 menti adducuntur vltra presbyterum duæ fœminæ. † conſtat autem quòd nedum de iure ciuil. ſed nec etiam de iure canonico poteſt mulier eſſe teſtis in teſtamẽto vt in c. forus. ad fi. de verb. ſig. & in terminis hoc firmat gl. ibi in verbo teſtimoniũ. quæ dicit expreſsè quod tex. in d. c. forus. prohibens mulierem eſſe teſtem, intelligitur in criminalibus & in terminis. idem fuit de mente Spe. in tit. de teſta. §. j. ver. item quòd eſt dicta mulier. iũcto ver. ſequen. & Fed. de ſenis in d. conſi. ccvij. & Lud. Ro. expreſsè in repe. authen. ſimiliter. ſ. allega. in ſextodecimo quòd hic allegat mulier, &c. facit quod no. gl. ea. q. & in §. j. & in d. c. forus. & Io. de Imo. in c. cum eſſes in morte. & præſertim cum tractetur de teſtamento patet quia teſtator prædictus dixit quod inſtituebat ſeu faciebat d. Paganum & fratres hæredes ſuos. l. non codicillum. C. de teſta. ¶ Et licet do. Abb. ſic. in d. c. cum eſſes. videatur velle quod de iure canonico in teſtamento ſufficiant mulieres ſicut maſculi pro teſtibus: per tex. in d. c. cum eſſes. vbi papa videtur ſe fundare in iure diuino, & in ſtatuto ſanctorum patrum, ſecundum quæ non reperitur diuerſitas inter maſculum & fœminam, & dicit quod hoc videtur eſſe de mente Bal. in l. j. ad fin. C. de ſac. ſan. ecc. Sed certè Bal. ibi loquitur in relictis ad pias cauſas, quæ quò ad ſolennitatem differũt etiã de iure canonico ſecundũ

* * communem opi. doc. in d. c. cũ eſſes. & in c. ſeq. ¶ Et dictũ do. Abb. non videtur verum. & eſt contra gl. & authoritates & iura. ſ. allegat. de quibus mentionem ipſe non fecit. ¶ Et ſi verum eſſet quod papa in allegato. c. cũ eſſes. ſolum habuiſſet reſpectum ad ius diuinum non requiſiuiſſet præſentiam presbyteri vltra numerum teſtium duorum. & in tantum videntur dicta procedere quòd etiam non competeret hæredi inſtituto in dicto teſtamento poſteriori remediũ denunciationis euangelicę contra dictam do. Diuidam: vt plenè probat Bal. in ſua diſputatione incipiente. Statuto cauetur quòd fœnerator. in tertia charta. & ita etiam ſenſit ipſe. in l. cum quis. circa tertiam chartam. & ita etiã ſenſit ipſe in l. ſi poſt diuiſionem. in l. fi. & in l. cum quis. circa. iiij. col. C. de iur. & fac. igno. quia hoc caſu non poteſt dici d. Diuidam eſſe naturaliter obligatam. d. P. & fratribus quo ad dictum hæredem, vt patet ex not. per doct. poſt gl. in l. poſt diuiſionem. de hoc vltimo caſu nõ ſum interrogatus, ideo pro modo latius non inſiſto circa illud. ¶ Nec prædictis etiam habet obſtare quod B. in d. ſuo poſteriori teſtamento aliqua legata reliquerit ad pias cauſas: ergo propter illas ſuſtineatur teſtamentum non obſtante defe-

6 ctu alicuius ſolennitatis, per d. c. relatum. cum ibi nota. † quia reſpondeo quod illud procederet vbi pia cauſa eſſet inſtituta hæres. Sed vbi laicus eſt inſtitutus, & legata ſunt ad pias cauſas non ſufficit etiã quò ad legata ſolennitas piæ cauſæ, ſecundũ Anto. de But. in d. c. quòd clericus. & Saly. in auth. caſſa. C. de ſac. ſan. ecc. ¶ Nec etiam prædictis obſtat ſi diceretur quod teſtm̃ fuit conditum in rure, & quod ſufficiat quod ibi fiat coram quinque teſtibus cum plures haberi non potuerint iuxta. l. fi. C. de teſta. & qđ no. Bar. in l. conficiuntur. §. codi. ff. de iur. codic. quia reſpondeo quod requirebatur quòd omnes teſtes illi deponerent in iudicio ad probandum teſtamentũ vt ibi. & no. Bar. in d. §. codicilli. hoc

autem

autem factum nõ est, nec fieri potest: quia aliqui ex his quinque
mortui sunt. quinimo per illã l. nõ dispensatũ qđ sufficiant quin-
que testes non idonei puta fœminæ. ¶ † Et pari ratione nõ obstat
7 si diceret ꝙ tempore pestis [a] quo mortuus est dictus B. debuit va
a lere dictum testamentum factum coram imperfecto numero te
stium, cum eo tempore non possint haberi testes cõmode & no-
tarij, iuxta no. ꝑ Bar. in l. j. ff. de bon. pos. ex testa. mili. & qđ not.
Bal. in d. l. fi. C. de testa. quia requirebatur saltẽ qđ illi quinque
testes qui interfuerũt testamento fuissent inducti ad probandũ
testamentum coram iudice, ꝑ d. l. fin. Et sibi imputẽt dicti asserti
instituti si fuerint negligentes in faciendo deponere dictos te-
stes, prout potuerunt iuxta l. publicati cum ibi no. C. de testa. &
c. qm̃ frequenter. extra vt lit. nõ cõtest. c. significauerunt. de te-
8 sti. cum si. ¶ † Præterea communiter tenetur [b] non esse verum qđ
b sufficiat testamentum esse factum coram imperfecto numero te
stium tempore pestis, vt probat tex. in l. conficiuntur. §. codicil.
quem ad hoc ibi ponderat Ang. Et idẽ tenet Fulg. & Pau. de Ca.
in d. l. fi. C. de testa. per illam l. fi. quæ requirit nõ solum difficul-
tatem habẽdi testes: sed etiam quod testator sit rusticanus. & ita
etiam videtur esse de mente Bar. in l. j. ff. de bo. poss. ex test. mili.
Ita etiam Ludo. Ro. in authen. similiter in secundo speciali enu-
merato inter priuilegia quæ in vltimis volũtatibus habet pia cau
sa. ¶ Secundo principali fundamento moueor ad ostendendum
quod dictum testamentum non est legitimè probatum, per tex.
in l. cum antiquitas. C. de test. Et qđ ibi ad propositum per illum
tex. singulariter dixit Bal. ibi quærendo. an vna pars testamenti
probari possit per septem testes dicentes se illud scire, & nõ plus.
& alia pars possit ꝓbari per alios septem testes. & arguit qđ sic:
quia coniunguntur dicta testium ad aliquid probandum, vt no.
xxxv. q. vij. de parentela. Sed dicit ꝙ in contrariũ est casus in d. l.
cum antiquitas. quia nisi probetur subrogatio testium ex causa
necessitatis non probat. & sic videtur secundum eum ꝙ nisi te-
stes probent totũ tenorẽ testamenti, nil probent: & si aliqui pro
bant plus dictũ aliqui minus dictũ: quia illi qui minus deponunt
totum nesciunt: & non videntur esse testes legitimi: vnde nõ ꝓ-
bant ẽt illud ꝙ deponunt: quia nõ videntur interfuisse toti testa-
mento, ex quo totum nesciũt, ꝙ reputat Bal. no. & illud dictum
sequitur Pet. de Anch. in d. c. j. ¶ Sed ita est in proposito ꝙ testes
producti ad probandũ posterius testm̃. B. laborant hoc morbo.
nã d. Pusbertus rector ecclesiæ sancti Blasij, deponit ꝙ d. B. insti
tuit hæredem d. Paganum & fratres. & d. Diuidæ reliquit libras
centum xv. quas ei dederat in dotem, & solidos quinque ꝓ bñ-
dictione. & ꝙ reliquit vxori dicti testatoris victum & vestitũ &
dictæ ecclesiæ reliquit vnã petiam terræ: & ita ẽt deponit vxor di
cti testatoris. Sed d. Catharina, quæ est secunda testis: dicit quod
reliquit hæreditatem Petr. & fratribus, & Diuidæ lib. cxv. quas
dederat ei in dotem, & solidos quinque ꝓ bñdictione & ꝙ dictę
ecclesiæ reliquit vnã petiã terræ & certã quantitatẽ denariorũ ꝓ
reparatione cãpanilis: & nil aliud reliquit, quod ipsa recordetur
ecclesiæ. ergo ista testis nihil scit de relicto victus facto vxori te-
statoris: de quo deponunt alij duo testes, & sic ista testis non est
idonea testis nec aliquid probat: & similiter dominus Bertus de
ponit de legato petiæ terræ relicto ecclesiæ: & non de relicto fa-
cto eidem ecclesiæ ꝓ cãpanili: vt deponunt alij testes. ¶ Patet ex
decisione Bal. in d. l. cum antiquitas. & deprehenditur qđ dato
quod ille numerus testium sufficeret quando deponerent legiti
mè: sufficienter tamen hoc casu discordant etiam dicti testes in
ea interrogatione eis facta quis eẽt propinquior personæ dicti
testatoris qñ testamentum cõdebatur. ¶ Sed de hoc non magnã
9 vim: quia vrgentiora sunt prædicta, & alia infra dicenda. ¶ † Alia
ratione etiam videtur quòd non sit legitimè & perfectè proba-
tum dictum testamentum: quia d. domina Guida tertia testis est
legataria. & ipsa & d. Bertus deponunt: ergo non est integra te-
stis quando in omnem euentum validitatis & inualiditatis testa
menti non consequitur legatum. P. vt in casu nostro, vt late pro-
bat Io. And. & An. de But. Et d. Abb. post antiquos in c. super de
testibus. & Io. And. in addi. Spec. in titu. de teste. §. j. ver. item ꝙ
est talis & Ioan. de Imo. in l. à sententia. §. si hæres. de app. vbi di-
cit quòd illa opinio est multum rationabilis. Et sic dato quod le-
gatarius possit esse testis in testamẽto l. qui in testamẽto. in prin.
ff. de testa. & insti. eo. tit. §. legatariis. tamen nõ erunt integri te-
stes in c. personas de testi. Et quòd no. in l. nullus. de testi. & in l.
omnibus. C. eo. tit. Et ꝙ non sit idoneus testis quo ad casum no-
strum legatarius. tenet etiam Ang. in l. dictantibus. C. de testa. &
ibi etiã Nico. de mata. & pluribus modis respondent ad illũ text.
& similes. ¶ Et hoc maximè procedere posset vbi essemus in casu
in quo nõ esset nimis magnus numerus testium vt in casu nostro
si velimus sustinere ꝙ presbyter cum duobus testibus sufficiat.
Et hoc considerat Ioan. Fab. in d. §. legatarijs dicens ꝙ ratio ꝑꝑ
c q̃ iura tolerabant ꝙ legatarius [c] possit esse testis in testamento, vt
ibi, est quia magnus numerus testiũ requirebatur. Et ex his facili
ter colligitᷣ non obstare ea quæ adduci possunt in contrarium, &
quamuis dicti tres testes adducti ad probandũ testamentũ depo-
nant ꝙ interfuerũt testamento quinque testes: tñ illud nihil rele
uat: quia nõ plus operatᷣ quã si solũ tres interfuissent, vt plenè no.
10 in l. ij. C. de bo. pos. sm tab. ¶ † Tertio pro principali fundamen
to potest dici testamentũ illud non valere: quia testator filiæ non
reliquit iure institutionis. & verbũ relinquo vel aliud verbũ cõe
relatũ ad rem vel quantitatẽ certam, prout fuit casu nostro, non
* trahitᷣ ad institutionẽ ipsius filiæ secundũ magis * cõmunem opi.
per. §. aliud quoque. c. iũcto. §. cæterũ. in auth. vt cũ de app. cog.
Et licet circa hoc plura possent dici: tñ nõ insisto postquã ista est
cõis opi. tam de iure ciuili q̃ canonico, vt dicitᷣ, & latè probat Io.
de Imo. in c. Raynutius de testam. & in regula. l. j. §. quoties. &
in l. his verbis. in prin. & ibi Bald. & Bart. & Ang. de hære. instit.
& Bart. & alij in l. cogi. in prin. ad Trebel. post antiquos. & Bart.
& Io. de Imo. in l. Centurio. de vul. & pupilla. Bar. in l. illa institu
tio. ff. de hære. inst. & Bal. in auth. vnde si parens. C. de inof. test.
& in l. fi. C. fa. ercisc. Et in l. quoties. C. de hære. instit. & in auth.
nouissima. C. de inof. test. & l. qm̃ indignũ. C. de test. & gl. & Io.
An. & Bal. & Domi. in c. si pater. de testa. in vj. Et gl. & magis cõi
* ter * alij in d. c. Rayn. etiã si verbũ relinquo fuerit relatũ ad do-
tem, vt ibi probat Io. de Imo. in no. & est de mente glo. ibi in c. si
pater qui supplent ad tex. in d. c. Ray. in verbo relinquens vel ti-
tulo institutionis. Et cum tex. in d. c. Ray. loquitᷣ qñ verbũ, relin
11 quo, fuerit relatum ad dotem. ¶ † Viso ergo ꝙ d. testamentum
non habeat obstare. d. Diuidæ: videndũ est ex quo capite debeat
succedere. d. Diuida an ex primo testamento Bart. an ab intesta-
to. & si teneremus quòd institutio facta de filia in dote primo te
stamento non valeret: vt tenet Bald. in l. suus quoque. in princip.
ff. de hære. instit. & nonnulli. d. c. Rayn. per illum text. de testa.
quia filia videatur instituta in re propria, cum dos sit proprium
patrimoniũ filiæ. l. Pompo. Philadelphus. ff. fami. ercisc. & tunc
constaret quòd res esset in causa intestati: quia institutio vniuer-
salis facta in d. l. primo testamento de Iacobutio fratre ipsius te-
statoris non tenet: quia decessit viuo testatore. l. j. §. & cum tripli
ci. & seq. & §. in nouissimo. C. de cadu. tol. tum etiam quia di-
ctum testamentũ redderetur nullum ex capite præteritionis. l. si
filius in pote. ff. de lib. & posthu. & l. fi. C. de libe. præte. tamen
quia magis cõiter concluditur quod institutio facta de filia in do
te valeat, vt per gl. in l. iij. §. sed vtrum. de mino. & Spe. & Io. An.
in tit. de instru. edi. §. vt autem. versi. sed super. & Ang. in l. ij. §. j.
sol. ma. & Ant. de But. & Io. de Imo. in d. c. Ray. & Ioan. de Imo.
in l. suus quoque. in prin. præalleg. ideo concludendũ est filiam
habere duplicem viam veniendi ex testamento per ius accrescen
di. l. j. §. si ex fundo. cum materia. ff. de hære. inst. & plenè in l. ex
facto. e. tit. & l. quoties. C. eo. vel si ipsa possit repudiare hæredi-
tatem sibi delatam ex testamento. & agnoscere ab intestato. l. il-
lud & l. si is ad quem. ff. de acquiren. hære. nec vigore clausulæ
codicillaris erit aliquid restituendum hęredi vniuersali scripto in
testamento: quia decessit hæres viuo testatore: & sic antequam
cedere posset dies alicuius fideicom. vniuersalis. l. si in personã.
C. de fideicommis. & quòd ibi no. cum concor. ibi allegatis. ¶ Fa
cit quod not. Bart. l. j. in j. col. ff. de iure codicil. vbi fortius vult
quòd etiam si decessit mortuo testatore, ille qui virtute clausulæ
codicillaris potuisset per fideicom. vocari ad hæreditatem: tamẽ
non transmitteret tale fideicommissum nondum agnitum ad hę
12 redes suos, vt ibi per eum. ¶ † Vnde in proposito vtilius esse vide
tur. d. Diuidæ pendente cõpromisso vel iudicio repudiare hære-
ditatẽ sibi delatam ex primo testamento: & adire ab intestato. &
istud ius superueniens ex causa de præterito cõualidat iudicium
præsens tantũ inchoatũ. l. si rem. §. fi. ff. de pig. act. l. si mandaue-
ro. la picola. ff. man. & plenè no. in l. nõ potest. ff. de iudi. cum si.
¶ Et quasi in terminis nostris decidit. Io. de Imo. in l. hæres quan
doque

doque.ff.de acqui.hęre.per illum tex.in l.ſi filius qui patri.in ij. col.ff.de vulg.& pupil.vbi dixit ſe habuiſſe de facto:q̃a egerat filius minor cum authoritate ſui curatoris ad penſionē domus locarę per patrē,& demū lite pendente iudicio minor adiuit hæreditatē paternā cū ſolennitate ſtatuti:reuocabatᷣ in dubiū: nunq̃d poſſit cōductor cōdemnari & dicebatᷣ ꝙ nō,ex quo tp̄e litis hæreditas non fuerat deprehenſa legitimè ſm formam ſtatuti.ar.l. nō pōt.& l.non quemadmodū.de iudic.tñ ipſe refert ſe contrarium dixiſſe & obtinuiſſe: quia filio dicitᷣ obueniſſe exercitium iur.& facultas exercendi ipſam actionē,quæ de mero rigore ſibi fuerat quæſita ex diſpoſitione iuris cōmunis.arg.l.ſi autē.§.poſſidere.& ꝙ ibi no.ff.de rei ven.& in d.l.non pōt. per gl. & doc. ¶Et quia ſuperueniſſe dr̄ ius ex cā de p̄terito & ſufficit ꝙ ſuperuenerit ante concluſum in cauſa per id quod hr̄ in d.l.ſi rem. Et quod no.Bar.in l.ſi mater.§.eundē ad fi.de excep.rei.iudi.& q̃a ſuperuenit ius ex cā quæ retrotrahitur.d.l. hæres quādoque. & hoc expreſſe tenet Cy.& Bal.in d.l.hæres. q̄m autē illa eſt breuior & tutior via vt mihi videtur, vt patet intuenti, eſt ſatisfactū omnibus dubitationibus,& partes dominorum arbitrorū erūt in declarando dictam Diuidam fuiſſe & eſſe vniuerſalem hæredem dicti B.eius patris ab inteſtato,& condemnare dictos reos conuentos ad reſtitutionem d.hæreditatis, & bonorum eiuſdē per eos occupatorum.Ego Alex.Bononiæ.

BONONIÆ fuit ordinatū quoddam collegium dominorum ſexdecim in quo extiterunt quandoque plures homines habentes vocem in collegio ipſo:quia quandoque fuerunt decem & octo,ꝙ ſic publicè appellationis tā de nomine collegij, quam de nomine perſonarum dicitur fuiſſe vocatū. quo collegio ſic vigente & ex morte dominorum aliquorum ex eis qui abundabāt in d.numero redacto ad dictū numerū ſexdecim, fuit facta per habentem poteſtatem quædam locatio datij cartecellarum, quę incipere debebat de anno tunc proximo in qua fuit inter cætera cōuentum inter locatores datij ex vna parte,& conductores ipſius ex altera in hunc modum.Item che el cōduttore ſia obligato obſeruare la exceptione de lo vfficio deli ſexdecim cioè per la parte.& che el ꝯhente non ſia obligato per quello de li ſexdecim che ꝯhiſſe ſeco.Et ſubſequenter de anno.MCCCCLIX.per habentes poteſtatem per do.legatum & ipſos dn̄os ſexdecim, fuerunt ſupadditi & aggregati dicto collegio ſeptē alij ciues, q̃ fuerunt vltra dictum numerū ſexdecim,& verba electionis p̄dictæ fuerunt in hunc modum:videlicet conſiderantes reuerendiſſimus do. gubernator, & magnifici dn̄i ſexdecim infraſcriptos ſeptem ciues dignos eſſe ꝙ admittantur & aggregentur ad dictum numerū & collegiū.d.dominorum ſexdecim, quorū opera & fide integra circa præſentem ſtatum animaduertentes, ac etiā conſiderantes ſtatutum ciuitatis melius & ſalubrius per plures q̄ per pauciores volentes bonum huius regiminis & gubernationis inter plures partitos decreuerunt & numerum & collegium dictorum dominorum ſexdecim addere & additionem facere de dictis ſeptē infraſcriptis ciuibus ſupra numeratis.Et ſic elegerunt & deputauerunt infraſcriptos ſeptē nobiles ciues Bononiēſes ꝓ ſupnumerariis antedictis p̄dictis ſic ſtātibus de numero prædictorum ſeptem ciuium ad dictum collegium ſic congregatorum fecit nōnullos contractus, pro quibus gabella dictis datiariis foret ſoluenda,niſi ſe defendere valeat tanquā exemptus & priuilegiatus reſpectu dicti collegij,& reſeruationis prædictæ,& ex prædicta d cauſa dicit ſe non teneri. Pro parte conductoris[d] dicitur ipſum teneri:quia exēptio pro parte datij fuit reſeruata ſimpliciter officio.d.ſexdecim, qui dicuntᷣ eſſe prout erant tp̄e locationis eis ſexdecim factæ ꝙ ipſi ſupernumerarij non debent gaudere tali exceptione,maximè q̃a licet ſint adiuncti dicto collegio & poſſint intereſſe & conſulere.tñ ex cōuentione inter eos habita nō poſſunt effici & eligi priores de collegio, prout de octo diebus in octo fiunt alij de dicto numero,ꝙ non poſſint ponere ſeu dare fabas in aliquo partito:niſi in abſentia.d. dominorum ſexdecim,vel aliquotum ex dictis aliis de dicto ad quam partem ciuis. R.ꝙ collegium ipſum appellatur.d.ſexdecim tm̄ quādoque fuerunt plures:item reſpondet eos non fuiſſe electos ſub tali conditione & prolatione,ꝙ non poſſunt eſſe priores eius, licet tamen ſit conuentum.Quæritur quid iuris &c.

ADDITIO.

a ¶Peſtis.Adde Deci.conſi.cclxxxiiij.conſi.DIIIJ.Cor.conſilio lxviij.col.j.lib.j.conſi.liij.co.ij.li.iiij.& ꝙ ꝓpter peſtē remittatur ſolennitas teſtamenti latè Hyppo.de Marſil.l.j.§.præterea.nu.125.de q̄ſtio.Frā.Rip.tract.de peſte.fol.30.fo.38. Steph.Bertran.conſi.ccxxiij.viſo caſu de quo ſupra.col.j.li.j.

b Tenetur.Mat.Afflict.deci.neap.xxv.Bertrā.conſi.liij.ex themate in fi.conſi.clxx.vide caſum.lib.j.

c ¶Legatarius.dixi in conſu.Pari.§.xcvj.

d ¶Conductoris,& bene quicquid dicat Alex.pro ſupernumerariis poſt locationem adiectis.

CONSILIVM CLXXVIII.

IN occurenti caſu ſupra narrato videtur fortaſſe prima cōſideratione dicendum verba dicti c.dūtaxat cōprehendere eos qui tempore locationis erant de collegio. de ſexdecim & non eos qui poſtea aggregati fuerunt dicto collegio,& ſuperadditi vltra numerum ſexdecim. ¶Hoc enim probari videtur primo per l.Iulianus.in fin.cum l.ſeq.ff. de
1 leg.iij.†vbi apparet ꝙ ſi legatus eſt fundus cū inſtrumētis fundi non veniunt inſtr̄a quæ poſt tēpus teſtamenti reperiuntᷣ eſſe inſtrumēta illius fundi:niſi hoc expreſſum fuerit. ¶Et per illū text. ad propoſitum Io.An.in addi.Spe.in tit.de cenſi.§. nunc dicen-
2 dum.in addi.magna circa pen.col.†Quærit an dicta immunitate vel dominio gaudeāt villæ nouiter factę.& dicit ꝙ videtur q̃d ſic:quia beneficia large interpretāda ſunt.l.fi.ff.de conſtit.prin. c.cū dilectus de do.Pro hoc facit ſecundum eū.l.placet.ff. de libe.& poſth.& l.ſeruitus.de ſer.vrb.præ. cōtrarium refert fuiſſe deciſum p Guido.de Suza.per d.l.Iulianus.§.fi.& l.ſeq.& p l.vxori.ij.reſpon.ff.de leg.iij.& l.j.ff.communia prædio.& l.fi.ff. ſi ſer.vendi.& l.dā.in prin.ff.de dam.infec. Et ita reſidet Io. An. in addi.prædicta. ¶Facit.l.Seia.& l.medico.in prin.ff.de auro & argen.leg.& l.fi.§.qui inſulam.ff.de leg.ij. ¶Accedit quia verba d.c.debent eſſe limitata ad ſexdecim : ergo non dicuntur cōprehendere vlteriorē numerum.l. imperator.ff.de poſtu.l.in agris limitatis.ff.de acqui.re.domi. ¶Et ꝙ ſpecialis viderᷣ gl.in l.dam. infec.ſtipulatio competit.§.ſi is qui ædes.in ver.compromiſſio-
3 nis.in vlti.q̄ō.& quod ibi no.doct.ff.de dam.infec. ¶†Præterea non videtur ſaltem negari poſſe quin verba dicti contractus locationis,quo ad id de quo quęrimus ſunt ambigua:ergo fieri dēt interpretatio contra eos qui ſe fundant ex cōtractu locationis, ſeu ex pactis in eo poſitis.l.veteribus.ff. de pac.l.ſtipulatio iſta. §.in ſtipulationibus.& l.quicquid aſtringendæ.ff.de ver.obl.in c.ex literis.de ſponſa. ergo fieri debet interpretatio contra dictos aggregatos ad officium qui ſe fundant ex pacto appoſito in d.contractu locationis cū intentio conductorum ſit fundata generaliter cōtra omnes ex forma dicti datij & ſuæ cōceſſionis. Ad idem quia præfati ſexdecim non videntur eſſe de numero dictorum ſexdecim dominorum cū non poſſint eſſe de prioribus collegij vel dare vocē:niſi in defectu ſeu abſentia aliorū : vn̄ cū quo ad omnia non habeantur vt illi qui ſunt de numero ſexdecim, & per conſequens nō dicuntur proprie & vere eſſe de ſexdecim vt probatur in l.ij.maximè in ver.imaginē.cū ibi no.per gl.& doc. C.de iure aur.annullorū.& in l.pater militi.§.ſi ſeru⁹.ff. de caſt. pecu.& in l.ij.ff.ad mace.inducendo & declarando vt per Bart. in l.ſi is qui pro emptore.in ver.item quæritur circa prædicta vtrum fictio fingatur circa ea.ff.de vſuca. & per illum ver. & per duos col.in ver.pone ergo,ſtatuit ciuitas ꝙ nullus pōt effici ciuis,& Bar.in l.maritus.§.leg.Iuli.ff.ad l.Iul.de adul.& Bal.in l.ſi
4 non ſpeciali.in pe.col.C.de teſta.vbi dicunt † ꝙ ille qui eſt ciuis quoad quædam.nō eſt ꝓprie nec vere dicitur ciuis.& no. Bal.in l.adoptiuum.§.patronum.in lect.antiqua.ff.de in ius vocan. & in l.oēs populi.in pe.co.ff.de iuſtit.& iure.& in l.vrbe.ff.de ſtatu.hom.& Pet.de Anch.in regu.c.canonū ſtatuta.de cōſti. ver. alias.c.prime pone ſtatuto cauetur &c. ¶Et verba dictorū cōtrahentiū debēt intelligi de his qui ſunt vere & propriè de dominis ſexdecim:non autē fictè vel impropriè.l.ex ea.§.inſulā. & ꝙ ibi no.ff.de ver.ob.l.fi.C.de his q̃ veniā æta.impe.c. ſuſceptum. de reſcri.in vj.Et no.doc.& maximè Ioā.de Imol.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad l.Falc. ¶Denique ſi aliud diceremus, ſequererᷣ q̃d eſſet in poteſtate legati:& d.dn̄orū ſexdecim,qui fortaſſe fuerunt locatores prædicti,illudere dictos cōductores & eos maximo dāno afficere,augendo numerū dominorū ſexdecim ducendo eos

ad conci-

ad concilium ſeu collegiũ:& magis etiam ſi prouiderent ꝙ iſti q
aggregarent haberent tanq̃ de collegio dictorum dominorum
ſexdecim quo ad aliquid:qđ tamẽ eſſet abſurdum dicere & nul-
lo modo dicendũ argu.l.ij.ff. ꝙ vi aut clam.& l.ne in poteſtate.
ff.de arbi.maximè:quia non potuerunt conductores arbitrari &
videre à principio ꝙ poſſint in futuro creari & adiungi dicto of-
ficio:ideo illi non debẽt cõprehendi qui non erãt tpe cõductio-
nis de officio,vt no.per Cy.& Bar.in l.fi.C.q̃ res pig.obl.poſ.&
Bar.in d.l.ſi ita.de aur.& arg.leg.in ver.ij. etiã videndũ &c.per
5 illũ tex.¶†Ad idem qđ no.gl.& clarius Hoſt.& alij.in c.in cape.
de priuile.vbi volũt ꝙ priuilegiũ cõceſſum monaſterio & capel-
lis ſuis nõ extenditur ad capellas poſtmodũ acquiſitas.arg.l. fin.
§.Caio.de lib.leg.& l.cũ ſtipulamur de ver.obli.Et quia tale pri
uilegiũ detrahens tertio eſt reſtringendum & odioſum.l.ſi qñ.
in prin.C.de inoffi.teſta.l.impuberi.ff.de admi. tuto. cum ſibi.
6 ¶Facit etiam quod habetur in c.quanto.de cenſibus.†ille qui ꝓ
miſit procurationem præſtare fratribus certi cõuentus,ſi illi fra-
tres poſtea multum excreſcant in numero : adeo ꝙ ſi promiſſor
teneatur ad ꝓcurationem præſtãdam omnibus fratribus nimiũ
grauaretur ꝓpter numerum auctum,põt implorare iudicis offi-
cium vt ſibi ſuccurratur ne grauetur in totum,niſi etiam redditis
oblatis qui præſtare debeat procurationem cõmode & præſtare
7 poſſet.¶†Et ideo per illum tex.decidit Hoſt. ꝙ de eo qui recipit
feudum,& promiſit dño macinare ad molendinũ ipſius vaſal-
li quantũ erat neceſſe pro ipſo & eius familia: & etiã videtur de-
cidere Hoſ.ꝙ nõ ꝑ illũ tex.Pro hac cõcluſione eſt bonus text. cũ
gl.in l.non modus.C.de ſer.& aqua.vbi ſi cõceſſiſti mihi ſeruitu
tem ducendi aquam pro rigando prædium meũ vel prædia mea:
& poſtea prædium meum augmentaui vel alia prædia de nouo
acquiſiui:adeo ꝙ volo ducere aquam vigore dictæ ſeruitutis,cer
8 tè nõ poſſum.¶†Et ideo ibi infert Pet.& Cyn. ꝙ ſi ruſticus pro-
miſit dare cuilibet canonico ſancti Martini pro anniuerſario: &
tpe promiſſionis nõ erãt niſi x.canonici : & poſtea ſunt viginti,
an cuilibet debeatur concludũt ꝙ nõ : quia tpe ꝓmiſſionis non
poterat ruſticus prouidere quot futuri erant canonici per d.l.nõ
modus.cum gl.& per d.l.damni.§.ſi is q ędes & iſta deciſio vide
tur multũ ſtringere ad propoſitũ.¶Et bene facit qđ legit & not.
in d.c.fi.de reſcrip.vbi reſcripta beneficialia nõ trahuntur ad be-
neficia poſtea creata. ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contra-
a riam ſententiam puto[a] de iure veriorẽ ex infraſcriptis. ¶Et pri-
mò per id quod habetur in c.quia circa.de priui. & ꝙ ibi plenè
9 no.†vbi priuilegium conceſſum vni eccleſiæ ſuper epiſcopalib9
decimis retinendis,extenditur etiã ad poſſeſſiones ſeu p̃dia poſt-
10 ea quæſita,ne eadem res diuerſo iure cenſeatur.¶†Secundo pro
hoc facit:quia vbi diſpoſitio huiuſmodi fit per nomen collecti-
uum ſeu vniuerſale comprehendit etiam augmentum ſuperue-
niens de futuro.l.peculiũ.in prin.ff.de leg.ij.l. grege.ff. de pig-
no.l.grege.ff.de leg.j.l.pen.ff.de fun.inſtru.Sed iſta immunitas
fuit conceſſa officio ſexdecim,& omnibus q eſſent de illo colle-
gio qui emerent vel contraherent vt ſonãt verba apertè.d.c.ſed
collegium ſeu vniuerſitas ſunt nomina collectiua ſeu vniuerſalia
ſicut peculiũ,grex,& ſimilia.l.proponebat, de iudi.l. ſicut.§.in
decurionibus.ff.quod cuiuſque vniuerſitatis nomine,iuncta l.ſi
grege.ff.de leg.j.& d.l.peculium. ergo cõprehenduntur illi qui
poſtea ſunt effecti de dicto numero ſexdecim. ¶Pro hoc & ter-
tio adduco deciſionem Io.And.in regula,q ſentit de regu.iur.in
11 vj.in mercu.qui ſatis videtur decidere caſum noſtrũ.†Nam quæ
rit ipſe quid ſi abbas & conuentus habent priuilegiũ ꝙ poſſunt
mittere familiares ſuos ad diuina,an familiares recepti poſt pri-
uilegium comprehendantur.& arguit pro & contra. Et ſoluen-
do cõcludit ꝙ aut noui familiares in locũ priorum deficientium
vel recedentium ſunt aſſumpti poſt dationẽ priuilegij, & com-
prehenduntur.c.eccleſia Sanctæ Mariæ vt lite pendente.l.ſi eũ
§.qui iniuriarũ.ff. ſi quis cau. melius facit.licet ipſe nõ alleget.
l.ſeruitutes.§.ſi ſublata.ff.de ſer.vrb.præd. Aut noui familiares
ſunt adiuncti primis:& tunc diſtinguit:aut adiunctio eſt facta ex
iuſta cauſa aut ex mera voluntate, primo caſu qñ ex iuſta cauſa:
quia auctum eſt monaſterium monachorũ,& auctæ ſunt facul-
tates ita ꝙ maior familia neceſſaria eſt:tunc adiuncti gaudebunt
priuilegio:quia priulegiũ indeterminatè loquens indetermina-
tè debet intelligi lxxvij.diſt.ſi Euãgelica.& c.cõſuluiſti.c. quo-
niã.& ibi plenè no.de cõiug.lepro.& ꝓ hoc etiã adducit.l.ſi ſer-
uitus.ff.de ſerui.vrb.prædi.& l.forma.§.q̃q̃.ff.de cenſi.& l.fin.
§.Caio.de lib.leg.& l.ſi mancipia.de fun.inſtru.ver.legato fun-
do cum mancipiis cedunt legato mancipia quæ colendi fundi cã
teſtator ibi poſt teſtm̃ inducit. & per alia iura de quibus ibi per
eum.ſi autẽ adiunctio familiariũ fuerit facta ex nuda volũtate:&
tũc illi noui familiares nõ gaudebunt hoc priuilegio :quia fictio
eſt falſa cauſa,& reprobatur in talibus.c.fi.de verb.ſig.libr. vj.c.
tuarũ.de priuile.vt ibi plenius per eũ.¶Sed ita eſt qđ, vt præſup-
ponitur,reſpublica melius regebatur per plures:& etiam quia vt
nõ ſine difficultate ante dictã adiunctionẽ poterat haberi nume
rus neceſſarius & ſufficiens ad excipienda negotia occurrẽtia in
dicto offi.ergo videtur ꝙ priuilegium trahatur ad iſtos adiũctos.
¶Bene facit etiam quod no.Io.de Imo.& Io.An.in c.fi.de verb.
12 ſig.in vj.in noue.†vbi dicunt ꝙ ſi epiſcopo fuit conceſſum pri-
uilegium,vt quatuor clerici ad ſua obſequia exiſtentes percipiãt
fructus beneficiorum quamuis in ſuis eccleſiis non reſideant ꝙ
eodem beneficio gaudebunt clerici poſt priuilegium ſubrogati
loco aliorum.vt l.ſicut in annos. ſecundo reſponſo.ff. quemad-
mo.vſusfru.amit.& per d.c.quia circa,& l.ſi ita fuerit.ff.de leg.
iij.d.l.mancipia.¶Ego pro hoc adduco id quod no.Pet.vt refert
13 Cy.in l.placet.C.de ſac.ſan.eccl.†vbi quærit,an priuilegiũ con-
ceſſum eccleſiis puta ciuitatis Bonoñ extẽdatur ad eccleſias cõ-
ſtructas poſt conceſſionẽ priuilegij:arguit pro & contra : finali-
ter concludit ꝙ ſic,per l.pen.ff.de fun.inſtru.& per d.c.quia cir-
ca.& de l.ſi peculium,& hoc etiam tenet Ray.& Fulg.in d.l.pla
cet.¶Et ita etiam videtur tenere Bar.in d.l.damni infecti ſtipula
tio competit.§.ſi is qui ędes.vbi poſt Iac.de Are. quærit an ſi cõ-
ceſſum fuit priuilegium immunitatis alicui monaſterio & eius
capellis,comprehendantur capellæ poſtea cõſtructæ. & remit-
tit ad no.per Cy.in d.l.placet.¶Quintò ꝓ hoc adduco id qđ no.
14 Ioan.And.in addi.in tit.de treu.& pac.in rub.in fine.† vbi quæ-
rit quod ſi duæ ciuitates fecerunt pacẽ vallatã pœna pro ſe & ſuis
ſubditis.An hæc pax extendatur ad villam quæ poſtea ſe ſubmi-
ſit alteri dictarũ ciuitatũ.& dicit vna cum Guidone ꝙ ſic,& ꝙ ita
fuit iudicatum per l.ſi ſeruitus.ff.de ſer.vrban.præd.& l.ſi qs fi-
liabus.ff.de teſta.tñ ad hoc ẽt dicit facere tex.in d.c.quia circa.
de priui.& ꝙ no.in l.cũ capella.eo.titu. ¶Sextò probatur per id
qđ habetur in c.pen.& in c.ex parte tua.de deci.inducendo vt fa
15 cit Ioan.de Imo.in l.damni.§.ſi is qui.ff.de dam.infe. †vbi quæ-
rit,an priuilegiũ exemptionis ſuper decimis vel collectis non ſol
uendis porrigatur ad prædia quæſita poſt cõceſſionem immuni-
tatis.& dicit ꝙ ſic per d.c.quia circa.Et ſubdit hoc eſſe verum nõ
ſolum quando agitur de præiudicio tantum concedentis,quo ca
ſu latè fit interpretatio:iuxta ea quæ hñr in c.cauſam quæ de re-
ſcri.& in c.olim.de ver.ſig.& in l.fi.ff.de conſti.princi.ſed ẽt vbi
cõcederet priuilegium papa de decimis non ſoluendis ad præiu-
dicium parochialis eccleſiæ & ſic tertij. ¶Et dicit probari per di-
ctum c.ex parte iuncto d.c.pe. vbi patet quod priuilegium con-
ceſſum certis religioſis ſuper decimis laborum ſuorum non ſol-
uendis,cõprehendebat futura,niſi fuiſſet prouiſio poſtea facta,
per d.c.pen.quanto magis hoc eſſe debet in caſu noſtro cum iſta
conceſſio immunitatis facta ꝑ ſuperiores in d.contractu locatio
nis non concernat præiudicium tertij : ſed ſolius cõcedentis ſeu
illius qui repręſentatur ꝓ concedente. ¶Nec poteſt dici ꝙ præ-
dicta conceſſio immunitatis ſit in præiudicium cõductoris:quia
reſpondeo quòd dato ꝙ diceretur eſſe in præiudicium eius, non
per hoc debet reſtringi:quia non dicitur eſſe in preiudicium ter-
tij,ſed in præiudicium illius qui conſenſit illi conceſſioni immu-
nitatis.& non dr̃ eſſe in eius præiudicium:quia veroſimiliter mi-
nori mercede conduxit datiũ quaſi illa reſeruatio immunitatis
fuit pars mercedis.l.fundi partem.de cõtrahen.emp. ¶Et nõ po
teſt dici ꝙ dicta conceſſio immunitatis fuerit in præiudicium cõ
ductoris,cum nullum ius eſſet acquiſitum cõductori anteq̃ fue-
rit cõceſſa dicta immunitas.l.ↄ̃ctus.C.de fide inſtru. ¶Ad idem
facit quod no.Io.de Imo.in l.dam.infe.§.ſi is q vicinas.de dam.
16 infe.†vbi dixit ꝙ ſi cõcedo tibi feudũ cũ pacto qđ ibi ædifices do
mum in qua promittis me recipere cũ familia mea & à tempore
promiſſionis habebam tantum quinque in familia mea,an tene
beris oẽs recipere ſi ſit aucta familia ſupra quinque : & dicit qđ
ſic,dũmodo nõ ſit aucta in nimis magna quãtitate: aliàs exceſſu,
per id quod habetur in c.quãto de cenſi.ſed magnus exceſſus nõ
cõſueuit appellari qui nõ excedit dimidiam totius.l.ij.cũ ibi no.
C.de

C.de rescin.ven.& in c.pe.de emp.& vend.quinimo tex.in d.c. quanto.loquitur qñ grauamen excreuerit in duplo. Et vbi nimis magnus non est excessus, tenet ét pro futuro augmento oneris qñ ille se obligauerit ex liberalitate.ita loquitur tex.in d.c. quãto.igitur tanto magis quãdo se obligauerit non ex liberalitate, sed ex cõtracto vltro citroque obligatorio, vt in casu nostro arg. l.inter eos.§.j.& l.ne liberalitate.ff.de re iudi.& l.id qđ,in prin. ff.de dona. ¶ Nunc restat respondere ad allegata in contrarium. & primò non ob.l.Iulianus.in fi.cum l.seq.ff.de leg.iij.qa ꝙ ibi testator vsus fuit verbis præsentis tpis, ideo nõ trahitur ad futurum.l.si stipulatus fuero.§.cum stipulemur.l.si à colono.ff.de ver.obli.l.si ita scripsisset.ff.de leg.ij.& plenè per Bart.in l.si ita de aur.& arg.leg. & per docto.in c.quia circa.sed in casu nostro oratio fuit prolata sine tempore, quo casu extenditur ad futura: vt s̃.probatum. ¶ Non enim fuit dictum in locatione ꝙ illi qui sunt de officio vel illo numero sexdecim sint immunes: sed fuit dictum quod cõductor datij sit obligatus seruare exẽptum officium dominorũ sexdecim. ¶ Et hæc eadem responsio potest dari ad d.l.vxori.§.j.de leg.ij.qa ibi dispositio fuit cõcepta ꝑ verba præteriti temporis, vt ibi per glo.alias posset responderi vt patet
17 ibi ex no.per Bar. ¶ † Non ob.l.j.cũ concor.ff. communia prædi.quia respondeo qđ verum est quod actu nõ potest acquiri seruitus prædictorum futurorum adeo quod seruitus dicatur formata vt ibi.tñ põt deduci in cõtractũ seruitus pro futuro prędio: adeo vt illo acquisito debeatur seruitus.l.si seruitus.§. futuro.ff. de serui.vrb.præd. ¶ Non ob.d.l.damni.§.si is qui. quia respondeo ꝙ ibi dispositio nõ fuit facta per nomina collectiua quæ recipiunt augmentum de futuro, vt dixi in scđo ar. ¶ Et etiã ita potest responderi ad alia s̃.allegata. ¶ Et etiam potest responderi ad dicta Guid.de Suza.quem refert Io.And.in d.c.quanto. de censi.§.dicendum. ¶ Vel secundum Lud.Ro.in d.l.dam.§.si is qui.
18 potest dici ꝙ illa determinatio Guid.de Suza.† procedit quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij: quia tũc debet strictè interpretari ne ledat ius tertij.l.ij.§.si quis à principe.ff. ne quid in loco publi.l.nec auus.C.de emã.libe.c.ij. de ecc. edi. c.super eo.de offi.deleg.aut tale priuilegium non concernebat præiudicium tertij, sed concedentis: & tunc non ꝓcedit determinatio Guido.per c.qa circa.de priuile.hoc videtur esse de mẽte doc.in d.c.quia circa. ¶ Quãdo autẽ intelligitur priuilegiũ immunitatis esse in ꝑiudiciũ tertij.patet exemplũ ex no.per Iac. de Are.Bar.& Ang.& Moder.in l.ab omnibus.in prin.ff.de lega.j.
19 vt † si statutum dicat ꝙ comitatenses teneantur soluere salarium potestati: postea superior cõcedit priuilegium immunitatis alicui villę, certè tenebuntur reliqui comitatenses ad totũ & integrum salarium, etiã pro parte huius villæ exẽptæ per d.l.ab omnibus.in prin.& sequitur Pet.de Anch.in d.§.præsenti.de censi. & dñs Abb.in c.accedentes.de ꝓscri. ¶ Licet secus sit vbi illud emolumentum, ad qđ tenebant̃ comitatenses, esset præstandum ipsimet dño concedenti immunitatem, vt per Spe.in tit.de censi.§.ij.ver.quid si nimis.& Ioan.And.in c.non minus de immu. eccle.& Io.de Imo.in d.l.ab omnibus.de quo etiam Gui.de Cu. & Bal.in l.si vnus.§.generaliter.ff.de pac.& Bal.in l.etiã.in vlti. col.C.de execu.rei.iud.& Pau.de Cast.in l.auus.ff.de pac.& Lu do.Ro.in l.iiij.ff.de re iud. ¶ Cum ergo talis concessio immunitatis non dicitur esse facta in præiudicium tertij, vt s̃.probaui circa sextum arg.igitur potest comprehendere dictos dominos aggregatos per supradicta. ¶ Non obstat ꝙ verba dicti c.videantur limitata esse ad numerum sexdecim: quia respondetur ꝙ hoc nõ videtur verum: quia imo verba videntur referri ad collegiũ & totum officium, vt sonant illa verba, videlicet, ꝙ conductor sit obligatus seruare exemptum officium sexdecim: & illud collegium retinuit tale nomen sexdecim, etiam si ante dictũ cõtractum locationis & post: quia quãuis essent plures, tamen denominabatur collegium seu officium sexdecim: vt in pũcto cõtinetur. vnde siue diminutum siue superfluum sit, dicitur esse illud collegium. l.sicut.§.fin.ff.ꝙ.cuius.vni.nomine.l.proponebatur.ff.de iud. Et sic non obstant allegata in contrarium: quia non loquuntur quando dispositio facta erat per nomen collectiuũ seu ad vnitatem relatum. ¶ Non obst.dum dicebatur ꝙ verba dubia debent interpretari contra adiunctos, qui se fundant ex verbis dicti cõtractus: quia respondeo ꝙ verba non dicuntur ambigua cum cõprehendat dictos superadditos: vt probant rationes & authoritates pro hac parte allegatæ, & vbi res possit quoquomodo dici dubia debet in dubio sententia ferri pro reo.s. absolutoria.ca. ex literis. de proba. l. Arrianus. de act. & obli.& l.absentẽ.ff.de pœ. ¶ Non obst. ꝙ dicti septẽ non videant̃ propriè esse de numero dictorũ sexdecim cum non possunt esse de prioribus: nec dare vocẽ nisi in defectu absentiũ: quia respõdeo dato ꝙ non possunt esse priores, nec dare vocẽ nisi in loco absentiũ: tamen dicuntur esse de collegio dominorum sexdecim, vt patet in verbis dictæ electionis & aggregationis. Et ita simpliciter fuerunt electi, & in consequenti eis fuit acquisitũ ius immunitatis. ¶ Et dato quod non dicerentur verè & propriè de dominis sexdecim: sed impro-
20 priè vel fictè † cũ dispositio hominis vel legis, loquens in casu vero extenditur ad casum fictũ eandẽ rationẽ habentẽ, seu eundem effectũ producentẽ.l.deo nobis.C.de episco.& cleri. & ibi not. Cy.in l. actione.§. publicatione.ff.pro socio.l.si decesserit.ff.q satisd.cogã.l.j.in fin.ff.de cõtratab.l. Gallus.§. & qui si tantũ.ff. de lib.& posth.no.Dyn.& Bart.in l.ex ea.§.insulam.ff.de verb. ob.& Dy.in l.si cũ dotem.in prin.ff.solu.matr.in l.j.§.lex.falcidia.ff.ad legem falci. ¶ Sed eadem videtur esse ratio ꝙ dicti septẽ additi debeant gaudere dicta immunitate, sicut si essent septem additi qui semper deberent dare voces: quia cum possint dicti septem in dicto collegio consulere: & rationes in vnaquaque re ꝓ vtilitate reipublicæ adducere, & sic alios trahere in suam sententiam.l.si in tres.ff.de arbi. & tũc aut nulli de numerarijs sunt absentes, & nõ est necessaria vox sup materia imponendi scrutiniũ. Aut aliqui de numerarijs sunt absentes, & tunc dant voces: & sic in omnem euentũ videtur vtilitati reipublicæ prouisionẽ factam de istis supernumerarijs, vt si essent numerarij. ¶ Non ob. quod aliàs sequeretur quod esset in potestate domini legati & dominorũ sexdecim augere dictum numerũ in præiudiciũ dicti conductoris, maximè quia nõ potuit conductor arbitrari & prouidere à principio quod potuerint creari de dicto numero: quia responderi potest primò ꝙ hoc sibi habet impũtare conductor qui consensit in officiũ sexdecim loquendo ꝑ nomen collectiuũ officiũ scilicet ꝙ conseruaret exemptum: quia tunc indistinctè venit incrementũ absque eo quod distinguatur an præuideri potuerit. quod augmentũ sequi posset vel non. d.l. pecuniam. & d.l. grege.& d.c.quia circa.de priui.& nota Bart.in l.si ita de auro & argen. leg. & dixi. s̃. ¶ Vel secundò potest responderi secundum quod colligitur ex distinctione Io. An. in d. regula, qui sentit in fin. ꝙ quando ex iusta causa est auctus numerus gaudet priuilegio.vt dixi.s̃.in secundo ar. ¶ Non obst. etiã id qđ no.per glo.in d.l.cum capella. de priui. quia respondeo similiter quod ibi non per nomẽ vniuersale seu collectiuũ loquutus fuit disponens, sed indefinitè: quo casu non ita comprehenduntur futura vt per Cy. Barto.& docto.in l.fi.C.quæ res pig.ob.pos.& Bart.in d.l.si ita. ¶ Item respondeo quòd ibi loquitur in priuilegio quod concernebat pręiudicium tertij.s.ordinarij: ideo magis restringendum, vt dixi supra respondendo ad no.in tit.de censi.§. nunc dicendũ. hic aũt non põt etiã dici qđ priuilegiũ cõcernat præiudiciũ tertij, vt probaui supra circa sextũ argu. ¶ Non obstat tex.in c.quanto. de censi.quia respondeo qđ non apparet hic quod adeo excreuit dictus nnmerus quod dicatur nimiũ grauari conductor, cum nõ excedat dimidiam dicti numeri sexdecim: vt probaui supra in vltimo arg.& tex.in d.c.quanto.loquitur quando grauamen excedat in triplo. ¶ Præterea ibi loquitur quando ex causa liberali ille promiserat: quo casu æquius & rationabilius est subuenire ipsi ne ex liberalitate & obligatione immoderatis grauetur, & inops fiat, quàm illi qui non ex liberalitate, sed ex contractu vltro citroque obligatorio, vt. d. l. ne liberalitate. ff. de re iudi. & dictum est supra. & ita intelligit illum text. Inno. in dicto. c. quanto. cum quo in hoc antiqui transeunt secundum doctores. ¶ Nec ob.id quod not.in l.non modus.C.de serui.quia respondeo quod ibi loquitur quando dispositio fuit facta indefinite, & non per nomen collectiuum seu vniuersale: vt sæpe dictum est: & prout etiam fatetur Pet.& Cyn.in dicta l. non modus. quinimo in illa quæstione quam ponit Petrus de eo qui promisit soluere canonicis decem: & sic verba indefinita. Bald.ibi & Salyce. contradicere videntur. tamen quid in quæstione illa sit tenendum constat quod differt multum à nostra: quia in casu nostro dispositio facta est per nomen collectiuum. ¶ Postremò non obstat id quod habetur in cle. fi. de rescrip. quia responde-

tur

tur prout ibi respondent docto.& maximè do.Car.post Pau.de Leaza.respondẽtes ad c.quia circa priuilegium, nã dicũt qđ text. in d.c.fi.loquitur qñ dispositio fuit particularis:ideo non extenditur ad futura,sed in c.quia circa fuit indefinita ꝑut in casu nostro,in quo fuit dispositio per nomen collectiuum seu vniuersale. ¶Item illud quod habetur in d.cle.fi.loquitur in rescripto stricto:vt ibi in gl.fi.sed casus est.in d.c.quia loquitur in beneficio quod debet fauorabiliter interpretari quo ad præiudicium concedentis,vt supra dictum est.Ex prædictis videtur firma stare cõclusio in fauorem dictorum septem aggregatorum. adde Alber. in prima parte statutorum.q.cxxx.Alex.

ADDITIO.

a ¶Puto.pessimè rñdit ꝯ rationẽ tex.in l.j.§.ꝗ autem.C.de collegia.li.xj.l.si duas.§.minuere.l.administrantes.§.j.l.fi.ff.de excu.tu.vbi supernumerarij nõ gaudẽt immunitate collegij. &ꝯ rõnẽ.l.Rutilia polla.de ꝯhẽ.emp.ex parte ꝯductoris.Ego vero existimo nõ esse hic iustũ cõsiliũ sed simplices allegationes à parte redẽptas &ꝗ si Alex.tm̃ à iudice ꝯsultus fuisset rñdisset.d.c.nõ extendi vltra numerũ qui tpe locationis publice legatus erat.fateor ꝗ si tũc quædã officia vacabũt infra munerũ licet repleatur post cõditionem includuntur . secus si post ꝯtum numerus augeatur etiam si augmẽtum fiat in eadem plenitudine ex æqualitate ꝗ ad hoc non erat hic factum.

SVMMARIVM.

1 *Scire dicitur qui certo scit per sensum corporeum.*
3 *Exceptioni non numeratæ pecuniæ nõ põt statim renũciari.*
6 *Notarius refert an attestetur de mutuo,an de numeratione.*
8 *Interpretes duo adhibendi,nisi vnus tantum sit in loco.*
10 *Iudæus non debet assumi si possit haberi Christianus.*

CONSILIVM CLXXIX.

Allegationes.

a Visa scriptura priuata vt dicitur ꝑ Alexã.de taxonibus[a] ad fauorem Angeli hebræi, & quadã asserta interꝑtatione postæ dicti Angeli,& visa petitione d.Angeli ꝑ Alex. ꝑducta.& viso decreto & priuilegio cõcesso hebræis super fide & probatione scripturarum suarum,& visis dubiis de quibus quærit̃. ¶Quo ad primũ.s. an sit necesse ꝗ Angelus ꝑbet veram numerationẽ ad hoc vt possit obtinere sup petitione sua,&per scripturas dicatur sufficienter de numeratione ꝑbatum.Omissis superfluis videtur de iure concludendũ oportere ꝑbari veram numerationem. ꝗ Nam si nõ ꝑbatur vera numeratio.i.mutuum naturale vel ciuile cui natura cooperatur:sed sola cõfessio, seu mutuum ciuile non possit obtinere dictus Angelus.Ratio est : quia cũ supponat̃ ꝗ a die factæ cõfessionis fuerit ꝑ parte Alexã.intra bienniũ ꝑposita q̃rela nõ numeratæ pec.nõ põt dictus Angelus se fundare ex dicta cõfessione,nisi de vera numeratione probet. l.in cõtractibus.§.si ex cautione.& l.cũ vltra.C.de non nu.pec. & instit.de litera.obliga.circa prin.¶Pro hoc adduco tex.in c.ij. in ver.sciat.ꝑ certo vel si cõfessus fuerit. extra de offic.ordi. vbi
1 no.doct.maximè Ant.de But.†ꝗ quis dicitur scire[b] ꝑ certo il-
b lud qđ scit vt homo,& per sensum corporeum,non vt Deus. nec dr̃ proprie scire pro certo illud qđ scitur ꝑ cõfessionem alterius. ¶Adducit ibi An.de Bu.quod voluit Io.An.in rubr.extra de ꝑ
2 ba.vbi†cõfessio non est ꝑbatio,sed releuatio ab onere ꝑbandi. quod inducit do.Ant.ad q.vt testis nõ dicatur reddere sufficientem rationem scientiæ respectu veri facti si reddit rationẽ : quia interfuit cõfessioni factæ ꝑ Titiũ de mutuo sibi facto : quia articulus concernit verum & naturale mutuum : sed testis deponit de mutuo ciuili quod cõtrahitur ꝑ cõfessionẽ,& nõ ponit de mutuo naturali,alle.no.in l.ij.§.fi.& ibi Bar.in l.debitorem.de noua.& qđ ño.in c.si cautio.de fi.instrumen.in Spe.de testi.§.j.sed pone egi.& hoc idẽ sequitur Ioã.de Imo.in d.c.ij.& ibi referunt
3 moderni. ¶†Et licet in dicta scriptura priuata cõtineatur quod d.Alex.& Francis.de valentiis renunciauit exceptioni nõ nume. pecu.Tamen dicta renunciatio facta tpe dictæ confessionis non
c valet[c] vt per plura probant Iaco.de Are.Cy.& Bar.Bal.& Ang.
* in d.l.si ex cautione . vbi referunt se habere ita cõmunem * opi. reprobata.gl.ibi.& ita etiam tenet Hosti.& Io.An.in c.fi.de solu.& do.Abb.in c.si cautio.de fide instru. nam illud beneficium qđ habent debitores cõfitentes spe futuræ numerationis de opponendo intra bienniũ exceptionem non numeratæ pecu.est inductum vt succurratur facilitati eorũ pecunia indigentium: quia sunt faciles in confitendo sub spe futuræ numerationis qñ egent pecunia quam sibi mutuari volunt & sperant . & hæc eadem ratio militat qñ debitores tempore confessionis renunciant exceptioni nõ nu.pecu.quia eadem facilitate qua inducuntur ad confitendũ inducuntur etiam ad renunciandũ l. doli. ver. diuersam. ff.de noua. & l. similiter la picola. C. ad velle. facit quod legitur & not.in l.j.& ij.C.de pac.pign.Et talis renũciatio tendit ad tollendum exceptionem doli futuri ipsius creditoris.cui dolo futu-
4 ro renunciari non potest.l.si vnus §.illud.ff.de pac.do. ¶†Ergo necesse ꝗ vera numeratio probetur . Vnde est videndũ an illa sit probata.Et in hoc dico ꝗ non:nam non est ꝑbata per scripturam priuatam manu.d.Alex.quia licet etiam in scriptura priuata diceretur qđ Alex.& Francis.habuerunt mutuo dictam quantitatem:tamen non probatur vera numeratio:quia totũ illud dicitur esse confessio partis,vt no.per gl.in l.si ex pretio.& ibi no. si cer. peta. & ibi d.l.si. ex cautione. & ibi clarius Bart.& alij post eum in l.prædia. ff.de acqui. poss. vbi pro hoc allega.l. creditor.§.pe. ff.de solu.& no.Imo.in d.c. si cautio.in fin.& Ang.& Imo.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus. de ver. obli. vbi ad hoc alle. l. tutor cũ gl.ff.de vsur.& l.cũ de indebi.§.fi.cum gl.ff.de proc.&Io. de Imo.in l.si debitorẽ.ff.de noua.¶ Nec etiã probatur vera numeratio per scripturam libri dicti hebræi,cui dr̃ dandã esse fidem virtute d.decre.quia scriptura libri fert̃ contineri ꝗ Alex. & Frã. debent dare.d.Hebræo libras ccxvij.mutuatas per.d.Hebræum d.Alex.& Fran.qui.d.quantitatẽ promittunt ambo insolidũ soluere.d.Hebręo,&c.prout latius in.d.scriptura continet̃ per quę verba non probat̃ vera numeratio seu mutuũ naturale, vel saltẽ ciuile cui natura coopereтur:quia,vt inquit Bart.in d.l. si ex cautione.in prin.& ibi Bald.in iiij.q.& Ant. d.But.in d.c.si cautio. verba instrumenti, ad hoc vt probent verã numerationẽ debent hæc importare de necessitate : aliàs non probarent: quia probatio debet de necessitate concludere.l.neque natales. & l.non nudus C.de proba.c.in præsentia.de proba. ¶ Sed verba prædicti libri non inducunt de necessitate verã numerationem: quia licet continent mutuũ:tñ cũ possit verificari in mutuo ciuili tm̃.Quia interuenit simplex cõfessio de recepto ex causa mutui, vt no.per glo.& doc.in l.ij.§.fi.ff.si cer.pet.siue vltra confessionẽ interuenit ꝑmissio per stipulationẽ siue nõ. vt l . cũ vltra confessionem. C.de non num.pec.instit. de excep. §.idẽ iuris. ergo verè dictæ scripturæ libri nõ concludũt de necessitate ꝗ numeratio interue-
5 nerit cũ ibi nõ fiat mẽtio de numeratione,sed de mutuo .† & qñ
d scriptura est dubia debet fieri interpretatio contra producentẽ eam.[d] & si contra hebræũ.d.c.in præsentia.& l.veteribus.Et declarat Bar.ff.de pac.¶ Vnde faciunt no.per gl.& Bar.in l.prędia. ff.de acquir.poss.& ibi clarius Pau.de ca.qui iuxta quæstionẽ ibi
6 formatam.per Bar. in ver.item facit ad aliud.† Et dicit ꝗ si in in-
e strõ notarius scripsit ꝗ Titius mutuauit[e] Sempronio centũ aureos in præsentia ipsius notarij & testiũ descriptorũ in instrõ: & testes attestantur ꝗ certè nulla pecunia interuenit, sed confessio facta de recepto:certè non dicuntur contradicere notario nec in strõ:quia illa verba possunt verificari in actu ficto.d.l.prędia.fm vnam lec.& sic verificabuntur in mutuo ciuili,& hoc casu saluari possit secundũ eum opi.Iac.Bu.ibi relata per Bart.aut in instro dicitur ꝗ numerauit ex causa mutui centũ: etiã tunc testes deponentes ꝗ nulla interuenit pecunia, dicunt̃ cõtradicere instrõ: & tũc ꝑcedit opi.Ang.& aliorũ.in l.prædia. qui tenebãt cõtra Bar. ¶ Ita etiam probatur rectè intuenti, & not. per Bald. in rubr. C. de fi.instru.in vij.vel viij.col. in ver. dubitatur tamen qũo notarius, &c. dum vult ꝗ licet non possit excusari notarius qñ instro asseruit fuisse pecuniam numeratã, si testes dicunt ꝗ nulla numeratio fuit facta . Tñ secus quando in instrumento notarius non attestatur numerationẽ, sed mutuum:quia mutuũ pluribus modis fit. ¶ Et ita etiam est de mẽte Bar.in l. singularia. in vlt. col.si cer.pet.probatur etiam ex not. per Bart.& alios in l.certi condictio.§. numos . ff. si cer . pet . dum dicit quod quidam in libello pete-

petebat centum à Titio.qa dicebat se mutuasse: & postea in iudi
cio produxit ad probationẽ iuris sui instrumentum in quo conti
nebatur ꝙ Titius fuerat confessus se habuisse illa centũ mutuo,
quæ promittebat p stipulationẽ reddere illi à quo confessus fue-
rat recepisse. Erat dubium an libellus posset adaptari ad probatio
nem factam per instr̃m,& videbatur ꝙ non:qa causa expressa in
libello erat causa mutui:sed instrumẽtum nõ probat cãm mutui
ex qua oriretur actio:qa ex contentis in instr̃o apparebat oriri a-
ctionem ex stipulatione,nõ ex mutuo,vt d.l.certi condictio. &
l.si ita stipulatus.§.Chrysogon⁹.ff.de ver.ob.tñ dicit Bar. & alij
ibi quod poterat sustineri libellus vt intelligãtur verba libelli de
mutuo ciuili cui natura cooperatur,quod est qñ interuenit stipu
latio & numeratio vel ciuile qñ interuenit confessio,vt no. in d.
l.ij.§.fi.ff.si cert.pet. & etiam declarat Pau.de Ca.in d.§.Chry-
7 sogonus.post illos ibi. ¶†Et expresse Bal.in l.ij.§.fi.ff.si cer.pet.
vbi dixit quod illud quod dixit Spe.in ti.de teste.§.j.ver. sed po-
ne egi &c. Volens quod si ago ex mutuo,& probo de confessio-
f ne [f] mutui per testes quod non obtineo procedit quando in li-
bello fecit mentionẽ de numeratione secus si simpliciter de mu-
tuo:per no.in d.l.ij.§.fi. & ita ẽt Lu.Ro.in d.l.prædia. declarat
d.Spec.p not.p Bar.in d.§.si nũmos.& ita ẽt in effectu intelligit̃
dictum Spec.Io.de Imo.in d.§.Chrysogonus.in vij.vel viij.col.
& Ang.in consi.clv.incip.in qõne vertente. ¶Etiã nõ probatur
vera numeratio per verba dictæ postæ libri inquantum in eo dr̃
quod Alexander & Franciscus debent dare:quia etiã intra bien-
nium dicitur debere dare illi qui confessus est se habuisse mutuo
centũ,quę per stipulationem reddere promisit:q̃uis interim ob-
stat exceptio,vt est casus in d.§.idem iuris.insti.de excep.& etiã
ante bienniũ nata est ciuilis obligatio producẽs actionem.d.l.in
ꝯctibus,& ibi plenè no.p gl.& doc.in l.cũ quis.C.de iur.& fact.
8 ign.& in l.j.de cond.inde.& in c.fin.de sol. cũ concor. ¶†Circa
fm dubiũ an dictũ illius solius hebræi interpretis sufficit pro ple
na interpretatione facta ad instantiã dicti Angeli hebræi contra
* christianũ,id est ꝯ dictũ Alex.& in hoc cõis* cõsueuit esse cõclu-
sio,qđ si plures possent haberi interpretes in loco debent adhi-
g beri duo:alias [g] sufficiat vnus.vel etiam si possent haberi duo suf-
ficeret vnus si esset adhibitus de ꝯsensu vtriusque partis. Ista hñr
in l.j.§.fi.per Bar.& alios.de ver.ob.& Bal.in l.directas liberta-
tes.C.de ma.test.& in l.cõparationes.C.de fi.instr.in ver.venio
ad vj.q.&c.per illũ tex.& in §.qđ aũt.in authen. de nõ alie. & p
Bal.in procemio fforũ in prin.in iij.col.versi. sed an creditur vni
personæ &c.& qđ ibi no.Bar.in fi.prin.in sim.no.Bart.in l.j.C.
de ponderatoribus au.lib.x.& in l.fi.in fi.ff.ad l.Cor.de sica.&
in l.j.in prin.de ven.inspi.& in auth.hoc si debitor.C. de pig.&
facit.l.iurisiurandi.C.de resti.& in c.omni.de testi.& Ang.in d.
§.quod autẽ.& Sali.in d.l.cõparationes.& plenè Petr.de Anch.
& Abb.in c.ꝑposuisti.de ꝑba. ¶Et Ang.in auth.vt p̃po.no. im-
per.col.ix.dicit ꝙ licet dicto vnius nõ sit standũ,vt d.l.iusiuran-
9 dum.†tñ qñ tractat̃ de significatione literarũ:vt sunt literæ græ-
cæ existentes apud latinos,& sic incognitæ, stabitur dicto vnius
q̃ eas scit legere,mouet̃ p tex.in d.auth.vt p̃po.no.impe.§.illud
ibi dum tex.dicit hominem quemcũque ꝯpareãt lr̃as pro verita-
te lecturæ &c. ¶Et pro hoc ẽt allegat.l.j.§.fi.de ver.ob. ¶Et hoc
dicit Ang.esse no.ꝯ hebræos vt ꝑducant̃ manu eorum scripta co
ram iudice christiano ipsarum literarum ignaro. ꝙ de intellectu
illarum literarũ stabit̃ dicto vnius hebræi q̃ sciat literas illas lege
re:tñ in hoc cõiter non tenet̃ vt per doct.in locis p me s̃.allega-
tis,qui intelligũt d.l.j.§.fi.de ver.ob.qñ interpretãs erat adhibi-
tus de cõsensu vtriusque partis.argu.l.theopõpus.de do. præle.
vel qñ vnus haberi tm̃ poterit in loco nec vlla ratio diuersitatis
reddi potest inter casum quando tractatur de interpretatione &
significatione literarũ explicandarũ per peritos. & casum qñ tra
ctat̃ de alia declaratione,prout est de cõparatione literarũ vel a-
lia simili in qua sit opus peritis,quo casu requirunt̃ duo.p d.l.cõ-
parationes.& per ibi no.per Bald.& Salyc.cum aliis s̃.allegatis.
Quinimo Bal.in d.l.directas libertates.C.de ma.test. propriè lo
quitur in interpretatione literarũ græcarũ prout loquitur Ang.
& tñ Bal. facit illã distinctionẽ ibi scilicet.aut nõ extat nisi vnus
interpres in loco & sufficiat eius interpretatio propter causæ ne-
cessitatẽ,dũmodo sit honesta persona de hoc dicit esse text.sing.
in d.l.j.§.fi.de ver.ob.quẽ dicit Bal.in d.l.directas esse notãdum
omnib⁹ qb⁹ nõ cecidit puluis sup lib.& ad tex.in d.§.illud in aut.
vt præpo.no.imper. põt rñderi ꝙ ibi dictũ illius interpretis solũ
faciebat fidẽ quo ad illũ:ita loquitur ille tex. & hoc oẽs fatentur.
¶Nõ ob.d.l.j.§.fi.ff.de ver.ob.qm̃ fm Bar.ibi tex.ille loquitur
qñ cõsensu vtriusque partis erat adhibitus. ¶Vel fm Bal.in l.iu-
dices.C.de sen.& in alijs locis supra alleg.ille tex.intelligit̃ quan
do vnus tantũ interpres erat in loco alias secus.per d.§.ꝙ autem.
& d.l.comparationes.cum si.& ita in hoc ꝯ Ange.sum semper so
litus tenere legendo.d.l.j.§.fi.de ver.ob.sequendo in hoc cõmu
nẽ opin.aliorũ doctorũ in locis allegatis.s̃. ¶Et sic nisi appareat
nullum fuisse interpretem in loco, non est standũ dicto illius: vt
10 dicit Bart.in d.procemio fforũ.in fi.pri. ¶†Fortasse etiam posset
attentari ꝙ si in loco essent Christiani qui sciuissent.d.literas he-
bræas interpretari: nõ esset standũ interpretationi factæ per he-
bræũ:quia cũ tales periti adhibiti habeantur loco testiũ, vt patet
ex no.per glo.iuncto tex. in l.iurisiurandi.C.de testi.& in l.j.in
prin.ff. de ventre inspi. & iudæus regulariter non admittitur ad
testificandũ contra Christianũ.c.iudæi.extra de iudęis.& ibi no.
& ij.q.vij.c.non potest.& c. hæreticus. superiora tamen funda-
menta puto tutiora:ideo illis inhæreo.Ego Alexander.

ADDITIO.

a ¶De taxonibus.qui erãt coniũcti ipsius Alex. qui tanq̃ suorũ
aduocatus hic & ĩ.li.vij. cons. xxix. scripsit singula vel apices
vrgendo quo causæ inseruiret.

b ¶Scire.Ias.Deci.l.certum.ff.si cer.pet.Iaso.in.l.in suis,col.v.
ff.de libe.& posth.l.posthumus.§.fi.co.j.eo.ti.l.hæreditatẽ.
l.si quis extraneus.in fi.ff.de acqui.hære.l.de pupillo.§.si q̃s
ipsi.col.vij.de ope.no.nũ.cõs.lxiiij.col.iiij.li.iij.Fely.c.j.col.
j.de sum.tri.tur.l.ij.§.ꝙ obseruari.col.j.C.de iura. calum.sed
vehemẽs opinio.idẽ sit qđ certa sciẽtia.Pet.Anc.cons.cccliiij.
visis.cons.cccxcij.visis Pau.cons.xix.supradicta nu.2. li.j.Ge
rard.notabi.lxxx.Hypo.de marsi.notab.ccv.proba.fol.22.

c ¶Non valet etiã si iuratũ sit indistinctè Cy.Bar.d.l.si. ex cau-
tione.licet aliter distinguat dec. Thol̃. ccclxxv. sed hæc exce-
ptio in hoc regno nõ obseruatur vt dixi in consue. parisien. §.
lxxviij.

d ¶Dubia.Deci.consi.ccclxxxiiij.co.j.consi.dxxiiij.nu.9.

e ¶Mutuauit.potest tñ mulctari notarius propter obscuram &
captiosam scriptionem.& si constet ꝙ ita dolosè scripserit gra
uius puniri.

f ¶Confessione.idem Fran.Ri.l.j.§.si quis ita.col.pe.de verb.
obli.Alex.cons.xc.col.ij.li.iij. sed ego puto etiam si non sit ar
ticulatum nisi de sola numeratione, ꝙ testes de confessione
valida probant & sufficiunt: quia censentur iurasse super tota
causa & connexis.ita etiam limitat Alex.s̃.eod.lib.consil.lxj.
in prin.

g ¶Alias.Rom̃.cõsi.xx.viso.Bal.Ryminaldus.l. iuris ignoran-
tia.C.qui admit.Are.Fel.c.proposuisti.de proba.

SVMMARIVM.

1 *Testis deponens alium præsentem nõ probat intelligentem.*
2 *Iudicium omne probandum per duos testes.nu.6.*
3 *Testis non facit indicium nisi sit integer.*
5 *Testis non cõuincitur de falso ex eo ꝙ minatus est se depositu rũ falsum contra debitorem suum,nisi debitum solueret.*
6 *Confeßio extra iudicium parte absente non probat.*
10 *Indicia contrarijs indicijs eliduntur.*

CONSILIVM CLXXX.

IN causa Angelorum hebræorũ superficialiter & con-
clusiuè loquar: qa oretenus dictũ fuit quantum opor-
tuit vt arbitror,&c.corã præstantissimo agitur. ¶Peti-
tũ in processu per procuratorẽ dictorum Angelorũ,&
procuratorẽ Datali ipsos Angelos debere relaxari tanq̃ minus iu
ste detineant̃:& declarare cõfessionẽ Angeli grossi: & dicta acta
facta in processu nõ hr̃e officere ipsis captis,nec Datalo. nec etiã
Vitalẽ tanq̃ instigatorẽ puniri iuxta.l.j.§.incidit.ad turpil. & §.
seq.& l.si q̃s repẽte.eo.tit. ¶Quòd aũt isti Angeli minus iustè de
tineant̃ ꝑ ista causa & lite vertẽte inter Vitalẽ ex parte vna agen-
tẽ:& Datalũ ex alia defendentẽ probat̃. Nã ipsi deposuerunt pro
veritate pro Datalo, constat primò quò ad Angelũ hebræum de
Perusio nulla sunt indicia contra eum. cum nulla subsit iusta

cauſa dēt relaxari.l.j.ff.de lib.ho.exhib.l.ius eius.C.de procur.
¶Quantū aūt ad Angelū groſſum adducuntur tres teſtes & iuſ-
ſio ſua:& oſtēdo ꝙ iſta nec ſimul nec ſeparatim faciunt indiciū ꝯ
ipſum.¶Adducitur in primis dictū magiſtri Maximi examinati
in cauſa ciuili. ¶Et dico ꝙ iſte non probat ea potiſſima ratione:
quia iſte teſtis non dicit aliquod ex quo appareat quod illi pro-
miſſioni Datali de qua atteſtatur magiſter Iſaac, fuerit Angelus
groſſus præſens ſaltē cū intelligentia: quia dicit ꝙ cōditio dictæ
ꝓmiſſionis eſſet firmata in abſentia dicti Angeli groſſi, vocato
Angelo groſſo fuit iterum repetita d.conditio,certè nō dicit iſte
ꝙ Angelus groſſus aduenerit: ac dato etiā ꝙ hoc dixiſſet: tñ non
deponit ꝙ intellexerit,aut ꝙ ibi Ang.expſſerit aliqua verba ex q̄
bus cōprehendi poterit ꝙ ipſe intellexerit verba dictæ aſſertę ꝓ-
1 miſſionis. ¶†Et licet ipſe teſtis deponat aliquid fuiſſe dictū ipſo
teſte præſente,intelligatur ipſo teſte præſente & intelligente:at-
tamen quando teſtis deponit aliquid fuiſſe dictum pręſente alio:
puta præſente Angelo,non intelligitur de præſentia cum intelle
ctu quia potuit ibi Angelus adeſſe,& non intelligere vel non ad-
uertere.l.j.§.fi.Et ibi hoc no.Bar.ff.de auth.tut.& no.gl.& Bal.
in l.ij.§.fi.ff.ſol.mat.& Io.And.in c.præſentium.d.teſti.& Bar.
in ſuo trac.de teſti.Bal.in l.j.in fi.C.de bon.poſ.& in c.j.de con-
tro.inter do.& vaſal.& probatur in l.hæredes palam.in princ.ff.
de teſta.& ibi no.Bal.& Ang.¶Non ob.qđ magiſter Maya dicit
quod Angelus groſſus fuit vocatus,fateor bene ꝙ quando appa-
ret quod teſtis fuit vocatus,quod iſta verba important quod fuit
teſtis rogatus.d.l.hæredes palam.§.in teſtamentis.& ibi no.do.
& Bar.in l.ſciendum de ver.ob.in l.diuus de teſt.mil.& per Bal.
in auth.niſi rogati.de teſti.& Ang.in authen.de tab.in princ.ſed
tamen non ſequitur pro hoc ꝙ ille vocatus venerit & intellexe-
rit:quia poteſt quis eſſe adhibitus & non intelligere. text.eſt &
ibi Bal.& Ange.in l.hæredes palam.in prin.vbi dum dicit tex.&
ſi plures adhibiti, & ſufficit ſolennem numerum exaudire &c.
¶Capio ſm teſtem.ſ.Gerardum mondominum.qui fuit exami-
natus Rauennæ & contra iſtum in veritate plura poſſent addu-
ci quæ in voce adducta ſunt, ſi bene inſpiciatur teſtis non dicit
qñ Angelus dixerit ſe depoſuiſſe ꝯ veritatem: tñ eſto ꝙ iſtud di-
xiſſet:iſta cōfeſſio extraiudicialis facit indiciū.l. capite quinto in
gl.ordi.ff.de adul.& no.Bal.in l.fi.ff.de quæſti.cū ſi. Sed omne
iudicium dēt probari per duos teſtes,vt per gl.& doc.in l.fin.C.
fa.erciſ.& in l.fi.in antepe.q.ff.de quæſti.& Ange.in l.fin.ff.qđ
me.cau.& Bal.in l.cum proponeretur.per ibi no.de leg.ij.Sed
iſte non eſt vnicus.ergo &c.¶Aduertatis ēt q̄a iſte Gerardus nō
poteſt ſtare Ferrariæ:quia hic eſt condemnatus pro ſuis malefi-
ciis,ex quibus eſt infamis: quo caſu licet vnus teſtis qñ deponit
de ipſo facto principali:puta q̄a vidit ipſum maleficium commit
ti faciat indiciū,vt no.in l.ſi quis.ad l.iul.ma.tñ ſi alias vilis vel in
famis ſit,nō facit aliquo modo indicium.Ita dicit Bar.in l.j.§.itē
cornelia,per illū tex.ff.de qō.¶Et dicit Bal.in c.j.§.ſacrm.de cō-
3 ſue.recti feu.†ꝙ illud quod dicitur vnum teſtē facere indiciū de-
bet intelligi ſi eſt probatæ vitæ vel bonæ opinionis:nec pōt habe
ri ſuſpectus familiaritate vel fama mala.& alia cauſa iudicis arbi-
trio committēda.Et ſufficit ſm eum ꝙ ſaltē ſunt infames infamia
facti,vt no.Bal.in l.fi.C.de requi.reis,& per ibi no.per gl.& iſta
ſunt cōſideranda:non parum quo ad veritatem.vt etiam illa me-
lius habeatur.offero dari facere dicto Bernardo ducatos decem
ſi ipſe etiam cum ſaluo cōductu vult venire.& de hac re cum An
gelo vobis præſentibus loqui. ¶Tertius teſtis eſt ille carpenſis
4 qui nihil probat.primò:†Quia eſt affinis:& ſic in criminalib.re-
pellitur.iij.q.ix.abſentē.el ij.Et no.Specu.in tit.de teſti.§.j.ver.
quid ſi teſtis in eodem gradu. cum ver.ſeq. ¶Item iſte teſtis de-
poſuit ſine iuramento:ergo nullam fidem facit.l.iuriſiur.C,de
teſti.& in c.quoties.de teſt.Solum fallit in perſonis in dignitate
conſtitutis,qui ſi teſtimonium perhibeant ſine iuramēto faciūt
ſolam præſumptionem quando cardinales ſunt, vt eſt gloſſ.in c.
cum olim eſſemus.de priuil.quā ibi reputat ſingularem Ant.de
But.¶Præterea iſte Ang.non dicit ſe depoſuiſſe falſum: ſed quia
5 dixit † quòd niſi Vitalis daret ſibi certam quantitatem pecuniæ
quam ſibi dare debebat, teſtificaretur contra eum & contra ve-
ritatem. Nam licet verum eſſet quòd Angelus ita dixiſſet: ta-
men hoc nō eſt ſufficiens indicium quòd ipſe poſtea depoſuerit
falſum,ſi de hoc falſo aliter non cōſtet:quia lubricum linguæ nō
eſt trahēdum ad pœnam.l.famoſi.& ibi not.Bar.ff.ad l.Iul.ma-
ieſta.& ita dicit Ray.in l.fi.ff.de hęre.inſti. Vbi ad hoc allegat il-
lud vulgare. Sæpe minus faciunt homines qui magna minantur,
Niſi appareat eſſe perſona cōſueta teſtificari ꝯ veritatē,vt l.j.cum
ibi no.ꝑ Cy.C.ſi q̄s imp.ma.dix.& no.ꝑ doc.in l.metū.C.quod
metus cau.¶Nec obſt.quod no.Spec.in tit.de pręſump.§.j.ver.
q̄d ſi minatus.Et per canoniſtas in c.ij.loco.de probatio.Vbi di-
cūt quod ſi inimicus Titij minatus ꝙ occideret Titium , ꝙ Titius
ſi nō poſt modicum interuallū reperiatur vulneratus & occiſus,
ꝙ eſt præſumptio contra minitantē,quia ipſi loquuntur quando
apparet verè maleficiū eſſe cōmiſſum: quia apparet illū eſſe occi
ſum.Sed in caſu noſtro nō apparet falſum eſſe cōmiſſum.¶Alia
ratio etiā apparet quòd nō obſtat dictū iſtius hebræi carpenſis:
q̄a ipſe dicit ꝙ Angelus dixit quod niſi Vitalis daret ſibi illā quan
titatem.Sed ita eſt ꝙ Vitalis dedit ſibi illam quantitatem, vel pi-
gnora ſufficientia:& ſic dicitur ſatisfeciſſe. l. ſi rem. §. ſatisfactū.
ff.de pig.act.& l.itē liberatᷣ in prin.qui.mo.pig.vel hyp.ſol.ergo
non poteſt dici ꝙ ex illis verbis cōprehendi poſſit qđ Angelus ſit
teſtificatus cōtra veritatē.Rurſus poſito quòd illa aſſertio Angeli
groſſi,de qua deponit iſte carpenſis, faceret aliquod indiciū con
tra ſe:tñ debuit probari per duos teſtes,vt no.gloſſ.in d.l.fi.vt di-
6 xi.ſ.Ergo dictum iſtius carpenſis nihil operatur.† & vbicunque
ad probandum vnum indicium,ad cuius probationem require-
bantur duo teſtes, contingat fieri probatio ꝑ vnū teſtē.& ſimili-
ter de alio indicio fiat probatio ꝑ vnū aliū vbi requirebātur duo:
tunc tales teſtes ſingulares non iunguntᷣ ad faciendum vnum in-
dicium perfectum. Quia vnūquodque de per ſe eſt imperfectū.
ita no.Bal.in l.ſi quis ex argentarijs.§.j.ff.de eden.patet ex no.ꝑ
Antonium de But. in c. licet. de teſti. dum loquitᷣ de probatione
confeſſionis ꝑ teſtes ſingulares. ¶Licet enim vnus teſtis, qñ de-
ponit de facto principali iungatur cū probatione famæ vt proba
tur in l.iij.§.eiuſdē.ff.de teſti.& ꝑ Bar. in l.admonēdi. illud ideo
eſt q̄d ꝑfectū: quia vnus teſtis de ſe vnū facit indiciū ſufficiens.l.
iij.C. ad l.Iul. maie. & fama facit de ſe indiciū perfectū, vt plenè
no.Bart.in d.l.de minore.§. ſi plures.de quæſtio. Secus quando
vnus teſtis non facit indicium: vt quia non deponit quod inter-
fuerit facto principali: quia tunc non iungitur cum alijs imper-
fectis.Ita dicit Bald. in effectu in d.l.ſi quis ex argentarijs.¶Nec
prædictis obſtat ſi dicatur quòd vnus teſtis ſi non deponit ſuper
facto principali quamuis non probet ad plenum indicium tamē
probat ad qualequale indiciū. Quia ergo dico ꝙ ſi iſtud eſſet ve-
rum ſequeretur quòd ſemper verū eſſet dicere ꝙ vnus teſtis pro-
bat ad faciendum indicium. & glo.& doc.in locis.ſ.allegatis di-
cunt quòd ad probandum indicium requiruntur duo teſtes: er-
7 go,&c.† Non obſt. etiam ſi dicatur ꝙ de iure canonico cōfeſſio
facta abſente parte extra iudicium,facit plenam probationem:vt
ſub dubio fortè no.Ant.de Bu.in c.ſi cautio.de fide inſtr.quia re
* ſpondeo primò quòd contrarium communiter * tenetur: vt te-
net ibi gl.per quam do.Abb.ibi & Ino.reprobant opi. Anto.de
But.& reſpondent ad no.per gl.j.q.vij.in c.quia omnes.quia ibi
loquitᷣ qñ interuenerūt verba diſpoſitiua,vt quia dico: promitto
tibi quòd dabo. x. Titio tunc etiam de iure ciuili ex ſtipulatione
facta aliquando oriretur naturalis obligatio. not.in l. ſtipulatio
iſta.§. alteri. de ver.ob. quæ de iure canonico eſt ſufficiens, vt in
c.j.cum ibi no.de pac.¶Item dato quòd opi.d. Ant.de But.eſſet
vera in ciuilibus: tamen in criminalibus conſtat etiam de iure
canonico ꝙ confeſſio extra iudicium facta non probat,vt in c.q̄
ſit graue extra. de exceſ. præla. & ibi not.per Inno.in c.ſi clerici.
de iudi.Et expreſsè not.do.Abb.in d.c.ſi cautio. Et gloſſ.not.in
c.fi. de confeſ. Alio modo etiam ſoluit Bald. in l. rationes. C.de
probat.& no.per gl.in d.c.quoties.ſ. quòd procedat qñ confeſ-
ſio eſſet facta in foro pœnitentiali, vel ſpirituali. inſuper cur iſte
carpenſis affinis Vitalis non deponebat iſto tempore quo proce
debat cauſa ciuilis, cum dicat ꝙ eo tēpore audiuit ab Angelo iſta
8 verba? ¶ † Alia ratione dico quòd omnes iſti teſtes nihil probāt
quo ad indicium ſufficiens ad torturā: quia fuerunt recepti parte
non citata:quo caſu nō poſſunt facere ſufficiens indicium ad tor-
turā.l.ſi quādo.C.de teſti.Ita dicit Sali.in l.fi.in fi.de quæſtio.&
ideo dicit ipſe ꝙ cauti debent eſſe iudicātes: & licet poſſint reci-
pere teſtes parte nō citata quo ad finem capiendi delinquētes ne
inſtruantᷣ ad fugā.l.ait prætor.§.ſi debitorē.ff.quæ in frau.credi.
tñ anteq̄ captus torqueatᷣ, debent iterum examinare teſtēs parte
citata:qđ hic factū non fuit.Bene faciunt no.per Bar.in l.fi.in fi.
ff.de

ff.de quæstio. ¶Vlterius aũt ad iudicandũ indicia, si quã dici pos-
sunt adducitur, q̃a alias fuit captus dictus Ang.grossus ꝓ ista fal-
sitate:& etiã vt accepi à notario, fuit aliqualiter tortus, & super-
inde fuit habita diligens causæ cognitio:& tñ fuit relaxatus: quæ
9 relatio etiam absque alia sentẽtia arguit innocentiã:†quia quo-
tiescunque apparet de innocentia carcerati nõ debet teneri quo
usque per sententiam fuerit absolutus:imo incontinenti relaxa-
tur.tex.est no.in l.ij.& ibi Iac.Bu.& Bald.in l.sed hi.C.de exhi.
reis.& Iac.But.in l.sed hi.ff.de in ius voc. vt ꝓ facto iudicis p̃su-
mit̃.c.in præsentia.de renũ.l.ij.C.de off.ciui.in c.accepimus.de
æta.& quali. ¶Itẽ pro dicto Angeli grossi de Perusio, q̃ in corru-
ptela Vitalis concordat.& etiã facit scriptura Vitalis & Begnami
ni, ex qua apparet q̃ voluerunt corrumpere arbitrium mediante
10 persona fratris.†itaque vbi al's extarent indicia ꝯ Angelum:tñ v-
nũquodque quod vrgeat in ꝯrium minuit illa indicia, adeo q̃ nõ
põt torqueri vigore illorũ indiciorũ, vt dicit Io.An.in c.cũ in cõ-
templatio.de re iud.& Bal.in l.fi.in j.col.C.de ꝓba.& in l.ij.C.
quorum appe.& in l.j.ad fi.C.cõia de leg.Non ob.cõfessio An-
geli grossi:quia facta est in tortura:ergo non valet.l.j.§.diuus.§.
quæstio.& §.si quis vltimo.de quæstio. ¶Quinimo etiam si in
eo perseuerat non noceret illa cõfessio qñ ante indicia legitima
processum fuit ad torturã, vt est gl.in l.pe.ff.de quæstio.& not.
Bal.in suo tract.de quæsti.& Pe.de Anch.in cle.j.de homi.& de
illa glo.multum exclamat Io.de Imo.in l.qui in aliena.§.celsus.
de acqui.hær.& dicit qđ ita tenet Gan.in suo tractatu maleficio-
rum.Fortius dico posito quod ista etiam indicia fuissent sufficiẽ-
tia ad torturam:tñ cum fuit tortus, non debet amplius torqueri,
nisi noua indicia superuenerint.l.repeti.ff.de quæst.& not. Bar.
in l.vnius.eo.ti.& Io.An.in d.c.cũ contemplatione.ẽt not.in l.
fi.C.de quæsti.& Bal.in l.milites.eo.ti.& Ang.in l.si quis in gra
ui.§.si quis merces.ad Sylla. etiam si tortus in tortura confessus
fuerit.vt no.Sali.in l.ij.C.de cust.reo. ¶Non ob.prædictis id qđ
11 no.Bal.in l.nullus.C.ad l.Iul.ma.†vbi dixit q̃ qñ inquisitio ema
nat de principis conscientia non est necesse q̃ constet de fama ꝯ
inquisitũ.allegat no.per Inn.in c.cũ oporteat.de accu. quia res-
pondeo & dico qđ Inn.loquitur qñ princeps affirmat ad notitiã
deuenisse q̃ talis deliquit &c.Dicit ibi Io.An.q̃ requiritur quòd
princeps hoc assertiuè dicat sibi constare : alias non videtur sibi
remittere q̃ non debeant recipi testes super infamia. Sed in pro-
posito nostro non apparet q̃ princeps asseruerit ibi constare de
ista falsitate, etiam per solam famam vel alio sufficienti indicio,
ergo &c.& videamus qđ cõscientia principis in dubio non sup-
plet nisi defectum solennitatis numeri testiũ:quia non potest op
poni q̃ in actu facto corã principe non interuenerit sufficiẽs nu-
merus testiũ:quia semp corã eo præsumitur esse multitudo:licet
alij defectus possint opponi.ista probantur.C.de testa.l. omniũ
in fi.ibi dũ tex.dicit, si alia ei nocere nòn p̃nt. ¶Nõ obs.qđ p ad-
uocatum partis aduersæ dicebatur q̃ testis non verosimilia depo
nens vr̃ conuictus de falso, per l.ob carmẽ.§.fin.& in l.iiij.§.j.ff.
12 de testi.quia rñdeo q̃ hoc nõ est:†quia quoties vnus testis in suo
dicto est varius & contrarius.tunc puniri potest de falso.l.eos in
prin.ff.de fal.Sed qñ testes diuersi diuersa repugnantia deponũt
non hẽt locũ illa l.sed debẽt reduci ad concordiam si possunt: al's
autem fertur sententia pro his qui digniores verosimiliora depo
nũt, iuxta d.l.ob carmẽ.nõ aũt tunc proceditur ex hoc cõtra eos
13 de falso.ita vult Bar.in d.l.eos.in fi. ¶†Præterea dico q̃ quoties
testes possent reduci ad concordiam, illud primò fieri debet an-
tequam habeatur recursus ad verosimiliora.Ita dicit gl.in c.no-
stra.de testi.sed ita est quod magister Maya, optimè reducitur ad
cõcordiam cum Angelo quia magister Maya, nõ dicit quia Ang.
intellexit dictam promissionem, vt s̃.probaui : ergo &c. ¶Item
respondeo, quod isti testes nõ sunt sibi ꝯrij in eo in quo dr̃ q̃ An-
gelus deponit nõ verosimiliora: ergo nõ põt hic allegari q̃ Ang.
14 dixit falsum:& Maya dixerit verũ. ¶†Ac ẽt dico q̃ nõ video iure
probari q̃ ea quæ deponit Ange.non sint verosimilia, inter mo-
dos traditos per doctores ad cognoscendum quando testis dica-
tur verosimiliora deponere non inuenio istum.patet ex not.per
Inno.in c.auditis.d.præscrip.& per Ioan.An.in d.c.in nostra.&
late Bal.in l.testium.in x.vel xj.col.C. de testi.& in c.j.de con-
trouer.inuesti. ¶Pro hoc etiam facit:q̃a lata fuit sententia pro d.
Ang.ergo nõ põt dici qđ dictũ magistri Maya fuerat approbatũ
tanquam verosimilius. ¶Non obstat quod dictum Angeli est
suspectum, quia incipit deponere in fauorem Datali: quia respõ-
deo quod hoc est quid leue. Nam testis iurat dicere veritatem ꝓ
vtraque parte in auth.sed iudex.C.de epis. & cle. & no.in c.fra-
ternitatis.de testa. ¶Non ob.quod Ang.non dicat q̃ nunquam
fuerit expressa quantitas quia videatur dictum suum. Nam dicit
ipse magister Maya, & Ang.dicebant Datalo nisi Vitalis daret il-
lam quantitatem:& propterea non opponebant quãtitatem nõ
fuisse exbursatam & datam:item super omnia supradicta patet
rñsio per id quod dr̃ purgata sunt indicia per torturam, & per re-
lationem priorum indiciorum. Alex.

ADDITIO.

a ¶Aliàs.Rom.consi.xx.viso Bal.Riminaldus.l.iuris ignoran-
tia.C.qui admit.Are.Fel.c.proposuisti.de proba.

SVMMARIVM.

1 *Agẽs cõtra eũ qui vsus est apotheca sua debet probare q̃ reus tanti conducturus fuisset, & quod tanti locari poterat.*
3 *Cõparatio literarũ nõ requiritur, probato q̃ debitor scripsit.*
6 *Pensiones domorum dicuntur fructus etiam in statuto.*

CONSILIVM CLXXXI.

IN causa & lite vertente cotam arbitris inter Ioã.agen-
tem, & Ianjacobũ se defendentem. ¶Puto breuiter di
1 ctum Io.obtinere non posse ex infrascriptis. ¶†Et pri-
mò quia in libello petit condẽnari Ianiacobũ in libris
x.singulo anno.dictorum an.xx.& sic in libris cc. & plus & mi-
a nus, prout ꝓbabitur.& hoc iõ q̃a dictus Ianiacob⁹ vsus [a] est qua-
dam apotheca dicti Ioannis ad vsum & exercitiũ artis sellarum
tempore annorũ xx.sciente & patiente ipso Ioanne.Nam posito
q̃ hoc esset probatum, quod illa apotheca fuisset locata & cõdu-
cta pro tanta pensione tñ per hoc nõ potest cõdemnari d.Ianiacobus ad d.pensionem seu mercedem, cum non agatur ex loca-
tione aliqua sibi facta. debuit ergo probari quod d.Ianiacobus
tanti conducturus fuisset dictam apothecam. & nõ sufficit pro-
bari quod Io.tãti locaturus fuisset:vt no.Bal.in l.in summa.§.pe
nul.ff.de cõdict.indebi.per illũ text. sed nõ est illud probatum.
ergo &c. ¶Et dato q̃ testes dicerẽt q̃ illa apotheca fuisset locata
& conducta pro tãta pensione:tñ hoc non sufficit : q̃a oportet q̃
probet & ꝓpriè q̃ ipse Ianiac.tãti cõducturus fuisset. ¶Prǫterea
deficiunt ꝓbationes factæ circa hoc per d.Ioannem in alio: quia
licet deponant qđ dicta apotheca fuisset locata pro tanta pensio-
ne & conducta:tñ postquam non deponunt in specie quanti cõ-
ducturus fuisset d.Ianiacobus. saltem oportebat eos deponere
quanti cõiter fuisset cõducta & locata, q̃a quo ad grauandũ ter-
tium nõ attẽditur illud qđ vnus vel duo vel plures daturi fuissẽt.
Sed illud quod cõiter fieri solitum esset.l.si seruum meũ in prin.
ff.ad l.Aquil.& l.p̃tia rerũ.ff.ad l.Fal.Bart.in l.j.C.de pig.actio.
Imo.in d.l.pretia rerũ.Et An.de Bu.in c.cum cãm de emp.& vẽ.
¶Sed testes non deponunt quòd fuisset cõiter conducta pro ta-
li pensione, & per consequens nõ probant, præterea dictus Ioã.
videtur probare quod d.Ianiacobus vsus est spacio xviij.annorũ
dicta apotheca. ¶Nã super hoc deponit primus testis Ioannes, &
2 etiam vltimus non cõcludit nisi de xix.annis:†quia deponunt al
ternatiue xix.xx.& in alternatiua sufficit alteram partem esse ve
rã.l.si quis ita stipulatus fuerit decẽ.de ver.ob.& in l.si is qui du-
centa.§.vtrum.ff.de reb.dub.& dictũ testis dẽt de necessitate cõ
cludere alias interpretatur ꝯ producentem.c.in præsentia.de ꝓ-
ba.no.doc.in l.inter stipulantem.§.j.de ver.ob.& in l.si quis in-
tentione.ff.de iudi. ¶Et ẽt vr̃ probari p maiorẽ partẽ testium q̃
d.apotheca fuisset locata & cõducta pro libris nouem & decem,
& tñ cõstat obstare exceptionem cõpensationis de libris.l.in q̃-
bus confessus est Io.se fuisse debitorem : & corporaliter iurauit
tactis scripturis se tunc esse maiorem xxv.annis : vt patet in scri-
ptura publica producta in actis, & sic quo ad hoc nõ potest alle-
gari q̃ tunc fuerit minor:& etiam virtute statuti vel de iure cõi il
le actus cõfessionis eũ tanq̃ minorẽ efficaciter obliget.l.si alte-
rius in fi.C.si minor se maio.dixe. ¶Itẽ obstare videtur exceptio
compẽsationis librarũ octuaginta vigore scripturæ priuatæ, scri-
ptæ manu dicti Ioan. & subscriptæ manu trium testium anno
MCCCCXLIX.mense Maij in qua Io.confitetur sibi satisfactum esse
pro pensione d.apothecæ pro tpe antea decurso, & se esse debi-

3 torem Ianiacobi in libris octuaginta Bo͂n. ¶†Et probatū eſt per
duos ex teſtibus ibi ſcriptis, ꝙ illa ſcriptura fuerat ſcripta manu
ipſius Io.& p͂ntibus ipſis teſtibus,& dicto Ianiacobo & talis pro
batio vr̄ ꝙ ſit plena & ſufficiens:vt firmat Iac.de Are.& Cy.in l.
cōparationes.C.de fi.inſt.& clarius Io.de Imol.in l.nuda ratio.
ff.de do.in c.ſcripta.de fi.inſtr.Lu.Ro.in d.l.nuda rō.& in l.ad-
monendi.de iureiu.vbi cōcludūt ꝙ ſi ꝑ teſtes ꝓbatur fuiſſe ſcri-
ptam ſcripturam ꝓbatā à debitore, creditore præſente, & præ-
ſentibus ipſis teſtibus,iſta probatio eſt ſufficiens & plena etiam
abſque aliqua comparatione ſcripturæ negatæ à debitore : quia
iſto caſu teſtes non poſſunt decipi,eo ipſo ꝙ deponūt ꝙ eſt ſcri-
pta manu debitoris,& reddunt rationem dicti ſui : quia fuerunt
p̄ſentes & viderunt eā ſcribi cū deponāt ꝑ ſenſum bn̄ appropria-
tum:ideo dēt eis credi.ꝑ no.per Inn.in c.cām q̄ inter archiepiſco
pū.extra de teſti.& no.in l.iij.& l.teſtamentum.C.de teſt.¶Be-
ne poſſent decipi ſi redderent cām dicti ſui : q̲a ſimpliciter dice-
rēt ſe cognoſcere literā eē ſcriptam manu debitoris: quia hn̄t ip-
ſam notā:tūc bene poſſet ꝓcedere id quod no. Bar.in auth. & ſi
ↄ̄ctus.C.de fid.inſt.in ver.opp.dr̄ hic ꝙ cū operatione &c. ¶Et
ꝓ iſta opi.dicūt præfati doct.eſſe caſum auth. de inſtr.cau. & fi-
de.§.ſi vero tale.iuncto eo qđ habetur in prin.illius auth.Vbi ap
paret ꝙ ſi teſtes deponunt ſe p̄ſentes fuiſſe ſcripturæ,qn̄ fuit ſcri-
pta manu Titij & comparatio literarum facta ſuper hoc ſit in cō-
trarium:tn̄ potius creditur teſtibus de veritate rei deponētibus,
ſcilicet ꝙ verè ſit ſcripta ꝑ talē:ergo multo fortius deberet credi
teſtibus,qn̄ non habet contra ſe præſumptionem cōparationis.
¶Vn̄ concludunt præfati doct.ꝙ aut ille qui vult ꝓbare ſcriptu-
ram eſſe manu debitoris,incipit à comparatione. Et fatēdum eſt
ꝙ illa ſola nō ſufficit:ſed oportet inniti teſtib⁹. & ita intelligitur
tex.in auth.de inſt.cau.& §.ſed ſi q̲s.& no.Bar.in l.nuda rō.cū
ſi.Sed ſi incipit à teſtibus nō eſt neceſſaria literarum cōparatio ꝑ
4 iam dicta.¶†Ad hoc etiam qđ no.Bar.in d.auth. & ſi cōtractus.
& l.nuda.& Ant.de Butr.in d.c.ij.de fide inſt.circa ij.vel iij.col.
Vbi dicūt ꝙ qn̄ ſcriptura priuata habet ſubſcriptionē teſtium, &
partium,& teſtes recognoſcunt omnes ſubſcriptiones tunc ſcri-
ptura illa facit plenā fidem ſine aliqua comparatione, per l.ſcri-
ptura.C.qui po.in pi.ha.¶Et dicit Lu.Ro.in d.l.admonendi ꝙ
illud quod dicit Bar.in ſcriptura habente ſubſcriptionem partiū,
procederet etiam ſi haberet ſubſcriptionem illius ſolius partis,
quæ ſe principaliter obligat per id qđ in ſimili no.gl.in authē.de
tabel.§.nō autē.ſed ita eſt ꝙ dicta ſcriptura eſt ſubſcripta à Io.q̲
ſe principaliter obligat,& eſt comprobata per teſtes : ergo facit
plenā probationem.¶Et fortius dicit Bal.in d.l.admonendi. &
Ant.de Butr.in d.c.ij.qđ in caſibus in quibus teſtes deponentes
ſcripturam eſſe manu debitoris facerent ſemiplenam probatio-
nem prout ſingulariter faciunt ſm̄ eum vel comparatio literarū
faceret per ſe ſemiplenam probationem : tn̄ tāta poſſet fides te-
ſtium vel tanta poſſet eſſe vis comparationis quod ei daret̄ plena
fides,vt ꝓbant ipſi ꝑ tex.in d.§.ſi vero tale. ¶Et ſic iſtud videtur
ſatis arbitrarium & nō vr̄ poſſe negari ſaltē quin reo petente de-
beat ſibi deferri iuramentū ad ſupplendum probationem : iuxta
no.in d.l.admonendi.& d.l.in bonæ fidei.& in c.fin.de iureiu.
5 ¶†Nec p̄dictis ob. ſi dicatur ꝙ tres teſtes erant bene ſubſcripti.
ſed ſolum duo recognouerunt ſubſcriptiones & depoſuerūt ſcri
ptam eſſe manu Io.quia dico primò ꝙ de iure canonico ſufficiūt
duo:vt no.Spe.in ti.de inſtr.edi.§.nunc videndum.circa prin.&
cauſa verſatur in terris eccleſiæ in quibus ſeruari debet ius cano-
nicū vt d.c.poſſeſſor.de regu.iur.in c.ij.de arbi.in vj. ¶Secundò
rn̄deo ꝙ illud quod dicitur ꝙ tres teſtes requiruntur,habet locū
quando contractus excederet libram auri, alias ſufficiunt duo:
vt in auth.de inſtr.cau.& fi.§.fi.& legitur.& no.in aut.& ſi con-
tractus.C.de fide inſtr. ¶Nec obſt. ſi dicatur qđ tempore dictæ
ſcripturæ.Io.erat minor xxv.an.& quod vigore ſtatutorum loci
dicta ſcriptura nō obligat eū,& maximè ſtatuti poſiti ſub rubri-
ca de modo & forma ſeruanda in contractibus minorum, quia
reſpondeo primò quod ſtatutum prædictum excipit cām quādo
minor diſtraheret aut cōtraheret ſuper fructibus quo caſu diſpo
nit ius cōe ſeruari:& conſtat quod de iure cōmuni talia fieri p̄nt
ab ipſo minore curatorem non hn̄te.C.de in inte.reſti.l.ſi cura-
torem. ¶Et conſtat quod illa liberatio à penſionibus annorum
præteritorum quæ probatur facta per dictam ſcripturā, dr̄ diſtra
6 ctus factus ſuper fructibus:quia†penſiones apothecarum dicun
tur fructus ciuiles:vt l.ſi nauis.ff.de rei.ven.& no.gl.in princi.l.
diuortio.ſo.ma.& Bar.in l.ex diuerſo.in j.col.de rei vendi.& in
l.vbi adhuc.in pe.col.C.de iure do.Et no.Ant. de But.in c.gra-
uis.de reſti.ſpo. ¶Et quāuis non dicantur fructus naturales,tn̄
ſunt ad ſimilitudinem eorū.l.prędiorum.ff.de vſur.iuncta d.l.ſi
nauis.& ibi Bar. ¶Vnde dato quod pēſiones large dicuntur fru-
ctus per d.l.prædiorum.& ſentit Bal.in d.l.ſi traditio.in fi.C.de
act.emp.Tn̄ vt ſtatutum prædictū reducatur ad ius cōe q̄to ma-
gis fieri poteſt dēt dici ꝙ etiā cōprehendat fructus ſub larga ſigni
ficatione.& no.Ant.de Butr. & Io.de Imo.in c.cum dilectus.in
notabilibus,per illū tex.cum gl.de cōſue. ¶Et ſic negari nō poſ-
ſet ꝙ vigore d.ſcripturæ liberatus eſſet d.Ianiacobus pro penſio
nibus annorum tunc præteritorum.ſ.ante annum MCCCCXLIX.de
menſe Maij,& pro reſiduo temporis eſt facienda compēſatio ſi-
ne dubio pro d.libris quinquaginta.& vt dicit eximius dn̄s aduo
catus.Ianiac.non eſt ſufficienter probata minor ætas Ioā.tn̄ quia
ſatis plenè ſcripſit:ideo illud fundamentum omittam. ¶Ex qui-
bus concludo ꝙ partes arbitrorum ſunt in abſoluendo diffiniti-
uè d.Ianiacobum quia non probauit id quod de neceſſitate ſibi
incūbebat.videlicet quāti ↄ̄ducturus fuiſſet d.apothecā Ianiaco-
bus:nec etiā quātum communiter locata & ↄ̄ducta fuiſſet.Alex.

ADDITIO.

a ¶Vſus.adde Bal.l.ſi is qui.§.fi.antichryſis.de pi.

EPITOME.

¶Incertitudo vitiat libellū niſi procedat ab impedimento iu-
ris vel aduerſarij:rationes ſine cauſa vel ſine die non valent.

CONSILIVM CLXXXII.

LEctis & ponderatis verbis dictæ ſcripturæ de qua in the
mate fit mentio,de aliis quæ in eodem themate narran-
tur,omiſſo omnium verborum argumentorum ſuper-
1 uacuorum apparatu,prout in cōſulendo decet. ¶†Circa primū
dubiū puto de iure cōſulendum ꝙ d.libellus non procedat par-
te opponente quia in libello de quo agitur de actione perſonali:
prout in propoſito requiritur expreſſio cauſæ ex qua oriatur ob
ligatio.l.& in eādem.§.actiones.ff.de executio. rei iudi. & me-
lius in c.fi.de libelli obla.& nota.gl. & doct.in l.j.in princ.ff.de
eden.& in l.edita.C.de eden.in l.ij.§.circa.de doli excep.& no.
Spe.in ti.de libel.oblati.§.iuxta.verſi.ſed nūquid. ¶Et hoc ideo
vt reddatur certus reus an velit cedere vel contendere: & com-
prendere poſſit qua actione ſeu ex contractu certo, puta an cō-
tractu bonæ fidei an ſtricti iuris, & an ſic poſſit ſuas defenſiones
certas pārare.ita voluit Cy.in l.edita.in verbo, tertio loco iūcto
ver.incip. Secundo iuxta hoc etiam & idem not.in effectu doc.
maximè Ant.de But.in c.ij.de lib.ob.dū tractat quomodo cau-
ſa debeat exprimi,in libello producto in actione ꝑſonali. Et vult
qđ factū debeat cū expreſſione cāæ taliter narrari, ꝙ certa clau-
datur actio.¶Bn̄ facit tex.in d.l.j.in prin.ff.de edē. Sed in dicto
libello expreſſę ſunt duæ cauſæ alternatiuè.ſ.cauſa ſocietatis vel
cauſa mutui. Quarū cārum vna producit actionem bonæ fidei,
2 alia ſtricti iuris.†Et per ↄ̄ſequēs certa nō concluditur actio imo
incerta, quia alternatiua parit incertitudinem.l. vbi autē.§. qui
illud aut illud.ff.de ver.ob.l.p̄tor.†§. qđ autē prætor.ff.de iniu.
& ideo dicūt docto. ꝙ quādo dubium non eſt alternatiuū cuius
electio nō ſpectet ad reum,non procedit libellus alternatiuus:vt
no.Bar.& alij.in d.§.qđ aut prætor.& d.§.q̲ illud.& in l.ij.C.de
ſent.ſine cer.quantita.¶Nec obſtat ſi diceretur ꝙ vbi ſit ꝓbabi-
lis incertitudo:vt quia procedit à facto aduerſarij : tūc ꝓcedit li-
bellus alternatiuus & incertus.l.j.§. quod autē.ff. quorum leg.
& ibi Barto.c.conſtitutus.& ibi no.Innò.extra. de reſt.in integ.
Et no.gloſſ.in c.Abb.in gloſſ.magna.de rei iud.lib.vj. Et Barto.
in præalle.§.qui illud.& no.doc.in c.ij.de libel.obla.& in capit.
tertio loco.de proba. ¶Quia reſpondeo primò ꝓut dixit Ange.
in l.ſtipulationes non diuiduntur.§.j.de verbo.ob.quem quan-
tum ad propoſitum ſequitur Io.de Imol.in d.l. ſtipulationes.in
3 fin.prin.vbi dicūt quòd verum eſt†ꝙ procedit libellus incertus,
quādo nō eſt in poteſtate actoris certū facere libellum propter
impedimentum iuris,vel propter factum aduerſarij. vt in d.§.ꝙ
autem.vel quia pendeat à poteſtate iudicis, prout eſt declaratio
intereſſe.l.j.C.de ſentē.quæ pro eo ꝙ intereſt.iuncta.l.iij.C.de

inuti.ſtipula.& §.curare inſtit.de actio.cum ibi no. Vnde ſi quis
neſciret quantũ ſibi debeatur ex mutuo: quia illud mutuũ factũ
à defuncto cui ipſe actor hæreditario iur.ſucceſſit.nã ꝓpter hoc
non procederet libellus incertus alleg.l.ſi in rem.ff.de rei vend.
& ita eſt ꝙ nulla incertitudo hic ꝓcedit à facto aduerſarij: nec ab
impedimento iuris,vel à poteſtate iudicis:ergo &c. ¶Quod au-
tem non pendeat à facto rei conuenti,patet: quia reus cõuentus
antequã libellus produceretur ad interrogationẽ actoris: reſpõ-
dit quod d.ſcriptura erat de manu ipſius rei:ſed ꝙ erat facta ma-
nu tertij non ipſius ſcribentis:ita ꝙ dici non poteſt ꝙ poſt dictá
reſponſionem actor facto aduerſarij eſſet incertus poſtquã reus
clarè reſpondit.Ita no.gl.& doct.in l.quod in hæredem.§.elige-
re.ff.de tribu.& declarat Bald.in l.j.in iij.oppo.C.de fur. ¶Nec
ſumus in caſu in quo propter impedimentum iuris non poſſit
quis libellum facere certum:prout eſt in caſu.d.l.ij.C.de ſentẽ.
quæ ſine cer.quantitate. licet ergo probatio qua vſus eẽt actor
ſit dubia,vel incerta iſtud non ſufficit ad fa ciendum quod poſſit
producere libellum ↄtinentem repugnãtiam ſeu alternatiuã vel
incertum vt no.Bar.& alij poſt eum.ff.de appella.l.ſi expreſſim.
in ver.tertio loco quæro ad declarationem prædictorum &c.in
l.j.C.quãdo prouo. nõ eſt neceſ.& Petr.de Anch.in cle.j.de re
iudi.& colligitur ex no.per Ang.& Io.de Imo.in d.l.ſtipulatio-
nes non diuiduntur.dum voluit ꝙ licet alias hæres habet ꝓbabi
lem ignorantiam eorum quæ geſta ſunt à defuncto.l. qui in alte
rius.ff.de regu.iur.l.fi.ff.pro ſocio. Tamen hæc ignorantia non
eſt ſufficiens cã,vt poſſit producere libellũ incertũ vel alternati-
uum.¶Vide quod no.Bar.in d.§.ꝙ autem.dum vult ꝙ ſi incerti-
tudo non procedit facto aduerſarij,tunc dẽt ꝓponere actionem
certã ſeu factum ex quo certa demonſtratur actio,vt ibi Ang.de-
clarat.¶Circa ſecundum dubium.ſ. vtrũ poſito ꝙ libellus pro-
cedere poſſit dictus Marcus reus condemnari vigore dictæ ſcri-
4 pturæ.Et in paucis cõcludo ꝙ non.Primò†quia ſcriptura produ
cta per actorẽ interpretatur ↄ̃ ipſum producentem, quia proba-
tio debet de neceſſitate concludere.c. in præſentia de prob. Ad
hoc.l.veteribus.cum ibi no.per do.ff.de pac.Sed ſcriptura dicta
eſt ambigua & incerta.ergo &c.¶Quod ſit ambigua patet.quia
ibi non dicitur,ſi bene inſpicitur,ꝙ Martinus ſit ille qui debebat
habere illas ſummas ibi deſcriptas poſito quod hoc ibi dicitur ꝙ
non dicitur ibi à quo debeat habere. ¶Fortificatur: quia ſi quis
imperſonaliter loquatur cum Titio ſeu pari ratione ſcribat im-
perſonaliter,talis imperſonalitas ex parte debitoris ſeu promiſ-
ſoris vitiat,cum loquens vel ſcribens nõ intelligat ſe obligari ni-
ſi aſſerat ſe promittere ſeu debere.vt eſt tex.in auth.ſi quãdo.C.
de conſt.pec.& no.do.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.de ver.ob.
5 & l.fi.ff.ſi cer.pet. †Non ob.ẽt dicta ſcriptura continens ratio-
nes:quia aut illæ rationes non cõtinent cãm, aut continent cãm
incertã & obſcurã.Conſtat autem quod ſcriptura continens ra-
tiones nõ probat niſi in ea ſit cã.l.nuda rõ.cũ gl.fi.& ibi no.doc.
ff.de dona.l.cũ de indebito.§.fi.ff.de ꝓbat.c.cautio. de fide in-
ſtru.no.gl.& doct.in l.inſtrumenta.C.de proba.& no.etiã Bar.
in l.ſcripturas.C.qui po.in pig.habe.Et paria ſunt ꝙ cauſa nõ ſit
expreſſa,vel ꝙ ſit expreſſa non tñ apertè,certitudinariè,& intel-
ligibiliter:& etiam pro nullo habeatur vt patet ex no. per Bar.in
l.quicquid aſtringendæ.in j.col.per illum text.ſm vnam lect.de
verbo.oblig.& Specu.in titu.de inſtr.edi.§. oſtenſo.§. quid ſit
abbreuiatura.& per no.per gl.in l.ij.§.circa de doli.exce. & no.
Bal.in l.generaliter in iiij.q.C.de nõ nu.pecu.Et ibi dicit ꝙ cau-
ſa dẽt eſſe apta potẽs & cohærens. ¶Bene faciunt quæ dicta ſunt
s̃,in primo dubio,dum dixi ꝙ cauſa in libello debet exprimi cer-
6 ta & concludens ad actionem certam. ¶†Laborat inſuper alio
morbo dicta ſcriptura continens rationes: quia in eis non adeſt
etiam dies qui quidem in ſcriptura continente rationes datorũ
& acceptorum eſt neceſſarius:vt ꝓbat Bal.in rubr.C.de fi.inſtr.
in xvj.colũ.ver.viſo de ſcripturis quæ ſunt publica manu &c.Et
probatur in l.j.§.rationes.de eden.& ita not.Ange.ibidem in §.
editiones.in ij.col.C.de eden.& ita limitant docto.& declarant
tex.in l.cum tabernam.§.idem quæſiit.ff. de pig. vbi ſm magis
* communem*intellectum dicitur ꝙ priuata ſcriptura nõ requi-
rit diem.nam illud nõ procedit ſcriptura priuata continente ra-
tionem datorum & acceptorum. ¶Plus voluit & ſingulariter
Bar.in l.inter chartulas de conueniendis fiſ.de. lib.x.qđ ſi quæ-
ratur de virtute ſcripturæ priuatæ carentis die & conſule debet
diſtingui:quia aut quærit an valeat, aut quæritur ad qd valeat. Si
quæritur an valeat dicendum eſt qđ valet: vt d.§.idem quæſijt.
& no.in l.ij.in §.itẽ Labeo.de aqua plu.arcen. & in l.ſcripturas.
C.qui po.in pig. ha. cum concor. Si vero quæritur ad quid vale-
at: & dicendũ eſt qđ probat promiſſionẽ vel obligationẽ eſſe fa-
ctam:& etiã poteſt eſſe tempus præſcriptũ. Et ideo neceſſario ha
bet creditor de tempore docere ſm Bal. argum. l. eum.ff. de ne-
go.geſt.& in l.matrem.C.de proba. ¶Et ad iſtũ ſenſum poſſent
adduci verba Bald. poſt Cyn. in l. ſi qua. C. de diuer. reſcrip.&
Ang.in l.ſciendum.in ij.col. de verb. obliga. Tñ hoc vltimũ pro
nunc non pono pro conſtanti,poſtquã non eſt opportunũ ſtan-
7 tibus alijs fundamentis.de quibus s̃. ¶†Accedit vltimo: quia in
d.ſcriptura ſunt intermediæ multæ fatuitates & res nullum effe-
ctum importantes deſcriptæ: quo fit vt ex his monſtratur ſcri-
bentem potius iudicandi quàm ſe obligandi animo ſcripſiſſe: vt
inquit text.in l. obligationum ſubſtantia.§.fi.de act.& ob. vel
præſumi debet ipſum Marcũ in toto illo actu ſcripturæ nõ fuiſſe
tũc temporis ſanæ mentis,ita voluit Bar.in ſuo tracta. de teſte in
c.incipiẽte,oppoſita pendentia.verſus fi.allegat.l. quidã in ſuo,
in fi. ff. de condi. inſti. ¶Bene faciunt quæ no.in l.furioſum.C.
qui teſt.fa.poſſ.¶Quo ad vltimum dubium,an caſu quo proba-
retur fuiſſe contractam ſocietatem inter dictum Martinũ, dicta
ſcriptura habet fundare intentionem actoris contra Marcum. &
dico ꝙ non: quia deciſio patet ex dictis ſupra circa præcedẽs du-
biũ.Nam omnes rationes ibi adductæ infringunt probationẽ il-
lius ſcripturæ, ſiue præceſſiſſet ſocietas inter eos, ſiue non. ideo
ſuper hoc dubio non eſt opus laborare.non enim ſequitur,præ-
ceſſit ſocietas inter eos,ergo rationes,de quibus in dicta ſcriptu-
ra,quæ nullum habent diem,præſumuntur eſſe ex cauſa dictæ ſo
cietatis. iſta enim non eſt probatio concludens prout debet eſſe
probatio.d.c.in præſentia.& maximè: quia nõ apparet quod di-
ctæ rationes fuerint ex cauſis ſequutis poſt ſocietatem vel ante:
quia ibi dies non eſt deſcriptus: & ſic non poteſt dici quod ſunt
ex cauſis deſcendentibus ab illa ſocietate: quæ probatur per id
quod habetur in l.eum actum.ff. de neg. geſtis. & in l. matrem.
C.de prob.in cle.fi.de reſcriptis. & Bar.in l.non ſolum.§. vt pro
bari.de no.ope. nun. cũ ſi. Et ſic concludo dictã ſcripturam non
fundare intentionem dicti Petri agentis. Ale.

CONSILIVM CLXXXIII.

INCIP. Viſo proceſſu inter Andream & fratres, &c. habebatur
hic corruptiſſimè & perfectè quaſi Alex. conſuluiſſet appella
tionem deſertam,ſed contrarium eſt: vt patet.j̃. lib.vj.conſil.
xij.vbi videas: quia ibi plenè & fideliter habetur.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutioni ſubiecta poſſunt alienari conſenſu ſubſtitutorũ.*
2 *Subſtitutio facta de liberis filiorũ, intelligitur de illis q erãt*
tempore teſtamenti.
3 *Pupillaris expirat ſubſtituto procreante liberos.*
4 *Subſtitutio facta filijs filiorum non valet.*
7 *Iuriſperiti dictũ dat iuſtã cauſam ignorãtiæ vt res ſubiecta*
reſtitutioni poſſit alienari.

CONSILIVM CLXXXIIII.

VIſo themate dicti Silueſtri & his quæ narrantur in thema
te: quãuis de iure bona ſubiecta reſtitutionis fideicom-
miſſi alienata poſſint non obſtante alienatione vendica
ri per ſubſtitutos vel fideicommiſſarios eueniente conditione fi-
deicommiſſi vt in auth.res quæ cum ibi no.C.communia de leg.
& l.fi.§.ſin autem.ſub conditione.eo.ti.& no.in l. cũ pater.§.li-
1 bertis.ff.de l.ij.cum ſimilibus. † Tamen in caſu propoſito puto
dictam alienationem fieri poſſe per dictum. Roge.maximè con
ſentientibus omnibus ſubſtitutis alijs dicti Ioan.& omne ius ſibi
competens vel competiturũ occaſione teſtamenti ſolenniter re-
mittentibus,& alienationi conſentientibus.¶Nam renunciatio
nẽ facere & conſenſum præſtare poſſunt: adeo qđ per ipſos con-
ſentientes nunq̃ alienatio reſcindi poteſt.l. quoties ab omnibus
C.de fideicõmiſ.l.nihil.§.j.ff.de leg.j.& d.§.liber. ¶Et in tantũ
valet dicta alienatio hoc caſu, vt nunq̃ poſſit per poſteros & de-
ſcendentes.d.Rogerij vel filiorum.d.Io. retractari.hoc quidem
2 probatur ex pluribus. ¶†Et primò: quia dici põt ꝙ dicta ſubſti-

tutio facta inuicem de liberis filiorum testatoris debeat intelligi
tm̃ de liberis qui nati fuerunt tempore testamenti: vel saltem tē-
pore mortis d. Siluestri testatoris: vt l. si cognatis. cum ibi no. per
Bar. ff. de reb. du. & l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de leg. ij. ēt
quando talis dispositio non erat pura: sed in incertum euentum
vel conditionem collata: vt per iura præallegata per l. peto. §. fra
tre. cum gl. ff. de leg. ij. ¶ Et dixit in proposito Pe. de Anch. Io. de
Imo. in c. indicante. de testa. qđ illud qđ dr̄ in l. si cognatis. indu-
ctum est in eo qui facit aliquā dispositionem & relictū cognatis,
hēt locum ēt in relinquente liberis. & idē Ang. in consi. xxxviij.
inci. quidā Io. decessit &c. cū se. ¶ Sed ita est qđ illi posteri & de-
scendentes d. Rogerij. & filiorū d. Io. non erāt nati tempore te-
stamenti, nec tp̄e mortis dicti testatoris. ergo nō cōprehendunt
sub d. substitutione facta de liberis. ¶ Secundò moueor, q̃a si ve-
rum est qđ liberi seu posteri descendentes ex d. filiis Silue. insti-
tutis. intelligātur inuicem substituti pupillariter, vulgariter, &
per fideicommissum, vt in testō continetur: & contingit dictum
Rogerium decedere sine filiis, & sic in persona eius euenire ca-
sum substitutionis, & admitti debere filios dicti Io. certè nō po-
terunt filij dicti Io. venire ꝯ dictā alienationē cui cōsensum præ-
stiterunt. d. l. quoties ab omnibus. cum aliis allegatis supra. & si-
militer si contingeret decedere filios dicti Ioā. sine liberis super-
stite dicto Rogerio, non poterit Rogerius venire contra dictam
alienationem à seipso factam. l. vendicantem. ff. de euic. & d. l. ni
hil. ¶ Vbi autem contingeret Rogerium decedere cum liberis,
& tūc non est timendū quod filij Rogerij possint venire ex sub-
stitutione pupillari: quia illa expirat in persona Rogerij quā pri-
mum peruenit ad pubertatem. in l. in pupillari. de vulg. & pup.
3 ¶ † Et etiā quælibet pupillaris substitutio expirat, qñ ille cui fa-
cta ē substitutio, procreauit liberos: vt no. Bar. & alij. in d. l. in pu
pillari. per l. ex facto. in prin. & ibi no. Bal. eo. tit. Guil. de Cu. &
Bal. in l. precibus. C. de impube. & aliis substi. & Bal. in l. huma-
nitatis. eo. tit. & Io. de Imo. in c. Raynutius. de test. ¶ Nec etiam
ex vulgari substitutione posset ei Rogerio aliquis succedere: q̃a
eo ipso quod ipse agnouit & acceptauit commodum dictæ hæ-
reditatis. expirat illa substitutio vulgaris. l. post aditā & l. preci-
4 bus. C. de impu. & aliis substi. ¶ † Et etiā cessabit tunc fideicom-
missaria substitutio in persona dicti Rogerij. Quia omnis substi-
tutio fideicommissaria semper intelligitur tacite sub hac condi-
tione, si ille cui facta est substitutio decesserit sine liberis. quicun
que substitutus sit. l. cum auus. ff. de condi. & demon. l. cum acu-
tissimi. & ibi Bal. de fidei. ¶ Et similiter si dicti filij Io. decederēt
sine filiis aut cum filiis, & expiraret omnis substō: vt proximè ꝓ-
baui. ¶ Vbi aūt decederet Roger. sine filiis nullis superstitibus fi
liis dicti Io. qui filij filiorum non cōsenserunt dictæ alienationi:
tūc etiā nō erit locus substitutioni, tū ex fundamēto primo loco
recitato, tum etiam ex aliis infra dicendis. ¶ Tertiò moueor:
quia si bene consideretur d. substitutio facta dictis liberis descē-
dentibus ex filiis dicti testatoris, non potuit aliquo modo valere
quo ad bona dicti testatoris, quia si bñ inspiciātur verba d. testa-
menti non fuerunt in aliquo instituti vel nominati à testatore di
a cti liberi descendentes ex dictis liberis[a] testatoris: ergo non va-
5 luit substitutio eis facta tāquā vulgaris: † quia illi cui nihil est reli
ctum non pōt fieri vulgaris substitutio vt patet ex verbis vulga-
ris substitutionis testatoris l. iij. & fi. C. de hære. instit. ¶ Et plenè
no. in l. j. ff. de vul. & pup. ¶ Nec etiā potuit eis fieri substitutio fi
deicommissaria: quia illa non potuit nisi cui est relictum à testa-
tore. l. ab eo. C. de fideicom. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vul. &
pup. ¶ Nec ob. si dicatur ꝙ testator videatur voluisse dictā substi
tutionē habere effectū, qñ contingeret qđ filij hæredes instituti
à testatore prædicto relinquerent ex testamento vel ab intestato
dicta bona dictis eorū posteris: quia rñdeo ꝙ hoc stare non pōt:
q̃a tūc cū posteri consequātur d. bona non ex dicto Siluestro te-
statore. i. ex dispositione ipsius testatoris, sed à casu & fortuna. &
ex dispositione filiorum dicti testatoris merito à d. Siluestro nō
potuerunt grauari per viā substitutionis prædictæ. l. sed & si sic.
§. j. ff. de l. iij. Et ita tenet Rayn. & refert Bart. in d. l. si sic. & in l.
Centurio. ff. de vulg. & pup. & in ver. quæro vlterius quid si te-
stator dixerit si filius meus decesserit sine filiis vel eorū filij &c.
& Bal. in l. Labeo. C. de fideic. vbi hoc probat per illā. l. & ꝑ alias
notabiles rationes. idem tenet Bal. in d. l. sed si sic. licet ipsemet
Bal. indecisum reliquerit. l. vnica. §. pro Secđo. C. de ca. tol. Et in
hanc partem videtur inclinare Bar. in consi. incipien. And. & ex-
pressè Io. de Imo. in l. Centurio, dū tractat de substitutione facta
de pauperibus Christi. etiam Io. de Imol. in ca. cum tibi in c. Ray
nutius. de testamen. ¶ Alias enim sequeretur quod testator vide
retur voluisse filijs suis substitutionē facere fideic. & nisi decedat
cum liberis substituere istos liberos dictis filijs hæredibus insti-
tutis, quod est contra præsumptā mentem testatoris in d. l. cum
auus. cum si. ¶ Et licet Bart. in d. l. Centurio videtur tenere con-
trarium, dicens: quando aliquis grauatur per fideicom. à testato-
re. videt̃ testator eidem relinquere illud in quo grauat eum arg.
l. denique. §. interdū. ff. de pec. leg. & l. si ita stipulatio. ff. de ope.
lib. & per no. gl. in alio. de alimen. & cib. leg. Tñ ad ista respon-
det Bald. in l. ab eo. & plenius Io. de Imo. in locis. s̃. alleg. vbi in-
quit quod nō ob. tex. in d. §. denique. quia interdum quis graua-
tur de eo quod aliàs consueuit ipsum honoratum tacite sequi in
certo casu: & tūc bene per tale grauamē videtur tacitè relinqui id
in quo grauatur. & ita loquitur ibi: quia loquitur quando seruus
cui relicta est libertas grauat̃ de dando ex peculio hæredis. Nam
peculium tacitè sequitur seruum cui datur libertas inter viuos:
iuxta. l. j. cum ibi no. C. de pec. eius qui liber. Et ideo non mirum
scilicet non sequatur peculiū ipsum seruum quando datur liber-
tas in testamento simpliciter: si tñ sequitur quando grauatur ser-
uus aliquid dare ex peculio. Secus si grauatur in eo ꝙ aliquo casu
non consueuit eum sequi alias nunquā haberet locum regula di-
ctæ legis ab eo. ¶ Pro quo bene facit tex. in l. cum quasi. §. si plu-
res. de fideicōmissa. liber. vbi si vnus ex hæredibus grauatur iure
hæreditario, illa res in qua fuit grauatus non videtur sibi prælega
ta. ¶ Non obstat textus in d. l. si ita. quia secundum Ioan. de Imo.
loquitur ille textus in contractu. & est casus diuersus & specialis,
in quo id quod apponitur in vim conditionis videatur disposi-
tū simpliciter: quia illud quod erat ibi in dispositione, non pote-
rat peti quodam speciali iure tanquā appositū causa onerandæ li
bertatis. vt declarat Sal. & Ful. in l. si pacto quo pœnam. C. de pa
ctis. ¶ Regulariter enim illud quod est positum in conditione,
nō inducit dispositionē. l. si quis sub conditione. ff. si quis omissa
cau. test. & l. ex facto etiā. ff. de hære. insti. ¶ Non ob. id quod in
dicta. l. alio. quia illud est ibi qñ grauatur executor datus in testa-
mento. Nā tunc grauamen videtur relictū ab hęrede sic vt qñ est
datus tutor filio hærede instituto, & grauat̃ tutor de aliquid dan-
do. Nā videt̃ in effectu grauatus ipse filius institutus. l. peto. §. ma
tre. ff. de leg. ij. & l. si seruus. §. qui Margaritā. ff. de leg. j. Et ita est
de mēte gloss. & Bar. in. d. l. alio. & Io. de Imo. in l. j. ff. de vulg. &
pup. ¶ Videt̃ ergo quod dicta substitutio valere nō possit in vim
vulgaris & fideicommissariæ per prædicta: nec etiam in vim pu-
pillaris: quia isti liberi & posteri nascituri erant in potestate pa-
tris seu eius parentum ergo, &c. & in l. ij. circa princ. ff. de vul. &
pup. ¶ Quarto q̃a pōt dictus Rogerius eligere istam rem pro le-
gitima patris sui, & pro trebellianica detrahēda ex fideicommis-
so, si non excedat dicta res ratā. Nā in legitima non fuit grauatus
pater Rogerij nec grauari potuit. l. quoniam in prioribus. & ibi
not. C. de inoffic. test. Bart. in l. j. §. fi. ff. de vulg. & pu. cum simi.
6 ¶ † In legitima ipsa debet computari res alienata: vt per Bar. in l.
Marcellus. §. res quæ. ff. ad treb. Bald. in l. filium. in xiiij. co. C. fa
mil. ercis. & in l. iubemus. in j. col. C. ad treb. & Gui. & Bald. in l.
scimus. in princip. C. de inoffic. testa. Vltimò posset se tueri em-
ptor talis, etiam dato quod diceremus dictam fideicommissariā
substitutionem comprehendere etiā quoscunque posteros dicti
Rogerij, & filiorū dicti Io. & in eorū personis valere. Nam si em
ptor eueniente casu substitutionis allegauit se ignorasse dictum
fideicōmissum esse seu rem istā esse subiectā rationi fideicōmis-
si: non poterit dicta alienatio & venditio retractari: sed solum po
terit fideicommissarius petere & consequi à dicto alienante vel
eius hærede pretiū dictæ rei: vt est casus singularis secundū om-
nes ibi. in l. fin. ff. de leg. ij. ¶ Et not. Ang. in d. l. Marcellus. §. res
quæ. vbi dicit ꝙ oportet cautum esse illum qui vult retractare di-
ctam venditionē vt probet de scientia hæredis. & emptor pari-
terque dictus Rogerius probabilem habet ignorantiā: quia in fa
cto alieno. l. fi. ff. pro suo. l. quod vulgo. ff. pro emptore. Et quia
succedit in ius alterius: vt in regula, cum quis. de reg. iu. in vj.
& per no. plenè. per Bar. Bald. & Ang. in l. qui Romæ. §. duo fra-
7 tres. de verb. ob. cum concor. ¶ † Et plus dico quod dato quod
apparet dictum Rogeriū & emptorē habere scientiā testamen-
ti præ-

ti prædicti, tñ adhuc dico qđ d. alienatio nõ dẽt posse retractari,
sed solũ debet teneri Rogerius, vel eius hæres ad restitutionem
d. pretij fideicõmissario: posito qđ dici posset d. rem subiectam
restitutioni fideicommissi: quia si apparet d. Rogerium & em-
b ptorem consuluisse duos [b] iurisconsultos in loco, an dicta res alie
nari possit. Et viso dicto testamento responsum fuisse qđ sic, nam
iustam habuit cãm erroris ille qui credidit iurisperitis, etiãsi mi-
nus bñ cõsuluisset in l. bonorum. cum ibi no. per Bar. ff. de bon.
pos. tit. generali. & Bal. in l. iuris. C. qui admitti. & not. doc. ma-
ximè Pet. de Anch. in cle. ne Romani. de ele. & Petr. de Anch. in
cõmento. c. canonum statuta. exempla de constitu. in ver. ex prę
dictis potest inferri &c. ¶ Per consequens debet valere d. aliena-
tio ac si facta sit inter hæredem & emptorem probabiliter putã-
tes d. rem non esse subiectam restitutioni fideicommissi, & fidei
commissario solum potest dari regressus ad pretium cõtra dictũ
alienantem seu eius hæredem, per d. l. finalem. ff. de leg. ij. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Liberis. dicendum vt s̃. lib. j. consi. cv. nu. 4.
b ¶ Duos. Non puto hãc ignorantiam sufficere, sed ꝙ requiritur iusta ignorantia facti ipsius testamenti vel substitutionis siue alia procedat facto testatoris siue non vt plenè dixi in consue. Paris. tit. vij. in ru.

EPITOME.

Filij positi in conditione nõ sunt vocati ex testamento. in prę scriptione actionũ personaliũ, requirit̃ bona fides. nu. 26. nõ va- let sentẽtia relata ad ꝯsiliũ futurum vel ꝙ nõ est in actis. nu. 28.

CONSILIVM CLXXXV.

Viso titulo quæstionis & aliis dequibus in ea fit mẽtio. Vi-
detur super prima consideratione dicendũ licere Iaco. tã
quam per fideicommissum vocato ad hæreditatem d. do
mini Richardi post mortem natorũ Antonij, & Iuliani venire hę
reditatẽ dicti do. Richardi. Et repudiare seu abstinere tam ab hæ
reditate Ant. patris sui, quã Iuliani eius patrui. Nã dom. Richar-
dus in testamẽto disposuit quod instituebat Sinibaldum eius ne-
potem ex fratre, & eiusdem Sinibaldi liberos masculos, & si Sini
baldus decederet sine liberis masculis ex eius corpore legitimè
descẽdentibus aut si decederet cũ filiis masculis, & eius filij oẽs
decederent qñcunque sine filiis legitimis & naturalibus: tunc in
quolibet dictorum casuum testator suos hæredes esse voluit: &
d. Sinibaldo & filiis masculis Sinibaldi substituit vulgariter, pu-
pillariter, & per fideicõmissum Philippũ Ioã. Vnde cũ filiis dicti
Sinibaldi seu ex altero eorum remãsit filius masculus. s. Iaco. no-
ster do. Iaco. ad hæreditatem. d. Ricardi vocatus ex testamẽto d.
Ricardi per illa verba videlicet, aut si decederet cũ masculis filiis:
& filij eius decederent oẽs quandocũque sine liberis &c. ¶ Hoc
in primis ꝓbari videtur in l. Lucius. la ij. ff. de hære. insti. ibi dum
1 tex. † vult quod per substitutionẽ factã sibi ac fratri sub conditio
ne si decesserit sine filiis videretur testator non solũ fratrẽ hære-
dem prætulisse substitutum sed etiam liberos fratris. ¶ Secundò
probari videtur quia illa verba testamenti proximè relata. s. si di-
cti filij Sinibaldi decesserint sine filiis etiã nullo alio respectu nõ
videtur adiecta, nisi fauore filiorum procreatorũ ex filiis Sini-
baldi, & fauore agnationis testatoris quæ per eos cõseruabatur.
Et per consequens ipsi tanquã substituti vocati videntur ex testa
mento. argu. l. fideicõmissa. §. interdum. de leg. iij. l. ij. §. si duos
fratres. ff. de coll. bo. & l. peto. in prin. ff. de l. ij. Accedit: quia nul
la alia ratio posse videtur assignari propter quam testator adiece
rat verba prædicta: videlicet si filij Sinibaldi decesserint sine filiis
&c. Nisi quia voluit fauere agnationi seu filiis filiorum Sinibal-
di. Vnde illa ratio haberi debet pro expressa, vt no. gl. & Bal. in l.
quãuis. C. de fideicommi. l. his solis. & ibi Bal. C. de reuocan. do
natio. Sali. in l. ij. de noxa. & Imo. in l. fi. C. de hære. insti. & Ra-
pha. & Pau. de Ca. in l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. ¶ Tertio per
tex. in l. pen. ff. de col. bo. vbi verba enunciatiua etiam conditio-
naliter prolata dispositionem inducunt. ¶ Quarto videtur pro-
bari per no. per Bal. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & post. & in l. si
2 quis eum. §. j. & in l. cohæredi. §. fi. ff. de vul. & pup. † vbi conclu
dit quod hæc verba conditionaliter ꝓlata, si filius me viuo mo-
rietur, nepotem instituo: videtur etiam filius institutus. Hoc ꝓ-
batur per l. ex facto. ff. ad Trebe. vbi si mater filium instituat, &
grauet de restituendo hæreditatem Titio sub conditione, si ipse
filius sine filiis decesserit. & ipse filius postea in insulam deporte
tur & suscipiat liberos, si quæratur an excludatur fideicommis-
sarius per tales liberos distinguitur ibi quod aut tales liberi fue-
runt concepti ante deportationem, & excludetur fideicommis-
sarius: aut post deportationem, & tunc secus. ergo sequitur quod
si tales liberi vocati ex testamento ad dictam hæreditatem acqui
sitam patri iurisconsultus ibi non fecisset illã distinctionem, imò
respondisset negatiuè quòd liberi ipsius deportati non exclude-
rent fideicommissum: quia illo iure deportatus non poterat ha-
bere hæredem nec ab intestato nec ex testamento. C. de bo. pro
scri. l. deportatorum. Quintò probatur ꝑ tex. in l. vnum ex fami-
3 lia. §. fi. ff. de leg. ij. † vbi verba enunciatiua relata ad hæredem ta
citè importãt fideicommissum in personis liberorum, quamuis
regulariter contra: vt l. Titia cũ testamento. ff. de leg. ij. & plenè
4 in l. ex hac scriptura cum concor. ff. de dona. ¶ † Sextò probatur
per l. cum acutissimi. C. de fideicommi. ibi quãdo auus instituit
filium & grauat eum de restituendo per fideicommissum tertio
post mortem ipsius filij sine liberis: vnde si liberi extent: veniunt
ad hæreditatem excluso substituto ex præsumpta voluntate te-
statoris defuncti: quæ nõ voluit in hæreditate sua extraneos suis
descendentibus præferre. Intelligitur ergo ꝙ isti liberi veniant ꝑ
fideicommissum. Si enim venirent iure successionis ab intesta-
to tunc enim excluderent substitutum non ex tacita mente aui:
sed ex tacita voluntate patris, quę est si ab intestato decedit quod
sibi succedant proximiores in eius hæreditate. l. conficiuntur. &
l. si quis cum nullum. ff. de iur. cod. Sicut ergo in casu dictæ l. cũ
acutissimi. hoc operatur illa subintellecta condõ si decesserit si-
ne liberis. Ita illud idem operari debeat in casu nostro expressa. l.
cum quid. si certum petatur. l. triticum. ff. de verb. ob. ¶ Octauò
videtur probari quia illa verba videlicet, si decesserint sine libe-
ris substituo Philippum &c. habent à contrario sensu ablatiuos
absolutos inclusos. i. si decesserint extantibus filiis, tunc nõ sub-
5 stituto Philippum † sed ablatiui absoluti prolati ab eo qui habet
potestatem grauandi, inducuntur ius fideicommiss. l. fideicom-
6 mis. §. cum esset. de lega. iij. &c. ¶ † Nonò fortificatur dispositio
statuti, & dispositio testatoris à pari procedunt. l. si ita fuerit. la j.
§. fi. ff. de ma. te. no. Bar. post gl. in l. j. C. de his qui. vt indi. & in l.
nõ solum. §. morte circa pe. col. de ope. no. nun. & Bal. in titu. de
pace const. in ver. criminalibus. & l. & si post tres. in lectu. anti-
qua. in viij. col. ff. si quis. c. licet Bar. in aliquibus locis alibi dubi-
tauerit, & non deciderit cui æquiparetur statutum an potius cõ-
tractui quã vltimæ voluntati. ¶ Si ergo æquiparentur vltima vo-
luntas & statutum, & nos videmus quod si statutum dicat quod
extantibus agnatis mater defuncti non succedat, videntur per ta
le statutum vocati agnati si extãt, & mater exclusa: vt firmat Bar.
in l. ij. §. videndum. ff. ad Tertyl. & in l. ij. §. fin. per illum text. ff.
de col. bo. & in l. j. §. pe. ff. de bono. pos. contra tab. & in d. l. ser-
uo legato. §. si testator. per illum tex. & ibi etiam Cy. & per l. in
ratione. §. tametsi. ad l. Fal. & per dictam l. fideicommiss. §. cum
esset. & ibi no. Bal. in l. si defunctus. C. de suis & legiti. & in l. ma
ximum vitium. C. de lib. præte: & in l. si quis filium. C. de inoffi.
testa. & in l. illam. C. de coll. Ita debet esse in proposito extanti-
bus filiis filiorum Sinibaldi voluisse eos vocare ad hæreditatem.
¶ Decimò probari videtur per tex. in l. inter socerum. §. cum in-
ter. ff. de pactis do. secundum intellectum cui adhærere videtur
7 Bal. & Ange. in l. post dotem. ff. solu. matr. vbi habetur † ꝙ si pa-
ter dedit dotem genero pro filia decedente in matrimonio vt si
sine liberis decederet, dos restitueretur patri. Nam videtur à cõ-
trario esse actum quòd filia decedente in matrimonio cum libe-
ris dos retineatur per virum pro liberis. Ecce quod illa verba si-
ne liberis &c. intelliguntur inducere dispositionem ad fauorem
liberorum in casu quo essent, & satis verosimile est ꝙ si testator
fuisset interrogatus an voluisset restitui filiis filiorum Sinibaldi
hoc expresse dixisset, & ideo pro expresso haberi debet, vt est
text. not. in l. Titius. §. j. & ibi no. ff. de lib. & posthu. facit quod
no. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. ¶ Vndecimò probari videtur
8 per l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. † Nam ibi pater insti-

tuit filios,& ſi quis eorum ſine filiis decederet ſubſtituit alium fi
lium:& ſi vterque ſine filiis decederet,ſubſtituit neptẽ. Deceſſit
nouiſſimus ſine filiis:præmortuo alio cum filiis : dr̄ ibi qđ neptis
admittitur cum ſubſtituto illius,qui deceſſit ſine filiis : quia non
eſt veroſimile teſtatorem voluiſſe excludere neptem pp̄ filios al
terius filij ipſius primi filij ipſo primo filio præmortuo vocaren-
tur ab inteſtato:& non ex teſtõ.& ſi neptis ſuccedit ex ſubſtõne
pro parte vltimi filij,ſequeretur qđ teſtator decederet pro parte
teſtatus,& pro parte inteſtatus:qđ non eſt dicendum.l.ius nr̄um
de reg.iur.&c. ¶Duodecimò probatur in ſimili per id quod ha-
betur in l.ſi cui.cum l.ſeq.ff.de condi.& demonſtr.& per l.quã-
uis.C.de fideicõ.vbi mater grauando maritum, vt filios ſuos e-
mancipet,grauaſſe maritum videtur per fideicõmiſſum reſtitue-
re filiis illud quod filiis à matre relictum erat, & quæſitũ patriæ
poteſtatis.Ex eo ergo quod mater in fauorem & contemplatio-
nem filiorũ iuſſit eos emancipari à patre, videtur grauaſſe patrẽ
fideicom.Item vr̄ in caſu noſtro iniunctum grauamen fideicom
miſſi ad beneficium filiorũ,cũ illa verba.ſ. ſępius relata non poſ-
ſunt intelligi fore adiecta niſi ad fauorẽ eorũ qui deſcenderunt
ex filiis Sinibaldi. ¶Decimotertiò vr̄ probari in l.ex facto.§.ſi
quis rogatus ad Treb.vbi quãdo aliquis eſt inſtitutus & rogatus
ſi deceſſerit ſine liberis.Et contingit inſtitutum decedere cum fi
liis naturalibus:an excludatur per tales filios ſubſtitutus. & reſ-
pondet ibi iuriſconſultus conſiderãdam eſſe cõditionẽ & digni-
tatem teſtatoris,& ẽt inſtituti:& ibi gl.magna. Ad quid enim iu-
riſconſultus ibi hãc habuiſſet conſiderationem ſi tales naturales
9 non intelligerentur vocati? ¶†Decimoquartò probari videtur:
nam teſtator dum grauamen & onus ſubſtitutionis fideicõmiſ-
ſariæ iniunxit non ſolũ Sinibaldo, ſed ẽt filiis Sinibaldi, vt clarè
dicũt verba teſtamẽti:ergo eſt neceſſe dicere ꝙ ẽt filij Sinibaldi
intelligantur vocati ex teſtõ:quia grauãdo eos vr̄ eos ex teſtõ vo
care.l.denique.§.ſciendum.ff.de pec.l. Titia Seio.§.ſcia lib.ff.
de leg.ij.& ꝙ no.in l.alio.in prin.ff.de alimen.& ciba.leg. facit
l.ſi ita ſtipulatus.ff.de ope.lib.& no.in terminis Bar.in l. Centu
rio.de vul.& pup.in ver.quæro vlterius quid ſi teſtator dixerit.ſi
filius meus deceſſerit ſine filiis.vbi dicit qđ in hoc caſu nõ habet
locũ id quod no.gl.in l.Luc.de hære.inſti.& no. Bart.in l.ſed &
ſi ſic.ff.de leg.iij. Vbi ẽt pro hoc allegat quod habet̃ in l.Procu-
lus.ff.de vſufru. ¶Item probatur authoritatibus hæc opinio. Nã
eam tenuit Oldra.in l.j.C.de cond.inſer.& vt quidam affirmant
eam tenuit ibi Sal.Ang.& Fulgo.& etiam Bal.in quibuſdam lo-
cis:ſed aliter alibi infra,vt referam.Idem tenuit Lu.Ro.in l.ſi cũ
dotem.in prin.ſol.mat.& Pet.de Anch.conſi.lxxiiij.incip.con
tra Philippum faciunt. ¶Vltimò quod videantur inſtituti & vo-
cati filij filiorum Sinibaldi ex teſtõ,ſatis probare videntur verba
teſtamenti dicentia ꝙ in omnibus bonis ſuis Sinibaldum & eius
liberos hæredes inſtituit, nam appellatione liberorum veniunt
& filij & nepotes.l. liberorum.ff.de ver.ſig.l. quod nepotes.ff.
de teſta.tute.cum vulg. ¶Hæc videntur eſſe illa quæ meo iudicio
ad propoſitum.q.principaliter reſtringere videntur pro iſta par
te quibus ſublatis euidenter patebit non obſtare alia plura leuia
vt arbitror,quæ pro iſta parte adduci poſſent.ſi igitur videtur vo
cati ad ſubſtitutionem filij filiorum Sinibaldi.i.dictus Iac.ergo.
&c. poterit ad fideicommiſſarium prædictum venire. & ab hæ-
reditate filiorum Sinibaldi quia per fideicommiſſum ſucceditur
primo teſtatori.l.cohæredi.§.cum filio.ff.de vulga. & pupil.&
ſic non eſt opus quod ſuccedatur hæredibus dicti Sinibaldi.&c.
a ¶Sed præmiſſis non obſtantibus contrariam [a] opin. puto de iu-
re eſſe probabiliorem,& maximè ex infraſcriptis. ¶Et primò per
l.ſi quis ita inſtituatur hæres,ſi legitimus.de hæred.inſti.cum gl.
10 †vbi per illa verba generalia,ſi legitimus hæreditatem meam vẽ
dicare noluerit, Titius hæres eſto.non videtur legitimus voca-
* tus ex teſtõ.& ita communiter*tenent doc.ibi.&ſi dicatur qua-
re ibi legitimus ſuccedit,& excludit omnes alios volentes ex te-
ſtamento ſuccedere : reſpondeo hoc ideo quia ſi legitimus vult
ſuccedere ab inteſtato deficit conditio ſub qua erant vocati illi
qui erant ſcripti. Ita in propoſito noſtro exiſtentia filiorum di-
ctorum excludit ſubſtitutos.ſ.Philippum & ſequaces : quia hoc
diſpoſuit teſtator. ¶Secundò probatur per l.poteſt iuncta l.ſeq.
ff.de vulg.& pup.vbi.ſi teſtator plures habens filios impuberes
inſtitutos diſpoſuerat in teſtamento, quod ſi aliquis eorum de-
cedit,vltimo poſtea decedenti ſubſtituit Titium per illam diſpo-
ſitionem,ſi omnes decedãt vltimo ſuperſtite cæteris pręcedẽ-
tibus,ſed ab inteſtato tantum videtur vocatus:& ideo dicit Bald.
ibi,ꝙ ibi videtur expreſſus caſus pro opin. ¶Tertiò probatur per
l.generaliter.in prin.verſi.cum enim ferendus &c.C.de inſtitu.
ſub condi.fa.vbi dicitur quod filij extantes à contrario ſenſu il-
lius conditionis, videlicet ſi filius inſtitutus deceſſerit ſine libe-
ris,vocantur ad hæreditatem illam aui teſtantis, vt ad fructum
paternum & ſic habent ibi liberi ex iudicio patris,non autem ab
auo ex tacito fideicom.inducto ex verbis teſtamenti auiti. ¶Nec
obſt.ſi dicatur ꝙ ibi dr̄ hæreditatem vt fructum paternum per-
cipere:quia ea cenſeantur obueniſſe propter patrem inſtitutum,
& contemplatione ipſius patris.vnde videntur liberi percepiſſe
à patre ex quo eius contemplatione habuerunt.ar.l.ſed & ſi plu-
11 res.§.in arrogato.ff.de vulg.& pup. ¶†Quia dico ꝙ hoc eſt fal-
ſum:quia imo in dubio id quod relinquit auus nepoti præſumit̃
relinquere pro ſe,non autem contemplatione patris, ideo dici-
tur aduentitium non profectitium:vt no.gl.in l.qui aliena.§.in-
terdum.de acqui.hær.Et ibi doc.& gl.& Bar.& Ang.Io.de Imo.
in l.quæſitum.in prin.ff.de leg.j.& ibi rn̄det Io.de Imo.ad l.de-
dit dotem.ff.de col.bo.& idem eſt de mente Bar.in l.Gall.§.qd
ſi is.ff.de liber.& poſth.in qõne de nepote ſpurio. ¶Quartò ſe-
12 cundum aliquos probatur in l.j.C.de pac. Vbi habent †quod ſi
ille qui erat grauatus de reſtituẽdo partẽ hæreditatis ſibi aſſigna-
tam in teſtamento ſub conditione ſi deceſſerit ſine liberis,faciũt
pactum tempore quo non hẽt liberos de reſtituenda indiſtinctè
minori parte quam fuerit grauatus etiam cum liberis deceſſerit,
& contingat eum poſtea habere filios tempore mortis propter
quos deſinebat conditio fideicommiſſi, non propter hoc minus
ſeruabitur pactum:& ſic debebit reſtitui pars de qua fuerit con-
uentum,non obſtante ꝙ eſſent liberi rogati de reſtituẽdo quod
non contingeret ſi liberi intelligerentur ſubſtituti, quia tunc in
præiudicium eorum non tenuiſſet pactum,per ea quæ habentur
in l.fi.§.ſi autem.& in authen.res quæ.C.cõmuni.de le. ¶Nec
ad d.l.j.ob.rn̄ſio data p Ro.in l.ſi dotẽ.§.fi.ſol.ma. dicentem ꝙ
ibi grauatus alienauit per illud pactum non vltra legitimã ſuam.
cum.n.eſſent duo fratres legitima bonorum patris non erat niſi
triens:iuxta auth.nouiſſima.C.de inoffi.teſta.& per ↄn̄s medie-
tas trientis,quæ eſt ſextans, erat portio legitimæ ipſius alienan-
tis.Et ſolum modo d.portio ipſius alienantis erat alienata in qua
non intelligebatur eſſe grauatus per fideicommiſſum.l. quoniã
in priorib.C.de inoffi.teſt.& no.in l.quibus. eo.tit.l.cohæredi.
§.cum filiæ.de vul.& pup.Et cum hac rn̄ſione dicit ſe magnum
doctorem Romæ per hunc paſſim confuſiſſe.Sed cum pace ſua;
hæc rn̄ſio nihil valet : quia illo iure non triens ſed quadrans erat
legitima illorum duorum fratrum.l.cum quærit̃.C.de inof.teſt.
Et per ↄn̄s ſi ille alienauit ſextãtem totius hæreditatis,& ſic duas
partes:ſequitur ꝙ alienauit vltra legitimã ſuã.quæ erat vna vncia
cum dimidia tm̄. ¶Nec dicatur ꝙ ẽt alienãs potuit alienare nedũ
pro legitima,ſed etiam pro Trebellianica, vt vidi nonnullos cõ-
ſultores dicere:quia hoc eſſet incõſideratè dictũ, qm̄ Trebellia-
nica non eſſet debita niſi tpe in caſu reſtitutionis fideic. Ray.de
teſt.& declarat Bar.& alij in l.quãquã.C.ad l.Fal.cum ſuis con-
cor. ¶Et dato ꝙ fortaſſis aliqua ſubtiliori rõne dici poſſet.tex.in
d.l.j.C.de pac.nõ probare iſtã opi.tn̄ non eſt faciẽda in hoc ma-
gna difficultas, attento ꝙ per alia iura & rõnes, & authoritates
* oſtendat hanc eſſe veram communem*opi. ¶Quintò probatur
in l.iubemus.verſic.denique in retinenda.C.ad Trebel.iuncto
13 princ.illius l.vbi in prin.imperator poſuit cauſam †ꝙ ſi teſtator
grauat filium inſtitutum de reſtituendo alteri filiæ teſtatoris ſub
cõditione ſi ipſe grauatus deceſſerit ſine liberis, poteſt grauatus
de reſtituendo detrahere quartã abſque eo quod fructus perce-
pti in ea computentur. Poſtea ſubdit quod eadẽ detractio quar-
tæ non computatis fructibus fiet, qn̄ teſtator filium grauaſſet p
fideicommiſſum reſtituere hæreditatem liberis ipſius grauati.Et
ſic innuit ibi tex.ſpecificam formam fideicommiſſi iniunctam fi
lio,de reſtituendo liberis ſuis, ꝙ per ſuperius dicta in prin. illius
l.vbi erat poſitum quod filius ſub conditione,ſi deceſſerit ſine li
beris erat grauatus reſtituere alteri filio teſtatoris, nõ erat com-
prehenſus talis caſus per quem filius intelligeretur grauatus de
reſtituendo liberis ſuis. ¶Sextò probatur p l.ex facto.ff. ad Tre-
bel.Nã ibi ſi illi liberi viderent̃ vocati p fideicõmiſſum ex teſta-
mẽto p illa verba conditionalia videlicet ſi deceſſerint ſine libe-
ris

ſis, &c. ſequeret̃ q̃d ſuperueniens deportatio in perſona filij in-
ſtituti non noceret ante deportationem cõceptis.l. fin.ff. de bo.
dam.& l.ij.aliàs.iij.ff.de inter. & rele. & tñ nocet deportatio qñ
hæreditas trãsfertur in fiſcũ.ſi em̃ filij intelligerent̃ ſubſtituti nõ
remaneret ibi hæreditas apud fiſcũ ſimpliciter , vt ibi dr̃ ſed cum
onere reſtituendi filijs per fideicõmiſſum.l.Marcellus.§. fi.l. re-
cuſare.§.ſi fiſco.ff.ad treb.& patet.in d.l.ex facto.in fi. & ita illũ
tex.inducit ibi Lu.Ro.& etiã Io.de Imol.in d.l.Lucius. ¶ Septi-
mo probatur per.l. ex facto.ff. de hær.inſtit.& per.l.ſi quis.ff. ſi
quis omiſ.cau. teſt. vbi ille qui eſt nominatus in conditione non
põt petere ex teſtamento. ¶ Octauo inducit̃ tex.in l.ſi filiusfa.§.
cũ quis.ff. de leg.j. Vbi fideicõmiſſum iniunctũ hæredi ſub con-
ditione hac, ſi ipſe hæres deceſſerit nõ ſuperſtitibus liberis valet,
nec curatur an ſint hæredes vel non. ¶ Nono probatur per gl.in
14 d.l.Lucius.quæ hoc expreſſe firmat,ſcilicet † ꝙ liberi poſiti in cõ
ditione nõ videant̃ vocati ex teſtamento : ſed ſolũ poſſint ſucce-
dere ab inteſtato teſtatori deſtituto teſtamẽto,vt quia nemo hę-
reditatẽ adiuerit. ¶ Nec dicamus vt plerique conſultores dicunt
ꝙ illa glo.iuncto tex. intelligi debet ꝙ velit liberos ſuccedere ab
inteſtato primo teſtatori tanq̃ ſubſtituti vulgariter patri ipſorũ
liberorũ.prout habet̃ in l. ſi quis ita hæres inſtituat̃, ſi legitimus.
ff.de hære.inſti. quia dico quod iſtud eſt inaduertenter dictũ: vt
mihi videtur, nec in d. l. Lucius. dicit quòd liberi eſſent vulgari-
ter ſubſtituti.pręterea vbi eſſent ſubſtituti vulgariter,non poſſet
15 dici ꝙ ſuccederẽt ab inteſtato,† quia ſubſtitutio vulgaris,quę eſt
directa nõ poteſt in hæreditate fieri ab inteſtato.l.Scæuola,ff.ad
Ter.l.ij.C.de cond.inſt.nec in d.l.ſi quis ita hæres inſtituatur,dr̃
ꝙ ſubſtitutus vulgaris ſuccedat ab inteſtato . Sed bene legitimus
qui nõ fuerat ibi vulgariter ſubſtitutus . ¶ Decimò probatur per
gl.hoc volentem in d.l.ex facto.§. ex facto. in verſi. defeciſſent.
ibi cũ gl.dicit nec ipſi habent,&c.iuncto tex. ¶ Poſtremo proba
* tur authoritatibus doc.hoc tenentiũ * cõiter.nam iſtã opi.ſequi
tur Iac.de Are.Cy.Ray.Bart.Fran.tigri.Nic.de Neap. Bal.Ang.
& Io.de Imo.in l.Lucius.de hær.inſtit.& Io.An. in addi. Spec.in
tit.de teſt.§.j.ver.huic quæſtioni accedit bimembris. q. Petri de
cornitis.& Bar.in l.Centurio.ver.quæro vlterius quid ſi teſtator
dixerit , ſi filius meus deceſſerit ſine filijs liberis , & filij, &c. vbi
etiam refert ita tenuiſſe Rich.ma.Et idẽ tenuit Bar. in l. ſi cũ do-
tem.in prin.ſolu.ma.& in l.ſi ſic.de leg.iij.& ita cõſuluit Old.in
conſil.cxlj.inci. thema tale eſt do. Canonicus,&c.ad fi.conſilij.
& Ang.quo ad caſum noſtrũ in l.legatis.C.de leg.in aliquibus le
ctu.& Bal.in l.q̃d ſatis.in pen.col.C.de bo.quæ lib.& Bald.in l.
cũctos populos.C.de ſum.tri.in iij.col.in ver. venio ad ſecundũ
ſcilicet ſucceſſionem inteſtati.& in l.cũ acutiſſimi. in vlt. col.C.
de fideicom.& in l.emancipati. in viij.opp. C.de col.& Bal.in l.
poteſt.de vulg.& pupil.& Imo.& Pau.de ca.in de l.filiusfa.§.cũ
quis.de leg.j. ¶ Et dicũt præfati doct. hanc eſſe magis cõmunem
* opin. * idem tenet Ra. in d.§. cum quis affirmans cõem opinio.
eſſe illam opin.quã tenet gloſſ.in d.l.Lucius. licet nonnulli con-
ſultores minus fideliter referunt Raph . tenere contrarium in d.
§.cũ quis.referentes etiam quod Pe.de Anch.in d. c. ſi pater . de
teſta.in vj.reprehendit opin.gl.in d.l.Lucius. Sed arbitror quod
tunc de recenti non viderãt lect.Pet.de anch.in d.c.ſi pater.quia
ibi certe approbat opinio.gloſſ.prædictæ.& idem tenet ipſemet
Pe.de anch.in c.licet.de voto.in repeti.c.in præſentia . de proba
tio.in verſic.ibi,&c.Et ibi dicit quod ita conſuluit Pe.de anch.in
conſi.cxx.incipien.pro clariori deciſione dubij.conſil. cxxxvij.
principaliter ponderandum.conſi. ccccxxvj. quia ſupra conſul-
tum.Ioan.de Imo.& Paul. de ca.in d.l. ex facto. & §.ex facto.&
ibi tenet idem Ludo.Rom.referens ſe alias diſputando determi-
naſſe. Idem tenet Raph. Fulg. in l. generaliter. §.cum autem.C.
de inſtitut.& ſubſtitu.vbi in pleriſque lect.etiam refert quòd ita
conſuluit Pet.de Anch. Bart . Sal. & Petr. de nouaria.& d.Fran.
de zab. ¶ Refert etiam Ang. in d.l. Lucius . ita fuiſſe iudicatum.
& pro iſta opin.ſemper conſului,& iudicatum audiui cum opin.
contraria neque tales neque tantas authoritates habeat : imo ꝓ
ſe fere nullas habeat authoritates:vt j.oſtendam. Et iſta opi.diju
dicatur communis:vt referunt ſcribentes prout dixi.ſ.quis dubi
tet pro iſta opi.fore iudicandum,cum in iudicando non ſit à com
muni opi.recedendum:vt ſcribitur in locis vulgaribus. ¶ Nec ob
ſtãt allegata in contrariũ.& primo tex.in præalleg.l. Lucius quæ
eſt principale fundamentũ opi.contrariæ. cui reſpondet̃ quod p

illa verba, vr̃ teſtator prætuliſſe liberos ſubſtituto:quia per exiſtẽ
tiam liberorum excluditur ſubſtitutus:non aũt ſubſtitutus exclu
16 dit liberos . † quia hærede primo loco inſtituto repudiante non
admittitur ſubſtitutus,ſed liberi ab inteſtato tanquam proximio
res ipſi teſtatori: vt ibi in gloſſ. in d. l. Lucius. ij. ar. l. vel ſingulis
de vul. & pu.& in d.l. ſi quis ita hæres inſtituatur, ſi legitimus cũ
gl. ¶ Non obſ. ſecundum argu . dum dicebatur ꝙ illa verba non
videntur adiecta niſi in fauorem & contemplationem liberorũ
dictorum:quia reſpondeo ꝙ ſatis continere dicuntur liberorum
fauorem:quamuis ex teſtamento non videantur vocati.quia vbi
primi hæredes inſtituti non adiuiſſent , fuiſſet locus ſubſtitutis ꝑ
illa verba.ſi dicti liberi ab inteſtato non ſucceſſiſſent do.Rich.vt
proxime dixi . Item quia ſatis eſt fauor liberorum ꝙ ſubſtitutus
tunc excludatur & pater dictorum liberorum hæres inſtitutus à
teſtatore,nõ habeat reſtituere ſubſtituto extraneo. Et ſic habeat
poteſtatem relinquendi dictam hæreditatem in teſtamento &
ab inteſtato liberis ſuis poſitis in conditione à primo teſtatore
præſumitur.l.ſi pater.ff.fam.erciſ.l.ſcripto.ff. vnde libe.l. nec in
ea.ff.de adulte.& l.cum ratio.ff.de bo.damn.l.iſti quidem.ad fi.
q̃d me.cauſa. ¶ Præterea iura allegata in contrariũ non loquun-
tur in eo qui poſitus eſſet in conditione,prout eſt in caſu noſtro.
¶ Non ob.tertio text.in l.pe.ff.de col.bo.quia reſpondeo prout
reſpondet Bar.& alij.in l.ex hac ſcriptura. ff. de dona.in ver.op
17 pono.de l.titiã.cum.l.ſeq.& c.fi.de ſucceſſ. ab inteſt.† videlicet
ꝙ verba enunciatiua conditionaliter prolata propter aliud non
inducunt diſpoſitionẽ.l.ex facta la prima.ff.de hære.inſtit.& d.
l.ſi quis ſub conditione. præterq̃ in aliquo antecedenti, vel con-
ſequenti q̃d ſit neceſſariũ implendũ ad illud q̃d in conductione
deductũ.Ita loquit̃ tex.in d.l.pe.& in l. denique §. interdũ.ff.de
pe.leg.& l. Proculus.in prin. ff.de vſufr. ¶ Nã in d.l.pe.pater.in
teſtamento cauit,ꝙ ſi filia fratribus conferret dotem,& alia quæ
ipſe teſtator ſibi nubenti tradiderat, ꝓ rata parte ad hæreditatem
vocaretur.Dicit ibi ꝙ ſi filia ab hæreditate abſtinuit non poteſt à
fratribus cõpelli ad dotem , & bona prædicta conferenda , quo-
niam pater voluit filiam alterutrũ habere. ſ. eandẽ partẽ hæredi-
tatis,& dotem cũ cæteris bonis fratribus conferre,vel dotem vel
dicta bona habere præcipua , & huius eſt ratio:quia cum pater di
xit.Si filia dotẽ, &c. quæ ſibi tradidi nubenti cum fratribus con-
ferret pro parte hæredẽ inſtituto. Sequit̃ de neceſſitate quod pa-
ter voluit dñium dictorũ bonorũ in filiã transferre:quia alias nõ
potuiſſet filia dicta bona conferre,vt diſpoſuit teſtator:quia col-
latio eſt rei propriæ in cõi latio.l.j.in prin.ff.de col.& no.doc.in
l.ſi emancipati.poſt gl.in rubr.de col.bo. nõ mirandũ ergo ꝙ fi-
lia abſtinente ab hæreditate patris dos præcipua cum alijs bonis
præcipuis reſidet apud eam ſtante regula,quod abſtinens ab hæ-
reditate nunq̃ cõferre tenet̃ l.fi.ff.d.col.bon.& hæc fuit ratio de
ciſionis poſitæ in d.l.pen. ¶ Sed in caſu noſtro nõ erat neceſſariũ
filios filiorũ Sinibaldi intelligi vocatos ex teſtamento , ad hoc vt
verificet̃ ſubſtitutio facta de Philippo habere locum . Nec ob.ꝙ
not.in d.l.gallus.in prin. quia ad hoc reſpondeo q̃d cõis ſentẽtia
* *gl.& doc.eſt in contrariũ:videlicet ꝙ per illa verba conditiona
lia videlicet, ſi filius meus me viuo moriatur nepotẽ inſtituo : nõ
videatur inſtitutus filius:vt no.gl.Cy.Nico.de Neap.Bald.Ang.
Raph.& Imo.in d.l.Gallus.in prin. & Bald.in l.poſthumorum.
in prin.per illum text.in ver.ne ergo.ff.de iniuſt.teſt.& Bal.in l.
humanitatis.in iij.col.in ver.iiij.oppo. & videtur quod præteri-
to, &c. & in l.hæres. C. de impube . & alijs ſubſtit.& in l.hæres.
inſtit. eo. titu . & late Bald. in repet.l.in ſuis.de lib. & poſthu.in
xviij.col.verſi.ſecundum quid ſi nõ fiat.& in l.cohæredi. §. j. de
vulg.& pupilla.vbi refert hanc partem ibidẽ tenere Dy . & And.
de piſis.& idem ſequitur ibi Ange. Rapha.cu. in repeti.l.ſi filius
qui in poteſtate. in ij. oppo. de lib. & poſthu . & Franciſcus tigri
in l.fi. C.de hære.inſtitu.& mouentur docto.per plura,maxime
per dictam . l. Gallus . §. idem credendum. ver. nam & ſi nepos.
& ibi Bal.& per.§.in omnibus.in eadem.l.per d.l.ſi quis.§.fi. de
vulg.& pupil.vbi videtur caſus nõ violãdo literã. & in l. ſi mater
§.j.eo.ti.& per dictã.l.ex facto.etiã no.per gl. & doc. in l.ſi quis
ita hæres inſtituatur ſi legitimus . ¶ Vel aliter reſpondeo & ſi re-
cte conſideramus verba ipſa non volunt quod per dicta verba fi-
lius in teſtamento videatur inſtitutus:ſed dixit quòd per talẽ prę
teritionem filij teſtamentum non redderetur nullum hoc caſu
quia filius videret̃ vocatus ab inteſtato : ideo nulla ſibi fit iniuria
licet

licet nõ instituatur:vt probatur in d. l. si quis ita hæres instituat.
* cũ glo. cõiter * approbata. ¶ Non obstat quinto tex. in d.l. ex fa-
cto.§ ex facto:imo potius ibi videtur probari opi. cõis ſm do. vt
induxi. s̃. Nec obstat inductio facta in contrariũ : quia respõdeo
ꝙ ibi nõ fit distinctio,an illi filij sint concepti ante deportationẽ
vel post: quia qñ sunt concepti post deportationem non faciunt
deficere conditionẽ substitutionis fideicõmissariæ. Ex eo quia
non censent̃ nati ex filio grauato:sed ex alio homine:quia ꝑpter
deportationẽ ceperat fingi esse nouus homo. Hanc rationem ibi
reddit iurisconsultus. Præterea ibi fit distinctio an concepti sint
ante deportationẽ:& tũc erãt successibiles patri.secus si post.Nã
excludebãt substitutũ alias nõ ex dicto.§.ex facto.& plenè not.
per doc.in d.l.filiusfa.§ cum q̧s. ¶ Sextò non ob.text.in d.l. vnũ
ex familia. §.fi. quia respondeo qđ ibi persona quæ intelligeret̃
vocata ad fideicõmmissum nõ fuit vocata per modũ conditionis
quę dispositionẽ nõ induxit vt sæpius dictũ est supra.& ita etiam
posset responderi ad l. Titia Seio liber. ff. de leg.ij. vel dico qđ in
casu dictæ.l.vnũ ex familia. illa verba enunciatiua fuerunt prin-
cipaliter prolata per se vt ibi dicit Barto.in l. Titia cum testamen-
to. in princ. de le.ij. fuerunt verba enunciatiua de futuro emissa
propter aliud merito dispositionẽ inducunt: non sic in casu no-
stro. Præterea tex.in d. l. vnũ ex familia loquitur de liberis testa-
toris non in transuersalibus inter quæ est differentia maxima: vt
infra proximè dicet̃. ¶ Septimò non obst.l. cum acutissimi.quia
rñdeo ꝙ ibi non dicitur quod videant̃ nepotes vocati per fidei-
cõmissum ex testamẽto:nec ita potest intelligi per prædicta. Sed
voluit ibi imperator sentire qđ si extraneus fideicommissarius in
telligeretur vocatus,etiã quãdo filius institutus & grauatus one-
re fideicõmissi decederet cum liberis, non esset possibile nepo-
tes effici hæredes aui per mediam personã filij. Sed fideicõmissa-
rius non intelligeretur vocatus casu quo filius cum liberis pote-
runt nepotes effici hæredes aui succedendo patri suo ab intesta-
to, vel ex testamẽto ipsius patris, & sic hæres hæredis primi testa
toris hæres diceret̃.l.fi. C. de hæred.insti.& l.si paterfamilias. ff.
de vul.& pupil.l.j.ff.de cast. pecu. & illam. l. cũ acutissimi. alle-
gãt Ray. in consi. pręal. cõtra gl. in d.l.Lucius.& tamen non ob-
stant. d.l.cũ acutissimi. concludit contrariũ in suo consi. vt refert
Pet. de anch. in d.c. in præsentia . ibi tñ non refert responsionem
quam declarat Ray. ad illam. l. sed remittit se ad responsum datũ
18 per Ray. in dicto consi. ¶ † Præterea tex. in l. cum acutissimi. lo-
quitur in liberis descendẽtibus testatoris, & dispositio illius.l. nõ
extenditur ad transuersales de quibus nos loquimur:vt no. Cyn.
in l. generaliter.§.cũ autem. in.iij.q. C. de insti.& substi. Ang.&
Imo.in l. ex facto.§. si quis rogatus ibi per no. per gl. ad trebel.&
Imo. in l. cũ auus. ff. de cõd.& demon. ꝙ in hoc arti. nõ põt apta-
ri dispositio conditionalis facta de liberis ipsius testatoris:& con
ditio ipsius testatoris facta de liberis hæredis instituti qui non
sint de liberis testatoris, sed de transuersalibus: patet per not. per
Sal. in l.j. de condi. inser. vbi in primo casu. s. quando sunt de libe
ris testatoris dispositio conditionalis facta de liberis hæredis in-
stituti:qui non sit de liberis testatoris, tenet quòd videantur vo-
cati ex testamento : quando sunt de transuersalibus prout in ca-
su nostro tunc relinquit cogitandum quod in hac materia sit ad-
uertenda differentia. Tenet expresse Nic. de neap. in d.l. Lucius.
per. l. cum acutissimi. ¶ Octauo non obst. quòd dicta verba ha-
bent ablatiuos inclusos à contrario sensu: ergo debent inducere
ius fideicommissi per d.§. cum esset. quia responderi posset mul-
19 tipliciter. ¶ † Primò : quia ablatiui absoluti inducunt dispositio-
nem quando verba executiua importata per ablatiuum refere-
bantur in eum qui vult agere ex illa dispositione. Ita loquitur
text. in d.§. cum esset. aliàs secus. Ita dicit Bal. in rub. C. de instit.
& substi. ad fin. allegat id quod legitur & notatur in l. in ratione.
§. tametsi. cũ gl. ff. ad l. fal. & in casu nostro illa verba non dirige-
bantur ad Iacobũ, qui nunc agere vult ex illa dispositione : sed ad
institutos. ¶ Præterea & secundo, tex. in dicto.§. loquitur quan-
do verba ablatiui absoluti important quandã executionem cir-
ca rem in qua inducitur fideicommissum : secus qñ importabant
quandã denominationẽ personæ conditionaliter prolata : vt pa-
tet in d.l. si quis ita hæres instituatur si legitimus. cum ibi not. &
in d.l. ex facto & colligitur ex no. per. Bar. in l. à testatore de con
ditio. & demonstra. Item & tertio, illa verba, si sine liberis deces
serit, substituo Philippum, nihil important à contrario sensu, ni-
si quòd liberis extantibus nõ substituo proximiores. vel & quar
to: differentia est inter casum quando verba proferuntur condi-
tionaliter sine ablatiuis absolutis : & casum quando verba con-
ditionaliter proferuntur per absoluta ablatiua : vt not. Bart. in l.
ex hac scriptura circa.iij.col. in ver. ex his de donatio. vt patet per
d.l. si quis ita hæres instituatur. iuncto. d. §. cum esset. ¶ Nono
non ob. id quod no. Bar. in l.ij.§. videndum. ff. ad Terty. cum si-
mi. quia responderi potest primò quod ibi loquitur quando ver-
ba conditionaliter fuerunt prolata per ablatiuos absolutos. aliud
est quando sine ablatiuis, vt proxima. q. ¶ Secundo respondeo
quòd ibi non poterant intelligi quod contemplatione agnato-
rum masculorũ prolata essent dicta verba à statuto: nisi concedi-
mus ꝙ extantibus agnatis masculis, ipsi agnati succedant in casu
in quo loquebat̃ statutũ:sed in quæstione nostra possent intelli-
gi dicta verba prolata contemplatione & fauore dictorũ libero-
rũ, seu Iacobi absque eo quod importent ꝙ post succedant per
fideicõmissum ex testamẽto : quia possunt importare, & impor-
tant quod succedant solũ ab intestato : vt est dictũ & ostensum s̃.
facit ad hoc quod no. Bal. in l. conuenticulam. de episco.& cleri.
20 circa.j.colum.& Imo. in d.l. si cum dotem. in fi. pri. ¶ † Decimo
nõ ob. tex. in dicta. l. inter socerũ. §. cum inter quia ad illum tex.
responsum est per Nico. de Neapo. in d.l. Lucius. quia illa condi
tio nõ poterat operari aliud nisi ꝙ dos retineret̃ pro liberis : ideo
illud operat̃: hic aũt satis est ꝙ operat̃ exclusionẽ substituti, ꝙ li-
beri possunt ab intestato succedere si testamentũ esset destitutũ.
cũ hac resposione vr̃ cõcordare Raph. in d.l. Lucius. dum dicit ꝙ
liberi positi in conditione non essent successibiles ab intestato te
statori:tunc vident̃ substituti. arg. d.l. inter socerũ. §. cum inter.
¶ Vel secundo dico ꝙ etiam ſm intellectum Bal.& Ang. in d.l. si
cũ dotem. non probat ille text. ꝙ ex virtute pacti dos acquiratur
liberis positis in cõditione, licet marito à ꝯrio sensu pacti. est verũ
qđ de iure maritus tale lucrũ dotis tenet̃ conseruare liberis:per l.
j. C. si dos cõstan. ma. Sic habet̃ in auth. de nup.§. illud in fi. Et ita
voluit Bal.& Ang. in l. si cum dotẽ, in princ. ¶ Vel tertio tex. in.
§. cum inter probaret potius cõem opi. quã tenui : si eam intelli-
gamus ſm intellectũ Ia. de Ar.& Bar. in d.l. si cũ dotẽ. & Bal. in l.
si extraneus. de condi. ob. cau. ff.& in l. ꝙ satis. de bo. quæ libe.&
in l. qm̃ nouella. C. de inoffic. test.& in l.ij. C. de hære. acti.& in
auth. sed & si quis. C. de secun. nup. ¶ Vndecimo non ob. tex. in
d.l. hæredes mei.§. cum ita. quia fateor, ꝙ ibi filius primi filij de-
functi ex eo q̧a dictus primus filius nõ adiuit expresse ex testamẽ
to aut potentia suitatis transmisit ad hæredes suos hæreditatem
* non aditam, iuxta veras & cões * conclusiones in l. si fratris. C.
de iure delib.& in l. apud hostes. cum simi. C. de suis & legi. Sed
vbi testamentũ esset destitutum, vt quia oẽs instituti se abstinuis-
sent. tũc haberet locum ꝙ liberi in cõditione positi succedant ab
intestato, vt est dictum. ¶ Duodecimo non ob. ꝙ habetur in l. si
cui. ff. de condi. & demon. cũ si. quia respondeo ꝙ vbi cessat ra-
tio quæ militat in casu nostro. s. qđ filij sunt positi in conditione:
ergo nõ in dispositione, vt in iuribus. s̃. alleg. ¶ Et dicit gl. in d.l.
quãuis. C. de fideic. in d.l. alia rõne poterat intelligi fuisse prola-
ta à testatore. nisi causa fideicõmissi inducendi. hoc aũt alia rõne
potuit intelligi esse prolata illa verba. s. ad excludendũ substitutũ
& ad succedendũ liberis in successione intestati, vel ad prouiden
dum quòd pater liberorum in conditione positorum possit eis
relinquere. Nam illa iura dicunt de liberis, non autem transuer-
salibus:in quibus. s̃. in responsione ad tertium respondi esse dif-
ferentiam. ¶ Tertio decimo non ob. tex. in d.l. ex facto.§. si quis
rogatus quia respondeo quòd dato quod tales liberi positi in cõ-
ditione non intelligantur vocati per fideicommissum ex testa-
mento. Tamen Iurisconsultus voluit considerandã esse conditio
nem & dignitatem testatoris, ad discernendum an existentia li-
berorum naturaliũ faciat deficere conditionẽ fideicom. quia co
gitauit ꝙ si institutus haberet liberos etiam naturales tantum, re
linqueret verosimiliter illis liberis illam hæreditatem in totum
vel pro parte. Nam quãdoque capere posset totũ, quãdoque par-
tem : vt habet̃ insti. de ser. cog. per totum. & in l. Lucius.& in l. si
is qui bonis. cũ ibi nota. ff. de vul.& pupil.& in auth. licet. C. de
natu. lib. iuncta. l. scripto. in fi. ff. vnde libe. Et propter hoc fuit
inducta dicta diuisio dicti. §. si quis rogatus. ¶ Decimoquarto
non ob. id quod no. Bart. in l. Centurio. cum si. Quia respondeo
primo quòd onus fideicommissi bene fuit iniunctum Sinibaldo
& filijs

& filijs Sinibaldi, & non filijs filiorũ Sinibaldi de quibus tracta-
21 tur. † nec appellatione filiorũ Sinibaldi comprehendunť nepo-
tes ſaltẽ de cõi vſu loquendi vt legitur & no. inſti. qui da. tu. poſ.
§. fi. in gl. penul. & not. Ia. Bu. in j. conſtit. fforũ: vt refert & ſequi
tur Ant. de Bu. in prin. decretalium circa vij. col. & Bal. in repeti.
l. in ſuis. in fi. ff. de lib. & poſth. & Imo. in l. Gallus. §. inſtitutus.
eodem ti. & qui cõmunis vſus loquendi in teſtamentis & in om-
nibus diſpoſitionibus attendendus & præferendus eſt. l. libero-
rum. §. qđ tñ Caſſius. cum ibi not. ff. de leg. ij. & l. Labeo. de ſu-
pel. leg. c. ex literis & ibi no. de ſpõ. ¶ Reſpondeo etiam ꝙ ſi te-
ſtator impoſuiſſet onus fideicõmiſſariæ ſubſtitutionis dictis filijs
filiorũ dicti Sinibaldi: non eſt de iure verũ per hoc ꝙ teſtator vi-
detur filios filiorũ vocaſſe per fideicõmiſſum de reſtituendo Phi
lippo extraneo ſi eſſet iniunctũ filijs filiorum non valeret in per-
ſona ipſorum: quia ipſi quibus ex teſtamento videtur relicta hæ-
reditas non potuerunt grauari. Ita concludit Bal. in l. ab eo. C. de
fideic. & l. licet ſi ſic. §. j. ff. de leg. iij. per d. tex. & Imo. in d. l. Cen
turio. in antep. char. Et expreſſius in c. Ray. de teſt. in materia cõ
pendioſæ ſubſtitutionis, & Pet. de Anch. conſi. cxxxvij. principa
liter ponderandũ conſi. vij. incip. Andreas. quod reperitur con-
ſil. ccxiiij. & ita videtur velle Bar. ita etiam tenebat Bart. & refert
Ange. in conſil. vij. incip. Ex dicto themate plura dubia poſſunt
oriri etiã quia alias ſequeretur qđ nõ haberet locum regula quæ
22 habet, † ꝙ teſtator non poteſt grauare eum quem non honorat
d. l. ab eo. C. de fidei. & l. plene. la. ij. §. fi. cum l. ſeq. de le. j. ¶ Pro
hoc etiam adducitur tex. in l. hæreditas ad Statium. ff. de hæredi.
inſti. & in l. cum quaſi. & cum plures. ff. de fideicom. liber. Vbi ſi
vnus ex hæredibus grauatur iure hæreditario, illa non videtur ſi-
bi prælegata. ¶ Bene fateor ꝙ vbi onus fideicom. non eſt iniun-
ctũ nominatim ipſis filijs filiorũ nõ honoratis, ſed eſt imperſo-
naliter iniunctum: ꝙ tunc imperſonaliter valeret fideicommiſ-
ſum. Et videtur illis qui fuerunt inſtituti. l. ſi ſeruus. §. qui Marga
ritam. ff. de leg. j. & in ſimili not. in l. qui duos. in fi. ff. de vulg. &
pupilla. & hoc eſt verũ quod Bal. & Saly. in l. precibus. C. de im-
puber. & alijs ſubſti. & alij cõmuniter ſcribentes concordant cũ
Bart. ¶ Nec prædictis obſtat dicta. l. denique. §. interdum. alleg.
per Bart. quia reſpondent docto. & maximè Imo. in l. Centurio.
& in dicto. c. Raynutius. quod interdũ quis grauatus de eo quod
alias conſueuit ipſum oneratũ tacite ſequi in tacito caſu: & tunc
probo bene per tale grauamen videtur tacite relinqui id ſub quo
grauať. & ita loquitur quando ſeruus cui relicta eſt libertas, gra-
23 uatur de dando aliquid de peculio hæredi. † Nam peculium taci
te ſequitur ſeruũ cũ datť libertas inter viuos: iuxta. l. j. cũ ibi no. C.
de pec. eius qui li. me. & ideo nimirum licet non ſequatur pecu-
lium ipſum ſeruum quando datur libertas in teſtamento ſimpli-
citer: ſi tamen ſequitur quando grauatur ſeruus aliquid dare ex
peculio. Et hanc reſponſionem etiam tradit Raph. l. cum tale. §.
fi. de con. & demon. licet Petrus per alia verba loquatur. ¶ Non
obſtat etiam ad hoc text. in dicta. l. Titia Seia. §. Seia. lib. ff. de le.
ij. quia vltra reſponſionem datam per Bal. in dicta. l. ab eo. C. de
fideicom. poteſt reſponderi ſecundum Imo. in dicta. l. Centurio
& in dicto c. Ray. qđ licet regulariter ille qui grauatur à teſtatore
aliquo. ſ. aliter non relicto non videanť per hoc à teſtatore one-
ratus, & propterea grauamen non teneat. d. l. ab eo. tamen fallit
quando præcederet diſpoſitio facta ſuper re dubia. nam ſi tunc
grauatur alter ipſorum, ſcilicet illi qui nouiſſime deceſſerit ad re-
ſtituendam illam rem: ergo quoniam tunc videtur fideicommiſ.
reciprocum eſſe inductum inter illos duos ſcilicet vt præcedens
intelligatur grauatus de reſtituendo partem ſuam ſuperſtiti: me-
rito ille ſuperſtes cum vltimo decedit potuit in totum grauari: &
ita eſt caſus in d. §. Seia. ¶ Non ob. etiam quod not. in d. l. alio in
24 princip. de alimen. & cib. le. Quia reſpondet Imo. † quod verum
eſt quod executor datus in teſtamento, grauatur ad aliud dan-
dum quod valet illud grauamen, licet non ſit aliquid relictũ exe-
cutori. Et hoc, quia tale grauamen videtur mere relictũ ab hr̃de
ſicut qñ datus eſt tutor filio in teſtamento, & grauatur tutor de
aliud dando alteri. Nam tunc valet: quia in effectu videtur graua
tus ipſe filius in teſtamento inſtitutus. l. peto. §. in rem. ff. de le-
ga. ij. & ar. d. l. ſi ſeruus. §. qui margaritam. & ita eſt de mente Bar
tol. poſt glo. in d. l. alio. Non obſtat etiam text. in d. l. ſi ita ſtipu-
latio. ff. de oper. li. quia ad illam reſpondet quòd ibi ponitur ca-
ſus ſpecialis, in quo illud quod exprimitur in vim conditionis vi-
detur diſpoſitum ſimpliciter, ſeu diſpoſitionem inducit. Et hoc
ideo eſt. quia illud quod ibi poſitũ in diſpoſitione nõ poterat pe-
ti quodam ſpeciali iure tanq̃ diſpoſitiuum cauſa oneran dę liber-
tatis alias in ſolutione. l. j. §. onerandæ. quare actus non datur &
etiã illã. l. non declarat Sal. & Fulg. in l. ſi pacto quo pœnam C.
de pac. aliàs illa. l. contradiceret ei quod habetur in l. ſi quis ſub
conditione. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtamen. & l. ex facto etiam de
hæredi. inſtituen. ¶ Nec etiam obſtat quod habetur in l. Procu-
lus. ff. de vſufru. Quia reſpondetur ꝙ in. q. noſtra nulla pręceſſit
diſpoſitio facta in filijs filiorum Sinibaldi ſuper eo ſuper quo gra
uatur per fideicom. in contrariũ procedebat diſpoſitio quæ ſaltẽ
ſecundũ latam ſignificatio. cõprehendebat illos de quo deducẽ-
do apparebat ꝑp grauamen adiectum nam ibi fuit relictus vſuſ-
25 fr. domus. † Et conſtat ꝙ aliquãdo appellatione vſusfructus do-
miniũ contineť. l. donationes in concubinam. §. ſpecies. ff. de do
na. Et ſentit ibi glo. & etiam Bar. in l. cũ tale. §. j. ff. de condi. & de
mõ. in fi. Nec obſt. etiam quod habetur in d. l. cum tale. §. fin. &
quod ibi Bart. ꝙ ibi teſtator dicat, ex. x. quæ legaui Seio, volo ꝙ
Seius det quinque Titio: quia [illegible] hoc videntur legata. x. Seio.
quia hoc ideo ibi eſſe poteſt propter verba enunciatiua expreſſe
continentia id de quo dicendo quæriť ſm Io. de Imo. in locis. ſ̃.
proximè alle. ¶ Decimoquinto non obſtant authoritates allega
tæ in contrariũ. Primò non obſtat authoritas Lud. quia dico da-
to quod in diſcurſu lecturæ ita tenuiſſet: tñ poſtea conſulendo
qui eſt actus magis deliberatus tenuit contrarium in conſil. cxlj.
ſ̃. allegato. ¶ Non ob. authoritas Bal. in l. j. C. de condit. inſer. in
lect. quã tñ non memini me legiſſe: quia dico quod ipſemet po-
ſtea in lecturis modernis in multis locis. ſ̃. allegatis tenuit cõtra-
rium. ¶ Non obſt. etiam authoritas Angel. in d. l. j. de condi. in-
ſer. cum ſupportatione hoc non dicit ibi Ang. in lec. mea, ſ. quod
filij poſiti in conditione videantur vocati ex teſtamento. & licet
dicat quod teſtator videtur eos prætuliſſe ſubſtituto, prout habe
tur in d. l. Lucius. tñ debet intelligi prout intelligiť illa. l. Lucius.
in legatis intellexit videlicet quod videť filios prætuliſſe ſubſtitu
to quantum ad excludendũ ſubſtitutũ per exiſtentiam eorum &
quòd poſſint ab inteſtato ſuccedere deſtituto teſtamento non au
tem ex teſtamento. ¶ Allegatur etiam authoritas Saly. in l. j. de
condi. inſer. minus bene allegatur: quia ibi Sal. quo ad liberos de
ſcendentes ex fratre inſtituto reliquit cogitandũ: quinimo ipſe
Saly c. conſuluit contrariũ. prout retuli. ſ̃. ¶ Allegatur etiam au-
thoritas Ful. in d. l. j. ſed in lec. mea nil de hoc dicit ſed bene tenet
opi. communẽ in d. l. generaliter. §. j. C. de inſtit. & ſubſt. vt retu
li. ſ̃. ¶ Allegať etiam authoritas Pet. de Anç. in conſi. inci. contra
Philippum, &c. Sed reſpondeo primò, prout dixi rñdendo ad ſe
ptimum arg. qđ ibi loquitur in deſcendentibus teſtatoris, non in
tranſuerſalibus in quibus cadit notabilis differentia: vt dixi. ſ̃.
¶ Præterea poſtea ipſemet Pe. de anch. in pluribus ſuis conſilijs,
& in lecturis ſemper adhæſit communi opi. prout fuit per me ſu
pra relatũ. Non obſtat authoritas Rom. in l. ſi cũ dotẽ. quia ipſe-
met poſtea tenuit contrariũ in d. l. ex facto. §. ex facto. ad trebel.
ſecutus opi. gl. in d. l. Lucius. quæ eſt communis: vt ſuperius pro-
baui. ¶ Poſtremò non ob. quod videantur vocati ex teſtamento
filij filiorũ Sinibaldi ex eo quia teſtator dixit qđ inſtituebat Sini-
baldum & eius liberos maſculos. Quia reſpondeo quod attento
quod tempore teſtamenti: & tempore mortis teſtatoris extabãt
nonnulli deſcendentes Sinibaldi maſculi teſtator videtur de illis
ſenſiſſe non de alijs. l. ſi cognatis. & ꝙ ibi no. ff. de reb. du. reten-
* ta præſertim cõi opi.* doc. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib.
& poſt. vbi excepto Bart. concludũt omnes ꝙ ſi teſtator inſtituit
fratrem & eius liberos, intelliguntť ſimul vocati eodem tempore
& non ordine ſucceſſiuo: maximè per tex. in c. Ray. de teſt. & re
* cte quòd iſta eſt cõis * opi. à qua vt cõſtat in iudicando non eſt re
cedendum. ¶ Præterea ſi primi liberi ipſius liberi. j. filij eius fue-
rint hæredes prout in primo continetur inſtitutio poſtq̃ verifi-
çata eſt in liberis primi gradus, non intelligitur de vlterioribus
arg. l. eum qui in calendis. in princ. ff. de verb. obl. & l. boue. §.
hoc ſermone. de verb. ſign. & eſt de mente Bartol. ſi rectè inſpi-
ciatur in l. liberorum. de verb. ſign. dum allegat. d. l. boue. ¶ Ve-
nio ad ſecundũ dubium in quo me breuius expedire conabor, tũ
quia ſtantibus his quæ concluſa ſunt ſuper priori dubio non eſt
neceſſe deuenire ad ſecundum. Tum etiam: quia in priori dubio
oportuit me præter morem meũ in conſulendo aliqualiter eſſe
lon-

26 longiorem. ¶ † Dico igitur omissis superfluis veram esse cõmunem conclusionem, ꝙ exceptio præscr. xxx. vel xl. annorum nõ
a obst.ᵃ dicto creditori agenti: eo quia cum debitum fuerit contractum per dictum creditorẽ cum d. Ant. & Iuliano, qui vixerunt quasi vsque in tẽpus quo creditor agere cœperit: ipsi tanq̃ existẽtes in mala fide non potuerunt incipere præscribere. c. fi. de præscri. etiã qñ tractat de præscriptione actionũ: vt probatur in d. c. fi. ibi, vt nulla valeat absque bona fide præscriptio tam canonica q̃ ciuilis, &c. ¶ Ponderanda est illa dictio, nulla, quæ est vniuersalis negatiua l. nulli. C. de epis. & cle. & l. nullã. C. de infa. & qui omne dicit nihil excludit. l. Iul. ff. de le. iij. l. si is qui ducenta. §. vtrum. de reb. dub. c. solitæ. de maio. & obe. præsertim cum illa ratio non sit restringenda, sed potius amplianda: vt euitetur peccatũ. Nam in dubio tenenda est illa opi. per quam peccatũ euitetur. c. veniens. de sponsa. & cle. exiui de paradiso. de verb. signifi. ¶ Et licet tex. in d. c. vtatur his verbis, videlicet, vt qui præscribit in nulla parte temporis rei habeat conscientiã alienæ etiã tamen verum est dicere quod appellatione rei veniunt etiã iura & actiones, cũ sit nomen generale. l. [illegible]quod. §. fi. ff. ad Trebel. & in l. fi. ff. si cer. peta. l. rei. de verbo. sign. & declarat Bar. in l. quintus. §. argento. de auro & argen. lega. & est gl. clarè dicens in l. j. & ibi Guil. & Bart. ff. de statu homi. & text. in l. j. ver. hæc quædam. ff. de re. di. & insti. de re. corpo. ¶ Nec obst. ꝙ tex. in dicto. c. fi. loquitur de præscriptione rei alienæ: quia dico ꝙ si præscribo pecuniam & quantitatem alteri debitam, satis dicor præscribere rem alienã: quia res mea tibi debita dici potest aliena. & quo ad me: vt est tex. in l. si me. & Titium. cum gloss. in ver. mea. ff. si cer. pe. & est tex. xiiij. q. iiij. quid dicam. ¶ Et pro hoc facit quia vbi exprimit ratio in l. etiam correctoria: vt exprimitur in d. c. fi. debet fieri extensio etiã ad casum qui saltem sublata significatione vocabuli comprehendi potest vt in casu illo sibi locũ vendicet, vt est gl. in clemen. j. ver. eligant. cum ibi not. per Pau. de Leaz. de ele. & per gl. in auth. vt hi qui obli. in prin. in ver. ad curationẽ. & in auth. minoris debitor. in ver. à curatione. C. qui tu. da. pos. & not. Bal. in authentica quas actiones. C. de sac. san. eccle. in iij. q. bene faciunt no. per gl. & doct. in c. j. de rerum permu. in vj. & in clemen. j. eo. titu. Et est de mente Bart. in l. liberorum. de verb. signific. in ver. his præmissis, & c. circa finem primi argumenti. & est de mente Bald. in l. fi. de hære. institu. Et expresse not. Inno. in l. si vero. §. de viro. solu. mat. & Ant. de Butr. in c. fi. de consue. in prima fal. & ij. in materia extensionis. & moderni in c. j. de tempo. ord. in vj. ¶ Sed ratio expressa in c. fi. videlicet vt peccandi via tollat', habet locũ etiam in præscriptione actionũ concurrente mala fide debitoris: ergo, &c. Debet fieri extensio ad illum actum. ¶ Bene facit quod not. Bart. in auth. sacramenta. C. si aduer. vend. vbi vult quod dispositio illius authenticæ, quæ est correctiua secundum gl. & docto. quamuis loquatur in contractibus, extendat' ad illos contractus qui impropriè dicuntur contractus: & etiã distractus: quia per talem extensionẽ fauetur animæ. Et ita etiam not. Anto. de But. in dicto. c. fi. de consue. circa pe. vel antepe. col. ¶ Confirmant' prędicta per tex. in c. possessore. de re. iur. in vj. & licet ille text. loquatur in possessore rei, tamen trahendũ in possessorem iuris: quia debitor late sumendo videt' possidere debitum: vt probat' in l. fi. ff. de petitio. hæredita. & in l. qđ si alieni. §. Iul. eo. titu. & sic cum eadem sit ratio impedienda præscriptione iuris, seu actionis hoc casu quæ est in alia præscriptione debet fieri extensio per proximè allegata, & iura allegata contra istam partem. ¶ Quod talis præscriptio non procedit de iure canonico, & sint hoc correcta iura ciuilia tenet gloss. Inno. & Host. in dicto. c. fi. & gloss. in d. c. possessor. & Ange. in l. sequitur. §. si via. ff. de vsuc. & in l. j. C. de seru. & in auth. ad hæc. C. de vsur. Anto. de Butri. Abb. Sicu. & Imo. in præalleg. c. fin. vbi quo ad terminos. q. nostræ referunt hanc esse commu-
* nem * opin. per plura quæ breuitatis causa omitto, postquàm ita se habet communis opin. ¶ Etiam istam opi. sequitur Bal. in l. quibus diebus. §. dominus. de condi. & demonstr. cum quo ita transit Imo. qui refert quod etiam ita disputando determinauit Ia. Butr. & etiam Bald. in sua disputatione quę incipit, statuto cauetur quòd fœnerator: & ita etiam tenet Imo. in dicto. §. si viam. referens se ita consuluisse. & ita etiam tenet domi. Car. in c. si diligenti. de præscri. & Petrus de Anc. consilio. v. incipi. pro parte nobilis viri, &c. & ideo dicunt docto. in dictis locis. bene facit Bartol. in dicta. l. sequitur. §. si viam. se submittere in hoc articulo decisioni ecclesiæ, & etiam theologorum: qui canonistæ & theologi tenent contra illam opini. cui videtur Barto. adhæsisse. s. quod in præscriptione actionũ non obstat mala fides, vt per eundem in dicto. §. si viam. & in l. fi. ff. quemadmo. serui. amit. & in l. hæc autem iura. ff. de serui. vrbanorum prædiorum. & in l. ait prætor. §. plane. quib. ex cau. maio. & Hostien. in summa de præscr. §. quæ res præscribi possit in princ. & minus bene
* per prædicta. ¶ Et eorum opi. reprehenditur communiter * per do. in dictis locis. & satis late refert Imo. in dicto. c. fi. & satis dicitur esse in mala fide debitor quando habuit conscientiã qđ erat debitor: vt dicto. ca. fi. ¶ Et prædicta sunt seruanda nedũ in foro ecclesiæ sed etiã in quocũque foro: quia cũ incurrit peccatũ quomodo vult se tueri exceptione præscriptionis pro tẽpore quo nõ interueniat bona fides: vt in auth. vt eccle. circa mediũ. quòd ad hoc all. Ang. in d. §. si viam. & d. Ant. in d. c. fi. debet seruari in vtroque foro ius canonicũ: vt no. gloss. in d. c. possessor. & c. licet mulieres. de iure iu. li. vj. Bar. & legistæ in l. priuilegia. C. de sac. san. ecc. c. fi. cũ simi. de solu. ¶ Nec prædictis habet obstare statu-
27 tum ciuitatis disponentis † qđ omnis actio realis personalis vel mista tollatur spatio. xxx. ann. qa statutũ illud debet interpretari fm ius cõe, ne quis indebite damnũ patiat'. l. ij. C. de noxa. c. cum dilectus. de cõsue. l. quãuis. ff. de in ius vo. & plenè p Bar. & alios in l. oẽs populi. in vj. quæstio. principali. & in l. non dubiũ. ff. de leg. ergo non debet intelligi statutũ quando præscribens esset in mala fide. ¶ Quinimo si statutũ aliter disponeret, scilicet quod etiã cum mala fide præscriberet debitor, non valeret fm opi. ma-
* gis cõmunem: * vt tenuit Bar. in l. omnes populi. in iij. q. principali. ff. de iusti. & iur. quia secundũ eum. l. imperialis. dicens hoc cũ induceret peccatũ non valeret: vt in dicto. c. fi. & idẽ tenet Io. An. in c. ij. de exc. in vj. in nouella. referens ita in disputando fuisse terminatũ. & idẽ tenet Angel. & Imol. in d. §. si viam. & Ang. in l. quibus. ff. de legi. & Anto. de Butr. Imo. & do. Abb. in d. c. ij. & Anto. de But. in c. cura. de iure pa. & Bal. in dicta disputatione incip. statuto cauetur quod fœnerator. & Pe. de An. in dicta reg. possessor. & in c. canonum statuta. de consti. in xviij. char. in ver. item si statuto cauetur quod post. xl. annos. Itẽ in c. ij. de except. in vj. & idẽ tenet Bald. in. §. ius ciuile. instit. de iure natur. gen. & ciuil. & Im. in d. l. quibus diebus. §. dñs vt refert Imo. in dicto. §. si viam. & in dicto. c. fin. se ita consuluisse. Ita etiã cõsuluit Paul.
c ᶜ de ca. in consi. cclxxxij. statutũ prædictũ etiam in foro ciuili, & in curia seculari cũ tractamus de materia peccati: per no. in dicto c. possessor. & in dic. c. licet mulieres. de iure iu. in vj. ¶ Et hoc saltem quando statutũ nõ exprimeret aliquã causam iustã vltra negligentiam, propter quã iustã causam ita disponeret vt plene referunt doct. in dictis locis, & in statuto prædicto nulla est causa expressa. ¶ Et prædictis nõ obstat quod no. Inno. in c. cura. de iu. re patro. qa respondeo ꝙ Inno. loquitur tm̃ in casu illius. c. cura
* in quo casu tolerabitur illa præscriptio, imo etiã cõiter * reprehenditur ille intellectus: & intelligit' ille tex. quando præscribẽs non erat in mala fide. ¶ Nec etiam ob. qđ no. Inn. in c. quia plerique de immu. ecc. vbi videt' innuere ꝙ procedat præscriptio iurium cũ mala fide. ¶ Quia rñdeo quod ibi Inno. loquit' habito respectu ad ius ciuile. patet quia Inn. loquit' tam in actionibus personalibus q̃ realibus qđ colligit' cum dr̃ in possidente etiam indistinctè loquit': & tñ clarũ est ꝙ non dubitabat Inn. de iu. canonico in realibus actionibus ꝙ non procederet pręscriptio possidentis cũ mala fide. per. d. c. ¶ Nec ob. etiã si dicatur ꝙ p tale statutũ erat sublata ciui. obli. & effectus naturalis. l. sicut. l. omnis. C. de præscr. xxx. ann. & per no. per Cyn. in l. cũ quis. C. de iur. & fac. ign. & l. fin. C. ex qui cau. maio. & per Bart. in l. fi. ff. rem. ra. hab. & sic videtur quod tutus sit debitor secundũ Bar. in d. l. sequitur. §. si viam. cum sim. Quia rñdeo ꝙ illud esset verum si statutum valeret: vt dixi & probaui. s. non valere: ergo cessat argu. ¶ Quædam alia adduci possent in contrariũ: sed quia leuiora sunt omitto: & ad ea respondent dicti scribentes & maximè Imo. in d. c. fi. & istam partem semper sum secutus consulendo veriorem & humaniorem magis cõem approbatam. ¶ Non omitto insuper qđ dicta exceptio præscriptionis non potest opponi per Titium cuius non interest: nec per dictum Iacobum qui repudiauit dictam hæreditatem dictorum obligatorũ: & sic nihil ad eum. vnde talis exceptio sibi non concedit'. l. ille à quo. §. si. de testa. ff. ad Tre.

l. posthumus

l.posthumus.§.si quis ex his.cũ ibi no.ff. de inoffic. test.facit l.si
28 vnus.§.ante omnia.cum ibi no.per Bar. ff.de pac. ¶ † Quo ad vl
timum dubium quo quæritur, an sit bene appellatũ seu de nulli-
tate dictum à sententia: quia pronunciatum fuit referendo se ad
consiliũ dandũ per consultorẽ in futurũ: & sic dixit ꝙ iudicabat
prout cõsuleret cõsultor, qui nondũ cõsuluerat: & dico ꝙ est be-
ne appellatũ seu de nullitate dictũ à dicta sententia: quia senten-
tia lata secundũ consiliũ ferendũ. & sic nondũ productũ in actis,
esset nulla: vt voluit Io. An. in addi. Spe. in ti. de sen. prola.§.qua-
liter.in addi.incip. huic finẽ.vbi voluit ꝙ sententia qua iudex di-
xit pronuncio prout pronunciauit talis, non valet si pronuncia-
tio ad quã se retulit iste iudex nõ erat in actis producta. ¶ Et idẽ
qñ iudex se referret ad consiliũ, oportet ꝙ sit productũ in actis:
vt no. Ioan. An. in Spe. in ti. de excep.§.viso.in addi. incip. pono
in Italia, &c. & ita etiã tenuit Ant. de But. in c. venerabilis. de ex-
ce.& Ang.& Imo.in.l.si cõuenerit.ff.de re iud.& in l.j.§.si quis
ita.ff.de ver.obli. ¶ Ad hoc l.iij. C.de sen.quæ sine certa quanti.
debet etiã liquere iudici illud super quo se vult fundare ad sentẽ-
tiam fundandã.l.properandũ.§.& si quidã.C. de iud.l. hoc aũt.
§.j.quibus ex cau.in pos.facit.l.j.§.biduũ. ff. qñ appell. sit. ¶ Et
dicit expresse Bal.in l.j.in ij.co.de sen.ex breui. re. per id qđ not.
in gl.ij.ꝙ iudex nõ debet ferre sententiã nisi postq̃ sit apertũ con
siliũ super quo vult fundare & proferre sententiã. ¶ Fallit secun-
dũ Bal.& Sal.in l.cum iudex.de sen.& interlo. om. iud. quando
iudex ex forma statuti, teneret intra certũ diẽ proferre sententiã
ſm consiliũ sapientis, & sapiens esset electus & nimis tardaret in
reddendo consiliũ: qm̃ tunc iudex ad euitandũ pœnã statuti pos-
set proferre sententiã referendo se ad consiliũ quod facit consul-
tor. ¶ Sed iste non est casus noster, vt patet ex inspectione senten
tiæ, & siue dicta sententia sit nulla siue iniqua ꝙ negari nõ potest
ex iam dictis: potest iudex appellationis sententiã reformare ex
antiquis, &c. aliàs & cũ nouis actis terminandi negotiũ principa
le, vt petitũ est.l.eos.C.de appella. in prin.& no.Inn.in c.cũ con
tingat.de offic. deleg.& declarat Bart. in l.si vt proponis.la.j.C.
quomodo & quando iudex.in l.j.ad fin.C. qñ prouo. nõ est ne-
cess.& in l.si expressum.maximè circa pe.& vlt.co.ff.de appe.&
no.ibi alij etiam & Ant.de But.in c.dilectus. de appel.& not.ibi
etiã do.Ab.in c.cum Ioannes. de fide.instru.in fi.& Imo.l.iudex
postea quàm circa.vj.col.de re iud.cum si.&c. Alex.

ADDITIO.

a ¶ Contrariam.s̃.li.j.consi.cviij. & ad istud consi. Rom. tit.j.
lib.iij.consi.xxij.num.10.
b ¶ Non obsta.imo.vt dixi.j̃.lib.iiij.consi.xcix.
c ¶ Pau.nõ inuenio nisi consi.xcviij. inci. in causa appellationis
libro ij.

SVMMARIVM.

1 *Libro rõnũ statur confecto à socijs, vel ab vno cõmisso ab eis.*
2 *Socius vnus nõ habet mãdatũ ab alio nisi in his circa quæ ex-
presse contracta est societas.*
5 *Electio nisi adsit, non sufficit aliquem se fecisse pro scriba.*
7 *Approbatio in separatis potest pro parte fieri, pro parte non.*
8 *Priores soli nõ constituunt syndicũ, licet aliud in prælato.nu.
9.nec habent administrationem cum libero.nu.19.*
11 *Diuidua vel indiuidua quæ sint.*
13 *Nullitas non censetur sublata quæ apparet ex actis.*
15 *Iudex potest supplere pro contumace.*

CONSILIVM CLXXXVI.

Visis subtilissimis dubitationibus quo ad dominos molitu
rarũ per iustissimos dños iudicantes formatis, & visis li-
bris, & etiam toto processu. Primò videndũ est de fide li-
brorum productorũ, an fidem faciant cõtra dominos molitura-
rũ maximè quo ad probandũ expensas factas occasione defensio
nis suæ factæ circa litem contra eos motã per Gratianũ de ameri-
cis. ¶ Et allegatur pro parte affirmatiua decisio Bald. in rubrica.
1 C.de fide instr.vbi dicit † ꝙ socij debẽt cõficere librũ rationũ: &
illi credetur inter socios si vero similia contineat & ad hoc nihil
allegat.circa qđ puto verum esse, qđ codici rationũ confecto à so
cijs, vt loquitur Bal. vel ab vno de commissione sociorum fidem
faceret: per not.in d.l.inter chartulas.C.de conue. fis.debito.li.
x.l.j.& qđ plenè no.Bar.in l.eandem.de duo.re. Sed in casu no-
stro minimè constat hunc librum confectũ fuisse per eos socios,
nec per vnum de voluntate reliquorũ. ¶ Nec ob.si dicatur qđ il-
le scriba erat vnus ex socijs, prout dicũt probari & cõtineri in di-
ctis codicib. quia posito ꝙ ibi descriptus esset ille scriba in nume
ro sociorũ, dico ex scriptura ipsiusmet scribæ nõ probatur ipsum
esse socium: quia esset facta ad propriã vtilitatem scribentis. l. re-
sponsiones.cũ vulg.C.de prob. vnde posito ꝙ scripturæ sociorũ
probent inter socios, tamẽ primò legitimè cõstare deberet quòd
sint socij, quo probato scripturæ postea p eos factæ probarent.l.
diuus Traianus. de test. mili. sed non est probatũ ꝙ dictus scriba
2 sit socius: ergo. ¶ Plus dico & puto esse verũ † ꝙ etiã si aliter legi
timè cõstaret qđ dictus scriba fuisset socius, tamẽ si nõ constat ꝙ
ab alijs fuerit cõmissum officiũ scribendi, vel aliter de voluntate
sociorũ non constat scriptura facta per vnum tantũ ex socijs non
præiudicat alijs qđ probatur: nam socius nõ censet tacitũ manda
3 tũ habere à socio, nisi circa † ea circa quæ est expresse contracta
societas, circa merces venales, nã vnus poterit vendere sine alio:
quia ad hoc est societas cõtracta & vnus videtur ex hoc aliũ pro-
posuisse. l.j.§.fi. cum seq.ff. de exerci. ¶ Sed quo ad alia non vi-
dentur habere adinuicem tacitũ mandatũ: vt firmat Bart. in l.ne-
mo ex socijs.per illũ tex.ff.pro socio.& Bal.in rub. C.pro soc. in
4 ij. co. & in l. in familiæ. C. fami. ercis. ¶ † Et probatur expresse:
quia videmus ꝙ vnus ex socijs non põt agere in iudicio nomine
sociorum sine mandato vbi agitur de re diuidua, vt in casu nostro
in l.ij.de consor.eiusdem lit. Ad idẽ text. in l. si vnus ex socijs.ff.
de ser.rust.prædio.& l.propriũ.ff.cõia præd. ¶ Et probat per gl.
& ibi hoc expresse firmant moderniores in.l.de pupillo.§.si plu
rium. de nou. operis nunc. Sed hæc societas quæ resultat ex em-
ptione rei cõis: vt.l.cum proponis. C.pro socio.non fuit contra-
cta ad legitimandũ nec in consequentiã ad faciendas expensas li-
tis: quia qđ fuerit ad hoc contracta nõ apparet, & esse poterat ꝙ
quidam ex socijs si sciuisset litem noluisset litigare: ergo in hoc
vnus non censetur habere mandatum ab alio, & per consequens
scriptura per vnum facta nõ præiudicat alteri in istis. ¶ Nec etiã
sufficeret si in dicto libro appareret scriptũ per scribam qualiter
ipse fuit deputatus à socijs ad scribendũ: quia hoc ipsemet attesta
ri non potest de assumptione officij sui: vt no. Bar. in l.ex senten-
tia. C.de test.tut.& Ioan. And. in c. quoniã. contrà de proba. &
Bald.in l.iudices. C.de fide instru.& Bal.in l.iusiurandũ.C. de te
5 stib. cum concor. ¶ † Nec obst. quod dicit ꝙ consuetudo est ꝙ
dicti socij habent vnum scribã, & qđ alio nõ apparente præsumi
tur de isto: quia pluralitas nõ præsumitur: quia respondetur pri-
mo quod consuetudo est ꝙ capita habent vnum scribam qui ha-
bet scribere distributiones moliturarum, non autem expensas li
tium quæ non spectant ad eorũ regimen, vt etiam infra dicetur.
¶ Imo posito quod, de consuetudine allegata appareret quod ne
gatur tamen non memini me legisse ꝙ si de consuetudine est qđ
vnus eligatur ad officium priuatũ si dicat aliquis Titiũ gessisse il-
lud officiũ ergo præsumitur ad hoc electus. Quinimo duo con-
currere debent vt ille habeatur pro legitimè deputato ad illud of-
ficium. Primum vt resultet vtilitas publica, ſm quod propria au-
thoritate nõ fuerat ingressus officium sed quod aliqualis electio
præcedat: quo casu licet electus non esset habilis vel alius defe-
ctus puta confirmationis vel similis interueniret. tunc sufficeret
quod habeatur pro tali pro quali gessit.l.barbarius.ff.de off.præ
* to. & ibi hoc firmat Iaco. But. & communiter * doc. quibus vel
altero eorum deficiente non releuat se gessisse pro tali.l. Heren-
nius. ff. de decur. l. j. & ij. C. si seruus ad decur.aspi.cum simi.
lib.x.& hoc no.Inno.& canonistę in c. nihil. de elec.& in c.cum
dilectus.de rescrip.& Cy.& Bald.in l.fi.in prima opp. C.de sen-
ten.& in versi.modo quæro. & in l. mutat. C.de li. causa. & latè
domi. Ant. in repet. cle. consultationibus de iure patrona. Sed
6 neutrum prædictorum hic interuenit: ergo, &c. ¶ † Nec etiam
obstat quòd libro officialis credi debeat: quia respondetur quod
in casu nostro nõ constat istum scribam fuisse deputatum ad hoc
officium maximè per socios & potestatem habentes: quia illud
quod stari dicitur libro officialis, est verum in officiali depu-
tato in publi. l. admonendi. de iureiurando. & l. nuda ratio. de
donationibus. sed in officiali. priuato secus. ¶ Vnde dicit Bal-
dus in l. imperator. ad fi. ff. de stat. ho. quod libris massarij vil-
larum & similium non creditur nisi sint subscripti manu no-
tarij.

tarij, allegat tex. in l. ij. C. de cōueni. fiſ. debi. igit̃, &c. ¶ Non ob-
ſtat ꝙ ſocij vſi ſunt dictis libris faciēdo in eis ſcribi rationes ſuas,
& illas accipiendo: ergo in totū ſtari debet eis, quia negatur ꝙ ſo-
cij hoc fecerunt, potuit hoc forte eſſe qđ quidā aſſerentes ſe capi-
ta creditorū hoc ſcribi fecerunt: & per hoc non inferet̃ alijs præ-
iudicium cum ſimus in his quæ ſunt cōia pluribus: vt. j̃. dicitur.
7 ¶ Præterea illud quod dicit̃ † ꝙ qui in parte acceptauit: non po-
teſt impugnare in alijs partibus; illud eſt verum in partibus con-
nexis, ſecus in ſeparatis: & ſeparata dicuntur quando ſunt facta
diuerſa, in diuerſis temporibus facta. hæc habentur in locis vul-
garibus per Bar. in l. Aurelius. §. idem quæſijt. de lib. leg. & in d.
§. numularios. & Bald. in l. j. C. de cōfeſ. in ij. iij. & iiij. col. vbi dat
cautelam ꝙ libri producantur in parte & partibus facientibus in
fauorem duntaxat producentis. no. Canoniſtę. in c. olim. de cen
ſi. & in c. bonæ el. ij. de poſtu. præla. & c. cū venerabilis. de exce-
ptio. cū ſimilibus. Sed diſtributio ratarū moliturarū non dubiū
quod dicit̃ eſſe factū ſeparatū ab expenſis litiū: ergo non ſequit̃
ꝙ non poſſit pro illa parte improbari. ¶ Secūda dubitatio princi
palis eſt ꝙ quanquā verū eſſet qđ iſta capita approbaſſent dictas
ſententias tacitè ſoluendo expenſas, &c. Dicebatur pro parte do
minorū moliturarū quod capita non fuerunt electa per omnes
nec ꝑ maioré partē dnorū moliturarū, & ſic nō potuerūt præiu-
dicare. ¶ Nam ad hoc dicitur & reſpondet̃ ad partē aduerſam qđ
ſatis eſt ꝙ fuerunt tolerati & habiti ꝓ capitibus prout in ſimili in
officiali epiſcopi, determinātdomini de ro. deci. xlvij. ¶ Qm̄ ad
hoc replicat̃ qđ in officiali pub. epi. vel alterius qui habitus eſſet
publicus tanq̄ officialis. quo ad ea quę tangerent publicā vtilita-
tem ꝓcedit optimè deciſio prædicta, dūmodo aliqualis electio,
quanquā inualida præceſſerit. Sed vbi agitur de officiali priuato,
& de priuata vtilitate vt in caſu noſtro: & vbi nulla proceſſiſſet
electio etiā valida dico ꝙ tūc nō ſufficit gerere ſe pro officiali: vt
* plenius ſ̃. oſtendi ſuperiori dubio: & eſt cōis * omniū ſententia.
¶ Nec etiā habet obſtare ꝙ dr̃ creditores adiuiſſe iſta capita acci-
piendo ab eis ratas ſuas: ergo cenſent̃ illa approbaſſe: & perinde
eſt ac ſi legitimè proceſſiſſet electio, &c. Quia rñdet̃ ꝙ poſito ꝙ
cōſtaret creditores adiuiſſe illos qui dñr fuiſſe capita tpe dictarū
litiū ꝓ conſequendis earū ratis qđ tñ non eſt probatū: tñ dico ꝙ
ſi talem aditionē quo ad diſtributionē ratarū videant̃ illos repu-
taſſe capita: nō debet fieri extenſio poteſtatis ad illos actus ſcili-
cet vt videant̃ eiſdē capitibus cōceſſiſſe poteſtatē cōparendi in iu
dicio. cū actus ſint diuerſi. l. diligenter. ff. manda. & c. cū dilecta.
de reſcri. l. nō omnis. ſi cer̃. peta. ¶ Præterea ſi maior pars credito
rum: vt dicit pars aduerſa: & continet̃ in dubitationibus, potuit
in pręiudiciū omniū cōſtituere capita: ſequit̃ de neceſſitate ꝙ ta-
lis conſenſus in approbādo capita non potuit ſingulariter præſta
ri: ſed ſimul omnibus cōuocatis ſaltem à maiori debuit parte ap-
probari & ratificari: vt eſt tex. & ibi Bar. in l. iuriſgentium. §. ho-
die. aliàs eſt l. & ſuum. §. hodie. ff. de pac. & Bart. in l. omnes po-
puli. in ij. q. prin. in ver. iij. quæro, &c. & Inno. in c. cū omnes. de
cōſti. & Bal. in l. j. in ver. iij. quæro. ff. de offi. cōſu. & in auth. hoc
8 ius porrectū. de ſac. ſan. eccl. ¶ † Tertia eſt dubitatio qđ dicitur
per partē aduerſam, quod pręſuppoſito ꝓ vero quod dictis libris
credatur, & qđ prædicti habiti fuerūt pro capitibus videtur ꝙ ca
pita potuerunt in iudicio experiri & conſtituere procuratorem
in c. edoceri. cū ibi no. per Inno. de reſcrip. in c. petitio. de proc.
qm̄ ad hoc alias fuit reſponſum ꝙ capita comparuerunt in iudi-
cio nec proſecuti ſunt prædictas: ſed dicitur quod conſtituerunt
procuratorem ſer Ioannem de Manzolino, de cuius mandato nō
conſtat. Nec ob. quòd quædam aſſerta pronunciatio mandato-
rum non præiudicat capitibus habentibus per Bart. & omnes in
l. licet. de procu. & Inn. in c. ſuper literis. de reſcri. & Spe. in ti. de
ſyndico. ver. quid ſi iudex. & Bald. in l. falſus. de fur. ¶ Si autem
non poteſt allegare quod ipſi agere vel per procuratorem face-
re potuerunt quòd neutrum factum eſt quinimo dicebam quod
talia capita vel priores etiam in his quæ ſunt communia pluri-
bus vt vniuerſis quòd eſt plus non poſſunt conſtituere ſyndicū
& in terminis firmat Bal. in l. item magiſtri. ff. de pac. &c. ¶ Bene
facit quod no. Bar. in l. fi. ſuper illum tex. C. de leg. lib. x. ¶ Si er-
go in his quæ ſunt communia pluribus (vt vniuerſis in quibus
maior pars poteſt in præiudicium aliorum diſponere) priores
vel capita non poſſunt conſtituere ſyndicum: quanto minus in
his quæ ſunt communia pluribus vt ſingulis: vt in caſu noſtro in
quo requiritur ſingularis omniū conſenſus: vt plenè in regula,
quod omnes tangit, nō debent poſſe ſoli priores ſyndicū conſti-
tuere. ¶ Nec obſtant quæ habent̃. in c. edoceri. & in c. petitio.
9 quia reſpondeo † quod illa iura loquunt̃ in prælato eccleſiæ qui
dicitur eſſe adminiſtrator ad propriā vtilitatem, & facit fructus
ſuos. Ideo etiam ante lit. conteſt. poteſt procuratorem conſtitue
re. & ita dicunt docto. in dictis locis. & Bar. & legiſtę. in l. neque
C. de procura. & Spe. in titu. de procu. §. ratione eius ver. nunqd
canonicus. & Pau. de Leaz. in cle. j. de reſcri. & Bald. in auth. ſed
hodie. de epiſco. & cle. ¶ Et pro hoc quia prælatus non dicit̃ pro
curator in rem ſuam: vt leg. & no. in c. ij. & iij. de dona. iuncto eo
quod habetur in c. j. de offic. ordi. ¶ Glo. in l. nec ciuitatis actor.
ff. de procu. quæ expreſsè per illū text. facit differentiā inter pro-
curatorem & ſyndicū, qui agit nomine alieno ad vtilitatem alie-
nam, & prælatū qui agit ad vtilitatem propriā vt primi non poſ-
ſint cōſtituere procuratorem aliū ante lit. conteſt. vt ibi & in d. l.
neque ſecus in prælato, vt plenè in d. c. peti. ¶ Ex quo videmus
quod poſito quod dicta capita habuiſſent poteſtatē conſtituen-
di ſyndicū vel procuratorē hoc non potuerunt facere ante litem
10 cōteſ. ¶ † Nec verū eſſe puto cum reuerentia, id quod à quibuſ-
dam audiui videlicet ꝙ dicta capita videnť hr̃ procuratorē cū li-
bera, quia expreſsè tenuit contrariū Iaco. de Raue. Cy. & Bal. in
l. j. C. etiā per procuratorē in inte. reſt. & Bald. in l. illud. §. j. ff. de
min. & Cy. & doc. in l. præſes. C. de tranſac. vbi cōcludunt ꝙ le-
gitimi adminiſtratores habēt liberā adminiſtrationē. & non idē
eſt in habentibus adminiſtrationē priuatā, quia nō habent libe-
rā: & vr̃ velle Bar. in l. mādato. ff. de procuratorib. vnde cū nō ha-
bent adminiſtrationē liberā dicta capita nec etiā fuerint cōſtitu-
ti generales procuratorés ad omnia negotia: ideo infert̃ quod nō
habuerunt aliquā poteſtatē experiendi in iudicio, & per conſe-
quēs nec cōſtituendi ꝓcuratorē ad iudicia: q̄a ſpeciale eſt in ipſo
generali ꝓcuratore. l. ſed ſi vnus. §. ꝓcuratorē. & ibi Bart. de in-
iur. & l. nā neceſſe. ff. de pac. l. procu. cui libera. ff. de procu. in c.
cū dilectus. de procu. ¶ Nec etiā ob. qđ vnus ſocius videatur ha-
bere tacitū mandatū ab alio: quia ego reſpondi. ſ̃. in primo du-
bio: quia ad caſum noſtrum omnes tenent contrariū & maximè
quo ad experiendū in iudicio: quia eſt caſus in l. ij. in prin. C. de
conſor. eiuſ. lit. ¶ Similiter nō ob. quod ratione incommodæ di-
uiſionis: quā videnť habere molendina & molituræ debet poſſe
vnus ex ſocijs agere ꝓ alio per not. per Bar. & Bal. in dicta. l. ij. de
cōſor. eiuſ. li. quia dico qđ nō ſumus aliquo modo in indiuiduis:
11 † quia illa dicunt̃ indiuidua quæ per ſolutionē partis nō afferunt
tantā vtilitatē in parte reſpectu partis quantū in toto reſpectu to
tius. l. in executione. §. ij. cum ſe. de verb. obli. Pe. & Bar. in l. ſti-
pulationes non diuidunt̃. in vij. oppo. & in ij. q. de verb. ob. Sed
hîc tantā vtilitatē affert pars vnius molēdini ꝓ indiuiſo reſpectu
partis, quantū vnū totū reſpectu totius. ¶ Præterea quælibet ſpe
cies diuidua dicit̃: quia pro indiuiſo dñiū pōt pro parte transferri
& ſolui. l. ij. poſt. prin. ff. de ver. ob. l. ſi ſtipulatus. §. ſi decem. de
ſol. ſed molendina conſiſtunt in ſpecie: ergo, &c. ¶ Præterea for-
tius poſito ꝙ eſſet quid indiuiduū, eſt verū quo ad poteſtatē agē-
di vnus ex pluribus ſocijs inſolidū agere poteſt ad indiuiduum. l.
hæredes. §. an ea. ff. fami. erciſ. tamen ſententia lata cōtra vnum,
non præiudicat alteri: vt no. gl. in l. ij. ff. quib. res iud. non not. dū
alle. l. loci corpus. & no. Inn. in c. cauſam. el grande. qui fi. ſint le-
gi. & Io. in l. ſi de cōmuni. per illum tex. ſi ſer. vendi. & Bart. in l.
ij. §. ex his. de ver. obli. in fi. & in l. ex duobus. in ver. quarto quæ-
ro de ſententia. ff. de duo. reis. dum alleg. l. loci. cor. ¶ Ex qui-
bus omnibus patet quòd libri non probāt ratificationē capitum.
¶ Itē poſito ꝙ probarent, non eſt probatum iſtos fuiſſe legitimè
conſtitutos pro capitibus ab omnibus vt requirit̃: quia ſumus in
his quæ ſunt cōmunia pluribus vt ſingulis. ¶ Vel poſito quod eſ-
ſent pluribus vt vniuerſis, requirit̃ maior pars. ¶ Et ꝙ ſcriptura fa
ciat mentionem ꝙ interuenit maior pars vt plenè no. Bart. in l. j.
ff. de albo ſcriben. & canoniſtæ in c. j. de maio. & ob. & in c. fi. de
proc. cum ſi. ¶ Et poſito quòd fuiſſent capita eſt oſtenſum ꝙ nō
poſſunt conſtituere ſyndicū vt no. Bal. in l. itē magiſtri. ¶ Et poſi
to etiam qđ potuiſſent conſtituere tñ hoc non potuere ante litē
conte. l. nec ciuitatis. de proc. ¶ Et dato etiā ꝙ potuiſſent, qđ eſt
falſum: dicimus ꝙ nullus fuit procurator conſtitutus: quia nō ap
12 paret ex mādato. & hæc ſufficiāt circa primas ſententias. ¶ † Cir
ca vltimā ſententiā latā in fauorē moliturarū ſup executione im-
pedienda

pedienda ſit dubitatio:eo quia ſtatutũ dicit ſententiã exequendã
non obſtante nullitate: debet ergo intelligi etiã de illa nullitate
quę de iure communi impediebat executionẽ ſcilicet quando in
promptu erat probatio nullitatis:quia ad hoc reſpõdeo ꝙ ſtatutũ
exhibitũ nõ dicit ſic. Nã dicit ꝙ ſi oppoſitũ fuerit aliquid de nul-
litate ſententiæ,& ſuper exceptione fuerit cognitũ,& illo nõ ob
ſtante fuerit cõfirmata ſententia qđ ſi poſtea petat̃ executio ſen-
tentiæ cõfirmatæ & cõtra eam opponat̃ eodẽ modo de nullitate
prout alijs fuit oppoſitũ qđ non impediat̃ executio. ¶ Modo ad
propoſitũ hæc exceptio nullitatis ratione defectus mãdati pro-
curatoris moliturarũ nunq̃ fuit oppoſita. itẽ pro parte domino-
rũ moliturarũ nnnq̃ fuit oppoſitũ de aliqua nullitate p habentẽ
mandatũ ab eis:quia ſer Io.nõ habebat mandatũ. ¶ Præter ea ſen
tentia vltima eſt illa quæ executionem meret̃.l.eos,C.de appel-
la.vbi per gl.& doc.in l.j.de re iud.ff.ſed ꝯ dictã vltimã ſententiã
13 nunquã fuit oppoſitũ amplius de nullitate: ergo,&c. ¶ † Præte-
rea poſito ꝙ ſtatutũ diceret indiſtinctè ꝙ de nullitate opponi nõ
poſſet:tñ non intelligit̃ ſublata exceptio nullitatis quæ probatur
per inſpectionẽ actorũ.hoc decidit Bal.in l.j.C.ne liceat ter pro
uo.& Imo.in l.ſi expreſſim.de ap.& ĩn l.de pupillo.§.qui opus.
de no.ope.nũ.vnde etiã refert dños de rota ſic tenere.in cle.j.de
re iud.qđ cõtra tres ſententias nõ poſſet de nullitate opponi, &
proinde lata pro parte aduerſarij non poſſe opponi de nullitate,
quæ cõſtaret ex actis: tamen contrariũ dicunt præfati doc. quia
ſatis eſt ꝙ ſit remota nullitas quæ incontinenti poſſet probari ali
ter q̃ per inſpectionẽ actorũ. ¶ Et dicit Bal. in rub.de prob.in j.
14 col.† ꝙ nunq̃ ſtatutũ tollit probationẽ quæ fit per rei euidentiã.
alle.dictũ Azo.in ſumma.C.ad.l.aquil.Sed ex inſpectione acto-
rũ conſtat hic de nullitate ex defectu mandati: ergo,&c.¶ Non
ob.eti[illegible] ꝙ dr̃ dictam ſententiã fuiſſe latã in fauorẽ creditorũ om-
15 niũ abſentiũ:& ſic quo ad abſentes nõ valet.† quia iudex pro ab-
ſente contumace nõ põt ſupplere ante lit.conteſt. vt no.Bal.in l.
fi.C.de appel.Ad hoc rñdeo ꝙ illud eſt verum vbi lis debet con-
teſtari,ſed vbi lis nõ conteſtat̃ ſecus,ſm Bar.in §.hoc aũt iudiciũ.
in l.iiij.ff.de dã.inf. ¶ Sed in cã executionis ſentẽtiæ lis nõ conte
ſtat̃:vt plenè Bar. in l.intra.de re iud.cũ concor. ergo,&c.¶ Nec
ob.ꝙ iudici de nullitate nõ cõſtabat: ergo nõ potuit ſupplere:qa
imo cũ reuerẽtia ſibi cõſtabat p oſtenſionẽ actorũ,p quã proba-
tur negatiua & nullitas,vt no.Bar. in l.hi qui ad ciuilia. C. de ap.
& Ioan.An.c.qm̃ contra.Nec ob.ſi diceret̃,potuiſſet probari de
cõſenſu dñorũ moliturarũ & de ratificatione ipſorũ p teſtes: qa
dico ꝙ p hoc nõ redderent̃ ſententiæ validæ,niſi appareret ꝙ co-
rã iudicib.q tulerũt primas ſentẽtias,facta fuerit fides de tali con
ſenſu: qa non ſufficit hoc ita eſſe niſi iudici liqueat hoc ex actis.l.
hoc aũt.& ibi Bar.ff.quibus ex cau.in poſ.ea.& Bart.in l.ij.C.de
edẽ.& in l.multũ, cũ ſi.ff.de cond. & dem.aliàs fruſtratoria eſſet
doc. dicentiũ vbique ꝙ nullitas probat̃ per oſtenſionẽ actorũ in
quib. nõ apparet de citatio.vel de mãdato & ſi.¶ Et non obſt. ꝙ
iudex nõ potuit exceptionẽ procuratoriã ſupplere poſt li.conte.
iuxta no.in c.j.de exc.qa poſito ꝙ hoc eſſet verũ:dico ꝙ nos non
dicimus hoc.Nã nõ allegamus qđ iudex debuit repellere procu-
ratorẽ gratiæ corã eo cõparentẽ,& petentẽ executionẽ ſentẽtię:
qa nõ habuerit ſufficiẽs mandatũ.ſed dicimus ꝙ iudex exceptio-
nis potuit ſupplere circa oppoſitionẽ nullitatis primarũ ſenten-
tiarũ latarũ cũ nõ legitimo defenſore, & ſic non dr̃ ſupplere exce
ptionẽ procuratoriã,ſed exceptionẽ nullitatis ſentẽtiæ, quæ eſt
peremptoria.excep.c.in nr̃a.de pcur. ¶ Nec etiã obſ. ꝙ ſaltẽ dicta
nullitas quantũcunque notoria debuit pponi corã iudice & no-
16 mine creditorũ.p no.in cle.appellãdi.de app.† qa rñdeo,& dico
ꝙ ad hoc vt iudex teneat̃ iudicare ſm ea quæ ſunt notoria,eſt ne-
ceſſe vt notoria proponant̃, & ita loquunt̃ allegata in contrariũ.
¶ Sed ad hoc vt iudex ſi vult poſſit ſupplere in notorijs, dico qđ
a põt ſupplere circa ea quæ cõſtat ſibi ex actis [a] & quæ ſunt noto-
ria.aliàs ſi ſequeret̃ ppoſitio nõ diceret̃ ſupplere: quia pbatione
nõ indiget.& hoc tenuit gl.in c.j.in ver. vt publice.de except.in
vj.Expreſſit Inn.in c.cũ dilectus.de cõſue.& in c.p tuas.ad fi. de
teſt.& in c.fi.de corpore vitia.& in c.ſæpe.& ibi Io.An.de ap. &
Bal.in l.quos prohibet.de poſtulãdo. & in l.filius.§.veterani.de
proc.in l.j.in iiij.op.C.vt quæ deſunt aduo.par.iu.ſup.& in l.pla
nè.in fi.de pe.hæredi. & in l.reos.in iiij.col.de accu. & in l.fi.C.
q & aduer. quos. ¶ Et vt dicebã iudex in cauſis ſummarie cogno
ſcendis põt ferre ſententiã pro abſente: & valet vt firmat Bart.in
extrauag.ad reprimendũ. in ver. figura. ad fi. & ſequitur Pet. de
Anc.in cle.ſępè.¶ Imo nõ põt negari qn ſentẽtia quo ad citatos,
non poterat fieri executio ſummariè. l. meminerint. C.vnde vi.
Sed ſer Cæſar cõparuit nomine citatorũ omniũ ergo ſentẽtia nõ
debuit exeq quo ad eos q comparuerũt & ſe defenderũt: quo ad
alios,&c.nõ debuit exequi: qa citati nõ fuerũt. ¶ Nec ob.quod
principales ſer Cæſaris fuerũt citati tanq̃ cap.& cõparuerũt tanq̃
priuati:quia dico ꝙ non eſt probatũ eos fuiſſe capita. Si ergo va-
let ſentẽtia quo ad eos: ergo illa ſententia pdeſt cõſocijs cũ eadẽ
ſit cauſa defenſionis omniũ.l.ſi qui ſeparatim.§.ꝙ eſt ſcriptũ.de
ap.Prętérea etiã nunc poteſt pronũciari. ſententias exequendas
ꝯ alios:qa nõ ſunt citati. Reliqua ſuppleat immenſa & profunda
ſapientia doctiſſimorũ dominorum iudicantiũ. Ego Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Ex actis.Ro.conſil.ccxxvij.Are. conſi. xlviij.in fin.Deci.l.
cum quid,col.vj.ſi cer.pe.Iaſ.l.ij.col.v. de offic.eius cui mat.
eſt iuriſdic.Frã.Bal.de præſcri.j.par.prin.q.viij.licet aliud Iaſ.
l.licet.in fi.C.de iud.Alcia.trac.præſump.præal.ij.nu.11.

SVMMARIVM.

1 *Libellus,peto quicquid habes in tali villa,valet.*
2 *Sententia generalis poteſt ferri ſine probationibus in tẽpore.*
3 *Antiqua probantur per famam & indicia.*
5 *Cõceſſio quicquid iuris nõ valet niſi cõſtet de iure cõcedẽtis.*
7 *Ignorari non præſumitur de quo eſt fama.*
8 *Scientia & mala fides probatur per indicia.*
9 *Vendere quis non videtur niſi ius quod habet.*
10 *Colonus & emphyteuta vendendo malè verſantur.*
11 *Teſtimoniũ de auditu vbi admittitur etiã et de credulitate.*

CONSILIVM CLXXXVII.

IN hac cauſa & lite vertente inter archiepiſcopũ Rauẽ-
natenſem agentem:& filios ac hęredes quondã Ludo-
uici & Nicolai de Robertis ſe defendentes:animaduer
tens ad excellentiſſimos viros quorũ iudicio eſt com-
miſſa cauſa diffinienda,decreuerã nihil ſcribere:prout non opor
tet certè ſcio tamẽ ne vitio à dño meo Archiepiſcopo negligen-
tiæ qd mihi tribui poſſit, ꝙ hęc pauca nõ ſcriberẽ cõtinere nequi
1 ui. ¶ † Pręſuppono in primis ſubſtentabilẽ eſſe libellũ in quo p
parte Archiepiſcopi petitũ eſt quicquid illi de Robertis poſſede-
runt,& poſſident in villa ducatus:vt dixit do.Ant.in c. cum ad ſe
dem de reſti.ſpo.& Spe. in tit. de ac. & peti.§.ſequit̃.ver.quid ſi
a pet. in viij. col. vbi dicunt procedere [a] libellũ in quo peto quic-
quid habes & poſſides in tali villa, & debet eſſe differentia inter
petitionẽ ſpecialem & generalẽ ſm eos quia in ſpeciali requirit̃
ſpecialis declaratio. in generali vero ſufficit generalis: vt not.gl.
& do.in l.j.ff.de eden.& in l.edita.Cod.eo.titu. & plenè.in c.ij.
de libel.ob.¶ Sed ita eſt qđ iſta petitio peto quicquid poſſides in
tali villa,dicitur petitio generalis. vt in ſpẽ dicit Bart. in l.ſi ita.de
au.& arg.leg.col.ij.ver.ij. videndũ eſt qñ oratio profert̃. & Bar.
in l.ſcire debemus.in prin.ff.de ver. ob. ¶ Et ſi diceretur in iudi-
cio in quo admittitur petitio generalis, faciendæ ſunt in proſecu
tione iudicij probationes ſuper reb. particularibus & ſpecifice:
vt p Bar.in præal.l.j.ff.de eden.p.l.licet.de iu.Ergo ita debuerũt
fieri in propoſito: quia reſpondetur dupliciter. ¶ Primo ꝙ dici
poteſt factas fuiſſe probationes de multis reb. ſpecifice quæ poſ-
ſeſſę fuerunt & poſſidentur per reos conuentos. Nam ſunt multi
teſtes vt Pet.de Albinis,& Ioan.de Albinis. Si quidem alij teſtes
maximè in repetitione vltima deponũt quòd iſti de Robertis te-
nent omnia bona quæ fuerũt data in ſolutum illis de Io.de qbus
bonis apparet ſpecifice in inſtrumento dationis in ſolutum, ex-
ceptis nonnullis bonis quæ ibi exprimuntur fuiſſe alienata per
dictam dñam Ioannã.& dictos de Robertis:vt ipſi dicunt in ſuo
2 primo teſtificatu.¶ † Secundo rñdeo ꝙ quãuis in iudicio in quo
aliquid generale petitum eſt vtile ſit dictas probationes facere vt
certior & ſpecialior ſententia ferri poſſit: tamen etiã ſi tales pro-
bationes factæ nõ ſint poterit ferri ſententia gñalis, quemadmo
dum generaliter ſe habuit libellus, & poſtea erit opus in execu-
tione ſententiæ certificare, ſicut etiam fit in iudicijs vniuerſalib.
Ita voluit Bartol.in l.ij.in princi.C.de ſen. quæ ſine cer. quan.&
Iac.But.Bald.Ang.& Fel.in l.j.in princ.ff.de eden.& expreſſius
Bal.

Bal.in l.edita.in rep.perufina:in xij.col.in verb.fed nunquid idẽ
in actione generali.vbi dicit quod fi petitio fuit generalis poterit
ferri fententia generalis. Nam valebit hæc fententia, condemno
te ad reddendã rationẽ administrationis tuæ. allegat.c. qualiter.
de accuf. & l. fi quis pro redemptione. C. de dona. Et ideo tunc
fufficit declarari capitula in executione fententiæ. ¶ Et pro hoc
etiam Bal.in l.j.in prin.in iij.col.ff.de trien.& femif.allegat ꝙ cũ
fententia fit generalis debet valere ficut valet in iudicijs vniuerfa
libus.quia in executione poterũt omnia liquidari ficut poteft li-
quidari cõfeffio quæ habet vim fententię.allegat.l.cũ fideicom-
miffum.ff.de cõfef.Idem tenet in l.edita. in ij. vel iij. col. per di-
ctam.l. cum fideicõmiffum. Et ꝙ procedebat ille libellus. peto
quicquid poffides in tali loco, vel villa. firmat etiã Ang. in l. j. in
prin.in iij.col.ff.de eden. vbi ad hoc allegat plura: & cũ eo trãfit
ibi Fulgofius. ¶ Pro hoc etiam facit quia cum libellus femper re-
feratur ad factum ipfius rei conuenti id eft ad id quod ipfe poffi-
det,non aufertur fibi facultas deliberandi an velit cedere vel con
tendere:ergo procedit libellus per dictam.l.j.in prin. ff. de eden
do. ¶ Præterea, vt verbo fertur, caufa hæc commiffa eft cogno-
fcenda fummariè & fine figura iudicij. quo cafu indiuidualiter
Bar.in extrauag.ad reprimendũ.in verbo figura.in ij.col.conclu
dit ꝙ procedat libellus etiã generalis,qui alias à parte opponen-
te non debuiffet admitti.l.fi.C.de anna.exc.cũ Bar.tranfit Io.de
lig.Pet.de Anc.& Imo.in cle.fæpe.de ver.figni. ¶ Ex quibus in-
fero ꝙ de bonis quæ apparẽt fpecificè probatũ teneri per dictos
reos cõuentos de illis poteft fieri fpecialis fententia, poftq̃ de il-
lis facta eft fpecialis profecutio. ¶ Occafione autẽ illorũ bonorũ
fuper quibus nõ effent factæ fpecificæ probationes poterit gene
raliter pronũciari fuper libello generali cõdemnando ipfos reos
teneri ad reftitutionẽ omniũ bonorũ quæ ipfi tenent in villa du-
catus. ¶ Attento ꝙ cõftat illa effe de iure ecclefiæ dñi Archiepi-
fcopi, vt patebit ex infra dicendis, quemadmodũ fi fuper libello
generali nulla effet facta fpecialis profecutio poffet ferri fentẽtia
generalis,vt fupra oftenfum eodẽ modo fi fup parte tm̃ fuit facta
profecutio fpecialis, & fuper reliquo fententia generalis.l.ij. C.
3 de iud.facit.l.quæ de tota.ff.de rei vend. ¶ † Hoc præfuppofito
descendo ad merita caufæ circa quæ aliud præfuppono fcilicet ꝙ
b cũ tractamus de rebus quæ funt de antiquo [b] & per confequens
de rebus de quibus difficilis eft probatio:lex contenta eft proba-
tionibus leuioribus:quanq̃ nõ effent alias omnino plenæ:vt no.
Innoc.in c.veniens.de verb.fig.& Arc. xvj.q.iij. inter memora-
tas.& Cy.& Bar.in l.fi quidã.C.fo.ma.& Bal.in auth.quas actio
nes,ad fi.C.de fac.fan.eccl.in l.conuenticulam.C.de epi.& cle.
& in l.iij.C.de prob.& in l. cũ fuper. C. de rei vendi. Vnde dicit
ibi Bal.quod in iftis antiquis fufficiat probatio per indicia,& etiã
per famã:vt etiã not.doc. in locis fupra allegatis:& in glo.in l.at-
qui natura.§.cum me abfente.ff.de nego.geft.quã ita faluat & in
telligit Ang.in l.Titius.ff.quib.mo.pig.vel hypo.fol.& not.idẽ
4 do.Anto.de Bu.in ca.veniens.de tefti.† vbi etiam dicit quod fa-
c ctum quo diftamus per annos.xl.[c] poteft dici de antiquo. ¶ Quã
to magis dicemus effe de antiquo id de quo tractamus de inuefti
tura facta per ecclefiam Rauennenfem in illis de march. alle. de
anno.Mccclxxxiij.& de confinibus rerũ,quæ erant ipfo tempo-
re ad probandum & oftendendũ quod ifta bona de quibus verti
tur quæftio,funt de iure ecclefię,& funt illa & eadẽ bona de qui-
bus in inueftitura. ¶ Quis enim iudex infpecto hominũ breui vi
tæ curfu non arbitretur hanc rem effe de difficili probatione, &
antiqua,cum hoc videatur iudicantis arbitrio committi:ar.l.j.§.
j.ff.de iure delibe.& quod not. gloff. in cle.j. de rebus ecclef.nõ
alie. & expreffius Anto. de But. in c. illud. circa pe. col. de præ-
fum. facit text. in ratione fui in c. licet ex quadam. de tefti. ibi
dum text.dicit per breuem hominum vitam teftes de vifu depo-
nere non valeant. ¶ His fic præfuppofitis dico quòd rei conuen-
ti principaliter nitũtur fe tueri ex duob. ¶ Primò quod bona ifta
tenent iure proprio ex titulo dationis infolutum factæ iure pro-
prio præfatæ dñę Ioannæ de Robertis. ¶ Secundo ꝙ inquantum
appareat bona fpectare ad ecclefiam, & ipfa effe deuoluta ad ec-
clefiam petunt fe reftitui in integrum ex capite præfumptæ igno
rantiæ ad petendum inueftituram non petitam. ¶ Circa primum
dico quod fe tueri non poffunt: quia non eft verum quod Mar-
chio Albertus concefferit iure proprio dominæ Ioannę, imo ex-
prefsè pro maiori parte Marchio expreffit quòd concedebat iu-
ra quæ ipfe habebat in dictis rebus pofitis in villa ducatus: ergo
nõ poffunt dicere hæredes dictæ dñæ Ioannæ ꝙ Marchio cõceffe
5 rit dictas res & bona dictæ dñæ iure proprio: † imo talis cõceffio
d nihil operatur nifi exprefsè cõftet [d] de iure qđ habebat ipfe do-
minus Marchio. Ita dicit Dyn. Bart.& alij.in l.fi fic.§.j.in fi.ff.de
leg. ij. vbi dicunt quòd fi comes cõcefferit alicui ecclefiæ quicqd
iuris habet in tali loco operat illa conceffio nifi de iure cõceden-
tis appareat per illam.l. fi fic.§.j. & l.legauit. cum fi.ff.de li.leg.
& ita etiã dixit Spe.in tit.de loca.§.nũc aliqua.ver.lviij.& Bal.in
l.ꝙ fi in vẽditione.p illũ tex.ff.de hæ.vel act. ven. & idem voluit
Old.confi.clxiiij.inci. vifo priuilegio, vbi dicit idem fi fpecificet
res ipfa fingulariter:vt fi comes dicit ꝙ cedit iura,feu quicquid ha
bet iuris in tali fundo.allegat.l.iij.§.in fundum. & l.locus. & ibi
etiam not. Ange. de acqui.poffe. & fic ex tali tit.non poffunt rei
conuenti fe tueri: quia illa conceffio nullum tribuit titulum,nifi
appareat de iure dicti Marchionis concedentis. ¶ Et fi dixerint,
Marchio habebat titulum emphyteufis ab ecclefia Rauennenfi
6 tũc refpondet ꝙ dicitur pro parte archiepifcopi † quòd hæredes
dictæ. d. Ioannę. fcilicet ille Nicolaus Ludouicus de Robertis q
bona ifta tanq̃ hæredes dominę Ioannę poffederunt ipfo facto
ceciderunt à iure fuo non petendo inueftituram intra annum &
menfem fm formam requifitam ex difpofitione bullæ apoftoli-
cæ. ¶ Attendo maximè ꝙ eft probatum ꝙ dicti de Robertis hæ-
redes dominę Ioannę habebant & habuerunt notitiam per plu-
res annos ante mortẽ fuam: ꝙ dicta bona erant de iure ecclefiæ
antedictæ vt eft probatum: & deponit Dominicus de natalibus
& Io. de Albertis etiam cum eo fuit conteftis Namfibenis. ¶ Et
etiam deponunt ifti de albinis ꝙ audiuerunt Nicolaum & Ludo
uicum dicere ꝙ Marchio Albertus recognouerat ifta bona ab ec
clefia Rauennatenfi. ¶ Et deponunt etiã ꝙ fuit,& eft antiquiffi-
ma fama in locis illis in quibus conuerfabantur dicti hæredes ꝙ
dicta bona funt de iure ecclefiæ,& per ꝯñs ignorantiam aliquam
7 allegare non poteft: † quia non præfumitur quòd quis ignoret
ea de quibus eft publica fama,vt per glo.& doc.in l.fi tutor peti-
tus.C.de peri.tut.& l.j.in fi.ff.de iuris & fac.igno.& plenè Bart.
in l. is poteft. ff. de acquiren. hæredi. & in l.fi cui.§.ijfdem.ff.de
accufa. vbi propriè dicitur quod probat fcientia alicuius eo ipfo
ꝙ erat publica fama in loco in quo ille conuerfabat:vt not.Bart.
in l.Celfus.ff.de vfuca.dum quærit qualiter probetur mala fides
ad hoc quod habetur in c.j.de po.præla.& in l.licet fi pupillus.§.
præfcribere.ff. de inftito. ¶ Nec obftat fi diceretur quod quan-
do illi fcilicet Nicolaus & Ludouicus confeffi funt prædicta
non erat ibi præfens aliquis recipiens confeffionem illam pro
ecclefia: ergo illa confeffio non erat fufficiens iuxta.l. certum
§.fi quis abfente.ff. de confef. & in l.fi.ff. de interr. act. quia re-
fpondeo primò quòd illud poffet forte procedere quando eccle-
fia poffet fe fundare fuper illa confeffione ad probandum quod
effent illa bona de iure.d.ecclefiæ. Sed in propofito allegauit fo-
lum illam confeffionem ad probandam malam confcientiam di
ctorum Nicolai & Ludouici, & quòd ignorauerunt dicta bona
effe de iure ecclefiæ: quo cafu non attenditur an fuerit dictum
in præfentia partis:vt not. in præalleg. l. Celfus. ff. de vfuca. per
8 † Bal. vbi dixit quod probabitur mala fides & fcientia rei alienæ
eo quòd probabitur ꝙ ipfe coram aliquibus dixit fe rem illam fci
re alienam quia præfumit illud in mente habuiffe.l. Labeo.de fu
pel.lega.& idem not. Ange. in l.fi quis. de præfcri. xxx.anno.&
Ioan.de Imol. in repe.c. fi.in ij. char. de præfcri. illi autem actus
qui pendent à folo animo & voluntate vnius, non requirunt par
tis præfentiam:vt not.gloff.Bar.in l.Pomponius.la.j.ff.de nego.
geft.not.Bart.in d.not.fi quis abfente.& no.in §. fi vero expref-
fim. per Angelum. in iiij. col. in auth.de hære.& fal. ¶ Imo talis
confcientia rei alienæ & mala fides poteft probari per fola indi-
cia:vt l.pe.& ibi not.Bald.C.de euic.& ibi not.Ange.in l.j.C.de
vfu.transfor. ¶ Præterea vt dixi:fufficit fola probatio quod fama
effet in loco quod bona erant de iure dictæ ecclefiæ Rauenna-
tenfis,vt præfumatur fcientia. ¶ Ex his infertur quòd fecundum
fundamentum principalis partis aduerfæ corruit fcilicet in quan
tum pars aduerfa in capite præfumptæ ignorantiæ petebat refti-
tutionem in inte. qa dico ꝙ cõftat de fcientia & negligẽtia illorũ
quibus ifti rei cõuenti fuccefferũt: & per confequẽs illi ceciderũt
à iu. fuo. ¶ Infuper refpectu quarundam petiarum terræ pofita-
rum in villa ducatus,quæ fpecificè fuerunt datæ infolutũ dictę d.
Ioannæ

Ioanne per dictũ. M. quo ad istas quasdã petias terræ non expri-
mit M. se cõcedere iura quæ habet simpliciter, videndũ est an mi
litet fundamentũ partis aduersæ dicentis se habere in istis rebus
9 titulũ acquisitionis. ¶ Et in hoc dico primo † ꝙ emphyteuta qñ
vendit rem qua habet in emphyteusim, vr̃ tacitè concedere ius
quod habet. Ita dicit Pau. de Leaza. in c. potuit. in ij. col. de loc. al
leg. l. si domus. §. fi. ff. de le. j. & in l. qui tabernas. ff. de cõtrahen.
emp. & in c. pastoralis. de don. & in c. quod autem. de iure patro.
¶ Et hoc maximè verum est in casu nostro, attento magno valo-
re rerum de quo probatum est per testes. & habito respectu ad
quantitatẽ pro qua facta est datio in solutũ quę longe minor est,
quo casu semper dicimus ꝙ præsumitur concedentem concessis-
se & concedere voluisse tm̃ id iuris qđ habebat, per d. l. qui taber
nas. quam ita allegat Bald. & Ange. in d. l. si domus. §. fi. de leg. j.
& Bal. in l. j. C. qui test. fac. pos. & est de mente Bart. in l. cum ta-
bernam. in prin. ff. de pig. allega. not. in l. semper in stipulationi-
bus. ff. de reg. iur. ¶ Ad hoc ꝙ no. gl. & doc. in l. j. §. j. ff. de super-
fi. & sic omnia quæ dixi quo ad concessionẽ aliarũ rerũ concessa
rũ quantũ erat pro iuribus dñi Marchionis vendicat sibi locũ in
istis alijs rebus. ¶ Sed posito sine præiudicio ꝙ intelligeretur di-
cta concessio iure proprio & pleno iure quo ad istas petias terra-
rum de quib. vltimo loco dixi: tñ adhuc dico ꝙ nullum ius trans-
10 latum fuit in dictã. d. Ioannã, quia † Marchio alienando res em-
phyteuticas iure proprio cadit à iure suo quod habebat ab eccle-
sia. hoc deciditur expressè in his quæ not. Bal. in l. ædem. C. loca.
in vl. col. ver. sed quid si nõ destruxit sed vendidit, &c. vbi conclu
dit ꝙ quemadmodum colonus, qui malè vtitur re locata, cadit à
re conductionis, & potest expelli vt est tex. ibi. idem est & si ipse
colonus vendit rem propriã: quia tũc male versatur respectu con
tractus. quia facit contra natorã contractus. l. fi. C. de acqui. pos.
& ita dr̃ tenere Nico. de mata. & pro hoc alle. l. vniuersas. C. ne
rei domi. vel temp. quę propriè loquitur in materia ista. ¶ Sed ita
est ꝙ emphyteuta cadit à iure suo qñ malè versatur in re, vt in au-
then. qui rem. C. de sac. san. eccl. & in c. propter sterilitatem. de
loca. ergo eodem modo si vendit ipsam rem non reseruato iure
ecclesiæ. & idem no. Bal. in l. si quis conductionis, circa mediũ.
C. loca. ¶ Quinimo erat expressè conuentum in inuestitura fa-
cta per ecclesiã Marchioni Alberto de dictis rebus quòd conces-
siones quas de dictis reb. faceret Marchio, deberẽt fieri saluo &
reseruato iur̃ ecclesiæ: & taliter ꝙ ius ecclesiæ nõ deterioraretur.
¶ Et per prędicta patet qđ nõ ob. si dicat̃ ꝙ authoritate bullę apo
stolicæ põt emphyteuta alienare sine requisitione ecclesiæ quia
rñdeo ꝙ bulla disponit ꝙ emphyteuta nõ cadet à iure suo, si alie-
net suum vtile dominiũ. non aũt disponit aliquid in casu in quo
proprio iure nõ reseruato iure ecclesiæ venderet rem. nec etiã di
sponit in casu quo malè versaretur iure prout dr̃ malè versari alie
11 nando prout alienauit vt dixi. ¶ † Confirmo: nã dicta bulla apo-
stolica, quatenus concernit interesse & pręiudicium tertij. i. ec-
clesiæ concedentis, debet strictè interpretari. c. super eo. de offi.
dele. l. ex facto de vul. & pu. in princ. & secundum ius cõe debet
12 interpretari. l. si qñ. in prin. C. de inoff. testa. ¶ † Sed ita est etiam
ꝙ in casibus in quibus emphyteuta potest alienare ius suum irre
quisita ecclesia vt quãdo vellet titulo donationis transferre: quo
* casu fm̃ magis cõem * opi. potest donare ius suum irrequisita ec
clesia. Tñ si donaret emphyteuta simpliciter rem non reseruato
iure ecclesiæ cadit à iure suo: vt formaliter in his terminis decidit
Bal. & Io. de Imo. in l. vsufructu. ff. solu. mat. volens quia tunc in
teruenit ius dñi perdit statim ius suum per tale delictum. ¶ Et idẽ
etiam Bald. in l. j. §. donare. in ti. qualiter olim feu. alie. pos. facit
quod no. idem Bal. in auth. quas actiones. in v. co. C. de sac. san.
ec. ¶ Nec ob. si diceret̃ ꝙ nõ apparet ꝙ ista bona data in solutum
dñæ Ioannæ sint de bonis concessis ab ecclesia in emphyteusim
dño Marchioni Alberico: quia rñdeo ꝙ imo probatũ est per illũ
Ioannẽ & Namsibenem de albinis maximè super capitulis super
quib. fuerunt hoc anno recepti in loco residẽtiæ magnificorum
dñorũ de consilio iustitiæ. & idem etiã deponit ser Ioannes de si
golentib. ¶ Et licet deponat ꝑ verbũ, credit, & ꝑ verbũ iudicio,
13 hoc nõ habet obstare: † quia rñdeo ꝙ vbi dictũ testis deponẽtis
c per verbum credo, est munitũ rõne c vel ꝓsumptione inferẽte ita
credi debere dictũ talis testis ꝓbat, vt no. Ia. de Are. & Cy. in l. te
stiũ. C. de testi. & Io. An. in addi. Spe. §. j. super verbo, itẽ ꝙ depo
nit per credulitatẽ. & doc. in c. quoties. de testi. & Bald. in l. solã.
de test. ¶ Sed dictũ testiũ prædictorũ est munitũ ratione præsum
pta & approbata à iure: quia inter cætera addũt rationẽ: quia di-
cunt qđ istud cõprehendunt ex confinibus descriptis in inuesti-
tura, & quia ita audiuerunt à senioribus illius loci propter anti-
quam conuersationẽ quam ipsi habuerunt in illis locis. Quomo
do possunt enim illi testes melius discernere identitatẽ prædicta
rũ rerum quàm ex confinibus? ¶ Et insuper bona est ratio illa re-
14 sultans ex antiqua cõuersatione. † Nam testis dicens se tale quid
scire: qa est vicinus & p ꝯñs ꝓpter cõuersationẽ quæ frequẽs est
inter vicinos talis dr̃ reddere sufficientẽ rõnem vt no. Bar. in suo
tractatu de test. & in l. j. ff. si ce. pen. & l. de ætate. in ij. q. prin. de
mino. & Bal. in auth. quas actiones, in fi. C. de sac. san. ecc. & in l.
15 j. C. de ser. fugi. & Anto. de Butr. in c. literis. de præsum. ¶ † Prę-
terea in casibus in quib. admittit̃ testimoniũ de auditu admittit̃
etiam de credulitate: vt no. Spe. in ti. de teste. §. j. in xj. col. in ver.
ꝙ deponit de credulitate &c. & probat̃ in d. c. quoties de test. in
ver. accepisse à maiorib. suis & credere. Ita etiã tenet do. Abb. per
16 illũ tex. per c. ex quadam. de test. ¶ † Sed ita est ꝙ in antiquis suf-
ficit testimoniũ de auditu, vt in d. c. licet ex quadã. in versi. valere
testimoniũ de auditu. cũ ꝓp breuẽ hominũ vitæ cursum de visu
deponere nõ valet vt ibi dũ dicit ab antiquiorib. suis didicerunt.
& ibi do. Ant. in primo not. dicit qđ ista est regula qđ in antiquis
testimoniũ de auditu. necnõ de fama admittit̃ pro plenis proba-
tionib. Ad hoc facit qđ no. & legit̃ in l. si arbiter. ff. de prob. & in
l. j. §. itẽ Labeo. ff. de aqua plu. arc. ¶ Ergo in proposito nostro cũ
tractamus de identitate corporũ & temporũ & concessionis in
emphyteusim factæ Marchioni Alberico de anno. Mccclxxxiij.
tanquã de eo in quo ꝓpter antiquitatẽ difficilis est probatio. de-
bẽt admitti dicti testes etiã probantes de auditu: & ꝙ ad proban-
bandũ identitatẽ rei per cõfines antiquos sufficiat testes depone
re de auditu: firmat Bar. in tractatu suo de test. in xj. col. in ver. in
c. hanc eandẽ rẽ. ¶ Postremò & alio fundamẽto iuuatur ecclesia
qa si ista bona nõ sunt illa quæ fuerũt per ecclesiã cõcessa in em-
phyteusim dño Marchioni, vt pars aduersa semper negando di-
xit. Ergo cum narratũ sit in libello bona prædicta spectare ad ec-
clesiã dictam & esse de iure ecclesiæ, & etiã sit probatũ vt statim
dicam: sequit̃ qđ debẽt cõdemnari tanquã conuenti actione rea
li ad restituendũ bona quæ possidẽt tanq̃ bona quæ sunt de iure
dictæ ecclesiæ. ¶ Quòd aũt ista bona sunt de iur̃ dictæ ecclesiæ
probatur primo ex priuilegio, & ex cõcessione papæ Alexandri.
Mcclxxiij. cõcedentis dictæ ecclesiæ vilis bandi & ducatus cum
17 omnib. ꝑtinentijs & iurib. earundẽ. † Et per talẽ concessionẽ fa-
ctã à principe transfert̃ dominiũ sine alia possessionis apprehen
sione: vt no. Bal. in præludijs feudorum in xj. vel xij. col. & c. j. in
prin. in j. col. quid sit inuesti. & Ang. in l. offic. ff. de rei vendi. &
præsertim in ecclesia, in qua fit trãslatio sine apprehensione pos-
sessionis. l. fi. C. de sa. san. ec. ¶ Ad cõfirmationem huius produ-
ctum est instr̃m in quo apparet qđ anno. Mcclxvj. ecclesia loca-
uit cuidam dñæ Cichæ totũ & integrũ ducatum: & etiã aliud in-
str̃m in quo apparet ꝙ de anno dñi. Mcclxvj. ecclesia locauit do-
mino Brachino opizoni de rizabili totum & integrum ducatum
eius fundũ villam, & territoriũ cum omnib. terris, syluis, pascuis,
&c. Et apparet solutũ fuisse canonẽ per dictũ dñm Brachinũ sal-
tem bis de anno. Mcclxviij. Et sunt aliæ similes locationes factæ
per ecclesiã illis de medicis. Itẽ est probatũ per Ioannẽ de natali-
bus, & dictos de Albinis & ꝑ plures testes de antiquissima fama
sufficit vt s̃. dixi. in prin. ¶ Ex quibus concludit̃ ꝙ vel tanq̃ bona
concessa dño Marchioni in emphyteusim, & per marchionem
alienata in dñam Ioannã debent reuerti ad ecclesiã tum propter
inuestiturã non petitã: tũ propter alienationem factam iure pro-
prio vt s̃. distinxi. vel saltem tanquam bona spectantia ad dictam
ecclesiam ratione dicti dñij debent sibi restitui. Reliqua supple-
ant excellentiæ dominorum iudicare debentiũ. Ego Alexander.

ADDITIO.

a ¶ Procedere, Mari. Soc. c. ij. co. li. de lib. ob. Ias. l. iij. §. j. col. ij.
ff. de acqui. vel amit. poss.
b ¶ De antiquo. Are. cons. xxxvj. Gui. pap. consil. lxxxviij. co. j.
consi. ccxlj. Cor. consi. xxxv. consi. cccxxiij. lib. j. Decius con-
si. ccclxxv. consi. ccccxlv. Ias. cõsi. lxxxix. col. fi. consi. cxxviij.
lib. j. Hypo. marsil. not. dv. & dvj. xxj. limita vt dixi in consu.
Par. §. v. nu. 59.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentū nō est executoriū contra hæredem nisi cognito ꝙ sit hæres. nu. 2. quod per contumaciā non probatur. n. 3.*
5 *Testamentum potest incipere à tacita vulgari.*
8 *Substitutus debet adire ex capite substōnis non institutionis.*
9 *Renunciatio feriarū nocet tertio, nec extenditur ad futuras.*

CONSILIVM CLXXXVIII.

Viso processu agitato inter dominam Alettam quondam Thois rontij de calmis agentē & Philippū quondā Francisci de videlassis se defendentē. Ac statuto ciuitatis Forliuij sub rubrica de modo procedendi qñ de debito apparet publicum instrumentū, &c. & dubitationibus quæ ex processu oriuntur ne habeā circa superflua vagari. ¶ Dico principalem præmissæ quæstionis dubitationem consistere, an vigore præfati statuti iudex committere potuerit executionem dicti instri contra Philippum antedictū, aliter non probato per dominā Alettam prædictam quod Philippus fuerit hæres quondā Io. eius fratris, & hęreditatem illam esse delatam. ¶ Secundò posito ꝙ debuerit pro parte dñæ Alettæ probari Philippum fuisse hæredem Ioannis, & illius hrditatem adiuisse an ex testō. d. Ioannis iuncto instro aditionis hrditatis factæ per Philippū dicantur prædicta fuisse legitimè probata. & in hoc cōsistit tota difficultas istius causæ. ¶ Tertiò an stante instro dotis cōfessatæ celebrato inter d. dñam Alettā & Ioannē eius virū, in quo renunciatū est ferijs & stantibus cōstitutionibus de quibus in viij. dubitatione fit mentio, currant in causa appellationis. d. Philippo tempora feriata per messes vel
1 vindemias. ¶ † Venio ad primum dubium quod satis facile puto. Dico igitur ꝙ statutum disponens instrm habere executionē paratā, & prout in effectu dicto statuto cauet debet intelligi qñ instrm est liquidū contra illū contra quē petitur executio. aliàs vero secus. l. proinde. §. notandū. & ibi clare Bar. ff. ad l. aquil. & no. Bar. & do. in l. j. in fi. C. de sen. quæ sine certa quan. per illum tex. in l. j. in vlt. co. ff. iu. sol. & not. Bal. in l. cum testō. in fi. C. de test. manumis. & multum no. etiam declarat Bal. in l. ij. C. de execu. rei iud. & in l. apertissimi. in fi. C. de iud. ¶ Vnde ad propositum, posito ꝙ dictum instrm dotis cōfessatæ esset liquidū contra debitorē in eo nominatū scilicet ꝯ Ioannem: tñ ꝯ Philippum qui non est nominatus in instro non est liquidum. ¶ Sed oporteat illud primo liquidari antequā contra eum habeat executionē probando vere Philippum esse hæredem Ioannis eius fratris. hoc in
2 specie firmat Bal. in l. per diuersas. in x. q. C. man. † vbi expresè vult ꝙ statutum disponens ꝙ pro debito possit capi debitor, poterit ita demum capi eius hæres, cum præcessit legitima discussio
a & probatio [a] ꝙ ille capiendus fuerit hæres debitoris. ad hoc allegat d. Inn. in c. qm̃ de iudi. in fi. ꝙ reputat no. ¶ Bene facit quod not. Bart. in l. iij. C. de pigno. in iiij. q. prin. in repetitione in ver. hoc præmisso venio ad quæstionē &c. circa fi. illius ver. ¶ Et qđ prædicta etiam sint expresè de mente statuti prædicti disponentis ꝙ executio prædicta habeat locū contra personā hæredis, probato tñ quod hæres sit, vt ex eius inspectione patet. ¶ Nec dicat aliquis satis fuisse probatum legitimè dictum Phil. esse hæredem Ioannis ex quo ipse recusauit, & fuit contumax in respondendo interrogationibus productis pro parte agentis, quia facillimè
3 respondetur hoc minimè verū esse: cum ad hoc vt debuerit haberi Philippus pro confesso, requirebantur plura copulatiuè, videlicet quod lis esset contestata, & iudex hoc iussisset non per nuncium sed quod præsens fuisset iussu iudicis, & quòd absque rationabili causa recusauerit rñdere ꝙ interlocutoriè pronunciatum fuisset dictum Philippum haberi pro confesso, vel saltem quòd per nuncium fuisset transmissa copia interrogationum Philippo absenti in iudicio cum termino ad respondendum: cum cōminatione ꝙ si non responderet pronunciabitur haberi pro cōfesso, & ꝙ postea ita fuisset pronūciatum. ista leguntur & not. in c. fin. de confess. in vj. per Iac. But. in l. j. & in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interro. ac. & per Spe. de depo. §. nono. ver. verum. & per Bar. & Bal. in l. ij. post Cyn. §. quòd si actor. C. de iur. cal. & Bart. in d. §. qui tacuit. & Bart. in l. eius qui debitorem. per illum text. ff. de iure fis. & Bal. in c. vasallus feudum. si de feu. fue. contr. inter domi. & ag. & in l. constitut. C. de pœna iud. qui malè iud. & in l. j. in xxij. col. C. de confes. & canonistę, maximè do. Ant. in c. pe. de iura. calu. & per prædicta clarè est satisfactum primo dubio. ¶ Condescendo ad secundum principale dubium, in quo vr̃ prima facie dicendū quod ex testō dicti Ioannis fuerit delata hæreditas Philippo eius fratri: hoc vr̃ in terminis decidere Bart. in l. j. de vul. & pu. in iiij. quæ. in prin. in secundo effectu substitutio-
4 nis vulgaris in fin. ver. vlterius quæro † ꝙ si substitutio pupillaris est facta ventri & venter non nascitur, &c. & ibi Bal. & expressius in l. fi. C. de institu. & substitu. sub condictione factis. in ver. quæro. quidam credens vxorē esse prægnantem, &c. vbi determinat quod substitutus pupillariter ventri admittitur ex tacita vulgari, ventre non nato, maximè qñ spes natiuitatis ventris scilicet posthumi deficit post mortem testatoris prout fuit in dicto casu nostro. allegant tex. cum gl. in l. pen. ff. de ven. inspi. & l. ab exhæredato. §. j. ff. de leg. j. ¶ Et hoc secundum eos verum est te-
* nendo illā opi. quæ est magis cōis.* † videlicet ꝙ testm̃ possit su-
5 mere vires à tacita vulgari & non requiratur aliqua aditio ab institutis in primo gradu, vt est gl. in l. lex Cornelia. in versic. agnatorum. & in l. si pater captus. in ver. substitutus. & vtrobique per Bar. & doc. ff. de vul. & pup. & no. Bart. & Ang. in l. j. iiij. q. prin. in secundo effectu substitutionis vulgaris. in ver. vlterius quæro an testm̃ possit, &c. de vulga. & pup. ¶ Et probatur in l. si pater filium. fm intellectum Io. de Are. Bart. & do. eod. tit. & no. doc. in l. apud Iulianum. §. idē Iulianus ad Tre. & no. Bal. post gloss. in l. vnica. §. secundo. C. de ca. tol. & in l. fi. & ibi gl. C. de insti. & substitut. cum concord. ¶ Vnde in proposito licet non natus fuerit aliquis filius masculus ex vētre instituto quia vxor verè prægnās reperta non fuit vt patet in processu & in responsionibus factis ad positiones Philippi: tñ vr̃ ꝙ dictus Philippus substitutus debeat admitti ex tacita substitutione vulgari comprehensa in pupillari superius dicta: attento ꝙ substitutio compendiosa in dicto testamento per denumerationē temporū hoc modo: si vero dictus filius masculus decederet in pupillari ætate, vel quandocunque sine filijs substituit dictum Phi. comprehendit pupillarē ex-
* pressam vsque ad tp̃s pubertatis: vt in glo. cōiter * approbata in l. precibus. in fi. gl. magnæ: in ver. si vero post. C. de impub. & alijs
* substi. & Bar. & cōiter * scribentes in l. Centurio. in ver. iij. prin. ff. de vul. & pup. & Canonistę in c. Raẏ. de testa. & in c. si pater. eo. tit. lib. vj. ¶ Si vero esset facta sine temporum denumeratione tunc maior fuisset dubitatio propter opi. positas in locis præ-
6 allegatis. ¶ † Prædictis etiam facit ꝙ dicta substitutio vulgaris in pupillari comprehensa facit ꝙ admittitur substitutus, si primus institutus hæres esse non potuit, vndecunque procedat impotentia: siue ex defectu personæ instituti: siue quia viuo testatore decesserit institutus: vel quia primus gradus institutionis nō tenuit: vel quouis modo. l. ij. §. fi. & ibi Bart. & doc. ff. de lib. & posthu. l. ij. & iij. ff. de hær. insti. & in l. vnica. §. pro secundo. C. de cad. tol. & d. l. lex Cornelia. l. ab omnibus. §. cum quidam. ff. de le. j. & in terminis nostris not. Bald. in l. cum proponas. in ver. vltimò scias. C. de hære. instit. circa vlt. col. ¶ Sed ita est quòd dictus
b filius institutus adire non potuit: quia natus non est: ergo [b] habet locum substitutio. ex cuius substitutionis capite potuit.
7 d. Philippus adire hæreditatem: vt fecit. ¶ † Sed his non obstantibus puto pro certo prædictam hæreditatem delatam non esse aliquo modo Philippo substituto prædicto modo, quod ostendo: nam considero Ioannem testatorem prædictum instituisse ventrem vxoris suæ vniuersalem hæredem, eo casu quo contingeret masculum nasci. & si talis masculus in pupillari ætate decedat vel postea quandocunque sine filijs substituit Philippum, & certè si nulla alia substitutio facta fuisse haberent locum prædicta, videlicet quòd non nato masculo locus esset tacitæ substitutioni vulgari: vt s̃. probaui. ¶ Sed aduertendum est ꝙ testator facta substitutione prædicta subiunxit hæc verba videlicet, si vero fœminam vnam vel plures pareret: tunc ei vel eis reliquit iure institutionis libras. cccc. Bononien. pro qualibet earum nasciturarum, & in hoc secundo casu dictæ filiæ vel filia nascitura intelligūntur institutæ hæredes vniuersales in effectu
c [c] quòd licet fuerint institutæ in re certa, tamen quia nullus alius fuit datus eis filiabus cohæres vniuersalis in testamento per ius accrescendi, tota hæreditas eis accrescebat. l. j. §. si ex fundo. & l. si ita quis hæres institutus fuerit. excepto. ff. de hære. insti. l. si filius à patre. §. fi. ff. de lib. & posthu. vbi in terminis nostris est casus. ¶ Modo sic testator substituendo masculo. d. Philippum

prouidit

prouidit tm̃ eo caſu quo maſculus nõ naſceretur & decederet ſi
ne liberis, vt ſubſtitutus admitteretᷣ ex ſubſtitutione cõpendioſa.
Itẽ in effectu prouidit etiã in conſequẽtia tacitè teſtõr ꝙ eo caſu
quo maſculus non naſceretᷣ ꝙ Philippus admitteretur ex tacita
ſubſtitutione vulgari, vt probaui ſupra. Sed caſu quo fœmina na
ſceretur & decederet & in caſu quo copulatiuè neque maſculus
neque fœmina naſceretᷣ prout in caſu noſtro accidit, non proui-
dit in hoc teſtõr nec per expreſſam ſubſtitutionẽ nec per tacitã.
& ſic caſus qui de facto contingit, fuit omiſſus à teſtatore ne vo-
caretur d. Philippus ad dictã hæreditatẽ, vt l. commodiſſimè. ff.
de lib. & poſth. & plenè no. Bar. & doc. in l. Gallus. §. quid ſi tm̃.
§. de lib. & poſt. ¶ Et hoc idẽ in ſpẽ vr̃ expreſſe deciſum per text.
in l. ſi ita ſcriptũ. ff. de li. & poſth. ibi cum vtroque caſu teſtõr vo-
luerit vxorẽ aliquid habere, maximè à contrario ſenſu qđ arg. in
iure ꝓcedit vt iurib. vulgarib. Nã ibi teſtator inſtituit in octo vn-
cijs filium maſculũ ſibi naſciturũ, & vxorem ipſius teſtatoris in-
ſtituit in iiij. vncijs. Si vero contingeret filium maſculũ nõ naſci,
ſed fœminã: tunc illam fœminã inſtituit in iiij. vncijs & vxorem
prædictã inſtituit tũc in viij. vncijs. Cõtingit caſus ꝙ filius maſcu
lus itẽ & fœmina ſimul nati ſunt. dr̃ ibi ꝙ etiã iſto caſu vxor de-
bet habere partẽ ſibi aſſignatã. ¶ Et reddit Iuriſconſultus ibi ra-
tionem huius deciſionis eſſe ideo ꝗa teſtator prouiderat vxori in
vtrunque caſum: quia eam inſtitutã eſſe voluit ſiuę naſceretᷣ ma-
ſculus ſiue naſceretᷣ fœmina ſecus ſi fuiſſet in vno caſu puta ſi ma
ſculus naſceretur: quia ſi poſtea contigiſſet naſci maſculum & fœ
minã, vxor cõmodo inſtitutionis careret: & ibi ita expreſſè vo-
luit Bar. & doc. rñdendo ad caſum d. l. cõmodiſſimè. Itaque in ꝓ
poſito ſi teſtõr vr̃ ſubſtituiſſe Philippũ filiabus, ſicut & maſculo:
fateor ꝙ neutro nato vocaretᷣ ex tacita vulgari. & ita procedunt
allegata in contrariũ. Sed quia in vnũ caſum fuit ſubſtitutus. Sed
ille caſus non euenit ſed alius caſus omiſſus. i. quia copulatiuè
neque maſculus neque fœmina nati ſunt, ideo ſubſtitutus in ca-
ſum omiſſum vocatus non intelligitur vt manifeſtè patet ex præ
dictis, & maximè in d. l. ſi ita ſcriptũ. ex quib. ad cõtraria euidens
rñſio patet per ſe. ¶ Fortius dico ꝙ poſito ꝙ delata eſſe hæredi-
tas Ioannis dicto Philippo ex capite ſubſtitutionis vel ab inteſta-
to: tamen cognito quod dictus Philippus in aditione hæredita-
tis per eum factæ aſſeruit ad eius notitiam perueniſſe dictam hę-
reditatem ſibi eſſe delatam ex capite inſtitutionis. & ita illam adi
8 uit, vt patet ex inſtrumento aditionis: † talis aditio facta ex capi-
te inſtitutionis non operatᷣ ꝙ intelligatur dicta hæreditas eſſe adi
d ta. Sed oportebat eũ ſcienter adire ex capite ſubſtitutionis, [d] ita
probatᷣ expreſſè. ff. de acq. hæ. in l. ſi is ad quẽ. & ibi firmat glo. in
ver. ex qua cauſa. quæ lex ad hoc eſt mirabilis ſm Bartol. & doc.
ibi. & l. ſed & ſi. cum ibi no. eo. ti. ¶ Poſito ꝙ Philippus expreſſè
in aditione hæreditatis aſſeruiſſet ſe plenè certificatum de ſerie
& tenore teſtamenti Ioannis, ꝙ eum hæredem vniuerſalem in-
ſtituerat, &c. cum tñ per productionem teſtamenti conſtat rem
aliter ſe habere, & ipſum Philippũ erraſſe, & ignoraſſe tenorem
teſtamenti vt probatur ex his quæ in pulchra quæſtione determi
nat Ang. & Imo. in l. j. quemad. teſta. aperi. & Ange. in l. qui Ro
mæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli. probatur enim error eo ipſo
quod conſtat rem aliter ſe habere, quàm dictum fuit. l. ſi poſt. C.
de iur. & fac. igno. l. ſed ſi me putem. §. j. ff. de condi. inde. no. gl.
in l. cum de indebito. in princip. ff. de prob. in verſi. ignoranti. &
Bart. not. in l. non fatetur. ff. de confeſ. & per alios in l. error. C.
de iur. & fac. ign. ¶ Si ergo Philippus ignorabat ex qua cauſa ſibi
deferretur hæreditas, adire non potuit adeundo prout adiuit
non efficitur hæres: vt dictum eſt iuribus præal. ¶ Reſtat vlti-
mum an ſtante inſtrumento dotis confeſſatæ celebratæ inter di-
ctam dominam Alettam, & Ioannem eius virum in quo renun-
ciatum eſt eius ferijs & ſtantibus conſtitutionibus, de quibus in
viij. q. fit mentio, currant in cauſa appellationis. d. Philippo ap-
pellanti tempora feriata propter meſſes & vindemias & vtile
fuiſſet tranſmittere dictarum conſtitutionum copiam: quibus di
ligenter conſideratis maturius conſuli potuiſſet: tamen alio in
contrariũ non viſo arbitror dicta tempora non cucurriſſe appel-
lanti ex forma conſtitutionis poſitæ in rub. quib. dieb. & tempo
ribus tpa nõ currũt in cauſa appellationis, &c. in quo cauetur qđ
tempus vindemiarum non currat. & licet poſtea in alia conſtitu
tione ſub rub. de ferijs, non contineantur feriæ propter vinde-
mias, nihil ad rem: quia poſtquam ſemel fuit prouiſum non fuit
opportunũ iterum & ſuperfluè hoc ponere. ar. l. ij. §. omnibus.
& §. contrariã. C. de vet. in. enu. in j. conſtit. C. §. quibus. ¶ Imo
plenius eſt prouiſum per dictam primam cõſtitutionem in rub.
de ferijs. vbi eſt prouiſum ꝙ tpe vindemiarũ nõ poſſint exerceri
appellationis tpa: quia cũ continua ſunt currunt tpe vindemia-
rum: licet cauſa exerceri nõ poſſet prout ſimiliter eſt de iure cõi.
l. ij. ad fi. & ibi no. gl. & Bar. & doc. in l. j. C. de fer. & no. ij. q. vj.
anteriorũ. in ver. à recitatione. in glo. &c. quæ tpa Philippo ap-
pellanti non currũt ex virtute aliæ conſtitutionis: in rub. quibus
diebus, &c. ¶ Nec ob. renunciatio feriarũ facta in inſtrumento
quæ de iure cõi valuiſſet, iuxta. l. j. de ferijs. in c. fin. extra eo. ti. &
not. in cle. ſæpe. de ver. ſig. & plenè Spec. in titul. de ferijs. §. fin.
9 † Quia rñdeo ꝙ ſi Ioannes renunciauit ferijs potuit ad hoc ſibi
hr̃dique ſuo præiudicare per prædicta. Sed ꝙ potuerit præiudica
re Philippo, qui non eſt eius hæres: vt ſ. oſtendi hoc iure non ca-
uetᷣ. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pac. c. quãuis. de re iud. cũ vul-
10 gari. ¶ † Et licet per iudicẽ primæ cauſæ fuerit cõmiſſa executio
inſtr̃i contra Philippũ, forte tanquã ꝯ hæredem Ioannis, tñ ap-
pellatio interpoſita à dicta pronũciatione ex commiſſione exe-
cutionis, extinguit vires & præſumptiones dictæ ſententiæ: ma-
ximè attento præſenti ſtatuto licet inſpecto futuro euentu ſu-
* ſpendat ſecundum communem * opin. l. fi. in fi. & ibi Bart. ff. ad
Turp. l. furti. in prin. & ibi gl. Bar. & doc. ff. de infa. c. veniens. &
ibi doc. de iureiur. & in c. ſi à iudice. ff. de appel. lib. vj. c. ſæpe. de
appel. cum ſim. no. Bald. in l. ſi cauſa cognita. C. de tranſa. & Bal.
& Ang. in repe. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. de pac. & Bald. in
rubri. C. de appella. ¶ Vel ſatis eſt ꝙ ſuſpendat quo ad propoſitũ:
11 & per ꝯñs dicta renunciatio Philippo obſtare nõ habet. ¶ † Pon
derandum eſt etiã quia renunciatio feriarũ non extenditᷣ ad futu
ras ferias niſi expreſſè fuerit dictũ ſm Bar. no. in l. j. ff. de ferijs. in
prin. & ibi ſequitᷣ do. Ant. de Bu. in c. fi. de ferijs. arg. l. ſi ita. de au
ro & arg. leg. Sed renunciatio prædicta in inſtr̃o poſita non inclu
dit expreſſè futuras ferias vt in inſtr̃o cõſtat, ergo ꝙ nõ habet ob
12 ſtare allegara renunciatio. ¶ † Ex quibus duobus vltimo loco di
ctis inferri põt ꝙ acta & alia geſta tpe feriato p iudicẽ primę cau-
ſæ fuerũt ipſo iure nulla, attẽto ꝙ ꝓ ipſa parte Philippi fuit ſemp
oppoſita exceptio feriarũ: per. l. j. præal. ff. de ferijs. ¶ Ex pręmiſ-
miſſis concludo in tertia dubitatione quòd tempora feriarũ præ
dictarum appellanti nõ currunt. & ita prout ſupra eſt concluſum
puto verius eſſe. Alexand.

ADDITIO.

a ¶ Probatio. infra. li. iiij. conſi. xcvj. n. 3. Ioan. de fa. l. fin. C. de
exec. rei iud. Bald. l. per diuerſos. C. man. Ange. l. creditores.
C. de pign. Paul. l. poſtulante. ad Treb. Are. conſi. xxxij. colu.
prima. Felin. capit. ex ratione. column. ſecunda. de ap. Socin.
conſilio. ciij. libro iij. Alci. l. ij. §. his numero. 9. de verborum
obligation.
b ¶ Ergo. & vt veriſſimum.
c ¶ Effectu. multum errat: quia imo datus eſt hæres vniuerſalis
filius ſi naſceretur vel præcederet aut quouiſmodo deficeret:
datus eſt hæres vniuerſalis Philippus filio vulgariter ſubſtitu-
tus. Quamuis enim ſeparatim diſponat teſtator ſi filius naſci-
tur, & ſi fœmina naſcatur, tamen ſua diſpoſitio etiam propriè
locum habet vtroque caſu accidente. & ſic ſi naſcantur filius
& filia, & ſicut particularis inſtitutio & natiuitas filiæ nullo
modo tollit nec impedit inſtitutionem vniuerſalem filij, ita
non tollit ſubſtitutionem Philippi: quia hoc neque verba ne-
que mens innuũt: imo potius & verba & mens ſonant quòd
ſubſtitutio maneat & habeat effectum ſiue ſolus ſiue ſimul cũ
filia naſcatur filius & poſtea prædecedat teſtatori vel non na-
ſcatur quod in idem recidit. & propter hanc cauſam teſtator
nullo caſu inſtituit filiam vel filias niſi particulariter, quia ſcie
bat in omnem euentum alium ſe habiturum hæredem vniuer
ſalem vel filium vel Philippum ſubſtitutum. & ſic corruunt
omnes ſophiſticæ & artificioſæ rationes Alexand. qui hic ma
lè conſuluit & tota via aberrauit. & iſtud conſilium merito da
mnat Caro. Ray. in l. Gallus. §. quid ſi tantum. col. xxij. de li-
ber. & poſthu. & inuenio quod And. Alcia. de verb. ſignifica-
tionibus lib. iij. pã. lxj. idem contra Alex. ſentit & bene.
d ¶ Subſtitutionis. Sed hanc deciſionem falſiſſimam puto nihil

aliud est quàm secunda vel conditionalis institutio saltem vulgaris de qua loquimur, & quæ est omnino eiusdem effectus in casu suo, vt institutio: & sic error nihil variat etiam si error fuerit in facto nedum in verbis, vt verisimile est hunc Philippum solum verbis non tñ prorsus impropriè sed aptè abusum esse patet per textum in l. sed & si. in fine. de acquirenda hæreditate. vbi aditio facta ab eo qui se putat institutum sub conditione quę nunc extat, est valida: licet retro esset pure institutus: quia idem est effectus. nec quod dicit Alex. probaretur in d. l. si is ad quem. quia. d. l. loquitur inter casus diuersorũ effectuũ: & sic in illis error potest variare & impedire consensum. Sed nos loquimur in casibus qui sunt eiusdem effectus. vnde etiam si esset error positiuus in facto non mutaret nec impediret consensum: vt in d. l. sed & si. in fi. dicta aũt gl. gñaliter intellecta esset falsissima, posset aũt sane intelligi de substitutione diuersum habente effectũ ab institutione vt in substitutione pupillari vel fideicommissaria, & sic non obstat.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis ecclesiæ an transeat ad extraneos nu. 15. 16.*
3 *Diuisio & alienatio licita inter consortes. nu. 14.*
10 *Ius fideicõmissi remittitur per mutuã permissionẽ alienãdi.*
12 *Consensus domini directi non requiritur in omni alienatione tituli lucratiui.*
19 *Ecclesiæ res semel solenniter concessa potest sine solennitate rursus concedi.*

CONSILIVM CLXXXIX.

Viso & maturè discusso processu inter ser Ludouicum & ser Iacobum filios quondam Alberici de Cesena agentes, & Cæsarẽ magistri Lucæ & Rubinum eius actorem & defensorem se defendentes vna cum instr̃is & actis de quib. in processu fit mẽtio. ¶ Videtur prima fronte non argutè responderi posse partes domini iudicare debẽtis esse in pronunciando fm contenta in petitione agentium: qnia actore plenè intentionem suã probante, sententiã pro eo ferre necesse est. l. quinquagintà. ff. de probatio. l. qui sententiã C. de pœnis. c. cũ Ioannes. de fide instru. xxx. q. vlt. §. ex præmissis. ¶ Probatum est enim per confessionem rei respondentis positionibus, terrenum de quo in petitione fuisse conductum de anno. Mccccxxv. de mense Februarij, per dictum ser Albericum pro xl. annis stipulantem & conducentem pro se & hæredibus suis recipientibus à venerabili patre domino canonico ecclesiæ cathedralis Cesenæ: & dictus ser Albericus iure emphyteutico possedit terrenum ecclesiæ postea decessit superstitibus Ludouico, Iacobo, Baptista, & Francisco, filijs eius hæredibus vniuersalibus: & quòd d. Franciscus sine descendentibus decessit sine filijs, superstitibus tamen dictis eius fratribus. ¶ Vnde attento quòd dicta concessio facta in emphyteusim ser Alberico pro se & suis hæredibus intelligitur de hæredibus descendentibus, cum ad alios transire non valeat ecclesia-
a stica emphyteusis, nisi ad descendentes,[a] & ad vxorem, si de ea expressa fuisset facta mentio: in auth. de non alie. §. emphyteusim. & in auth. de alie. & emphy. §. j. & no. glo. reputata sin. in l. etiã. ff. so. ma. & Bar. in l. quod dr̃. ff. de verb. ob. & in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. & in l. si patroni. in prin. ff. ad Treb. & in l. Gallus. §. quidã rectè. ff. de lib. & posth. & Sp. in ti. de loc. §. nunc aliqua. ver. exinde. & Bal. in l. ij. C. de leg. hær. & in l. assiduis. in fi. C. qui po. in pig. ha. & in l. cum virũ. C. de fideicom. in fi. & in l. vsufr. ad fi. ff. so. ma. ¶ Et Io. An. in c. in præsentia. de proba. & in addi. Spe. super. d. ver. exinde. & ibi etiã vr̃ velle post Albertum de bo. quod illa verba, recepit pro se & suis hæredibus, &c. debeant intelligi de suis descendentibus. & ꝓ not. Bart. in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de li. & posthu. Bald. etiam in auth. defun-
1 cto. in princip. ad Tertyl. ¶ † Sed cum talis emphyteusis & pari ratione feudum concessum ab ecclesia non posset etiam expressa conuentione transire ad hæredes extraneos: ergo cum Franciscus decesserit sine hærede descendente, portio eius reuerti deberet ex natura dictæ concessionis ad alios descendentes ser Alberi. superstites, & sic pro duabus partibus ex tribus ad ser Ludouicũ & Iacobũ. c. j. §. cũ vero coradus. qui feu. da. pos. c. j. de gra. suc. in feu. & in c. j. de duo. fra. & no. Ang. & moderniores com-
* muniter.* in l. si mihi & Titio. ff. de ver. ob. & Bar. consi. lxiij. in c. ex themate prædicto tria dubia oriuntur. & Bal. in l. vnica. §. in primo. C. de cadu. tol. & in l. j. vers. itẽ sed quid in patre. C. quando non pet. par. Bal. in l. ij. in vlt. col. C. de iure emphy. Sequitur hoc Pe. de Anc. & Io. de imo. in c. potuit. de loca. in ver. item aduertendũ. in iiij. col. & in c. ij. de sen. ¶ Et hoc siue velimus dicere ꝓ alijs fratrib. portio deficiens obuenit ex vi cuiusdam taciti pacti. & ex prouidentia cuiusdam primi conductoris: vt sentit Bald. in c. j. ver. decidendi. qui feu. da. pos. aliàs est in §. & quia vidimus. & fuit de mente Bar. in præal. consilio. dum dicit ꝓ illud
2 contingere põt. † Ex eo quia in istis quæ de sui natura ad extraneos hr̃des non transeunt, qñ aliquis concessit alicui pro se hæredibusque suis, vna cõcessio videtur in persona primi recipientis, alia concessio videtur in persona cuiuslibet hæredis. l. stipulatio. §. si quis ita. ff. de ver. ob. & l. rep. in princ. ff. quibus mo. vsusfru. amitta. & ꝓ huiusmodi concessionis verba important: ꝓ cum in persona vnius concessio facta in emphyteusim finitur, statim alteri qui est de hæredibus & descendentib. vr̃ concedi: vt l. si cum in annos. in prin. ff. qui. mo. vsufr. ami. ¶ Et per hoc tollitur ratio Bald. in d. l. j. qñ non peten. par. in ver. sed quid in parte. ibi dum dicit, aut ista emphyteusis descẽdit in posteros iure hæreditario, qui &c. Quæ ratio videbat᷑ in contrariũ facere quia obuenire dicitur deficiens portio iure succe. vt d. c. j. de gra. suc. in feu. & d. §. cum vero. & fuit de mente Bar. in consilio præallegato. ¶ Et per ꝯñs ita dicendo cessant rationes Bald. per auth. si quas ruinas. C. de sacrosan. eccl. tenentis contra Bar. quia sibi videbatur impossibile in portione quę fuit semel perfectè acquisita locum habere posse ius accrescendi: vt ibi per eum. nam etiam fatendo quod cesset ius accrescendi: tamen vel ex prouidentia dicti primi conductoris vel ex natura successionis iure accrescendi obuenire potest cæteris fratribus: vt dixi. ¶ Vnde cum Robertus & Cæsar habeant renunciationes seu successiones ab eodem domino, à quo habuit ser Albericus s. ab ecclesia, potior debet esse causa illius cui primũ res concessa & tradita fuit, l. siue aũt, §. si duobus, ff. de publi. l. quoties. C. de rei vendic. ¶ Sed ita est quòd prius res concessa & tradita fuit ser Alberico recipienti pro se & suis hæredibus: ergo præferri debet ser Albericus & alij pro quibus conducta fuit, scilicet hæredes descendentes ser Alberici pro dictis partibus pro quibus intelliguntur vocati ex natura dictæ concessionis, vt probaui: ergo condemnari debet pro ratis: qui etiã respondendo positionibus confessus est se terrenũ petitum possidere. ¶ Nec habet obstare ꝓ dictum terrenũ in diuisione bo. iiij. hæredit. ser Alberici facta per dictos fratres assignatum fuerit in parte etiã Baptistæ, & Fran. & quam diuisionẽ & omnia in instr̃o contenta promiserunt dicti fratres obseruare & nõ contrauenire aliqua ratione vel causa & ingenio, de iure vel de facto, &c. ¶ Quia per talem diuisionem in aliquo non præiudicauerunt sibi diui-
3 dentes. primò † quia diuisio [b] in feudalibus & emphy. etiã sine
b consensu domini permissa est. c. imperialem. §. præterea. de prohibi. feu. alie. per Fed. no. Bar. in l. & ideo. in prin. ff. de cõdictio. fur. & in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de ver. obl. in x. q. & in l. cum hi. §. si vni. ff. de trans. & in cõsi. præal. & no. Sp. & Ioa. in ti. de loca. §. nunc aliqua. ver. lxxij. inc. factum tale est dicti fratres. facit. l. voluntas. C. de fidei. & bo. text. in l. item veniunt. cum l. seq. ff. de pe. hær. & in ar. l. iubemus. C. de sacros. eccl. in princip. ¶ Nec etiam per dicta verba apposita in dicto instrumento diuisionis, videntur dicti fratres renunciasse iuri de futuro, id est, parti, quæ nunc ex forma dictæ cõcessionis per mortẽ Francisci obuenit. hoc in terminis decidit Bart. in d. §. duo fratres. in x. q. vbi quærit, duo fratres habebant fundum emphyteuticum communem: ita quòd de vno debebat ad alium peruenire, post mortem diuiserunt & remiserunt adinuicem omne quod habent & habere sperant. mortuo vno sine liberis alter petit fundum emphyteuticum. opponitur ei quòd videtur illi renunciasse per verba posita in diuisione prædicta. determinat Bar. in d. consi. incip. ex themate, &c. ꝓ non vr̃ renunciasse: tñ quia per illa generalia non renunciatur iuri de futuro acquisito per mortem. l. Paulo Callimacho. §. j. de le. iij. & quia paciscentis non intererat quòd videretur renunciatũ: quia ex tali renunciatione acquirebat᷑ ecclesiæ non autem alteri fratri recipienti, & postea decedenti sine liberis: vt ibi plenius per eum. ¶ Idem etiam tenuit Feder. de Sen. in consi. incip. factum sic se habet, quidam abb. &c. vbi ad hoc allegat ar. c. veniens. de renun. & c. pe. de iure pat. & l. tres fratres ff. de pac.

ff.de pac.& l.cum Aquiliana.ff.de transf.¶ Et idem cõfirmat ipse
met Fede.in alio consi.ccxxij.incip.factum tale est, duo fratres.
6 † vbi vult ꝙ etiã si in dicta diuisione dictũ fuisset. & cessit vnus al
teri in dicta re emphyteutica omne ius & actionem quam habet
& habere posse sperat,&c.nõ operarent̃ hæc verba renunciatio-
nem,quo ad ius obueniens per mortem si alter decederet sine li-
beris,quia est nimis generalis allegat.l.iiij.§.quæsitum. ff.si quis
cautionibus,& per alias rationes ibi latius positas.¶ Pro qua de-
cisione dico ꝙ est glos.no.in c.imperator Lotharius,prætcrea in
vsibus feudorũ vbi multum cõmendat Baldus. ¶ Nec etiam ob-
stat prędictis agentibus quoddã instrumentũ rogatum de anno.
Mccccxx.die xxvj.Augusti,in quo ser Ludo. & ser Baptista hinc
inde sibi dederunt licentiã alienandi bona obuenta etiã in par-
tem,&c. quia dicto tpe nondum decesserat Franciscus. & sic nõ
obuenerat dicta portio Frãcisci ser Baptistę & sic ad illa verba in-
strĩ nõ extendunt,vt clare patet ex verbis instrĩ loquentis de ver-
bo præsentis tpis.l.si stipulatus. & l.cum stipulamur. de ver.ob.
& l.si ita scripsisset.de leg.ij.l.si ita.ff.de aur.& arg.le.l.fin.§.qui
indiuisam.ff.de leg.ij.l.si seruitus.in princ. ff. de ser. ru. prædio.
¶ Nec vr̃ obstare agentibus,si dicat̃ qđ dato ꝙ ex natura conces-
sionis in emphyteusim factæ ser Alberico, res ipsa nõ p̃t transire
ad alios,quam ad descendentes ser Alberi.tñ vr̃ quod Franciscus
potuerit in parte sua eligere alterum de descendentibus ser Albe
7 rici, trãsferendo partẽ suã in eum iure institutionis † possit vnus
c ex pluribus emphyteutis in alterum [c] ex dictis emphyteutis par
tem suam trãsferre irrequisito dño, dato ꝙ in aliũ extraneũ non
posset alienare irreqsito dño,vt firmat Bar. & Ang. in l. domus.
ff.de leg.j. & in d. l. cũ hi. §. si vni. licet ipse indecisum relinquat
in l.pater.§.quindecim.de le.iij.quicqd dixerit Guil. de cu.in d.
l.cum hi.& Bal.in l.dudũ. C. de contrahen. empt.& in l.volun-
tas.C.de fideicom.& in c.j.de alie.feu. ¶ Nam ad hoc pro parte
agentis respondetur quod dictum Bar. procedit quod alienatio
valet quousque durabit ius alienãtis, sed eo mortuo apparebit
8 domino extinctũ omne ius habentiũ causam ab eo:† quia extin-
cto iure datoris, extinguitur ius acceptoris. l. lex vectigali. ff. de
pig.l.fi.§.sed qa nostra.C.cõia de lega.¶ Et ideò decidunt ibi Ia-
co.But.& Ang.& Bald.in c.si clientulus. de alie. feu. & in c.j.de
alie. feu. ꝙ si plures sunt fratres succedentes in feudo, vnus non
põt in parte eligere alium fratrem tantum, vel alium remotiorẽ
agnatum qui insolidum in tali parte nõ erat successurus ex natu
ra primæ inuestituræ: quia resoluto iure datoris & per rationes
de quib.ibi plenè per eum,licet collegium Mediolanense in hoc
passu consulendo senserit contrariũ,vt refert Bal. in d. c. si clien-
tulus.¶ Et tanto magis hoc dicendũ est in materia feudali in qua
seruandum est ius cõe, vt dicit Bald. in l. fi. in ver. fui interroga-
tus.C.de suis & legi.¶ Et hoc puto verum licet Spec.in d. §. nũc
aliqua.ver.cxlvij.videatur in hoc passu dubitare,& etiã Io. And.
in addi.Spec.aliter non aperit veritatem illius quæstionis.Quæ-
rit enim Spec. quid si pater receperit fundum in emphyteusim
pro se,suisque filijs,& nepotibus: decessit pater pluribus relictis
hæredibus, qui cum cæteris rebus hæreditarijs res emphyteuti-
cas diuiserunt,vnus eorum præmoritur: quærit an reliqui filij ad
mittantur. & vr̃ dicere quod non per. l. is. qui cum plures liber-
tos.ff. de lega.ij. quæ tamen non vr̃ probare: quia verba testato-
ris ibi tollunt dubiũ Spe.ibi subdit de directo,& vr̃ formare quæ
stionem nostram.¶ Idem eisdem agentibus non vr̃ obstare id qđ
allegatur pro parte rei.s.ꝙ ser Albericus seu dicti successores ces-
sarunt in solutione canonis,&c.& cõuentiones nõ seruarunt,&
9 sic ceciderunt à iure suo:quia rñderi † p̃t ꝙ cũ hic opponens non
sit ille cui soluendus erat canon, ideo sibi reo alleganti incumbit
onus probandi hanc negatiuam.Ita no.Inn.in c.super his. de ac-
cu.& Bar.& alij in l.ij.C.de iure emphy.Bar.in l.in illa.ff.de ver.
ob.& Pet.de Anch.in d.c.potuit de loca.¶ Postremo non vide-
tur agentibus obstare exceptio periurij: quia si vt dixi iuramen-
tum appositum in dictis diuisionibus,& instrumentis non com-
prehendit nec trahitur ad illud ius de futuro: ergo absque labe
periurij agere possunt. Si autem in specie venirent actores con-
tra iuramentum præstitum circa concernentia istam causam fa-
teri oporteret exceptionem obstare aliàs non vt declarat do. An
to.de But.in c.intelleximus.in fi.de iud.& no.Spe.in ti.de acto-
re. §. j. præmissa minus recte intuenti faciliter inducerent ad
tuendum partes actoris. ¶ Sed illis nõ obstantibus puto liquere
probabiliorẽ sententiã in contrariũ esse in casu nostro. ¶ Et supe
rius scripta lõgiori stylo specifice dixi, vt rectius percipere possit
mens iudicantis esse in absoluendo. ¶ Quod principaliter osten
do:qa in instrõ condito de ann. Mccccxxx. die xxvj. Augusti, in
quo dicti quatuor fratres de bonis omnib. diuisionem fecerunt,
& non de bonis olim ser Alberi. & sic tam spectantib. pleno iu-
re ad eos quam iure emphyteutico, vt prob. in l. bonorum. la.j.
§.in bonis.ff.de acqui.re. do. dederunt sibi inuicem dicti fratres
licentiam liberè vendendi & alienandi absque requisitione & li-
centia alterius, non obstante inhibitione contenta in testamen-
to dicti eorum patris, vel alia contradictione: prout latius in di-
cto instrõ continetur. ¶ Per quem actum dico quòd licuit dicto
Francisco in ser Baptistã,& successiuè potuit. d. ser Baptista con-
ferre in Robertum, vt non possint amplius possidentes dictum
10 terrenum inquietari à dictis Ludo.& Iacobo.¶ † Hoc videtur de
cidere Barto.in præall.l.qui Romæ. §. duo fratres.de ver.obl.in
viij.q.vbi quærit quid si duo fratres cõem habentes hæreditatem
patris, & grauati de restituendo vnus alteri hæreditatẽ si contin-
geret alterũ prædecedere sine liberis venerunt ad diuisionem hę
reditatis,& in instrõ diuisionis fuit dictum ꝙ vnus fecit alterũ,&
alter alterũ in dictis reb. procuratorẽ tanquã in rem suã ita quo-
dãmodo possit pro dictis reb.agere se tueri, & omnia prout qui-
libet dñs facere possit. vel fuit dictũ ꝙ concesserũt inuicẽ dictas
res ad habendũ tenendũ vendendum,alienandũ,&c.Rñdet ꝙ si
post prædicta alter eorũ alienauit, & deinde euenit conditio fi-
deic.qui alienãs decessit sine liberis,ꝙ ille in quẽ alienatio est fa-
cta non poterit inquietari ab alio fratre superstite. non obstante
iure fideicõmissi:siue prædicti fratres diuidentes habuerũt scien
tiam dicti fideic.siue non allegat.ff.man.l.Lucius Titius.& ff.de
le.j.l.si fundũ per fideicõmissum. in prin. ¶ Idem voluit Ang. in
rep.in d.§.duo fratres. vbi sic inquit. deinde quæro quid si in di-
uisione est data ptãs alienandi & vendendi an ius fideic.videatur
remissum Bart.hic in viij.q.dicit ꝙ sic.& subdit Ang.esse idem,si
dictũ fuerit si vnus alteri bona in parte obuenta concessisset pro
se & illis quib.dicta bona concedere voluerit: quia idẽ importat
ac si data esset alienãdi potẽtia allegat tex. in c.j.de feu.nõ habẽ-
te propriã naturã feudi. ¶ Vnde in proposito infert̃, ꝙ cũ dictus
Franciscus alienauerit instituẽdo hr̃dẽ ser Baptistã, & ser Bapti-
sta alienauit in Robertũ ꝙ etiã facere potuit.l.pr̃ §. quindecim.
ff.de leg.iij.ꝙ dictus Cæsar habẽs cãm à Roberto, nõ p̃t inquie-
tari à dictis agentib. qa per dictã licentiã alienandi excluduntur
à cõsecutione iuris sibi competentis, ratione primæ cõductionis
ser Alber.¶ Et hoc quantũ est ꝯ dictos Robertũ & Cæsarem, vbi
11 dicit Bart.in l.præall.† clarũ est ꝙ illa licentia alienandi cõprehẽ
dit etiã institutionẽ hr̃dis factã per Franciscũ instituentẽ ser Ba-
ptistam:quia vbi fit mẽtio de alienatione permissiue, cõprehen-
ditur hæredis institutio.l.si quis prioris.ver. certũ. C.de secund.
nup.Et tradũt plenè Bar.& do.in l.si ita quis.§.ea leg.ff. de verb.
ob.cum si.¶ Confirmo prædicta ex his quæ no. Iac. de Are. Cy.
12 & Bal.in l.dotalẽ,ff.so.mat. ¶ † Vbi dicunt ꝙ si dñs consentit va
sallo rem feudalem, vel emphyteuticam vendenti, vr̃ remittere
d totum ius suum. [d] & hoc per. l. & definit. eod. tit. cum si.¶ Nec
ob. si diceretur ꝙ Franciscus non potuit trãsferre iure hæredita-
rio partem suã in ser Baptistam sine consensu vel requisitione ec-
clesiæ, ad quã res emphyteutica spectabat iure directi dominij,
iuxta.l.fi.C.de iu. emphy.& c. potuit de loca.quia respondetur
ꝙ imo talis institutio fieri potuit sine requisitione ecclesiæ, quia
institutio dr̃ alienatio necessaria. l. ex hoc edicto. §. alienare. ff.
de ali.iud.mu.cau.fac.l.j.ff.de fun.do. & in terminis in emphy-
13 ra testãte firmat Spe.in tit.de loc.§.nunc aliqua.ver.cxiij.¶ † Et
e hoc etiã procederet in quacunque alienatione lucratiuo [e] titulo
collata,puta per legatum vel donationem, vt non sit necessarius
* cõsensus dñi rei emphyteuticæ scđm magis cõem * opi. & tenet
gl.& Cyn.& Iac.Bu.in l.fi.C.de iure emphy.& gl.& In.& Ioan.
And.in c.potuit.præalleg.& Spec.in d.§.nunc aliqua. vers.cvij.
& ibi Ioan.And.& Dy.in l.si patroni.in prin.ff. ad Treb.Bart.in
l. j. C. de fun. patri. libro xj. & Bald. Ioan. de Imol. & Paul. de
Cast. in l. si domus. §. j. ff. de leg. j. & idem tenet Iac. de Are.&
Bald.in l.si cum virum. C. de fideicom. & in l. vsumfructum. &
ibi Imo. ff. solu. matri. ¶ Vbi etiam dicunt verum in emphy-
teusi ecclesiastica,& in specie Bald. in auth. rem. in vj. col. C.de
sacrosanct. eccles. & in l. fin. C.de iu.emphyt. & in c.primo.§.

donari.qualiter olim feud.alienari pōt.& de pace conſtāt.in ver.
libellorū,per plurimas rationes quas breuitatis cauſa ſub ſilentio
* pertranſeo,poſtq̃ ſe ita habet cōis * opi. à qua recedendū nō eſt:
licet aliqui ꝯ.¶ Nec etiā obſtaret ſi diceretur ꝙ in licentia alienā-
di,quam inuicem ſibi dederunt d. fratres, videbatur neceſſarius
14 cōſenſus eccleſiæ.de cuius præiudicio tractabatur: † quia ad hoc
rn̄deo quòd quantū ad hoc, vt virtute d. licentiæ vnus dictorum
fratrum poſſit in aliū confratrem transferre,non fuit neceſſarius
conſenſus eccleſiæ in tali licentia alienandi: quia quò ad hoc nul
lum generabatur præiudiciū eccleſiæ,ex quo ſi alienari continge
bat in alterum ex d.fratrib.non fiebat alienatio in perſonas pro-
hibitas, vt oſtendit forma conceſſionis factæ ſer Alberico: dato
ꝙ illa conceſſio non comprehenderet niſi deſcendentes, vnde ſi
vnus alienaret in aliū confratrē cōſentientib.omnib.confratrib.
vel ſi vnus dat licentiā alterí,vt poſſit alienare in cōfratrē,ſi in ta-
li licentia interuenit conſenſus omniū fratrū: de quorū præiudi-
cio allegabatur, non eſt neceſſarius conſenſus eccleſię.textus eſt
in c.j.de alie.feu.& ibi latè Bal.poſt Iaco.de Bel.vt not.Bart.in l.
cū hi.§.ſi vni.C.de tranſa.cum concor.quas allegaui ſ̃. in prima
parte.¶ Ergo quantnm eſt reſpectu tranſlationis factæ in ſer Ba-
ptiſtam,nō fuit neceſſarius in licentia prædicta alienandi conſen
ſus eccleſiæ.De alienatione facta in Robertum & Cæſarem non
diſcutio. ¶ Vlterius quia dato ꝙ in ſer Baptiſtām iure inſtitutio-
nis & ti. hr̄ditario tranſiuerit portio Franciſci, vt probaui, ſequit
de neceſſitate ꝙ aliæ ſucceſſiuè alienationes tenuerunt: maximè
quia in eis interuenerit voluntas & conſenſus eccleſiæ,vt per in-
15 ſtrā renouationum conſtat. † Etiam vltra prædicta vr̄ ꝙ conceſ-
ſio facta ſer Alberico fuerit facta pro ſe & ſuis hr̄dib. ſimpliciter,
f qđ comprehendunt etiā extranei [f] & quicūque non ſolū deſcen
dentes:quia ſi emphyteuſis eccleſiæ eſt hodie trāſitoria ad quoſ-
cunque hæredes:vt j̃.dicā:ergo vr̄ ꝙ conceſſio facta ſer Alberico
pro ſe & ſuis hæredib. comprehendat etiā extraneos hæredes. l.
in annalib.C.de leg.ff.de ver.ſig.l.ſciendū.etiā ſi dictū ſit ſuis hę
redibus,vt eſt do.Bar.& omniū opi.in l. Gallus.§. etiam ſi paren
tes.de lib.& poſthu.& Ant.de But. in c.in pn̄tia.de prob.facit.l.
ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.ff.de ver.obli. ¶ Et hoc in terminis in
emphyteuſi eccleſiaſtica firmat Io. de Imo. in l. quod dicitur. ff.
de ver. ob. in ver. habere. patet quid iuris ſi concedatur pro ſe &
ſuis hæredib.&c.in d.c.potuit.& idem in ſpecie firmat dn̄s Abb.
Sic.in d.c.in præſentia. ¶ Nec obſtant allegata in contrariū:quia
procedunt in tenendo illam opi. videlicet ꝙ emphyteuſis eccle-
ſiæ non poſſit tranſire ad hęredem extraneū de quo infra ſubdā.
ergo ſi videt dicta emphyteuſis conceſſa ſer Alberico & omnib.
eius hæredibus extraneis etiam nullū eſt dubium ꝙ portionem
ſuā Franciſcus transferre potuit iure hr̄ditario in ſer Baptiſtā, ſeu
in quemcūque hæredem etiā extraneū,quia talis hæres Franciſci
dicatur idem hæres ſer Alberici,cùm hæres hr̄dis teſtatoris ſit hæ
res.l.fi.C.de hær.inſtit.l.j.ff. de caſtren.pec.l.iij.& ibi not.ff.de
pe.hær.l.ſi pater fa.& ibi p Bar.ff.de vulga.& pup.¶ Tunc enim
decedente Franciſco ſine deſcendentibus: non accreſcit portio
ſua cū fratribus ſm no.per Bal.in l.ſi mihi & Titio. ff.de ver. ob.
cū concor. ſ̃. al. qa ibi nō habent locum qn̄ conceſſio eſſet facta
conducendi pro ſe filijs & nepotibus,quia tranſire non poteſt ad
16 alios q̃ ad deſcendētes. ¶ † Qđ aūt emphyteuſis eccleſiæ ſit tran
ſitoria ad extraneos.primò no.tex.de alie.& emphy. §. licentiā.
vbi dicit ꝙ etiam pōt concedere emphyteuſim in perpetuum. &
per cōſequens vltra deſcendentes q interdū non ſunt in ꝑpetuū
g hæredes,& ſic corrigit [g] §.emphyteuſim.in auth.de non alie.&
iſtud tenet glo.ibi in §.alienationes. eod.tit.& hoc etiam ſequit
ibi Iac.de bel. & Ang.idē tenet gl. in auth. ſi quas. C. de ſac.ſan.
eccl.& ibi ſequit hoc Pet.& Bal.in rubr.de loca.prædi.ciu.fiſca.
lib.xj. & §. illico hoc in auth. de cętero commutationes. §. adeo
inſtit.loca idem tenet Bar.in l.perpetua.C.de ſacroſan.eccleſ.&
Spec.in d.§.nunc aliqua.ver.vij.& verſic.xxv.& Bald.in ſuo re-
pertorio in ver.eccleſiæ & Ange.in §.lex.itaque in auth. de non
alie.& in d.§.licentiam & Bald.in l.j.in ij.co.C.de iu. emphy.&
Bald.in addi.Spec.in tit.de loca.& Io.de Imo.& do.Abb.in d.c.
in pręſentia cum ſi.nam ſi conceditur plenaria alienatio rei eccle
ſiaſticæ ex cauſis no.per gloſſ.xij. q.ij. in ſumma ſcilicet ex cauſa
neceſſitatis, aut vtilitatis, aut pietatis aut incommoditatis vel mi
noris vtilitatis, quanto magis debet concedi ibi id quod eſt mi-
nus ſcilicet locare in emphyteuſim? ¶ Et licet in alienatione ple-
ni dominij rei eccleſiaſticæ requirat ſolennitas, de qua. xij. q.ij.
ſine exceptione.& in c.j.de rebus eccl.non alie.in vj.¶ Tn̄ ſi ſe-
mel talis res cum.d.ſolēnitate fuit conceſſa debitè in emphyteu-
ſim pro quibuſcunque hæredibus,qđ in dubio præſumitur maxi
mè ſi de hæredibus mentio facta eſt,vt dixi,tunc talis res poterit
dari altari in emphyteuſim ſine alia ſolēnitate & ſine cauſa.Quia
17 † talis res per primā conceſſionē factā non dicit amplius eſſe de
menſa talis qa in aliū fuit translatum dn̄ium vtile gl.eſt reputata
ſin.in c.frequens.in ver.ad menſam.de exceſ.præl.ad hoc tex.in
c.ij.de feu.no.doc.in c.inſuper.de rebus ecc.nō ali.& Bald.in l.
etiā.ff.ſo.ma.& ibi etiā ſequit Pau.de caſt.Idem Inn. d.c.potuit.
18 in xiij.col. † In hoc ergo principaliter attendenda eſt cōſuetudo
eccleſiæ qualiter ſit conſueta locare:qa à tali conſuetudine rece-
dendū nō eſſet.c.ij.ad fi.de feu.& no. Bar.in auth. qui rem ad fi.
C.de ſacroſan.ecc.& Bal.in auth.ſi qs.Bal. in addi.Spe. in tit.de
loca.¶ Et ſi de conſuetudine nō appareret, eſt attendendū an in
conceſſione facta ſer Alberico interuenerint aliquę ex dictis cau
ſis.no.xij.q.ij.in ſumma. & an interuenerit ſolennitas de qua in
d.c.ſine.Et ſi interuenerūt prædicta ſine dubio tranſiret ad quoſ
19 cunque hr̄des. ¶ † Si aūt prædicta non interueniſſent in conceſ-
ſione facta ſer Alberico,tunc erit inſpiciendum an res alia ſaltem
ſemel fuerit alteri locata in emphyteuſim, trāſieritque ad quoſ
cunque cū ſolennitatibus & cauſis prædictis. nam ſi hoc factum
fuit,potuit poſtea ſine alia cauſa & ſolennitate ſimpliciter conce
di ſer Alberico,vt proximè dixi. & indubitanter transferri etiam
* ad extraneos:quia ſic ſe habet communis * opi.vt eſt oſtenſum.
¶ Si aūt de priori conceſſione taliter facta non appareret faten-
dum eſt quod conceſſio facta ſer Alberico ſine cauſis & ſolenni-
tatibus, de quibus non cōprehenderet extraneos ſed accreuiſſet
portio Franciſci omnibus fratribus æquis portionibus, & ſi non
dediſſent ad inuicē dicti frarres inſimul omnes dictam licentiam
alienandi de qua in dicto inſtrō, & ſic illo caſu & capite dictæ li-
centiæ alienandi potuit Franciſcus inſtituere ſer Baptiſtā in inte
gra portione,vt eſt oſtenſum. ¶ Ad allegata in contrariū ſatis op
portunum reſponſum patet ex prædictis.Nam non obſt. ꝙ em-
phyteuſis prædicta nō poteſt tranſire niſi ad aſcendentes, & ac-
creſcat portio eius reliquis fratribus: quia ad hoc reſpondetur ꝙ
dato quod vera eſſent:tn̄ per licentiam alienandi datam inuicem
per dictos fratres. vident renunciaſſe iuri ſuo ſaltem quo ad hoc
vt non poſſint illos in quos alienatio facta eſt conuenire, vt poſ-
ſeſſores dictæ rei:vt firmat Bar.& Ang.in d.§.duo fratres.in viij.
q.vt ſ̃.plenè probatū eſt. ¶ Secundo rn̄detur ꝙ non eſt verum ꝙ
emphyteuſis eccleſiæ nō poſſit trāſire ad extraneos, & cōmunis
* * opi.eſt in contrariū per.d.§.licentiā.qui corrigit.d.§.emphyt.
¶ Tunc etiā,quia vt dicebat dn̄s Abb.in c.in pn̄tia lex ciuilis ſpe-
cifice diſponens ſuper rebus eccleſiæ præſertim prohibendo,vel
certam ſolennitatem introducendo etiam in fauorem eccleſiæ
non tenet, cum nō habeat poteſtatem in ea.c.eccleſia.de conſti.
no. Ioan. An.in c. conſtitutus. de relig.domi.& Io.cal.in c.ij.de
no.ope.nun.Et maximè cum in materia iſta alienationis & con-
ceſſionis habemus à iure canonico in ſpecie traditam formam vt
20 no.Innoc.& gl.in c.j.de reb.eccle.nō alie.in vj.¶ † Nam de iure
canonico eodem modo prohibet tranſlatio vtilis dn̄ij per ceſſio
nē in emphyteuſi,ſicut prohibet tranſlatio directi dn̄ij, & ſic ea-
dem ſolennitas in tranſlatione erit in vtroque caſu neceſſaria.c.
nonnulli. de re. eccle. non alie. Et patet ſic quod concedi pōt ꝙ
tranſeat emphyteuſis etiā ad extraneos,ſicut pōt pleno iure alie-
nari. ¶ An aūt in dicto caſu neceſſaria fuit in tali conceſſione cau
ſa & ſolennitas quæ requiritur in alienatione directi dominij,de
ciſum eſt.ſ̃.proximè. vnde ſi tranſire potuit ad extraneos hære-
des ergo ceſſat doctrina Bar.in d.l.ſi mihi & Titio.quæ loquitur
qn̄ in perſona vnius in qua finita erat emphyt. quia decedebat
cum extraneo hęrede ad quem emphyteuſis ex forma conceſſio
nis tranſire non poterat. ¶ Ex quibus breuiter concludo partes
iudicantis eſſe in abſoluendo,cui ſententiæ promptus eſſe debet
iudex. c. cum ſint partium. de reg.iu.in vj.c. ex literis.de proba.
Ita vt ſuperius concluſum eſt puto iuris eſſe.Alex.

ADDITIO.

a Deſcendentes.ſ̃.eod. conſil.ix. num.9. infra libro iiij.conſil.
lxxxix.in princip.& lib.vij.conſi.lxxxiij.Ancha.conſi.cxxx-
iiij.in princip.Bal.conſil.cxiiij.lib.j.Cor. conſil.cxxxj.lib.ij.
b ¶ Diui-

b Diuiſio.dixi in conſu.pari.§.xxij. quæſt.xxij. & xxxj.v. quæſtio.j.

c Alterum.dixi in conſu.pariſi.§.xiij.gl.vj.nu.5.

d Suum.quod eſt falſum vt dixi in conſu.pariſi.§.xiij.gl.j.nu.9. §.xxiij.nu.7.

e Lucratiuo.dixi in conſu.pariſi.§.lvj.co.j.Cepo.cau.ciui.conſil.viij.

f Extranei.concludi modo adſit ſolennitas ſolum attendi tenorem conceſſionis Imo.c.fi.de loca. Ange.Are.§.adeo.nu.4. inſt.de loca.pau.conſil.ccxxxvij.lib.j.Cor.conſil.clxxiij.lib.ij.conſi.xiij.lib.iij.Claua.ver.emphyteuſis.§.v.ſumma ſylueſtri.eo.ver.Deci.c.in præſentia co.xxj. de proba.conſi.clxxj. Cur.Iunior conſi.iiij.col.j.Mat.affli.deci.neap.c.

g Corrigit.Cur.Iunior per ij.parte.iij.in prin.col.j.feudo.

EPITOME.

SI cõmunitas ſtatuit aggeres faciendos & conſeruandos per dominos & conductores molendinorũ ad conſeruanda molendina debent eorundem impenſis & non communitatis fieri.

CONSILIVM CXC.

MAture digeſtis his quę in themate continentur.¶ Videtur prima conſideratione dicendum commune ciuitatis,non autem dominos & conductores molendinorum ad onus reficiendæ & manutenendæ vege
1 tis ſubeundum ex pluribus teneri de iure.¶ † Et primo,quia circũmſcripta iuris municipalis cenſura de iure cõmuni onus prædictum ad conductores molendinorum non ſpectat.l. ex conducto.in prin.in ver.non reficitur.& l.item plures,in pri.ff.loc.l.& harum.ff.ſi ſerui.ven. & facit.l.hactenus.cum materia.de vſufruc. Sed ita eſt quod ſtatutum de quo ſupra non vendicat ſibi locum:ergo nec iure cõi nec municipali poſſunt dicti conductores molendinorum, ſed etiam veri domini non ſunt de iure ad dictam refectionem aſtricti: quia caſus dictæ vegetis faciendæ,& reficiendæ proceſſit non ob vtilitatem dictorum molendinorum, ſed ob publicam totius communis vtilitatem, vt inundationibus aquarum dicti torrentis opportunè occurrat̃:ergo commune ſentiens commodum ex prouiſione prædicta debet pari ratione onus ſentire, ne aliàs factum à communi tendat in præiudiciũ tertij:quod conſentire abſurdum nefas eſſet.l.j.§.pro ſeruo.C.de cadu.tol.in auth.hoc amplius.C.de fideic.l.ij.§.ſi quis
2 à principe.& in §.merito.ne quid in loco publi.¶ † Tertiò,quia licet aliàs dicamus ꝙ princeps vel ciuitas poteſt præiudicare iuri priuatorum cum cauſa ratione publicæ vtilitatis.l.Lucius.ff.de euic.& in l.item ſi verberatum.§.j.ff.de bo.dam.& per totum. & no.Inno.& canoniſtæ in c.quæ in eccleſiarũ.& Bar.in proœmio fforum.& in l.fi.C.ſi contra ius.cum ſi.tamen priuati qui ex facto ciuitatis lædent̃,reſtaurari debent.l.venditor.§.ſi conſtat.ff.communia prædiorum.l.ſi pendentes.§.ſi quid cloacarum.ff.de vſufr.l.ij.C.pro qui.cau.ſerui.pro præmio li.acci.no. gloſſ.in l.ſi locus.§.j.ff.quemad.ſer.amit.& Gul.de Cu.Bald.& Bar.& Ful.in l.fi.§.fi.ff.de pig.ac.& idem Ang.in conſi.incip.viſis omnib.& ſtatutis.& Bald.in prælle.l.ij.C.pro qui.cau.vbi inter cætera pro hoc allegat.l.mulier.ff.de capti.¶ Et ideo dixit
3 Bar.in l.j.§.cura.ff.de off.præfe.vrb.† quod nullus poſſit cogi ad res vendendas, minus iuſto pretio: niſi tempore neceſſitatis: per illum text.iuncta.l.fina.§.in eadem.in fi.cum ibi nota.ff.ad l.rhod.de Iac.& Bal.& Ang.in d.§.ſi quid cloacarum.& Bart.& in l.annona.ff.de extraordi.cri.& per doc.in l.j.ff.de epi.audien.& in c.j.de emp.& ven.& Ioan.An.id addi.Spec.in tit.de exec.ſententiæ.in fi.¶ Quartò pro hoc facit id quod decidit Cy. poſt eum Bal.in l.Gallus.§.& quid ſi tantũ.iij.q.ff.de lib.& poſt
4 hu.† vbi quærit,nunquid ciuitas quæ reſtituit bannitũ poſſit expreſsè eũ reſtituere ad bona applicata hæredibus interfecti. Arguit primò quòd ſic ar.eorum quæ habentur in c.in noſtro.de in iur.& dam.Contrarium vr̃ verum quòd ius acquiſitum non potuit auferri per ſtatutũ vel reformationem ciuitatis,& dicit Cy. ita de facto fuiſſe iudicatum per legatum exiſtentem Bononiæ, ad hoc allegat.l.j.in fine.ff.de do.excep.& l.toties.ff.de pollici. & ea quæ no.in l.fi.C.ſi contra ius.bene facit l.ſi priuatus.ff.de appel.& quod ibi not.Bart.& quod not.gloſſ.& doc.in l.vnica. C.de in ius voc.& Innoc.in rub.de conſue.in fi.primæ col.dum allegat.d.l.venditor.& Io.And.in c.niſi de offic.leg.ergo commune ciuitatis Mutinę non potuit canale tranſuerſare cum iactura dominorum aut conductorum molendinorum.¶ Quintò, quia ſtatutum de quo s̃.loquitur in vegete facienda,vt patet in fi.d.ſtatuti,& in rub.per quam declaratur nigrum,vt no.gloſſ.in
5 l.j.C.ne liceat tertio prouo.¶ † Quod dicit Bald.eſſe valde no-
a tandum pro rubricis [a] ſtatutorum,& quando rubrica continet orationem perfectam,poteſt allegari pro textu vt colligitur ex gl.j.l.j.quòd quiſque iuris.& gl.in l.j.C.ne mu.age.& in l.propter inſidias.C.qui accu.non poſ.& no.Ioa.An.in addi.Spec.in tit.de diſput.& alle.ad fi.& gloſſ.in l.j.C.ne fi.do.dem.& Ioan. An.in c.cum monaſterium.de elec.ergo non debet extendi ſtatutum ad reficientem cum in caſu propoſito de refectione tra-
6 cto.¶ † Nam ſtatutum ſtrictè & propriè intelligendũ eſt.l.conſtitutionibus.Dyn.& Bart.ff.ad munici.l.quicquid aſtringendæ & ibi Bart.ff.de ver.obl.l.quod conſtit.ff.de teſt.mili.l.j.§.ſi is qui nauem.ff.de exercito.& plenè Bart.in l.oẽs populi.in vj.q.
7 prin.¶ † Sed ſtrictè accipiendo aliud [b] eſt facere,& aliud refice-
b re.l.iij.§.reficere.ff.de iti.actuque priu.& ibi Ang.& gl.in l.j.§. pe.& ibi doc.maximè Bal.de mortuo inferendo.& not.Bart.in l.fi.§.ſi quis ædificium.ff.de ope.no.nun.& habetur in c.conſuluit.& ibi Pet.de Anch.de iud.& glo.xviij.q.ij.de monachis.& gl.& doc.in c.qm̃ in quibuſdam.de iure patr.& in c.j.in ver.domum.de reli.domi.li.vj.¶ Bene facit quod no.Bald.in l.licet.in iiij.q.C.loca.¶ Sextò dato quòd cõe potuiſſet vti priuilegio ſtatuti, tñ ſoluendo & reficiendo vel manutenendo vegetem videt̃ priuilegio ſuo renunciaſſe.l.ij.C.de iu.do.imp.c.cum acceſſiſſent.de conſt.c.pro illorum.de præb.¶ Septimò ad idem facit quia præſtatio & ſolutio diuturna facta à cõi,inducit obligationem in futurum.l.cum de in rem verſo.cum ma.ff.de vſur.l.li-
8 tib.& quòd ibi Bar.C.de agri.& cenſi.lib.xj.¶ † Sed præmiſsis non obſtantib.in caſu de quo quærit̃ contrariã ſententiã de iure probabiliorẽ puto,ad quod oſtendendũ præſuppono ꝙ d.ſtatutum trahitur ad futuras vegetes,foueas,flumina,vel aquęductus futuros: dato etiam ꝙ ſtatutũ loquitur per verba pñtis tẽporis, vt patet in verbo conducatur.l.Arriani.C.de hær.l.j.cum gloſſ. ff.de condi.ex le.l.legis virtus.ff.de leg.quia natura legis eſt,vt ad futura trahatur.l.leges.C.de legi.c.cognoſcentes.& c.fi.de conſt.ita dominus Bar.in l.omnes populi.in vj.q.prin.in verbo, & quid de tpe.& Bart.in l.cum lege.ff.de le.& in l.ſi ita.in prin. de auro & arg.leg.& in l.illicitas.in prin.ff.de off.præf.vbi dicit quòd aliàs lex eſſet modici effectus ſi non trahitur ad futura,dato etiam quòd loqueretur ſtatutũ per verba temporis præteriti, vt no.Bal.in d.l.leges.¶ Et præſertim hoc erit verum in caſu noſtro in quo verba poſſunt accipi in futuro optatiui,& in præteri-
9 to ſubiunctiui.† Sed ita eſt quod vbi verba ſtatuti poſſunt accipi in præterito & in futuro,accipiuntur ſolum̃ in futuro:vt eſt gloſ. no.in c.vt animarũ.& ibi do.Dñicus.de conſti.in vj.& gl.in c.j. in ver.receperint.de cler.non reſi.eo.lib.& eſt gl.no.in l.cũ lege.§.pe.& ibi Bal.ff.de condi.& demon.& no.Bar.in prælleg. l.oẽs populi.in vj.q.prin.in §.pono aliud in ſtatuto continetur &c.vbi pro hoc allegat.l.ſi ita legatum.& l.ſolemus.ff.de cond. & demon.& no.Bal.Ang.& Ioan.de Imo.in l.cum in ſecundo. ff.de iniuſt.teſta.& Ant.de But.in d.c.fin.de conſtitut.¶ Et hoc præſuppoſito infertur quod ſtatutum prædictum,& in d.vegete opportuna propter d.interruptionem canalis factam à cõmuni, hoc præſuppoſito fortificent̃ & tuentur ex pluribus iura cõis
10 Mutinæ.¶ † Et primo, vbi cõſuetudo haberet ꝙ cõductores deberent certũ quid ſoluere,talis conſuetudo quoſcunque obligaret cõductores ad id ſoluendũ,perinde ac ſi expreſsè in cõtractu deductum eſſet.l.excepto.C.loc.l.domini prædiorũ.C.de agri. & cenſi.lib.xj.l.quod ſi nolit.§.qui aſsidua.ff.de edi.edic.l.j.in fi.cum ſeq.in prin.ff.de aqua plu.arc.¶ Ergo & pari ratione ſta-
11 tutum debet poſſe obligare.† quia ſtatutum & conſuetudo non differunt penes cãm efficientem & eius poteſtatẽ: ſed penes modum & formã,vt inquit Bald.in l.conſuetudinis.in j.col.C.quæ ſit lon.conſue.allegat.l.oẽs populi.ff.de iuſt.& iu.& l.de quib. cum ibi no.ff.de leg.& not.Bart.in l.de quibus in ver.nunquid de eſſe conſuetudinis ſit nõ eſſe ſcriptum,&c.Bal.in l.ij.in fi.C.
12 de bo.quæ lib.† vbi dixit quod ſi quis promiſit reſtituere dotem in omnem caſum & euentum reſtituendæ dotis,ſecundum formam ſtatuti quòd etiam videtur promiſiſſe in omnem caſum reſtituendæ dotis ſm formam conſuetudinis: quia conſuetudo

13 idem est ꝙ statutũ ſm eum. allegat præalleg. l. de quibus. ¶ † Fortificantur prædicta: nam poteſt præiudicari iuri priuatorũ facto ciuitatis vel ſuperioris, vbi agitur de publica vtilitate ex tali facto reſultante. d. l. Lucius. ff. de euic. cum concor. s̃. alle. & ideo dicit Ang. in l. bene à Zenone. C. de quadr. præſcrip. ꝙ ciuitas pro pace habenda poteſt cõcedere bona ſuorum ciuium. allegat no. per Inno. & Ioan. An. in c. in noſtra. de iniur. & dam. da. ¶ Dicit ſimiliter Ang. in l. conuentionũ. ff. de pact. ꝙ duces belli, qui illud proprio nomine inducunt ſicut ſunt principes, & barones facientes pacem, poſſunt remittere iniurias & damna data in ſubditos eorum: ita ꝙ in perpetuum non poſſunt conqueri neque ciuiliter nec criminaliter. allegat no. per Inn. in præallegato. c. in noſtra. ita etiam dicit feciſſe ciuitatem Peruſinam, cum pacem cum eccleſia contraxit. ¶ Et idem voluit Ang. in l. venditor. §. ſi conſtat. communia præd. vbi etiam pro hoc alleg. l. ſi quid in bello. ff. de cap. & ꝙ habetur in l. iij. §. ſi is pro quo. cum ibi not. ff. qđ quiſque iuris. cum ibi no. per Guil. & Ang. in l. Antiochenſiũ ff. de priuil. credi. & Bal. in præalleg. l. conuentionũ. ¶ Et etiã Bal. in l. quicũque. in vlt. col. C. de ſer. fugi. vbi dixit ꝙ ꝑ generale ſtatutum populi, vel per duces belli, cum ſit officium ab vniuerſis commiſſum, poteſt præiudicari iuri priuatorũ: quia res quæ communiter proſunt omnibus præferuntur ſpecialium perſonarum commodis. allegat authen. res quę. communia de leg. & no. etiã Bald. in l. reſcripta. C. de preci. impe. offe. faciunt no. per gl. in c. conſtitutus. de relig. do. ¶ Ad idem quod Bar. in l. iubemus nullam. C. de ſacroſanct. eccle. vbi optimè tex. per quem dicit Bart. ibi, quòd poteſt capere rector ciuitatis animalia priuatarum perſonarum cauſa mittendi frumentum in exercitum. ¶ Apertius firmat hoc Bart. in l. quæ cum. in fi. C. de fide inſtru. & iur. haſt. fiſ. lib. xj. Vbi dixit quòd illa lex facit quòd illi qui emerunt in cõmuni Peruſij bona bannitorum, non cogentur reddere bannitis ex forma capitulorum pacis hoc dicentium: quia ſi ſuper hoc nõ valet reſcriptum principis, vt ibi, multominus ſtatutum vel pactum ciuitatis. Sed veritatem dicit eſſe in contrarium: quia quæſtio prædicta loquitur quando illud fit propter publicam vtilitatem: quo caſu etiam ciuitas poteſt res bannitorum auferre. l. certa forma. C. de iure fiſ. lib. x. & d. l. item ſi verberatum. §. j. cum ſeq. ¶ Idem in ſimili voluit Ang. in conſi. liij. incip. in quæſtione propoſita dubium facit ordinamentum, vbi voluit quòd ſi debitores inopes erant abſoluti & liberati per ſolutionem ſolius partis debiti poſſet per ſtatutum induci, quòd ipſi debitores ad for-
c tunam pinguiorem [c] peruenientes teneantur ad integram ſolutionem, nõ obſtante priori ſolutione. ¶ Idem dicit Ange. in conſi. lxiij. nobilis miles dominus Raymundus, &c. vbi tenet quòd propter bonum publicum poſſit ciuitas per ſtatutum diſponere quòd ſi banniti relegati nõ ſeruauerũt certos confines, incidant in pœnam mille ducatorum: & quod dicta pœna committatur vt exequatur non ſolum contra eos, ſed etiam contra eorum coniunctos per lineam maſculinam, vſque ad quartum gradum. allegat. d. l. certa forma. & ea quæ not. d. ca. in forma. & ea quæ not. in c. noſtra. per Inn. cum ſimi. ¶ Facit quod habetur & quod ibi not. in l. iure. C. de fabri. lib. xj. & Bald. in l. ſancimus. C. de pœnis, & quòd not. Ant. de But. in c. niſi. de offic. deleg. vbi voluit quod pœnam concernentem intereſſe priuatum ſuperior poſſit cum cauſa remittere & præiudicare priuato. allegat not. in d. c.
14 quæ in eccleſiarum. cum concor. ibi allegat. per eum. ¶ † Confirmatur, quia videmus quòd ab iniquitate ſtatuti generalis non poteſt quis appellare & dicere ſe grauatum. l. fin. & ibi no. Cyn. Bart. & Ang. ff. de ap. recip. l. ſi qua pœna. ff. de ver. ſi. l. ij. §. ex actis. de orig. iur. niſi ſtatutum eſſet conditum contra certam &
d ſingularem perſonam, [d] puta in præiudicium tertij: quia tunc verum eſt quòd poterit appellare tertius iniquè per ſtatutum oppreſſus, ſecundum Bart. in d. l. fi. allegat l. ſi priuatus. ff. qui & à quibus l. toties. ff. de pollic. & l. ſi conſtat. ff. de appel. & idem voluit Bart. in l. omnes populi. in v. q. prin. in fi. & Bald. in l. iudicibus. C. de ap. & quorum ap. non recipiuntur. l. quiſquis. Sed dictum ſtatutum eſt generale contra omnes conductores molendinorum, vel habentes: & qui habebant molendina, dato quòd ſit iniquum & præiudiciale eis & irretractabile. ¶ Corroboran-
15 tur prædicta † quia ſtatutum debet interpretari, vt non ſit inane: & quòd aliquid operetur. l. fi. ff. ad municip. l. ſi quando. de leg. j. c. ſi Papa. de priuile. in vj. & declarat Bart. in l. iiij. §. prætor. in ver. ſed quæro quid ſi ſtatutum dicat quòd citetur &c. de vſuca. & Bal. in rub. ff. de dam. infec. & in l. ij. C. qui accu. in pe. col. & Ant. de But. in c. cauſam. de do. & contu. ¶ Et ſi dictum ſtatutum non intelligeretur de vegetibus opportunè faciendis occaſione alicuius foueæ, vel aquæductus tranſuerſantes canale factum opere communitatis vel ſuperioris, nihil operaretur, inane eſſet quo ad dominos molendinorum, quod oſtendo. Nam vbicunque caſu aut facto ipſorum d. molendinorum, flumen aliquod vel aquæductus alius trãſuerſaret canale, nõ eſt dubium ꝙ abſque diſpoſitione ſtatuti onus faciendi vegetes ſpectet ad dominos molendinorum, & quod ſpectaret etiam commodum iuxta regulam, qui ſentit. de reg. iur. in vi. cum concord. ibi alleg. in gloſſ. Nam ad habentem ſeruitutem aquęductus ſpectat onus refectionis. l. j. in princip. & §. j. ff. communia præd. & l. loci. §. ſi quis mihi. ff. ſi ſeruen. ergo cum ſtatutum de cuius validitate in dubium non refricatur, nihil operatur quo ad dominos molendinorum in caſu propoſito vel ſimili: igitur debet in caſu iſto verificari vt ſcilicet domini ſuis ſumptibus etiam ſi ſtatutum non dictat ſubeant onus dictæ vegetis. Et prĕmiſſa clarius procederent in his dominis molendinorum, qui poſt dictam tranſlationem canalis molendina conſtruxerunt & acquiſiuerunt: quia ipſi non poſſunt allegare aliquod ius ſibi delatum eſſe ex tranſuerſatione prædicta: quia tunc temporis nullum ius habebat. & intelligatur ſecundum diſpoſitiones dicti ſtatuti molendinum acquiſiuiſſe. arg. l. ſi duo. ff. de acqui. hær. l. ſi prius. §. rectè placuit. ff. de aqua plu. ar. ¶ Inducit etiam præſumptionem pro iniuſtitia communis illa ſententia quæ lata fuit in fauorem communis
16 cum alio litigante. † quando licet ſententia lata cum alio in fauorem meũ non facit ius & contra tertiũ aliũ qui in iudicio non fuit, iuxta. l. ſæpe. ff. de re iud. l. ij. C. quando res iud. non not. in c. quamuis. de re iud. Tamen inducit præſumptionem pro me. & iſtud eſt illud quale præiudicium, quod facit ſententia inter alios lata, habetur in l. à ſententia. in princip. ff. de appel. & l. ſi duo patroni. in princip. cum gloſſ. & ibi doc. ff. de iureiur. & no. Bart. in l. admonendi. circa vlt. chartam. ff. de iureiu. in ver. quæro quid ſi dicta teſtium ſunt recepta. & Ant. de But. in c. fi. de iureiur. ¶ Clarebunt inſuper iura communia ex his quæ ſtatim ſubiungam reſpondendo ad allegata in contrarium ad quod accedo. ¶ Non enim obſtat primum & ſecundum arg. quod illa procederent vbi non extaret ſtatutum de quo ſupra. ex quo quidem ſtatutum euidentiſſimè diſponit onus, de quo quæritur, ad conductores & dominos molendinorum pertinere, vt eſt. s̃. probatum. ¶ Ad tertium argu. reſpondeo quòd iura in contrarium allegata loquuntur quotieſcunque ſuperior vel ciuitas vellet diſponere, aut aliquid facere contra certam & ſingularem perſonam, puta contra Titium & in eius præiudicium, quia tunc reſtauratio opportuna eſt. & ita ſimpliciter Ang. in d. cõſi. cxxxix. Nam loquitur in ſtatuto ſeu ordinamento edito ſingulariter contra Titium vt patet in themate quæſtionis ſuæ. ¶ Nos autem loquimur in caſu in quo viget ſtatutum generale communiter contra omnes qui conduxerunt vel habuerunt molendina, & ſtatutum exprimit quòd ſuis ſumptibus. Hæc autem longe differunt vel aliquid facere vel ſtatuere contra ſingularem perſonam, & facere legem generalem. probatur ex his quæ dixit
17 Bartol. in l. toties. ff. de pollici. vbi inquit not. † quòd ciuitas per ſtatutum non poteſt alicui auferre ius ſuum, vt hic, & in l. priuatus. ff. qui & à quibus quod intelligo verum ſingulariter vni homini ſeu quibuſdam hominibus. facit ſupra ad l. Iul. de anno. l. fi. ff. ad municip. & ff. de admi. re. ad ci. per l. decuriones. Sed generaliter faciendo ſtatutum bene poſſet. l. venditor. §. ſi conſtat. ff. communia prædi. & l. antiochenſium. ff. de priuileg. credi. & in l. fi. in princip. de appel. recip. & in l. omnes populi. in fine. v. q. princip. ergo non infertur de vno ad aliud, id eſt, de ſtatuto facto ſingulariter ad ſtatutum generale. patet ex not. per Bald. in l. iudicibus. C. quorum app. non re. ¶ Item contraria iura non loquuntur quando expreſſe ſtatutum non diſponeret quòd ſuis ſumptibus teneatur ad onus à ſtatuto noſtro: expreſſe ſtatutum de cuius validitate etiam reuocatur in dubium. vnde cum iſtis futuras vegetes etiam tranſuerſales indubitanter trahatur de primo ad vltimũ patet quòd ſuis ſumptibus teneri debent domini molendinorum iuxta diſpoſitionem ſtatuti. ¶ Minus etiam obſt. quartum arg. de his quę Cy. & Bal. in l. Gallus.

Gallus.in §.& quid si tantum. Quia respondeo ꝙ Cy.& Bal.lo-
quuntur quãdo nulla suberat iusta causa propter quam auferret
ciuitas bona alteri quæsita vt patet iuribus allegatis per eos. Se-
cus si hoc suaderet publica vtilitas:vt in terminis firmat Bar.in l.
quæcunque.C.de fide instr.& iure hast.fis.libr.xj.cum concor-
dan.supra allegatis. ¶Ad quintum argumentum supra respon-
deo ꝙ dato ꝙ aliud sit facere,& aliud reficere strictè accipiendo
tamen considerando statutum,de quo supra, videtur etiam sen-
sisse de manutentione non solum de prima constructione: patet
18 ibi dum statutum dixit,ornare & ornatum tenere.†per sequen-
tia enim declarantur præcedentia.l.qui filiabus.in princi.& l.si
seruus pluri.§.fi.ff.de leg.j.l.vtrum.ff.de peti.hę.l.item quia.ff.
19 de pac.¶†Præterea dictum statutum emanauit causa publicæ v-
tilitatis:vt necessitatibus hominum & opportunitate viuẽdi seu
valendi gauderent:in quo dicitur publicus fauor versari. declara
tur in l.cum hi.ff.de transa.in prin.facit tex.lxxxvj.dist. pasce.er
go ex identitate rationis patitur extensionem ad similes casus,vt
no.in l.si constãte.in princi.iunctis ibi no.per Bar.in ix.q.j.par-
tis.ff.sol.mat.& gl.in l.illud.& l.fi.C.de sacrosan.eccle. & gl.in
l.miles.in prin.ff.de re iud..iuncto textu & glo.in l.si à primo.in
princip.ff.de liber.& posthu.inducendo eam prout ibi inducit
Ange.& præsertim fieri potest dicta extensio.l.j.§.pen. cum gl.
ff.de mor.infe,¶Sed ita est quòd in correctoriis ex identitate ra
tionis,potest fieri extensio ad casum qui sublata significatione
comprehenditur sub expresso,vt colligitur ex no.per gl.& doc.
in cle.j.in verbo,eligatur.de elect. Nam sub electione de qua lo
quitur ille tex.in lata significatione includi debet prouisio, quia
qui prouidet alteri de beneficio eligit eum ad beneficium : facit
quod habetur in c.querelam.de elect.& in c.relatum. de præb.
¶Ita dẽt esse in casu nostro cum in vtroque casu vendicat sibi lo-
cum dicta ratio publici fauoris inchoatiue, cum nulla alia ratio
possit assignari,ratio habetur pro expressa vt no.gl.& ibi Bal. in
l.quamuis.C.de fideicommis.& Bal.in l.maximum.in iiij.col.
C.de libe.præte.& in l.quoties.C.de fideicom.& Io. de Imo.in
20 l.fin.ff.de hæredi.insti.†denique statuta semper extẽduntur ad
casum,sine quo disposita per statutum non poterant commode
sortiri effectum,vt dicit Barto.in l.omnes populi.in vj.q.princ.
allegat l.si stipulatus fuero per te non fieri.ff.de verbo.obli.& l.
nõ distinguemus.ff.de ar.& l.ad rem.& l.ad legatum.ff.de ꝑc.
& l.ij.ff.de iuris.omnium iudi. ¶Sed ita est quod statutum non
haberet cõmodè suum effectum,nisi ad ea quæ omni exceptio-
ne remota,possunt compelli domini molendinorum ad facien-
dum,compellantur etiam ad faciendum refici:ergo &c. ¶Idem
no.Bar.in l.non dubium.C.de legi.& Anto.de Butr.in repe.ca.
fin.de consue.in lxj.col.in x.fal.¶Et dicit etiam ibi do.Anto.de
21 But.in prima fal.ad confirmationem præmissorum,quod † vbi-
cunque verba secundum latissimam significationem possunt tra
hi ad alium casum semper ex identitate rationis fit extẽsio. Ideo
dicit quòd si statutum vel consuetudo permittit occidere banni-
tum,videtur etiam permittere vulnerare : quia vulnerare potest
dici occidere,saltem quo ad vulnerantis intentum.ff.ad l.Aquil.
l.illud.¶Pro hoc allegat.c.j.de elect.lib.vj.vbi verbum præben
da,extenditur ad omnia beneficia,quæ largo modo possunt di-
ci præbendæ.allegat etiam no.per Ioan.Imo.in c.sciant.de elec.
in vj.& no.per gloss.in clemen.j.ver.gregibus de deci.in c.quia
periculosum.ver. episcopis.de sentẽ.exc.in vj. ¶Et latius per d.
Anto.in d.c.fin.de consue.vbi etiam prædicta intelligit vera si-
ue ratio sit expressa in statuto siue non : quia expressio rationis
non facit quòd maior fiat extensio in correctoriis.vt no.gl.iun-
cto tex.in clemen.auditor.de rescri.& Bart.ad reprimendam.in
ver.nec eorum.& Anto.de Butr.in d.c.fi.in xij.fal. & Ioan.de
Imo.in l.si vero.§.de viro.ff.solu.mat.& in l.ij.§.fin. & in l.æ-
22 dibus.§.j.ff.de dona.¶†Sed ita est quòd largè capiendo, refice-
re,dicitur facere,vt supra dixi:ergo statutum de faciente exten-
ditur ad reficientem.facit gloss.no.in authen.hi qui ob.in prin.
in versic.ad curationem.Item statutum debet intelligi de tali ve
getis factione,quæ sit perpetua.l.seruus.& quod ibi Cyn. Bart.
& Bal.C.de pœnis.& quod no.Bart.in l.sicut.§.superuacuum.
ff.quibus mod.pig.vel hypo.sol.& quod no.Rayn.& Bart.in l.
Titio centum.in prin.ff.de cond.& demonst.& Bald.in l.qui li-
citè.C.vt lite pen.cum simi.Non obst.vj.argu.de lega.ij.de iu-
re do.impe.cum simi.quia respõdeo quòd protestatio facta per
commune,declarat ꝙ soluendo non habuit animum renuncian
di iuri sibi competenti ex statuto.l.si debitor.§.j.ff. quib.mod.
pign.vel hyp.sol.l.at si quis.§.plerique.ff.de relig. ¶Talis enim
protestatio conseruat ius protestantis vt no. Guil.& doc.in l.ele
ganter.in prin.ff.de pig.act.& in l.libera.C.de sen.& in l.si quis
alien.ff.de so.& Bar.no.in l.fi.in vlt.col.ff.de eo quod cer. lo.&
Io.de li.& Dominicus in c.fi.de consue.vbi pulchrè in materia.
¶Et in proposito nostro not.Bar.in l.j.C.de his qui spõ.mu.pu.
23 su.lib.x.†vbi inquit quod quando quis subit onus sponte,debet
protestari ne præiudicet sibi vel priuilegio suo.& ideo dicit Bar.
ibi ꝙ quando fuit sibi posita præstantia à qua se poterat excusa-
re, facit scribi in libro rationum vel solutionum quod soluebat
non animo p̄iudicandi sibi in priuilegiis & pactis sibi factis & ꝑ-
batur hoc in d.l.j.& no.idem in l.voluntariæ.in v.quæstione.in
fine.C.de excusa.tut.Præterea non obstat.l.ij.C.de his qui spõ.
mu.pu.sub.& in d.l.voluntariæ. ¶Potest etiam aliter responde-
ri vt latè per Pet.& Cyn.in d.l.voluntariæ. vnde extra casum.d.
l.ij.& simi.est necessarium ꝙ quis venerit contra suum priuile-
gium, cum cursu annorum xxx.c. accedentibus. & c.si de cęte-
ro.de priuileg.& l.fal.C.de diuer.rescrip. ¶Non obst.text.in c.
cum illorum.& in c.cum accessissent.potest enim responderi se
cundum Compo.quòd ideo non tollitur, quia illud tollere erat
valde fauorabile propter ampliationem seruitiorum regulariter
enim secundum eum non tollitur nisi spatio xxx. anno. quis cõ-
trauenerit in iuribus contrariis. ¶Vel aliter potest responderi vt
per gl.in d.c.cum accessissent.& latius per doc. vel potest dici ꝙ
24 secundum Inno.de priui.in c.accedentibus. †quòd vbi persona
habens potestatem renunciandi soluit,priuilegio videtur renun
ciatum:ita intelligit illum tex.Sed ita est quòd ex forma statuto-
rum solum commune sine certa solennitate non potest obliga-
ri : ergo non potuit renunciari priuilegio, & in consequentiam
liberare dominos molendinorum : quia talis renunciatio & li-
beratio dicitur obligatio.l.si vnus.§.pactus ne petere.& ibi hoc
no.voluit Bar.ff.de pac.in iij.col.cum seq.& in l.Meuia.§.fin.ff.
solu.matr.& in l.iubemus.C.ad Velleia.& Bald.in l.pactum.in
xxj.q.C.de colla.facit etiam ad impediendam dictam renuncia-
tionem.l. præses.cum materia.C.de transactionibus. ¶Ad vlti-
mum vero argumentum.d.l.cum de in rem verso.de vsu respon
deo quòd protestatio tollit ar.ac esse in potentia facultatis obli-
gan.commune sine solennitate,vt in proximo arg.dixi.& in spe-
cie firmat.Bald.in l.fi.C.ne de sta.defun. vbi dicit quòd.l. cum
de in rem verso.cum si.non habet locum quando potest appare-
re quòd quis soluit non animo obligãdi. potest etiam aliter res-
ponderi vt colligitur ex no.per gl.& Bar.in l.cũ de in rem verso.
in vlt.col.quòd breuitatis causa omitto. ¶Ex quibus concludo
breuiter commune Mutinæ posse à dicto onere in posterum se
tueri prout est subtilissimè deductũ per præstantissimum aduo-
catum communis in suis allegationibus. Ita vt superius conclu-
sum est puto iuris esse. Alex.

ADDITIO.

a Rubricis.Bar.Alex.& Ias.l.j.si cer.pet.Pano.Dec.c.bonæ.de consi.vti.vel inuti.Dec.cõsi.ccclxxxvj.col.fi.Ias.cõsi.cxcviij.nu.7.lib.j.Marsi.consi.xix.nume.5.Adde Dec.in rubr. quod quisque iur.Ias.consi.ccv.col. vij.lib.ij. Alexan.infra libr.iij.consi.xiij.nu.7.

b Aliud Alex.in rub.ff.sol.mat.Gemi.consi.cxvij.nu.6.Ias.l.j.§.si quis ædificium.de ope.no.nun.rep.l.quominus. nu. 11. de flu.& col.fi.Feli.Deci.c.cum accessissent.col.fi. de consti.Dec.in l.j.in fi.prin.ff.quod quisque iuris.l.domum.de regu.iur.Cur.Iunior.tract.feudo.par.ij.q.j.& consi.clviij.col.iij.Fel.c.consuluit.de Iudæis.

c Pinguiorem.fa. Hipp.Marsi.repe.l.raptores.C. de rapt.virgi.nu.23.

d Personam. Iason.consil. clxj.in fin.libr.j. consil.cxx. in fin.lib.iij.

EPITOME.

Scriptura priuata facta vt detur alteri parti plenè probat contra scribentem,licet scripta sit absente parte.

CON-

CONSILIVM CXCI.

VIſa ſcriptura priuata manu d.Franciſci confitentis ſe ha-
buiſſe & recepiſſe à Blaſio Antonio florenos centum au
ri ad trafficandum in arte, ad lucrum & damnum, prout
latius in d.ſcriptura continetur, & petitione producta nomine
d.Franciſci contra cohæredes d.Blaſij Antonij, in quibus in effe
ctu dicit ſe confeſſum fuiſſe & habuiſſe d.pecuniam ſub ſpe futu-
ræ numerationis, & quod nunquã habuit d.centum florenos, &
propterea petit declarari ſcripturam nullam fidem facere. & nul
lam obligationem producere, attento maximè quod d.Franciſ-
cus eſt intra tempus biennij præfixi ad opponendum exceptio-
nem non numeratæ pecuniæ, vt latius in d.petitione cõtinetur.
1 ¶†Concluſiuè loquens dico d.ſcripturam fidem facere, & ꝯ ſcri
bentem probare ea quæ in ſcriptura continentur quotieſcũque
ille qui eam ſcripſit confitetur eam ſe ſcripſiſſe l.Publia.in fin.ff.
depoſi.in auth.de inſtru.cau.& fide.§.ſi quis igitur.cũ gl.in ver.
facimus.l.ſcriptura.cum ibi no.plenè per Bar.& alios.C.qui po.
in pig.ha.l.cum de indebito.§.fi.ff.de proba.& melius per Bar.
& alios ſcribentes in l.nuda.ff.de dona.& in l.admonendi.ff.de
iniu.¶Ergo cum non neget Frã.ſe ſcripſiſſe apocham prædictã,
imo confiteatur vt ẽt apparet ex ſuo proprio libello, qui ꝯ eum fi
dem facit.l.ij.C.de inſt.& ſubſti.ſub condi.fac.l.cum pretium.
2 C.de libera.cau.facit fidem d.apocha contra Franciſcum† & da-
to etiam quod d.ſcriptura eſſet facta abſente d. Blaſio Antonio,
prout videtur aſſerere d.Franciſcus in libello.tamen probat ple-
nè non obſtante d.abſentia, vt latè probat Bar. in præalle.l. nu-
da.ff.de dona.Et præſertim cum ſcriptura fit vt detur ei in cuius
fauorem erat.l.plures apochis.de fide inſtr.cum ibi no.& l.fi.§.
fi.ff.de condi.inde.¶Nam huiuſmodi ſcripturæ, quæ fiunt vt dẽ
tur alteri parti, quamuis ſint ſcriptæ parte abſente, probant ſicut
dicimus in epiſtola.& in d.l.Publia.§.fi. & etiam firmat hoc in
tali ſcriptura Io.de Imo.in d.l.nuda.no.d.l.cum precum.& Bar.
in l.certum.§.ſi quis abſente.ff.de confeſ. licet quo ad ſcripturã
libri rationis factam parte abſente teneat Io.de Imo.in d.l.nuda.
ꝙ non probet, quia ſcribitur per ſcribentem vt retineatur penes
ſe: non autem vt detur creditori, vt ſic in hoc licet contra Bar.ibi
per d.l.nuda.& per alia ibi allegata per eum. hoc etiã in effectu
quo ad caſum noſtrum tenuit Bal.in l.vnica.in ij.opp.C.de con
feſ.& circa.ij.vel iij.col.& in l.ſi quis ex argentariis.§.ex hoc.ff.
de eden.Et licet quo ad ſcripturam libri aliqui diſſentiant, tamen
quo ad hmõi ſcripturam nemo contradicit: vt etiam firmat Ant.
de But.in c.ſi cautio.circa j.col.de fide inſtr.& in c.ſi circa v.vel
3 vj.col.extra de confeſ.¶†Et vbicunque debitor in ſcriptura cõ-
fitetur ſe debitorem ex alia cauſa quã mutui vel dotis talis cõfeſ-
ſio præiudicat ſtatim & non habet confitens biennium ad oppo
nendum exceptionem non numeratæ pecuniæ.l.generaliter.&
ibi gl.in ver.deſcendentibus.& in ver.caſum.C.de non nu.pec.
l.in contractibus.& ibi gl.j.& vtrobique no.doc.eo.ti.& ratio-
nem differentiæ ponunt doc.in locis præallegatis.maximè in d.
l.in contractibus.& canoniſtę in c.fi.de ſolutio. ¶Sed confeſſio
de qua in d.ſcriptura nõ eſt ex cã mutui, ſed ex cã ſocietatis, quia
in chirographo dicitur ꝙ confitetur habuiſſe centum florenos
ad trafficandum in artificio lanæ ad lucrum: ideo tunc dicitur eſ-
ſe contractus ſocietatis, vt in c.per veſtras, iuncta gl.in verbo lu-
cri.& ibi expreſſius no.doc.de don.inter vir.& vxo.& gl.& doc.
in c.plerique.xiiij.q.iiij.vnus.n.ponit operam, & alius pecuniã,
& lucrum & damnum debet eſſe commune.imo tũc dicitur eſſe
cõtractus ſocietatis.l.j.& ibi plene no.C.pro ſocio.& l.ſocietas
4 contrahitur.§.j.ff.pro ſoc.¶†Et vbi non eſt facta mentio quan-
tam vnuſquiſque ſociorum lucri & damni partem ferre debeat,
intelligitur quod quilibet dimidiam ſentire debeat, vt l.ſi nõ fue
rint.ff.pro ſocio.& no.in d.l.j.& habetur inſtit.eo.§.j.& ꝙ iſte
ſit contractus ſocietatis tenet expreſſe Sal.in aut.ad hæc.in xiiij.
q.C.de vſur.¶Vbi autem totum damnum deberet eſſe recipien
tis pecuniam: quia ita conuentum eſſet, tunc etiam non eſſet mu
tuum: dato ꝙ actum eſſet ꝙ dans pecuniam deberet partem lu-
cri ferre, allegat id quod no.in c.pleriſque.cum aliis ibi not. per
eum ibi: & per eum in l.Mutius.ff.pro ſocio. ¶Nec ob. quod in
fine d.ſcripturæ dicitur ꝙ d.Frãciſcus ita facit, quia ipſe eſt credi-
tor Leonardi, & magiſtri Georgij qui debitores nõ volentes ſol-
uere d.Franciſco, fuerunt contenti ꝙ d.Franciſcus acciperet d.
florenos centum, promittentes ſoluere d.Blaſio Ant.id qđ eſſet
d.Blaſio Antonio.ſolutum pro eo tpe ꝙ d.Franciſcus teneret d.
pecunias ſecundum mores bonorum mercatorum: quia rñdeo
ꝙ d.bona ſi bene ponderentur in aliquo non ꝯdicunt cõcluſioni
quã ſupra feci, nec his quæ continentur in principio d.chirogra-
phi.Nam licet dicatur ꝙ d.debitores Franciſci promiſerũt illud
quod eſſet d.Blaſio Antonio, ſeu Algoſto ſm mores boni mer-
catoris, quia boni mercatores qui capiũt pecunias ab aliquibus
ad trafficandum prout accepit d.Franciſcus, debent ſoluere dimi
diam partem lucri.& qui pecunias tradidit accipit partem dam-
ni ſi quid contingeret cum ita iuſtitiæ conueniat, vnde intentio
& effectus verborum d.ſcripturæ circa partem poſtremam eſſe
videtur, ꝙ attento ꝙ ſi d.debitores Franciſci ſoluiſſent Franciſco
debitum, non habuiſſet neceſſe accipere d.florenos centum à d.
Blaſio Ant.ad trafficandum: iõ cum ſuis pecuniis exactis à d.de-
bitoribus potuiſſent trafficare, & ſic omne lucrum ſi quod factũ
eſſet ſpectaſſet integrè ad d.Franciſcum. ¶Præterea intentio d.
Franciſci ſcribentis fuit ꝙ d.ſui debitores qui fuerunt ſibi ſoluen
di, debeant pro intereſſe d.Franciſci ſatiſdare d.Blaſio Ant.de il-
la dimidia lucri quod continget fieri per d.Franciſcum, & ſic to-
tum lucrum remaneat apud Franciſcum, vt remanſit ſi d.debito
5 res d.tpe ſoluiſſent d.Franciſco: & illud eſt iuri cõueniens † cum
perſona cõſueta negotiari & mercari ꝓut eſt d.Franciſ.põt rõne
moræ ſibi factæ à debitore exigere intereſſe rõne lucri ceſſantis.
l.iij.§.fi.cum ibi no.ff.de eo quod certo loco.& plenè no.in l.j.
C.de ſen.quę pro eo quod intereſt.& ibi plenè Bar.in ver.venio
ad vltimam partem.& per eundem in l.numis.ff.de in litem iu-
ran.& no.Cy.auth.ad hæc.in iij.q.C.de vſu.& doct.in c.ſacro.
de ſen.exc.& Pe.de Anch.in cle.j.§.ſane.de vſur.¶Et iſte intel-
lectus tanto magis eſt amplectendus circa verba d.ſcripturæ: qa
6 per eum ceſſat omnis repugnãtia in verbis† & ſcriptura ſemper
ita interpretari debet: vt ceſſet omnis in ea ꝯrietas.prima conſti.
C.§.quib.& arg.c.cum tu.de teſti.no.Cy.in l.in exercendis.C.
de fide inſtr.& Bar.in l.ſcripturæ.eo.ti. ¶Ergo cum in principio
chirographi contineatur ꝙ d.Frãciſcus receperit d.pecunias ad
lucrum & damnũ, quæ verba denotãt ꝯctum ſocietatis, vt proba
ui: ergo debent intelligi ꝙ ꝯrium non importent ſequẽtia verba
& nõ debet in dubio capi interpretatio qđ actus trahatur ad illi-
citum.l.ſi procurator.in prin.ff.de condi.indebi.nemo.pro ſo-
cio.l.patet.ff.quæ in fraud.cred. vnde cum nõ debet intelligi ꝙ
ille ſit ꝯctus mutui: pro quo debeat vltra ſortem ſolui: quia con-
tineret vſurã & actum illicitum.c.conſuluit.c.nauiganti.de vſu.
xiiij.q.iij.putant.c.vſuris. ¶Ex quibus omnibus breuiter cõclu-
do d.ſcripturam fidem facere ꝯ ſcribentem, & probare eum eſſe
obligatum ad d.ſummã & ſolam oppoſitionem exceptionis nõ
nu.pec.factam etiam intra biennium per d.Franciſcum non re-
leuare d.Franciſcum quo minus obligatus ſit: & per conſequens
pronunciari oportere ꝯ d.Franciſcum ſuper d.libello, & victum
victori in expenſis condemnando.l. properandum.§. ſinautem
alterutra.C.de iu.& in §.oportet.in auth.de iud.Alex.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio antiquior præfertur.*
3 *Obiicere licet de petitione antiquiore tertij.*
4 *Dominium ſuperueniens prodeſt in publiciana, lite penden-
te, ſed non ſimplex titulus ſine dominio.*
7 *Petitorium ſimul cum poſſeſſione quibus verbis deducatur.*

CONSILIVM CXCII.

Hieronymus de tortis.

IN cauſa & lite inter Cathalanum & Marſilium agẽtes
& Bolognũ de Bolognis, & alios de Burianis &c. ¶Vi
ſis[a] dubitationibus ſolennibus viam veritatis aperien-
a tibus per dñm Alexandrum de Liuigariis de Peruſio,
vicarium curiæ epiſcopalis, & dñm Marianum de manu eius col-
legã. ¶Viſis ẽt quibuſdã ſolennibus allegationibus pro ſolutio-
ne dubiorum per famoſiſſimũ doctorẽ ſi ſuæ ſunt, vt mihi d.eſt p
dñm Alexãdrũ de Imo.qui conatur ſoluere velle dubitationes il
las dominorum iudicum.Dico dubitationes præmiſſas tã ſolen-
nes

nes & elegantes intactas remanere, & esse in viridi obseruantia
non obstantibus solutionibus solennibus dñi Alexandri prædi-
cti. ¶ Et ne membranas occupem subiicio breuissimè ꝙ domini
iud. appel. habent pronunciare malè iudicatũ & b ñ appellatum:
& ad hoc ostendendum videant dñi iudices cõsilium famosissi-
mi dñi Antonij de prato veteri. & etiam alia consilia & allegatio
nes aliorum doctorum in fauorem illorũ de Bolognis & illorũ
de Burianis reorũ, qui probarunt de possessione illorũ de falceto
suorum authorũ per sententias adiudicationũ quæ sunt mixti iu-
dicij, vt per Bal. in l. post sententiam. C. de sen. & de ti. suorum a-
ctorum probarũt ẽt de dñio per confessionẽ aduersariorum qui
in positi. confitentur possessores esse dños dictæ petiæ terræ, cui
cõfessioni stari debet donec probet̃ de errore & per viã restitu-
tionis in integrũ, quia fuit acceptata per partes & latius in allega
tionib. primis. nam non sequitur, sunt minores: ergo restituẽdi:
1 nisi probẽt se læsos hoc est rem aliter se habere &c. ¶ † Probarũt
etiã de possessione antiquiori sui cessionarij, scilicet Leonardi de
Matagliano & per plures testes: ergo clarũ est ꝙ debent absolui,
vt per Bald. in l. qui accusare. C. de eden. & not. in c. licet cãm. de
probat. Et posito ꝙ essent æquales testes vtriusque partis adhuc
debet vincere reus per regulam. l. Arrianus. de act. & ob. & in re
gula fauorabiliores. de re. iu. cum si. ¶ Non. ob. mõ allegata in ꝯ̃-
rium, videlicet ꝙ illi de Bolognis qui sunt rei cõuenti nõ possunt
opponere ꝙ Leonardus de Matagliano habuerit antiquiorem
possessionem, cum nullam cãm dicant̃ habere ab ipso per id qđ
Bar. voluit in l. Celsus. ff. de vsu. in pe. col. & do. An. in c. si diligẽ
ti. de præscri. dum dñt ꝙ quilibet dr̃ bona fide possidere nisi ap-
pareat alius antiquior possessor: quia ille antiquior possessor põt
posteriori opponere illud ꝙ dicit tex. in l. fi. C. vnde vi. Sed alius
possessor non põt: qm̃ quo ad opponentẽ dr̃ iustè possedisse vt in
allegatis iur. &c. Quia primò rñdetur ꝙ ñ faciunt ad casum nr̃m
posito ꝙ dicti de Bolognis nullã haberent cessionẽ à d. Leonar-
do: nã Bar. & d. Ant. loquuntur quo ad obtinendum in possesso-
rio. Præterea illud dictũ Bar. reprobauit Io. de Imo. in c. fin. in vj.
2 col. de præscri. in repe. in ver. sed aduerte. † vbi dicit eo ipso ꝙ ap-
paret rẽ alienã p possessorẽ esse occupatã. licet nõ appareat de an
tiquiori possessione: quia possessio erat vacãs, stat dispositio. l. fi.
C. vnde vi. ꝙ ille q occupat sit in mala fide. ¶ Nõ ob. gl. alle. per
Bar. in l. si qs emptionis. §. j. C. de p̃scrip. xxx. ann. vbi bña fides
p̃sumit̃ in non hñte titulũ. vt habeat & bonã fidẽ: ꝙ patet eo ꝙ
3 poterit credere se hr̃e ex aliquib. circũstãtiis &c. † Nec ẽ verũ (di-
cit ipse) ꝙ qs nõ possit allegare de antiqiori possessione tertij: qa
b istud est falsum ſm ipm,[b] qnimo p̃t ex illa allegatione seq exclu-
sio iuris agẽtis, iuxta no. in l. ij. de excep. rei iu. in l. cum seruũ qs-
piã. C. de ser. fugi. Nam allegãdo possessionẽ antiquiorẽ, sequit̃
ꝙ agẽs est in mala fide: ergo nõ põt agere cũ ꝯstet de possessione
antiquiori. ¶ Cũ ergo posito ꝙ illi de Burianis nullã haberẽt ces-
sionẽ à Leonardo de Matagliano sit ꝓbata antiqor possessio illo
rũ de sala: nõ habet obstare cũ sit vitiosa, & possessio illorum de
Burianis sit bona & titulata, & nõ cũ spoliatione qđ possidentes
spoliauerunt, imo vt dixi, isti de Burianis ꝓbãt de possessione sua
& titulo suorũ authorũ. s. illorũ de salico antiquiori, quã sit pos-
sessio illorum de sala. ¶ Ergo oẽs obiectiones supradictę cessant,
cum iure proprio & suorũ authorum illi de Burianis habeant an
tiquiorẽ possessionem: & sic possessio illorũ de salico fuit iunior,
clãdestina, & vitiosa. c. licet cãm, de ꝓb. cum si. & Bal. in l. si duo
4 vti pos. † Præterea habent titulũ & cãm cessionis à Leonardo de
Matagliano ab hærede suo acquisitũ lite pẽdẽte, qđ ius operatur
effectũ suũ perinde ac si añ litẽ motã esset cõcessum. Inn. in c. ab-
bate sane. de re iu. li. vj. vbi tex. Bar. & Ang. in l. nõ p̃t. ff. de iud.
& cõpo. & alij in c. cũ M. fer. de ꝯsti. & latè di ctũ fuit p do. Ant.
de Prato veteri in cõsilio añ. ¶ Sic patet qđ cõcessio Leonardi de
Matagliano tanquã antiquior, & p ꝯñs illorũ de Burianis cũ ha-
buerãt iura cessa ab hr̃de Leonardi. ¶ Non ob. huic decisioni di-
ctũ Odo. & Bal. in l. quoties. de rei vẽ. & Bar. in l. si autem. §. si
duob. ff. de publ. dũ dñt ꝙ si quis puta Titius, cui cõpetit publi-
ciana cecidit à possessione, q̃ sine titulo pṽenit ad Sẽproniũ. ꝯ̃ q̃
d. Titius intentat publicianã, & ꝓbauit. Sẽpronius vero post li-
tẽ ꝯ̃ se cõtestatã acquisiuit seu emit rẽ ab alio. talis. n. acquisitio li
te pendẽte p̃sumit̃ dolo malo: & in fraudẽ acqsita: vñ nõ ꝓdest.
ita ergo vr̃ dicendũ in ꝓposito, vt cũ isti de Burianis pendẽte lite
acquisiuerint istud ius cessionis sibi nõ ꝓsit tanq̃ male & in frau-
5 dẽ ꝓcuratorũ. ¶ † Quia primò rñdetur ꝙ diuersus casus est Bal.
à casu nr̃o. loquit̃ em̃ in publiciana in qua debet habere titulũ &
possessionem ab vno, qnimo sicut titulus ab vno, & possessio ab
alio nõ causat præscriptionẽ iuxta. l. cũ solus. l. si is q pro em. §. si.
ff. de vsucap. ita nec causat publicianã. l. cũ q. ff. de publi. nimirũ
si pendẽte lite titulus ꝓcuratus non ꝓsit: qa est in mala fide: ergo
non p̃t cõpetere publiciana. & hæc rõ fuit Bal. in l. cogi. C. de pe.
hær. & in l. quoties. de rei vẽ. se remittit ad dicta p ipm in l. cogi.
in qua melius dixi & verius q̃ in l. quoties. & iõ subijcit ꝙ titulus
ꝓcuratus à vero dño ẽt supueniẽs excludit publicianã: qa nõ est
6 curãdũ de bona fide in vero dño. † Nã dñiũ ẽt superueniẽs semp
excludit publicianã, & ita ipe tenet: cũ ergo titulus possessionis
sit q̃situs p Leonardũ, ergo tale ius supueniẽs ꝓdest illis de Buria
nis. ¶ Accedit rõ quare titulus ꝓcuratus in publiciana nõ ꝓdest,
qa esset in ptãte possessoris facere dare titulũ à quocũque extra-
neo nullũ ius habẽte, q̃ rõ cessat in casu nr̃o. Cũ. d. Leonardus ha
buit ius possessionis in dictis petijs terræ. ¶ Nec est verum ꝙ dña
Missina in instr̃o cessionis cõfiteat̃ se nullũ ius hr̃e, nec in ꝓprie-
tate, nec in possessione dictæ rei. Nã solũ cõfessio. d. Missinæ di-
cẽtis se nõ hr̃e ius in dicta petia terræ, refert̃ ad ius dñij nõ autem
possessionis. dñiũ em̃ fuit illorũ de sali. quinimo testes recte dñt
ꝙ d. Leonar. possidebat tanquã suã nec ꝯ̃riũ dicit d. Missina, aliàs
superflua esset cessio: qđ non est dicendũ. & sic recognitio bonæ
fidei est solũ respectu dñij, nõ aũt respectu possessionis: & sic pa-
tet ꝙ bene valuit cessio. ¶ Et est probatũ dñam Missinã fuisse fi-
liã & hr̃dem. d. Leo. p rñsiones ad positiones. Ex quib. omnibus
manifestissimè cõstat de exp̃sso iur̃ dñorũ de burianis, & ex pos-
sessione suorũ authorũ, & ex possessione Leonardi. & eius hr̃dũ
p plures antiqores & meliores testes, q̃ fuerit ꝓbatũ p illos de sa-
la. & hoc quo ad primũ dubiũ. ¶ Descẽdo insup ad ſm ꝙ etiã re-
manet in viridi obseruãtia, videlicet ꝙ debeat esse melior condi-
tio illorũ de bolognis & de burianis, quã illorũ de sala: quia cum
istud iudiciũ possessoriũ sit cõiunctum cũ petitorio, illi de bolo-
gnis ꝓduxerũt plura instr̃a sup ꝓprietate videlicet diuisionẽ fi-
liorũ dñi Bartholomęi de saliceto, & venditionẽ Theodorici: ex
quib. instr̃is iustificat̃ vẽditio seu titulus vẽditionis factæ illis de
bolognis. ergo debẽt obtinere in hoc iudicio tanquã melius iu-
stius, & efficacius ꝓbantes quã illi de sala q ꝓbãt nudã possessio-
nẽ & iuniorẽ, &c. ¶ Nõ obst. mõ allegata in ꝯ̃riũ, & primò dũ ne
gat̃ nõ esse cõiunctũ tũc petitoriũ qđ ꝓbat̃. Nã dñt Marsilius &
Cathalanus ꝙ tenebãt & possidebãt ꝓ sua, & tanq̃ suã vero & iu
sto titulo, & bona fide quandã petiã terræ: ergo vñr deducere pe
7 titoriũ dũ allegant titulũ. † nota ergo primo ꝙ dicũt se possidere
ꝓ sua & tãquã suã iusto titulo: ergo refert̃ ad ꝓprietatẽ. & dũ di-
cit petiã terræ, ñ refert̃ ad possessionẽ petiæ terrę: qa dixisset pos-
sessionẽ petiæ terræ. ¶ Non ob. qđ dr̃ ꝙ licet in libello narret̃ ꝙ
possederint dicti agẽtes iusto titulo, nõ tñ ex hoc sequit̃ ꝙ titulus
ille esset tribuẽs possessionẽ solam, vt est cõcessio facta precario,
vel ex ꝯ̃ctu pignoris. l. si de eo. in prin. ff. de acq. pos. cũ si. Rñdeo
quod illud in casu nr̃o stare non põt: quia agẽtes deducãt in libel
lo dictã petiã terræ possidere iusto titulo: ergo nõ est titulus so-
lius possessionis, ꝓpterea dicit petiã terræ ꝓ sua, & tanq̃ suã, &c.
sed ille q possidet precario ꝓ alieno possidet: ergo non p̃t referri
ad titulũ aliũ ex quo qs possidet nomine alieno, & p cõsequens
patet ꝙ per illa verba simul iuncta censet̃ deductũ petitorium.
¶ Non ob. ꝙ etiã dr̃ ꝙ per illa verba libelli, videlicet ꝙ dicti agen
tes tenuerũt ꝓ sua & tanquã suã dictã petiã terræ, nõ cõcluditur
qđ possederũt titulo habili ad acquisitionẽ dñij, sed solũ ꝙ posse
derũt nomine suo: p id qđ no. Bart. in l. j. in fi. ff. pro suo. & In. in
c. illud. de p̃sum. qa fateor ꝙ nõ ꝓbãt titulũ illa verba. sed bene si
probet̃ titulus habilis ad dictã acquisitionẽ illa verba in libello
inducunt petitoriũ. nec hoc Bar. inficiat̃. in d. l. j. in fi. Bart. enim
dicit ꝙ illa verba non probant titulum, sed bene probato titulo
sub illis verbis includitur petitorium, aliàs sequeretur absurdum
ꝙ non posset probare titulũ proprietatis, qđ non est dicendum:
imo vigore talis libelli agentes poterant probare petitorium: er-
go patet quod coniunctum est & possessoriũ, ergo adhuc militat
8 dubitatio dominorum iudicum. ¶ † Nõ ob. vlterius quod dr̃ per
do. Ant. per illũ tex. in c. fi. de iud. quòd narratio proprietatis in
libello non ampliat vires libelli, vt intelligatur proprietas dedu-
cta: quia debet attendi mediũ concludendi, iuxta not. per Inn. in
c. super literis. de rescrip. Bartol. in l. Aurelius. §. Sticho. ff. de
lib. leg.

lib.leg.Bal.in rep.l.edita.C.de eden.do. Ant.in c.cōstitutus.de relig.domi.cū si.¶ Sed medium concludendi in d.libello est solum possessorium: ergo narratio petitorij non debet attendi per pdicta, sed solū possessoriū &c. qa rñdet & optimè ꝙ non solum in narratione coniunctum est petitorium cū possessorio, sed ēt in conclusione, dum dr̄ instat & petit idē Cæsar dictis nominibus ꝑ vos & vestrū officiū pronunciari & declarari pdicta omnia narrata & singula vera fuisse, & eē ergo &c. cū narrauerit super petitorio: vr̄ etiā super petitorio concludere, & istud est clarū cū post specifice super possessorio concludat: ex quo apparet manifestè ꝙ in narratione & ꝯclusione fuit deductū & petitoriū & possessorium.¶ Sed posito non tñ concesso ꝙ ēt super possessorio solum esset conclusum adhuc dico ꝙ ꝓpter verba narratiua libelli

9 debet coniungi petitoriū cū possessorio, & hoc † propter clausulā & conclusionē generalē in fi. libelli positā super quib. omnib. & singulis &c. quæ cl'a est tātæ virtutis, vt videatur cōclusum & in petitorio & in possessorio. & ꝙ hoc sit verū voluit in terminis do. Abb. in c. cū dilectus. in penu. char. de or. cog. qui refert Cal. de facto obtinuisse, ꝙ propter illam clausulā gñalem quæ cōiter subiicitur, & peto mihi de pdictis iustitiā fieri &c. qa si actor in libello narrauit respicientia petitoriū & possessoriū. & concludit expresse in possessorio addens in fin. istā clausulā generalem &c. postea poterit super petitorio probationes inducere: quia hæc cl'a generalis pōt vtrūque complecti: ex quo in narratione fuit facta mentio de vtroque & conclusio facta in possessorio adiecta cl'a generali ne idem repeti videatur, & vt verba aliquid operentur. c. si papa. de priuileg. in vj. Illa cl'a refertur ad petitorium narratum: ergo posito ꝙ agentes non conclusissent specialiter ad petitorium quod tñ fecerunt, vt s̄. probaui, tñ petitorium censeret esse conclusum, & cōprehendi in hac cōclusione generali.¶ Cū ergo dicti de bolognis possessores iustificauerint possessionē suā cum titulo & bona fide: ergo non est restituenda illis de sala, qui probant possessionē nudā & iuniorē, nec debent restitui obstante sibi exceptione dñij, cum deductum sit & possessoriū & petitoriū. 4 ¶ Nō ob. vltimo ꝙ dr̄ ꝙ dato ꝙ esset deductū in libello ēt petitoriū, prodest titulus emptionis allegatus, ꝙ illo instrumēto non continetur illa petia terræ de qua in libello: imo ex confinibus apparet diuersitas. l. Pōp. scribit si frumentū. §. fi. ff. de rei vē. & Bar. in l. j. C. si vnus ex plu. imo per dispositionē testium partis agētis, apparet ꝙ nō est vnū corpus, maximè ex depositione ij. iij. & decimi testis agentiū: ergo &c. quia respōdeo primò quod imo est eadem petia terræ de qua in instr̄o fit mētio. Nec tertius testis & scd̄s diuersum deponūt, imo deponūt de eisdē cōfinibus de quibus deponūt illi de bolognis, & maximè quia non referūt omnes confines: sed dn̄t alios cōfines, & satis est quod verificentur in duobus confinibus. arg. eorum quæ habentur in l. forma. & ibi per Bar. ff. de cen. & in l. demonstratiō falsa. ff. de condi. & demon.¶ Et posito ꝙ apparet de diuersis confinibus, constat de sua possessione antiquiori, & tanquam cessionarij d. Leonardi.¶ Ex quibus omnibus concluſiuè loquendo cōstat manifestè dictos de Bolognis & de Bitrianis fore, & esse absoluēdos: tñ quia agētes nō probarunt sibi incūbentia. s. spoliationem & possessionem antiquiorē: tū ēt quia rei cōuenti ꝓbarūt de antiquiori possessione & titulo suorū autorū, & super proprio nomine: & etiā probarūt de possessione antiquiori tanquā cessionarij Leonardi de Matagliano.¶ Et posito quod probassent de antiquiori possessione in hoc iudicio qđ est cōiunctū cū petitorio, nō habet locū regula, spoliatus ante omnia est restituendus, iuxta no. in c. j. de resti. spo. & qđ sit cōiunctū cū petitorio probatū est s̄. clarissimè.

10 ¶ † Itē licet eēt solū possessoriū, tñ aduersario patiente admitti ꝓbationes super petitorio cessat illa regula d. c. j. de rest. spo. & sic ex omni capite nō video quin partes dominorum iudicum non debeāt etiam pronunciare bene appellatum & malè iudicatum.¶ Ex nouis tamen actis multa alia possent adduci quæ breuitatis cā omittere statui: quia latius in cōsiliis apparet: tñ ēt ne fastidio afficiam reuerentias vestras, quas scio cognoscere veritatē. vnde etiā considero ꝙ cum sit probatum ꝙ sint x. anni vel circa ꝙ Leonardus de Matagliano mortuus ē, & fuerit probatū ꝑ testes illorum de Bolognis ꝙ Leonardus possedit vsque ad tp̄s mortis suæ, & etiā sit probatū de vel quasi morte Alberti de sala iā sunt x. anni vel circa: qūo ergo ꝓbauerūt spoliationē illi de sala, ñ possum percipere. nam potius spoliasset Leonardus illos de Bolognis, qui habebant antiquiorē possessionem: q̄ spoliasset illos de sala.

CASVS Antiani & conciliū ciuitatis Forliuij dederūt & concesserunt iure proprio & in perpetuum Gasparino quondā blondicini Forliuij præsenti extra numerū dictorum consiliariorū. & extra omne aliud officiū dictæ ciuitatis Forliuij petenti pro se & suis hæredibus, successoribus stipulantibus & acceptantibus ius suū, & facultatē omnimodā ædificādi & fabricandi seu fabricari faciendi domū, seu quodlibet aliud ædificiū cum molendino super dicto canali, aquæductu, vt supra dictū est cū omni iure commoditatis ipsius aquæductus, ripæ, clusæ, & cuiusque alterius cōmoditatis, & vtilitatis ad ipsum ædificiū molendinū, seu gualcheriā spectantē, & qūolibet pertinentē & quæ de iure cohærent, & cohærere debēt, ratificātes ꝑ pn̄tē concessionē, donationē, titulum, & contractū, approbantes & cōfirmantes omne laboreriū, qđ reperiret̃ ip̄m Gasparinū fecisse cōstrui & ædificari casam siue dictū ędificiū ab eo quocūque titulo, & quacūque de causa & forma voluerint potuisse fieri, ac ipsum laboreriū & ædificiū factū fuisse post ptātē & quālibet alicui legitimā cōcessionē cū omnibus obligationibus & missionibus & clausulis. Post prædicta domin. Gasparinus in dicto loco ædificari fecit vnā domū cum gualcheria, postea fecit permutationē de dicta domo & gualcheria cum Romagnolo quondā baroti de pontirolis de Forliuio prout in instr̄o permutationis qđ vobis transmittit̃ apparet. postea dictus Romagnolus in loco dictæ Gualcheriæ fecit molendinū ad macinandū granū: cōtingit ꝙ cōe Forliuij fecit certā pecuniæ taxā soluendā per habentes molendina, & ædificia existentia super canale & aquæductū prædictū ad seruitiū molendinorum & aliorū ædificiorū existentiū super dictū aquæductū & canale, & seruitiū totius cōitatis Forliuij: & Barrochonus filius dic. Romagnoli per aliqđ tp̄s soluit ratā suā impositā pro dicto molendino minus sex annis. dicti aūt Romagnolus & Gasparinus nunq̄ soluerunt, & nūc cōitas grauat Romagnolū filium dicti Barrocheti olim Romagnoli supradicti ad soluendū ratā prædictā pro dicto molēdino: ipse allegat ꝙ nunquā fuerit, & sit exemptū & per dictū cōe Gasparino prædicto & eidē cōcessum sine censu aliquo, seruitio homagio, pensione, vel mercede, vel alicuius reiteratione vel solutione fiendis dictis dñis vel ipsorum alteri, vt præfato cōi, vel alicui alteri nomine prædictorū magnificorū dñorū, vel dicti cōis Forliuij ꝓut deliberatum & obtentū fuit per antiquos conciliū gñale cōis Forl. quorū copia vobis transmittitur.¶ Pro parte cōitatis dr̄ ꝙ d. Romagnolus soluere debeat ratā impositā per cōe de eius molendino, sicut soluit dictus Barotinus Romagnoli quondā pr̄is dicti Romagnoli, & consuetū est solui. & ꝙ donatio facta ꝓ domo ędificāda gualcheria ꝑ gualcheriā, & concessio cōis habet locū in gualcheria. & cessat in molēdino postea in locū gualcheriæ facto, & ꝑ instr̄m permutationis dicit ꝙ gualcheria non habet locū in molēdino loco gualcheriæ prædictæ facto, & dictū molendinū esse & fuisse exemptū à dicta impositione dictæ taxæ, & pro parte Romagnoli barroceri olim Romagnoli dr̄ ꝙ dicta donatio & cōcessio fc̄tā Gaspari, fuit facta tam ꝓ gualcheria q̄ ꝓ molēdino, & sicut poterat Gaspa. facere gualcheriā siue molēdinū & trāsmutare, ita potuit facere Romagnolus q successit loco d. Gasparini vigore pmutationis prædictæ eis factæ: & ꝙ illa cl'a sine cēsu aliquo, &c. fuit realis, & respicit tam gualcheriā quam molendinū, nec tollunt̃ electione seu ædificatione vnius illorū ædificiorū quin possit fabricari alterū loco primi cū immunitate prædictæ cl'æ, & ꝙ ipsa firma manente quæritur quid iuris an dictum molendinum sit & fuerit exemptum ita ꝙ non possit nec debeat de iure grauari Romagnolus prædictus ad soluendum prædictam ratam pro dicto molendino impositā & taxatam per commune, vel alias, &c.

ADDITIO.

a ¶ Visis. istud est con. hiero. de tortis contra quoddam aliud consi. Ale. quod non inuenio.

b Ipsum. i. secundum Io. Im. d. c. fi.

SVMMARIVM.

1 Hæredis et successoris appellatione venit singularis successor.

3 Concessio in dubio præsumitur realis.

4 Seu, dictio, stat augmentatiue in legatis & alijs vbi fit larga interpretatio.

Immunitas

5 *Immunitas principalis ædificij competit accessorio.*
6 *Cum, dictio, cõiungit accessoriè, & dictio, & principaliter.*
7 *Ciuitas destructa postea reædificata, retinet priuilegia.*
8 *Immunitas generalis extenditur ad futura onera.*
10 *Priuilegiũ per contractũ concessum reuocari non potest.*
11 *Exemptus soluẽs nõ priuatur priuilegio, nisi p̃ xxx. annos.*
19 *Ecclesiæ res semel solenniter concessa potest sine solennitate rursus concedi.*

CONSILIVM CXCIII.

EX themate præmisso de plurib. dubitari contingit. ¶Et
primò an priuilegium immunitatis cõcessum Gasparino
de sui natura transiuerit ad Romagnolum boratij, cum
quo facta est permutatio licet in instr̃o permutationis nihil di-
ctũ fuerit de priuilegio & immunitate p̃dicta. ¶Secundò, an d.
priuilegiũ extendatur ad molendinũ per Romagnolũ loco gual
cheriæ subrogatũ, maximè attentis verbis instr̃i permutationis.
¶Tertiò posito q sic, an d. priuilegiũ extendatur ad nouam one-
ris impositionẽ superuenientem post concessionem priuilegij.
¶Quartò an per solutionẽ fa. tam per Barrochinũ non vltra tp̃s
annorũ sex videatur renunciatum immunitati. ¶Ad primũ du-
biũ videretur primo aspectu dicendum priuilegium non posse
transire ad Romagnolũ: quia d. cõcessio fuit facta Gasparino pro
1 se & suis hæredib. & successoribus. †sed appellatione hr̃dũ & suc
cessorũ nõ veniunt nisi hęredes & successores vniuersales. l. quæ-
dam. §. his aũt. iuncto §. ij. ff. de edẽ. vbi no. doc. & maximè Bal.
in d. l. quoties. C. de hr̃. inst. & in pulchra q. no. An. in q. nr̃a in l.
Gallus. §. ẽt si parente. ff. de lib. & post. & Bal. in l. emptorem. C.
locati. in verbo, quid si in instr̃um daret &c. cũ concor. Sed Ro-
magnolus non fuit vniuersalis successor, sed singularis: ergo ad
eũ transire nõ potuit d. concessio, imo tanquam personalis quo
ad Gasparinũ & vniuersales hr̃des eius debuit cõcessio cum per-
sona eius finiri. l. q̃a tale. ff. sol. mat. l. j. in fin. ff. de aqua quoti. &
æsti. c. qm̃ ab. de offi. deleg. & in c. priuilegium personale. de re-
gu. iur. lib. vj. ¶Contrariã sententiam veriorẽ puto: quia in casu
nostro cõprehendatur successor singularis in dictis verbis. ¶Nã
posito q appellatiõe hr̃dis tm̃, vel successoris tm̃ intelligatur de
hęrede vel successore vniuersali: tñ in eadem dispositione ambo
ista cumulata sunt. s. hæredes & successores, vt in casu nostro tũc
cõprehendãtur ẽt singulares successores vt est tex. in l. fluminũ.
§. adiicitur. ff. de dam. infe. ad hoc moueor: quia vel illud verbũ,
successoribus, superfluum esset nisi hoc importaret ꝯ l. si qñ. ff.
de leg. j. & c. si Papa. de priuil. in vj. Ad hoc q dicit Bal. in rub. C.
de ꝯhen. emp. in ix. q. ¶Præterea præsuppono q concessio & do
natio prædicta facta per superiorẽ Gasparino propriè imitat̃ na-
turam beneficij. cum fuerit concessio ex largitate concedentis
procedens ad præiudicium ipsorum concedentium. c. cum dile-
ctus. de don. c. olim tibi. & no. Io. An. de ver. sig. & no. legistę in
l. fi. ff. de const. prin. & in l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dã. in-
2 fe. †In quib. beneficiis largissima debet fieri interpretatio, vt in
dictis iuribus. l. si qñ. C. de bo. vac. lib. x. & de deci. c. ex parte. el
iij. ¶Sed in his in quib. debet fieri largissima interpretatio, appel
latione hæredum vel successorum cõprehenduntur ẽt successo-
res singulares vt no. determinat Spe. in ti. de test. §. j. ver. fi. & idẽ
sequitur Bar. in l. liberti libertæque. C. de op. lib. in ver. quid si q
ep̃s &c. Io. de Imo. in l. ex facto. la ij. ff. de hære. insti. in ver. & ad
p̃dicta bene facit &c. ¶Et q veniat etiam singularis successor ap-
pellatione hr̃dis, probat̃ in l. in conuentionalib. ff. de ver. sig. &
l. ad tp̃s. §. j. ff. de vsucap. & no. Spe. in ti. de locato. §. nũc aliqua.
vers. cxiij. iuncto versi. præcedẽti. & Bal. in l. imperialẽ. in vij. co.
in versi. q si cõcessum est feudũ de prohi. feud. alien. per Fede. in
c. j. in prin. in ver. quæro vtrũ filius institutus &c. de success. feu.
3 ¶†Quinimo dicta cõcessio in dubio facta respectu determinatę
a rei, præsumitur realis,[a] vt ad quẽcunque trãseat res trãsire debet
cũ qualitatib. cũ quibus concessa fuit Gasparino. c. cũ venissent.
& ibi no. de consti. & no. gl. xxv. q. iij. in summa. in Spe. in tit. de
instru. edi. §. nũc aũt. ver. aut dubium. & Ioã. An. in c. priuilegiũ.
de reg. iur. in vj. in mercu. & Bar. in l. pater. & Bald. in l. liberti. in
x. col. C. de oper. liber. ¶Ergo non refert, licet nihil in permuta-
tione dictum fuerit de immunitate concessa rei: quia vt dixi, im-
munitas transiuit ad quemcunque ipsa res transit, cum fuerit rea
lis concessio vt dictum est. bene facit. l. si aquæductus. cũ l. seq.
C. de ꝯhen. emp. & l. si testatrix. §. j. ff. si serui. ven. ¶Itẽ cum di-
cta immunitas fuerit acquisita dicto Romagnolo ex virtute in-
str̃i concessionis factæ Gasparino, dum dictum fuit pro se & suc-
cessoribus: ergo absque alia transactione expressa ipsius immu-
nitatis, & absque aliquo facto Gasparini incontinenti transiuit
immunitas in Romagnolum quam primum iure fuit effectus
successor Gasparini. ad hoc. l. quoties. C. de do. quę sub modo. c.
j. in prin. de suc. feu. & quod no. Bar. in l. vt iurisiurãdi. §. si liber-
ti. in versi. secundum dubiũ &c. ff. de ope. lib. ¶Ex quibus aper-
tè patet responsio in ꝯrium. s. ad l. quædam. §. is autem. de eden.
cum concor. respondeo q illud procedit quando simpliciter es-
set facta mentio de hr̃de tm̃, vel successore tm̃. Secus si copulati-
uè de hæredibus & successoribus facta fuit mentio, ac ẽt proce-
dunt ꝯria nisi essemus in dispositionibus in quibus fieri deberet
largissima interpretatio, vt hæc omnia supra dixi clarè. ¶Venio
ad secundum & principale dubium, an dicta concessio & immu-
nitas extendatur ad molendinum per Romagnolum loco gual-
cheriæ subrogatum. & breuiter puto q sic. Nam præsuppono q
fuit concessum Gasparino, pro se & hæredibus & successoribus
in ædificando domum, seu quodlibet aliud ædificium cum mo-
lendino seu gualcheria &c. Cuius cõcessionis vigore, dico quòd
licitum fuisset Gasparino & eius successoribus, nedum gualche-
riam tm̃ vel molendinum tm̃ construere: sed etiam licuit vtrun-
4 que simul ædificare: †quia quãdo sumus in dispositionibus in q-
bus fit larga interpretatio, vt in legatis: tunc dictio, seu, non stat
b disiunctiuè sed augmentatiuè[b] vt vtrunque comprehendatur,
vt est tex. notabilis, & ibi Bar. in l. si quis ita. ff. de aur. & arg. leg.
no. Cy. & Bal. in l. pe. C. de ver. sig. & Bar. in l. si is qui ducenta. §.
vtrum. ff. de reb. dub. & Ant. de Bu. in c. inter cæteras. de rescrip.
¶Ergo in casu nostro talis dictio non disiunctiuè sed ampliatiuè
accipi debet, cũ nos sumus in donationibus & beneficiis in qui-
bus adhuc largior fit interpretatio, quam in vltimis volũtatibus.
c. cum dilectus. de do. si enim in legatis, vt dixi: augmentatiuè ca
pitur dictio seu, ergo idem in donationibus & beneficiis. l. lega-
tum. ff. de leg. ij. & in specie firmat Bald. in d. l. pen. C. de ver. sig.
¶Ex quo infertur quod nedum gualcheriæ tantum, vel molen-
dino tantum, sed etiam vtrique ædificio concessa fuit immuni-
tas, & quæcunque alia accessoria dictæ donationis iuris & situs
prædicti, & euidenter verba instrumenti accipiẽdo dictionem,
seu, ampliatiue. vt dixi. ¶Vnde cũ dicta potestas liberè construẽ-
di domum cum molendino seu gualcheria absque alicuius one-
ris solutione fuerit concessa, nedum Gasparino, sed etiam succes-
soribus, vt instrumento continetur: ergo comprehenditur vt lo-
cum habeat in Romagnolo Gasparini successore, absque eo q
Gaspar in permutatione trãstulerit expresse potestatem ibidem
construendi molendinum authoritate dictæ concessionis cum
cohereat territorio & loco in quo situata est gualcheria: dico q
Gaspa. alienando dictum territorium, locum & ædificium cum
gualcheria, videtur etiam dicendum facultatem ædificandi mo-
lendinum, & sic cum suis priuilegiis alienasse. l. traditio. §. j. ff. de
acqui. re. do. & l. testatrix. §. j. ff. si ser. ven. l. j. §. cum vrbem. & q
ibi Guil. de Cu. ff. de offi. præfe. vrb. & Bal. in l. qñ. C. de bo. vac.
lib. x. & q no. Bar. in l. ij. in prin. ff. de ver. sig. & Bal. in l. fi. C. de
consti. princi. & quæ latè no. Bal. in c. j. de capi. qui curiam vend.
5 ¶†Item si ædificium ipsum principale nõ tenetur ad alicuius o-
neris solutionem, vt in concessione cõtinetur: ergo etiam idem
debet esse in quolibet alio accessorio ædificio, vt ibi illud ædifi-
cari possit sine subiectione alicuius grauaminis: vt expresse fir-
mat gl. in c. cum capella. & ibi doc. de priui. arg. l. fi. §. Caio. ff. de
lib. leg. ¶Bene facit tex. in c. q̃a circa. de priuileg. l. damni. §. si is
qui vicinas. & ibi plura no. Bar. & doc. ff. de dam. infec. ¶Sed ita
est quod molendinum seu gualcheria est in casu nostro accesso-
rium domus & ædificij principalis, vt probant verba instrumẽti
concessionis, domum seu quodlibet aliud ædificium cum mo-
6 lendino seu gualcheria. †Nam illa dictio cũ, coniungit accesso-
riè molendinũ & gualcheriã cũ domo, & ædificio, licet sec⁹ sit in
cõiunctione &, quia illa cõiungit æquè principaliter. & hæc p̃-
bant̃ in l. si cui fundũ. & ibi per Bal. ff. de fun. instru. l. pe. vbi per
Bar. & doc. C. de ver. si. & in l. Titiæ textores. §. j. de le. j. Sed mo
lendinũ est quid accessoriũ ædificio: ergo immunitas ꝯcessa ædi-
ficio

ficio principali trahitur ad acceſſoriũ ex poſtfacto conſtructũ vt
no.probaui. ¶Pro hoc ẽt ſi molendinũ eſt ſubrogatũ qđ debet
ſapere naturã eius in cuius locum ſubrogatur.l.ſi legatum.§.fi.
in prin.ff.de leg.ij.l.ſi eũ.§.qui iniuriarum.ff.ſi qs cau. ¶Ex quo
ad propoſitũ dicit Bal.in tit.de pace conſtan.in verbo, nos Ro-
7 manos.poſt Old.† ꝙ ciuitas deſtructa poſtea reędificata retinet
priuilegia ſibi cõceſſa prius:quia ſubrogata eſt ciuitas reſtaurata
loco primæ. ¶Nec ẽt dr̃ interire res licet in aliqua parte mutatio
fiat.l. fundi vſufructu.cum l.ſeq.& l.quid tñ.in prin.§. iuncta.
l.repeti.§.rei.ff.quib.mo.vſusfru.amit. ¶Nũc attingo tertiã du-
bitationem,videlicet an immunitas prædicta extendatur ad no-
uã oneris impoſitionẽ ſuperuenientẽ poſt cõceſſionem immuni
tatis,in quo videret̃ prima facie dicendũ ꝙ nõ:quia diſpoſitio &
cõceſſio immunitatis referri debet ad onera p̃ſentia tpe conceſ-
ſionis.l.ſi ita.ff.de aur. & arg.leg.& l.ſi ita ſtipulatus fuerim.§.
cũ ſtipulamur.ff.de ver.ob.l.ſi à colono.eo.ti.& in l.Rutilia.ff.
8 de cõtrahen.emp.cũ ſi.†Cõtrarium dicendũ puto:quia talis cõ-
ceſſio indefinitè emanata per illa verba, videlicet ſine cenſu ali-
quo,ſeruitio,homagio,pẽſione,vel mercede,vel alicuius rei da-
tione,vel ſolutione fiendum cõprehendit nedũ præſentia, ſed ẽt
futura per l.ſi ſeruitus.de ſerui.vrba.prædi.& l.placet.ff. de libe.
& poſth. ¶Per quæ iura in propoſito determinauit elegãter Dy.
Bar.& doc.in l.ſi mihi & tibi.§.fi.de leg.j.ſi Imperator conceſſit
quibuſdã militib.priuilegiũ ꝙ poſſint creare tabelliones, & eis
cõcedere ptãtem faciẽdi inſtrumenta, nõ obſtante aliquo ſtatu-
to vel cõſuetudine,qđ quanquam poſt cõceſſionẽ dicti priuile-
gij factum fuerit in ciuitate ſtatutum ꝙ inſtrã à quocunque ta-
bellione facta non valeant,niſi tabelliones habeãt licentiã à cõi,
dubitabatur an dictum priuilegium vires habeat nõ obſtante d.
ſtatuto:ideo ꝙ notarij creati à dictis militibus poſſint inſtrumẽ-
ta facere nõ habita licẽtia à cõi:& determinat ꝙ ſic.qa dictũ pri-
uilegiũ tollit ẽt vires futurorũ ſtatutorũ.ita in propoſito d.con-
ſtitutio extenditur ad futura onera,& ẽt futura ordinamenta, &
cum prædicta deciſione formaliter ẽt trãſit Pau.de Leaza.& Pe.
de Anch.in cle.j.de exceſ.præla. ¶Et hoc etiam videmus qđ vbi
per aliquam diſpoſitionem tolluntur ſtatuta vel conſuetudines,
aut diſpoſita,vel contenta in eis fit extenſio ẽt ad futura inducta
ẽt ad futuras cõſuetudines vel ſtatuta,vt no.Cy.in l.ij.in fi. quæ
ſit lon.conſue.& Pau.de Leaza.in cle.ſtatutũ.vt no.Cyn.in l.ij.
in fi.& Io.de Imo.in l.iij.ff.de teſta. ¶Pro hoc adduco qđ nota-
biliter dixit Bar.in extrauaganti,ad reprimendum. in verb. non
9 obſtantibus.in vlt.col.†vbi dixit ꝙ ſi aliqua lex noua ſimpliciter
emanat,non vr̃ per eam tolli aliquod priuilegium alicui conceſ-
ſum:allegat tex.in ij.conſtitu.C.§.ſi quæ vero.& ibi Bal.vnde in
propoſito per nouã ordinationem alicuius impoſitionis vltimo
factam,non intelligitur ſublata immunitas Gaſparino. pro hoc
facit tex.in c.quia circa.de priuilegiis. vbi priuilegium ſuper re-
10 miſſione decimarũ extenditur ad futura. ¶†Præterea ſi dicere-
mus ꝙ per ſecundam impoſitionem grauari poſſet Gaſparinus
vel eius ſucceſſores, nil aliud eſſet niſi ꝙ derogatũ & reuocatum
eſſet priuilegiũ,& immunitas conceſſa Gaſparino & ſucceſſorib.
quod quidem fieri non potuit, attento ꝙ dictũ priuilegiũ fuerit
conceſſum per viam ꝯ̃ctus.l.ꝙ ſemel.& ibi firmat Barto.in l.oẽs
populi.in ij.q.prin.ff.de iuſt.& iu.& no.Inn.& doc.in c.nouit.
de iudi.& Arch.x.q.j.quicunque.& Bald.in l.qui ſe patris.in x.
col.C.vnde liberi.cum ſi. ¶Præterea verba conceſſionis & im-
munitatis expreſſe diſponunt ẽt de futuris onerib.indiſtinctè,vt
patet per illa verba, videlicet ſine cenſu aliquo, ſeruitio, homa-
gio,penſione &c,fiendum,ponderandum eſt verbum fiendum,
quod reſpicit futurũ.ergo cum inſpectione verborum priuilegij
hoc conſtat inde diſcedere non debere.c.porro.& c. recipimus.
de priui. ¶Ex quib.apparet manifeſtè quod allegata in cõtrariũ
loquuntur in caſu diuerſo à quæſtione noſtra. ¶Præterea, vt di-
xi,etiam verba futurum tp̃s ſpecialiter & expreſſe comprehen-
11 dunt.†Poſtremò circa quartum dubium, an per ſolutionẽ one-
ris factam per Barrochium videatur renunciatum immunitati:
& videretur primo dicendum ꝙ ſic:quia per d.ſolutionem, tan-
quam per actum contrarium,priuilegio & immunitati cenſetur
quis renunciaſſe priuilegio.c.cum acceſſiſſent.de conſti.& c.ꝓ
illorum.de præben.l.ij.C.de iu.do:impe. In contrarium eſt ve-
ritas,vt eſt tex.in l.ij.& iij.C.de his qui ſpon.munera.pub.ſube.
lib.x.& in propriis terminis firmat Pe.& Cy.in l.voluntariæ.C.
de excuſatione tutorum.& maximè in iij.q.vbi quærũt an ſi pri-
uilegiatus à munerib.realib.nil oneris ſoluat,an videatur renũ-
d ciaſſe priuilegio.& in effectu concludunt quod per ſolutionem[d]
factam ſaltẽ à xxx.annis infra nõ ſit excluſus priuilegiatus à priui
legio,per d.l.ij.& per c.accedentibus.& per c.ſi de terra. de pri-
ui.Sed iſte non ſoluit ꝑ tp̃s ſex annorũ: ergo &c.Et ꝙ etiã non ſit
ſublatũ priuilegiũ ꝑ d.ſolutionẽ,firmat̃ in l.ij.§.fin.ff.de decu.ꝑ
illum tex.volens qđ per actũ ꝯ̃rium priuilegio non tollatur pri-
uilegium in reliquis,niſi eſſet vniuerſalis,vt probatur in l.j.& ij.
C.de his qui ſpon.mu.ſu.iuncta d.l.voluntariæ. & ibi latius de-
12 clarat Pet.Ray. ¶†Pro hac parte etiã decidunt Pe.& Cy.in l.fal-
ſo.in fi.C.de diuer.reſcri.vbi dicũt qđ ſi priuilegiũ habet effectũ
ſucceſſiuum & reiterabilẽ prout in caſu noſtro: & tũc tenetur ſi-
ue cõpetat ꝯ̃ vnum ſiue ꝯ̃ plures,& vniuerſaliter,& in decimis nõ
ſoluendis, qđ requiritur actuũ ꝯ̃riorum continuatio per tẽpora
lõgiſſima.ſ.xxx.vel xl.ann.per d.c.accedentibus.& per c.de ter
ra.& idẽ vr̃ velle Bar.licet truncatè loquit̃ in l.fi.de conſtit.prin.
¶In hac materia etiã dicit Compoſt.in præalle.c.cũ acceſſiſſent.
de conſti.ꝙ regulariter non tollat̃ priuilegium per actum ꝯ̃riũ.
quia eſt vt quædã lex,ſed lex nõ tollitur niſi ſit p̃ſcripta tpe x.an.
norum.l.de quibus.cum ibi no.ff.de legibus.ergo idẽ in priuile
gio etiã vniuerſali reperitur.nõ obſtat ꝯ̃rium illud.l.ij.C. de iu-
re do.impe.quia ibi hoc inducitur odio vſurarũ, vel propter fa-
uorẽ, vt in caſu dicti c.cũ acceſſiſſent. ¶Et hæc ſufficiunt quantũ
ad propoſitũ nr̃m,non eſt opus latius referre:maximè cũ in ter-
minis noſtris ſit expreſſa deciſio in d.l.ij.cũ gl.C.de his qui ſpõ.
mu.publi.ſube. ¶Nec obſtant iura allegata in ꝯ̃rium.ſ.c.cũ ac-
ceſſiſſent.& c.pro illorũ.quia ibi quis directè facit actum ꝯ̃rium
priuilegio.Sed in caſu nõ dr̃ directè feciſſe Romagnolum ꝯ̃ pri-
uilegium,ſed potius dr̃ non vſum fuiſſe, ſeu ſe tueri voluiſſe pri-
uilegiis.vt no.gl.& doc.in d.c.cũ acceſſiſſent. ¶Nec etiã obſtat.
l.ij.C.de iure do.impe. quia priuilegiũ habebat effectũ momẽ-
taneum non ſucceſſiuum,vt in caſu noſtro,ſm̃ Pe.& Cy.in locis
præallegatis,& Bar.in d.l.j.de conſti.prin. & hoc inductum eſt
odio vſurarum ſm̃ Compoſt.vt recitaui ſupra.Ita vt ſuperius cõ-
clũſum eſt puto iuris eſſe.ita dico & conſulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Realis.Bal.conſi.xxiiij.conſi.ccclxxv.in fi.lib.iiij.an.conſ.
j.nu.6.Anc.conſi.cccxxvij.prohi.c.priuilegium.de re.iur.in
vj.Iaſ.in l.apud Iulianũ.§.ſi quis alicui.col.ij. de leg.j.l.ſi ſic.
la grãde.de ver.ob.cõſi.xxvij.conſi.ccxvij.lib.j.vide Alex.l.
quia tale.ſol.mat.

b ¶Augmentatiuè.Imo.Dec.c.inter cæteras.col.iij. & ibi Frã.
Rip.nu.44.de reſcrip.adde ſo.l.ſi is qui.§.vtrũ.col.ij.de reb.
dub.Iaſ.conſi.lxiiij.col.iij.lib.j.recordor ꝙ Alex.ab Alexan-
dro genial.dier.lib.ij.c.ij.per d.l.ſi quis ita pulchram hanc q.
decidit clauſula teſtamenti talis erat,filiũ ex aſſe hæredem vo-
lo:filię cum viri potens erit fundum ſuburbanũ ſeu ędes meas
quæ in via lata ſunt do lego. filia viri potens petebat fundum
& ædes:filius dicebat alterum tantum deberi conſultus Alex.
à iudicibus reſpondit vtrũque deberi & dicit ita iudicatũ fuiſ-
ſe quia dictio ſeu non diſiunctiua ſed coagmentatiua eſt & co
pulat non diſiungit.ego vero (niſi illę res fuiſſent connexæ)
contrarium puto prout contrarium in ſimili quæſt. decidit.
Bal.in d.c.inter cæteras.col.ij.conſi.pone teſtator.

SVMMARIVM.

1 *Flumen priuatum,eſt quod non continuè fluit,& a reliquis locis priuatis non differt: & in eo licet cuilibet, quatenus in ſuo porrigitur,etiam molendinum ædificare.nu.2.*

7 *Molendinũ cõſtruere licet in flumine publico,nõ nauigabili.*

10 *Molendinum in flumine nauigabili licet conſtruere, modo non impediatur vſus nauigij:nec poteſt alius conqueri ex eo quod ſuum minus frequentabitur.11.*

14 *Prohibito vno videtur prohibitum omne per quod perueni-tur ad illud.ſi eſt eadem ratio.*

15 *Argumentum de toto ad partem procedit quando eſt eadem ratio in parte.*

CON-

CONSILIVM CXCIIII.

CONsideratis verbis instrumenti venditionis molendini factę Sempronio, & impetratione decreti facta per Pamphilũ teneo esse de iure verum quod dictus Sempronius emptor vigore cõuentionis, de qua in instro suæ emptionis fit mentio, ꝓhibere non possit ne dictũ nouum molendinum construatur per d. Pamphilum supra dictum lanuellum extra flumẽ Rheni, à parte inferiori dicti pontis Rheni, & ipsum nõ possit prohibere ne per dictũ transitũ extrahatur aqua de dicto flumine Rheni ex latere inferiori d. clusæ, seu Rheni à dicta clusa infra per vnũ milliare, attento qđ ꝓsupponit qđ & accipiendo & ducẽdo aquã de dicto flumine ꝓ dicto nouo molẽdino, nõ minuitur necessitas aquæductus prioris molendini. ¶Ad qđ ostẽdendũ moueor. Nã d. Pãphilo opponi non põt per Sẽproniũ dñm prioris molẽdini, qđ nõ iure faciat Pãphil⁹ dictũ nouũ molendinũ: & dicendũ est ꝙ in eo prohiberi non põt per Sẽproniũ: quia flumen super quo fit d. molendinũ appellatur lã-
1 uellũ, dr̃ esse flumen priuatum: † quia publica flumina sunt illa q̃ cõtinuo currũt, sed priuata flumina, q̃ nõ continuè currunt, sed qñque vt in hyeme, vt l. j. cũ duobus §. sequenti. & ibi not. ff. de flu. & in l. nemo. in fi. & ibi no. ff. de re. diui. vt dñt gl. in dictis locis, ꝙ Rapo & Meloncellũ sunt flumina priuata: q͂a ad tp̃s fluunt. Et qđ Rhenũ est flumen publicũ, cũ semper fluat. vñ si apparet cuius erat solum talis fluminis priuati, añq̃ ibi aqua fluere inciperet, ille dr̃ esse dñs. Si aũt nõ apparet tunc spectat ad illos qui prope ab vna parte ꝑdia possidẽt, ita declarat Bart. in suo tract. in vj. vel vij. col. alleg. l. ij. §. præterea si in cõsilio. cũ gl. in versi. confinio. ff. de aqua plu. ar. & l. adeo. §. insula. cũ se. ff. de acqui. re. do. & l. arbor. in prin. ff. cõi diui. & no. ẽt Bal. in c. j. §. si quis de manso. in vj. col. de controuersia inuesti. ¶Vñ quilibet põt licite in tali flumine priuato construere molendinũ, dummodo ædificet in
2 suo ſm qđ proximè declaraui: † q͂a tale flumen priuatũ à reliquis locis priuatis nõ differt. l. j. §. hoc interdictũ. §. ite si annus. ff. de fluminib. ¶Et in spẽ tradit Bal. in l. itẽ lapilli. ff. de rerũ diui. in j.
3 co. † vbi dixit ꝙ ꝓpriũ flumẽ dr̃ quatenus in suo ingreditur aqua q̃ nõ semper fluit. & qđ in eo flumine priuato quatenus suũ ꝑdiũ porrigit, põt q͂s ædificare. ¶Vñ infert ꝙ si duo habẽtes ius in flumine priuato rõne suorũ ꝑdiorũ ædificauerint in d. flumine molendinũ ꝓ quolibet dr̃ q͂libet ædificasse licite, tã ille q͂ primo ædificauit, q̃ ille qui scđo ædificauit: q͂a q͂libet põt in suo licitè facere ẽt si alij noceat saltẽ si principaliter facit, vt sibi prosit, non vt illi noceat. q͂a nullã debet seruitutẽ, & ꝑdiũ liberũ ẽ. l. fluminũ. §. fi.
4 & l. Proculus. ff. de dã. infe. ¶† Et ſm eũ vnusquisque ꝓsumit facere de suo, vt sibi ꝓsit, & non vt alteri iniuriã inferat. alle. not. ꝑ Dy. in d. l. fluminũ. §. fi. ¶Et idẽ est de mente Bal. in l. j. in iij. col.
5 ff. de re. diui. vbi dixit † ꝙ in flumine priuato q͂s põt facere molẽ-
a dinũ ᵃ & clusam in suo, & dicit ea esse priuata q̃ nõ semp currũt. ¶Cũ ergo ꝓsupponat ꝙ dictus Sẽpronius construit d. nouũ molendinũ super d. lanuello, & in loco vbi ædificans habet ꝑdium seu ꝓpriũ terrenũ, vt in impetratione dicti Pãphili narrat nõ põt
6 rõne loci in quo ædificat ꝓhiberi. ¶† Quinimo posito ꝙ ædificãs ædificaret nõ in suo, sed in alieno aut in præiudiciũ tertij iniustè seu illicitè: tũc solũ ille priuatus in cuius solo ædificaretur, posset cohibere, nõ aũt terti⁹, vt inquit Bar. in l. quomin⁹. in j. q. in fi. ff. de flumi. ꝑ l. si corpus. §. cõpetit. ff. si ser. vẽ. & sic nõ pos-
7 set d. Sempronius aliquo modo ꝓhiberi. † vbi aũt flumen super quo ædificaret molendinũ esset publicũ: tũc si nõ esset nauigabile licitè posset super eo ædificari molendinũ: q͂a flumina & ipsorum vsus sunt publica. l. riparũ. ff. de re. diui. & in §. flumẽ. instit. eo. ti. & in ꝓposito declarat ibi Bar. in l. quominus. in ij. q. vbi dicit hoc fieri posse in tali flumine publico, dũmodo fiat sine iniuria vicinorũ ꝑ l. iuxta. in prin. & §. sunt aũt q͂ putãt. ff. ne q͂s in flumine publico. & non dicet quãtũ ad hoc pati iniuriam vicinus si ꝓpter hoc nõ acquirat lucrũ, dũmodo dãnũ nõ sentiat: ſm Bart. l. si de eo. & l. qui aũt. in prin. ff. quæ in frau. cred. ¶Fatẽdum esset ꝙ vbi molendinũ ædificaretur super flumine nauigabili, non põt de iure cõi inde sumere aquã ad vsum molendini nisi cum authoritate principis. l. si autem. §. fin. de aqua plu. arc. & d. l. quominã. vbi declarat Bar. in ij. q. ¶Sufficeret tñ ꝙ ex dispositione statuti ciuitatis hoc esset permissum, adeo qđ ex forma dicti statuti concessa cẽt ꝑtãs etiã dato ꝙ flumẽ esset nauigabile: quia ciuitates Italiæ de consuetudine pręscripserũt talia, quãuis sint regalia. per no. per gl. in §. iusiur. in auth. de defen. ciui. per quã ita cõcludit Bar. in d. l. quominus. in ij. q. & in l. j. al's. ij. in prin. & in l. j. ff. ne q͂d in loco publico. & ibi glos. in §. ait prætor. ¶Bene facit qđ
8 no. Bal. in l. si plures. in iij. col. C. de cõd. inser. † vbi dixit ꝙ illud qđ dr̃, qđ omnia flumina nauigabilia ꝑtinent ad statutũ imperij, & sunt regalia: q͂a ad imperatorẽ ꝑtinent. c. j. quæ sint regalia, intelligi debet esse verũ quo ad vniuersale: q͂a vniuersalia omnia nauigabilia sunt imperij Romani, sed particularia sunt earũ ciuitatũ per quarũ territoriũ transit flumen. hoc probat ſm eũ ar. littorũ maris. Nã littoria quæ sunt in imperio alicuius ciuitatis vel populi, vt Venetorũ, vel Ianuensiũ sunt illius populi, & ab eo q͂ præest licẽtia est petẽda. alleg. no. ꝑ Iac. de Are. in l. littora. ff. ne quid in lo. pub. ¶Vñ cũ in casu nostro data fuerit licentia Pãphilo ab his q͂ vigore statutorũ ciuitatis hoc facere poterãt sequit ꝙ ꝓhiberi nõ põt. Ex his apparet ꝙ nec respectu loci, in quo ædificatur molendinũ, nec respectu loci ex quo ducit aqua ad molendinũ, põt ꝓhiberi Pãphilus. ¶Fortificant prædicta: q͂a q̃uis videat ꝙ de flumine Rheni nõ possit de iure cõi quis aquã ducere, siue dicamus illud esse nauigabile siue q͂a dicamus ex eo fieri aliud flumẽ ꝑ l. si aũt. §. fi. de aqua plu. ar. d. l. quominus. ff. de flu. & qđ gl. in l. j. §. non aũt. eo. tit. quæ dixit qđ Rhenũ dr̃ esse flumen per
9 qđ aliud est nauigabile, † ꝙ tñ attento ꝙ ista aqua per quã ducit Pamphilus de flumine Rheni redit postea intra pauca miliaria, & intrat flumẽ Rheni absque eo qđ impediat aliquo mõ nauigiũ nec alius vsus publicus, dr̃ hoc licite fieri. ꝑ d. l. j. §. non aũt. ff. de flumi. ita expresse decidit Bar. in Bononiensibus extrahentibus aquã de flumine Rheni, vt ipse ponit in præalle. l. quominus. in fi. j. co. in vl. opposi. Et not. Spe. in ti. de causa pos. & ꝓprie. §. q͂a vero. ver. pono ꝙ id qđ dicis, &c. iunctis ver. ꝓximè præcedentib. & est idẽ qđ de mẽte Bal. ꝙ in d. rub. ff. de re. diuis. in v. co. in ver. sed nunq͂d populus ꝑt cõcedere ꝑtãtem ædificãdi in flumine
10 nauigabili. ibi dũ dicit secus si nõ obstaret vsui publico. ¶† Dicit etiã Bal. in vj. col. ꝙ habens prædiũ iuxta ripam fluminis, dato quod illud flumẽ esset nauigabile: tñ posset in ipsa ripa fluminis cõstruere molendinũ dũmodo aqua non diuertat ad impediendũ vsum nauigij: & ita vult etiã ipse in l. lapilli. e. ti. in iij. col. & in l. manifestæ. C. de serui. ¶Et sic apparet ꝙ ædificiũ molendini & ductus aquæ prædictæ de iure cõi licitè fieri potuit ꝑ d. Pamphilũ: & si qua licentia & authoritas superioris de iure municipali re-
11 quirebat, etiã illa habita & obtenta. ¶† Et licet aliquis habens ibi aliud vicinũ molendinũ assereret fieri præiudiciũ ex eo ꝙ constructo isto molendino Pamphili minus portabit ad suũ vicinũ
b de frumento q̃ portatũ fuisset hoc nõ esset iusta causa ᵇ impediẽdi ſm Bart. in præall. l. quominus. in xj. q. in fi. per l. j. ff. de iur. patr. & l. fi. ff. de obsequijs. Et faciũt no. ꝑ Bar. post gl. in l. ꝑ agrũ. C. de serui. & l. j. §. sicut aũt. & qđ ibi not. doc. ff. de aqua plu. ar. ¶Nec dicto Pãphilo obstat si diceret ꝙ dicta licentia cõcedi nõ potuit Pãphilo. eo q͂a ex forma instr̃i venditionis facta per legatum Bononiæ tunc existentẽ, de cõsensu & voluntate magnificorũ dñorum tũc antianorũ, & per syndicũ cõis Bononiæ de dicto molendino vendito dicto Sempronio apparet fuisse cõuentum & promissum. d. Sempronio per dictos vẽdentes, ꝙ fieri nõ possit aliud molendinũ ad molendũ blada de cætero extra ciuitatẽ Bononiæ à parte inferiori dicti canalis nauigij Rheni. sup qđ est constructũ. d. molendinũ, vt s̃. nec etiã aliquod aliud molendinũ fieri in flumine Rheni vel in alijs circumstantijs dicto molendino à ponte Rheni stratæ sancti Fælicis per quam itur Mutinam, supra & infra spatium quatuor miliarium ad viam dicti fluminis Rheni supra ꝑ dictum cõmune Bononiæ, nec per aliquẽ alium vice gerentẽ dicti cõis, vel aliũ quẽcunque ex licentia priuilegio. vel decreto regiminis cõmunis Bononiæ, aut alicuius præsidentis regimini ciuitatis Bononiæ absque cõsensu & voluntate dicti emptoris molendini vel suorum hęredũ: ergo cum dictum nouũ molendinũ construitur à ponte Rheni infra spatium dictorum quatuor miliariũ & minus, sequit ꝙ hoc fieri nõ potest. seu saltẽ est cõtra dictas cõuentiones factas cũ dicto emptore quia posito quod aliqua licentia vel impetratio necessaria foret dicto Pamphilo, qđ tũc nõ pono pro constanti. vt patet ex supradictis. Sed vt supra dixi, posito ꝙ foret necessaria, rñdeo quòd dictũ nouum molendinũ non construitur in flumine Rheni, vt probat in l. j. §. in flumine. ff. de flumi. vbi etiam si quid factũ sit in ripa fluminis,

non dr̃ factum in flumine. Itẽ nõ est factũ in circunstãtiis à ponte Rheni supra infra spatiũ quatuor miliariũ, à clusa dicti fluminis Rheni supra: quia imo molendinũ est cõstructum infra pontem Rheni, seu de subtus pontem Rheni, à clusa dicti fluminis. ¶ Satis est ergo qđ molẽdinũ nõ stat supra pontẽ, nec supra clusam dicti fluminis Rheni, infra spatium quatuor miliarium à d. clusa supra. & ita dn̄t clarè dicta verba instr̃i dicti. adeo quod glos

12 sati nequeunt. † Nam illa dictio, supra, denotat idem quod vltra. l. si non fortè. in prin. ff. de cõdi. inde. in auth. de nuptiis. §. illud. cum gl. in verbo, supra legẽ. l. queadmodũ. §. fi. ff. ad l. aqui. ergo apparet ꝙ illud spacium quatuor miliarium debet incipere à clusa Rheni ꝓsequendo & mẽsurando vltra clusam à parte superiori. ¶ Quinimo si qua dubitatio & æquiuocatio, seu interpretatio cadere possit in dictis verbis, debet interpretari contra dictum emptorem molendini, qui se fundat ex dictis verbis cũ constructor noui molendini fundet se in iure cõi, & in sua interpretatione. l. veterib. ff. de pactis. l. stipulatio ista. §. in stipulationib. cum concord. de ver. obli. ¶ Et per hoc ẽt apparet ꝙ nõ obstat si diceretur cum ex forma dicti instrumenti vẽditionis esset prouisum ꝙ non posset fieri aliud molendinum in circunstantiis dicti molendini venditi à ponte Rheni supra extrahitur aqua de flumine Rheni. & exinde dicto nouo molendino. Nã instr̃m prædictum non vetat extrahi aquã supra pontẽ. sed solum prohibet fieri mo

13 lendinum † & casus omissus in ꝯctib. debet haberi pro omisso. l. quicquid astringẽdæ. ff. de verb. ob. & d. l. veterib. & interpretari debet contra eum qui se fundat ex instr̃o, cum debuerit apertius legẽ cõuentionis exprimere vt proximè dixi. ¶ Nã ille locus qui fit ad latus fluminis cã ducendi aquã extra flumen nõ appellatur molendinũ, sed de iure appellatur incille. l. j. §. incille. ff. de riuis. & aliquãdo appellat̃ forma. l. j. & l. eos. C. de aquæductu. lib. xj. ergo cum diuersis nominib. nuncupentur. s. ipse aquæductus & molendinum: sequitur ꝙ nõ debet iudicari ꝓut de eodẽ.

14 l. si idẽ. C. de codi. ¶ † Præterea spãliter loquendo dico ꝙ qñ aliquid ꝓhibitum est ita demũ intelligitur omne id per qđ perueniatur ad illud si erat eadẽ rõ ꝙ in ꝓhibendo ipsum principale prohibitum vt l. oratio. ff. de spon. c. cõstitutus. & in c. ex tenore. de

c concess. præben. secus si nõ esset eadẽ ratio.[c] l. quis officio. de ritu. nup. & l. j. C. si rector ꝓuinciæ. & istã doctrinã tradit Pe. Cy. Ray. Bal. & Sal. in d. l. j. C. si rector prouinciæ. inducendo dicta iura ꝓut clarè per Cy. in d. l. ergo dato ꝙ esset ꝓhibitũ cõstruere molendinũ à põte Rheni supra in dictis circunstãtiis alterius molendini vẽditi: tñ nõ ꝓpterea vr̃ ꝓhibitum fieri & cõstrui à põte Rheni supra aquæductum, per quem inseruiatur molẽdino nouiter cõstructo & existenti à dicto põte infra: qa si fieret molendinum nouum à põte Rheni supra, vbi Pãphilus extrahit aquã de flumine, ꝓpinquius esset molẽdinum nouũ dicto molẽdino vẽdito. & per ꝯñs esset cõmodius quàm sit illis qui propter vicinitatẽ & cõmoditatẽ vadunt ad molendinũ Sẽpronij vetitum, vt s̃. & sic maius dãnum inferret d. Sẽpronio, & eius molẽdino, facit. l. mediterraneæ. C. de annonis. & tributi. lib. x. & ꝙ ibi not. ¶ Ergo cũ nõ sit eadẽ rõ, nã dicta prohibitio facta circa noui molendini constructionẽ, nõ debet extẽdi ad dictam aquæductum.

15 facit id ꝙ dr̃ de † ar. de toto ad partẽ. Nã illud argumentum pro-

d cedit qñ est eadẽ ratio in parte respectu partis,[d] quæ est in toto respectu totius l. quæ de tota. in prin. ff. de rei vendi. alias secus. l. sed si lege. §. adeo. ff. de peti. hære. & no. doc. & maximè Saly. post antiquos. l. quæ sic. in prin. ff. de vsu. põt etiã aliter r̃nderi. ꝙ dato ꝙ in dispositione facta à lege cõi si quæritur an vno prohibito videatur prohibitũ oẽ id ꝑ quod perueniť ad illud prohibitum, debeat distingui prout traditur in dictis locis, vt supra dixi, tñ in materia in qua nõ fit extensio vt in statuto pœnali, vel in actu simili dispositioni pœnali prohibitio sequens de vno nõ cõprehendit ea per quæ ꝑuenit ad illud: qa si cõprehenderet illud, esset ꝑ extẽsionẽ, vt d. l. oratio. in verb. suppleatur. in materia, in qua non debet fieri extensio, nõ haberet locum illud quod traditur. in l. oratio. ita inquit no. Bal. in l. vnica. C. si rector prouinciæ. ¶ Et ex hoc ipse infert ꝙ si ꝓhibitũ ẽ aliqđ reformari in fauorem bãnitorũ & est imposita pœna reformãtib. nõ intelligit̃ ꝓponentib. si nõ refirmat̃: qa statutũ pœnale nõ recipit interpreta-

16 tionẽ extẽsiuã. l. si seruũ. §. nõ dixit. ff. de ac. hr̃. ¶ † Et eodẽ mõ si eps̃ excõicat eligẽtes, nõ tñ sũt excõicati ꝑ hoc q. darẽt voces suas in scrutinio: licet id sit pręãbulũ ad scrutiniũ: qa illę voces nõ sũt electio, licet ordinent̃ ad electionẽ s̃m Bal. in d. l. vnic. Sed in ꝓposito ita est ꝙ in ꝯctibus illud. s. prohibito vno intelligit̃ id ꝑ qđ perueniť ad illud, & consequenter quãuis sit prohibitũ fieri molendinũ à põte Rheni supra in dictis circũstantijs, non intelligit̃ prohibitũ fieri ibi aquæductũ: quãuis mediante aquæductu molendinũ perficiat̃. ¶ Cõfirmant̃ hæc, qm̃ videmus ꝙ in ꝯctibus si vendo tibi vnũ ex fundis meis ad quem nõ poteris habere accessum, nisi per alium ex fundis meis: tamẽ non videor tibi vendere cum illa cõmoditate seruitutis viæ vel itineris per alium fundum meum, ne fiat extensio verborum ipsius contractus vltra quã est expressum in l. vendendo. ff. de contrah. emp. & no. Bar. in l. j. in fi. ff. de serui. le. & in l. via. §. fi. ff. de serui. vrb. prædi. Alex.

NOBILIS vir Filionius cugliuri habẽs vxorẽ, cognouit alteri nuptã: ex quo cõcubitu nati sunt filij & filiæ. quos legitimari fecit à rege ad succedendum in bonis illius Filionij. In quo rescripto legitimationis exprimit̃ illos filios & filias natos esse ex illicito coitu in gñe, & nõ exprimit̃ qđ ipse Filionius habebat vxorem, nec quod illa erat alteri nupta. Est etiam in rescripto clausula de plenitudine potestatis. mortuus est iste Filionius ab intestato. quærit̃ modo videlicet nunquid talis legitimatio sit subreptitia ex quo non exprimit̃ in ea status istorũ, videlicet ꝙ iste Filionius habebat vxorẽ, & qđ illa habebat virũ. Itẽ nunquid posito ꝙ legitimatio sit subreptitia, clã de plenitudine potestatis in ipsa legitimatione posita purget vitiũ subreptionis. Præterea fuerant à rege confirmata priuilegia cõsuetudines, & bñficia omnia ciuitatis, inter quę est statutũ tale, videlicet spurij & nõ legitimè nati ex hæredent̃ de spurijs & incestuosis dicimus: quia nõ pñt succedere in hr̃ditate parentũ. quærit̃ an ẽt hoc capite: qa de tali statuto non fuit facta expressa mentio dicta legitimatio reddat̃ inualida.

ADDITIO.

a ¶ Molendinũ. adde. s̃. e. consil. cviij. col. j. consi. clxxiiij. ad fi. j̃. lib. vj. cõsi. cxxx. consi. cciij. & li. vij. cõsi. xxij. Bal. cõsi. lviij. consi. lxxvj. cõsi. cix. consi. cxcvj. cõsi. ccccclv. lib. j. cõsi. cxxix. li. ij. Paul. cõsi. ccccxj. li. ij. Cæpo. trac. de serui. rust. prædio. c. xxxj. de flumi. Cor. cõsi. xcix. li. ij. Cur. senior. consi. xxxiij. Iacobi. de. s. geor. in trac. feu. ver. & cũ molendinis. & versi. fluminibus. Ias. repe. l. quominus. de flum. Deci. consi. ccclxxiij.

b ¶ Iusta causa. Bal. & omnes in l. vnica. C. de senten. quæ pro eo quod inter. Bal. consi. lxxj. li. j. Alberi. l. manifestæ. in fi. C. de serui. Ias. rep. d. l. quominus. xj.

c ¶ Ratio. Deci. c. nam concupiscentiam. nu. 4. de consti. c. iurauit. col. ij. de proba. cons. ccccij. co. j. & licet Deci. cõs. dclv. num. 7. Fran. rip. trac. de peste. fo. 91. verso, limitent non procedere in statutis. tamen idem puto si est eadem ratio.

d ¶ Patris. Deci. l. solet. in pri. de iurisd. om. l. si à furioso. l. eius. §. quas vero. ff. si cer. pe. Ias. l. ait prætor. ij. col. j. de iureiu. & latius in l. qui sine. de condic. sine causa. Ampliatur etiam in materia stricta Soci. l. mulcta. §. fi. ff. de cond. & demonst.

EPITOME.

Vitio subreptionis annullatur legitimatio sicut dispensatio.

CONSILIVM CXCV.

ASsumo in consultatione præmissa, vt veritas clarius elucescat. Primo partem negatiuam videlicet, ꝙ legitimatio non reddatur subreptitia. ¶ Vnde in legitimati fauorem primo præsuppono causam efficientẽ, hoc est regem ipsum Aragonũ legitimantẽ, legitimandi habuisse potestatẽ quæ nedũ imperiali culmini, sed omni regi in quasi possessione libertatis existenti conceditur. c. per venerabilẽ. §. insuper. q. fil. sint. le. & ibi no. doc. & idẽ Spe. in tit. de dispensationib. §. sunt quoque nonnullæ. vers. itẽ princeps. ¶ Hoc præsupposito. vr̃ legitimationẽ tenere, quanquã in specie de illegitima natiuitate liberorũ Filionij nõ fuerit facta mẽtio, hoc quasi in terminis nostris tenet Bal.

1 in l. si qua illustris. C. ad Orfi. vbi dicit † quòd qñ imperator legi-

a timat spuriũ sufficit exprimere in gñe[a] quod sit illegitimè natus: nec oportet descendere ad speciem speciei, puta quod sit natus ex monacha, vel ex incestu: nam clã non obstante, etiam de qua in auth. quibus mo. na. effi. sui. §. fi. cum gloss. omnia supplet: & quia genus includit omnem suam speciem maximè in fauorabilibus.

libus.ff.de leg.iij.l.ſi thorus.in prin.l.ſi duo.ff.de admi.tu.C.de
præſcrip.xxx.ann.l.omnes.& dicit Bal.in d.l.ſi qua illuſtris.qđ
iſta eſt opi.Io.And.& voluit allega.Ioã. And.in loco in quo ſta-
tim mentionẽ faciam.Ad idem quod no.Hoſt.& Io.Andr.cum
* quibus alij*communiter tranſeunt in c.fi.de fi.preſby.†vbi vo-
2 lunt quod in diſpenſatione facta cum illegitimè natis non requi-
ratur ꝙ nomina vel circunſtantiæ parentũ exprimantur, ſed ſuf-
ficit generalis mentio:qa ſtilus curiæ ita ſe habet à quo minimè
diſcedi oportet,allegãt.c.quã graui.de cri.fal.ad idem.l.fi.C.de
iniur.l.ij.C.quemadmodum teſt.ape.& l.iij.§.fin.ff.de teſta.&
maximè ne aľs fruſtrarent̃ & deciperentur tales gratias obtinen-
tes.extra de dona.c.per tuas.& iſtud idẽ ꝙ nõ requirat̃ in legiti-
matione qualitatẽ exprimi ſpurietatis,ſecutus eſt Bal.in c.natu-
rales.in princ.ſi de feu.fue.contro.inter do.& agna.& in l.eum
3 qui aliter.incipit Pau.in fi.ff.de ſta.ho. ¶†Præterea dato ꝙ d.le-
gitimatio non valuiſſet:tñ propter clauſulam illam de plenitudi-
ne poteſtatis,videntur oẽs defectus ſublati.c.illa quotidiana. de
ele.& c.ij.de tranſac.cum ſi.nec vr̃ prædictæ legitimationi obſta
re quòd de dicto ſtatuto nõ fuerit facta mentio in legitimatione:
4 †quia tale ſtatutum eſt idem ꝙ ius cõmune,in auth.ex cõplexu.
C.de inceſt.nup.in auth.licet in fin.C.de naturali.li.& in auth.
qui.mo.na.effi.ſui.§.fina.& l.ſi ſpurius.ff. vnde cog.ergo licet
b ᵇnon fiat mentio de ſtatuto,cõtinente idẽ ꝙ ius cõe nõ reddatur
impetratio ſubreptitia,vt no.gl.& expreſſius In.& Hoſt.& doc.
in c.j.de præſcrip.& gl.in c.j.de conſti.in vj.quã ſequitur Bar.in
l.j.in prin.ff.ad l.Fal.& Bal.in l.j.C.de ſeruis reipublicæ manu.
& in l.fi.C.quæ ſit lon.conſue.& doc.in c.cum dilectus.de cle.
5 nõ reſi.†Sed his nõ obſtan. ꝯ̃riæ ſententiæ velut de iure ꝓbabi-
liori adhæreo.& hoc primò reperio tenuiſſe Old.conſulendo in
ꝯſilio ſuo ccxlvj.inci.factũ eſt tale, qdã rex ſupplicationẽ cuiuſ-
dam nobilis &c.Nã ꝯſultus an legitimatio filiorũ facta ad inſtã-
tiã nobilis narrãtis habere duos filios ex ipſo quod talis domina
ex adulterio & dãnato coitu & regię maieſtatis ſupplicantis, vt
illa de benignitate regia legitimare ac legitimis reſtituere fauori
bus filios antedictos dignaret̃:cuius ſupplicationi annuit rex ſcri
bẽs in legitimatione,talis inquiẽs videlicet:nos igitur ipſius ſup-
plicationibus benignis inclinati p̃dictos talẽ & talẽ filios ſuos de
plenitudine ptãtis nr̃æ ex ſpeciali gr̃a legitimamus:ita qđ ad om-
nia iura ſucceſſiones ex teſtõ & quolibet alio modo delatas ho-
noréſque publicos & priuatos,& ad talia tanq̃ legitimi & de le-
gitimo thoro & mr̃imonio admittant̃,obiectiõe natiuitatis illi-
citę in poſterũ qeſcente,lege aliqua nõ obſtante,datũ &c. ¶Op
c po.ꝯ̃ legitimationẽ pp vitium ſubreptionis:ᶜquia nõ fuit narra-
tũ & expreſſum ꝙ pater habebat vxorem & mater virum: & ſic
ꝙ eſſent nati ex bino dãnato coitu.¶Nam dicit de primo viden-
dũ legitimationẽ tenere,& ꝙ nõ ſit ſubreptitia, quia expreſſum
fuit ꝙ proles fuit ſuſcepta ex adulterio, ꝙ eſt propriè ad alterius
thorum acceſſus.ff.ad l.Iul.de adul.l.inter liberos.§.lex Iulia.ff.
de verb.ſig.l.tunc ſtuprũ.in ꝯ̃rium allegatur:quia ex tali coitu &
cõplexu duplex prohibitio continetur.ſ.ex parte viri habentis
mulierẽ de qua duplicitate impedimenti non fuit facta mẽtio in
impetratione legitimationis: q̃ ſi facta fuiſſet non ſic facile con-
6 ceſſa fuiſſet:quia†vinculum duplex difficilius rũpitur, quã ſim-
plex.C.de ado.l.pe.& in auth.de conſangui.& vte.fra.§.j.& ff.
de ſerui.vrba.prædi.l.ſi domus.pro hoc ẽt dicit ipſe quod facit.
ff.de adul.l.vim paſſam.§.p̃ſcriptione. & §.duos. & in l.j.C.de
rap.virg.in prin.ibi,& oportet acerbius crimen adulterij ex hac
adiectione putari.impetratio ergo ſubreptitia eſt, & non tenet.
ff.de pecu.leg.l.cum dñs.ff.de re.e.l.magis puto.§.pen.& ff.ad
Car.l.iij.§.impuberi.& de excu.tut.l.idẽ Vlpianus.& ff.de fidei
com.lib.l.cũ vero.§.ſubuentũ.& extra de præben.c.ſi motu.in
vj.& in c.nõ põt,cum ſi.& ita reſidet Old.in p̃alle.conſi. ¶Ergo
ex præmiſſis apparet cõſultationẽ iſtã vnã cum qõne Old.& per
omnia eſſe cõformẽ & in legitimatione prædicta & adiecta erat
clauſula de plenitudine poteſtatis,& cľa nõ obſtante,vt s̃.narra-
ui.¶Et in legitimatione regia eiuſdem ſententiæ fuit non mino-
ris authoritatis Io.An.in addi.Spe.in rubri.qui fi.ſint legi.vbi q̃-
ſiuit,ſi natus ex patre vxorato,& mr̃e alteri nupta legitimationẽ
& diſpenſationem impetrans exprimat ſe natũ de adulterio,du-
plicitate prædicta tacita,an talis ſubreptio diſpenſationem vel le
gitimationem vitiet.& quod vitiet probatur ſm eum in c.ſi mo-
7 tu proprio.in ij.reſponſo in princi.de præben.in vj.† vbi ſubre-
ptitia eſt impetratio beneficij: vel diſpenſatio pluralitatis in qua
tantũ ſit omiſſum beneficiũ vnũ quantumcunque modicũ,mul-
to fortius ergo vbi tacet̃ quid coæquale.¶ Ad idẽ alle. text.ibidẽ
in ſecundo reſpõſo de præb. vbi nõ plena qualitatis expreſſio vi-
tiat. hoc fortificat veroſimilitudine quæ habet principẽ eccleſia-
ſticũ vel ſecularẽ non tã diſpenſare facile in duplici, ſicut in ſim-
plici diſpenſatione.facit etiã tex.in c.ij.de fil.preſby.in vj.& in c.
j.§.j.de dec.e.lib.in quibus veroſimilitudines ponderantur, &
merito quia fortiora ſunt duo vincula q̃ vnũ.c.j.de treu.& pace.
in auth.itaque C.communia de ſucceſ.& d.l.penult.§.ſi nemo.
¶ Patet ſecundũ eum: quia interdũ concurrerunt adulteriũ cũ in
ceſtu:& quodlibet de p ſe pœnã meretur.ff.de adulte.l.ſi adulte
riũ cũ inceſtu.& ſublata prima præſcriptione quinquẽnij,rema-
net accuſatio ſecundi dic.§.præſcriptionem. ¶ Ita in propoſito
dato ꝙ huius adulteriũ per beneficiũ principis ſublatũ eſſet, re-
manet impedimentũ ex altero.facit de ſen.excom.c.cũ pro cau
ſa.vbi ex vno delicto duplici excõmunicatione ligatus, abſolu-
tus ab vna,remanet ligatus ex altera:cui conuenit.l.ſi domus.&
extra de prin.c.paſtoralis.per hoc grauius peccat vxoratus alte-
rius coniugem agnoſcendo, q̃ cognoſcendo ſolutã.xxxij.q.vij.
§.ſicut enim & conſtat grauius fore adulteriũ cum raptu, quam
ſine raptu.d.l.j.de ra.vir.circa pri.& xxxiiij.q.j.non afferamus.
in fi. ¶ Cum ergo vna ex rationibus prohibentibus illegitimos
promoueri ſit odiũ paterni criminis,vt not.de filijs presby.in c.
fi.vr̃ ergo ex grauiori parentũ vitio ſtrictius talis diſpenſatio ſeu
legitimatio ſumẽda.& ita reſidet Io.An.in d.rubri.referens ita di
ſputando terminaſſe Old. ¶His conſona eſt authoritas Bal.in l.
eam quam.C.de fideicom.in xiiij.co.in ver.ſed pone quidam.
8 † vbi dubitauit, quiſpiam erat ex adulterio & inceſtu natus, fuit
legitimatus tanq̃ ſpurius: tñ non fuerunt expreſſæ qualitates ſpu
rietatis:nunquid legitimatio valeat, & reſpõdet ꝙ non, ſicut qñ
quis eſt excõmunicatus pluribus excommunicationibus, & vo-
lens abſolui exprimit aliquas cauſas excõmunicationis in impe-
tratione abſolutionis,non redditur abſolutus.extra de offi.ordi.
c.ex parte.& ibi no.& in d.c.cũ cauſa.& ſic ſequitur opi.Old.in
d.conſilio.¶ Dicit Bal.ꝙ ſi ex clauſula non obſtante,&c.in legi-
timatione appoſita poſſit apparere de mente legitimantis eſſe di
ſpenſatũ ſuper vtroque defectu: vt qa eſt incerta clauſula nõ ob-
ſtante.l.qui ꝯ.de inceſt.nup.& non obſtante.§.fi.qui.mo.na.ef
fi.ſui. valet talis legitimatio: quia licet per clauſulã non obſtante
nõ augeat̃,vt in cle.j.de præben.tñ declaratur intentio circa con
feſſum.arg.l.fi.in prin.C.de indi.vidui.& in c.j.de noua for.fi-
de.Si aũt clauſula nõ obſtãte,&c.eſſet in nube: & ille qui legiti-
mat̃ eſſet plurimũ odioſus vt qa ex ſacrilegio vel mon.non ſuffi-
cerẽt verba gñalia,quæ tã odibiles nõ cõprehendũt.ar.l.Lucius.
§.Lucius Titius dama.ff.de legat.ij.& c.j.de fi.preſby.¶Et ſic
cõcludit Bal.ꝙ nedum ex generali narratione legitimationis red
ditur diſpenſatio ſubreptitia, qm̃ duplex defectus concurrebat.
Sed etiã qñ ſimplex defectus,& plurimũ odioſus. ¶ Nec à prædi
ctis diſcrepat Ant.de But.in c.per venerabilem.qui fi.ſint legit.
in xxv.col.verſ.nũc deſcendo ad fm & ibi dixit ꝙ in legitimatio-
ne oportet exprimere qualitatẽ illegitimitatis vniuerſalem, an
ſit ſpurius vel inceſtuoſus: quia difficilius diſpẽſant cũ inceſtuo-
ſo vel ſpurio.q̃ cum illo qui eſt naturalis tantũ: vt patet ex tex.d.
c.per venerabilem.in fi.& in talibus nihil tacendũ eſt.xxv.diſt.
per totum.l.vniuerſa.C.de diuer.præſcrip.l.præſcriptione.C.ſi
ꝯ̃ ius vel vti.pub.de reſcrip.c.ſuper literis.& patet ex his quæ no.
in c.cũ dilectus.eo.ti.& ꝙ hr̃ in c.ij.& iij.de cõfir.vti.vel inuti-
li.Et p hoc infert̃ ꝙ ſi impetrans legitimationẽ dicat ſe ſpuriũ.&
ſit ſpurius duplicatiuè:quia natus ex vxorato & vxorata,quod ni
ſi hoc exprimatur non valet impetratio.alle.d.c.non poteſt.&
9 quædã alia iura ex his quæ alle.Ioa.An.in d.rub. ¶ † Accedit qđ
no.Hoſt.Ioa.An.Ant.de Bu.in d.c.fi.de fi.presby.vbi quærunt,
quid ſi papa diſpenſat cum genito ex coniugato & ſoluta, con-
iugatus erat comes, baro, vel magnus princeps,de quo in literis
non fuit facta mentio, concludunt diſpenſationem non tenere:
quia adulterium maius eſt crimen in principe.xl.diſtin.homo.
ideo ſi id fuiſſet expreſſum difficilius impetraſſet. Ad idem.l.ſi
qua illuſtris.C.ad Orficia. maximè cum tales legitimationes
ſunt odioſæ.c.j.in fi.de fi.presbyt.in vj.Et idem tenuit Bald.in
l.eum qui.alias incip.Paulus.in fi.de ſtatu.ho. ¶ Si ergo vide-
mus quod propter omiſſam ſimplicem qualitatem dignitatis

parentum legitimatio redditur ſubreptitia, quantomagis pp ſup preſſum duplicatum defectum illegitimitatis & ſpurietatis? ¶ Ad idem quod no. Bal. in c. naturales. ad fi. ſi de feu. fue. controuer. inter do. & agna. vbi dicit ſi eſſet conceſſum militi vel comiti ꝙ poſſit legitimare certum genus ſpuriorũ, alios qui laborãt maiori ſpurietate legitimare non poſſet. nam ſpecie nõ p modũ generis eſt ſpecificare, allegat de leg. iij. l. hæres meus. §. duæ ſtatuæ.
10 ¶ †Item quia difficilioribus princeps reddit ſe difficiliorem: vnde talia non videntᷣ cõmiſſa, vt no. Io. And. in c. j. de fi. preſby. in vj. & dicit etiam Bald. in d. c. naturales. ꝙ per matrimonium ex diſpenſatione Papæ contractum, non legitimantur inceſtuoſi, niſi de eis fiat mentio, alleg. l. Paulus. cum ibi no. per Cy. ff. de ſta. ho. & ibi no. Guil. & Bar. & Bal. in l. & ſi contra. C. de inceſt. nu. ¶ Comprobantur ex his quæ no. Spe. in ti. de reſcri. præſentatione. vbi concludit ꝙ impetratio infringitur ex eo qđ in genere facta fuit, & non in ſpecie mentio de articulo pro quo fuit quis excommunicatus. d. c. cũ pro cauſa. & c. officij. de ſent. excõ. ¶ Ad idem optimè facit ꝙ ſcripſit Bal. in l. j. in antepe. col. C. de fur. in ver. vbi ſcias &c. Dicit. n. ibi ꝙ vbi ſunt plura obſtantia, non ſufficeret clauſula generalis non obſtante, ſed opus eſt ꝙ de ſingulis defectibus faciat mentionẽ: quia q remouet defectũ, inducit effectum ſm eũ. ¶ Alleg. qđ no. in l. ſi qñ. ff. de inof. teſt. in prin. & in auth. oẽs peregrini. C. cõmunia. de ſucceſ. & ff. de hær. inſt. l. & ſi non lex. & not. per Iac. de Bel. in l. j. de do. promiſ. ꝙ dictũ videtur recte in propoſito bene ponderandum. Nam vbi plures concurrunt defectus, vult aperte Bal. quod non ſufficiat fieri in gñe mentionem ẽt à principe derogante. ¶ Quibus bene conuenit ꝙ no. Io. And. in c. j. de fil. preſby. in vj. in nouella. ¶ Ad prædicta benefacit. l. ſed ſi hac. §. patronum. ff. de in ius voca. ibi, dũ arrogetur per obreptionẽ. & ibi no. Ange. quod reſcriptum principis non extendit ſe ad defectus tacitos & ſupreſſos. pro hoc allegat etiã. l. quidam conſulebant. de re iud. & d. l. cum dominus. in prin. ff. de pecu. lega. & no. per Inn. in c. cum olim. de re iudi. Accedit quod dixit Bal. in l. Barbarius. in vj. col. ff. de offi. præto.
11 vbi dixit quod in diſpenſatione principis †nõ præſumitur quod velit promouere odioſos & multipliciter criminoſos. alleg. in argu. l. Lucius. §. Lucius Titius dama. ff. de leg. ij. ¶ Et quod ſubreptio vitiet legitimationem, ponit ẽt Bal. in l. præſcriptione. in v. col. C. ſi ꝯ ius vel vti. pub. vbi dicit. ꝙ ſi quidam à principe impetrauit ſe legitimari dicens ſe natũ ex adulterio. Nam ſi natus eſt alio complexu, non tenet legitimatio: allega. l. j. ff. de natali. reſtit. & no. Ang. ẽt in l. & ſi non lex. ff. de hære. inſti. & Benedictꝰ de Plumbi no. in l. j. ff. de natali. reſti. ¶ Ex alio etiã capite redditur ſubreptitia, & nulla dicta impetratio: eo quia nulla fuit facta mentio de ſtatuto diſponente quod ſpurij & illegitime nati exhæredantur. & quod ſpurij & inceſtuoſi non poſſunt in hæreditate parentum ſuccedere, nec de eiuſdem confirmatione facta ab eodem legitimante mentio habita eſt in impetratione le-
12 gitimationis ex quo redditur, vt dixi ſupra, ſubreptitia. ¶ †Hoc decidit apertè Ioan. Andr. in additio. Specula. in rubrica. de teſta. in prin. vbi poſuit quæſtionẽ de epiſcopo qui impetrat à papa ꝙ poſſit teſtari de redditib. eccleſiæ, vſque ad ſummam ducentarum marcarum, non facta mẽtione ſtatuti ipſius eccleſiæ per quod teſtari poterat vſque ad centum marcas. ¶ Nam refert qđ quæſtio fuit de facto, ꝙ reſcriptum fuit priuilegium tale valere hac ratione: quia vſque ad centum marcas concordant priuilegium, & quod ſtatutum vſque ad illam ſummam nõ eſt dubium. in aliis autem centum in quibus excedit, ẽt ſi dicat ſtatutum expreſſe ꝙ vltra teſtari non poſſit, concordat iuri cõmuni xij. char. & c. j. de teſta. ſicut aũt de diſpenſatione iuris communis non oportet in priuilegio papæ mentionem fieri, ſic nec de ſtatuto qđ continet ius commune cum concedendo primum videatur ſcire ſm alle. l. iij. §. diuus. ſm vnam lect. ff. de ſepul. vio. & no. Inn. & Hoſt. in c. j. de reſcriptis, & quod no. in c. j. eo. ti. lib. vj. in nouella. facit. c. paſtoralis. de fide inſtru. ¶ Sed finaliter Io. An. in dicta rubrica dicit hanc deciſionem ſibi neque ſuis magiſtris non placere. per c. ij. de deci. libr. vj. Cum. n. tale ſtatutum factione vel ſaltem confirmatione fuerit papale, ſi papa dictum ſtatutum ſciuiſſet limitatum ſtatutum à ſe conditum vel confirmatum. veroſimiliter priuilegium non dediſſet. Ita infertur in propoſito, ſi princeps aut rex ſciuiſſet impetrationem legitimationis eſſe contra confirmationem à ſe factam, non eſt veroſimile ꝙ in conce-

13 dendo tam facilis fuiſſet. ¶ † Fortifico ex his quæ quaſi in terminis noſtris decidunt Io. mo. & Ioa. And. in c. j. de filijs presbyt. in vj. in nouella. vbi quęrũt qd ſi in eccleſia eſt ſtatutũ iuratũ, & per apoſtolicã ſedem confirmatũ, quo cauetur ꝙ nõ admittatᷣ illegitimus ad eccleſiã, & concordat cũ diſpoſitione iuris cõmunis: & ibi an impetrans à papa in tali eccleſia, ꝙ licet ſit filius ſacerdotis poſſit conſequi in eccleſia etiã cathedrali. obſtet ſibi tale ſtatutũ vel conſuetudo de quo mentio facta nõ eſt vr̃ dicendum ꝙ non: quia ex quo ſtatutũ eſt conforme iuri cõmuni nõ præſumitᷣ ignorantia à papa. arg. c. j. de conſt. in vj. & ſic vr̃ papa voluiſſe dictum ſtatutũ valere. Finaliter concludunt ꝙ ſi in literis papę apponantᷣ ſpeciales clauſulæ, quæ tollãt obſtantiã ſtatuti, tunc clarum eſt.
14 ¶ † Si aũt apponantᷣ clauſulæ generales: tunc non ſufficeret: quia licet papa tolleret ſtatutũ, non tñ tolleret iuramentũ vel confirmationẽ ſtatuti quæ præceſſerunt in c. conſtitutus, de reſcrip. cũ clauſula, nõ obſtante. & etiã clauſulæ generales nõ iuſtificãt perſonã impetrantis, ſed tm̃ formã literarũ impetratarũ, ſm Io. An. in c. j. de filijs preſb. in nouella. referẽte papã ita ꝓnunciaſſe. Et idẽ tenuit domi. Ant. & Imo. in c. ij. de reſcri. qui voluit ꝙ licet ſit derogatũ pacto & ſtatuto, non intelligitᷣ derogatũ pacto & ſtatuto cõfirmato niſi de confirmatione facta mentio fuerit, & faciãt no. p gl. in c. cũ nõ deceat. in gl. fi. de elec. in vj. not. Ang. in l. j. §. quæ onerãdæ. ff. quarũ rerũ ac. non da. ¶ Præterea vbicũque ſtatutũ in totũ non eſt cõforme iuri cõi. ſed ſolũ pro parte tenet ius cõe, & pro parte ius ſpeciale: oportet de eo fieri mentionẽ perinde ac ſi totaliter fuerit ꝯ ius commune. Ita determinat Inno. in c. veniens. de præſcrip. in gl. quæ incipit, ſed hoc eſt mirũ. & cũ ea oẽs tranſeũt. Sed ſic eſt ꝙ dictũ ſtatutũ continet pro parte ius cõmune, & pro parte ius ſpeciale, dum enim excludit ſpurios à ſucceſſione parentũ inſpecta ſucceſſione in hæreditate pr̃is, conforme eſt iuri cõi: dicta auth. ex cõplexu. cũ concor. s̃. alleg. dum ve-
15 ro † etiã excludit à ſucceſſione materna eſt ꝯ ius commune. l. j. §. ſed & vulgo. ff. ad Terty. l. ſi ſuſcepta. §. j. ff. de inoffi. teſt. inſti. ad Orfi. §. nouiſſime. & l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfi. ex quibus remanet concluſio firma ꝙ legitimatio fuit ſubreptitia. ¶ Ad allegata in contrariũ patent reſponſiones euidentes ex ſuperius dictis: nam primò non ob. quod not. Bal. in dicta. l. ſi ita illuſtris. &
16 Hoſt. & Io. And. in c. fi. de fi. preſb. cum cõcor. s̃. alle. † quia fa-
b teor ꝙ vbi vnico [b] tantũ defectu ſubſiſtente, quis eſt illegitimus, non requiritᷣ de illo ſpecialem mentionẽ facere, ſed ſufficit in genere. Secus vbi defectus duplex concurrerit prout eſt in caſu noſtro: quia de vtroque in ſpecie mentionem fieri oportet. d. c. non põt. & d. c. ſi motu proprio: qa in tã grauib. princeps reddit ſe difficilẽ, in c. ij. de fil. preſb. l. vj. vt plenius probatũ eſt. s̃. ¶ Imo vbi vnicus tantũ eſſet defectus actus interdũ ꝓp qualitatẽ pſonæ parentũ, nõ ſufficit mẽtionẽ facere de illicito coitu: vt ꝓbat Hoſ. & Io. And. in d. c. fi. qñ filius eſſet natus ex adulterio cõmiſſo à patre in dignitate conſtituto, vt comite, barone, &c. Niſi de tali quali-
17 tate mentio ſpecialis habeatᷣ: † nec etiam obſtat virtus clauſulæ. ſ. de plenitudine poteſtatis, &c. quia reſpondeo, quanquam ſuppleat defectus qui fuiſſent circa ſolennia iuris, non tñ ſupplet defectus à natura ſurgentes, vnde defectũ illegitimationis non ſupplet vel aliũ naturalẽ defectũ ſeu ex cauſa naturali ſurgentem. Ita dixit formaliter Spe. in ti. de leg. §. nunc oſtendendũ. verſ. xviij. ibi no. &c. cũ quo concordat Ioan. And. in addi. qui pro hoc allegat optimũ tex. in cle. paſtoralis. poſt princ. ibi omnem ſupplendo defectum, &c. iuncto. §. cæterum de re iudica. iſtud idẽ ſecutus eſt Ant. de But. & Ioan. de Imo. in c. j. de tranſac. & Ant. de But. & Imo. in c. quotidiana. de elec. Io. de Imo. in l. quidam conſulebat. in viij. col. de re iudi. facit quod not. Io. An. in præalle. c. ſi motu proprio. in nouella. ¶ Nimirum ergo ſi Old. in conſil. s̃. allega. conſuluit legitimationem nullam, non obſtante dicta clauſula, de plenitudine poteſtatis, in legitimatione inſerta.
18 ¶ † Minus etiam obſtat quòd dicebatur neceſſariam non fuiſſe mentionem ſtatuti prædicti, cum ſit iuri communi conforme, per no. in c. j. in gl. de conſti. in vj. cũ concor. præal. Quia reſpondeo qđ dato etiã quod ibi no. per. gl. procedant quanquã ea quo ad propoſitũ noſtrum impugnet Ioa. de ligna. & d. Ant. in c. j. de præſcrip. tñ aliter cum doct. ad concordiam reducuntur in d. c. j. quod illud eſt verum, niſi tale ſtatutum eſſet ab ipſo diſpenſante confirmatum: & quia nõ eſt veroſimilẽ principem, ſi hoc ſciuiſſet, tam liberalẽ in concedendo fuiſſe, vt firmat Io. An. in præalle.

le.c.in rub.de test.in addi.Spe.& in d.c.j.de filiis presby.in vj.in
19 nouella post Io.de Imo.ibidem. ¶†Plus voluit do.An.in d.c.j.
de rescri.ꝙ semper in literis beneficialibus,& in quibuscunque
dispensationibus odiosis,in quibus strictissima debet fieri inter-
pretatio.c.quãuis.de præbẽ.in vj.debet semp mẽtio fieri de sta-
e tuto[e] ẽt disponẽte idem qđ ius cõe,ne impetratio de subreptio-
ne infringi possit:& ita intelligũt no.ꝑ Io.Mo.& do.Ant.in ꝑal.
c.j.de fil.presby.in vj. ¶Postremò respondeo qđ ꝯ̃ria sunt vera
vbi statutũ in omnibus,& per omnia iuri cõi ꝯforme esset. secus
si in aliquo esset difforme prout in casu proposito, vt supra pro-
baui:quia debet de tali statuto specialem mẽtionem haberi,vt re
ctè scripsit Inn.in c.veniens.de præscri.Et ita dico &c.Alex.

Franciscus de Tollonibus ciuis & habitator Ferrariæ paro-
chianus sanctæ Mariæ de turcho,testamentũ cõdidit, in quo in-
ter alia relicta legauit ecclesiæ sancti Francisci pro dote capellæ,
postea decessit,& in ecclesia sancti Francisci sepultus extitit, re-
ctor ecclesiæ sctẽ Marię prædictos fratres & cõuentũ sancti Frã-
cisci siue eius syndicum coram competenti iudice traxit in cãm.
petens eos cõdemnari ad quartã dicti legati debitã ecclesiæ paro
chiali.Ex aduerso opponit se dictus ꝯuentus asserẽs ꝯuẽtũ nõ te-
neri ad quartã,qñ legatum relinquit̃ ꝓ aliquo onere adimplen-
do & pręsertim pro dote capellæ. Allegat insup ita esse & fuisse
ꝑ lõgissima tẽpora seruatũ,& ꝑ ꝯsuetudinẽ ita vigere ad tẽpus in
ciuitate Ferrariæ qđ conat̃ ꝑ plurimos testes probare, copia vna
cum testamento & processu domino consultori exhibeatur,qui
in prædictis consulat quid iuris.decidit Alex.quartã deberi.

ADDITIO.

a ¶In genere.idem Bal.cons.clxxxj.lib.j.Ang.ꝯsi.cciiij.quidã
Bartholomęus.quẽ sequi vr̃ præpo.c.qui venerabilẽ.§.ꝙ aũt
nu.24.qui filij sint legi.idem Roma.cõs.cxciiij.in proposita.
quã sequitur Soci.cõsi.xlvij.col.viij.nu.40.l.4.fa.Pau.cons.
xxx.super puncto.in fi.lib.j.Ias.consi.xj.lib.iij.cons.cx.li.3.
b ¶Ergo licet Io.An.addi.Spe.de test.in rub.in prin. Pet. Anc.
Gemi.Phi.Fran.c.j.de cõsti.in vj.Albe.j.par.stat.q.ix.col.v.
Anc.cõsi.clxxxij.cõsi.ij.Fel.q.j.in fi.de const.Ias.l. Gallus.§.
si eius.col.iij.de li.& post.l.iij.col.j.de le.j.si ita stipulatio.de
ver.ob.Lanf.in tract.de interpre.statu.col.j.Henri.de Boic.
tra.syno.per iij.art.j.concl.x.
c ¶Subreptionis.simpliciter idẽ dicendũ puto qđ de dispensa-
tione:quia legitimatio quæ fit per rescriptũ est mera grã & re
laxatio iuris cõis & sic q̃libet qualitas vel aliud tacitũ q̃ expsso
nõ ita facile esset concessa reddit eam nullã ipso iure,q̃ senten
tiã tenet Panor.in c.ꝑ venerabilẽ.col.vij.qui fil.sint legi.sen-
tit Old.d.cõsi.ccxlvj.Alb.in ru.C.de natura.lib.Pet.Anc.cõ.
si.ccxlj.Ant.de Rosse.tract.legitima.col.lv. Alex.hic.& inf.
li.vj.col.cxxix.Signo.homod.cõs.ccxviij. quidã d.Ioãnolus
Pan.consi.cvij.li.ij.Bal.in l.eã quã.C.de fideicom.& in cõsi.
cxlvj.li.j.consi.cccxcix.li.ij.cons.xxvj.li.iiij.Ro.ꝯsi.cccxxvj.
in præsenti col.fi.Fulg.cons.xxiij.Gengelpertus. Cepol.cau.
ciuil.cõs.lxvj.in v.& vj.dubio.nu.34.Phil.Fran.c.j.super gl.
ij.de filiis presby.in vj.Cur.senior.consi.xvj.col.pe.ꝯsi.xvij.
consi.xxxv.col.vij.consi.lxxiij.consi.xxix.ꝑposi.c.per vene-
rabilem.§.quod autẽ.q.iiij.nu.20.qui fi.sint legi.Albe.Bru.
consi.xv.col.j.& in hanc inclinat Feli.c.postulasti.col.iij.de
pręscri.Summa siluestri.verbo.legitimus.q.iij.Deci.cons.lv.
consi.cclxxxviij.consi.ccxxxviij.consi.ccccxlij.
d ¶Vnico.imo si ex eo resultat qualitas aggrauans vltra ea quæ
sequuntur ex expressis in rescripto.
e ¶Statuto.fa.Alberic.ij.statu.q.ccxx.Feli.c.j.co.xij.de rescri.
& in tract.cau.lit.aposto.in vij.amplia.

CONSILIVM CXCVI.

VIso testamento dicti Frãcisci Tolloni. Et attestationibus
in fauorem dicti cõuentus fratrum d.sancti Francisci. Vi
detur prima cõsideratione dicendũ dictos fratres & cõ-
uentum sancti Francisci fore à petitione dict.quartæ parochialis
1 absoluendos ex pluribus. ¶†Et primò quia videtur casus in c.fi.
de test.vbi de his quæ relinquimus ecclesiis & aliis piis locis ꝓ
anniuersario,vel aliter ad perpetuum cultum diuinum, talis pa-
rochialis portio minime deduci põt, vt ibi, & in c.ex parte.vlti-
mo.de verb.sig.Sed ita est quod dictum legatum relictum est cõ
uentui,vt anniuersarium Ferrariæ, & missas duas singulo die in
dicta capella ipsius testatoris celebrare debeãt: quod videtur ce-
dere ad perpetuum diuinum cultum:vt dixit Host.& Io.And.in
d.c.fin.pro quo allegant.c.significatũ.de præb.¶Secundo:quia
dicti fratres & conuentus videntur tueri se posse authoritate pri-
uilegij apostolici cõcessi super immunitate dictæ quartæ,de quo
priuilegio deponunt nonnulli testes producti pro parte conuẽ-
tus.Et constat hoc per priuilegium concedi posse,vt probatur in
c.in nostra.de sepul.c.officij.in fi.de test.c.constitutus. de reli.
do.¶Tertiò pro hoc facit quia testator in d.testamento reliquit
dictæ ecclesiæ parochiali libr.xxv. pro quarta portione, quæ ei
deberi possit occasione dicti legati annui relicti fratribus & con
uentui.prædicta autem dispositio testatoris seruanda est pro le-
ge & iuris dispositione,in auth.de nuptiis.§.disponat.ergo &c.
¶Quartò quia per plurimos testes videtur posse esse probata cõ-
suetudo longissimo tempore præscripta, quæ seruatur & indu-
cta est in ciuitate Ferrariæ, quod de legatis relictis pro dote ca-
2 pellæ,non soluatur aliqua quarta parochali ecclesiæ:†& consue
tudo vim habet priuilegij.l.fin.C.de man.lib.c.cum contingat
de fo.compe.c.super quibusdam.§.præterea.de verbo.signi.cũ
si.ergo sicut per priuilegium talis immunitas concedi posset, vt
dixi,ita etiam consuetudine & pręscriptione potest induci.facit.
c.de quarta.de præscr.& c.certificati.de sepul.¶Nec obst.ꝙ te-
stes producti pro maiori parte sint fratres minores producti in
causa sui conuentus.c.nuper.de test. ¶Sed præmissis non obst.
contrariam sententiam de iure probabiliorem esse puto ex plu-
ribus.Primò:quia vr̃ casus in c.dudum.§.verum de sepul.in cle.
3 †vbi minores & prædicatores de quibuscunque obuentionibus
ac relictis, q̃uocunque factis ẽt ad certos & determinatos vsus
quartã partẽ ecclesiæ parochiali soluere tenẽtur, etiã si aliter de
iure vel de consuetudine nõ tenerentur, vt dicit ibi & sic in hoc
corrigitur tex.in c.ex parte.l.vltimo.de verb.sig.& in c.fi.de te-
sta.vt nó.gl.j.vnde.sup.vers.ecce ergo ꝙ tex.ibi indistincte vult
ꝙ de quocunque vsu soluat̃ quarta.¶Et nullibi reperit̃ exceptua
tum legatũ relictum pro dote capellæ ergo standũ regulæ indi-
stinctè loquẽti.c.solitæ.ad fi.in ver.nihil excipiẽs.ad fi.de maio.
& ob.l.j.§.& aliter.ff.de le.præst. ¶Et in specie decidit Paul.de
Leaza.in d.§.verum. quẽ cæteri ibi sequuntur, quod de relicto
facto ad capellam construendã, vel aliã rẽ sacrã debetur quarta,
4 per illũ tex.& seq.†Petr.de Perusio in tractatu suo paruo,quem
edidit de quarta canonica dicens in fi. ꝙ licet de tali legato olim
non solueretur quarta per tex.in c.fi.de testa.& in verbo,ad per
petuum cultũ diuinum,& in verb.pro fabrica.tñ hodie secus per
§.verum.¶Idem tenet Bal.in l.si quis ad declinandam.in xj.col.
5 C.de episc.& cleri.¶†Fortius consuluit Io.de Lig.no.ꝙ si testa-
tor nõ reliquit ecclesiæ,sed alij cum hoc ꝙ in illa ecclesia in qua
sepultus extitit,faciat cõstrui capellã, & emit ornamenta ꝙ de ta
li legato debetur quarta ecclesiæ,vt refert & sequitur do. Car.in
d.§.verum.in xvj.q.& licet etiam legatum sit factum.s. promis-
sis dicentis,dicit gl.in prælle.§.verum.in verbo funeralibus,qđ
de tali legato quarta detrahitur,& illam sequitur Bal.in repe.c.si
pater.de testa.in vj.q.prin.¶Secundò probatur per text.in c.cũ
6 super de sepul.† vbi indistinctè de omnibus relictis in testamen-
to ecclesiæ,in qua testator sibi sepulturam elegit, debetur cano-
7 nica portio parochiali ecclesiæ. ¶†Tertiò fortificatur in c.no-
stra.eod.tit.vt de omnibus relictis pro anima ecclesiæ in qua te-
stator sepulturam elegit,dari debet portio canonica ecclesiæ pa-
rochiali.¶Sed istud relictum factũ pro anima fuit vt in testamẽ-
to speciali tm̃:est ergo &c.Et in dubio præsumitur relictum esse
pro anima vt probatur in c.cũ esses.de test.& ibi no.doc.& not.
8 Io.An.in præalleg.c.fi.¶†Quartò probat̃ in c.j.eo.ti.in ver.iu-
dicij.& sic indistinctè de relictis per eũ debet̃ portio canonica,
& actio dirigitur cõtra ecclesiam cui relictum factum est, vt ple-
nè.no.Io.An.& Inn.in c.de his de sepul.& probatur in d.§.verũ
& ibi etiam notatur & istud videtur indubitatum.¶Sed difficul-
tas consistit in respondendo ad quædam allegata in contrarium,
ad quæ nunc videtur responsio. Nõ enim ob.primo tex.in.c.fi.
de test.& in c.ex parte quia respondeo quod talia iura hodie cor
recta sunt quo ad prædicatores,per tex.in d.clemẽ.dudum vt su-
perius dictũ est.¶Nõ ob.ꝙ de priuilegio obiiciebatur: qa nullũ

inuenio in proceſſu priuilegium de hac immunitate diſponens
quin ſaltē nō ſit reuocatū. ¶Nō ob. ꝙ nōnulli teſtes de hoc pri-
uilegio deponunt. prout eſt reuerēdus magiſter Pau. de Ferraria
9 & frater Io. de Lanezolis. quia reſpondeo† ꝙ teſtes probantes ſe
vidiſſe priuilegiū, vel aliud inſtrumētum talis tenoris non ꝓbant
priuilegiū, niſi qñ probatᷣ priuilegiū deperditū & teſtes tenorem
a priuilegij probātes ſint viri periti[a] & experti, & in cognoſcendo
veritatē priuilegij: vt quia ſunt doctores vel aduocati. Iſtis aūt nō
cōcurrentibus non dr̄ eſſe probatum priuilegium, vt dixit Bart.
in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. & in l. ſicut. C. de fide inſtr.
& in l. ij. §. j. de iure fiſ. all. tex. in c. cū olim. primo de priuilegiis.
& l. teſtamen. C. de teſta. & idem tenet Bal. in c. j. in tit. quot te-
10 ſtes ſint neceſſarij. †Itē requiritur quod teſtes probent ꝙ ſcriptu
ra priuilegij erat abſque aliquo vitio vt legitur & notatur per gl.
& doc. in d. c. cum olim. & dicit plus ibi Io. And. & Ant. de But.
11 per illum text. †ꝙ cautus debet eſſe aduocatus volens per teſtes
probare ſcripturā priuilegij, vt in c. ponat diem & locum inſtru-
menti, ꝙ illa ſunt de ſubſtantia inſtrumenti. c. qm̄ ꝯ. de proba. &
c. abbate ſane. de re. iur. in vj. in auth. vt præpo. nomen Impera-
toris. ergo requiritur qđ teſtis deponens ad probandum priuile-
gium, vel aliud inſtrumentū ſit pitus: quia requiritur ꝙ poſſit per
pendere de ſubſtantialibus inſtr̄i. Sed teſtes p̄dicti nō deponūt
deperdita eſſe priuilegia, nec deponunt de ſolennitatibus prædi-
ctis, prout requiritᷣ vt proxime dixi: ergo nec ſunt periti in præ-
dictis: quia non ſunt doctores iuris, vel procuratores aut notabi-
les notarij, vt dixit Bar. in d. l. ſicut. ergo non probāt. ¶Quinimo
dictus magiſter Pau. non dixit ſe vidiſſe priuilegia fratribus con-
ceſſa minoribus: teſtimoniū aūt de auditu non eſt ſufficiens. l. te
ſtiū. cum vulgaribus. de teſti. ¶Minus ēt obſtat tertiū ꝯrium. ſ. ꝙ
teſtator legauerit eccleſiæ parochiali libras xxv. ꝓ dicta quarta,
12 & quod diſpoſitio teſtatoris eſt ſeruanda pro lege. †Quia reſpon
deo ꝙ teſtator in his quæ ſunt ꝯ legem diſponere non poteſt, nec
auferre ius parochiali eccleſiæ rectore non conſentiente, vt eſt
caſus. in c. offi. de teſt. facit. c. tua. eo. tit. & l. nemo pōt. ff. de le. j.
¶Præterea non obſt. ꝙ per conuentum videatur eſſe probatum
de ꝯria cōſuetudine: quia rn̄deo ꝙ talis ꝯſuetudo in prædicatori-
bus & minoribus eſt reꝓbata, vt eſt in d. cle. dudū. ſ. verū in ver.
13 exigi non conſueuit &c. †& intelligitur reprobata nō ſolum cō-
ſuetudo præterita, ſed etiā futura, vt eſt de mente Io. An. in c. cer
tificari. de ſepul. & ibi ad hoc ponderat Ant. de Bu. verba Io. An.
ibidē: & ꝙ ibi à lege dānatur & reprobatᷣ, intelligitur reprobata
cōſuetudo: non ſolum præterita, ſed ēt futura. tenet Cy. in l. ij. in
v. q. prin. C. quæ ſit lon. cōſue. allegat. l. dudū. C. de ꝯhen. empt.
& id tenet Dy. & Bar. in l. ſi mihi & Titio tibi. §. fi. l. fi. ff. de leg. j.
Et hoc clarius Io. de Imo. idē tenet An. de Bu. in c. fin. de conſue.
poſt medium. verſi. quis ſit effectus cōſuetudinis tenet ibi Io. de
Imo. & idem Bal. in d. l. ij. C. quæ ſit lon. conſue. in ij. co. & Pau.
de Leaza. & Io. de Imo. in cle. ſtatutū. de elec. reprobantes gl. ibi.
& idem no. Pau. in cle. j. de ele. Et Io. de Imo. in l. iiij. ff. de teſta.
vbi pro hac opi. ponderat eſſe gl. in c. j. de conſtitu. in vj. vbi tex.
dicit ꝙ ita demum valet conſuetudo ꝯ ius ſi eſt rationabilis. & gl.
ibi ſentit illā eſſe irrationabilem, qñ ius ſimpliciter damnat con-
ſuetudinē, vt patet ex iuribus allegatis ibi, in gl. & hoc facit: quia
lex ſemper loquitur. l. ariani. C. de hæreticis. Et ſic lex reprobans
conſuetudinem, ſemper vr̄ eam reprobare. ¶Pro iſta opi. bene fa
cit. l. ſi ſeruitus in ratione ſui. ff. de ſeruitu. ruſti. prædio. & in l. in
fraudem. §. fi. de teſta. mili. ij. reſpon. ¶Quia dicti teſtes nihil ꝓ-
bant concludenter de cōſuetudine. Nam plures ſunt qui dicunt
ꝙ non viderunt exigi aliquā quartam de legatis factis fratribus
ſancti Franciſ. vel alterius conuentus ob dotem alicuius capellæ.
Nam teſtes in hoc nihil concludunt, oportebat ꝙ capitulatum
eſſet probatum, & ꝙ non fuit exacta dicta quarta pro dictis fa-
ctis. ſ. legatis ab illis qui fuerunt ſepulti in dictis eccleſiis quibus
legata facta ſunt. Nam & ſi legata relinquantur eccleſiæ ſancti
Franciſci ab eo qui ſibi non elegerit ſepulturam, illa quarta debe
tur eccleſiæ parochiali. d. c. certificari. & in gl. i. & no. Inno. in c.
ij. de ſepul. & Arch. in c. ij. eo. ti. lib. vj. & glo. in d. cle. dudum. §.
* verum verſi. quartam. Abbas antiquus & alij magis* cōiter in c. j.
de ſepul. per rationes quas ibi ponunt, quas breuitatis cauſa omit
to, poſtq̄ cōis ſententia eſt. ¶Et per ꝯn̄s patet ꝙ dicti teſtes non
probant quia probatio debet de neceſſitate concludere. c. in pręſentia. de probatio. l. neque natales. C. de proba. Illi autē teſtes q
deponūt, ꝙ illi qui legata fecerūt, fuerunt ſepulti in eccleſia ſan-
cti Franciſci, adhuc non probant conſuetudinē aliis rationibus.
14 †Nam ad hoc vt teſtes probent conſuetudinem. oportet, ꝙ de-
ponant de vſu illius actus cuius cōſuetudo allegatur de actus fre-
quentia & tēporis diuturnitate: & tales actus fuiſſe factos ita &
taliter ꝙ appareat interceſſiſſe tacitum conſenſum, ſaltē maioris
partis clericorū qñ de conſuetudine inter clericos tractatᷣ: vt no.
Cy. in l. ij. verſi. ſed quæro quid deponant teſtes. C. quæ ſit lon.
conſue. & Io. An. in c. fi. de cōſue. & Guil. de Cug. in d. l. de quib.
ff. de legi. & idē ibi Sal. in 16. q. ¶Quinimo ſm̄ eos requiritᷣ ꝙ te
ſtes concordent in tempore & actibus de quibus deponunt aliàs
tanquā ſingulares non probarēt. idē dicit ēt Pau. de Leaza. & in
diſputatione ſua incipiente ꝯ inſtrumentum debiti. & Anto. de
But. in c. licet ex quadam. de teſti. & in d. c. fi. & Bal. in l. j. in an-
te. col. C. de teſta. & Io. de Imo. in l. inter pares. ff. de re iud. & in
c. cum oportet. de accu. Sed iſti teſtes non deponunt huiuſmodi:
imo neſciunt dicere de ſcientia vel aliquo tacito conſenſu recto
rum eccleſiarū parochialiū: ergo non potuit creari conſuetudo
ſine tacito conſenſu clericorum, inter quos allegata conſuetudo
verſatᷣ. l. de qbus. ff. de legi. xij. diſt. diuturni mores. nec ſunt cō-
teſtes in actib. ipſius allegatæ conſuetudinis, vt etiam patebit ex
15 his quæ ſubiungā. ¶Tn̄ non ꝓbatur alia rōne. †quia qñ teſtis de
ponit de ſimplici non vſu legis, nō probatᷣ conſuetudo niſi teſtis
deponat de ſimplici actu ꝯrio: qa nō entis nullæ ſunt cauſæ. c. ad
diſſoluendū. de deſpō. impub. c. bonæ. el j. de elec. ita no. Io. An.
in c. Io. de cleri. coniu. exemplū ponit ipſe ſi domus minabatᷣ rui-
nam & nunquā fuit præſtita cautio dāni infecti vicinis, quia nū-
quā fuit petita, licet peti poſſit. certè per talem non vſum ēt reite
ratum non induceretᷣ conſuetudo, nec tolleretᷣ lex diſponens ca-
ueri debere de dā. infecto: aliud exēplum ponit per l. rē non no-
uā. §. patroni. C. de iudi. vbi dr̄ ꝙ aduocati debent iurare de ca-
lumnia. Nam ſi non iurauerunt: quia non fuit petitum per cen-
tum annos. per hoc non tolleretᷣ lex, nec induceretur conſuetu-
do. Secus ſi nō vſus haberet implicitū actum affirmatiuū ꝯrium
legi. exēplum ponit ipſe: nam lex diſponit diuidi hæreditatem in
ter filios æqualiter vt l. inter filios. C. fa. erciſ. l. fi. C. de libe. præ-
te. Si tn̄ diu ſeruatū eſt, ꝙ non diuidatur & aſſignetur in totū pri-
mogenito, tunc quia iſte non vſus habet implicitum affirmatiuū
ꝯrium, per talem non vſum tollitur lex, & inducitur cōſuetudo:
vt per Cy. in d. l. ij. in iij. q. prin. C. quæ ſit lon. conſuet. & in d. c.
fi. de conſue. & Bal. in prooemio digeſtorum. §. & antea. & Iac.
de Bel. in auth. de hæ. & fal. in prin. ¶Sed teſtes prædicti non de
ponunt de actibus affirmatiuis inducentibus cōſuetudinem, ſed
ſolū quod non viderunt vnquā ſolutā vel petitam dictam quar-
tā, nec reperio teſtes qui deponant de actibus affirmatiuis, id eſt
de pluralitatibus actuū affirmatiuorū: vt quia dicunt ꝙ viderunt
rectores parochialiū petere d. quartam, & eos non fuiſſe admiſ-
ſos, & repulſos: & quòd ita viderunt ſæpe ſeruari præſentibus ac
ſcientibus tot & tantis quod appareret interueniſſe tacitū con-
ſenſum maioris partis, vt dixi ſ̄. ¶Licet. n. ꝑ teſtes non eſſet pro-
bata conſuetudo quæ frequētiā actuū requirat. l. j. & l. ij. C. quæ
ſit lon. conſue. l. an in totum. C. de edi. priua. no. in d. l. de quib.
imo potius dicimus conſtare de actibus contrariis. ſ. ꝙ ſeruatum
fuit ꝙ ꝓ dictis legatis quarta debetur, vt oſtendunt plures ſentē-
tiæ ſuper hoc latæ à quindecim annis citra, ꝑ quas interrumpere-
tur allegata conſuetudo quæ tū ſeruari incepiſſet. & no. glo. in l.
cum de conſuetudine. ff. de legi. & per veſtras ſententias concur
rente vſu longi temporis induceretur ꝯria conſuetudo, vt no. gl.
& doc. in l. nemo. C. de ſen. & not. Bart. & alij in d. l. de quibus.
¶De præſcriptione autem dictæ quartæ non eſt tractandū: quia
non præſcribitur niſi præcedente aliquo titulo, licet non effica-
ci. c. de quarta. cum ibi no. & per gl. & doc. de præſcrip. cū autem
talis præſcriptio ſit cōtra ius commune: & tunc ſine tit. non cur-
rit. c. j. de præſcrip. in vj. de nullo autem tit. conſtat in propoſito
ergo. ¶Ex quibus concluditur de iure cōi cōpetere dicto d. Tho
mæ ius agendi ad dictam quartam, & fundamentū partis aduer-
ſæ circa allegatam conſuetudinem non obſtare. Reſpondeo ad
eleganter deducta per partē aduerſam in cauſa domini Thomæ
de Imo. dico breuiſſimè. Et primò inquantum dicitur ꝙ vbi gra-
uamen non poteſt adimpleri, ceſſat detractio quartæ, vt no. in di
cto. conſi. in ordine meo ccxxv. incip. grauamina quæ fratribus
b etiam in vltimo quæſito. ¶Reſpondeo primò ꝙ Oldr.[b] in hoc
non

non firmat ſed ſimpliciter dicit ꝙ vr̃ an illud ꝙ dr̃ in l.decem de
fideicom.lib.ſit exten.ad iſtum caſum,an ſimpliciter ſentire de-
beat conſtit.j.interzuzem.volenti de omnibus relictis ad deter-
minatum vel indeterminatum vſum detrahitur quarta,vt in cle.
dudum.¶Fortius dico ꝙ do.Car.in cle.dudum in §.verũ in xvj.
q.faciens mentionem de conſi.Oldr.elegit iſtã partẽ ſcilicet etiã
qñ legatũ nõ ſufficeret ad implementũ,detrahatur quarta:& di-
xit quod hæres ſupplebit legata per id ꝙ deficeret ad perficiẽdũ
opus,vel ſi non vult,ſoluat quarta,& adimpleat opus eodẽ mo-
do quo põt.& hoc dicit eſſe verius,maxime ad obuiandũ fraudi-
bus:alias.n. facile deluderentur parochiales: & hoc probat ma-
nifeſta ratione:quia ſi ꝯ̃rium diceremus ſequeretur quod teſta-
tor poſſet in effectu ꝓhibere detractionem quartæ ꝯ̃.c.requiſi-
ti.de teſt.& reſpõdet ad.l.decẽ.prout colligitur ex no.ibi.in gl.
¶Præterea in caſu nr̃o. tam detractio quæ fit per eccleſiã paro-
chialem,quam eccleſia legataria ſunt paris priuilegij,& vna cau-
ſa eſt.ſecus in l.decẽ.qa ex vna parte erat cauſa pia datio liberta-
tis ſeruo,ex alia parte non.¶Præterea legatarij agnouerunt lega
tum & onus ſubire cœperũt: ergo ꝙ ſemel placuit &c. vt in iuri-
bus vulgaribus. ¶Nec excuſarent ſi allegarent ꝙ putarent paro-
chialem non poſſe petere quartam:quia iſte eſſet error iuris, qui
non tollit,vt l.iuris.de iu.& fac.ig.& pręſertim cũ quilibet præ-
ſumatur ſcire iura.l.latæ.ff.de verb.ſig.l.leges.C.de legibus.In
ſuper negatur ꝙ facta detractione quartæ non poſſet onus adim
pleri. non.n.ſequit:fratres dicũt ſe nolle dicere miſſam: ergo nõ
poſſe.aliud eſt nolle,& aliud eſt non poſſe.l.non quicquid.de iu
dicii.non.n.obſtat ꝙ de legato promiſſis non detrahatur quar-
* ta:quia hoc eſt cõtra gl.* cõiter approbatã in d.§.verum.in ver-
bo,funeralibus.& Bal.ſequitur in c.ſi pater.in vj.q.de teſt.in vj.
in repe.¶Non ob.ꝙ dr̃ ꝙ priuilegiũ.Alex.fuit factũ poſt xl.an.
illud ergo opponi non põt.l.j.per gl.in ver.in fraudẽ.C.de emẽ-
da.iuſt. Codicis.c.fi.de conſtit.quia primò dico ꝙ priuilegium
non vidi: & cum videbo clarius reſpondebo,ſed nunc dico ꝙ ſi
priuilegium,id eſt ſcriptura priuilegij peccat in hoc:quia non ſit
authentica ꝓut requiritur,iuxta.c.inter dilectos.de fide inſtr.hę
res eſt expedita:quia non diceret de priuilegio cõſtare, & ſic in-
ſtrumẽtũ nec allegaret eſſe annorũ xl.nec ſi priuilegiũ eſt authẽ-
ticum,exhibeat:& reſpondeatur vtrũ illud priuilegiũ factũ fue-
rit añ cle.dudũ.hoc facile conſtare põt ex chronicis. ¶Præterea
incũbit onus fratribus ꝓbandi ꝙ illud priuilegiũ fuerit ꝯceſſum
poſt cle.dudũ.vt no.Hoſt.Io.An.& oẽs in d.c.apoſtolica.de his
quæ fiunt à p̃la.in c.ij.de deci.in vj.niſi fratres ꝓbaſſent cõmunẽ
* opi.*eſſe,ꝙ memoria non extet in ꝯ̃rium eius quod ipſi allegant
16 ſ.ſe fuiſſe † in quaſi poſſeſſione emptionis.ita dicũt doct.ibi. nã
fundanti ſe ex tempore incumbit onus ꝓbandi tempus.l.non ſo
lum.§.ſed & probari.cum ibi no.per Bar.ff.de ope.no.nun. er-
go cũ fratres habeant ius cõmune cõtra ſe, ſi volunt tueri ſe pri-
uilegio poſtea ꝯceſſo ꝓbent ꝙ fuerit conceſſum poſt ius cõmu-
ne.¶Nec ob.ꝙ teſtes probẽt memoriã non extare, vt no.Bar.in
l.j.alias ij.§.fi.in vltimo quæſito.ff.de aqua plu.arc.per l.ſi arbi-
ter.ff.de proba.& no.gl.in d.c.in ver.memoria. de præſcript.in
vj.¶Non obſt.quod allegãt præſcri.quia dico.ꝙ requiritur titu-
lus,licet inualidus:concurrente errore facti iuſto & probabili.in
c.de quarta.cum ibi no.de p̃ſcrip.& in l.Celſus.& ibi plenè Bar.
de vſuc.& in c.ad apoſtolicæ.de don. ¶Non ob.ſi dicatur quod
fratres habuerũt iuſtũ errorem pp priuilegiũ,quod putarẽt fuiſ-
ſe cõceſſum poſt cle.dudum.quia reſpondeo ꝙ iſte error nõ eſt
ꝓbatus in ꝓceſſu:imo nec forte ꝓbabilis:oportet.n.ꝙ probetur
ꝙ interceſſit aliqua veriſimilis cauſa ad inducendũ eos ad credẽ-
dum,vt quia erat publica fama qđ ita eſſet,vel ſimilis cã.ita decla
rat & probat Bal.& alij.in l.Celſus.prælle. ¶Præterea aliud pri
uilegium non debet eſſe in auth.forma,vt puto.& ſic ſi credide-
runt illud facere fidem fuerunt in errore iuris qui impedit præ-
ſcriptionem.l.nunquam.& l.ſi fur.ff.de vſuca.& no.in c.ad apo
ſtolicæ,& in c.cura.de iure patro.¶Non obſ.ꝙ ipſi dicunt alle-
gando conſuetudinem:quia dico ꝙ non tenet cõſuetudo hoc ca
ſu,maximè cum ſit per l.reprobata,& intelligitur reprobata cõ-
* ſuetudo futura ſm magis *cõmunem opi.à qua non eſt receden
dum,vt plenè ſcripſi in conſi.¶Non ob.quod no.Bald.in c.j.de
capitulis Coradi.in pri.quia cum reuerentia nõ obſtat in propo-
ſito.dicit.n.quod ſi per legẽ fuerit derogatũ conſuetudini præte
ritæ quæ cõtinebat idẽ quod ius cõmune, non eſt prohibita con
ſuetudo futura aliàs ſic: quia dicitur potius per illã legem vel ſta-
tutum fuiſſe reprobatum ius commune, quam conſuetudo. Sed
in caſu noſtro indiſtinctè omnis conſuetudo fuit reprobata per
d.cle.dudum.¶Præterea non eſt probata conſuetudo:quia non
ſufficiunt actus negatiui in conſuetudine, vt eſt communis ſen-
tentia:vt dixi in conſilio. & per hoc patent eſſe ſublata omnia in
contrarium allegata.

ADDITIO.

a ¶Periti.Bar.l.j.col.vj.ff.de reb.credi. Panor.c.Albericus.co.
ij.& ibi Fel.de teſtib.Fran.purpura.d.l.ij.nu.181.Henry.bo.
c.dudum. de conuer. coniuga. Deci. c. quoniam contra fal-
ſam.in fi.de proba.conſi.lxxxij.colum.v.conſi.ccxv.Fel.c.ſi-
cut.in prin.de re iudic.Hyppo.marſi.rubr.de probat.fol.40.
b ¶Oldr.cclxxxvij.quæſtiones.

CONSILIVM CXCVII.

VIDE.ſup.lib.j.conſi.lviij.quod hic duplabatur.

CONSILIVM CXCVIII.

VIDE.ſupra li.j.conſi.vij.quod hic malè ſitum erat.

EPITOME.

1 ¶Filij poſiti in conditione non ſunt vocati ex teſtamento.

CONSILIVM CXCIX.

VIſo præſtanti conſilio celeberrimi.ll.doctoris domini
Ange.Aretini,ſuper titulo quæſtionis ante ſcripto: quia
per ipſum opportune & rectè allegatũ & concluſum eſt:
ego in eandem ſententiã inclinans paucioribus abſoluã quæ di-
cturus ſum.¶Videbat itaque prima conſideratione dicendũ di-
ctam dominã bene fuiſſe vocatam ad ſucceſſionem ex teſtamen-
to dicti nobilis primi teſtatoris proaui ſui.¶Quod vltra allegata
1 in ſuperiori cõſilio vr̃ probari in l.pen.ff.de colla.do.† vbi verba
enunciatiua, etiã conditionaliter prolata, diſpoſitionẽ inducũt.
¶Hoc idẽ ſecũdo comprobatũ vr̃ per not.per Bar.in l.Gallus.
in prin.ff.de lib.& poſth. & in l.ſi quis eum.§.fin.ff.de vulga.&
pupi.& in c.cohæredi.§.fi. per illum tex.eo.tit. vbi concludit ꝙ
per hæc verba cõditionaliter prolata, ſi filius me viuo morietur
nepotem inſtituo,vr̃ eſſe filius inſtitutus. Ita ergo dicendũ in ca-
2 ſu præmiſſo eadem ratione. ¶† Tertio probatur per l. ex facto.
ff. ad Tre. vbi ſi mater filiũ inſtituat & grauet de reſtituendo hæ-
reditatem Titio ſub conditione, ſi ipſe filius ſine liberis deceſſe-
rit,& ipſe poſtea in inſulã deportat & liberos ſuſcipiat: ſi quærat
an excludatur fideicõmiſſarius per tales liberos,diſtinguit ibi qđ
aut iſti liberi fuerũt concepti ante deportationẽ,& excluditur fi-
deicõmiſſarius.aut poſt deportationẽ:& tũc ſecus: ergo ſequitur
ꝙ tales liberi vocant ex teſtõ per fideicõmiſſum ad hæreditatem
dictæ eorũ auiæ teſtantis: non aũt vocantur ab inteſtato ſolũ ad
hæreditatẽ aditã à patre, qm̃ ſi ſolũ vocarent ab inteſtato ad adi-
tam hęreditatẽ acquiſitã patri,Iuriſcõſultus non feciſſet ibi illam
diſtinctionẽ:imo præciſè reſpondiſſet negatiuè,ſ. ꝙ liberi ipſius
deportati nõ excluderent fideicommiſſariũ: quia illo iure depor
tatus non poterat habere hæredẽ ex teſtamento.l.deportati. C.
de bo.proſcrip.l.deportatorũ.C.de pœnis.¶Quarto probatur
3 per.l.vnũ ex familia.§.fi.ff.de leg.ij.† vbi verba enunciatiua re-
lata ad hæredẽ, quamuis expreſsè nõ importent fideicõmiſſum:
tñ ſufficit ꝙ importent coniecturatiuè. Ita ergo in propoſito ver
ba fideicommiſſariæ ſubſtitutionis relata ad hæredem quamuis
expreſſe non ſonent fideicommiſſ. liberis reſtituendum tamen
quia videntur fauore eorum illa verba prolata, debent tacite in-
4 telligi eſſe vocati per fideicommiſſum. ¶† Quinto probatur
per l.cum acutiſſimi.C.de fideicomm.vbi quando auus inſtituit
filium, & grauat eum de reſtituendo per fideicommiſſum poſt
mortem illius, filius intelligitur grauatus ſub tacita conditione,
ſi deceſſerit filius ſine liberis.vnde ſi liberi extant, veniunt ad hæ
reditatem excluſo ſubſtituto ex præſumpta voluntate teſtatoris
defuncti,quæ eſt vt nolit in ſua hæreditate extraneos ſuis deſcen
dentibus præferre, intelligitur ergo quòd illi liberi veniunt per
fideicommiſſum.Si vero venirent iure ſucceſſionis ab inteſtato,
tunc non excluderent ſubſtitutum ex tacita mente aui,ſed ex ta-
cita voluntate patris,quæ eſt quod eo ipſo quod ſine teſtamento
decedit, quòd videatur velle hæreditatem eius venire ad proxi-
miores.l.conficiũtur.l.ſi quis cum nullum. ff.de iure codicil.Si-

cut ergo in casu dictæ l.cũ acutissimi,hoc operatur illa subintel-
lecta cõditio,si decesserit sine liberis,illud idem operatur in casu
nostro expressa.l.cũ quid.ff.si cer.pet.l.triticum.ff.de ver.obli.
5 ¶†Sextò vr̃ probari:quia illa verba si sine liberis decesserit, sub-
stituo talem,habẽt à ɔ̃rio sensu ablatiuos absolutos in se,sed abla
tiui absoluti prolati ab eo qui habet potestatem grauandi, indu-
cunt ius fideicom.l.fideicõmis.§.cũ esset.ff.de lega.iij.ergo &c.
& ita per reliqua ex p̃dictis tenebat Bal.in l.j.in lect.antiqua.C.
de condi.inser.& idem tenet ibi Saly.& Lu.Rom.in l.si cum do
a tem.in prin.ff.sol.ma.¶Sed p̃missis non obstan. ɔ̃riam[a] senten-
tiam de iure ꝓbabiliorẽ esse puto,per ea quæ alleg. sunt per præ-
dictum do.consulentem.¶Et vltra alleg.per eũ probat̃ in l.si qs
ita hæres instituat̃ si legitimus.cũ gl.ff.de hære. insti. vbi per illa
verba si legiti.hæreditatẽ meã vendicare noluerit Titius hæres
esto,non vr̃ legitimus hæres vocatus ex testõ,sed ab intestato.
quia fuit vocatus in vim conditionis non in vim dispositionis.be
ne facit.l.ex facto etiã eo.ti. ¶Secundò probat̃ per l.põt.iuncta
6 l.seq.ff.de vul.& pup.†vbi si testator habens plures filios impu-
beres institutos disposuerit in testõ,ꝙ si omnes decedant vltimo
superstite.ꝙ tali vltimo postea decedenti substituit Titium, cer-
tè per illam dispositionem si oẽs decedant vltimo superstite,non
videtur vltimum superstitẽ substituere cæteris prędecedentibus,
sed ab intestato tantum vr̃ vòcatus.& ideo dicit Bal.ibi ꝙ ibi vide
tur expressus casus per gl.in l.Lucius.la ij.ff.de hæred.insti. quæ
istam opi.expresse firmat:& illam ibi sequitur Iac.de Aret. Cyn.
Ray.Bar.Bal.Ang.& Io.de Imo.& Io.And.in addi.in tit.de test.
§.j.versi.huic quæstioni accedit bimembris quæstio.Pe.de Cor
netis & Bar.in d.l.Centurio.& in l.si cum dotem.in prin.ff.sol.
mat.& in l.sic.ff.de leg.iij.& sequitur Bald.in l.quod scitis.circa
pe.col.C.de bo.quæ lib.& in l.cunctos populos.C.de sum.tri.
in xv.col.in versi. venio ad quintum responsum.s.ad successio-
nem intestati.& Io.de Imo.in l.filiusfa.§.cum quis.ff.de le.j.&
idem tenet Pau.de Cast.dicentes præfati doctores hanc opi.esse
* magis* cõem.& idẽ cõsuluit do.Pet.de Anc.cons.[illegible]xvij.prin
cipaliter põderandũ.& in c.si pr̃.de test.in vj.& in c.licet.de vo-
to.& in repe.c.in p̃sentia.de proba.in verbo,decimo q̃ro &c.&
dicit ꝙ ita cõsuluit Ray.Et vltra prædictas authoritates, & rõnes
probat̃ per gl.ff.ad Treb.l.ex facto.§.ex facto.ad fi.in versi.de-
fecisset.ibi cum gl.dicit nec ibi habent.& ita ad hoc ponderat il-
lam gl.& sequitur Io.de Imo.& Pau.de Cast.ibi.& Lud.Ro.ibi-
dem refert se alias disputando idem tenuisse, & probatur f̃m eũ.
& etiã f̃m Imo.in d.l.Lucius.ista cõclusio per d.§.ex facto.quia
ibi si liberi viderentur vocati per fideicommissum ex testamen-
to,sequeretur ꝙ superueniens deportatio in persona filij institu
ti non noceret fideicommisso,nepotibus ante deportationẽ cõ-
ceptis.l.ij.ff.de interdictis & relegatis.& tñ nocet deportatio:
qm̃ dicta hæreditas trãsfertur in fiscũ. Si.n.filij intelligerentur
substituti,nõ remaneret ibi hr̃ditas apud fiscum simpliciter:sed
cum onere restituendo filiis per fideicõmis.l. Marcellus.§.fi.&
l.recusare.§.si fisco.ff.ad Trebel.vt patet in d.§.ex facto.in fin.
¶Quarto probatur per l.gñaliter.in prin.in versi.cui.n.sciendũ
&c.C.de insti.& substi. vbi dr̃ ꝙ debent extantes à ɔ̃rio sensu il-
lius conditionis, videlicet si filius institutus decesserit sine libe-
ris vocãtur ad hæreditatẽ illã intestatis vt ad fructum paternum:
& sic habẽt liberi ex iudicio patris:non autem ab auo ex tacito fi
deicommisso inducto ex verbis testamenti auiti.nec ad hoc ob-
stat si dicatur ꝙ ibi dicuntur hæreditatem fructuũ paternorum
percipere,quasi eis censeatur ab auo ꝑꝑ patrem institutum,& cõ
templatione ipsius patris:vnde liberi videntur percepisse à patre
ex quo eius contemplatione habuerunt,in l.sed si plures.§.in ar
rogato.ff.de vulga.& pupillar.quia dico quod hoc est falsum.
7 ¶†Quinimo in dubio id ꝙ reliquit auus nepoti,præsumitur re-
linquere propter se nõ autem contemplatione patris:& ideo di-
b citur aduentitium[b] non ꝓfectitium,vt no.gl.in l.qui in aliena.
§.sciendum.& ibi doc.ff.de acqui.hære.& gl.Bar. Ang.& Io.de
Imo.in l.quæsitũ.in prin.de le.j.ibi rñdet Io.de Imo.ad l.dedit.
ff.de colla.bono.& idem est de mente Bal.in l.filius.ff.de lib.&
8 post.Quintò f̃m aliquos ꝓbat̃ in l.j.C.de pactis. †vbi habetur
quòd ille qui erat grauatus de restituendo partem hæreditatis si-
bi assignatã in testõ sub conditione, si decesserit sine liberis, fa-
ciat pactum tpe quo non habet liberos de restituendo distincte
minorem partem qua fuerit grauatus,etiã si cum liberis decesse-

rit, & contingat eum postea haberẽ filios tpe mortis ꝓꝑ quos de
ficiebat conditio fideicom.non ꝓꝑ hoc minus seruabit pactũ:&
sic debet restitui pars de qua fuit conuentũ, nõ obstante ꝙ essent
liberi rogati de restituendo,quod non contingeret si liberi intel
ligerent̃ substituti : quia tunc in præiudiciũ eorũ nõ tenuisset pa-
ctũ,per ea quæ habent̃ in l.fi.§.si n aũt.& aut.res quæ. C. cõmu-
nia de leg.¶ Nec ad.d.l.j.ob.respõsio data per Roma.in d.l.si cũ
9 dotẽ. † ꝙ ibi grauatus alienauit per illud pactum nõ vltra legiti-
mã . cũ enim essẽt duo fratres legitima bonorũ pr̃is nõ erat nisi
triens,iuxta auth.nouissima.C.de inoff. testa. & per ɔ̃ñs medie-
tas trientis, quæ est sextans : & sic portio legitimæ alienantis fuit
alienata in qua non intelligebat̃ grauatus per fideicom . l . qm̃ in
prioribus.C.de inoffic.testa.& l.cohæredi.§.cum filiæ.ff.de vul
ga . & pupilla . Et cum hac responsione dicit se magnum docto-
rem Romæ hũc passum disputantem conclusisse . Sed cum pace
sua, ista responsio nihil valet : quia illo iure nõ triens sed quadrãs
erat legitima illorum duorum fratrũ.l. cum quærit̃. C. de inoff.
test. & per ɔ̃ñs . si ille alienauit sextantem totius hæreditatis, &
duas vncias : sequitur quod alienauit vltra legitimam suam quæ
erat vna vncia cum dimidia tantum . ¶ Et licet fortè aliter posset
subtilizari text.in d.l.j.C.de pactis prout anno præterito legen-
do illam.l.dixi,& auditoribus in scriptis dedi: tñ attento quod ꝑ
alia plurima iura probatur illa opi . illam recitationem & disputa
tionẽ omitto.¶ Sexto probatur in l.iubemus. in versi. idemque
10 in retinenda.C.ad Treb.iuncto prin.illius.l.ibi.enim † in prin-
cipio imperator posuit casum . ꝙ si testator grauat filium institu-
tum de restituendo alteri filio testatoris sub conditione, si ipse
grauatus decesserit sine liberis , potest grauatus restituendo de-
trahere quartã absque eo quod fructus percepti in ea computen
tur.postea subdit, quod eadem detractio quartæ non computa-
tis fructibus fiet qñ testator filium institutum grauasset per fidei
commissum restituerẽ hæreditatem ipsis liberis grauati:& sic in-
nuit ibi tex. ponendo specificam formam fideicommissi, iniun-
cti filio de restituendo liberis suis, quod per supradicta in prin.l.
vbi erat positus casus qñ filius sub conditione,si decesserit sine li
beris erat grauatus restituere alteri filio testatoris , non erat com
prehensus talis casus per quem filius intelligeretur grauatus de
restituendo liberis suis.¶ Non obst.iura allegata in contrariũ,&
11 primo.l.pen.ff.de col.dot.† quia respõdeo prout respõdet Bar.
& alij doct.in l.ex hac scriptura.ff.de donat.in versi.opp.de l.Ti
tia,&c.quẽ sequunt̃ cano.in c.fi.de succes.ab intesta.videlicet ꝙ
verba enũciatiua cõditionaliter prolata ꝓꝑ aliud nõ inducunt di
spositionẽ.l.ex facto. la.j.ff.de hr̃. institu. l. si quis sub conditio-
ne si quis omis.cau.test.præter q̃ in aliquo antecedenti,vel con-
sequenti quòd esset necessariũ ad illud adimplendum ius quod
est in conditione deductum.ita loquitur tex.in d.l.pen.& tex.in
l.denique.§.interdum.ff.de pec.leg. & l.proculus. in prin.ff.de
vsufr.¶ Nã in casu.d.l.pe.de col.do. pater in testamento cauit ꝙ
si filia fratribus conferret dotem, & quædam alia quæ ipse testa-
tor sibi nubenti tradiderat, pro certa parte ad hæreditatem voca
retur : dr̃ ibi quod si filia ab hæreditate abstinuerit, non potest à
fratribus compelli ad dotem,& bona prædicta,quando pater vo
luit filiam alterutrum habere,s.vel partem hæreditatis,& dotem
cum cæteris bonis fratribus conferre , vel dotem & dicta bona
habere præcipua . Et huius ratio est : quia cum pater dixit , si filia
dotem , &c . quæ sibi nubenti tradidit cum fratribus conferret,
pro parte hæredem instituo : sequitur de necessitate quod pater
voluit dominium dictorum bonorum transferri in filiam : quia
aliter non potuisset dicta filia bona conferre , vt disposuit testa-
tor: quia collatio est rei proprie in commune latio.l.j.in princ.
ff.de colla.bo.l.soror.& l.illam.ad finem.C.de col.bono.& no.
doc.in l.si emancipato.eod.tit.post gl.in rubri.ff.de col.bo.non
mirandum ergo si filia abstinente ab hæreditate patris dos præ-
cipua cum alijs prædictis bonis residet apud eam stante regula
12 † quòd abstinens ab hæreditate nunquam conferre tenetur.l.ex
causa.C.fami.ercis.l.fi.ff. de col. bo. & hæc fuit ratio decisionis
posita in d.l. pe . ¶ Sed in casu nostro non erat necessarium filios
dicti hæredis instituti, intelligi vocatos ex testamento, ad hoc vt
verificaretur vel non verificaretur substitutio vltimo facta in te-
stamento dicti primi testatoris. Sed solum debet attendi existen
tia vel non existentia liberorum , ad hoc vt intelligatur an vl-
tima substitutio locum habeat . Secundo non obstant not . per
Barto.

Bar.in d.l.Gallus.in prin.cum ſi.quia reſpondeo quod commu-
*nis*ſententia gl.& doc.eſt in contrarium:videlicet quod per il-
la verba,ſi filius me viuo morietur, nepotem inſtituo,non videa
tur inſtitutus filius,vt no.gl.Bal.Ange.& Io.de Imo.in d.l.Gal-
lus.in prin.& Bal.in l.poſthumorum per illum text.in verbo nõ
ergo.ff.de iniuſt.teſt.Bal.in l.humanitatis.in iij.co.in ver.iij.op
poni.& videtur quod præterito &c.C.de impub.& ali.ſubſt.§.
hæres.inſti.eo.ti.& late Bal.in repe.l.in ſuis.ff.de libe.& poſth.
in xviij.col.in ver.ſed quid ſi non facit &c.& in l.cohæredi.§.fi.
ff.de vulg.& pup.vbi refert hanc partem tenere Dyn.& And.de
Piſis.& ibidem ſequitur Ang.& Raph.Cuma.in repe.l.ſi filius
in poteſtate.in ij.oppo.ff.de liberi.& poſthu.& mouentur doc.
per plura.& maximè per d.l.Gallus.§.idem credendum.verſic.
nam ſi nepos & in §.omnibus.& per d.l.ſi quis.cum §.fi.de vul.
& pup.vbi videtur caſus non violando literam & in l.ſi mater.§.
j.eo.ti.& per d.l.ex facto.& per no.per gl.in l.ſi quis ita inſtitua
tur ſi legitimus. Vel aliter reſpondeo quod ſi bene ponderentur
verba Bar.non dicit,quod per d.verba filius videatur in teſtamẽ
to inſtitutus:ſed ipſe dicit,quod per talem præteritionem filij te
ſtamentum non redditur hoc caſu nullum, vt probatur in d.l.ſi
* quis ita hæres inſtituatur ſi legitimus cum gl.communiter* ap-
probata.¶Tertiò non ob.d.l.ex facto.quia imo ibi eſt text.pro
opin.gl.in d.l.Lucius,vt induxi,vt ſ.non obſt.inductio,facta in
contrarium,quia reſpondeo quod imo fit ibi diſtinctio,an illi fi-
lij ſint concepti ante deportationem vel poſtea:quia quãdo ſunt
concepti ante deportationem,non faciunt deficere conditionẽ
ſubſtitutionis fideicommiſſarię,eo quia non cenſentur nati ex fi
lio grauato,ſed ex alio homine:quia propter deportationẽ iam
cœperat fingi eſſe nouus homo.hãc rationem ibi reddit iuriſcõ
ſultus.¶Præterea ibi fię diſtinctio,an ſint concepti ante depor-
13 tationem vel poſt:†quia quando ſunt concepti ante deportatio-
nem,erant ſucceſſibiles patri ſecus ſi poſt,vt eſt text.in l.j.ff.de
bon.dam.Et quando ſunt ſucceſſibiles patri excludunt ſubſtitu-
tum aliter non,vt d.§.ex facto.& plenè no.per doc.in l.filiusfa.
§.cum quis.ff.de leg.j.¶Quartò non ob.d.l.vnum ex familia.§.
fi.quia ibi perſona quæ intelligitur vocata ad fideicommiſſum,
non fuit vocata per modum conditionis quæ diſpoſitionem nõ
inducit,vt ſæpius ſ.oſtenſum.& ita etiam reſpondetur ad d.l.Ti
tia Seio.§.Seia libertis.ff.de leg.ij.¶Non obſt.quinto.d.l.cum
acutiſſimi,quia reſpondeo ꝙ ibi non dicitur quando videantur
nepotes vocati per fideicommiſſum ex teſtamento,nec ita poſ-
ſunt intelligi per ſupradicta,ſed voluit dicere imperator quod ſi
extraneus fideicommiſſarius intelligeretur vocatus,etiam quã-
do filius inſtitutus & grauatus onere fideicommiſſi decederet,
& cum liberis non eſſet poſſibile nepotes effici hæredes aui per
mediam perſonam filij.Sed ſi fideicommiſſarius nõ intelligitur
vocatus in caſu quo filius decedat cũ liberis,poterũt nepotes ef-
fici hæredes aui ſuccedẽdo patri ſuo ab inteſtato,vel ex teſtamẽ-
to ipſius patris.& ſic hæres hæredis primi teſtatoris hæres eſſe di
ceretur.l.fi.C.de hr̃.inſti.l.j.ff.de caſtren.pec.& præſumit lex fi
lium relinquere nepoti,& filio ſuo ex teſtamento vel ab inteſta-
to.l.ſcripto.ff.vnde liber.l.ſi iſti quidem.ad fi.ff.ꝙ met.cau.&
illam l.cum acutiſſimi.allegat Ray.in conſi.ſuo cum gl.in l.Lu-
cius.& tamen non obſtante illa lege concludit cõtrarium in ſuo
cõ.vt refert Pet.de Anch.in d.c.præſentia.ibi tamen non refert
reſponſionem quam dabat Ray.ad illã l.ſed remittit ſe ad reſpõ-
ſionem datam in d.conſi.¶Sextò non ob.id ꝙ dicebatur per di-
ctam l.fideicommiſſa.§.cum eſſet,quia reſponderi poteſt multi-
14 pliciter.¶†Nam illud eſt verum ꝙ ablatiui abſoluti inducãt diſ-
poſitionem,quando verba executiua importata per ablatiuũ re-
ferebantur in eum qui vult agere ex illa diſpoſitione ita loquitur
tex.in d.§.cum eſſet.aliter ſecus ita dixit Bal.in rub.C.de inſt.&
ſubſti.ſub condi.fa.ad fi.alleg.id quod le.& no.in l.in rõne.la ij.
& l.tam & ſi.cum gl.ff.ad l.Fal.ſed in caſu noſtro illa verba diri-
gebantur per teſtatorem ad liberos qui tunc agere volunt ex illa
diſpoſitione,ſed illa ad inſtitutos.¶Præterea tex.in §.cum eſſet.
loquitur quando verba abſoluta importabant quandam execu-
tionem circa rem,in qua inducitur fideicommiſſum.Secus quã-
do important quandam denominationem perſonæ cõditiona-
liter prolatæ,vt patet in d.l.ſi quis ita hr̃s inſtituatur ſi legitimus.
cum gl.& in d.l.ex facto.vt colligitur ex no.per Bar.in l.à teſta-
tore.ff.de condi.& demon.Itẽ illa verba ſi ſine liberis deceſſerit

ſubſtituo proximiores, inferunt quod liberis extantibus non
ſubſtituo ꝓximiores.& ſic nõ ſequitur:ergo ſubſtituo liberos:
quia potuit teſtator tũc velle matrem intelligi eſſe ſubſtitutã ca-
ſu exiſtentiũ liberorum.¶Circa ſecundum dubium conſulo in
cauſa ꝙ relictũ iure inſtitutionis agnoſcat cum proteſtatione,qđ
ſupplementũ petere intendit,& res eſt ſine dubio ꝙ petere ſup-
plementum legitime,& relictum ſibi ex cauſa dotis ſuæ poterit.
hoc dico vt effugiat oppoſitiones quæ ſunt inter doctores in iſto
articulo.An repudians inſtitutionem poſſit petere legitimam:&
ſi ita faciat,vt dixi ceſſat omnis dubitatio:& propterea non expe
dit ſuper hoc ſcribere.& ita dico & conſulo &c.

ADDITIO.

a ¶Contrariam.latè.ſ.eo.conſi.clxxxv.ſ.lib.j.conſi.cviij.
b ¶Aduentitium.niſi detur pro dote quam debet filius Alex.ſ.
lib.iiij.conſi.xxxj.nu.5.adde Soci.conſi.xcj.lib.j.

SVMMARIVM.

1 *Remedium cap.reintegranda & l.ſi coloni.cui cõpetat.nu.8.*
4 *Poſſeſſor præſumitur bonæ fidei niſi appareat antiquior.*
5 *Teſtis idoneus non eſt,qui tenetur de euictione.*
7 *Præſumitur bona fides ex poſſeßione longi temporis.*
11 *Sententia iudicis delegati non valet niſi cõſtet de delegatiõe.*
12 *Appellatione etiam deſerta poteſt allegari nullitas.*

CONSILIVM CC.

VIſo & diſcuſſo proceſſu inter Albertum de Bommerca-
tis de Imola agẽtem,& magiſtrum Petrum de Valſaſina
parolarium reum,puto partes domini iudicantis eſſe in
declarando dictum Albertum eſſe reintegrandum,& reintegra-
ri debere ad poſſeſſionem dictæ petiæ terræ,& de quo in libello:
& ſubſequenter dictum magiſtrum Petrum occupantem debe-
re condemnari ad reſtitutionem,& relaxationem poſſeſſionis d.
petiæ terræ.¶Probatur:quia in libello narrata ſunt talia ex qui-
bus comprehenditur congruè fuiſſe intentatum remedium.c.re
1 integranda.iij.q.j.†quod competit cuilibet[a] qui ſine iuſta cau-
a ſa cecidiſſet à poſſeſſione,vt plenè per docto.maximè per Inno.
in c.querelam.de elec.& in Spe.de reſti.ſpo.per Ant.de Butr.in
c.cum ad ſedem.eo.ti.& Bar.in l.ſi coloni.C.de agri.& cen.lib.
2 x.¶†Et etiam poteſt intelligi eſſe intentatum remedium.d.l.ſi
coloni.quæ remedia competunt cuicunque qui probat ſe poſſe-
diſſe.& dantur cõtra illum ad quem probatur poſ.perueniſſe da-
to ꝙ non probetur aliter de violentia vel ſpoliatione poſſiden-
tis,vt ſing.no.Inn.in cle.ſæpe.Io.cal.& Ant.de But.in d.c.cum
ad ſedem.& dominus Abbas ibi.& in c.ſi diligenti.in quinta vel
ſexta col.de pręſcrip.¶Et volui ſubiungere hoc quod dixi de re-
medio.d.l.ſi coloni.vt tollatur materia diſputandi an capitulum
reintegranda competat laicis,& pro poſſeſſione rerum propha-
narum:& ſtilus & communis obſeruantia eſt quòd ſic,vt eſt ſa-
tis notorium,& ita etiam eſt de iure ſm ꝙ no.Bar.in d.l.ſi colo-
ni.& Ang.in ꝯſi.ſuo clvij.incip.in prædicta quæſtione incipien-
te ſeu vertente inter commune &c.Anto.de But.in d.c.cum ad
ſedem.de re.ſpo.Ludo.Roma.in l.rem quæ nobis.ff.de acqui.
poſſeſſ.& dicit Ioan.de Imo.in d.c.cum ad ſedem.quod ita com-
* muniter* ſeruatur:& quod ita in practica ſeruari debet,p l.mini
3 me.& l.ſi de interpretatione.ff.de legi.¶†Et cõpetit remedium
d.c.reintegranda.etiam contra poſſidentem cum titulo ſeu bo-
na fide,vt no.Io.cal.& Ant.de Butr.in d.c.cum ad ſedẽ,& idem
dñt quantum ad hoc eſſe in remedio.d.l.ſi coloni.ita dicit Anto.
de But.in verſi.quoddam eſt remedium magis latum.poſt Ioan.
cal.ibi.¶Et licet Andre.de Baru.in d.l.ſi coloni.dicat quòd non
datur remedium illius.l.niſi quando res cum vitio peruenit ad
poſſidentem.tm̃ ſecundum Bar.in d.l.ſi coloni.poteſt cõpetere
adhuc aliud remedium contra illum ad quem poſſeſſio mea bo-
na fide peruenit.ſ.remedium d.l.ſi me & Titium.ff.ſi cert.peta.
vel etiam triticaria,dummodo ille qui cecidit à poſſeſſione,bo-
na fide poſſederit:prout in caſu noſtro.Nam Albertus in libello
deducit ſe & authores ſuos poſſediſſe dictam petiã terræ pro ſua,
& tanquã ſua,& diſponendo de dicta re quẽadmodũ veri dñi,&
ſic dr̃ eſſe deducta bña fides.l.apud antiquos.in verbo dñi cogi-
tatione.C.de fur.pſertim cũ verba libelli ſint late interp̃tanda,

prout est fauorabilius actori.l.si quis intentione.& ibi no.ff.de iudi.Inno.in c.examinata.de iudi.& in c.conquerente.de offic. ordi.& Bar.in l.j.C.de vsufru.& l.si olei.C.locati.& in l.in insulā.ff.de præscri.ver.cū concor.¶Itē pbata est bona fides Alberti:quia possedit insolidū post tempus diuisionis factæ cum fratribus vt apparet ex instrumēto,& ex depositionib.fere omniū testium Alberti,sed ex ti.s.diuisionis præsumitur bona fides.l.pe.
4 C.de euic.no.gl.in c.j.§.si duo.de pace tenē. ¶†Præterea in dubio quis præsumit iustè & bona fide possedisse.not.gl. & Inn.in c.si diligenti.versi.bona fides,de præscri.& gl.in c.fi.eo.ti.Inn. in c.vigilanti.eo.ti.& Dy.in l.j.§.j.ff.de iti.act.priua.& Bar.in l. cōmuni diui.§.inter prædones.ff.communi diui.& Bald.in sua disputatione in c.accusatus de vi tur.in pe.co.& Bar.in l.Celsus.
5 ff.de vsu.†Nisi sm eum alius antiquus possessor appareret, nam ille talis bn posset opponere iuniori possessori q non habet bonam fidem per l.fi.C.vnde vi sed quo ad alium videretur tenere & possidere bona fide:quia ius commune non cōtradicit.c.j.de præscrip.in vj.vt per Bar.in d.l.fi.cū quo etiā transit Ant.de But. in d.c.diligenti.& Bal.in repe.l.j.in iiij.col.C.vnde vi. Sed magister Petrus nō est antiqor possessor Alberto. & authoribus Alberti qui fuit Mercatus & eius hr̄des:vt deponunt oēs testes etiā vtriusque partis.¶Quinimo & Cola de magetis,à quo prætēdit magister Petrus titulū non erat antiquior possessor Alberto & eius authoribus patet ex depositione Sancti,q deponit contēta in capitulis esse vera.& sic probat possessionem Mercati à tempore quo distamus per l.annos.& etiā ex depositione Sancti superbi,qui deponit de possessione Mercati à tpe quo distamus p xxxvij.an.& ex depositione Guidonis de Zigiis, qui deponit de possessione Mercati à tempore quo distamus per xxiiij.vel xxv. annos. ¶Sed pars aduersa non probat de possessione Colæ de Magetis,aut magistri Petri de Valasina per tantum tpis spatium. Nā domina Blonda deponit p xviij.an. & nimis animosè deponit quia dicit q vellet obtinere magistrum Petrū:eo quia emit à Cola fratre.& per hoc nō dicit probare,vt no.Spe.in ti.de testa. §.iam de interrogato.ver.interrogatorium autē. bene facit tex.
6 in c.quoties.extra de test.¶†Item dicta causa etiam dicitur pertinere ad dictum Colam venditorem, propter periculum euictionis,vt per gl.& doc.in l.omnibus.C. de testi.& in l.nullus. ff.eo.tit.per Spe.in ti.de teste.§.j.versic.quid de venditore.per doc.in c.insuper.de test.ideo soror non dicitur integer testis,per Bar.in l.q testamento.§.j.ff.de test.& in l.admonendi circa medium.ff.de iureiu.per no.per gl.in l.etiā.ff.de proba.no.doc.in c.insinuante.de offi.deleg.in c.cū oporteat.de acc.& in l.parentes.C de test. ¶Secundus testis nihil probat. ¶Tertius vero deponit de publica voce & fama, & tanq̄ singularis & vnicus non probat.c.in omni.de testi.l.vbi numerus.ff. de testib. ¶Et dato q aliquis p̄sumat scire id de quo est publica vox & fama,& iuxta no.per gl.in l.si tutor peritus.C.de peri.tuto.& gl.& ibi Bart.in l.j.ff.de recepta.& gl.xvj.dist.quod dicit plenè per Bar.in l.is po test.ff.de acqui.hær.& in l.si cui.§.iisdem.cum si.ff.de accus.& per consequens si fuisset publica vox & fama q spectaret ad Colam,sequitur q Albertus & authores sui viderentur possedisse mala fide,sed vti dixi est singularis.denique testis iste dicit q publica vox & fama de præsenti:non autē dicit q tpe quo possedit Albertus &sui authores & seu tpe quo Albertus cecidit à possessione esset tunc publica vox & fama:& sic testis non arguit concludenter famam illius temporis igitur non probat.l.matrē.C. de proba.l.eum actum.ff.de neg.gest.in c. in præsentia. de proba.in cle.fi.cum ibi no.de rescri. ¶Alius scilicet Cecilius de soro re iurauit parte absente non citata:& sic non legitimè.l.si quando.C.de testi.c.ij.de test.præterea post conclusum in causa sunt duo testes reprobatorij:præterea testes Alberti sunt plures:ergo præferuntur.l.ob carnē.§.fin.ff.de testi. Videt etiā dicendum q possessio magistri Petri nō possit iungi cum possessione dicti Colæ,nec vnum tps cum alio,attento q possessio magistri Petri nō fuit continuata cum possessione dicti Colæ.l. Pomponius.§.q̄situm cum ibi no.ff.de acqui.posses.præsumitur etiam alia rōne
7 possidere Albertus bona fide.†Quia saltem ex posse longi temporis præsumitur bona fides.vt not.Inno.in c.ij.de resti.in integrum.per l.iij.§.si seruus.ff.de acquir.poss.no. Archid.in c.j.de rescrip.in vj.Ioan. And.in addi.Spec.in titu.de testa.§.nunc videndum in prima addi.mag.in versi.t. opponunt.&c. Angelus in l.pen.C.qui.non obst.lon.tem.præscrip.Ant.de Butr.in c.cū ecclesia circa vlt.col.de causa poss.& in c.peruenit.de censi. Bal. in repeti.l.pe.in iiij.col.C.vn̄ vi.d.Abb.in c.si diligēti de p̄scrip. ¶Sed dictus Albertus possedit p se & eius authores.nedum longo,sed longissimo tempore,vt pbant testes prout dixi s̄.ergo p̄sumitur bona fides. ¶Et tempus decem annorum in dubio dicitur esse longū,iuxta legem fideicōmissa.§.Aristo.ff. qui & à qb. l.sup longi.C.de præscr.lon.temp.& plenè no.in rub.& C.quę sit lon.consue.& in l.ij.ff.si ager vecti.vel emp.¶Ex prædictis videmus plura remedia posse cōpetere dicto Alberto quæ s̄.fuerunt connumerata: & pōt intelligi intentatū aliud qd fauorabilius est actori maximè propter illam clausulam,super quibus omnibus & singulis petit sibi iustitiā ministrari omni modo.c.ij.cū ibi no.per doc.de or.cog.Spe.in ti.de lib.conceptio.§.iam nunc videndum.ver.sed cum ex his.¶Et probata sunt pro parte Alberti extrema necessaria,scilicet quod possedit tempore & authores sui quorum possessio iungitur cum poss.Alberti iuxta.l.Pomponius.§.cum quis.§.præterea.& §. quæsitum.ff.de acqui.posses. ¶Item probatum est quod possessio peruenit ad aliū,scilicet magistrum Petrum absque facto Alberti,qui per se vel alium protestatus est magistro Petro quod non ædificaret molendinum in dicta petia terræ,vt deponunt dicti quatuor vltimi testes: & per dictum ædificium dicitur edificans spoliare priorem possessorem sua possessione,etiam absentem,& pos. eius interuertere vt no.declarat Cy.in l.ij.in fine.C.de rei vendi.vbi ad hoc inducit tex.in l.qui vniuersas.ff.de acquir.posses.& sic est probata etiam spoliatio. ¶Et etiam probatum est quod Albertus & alij à quibus habet titulum diuisionis, fuerunt hæredes Mercati vt patet ex positionibus rei impositæ lxv. & etiam quod dictus magister Petrus occupat petiam terræ,de qua in libello.vt fuit responsum
8 interrogatoriis cum libello. ¶†Nec prædictis ob.si diceretur q remedium.c.integranda.vel d.l.si coloni.non videtur dari contra iusto titulo possidentem & bona fide.per l.siue autem.§.si duobus.ff.de pub.& per no.per Bart.in l.rem quæ nobis.ff.de acquir.posses.& in l.manifestissimi.§.sed cum in secundo.C.de fur.quia respondeo primo quod posito quod opi.Bar.esset vera de quo j̄.dicetur.tn̄ Bar.in §.sed cum in secundo.dicit quod vbi reus habuisset titulum à malæ fidei possessore,posset conueniri dictis remediis,per auth. malæ fidei.C.de præscrip.long.temp. iuncta.l.eum qui.in prin.alias est.l.& si res.§.eū qui.ff.de pub. & d.§.si duobus.& ita etiam expressè tenet Ange.in d.§.si duobus.& in consi.ciij.incipien.in dei nomine dictus libellus.& in d.ɔsi.cliiij. ¶Sed ita est q dictus Cola præsumitur fuisse in mala fide,& clandestinus possessor:eo quia appareat alium fuisse possessorem antiquiorem,scilicet Mercatum vt est probatum per dictos testes,vt s̄.retuli.hoc probatur in l.clam possidere.in prin. ff.de acqui.posses.& in l.fina.C.vnde vi.& in c.licet causam.de proba.& no.Bar.in l.si duo.in prin.in ij.col.ff.vti pos.& in l.j. C.vti pos.cum simi.¶Nec potest probabiliter probari quòd Cola ignorauerit Mercatum prius possidere,vt probatur in l.fin.C. vnde vi.cum non sit probatum de titulo Colæ,vt no. hoc Bar.in consi.xcvj.inci.missus in possessionem.Petr.de Anch.& Do.de sancto Gemi.in c.fi.in fi.de elec.in vj.& Pet.de Anch.in consil. cclxix.incipiēte.In primo dubio quæritur. ¶Secundò respōdeo quod opi.Bar.reprehenditur inquātum voluit dicta remedia nō dari contra possidentem cum titulo & fide,& contra opin.Bart. tenet Inn.in d.c.sepe.& Ioannes Calde.in d.c.cum ad sedem.&
* sequuntur magis communiter* doc.in dictis locis. ¶Vnde dicit Ant.de Butr.in d.c.sepe.circa pen.vel antepenultimam columnam,quòd omnino ob.tex.in d.§.si duobus.quia in iudicio possessorio hoc operatur antiquitas seu prioritas possessionis,quæ fuit apud agentē antequā caderet à possessione,quæ facit vt præsumatur pro eo:per dictum c.licet causam.& idem tenet domi. Abb.in c.si diligenti.de præscrip.& Ro.in d.l.rem quæ nobis. ¶Etenim respondet d.Abb.ad §.si duobus.quod ibi loquitur quando agitur petitorio.& pro hoc etiam allegat no.per Inn.in c.post electionem.de conces.præben.de quo dicto.j̄.proxim. mentionē faciā.¶Et fortius dicit An.de Bu.in d.c.sepe.circa penultimam col.q remediū d.c.reintegranda.daret et malæ fidei possessori propter generalitatem illius canonis.& hoc etiam sequitur Roma.in præalle.l.rem quæ nobis. ¶†Ad prædictorum
9 confirmationem bene facit,quia sicut cōtra agentem interdicto vnde

vnde vi. non admittunt probationes & exceptiones super domi-
nio rei conuenti. l. si quis à se fundum. C. ad l. Iuliam de vi. & l. si
maritus. C. de dona. inter virũ & vxorem plenè not. in l. si de vi.
ff. de iud. ita nec contra agentẽ remedio dicti c. integranda vel di
ctæ. l. si coloni. vt no. Inn. in præalleg. c. post electionẽ de cõcess.
præb. Anto. de Bu. in d. c. sæpe. in vlt. col. & Bar. in d. l. si coloni.
in ver. vl. patet. ¶ Et ideo caute fecit intercessor dicti Alberti, qui
in hoc iudicio semper contradicit productionibus instrumento
rum, & positionibus productis per reum ad probationẽ dominij
vel quasi: & etiam iudex parte præsente die. xxiiij. Nouembris
pronũciauit nõ esse respondendũ positionibus concernentibus
petitoriũ. Et sic non ob. id qđ habet in c. j. de restit. spoliato. vbi
quãdo actor spoliatus agit recuperandæ, & cõsentit cognosci de
dñio pronunciat super vtroque. ¶ Et per prædicta etiã patet nõ
obstare instrumentũ factum inter do. Bart. de la Bordella, & ser
Zanè rogogliosi habentes cõionem seu societatẽ in molendino
dicto falconello, qđ asserunt se cõducere à cõi. imo & d. Bar. ven
didit sua iura dicto Zanni, vt apparet ex dicto instrumento: quia
respondetur quod illud instrumentũ non probat dominium ser
Zannis quia conductor simplex non est dominus nec possessor.
l. certe. §. is qui. ff. de precario. l. si quis ante. ff. de acquiren. poss.
10 l. non solet. ff. loca. & habebant scientiam rei alie. ¶ † Nec ob.
quædam asserta sententia, vt dicitur, lata per. d. Ioan. quia dicta
sententia non fuit lata in possessorio: & lata in petitorio nõ facit
fidem. no. Dy. in c. qui ad agendum de reg. iu. lib. vj. & Bart. in l.
naturaliter. §. nihil commune. in iij. col. ff. de acqui. po. & saltem
quando iudicium intentatum super possessorio esset fundatum
in priuatione possessionis secuta post dictam sententiã, vt no. Io.
And. post Inno. in c. cũ dilectus. de causa poss. ar. c. cũ teneamur.
de appella. ¶ Vnde aũt tempore dictæ latæ sententiæ nondum
erat facta diuisio: & sic nondum erat priuatus Albertus possessio
ne: quia Albert. post diuisionẽ possedit prout deponunt testes, &
solũ apparet eum fuisse priuatũ possessione qō magister Petrus
ædificauit, vt not. Cyn. in l. ij. in fi. C. de rei vend. & dixi. s̃. Et aut
tempore dictæ latæ sententiæ nondũ erat ædificatũ: & sic si tunc
ceciderat Albertus à possessione, talis sententia non nocet præ-
senti iudicio intentato in possessorio occasione priuationis po-
stea secutæ de possessione Alberti, vt no. Io. An. in d. c. cum dile-
ctus. ¶ Aut tpe dictæ latæ sententię erat facta diuisio inter Alber
tum & fratres: & tunc constat quod illa sententia lata contra An-
tonium non præiudicat Alberto, qui tunc insolidũ possidebat, vt
11 d. l. j. & ij. C. qui. res iur. non no. ¶ † Præterea dicta sententia est
nulla: quia lata à iudice tanquam delegato de cuius mandato nõ
constat nec præsumitur pro delegatione: nisi probetur etiã si à ta
li iudice sit lata sententia. vt no. gl. & Inno. in c. cum in iure offic.
deleg. Ang. & Io. de Imo. in l. sciendum. ff. de ver. ob. & Bal. in l.
quæcunque. §. fi. ff. de pub. & in l. ea quidẽ. in v. col. C. de accus.
& in l. licet. in iiij. col. C. de procu. ¶ Quinimo nec etiam præsu
mitur quod interuenerint alia acta substantialia iudicij: attento
quod non fuit lata præsente Antonio & cõsentiente. l. j. cum ibi
no. per Bar. C. de relatio. & not. Bart. in l. acta. ff. de re. iudi. & in
12 auth. si qs in aliquo. C. de eden. & in l. fi. ff. qñ app. sit. ¶ † Et li-
cet fuerit appellatũ simpliciter per Ant. à dicta sententia etiam si
deserta esset illa appellatio: tñ potest adhuc dici de nullitate dictę
sententiæ & processus, sicut in replicationibus actoris est dedu-
ctũ, vt no. Bar. & alij in l. si expressim. per illum tex. in fin. de ap-
pel. in versi. quæro quando ista duo iudicia sunt simul, &c. Bal. in
c. sancimus. in ti. quo tem. miles. & in l. j. C. quãdo prouo. in ver-
si. iij. quæro. & Pe. de Anc. in cle. j. de dolo & contu. canonistæ
in c. dilecto. & in c. sæpe. de appel. ¶ Et per prædicta apparet non
obstare si diceretur, quod ante diuisionem factam inter Alber.
& Ant. & Carolũ quondã Mercati, dictus Ant. regebat, absque
eo quod dicti eius fratres contradicerent: & ꝙ dicti eius fratres
ratum habebant: quia respondeo quod non est deductum specifi
ce ꝙ tempore dictæ late sententiæ dictus Ant. tacitè vel expressè
haberet dictam potestatem à dictis suis fratribus, & sic nõ suffice
ret quod Albertus ita simpliciter confessus fuisset quod ante di-
uisionem ratũ haberet illud quod faciebat dictus Ant. per no. ꝑ
Bar. in l. Celsus. in pen. vel vlt. col. ff. de vsuc. & Host. & Ioan. An
dreas in capitulo, licet causam. de probatio. & posito etiã quod
Antonius habuisset potestatem etiam est nulla, vt supra deduxi.
Ex quibus concluditur partes domini iudicantis esse debere in
condemnando dictum reum: prout in petitione continetur, &
victum victori in expensis.

ADDITIO.

a ¶ Cuilibet. infrà lib. iij. consi. vj.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum est in causis loco libelli summarijs.*
2 *Nuncius quod confusè referat se citasse, non sufficit.*

CONSILIVM CCI.

IN causa & lite vertente inter magistrum Petrũ de Val
sanna agentem, & Albertũ quondã Mercati, seu nunc
eius hæredes se defendentes. ¶ Actor produxit suppli-
cationem cũ rescripto absque alia formali petitione,
1 & petijt fieri, prout in supplicatione continet & verũ est † ꝙ in
causis saltẽ summarijs sufficit producere rescriptũ petitionis lo-
co, vt not. Inn. in c. dudũ. el. ij. in fi. de ele. Spec. de lib. concep. §.
nunc dicendum. ver. vj. & in tit. de proba. §. j. ad fi. & Bald. & Io.
de Imo. in l. si quis filio exhæredato. §. hi aũt. ff. de iniu. rup. & ir
ri. testa. not. do. maximè Ant. de But. in c. præterea. de dila. bene
facit id qđ hr̃ in clem. sæpe. de ver. sig. ¶ Et in d. supplicatione cõ
cludit quod fiat ius dicto supplicãti ꝯ d. Albertũ, super dãno sibi
illato, & omni alio suo interesse qđ passus esset d. mag. Petrus ab
Alberto prædicto in destruẽdo certũ ædificiũ malei pro malean
do ramũ, & discooperiẽdo certam domunculã ibi positã in loco
nuncupato, el molino dal falconello, & qđ compellat d. Alber-
tus ad refectionẽ dicti ædificij malei cũ d. domuncula, sicut erat
ante d. destructionẽ. ¶ Verũ, quia nõ probauit actor fundamen
tũ intentionis suæ, dico reũ absolui debere: iuxta. l. qui accusare.
C. de eden. c. vnico. vt ecc. bñ fi. ¶ Quòd aũt non probauerit pa-
tet: quia per instr̃a clarum est non esse probatã d. destructionem
factam ꝑ d. Albertũ, vt d. supplicatione continet. ¶ Non est etiã
legitimè probatũ per testes, quod oñdo discurrẽdo per testes ma
gistri Petri qui sunt sex. ¶ Primus est mag. Laurẽtius: & iste non
deponit de destructione. ¶ Secundus testis est Marcus, qui dicit
qđ ipse testis destruxit seragliũ de mãdato Alberti, vnde aut dicta
destructio licitè per Albertũ fieri potuisset, & non est tractandũ
de pœna vel iactura ex hoc inferenda: quia ꝙ licitè fit, pœnã non
meret. l. Grachus. C. de adult. l. nec in ea. in fi. ff. eod. ti. aut licitè
fieri nõ poterat: & tũc aut dictus testis sciebat d. Albertũ non ha-
bere ius destruendi d. seragliũ: & tunc cũ fuerit socius criminis, ei
nõ creditur. l. qm̃ liberi. C. de testa. no. glo. & doc. in l. filiũ. C. de
lib. cau. & in c. mediatores. de testa. in vj. ¶ Aut dictus testis igno
rabat non cõpetere d. Alber. ius destruendi d. seragliũ. Si ergo te
stis deponit se destruxisse ex mandato Alber. deponit pro sua ex
cusatione, qui ꝓ mandatũ tale excusat, vt est gl. no. in l. in rem.
§. tignũ. ff. de rei vend. & ibi do. & per ꝯñs nõ debet ei credi cùm
deponat ad exonerationẽ suam. l. omnibus. C. de test. l. deferre.
§. idem decreuerunt. iunctis ibi not. per Bar. ff. de iure fis. ¶ Item
nõ apparet ꝙ iste testis iurauerit præsente vel citato Alberto, vel
eius procuratore: ergo nõ valuit eius depõ. l. si qñ. C. de testa. c.
2 ij. de test. ¶ † Et licet in actis appareat quod nuncius habuit man
datũ citandi testes, vt venirent ad iurandũ: & etiã citandi procu-
ratorẽ hæredũ Alberti, & retulit nũcius se personaliter citasse di-
ctos testes. & fecisse quantũ habuerit in mandatis: tñ non suffi-
ciunt dicta verba, vt cõprehendant & probẽt ꝙ nũcius dicat legi
a timè citasse dictũ procuratorẽ, quare debuit etiã exprimere [a] an
citauerit procuratorem domi vel personaliter: & sic dicta confu
sa relatio non videtur sufficere per no. per Bar. in l. quarta. §. præ
tor. in iij. col. ff. de dam. infect. vt not. Ant. de Bu. in c. causam de
dolo & contu. tamen iste testis nihil dicit de destructione edifi-
cij d. Malei, de quibus in dicta supplicatione. Item est singularis
& non dicitur probare. l. iusiurand. C. de test. c. licet causam. de
proba. ¶ Nec obst. si dicatur quod concordat cum Io. quia dico
quod non: quia iste Marcus deponit quod destruxit de mandato
Alberti, sed d. Io. deponit se vidisse Albertum frangere seraglias.
¶ Tertius testis est Andreas, qui nihil dicit: & similiter reliqui
qui iurauerũt parte absente: nisi quod vnus dicit se vidisse Alber-
tum frangentem canale malei. quia respondeo quod nõ est pro-
batum qualiter tunc temporis se haberet dictum canale: & sic nõ
posset ferri certa sentẽtia, s. in quem statum & formã pristinã de
beat reduci dictum canale, cũ nihil probatũ sit. & sic dictæ pro-
batione

bationes tanq̃ incertæ sunt nullæ.c.in præsentia.de proba.l.non solũ.§.sed vt probari.de oper.no.nun.iuncto.§.curare.instit.de actio.& l.ij.C.de sen.quæ sine cer.quanti. ¶ Sed solũ duo testes deponũt mag. Pet. fuisse damnificatũ ꝓp deteriorationem malei in li. ccc. & sic non loquuntur simpliciter de deuastatione canalis:& sic oportet qđ ex probationibus testiũ vnum esset separatũ ab alio:per no.per Bar.in l.cũ emptor.§.fi.ff.de damn.inf.& in l.facienda per illũ tex.ff.arbo.fur.cæ. ¶ Præterea est probatũ ꝑ testes Alberti productos, quod aqua dicti canalis vadit, vt erat consueta antiquitus:& sic est standũ antiquitati in tit.de pa.Cõ. in verbo, sicut ab antiquo.& ibi Bal.& l.j.§.fi.cum.l.seq.in prin. ff.de aqua.plu.arc.& sic nullum est interesse mag. Petri, cum indebitè ea vtatur. ¶ Nec ob. instr̃m rogatũ per ser Iacobũ vestri, in quo d. mag. Pet. & Albertus & alij dñi molendinorũ clusæ & canalis conduxerũt operas Paduani pro constructione clusæ:qa rñdeo ꝙ in d. instr̃o non dr̃ ibi ꝙ aqua canalis prædicti versus dictum maleũ debeat discurrere potius eo modo quo vellet magister Petrus quàm alij. ¶ Nec ob.etiam instr̃m emptionis certæ postæ molendini à Cola de magetis per d.mag.Petrũ:quia ibi de isto canali nihil venditur:nec ibi dr̃ per quam partem seu per quẽ locum habet discurrere dicta aqua:imo canale ponitur pro confinio ad dictã rem emptam & sic non venit in venditione.l.fundi.in prin.ff.de actio.emp.l.iiij.§.hoc iudicium.ff.fin.re. ¶ Nec ob.etiam sententia quædã lata de ann.Mccccl v.per d.Io.de Calchetis:quia per illã declarat̃ mag. Pet. habere in posta molendini de falconello ius ædificandi:& habere in ea meliora iura Ant. Mercati.& in ea sententia nihil dr̃ de dicto canali, aut in qua parte ibi fluere debeat aqua.& sic nihil facit illa sententia, cum de ea non loquat̃.l.cum quæritur.& l.cum de hoc.ff. de excep.rei.iu. ¶ Item respondeo quod dicta sententia lata cũ Ant.mercati non vr̃ lata cum Alberto:& post diuisionem inter eos factã, quæ fuit de anno. Mccccliij. & sic lata inter diuersas personas. C.res inter alios acta per totum.l.sæpe.cum simi.de re iud.ff.item non constat de delegatione.ideo nõ valet no.in c.cum in iure.de offi.delega.aliàs scripsi super quadam sententia lata contra d. mag.Pet. quę transiuit in rem iud.& respondi plenè super illis attestationibus nunc reproductis quia in illis fundamentum mag. Petri & super illis fuit pronunciatũ per sententiam, quæ in rem transiuit iudicatam.

ADDITIO.

a ¶ Exprimere infrà lib.iij.consi.ij.

SVMMARIVM.

2 *Quasi proprietas datur vt quasi dominium.*
3 *Enunciatiua non probatur nisi ad effectum principalis.*
4 *Verba in iudicijs in fauorem proferentis interpretantur.*
6 *Sentẽtia, quod quis sit procurator, nõ nocet domino absenti.*

CONSILIVM CCII.

SVper causa & lite vertente inter magistrum Petrũ de valsasina agentẽ & hæredes Alberti de mercatis se defendẽ
a tes:in qua aliàs scripsi:[a] quia post compertũ est ꝙ in actis mihi transmissis deficiebat vna particula supplicationis in qua petebatur iustitiã ministrari sibi cõtra d. Albertũ, prout apparet ex emendatione postea facta in margine dictæ scripturę:ideo occurrit aliqua addere, & discutere vltra alias allegata. Vnde primo videndũ erit, an super dicta proprietate obtinere debeat mag. Pet. super quo scripsit aduocatus dictorũ hæredũ. vr̃ vera cõclusio qđ non sit probatũ de dicta proprietate:& per ꝯñs in ea nõ possit obtinere, ergo actore nõ probãte, &c. ¶ Nec ob. si dicatur qđ probauerit de dñio per productionẽ instr̃i & tituli emptionis à Cola de magetis: quia rñdeo quod dictus agẽs intentauit directã rei vendicationẽ, vt ipsemet affirmat, & declarat in præsenti causa appellationis in scriptura ꝯ̃ libellũ appellatoriũ, patet etiã ex scriptura supplicationis & petitionis iunctis his quæ statim subiun-
1 gam.† sed per instr̃m emptionis, quis nõ probat emptoris dñiũ, quare etiã non dñs põt vendere rem alienã.l.rem alienã.de contrahen.emp.no.gl.& doc.in l.cũ res.C. de prob. ¶ Nec etiã ob. si diceret̃ saltẽ probauit de quasi dñio. qđ quidẽ acquirit̃ qñ res est acquisita ꝑ aliquẽ à nõ dño cũ titulo habili ad acquisitionem dñij cum traditione possessionis.c.abbate sane.cũ ibi no. in glo.
2 de re iu.in vj.† Et sicut est dare dñium & quasi dñium, ita est da-
b re proprietatem & quasi proprietatẽ, vt est gl.reputata sing.in l. quædã.in ver.de liberis.ff.de interdi.s̃m Bal.in c.j.§.j.de inuesti.de re ali.fac.ꝓ qua allegat tex.in c.fi.de iudi. ¶ Et ideo licet in dicta supplicatione & petitione sit facta mentio de proprietate, & nõ de quasi ꝓprietate, vel de quasi dñio tñ videret̃ prima facie dici posse ꝙ appellatione proprietatis vel dñij veniret etiã quasi dñium vel quasi proprietas.arg.l.sed si possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiu.& l. si quis intẽtione. de iudi. ¶ Tñ dico quod veritas est in contrariũ, vt in terminis nr̃is, s.in libello & probatione facta per libellantem decidit Bart.in l.si mater.§.eandem.ff. de exceptio.rei iud. in versic. quæro qñ ago rei vendicatione.in qõ.ibi proximè sequenti.& Bart.in l.j.ff.de act.& obl. in vj.col. in versi.quæro si aliquis ꝓponit directã. Ant.de But.in c.examinata.in antepen.col.de iudi.& colligit̃ ex no.per gl. & Bart.in l. minor.§.seruus.ff.de eui.& per gl.magnã in §.alic.inst.de actio. & in d.c.abbate sane.in gl. magna. nec mirũ, qm̃ hr̃e dñium pro quo dat̃ rei vendicatio, & hr̃e quasi dñium eiusdem rei pro qua datur ei publiciana, sunt cõtraria, vt no.in l.j.ff. de publi. & in d. c.abbate sanè. ¶ Et etiã alio modo potest rñderi ad dictũ instr̃m emptionis, prout dixi in alijs allegatis. Non obst. etiã quoddam instr̃m rogatũ per ser Ia. vr̃i, in quo d. mag. Petrus & Albertus vt dñi molendinorũ clusæ & canalis pro rata ipsos tangente, vna cũ quibusdã alijs vt dominis molendinorũ conduxerunt operas cuiusdam magistri vocati el Paduano. Quia rñdeo ꝙ ibi nõ specificat̃ ꝙ proprietas vel dñium istius ædificij seu postæ molendini, de quo est qõ, spectaret ad d.magistrũ P.in totũ:nec pro parte aliqua saltẽ determinata: nec ibi dr̃ ꝙ aqua dicti ædificij debeat discurrere, modo quo prætendit magister Petr. potius quam alter.
3 ¶ † Posset etiã rñderi ad d. instr̃m ꝙ illa verba enunciatiua prola
b ta inter ipsas partes non probant, nisi quatenus[b] necesse esset ad validitatẽ actus principaliter gesti in ipso instr̃o. l. optimã. C.de contrahen. & cõmit. stip. Sed quantũ ad probationẽ veritatis illius enunciati. qñ contingat principaliter de illo enunciato tractari, vt in casu nr̃o tunc secus.c.illud. & ibi hoc no. Ant.de But. & alij post eũ.de prob.& no.Bal.in l.ad probationem. C.locati. vlt.col.in ver.quæro si instr̃m, &c.& est de mente Spe.in titu.de loca.§.nũc aliqua. ver.lij.not.Ant.de Bu.in c.fi.de succes.ab intest. ¶ Pręterea etiã si.d.magister Pet.habuisset millesimã partẽ, vt ita dixerim, in illo ędificio vel alio, esset verificata verba instr̃i dum dicunt pro rata sibi tangente. & sic dicta verba tanq̃ obscura non probant.c.in præsentia.de ꝓba.l.ij.ff. de his quæ pro nõ scrip.hab.l.in ambiguo.ff.de re. dub. ¶ Nec etiã ob. si diceretur ꝙ per alias scripturas processus declaratur, ꝙ ꝯ̃hentes in d.instr̃o intellexerũt de dicto ædificio malei, qualiter in aliquibus actis apparet, ꝙ vnus tanq̃ procurator.d. Alberti. pro suo molendino de la gaulcheria, & tanquã procurator d.mag.Petri pro quodam ædificio dicti el Maglio sæpius cõparuit in iudicio vt seriosius deductũ est per aduocatũ dictorũ hæredũ Alberti:quia rñdeo ꝙ illam assertionem de d. ædificio malei, facit ille assertus procurator non tanq̃ procurator Albe. sed tanq̃ procurator d. mag.Pet. ideo non habet nocere Alberto cũ suo nomine hoc nõ dicat.debet enim attendi cuius nomine procur. facit.l.iij.§.pri. versi.sed & si quid tutor.ff.iud.sol. Nec etiã possumus dicere agentẽ iuuari posse ex præscriptione: qa non ꝓbauit de possessione legitimi tpis, s. qđ possederit inter præsentes ꝑ.x. ann. inchoatos tali tpe, & finitos tali tpe ante litẽ motam:& absque interruptione, & nõ apparet ꝙ testes de initio tpis possessionis mag.P. sint contestes, vt requiritur prout notabiliter declarat Bart. in l. Celsus.in fi.ff. de vsuca. & Bald.in l.fi.in xv.opp.C. de edic.diui.& An.de But. in c.licet causam.de proba. ¶ Ex his apparet quòd non debuit iudex pronunciare d.mag. Petr. hærede meliora & potiora iura in dicta posta, vbi olim erat molendinum dicto, el molino dal falconello, & in dicta petiola terræ quàm hæredes Alberti, attento quòd videtur pronunciasse in petitorio, vt ostendunt illa verba, s.dicta posta vbi olim erat molendinum, dicto, el falconello, nõ autem dixit in possessione dictæ postæ, prout debebat si nolebat in possessorio pronunciare.l.si duo.§.fi.ff.vti pos. Ioan.An.post Spe.in ti.de actio.& peti.in §.sequitur.versi. sed q̃ vocatus.not. doc.in c.cũ ad sedẽ.de rest.spolia. ¶ Omitto qđ etiam nõ sit probatum d. Albertum tpe inchoati iudicij in petitorio per d.mag. Petrum possedisse dictum ædificium, & dictã petiam prout regulariter requiritur in iudicio petitorio.l.j.C. de alie.iud. mu.

causa

causa fa.& in l.si naũt.§.j. de rei vendica. ¶ Et per hoc non vr̃ di-
cendũ an Albertus ceciderit in pœnã.l.meminerint. C. vnde vi.
quasi sibi ius ꝓpria auth.dixerit pro executione sententię in eius
fauorẽ latæ,& per ꝯñs debuerint cadere ab omni iure qđ ipsi Al-
berto cõpetebat vigore suæ sentẽtiæ prius latæ in possessorio: qa
vt dixi iudex in hac causa pronunciauit in petitorio: & tñ de pro-
prietate seu dñio mag. Pet. nõ est probatum ꝙ Albertus sibi ius
dixerit contentorũ in sententia in eius fauorem. ¶ Nec obstat ꝙ
eius procurator videat̃ confiteri in scriptura prima contra scriptũ
dum dicit tñ etiam nõ est verũ ꝙ d. Albertus tetigit aliquid de re
bus existentibus in asserto ædificio facto ꝑ mag. Petrũ nec illud
deuastauit, sed solum misit canale per locũ solitũ & cursum: nec
aliud fecit contra formã iuris. Nam per hoc non apparet ꝙ pro-
curator confiteat̃ Albertũ parte non citata fecisse executionẽ sen
tentiæ prolatæ in possessorio, attento ꝙ in dicta sententia solum
erat pronunciatũ dictũ Alber.reintegrandũ esse & reintegrari de
bere ad actualẽ possessionẽ dictæ petiæ terræ confinatę iuxta ca-
nale,vt in petitione cõtinebatur: præterea dictus procurator asse
rit quod Albertus immisit canale iuxta cursum solitũ: & nõ dicit
4 qđ hoc fecerit in re pertinente ad d.mag.Petrũ. ¶ † Et verba pro
lata à parte in iudicio debent interpretari in fauorẽ proferentis.
l.si quis intentione.ff. de iudi.l.inter stipulantem.§.j.de ver.ob-
lig.& sic nõ debet interpretari quod Albertus fecerit dictam im
missionem aquæ in loco pertinente ad mag.Petrũ,& contra ius.
¶ Insuper tp̃e comparitionis factæ per ser Thomam de Mongar
dis,nõ apparet ꝙ adhuc sit procurator cõstitutus ab Alberto, vel
eius hæredibus: & per ꝯñs confessio fuisset nulla. ¶ Nec ob.etiã
testes magistri Petri,qui nõ probant legitimè ꝙ d. Albertus fue-
rit executus sententiã propria authoritate, si bene inspiciat̃: nec
probant ea ꝙ d. Albertus potuisset cõdemnari ad summã, li.ccc.
attento ꝙ deterioratio non ascenderit ad illam summã quia nul-
lus testiũ aliquid deponit de d. Alberto: adeo ꝙ iudex fecit iusti-
tiam dictis hęredibus Alberti. Et sic dicta sententia iniusta & per
ꝯñs partes iudicis sunt in pronũciando bene appellatũ & malè iu
dicatũ,& saltẽ iudicare pro parte dictorũ hęredũ bene de nullita
te dictũ qui erant pupilli tempore prosecutionis dictæ causæ, cũ
instantia causæ principalis nõ constituerunt procuratorẽ cum au
5 thoritate tutoris: iuxta.l.neque.C.de procura.† neque in prose-
cutione causæ fuerũt citati dicti pupilli igit̃ sententia nulla, cum
pro eorũ parte nõ fuerit legitimus administrator.l. si tutor.C.in
quib.cau.in integ.resti.nõ est necessa. & l.acta.in fi.ff.de re iud.
l.pen.C.si aduer.rẽ iud.l.neque impuberes. ff. de in ius vocand.
¶ Nec eis obesset si fuisset pronunciatũ ser Thomã fuisse eius le-
6 gitimũ procuratorẽ: † quia talis pronunciatio nõ noceret pupil-
lis,qui non erant in iudicio.l.cum nõ iusto.ff. de collusio.deteg.
no.Inno.in c.cũ super literis. de rescri.Spe.in tit.de syndico.§.j.
ver.quid si iudex.& Bar.& omnes in l.licet. C.de procur.& in l.
Pomp.§.rati.de procu. ¶ Et si ad oẽs actus fuerint citati,non fue
runt tñ citati ad audiendã sententiã: & ideo actus & sententia nõ
valuerunt.l.iij.§.Stichus annua.& ibi no.Bar.ff.de statu lib.no.
in c.ij.de do.& contu.lib.vj.& per Inn.in c.consuluit. de offi.de
leg.& in c. cum olim. de test. ¶ Et per ꝯñs tales actus non value-
runt contra eos ipsis non legitimè citatis.l. si qñ.C.de test.l.iudi
ces.C.de fide instr.c.in nomine domini.de testib. ¶ Apparet igi-
tur dictam sententiã nullam.& sic nõ potest reformari: tum etiã
est nulla ex probatione facta per ser Thomam in dñm Ia. vicepo
testatẽ: cum ser Tho. non esset procurator à pupillis constitutus
cum authoritate tut. & cõstat ꝙ absque prorogatione d.do. Iac.
nõ potuisset de causa cognoscere: quia dicta causa fuerat delega-
ta prius d.Gas.de vezano. & fuit propositum in delegatione no-
men proprium: non aũt magistratus seu officij: quo casu videtur
delegatio facta personæ non officio, vt not.Bart.in l. more.in fi.
ff.de iuris.om.iud.per l. si cõis seruus ita. ff. de stip. ser. ¶ Itẽ fuit
nulla dicta sentẽtia quatenus condẽnauit hr̃des Alberti ad remit
tendũ aquam ad d.Maglium.& in li.ccc.Bono.qui hæredes non
fuerunt in iudicio nec cum eis fuerat lis contestata: vnde verba
sententiæ debent referri ad procuratorem qui in causa litigaue-
rat & tamen iudex non condemnauit procuratorem qui in causa
litigauerat,merito sententia nulla.l.j. & ibi plenè not.C.de sen.
& interlo.om.iud. Ex quibus patet quod de nullitate fuit bene
dictum, & de iniquitate pronocatum pro parte dictorum hære-
dum. Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶ Scripsi.in consi.præcedenti.
b ¶ Quatenus.suprà lib.j.consi.xxj.

SVMMARIVM.

1 *Filius si patrem vocat proditorem, potest exhæredari.*
3 *Iniuria dicitur leuis vel grauis pro more regionis.*
6 *Filius potest exhæredari ob causas similes vel grauiores ex-pressas.*
7 *Testes quãdo possunt examinari ad perpetuã rei memoriã.*

CONSILIVM CCIII.

SVper themate & dubijs suprascriptis ab excellentissi
mis doctoribus tot scripta & deducta sunt,& fortas-
se vltra quam oporteret, ꝙ vix dimidiũ operis legere
potui, qn fessus fuerim. Propterea paucissimis vtar.
Et primo circa dubiũ quo quærit̃ ex narratis in the-
mate, an deprehendat̃ aliqua iusta causa condemnandi: cõcludo
ꝙ sic. nã text.in §.causas.in auth.vt cũ de app.cog. enumerat in-
ter alias causas iustas exhæredationis, illã videlicet, ꝙ si quis pa-
rentibus suis manus intulerit, si grauẽ & inhonestam iniuriã eis
ingesserit,&c.attento ꝙ in primis facit mentionem de filio infe-
rente manus in patrẽ: & postea pro alia causa enumerat si grauẽ
1 & inhonestã iniuriã ingesserit, &c. † sufficit verbalẽ iniuriã gra-
uem & inhonestã inferre.ita dicit Ioa. And. in c.fi.de do.quẽ ibi
sequuntur super intellectu dicti. c. fi. dum dicit litera, si forte in
eum impias manus iniecerit aut atroces iniurias,&c. Nam illa vl
tima verba debent sm̃ Ioa. And. & alios ibi exemplificari si graui
iniuria verbali nõ aũt in actu vulnerãdi, vel fustib. cedendi: quia
hæc comprehenditur sub illis verbis, impias manus iniecerũt.&
ex hoc est responsum ad.c.cũ illorũ.de sen.excõmu.ad l.prætor.
§.actorẽ.cũ.§.seq.& duab.ll.seq.ff.de iniurijs.& l.sed si hac.§.
prætor.ff.de in ius voc. Et ibi no.Guil. de Cu.& Ange.vbi ponũt
quæ dicat̃ grauis,vel grauissima iniuria per Host. in sum. de sen.
excom.§.si quis possit ab hac.& per Bar.in l.nõ solũ.§.si manda
to.ff.de iniur.& Bal. in l. si magnum. C. qui accusare.& And.de
Iser.in c.j.§.similiter.in tit.quib.mo.feu.amit.& Spe.in titu. de
lega.§.nunc dicamus, vbi dixit ꝙ præter homicidiũ & mẽbri mu
2 tilationẽ † cõmittit̃ iudicãtis arbitrio quæ dicat̃ grauis offensa, vt
etiam dixit Inn.d.c. cũ illorũ. sed in casu nostro certũ est ꝙ etiã si
nõ interuenerit actualis percussio, dr̃ grauis iniuria, vt probatur
in d.§.causas.iũcta decisio.Io.And.in d.c.fi.si ergo põt verificari
tex.in d.§.causas.in verbali iniuria, & sine dubio ista iniuria ver
balis non potuit quasi esse grauior iniuria quàm dicere ꝙ pater
erat ꝓditor.& sic erat decapitãdus. Nã quid censet̃ esse graue vel
leue ex qualitate pœnæ.l.ij.ff.de pu.iud.l. auxilium.ff.de mino.
no.gl.in.l.adeo.ff.de reg.iur.& no.Bar.in d.l.nõ solũ.§. si man-
dato.ff.de iniu.& l.leuia.ff.de accu.& dicit no.Ang.in d.l.leuia.
ꝙ si cõis opinio est in regione aliqđ delictũ esse leue, vt est Florẽ-
tiæ, percutere cũ pugno, reputabit̃ leue, & pari ratione ꝯ̃ si repu-
taret̃ graue, censebit̃ graue. bene facit licet ipse nõ alleget.l.saccu
larij.§.sunt quædã.ff.de extraord.crim.vbi delicta debent puni-
ri sm̃ morem prouinciarũ: & est melior text. q̃ sit in iure sm̃ Bal.
in l.ij.in fine. C. de noxa. Quinimo vtile esset in proposito pro-
bare qđ cõi opinione in regione illa dicta iniuria in persona pa-
tris reputat̃ grauis,& inhonesta: patet ex l.turpia.in prin.cum ibi
3 no.ff.de leg.j. † Diceret̃ etiã grauis iniuria, ex eo quod prædictũ
crimẽ iniuriarũ commissum fuisset in foro vel in theatro, vt in.§.
atrox.insti.de iniur.l.sed qõnis.ff.eo.ti. Est enim sufficiens causa
exhæredationis, qđ cũ viris maleficis cõuersatus est, & ab eis di-
dicerit venena facere,& ea fecerunt vt præsupponit̃ in themate.
& in d.§.causas.vbi dũ dicit si cũ maleficis conuersat̃,&c. Nã ve-
nena mala facere est qd flagitiosum,& de genere prohibitorũ &
punibile, vt l.qđ sæpe.§.venena in ver.flagitiose.ff. de cõtrahen.
emp.l.capitalẽ.§.venẽ.cũ gl.ff.de pœnis.& sit cautus aduocatus
4 quia † oportet capitulare,& probare de veneno malo: quia quę-
dã sunt venena bona quædã medicamẽta sunt.l. q̃ veneno. ff. de
verbo.sig.& d.l.qđ sæpe.§.venena.dictũ testis nõ cõcluderet:&
nõ ꝓbaret c. in præsentia. de ꝓba.l.neque natales.C.de ꝓba.cũ
vulga. ¶ Quinimo dato qđ causæ expressæ in dicto themate nõ
6 essent illæ quæ sunt expressæ in d.§.causas. † Si tamẽ sint similes
illis

a ª illis eandẽ vel maiorẽ rationẽ habentes sufficeret ad exhęreda-
tionem,& signanter decidit Guil. de Cug. in auth. non licet. C.
de lib.præte.alleg.text.in c.j.§. porro cum seq. in tit.quæ fuerit
prin.cau.benefi.hoc idem fuit de mente Bald.in l.solo.C.de lib.
causa.dum per illũ tex.in d.§.j. dicit æquiparari filiũ posse exhæ-
redari,& vasallũ posse priuari feudo. Vnde sicut in priuãdo vasal
lum fit extensio ex identitate rationis ad alias causas vt ibi: ita vi-
det fieri posse in exhæredatione filij,bene facit gl.in.l.fi.C.de re
uocã. dona. quã ibi reputant singula. docto. quæ vult quod etiã
ex alia causa ingratitudinis non specificata in d.l. fi. possit reuoca
ri donatio,dũmodo illa alia causa sit similis.& multa similia in iu
re adduci possent quod potius laboriosum esset quã subtile & vti
le.ideo prætermitto:eo maximè,quia nõ puto esse oportunũ re-
currere ad causas,& similes,cum causæ de quibus in themate sal-
7 tem aliquæ sint de specificatis in d.§.causas. † quantũ aũt ad fidẽ
attestationũ dico verum esse ꝙ d.comes Florius potuit facere di-
ctos testes recipi ad æternã rei memoriã: quia ad dictũ comitem
Floriũ non spectat agere ꝯ dictos eius filios:quinimo qñ esset ca-
sus in quo posset illud negotiũ deduci per viã actionis, & per viã
exceptionis tunc põt quis facere examinari testes ad æternã rei
memoriã, sicut esset ipse reus, vt probat in c. Albericus extra de
testi.& ibi hoc not.Ant. de Bu. in notabilibus super illo text. &
Bar.Bal.& Ang.in auth.si quis.C.de test. & Io. de Imo.in l.si fi-
nita.§.eleganter. versus fi. ff. de dãno infe. vbi hoc reputat bene
notandum.& Abbas sic.in c.significauit.de testi.Sed in casu isto
posset per viã etiã exceptionis deduci veritas istarũ causarũ exhæ
redationis.nam possent petere alimenta à patre, si tales causæ ex
hæredationis nõ sint veræ, si aũt sint veræ posset eos pater exce-
ptione repellere,vt no.glo.& do.in l.si quis à liberis.§.ex his seu
in sequenti.§.ff.de libe.agno.& in l.fi.C.d.alend.li.& Io.And.
8 in c.quintauallis. de iurei. † ad idem quia sicut qñ volo adire nõ
possum: nisi sim certus de viribus testamenti. l. hæres institutus.
cum duabus sequẽtibus.& l.cum falsum.ff.de acq.hære.possum
petere examinari testes ad æternã rei memoriã.vt ex illis attesta-
tionibus certior efficiar de viribus testamenti, vt firmat Bart. &
alij doc.in d.auth.si quis.ita ergo pari ratione debet hoc posse fa
cere dictus comes Florius,vt certus reddatur an dictos eius filios
exhæredare possit vel nõ:& ex quibus causis quas habet recte ex
primere, vt in d.auth. vt cum de app. cog. §. aliud. vel sequenti.
9 ¶ † Confirmo vt in casu nostro:quia quotiescunque est negotiũ
tale ꝙ de facili põt tradi obliuioni: tũc testes possunt indistincte
etiã lite nõ contestata recipi ad æternã rei memoriam,vt no.Bar.
in l.iij.in §.duæ.ff.de Carbo.edict.vbi ad hoc allegat. c. qm̃ fre-
quenter.in prin.in ver.subtrahuntur.extra, vt lite non contesta-
ta. ¶ Sed ita est ꝙ licet testator exhæredans filios non teneat ex-
primere locũ & tẽpus cõmissæ ingratitudinis, vel delicti per filiũ
quia hoc nõ reperit expressum in iure:tñ hæres bene debet ꝓba-
re locũ & tẽpus.ar.l.itẽ exigit. ff.de dolo.& l. prætor. in prin.ff.
de iniurijs.& c.præsentium. de test. in vj.& c.pia. de success. e.l.
vj.inquit Bal.consulendo in consi.incip.in Chrĩ nomine posito
10 quod Marcellus,&c. ¶ † Sed ita est qđ tẽpus est vnũ de his quod
facile fluit à memoria,vt inquit Inn.c.qualiter & quando el.ij.de
11 acc.& Bal.in l.cum à te.in vlt.col.C.de proba.cũ si. † vtrum au-
tem sufficiat citatio ad domũ facta de dictis filijs cõtra quos reci-
piuntur testes,non vr̃ quod opi. Ioan.And. in regula pręsumitur
in mercurialibus.& Bal.& Sali.in auth.si quis. C.de test.habeat
contra doc. in quantum dicunt quòd aut fuit facta receptio semi
plenè ad æternam rei memoriam & non ad publicationem: &
tunc sufficiat citatio ad domum per id quod habetur in d. c. qm̃
frequenter. aut fuit facta receptio etiam ad publicationẽ: etiam
b tunc requiritur citatio personalis [b] ita loquitur. e. pe. in auth.de
test.Et ratio diuersitatis est secundum Bal.& Sal.in d.auth.si qs.
quia primo casu nihil deponit de iure patris quia dicta testium
non pandunt sed signant & in secreto retinent donec lis ordina-
rie moueba. Vnde saluæ sunt aduersæ parti exceptiones suæ, &
contra personas:& contra dicta. ¶ Sed secũdo casu reperit ius ex
cipiendi contra personã.& solum ius probandi dicta remanet sal
uum.l.si quis.C.de test. & licet quando testes producunt ex par
te rei, & in quibusdam alijs casibus etiam ex parte actorum pos-
sint recipi testes non senes nec infirmi, nec absentes: etiam quo
ad publicationem,vt ple.not.in c. significauit.de testi.& per Io.
And.post Spec. in tit. de teste.§. nunc tractemus.tamen quia in
casu prædicto nolunt eos producere ad publicationem, sed ad
æternam rei memoriam nihil repugnat quin hoc facere possit,vt
no.d.Abb.in d.c.significauit.& etiam Sal. in d.auth.si quis.me-
lius autem esset ad dubium tollendum, quod reciperentur dicti
testes præcedente citatione personali.

ADDITIO.

a ¶ Similes.idem Alexan.l.si quis id ꝙ de iurisd.om.iud.Pan.c.
quintauallis.de iurei.Alua.præposi.§.prædictis.quæ fuit pri.
cau.benefi.amitti.in vsib.feud.Ang.in l.lex Corn.in prin.de
iniur.Fely.c.pastoralis.in prin.de rescri.Ias.d.auth.non licet.
Deci.c.cum speciali.nu.5.de appel. Nic. euerar. in locis lega.
lo.ab excep.ad regu.col.viij.Hyp.mar.sin.lxxviij. Gerar.sin.
j.Bened.rep.c.Rayn.ver.in eodẽ testa. relinquens.ij.nu.29.
& bene,licet Alex.contra scripserit in d.auth.non licet col.ij.
b ¶ Personalis.Matth.no.cxxxiij.An.Tiraq.in consu.picta.tit.
retra.§.ix.gl.ij.nu.5.

SVMMARIVM.

3 *Feudũ si est cõcessum tribus fratribus & eorũ filijs,ita quod vno ipsorũ fratrum decedẽte sine liberis, pars sua ad aliũ, seu alios superuiuentes perueniat,soli fratres & nõ filij fratrum sunt vocati ad ius accrescendi.*

4 *Alius,dictio,est relatiua eiusdem qualitatis.*

6 *Filius fratris in dispositione hominis non repræsentat patrẽ.*

8 *Filiorum appellatione in contractibus nõ veniunt nepotes.*

11 *Statutũ de fratre,intelligitur de fratre primi gradꝰ.n.15.17.*

14 *Statutũ loquens de patruo,nõ extenditur ad patruũ magnũ.*

CONSILIVM CCIIII.

Consideratis verbis dictæ inuestituræ, & concessionis fa-
ctæ per præfatũ illustrem principẽ dicto Petro recipien-
ti pro se,& vice,& nomine Andreæ & Bartholomæi fra-
trum suorũ promiscuè,& pro ipsorũ Petri, Andreæ & Bartholo-
mæi filijs legitimis descendentib.masculis tm̃.ita tñ ꝙ vno ipso-
rum fratrũ sine liberis decedẽte, pars decedentis ad aliũ seu alios
a superuiuentes ª debeat peruenire.Et visis his quæ copiosè ac ele
ganter scripta sunt per celeberrimũ dñm supra consulentem, vr̃
fortasse prima consideratione dicendũ d.Tynam filiũ quondã d.
Petri debere admitti ex natura & forma dictæ inuestituræ in par
te d.Bartholomæi. & dñm feudi excludi debere: ꝙ ꝓbari vr̃ per
1 tex.in c.j.de duo.fra.à cap.inuesti.† vbi qñ duob. fratrib.conce
ditur aliquid in feudũ, si morit in persona vnius eorũ non accre-
scit alij confratri. Sed reuertatur ad dñm regulariter. c.fi. de feu.
mar.c.j.de bene.fra.c.j.de fratrib.de nouo benefi. inuesti.tñ fal
lit qñ fuit cõcessio facta duob.fratrib.per hęc verba seu ęquipol-
lentia.cõcedo Titio & Seio fratrib. qui diu ipsi vel hæredes eorũ
seu filij masculi viuant, talẽ rẽ in feudũ quia dicta verba non im-
portant ꝙ vno ex eis decedente sine tali hr̃ de masculo in inuesti-
tura nominato portio eius accrescit alteri cõfratri.licet nõ fuerit
aliter hoc specificè & nominatim dictũ, vt ꝑ Spec. in tit. de loca.
2 §.nunc aliqua.versi.lxix.† quærit quid si ecclesia cõcessit feudũ
in emphyteusim duob. fratribus ita vt post mortẽ eorũ, & filio-
rum,& nepotũ suorũ fundus ad ecclesiã reuertatur:an si contin-
gat decedere alterũ eorũ sine liberis portio eius accrescat super-
stiti fratri, an vero reuertat ad ecclesiã. Et post multa cõcludit ꝙ
quãdiu oẽs nõ decesserint absque liberis nõ reuertat pars aliqua
ad dñm concedentẽ,& ita dicit rñdisse Martinũ de fano: quia cũ
dr̃ post mortẽ eorũ ad ecclesiã reuertat intelligit indistinctè de
b omnib. [b] vt per eum ergo cũ in casu nr̃o oẽs non decesserint sine
filijs extantibus.id est cũ d.Tyna:ergo portio aliqua nõ debet ad
dñm concedentẽ reuerti. ponderãda est enim conclusio Spe. dũ
dicit anteq̃ oẽs decesserint sine liberis, nõ debere aliquã partem
ad dñm reuerti vt in casu nr̃o verba nõ vident minus importan-
tia,q̃ importent verba de quibus in quæstione Spe. attento ꝙ in
inuestitura de qua agitur, nedũ fuit facta mentio de dictis duob.
fratribus inuestitis, sed etiam de eorũ filijs legitimis,& descendẽ
tibus masculis, & postea generaliter fuit dictum quod vno ipso-
rum fratrũ decedente,ad alium, seu ad alios superuiuentẽ seu su-
peruiuentes debeat peruenire. ¶ Sed præmissis non obstantibus
3 ꝯriam sententiã probabiliorẽ de iure puto. † primò q illa verba
posita

posita in cōcessione dicentia, ꝙ concessio fuit facta d.Petro ꝓ se
& vice & nomine Andreę & Bartholomæi, filijs legitimis, & de-
scendentibus masculis tm̄: nō importāt ꝙ descendente aliquo ex
tribus fratribus sine liberis videant᷑ vocati filij alterius fratris ad
partē descēdentis, sed solum operantur vt filij intelligant᷑ vocati
ad partē patris sui tm̄, vt inquit Barto. in l. si mihi & Tit. ff. de ver.
ob. & Sp. in d. ver. cxlviij. iūcto ver. seq. & not. expresse Bal. in l.
cū acutissimi. C. de fideic. & in l. vnica. §. in. j. C. de caduc. tol. cir
cape. col. vbi inducit tex. quē ad hoc dicit esse vnicū & singularē
in d. c. j. de duobus fratribus à cap. inuestit. & Saly. idē tenet in l.
j. in xiiij. q. C. de iure emphy. Solū ergo est videndū vtrū illa ver-
ba dicentia: ita tñ ꝙ vno ipsorū fratrū decedente sine liberis pars
decedētis ad aliū, vel alios superuiuentē vel superuiuentes debet
ꝑuenire, &c. importāt ꝙ pars decedētis debeat ꝑuenire ad filios
4 superstites ex fratre præmortuo fratrib. nō extantib. † mihi vr̄ ꝙ
c non: ꝙ probat᷑ sic illa dictio aliū seu alios, [c] de sui propria natura
est dictio relatiua & præsentatiua eiusdē qualitatis cuius erat ille
de quo facta est mentio, vt in c. fi. in princip. de pac. in vj. cum ibi
no. per Are. in prin. & not. gloss. & doc. in l. non solum. §. quærit᷑
in verbo cæteros. ff. de procura. & glo. & doc. in c. sedes. de rescr.
& gl. in l. quidam relegatus. in prin. ff. de re du. & no. in c. Ceno-
manensem lvj. distin. & xxvj. dis. deinde. in verbo, cæteris. Ia. de
Bel. in auth. vt defunc. seu funera. defun. in prin. col. v. & Cyn. in
auth. sed neque. C. de epis. & cle. facit ꝙ no. gloss. & doc. in l. si fu
gitiui. C. de seruis fugi. ergo cū in eadē oratione nō sit facta positi-
ue mētio, nisi de fratribus tunc extantib. nō pōt dici ꝙ ibi dictio
aliū vel alios, referat᷑ nisi ad eum vel eos qui essent eiusdē qualita-
tis, cuius esset ille decedens de quo ante mentio facta est, de dece
dente qui esset frater ipsorū, qui sunt ab initio inuestiti: ergo illa
dictio alium vel alios, debet intelligi de alio, vel alijs qui essent si
5 militer fratres, & sic essent eiusdē qualitatis. † Nec ob. si diceret᷑
qđ in vna pręcedenti clausula facta erat mentio de filijs, & de de-
scendentib. masculis dictorū fratrū: ergo pōt illa dictio alium vel
alios, referri ad eos: quia respondeo ꝙ qualitas de qua fit mentio
in vna oratione in contractibus, solū refert᷑ singulariter ad illam
orationē in qua posita est, & nō ad aliā. l. qui fundū. ff. de contra
hen. empt. & not. Bart. plenè in l. si ita stipulatus. §. Chriso. ff. de
verb. sig. & in l. fin. ff. de reb. dubijs. & in l. Seiæ. Itē quia natura
relationis est, qđ fiat ad proximè præcedentia. vt no. glos. inst. de
reb. dubijs. §. j. in versic. quæ varijs. ¶ Confirmant᷑ prædicta per
6 ea quæ no. Bal. in l. cum ita. §. in fideico. ff. de leg. ij. † vbi dicit qđ
in dispositione hominis per quā vocant᷑ aliqui ad successionē nō
d iudicant᷑ de filijs fratrū prædefunctorū: prout [d] de fratribus ex-
tantibus. alleg. l. iij. §. si duo. ff. de legi. tu. & licet. gl. in d. §. in fi-
deicōmisso. in ver. ꝓximo aliter sentiat ſm Bal. ibi & cū illa Bal.
transit ibi Ra. Cu. probauit per ea quæ cōcludit Bar. in auth. post
fratres. C. de legi. hęre. vbi firmat ꝙ qñcunque non agitur de suc
cessione hæreditatis, filius fratris non repræsentat personā patris
sui per quæ concludit Bart. qđ in feudis, in quibus quidem si suc-
cedit᷑ iure hęreditario saltē qñ receptū est feudū, prout in casu no
stro, s. pro se & filijs legitimis & descendentibus masculis. l. quę-
cūque. §. si quis ita. ff. de ver. ob. & no. Bar. & alij in l. item viden
dum. §. fi. ff. de pet. hære. & Io. And. in addi. Spe. in titu. de feu. §.
qm̄. in addi. quę incip. directè. & dicit maximè Bal. in c. j. an agna
tus vel filius. cum si filius non repræsentat personā patris, & licet
Io. de Imo. in d. §. fideicōmisso. per istū text. in ver. proximo gra-
du. iuncta. l. proximus. ff. de ver. sign. & in l. ij. §. hæreditas. ff. de
suis & legiti. & nemo dubitet quin frater sit proximior in gra-
du filio fratris l. ij. C. de legi. hære. l. Iurisconsul. §. ij. & §. iij. ff. de
7 grads. & insti. de gradi. §. j. † qđ filius repræsentat personā patris,
vt inquit Bald. istud est per fictionem in d. l. j. §. si duo. & patet in
auth. de hæred. ab intesta. §. hoc vero priuilegiū. & in l. fi. C. de
impu. & alijs substi. in ver. intelliguntur, quod verbū denotat fi-
ctionem. l. si is qui pro emptore. ibi not. Bart. in xij. col. ff. de vsu
cap. & l. si tibi homo. §. cū seruus. ff. de leg. j. quę fictio & impro-
prietas non habet locum in contractibus. de quibus tractamus.
8 l. ex ea. §. insulam. & l. quicquid astringendæ. ff. de ver. obl. † per
id quod not. Barto. de verb. sign. in l. liberorū. dum dixit in con-
tractibus filiorum appellatione non comprehendi nepotes. &
sequitur Pe. de Anch. in clemen. j. de baptis. & Anto. de But.
in c. in quibusdam. de pœnis. & plenè firmat & probat Salic. in l.
ij. in xxj. q. de iure emph. vbi vult quod in concessione facta in
feudum vel emphyteusim filijs non veniant nepotes. & Ioan. de
9 Imo. in l. quod dicitur. ff. de ver. ob. circa. xij. col. † Et similiter
videmus ſm magis cōem conclusionē, ꝙ in ꝯtibus masculinum
e nō concipit [e] fœmininū: licet aliud sit in alia materia in qua pōt
habere locū fictio, & improprietas seu larga interpretatio vt Arc.
xvij. q. iiij. si quis suadente. & Ioa. de Imo. in c. potuit. ad fi. de lo-
ca. vbi refert se ita consuluisse. & ita etiā firmat ipse in d. l. quod
dr̄. in l. si ita sit scriptū. de leg. ij. & Lu. Ro. in l. ij. in princ. in xvij.
col. ff. de verb. obl. & in proposito nr̄o dr̄ tractari de contractu.
quia illa concessio in feudū, appellat᷑ cōtractus innominatus, vt
declarat Bart. in l. iurisgentiū. §. quinimo. in vlt. col. ff. de pac. &
10 Bal. in rub. C. de rerum permut. ¶ † Ad prædicta benefacit quia
non potest negari quin verba dicti cōtractus feudalis sint dubia,
quantū ad hoc, s. vt apertè constet ꝙ cōtrahentes egerunt qđ vno
ex dictis fratribus decedente portio eius deueniret ad alios super
stites, s. etiā filios fratris prædefuncti: nedū ad fratrē vel fratres su
perstites: ergo fieri debet interpretatio cōtra illū qui se vult fun-
dare ex dictis verbis contractus ambiguis. l. veteribus. ff. de pact.
l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ff. de verb. obli. producitur
illud instrumentū per filiū d. Petri ad probationē iuris sui vnde
probatio debet esse necessario concludens, & nō dubia. c. in præ
sentia. de prob. ¶ Nec dicat᷑ quod obstat prædictis id qđ not. Io.
And. in addi. Spe. in tit. de succes. ab intestato. in rub. in verbo est
sciendū, &c. cum quo in effectu cōcordat Bal. in l. scimus. in pri.
11 in vij. q. C. de inoffi. testa. † vbi voluit, quod si statutum disponat
qđ frater repellat sororē à successione patris, qđ frater patruelis
excludit sororē patruelē à successione aui: quia tales nepos & ne-
ptis appellant᷑ fratres, s. patrueles. dic. l. Iurisconsultus. §. hic aūt.
& instit. de gradi. §. iiij. l. si frater C. qui testa. fa. pos. appellatione
patris venit auus. l. iusta. ff. de ver. sig. & sic patet ſm eos, qđ ver-
ba statuti nō repugnāt. & ipsius statuti mens cōcordat quæ est vt
agnationū salua sit dignitas. l. ab omnib. circa princ. ff. de leg. j. &
l. j. §. in seruis. ff. de ven. inspi. & l. super statu. C. de quæst. & ple-
nius per eos in d. locis. ¶ Quia rñdeo ꝙ in casu quæstionis forma
tæ per Ioa. And. & alios, vbi statutū loquens in vno extendit᷑ ad
aliū, qui sublata significatione vocabuli comprehendit᷑ sub casu
expresso: quia loquebat᷑ statutū de fratre & sorore extenditur ad
fratres & sorores patrueles, qui saltē largè fratres dr̄. vt est di-
ctum, licet strictè non dicantur fratres, vt probatur in l. Lucius.
§. quæsitum. ff. de leg. iij. & appellatione patris venit auus. vt est
dictū, & plenè ponit Bar. in l. liberorū. ad fi. cū suis cōcord. ff. de
12 verb. sig. † & statutum etiam exorbitans loquens in vno casu, ex
tenditur ex identitate rationis ad casum, qui inspecta lata signi-
ficatione vocabuli comprehenditur sub casu expresso. l. filium
habeo. ff. ad Maced. l. senatusconsulto. ff. de ritu. nu. not. Cyn. in
d. l. quæ sit long. consue. & not. gloss. in l. miles. in princip. ff. de
re iudica. & Ant. de But. in c. fi. de consuet. cum si. ¶ Non ita
reperitur quod appellatione fratris mei contineatur etiam largè
filius fratris mei, licet possit appellatione fratris mei contineri
filius fratris mei, id est frater meus patruelis, vt est dictum.
¶ Quinimo in hac materia filius fratris non repræsentat perso-
nam patris sui, vt dixi supra, dum allegaui not. per Bar. in authen.
post fratres. & per Bal. in d. §. in fideicommisso. ergo in ꝓposito
nostro si prædictū instr̄m intelligit᷑ hoc modo, s. portio vnius fra
tris decedentis sine liberis accessit ad alios superstites, scilicet fra
tres ipsius defuncti, vt probaui, non potest intelligere ꝙ portio
13 fratris tui accrescat filio tuo, si tu es prædefunctus. ¶ † Secundò
respondeo ꝙ in casu dictę qōnis formatę per Io. And. persona ad
quam fit extensio id est frater patruelis, non excludit illam per-
sonam quam verus & proprius frater excludebat veram & pro-
priam sororē. Vnde virtute dicti statuti filius veri fratris tui, qui
est remotior fratre tuo, non excludit te veram sororem fratris
tui, sed solum excluderet illam quæ esset sibi soror patruelis, sed
in casu nostro filius d. Petri vult dicere quòd persona ad quā fie-
ret extēsio, id est filius fratris excluderet illammet personā quā.
l. dominum feudi. quem ex forma verborū instrumenti poterat
14 excludere verus frater defuncti: hoc aūt esse non debet. ¶ † Hoc
patet ex his quæ no. Bald. in l. iubemus. §. fi. C. ad Treb. vbi dicit
statuto cauetur quòd patruus defuncti excludat matrem defun-
cti, an patruus magnus excludat matrem: & sic eliminet perso-
nam

nã quã excludebat patruus ex forma ſtatuti. certè nõ quãuis con
currit ratio agnationis conſeruandæ. ita vult Bald. & Ang. in l.j.
C. de ſucceſ. edi. poſt Ia. But. ibi idẽ tenet Bald. in l. oẽs populi. in
xij. col. ff. de iuſt. & iure. & l. quod vero. ff. de leg. & in l. hac edi-
ctali. §. quam obſeruationem. in prin. C. de ſecũ. nup. & Pet. de
Anc. in repe. c. canonum ſtatuta. de conſti. in verſi. quid dices de
patruo etiã. & ita cõſuluit Bal. in conſil. in c. ſi mater non exiſtat.
¶ Et etiã fortius tenẽt aliqui, ꝙ illa deciſio Io. An. in rub. nõ ꝓce
dit etiã in caſu ſuo quod apparet fuiſſe Bal. ſibi cõtradicentem in
15 c.j. in fi. de feu. marchię. † vbi dicit quod ſi ſtatutũ diſponat ꝙ fra
ter excludat ſororẽ, non ꝓp hoc frater cõſobrinus excluderet ſo
rorẽ conſobrinã: quia iſte eſt caſus omiſſus à ſtatuto. Ad hoc etiã
adducit tex. in d. c. j. & ita dicit ſe cõſuluiſſe. & Bal. ibi dum loqui
tur de cõſobrinis accipit conſobrinos pro patruelibus: prout ac-
cipit in tex. in d. c. j. vt ibi declarat Bald. in pe. col. poſt gl. & anti-
quos ibi: & ſic illa deciſio de directo cõtradicit deciſioni Io. And.
16 in d. rub. ¶ † Ang. etiã in l. j. ff. de inoff. teſt. & ibi no. per gl. vult
expreſſè ꝙ ſtatutum loquens de fratribus intelligit de fratribus
f primi gradus [f] tantũ. no. etiã Ang. in auth. matri & auiæ. in pen.
col. C. qñ mu. tu. offic. fun. po. Pe. de An. etiã in rep. d. c. canonũ
ſtatuta. poſt mediũ in ver. dicto de filijs & nepotibus & etiã fir-
mat ꝙ in materia ſucceſſionũ ſtatutũ loquens de fratre, intelligi-
tur ſolũ de fratre primi gradus. ¶ Et ita dicit conſuluiſſe Bald. in
præall. l. iubemus. §. fi. C. ad Treb. vbi concludit ꝙ ſtatutũ diſpo
nens ꝙ extante fratre fœmina non ſuccedat, intelligitur de fratre
primi gradus: & ita dicit ſe conſuluiſſe. per not. per Iac. de But. in
d. l. j. de ſucceſ. edi. hoc etiã eſt de mente Bar. in l. Lucius. §. quæſi
tum. & Bal. in l. vxor. C. qui accu. & Io. de Imo. in l. ſi dolus ff. ſo.
ma. & ſic ibi vident oẽs ꝯdicere deciſioni Io. An. ſi bene inſpicia-
17 tur. ¶ Securius tñ vr̃ tenere præcedentẽ diſpoſitionem. ¶ † Prę-
terea nos tractamus de diſpoſitione hominis, id eſt de ꝯctu inter
viuos, in quo interpretatio fieri debet ꝯ illum qui ſe fundat ex in
ſtrõ: qm̃ princeps & dñs feudi fundatam intentionẽ ſuã habent
de iure cõi: quia feudũ conceſſum fratribus vnoq; decedente ſine
liberis maſculis, redit ad dñm. in iuribus. ſ. alle. Sed dicta qõ. Io.
And. loquitur in diſpõne legis vel ſtatuti, quo caſu ceſſat rõ poſi-
ta in d. l. veteribus: cum ſimilibus. facit. l. Celſus. in prin. cum ibi
not. ff. de arb. ¶ Et per ſuperius dicta apparet etiã non obſtare ea
quæ in prin. cõtra dñm feudi adducebantur. Nam non ob. text.
in c. j. de duob. fratribus à capitaneo inueſtitis: quia ibi fuit facta
cõceptio per alia verba latiora, & magis pręgnantia quã ſint ver-
ba dicti. c. j. de quibus in præſenti inſtrõ. Nã in caſu dicti. c. fuit
dictum, concedo Titio & Seio fratribus in feudũ quamdiu ipſi
vel eorum hæredes ſeu filij maſculi viuãt. vnde de ſignificatione
illorũ verborũ, ſ. quamdiu ipſi vel eorũ filij maſculi viuant, eſt ꝙ
niſi poſt mortẽ omniũ filiorum feudũ nõ reuertatur ad dñm, vt
ibi. nã illa verba, vel eorũ filij, &c. ſtant diuiſe vt l. fi. §. filius. ff. de
18 leg. ij. nam † illa dictio eorũ, reſoluitur in ſingularitatem. l. fal-
ſa. §. fi. cum ibi no. per Bar. ff. de cond. & demo. ¶ Sed in caſu no
ſtro in ea parte, in qua eſt prouiſum de iure accreſcendi, vel obue
niendi in tertia parte deficiente, nõ fuit facta mentio de filijs fra-
trum, ſed de fratribus: diſponendo, ꝙ ſi vnus fratrum decederet
ſine liberis portio eius deueniret ad alium vel alios ſuperſtitem
vel ſuperſtites: quæ verba alium vel alios referuntur ad fratres nõ
ad filios, de quibus in illa oratione nõ fuit facta mentio, vt ſ. pro
baui. Ergo eodem modo ego rñdeo ad dec. Spe. in d. verſic. lxix.
& declarat Sal. in l. ij. in xxx. q. C. de iure emphyte. Ex quibus
concludo filium d. Petri nõ excludere dominum feudi in eo qđ
ſpectabat ad d. Barth. vltimo decedentem.

ADDITIO.

a ¶ Superuiuentes. aduerte multo fortius eſt hoc ratio pro iure
accreſcendi q̃ in q. Spe. in qua filij nõ ſunt niſi in conditione.
ſed hic ſunt in diſpoſitiõe & vocati in inueſtitura in cl'a imme-
diate ꝑcedenti & vtraque cl'a vr̃ vna orõ hypothetica vt ſic ver
bum alias non abſurdè referri poſſit ad oẽs vocatos ſed vt hoc
nõ caret veriſimilitudine ita ex vi verborũ neceſſario non in-
fertur, quare cũ ſimus in materia ſtricta trãſeo cũ opin. Alex.
b ¶ Omnibus. hanc ſententiã Spe. ſequit Ro. conſi. xix. caſu qõ
nis. Cur. ſenior cõſ. xlix. col. j. Iaſ. l. ij. co. lxv. q. xvij. C. de iure
emp. & in cõſi. cxvij. col. vj. li. iiij. & vr̃ ſeq. Alex. ſ. li. v. conſi.
xvij. col. fi. ſed ibi loquit arguẽdo. hic aũt eã reprobat. & bene
qa qñ dictũ eſt poſt mortẽ eorũ ſufficit mors alterius pro por
tione ſua. l. fi. §. filiũ. de leg. ij. l. Lucius. §. Caio. ad Tre. & hoc
dũmodo hoc cõgruat materiæ ſubiectæ. vt quia illa verba re-
feruntur ad plures quibus ab initio facta eſt cõceſſio. & inter
quos alias non eſt locus iuri accreſcendi. ſecus ſi illud verbũ re
ferat ad eos inter quos alias locus eſt iuri accreſcendi, vt ſi con
cedat vni & eius filijs vt poſt eorũ mortẽ reuertat ad eccleſiã.
& ſic concludo ꝙ ſimplex relatiuũ, eorũ nec addit nec tollit
ius accreſcendi. ſecus ſi adijceret verbũ omniũ vt poſt mortẽ
eorũ omniũ, &c. quia hæc dictio per locũ à cõtrario ſenſu im-
plicat ius accreſcẽdi & hæc veritas & vult Pe. Anc. cõſi. ccxlv.
col. fi. Alex. conſi. clxvij. n. 4. li. vij. idẽ in verbis æquipollenti
bus. Pan. conſi. ciij. lib. ij. Cur. iunior tract. feu. part. ij. co. fi.
huic ſi dictum ſit pro ſe & hæredib. ex ipſis ſeu eorũ altero lo-
cus eſt iuri accreſcẽdi. Bal. conſi. cxix. li. j. ſm veterem impreſ-
ſionem quòd eſt conſ. cclj. li. ij. ſecundũ nouam impreſſionẽ.
c ¶ Alios. Bal. l. ita cord. C. de adult. Are. Iaſ. Deci. l. pen. C. qui
admitt. l. j. C. de bon. poſ. ꝯ. Maria. ſoc. repe. c. veniens. colu.
xlviij. de accu. Ia. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis forte. col. iij. de ver.
obl. adde. ſ. eod. conſi. cxv. nu. 6.
d ¶ Prout. idem. Iaſ. l. qui liberis. §. hæc verba. col. j. l. ſi pater im
puberis. in fin. de vulga. & pup. l. fi. col. ij. C. de ſucceſſo. edi.
& ibi Deci. col. j. & in l. j. col. vj. C. de ſecun. nupt. cõſi. j. cõſi.
ccccłxxviij. col. fi. conſi. cccclxxx. col. pe. Iaſ. cõſi. cxlj. col. vij.
li. j. Cur. in tracta. feud. par. ij. colu. penu. part. iij. nu. 57. cõſi.
xxij. nu. 9. Anto. rub. cõſi. lxxxv. Are. conſi. iiij. lib. iij. & cõſi.
cxxix. lib. v. ſed aduerte quia iſta intelligunt qñ fratres aut per
ſonæ certorũ graduum vocant ſecus ſi generaliter illi de fami-
lia vel cognatione quia tunc vera eſt gl. d. §. in fideicõmiſſo in
terminis ſuis vt plenius dixi infta. li. iij. conſi. lxxvj. nu. 13.
e ¶ Non concipit. Contrariũ latè tenui in cõſu. Pari. §. xij. vide
tñ dom. And. Tirac. doctiſſimè & pleniſſimè omniũ in cõſue.
Picta. tit. retrac. §. j. gl. ix. nu. 16.
f ¶ Primi gradus. ſ. eod. conſi. xcvij.

EPITOME.

1 Induciæ quinquennales non proſunt debitori niſi ſeruata for
ma & poſt denunciationem.

CONSILIVM CCV.

VIſis his quæ narrantur in themate, & dilatione quinquen
nali conceſſa ab illuſtriſſimo domino Hercule locum te-
nente illuſtriſſimi ducis & exceptionibus & replicationi
bus partium. Puto rebus ſic ſtantibus prout ſtat d. Iaco. captum
priuilegio dicti ſaluiconductus gaudere non debere. hoc quidẽ
in primis probatur. Aut dominus Ioa. vult vti quinquennalibus
inducijs ex diſpoſitione iuris communis. l. fi. C. qui bo. ce. poſſ.
1 Aut ex conceſſione domini locum tenentis. ¶ † Primo caſu non
poteſt: quia oporteret probare non ſolum quod interuenerit
conſenſus maioris partis creditorum, ſed etiam oporteret appa-
rere quod tempore dictæ liberationis conſenſus maioris partis
creditorum interueniſſet, & conuocatio & coadunatio omni-
um creditorum in vnum, vt d. l. fi. & ibi ponderant do. maximè
Bald. in princip. l. eſt enim hoc de ſubſtantia vbicunque in his
quæ ſunt communia pluribus, vt ſingulis maior pars poteſt præ-
a iudicare minori debent omnes in vnum [a] locum conuenire, &
de ipſa re diſcutere. l. & hodie. alias eſt in. l. iuriſgentium. ff. de
pac. & not. Bartol. in l. omnes populi. in iij. q. ſecundæ quæſtio-
nis principalis. ff. de iuſti. & iur. Sed non apparet quod dicta om
nium cteditorum coadunatio tempore dicti præſtiti conſenſus
2 interuenerit ergo, &c. ¶ † Nec talis ſolennis omnium coaduna-
tio præſumitur ex his quæ apparent in ſcriptura dicti ſaluicon
ductus: niſi aliter probetur. l. quæcunque. §. fin. ff. de publici. &
not. in c. noſti. de his quæ fi. à præla. not. expreſsè in d. l. omnes
populi. ¶ Alia ratione non poteſt d. Ioan. gaudere inducijs quin
quennalibus ex diſpoſitione iuris communis: quia ita demum
poteſt de iure maior pars creditorum concedere dictas inducias
ad præiudicium omnium creditorum, quando debitor ante di-
ctam cõceſſionem induciarum volebat cedere bonis niſi dilatio
quinquennalis vel permittere debitorem cedere bonis poſſunt
interueniente conſenſu maioris partis, concedere inducias per
quas excludetur debitor in poſterũ vti beneficio cõceſſionis bo-
norum

norum,vt declarant doc.poſt gl. in præall.l.fi. & Ange.& Mod.
in l. alia in. §. eleganter.ff.ſo.ma.& ſi in caſu nr̃o nõ allegauerit
debitor ſe velle cedere bonis non ſumus in caſu.d.l.fi. Cuius ra-
tio principalis eſt illa, ꝙ maior pars ad præiudiciũ minoris partis
põt concedere inducias ad impediendã conceſſionem bonorũ,
vt inquit Dyn.& Bar.in l.quod maior. ff. ad munici. prima tamẽ
ratio s̃.reddita tutior eſt.¶ Secundo caſu,ſ.qñ d.Io.velit vti dila-
tione quinquennali ex conceſſione dñi debet ſatiſdare.l. vniuer
ſa.C.de præcip.impe.offe. ¶ Et ſi diceretur ꝙ verum eſt ſi petitũ
fuiſſet ante capturam per creditorem præſtari à debitore dictam
ſatiſdationem,per id quod no.gl.in pręall.l.vniuerſa.Reſpõdeo
3 primò † quod ſi ante capturã præceſſit aliqua legitima interpella
tio, citatio vel requiſitio facta dicto debitori ad inſtantiam credi
toris proſequendo debitũ in quo ꝯ̃ eum lata exiſteret ſententia
condẽnatoria : prout præceſſit in caſu nr̃o , vt cõprehenditur ex
ſcripturis tranſmiſſis & ex narratis in quadã ſupplicatione : tunc
talis debitor interpellatus tenebat̃ dictam ſatiſdationem offerre,
etiam ſi nõ erat petita ſatiſdatio talis & hoc operatur virtus prio-
ris denunciationis vel interpellationis,vt no.Bar.in l.j.§.nõ exi-
git.ff.vt in poſ.leg.ꝑ tex.in l.ſtipulatio.§.j. & ibi no. etiã Bart.&
alij ff.de no.oper.nun.¶ Quinimo etiã ſi nulla præceſſit denun-
ciatio & actor ſm̃ iuris & ſtatutorũ ordinem proceſſit ad captu-
ram, ſi captus velit conſequi reuocationẽ capturæ & aliquo caſu
pro reuocatione capturæ conſequenda habeat præſtare ſatiſda-
tionẽ,dico ꝙ illam tenetur offerre ſi vult reuocare capturam . &
4 hoc probat̃. † nam miſſio in poſſeſſione bonorũ , & captura per
ſonæ debitoris procedunt à pari.l.conſentaneũ.C.quomodo &
qñ iudex.Sed ſi actor iuris ordine ſeruato proceſſit ꝯ̃ aſſertum de
bitorem ad miſſionẽ in poſſeſſionem , & velit reus conſequi re-
uocationẽ dictæ tenutę remiſſionis in poſſeſſionẽ,non ſufficit ꝙ
compareat & offerat ſe paratũ ſtare iuri & cãm defendi : niſi etiã
offerat ſatiſdationẽ de ſtando iuri ſeu de iudicio ſiſti:dato quod
talis ſatiſdatio non petatur per actorem ſiue actori cõpetiſſet ius
agendi ad debitũ,ſiue non vt probat̃ in c.paſto[illegible] om.
ordi.& eſt de mente Ange.in auth.de exhiben.reis.§.ſi vero eti-
am.circa pen.col.dum alleg.in l.Iul.§. offerri.de actio.emp.be-
5 ne facit l.ſi quis emptio.§.pe.C.de pręſcrip.xxx.ann.¶ † Et hoc
præſertim procedit ſi nõ fuit ante capturã denunciatũ actori le-
gitimè & debitori conceſſus ſaluuſconductus:quia non teneba-
tur diuinare creditor.l.fideiuſſor.§.ſi cum debitor.ff.manda.l.ſi
putator.ff.ad l.aquil. vnde debuit debitor ante capturam denun
ciare creditori impetrationem ſaluiconductus.l.nomen.C.quę
res pig.obli.poſ.& in cle.cauſam.de elec.& plenè not. Bart.in l.
non ſalum.§.morte.in ij.q.prin.ff.de no.oper.nun.cũ ſuis mul-
tis concordantijs . ¶ Vbi aũt non eſſet proceſſum ad exequutio-
nem ad inſtantiã actoris & ſic actori non eſſet acquiſitũ aliquod
ius ſeu nõ peteret reus iam geſta reuocari , ſed ſolum produceret
ſuum ſaluum conductũ & diceret non debere procedi ad cõmiſ-
ſionem capturæ tunc poſſet fortaſſe procedere id qđ ſentit gloſſ.
in d.l.vniuerſam . aliàs nõ per ſuperius dicta . ¶ Præterea ſi nunc
vult vti d.Io.dicto ſaluoconducto petente ſe relaxari, & credito
ri ſatiſdationem pręſtari,poterit ſatiſdici in caſu noſtro ſatisfactũ
gl.in l.vniuerſa.quæ dicit ſatiſdationem præſtari ſi poſtuletur:&
imputet ſibi debitor , qui ante ſolenniter cum exhibitione ſalui-
conductus, & dimiſſione copiæ non fecit certiorem dictum cre
ditorem , quod vti nolebat ſaluoconducto prædicto impetrato,
iuxta.d.l.nomen.& d.cle.cauſam & l. ſi quis inficiatus.ff. depo-
ſiti.& licet dictus debitor diceret & allegaret ſe habere inducias,
vt in ſupplicatione Ioan.narratur: tamen non tenebatur Ioan.ſi-
bi credere,vt l.iij.§.ſi ſic.ff.de in rem verſo.l.j.§.j.cum ibi no. ff.
de eo per quem factum erit not. Bart. in propoſito in l.j.in prin.
in xj.q.ff.de ope.no.nun.& in l.grege.§.j.ff.de pig. & in l.emp.
C.de euic.& in l.qui in alterius.ff.de re.iur.& in l.ſi quis inficia-
tus. & Bart. & Ang. in l. hæres cum debuerat.ff.ad Treb.& in l.
quod te.ff.ſi cer.pe.& no.canoniſtę in c.ſane,el.ij.de offic.dele.
¶ Item in dicta ſupplicatione non narrat Ioan. quod dictæ indu-
ciæ eſſent conceſſæ ad quinquenniũ,vel ad aliquod certum tem-
pus:ita quod non appareat eum habuiſſe ſcientiam quod tempo
re capturæ durarent induciæ ſeu ſaluuſconductus ex quibus con
cluditur d.Ioa.non debere relaxari non præſtita ſatiſdatione de
ſoluendo finitis inducijs:& ita ſi iudicaturus eſſem in præſenti ca
6 ſu, intrepidè iudicarem. † Dico inſuper quòd ſaluuſconductus
b prædictus non debet extendi ad debitum iuratum [b] attento ma-
ximè quòd in ſaluoconductu de talibus debitis non fit mentio.
Omiſſio enim talis iuramenti reddit impetrationem ſubreptitiã,
vt eſt text.optimus in c. conſtitutus. de reſcr. ¶ Bene facit quod
voluit gloſ.reputata ſing.in c.cum non deceat.in gl.fi. de elec.in
vj.quæ voluit quod papa derogando ſtatutis,nõ intelligatur de-
rogare ſtatutis iuramento vallatis . niſi de iuramento fiat men-
tio,vt no.Io.And.in c.j.de fil presb.in vj.in nouella.& Ang.in l.
j.§.quæ onerandæ.ff.quarum rerum actio nõ datur. & no. doc.
maximè Ioa.de Imo.in cap.dilecto.de præben. & dominus Ab-
bas ſicu.in cap.primo. de his quæ fi. à ma.par.cap.& Cy.& Sali.
in l.fi.C.ſi contra ius vel vtili.publi.& potiſſimè cum ſaluuſcon-
ductus conceſſus præſumatur in dubio conceſſus ad poſtulatio-
nem partis,& non motu proprio .capi. ſi motu proprio. de præ-
ben.in vj.l.prima.C.de peti.bonorum ſublatis.lib.x.

ADDITIO.

a ¶ In vnum.Roc.trac.de iure patro.verſi.honorificum.q.lx.
b ¶ Iuratũ.imo vt quotidie etiã practicatur ſolent tamẽ redime
re diſpenſationẽ à diœceſano quod procedit ex imperitia pra-
cticorum qua litigatores multis damnis afficiuntur,nec enim
poteſt quis vſque adeo iureiurando ſe aſtringere quin liceat
principi ex iuſta cauſa inducias dare . & ſi in hunc caſum iura-
retur non valeret.

SVMMARIVM.

1 *Conductio intelligitur facta pro ſolito ſalario.*
4 *Literis officialium ſeu teſtimonialibus qualiter credendum.*
6 *Notario atteſtanti de præterito non creditur.*
7 *Peculatus pœna quadrupli.*
8 *Sors licet profectitia ſit, vſuræ ſunt aduentitiæ.*
9 *Eſculenta magna recipere iudicibus non licet.*

CONSILIVM CCVI.

VIſo themate ſupraſcripto & dubijs de quibus quęritur,vi
deret̃ fortaſſe prima conſideratione dicendũ dictam ſen
tentiã fuiſſe iniquã. ¶ Primò ſuper primo c. in quo præ-
ſupponitur ꝙ dictus Luchinus referendarius Placentiæ fuit con
demnatus in quadruplũ eius quãtitatis,quã recepit vltra notulas
emanatas à magiſtris intratarũ conducentes ratas ſalarij ſoluẽdas
1 dicto referendario. † Nam dictus referendarius intelligitur eſſe
conductus ad dictũ officium cum ſalario conſueto dari alijs refe
rendarijs in officijs illis exiſtentib. l.excepto. C.locati.l. domini
prædiorũ.C.de agri.& cenſiti.lib.xj.l.ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.
de edi.edic.l.j.§.ſed ſcimus.in verſi.conſueta ſalaria.C.de lati.li-
ber.tol.c.ex parte.de cenſi.& Iaco.de Are.& Cy.in d.l.excepto.
& Bal.in l.licet.in fi.eo tit.Bart.in l.j.in prin.ff.de va.& extraor.
cog.& l.ſuper creandis.per illũ tex. C.de iur.fiſ.lib.x.& ibi dicit
2 † ꝙ ſi quis cõduxit vnũ iudicẽ vel officialẽ, debet intelligi expen
ſis conducentis in eundo ad officiũ ſicut in ſtando & redeundo,
quia ſic eſt cõſuetudo.facit.l.fi.C.de fideiuſſori.& l.ſi prius.§.re
cte.cũ ſimi. ff. de aqua pluui. arc. ita etiã ſonare vident̃ literæ ſui
officij . ¶ Ita ꝙ conſuetũ erat tpe illuſtriſſimi ducis referendarij
cõſtitui pagas vndecim ſingulo anno : vt teſtant̃ literæ officialiũ
& magiſtrorũ intratarũ: quibus vr̃ ſtandum. c. poſt ceſſionẽ , de
proba.c.j.de treu.& pac.xj.qõ.iij.curę.l.ſi publicanus.§.de reb.
& ibi doctores.ff.de publicanis . ¶ Ergo licuit referendario ſibi-
ipſi pro ſalario ſatisfacere de pecunijs principis , quæ ad eius ma-
nus peruenerũt.l.fiſtulas.§.fundũ.ff.de cõtrahenda emp. ¶ For
tificant̃ prædicta ex verbis literarũ ducaliũ,per quas deputat̃ Lu-
chinus ad dictũ officiũ,dum in his continet̃ quod de ſalario & cõ
moditatibus dicti officij cũ integritate ei reſpondeat̃ menſuatim
debitũ atque ordinatis tpibus integre rñdeatur:conſideranda.n.
ſunt illa verba, ſ. cũ integritate ſeu integraliter quæ important di
minutionẽ ſeu detractionẽ fieri non poſſe.l. decem. cum gl.ſin-
gulari.ff.de fideicom.lib.l.fi.C.ad l.Fal.l.ij.§.ad filiorũ.C.quan
do & quibus quarta pars debetur.lib.x.& quod no.Bar.in l.Cẽ-
turio.in ver.iij. principaliter quæro quando ſubſtitutio compen
dioſa,&c.ff.de vulg.& pupil. Bal.in auth.ſed cum teſtator. C.ad
3 leg.Falc.cum ſuis conc. ¶ † Illud verbum menſuatim etiam vide
tur importare quod ſingulo mẽſe debet habere ſuas ratas . l . fin.
ff.de liberis agno.l.libertis quod.in princ.& l.pecuniæ.ff.de ali-
men.

men.& ciba.leg.l.j.C.de fideicōmis.Sed præmissis non obstan-
tibus contrariā sententiā de iure probabiliorē esse puto:ad quod
ostendendū præsuppono ꝙ dictæ literæ magistri intratarū atte-
stantes quod tpe ducis Philippi Referendarij consueuerunt ha-
bere duodecim pagas singulo anno, & tpe præsentis ducis duo-
decim, allegantes ita extare decretū ducale nō probant id quod
conantur attestari. nam in primis nō probāt decretum ducale vt
in authen.si quis in aliquo.C.de eden. & c.j. & ibi plene no.ex-
tra de fi.instr̄. ¶ Nec etiā vr̄ probare taliter consuetudinē ꝙ ex di
ctis literis possit inferri esse probatū qđ Referendarij consueue-
runt à principe habere pro salario duodecim pagas tpe ducis Phi
lippi,postea vndecim.moueor per doctrinā Bar.Gui.de Cug.in
l.si qua per calumniam.prope finem.C.de episc.& cle.vbi volūt
4 † quod si quæratur an literis officialium debet credi: dicunt ꝙ in
his quæ ipse officialis pōt disponere ex suo arbitrio debet sibi cre
di.l.si quis in hoc genus.C.de epis.& cle. per publicas literas. se-
cus in eo qđ non pōt disponere vel vbi requiritur causę cognitio,
per id qđ habetur in l.quoniam.ꝯ. de probationibus. & no.in l.
meminerint. C. vnde vi. & per.l. fi.C. si per vim vel alio modo.
¶ Sed constituere & taxare salariū Referendarijs non præsuppo
nitur quod spectat ad magistros intratarum, sed ad ducem.Nam
isti magistri intratarum allegant:ita etiam decretum ducale quā-
uis non exhibeatur propterea non possunt illi magistri intrata-
rū per suas literas plenariè & sufficienter attestari consuetum es-
se constitui, & taxari tale salarium duodecim pagarum singulo
anno & per ꝯn̄s quod consuetum est soluere debitè, & legiti-
mè tantum pro salario referendariorum cum ad ipsos magistros
& eorum officium non pertinebat decernere & constituere tale
salarium: nam ad eorū officium spectat soluere debitum salariū
& vsque ad quantitatem non aūt indebitum.l. imperatores.& l.
contra iuris.§.fi.ff.de pac.& l.filiusfa.ff.de don. ¶ Et si talis con-
stitutio salarij spectabat ad principem, & nō ad dictos magistros
intratarum ad hoc vt solutiones factæ referendarijs per dicta tpa
ad rationē duodecim vel xj. pagarum in anno præiudicarent do-
mino, requireretur ꝙ appareret dictas solutiones factas fuisse de
cōsensu expresso vel tacito principis ipsius, per id quod habetur
in c.cum olim.el primo in fine. de offic. del.& l.j.§. magistrum.
ff.de exercito.& l.fi.ff.quod cum eo.& per id qđ no. gl. & do.in
l.j.in prin.ff.de neg.gest.Et qđ no.Inn.in c.in nr̄o.de proc. & in
5 c.cū in iure.de off.deleg.cum concordantijs. † Et qđ tales literæ
testimoniales non probent apparet ex notatis per Inn. in c. j. de
fide instru.& per Spec.in ti.de proba.§.fi. & ver. & generaliter.
vbi volunt ꝙ literis officialium creditur in his quæ ipsi facere pos
sunt vel debeant ratione sui officij, aliàs non nisi vbi nullū verti-
tur modicū præiudicium, vnde qn̄ per literas suas attestantur de
ordinibus minoribus vel vita alicuius extra. de cleri. peregri. c.
veritatis.de dolo & contu.c. cum in iuuentute. in fi. de præsum.
tunc. n. si illud super quo attestantur tendit directò circa ea quæ
sunt modici præiudicij: non creditur solis literis testimonialibus
officialium vel prælatorum, etiam si fiant circa ea quæ spectant
ad eorum officium, etiam si attestentur aliquod de præsenti.fal-
lit qn̄ attestantur excommunicationem, vt in d. c. veritatis. tunc
quia tractaṫ de cōmodo aliorū de non vitando excommunicatū
peccēt: & sic tractaṫ de fauore animæ & ēt pōt dici quod tunc dr̄
agi de leui pręiudicio excōmunicati, cum sit faciliter reparabilis.
ij.q.j.multi.c.cum medicinalis, de senten.excom.in vj. ¶ Vbi au
tem literæ testimoniales attestanṫ aliquid de præterito, vt in ca-
su nostro:tunc dicit Io.de cal.& An.de Bu.& d.Abb. in d.c.post
cessionem.post Io.An.ibi quod literæ non tangunt alterius prę-
iudiciū:vt quia testanṫ de morib.alicuius:& tūc probant, vt in d.
c.j.de cle.pereg. ¶ Sed vbi tangunt præiudiciū alterius ita qđ alij
præiudicēt vt in casu nr̄o:quia tangūt præiudiciū principis: tunc
non probant siue attestentur de facto proprio scribentis, siue nō
iij.q.ix.testes.in j.gl.& d.c.qm̄ cōtra. ¶ Et per no.per Inn.in c.j.
6 de fide instru. † vbi dr̄ qđ notario attestanti per aliquod de præte
rito nō crediṫ quia non daṫ fides. nisi in his quæ sunt condita tpe
confecti instr̄i & qđ no.Inn.in d.c.qm̄ cōtra.& in c.cū in iure.de
offic. deleg. & istud decidit casum nr̄um. ¶ Hoc etiam literis at-
testantibus factum præteritum vr̄ tenere Spec.in tit. de remissio
nibus.§.vtile.ver.sed nunquid remissio.cum ver.seq.& istud vl-
timum per se concludit ad inualidandam fidem dictarum litera-
rum. Cum ergo nō appareat sibi taxatum fuisse salarium, neque
appareat legitimè probatū de consuetudine nō potuit Luchinus
sibijpsi ius dicere & salarium taxare.l.j.C. ne quis in sua causa,&
pro debito non liquido pecunias principis retinere l. fi. cum ibi
nota.in gl.C.cōmo.l.fi.C.de compensa.Nec obstant dictæ lite-
ræ ducales seu literæ electæ electionis officij in ver. mensuatim.
& in ver.integraliter,&c.quia respōderi pōt ꝙ dictæ literę nullū
specificant determinatū salariū:imo quantū ad hoc tanꝗ incertæ
& obscuræ non releuant.c.in præsentia. de probati.l. Titiæ tex-
tores.ff.de lega.j.l.veteribus. ff. de pact. ¶ Præterea. in d. literis
dr̄ ꝙ hoc fiat debitis & ordinatis temporibus: per quod vr̄ quod
non affirmet præcisè ꝙ omnib.mensibus seu singulo mense indi
stinctè debeant satisfacere, sed debitis & ordinatis tēporibus: se-
quentia enim restringūt præcedētia.l.si seruus pluriū.§.fi. de le.
j.l.vtrū.ff.de pe.hær.l.cū pr̄.§. dulcissimis.ff.de leg.ij.Debita ve
ro & ordinata tpa declaranṫ ꝑ missionem dictarum squadrarum.
¶ Nec etiā habet obstare qđ dictæ pecuniæ receptæ vltra squa-
dras dicanṫ esse scriptæ & acceptatæ in camera ducali dictorū ma
gistrorū intratarū Mediolani ꝑ notarios dictæ cameræ cū nunꝗ
fuerint acceptæ tanꝗ bene solutæ ipsi Luchino, sed solum tanꝗ
perceptæ ꝑ Luchinū vt contineṫ in themate, quinimo si tales no
tarij vel administratores errore vel acceptabant pecunias malè
solutas, vt bene solutas nō potuissent in hoc præiudicare princi-
pi,& veritatē immutare.l.prohibere.§. planè.ff.quod vi aut clā.
d.l.imperatores.ff.de pac.cum alijs allegatis.& quòd no.gl.in c.
potuit.de loca.in gl.magna.& doc.maximè Bald. in l. aduersus.
C.de vsur.& in l.iubemus nullum.C.de sa.sanc.eccle. cum con-
cor. ¶ Cum minus licitè recepit & retinuerit pro salario vt fecit
dictas pecunias vltra squadras:sequitur quòd iustè in quadruplo
fuit condemnatus secundum formam decretorum ducalium di-
sponentium: maximè quòd pecunias cameræ ducalis illicitè acci
piens incidat in pœnam quadrupli:& de iure cōmuni erat. l. Iul.
peculatus.quæ imponebat pœnā deportationis: & expressè pu-
blicationem bonorum:vt in l. j. ij. & iij. ff.ad l.Iul.pen.& l.j.C.
7 eo.ti. [illegible] pub.iud.§.itē lex Iul.peculatus, † vbi dr̄ ꝙ etiā
tali pœna puniṫ:nō solū qui pecuniam ita recipit:sed etiā ille qui
ministerium præbuit ad hoc vt alius caperet. ¶ Et per prædicta
apparet responsum ad allegata in contrariū.Nam non ob.qđ in
telligaṫ in dubio ꝙ si debeaṫ salarium consuetū, quia de tali con-
sueto salario nō cōstat. ¶ Super secundo ca. cōcernente illam so-
lutionē pecuniarū, quā fieri fecit Luchinus ꝑ emptorē Datij mer
cantię cuidā Francisco ser Antonij contra formā. vt dr̄, literarum
principis sub data ann.Mccccl xj.die xiij.Martij. nō scribo an fue
rit rectè Luchinus in quadruplū condēnatus:quia oportuisset vi-
dere dictas literas principis an taliter loquantur ꝙ comprehen-
dant nedum thesaurariū:sed etiā alios officiales,& præsertim di-
ctum referendariū,& an dictis literis pœna sit aliqua inserta:hoc
enim mihi cum ex inspectione thematis liquere nō possit: sed ex
8 his satis intelligit inspector istarum literarū qd in hoc. ¶ † Super
tertio vero. c. quo quæriṫ de mutuo sub vsuris facto cameræ per
Iaco.filiū referendarij prædicti dico consuluisse omissis argumē-
tis,& omni multiloquio, ꝙ aut dictū creditū fuit scriptū nomine
Luchini referendarij de voluntate Iacobi eius filij:vt quia reuera
pecuniæ illæ mutuatæ essent patris vel voluerit dictus filius Lu-
chini iura sua transferre ex aliqua causa in patrē, & cōsensit Iaco.
ꝙ describerenṫ ad creditū Luchini cum dictis vsuris ei soluendis:
& tūc totū censeṫ pertinere ad Luchinū tanꝗ profectitiū: iuxta.
l.cum oportet.circa prin.C.de bo.quæ lib.& l.certū.C.fa.ercis.
¶ Vel verius quo ad vsuras: ꝗa illę nō censenṫ quo ad profectitiū
quamuis pecunia sortis esset ꝓfectitia:vt declarat Io.An.in addi.
Spe.in ti.de actio.§.j.super verbo, aduentitiū,& Bart.& alij in l.
cū oportet.& alij in pri.C.de bo.quæ lib.& Bal.in auth.ex testō,
in viij.col.C.de codi.& Bart.in l.ꝙ seruus.per illū tex. ff.de acq.
pos.& per Bar.in l.j.§.ꝙ autem ff.pro socio.censeṫ quo ad vsuras
patrem eas acquisiuisse nō ex causa profectitia, vt dixi, sed ex cau
sa aduentitia filij interueniente quadam cessione seu delegatio-
ne quæ facta intelligitur à filio Luchini in patrem: iuxta. l. ij. C.
si cer, pe. & l. singularia. ff. eod. tit. & l. de leg. cum si. ff. de
noua. ¶ Ideo si recepit Luchinus sub proprio nomine aliquid vl
tra sortem cum illud fuerit indebitum: vt c. consuluit.& c.naui-
ganti.de vsu.xiiij.q.iij.c.j.& c. plerūque. & l.rogasti.§.si tibi.&
ibi no.ff.si cer.petaṫ. & per ꝯn̄s incidit in pœnam quadrupli eius
quod accepit vltra sortem, cū ex forma decreti accipiens illicitè
pecunias

cunias à camera ducis indebitè incidit in pœnã quadrupli. ¶ Aut
dictum creditum fuit ſcriptum in perſona dicti Luchini abſque
voluntate dicti eius filij & tunc aut dictus Luchi. recepit dictas
pecunias ſuo proprio nomine, adhuc idẽ: quia eas pecunias inde-
bitè recepit: tum quia vltra ſortẽ recepit tum quia dictæ pecuniæ
erant aduentitiæ filij, non potuit eas ſuo nomine recipere: ſed vt
pr̃ & legitimus adminiſtrator. l. j. C. de bo. ma. l. fi. C. de bo. quę-
li. ¶ Aut eas recepit vt pr̃ & legitimus adminiſtrator filij, & ſimi-
liter indebitã recepit vt pr̃ & legitimus adminiſtrator. patet per
id qđ no. xlvj. diſtin. in c. ſicut non ſuo & quod no. doc. in c. Mi-
chael. ſuper gl. fi. de vſuris. & lappus allegatione. lvj. Nã ſicut nõ
poteſt, nec debet quis fœnerare nomine ſuo ita nec ipſe tenetur
tanq̃ nomine alieno, alias illicitè faciẽs vt habet & concludit in
dictis locis. ¶ Et q̃ pares ſunt in ꝓhibitis pares debent eſſe in pœ
nis, & qui participat crimini criminoſo eadẽ pœna debet puni-
ri. c. ſi cõcubinæ. de ſen. excõ. l. lege. C. de rap. vir. ¶ Et in tali legi
tima adminiſtratione nõ veniebat delictũ. l. penul. ff. de tab. ex-
hib. l. ſi procu. ff. de cond. indeb. l. ſi procu. ff. ꝗ quiſque iur. c. de
lictũ perſonæ. de re. iu. in vj. ¶ Ex his conſtare vr̃ à ſufficienti par
tiũ enumeratione ꝗ ex hac cauſa licitè fuerit cõdemnatus Luch.
in quadruplo. tñ quia accepit vltra ſortem quia illicitè pecunias
cameræ ducalis receperit. Cuius receptionis pœna eſt quadrupli
9 ex forma decreti. ¶ † Super quarto capitulo etiam non vr̃ dubiũ
ſtantibus his quæ narrantur in themate. cũ enim accepit munera
illicita. ſ. in pecunijs. & non conſueta, debuit in quadruplũ con-
demnari ex forma decreti ducalis exponentis ꝗ officiales acci-
pientes munera illicita quo ad officiales etiã eſculenta & pocu-
lenta dummodo ſalariũ habeant qđ ſibi ſufficiens ſit ad victũ me
diocrem tenetur ad quadruplũ. vt in auth. ſcriptũ eſt exemplum.
col. ij. & ibi no. & not. gl. in l. plebiſcito. ff. de offi. præſi. & Guil.
de cu. in l. ſolent. §. fi. de offic. præſi. ¶ Nec dicatur ꝗ imo hodie
etiã officiales poſſunt recipe eſculẽta, & poculẽta, in d. l. ſolent.
§. fi. & d. l. plebiſcito. quæ nõ debẽt intelligi. p d. auth. ſcriptũ eſt
exẽplar: qa legũ correctio eſt euitãda. l. pręcipimus. in fi. C. de ap
pel. l. ſancimus. C. de teſt. Vnde cũ tex. in d. aut. ſcriptũ eſt exem-
plar. nõ prohibebat eſculenta & poculenta, ſed ſolũ vult refrena
re auaritiã. Vnde ille tex. debet diſtingui per iura antiqua. l. non
10 eſt nouũ. & l. ſed & poſteriores. ff. de legi. ¶ † Nã verior eſt opi-
nio gl. quam etiã ſequitur Ray. in d. l. ſolent. dicens quod imo iu
ra antiqua ſunt correcta per. d. auth. qñ habet ſufficiens ſalariũ.
vt d. l. ſolent. §. fi. referunt ita tenere Iacobum de Are. in d. auth.
& dicit Bal. hanc opi. eſſe de iure veriorem. tñ ſecundum eum in
quibuſdam minimis: vt pro vno pari caponũ nõ diceretur offen-
di. l. ex articulo. l. quamuis. ff. de conditio. & demonſtra. Iſtam
opi. ſequitur Io. de Imo. poſt alios, vt in ca. cum ab omni. de vi. &
honeſt. cle. & dicit ꝗ hanc opi. ſequitur Iac. Bu. in d. l. plebiſcito.
& non eſt ab opi. gl. recedendũ, vt habetur in locis vulgaribus. &
licet in aliquibus lecturis in d. l. plebiſcito. Bar. tranſeat cũ opin.
Guil. de cu. tñ, vt dicit Ioan. de Imo. in l. is qui reus. ff. de pub. iu-
dic. circa prin. vltimæ chartæ illud quod reperitur in alio primo
libro fforum in lecturis Bar. non fuit commentum Bar. ſed alte-
rius qui pro eo legit. quod patet ex ſtilo. & quia multa dicit quæ
contrariantur alibi dictis per eum. excepta repetitione. l. omnes
populi. de iuſti. & iure. ¶ Item dato ꝗ hodie iura antiqua non eſ-
ſent correcta: & tamen ſolum permittebãt iura antiqua capere
eſculenta & poculenta, vt d. l. ſolent. & in l. plebiſcito, quæ intel
ligantur eſſe illa quæ corruptibilia & peribilia quæ paucis die-
bus conſumi poſſunt. c. ſtatutum. §. inſuper & declarat Io. And.
11 de reſcri. in vj. ¶ † Quinimo ibi dicit gloſſ. quod ſi aliquod mu-
nus valoris vnius denarij non pertinens ad eſculenta & poculen-
ta acciperet iudex delegatus, diceretur illicitè accipere quamuis
delegatus licitè accipere poſſit eſculenta & poculenta, vt in d. §.
cum ergo iſte acceperit pecunias, accepiſſe dicitur munera illici-
ta. ¶ Similiter videtur quod iuſtè fuerit condemnatus Luchinus
ſuper quinto. c. pro eo quod accepit de pecunijs cameræ ducalis
ſub nomine andatarum pro eundo de Placentia Mediolanum &
Mediolani habebant domum & familiam: & præſupponatur
quòd dictas pecunias quas propria authoritate ob hanc cauſam
recepit recipere non poterat ſine conceſſione principis vel bul-
leta: & quòd ita ſeruant alij officiales & referendarij: quia nihil
capiunt pro andatis niſi habeant literas principis hoc ſpecifice cõ
cedentes. ¶ Cum ergo hoc denegari non poſſit quòd illicitè ac-
ceperit pecuniam in pœnam dicti decreti, hoc eſſe videtur ſatis
12 conſonum iuri cõi: † quia quando quis præeſt alicui officio ordi
nato ſi ex mandato ſuperioris habet itinerare ad aliam prouin-
ciam non debet pro hoc habere expenſas itineris. ſed illam com-
penſare debet cum illis quas domi facturus fuiſſet, ita vult tex. in
§, illud tamẽ in auth. de mandatis prin. & no. gl. in c. cum ab om-
ni. in verbo præter expenſas. de vita & ho. cl. & per Spec. ti. de ſa
larijs. §. j. ver. eſt ordinarius accedit poſtq̃ ſic ſeruatur ab alijs &
cum alijs s̃. allegatis. ¶ Nec ob. quòd Luchinus produxerit ad ſui
excuſationẽ literas magiſtrorũ intratarũ in quibus apparet eum
fuiſſe vocatũ Mediolanum, vt ſecum conferret quia reſpondetur
13 † quòd literæ iſtæ bene excuſant eum, vt non dicat̃ temere iuiſſe
adeo quòd non incidit in pœnam amiſſionis ſalarij vnius menſis
prout incurriſſet ſi abſque ab eo quòd eſſet vocatus vel licentia-
tus deceſſiſſet ab officio, dr̃ etiã quod illæ literæ nõ videntur con
cernere tempus dictarũ andatarum. nec ex data literarũ dici po-
teſt apparere. ¶ Super ſexto capitulo vr̃ ꝗ iuſtiſſima fuerit ſenten
tia inquantũ dicitur ꝗ ſyndicator condemnauit Luchinum vigo
re decretorum ducaliũ ad quadruplum & ad quædam alia pro eo
ꝗ dictus Luchinus dum erat referendarius capi fecit in platea pla
centiæ Ambroſiũ, aſſerens illũ eſſe ſuũ debitorẽ & nunquã eum
relaxare voluit donec captus ſoluit quantitatẽ prętenſi debiti, de
quo tñ aſſerto debito nihil vnquã probatum eſt per Luchinũ &
ſibijpſi ius dixit. ¶ Non ob. vnica defenſio q̃ allegat Luchinus vi
delicet ꝗ non debuit ipſe per ſyndicatorẽ condemnari: quia per
mediatorẽ reſtitutæ fuerunt pecuniæ Ambroſio querelanti corã
ſyndicatore, & propterea petit Ambroſius cõtra referendarium
14 non procedi & libellũ reuocauit: quia † reſpondetur ꝗ ꝓp hoc
non impeditur iudex procedere & veritatem perquirere & puni
re vt eſt tex. ſecundum ꝗ declarat Bar. & alij. in l. trãſigere. C. de
tranſac. & in l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ff. de adul. & doc. in c. j.
de collu. dete. latius hoc expreſsè cautum in decretis ducalibus,
videlicet quòd ſi quis contrà officialem produxerit libellum con
tinentem extorſionem aliquam & velit libellũ reuocare hoc nõ
obſtante teneatur procedere ſyndicator, nec ſit locus pœniten-
tiæ. l. qui ea mente. cum materia. ff. de fur. ¶ Contra ſeptimum
& vltimum. c. quæritur an fuerit iuſtè iudicatum per ſyndicato-
rem dictum Luchinum teneri reddere rationem agentibus pro
camera ducali ꝓ pecunijs quas in diuerſis partitis habuit aliquã
do ſuo nomine, aliquando nomine alieno dictus Luchinus ad cã
meram ducalem & de theſauraria Placentiæ & datiarijs & de pe-
cunijs cameræ ducalis quas expendebat in farinis faciendo fieri
panem venalem in dicta ciuitate Placentiæ, & de pecunijs colle-
ctis pro ædificatione ſeu fabrica & ornatu loci reſidẽtiæ referen-
darij Placentiæ. dico ꝗ ſi pecunias accepit alieno nomine debet
diſtingui, aut datæ fuerunt pecuniæ Luchino contẽplatione ſua
aut contemplatione alterius: videlicet Luchino datæ fuerunt &
contemplatione tm̃ ad illum actũ & non ad Luchi. & vbi non ha
buiſſet Luchi. mandatũ: tunc in dubio viderent̃ datæ ei pecuniæ
contẽplatione vtriuſque. ſ. Luchi. & illius cuius nomine pecunię
acceptæ eſſent, adeo ꝗ quilibet obligatus eſſet. iſta habent̃ in l. ſi
pupilli. §. j. & per gl. & doc. ff. de ne. geſt. & per docto. maximè
Sal. in l. ei qui. C. ꝗ cũ eo. & per do. in l. procurator qui pro euic.
ff. de procur. in quibus locis hoc traditur. Vnde in caſibus in qui-
bus dicit Luchinum teneri pro pecunijs receptis nomine alieno,
ſi quærat̃ an teneatur reddere rationẽ dictum erit: prout dicam
in caſu qñ proprio nomine recepit. ¶ Pro pecunijs vero quas
Luchinus ſuo nomine recepit mutuo tenet̃ in quadruplũ. l. j. C.
de his quæ ex publi. ratio. li. x. Aut in aliam cauſam dictus Luchi-
nus recepit iſtas pecunias nomine cameræ, ſeu vt officialis ſit, nõ
video ꝗ non teneatur reddere rationẽ ſicut quilibet alius admi-
niſtrator vel officialis ad quem peruenerint pecuniæ. l. ij. §. ij. ff.
de admini. rerũ ad ciui. perti. & l. neminem. C. de ſuſcepto. lib.
x. l. j. C. vbi de ratiocinijs agi oportet. ¶ Non ob. quod theſaura-
rius reddiderit ſuas rationes & fuerit abſolutus quia reſpondet̃
15 † quòd factum vnius alteri obeſſe vel prodeſſe non debet niſi de
perſonis enumeratis in l. reſcriptum. §. fi. cum pluribus ſeq. ff. de
pac. potuit enim eſſe quòd theſaurarij reddiderunt optimè ratio
nes & fuerunt abſoluti: vt quia pecunias dederunt referendario
ex mandato ſuperioris: & ſic mandatum eis factum adimpleue-
rit. Modo igitur reſtat videre quid fecerit referendarius de
pecunijs, an expenderit pro republica vt debebat, ſeu habuit

mandatum, & sic redditio rationis facta per thesaurarios nõ est
concludens probatio pro isto referendario, & per ɔ̃ns non rele-
uat etiã eum dicere ꝙ dictæ pecuniæ habitæ ex datijs cameræ du
calis locatis vel venditis loco cameræ nõ dicant̃ pecuniæ cameræ
ducalis. l. si procurator idẽ. & l. per seruum. in fi. de acqu. re. do.
& l. cum mihi cũ ibi plenè no. ff. de noua. & facit. l. imperator. §.
fi. cum seq. ff. de leg. ij. ¶ Vbi aũt Luchinus dictas pecunias non
recepit nomine cameræ seu non recepisset eas vt officialis & non
fuerunt ei datæ vt officiali nec nomine cameræ: sed vt Luchi. tũc
videret̃ quod nõ teneretur de eis reddere rationẽ cameræ: sed so-
lum esset in eo dicendum prout dr̃ in debitore debitoris fiscalis:
quia si thesaurarij vel alij à quibus Luc. sunt debitores fisci & de-
bent primò ipsi conueniri & exigi, & si non sunt soluendo põt
agi ꝯ Luchi. vt debitorem debitoris. l. non prius. C. qñ fiscus vel
priuatus. ſm quod plenè not. in l. ij. & l. iij. eo. tit. & in l. j. ſm vnã
lec. C. de conueni. fisci debito. li. x. Ex prædictis resultat etiam
conclusio quòd teneretur reddere rationem de pecunijs habitis
pro constructione illius residentiæ.

CONSILIVM ccvij. lege. s̃. eo. cõs. clviij. qđ hic duplabat̃.

SVMMARIVM.

1 *Verbum pleno iure importat sine onere hypothecæ.*
7 *Dos succedit loco legitimæ & alimentorum.*
10 *Statutum quod filiusfamilias nõ obligetur nisi sit mercator intelligitur in negotio mercantiæ.*
12 *Fama non sufficit in antiquis, nisi supra centum annos.*
16 *Sententia si non nocet non nocent reliqua acta.*
17 *Proclama generale non sufficit respectu possessoris.*

CONSILIVM CCVIII.

VIso Summario & processu causę vertentis inter dñam Ge
tam ex parte vna agentẽ & nobilẽ virũ Nicolaum de su-
derinis ex altera se defendentem. His visis quæ copiose
& eleganter scripta sunt per celeberrimos dominos aduocatos.
Nic. & successiuè per famosissimũ dñm consultorẽ. Et visis accu
tissimis obiectis excellentissimorũ virorũ dñorum iudicantiũ, at
tingam ea quæ mihi de iure sustentabilia & vera esse vident̃ suffi-
1 ciẽtia, & pro victoria Nicolai. ¶ † Et in primis se offert: quia præ
supponitur ꝙ bona de quibus vertitur qõ sunt de bonis compre
hensis in reseruatione apposita in instrumento donationis factę
ꝑ dictũ Petrũ filiũ comitis Duci. vnde cũ in dicta donatione & re
seruatione actũ fuerit inter partes ꝙ bona illa reseruata dicto Pe.
donanti pertinerent & spectarẽt pleno iure ad dominũ Pet. do-
nantẽ, & sua essent per dicta verba videt̃ esse actũ ꝙ ista bona sint
libera à nexu hypothecæ cõpetentis dñæ Getæ rõne legati flore
norũ octingentorũ relictorũ eidẽ dominæ Getæ in testamento
comitis duci. ¶ Hoc probatur per tex. in l. seruos. ff. de le. iij. vbi
serui spectantes pleno iure ad testatorẽ, & sibi testatori & hypo-
thecati alteri ponunt̃ tanq̃ diuersa. ¶ Probat̃ etiã. ff. de sol. in l. si
rem meam. vbi si rem meã, tibi deberẽ, & eã tibi traderem alteri
obligatã, & ab alio tibi aduocatur & sic non est perfectè & plenè
tradita. peti põt: eo quia dr̃ aliquid deesse circa rem ipsam traditã.
l. etiã. ff. de solu. l. Iulia. §. j. ff. de verb. obliga. & ibi no. ad idẽ tex.
in l. ex prædijs. C. de euic. & qđ ibi nota. vbi res non dr̃ plenè tra
2 dita: nisi detur soluta obligatione. ¶ † Et probat̃ melius. l. Mæ-
uius. §. pe. ff. de lega. ij. vbi eodẽ modo dr̃ diminute præstari per
hæredẽ fundus legatario, qñ præstat̃ fundus sine vsufructu. Con
stat aũt quod fundus pleno iure nõ dr̃ esse meus, qñ vsusfructus
est alterius. l. si ita stipulatus fuero. §. Titio. ff. de ver. obli. l. Titia.
ff. de annuis leg. l. fi. §. similique modo. C. de bo. quæ libe. instit.
de acqui. pro arrogat. in prin. & d. l. seruos. ¶ Ad idem tex. in l. si
mancipiũ. §. fi. cũ. l. seq. ff. de euic. vbi à pari procedunt rem esse
euincibilẽ eò quia res mihi tradita sit aliena quo ad dominiũ, vel
sit mea quo ad dominiũ tñ alteri sit hypothecata adeo ꝙ per hy-
3 pothecariã euinci possit. ¶ † Vnde videmus quod sicut qñ testa-
tor legat scienter rẽ ex toto alienã, tenet̃ eam hæres redimere &
præstare legatario. l. non dubium. ff. de leg. iij. l. cum alienam. C.
de leg. ita hypothecatam tenetur hæres rem legatam liberare. l.
si res obligata. ff. de le. j. l. prædia. C. de fideicom. secus quando
legat rem suã in qua alius habeat aliquod ius quam hypothecæ:
quia hæres non tenetur rem liberare. l. si domus. §. de euictione.
de leg. j. quia testator legat rẽ suam alteri obligatã quamuis per
hypothecariã auferatur ius dominij, cum auferatur res ipsa in to
tũ secus qñ alterius pignoris vel hypothecæ alteri cõpetit, vt ibi
4 per eum. ¶ † Pro hoc bene facit: quia illa verba pleno iure, idem
important ac si dictũ esset sine diminutione, vt post alios no. Bar.
in l. precibus. C. de impu. & alijs substitutio. circa principiũ vlti-
mæ chartæ. versi. procedo vlterius quid si testator, &c. & alij in l.
Centurio. cũ suis cõcor. ff. de vul. & pu. ¶ Facit quod no. do. in l.
5 cõquestus. de for. cõpeten. ¶ † Pro hoc etiã quia verbum plenũ
& liberũ sunt æquipollentia vt probatur in l. fideicõmissa. §. quã
quã. ff. de leg. iij. & ita ibi exponunt & intelligunt scribentes &
Bar. expresè in l. alio. ff. de alimen. & ciba. in iij. col. Itẽ dicit te-
stator & dñs liberauit. & Bal. in l. & si post tres. in pe. col. ff. si qs
cau. Sed non est dubiũ ꝙ illa bona reseruata non dicerentur libe
rè spectare & pertinere ad dictum Petrũ, si reman sissent obliga-
ta & hypothecata. d. dñæ Getæ. l. creditor fundũ. §. prædium. de
actio. empti. & in d. l. ex prædijs. ergo ita & in casu nr̃o. ¶ Fortifi
cant̃ prædicta q̃a cũ non appareat ꝙ prædicta domina Geta ali-
quod aliud ius in dictis bonis reseruatis habere potuerit quã ius
hypothecæ occasione legati facti pro dote meritò debet intelli-
gi ꝙ dicta bona sint liberata ab illa obligatione dotis & legati ac
si de ea expresè & specialiter facta esset mẽtio. Ita inquit Bart. in
simiiibus terminis alterius quæstionis in l. qui Romæ. §. duo fra
tres. ff. de ver. obl. in vj. q. argu. l. ij. ff. de lib. & post. & hoc tanto
magis procederet, si bona ipsa reseruata non essent maioris valo
ris q̃ esset quantitas legati dotis pro qua erant obligata bona q̃a
tunc nõ minus dicerentur bona ipsa nõ pertinere ad donantẽ ple
no iure q̃ qñ bona ad donantes nõ ꝑtinerent ratione deficientis
dñij. ꝓbat tex. no. in l. qui habebat. in pri. ff. de le. iij. & in l. lega-
6 ta. in fi. & ibi Bar. de sup. leg. ¶ † Corroborant̃ prædicta, quia il-
la verba pleno iure, &c. nõ vident̃ referri ad dñiũ seu ius dñij: q̃a
quo ad dñiũ erat facta mentio ꝑ illa verba, videlicet sint. l. Quin
tus. ff. de aur. & arg. leg. cũ ergo potest fieri vnũquodque verbũ
etiã [illegible]eat aliqd operari. l. si qñ. in pri. ff. de le. j. l. hac. l.
ff. de cõtra. emp. c. si papa. de priuil. in vj. & sunt verba Bal. in rub.
C. de contrah. emp. in viij. q. ¶ Nec prædictis ob. si diceret̃ ꝙ illa
verba pleno iure, nõ importãt omnimodã plenitudinẽ: vt ꝓbat̃
in l. Iulia. §. fi. q̃ aliàs incipit si hominẽ. ff. de rei vend. cũ. l. seq. &
cũ alijs ibi allegatis ꝑ Ang. vbi apparet ꝙ illud ꝙ ad me pertine-
bat rõne directi dñij dr̃ ad me pleno iure ꝑtinere, dato qđ sit sub-
iectũ restitutioni: q̃a rñdeo ꝓut dicit Bal. in l. Iul. ꝙ verba ista ple
no iure absolutè posita & nõ respectiuè, ratione subiectæ mate-
riæ, faciũt ꝙ aliud importẽt vt ibi ꝑ eũ. & ꝓ certo quãto magis vi
di verba dicti instr̃i donationis, tanto magis huic sentẽtiæ inhæ-
reo. s. ꝙ intẽtio partiũ fuit ꝙ ad dicta bona reseruata nullo iure li
ceret dictæ dñæ Getæ porrigere manũ occasione iuris sui cõpe-
tentis in bonis quondã comitis Duci. occasione dicti legati, vel
dotis, seu successionis. ¶ Pro quo vltra prædicta facit quia in di-
cta reseruatione dr̃ & agit̃ ꝙ dicta reseruata nõ veniãt & nõ pos-
sint venire in illa donatione nec iure naturę ad dictã dñam Getã
&c. ¶ Tertiò vr̃ rõ inter dictã donantẽ & donatariã ꝙ occasione
dictæ dotis legati nõ possit dicta domina Geta venire ad dicta bo
7 na † q̃a dictũ legatũ dotis succedit loco legitimæ debitæ iure na-
turæ. l. qm̃ nouella. C. de inoffi. test. l. fin. C. cõia vtriusque in l.
etiã. §. pe. in fi. ff. de bo. li. no. gl. in l. paterfilia. in prin. ver. iure ꝓ
pri. ff. ad l. fal. & ple. in l. in quartã. eo. ti. iũcta. l. cũ eo. in prin. ff.
de bo. dã. l. scripto. in fi. ff. vñ li. in auth. de hæ. & fal. §. j. ¶ Et etiã
succedit dos illa loco alimentorũ quæ debent̃ iure naturæ: vt per
Bar. in l. fi. ff. de his q̃. vt indi. & Bar. in l. Mæuius. §. duob. in iij.
q. ff. de le. ij. l. fi. §. si à socero. ff. quæ in frau. cre. & Cy. & Bal. in l.
mater. C. de iure do. & Cy. in l. nõ omni. C. de admi. tu. iuncta. l.
8 fi. §. ius naturale. ff. de iust. & iur. ¶ † Cum ergo iudici manifestè
cõstet ex actis & inspectione dicti instr̃i nõ cõpetere dictæ dñæ
Getæ ius agẽdi & vẽdicandi dicta bona: nõ põt facere quin etiã
ex suo officio repellat agentẽ iuxta no. in l. vbi pactũ. C. de trãsa-
ctio. & in l. si vnus. §. pactu. ff. de pac. & in l. ij. ff. de ferijs. & ꝑ In
no. in c. j. de offi. vica. & do. in cle. j. §. fi. de seq. pos. ¶ Quãto ma
gis debet hoc facere iudex ad instantiã dicti Nicolai dicẽtis se pos
sidere, seu habere bona ita obligata vel saltẽ se pignus habere ꝑto
riũ seu iudiciale captum ꝓ executione instrumẽti guarentigię: in
quib. casib. Nicolaus cũ dictũ pignus cõsequutus fuerit nunquã
domina Geta in possessionẽ mitteretur, quæ non habet potẽtius
ius,

ius, vt probatur in l.ij.cũ ibi no.per gl.& doc. C.qui potio.in pi-
gno.ha. Et absque aliquo alio iuramento vr̃ mihi per prædicta li
quere de victoria dicti Nico.¶ Secundò principaliter fundamen
to potest iuuari Nicolaus: quia per eum fuit oppositũ qđ nõ erat
iustificata causa tenutæ dominæ Getæ: iuxta formam statuti sub
ru: de præcepto de discomberando. ¶ Nam saltẽ attentis oppo-
sitionibus dicti Nicolai, incumbebat dictæ do. Getæ quod fue-
runt tentæ & aliquando possessæ per dictũ comitem Duciũ pro
suis bonis vel tanquã sua bona ẽm formam dicti statuti cum ipsa
domina Geta fuerit missa in tenutam dictorũ bonorum comitis
Ducij, pro executione legati prędicti.sed istud non probatur per
eam.ergo necessario succumbere debet quia non est seruata for-
ma statuti.l.cũ hi.§.si prætor.ff.de transac.l.nõ dubiũ. C.de leg.
¶ Nec ad hoc obstat si dicatur quod licet ista bona nõ fuerunt co
mitis Ducij mediante persona comitis Zambernardi hæredis &
ꝙ bona hæredis nõ veniunt in obligatione bonorũ facta per de-
functũ.l.Paulus in prin.aliàs incipit generalem.ff.de pign.decla
rat Cy.& Bal.in l.assiduis.C.qui po.in pi.ha.& in l.si hęredis ser
uus.ff. de leg.j. tñ cum hæredes dicti comitis Ducij sint obligati
vigore aditionis hæreditatis ad dictum legatũ. poterit contrà di-
ctos hæredes tanquàm debitores procedi ad executionẽ dicti le-
gati sub ru.de executione legatorũ, & statuti sub ru.de cogendo
debitorem.iunctis no.per Bart.in l.postulante.in prin.ff.ad tre.
per illum tex.cum simi. ¶ Quia respond.primò quod eo ipso qđ
excludimus dominã Getam ab hypotheca dictorũ bonorum vt
quia ñ sit probatũ dicta bona esse de illis quæ sunt sibi hypothe-
ca.ipsa remanebit exclusa in totum quo ad dicta bona, quia præ-
fert ei Nicolaus, qui habuit pignus prætoriũ seu iudiciale, vt l.ij.
cum ibi no.C.qui po.in pi.ha.& dixi s̃.¶ Secũdo potest respon-
deri non esse probatum ꝙ dictus comes Zambernardus fuerit
hæres dicti comitis Ducij, & quòd dictus comes Petrus fuerit
hæres postea Zambernardi & ꝙ delatæ fuerunt ei hæreditates
prædictæ: & euenerunt casus substitutionũ appositi in testamen
tis eorũ prout probari requirit, & plenè no.in l.is potest.ff.de ac
qui. hæ. ¶ Et ex hoc vltimo apparet vna responsio ad illud quod
dicit pars aduersa. s. ꝙ eo ipso apparet Nico. tam in istis bonis à
quodam Petro filio legitimo & naturali dicti alterius Pet.dona-
toris satis dr̃ probatũ contrà. d. Nico. possessorem ꝙ dicta bona
fuerũt in dictis bonis dicti comitis Ducij, vigore dicti statuti po-
siti sub rub. quæ probationes sufficiant in causa hypothecæ. vbi
cauetur quod ad probandũ rem fuisse in bonis debitoris obliga-
tis sufficiat probare ꝙ possessor conuentus habuerit titulum vel
causam à debitore vel eius successore vniuersali, vel singulari di-
ctorũ bonorũ, vel rerum. Nam patet responsio ad hoc, quia licet
appareat istum vltimũ Petrum fuisse hęredem dicti Petri donato-
ris, prout probari requirit iuxta plenè no.l. necessarias. cum suis
multis.concor.ff. de acquir. hæ. tñ non est probatũ quod dictus
primus Petrus fuerit in effectu hæres dicti comitis Ducij, & eius
hæreditas fuerit sibi delata, vt s̃. dixi. ¶ Fortius dico quòd etiam
si probatum esset dictas hæreditates fuisse eis delatas & agnitas
tamen non puto eas esse in casu dicti statuti sub rub. quæ proba-
9 tiones sufficiant in hypothecaria: † quia videtur mihi quod statu
tum dicens quòd sufficiat habere possessorem causam à successo-
re vniuersali debitoris, debeat intelligi quando possessor habuit
causam ab illo successore tanq̃ à successore debitoris seu contra-
hente in re vel causa hæreditaria. l.iij.§. j. versi. sed si quidam.ff.
iudi.so.¶ Hoc probo ex his quæ no. Bald.in l.si ita.§.ex hoc edi-
10 cto.ff.nau.cau.sta.vbi dicit † quod si statutum disponit ꝙ filius-
fa.non possit obligari nisi sit artifex vel mercator, quod tunc va-
lebit obligatio quando contrahit occasione artis vel mercantiæ.
a [a] & sic ita demum obligabitur si contraxerit vt artifex vel merca
tor.ar.dicti.§.ex hoc edicto. quia ẽm eum quòd illa verba signi-
ficent qualitatem quandam oportet quod illa qualitas respiciat
factum principale: alias nihil operatur. arg. l. in delictis. §. sed si
extraneus.ff. de noxali. ¶ Ad idem in effectu voluit Bald. & Sal.
in l.fi.ad fi.C.ad mace.¶ Ergo cum appareat quòd dictus Nico-
laus habuerit causam à dicto Petro hærede dicti comitis Ducij,
nec pro causa dictæ hæreditatis comitis Ducij merito non sumus
in casu dicti statuti, alias enim esset valde inconueniens & absur
dum, quòd creditores habentes obligata bona defuncti ex hoc
solum fundarent intentionem suam in hypothecaria, scilicet
quod probarent te possidere fundum emptum ab hærede defun
cti. cum bona hæredis non veniant in obligatione. d. l. Paulus.
¶ Nec etiam prædictis ob. si dicatur quod per famam probatum
11 est quod dicta bona fuerunt in bonis comitis Ducij † & in anti-
quis excedentibus tempus saltem quadraginta annorum sufficit
probatio per famã: vt no. Ant. de Bu. in c. veniens. el. j. de test. al-
leg. no. per Inno. in c. quid p̃ nouale. de ver. sig. quia r̃ndeo quòd
* * cõmuniter tenet contrariũ q ñ negotium ipsum excedit tantũ
tẽpus quadraginta annorũ: & nõ distat ab illo negotio vel facto
tempus centum annorũ vt voluit Ioa. de Imo. in d.c. veniens. de
testibus. dicens quòd opi. An. de Bu. non probat de iure. vnde cũ
non habemus regulã in contrariũ. s. quod fama non faciat plenã
probationem. vt l. iij. §. eiusdem. & ibi no. ff. de te. & iiij. q. iij. §.
12 item sæpe. † non sufficiat fama in his quæ concernũt factũ centũ
annorũ. & dic ꝙ hoc dictum vr̃ esse Spec. in ti. de proba. §. j. ver.
valet etiã per eundẽ ibi in ver. & no. ibi. & r̃ndet Io. de Imo. ad al
leg. p̃ Ant. de Butr. dũ alle. no. per Inn. in dictis locis. R̃ndet quia
loquit in casibus in quibus sufficit probare memoriã extare vel
nõ extare: & sic in cõtrario sensu. secus est in alijs & illa probatio
nõ sufficit nisi in casibus in quibus habetur expressum in iure qđ
debeat ꝓbari præsumptio de qua memoria non existit ẽm Inno.
in d.c. quid per nouale. & Spe. in d. ver. valet etiã. ¶ Non ob. etiã
no. per Cy. in l. si quidẽ. ff. so. ma. quẽ ad hoc allegat. Ant. de Bu.
quia ẽm Imo. Cy. ibi non dicit. ita hoc etiam voluit in effectu. d.
Abb. in d.c. veniens: & in c. licet ex quadã. in prin. de testi. & ibi
latius per eũ. & Ioa. de Imo. in l. iij. §. idem labeo. ff. de aqua plu.
ar. etiã est de mente Ang. in l. at qui natura. §. cũ me absente. ff.
de neg. gest. & Bal. in l. non ignorat. in vj. col. C. qui acc. nõ pos.
13 † vbi intelligũt quod in antiquis sufficiat fama. s. quando tractat
de ꝓbando famã, quæ ætatẽ hominũ excedit, & ætas hominũ est
vsque ad centũ annos vt dicit Ang. ad hoc. l. fi. C. de sacrosa. ecc.
& l. an vsusfructus. ff. de vsufr. l. proponebat. ff. de iu. ¶ Nec ad
hoc etiã ob. quod no. doc. maximè Dominicus in c. j. de rescri. in
vi. dum primò videnť adhęrere illi opi. quam refert Anto. de Bu.
in d.c. veniẽs. de test. s. quod sufficiat quod negotiũ excedat tem
pus quadraginta annorũ: quia r̃ndeo quod loquatur Dominicus
in probati. præscriptionis de cuius memoria dicunt memoriam
non extare: quæ probatio nõ sufficit nisi in casibus in quibus nõ
habetur expressum in iure quod debeat probari præscriptio de
qua memoria non extat, vt iam dixi. ¶ Nec etiã ob. quòd dicunt
Lapus & Dominicus in d.c. j. in his quæ sunt ab annis centum ci-
tra sufficit probare cõmunem opi. hominũ ita esse si factũ est de
antiquo & agit de probando factũ aliorũ q̃ ipsorũ litigantiũ, &
talis probatio sufficit saltẽ quo ad transferendũ onus probandi
in aduersariũ & ista fuerũt verba. Inn. in c. veniens. de ver. sig. &
Spe. in ti. de proba. §. probare. versi. verũ. quia r̃ndeo quod etiã
dato ꝙ apparent nos versari in probatione facti si bene pondere
tur, non loquunt ita largè: nec dicunt quod in omnibus sufficiat
dicta probatio ad transferendũ onus probandi in aduersarium,
quando tractatur de probando factum aliorum quàm ipsorũ liti
gantium. Sed dicunt quòd sæpe prodest talis probatio: vt si dicat
ꝙ contractus alicuius prælati nõ valeat, eo quia dicat non fuisse
prælatum. & in similibus allegat. l. ij. C. de testm̃. cum similibus.
¶ Nec mirũ in casu nostro. quia vt etiam dicit Bart. in l. de mino.
§. tormenta. in pe. col. ff. de quæstio. quem alij vbique sequunť
14 quædam † sunt in quibus sufficit sic famã fuisse, licet veritas fue-
rit in contrarium. & in istis sufficit probatio per famam, allega. d.
l. j. C. de testa. & d. l. ij. C. de sen. l. Barbarius Philippus. ff. de offi.
præfec. cum si. idem dicit Bart. esse in casibus in quibus commu-
nis opi. vel fama constituit aliquem in possessione alicuius qua-
litatis, libertatis, vel seruitutis aut similium: quia tunc fama ope-
ratur vt transferatur onus probandi in aduersarium. l. si mater.
C. ne de sta. defun. & l. ij. C. si seruus aut l. ad decurio, li. x. exce-
* ptis istis casibus. Bar. ibi & * cõmuniter doct. concludunt quod
15 vbi nõ agitur de leui præiudicio, fama nõ sufficit. ¶ † Nec ob. da-
to quòd fama per se sola nõ est sufficiens: tñ coniuncta cum alijs
adminiculis debet probare per no. in d. l. iij. §. eiusdem. ff. de te-
sti. & in l. ij. in prin. ff. de excu. tuto. & in c. cum causam. de proba
ti. & in c. fi. de suc. ab intest. cum si. & quod sint hic alia adminicu
la. s. relatio nuncij se informantis à vicinis etiã per not. in l. ij. &
quod ibi per Bal. C. quando fiscus vel priua. & in l. à diuo Pio. §.
in venditione. ff. de re iud. Quia respondeo primò quod talia
acta non debent nocere Nicolao: quia talia non fuerunt gesta &

egitata secum nec eo citato, vt colligit̃ ex themate mihi transmissio, ergo non possint nocere Nico. l.ij. C. quibus res iudi. non
16 nocet. & res inter alios acta per totū. ¶ † Et cui nō noceret sententia, nec nocerēt alia acta, vt no. Inn. in c. cū causam. de testibus & Bar. in l. si mater. §. fi. ff. de exce. rei iud. & in l. si superatus. ff. de pigno. & in l. sæpe. in fi. de re iud. & l. qui repudiantis §. j. ff. de in off. test. & Bal. in l. ij. C. qui. res iud. nō nocet. in iij. col. & in l. ij. C. de eden. & in l. si quis in eod. C. ad l. Iul. de vi. no. in l. res. ff. de cri. expilatæ hære. ¶ Vnde dicimus ꝙ in talibus relationibus requirit̃ citatio illorū de quorum præiudicio agit̃ vt not. Bar. & cōi
* ter * alij. in d. l. decē. de ver. ob. & Ang. in l. perlusorio. in pri. ff. de appel. & in l. de vnoquoque. ff. de re iu. & in l. filius in prin. ff. de verb. ob. & in §. sed neque. in auth. de fideiusso. & Bald. in l. j. C. de conue. fis. debi. l. x. & in l. ij. C. qñ fiscus vel priua. & in l. ab eo. in vl. col. C. qūo & qñ iudex præsertim quia possessor semper est citādus. ¶ Nec excusat̃ ad hoc ille qui allegat se ignorasse possessorē, vt no. Pe. de Ancha. & Domi. in c. fi. in vj. de elec. & Bar. in consi. incip. missus in possessionem, &c. Et etiā stante fama publiça ꝙ Nico. possideret: vt circa hoc fuit egregiè factū per dños
17 aduocatos. ¶ † Nec ad hoc ob. statutum sub rubrica de cogendo debitore, vbi etiā vr̃ sufficere gñale proclama, quia illud statutū loquit̃ de creditoribus non aūt de possessore. Vnde possessor semper specialiter citandus est, vt dixi, & statutum debet intelligi vt quantominus fieri pōt offendat ius cōe. C. de noxa. l. si serui. c. cū dilectus. de consue. Possessionē aūt Nicolai præsupponit̃ in puncto esse probatā per testes & per acta. & q̃a attestationes, & processum seriatim nō habeo circa hoc specialius nō insisto. Ex quibus omnibus concludo dictam dominā Getam non posse ad dictum secundum decretum in dictis bonis peruenire.

ADDITIO.

a ¶ Mercantiæ. dixi in consu. Pari. §. cxiiij.

SVMMARIVM.

1 Hospitalia sunt pia loca.
3 Statuto non obstante pōt mulier libere testari ad pias causas.
5 Legata ad pias cās an detinētur, hæreditate nō adita. n. 16.
6 Solennitates testamentorum sunt iuris positiui.
8 Lex humana honesta in foro conscientiæ ligat.
12 Hospitale est sub iurisdictione episcopi.
13 Fauor & priuilegium statuti potest clericis subtrahi.
14 Eleemosyna potest reuocari nisi per modū cōtractus cōcessa.
15 Clericus nō potest vti statuto pro se nisi etiam contra se.
17 Solēnitas eadē sufficit in adimēdo, quæ in legādo ad pias cās.

CONSILIVM CCIX.

STatutis accuratè perspectis de quibus in themate. ¶ Videtur prima consideratione dicendū legatū relictū in testamento hospitali peti posse per hospitale non obstante quod testamentū non fuerit præsentatū & registratū, fm ꝙ in dictis statutis cautū est: quia relictū prædictū factū esse censet̃ ad
1 pias causas: quia relictū fuit pro anima hospitali. † ꝙ dr̃ esse pius
a locus [a] vt in cle. quia cōtingit ver. pia loca. de relig. domi. l. illud. C. de sac. sanc. eccl. l. si quis ad declinandā. vt ibi no. Bal. in xviij. col. & l. orphanotrophos. & ibi etiā per Bal. de episcop. & cleri. & in auth. de ec. ti. §. fi. & no. Spe. in ti. de instr. edi. §. nūc vero aliqua. ver. & scias ꝙ inter relicta ad pias cās. & Bal. in aut. similiter. in prin. C. ad leg. fal. & etiā relictū pro anima dicimus esse ad pias cās. vt no. gl. & doc. in l. si q̃s Titio. ff. de le. ij. ¶ Ergo statutū disponēs ꝙ testamentū debet præsentari registro nō debet nec pōt cōprehendere dictum testamentū ad pias cās factū: vt firmat expresse Bar. in repet. l. j. C. de sac. san. eccle. in v. q. sextę & vltimę.
2 q. prin. quod probat̃ fm eū: † quia leges factę super reb. pertinentibus ad pia vel pijs actib. deputata, nō valent nisi authoritate ecclesiæ fuerint cōfirmatæ. c. eccle. de condit. capit. fi. de reb. eccl. nō alienan. & c. ecclesia S. Mariæ. vt lite pendente. lxxxvj. distinctio. bene quidē. cū si. ¶ Præterea in his quæ spiritualia sunt vel ꝑ quorū obseruantiā emergūt peccata, iura canonica cæteris legibus præualent. l. priuilegia. cū ibi no. C. de sac. sanct. eccl. c. fi. de præscrip. c. licet mulieres. de iureiurando. li. vj. co. ti. c. cū laicus. de foro cōpeten. e. li. & no. in c. ij. de reg. iu. in vj. & ꝑ doc. in c. j. de oper. no. nunc. & c. fi. de solu. & no. Spe. ti. de disputa. & allegat. §. porro. ver. sed nūquid in causa. sed relicta ad pias cās respi-
b ciunt spiritualia: & ꝑ ea [b] consequit̃ quis remissionē omniū peccatorū. c. requisiti. de testam. ad ꝙ habet̃. in c. animæ defunctorum. xiij. q. j. ergo dispositio iuris canonici in talib. præualere debet. ¶ Pro hoc etiā Bart. allega. tex. expressum in c. cū esses. & in c. relatū. de testa. vbi expresse dr̃, qđ talia relicta ad pias cās nō debēt iudicari fm leges humanas: sed fm sacros canones & iura diuina: & ibi reprobant̃ cōsuetudines quæ ꝯriū inducerēt adducit etiā Bart. per hoc dictū Apostoli in plurib. locis dicentis ꝙ testamenta ad pias cās nō subiacent solēnitatibus iuris, qđ dictū Apostoli in spiritualibus præualet etiā dicto imperatoris. c. fi. de secun. nup. Ex quib. omnib. concludit qđ nō obstante aliqua lege municipali vel imperiali facta vel facienda relicta ad pias cās debēt iudicari fm naturalia iura seu gentiū ac diuina. ¶ Istud firmauit in l. cūctos populos. C. de sum. tri. & etiā in l. gñali. C. de sac.
3 san. ecc. † vbi dicit pone: dictat statutū ꝙ mulier nō possit testari sine cōsensu propinquorū, an poterit testari ad pias cās. Et cōclu
c dit ꝙ sic [c] q̃a ꝯ priuilegiū piæ causæ, ꝙ respicit ipsum deū vel animā, nō pt̃ fieri statutū: vt dicit ibi Bal. & hoc sentit in d. l. cunctos populos. & istud dictū sequit̃ etiā Petr. de Anc. in repe. c. canonū statuta. de cōsti. in ver. dicit etiā Bal. & c. vbi etiā q̃dā alia in ꝓposito adducit. & istud idē voluit etiam ipsemet Bal. in d. l. j. in fi. C. de sacros. ec. in j. lec. illius nō dico in repeti. Idē cōcludit Ioan. Cal. in dispu. sua inci. Bononi. statuto. vbi ad hoc allegat. c. fi. de reb. eccl. non alie. adde id quod not. Inn. in c. nouerint. de sen. ex cō. & id ꝙ Io. An. in c. fi. de immu. ecc. li. vj. in nouella. ¶ Decidit
4 etiā hoc Saly. in auth. cassa, in ix. q. C. de sac. san. ecc. † vbi quærit̃ statuto ciuitatis cauet̃ ꝙ testamēta nō valent nisi sint in archiuo publico, factū est testm̃ in quo instituta erat ecclesia, an testm̃ valebit. Et determinat ꝙ sic. quia tale statutū est ꝯ ecclesiā vel priuilegiū cōcessum à canone qđ tale testm̃ reqrit aliā solēnitatē quā duos testes, d. c. relatū. & idē prosequit̃ Sali. in præalle. aut. cassa. in ver. ij. circa [illegible], &c. ¶ Idē etiā voluit Ant. de Bu. in d. c. relatū. e l. j. de testa. vbi cōcludit ꝙ si statutū dicat qđ nō valet testm̃, nec alia vltima voluntas nisi posita fuerit in memorialibus, qđ tale statutū nō vēdicabit locū in testamētis factis ad pias causas: quia tale statutū fieri nō pt̃ ꝑ illū tex. & ita dicit se de facto consultum respōdisse. ¶ Et ipsemet etiā in c. qđ clericis. de foro cōp. dicit qđ si tractat̃ de hr̃ditate ecclesiæ vel aliter quomodocunque ad pias causas, & statutū laicorū discrepat à l. cōi & naturali, qđ in talib. relictis ad pias causas iudicandū esset fm ius canonicū. d. c. cū esses. & c. relatū. per quæ infert qđ fm statuta disponētia qđ testamēta insinuent̃. vel requirētia in testamētis solēnitates positiuas nō erit iudicandū ꝓ hoc etiā ibi alleg. d. c. ecclesia S. Mariæ de cōsti. & no. Hostien. & Io. An. in c. j. de no. ope. nun. & idē etiā tenuit Ant. de Bu. in pręalle. c. fi. de reb. ec. nō alie. per illū tex. An. de Bu. & Io. de Imo. in pręalle. c. ecc. ¶ Idē etiā voluit Ab. moder. in præalle. c. relatū. vbi dicit ꝙ si statuto cauet̃ ꝙ mulier nō possit testari, vel donare sine cōsensu duorū propinquorū certè ad pias cās talis solēnitas nō erit necessaria ꝑ illū tex. vbi tollit̃ solennitas iuris ciuilis: sed statutū est ps iuris ciuilis. l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. fm eū: q etiā ꝓ hoc adducit id ꝙ in simili. not. Io. An. in c. fi. de imm. ecc. li. vj. & in nouella. & ꝙ no. Bar. in aut. cassa. ¶ Pro quo etiā facit qđ no. Bal. in aut. oēs ꝑegrini. in iij. not. C. cōia de succes. ¶ Nec obstaret prædictis si diceret̃ ꝙ hoc posset ꝓcedere vbi institutio vl̃is hr̃dis esset fcā ad pias cās: sed si in themate hoc nō præsupponit̃. & per ꝯñs si institutio nō facta ad pias cās cū illa corruit, qūo pt̃ subsistere legatū ad pias cās, quia institutione hęredis deficiente deficiūt legata. l. si nemo. ff. de test. tut. l. eā quā.
5 de fideic. quia pōt rñderi pluribus modis: † videlicet ꝙ legata ad
d pias cās debent̃ hæreditate etiā non adita [d] vt latè firmat Bart. in repe. l. j. iiij. q. iij. partis. de sacr. san. eccl. ¶ Vel pōt responderi ꝙ stante clausula codicillari quæ cōiter apponit̃ in testamētis dato ꝙ hæreditas non possit deberi ex testamento inualido quo ad institutionē hæredis propter dictū statutū, debebunt̃ legata ab hęredibus succedentibus ab intestato, vt. l. ea. §. fi. de testi. l. qui nunc. in prin. & ibi not. ff. si quis omis. causa test. & in l. ex imperfecto. C. de fideic. & plenè in l. j. ff. de iure codic. vel si in eo testō esset etiā institutus filius, vel alius descēdēs qui esset in ptāte testatoris tenēs primū locū, tunc legata ad pias causas etiā hæreditate non adita confirmarent̃ per existentiā suitatis sicut legata lib. l. sciendum. ff. de ma. testa. l. generaliter. §. sed si quis. ff. de fideic. lib.

lib.ita decidit An.& Moder.in l.si filius q patri.ff.de vul.& pup.
¶ Et ꝙ dictum statutũ non comprehendat casum nostrũ fuit de
mente confirmantiũ dictũ statutũ dum voluerũt confirmationẽ
trahi ad statuta quæ essent ꝯ libertatẽ ecclesiasticã & ꝯ libertatẽ
ecclesiæ dicunt statuta quæ auferunt priuilegia piæ causæ.d.c.cũ
esses.& c.relatũ.vt probat.in d.auth.cassa.& ibi Cyn. & Bart.&
no.Inn.in c.nouerint.& Bar.in d.l. cunctos populos. ¶ Imo.fm
verã lec.dicunt esse ꝯ ecclesiasticã libertatem qñ ecclesijs & pijs
locis auferent quæ essent inducta iure cõi vt probatur in c.eccle-
sia.& ibi ad hoc illũ tex. ponderat Ant. & Ioa.de Imo.& d.Abb.
in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ.de constit. & Sal.in auth. cassa.ver.
ij.circa quartum,&c.& ibi hoc expressius tenet Ful. per plura:&
maximè per c.fi.de immu.eccl. ¶ Et dato quod in dicta cõfirma-
tione nulla facta fuisset reseruatio seu exceptio statutorũ existen
tiũ & contra ecclesiasticã libertatem tñ in dubio nunquã intelli-
gunt confirmata etiã si confirmatio emanaret à Romano ponti-
fice:vt decidit Bald.in l.oẽs populi.in vj. co.ff.de iust. & iur.ver.
sed nunquid papa cõfirmando.Itẽ per Bal.in §.ius ciuile.in fi.in-
sti.de iure naturali.facit qđ no.Bar.in l.j. ff. de his qui sunt sui vel
alie.iu.per c.j.de iureiur.in l.j.de monopo.& in l.iij.C.de preci.
imp.off. ¶ Sed præmissis non obstantibus contrariã sententiã de
iure probabiliorẽ esse puto & præsuppono ꝙ valet statutũ dispo
nens ꝙ testamenta & vltimæ voluntates non registratæ seu non
præsentatæ registro sunt nullius momenti,vt per plura argumen
6 ta cõcludit Io.Cal.in dicta dispu.Bononiensi statuto.† ea præser
tim ratione quia forma in testamentis tradita est de iure positi-
uo.l.lege obuenire. ff. de verb.sig. instit.de test.in prin.l.nemo
põt.ff.de leg.j.& dicto.c.cũ esses.cũ ibi no.& posito ꝙ testamẽ-
tum habeat efficaciã à iure naturali vel diuino, tñ per statutũ põt
addi vel detrahi,vt patet ex no.in l.fi.C. si contra ius. & in l. j. ff.
de constitu.princip.& in c.quæ in ecclesiarum.per Inno.de con
stit.& not.Bal.in l.ex pluribus.§.fi. ff. de vul. & pup.vnde vide-
mus ꝙ licet matrimoniũ sit de iure natura . prima distinctio. ius
naturale.& in l.j.§.pen.ff.de iustitia,& iure. ita ei traditur forma
7 à iure positiuo de spon.c.tuæ.& c.sequenti. ¶ † Et subdit Io.cal.
in præalleg.disputatione ꝙ etiã in foro conscientię succedens ab
intestato poterit hæreditatem retinere excluso eo qui à testatore
vocatus erat,quia non peccat qui legis authoritate peccat.xxiiij.
q.iiij.qui peccat, & quia dictum statutum fuit editum propter
bonum publicum scilicet vt veritas voluntatis testatoris perpe-
tuo valeat reperiri,& ne aliqua fraus fabricari possit. C. de fidei-
8 com.l.fi.& l.hac consultissima. C.qui testa.face.pos.† Vnde lex
facta propter bonum commune, & non nutriens peccatum ser
uari debet & ligat in foro conscientiæ vt probatur. viij. dist.quo
iure pro quo allegat epistolam inter claras. C. de sum. Tri. dum
litera inquit per me reges regnant & potentes iustitiam scribunt
&c.& per alia de quibus ibi latius per eum cum quo de omnibus
transit Pet. de Anch. in regula possessor. de re.iur. in vj. maximè
circa.xvj.co. ¶ Idem decidit Bald.in l. si quis per xxx. in pe. co.si
9 de feu.fue.contro.inter do.& agna.† vbi dixit quòd statutum di
sponens quòd si instrumentum non fuerit registratum in memo
rialibus præsumatur falsum valebit statutum & debebit obserua
ri non solum in foro seculari & laicorum in quibus conditum est
sed etiam in foro ecclesiastico quia fuit editum principaliter ad
supplantandos malos mores falsificantium, vt ibi per eum. ¶ Ex
hoc patet quòd non posset hospitale habere recursum ad forum
ecclesiæ contra vxorem testatoris seu contra hæredes succeden-
tes ab intestato quo ad hoc vt hospitale possit vti dicta scriptura
testamenti,secundum quod infra declarabitur. Faciunt not.per
Bal.in l.cùm quis.in iiij.col.C.de iureiu.& facit Imo.in l.si post.
10 in fi.eod.tit.† & per Bal.in disputatione sua, statuto cauet quòd
fœnerator,&c.in viij.col. vbi refert quòd Pau. de Leaza. dispu-
tando tenuit quòd si statuto cauetur quòd quando de debito cõ
stat per instrumentũ non positũ in memorialibus tale debitũ pe
ti nõ possit seruandũ erat tale statutũ etiã in foro ecclesiæ. faciũt
no.per Inno.in c.quia plerique. de immu.ecc. ¶ Et pulchrè not.
11 Fe.de se.in cons.xxj.inci.nunquid hæres extraneus. ¶ † Hoc prę
supposito dico verũ esse quòd statutũ dictũ disponens quòd no-
tæ testamentorũ & aliarum vltimarum voluntatũ debent intra
certum tempus præsentari registro non vendicat sibi locũ in te-
stamento facto ad pias causas per ea quæ in superiori dixi, & hoc
modo oportet discutere an incumbat onus præsentandi hæredi
vel legatarijs in casu isto & in consequentiam non expedit tracta
re an hospitale possit petere restitutionem in integrum aduersus
cursum tẽporis, & omissionem præsentationis postquam statu-
tum nõ habet locum in talibus: & isto anno consului ꝙ hæres in
stitutus intra tempus à statuto præfixũ fuit negligens in præsen-
tando registro, & similiter per legatarios & fideicommissarios
non fuit facta dicta præsentatio ꝙ tunc fiat præiudicium non so-
lum hæredibus, sed etiã legatarijs & fideic. in terminis dicti sta-
tuti,& quia fuit longa consultatio & disputatio, cum hic non sit
necessaria non intersero. ¶ Tñ alia ratione ostendo ꝙ repellitur
hospitale à consecutione dicti legati. Nã animaduertis ꝙ in supe
riori statuto sub rub. qũo & qñ & qualiter forensibus agentibus
ius reddatur cautum est quod non subditis iurisdictioni potesta-
tis Bononiæ agentibus ius reddatur tale & eodem modo & for-
ma quo vel qua & quale seu qđ redderet ciuibus vel districtuali-
12 bus Bononiæ agentibus in foro dicti non subditi. Sed † ita est ꝙ
hospitale est sub iurisdictione episcopi. c. de xenodochijs. & ibi
no.de relig.do.xviij.q.ij.quodã.& l.omnia,& ibi Bar.C.de epi.
& cle.l.oẽs.§.præterea.ver.priuilegij.eo. tit.& not.Inn.in c.ad-
monet:de renun. faciunt no.per gl.in c.sciãt cuncti. in ver.eccle
siasticas,de electio. in vj.vnde si hospitale ex causa vnius legati fa
cti in testamento non registrato intra tempus à statuto requisitũ
possideret vnũ fundũ eidem legatum laicus succedens ab intesta
to illi testatori ageret rei vendicatione aduersus hospitale ad illũ
fundum hæreditarium, allegando testm̃ & legatum non tenere
tanquam non registratum fm formam à statuto requisitam ser-
uaretur ius cõe & non statutum cum tale statutum non compre
hendat nec liget hospitale, vt in superioribus fuit ostensum, ita
ergo si hospitale nõ agit ad legatum poterit contra epm de adem
ptione legati facti in codicillis.& licet codicilli non sint registra-
ti tñ satis est ꝙ valent de iure cõi, ꝙ quidem ius cõe seruari debet
cum hospitali agente sicut seruaretur si hæredes agerent contra
hospitale:vt dixi per dictũ statutum proximè allegatum ꝙ aufert
etiam clericis, ecclesijs & hospitalibus priuilegia & beneficia ab
ipsismet statuentibus introducta vt probat tex. in l. si quis curia-
13 lis.C.de epi.& cle.& † ibi no.Bar. dicens per illam.l. ꝙ licet per
statutum non possit clerico auferri ius cõe,tñ bene põt auferri &
protectio vt priuilegium statuti & idem tenet ibi Ful. ꝙ statuen-
tes nõ possunt ipsismet statuentibus imponere legem à qua rece
dere non liceat.l.si quis.in princ.testa.de lega.iij. ¶ Idem tenuit
But.& Bal.in auth.cassa. in ij. q. vbi dicit quod si statuto cauetur
ꝙ clericus litigans in foro seculari id tantũ habeat ꝙ habet laicus
in foro litigans ecclesiastico.& reperiebatur quòd in foro secula
ri erant quædam statuta inter laicos fauorabilia quibus non pos-
sint vti clerici stante valido statuto, certè tale statutum valebit
nec dicetur esse contra libertatem ecclesiasticam quia reducit cle
ricos ad suum ius commune, nec aufert aliquod priuilegium ali-
unde cõcessum. ¶ Idẽ tenuit Saly. in v.& x. q. & pro hoc alleg.l.
fi. co.ti.iuncta auth.quas actiones.ibi posita.vbi imperator con
cessit ecclesijs priuilegium vt non præscriberetur aduersus eas,
nisi spatio centum annorum. & postea illud reuocauit & redu-
xit ad xl. an. idem tenet etiam Fulg. & Pau. de Ca. in præalleg.
auth.cassa.& Pet.de Anch.in repetitione.c.canonum. de restit.
in j.q.prin.& do.Abb. Mod.in ca. cum esses. de testa. & Bald.in
l.de quibus in xiij. col. in vers. xj.quæritur an clerici etiam.ff.de
leg.& Cyn. & Ioan. de Imo. in d.l.non amplius.§.j.ff.de lega.j.
¶ Nec ad hoc ob. id quod not.Bar.in l.priuilegia.in fi.C.de sac.
san. eccl. vbi per illam.l. dicit quòd ciuitas debeat religiosis cer-
tam quantitatem frumenti singulo anno:postea fecit statutũ per
quod est reuocata talis eleemosyna, quod tale statutum non va-
let per illam l.quæ vult quòd consueta eleemosynarum pręstatio
perpetuam habet firmitatem: quia respondeo primò quòd illud
specialiter est inductum de eleemosynis authoritate illius. Vel
14 † potest dici secundũ Saly.in d.auth.cassa. in v.q. cum quo con-
cordat Pau.de Ca.in d.l.priuilegio.quod d.Bar.non probatur le
gibus:imo nõ procedit.Idẽ etiam tenet Ful.in d.l. priuilegia. vbi
dicit ꝙ si talis eleemosyna debebatur ex contractu, verum est ꝙ
ciuitas non potest per statutum reuocare.l. perfecta. C.de don.
quæ sub modo.l. sicut. de acti. & ob. Si autem ciuitas per modũ
simplicis eleemosynæ fecit concessionem dictę eleemosynę: vel
etiam per modum statuti, & tunc non potest procedere decisio.
Bar.quia simplex pręstatio non consueuit inducere obligationẽ

l.ſi certis annis.cum materia.C.de pac.& etiam ſtatuens nõ poſ-
ſit ſibijpſi imponere legem à qua recedere nõ liceat vt dixi . iſtud
etiam voluit Cy.& Io.de Imo.in l.non amplius.§.j.ff. de le.j. Et
ſecundum Pau.de Caſt.in d.l.ſi quis curialis.poſſet procedere di
ctum Bar . quando illa conceſſio fuiſſet facta per modum priuile
gij quia tunc ſi conceſſio fit non ſubdito, vt ſi ciuitas concedit re
ligioſis aliquod priuilegium.tunc non poteſt reuocari,vt no.In-
no.in ca.innotuit.in ver.Theologus. de iud. ¶ Sed in propoſito
noſtro ſtatutum , ꝙ notæ vltimarum voluntatum deberent præ-
ſentari regiſtro, non fuit factum principaliter in priuilegium ec-
cleſiarum vel hoſpitalium,ſed ad tollendas fraudes. vt dixi. s̃. er-
go iſtud ſtatutũ non debet conſiderari tanquam priuilegiũ pio-
rum locorum , licet in quandam conſequentiam poſſit per acci-
dens auferri commodũ pijs locis, prout in contingenti caſu. arg.
l.rogaſti in prin.& l.ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pe. ſecus in caſu
formato per Bart. in d. l.priuilegia.quia ibi principaliter factum
erat priuilegium religioſorum:includitur etiam hoſpitale. ¶ Se-
cunda principali ratione moueor quam poſuit Bal.in l. omni no
uatione.C.de ſac.ſan.ecc. vbi dixit ꝙ licet ſtatuta laicorum in fo
ro ſeculari non ſint ſeruanda contra clericos,ſed ſint ſeruandi ca-
15 nones, vt d. l. omni.& d. auth.caſſa.† tamen fallit [g] vbi clericus
g agens ſumeret fundamentũ ex ſtatuto:puta quia petit exequi in-
ſtrumentum confeſſionatum quod non habet executionem pa-
ratam niſi per ſtatutum, Nam tunc poſſet clerico obijci exceptio
præſcriptionis inducta ex eodem ſtatuto , allegat. l. Caius. ff. de
manu.l.ſi duobus.ff.de leg.ij.& idem voluit Bal. in l. de quibus.
in vij.co.verſi.vj.quæritur an clerici.ff.de legi.& in l. legatis. C.
ad l. fal. & in l. fi. §. ſi vero poſtquam. de iure deliberandi.arg.l.
Titio centum. §.j. ff. de condit. & demon . Sed ſi hoſpitale vult
agere ex teſtamento ad legatum, vel agendo, vel repudiando,ha
bet ſe neceſſe fundare ex ſtatuto diſponente quod notæ teſtato-
rum non valent ſi non ſint præſentatæ regiſtro:alias enim obſta-
ret hoſpitali exceptio quod ademptum eſſet legatum in codicil
lis ergo ſi hoſpitale velit ſe fundare ex dicto ſtatuto, poteſt etiam
illudmet ſtatutum contra ipſum allegari. ¶ Poſſet & tertia ratio-
ne excludi hoſpitale:quia ſi in dicto teſtamento non eſt appoſita
clauſula codicillaris, & inſtitutio vniuerſalis hæredis non ſit ad
pias cauſas:tale legatũ relictum hoſpitali peti non poſſet,attento
quòd teſtamentum eſſet nullius momenti,cum ex eo non poſſet
adiri propter præſentationẽ non factã regiſtro,& ſi ex teſtamen-
to non poſſet adiri hæreditas legata non debentur l. ſi nemo . de
teſta. tu. cum vulgaribus . ita in terminis noſtris decidit formali-
16 ter Saly.in auth.caſſa.in ix.q.C.de ſac.ſan.eccle. † quia ſecundũ
h veram [h] opi.legata ad pias cauſas etiam relicta non debentur hæ
reditate non adita, vt ipſe tenuit in l.j.eo.tit.quia legatum liber-
tatis non debetur hęreditate non adita,vt ipſe tenuit in l.ij.de fi-
deicom.li.& no.gloſſ.in l.qui filio.§.j.ff.de hære. inſti.& l.eam
quam. C. de fideic. & fauor libertatis dr̃ fauor cauſæ piæ. l. j. ibi
in ratione pietatis,&c.C. de cõi ſeruo manu.& ibi no.Bal.& no.
Bar.in l.ſi vnus.C.de teſta.& in l. proximè. ff. de his quæ in teſt.
delen.& Bald.in l.ſi iure.C.de manu.teſta.& in l.ij.C.de fideic.
* li.cum ſimili.& ita eſt communis * magis opi.doct. ꝙ legata pia
non debentur hæreditate non adita quam opin. tenet Bar.in l.j.
in lectura ordinaria.C.de ſac.ſan.eccl.l. eam quam & in gl.j.C.
de bon.vacan.li.x.& Nic.de Matth.vt refert & ſequitur Io.And.
in addi.Spec.in ti.de inſtru.edi.§.nunc vero aliqua.ſuper verbo,
ſed pone quod eo teſtamento.& Anto. & Ioa. de Imo. & Raph.
Cuma.in l.qui filio.§.j.& Bar.in l.eam quã.& idẽ Bald. in auth.
hoc amplius. in ij. col.C. de fideic. niſi filius ſuus eſſet hæres in-
ſtitutus : quia tũc per exiſtentiã ſuitatis confirmat̃.l.generaliter.
§.ſed & ſi quis.ff. de fideic. liber. & ita dicit debere intelligi opi.
illorũ qui dicunt nõ eſſe neceſſariã aditionem . idem etiam tenet
Bal. in l.fi. in prin.s̃.de teſta. manu.& Fulg.in d.l.j.C.de ſacroſ.
eccl.ad allegata in contrariũ reſpondet plenè Sal. & Fulgo.& Io.
de Imo. in d. l. qui filio.quod breuitatis cã omitto, præſertim cũ
exiſtimẽ in teſtamento adeſſe clauſulã codicillarẽ quæ facit hanc
17 diſputationẽ ceſſare, vt dixi.s̃.in prima parte. ¶ † Vltima ratione
oſtendo excluſum eſſe. Nam eadem ſolennitas quæ ſufficit in fa-
ciendo legatum ad pias cauſas , ſufficit etiam in omittendo lega-
tum factum ad pias cauſas : vnde ſicut valet legatum factum co-
ram duobus teſtibus,ita ademptio eiuſdem legati fieri poteſt co-
ram duobus teſtibus , ita concludit dominus Card . in præalleg.
ca.relatũ.el.j.de teſtamen.& ſequitur ibi Io.de Imo.qui dicit qđ
talis ademptio operabitur,ꝙ etiam ipſo iure intelligatur reuoc a-
tum allegant.l.nihil tam naturale.ff. de reg.iu.& per ea quæ ha-
bentur in l.hæredes palam.§.ſi quid.ff.de teſtamen. cum ibi no.
ea enim quæ in actu conficiendo adhibentur, eadem in actu diſ-
ſoluendo:vt in auth.ſi filij.C.de repu. † Vnde in propoſito dicit 18
Bal.in l.fi.in vltima.col.C. de fideicom. ꝙ ſi ex forma ſtatuti le-
gatũ poteſt probari per duos teſtes, ita ademptio poterit proba-
ri.allegat no.in c.cũ proponeretur.ff.de le.ij. quia ſecundũ eum
contrariorũ eadem eſt diſciplina . l. in fundo. ff. de rei vend.l.&
ſi contra.ff.de vulg.& pupil. cũ in caſu noſtro quo ad legata reli-
cta hoſpitali in teſtamẽto,nõ eſſet neceſſaria præſentatio notæ te
ſtamenti ad regiſtrũ, ita quo ad eius legati ademptionẽ non fue-
rit neceſſaria.non dico quod valet legatũ relictum vxori in codi-
cillis regiſtro non præſentatis:quia legatũ factũ vxori valere non
poteſt propter ſtatutũ ꝙ tunc vendicat ſibi locũ in omiſſa præſen
tatione codicillorũ : ſed tamen ipſa ademptio prioris legati valet
dato quòd ꝯñs legatũ ſecundo loco non valeat l.& ſi transferam.
ff.de adimen.leg.l.planè.la.j. in prin.ff.de leg.j. ¶ Nec ob.l.ſi iu
re.ff.de leg.iij.quia ad hæc reſpondet ibi clare Bar. & Io.de Imo.
in l.ſi ita ſcriptũ. ff. de leg. j. Alia enim reſponſio dari poteſt quæ
colligit̃ ex no.per Bal.in l.illud in vlt.q.C.de ſac.ſan. eccl. iuxta.
l.cum in fundo.ff.de iniuſto teſtamento.& l.pater filio.ff.de hæ
redibus inſti. & iſtud vltimũ argumentũ mihi videtur per ſe effi-
caciſſimũ ad deciſionem huius conſultationis . ¶ Ex hoc funda-
mento patet quod licet vxor teſtatoris renunciet legato ſibi fa-
cto in codicillis,vel tranſigeret cũ dicto hoſpitali non poſſet præ
iudicare ſuccedentibus ab inteſtato : quia vt proximè dixi legatũ
non debetur ab hæredibus ſuccedentibus ab inteſtato : quia ipſi
contra mulierem poſſunt opponere ꝙ codicilli non fuerunt præ
ſentati regiſtro & ſic infringitur legatum vxoris , & firma mane-
bit ademptio legati hoſpitalis d . l . planè . ¶ Pro hoc facit etiam
quia vxor adita relegata excluderet hoſpitale ſi ageret cõtra eam
ſi ipſa poſſideret fundum & hoc authoritate ſtatuti ſub rubrica
quomodo & qualiter forenſibus , &c. vt in primo fundamento.
ſed hæredes ſuccedentes ab inteſtato excludunt ab eadem rele-
gata vxorem vigore ſtatuti dictantis , quod notæ vltimarum vo-
luntatum debent præſentari regiſtro : ergo multo fortius dicti
hæredes excludunt hoſpitale , ſi vincimus vincentem te , multo
fortius debemus vincere te . l . de acceſſionibus . ff. de diuer. &
temp.præſcri.& not.per Cyn.in auth.licet.C.de nat.lib.& præ-
ſertim cum ſi bene inſpiciatur , non poſſit allegari diuerſa ratio
propter quam non debeant ſuccedentes ab inteſtato excludere
hoſpitale : ſicut & ipſa vxor ſtante maximè primo fundamento
ſuperius relato . ¶ Præterea dato quòd hæredes ſuccedentes ab
inteſtato ius opponendi contra hoſpitale haberent etiam ex per-
ſona hæredis legatariæ poſſunt illo iure vti contra hoſpitale etiã
inuita muliere.l.poſt mortem.§.hi qui.& quòd no.ibi Iacob.de
Aren.& Bar.ff.de bono. poſ. cõtra tab.l.j.in fi.cũ ſeq.ff.de ope.
nou.nun.& no.Cy.& Bar.in l.petendę. C.de temporibus in in-
te.reſtit. ¶ Ex his ergo patet reſponſio ad omnia allegata in con-
trarium quoniam fateor quod ſtatutum de præſentandis inſtru-
mentis regiſtro non comprehendit teſtamentũ factum ad pias
cauſas,tamen per aliud ſtatutum & alia fundamenta ſuperius re-
citata de non iure hoſpitalis luculentiſſimè conſtat.

ADDITIO.

a ¶ Locus.ſupra.eo.conſi.ix.col.j.
b ¶ Quod ſic.Imo niſi vt dixi in conſue.pariſi.§.xcvj.gl.fi.
c ¶ Non adita idem Deci.l. ſi nemo ſubſit de reg.iu.& lapus al-
lega.xcj. dicit iſtud procedere de æquitate canonica & in pra-
ctica ſeruari ſed in practica ſeruat̃ indiſtinctè ꝙ omnia legata
debentur etiam hęreditate non adita quod eſt iuſtiſſimum, vt
dixi in conſue.pariſi.§. xciij. quamobrem non eſt curandũ de
diſtinctione quam facit Roma, conſil. ccccxxviij. in terminis
conſi.ccccxciij.in caſu.
d ¶ Auferri idem Alex.in duobus cõſi.ſeq.& j.li.7.ꝯſi.cxj.col.v.
iij.conſi.cxv.co.fi.in l.nolle.de acq. hæ.l. filiusf.§.diui.co.v.
de le.j.Deci.conſi.83.late.d.And.tira.in con.picto.§.j.gl.8.
num.42.
e ¶ Fallit Soci.conſil . xxxvj . conſil . xcvij . libro j . latè Andre.

Tiraque.

traque.in consu.prædicto.titu.retrac.§.j.gl.xiij.num.vij.Secun
dũ veram.Ang.repe.l.eam.quam.in fi.& ibi latè. Cor.& Ias.co.
x.C.de fidei.Ias.l.j.col.v.C.de sum.tri. & lec.ij.in fi.in l.hac cõ-
sultissima.§.ex imperfecto.co.iij.C. de testa. latè Imo. l. q filio.
§.seruus.de hæredi.insti.sed contrarium seruatur indistinctè.

EPITOME.

† Latè deducit statutis laicorum non ligari clericos.

CONSILIVM CCX.

PONderatis his omnib.quæ in superiori themate narran-
tur:& viso q̃ copiosè,elegãter,& subtiliter allegatum &
rectè cõclusum fuerit tam p excellentissimũ dñm primũ
a consultorẽ,q̃ p acutissimũ eius filiũ [a] nulli videret esse oportunę
additioni sed duntaxat subscriptioni locus: tñ ne incõsulto rem
ipsam aggredi videar,pauca quædã etiã ad cõfirmationẽ præmis-
1 sorũ subiungã.¶ † Et primò circa primũ dubiũ, quo quærit: vtrũ
Ant.& Vanutius in minoribus ordinib.cõstituti possint à credi-
torib.paternis cõueniri,nõ obstante repudiatione p eos facta cũ
nõ fuerit facta seruata forma statuti Lucani, & vis omnis cõsistit
in discutiendo an dictũ statutũ volẽs q nisi fcã sit repudiatio ser-
uata forma statuti intra sex mens intelligit esse hr̃s legitimus, &
tanq̃ hr̃s teneat.& habeat locũ in psona dictorũ An. & Vanutij,
qui tũc erãt in minorib.constituti q ñ repudiarũt.& veritas est q
dictũ statutũ nõ habet locũ in psonis eorũ hoc enim vltra copio-
se alleg.in dictis cõsilijs voluit Bal.in.c.cũ venissent.de eo q mit.
in pos.cã rei seruã.vbi dixit q ille tex.loquit in cõsuetudine pro-
miscua tã laicorũ, q̃ clericorũ:& ideo illa cõprehendit clericos:
sed statutũ factũ laicis tñ nõ arctabit clericos siue nõ faciat men-
tionẽ de eis expressam: quia tunc mẽs statuti interpretat fm ius,
vt decidit p plura Io. An.in c.fi.de immu.eccl.in vj.in nouella.&
Bald.in l.si quis sub cõditione.p illũ tex.ff.de condi.insti. & Bal.
in l.fi.§.cõputatione.in fi.C.de iure deli. licet Bal. in d. c. cũ ve-
nissent. ad hoc nihil allegat siue statutũ faciat expressam mentio
nẽ de clericis quia non põt eos ligare: quia nõ [illegible]
ne statuentiũ,id est laicorũ. c. clerici. de iu,c.si diligenti. de foro
2 cõpe.cum si.¶ † Ex quo infert Bal.in d.c.cũ venissent. q statutũ
de cõpromissis necessarijs nõ ligat clericos etiã in minoribus con
stitutos & sic vult Bald. q idẽ ius ad hoc videret de clericis consti
tutis in minoribus, put videat de alijs nec mirũ q forum in loco
b sortiri & legibus seu statutis illius subijci procedũt à pari [b] vt no.
per gl.& no.doc.in c.cũ clericis.de foro cõp. & Archi. in c. quæ
cõtra.in ver.peregrini.xij.dist.illud.in versi.more.& no.doc.in
l.j.C.de sum.trin.& fide cat.& In.& alij in rub.de consu.in Spe.
in ti.de cõsti.§.j.in ver.fi. & no.Io. calde. in disputatione sua inci
pi.statuto ciuitatis cauetur q ab actore,&c.& in alia distinct.in-
cip.clericus quidã Florentinus. ¶ Sed ita est qđ clericus constitu
tus in minoribus, tñ non sortitur forũ corã laicis magistratibus
vt probat in c.ij. & ibi ad hoc ponderãt tex. do.de fo.cõpe.& in
3 c.cũ nõ ab homine.de iudi.¶ † Ad idẽ adduco decisionem Bald.
in consi.centesimo.incip. Vanutius. vbi in quadã qõne agebat ꝯ
laicũ p clericũ ꝯ quẽ opposuit laicus exceptionẽ nõ seruatę solen
nitatis statutariæ in testõ cuius vigore agebat etiã agebat laicus
q qa quæstio erat inter coniũctos debebat fieri cõpromissum ex
forma statuti, cõsuluit qa talia statuta quæ nõ concernũt ordinẽ
procedendi in iudicio nõ cõprehendunt clericũ pp defectũ po-
testatis laicorũ statuentiũ & c.ecclesia sanctæ Mariæ de consti.c.
fi.de re.eccle.nõ alie. ¶ Confirmat per id quod no.Bal.in l.om-
ni nouatione.C.de sa.san.eccl.per illũ tex.& per alia ibi allegata
4 per eũ dixit † q si clericus agit contra laicũ corã põtate: aut cleri-
c cus in agendo se fundat [c] ex aliquo statuto laicorũ puta quia pe-
tit exeq instr̃m confessionatũ q non habet executionẽ paratam
nisi p statutũ & tunc possit sibi obijci præscriptio ex eodẽ statu-
to argu.l.si duobus.ff.de manumis.test.&l.caius.ff.de manumi.
Si aũt non sumit clericus adminiculũ ex statuto, sed ex iure cõi,
& ꝯ eũ opponit exceptio præscriptionis inductæ ex statuto po-
puli non obstat ei talis exceptio præscriptionis opponitur & or-
dinetur ad decisionẽ litis quia statutũ laicorum non poterit liga-
re hos clericos: per ea quæ habentur in c. ecclesia sanctæ Mariæ
quicquid secundũ eũ dixerit Bar.in l.cũctos populos.C.de sum.
trini.& fide catho. ergo q tale statutũ inducens præscriptionem
prout in casu nostro quòd statutũ vult q lapsus sex mensium ex-
cludat à facultate repudiandi hæreditatem paternã filius non de

bebat seruari cõtra clericũ,&c. & qñ causa ageret in curia pote-
statis quanto magis erat vbi cã ageret in curia ecclesiastica.prout
venit cã retractanda cõtra dictos clericos An.& Vanutiũ, qui nõ
5 possunt conueniri corã iudice laico,vt dixi s̃. † His consonat de-
cisio Bal.in l.j.in ver.vj.quæro nũquid clerici etiã. C. de contra.
emp. vbi concludit q vbi statutum requirit q de cõtractu soluat
certa gabella,& clericus vult vti dicto cõtractu,& opponit cõtra
clericũ q non soluit gabellam, si vult vti dicto contractu est di-
stinguendũ fm eum, quia aut clericus vult vti adminiculo statu-
ti disponentis sup contractu & non põt nisi obseruet statutũ.alle
gat.no.per Io. An.in c.j.de no. ope. nun. imo si statutũ dispone-
ret de summaria cognitione,vel alio modo procedẽdi vt de bene
ficio petendi compromissum fieri tale beneficiũ non cõpeteret
clericis non soluentibus: quia statutũ rei suæ id est beneficio suo
potest imponere legẽ quã vult fm eum: vt in l. in re mandata. C.
mand. ¶ Nec tale statutũ dr̃ esse contra libertatem ecclesiæ: quia
aliud est coercere,& aliud est sub certa lege alicuius præstationis
ad statuti commodũ inuitare.l. Titio centum.§.j.de cond.& de-
mon.& ita residet Bal. ¶ Cũ ergo in casu nostro se fundaret An-
to.& Vanutius in iure communi permittente filijs libere abstine
re ab hæreditate paterna beneficio iuris prætoris.l.si filius qui pa
tri.ff.de vul.& pup.& l.necessarijs.cum vulgaribus. ff. de acqui-
renda hæreditate . non teneretur seruare formam statuti circa di
ctam repudiationẽ seu dictã abstensionem , vt dicit Bal . & idem
etiam voluit ipse in l.& in legatis.C.ad l.fal. ¶ Ad idẽ fuit de mẽ-
6 te Bal.in auth.cassa. C. de sacrosan.ecc.† vbi vult quod ex forma
statuti laicorũ testamentũ debet insinuari intra sex menses: alias
nõ valet & clericus sit hæres institutus in testamento & clericus
nõ fecerit illud insinuare intra sex menses, quod tamen per hoc
non impedit adire hæreditatẽ ex testamento illo, & cũ hoc tran
sit ibi Ful.& Pet.de Anch.in repe.c.canonum statuta.de constit.
ante medium.in xj.quæstione. versi.iuxta prædicta occurrit de-
claratio plurium quæstionum super statutis laicorum. ¶ Et eadẽ
[illegible]one idem videretur si esset institutus laicus in testamento cle
rici, & verba statuti disponentis insinuationẽ non dirigentur in
hæredem sed in ipsum testamentum testatoris: vt quia diceret vl
tima voluntas alicuius testantis non valeat si non fuerit insinua-
ta,& c.quia testamentum clerici non subiacebit statuto vt voluit
Ant.de Bu.& Ioan.de Imo.in c. ecclesia sanctæ Mariæ.de consti
* tu.vbi sequentes Ioan.de lig. dicunt q communiter * damnan-
tur opiniones Bar.qui contrarium voluit. in d. l. cunctos popu-
los.in v. q. ¶ Et specialiter respondetur ad iura allegata per Bart.
quod loquuntur in consuetudine clericorum & laicorum.& spe
7 cialius respondetur ad c.cum causa.de re iud.quòd tex.† nõ pro-
bat nisi à contrario sensu . quod ar.non debet sumi quando est
prauus intellectus, & contra alia iura. in c.j. de ætate & qualita.
te.in vj.& in l.ij. C. de condi. inser. & isto casu resultaret prauus
intellectus quia esset contra text.in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ &
contra c.ecclesia.el.ij.secundum figuratũ casum glo.extra vt lite
pen.& contra.c.quod clericis.de foro compe. ¶ Item iura allega
ta per Bart.non dicunt q in foro ecclesiastico statuta vel consue-
tudines laicorum seruari debeant contra clericos, licet fortasse
posset esse quòd seruari deberent quando ageretur causa vt in cu
ria seculari per not.per.gloss. in d. c. quod clericis.vel decisio est
falsa : quia causa annullandi statuta laicorum surgit à potesta-
tis defectu: vt patet ibi in dicto . c . ecclesia sanctæ Mariæ . vnde
sicut expresse non possunt laici per statutum suum ligare cle-
8 ricos expresse, ita nec tacitè † cum tacitum & expressum à pa-
ri procedunt regulariter. l. cum quid. ff. si cer. pe. l. triticum. ff.
de ver.ob.& ita etiam tenet Sal.& Ful.in d. auth. cassa. & Ful. in
d.l.cunctos populos.in fi.& per hoc concludit Sal.in d.auth.cas
9 sa. † quod statutum disponens quòd non possit fieri testamentũ
absque præsentia parochiali . aliter non valet testamentum &
non habebit locum in testamento clerici quamuis illud statu-
tum videretur fuisse inductum ad falsitates & fraudes tollen-
das arg. l. hac consultissima. C. qui testa. facere pos. in l. iube-
mus. C. de test. ¶ Et illud etiam probatur in c. fin. de vita & ho.
cle.vbi secundum An.Bu.est melior tex. qui posset allegari con-
tra Bart.& text.in c.fi.de reb. eccl. non alie . & ibi not. Anto.de
Bu.& Ioan.de Imo. ¶ Et idem est de mente Bald.in d.l. cunctos
populos,in lectura in iiij.col.vbi reprehendit opinio. Barto. vbi
etiam subdit quod in statutis laicorum exclusiuis & odiosis, si

odiũ eſt irrationabile, nõ includunť clerici: quia ſub illa generali prouiſione non veniunt exempti. allegat. l. decurionibus. cũ ibi no. C. de ſilentiariis. li. xij. & tale ſtatutũ videtur ſatis rationabile ꝙ filius teneať ad debita patris. cuius hæreditatẽ non repudiauit intra ſex menſes. ſeruata illa ſolennitate ſatis vituperoſa & ignominioſa cõtra bonos mores, quod ſtatutũ diſponit ꝙ volens repudiare hæreditatẽ patris debet banniri publicè in ſingulis locis cõſuetis tribus diebus proclamari ꝙ talis vult repudiare hæreditatem patris, & ille qui vult repudiare debet ire cũ turbatore, & præſens eſſe qñ proclamatur, & debet repudiationem facere publicè & palam in cõſilio generali ſub diſtorio cõmunis. Et quod iſtud ſtatutũ ſit cõtra bonos mores, & ſic irrationabile, probatur
10 & per id quod no. Cy. in l. j. in v. quæſtio. C. qui bo. ce. poſ. † vbi dicit quod Romæ eſt ſtatutũ vel conſuetudo ꝙ volens cedere bonis debet aſcendere leonẽ marmoreũ qui eſt in pede ſcalarũ capitolij, & dicere, cedo bonis, & tale ſtatutũ vel conſuetudo talia vel ſimilia diſponens dr̃ eſſe cõtra bonos mores. ar. l. fina. C. qui bo. cede. poſ. ¶ Vnde dicit Bald. in rubr. C. res inter alios acta, ꝙ qñque ſtatutũ eſt tolerabile. ſed non laudabile: vt quãdo diſpo-
11 nit ꝙ vnus tenetur pro alio. ¶ † Plus etiam dicit Bal. in repet. d. l. cunctos populos. in xx. col. quod in actibus pendentibus à conſenſu duorũ, prout eſt contractus ſi ſtatutũ prohibet contrahi ſine præſentia presbyteri vel notarij tale ſtatutum non ligabit clericum volentem vti tali cõtractu in foro eccleſiaſtico per ea quæ habentur & notantur in ca. cum eſſes. & in ca. relatum. de teſta. Bene faciunt no. per Hoſt. in ſumma. de teſt. §. qualiter conficitur, ver. verum. quanto magis hoc procederet in actibus pendentibus à voluntate vnius & ille qui actum gerat ſit clericus vt in caſu noſtro. & certe qñ pendet actus à volũtate vnius, & cauſa agiť
* corã eccleſiaſtico iudice cõmunis eſt ſententia quòd * ſtatutum laicorum non debeat attendi contra clericũ, vt no. doc. in dictis
12 locis maxime. in d. c. eccleſia. & Sali. clarè. in d. aut. caſſa. ¶ † Roborantur prædicta quia quando per ſtatutum aufertur eccleſijs vel eccleſiaſticis perſonis nedum illud quod eſt eis conceſſum in priuilegium, ſed etiam illud quod eis competit de iure cõmuni: ſtatutum tale non valet & dr̃ eſſe contra eccleſiaſticam libertatem, vt probatur in c. cumana. de elec. & ibi per illum tex. ad hoc ponderat Anto. de Bu. & Ioan. de Imo. Et firmat Anto. de Bu. & Ioan. de Imo. & do. Abb. in præalle. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. vbi per hoc inducunt plura. ¶ Bene facit text. in c. fi. de immu. eccle. in vj. & idem tenet Ful. in d. auth. caſſa. Bene facit quod no. Bart. in d. l. fi. in ij. co. de pac. Vel ſaltem dato ꝙ non ſit contra libertatem eccleſiaſticam: & ſic non debeant caſſari de volumine ſtatutorum nec per hoc incidant ſtatuentes in pœnis de quibus in d. aut. caſſa & in c. nouerint. de ſent. excom. tamẽ non põt negari quod ſaltem in foro eccleſiaſtico non erant contra clericos ſeruanda, cum quo ad perſonas clericorum & quo ad illud forum, nullam habeant iuriſdictionem ſtatuentes & ſtatuta non ligent vltra iuriſdictionem. c. vt animarũ. de conſtit. in vj. c. à nobis. de ſen. excom. l. fi. ff. de iuriſdi. om. iud. & ibi doc. in d. l. cunctos po-
13 pulos, cum ibi no. ¶ † Accedat prædictis id qđ no. Pet. de Anch. in repe. c. ea quæ in fi. c. de re. iu. in vj. vbi ſequendo concluſionẽ Io. Cal. in diſpu. ſua incip. ſtatuto ciuitatis caueť, quod ſi ab actore. tenet quod ſi ſtatuto laicorũ cautum eſt quod ſolutio debiti probari nõ poſſit per teſtes: tñ non ligabitur clericus volens debitũ ꝓbare ꝑ teſtes, etiãſi cauſa tractareť in curia ſeculari per plures rõnes, quas cã breuitatis nõ refero. ¶ Ad id quod not. Do. de ſancto Gem. in c. fi. in prin. de offi. deleg. in vj. vbi ſecutus Lappũ in allegatione centeſima & ſequenti, concludit ꝙ ſtatuta laicorũ præceptiua vel arctatiua non ligant clericos, etiam ſi concernant eorũ fauorem. per d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. Si autem ſtatuta nõ eſſent præceptiua, vel arctatiua, ſed priuilegiata, vel conceſſiua immunitatis, & loquanť per nomina apta cõprehendere clericos & tũc cõprehendenť: per tex. in d. c. fi. cũ ibi not. per Io. An. & Lappũ & Ab. facit ꝙ no. Io. de Imo. in d. c. quod clericis. q̃ voluit ꝙ vbi ſtatutũ loquiť in pſona. nunq̃ cõprehendat clericũ & quo ad ſolennitatẽ requiſitã in actu: quia ſtatutũ loquens in pſonam prout facit ſtatutũ præmiſſum, non cõprehendit nõ ſubditum. l. j. ff. de tut. & cura. da. ab his. & no. doc. in l. cunctos populos. ¶ Nec habent obſtare quod quãdoque ſtatutũ laicorũ ligat clericum: vt late probat Ioan. An. in regula, ſine culpa. in mer. & Ioan. Cal. in d. diſpu. incip. ſtatuto. & Pet. de Anc. in d. regula ea quæ. in fi. & Ant. de But. & alij in d. c. qđ clericis. & Io. de Imo. in
14 l. ſtipulatio hoc mõ concepta. ff. de verb. obl. † quia qñ ius agendi ſeu obligatio oritur in facto, vel quaſi facto ſeu omiſſo clerici. tunc nõ habet locũ illa doctrina Io. And. in d. c. ſine culpa. volẽs ꝙ ſi ſtatutũ fuit factũ ante clericatũ liget clericũ: ſed ſatis eſt ꝙ tpe facti vel quaſi facti ſit effectus iam clericus, quia tunc ſtatutũ ſaltem præiudiciale clericũ nõ liget in caſibus in quibus dixi s̃. non ligare. Ita diſtinguit Anto. de But. in d. c. ꝙ clericis. circa antepe. & pen. col. & Io. Cal. in diſputa. dicta. & do. Ab. ſiculus in d. repeti. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. poſt mediũ. & tactũ fuit oportunè per dominos s̃. conſulentes. ¶ Sed ita eſt, ꝙ in propoſito ius agendi & obligatio contra dictos Antoniũ & Vanutiũ ſurgit ex aditione hæredi. paternæ, quæ reſultaret ex illa omiſſione repudiationis cum ſolennitate intra ſex menſes ſm formã ſtatuti: quæ quidem omiſſio poteſt appellari factũ. l. ſi mora. in verbo, nefacto. ff. ſol. ma. l. qui non facit. ff. de reg. iur. inſtit. de nu. §. ſi vero vxor. in verb. abſtinuerit. inſti. de verborũ obli. §. fi. in ver. quædam fieri not. gl. in l. ij. prin. ff. de verb. obl. l. quarta. & ibi no. ff. quæ in fraud. credit ergo ſatis eſt quod tempore quo lapſum eſt tempus dictorũ ſex menſiũ vel ſaltem tempore delatæ paternæ
15 hæreditatis dicti filij eſſent clerici. ¶ † Circa ſecundum dubium, quo quæritur an dictus Franciſcus qui eſt hæres patris, poſſit inuitis creditoribus repudiare hæreditatem maternam, non videtur eſſe dubium quod ſic per l. qui aũt. in prin. ff. quæ in frau. credi. cũ concor. ibi allegatis in gl. & not. per Bal. in l. maximũ vitiũ. in vj. col. ver. ſed pone frater etiam. de libe. præteri. & in l. vnica. circa vlti. col. C. de his qui ante aper. tabul. & ſimiliter non eſt in
16 ſiſtendum. ¶ † Circa tertium dubium quæritur an iuuari poſſit aliquo remedio contra creditores paternos: quia poteſt habere beneficiũ inuentarij, ſi intra tempus debitũ à die aditæ hæreditatis conficit inuentariũ, quia non tenebiť vltra vires hæreditarias iuxta. l. fina. poſt prin. cũ ibi no. & in §. & ſi præfatam. C. de iure delibe. & poſſit etiã ſi erat minor. xxv. annis tempore aditionis. & tunc non [illegible] elapſa tempora petendæ reſtitutionis in integrũ: & ſit læſus ex ipſa aditione poterit reſtitutionem in integrũ petere aduerſus aditionem ſeu immiſſionẽ hæreditatis. l. j. & ij. per totũ. C. ſi vt ſe ab hæreditate abſti. iuncta. l. fi. C. de temporibus in integ. reſtitu. pe. per prædicta eſt etiam rñſum quarto & vltimo quæſito dum quærebatur an poſito, quod repudiatio Anto. & Vanutij non valeat. vtrũ habeat aliquod remediũ aduerſus creditores paternos cũ poſſit aduerſus eos defendere hæreditatẽ maternã: & ſimiliter dato quod Franciſcus adiret hæreditatẽ maternã, poſſit illam defendere aduerſus creditores patris. cũ confectũ ſit inuentariũ vel confici poſſit ſaltẽ remedio reſtitutionis in integrũ ratione minoris: iuxta §. pupillus. in auth. de hær. & fal. clarũ eſt ꝙ ipſi nõ tenebunť creditorib. patris vltra vires hr̃ditatis pr̃næ. d. §. & ſi præfatã. & illud erit tutius remediũ, q̃ volenti remedia ſeparationis bonorũ: ꝙ hæredi conceditur qñ nunq̃ habuit licentiã & facultatẽ abſtinendi ab hæreditate, & inuentariũ nõ cõfecerit l. j. in fi. ff. de ſeparatione bonorũ. & declarat Bal. & Sal. in l. ij. de bo. aut. iud. poſſi. & Bal. in l. ij. de pactis.

ADDITIO.

a ¶ Filium. ſcilicet per do. Maria. Soci. & Bartho. Soci. eius filiũ vt Soci. filius citans hoc conſ. Alexandri. teſtatur in conſ. lvij. col. pe. in fi. lib. iij.

b ¶ A pari ſupra lib. j. conſi. xvj. & li. ij. conſi. cl. nu. iij. conſi. cclvij. nu. 15. infra cõſequen. inf. li. v. conſi. xlj. co. j. & li. vj. conſi. xix. Sal. l. j. col. ante. C. de ſum. tri. Dec. rep. c. ij. co. pe. de iudi. l. fi. in pe. co. de iuriſ. om. iud. cõſi. DCXXXIX. n. xj. Iaſ. conſi. lxxx. col. j. li. iij. Alb. Bru. conſi. xx. colu. j. Lu. Gozadi. conſil. xlix. nu. xiij.

c ¶ Fundat. s̃. conſi. præce. nu. xv.

EPITOME.

1 Quatenus ſtatutis laicorum ligentur clerici.

CONSILIVM CCXI.

Viſa facti narratione & ſtatutis de materia ceſſantiũ loquentibus & his quæ eleganter deducta ſunt p celeberrimũ dñm conſultorẽ. ¶ Puto verã eſſe cõcluſionẽ, ꝙ quãuis dictus Matthæus ex cauſa cõductionis poſt dictam alienationem tenuerit dicta bona quondam ſua, & poſtea ſibi locata per dictum dominum Pandulfum

ante cessionem d.Matthæi,postea secutam,non possit ex hoc ar-
gui & ꝓbari quod d.alienatio facta in dñm Pandulfum dicatur
inefficax,vel simulata possit infringi non obstante statuto,maxi-
1 mè posito sub rub.de vẽditionib.factis per cessantes.&c .¶†Nã
præsuppono ꝙ d.vẽditio de iure cõi non sit simulata,saltẽ atten-
to ꝙ d.Matthæus post d.conductionẽ rñdit dicto dño Pandul-
fo de fructib.seu mercede debita pro dictis bonis locatis.l.litib.
C.de agri. & censi.lib.xj.no.Bar.& alij. post eum expſſe in l.si-
cut.§.super uacuũ.ff.qui.mod.pig.vel hyp.sol.& l.post ꝯctũ.ff.
de dõ.& no.doc.maximè Io.de Imo.in c.illo vos.de pig. & Spe.
in tit.de don.§.j.ver.itẽ pone aliquis intendens. ¶Et multò mi-
nus censet̃ simulata de iure cõi illa alienatio & adiudicatio facta
d.Antonio creditori,ex eo ꝙ non põt dici quod d.Antonius pas-
sus fuerit d.Matthæum possidere & tenere: quia incontinenti fa
cta adiudicatione in d.Antonium,præfatus Antonius vendidit,
& in locum suum posuit do.Pandulfum clericũ prædictum, seu
alium pro eo recipientẽ,per quã venditionẽ factã alteri recipien
ti ꝓ clerico fuit acquisitũ ius & dñium clerica, ẽt ignoranti quia
in themate præsupponitur ita disponi gñaliter p statutum Florẽ
a tinum,qđ dẽt ẽt attendi in clerico quatenus est clericis fauora-
bile si specialiter de clericis mentionẽ non facit, nec statuit ꝑci-
piendo vel vetando aut prohibendo.c.dilecti.de foro cõp. & c.
cũ venissent.de eo qui mit.in pos.cau.rei serua. vt firmat Bal.in
l.cunctos populos.C.de summa trin.in x.co.in ver.Sed vlterius
quærit.& Ant.de But.in c.quæ in ecclesiarũ.de constitu.& in c.
qđ clericis.in pen.col.de foro cõpe. vbi refert ita ẽt ꝯsuluisse Io.
2 de Ligna.& ita tenere Lappum in allegatione.cvj. ¶†Vñ cõclu-
dunt ꝙ statutum disponens qđ extãtib.masculis fœmina nõ suc-
cedat,hẽt locum ẽt extante clerico:quia est ei fauorabile, sed se-
cus esset si de clericis d.statuta mentionem facerent, vt in c.eccle
sia S.Mariæ.de consti.& hæc cõclusio ẽt est de mente Io. Ant.in
c.fin.in prin.de offi.del.in vj.ibi hoc clarius firmat Dñicus de S.
Gemi.secutus Lappum allegatione centesima:& centesima pri-
ma:& subdit qđ si statuta laicorum essent præceptiua vel irrita-
tiua,dato qđ tenderent ad fauorem ecclesiarum vel clericorum
non cõprehenderent & ligarent eos vel eas,ita põt intelligi tex.
in d.c.eccl.S.Mariæ. ſm Lappum, hãc conclusionem approbat
d.Abb.sic.in d.c.eccle.S.Mariæ.de consti.Põt ẽt ſm eum laicus
* priuilegiare ecclesiam.c.nouit.de iu.& ita vr̃ esse cõis* opi.& p
ꝯñs dictũ statutum,quod non facit mentionem de clericis,& qđ
nõ est præceptiuum &c.cõprehendit quo ad fauorẽ ẽt clericos,
& sic etiã ignorantes,& sic acquirit̃ dñium Petro ꝓ eo clerico re
cipiente.Ergo non erat in cõsideratione patientia d.Antonij,da
to qđ passus fuisset:quia amplius non habebat Ant.ius in bonis
illis vñ ad eum non pertinebat pati nec ꝯdicere. & sua patientia
nihil operat̃.l.Titia cũ testõ.§.Lucius.cũ ibi no.ff.de leg.ij.l.Ca
ius.cum ibi no.ff.de pig.act.& sic ex doctrina doc.in d.§.super-
uacuum.& in d.l.post ꝯctum.cum si.non põt allegari præsum-
ptio simulationis.¶Præterea antequã d.Matthæus esset effectus
cessans,& sic antequã alienatio facta in Ant.posset dici simulata
ratificauit dñs Pandulfus,& sic in eũ per ratificationẽ fuit de iu-
re cõi oẽ ius translatum iuxta.l.si ergo.cum ibi no.ff.de neg.ge.
& plenè in l.qui mihi donatũ.ff.de don.¶Viso qđ de iure cõi nõ
resultat simulatio ex narratis,videamus an ex dispõe d.statuti re-
sultet simulatio,& dico quod attento proposito videretur dictũ
statutum auferre bona prædicta clerico,in quem facta est aliena
tio.ideo quia d.statutum non dẽt in effectu includere clericum:
3 quia †magis cõis* & magis vera conl'o est ꝙ statutum laicorum
* generaliter loquens,tendens ad priuilegium clerici nõ liget, nec
b afficit clericum:quia statutum gñale nõ extenditur ad non sub-
iectos.c.à nobis.el j.de sent.excõ.c. vt animarum.de consti.in
vj.C.quæ sit lon.consu.l.ij.& Hosti.in summa de consue. & Io.
An.de ope.no.nun.¶Idem vr̃ tenere Io.An.in c.fi.de immu.ec-
cle.lib.vj.in nouella.vbi cõcludit quod si statutum laicorum ꝓ-
hibet ne quis vendat vel donet rem immobilem alicui non exi-
stenti de iurisdictione statuentium & qui non subeũt onera, &
irritant venditionem & donationem & pœnam imponat ꝙ ta-
lia statuta non comprehendunt venditiones vel donationes fa-
ctas in ecclesiam:quia esset ꝯ libertatem ecclesiasticam.c.fin.de
reb.eccle.nõ alie.& d.c.quæ in ecclesiarum.qđ est illicitũ & ꝓ-
hibitum.c.nouerit.de senten.excõ.in auth.cassa.de sac.san.ec-
cle.& in gñali dispõne non comprehenditur illicitum.l.si ꝓcu-

rator.ff.de cond.inde.l.iij.§.si procurator.ff.ꝙ quisque iuris.c.
causam.de elec.c.si cõpromissarius.§.j.eo.ti.lib.vj.faciunt not.
in c.j.x.distin.maximè per Arch.& Hostien.in c.fina.de solut.
4 ¶†Præterea casus nr̃ vr̃ clarè decidi p Io.Cal.in sua disputatione
incip.statuto ciuitatis cauetur ꝙ si ab actore &c.in solutione vl-
timi dubij. vbi quærit,an si statutum disponat ꝙ per testes pro-
bari non possit solutio debiti liget clericũ volẽtem p testes proba
re solutionẽ debiti.& cõcludit ꝙ aut illud debitũ fuit ꝯctum an-
te clericatum tunc si statutum iniecerit vinculum ante clerica-
tum ligat sicut d.Ioan. Andre.in regula sine culpa. in mercura-
libus ad finem vbi voluit ꝙ si consuetudo quæ defert hæreditatẽ
primogenito ꝑiudicat ẽt clerico secundogenito. quia talis con-
suetudo scđo genitum ligauerat ante clericatũ.l.si post clericatũ
d.debitum fuit contractum,tunc tenet Io.Cal. ꝙ statutũ non li-
get clericũ:quia qñ agitur circa ea quæ respiciunt litis decisionẽ
sicut dicimus ꝙ attendendũ est ius loci ꝯctus, vel debiti vel rei su
per qua est qõ.l.si fundus.ff.de euic.l.j.in prin.ff.de vsur.l. anni
totum.C.de ædifi.priua.in auth.qua in prouincia.C. vbi de cri-
mi.agi.opor.& no.in l.j.C.quæ sit lon.consue.& l.j.C.de emã.
lib.& per doc.in l.j.C.de summa trini.& per Spe.in tit. de feriis.
§.j.ver. sed pone ita esse ſm Io.Cal.in dispu.attendi oportet qua
litatem personæ,cum de iure priuilegij personã tangẽtis agitur:
& ſm illud ius iudicari dẽt coram quocunque iudice agatur, fa-
cit ſm eum. c.j.de iureiũ.lib.vj.& de priuile.c.porro. ſm vnam
lect.¶Imo dicit quod ita ẽt dẽt in qõne ꝑmissa: qa ꝓbatio pro-
priè respicit personam quæ probationis onus hẽt subire, quod
ius super hoc sibi cõpetẽs seruari dẽt in quocunque foro litiget,
ita dicit quod põt intelligi.c.cum venisset.de eo qui mit. in pos-
ses.cau.rei seruan.c. constitutus.de resti.in integ. ¶Sed clericis
de iure cõpetit ius probandi per testẽ solutionẽ debiti : ergo ſm
tale ius dẽt iudicari licet in foro seculari in quo litigauit,sit statu-
tum contrarium, vt ibi latius per eum. ¶Ergo cum statutum de
quo in præsenti disputatione cõcernat modũ probationis simu-
lationis vel veritatis,& ꝯctus fuit celebratus ante clericatum dñi
Pandulfi,dẽt ei seruari ius cõe,nõ statutũ laicorum.& cum d.de-
cisione Io.Cal.transit per omnia Pet.de Anc.in repet.c.ea quæ.
in fi.de reg.iur.in vj.Io.de Imõ.in d.c.ecclesia S.Mariæ. de cõsti
tutio.¶Casum nr̃m ẽt decidit d.Abb.in c.quod clericis.de foro
cõp.& in rep.c.eccle.S.Mariæ.de const.circa vltimam chartam
5 volens†ꝙ vbi statutũ disponit quod si emptor non apprehende
ret possessionem intra annum & sic patiatur venditorem possi-
dere ꝯctus præsumatur simulatus,ꝙ tale statutum nec in foro se
culari:nec in foro ecclesiastico ligabit clericum qui neglexerit
apprehendere possessionem:quia nõ potest ligare nõ subditũ.l.
j.ff.de tut.& curat.da.ab his.¶Sed in proposito d.statutum red-
dit ꝯctum simulatum ex eo,quia ille ad quem d.res peruenit pas-
sus est tenere vel possidere d.alienationẽ qui postea effectus est
cessans,ergo non ligabit clericũ.& ibi rñdet ad ea quæ possent in
contrarium adduci.ibi etiam concludit quod statutum volẽs qđ
probatio mutui nõ possit fieri per testes,vel quod libri mercato-
rum faciant plenam fidem,nõ seruabitur ꝯ clericum ẽt in foro se
culari:per d.c.quod clericis.gñaliter intellectum,& per no.in c.
ij.de arb.in vj.ergo modus probandi simulationem inductus à
statuto laicorũ,non dẽt ligare clericum.& dum dicimus quod in
decisoriis dẽt attendi locus ꝯctus,vel delicti cõmissi : intelligitur
in foro cõtrahentis vel delinquentis:vt si clericus conueniat̃ co-
rã laico.c.si qs &c.si diligẽti.de fo.cõp.¶Similiter seruari debẽt
leges quæ seruandæ sunt in foro ecclesiastico. ista regulantur à
pari.s.forum sortiri:vt no.gl.& doct.in d.c.ꝙ clericis. & in viij.
distin.in c.quæ ꝯ.in ver.peregrini.& xij.dist.illa in ver.more.&
not.doct.in d.l.cunctos populos.& alij.& Inno.in rub.de con-
sue.& Spe.in tit.de consti.§.j.& not.Io. Cal.in dispu.prædicta.
6 ¶†Nec ob.id quod no.Bar.in d.l.cunctos populos.in v.q.C.de
sum.trin.vbi voluit ꝙ si statutum non auferat ea q̃ sunt concessa
ecclesiis vel clericis in priuilegium & gñaliter loquatur, sit hone
stum debebit seruari etiam quo ad ecclesiã vel clericos: per id qđ
habetur in c.cum venissent de eo qui mit.in pos.cau.rei ser.& in
ver.laudabilẽ à contrario sensu.& per c.cãm.de re iudi. quia rñ-
deo qđ in hac opi.Bar.errauit:vt dicit Ant.de But.& Io. de Imo.
& do.Abb.in d.c.ecclesia S.Mariæ.& referunt etiam qđ ꝯ illam
opin.Bar.tenuit Io.de Lig.quia cã annullandi statutum quo ad
clericos,vr̃ surgere à defectu ptãtis,vt habetur in d.c.ecclesia S.

Mariæ vñ fm eos sicut expresse non possunt statuentes laici liga-
re & afficere clericos, ita & gñaliter vel tacitè disponendo, quia
tacitum & expressum æquiparant.l.cũ qd.ff.si cer.pet.l.triticũ.
7 ff.de ver.ob.¶†Item qa si nõ valet statutum laicorũ qñ sit ꝯ cõ-
cessa in priuilegiũ clericis: vt fatet Bal.multò fortius nõ dẽt vale-
re statutũ ꝯ ea quæ cõpetunt clericis iure cõi, & nõ in priuilegiũ,
cum fortius sit illud qđ cõpetit iure cõi: quã id qđ cõpetit ex pri-
uilegio.l.eius militis.§.militia missus.ff.de testa.mili.& §.quia
verosimile.in auth.de non alie.& qđ dicatur ꝯ libertatem eccle-
siasticam illud qđ sit ꝯ ea quæ iure cõi cõpetunt ecclesiis vel ec-
clesiasticis personis, dico probari per tex.in c.cũ terra.de electi.
& ibi ad hoc illum tex.ponderat An.de But.& Io.de Imol. ita ẽt
tenet Sal.in auth.cassa.de sacrosan.eccl.in v.col.in ver.tũc quæ-
ro de statutis quæ sunt &c.vbi rñdit ad d.opi.positam per Bart.
in præalleg.l.cunctos populos.& dicit veriorem esse opi.Ioã.de
Lig.in c.ecclesia S.Mariæ extra.vt lite pend.vbi statutum erat ge-
nerale, & bona ratione inductum: & tñ non ligat monasterium:
vt ibi colligitur ex positione casus quem facit gl. ¶Pro hoc addu
cit rationem positam in c.ecclesia S.Mariæ, de consti.quæ rõ ma
gis dẽt fm eum attendi, quã dictum.l.non possunt.ff.de leg. &
l.illud ad leg.Aquil.& l.adigere.§.quãuis.ff.de iure pat. ¶Hoc
etiam est de mẽte Bal.in d.l.cunctos populos: in x.col. & voluit
clarè Bal.in l.omni nouatione.C.de sacrosan.eccle.qñ cã tracta
retur in foro seculari: vt ibi per eum.Idem tenet Ful.clarius in d.
l.cunctos populos.vbi dicit qđ verior est opi.Cy.in d.l.ij.C.quę
sit lon.consuetu.& Host.in d.tit.de consue.quã opi.Bar.in præ-
alleg.l.cunctos populos.alle.c.quæ in ecclesiarũ.& c.ecclesia S.
Mariæ de constit.¶Et rñdet ad iura allegata per Bar.qđ qñ cleri-
cus ageret ecõtra.& sic in foro seculari tunc seruanda essent sta-
tuta laicorum, ẽt ꝯ clericos.Sed quod ecõtra in foro ecclesiasti-
co habeant locũ statuta laicorũ: hoc nõ dicũt iura allegata ꝑ Bar.
& rñdet etiã ad tex.in d.c.cum cã: de re iudi. quod ibi erat con-
suetudo generalis.& sic tam clericorum quã laicorũ.& ita ẽt di-
cit Ant.de But.in d.c.eccl.S.Mariæ posse rñderi ad iura allegata
per Barth.vel fm Io.de Imo.ibi tex.in d.c.cum cã.non probat ni
si per argumentũ à ꝯrio sensu: qđ argumentum sũmi non dẽt vbi
resultaret intellectus iuri ꝯrius: vt no.in c.j.de ætate & quali.in
vj.& in l.ij.C.de cond.inser.¶Nõ obst.ẽt tex.in d.auth.cassa.&
in d.c.nouerit.vbi videntur solũ reprobari statuta, quæ sint ꝯ li-
bertatem ecclesiæ.ergo alia non videntur reprobari: quia rñdet
Fulg.in d.l.cunctos populos.quod in dictis iuribus bñ dr ꝙ sta-
tuta laicorũ quæ sunt ꝯ libertatẽ ecclesiæ, delenda sunt de capitu
lariis: & sic resultat bene à ꝯrio sensu ꝙ alia statuta laicorum quæ
non sunt ꝯ libertatem ecclesiasticam non sunt delenda à capitu-
laribus.Sed vtrum valeant vel nõ, hoc ibi non cõcluditur. qm ip
semet Fulg.in d.auth.cassa.tenet ꝙ cassanda sunt statuta quæ de
rogant his q̃ iure cõi competunt ecclesiis vel ecclesiasticis perso-
nis.aut cõtra ecclesiasticã libertatẽ: per l.j.§.quæ onerandæ.ff.
quarũ rerũ actio nõ datur.& ꝑ d.l.eius militis.§.militia missus.
¶Et dicit qđ ad hoc non obstant no.ꝑ Inn.in d.c.nouerint.vbi
vr̃ velle quod & statuta quæ auferrẽt ecclesiis ea quæ erãt eis cõ-
cessa in priuilegiũ, dñr esse ꝯ ecclesiasticã libertatẽ: quia Inn. po-
8 suit illud, de quo erat magis dubium.† quia facilius tollit quod
cõpetit ex priuilegio & iure speciali, q̃ illud qđ cõpetit iure cõi.
¶Contra d.opi.Bar.est ẽt tex.in c.fi.& ibi ponderat Ant.de Bu.
de vita & hone.clerico.vbi statuta laicorum simpliciter prolata
non ligãt clericos, & ẽt si se intromittant in negotiis secularib.an
tequam sint ter moniti, vt ibi: & dicit do.An.de Bu.ꝙ ille est me
lior tex.qui possit allegari ꝯ Bar.¶Idem ẽt voluit Bal.in c.venis-
sent.Vnde ibi concludit quod statutum laicorum arctans ad cõ-
promittendum, non ligabit clericos etiã si tales clerici essent in
minoribus constituti.facit.c.ij.cum ibi no.per doct.de foro cõ-
pe.¶Idem repetit Bal.in consi.incip.Venutius &c.ad hoc etiam
tex.in c.tua nuper.& ibi ponderat Anto.de Butr.de deci. ¶Nec
etiam ob.si diceretur ꝙ attento ꝙ dictũ statutũ fuit anteq̃ dictus
do.Pandulfus esset clericus, videtur iniecisse vinculũ ante cleri-
catum, meritò ligare dẽt dictum dñm Pandulfum, sicut vr̃ velle
Io.And.in d.regula, sine culpa.in mercurialibus, in fine & sequi-
tur hoc Ant.de Bu.in.d.c.ecclesia S.Mariæ de const.quia ad hoc
patet responsio ex his quæ dixi referendo decisionem Io. cal.in
9 d.disputatio.†quia ex hoc ꝙ contractus, de quo agitur, fuit cele-
bratus post clericatum nõ dicitur statutum iniecisse vinculũ an-
te clericatũ.& ita ẽt est expssum de mente do. Ant.de But.in d.
c.qđ clericis.¶Nam ius primogenituræ, de quo loquitur Ioã.in
d.c.sine culpa.etiã viuente pr̃e producit effectum: vt no.vij.q.j.
ꝙ periculosum.nõ mirum si in casu illo põt dici ꝙ procedit d.Io.
An.qa ante clericatũ secundo geniti ius primogenituræ erat ra-
dicatũ & acquisitũ primo, aliàs secus: vt est ẽt de mente Sali.in d.
auth.cassa.in penul.col.ibi, dum dicit ex his infert ad statuta cau
sarum merita concernentia quibus cauetur, quod filiis masculis
extãtibus fœminæ non succedãt patri ab intestato, vt statutum
illud nõ vẽdicet sibi locũ si tpe mortis patris filia concurrens cũ
masculo sit monacha.ecce ꝙ Saly. vult ꝙ sufficit ipsam esse mo-
nachã tp̃e quo acquiritur ius: & licet tale statutum esset factum
ante clericatum, tñ non ligabit, & idẽ consuluit Pet.de Anch.in
consi.incip.In Chr̃i nomine amen.in paucis verbis tacitum est.
& ita etiã vult Bal. in magna repetitione.l. cunctos populos.in
xxiiij.col.ver.nec videmus qñ statutum vetat per viã exclusio-
nis: vt doc.maximè Dñicus de S.Gemi.in c.j.de exc.in vj. ¶Nec
etiã ob.prædictis si diceretur quod qñ factũ, de quo agitur, hẽt
originem à facto clerici: tunc ẽt in decisoriis seruari debeat statu
tum laicorum, si cã agat in foro seculari: vt voluit Ant. de Bu.in
d.c.ecclesia S.Mariæ.de const.argu.l.si fundus.de euict.& qa si
clericus ꝯhendo in loco sortitur forum in eo loco.c.dilecti.& c.
fi.de foro compe.sic videatur ꝙ subiiciatur statutis illius loci: qa
ad hoc respondeo quod vbi cã tractaretur in foro ecclesiastico,
prout venit tractanda cã ista mouenda ꝯ clericum possidentem.
c.si quis ꝯ clericum.de foro cõpe.nõ procedit d.An.de But.Pos-
sidebat.n.per d.Matthæum cõductorem, & soluentem pensio-
nem.l.qui vniuersas.§.per colloquiũ.cũ ibi no.ff.de acqui.pos.
l.litibus.C.de agri.& censi.lib.xj.¶Secundò respondeo ꝙ illud
d.Ant.de But.nõ tenetur: vt ꝑ Io.de Imo.in d.c.eccle.S.Mariæ.
quia si esset verũ, sequeretur ꝙ si statutũ laicorum disponeret ꝙ
contractus nõ posset probari, nisi per quatuor testes, & clericus
in tali loco ꝯxit cũ laico, & postea agit in foro seculari ꝯ laicum
[illegible] nisi probaret ꝯctum per quatuor testes ꝯ no.
per Io.cal.in d.disputatione cũ suis concor. Et rñdet Io.de Imo.
in d.l.si fundus.ꝙ bene sortitur forum in loco ꝯctus: vt in illo lo
co possit cõueniri vel agere.c.dilecti.de foro compet.¶Sed hoc
non sequitur ꝙ cã debeat decidi fm statuta laicorum: vt conclu-
dit Io.Cal.in disp.præalleg.cũ concord.¶Præterea ẽt in casu qñ
factum ex quo agitur oritur à facto clerici, scilicet facti per Ant.
& Matthæum: quia statutum vult ꝙ alienatio facta per ipsum q
postea cessat, præsumatur simulata, si inueniatur possedisse post
alienationem: sed ita est ꝙ dictus cessans non alienauit in d.dñm
Pandulfum clericum: sed in Antonium non clericum: quia in-
continenti non alienauit in clericũ & tempore alienationis fa-
ctæ per Antonium in clericum acquisitio seu titulus Antonij nõ
erat simul actus: quia nondum erat Mattheus factus cessans.¶Et
si diceremus quod secuta cessatione fingitur alienationem fa-
ctam in Antonium fuisse simulatam, istud esset auferre ius cleri-
ci: iuxta tex.c.quãuis.de rescr.in vj.& melius not.in l.Gal.§.qđ
si tm̃.ff.de lib.& posth.quod quidem non põt fieri per statutum
10 laicorum directè nec indirectè.¶†Ad hoc bene facit quod not.
Pet.de Anch.in rep.c.canonum statuta.de const.in xj.q.princi-
pali.in ver.ego quæro in qõne in qua cõsului &c. ibi dixit quod
accedit quæstio ꝙ archieps Spoletanus habebat extra ciuitatem
aliqua molendina ex largitione regis Vngariæ: & commune spo-
leti habebat etiam alia molendina extra dictam ciuitatem, om-
nes spoletani poterant ire quo volebant ad molendina, vel ad a-
lia, & soluebant certam mensuram ad molendinum: cõe Spoleti
statuit ꝙ omnes ciues qui causa molendi irent extra ciuitatem te
nerentur soluere in ingressu portæ mensuram de qua supra. &
ꝙ volentes accedere ad molendina dicti cõis nõ tenerentur sol-
uere in ingressu portæ de qua vadũt.omnes ibant ad molendina
cõis, vbi aliquam mensuram soluere non tenentur: & non ibant
ad molendinum archiepi archieps dicit statutum non valere in-
quantũ sibi præiudicat: & vr̃ ꝙ valeret, quia arctat suos subditos
in suo territorio: arg.l.fi.ff.de decr.ab or.fa. cuilibet est licitũ cir
ca rem suam conditionem meliorem cum alterius detrimento.
l.Proculus.ff.de dã.infe.tñ ipse ꝯrium decidit referens ita cõsu-
luisse: qa licet verba statuti dirigant ad subditos, tñ ex eo grauat
11 archiepiscopus. ¶†Vnde non est curandũ cum quo quis loqua-
tur: sed in quem intentio dirigatur.l. cum pater.§. donationis.ff.
de

de leg.ij. multoties.n.cōtingit ꝙ in dispōne vnum exprimit᷑, ad aliud verò effectus dirigit᷑: & hoc dēt cōsiderari.l.iij.§.nunc de effectu.& l.si qs reū.§.j.de lib.le.& l.cū dotē.ff.ad l.Fal.¶ Vn̄ d. statutū gn̄ale debuit intelligi de euntib.ad alia molēdina, q̄ cōis Spoleti dūmodo essent molēdina laicorū.s. ꝙ illi teneantur soluere, vt ibi plenius p eū.& idē tenet do.Abb.in repe.d.c.eccl'a S. Mariæ.& Pe.de Anc.in ꝯs.xiij.qđ incipit, In Dei nomine am̄.sup dubio trāsmisso.& ita ꝯsuluit tūc totū collegiū iuris ciui.Bonon̄. vt apparet in d.cōsi.Pe.de Anc.& ponit ēt in consi.cxlv.qđ inci. In Dei nomine am̄ optimis rōnibus,& in simili no.Alb.de Ros. in ij.parte statutorū.q.ij.ꝙ stantib.p̄dictis.nō pōt adduci & fundari ex p̄missis allegata simulatio.vbi cā hæc agitet᷑ in foro ecclesiastico.ad qđ curandū suadeo pręfato dn̄o Pandulfo, vt pro viri. laboret ꝙ in eo foro cā eius securius procedet per no.maximè in præalleg.c.quod clericis.cum concordantiis.

ADDITIO.

a ¶Clerico.Latè de hoc And.Tiraq.in ꝯsu.picto.titu.retra.§.j. gl.iij.nu.2.cum seq.Cor.consi.cxiiij.lib.ij.Soc.consi.ccxcij. lib.ij.dixi decisiuè in proœmi.consu.Pari.gl.v.

b ¶Laicorū.Ant.But.consi.xl.Phi.Fran.c.fi.de immu.eccl.in vj.Cur.Senio.consi.lxij.in fi.cōs.lxxij.in fi.Soc.cōsi.xiiij. ꝯs. lxxj.lib.4.Frāc.Rip.trac.de pest.fo.99.& rn̄.ij.li.j.de legib.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in actione iniuriarum debet esse specificus.*
2 *Agere non potest qui ex parte sua non impleuit.*
3 *Testis dicens audiuisse publicè dici, non probat famam.*
4 *Causa omnis colorata excusat à dolo.*
5 *Probatio, quòd scriptura sit de manu talis, est periculosa.*
6 *Renunciare sponsalibus est liberum ex causa probabili.*

CONSILIVM CCXII.

Visis & discussis scripturis mihi exhibitis in cā & lite vertē te inter Fortitolū de Albergatis,& dn̄am Geneuerā eius filiam ex parte vna agentes & Leonellum de forano ex alia se defendentem: vr̄ mihi nullo modo sequi posse cōdemna-
1 toriā sentētiā, sed absolutoriam ex infrascriptis. ¶ † Et primò, qa in libello actionis iniuriarū: de quo in themate pro parte dictorum agentium requirit᷑ inter cætera specificatio mensis, anni, loci illatæ iniuriæ, cū demonstratione cōfinium ipsius loci. prout requirit᷑ in criminalib.iuxta.l.libellorum cum ibi no. maximè p Bar.ff.de accusa.iuncta.l.forma.in prin.de cēsi. hoc probat᷑ per tex.in c.tuæ.de ꝓc.& ibi.doct.per l.prętor edixit.in prin.& ibi hoc firmat Ray.Bar.& Ang.ff.de iniu.& p l.item exigit.ff.de dolo.cum gl.& hoc tenet ibi Bal,& no.Bar.in l.& an eandem.§.actione.ff.de excep.rei iudi.circa iij.col.& in l.per procuratorē. ff.de obsequiis p̄stan.& in l.viro atque vxore.ff.sol.mat.& in l.j. §.interdictum.in iij.co.ff.vti possidetis.& in l.inde Neratius.ff. ad l.Aquil.& no.Bar.in l.si ex dolo.§.in hac actione.de iniuriis. saltem quia cōdemnato in actione iniuriarum infamat.l.pen.ff. de his qui no.infa.& in l.iniuriarum.ff.ex quib. cau.infa. irrog.
* Et est de mente Spe.in ti.de iniu.in prin.& ita se hēt magis* cōis opi.à qua in iudicando non est recedendum: vt habetur in locis vulgaribus.¶ Sed in proposito nr̄o libellus non hēt omnia ista requisita, quia in libello dum narratur locus commissæ iniuriæ: nō fit mentio nisi de ciuitate Bononien. Sed vltra ciuitatem dēt apponi locus particularis: vt in l.libellorum.in prin.Et ponit Spec. in tit.de iniuriis: ergo &c. ¶ Secundò moueor, quia non fuit, vt debuit, in libello expressum tp̄s illatæ iniuriæ.s.mensis Maij anni millesimi quadringentesimi sexagesimi quarti: in quo tpe narratur quod Leonellus in ciuitate Bononiæ contraxit matrimonium per verba de præsenti cum vna muliere Bononiēsi: & istud copula confirmauit animo iniuriandi p̄dictos agentes: nec etiam dato quod istud tp̄s fuerit positum in libello, inuenio probatum quòd Leonellus prædictum m̄rimonium ꝯxerit, & cōfirmauerit de dicto mense Maij.ergo si hoc tp̄s deductum quod certum esse dēt.d.l.libellorum.& d.l.prætor.non est probatum per testes, non est possibile agentem obtinere.l. denunciasse.§. quid tn̄.cum ibi no.per Bar.ff.de adulter.l.prætor.§.docere.ff. vi bo no.rap.& l.habebat.ff.de instito.& patet ex not.per Bart.in l.is qui reus. circa ante p.col. ff.de publ.iudi.& hoc nō habet dubiū est verum ꝙ mihi non sunt exhibitæ positiones agentiū cum rn̄sionibus rei conuenti. sed verbo fertur, in prædictis rn̄sionibus confitetur. ¶ Tertiò moueor. quia vt apparet in rn̄sionibus factis per aduersariū positionibus Leonelli Fortitolus promiserat tpe sponsaliū dare Leonello in festo paschatis resurrectionis anni millesimi sexagesimiquarti libras ducentas pro parte dotis dictæ Geneuerę vsque ad festum paschatis pentecostes.habitando etiā in ciuitate Mutinæ tpe dicti festi paschatis resurrectionis & non probat᷑ ꝙ Fortitolus soluerit dictas libras ducentas tpe debito prout in veritate non soluit & ipsi Fortitolo incumberet onus probandi se soluisse.l.j.C.de proba.& no.gl.& doc.in l.ij. C.de iure emph. & Bart. in l. in illa stipulatione si calendis.ff.de verb. ob. ergo nō fuerunt seruata ꝓmissa posito ꝙ appareret de sponsalibus cum patre Geneueræ contractis nō possunt dicti agentes
2 conqueri. ¶ † Nam nunq̄ pōt quis mihi imputare & sibi promissa non seruari qn̄ ipse prius non seruauit.l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati.l.cū proponas.la.ij. C.de pactis.& hæc regula militat in omni contractu etiā nominato vt no.Bal.in l.in ciuile.C. de rei ven.& probatur in l.si ita quis.§.seia.ff.de ver.ob.& in l.
3 si cōueniat.ff.pro socio.¶ † Et dicit expressè Bal.in c.j.qualiter dn̄s proprietate priuet᷑.in vsibus feudorum: ꝙ ista est natura pœnarum siue legalium, siue conuentionaliū quòd nisi petens pœnam probet ex parte sua impleuisse contractū repellit᷑ à petitione pœnæ quia liquida debet esse causa vt pœna petat᷑.allegat.d.l. quæro.§.inter locatorē.& ꝙ no.in l.si nō fuit.ff.de iureiu.¶ Sed dictus Fortitolus nō probat se obseruasse promissa.i.partem dotis soluisse in festo paschatis resurrectionis portando eam ad domum dicti Leonelli, iuxta.l.item illa.cum ibi not.ff.de constit. pec.& l.magnā.C.de cōtrahen.& cōmit.stipu.ergo nō pōt ipse agere ad pœnā nec alius qui ageret ex cōtractu & promissione celebrata cū Fortitolo: quia ex qua persona quis lucrū sentit eius factum præstare debet.l.ex qua persona.cū si.ff.de reg.iur.¶ † Et agendo actione iniuriarū ad quingentos ducatos, quos agentes dicuntur potius velle perdere quàm pati talem iniuriā dr̄ agi ad vindictā & pœnā, non aūt actione rei persecutoria l.cum emancipati.§.emancipatus.& ibi no.ff.de colla.bon.l.prætor edicit.§. j.cum ibi not.per Bart.ff.de iureiur.l.pro hære.§.fin.& ibi not. doc.maximè Ioa.de Imo.ff.de acq.hære.& not.Bar.in l.j.C.qn̄ ciuilis actio præiud.crim.¶ Non ob. adhuc si diceret᷑ Fortitolū non soluisse in festo paschali: quia sibi innotuit ꝙ Leonellus desponsauerat aliā: quia rn̄deo ꝙ hoc dici non potest nec est illud probatum: nam Damianus testis productus super hoc pro parte Fortitoli dicit ꝙ sponsalia contracta Mutinæ cū Fortitolo fuerūt cōtracta de mense Martij. Mccccl xiiij. & ꝙ inde ad vnū mensem vel duos superuenit rumor ꝙ Leonellus in ciuitate Bonon̄. promiserat aliā vxorē ducere.vnde dies paschalis,& sic terminus solutionis superuenit anteq̄ ille rumor.¶ Ad hoc etiam probandū fuit Benedictus de Beliardis qui etiam non probat: quia deponit quod in quadragesimali tpe cōtracta erāt spōsalia cum Fortitolo Mutinæ, & ꝙ postea ante completū vnū mensem audiuit publicè dici ꝙ Leonellus deflorauerat vnā mulierē Bono. quā pollicitus fuit ducere in vxorē & sic nō probat ꝙ ante diem primū Aprilis publicè audiuerit dici de dicta promissione facta per Leonellū
5 illi mulieri Bono.¶ † Prædictus testis dicit quod audiuit publicè dici & per hoc non dr̄ probari famā quia poterat audire vnū tm̄ hoc publicè dicentem: vt declarat Bar.in l.de minore.§.si plurimū.ff.de quæst.& in l.ij.§.eius,ff.de test.& Bald.in add.Spec.in tit.de sen.in xxiij.col.& Ang.in l.iij.ff.ad mac.& Ioan.de Im.in l.hæredes palam.in prin.ff.de testa.vbi dicit quod ista est com-
* munis * opi.& sic si non probat famam non erit dicto vnius credendum.l.iij.§.& si sic nō accepit.ff.de in rem verso.l.j.§.j.cū ibi no.ff.de eo per quem factum erit.l.decurionum.C.de pœni. & etiam dictus alius testis, s.Damianus nō probat sufficienter famam fm̄ tradita per Bar.in d.l.de minore.cum concor.¶ Et etiā super hoc inductus dominus Gaspar de fontana nepos dicti Fortitoli vel eius vxoris qui deponit de mense Maij anni millesimi quadringentesimi sexagesimiquarti seu post superuenit rumor & fama de secunda desponsatione facta per Leonellū, & sic non deponit quòd ante festum paschatis superuenerit, nec aliquos testes hincinde productos reperio probantes concludenter quod ante dictum festum paschatis Leonellus discesserit à sponsalibus vt di-

vt dr̃ cōtractis cum Fortitolo,& ipſemet Fortitolus & Geneuera
fatent̃,rñdendo poſitionib. & ſic dici non pōt qđ aliqua ꝓbabi-
lis cā excuſauerit d.Fortitolũ quominus debuiſſet in feſto paſcha
tis ſoluere. ¶ Non ob.etiã id qđ deponit Andreas de la Manzola,
qui vr̃ deponere qđ Leonellus ſibi dixit qđ promiſerat & dede-
rat fidē vni Bonoñ.de accipiendo eam in vxorē q̃a ſibi infereban
tur maximæ minę ex parte attinentiũ illius mulieris,& vitæ amiſ
ſionis & bonorũ: ob qđ neceſſe erat ipſi Leonello deſerere d.Ge
neuerã: quia ad hoc rñdeo qđ iſte teſtis eſt in dicto ſuo vnicus &
ſingularis,& ſic non probat,c.licet cãm.de prob.c.bonæ el.j.de
elec.l.iureiu.C.de teſti.¶ Itē dato quod Leonellus promiſiſſet il
li mulieri Bononienſi ducere eã in vxorē, & ſic per verba de futu
ro:tñ poterat ꝯhere matrimoniũ per verba de pñti cũ alia, & va-
luiſſet matrimoniũ.c.ſicut ex literis.cũ ſi.de ſponſa. ¶ Itē iſte te-
ſtis deponit qđ Leonellus dicebat quod ꝓp illas minas neceſſe
habet deſerere Geneuerã:ergo apparet ꝙ non tm̃ animo & affe-
ctu iniuriãdi deſeruit eã, & actio iniuriarũ non naſcit̃ niſi inter-
uenerit animus & affectus iniuriãdi.l.illud.ff.de iniurijs.& in l.ſi
nō cõuicij.& ibi no.Cy.in pri.C.eo.ti. ¶ Accedit ad cōfirmatio
6 nē prædictorũ, † q̃a omnis colorata cã etiã nō legitima excuſat à
dolo.l.igit̃.§.pōt.ff.de lib.cau.leg.j.in fi.cum gl. ff.de abigeis.l.
plagij.cũ gl.C.ad l.Flau.de plagiarijs. Animus aũt iniuriandi re-
quirit̃ ad hoc vt quis teneat̃ actione iniuriarũ,vt dixi, & nō vr̃ du
biũ ꝙ præſumi dēt ꝙ potius dicta cã, ſ. qđ Fortitolus nō ſeruaue-
rit ꝓmiſſa fuerit illa quæ induxerit Leonellũ ad deſerendã Gene-
uerã quã animus aut propoſitũ iniuriãdi. facit. l. merito. ff. pro
ſoc.& l.ſi præſes.& l.interpretatione.ff.de pœnis. & qđ no.in l.
hoc enim in prin.ff.de ſuſpec.tu. ¶ Et ꝑ prædicta etiã non ob.qđ
d.Andreas & Lanfrancus deponant qđ quædã ſcripturella pro-
ducta,vt dr̃,erat de manu Leonelli ſupradicti.Primò quia vt ver-
bo fert̃,in dicta ſcripturella nō eſt nominatus Leonellus tanq̃ il-
le qui ꝓmiſerat aliquã deſponſare anteq̃ ſponſalia cōtraheret cũ
Fortitolo. & dato quod promiſiſſet tñ poterat deſpōſare per ver
7 ba de præſenti Geneuerã,& valuiſſet matrimoniũ. † Prætereà di
cta probatio dictorũ teſtiũ abſque vlla cōparatiōne literarũ,non
ſufficit ad probandũ illã ſchedulã manu Leonelli: quia talis pro-
batio quod ſcriptura ſit de manu talis, eſt periculoſa. in auth. de
fide inſtr.per totũ & ita no.Bar. in auth.& ſi cōtractus.per illum
tex.C.de fide inſtr.cũ ibi no.& Bar.in l.ſcripturas.in prin.C.qui
potio.in pig.hab.& Bal.in auth.nouo iure.in x.col.C.ſi cer.pe.
8 ¶ † Quartò moueor quia à ſponſalib. cōtractis per verba de fu-
turo, pōt quis licitè diſcedere ſi probabilis cã ſubeſt.c. ex literis.
de ſponſa.& cã probabilis cōmittit̃ arbitrio iudicãtis. vnde ſi ſpe
ratur ꝓp matrimoniũ contrahendũ debere ſequi homicidiũ, vel
guerrã,licitũ promittenti eſt deijcere ſponſalia.Sed ita eſt ꝙ pro
batũ eſt ꝑ plures teſtes,& maximè per Io.Baptiſtã,& per Io.de le
natis conteſtes,qđ Leonellus à d. Io.Baptiſta nomine ſuo & alio
rum attinentiũ valde fuit comminatus ꝙ ipſum occideret, vt eſt
probatum per teſtes productos pro parte Leonelli. & quod di-
cti attinentes ſunt homines cōſueti mandare executioni ea quæ
minant̃:& quod ſunt & erant potentes,& animoſi: ergo apparet
quod licitè potuit reijcere d. Leonellus ſpōſalia primo facta per
verba de futuro cum ſer Fortitolo.¶ Apparet etiam quod nō ani
mo iniuriandi d.ſer Fortitolum & eius filiam factum eſt hoc, ſed
cauſa vitandi periculũ mortis. ¶ Nec ob. ſi diceret̃ ꝙ d. Ioannes
Baptiſta teſtis productus per Leonellũ eſt affinis Leonelli. quia
reſpondeo quod tales non repelluntur in teſtimonio ferendo in
cauſa ciuili,etiã ſi oriat̃ ex crimine:dũmodo tali, ex quo nō infe-
rat̃ iniuria teſti producto. ita cōcludunt doct.in c.cum oportet.
vbi Ant.de But.de acc.¶ Colligitur etiã ex not.maximè per Bal.
9 in l.parentes.C.de teſt. † dũ dicunt ꝙ etiã frater poſſit eſſe teſtis
pro fratre ad defendendũ eum à pœna: & an ſibi ex toto creden-
dum ſit ſicut alteri teſti,committitur iudicantis arbitrio inſpecta
qualitate pſonæ,ſecundũ doc. in dictis locis & clarè ponit Io. de
Im.in l.qui teſtamento.§.fi.ff. de teſt.¶ Sed attento qđ hoc caſu
concurrat dictũ aliorũ teſtiũ ad idē tendentiũ ſupplet numerus
defectũ alterius idoneitatis.l.iij.§.eiſdē. not. ibi.in ver.nume-
rus.& ibi no.Ia.Bu.ff.de teſt.& Iac. de Are.de teſta. in l.qui in te
ſtamēto.imò & etiã nōnulli ex teſtib. ſer Fortitoli hoc deponũt,
10 & maximè Damianus, & dñs Gaſpar de Bulgola. ¶ † Prætereà
in his in q̃b.à cōiter accidentib. difficilis eſt probatio, toleratur
etiam probatio per teſtes minus idoneos.c.veniēs. el.ij. de teſti.
l.cōſenſu.C.de repu.c.fi.cũ ibi not.de teſt. cog.l.ij. cũ ibi no.C.
de teſt.& ꝙ no.Io.And.in addi.Spe.in ti.de teſt.§.j.in ver.itē ex
cipit̃.in ver.itē qđ eſt mulier. ſed tales res ob ſimiles cãs quæ ſigil
lãt pudorē attinentiũ virginib. nubēdis nō cōſueuerunt fieri niſi
occultè.vt experiētia docet quę eſt efficax magiſtra rerũ.c.quàm
ſit. de elec. in vj. ergo tolerari debet probatio. etiã per teſtes qui
aliàs non eſſent omnino integri. Ex quibus concludit̃ quod abſ-
que eo quod ſit neceſſe deuenire ad aliquam reſtitutionem in in
tegrum,d.Leonellus eſt omnino abſoluendus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio præſcriptionis impedit litis ingreſſum.*
2 *Bona fides requiritur in præſcriptione actionum.*
3 *Conſentire non videtur qui non comparet.*
4 *Teſtes non debent iurare die feriato.*
5 *Examinatio teſtium non poteſt delegari priuato.*
6 *Notarius non poteſt facere inſtrumentum commiſſionis ſuæ.*
7 *Actis notarij non ſtatur extra officium ſuum.*
8 *Actus factus alia quàm præfinita hora, non valet.*
10 *Delegatus archidiaconi ſi dicat ſe delegatũ epiſcopi, non valet ſententia.*
11 *Socius præſumitur reliquis partibus vti iure familiaritatis.*
12 *Coniunctorum & vicinorum facta quis ſcire præſumitur.*
14 *Hæres tenetur exonerare conſcientiam defuncti.*
17 *Teſtes quando poſt publicationem producere licet.*

CONSILIVM CCXIII.

VIſo & opportune diſcuſſo proceſſu inter Nolũ rentij de
monte oliuo agentē cōmuni diuidundo contra Ioannē
Martinũ.& do.Bar.fratres & filios quōdã Matthæi ſath.
de mōte oliuo ſe defendentes. ¶ Omiſſis ſuperfluis,primò viden
dum erit vtrũ ſtante exceptione præſcriptionis oppoſita in vim
declinatoriæ ante litē conteſtatam & ſtantib.probationib.ſuper
eo factis pro parte dictorũ reorũ,partes iudicis ſint in pronũcian
do exceptionē præſcriptionis impedire litis ingreſſum vel non.
¶ Secũdò principalr̃ an ſi Nolus inſtaret primò recipi teſtes ſup
q̃buſdã capitulis per eũ vlt.loco ꝓductis, ad reprobationē teſtiũ
& atteſtationũ iam publicatorũ & publicatarũ poſſint & debeãt
1 reis cōtradicētib. ¶ † Quoad primũ vr̃ prima cōſideratione dicē
dũ pronunciandũ eſſe exceptionē præſcriptionis impedire litis
a ingreſſum:[a] quia exceptio pręſcriptionis,ſi opponat̃,eſt de impe
dientibus ingreſſum litis.l.fi.& ibi Bar.& Ang. ff.pro ſuo.l.oẽs.
& ibi no.doct.C.de præſcr.xxx. anno.& in l.j.in fi.C.ad Terty.
& in auth.niſi per Bal.C.de bo.mater. ¶ Et licet rei cõuenti non
ſe incontinenti obtulerunt ꝓbare dictã exceptionē,prout tene-
bant̃ ad hoc vt impedirent litis ingreſſum.l.nã & poſtea.in prin.
ff.de iureiu.& no.Bar.& doc.in locis ſ.allegatis. tñ ex quo acto
re & iudice patiente fuerunt factę probationes ſuper dicta exce-
ptione præſcriptionis,debēt tales probationes opitulari per no.
per Inn.& do.in c.cũ Bertoldus. de re iu. & in c. fraternitatis. de
frigi.Et facit text.in c.j. de reſtit. ſpolia. Sed ita eſt ꝙ probatũ eſt
ꝑ plures teſtes productos pro parte eorũ ꝙ bona de quib.in libel
lo actoris ſaltē in tpe. xxx. annorũ dictorũ fuerunt tenta & poſ-
ſeſſa per d.Rentiũ & Fochũ auum dictorũ reorum. & ſucceſſiue
per Matthæũ patrē dictorũ reorũ. & deinde per dictos reos cõi-
ter & ęqualiter ꝓ indiuiſo.vnde vr̃ quod tacite tpe ſit ſublata om
nis actio, quæ cōpetere potuiſſet pro illa parte quæ ꝑ dictos Fo-
chum & ſucceſſores poſſ. fuit.l.ſicut. & l.oẽs.C.de præſcri.xxx.
ann.& in l.ij.C.de cōſti.pec. ¶ Et licet nō appareat de aliquo ti-
tulo Rochi & ſucceſſoris:tñ non eſt neceſſarius ti.ad præſcriptio
nē.xxx.annorũ de iure canonico:q̃ñ ius cõe non reſiſtebat poſſi
denti ſeu præſcribenti.c.j.de præſcr.in vj.& plenè no.in c.ſi dili
2 genti.eo.tit.in antiquis.¶ † Et licet ſit neceſſaria bona fides[b] &
b c.in præſcriptione actionũ ſecundũ verã ſententiã, iuxta ea quæ
plenè leguntur & notantur in c.fi.de præſcr. & in regula poſſeſ-
ſor,& per legiſtas.l. ſequitur.§.ſi viã.ff.de vſucap. & in l.j. C.de
ſerui. ¶ Tamen iſta bona fides vr̃ præſumenda in caſu iſto ꝓpter
poſſeſſionem longi & longiſſimi tēporis:vt no.Inn.& alij in c.ij.
de in integr.reſtit.per l.iij.§.ſi ſeruus.ff.de acquiren.poſ.& not.
Arch.in c.ij.de præſcr.in vj.& Ioan.And.in addi.Spe. in titu. de
teſte,

teste.§.nūc videndum.in prin.addi.magnæ in versi.item oppo-
nunt.& Ang.in l.ij.C.quibus non ob.lon.tēp. præscr.& in l.eū
qui.§.fi.ff.de pu.& An.de But.in c.cum ecclesia.circa vlti.colū.
de cau.pos.& do.Ab.Modernus in d.c.si diligenti. & dixit Bart.
in l.fi.C.vnde vi.per illū tex.ꝙ mala fides non pōt ꝯ præscriben-
tem oppōi,nisi à veteri possessore,& nisi intra xxx.annos.& per
Bar.ēt in l.Celsus.ff.de vsucap. ¶Sed præmissis non obstantibus
ꝯriam sententiā de iure ꝓbabiliorem ex infrascriptis esse puto.
Primò quia testes producti per reos iurati & examinati in ciuita
te Cesenæ per eximiū doctorē dn̄m Philippum de Mantua, seu
dn̄m Iulianū de sanctis,nō fuerūt legitimè iurati,nam iurarūt die
septima mensis Septēbris MCCCCLVIIJ.quod tp̄s erat feriatū pp vin
demias ex forma statuti Cesenæ sub rubrica,de feri.quo cauetur
ꝙ dicto tpe inter ciues Cesenæ vel inter ciuem & forensem non
reddat᷑ius aliquod,nisi quatenus de ambarum partium volunta
te processit.vel nisi per partē tacitè vel expresse esset illis renun-
ciatū.& istud est ēt de iure cōi.l.j.& p totū.ff.de feriis. ¶Nec po
test dici ꝙ interuenerit cōsensus seu volūtas saltē tacita dicti No
3 li,vel Antonij eius procuratoris:†quia tūc demum tacitè vr̄ quis
feriis renunciare & consentire,ꝙ procedatur qn̄ ille qui est cita-
tus ad actum comparuit, & non opposuit exceptionem feriarū.
secus autē si non comparuerit: vt ꝓbatur in præalle.l.j.ff.de fe-
riis.& maximè cū Nolus sit ciuis Cesenæ,vt apparet in actis pro
ductis.Sed ita est qđ Antonius qui fuit citatus pro die.vij.ad vi-
dendum testes iurare in ciuitate Cesenæ, non cōparuit dicta die
ad videndum iurare:ergo iuramentum dictorum testiū non fuit
4 solenniter præstitum. †Testes.n.die feriato iurare non den̄t: vt
no.Spe.in tit.de feriis.§.sequitur.versi.quid si tunc.& Guido in
l.iurisiurandi.C.de testi.vbi ad hoc allegat l.dies festos.C.de fe
riis.& refert.Io.And.super d.versi.qđ si tunc.& not.in cle.j.de
offi.dele. ¶Præterea testes isti non probāt alia ratione:quia exa-
minatio ipsorum testiū fuit commissa d.dn̄o Philippo per vica-
5 rium Ghiazo.& dn̄s Philippus†subdelegauit examinationē cui
dam priuato.s.dn̄o Iuliano.quod fieri vr̄ non potuisse,per not.p
Bar.in d.auth.apud eloquentissimum.de fide instru.& sequitur
Ang. in l.iudices.eo.tit.vbi voluit ꝙ priuato sine consensu par-
tiū non possit fieri dicta subdelegatio. ¶Ac etiā quia de dictis te-
stium non cōstat,nisi ex actis ser Ludouici quōdam Iuliani, qui
non erat notarius ad acta deputata sm̄ formam statuti Cesenæ.
Vnde nō pōt actus ēt confici,nisi per notariū ad hoc deputatum.
6 l.in fraudem.§.quoties.ff.de iure fisci. ¶†Quinimo de aliqua
cōmissione facta per iudicem dicto notario,q scribit dictam exa
minationem,non apparet qđ apparere requiritur per fidem al-
* terius scripturæ sm̄ magis* cōem opinio. qnā tenet Host. & Io.
And.in d.c.qm̄ ꝯ.de proba.& ibi sequitur Ant.de But.in iij.col.
per l.j.C.de man.prin.& l.prohibitum.C.de iure fisci.libr.x.&
sequit᷑ Io.And.in c.cū quid.de reg.iur.in vj.in mercu.& Fed.de
Senis in cōsil.cxcix.incip.quæritur an dicta Margarita.& Bal.in
l.iureiuran.C.de test.& in l.iudices.C.de fide instr.& dn̄s Abb.
7 in d.c.qm̄ ꝯ. ¶†Et ꝙ dictus ser Dominicus non fuerit notarius
ad acta deputatus,patet ex fide & attestatione cancellarij,de quo
in actis,quæ fidem facit iuxta l.si publicanus.§.de rebus. & qđ
ibi doct.ff.de publi.l.diuus.ff.de custo.reo.cum si. ¶Ergo actis
suis,si facta essent de consensu partium, fides adhibenda nō est:
vt no.Guil.de Cu.& Bal.in l.repetita.de epis.& cle.& Bald.in l.
testō.C.de test.per d.§.quoties.& Io.And.in addi.Spe.in tit.de
instru.edi.§.restat sup quid de his.& Bal.in l.j.in fin.ff.de iudi.
An.de Bu.in c.pen.de offi.deleg. ¶Pari rōne ēt non probant alij
tres testes,videlicet Bartolus, Antonius, & Siluester iurati & re-
cepti per vicarium die xiiij. Septembris,quæ fuit dies feriata in
honorem Dei pp festū sanctæ Crucis,sm̄ formā constōnis. ¶Prę
terea isti tres testes nō fuerunt legitimè recepti alia ratione: quia
vt apparet ex literis commissionis factæ à dicto vicario Liuorij p
vicarium Ghiazo,consuetus procurator fuerat monitus vt com-
pareret coram dicto vicario Liuorij die xv. Septembr.ad viden-
dum iurare testes,& illi testes iurauerunt die xiiij. ergo cum ne-
cessaria fuerit de iure citatio ad videndum iurare testes.l.si qn̄.C.
8 de testi.c.in nomine dn̄i.de testi.†& actus fuerit factus alia hora
q̃ hora p̄fixa in citatione.non valet.l.si.§.si is qui.& ibi not.Bar.
ff.qđ vi aut clā.& in l.aut q alr̄.in prin.& ibi p eundē eo.tit.& c.
consuluit.cū ibi no.de offi.delega. ¶Oēs ēt alij testes dictorum
reorum fuerunt recepti & examinati per d.vicarium Liuorij si-
ne aliqua cōmissione:nam, vt apparet in examinatione facta de
Nicolao Alberti,in testē asseritur,ꝙ ille testis est examinatus per
dictum vicarium Liuorij vigore cōmissionis sibi factæ p magni-
ficum comitem Nicolaū de Malatestis, de ghuosoli pro exami-
9 natione illius testis,& aliorum postea receptorū.†Et de ista com
missione nihil apparet.& per ꝯn̄s quod ibi testes fuerunt recepti
absque cōmissione,& sic illegitimè,cum per illa verba proculdu
bio non ꝓbetur cōmissum,vt in auth.si quis in aliquo.C.de edē.
& in c.cum in iure.de off.dele.& in c.qm̄ ꝯ.de proba. ¶Nec ob.
si dicatur ꝙ dato ꝙ examinatio ipsorum testium, q̃uis fieri non
potuerit per vicarium Liuorij vigore alicuius cōmissionis sibi fa-
ctæ per d.Nicolaū.tn̄ potuit fieri vigore commissionis sibi fa-
ctæ primò per vicarium ghuosoli:quia rn̄deo hoc de iure nō pos
se subsistere,attento ꝙ d.vicarius Liuorij asserit se examinare vi-
gore commissionis sibi factæ p comitem Nicolaum. hoc decidit
10 Io.And.in tit.de sent.prola.§.qm̄ versi.†quid si dixerit se esse de
legatum epi,cū esset delegatus archidiaconi,an valebit sententia
& cōcludit ꝙ nō ēt qui per ignorātiā dixerit.alleg.l.pe.ff.de eo
qui pro tuto.Et idē in effectu voluit Inn. & Host.alij.in c.cū ex
officij.de præscr.arg.c.cū super.de offi.dele. quia qđ potui no-
lui &c.vt in l.multū vult.C.si quis alteri vel sibi. & hoc ēt in effe
ctu voluit Pe. Cy.& Sal.in l.j.C.qui pro sua iuris. ¶Præterea da
to ꝙ videretur d.examinatio facta vigore d.commissionis factæ
sibi per vicarium ghuosoli,tamen non posset sustineri : quia oēs
testes fuerunt iurati die xiiij.Septembris pro qua non fuerat ci-
tatus seu monitus d.Nolus,seu eius ꝓcurator ad videndum iura-
re testes. ¶Secundò principaliter vltra prædicta on̄do ꝙ dicti te-
stes non probant allegatā p̄scriptionem cōcludenter. Nam præ-
suppono ꝙ de omnibus fere bonis petitis in libello Blonetus de
Monte oliuo habebat titulum in d.rebus pro dimidia,& d.Ren-
tius pro vna quarta parte,& d.Rochus pro vna alia quarta parte,
vnde si consideremus tp̄s quo isti prædicti testes vixerūt & pos-
sederunt non posset dici ꝙ possederunt pro iure spectante ad d.
11 Blonetum & Rentium.Sed tm̄ pro sua quarta parte:†quia reli-
quis partibus ētsi vsus esset possessione dictorum præsumeretur
vsum fuisse iure familiaritatis non aūt suo nomine possedisse: vt
l.qui iure. & ibi hoc no.Bar.& alij.ff.de ac.pos.l.gn̄aliter.eo.ti.
& l.si mulier.ff.quib.mo.vsusfr.amit.l.& habet.§. hospes.ff.de
p̄ca.& no.Inn.in c.cū ecclesia.in fi.primæ gl.de cau.pos.ergo di
ci nō potest ꝙ Rochus inceperit p̄scribere, cū p̄scriptio nō pos-
sit esse sine possessione & animo possidēdi.l.sine pos.ff.de vsuc.
¶Impeditus fuit ēt Rochus tpe suæ vitæ præscriptionem incho-
re:quia partem dictarum rerum emit pro dimidia nomine [illegible]
ꝓ alia dimia nomine Blōdi & Rētij vt in dictis duob.instr̄is a[illegible]
acta productis continetur,ex quo apparet ꝙ intentio fuit ac[illegible]
rere Rentio & Blōdo pro dictis partibus & non sibi, qn̄[illegible]
Blondus & Rentius seu eorum hr̄des haberent ratū.l.si ego.[illegible]
de neg.gest.& plenè in l.qui mihi donatum.& hr̄s possit ratum
habere.l.si sine.§.si procurator.ff.rem ra.ha.no.Dy.in d.c.ratū.
de re.iu.lib.vj.& Bal.in l.bonorū.ff.rem ra.ha. Et sic cum mala
fide Rochi nō poterit Rochus inchoare p̄scriptionē:vt in regula
possessor. ¶Præsumeret᷑ ēt ꝙ Rochus fuerit in mala fide ꝯ titulū
quem habebat Blondus in dictis rebus aliàs acquisitis pro dimi-
12 dia:†quia coniunctus præsumitur scire facta cōiunctorum vel vi
cinorum.ff.vnde cog.l.octaui.l.de tutela.cum ibi no. per Bart.
post gl.C.de in integ.resti.& per Bar.in l.de ætate.in ij.q.princ.
ff.de min.& per Bar.& doc.in c.literis.de p̄sum. præsertim cum
familiariter simul haberent vt cōfitentur rei conuenti in positio
nib.suis.ad hoc c.quosdam.c.quanto.de p̄sum.& Bar.in d.l.j.&
in l.si cui.§.his.ff.de accusa.& l.is pōt.ff.de acqui.hære. ¶Stan-
te ergo quod Rochus non potuit p̄scriptionem inchoare sequit᷑
ꝙ nec etiam Matthæus eius filius & hæres d.Rochi vel Matthæi
nō potuerūt præscribere & præscriptionem cōplere pluribus ex
causis.primò cum ipsi nullum haberent titulum nō poterāt præ
scribere minori spatio q̃ xxx.annorum.l.sicut.& l.oēs.& l.si qs
emptionis.C.de præscrip.xxx.anno.& no.in c.fi.de p̄scri. Sed
tp̄s triginta annorum non transiuerat à tempore mortis dicti Ro
chi vsque ad tp̄s litis inchoatæ,vt patet ex inspectione testamen-
ti cōditi de anno MCCCCXXIX. & rei videntur hoc fateri rn̄dendo
positionibus actoris. ¶Nec posset dici Matthæus filius & hæres
Rochi,vel quod rei conuenti filij & hæredes d.Matthæi p̄scripse
13 rūt spatio longi tpis.s.x.annorū pro hærede. †Quia filio succe-
dente

dente patri nō cadit titulus pro hærede.l.nihil.& ibi not.C.pro hære.& l.ij.§.filium.ff.pro hrde.¶Secunda rōne non possent se tueri præscriptione:quia ex quo præsumitur d.Rochum fuisse in mala fide,vt supra dixi,sequitur qđ nec ēt hrs Rochi potuit pscri
14 bere ex persona ipsiusmet:† q̃a hæres tenetur exonerare cōsciētiam defuncti,vt c.fi.de sepul.quare aliū exonerare non pōt nisi id quod alienum est dño cōsignet.& ita in proposito firmat An. de But.& Io.de Imo.in c.si diligenti.de pscri.& per hoc d.Abb. ibi allegat.l.cum hæres.ff.de diuer.& tem.præscr.& l.sequitur. §.his.ff.de vsuca.q̃ iura de iure cano.non reperiuntur correcta. ¶Ergo dispositioni dictarum legum standum est tā in foro cano nico q̃ ciuili:per no.in c.j.de noui.ope.nun.Idē vr̃ fuisse de men te Io.An.in addi.Spe.in ti.de præs.§.fi.cum ver.quid si debitor. & Bal.in auth.ad hæc.C.de vsu.in versi.sed quid dicemus de hæ rede præscribentis.Et firmat Pau.de Ca.in d.§.hæres.in l.iij.eo. tit.& Rodul.in l.Pompo.§.cū quis.ff.de acquir.pos.& l.sequitur.§.si viam.ff.de vsucapio.Et propter hoc doc.in d.locis repre hendunt opi.Dy.contrarium tenentem in c.possessor.de reg.iu. lib.vj.Vel fm̃ Io.de Imo.in c.fi.de præscr.possent opiniones ad concordiam sic reduci:quia aut loquimur in successore vniuersali,qui non succedit rōne iuris hæreditarij si aliter habet titulū à superiore habente potestatem conferendi,vt contingit in prælato & alio beneficio, qui succedit alteri in platura vel bn̄ficio: quia in illis non hēt locum successio hæreditaria.c.ad extirpandas.de fil.presby.hēt locum opi.Dy.& sequacium p no.per gl. in c.cura.de iure patro.aut nos loquimur in successore qui succedit ratione iuris hæreditarij & in nullo procedat opin.ɔtraria. ¶Præterea fatetur d.Bar.rn̄dendo vltimis positionibus actoris, & præsertim rn̄sioni incip.& quod post mortem d.Blondi Rochus & Rontius:& post eorum mortem Matthæus & Nolus, & post mortem eorum dicti hæredes Minimus & Barth.tenuerūt & possederunt bona descripta in libello d.Nol.pro partib.tm̄ ad vnūquenque eorum spectantibus in dictis bonis, & per consequens confitent̃ ꝙ non possederūt nisi pro partibus, & de quib.
15 in libello & in d.instrís vr̃ facta mentio.† & nulla pōt esse efficacior probatio,quā illa quæ resultat ex cōfessione.l.cum te.C.de transac.l.fi.C.de fideicom.¶Et quo ad d.Martinum alia ratione constat non hr̃e locum exceptionem præscriptionis: quia Martinus rn̄dendo positionibus vltimis,& maximè positioni incipiēti.Item quod qn̄ Matthæus &c.& positioni incipienti.Item qđ nihilominus &c.confitetur quod post mortem d.Matthæi d.rei conuenti & hr̃des d.Matthæi remanserunt infantes seu infantiæ proximi,& semper d.bona fuerunt tenta & possessa per aliquem, modo sic certum est ꝙ dicti infantes non potuerunt possessionē apprehendere per se sine tutore:& cū non appareat eos habere tutorem,acquirere nō possunt sed oportet quod sit pupillus aut pubertati proximus.l.sequitur.§.pupillus.cū gl.in verbo.possider.ff.de vsuca.& in l.j.§.adipiscimur.ff.de acquir.poss.& ibi Barth.ad fi.& clarius no.ibi Io.de Imo.& Pau.de Cast.in l.quāuis.eo.tit.¶Ergo apparet ꝙ possessio Matthæi post mortem occupata fuit per alium,primo q̃ per hr̃des & per ɔn̄s si fuit inchoata præscriptio per Matthæum,adeo quod non pōt ad complen. præscriptionem iungi possessio Matthęi cum possessione hr̃dum Matthæi.l.possessio.ff.de vsucap.l.Pomponius.§.quæsitum.in prin.ff.de vsuc.¶Præterea si quis rectè inspexerit dicta testiū receptorum pro parte dictorum reorū,cōstabit ꝙ in pluribus peccant pp quæ eorū ꝓbatio redditur insufficiens.verū q̃a in hoc diligentissime laborauit dn̄s aduocatus actoris:ideo dicta eius nō referam, & hoc facile pōt dn̄s iudex indagare.cuius conscientiæ cōmittitur quanta fides sit adhibenda.l.iij.§.j.ff.de test.¶Et ex his patet euidens rn̄sio ad allegata in ɔ̃rium.quia non est ꝓbatū per testes id qđ requirebat̃ ad esse pscriptionis xxx.ann.tū quia testes non fuerunt examinati,nec iurati vt supra est ōnsum: tum q̃a non est probatum de continua possessione xxx.annorum eo
16 modo quo necesse erat:vt latius ex s̃.deductis cōstat.¶† Quo ad fm̄ dubiū principale.s.an debeat recipi testes super c.nuper productis per d.Nolū,vr̃ prima consideratione dicendū ꝙ non pp publicationem attestationū partis aduersæ.& quia didicita sunt testificata.c.testibus.& c.cōstitutus.& c.intimauit.de testi.& in auth.qui semel.de proba.¶Tn̄ in proposito puto contrarium esse verius,tum quia omnia capitula producta per Nolum excepto.iiij.c.si bn̄ ponderentur,nō vr̃ ɔdicere capitulis reorū: & est certū ꝙ super separatis & sup diuersis capitulis nō impeditur fieri probatio noua testiū post publicationem aliorum testiū, q̃uis didicita sint testificata in c.cām q̃ de test.¶Quinimo ēt si essent capitula ista ɔ̃ria capitulis partis aduersæ,tn̄ possent ꝓduci testes,
17 † quia vbicūque testes sunt minus solēniter recepti,tūc publicatio attestationū non impedit nouā probationē testium:vt no.in cle.testib.de testi.& no.Bar.& alij in d.auth.qui semel & Bar.in l.qui p salutē.ff.de iureiu.& Nic.de Ma.& Bal.in l.per hāc.C.de temp.ap.Sed ita est ꝙ prædicti testes nō fuerunt recepti legitimè,vt circa primū dubium principale probatum est ergo &c.
18 ¶† Præterea ēt post publicatas attestationes pn̄t produci testes qn̄ producunt̃ vna cū instrís ɔfitentibus,& cōsonantibus ad id super quo testes producunt̃:vt in c.series.& ibi no.Ant.extra de testi.Postremò ad vltimū quæsitū,an si opponat̃ qđ actor nō est socius & possessor pro illis partibus quib.egit cōi diuidūdo,procedat iudiciū in actione cōi diuidundo.& q̃d faciendum sit:vr̃ ꝙ nō procedat iudiciū si opponat̃:per ea q̃ habent̃ & no.in l.j.& l. cū putarē.ff.famil.erc.& l.ij.C.cōi.diui.& in l.si mancipiū.§.j.
19 ff.de euic.† Cōtrarium est verum:quia non sufficit opponere ꝙ actor non habeat possessionem vel cōionem nisi opponatur ꝙ præpostere agitur:quia primo debet agi rei vēdicatione vel publiciana,ne per iudicium cōi diuidundo fiat præiudicium rei vē-
d dicationi:& sic oportet opponi exceptionem præposteratiōis[d] gl.in l.ij.in gl.fi.C.cōi diuidū.Et hoc clarè vr̃ velle Sal.colligens ex illa gl.ꝙ nō sufficit d.oppositionem facere,nisi in forma opponatur exceptio præposterationis.& hoc probat̃ in d.l.j.ff.fami.ercis.cū gl.in ver.excep.& ibi Bal.Si aūt opponeret̃ exceptio præposterationis,tūc pronunciabitur esse procedendū prius super rei vēdicatione vel publiciana,suspēso iudicio cōi diui.& ꝓbat̃ in l.ordinarij.C.de rei vendi.& in l.si de vi.ff.de iud.& in l. incerti.C.de interd.& declarat Bar.in l.naturaliter.§.nihil cōe. maximè in prima cōclusione.ff.de acq.pos.facit l.ordinata.ff.de lib.cau.& l.si quis libertatē.cum ibi no.ff.de pet.hære.Alex.

ADDITIO.

a ¶Ingressum.deci.thol.lxvij.Phili.c.j.de lit.conte.in vj.Cep. cau.cri.cōsi.lxxj.in ij.dubio.Ias.l.ait prætor.j.col.ij.l.nā post eaquam.§.sed & si quis.col.fi.de iureiu.cons.clxvj.col.j.li.ij.

b ¶Bona fides.dixi j̃.lib.4.consi.xcix.

c ¶Alterius.In.Phi.fran.c.cum quid vna.de reg.iu.in vj.Alex. j̃.lib.v.consi.ciiij.in fi.Cor.consi.lxxix.(vbi limitatur)lib.iij. Gui.pap.Dec.delph.cccciiij.Ias.cons.clv.nu.5.libr.iiij.And. Alci.de præsum.reg.iij.præsum.xiiij.nu.3.

d ¶Præposterationis.s̃.lib.j.cōsi.xlvj.nu.10.Rug.de Mo.rep. l.traditionibus.nu.76.C.de pac.

CONSILIVM CCXIIII.

Vide s̃.lib.j.consi.xlviij.quod hic duplabatur.

SVMMARIVM.

1 *Omissum per errorem non vitiat,etiam,vbi scriptura est de forma:sed potest probari post testes.nu.3.*

2 *Ignorātia præsumitur in officiali ob multitudinē negotiorū.*

CONSILIVM CCXV.

VIsis probationibus inductis ɔ̃ ser Laurentium & ser Iulianum ex vna parte:& ex opposito probationib' inductis in fauorem dicti ser Laurētij ex altera,& viso statuto sub rub.de offi.authoritate,& iurisdictione iudicis seu superioris officialis gabellarum,& datiorum ciuitatis Cesenæ,& statuto posito sub rubrica,de rebus & mercantiis,quæ extrahuntur de ciuitate Cesenæ.¶Videtur mihi concludendum ꝙ dictæ ballæ,& mercantiæ illius Hebrei de Arimino non inciderunt in commissum rōne defectus dictæ bullæ:& ꝙ in casu prædicto nō vendicat sibi locum pœna inducta à statuto super rubrica,de rebus,& mercantiis &c.& cōsequenter,ꝙ licet dictus ser Laurentius licentiauerit dictum Hebræū seu dictas ballas:tamen nō per hoc aliđ fraudem commisisse,vel tale quid propter quod ex eo in aliquo teneatur.¶Moueor & primò,quia dato ꝙ statutum sub rubrica de rebus & mercantiis dicat quòd volentes extrahere mercantias debeant ab officialibus gabellæ recipere bullam de ipsis rebus extrahendis,& si repertum fuerit res vel mercantias non facta

facta publicatione dictis officialibus de dictis reb⁹ & habita bul-
la extrahere,& habita licentia ſine bulla vel cum bulla extrahant
poſt terminum in bulla conſtitutum, tunc ipſas res vel mercan-
tias perdant & veniant in cõi.Et bulla imperfecta non debeat cẽ
ſeri proprie bulla,vt lege polla.in fi.C.de his quibus vt indignis.
inſt.quemadmodum teſta.infir.§.pen. ¶Tñ dico ꝙ in caſu nr̃o,
attento ꝙ bulla facta eſt,ſed non eo modo prout promiſſum fuit
ſed ſcribens per errorem,mentionem non fecit de pannis laneis:
nam ſimpliciter dixit in bulla:laſſa paſſare Antonio quattro bal-
le di panno de lino. & in commiſſione, dictum fuerit ꝙ bulleta
1 fieret de quatuor ballis panni de lino, & de lana. † vnde quod
eſt per errorem omiſſum non vitiat actum ẽt requirentem ſcri-
pturam prout requirebat d.bulla.hoc probatur per l.quoties.in
prin.& §.j.ff.de hære.inſti. ¶Et ad hoc illum textum ponderat
ibi Ang. vbi diſtinguit, ꝙ in actu requirente ſcripturã, aut nul-
la eſt pœnitus facta ſcriptura:& tunc peccat in forma ex quo ſcri
ptura eſt de ſubſtantia,ideo vitiatur diſpoſitio c.j.de fide inſtru.
Quandoque ſcriptura eſt facta, ſed erronea vt quia fieri debuit
de ducentis & facta eſt de centum &c.& tũc probato iſto erro-
re tenet diſpoſitio,ita probatur in teſtõ in ſcriptis. & hoc repu-
tat valde notandum Ang.ad intellectum & limitationem dictæ
2 legis contractus. ¶Et ex hoc infert† ꝙ ſi ſententia eſt in ſcriptis
redacta,ſed per errorem, tunc errore probato valebit ſententiã
ſm quod fuit in veritate, ſed ſecus ſi non fuerit ſcripta, ſed voce
nuncupata fuerit: quia tunc non valeret cum ſcriptura requira-
tur.l.fi.C.de ſent.ex breuicu.recitã.c.fi.de re iudic.lib.vj. Iſtud
etiam conſequenter ſequuntur moder.in d.l.quoties. ¶Hoc vo
3 luit Pet.& doc.l.errore.C.de teſt. †vbi dixit ꝙ vbi requirit̃ ſcri-
ptura,ſufficit probare per teſtes de errore: & ita dicit velle Imo.
in c.qm̃ contra, de probationibus.bene facit d.l.error.cum ibi
no.non violando tex.& per l.cum proponeretur. cũ ibi not.ff.
de leg.ij.& ita ẽt tenuit Angelus in l.fi.ff.de condi. ¶Et ꝙ com-
miſſio facta fuerat ab officialib.de facienda bulla quatuor balla-
rum pannorum tam de lino, q̃ de panno, vr̃ probata saltem per
Franciſcum ſeueri, & Michaelem beleti. & etiam Salomonem.
4 †& licet ex d.teſtibus quidam deponant plus quam alius:vt quia
vnus dicat,ꝙ Franciſcus & ſer Iacobus,& ſer Laurentius commi
ſerunt d.bullam fieri,alius vero dicat ꝙ per Franciſcum & per Ia
cobum fuit facta commiſſio:tñ iſti teſtes non dñr ſingulares ne-
que varij, adeo ꝙ omnes non probent Franciſcum & Iacobum
commiſiſſe.l.cum furti.ff.de in lit.iurã.c.j.de arbi.in vj.vbi hoc
ſpecifice no.Archidia.& in c.nihilominus.iij.q.ix.& Spe.in tit.
de teſt.§.poſt quid ſi plu.& Pau.de Leaza.in ſua diſputatione in
cipiente,contra inſtrm̃ debiti.& no.Bal.in leg.j.in penul.co.C.
de teſta.& eſt de mente Bar.in l.fi.in fi.de leg.ij. dum allegat d.
l.cum furti.& hoc tenẽt moderni,vt Ioã.de fant. & Dom.in c.j.
de arbi.in vj.& in d.c.nihilominus.& Io.de Imo.in l.inter par-
tes.ff.de re iudic.& in leg.j.§.ſtipulanti.ff.de verb.obli.& in c.
cum oporteat.circa pen.& vl.col.de accuſ.licet.n.vnus teſtis di-
cat vnum alter plus,non dñr ꝯrij : vt probatur in c.j.cum gl.pri-
ma ſm An.de But.ibi,de offi.delega. ¶Nec prædictis obſtat, ꝙ
dictus ſer Laurentius confeſſus fuit quod cum Veronẽſius dixiſ-
ſet ſer Laurentio & Ioanni tinctori iſta verba videlicet nõ ſaueri
voi che queſti zudei hanno portati fuori due ſome de robe ha-
uetili anchora fatta la bolleta.& dictus ſer Laurentius reſpondit
ei hoc modo videlicet.ma de no va tu Martino & retienegli la ro
ba.& hoc quia credebat ſer Laurentius dictos Hebræos non ha-
bere bullas,& non habuiſſe licentiã à dictis datiariis, ita in effe-
ctu ſe habent verba confeſſionis ſuæ:ergo iſta confeſſio videtur
reſtagari dictis teſtium deponentium,ꝙ ſer Laurentius vna cum
aliis fecerat commiſſionem de bulla tradenda,& nulla eſt magis
efficax probatio quàm confeſſio.l.cum te.de tranſac.l.fin.C.de
fideicom.l.j.ff.de interr.act.Quia rñdeo ꝙ poſito ꝙ d.Veronẽ-
ſius & ſer Laurentius intellexerunt & expreſſerunt in verbis ſuis
de illo Hebræo & bullis de quib.eſt qõ, quando tamen verba cõ
5 feſſionis ſer Laurentij non important† quod in officiali per mul-
titudinem & varietatem negotiorum in officio, præſumitur eũ
non habere memoriam & ſcientiam eorum quæ ab ipſomet in
officio geſta ſunt:vt no.Bar.& alij in l.quod iuſſit. in vlti.q.ff.de
re iud.per c.cum olim.de re iud.ſtandum erit ſcr̃o ipſius ſer Lau
rentij.c.paſtoralis.de exce.c.ſi vero.de ſen.excom.c.præſentiũ.
de reſti.no.gl.& doc.in l.ſi cui.§.iiſdem.ff.de accuſa. & inſti.de
act.§.aliæ.& in c.ij.de temp.ordi.in vj. ſaltem ſtante d.præſum-
ptione,de qua proximè dixi allegando allegata per Bar.in d.l.qđ
iuſſit.& ita mihi iur̃o atteſtatur præfatus ſer Laurentius. ¶Et per
hoc ẽt eodẽ modo poterit eſſe rñſum ad teſtimonium Veronen
ſij,qui deponit ꝙ ſer Laurentius dixit, ꝙ nõ fecit bullã de d.bal-
lis.& ſi quam bullã habebant dicti iudæi erat falſa. nam potuit
hoc procedere ex eo ꝙ nõ recordaretur d.ſer Laurẽtius.& iſtud
eſt tollerabile in officiali, vt proximè dixi. ¶Præterea poterat
6 ignorare ſer Laurentius,an Chriſtophorus feciſſet bullã. †Nam
in facto alterius eſt probabilis ignorantia.d.l.fi.ff. pro ſuo.l. qui
in alterius.ff.de reg.iur.l.verius.ff. de probatio. ¶Præterea iſte
teſtis in d.ſuo eſt vnicus & ſingularis: ergo non probat.l. vbi nu-
merus.ff.de teſti.l.iuſiurand.C.de teſt.c.in omni.de teſt. ¶Alij
duo teſtes.ſ.Martinus & Abraham nihil deponunt, & repugnãt
prædictis.nec ẽt Chriſtophorus ſi bene inſpiciatur. tñ quia ver-
ba Chr̃ophori nõ videntur bñ clara.ſ.quo ad hoc an cõmiſſum
ſibi fuerat ꝙ faceret bullam de ballis quatuor pannorum tam la-
næ q̃ lini,tenetur:ideo commodius eſt ſi iudex ex officio dictum
teſtem repetat:vt patet in d.c.cum clamor.& ibi no.de teſti. no.
gl.in authen.de teſt.§.quia vero nulli.cum ſeq.vbi aũt nõ fuiſſet
probatum de errore prædicto ſer Laurentij reſpectu pannorum
lanæ:tñ ſi de eorum q̃titate cõſtaret,nõ ſibi imputari poſſet cul-
pa pro aliis pannis lineis: quia licite portabũtur.l.ſi publicanus.
§.pe.in §.quia amplius.ff.de publica.& not.Bart.in l.cotem.§.
dñs.eo.ti.& Cy.& Bal.in l.cũ proponas.C. de nau.fœno. & ſic
concludo dictas mercantias non incidiſſe in commiſſum.

SVMMARIVM.

1 *Imperator & papa habent limitatam poteſtatem, vnde li-*
cet de ea diſputare.
3 *Emptio data cauſa remunerationis,vel per contractum, nõ*
poteſt reuocari.
4 *Vniuerſitas vitiat in appellatione perſonarum.34.*
14 *Princeps ſine cauſa, & ſine clauſula non obſtante, poteſt in*
modico lædere.
18 *Princeps poteſt ex cauſa totum ius tertij auferre, & priuile-*
gium reuocare.
26 *Derogatio generalis ſufficit.*

CONSILIVM CCXVI.

1 NEc arguendi ſumus interdũ †ſi de principis poteſtate
prout in cõſultatione præſenti accidit diſputare con
tingat,cũ & imperatori & pontifici à Deo ptãtes limi
tatæ tributæ ſint:vt plura ſint in quibus eorũ autho-
ritas verſari non põt patet in c.literas.de reſti.ſpol.& in c.cũ ad
monaſter.in fi.de ſtat.mona.xxv.q.j.ſunt quædam. & quod le-
gitur & no.in c.ex publico.de cõuerſ.cõiuga.& plenè Spe.in ti.
de leg.§.nũc breuiter dicendũ,& gl.& doc.in palle.c.cũ ad mo-
naſteriũ.& in l.fi.ſi ꝯ̃ ius.p gl.doc.& per Bal.in l.eam quã.in xij.
col.C.de fideic.Videtur igitur in conſultatione præmiſſa,prima
cõſideratione dicendum.d.iiij.decreta & priuilegia immunita-
tum conceſſa terræ cõi Gregni,& Caſſigni,Inſiglolæ,& Beluide
ris,& Capugnani.inuiolabiliter obſeruari debere,non obſtante
apoſtolica ſuſpenſione & ꝯ̃ctu vẽditionis,& capitulis antedictis:
qđ probari põt ex pluribus. ¶Et primò: nã decretum conceſſum
terræ & hominibus Gugliemanauit in remuneratione damno-
rum quæ paſſi fuerunt homines prædicti pro cõſeruatione obe-
dientiæ ad ſtatutum cõis Bononiæ & in decreto fit mentio & ſi-
militer conceſſio facta omnibus cõis Beluideris, fuit cõceſſio in
2 remunerationem alias p eos cõceſſam cõi Bonoñ. †Sed ita eſt ꝙ
cõceſſio in remunerationem non dr̃ mera liberalitas, vel dona-
tio propriè.ita dicit Bar.in procemio fforum.allegat.l.ſed ſi lege
§.conſuluit.ff.de pe.hær.& in l.Aquilius.& l.ſi pater.ff.de don.
& cano.& maximè dom.Abb.in rub.extra.de dona.p l.j.ibi, &
pp nullam cãm.&c.ff.de don. ¶Et ideo nõ eget inſinuatione: vt
no.in præalleg.l.Aquilius.vbi per gl.& doc.& not.Gui.de Cu.
in l.illud.& ibi per Bal.C.de ſacroſan.eccl.& Bal.in l.ij.ad fi.C.
ne liceat potentiori.& in l.iiij.C.q bo.ced.poſ.& Gui.de Cu.&
Bal.in l.ſic mortis.in fi.C.ad l.Fal.in l.fi.ff.de exerci.in lec.anti-
qua.& per Ioan.And.in addi.Spec.de inſtr.edi.§.potro.in addi.
mag.& Old.in conſil.ccxix.incip.ad habendam aliqualem no-

titiam

titiam &c.& in consi.v.incip. Titius dedit duobus coniugibus.
¶Et ideo talis concessio ob merita, est omnino irreuocabilis etiã
si ingratitudo superueniat:allega.l.si pater.§.fi.C.de reuo. don.
3 ¶†Et ideo licet alias priuilegiũ exemptionis possit reuocari pp
ingratitudinem vt not.Bald.in l.ij.C.de liber,& eorum liber.tñ
vr̃ quod vbi esset cõcessum in remunerationem per ingratitudi-
nem reuocari non posset per prędicta, quod expresse firmat Bal.
in l.si cũ mihi.ff.de dolo.vt infra referã.¶Secundò probat̃: nam
4 cõcessæ fuerunt immunitates prædictæ p modum † 9ctus vltro
citroque obligatorij, patet maximè in decreto concesso cõi om-
nibus terræ Cassigni & Mulioni, quibus immunitas concessa est
cũ hoc ꝙ teneantur suis laboribus & custodiis saluare & custo-
dire arcem terræ rustæ, & similiter cõcessio immunitatis homini
bus beluideris facta fuit cum hoc quod ipsi teneantur continuò
ad reparationẽ castri & etiam ne habeant deserere castrum. Vn-
de cum pro parte sua homines prædicti adimpleant ea ad quæ
sm formam prædictæ cõcessionis tenentur, non vr̃ decretũ pos-
se per superiorem reuocari:vt no.in l.quo semel.per Dy.& Bart.
post glo.ff.de decre.ab ordi.faci.& no.Bar.in l.oẽs populi.in iij.
qõne principali.in versi.supra quæritur vtrum liceat.ff.de iustit.
& iur.l.item eorũ.§.ꝙ sicut actor.in gl.& in §.ex his. cũ ibi not.
5 ff.quod cuiusque vniuer.no.¶†Tertiò confirmatur authoritate
Bal.in l.qui se patris.in x.col.in ver.hoc scias &c.C.vnde liberi.
vbi dicit ꝙ imperator nõ põt feudũ auferre sine causa nisi sit prę-
cario concessum:quia speciale est in principe vt possit reuocare
suum priuilegium sine causa cũ sit alteri ius quæsitum sm Nico.
mat.vbi refert allegat.l.qui fundus.C.de omni agr.deser.lib.xj.
reprobata opi.Gui.de Suza.& Bal.ibi plenius recitat nisi conce-
datur priuilegium prætextu concessionis factæ à suscipiẽte quæ
continet aliquam dationem vel factum, quæ hẽt perpetuam cõ-
mensurationem cum concessa, tunc.n.reuocare nõ potest: quia
dolum committeret.ff.de dolo.l.si mihi. sm Nico.de mat.reas-
6 sumpsit Bal.in præall.l.qui se patris. ¶†Quartò per id quod di-
xit Bal.in d.l.si cum mihi.ff.de do.vbi dicit ꝙ per illam l.decidit
Nic.de Mata.quod si statuto ciuitatis cauetur, ꝙ quicunque ve-
nerit ibi ad habitandum & steterit ibi per certum tempus sit ex-
emptus à collectis.ꝙ si postea ciuitas facit statutum in 9rium, in
præiudicium illorum qui iam venerunt.poterunt illi iuuari per
exceptionem vel actionem de dolo.¶Per illam l.subdit etiã Bal.
ibi ꝙ priuilegium concessum qđ non pendet ex sola authoritate
cõcedentis, sed ex iure acquisito alteri, pp quod factum cui con-
cessio facta est, reuocari nõ põt.¶Et p hoc dicit se cõsuluisse in ci
uitate Senarũ, ꝙ priuilegiũ datũ quibusdã bãnitis, vt possint se-
cure morari in ciuitate, eo ꝙ eorũ opera occupauerũt quoddã ca
strum, est irreuocabile, p d.l.si cũ.& per gl.in l.decurionib.C.de
silent.& decur.lib.xij.quam gl. p singulari allegat Bal.in c.fi.in
prin.quo temp.miles.& Bald.in l.si q ñ.in prin.C.de inoff.test.
& l.fi.C.si 9 ius.C.de Iustiano cod.cõfirman.in prin.& in l.non
plures.in fi.C.de sacrosan.eccle. ¶Et pro hoc ẽt allegat Bald.in
præallegata l.si cum mihi.ꝙ donatio facta ob merita non põt re
uocari, nec eget insinuatione:allegat dictam leg.Aquilius, & l.si
7 pater.in fi.de don.¶†Quintò per id quod dixit Inno. & doct.in
c.nouit.de iudic.& Archidiaco.xj.q.j.quicunque.& c.licet ca-
non.de elect.in vj.vbi dicunt ꝙ vbicunque lex, vel statutum, vel
priuilegium transit in 9ctum, vel priuilegium non potest reuoca
ri sicut nec 9ctus l.sicut.C.de actioni.& oblig.l. perfecta. C.de
dona.quæ sub mõ.l.ij.C.ne lic.ab emp.disce.allegat. no.c.con-
stitutus.de religi.domi.& sequitur do.Anto.in c.quæ in eccle-
siarum.de consti.¶Idem ẽt dicit Bal.in l.fi.C.de consti.ob. cau.
vbi dicit quod si statuto cauet̃, ꝙ quicunque doctor legat medi-
cinam de mandato, habeat à cõi centum aureos pro salario. Et q
dam post statutum incipit legere ꝙ non potuerit sine cã cassari:
8 quia transiuit in 9ctum.allegat not.in d.l.semel. ¶†Sextò con-
firmatur quia cum vltro citroque obligatoria emanauerunt prę
cedente supplicatione impetrantium, vr̃ 9ctus iniri per epistolã
iuxta l.consensu.ff.de act.& obli.l.j.in fi.ff.de contrahen. emp.
l.qui autem.cum l.seq.ff.de consti.pecu.Sed princeps suum con
tractum seruare tenetur.c.j.de nat.feu. & in c.j.de probat.& ibi
no.Io.And.in l.digna vxor.vbi hoc no.Guido.de Suza.& Bald.
C.de leg.& Bal.in l.ex imperfecto.C.de testi.& Bal.in l.pen.C.
de dona.inter vir.& vxo. & ibi dicit quod priuilegium ciuitatis
concessum comitatensibus, aliquo dato reuocari non potest.

9 ¶†Idem voluit Gui.de suza.in quæstionib.suis.in q.incipiente,
statutũ est quod quicunque venerit ad habitandũ Regij, habeat
immunitatem vsque ad iiij.annos.aliqui iuerunt eo modo. ciui-
a tas vult reuocare, quæritur an possit. arguit qđ non,[a] per l.ij.C.
de indic.vidui ibi dum dicit, augere, &c. & ff. de bon. damnat.l.
cũ ratio. ibi. ampliorũ imperiũ allegat: qa ciuitas nobilissima dr̃
quæ pacta obseruat.ff.de inced.ruin.nau.leg.j.in prin.In contra
riũ allegat quod non valeat. & reuocari possit. per l.vacuatis. C.
de decur.lib.x.Soluit qđ prima oppositio sit verior quia.l.vacua
tis. intelligitur qñ immunitas datur omnibus ex quibus pp hoc
ciuitas non augetur.& ita rñdet ipse. & idem tenuit Ioa. And.in
addi.Spec.in ti.de censi.§.nunc dicendũ.in addi.incip. per hanc
legem, &c. vbi refert Guido de suza. ita tenuisse per l. fin. ff. de
10 pact.& per l.si post mortẽ.§.fi.ff.de bono.pos.contra ta.¶†Se-
ptimò princeps nõ põt sine causa auferre ius quæsitũ iam alteri:
ita dixit gl.xxij.distin.c.j.in glos.quæ incipit, nec papa, &c.& Io.
And.in addi.Spe.in tit.de lega.§.nunc ostendi.super ver.lvij.&
no.Inn.& Io.And.in c.Innotuit.de elec.& in c. quæ in ecclesia-
rũ.de consti. & dato quod sine causa possit ius alterius auferri de
plenitudine potestatis:vt no.gl. in c.constitutus.de religi.domi.
& Spec.in d.§.nunc ostendendũ.ver.lxxxix.& no.gl.xv.q.j.ec-
clesię.& Bal.post Cy.in l.rescripta.C.de præci.impera. offer.&
Bal.in l.fi.in ij.col.ff.de constitu.princ.vbi ad hoc allegat æ l.qui
fundo.C.de omni agro deserto.lib.xj. tamẽ princeps non vr̃ vel
le vti plenitudine potestatis:vt no.Innoc.in d.c.innotuit.de ele-
ctio.& Ang.in l.bene à zenone.de quadrien.pręsc.facit.l.bono
rũ.& ibi Bal.C.qui admit.& l.quanq̃.C.de testam.mili.& Bald.
in leg.ij.C.de cõi re.alienatio.& probat̃ in l.si qñ.in princ.C.de
inoffic.testa.¶ Octauò:nam suspensio sanctissimi dñi concernit
tantũmodo immunitates cõcessas ecclesijs, seu priuatis tam cleri
cis q̃ laicis: ergo non cõprehendit cõmunitates & vniuersitates
11 hominũ prædictorũ † cum appellatione personarũ [b] non com-
b prehendant̃ propriè etiã strictè sumpto vocabulo vniuersitates.
in auth.ite quemcunque.C.de episco.& cle.& ibi not. Bal.facit
tex.in c.Rom.§.vniuersitatem.de sen.exc. in vj.& l. mortuo.ff.
de fideius.& no.Ioa. And.c. cũ in illis.de præben.in vj.in nouel.
¶ Et ideo statutũ faciens mentionẽ de persona, non comprehen
dit ciuitatem, castrũ, vel aliam vniuersitatem quæ est persona fi-
cta:ita dixit Bal.in l.oẽs populi.in pen.col.ff.de iust.& iure & se
quit̃ Pe.de Anc.in repe.c.canonũ statuta.de constit.circa fi.ver.
circa tertium membrũ vtrum statutũ extendat̃ ad casum fictum,
&c. ¶ Et si constituo te procuratorẽ ad agendũ contra oẽm per-
sonam mundi non videor te cõstituisse ad agendũ contra colle-
gium, vniuersitatẽ vel rempublicã.ita dixit Bal.in rub. C.ad tre-
bel.neque contra cõitates cũ non veniant appellatione persona-
rum cũ dicant̃ habere rempublicã saltem large.l. sed & his.circa
prin.ff.de publicia.no.in auth.de hære.& fal.in prin.& in l.cum
vectigal.de ver.sig.not.do.in l. res publica. C.quib. ex cau.ma.
& in rub.C.de iure fis.lib.x.& Cy.& Bald. in l.j.§.etiã per proc.
12 de in integ.restit.¶ Nonò † quia princeps per generalem illam
suspensionem decretorũ immunitatũ non debet præsumi præiu
dicare illis quibus iam ex causa onerosa, id est per priuilegiũ tran
siens in contractũ ex quo erat ius iam quæsitũ, sicut videmus in
generali dispositione vel arbitrio nõ venit ꝙ quis ius alteri acqui
situm auferat vt determinat gl.no.in d.cle.sæpe.in ver.defensio
nes.de ver.sig.quam summè not. doc.in l. filiusfa.ff. de dona.&
Bald.in l.cũ antea.C.de arb.& in l.milites.C. de testa. mili.not.
per Bar.in l.ambitiosa.ff.de decre.ab ord.fac.in iij.col.& Bar.in
procemio.C.in ij.col.& ibi per Bal. in fi.& Bal.in l.j.ff.de milit.
test.& in l.si quis maior.in princ.C. de transa. & in l. si post tres.
in lectura in.xxj. col.ff. si quis cau. facit.l. libertus.ff.de oper.li-
ber.c.quintaual.de iureiur.l.quã Tuberonis.§.alia.& l.qui pec.
ff.de pecu. ¶ Vnde vr̃ quòd decreta immunitatũ de quibus spe-
cialiter est facta mentio, illa remanserunt & teneant maximè cũ
in his sit apposita clausula nõ obstante, quia licet non teneat præ
statio & cõcessio immunitatis à datijs & gabellis.l.omniũ. C.de
vectig.& cõ.l.vacuatis. C. de decur. l. x. tamen fallit nisi inserta
13 sit clausula non obstante:vt probat̃ in præall.l.vacuatis. ¶†De-
cimò & vltimò vr̃ quòd debeat in prædictis recurri ad interpre-
tationem domini Legati & magnificorum dñorum sexdecim re
formatorum status, nam dictus Titius emit datia ad pacta & capi
tula noui campionis, in quibus capitulis cõtinetur quòd omnia
decreta

decreta immunitatum ſint ſuſpenſa pro certo tẽpore:& in fi.di-
ctorum capitulorum continetur ꝙ circa capitula prædicta cõtin
gat in aliquo dubitari, ſtari debet interpretationi & declarationi
dictorũ reuerẽdiſſimi legati, & dominorũ ſexdecim & ad ſtatuẽ
tes ſpectat ſuũ ſtatutũ interpretari.c.ex parte veſtra de ver.ſig.&
ibi no.plenè:& no.Bar.in l.oẽs populi in vj.q.prin.in prin.ff.de
iuſt.& iur.& Bal.& Ang.in l.ex facto.in prin.ff.de vulg.& pup.
¶Et ſic ad concedentem priuilegiũ ſuũ interpretari.c.cũ veniſ-
ſent.de iud.c.cũ tempore.de arb.l.ij.& l.fi.C.de leg. ¶Et ad iu-
dicantẽ ſpectat ſuam ſententiam interpretari.l.ab executore.&
ibi plenè no.in prin.ff.de app.l.j.in fi.ff.de præto.ſtipu.& in l.in
prætoris.eo.tit. ¶Eius.n.eſt interpretari, cuius eſt cõdere.c.in-
ter alia.de ſen.exc.xj.q.j.ex his & probatur in c.j.de poſt.præl.
¶Et ex his præmiſſis itaque vr̃ prima facie hanc conſultationem
retineri poſſe. ¶Sed eis nõ obſtãtibus arbitror ex pluribus ꝯriam
14 ſententiam de iure probabiliorẽ eſſe, †& primò q̃a princeps ẽt
ſine cauſa modice põt lædere ẽt ſine cl̃a nõ obſtante d.l.quoties.
C.de præci.imp.offe.& ibi no.facit.c.paſtoralis.de app.in c.ex
parte.el ij.de offi.del.cum ibi no.& plenè no.Inn.in præalle.c.
15 quæ in eccleſiarum. ¶†Vnde põt princeps differre exactionẽ.&
ſol.& interim non currẽt vſuræ & exactiones: vt d.l.quoties.cũ
ibi no.per Cyn.in v.q.Sed hic differtur ſeu ſuſpenditur vſque ad
bienniũ tm̃ executio dictorũ decretorũ ꝙ biennium dr̃ eſſe tem
pus modicũ nõ aũt lõgũ.l.fideicõmiſſa.§.ariſto.ff.qui & à q̃b⁹.
l.j.§.quod ait.& ibi no.ff.de ſuperfi.patet in rub.C.de pſcri.lõ.
tẽp.no.p gl.in rub.C.q̃ ſit lõ.cõſu.& in l.ſi filius.C.de pet.hęre.
& in l.cũ de in rẽ.verſo.ff.de vſu.& ha.ff.ſi ager vecti.vel emph.
pet.in l.licet.C.de acqui.poſ.& in l.furtũ.§.fundũ.ff.de vſu.&
gl.& doc.in cle.j.de reb.eccl.non alie.& ſic ceſſet diſputatio.de
qua p Pe.& Cy.in d.l.quoties.q̃ dubitat an illa lex locũ habeat
16 in dilatione decẽ annorũ. ¶†Scd̃o, nã princeps põt ea q̃ ſunt in-
ducta de iure diuino, naturali, vel gentiũ tollere ẽt ſine cauſa cũ
cl̃a nõ obſtante, ẽt ſi agat̃ de alterius graui p̃iudicio: vt firmat gl.
& doc.in l.fi.C.ſi ꝯ ius.& in d.l.quoties.& in l.j.de conſt.prin.
d.l.reſcripta.& Inn.& Cã.in c.quæ in eccleſiarũ.de cõſti.& in̄ c.
q̃a plerique.de immu.eccl.Et priuilegiũ à ſe cõceſſum reuocare
põt:vt no.in gl.fi.in c.decet.de reg.iu.in vj.& Ange.in l.Antio-
chenſiũ.ff.de priuile.cred.vbi dicit ꝙ ẽt ſine aliqua cauſa hoc re
17 uocari põt. ¶†Tertiò ſoli principi reſeruatũ eſt in priuilegiũ vt
ius alterius ẽt ſine cã auferre põt:vt no.gl.in c.ꝯſtitutus.in verſi.
à quocunque iudi.de reli.domi.& gl.vj.q.j.eccleſiæ.& gl.pe.ix.
q.iij.ꝯqueſtus.p tex.xj.q.j.frater Adrianus.no.Spe.& Io.An.ti.
de leg.§.nunc oſtendendũ.verſi.xlviij.& verſi.lxxxix.& Bal.in
18 l.fi.in iij.col.ff.de cõſti.prin.& in d.l.reſcripta. ¶†Quartò prin-
ceps ea quæ ꝯceſſit põt ex cauſa reuocare.cũ reuocatio tendat ad
p̃iudiciũ ſubditi.text.eſt ſm̃ intellectũ Inn.ibi in c.cũ noſtra.de
iniur.& dã.da.& ibi hoc apertè firmat Ant.de Bu.q̃ dicit ꝙ opi.
Bar.in l.oẽs populi.ff.de iuſt.& iur.tenentis ꝙ nõ poſſit reuoca-
ri ſtatutum q̃ñ tranſiuit in ꝯctum, debet intelligi in non ſubdito.
Sed dictũ Inn.in d.c.in noſtra.procedit in ſubdito per illum tex.
& idem tenet An.de But.& do.Car.& Io.de Imo.in p̃alle.c.no-
uit.de iudi.& c.quæ in eccleſiarum de cõſti.ſed illa ſuſpenſio de-
cretorũ & immunitatũ facta fuit inter ſubditos ex cauſa concer-
nente vtilitatẽ publicã, vt patet in eodem: ergo põt dici ſuſpendi
potuiſſe ea quæ tranſiuerũt in ꝯctum. ¶Pro hoc, quia licet prin-
ceps non põt auferre dominium acquiſitũ ex ꝯctu iuris gentiũ,
19 ſm̃ magis communem ſententiam:† tñ ex cauſa illud tollere po-
teſt:& maximè ſi ſit cauſa publicã vtilitatẽ reſpiciens.l.itẽ ſi ver-
beratũ.§.j.ff.de rei vendi.l.Lucius.ff.de euic.l.venditor.§.ſi cõ-
ſtat.ff.communia prædio.probatur in l.ij.& ibi Ang.& l.bene à
zenone.C.de quadri.præſcrip.& firmat Inn.in præalle.c.quę in
eccleſiarũ.& in c.quia plerique.de immu.eccle.& Bar.in procœ-
mio fforum in prin.& in l.fi.C.ſi ꝯ ius.Pe.Cy.in d.l.reſcripta.&
ibi Bald. ¶Et ideo dicunt Bal.& Ange.in l.antiochenſium.ff.de
priui.cred.& in d.§.ſi cõſtat.& in d.l.bene à zenone.ꝙ ſuperior
pp publicam vtilitatem, puta pp concordiam & pacem ineundã
poteſt remittere iniurias & dãna ſubditis illata:allegat text.cum
ibi no.per Inn.in præallega.c.in noſtra.& per tex.in l.ſi quis in
20 libello.in fi.ff.de cap. ¶†Et pro hoc optimè tex.in l.quod ſemel
ff.de decre.ab or.fa.vbi ẽt inferior.puta decuriones, licet ſuum
decretum reuocare non poſſint, tamen fallit pp cauſam reipu-
blicæ expedientem vt ibi.& intelligitnr illa.l.decreto.ꝙ tran-
ſiuit in contractũ, vt ibi pet glo.in verbo item ſpeciale.& ibi cla-
rius hoc tenet Dy.& Bar.ita & ibi eſt caſus coniuncta gl.& dicũt
doct.ꝙ decretũ ꝙ tranſiuit in contractũ, poteſt reuocari ex cau-
ſa reſpiciente publicã vtilitatem & ita nullũ tex.ad hoc præciſe al
legat Ang.in l.ij.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iuris. ¶Accedit
quartò ꝙ not.gl.in c.conſtitutus.in verbo, quæcunque.de reli.
domi.quę firmat ꝙ etiam inferior cum cauſa poteſt ius ſuũ alteri
auferre:dato ꝙ non põt ſine cauſa.& no.per gl.xxv.q.ij.in ſum-
ma.& per Bar.in procœmio fforum, in prin.& ſtatim confirma-
21 bo. ¶†Quintò ad idem quod no.Bar.in l.quicũque.in fin.C.de
fide inſtru.& iure haſtæ fiſc.li.x.vbi dixit ꝙ p illam.l.videbatur
ꝙ illi qui emerũt à communi Peruſij vendente res bannitorum,
non cogantur reddere exbannitis ex forma capitulorũ pacis hoc
dicentiũ.ſed in contrariũ dicit eſſe veritatem.quæſtio prædicta
loquitur quando imperator reſcribit pp publicam vtilitatẽ, quia
tunc poteſt res priuatorũ auferre, eodem modo ciuitas:allegat.l.
certa forma.C.de iure fiſci.lib.x.& d.l.idem ſi verberatũ.& d.l.
Lucius.& d.§.conſuluit. ¶Et ſm̃ hanc deciſionẽm debet intelli-
gi id quod no.Cy.& Bal.poſt eum in l.Gallus.§.& quid ſi tantũ.
in vlt.col.in verſi.iij.q.eſt,&c.ff.de libe.& poſthu.vbi dicit ꝙ ſi
ex forma ſtatuti bona occidentis applicant̃ hæredibus interfe-
cti, & Titius occidit ſeruum Seij & pp hoc fuit bannitus, & bo-
na eius applicata hæredibus Seij, quod non poterit ciuitas per ſta
tutum vel reformationem reſtituere bannitũ ad dicta bona.alle
gat ad hoc Cy.& Bal.tex.in l.j.ff.de doli exce.& l.toties.de pol-
licita.& ꝙ no.in l.fi.C.ſi cõtra ius.& ita refert fuiſſe determina-
tum per legatũ Bono. Nam iſtud procedit in præiudicium tertij
quod non poteſt fieri ſine cauſa.aliàs ſecus, vt proximè dixi. ¶Et
ita etiam no.Bal.de pace conſtan.in ver.priuilegia.cum ſeq.Bal.
etiam in l.fi.in prin.ff.de ſenato.in prin.decidit principẽ ex cau-
ſa poſſe ius acquiſitũ ex contractu inito auferre.allegat.l.qui fun
dos.C.de omni agro de li.x.& Bal.in l.pe.C.de dona.inter vir.
¶Cauſa aũt pp quam fuit facta Romano pontifi.dicta decreto-
rum ſuſpenſio, eſt in apoſtolicis literis expreſſa, ſcilicet quod red
ditus & prouentus ppter dictas immunitates ſunt adeo diminu-
ti, vt nequeat incũbentia reipublicæ ſupportare:quæ cauſa dr̃ eſ-
ſe ſatis probata per verba illa narratiua vt in clem.j.cum gl.in ver
bo, feciſſe narramus.de proba.& gl.penul.in c.nonnulli.de re-
ſcrip. ¶Facit quod habetur in c.cum à nobis.& ibi doc.de teſt.
& maximè cum papa in dictis literis aſſerat ſe de prædictis plenã
notitiam habere ad hoc, vt no.in cle.ij.in fi.de reſcrip.& in c.ſta
22 tutum.in ver.literarũ.eo.tit.li.vj.† nam vbi princeps aliquid ex
certa ſcientia facit: credendum eſt illud eſſe verũ.nec debet in du
bio refricari, ita dicit Bar.in l.conficiunt̃.ff.de iure codicil.per.l.
ij.C.de litig.& c.j.& ij.de confir.vti.not.Bald.in l.fi.C.ſenten.
23 reſcin.non poſ. ¶†Quinimo etiam ſi nulla eſſet expreſſa, tamen
c in principe [c] ſemper præſumitur cauſa.ita tenuit Cy.& Bald.in
l.reſcripta.de preci.impe.offe.& Iaco.But.in l.fina.C.ſi contra
ius.Anto.de Butri.& Ioannes de Imo.in c.cum inter.de renun-
cia.& allegat.c.quæ in eccleſiarum & Bald.in l.ſi teſtamentum
C.de teſt.& do.Abb.in d.c.cum olim.in vj.colum.de re iud.
facit.c.in præſentia.de renuncia.c.cum inter.c.ſicut.de re.iud.
& quod no.gloſſ.fi.in l.relegati.ff.de pœnis.& ſequitur Ant.de
24 But.in c.conſtitutus.de reli.domi. ¶†Sextò confirmatur vbi-
cunque princeps apponit clauſulam, ex certa ſcientia.videtur
vti plenitudine poteſtatis, vt not.gloſſ.in c.ad hæc.de reſcrip.&
in c.ex parte.el.iij.de offic.deleg.& Old.in conſi.cclvj.incip.fa-
ctum tale eſt.& Bald.in l.eos qui.in princ.C.de appe.& Imo.in
l.quidam conſulebant.de re iud.& l.Barbarius Philippus.in fi.
ff.de officio prætoris. ¶Sed ita eſt quòd vbi dubitatur an prin-
ceps voluerit ius alterius auferri, inſpicitur an vti voluerit ple-
nitudine poteſtatis, puta adijciendi clauſulam non obſtante,
aut aliud ſimile, quo caſu præſumitur voluiſſe auferre ius alte-
ri quæſitum quomodocunque etiam ſi tractetur de graui præiu
dicio.ita concludit domi.Ant.& expreſſius Ioan.de Imo.in c.
quæ in eccleſiarum.& allegat not.per Cyn.poſt gloſſ.in l.fi.C.ſi
contra ius. ¶Subdit etiam quod ſemper præſumitur etiam prin-
ceps velle ius tertij lędere, vbicunque modicè lędit per.d.l.quo-
ties. ¶Sed ita eſt quòd dictis literis apoſtolicis eſt adiecta clauſu
la, ex certa ſcientia: ſeu de prædictis plenam notitiam habentes,
&c.Et etiam agitur de modico pręiudicio, vt oſtenſum eſt ſupra,
ergo præſumitur principẽ voluiſſe dictas immunitates quomo-

docunque queſitas ſuſpendere. ¶Pro hoc etiam facit, quia prin-
ceps adiecit ſe hoc facere ex cauſa tendente in vtilitatẽ reipubli-
cæ: quæ verba non eſt ꝑſumendũ ſine miniſterio & iuris effectu
fuiſſe adiecta.c.ſi papa.de priui.in vj.& l.ſi qñ.in prin.ff.de le.j.
qm̃ præſumitur habere omnia in ſcrinio pectoris.l.omnium.C.
de teſta.c.j.de conſti.in vj.& quod priuilegia quæ in ɔ̃ctum non
tranſiuiſſent, poterat reuocare & ſine aliqua cauſa, vt no.gloſ.in
præalleg.c.conſtitutus.& dixi ſ̃.in ſecundo & tertio argu. vnde
cum cauſam expreſſit, indiſtinctè omnia priuilegia ſuſpendun-
25 tur ẽt quæ in ɔ̃ctum tranſiuiſſent. †Septimò confirmantur præ-
dicta per verba appoſita in ſuſpenſione prædicta dicentia, ſuſpẽ-
dimus omnes & quaſcunque indulgentias, & cõceſſiones, & im
munitates, & priuilegia ſeu decreta huiuſmodi &c. illa.n.verba
geminata omnes & quaſcunque indulgentias &c.debent aliq̃d
operari vltra illud quod operãtur verba ſimplicia: hoc probatur
in text.valde ſingulari ſm oẽs in l.baliſta.ff.ad treb. ꝙ verba ge-
minata quantacunque pecunia ex hæreditate mea ad te peruene
rit reſtituat Titio, operantur vt omnes veniant in reſtitutionẽ fi-
deicommiſſi, & ẽt quæ aliàs non veniunt ſi fideicommiſſum eſ-
ſet iniũctum per verba ſimplicia, puta fructus. ¶Ad idem gl.no.
in c.vt circa.in verbo, omnia & ſingula.de elec.in vj. vbi ratione
verbi geminati.ſ.omnia, & ſingula exprimant &c. operatur vt
non ſufficiat exprimere factũ ſimpliciter, ſed requiratur expreſ-
ſio qualitatum. ¶Vnde dicit Bal.in rub.C.de ɔ̃hen.emp.in ix.q.
ꝙ nedum clauſulæ, ſed etiam minimũ verbum non debet eſſe ſi-
ne virtute ad aliquid operandum ſi põt.allegat.l.hac lege.ff.de
26 contrahen.emp. ¶†Octauò fortificantur, nã gñalis[d] derogatio
d ſufficit abſque eo ꝙ ad ſpeciẽ deueniat, ẽt dato ꝙ ſpecialia priui-
legia de quorum derogatione agitur haberent ſpeciales clauſu-
las derogatorias.ita dicit Fede.de Senis in conſi. xlvij.inci. habi-
to ſuper caſu prædicto collatione &c.& deliberatione cõueniẽ-
ti.& ẽt allegat.c.quia ſepe.de ele.in vj.& in c.vt officium.§.con
cedentes.de homi.eo.ti.& c.alma.ad fi.de ſent.excom.in vj.&
cle.j.& ibi no.in d.cle.ij.in fine.de ſepul.cũ concor.text.in cle.
ex frequentibus.& in c.cũ ex eo.de ſenten.excõ.& ꝙ not.in gl.
in ver.reſcripto.in l.j.C.de natu.libe.& in auth.de non alie.§.ad
hoc autem & tabellionẽ.in ver.participans.& quod habet in c.
j.de exceſ.præla.in vj.cum ibi plenè no.per Io.And.in nouella.
Et no.Bar.in extrauaganti, ad reprimendum.in verſi.non obſtã
tibus.& in l.fi.C.ſi ɔ̃ ius.& Bal.de pace conſtan.in verbo, libel-
lorũ al's eſt in ver.non obſtante.& per Canoniſtas in c.j.& in c.
nonnulli.de reſcri.& in c.j.de conſti.lib.vj.cum ſi. ¶Sed ponti-
fex in d.ſuſpenſione derogat generaliter omnibus indulgentiis,
cõceſſionibus, & immunitatibus quibuſcũque ergo &c. abſque
eo ꝙ ſpecificet quas immunitates intelligitur ſufficienter omni-
bus derogaſſe ꝓ hoc, quia etiã dato ꝙ dictæ immunitates trãſiuiſ
ſent in ɔ̃ctum: tñ non põt negari quin immunitates dicantur: er-
go cum derogat omnibus & quibuſcunque immunitatibus, nul
la cenſetur immunitas excepta.l.Iulianus in prin.ff.de leg.iij.l.à
procuratore. C.mandati.c. ſolitæ.de maiorita.& obedien.xix.
27 diſtin.ſi romanorum. ¶†Nonò dicta ſuſpenſio decretorum &
immunitatum emanauit ob magnam reipublicæ vtilitatem.ſ.ex
eo quia redditus cameræ ciuitatis Bononiæ non ſuppetebant ad
onera reipublicæ deportanda, vt narrat in dictis literis apoſtoli-
cis, quibus in hoc ſtandum eſt vt dixi ſuperius. Sed ita eſt ꝙ nul-
lus rõne immunitatis põt ſe excuſare à neceſſitatibus reipublicæ
de nouo ſuperuenientibus, vt voluit Bal.per illum text.in l.j.C.
de ſac.ſan.eccle.vbi dicit no.ex hac lege argumentum quod à ne
ceſſitatibus imminentibus eccleſiæ Romanæ propter guerram,
nullus poteſt ſe excuſare ex ratione priuilegij ſiue conceſſum ſit
perſonæ, ſiue dignitati ſiue perſonæ: quia vtilitas publica eſt cui-
28 libet priuilegio præferenda ſm eum. ¶†Ad idẽ quod no.Dyn.&
Bal.in l.ſi ex toto.in prin.ff.de leg.j.vbi dicunt quod ſi fuit con-
ceſſa immunitas à collectis ꝙ non intelligitur conceſſa immuni-
tas à collectis quæ imponerentur ratione guerræ poſtea ſuper-
uenientis.l.j.cum gl.vt nemini lice.in emp.ſpe.libr.x. & no.Io.
An.in ti.de cenſi.§.ij.ver.erat alia quæſtio &c. in addi. Spe. per
do.Ant.in c.peruenit.de immu.eccl. per hoc quod notat. Bart.
29 in l.quod ad præſens.de murile.lib.xj.in fi. ¶†Et per illam l.di-
xit quod licet ex forma ſtatuti tenentes lacum Peruſinum non
teneantur ponere in platea tali die, niſi certam quantitatem pi-
ſcium: tamen ſi ex cauſa multitudo gentium ſuperuenit, poterũt
tenentes lacum cogi ad portandum plus, ſ.tantum quod ſufficiat
pro repletione corporis. non eſt ergo abſurdum dicere quod per
dictam neceſſitatem prædictæ cõmunitatis, immunitatibus non
gaudeant: quia etiam concedentes non videntur ſuſtuliſſe in hoc
caſu immunitatẽ conceſſam, vt patet ex prædictis. ¶Decimò cõ-
ſidero ꝙ pontifex in fine dictæ ſuſpenſionis ſeu in literis apoſto-
licis excipit à dicta ſuſpenſione oẽs immunitates, quæ conceſſæ
eſſent forenſibus ad habitandũ in ciuitate Romana. & ſic ad fo-
renſes excipit priuilegia immunitatis quæ concedunt, vt aliquis
de nouo veniat ad habitandũ q̃ primũ ille ad habitandũ veniret
tranſit in contractũ. nota.Bar.in præalleg.l.omnes populi.in iij.
q.prin.Et alij quos allegaui modo ſic exceptio declarat regulam.
tex.eſt in l.nam quod liquidæ.in fi.ff. de pen. leg. & l. ſi ita lega-
tum.in prin.ff.de leg.j.ſm intellectum Io.de Imo. ibi. ¶Et dato
quod dicta ſuſpenſio profectò in ſpecie non cõprehendat immu
nitates quæ tranſiuiſſent in contractũ: tñ negari non põt quin di
cta verba generalia non oſtendant omnimodã mentem ipſius di
ſponentis.l.ſi quis in princ.teſta.ff.de le.iij.l.fi.C. quod cum eo.
c.qui ad agendũ.de proc.in vj.l.quã tuberonis.ſ̃. alleg.ff. de pe-
cu.leg.l.apud.§.hoc edictũ.ff.de iniu. ¶Ergo per dictã exceptio
nem declarat quæ fuit dubia intentio pontificis generaliter lo-
quentis & ſuſpendentis omnes immunitates: aliàs enim ſi ponti
fex noluiſſet ſuã ſuſpenſionẽ trahi ad immunitates quę tranſiuiſ-
ſent in contractũ. non erat opus excipere immunitates conceſ-
ſas forenſibus venientibus ad habitandũ. & hæc ratio me vrget
& in hanc ſententiã traxit. ¶Pro hoc quia exceptio firmat regu-
lam in non exceptuatis.l.in his.cum ibi no. ff.de legi.& in auth.
de non alien.§.vt autem. ergo in alijs immunitatibus præterquã
in his quæ conceſſæ ſunt forenſibus venientibus ad habitandum
firma manet ſuſpenſio. ¶Reliquum eſt vt ad allegata in contra-
rium reſpondeat. ¶Et primò non obſtant argu. ſupra primo lo-
co facta quæ ad id tendant ſcilicet quod dicta decreta fuerunt cõ
ceſſa non ob meram libertatẽ, ſeu ꝓpter remunerationem. ¶Et
aliqua decreta ex eis fuerunt cõceſſa ob cauſas vltro citroque ob
ligatorias, & tranſiuerunt in contractũ. & ſic videantur irreuoca-
30 bilia, per plenius allegata in dictis argumentis. ¶Quia reſpõdeo
primò quod eſt verum quòd conceſſio vel donatio remunerato
ria nõ poſſet reuocari per priuatũ etiam reſpectu ingratitudinis,
ſed per principẽ vel ſuperiorẽ poteſt etiã ſine cauſa in caſu modi-
ci præiudicij ei cui ius acquiſitũ eſſet vel etiã cum graui præiudi-
cio lædere poteſt & reuocare cõceſſiones quæ in contractũ tran
ſiuerunt dũmodo ex cauſa faciat, & ſubditus ſit ille cui præiudi-
cium infert, vt plenè probaui in quinque primis argumentis hu-
ius vltimæ partis: vbi etiam oſtendi dictam ſuſpenſionem ſuam
fuiſſe cum cauſa factam. ¶Non obſtat ſeptimũ argu. quod prin-
ceps in dubio videtur velle vti plenitudine poteſtatis: & ſic in du
bio non vr̃ voluiſſe auferre ius alteri quæſitum: quia reſpondeo
ꝙ dato ꝙ pontifex Romanus in ſuſpenſione prædicta voluiſſet
vti plenitudine poteſtatis: tñ de poteſtate ordinaria, & ſine clau-
31 ſula non obſtante.l.&c.† potuit pro modico tẽpore ſuſpendere
executionẽ dictorũ decre.quia modice præiudicari põt ſine ple-
nitudine poteſtatis, & ſine clauſula nõ obſtante præalleg.l.quo-
ties. cum ibi nota. ¶Itẽ rñdeo quod princeps dictã ſuſpenſionẽ
fecit cum cauſa tendente ad vtilitatẽ reipub.quo caſu etiã abſque
eo quòd vtatur plenitudine, põt ius alteri quæſitũ auferre, patet
quia etiam inferior à principe ex cauſa ius alteri quæſitũ auferre
poteſt.l.venditor.§.ſi conſtat.ff.communia prædiorũ.c.noſtra.
& ibi no.de iniu.& dã.da.no.gl.in c.conſtitutus.de relig. do.&
gl.xxv.q.ij.in ſumma.& Bart.in l. quæcunque.C.de fid.inſtr.&
iur.haſt.fiſ.li.x.& Bar.in prooemio.ff. in princ.& in l.antiochen
ſium.per illũ tex.ff.de priuile.credito. & ibi expreſsè Ang.& di-
xi ſ̃.maximè in quarto & quinto argumen.vltimæ partis. ¶Item
reſpondeo quod dato quod neceſſe fuiſſet principem vti plenitu
dine poteſtatis, apparet quod voluit ea vti: & patet per clauſulã
ex certa ſcientia, vt probaui in vj. articulo vltimæ partis. ¶Ac
cedit quod dixi in x. argu. vltimæ partis in qua probaui mentem
pontificis omnino fuiſſe derogare immutatibus etiã quę in cõtra
ctum tranſiiſſent. ¶Ad octauum argumentum quòd tantum-
modo ſit facta ſuſpenſio immunitatum conceſſarum eccleſijs
ſeu priuatis perſonis tam clericis quàm laicis, & per conſequens
non comprehendentur vniuerſitates ſeu cõmunitates quæ pro-
priè non veniunt appellatione perſonarum priuatarum, &cæt.
Reſpon-

Rñdeo pluribus modis:& primò per doctrinam glo.no.in l.tale
32 pactum.§.fi.in gl.fi.ff.de pact.quæ nota.voluit ꝙ†dispositio ét stricti iuris semper extẽdatur ad casum & personas in quibus verosimile est idem statutum fuisse per disponẽtem si de hoc interrogatus fuisset.Et habet locum gloss.illa tam in conuentionibus quã in rescriptis & statutis,vt ibi no.Bar.ad hoc.& illam gl.not. Bal.in l.ij.C.quæ res pig.oblig.poss.pro qua gl.bene facit.l.Titius.§.Lucius Titius.ſm Pau.de Ca.ibi.ff.de libe.& post. Sicut pontifex suspendit decreta cõcessa ecclesiæ,& ecclesiasticis personis cum quibus mitius est agendum.c.j.de dolo & contu.xij. q.ij.religiosum.ff.de religios.sunt personæ. ergo verosimile est pontificem velle statuisse in vniuersitatibus prædictis,postq̃ hoc
33 statuit in vniuersitatibus ecclesiasticis. ¶†Secundò pro hoc facit:quia vbicunque est expressa ratio in dispositione aliqua, etiã strictissimè intelligenda:tunc fit extensio ad causas similes quas identitas rõnis pariter associat.glo.est in cle.j.in verbo eligatur. de elect.quam sequitur ibi Io.de Imo.& ibi refert Ant.de Bu.& ita no.gl.& doc.in cle.j.in ver.collatione.de rerũ permu.in vj. & in cle.j.in gl.pen.de rerum permu.& in cle.auditor.in verbo beneficio.de rescri.& gl.in auth.vt hi qui obli.perhibent res minorũ.in prin.in ver.ad curationẽ.& ibi Ange.in ver.qũo an possidens.& gl.in auth.minoris debitor.C.qui dari tu.pos.& Bart. in l.liber.circa finem j.q.quam ponit ibi.Bal.& Io.de Imo.in fi.
34 ff.de hæredi.instit.& Salyce.in l.si serui nostri.C.de noxa.¶†Et potissimè vbicunque fit extensio ad personam siue ad casum qui
e sub lataᵉ significatione vocabuli poterat cõprehendi sub expresso per no.per gl.in d.cle.auditor.& in d.cle.j.de elec.iunctis ibi no.per Pau.de probatio.ſm Io.de Imo.in l.si vero.§.de viro.ff. sol.mat.dum tractat de extensione circa correctoria:& ita etiam ipse dicit in consi.suo inci. Petrus filij Antonij Caroli.probatur etiã in l.filium habeo.ff.ad macedo.& in l.senatusconsultus.ff. de ritu nup.iuxta l.liberorum.& l.iusta.de verbo.sig. & in l.ꝙ si
35 nepotes de test.tute.†Sed ita est quod sub lata significatione,appellatione personæ comprehenditur etiã vniuersitas.l.metum. §.animaduertẽdum.& ibi hoc no.Bar.ff.quod met.cau. & ideo dicit Bal.in d.l.metum.ꝙ si constituo te procuratorẽ contra homines,videor ẽt te constituisse ꝯ vniuersitatẽ & collegium vniuersale.& Bal.in l.quicunque.in iiij.col.C.de seruis fugi.vbi fortius dixit quod statutum, in quo dicitur, quæcunque persona ẽt
36 comprehendit vniuersitatẽ.¶†Bal.in c.j.in prin.de noua forma fide.dicit quod si iuro me tibi fidelem ꝯ omnem hominem, videor ẽt tibi iurasse fidelitatem contra vniuersitatem: per d.l.metum.quia sub lata significatione,appellatione personæ comprehenditur vniuersitas.videtur etiam tenere Io. And.& doc.in d. c.cum illis.§.j.de præben.in vj.& similiter castra,& villæ potius accedunt rei priuatæ quam reipublicæ,maximè propriè sumpto vocabulo.& no.gl.& Iac.de Bel.in auth.de hære.& fal.in prin. & sic possunt cõprehendi sub appellatione personarum priuatarum.¶Vnde in proposito ratio suspensionis immunitatum vide tur fuisse expressa in dictis apostolicis literis:quia per illas immunitates erant diminuti redditus cameræ,qui ad onera incumbentia non suppetebant:sed ista ratio habet locum etiam in immunitatibus:ergo ad illos est referenda extensio. ¶Item respon.ꝙ
37 †etiam vbi strictissima debet fieri interpretatio, tñ fit extensio vbicunque non facta extẽsione,resultaret absurdum.Ita colligit ex no.per gl.in d.cle.j.de elec.quã ita declarat Io.de Imo.in d.§. de viro.dum tractat de extensione in correctoriis. arg.l.scire.§. aliud.ff.de exc.tuto.& no.Bar.in l.omnes populi.in vj.q.princ. ff.de iust.& iure.in ver.iuxta ꝓmissa quæro quid si in statuto est aliquod verbum &c. ¶Sed si non fieret extẽsio suspensionis ad immunitates dictorum castrorum,sequeretur absurdum quod durius ageretur cum ecclesiis vel ecclesiasticis personis quam cũ laicis,ꝯ tex.in d.c.j.de dolo & contu. cum concor. supra alle.fa-
38 cit.l.non solũ.ff.de noxa.& l.seruus.ff. ꝙ vi aut clam. ¶†Fit etiã extensio vbi agitur de fauore publicæ vtilitatis.vt no.l.ij.§.exercitum.& ibi no.Bar.ff.de infa.& l.cætera.§.sed si quis.ff.de leg. ij.inducendo vt ibi per Io.de Imo.& Dy.in c.odia de regu.iur.in vj.& Bar.in l.quemadmodum.de agri.& censi.& per no.per gl. & Bar.in l.si inter.in prin.in ix.q.primæ partis.ff.sol.mat.& Dy. in l.cum quædam.ff.de libe.& post.¶Sed hic agebatur de fauore reipublicæ, vt patet in d.apostolicis literis: ergo debet magis extendi fauor reipublicæ d.ciuitatis,quã fauor dictorum castrorum,tanquam minor.arg.l.priuilegia.cũ ibi no.ff.de priuile.cre di.l.quæritur.ff.de sta.homi.& c.ꝙ in dubiis.cũ ibi no.per gl.fi. de cõse.eccl.vel alta. ¶Quinimo dato ꝙ d.suspensio nõ cõprehenderet vniuersitatem,& communitates prædictas : tñ cõmune Bononiæ obligaretur dicto cõductori ad interesse : qa intentio elicitᵘr in pactis vel capitulis d.campioni, cõtinetᵘr ꝙ nedũ fuerint suspensa decreta concessa priuatis psonis,sed ẽt communita-
39 tibus vnde si ibi sit cõtractus locationis†tenetur locator ex capite non præstitæ patientiæ,iuxta l.ex cõducto.in prin.& l.sed ad eos.§.j.& l.si fundus quem.ff.locati.siue fuit emptio.l.si nomẽ cũ.l.seq.ff.de act.vel hære.vendi.& in §.j.ff.de act.emp.& l.ea quæ commendandi.ff.de ꝯhen.emp.iunctis his q̃ not. Bart.in l. cotẽ ferro.§.qui maximos.in v.q.ff.de publi. & idem moderni. & Pet.de Anch.in c.propter sterilitatem.de loca. ¶Ad nouum arg.ꝙ per generalem suspensionem decretorum, & immunitatũ non debet in dubio præsumi Romanum pontificem voluisse præiudicare illis quibus ex causa onerosa per priuilegiũ transiẽs in cõtractum ius acquisitum erat:qa in dispositione generali nõ venit ꝙ auferatur ius alterius.Rñdeo ꝙ indubitanter patet principem voluisse auferre ius alteri quæsitũ:quia expresse suspendit immunitates per quas iam alteri quæsitum erat ius emptionis sine dubio.& in tantum dicitur esse quęsitum ius per talẽ concessionem priuilegij & immunitatis ꝙ Guido de Suza.de vecti.& cõmis.in ver.ratus,dicebat arg.illius literæ ꝙ imperator non poterat reuocare priuilegium per suum prædecessorem cõcessum. allegabat etiam l.qui à patre.de cõfir.tuto.l.j.& l.venditrici.C. de reb.alie.non alie.¶Et similiter dicebat,ꝙ si ciuitas concessit, alicui priuilegium ñ poterit illud reuocare. Nec obstat ſm eum l.si quis in prin.testa. de le.iij.per quam l.videtur quod possit reuocare statuta sua:quia rñdebat illud verum si non fiat iniuria in iure quæsito.allegabat l.is potest.ff.de reg.iur. ¶Tamen inquantum ipse tenebat ꝙ non possit reuocari tenet ꝯtrarium : maximè qñ reuocatio fit cũ causa & cum subdito,vt plenè probaui supra. Et no.Bal.in d.l.qui se patris.ita quod pontifex in casu nostro derogauit iuri alteri iam quæsito,vt probatur ex his quæ dicta sunt maximè in septimo,& decimo argumento vltimæ partis. ¶Item ad contrarium potest responderi ẽt quod illud procedit vbi tractaretur de graui præiudicio inferendo.secus si de modico,vt ꝓbaui in vj.articulo vltimæ partis. ¶Ad decimum & vltimũ argu. ꝙ stare debeat interpretationi dñi legati, & dominorum sexdecim reformatorum.c.ex parte vestra.de verbo.sig.cum concor. Respondeo ꝙ locus esset interpretationi prædictæ quotiescunque occurreret aliqua digna dubitatio,secᵘs vbi res esset certa. Ita voluit Iac.de Are.& Bal.in l.ille aut ille.§.cum in verbis.per illũ tex.ff.de leg.iij.no.etiam.Guil.de Cu.& Bal.in l.placet.in prin. C.de sacrosan.eccl.& Bal.in l.quæ ex relatione.ad fin.C.de leg. & in l.j.C.de rela.¶Facit quod no.Bal.in l.ancillæ.in princ.per illum tex.C.de fur.& Io.de Imo.in l.si sic stipulatus.ff.de verb. ob.& in terminis no.Bar.in l.executore.in prin.ff.de ap.in ver. quæro secundo iuxta quam interpretationem & c.in fi.d.q.vt in specie no.Bal.in l.voluntatis.C.de fideicõ.in ver.quæro si statutum ciuitatis &c.& certum est de iure ꝙ dictus Titius non tenetur seruare decreta immunitatum, tum inspectis capitulis campionis & instrumento conditionis,tum etiã inspectis literis Ro. pontificis: ergo non est locus interpretationi. & ita breuiter in fauorem d.Titij concludendum arbitror.Alex.

ADDITIO.

a ¶Quod non infra.lib.4.consi.fi.nu.18.

b ¶Personarũ Ias.l.fi.col.ij.C.de pac.l.si quis maior.C.de trãs. consi.cxviij.col.v.lib.j.Fel.c.eam.col.x.de rescri.Soc.consil. cclxxv.col.v.lib.ij.

c ¶Principe.s.lib.j.consi.ij.in fi.

d ¶Generalis.inf.lib.4.consi.vij.

e ¶Lata inf.lib.vij.consi.xl.col.fi.Bal.Pau.auth.itẽ quæcũque C.de sacrosan.ecc.Bal.in rub.C.ad Treb.Ancha.repe.c.j.co, xciiij.de consti.Ro.consi.cccc.consi.ccccxxxvj.

CONSILIVM CCXVII.

¶Vide s.lib.j.consi.l.quod hic duplabatur.

EPITOME.

1 Clausula.si tibi constiterit,vel,si ita repereris in rescripto : facit conditionem.secus in clausula,si est dignus vel idoneus.& processus præcipitanter factus est nullus.

CONSILIVM CCXVIII.

VIsis verbis dicti Grinoldi,& literis apostolicis & processu
episcopi rhegini,& aliis de quibus in themate fit mētio.
¶Puto de iure concludēdum,ꝙ dicta electio massarij fa-
cta per capitulum maioris ecclesiæ Rheginæ, non valeat sed va-
leat prima electio facta ꝑ deputatos à testatore prædicto. Quod
quidem ostenditur principaliter ex eo ꝙ processus factus per e-
1 piscopum commissarium apostolicum fuit nullus. ¶†Nam quo
tiescūque in commissione seu delegatione facta per Romanum
a pontificem adiicitur cl'a conditionalis, si tibi constiterit* seu ta-
lia verba repereris ita facias &c.tunc si tractatur de ꝑiudicio alte
rius,puta illius ad quem de iure spectasset talis prouisio commis
sa per sedem apostolicā est nullum ꝙ factum est vigore dictæ cō
missionis,nisi cōmissarius præmittat cognitionem,&vocet illos
* de quorū præiudicio agit',vt no.Inn.& alij doct.magis * cōmu-
niter in c.dudū.de præsump.& gl.& doct.in cle.j.in gl.magna.
de offi.deleg.per id quod habetur in c.cum dilecti.de rescrip.&
xxv.q.ij.c.si non cognitio.& tex.cum gl.in cle.præsente. in ver.
constiterit.& ibi no.doc.de censi.& not.Pau.de Leaza.in cle.j.
de conces.præben.Ant.& Io.de Imo.in l.in illa stipulatione.ff.
de verb.sig.¶Sed ita est ꝙ huiusmodi clausulæ sunt appositæ in
d.literis apostolicis.& tamen d.commissarius processit non cita
tis illis ad quos de iure mediāte dispositiōe testa.debebat specta-
re d.prouisio seu electio massarij.& q̄uis eo tpe nōdum venisset
conditio fideicommissarij sub qua vocabantur dictus archidia-
conus & Grisantus & alij antiquiores dictarū familiarū in testa-
mento nominatarum ad prouisionem & electionē d.Massarij,
2 non dicebat' ei acquisitū saltem in spe considerabili:† quia ius pē
dens à futuro euentu substitutionis fideicommissario dr̄ mortuo
testa.esse in spe probabili & considerabili,vt no.declarat Bar.in
l.is potest.ff.de acqui.hære.circa quartā colū.per id quod habe-
tur in auth.ꝯ rōgatos.C.ad Trebellia.& l.inter omnes.ff.qui sa-
tisda.cogā.cum si.& ille qui habet proximam spem successionis
citandus est,vt dicit tex.in l.j.§.pe.ff.de ven.insp.¶ Accedit, ꝗa
etiā inspectis narratis in supplicationem, & in literis agatur de
præiudicio inferendo d.Grisanto circa famā & notā sibi inferen
dam,cuius iactura non est leuis.l.id quidem.l.pe.ff.quod metus
cau.l.j.in prin.gl.& ibi no.doct.ff.de his qui no.infa. ¶Nec prę
dictis ob.si diceretur quod istud posset esse verum, si esset adie-
cta illa cl'a super quo tuam vel suam conscientiam oneramus: nā
tunc vr̄ ꝙ non requiratur citatio,per id quod Bal.no.in l.certū.
3 ij.vel iij.col.C.vnde cogna.vbi†dixit ꝙ si papa mandat aliquem
examinari,si est dignus,non est citandus aliquis cum sufficiat ꝓ-
bationem concludere soli examinatori:nam talis commissio ſm
Bal.potius est conscientialis q̄ iudicialis si tñ ſm eum pars citare-
tur,deberet audiri à quo posset appellari:allegat ea quæ haben-
tur in cle.j.de offi.deleg.quia rñdeo ꝙ Bal.loquitur quando fuit
adiecta clausula,quæ sonat monitionem,vt est illa si est idoneus,
seu si est dignus ille qui est eligendus non autem facit conditio-
nem vt no.gl.in d.cle.j.vt probatur in l.mutuo.§.sub conditio-
ne.& ibi expresse no.Bar.ff.de tute.& tunc non requiritur cita-
tio vt no.in c.dudum.& in cle.j.nam per talia verba monetur cō
missarius,vt faciat quod alias de iure faciendum erat.¶Illa.n. cl'a
si est dignus,ille qui debet eligi,vel illē cui debet ꝓuideri inerat
tacite etiam si non fuisset expressum,vt in c.cum adeo.cum gl.in
ver.si dignus.de rescrip.& in c.causam.& ibi no.de ele.secus au-
tem vbi clausula continet id quod tacite non inerat,& sic nō de-
notat monitionem, sed conditionem, sed tunc debet citari ille
de cuius præiudicio tractari pōt.ita no.in præalle.cle.j.de offic.
4 deleg.alle.per Bar.†debet ergo intelligi dictum Bal.ſm ꝙ habe
tur in loco præalle.per eum. ¶Et inquit in simili Bar.in l.non so
lum.§.si liberationis.ff.de libe.lega.dum dicit ꝙ gl.ibi posita de
b bet intelligi ſm legem quam allegat[b] sed in casu nr̄o clausula illa
mandamus tibi quatenus de præmissis omnibus & singulis & eo
rum circunstantiis te informes:& si ita esse repereris &c. facit
conditionem quo ad expeditionem actus commissi: quia refer-
tur ad omnia narrata, & narratum aliud quam id ꝙ concerneret
idoneitatem personæ vel personarum quibus dictus commissa-
rius haberet prouidere:ergo fuit necessaria probatio per supradi
cta.vnde Lu.Ro.in d.l.certum in fi.C.vnde cognati. dicit ꝙ di-
ctum Bal.ibi non procederet quando extaret alias pars de cuius
pręiudicio ageretur,per id quod no.gl.j.l.fi.C.de bo.posses.ſm
tab. quia ad hoc vt iudex recte determinet necesse est informa-
re suā cōscientiam vt in gl.proximè alleg.merito requiritur cita-
tio,qua mediante pars cōpareat ad iudicem informandum. arg.
l.fi.C.si per vim vel alio modo. ¶Pro hoc vltimo etiā bene facit:
quia vt inquit Bal.in sua dispu.inci.statuto cauetur ꝙ fœnerator
5 &c.in vlt.colū.†vbi dicit ꝙ ille cuius conscientiæ committitur,
non pōt leges transgredi:quia intelligitur de cōscientia lege mu-
c nita[c] non de ea quam pars sibi fabricat.ar.l.codicillis.§. fi.ff.de
leg.ij.¶Item bene facit quia hoc verbum conscientia, importat
arbitrium boni viri non autem liberā voluntatē,vt no. Bart.in l.
fi.ad fi.C.de iure do.impe.& patet ex no.per gl.& doct.in cle.j.
in ver.oneramus.de iure patr. & per Bal.in l.nulli.C.de epis.&
cle.circa iij.vel iiij.col.in ver. ex prædictis sequitur determina-
tio duarū quæstionum &c.Et Anto.de But.& doc.maximè Do-
mi.in c.statu.§.assessorem.de rescrip.& in c.ij.de iura. calum.li.
vj.& per Anto.& Io.de Imo.in l.ab executore.in prin.ff.de app.
6 cum si.facit.c.constitutus.de purga.cano. ¶†Sed constat ꝙ qñ
committitur aliquid per verba importantia arbitrium boni viri,
debet commissarius partes requirere.declarat Bart.in extrauag.
ad reprimendum,in versi.sine figura.& in versi.videbitur.& cla
rè Bal.in l.captatorias.in iij.q.C.de test.mili.¶Et præsertim vbi
agitur de alteranda voluntate testatoris,vt in casu nostro.l.lega-
7 tum ciuitatis.ff.de vsufru.leg.¶†Vnde facit quod dicimus de ar
bitratore:quia licet non habet iudicialiter procedere,tamen de-
bet partes vocare,vt l.si quis arbitratu.cum ibi plenè no.per Bar.
& alios.ff.de ver.obli.& no.Cy.& alij in l.fin.C.de contrahen.
emp.& Bar.in consi.incip.Anto.de spo.in l.Theopōpus.de do-
te præle.& in l.alio.ff.de alimē.& cib.leg.& Bal.in auth.ei qui.
C.de temp.app.& in l.nec quicquā.§.vbi decretum.ff. de offi.
procon.& Salice.in l.si societatem arbitrorum.ff.pro soc.& no-
8 uissimi.in c.quintauallis.de iureiu.cum suis concor. ¶†Ad præ-
dictorum confirmationem bene facit quod no.Pau.de Ca.in l.
de pupillo.§.quisquis.ff.de noui.ope.nun.vbi sequendo Ange.
ibi dixit quod vbi aliquid committitur conscientiæ alicuius per
legem,vel per principem si vult factum suum robur sortiri ex vir
tute illorum verborum conscientiæ adeo vt non possit infringi
illud quod per eum factum est, requiritur quod qñ declarat, iu-
ret ꝙ ita dictat sibi conscientia,aliter nō est stādum dicto suo.&
ita dicit ꝓbari per dictū §.opus.& per d.l. Theopompus. Et ita
dicit debere limitari id quod no.gl.singularis in d.c.statutum.§.
assessorem.de rescri.in vj.¶Istud autem non fuit seruatū per præ
fatum commissarium, vnde suum processum non pōt sustinere
ex eo ꝙ ibi non fuerit seruatus ordo iuris regulariter requisitus
vt est dictum.facit cle.pastoralis.de re iud.& ēt non pōt proces-
sum suum sustinere,ex eo quia suæ conscientiæ fuerat commis-
sum:quod bene facit ad id quod tenetur ille cuius cōscientiæ cō-
mittitur in citando.dic vt supra dixi.¶Nec prædictis obstant ver
ba posita in literis aplicis dicentia.diligenter informes per teip-
sum &c.quia respondeo quod non habemus ꝙ illa verba impor
tant ꝙ non requiratur citatio eorum de quorum præiudicio agi-
tur,sed important quod debeat per se facere,non per alium sub-
stitutum loco eius,& sic non possit alteri subdelegare,vt in c.fi.
de offi.dele.c.cum dilecta.& ibi no.de rescri.l.vnica.§.non au-
tem.C.de cadu.tol.nam important illa verba ac si dictum fuisset
personaliter te informes &c.vt l.fideicommissa.§.fin.in ver.per
ipsum id fieri &c.ff.de leg.iij.¶Confirmantur prædicta: quia dr̄
quod eodem instanti & eadem hora,qua præsentatæ fuerunt li-
teræ dño epo fuit fulminatus dictus processus, seu facta execu-
9 tio dictarum literarum.†vnde propter breuitatem temporis ap-
paret non potuisse interuenire cognitionem quam interuenire
mandabat pontifex in literis.&ideo redditur actus episcopi nul-
lus,vt l.ex stipulatione.cum ibi no.per Bar.C.de senten.c. cum
ex literis.de in integrum resti.& quod no.Bart.in l.prolatam.in
fi.C.de sen.& no.Spe.in tit.de sen.prola.§.quomodo.ver.item
oppo.ꝙ iudex.& no.Ant.de But.in c.iurgantiū.de re iudi.& c.
vestra.de coha.clem.& mulier.& c.post electionem de conces.
pręben.& dicit expresse Bal.post Cy.in procemio.ff.in §.itaque
in fin.Deinde video ꝙ eps, & c.ꝙ vno die non potest fieri totius
processus iudicium, & si fiat non valeret: allegat no.per dictam
gloss.in l.sed si per prætorem.§.quoties.in gl. qui.ex cau.maio.
cum non possit esse præmeditatum quod nimis est festinatum.
¶Vnde

¶Vnde Pet.de Anch.consi.lxxxiij.incip.visis diligẽter actis &c.
10 †consuluit ꝙ si eodem momento [d] temporis,quo quis fuit desi-
d gnatus curator minorum per decretũ iudicis fuit præstita autho
ritas in certa obligatione minoris, & interpositũ decretũ iudicis
in d.alienatione,non valebit actus: ꝗa authoritas vel decretũ iu-
dicis requirit cãæ cognitionem.l.magis puto.§.ne passim.& l.ꝗ
neque.ff.de reb.eo.& l.fin.de curat.furio.& in l.actus.cum ibi
no.per Cy.C.de fer.& l.nec quicquã.§.vbi decretum.ff.de offi.
procon.& ex temporis breuitate non fuisse causæ cognitionem
adhibitam.allegat d.c.cum ex literis.& id quod not.Bart.in d.l.
11 prolatam.¶†Alius fuit defectus in electione facta per d.capitu
lum:quia in electione legitima debẽt vocari omnes qui habent
ius eligendi.c.bonæ memoriæ.el ij.de elect.l.itẽ si vnus.§. fi.in
fi.ff.de arb.sed dicti de c.posito quod habuissent aliquod ius eli-
gendi,debent facere legitimè vocari d.dominum Archidiaconũ
Grisantum& dictos alios antiquiores.in qua vocatione require-
batur ꝙ certos redderet ipsos de iure eligendi competente dictis
de capi.attento quod d.Archidiaconus & Grisantus,& d.alij an
tiquiores habebant præsumptam causam,& probabilem ignorã
di dictis de capi.competere aliquod ius, merito debuerunt cer-
tiorari per ostensionem d.declarationis,seu processus domini e-
piscopi,vt in cle.cãm.de elec.& in l.si quis inficiat⁹.& qđ ibi no.
Bar.ff.depositi.& l.qui in alterius.cum ibi no.per gl.& doct.ff.
de reg.iur.l.nomen.C.quæ res pig.& expresse in c.cum in iure.
& ibi Inn.de offi.dele.& in c.præterea.cũ ibi no.ꝑ Io.An.& Ho
sti.de dilatio.& no.Arch.iij.q.ij.si episcopus.& quod no.Bar.in
l.ij.ff.si quis in ius voca.non ierit.cum si.quibus omnibus cõclu
do processum esse nullum.Et ita dico & consulo ego Alex.

ADDITIO.

a ¶Constiterit.hæc clausula conditionem facit Old.q.xlj.Bal.
Fel.in c.fi.de præsum.adde Egi.bellame.deci.lxviij.lxxxv.&
deci.Dclxviij.Ia.l.fi.C.vñ legi.sed lap.alle.xv.& alle.lxi.facit
dñiam inter verba si tibi cõstiterit, & si ita inueneris. & malè.
b ¶Allegat. Sali.l.si ex cautione. col.x.C.de non nu.pe.Io.An.
c.cum nuncius.de testi.Cu.Senior.cõsi.lvj. co.iiij.Ias.in rub.
C.vnde li.l.seruum filij.§.si areæ.de leg.j.
c ¶Munita.Bal.l.j.col.iiij.C.si plu.ↄsi.ccxcviij.li.j.ↄs.clxxxiiij.
* in fi.li.v.Cor.consi.cxxxvij.li.ij.adde Ias.§.sed istæ char.fin.
insti.de actio.
d ¶Momento.Anch.consi.xxxvj.co.j.consi.clxxxviij.consi.j.
Lãfr.trac.de arb.co.xxvij.q.xxij.Pau.ↄs.lxviij.ↄs.ccccxxxiiij.
lib.j.Cor.consi.lxxxix.li.j.Bal.in proœ.ff.§.itaque.in ñ.quẽ
sequitur Lan.dec.l.eum qui de iuris.om.iud.adde Cur.senio-
rem consi.xlvj.col.iij.deci.cons.ccxcv.Ias.l.iudices.C. de iu.
consi.xxj.col.ij.li.j.consi.xliiij.in fi.lib.iiij.Alcia.trac.ꝑ̃sum.
reg.iij.præsum.ix.nu.2.Alex.sup.consi.xxxiij.nu.6.lib.j.

CONSILIVM CCXIX.

VIso testamento codicillis,& themate suprascripto ex his
quæ eleganter & copiosè scripta sunt per excellentissi-
mos consultores, & aduocatos dicti Anton. hæredum.
¶Superest vt paucis agam,cum superioribus appareat, quod fue
rit mens dicti testatoris expresse per verba aliqualiter ambigua.
¶Dico igitur ꝙ illa particula testamẽti dum dicit quòd præmor-
tuorum filios legitimos & naturales in stirpes, & non in capita
&c.non debet aliquo modo referri ad primam partem substitu-
tionis factæ filiis test. sed ad primam præcedentem substitutio-
nem reciprocam factã de nepotibus testa.quia d.particula testa-
menti dicens quod præmortuorum &c.nõ est clarè per se prin-
cipaliter posita.& hoc dr̃ supra in vltimis allegatio. & colligitur
ex notatis per Bar.in l.fi.ff.de rebus dub.& per Bald.in l.j.C.de
legiti.hære. ¶Et si diceretur ꝙ dato quod talis particula intelli-
geretur solum quod filij dictorum nepotum testa.videantur ad-
inuicem substituti vulgariter, & per fideicommissum, tñ de ne-
cessitate vr̃ quod ẽt intelligantur substituti filiis testatoris,eo ca-
su quo contingeret patrem vel patres dictorum nepotum non
1 admitti ad substitutionem filiorum testatoris, alias † enim non
posset fieri substitutio illa reciproca filiis dictorum nepotum cõ
tinens vulgarem & fideicõmissariam, nisi intelligerentur voca-
ti ad prædicta à testatore.l. ab eo. C.de fideicom.l. plane.la.ij.§.
fi.ff.de leg.j.l.iij.C.de hær.inst.& optimè probatur in l.sed & si
sint.§.j.ff.de leg.iij. ¶Et per illa apparet dici non posse,quod in-
tentio testa. fuerit dictam substitutionẽ reciprocam filijs nepo-
tum in hæreditate ipsius testa. si & quantũ contingeret nepotes
esse hæredes ex substitutione facta filio testa.& postea dictos ne
potes relinquere hæreditatẽ prædictã suis descendentibus, non
tamẽ filij nepotũ consequentur dictã hæreditatẽ iussu testatoris,
nec eius iudicio:sed casu & fortuna & præterea inuicẽ fideicom-
misso grauari nõ potuissent. ¶Præterea inquit Bart.in l.Centu-
rio.ff.de vul.& pup.in ver.quæro vlterius quid si testator dixerit
si filius meus decesserit sine liberis vel eorũ filij &c.& etiã Bar.in
d.l.sed & si sint.tenuit qđ per dictã substitutionẽ fideicõmissariã
per quã aliquis grauat̃ fideicõmisso,intelligat̃ ipsum grauatũ esse
vocatũ per substitutionem ad ipsam hæreditatẽ,in qua est graua-
tus:non aũt intelligatur grauatus eatenus quatenus casu contige
rit, ꝙ hæreditas ipsa ab alio sibi expresè vel tacitè relinquatur.
2 ¶† Tamen ad hoc potest responderi quod in hoc damnata est
sententia Bart.nam & Rayne. & Richa.mal. contrarium tenue-
runt. scilicet quòd non intelligantur aliquo modo propter di-
ctum grauamen substitutionis eis iniunctum, vocati ad hæredi-
tatem,vt ipsemet Bart.refert in d.l. Centurio. & eorum opinio.
secutus est Bald.in l.ab eo.C.de fideicommiss. vbi hoc probatur
per illã.l.& per alias not.rationes.& idem tenet Bal.in d.l.sed &
si sint.licet ipsemet Bal.indecisum reliquerat in l.vnica.§.pro se-
cundo.C.de cadu.tol. & in hanc partẽ inclinare videtur ipsemet
Bart.in consil.vij.incip. Andreas. si bene verba eius inspiciantur
Et expresè Io. de Imo.in l. Centurio.dum tractat de substitutio
ne facta pauperibus Christi,& etiam Io.de imo.in c.cum tibi. &
in c.Ray.de testa. ¶Et respondet ad iura allegata per Bar. & pri-
mò ad.l.denique.§.interdum.ff.de pe. leg. quod qñ aliquis gra-
uatur per fideicommiss.à testa. de eo quod consueuit alias ipsum
honoratum tacite sequi in certo casu, & tunc bene per tale graua
men videtur tacite relinqui, in quo gradu loquatur, & quia lo-
quit̃ qñ is cui relicta est libertas grauat̃ de dãdo ex peculio heri:
nã peculiũ tacitè sequitur seruum, cui dat̃ libertas inter viuos, iu-
xta.l.j.cum ibi no.C.de pecu.eius qui lib.meru.& ideo non mi-
rum si nõ consequatur peculium ipsum seruum quando datur li-
bertas in testamento simpliciter,nil tamen consequitur quando
grauatur seruus aliquid dare ex peculio. secus si grauatur in eo
quod aliquo casu non consueuit consequi. aliàs enim nunquam
haberet locum regula.d.l.ab eo. ¶Bene facit tex.in l.cum quasi.
§.si plures.ff.de fideicommis.lib. vbi si vnus ex hæredibus graua
tur in re hæreditaria illa non videtur sibi prælegata. ¶Non ob-
stat etiam tex.in l.si ita sequi.ff.de oper.lib. allegata.quia secun-
dum Ioan. de Imo. loquitur ille text. à contrario & est casus di-
uersus & specialis, in quo id quod apponitur in vim conditionis
inducit dispositionem & obligationem: quia illud quod erat ibi
deductum in dispositione, non poterat peti quodam speciali iu
re tanquam appositum causa honorandæ libertatis. & etiam
declarat Sali. in l. si pacto quo pœnam. C. de pac. vbi etiam il-
lud quod est appositum in conditione, non inducit dispositio-
nem.l.ex facto etiam.ff.de hær.institut.l.si quis sub conditione.
ff.si quis omis. cau. testa. & not. in l. Lucius. la.ij.de hære.insti-
3 tuen. ¶† Non obst.etiam.l.alio.iuncta gloss.j.de ali.& ciba.le-
ga. alleg. per Bartol.in d.l. Centurio. quia illud est ibi quando
grauatur executor datus in testamento: nam tunc grauamen
videtur relictum ab hærede, sicut quando est datus tutor in te-
stamento, & grauatur tutor de aliquid dando. nam videtur in
effectu grauatus ipse filius institutus. l. peto. §. fratre. ff. de le-
ga.ij.& in l.si seruus.§.margaritam.ff. de leg.j. & ita est de men-
te Bar.in d.l.alio.& Ioan.de Imo.vbi supra. ¶Euadi potest etiam
obiectio prædicta, & id quod dici posset de illa declaratione fa-
cta in codicillis,considerato quod dicta Alexan. & Berta. non
erant natæ, nec etiam conceptæ tempore conditi testamenti,
vnde non videntur comprehensæ in dicta substitutione & dis-
4 positione testatoris, † quia quando in aliqua dispositione testa-
toris vocantur liberi vel agnati, vel familia testa. per nomina
collectiua, solum comprehenduntur qui erunt de agnatio-
ne, liberis, genere, vel familia tempore mortis testa. l. cogna-
tis, cum ibi not. per Barto. ff. de rebus dub. & l. cum ita. §. in
fideicommisso. ff. de lega. secundo etiam quando talis dispo-

ſitio non erat pura, ſed in certum euentum vel conditionem col-
lata.l.ſi.verſi.hoc eodẽ volente.& ibi no.per Cy.C.de verb.ſig.
& l.peto.§.fratre.cum gl.ff.de leg.ij.¶Et ꝙ illud quod dr̃ in d.l.
cum ita.§.in fideicõmiſſo.in eo qui aliquid reliquit cognatis vel
familiæ, ẽt qñ teſtator vtitur verbo liberorũ, vel quocunque alio
nomine collectiuo. Tenuit expreſſe Pe.de Anc.& Io.de Imol.c.
iudicante.de teſta. Et Ang.in conſi.xxxviij.incip. quidam Io.de
ceſſit &c.cum ſeq. Et ita dico & conſulo ego Alex.

CONSILIVM CCXX.

Vide s̃.lib.j.conſi.lvij.quod hic duplabatur.

EPITOME.

¶Qui prædiũ ab alio ꝯduxerat ſub pacto ꝙ ſoluendo centum
haberet prædium emptũ: ſi illa centũ tertio mutuet cum pacto ꝙ
donec ſortem reſtitueret ſoluat annuatim d.mercedem quã de-
bet mutuans locatori ſuo, valet pactum: nec eſt vſurarium.

CONSILIVM CCXXI.

SVper titulo quæſtionis tranſmiſſæ, egregiè ac copioſe al
leg.eſt per clariſſimũ dominum aduocatũ pergamẽſem
adeo quod additione opus non eſſet. Tamen vt petenti
morem gerã, infraſcrip. ſubiiciã arbitratus verã eſſe cõcluſionẽ,
qđ Gabriel d.pecunias ſolutas non poſſit licitè à pergamenſibus
receptas repetere. Nã Gabriel debitor pergamenſis in certa quã
titate, promiſit pergamenſibus, quod ipſe ſolueret d.quantitatẽ
ipſis pergamenſib.pro eorum intereſſe, & omne id qđ ipſi ſolue-
bant in ſingulo anno pro affictu d.petiæ terræ, quã conducebãt
ad liuellum ex pacto expreſſo in cõditione qđ quoties ipſi exbur
ſarent libras.viij.pro bubulca d.terræ deberet ſibi fieri libera vẽ
di.de d.terris, & liberari à d.affictu. ¶Cũ igitur appareat, vt præ-
ſupponitur d.pergamenſes fuiſſe obliga.ad d.affictum, & potuiſ
ſe ſe ab eo libe.ſol.lib. viij.pro bu. non poteſt dici quod iſtud ꝙ
loco intereſſe promiſſum & ſolutum eſt, & per dictum Ga.dictis
1 perga.ſit illicite aut in fraudem vſurarum promiſſum: † quia vſu-
ra pro concurrenti quantitate ipſius intereſſe eſt omni iure per-
miſſa ei qui intereſſe paſſus eſt.c.peruenit.& ibi gl.in verbo.ſer-
uent indemnem.de fideiu.c.cõqueſtus.cũ ibi plenè not. & in c.
ſalubriter.de vſur.xiiij.q.iiij.in c.qm̃ multi.cum ibi not.l.ij.C.
de vſur.l.ſi mãdato meo.l.ſi fideiuſſor.cũ gl.ff.man.& in l.ſi ſoci
us.ff.pro ſoc.& no.Hoſt.in ſumma de vſuris.§.in aliquo caſu.ꝑ-
ſertim in ver.vij.cũ ſeq. ¶Declarat Cyn.in auth.ad hoc.pe.q.C.
de vſur.vbi hoc vult eſſe verum, etiã ſi eſſet intereſſe ratione lucri
ceſſantis: vt ibi per eum.& ẽt per Bal.ibidẽ. ¶Et no.per gl.in l.cũ
2 alleg.in fi.eo.ti.quã ibi reputat Bal.no.in pe.col. † dicens quod
in quocunque ꝯ̃ctu de mundo p̃t fieri vſura, quatenus intereſt:
vbi aũt ceſſaret intereſſe: licet debitor promiſerit rõne ceſſionis
factæ in reddenda pecunia ſoluere creditori decẽ pro intereſſe,
ꝙ cõfitetur debitor tp̃e promiſſionis ſe ſcire qđ aſcendit ad decẽ,
quod non ſufficeret: vt declarat Bal.in l.rogaſti.§.ſi ibi.ff.ſi cer.
peta.& in l.cunctos popnlos.circa iiij.col.C.de ſum.tri. & fue-
runt verba Cy.& l.ſi ſeruus.ea.l.ff.de ſer.fugi.& Pet.de Anc.in
regula peccati.in iij.q.de regu.iur.in vj.ponit ẽt. Bal.in l.vnica.
C.de ſen.quæ pro eo quod intereſt.circa iij.col.& Pe.de Anch.
3 in cõſi.cl.incip.in quæſtione quæ vertitur. † Comprobãtur prę-
dicta per id qđ voluit Inn.& alij poſt eũ in c.j.de vſur.vbi dixit ꝙ
ſi tu teneris mihi ſoluere ad certũ diem: & quia nõ ſoluis capio ab
alio vſuras qđ licitè peto à te ipſas vſuras. ¶Fortificantur prædi-
cta per id qđ not.Arch.xiiij.q.iij.in c.vſura.& Io.Calde. Pet.de
Anch.& dominus Card.Floren.in c.nauiganti.de vſuris. & Pet.
de Anch.in regula peccati.in ix.q.de reg.iur.in vj.& Sali.in aut.
ad hæc xvj.q.C.de vſuris. & Laurentius in repetitione c.conſu-
4 luit.in xxiiij.q.de vſuris.vbi concludunt † quod ſi alicui ſcholari,
qui ſub vſuris debet fœneratori pecuniã portẽtur de domo mul-
tæ pecuniæ quas alius ſcholaris accipiat mutuo ab eo anteq̃ ſol-
uatur pecunia debita ſub vſuris, & accipiat ſub hac cõditione qđ
ipſemet ſoluet ſortem & vſur.deinde ſoluat creditori illius ſcho-
laris cui pecunia portata erat. non dicetur vſurarius ille ſchola-
ris cui pecunia de domo portata eſt: quia dicta ſtipulatio facta
inter dictos ſcholares non tendit vt vſura extorqueatur, ſed vt
damnum euitetur: per dictum.c.peruenit.&c. conſtitutus. eod.
tit. ¶ Et ſaltem hoc eſt verum ſecundũ Io. Calde.in dicto.c.naui-
ganti.& alij ſcribentes poſt eũ & Pe.de Ancha.Sal.in locis s̃.alle
gatis, ſi ſcholaris cuius erat pecunia volebat vſurario ſatisfacere:
nam non tenebitur cum ſuo damno ſubuenire ſocio.xxiij.q.v.ſi
non licet.& l.naturalis.ff. de præſcriptis verbis & ſic pecunia ni-
hil germinat. ¶ Vnde ceſſant omnes rationes prohibitionis vſu-
rarum, de quibus rationibus per Inno. in rubrica extra de vſuris.
& per Hoſtien.in c.ij.eodem titu.& per Io. Calde.in dicto.c.na
uiganti. & per Bald.in d.l.cunctos populos. & in l.ſi nauis.ff.de
rei vendica.in rubrica.C.de vſuris.& per Pet. de Anchara. in re-
gula peccati. ¶ Ergo ita dicam in propoſito, quod ſi dicti perga-
menſes erant ſoliti dictis locatoribus ſoluere dictam quantitatẽ
pecuniæ debitam à Gabriele, adeo quod dicti locatores non po-
tuiſſent recuſare eum recipere, vel ſaltem eam nõ recuſaſſent po-
5 tuerunt eo caſu pergamenſes petere dictam quantitatẽ † & ſtan-
dum erit dicto ſacramento dictorum pergamenſiũ, cum ab eorũ
animo pendeat.c.ſi vero.el.ij. de ſen. excom.c. præſentium.de
teſti.c.paſtoralis.de exce.c. circa. de electio. in vj. & not.in c.ſi-
gnificaſti.el.j.de homi.& in §.aliæ. inſtit. de act. & quod voluit
6 gl.no.in clemen.pręſenti.de cenſi.in verbo.negotiandũ. ¶ † Ac
cedit etiam quia dubius actus non debet iudicari vſurarius, vt in-
quit Bald. in dicto. §. ſi tibi. in fine, per l. ſi ea pactione. cum ibi
no.C.de vſuris. ¶ Confirmant prædicta per id quod ſentit gloſſ.
in l.petens.C.de pac.per quam dicit ibi Bal.Rich.& Sal.& Bart.
de Salice.in iiij.q.in fine, quod licet vſurę hodie ſint illicitæ: ſunt
tñ permiſſæ iſto caſu: & hoc reputat notandũ. ¶ Facit quod not.
Bal.in l.cunctos populos.in iiij.colu.C. de ſum.tri. fortius dixit
7 Bal.in l.fi.ob tur.cau.per illum text. † quod ſi quis promiſit mi-
hi vſuras ſine iuramento: & ſic non cogebatur ſoluere: & ſic libe
raliter ſoluit quod non repetet: quia ſpontanea ſolutio purgat vi
tium: ſ. qñ ſoluere erat in libera poteſtate eius qui ſoluit. ſecus
ſi ſoluiſſet metu maiorũ in l.j.§. quæ onerandæ. ff. quarũ rerum
actio non datur. ¶ Nec ſ̃m eum obſtat ſi dicatur, quod alienum
vſurpanti nõ dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, vt in
c.cum tu.de vſu & in regula peccatũ.lib.vj. Quia reſpondet Bal.
quod iſtud non eſt ablatum ſed donatum: ſecus tamen dicit. ſi
iſtud eſſet donũ coniunctũ cum contractu mutui, per dictam. l.
rogaſti.§.ſi tibi cum ibi notat. Ex coniunctione actuũ præſumit
illicitum, arg.l.ſi ventri.§.fi.ff.de priuileg.cred. tamen hoc dicit
Bal.in d.l.ob turpem.pro modo non pono pro conſtanti in caſu
in quo quæritur. ¶ Nec prædictis habet obſtare id quod ſentio
allegari: videlicet id quod notat Anto. de But. in c.ſalubriter. de
vſur. poſt Ioan.And.ibi, vbi voluit quod ſi actum eſt quod pecu-
nia pro dote ſoluatur per ſocerum genero ad certum terminum:
& tunc nihil interim durante dilatione poteſt percipere gener
à ſocero, vel ex fructibus rei datæ in pignus, vel aliter ex conuen-
tione: quia cum interim non fuerit ſocer in mora, non poteſt di-
a ci eum teneri ad intereſſe ad quod tenetur propter moram: a vt
in caſu noſtro: quia videtur dilatio Ga. argum. l. qui in futurum.
in princip.ff.de pac.l.ij.§. non male. ff. de doli exceptio. vbi ille
qui recepit vſuras pro tempore futuro, videtur data feciſſe pa-
ctum de non petendo durante illo tempore: ergo idem videtur
dicendum in caſu noſtro, quo Gabriel promiſit pergamenſibus
ſoluere dictum intereſſe affictus, quo ad ſoluerent ſortem: nam
id quod operatur ſolutio in caſu. d. l. qui in futurum. id operari
debet promiſſio in caſu noſtro: quia promittere & ſoluere à pa-
ri procedunt. l. fi. C. ad l. fal. & l. ſi patronus. ff. de dona. quia
reſpondeo primò quod ille caſus non pertinet ad caſum no-
ſtrum ſi bene inſpiciatur: quia illi debebatur quantitas pecuniæ
pro dote: & non apparet ibi quod gener ſi non habuiſſet pecu-
niam illam in caſu illo alicui ſoluiſſet vſuras. vel aliud intereſſe ob
quantitatem non ſolutam: vnde non poteſt proſequi pro pecu-
nia non ſoluta aliquid vltra ſortem, cum alteri non ſoluerit ali-
quid ſimile. Secus eſt in quæſtione noſtra: quia pergamenſes
non ſoluerunt alteri, ſicut etiam in quæſtione de ſcholari, vt di-
8 ctum eſt s̃. ¶ † Vnde dicit dominus Abb.in d.c.ſalubriter: quod
poteſt conuenire gener cum ſocero de conſequendo aliquid an
nuum vſque ad ſolutionem dotis, dummodo maritus ſit ſolitus
mercari, vel deponere pecuniam apud mercatorem ad hone-
ſtam partem lucri, cum tale quid annuum non capiat pro mutuo

necpro dilatione data: sed vt sustineat onera matrimonialia: &
sic potius capit pro interesse. ¶ Pro hoc facit quia, vt dixi sm Cy.
& doc.in d.auth.ad hæc.in hac materia habet etiá ratio interesse
consistentis in lucro cessante: vt not.doct.in d. c. conquestus. &
Bal.in d.l.cunctos populos.& Pe.de Anch.in d.regula, peccati.
cum ergo in casu nostro appareat euidenter de interesse dictorũ
pergamensium, potuerũt ipsi licitè recipere siue sit data dilatio,
siue non: quia dictum interusurium acceperunt non pro dilatio-
ne, sed pro interesse, vt apparet: & vt expresse dicit dom. Abb. in
d.c.salubriter. ¶ Preterea & etiá põt responderi sm Io.de Imo.in
l.in insulá.§.vsuras.ff.so.mat.ꝙ imo si socer promisit gño solue-
re certum quid pro alimentis mulieris donec soluat pecuniá do-
talem, valebit promissio tanq̃ facta ob causam honestá. ar. l.si is
qui.§.quod dr̃.cum si.ff. de iure do. si alimenta ad eum tantum-
modo ascendebant.alle.etiá no.per Ia.But.in l.vnica.§.exactio.
9 C. de rei vxo. ¶ † Hoc etiá in effectu voluit Pau. de Cast. in d.§.
vsuras.cõcludens ꝙ si pecunia erat promissa pro dote genero, &
quæratur an possit gener petere vsuras promissas puta, tantũ pro
centenario, & nõ poterit: quia peteret vt vsuras. Aut quærimus
an possit petere quantũ impendit in vxorem, & põt per no.in d.
l.sociũ qui in eo.vt ibi plenius per eum, & ita dicit posse cõcorda-
ri op.canonistarũ in d.c.salubriter.quòd ab initio possit fieri con
uentio inter generũ & socerũ de dando aliquid donec socer in so
lutione dotis cessaret.Et refert ibi.d.Flor.& etiá tenebat Pau.de
leaza facit pro hoc tex.in c.quia frustra.de vsur.iuncto.c.salubri
ter. ¶ Et põt rñderi quia etiá, vt optimè dictũ fuit per dictũ aduo
catum pergamensiũ.Ant. de But.se fundat ex eo quia fuit cõces-
sa debitori certa dilatio, quæ in casu nostro nõ põt dici concessa:
quia si actũ erat inter creditoré & debitoré ꝙ debitor certũ quid
soluat pro tpe in tempus quo ad soluit debitũ principale, nõ per
hoc dr̃ sibi concessa dilatio ad soluendũ: sed illud vr̃ esse promis-
sum pro cessatione solutionis.l.lecta.ff. si cer.pe.l. acceptam.C.
de vsu.ita vult Bal.& alij in l.qui Romæ.in pri.ff.de ver. ob. imo
tunc sm eum debitor qñcunque põt soluere debitũ principale.
d.l.acceptá. quod quidé facere non posset si verũ esset qđ intelli-
geret præfixa dilatio: quia ante dilationem finitá soluere nõ pos-
set inuito creditore: vt d.l.qui Romæ.in prin.& l.qui pecuniam.
cũ.gl.ff.de si cer.pet. ¶ Concludit ergo, aut vsuræ perceptæ sunt
pro certo tpe futuro ad hoc vt vsque ad illud tempus videat pro-
missum non petere, aut conuentũ sit, inter creditoré & debito-
rem, ꝙ pecunia sortis nunq̃ repeti possit donec vsuræ soluantur
vsque ad tale tẽpus: & dic vt in l.ité quia.§.fi. ff.de pa.vel si credi-
tor vult petere põt sorté dato ꝙ debitor velit soluere vsuras per
prædicta.facit.l.fi.in fi.C.de iur.do.& sic cũ non fuerit facta di-
cta conuentio pro certo tpe futuro: non facit ad propositũ argu-
mentum deductũ in contrarium de d.l.fin.C.ad l.fa.cum si. Ex
quibus concludo pro dictis pergamensibus.

ADDITIO.

a ¶ Moram. imo cũ subsit iusta causa dilatio non impedit quin
licet percipi possit vt dixi in consu.Parisi.§.j.glo.ix.num.20.
& latius super l.eos.C.de vsuris.

SVMMARIVM.

2 *Iuramentum excludit minorem etiam non certioratum à restitutione in integrum.*
5 *Absolutio non potest peti nisi creditor sit in peccato.*
8 *Dispensatio iuramenti non potest dari nisi parte vocata.*
9 *Absolui non debet qui prius contrauenit.*
10 *Inferior à papa non potest absoluere quando est dubium.*
11 *Minores vt restituantur aduersus transactionem quarta læsio requiritur.*
13 *Testiũ dicto solẽni statur iudicio ex nõ prius dicto extra ius.*
15 *Permittere aliud est & aliud permittere habere.*
16 *Confessio curatoris non nocet nec potest diuidi.*
17 *Interpellatio quando requirit certificationem.*
18 *Pœnam petere non potest qui non probat se omnia impleuisse ex parte sua.*
19 *Iuramentum validat stipulationem alteri factam.*

CONSILIVM CCXXII.

VIsa facti narratione mihi exhibita, vna cum actis &
processibus actitatis inter filias, quondam Artusij de
la mirandula, & dñam Serenzá vxoré quondam Ar-
tusij agentes, & Gal. & Ber. fratres & filios quondá
Ni.de fante se defendentes, & etiá in effectu recon-
uenientes. Omnis fere vis huius causę principaliter deducitur ad
hoc, videlicet an d.Bernardi. & Galasius teneant ad obseruantiá
instri transactionis celebratæ, & iuratæ inter dictas partes adeo
qđ ab illo resilire nõ possint nec prætextu allegatæ læsionis. nec
sub prætextu qđ non fuerunt eis obseruata promissa, vt ipsi asse-
runt. ¶ In quo dico quod ex actitatis nullo modo constare vr̃ di-
ctos Bernardi. & Galasium posse à dicta transactione recedere,
quod ostendit sic. In dicta transactione interuenit authoritas cu
ratorũ dictorũ contrahentiũ, & decretũ iudicis, iuramentũ ipsa-
rum partiũ, & oẽs erát adulti: ergo standũ est ipsi cõtractui tran-
sactionis.& vallatæ etiá stipulatione.l.si quis maior. C.de transa
ctionibus.l.ex placito.& l.cum precib. C.de rerũ permuta.iun-
cta.l.nõ solũ.C.de prædijs mino.& auth.sacramenta puberum.
C.si aduersus vendi.† & licet Bart.& quidá alij in d.l. si quis ma-
1 ior.tenuerint certas speciales pœnas venienti contra transactio-
nem iuratá non habere locũ in adulto minore. xxv.annis iuran-
te.cuius nõ est leuis authoritas. Tamen Pe.& Iac. Bu. & quidam
alij tenuerunt quod habeat locũ etiam in adulto iurante eo mo-
do, quo fuit iuratũ: tñ quia in casu nostro tantũ omnes fatentur
contractũ transactionis iuratę, & omnia in eo ꝓmissa esse seruan
da, etiá ab adulto & iuráte: & ideo non multũ curaui in sistere su-
per illo dubio an pœna. d.l. si quis maior. habeat locũ in adulto
iurante. ¶ Sed insistam super principali negotio, s. an necesse ha-
beant d. Bernardi. & Gala. stare contractui, & etiá certá pœnam
soluere cõuentionalé: vt j. dicá: vnde præsupposito prout est de
iure, ꝙ dicto contractui standũ sit regulariter & iuramentũ ser-
uari debeat, vbi seruari potest sine interitu salutis æternæ.c.si ve-
ro.& c.cum contingat, de iureiurando.& cap. quáuis. de pac.in
2 vj. ¶ † Videamus an non obst. dicto iuro possit petere restitutio
nem in integrum d. Gala. & Bernar. vt petunt: & prout dr̃ fuisse
iudicatũ per sententiá in causa principali: & dico ꝙ non: quia ta-
a le iuramentũ excludit a à beneficio restitutionis in integrũ, etiá,
absque eo quod aliter appareat eum fuisse certioratum de bene-
ficio restitutionis in integ.vt not.Bar.in l.si duo patroni. §.idem
Iulianus per illum tex.de iureiu.& in l.sciendum.ff. de verb.ob.
& ita refert se ita consuluisse.& ita etiam tenet Bart.in l. ij. de re-
scinden. ven. & etiam Pet.& ibi Bart.in d.auth. sacramenta.per
illum text.ad hoc tenet Ang.in repe. d.l. sciendum.& d.auth.sa-
cramenta.quia iuramentũ facit ipsum maioré.vt no. gl. in d.l.ij.
de rescin.ven. ¶ Et ita etiam per rationé istam tenet Raph.Cu.in
d.l.sciendũ.& dicit Io.de Imo.ibi quod licet Dy. & quidá alij te-
nuerunt contrariũ: tamé cõis practica & obseruantia vr̃ approba
re opi.Barto.& ideo ab eo non est discedendum.l.minime.ff.de
leg. ¶ Ita etiam dicit Io.de Imo.in rep. c.cũ contingat. de iureiu.
in tertio mẽbro prin.vbi etiá dicit ꝙ ista opi. vr̃ etiá esse de men-
te Arch.& Ioa.An.in c.ij.de pac.in vj. ¶ Et cum d.op.Bart.& se-
quaciũ concordat.& Bal.in l.ij.C. de resci.ven.q.ix.saltẽ quo ad
casum nr̃m qñ minor interueniẽte authoritate curatoris iurauit
nõ venire cõtra ꝯctũ. Ná in casu nr̃o dicti adulti expresse cũ iuro
promiserant nõ petere restitutioné aliq̃ contra ꝯctum, prætextu
minoris ętatis: vel occasione alicuius cuiuscunque: & non venire
cõtra cõtenta in instr̃o aliqua ratione vel causa: vt latius in instru
mento & interuenit curatoris authoritas cuius scientia supplet
scientiam adulti vt dicit Bald. in d. l. ij. arg. l. pupillus.ff.de acq.
hær. ¶ Cum dicta conclusione videtur etiá concordare Bal. in l.
3 j.in fi.si aduersus vẽd.† vbi dicit ꝙ si minor iurat super ꝯctu, non
potest petere restitutionem in inte. ex eo ꝙ fuerit læsus sui faci-
litate.sed si esset læsus dolo aduersarij: tunc dicit quòd prius esset
obtinẽda absolutio à iuramẽto, alias nõ procederet petitio resti
tutionis in integ.ar.c.j.de iureiur.& etiam ꝙ no. Inn.in c.vene-
rabilem. de elec. sed in proposito nostro pro parte dicti Bernar-
di.& Gala.petita est in integ.restit. de eo quod dicunt se læsos sui
facilitate: non autem deducunt, nec probant dolũ aduersarij: er-
go non possunt obtinere. ¶ Et ponderanda sunt verba Bald.in l.
j.quia apertè sentit quando est iuratum & renunciatum per mi-
norem vt in proposito non possit peti restitutio vel absolutio

iuramẽti qñ læſio interuenit facilitate læſi, de quo etiã veniet in-
fra dicendũ Bal. etiam in l. j. in fi. C. de reb. credit. tenet & dicit ſe
cõſuluiſſe ꝙ qñ minor cõtractu iurato renunciauit beneficio re-
ſti. excludatur à reſtitutione in inte. abſque eo ꝙ apparet eũ fuiſ-
ſe aliter certioratũ: quia eo ipſo quod facit mentionem de benefi
cio reſtitutionis: apparet de ſcientia. l. j. C. ſi cer. peta. & ita dicit
fuiſſe approbatũ à collegio Mediolanẽſi. idẽ tenet Ang. in l. qui
iure militari. ff. de re mili. & in d. l. ij. C. de reſc. ven. vbi dicit ꝙ
ita ſeruat cõſuetudo. ita etiã tenet Ful. & Pau. d. Ca. in d. l. ſi duo
patroni. §. idem Iul. & etiam Lu. Ro. in d. l. ſciendũ. maximè per
4 c. ex reſcripto. de iureiu. † vbi iurm excludit mulierem à benefi-
cio Velleiani, abſque eo qđ appareat mulierem aliter fuiſſe cer-
b tioratam de beneficio Velleiani.[b] ¶ Et etiã expreſsè Ant. de But.
in c. ſi diligẽti de for. compe. alleg. not. per Archid. in d. c. quam-
uis. de pac. in vj. & nõ. etiã Ant. de Bu. & d. Abb. in d. c. ex reſcri-
pto. ¶ Et cũ opin. etiã Bar. trãſit. d. Abb. in c. pen. de emp. & ven.
p no. per. Arch. in d. c. fin. & quia iurm eſt de iure diuino, & nitit
iuri naturali: vt no. gl. xv. q. vj. authoritatẽ. per id quod hr in c. &
ſi Chriſtus. de iureiur. & talis iur. ignorantia neminem excuſat.
xxxviij. diſt. ſi ea. l. ij. C. de in ius voc. ex quibus vr ſaltem in pra-
c ctica tenenda dicta opi. cõſuetudine approbata,[c] vt doc. dicunt
in dictis locis, quicqd voluerit Dyn, vt refert Cy. & quidã alij in
d. l. ij. C. de reſcin. ven. ¶ Nec ob. ſi diceretur, dato ꝙ directa via
non poſſunt petere reſtitutionẽ in integ. virtute iuramenti, tñ
attento ꝙ fuerunt habilitati à vicario. d. epiſcopi Rhegini, vt nõ
ob. d. iuro poſſint exceptiones contra dictũ inſtrm & contenta
in eo proponere corã iudice cõpetenti, & probare dolum & ma
chinationem quibus inducti fuerunt ad. d. tranſactionem, & ſe
circumuentos fuiſſe, & alia dicere & facere quæ ſibi incumberẽt
pro prædictis & inde pendentib. ab eiſdem vt publicè cõſtat pu-
5 blico inſtro in actis producto. † quia rñdeo primò ꝙ qñ minor
contraxit & iurauit ſuper cõtractu prout in propoſito nro. tunc
ratione læſionis & præiudicij non põt concedi abſolutio à iuro,
* ſed omnino tenet * in iurm obſeruare confirmans contractum:
vt firmat Ang. in l. ſi quis pro eo. in prin. ff. de fideiuſ. ver. item ad
de ꝙ iurm confirmat, &c. niſi eſſet extortũ metu vel dolo: vt ibi
per eum. qui non eſt caſus noſter: quia non eſt probatum qđ fuit
extortũ dolo & metu. ¶ Bene facit qđ no. Arch. in d. c. quamuis.
de pac. vbi voluit ꝙ etiam in caſu illius. c. & d. c. cũ contingat. de
iureiu. nõ poſſit peti abſolutio à iuro ratione læſionis, & etiã eſt
6 de mẽte Bal. in l. fin. ff. qui ſatiſd. cog. † vbi voluit ꝙ licet qñ ver-
tit peccatũ creditoris poſſit debitor iurans petere abſolutionem
à iuro: vt patet in cauſa vſuraria in c. j. de iureiu. tñ vbi non vertit
peccatũ creditoris: licet iurans enormiter lædat, non põt peti re-
laxatio, patet in d. c. ij. de pac. in vj. & c. licet mulieres. de iureiu.
eod. lib. ¶ Sed in propoſito nro non agitur de peccato dictarum
mulierum de quarũ dolo ex propoſito non docetur. ¶ Et poſito
quòd aliquod damnum ſentiunt dicti Ber. & frater, & in ea tran-
ſa. fuiſſent melioris conditionis dictæ mulieres tñ per hoc nõ di-
cuntur eſſe in peccato, attento ꝙ ad d. contractum tranſactionis
non deuenerunt. d. Ber. & Gala. occaſione alicuius neceſſitatis,
nec fuit dolo mulieris commiſ. nec fuit cõtractus quæſtuariæ ne
gotiationis: vt patet ex latè no. per. Pe. de Anc. in regula peccatũ.
in vj. dum tractat an peccet qui vendit carius & emit vilius. & idẽ
Saly. in auth. ad hæc. in xxj. q. C. de vſu. & Lauren. de Rodul. in
repetitio. c. conſuluit. de vſu. in xliij. q. hoc in propoſito. tamen
vult clare Inno. in c. quia plerique. de immuni. eccle. in ver. ſed
7 quid dices, &c. † vbi vult quòd ſi aliquis poteſt à te petere per re-
ſtitutionem in integrum aliquid eo quia læſus eſt ex contractu,
an tu tenearis in conſcientia reddere ante reſtitutionẽ in integ.
& concludit quod non, niſi per malitiã tuam læſus eſſet. & quod
minor qui iurauit ſuper contractu prout in caſu noſtro non poſ-
ſit petere reſtitutionem in integ. nec abſolutionem à iuramẽto,
firmant latè poſt alios Io. de Imo. in repe. c. cum contingat. in iij.
membro. de iureiu. & in c. quintaual. circa pe. char. eod. tit. quia
aliàs diſpoſitio illius auth. ſcra. eſſet impoſita verbis, & non re-
bus, contra. l. ij. C. communia de leg. & c. cõmiſſa. de elec. in vj.
& ideo reprehendit Pet. de Anc. qui vr tenuiſſe ɔ̃trium: & ita etiã
vr de mente Io. de Imo. in l. cum vir. ff. de vſuc. circa. xv. col. & ex
preſsè tenet Lu. Ro. in l. qui ſuperſtitis. ff. de acqui. hær. & Ioan.
de Imo. & Domi. de ſancto Gem. c. quamuis. de pact. in vj. ¶ Pro
iſta parte conſuluit Pe. de Anc. in conſil. ccclxxxij. incip. retento
ordine. vbi pro hoc alleg. text. in auth. ſcra. in ver. inuiolabiliter
obſeruari. Nam ſi deberet fieri relaxatio à iuro ſequeret ꝙ non
obſeruaret inuiolabiliter iurm: vt vult ille text. qui tollit reſtitu-
* tionẽ in integ. ſm * cõem intellectũ. Nã reſtitutio in integ. pre-
ſupponit læſionẽ non modicam. l. Seio. ff. de in integ. reſtit. ¶ Ita
d etiã conſuluit Pau.[d] de Caſt. in conſi. cccvj. qđ incip. orta lite in-
ter ſpectabilem militẽ do. Ia. &c. per plures rationes. hoc vr etiã
fuiſſe de mente Bar. in l. ſi quis pro eo. in iiij. & v. mẽbro. inquan
tum facit differentiã an contractus ſit prohibitus in odiũ credito
ris. & tũc vult ꝙ poſſit peti abſolutio à iuro: an vero ſit prohibi-
tus principaliter fauore perſonæ prohibitæ: vt in d. auth. ſcra pu-
berum. & tũc ſentit ꝙ nõ poſſit peti abſolutio: & hoc etiã eſt de
mente Bal. in l. j. C. ſi aduer. ven. niſi interuenerit dolus aduerſa-
8 rij. ¶ † Præterea rñdeo & aliter. ſ. ꝙ dicta habilitatio non potuit
cõcedi prout cõceſſa fuit parte aduerſa nõ vocata: quia regulari-
ter ad abſolutionẽ à iuramẽto cõfirmatorio cõtractus ſeu obliga
torio partis, requirit partis aduerſæ citatio. concludit Ant. de Bu.
& Io. de Imo. quo ad caſum noſtrũ in c. debitores. de iureiu. Fed.
de ſenis in conſ. ccc. in c. factũ proponitur eſſe tale, ſm quòd re-
fert etiã An. de But. in d. c. debitores. ita etiã tenet do. Car. flo. in
d. c. debitores. dicens ſæpius ita conſuluiſſe ꝙ non valeat abſolu-
tio à iuramẽto facta non citata parte de cuius præiudicio agit: iu-
xta. c. j. de cau. poſ. & proprie. & c. inter quatuor. de maio. & ob.
& l. de vnoquoque. ff. de re iud. & l. nã ita diuus. ff. de ado. ¶ Et
in ſolutione à iuramẽto requiritur cauſæ cognitio: vt not. Inn. in
c. ad aures quod met. cau. & Spe. in tit. de iud. deleg. §. nũc oſten
dendum. ver. xxiiij. cũ duobus ver. ſequentibus. ergo requiritur
partis citatio. l. in cauſę. §. cauſa cognita. ff. de min. l. ſi deſerta. C.
ſi ꝓp publicas penſi. l. fi. C. ſi per vim vel alio modo. Et etiã latè
tenuit d. Abb. in c. j. de iureiur. & conſuluit Pet. de Anch. conſil.
cxcviij. incip. prædictis ſubtiliter ad plenũ deductis, &c. & dicit
e Io. de Imo. in d. c. debitores. ꝙ etiã ſimplex habilitatio[e] perſonę
iurantis ne incurrat periuriũ fieri oportet præcedente citatione:
quia ſi pars citabitur poterit eſſe ꝙ oſtendet ꝙ per calumniã peti
tur talis habilitatio: arg. l. ij. ad l. Cor. de fal. & ita dicit probari p
9 no. per Fed. in conſi. ſuperius alleg. ¶ † Et ſic ſine dubio nõ ſunt
nec erũt audiendi ſuper abſolutione & habilitatione dicti Bern.
f & Gala. ſ. eo tpe quo habilitari petierunt, contrauenerũt[f] inſtru
mento tranſactionis. & ſic veniũt contra iuramenrũ vt notabili-
ter cõſuluit Fed. in d. conſi. ccc. quia fruſtra legis auxiliũ inuocat,
qui in legem cõmittit. c. quia fruſtra. de vſur. & ar. c. j. de iureiu.
li. vj. Et ita etiã conſuluit Pet. de Anc. in d. conſi. cxcviij. allega. in
fi. & d. Ab. in c. j. de iureiu. & Io. de. Imo. in c. debitores. eo. ti. vbi
reprehendunt Ant. de But. nec rñdet ad narrationẽ Fed. & ratio
dñi Ant. non refert ꝙ debeat abſolui qñ iam inciderat in periu-
riũ: & ita tenet Lauren. de Rodul. in repe. d. c. conſuluit. q. cxxiij.
alias. cxxij. ¶ Denique negari põt ſaltem ꝙ non ſit probabile du
bium an dictis minoribus ſolũ ratione allegatæ læſionis eſſet re-
mittendũ iuramentũ vel non: vt patet ex authoritatibus plurimo
10 rũ ita tenentiũ: quos. ſ̃. retuli. & ex rationib. ſ̃. deductis. † & opi.
doct. faciũt rem ambiguã: vt no. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fra-
tres. ff. de ver. ob. in vj. opp. per. not. ff. de leg. in l. ideo. C. de leg.
l. cum de nouo. & in prima conſt. cod. in. §. quibus. in gloſ. ſuper
ver. & ita. ¶ Sed ita eſt quòd vbi eſt probabile dubium an quis ſit
ligatus iuramento, illã abſolutionem nõ põt concedere inferior
à papa, nec hoc põt delegare: ſed ſolus papa debet hoc facere: vt
fuit de mente Inno. in c. venerabilem. de elec. quòd firmat clarè
& ſequitur Io. de Imo. in d. c. cum contingat. in iij. membro in fi-
nalibus verbis illius tertij membri, vbi reputat hoc eſſe menti te-
nendũ. & hoc idem eſt de mente Spec. in tit. de leg. §. nunc oſten
dendum. ver. xxiiij. & melius in ver. item papa. maximè in fin.
ſed vbi probabilis eſt certum ꝙ dari debet abſolutio à iuramẽto:
vt quando per metum vel vim eſt præſtitũ: & tunc põt epiſcopus
abſoluere. per not. per Inno. in d. c. debitores. & in d. c. ad aures.
¶ Inſuper poſito ꝙ ex cauſa læſionis enormis verum eſſet ꝙ con
cedi poſſet habilitatio vel abſolutio à iuramẽto, & quod nõ fuiſ-
ſet neceſſaria citatio partis. & quod non excluderent ꝓpter iura
mentum dicti minores à beneficio reſtitutionis in integr. tamen
ad hoc vt debeant prædicta fieri oportet de enormi læſione
probari quæ ſui facilitate proceſſerit, poſtquàm dolus mulierum
non probatur nec deducitur in l. verum. §. ſciendum. & ibi not.
Bart. ff. de mi. l. fi. cum ibi no. per Bart. C. de in integ. reſtit. iunc.
l. Seio.

11 l.Scio.ff.de test.in integ.¶ † Et ad hoc vt probet quem fuisse læ-
g sum ex cõtractu transactionis [g] oportet deducere & probare ꝙ
enormiter fuerunt lęsi Bern.& Gala.habito respectu ad dubium
litis euentũ quam potuisset hr̃e causa impugnationis dicti testa-
menti,seu substitutionis factę in testamento, super qua fuerũt re
cepti plurimi testes: & plures erant testes contra scripturam te-
stamenti,q̃ pro scriptura testamenti:quo casu reprobat scriptura
testamenti:vt no. gloss.magna insti. de inuti.stip.in.§.item ver-
borũ.& no.do.maximè Ang.in l.j.§.si quis neget.ff.quẽad.test.
ape.& can.in c.cũ Ioãnes. de fi. instr. ita enim oportet ꝓbari qñ
agitur de probanda læsione circa contractũ transactionis: vt no.
Ray.Bar.Ang.& Mode.in l.Lucius.ff.ad trebel.in l. si quis cum
aliter.ff.de ver.ob.&c.& Iac.de Are.Bar.& Ang.in l.ij.C.de re-
scin.ven.d.Car.flo.& Io.de Imo.& d.Abba.in d.c.pen.de emp.
& ven.bene facit quod not.gl.in l. per diuersas.C.mandati.& ꝙ
no.Bar.in l.si societatẽ.§.arbitrorũ. pro socio.cum si.vnde dici-
mus ꝙ attendi debet dubius euẽtus litis.l. quod debet.ff. de pac.
¶ Sed in proposito nr̃o non est probatũ quod inspecto dicto du
bio euentu lęsi sunt enormiter. stant enim ista simul ꝙ in contra
ctu transactionis fuerit conuentũ, qđ Bernar.& Gala.habere de
berent solũ quartam partem patrimonij d. Artusij testatoris, &
tñ non sunt enormiter læsi. ¶ Et si dicat ꝙ producatur scriptura
testamenti in quo ipsi fratres fuerunt substituti filio dicti testato
ris hęredi instituto vniuersaliter:quia potuit esse qđ dicta scriptu
ra substitutionis põt impugnari & infringi,vt ostendunt dictæ at
testationes.¶ Accedit qđ no.dixit Ant.de But.in c. pe. de empt.
12 & ven.& dixit ꝑ id quod ibi no.in gl.† qđ eo ipso qđ à lite discedi
tur, dr̃ quis habere commodũ & vtilitatem ex actu per quem di-
scedit. Ex quo infertur ꝙ transactio facta per ecclesiam seu pro
ipsa ecclesia,etiã alia vtilitate nõ probata in dubio sit valida: quia
in dubio præsumit esse vtilis ecclesię:& quo ad effectũ trãsactio-
nis paria sunt litem prius esse motã: vel sperari litem moueri.l.ij.
vbi Bart.C.de trans.& not.Bart. in l.causas.eod.tit.¶ Et per hoc
apparet non oportere insistere super nõnullis probationibus fa-
ctis circa valorem dictarũ terrarum: nec sequitur qđ sit probatũ
de enormi læsione, eo modo quo in proposito nostro requirit:
13 vt est s̃.ostensum. ¶ † Et dicti testes qui deponunt cõtra dictum
instr̃m licet prius extra iudiciũ aliter dixisset vel scripsisset: tñ prę
h ferri debeat dictũ eorũ iuratũ, & in scriptis solenniter [h] receptũ
* s̃m veras & magis communes * cõclusiones.d.§.si enim dño.&
ibi no.Bal.in tit.quid sit inuestitura. in gl.doc. in c.cum causam.
de test.& Spe.& Io.An.in tit.de teste.§.j. versi. quid si idẽ testis.
& consuluit Bal. consil.in c.licet assessores.& Ang.consil.incip.
Christophorus Petri conductor,&c.& Bal.& Sal. in l.nullũ. C.
de test.& Bald.in l.gesta. circa.ij.col. per illum text.C. de re iud.
14 ¶ † Et quantitas numeri dictorũ testium est etiam apta supplere
defectum,si quis subesset.iuxta no.per gloss. valde not.in l.iij.§.
eiusdem.in ver.numerus.& ibi Ia.Bu. ff. de test. & facit l. si quis
ex argentarijs.in prin.cum ibi not. & Bal.& Ang.ff.de eden.no.
Io.de Imo.in l.qui testamento.in prin.ff.de testa.¶ Non ob.etiã
prædictis si diceret ꝙ dictæ mulieres non seruauerunt promissa
in cõtractu transactionis, quia non assignauerunt dictam quartã
partem dictis Berñ.& Gala.vt erat conuentũ in contractu transa
ctionis:iuxta.l.cum proponas.la.ij. C.de pac.l. si quis maior.C.
de transac.l.quæro.§.inter locatorem.ff.loc.c.iij.de iureiu.quia
15 ad hoc respondeo quòd in d.instrumento transac.† non dicitur
quod dictæ mulieres promittant dare vel tradere dictam quartã
partem terrarũ dictis fratribus:sed dicitur in instrumento, prędi
ctæ mulieres ex causa trans.contentæ fuerunt,ꝙ dicti fratres ha-
beant & hr̃e debeant dictã quartam partẽ omnium terrarũ dicti
quondã Artusij, quas idẽ Artusius tenebat & possidebat tpe vi-
tæ.ita tñ quod dicti fratres dictam quartã partẽ incontinenti ha-
beant & habere debeant.¶ Nec in dicto instr̃o dr̃ quòd dictæ fi-
liæ Artusij tempore dictæ transactionis haberent penes se dictas
terras:nec inuenio probatũ,quòd dictę filię Artusij fecerint quo
minus dicti fratres haberẽt dictã quartã partẽ: ergo non dñr nõ
confecisse dictę conuentioni.l.stipulatio ista.§.si quis.cũ ibi no.
ff.de ver. ob. & in l. vbi pactum. C. de trans. ¶ Nam ad hoc non
ob.ꝙ in terra Mirandulæ pro parte dictorum Berna. & Gala.fue
rit protestatum curatoribus dictarum mulierum quòd obserua-
rent dictis Ber. & Gala. cõtenta in instrumẽto transa. vt patet in
actis transmissis:quia ad hoc rñdeo quòd cũ non sit probatum ꝙ

tpe.d.protest.d. filiæ. Artusij haberent penes se,seu possiderent
d.quartã partem terræ, non põt dici ꝙ ipsi nõ seruauerint cõten-
ta in instr̃o transac. maximè cum in instrumento non dicatur ꝙ
promiserint dictę filiæ Artusij tradere vel dare dictã quartam par
tem:sed solũ ꝙ cõtentæ erãt ꝙ d.Ber. & Gala. in cõtinenti habe-
rent dictã quartã partẽ,& transactio operat ꝙ illam quartã habe
rent,ac si eis relicta fuisset in testõ.l. cõtrouersia. cũ ibi not.ff.de
trans. ¶ Nec ad hoc ob. ꝙ ante dictam protestationẽ factam pro
parte d.Ber.& Gala. quidam vt curatores dictarũ filiarum Artu-
sij asseruerunt ꝙ filiæ dicti Artusij erant paratę consignare dictis
Ber.& Gala. dictã quartã partẽ terrarũ d. Ber. & Gala. dũmodo
d.Ber.& Gal.præstent fideiussionẽ seu promissionẽ de soluendo
affictũ iuxta tenorẽ instr̃i transactionis. per quæ verba videntur
curatores dictarũ mulierũ tacitè fuisse confessi ꝙ dictæ filiæ ha-
bebant penes se dicta bona:quia rñdeo primò qđ posito ꝙ ex di-
16 ctis verbis resultaret dicta cõfessio: † tñ confessio curatoris præ-
iudicat adulto qñ dicta confessio sit sponte, aut non vocatus aut
iussus à iudice per modũ contẽtiosæ iurisd.l.certũ.§.sed an ipsos.
& ibi plenè no.Bar.post.gl.ff.de cõfes.& Bar.in l.Lucius.§.tute
læ.ff.de adm.tut.¶ Præterea dicta tacita cõfessio cũ sit cõnexa cũ
illa parte in qua dr̃ dũmodo.d.Ber.& Gala.pręstent fideiussionẽ
de affi.& c.non potest pro parte acceptari, & pro parte refutari:
vt nota.Petr. Cyn.& alij.in l. vnica. C. de confes.& in l. ij. C.de
dona.& Bart.in l.Aurel.§.idem quæsiuit.ff. de lib.leg. & cano-
nistę in c. ex parte decani. de rescrip. & in c.bonæ. el. ij. de post.
præl.cũ si. ¶ Item rñdeo ꝙ ad hoc vt per dictã protestationem fa
ctam curatoribus dictarũ mulierũ constituerent dicti curatores
mulierũ,vel ipsę mulieres in mora tradendi dictã quartam terrę.
oportebat qđ dictæ mulieres & curatores certiorarentur quę es-
sent istæ petię terræ, quas asserit de antiquo patrimonio & de do
mo sua & quas ipse Artus. possederat: aliàs cũ ipsæ mulieres non
promiserint aliquã quartam partẽ tradere,nõ fuerunt in mora ni
si certiores factæ fuerunt,qđ illæ petiæ terræ quas ipsę habebant
essent de antiquo patrimonio d.Artusij,vt probat ex his quæ de-
clarat Bart. & do.in pluribus locis, & maximè in l.non solum.§.
17 morte.ff.de op.no.nun.in iij.q.prin.circa prin.ibi.dũ dicit † qđ
qñ protestor alicui vt faciat aliquid ad qđ est obligatus facto suo
mediãte euentu alicuius cõditionis, vel aliquo facto extrinseco:
& tunc debet fieri certus per expressionẽ & notificationẽ illius
facti per exhibitionem scripturarũ, vel per relationẽ personarũ
quibus merito credere debeat:alle.l.fi.C.de bonis aut. iud. pos-
si.& l.si quis inficiatus.ff.deposi.& d.l. qui in alterius. sed in pro
posito non tenebantur tradere dictæ mulieres dictam quartam
partem petiarũ terræ, ex eo ꝙ in cõtractu promiserint illam tra-
dere:quia hoc non promiserunt vt dixi, vnde si qua ratione tene
bantur tradere solũ teneri poterant ex eo quòd dictæ petiæ terrę
antiqui patrimonij Artusij postea peruenissent ad d. filias Artu-
sij, & sic ex hoc facto extrinseco iũctis verbis instrumẽti poterat
resultare ꝙ dictæ mulieres tenerent ad relaxandũ d. quartã par-
tem petiarum terræ dictis fratribus, & nullã eis petentibus con-
trouersiam facere.d. l. stipulatio hr̃e licere. §. si quis forte, cũ ibi
no.¶ Non obst. ad hoc illa oblatio verbalis curatoris dictarum
mulierum de dicta quarta parte: quia vt dixi illa tacita confessio
curatoris resultans ex illa tacita oblatione,non nocet dictis mu-
lieribus.Item dicti Gala.& Bern.dictis filiabus Artusij promise-
runt in instrumento transactionis præstare bonã & idoneã fide-
iussionẽ dñæ Serenæ earũ matri de soluendo donec dña Serena
vixerit:affictũ congruentẽ arbitrio bonorũ virorum in l. de fru-
ctibus percipiendis ex dicta quarta parte terrarũ: quam quidem
18 fideiussionẽ minimè præstiterunt dictæ dñæ Serenæ.¶ † Cõstat
autem quòd ad hoc vt aduersarius meus possit dicere me sibi nõ
obseruare promissa,& incidisse in aliquam pœnam vel priuatio-
nem,semper requiritur quod ipse liquidissimè probet se mihi ad
i impleuisse [i] omnia pro parte sua promissa: vt l.quæro.§.inter lo
catorem.ff.locati l.si fuerit.cum glo.de iureiura.per quæ iura ita
inquit Bal. in c.j.in ij. vel iij.col. in tit.qualiter.de a propric.pri-
ue.in vsi.feu.Et pro hoc etiã alleg.l.Iul.§.offerri.ff. de act.emp.
& l.ediles.§.fi.ff.de edil.edic.& no.Bar.in l.si soluturus.ff.de so
lutionib. ¶ Cum ergo dicti fratres nõ præstiterunt dictã fideius-
sionem,nõ possunt dicere seruasse conuenta:imò ipsi incurrebãt
in pœnã si legitimè interpellati à dictis filiabus Artusij non præ-
stent dictã fideiussionẽ, etiã dato qđ illa fideiussio nõ esset præ-
standa

standa dictis filiabus sed matri.tex.est in l.stipulatio ista.§.alteri.
de ver.obl. & declarat Bart.in l.si ita stipulatus.in vj.opp.v.par-
tis.eo.tit.¶ Nec obst.ꝙ alteri stipulari nemo potest etiã matri.l.
debitor.§.fi.ff.de neg.gest.& plenè per doc.in l.quod dr̃ ff.de
ver.ob.quia rñdeo qđ vbi est adiecta pœna, vt in casu nr̃o nõ va-
19 let stipulatio:vt in d.§.alteri.¶ † Secũdò rñdeo quod vbi est præ
stitum iurm̃ obligat̃ efficaciter promissor, qui promisit mihi qđ
daret alteri,vt firmat Bar.in l.si quis pro eo.in vj.mẽbro.ff.de fi-
deiuss.& Ant.de But.& Io.de Imo.in c.cum cõtingat.de iureiu.
20 ¶ † Attento ꝙ naturalis obligatio acquirit̃ stipulanti dari alteri,
etiã qñ iurm̃ non interuenisset:vt not.gl.& doc.in d.§.alteri.&
no.Bar.& alij in l.cũ lex.ff.de fideiusso.& Bart.in l.si nõ sortem.
in princ.ff.de condit.indeb.& Ang.in l.j.C.de pac.& Ange.&
Moder.in l.stipulatio ista.§.si stipuler.¶ Et dato ꝙ nondũ rece-
pissent terras dicti fratres,tpe quo debebãt fideiubere, quas etiã
nõ promiserunt dictæ mulieres eis cõsignare, vt est dictũ quãuis
nõ esset adhuc taxatus dictus affictus, hoc tñ non excusat dictos
fratres: qui si volebant dictas mulieres in mora constituere pote
21 rant & debebant offerre nõ verbo,† sed accipere fideiussorẽ,qui
se offerret paratũ obligare ad affictũ soluendũ arbitrio boni viri.
& hoc modo fieri debet oblatio qñ res nõ est liquidata.l.statuli-
ber ꝑ quæ iura sic inqt Ric.& clari⁹ Ang.& alij post eũ in l.iiij.§.
ait prętor.ff.de re iud.& Ang.& Mo.in l.prætor.§.si qs paratus.
ff.de oper.no.nun.& in l.si mora.ff.so.ma.& in l.si insulã.ff.de
ver.ob.¶ Nec etiam in instr̃o dr̃ ꝙ prius debeat taxari dictus affi
ctus quã præstari fideiussio de soluẽdo affictũ arbitrio boni viri:
imo verba instr̃i apertè dicũt potius cõtrariũ: nec etiã ibi dr̃ ꝙ di
ctæ filiæ Artusij promittãt prius cõsignare terras q̃ præstet̃ dicta
fideiussio.¶ Quinimo ꝓducti & examinati sunt duo testes An-
tonius Bonolaril,& Antonius Frãzoni qui vñr deponere ꝙ pro-
curator dictarũ mulierũ voluit consignare dictã quartã partem
dictis fratribus, sed remanserũt discordes eò quia dictus curator
dicebat se nolle consignare aliquid de certis terris quas ipse dice-
bat nõ esse de antiquo patrimonio dicti Artusij, & sic non cõpre-
hendi in dicto instr̃o. nec est probatum qđ sint de dicto patrimo
nio dicti Artusij:& sic nõ cõprehendit̃ in dicto instr̃o: & sic cul-
pa dictorũ fratrũ nõ fuit facta consignatio: & per eos stetit: imo
perfecta hr̃ quantũ ad hoc vt nõ dicant̃ mulieres fuisse in mora.
l.in executione.§.j.ff.de ver.ob.& l.Labeo scribit si mihi biblio
thecã.ff.de contrahen.empt.l.iure ciuili.ff.de condi.& demon.
22 † Poterit etiã ad cautelã procurator dictarũ mulierũ incidenter
petere restitutionẽ in integ. aduersus omissionẽ consignationis
dictæ quartæ partis terrarũ, & læsionẽ inde secutã, & incursum
pœnæ quatenus verũ esset dictas mulieres vel eorũ curatores cul
pabiliter omisisse cõsignare dictã quartam partẽ.l.Æmil.largia-
nus.l.si ex causa.§.si in cõmissum.ff.de min.no.in l.si cũ militari
bus.C.de resti.mil.& in l.ij.C.si aduer.ven.pi.¶ Et de læsione
satis appareret ꝓp pœnam insertam in instr̃o transactionis.nõ di
co ꝙ petatur ꝓ parte mulierũ restitutio in integ. aduersus cõtra-
ctum transac.ob.iur̃o & alijs de quibus.s̃.sed aduersus omissio-
nẽ consignationis dictæ quartæ partis terrarũ, quatenus verum
esset dictas mulieres aut eorũ curatores culpabiliter omisisse con
signare.¶ Ex quib.omnibus apparet nullo modo debuisse iudi-
cem restituere in inte. dictos Gala.& Bern. aduersus contractũ
transactionis. nec debuisse consequenter pronunciare d.Gala.
& Bernar.immittendos in possessionẽ bonorũ hæreditatis:quin
imo dicta sententia retractanda est cum supportatione dicti dñi
iudicantis.vt mihi intrepidè vr̃.¶ Quantũ aũt ad pœnã conuen-
tionalẽ & nonnullos fructus petitos non curaui insistere: quia
clientulus dicit apud suos causidicos de hoc non fieri dubium:&
vis principalis consistit circa robur transactionis quæ firmissima
iudicio meo persistere debet vt ex prædictis liquere puto.

ADDITIO.

a Excludit. Falsum est & ↄ̃rium practicat̃ vt dixi s̃.l.j.cõs.xxvij.
b ¶ Velleiani.Idem Pau.consil.viij.li.ij.Antho.de patru.tra.de
iur.effectu.x.sed est falsum.
c ¶ Approbata.Imo.cõis obseruãtia est in cõtrariũ vt sæpe dixi.
d ¶ Pau.Nõ inuenio hoc cõs.sed bene inuenio ↄ̃rium in consil.
cclix.circa primum.col.pe.li.ij.
e ¶ Habilitatio.Io.And.in Spec.de iureiu.in rub.Anch.consil.
cxcviij.consi.ccclxxxviij.Maria.Soc.trac.de cita.arti.vij.nu.
29.deci.tholo.lxij.cepol.caute.lxj.Imo.c.debitores.de vsur.
Cur.senior cõsi.xliij.n.18.nu.28.& in fi.cõsi.lxv.in fi.Hyp.
marsi.in rep.l.de vnoquoque.n.202.cum seq.de re iud.Ste.
Ber.consi.ciiij.relaxatio.li.ij.consi.clxxxvj.vidi ꝓcessum vbi
dicit ita iudicasse perlamentũ Delphinale & in consi.cxciij.di
spẽsat.li.ij.sed veritas est in ↄ̃rium.vt tenet Old.q.cxx.ad du-
plicẽ.Alb.in ru.C.de vsur.in fin.Bald.consi.ccccIxxiiij.lib.v.
alleg.x.Ant.Bu.c.debitores.de iureiu.Anc.(sibi ↄ̃rius) consi.
xviij.col.fi.& inter cõs.Cal.cõsi.j.sub ti.de fer.Fa.Cald.cõsi.
vij.de iureiu.do.de Ro.dec.Dcclxviij.sciendũ.in anti.Guid.
pa.dec.delph.cxl.dec.ccxxv.Pau.consi.cclix.circa primum.
col.pe.li.ij.Fel.c.j.co.fi.de iureiu.Ia.l.nec quicq̃.§.vbi decre
tũ.co.viij.de offi.procons.& leg.& ita seruat̃ vt refert Steph.
Auffr.in d.decis.thol.lxij.vbi hoc sequit̃ & Bened.rep.c.Ray
nutius.verbo duas habens filias.col.fi.de testa.Alcia.l.si quis
maior recitauerit.C.de trã.Matt.affl.deci.neap.ccxxx.co.iij.
vbi limitat̃ nisi qñ taceret̃ ꝙ iurauit non petere absolutionem
à iuramento, quã limitationẽ non puto verã quia subsistente
cã relaxãdi licet iuramentũ nõ valet hæc huiusmodi relaxatio
vitiat per susceptionẽ:quia non emanat per viã iustitiæ.igit̃ vt
not.in l.præscriptione.C.si contra ius vel vti.pu.
f ¶ Contrauenerunt.j̃.li.iij.consi.xvij.nu.iij.Alber.bru.cons.
xlvj.pan.disp.ij.
g ¶ Transactionis.dixi.s̃.li.j.cons.xlij.nu.xj.
h ¶ Solenniter.Bal.cons.ccccIxxxvj.l.assessores.li.iij.fm nouã
impressionẽ.Bart.consi.lxxxvj.Ro.cons.dv.Phil.fran.cap.j.
in fi.de elec.in vj.Pet.de ferra.inter.opp.cõtra testes.versi.ac
etiã varij.Car.cle.j.de test.Cepo.cau.cri.cõsi.lxj.Ale.s̃.cõsi.
lxiij.l.j.Fran.Are.cõsil.lxxj.Pau.Fel.c.ꝑ tuas.de testi.Steph.
aufri.ad deci.tholo.cclxxxj.
i ¶ Adimpleuisse.s̃.e.cõs.xlix.n.iiij.s̃.li.j.cõs.cxix.cõsi.ij.& fi.

SVMMARIVM.

1 Legata domo veniũt apothecæ horti & cœnacula illi deputa (ta.
4 Modus attenditur qui erat tempore mortis testatoris.
5 Legato facto ad vsum, videtur legata proprietas.

CONSILIVM CCXXIII.

VIsis verbis dicti testamenti, & his quæ narrant̃ in thema-
1 te omissis argumentis non necessarijs. † Breuiter puto ꝙ
in dicto legato relicto contemplatione sacerdotis com-
a prehendat̃ domus habitationis dicti testatoris cũ his ª quæ erant
ad vsum domus, vt erat pars existens s̃. apothecas, qua vtebatur
testator ꝓ lignis ibi conseruãdis causa ignis optimi & camerula
qua vtebat̃ testator ꝓ famulo vel famula. Si vltimo loco testator
camerulam ad similem vsum retinebat.hæc probantur principa-
liter per tex.in l.olympico.aliàs fin.in prin.ff.de seru.vrba.pręd.
cũ gl.sua in verbo legatũ. vbi probatur ꝙ etiã qñ testator non le
gat domũ,quo ad proprietatẽ,sed quo ad habitationẽ tantũ: ve-
nit hortus & cœnaculũ si talia erant ad vsum domus, secus si non
essent ad vsum domus.& sic illud quod dr̃ in l.prædijs.§.pe.in fi.
ff.de leg.iij. vbi habet̃ quòd si legata sit domus, venit etiã hortus
qui causa domus fuit cõparatus,& aditũ per domũ habebat:ven-
dicat sibi locũ etiam qñ non legat̃ sibi domus sed habitatio.¶ Be
ne facit etiã.d.l.prædijs.§.fin. vbi vendita domo comprehendit̃
etiã domũcula parua, & si illi iuncta sit vno pretio cũ domo quæ
fuit cõparata:& de ea domuncula disponebat̃ prout fiebat de do
mo magna.¶ Quinimo dixit Bald.in d.l.olympico.in prin.ꝙ si
maritus legat vxori domũ ad habitationẽ, venit hortus accesso-
rius domui.ꝑ illã.l.prædijs.§.balneas.Et dicit Pau.de Ca.in d.l.
olympico.ꝙ ipse audiuit pluries Bal.all.d.l.olympico.& d.l.præ
dijs.& l.arbiter.§.de vestibulo.ff.cõi diui.ad hoc videlicet ꝙ si
vendit̃ vel legatur domus,venit stabulum vel hortus coniunctus
vel contiguus domui legatæ vel venditæ, si ad illud non erat adi-
tus nisi per domum legatam vel venditam, vel etiam si erat aliun
de:tñ emptus fuerat simul cum domo, & eiusdem pretii. Et dicit
Iac.de Are.& Bar.in d.l.prædijs.§.balneas.per illum tex.quòd si
consuetudo est quòd primus natus habeat domum principalio-
2 rẽ,habebit etiã omnia appendentia domus.¶ † Et dicit etiã Nic.
de neap.post antiquos in d.§.pe.per illũ tex.decidit̃ quòd si duo
erũt fratres diuidentes inter se domos cõmunes,& in medio erat
hortus quòd cedat domui ad quam testator vtebatur illo horto,
&

& si testator non deputauerat eũ ad vsum alicuius domus cedit illi domui per quẽ habebat intrinsecus aditus ad hortũ illũ. ¶ Ad prædicta facit tex. in l. creditor. §. ante domũ. ff. de ac. emp. ¶ Ad idem quod no. Ioan. And. in c. Ray. de test. Nam ex eo quod ibi dicit tex. domum & hortũ relinquẽs probat, qđ qui legat domũ nõ vr̃ tñ legare hortũ. & dicit Ioa. And. qđ illud est verũ. nisi hortus esset cõtiguus p d. l. prædijs. ¶ Bene facit qđ no. gl. xiij. q. ij. c. fi. & quod ibi Arch. vbi not. ꝙ qui dat domũ vel aliã rem, vr̃ dare quæ annexa sunt p iura quæ ibi allegaui in fi. gl. ¶ Pro quo Arch. etiã ibi alle. l. si qñ. C. de bon. vac. lib. x. & bene facit. l. Iul. §. ædilibus. cũ seq. leg. quæ secum continuant. ff. de actio. emp. ¶

3 † Ad idẽ tex. in l. qđ conclaue. cũ gl. ij. in fi. & qđ ibi no. Bal. ff. de dam. infect. vbi vẽdita vna domo, vr̃ venditũ cõclaue seu clausula quæ erat ad vsum illius domus, cõuersa etiã si erat paries in medio duarum domorũ: vt ibi. & in l. si cui hęredes. ff. de leg. iij. ¶ Et fortius vr̃ decidere Pe. de Anc. in cõsi. ccxcj. inci. super plurib. articulis, &c. Vbi dicit ꝙ in donatione domus venit apotheca, quæ erat subtus dictã domũ si apotheca eadẽ consignatione & fundamento referebatur, & fuerat eadem emptione per donantẽ acquisita domus & apotheca. allegat. d. l. prædij. §. qui domũ. & d. l. qđ conclaue. & d. l. creditor. §. fi. ¶ Accedit etiã ſm eum, qa apotheca & domus erat sub eisdẽ finibus: argumentũ eorũ quæ habent in c. cũ ad sedẽ. de restit. spo. per Inno. & præsertim ſm eũ hæc in qua est larga interpretatio. c. cũ dilecti. de don. ¶ Et eadẽ vr̃ procedere debere in casu nr̃o in vltima voluntate & legato: quia sicut in dona. est latè interpretandũ. l. legatũ. de leg. ij. l. in testi. de reg. iuris. ¶ Fortasse dño iudicanti vr̃ etiã in casu nr̃o, qđ in dicto legato habitationis domus veniãt dictæ apothecæ, quæ in domo erant, prout in casu suo cõsuluit Pet. de Anc. & tunc rñderem ad d. §. balneas. vbi distinguit an habeant aditus similia ædificia intrinsecus per domũ, vel nõ. quia iste text. loquit in aditibus quæ aliquando fuerũt seorsum de domo seu erunt extra parietes domus: vt rñdit eximius aduocatus sacerdotis. ¶ Pro hoc etiam vr̃ gl. fi. in l. quod conclaue. de dam. infec. iũcto tex. ibi, quã gl. ibi expressè insequitur Dy. An. & Moder. tñ in casu nostro non pono hoc pro constanti quo ad dictas apothecas. ¶ Sed benè pono pro cõstante quò ad partes superiores, & quò ad dictã camerulã si eo vltimo tpe vtebatur testator pro vsu & habitatione sua seu familię licet eã aliquando locasset cũ apotheca. hic probat per ea quæ habent in l. Mela. §. j. ver. si alimẽta. ff. de ali. & ciba. leg. vbi

4 † qñ contingat dubitatio circa rem legatã attendit tempus mortis testatoris, seu qualitas vsus testatoris tpe mortis. nõ potuit ergo factũ hæredis diuidentis apothecas cum parte superiori à reliqua parte domus legatũ ipsum diminuere aut aliqua parte extinguere. l. cætera. §. fi. ff. de le. j. ¶ Et si quærat, an dictus sacerdos dictam domũ alteri locare pót pendet ab illo dubio, an dicat sibi legata habitatio, quo casu sine dubio locare posset. l. cũ antiquitas. C. de vsufr. & instit. de vsu & habi. §. sed si. an vero dicatur sibi legatus vsus, quo casu non ita posset alteri locare seorsum ab vsuario habitanti sed cohabitanti secum pro pensione & mercede sic l. ij. iuncta. l. cæterum. circa prin. & l. sed neque. in prin. ff. loca. ¶ Et dubiũ fuerat, quia testator in testamento instituit dictum consortiũ ecclesiæ maioris hæredẽ: quẽ hæredẽ grauauit capellã construere in eadẽ ecclesia, & capellæ dotẽ certã legauit, & ad ipsam capellã mandauit eligi vnũ sacerdotẽ, adijciens hæc verba formalia videlicet, qui sacerdos sit vt s̃, alleg. notoriũ, vt deputatus est, & in futurum continget deputãdus possit, ac debeat, & valeat stare & habitare in domo habitationis ipsius testatoris posita in dicta vicinia, & quæ domus vendi & alienari aliqualiter non possit, adeo quod semper deputata sit & stet pro vsu sacerdotis siue sacerdotum, qui celebrabunt & beneficiabunt in dicta capella, &c. ¶ Et sic dato quòd testator videretur per præcedentia verba legasse habitationem: tamen videbatur illud legatũ restrinxisse ad vsum per illa verba sequentia, dum dixit adeò quòd semper sit deputata, & stet pro vsu sacerdotis: quia causa legati limitat & restringit legatum. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij.

5 & l. epistolam. in prin. ff. ad treb. † & tamen istud non potest obstare: quia vbicunque modus vel causa adiectus respicit commodum legatarij, nunquã restringit legatũ. l. Titio centum. in prin. ff. de condit. & demon. l. ij. §. fi. ff. de do. & bonus text. in l. iiij. in princ. ff. de alimen. & ciba. leg. vnde in proposito dicunt ibi Iac. de Are. & Bar. qđ si testator dixerit: lego vxori domũ ad habitan

b dum, vel fundũ, vel vsumfructũ, vel ad vsum [b] quod plena proprietas vr̃ relicta & nõ trãsit ad hæredes. l. donationes §. species. & ibi no. Bar. ff. de do. & in l. spẽs. ff. de auro & arg. le. & not. expressè gl. Cy. & Bal. in l. si mulier. in j. gl. C. de iur. do. quæ dicit qđ si donatur religiosis prædiũ ad vsum, vr̃ cõcessa proprietas. & not. etiam per Bal. in l. ij. in vlt. col. C. de inoff. do. & in rub. C. de iur. emphy. & in l. iij. in ij. col. de fructibus & litiũ expen. & in l. & epistola. C. de fideicom. ¶ Nec ad hoc obstat tex. in l. si habitatio. §. sed si iste. ff. de vsu & habitatione. Nam respondendũ esset vt per Bar. in d. l. iij. Attamen attento qđ testator adiecit in legato ista verba, videlicet: qui sacerdos possit & debeat stare & habitare & in dicta domo, &c. Quæ verba, s. possit & debeat, simul iuncta importãt necessitatẽ. c. j. in verbo, possimus & debemus. extra vt ecclesiasti. beneficia. facit. l. prętor. in prin. ff. de eden. &

c in clem. ij. cum gl. in verbo debent [c] de statu monac. cũ concor. ibi allegatis. & sic testator vr̃ voluisse quod dictum legatũ censeatur habere naturã vsus, potius q̃ habitationis. & in hac conclusione consulo, quo casu qualiter alteri locari possit iam dixi supra.

ADDITIO.

a ¶ Cum his. j̃. li. iij. consi. liiij. & li. vj. consi. xxvj. & lib. vj. cõsi. cciij. latè dixi in consu. pari. §. viij. gl. v. q. iij. adde Cep. tract. de serui. vrb. præd. cõsi. xliiij. de claustro.

b ¶ Ad vsum. Idem Alb. Bart. Ang. Pau. Ale. Ias. l. cũ hi. §. si vni. de trans. Bar. l. iiij. de ali. & cib. leg. Bal. in l. si habitatio. de vsu & habitatione. l. Titia cũ testõ. §. fi. de leg. ij. l. j. C. de fruct. & lit. ex. Fran. Cre. sin. xxxiij. Corne. consi. xix. lib. j. Lancel. decius. l. plane. j. §. fi. no. j. de le. j. Pau. picus. rep. §. Titia cum nuberet. in d. l. titia. Ias. l. fi. C. de le. & cõsi. xxvij. l. j. & in prælu. feu. co. xxix. Tho. ferra. caute. ij. Ia. tra. feudo. verbo in feudũ. col. iij. Hy. Mar. no. ccccxiiij. in tm̃ Bart. cõs. ccxxxiij. lib. ij. vt si cui relictus sit fundus ad vsumfructũ vel ad alimenta teneantur legatam esse perpetuã proprietatem de quo dubitat Ang. Aret. §. fi. insti. de vsu & habitatione. & contra facit quod no. Bal. in prælud. col. xiij. Ego vero puto in his vltimis exemplis non esse legatam proprietatem sed vsumfr. vel alimẽta tm̃ per tex. in d. l. si habitatio. §. j. nec obstat. d. l. iiij. de ali. leg. quia ibi cõstat in verbis dispõnis quòd voluit simpliciter legare proprietatem ibi dari volo prædia mea & similiter quoties præcedit dispõ donationis totius rei nõ puto p verba seqũetia executiue addita eam limitari nisi aliter de mente appareat & ita limitãda est sentẽtia cõis. plenius dixi in cõsue. parisien. §. xciij.

c ¶ Debent. Quod verbum necessitatem importat de se nisi ex materia subiecta vt si dirigatur ad personã cuius fauore profertur. Sali. l. creditores. col. ij. C. de pig. latè And. Tiraq. in consu. picto. tit. retra. §. j. gl. xv.

EPITOME.

1 Nisi probetur qualitas requisita in inquisitione posita debet absolui.

CONSILIVM CCXXIIII.

VIso processu inquisitionis formato contra Peregrinum & alios de Butrio. Et his, quæ scripta sunt in superiori consi. celeberrimi domini consul. & mihi patris obseruandi. ¶ Dico verum esse de iure dictos inquisitos non posse pro andata, de qua in inquisitione fit mentio condemnari. ¶ Ad quod ostendendum præsuppono quod statutum sub rub. de pœna facientis guarnimentum andatam seu caualcatam, in quo statuto principaliter fundata est præsens inquisitio accipit vt diuersa ista duo facere andatam x. virorum armatorum, vel abinde. s̃. Et istud est vnum, & ipsam andatam. & istud est aliud. similiter in eodem statuto accipiuntur vt diuersa facere guarnimentum, id est, congregationem xx. hominum armatorum, vel vltra, & ire seu segregare in dictum guar-

1 nimentum. † nam inter prædicta posita est disiunctiua vel, quæ ponitur inter diuersa. l. hæc verba ille. ff. de ver. si. l. si quis ita stipulatus fue. siue malus. ff. de ver. ob. gloss. in rub. de iur. & fac.

2 ign. facit. l. si idem codicilli. C. de codic. ¶ † Secundo etiam præsuppono quod quãdo vnũ est in inquisitione deductum, si illud non probatur, sed probatur aliud diuersum nõ potest sequi condemnatoria. l. habebat. in princ. ff. vi. bono. rap. Et no. glo. in l. j. §. diuus. in ver. absolui posse. ff. de sica. & Innoc. in c. ex parte abba-

abbatiſſæ.de priuil.& Bar.in l.j.in pri.ff.de eden.& in l.hæc ver-
ba.§.j.de his qui no.infa.vbi dixit ꝙ ſi quis inquiſitus eſt qđ man
dauit delictũ cõmitti, & probatũ eſt quod inſtigauit vt delictum
3 cõmitteretur non poterit condẽnari. ¶ † Et vbicunque profert
à lege vel ſtatuto verbũ aliquod cũ aliqua qualitate, debet vtrum
que probari.l.j.§.ait prætor.& no.Bart.in prin. illius legis.ff.ne
quid in flu.pu.& habet in d.§.docere.vnde Io.An.in c.j.de ho-
mi.lib.vj.in nouel.refert.ſe euaſiſſe quendã prælatũ à pœna il-
lius.c.j. quod capitulũ punit acriter facientes aſſaſſinari aliquem
Chriſtianũ. Nam modo erat probatũ, contra prælatũ ꝙ fecerat
aſſaſſinari quendã hominem, & non fuit deductũ & probatũ qđ
ille aſſaſſinatus fuiſſet Chriſtianus: ꝓp quod euaſit prælatus pœ-
nam illius.c.& iſtud dictum aſſumpſit. Bal.in l.ſi quis nõ dicam
rapere.in iij.co.C.de epiſ.& cler. ¶ Modo redeũdo ad propoſi-
tum formata eſt inquiſitio contra d. Peregrinũ, & alios ꝙ fece-
runt andatam in curia Butrij, prout in inquiſitione latius conti-
netur: quæ verba, ſ.quod fecerunt andatam important.hoc, ſ. ꝙ
fecerũt congregationem hominũ decem armatorũ, ſeu abinde.
s̃.ita accipit in ſtatuto prætalleg. iſtud facere andatã. Teſtes autẽ
recepti pro parte curiæ ad hoc probandũ ſi bene inſpiciantur: nõ
probant quòd dicti inquiſiti cõgregati iuerint in ipſa andata: ſed
quis fuerit ille qui fecerit andatam, i. qui fecerit ſeu ordinauerit
congregationẽ pro andata, hoc non dicunt dicti teſtes ergo non
eſt probatũ illud de quo ſunt inquiſiti. ſ. quod fecerũt andatam.
quæ verba ſignificant illum qui fecit eam ſeu actor congregatio-
nis armatorũ pro andata: & per ꝯñs nõ poſſet condẽnari: quia nõ
eſt probatũ illud de quo in inqſitione: vt patet ex præſuppoſitis,
de quibus. s̃. ¶ Et licet aliqui ex dictis teſtibus videantur dicere
ꝙ dicti inquiſiti congregati & armati fecerunt: tñ ſi in hoc dili-
genter conſiderent verba præcedentia & ſequentia teſtiũ, quia
manifeſtè ex illis patet ꝙ teſtes nõ accipiunt facientẽ andatam ꝓ
authore congregationis: ſed pro eunte in andatã, quia qñ teſtes
deponunt qđ inquiſiti fecerunt andatam, ſm multitudinem per
ſonarum congregatarum: vt in eo euidenter patet. Et ſic teſtes
poſito ꝙ probarent aliquid, dicerentur probare dictos inquiſi-
tos fuiſſe in andatã: non aũt feciſſe andatam, i. congregationem.
¶ Modo in veritate non probatũ eſt nec potuiſſet probari: quia
verũ non fuit, ſ. quod vnq̃ aliquis fecerit iſtam congregationem
in iniuriã & damnũ alterius. Sed dicti homines exiſtentes in va-
rijs locis tñ ꝓpinqui audiẽtes vnũ ex dictis inquiſitis acclamantẽ
& vociferantẽ, accurrerunt ad eũ. ¶ Scđò principaliter dico in-
quiſitos prædictos non poſſe condẽnari ex eo quia ſtatutũ punit
facientes andatam hominũ armatorũ per ciuitatẽ vel diſtrictum
Bononiæ de loco ad locũ in iniuriã vel damnũ alterius. ſed ſi dili
genter conſiderat, non vr̃ probata illa qualitas requiſita à ſtatu-
to, ſ. quòd facta fuerit illa andata per prædictos ad damnũ & in-
iuriam alicuius: vt infra proximè oſtendam: & per ꝯñs non poſ-
ſunt condemnari non probata dicta qualitate ſtatuti.d.§.ait præ
tor.cũ ibi no.per Bar.cũ alijs.s̃.alleg. ¶ Quod aũt teſtes non pro
bant illã qualitatem, apparet. nã primus teſtis nõ deponit qđ vi-
dit dictos inquiſitos congregatos & armatos facere andatam in
curia Butrij ad domum illorum de caſonibus de dicta terra Bu-
trij, & vidit eos: vt s̃.armatos & congregatos facere inſultum, im
petum, & aggreſſuram contra Bart. ¶ Nam aduertatur quod iſte
teſtis pro vero dicit quod dicti inquiſiti fecerũt andatam in dam
4 num & iniuriam alterius. † nam quia andata accipitur in ſtatuto
pro actu in quo congregatio eſt facta, & ordinata fuerit ad dam-
num, & iniuriam alterius vt dicit, & clarè patet ex ſtatuto, opor-
tebat probari quod ipſa congregatio facta fuerit & ordinata in
damnum & iniuriam alterius: quod quidem non deponit iſte te-
ſtis, nec alius. ¶ Licet iſte teſtis ſubdat ꝙ etiam vidit eos vt ſupra
etiam armatos & cõgregatos fecere inſultũ, impetũ & aggreſſu-
ram contra Bar. & ſic incontinenti dicti inquiſiti poſt congrega
tiones fecerunt inſultũ in Bart. & ſic debet præſumi quod actus
congregationis proximè præcedentis fuerit ob hoc ordinatus.
l.ſi ventri.§.fi. de priui. cred. c. officij. de ele. & quod eleganter
not.Bal.in l.j.in iiij.col.C.de ſer.fug.& in l.multũ.in ij.col.C.ſi
quis alteri vel ſi.facit.l.lecta.ver.dicebã.ff.ſi cer.pe.& quod no.
in l.j.C.de op.lib.cum ſimi. ¶ Quia reſpondeo ad hoc primò qđ
nec iſte teſtis nec alius dicit ꝙ incontinenti poſt congregationẽ
ſequutus fuerit. d. exceſſus. ¶ Bene facit quod ſingulariter dixit
5 Bal.in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.in pe.col.ff.de pac. † vbi vo-
luit probare per ſolennem ſtipulationem aliquid fuiſſe promiſ-
ſum per Titium Seio, deponat quod Titius interrogauit primò
Seium, an ſi promitteret centum. & quod Titius reſpondit quod
promittebat dicta centum: quod certè per hoc non erat probatũ
quòd promiſſio facta fuerit per ſtipulationem: quia teſtis nõ di-
xit quòd incontinenti poſt interrogationem ſecuta fuerit rñſio
ad hoc vt illa promiſſio valeat vt ſtipulatio, requiritur quòd pro-
betur quod poſt interrogationem incontinenti ſecuta eſt rñſio:
vt l.j.§.j.& l. continuus. in princip.ff.de verb.oblig. & iſtud eſt
quod voluit Bal.in d.§.pactus.fuit etiam de mente Bart. ibidem
prope fi.pe. col. Præterea dato quòd iſte teſtis dicat quod iſti in-
quiſiti fecerũt inſultum contra Bar.tñ potuit eſſe quod cõgrega-
tio non fuit ordinata & facta ad hoc vt de ſe patet prout in verita
te fuit probatũ s̃.retuli qđ iſte teſtis nõ cõcludit neceſſariò quod
in iniuriam alterius facta fuerit andata, quę accipitur pro congre
gatione, vt eſt declaratũ in ſuperioribus. vnde cum probatio de-
beat de neceſſitate concludere in c. in præſentia. de proba.l.ne-
que natales.C.de proba. ſequitur qđ iſte teſtis nõ probat. ¶ Se-
cundus teſtis, ſ.Io. Martinus nõ probat quod non deponit quod
inquiſiti fecerint andatã, id eſt fuerint authores congregationis.
nec etiã dicit ꝙ facta & ordinata fuerit in damnũ & iniuriam alte
rius, ita quod rñſiones datæ ad primũ teſtẽ, à maioritate rationis
tollunt obſtaculũ iſtius ſecundi teſtis, qui non dicit plus quàm fa
ciat primus. ¶ Quartus vero teſtis minus probat q̃ aliquis alius:
non ſolum non deponit qui fuerunt illi quos vidit congregatos,
& inſequi Barth. Quintus dicit quod nõ cognouit tũc eos, & nõ
deponit de numero decem armatorũ & congregatorum qui in-
ſequebantur Bart. etiam licet dicat teſtis quando poſtq̃ in domo
ſua abſcondidit Bart. & exiuit foras vidit & cognouit ſocios Iaco
bi inquiſiti, qui erant omnes illi qui ſunt deſcripti in inquiſitio-
ne. nam iſte teſtis nõ probat: quia potuit eſſe quod intra tempus
quo abſcondebat Bart. & ſtetit in domo antequàm exiuit foras
aliquis ex his qui inſequuti fuerant Bart. ſuperuenerãt. & eos po
6 ſtea ibi viderit teſtis, cum exiuit domũ foras. ¶ † Præſertim cum
illa dictio poſtea, prolata à dicto teſte dum dicit ꝙ poſtquàm ab-
ſcondit Bar. exiuit domum, &c. poteſt referri etiam ad longũ in-
teruallum. l. nam & poſtea. ff. de iureiu. & l. poſt diem. ff. ad l.
Corne. ¶ Et dictum teſtis debet interpretari contra producen-
tem. d.c. in præſentia. l. inter ſtipulantem. §. j. cum ibi not. per
Bar. ff. de ver. obl. & per eundem. l. ſi quis intentione. ff. de iud.
& in propoſito noſtro no. Bald. in l. quoties. §. ſi quis ita. el. ij. ff.
de hære. inſtit. ¶ Ex quibus concludo qđ dicti inquiſiti non poſ-
ſunt condemnari ex eo quod fecerint andatã, nec etiam de ver-
bis iniurioſis: quia non eſt ſufficienter probatum. ¶ De inſulto
nunc non ſcribo: quia non ſum interrogatus, nec videtur latior
videndi facultas. Alex.

Finis ſecundi Libri conſiliorum Alexand.

Correcta est Vita Cartagni per Granatum descripta
ad formam novi Expurgatorii evulgati anno D. 1612.
In quorum fidem hac propria manu subscripsi die 30. Augusti
1618.

Fr. domingo farfan mã

ſanctus Irenęus hæc ait: Plurima & magis neceſſaria Euangelij per hunc cognouimus.] Sanctus Ambroſius: Lucas plura nobis geſtorum Domini miracula reuelauit: ita tamen vt omnes ſapientiæ virtutes Euangelij iſtius complecteretur hiſtoria.] Sanctus Hieronymus: Euangeliſtam Lucam tradunt veteres Eccleſiæ tractatores medicinæ artis fuiſſe ſcientiſſimũ, & magis Græcas litteras ſciſſe quàm Hebræas: vnde & ſermo eius tam in Euangelio, quàm in Actibus Apoſtolorum, id eſt in vtroque volumine, comptior eſt, & ſæcularem redolet eloquentiam, magiſque teſtimonijs Græcis vtitur quàm Hebræis.]

Lectio ix.

EVangelium prædicaſſe in Dalmatia, Gallia, Italia, ac Macedonia ſanctus Epiphanius prodit. Inſuper arte pingendi præſtantem Chriſti, ac ſacræ Deiparę, Apoſtolorumq. Petri & Pauli effigies manu, penicillo, coloribuſq. pinxiſſe, permulti tradiderunt. Vixit octoginta & quatuor annos, vxorẽ nõ habẽs. Spiritu ſancto plenus obijt in Bithynia: cuius oſſa Conſtantinopolim vigeſimo Conſtantij anno cum reliquijs Andreæ Apoſtoli tranſlata ſunt de Achaia.

Die xxi. Octobris.

IN FESTO SANCTORVM Vndecim millium Virginum & martyrum. Totum Duplex. Ad Veſper. ſuper Pſal. Antiph. H i ſunt. Capitulum. Sancti per fidem. ℟. L auerunt. Hym. Sanctorum meritis. Ad Magnificat, Antiphona. G audent in cælis.

Oratio.

DEus gloria Virginum, & amator earum, qui beatæ Vrſulæ in palma martyrij contuliſti vndecim millium Virginum comitatum: concede nobis earum multiplici interuentu petitionũ efficaciam, fidei conſtantiam, & operis puritatem. Per Dominum noſtrum.

IN SECVNDO NOCTVRNO.

Ex Gaufrido Epiſcopo Aſaphenſi Comment. de rebus Britannicis, quæ iam ab omnibus fermè probantur.

Lectio iiij.

GRatiano Imperatore, Flauius Clemens Maximus Romani exercitus in Britannia dux, arrepta tyrannide Imperator à militibus acclamatur. Inde copias in Gallias tranſmittens ab infenſis Gratiano legionibus exceptus, Imperiũ ſibi corroborat. Cumque Armoricorũ vberem regionem, eiectis antiquis habitatoribus, Britannicis militibus, quos ſecum duxerat, diuiſiſſet: quo nouas colonias propagaret in poſteros, Connani Britannici reguli, quẽ Britannorum ducem habebat in exercitu, conſilio, miſſa legatione in Britanniam ſingulis militibus nouis colonis, ſingulas virgines coniugio fœderandas, poſtulat.

Lectio v.

HAud viſa Britanniæ regulis abſurda petitio: vnde in gratiam noui Imperatoris, & quòd filias ſuas non niſi gentilibus ſuis, iiſq. donatis noua prouincia prædiuitibus honeſtiſsimè collocandas ſcirent: pro numero militum, totidẽ delectæ ſunt virgines, omnes numero vndecim millia: quarum princeps erat Vrſula Dionoci Cornubiæ regis filia, deſponſata Connano Duci Britannorũ militum in exercitu Maximi. Cunctæ igitur Londini collectæ, impoſitæ ſunt inuitæ nauigijs. Soluentes nautæ, dum Armoricorum regionem cogitant, à ſæua procella in Germanicum littus eijciuntur.

Lectio vj.

COntigit adeſſe tunc ibi Hunnorũ copias, quas à Gratiano Imperatore aduerſus Maximũ euocatas ferunt. Nacti igitur Barbari præclarum illud Virginũ agmen, impotenti libidinis oeſtro

furentes

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm